Ex Bibliotheca
Jacques Cath. Rossi
Neapol. Dec.

Digitized by Google

HISTORIA
PLANTARUM
UNIVERSALIS.
Cui accedit
Historia
Plantarum
Lectu dignarum.
Opera
BLASII GAMONNEI.
Tomus Primus.
EBRODUNI.

Digitized by Google

HISTORIA
PLANTARVM
VNIVERSALIS, NOVA,
ET ABSOLVTISSIMA,
CVM CONSENSV ET DISSENSV
CIRCA EAS.

Auctoribus

IOH. BAVHINO ILL. CELS. VVIRT.
ARCHIATRO.
ET
IOH. HENR. CHERLERO PHILOS. ET
MED. DOCT. BASILIENSIBVS,

Quam recenſuit & auxit

DOMINICVS CHABRÆVS MED. DOCT.
GENEVENSIS.

Iuris verò publici fecit

FRANCISCVS LVD. A GRAFFENRIED.
Dominus in Gertzenſee &c.

Continens

DESCRIPTIONES STIRPIVM EXACTAS, FIGVRAS NOVAS, EX IPSO
Prototypo maxima ex parte depictas : earumdem Satum, Cultum, Mangonia : item Vires omnigenas : Præparationes, Extractiones, ac Diſtillationes præcipuas : Exoticarum Orientis atque Occidentis, aliarumq; ante noſtrum ſeculum incognitarum ſupra mille Hiſtorias nouas. Synonima: Æquiuoca : Succedanea : præcipuarum linguarum appellationes.

In primis verò

PLACITA VETERVM GRÆCORVM, ARABVM, LATINORVM & poſterioris ſeculi Scriptorum.

INTERPRETATIONES AC CORRRECTIONES SENTENTIARVM obſcurarum & deprauatarum.

In qua preterea

Notantur ERRORES eorum qui de Plantis ſcripſerunt; Ac continentur pleraque omnia, quæ

THEOLOGI, IVRISCONSVLTI, MEDICI, PHILOSOPHI, HISTORICI, POETÆ, Grammatici, Geponici, Architecti, aliique de Plantis promulgarunt.

Vt meritò omnium Herbariorum vicem ſupplere queat.

ΟΤ ΔΟΚΕΙΝ ΑΛΛ' ΕΙΝΑΙ.

EBRODVNI.

cIↃ. IↃ. cL.

Digitized by Google

AVTHORES

AD LECTOREM.

ETVS verbum eſt, amice & erudite Lector: VINO VENDIBILI NON OPVS ESSE HEDERA SVSPENSA. At contrà, illud & neceſſarium hodie dicimus, & nobis ita bene placitum: quippe, quod in Rempub. proficuum, & tibi volupe futurum, pro certo ac indubitato aſſerere non dubitamus. Nam quis tibi, aut alteri dicat, quid totis iſtis annis, imò tot annorum luſtris, in tot prouinciarum, tot diſſitarum Mundi plagarum, montibus, præruptis, niualibus, nudis cautibus, collium ceſpitibus, confragoſis, ſaxoſis, crepidinibus, cochlacibus, ſpeluncis, opacis, apricis, ſyluoſis, ſegetibus, veteretis, veruactis, aruis, glareoſis, pratis, riguis; riuis, littoralibus, mari ipſo, parietinis, ruderibus, hortenſianis, hortis Adonidis, etiamq; Regiis, ſubgrundiis, rudectis, frutectis, neglectis, ſed nobis perſpectis, atque in ipſo etiam Muſæolo noſtro, perdiu, pernox, è tot voluminibus, tot codicibus, tam variè inter ſe contrariis, imò ex ipſo adeò noſtro cerebello vindemiauerimus? Quod, ut ne neſcias, accede bonis auibus, ingredere, aſpice, guſta, imò ſapias, vt in hoc ſaltem ſapias, & quid fons ipſe, quid ipſa contineat cella, obiter tantùm ſubolfacias. Cautum eſt noſtro edicto, ne vina hæc iniqua ſint veſtris capitibus, ſed placida, jucunda, proficua: vt tandem intelligatis, non eſſe, quod Adagio circumfertur:

Aliud in ſcripto ſeu titulo
Aliud in pixide.
VOS IN HANC REM
ô POSTERI
TESTIMONIVM PERHIBETOTE,

ΠΟΤΕΡΟΝ Η ΠΟΤΕΡΟΣ.

Digitized by Google

GENEROSISS. NOBILISS. SPLENDI-
diſſimis, Excellentiſſimiq; Viris

DN. FRANCISCO LV-
DOVICO AB ERLACH
LIBERO BARONI
IN SPIETZ, &c.

DN. NICOLAO DACHSEL-
HOFFERO, POTENTISSIMAE
BERNATVM REIPVBLICAE
CONSVLIBVS perpetuis:

Vt &

EIVSDEM REIPVBLICÆ QVÆSTORIBVS,
atque TRIBVNIS:

TOTIQVE SENATVI FOELICI, INCLYTO,
Dominis gratioſiſſimis.

HABET, PROCERES ILLVSTRISſimi, In quo ſibi gratuletur Aetas noſtra, eorum Compos quæ nouiſſimis ſaliuam mouerunt. Trigeminos enim quos per quinque Luſtra parturiuit fœtus Vrbs veſtra EBRODVNVM enixa eſt. In procinctu eſt SAPIENS DIVITIARVM NATVRALIVM QVAESITOR ACERRIMVS. Orbi nouum accedit lubar. Cimmeriæ ſecedunt tenebræ. Decuſſâ papyrorum ſyluâ facilis in Memphyticam Abaton aditus. Myſtis Apollineis omnis excutiendæ caliginis conceditur εὐχαιρία. *Seneca epiſt. 119.*

Obſcurè de plantis ſcripſerat Theophraſtus: barbarè Arabes:

Scalig. de Diosc. judicium.

bes: oscitanter interdum Dioscorides: insulsè nonnunquam ex aliis Plinius: per transennam tantùm Galenus: Millies lapsi erant Recentiores, etiam δαφνηφάγοι: ac quotusquisque ab alio non disfidebat. Prodit natator Delius, conjector Oedipus, emunctæ naris Censor, integer differentiarum Conciliator. Prælis submittitur nostris OPVS, cujus immensitas omnes huc vsque Typographos deterruit: vtilitas infinita vota excitauit: varietas & elegantia maris & terræ opes, Ἐσπερίδων μῆλα, exhibet. Ἀχέσεω καὶ Ἑλικῶνος ἔργον. OPVS, inquam, IOANNIS BAVHINI, in quo perficiendo consenuit Vir judicij acris, exactæ memoriæ, studij indefessi. Qui, cùm Epimenidis Poëtæ attigerit annos, ejus tamen non dormiuit somnum: sed, vt Aristo Scepticus, semper in quærendo aut considerando fuit. OPVS certè eximium, vtile, jucundum. OPVS, quod non immeritò incomparabile dicatur, siue dictionem spectes, siue affabrè pictas & sculptas Icones innumeras. Sed Ἐπιμενίδου δέμας, quod diu admodum Tinearum & Blattarum esca fuerat, tandémque omnino in illarum cessisset escam, si non à situ, à mucore, & ab Abderitarum sorte vindicassemus.

Benedictio & MAIESTAS sit sacrosanctæ & inenarrabili Trinunitati, quæ in hac cadaueros a Mundi canicie & seculorum senecta, inter fatales rerum mutationes, Helueticis Laribus tuta impertiri voluit Halcyonia, quibus ponerentur hæc Oua, hi educerentur Pulli. GLORIA sit Vobis, PROCERES ILLVSTRISSIMI, ob Potentissimæ Reipublicę ad cujus clauum sedetis, in ancipiti valdè statu ab omni injuria vindicias: & quòd eâ sitis erga Literas Literatósque propensione, vt meritò jam in vestris Collibus Musæ suum quærant Helicona, in vestris Lymphis Gratiæ suum Fontem Acidalium. HONOS maneat perpetuus Nobilissimis, Amplisimis, & Splendidisimis DN. MANVELIBVS, DIESBACHIIS, STEIGERIS, cæterisq; qui in hoc laudabili Instituto nobis glaciem fregêre, aperuere viam. Perennet LAVS magni illius Genij: contingat ejus scriptis eadem veneratio quæ olim Accij Tragicis: su-

spi-

Digitized by Google

ſpiciant Medici BAVHINI NOMEN, plurimùm illi debet Ars Apollinea. Nec illaudatus abeat Gener eius CHERLERVS, egregiam in hoc opere navavit operam: & (quod de Cælio Oratore Quintilianus) longiore vitâ dignus erat.

NOBIS verò ſi quid debetur honoris & laudis: Totum id Vobis, PROCERES ILLVSTRISSIMI, ſacrum eſſe volumus: Primum hunc HISTORIAE VNIVERSALIS PLANTARVM Tomum, in quo non diſcerptum Abſyrtum, ſed numeris omnibus abſolutam ΔΕΝΔΡΟΛΟΓΙΑΝ exhibemus, ſplendidiſtimo NOMINI VESTRO ſubmiſsè inſcribentes. Quibus enim aliis? Apud Vos inchoatus eſt, de Veſtro crevit, in Veſtro naſcitur. Quibus aliis Ciuis veſter, cujus tota Proſapia Vobis obſtricta: cui tot Prouincias concrediditis, in quem tanta beneficia contuliſtis? Quibus aliis Ciuis Geneuẽſis, Vrbis vobis fœderatæ, quem non ita pridem, nec leui gratiæ argumento, in re ardua ſuſtinere dignati eſtis: Qui veſtram in gerenda publica re admiratus Prudentiam & Fœlicitatem: Aulæ verò pertæſus, nec ampliùs Mauortios ferens fremitus, quum Colonus veſter fieri exoptaſſet, benignè admodum ac munificè, tum ab Ampliſſimis harum Ditionum Præfectis, tum à veſtris Ebrodunenſibus exceptus eſt.

Trita incedentibus via hîc veſtris eſſet locus laudibus: verùm illis recenſendis ſuperſedemus: Cui enim ad id ſuppetat dicendi flumen? Præterea inſignes quibus eminetis Dotes prædicat Orbis: permanebunt illæ in animis hominum, in æternitate temporum, in fama rerum. Commendatione eget Δενδρολογία noſtra, non vos, PROCERES ILLVSTRISSIMI: Ac ſic, ne quid πάρεργον, ad rem redimus.

Admittite igitur Sacrariis veſtris AETERNVM SVAE GRATITVDINIS & OBSERVANTIAE MONVMENTVM appendere volentes. Suſcipite tenellum Fœtum cui tamdiu in ouo fauiſtis. Fouete illũ in vĩculis partus. Sereno vultu facite animum ad reliqua. Veſtris Auſpiciis manumittatur in publicos vſus.

Veſtræ

Veſtrę Autoritatis munimine comitatus micantiùs ſeſe omnibus offerat. Timeant malè feriati homines arrodere tanto præſidio redimitum. Cæterùm in ſecula floreat Inclyta BERNA cum toto ſuo imperio: Vóſque, PROCERES ILLVSTRISSIMI, quàm diutiſſimè CONSVLES, QVAESTORES, TRIBVNOS, PATRIAE PATRES, RECTORES FOELICISSIMOS habeat. Nobis verò cultu & obſequiis noſtris apud vos gratiam detur promereri.

Hæc ſunt ΧΑΡΗΣΤΗΡΙΑ, hæc Vota.

Vobis

PROCERES ILLVSTRISSIMI

Deuotiſſimorum

FRANCISCI LVDOVICI à GRAFFENRIED
gratioſa conceſſione veſtra Ebrodunenſis ditionis pro tempore Præfecti,

ET

DOMINICI CHABRÆI M. D.
Illuſtriſſ. Celſit. VVirtemb. à Conſiliis Medici,
Vrbiſq; Ebrodunenſis Medici ordinarij.

Dabant Ebrodun. Idib. Septemb. anno à partu Virginis M. DC. L.

EPIGRAMMA

In Botanicum Bauhinianum Fauſti ominis ergô ſcriptum.

Ad Lectorem.

QVas ſpectas Plantas in molè VOLVMINIS hujus,
Non illas Solis proluit ardor humo,
Conſita non illas tellus, non cærula crudunt
Ponti, non valles, non juga celſa ferunt:
Non illas peperit felix quondam hortus Edenis,
Illas Heſperidum non aluêre ſata:
Sculptorum ne te fruſtretur Dextera ſolers,
Non vivunt, quas tu vivere ſæpè putas.
Non te decipiat Scriptoris pagina docta,
Natura certans cognitione ſua.
Ille non ſunt plantæ, Plantarum at Dædala ſigna,
Quæ, illas oculis reſtituiſſe valent.
Quas ſpectas cunctas in molè VOLVMINIS hujus,
Sive illas Solis proluit ardor humo,
Educat aut tellus ſata, vel maris intra recondant,
Aut valles humilis, aut juga celſa ferunt.
Quæque aluêre olim pulchra viridaria EDENIS,
Et quas HESPERIDVM læta tulêre ſata;
Hîc cunctas ſpectas, & ni pigmenta deeſſent,
Ars te conſilij redderet ambiguum.

Scripſit GEORG. MÜLLER Phil. Prof. Lauſann.

Digitized by Google

DOMINICO MAGNIFICO

DN. FR. LUDA GRAFFEN-RED
DOMINO GIRZENSI.

EXCELLENTISSIMO PRAESIDI
ARCHIATRO

TRANSEUNTI IN DOCTORIS VITAM.

DN. DOMINICO CHABRAEO
MEDICINAE DOCTORI PERITISSIMO.

Amicorum Gratia D. FRANCO. HERMANNUS
BOECLERUS.

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Generated by Cam Scanner

HISTORIAE GENERALIS
STIRPIVM SIVE
PLANTARVM
LIBER PRIMVS.

QVI CONTINET POMIFERAS, ET EAS, QVÆ μηλέα GRÆCIS DICTA proferunt: *Item Pyra*, & quæcunque ad hæc aliquo modo poſſunt referri, tàm indigena, quàm exotica.

TOTIVS naturæ Botanicæ (quantæ quidem hactenus innotuit) hiſtoriam pro virili tradituri, arborum honores primùm celebraſſe conueniat. Exordium itaque ſiat à Pomiferis arborum vulgatiſſimis. Quid ſi & dignioribus cæteris, vtiliſſimis, atque adeò humano generi primo cognitis? quippe quarum fructus (cuiuſcunque tandem generis Pomi fuerit) primum illud primi hominis deſiderium, quamuis à ſummo Opifice vetitum, commouerit; quæ fundi noſtri eſt calamitas. Quamobrem ſequi par eſt ordinem naturæ, ac ipſius adeò vitæ, as DEI OPT. MAX. honoribus primordia ingerere. Sed & ordo doctrinæ, qui vel maximè nobis, quantum per varietatem licebit, in hoc opere ſpectandus, conſentire videtur, nempe vt à vulgatiſſimis, ac nobis priùs cognitis incipiamus. Sic ſtudioſis quoque, quibus potiſſimùm noſter hic labor dicatus, haud parùm conſultum videbitur. Quid enim vulgatius Pomis in genere dictis in toto hocce tractu Europæo? Ac ipſa quidem copia, varietásque, eam ſtatim vel cuiuis cordato injicias difficultatem, vt exiſtimet, vix omnia à quoquam tradi poſſe. Sed noſtrum eſt, & ab aliis tradita in ordinem cogere, & ex propriarum obſeruationum cognitione, quanto poſſumus maximo ſtudio, opus noſtrum dirigere. Deus adſpiret cœptis.

DE MALIS
CAP. I.

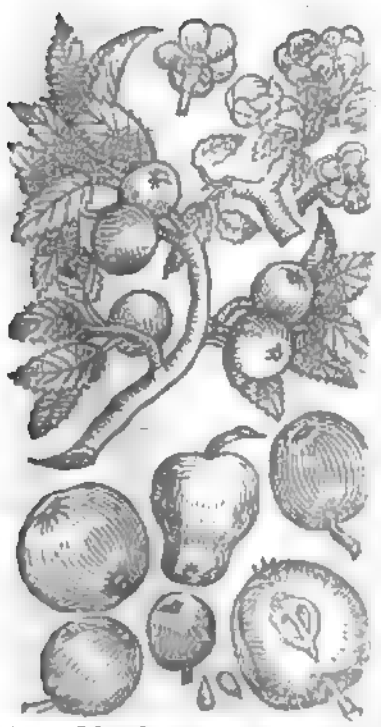

ERgo agmen primum ducant Mali ſeu Pomi, quarum haud temerè aliud genus ſupperet varietatem. Et ſanè blanditur ſuo operi humana quoq; induſtria, maioremque viridariorum fructiferis arboribus honorem tribuit, inter quas ſine dubio eminet Pomus, reſtricta laxiore vocabuli ſignificatione, quam eandem Malum vocant, ex Græco fonte deducto nomine; μῆλον enim & μηλέα dicunt Græci, quam nos Malum: Cuius ſumma faſtigia duo; ſylueſtre & domeſticum. Illud neglectum ſuæ ſpontis eſt: hoc culturâ experitur, vt notius ita vtilius, compluriumque ſpecierum. Sic vt vnicuique ferè prouinciæ ſuæ ſint, quas alia vix agnoſcat, differentiæ: quibus ferè commune, vt ramis magis patula plerumque ſit, quàm alta arbor, cortice ſcabro, ſæpè muſcoſo obtecta, foris cinereo, intus flauo, ac læui potiùs quã aſpero, materie alba vel candicãte, mediocriter dura, & variis vtenſilibus præſertim domeſticis parandis, atque ad tomi artificium haud incommoda, radice non valdè multa, nec admodum profunda, ſed in ſummo ferè terræ obhærente. Folia ex rotundo oblonga, vel obtuſa, vel acuminata, infernè villoſa magis, quàm ſupernè, præſertim noua, in ambitu crenata. Flores ſimul multi, ex breuibus tomentoſis pediculis, ſuaueolentes, candidi vel purpuraſcentes, ex quinque foliolis congeſti, apicibus in medio ſufflauis. Ipſa verò Mala adeò variant forma, magnitudine, colore, ſapore, vt dinumerare haud ſit facilè. In genere tamen Malum fructus eſt, magnitudine & figura varius: quippe, aliud rotundum, aliud turbinatum, aliud ſeſſile, quædam etiam anguloſa. Sunt etiam quæ ad pugni gemini magnitudinem accedant, ſunt & parua, & mediocria, tunicâ omnia contecta vel pallidâ, vel flaueſcente, interdum & rubra, aut ex toto, aut ex parte, rariùs ſubcinerea, aut ad glaucum vergente, cui caro ſeu pulpa ſubeſt mitis, odorata in maturis, in imimaturis & ſylueſtribus durior: ſapore vel dulci, vel ſubacido atq; vinoſo, vel acidodulci: in ſylueſtri auſtera atque acerba. Pediculo ſuo quodque hæret, eo ipſo longitudine & craſſitudine diuerſo, a parte inferna atque, vt plurimùm cauata, rariùs prominente, emerſo: in cuius oppoſito, parte nimirùm ſuperna eſt, id quod μηδάριον quidam vocant ex Polluce, alij ὀμφαλὸν, vmbiculus nempe ſeu cauitas quædam, cui inutile illud floris reſiduum incidet, nigrum & foliaceum, quod Germanis Auge dicitur, quaſi res nihil & reiectanea. In ipſo fructus me-

Etymon.

Summa faſtigia.

Deſcriptio Mali vniuerſalis.

Cortex.

Materies.

Folia.

Flores.

Fructus.

Mali fructus deſcriptio generalis.

Sapor.

Pediculus.

Pythmen.

Digitized by Google

quarto die Maij. Et ita deinceps per ordinem, quotidie vnum, vsque ad finem mensis. Et quia in hoc mense Maio Sol ascendit per signum Arietis, & Taurum, & Geminos, quæ sunt signa ascendentia recta, ideo in hoc mense ascendit per maximum arcum Horizontis, & per maximum arcum æquatoris, & per maximum arcum circuli ascensionum rectarum, & per maximum arcum circuli ascensionum obliquarum. Et ideo in hoc mense dies naturalis est maximus, & nox naturalis minima. Et quia Sol in hoc mense ascendit per maximum arcum circuli ascensionum obliquarum, ideo in hoc mense dies artificialis est maximus, & nox artificialis minima. Et quia Sol in hoc mense ascendit per maximum arcum circuli ascensionum rectarum, ideo in hoc mense dies artificialis est minimus, & nox artificialis maxima. Et quia Sol in hoc mense ascendit per maximum arcum circuli ascensionum obliquarum, ideo in hoc mense dies artificialis est maximus, & nox artificialis minima. Et quia Sol in hoc mense ascendit per maximum arcum circuli ascensionum rectarum, ideo in hoc mense dies artificialis est minimus, & nox artificialis maxima.

Galeni def. Galenus γλυκέα, αὐστηρά, ξυνά, ὀξέα, ἔκχυμα καὶ ὑδατώδη: hoc eſt; dulcia, auſtera, acerba, acida, exoluta & aquea, quæ poſtrema quis non inſubidè, noſtro iudicio, γλυκέα dixerit, vel inſipida. His addes ea, quæ παλαμοειδῆ vocat, quòd tenera Platanorum folia guſtu quodammodo repræſentent, qualia apud ſe & in multis Aſiæ locis ſuibus proſici teſtatur, quod minùs laudatæ ſint bonitatis. Tranſeamus ad Latinos, neq; enim omnia ex omnibus Græcis, ſed ex præcipuis tantùm, & qui ex profeſſo aliquid de plantis prodiderunt, referri par eſt. M. Cato de re Ruſtica meminit malorum Scantianorum, quæ & alia in doliis condi ſolebant, item ſyluaticorum, quotannis conditi ſolitorum. Varro Mali biferę, agri Conſentini. Conditiua hęc recẽſet: Struthea, Cotonea, Scantiana, Quiriniana, Orbiculata, & quæ antea Muſtea vocata, poſtea Melimela dicta ſint. Columella iſta: Orbiculata, Sextiana, Melimela, Matiana, Scandiana, Peluſiana, Ametina, Syriaca, Cydonia; quorum tria genera facit: Struthia, Chryſomeliana, Muſtea. Palladius quoque Malorum plura genera ſcribit, quæ tamen numerare ſuperfluum putauit. Speciatim Rotunda tantùm nominat, quæ & Orbiculata dici ait. Celſus trium tantùm meminit, Orbiculatorum, Scandianorum & Amerinorum. Virgilius in Eglogis Malorum atque Pomorum, ſiue Malorum in genere tantùm meminit. ------ *ſunt nobis mitia Poma*: Item

Cui pendere ſua patereris in arbore Poma:

Vbi tamen quidam Mala legunt cuius & alibi meminit idem Poeta.

Malo me Galatea petit laſciua puella:

quos verſus ad Malum, de quo hoc capite agimus, referunt, quamuis alij aliter interpretentur. Mitia ſanè Poma quàm optimè dicuntur, hæc noſtra, quod epitheton haud feliciùs alteri cuidam Pomorum generi dicaueris. Quę verò ſint Cana illa Mala, quorum idem in iiſdem Eclogis meminit, dubitatur. Io. Friſius in annotationibus ſuis in eaſdè, Βρενθυόμενα ἔρρει interpretatur quaſi propriè ſint Mala. Sed ex ipſomet Virgilio ſatis patet non veram eſſe illam interpretationem, quippe qui lanuginem habere dicit, quam ſanè in noſtro Malo propriè dicto non videmus. Nos alio referimus. Martialis Melimela celebrat in Epigr.

Si tibi Cecropio ſaturata Cỹd nia melle
Ponentur, dicas hæc Melimela luet.

Item: *Dulcibus aut certant quæ Melimela favis.*

Sed relictis hîc Poetis, naturæ potiùs miraculum, Plinium conſulamus, qui paulò curioſiùs de his prodidit, Malorumque plura genera tradidit. Penè peregrina ſunt (inquit) in vno Italiæ agro Veronenſi naſcentia, (Tubera intelligit Hermolaus: nos ad Mala referimus) quæ Lanata appellantur. Lanugo ea obducit, Strutheis quidem Perſicisque plurima: his tamen peculiare nomen dedit, nulla alia commendatione inſignibus. Ergo (Mala) habent originem à Matio, Geſtioque & Manlio, item Claudio. (Ceſtiana vocat Galenus l. 13. Meth. c. 14. vide num legendum Ceſtio. Dal.) Quibus Cotoneo inſito (Cotonea inſita. Vet. Quin & Cotoneo inſita. Dal.) ab Appio è Claudia gente, Appiana ſunt cognominata. Odor eſt his Cotoneorum, magnitudo quæ Claudianis, (Scandianis Ch.) color rubens. Ac ne quis id ambitu valuiſſe claritatis & familiæ putet, ſunt & Sceptiana ab inuentore libertino, inſigni rotunditate. Cato adiicit Quiriana, & quæ tradit in doliis condi, Scantiana. Omnium autem nuperrimè adoptata ſũt parua, gratiſſimi ſaporis, quæ Petiſia nominantur. Patrias nobilitauere Camerina, & Græcula: (Temeriana & Gracula. Ch., vel vti Columella, Ameriana) Cętera è cauſis traxêre nomen, germanitate cohærentia & Gemella, nunquam ſingula in fœtu, colore Serica, cognatione Melappia. Muſtea à celeritate mateſcendi: quæ nunc Melimela dicuntur, à ſapore melleo. Orbiculata, à figura orbis in rotunditatem circumacti. Hæc in Epiro primùm proueniſſe, argumento ſunt Græci, qui Epirotica vocant. Mammarum effigie Orthomaſtica (Orthomaſtia. Ch.) A conditione caſtrati ſeminis, quæ Spadonia appellãt Belgæ. Melofoliis (alij Melophyllis habent) folium vnum, aliquando & geminum ẽtumpit è latere medio. Celerrimè in rugas mareeſcunt Pannucea. Stolidè tument Pulmonea. Sunt quibus ſanguineus eſt color, origine ex Mori inſitu tracta. Cũctis verò, quæ fuerunt à ſole, partes rubent. Sunt & parua gratia ſaporis, atq; etiam acutiora odore ſylueſtria. Id peculiare improbitatis & acerbitatis conuitiũ; & vis tanta, vt aciem gladij perſtringat. Dæcis fermè viliſſimũ nomen quãquam primis aduentu, decerpique properantibus. His annumeranda Cadiua, quorũ idem Plin. alibi meminit: & addit: Amerina maximè durare: (vbi tamen Camerina legendum putat Dal. vt paulò antè) Melimela minimè. Et rurſus alibi: Biferæ & in Malis ac Pyris quædam, ſicut & præcoces. Malus ſylueſtris Bifera. Sequens eius fructus poſt Atẽ̃rum in apricis maximè. Marcus Varro autor eſt, fuiſſe biferam Malum in agro Conſentino. In genere, Malis in ſenecta cadit cortex, quibus breuiſſima eſt vita: & in his præcocibus breuior, quàm ſerotinis; dulcibus, quàm acutis. Malis odor acutus. Perſicis dilutus, dulcibus nullus. Reliqua quæ paſſim de Malorum natura habet Plinius, ex Theophraſto deſumpta ſunt, quæ iam ſuprà recenſuimus. Non temerè tamen miratur aliqui cur Plinius non hîc memorarit μῆλα τὰ ἐπὶ τῶν δένδρων, minuta illa, ſed quæ tantùm in amoribus conciliandis valere crediderunt, vt fœminas poſſe iis pellicere ad concubitum ſperarent. Coronæ ex illis Bacchi ſtatuæ imponebantur. Theocritus.

Μᾶλα μὲ καὶ πόμα τὰ ἐμὰ δόμεν ἐς τὸν ἔρωτα.

Eius fermè generis fuerunt Mala, quæ manibus tenentem Nanam Nympham concepiſſe tradit Arnobius: quò forteſſis pertinet hic verſus ex Annalibus Attij apud Nonium,

Mala manu vetinens grauido concepit in aluo.

Ios. Scalig. Sed mittamus Græcorum fabulas, & perquiramus potiùs quænam ſint illa Plinij Malorum genera, & nunquid eorum quædam ad noſtram etiam ætatem peruenerint? Dalechampius diligentiſſimus Plinij interpres, vult, Ceſtiana eſſe *Capaudu* Gallis dicta, nobis Curtipędica, quę infra deſcribemus: Petiſia, vulgò *Apioles* dicta, quaſi Apiolina dicas, Serica, *Suzine*: Melapia, *Poirep. mme*, vel *Pommepoire*, quaſi Malopyra, aut Pyromela dicas, vulgò Gallis *Girandete*: Muſtea ſiue Melimela, quæ prima omniũ matureſcunt, nunc Poma S. Io. iiſdẽ vulgato idiomate dicta: aliis Poma amotis autore Scaligero. Orbiculata, *Pomme roſe*: Orthomaſtica, *Taponne*: Spadonia, Belgis *Paſſepomme*, Allobrogibus Sabaudis, *Pommes Grillottes*: Pannucea, *Pannetes*: Pulmonea, *Follanes*, quod & ipſum ſtolidorum nomini conuenit: Sanguinea *Groſſe Pomme rouge*: Camerina *Granoi*: eâque omnia Malorũ genera etiamnũ hodie circa Lugdunum eſſe frequentia. Pannucea quidam putant, quæ Prouinciales vocant *Pommes gelees*. Et ſanè Melapia haud malè quadrãt cũ voce Melopyra, ſi nomen ſpectes, atq; inde etiã à Plinio nomen inditũ volunt, quod Malorũ & Pyrorũ ſpeciẽ quãdã habeãt, illãq; eſſe cognationẽ à Plinioca voce indicatã. Pannucea verò Turnebus tradit dicta, quaſi in pannos fatiſcentia, & rugarum plicas, Perſio Pannucea Baucis, vel tumida & prepinguis ac ſuffarcinata, vel pannis multis conglobata, & conglomerata. Hactenus quæ ex Plinio & ad eius explicationem. Athenęus quoque quaſdam ponit Malorum differentias, ex Mneſithei cuiuſdam Athenienſis libro de Eduliis deſumptas. Primùm Mala Delphica dicta. 2. Orbicata, quibus aſtrictio cũ dulcedine. 3. Setania

Orbiculata. Epirotica. Orthomaſtica. Spadonia. Pannucea. Pulmonea. Sanguinea ex Mori inſitu. Syluestria. Dacá. Cadiua. Malibifera. Malorum varia. Mala Bacchi. Veterum Mala noſtris accommodantur. Mala Cepandu. Apioles. Suzine. Pommepoire. Malopyra. Poirepõme. Pyromela. Põme roſe. Taponne. Paſſepõme. Pommes Grillottes. Pannetes. Follanes. Groſſe pomme rouge. Pommes gelees. Pannucea quomodo. Malorum differentiæ ex Athen. Delphica. Orbicata. Setania.

Genus. Varronis. Columellæ. Palladius. Catõ. Virg. Poma mitia. Mala Cana. Friſius notatur. Melimela. Martial. Genera ex Plinio. Tubera. Lanata. Mariana. Ceſtiani. Manliana. Claudiana. Appiana. Sceptiana. Quiriana. Scantiana. Petiſia. Camerina. Græcula. Gemella. Serica. Melappia. Muſtea. Melimela.

Platania. Mordiana. & Platania, ſucci bonitate commendata. 4. Mordiana dicta, quæ optima ſpecioſiſſimaque naſcuntur Apolloniæ, quam Mordiam nominant: proportione reſpondere orbicatis. Glaucides inquit, omnium fructuum eſſe præſtantiſſima Mala Cydonia, Struthia, & Phaulia. His addit Verna Mala: quæ ex Philotimi libro de Alimentis, Pyris ægriùs coquuntur: Excellentia quidem mala naſcuntur in Sidunte agri Corinthij vico, vt autor eſt Euphorion, ſiue Archytas, in Grue, his verbis.

Struthia. Phaulia. Verna.

Elegans vt Malum quod in argilloſis ripis.
Siduntis parua purpureum alitur.

Purpurea. Laconica. Siduntia. Lanugineſa. Vernat Malos (ἔαρος) Laconicas & Siduntias lanuginoſas (λαχνώδεις) appellat. Ego verò, inquit Athen. omnium maximè admiratus ſum Mala Romæ venalia, nomine Mattiana, (quidam eſſe volunt noſtra Curtipendula) quæ aduehi ferunt è quodam pago, ſito in Alpibus propè Aquileiá. Illis bonitate non multùm cedunt, quæ in Gangitis vrbe Paphlagoniæ gignũtur. Miror (inquit Goropius) quid Natali de Comitibus venerit in mentem, vt Battiana in Athenęo verteret pro Matianis; vel hæc ſunt, vel horum loco edi poſſunt quæ nos ἡσύχια, Hiſpani Camozar vocant: apud quoſdam vitioſè legitur Martiana, quẽadmodum & apud Macrobium. Idem Athen. l. 3. Malorum Delphicorum meminit: ſed ea minùs probare videtur. Ex recentioribus HERMOLAVS præter ea, quæ ex Plinio tranſcripſit, pauca de ſuis adiecit: ſpeciatim Matianotũ quoque meminit, ex vico Aquilienſi ſub ipſas Alpes, quibus ſimilitudine reſpondeant Gangetis Paphlagone vrbe naſcentia, nũc Hiſpaniæ vernaculo vocabulo Matiana in commune eſſe Mala omnia. In nomine eſſe & Geſtiana ſiue Sextiana, ſiue, vt Græci ſcribunt, κεστία: quoniam & Ceſtomela vocantur ab Ætio, quanquam ridiculè à Ceſto, id eſt, loco dicta quidam interpretum exiſtimant, cui ſimilia ſunt cortice. Hęc ipſa & Pezomela vulgo dicũt & auſtera prædicãt. Auſtera è dulci sũt Aphratomela: Odorata hæc, & pulpã habent aſperã & ſqualiẽtẽ, vt Cidonia. CVRTIVS partim, ex aliis, partim ex ſua obſeruatione hæc habet: Columella lapidoſa vocat, in quibus reperiuntur calculi. A colore Sanguinea, Rubra Macrobio, quæ & Rubelliana, cortice ſanguineo, carne intus friabili, non ingrato ſapore, & ex auſtero ſubdulci, nec citò fugientia. Melimela arbitrantur quidam Mitia à Virgilio in Bucolicis vocari. A Celeri prouentu Macrobio Præcocia. Columellæ & Macrobio Scandiana, Cato Scantiana vocat: hic etiã Quiriana: ille verò addidit Conimela, & reliqua, de quibus ſupra. Itẽ (Ἀμμιανὰ), Martiana, Agrana, Proſina, Situtia. Polluci quędam (ἀνώνυμα) dicta, alij Delphica vocant: Syrica etiam Macrobio Tiburneriana, ſiue Tiburtia, vt ait Horatius, quæ Picenis cedunt, vt hic ait:

Mattiana: an Curtipendula? Hermolai diſſentio. Mattiana. Gangetana Mattiana in Hiſpania. Præcocia. Ceſtomela. Aphratomela. Curtio differentia. Lapidoſa. Sanguinea. Mitia Præcocia. Scandiana. Quiriana. Conimela. Martiana. Agrana. Proſina. Situtia. Tiburtiana. Picena.

Picenis cedunt Pomis Tyburtia ſucco,
Nam facie præſtant———

Canamela. A ſapore dulci Canamela ſiue Canamila, magnitudine media, colore, cùm maturuerunt, luteo, ſaporis iucundiſſimi atq; odoris gratiſſimi. Paradiſiaca apud Lutetianos parua sũt, fugacia & dulcia. Appiana olim vocata nũc exiſtimantur, quæ addito Mali nomine, Mallapia vocitentur. Præſtantiſſima nũc quoq; exiſtimãtur, vt de his vulgò decãtetur, omne Malum præter Appiũ Malũ. Neſcio nũ ſit illud genus, quod Plinius Peteſia, Hetruria nũc Roſea vocat. Apud nos tamen & Roſea & Melappia diſtinguuntur. A Pyro quoq; dicũtur & à duplici genere Pyrotũ & Malotũ, Pyromela & Malapyra. Ramburea prægrandia, rotunda, callo fragili, tenera, minimè fugacia: apud Ambianenſes in Gallia Belgica præcipua: alibi Rubelliana vocantur. An ea verò ſint, quæ Columella Purpurea vocat, dubitarim. Cortice rubro, carne intus friabili, ſapore non ingrato. A cornea ſimilitudine Cornea vulgus Italicum vocat. Alia Caſtiniana guſtu auſteriore, oblonga, mediocri magnitudine, dura, vt caſtaneæ cartilagine, vnde nomen ſumpſerunt. Alia Francerina, rotundo habitu, & amplo, duriore callo, modica acerbitate grata, quæ in dulcedinem degenerat. A tẽpore maturitatis Ioannina vocamus, quòd circa D. Io. Bapt. natiuitatẽ eſui ſint. Parua ſunt, albentia, citò fugacia, nulla alia dote prædita, quã quòd prima edantur. Didia in honore ſunt, ampliora, rotunda: Follana etiam plurimùm, albo callo, carne molli, ac grato ſapore, Blandurella, pulchra, rotundiore forma, colore albo, nitente cute. Sunt ab Auguſto menſe, alij Præpomum vocant, quòd alia Pomorum genera præcellat, ſapore ſuaui & odoratiori: Oblongum eſt, à pediculo in acumen tendens, Patriam nobilitauit quod Suſinum dicitur, à Suſa oppido Italiæ: paruum hoc, orbiculatum, à latere per lineas rubens, gratiſſimi guſtus, Roſea nonnulli exiſtimant, quæ antiquis Pyrotica dicebantur, Suſinis maiora, à colore tubro, ſic appellata. Apud Allobroges Girodeta celebrantur: parua ſunt in latitudinem rotunda, & in rubrum ruſa, multùm ſerotina. Monachi in Meſuen celebrant dulcia, acetoſa & Muza dicta. Sic illi vocant: addunt que Meſuen per dulcia Mala intelligere Apia nũcupata, in quorum defectu ſubſtitui poſſe aiunt Maciana, ſeu Mala Derij, ſeu alia dulcia. Pro acetoſis ſiue acribus ſylueſtria recipi poſſe. Muza verò Mala eſſe media inter dulcia & acria. Elach. Tab. 2. Poma dulcia, Εὐσέβεστα ex Ieruſalẽ ſunt optima, cęteris tẽperatiora. Sequuntur Fotani & Malui. Tũ Poma acida: Σφυρίδια. Idẽ Tab. 5. Poma dulcia Paradiſiaca, Melonib. dulcibus ſimiles habent vires. Qualia autem iſta ſint omnia, & quæ, fatemur nos ignorare. An verſio Heronis bona ſi perquirant diligentes. Galliis vt ſcribit RVELLIVS Pomorum differentiæ propè innumeræ, quando eſſi veteres hæc genera Malorum annotauerint, poſteritas miſcella initione antiquitatem longè vicit. In Gallia principatum obtinent, quæ Capendua vulgò vocant, ſui ſaporis, verùm adeò grati, vt & trans maria vãcant: geſtatum plus quàm alicui fit credibile, te ferant in tanta ſuauitate minimè fugacia, magnitudine media, colore, cùm maturuerint luteo, ſuaui odore, ſed anguſto, quo tamen animum exhilarent: cartilagine corporis dura, vt quæ poſſint in annum protelari. Sæpè & bina vidimus. Secundas partes ſibi vendicant, quæ ab Ambianenſi municipio Rambura vulgus nominat, prægrandia, rotunda, callo fragili, tenero, vt quæ ventorum flatu detumbata in partes diſiliant, mira & ſuauitate guſtus & teneritudine, ita vt in ore fruſta liqueſcant, ſed vt fugientia, diu ſeruari non poſſint, neque ferè ad exitum Autumni prorogantur. Proxima ſunt, nec eis ſuauitate cedentia, quæ vulgò Paſſipoma nominantur, quod cum reliquis omnibus de primatu certarent, niſi tam fugacia noſcerentur, inde vernaculum nomen ductum eſt, mediocri magnitudine, turbinatiore figura, carne ſuaui, prætenera, guſtu per quàm iucundo, ſemine per maturitatem in vtero ſonante. Sed vt mirè placent, ita citò fugiunt. Accedunt, quæ Paradiſiana, quaſi cælitùs miſſa nominantur, præparua, mellea dulcedine, præcoci celeritate, quaſi verna, concretu pauco ea malaciis prægnantium expetuntur, omnium ferè Pomorum fugaciſſima. Alia dulcia, callo corporis duriore, rotunda, quæ ob ſui niniam dulcedinem, à palato moroſiore laborantium faſtidiuntur, ea putauerim eſſe, quæ Melimela dicuntur, à melleo ſapore eadem à celeritate miteſcendi, Muſtea, vt inquit Varro, vocabantur. Muſtea ſanè veteres appellabant, id quod nos præcocia. Acida vulgus noſtrum Malacria à ſaporis acremento nuncupat, oblongiora, dura carne, ex acerbo leniter acceſcente. Annum hæc ſæpiùs durant, ægris ad inuitandam elangueſcentem appetẽtiam nonnunquã conceſſa.

Peteſia. Roſea. Pyromela. Malapyra. Rubelliana. Purpurea. Cornea. Caſtiniana. Francerina. Ioannina. Didia. Follana. Blandurella. Præpomum. Suſinum. Roſea. Pyrotica. Girodeta. Monachorũ in Meſ. differentia. Muza. Apia. Maciana. Mala Derij. Poma Ieruſalem. Fotani. Malui. Acida. Paradiſiaca. Ruellio Pomorum, differentia. Capendua. Paſſipoma. Ramburea. Dulcia. Melimela. Muſtea. Acida. Malacria.

Alia

Caſtinæ. Alia Caſtinia, auſteriore guſtu, dura, velut caſtaneæ, cartilagine, mediocri magnitudine, oblonga. Francetina. Alia vulgò Francetina, rotundo habitu & amplo, duriore callo, grata acerbitate, quæ tandem in dulcedinem degeneret, ea diu ſeruari poſſunt, & annicula ſæpè reperiuntur. Sed Rubelliana. & Rubelliana, ſanguineo cortice, carne intus friabili, ſapore non ingrato, & ex auſtero ſubdulci, nec citò fugientia. Melimela verò, quorum antea aliquoties meminimus, nullam in antiquis longiorem habent hiſtoriam. De Epiroticis autem, quæ Romani Orbiculata dixerunt, facilè erit (inquit Marcellus) genus & formam coniicere, ſi perpenderimus, quales Orbiculi ſint in Trocleis. Nam ſi ad Palladij attendamus verba, qui ait: Mala rotunda, quæ Orbiculata dicuntur, ſine cura toto anno ſe ſeruare poſſunt, facilè nobis indicabunt hæc Mala eſſe, quæ Roſea appellant tuta noſtra, à Colorè.

Epirotica. Orbiculata. Roſea.

Cordo Pomorum differentiæ. Præ cæteris Botanicis CORDVS diligenter tradidit differentias Malorum Germanicorum, quas hic lubet proponere cum ſuis deſcriptionibus.

Pulmentaria lata. Mûs-Apffel breit] id eſt, Pulmentaria lata, ſatis magna ſunt, latitudine altitudinem ſupetant, nam quadrantem altitudine non attingunt, aut rarò, cùm latitudinis diametro trientem nonnunquam excedant. Colorem habent rubentem & modicè purpuraſcentibus vibicibus mixtum, carne conſtant miti, [illegible] & omnis ſuccì experte: facili in ore, diſſolubiliſque guſtu, in dulci ſubacida, & ſuaui, odorem verò iucundum ſpirant. Copioſus eorum eſt Iſlebij prouentus.

Mauetzinden] id eſt, [illegible], ſic dicta ſunt, quod figura protuberantes & ferè acuminatas puellarum mammillas imitentur, tàm exquiſita ſimilitudine, vt etiam pythmen eorum, papillas aſpectu referant: longitudo iis eſt ſextantalis, à qua latitudo baſis nihil, aut parùm differt, iuxta pythmena in obtuſum, latum, & vmbilici figura cæſum micronem deſinunt. Colorem habent flauum, carnem verò teneram, ſuccoſam, guſtu ſuauem, ſubacidam, vinoſamque: odorem, repoſitæ, gratum ſpirant, matureſcunt Autumni initio, & ad Hyemis principium vſque durant, vel paulò diutiùs. Iſlebiano agro copiosè proueniunt.

Pulmentaria rotunda. Mûs-Apffel runde] id eſt, Pulmentaria rotunda, vt plurimùm globoſa, aut rotunda ſunt; interdum tamen latitudine longitudinem ſuperant, & è contra, longitudine latitudinem. magnitudine etiam inter ſe differunt, quantum ad indiuidua attinet; ſpecie autem minimè. Vt plurimùm autem quadrantem cum ſemuncia lata ſunt, ſed altitudine quadrantem vix attingunt, inueniuntur etiam multa maiora. Colorem habent vndique ferè rubentem; longis & in purpura roſeis ceu vibicibus, diſtinctum. Carne conſtant miti in dulci modicè acescente, facilè in guſtantium ore liqueſcente, mediocriter ſuccoſa, guſtu ſuaui, vinoſaque. Odorem habent iucundum. Matureſcunt Autumni principio, & ad Hyemis initium vſque durant, aut aliquantò diutiùs. Habentur VVittembergæ.

Pulmentaria minora. Mûs-Apffel klein] id eſt, Pulmentaria minora, rotundis Pulmentariis forma & colore ſimilia ſunt, multò tamen minora, oblongioraque, carne etiam teneriore, ſuccoſiore, ſapore ſuaui, vinoſo & ſubacido. Odore iucundo. Matureſcunt cum rotundis, ſimiliterque durant. Proueniunt in agro VVittembergenſi.

Pulmentaria flaua. Mûs-Apffel gelb] id eſt, Pulmentaria flaua, maximis rotundis Pulmentariis æqualia ſunt. Colorem habent flauum, ab vna parte raris vibicibus colore ſanguineis conſperſum. Carne conſtant ſuaui, dulci, vinoſaque, velati rotunda Pulmentaria. Odorem bonum ſpirant. Autumni initio perficiuntur & in Hyemem vſque durant. Magnus eorum eſt Iſlebij prouentus.

Dulcia minora. Süſſlinge klein] id eſt, dulcia minora, formâ & colore minoribus Pulmentariis ſimilia ſunt, ſed multò minora; nam tariſſimè Coretitthiorum magnitudinem excedunt. Carnem habent teneram, ſuccoſam, guſtu vehementer dulcem & gratam. Odorem ſpirant ſuauem. Matureſcunt hæc etiam Autumni initio, & in Hyemem vſque durant.

Paterniana. Vater-Apffel] id eſt, Paterniana, lata & plana ſunt, altitudine ſextantem cum ſemuncia æquant, latitudine verò quadrantem nonnunquam excedunt. Colorem habent flauum, ſanguineis vibicibus, Pulmentariorum inſtar, maculoſum. Carne conſtant tenera, mediocriter ſuccoſa, guſtu ſubacida, vinoſa & vehementer ſuaui. Odore pulmentaria æmulantur. Matureſcunt cum prædictis, durantque ſimiliter. Proueniunt in VVittembergenſi agro.

Orbiculata. Gebel-Apffel] id eſt, Orbiculata, Paternianis ſimilia ſunt figura, odore, & ſapore, plerunque tamen paulò minora, pauloque magis in latitudinem compreſſa. Colorem habent pallidum, interdum flauum in crocco, pauciſque vibicibus, iiſque ſanguineis pictum.

Oblonga. Gocharte ſiue Pots-Apffel] oblonga ſunt, & in medio, aut inferius aliquantulùm tumidiora, quorum pythmen profundiuſculè inſidet ſuperius, veluti lacuna. Colore ſunt in ſpadiceo tuſſa, aut fuſca: ab altera interdum parte pallidiora, ac rubentibus vibicibus maculoſa. Longitudinem habent multò plerumque maiorem quadrante, latitudinem verò quadranti æqualem. Carne conſtant tenera, miti ac rara, fungoſa, & tamen aliquantulum ſuccoſa. Guſtu ſubacida, ſuaui & in ore facilè diſſolubili. Matureſcunt cum prædictis, atque poſt medium Hyemis vſque durant. Habentur in omnibus Germaniæ regionibus.

Epiſcopia. Kartechen-Apffel, Pareiß-Apffel] vel Biſcope, vel Epiſcopia, omnium dulcium Malorum nobiliſſima ſunt. Figura eis eſt vt plurimùm rotunda, colorem habent ab vna parte ſuauiter tenuiſſimis, contiguis, roſeiſque vibicibus rubentem, ab altera verò in candido pallidum, vix euidentibus, dilutiſque vibicibus conſperſum, incertum, & deſcriptu difficilem, vnde etiam Cartechianorum nomen inuenerunt. Odorem ſpirant gratum, ac iucundum, longitudine quadranti cedunt, latitudine verò eundem æquant. Carne conſtant tenerrima, ſuccoſa, niueaque. Guſtu ſupra modum ſuaui, dulci atque miti. Matureſcunt Autumni initio, & in Hyemem vſque durant. Habentur in omnibus ferè Germaniæ nationibus.

Cartechiana.

Duracina alba. Hartlings weiß] id eſt, Duracina alba, rotunda ſunt atque modicè in latitudinem compreſſa, altitudine ſextantem, latitudinis verò diametro ſextantem & ſemunciam excedunt. Colorem habent vna parte, qua ſolem exceperunt in flauo rubentem, altera autem viridi candicantem: intus albeſcentibus maculis, per cutim tranſparentibus aſperſa ſunt. Carne conſtant teneta, & tamen ſolida, ſuccoſa, guſtu acida, vinoſa & ſuaui. Odorem, repoſita, aliquandiu ſpirant iucundum. Matureſcunt Autumni initio, & in Hyemem totam durant. Habentur vbique ferè in Germania.

Poſtorfiana. Poſtorffer] id eſt, Poſtorfiana, eandem habent, quam Duracina alba figuram & proportionem, paulò tamen minora ſunt, colore quoque non multùm ab eis differunt. Siquidem ab vna parte palent, ab altera verò ſuauiore inſpicientes rubore delectant. Carne conſtant iam dictis duracinis ſimili, guſtu vehementer ſuaui & generoſo, veluti ſi quis Duracina Cartechianis commiſceat. Odorem

ſpirant gratum. Coluntur in Miſnia, vbi propter ſaporis nobilitatem cæteris omnibus præferuntur. Matureſcunt cum duracinis, & ſimiliter ferè durant.

Preſiliana. Preſilien apffel]id eſt, Preſiliana aſpectu ſunt pulcherrima, figura rotunda & globo ſimilia, colore roſea, atque preſilij materiæ dilutum prouocantia, magnitudine quadrantem vt plurimùm æquant, nonnunquam etiam excedunt. Carne conſtant tenera, ſubſolida, guſtu dulci, ſimulque aceſcente & ſuaui. Matureſcunt Autumni initio, & vſque ad hyemale ſolſtitium durant. Magnus eorum eſt Hildesheymij prouentus.

Crocina. Saffrandle) vel Hanenfüſſe]id eſt, Crocina, è nobiliſſimis haud quaque ſunt poſtrema, figuram habent globoſam propemodum, tàm longitudine, quàm latitudine ſeſquiuncialia, latitudo eorum longitudinem non ratò excedit, paululùm tamen, in ſumma Coretitu hijs ferè æqualia & ſimilia. Colore ſunt inter viridem flauum crocique dilutum medio, quem ſerenis & ſalidis æſtatibus puniceæ croceæque maculæ tenueſque vibices diſtinguũt, eo inſigni pluuioſis æſtatibus deſtituuntur. Carne conſiſtunt tenera, guſtu dulci, aliquantulum ſubacida, ſuaui & aromatico quodam halitu guſtantis palatum commendante: quin etiam ſuauiter & iucundè redolent. Maturitatem adipiſcuntur Autumni principio, & vſque ad æquinoctium vernum durant, frequenter etiam longiùs. Habentur Hildesheymij, præſertim in hortis Monachorum in Salta extra vrbem ſito Cœnobio.

Crocinæ rubentes. Saffrandle rot] id eſt, Crocina rubentia, Crocinis figura & magnitudine æqualia ſunt, colore verò pulmentariis & dulcibus minoribus: nam ſimiliter ſanguineis vibicibus roſeam ſuperficiem diſtinctam habent. Carnis ſubſtantia, ſaporis qualitate, matureſcendi, durandique tempore Crocinis reſpondent. Proueniunt autè in Saxonia Hildesheymij ac Honoueræ.

Pulmonea. Welſchpffel] mala quæ Romani Pulmonea olim nominabant, omnium dulcium maxima ſunt, figura globoſa, diametri quoquo verſus non ratò trientalis, colore flaua, nonnunquam etiam in viridi pallido, præſertim vbi frigidiori humidiorique æſtate enata fuerint. Carne conſtant tara, fungoſa, inſtar pulmonis, vnde etiam nomen ſortita ſunt: ea digitis confricata & auribus admota ſtrepitum edunt. Saporem habent dulcem, non inſuauem, nulla alia qualitate mixtum, maturitatem conſequuntur Æſtatis exitu. Durare aliquandiu poſſunt, nunquam tamen aut ratò hyemale ſolſtitium attingunt. Proueniunt copiosè in Haſſia.

Pulmonea ſalici inſerta. Weidenbelche] id eſt, Pulmonea ſalici inſerta, Pulmoneis iam dictis æqualia & ſimilia ſunt. Carne conſtant paulò rariore, guſtu dulci atque aliquantulùm amareſcente. Æſtatis exitu hæc quoque matureſcunt, & ſimiliter modico tempore durant, coluntur à quibuſdam in Haſſia. Poſſunt horum ad exemplum etiam alia ſalici inſeri, præſertim dulcia & alioquin raræ ſubſtantiæ, auctuque facilia.

Inſerto.

Vitrea. Glaßäpffel] id eſt, vitrea, pulmoneis ſimilia æqualiaque ſunt, non tantùm figura, verùm etiam colore, præterquam quòd ſuperficiem, nonnunquam etiam carnem habent obſcuri vitri modo pellucidam, quod horum Malorum proprium eſt, idem ſi alijs Malis contingat, vicium cenſendum eſt. Carne conſtant dulci, ſuaui, modicè vinoſa. Matureſcunt Æſtatis exitu, diu autem durare minimè valent. Naſcuntur Coburgi in Franconia.

Duracina ruffa. Hartlinge rot] id eſt, Duracina ruffa, figuram habent orbiculatam, interimque globoſam, magnitudinem verò neque omnia, neque vbique eandem, vt plurimùm tamen altitudine ſextantem, latitudine ſextantem & ſemunciam attingunt: colore ſunt roſeo, ſanguineis longiſque vibicibus vndique diſtincta. Carne conſtant admodum ſolida & denſa, attamen valdè tenera, ſuccoſa in guſtu, acetoſa, cũ peculiari ſuauitate. Odorem ſpirant non ingratum. Matureſcunt autem Autumni initio atque omnium diutiſſimè durant: nonnunquam enim vſque ad Æſtatis medium atque non ratò diutiùs, prorogantur. Proueniunt ferè in omnibus totius Germaniæ pomariis.

Oenoximela. Weinſeichen] id eſt, Oenoximela, Orbiculatis figurâ & quantitate ſimilia ſunt, paulò tamen altiora, nec vſque adeò in planum compreſſa. Colore ab vna parte in viridi pallidoque candicante, ab altera leuiter interdum rubeſcente. Carne conſtant admodum ſolida duraque, interim tamen delicata & tenera, ſuccoſa guſtu vinoſaque ſuauitate, tenue, auſterum, ſincerumque vinum æmulante. Maturitatem adipiſcuntur Autumno ineunte, & vſque poſt æquinoctium vernum durant. Abundant in Haſſia.

Anguloſa longa. Eckpffel] id eſt, Anguloſa longa, ab angulis nomen inuenerunt, à pediculo enim vſque ad pythmena vndique angulis craſſioribus ſulcantur, qui tamen iuxta vtrumque caput eminentiores ſunt, in medio verò, hoc eſt, ventre, non tàm euidentes. Longitudinem habent quadrantalem, latitudinem ſextantalem, nonnunquam tamen in maiorem adoleſcunt. Colorem autem flauum, ſanguineis vibicibus, denſè conſperſum. Caro eis tenera, ſuccoſa & mitis, guſtu inter dulcem atque acetoſum ſaporem media, & ſuauis valdè. Matureſcunt Autumni principio, ac vernum vſque ad æquinoctium durant. Proueniunt in Haſſia ac Miſnia.

Anguloſa rotunda. Eckpffel rund] id eſt, Anguloſa rotunda, angulorum eminentiis, colore, carnis ſubſtantia, ſapore, matureſcendi, durandique tempore, Angulofis longis ſimilia ſunt, in hoc tantùm ab ijs differunt, quòd vt plurimùm globoſam figuram habeant, magnitudine ſunt quoquo verſus quadrantali, non ratò tamen maiora, quanquam frequenter etiam minora inueniantur. Proueniunt in Miſnia.

Praſomela. Grandle] id eſt, Praſomela, figuram habent oblongam, latitudinem ſextantalem, longitudinem autem ſemuncia maiorem, colore ſunt in viridi pallido. Carne conſtant tenera, guſtu ſuaui, dulci, ſimulque acetoſa. Matureſcunt Æſtatis exitu, & totam Hyemem durant. Proueniunt copiosè in Haſſia Marpurgenſi agro, ac in vicinia.

Gothardina alba. Weiſſe Gotthardle] id eſt, Gothardina alba, Gothardinis figura, carnis teneritudine, ſapore, matureſcendi, durandique tempore ſimilia. Magnitudinem verò inter Praſomela ac Gothardina mediam habent. Colorem autem in viridi candicantem. Frequens eorum eſt Marpurgi in Haſſia prouentus.

Auguſtina. Auguſtäpffel] id eſt, Auguſtina, parua ſunt atque propemodum globoſa, ſeſquiunciam tàm latitudine, quàm longitudine ratò excedunt. Colorem habent flauum, carnem teneram, guſtu dulciſſimam & valdè ſuauem. Odorem gratum & iucundum. Matureſcunt Auguſto menſe, vnde nomen inuenerunt, eadem fugacia ſunt, minimeque durant. Naſcuntur vbique ferè in Germania, ſed in Haſſia, copioſiſſimè. Saxones ea Eſtiuas vocant.

Roſacea. Roſen apffel] id eſt, Roſacea, Preſilianis magnitudine & colore ſimilia exiſtunt, carnem habent paulò dulciorem, figuram verò non vſque adeò globoſam. Matureſcunt Æſtatis exitu & ad Hyemem vſque durant. Proueniunt Coburgi in Francia.

Wint äpffel]

ogle

Sanguinea. Blut-Apffel id est, Sanguinea, figura sunt globosa, quantitate sextante paulò maiore, colorem habent foris roseum. Carnem verò teneram veluti in sanguine macerutam, roborisque gratissimi: gustu dulcem, aliquantulum subacidam & suauissimam. Matureſcunt Æstatis exitu. Magnus eorum est Coburgi in Francia prouentus, quamuis & alibi non desint.

Dulcia magna. Susspffel groß id est dulcia magna, Pulmoneis figura & quantitate æqualia sunt, paulò tamen minora, rotundioraque. Colorem habent in viridi flaueſcentem, ex altera parte subrubentem. Carnem mediocriter solidam, gustu dulcem, suauemque. Odorem spirant gratum ac Marrubio simillimum. Matureſcunt Æstatis exitu: abundant in Hassia.

Oximela maiora. Saurápffel groß Oximela maiora, dulcibus magnis colore, magnitudine, figuraque similia sunt, in hoc tamen differunt à dulcibus, ferè omnia acetosa, quòd candicantia exiguaque puncta per cutim transpareant. Carne constant solida, tenera, gustu acetosa, vinosa suauique. Matureſcũt Æstatis exitu, durantque in Hyemem. Proueniunt in Hassia.

Parelia. Pare epffel id est, Parelia, Omnium maxima sunt, figura globosa, modicè compressa, colore in roseo alicubi flaueſcente, sanguineisque vibicibus conspersa. Carne constant tenera, sapore inter dulcem ac acesscentem medio, estque hic non mediocriter suauis. Odorem spirant iucundum, maturitatem consequuntur Autumni initio, durantque ad Autumni ferè exitum. Colũtur Helbij, vicinisque tractibus.

Oximela minora. Saurápffel klein id est, Oximela minora, Duracinis ruffis æqualia similiaque sunt, paulò tamen oblongiora, colore in viridi candidoque flaueſcente, punctisque candicantibus per cutim transluccentibus conspersa. Carne, sapore, matureſcendi, durandique tempore Oximela maiora imitantur, paulò tamen acetosiora existunt. Prouentus eorum est in Hassia magnus.

Glycymela. Idem Cordus apud Dioſc. scribit Melimela siue Glycymela facilè sibi persuasurum esse ea, quæ Germanis Hertz-Apffel & Augst-Apffel vocantur, si alia accederent. Esse enim admodum dulcia & suauia, & pueris & delicatis mulieribus expeti. Idem alibi Epicoticorum meminit, sed qualia sint, non addit.

Epicotica.

Tragi differentiæ. Tragvs, qui Argentinæ scripsit, Germaniæ quædam pomorum genera describit: Quæ (inquit) apud nos prima maturantur, S. Ioannis Poma vernaculo idiomate, Lat. Præcocia Mala dicuntur. Quæ Augusto mẽse, rubris vibicibus quasi notata & dulcia

Præcocia.

Glycymela. Augst-Apffel vocamus Græcè γλυκύμηλα. Quæ Autumno matureſcunt ac alia quidem incana, alia lutea, alia coloribus variegata apparent, omniaque dulcia,

Aromatica. Durz-Apffel quasi Aromatica Mala, à iucundissimo nimirùm odore, tum sapore nominamus, Capendua

Capendua. alijs dicta. Poma verò ea, quæ magna sunt, alba & dulcia, in quorum vtero semina per maturitatem sonant,

Passipoma. Ruellio Passipoma appellantur. Sunt deinde magna quoque & similiter dulcia, rubro colore maculata, quæ Germani Schragen-Apffel aut Herrgons-Apffel nuncupant. Alia dulcia, candida & turbinata & oblonga reperiuntur, orthonastica nuncupata. Germ. Streckling

Orthonastica. Paradisiaca. & Gduß-Apffel. Sunt & Paradisiaca vocata, Germanica Paradeiß-Apffel. Acidorum Pomorũ infinitus est numerus quorum vulgatissima, Rot Apffel/ Wein-Apffel/ Herbstling/ Herrnetting/ Etrenling/ Spierling/ Heimetting/ Frawen-Apffel &c. Videtur verò Tragus vulgi secutus opinionem, credidisse Malum, de qua hoc capite agimus, eam fuisse arborem, quæ à summo Iehouah interdicta fuerat primo parenti Adamo, ne ea vesceretur. Suæ namque figuræ serpentem appingi curauit & caluariam, his vtique notis, deceptionem Diaboli insinuans, & mortem: de qua re iudicent eruditi. Hieron. Brunsch.

An Malus Adamo interdicta.

Hier. Brunsc. haut.

Paradeiß-Apffel Poma Paradisi vocat, in quibus morsus Euæ & Adami appareat, Latinè Musa: confusé & ignoranter Musam cum Pomis vulgatis confundens. Et in quo tandem Pomi genere morsum vidit. Nos alibi suo loco indicabimus, qualem eam existimemus fuisse arborem. Lonicerus verò præter serpẽtem etiã Adami & Euæ effigiem appinxit, quasi hoc genere Pomi sui obliti officij, comederint. Cornarius apud Dioscor. Vernorum tantùm meminit & Germ. Brũnge-Apffel dici ait. Matthiolvs de Malis Italicis pauca hæc habet. In Hetruria, ait, principatum obtinent Mala, quæ Appie & Meletose vulgò vocantur, quandoquidem hæc duo genera cum suauiter oleant gustuique arrideant, cum naribus & palato maximam incunt gratiam. Eaque propter non longè eum aberrare putauerim, qui dixerit, Appia esse Dioſc. Melimela. Rosea verò quæ eidem Epirotica & Lat. Orbiculata dicuntur. Quæ verò adeò rubent, vt cruore perfusa videantur, & acido gustu sunt prædita, non alia de causa ita rubescunt, (si rei agratiæ auctoribus credimus) nisi quòd ex Mali & Mori nigræ insitione suam traxerint originem. Cestiana non sunt Aurantiæ Mala, vt Cornarius putat.

Poma Paradisi.

Cornarij diff.

Matthioli differentiæ.

Appie & Meletose.

Melimela: Epirotica. Orbiculata.

Rubra arte facta.

Cestiana non sunt Aurantiæ, contra Cels. Gesneri dif. ferentiæ.

Sed nec suæ patriæ Malorum oblitus est Gesnervs diligens omnis naturæ peruestigator, & alter quidam Heluetiæ Plinius: Nam, inquit, Malorum quamplurima optimaque in hortis & prædijs nostris (Tigurinis & Helueticis) proueniunt: præcocia, media, serotina. Horum aliqua durant tribus, quatuor, aut pluribus mensibus: quædam vsque in sequentem annum, donec alia matureſcant, commodè reposita. Malorum genera quædam (non quælibet tamen) ramis & brachijs suis in latitudinem diduci ab elegantiæ studiosis solent, vt brachia vndiquaque in superficiem ferè planam extensa, lecti cuiusdam speciem, pedamentis in orbem digestis sustentata, præ se ferant. Eiusmodi non paucæ apud nos priuatis, publicisque locis visuntur, in quo arborum excolendarum studio Basilienses sanè & totius ferè tractus Alsatici incolæ triumphant.

Mali parũ arte facta.

Idem Gesnerus Malos humiles duorum facit generum: vnam, cuius fructus Poma Adami vocãt, vtraque frutex potiùs, quàm arbor. Itẽ Malus nana, Zwerg-Apffel, Matthiæ Curtio Lindauiæ, Poma fert Paradisinis vulgò dictis non dissimilia, albicantia: quæ sub finem Iulij matureſcunt. Arbustum non supra quatuor cubitos assurgit, fruticans à radice. Item: Curtio eidem Malus quædam ex Italia: cuius Poma magna & rugosa in precio sunt. Pampin vocant. Scaliger quoque meminit Malorum Pumilarum, quæ breuis admodum sint vitæ, & quarum aliquæ annuis mortibus hortulos deformẽt. Item eorum, quæ Apiola Italis dici ait, dulcia illa quidem, tam iucundè fragrantia, vt vniuersas Indias sua superent suauitate. Lacuna apud Dioſc. refert, inter Mali genera in Hispania præcellere Camuesa: & Amatus ex dulcibus & odoriferis Camusia & Regalia dicta celebrat aitque odorifera & cordialia esse, vt si eorum cortices ignitis prunis iniciantur, ex se odorem referant moschatum. Arabibus Poma musa esse medij saporis. μηλόμηλα & χρυσόμηλα? iisdem esse Galopomella, Melomella. Carolus Stephanus in opere suo Geoponico Germ. Paradisiaca inter alia peculiaria habet, aromatica, alba, dulcia, Franca boni odoris & saporis. Item, Gallis dicta d'Heroet, de Malingre, de Rãbute, & Mala Metscherin-Apffel & Melingeraut Matzerisch Germanis dicta: Io. VVitichius, Poma Portsdorffiana, quæ ad febres Epidemicas cum Mania commendat. Dodonæo est χαμαίμηλα quædam, siue humilis Malus, fruticis modo adolescens, quæ non propter insitionem, sed naturâ sua Poma fert præcocia, mediocriter dulcia colore admodum dfluté flauo albicantia. Brabanti vulgò Poma Paradisi, aut Poma D. Ioannis nominant. Lon. & Pena, Mala quamplurima, cultu digesta, in Anglia, Belgio & Northmania, esse tradunt

Mali humiles. Poma Adami. Malus nana.

Pampin. Malus Pumilla.

Apiola.

Camuesa. Camusia.

Musa Poma. Galopomella. Cat. Stell. differentiæ.

Chamæmelea.

Northmanica intus & foris Coccinea.

quæ foris intuſque Coccineo ſucco & aſpectu micant. Ad Anglica quod attinet, Gerardus in ſuo Herbatio Anglico hæc recenſet. 1. Malus Carbonaria, *The pome watertree.* 2. Malus Carbonaria longo fructu, *The Dodero Apple tree.* 3. Malum regale, *The King of Apples:* (Tabern. icon. p. 1087. *Noel Gemmer Dieting*) 4. Malum reginale *The Queening or Queene of Apples.* (Tab. ic. p. 1007. Mala rubentia, *Gerarding*) 5. Platomela, ſiue Pyra æſtiua, *The Gemmer Pearemaine* (Tab. ic. p. 1004. Platomela, *Gerarding*) 6. Platarchia ſiue Pyra hyemalia, *The winter Pearemaine* (Tab. ic. p. 1004. Platarchia) 7. Chamæmalus Londini, *The Dwarfe Apple tree or Paradice Apple.* Hæc Gerardus, qui ex viginti Tabernamontani figuris quatuor tantùm aſſumpſit, nec tamen ipſa deſcribit. Mirùm etiam cur ex duobus Pomis ſiue Malis faciat Pyros, nulla eius rei appoſita ratione? Item cur Chamæmalum recenſeat inter Sylueſtria Poma?

Differentiæ Gerardi.

Carbonaria.

Carbonaria longa.

Regale.

Reginale.

Platomela.

Platarchia.

Gerardus notatus.

Tabernamontani differentiæ.

Tabernamontanus, qui poſtremus eſt eorum qui quidem Herbarium ſcripſerint ex profeſſo, iſta proponit. 1. Mala præcocia, *Frühe Aepffel.* 2. Mala auguſtea, *Magdalenen-Aepffel.* 3. Mala præcocia rubra, *Roe Frühe Aepffel.* 4. Mala Carbonaria, *Kel-Aepffel.* 5. Mala Carbonaria longa, *Lang Kel-Aepffel.* 6. Mala æſtiua, *Sommer-Aepffel.* 7. Mala Orbiculata, *Breiting.* 8. Glycomela, *Süß-Aepffel.* 9. Glycomela 2. *Süß Kel-Aepffel.* 10. Oenomela, *Wein-Aepffel.* 11. Oximela, *Sämling.* 12. Hæmotamela, *Blut-Aepffel.* 13. Platomela, *Breiting.* 14. Platarchapia. 15. Platomela alia, *Breiting.* 16. Melapia, *Renetting.* 17. *Munch-Aepffel.* 18. *Schaffmaister.* 19. *Mecherling.* 20. *Sommerling.* 21. Mala rubentia, *Geremling.* Et ante iſta, *Hemerling* Duracina alba dicit, & Perſicis adiungit, quàm benè, norunt, quibus nomen *Hemerling* cognitum eſt. Etquid voluit inanitàm ſuâ, quàm emptoris impenſa tot figuras dare ſine vllis deſcriptionibus?

Tabern. notatur.

Caſalpini differentiæ. Melappia.

CÆSALPINVS Medicus Romanus, in opere ſuo Botanico ſua veteribus accommodare ſtudet, ſic: Melappia parua ſunt, nucem vix excedentia, rotunda, exteriùs tantùm pallida, odoratiſſima, ſapore dulci. Viderentur hæc Appiana eſſe apud Plinium, ab Appio è Claudia gente: inſito Cotoneo, quibus odor eſt Cotoneorum, magnitudoque: ſed cum obſtet magnitudo, melius dicetur apud Dioſcoridem Melimela à ſapore melleo eſſe, quæ à multis dulcia Mala vocantur: Nullum enim in genere Malorum illis dulcius eſt.

Roſea.

Roſea mediæ magnitudinis ſunt orbiculata colore rubenti, qua parte ſol aſpexerit: odor ineſt ſuauis: ſapore dulci ſubacidus; tota Hyeme ſeruantur incorrupta, meliora ſunt, cum rugas contraxerint. Dioſcorides Epirotica & orbiculata vocat ſtomacho vtilia. Plinius ex Epiro primùm allata putat ob nominis argumentum.

Sanguinea.

Sanguinea roſeis ſimilia, minùs odorata, inſipidioraque. Plinius colorem ſanguineum ex inſitu Medi, tractum putat, in hoc genere quædam oblongiora, figurâ Mammæ, acidi ſaporis, Plinius Orthomaſtica vocat. Calamagna, quaſi pulchræ magnitudinis Mala, colore rubente: ſapore magis aquoſo, Plinius Pulmonia videtur appellaſſe, quæ ſtolidè tument. Quædam colore quaſi ferrugineo; ſolidiori carne; ſapore dulci ex auſtero, vulgò Teſta vocant, figura Struthcorum. Quædam parua humili frutice, orbiculata, virentia adhuc, guſtu non ingrata. Plinius inter viliſſima Daca vocat, quę prima aduentu decerpi properant. Dioſcorides per verna hæc videtur intellexiſſe: omnino damnata. Sylueſtria ſimiliter parua, quæ præ acerbitate inguſtabilia, Dioſcorides Vernis ſimilia ſetibit. Auguſt. Gallus Lombardiæ quædam Poma recenſens, meliora apud Brixianos ait, eſſe dicta Poma dolciani, parua & media, eodem tempore cum Pyris moſchatellinis matura. Proximè ſequuntur D. Petri Mala, Pomi di S. Pietro: nec nouit aliud genus maturum ante Autumnum. Malum quod dicitur Pomo roſſo groſſo, gratum eſt, quia carne eſt tenera: optimum tam crudum, quàm coctum cum ſaccharo, ſanis & ægris. Verùm non diu durant. Probatur & Pomum paradiſi ſatis diu durans, quod optimum eſt poſt natalitia. Eius duo genera, vnũ longius altero. Malorum dictorum Pomi ruggimenti duo genera. Præferuntur acida dulcibus: dulcia edulia ſunt, paulò poſt natalem Domini. Iis prætereuntibus bonitatis perfectionem acquirunt acida, in aliquot menſes duratura: maiora ſunt prædictis, firmiora, ſapidioráque. Omni tempore condiri poſſunt, Pomi Calamini dicta Mala, omnibus placent, ſapidiſſima, nec minus durant cæteris. Pomi Pupini dicta in pretio ſunt, tum propter bonitatem, tum propter diuturnitatem. Mala dicta Pomi roſtaroli, grata ſunt, quia pulchritudine & liquore ſuperant omnia alia: vt mirum non ſit in bacchanalibus tanto pretio inuenibus vendi, præſertim iis, qui per vibes, compita, & choreas debachantur. Pomi Appioli quod genus magni fiebat ab antiquis, recentioribus quoque hodie habentur in pretio, quippe quæ omnibus reliquis delicatiora.

Pomi Calamini.

Pomi Pupini.

Pomi roſtaroli.

Pomi Appioli.

Nec Hiſpanica ſua penitus indicta voluit Lacuna. Vulgò Mancana Camueſa omnibus cæteris præferũtur, quod præter aromaticam gratiam, quam habent, guſtu & liquore ſint gratiſſimo. Nec ſibi viſum hoc Pomi genus putat extra Hiſpaniam & aliqua Flandrię loca: Flandrica tamen multùm Caſtellanis cedere. His ſuccedunt Mala dicta Pomopero deuldo. Sequuntur Melapia Italorum. In Hiſpaniæ partibus non cognoſcuntur Dioſc. Melimela & Epirotica, vt idem tradit. Redeamus in Germaniam.

Lacunæ differentia Hiſpanicæ. Camueſa.

Pomopero deuldo.

Melapia.

Coleri differentia.

Coleruſ in ſuo diatio Oeconomico, pauca quidem affert, attamen ab aliis non prolata, aut ſaltem non iſtis nominibus, vt eo ipſo eius diligentia probanda videatur. 1. Mala *Weiling* 2. *Glaskepffel* 3. *Jungferkepffel* 4. *Meisnerkepffel.* 5. *Hungeriſche Aepffel.* Quæ ſic Latinis verbis exprimas licet. VVeilinga: Vitrea: Nobilia: Meloncа: & Hungarica. C. Bauhinus apud Matthiolum duo tantum Malorum poſuit & genera, & icones ex Tabernamontano mutuatas; rotundorum & oblongorum, quem ſperamus plura daturum in alio opere, ex multiuga ſua obſeruatione. Tandem Schuuenckfeldius quoque affert in medium ſportulam, Sileſiacis Pomis refertam: quorum quædam antea iam nominata, quædam noua videntur, ergo Sileſiæ Mala hæc ſunt. 1. Malus humilis, *Johannis Aepffelbaum*, fruticis modo adoleſcit, & ſua natura fert Poma præcocia mediocriter dulcia, colore admodum diluté flaua. 2. Mala acida, *Gruntling/Sauerkepffel.* 3. Mala dulcia. Dioſc. (vt ille putat) *Mala Muſtea. Süßkepffel/Hentig-Aepffel.* 4. Mala Vinoſa, *Weinſauerkepffel/Meyniſche Aepffel.* ſaporis ſunt gratiſſimi, ſtomacho vtilia, minimè flatulenta. Eliguntur præ cæteris ad ſyrupi de Pomis & Confect. Alkermes compoſitionem. 5. Mala Auguſtea, ſeu præcocia dulcia. *Augſtkepffel/Frühkepffel/Magdalenen kepffel.* 7. Mala Epiſcopia, *Biſchoffskepffel.* 8. Mala Annabergica, *Annberger/Herren kepffel.* 9. Mala Cydoniata. Mala Apiana. *Quittenkepffel. Rittenkepffel.* his color, odor, magnitudoque Cydoniorum. 10. Mala roſea, *Roſenkepffel.* 11. Mala Parelia, *Perlenkepffel*, acida ſunt & grati ſaporis. 12. Mala Carbonaria, *Kelkepffel.* 13 Mala Anguloſa. *Zapffenkepffel.* 14 Mala Duracena, *Hagelkepffel. Hartzkepffel.* 15. Mala rubentia. *Geremlingskepffel.*

C. Bauh. not.

Chamæmelea, ſeu Humilis.

Schuuenckfeldii.

Sileſiaca Poma.

Oxymela.

Muſtea.

Oinomela.

Oxymelimela.

Auguſtea.

Epiſcopia.

Annabergica.

Cydoniata.

Apiana.

Roſea.

Parelia.

Carbonaria.

Duracena.

Anguloſa.

Atque hæc ſunt ferè Malorum genera, ab autoribus vel nomine ſolo, vel etiam deſcriptione conſignata: vnde patet hanc noſtram ætatem Malorum (vtinam non & malorum) prouentu, priſco illo æuo longe ſuperiorem. Patet etiam quoſdam ſtuduiſſe ſua priſcorum titulis accommodare, alios ſua ſimplicitate contentos, in præſentibus conquieuiſſe. Et cautiùs vt noſtra quidem fert ſententia. Nam cùm Pomorum varietas ex inſitionum maximè varietate ſit orta, & etiamnum ſingulis oriatur annis, quâ tandem fieri queat diligentiâ, quo iudicij acumine, hæc noſtra iſtis priſcorum aptari, aut eadem eſſe cum iis pronunciari queant? vt non ſat ſani hominis (ſi quid Goropij maximi viri iudicio tribuendum) eſſe videatur, ſi quis huius ætatis vel Mala vel Pyra, vel alteriùs generis diuerſa ex inſitione Poma (qualia hodie ferè ſunt pleraque) ad veterum nomenclaturas cogere ac pro iiſdem

Noſtræ ætatis Mala an cum Priſcorum ſint eadem?

vendicare

venditare nitatur. Noniſſe cuiuſque ſuccos, eo iudicio, quo ſimplices medicamentorum facultates ſunt examinandæ, id verò dignum iudicamus in quo laboretur. Habuerint ſanè Romani Orbiculata delicatiſſima, habuerint Melimela, Mattiana, Scâdiana, Picena, Amerina, Syriaca, Peluſiaca, Quiriniana, Setania, Platania, Muſtea, & ſi fœminis placet, etiam Pannacea, nunquid ideo nobis ob hanc diuerſitatem, laborâdum? Scimus Seſtiana Poma, liue, vt Columella habet Sextiana, non verò Ceſtiana, vt malè apud Galenum vocantur, inter ea numerati quæ aſtringendi vi magnam vtilitatem habent. Ea tamen de causa minimè nobis diſputandum, quæ ſint Seſtiana Poma, ne nobis vana quærentibus, illud quod Cornatio (niſi memoria fallat) in hoc Pomo accidat, vt Seſtiana Heſperidum Mala credamus, & tandem cum Matthianis etiam confundamus, à quibus credi poſſet Hiſpanos hoc tempore omnibus, Malis nomen mutuari. Hoc agendum, vt inueniamus Mala, quæ aſtringendi facultate non cedant Seſtianis, qualia quamplurima reperiuntur, (& nos mox deſcribemus quædam appoſitis picturis) & niſi inuenirentur, aliis Malis Coroneo inſitis fieri poſſent. Ecquam ergo nos ſportulam aduehemus ad iſtud Malorum Empiorum? enimuero ſanè, talia qualia accepimus, decerpſimus, vidimus, guſtauimus, partim etiam coluimus ipſi, conferemus, breui, ſed exacto ſingulis appoſito lemmate, & eicone ex ipſomet prototypo ad ſingulorum magnitudinem parato, ne noſtro nos, qui nunc hoc agimus, officio defuiſſe videamur. Placebit, ſperamus, non herbarum tantùm ſtudioſis, ſed & Pharmacopœis (quorum etiam hæc nouiſſe intereſt) & hortorum cultoribus, & omnibus denique bonis Oeconomis.

Pomorum præcipui rei recapitulatio.

Corn. notatur. Heſperidum mala.

Ergo & noſtras Pomonæ Vertumnique opes, quas partim ex ducato VVirtembergico, partim ex agro Baſilienſi, Burgundico atque Alſatico, quarum haud temerè alia loca maiorem ſuppeditent varietatem, conquiſiuimus, tandem promamus.

Malum VVirtembergicum Wettich ſubflauum.

Auctoribus obſeruatum. Pomorum differentia.

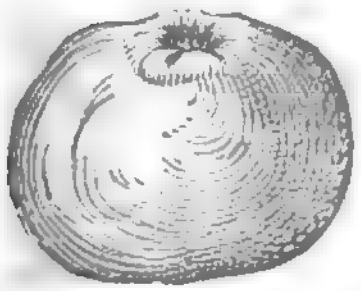

Beet Wettich.

In ducatu VVirtẽbergico, & ſpecialim iuxta Balneum admirabile circa Bol, Pomum hoc Wettich dictum. Allatum etiam è pago Wiesbach, vbi Beetwettich vocari tradunt. Magnitudinem figura docet, vt & reliquorũ quæ ſequuntur, ſicut & formam extrinſecam, quam figuram vocant. Eſt ex albo luteolum, pediculo ſatis longo. Sept. 20. nondum perfectè maturum: carne tamen iam ſubluteа, dura, acida. Delatum Montbelgardum ad Febr. durauit.

Malum Wettich 2.

Klein Wettich.

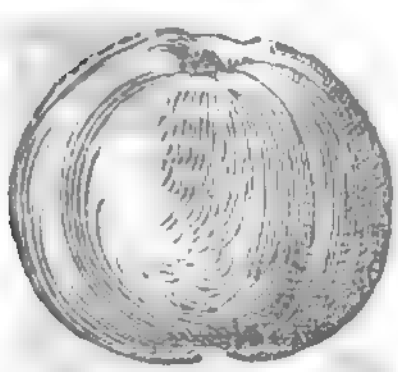

Klein Wettich, ex Bol pago eiuſdem Ducatus VVirttemberg. Multum habet albidi, cum luteolo mixti: alicubi rubellum: nonnihil anguloſum, pediculo mediocri. Septembris 20. carne erat alba ſatis tenera, acida, grata. Diu durare aiunt, nec grandeſcere, fragrantemque matura ſpirare odorem. Montbelgardum delatum, menſe Febr. integrum adhuc fuit, & ſpem exhibuit longioris durationis.

Malum Wettich 3.

Klein Wettich.

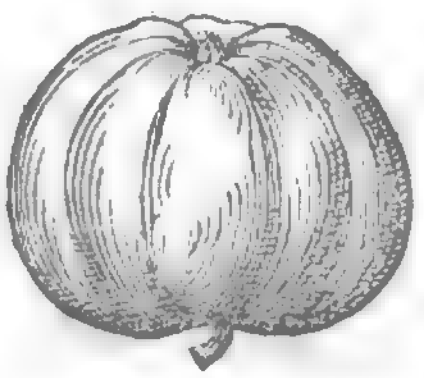

Est eorum quoque genere eſt, quæ Wettich vernaculo idiomate dicuntur, durans ad Ianuatium vſque: planè album, præcedenti; nõ maius, breui pediculo. Datum in Wätten pago Bollenſi vicino. Sept. 20. carne erat alba, ſatis dura, ſapore acido, nec dum maturum videbatur.

Malum Wettich Italicum maius & minus.

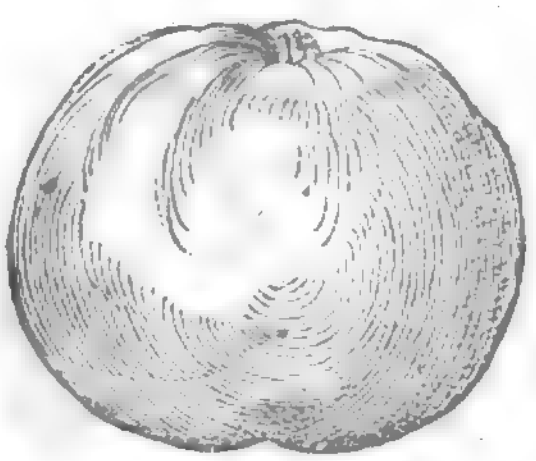

Weiſſe Wettich.

MALA Weiſſe Wettich dicta, quaſi Italica, pulchra ſunt, in Bol & Zell nonnihil anguloſa: colore alba, ſupernè pulchrè rubentia, in medio punctata: aliquando nonnihil luteola: pediculo longiuſculo, quem non exprimunt picturæ. Durare aiunt ad Aprilem. Sept. 20. Caro intus alba, tenera, acida, ſapida, dicuntur diu durare, etiam per totam Hyemẽ. Montbelgardum tranſlata bona aduc fuerunt Maij medio ſequentis anni. Magnitudinem figura exprimit.

Oenomelum VVirtembergicum.

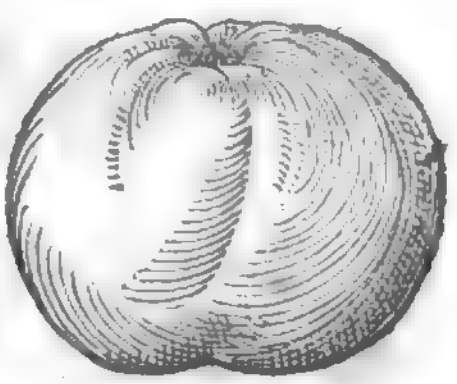

Weinapffel.

Weinapffel, Pomum vinoſum vulgò dictum, elegans, candidum, vmbilico tenus parùm anguloſum

Durare perhibent vſquè ad Aprilem. Coluntur in Wätte & alibi. Multum habet ſimilitudinis cum præcedenti, minori præſertim, quo tamen paulò habitius eſt, colore albo, ad pediculum nonnihil luteolo.

Malum Wettich viridans.

Grünwettich

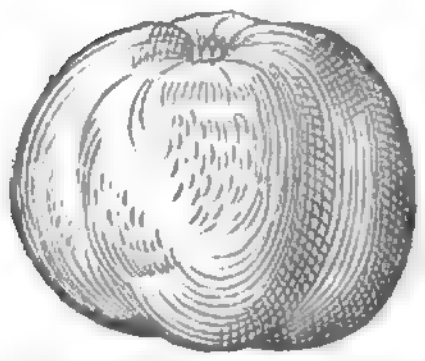

Grünwettich ex Wätte, in luteolo ſubuiride, pediculo ſatis lógo. Mompelgardũ delatum, integrum adhuc Maij medio. Vnicum tãtùm nacti ſumus, quod adſeruatum diu, ſed negociis impediti, nec Pomi, nec ſaporis deſignandi meminimus. Norint id incolæ. Verisimile tamen eſt, prioribus guſtu non multùm eſſe diſſimile, ſiquidem communi conueniat nomine.

Malum Virgineum, acidum.

Jungfrauenäpffel

Jungfrauenäpffel, quaſi dicas Virgineum pomum, ſeſſile, colore ex albo ſubluteo, aliquot ſtriis & maculis rubentibus decoratum, pediculo ſatis longo, tenui. Caro aba, dura, acida nondum edulis Sept. 20. grata tamen, etiam ante perfectam maturitatem.

Duracinum album, Zellenſe.

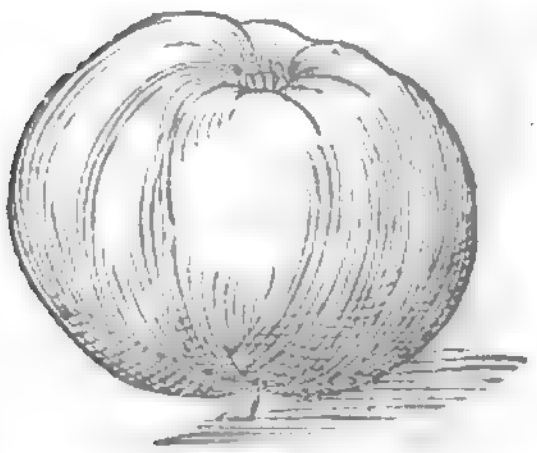

Weiß Hartling

Weiß Hartling, Duracinum album, ex Zell, mediocre Pomum, album cum luteolo intermixto, parte præſertim ſuperiore ad vmbilicum, ad pediculum verò rubello. Anguloſum eſt, carne duriuſcula & firma, (vnde nomen) ſapida. Aiunt durare ad Paſcha ac etiam vſque ad oporan. Nobis adſeruata, integra adhuc fuerunt medio Maio, ſequentis anni.

Duracinum album Bollenſe.

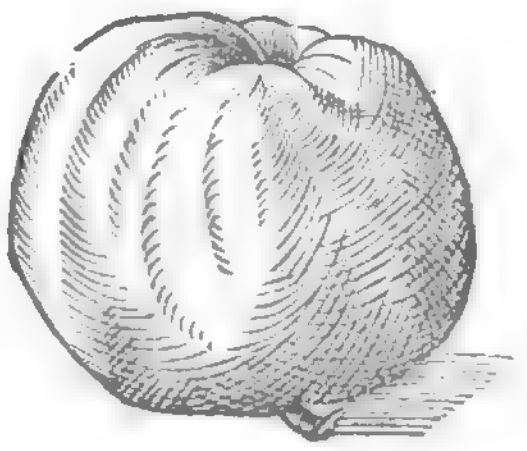

Weiß Hertling Apffel

Weiß Hertling Apffel, quaſi duriuſculum album Bollenſibus dictum, quòd diu duret, vt ij retulerunt, qui in Zell obtulerunt: nonnihil anguloſum, coloris albi ſubtulei. Accepimus ex Wätte paulò maiora. Sed hoc idem exiſtimamus cum præcedenti, & bis pictum, aut certè quàm minimùm variare. Hortulanus Ill. E. C. Montbelgardenſis eadem ſignificatione *blanc-dure* vocat Gallico idiomate, & in horto E. C. Montbelgardi prouenire ait.

Pomum Pentagonum prælegans, acido dulce, vtrinque ſeſſile.

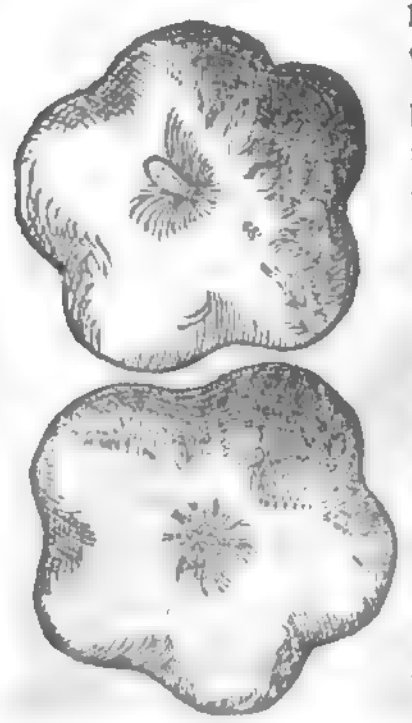

Pomũ Pentagonum.

Elegãs hoc rarumque Pomum, ab Ill. Ducissa VVirtembergica, Principiſſa noſtra Clementiſſima miſſum, cum aliis quibusdã exoticæ elegantiæ naturalibus dono accepimus: Mediocre eſt, & figura magnitudinem non adæquat: quippe trium aut quatuor vnciarum latum, ſeſcuncia nõ altius compreſſum, vtrinque ſeſſile. Parte ſuperna, qua Pythmene, impreſſum. Angulis quinque protuberantibus conſpicuum eſt, maiori parte luteis, reliqua eleganter rubicunda, punctis tamen luteis notata. Februario ſectum carne ſatis molli erat, acidodulci, ac penè vinoſo. Surculos ab eadem E. C. miſſos in horto E. C. quem Montbelgardi colimus, inſeri curauimus. Figura vtramque faciem oppoſitam exprimit.

Poma quadrata vulgò dicuntur Montbelgardi *Pommes carrees*, propter angulos. Sunt tamen communiter pentagona, interdum Hexagona aut Heptagona, angulis nimirum per longitudinem protuberantibus, quorum pars ſuprema, propter vmbilicum, in gibbos & tubercula eleuatur: totumque adeò Pomum angulis ſcatet. Quatuor vncias alta, tres lata, ſeſſilis, pediculo breui, ſtana, punctis araneoſis nigricantibus conſperſa. Menſe Oct. lecta, odorata ſunt, ſapore vinoſo, acidulo, grato: carne tamen adhuc duriuſcula. Ex horto E. C. Montbelgard.

Pomum quadratum Montb. acidum, ſtanſ.

Malum

Ausführliche Beschreibung der Mauischen Bälle, 1 Theil.

Ausführliche Beschreibung der grossen Mauischen Bälle, 2 Theil.

Tafel I. Die Grosse Mauische Erd- und Himmels-Kugel, welche in dem Jahr 1794 in Wien verfertiget worden, und 10 Schuh im Durchmesser hat. Sie ist in 12 Theile getheilet, und jeder Theil ist 3 Schuh breit. Die Meridian-Kreise sind von Messing, und 1 Zoll breit. Die Kugel ist auf einem Gestelle von Eisen, und ruhet auf 3 Füssen.

Tafel II. Die Grosse Mauische Erd- und Himmels-Kugel, welche in dem Jahr 1794 in Wien verfertiget worden, und 10 Schuh im Durchmesser hat. Sie ist in 12 Theile getheilet, und jeder Theil ist 3 Schuh breit. Die Meridian-Kreise sind von Messing, und 1 Zoll breit. Die Kugel ist auf einem Gestelle von Eisen, und ruhet auf 3 Füssen.

Tafel III. Die Grosse Mauische Erd- und Himmels-Kugel, welche in dem Jahr 1794 in Wien verfertiget worden, und 10 Schuh im Durchmesser hat. Sie ist in 12 Theile getheilet, und jeder Theil ist 3 Schuh breit. Die Meridian-Kreise sind von Messing, und 1 Zoll breit. Die Kugel ist auf einem Gestelle von Eisen, und ruhet auf 3 Füssen.

Tafel IV. Die Grosse Mauische Erd- und Himmels-Kugel, welche in dem Jahr 1794 in Wien verfertiget worden, und 10 Schuh im Durchmesser hat. Sie ist in 12 Theile getheilet, und jeder Theil ist 3 Schuh breit. Die Meridian-Kreise sind von Messing, und 1 Zoll breit. Die Kugel ist auf einem Gestelle von Eisen, und ruhet auf 3 Füssen.

Tafel V. Die Grosse Mauische Erd- und Himmels-Kugel, welche in dem Jahr 1794 in Wien verfertiget worden, und 10 Schuh im Durchmesser hat. Sie ist in 12 Theile getheilet, und jeder Theil ist 3 Schuh breit. Die Meridian-Kreise sind von Messing, und 1 Zoll breit. Die Kugel ist auf einem Gestelle von Eisen, und ruhet auf 3 Füssen.

Tafel VI. Die Grosse Mauische Erd- und Himmels-Kugel, welche in dem Jahr 1794 in Wien verfertiget worden, und 10 Schuh im Durchmesser hat. Sie ist in 12 Theile getheilet, und jeder Theil ist 3 Schuh breit. Die Meridian-Kreise sind von Messing, und 1 Zoll breit. Die Kugel ist auf einem Gestelle von Eisen, und ruhet auf 3 Füssen.

Tafel VII. Die Grosse Mauische Erd- und Himmels-Kugel, welche in dem Jahr 1794 in Wien verfertiget worden, und 10 Schuh im Durchmesser hat. Sie ist in 12 Theile getheilet, und jeder Theil ist 3 Schuh breit. Die Meridian-Kreise sind von Messing, und 1 Zoll breit. Die Kugel ist auf einem Gestelle von Eisen, und ruhet auf 3 Füssen.

Tafel VIII. Die Grosse Mauische Erd- und Himmels-Kugel, welche in dem Jahr 1794 in Wien verfertiget worden, und 10 Schuh im Durchmesser hat. Sie ist in 12 Theile getheilet, und jeder Theil ist 3 Schuh breit. Die Meridian-Kreise sind von Messing, und 1 Zoll breit. Die Kugel ist auf einem Gestelle von Eisen, und ruhet auf 3 Füssen.

primolo.com

Malum turbinatum ex flauo viresſcens, punctatum.

Lindtrapffel Lindträpffel Bollenſibus & VValdenſibus dictum ſimile latis Hundspfel à pileo turbinato vocato. Eadem enim forma ferè colorque, ſed minus hoc. In colore tamen hoc diſcriminis animaduertimus, quod licet ſit ex albo ſubluteus & viresſcens, multa tamen habet puncta candida. Quædam etiam aliquid roboris habent diffuſi. Pediculus quidem brevis eſt, ſed craſſior. Videntur & anguſtiora, quam exprimat eicon. Aiunt durare vſque ad Ver, interdum etiam vſque ad Æſtatem. Sept. 19. nondum erant eſui apta, carne dura, ſapore vinoſo auſtero, luteola. Tali adhuc erat Octob. Montbelgardum delatum, integrum adhuc Maij medio.

Malum turbinatum maius, viresſcens.

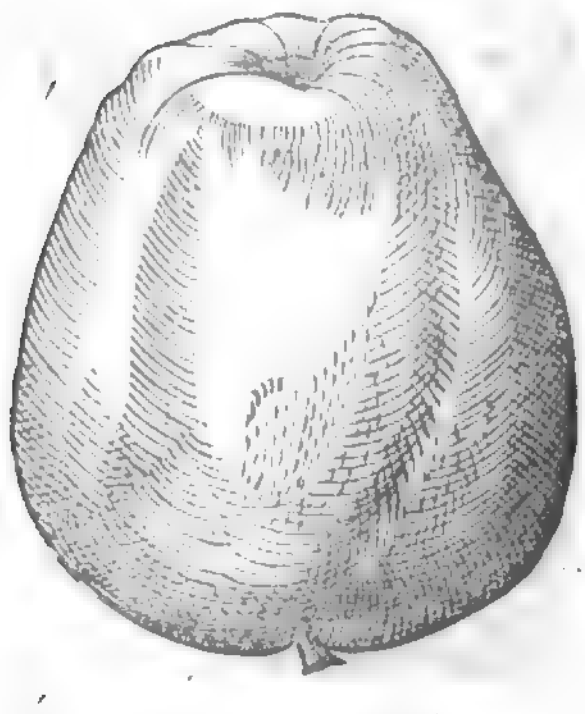

Hüttingapffel, iisdem nuncupatum, quòd Pileum turbinatâ formâ referat, quibusdam Lauchapffel, quaſi Praſina dicas, fortè à colore. Pomum oblongum, baſi latiore, in anguſtum faſtigium exeunte, peciolo brevi, craſſiuſculo. Durant vſque ad Febr. vt aiunt. Sept. 18. nondum erant eſui apta. Sapor vinoſus, Color ex albo ſubluteus & viresſcens. Quædam etiam aliquid viroris habent verſus baſim. Zellenſes hyemalia vocãt, Winterapffel, vernacula lingua. Aiunt & Lindtrapffel dici, hoc eſt, exacuta. Oct. 25. carne adhuc dura, acida, necdum eſui apta. Suſpicamur eſſe id, quod Scuckardiæ Rammerapffel, & Baſileæ, Spitzlingen vocant, quaſi naturæ acutæ dicas quod delatum Montbelgardum, Decembr. 13. carne dura adhuc & acida deprehenſum. At Hüttingapffel integrum adhuc erat Febr. carne duriuſcula, ſubacidula, vinoſa. Ad medium Maij eſui aptum, cum aliqua aciditate.

Malum turbinatum, lacteſcentibus punctulis conſperſum.

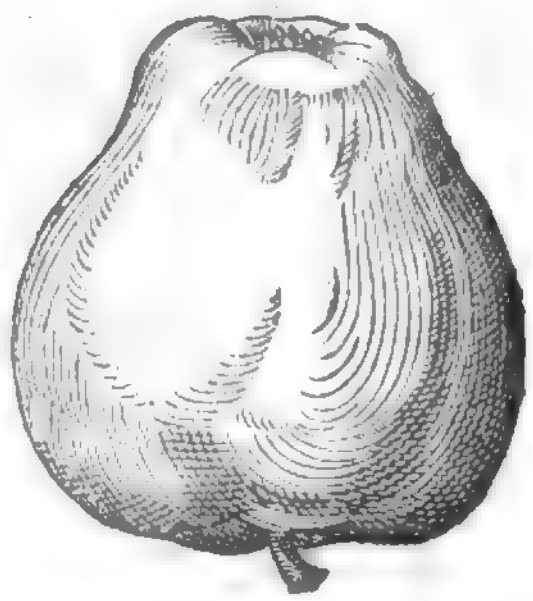

Weiſſing ex Wälſch, Pomum album, ſupernè turbinatum, infernè ſeſſile. Diu durare aiunt. Punctulis planè lacteis aſperſum eſt. Eiusdem generis aliud ex Italia accepimus, ſed iſto multò maius, & ſupra quinque digitos altum, quinque craſſum: in cæteris ſimile, acidum eſt. Prouenit etiam in Italia, & aliis multis in locis, vt aiunt. Bonum adhuc & ſapidum Montbelgardi 10. Febr.

Malum Vlmenſe.

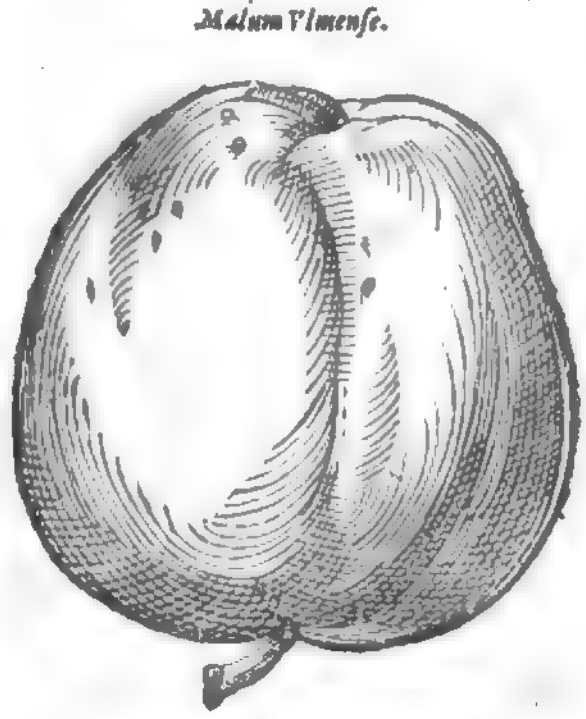

Vlmer apffel. Vlmenſia poma, ex luteo ſubalbida, vna parte ſtrias aliquas rubentes habent. Eadem ferè latitudo quæ longitudo: pediculus longiuſculus craſſus. Pomum hoc quod vnicum accepimus contortum erat & veluti in medio bipartitum, neſcimus an cætera talia.

Mala ſpecioſa alba Fauces Admir.

Magna hæc & ſpecioſa Mala in Ducatu VVirtemb. circa fontem Adm. proueniunt. Figurâ variant, iccirco

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

Fig. 6.

Fig. 7.

Fig. 8.

Fig. 9.

Fig. 10.

Fig. 11.

Fig. 12.

Fig. 13.

Fig. 14.

Fig.

Les numéros de la liste privée sont indiqués en caractères gras dans le texte.

Les numéros de la liste publique sont indiqués en caractères ordinaires dans le texte.

Fig. 1. — Face supérieure du crâne de Mr. Gladstone. Grandeur naturelle.

Fig. 2. — Face supérieure du crâne de Mr. Gladstone. Grandeur naturelle.

Fig. 3. — Face supérieure du crâne de Mr. Gladstone. Grandeur naturelle.

Fig. 4. — Face supérieure du crâne de Mr. Gladstone. Grandeur naturelle.

Fig. 5. — Face supérieure du crâne de Mr. Gladstone. Grandeur naturelle.

Fig. 6. — Face supérieure du crâne de Mr. Gladstone. Grandeur naturelle.

Figure 10 Intermediate host, Helisoma, release of cercariae of Schistosoma mansoni, ventral view. Fig. 10

Figure 11 Intermediate host, Helisoma, release of cercariae of Schistosoma mansoni, dorsal view. Fig. 11

Figure 12 Intermediate host, Helisoma, release of cercariae of Schistosoma mansoni, lateral view. Fig. 12

Figure 13 Intermediate host, Helisoma, release of cercariae of Schistosoma mansoni, lateral view. Fig. 13

Figure 14 Intermediate host, Helisoma, release of cercariae of Schistosoma mansoni, lateral view. Fig. 14

Figure 15 Intermediate host, Helisoma, release of cercariae of Schistosoma mansoni, lateral view. Fig. 15

Figure 16 Intermediate host, Helisoma, release of cercariae of Schistosoma mansoni, lateral view. Fig. 16

Figure 17 Intermediate host, Helisoma, release of cercariae of Schistosoma mansoni, lateral view. Fig. 17

Figure 18 Intermediate host, Helisoma, release of cercariae of Schistosoma mansoni, lateral view. Fig. 18

Figure 19 Intermediate host, Helisoma, release of cercariae of Schistosoma mansoni, lateral view. Fig. 19

Figure 20 Intermediate host, Helisoma, release of cercariae of Schistosoma mansoni, lateral view. Fig. 20

Figure 21 Intermediate host, Helisoma, release of cercariae of Schistosoma mansoni, lateral view. Fig. 21

Figure 22 Intermediate host, Helisoma, release of cercariae of Schistosoma mansoni, lateral view. Fig. 22

Figure 23 Intermediate host, Helisoma, release of cercariae of Schistosoma mansoni, lateral view. Fig. 23

Figure

Aprilem vſque durare aiunt. Idem Pomum datum in Zelnomine Matthiæ Pomum, hoc eſt, Matthiæ Pomum, acidum quoque, & durabile, quod & ipſum erat per rubedinem punctatum. Decembri. 12. cùm iam putredinis nota adeſſet, duram adhuc carnem, albã, acidamque deprehendimus. Duranit tamen ad Maij medium vſque.

Matthiæpfel.

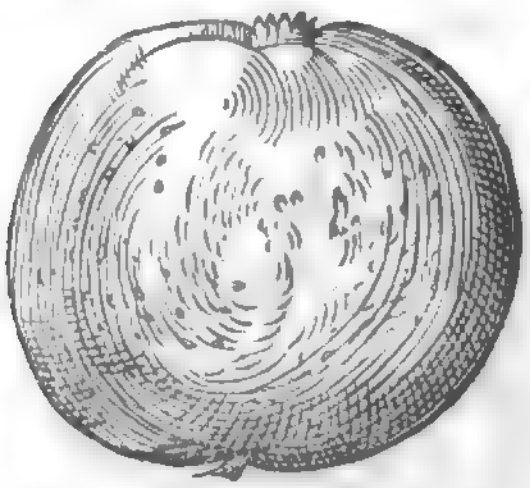

Malum rubellum VValdenſe.

Röting, quaſi Rubellũ dictum, in Wälten. Pulchellũ Pomum, cuius ſuperior pars valdè rubet, inferior hinc inde albicat, cũ pulchris ſtriis, & veluti guttis rubris. Pediculus mediocris, craſſiuſculus. Vnicum tantùm accepimus ex illo loco, quod nonnihil erat anguloſum. Aiunt durare diu, vſque ad Quadrageſimam. Datum nobis in Zell eodem nomine Pomum, ſed maius, quatuor digitos altum, craſſitudine eadem: Color idem, niſi quòd non tantum rubebat: pediculo paulò longiori. Hîc tamen prius exhibemus. Quædam etiam ex iis, quæ in Zell nacti ſumus, minora ſunt. In Zurich eadem vidimus, niſi fallimur nomine Zeiting, quæ Montbelgardum delata, durarunt vſque ad finem Febr. carne tenera, ſaporis ſubacidi, valdè grati.

Röting.

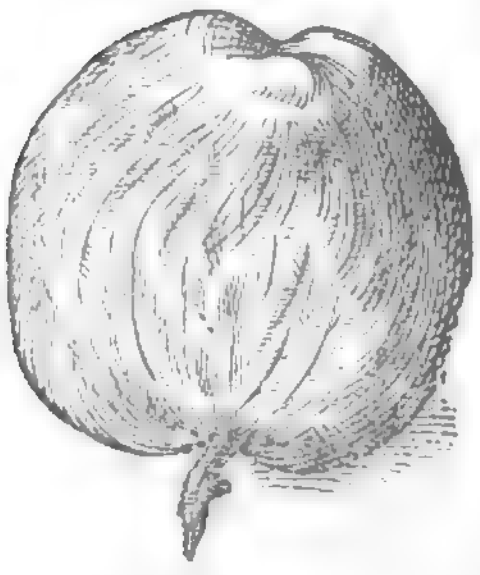

Phrygomelon ſtriatum.

Buchapfel, quaſi frixurioni opportunum aptúmque, Bollenſibus dictum. Simillimum eſt Streifling

Buchapfel.

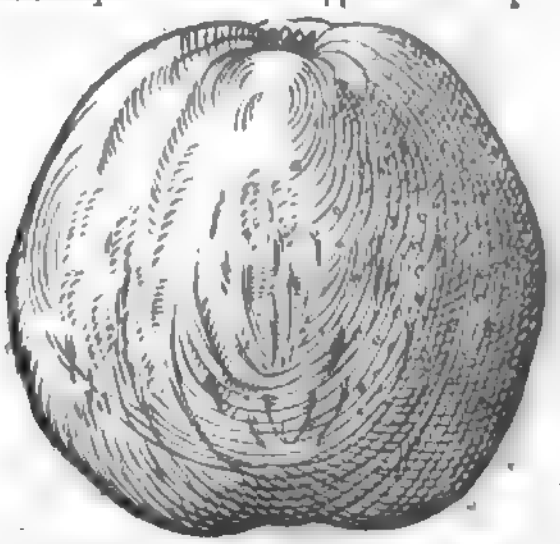

dicto. Duo accepimus, quorum alterum quatuor ferè vncias altum, craſſum totidem, alterum depreſſius, ad tres tantùm vncias, quatuor ferè craſſum. Parte altera rubet, cum ſtriis item ſaturatius rubentibus: altera ſublutea eſt, intercurſantibus quoque ſtriis rubentibus. Durum eſt Pomum, pediculo craſſo admodum & breui. Montbelgardum delatum integrum adhuc Febr. quo tempore adhuc carne erat dura, acida, grata.

Malum Zeinſerling Zellenſibus.

Zeinſerling Zellenſibus dictum, durabile Pomum eſt, vt aiunt, mediocre. Vna parte rubet intercurſantibus ſtriis, magis rubentibus: cæterã luteum. Pediculo eſt ſatis breui. Admodum ſimile eſt hoc Pomo paullò antè deſcripto, quod & ſtrias rubras habet, Sed hoſpes noſter, in diſcernendis fructibus ſolers, diuerſum ait. Mõtbelgardum delatum, integrum ad Februarium vſque, putredinem non ſenſit.

Zeinſerling.

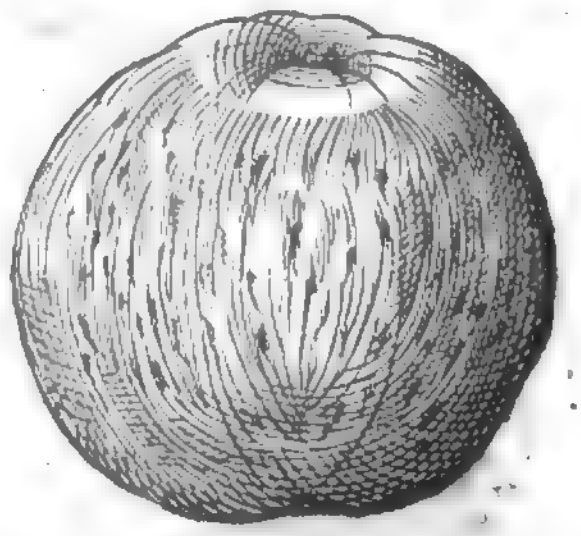

Malum Haſlecher dictum.

Haſlecherapfel.

Ita Bollenſes & Zellẽſes appellãt apud quos prouenit. Pulchrum genus eſt, multumq; rubens, ſtriatum: intercurſantibus nonnullis partibus luteolis & viteſcentibus. Multum habent ſimilitudinis cum Röting & cum Buchapfel ſtriatis & cum Streifling. Pediculo ſunt longiuſculo: carne acida, durabilia. Variant inter ſe, Alia viteſcunt ſine multo rubore: alia parua, pediculis ipſo ferè Pomo longioribus. Virore quidam diſtinguunt à Röting. Septembr. 20. nondum edulia, carne alba duraque, acida valdè. Circa Paſcha primùm maturantur, eſuique fiunt apta. Montbelgardum delata, menſe Maio, integra adhuc & abundè grata erant.

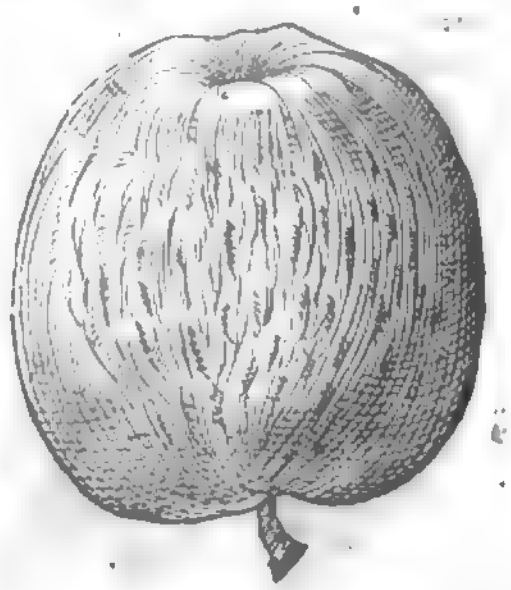

Rabelaus

Abb. 1. Ascites. Ca. 10 Liter Flüssigkeit aus dem Abdomen entleert. Ovarialcarcinom. Ausgedehnte Carcinose der Serosa und Metastasen in Leber und Milz.

Abb. 2. Ovarialcyste. Inhalt schleimig-gallertig. Cystenwand glatt, glänzend.

Abb. 3. Multiple Ovarialcysten. Cysten, Inhalt schleimig-gallertig. Cystenwand glatt, glänzend.

Abb. 4. Ovarialcyste. Inhalt schleimig-gallertig. Cystenwand glatt, glänzend.

Abb. 5. Ovarialcyste. Inhalt schleimig-gallertig. Cystenwand glatt, glänzend.

Abb. 6. Ovarialcyste. Inhalt schleimig-gallertig. Cystenwand glatt, glänzend.

Abb. 7. Ovarialcyste. Inhalt schleimig-gallertig. Cystenwand glatt, glänzend.

Digitized by Google

Abb. 1 Apfelsorte Gelber Edelapfel

Abb. 2 Apfelsorte Gelber Edelapfel

Abb. 3 Apfelsorte Gelber Edelapfel

Abb. 4 Apfelsorte Gelber Edelapfel

Abb. 5 Apfelsorte Gelber Edelapfel

Abb. 6 Apfelsorte Gelber Edelapfel

Abb. 7 Apfelsorte Gelber Edelapfel

Abb. 8 Apfelsorte Gelber Edelapfel

Fig. 1. Malus pumila, Mill. Fig. 2. Malus paradisiaca, Linn. Fig. 3. Malus prunifolia, Willd. Fig. 4. Malus coronaria, Mill. Fig. 5. Malus angustifolia, Mich. Fig. 6. Malus sylvestris, Mill. Fig. 7. Malus communis, Poir. Fig. 8. Malus acerba, Mer. Fig. 9. Malus dasyphylla, Borkh. Fig. 10. Malus Niedzwetzkyana, Dieck. Fig. 11. Malus spectabilis, Borkh. Fig. 12. Malus baccata, Borkh. Fig. 13. Malus Halliana, Koehne. Fig. 14. Malus floribunda, Van Houtte. Fig. 15. Malus Sieboldii, Rehd. Fig. 16. Malus Toringo, Sieb. Fig. 17. Malus Scheideckeri, Spath. Fig. 18. Malus purpurea, Rehd. Fig. 19. Malus Arnoldiana, Rehd. Fig. 20. Malus Ioensis, Britton. Fig. 21. Malus Ioensis plena, Bailey. Fig. 22. Malus Soulardi, Bailey. Fig. 23. Malus Bechtelii, Rehd. Fig. 24. Malus Sargentii, Rehd. Fig. 25. Malus Parkmanni, Sarg. Fig. 26. Malus Halleana, Parkm. Fig. 27. Malus Ringo, Sieb. Fig. 28. Malus Zumi, Rehd. Fig. 29. Malus Kaido, Dieck. Fig. 30. Malus Sikkimensis, Koehne. Fig. 31. Malus Rockii, Rehd. Fig. 32. Malus Toringoides, Rehd. Fig. 33. Malus Transitoria, Schneid. Fig. 34. Malus Wilsonii, Sarg. Fig. 35. Malus Hupehensis, Rehd. Fig. 36. Malus Theifera, Rehd. Fig. 37. Malus Tschonoskii, Schneid. Fig. 38. Malus Prattii, Schneid. Fig. 39. Malus Yunnanensis, Schneid. Fig. 40. Malus Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 41. Malus Doumeri, Schneid. Fig. 42. Malus Henryi, Rehd. Fig. 43. Malus Kansuensis, Schneid. Fig. 44. Malus Kansuensis calocarpa, Rehd. Fig. 45. Malus Kansuensis Mandshurica, Rehd. Fig. 46. Malus Kansuensis Sikkimensis, Rehd. Fig. 47. Malus Kansuensis Yunnanensis, Rehd. Fig. 48. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 49. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 50. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 51. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 52. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 53. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 54. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 55. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 56. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 57. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 58. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 59. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 60. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 61. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 62. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 63. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 64. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 65. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 66. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 67. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 68. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 69. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 70. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 71. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 72. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 73. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 74. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 75. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 76. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 77. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 78. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 79. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 80. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 81. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 82. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 83. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 84. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 85. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 86. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 87. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 88. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 89. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 90. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 91. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 92. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 93. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 94. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 95. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 96. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 97. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 98. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 99. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd. Fig. 100. Malus Kansuensis Yunnanensis veitchii, Rehd.

biodiversitylibrary.org

Frauttling.

magnitudinis: colore alba,& quibuſdam partibus ſubluteа.Sept.20. Caro alba, dura, dulcis, necdum tamen perfectè matura.In Got nobis datum nomine Frauttling, quod idem eſſe putabat. Dulce erat, & duraturum minùs præcedenti, pediculo longiori. Aiunt diu durare. Vtriuſque expreſſimus.

Malum preciosum dictum.

Köſtliche öpffel.

Köſtliche öpffel id eſt.preciosum Pomum in Ducatu VVirtembergico vocant circa fontem Adm.

Anguloſum eſt, ex luteo albidũ, quædam etiam vna parte rubent,pediculo breui. Durant vſque ad Aprilem,carne ſatis tenera,dulci.Ex horto noſtri hoſpitis,qui ſe ſolum habere putabat. Habentur tamen etiam in Wirtemb. Süſſling & Süßling, id eſt, dulciuſcula vocant.Hoſpes ille noſter rapaces veritus manus, paulò tempeſtiuiùs ſub Auguſti finem collegit. Illud autem quod ex Wirtemb. accepimus maius fuit iſto, nimirum vncias quatuor altum, craſſum quatuor & ſemiſſem.Octob.4. adhuc bona & Montbelgardum delata integritatem ſuam ſeruabant vlterius.

Süßling.

Mala liqueſcentia & ſonora dicta dulcia.

Schmelzling. Schmelzling,quaſi dicas, facilè liqueſcentia Poma, fortè quòd ob carnis teneritudinem facilè in ore diffluant,ex Got & Wetter,nonnihil ſunt anguloſa, ex

albo & lutèo pallida: pediculus non ita brevis.Aliquandiu dicuntur durare. Sept.20. guſtata,dulcia quidem,ſed non ita grata,carne tenera, alba. Eiusdem generis datum etiam in Gott nomine Rüpffling, id eſt,ſonorum,dulce quoque & durabile.Interdum

Rüpffling.

valdè magna inueniri aiunt.In Kirchen oppido Lederſapffen vocant,aliàs Kernapffel,a ſonantibus grauis, & durare aiunt ad Quadrageſimam. Quidam etiam

Lederſapffling. Kernapffel

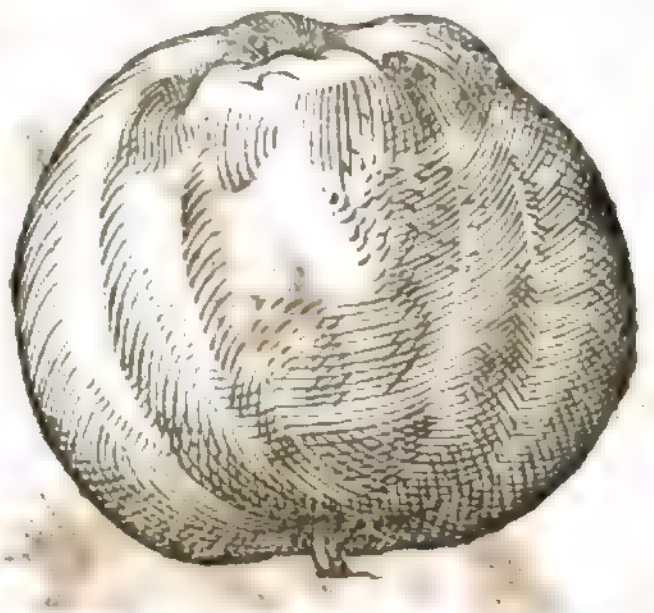

Quetſchling vocat à latitudine,ita vt prædicta nomina omnia ſint Synonyma vnius Pomi. Varietas tamen nominum & aliqua etiam formæ mutatio, vt duas figuras fieri curauerimus.Ac poſterius,quod Kernapffel vocant,denuò ita deſcripſerimus.Magnum eſt, latũ, depreſſum,pediculo breui,nonnihil anguloſum, ex pallore luteo albicans. Sept. 20. guſtatum ſapore dulci,gratũ,tenerum. Quidam vocant Süßlerapffelling. Delata Montbelgardum ad finem Ianuar. nondum putrida erant : carne tenera,dulci. Quod verò Rüpfferling nomine datum in Gott,Montb. aduectũ ad Febr.medium durauit, carne dulci.

Quetſchling.

Süßlerapffelling.

Pomum Orbiculatum VVilderſpur.

Schellling oppfel. Schellling oppfel. id eſt,rotũdum Pomum,ex Dutcher albo luteolum,aſpectu elegans.Sept.20. carne tenera,alba,dulci.Habentur etiam in Gott, & ad Ianua-

Schellingöpffel.

rium durare aiunt.Montbelgardum delatum ad medium Febr.vſque durauit.

Fragrantis odoris præcox Pomum anguloſum dixit vulgi conſenſus , quòd ſub Auguſti menſis principium maturum,Montbelgardi menſis inferri conſueuit,quod vola interdum comprehendas,aliàs altero tanto grandius, thorulis ab vmbilico ſecundùm

Malum præcox anguloſum acidodulce.

Digitized by Goo

Mel Anglicum, & Mel Cyprium, quod Sacharum dicitur, ut ex Dioscoride patet. Mel Anglicum, quod Hyblæ

powered by CrossRef

Ps. 118 (119) 1 Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini.
2 Beati qui scrutantur testimonia eius, in toto corde exquirunt eum.
3 Non enim qui operantur iniquitatem in viis eius ambulaverunt.
4 Tu mandasti mandata tua custodiri nimis.
5 Utinam dirigantur viae meae ad custodiendas iustificationes tuas.
6 Tunc non confundar cum perspexero in omnibus mandata tua.
7 Confitebor tibi in directione cordis in eo quod didicerim iudicia iustitiae tuae.
8 Iustificationes tuas custodiam; non me derelinquas usquequaque.
9 In quo corrigit adulescentior viam suam? in custodiendo sermones tuos.
10 In toto corde meo exquisivi te; ne repellas me a mandatis tuis.
11 In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi.
12 Benedictus es, Domine; doce me iustificationes tuas.
13 In labiis meis pronuntiavi omnia iudicia oris tui.
14 In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis.
15 In mandatis tuis exercebor, et considerabo vias tuas.
16 In iustificationibus tuis meditabor; non obliviscar sermones tuos.
17 Retribue servo tuo, vivificabo et custodiam sermones tuos.
18 Revela oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tua.
19 Incola ego sum in terra; ne abscondas a me mandata tua.
20 Concupivit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore.
21 Increpasti superbos maledictos, qui declinant a mandatis tuis.
22 Tolle a me opprobrium et contemptum, quia testimonia tua exquisivi.
23 Etenim sederunt principes et adversum me loquebantur; servus autem tuus exercebatur in iustificationibus tuis.
24 Nam et testimonia tua meditatio mea est, et consilium meum iustificationes tuae.
25 Adhaesit pavimento anima mea; vivifica me secundum verbum tuum.
26 Vias meas enarravi, et exaudisti me; doce me iustificationes tuas.
27 Viam iustificationum tuarum instrue me, et exercebor in mirabilibus tuis.
28 Dormitavit anima mea prae taedio; confirma me in verbis tuis.
29 Viam iniquitatis amove a me, et de lege tua miserere mei.
30 Viam veritatis elegi, iudicia tua non sum oblitus.
31 Adhaesi testimoniis tuis, Domine; noli me confundere.
32 Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum.
33 Legem pone mihi, Domine, viam iustificationum tuarum, et exquiram eam semper.
34 Da mihi intellectum, et scrutabor legem tuam, et custodiam illam in toto corde meo.
35 Deduc me in semitam mandatorum tuorum, quia ipsam volui.
36 Inclina cor meum in testimonia tua, et non in avaritiam.
37 Averte oculos meos, ne videant vanitatem; in via tua vivifica me.
38 Statue servo tuo eloquium tuum, quod est in timore tuo.
39 Amputa opprobrium meum, quod suspicatus sum; iudicia enim tua iucunda.
40 Ecce concupivi mandata tua; in aequitate tua vivifica me.
41 Et veniat super me misericordia tua, Domine, salutare tuum secundum eloquium tuum.
42 Et respondebo exprobrantibus mihi verbum, quia speravi in sermonibus tuis.
43 Et ne auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque, quia in iudicia tua supersperavi.
44 Et custodiam legem tuam semper in saeculum et in saeculum saeculi.
45 Et ambulabam in latitudine, quia mandata tua exquisivi.
46 Et loquebar de testimoniis tuis in conspectu regum, et non confundebar.
47 Et meditabar in mandatis tuis, quae dilexi.
48 Et levavi manus meas ad mandata tua, quae dilexi, et exercebar in iustificationibus tuis.
49 Memor esto verbi tui servo tuo, in quo mihi spem dedisti.
50 Haec consolata est me in humilitate mea, quia eloquium tuum vivificavit me.
51 Superbi inique agebant usquequaque, a lege autem tua non declinavi.
52 Memor fui iudiciorum tuorum a saeculo, Domine, et consolatus sum.
53 Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam.
54 Cantabiles mihi erant iustificationes tuae in loco peregrinationis meae.
55 Memor fui nocte nominis tui, Domine, et custodivi legem tuam.
56 Haec facta est mihi, quia iustificationes tuas exquisivi.
57 Portio mea, Domine, dixi custodire legem tuam.
58 Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo; miserere mei secundum eloquium tuum.
59 Cogitavi vias meas, et convertebam pedes meos in testimonia tua.
60 Paratus sum et non turbatus, ut custodiam mandata tua.
61 Funes peccatorum circumplexi sunt me, et legem tuam non sum oblitus.
62 Media nocte surgebam ad confitendum tibi super iudicia iustitiae tuae.
63 Particeps ego sum omnium timentium te et custodientium mandata tua.
64 Misericordia tua, Domine, plena est terra; iustificationes tuas doce me.
65 Bonitatem fecisti cum servo tuo, Domine, secundum verbum tuum.
66 Bonitatem et disciplinam et scientiam doce me, quia mandatis tuis credidi.
67 Antequam humiliarer ego deliqui, propterea eloquium tuum custodivi.
68 Bonus es tu et in bonitate tua doce me iustificationes tuas.
69 Multiplicata est super me iniquitas superborum; ego autem in toto corde meo scrutabor mandata tua.
70 Coagulatum est sicut lac cor eorum; ego autem legem tuam meditatus sum.
71 Bonum mihi quia humiliasti me, ut discam iustificationes tuas.
72 Bonum mihi lex oris tui super millia auri et argenti.
73 Manus tuae fecerunt me et plasmaverunt me; da mihi intellectum, et discam mandata tua.
74 Qui timent te videbunt me et laetabuntur, quia in verba tua supersperavi.
75 Cognovi, Domine, quia aequitas iudicia tua, et in veritate tua humiliasti me.
76 Fiat misericordia tua ut consoletur me secundum eloquium tuum servo tuo.
77 Veniant mihi miserationes tuae et vivam, quia lex tua meditatio mea est.
78 Confundantur superbi, quia iniuste iniquitatem fecerunt in me; ego autem exercebor in mandatis tuis.
79 Convertantur mihi timentes te et qui noverunt testimonia tua.
80 Fiat cor meum immaculatum in iustificationibus tuis, ut non confundar.
81 Defecit in salutare tuum anima mea, et in verbum tuum supersperavi.
82 Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicentes: Quando consolaberis me?
83 Quia factus sum sicut uter in pruina; iustificationes tuas non sum oblitus.
84 Quot sunt dies servi tui? quando facies de persequentibus me iudicium?
85 Narraverunt mihi iniqui fabulationes, sed non ut lex tua.
86 Omnia mandata tua veritas; inique persecuti sunt me, adiuva me.
87 Paene consumpserunt me in terra, ego autem non dereliqui mandata tua.
88 Secundum misericordiam tuam vivifica me, et custodiam testimonia oris tui.
89 In aeternum, Domine, verbum tuum permanet in caelo.
90 In generationem et generationem veritas tua; fundasti terram, et permanet.
91 Ordinatione tua perseverat dies, quoniam omnia serviunt tibi.
92 Nisi quia lex tua meditatio mea est, tunc forsitan periissem in humilitate mea.
93 In aeternum non obliviscar iustificationes tuas, quia in ipsis vivificasti me.
94 Tuus sum ego, salvum me fac, quia iustificationes tuas exquisivi.
95 Me exspectaverunt peccatores ut perderent me, testimonia tua intellexi.
96 Omnis consummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis.
97 Quomodo dilexi legem tuam, Domine! tota die meditatio mea est.
98 Super inimicos meos prudentem me fecit mandatum tuum, quia in aeternum mihi est.
99 Super omnes docentes me intellexi, quia testimonia tua meditatio mea est.
100 Super senes intellexi, quia mandata tua exquisivi.
101 Ab omni via mala prohibui pedes meos, ut custodiam verba tua.
102 A iudiciis tuis non declinavi, quia tu legem posuisti mihi.
103 Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo!
104 A mandatis tuis intellexi, propterea odivi omnem viam iniquitatis.
105 Lucerna pedibus meis verbum tuum et lumen semitis meis.
106 Iuravi et statui custodire iudicia iustitiae tuae.
107 Humiliatus sum usquequaque, Domine; vivifica me secundum verbum tuum.
108 Voluntaria oris mei beneplacita fac, Domine, et iudicia tua doce me.
109 Anima mea in manibus meis semper, et legem tuam non sum oblitus.
110 Posuerunt peccatores laqueum mihi, et de mandatis tuis non erravi.
111 Hereditate acquisivi testimonia tua in aeternum, quia exsultatio cordis mei sunt.
112 Inclinavi cor meum ad faciendas iustificationes tuas in aeternum, propter retributionem.
113 Iniquos odio habui, et legem tuam dilexi.
114 Adiutor et susceptor meus es tu, et in verbum tuum supersperavi.
115 Declinate a me, nequam, et scrutabor mandata Dei mei.
116 Suscipe me secundum eloquium tuum, et vivam, et ne confundas me ab exspectatione mea.
117 Adiuva me, et salvus ero, et meditabor in iustificationibus tuis semper.
118 Sprevisti omnes discedentes a iustificationibus tuis, quia iniusta cogitatio eorum.
119 Praevaricantes reputavi omnes peccatores terrae, ideo dilexi testimonia tua.
120 Confige timore tuo carnes meas, a iudiciis enim tuis timui.
121 Feci iudicium et iustitiam, non tradas me calumniantibus me.
122 Suscipe servum tuum in bonum, non calumnientur me superbi.
123 Oculi mei defecerunt in salutare tuum et in eloquium iustitiae tuae.
124 Fac cum servo tuo secundum misericordiam tuam, et iustificationes tuas doce me.
125 Servus tuus sum ego, da mihi intellectum, ut sciam testimonia tua.
126 Tempus faciendi, Domine, dissipaverunt legem tuam.
127 Propterea dilexi mandata tua super aurum et topazion.
128 Propterea ad omnia mandata tua dirigebar, omnem viam iniquam odio habui.
129 Mirabilia testimonia tua, ideo scrutata est ea anima mea.
130 Declaratio sermonum tuorum illuminat et intellectum dat parvulis.
131 Os meum aperui et attraxi spiritum, quia mandata tua desiderabam.
132 Aspice in me et miserere mei, secundum iudicium diligentium nomen tuum.
133 Gressus meos dirige secundum eloquium tuum, et non dominetur mei omnis iniquitas.
134 Redime me a calumniis hominum, ut custodiam mandata tua.
135 Faciem tuam illumina super servum tuum, et doce me iustificationes tuas.
136 Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam.
137 Iustus es, Domine, et rectum iudicium tuum.
138 Mandasti iustitiam testimonia tua et veritatem tuam nimis.
139 Tabescere me fecit zelus meus, quia obliti sunt verba tua inimici mei.
140 Ignitum eloquium tuum vehementer, et servus tuus dilexit illud.
141 Adulescentulus sum ego et contemptus, iustificationes tuas non sum oblitus.
142 Iustitia tua iustitia in aeternum, et lex tua veritas.
143 Tribulatio et angustia invenerunt me, mandata tua meditatio mea est.
144 Aequitas testimonia tua in aeternum, da mihi intellectum, et vivam.
145 Clamavi in toto corde meo, exaudi me, Domine, iustificationes tuas requiram.
146 Clamavi ad te, salvum me fac, et custodiam testimonia tua.
147 Praevenit in maturitate et clamavi, quia in verba tua supersperavi.
148 Praevenerunt oculi mei ad te diluculo, ut meditarer eloquia tua.
149 Vocem meam audi secundum misericordiam tuam, Domine, secundum iudicium tuum vivifica me.
150 Adpropinquaverunt persequentes me iniquitati, a lege autem tua longe facti sunt.
151 Prope es tu, Domine, et omnes viae tuae veritas.
152 Initio cognovi de testimoniis tuis, quia in aeternum fundasti ea.
153 Vide humilitatem meam et eripe me, quia legem tuam non sum oblitus.
154 Iudica iudicium meum et redime me, propter eloquium tuum vivifica me.
155 Longe a peccatoribus salus, quia iustificationes tuas non exquisierunt.
156 Misericordiae tuae multae, Domine, secundum iudicium tuum vivifica me.
157 Multi qui persequuntur me et tribulant me, a testimoniis tuis non declinavi.
158 Vidi praevaricantes et tabescebam, quia eloquia tua non custodierunt.
159 Vide quoniam mandata tua dilexi, Domine, in misericordia tua vivifica me.
160 Principium verborum tuorum veritas, in aeternum omnia iudicia iustitiae tuae.
161 Principes persecuti sunt me gratis, et a verbis tuis formidavit cor meum.
162 Laetabor ego super eloquia tua, sicut qui invenit spolia multa.
163 Iniquitatem odio habui et abominatus sum, legem autem tuam dilexi.
164 Septies in die laudem dixi tibi super iudicia iustitiae tuae.
165 Pax multa diligentibus legem tuam, et non est illis scandalum.
166 Exspectabam salutare tuum, Domine, et mandata tua dilexi.
167 Custodivit anima mea testimonia tua et dilexit ea vehementer.
168 Servavi mandata tua et testimonia tua, quia omnes viae meae in conspectu tuo.
169 Adpropinquet deprecatio mea in conspectu tuo, Domine, secundum eloquium tuum da mihi intellectum.
170 Intret postulatio mea in conspectu tuo, secundum eloquium tuum eripe me.
171 Eructabunt labia mea hymnum, cum docueris me iustificationes tuas.
172 Pronuntiabit lingua mea eloquium tuum, quia omnia mandata tua aequitas.
173 Fiat manus tua ut salvet me, quoniam mandata tua elegi.
174 Concupivi salutare tuum, Domine, et lex tua meditatio mea est.
175 Vivet anima mea et laudabit te, et iudicia tua adiuvabunt me.
176 Erravi sicut ovis quae perit, quaere servum tuum, quia mandata tua non sum oblitus.

Ps. 119 (120) 1 Ad Dominum cum tribularer clamavi, et exaudivit me.
2 Domine, libera animam meam a labiis iniquis et a lingua dolosa.
3 Quid detur tibi aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam?
4 Sagittae potentis acutae, cum carbonibus desolatoriis.
5 Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est! habitavi cum habitantibus tabernacula Cedar.
6 Multum incola fuit anima mea cum his qui oderunt pacem.
7 Ego eram pacifica, cum loquebar illis impugnabant me gratis.

Ps. 120 (121) 1 Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi.
2 Auxilium meum a Domino, qui fecit caelum et terram.
3 Non det in commotionem pedem tuum, neque dormitet qui custodit te.
4 Ecce non dormitabit neque dormiet qui custodit Israel.
5 Dominus custodit te, Dominus protectio tua super manum dexteram tuam.
6 Per diem sol non uret te neque luna per noctem.
7 Dominus custodit te ab omni malo, custodiat animam tuam Dominus.
8 Dominus custodiat introitum tuum et exitum tuum ex hoc nunc et usque in saeculum.

Ps. 121 (122) 1 Laetatus sum in his quae dicta sunt mihi: in domum Domini ibimus.
2 Stantes erant pedes nostri in atriis tuis, Hierusalem.
3 Hierusalem quae aedificatur ut civitas, cuius participatio eius in idipsum.
4 Illuc enim ascendunt tribus, tribus Domini, testimonium Israel ad confitendum nomini Domini.
5 Quia illic sederunt sedes in iudicio, sedes super domum David.
6 Rogate quae ad pacem sunt Hierusalem, et abundantia diligentibus te.
7 Fiat pax in virtute tua, et abundantia in turribus tuis.
8 Propter fratres meos et proximos meos, loquebar pacem de te.
9 Propter domum Domini Dei nostri, quaesivi bona tibi.

Ps. 122 (123) 1 Ad te levavi oculos meos, qui habitas in caelis.
2 Ecce sicut oculi servorum in manibus dominorum suorum, sicut oculi ancillae in manibus dominae suae, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri.
3 Miserere nostri, Domine, miserere nostri, quia multum repleti sumus despectione.
4 Quia nimis repleta est anima nostra opprobrium abundantibus et despectio superbis.

Ps. 123 (124) 1 Nisi quia Dominus erat in nobis, dicat nunc Israel,
2 nisi quia Dominus erat in nobis, cum exsurgerent homines in nos,
3 forte vivos deglutissent nos, cum irasceretur furor eorum in nos.
4 Forsitan aqua absorbuisset nos, torrentem pertransivit anima nostra.
5 Forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem.
6 Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum.
7 Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium, laqueus contritus est, et nos liberati sumus.
8 Adiutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit caelum et terram.

Ps. 124 (125) 1 Qui confidunt in Dominum sicut mons Sion, non commovebitur in aeternum qui habitat in Hierusalem.
2 Montes in circuitu eius, et Dominus in circuitu populi sui ex hoc nunc et usque in saeculum.
3 Quia non relinquet Dominus virgam peccatorum super sortem iustorum, ut non extendant iusti in iniquitatem manus suas.
4 Benefac, Domine, bonis et rectis corde.
5 Declinantes autem in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem; pax super Israel.

Ps. 125 (126) 1 In convertendo Dominus captivitatem Sion, facti sumus sicut consolati.
2 Tunc repletum est gaudio os nostrum et lingua nostra exsultatione.
3 Tunc dicent inter gentes: Magnificavit Dominus facere cum eis.
4 Magnificavit Dominus facere nobiscum, facti sumus laetantes.
5 Convertere, Domine, captivitatem nostram, sicut torrens in austro.
6 Qui seminant in lacrimis in exsultatione metent.
7 Euntes ibant et flebant mittentes semina sua.
8 Venientes autem venient cum exsultatione portantes manipulos suos.

Ps. 126 (127) 1 Nisi Dominus aedificaverit domum, in vanum laboraverunt aedificantes eam.
2 Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat qui custodit eam.
3 Vanum est vobis ante lucem surgere, surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris.
4 Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hereditas Domini filii, merces fructus ventris.
5 Sicut sagittae in manu potentis, ita filii excussorum.
6 Beatus vir qui implevit desiderium suum ex ipsis, non confundetur cum loquetur inimicis suis in porta.

Ps. 127 (128) 1 Beati omnes qui timent Dominum, qui ambulant in viis eius.
2 Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es et bene tibi erit.
3 Uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tuae, filii tui sicut novellae olivarum in circuitu mensae tuae.
4 Ecce sic benedictus homo qui timet Dominum.
5 Benedicat tibi Dominus ex Sion, et videas bona Hierusalem omnibus diebus vitae tuae,
6 et videas filios filiorum tuorum, pax super Israel.

Ps. 128 (129) 1 Saepe expugnaverunt me a iuventute mea, dicat nunc Israel,
2 saepe expugnaverunt me a iuventute mea, etenim non potuerunt mihi.
3 Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores, prolongaverunt iniquitatem suam.
4 Dominus iustus concidit cervices peccatorum.
5 Confundantur et convertantur retrorsum omnes qui oderunt Sion.
6 Fiant sicut fenum tectorum, quod priusquam evellatur exaruit,
7 de quo non implevit manum suam qui metit, et sinum suum qui manipulos colligit.
8 Et non dixerunt qui praeteribant: Benedictio Domini super vos, benedicimus vobis in nomine Domini.

Ps. 129 (130) 1 De profundis clamavi ad te, Domine,
2 Domine, exaudi vocem meam.
3 Fiant aures tuae intendentes in vocem deprecationis meae.
4 Si iniquitates observaveris, Domine, Domine, quis sustinebit?
5 Quia apud te propitiatio est, et propter legem tuam sustinui te, Domine.
6 Sustinuit anima mea in verbo eius, speravit anima mea in Domino.
7 A custodia matutina usque ad noctem, speret Israel in Domino.
8 Quia apud Dominum misericordia, et copiosa apud eum redemptio.
9 Et ipse redimet Israel ex omnibus iniquitatibus eius.

Ps. 130 (131) 1 Domine, non est exaltatum cor meum neque elati sunt oculi mei, neque ambulavi in magnis neque in mirabilibus super me.
2 Si non humiliter sentiebam, sed exaltavi animam meam, sicut ablactatus est super matre sua, ita retribue in anima mea.
3 Speret Israel in Domino ex hoc nunc et usque in saeculum.

Ps. 131 (132) 1 Memento, Domine, David et omnis mansuetudinis eius,
2 sicut iuravit Domino, votum vovit Deo Iacob:
3 Si introiero in tabernaculum domus meae, si ascendero in lectum stratorum meorum,
4 si dedero somnum oculis meis et palpebris meis dormitationem,
5 et requiem temporibus meis, donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob.
6 Ecce audivimus eum in Ephrata, invenimus eum in campis silvae.
7 Introibimus in tabernaculum eius, adorabimus in loco ubi steterunt pedes eius.
8 Exsurge, Domine, in requiem tuam, tu et arca sanctificationis tuae.
9 Sacerdotes tui induantur iustitiam, et sancti tui exsultent.
10 Propter David servum tuum, non avertas faciem christi tui.
11 Iuravit Dominus David veritatem et non frustrabitur eum: De fructu ventris tui ponam super sedem tuam.
12 Si custodierint filii tui testamentum meum et testimonia mea haec quae docebo eos, et filii eorum usque in saeculum sedebunt super sedem tuam.
13 Quoniam elegit Dominus Sion, elegit eam in habitationem sibi:
14 Haec requies mea in saeculum saeculi, hic habitabo quoniam elegi eam.
15 Viduam eius benedicens benedicam, pauperes eius saturabo panibus.
16 Sacerdotes eius vestiam salutari, et sancti eius exsultatione exsultabunt.
17 Illuc producam cornu David, parabo lucernam christo meo.
18 Inimicos eius vestiam confusione, super ipsum autem efflorescet sanctificatio mea.

Ps. 132 (133) 1 Ecce quam bonum et quam iucundum habitare fratres in unum!
2 Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron, quod descendit in oram vestimenti eius.
3 Sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion, quoniam illic mandavit Dominus benedictionem et vitam usque in saeculum.

Ps. 133 (134) 1 Ecce nunc benedicite Dominum, omnes servi Domini,
2 qui statis in domo Domini, in atriis domus Dei nostri.
3 In noctibus extollite manus vestras in sancta et benedicite Dominum.
4 Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit caelum et terram.

Ps. 134 (135) 1 Laudate nomen Domini, laudate, servi, Dominum,
2 qui statis in domo Domini, in atriis domus Dei nostri.
3 Laudate Dominum, quoniam bonus Dominus; psallite nomini eius, quoniam suave.
4 Quoniam Iacob elegit sibi Dominus, Israel in possessionem sibi.
5 Quoniam ego cognovi quia magnus Dominus, et Dominus noster super omnes deos.
6 Omnia quaecumque voluit Dominus fecit in caelo et in terra, in mari et in omnibus abyssis.
7 Educens nubes ab extremo terrae, fulgura in pluviam fecit, educens ventum de thesauris suis.
8 Qui percussit primogenita Aegypti, ab homine usque ad pecus.
9 Misit signa et prodigia in medio tui, Aegypte, in Pharaonem et in omnes servos eius.
10 Qui percussit gentes multas et occidit reges fortes,
11 Seon regem Amorraeorum et Og regem Basan et omnia regna Chanaan,
12 et dedit terram eorum hereditatem, hereditatem Israel populo suo.
13 Domine, nomen tuum in aeternum, Domine, memoriale tuum in generationem et generationem.
14 Quia iudicabit Dominus populum suum et in servis suis deprecabitur.
15 Simulacra gentium argentum et aurum, opera manuum hominum.
16 Os habent et non loquentur, oculos habent et non videbunt,
17 aures habent et non audient, neque enim est spiritus in ore ipsorum.
18 Similes illis fiant qui faciunt ea et omnes qui confidunt in eis.
19 Domus Israel, benedicite Dominum; domus Aaron, benedicite Dominum;
20 domus Levi, benedicite Dominum; qui timetis Dominum, benedicite Dominum.
21 Benedictus Dominus ex Sion, qui habitat in Hierusalem.

Ps. 135 (136) 1 Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in aeternum misericordia eius.
2 Confitemini Deo deorum, quoniam in aeternum misericordia eius.
3 Confitemini Domino dominorum, quoniam in aeternum misericordia eius.
4 Qui facit mirabilia magna solus, quoniam in aeternum misericordia eius.
5 Qui fecit caelos in intellectu, quoniam in aeternum misericordia eius.
6 Qui firmavit terram super aquas, quoniam in aeternum misericordia eius.
7 Qui fecit luminaria magna, quoniam in aeternum misericordia eius.
8 Solem in potestatem diei, quoniam in aeternum misericordia eius.
9 Lunam et stellas in potestatem noctis, quoniam in aeternum misericordia eius.
10 Qui percussit Aegyptum cum primogenitis eorum, quoniam in aeternum misericordia eius.
11 Et eduxit Israel de medio eorum, quoniam in aeternum misericordia eius.
12 In manu potenti et brachio excelso, quoniam in aeternum misericordia eius.
13 Qui divisit mare Rubrum in divisiones, quoniam in aeternum misericordia eius.
14 Et traduxit Israel per medium eius, quoniam in aeternum misericordia eius.
15 Et excussit Pharaonem et virtutem eius in mari Rubro, quoniam in aeternum misericordia eius.
16 Qui traduxit populum suum per desertum, quoniam in aeternum misericordia eius.
17 Qui percussit reges magnos, quoniam in aeternum misericordia eius.
18 Et occidit reges fortes, quoniam in aeternum misericordia eius.
19 Seon regem Amorraeorum, quoniam in aeternum misericordia eius.
20 Et Og regem Basan, quoniam in aeternum misericordia eius.
21 Et dedit terram eorum hereditatem, quoniam in aeternum misericordia eius.
22 Hereditatem Israel servo suo, quoniam in aeternum misericordia eius.
23 Quia in humilitate nostra memor fuit nostri, quoniam in aeternum misericordia eius.
24 Et redemit nos ab inimicis nostris, quoniam in aeternum misericordia eius.
25 Qui dat escam omni carni, quoniam in aeternum misericordia eius.
26 Confitemini Deo caeli, quoniam in aeternum misericordia eius.

Ps. 136 (137) 1 Super flumina Babylonis illic sedimus et flevimus, cum recordaremur tui, Sion.
2 In salicibus in medio eius suspendimus organa nostra.
3 Quia illic interrogaverunt nos, qui captivos duxerunt nos, verba cantionum, et qui abduxerunt nos: Hymnum cantate nobis de canticis Sion.
4 Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?
5 Si oblitus fuero tui, Hierusalem, oblivioni detur dextera mea.
6 Adhaereat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui, si non proposuero Hierusalem in principio laetitiae meae.
7 Memor esto, Domine, filiorum Edom in die Hierusalem, qui dicunt: Exinanite, exinanite usque ad fundamentum in ea.
8 Filia Babylonis misera, beatus qui retribuet tibi retributionem tuam quam retribuisti nobis.
9 Beatus qui tenebit et allidet parvulos tuos ad petram.

Ps. 137 (138) 1 Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo, quoniam audisti verba oris mei.
2 In conspectu angelorum psallam tibi, adorabo ad templum sanctum tuum et confitebor nomini tuo.
3 Super misericordia tua et veritate tua, quoniam magnificasti super omne nomen sanctum tuum.
4 In quacumque die invocavero te, exaudi me, multiplicabis in anima mea virtutem.
5 Confiteantur tibi, Domine, omnes reges terrae, quia audierunt omnia verba oris tui.
6 Et cantent in viis Domini, quoniam magna gloria Domini.
7 Quoniam excelsus Dominus et humilia respicit et alta a longe cognoscit.
8 Si ambulavero in medio tribulationis, vivificabis me, et super iram inimicorum meorum extendisti manum tuam, et salvum me fecit dextera tua.
9 Dominus retribuet pro me, Domine, misericordia tua in saeculum, opera manuum tuarum ne despicias.

Ps. 138 (139) 1 Domine, probasti me et cognovisti me,
2 tu cognovisti sessionem meam et resurrectionem meam.
3 Intellexisti cogitationes meas de longe, semitam meam et funiculum meum investigasti.
4 Et omnes vias meas praevidisti, quia non est sermo in lingua mea.
5 Ecce, Domine, tu cognovisti omnia novissima et antiqua, tu formasti me et posuisti super me manum tuam.
6 Mirabilis facta est scientia tua ex me, confortata est, non potero ad eam.
7 Quo ibo a spiritu tuo et quo a facie tua fugiam?
8 Si ascendero in caelum, tu illic es; si descendero in infernum, ades.
9 Si sumpsero pennas meas diluculo et habitavero in extremis maris,
10 etenim illuc manus tua deducet me et tenebit me dextera tua.
11 Et dixi forsitan: Tenebrae conculcabunt me, et nox lux in deliciis meis.
12 Quia tenebrae non obscurabuntur a te et nox sicut dies illuminabitur; sicut tenebrae eius, ita et lumen eius.
13 Quia tu possedisti renes meos, suscepisti me de utero matris meae.
14 Confitebor tibi quia terribiliter magnificatus es, mirabilia opera tua et anima mea cognoscit nimis.
15 Non est occultatum os meum a te, quod fecisti in occulto, et substantia mea in inferioribus terrae.
16 Imperfectum meum viderunt oculi tui, et in libro tuo omnes scribentur, dies formabuntur et nemo in eis.
17 Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus, nimis confortatus est principatus eorum.
18 Dinumerabo eos et super arenam multiplicabuntur; exsurrexi et adhuc sum tecum.
19 Si occideris, Deus, peccatores, viri sanguinum declinate a me,
20 qui dicunt in cogitatione: Accipient in vanitate civitates tuas.
21 Nonne qui oderunt te, Domine, odio habebam illos et super inimicos tuos tabescebam?
22 Perfecto odio oderam illos, inimici facti sunt mihi.
23 Proba me, Deus, et scito cor meum, interroga me et cognosce semitas meas,
24 et vide si via iniquitatis in me est, et deduc me in via aeterna.

Ps. 139 (140) 1 Eripe me, Domine, ab homine malo, a viro iniquo eripe me,
2 qui cogitaverunt iniquitates in corde, tota die constituebant bella.
3 Acuerunt linguas suas sicut serpentis, venenum aspidum sub labiis eorum.
4 Custodi me, Domine, de manu peccatoris, a viro iniquo eripe me, qui cogitaverunt supplantare gressus meos.
5 Absconderunt superbi laqueum mihi et funes extenderunt in laqueum, iuxta iter scandalum posuerunt mihi.
6 Dixi Domino: Deus meus es tu, exaudi, Domine, vocem deprecationis meae.
7 Domine, Domine, virtus salutis meae, obumbrasti super caput meum in die belli.
8 Ne tradas, Domine, desiderium peccatoris, cogitationem eius ne derelinquas, ne forte exaltentur.
9 Caput circuitus eorum, labor labiorum ipsorum operiet eos.
10 Cadent super eos carbones, in ignem deicies eos, in miseriis non subsistent.
11 Vir linguosus non dirigetur in terra, virum iniquum mala capient in interitu.
12 Cognovi quia faciet Dominus iudicium inopis et vindictam pauperum.
13 Verumtamen iusti confitebuntur nomini tuo, habitabunt recti cum vultu tuo.

Ps. 140 (141) 1 Domine, clamavi ad te, exaudi me, intende voci meae, cum clamavero ad te.
2 Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo, elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum.
3 Pone, Domine, custodiam ori meo et ostium circumstantiae labiis meis.
4 Ne declines cor meum in verba malitiae, ad excusandas excusationes in peccatis cum hominibus operantibus iniquitatem, et non communicabo cum electis eorum.
5 Corripiet me iustus in misericordia et increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.
6 Quoniam adhuc et oratio mea in beneplacitis eorum; absorpti sunt iuncti petrae iudices eorum.
7 Audient verba mea, quoniam potuerunt.
8 Sicut crassitudo terrae erupta est super terram, dissipata sunt ossa nostra secus infernum.
9 Quia ad te, Domine, Domine, oculi mei, in te speravi, ne auferas animam meam.
10 Custodi me a laqueo quem statuerunt mihi et a scandalis operantium iniquitatem.
11 Cadent in reticulo eius peccatores, singulariter sum ego donec transeam.

Ps. 141 (142) 1 Voce mea ad Dominum clamavi, voce mea ad Dominum deprecatus sum.
2 Effundo in conspectu eius orationem meam, et tribulationem meam ante ipsum pronuntio.
3 In deficiendo ex me spiritum meum, et tu cognovisti semitas meas.
4 In via hac qua ambulabam absconderunt laqueum mihi.
5 Considerabam ad dextram et videbam, et non erat qui cognosceret me.
6 Periit fuga a me, et non est qui requirat animam meam.
7 Clamavi ad te, Domine, dixi: Tu es spes mea, portio mea in terra viventium.
8 Intende ad deprecationem meam, quia humiliatus sum nimis.
9 Libera me a persequentibus me, quia confortati sunt super me.
10 Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo, me exspectant iusti donec retribuas mihi.

Ps. 142 (143) 1 Domine, exaudi orationem meam, auribus percipe obsecrationem meam in veritate tua, exaudi me in iustitia tua.
2 Et non intres in iudicium cum servo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens.
3 Quia persecutus est inimicus animam meam, humiliavit in terra vitam meam, collocavit me in obscuris sicut mortuos saeculi.
4 Et anxiatus est super me spiritus meus, in me turbatum est cor meum.
5 Memor fui dierum antiquorum, meditatus sum in omnibus operibus tuis, in factis manuum tuarum meditabar.
6 Expandi manus meas ad te, anima mea sicut terra sine aqua tibi.
7 Velociter exaudi me, Domine, defecit spiritus meus.
8 Non avertas faciem tuam a me, et similis ero descendentibus in lacum.
9 Auditam fac mihi mane misericordiam tuam, quia in te speravi.
10 Notam fac mihi, Domine, viam in qua ambulem, quia ad te levavi animam meam.
11 Eripe me de inimicis meis, Domine, ad te confugi.
12 Doce me facere voluntatem tuam, quia tu es Deus meus.
13 Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam, propter nomen tuum, Domine, vivificabis me in aequitate tua.
14 Educes de tribulatione animam meam, et in misericordia tua disperdes inimicos meos.
15 Et perdes omnes qui tribulant animam meam, quoniam ego servus tuus sum.

Ps. 143 (144) 1 Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad proelium et digitos meos ad bellum.
2 Misericordia mea et refugium meum, susceptor meus et liberator meus, protector meus et in eo speravi, qui subicit populum meum sub me.
3 Domine, quid est homo quia innotuisti ei, aut filius hominis quia reputas eum?
4 Homo vanitati similis factus est, dies eius sicut umbra praetereunt.
5 Domine, inclina caelos tuos et descende, tange montes et fumigabunt.
6 Fulgura coruscationem et dissipabis eos, emitte sagittas tuas et conturbabis eos.
7 Mitte manum tuam de alto, eripe me et libera me de aquis multis, de manu filiorum alienorum,
8 quorum os locutum est vanitatem et dextera eorum dextera iniquitatis.
9 Deus, canticum novum cantabo tibi, in psalterio decachordo psallam tibi,
10 qui das salutem regibus, qui redimis David servum tuum de gladio maligno.
11 Eripe me et libera me de manu filiorum alienorum, quorum os locutum est vanitatem et dextera eorum dextera iniquitatis.
12 Quorum filii sicut novellae plantationes in iuventute sua, filiae eorum compositae circumornatae ut similitudo templi.
13 Cellaria eorum plena eructantia ex hoc in illud, oves eorum fetosae abundantes in egressibus suis.
14 Boves eorum crassae, non est ruina maceriae neque transitus, non est clamor in plateis eorum.
15 Beatum dixerunt populum cui haec sunt; beatus populus cuius Dominus Deus eius.

Ps. 144 (145) 1 Exaltabo te, Deus meus, rex, et benedicam nomini tuo in saeculum et in saeculum saeculi.
2 Per singulos dies benedicam tibi et laudabo nomen tuum in saeculum et in saeculum saeculi.
3 Magnus Dominus et laudabilis nimis, et magnitudinis eius non est finis.
4 Generatio et generatio laudabit opera tua et potentiam tuam pronuntiabunt.
5 Magnificentiae gloriae sanctitatis tuae loquentur et mirabilia tua narrabunt.
6 Et virtutem terribilium tuorum dicent et magnificentiam tuam narrabunt.
7 Memoriam abundantiae suavitatis tuae eructabunt et iustitia tua exsultabunt.
8 Misericors et miserator Dominus, patiens et multum misericors.
9 Suavis Dominus universis et miserationes eius super omnia opera eius.
10 Confiteantur tibi, Domine, omnia opera tua et sancti tui benedicant tibi.
11 Gloriam regni tui dicent et potentiam tuam loquentur,
12

Vermes. Vermes. succus expressus admisto pauxillo Croci exhibitus, veneno aduersatur, & ventris animalia pellit. Pũctionibus lateris Camerarius Cataplasma inducit

Pomi in lacte ad vlcera ex pomo dulci, cui thus contusum inditur, vt simul assentur. Idem ad pulueris Pyrii empyreuma extinguendum, pomum dulce in Plantaginis latifoliæ aqua coquit ad tabitudinem, dein cum lacte facto cataplasmate vulneri inducit. Parei experimentum est, si Pullo vermiculus (quem Ohrenmittel siue Ohrengrübel Germ. vocant, Galli *perce-oreille*) irrepsit in aurem, applicetur

Vermis in aure. media pars Pomi dulcis, cuius odore illectus prodibit vt rodat, & auris liberabitur vermiculo. Nos

Oculorum flammatio in quotidiano vsu habemus, & magni facimus experimẽtum quod è pomis in aqua coctis paratur, & pulmenti specie oculorum inflammationibus imponitur. Possunt & ex lacte coqui vel caprino vel muliebri, vel exaqua rosea euphrasi aut alia aqua frigida. Cuius rei testis est Arnold. de cur. morb. ad dolorem, inquit, oculorum, calorem, ardorem, & ex calida causa humorem, Malum bene matu-

Ascites. rum adiectis seminibus in aqua diligenter coquatur, tundatur, & addito lacte mulieris supra pannum lineum extendatur, clausisque palpebris supra oculos ponatur. Ego tamen feliciter sæpiùs hoc medicamentum expertus sum etiam sine lacte. Hydropicus Asciticus corripiebatur anhelandi difficultate, suffocationis periculum præ se ferente, eaque non tam inter comedendum, quàm

Observat. per somnum, vel dum obdormiscere conaretur: at is sedari sibi [ex Schenck. Obs.] statim symptoma hoc affirmabat, quamprimùm crudi Pomi frustulum vnum atque alterum deuoraret. Hinc

Malum cum Thure Gesn. in vitis pulmonis, & dyspnœa Malum assum, excauatum & drachma Thuris repletum fœlici cũ successu comedendũ dedit. Commendantur & Pomorum cortices siccati & accensi ad corrigendum aërem tempore pestis. Ipsius verò arbo-

Foliorum vsus. ris folia cùm astringendi & refrigerandi dote polleant, incipientibus inflammationibus cataplasmatis specie contusa atque concocta vtiliter adhiberi possunt. E floribus aqua stillatitia elici

Florum vsus. potest, qua abluta sæpicalè ac in multos dies facies, à rubedine & maculis rubris seu pustulis liberatur, vt scribit Tabernamontan. Paratur etiam eadem arte aqua ex ipsis pomis ad Co-

Corticis vsus. liacos & Dysentericos affectus vtilis. Tragus quoque annotat è æreo cortice Malorum cocto, addito alumine colorem luteum confici ad tincturas. Rustica gens Silesiaca è tusis & aqua per-

Potus è pomis. fusis pomis, atque expressis potum conficit, quem Apffeltrunck vocat: Schwenckfeldius. Idem & in aliis locis parari solet, & apud Heluetios nostros, etiam sine aqua. Et quod ad Malorum quoque historiam facit, mirum quod annotat Curtius audiuisse se à præclaris viris, apud

Antipathia cum pomis. Tholosates hominem non plebeium fuisse, coram quo si poma cruda apponerentur, statim deficere solitum: nonnunquam etiam cum vitæ periculo, nisi illi extemplò succurreretur. Nos quoque quibus afferrent Mala fastidium plures nouimus. Sed harum rerum causas neque nos scimus, neque fere labores tu. Insignem antipathiam aduersus Poma obseruauimus in Nobili Ill. E. C. V Virtemb. Alsato. Ita enim horrebat Pomorum odoratum, vt ne ferre quidem posset habentes: qua arte speciatim ego [Bauhinus] vt eluderem casei amorem, quo ipse delectabatur ego verò horreo simili antipathia Poma, postulabam, illo petẽte caseo. Ita mutua vtriusque cautela res cuique aduersaria deuitata. E contra tàm mirè delectatur Pomis, Medicus quidam haud vulgaris, iam sexagenarius & amicus singularis, vt singulis pastibus, quotiescunque offerebantur, aliquot mala innoxiè voraret. Ast meo sanè periculo didici fungosam pomorum substantiam ventriculo frigidiori atque etiam intestinis haud esse commodam, nam præterquàm quòd diu in ventriculo obhæresci, flatus excitat atque dolores. Quæ res tandem effecit, vt & coctis, & crudis in totum abstinerem. Pyra siue cruda siue cocta facilius fero, melius que digero. Summè recreabatur pomis Domitianus Imperator. Ad satietatem enim prandis non temerè quicquàm super cœnã præter Martianum Malum, teste Suetonio, & modicam in ampulla potiunculam sumpsit. Monendi principes, ii præsertim qui insidiis obnoxii, ne temerè & inconsideratè comedant Poma, ne illis eueniat, quod Clarindæ quondam Principissæ Mantuanæ. Quippe Adilon Princeps Italiæ nescio qua zelotypia commotus erga D. *d'Alegres* Gallum, diu multúmque, maximisque sumptibus modum intoxicandi hunc quærens, tandẽ hunc inuenit, vt per pediculum Pomi virus imperceptibile inderet, Pomumque præcipuæ elegantiæ offerret. At is Pomi venustate potiùs, quàm dolo commotus abstinuit ab eius morsu ac prædictæ principissæ offert. Illa subitò comedẽs paulo pòst multis cruciatibus fatigata fractáque miserè interiit. Fertur sanè Ill. Christoph. V Virtembergicum fuisse Pomo intoxicatum. Modum inserendi venena Pomis vel adhuc arboribus suis hærentibus, nec annotare lubet, nec scriptis prodere integrum. Facilè inueniet modum indendi cui veneni parandi virus notum, nec odore, nec sapore aut colore se prodens &c.

Malum Martianũ cœna Domitiani *Cautio.* *Historia dati veneni in pomo.*

Nunc quod reliquum est, si velimus iudicium ferre de vino Pomorum, [*Cidre*] habenda (teste Nic. Abr. è Framboisiere) ratio gustus, ætatis, & compositionis. Gustus non solùm pendet à Pomis ex quibus paratur, dulcibus, autacidis, aut acerbis: verùm etiam ab ætate. Succus enim conferuatus mutat cum tempore saporem, postquam defæcatus acquirit alium, quàm habebat primò. Vinum Pomorum dulce, propter dulcedinem, quę prouenit à colore temperato, mediocriter calefacit, & minùs cæteris refrigerat, plùs nutrit, estq; salubrius, potissimùm iis, quibus ventriculus frigidus est & siccus. Acidum verò siue confectum sit ex Pomis acidis, siue successu temporis acidum redditum sit, quia valde aquosum & nonnihil terrestre, adstringens & corroborans, nihilominus tamen tenue & penetrans, singulare est pro temperando calore ventriculi & hepatis & sanguine feruido & bilioso: ad vomitum compescendum & defluxiones bilioſas, ad sedendam sitim, ad incidendum humores crassos & viscidos. Asperum, quia valdè frigidum, & siccum non vtile nisi cum successu temporis, vbi acerbitatem derelinquit, & magna frigiditas & siccitas, mutata in minorẽ frigiditatem cum aliqua humiditate mixta, vt dulcedine aut aciditate. Roborat quodam modo ventriculum languidum & relaxatum, compescit nimium vomitum, & omnes alui fluores, sedat palpitationem cordis & lipothymiam, concoctionem iuuat potum in fine pastus, dilutum pauca aqua, vt minuatur pondus & distributionis tarditas. Quod ætatem attinet Vini Pomorum. Insalubre nuper patatum, adhuc turbidum & non defæcatum lædit ventriculum, excitat dolores capitis, obstructiones generat. Vetustum & acescens non minùs nocuum prædicto, id igitur bibendum, quod repurgatum & mediocris ætatis. Compositionis habitâ consideratione, id sempor

Vina pomorum. Cidre. *Pomorum succus.* *Vinum Pomorum dulce.* *Vinum acidum.* *Vinum asperum.* *Ætas. Recens nocuum.* *Vetustum nocuum.* *Delectus Vini pomorum.*

melius & salubrius & concoctu facilius, quod paratum ex Pomis bene maturè suo tempore collectis, non diu reseruatis & sine aquatea enim admixta, naturalem saporé adimit, ac in causa est, vt acescat & facilè corrumpatur, & non diu asseruari possit. Omnium pessimum ex Pomis syluestribus cum aqua compositum.

Vinum ex Pomis silu. Pomorum delectus.

Poma montana, authore Scaligero, maxima ex parte, pro cibis, succo sunt aptiora: campestria diluuiota, minùs sapiunt, celeriùs corrumpuntur: minùs alunt propter aqueæ materiæ ineptitudinem: sicuti montana propter terrestrem siccitatem. In genere præferuntur odoratiora, gustu aromatico, dulci aut subacido vel vinoso, tempestiuè lecta, ritè asseruata. Malos, quæ fructus suos tanquam sterdes, dare recusant, fœcundas effeceris, si plumbeo circulo earum caudicem altitudine pedis à terra strictim concluseris, ante florum aduentum, & cùm Mala cœperint adolescere, soluto vinculo eas libertate donaueris, vt refert Matth. Et si vsu veniat, vt tota arbor degrauata pondere fœtuum, laborare videatur, ita vt nonnunquam etiam rami scindantur. Sicut canit Ouidius:

Mali & fiant fœcunda.

Aspice curuatos Pomorum pondere ramos,
Vt sua, quod peperit, vix ferat arbor onus.

tunc rami oneri impares furcis suppositis sulciuntur. Ita namque ipse:

Pomaque lassissent matrem nisi subdita ramo
Longa laboranti furca tulisset opem.

In Italia sic Mala diligenter lecta, & selecta reponunt. In vas vinarium vel aliud paleis interserunt, ne se mutuò contingant. Tum vas optimè obturatur, ne aër penetrare queat, & in loco frigido collocatur. Hac ratione ad Quadragesimam & Paschatis festum vsque, [inquit Aug. Gallus] tam vegeta & recentia adseruantur, ac si modò ex arbore lecta essent. Vide etiam quæ post historiam Mali syl. tradita sunt. Si verò Poma quandoque congelentur, ea [vt scribit Leu. Lemn.] in frigidam aquam demersa, ad naturam suam redeunt, totaque illa glaciata concretio liquescit ac resolutur.

Vt poma congelata ad suam redeant naturam.

DE MALIS SYLVESTRIBVS.

SCaliger ex Platonis Timæo alicubi scribit, satiuas omnes arbores olim fuisse feras, neq; à seipsis, nisi cultu differre, translatámque Malum agrestem ex feris locis, cultu mitescere, quod non fieret, inquit, si naturà esset sterilis. Vero tamen consentaneum est, Deum Opt. Max. solum & vnicum rerum omnium Creatorem, tales homini condidisse arbores, quib. & frui & commodè vesci posset atque enutriri, cùm homo herbis & fructibus nutriri debuerit. Aut certè dicendum [quod & sanctis & grauissimis quibusdam placuisse nouimus] longè aliam olim syluestrium frugum fuisse conditionem, quàm ea quæ nunc est, & ante diluuium vniuersale, vel vnicum Pomum omnem Indiam qualis nunc est, immò [vt quidam ait] omnem Pharmacopolarum medicamina suauitate ac viribus superasse. Id adeò ex hac re in mentem venit nobis, quòd sciamus Malum agrestem, quemadmodum & eius fructum, ita differre à Mitium genere, vt meritò velut distincta species haberi possit, fúsque déque habentes, naturáne ipsa, an culturæ neglectus sit in causa.

Descriptio

Est enim Malus siue Pomus agrestis, minùs ferè procera quàm satiua, tortuosior, ramosior, strigosior: materie, vti putatur, firmiore. Multiplex illa ramorum, & furculorum inconcinna diffusura, agrestem & incultum habitum facilè ostentat. Sed & stolones tàm è caudice, quàm radicibus luxuriantes, vt neglectum cultum, ita & propria rigiditate syluestrem naturam produnt. Folia, quàm satiuæ, magna ex parte minora; constrictiora: flores satiuis similes, sed ferè minores, egregiè odorati, interdum subrubelli. In fructu differentia præcipua, qui paruus, & rarò Iuglandem æquans, magnitudine ferè Mespili, sed figura rotundior, longiusculo ac tenui pendet pediculo, cortice seu cute viridi, tandem & flauescente: quorundam etiam pulchrè rubente. Sed nec substantiæ mollitie, nec saporis conuenientia vnquam ad satiua accedunt, ac ne quidem ad infimæ notæ acidissima vel austera. Tanta pollent adstringendi facultate, tantáque acerbitate, vt esui planè inepta, nec vnquam fiant apta. De eorum succo postea dicetur.

Folia. Flores. Fructus.

Malus syluestris Plinio, & Herbariis ferè omnibus, seu Malus agrestis, μῆλον ἄγριον Theophr. fructus ἀγριομηλίνα, & ἀγριόμηλα, sicut & Dioscor. Theocr. ὀρεσκόμαλα vocat, id est, montana Mala. Nec de syluestribus tantùm præcipere Dioscoridem, quando ait, ad adstringendum immaturis opus esse, quod ex Plinio Barbarus vertit, sed in vniuersum de omnibus acerbis, Marcelli sententia est. Dodon. syluestres Malos eas dicit, quæ culturæ expertes sunt. Scal. cultu tantùm differre ait, & è syluis in hortos & viridaria educta, cultu mitescere, Germ. Holtzöpffel. Gall. *Pommes sauuages*, quorum genus quoddam Car. Steph. *Estrangullers* vocat, quasi strangulatoria dicas: ob vehementem enim acerbitatem gustantes velut strangulare videntur: quorundam etiam tanta vis vt aciem gladiorum perstringant, vt Hermol. ex Plinio tradit, obiid & conuitio dicata. Anglis in Meridionalibus Crab tre, in Septentrionalibus Starbtre / authore Turnero. Vascones Auerca vocant, vt annotat Scal.

Nomina & Synonyma

Montana mala.

Strangulatoria.

Auercæ.

Veteres de Malorum agrestium differentiis nihil annotarunt, quantùm hactenus quidem obseruauerimus. Et quamuis, inquit Curtius, inter se magnitudine, facie, aut colore, nonnullisque etiam aliis inuicem discrepent, per genera tamen non distinguuntur. Illis enim nomen tantùm vnum remansit. At diligentior Tragus syluestria Mala nó vnius generis esse tradit, & tria annotat quæ sibi maximè probari ait, nempe ea quæ vocant Brandwurtzöpffel: posthæc / die gelen heismelting / postremò quæ Hermelting vocat. Tabernamontanus has habet. 1. Malus syl. maior alba, Weißgroß holtzöpffel. 2. Mala syl. rubentia, Holtzstöckling. 3. Malus syl. minor, Klein holtzöpffel. Omnium trium figuras addit quidem, sed more suo, descriptiones nullas. Gerardus Anglus istas. Malus syl. rubens, The gerat wilding / or red Crabtree. 2. Malus syluest. alba. The wite wilding / or Crabtre. 3. Malus syl. minor, The Schmeller Crab tree. 4. Malus duracina syl. The Choking leane Crabtree. [Tab. Icon. pag. 1202. Oenomela Weinöpffel. Verùm miranur cùm figuras omnes quatuor habeat ex Tabern. & sine descriptionibus quoque, cur quartum genus, quod cultum est, [ipsi etiam Tabern.] faciat Syluestre. In nostris regionibus etiam aliquot proueniunt species syluestr. Pomorum.

Florent cum cæteris ferè, & paulò etiam tardiùs, quemadmodum & tardiùs maturantur, nempe Octobri, vt & Gesn. annotauit.

Proueniunt ferè in tota Germania, tam planis quàm

Mala cucumerina. Cucumeres Latinis, Graecis σικύα, Arabibus Alkaras, Germanis Gurcken, Italis Cocomeri, Hispanis Cohombros, Gallis Concombres, Anglis Cucumbers, Polonis Ogurki, Bohemis Okurky, Hungaris Vborok, Illyriis Krastavitze, Dalmatis Krastavitze, Turcis Chiar, Tartaris Kiar, Moschis Ogurzi, Indis Kakri, Persis Chiar, Arabibus Alkaras, Aegyptiis Kakri, Aethiopibus Kakri, Africanis Kakri, Brasilianis Kakri, Canadensibus Kakri, Floridanis Kakri, Virginianis Kakri, Mexicanis Kakri, Peruvianis Kakri, Chilensibus Kakri, Novae Hispaniae Kakri, Novae Granatae Kakri, Novae Andalusiae Kakri, Novae Castiliae Kakri, Novae Galiciae Kakri, Novae Portugaliae Kakri, Novae Franciae Kakri, Novae Belgicae Kakri, Novae Germaniae Kakri, Novae Italiae

Lib. I. Cap. I. Quæ sit Plantarum natura, & quæ ejus partes.

Plantarum natura, & quæ ejus partes.

Plantarum natura, & quæ ejus partes.

...ſtrum ſuperficiem, ſed ſolum ſuperficiem ſuperiorem, ſeu ſuperficiem ſphæricam, quæ ſolum ſuperficiem ſuperiorem ſphæricam ſecat, ſecabit ſolum ſuperficiem inferiorem ſphæricam.

Sit ſolum ſuperficies ſphærica ſuperior, & inferior, quarum centra ſint A, & B, ſecetur autem ſolum ſuperficie ſphærica, cujus centrum ſit C, ſecet autem ſuperficiem ſphæricam ſolum ſuperiorem, ſecabit ſolum ſuperficiem ſphæricam inferiorem. Dico ſuperficiem ſphæricam, cujus centrum eſt C, ſecare ſolum ſuperficiem ſphæricam inferiorem.

Ducatur enim recta linea AB, & producatur ad D, & E, ſuperficies autem ſphærica, cujus centrum eſt C, ſecet ſolum ſuperficiem ſphæricam ſuperiorem, ſecabit autem

tantùm placita recenſet. Notat tamen Alcmannum Struthium minus dixiſſe, ex ſententia Apollodori & Soſibii. Hermol. ſic habet: Genera eorum Chryſomela, hoc eſt aurea mala, inciſuris diſtincta. Noſtra candidiora ſunt, odoris præſtantiſſimi. Neapolitana ex eodem genere minora, odore vibrantia, prouentu ſerotino, quæ Struthea nuncupentur, ſicut quæ celeriter mateſcunt & præcocia ſunt muſtea. Vides eum Plinii lectionem & ſententiam ſecutum. Aëtius: Struthea, inquit, dicuntur, quæ magna ſunt & ſuauiora, minúſque acerba. Eiuſdem ſententiæ & Theophraſtus fuiſſe videtur ante hos omnes. Nam vbi de arborum degeneratione ſcribit, ait ex Struthiis fieri Cotonea, quemadmodum Pyrum vitiatum migrat in Pyraſtrum. Eiuſdem ſententiæ & Mar. Virg. eſt. Nam poſtquam Herm. Barbarum reprehendiſſet, quod τὰ ἀληθινὰ, id eſt, quæ vera Cotonea ſunt [id enim ἀληθινὸν ſignificat] vertiſſet Alethina, quaſi genus quoddam priuatum indicaret, ait: nullibi hactenus id à ſe inuentum, quod nec ipſe inueniſſe ſe teſtetur: Nos [addit] ex communi eius vocis in Græcis ſignificatione vertimus: probari quæ vera Cotonea ſunt: nam Struthia cognata magis, quàm eadem ſunt. Nec aliud inter Cotonea vera & Struthia diſcrimen eſſe oſtendit, quàm ex forma, magnitudine & odore. Hetruria Pyri & Mali differentis appellationibus indicat: quæ rotundiora & minora ſunt, à conſimili figura, Mala: quæ verò maiora & oblongiora, Pyra appellans. Licétque in his variare Antiqui Scriptores videantur, vna tamen omnium ratio eſt, & quæ tota huc referatur: indicatque id Theophr. lib. 2. de Plant. inſt. qui cùm de plantarum degeneratione in aliud genus ageret, inter cætera dixit Pyrum in Pyraſtrum degenerare, & dulce Malum in acidum, & ex Struthio, id eſt, maiore & oblongiore Cotoneo, Cydonium fieri minus, & ſeſſilis rotunditatis Pomum, quale Dioſcorides ἀκρόμηλα dixit, & in medicinæ vſu magis probat. Hæc itaque Marcelli ſententia eſt. Sed mirum quomodo ſatiuum, aut nobilius in verum degenerare poſſit. Aut cur verum dicatur id in quod aliud nobilius aut præſtantius degenerarit? Dicendum: Dioſcoridem ad vires maximè reſpexiſſe: ideóque verum appellaſſe id quod minus eſt, quia maiorem habeat adſtrictionem, quæ in hoc pomo deſideratur, & cuius etiam nomine in medicina celebratur: deinde quòd acutiorem vibret odorem, vti putatur. Perrò in differentijs deſignandis non conuenit inter Neotericos.

Ruellius tria apud ſe inueniri genera ſcribit: quædam minora, rotunditatis in orbem circinatæ, odoratiùs ſpirantia, quæ peculiariter *cognea* vocat. Alia grandiora, amplitudine pinearum nucum, pauciori lanugine canescentia, colore tam intus, quam extrinſecus aureo, odorem non tam latè iactantia, quæ *cognatea* quaſi Cotoneacea vulgò vocari tradit. Alia medio habitu, ſibi Cotoneorum nomen detorquentia.

Cordus in aſſignandis Cotoneorum differentijs à ſeipſo diſſentit. Nam apud Dioſc. ait: quædam maiora & Malis ſimilia eſſe; quædam verò minora, & Pyri modo turbinata, maioraque etiam *cydonia* dici. At in Hiſtoria ſua ſic habet: Cotoneum, ſiue Malus Cydonia ſiue Cotonea, vnum maius, alterum minus, id eſt Struthium.

Tragus Cydonea, Cotonea & Chryſomela idem dicit, Struthia verò vult eſſe maiora, Groſſa fütten apud Aëtium: alia dici Muſtea Miſcella, Mellita, & Melimela in Dioſc. quæ intelligit de melle conditis, quomodo condienda docent Columella, & Palladius. Quod verò Cydonij genus ſit Phaulium Athenæo, ingenuè fatetur ſe neſcire. Mirum tamen quod idem ſcribit, Cydoniorum genus vnum tantùm in Germania extare, & id paſſim vulgatum, quod & nullo negotio prouenire ſoleat. Fortè eius tempore maiora nondum erant conquiſita. Vt & ea hodiè habentur in lautioribus Germaniæ hortis, vt poſteà ſpecialius docebimus appoſitis deſcriptionibus.

Curtius ſic diſtinguit: Struthia, ſiue vt alij volunt Struthea, Dioſcoridi, Galeno & ſequacibus magna ſunt, & ſuauiora. Nam minori placent acerbitate, minùs tamen vtilia, ſerotino prouentu. At ex hoc genere ſunt ſylueſtria, odoratiſſima, in ſepibus creſcentia. Chryſomeliana ſiue Chryſomela, inciſuris ſunt diſtincta, colore in aurum inclinante, vnde illis nomen, de quibus Virgilium intellexiſſe volunt, aurea Mala vocitantem. Cydoniorum Malorum tria in Italia inueniuntur genera. Palmatilis quæ peculiariter Mala Cotonea cognominentur, preſſa, inciſuris interſecta Melopeponum modo, colore ad aurum inclinato, lanuginoſa & longè cæteris odoratiora. Proximum locum fortiuntur, quæ maiore admodum corporis mole proueniunt, Dioſcor. & Gal. Struthia vocata. Hetruſci hæc Pyra Cotonea vocant: quippe quòd formâ magis Pyra, quàm Mala referant. Pulpa ac ſucco cæteris præualent, colore tamen, ſuauolentiâ ac viribus cedunt. Poſtremò Plinio Miluiana ſunt, quæ nonnullis notha dicuntur, quòd tantùm proueniant ex Cotoneis Malis, quæ Struthéis inſitæ fuerint, vel ex Struthéis, quæ Cotoneorum ſurculos receperint. Hæc Malis grandiora, Pyris verò ſiue Struthéis minora vſurpantur: formâ verò, ac facultate inter vtrumque media.

Caſtor. Durantes: Tres ſpecies in Italia, Mr. Iecotogne parua, quæ plures ſunt. Secunda Struthia & Pere Cotogne, maiora minùs efficacia. Tertia, Miluiane & Baſtarde. Cæſalpino Cotoneorum duo genera: quædam orbiculata, & vtrinque deprella, Mala cotonea dicta: Quædam oblonga, vt plurimùm in vertice tenuiora, quaſi figura maximæ amplioris molis, Pyra cotonea vocantur. Priora Dioſcor. vera: poſteriora Struthia.

Satis confidenter Anguill. ſcribit, omnes ſpecies à Plin. traditas, noſtro adhuc ſeculo cognoſci in Italia, ea quæ coſtis diſtincta Melonum modo, Græcorum eſſe Chryſomela, & Latinorum Aurea mala. At aliter Lacuna, qui Membriles vocat: Legitima Dioſcor. aut Chryſomela Plin. vult eſſe parua lutea, rotunda, valdè odorata. Aliam differentiam eſſe Pyris ſimilia, Tertiam dictam Plinio cotonea Miluiana. Hæc eſſe Cydonia ſpugia, naſci ex inſertione veræ Cydoniæ inſertæ in Struthia, aut è contrario.

Geſnerus quoque Plin. ſecutus Struthia dicit ea, quæ minori ſint amplitudine, ſerotino prouentu, & odoratiùs vibrant. Maiora verò eſſe ea, quæ Struthia dicuntur, *des Coignaſſes*. Malum Muſteum è Cotoneorum genere præcocius & celeriter mateſcens, vnde & Melimela appellentur ab Athenienſibus, hoc eſt mellita & dulcia Mala, itémque Miſcella, quòd fiant ex inſitione ſurculi Mali dulcis & communis in Malo cydonia & ab his diſtinctum ponit. Lauer etiam de genere cydoniorum apud Athen.

At in horto idem Geſnerus Magna VVoiſello dicit eſſe Pyra cotonea Struthia. Galeni viden ait, pulchertima & maxima. Camer. Cydoniæ Mali ſu-

Chryſomela. *Phaulium.*

Neapolit. parua Struthia. muſtea. *In Germ. vnum.*

Struthea.

Sylueſtria. Chryſomela

Barb. mor.

Cognea. *Coronea preſſa.*

Cognatea Cotonea ſimpliciter. *Struthia.*

Cordi error. *Pyra cognea.*

Diſcrimen inter cotonea & ſtruthia. Cotonea Mala Cotonea Pyra. *Miluiana.*

Cur verum dictum ex tanto? *Melecoto- ne Pere coto- gne Baſtarde. Cotoneum.*

Melimela. *Miſcella. Caulia.*

Rubrica nostra primum de Iudicibus, secundum de Iudiciis, tertium de Actionibus, quartum de Exceptionibus, quintum de Replicationibus, sextum de Duplicationibus, septimum de Triplicationibus, octavum de Interdictis, nonum de Stipulationibus, decimum de Transactionibus, undecimum de Pactis, duodecimum de Iuramentis, tertiumdecimum de Confessis, quartumdecimum de Procuratoribus, quintumdecimum de Cautionibus, sextumdecimum de Restitutionibus, septimumdecimum de Appellationibus, octavumdecimum de Iudicatis, nonumdecimum de Damno infecto, vicesimum de Operis novi nuntiatione, vicesimum primum de Aquis, vicesimum secundum de Servitutibus, vicesimum tertium de Usufructu, vicesimum quartum de Usu et habitatione, vicesimum quintum de Operis servorum, vicesimum sextum de Operis animalium, vicesimum septimum de Operis liberorum hominum, vicesimum octavum de Legatis, vicesimum nonum de Fideicommissis, tricesimum de Testamentis, tricesimum primum de Codicillis, tricesimum secundum de Heredibus instituendis, tricesimum tertium de Heredibus non instituendis, tricesimum quartum de Substitutionibus, tricesimum quintum de Inofficioso testamento, tricesimum sextum de Collationibus, tricesimum septimum de Bonorum possessionibus, tricesimum octavum de Successionibus, tricesimum nonum de Successionibus edictis, quadragesimum de Successionibus ab intestato, quadragesimum primum de Successionibus liberti, quadragesimum secundum de Successionibus sublatis, quadragesimum tertium de Successionibus quae ad Senatum pertinent, quadragesimum quartum de Successionibus quae ad Principem pertinent, quadragesimum quintum de Successionibus vacantibus, quadragesimum sextum de Successionibus caducis, quadragesimum septimum de Successionibus ex lege Iulia et Papia, quadragesimum octavum de Successionibus ex lege Falcidia, quadragesimum nonum de Successionibus ex lege Voconia, quinquagesimum de Successionibus ex lege Aelia Sentia, quinquagesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Norbana, quinquagesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Velleia, quinquagesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Latina, quinquagesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Petronia, quinquagesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Caninia, quinquagesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Furia, quinquagesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Aquilia, quinquagesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, quinquagesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, sexagesimum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, sexagesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, sexagesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Papia, sexagesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Iulia, sexagesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Titia, sexagesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, sexagesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, sexagesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, sexagesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, sexagesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, septuagesimum de Successionibus ex lege Iunia Papia, septuagesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, septuagesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Titia, septuagesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, septuagesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, septuagesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, septuagesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, septuagesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, septuagesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Papia, septuagesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, octogesimum de Successionibus ex lege Iunia Titia, octogesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, octogesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, octogesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Fabia, octogesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, octogesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, octogesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Papia, octogesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, octogesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Titia, octogesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, nonagesimum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, nonagesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, nonagesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, nonagesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Plautia, nonagesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Papia, nonagesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, nonagesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Titia, nonagesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, nonagesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, nonagesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum decimum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum undecimum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum duodecimum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum tertiumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum quartumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum quintumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum sextumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum septimumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum octavumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum nonumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum vicesimum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum vicesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum vicesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum vicesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum vicesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum vicesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum vicesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum vicesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum vicesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum vicesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum tricesimum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum tricesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum tricesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum tricesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum tricesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum tricesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum tricesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum tricesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum tricesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum tricesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum quadragesimum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum quadragesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum quadragesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum quadragesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum quadragesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum quadragesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum quadragesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum quadragesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum quadragesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum quadragesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum quinquagesimum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum quinquagesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum quinquagesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum quinquagesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum quinquagesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum quinquagesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum quinquagesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum quinquagesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum quinquagesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum quinquagesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum sexagesimum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum sexagesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum sexagesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum sexagesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum sexagesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum sexagesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum sexagesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum sexagesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum sexagesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum sexagesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum septuagesimum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum septuagesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum septuagesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum septuagesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum septuagesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum septuagesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum septuagesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum septuagesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum septuagesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum septuagesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum octogesimum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum octogesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum octogesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum octogesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum octogesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum octogesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum octogesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum octogesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum octogesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum octogesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum nonagesimum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum nonagesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum nonagesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum nonagesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum nonagesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum nonagesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum nonagesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum nonagesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum nonagesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum nonagesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum ducentesimum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum ducentesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum ducentesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum ducentesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum ducentesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum ducentesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum ducentesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum ducentesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum ducentesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum ducentesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum ducentesimum decimum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum ducentesimum undecimum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum ducentesimum duodecimum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum ducentesimum tertiumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum ducentesimum quartumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum ducentesimum quintumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum ducentesimum sextumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum ducentesimum septimumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum ducentesimum octavumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum ducentesimum nonumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum ducentesimum vicesimum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum ducentesimum vicesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum ducentesimum vicesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum ducentesimum vicesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum ducentesimum vicesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum ducentesimum vicesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum ducentesimum vicesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum ducentesimum vicesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum ducentesimum vicesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum ducentesimum vicesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum ducentesimum tricesimum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum ducentesimum tricesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum ducentesimum tricesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum ducentesimum tricesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum ducentesimum tricesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum ducentesimum tricesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum ducentesimum tricesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum ducentesimum tricesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum ducentesimum tricesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum ducentesimum tricesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum ducentesimum quadragesimum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum ducentesimum quadragesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum ducentesimum quadragesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum ducentesimum quadragesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum ducentesimum quadragesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum ducentesimum quadragesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum ducentesimum quadragesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum ducentesimum quadragesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum ducentesimum quadragesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum ducentesimum quadragesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum ducentesimum quinquagesimum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum ducentesimum quinquagesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum ducentesimum quinquagesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum ducentesimum quinquagesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum ducentesimum quinquagesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum ducentesimum quinquagesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum ducentesimum quinquagesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum ducentesimum quinquagesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum ducentesimum quinquagesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum ducentesimum quinquagesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum ducentesimum sexagesimum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum ducentesimum sexagesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum ducentesimum sexagesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum ducentesimum sexagesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum ducentesimum sexagesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum ducentesimum sexagesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum ducentesimum sexagesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum ducentesimum sexagesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum ducentesimum sexagesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum ducentesimum sexagesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum ducentesimum septuagesimum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum ducentesimum septuagesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum ducentesimum septuagesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum ducentesimum septuagesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum ducentesimum septuagesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum ducentesimum septuagesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum ducentesimum septuagesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum ducentesimum septuagesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum ducentesimum septuagesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum ducentesimum septuagesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum ducentesimum octogesimum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum ducentesimum octogesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum ducentesimum octogesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum ducentesimum octogesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum ducentesimum octogesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum ducentesimum octogesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum ducentesimum octogesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum ducentesimum octogesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum ducentesimum octogesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum ducentesimum octogesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum ducentesimum nonagesimum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum ducentesimum nonagesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum ducentesimum nonagesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum ducentesimum nonagesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum ducentesimum nonagesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum ducentesimum nonagesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum ducentesimum nonagesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum ducentesimum nonagesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum ducentesimum nonagesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum ducentesimum nonagesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum trecentesimum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum trecentesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum trecentesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum trecentesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum trecentesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum trecentesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum trecentesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum trecentesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum trecentesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum trecentesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum trecentesimum decimum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum trecentesimum undecimum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum trecentesimum duodecimum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum trecentesimum tertiumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum trecentesimum quartumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum trecentesimum quintumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum trecentesimum sextumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum trecentesimum septimumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum trecentesimum octavumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum trecentesimum nonumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum trecentesimum vicesimum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum trecentesimum vicesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum trecentesimum vicesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum trecentesimum vicesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum trecentesimum vicesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum trecentesimum vicesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum trecentesimum vicesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum trecentesimum vicesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum trecentesimum vicesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum trecentesimum vicesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum trecentesimum tricesimum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum trecentesimum tricesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum trecentesimum tricesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum trecentesimum tricesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum trecentesimum tricesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum trecentesimum tricesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum trecentesimum tricesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum trecentesimum tricesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum trecentesimum tricesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum trecentesimum tricesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum trecentesimum quadragesimum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum trecentesimum quadragesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum trecentesimum quadragesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum trecentesimum quadragesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum trecentesimum quadragesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum trecentesimum quadragesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum trecentesimum quadragesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum trecentesimum quadragesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum trecentesimum quadragesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum trecentesimum quadragesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum trecentesimum quinquagesimum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum trecentesimum quinquagesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum trecentesimum quinquagesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum trecentesimum quinquagesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum trecentesimum quinquagesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum trecentesimum quinquagesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum trecentesimum quinquagesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum trecentesimum quinquagesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum trecentesimum quinquagesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum trecentesimum quinquagesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum trecentesimum sexagesimum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum trecentesimum sexagesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum trecentesimum sexagesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum trecentesimum sexagesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum trecentesimum sexagesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum trecentesimum sexagesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum trecentesimum sexagesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum trecentesimum sexagesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum trecentesimum sexagesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum trecentesimum sexagesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum trecentesimum septuagesimum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum trecentesimum septuagesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum trecentesimum septuagesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum trecentesimum septuagesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum trecentesimum septuagesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum trecentesimum septuagesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum trecentesimum septuagesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum trecentesimum septuagesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum trecentesimum septuagesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum trecentesimum septuagesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum trecentesimum octogesimum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum trecentesimum octogesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum trecentesimum octogesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum trecentesimum octogesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum trecentesimum octogesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum trecentesimum octogesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum trecentesimum octogesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum trecentesimum octogesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum trecentesimum octogesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum trecentesimum octogesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum trecentesimum nonagesimum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum trecentesimum nonagesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum trecentesimum nonagesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum trecentesimum nonagesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum trecentesimum nonagesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum trecentesimum nonagesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum trecentesimum nonagesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum trecentesimum nonagesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum trecentesimum nonagesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum trecentesimum nonagesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum quadringentesimum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum quadringentesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum quadringentesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum quadringentesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum quadringentesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum quadringentesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum quadringentesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum quadringentesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum quadringentesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum quadringentesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum quadringentesimum decimum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum quadringentesimum undecimum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum quadringentesimum duodecimum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum quadringentesimum tertiumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum quadringentesimum quartumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum quadringentesimum quintumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum quadringentesimum sextumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum quadringentesimum septimumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum quadringentesimum octavumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum quadringentesimum nonumdecimum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum quadringentesimum vicesimum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum quadringentesimum vicesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum quadringentesimum vicesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum quadringentesimum vicesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum quadringentesimum vicesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum quadringentesimum vicesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum quadringentesimum vicesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum quadringentesimum vicesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum quadringentesimum vicesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum quadringentesimum vicesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum quadringentesimum tricesimum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum quadringentesimum tricesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum quadringentesimum tricesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum quadringentesimum tricesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum quadringentesimum tricesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum quadringentesimum tricesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum quadringentesimum tricesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum quadringentesimum tricesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum quadringentesimum tricesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum quadringentesimum tricesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum quadringentesimum quadragesimum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum quadringentesimum quadragesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum quadringentesimum quadragesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum quadringentesimum quadragesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum quadringentesimum quadragesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum quadringentesimum quadragesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum quadringentesimum quadragesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum quadringentesimum quadragesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum quadringentesimum quadragesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum quadringentesimum quadragesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum quadringentesimum quinquagesimum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum quadringentesimum quinquagesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum quadringentesimum quinquagesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum quadringentesimum quinquagesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum quadringentesimum quinquagesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum quadringentesimum quinquagesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum quadringentesimum quinquagesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum quadringentesimum quinquagesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum quadringentesimum quinquagesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum quadringentesimum quinquagesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum quadringentesimum sexagesimum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum quadringentesimum sexagesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum quadringentesimum sexagesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum quadringentesimum sexagesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum quadringentesimum sexagesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum quadringentesimum sexagesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum quadringentesimum sexagesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum quadringentesimum sexagesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum quadringentesimum sexagesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum quadringentesimum sexagesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum quadringentesimum septuagesimum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum quadringentesimum septuagesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum quadringentesimum septuagesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum quadringentesimum septuagesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum quadringentesimum septuagesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum quadringentesimum septuagesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum quadringentesimum septuagesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum quadringentesimum septuagesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum quadringentesimum septuagesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum quadringentesimum septuagesimum nonum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum quadringentesimum octogesimum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum quadringentesimum octogesimum primum de Successionibus ex lege Iunia Sempronia, centesimum quadringentesimum octogesimum secundum de Successionibus ex lege Iunia Cornelia, centesimum quadringentesimum octogesimum tertium de Successionibus ex lege Iunia Fabia, centesimum quadringentesimum octogesimum quartum de Successionibus ex lege Iunia Pompeia, centesimum quadringentesimum octogesimum quintum de Successionibus ex lege Iunia Plautia, centesimum quadringentesimum octogesimum sextum de Successionibus ex lege Iunia Papia, centesimum quadringentesimum octogesimum septimum de Successionibus ex lege Iunia Iulia, centesimum quadringentesimum octogesimum octavum de Successionibus ex lege Iunia Titia, centesimum quadringentesimum

[illegible] [illegible] [illegible] [

Infans industrius & nascetur.

prægnantem quæ cydonia mala crebriùs esitauerit, parituram esse infantem & industrium atque ingeniosum, vti refert Simeon Sethi; qui & ipse scribit, post cibum sumpta ventrem mouere: sed quibus sit imbecilla facultas ventris retentrix & excretrix valida, eos plus cibi inde capere.

Ardor vrinæ.

Matth. de Gradibus in ardore vrinæ cum vlcere, & sine eo à Cydoniis cauendum suadet, quòd interdiuretica ab authoribus [vt Io. Mich. Paschasio, qui ex eorum esu Regem Neapol. Alphonsum in diabeten incidisse scribit] referantur.

Lauare.

Dioscorides à λούειν dicit. At qui idem & στυφειν & ἐστύειν dicit, quæ contraria sunt. Nisi quis fortè nobis hîc obtrudat proprietatem aliquâ occultâ. Videndum igitur, an effectus respondeat. Quanquam non videamus quid præstare queat occulta illa facultas, cui contrariæ sint qualitates manifestæ. Malimus iis vti in Diabete ac fluxu seu mictu sanguinolento. Interim perpendant etiam docti, qua ratione Cotonea recta ceruice spirantibus & hydropicis conferre queant, vt Brunsfels. ex aliis subiegens prodidit.

Hæmorrhagia. Semina. Glabrio.

Mollerius lanuginem Cotoneorum ad hæmorrhagiam commendat.

Anginæ.

Est & seminibus sua præstantia. Ea siquidem cum aqua rosacea madefacta ac mollita, lento crassóque humore ambustis igni, & linguæ gulæque ardori [Germani die Brenne vocant] illitu medentur, quod remedii genus vel vulgo hodie cognitum nouimus, & Tragus quoque in scripta retulit. Succum ex optimis Cydoniis expressum bibunt manè Hispani ad pestis præseruationem, &, quod admiratione non caret, sudorem præsertim senibus prouocat. Potest idem contra anginas Gargarizari.

Pestis &c. cur. oudor

Aqua Cydon.

Ex Cydoniis quoq; destillatur aqua cuius, non vt vulgò fit, in quibusvis febribus vsus esse debet, obseruatione Camerarii.

Porrò quamplurima ex Cydoniis tam à Veteribus, quàm à Recentioribus parantur, & ad medendi vsum, & ad palatum. Veteres vinum parabant, quod Melinum siue Cydonites vocabant: Melomeli siue Cydonomeli, quasi vel Cotoneatum dicas: hydromelum, Cydonites siue pulmẽta è Cydonio, Melimum oleum, Melina Emplastra, & vnguentum Melinum dictum, quorum quædam hodie ex vsu recesserunt, vt Vinum Cydonites seu Melites, cuius parandi rationem Dioscor. hanc præscribit. Ex Malis Cotoneis exempto semine concisis, minas duodecim in musti metretam addies triginta immittito. Deinde excolatum reponito. Paratur & sic. Post contusa & expressa mala Cydonia, ad duodecim sextarios succi ipsorum, mellis sextarius vnus admiscetur, & sic reponitur. Adstringit, stomacho commodum est, dysentericis prodest, hepaticis, nephriticis, & in vrinæ difficultate. Palladius duos alios modos parãdi vini Cydonitis habet, hos. Abiecto corio mala Cydonia matura in breuissimas ac tenuissimas particulas recides, & proiicies durum, quod habetur interius: dehinc in melle decoques, donec ad mensuram mediam reuertatur, & coquendo Piper subtile consperges. Aliter. Succi Cydoniorum sextarios duos, aceti sextarium vnum semis, & mellis duos sextarios miscebis & decoques, donec tota permixtio pinguedinem puri mellis imitetur. Tunc trити Piperis atque Zinziberis binas vncias admiscebis. Plinius vini è Cydoniis meminit quidem, sed modum parandi non tradit. Hydromelum Dioscor. quoque, quomodo fiat, docet. Melomelitis ex Cydoniis parati metreta vna (Plin. Cadum vocat: sunt Congii decem) ad duas metretas aquæ decoctæ admisceatur, & in ardoribus sub cane insoletur. Et huius vis eadem, quæ superiorum est. Duos etiam præparationis modos tradit Paulus quos ex eius scriptis petendos Lectori relinquimus.

Vinum Cydon.

1.

Hydromel.

Melomeli seu Cydonomeli parat Dioscor. Malis Cotoneis exemptis seminibus in mel plurimum coniectis, vt planè coarctentur. Fit gratum post annum, vino mulso simile, conueniens ad eadem, ad quæ Vinum Cydonites. Columella scribit, Mel in quo condita fuêre Cydonia, Melimeli appellatum sine noxa posse interdum dari febricitantibus: intelligè à pituita corrupta, aut in quibus metus est defluxionis in nobile aliquod viscus. Sed placet etiam eiusdem Columellæ descriptionem adiicere. Nihil certius, inquit, aut melius 2. experti sumus, quàm vt Cydonia maturissima, integra, sine macula, & sereno cœlo decrescente luna legantur, & in lagena noua, quæ sit patentissimi oris, deterso lanugine, quæ Malis inest, cõponantur leuiter, & laxè, ne collidi possint. Deinde quum ad fauces vsque fuerint composita, viminеis furculis sic transuersis arctentur, vt modicè mala comprimant, nec patiantur ea, quum liquorem acceperint, subleuari. Tum quàm optimo & liquidissimo melle vas vsque ad summum ita repleatur, vt pomum submersum sit. Hæc ratio non solùm ipsa Mala custodit, sed etiam liquorem mulsei saporis præbet. Posset & hodiè parari, & Quitten honig / mel Cydoniatum appellari, quemad. & mel rosatum.

Cydonimeli.

Melimeli. Febrib.

Mel Cydoniatum.

Melini olei atque vnguenti confectiones habes apud eundem Dioscor. & Aetium, & Melinum Emplastrum apud Galenum: quæ cum ad Medicos & pharmacopœos potissimùm pertineant, exinde desumi possunt. Nam & compendii nobis ratio habenda, & ea interim exhibenda, quæ & rei Medicæ, & œconomicę ex æquo prodesse possint. Præscripta igitur etsi multas maximasque vtilitates habeant, tamen hodie pleraque ab vsu recessisse videntur: Et eorum loco à Recentioribus reseruata sequentia, vt mina Cydoniorum, quæ nihil aliud est, quàm decorticatorum Cydoniorum, & ex aqua & melle vel Saccharo, addita etiam parte vini, ad suauitatem decocta caro, atque Condita. Vel ex succo fit Cydoniorum cum vino cocto, addito melle optimo, despumato.

Melinum oleum & Vnguentũ. Melinum Emplastr.

Mina Cydon.

Domestici nostri Cydoniorum & malorũ curpendulorum partes æquales sumunt: decorticata, & in frusta confecta ex aqua addito melle vel saccharo & modico vini in crassam & suauissimam consistentiam decoquunt, & in scatulis vel fictilibus vitreatis adseruant, magno vsu ad pleraque prędicta, potissimùm alui fluxiones diuersas, & ventriculi robur. Alii ex mero vino decoquunt, & addito Saccharo vel Melle ita parant.

Condiuntur & segmenta integra, *Cydonia Condita* in officinis vocant, ad eosdem vsus. Segmenta ex aqua pura coquunt, cocta reponunt: aquâ verò quæ eorum vim magnam exsorpsit, cum melle vel Saccharo in syrupi consistentiam decoquunt: tùm prædicta segmenta cinnamomi frustulis in ea defixis in eo syrupo condiunt. Diacydonium Officinis dictum sic paratur. Cydonia recens ab arbore decerpta [vt vult Math.] decorticata & à seminibus repurgata atque concisa in aqua coquuntur, in qua solutæ fuerint Saccharo libræ tres, agitantur conteruntúrque pistillo ligneo inter coquendum, quoad spissitudinem mediocrem acquirant: tum demùm ab igne remota decoctio in formulas effunditur. Vel Saccharo albi lib. ij. Succi Cydon. depurati lib. iij. simul decoquuntur ad spissitudinem, posteaque in

Cydonia condita.

Diacydonium officin. simplex.

1.

2.

Diacyd. ni antiq.

honi vitrum in ſucco macerare audent, vt reddatur purgans, & ita in Diacydonium coquere cum Saccharo, quòd eius guſtus magis celetur, quàm ſcammonii: & hoc pro inſigni ſecreto habent. Sed habeant quantum velint: non inuidemus. Fuimus prolixiores in exaggerandis Cydoniorum viribus diuerſiſque eorum præparandis modis, cùm ob eorum præſtantiam atque nobilitatem, tùm verò ob communem eorum vſum, quem habent & in arte, & in vita œconomica.

DE COTONEA SYLVESTRI.

Deſcriptio

COtonea Malus ſylueſtris, ſatiuæ per omnia ſimilis exiſtit, à qua ramis diſtat minoribus tantùm, caudice aſſurgens magis recto, iuxta terram minùs fruticoſo, ſed ſingulari frequentiùs: eadem numeroſioribus ſcatet floribus, & largiùs frutificat. Fructus ſerò perficit, qui etiam ſatiuæ fructibus multò ſunt minores. Naſcuntur in Danubii Petroſis ripis, & collibus, plurimúmque ſupra Ratisbonam & Keilheymium oppidum, vſque ad Petræas fauces, per quas Danubius labitur: frequenter inter petras atque in vinearum ſepibus, autore Cordo.

Locus.

Nomina & Synonyma.

Mala Cydonia ſylueſtria, odoratiſſima, in ſepibus naſcentia, Plinio. Atque de his Virgilium quoque intellexiſſe, ſunt qui putent. Curtius ſcribit, ſylueſtria eſſe de genere *Struthiorum*, quod mirum eſt, ſi *Struthia* ſint maiora, vt ex Dioſcor. & Galeno oſtendimus, atque Sylueſtria vel ipſis paruis & vulgatiſſimis magnitudine cedant. Cordus Cydonii tertium genus, ſua ſponte proueniens vocat apud Dioſcor. Et in hiſt. *Cotoneum Malum ſylueſtrem.* Cam. Struthia & Cotonea ſylueſtria μηλέα ἀγρία καὶ ἀχράδα. Germ. Wilde Bürtenen. Gal. *Coings ſauuages.* It. *Gotogno ſaluatico.*

Vires

Eſt adſtringendi vi multò efficacius cæteris Cotoneis. Cordus.

Quomodo Malus Cotonea ſerenda ſit, & quando: quomodo colenda, putanda, inſerenda habes apud Plinium lib. 17. cap. 19. Colum. de arb. cap. 25. & de re ruſt. l. 12. cap. 45. Multa præclarè quoque de his ſcripſit: Cat. Stephanus in ſua Agricultura: & Collerus in ſuo diario œconomico: & nos antea quædam annotauimus.

DE PYRIS.

CAP. IV.

Deſcriptio

PYrus ſatiua craſſo eóque recto & ſimplici aſſurgit caudice, & altiùs quàm Malus, ſed minùs ſit patula, ramisiiſque plurimis, ſurrectis potiùs quàm laterorſum extenſis: Cortice quàm Mali ſcabriore, materie firma, ſatiſque tractabili, præſertim ad typos & ſculpturas apta, (ex qua & noſtrarum harum figuratum pars maior parata, item ad tornum & alia, ex pallida ruffeſcente, quę ſiccata magis etiam rutila fit. Folia circinata ferè vel ex circinato oblonga, eorum figurà pro ſpecierum diuerſitate variante, longiuſculo pediculo hærentia, ſupernè læuia, virentia, infernè aſperiuſcula, albicantia. Flores ferè, quales Malo, Pentaphylli; albicantes apices purpurei. Fructus, hoc eſt, Pyra, penè omnia turbinata, circa Pythmena craſſiora, iuxta pediculum tenuiora, & ve-

Materies. Folia.

Flores. Fructus.

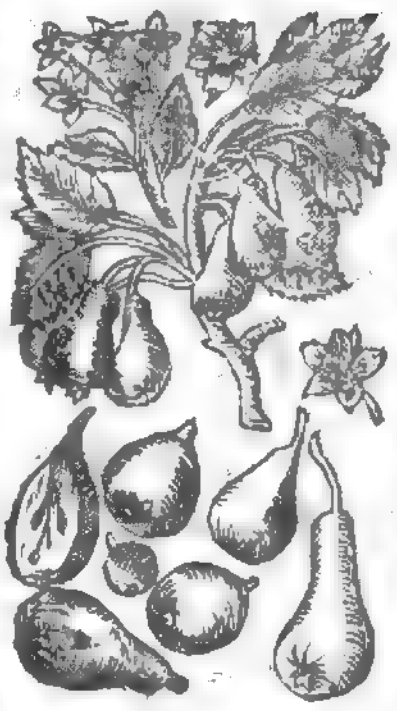

lut in Pyramidem faſtigiata, in qua tamen figura multùm euariant, carne quàm Malorum denſiori, ſatis ſuccoſa, ſed plerumque acerboſa, præſertim circa media: vbi ſemina foris nigra, intus alba qualia Mali, cellulis cotiaceis diſtincta continentur: pediculo ferè quàm Pomorum longiori. Colore multùm variant, quemadmodum & ſapore. In genere, non tam viuidus his color vt Malis: neque cuti tam læui contecta, ſed aliàs virenti, aliàs araneoſa, aliàs viridi aut ſubflaua, ratiùs ruffeſcente, vt plurimùm obſoleta & leuiter ſcabra. Sapor vel dulcis, vel acidus, vel auſterus, vel acerbus. Arbor caret ſpinis. Radicem habet profundè actam, vt ſcribit Theophraſtus, qui de Pyro diffusè hæc ferè habet.

Sententia Theophr. de Pyro.

Pyrus in ſenectute fœcundior redditur. Minùs diu tamen viuit quàm Piraſter ſeu Pyrus ſylueſtris. Flores profert foliatos: folia orbiculata: fructum ſucco aquoſo conſtantem, ſemina congeſta, putamine incluſa. Corticem habet ex neruo carne & humore conſtantem. Ratò ex ramis creſcit. Facilè amittit fructum, ob molem & pediculi tenuitatem. Plagis debilitatur, ideóque minùs recidi poſtulat. Vermibus obnoxia eſt. Reliqua quæ Theophraſt. habet, ſuis quoque locis dicentur.

Pyrus pullulat.

Pyrus, vt annotat Scaliger, interdum pullulat ab imo: verùm ex eadem radice nullis prognatis radicibus, ſed radicis brachiata promotione quę brachia ſerò tandem radiculas emittunt. Dicta eſt quidem μηλέα, hoc eſt, vniſtipes, ſed μαλακικὴ, id eſt à radice emittens pullum: huic enim longè etiam ſubter terram productis radicibus, ſtolones enaſcuntur.

Culturæ gaudet.

Cultura gaudet, & ſine ea nequit proficere. Salſis offenditur.

Cur pulpa Pyro datur?

Fructus verò eius habet quod eſui ſit aptum & generationi. illi pulpa, huic ſemen. Ac pulpa quidem non tantùm ob cibum data eſt, ſed etiam ad ſeminum præſidium: quæ etſi coriaceo amictu donantur, meliùs tamen & feliciùs intra pulpam vel putridam etiam, totà conſeruantur hyeme, quàm exempta. Eadémque ratio valet, & in Malis, & in Ponis, & in vniuerſum in fructibus omnibus quibus Pulpa data eſt, vel aliud quoduis operimentum ad ſeminis tutelam. Porrò eidem Theophraſto frutificat Pyrus ex annotinis ſurculis, germinat ex cacumine & latere: ſerotina eſt, quippe quæ hyeme magna ex parte ſua perficiat Poma: quoddam genus Autumno. In trimatu ferè incipit, & interdum antè, autore Plinio. Dioſcor. ſcribit Mali Medici ſemen ſimile eſſe ſemine Pyri, vel vt Sarracenus reddit, Pyri ſemen habere: Græcum habet, στίμμα ἔχει ἀπίῳ ὅμοιον, quod conſideratione dignum. Noſtrorum enim enim Pyrorum ſemina non multùm nobis reſpõdere videntur ſeminibus Malorum Medicorum vel Citriorum.

Mali Medici ſemen.

Vt Pyra differant à pomis.

Pyra, inquit Plin. à Pomis hoc differunt tantùm, quòd vsque adeò orbiculata non sunt, neque perfectæ rotunditatis, sed turbinationis & oblongionis formæ ac figuræ: quod mihi non satisfacit quum plura genera Pyrorum non sint minùs orbiculata Pomis. Pirus, vel Pyrus, vtrum rectiùs scribatur, nondum conuenit inter authores. Qui Pyrum scribunt, à Pyramidis figura deriuatum volunt, quòd in exactum fastigietur, cuius sententiæ quamplurimos eosque grauissimos in lingua Latina videmus esse authores. Ita apud Poëtas legas, & apud Herbarios plerosque, immò apud ipsum quoque emunctissimæ naris in lingua Latina Scaligerum. Columella & cæteri Geoponici modò Pirum habent, modò Pirum, sed Gaza homo Græcus passim & semper Pyrum & nostri seculi doctissimus Latinus Hadrianus Iunius. In Pyramide nihil ventriosi, sicut in Pyris omnibus. Adhæc in veteri nostro Plinii codice, semper Pirum legitur. Et omnis literaturæ gnarus Hermolaus vbique etiam ita scribit. Si tamen quis à Metæ similitudine, quod è lato in acutum spectet, & in mucronem turbinetur, tractum velit Pyrum, per nos licet. Quid si Pirum à Græco deductum sit dempta litera Á & interposito R, & ex ἀπίον factum sit Pirum. Ita multas voces Latinas mirabili transpositione aut mutilatione à Græco deductas esse, norunt docti, & summus ille Scaliger abundè docuisset in Originibus, nisi fata diuinum illud opus posteritati inuidissent. Goropius à Germanico tractum vult, Pyri nomen, inquiens, quasi à πῦρ deriuaretur, per ὑ Ψιλὸν scribunt, sed mea sententia aliunde nomen duxit. Nos *Peer* vocamus, à *Veer*, propter primam syl uestrium naturam. Pyrus vrbana dicitur, & cultiua, hortensis, edomita Hermolao, ad differentiam syluestris, quam quidam volunt cultu mitescere, de quo postea. Veteres Græci, vt Theophrasto & Dioscor. Athen. Theocrito & aliis plerisque & ἄπιον ipse fructus, à quorum prouentu copioso Peloponesus quoque ipsa quandoque dicebatur Apia, vt Ister assentit in rebus Argolicis, licèt quidam ab Apia Phoronei filia terram eam ita nominatam putent. Apud Athen. dicitur & τὸ ἄπιον & ὁ ἄπιος, pro eodem, nempe pro fructu. Et apud Plutarch. in Problem. ἄπιος dicitur ἀχράς, quæ tamen vox propriè Pyrum syluestrem denotat Theophrasto. Curtius & Dodon. arborem ἀπίδιον quoque Græcis dici scribunt. Scribitur & ἄπιος & ἀπίδιος Dodonæo, A Tarentino in Geoponticis, ἀπιδία. Hermol. ait fructum quoque Adipion vocitari, quam tamen vocem nusquam inuenimus, fortè Apidion dicere voluit. Poëtæ sunt, inquit Hermol. qui Pyrum Ochnen vocant, syluestrem Achrada. Et Had. Iunio quoque ὄχνη Pyrus est quemadmodum & ἀχράς: quæ tamen vtraque vox Theophrasto Pyrum agrestem denotat, vti dictum ἄπιος enim & ὄχνη apud eundem simul iunguntur, quamuis Gaza Pirum solum reponat. Constantino quoque in Lexico ὄχνη Pyrus agrestis est. Est igitur ἄπιος omnium Pyrorum hortensium nomen generale: vnde tractum adagium ἀπίου μαλάκιστος, Apio mollior, vel, vt alii vertunt, Pyro maturior, quamuis aliqui de Raphano intelligi velint, minùs scitè. Hebræi teste Eliæ Leuitæ nomenclatura, Eggas vocant. Sclauon. Вшьбка kruschcw. Arab. *Humech* ee sunt Pyra, vt est apud Serap. *Cirmetre*, seu *kemari*. Germ. Biren & Birn/Birnbaum. Gall. *Poirier*, *Poire*. Ital. *Pero*. Hisp. Castil. & Portug. *Pero* & *Pyra*. Catal. *Peres*. Angl. Pear. Belg. Perre & Pecre. Bohem. Hruschy. Vngar. Kormelyfa. Fructus Herbariis quoque omnibus Pirum dicitur & Pyrum, vti dictum, de quibus Virgil.

Insere Daphni Pyros carpent tua Poma nepotes.

Item:

Ornusque incanuit albo flore Pyrus.

Ptolom.

Adipion.

Ochne.

Eggas. Hebr.

Nomenclatura.

Multiplex Pirorum differentia, atque nomenclatio varia, qua Malis neutiquam cedunt. Theophrastus duo Pyrorum summa genera agnoscit, satiuam & agrestem, ἄπιος, ἡ ἀχράς: Gaza Pyrum reddit & Pyrastrum. Verba sunt: τὰ ἀγρία τῶν ἀπίων μακρόβιώτερα, ὅτι ἀχράδες ἄπιοι, hoc est, syluestria longioris sunt vitæ hortensibus, velut Pyrus syluestris, quàm satiua. Idem ἄπιος satiuas dicit, & ἀχράς syluestres intelligit, quamuis vtrumque alibi Pyrum sine discrimine significet, vt annotat Scaliger. Inter Pyri satiuæ species Theophrastus habet, Pyrum Phocensem, quam ait mutilatione fieri meliorem: & Pyrum Caryæ, quod domesticum esse scribit, & lanugine tam salsa obductum, vt nisi abluatur aqua, edi neutiquam possit. Dioscorid. quoque aliam satiuam facit, aliam syluestrem, quod facilè ex iis verbis colligere est, quando ait: ἡ δ' ἀχράς ἐστὶν ὅταν ἀγρία ἄπιος, ἐφθίνει πικρανθεῖσα. Διαφέρει δ' ἀχρὰς συκαμινεώδους ἄπιος. Hoc est, Achras Pyri syluestris species est, quæ tardè maturescat. Vim habet adstringentiorem Pyro. Idem tradit, multa Pyri esse genera, sed omnia adstringere.

Differentia Theoph.

Pyrus Phocensis.

Pyrus Caryæ.

Difficile verò iudicare est, an vtramque intellexerint Aristoteles, aut qualem, quando ait: ἀχράδα πολλὰ πιαίνουσι: ius Pyris pinguescit. Videtur tamen intellexisse syluestria Pyra, quibus etiamnum hodie in defectu glandium sues saginari solent. Quando verò idem præcipit ἀχράδες seri iuxta apum aluearia, videtur satiuas intellexisse, atque ita Græcam vocem promiscuè vsurpasse: quamuis vtriusque flos apibus gratissimus sit, neque multùm refert, vtram vtrobique intelligas, nam & satiuis Pyris egregiè saginabuntur sues, si quis dare velit, & licitum sit Pyrum agrestem iuxta aluearia serere, si quis non magis delectetur satiuis. Non dubium tamen Aristotelem vtramque agnouisse.

Sementiua.

Cato nominat Volema, Aniciana, Tarentina, Mustea, Cucurbitina. Idem quoque inter prædicta Sementinorum meminit, & M. Varro, & Macrobius, quæ sic vocari à semente arbitratur Curtius, quod per sementem maturescant. Columella multiplices differentias recenset. Curandum est inquit, vt quàm generosissimus Pyris pomaria conseramus. Ea sunt Crustumina, Regia, Signina, Tarentina, quæ Syria dicuntur, purpurea, superba, hordeacea, [Plin. hordearia vocat] Aniciana, Neuiana, Fauoniana, Lateritana, [alii Laterisiana, alii Laterana habent] Dolabelliana, Turraniana, Volema, Mulsa, Præcocia, Venerea, & quædam alia, quorum enumerationem ait esse longam. Virgil. hæc celebrat.

Columel. differentia.

Crustumina Regia. Signina. Tarentina. Purpurea superba. Hordeacea. Aniciana. Neuiana. Fauoniana. Lateritana, &c. Virg. differentia. Crustumia. Syria. Volema Gnde.

Crustumia Syriaque Pyra, grauibusque Volemo.

Macrobius vt Mala, ita & Pyra diuersorum quidem nominum esse dixit: sed qualia quæque essent, non adiecit. Serunus Crustumia ab oppido nominata, rubere quadam parte: Syria, nigra: Volema Gallica lingua bona & grandia interpretatur: quod si verum est, infit Goropius, vox composita est, à Volheim, id est, à plena domo. Alii Volema dicta volunt, quod Volam impleant, vulgò Libralia: de quibus, vt & cæteris differentiis, sic Plinius. Quædam è Pyris libralia appellata, amplitudinem sibi ponderis nomine asserunt. Et paulò pòst alio capite. Eadem causa [nempe celeritatis, quòd præcocia sint & decerpi properent]

Differentia Plin. Libralia.

in

Superba. in Pyris taxatur ſuperbiæ cognomine. Parua hęc, ſed ocyſſima. Cunctis autem Cruſtumina gratiſſima. Proxima iis Falerna, à potu, quoniam tanta vis ſucci abundat. Lactea hæc vocantur: in iiſque alia colore nigro donantur, Syria. Reliquorũ nomina aliter in aliis atq; aliis locis appellantur. Sed conſeſſis vrbis vocabulis autores ſuos nobilitauere Decimiana, & ex eo tractum quod Pſeudodecimianum vocant. Dolabelliana long ſimi pediculi. Pompeiana cognomine Mammoſa, Liceriana, Seueriana: & quæ exiis nata ſunt Tyranniana, (Turraniana Colum.) longitudine pediculi diſtantia. Fauoniana rubra, paulò ſuperbis maiora. Lateriana, Aniriana Poſtumnalia acidulo ſapore iucunda: Tiberiana appellantur, quæ maximè Tiberio principi placuere. Colorantur magis Sole, grandeſcúntque: alioquin eadem eſſent, quę Liceriana. Patriæ nomina habent, feriſſima omnium Amerina, Picentina, Numantina, Alexandrina, Numidiana, Græca, & in iis Tarentina: Siguina, quæ alii à colore Teſtacea appellant, ſicut Onychina, purpurea. Ab odore, Myrapia, Laurea, Nardina. A tempore, Hordearia: à collo, Ampullacea: & à Corio, Coriollana. Brutæ gentilitatis Cucurbitina, aciduli ſucci. Incerta nominum cauſa eſt Barbaricis Veneríſque: quæ Colorata dicunt. Regus quę maximo pediculo ſeſſilia, Patriciis, Vocomiis, viridibus oblongiſque. Præterea dixit Volema Virgilius à Catone ſumpta: qui & Sementina & Muſtea (Muſſa Colum.) nominat. Pars hæc vitæ iampridem peruenit ad culmen, expertis cuncta hominibus. Turbinatior Pyris figura. In iis ſerotina ad hyemem vſque ad matrem pẽdent, gelu matureſcentia, Græca, Ampullacea, Laurea.

Decimiana. Pſeudodecimiana. Dolabelliana. Pompeiana Liceriana. Seueriana. Tyranniana Fauoniana. Lateriana. Aniriana. Tiberiana. Onychina. Myrapia. Laurea Nardina. &c.

Differentiarum Plinii cum noſtri ſeculi Pyris collatio.

His Plinii Pyrorum differentiis Dalechampius & Had. Iunius curiosà diligentiâ huius ſeculi quędam Pyra accommodare ſtuduerunt. Sunt & nunc (inquit Dalech.) quoque variis Pyrorum generibus ſua hæc noſtratibus nomina. Superba, *peritte Muſcadelle.* At Hadrianus Iunius Muſcatellinum vult eſſe Plinii Hordearium, ab odoris fragrantia Moſcatellinum recentioribus dictum, quod perperàm [ait] Superbum vocat Grapaldus. *μυοβότανον.* G. Moſcatelbirn. B. Moſcatelpeere. G. *Poire muſquette.* Superbum verò idem H. Iun. vult eſſe id Pyri genus, quod Belgæ Watterpeere/ tyt-peeren/ dirckgen/ appellant. Baſileæ ſanè Waſſerbirn, id eſt aquoſa Pyra vocant Pyri genus parvum, & ocyſſimum, quale Plinius ait eſſe Superbum. Cruſtumeniana, Gal. *Poire perle*, gratiſſimum, & ex parte rubet, Seruio teſte Belg. Sint Jacobs peere. Falerna, à potu ſic dicta, quoniam vuarum modo magna ſucci vi abundant, quæ apud Falernum proueniant, vnde Vinum Falernũ olim celebratiſſimum. Gal. *Bergamotte.* Belg. Frãſche Bangeweeden. Pyra Lactea, Gall. *Blanchette.* Pyra Dolabelliana, Gal. *Poire muſet*, Belg. Engelſche bracpeere. Hæc longitudine pedali Hermolaus dicit. Pyra Pompeiana, vel Pomponiana, Gall. *Bonchreſtien.* B. Tafel-peere. Fauoniana Gal. *Groſſe Muſcadelle*, id eſt, Muſcatellina maiora, dicta putant, quòd Fauonio flante ſtatim formentur. Lateriana, *Poire preuoſt.* Tiberiana, Gal. *Poires forés.* Signina, Gall. *Poire chat.* B. Rietpeere. Myrapia, Gal. *Caluan roſat.* (Hæc Had. Iun. vult eſſe Muſcatellina vulgò dicta, vt modò antè dictum.) Nardina, Gall. *Poire d'argent.* Hordearia, G. *Poire de S. Jean*: Dalech. At H. Iunio quę ſint, paulò priùs dictum. Ampullacea, *Poire d'angoiſſe*, B. Engelſche tafelpeere. Coriolana, G. *Poire de ialouſie.* Cucurbitina, ab oblonga cucurbitæ figura, G. *Poire Courge*: Dal. At Had. Iun. G. *Poire de farteau, ou de Campane.* Venerea G. *Poire Acciole.* B. Venus peere. Regia, G. *Poire Carmaignole.* B. Oſtpeerden/ muſpelpeere. Voconia, G. *Poire farteau.* Onychina, G. *Poire cuiſſe Madame*, quaſi femur muliebre dicas. Hæc Plin. purpurea interpretari videtur, quòd onyx tegumentum conchylii ſit, vt ait Dioſcor. purpurarum operculo ſimile. Pruna onychina Columellæ ſic purpurea exponunt. Ego verò, inquit Dalechamp. quia Alabaſtrites lapis, Onyx dictus eſt, onychinum hîc interpretor Pyrum, alabaſtro colore ſimile, vulgò *Poire cuiſſe Madame*: purpureum hîc genus ab Onychino diuerſum eſſe reor, non autem Onychini vel epitheton, vel interpretationem. Eodem modo apud Columellam Onychinon exponendũ arbitror. Scaurianorum mentionem facit Marcellus, vt aut illic ex Plinio legendum ſit Seueriana, aut ex eo apud Plinium Scauriana, Poſtaucumnalia. Dal. eadem ſuſpicatur, quæ & acidula pòſt memorata ab eodem Plinio. Eiuſdem ſententiæ H. Iun. acidulo ſapore iucunda. B. Veboute. Volema, Macrobio Volumna, quod volum manus impleant, Virgilio & Plinio dicta putantur, vt ait Seruius. Virgilius etiam Gratia vocat. Dal. eadem putat quę & Libralia paulò antè dixerat Plinius. H. Iun. vult eſſe Sementina Catonis, vel Muſtea. *χαρίεσσα.* Vlaemſche ſinoutpeere. Sementina à Semẽtinis feriis [qua voce Varro vtitur lib. 1. c. 2.] quæ inclinante æſtate ſationis cauſa celebrantur. Pirum verò Librale H. Iun. eſt *τετραμμᾶυς ἄκρον.* B. Anguiſſe peere. Gal. *Poire de bon Chreſtien*: *Poire de Iuure*, Budæo. Pyrum Amerinum, feriſſimum omnium maximéque durans. Belg. Sint Thomas peere.

Onyx

Onychina Pyrum.

Emend. vel artus Plin. vel Marcelli.

Poſtaumnalia.

Volema Gudæi

Librale.

Amerina.

Lubrica ſanè res eſt, huius ſeculi fructus, poſt tot temporum interualla, in tanta locorum diſtãtia, poſt tot rerum mutationes, inſitionúmque viciſſitudines, referre ad priſci illius ævi fructus, aut eadem putare. Laudanda tamen eorum diligentia & conatus eorum, qui iſtud tentant, vt ſi non eadem, at ſanè non planè diſſimilia hodie nobis eſſe conſtet, vel ſpecie, vel guſtus ſuauitate: qualia nos infrà, partim ex aliorum, partim ex noſtra obſeruatione ſpecialiùs deſcribemus, & eorum quidem plurima, quorum modò facta eſt mentio & his etiam longè plura & Plinii fortè ſeculo nondũ cognita. Vt ceſſet idẽ ſuo ceu edicto proclamare, Partem hanc vitæ iampridem peruenisse ad culmen, expertis cuncta hominibus, nec quicquam amplius excogitari poſſe.

Memorabile verò quod idem tradit: tot ſe modis inſitam arborem vidiſſe iuxta Tiburtes Tyllias [Tiburtes Tiliam Vet.] omni genere Pomorum onuſtam, alio ramo nucibus, alio baccis, aliunde vite, ficis, Pyris, Punicis, malorúmque generibus. Sed huic breuem vitam fuiſſe.

Vna arbor variis fructibus fertilis

Cruſtumia, ſiue Cruſtumina à Cruſtumio Thuſcię oppido dicta ſũt. Ex parte enim rubẽt. Glatiola nunc in Italia vocari exiſtimantur. Picentina olim Romæ celebratiſſima, quibus contenderẽt Signina & Syria, ſi Iuuenali credatur Satyr. 11.

Cruſtumina. Glatiola. Picentina. Signina. Syria.

Signinum, Syriumque Pyrum de corbibus iiſdem:
Aemula Picenis.

Syria nunc apud Italos creduntur, quæ Corœla vocantur: alii putant dici Tarentina. Nonnulli etiam à Colore teſtacea: Iam ſuprà diximus Seruium Nigra interpretari. Græca, Græcula vocat Macrobius. In nomine quoque ſunt, & à Curtio citantur, præter prædicta, Lolliana, Meuiana, [fortè Neuiana Colum.] Tulliana, Septitia-

Corœla. Tarentina. Teſtacea. Nigra. Græcula. Lolliana. Meuiana. Tulliana. Septitiana

Titiana. Turriana. Antiana. Praciana. Valeriana Turbinata Calculosa. Phocidas Apem bloadas.

na: sera sunt. Idem habet, Titiana, Turriana, [Turraniana fortè Colum.] Antiana, [Aniciana, Cato.] Præciana, Valeriana & turbinata. A causa calculosa dicta, quod vitium est huius generis. Solus, quod sciam, Ciritorum, Ceruiscorum, Timosorum, meminit Macrobius. Antiphon in libris de Agricultura, Phocidas quoque inter Pyrorum genera recensuet, vt refert Athen. Reliqua quæ idem Pyrorum nomine proponit, Amamalides & Epimelides, Pyra non sunt, sed illud Amelanchier Herbariorum, hoc Mespili genus, de quibus suo loco. Quæ verò Aristoteles Apem bloadas nominat, insitui generis intelliguntur, inquit Hermolaus. Quæ Caton', Virg. & Plinio Volema dicuntur, Macrobius, Volemia dicit, qui & Ceritia & Ceruisia, & Calculosa, & Lolliana, & Lauinia & Milesia & Myrtea & Orbiculata & Præciana, & Rubilia, Tuliana, Titianaque nominat. Item Mespilaceum & Valerianum indicauit, Cloatium secutus.

Macrobij differentia

Hæc ferè sunt, quę de Pyrorum generibus differentiis & appellationibus ex Antiquis Scriptoribus promere debuimus, & qua ratione Recentiorum quidam huius seculi Pyra vel eadem cum iis esse putauerint, vel saltem ad ea referre studuerint, quamuis nullum Veterum nomen, quod equidem sciamus, apud nos remanserit, quod & Curtius fatetur. Genera tamen aliqua superesse minimè ambigendum putat, nec interisse: forsitan etiam nulla, sicut nec alias arbores, verùm tantùm nomina immutata, quæ non prætercunda, vt non tam antiquitatis obseruatores, quàm nostræ ætatis amatores esse videamus.

Non omnia Pyrorum genera interisse, aut fortè nulla.

Fontes Gręcę de Pyrorū & reliquorum fructuum nomina deprompta. Curtio Pyrorum differentia.

Neque prætercundum est, Pyrorum genera, nunc quoque nomina ex eisdem cautis, vt antiqua, accepisse. A tempore, ab authore vel cultore, à loco, odore, colore, sapore, figura & similibus. Ergo & nostratium, hoc est, nostri seculi Pyrorum vindemiam celebremus, primam sportulam importante Curtio. A tempore enim vel præcocia vel serotina appellantur, additâ interdum cuiusdam diui appellatione, quæ ex tempore solet celebrari, vt Ioannina, quæ festinantiùs, & in festiuitate natiuitatis Diui Iohannis Baptistæ matura sunt. Huius autem generis plures differentiæ, quę omnia persequi difficile. Sequuntur & Laurentiana, & seriùs Matuniana. Bergomatia verò Bergamum Italiæ oppidum insigniuit sua peregrinatione. Nunc in Gallia in pretio habita, succo saporéque egregia, rotundiore forma, colore herbaceo, qui nec dotem referat. Per Autumnum siue cruda, siue cocta eduntur, vtrique esui præstantissima. Ab authore dicta Dameriana: præcocia, hæc, colore ex parte altera rubeo, ex altera crocco. Mariana, aquosa & dulcissima, tenerrimaque, sed fugacia. Vbertina apud Belgas, & totâ Gallià, pretiosa, & præcocia, satis grandia, à colore iucunda croceo. A colore rubeo, nunc etiam Rubellina dicta, & ab auro Aurea, aspriore carne, durioréque, nec priusquàm gelu experiantur, edomitâ duritie, mitescunt: seriissima hæc sunt. Rosatis rosæ odor nomen dedit. Callianis odor præcipuus, orbiculata, ex parte rubentia, & ex alia viridia, molli carne. A figura bicipitia, quòd gemino capite visantur. Singulari sunt commendatione, succo grato, qui etiam palatum morosum recreet, minimè calculosa. A natura verò Strangulonea. Hæc enim mansa, tantâ acerbitate displicent, vt deuorari nequeant, & strangulare videantur, vnde sic dicta: pulchritudine tamen præditæ, colore rubro, & maturitatis indicium præbentia, vt præterentes ad legendum inuitent. Sunt Romæ & in ipsa Italie, quæ Papalia vulgus vocat, ampla, succo suauissimo, à quibus dotibus sic cognominata, non alia ratione, quàm in cæteris fructibus Regia. Christiana in Gallia celebrantur. serotina hæc, vt in annum durent, amplissima, cucurbitæ figura, herbaceo colore, subnigro, succo dulcissimo, vt etiam cùm senuerint, cruda per orbiculos in latum tenuiores dissecta, addita aqua rosacea, & sacchar o dantur. Per summos enim calores refrigerare perhibentur, vt ægris etiam contra ardores præbeantur. Pretiosissima apud Turones nascuntur, vt non ingrato munere alios elargiantur. Sertana etiam in Gallia laudantur, præsertim verò apud Belgas. Parua hæc sunt, oblonga, colore rubro & albo, seriùs eduntur. Edua etiam & Pseudodoxa item satis clara, ab vrbe Galliæ sic cognominata: serotina sunt, satis amœna, colore nigro, non nisi sub cineribus cocta eduntur, succo abundant. Ab amore verò dicta, quæ, si minus, Amabilia vocabo, vt cæteris acerbiora sint, si cruda edantur: visu quoque minimè iucunda, sed esu omni alio iucundiora, si decoquantur. Durant & in alterum annum. Apud Hispanos verò, pretiosa sunt, quæ regia & comelea vocantur. Vno etiam genere interdum plures appellationes, etiam sub vno idiomate per plura loca inditæ sunt, quod in vno genere offendisse fateri. In Gallia propè Lugdunum ager Forensis dictus est. In eo vicus Verterianus, ditionis equitum diui Ioannis Hierosolymitani, siue Rhodiorum. Eques autem hunsce religionis, & vici, dum viueret, dominus, è Rhodo aliquod insiti Pyri genus illuc deportat, primùm apud Forenses Pyra Verriana vocari cœpisse, apud exteros, ab agro Forensia. A Burgundis verò Lugdunensia à loci vicinitate. Neque dubitandum est, aliam apud Rhodum sortiri denominationem. Hæc enim odoratissima, & succo suauiora, præcocia, & citò fugacia, forma cucurbitina, rubeo & albo coloribus.

Papalia

Christiana

vsus gentis ardores.

Turonica Sertana.

Edua. Pseudodoxa.

Amabilia.

Conchea.

Verriana. Forensia Lugdunensia.

In villa Iacobi Regi, [inquit Dalechamp.] pagi quem *Fontaines* vocant, haud procul Lugduno siti, Pyra nascuntur, è quorum medio corpore folium exeritur, ea simili ratione Pyrophylla vocari possent, quâ Meliophylla apud Plin. cap. de Malis. Nec prætercundum, quod Scaliger [qui & ipse in Gallia vixit] scribit, in Vasconia Pyrum se vidisse, tam bene humanam faciem repræsentans, vt pro humano capite allatum sit à pastoribus ad eius loci Regulum, de quo autem genere Pyrorum fuerit, aut qualis saporis vel coloris, ne verbulo quidem docet, quod sanè tam sagacem & curiosum scriptorem decuisset. Idem alicubi refert, in suo suburbano Pyri quandam esse speciem, cuius fructus non à floris parte incipiat maturescere, sed à pediculo, contrà quàm fiat in aliis. Pulchra mehercle & subtilis obseruatio, quâ deprehenditur, quâ parte Pyrum maturescere incipiat. Sed quale & hoc fuerit Pyri genus, ne verbulo quidem docet. Fortè illud accidentarium fuit, in vnico illo Pyro, aut quòd magis obuersum fuerit Soli, aut quòd Vespa vel musca quędam ea parte subintrarit, qua Sol postea melius penetrare atque adeò ad maturitatem promouere potuerit, vt in Fico fieri videmus.

Pyrophylla.

Pyrum humanam faciem repræsentans.

Pyrum à flore parte matureſcere incipiens

Ruellius quoque quædam in Gallia prouenientia describit, quorum partem iam suprà meminimus. Qua tamen ea exactiùs paulò describit, ne ipsius diligentiam, vel spreuisse vel neglexisse videamur, cum alia ab eo obseruatis subiicere placet.

Francis gratissima *Benchrestiana*, [*Benchrestica*] cogno-

Syreniæ Syrenum Rusticæ Rusticianæ.

cognomine, non ob hoc solùm, quod in eximia suauitate librale pondus æquent, sed quia in teneritudine tanta, vt à gustatu vel ipso ore statim eliquescant, & perennent, gestatúmque tolerent, ad Neapolim vsque delata, Carolo octauo ibi res gerente, à felici illa Campania iis dotibus adoptata. Proxima magnitudine sunt iis *Mariana*, vulgò duæ Mariæ Pyra dicta, [*Poires de nostre Dame*] aquosa dulcedine suauia, miráque teneritudine placent, sed fugaciora multò. Minima omnium sunt *Muscata*, quæ nomine alio Chia, *Poires muscadelles, poires de Chio*] vulgò dicuntur, baccas corporis mole non excedentia, quina, senáve, sæpè plura, ab vna origine longis dependent pediculis, odorata, moschi iucunditate, ob hoc nomen contraxerunt. Condiuntur sacchato à salgamariis, vt in sequentem annum prorogentur. Media magnitudine sunt *Calliana*, [*Poires de caillau*] carne iucunda, dulci, odorata, friabili, à præstantia Pyris Græcum nomen vulgus emendicauit, quasi dixeris meliora. *Rosata* odor nomen dedit quòd Rosas oleant [*poires d'eau rose.*] Bicipitia, [*poires à deux testes*] quod gemino capite visantur, singulari sunt commendatione, corpore suaui, non lapidoso, succi grati, palatum etiam morosum recreantis. Turbinatiora omnibus *Cereolana*, quæ *Campanica* alio nomine dicuntur. Ea in metæ forma mucronantur, hyemem tolerant, duriore corporis callo, mira suauitate, succo pauco. Ea prunis tosta fugacium ad veris exitum supplent inopiam. Condiuntur & sacchari adiecta Cinnamomi portiuncula, vt cœnas claudant. Alia item *Martiniana* [*poires de S. Martin*] quæ ad hyemem vsque in parente propendant, suaui gustu, firmiuscula carne, quæ non nisi cocta ferè mandantur. Vbi gelicidia sensêre, teneriora multò: a etiam hybernas mensas finiunt. Quæ *Fiasca*, [*poires de fiasque*] Gallicè nominantur, quòd antipuri colorem referant, asperiore carne, duriorèque, nam priùs quàm gelu experiantur, edomita duritie miteſcunt. Ea diu flimè durant, quamuis in eo genere æstiua inueniantur & præcoria. Magnoperè commendantur *Bergamota*, seri partum nostrorum memoria cœpta, & sapore & succo præstantia. Non sunt omittenda Pyra quæ vt pulchritudine & rubro colore & luteo, quasi maturitatis indice, prætereuntes inuitant ad carptum, mansa tamen tanta displicent acerbitate, vt deuorari nequeant, sed demorsa protinus respuantur, ob id *Strangulanea* vulgò dicuntur. [*poires d'estrangaill.n.*] Carol. Steph. *pyrorum de parmain, & de S. Rioule* [præter citata] Gallis dictorum, meminit.

Mariana.

Muscata vel Chia.

Calliana.

Rosata. Bicipitia.

Cerealiana.

Martiniana.

Fiasca.

Festiua Syrorum. Bergamota Strangulanea.

de Parmain. de S. Rioule

Pirorum Italica diffe. Matth.

Matthiolus Italiæ Pyra recensens, Hetrusci nostri inquit, Antiquorum consuetudinem secuti, variis nominibus, à diuersis inditis causis sua Pyra vulgò appellant. 1. *Muscatelle.* 2. *Guignole.* 3. *Ciampoline.* 4. *Roggie.* 5. *Ghiacciuole.* 6. *Spinose.* 7. *Quadrane.* 8. *Carouelle.* 9. *Papali.* 10. *San Nicola.* 11. *Durelle.* 12. *Zuccaie.* 13. *Campane.* 14. *Vernareccie.* 15. *Gentili.* 16. *Portine.* 17. *Sementine.*

Cæsalpini Pyror. diff.

Horum quædam & Cæsalpinus habet, & quædam alia, sed breuiter describit, & Plinianis accommodare conatur. Inter æstiua, inquit, sunt *Moscatula*, ab odore Moschi appellata, parua & dulcia, ex viridi flauescentia: fortè apud Plin. Superba cognomine: parua hæc sed ocyssima. Paulò post succedunt *Iuniola* appellata, quia mense Iunio maturantur, paulò Moscatulis maiora, colore virentia, succosa multùm, quæ videtur Plinius Falerna vocasse à potu: quoniam tanta vis succi abundat. Hinc turba sequitur, sed in iis *Glaciola* præferuntur in acutum longiùs producta pyramide, lacteo intus colore: vnde lactea vocat Plinius. Et *Rudia*, turpi quidem colore, sed sapore cæteris dulciori, Glaciolis crassiora, breuioráque. In genere Autumnalium *Sementina* vocamus crassa & breuia, rubentia, præsertim quà Sol aspicit, sapore subacida, quæ appellatio etiam apud Catonem & Plinium reperitur, quia in tempore sementis maturantur. *Tiberiana* eadem, quòd Tiberio principi placuerunt. *Hyemalia* magna ex parte crassiora sunt, cæteris vetustiora, quia per totam hyemem asseruantur, & pleraque grauori etiam succo constant, quàm fugacia. In his *Carouella* crassa, & oblonga, breui pediculo, colore ferrugineo: quæ Plinius *Testacea* à colore appellata scribit, vt nos in genere malorum Testa vocamus, colore simili. Sunt *Papalia* grandia, & breui pediculo sessilia: qualia Plinius Regia vocat. Sunt *Bergamotta*, magis depressa & *Bronchia*, oblonga, omnia colore viridi. Sunt *Cucurbitina* sic etiam à Plinio appellata, ingentia, sed ignauia. Multa alia sunt nomina apud nos, quemadmodum apud Antiquos, &c. Hactenus Cæsalpinus. Ex quibus constat Plinii & antiquitatis nomina apud Italos & Hetruscos [vbi hæc scribit Cæsalp.] nondum esse delecta, sed in hanc vsque diem permansisse, etiam apud vulgus. Forsè & ea ipsa sunt Pyra, ab Antiquis celebrata. Nam si Fœniculum, Napus, Morus & simulta Antiquis celebrata perpetua successione ad nos pertigêre, & quidem ea ipsa specie, vt à nemine dubitatur, cur non & eadem specie Mala vel Pyra? Sed pergamus.

Rudia.

Semen ibi.

Tiberiana. Hyemalia.

Carouella.

Testacea.

Papalia. Regia.

Bergamotta. Bronchia. Cucurbitina.

Antiquorũ Pyra etiamnum tatare.

Moscatula. Superba.

Iuniola Falerna.

Glaciola. Lactea.

Aug. Gallus, natione Italus, in opusculo suo Geoponico Italicè conscripto, hæc Italiæ & Lombardiæ Pyra refert. 1. *peri moscatelini*, matura Maii fine: quæ licèt gustui valdè grata sint, Medici tamen spernunt, quia vix collecta statim corrumpuntur. 2. *peri canalleri*, Pyra Equestria, Iunii principio matura: digna hoc nomine, quia & gustui grata, & nihil insalubre habent. 3. *peri ghiaccianoli*, prædicta sequuntur, cruda esui grat lima. 4. His prætereuntibus sequuntur, *peri cicogniui*, Pyra ciconiarum, pulchra quidem, sed non bona. 5. Paulò pòst his similia, sed minùs pulchra, verùm suauitate gustus & odoris, qui moschum refert præstantia. 6. Mox Pyra dicta *peri de gramella*, magna, copiolo grato succo abundantia. 7. Pyra moschatellina maiora, non minora equestribus, quibus sapor & odor moschi, & suauissimus. 8. Pira Autumnalia, dicta *peri Bergamotti*, quæ saporis iucunditate, fortè omnia alia superant, verùm diu non reseruantur, nisi colligantur nonnihil immatura, & commodè reponantur. 9. Pyra Autumnalia dicta *peri garamelli* pretiosa cruda, & cocta post natalitia, verùm arbori infesti vermes, qui subtili ferro perquirendi. 10. Pyra Autumnalia dicta *bazauareschi*, magna sunt, grati saporis, durabilia. 11. Pyra Autumnalia *boni Christiani*, quia bona cruda & cocta, hortis vulgaria. 12. *peri garzignuoli*, omnibus placent, quia grata cruda, & durant adhuc toto mense Martio. Hæc sunt Pyra laudata Venetiis, & vicinis vrbibus. 13. Pyra spinula, *peri di spina*, magnifacio, quia quotannis abundant: grata cocta & condita melle vel saccharo. Earum arbores præ cæteris excrescunt, & fructu turgent. Hactenus de Pyris Italicis.

Aug. Galli Pirorum Ital. catalog. Moscatellina.

Equestria.

Ghiacciuola. Cicognina.

Cicognini moscati. Peri da gramella.

Moscatellina maiora.

Bergamotti

Peri garamelli.

Peri Bazauareschi

Peri boni Christiani. Peri garzignuoli. Peri di spina.

Nec fuæ Germaniæ deesse voluit Cordus, quominus eam à variorum Pyrorum prouentu concelebraret. Eius igitur diligentiæ sequentia debentur. Ipsorum fructuum, quæ Pyra nuncupa-

Pirorum diff. Cordo

Digitized by Google

mus infinita sunt genera, ex quibus aliquot in Germania prouenientia describemus: adiectis etiam Germanicis eorum nominibus, quæ tamen secundum diuersas Prouincias variant.

Præpositana. 1. **Propstbirn**, id est, Præpositana ex lata basi, iuxta pediculum in obtusum mucronem desinunt, longitudinem habent quadrantalem, latitudinem verò paulò minorem, color ius est in viridi pallescens, viridibus maculis ceu punctis conspersus: gustu adstringunt, & succi abundantia sitim extinguunt, matureſcunt Autumni initio, & citò putrescunt, propter frigidioris & aquei succi abundantiam. Habentur copiosè Islebii propè Herciniam Saxoniæ.

Lardina. 2. **Speckbirn**/ id est, Lardina, in medio crasso ventre intumescunt, à quo subitò in mucronem desinunt, longitudinem habent tribus vncijs maiorem, latitudinem verò quadrance paulò minorem, colore sunt pallido, & Præpositanorum modo, viridibus punctis conspersa, gustu admodum miti & suaui, & porcini adipis modo in ore liquescunt, vnde etiam nomen inuenerunt, atque succi abundantia sitim restinguunt, cùm excorticantur suauem spirant odorem, matureſcunt Autumni initio, & Præpositanorum modo facilè putrescunt.

Globosa. 3. **Baulbirn**/ id est, Globosa, globi ferè rotunditatem habent, nisi iuxta pediculum in obtusum & vix euidentem turbinem fastigiarentur, longitudine duas vncias vix, & rarò excedunt, latitudine verò longitudinem modicè superant, colore sunt in viridi pallescente, sapore & odore Latidina æmulantur, cum quibus etiam matureſcunt: facilè & hæc putrescunt. Habentur Islebii.

Cannabina 4. **Hanffbirn**/ id est, Cannabina, Globosis similia sunt, sed paulò maiora, colorem habent viridem, maculis ceu punctis distinctum, sapore globosis respondent, non tamen adeò in ore liquescunt, simul cum illis matureſcunt, & facilè putredine corripiuntur. Habentur & hæc Islebii.

Campana Pyra. 5. **Glocken birn**/ id est, Campanę, à sessili basi in angustum veluti collum coarctantur, à quo deinde in obtusum ceu caput desinunt, habentque omninò campanæ figuram, vnde etiam nomen inuenerunt. Colore sunt omninò flauo, punctisque maculoso, longitudine quadrante paulò minora, latitudine verò duas vncias non assequuntur, odorem spirant non insuauem, maximè excorticata, gustu Cannabinis respondent, paritérque cum eis maturitatem consequuntur, & facilè putrescunt. Islebii proueniunt copiosè.

Regalia. 6. **Künigebirn, vel Regelbirn**/ id est, Regalia, grandia sunt & ventrosa, longitudinem habent interdum quatuor vnciarum, latitudinem verò paulò minorem, colore sunt cæsio, eà autem parte, quà Solem acceperunt, leuiter rubescunt. Gustu adstringunt, & copioso succo eóq; suaui, & aliquantulùm vinoso sitim sedant. Matureſcunt Sole in libram ingresso, nec adeò facilè putrescunt.

Turgida. 7. **Blumbirn**, id est, turgida, duplicis sunt differentiæ, vtrumque tamen genus Regalibus proportionaliter forma respondet, sed quantitate illis cedunt, differentia in colore est: vnum siquidem genus, cæsium habet colorem, alterum in cæsio rubentem, suscum habent Regalibus gustu similem, fortiùs tamen adstringunt. Matureſcunt cum Regalibus. In Saxonia magnus eorum est prouentus, maximè Hildesheimii.

Bonnana. 8. **Bonnebirn**, id est, Bonnana, à Bonna oppido, Rheno impositio sic appellata, vnde in alias regiones translata sunt, figuram habent ferè globosam, nisi modicè in obtusum mucronem iuxta pediculum desinerent, longitudine sunt quadrantali, latitudine paulò minore. Color ius ab vna parte viridis aut pallescens, ab altera, quà Sole tacta fuerunt, rubens: gustu modicè adstringunt, succo abundant copioso, eóque ferè aqueo, actu vehementer os refrigerante. Matureſcunt Sole ad Scorpionem properante. Abundant Marpurgi in Hassia.

Stramina. 9. **Schmalgbirn**/ id est, *Stramina*, sic dicta, quòd adipis aut liquaminis cuiusdam instar, in ore liqueſcant, fructus sunt ferè in ima parte tumidi, ac paulatim iuxta pediculum in angustum collum desinunt, vt cucurbitæ: longitudine quadrantali, aut plerumque maiori, latitudine verò sextantem excedunt semuncià. Colorem habent in pallido flauum, odorem spirant iucundum: gustu autem strenuè adstringunt, non sine admixtione præcipui & vinosi saporis, non satis matura, nec benè confecta dentibus, & nimis auidè deuorata, in faucibus aliquandiu manent & anhelitum remorantur, alioquin matura ac benè mansa in ore adipis modò liqueſcunt. Matureſcunt antequam Sol in Libram transeat. Habentur in Hassia, præsertim Francoberge, vbi magnus est eorum prouentus.

Virginea maiora. 10. **Junckfrawenbirn groß**/ id est, Virginea maiora, turgidis similia sunt odore & formâ, quantitate verò paulò minora. Gustu efficaciſsimè adstringunt, adeò vt fauces exasperent, atque labra in angustum, instar virginei oſculi contrahant, succum habent aqueum, veluti vino austero mixtum. Matureſcunt æstatis exitu. Brunſuici in Saxonia copiosè prouenium.

Virginea minora. 11. **Jungfrawen birn klein**/ id est, Virginea minora, à tumido ventre in angustum collum desinunt, longitudinem habent quadrante paulò breuiorem, latitudine verò sesquiunciam aliquantulùm excedunt: colore sunt pulchro, veluti si quis cereum rubentiæ punicco misceat: insuper etiam punctis conspersa sunt, gustu adstringunt, timúlque facilè in ore resoluuntur. Matureſcunt Autumni initio. Islebii maximè coluntur.

Xerampelina. 12. **Hamelßwenſie**/ id est, *Xerampelina*, nomen ab eo inuenerunt, quòd veruecum ventriculos tumore æmulantur, & crasso veluti ventre turgent, longitudine quadrantem æquant, & sæpè etiam excedunt, latitudine verò quadrante minora sunt. Colore sunt cæsio, eo autem latere, quo Solem aspexerunt, subrubente. Saporem habent valdè cum gratia quadam & vinoso succo adstringentem. Matureſcunt æstatis exitu. Habentur Simesusis in Hassia, & vicinis pagis, ibique reliquis Pyris præferuntur.

Leonina. Hessiaca. 13. **Löwenbirn**, id est, Leonina, à præstantia sic appellata, ea in Turingia & vicinis locis Hassiatica nominantur, insignes sunt fructus, inter omnes Autumni dotes principatum, propter durationem & saporis succique bonitatem, obtinentes. Sunt autem inferiùs tumida & plerúmque inæqualia, longitudinem habent quadrantalem & frequenter maiorem, latitudine verò sextantem non rarò excedunt. Colore sunt cæsio sub viridi & modicè rufo. Saporem habent adstringentem, cum præcipua suauitate. Succo abundant, copioso, vinoso, odorato, & actu refrigerante: vnde sitim confestim sedant, quin & ipsa Pyra vehementi & aromatico odore mirum in modum ægros recreant. Matureſcunt Sole in Libram ingresso. Repositа in longum tempus dura-

ran-

rant, abundant in Haſſia, maximè Marpurgi, Eadem Francobergæ, Schärerßbirn / id eſt, Tonſoriana vocantur, à tonſore quodam qui ea primus eò tranſtulit.

Tonſoriana.

Pendula. 14. Bangelbirn / id eſt, pendula, Steatapiis figura, colore, & quantitate æqualia ſunt, pediculo depẽdent longo, vnde etiam nomen ſortita ſunt, guſtu à Steatapiis differunt, non enim ita vinoſo conſtant ſucco, nec adeò adſtringunt, nam ſimpliciorem ſaporem habent, nec ex tot qualitatibus compoſitum, cum iſdem tamen ſimul matureſcunt. Coluntur & hæc in Haſſia.

Margarethana. 15. Margarethenbirn / id eſt, Margarethana, ſic dicta ſunt, quòd circa feſtum diuæ Margarethæ matureſcant, Sole in Leonem ingredientem in oblongum collum faſtigiantur, longitudine quadrátem, latitudine verò vix ſextantem aſſequuntur. Colorem habent in cereo rubentem. Carne conſtant tenera, ſuccoſáque, guſtu vehementer ſuaui, & in ore facilè reſolubili, odore ſunt admodum grato. Abundant Brunſuici in Saxonia.

Hyemalia. 16. Winterbirn / id eſt, Hyemalia, ex rotundo modicè turbinãtur, longitudine quadrante minora ſunt, latitudine verò ſextantem parùm ſuperant. Colorem habent viridem, ſubſtantiam verò duriſſimam, vt vix dentibus cedant. Guſtu ſtrenuè adſtringunt & refrigerant, ſucco aqueo ſimúlque auſtero ſitim ſedant. Matureſcunt ſero autumno, pòſt omnes alios fructus, poſtquam pruinis & gelu tacta fuerunt. Habentur Francobergę in Haſſia.

Oſſea. 17. Knochenbirn / id eſt, oſſea, à duritie nomen inuenerunt, ex tumido ventre paulatim in breue & anguſtum collum deſinunt, longitudine ſextantem, latitudine verò ſeſquiunciam raro excedunt. Colorem habent ſubrubentem, ſubſtantia ſunt adeò dura, vt cruda mandi non queant, ſed cocta tantùm. Guſtu valdè adſtringunt, matureſcunt autumni initio. Coluntur Francobergæ in Haſſia.

Auguſtana. 18. Auguſtbirn / id eſt, Auguſtana, ferè rotunda eſſent, niſi in breuem mucronem deſinerent. Longitudine ſextantem parùm excedunt, latitudine verò paulò minora ſunt. Colorem habent flauum interdum in pallido rubentem: guſtu adſtringunt: cum peculiari ſucci ſuauitate, matureſcunt tempeſtiuè Auguſto menſe, vnde etiam nomen inuenerunt. Eadem fugacia ſunt nec diu durant. Abũdant in Haſſia vbique.

Mellea maiora. 19. Honigbirn groß / id eſt, Mellea maiora, in oblongum deſinunt turbinem, longitudine quadrante ſemunciã minora ſunt: latitudine verò ſextantem ferè aſſequuntur. Colorem habent in flauo ceſium, & ſuperficiem non adeò glabram, guſtu adſtringunt, ſuccóque abũdant ſuaui, matureſcunt Autumni initio, aliquandiu durantes. Habentur V Vittembergę in ſuperiori Saxonia.

Mellea minora. 20. Honigbirn klein / id eſt, Mellea minora, turbinata ſunt, longitudine ſeſquinneiam non excedunt, latitudine verò paulò minora ſunt, colorẽ habent ſubrubentem, ſaporem valdè dulcem & ſuauem, vnde nomen inuenerunt. Liqueſcunt facilè in ore guſtantium, matureſcunt paulò pòſt Auguſtana. Abundant in Haſſia.

Muſcatellina. 21. Muſcatellerbirn / id eſt, Muſcatellina, parua admodum ſunt & turbinata, longitudine vnciam paululùm excedunt, latitudine verò vncia paulò minora. Colore in viridi rubente, ſaporem habẽt ſuauiſſimum & aromaticum, veluti modico muſco condita eſſent, vnde etiam nomen ſortuta ſunt. Facilè in ore liqueſcunt, odorem quóque iucundum ſpirant. Matureſcunt Iunio menſe. Coluntur ſtudioſè in Miſnia.

Agnina. 22. Schafbirn / Melleis maioribus ſimilia ſunt quantitate, figura & colore, paulò tamen oblongiora & anguſtiora. Saporem verò habent vehementer ſuauem, modicè adſtringentem, faciléque propter carnis & ſucci teneram mollitiem in ore reſoluuntur. Matureſcunt Sole ad Libram properante. Habentur Francobergæ in Haſſia.

Cerea. 23. Warbirn / id eſt, Cerea, inferiùs ventroſa ſunt, ſuperiùs in turbinem deſinunt: longitudine quadrantem paululùm interdum ſuperant, latitudine verò ſextantem rarò excedunt. Colorem habent flauum aut cereum, vnde nomen illis inditum: ab ea etiam parte, quâ Solem receperunt, grato & maculoſo rubore intuentes ad comedendum ſe inuitant. Saporem habent ſuauem modicè adſtringentem: carne conſtant miti, & facilè in ore liqueſcente. Matureſcunt Sole in Virginem ingreſſo, fugacia ſunt, nec diu durant. Habentur Marpurgi in Haſſia.

Roſtia. 24. Roſtbirn / id eſt, Roſtia, in medio ventroſa ſunt, & vtrinque in anguſtum deſinunt, longitudine quadrantem ſemuncià excedunt, latitudine verò ſextantem cum ſemuncia æquant. Colorem habent flauum, cæſiis punctis conſperſum: guſtu ſunt admodum miti & ſuaui, ac facilè in ore liqueſcunt: eadem propter niniiam mollitiem minimè durant. Matureſcunt autumni initio. Coluntur Iſlebii & vicinis oppidis.

Cinereai 25. Aſchenbirn / id eſt, cinerea, nomen habent quòd cineris modò mollia ſint, & facilè in ore diſſluant. Roſtia, figura, colore carnis, ſubſtantia & ſapore, æmulantur, paulò tamen minora ſunt, magiſque in vnam partem verſus pediculum turbinata, quamuis interdum Roſtiorum modò in medio ventroſa ſiant. Matureſcunt cum Roſtiis, coluntur Iſlebii.

Tenuia. 26. Trinckebirn / id eſt, *tenuia*, ſic dicta ſunt, quòd alicuius potus inſtar ſitim arceant, in medio tument & in obtuſum mucronem deſinunt, longitudine ſextantem parùm ſuperant, latitudine verò ſextantem ferè æquant. Colore ſunt omninò flauo, rubeſcunt tamen ea parte, quæ Soli expoſita fuit. Saporem habent ſuauem, carnémque teneram & largo potabilique ſucco abundantem, matureſcunt cum Roſtiis, & ſimiliter vt illa, citò putreſcunt. Coluntur in agro Islebiano.

Ouata. 27. Eyerbirn / id eſt, Ouata, à figura nomen inuenerunt, quæ illis eſt vtrinque, breuis oui inſtar turbinata, alioquin etiam à potimis proportione & forma non multùm differunt, paulò tamen minora exiſtunt: colorem habent flauum, punctis conſperſum ſapore Roſtia æmulantur, ſimúlque modicè adſtringunt: odorem ſpirant admodum ſuauem, matureſcunt cum potimis, citóque putreſcunt. Habentur & hæc Islebii & vicinis oppidis.

Palat ina. 28. Pfalzgrãviſch birn / id eſt, Palatina, quæ in Haſſia Moosbirn vocantur, fugacium omnium generoſiſſima ſunt, æqualiter plærumque in turbinem deſinunt, longitudine quadrantem, ſemuncià demptà æquant, latitudine verò ſextantem rarò excedunt. Colore ſunt inter croceum, puniceum & rubentem medio, carne tenera, ſuccoſa, ſapore ſupra modum ſuaui, & veluti aromatica. Odorem habent tam integra, quàm incila ſuauiſſimum, quem nullum Pyrorum genus bonitate ſuperet. Matureſcunt Auguſti

exitu, Sole in Virginem ingreſſo. Habentur in Rhenano tractu, Francia, Haſſia, & multis aliis regionibus.

Rombacea. 29. Spinderſbirn / ſiue Rautenbirn / id eſt, Rombacea, Roſtiis figura, colore, & magnitudine ſimilia ſunt, paulò tamen anguſtiora, ſubſtantiâ verò & ſapore ab illis differunt, duriore ſiquidem carne conſtant, ideoque diutiùs durant: ſaporem habent adſtringentem ſimúlque ſuaueem. Matureſcunt cum Roſtiis. In agro Iſlebiano coluntur.

Zucharina. 30. Zuckerbirn / id eſt, Zucharina, longitudine ſextantem paululùm excedunt, latitudine verò eundem vix aut rarò attingunt: colore ſunt viridi. Carne conſtant tenera, facili, inſtar Zucchari, in ore liqueſcente, guſtu ſuaui & dulci. Matureſcunt cum omnia nec diu durant. Coluntur in agro Iſlebiano.

Paclemiana. 31. Packelmuſch birn / id eſt, Pachlemiana. Zucharinis quantitate & figura ſimilia ſunt, colorem habent viridem & cæſium, ſuperficie aliquantulùm tunſ ſcabra, carne conſtant dura, ſuccoſa & adſtringente, matureſcunt cum Zucharinis, & ſi iniuria abſit, non facilè putreſcunt, ſed aliquandiu durare poſſunt, ſicut pleraque alia, quæ dura carne & adſtringente ſucco conſtant. Coluntur agro Iſlebiano.

Kirchmeſſbirn. 32. Kirchmeßbirn / rotunda & ventroſa ſunt, & verſus pediculum in longum anguſtum & valdè attenuatum mucronem deſinunt: longitudine trientè ſemunciâ breuiora ſunt, latitudinis verò diametro ſextantem excedunt, quamuis etiam minora tale antur, colore ſunt flauo, carne conſtant tenera ſuccoſáque, guſtu ſimul Palatina & Potina referunt. Matureſcunt Autumno, durantque ferè donec Sol Sagittarium ingrediatur. Habentur V Virtembergæ.

Tumida & Mellea flaua. 33. Knauſibirn / ſiue Gelbe honigbirn / id eſt, Tumida, & Mellea flaua, latam habent baſim, atque Turgidorum inſtar tumida & ſubrotunda ſunt, iuxta pediculum in breuem, obtuſum ac rotundum mucronem deſinunt, tam longitudine, quàm latitudine, ſextantem cum ſemuncia interdum excedunt, ſed rarò, colore ſunt flauo at punctato, circa Pythmena plerumque Melleorum maiorum colorem & aſperitatem affectant, carne conſtant ſubdura, ſuccoſa, & circa ſeminum receptacula lapidoſa. Saporem habent inter Mellea maiora, & Leonina medium, eſtque hic admodum gratus. Matureſcunt Autumno, & nonnunquam ferè vſque ad hyemale Solſtitium durant. Coluntur V Virtembergæ vicinis locis.

Cœnobiana 34. Kloſterbirn / id eſt, Cœnobiana, inæquali ventre turgent, & iuxta pediculum turbinantur, longitudine quadrantem attingunt, ac latudine quoque non multùm cedunt, colorem habent flauum, & viridibus punctis conſperſum, ſubſtantia eis eſt ſubdura, & aliquantulùm lapidoſa. Guſtu mediocriter adſtringunt, & modicè glutinoſa cum ſuauitate exiſtunt. Matureſcunt cum tumidis, illiſque ſimiliter durant. Habentur in agro V Virtembergenſi.

Vitreæ 35. Glaß birn / id eſt, vitreæ, rotunda ſunt, & modicè turbinata, longitudine ſextantem cum tertia plerumque vnciæ parte æquant, latitudine verò ſextantem paululùm excedunt, colorem habent in flauo modicè viteſcentem: caro iis eſt tenera, ſuccoſa, guſtu adſtringens, ſuauis & vinoſa. Matureſcunt cum Roſtiis, paulò ante Autumni initium. Islebii copioſus eorum eſt prouentus, vicinique oppidis: durant vſque quò Sol Sagittarium ingrediatur.

36. Birchbirn, id eſt, Templaria, oblongam & ouatam habent figuram, magis tamen quàm ouum in turbinem deſinunt, longitudine ſextantem æquant, latitudine verò ſeſquunciam aliquantulùm excedunt. Colore ſunt ab vna parte in flauo viridi, ab altera autem, quà Solem receperunt, rubente. Carnem habent duram, modicè acetolam, ac vehementer adſtringentem. Matureſcunt æſtatis exitu, diúque durant. Horum quoque magnus eſt Islebii prouentus.

Cotonaria. 37. Quittenbirn, id eſt, Cotoncaria, Cœnobianorum modo inæquali ventre tument, iuxta pediculum in breuem mucronem, veluti turbinata Cotonea, deſinunt, parieréque tuberoſa exiſtunt. Vnde etiam nomen illis factum eſt: ſextantem cum tertia vnciæ parte, tam latitudine quàm longitudine excedunt. Colorem habent viridem, carnem verò duram, ſuccoſam, guſtu modicè vinoſam & mediocriter adſtringentem. Matureſcunt Autumni initio, durántque vſque in hyemem. Habentur Islebii.

Pariſiana. 38. Pairß birn, id eſt, Pariſiana, inferiùs rotunda ſunt, & ſæpiùs in mucronem deſinunt. Longitudine ſextantem cum ſemuncia æquant, Latitudine verò ſextantem non excedunt, aut rarò. Colorem habent ab vna parte flauum, ab altera autem, quà Solem ſenſerunt, puniceum. Caro iis eſt ſuccoſa, guſtu cum ſuauitate adſtringens. Matureſcunt cum prædictis, durántque in hyemem vſque. Copioſus eorum eſt in agro Iſlebiano prouentus.

Thelyphona. 39. Weyberſterben / id eſt, Thelyphona, rotunda eſſent, niſi iuxta pediculum in breuem obtuſúmque mucronem faſtigarentur, ſextantem tam latitudine, quàm longitudine plerumque excedunt. Colorem habent flauum, & iuxta baſim croceum, & puniceis punctis conſperſum. Carne conſtant dura, aliquantulùm lapidoſa, ſucco, guſtu modicè acetoſo & valdè adſtringenti, quemadmodum Templaria, cum quibus etiam matureſcunt. Durant in hyemem vſque. Coluntur in agro Iſlebiano.

Braſſicanæ. 40. Kölbirn / id eſt, Braſſicana, magna, ſubrotunda & turbinata ſunt, longitudine quadrantem æquant, cui etiam latitudo eorum reſpondet, ſi ſemuncia, aut tertia vnciæ pars detrahatur. Colorem habent in viridi pallidum, ab altera parte modicè rubentem & punctis conſperſum. Carne conſtant duriuſcula, ſuccoſa, guſtu aliquantulùm acetoſo & fortiter adſtringente: quemadmodum Thelyphona, cum quibus etiam matureſcunt, & ſimiliter durant. Iſlebii coluntur.

Vaſtæ. 41. Kölpener, id eſt, vaſta: magna, ventroſa, inæqualia & turbinata ſunt, longitudine quadrantem cum ſemuncia interdum excedunt, latitudine autem longitudinem ferè æquant. Color iis eſt viridis. Carnem verò habent ſuccoſam, guſtu vinoſam, modicè acetoſam, & Braſſicanis fortiùs adſtringentem. Matureſcunt Autumni initio, diúque vſque in hyemem durant. Frequens eſt eorum in agro Iſlebiano prouentus.

Succulentæ. 42. Saffbirn / id eſt, Succulenta, vaſtis ſimilia ſunt, paulò tamen minora, minúſque inæqualia, colore in viridi flauo, carne conſtant ſolida, quæ inciſa copioſo ſucco manat, eadem manducata ferè tota in ſuccum tranſit, nimium enim quiddam remanet ſicci, cùm deglutitur ſuccus, qui guſtu frigidus, ſubacidus, vinoſus, & adſtringens eſt. Matureſcunt Autumni initio, diúque durant. Habentur V Virtembergæ.

Ouales. 43. Eierlunge / id eſt, Oualia, à forma ouali nomen acceperunt, mediam habent inter Potima

&

& ouata figuram ac magnitudinem, color iis est flauus punctisque subrubris in fusco conspersus. Carne constant dura, succosa, gustu acida, vinosa & astringẽte. Matureſcunt autumni initio diúque durant. Proueniunt VVittembergę.

Turbinata 44. **Kruſelbirn**/ id est, Turbinata, figura turbinem, quem pueri funiculo inuolutum in terram proiiciunt vt vertatur, æmulantur: longitudine quadrantem attingunt, latitudine autem sextantem semuncià excedunt. Color iis est in viridi pallidus, multis viridib. maculis seu punctis conspersus, carne constant solida, succosa, gustu valdè adstringenti, aliquantulùm acetosa & suaui. Durant vsque Sol Aquarium aut Pisces superauerit. Abundant in Misnia.

Bratbirn. 45. **Bratbirn groß**/ quæ etiam **Fregelbirn**/ id est, quæ frigendo sunt, omnium ferè maxima sunt, nonnunquam enim minam cum dimidia pendẽt, figura sunt globosa, interimque turbinata, & frequenter inæqualia, colore inter viridem, pallidum russámque medio, & ex altera parte magis russo. Carne constant cum suauitate succi adstringente, aliquid acetosi participante. Proueniunt in Misnia, præsertim Leisnichii & Coldicii.

Cineracea. 46. **Grawchen**/ à colore nomen inuenerunt, siquidem cineracea simúlque subuiridia sunt, figurà globosa paruáque, vnciam tam latitudine quàm longitudine æquantia, aspectu à syluestriũ quibusdam nihil differunt, gustu sunt teneri, mitia, dulcia & suauia cum adstrictione aliqua: durãt post Solsticium hyemale. Proueniunt in Misnia Lipsensi agro.

Punicea 47. **Gelbrotebirn**/ id est, Punicea oblongam pyramidalem figuram habent, quadrantem longitudine paulò minùs quàm semper attingentes latitudine uerò sextantem. Colore sunt ab vna parte citrino, ab altera croceo & puniceo. Carne constant tenera, gustu adstringente, suaui, subacido & aquoso, matureſcunt autumni initio, & vsque ad Solsticium hyemale durant. Proueniunt Hildesheymii in Saxonia.

Prasina. 48. **Grünlingen**/ id est, Prasina latis magna sunt, siquidem quadrantem nonnunquam longitudine excedunt, latitudine verò sextantem figuram habent oblongam & pyramidalem, colorem viridem, carnem succosam, non segniter gustu adstringentem. Matureſcunt autumno ineunte, & vsque post Solstitium durant: prouentus eorum Hildesheymii magnus.

Hydrapia. 49. **Wassernbirn**/ id est, Hydrapia, quantitate Prasinis æmulantur, figuram habent ventrosam in medio, & vtrinque in mucronem desinunt, iuxta pediculum oblongiorem acutioremque, propè pythmena verò breuiorem & obtusiorem. Colorem ab vna parte pallidum, punctisque conspersum, ab altera rubentem, & per oram pallore dilutum. Carne constant succosa, gustu aquea, cum suauitate aliqua. Matura fiunt, cum Prasinis nec vsque adeò durant. Proueniunt Hildesheymii.

Conaria. 50. **Regelbirn**/ id est, Conaria pinei coni figuram habent, è latiuscula enim basi in mucronem desinunt, longitudo eis quadrantalis, latitudo autem sextantalis, colore sunt ex vna parte viridi, ex altera verò rubescente. Carne constant succosa, gustu austera, maturitas eis contingit Autumni initio, à quo tempore vsque ad hyemale Solstitium durare possunt. Nascuntur Hildesheymii. *Haltenus Cordus.*

Tragi differentia Pirorum. Tragus itidem apud Germanos nascentium horum meminit. Pira inquit, quę Germ. **Meſcherling**/ **Schmalzbiren**/ **Fleiſchbiren**/ **Bockebiren** aut **Bentzenbiren** vocant fortè ad Crustamina & Falerna Barbari referri potuerunt. Sunt enim saporis iucundissimi succosa admodum & fugacia. At Pira præcocia seu æstiua quæ & ipsa non vnius sunt generis, cùm in illis succosa, alia exucca reperias, ad Superba Barbari pertinent, quo loco & ea habenda sunt, quæ Germani **Herren oder Pfaffenbiren**/ hoc est, Pira dominorum aut sacrificorum vocant. Inter ea verò quæ Autumno proueniunt, **Regelsbiren** vocata primas obtinent. Hęc fortè Dolabelliana Veterum fuerint. Sunt & quę Latini Pomponiana & Mammosa vocant, vt interim ea præteream, quæ Germ. **Frauwenbiren**/ **Kirchenbiren**/ **Winterbiren**/ **Leonhartsbiren**/ **Schifferebiren**/ **Wadenbiren**/ **Mullingsbiren**/ **Lennlosen**/ **Muscatenerbirlin** &c: At verò Pirorum illæ nomenclaturæ, quas Hermol. Barbari putat Tragus, Barbari non sunt, sed Plinii, ex quo Barbarus transcripsit, more suo, non citato Plinio.

Dolabellianæ Veterum? Pomponianæ. Mammosa &c. Herm. & Tragus notantur.

Gesnerus in horto, Pirorum genera diuersa dicit Lindauiæ, à quibus præcipuè commendantur Muscatellina. Matureſcunt in fine Iulii, Superba, Chia, Myrapidia, præcocia. Item Vtiginea [**Jungfrauwenbirle**] grato & dulci sapore, quæ siccata placent, & maiora quę Regulana (**Regelebiren**) è Curia Rhætorum aducta. Hæc quidem apud se [Tigur] rara esse, sicut & Libralia à pondere vnciarum xv. & amplius quandoque inæqualia, tuberosa, succi plena. Sed hæc din seruari non possunt. Item alibi: Pira à fœnis, **Heuwbiren** dicta, **Herrenbirn**/ **Schürbirn**/ & quæ Tigurinis **Grauwengſteler**/ Pira Strangulanea, & syluestria, matura Octobri. Sunt & **Tellbiren**/ **Winterbirn**/ **Marmelebirn**/ **Steinbirn**/ **Clauſsbirn**/ à Sebizo Medico Argentinensi nominata apud Carol. Steph.

Gesneri differ. Muscatella. Superba. Chia. Myrapidia. Præcocia. Regulana. Pira sani.

Tabernamontanus ista recenset. 1. Pira Regalia, **Regalbirn**. 2. Palatina, **Mandbirn**. 3. Præcocia, **Frübirn**. 4. Iacobæa, **Jacobsbirn**. 5. Cydonia, **Büttenbirn**. 6. Rotunda, **Scherbebirn**. 7. Superba, **Bragelbirn**. 8. Prasina, **Braulng**. 9. Pratina hyemalia, **Winterbirn**. 10. **Muscatellerbirlein**, Muscatellina. 11. Saccharapia, **Zuckerbirn**. 12. Trochapia, **Hellgarterbirn**. 13. **Kreßbirn**. 14. **Bockelbirn**. 15. **Seidlinger**. 16. Pedularia, **Leußbirn**. 17. Strangulatoria, **Strengling** aut **Ritterebirn**. Sed quis ex solis & nudis istis nominibus intelligat, quę & qualia sint illa Pira, & num rectè suas figuras accommodarit. Inquilinis ista non traduntur, Sed peregrinis. Notas igitur breuiter apponi par fuisset.

Tabern. differentiæ.

Tabern. notatur.

Catalogũ Pirorũ Silesiacorũ hunc dat Schneckf. 1. Silesiaca Pira præcocia, **Frübirnen**. 2. Auenacia, **Haberbirnen**. 3. Farinacea, **Meelbirnen**. 4. Mariana, **Margenbirnen**. 5. Muscatellina, **Muscatellerbirnen**. 6. Mellea, Melapia, **Honigbirnen**. 7. Saccharia, **Zuckerbirnen**. 8. Lardina, **Speckbirnen**. 9. Nobilium **Junckerbirnen**. 10. Hyemalia serotina, **Winterbirnen**. 11. Strangulatoria, **Strengelinge**/ **würgende Birnen**/ **Ritterbirnen**. 12. Adiposa, **Schmeerbirnen**. 13. Hydrapia, **Wasserbirnen**. 14. Pira Coccineo succo & aspectu, **Blütbirnen**/ quorum postremorum ante ipsum meminit Camer qui præter alias Pirorum differentias quas Norimbergæ habeant, esse etiam scribit, quæ eleganti rubore carnis interioris placeant. Item, quæ comesta ventrem subducunt. Ex dictis quædam in horto Lusatiæ coluntur, & præterea ista, nisi nominibus tantùm euarient. 1. **Mönchebirn**, id est, Monachorum Pira. 2. **Zapffelbirn**. 3. **Keller**

Silesia Pirorum recensio.

Pira Coccinea carne. Pira ventrem laxantia.

tized by Google

birn/Scholzenbirn/quæ & Parisiana vocat,quorum & supra mentio facta.5.burzbirn. 6.römischebirn. 7.bachebirn. 8.Tapperzenbirn. 9. schonbergerbirn. 10. faulbirn.Rotunda,&c.

Colerus inter alia,nondum dicta , waldbirn/hasenbirn/zappenbirn habet.

Pira Germ. lacuna. Turneri Anglia Pira. Superba.

Turnerus Anglus non modò suæ Provinciæ Pyra quædam celebrare voluit , sed & Priscis restituere nominibus conatus est,sic pote. 1.Pyra superba Plinii,id est Proud peares / parua celerrimè matureſcunt. 2. Falerna alicubi Anglis watery pearce / aut moyſt pearce vocantur. Dolabelliana longo sunt pediculo , non memini quo nomine apud Anglos appellentur. Fauoniana rubent , paulò maiora superbis. Autumnalia , Septembri primùm maturantur, gustu suaui , acido. Angl. Pearce of the autumne. Volema, Anglis vulgò mardens, si adstrictionem habeant , & tosta rubeant , durèntque in Febr. aut Martium vsque. Nomen videntur adepta à durationc: id enim Germania warten vocat, vnde nostrum deriuatur. Serotina ad hyemem vsque in arbore sua pendent,gelu maturantur. Ea sunt partim wardens nobis dicta, partim Germanis winterbiren nominata,quæ & Anglicè winterpeares appellare liceret.

Dolabelliana. Fauoniana Autumnalia.

Gerardi Pirorum Angliæ enumeratio.

Gerardus itidem Anglus tutiùs vulgi appellationibus hærendum existimauit , & in Anglia hæc prouenire tradit. 1. Pyra præcocia. Thegenmetting peare. 2.Iacobæa. S.James peare. 3. Regalis,The peare Royall. 4. Palatinum. The Burgomot peare. 5. Pyrum Cydonium , The Quince peare. [hoc Tabern.p.997. Malus Cydonia dictum.] 6. Pyrum Episcopatum , the Bischope peare. [Tabern. kochelbirn.] 7. Superba, siue Catharinæ, the Katherine peare tree. 8. Pyrus Hyemalis, the winter peare tree. 9. Pyrum strangulatorium maius. the great Choke peare. 10. Pyrus pedicularia, the Lowse wilde peare. 11. Pyrus Cormina,the Crowe peare tree.[Taber. Seidlinger] Nihil hic quoque describit , figuras ex Tabern.habet, nec tamen omnes. Mirum verò cur tres ex his species sylvestres dicat.

Gerard. aut.

Habes Pyrorum differentias tam à Priscis quàm à Recentioribus[quos quidem nos inspexerimus] propositas,& non pauca annotata,quę ad Priscorum cum nostris collationem illustrationémque faciant: æquum est , vt & à nobis obseruatorum Pyrorum sylvulam prodamus , quamuis quædam fortè & ab aliis iam priùs dicta sint : dicenda tamen,vt constet, & nostris regionibus ea largitam naturam, & vt specialiori lemmate adhibito, Lectori clariùs pateſcant , exorsi à Moscatellorum genere, quòd odore , suauitate gustus atque prouentus prioritate præ aliis superbiant. Hactenus vnicum eorum genus tantùm dictum à singulis qui de iis tradiderunt , nos eorum aliquot differentias obseruauimus.

Authoribus obseruata Pirorum differentia.

Pira Moscatellina minima.

1.Pira Moscatellina minima, valdè parua , cærasa domestica vix superant , rotunda , longiusculo pediculo,odore præsuaui , sapore vino Moscatellino seu Apiano simili.Basilex muscateller birlin vocantur. Abundant Lugduni , vbi *poires muscadeles perites* vocantur: vnde etiam Guil.Rouillius, Typographus insignis aliquando surculos ad nos misit, quos Geneuæ inserendos curauimus : Item Montbelgardi in horto E.C. Vesuntio missos ab amicis.Habentur & in Alsatia , speciatim in Gebvviller.

Moscatellina rubra.

2. Clarevallæ ad Dubim, oppido Excell.C.V Virtemb.principio Augusti gustauimus. Pira admodum sapida & Moschum haud obscurè redolentia,prædictis maiora , vncias duas fetè longa, turbinata , parte Soli obuersa saturè rubentia , altera flauentia, pediculo vncia longiore, carne tenera, albida & nonnihil flauescente. Pira Iesu vulgò vocant. Montbelgardi iisdem figurâ & magnitudine similia habent , sed non sunt rubra , verùm albicant potiùs,gustu suauia, & dictis non admodum dissimili,sicut nec odore.

Poires de Iesus. Horum Varietas.

3. Maiora Moscatellina in horto E. C. V Virt. quem Montbelgardi celebramus , habentur nostrâ curâ inserta.

Moscatellina maiora.

4. Serotinum Moscatellinorum genus , magnitudine variat aliàs tres vncias altum,& plusquàm duas crassum , aliàs vix duas vncias altum, sesquunciam crassum, pediculo vnciali , cortice ex leui rubore flauescente, punctato , carne mediocriter solidâ ; ex albo in buxeum vergente , grumosa, odore moschi fragrantissimo , sapore dulci, vinoso.Tugax est hoc genus , neque diu asseruari potest. Habentur in pretio in horto arcis Granuillæ , Montbelgardo vicinæ. Mignotus Medicus Burgundus dicebat in Burgundia , speciatim oppido Villaffan dicto , *poires d'or* vocari , id est Pira aureola: & Lutetiæ *poires d'amydon*, id est, Pira Amyli. Esui gratissima sunt, Septembri matura.

Moscatellina maiora Autumnalia.

Pira aureola. Amidi pira?

5. Habetur Piri genus Montbelgardi , quod Calueum vocant : rotundum est, satis magnum, minimè fugax , moschum redolens , quod manibus contrectatum etiam odorem ingeminat , suaue & sapidum. Nostrâ curâ inserti surculi in horto E.C. quorum partem quoque Illustr. Principi Landgrauio Hassiæ , omnis virtutis, & rerum etiam naturæ studiosissimo misimus. Vocant vulgò *poires caluier*, & *poire à vin*. Aiunt durare vsque ad Maium, nec ante commodè edi , cocta tamen esui esse suauissima. Duo horum genera descripta. Aliud enim quod non ita Moschum redolet , sed maius , tenerius , quod commodiùs edi potest crudum, rotundum & sessile, colore fetè cum piro Campanaceo : Mense Nouembri mihi non iniucundus esse. Hoc maius vocant *Caluier bastard.*

Pira rotunda de Moschi redolentia, Gallo Calueau.

6. Basileæ & in Alsatia paruum quoddam Piri genus satis frequens est , quod herbirle / hoc est, Fœnatia Pira, sic dicta , quo ipso Fœnisecio matureſcant , nempe Iulio mente. Moscatellinis quodammodo similia , sed in oblongum vergentia, cute luteola, pediculo longo , carne dulci, solida, sic satis. Variant hæc eodem nomine. Alia parua, crocea, pediculo breui , odorata, iucundi saporis, carne solida. Alia carne molliore, in ore liquescente, lutea, prædictis maiora , minùs odorata. Alia denique longo pediculo,carne grandinosa , externè flaua. Considerandum an aliquod horum genus sit id, quod Lugdunenses Pira Sancti Ioannis vocant , de quibus etiam suprà.

Pira Fœnatia.

Varietas.

7. *Verdette* Burgundis Pira obseruata nobis in Dampierre arce Montbelgardo non longè distante : matura Septembris initio, viridia , vnde nomen , non pulchra, suauia tamen , & odore & sapore , & aliquid etiam Moschi inter comedendum redolentia.

Pira Viridarum.

8. Vinosum dictum nonnullis Pirum elegans est, paruum, non totas duas vncias altum , paulò magis vnciâ crassum, cortice partem maximam ex flauo rutilante , cæteroquin flauescente,carne sapida, vinosa, mediocriter firma , & circa membraneos seminum loculos , granulis multis grumosa. In horto Montbelg. matura Augusto.Quidam *Vinete* vocant,à vinoso sapore. Germ. weinbirn dicere possis.

Pira Vinosa parua Vinetum.

&

Hydrafia.

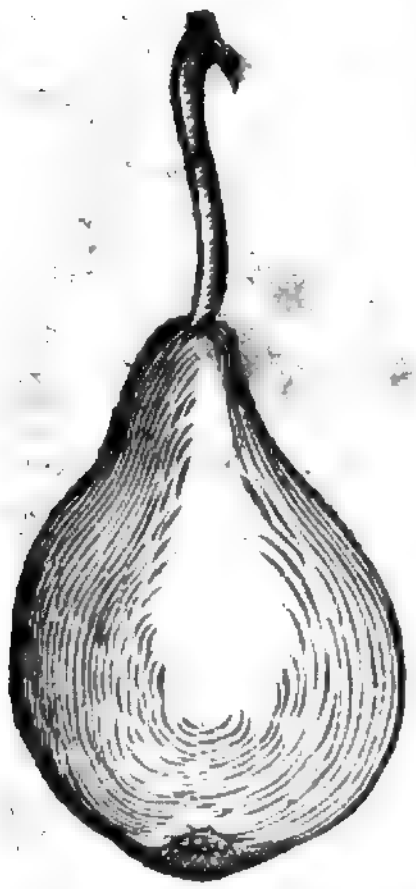

Hydropic.

In Rauraca in toto tractu Alſatico Aquoſa Pira dicta, cõmorſa, tanto ſucco fauces oppleẽt, vt haud vanè vulgato Idiomate Waſſerbirn dicta putes. Minora paulò Gallinaceo ouo, quædam etiã æqualia, circa pediculũ turbinata, oppoſita parte ſeſſili. Morarius hic fructus, & totius durationis tempus vix menſtruum, Iulio & Auguſto diuiſim. Quia eundem planè putamus fructum quẽ Vlmerwaſſerbirn vocant in Ducatu VVirtemb. ideò ex iis paratam figuram his adiicere placuit.

Pirum Ouatum.

Elegans hoc Piri genus in deliciis habent Baſilienſes, & totus ferè tractus Alſaticus, quod à figura Eyerbiren id eſt, ouatum Pirum vulgò nuncupant. Oui enim ſpecie vtrinque turbinatum, & in medio ventricoſum. Maiora anſerinum ouum facilè æquant. Cortex ex viridi ſiue chloro flaueſcens, punctis araneoſis & ferrugineis conſperſus, vmbilico prominulo, pediculo longo. Carnis ſubſtantia mollis, ſuccoſa, ſapida, ex dulci vinoſa, & veluti in ore colliqueſcens, non ſine præcipua, & ipſis propria quadam ſuauitate. Sub Iulii menſis vel Aug. initium matura. Facilè fraceſcunt, & tandem putreſcunt. Rariùs hæc occurrunt apud Montbelgardenſes habentur tamen. Argentinenſes etiam Beſtebirn appellant, quo nomine tamen aliud Piri genus habetur Baſileæ, quod iam deſcribemus.

Pira vltima Baſilienſium.

11. Haud temerè optima Baſilienſibus vulgò dicuntur Pira, quemadmodum & Argentinenſibus eorúmque vicinis, quòd guſtu ſuauiſſimo eſſe putentur. Carne quippe ſunt molli, in ore facilè diſſolubili: & quamuis aliquid granuloſi habeant: nihilo tamen minus guſtu, (neſcio quid commẽdationis præ reliquis Piris præ ſe ferente) magis quàm moſcatellina quadam dulcedine lauces delectãt. Magnitudo iis penè oui maioris vel anſerini, ſed vmbilico tenus ſeſſilia ferè, oppoſita parte turbinata, pediculo vnciali vel maiori. Æſtiua ſunt, & fugacia. In Vineis Baſilienſibus habentur, haud alibi temerè ita obuia. Matureſcunt Iulio, & Auguſti medium vix attingunt.

Vuarum Pira Baſil.

12. Treubelbirn/ Baſil. id eſt, vuarum Pira vulgò dicta videntur à tempore, quo matura ſunt. Cum suis enim matureſcunt circa vmbilicum angulosa, ventre ſubrotundo, ſupernè leuiter turbinata: cute tecta flaua, & vt alia multa, ſtigmatis crebris punctata, pediculo ipſum Pirum longitudine facilè æquante: Fragrantis odoris, guſtus ſapidi, dulcis, carne primùm firma, ſuccoſa tamen, & quæ mox in mollitiem illam abeat, putrilagini præuiã: obque talia eò magis à vulgo in delicijs haberi ſolita. Vix Nonas Septembris attingunt, aut certè cum iis euaneſcunt.

Pira Brachmartiana. Lugdun.

13. Lugdunenſibus *Poires Brahmart* dicta, mediocris ſunt magnitudinis, longa, ventre circa medium protuberante, parte inferna quodammodo turbinata, aut certè minùs ſeſſili, tota lutea cute, pauca tamen aliquid habent rubedinis, carne cõſtant ſatis odorata, dulci, tenera, in qua ſunt quædam fibræ luteæ, & circa ſeminum loculos nonnihil granuloſi. Matura ſunt Iulio, menſe.

Pira Chirotheca.

14. In Maſmünſter oppido, vbi prænobile Monialium ſanum vel Abbatia, quam vocant, Pira habentur vulgò Handſchenbirn / quaſi Chirothecarum Pira dicas; fortè quòd Chirothecarum odoratarum inſtar, ob elegantiam odoriſque ſuauitatem manibus geſtari tractarique ſoleant. Pediculo hærent vel ipſo Piro longiori, circa quẽ turbinata parte oppoſita, aliàs ſeſſilia, aliàs in gibbum protuberantia. Tam altitudo, quàm latitudo duarum ferè vnciarum. Cæterùm ſaturationi ac quodammodo ſanguinea rubedine magna ex parte tincta, non ſine granuloſis punctis, odorata, ſapore grato cum quadam adſtrictione. Auguſti fructus eſt, ſub cuius fine molleſcit: ſed mox corrumpuntur ob carnis teneritudinem.

Pira Bergamotta Gallis.

15. Meminimus iam ſuprà huius Piri ex Dalech. Ruellio & Curtio, qui poſteriori ſolus deſcriptionem poſuit, Suſpicamur autem idem eſſe cum Bergamotis antè deſcriptis. Et ſanè, ſi quod aliud Piri genus, hoc odoris fragrantia præcipua narium placet. Mediocra ſunt, rotunda ferè, tantillùm turbinata, circa pediculum impreſſa & ferè umbilicata, cortice tenuiſſimo, ſtigmatis punctato, alioqui viridi, etiamſi matura ſint. Pediculo hærent vnciã longiore, ſatis firmo. Caro tenerrima, grata, ſucculenta, ſapore quodam modo, muſcatellino. Octob. medio gratiſſima, & cruda & cocta: verùm ſub cineribus calidis tantùm coquenda, alioqui gratiam amittere putantur. Mettis Gallorum in agrum Montbelgardenſem tranſplantata ferunt. Habentur etiam in horto E. C. Menſe Martio etſi iam gelu etiam paſſa, erant adhuc bona. Surculos Epamandoduro & ex Lotharingia importatos in hoſto Montbelg. inſeri curauimus.

16. Colmarienſibus vulgò hota, Germ. Pfafenbirn dicta, præcocia, Iulii principio matureſcunt. Ex longo latiſque gracili hærẽt petiolo. Ipſa verò inferiore parte ſeſſilia, ſuperiore turbinata duas vncias longa, totidem lata, vnà parte maculis rubris eiuſdemque coloris ſtriis ſaturationibus intercurſantibus donata, altera luteola. ſuauiſſimè olent, & carne ſunt præſuaui, dulci, ac molli: verùm circa ſeminum loculos aliquantùm aceroſa. Fugacia. *Nunc ducatus VVirtembergici & circa Fontem Admirabilem, locíſque vicinis Pira celebremus.*

Pira Regia Bollenſium.

Bönigsbirn / id eſt, Regia Pira in agro Bollenſi Ducatus VVirtemb. dicta; fortè à guſtus gratia, parua globoſa ferè, ex viridi rubentia, punctis notata. Magnitudinem figura exprimit. quemadmodum & ſequentium ferè. Sept. 17. non-

dum erant matura, ſed dura valdè lapidoſa. Intra octo dies matureſcunt, & breui molleſcunt. Oct. 25. adhuc bona & ſapida. Sed Nouemb. fine molleſcere & fracida eſſe incipiebant.

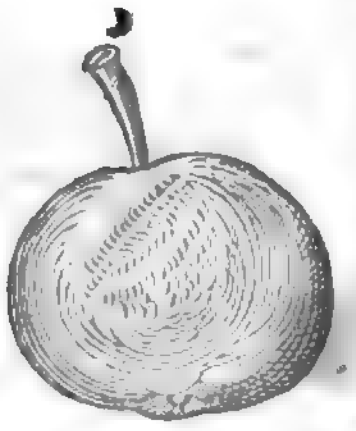

Pira Angelica.

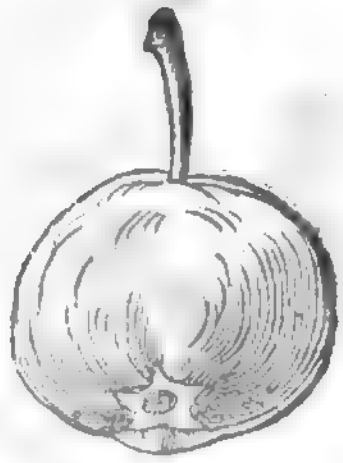

Engelßbirn in Boll, parua ſeſſilia, craſſiora, quàm aluora: coloris obſcuri, pallidi, & nonnihil inæqualia. Molleſcunt facilè, & citò faceſſunt. Guſtu ſunt ſapido. Medio Septembri adhuc integra.

Pira Brumalia.

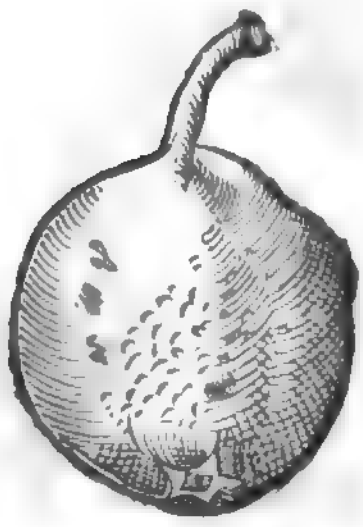

Reiffacherbirn, quaſi Brumalia, quòd non priùs matureſcant. Minùs ſunt præcedentibus ſeſſilia, lutea, alicubi rubentia cum punctis & aſperitate quadam ad tactum. Durant vſque ad Ianuarium. Medio Septemb. guſtu valdè aſpero, intus lapidea. Sunt quædam pictura maiora, ſubrotunda. In VValde & in Zell, & in Blienſpach etiam maxima obſeruauimus, ad tres vncias alta, totidem craſſa. Oct. 14. ſapida, dulcia, & quæ cruda edi poſſent. Putamus idem quod Baſileæ & Reinfeldæ Staffelbirn vocant. Durant adhuc Ianuar. guſtu dulci ſucculento.

Pira Bohemica.

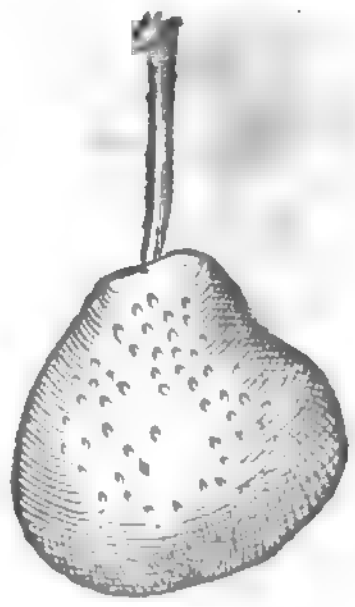

Böhemiſch. Bohemica Pira, turbinatà, ventricoſa, luteola, & albicantia, punctis notata. Matura fine Aug. Sept. medio fracida, dulcia, ſapida, odorata, etiam ſine ſeminibus, ſapore aromatico ferè, Sept. fine incipiunt molleſcere.

Pira decerpta.

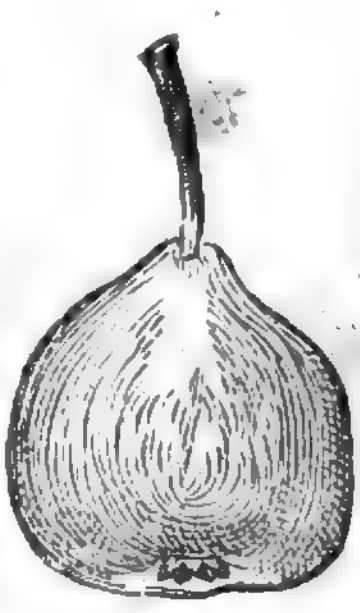

Brechbirn, quaſi decerpta dicas? Patua, ex luteo nitida, & altera parte rubore multo perfuſa, infernè ſeſſilia, ſupernè turbinata. Din durant. Sept. 17. licèt ſemina nigra, carne tamen dura valdè, licca, ſapore aſpero, non ingrato tamen. Oct. 17. data in Boll lutea iam erant, ſed poſtea licet, lapidoſa. Montb. delata Decemb. medio, fracida, bona, & ſatis.

Pira Coriacea.

Lederbirn/ Coriacea, in Boll, haud durabilis nec admodum grata, niſi ſint mollia, facilè autem molleſcunt, Lutea vna parte, ab altera rubent. 18. Sept. guſtata quædam molleſcebant, auſtera tamen cum aliqua dulcedine, vtcunque grata, granuloſa. Montb. delata ad finem Nouemb. integra adhuc.

Pira Leyuarne dicta.

Leyuarnebirn in Boll. Figura ferè ſunt ouali, ſupernè tamen magis turbinata: lutea, carne ſatis ſolida, dulci. Septemb. 17. bona adhuc, necdum mollia.

Pira La-

Pira Laterum.

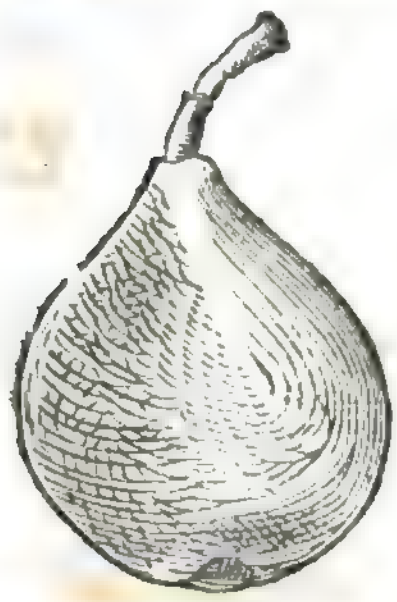

Ziegelbirn/ Pira laterum, à colore lateritio, & quòd diu durent ita dicta, ad oualem accedunt figuram alterâ tamen parte magis turbinata, alterâ ferè ſeſſili. Magnitudine variant, vti figuræ docent, maxima & minima exprimentes. Aiunt durare ad Oporan vſque Oct. 25. guſtu adhuc auſtera. Montb. delata, ſub Ian. finem integra, auſtera carne, duráque: ſubdulci.

Pira Picea globoſa.

Pechfuglen (quaſi piceos globos dicas) vocantur in Schierbach pago Vvirtemb. Globi figuram quàm proximè æmulantur, interdum etiam nónihil toroſa: ex luteo vireſcentia, inſigniter ab vna parte rubentia, punctis albicantibus multiſque etiam ſtriis rubentibus intercurrentibus. Montb. delata Ian. exeunte adhuc inuictæ duritiei. Aiunt durare vſque ad quadrageſimam, nec edulia fieri priuſquam nigreſcant. In Kirchen etiã Winterbiren vocant, id eſt, hyemalia pira, & nomine prædicto.

Pira Herilia.

Herrenbirn/ Herilia à guſtus fortè præſtantia, in Boll, eâdé cum Speckbirn formâ, ſed media parte minora. Color quibuſdam vniformis, luteolus: aliis alterâ parte rubens, intercurſantibus ſtriis. Caro mollis ſaporis aciduli, grati. Facilè molleſcunt. Matura Aug. fine. Integra adhuc Sept. 16. Fortè eadem quæ ſupra ex Trago citauimus, qui & Herrenbirn & Pfaffenbirn / id eſt, dominorum & ſacrificorum Pira vocat, & ad ſuperba Antiquorum refert. Sed quia non deſcribit, difficilè eſt iudicare.

Pira Cydonia.

Pyrum Malum Cydonium, Fructu oblongo, Calyce clauso. Bauh. Pin. 436. Cydonia Malus. Tab. Icon. 1. Cydonia Malus, Fructu oblongo, Calyce clauso. Hort. Cath. 2. Cydonia Malus, Fructu oblongo, Calyce clauso. Park. Parad. 579. Cydonia Malus, Fructu oblongo, Calyce clauso. Raii Hist. 1. 1. Cydonia Malus, Fructu oblongo, Calyce clauso. Ger. Herb. 1. 1. Cydonia Malus, Fructu oblongo, Calyce clauso. Ger. Herb. Emac

Pyrus Malus Paradisiaca.

Pyrus Malus Limonia.

Pyrus Malus Aurantia.

Fig. 1.

Pyrum Bergamotta.

Pyrum Bergamotta.

Pyrum Bergamotta

Fig. 1995. CUCUMIS.

Cucumis Anguria. Fig. 1995. Fructus. Cucumis Anguria. Fig. 1995. Fruit.

Fig. 1996. CUCUMIS.

Cucumis Anguria. Fig. 1996. Fructus. Cucumis Anguria. Fig. 1996. Fruit.

Fig. 1997. CUCUMIS.

Cucumis Anguria. Fig. 1997. Fructus. Cucumis Anguria. Fig. 1997. Fruit.

Fig. 1998. CUCUMIS.

Cucumis Anguria. Fig. 1998. Fructus. Cucumis Anguria. Fig. 1998. Fruit.

The Bergamot Pear. Fig. 1.

The Jargonelle Pear. Fig. 2.

The Colmar Pear. Fig. 3.

The Winter Bon Chrestien Pear. Fig. 4.

The Rousselet Pear. Fig. 5.

Bergamot Pear. Fig. 1.

This is a very fine Pear, and is in season from the beginning of October to the end of November. It is of a middling size, and of a roundish form, inclining to a pyramidal shape. The skin is of a yellowish green colour, and is covered with russet spots. The flesh is white, and is very juicy and delicious.

Jargonelle Pear. Fig. 2.

This is a very fine Pear, and is in season from the beginning of August to the end of September. It is of a middling size, and of a roundish form, inclining to a pyramidal shape. The skin is of a yellowish green colour, and is covered with russet spots. The flesh is white, and is very juicy and delicious.

Colmar Pear. Fig. 3.

This is a very fine Pear, and is in season from the beginning of October to the end of November. It is of a middling size, and of a roundish form, inclining to a pyramidal shape. The skin is of a yellowish green colour, and is covered with russet spots. The flesh is white, and is very juicy and delicious.

Winter Bon Chrestien Pear. Fig. 4.

This is a very fine Pear, and is in season from the beginning of October to the end of November. It is of a middling size, and of a roundish form, inclining to a pyramidal shape. The skin is of a yellowish green colour, and is covered with russet spots. The flesh is white, and is very juicy and delicious.

Rousselet Pear. Fig. 5.

This is a very fine Pear, and is in season from the beginning of October to the end of November. It is of a middling size, and of a roundish form, inclining to a pyramidal shape. The skin is of a yellowish green colour, and is covered with russet spots. The flesh is white, and is very juicy and delicious.

51. Valida adè his adstringendi vis, vt cruda comesta, præsertim à delicatioribus, eos in strangulationis periculum conijciant: quapropter cruda, edi vix possint, absque molestia. Optima tamen sunt cocta & exiccata. Bollenses Sufelbirn vocant. Non diu durant. Sub finem Aug. maturêscunt. Quidam vocant Manebirn, id est, virilia Pira. Reperiuntur & maiora, tum alibi, tum Basilex, vbi Kannenbirn, [quasi Canthari Pira dicas] vocantur, à figura. Ibidem in segmenta concidunt Oeconomicæ rei studiosæ matronæ, atque siccant vel torrefaciunt etiamque integra, & interdum in aliquot annos asseruant. Habentur enim hæc Pira torrefacta præ aliis optima. Tubingæ quoque proueniunt. Eleganti flauedine placent. An verò sint Strangulanea supra ex Curtio & Ruellio descripta, difficile iudicare est. quòd figuram non doceant. Sed quia rubrum colorem in iis commendant, fortè ab his diuersa, quæ omnia aut certè magna ex parte lutea sunt.

Sufelbirn.

Manbirn.

Kannenbirn.

52. *Pira acuminata.*

Spitzbirn.

Spitzbirn VVirtembergensibus, id est, Acuminata Pira, ex figuræ ratione vocata videntur. Etenim si quod aliud Piri genus, certè hoc ad Pyramidis figuram accedere, non obscurum. Lutea sunt, habentur & hac figura maiora. Præcocia sunt, & fugacia. Septemb. 17. mollescebant Caro alioqui satis tenera, lapida, dulcis.

Pira Campanacea Monbelg.

Pira Campanacea Monbelg.

53. Sunt & nostris atque Burgundis sua Campanacea, à Campanis [Cordo dictis] Piris, vt nobis quidem videtur diuersa, licèt figura & nomine conueniant. Illæ enim sua omninò flaua dicit & facilè putrescere: nostra obsoleti coloris sunt, & ad aridorum foliorum, ernicante tamen viridi, non parum accedentia. Diceres viridem ferrugineo conspersum. A pediculo longiusculo & parte turbinata ita in latum se panduht, vt manifesto argumento nomen indepta videantur. Quinque vel sex vncias altitudine æquant, latitudine vix quatuor. Nec facilè putrescunt hæc nostra, vt illa Cordi, sed diu durant, & demùm mense Nouembri edi suauia: alioqui hyeme cocta fugacium vices supplere possunt, cum Certolinis vel Campanicis Ruellii. Leguntur ex horto Montbelg. Principis, Septemb. fine, quo tempore, carne firma, non multùm succosa, adstringente, cum quadam dulcedine, quæ omnia spem faciunt longioris durationis. *Poire cloche* vulgò vocant.

Poire Cloche.

Poire Cloche.

54. In Than & Entzen Alsatiæ superioris oppidis, habentur Pira, quæ Strümpfling vocant, quasi, curta vel manca dicas: volam quadam implent, alia etiam minora sunt, aliquid commune habent cum ouariis dictis Eyerbirn, adeò carne sunt molli, dulci, atque suaui: verùm non vtrinque turbinata sunt vt illa, sed ad pediculum tantùm, vt circa Pythmena latà & sessilia, rubentia, punctata, pediculo aliàs breui, aliàs longiusculo. Ex his maiora pauca aut nulla habent semina, quasi horum materia in Piri alimentum & accrementum esset absumpta.

Pira curta. Strümpfling.

55. *Rouge Vacon* Lotharingi Pirum vocant, nobis ab hortulano radicatum, speciosum magnitudine & figura, quatuor ad minus vncias altum, duabus latus, turbinatum, sed turbine obtusiori, pediculo latersùm [quod peculiare huius Piri esse videtur] inserto, cortice scabro, dilutè croceo, sed vna parte saturè rubro, ac quasi sanguineo. Carne firma admodum est, succo dulci, odorato, subadstringente: Nouembr. nondum edule, est enim hybernum Pirum diuque durans. Decembri gustui apta cœpta, mollescebant, sapore & odore suauissimo, verùm granosa lapillisve abundantia. In hort. Ill. E. Celsi. V Vert. Montb. inserta.

Rubra Vacona.

56. Pira succharina dicta, zückerbiren oriuntur Leobergæ Silesiorum vrbe, in prædio suburbano, aspectu non inamœno, striis sanguineis cum virore aspersa. Pyra Speckbiren dicta magnitudine referentia, arbore decerpta saporis paulò acerbioris, lapidosa, quatuor verò deinceps, vel quinque dierum spatio ita mitescunt, vt Sacchari instar commansa in ore liquescant, à sapore nomen indepta. Surculi alio translati insitione nulla traducuntur, quæ causa subsit, vetustàne? an alia ratio ex Sole petenda? an verò prima plantatio artificiosa, naturalisve, in dubio est. Hoc genus Piri tradere videtur Schvvenckfeldius inter stirpes Silesiacas sine descriptione his verbis: Saccharapia zückerbiren.

Saccharina Pyra.

Saccharapia.

In nomine sunt & alia multa apud Alsatos, vt Creuselbium Malocomi, Pira Raparum [fortè à figura] Rübbirn, & alia quæ nondum à nobis descripta sunt: item Schulbirn/ Geiglesbirn/ Grammen oder Erschbirn/ Flugbirn/ weissöfera lingbirn/ &c.

Creuselbirn. Rubbirn.

In Burgundicis oris ferè hæc habentur, de quibus omnibus accersitos surculos etiam in hortum Montb. Ill. E. C. inseri curauimus, vt constet posteritati, potissimùm Montbelgardiacæ, de nostra diligentia & inuandi studio. Nomina sunt hæc. Pira nigra, *poires noires*, Pira dicta *de Rousel*, optima cocta. 3. Pira S. Laurentii. 4. Pira Augusti mensis, *poires d'Aoust*, ex Barmont arce Burgundica. 5. Pira Sacchatina viridia: *poires vertes sucrées*: ex Barmont. 6. Pira pomi, *poires pommes*: ex Barmont: fortè eadem cum Pomi-Piris. 7. Pira magna dicta *d'arbe*: ex Barmont. 8. Alia magna dicta, *poires magnes*: ex Barmont. 9. Pira hortensia, *poires de iardin*, ex Grange, arce Exc. Celsitud. V Vittemb. 10. Pira operaria, *poires ouvrieres*: ex Grange. 11. Pira Charie: ex Gr. 12. *poires de Gramont* ex Gr. 13. Pira Germanica, *poires d'Allemagne*. 14. Pira Campanæ similia, *poires comme deche*. 15. Pira campanacea alia, *poires de cloche*, vtraque ex Gr. fortè alterutrum horum est id quod paulò ante descriptum. 16. Pira dicta *poires de parement*, quasi apparentiæ dicas ex Gr. 17. Pira strangulatoria, *poires d'angoisse*, fortè eadem cum antea descriptis. 18. Pira domini, *poires Monsieur*: ex Clareuallis oppido Exc. Celsitud. delata ex *Taramaise*, & alia multa aliunde illata, præter suprà descripta. Faxit Deus Opt. Max. vt posteritas admirandis istis illius operibus aliquando cum gratiarum actione fruatur.

Pira Burgundica varij generis tuberis translocata.

Cur multa vel longæua sit Pirorum enumeratio?

Sed satis iam satis Pirorum ostentationi indultum, nec tamen omnia dicta: Ecquis enim possit in

in tanta hominum inſitionumque confuſione? Hoc tantùm voluimus, vt Germaniæ opulentiam cum Italiæ, Galliæ (quas & ipſi aliquando ſuis paſſim locis vidimus, & guſtauimus) atque Angliæ Gazis cõferremus, & curioſis ingenijs, quibus anguli illuſtrium harum nationum hodie perſtrepunt, etiam hac in re ſatisfiat. Nunc ad reliqua pergamus.

Locus & Tempus. Pirorum in genere.

Satiua Pirus authore Theophraſt. pauca admodum in locis calidis, vt in Aegypto, & vitiata ob temperamenti contrarietatem. Eadem in plano melior prouenit eam materie, quàm fructu. Loca ſpecialia ex ſupradictis ſatis patent. In genere omnes laetam ſolum amant. Gaudet iis Italia. Nihil frequentius Germaniæ, Galliæ, & præſertim Septentrionalis plagis, Belgio, Northmanniæ, Angliæ, vbi *Cidre* & *Pere* admodum ſuaues potiones vini vicarias facitant, vt annotat Lobelius. Floreant menſibus Aprili & Maio: Aeſtate & Autumno fructus matureſcit. Quæ tardè floret, tardè fructificat, Pirus Trago ante Malum cum Ceraſo plerumque & Prunо florem fert. Pirus etiamſi non pluat, ſed fiat Auſtrinum cœlum, aut nubilum, amittit florem & primos fructus, ſi cùm defloruere tales dies fuerint, ex Theophraſt. & Plinio. Item: quæ citò occidunt, velocia ſunt, & tamen antecedunt diuitijs, vt Malus & Pirus. Malo apud Plin.

Pere. Cidre. poiremeſgl.

Florent.

Variatio temporis.

Pirus non eodem tempore omnia ferè iubet, quoniam non æquè floreant. Eadem oblonga, aut ſpectanda ab occaſu [ab ortu Dal.] Vergiliarum ad brumam. Reliqua genere media, hyeme, ab occaſu Sagittæ, Subſolanum aut Septentrionem ſpectantia. Serendi vel inſerendi tempus, & cultura habes apud Geoponicos, potiſſimùm apud Carol. Stephanum, qui docet quomodo inſerenda vetitiùs vel tardiùs proueniant, vt fructifera reddantur, & æquirant odorem, aliàque multa præclara. Communis quidem Italiæ ratio ſerendis vel inſerendis Piris autumnum tribuit, ità vt brumam xv. aut minùs diebus antecedant, vt tradit Plinius. Et Scaliger Pirum & Malum Autumno potiùs ſeri ſuadet, quòd hybernas impreſſiones melius tolerare valeant, quàm æſtiuas. Hæcque fortè ratio cur Pirus calidis regionibus, vt Ægypto malè habeat.

Denique Pirus, vt & Malus, in montibus breuis, nodoſa, ſpinoſaque: in planis amplior, pulchrior viſu, meliórque tam materie, quàm fructibus. In Calabria tamen, regione calidiſſima copioſum haberi Pirum vel ex Horatio diſcimus, vt dicetur infrà. In hiſtoriis Indicis legimus, in inſula Palmæ ita proficere Pira, vt à ſedecim ad triginta vncias ponderent: Eorundem etiam meminit Cadamus, ſed quod genus Pirorum ſit, non docent.

Pira Palmæ inſula.

Vires & vſus

Dioſcoridi Pirorum genera omnia adſtringũt. Quare conuenienter addantur Cataplaſmatis repellentibus. Decoctum ſiccatorum, & ipſa cruda, aluum ſiſtunt: ieiunos tamen eſitata lædunt. Quam ſententiam & Plinius confirmat. Pirorum omnium, inquit, cibus etiam valentibus onoroſus, ægris quoque vini modo negatur. Decocta eadem mirè ſalubria & grata, præcipuè Cruſtumina. Quæcunque verò cum melle decocta, ſtomachum adiuuant. Fiunt Cataplaſmata è Piris, ad diſcutienda [leg. repellenda, ex Dioſcor.] coctorum vires: & decocto eorum ad duritias vruntur. Ipſa adſtringunt Boleti atque fungis, pelluntque pondere, & pugnante ſucco. Quod poſterius Dioſcor. de Piris ſylueſtribus ſcribit, (de quibus poſtea) quemadmodum & hæc. Pirorum ligni cinis contra fungos etiamnum efficacius proficit. Mala, Piráque portantibus iumentis mirè grauia ſunt, vel pauca. Remedio aiunt eſſe, ſi priùs edenda dentur aliqua, aut vtique oſtendantur. Condiuntur verò Pira, vt vuæ, ac totidem modis. Piris vt & Pomis, proprietas vini, ſimiliterque in ægris medentes cauent: Hæc Plin. Idem & Plutarchus refert, & Lucianus in Aſino aureo. Quod verò de iumentis ait, conſideret lector, an rationi & experientiæ ſit conſentaneum: niſi forte ideò moleſta ſint, quòd ferant id, quo frui nequeant, odórque identidem illiciat eas, etiam ad moleſtiam vſque. Neque enim facilè crediderimus odorem per ſe iis moleſtum.

Ligni ci-nis.

Pira iumentis moleſta.

Stomachi grata. Pirorum qualitas.

Galeno Pira eſu ſtomacho grata ſunt: quin & vim habent exiccandi: atqui ſylueſtribus magis exiccandi vis ineſt. Quæ de Malis diximus, ſi omnia ad Pira & Punica transferantur, nihil nouo alio ſuper his ſermone opus eſit. Nam in iis quoque alia auſtera tantùm, vel acerba apparent, veluti quædam acida, quædam dulcia, quædam denique ex horum miſtione compoſita: ſunt quæ nullam penitùs huiuſcemodi qualitatem exuperantem habent: quo fit vt cùm aquea ſint ac hebetia, nulla roborandi vi polleant. Talis igitur omninò Pirorum vſus, qualis Malorum. At Piris, præſertimque grandibus, quæ apud nos Meniæ vocantur, aliqua alendi facultas donata eſt. Proinde ea ſecta in tenues orbiculos, ſiccatáque reponunt. Quibus coctis per hyemem & Ver, cùm fames eſt, ciborum parum nutrientium vice veſcuntur. Et in libris ſimplicium: Piri folia, inquit, pariter ac turiones auſtera ſunt: fructus dulcedinis quiddam obtinet aquea: ex quibus clara quoque temperies eſt, inæqualis ſecundum partes: Nam pars vna terrea eſt, alia aquea, cæterùm vtraque frigida, tum alia temperata. Proinde Pira eſu ſtomacho grata ſunt, & ſitim prohibent. Illita autem deſiccant, & modicè refrigerant. Nam ego iis illitis vulnus glutinaſſe memini.

Meniæ.

Folia.

Stomachi.

Serapio ex Aben Meſuai. Proprietas Piri tam domeſtici quàm ſylueſtris eſt, vt ſi coquatur quodcunque eorum cum fungis, emendent illorum malignitatem. Maioribus vis potior, quàm paruis, magiſque nutriunt Pira quàm Cydonia. Succus Pirorum inſpiſſatus cohibet fluxus biliоſos, & ventriculum ſanat, ſed cólicam cauſare ſolet. Remedio eſt, ſi pòſt, hauriatur vinum mellis paratum cum aromatibus.

Fungi.

Succus Colica.

Albertus ſcribit Piri radicem à muliere portatam Conceptum impedire: Fructum idem poſſe, ſi iuxta, vel ſupra ſe habeat. Id etiam à nonnullis creditum, à latentibus in parturientis lecto Piris, aut illuc tranſportatis, partum tardari, aut difficiliorem fieri. Sed hæc fabulis, quàm experimentis ſunt ſimiliora, quibus Alberti ſcripta ſcatent. Illud verò ſimilius, quod alicubi Plinius ait: iis qui bupreſtem hauſerint, prodeſſe Pirorum genus omne comediſſe.

Radix. Conceptui.

Partui.

Alberti mirabilia.

Sunt, inquit Curtius, qui abſolutè, primo ordine refrigerare Pira dicant, & ſecundo deſiccare: alii verò matura calefacere, humectare & mouere. Quod ſanè intelligendum erit ex ſaporum vi, ac natura, vt dulciora calefaciant. Quæ autem inter dulcorem & aciditatem naturâ ſunt compoſitæ, parum caliditatis & ſiccitatis habent, vt omnium denique vires ex ſaporum generibus metiri ſit. Ante cibum verò ſumpta, ventrem ſiſtunt, maximè cruda. Grana, quæ in illis ſunt, peculiari quadam proprietate pulmonis vitijs medentur, ſed renibus officiunt.

Pirus Pirorum ut ſapore metienda eſt.

Fabeln, Erzählungen und Oden. Aus dem Französischen übersetzt. Mit einer Vorrede von Johann Jacob Bodmer. Zürich, bey Heidegger und Compagnie. 1750. 8. 2 Alph. 2 Bog.

Die Vorrede ist 1 Alph. 2 Bog. stark. Sie enthält eine Vergleichung der Fabeln des Herrn de la Motte mit den Fabeln des Herrn de la Fontaine, und eine Vertheidigung der ersteren wider die Urtheile, welche die Franzosen über dieselben gefällt haben. Herr Bodmer hat sich bey dieser Vergleichung und Vertheidigung nicht allein der Regeln bedienet, welche Herr de la Motte selbst in seinen Reflexionen über die Fabel gegeben hat, sondern auch der Regeln, welche Herr Gottsched in seiner Dichtkunst vorgetragen hat. Er hat sich also nicht vorgenommen, die Fabeln des Herrn de la Motte nach den Regeln zu beurtheilen, welche Herr de la Motte selbst gegeben hat, sondern nach den Regeln, welche Herr de la Motte hätte geben sollen, wenn er sie hätte geben wollen. Ich will nicht untersuchen, ob Herr Bodmer diese Regeln richtig gefasset hat, oder ob sie nicht vielmehr Regeln sind, welche Herr Gottsched gefasset hat, und welche Herr Bodmer nur nachgesprochen hat. Ich will auch nicht untersuchen, ob Herr Bodmer diese Regeln richtig auf die Fabeln des Herrn de la Motte angewendet hat, oder ob er nicht vielmehr Fehler in denselben gefunden hat, welche nicht darinnen sind. Ich will nur so viel sagen, daß Herr Bodmer in seiner Vergleichung und Vertheidigung nicht allein Herrn de la Motte, sondern auch Herrn de la Fontaine beurtheilet hat, und daß er also nicht allein Herrn de la Motte, sondern auch Herrn de la Fontaine vertheidiget hat. Ich will auch nicht untersuchen, ob Herr Bodmer Herrn de la Fontaine richtig beurtheilet hat, oder ob er nicht vielmehr Fehler in seinen Fabeln gefunden hat, welche nicht darinnen sind. Ich will nur so viel sagen, daß Herr Bodmer in seiner Vergleichung und Vertheidigung nicht allein Herrn de la Motte, sondern auch Herrn de la Fontaine beurtheilet hat, und daß er also nicht allein Herrn de la Motte, sondern auch Herrn de la Fontaine vertheidiget hat. Ich will auch nicht untersuchen, ob Herr Bodmer Herrn de la Fontaine richtig beurtheilet hat, oder ob er nicht vielmehr Fehler in seinen Fabeln gefunden hat, welche nicht darinnen sind. Ich will nur so viel sagen, daß Herr Bodmer in seiner Vergleichung und Vertheidigung nicht allein Herrn de la Motte, sondern auch Herrn de la Fontaine beurtheilet hat, und daß er also nicht allein Herrn de la Motte, sondern auch Herrn de la Fontaine vertheidiget hat.

hodie à noſtris ſeruari ſolent in cella vinaria, vel conclaui formicato repoſita. Diutiùs adſeruabis, ſi mutuò ſibi non incumbant, ac ſe ne contingant quidem. Adhuc diutiùs ſi ex filo ſuſpenſa pendeant. Alii ſtatim lecta cùm tenacibus ſuis picatis vrceis condiderunt, & ambus vaſculorum gypſo vel pice clauſis, ipſa ſub dio obruta labulone tegunt, quem modum hodie quidam pro ſecreto habent. Alii Pira quæ ſe non contingerent in melle ſeruarunt. Aliqui aquam ſalſam cùm cœperit vndare calfacta, deſpumant: & ei pòſt iam frigidæ Pira ſeruanda demergunt: tunc exempta poſt tempus exiguum condunt vrceo, & eius ſito ore cuſtodiunt: vel diu noctúque in frigida ſalſa manere patiuntur, pòſt in aqua pura biduo macerant, deinde ſapa vel paſſo, vel dulci vino mergunt ſeruant. Sed Pira quæ huic negotio deſtinantur, à cadiis diligenter electa integra debent eſſe, placido die, creſcente luna, manu decerpta, vegeto Solis calore. Dura tunc & aliquantùm viridia vaſe claudantur, quod tegatur operculo: & inducato deorſum ore, breui obruatur ſcrobe, loco iuxta quem perennis aqua deſluit. Item quæ dura ſunt in carne & cute priùs in acerno poſita, vbi ſe mollire cœperunt, in fictile picatum ponuntur, & operculo ſuperueniente gypſo linuntur: vas breui ſcrobe demergitur, loco qui quotidie Sole tangatur. Ex Plinio. Noſtri iſto conſeruationis apparatu non egent, ſed ſerotina & hyemalia dicta, iam dicta ratione facilè adſeruant, ita vt quouis ferè anni tempore haberi poſſint & ſoleant integra. At vel integra vel in ſegmenta concila & granis purgata Sole ſiccantur: vel ſi non ſufficiat, in fumo, poſtquam exempti fuerint panes, deinde facis aut ea lis excepta in ſicco loco, ne fiant mucida, in annos etiam adſeruant, non ſine compendio œconomico.

Pira condenda modus.

Legendi tempus.

Pira condita Varro.

Pira verò vel ante Columellæ tempora condite conſuetum erat, vt ex eo patet ſic ſcribente: Pira cùm immatura, non tamen peracruda legeris, diligenter inſpicito, vt ſint integra, ſine vitio aut vermiculo, tum in fictili picata fidelia componito, & aut paſſo, aut defruto completo, ita vt omne pomum ſubmerſum ſit, operculo deinde impoſito, gypſato.

Illud in totum præcipiendum exiſtimaui, nullum eſſe pomi genus, quod non poſſit melle ſeruari. Itaque cùm ſit hæc res ſalutaris ægrotantibus, cenſeo vel pauca poma Piráque in melle cuſtodiri, ſed ſeparato generatim: nam ſi commiſceas, alterum ab altero genere corrumpitur.

Qui plura de hac re, quemadmodum & de Piri cultu, in genere, & in ſpecie volet, Conſulat Columellam, Conſtantinum, Palladium, Petrum de Creſcent. Conradum Hereſpach, & Carol. Stephanum, & Celerum in ſuo Diario œconomico. Vnicum illud Gratarioli quondam Medici Baſilienſis haud ignobilis experimentum addamus. Si, inquit, ſuſpicio eſt ne vinum aqua dilutum ſit, Pirum in vino impoſitum indicabit: nam ſi ſupernatauerit, merum eſt vinum, ſi fundum petat, mixtum aqua eſt.

Vinum aqua mixtum ſit deprehendi.

Memorabile eſt & illud, quod eſt apud Suet. de Claudio Cæſ. Druſium filium Pompeij impuberem amiſiſſe Piro per luſum in ſublime iactato, & hiatu oris excepto ſtrangulatum. Nec prætereundum & illud quod de Vulpe traditur, eum Pirum, niſi carneus cibus defuerit, non edere, atque illud difficulter, & non niſi in fame. Vnde apud Plautum à Tranione dictum, idque adagialiter in Muſtellaria.

A Piro Strangulatus Druſius.

Tàm facilè vinces, quàm Pirum vulpes comeſt.

In eos enim dicitur, qui rem perdifficilem aggrediuntur, vt annotat Curtius.

DE PIRASTRO SEV PIRO SYLVESTRI.

PIrus Syluestris minùs procera ferè eſt arbor, quàm ſatiua: verùm ſurculoſa admodum & ramorum extremis ſpinoſis, caudice rimoſo, & hiulco cortice, materie rutila, & quàm ſatiuæ duriore, ideóque diſcos & tabellas ex ea conficiunt, quoniam vt in molli retunditur, ita in duro ferrũ acuitur, vti ſcribit Theophraſtus. Primùm emergunt flores, inſtar vmbellæ, ex eodem ſurculo multi, lanugineſis pediculis inſidentes, quinque foliolis conſtantes, albis, rotundis, cochlearis modo concauis, inter quorum ſingula intercedit ſubrecti hirſuti vmbilici radius, in viridi caneſcens: apices in medio multi, purpurei. Folia florente arbore tubtùs & in ambitu cana lanugine obſita, foliorum Cotonei ſtar, ſuperne virentia, ſplendida: alias vtrinque glabra, lucida, ſubrotunda, craſſiuſcula. Fructus non vniformes, ſed alias rotundi & modicè compreſſi, alias ex rotundo leuiter turbinati & longiuſculi, auſteri & acerbi valdè, nec edules, donec fracefcant, quod ferè fit Octobri, ſemen intus continentes Pomorum ſeminibus ſimillimum. Extima alioqui facie Pirì ſpeciem facilè repreſentat. Verùm à radice ſtatim numeroſos emittit ſtolones valdè ſpinoſos, cortice rubicundo veſtitos: Copia & rigiditate ſpinarum facilè diſcernuntur à ſtolonibus Malorum ſyluestrium.

Deſcriptio

Flores.

Folia.

Fructus.

Theophraſto Piraſter, quam Achrada vocat, aculeos fert in ramis: faciliùs germinat, quàm ſatiua: cùm enim pluribus minutioribúſque internodiis diuidatur, principia illa germinandi agiliora, propenſioráque ad germen, opera cœli ambientis redduntur. Nec non & ſiccitas nonnihil cóferre videtur: ſic minùs humoris relinquitur. Quod autem minùs eſt humidũ, ad motum promptius: quapropter & germinatio ſyluestrium citior, quemadmodum ſatiuarum melior. Piraſtro longior vita, quàm Piro. Tardè admodum maturitatis eſt: priùs amittit folia, quàm fructum percoquat.

Achradis.

Reſiſtit frigori própter denſitatem. Domeſticâ ex ſemine latâ, vitiatum oritur Piraſtrum. Piraſtrum autem Pirus fieri non poteſt. Cui poſtremæ ſententiæ contradicere videtur Scaliger, qui ſcribit Pirum ſyluestrem è ſyluis in hortos aut viridaria cultu miteſcere. Theophraſto ſubſcribit Ruellius, Piraſtrum, inquiens, Pirum fieri prorſus recuſare. Scaligero verò Porta Neapolitanus: Pirus, inquit, feris translata locis adhibito cultu deponit agreſtem illum habitum ſimul cum aculeis, quos adulta tuliſſet, ſimúlque & laxatur illa denſitas, quæ verba ex Scaligero tranſcripſit: nec tamen omnia: nam addit Scal. quæ videtur in eius popularibus, vnde tranſportata fuit, ad naturam meliorem. Porrò Piraſtrum miteſcere duobus modis intelligi poteſt: vel inſitione ſatiuæ in ſyluestrem, qua ratione ex ſyluestri mitem fieri apud hortulanos translatitium eſt: vel ex ipſamet arbore culta: abſq; inſitione alterius, quod voluiſſe videtur Scaliger, de qua re ampliùs cogitandum.

An Piraſter mitigetur.

Pirus ſyluestris ſeu Piraſter, ἀχράς Ariſtoteli, Nomina & Synonyma

Theophrasto & plerisque Græcis. Etsi verò Dioscoridi ἀχρὰς species est ἀχερὰς vel ἀχερὰς ἄγριος, tamen Theophrastus multis in locis simpliciter Pirastrum Achradam appellat. Cordus quoque Achradis vocabulo quemcunque Pirastrum significari censet: sunt enim diuersæ eius differentiæ Et tam Pirus arbor, quàm fructus ἀχρὰς est Cornario. Dicitur & ἀχράδ Ω-, vt scribit Curtius: & Colum. aspera syluis Achrados, cuius etiam meminit Aristophanes. Quid autem Achyrades Æliano, quasi in cibo primùm Tirynthios habuisse memorat, nondum compertum, [inquit Hermol.] Nisi quis non Achyradas sed Achradas, hoc est, Pira syluestria in eo legat. Nam, idem author inquit: ante Panis vsum Argiuos esitasse Pira, vt Atheniensis Ficos: Glandem Arcades: Indi Arundinem: Carmani Palmulas: Milium Sarmatę: Terebinthum Nasturtiumque Persæ. Achyra certè paleam significat: nec video quàm sit verisimile paleis quemquam vesci potuisse, quasi veterinum, etiamsi Arcadas radicibus herbarum & arborum foliis recentibus ante glandis Fagineæ vsum à Pelage traditum, victitasse creditur. Idem Herm. Achudon Pirum syluaticam, Achrada dicit, & apud quosdam, vt & apud se vrbana fertiliorem prædicari. Nicandro Cάχρη, vt citat H. Iun. quo nomine putatur vsus fuisse Virgilius in 3. Aeneid.

Victum infelicem baccas, lapidosaque corna.

Ἀχλαὶ Theocr. Schol. quomodo in ἴχνη pro syluestri Piro accipitur, apud eundem & apud Poëtas quosdam alios, atque adeò apud ipsum quoque Theophrastum, vt iam suprà dictum. Had. Iun. in suo Nomenclatore mutato ρ in λ scribit dici. [nisi sit mendum scripturæ, nam ita scriptum apud nullum alium inuenimus: dixerat tamen idem iam prius ἀχραὶ, vt hac ratione ipsum legisse haud vana sit coniectura] Aliis ἴχνη. Ita ἴχνοι, ἀχράδες ἄγριαι, in Epigram. Græcorum. Vtraque vox ἀπὸ τοῦ ἄχνη, vt idem Theocr. annotat, hoc est, à suffocando. Vnde fortè nostrum Angst, & Latinorum *angustia*, qualis euenit iis, qui Pira syluestria comedunt & strangulatoria. Goropius diceret vtramque vocem tractam à Germanico. Sic Thrasybulus cùm deberet sententiam de re consulta suam dicere, à Lacedæmoniorum legatis munere corruptus, simulauit se Pira syluestria comedisse, & præ angustia oris non posse loqui, vt refert Zwingerus in suo Theatro.

Germ. Ein wilder birnbaum, wildebirn/holtzbirn/ & sawbirn Lonicero. Feldbirn Silesiæ. Belg. wildepeereboom/wildepeeren. Gall. *Poirier bastard, ou sauuage.* Ital. *pero seluatico.* Hisp. *Guadapero, ò Peruetano.* Angl. wild peare tree. Choufe pere tree/wory peare tree.

Ex Dioscoridis verbis facilè est colligere ipsum plures Piri syluestris species agnouisse, quando ei ἀχρὰς species tantùm ἀγρία est. Trago Pira syluestria varii generis sunt, inter quæ minutissima quæ dura & lapidosa sunt. Germ. Geißbonen.

Tab. Pira syl. trium generum facit. 1. Pira syluestria simpliciter, holtzbirn. 2. Pira syl. maiora, großholtzbirn. 3. Pira syl. minima, kleinholtzbirlein/Geißbonen.

Gerardus Anglus item distinguit. 1. Pirum strangulatorium minus, the small chefe peare. 2. Pirus syl. the wildehedge peare tree. 3. Pirus syl. minima, the wilde ceab peare tree. Cur autem tres figuras Pirorum satiuorum Tabernæmontani posuerit inter syluestres, & sex faciat, non indicata vel differentia, vel causa, ipsi excusandum relinquimus.

In Silesia quoq; duo genera obseruata Schw[illegible] k-feldio, maiora & minora. Apud nos Montbelgardi in syluis aliquot differentiæ obseruantur, potissimùm in fructibus conspicuæ, maiores, mediæ, paruæ, rotundæ, turbinatæ: pediculo longo & breuiori: sapore etiam differunt, quidam acerbiores, quidam magis edules.

Passim occurrunt in Germania, & locis circumiacentibus, præsertim in syluis, sepibus, & ad aruorum margines. Item in montosis. Neque his caret Gallia & Italia. Quin & in regione Græciæ Apia dicta nasci Achrades, vnde & Apii vocentur, Scaliger scribit. Et ex Theophrasto, Pirum syl. in calidis malè haberi, vt in Ægypto, vbi etiam mites Piri & Mali nihilo melius. Nullam prorsus syluestrem ibi in Pirorum genere, quòd germen nequeant emittere: mitem autem raram. In Heluetiæ montosis & asperis frequentes admodum sunt. Vix ante Octobrem fructum perficiunt. Florent cum cæteris, & plerumque etiam ante. Dioscor. & Plin. tardissimè eius fructum maturescere scribunt.

Pirus syluestris authore Theophrasto natura est terrena, acerba, solida. Dioscor. Achras syluestris, vim Piro satiuà adstringentiorem habet, & ad eadem conducit. Adstringunt & folia eius. Ligni verò ipsorum cinis efficacissimè his auxiliatur, quos fungi strangulant. Aiunt Fungos, si syluestria Pira cum eis coquantur, innoxios fieri. Pirum syluestre, inquit Plin. concidituꝛ, suspensúmque siccatur ad sistendam aluum, quod & decoctum eius potum præstat. Decoquuntur & folia cum pomo ad eosdem vsus. Galeno quoque Pira syluestria magis, quàm reliqua adstringunt & desiccant: & proinde sanè maiora vulnera glutinant, fluxúique repellunt. Folia Piri syluestris, æquè ac domestici, ad vuluæ procidentias, aliáque mala vtilia sunt, notante Trago. Piraster, tette Curtio, easdem cum Piro satiua vires habet, verùm longè efficaciores. Fungi quoque innocentiores tutioréſque fient, si in Piastri vel fructu vel folio cocti fuerint. Prosunt etiam contra eosdem Pira confestim sumpta, nec non etiam lixiuia ex cinere eius arboris facta, & cum sale, posca, vel nitro epota.

Sed eruditis atque in arte versatis hoc loco considerandum relinquimus, an tutus sit vsus Pirorum syl. cum Fungis, vt non noceant, vel vt nocumentum tollant. Nam quis credat ab iis venenatam qualitatem in Fungis malignis retundi? Imò censemus Pira eorúmve folia, etiam cum salubribus fungis prorsus inutilia. Quippe Fungi cuiuscunque tandem generis sint, quò citiùs à natura deiiciuntur & extra corpus pelluntur, eò salubriùs, quum ventriculum grauent, aut lancinent vexéntve, ac vt Dioscor. ait, πνεύματος πάντας τοὺς ἐντὸς ἀγχόντας, omnes spiritus via quasi laqueo intercluſa præfocant. At Pira & eorum folia, potissimùm syluestrium, cùm polleant adstrictione non parua, ac certè ne modica quidem, sed magna, superius ventriculi os coarctant, quominus per vomitum reiici queant, similiter & aluum constringendo eorundem expulsionem difficiliorem reddunt, contra Aph. Hippoc. Quò natura vergit, eò ducere oportet. Atqui natura in iis, qui assumpserunt venenatos Fungos, vel etiam non venenatos copiosiùs, conatur eos per vomitum vel aluum reiicere. Enimuerò sanè si aliquis Pirorum syluestrium eorúmve foliorum ad assumptos fungos vsus esse possit: hunc potissimùm esse putamus in iis, qui fortè ab eorum esu in [illegible] inciderint. Vomitum tamen præsertim, quem ipse quoque Dioscor. præscribit, dicens: Confestim succur-

Loci & tempus.

vires & vsus.

Folia.

Ligni cinis.

Alui fluxus.

Vulua procid.

Ad fungos.

Pira syl. ad fungos nihil conferre contra quorundam opinionem.

Liter Prints (Liter Prints) [Liter Prints] [Liter Prints] [Liter Prints]

Plantarum differentiæ. Plantarum differentiæ sunt quinque, nempe genus, species, varietas, folium, flos, fructus. Genus est quod ex similibus constat, & ex quo species oriuntur. Species est quæ ex genere oritur, & ex similibus constat. Varietas est quæ ab eadem specie differt, & ex ea oritur. Folium est quod ex genere, specie, varietate, flore, fructu, aut semine oritur. Flos est quod ex genere, specie, varietate, folio, fructu, aut semine oritur. Fructus est quod ex genere, specie, varietate, folio, flore, aut semine oritur.

Plantarum partes. Plantarum partes sunt quinque, nempe radix, caulis, folium, flos, fructus. Radix est quæ ex semine oritur, & ex qua caulis oritur. Caulis est qui ex radice oritur, & ex quo folium oritur. Folium est quod ex caule oritur, & ex quo flos oritur. Flos est qui ex folio oritur, & ex quo fructus oritur. Fructus est qui ex flore oritur, & ex quo semen oritur.

Plantarum species. Plantarum species sunt quinque, nempe herba, frutex, arbor, suffrutex, planta. Herba est quæ ex radice oritur, & ex qua caulis oritur. Frutex est qui ex radice oritur, & ex quo caulis oritur. Arbor est quæ ex radice oritur, & ex qua caulis oritur. Suffrutex est qui ex radice oritur, & ex quo caulis oritur. Planta est quæ ex radice oritur, & ex qua caulis oritur.

Plantarum varietates. Plantarum varietates sunt quinque, nempe color, odor, sapor, figura, magnitudo. Color est quo planta differt. Odor est quo planta differt. Sapor est quo planta differt. Figura est qua planta differt. Magnitudo est qua planta differt.

Plantarum folia. Plantarum folia sunt quinque, nempe simplex, compositum, pinnatum, digitatum, palmatum. Simplex est quod ex uno constat. Compositum est quod ex pluribus constat. Pinnatum est quod ex pluribus constat, & ex quo pinnæ oriuntur. Digitatum est quod ex pluribus constat, & ex quo digiti oriuntur. Palmatum est quod ex pluribus constat, & ex quo palmæ oriuntur.

Plantarum flores. Plantarum flores sunt quinque, nempe simplex, compositum, umbellatum, spicatum, racemosum. Simplex est qui ex uno constat. Compositus est qui ex pluribus constat. Umbellatus est qui ex pluribus constat, & ex quo umbellæ oriuntur. Spicatus est qui ex pluribus constat, & ex quo spicæ oriuntur. Racemosus est qui ex pluribus constat, & ex quo racemi oriuntur.

Plantarum fructus. Plantarum fructus sunt quinque, nempe capsula, bacca, drupa, pomum, legumen. Capsula est quæ ex pericarpio constat, & ex qua semina oriuntur. Bacca est quæ ex pericarpio constat, & ex qua semina oriuntur. Drupa est quæ ex pericarpio constat, & ex qua semina oriuntur. Pomum est quod ex pericarpio constat, & ex quo semina oriuntur. Legumen est quod ex pericarpio constat, & ex quo semina oriuntur.

Plantarum semina. Plantarum semina sunt quinque, nempe nudum, tectum, alatum, plumosum, hamosum. Nudum est quod ex uno constat. Tectum est quod ex pluribus constat. Alatum est quod ex pluribus constat, & ex quo alæ oriuntur. Plumosum est quod ex pluribus constat, & ex quo plumæ oriuntur. Hamosum est quod ex pluribus constat, & ex quo hami oriuntur.

Lonic. reprehend. Verùm non benè Fraxini loco posita. Nec quicquam nos farinacei aut puluerulenti obseruauimus in Sorbo aucuparia. Rectiùs ab altera parte candicantibus foliis nomen tractum putasset, quod tamen nondum asserimus. Gesnero ornus, grosser Mälbaum / Wicläsch / vt ille interpretatur, Ornus aucuparia. Eidem alibi, Fraxinus aucuparia qui & Sorbum aucup. Bellonii vocare solebat. Lob. & Penæ Sorbus sylu. alpina: Gall. *Cormier Sauuage.* Cast. Dur. idem. Hist. Lugd. Sorbus Torminalis, sylueſtris arbor à Sequanis *Tormigne* nominatur, magna nõnunquam spectatur: & addit, Plinium quartum hoc Sorborum genus constituere. Et alio loco eidem: Sorbus sylu. Matthiol. Torminalis vera. Atque sic, ne careret multitudine, duas icones posuit unius arboris, & quidem locis diuersis: nec videmus cur veram dicat Torminalem, & Plinii quartum genus: quandoquidem Plinius eam dicit foliis penè Platani, à quo folio hæc, de qua & illa & nos agimus, multùm diuersa: vt suspicionem nobis iniiciat, ei nec Platanum nec Sorbum Torminalem probè fuisse cognitam. Clusio Sorbus aucuparia. Germ. Vogelbeer / vel Maßbeer dicta. Vngaris Vorooberfinye. Nec (addit idem) cur Dalechamp. Torminalem censeat, vllam video causam, cùm eius rubris baccis nemo Velcatur, sed solis Turdis aliisque sylueolis auibus, Gallinagine præsertim expetatur. Cæsalp. Sorbus sylu. in Alpibus, baccas ferens rubentes, similes Sorbo Torminali. Calceolar. Sorbus racemosa. Camer. Sorbus aucupalis: & aucuparia Thalio. Tabern. in Icon. Sorbus sylu. Wildsporbirn / Wilderſperwerbaum: Et in hist. Sorbus 2. sylu. Schvvenckf. Sorbus montana aucuparia. Ebereſchenbaum. In ducatu V Virtemb. & circa Boll. vocant Adelsbeer / & Sperbeeren: Quidam & Stinckbeer. In Rhætia uocant Wieleſche. Burgundi, *Aguillon.*

Ornus. *Fraxinus aucup.* *Sorbus sylu.* *Sorbus torm.* *H. Lugd. narratur.* *Dalech. reprehē.* *Sorb. racemoſa*

Locus & Tempus. Creſcit Vliginosis & opacis syluis, & in vallibus, & secus ripas torrentium, quibus maximè locis gaudet. Thalius scribit passim in Hercynia Saxonorhoringica prouenire. Prouenit etiam in altissimis montibus, vt in monte Baldo quem & Fractum vocant autoribus Gesnero & Calceolario. Floret Maio & Iunio. In Silesia quoque [vt annotat Schvvenckf.] arbor notissima, montibus propria: vbi flos in Corymbis Iulio, fructus sequitur primùm viridis, deinde ruber, qui perficitur Septembri. Colitur etiam Göppingæ in horto Ill. E. C. V Virt. Iacobus Cargillus Medicus doctissimus & aliquando conuictor noster & amanuẽsis, testatur in Scotia in insigniter proceras arbores adolescere: baccas venales nonnunquam in forum adferri. Prouenit etiam in montibus Alsaticis, Burgundicis, in monte *Saleue*, propè Geneuam: circa fontes acidos Griesbachianos, in Münchenstein propè Basileam. Nostra cura etiam plantata fuit in hortum Month.

Vires & vſus. *ad aucupia.* Aucupes Germani fructu eius auibus insidiantur. Baccæ à Merulis, Turdis & eiusmodi auibus hyeme magnoperè quæruntur: nos etiam baccas eius inuenimus in ingluuie Attagenis [Haſelhun vocant] & Turdi viſciuori, quem Troſtel vocãt, itémque Merulæ, quæ Bergamſel dicitur. Sapor tamen earum tam ingratus est, vt gustantem caperurefrontem cogant: vnde in morosos & quibus frons nubila, dicterium vulgi apud Scotos, ingratiores esse quàm sint Sorbi aucupariæ baccæ, vti referebat D. Cargillus. Aiunt lignum vtile ad clauos, qui rotarum molarium alas retinent. Falluntur, inquit Turnerus, Londinenses qui pro corticibus Tamaricis, Sorbi dictæ Whitetree corticibus vtuntur. Baccæ Matthiolo adstringunt, siccant & repellunt, quæ per hyemem ad aucupia asseruantur: ea enim Turdis gratissima sunt, vti dictum. Virgæ eius, quòd solidè robustæque sint materiæ, pro stimulis boum expetuntur.

Adag. de Sorbo. *Lignum.* *Baccarum temperam.*

DE SORBO TORMINALI, ET CRATÆGO THEOPHRASTI.

CAP. VII.

Deſcriptio TOrminalis autem Sorbus figurâ differt à vulgari: siquidem folia, *Folia.* sambuci aquaticæ folia æmulãtur: acutiùs tamen & argutiùs incisa atque serrata, pedis anserini formâ, excurrente in singulos angulos neruo, vtrinque penè glabra, potissimùm autumno: apparent tamen pili in pediculis vncialibus & sesquiuncialibus, sapore subadstringente, interdum etiam in iis quædam tubercula. Florum dispositio, quæ in *Flores.* vulgari, ex pallido candidi, Cortice fatacei, candidi) quibus succrescunt fructus rotundi vmbilicati, quales Oxyacanthæ vulgaris, coloris ferruginei, punctulis albidis notati, cùm sunt molles sa- *Fructus.* poris primùm austeri, tandem vbi mollescunt acidulo, grato: in quibus callus vel crusta bina vel terna semina continens Piri seminibus similia, minora, penè triangula, coloris ferè castaneæ, *Semina.* nonnihil subausteta, medullâ albâ. Cortice teguntur rami spadiceo subluteóue-, adstringente, *Cortex.* amaricante: caudex verò albicante, læui: (Cordus flauo cortice vestitam, & Piro æqualem arborem dicit) Materies alba, duráque. Oculi im- *Materies. Oculi.* bricatas conorum scandulas æmulantur, rotundi ferè, non acuti, vt in Sorbo Alpina.

Cratægus Theophr. Hanc arborem quidam Crategum Theophrasti dicunt: quapropter quæ ad eius descriptionem faciant, ex eo hic consignanda. Cratægus in- *Deſcriptio Theophr.* quit, quam & Cratægona vocant, folium habet Mespili, (μεσπίλης) nempe Aroniæ Dioscor. Anthedonis Theophrast. [eius enim solùm folia descripsit Theophrast. non aliarum. Dal.] rigidum, [στιφρὸν: quam vocem & de Anthedonis folio vsurpat] sed maius, latius, longius, eius modò laciniatum: [legendum enim: ἐ Ν χ α τ ε χ ε ι ἰ χ ε ι ὅ σ π ε ρ τ ὸ ἀ ν θ ε ῖ ο ν: non verò ἐ Ν χ α τ ε χ ε ι ἰ χ ε ι &c: vt vulgati codices habent.] Arbor ipsa, haud valdè procera, nec crãssa. Materies vana, solida, flaua, cortice tecta læui, sicut Mespilus. Communiter vnicam radicem in profundum agit. Fructum habet rotundum, magnitudine Cotini [Athen. κύτινον habet: vulgati codices, κύδωνα] qui matu- *Cotinus.* rescens flauescit, [ξανθὸς γίνεται, non vt Ath. ξανθὸς] & quodammodo nigrescit: (ὑπομελαίνεται) succo

Theoph. vita ſua.

Mesp. filu. & gustu, qualis Mespili. Vt proinde Mespilus sylue-stris videri possit.

Nomina & synonyma, authorumque sententiæ.

Magna est authorum diuersitas de hac arbore aliquid scribentium, in nominibus. Theophrastum citans Athæn. in mendosis exemplaribus κράταιγον habet. Est verò idem Theoph. κράταιγον vel κραταιγών, vti patet ex loco citato. Porrò Sorbum de qua hic agimus Plin. quartum genus torminale appellat, remedio tantùm probabile, assiduum prouentu, minimúmque pomo, arbore à reliquis Sorbis dissimili, foliis penè [planè alii.] Platani. Plinius [inquit Dal.] Sorbi sylueſtris, quam Aucupariam Herbarii vocant, Sequani verò lignatores *Tormigni*, & quæ vera Torminalis est, nusquam meminit: Cratægi verò folia cùm fortè vidisset, ea strictum & negligenter descripsit, Torminalisque Sorbi esse credidit, nunquam alibi facta Cratægi mentione, præterquam cap. 8. lib. 27. vbi Cratægum, quem Cratægonon seu Cratægona vocat, inconsideratè Aquifoliam [πλὴν ἀγρίας] Italorum esse tradit. Genus id Sorborum Andromacho dictum volunt ἐπιπωλὴν [vim cohibendi habens] quamuis nonnulli legant ἐπιστρὸν libr. 9. κατ' ἔντερα Galeni in curatione dysenteriæ. Idq; à Plauto significatum volunt in Pœnulo.

Genus 4. torminale.

Tormigni.

Plin. aut.

Cratægonem.

Adag. de Sorbo.

Hem mihi iam video propter te visitandum Sorbis.

Nempe Torminali: tormenta scilicet multa, & cruciatus esse perferendos. Quo etiam significatu vulgò Gall. *poires d'angoisses*, id est, Pira anxietatis dicunt.

Sorbus torminalis.

Cordo *Sorbus torminalis*, qui addit Romana authoritate Plinium quartum statuere Sorbi genus, quod torminale vocat. Theoph. è Mespilorum genere putat, nec immeritò: æmulatur folio veram Mespilum, proprio nomine eam κράταιγον Theophrast. appellat. Germ. Elrzenbaum: fructus Elrzbeer.

Mespili genus.

Sorbus sylu.

Trago in Hist. Germ. Areßel/ Eſchróßel. est, [Sorbus sylueſtris] wild Sperwerbaum, videlicet quartum genus Torminale. Et in Hist. Lat. idem dicit, & Ruellium suæ sententiæ suffragari testatur. Ac meminit quidem Ruellius Sorbi Torminalis ex Veterum sententia, verùm an hanc arborem, de qua hic agimus, vel aliam intellexerit, nescimus, nec apparet ex loco à Trago citato.

Tragus notatur.

Sorbus torm.

Anguil. κράταιγον, Cratægus eadem planta est cum Sorbo Torminali Plinii. An Bellonio Sorbus torminalis, quam Galli *Alisier* nominant? Solenus: Cratægus Theophrast. Prouincialibus *Aliguier*, Delph. *Alier*, est Plin. Aquifolia folio deciduo. Cratægi Theoph. fructus dicitur à Dioſc. Epimelis. Idem Soler. putabat Sorbum torminalem Plin. esse Philyram fœminam Theophr. addens dici Delphinatibus *Terlier*, de qua postea. Athenæi verba de Cratægone sunt cap. de Cerasso, quia eandem existimauit cum Theoph. Cerasso. Rob. Const. dicit Cratægonem vulgò dici *Magelet*: quam autem plantam intelligat eo nomine, nondum nobis constat. Vix putamus ipsum Machaleb putasse. Gualth. Illyss. Epimelis, Vnedo: ἀμανιτὶς. Cornar. Mespili 2. genus & Epimelis Dioſc. & Gal. cui & Vnedo dicitur. Galenum secutus Paulus. Sed Plin. Vnedonem, quæ Gal. & Paulo Epimelis est, cum Memecylo Arbuti fructu confundit. Gal. in glossis notat, Hipp. ἀμανιτὶδα dixisse Epimelidas à Dioſc. appellatas. Hipp. 1. de morb. mul. ἀμανιτίδα. Verùm Cornar. opiniones nobis non placent, vt apparebit suis locis.

Aquifolia folio decid. Plinij. Epimelis.

Magalet. Rob. Const.

Amanitis Hip. Mespili genus. Vnedo. Plin. error.

Cornar.

Turnero Sorbus Torminalis Plin. folio Platani: Angl. est fetuisc tree, quasi dicas sorbus tree. Qui rei herbariæ studiosi sunt, [vt scribit Bruer.] apud Gallos Lugdunenses Loton eam esse arborem existimarunt, quam vulgus Alysiam cognominat.

Lotus Alyſſo

Matth. in Dioſc. Sorbus sylu. altera. Sorbus Torminalis Plin. non est [ait ille] Cratægus Theoph. vt existimauit Anguillara: Cratægo folium Mespili prolixum, marus, latius, oblongius, nec serratum: huic Sorbo ligni materies nec versicolor, nec valida, nec flaua, qualis Cratægo esse debet. Miramur verò apud quem Theophrastum vel alium quemuis authorem Matthiol. legerit Cratægon.

Anguil. reprem.

Matth. err.

Du Choul nascitur ad latera montis Pilati, *Treilly* vulgò dicta arbor, quam Tiliam fœminam nonnulli vocant, alij Sorbum Torminalem, alii Loti speciem esse dicunt.

Tilia fem.

Lotus. Sorb. torm.

Gesnero Sorbus torminalis, in diuersis locis. Item in Cit. Pl. Vnedo Epimelidis fructus est, diuersus à Memecylo Arbuti fructu.

Vnedo.

Lonic. Sorbum torminalem dictum putat: quia medetur torminibus, ὃς ἐστὶ das Grimmen/ vt ille ait: Verùm lectori cõsiderandum relinquimus, an intellexerit Lonicerus, quid sint tormina, quasi verò Colicæ medeantur Sorba, & non potiùs Dysenteriæ. Cist. Dur. Sorbi sylu. alia species. Dod. Sorbus sylu. & Plin. torminalis. Lob. & Pen. Sorbus torminalis, folio Aceris, vitis, aut Populi albæ. Clus. Sorbus torm. Plin. & Herbariorum vulgò, Germ. Adlasber: Vngaris, Barkoczea fa.

Lonicerus aut.

Sorbus silu. torm.

Hypomelides Palladij.

Hist. Lugd. Cratægus Theophr. Hypomelides Palladii quidam esse opinantur. Arborem hanc Cratægum esse Theophrasti non obscurè quis existimauerit, etsi reclamante Matthiolo: oratio namque Theophrasti satis aptè exprimit plantam hic adpictam. Matthiolus Sorbum torminalem esse putat, cui Plinii authoritas vtcunque fauere videtur. At Plinius hîc dormitasse videri possit, nusquam enim is alibi neque Sorbi sylu. quæ proculdubio torminalis est, meminit, neque Cratægi, arboris vtriusque crebrò ab authoribus memoratæ, præter quàm eo loco, in quo Theophrasti Cratægum, quem Cratægonum siue Cratægona [vt iam priùs dictum] vocat, Aquifoliam esse Italorum perperàm scribit. Quare facilè fuit Plinium pro Cratægo, Sorbum Torminalem nominasse. Sed eadem Hist. Lugd. alio loco eiusdem arboris aliam figuram, & sic duas vnius, proponit, Sorbum sylueſtrem siue Torminalem. Matth. & Cratægum Theoph. vocitans.

Cratægum esse Sorbi torm. Matth. err.

Hist. Lugd. err.

Plin. reprehen.

Cæsalp. quoque Sorbum torminalem ait videri esse Cratægum Theophr. folio Mespili, id est, *Azarolus* Italorum: & cum Mespilo magis conuenire, quàm cum Sorbo, quòd fructus osſiculum habeat.

Mespilus Azarolus.

Camerar. Sorbus torminalis siue Cratægus Theophr. vt peritiſſimi quique volunt. Goropius in Sorborum genere ait esse torminalia dicta, quòd torminibus siue Dysenteriæ medeantur.

Sorb. torm. Gesn.

Tabern. in Icon. Sorbum torminalem: in Hist. Sorbum torminalem tertiam vocat.

C. Bauh. subscribit iis qui Cratægum Theophr. dicunt. Basileæ & locis vicinis Elschbirle/, alii Oelsbirle vocant. Burgundi & Montbel. arborem *Auier* & *Aigretier* fructum verò *Anates*. Fert & Visicum, vbi obseruauimus.

Visicum Sorba.

Nascitur vt plurimùm in locis montanis, solo pingui, aut interdum etiam saxoso, inter Fagos locis sylueſtribus, quamuis in hortos transplantata nullo negotio proueniat. Plurima prouenit ad Hercyniam syluam, & circa Ienam autore Cordo.

Locus & tempus.

Frequens

Ranunculus Flammula, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1000. Fl. Dan. t. 1000. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6. Ranunculus Flammula, β. reptans, Linn. Sp. Pl. 554. Ranunculus reptans, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1001. Fl. Dan. t. 1001. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Lingua, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1002. Fl. Dan. t. 1002. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Ficaria, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1003. Fl. Dan. t. 1003. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus aquatilis, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1004. Fl. Dan. t. 1004. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus fluitans, Lam. Fl. Fr. 3. p. 304. Ranunculus aquatilis, β. fluitans, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1005. Fl. Dan. t. 1005. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus hederaceus, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1006. Fl. Dan. t. 1006. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus hederaceus, β. Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19. Ranunculus aquatilis, β. Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19.

Ranunculus heterophyllus, Weber, Fl. Holsat. p. 1. Ranunculus aquatilis, γ. heterophyllus, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1007. Fl. Dan. t. 1007. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6. Ranunculus aquatilis, δ. Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6.

Ranunculus pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1. Ranunculus aquatilis, ε. pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ζ. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Batrachium, Poir. Encycl. 6. p. 1. Ranunculus aquatilis, η. Batrachium, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1008. Fl. Dan. t. 1008. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, θ. Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ι. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, κ. Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19. Ranunculus aquatilis, λ. Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19.

Ranunculus heterophyllus, Weber, Fl. Holsat. p. 1. Ranunculus aquatilis, μ. heterophyllus, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1007. Fl. Dan. t. 1007. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6. Ranunculus aquatilis, ν. Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6.

Ranunculus pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1. Ranunculus aquatilis, ξ. pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ο. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Batrachium, Poir. Encycl. 6. p. 1. Ranunculus aquatilis, π. Batrachium, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1008. Fl. Dan. t. 1008. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ρ. Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, σ. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, τ. Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19. Ranunculus aquatilis, υ. Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19.

Ranunculus heterophyllus, Weber, Fl. Holsat. p. 1. Ranunculus aquatilis, φ. heterophyllus, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1007. Fl. Dan. t. 1007. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6. Ranunculus aquatilis, χ. Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6.

Ranunculus pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1. Ranunculus aquatilis, ψ. pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ω. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Batrachium, Poir. Encycl. 6. p. 1. Ranunculus aquatilis, α. Batrachium, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1008. Fl. Dan. t. 1008. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, β. Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, γ. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, δ. Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19. Ranunculus aquatilis, ε. Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19.

Ranunculus heterophyllus, Weber, Fl. Holsat. p. 1. Ranunculus aquatilis, ζ. heterophyllus, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1007. Fl. Dan. t. 1007. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6. Ranunculus aquatilis, η. Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6.

Ranunculus pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1. Ranunculus aquatilis, θ. pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ι. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Batrachium, Poir. Encycl. 6. p. 1. Ranunculus aquatilis, κ. Batrachium, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1008. Fl. Dan. t. 1008. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, λ. Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, μ. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ν. Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19. Ranunculus aquatilis, ξ. Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19.

Ranunculus heterophyllus, Weber, Fl. Holsat. p. 1. Ranunculus aquatilis, ο. heterophyllus, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1007. Fl. Dan. t. 1007. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6. Ranunculus aquatilis, π. Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6.

Ranunculus pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1. Ranunculus aquatilis, ρ. pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, σ. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Batrachium, Poir. Encycl. 6. p. 1. Ranunculus aquatilis, τ. Batrachium, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1008. Fl. Dan. t. 1008. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, υ. Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, φ. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, χ. Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19. Ranunculus aquatilis, ψ. Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19.

Ranunculus heterophyllus, Weber, Fl. Holsat. p. 1. Ranunculus aquatilis, ω. heterophyllus, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1007. Fl. Dan. t. 1007. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6. Ranunculus aquatilis, α. Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6.

Ranunculus pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1. Ranunculus aquatilis, β. pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, γ. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Batrachium, Poir. Encycl. 6. p. 1. Ranunculus aquatilis, δ. Batrachium, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1008. Fl. Dan. t. 1008. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ε. Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ζ. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, η. Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19. Ranunculus aquatilis, θ. Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19.

Ranunculus heterophyllus, Weber, Fl. Holsat. p. 1. Ranunculus aquatilis, ι. heterophyllus, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1007. Fl. Dan. t. 1007. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6. Ranunculus aquatilis, κ. Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6.

Ranunculus pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1. Ranunculus aquatilis, λ. pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, μ. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Batrachium, Poir. Encycl. 6. p. 1. Ranunculus aquatilis, ν. Batrachium, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1008. Fl. Dan. t. 1008. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ξ. Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ο. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, π. Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19. Ranunculus aquatilis, ρ. Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19.

Ranunculus heterophyllus, Weber, Fl. Holsat. p. 1. Ranunculus aquatilis, σ. heterophyllus, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1007. Fl. Dan. t. 1007. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6. Ranunculus aquatilis, τ. Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6.

Ranunculus pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1. Ranunculus aquatilis, υ. pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, φ. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Batrachium, Poir. Encycl. 6. p. 1. Ranunculus aquatilis, χ. Batrachium, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1008. Fl. Dan. t. 1008. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ψ. Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ω. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, α. Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19. Ranunculus aquatilis, β. Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19.

Ranunculus heterophyllus, Weber, Fl. Holsat. p. 1. Ranunculus aquatilis, γ. heterophyllus, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1007. Fl. Dan. t. 1007. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6. Ranunculus aquatilis, δ. Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6.

Ranunculus pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1. Ranunculus aquatilis, ε. pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ζ. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Batrachium, Poir. Encycl. 6. p. 1. Ranunculus aquatilis, η. Batrachium, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1008. Fl. Dan. t. 1008. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, θ. Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ι. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, κ. Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19. Ranunculus aquatilis, λ. Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19.

Ranunculus heterophyllus, Weber, Fl. Holsat. p. 1. Ranunculus aquatilis, μ. heterophyllus, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1007. Fl. Dan. t. 1007. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6. Ranunculus aquatilis, ν. Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6.

Ranunculus pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1. Ranunculus aquatilis, ξ. pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ο. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Batrachium, Poir. Encycl. 6. p. 1. Ranunculus aquatilis, π. Batrachium, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1008. Fl. Dan. t. 1008. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ρ. Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, σ. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, τ. Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19. Ranunculus aquatilis, υ. Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19.

Ranunculus heterophyllus, Weber, Fl. Holsat. p. 1. Ranunculus aquatilis, φ. heterophyllus, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1007. Fl. Dan. t. 1007. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6. Ranunculus aquatilis, χ. Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6.

Ranunculus pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1. Ranunculus aquatilis, ψ. pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ω. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Batrachium, Poir. Encycl. 6. p. 1. Ranunculus aquatilis, α. Batrachium, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1008. Fl. Dan. t. 1008. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, β. Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, γ. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, δ. Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19. Ranunculus aquatilis, ε. Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19.

Ranunculus heterophyllus, Weber, Fl. Holsat. p. 1. Ranunculus aquatilis, ζ. heterophyllus, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1007. Fl. Dan. t. 1007. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6. Ranunculus aquatilis, η. Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6.

Ranunculus pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1. Ranunculus aquatilis, θ. pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ι. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Batrachium, Poir. Encycl. 6. p. 1. Ranunculus aquatilis, κ. Batrachium, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1008. Fl. Dan. t. 1008. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, λ. Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, μ. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ν. Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19. Ranunculus aquatilis, ξ. Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19.

Ranunculus heterophyllus, Weber, Fl. Holsat. p. 1. Ranunculus aquatilis, ο. heterophyllus, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1007. Fl. Dan. t. 1007. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6. Ranunculus aquatilis, π. Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6.

Ranunculus pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1. Ranunculus aquatilis, ρ. pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, σ. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Batrachium, Poir. Encycl. 6. p. 1. Ranunculus aquatilis, τ. Batrachium, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1008. Fl. Dan. t. 1008. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, υ. Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, φ. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, χ. Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19. Ranunculus aquatilis, ψ. Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19.

Ranunculus heterophyllus, Weber, Fl. Holsat. p. 1. Ranunculus aquatilis, ω. heterophyllus, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1007. Fl. Dan. t. 1007. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6. Ranunculus aquatilis, α. Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6.

Ranunculus pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1. Ranunculus aquatilis, β. pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, γ. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Batrachium, Poir. Encycl. 6. p. 1. Ranunculus aquatilis, δ. Batrachium, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1008. Fl. Dan. t. 1008. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ε. Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ζ. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, η. Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19. Ranunculus aquatilis, θ. Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19.

Ranunculus heterophyllus, Weber, Fl. Holsat. p. 1. Ranunculus aquatilis, ι. heterophyllus, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1007. Fl. Dan. t. 1007. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6. Ranunculus aquatilis, κ. Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6.

Ranunculus pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1. Ranunculus aquatilis, λ. pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, μ. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Batrachium, Poir. Encycl. 6. p. 1. Ranunculus aquatilis, ν. Batrachium, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1008. Fl. Dan. t. 1008. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ξ. Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ο. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, π. Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19. Ranunculus aquatilis, ρ. Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19.

Ranunculus heterophyllus, Weber, Fl. Holsat. p. 1. Ranunculus aquatilis, σ. heterophyllus, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1007. Fl. Dan. t. 1007. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6. Ranunculus aquatilis, τ. Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6.

Ranunculus pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1. Ranunculus aquatilis, υ. pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, φ. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Batrachium, Poir. Encycl. 6. p. 1. Ranunculus aquatilis, χ. Batrachium, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1008. Fl. Dan. t. 1008. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ψ. Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ω. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, α. Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19. Ranunculus aquatilis, β. Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19.

Ranunculus heterophyllus, Weber, Fl. Holsat. p. 1. Ranunculus aquatilis, γ. heterophyllus, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1007. Fl. Dan. t. 1007. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6. Ranunculus aquatilis, δ. Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6.

Ranunculus pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1. Ranunculus aquatilis, ε. pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ζ. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Batrachium, Poir. Encycl. 6. p. 1. Ranunculus aquatilis, η. Batrachium, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1008. Fl. Dan. t. 1008. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, θ. Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ι. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, κ. Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19. Ranunculus aquatilis, λ. Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19.

Ranunculus heterophyllus, Weber, Fl. Holsat. p. 1. Ranunculus aquatilis, μ. heterophyllus, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1007. Fl. Dan. t. 1007. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6. Ranunculus aquatilis, ν. Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6.

Ranunculus pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1. Ranunculus aquatilis, ξ. pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ο. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Batrachium, Poir. Encycl. 6. p. 1. Ranunculus aquatilis, π. Batrachium, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1008. Fl. Dan. t. 1008. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, ρ. Lenormandi, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, σ. Godronii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1. Ranunculus aquatilis, τ. Drouetii, Schultz, Fl. Gall. Germ. Exs. 1. p. 1.

Ranunculus Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19. Ranunculus aquatilis, υ. Baudotii, Godron, Fl. Lorr. 1. p. 19.

Ranunculus heterophyllus, Weber, Fl. Holsat. p. 1. Ranunculus aquatilis, φ. heterophyllus, Linn. Sp. Pl. 554. Engl. Bot. t. 1007. Fl. Dan. t. 1007. Hook. Fl. Scot. 1. p. 6.

Ranunculus Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6. Ranunculus aquatilis, χ. Petiveri, Koch, Syn. Fl. Germ. 1. p. 6.

Ranunculus pantothrix, Jord. Pug. Pl. Nov

Liege, the Bishop of Liege, and the Ecclesiastical Electors.

ARMORIAL ENSIGNS OF THE PRINCE BISHOP OF LIEGE.

Liege, Prince of, Count of Looz, Duke of Bouillon, Count of Chiny, Marquis of Franchimont, Count of Horne, Count of Rochefort, Count of Hoogstraeten, Count of Perwez, Count of Agimont, Count of Durbuy, Count of Reckheim, Count of Blankenheim, Count of Gronsfeld, Count of Stolberg, Count of Wartenberg, Count of Corswarem, Count of Closter-Rath, Count of Elsy, Count of Montenaken, Count of Wassenaer, Count of Overyssche, Count of Wisch, Count of Dalhem, Count of Fauquemont, Count of Vroenhoven, Count of Homes, Count of Rummen, Count of Warfusée, Count of Aigremont, Count of Cronenburg, Count of Frankenberg, Count of Hamal, Count of Wylre, Count of Ville, Count of Ottignies, Count of Haccourt, Count of Waroux, Count of Heers, Count of Walhain, Count of Jauche, Count of Oreye, Count of Bergh, Count of Hollogne, Count of Fallais, Count of Hamal, Count of Ciney, Count of Rochefort, Count of Montfort, Count of Franchimont, Count of Logne, Count of Duras, Count of Bronckhorst, Count of Batenburg

Lib. I. Cap. I. Quæ sponte nascuntur, & quæ sata. Quæ sponte nascuntur, & quæ sata.

Lib. I. Cap. I. Quæ sponte nascuntur, & quæ sata. Quæ sponte nascuntur, & quæ sata.

Thales Milesius philosophorum primus, ut ferunt, defectum solis et lunæ deprehendit, et annum ad solis cursum accommodavit. Hic aquam dixit esse principium rerum, et ipsum mundum animatum, plenum deorum. Anaximander Thalis discipulus et successor, infinitum principium rerum dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Anaximenes Anaximandri discipulus, aera infinitum principium rerum dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Pythagoras Mnesarchi filius, Samius, primus philosophiæ nomen invenit, et se philosophum dixit. Hic numerum principium rerum dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Xenophanes Dexii filius, Colophonius, unum principium rerum dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Parmenides Pyretis filius, Eleates, unum principium rerum dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Zeno Teleutagoræ filius, Eleates, plenum principium rerum dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Leucippus Eleates, plenum et inane principium rerum dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Democritus Hegesistrati filius, Abderites, plenum et inane principium rerum dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Empedocles Meti filius, Agrigentinus, quatuor principia rerum dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Anaxagoras Hegesibuli filius, Clazomenius, infinitum principium rerum dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Archelaus Apollodori filius, Milesius, infinitum principium rerum dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Socrates Sophronisci filius, Atheniensis, principium rerum non dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Plato Aristonis filius, Atheniensis, principium rerum non dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Aristoteles Nicomachi filius, Stagirites, principium rerum non dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Hi omnes, quos nominavi, et quos omisi, philosophi fuerunt, et philosophiæ nomen tenuerunt.

Thales Milesius philosophorum primus, ut ferunt, defectum solis et lunæ deprehendit, et annum ad solis cursum accommodavit. Hic aquam dixit esse principium rerum, et ipsum mundum animatum, plenum deorum. Anaximander Thalis discipulus et successor, infinitum principium rerum dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Anaximenes Anaximandri discipulus, aera infinitum principium rerum dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Pythagoras Mnesarchi filius, Samius, primus philosophiæ nomen invenit, et se philosophum dixit. Hic numerum principium rerum dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Xenophanes Dexii filius, Colophonius, unum principium rerum dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Parmenides Pyretis filius, Eleates, unum principium rerum dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Zeno Teleutagoræ filius, Eleates, plenum principium rerum dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Leucippus Eleates, plenum et inane principium rerum dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Democritus Hegesistrati filius, Abderites, plenum et inane principium rerum dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Empedocles Meti filius, Agrigentinus, quatuor principia rerum dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Anaxagoras Hegesibuli filius, Clazomenius, infinitum principium rerum dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Archelaus Apollodori filius, Milesius, infinitum principium rerum dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Socrates Sophronisci filius, Atheniensis, principium rerum non dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Plato Aristonis filius, Atheniensis, principium rerum non dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Aristoteles Nicomachi filius, Stagirites, principium rerum non dixit, et ex eo omnia gigni, et in id omnia resolvi. Hi omnes, quos nominavi, et quos omisi, philosophi fuerunt, et philosophiæ nomen tenuerunt.

Digitized by Google

Epimelis. & Mespilum.

trà Monachis in Meſum, Meſpilus Setania ſiue Epimelis eſt vulgare Neſpilum, ſcilicet vt illi aiunt, Meſpilum Italicum de quo Dioſcor. Serapioni alia ſpecies Zaror, quam multi vocant Epimelidem. Hali Abbatis filio Zaurum vel Zarura citrinum, eſt vulgare Neſpilum Italicum. Per Neſpilum in Italia, abſolutè intelligitur Neſpulum vulgare. Anguil. Neſpolo Setaneo & ſimpliciter Neſpolo in Italia vulgatiſſimus.

Zaror. Epimelis. Zaurum. Neſpulum vulgare.

Matthiolus: Noſtrates Neſpili non ſunt Dioſ. prima Neſpilus. Quæ verò Meſpili aliquibus Setaniæ & Epimelides appellantur, vulgaribus noſtratibus collatæ, nihil inter ſe diſſentire comperiuntur. Quapropter nihil mirum Dioſcor. alterum hoc Meſpili genus, copiosè in Italia naſci. Verumtamen Galenum Epimelidis appellatione aliam arborem à noſtratibus Meſpilis diuerſam ſumpſiſſe, liquidò conſtat, quoniam lib.6.ſimpl. ſcribit eius fructum acerbum eſſe, & ventriculo noxium. Epimelida autem à ruſticis Italiæ Vnedonem nominari. Hoc inſuper illud confirmat, quòd Gal. de vtroque Meſpilorum genere ſeorſum diuerſis capitibus tradiderit. Hæc Matthiol. Nec tamen citat Galeni verba de ſecundo, nec vbi exſtet ille locus hactenus nobis conſtare potuit præter locum de Epimelide & Vnedone, olim pinxit Meſpilum folio ſerrato: nunc non ſerratum pingit, quaſi non vtraque ſpecie habeatur.

Setania. Epimelis.

Vnedo.

Matth. not.

Amatus in Dioſc. Meſpilum ſecundum genus vbique, inquit, vulgatum eſt, Penticoccum dictum, Setaneum. Epimelis à Dioſc. dicitur, quanquam Epimelis apud Gal. Vnedo ſit fructus Comari. Io. Agric. Meſpilus cum quinque lapidibus eſt fortaſſis ſecundum genus Meſpili, Epimelis, & apud H.p. & Gal. Amamelides nuncupatum. Comarum & Memecylon Theophraſti, Galenus falsò Epimelida vocat: Eſt enim Arbutus, de qua ſuo loco. Idem ſcribit in Corcopal Indiæ Prouincia Meſpilum eſſe colore albo, Mali magnitudine, de quo nos cap. de Guaiaua.

Penticoccus.

Epimelis. 3

Gal. not. Meſpilus alba.

Dodon. Meſpilus 2. Græcè μέσπιλα, eadémque Dioſc. quibuſdam Σιτάνιον, Sitanium aut Setanium: Maior ſpecies Gallicè *Neffle cultivée*: Brabantis poten Meſplen, μεσπίλη Theoph. eidem. Sub Meſpili voce haud alterius quàm Tricocci meminit: aitque Satanion Theophr. conuenire cum Meſpilo vulgari.

Sitanium.

Goropius in Vertumno. Meſpila noſtratia eo ſunt ſapore vt non vnum tantùm ſed complura etiam edere ſoleamus.

Lob. & Pen. Meſpilus Dioſc. de qua cecinit Politianus:

Regum imitata coronas Meſpila, &c.

Item Meſpilus domeſtica iisdem, edit. Belgica, ac vtrobique ſolio non ſerrato pingunt, ſicut & Camer. qui & ἀτταλίνον & σατάνιον dici ait, & eam, quæ maioribus eſt fructibus, Gallicam.

Meſp. Gallica.

Cæſalpinus verò aliam plantam Gallicam facit, in cæteris cum Dod. conſentit, ſicut & Cluſ. & alii. Quidam tamen cautiores Meſpilum noſtratem ſeu vulgarem appellare maluerunt, metuentes fortè ne quid temerè in re dubia pronunciarent.

Meſpilus ſerrato folio. Epimelis.

C. Bauh. Meſpilum folio ſerrato cum hoc titulo ad nos miſit. Sorbus ex qua Epimelis: Epimelis Galeni, Meſpilus 2. Dioſc. Vnedo ruſticorum Italorum. Idem in Animaduerſ. in Hiſt. Lugd. Meſpilum Setaniam ſtatuit noſtram eſſe vulgarem, cui folia nonnihil per ambitum ſerrata tribuit. Tragus tamen minimè ſerrata dicit: & ſanè Germanica ſerratis foliis non eſt. Quare Matthiolus in maioribus icon. Trag. Lob. & Dod. foliis integris pingunt. At in epitome ſua exhibet Matth. foliis ſerratis qualem & nos in Italia collegimus. Dal. ab iis diſſentit, qui vulgarem Meſpilum exiſtimant Setaniam ſiue Epimelidem Dioſc. folia ait non habere Malo ſimilia, nec minora, qualia Epimelidis eſſe dicit Dioſc. quin potiùs Lauro ſimilia, & foliis Mali maiora, fructum non rotundum eſſe, vt Epimelidis, ſed oblongum, infernè graciliorem, ſupernè latiorem ſiue turbinatum, ex ruſo liueſcere. Ex vnica autem lacunoſi vmbilici nota in Meſpilo noſtrate valdè perſpicua, quam etiam Epimelidi Dioſcorides aſſignat, inductos fuiſſe Herbarios, veriſimile eſſe, vt crederent Epimelidem eſſe. Epimelis autem ſiue Setanios Dioſc. & Gal. ſiue Meſpilus Anthenoides Theophr. alia eſt arbor Dalech. de qua pòſt. Cluſ. contrà aſſerit, vulgarem noſtram Meſpilum eſſe Dioſc. Epimelidem, quam & ἀτταλίνον appellari ait.

Lubet ſubnectere quæ olim Manardus de Meſpilo vulgò vocata ſcripſit. Pomum id, inquit, continetur ſub ſecundo Meſpili genere, Setanion & Epimelis vocato: de quo fortè ait Theoph. Setania fructum grandiorem, candidiorem, lignúmque intus mollius habentem, &c. Meſpilum noſtram magnitudine ita ſuperat Azarolum, vt ad iuſti Mali craſſitudinem aliquando accedat: coloréque eſt, ſi non plenè candido, ad candorem tamen plus quàm Azarolum deuergente, maturum faciliùs ſoluitur, vt ſuctu etiam ab edentulis ſuccus eius poſſit forberi: lignum intus mollius.

Manardus not.

Martellus Hermolaum carpit, quòd πυξάρια μὴ ἀκανθώδη, acinos molliore ligno conuerterit, quum πυξὸς nucleum, non acinum ſignificet. Sed Hermol. taxari in hoc non poteſt, niſi pariter & Plin. accuſetur, qui lib.15.c.20. eiſdem omnino verbis locum illum Theoph. in ſuam transcripſit hiſtoriam. Auic. lib.2. cap.453. Zarur ſiue Alzarur ſecundum genus vocari à Græcis dicit Teſelinon & Sentalium pro Setanio & Epimelide, facere capitis dolorem & eſſe malum ſtomacho: quæ ratione carent, bonis Authoribus aduerſantur, nec experimento comprobantur. Ea enim quæ adſtringunt, quum vapores deprimunt, caput potiùs iuuant, & vtilla adſtringente ventriculum roborant. Cauſa erroris Auic. fuiſſe putat Monar. quòd Comari vel Arbuti fructum, rem quidem à Meſpili vtroque genere diuerſam, nomine verò ſimilem [nam & ipſa Epimelis à Galen. & Paulo dicta eſt] cum Meſpilo confundit. Cur verò Comarum ſiue Arbutum Manardus effigie quoque cum vtroque Meſpili genere ſimilem dicat, non videmus: nobis plurimùm differre videtur. Illud etiam conſiderandum an Gal. & Paul. non malè Epimelidis nomen applicuerint Comaro, [ſi modò idem eſſe voluerint: nondum enim planè conſtat nobis.] Et cur non potiùs ſecuti ſint Dioſcoridem. Quo etiam loco Paulus meminerit Setaneæ, ſi id non fiat lib.7. ſub Epimelide, ſub litera E. nondum inuenimus. Idem dicimus de Galeno à quo Paulus deſumpſit. Vt apertè quod ſentimus exponamus. Exiſtimamus ſanè cum Cordo, Epimelidi ſiue Setaneæ, neſcio quâ incuriâ attribui vires quibus caret, nempe Arbuti ſiue Comari, quæ fortè meliùs Latinè dicta Vnedo à Plin. quàm Meſpilus Setanea, vt quidam volunt. Non propterea excuſamus Auic. qui perpendere debebat vires Meſpili Setaneæ ſiue Epimelidis. Illud addimus, ſi Comarus à Gal. & Paulo Epimelis dicta eſt, vt vult Manardus, ad quid illa repetitio in vtroque, vnius plantæ duobus locis, nempe ſub K. & ſub E. Paulus quoque non magis quàm Auic. excuſari poteſt. Apud Gal. fortè irre-

Martellus not. Hermol. cenſ.

Zarur. Azarur. Teſelinon. Sentalium. Auic. not.

Manardus not.

Gal. error.

pſit

Mercurius
Venus
Mars
Jupiter
Saturnus
Luna
Sol
Mercurius
Venus
Mars
Jupiter
Saturnus
Luna
Sol
Mercurius
Venus
Mars
Jupiter
Saturnus
Luna
Sol
Mercurius
Venus
Mars
Jupiter
Saturnus
Luna
Sol
Mercurius
Venus
Mars
Jupiter
Saturnus
Luna
Sol
Mercurius
Venus
Mars
Jupiter
Saturnus
Luna
Sol

Fig. III.

Fig. IV.

Fig. V.

Fig. VI.

Fig. VII.

Fig. VIII.

Fig. IX.

Fig. X.

Fig. XI.

Fig. XII.

Fig. XIII.

Fig. XIV.

Fig. XV.

Fig. XVI.

Fig. XVII.

Fig. XVIII.

Fig. XIX.

Fig. XX.

Fig. XXI.

Fig. XXII.

Fig. XXIII.

Fig. XXIV.

Fig. XXV.

Fig. XXVI.

Fig. XXVII.

Fig. XXVIII.

Fig. XXIX.

Fig. XXX.

Fig. XXXI.

Fig. XXXII.

Fig. XXXIII.

Fig. XXXIV.

Fig. XXXV.

Fig. XXXVI.

Fig. XXXVII.

Fig. XXXVIII.

Fig. XXXIX.

Fig. XL.

Fig. XLI.

Fig. XLII.

Fig. XLIII.

Fig. XLIV.

Fig. XLV.

Fig. XLVI.

Fig. XLVII.

Fig. XLVIII.

Fig. XLIX.

Fig. L.

Fig. LI.

Fig. LII.

Fig. LIII.

Fig. LIV.

Fig. LV.

Fig. LVI.

Fig. LVII.

Fig. LVIII.

Fig. LIX.

Fig. LX.

Fig. LXI.

Fig. LXII.

Fig. LXIII.

Fig. LXIV.

Fig. LXV.

Fig. LXVI.

Fig. LXVII.

Fig. LXVIII.

Fig. LXIX.

Fig. LXX.

Fig. LXXI.

Fig. LXXII.

Fig. LXXIII.

Fig. LXXIV.

Fig. LXXV.

Fig. LXXVI.

Fig. LXXVII.

Fig. LXXVIII.

Fig. LXXIX.

Fig. LXXX.

Fig. LXXXI.

Fig. LXXXII.

Fig. LXXXIII.

Fig. LXXXIV.

Fig. LXXXV.

Fig. LXXXVI.

Fig. LXXXVII.

Fig. LXXXVIII.

Fig. LXXXIX.

Fig. XC.

Fig. XCI.

Fig. XCII.

Fig. XCIII.

Fig. XCIV.

Fig. XCV.

Fig. XCVI.

Fig. XCVII.

Fig. XCVIII.

Fig. XCIX.

Fig. C.

Fig. CI.

Fig. CII.

Fig. CIII.

Fig. CIV.

Fig. CV.

Fig. CVI.

Fig. CVII.

Fig. CVIII.

Fig. CIX.

Fig. CX.

Fig. CXI.

Fig. CXII.

Fig. CXIII.

Fig. CXIV.

Fig. CXV.

Fig. CXVI.

Fig. CXVII.

Fig. CXVIII.

Fig. CXIX.

Fig. CXX.

Fig. CXXI.

Fig. CXXII.

Fig. CXXIII.

Fig. CXXIV.

Fig. CXXV.

Fig. CXXVI.

Fig. CXXVII.

Fig. CXXVIII.

Fig. CXXIX.

Fig. CXXX.

Fig. CXXXI.

Fig. CXXXII.

Fig. CXXXIII.

Fig. CXXXIV.

Fig. CXXXV.

Fig. CXXXVI.

Fig. CXXXVII.

Fig. CXXXVIII.

Fig. CXXXIX.

Fig. CXL.

Fig. CXLI.

Fig. CXLII.

Fig. CXLIII.

Fig. CXLIV.

Fig. CXLV.

Fig. CXLVI.

Fig. CXLVII.

Fig. CXLVIII.

Fig. CXLIX.

Fig. CL.

Fig. CLI.

Fig. CLII.

Fig. CLIII.

Fig. CLIV.

Fig. CLV.

Fig. CLVI.

Fig. CLVII.

Fig. CLVIII.

Fig. CLIX.

Fig. CLX.

Fig. CLXI.

Fig. CLXII.

Fig. CLXIII.

Fig. CLXIV.

Fig. CLXV.

Fig. CLXVI.

Fig. CLXVII.

Fig. CLXVIII.

Fig. CLXIX.

Fig. CLXX.

Fig. CLXXI.

Fig. CLXXII.

Fig. CLXXIII.

Fig. CLXXIV.

Fig. CLXXV.

Fig. CLXXVI.

Fig. CLXXVII.

Fig. CLXXVIII.

Fig. CLXXIX.

Fig. CLXXX.

Fig. CLXXXI.

Fig. CLXXXII.

Fig. CLXXXIII.

Fig. CLXXXIV.

Fig. CLXXXV.

Fig. CLXXXVI.

Fig. CLXXXVII.

Fig. CLXXXVIII.

Fig. CLXXXIX.

Fig. CXC.

Fig. CXCI.

Fig. CXCII.

Fig. CXCIII.

Fig. CXCIV.

Fig. CXCV.

Fig. CXCVI.

Fig. CXCVII.

Fig. CXCVIII.

Fig. CXCIX.

Fig. CC.

Fig. CCI.

Fig. CCII.

Fig. CCIII.

Fig. CCIV.

Fig. CCV.

Fig. CCVI.

Fig. CCVII.

Fig. CCVIII.

Fig. CCIX.

Fig. CCX.

Fig. CCXI.

Fig. CCXII.

Fig. CCXIII.

Fig. CCXIV.

Fig. CCXV.

Fig. CCXVI.

Fig. CCXVII.

Fig. CCXVIII.

Fig. CCXIX.

Fig. CCXX.

Fig. CCXXI.

Fig. CCXXII.

Fig. CCXXIII.

Fig. CCXXIV.

Fig. CCXXV.

Fig. CCXXVI.

Fig. CCXXVII.

Fig. CCXXVIII.

Fig. CCXXIX.

Fig. CCXXX.

Fig. CCXXXI.

Fig. CCXXXII.

Fig. CCXXXIII.

Fig. CCXXXIV.

Fig. CCXXXV.

Fig. CCXXXVI.

Fig. CCXXXVII.

Fig. CCXXXVIII.

Fig. CCXXXIX.

Fig. CCXL.

Fig. CCXLI.

Fig. CCXLII.

Fig. CCXLIII.

Fig. CCXLIV.

Fig. CCXLV.

Fig. CCXLVI.

Fig. CCXLVII.

Fig. CCXLVIII.

Fig. CCXLIX.

Fig. CCL.

Fig. CCLI.

Fig. CCLII.

Fig. CCLIII.

Fig. CCLIV.

Fig. CCLV.

Fig. CCLVI.

Fig. CCLVII.

Fig. CCLVIII.

Fig. CCLIX.

Fig. CCLX.

Fig. CCLXI.

Fig. CCLXII.

Fig. CCLXIII.

Fig. CCLXIV.

Fig. CCLXV.

Fig. CCLXVI.

Fig. CCLXVII.

Fig. CCLXVIII.

Fig. CCLXIX.

Fig. CCLXX.

Fig. CCLXXI.

Fig. CCLXXII.

Fig. CCLXXIII.

Fig. CCLXXIV.

Fig. CCLXXV.

Fig. CCLXXVI.

Fig. CCLXXVII.

Fig. CCLXXVIII.

Fig. CCLXXIX.

Fig. CCLXXX.

Fig. CCLXXXI.

Fig. CCLXXXII.

Fig. CCLXXXIII.

Fig. CCLXXXIV.

Fig. CCLXXXV.

Fig. CCLXXXVI.

Fig. CCLXXXVII.

Fig. CCLXXXVIII.

Fig. CCLXXXIX.

Fig. CCXC.

Fig. CCXCI.

Fig. CCXCII.

Fig. CCXCIII.

Fig. CCXCIV.

Fig. CCXCV.

Fig. CCXCVI.

Fig. CCXCVII.

Fig. CCXCVIII.

Fig. CCXCIX.

Fig. CCC.

Fig. CCCI.

Fig. CCCII.

Fig. CCCIII.

Fig. CCCIV.

Fig. CCCV.

Fig. CCCVI.

Fig. CCCVII.

Fig. CCCVIII.

Fig. CCCIX.

Fig. CCCX.

Fig. CCCXI.

Fig. CCCXII.

Fig. CCCXIII.

Fig. CCCXIV.

Fig. CCCXV.

Fig. CCCXVI.

Fig. CCCXVII.

Fig. CCCXVIII.

Fig. CCCXIX.

Fig. CCCXX.

Fig. CCCXXI.

Fig. CCCXXII.

Fig. CCCXXIII.

Fig. CCCXXIV.

Fig. CCCXXV.

Fig. CCCXXVI.

Fig. CCCXXVII.

Fig. CCCXXVIII.

Fig. CCCXXIX.

Fig. CCCXXX.

Fig. CCCXXXI.

Fig. CCCXXXII.

Fig. CCCXXXIII.

Fig. CCCXXXIV.

Fig. CCCXXXV.

Fig. CCCXXXVI.

Fig. CCCXXXVII.

Fig. CCCXXXVIII.

Fig. CCCXXXIX.

Fig. CCCXL.

Fig. CCCXLI.

Fig. CCCXLII.

Fig. CCCXLIII.

Fig. CCCXLIV.

Fig. CCCXLV.

Fig. CCCXLVI.

Fig. CCCXLVII.

Fig. CCCXLVIII.

Fig. CCCXLIX.

Fig. CCCL.

Fig. CCCLI.

Fig. CCCLII.

Fig. CCCLIII.

Fig. CCCLIV.

Fig. CCCLV.

Fig. CCCLVI.

Fig. CCCLVII.

Fig. CCCLVIII.

Fig. CCCLIX.

Fig. CCCLX.

Fig. CCCLXI.

Fig. CCCLXII.

Fig. CCCLXIII.

Fig. CCCLXIV.

Fig. CCCLXV.

Fig. CCCLXVI.

Fig. CCCLXVII.

Fig. CCCLXVIII.

Fig. CCCLXIX.

Fig. CCCLXX.

Fig. CCCLXXI.

Fig. CCCLXXII.

Fig. CCCLXXIII.

Fig. CCCLXXIV.

Fig. CCCLXXV.

Fig. CCCLXXVI.

Fig. CCCLXXVII.

Fig. CCCLXXVIII.

Fig. CCCLXXIX.

Fig. CCCLXXX.

Fig. CCCLXXXI.

Fig. CCCLXXXII.

Fig. CCCLXXXIII.

Fig. CCCLXXXIV.

Fig. CCCLXXXV.

Fig. CCCLXXXVI.

Fig. CCCLXXXVII.

Fig. CCCLXXXVIII.

Fig. CCCLXXXIX.

Fig. CCCXC.

Fig. CCCXCI.

Fig. CCCXCII.

Fig. CCCXCIII.

Fig. CCCXCIV.

Fig. CCCXCV.

Fig. CCCXCVI.

Fig. CCCXCVII.

Fig. CCCXCVIII.

Fig. CCCXCIX.

Fig. CD.

Fig. CDI.

Fig. CDII.

Fig. CDIII.

Fig. CDIV.

Fig. CDV.

Fig. CDVI.

Fig. CDVII.

Fig. CDVIII.

Fig. CDIX.

Fig. CDX.

Fig. CDXI.

Fig. CDXII.

Fig. CDXIII.

Fig. CDXIV.

Fig. CDXV.

Fig. CDXVI.

Fig. CDXVII.

Fig. CDXVIII.

Fig. CDXIX.

Fig. CDXX.

Fig. CDXXI.

Fig. CDXXII.

Fig. CDXXIII.

Fig. CDXXIV.

Fig. CDXXV.

Fig. CDXXVI.

Fig. CDXXVII.

Fig. CDXXVIII.

Fig. CDXXIX.

Fig. CDXXX.

Fig. CDXXXI.

Fig. CDXXXII.

Fig. CDXXXIII.

Fig. CDXXXIV.

Fig. CDXXXV.

Fig. CDXXXVI.

Fig. CDXXXVII.

Fig. CDXXXVIII.

Fig. CDXXXIX.

Fig. CDXL.

Fig. CDXLI.

Fig. CDXLII.

Fig. CDXLIII.

Fig. CDXLIV.

Fig. CDXLV.

Fig. CDXLVI.

Fig. CDXLVII.

Fig. CDXLVIII.

Fig. CDXLIX.

Fig. CDL.

Fig. CDLI.

Fig. CDLII.

Fig. CDLIII.

Fig. CDLIV.

Fig. CDLV.

Fig. CDLVI.

Fig. CDLVII.

Fig. CDLVIII.

Fig. CDLIX.

Fig. CDLX.

Fig. CDLXI.

Fig. CDLXII.

Fig. CDLXIII.

Fig. CDLXIV.

Fig. CDLXV.

Fig. CDLXVI.

Fig. CDLXVII.

Fig. CDLXVIII.

Fig. CDLXIX.

Fig. CDLXX.

Fig. CDLXXI.

Fig. CDLXXII.

Fig. CDLXXIII.

Fig. CDLXXIV.

Fig. CDLXXV.

Fig. CDLXXVI.

Fig. CDLXXVII.

Fig. CDLXXVIII.

Fig. CDLXXIX.

Fig. CDLXXX.

Fig. CDLXXXI.

Fig. CDLXXXII.

Fig. CDLXXXIII.

Fig. CDLXXXIV.

Fig. CDLXXXV.

Fig. CDLXXXVI.

Fig. CDLXXXVII.

Fig. CDLXXXVIII.

Fig. CDLXXXIX.

Fig. CDXC.

Fig. CDXCI.

Fig. CDXCII.

Fig. CDXCIII.

Fig. CDXCIV.

Fig. CDXCV.

Fig. CDXCVI.

Fig. CDXCVII.

Fig. CDXCVIII.

Fig. CDXCIX.

Fig. CM.

Fig. CMI.

Fig. CMII.

Fig. CMIII.

Fig. CMIV.

Fig. CMV.

Fig. CMVI.

Fig. CMVII.

Fig. CMVIII.

Fig. CMIX.

Fig. CMX.

Fig. CMXI.

Fig. CMXII.

Fig. CMXIII.

Fig. CMXIV.

Fig. CMXV.

Fig. CMXVI.

Fig. CMXVII.

Fig. CMXVIII.

Fig. CMXIX.

Fig. CMXX.

Fig. CMXXI.

Fig. CMXXII.

Fig. CMXXIII.

Fig. CMXXIV.

Fig. CMXXV.

Fig. CMXXVI.

Fig. CMXXVII.

Fig. CMXXVIII.

Fig. CMXXIX.

Fig. CMXXX.

Fig. CMXXXI.

Fig. CMXXXII.

Fig. CMXXXIII.

Fig. CMXXXIV.

Fig. CMXXXV.

Fig. CMXXXVI.

Fig. CMXXXVII.

Fig. CMXXXVIII.

Fig. CMXXXIX.

Fig. CMXL.

Fig. CMXLI.

Fig. CMXLII.

Fig. CMXLIII.

Fig. CMXLIV.

Fig. CMXLV.

Fig. CMXLVI.

Fig. CMXLVII.

Fig. CMXLVIII.

Fig. CMXLIX.

Fig. CML.

Fig. CMLI.

Fig. CMLII.

Fig. CMLIII.

Fig. CMLIV.

Fig. CMLV.

Fig. CMLVI.

Fig. CMLVII.

Fig. CMLVIII.

Fig. CMLIX.

Fig. CMLX.

Fig. CMLXI.

Fig. CMLXII.

Fig. CMLXIII.

Fig. CMLXIV.

Fig. CMLXV.

Fig. CMLXVI.

Fig. CMLXVII.

Fig. CMLXVIII.

Fig. CMLXIX.

Fig. CMLXX.

Fig. CMLXXI.

Fig. CMLXXII.

Fig. CMLXXIII.

Fig. CMLXXIV.

Fig. CMLXXV.

Fig. CMLXXVI.

Fig. CMLXXVII.

Fig. CMLXXVIII.

Fig. CMLXXIX.

Fig. CMLXXX.

Fig. CMLXXXI.

Fig. CMLXXXII.

Fig. CMLXXXIII.

Fig. CMLXXXIV.

Fig. CMLXXXV.

Fig. CMLXXXVI.

Fig. CMLXXXVII.

Fig. CMLXXXVIII.

Fig. CMLXXXIX.

Fig. CMXC.

Fig. CMXCI.

Fig. CMXCII.

Fig. CMXCIII.

Fig. CMXCIV.

Fig. CMXCV.

Fig. CMXCVI.

Fig. CMXCVII.

Fig. CMXCVIII.

Fig. CMXCIX.

Fig. CMC.

Fig. CMCI.

Fig. CMCII.

Fig. CMCIII.

Fig. CMCIV.

Fig. CMCV.

Fig. CMCVI.

Fig. CMCVII.

Fig. CMCVIII.

Fig. CMCIX.

Fig. CMCX.

Fig. CMCXI.

Fig. CMCXII.

Fig. CMCXIII.

Fig. CMCXIV.

Fig. CMCXV.

Fig. CMCXVI.

Fig. CMCXVII.

Fig. CMCXVIII.

Fig. CMCXIX.

Fig. CMCXX.

Fig. CMCXXI.

Fig. CMCXXII.

Fig. CMCXXIII.

Fig. CMCXXIV.

Fig. CMCXXV.

Fig. CMCXXVI.

Fig. CMCXXVII.

Fig. CMCXXVIII.

Fig. CMCXXIX.

Fig. CMCXXX.

Fig. CMCXXXI.

Fig. CMCXXXII.

Fig. CMCXXXIII.

Fig. CMCXXXIV.

Fig. CMCXXXV.

Fig. CMCXXXVI.

Fig. CMCXXXVII.

Fig. CMCXXXVIII.

Fig. CMCXXXIX.

Fig. CMCXL.

Fig. CMCXLI.

Fig. CMCXLII.

Fig. CMCXLIII.

Fig. CMCXLIV.

Fig. CMCXLV.

Fig. CMCXLVI.

Fig. CMCXLVII.

Fig. CMCXLVIII.

Fig. CMCXLIX.

Fig. CMCL.

Fig. CMCLI.

Fig. CMCLII.

Fig. CMCLIII.

Fig. CMCLIV.

Fig. CMCLV.

Fig. CMCLVI.

Fig. CMCLVII.

Fig. CMCLVIII.

Fig. CMCLIX.

Fig. CMCLX.

Fig. CMCLXI.

Fig. CMCLXII.

Fig. CMCLXIII.

Fig. CMCLXIV.

Fig. CMCLXV.

Fig. CMCLXVI.

Fig. CMCLXVII.

Fig. CMCLXVIII.

Fig. CMCLXIX.

Fig. CMCLXX.

Fig. CMCLXXI.

Fig. CMCLXXII.

Fig. CMCLXXIII.

Fig. CMCLXXIV.

Fig. CMCLXXV.

Fig. CMCLXXVI.

Fig. CMCLXXVII.

Fig. CMCLXXVIII.

Fig. CMCLXXIX.

Fig. CMCLXXX.

Fig. CMCLXXXI.

Fig. CMCLXXXII.

Fig. CMCLXXXIII.

Fig. CMCLXXXIV.

Fig. CMCLXXXV.

Fig. CMCLXXXVI.

Fig. CMCLXXXVII.

Fig. CMCLXXXVIII.

Fig. CMCLXXXIX.

Fig. CMCXC.

Fig. CMCXCI.

Fig. CMCXCII.

Fig. CMCXCIII.

Fig. CMCXCIV.

Fig. CMCXCV.

Fig. CMCXCVI.

Fig. CMCXCVII.

Fig. CMCXCVIII.

Fig. CMCXCIX.

Fig. CMD.

Fig. CMDI.

Fig. CMDII.

Fig. CMDIII.

Fig. CMDIV.

Fig. CMDV.

Fig. CMDVI.

Fig. CMDVII.

Fig. CMDVIII.

Fig. CMDIX.

Fig. CMDX.

Fig. CMDXI.

Fig. CMDXII.

Fig. CMDXIII.

Fig. CMDXIV.

Fig. CMDXV.

Fig. CMDXVI.

Fig. CMDXVII.

Fig. CMDXVIII.

Fig. CMDXIX.

Fig. CMDXX.

Fig. CMDXXI.

Fig. CMDXXII.

Fig. CMDXXIII.

Fig. CMDXXIV.

Fig. CMDXXV.

Fig. CMDXXVI.

Fig. CMDXXVII.

Fig. CMDXXVIII.

Fig. CMDXXIX.

Fig. CMDXXX.

Fig. CMDXXXI.

Fig. CMDXXXII.

Fig. CMDXXXIII.

Fig. CMDXXXIV.

Fig. CMDXXXV.

Fig. CMDXXXVI.

Fig. CMDXXXVII.

Fig. CMDXXXVIII.

Fig. CMDXXXIX.

Fig. CMDXL.

Fig. CMDXLI.

Fig. CMDXLII.

Fig. CMDXLIII.

Fig. CMDXLIV.

Fig. CMDXLV.

Fig. CMDXLVI.

Fig. CMDXLVII.

Fig. CMDXLVIII.

Fig. CMDXLIX.

Fig. CMDL.

Fig. CMDLI.

Fig. CMDLII.

Fig. CMDLIII.

Fig. CMDLIV.

Fig. CMDLV.

Fig. CMDLVI.

Fig. CMDLVII.

Fig. CMDLVIII.

Fig. CMDLIX.

Fig. CMDLX.

Fig. CMDLXI.

Fig. CMDLXII.

Fig. CMDLXIII.

Fig. CMDLXIV.

Fig. CMDLXV.

Fig. CMDLXVI.

Fig. CMDLXVII.

Fig. CMDLXVIII.

Fig. CMDLXIX.

Fig. CMDLXX.

Fig. CMDLXXI.

Fig. CMDLXXII.

Fig. CMDLXXIII.

Fig. CMDLXXIV.

Fig. CMDLXXV.

Fig. CMDLXXVI.

Fig. CMDLXXVII.

Fig. CMDLXXVIII.

Fig. CMDLXXIX.

Fig. CMDLXXX.

Fig. CMDLXXXI.

Fig. CMDLXXXII.

Fig. CMDLXXXIII.

Fig. CMDLXXXIV.

Fig. CMDLXXXV.

Fig. CMDLXXXVI.

Fig. CMDLXXXVII.

Fig. CMDLXXXVIII.

Fig. CMDLXXXIX.

Fig. CMDXC.

Fig. CMDXCI.

Fig. CMDXCII.

Fig. CMDXCIII.

Fig. CMDXCIV.

Fig. CMDXCV.

Fig. CMDXCVI.

Fig. CMDXCVII.

Fig. CMDXCVIII.

Fig. CMDXCIX.

Fig. CMM.

Fig. CMMI.

Fig. CMMII.

Fig. CMMIII.

Fig. CMMIV.

Fig. CMMV.

Fig. CMMVI.

Fig. CMMVII.

Fig. CMMVIII.

Fig. CMMIX.

Fig. CMMX.

Fig. CMMXI.

Fig. CMMXII.

Fig. CMMXIII.

Fig. CMMXIV.

Fig. CMMXV.

Fig. CMMXVI.

Fig. CMMXVII.

Fig. CMMXVIII.

Fig. CMMXIX.

Fig. CMMXX.

Fig. CMMXXI.

Fig. CMMXXII.

Fig. CMMXXIII.

Fig. CMMXXIV.

Fig. CMMXXV.

Fig. CMMXXVI.

Fig. CMMXXVII.

Fig. CMMXXVIII.

Fig. CMMXXIX.

Fig. CMMXXX.

Fig. CMMXXXI.

Fig. CMMXXXII.

Fig. CMMXXXIII.

Fig. CMMXXXIV.

Fig. CMMXXXV.

Fig. CMMXXXVI.

Fig. CMMXXXVII.

Fig. CMMXXXVIII.

Fig. CMMXXXIX.

Fig. CMMXL.

Fig. CMMXLI.

Fig. CMMXLII.

Fig. CMMXLIII.

Fig. CMMXLIV.

Fig. CMMXLV.

Fig. CMMXLVI.

Fig. CMMXLVII.

Fig. CMMXLVIII.

Fig. CMMXLIX.

Fig. CMML.

Fig. CMMLI.

Fig. CMMLII.

Fig. CMMLIII.

Fig. CMMLIV.

Fig. CMMLV.

Fig. CMMLVI.

Fig. CMMLVII.

Fig. CMMLVIII.

Fig. CMMLIX.

Fig. CMMLX.

Fig. CMMLXI.

Fig. CMMLXII.

Fig. CMMLXIII.

Fig. CMMLXIV.

Fig. CMMLXV.

Fig. CMMLXVI.

Fig. CMMLXVII.

Fig. CMMLXVIII.

Fig. CMMLXIX.

Fig. CMMLXX.

Fig. CMMLXXI.

Fig. CMMLXXII.

Fig. CMMLXXIII.

Fig. CMMLXXIV.

Fig. CMMLXXV.

Fig. CMMLXXVI.

Fig. CMMLXXVII.

Fig. CMMLXXVIII.

Fig. CMMLXXIX.

Fig. CMMLXXX.

Fig. CMMLXXXI.

Fig. CMMLXXXII.

Fig. CMMLXXXIII.

Fig. CMMLXXXIV.

Fig. CMMLXXXV.

Fig. CMMLXXXVI.

Fig. CMMLXXXVII.

Fig. CMMLXXXVIII.

Fig. CMMLXXXIX.

Fig. CMMXC.

Fig. CMMXCI.

Fig. CMMXCII.

Fig. CMMXCIII.

Fig. CMMXCIV.

Fig. CMMXCV.

Fig. CMMXCVI.

Fig. CMMXCVII.

Fig. CMMXCVIII.

Fig. CMMXCIX.

Fig. CMMC.

Fig. CMMCI.

Fig. CMMCII.

Fig. CMMCIII.

Fig. CMMCIV.

Fig. CMMCV.

Fig. CMMCVI.

Fig. CMMCVII.

Fig. CMMCVIII.

Fig. CMMCIX.

Fig. CMMCX.

Fig. CMMCXI.

Fig. CMMCXII.

Fig. CMMCXIII.

Fig. CMMCXIV.

Fig. CMMCXV.

Fig. CMMCXVI.

Fig. CMMCXVII.

Fig. CMMCXVIII.

Fig. CMMCXIX.

Fig. CMMCXX.

Fig. CMMCXXI.

Fig. CMMCXXII.

Fig. CMMCXXIII.

Fig. CMMCXXIV.

Fig. CMMCXXV.

Fig. CMMCXXVI.

Fig. CMMCXXVII.

Fig. CMMCXXVIII.

Fig. CMMCXXIX.

Fig. CMMCXXX.

Fig. CMMCXXXI.

Fig. CMMCXXXII.

Fig. CMMCXXXIII.

Fig. CMMCXXXIV.

Fig. CMMCXXXV.

Fig. CMMCXXXVI.

Fig. CMMCXXXVII.

Fig. CMMCXXXVIII.

Fig. CMMCXXXIX.

Fig. CMMCXL.

Fig. CMMCXLI.

Fig. CMMCXLII.

Fig. CMMCXLIII.

Fig. CMMCXLIV.

Fig. CMMCXLV.

Fig. CMMCXLVI.

Fig. CMMCXLVII.

Fig. CMMCXLVIII.

Fig. CMMCXLIX.

Fig. CMMCL.

Fig. CMMCLI.

Fig. CMMCLII.

Fig. CMMCLIII.

Fig. CMMCLIV.

Fig. CMMCLV.

Fig. CMMCLVI.

Fig. CMMCLVII.

Fig. CMMCLVIII.

Fig. CMMCLIX.

Fig. CMMCLX.

Fig. CMMCLXI.

Fig. CMMCLXII.

Fig. CMMCLXIII.

Fig. CMMCLXIV.

Fig. CMMCLXV.

Fig. CMMCLXVI.

Fig. CMMCLXVII.

Fig. CMMCLXVIII.

Fig. CMMCLXIX.

Fig. CMMCLXX.

Fig. CMMCLXXI.

Fig. CMMCLXXII.

Fig. CMMCLXXIII.

Fig. CMMCLXXIV.

Fig. CMMCLXXV.

Fig. CMMCLXXVI.

Fig. CMMCLXXVII.

Fig. CMMCLXXVIII.

Fig. CMMCLXXIX.

Fig. CMMCLXXX.

Fig. CMMCLXXXI.

Fig. CMMCLXXXII.

Fig. CMMCLXXXIII.

Fig. CMMCLXXXIV.

Fig. CMMCLXXXV.

Fig. CMMCLXXXVI.

Fig. CMMCLXXXVII.

Fig. CMMCLXXXVIII.

Fig. CMMCLXXXIX.

Fig. CMMCXC.

Fig. CMMCXCI.

Fig. CMMCXCII.

Fig. CMMCXCIII.

Fig. CMMCXCIV.

Fig. CMMCXCV.

Fig. CMMCXCVI.

Fig. CMMCXCVII.

Fig. CMMCXCVIII.

Fig. CMMCXCIX.

Fig. CMMCC.

Fig. CMMCCI.

Fig. CMMCCII.

Fig. CMMCCIII.

Fig. CMMCCIV.

Fig. CMMCCV.

Fig. CMMCCVI.

Fig. CMMCCVII.

Fig. CMMCCVIII.

Fig. CMMCCIX.

Fig. CMMCCX.

Fig. CMMCCXI.

Fig. CMMCCXII.

Fig. CMMCCXIII.

Fig. CMMCCXIV.

Fig. CMMCCXV.

Fig. CMMCCXVI.

Fig. CMMCCXVII.

Fig. CMMCCXVIII.

Fig. CMMCCXIX.

Fig. CMMCCXX.

Fig. CMMCCXXI.

Fig. CMMCCXXII.

Fig. CMMCCXXIII.

Fig. CMMCCXXIV.

Fig. CMMCCXXV.

Fig. CMMCCXXVI.

Fig. CMMCCXXVII.

Fig. CMMCCXXVIII.

Fig. CMMCCXXIX.

Fig. CMMCCXXX.

Fig. CMMCCXXXI.

Fig. CMMCCXXXII.

Fig. CMMCCXXXIII.

Fig. CMMCCXXXIV.

Fig. CMMCCXXXV.

Fig. CMMCCXXXVI.

Fig. CMMCCXXXVII.

Fig. CMMCCXXXVIII.

Fig. CMMCCXXXIX.

Fig. CMMCCXL.

Fig. CMMCCXLI.

Fig. CMMCCXLII.

Fig. CMMCCXLIII.

Fig. CMMCCXLIV.

Fig. CMMCCXLV.

Fig. CMMCCXLVI.

Fig. CMMCCXLVII.

Fig. CMMCCXLVIII.

Fig. CMMCCXLIX.

Fig. CMMCCL.

Fig. CMMCCLI.

Fig. CMMCCLII.

Fig. CMMCCLIII.

Fig. CMMCCLIV.

Fig. CMMCCLV.

Fig. CMMCCLVI.

Fig. CMMCCLVII.

Fig. CMMCCLVIII.

Fig. CMMCCLIX.

Fig. CMMCCLX.

Fig. CMMCCLXI.

Fig. CMMCCLXII.

Fig. CMMCCLXIII.

Fig. CMMCCLXIV.

Fig. CMMCCLXV.

Fig. CMMCCLXVI.

Fig. CMMCCLXVII.

Fig. CMMCCLXVIII.

Fig. CMMCCLXIX.

Fig. CMMCCLXX.

Fig. CMMCCLXXI.

Fig. CMMCCLXXII.

Fig. CMMCCLXXIII.

Fig. CMMCCLXXIV.

Fig. CMMCCLXXV.

Fig. CMMCCLXXVI.

Fig. CMMCCLXXVII.

Fig. CMMCCLXXVIII.

Fig. CMMCCLXXIX.

Fig. CMMCCLXXX.

Fig. CMMCCLXXXI.

Fig. CMMCCLXXXII.

Fig. CMMCCLXXXIII.

Fig. CMMCCLXXXIV.

Fig. CMMCCLXXXV.

Fig. CMMCCLXXXVI.

Fig. CMMCCLXXXVII.

Fig. CMMCCLXXXVIII.

Fig. CMMCCLXXXIX.

Fig. CMMCCXC.

Fig. CMMCCXCI.

Fig. CMMCCXCII.

Fig. CMMCCXCIII.

Fig. CMMCCXCIV.

Fig. CMMCCXCV.

Fig. CMMCCXCVI.

Fig. CMMCCXCVII.

Fig. CMMCCXCVIII.

Fig. CMMCCXCIX.

Fig. CMMCCC.

Fig. CMMCCCI.

Fig. CMMCCCII.

Fig. CMMCCCIII.

Fig. CMMCCCIV.

Fig. CMMCCCV.

Fig. CMMCCCVI.

Fig. CMMCCCVII.

Fig. CMMCCCVIII.

Fig. CMMCCCIX.

Fig. CMMCCCX.

Fig. CMMCCCXI.

Fig. CMMCCCXII.

Fig. CMMCCCXIII.

Fig. CMMCCCXIV.

Fig. CMMCCCXV.

Fig. CMMCCCXVI.

Fig. CMMCCCXVII.

Fig. CMMCCCXVIII.

Fig. CMMCCCXIX.

Fig. CMMCCCXX.

Fig. CMMCCCXXI.

Fig. CMMCCCXXII.

Fig. CMMCCCXXIII.

Fig. CMMCCCXXIV.

Fig. CMMCCCXXV.

Fig. CMMCCCXXVI.

Fig. CMMCCCXXVII.

Fig. CMMCCCXXVIII.

Fig. CMMCCCXXIX.

Fig. CMMCCCXXX.

Fig. CMMCCCXXXI.

Fig. CMMCCCXXXII.

Fig. CMMCCCXXXIII.

Fig. CMMCCCXXXIV.

Fig. CMMCCCXXXV.

Fig. CMMCCCXXXVI.

Fig. CMMCCCXXXVII.

Fig. CMMCCCXXXVIII.

Fig. CMMCCCXXXIX.

Fig. CMMCCCXL.

Fig. CMMCCCXLI.

Fig. CMMCCCXLII.

Fig. CMMCCCXLIII.

Fig. CMMCCCXLIV.

Fig. CMMCCCXLV.

Fig. CMMCCCXLVI.

Fig. CMMCCCXLVII.

Fig. CMMCCCXLVIII.

Fig. CMMCCCXLIX.

Fig. CMMCCCL.

Fig. CMMCCCLI.

Fig. CMMCCCLII.

Fig. CMMCCCLIII.

Fig. CMMCCCLIV.

Fig. CMMCCCLV.

Fig. CMMCCCLVI.

Fig. CMMCCCLVII.

Fig. CMMCCCLVIII.

Fig. CMMCCCLIX.

Fig. CMMCCCLX.

Fig. CMMCCCLXI.

Fig. CMMCCCLXII.

Fig. CMMCCCLXIII.

Fig. CMMCCCLXIV.

Fig. CMMCCCLXV.

Fig. CMMCCCLXVI.

Fig. CMMCCCLXVII.

Fig. CMMCCCLXVIII.

Fig. CMMCCCLXIX.

Fig. CMMCCCLXX.

Fig. CMMCCCLXXI.

Fig. CMMCCCLXXII.

Fig. CMMCCCLXXIII.

Fig. CMMCCCLXXIV.

Fig. CMMCCCLXXV.

Fig. CMMCCCLXXVI.

Fig. CMMCCCLXXVII.

Fig. CMMCCCLXXVIII.

Fig. CMMCCCLXXIX.

Fig. CMMCCCLXXX.

Fig. CMMCCCLXXXI.

Fig. CMMCCCLXXXII.

Fig. CMMCCCLXXXIII.

Fig. CMMCCCLXXXIV.

Fig. CMMCCCLXXXV.

Fig. CMMCCCLXXXVI.

Fig. CMMCCCLXXXVII.

Fig. CMMCCCLXXXVIII.

Fig. CMMCCCLXXXIX.

Fig. CMMCCCXC.

Fig. CMMCCCXCI.

Fig. CMMCCCXCII.

Fig. CMMCCCXCIII.

Fig. CMMCCCXCIV.

Fig. CMMCCCXCV.

Fig. CMMCCCXCVI.

Fig. CMMCCCXCVII.

Fig. CMMCCCXCVIII.

Fig. CMMCCCXCIX.

Fig. CMMCD.

Fig. CMMCDI.

Fig. CMMCDII.

Fig. CMMCDIII.

Fig. CMMCDIV.

Fig. CMMCDV.

Fig. CMMCDVI.

Fig. CMMCDVII.

Fig. CMMCDVIII.

Fig. CMMCDIX.

Fig. CMMCDX.

Fig. CMMCDXI.

Fig. CMMCDXII.

Fig. CMMCDXIII.

Fig. CMMCDXIV.

Fig. CMMCDXV.

Fig. CMMCDXVI.

Fig. CMMCDXVII.

Fig. CMMCDXVIII.

Fig. CMMCDXIX.

Fig. CMMCDXX.

Fig. CMMCDXXI.

Fig. CMMCDXXII.

Fig. CMMCDXXIII.

Fig. CMMCDXXIV.

Fig. CMMCDXXV.

Fig. CMMCDXXVI.

Fig. CMMCDXXVII.

Fig. CMMCDXXVIII.

Fig. CMMCDXXIX.

Fig. CMMCDXXX.

Fig. CMMCDXXXI.

Fig. CMMCDXXXII.

Fig. CMMCDXXXIII.

Fig. CMMCDXXXIV.

Fig. CMMCDXXXV.

Fig. CMMCDXXXVI.

Fig. CMMCDXXXVII.

Fig. CMMCDXXXVIII.

Fig. CMMCDXXXIX.

Fig. CMMCDXL.

Fig. CMMCDXLI.

Fig. CMMCDXLII.

Fig. CMMCDXLIII.

Fig. CMMCDXLIV.

Fig. CMMCDXLV.

Fig. CMMCDXLVI.

Fig. CMMCDXLVII.

Fig. CMMCDXLVIII.

Fig. CMMCDXLIX.

Fig. CMMCDL.

Fig. CMMCDLI.

Fig. CMMCDLII.

Fig. CMMCDLIII.

Fig. CMMCDLIV.

Fig. CMMCDLV.

Fig. CMMCDLVI.

Fig. CMMCDLVII.

Fig. CMMCDLVIII.

Fig. CMMCDLIX.

Fig. CMMCDLX.

Fig. CMMCDLXI.

Fig. CMMCDLXII.

Fig. CMMCDLXIII.

Fig. CMMCDLXIV.

Fig. CMMCDLXV.

Fig. CMMCDLXVI.

Fig. CMMCDLXVII.

Fig. CMMCDLXVIII.

Fig. CMMCDLXIX.

Fig. CMMCDLXX.

Fig. CMMCDLXXI.

Fig. CMMCDLXXII.

Fig. CMMCDLXXI

ſuperiùs virente, fimbria alba, latitudine & proportione quam icon repræſentat, quæ & vtramque folii faciem oſtendit, cum coſtę diuiſurâ.

Diligens Philiatros D. Ioan. Henricus Frolich. Baſil. anno 1608. duo mihi folia obtulit. Vnum magnitudine noſtræ iconis, cum pediculo longitudinis vnciæ vnius & ſemis. Alterum in omnibus erat multò maius.

Periti conſiderent, quantùm à modò deſcripta differat, planta ab Hon. Bello ex Creta miſſa Cluſio, quam ſic deſcribit: pulcherrimus frutex, cuius ſemina etiam mitto, ad duorum cubitorum altitudinem aſſurgit, in orbem diffunditur, perpetuóque viret. Folia habet longa, rotundiuſcula tamen inſtar foliorum Mali, firmiora, lætiſſimè virentia ſupernè, inferiùs verò alba quadam lanugine obducta, vt argentea videantur, cauliculos albos, lanuginoſos, quos folia vtrinque ambiunt, in quorúmque extremitate flores cernuntur ſpecie thyrſi, vt in Saponaria vulgari diſpoſiti, ſed figura Cyani, colore phœniceo, calyce tamen longiore quàm Cyani, ſquammato, albo & rubro colore prædito. Flores in pappos reſoluuntur. Semen longius quàm Cymini, calicéſque ſunt perennes. In altiſſimis præcipitiis inter ſaxa prouenit. Quo nomine autem vocetur, nondum ſe ſcire potuiſſe ait.

Cyani flore.

Flores. Semina. Locus.

DE DIOSPYRO.

CAP. XVI.

Deſcriptio

PVlcher eſt frutex, & qui multos à radice ſtatim ſtolones edat, homine etiam procerior es, eóſque ramoſos, cortice intectos ſpadiceo.

Folia.

Folia primo pullulatu ex oculis plura ſimul prouenium, incanà lanugine ſubtus pubeſcentia, ſupernè viridia, quæ adultiora decuſſa, penitùs vtrinque glabra ſunt. Piri foliis ſimilia, magnitudine vana, vnciam aut ſeſcunciam longa, latitudine ſemunciali, aut etiam plusquam vnciali, per extremum rotunda, circumquaque crenata, pulchris frequentioribus neruulis obliquis à medio recto donata.

Flores.

Flores inter lanuginoſorum foliorum rudimenta oriuntur plures iuncti, candidi, è quinque foliolis longiuſculis compoſiti, inodori ferè:

Fructus.

quos baccæ excipiunt violacei vel nigri coloris, vmbilicatæ, quinque laciniis coronatæ, ſapore dulci, ſuaui, in quibus ſemina plura [dena aut interdum plura Cluſ.] oblonga, nigricantia, Pirorũ ſeminibus ſimilia.

Semina.

Synonyma autorúmque ſcatentiæ.

An Ficus Idæa Theophraſti? Quam ſic deſcribit: Ficus Idæa fruticoſa eſt, nec procera ſed craſſa, vt vel cubiti ſpatium in ambitu habeant fruticantes rami, ligno contorto, lento, inferiùs læui, enodi, ſuperiùs in orbem comoſo, colore tam foliii, quàm corticis liuido, figurâ foliis Tiliæ ſimili, molli, latóque, magnitudine pari. Flos Meſpili, & cum Meſpilo floret. Fructus quem Ficum vocant, rubet, magnitudine Oliuæ, ſed rotundior, guſtu Meſpili. Craſſas agit radices, vt Ficus vrbana, lentáſque: Arbor hæc non putret, cui cor ſolidum, & abſque medulla. Hæc ille.

Ficum Idæa

Flos & fructus ſatis accedunt. Folia potiſſimùm difficultatem iniiciunt. At docti norunt, Theophraſtum pleráque ſua ex relatu aliorum de plantis prodidiſſe: vt tantò faciliùs cum ratione coniectantibus venia ſit danda. Non enim ſtatuimus, ſed conſiderandum relinquimus Doctoribus.

Ficus Alexandr.

Conferant etiam periti adductam Theophraſt. deſcriptionem cum Sorbo Alpina, de qua ſuperiùs traditum.

Athen. Ficus Idææ meminit ex Theophraſt. de Ficorum generibus loquens: Idæa inquit, rubet, oliuę magnitudine, rotundior tantùm, ſapore Meſpili, Alexandrinam hanc ibi vocant (at hoc Theophraſt. non de Ficu, ſed de Lauro) craſſitudine cubitali ramoſam, materie validam, lentam, ſine lacte (hoc de ſuo addit) cortice viridi (at χρώμα τι φαιὸν εἶναι dicit) folio Tiliæ, ſed molli. Profectò (inquit Scal.) vanos mortales. Nihil Ficus obtinet, non colorem, non folium, non fructum. Flores hæc: non floret Ficus: poſtremò lignum diſſimile tum conſtitutione, tum natura. Bellon. Agriomelea: in Creta fert parua Poma, Piris ſimilia: in Gallia reperitur tantùm in rupibus Fontainebleau, Regiæ arcis dictæ. Geſ. Dioſpyros eruditorum circa Riuarium lacum Pira S. Ioannis: Bernenſes *flübiren*: Videtur ad Sorborum aut Meſpilorum genus pertinere. Sic deſcribit: Arbuſcula foliis fermè Roſæ, venoſis, fructu rubente, vmbilicato, magnitudine & figura Ceraſi, per maturitatem ad ſubcæruleum primùm, deinde nigrum colorem tendente, floribus albis. Cubitos alta quatuor aut quinque: quanquam etiam octo cubitos proceræ inueniãtur, trunco non craſſiori bacculo. Idem alibi: Sorbis etiam cognata videtur Dyoſpiros, ſi fructum reſpicias, nam foliis plurimùm differt. Et alibi ſpecie & figura omnino vitis Idææ dicit, adeò vt vel Lotus Alpina dici mereatur. A Germanico *flüs birle*, etiam Pyraſtrum Idæam, vel petræam vocare poterimus. Et rurſus alibi: Fruticem quem Chamæmeſpilum nomino, Itali, ni fallor, Pirum Ceruinam (vulgò Pero Ceruino) vocant: vt ex ramulo quem Aldron. ad me miſit facilè concipio, etſi Bellonius cùm apud me Chamæmeſpilum hãc videret, ſimilem potiùs Piro Ceruinæ, quam eandem exiſtimabat. Naſcitur & Italorum Pirus cervina in Alpibus. Bellon. Chamæpirum nominabat, quam vocem non probo. Chamæpion potiùs dixerim. Verùm exiſtimamus Geſnerum tunc cùm ſuam deſcriberet Chamæmeſpilum, quã eadem facimus cum Cotoneaſtro (vt iam diximus in præcedentibus) non diſtinxiſſe benè Dioſpyron quorundam, ſed Pirum ceruinam, à ſuo Chamæmeſpilo: & rectè monitum fuiſſe à Bellonio. Erroris cauſam diximus cap. de Cotoneaſtro. Et alibi: [in epiſt. vt præcedentia plera que.] Quem Itali fruticem Pirum ceruinum vocant, ego quia antiquum nomen non inuenio, Myrtomelidem, aut Petromelidẽ tantiſper nominabo: Idem ſcribit Dioſpyron in Creta Codimalon, Bernenſibus *Flubirle*, Tigurinis Wildküttenen dici. Sed poſterius hoc nomen, quod cotoneam ſylueſtrem ſonat, neutiquam probamus, quòd nec folia, nec florem fructúmve ſimilem habeat Cotoneæ. An verò ſit Codomalon Cretenſium, nos latet: & tamen non eſſe exiſtimauerimus. Si conſiderentur Bellonii verba, fortè apparebit non eſſe. Neque iis aſſenturi poſſumus, qui Dioſpyron Theophraſt. faciunt. Baccæ ſunt potiùs Myrto ſimiles, quàm Ceraſo, vmbilicatæ: nec durum continent nucleum, quæ duo requirit Theophr. in ſua Dioſpyro.

Chamæpirum. Chamæmeſpil. Geſnerus. Pirus Cerui nina. Myrtomelis. Petromelis. Codimalon. Geſneri reprob. Dioſpyros non eſt.

Cùm eſſemus Patauii, Nobilis Botanicus Cortuſus appellabat Vitim Idæam Anguillaræ. Quidam circa Lugdunum *Meleques* vocant. Ben. Aretius, Piraſtrum. Lob. & Pena *Amelanchier* Galloprouinciæ montanæ: An eadem Alifier Gallorum ſit dubitant. *Amelanches* vulgò, quaſi melleas dici baccas, propter ſapotem. *Amelanques*

Vitis Idæa. Amelanchier. Amelanchi

Digitized by Google

Autores Græci. Hamamelis. Hamomelis. Myrtomelis. Al. pernus. Lob. & Pen. reprob. Vitis Idæa.

Lingua Gettorum. Dalech. Athenæi ἀμαμηλὶς & ὑμομηλὶς. Myrtomelis Cordo. Etiam Allobrogum vulgus *Amæ aubier*, perinde ac si μηλαμέλι, id est, Melleum pomum dicere vellet, aut Hamamelida: Nantuatenſes, *Manternier*, quæ vox ex Alaterno videtur eſſe deprauata, cùm tamen Alaternus eſſe non poſſit. Non eſt vt quidam autumant [Lob. & Pen.] Gallorum *Alifier*. Vitis Idæa 3. Cluſ. Tertia [inquit] ab Italis vitis Idæa Theophr. cenſetur. Ruſtici montani Auſtriaci **Fliegenber** vocant, aut quòd muſcæ eius fructum ob dulcedinem appetant, aut quòd neglecta ab auibus, muſcis in pabulum cedat. Simlerus Flúbirlin, hoc eſt, Pirum petreum, ni fallor, appellat. Idem Cluſius ait Geſnerum huic in epiſtolis varia tribuere nomina, [ſi modò hanc intelligat,] quam paulò antè diximus. In poſtr. Hiſt. addit Cluſ. Dalechampium Epimelidem 2 vocare, ac Cotonaſtrum Geſneri eſſe putare. Deinde alio loco Ἀμαμηλὶς ſeu Ὁμομηλὶς Athen. eiuſdem Dalech. dicit. Sed in eo fallitur Cluſ. quando Cotonaſtrum Dalech. eundem cenſet cum ſua Vite Idæa 3. quandoquidem duæ ſunt diuerſæ plantæ.

Cluſ. tacat.

Differentiæ.

Geſnerus duas ſpecies dicit, vnam foliis obtuſis: alteram acuminatis: cuius diligentiæ ſuccreſcens Dalech. duas figuras potuit: vnam latiore, alteram anguſtiore folio, quamuis reuera variatio tantùm ſit eiuſdem ſpeciei, vt nobis quidem videtur.

Locus & tempus.

Locis montanis, præruptis & ſaxoſis potiſſimùm gaudet. Nec vllus eſt locus paulò aſperior montanæ Galloprouinciæ, cui deſit huius fruticis prouentus. Sic Helueticis, Auſtriacis, Sabaudicis ac Burgundicis, aliiſque montoſis variarum regionum locis prouenire ſolet. Floret Maio aut etiam Aprili. Fructum maturat Iunio & Iulio menſibus. Speciatim perelegans prouenit ad ſacellum quoddam, vix binis Baſilea diſtans leucis, in viuo ſaxo exſculptũ, quod Zů vnſerer frawen im Stein vocant, in rupe proxima. Eam aliquando delatam ex monte iuxta Oppidum & Caſtellum Claræ Vallis, in hortum tranſplantauimus, ſed curam reſpuebat: Geſnerus quoque eundem in horto plantare fruſtra ſe conatum ſcribit. E ſemine aut tenellula aliqua plantula in locum ſuæ naturæ competentem, fortè meliùs proueniret.

Varia.

Vſus & fac. Stomacho.

Suauis eſt eius fructus. & ita aptus ſtomacho, vt qui copiosè etiam ingeſſerit, non grauetur, vt teſtatur Geſnerus. Iam ſuprà dictum ſapore eſſe dulci, & propemodum melleo. Virgis in ſcopas vinctis vtuntur, ad areas verrendas, authore Lobelio.

Scopæ.

DE MALO PVNICA.

CAP. XVII.

Dicta ſunt Mali & Piri genera vulgata, & his adfinitate vel ſpecie vel natura iunctæ arbores: ordinis noſtri ratio flagitat, vt reliqua Mala perſequamur, tranſitu facto ad Malum Punicam, inter notam & ignotam ferè mediam, donec ordine quodam ſuccedant exotica & ipſa Pomi nomine comprehenſa. Nam & doctiſſimus Cæſalp. Punica partim cum Malis, partim cum Citro conuenire ſcribit.

MALVS PVNICA.

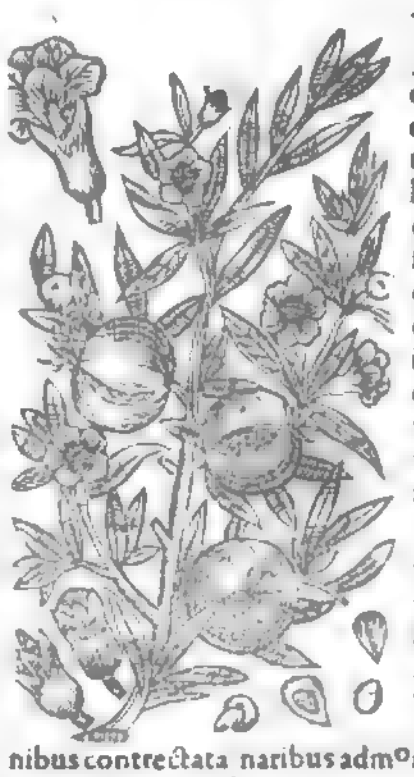

Deſcript.

PVnica Malus in iuſtã etiam arborem excreſcit, ramis tenuibus anguloſis brachiatã, quos armant ſpinæ rigidæ aliquot, cortex obducit rubeſcens: in his folia incondita, Myrti vulgaris æmula, vel etiam maiora, non ita acuta, ex viridi in leuem quãdam rubedinem vergentia, auersâ parte neruoſa, odore graui, præſertim ſi manibus contrectata naribus admouentur. Ex ramorum latenibus flores emicant punicei, quinque foliis conſtantes, quorum medium occupant complura ſtamina Cytino inſidentia, ſiue calyci, qui puniceo etiam colore fulget, vncià longior, corticoſus, in plures lacinias mucronatas faceſcẽs, quæ vmbilicum poſtea pomi ſuccedentis coronant. Eſt autem Pomo magnitudo varia, omni ferè ampla, & maximis ferè Malis æqualis, rotunda ferè, niſi quòd vtrinque leuiter compreſſa. Cortex mediocriter craſſus, duriuſculus, fragilis tamen, ante maturitatem viridis ac læuis, pòſt puniceus & rugoſus, qui tandem etiam ad ſpadiceum accedat, intus luteus, guſtu adſtringens, numeroſis acinis plenus, vino abundanti ebriis dulci aliàs, aliàs acido, interdum medio, ſauorum modo diſpoſitis, carnoſis membraneiſque diſſepimentis ceu parietibus intergerinis circumſeptis, amaris, modò candidis: modò purpuraſcentibus: ipſis verò granis gygartorum vitis ſimilibus, quæ conſtant ligneo cortice & nucleo amaro, non tamen ſine adſtrictione. Alit hortus Stutgardianus Punicam, flore quidem illam multiplicato, ſed longè minùs denſo quàm ſint Balauſtia, à quibus & cytinus diſpeſcit longus, vt Punicæ iam deſcriptæ, quemadm. & apices, quibus Balauſtia carere videntur.

Folia.

Flores.

Fructus.

Sapor.

Grana.

Theoph. ſententia de malo Punica.

Malus Punica Theophraſto non benè prouenit ſemine, ſed ex virga, quin & cultura vno caudice, cæteris abſciſſis ſcitulis adoleſcit. Auctu facilis eſt: Innocentiſſima arbor, quia paucam nec numeroſam agit radicem, paucóque eget nutrimento, citò ſeneſcit: rigationes tamen amat, & vmbras. Caudice eſt breui atque contorto, medullâ carnosâ, ramis aculeatis, foliis anguſtis. Facilè amittit flores, quòd tenui ac debili petiolo appenſi ſint: ſupra debilitatem fertiliſſima arbor eſt: inulta tamen ſuſtinet, nec πληγὴν tantùm, ſed & διαίτησιν, diſciſſionem inquam, & fiſſionem. Mutilatione durior redditur. Fructum fert, ex liquore & cortice conſtantem: ſemina congeſta, putamine incluſa: ſucco acido, aliàs dulci. Flos huic ſoli Puniceus, fructui inſidens. Ex dulcibus acinis vilis prodit, [legendum enim ἐκ γλυκίων, non γλαυκίων: non enim glaucis acinis reperitur, vt & Cæſalp. annotat] ex enucleatis dura, & plerumque acida. Huic frigus non nocet: dulceſcunt ſuillo ſter-

lo ſtercore. Punica Aegypti & Ciliciæ mutato ſolo meliora reddũtur: Euadunt enim alteræ dulces & vinoſæ, alteræ ſine nucleo, magnôque acino apud Pitarum amnem fructificant.

Punicorum Hebræis celebratum

Porrò vt & de dignitate huius arboris aliquid dicamus, fuit olim Malum Punicum in ſacris Hebræorum ceremoniis, lege etiam plurimùm honoratum. Nam ſacerdos ſacrum tabernaculum ingreſſurus, veſtem geſtabat, in cuius imo margine, atque per ambitum alternatim Mala Punica, & tintinnabula pendebant, non ſine myſtica ratione, vti nos docuerunt ſacri interpretes. Fuit etiam apud Ethnicos in illorum diuinis percelebre. Celebre fuit & eo ipſo Hæreum templum inſulæ Euboeæ, in quo Iunonis ſimulachrum ex auro & ebore, Polycleti arte factum, altera manu Punicum, ſceptrum altera geſtabat: quam Punicis geſtationem Pauſanias ſcitiorem dicit, quàm vt vllius ſermone explicari debeat. Hiſtoriis quoque proximæ antiquitatis vel apud ipſos etiam Reges fuiſſe docetur. Darius rex, cùm ingens Punicum geſtaret, rogatus, cuiuſnam rei granorum illius numerum deſideraret, reſpondit tot Zopyros, hoc eſt, tot viros probos, qualis fuit Zopyrus Dario familiariſſimus, quamuis hanc hiſtoriam paullò aliter recitet Herodotus. Eſerus, inquit, Darius mala Punica, ſimul ac primum Malum aperuit, à fratre Artabano percunctatus, nunquid tantumdem hominum ſibi optaret, quantum illic acinorum eſſet? reſpondit, ſed malle tot ſibi fore Megabylos, quàm Graeciam ſubditam. Is enim eius exercitus dux fuit. Melonem Crotoniatem ferunt inter ea, quæ fortitudinis egregia facinora peregit, malum Punicum manuſtra continuiſſe, vt nec vllo conatu eripere permiſerit, nec pomum ipſum premendo collum ſit: quod tamen amaſiam ſuam eo colludentem nullo negotio feciſſe perhibent: ecquid enim non poſſit amor?

Hiſtoriæ celebratum Punicum.

Darii apophtegma.

Aliud apophth.

Melonis exempl.

Cereris fabulæ.

Nota eſt Græcorum fabula, quâ Iupiter Cereri à Plutone raptæ, reſtitutionem promiſerat, ſed ea lege ac omine, vt ſi nihil apud Inferos illa deguſtaſſet: ſed huiuſmodi conditionis haud reperta, tribus (vt Ouid. ait in 4. Faſtor.) vel ſeptem (vt idem ait in 5. Metam.) Punici granis ieiunium ſoluerat. Hoc autem detexit Arcalaphus Orphnes & Acherontis, vel, vt alii volunt, Stygis filius quare in Auem Bubonem mutatus. Ad multas autem matris querelas, illi poſtremùm indultum eſt, vt ſex menſes cum illa eſſet, totidem cum viro Plutone. Sed id non ſine quadam mythologica ratione fictum, vt alia pleraque Græcorum figmenta. Proſerpina enim ipſa, Luna eſt, quæ toto anno ſex menſibus creſcit, ſex etiam deficit: videlicet vt per ſingulos menſes quindecim diebus creſcens apud ſuperos, apud inferos autem deficiens eſſe videatur. Sed cur Punicum malum introducitur potiùs præ aliis? An quia acini eius, quamminimùm nutrientes, ieiunio tamẽ cæterorũ ciborum ferendo ſufficere queant, ſaltem ad tempus? ita laudatiſſimum probamus morem Italorum, ſuis ægrotantibus, quibus quidem ieiunium prodeſſe poſſit, vt aliud vulgentium præſcribẽtiũ, quàm Punici acinorum cum aqua ſolutorum, vel eorum tantùm liquorem, quo ſimulac famem & ſitim ægrotantis fallant, atque adeò cauſę morbificæ, calidæ quidem alterando, frigidæ & craſſæ, incidendo, attenuando, & nutrimenti defectu, conſumendo reſiſtant.

Fabula myſtica explicatio. allusio ad Lunæ motum.

Italorum cibi ægrotãtibus aduerſantes.

Non referemus hîc fabulam ex Arnobio, quomodo ex Agdeſtis virili membro ſe priuantis effluente multo ſanguine, quem terra ebibit, nata ſit arbor mali Punicæ cum Pomis, quę cùm Nana legiſſet, ac in ſinu repoſuiſſet, conceperit Attym, ſi credere fas eſt. Nos vtiliora ſectamur, & quæ ad Punici naturam declarãdam propiùs accedant.

Mali Punica ex ſanguine nata.

Punica mala *ἄ* Theophraſto, & Dioſcor. vel vt alii malunt *ἐχὰ*: quibuſdam & *ἐχὰ*. Flores *ἀνθος*: Pomi cortex *Σίδη* Dioſcor. & Malicorium Latinis. Sylueſtris Punicæ flos, *Βαλαύσιον* eidem. Balauſtium Lat. de quo poſtea. Arbor ipſa dicitur & *Σίδη* nonnullis: *Σίδη ἐπιχωρίως* dixit Hipp. Alibi tamen *ἐπιχωρίως* habet. Nicandro quoque *Σίδη* dicitur.

Nomina & Synonyma. Mali Punicæ

Ipſum verò Malum à Carthagine, vbi laudatiſſimus proueniat, nomen accepiſſe volunt: à granis verò quæ intus continẽtur, *Granorum*, quamuis alii Granata etiam à regione Hiſpaniæ dicta velunt, alii ab vrbe Granata: ſed malè, inquit Lacuna, ab ea vrbe Granata dicta putantur, in cuius finibus pauca proueniunt: vt videant quid faciãt, qui temerè & ex mera coniectura de ſibi ignotis & peregrinis tradant vel docuerunt. Vt tamen dicamus obiter: potuiſſet & fructûs ſola bonitas, non multitudo, nomini originem dediſſe à loco, ſi modò talia ibi naſcerentur quod obſeruent diligentiores. Sed quid iuuat nominis originem aliunde expiſcari, cùm vberrima ſuppetat in ipſo Pomo, & iam ante Catonis & Varronis tempora ita inde fuerit nuncupatum? Nempe Granatum à granorum farcta dictum putamus.

Granatum

Rhoidia & Apyena mala Thales in libro qui *περὶ ἀνεμῶν* inſcribitur, vt refert Stobæus. Boetica autem Sida. Nam & Sida terra Boetica dicitur. Quo argumento Athenienſes ab Epaminonda in Sidę regionis quæſtione victi memorantur. Nempe referente Athenęo, orta inter eos contentione, quid Sidam appellarent: Epaminondas à dextra protinus conditum depromiens malum ſciſcitatus quonam modo malum hoc vocitarent: reſponderunt Rhoam. Sed nos, inquit, Sidan. In eo tractu, de quo fuit contentio, plurima ſunt Mali Punicæ, indeque principio nomen eſt indità. Sic Epaminondas cauſam obtinuit. Pro Sidas tamen aliqui Sidam legũt: Sic Athenienſes regionum fines appellabant. Epaminondas ita cauſam ſuam obtinuit. *Σίδια* verò Dioſcoride ſunt mali Punicorum, & putamen. *Λίθος* & Bœotis quoque Punica Sidas nominari idem Athen. ſcribit. Eſt & Rhodion, exiguum Punicum apud eundem. Empedocles Obſigona vocabat: *ὄψιγόνα δ' ἐπέεσσι καλέσκετο πῶμα πόροιο*: tardam ea voce maturitatem indicans. Nam niſi frigus, Solis feruidam vim, humectam & imbecillem reddiderit, eius fructum haud commodè concoqui tradunt. Et Theophraſt. hanc arborem melius ac celeriùs fœtum ſuum in vmbra maturare prodidit: *ὑπερπέπειρα* verò dicta quidam volunt, à florida & viuida vi: alii à coctice crallo de quo nunc non eſt diſputandi locus. Geoponici aliàs Mala Granata aliàs Punica Mala vocant.

Rhoidia. Apyena. Sida.

Rhoas.

Obſigona

Hyperpikna.

Plinius quinque Punicam Malum quibuſdam Granatum appellari ſcribit. Quæ poſterior ſanè appellatio hodie frequentior eſt, tam apud vulgus, quàm apud officinas, atque in ipſis adeò Practicorum libris. Quas ambas tamen indifferenter vſurpant Herbarii. Punicum tamen frequenter appellantes. Notandum verò apud Theophraſt. vbi agit de Sida [quam Dalechamp. Nympheam putat] eiuſque caput Malo Punico confert, ſemina verò diſſimilia dicit, pro *πῶς ἰέναι* legendum eſſe *πῶς ἴσα*, non *ἡμέρινα*, in Gaza

Granatum

Theophr. locus reſtitutus.

Gaza qui

Auctuar. Hamamelis. Myrtomelis. Alaternus. Lob. ic. Pen. repreh. Vitis Idæa.

Lingua Gettorum. Dalech. Athenæi ἀμαμηλὶς & ἀμυγδαλὶς. Myrtomelis Cordo. Etiam Allobrogum vulgus *Ame aubier*, perinde ac si μηλύφιον, id est, Melleum pomum dicere vellet, aut Hamamelida: Nantuatenſes, **Hanternier**, quæ vox ex Alaterno videtur eſſe depraua ta, cùm tamen Alaternus eſſe non poſſit. Non eſt vt quidam autumant [Lob. & Pen.] Gallorum *Alifier*. Vitis Idæa 3. Cluſ. Tertia [inquit] ab Italis vitis Idæa Theophr. cenſetur. Ruſtici montani Auſtriaci **Fliegenber** vocant, aut quòd muſcæ eius fructum ob dulcedinem appetant, aut quòd neglecta ab auibus, muſcis in pabulum cedat. Similerus **Flübirlin**, hoc eſt, Pirum petreum, ni fallor, appellat. Idem Cluſius ait Geſnerum huic in epiſtolis varia tribuere nomina, [ſi modò hanc intelligat,] quam paulò antè diximus. In poſtr. Hiſt. addit Cluſ. Dalechampium Epimelidem 2 vocare, ac Cotonaſtrum Geſneri eſſe putare. Deinde alio loco Ἀμυγδαλὶς ſeu Ὀμφαλὶς Athen. eiuſdem Dalech. dicit. Sed in eo fallitur Cluſ. quando Cotonaſtrum Dalech. eundem cenſet cum ſua Vite Idæa 3. quandoquidem duæ ſunt diuerſæ plantæ.

Cluſ. taxat.

Differentiæ.

Geſnerus duas ſpecies dicit, vnam foliis obtuſis: alteram acuminatis: cuius diligentiæ ſuccreſcens Dalech. duas figuras poſuit: vnam latiore, alteram anguſtiore folio, quamuis reuera variatio tantùm ſit eiuſdem ſpeciei, vt nobis quidem videtur.

Locus & tempus.

Locis montanis, præruptis & ſaxoſis potiſſimùm gaudet. Nec vllus eſt locus paulò aſperior montanæ Galloprouinciæ, cui deſit huius fruticis prouentus. Sic Helueticis, Auſtriacis, Sabaudicis ac Burgundicis, aliiſque montoſis variarum regionum locis prouenire ſolet. Floret Maio aut etiam Aprili. Fructum maturat Iunio & Iulio menſibus. Speciatim perelegans prouenit ad ſacellum quoddam, vix binis Baſilea diſtans leucis, in viuo ſaxo exſculptũ, quod Zů vnſerer frawen im Stein vocant, in rupe proxima. Eam aliquando delatam ex monte iuxta Oppidum & Caſtellum Claræ Vallis, in hortum tranſplantauimus, ſed curam reſpuebat: Geſnerus quoque eiuſdem in horto plantare fruſtra ſe conatum ſcribit. Semine aut tenellula aliqua plantula in locum ſuæ naturæ competentem, fortè meliùs proueniret.

Varia.

Vſus & fac. Stomachum.

Suauis eſt eius fructus, & ita aptus ſtomacho, vt qui copiosè etiam ingeſſerit, non grauetur, vt teſtatur Geſnerus. Iam ſuprà dictum ſapore eſſe dulci, & propemodum melleo.

Scopæ.

Virgis in ſcopas vinctis vtuntur, ad areas verrendas, authore Lobelio.

DE MALO PVNICA.

CAP. XVII.

Dicta ſunt Mali & Piri genera vulgata, & his adfinitate vel ſpecie vel natura iunctæ arbores: ordinis noſtri ratio flagitat, vt reliqua Mala perſequamur, tranſitu facto ad Malum Punicam, inter notam & ignotam ferè mediam, donec ordine quodam ſuccedant exotica & ipſa Pomi nomine comprehenſa. Nam & doctiſſimus Cæſalp. Punica partim cum Malis, partim cum Citro conuenire ſcribit.

MALVS PVNICA.

Deſcriptio.

PVnica Malus in iuſtã etiam arborem excreſcit, ramis tenuibus anguloſis brachiatã, quos armant ſpinæ rigidæ aliquot, cortex obducit rubeſcens: in his folia incondita, Myrti vulgaris æmula, vel etiam maiora, non ita acuta, ex viridi in leuem quãdam rubedinem vergentia, auerſâ parte neruoſa, odore graui, præſertim ſi manibus contrectata naribus admouentur. Ex ramorum lateribus flores emicant punicei, quinque foliis conſtantes, quorum medium occupant complura ſtamina Cytino inſidentia, ſiue calyci, qui puniceo etiam colore fulget, vncia longior, corticoſus, in plures lacinias mucronatas faceſſes, quæ vmbilicum poſtea pomi ſuccedentis coronant. Eſt autem Pomo magnitudo varia, omni ferè ampla, & maximis ferè Maiis æqualis, rotunda ferè, niſi quòd vtrinque leuiter compreſſa. Cortex mediocriter craſſus, duriuſculus, fragilis tamen, ante maturitatem viridis ac læuis, pòſt puniceus & rugoſus, qui tandem etiam ad ſpadiceum accedit, intus luteus, guſtu adſtringens, numeroſis acinis plenus, vino abundanti ebriis dulci aliàs, aliàs acido, interdum medio, ſauorum modo diſpoſitis, carnoſis membraneiſque diſſepimentis ceu parietibus intergerinis circumſeptis, amaris, modò candidis: modò purpuraſcentibus: ipſis verò granis gygartorum vitis ſimilibus, quæ conſtant ligneo cortice & nucleo amaro, non tamen ſine adſtrictione. Alit hortus Stutgardianus Punicam, flore quidem illam multiplicato, ſed longè minùs denſo quàm ſint Balauſtia, à quibus & cytinus diſpeſcit longus, vt Punicæ iam deſcriptæ, quemadm. & apices, quibus Balauſtia carere videntur.

Floret.

Fructus.

Sapor.

Grana.

Theoph. ſenſus tractus de malo Punica.

Malus Punica Theophraſto non benè prouenit ſemine, ſed ex virga, quin & cultura vno caudice, cæteris abſciſſis felicius adoleſcit. Auctu facilis eſt: Innocentiſſima arbor, quia paucam nec numeroſam agit radicem, paucóque eget nutrimento, citò ſeneſcit: rigationes tamen amat, & vmbras. Caudice eſt breui atque contorto, medullã carnoſã, ramis aculeatis, foliis anguſtis. Facilè amittit flores, quòd tenui ac debili petiolo appenſi ſint: ſupra debilitatem fertiliſſima arbor eſt: inulta tamen ſuſtinet, nec τραυλὸν tantùm, ſed & διαιτὸν, diſciſſionem inquam, & fiſſionem. Mutilatione durior redditur. Fructum fert, ex liquore & cortice conſtantem: ſemina congeſta, putamine incluſa: ſucco acido, aliàs dulci. Flos huic ſoli Puniceus, fructui inſidens. Ex dulcibus acinis vilis prodit, [legendum enim ἐκ γλυκίων, non γλαυκίων: non enim glaucis acinis reperitur, vt & Cæſalp. annotat] ex enucleatis dura, & plerumque acida. Huic frigus non nocet: dulceſcunt ſuillo ſter-

lo fœtore. Punica Aegypti & Ciliciæ mutato ſolo meliora reddũtur: Euadunt enim alteræ dulces & vinoſæ, alteræ ſine nucleo, magnôque acino apud Pyrarum amnem fructificant.

Punicum Hebræis celebratum.

Porrò vt & de dignitate huius arboris aliquid dicamus, fuit olim Malum Punicum in ſacris Hebræorum ceremoniis, lege etiam plurimùm honoratum. Nam ſacerdos ſacrum tabernaculum ingreſſurus, veſtem geſtabat, in cuius imo margine, atque per ambitum alternatim Mala Punica, & tintinnabula pendebant, non ſine myſtica ratione, vti nos docuerunt ſacri interpretes. Fuit etiam apud Ethnicos in illorum diuinis percelebre. Celebrq; fuit & eo ipſo Hæreum templum inſulæ Euboeæ, in quo Iunonis ſimulachrum ex auro & ebore, Polycleti ἀκροτέχνημα factum, altera manu Punicum, ſceptrum altera geſtabat: quam Punicis geſtationem Pauſanias ſecretiorem dicit, quàm vt vllius ſermone explicari debeat. Hiſtoriis quoque præcipuæ æſtimationis vel apud ipſos etiam Reges fuiſſe docetur. Darius rex, cùm ingens Punicum geſtaret, rogatus, cuiuſnam rei granorum illius numerum deſideraret, reſpondit tot Zopyros, hoc eſt, tot viros probos, qualis fuit Zopyrus Dario familiariſſimus, quamuis hanc hiſtoriam paullò aliter recitet Herodotus. Eſerus, inquit, Darius mala Punica, ſimul ac primum Malum aperuit, à fratre Artabano percunctatus, nunquid tantundem hominum ſibi optaret quantum illic acinorum eſſet: reſpondit, ſed malle tot ſibi fore Megabylos, quàm Græciam ſubditam. Is enim eius exercitus dux fuit. Milonem Crotoniatem ferunt inter ea, quæ fortitudinis egregia facinora peregit, malum Punicum manu ita continuiſſe, vt nec vllo conatu eripere permiſerit, nec pomum ipſum premendo collidere: quod tamen amaſiam ſuam eo colludentem nullo negotio feciſſe perhibent: ecquid enim non poſſit amor?

Darii apophthegma.

Aliud apophth.

Milonis Crotoniatis exemplũ

Cereris fabula.

Nota eſt Græcorum fabula, quâ Iupiter Cereri à Plutone raptæ, reſtitutionem promiſerat, ſed ea lege ac omine, vt ſi nihil apud Inferos illa deguſtaſſet: ſed huiuſmodi conditionis haud reperta, tribus (vt Ouid. ait in 4. Faſtor.) vel ſeptenis (vt idem ait in 5. Metam.) Punici granis ieiunium ſoluerat. Hoc autem detexit Aſcalaphus Orphnes & Acherontis, vel, vt alii volunt, Scygis filius quare in Aucm Bubonem mutatus. Ad multas autem matris querelas, illi poſtremùm indultum eſt, vt ſex menſes cum illa eſſet, totidem cum viro Plutone. Sed id non ſine quadam mythologica ratione fictum, vt alia pleraque Græcorum figmenta. Proſerpina enim ipſa, Luna eſt, quæ toto anno ſex menſibus creſcit, ſex etiam deficit: videlicet vt per ſingulos menſes quindecim diebus creſcens apud ſuperos, apud inferos autem deficiens eſſe videatur. Sed cur Punicum malum introducitur potiùs præ aliis? An quia acini eius, quamminimùm nutrientes, ieiunio tamẽ cæterorũ ciborum ferendo ſufficere queant, ſaltem ad tempus: ita laudatiſſimum probamus morem Italorum, ſuis ægrotantibus, quibus quidem ieiunium prodeſſe poſſit, vix aliud vulgentium præſcribẽtiũ, quàm Punici acinorum cum aqua ſolutorum, vel eorum tantùm liquorem, quo ſimulac famem & ſitim ægrotantis fallant, atque adeò cauſę morbificæ, calidæ quidem alterando, frigidæ & craſſæ, incidendo, attenuando, & nutrimenti defectu, conſumendo reſiſtant.

Fabula Myſtica explicatio. Alluſio ad Lunæ motum.

Italorum educatiõ admiratio.

Non referemus hîc fabulam ex Arnobio, quomodo ex Agdeſtis virili membro ſe priuantis effluente multo ſanguine, quem terra ebibit, nata ſit arbor mali Punicæ cum Pomis, quę cùm Nana legiſſet, ac in ſinu repoſuiſſet, conceperit Attym, ſi credere fas eſt. Nos vtiliora ſectamur, & quæ ad Punici naturam declarãdam propiùs accedant.

Malus Punica ex ſanguine nata.

Punica malus ſic Theophraſto & Dioſcor, vel vt alii malunt ſerè: quibuſdam & ſerà. Flores ἄνθος: Pomi cortex σίδη Dioſcor. & Malicorium Latinis. Syluęſtris Punicæ flos, ἄνθος eidem. Balauſtium Lat de quo poſtea. Arbor ipſa dicitur & σίδη nonnullis: σίδη ἀπὸ τοῦ σίδειν dixit Hipp. Alibi tamen ſuam γλυκείαν habet. Nicandro quoque σίδη dicitur.

Nomina & Synonyma. Malus Punica

Ipſum verò Malum à Carthagine, vbi laudatiſſimus proueniat, nomen accepiſſe volunt: à granis verò quæ intus continẽtur, *Granatum*, quamuis alii Granata etiam à regione Hiſpaniæ dicta velint, alii ab vrbe Granata: ſed malè, inquit Lacuna, ab ea vrbe Granata dicta putantur, in cuius finibus pauca proueniunt: vt videant quid faciãt, qui temerè & ex mera coniectura de ſibi ignotis & peregrinis tradunt vel docuerunt. Vt tamen dicamus obiter: poturiſſet & fructûs ſola bonitas, non multitudo, nomini originem dediſſe à loco, ſi modò talia ibi naſcerentur quod obſeruent diligentiores. Sed quid iuuat nominis originem aliunde expiſcari, cùm vmbertina ſuppetat in ipſo Pomo, & iam ante Catonis & Varronis tempora ita inde fuerit nuncupatum? Nempe Granatum à granorum farcta dictum putamus.

Granatum

Rhoi ſia & Apyena mala Thales in lib. qui περὶ ἀνεμῶν inſcribitur, vt refert Stobæus. Boeticis autem Sida. Nam & Sida tetra Boetica dicitur. Quo argumento Athenienſes ab Epaminonda in Sidę regionis quæſtione victi memorantur. Nempe referente Athenęo, otta interęs contentione, quid Sidam appellarent: Epaminondas à dextra protinus conditum depromens malum ſciſcitatus quonam modo malum hoc vocitarent: reſponderunt Rhoam. Sed nos, inquit, Sidan. In eo tractu, de quo fuit contentio, plurimæ ſunt Mali Punicæ, indeque principio nomen eſt inditũ. Sic Epaminondas cauſam obtinuit. Pro Sidas tamen aliqui Sidam legũt: Sic Athenienſes regionum fines appellabant. Epaminondas ita cauſam ſuam obtinuit. Σίδαι verò Dioſcoride ſunt mali Punici corum, & putamen. Σίδαι Bœotis quoque Punica Sidas nominant idem Athen. ſcribit. Eſt & Rhoidion, exiguum Punicum apud eundem. Empedocles Obſigona vocabat: ὀψίγονα δὲ καλέεσκε, ὅτι μὴ πρόσθεν ὀπώρη: tardam ea voce maturitatem indicans. Nam niſi frigus, Solis feruidam vim, humectam & imbecillem reddiderit, eius fructum haud commodè concoqui tradunt. Et Theophraſt. hanc arborem meliùs ac celeriùs fœtum ſuum in vmbra maturare prodidit: ὠμότερα verò dicta quidam volunt, à florida & vinida vi: alii à cortice craſſo de quorũne non eſt disputandi locus. Geoponici alias Mala Granata alias Punica Mala vocant.

Rhoa.

Sida.

Obſigona.

Hyperphlœa.

Plinius quoque Punicam Malum quibuſdam Granatum appellari ſcribit. Quæ poſterior ſanè appellatio hodie frequentior eſt, tam apud vulgus, quàm apud officinas, atque in ipſis adeò Practicorum libris. Quas ambas tamen indifferenter vſurpant Herbarii. Punicum tamen frequenter appellantes. Notandum verò apud Theophraſt. vbi agit de Sida [quam Dalechamp. Nymphæam putat] eiuſque caput Malo Punico confert, ſemina verò diſſimilia dicit, pro τῶν ἰξιῶν legendum eſſe τῶν ἰσίων, non τῶν ἰξιόνων, in Gaza

Granatum

Theophr. locus reſtitutus.

Gaza vitiat.

legit. Lectionem illam Athen. insinuat, atque ipse adeò verborum sensus, reique natura. Nam totum quidem Sidæ caput Malo Punico simile dicit Theophr. grana verò intus conclusa mali Punici granis dissimilia: quidam etiam Malogranata vocant.

Malogranata, Græci Rhoia.

Hebræis *Rimon*, teste Trago. Chaldæis *Rimmona*. Arab. & Serap. *Ruman*: sunt tamen qui depravatè scriptum putent pro *Ruman*. Alii vtrumque ponunt, & *Rujan* quoq; pro eodem. G. Granatbaum / Granatöpffel / Marie Magdaleñen öpffel / Belg. Granaten / Pelboom, Granat appel. Gal. *Pommier de grenades, grenadier*, *Pomme de grenade & Migranas*. Ital. *Pomi granato*, *melagrano*, *granataro*. Hisp. *Granadar*, *granadus Romanus*, Castil. *granada*, Catel. *magrana*, Portug. *Roman*.

Punicum Punica nomenclatura.

Sed operæpretium est etiam partes eius paulò specialiùs explicari, quod plerumque vsus in Medicina sit maximus.

Rhicinum.

Sunt qui primum arboris germen erumpens Rhicinum vocitent.

Folium Apuleius ampullaceum dixit, fortè quòd sit quasi calathi effigie.

Cytinus.

Plerisque authoribus fatuæ flos, Cytinus dicitur, κύτινος παρὰ τὸ κύειν, in cuius capsu & ambitu futurum pomum iam tum continetur, & quasi conceptus seminum, & foetus ad maturitatem claudicatur: sic Græcis dictus: κύτος enim illis sinus, venter vel cauitas est.

Aurelianus lectio vera, Ambulacrum Balaustia.

Aurelianus Cytinum Ampullagium vocat, ab ampullæ similitudine quadam, quæ lectio magis probatur, quàm quæ alio loco extat, Ambulacrum, authore H. Iunio, Syluestris florem, *Exanthium*, Balaustium esse volunt, potissimùm Dios. & alii.

Cytinus.

Plinius verò ab his dissentiens primum Pomi partum, cùm iam florere incipit Cytinum vocat, tam satiuæ, quàm syluestris. In ipso verò Cytino antè, quàm Malum ipsum prodeat, Balaustia vocat. Alii vt Columella & Apuleius balauta: alii Balaustium vocantes tantùm cadacum, ex Græco extorquentes, vt annotat Curtius. Sed & suam opinionem habet Cordus. Nam postquam Dioscor. nomina & significationes proposuisset: nos [inquit] arbitramur alio modo differre. Cytini sunt Punicæ tenelli fructus, qui statim post flores decidunt. Quod Dios. scribit Cytinum florem, intelligimus de parte quæ fructus rudimentum est. Hæc etiam Balaustii nomine in Pharmacopolis cognoscitur. Balaustium verò est flos syluestris Punicæ, qui decidit sponte, quoniam inter pediculum & floris folia non habet caput, ex quo fructus fiant. Tales abortum flores in multis arboribus & herbis videntur, præsertim in cucurbita & cucumeratis. Possunt tam in syluestri quàm Satiua Punica & Cytini & Balaustia nasci. *Hæc Cordus apud Dios.*

Cytinus.

Balaustium.

Cord. not.

In historia verò fui oblitus, eandem cum Dioscor. cantat cantilenam: sterilis flores Balaustia: Satiuæ Cytinos dici affirmans. Et sanè multas Malos Punicas vidimus in diuersis regionibus, tam satiuas, quàm syluestres, nunquam tamen animaduertere potuimus diuersos flores, hoc est deciduos & non deciduos in eadem arbore, cucurbitarum modo, nec etiam ferentes Balaustia. si is vidit Balaustia in satiua Punico nasci, cur non indicat? scimus quidem Plinium citra distinctionem tam syluestris quàm satiuæ florem Balaustium vocare, atque ita etiam indiscriminatim ipsas etiam Officinas Balaustia nominare atque vsurpare, quippe quibus Cytinorum appellatio de satiuorum flore sit incognita: sed an verè ac distinctè illud dicatur, de eo ambigitur: in qua tamen re potiùs Dioscoridem sequendum arbitramur.

Cortex Sidæum. Malicorium. Pfidia. Cortex Pfidia.

Cortex siue putamen mali punicæ Dioscor. & Græci Σίδιον, vel Σιδία in plurali Galeno: Plinius & eum secuti sunt Latini, atque adeò officinæ, Malicorium, quòd vulgus ex eo corium parare nouit: ob id Malicorium Medicis dictum putat Plinius: Immò inquit Dalec. quòd Mali putamen & tanquam corium sit cortice durius, nucis inuolucro tenerius: quin & corrupto ex Græco nomine Pfidia, & cortex Pfidiæ passim iisdem officinis dicitur: sunt tamen qui putent Arab. Pfidias dici: potuit & ab iis corrumpi vox Græca: cautioribus cortex granatorum, σιδίον ἢ κάλυμμα κόκκων Nicandro: aliis vt Io. Agricolæ φλοιὸς ῥοιῶν, vel κόμμα ῥοιῶν. Marcellus Med. caliculos Punici vocat.

Cortex granatorum. Vinum granat.

Sunt & Acini & grana rubra, in quibus succus, quem vinum Granatorum vocant, quorum nuclei Acini semina Celso, κόκκοι Dios. Acini tunica Varroni.

Cicus vel Cicum Cytini.

Membrana acinos discriminans Cicus vel Cicum Varroni. Capitula Mali Punici Celsus Cytinos vocauit lib. 5. in descriptione emplastri Rhypôdis. Nec illud tacendum Cytinum Dioscoridi etiam impropriè dici Hioscyami: propriè enim tantùm mali Punicæ est.

Differentiæ.

Mali Punicæ summæ & generalissimæ differentiæ, *Mitis*, vel satiua, & *agrestis*: & tertio ea *quæ Balaustia fert* itidem syluestris. Agrestem illam vocamus, quæ passim sua sponte fruticatin sepibus Narbonensibus, spinosior satiua. De Balaustifera agetur postea. Mitium alia κοκκώδεις Athen. dicta, seu durum nucleum continent: alia ἀκόκκους, cui vel nulli, vel certè quàm minimi, & vix esse digni nuclei: vtrumque genus agnoscit Theophrastus & Plinius. Sclerococca sapore distinguuntur & magnitudine, suntque vel dulcia, vel vinosa Theophrasto: Dioscoridi, dulcia, acida, & vinosa: Galeno dulcia, acida & austera. His plura adiecit Plin. & quinque facit species: dulcia, acria, [austera Galeno] mista, acida, vinosa, quæ tamen tria genera facilè ad tria Dios. possint reduci. Recentiores tria quoque tantùm celebrant præter ἀκόκκους dicta, Sapore quoque distincta, dulcia, vinosa, & quæ Muza, quasi μῆλα: Et Monspelienses etiamnum hodiè Mezanas vocant. Perperàm verò apud Plin. lib. 23. c. 6. nouem esse genera scribitur, cùm hoc nusquam apud vllum authorem extet. Ergo ex eodem, pro nouem, vox quinque substituenda, vel sanè vtraque omittenda.

Plin. locus corr.

Nostro hoc tempore Galli Prouinciales & Narbonenses dulcia celebrant, acida, & acido dulcia quæ nos vinosa putamus Dios. Hæc vulgò *Vaiani* vocat Hetruria, quæque alibi *Ghiani*, & alibi *di Mezo* sapore Italico idiomate appellantur.

Vaiani.

Sed & magnitudine distinguuntur: dulcia enim sunt multò maiora & speciosiora, teste Lacuna. Quin & Cæsalp. dulcia vt plurimùm esse grandiora scribit, & grauis maioribus, βαρύκοκκα vocat Theophr. qualia prouenium apud Pinarum amnem. Quibus verò paruus nucleus inest, his natura protinùs vuam & vinum, non equidem mustum aperuit.

Calliococca.

Perhibentur etiam dulcia cæteris magis scabro esse cortice. Samia & Ægyptia distinguuntur Erithrococcis & Leucococcis, authore Plinio. Magis enim placet hæc lectio, quàm illa, Erythrocomis & Leucocomis, quam tamen plerique secuti sunt, excepto doctissimo Dalechampio. Vt sen-

Erythrococca Leucococca. Plin. locus restitutus & explic.

sua

fus fit Samiorum & Aegyptiorum Punica alia rubris esse granis, alia candicantibus vel albis.

Athen. Punica sic distinguit: Ex Punicis grana sunt aliis dura, aliis tenella & molliuscula, quæ Apyrena vocant, quorum & Aristoph. meminit in Agricolis, & in Nosse senescente. Apyrena Plinius dulcia dicit lib. 23. At in 13. ἀπύρηνα vocat, non quidem dulcia, sed quibus blandiores sunt acini, natura candidiore, minûsque amaris distincti membranis: talia fieri ait Celiciana, mutato solo, qui eiusdem mutatione dulcia in acida, & viciſſim, hæc in illa transmutari scribit. Seneca autem apyrinon dici vult, non cui nulla sit nuclei durities, sed quibus minima, de quibus Martialis.

Apyrena.

Punicorum Metamorphosis.

Apyrinon.

Non tibi de Libycis tuberes, & Apyrina ramis:
De Nomentanis sed damus arboribus.

Amatus Pomis Granatis lignoso acino carentia Hispanis *Capharilia*, Italis *Alnsi* vocari scribit, per quæ nos Apyrena intelligimus.

Capharilia Alnsi.

Cæsalp. tradit in dulcium genere reperiri Punica adeò paruo esse, vt eo carere videantur, quæ fortè & ipsa ad Apyrena referri queant.

Seneca in epistolis: sic sapiens imperturbatus dicitur, quo modo Apyrena dicuntur: non quibus nulla inest duritia granorum, sed quibus minor.

Non prætereunda hoc loco Punica apyrena Scaligeri. In Agro Babylonio sunt Punica Mala, non magna, cortice valdè tenui. Quo ablato manducantur, vt Pira. Non enim veluti nostra distinguuntur carneis dissepimentis, nisi perquàm parùm in imo medio. Duorum sunt generum. Partim lignum pyrena habent adeò tenerum, vt mensum pro nihilo habeatur. Partim nullum habent. Sunt igitur vera ἀπύρηνα, sicut ἄπυρα Manucodiata. Prior autem species ἀπύρηνος, sicut ἄπυρος Vesperthiones, & Cypselli. Apud Bœotias Thebas, atque in tumulis Mecœnæ Creontis filiæ Punica nata (vt scribit Pausanias) cuius pomum sanguineum intus colore repræsentat. Hactenus de differentiis.

Apyrena Scalig.

Descriptio

Punicum sanguineum

Differentiæ

Amathæ arbor solum Cretosum, mollientum: sed in pingui quoque prouenit. Regio ei est ipsa, quæ calida est. Et tamen vmbras amat, rigationes, & frigus non nocet, vt ait Theophrast. Sed intelligendus de frigore moderato. Nam si intensum frigus non noceret, etiam in Germania & Septentrionalibus regionibus proueniret, quemadmodum in calidis. In Germania non nisi magnatum hortos nobilitat, & id rarò, hyeme curiosè reponenda ne vi frigoris lædatur. In parte Africæ, quæ Antiquis dicebatur Punica, sub qua comprehenditur Carthago & Tunes eius fructus optimus & copiosissimus prouenit: in finibus Granatæ parcè, quicquid scribat Matthiol. nam hac in parte maiorem fidem habemus Lacunæ Hispano. Optima habentur in Regno Neapolitano & Valentino. Et hodie quoque Malogranata suppetunt in Brasilia, ex orbe nostro illata, vt ex historiis Indicis discimus. Coluntur in hortis Italiæ & Galliæ Narbonensis omnia eius genera, sapore differentia: speciatim Patauii, & Veronæ perelegantes vidimus, *à i Frati di S. Ioanne de Monte*. Genuæ in hortis colunt, vbi facilè à frigoris vi deperditur, quemadmodum & apud nos, nisi caueatur. Pulchellam tamen arborem in multos iam annos colimus, vix flotis gemmas protrudentem æstatibus calidioribus. Stuckardiæ in E.C. horto pulcherrimè florent Iunio & Iulio, inter quas quædam flores plusculis foliolis constantes exerunt, vti perhibet hortulanus. In caldioribus regionibus citiùs floret. Platero magni nominis Medico, amico nostro, etiam fructũ ad notabilem magnitudinem producunt Basileæ. Fructum maturant tardè & vix ante Autumnum: fortè citiùs in regionibus calidioribus.

Locus & cultura.

Tempus

Græci fabulantur & hîc, more suo: fatã nempe primùm Punicam à Venere, in Cypro.

Syluestre genus in planis & maritimis prouenit, in Galba Narbonensi & Prouinciâ passim, gustu valdè acerbo vt Monspelii in sepibus. Non temerè in montibus visa est arbor Punica: colles tamen non planè respuit. Patauii etiam ad aquas crescit. Perdit facilè ante maturitatem fructum, & florem quoque roribus nimiis atque pruinis: qua de causa inflectunt ramos eius, ne subrecti humorem infestum excipiant atque contineant.

Malum Punicum autore Palladio, vere, vsque in Calendas Apriles rectè seritur: Locis quidem temperatis, Martio vel Aprili: calidis verò & siccis, Nouembri. Seritur plantis de matrum radice deuulsis. Sed quamuis multis generibus seratur, melius ramus eius cubitalis incisus manubrii crassitudine, & capite vtroque acuta falce læuigatus, scrobi velut obliquus immergitur, prius tamen porcino stercore & in capite, & in imo oblinatur, vel in crudo solo malleo cogatur ad inferiora defigi. Melius proueniet, si ponendus ramulus gemmatâ iammatre humatur. Sed qui in scrobe deponit, si tres apillos in ipsa radice constituat, prouidebit, ne oma findantur.

Satio.

Vt melius prouenias.

Lemnos incolæ, teste Bellon. Neri flores spargunt & obligant ramis Granatorum, sibi persuadentes vim esse ils floribus impedientum defluxum florum: affirmant etiam impedire, ne findatur poma. Nos ista vix superstitione carere putamus. Sanè perlibenter hîc aliquem Philosophum hariolantem audiremus.

Curandum inprimis virgulta inuersa deponas. Nobis etiam ex semine prouenit in horto Montbelgard. Creduntur acida fieri, si rigentur assiduè: nam siccitas in iis suauitatem præstat ac copiam. Circumfodi autumno & verè debet. si dum pendent in matre Poma, surculos semel vel iterum intorseris, ad ver vsque integritate vegeta custodientur.

Ne poma findantur.

Vt fiant acida.

Vt vegeta seruentur punica.

Diophanes in suis Georgicis scriptum reliquit, rubra cream Mala, si glandium cinere radices aspergantur.

Democritus testatur Punicam Myrtúmque mutuâ consuetudine mirum in modum oblectari quod si inter se societate ac consortio fruantur, fertiliores reddi: radices quoque etsi aliquanto distent interuallo, mutuo complexu exhilarari.

Vt rubra crescant punica.

Punica & Myrti Sympathia

Sine nucleis nasci scribit Africanus, si dempta, vt in vite, medulla, surculus adobruatur, & dum comprehenderit, amputetur quod emergit. Cinis cum lixiuio circa Punici truncum frequenter infusus, lata & fructuosa reddit arbusta.

Vt Punica sine nucleis nascantur.

Vt lata fiant Punica arbusta.

Asserit Martialis, candida in his grana fieri, si argillæ, & cretæ quartam partem gypsi misceas, & toto triẽnio hoc genus terræ radicibus eius adiungas.

Vt Punicæ fiant candida.

Idem tradit miræ magnitudinis poma protuberare, si olla fictilis obruatur circum arborem, in eaque ramus cum flore claudatur, ne resiliat ad palum ligatus: tum operta olla contra incursus aquæ muniatur, autumno patefacta suę magnitudinis poma exhibebit.

Vt Punicæ fiant magna.

Multa in punico ipse asserit Punica nasci, si Tithymali & Portulacæ succus benè commistus

Vt nascantur multa.

Digitized by Google

arboris trunco antequàm germinet adlinatur.

In singulis Punicis malis aequalia numero esse grana. Acinos tondem granatus numero in singulis affirmat Aphricanus, etiamsi magnitudo variet, modò ex eadem arbore legantur.

Insitio. Variè, vt Græci produnt, inseritur, in se, & aliis arboribus. Martialis inseri posse affirmat de ramorum connexione, vt medulla vtrinque diuisa se iungat. Caudex itaque flexilis, qui possit ad terram vsque deduci, obruitur, ita vt ramulorum connexione medulla vtrinque diuisa se iungat: deinde vinculis districtus ligatur, ne possit in suam sedem resilire, demùm amurcâ suffunditur. Sed insecto trunco surculus quàm recentissimus statim debet infigi, ne mora exiguum, qui est, siccet humorem, alia tamen scitu non indigna quàm cæteris, ratione. Nam in Punica surculus iam oculis gemmascens accipi debet, in aliis verò priùs quàm germinent. Lætatur hæc Myrti coniugio, vt refert Didymus: ideò insita Myrto Punica, multò plurima poma largietur. Salici item & Citrio, vt idem testatur inseri consueuit. At huic & Græcis contradicit Palladius, qui scribit, in se tantùm inseri posse circa Aprules Calendas. Vnde hi eius versus:

Punica tum aliis vnquam dignata saporem
Mala, nec extremis associata comis.
Ipsa suas augent mutato semine gemmas,
Et sibi cognato pilla rubore placent.

In se tantum inseri posse.

Qui plura de his volet, legat Palladium ex quo hæc pleraque delumpta, & Columellam. Item Rucellium, qui de his multa præclara ex Veterum monumentis congessit. Consulat etiam Plinium & reliquos Geoponicos, tam Priscos quàm Neotericos.

Vires & vsus. Contra lienem. Nunc vires perpendamus ex Dioscor. Gal. Plinio & aliis. Punicum malum refrigerandi atque exsiccandi secundo ordine facultatem habet. Quare omnia Veneris impetus excidunt, eorum inprimis, quæ frigidæ temperaturæ sunt. Nam non eadem in omnibus vis exuperat. Nempe ex saporum discrimine vires adaugeri vel minui oportet. *Dulce.* Nam dulce minùs refrigerat: austerum valentiùs, siccatiúsque est, & stomacho magis amicum, maximè æstuanti auxiliatur. *Stomachus æstuans.* Acidum quoque dulci magis frigefacit, acmaiorem etiam incidendi facultatem possidet. Eadem quoque in adstringendo facultates ex saporum differentia habet, quæ eximiæ in omnibus sunt. Dulce pectus adiuuat, succíque boni est, nonnihil coloris habens. *Apyrina.* Sub dulcium verò appellatione apyrina veniunt, vtiliora: inflationes tamen pariunt, coloremque gignunt, quamobrem febribus abdicantur. *Acria vina.* Acria vinam ciunt, & ad morbos flauæ bilis, & ad ventriculi iecorisque calores plurimùm prosunt, atque ad stomachi lancinationes, quæ propter malos humores eueniunt: ori ingrata, gingiuásque lædunt. *Calor ventric. & iecoris.* Vinosa medias sortiuntur vires, stomacho prosunt, dumtaxat pauca, citráque satietatem, aluum sistunt: cauentur in vomitionibus ac bilem reiicientibus, nec acinorum carne, nec succo vtilia. *Vinosa aluum sistunt.* Omne verò malum Punicum boni succi est & iucundi saporis, & stomacho accommodatum, sed vix vllius alimenti authoribus Dioscor. & Gal. syncopi auxiliatur etiam, vt Rufus ait. *Pomum infusum.* Pomum verò in olla noua positum, indito operculo, ac in furno tostum, pòst contritum, & in vino potum, aluum sistit, tormina discutit & tineas pellit. *Aluus. Tormina. Tineæ.* Alii contusum & ex tribus vini heminis, ad heminam vnam decoquunt. Dulce autem coctum & tritum, atque illitum, mirabilem, multiplicémque præstare effectum aiunt, tum ad capitis naturalíumque vlcera, tum ad ea, quæ totum corpus excruciant, & ad oculorum inflammationes. Nam vlcera celeriùs ad cicatricem adducit. *Vlcera.* Acidorum nucleus in Sole siccatus, & obsoniis insperſus, ac cum iis etiam decoctus, *Nucleus.* ſitum stomachique fluxionem sistit. *Stomachi fluxio.* Aqua verò cœlesti maceratus, sanguinem excreantes potu iuuat, & ad insessus dysentericorum, profluuiáque laborantium accommodatur. *Sput. sang. Dysenteria. Diarrhœa.* Porrò succus ex acinis ipsis, vt Dioscor. ex acerbis vt Plin. expressus si coquatur melli admixtus, perutilis fuerit ad oris, genitalium & sedis vlcera, nec non ad digitorum pterygia, nomas, & quæ in vlceribus excrescunt: *Vlcera oris & genitalium. Pterygia. Noma.* itémque ad aurium dolores & narium vitia: maximè verò si ex acidi punici granis exprimatur, vocatúrque hoc medicamenti genus stomatice Plin. *Aurium dolor. Narium vitia. Stomatica medicamenta.* Mala alii subcrudiora trigintà confringunt, & in dolium coniiciunt, vinique nigri ac austeri congios tres superinfundunt, quo pòst triginta dies ad Dysenteriam vtuntur. Diuiditur etiam malum, & cœlesti aqua ternis ferè diebus madescit. Hæc enim aqua cœliacis frigida bibitur. [hoc Dioscor. de acinis Punici.] *Contra leporem marinum.* Contra Leporem marinum hoc modo: Acinis detracto cortice tusis, succoque decocto ad tertias, cum croci, & aluminis scissi, myrrhæ, & mellis Attici libris. Alii & hoc modo faciunt. Punica acida multa traduntur: succus in cacabo nouo cóquitur mellis crassitudine, ad virilitatis & sedis vitia, & omnia quæ Lycio, aut hypocystide curantur, aures purulentas, Epiphoras incipientes, rubras maculas. *Sedis & pudendo vlcera. Aures purulentæ. Epiphoræ. Maculæ.* In manibus rami Punicorum serpentes fugant, Autore Plinio, quod ante eum scripsit Nicander. Sed hoc ob occultam potiùs [vt Greuin. de venenis existimat] quàm manifestam qualitatem habent. Mirum Dioscoridem huius non meminisse, cum non facilè quicquam eorum, quæ de herbarum facultatibus Nicander memoriæ prodidit, silentio præterierit. *Adulsus serpentes.* Porrò dulcis Punicæ succum, sorbitionis modo sumptum, bonum colorem facere, *Bonus color* author Ægineta. Acris etiam potus ventrem cit, & bilem flauam sine molestia euacuat, ventículumque roborat. *Vomitus.* Aduersus vulnerum dolores, & inflammationem prodest. *Inflammatio.*

Hippoc. verò scribit acre Punicum quid æstuosum habere, vinosum minùs, austerum magis refrigerare. *Acre Punicum.* Acris verò liquor cum melle oculis illitus, acutum visum reddit, maximè autem si vulnerauerit. *Ad visum.* Cum polenta cardiacis bibendus offertur succus: vt propterea Hipp. & stomachi ardoribus, ob deprauatorum multitudinem humorum dandum præcipiat. *Cardiaca.* Acidi cum mastiche frequentiùs sumptus, nauseam seu vomitum compescit, iecorisque inflammationes à violentia sedat: idem adstringit, siccat & mundat. Cum cibis sumptus superfluitatem in ventriculum defluere non sinit: vtilis etiam ad fœminarum fluxiones. *Nausea. Vomitus. Iecoris inflatio.* Ad fluorem enim muliebrem rubrum, aut mali Punici dulcis assati succum cum vino nigro propinat, aut radicem, aut malum ipsum in vino nigro decoquit, & detracto cortice, quod intus est, tritum cum polentæ polline ex vino nigro potui exhibet. Si adultior infans, vt soluatur venter, mali Punici acidi nucleum [ἡσυχῆς ὀξέος κόκκον] melle & hordeacea farina ammixta. Sic quidem legunt exemplaria omnia, sed κόκκον cum Cornario legit Fœsius. Idem ex malis Punicis vinosis [οἰνώδεσι μήλοις] succo detracto, eo polentam subigit, ac siccat, deinde tenuiter tritam ex vino bibendam dat. Sic & mali Punici dulcis assati drachmam tritam ex vino propinat. Eiusdem etiam interiorem partem pari aquæ portione admixtâ, in potu offert. Corticem quoque & malicoria ex vino propinat.

Fluor muliebris.

pinat. Sed hæc non videntur nobis inter veteres purgantia reponenda: ſuſpicamur tranſpoſitos titulos & multa confuſa.

Aduerſus morsum aranearum. Contra Scopes.

Aranei mutis morſui acinorum dulcis decoctũ, emplaſtri modo appoſitum aduerſatur. Scopes inquit Aelianus, Punicæ grano pereunt. Addamus & hoc ex Theophr. Punica inquit, natura eſt humida, minúſque calida quàm Laurus. Dulcia citiùs putreſcunt, quàm acida, nam ſuccus eorum dulcis faciliùs mutationem recipit, quoniam imbecillior acido. Ex malis Punicis contuſis cum ſuis corticibus exprimitur ſuccus, qui purgat bilem flauam vt ſcribit Cæſalp. Quod fortè alicui videatur mirum, præſertim cùm conſtet eorum corticem valdè adſtringere, & à Veteribus, ſicut & ipſe ſuccus ad varii generis fluxiones commendari, & vbicunque adſtrictione & condenſatione ſit opus, vti patebit.

Purgans. Cæſalp. explicatur.

Sed inuitabitur lector, ad aſſenſionem ſi ſuccum dulcium maximè intelligat, aut acrium: ſi conſideret in cortice non eſſe tantùm adſtrictionem, ſed & amaritudinem quandam, in quâ vis purgatrix eſſe poteſt, quemadmodum & in Rhabarbaro. Nec dubitamus eſſe illud experimentum doctiſſimi viri & cæterorum ſagaciſſimorum Medicorum Italiæ. Ideò placuit experimento adiungere rationem, quę duo ſunt maxima tutiſſimaq; artis Medicæ fulcra. Quando verò Plinius ſcribit de vinoſis, caueri æquè vomitionibus ac bilem reiicientibus, videtur contra Dioſcoridem facere, qui ait, mederi acinos vomitionibus. Verba ſunt: κυπρίων, ἢ σεσηπότων μᾶλλον συμβάλλονται Apud Port. Acini mali punici verè dentes repreſentãt: ad gingiuarum vitia, & dentium firmitatem, valere eius decoctum, teſtantur Autores. Vt vox corroboretur ac clara reddatur, experientiâ compertum eſſe ſcribit Bapt. Codronch. maximè ex vſu eſſe ſi grana media vinoſa, à Dioſcor. dicta Punica ſeu Granata, ſaccharo albiſſimo inſperſa, & ſimul caleſacta & in ore retenta, illorum ſuccus paulatim glutiatur. Ex Turn. Punica acida proſunt cardialgiæ, ex bili nato animi deliquio, inflammationibus hepatis, appetentiæ excitandæ. Syrupus Granatorum grauidis mulieribus vtilis. vt ventriculo & iecori æſtuantibus.

Plin mal.

Dentes.

Vua.

Cardial.

Vinum Granatorum. Primus modus.

Fit & vinum è Malis Granatis hoc modo, tradente Palladio. Grana matura purgata diligenter in palmeam fiſcellam mittis, & in cochlea exprimis, & lentè coques, vſque ad medietatem, cùm refrixerit, picatis & gypſatis vaſculis claudes.

Alius.

Alii ſuccum non excoquunt, ſed ſingulis ſextariis libras mellis ſingulas miſcent, & in prædictis vaſculis ponunt & cuſtodiunt. Dioſcor. Rhœtes hoc vinum vocat, à Græca Pomi appellatione: ex apyrinorum maturorum acinis expreſſum ſuccum ſimpliciter, aut ad tertias decoque, poſtea repone. Efficax eſt ad fluxiones internas, & febri cum alui profluuio exortam: ſtomacho accommodatum. Aluum adſtringit, & vrinam mouet. Contra peſtem quoque vtiliſſimum. Hodie acini maturi diligenter à cortice & membranis purgati prælo comittuntur, ac exprimuntur: mox vinum ſaccis ad id accommodatis percolatur, & in vaſculis id excipientibus deſidêre ſinitur, defœcatum reponitur affuſo oleo, ne vapeſcat aut aceſcat. Sic Itali & Galli medici ſuos Pharmacopœos paratum adſeruare iubent, in prædictos vſus, præcipuè verò ad ſitim febrientium, quibus frequenter exhibent Itali vel per ſe, vel admixta aqua aliqua conuenienti deſtillata, aut ſimplici fontana.

Alius.

Eius vires. Febris. Stomachus. Alui fluxus. Vinum Granatorum.

Syrupus granatorũ.

Habetur & Syrupus è Granatorum ſucco paratus in inſtructionibus Italiæ, Galliæ & Germaniæ Pharmacopoliis: ſed malè faciunt qui indifferenter dulcia cum acidis miſcent. Rectè igitur à Cordo factum, qui vtrumque ſeorſim conficiendum præcipit, quòd diuerſis morbis, morborúmque accidentibus medeantur. Syrupi quidem dulcium vſus ad tuſſim, & pleuritidem. Acidorum verò, ad ſitim, febres biliоſas, aut etiam pituitoſas ſi magnus calor adſit: ventriculum & viſcera magis corroborat, vomitiones & animi defectiones ſedat. Vtriuſque deſcriptionem habes apud Aetium, & in Diſpenſario Cordi. Paratur quoque ex Punicæ floribus, hoc eſt, ex internis Cytinorum, puniceis, ac tenuibus foliis Saccharum, perinde ac ex puniceis roſis, admirabilis facultatis, ad vtraſque veteri fluxiones, ſi ſemuncię pondere ſumatur ex vino rubro auſteriuſculo, aut ex Punicorum acidorum ſucco, aut ex aqua in qua ferrum, quod Græcis σίδηρον vocant, extinctum fuerit. Præſtat quoque magno ſanè præſidio, ad Gonorrhæam, ad Cœliacos & Dyſentericos: quo medicamento plurimę adiutæ ſunt mulieres, quæ diuturna veteri fluxione laborarunt, vt teſtatur Matth.

Syrupi dulcium granatorum vires. Vires acidi.

Vires Cytini ſeu. Flores Granatorum. Vulnera. dentes. Ruptura.

Punicæ flores, qui & Cytini vocantur autore Dioſc. & ipſi quoque adſtringunt ſiccant & cohibent: cruenia vulnera glutinant & quas Punicum ipſum præſtant vtilitates. Eorum decoctum ad gingiuas humore flaccidas dentéſque mobiles colluitur, & ramices ex inteſtini prolapſu Cataplaſmatis inditum agglutinat & reſtringit.

Lippitudo.

Sunt qui tradant toto anno lippitudinem non paſſuros, qui tres. quantumuis exiguos Cytinos deuorauerint. Ex iis velut ex hypociſtide ſuccus elicitur, ad eadem valens ad quæ Hypociſtis. Galenus Cytinos cortici facultate ſimiles dicit. Horum miras obſeruationes dicit Plinius, plurimorum experimentis. Quæ verò Dioſcor. de lippitudine tradit, ea Plinius paulò ſuperſtitioſiùs proponit, ideò ſtudio omittimus. Dicamus meliora & rationi congruentia. Siccati Cytini, tritique, excreſcentes carnes cohibent: ginginis & dentibus medentur: vel ſi mobiles ſint decocto ſucco. Ipſi autem triti, vlceribus, quæ ſerpunt, putreſcúntue, illinuntur, & oculorum inteſtinorúmque inflammationi. Aduerſantur ſcorpionibus.

Succus Cytini. Hypociſtidis Succo dauenus. Plin ſuperſtitioſus.

Gingiuæ. Vlcera. Inflammationes. Scorpiones.

Ipſi quoque cortices vim adſtringendi præcipuam habent, & quos Cytini præbent vſus. His ex acerbis magnus vſus. Vulgus Coria maximè proficere illis nouit: Succo verò efficaciores ſunt. Etenim refrigerant, & ipſis etiam Cytinis & acinis virtute valentiores. Spiſſandi vim efficaciter obtinent. Vrinam cieri iiſdem à medicis affirmari tradit Plinius, quod falſum. Dioſcor. quidem acida dicit magis vrinam ciere, quàm dulcia: Nihil verò tale de cortice. Expetitur grauidarum malaciæ, quoniam guſtatu moueat infantem. Hoc Dioſcor. de Mali ſucco aut cortice potiùs. Ex vino autem decoctus & impoſitus, pernionès ſanat. Fumo eius culices abiguntur.

Malicorii ſeu Cortices granatorũ vires & vſus.

Plin. mẽ.

Malacia.

Perniones. Culices.

Quin & nucleos ipſos acinorum experiri non piguit. Toſti tuſique ſtomachum iuuant, cibo aut potioni inſperſi: de quibus plura antea ex Dioſcor. Iiſdem ebibitis, aqua, quæ cutem ſubierit ſiccatur. Radix decocta ſuccum remittit, qui tineas necat, ſeu latas ventris tænias, eáſdemque expellit. Sylueſtris verò radix, quàm tenuiſſimè trita phalangiorum ictibus impoſita prodeſt. Quę verò rubro cortice ſunt, denarii pondere potæ ſomnos faciunt. Termite Mali punicæ, venenatæ beſtiæ, ac ſerpentes etiam fugantur: propterea, ſtibadia, toros, & attegias, hac peſtilenti lue

Nucleorũ vis. Stomachus. Hydrops. Radicis vſus. Radicis ſylu. Termitũ vſus.

putant vindicari. Ex Plinio & Cuttio. Scribit Conſt. in libris de cognoſc. morb. Malicorium vino decoctum ac potum omnes ventris tineas enecare, maximè eas, quas Aſcandas nominant, addens omnibus malis Punicis peculiarem vim tineas ventris enecandi ineſſe. Idem contuſos flores, & in puluerem redactos ac ieiuno ſtomacho ſumptos, vnicè ad frigidam facere tuſſim, & catarrhum aſſerit. Corticis cum ipſis granis contuſi ſuccus, ſi inſpilletur, Polypum narium delet: reprimit enim carnem ſupercreſcentem, & tenellam abſumit: ineſt enim in cortice cum adſtrictione amaritudo quædam, vt annotat Cæſalp.

Tinea.

Aſcarides.

Tuſſis. Catarrhus. Polypus.

Nec dubium foliorum contuſorum, aut decoctorum magnam quoque eſſe vim ad multa prædicta, præſertim ad lotiones, inſeſſus, infuſiones, vbi adſtrictione opus. Aſt illud nobis nemo perſuadebit, quod Euchar. notat, Granatorum malorum cortices, ſi edantur, cor roborare & palpitationem eius tollere.

Foliorum vſus.

Euchar. Reſp. not.

Porrò vt & in Pharmacopolarum gratiam aliquid addamus, qui in multos dies Punica aſſeruare conantur: Punica mala, vt Græci tradunt, ad hybernos vſus reſeruanda leni manu, ne tactu aſperiore vitientur, aut vulnus ſentiant, interlegi debent, nam illa putrilaginis originem adferunt, & in cocta pice mergi, tefrigeratáque ſuſpendi. Columella ſuadet Punica & in genere omne Pomum, quod in vetuſtatem reponitur, cum pediculis ſuis legendum eſſe, & ſi ſine arboris noxa fieri poſſit, etiam cum ramulis, nam ea res plurimùm ad perennitatem confert. Multi cum ramulis ſuis arbori detrahunt, & creta figulari cùm diligenter mala obruerunt, in Sole ſiccant: deinde ſi rimam creta fecit, luto linunt, & aſſiccata frigido loco ſuſpendunt. Palladio Punica ſeruantur, ſi picatis pediculis ordinata ſuſpendas. Longo cuſtodiuntur tempore, ſi in feruentem aquam intingantur, & protinus erepta, in arena ſicca componantur, aut Tritici cumulo in vmbra dum rugas contraxerint recondantur. Aliter. Lecta integra in aqua marina, vel muria feruente mergantur, vt combibant. Poſt triduum Sole ſiccentur, vt ſub dio nocte non maneant, poſt in loco frigido ſuſpendantur. Cùm volueris vti aqua dulci pridie macerabis. Feruntur hæc poma recentia æmulari. Item ſi tactu inuicem ſeparata paleis obruantur. Plures modos habes apud Palladium & Columellam, qui & cultum Punicæ diligentiſſimè deſcribit lib. 12. de re ruſtica cap. 44. quem conſule. Acida Punica miteſcere & dulcia fieri, ſcribit Matth. ſi ſuillo, aut humano ſtercore foueantur arboris radices, & vetere vrina ſæpiùs irrigentur. Si florem arbor non continet, vrinam veterem cum pari aquæ menſura temperare, & ter per annum radicibus infundere efficaciſſimum eſt remedium.

Vt Punica mala legenda & adſeruanda.

Punica cum ſuis pediculis & ramis legenda.

Vt diu cuſtodiantur.

Vt rugata recentibus fiant ſimilia.

Vt acida miteſcant.

Vt floreat non decidat.

DE PVNICA BALAVSTIFERA.

PLacet de hac ſpecialiùs agere, tum quòd diuerſa ſit à vulgata, & nunquam fructum ferat, tum quòd à Theophraſto Botanicorum Pontifice maximo & vetuſtiſſimo manifeſtè diſtinguatur, vti patebit: tum denique quòd à Dioſc. Balauſtia ſylueſtris Punicæ eſſe dicantur, quæ tamen à noſtris ſylueſtribus differunt.

* * *

BALAVSTIA HISPANICA.

PRo Hiſpanicis importantur plurimùm Balauſtia, quæ Punicæ cuiuſdam flores ſunt ampli, denſiſſimo foliorum purpuraſcentium faſtu ſtipati, guſtu adſtringentes, non Cytino oblongo, vt in ſatiua pomifera Punica, aut etiam Stutgardiana, flore multiplicato inſidentes, ſed compreſſo lato ſuffulti, cui color ex flauo purpuraſcens, corium durum lignoſum, in lacinias quoque diuiſum. Sicca Balauſtia nonnihil ſimile habent cum Roſarum ſpongiolis.

Deſcriptio Balauſtiorum.

De his vtique intelligendus Theophraſtus in primo hiſtoriæ ſcribens: eſſe genus quoddam & vitis & Punicæ, quod fructum perficere nequeat, ſed cuius ad florem vſque tantùm generatio peruenerat: qui denſus & plenus, & amplitudinem quodammodo Pomi æmulatur.

Deſcriptio Theoph.

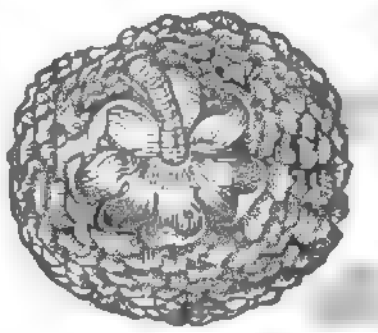

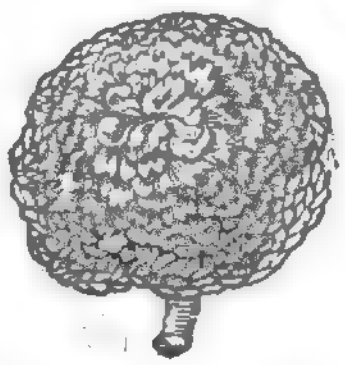

Noſtræ ſententiæ ſubſcribit Cæſalpinus: Reperitur, inquit, in Punicarum genere ſterilis, ſed peregrina in Italia, [at non eſt peregrina ſylueſtris communis] flores tantùm ferens, adeò multiplici folio conſtantes, vt Roſæ videantur centifoliæ, colore ſaturato.

Punica ſterilis peregrina.

Eiuſdem Heſychius meminit, ita ſcribens: *Βαλαύστιον ἐλάχιστον μῆλον ἀμίζοντος ἐκ Συράκουσαι.* Vbi miramur quid in mentem venerit Conſtantino in lexico hunc citanti locum, dicentique Heſychium nugari. Ipſemet potiùs nugatur Conſtantinus, cui Syriacum Balauſtium incognitum, nihilominùs animo ſugillandi prurit. Rectè dictum *ἐλάχιστον μῆλον*, vt diſtinctum oſtendat à vulgatis Punicis.

Conſtant. not.

Incogitanter verò Plinius [& meritò à Dalec. reprehenſus] ſcribit: Cytini floſculos alibi à ſe balauſtia vocatos. Nam tam latiuæ, quàm ſylueſtris Punicæ florere incipientis, [deſinentis legendum ſuſpicatur Coanar.] primum partum, Cytinum vocare videtur: balauſtrum verò floſculum vtriuſque, antequam malum prodeat, in ipſo erumpentem Cytino. Confundit igitur Balauſtium cum Cytino, hic enim flos eſt latiuæ Punicæ: Balauſtium ſylueſtris ex Dioſcoride. Nam ſi quis Balauſtiorum figuram conſideraverit, deprehendet, ea non Cytino aut oblongo vaſculo ſimili tuberculo, vt latiuæ flos, ſed dilatatâ veluti ſuâ baſi foliola ſua complecti, atque in eo roſæ non admodum diſſimilia.

Plin. not.

Cordus quóque ſimili errore lapſus, quando ait: Punica ſylueſtris, ſatiuæ per omnia ſimilis eſt, incultior tamen, ſpiniſque horridior, cuius Balauſtia ac Cytini in ſatiua Punica natis efficaciora ſunt: Punicam, inquam, malum, ferentem Balauſtia non diſtinguere videtur à ſylueſtri vulgata.

Cordus not.

Monſpelii ſylueſtris frequens, & tamen fructifera: ſed Balauſtia non fert. Stutgardiæ in horto III. E. C. eſt malus Punica infructifera, cui flores ſunt

sint quidem pleni, sed non tales, nec tali figura aut specie, quales Balaustiorum. Nam & Cytinum habent, seu Calycem oblongum, de quo suprà.

Gal. quoque licenter, vtriusque florem Balaustia dicit cum Plinio, qui tamen ferendus, quòd ex professo de iis non egerit, potuisset tamen distinguere ex Dioscoride.

Matthiol. scribit Laudatissimos satiuarum flores, colore perquàm rubro ex Creta & Cypro hoc æuo Venetias importari, aspectu quidem speciosos, & viribus cæteris præstantiores. Sed & mangonio fieri in Italia peregrinis non dissimiles, non tamen vsque adeò præstantes. At sanè non videmus quomodo ex Cytinis fieri possint Balaustia: debebat Matthiolus demonstrare discrimen inter vera & mangonio facta, si talia nouerat, aut fiant: suspicamur enim ei non fuisse nota, quia non descripsit, aut certè non esse Balaustia.

Balaustia βαλαύστια Dioscor. & Græcis: à βάλλω verbo tractum nomen putat Cordus. *Balausta* Colum. Inuenimus & *Balausa* scribi. Quidam simpliciter *Balaustia* dicunt, alii flores Balaustiorum: quibus nominibus omnes Herbarij vtuntur. G. wild Granatópffel bluẞe: vel vt alii, simpliciter Granatbluſt. Belg. de bloem oft bloeyſel van eenen wilden Granaet appelboom. It. *Fior di pomo granat*. Sed Doctus à Græco mutuato nomine, *Balauſtie*. Hisp. *Flor del granado*. Angl. The flores of the wilde Pomegranate tree.

Balaustii differentiarum solus, quod equidem sciamus, meminit Dioscor. colore discrepantium: Balaustiorum inquit, complura sunt genera: reperiuntur enim candidum, rutilum & colore roseo: ῥοδόχρουν Græcum habet: Orib. πορφυροῦν: alii vtrunque legunt. Quæ ad nos importantur, sunt ferè colore roseo; candida nondum vidimus nec est inter Herbarios qui se vidisse scribat.

Ranuolfius scribit circa Tripolim prouenire in sepibus Granatos sylvestres cum pulchris floribus plenis. Proueniunt, inquit Anguill & in Syria circa Alepum in sylvestribus sponte: non crescit in Italia. In hortis quibusdam planeta visitur, vt Ferrariæ in Nigrosoli, Arminii, Pharmacopœi Iulii Moderati. Venetias magna copia ex Syria, Cypro & Creta importantur. Cordus tradit, nasci in Aphrica ac in Hispania freto vicina sponte, Regno hoc ob id Granati cognomento gaudente. Nos sicca habemus elegantia & è multis selecta. Habentur & in plerisque Pharmacopoliis. Siccum ramum Patauii vidimus apud Cortusum, vulgato non valdè absimilem. Hortus Stutgardianus, pulchras alit Punicis malos, & inter eas nunnullas flore pleno, minùs tamen, quàm Hispanicas an ex Hispanica Balaustifera facta, nescimus.

Balaustia Mali Punicæ optimo similia sunt, & ex iis quoque succus elicitur hypocistidis modo. Vis ei adstrictoria, eadem efficiens, quæ hypocistis & Cytinus, autore Dioscoride.

Cuttius tradit & potenter adstringere, mirâ exsiccandi & refrigerandi facultate. Vnde arefactum & contritum, & intertriginibus reliquisque vlceribus iniectum, celerrimè ad cicatricem absque erosione perducit, & destillationes cohibet: quo præsidio ad sanguinis excreationes, ad Dysenterias, & ventris profluuia, & vteri nemo ferè medicus est, qui iugiter non vtatur. Plin. medicis idonea sunt Balaustia. Sunt, & tingendis vestibus, quorum colori inde nomen accepit: nempe puniceus, qui & Balaustinus Scaligero. Aduersantur Scorpionibus. Sistunt potu menses formicarum: sanant oris vlcera, (vlcera capitis Dioscor. ἀχώρας) tonsillas, vuam, stomachi solutiones, gentialia, vlcera quacunque in parte manantia. Siccauere etiam experti, vt sic quoque experientur, inuenerúntque tusorum farinâ dysentericos à motte reuocari, & aluum sisti. Possint & plerisque antè dictis de Granatorum vsibus accommodari, cùm eadem facultate polleant ferè, quâ illorum Cortex.

Gal. mus.

Mat. mus.

Nomina & Synonyma linguar.

Differentiæ

Locus.

Punica flore pleno

Vires & vsus

Temperamentum

Intertrigines. Vlcera. D. Hilarius. Sputa sanguinis Dysenteria Alui fluxus Veteris fluxus

Tonsillæ. Aduersus Scorp. Menses. Tonsilla. Vua. Stomachus. Dysent.

DE ARBVTO.

CAP. XVIII.

Arbutus : Comarus Theophr.

Descriptio

VIx alibi cómodiùs referas Arbutũ quam quidam arborem dicũt: plurimùm tamen ad frutex, quatenus obseruauimus, cõtortis stolonibus scabro cortice tectis: in quibus perpetui viroris folia, Laurinis similia, & paria sæpè, crassa, virentia, per externum tantillùm purpurascentia, circumquaque crenata. Flores tanquam ex amento racematim penduli, pulchri similes ferè floribus Lilii conuallij, concaui, albi, odoris iucundi: hos excipiunt fructus, Fagis similes, sed multò maiores, exactè rotundi, acorosi, antè maturitatem lutei, maturi autem rubentes, sapore valdè grato & dulci præditi. Semen non bonè obseruauimus. Ciusius ait Milio non multò esse maius, inque fructus meditullio contentum, nihilominùs tenui obductum esse membranâ.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Hanc Theophrastus Comari nomine sic describit. Comarus, quæ Memæcylon fert esculentum, non est admodum magna arbor. Corticem habet tenuem, Tamarici similem: folium inter Ilicem & Laurum medium. Floret mense Pyanepsione [quem Gaza Comar. & Dalec. Iulium vertunt, cùm potiùs Nouember sit aut October: Cæselp.) Flores prodeunt ab vna appendice extrema parte racematim, & quisque similis est Myrti baccæ oblongæ formæ & magnitudine, non foliatus, sed velut ouum excalptum, ore aperto. Quum defloruit, etiam retinaculum, [ὑπόστασις] quo adhæret perforatum est. Quod defloruit, tenue est, sicut verticillum circa fusum aut Dorica columnæ capitulum. Fructus annuo spatio matureſcit, vt simul contingat & hunc haberi, & alterum flore sponderi. Idem alibi dicit eius corticem radicis speciem habere, & perpetuò virere, Sed quando ait: ἀναφέρει folia inferiora dimittit, cacuminibus perpetuò virentibus, Gaza vnedinem reddit: fortè legit κάμπτει. Porrò tria habet nomina Theophrastus, quasi tria essent genera di-

Descriptio Theophr. Memæcylon. Gaz. Corn. & Dal. reprob.

ſuncta, vt Scaliger & Cæſalpinus putant, quæ Arbutus eſt noſtra, de qua poſtea, & Coggygrian, quæ tamen parum commune habet cum prædictis, & tota domus, de qua ſub capite de Couno.

Differentia.

Cæſalpinus etiam modicam quandam differentiam obſeruauit in fructu: nam quidam parui mali amplitudinem implet, rubore magis nigricante: molliot & ſuauior, in mediterraneis prouenientes: quidam Auellanæ magnitudinem non excedit, ſtantior & aſperior, in maritimis tractibus magis. Virgil. horridam arbutum dixit.

Dioſcoridi Comarus ſeu Arbutus, arbor eſt, Cotoneæ malo aſſimilis, tenui cortice, ſic enim legendum nempe λεπτόφλοιος, non λαμπρόφλοιος: non enim folia Arbuti ſunt tenuia, ſed cortex fructum proferens ſtruni magnitudine, nucleo carentem [ἀπύρηνον] quem Memæcylon vocant, quique vbi maturuit ſubfuluus aut rubicundus conſpicitur: in eſu acroſus. Patet itaque ſatis liquidè, vt equidem arbitramur, Arbutum eſſe Veterum κόμαρον.

Qui Arbuto mali Cotonei aſſignant folia, inquit Scal. non norunt alterutrum. Etenim à Lauro ad Ilicem ſi tranſeas, Arbutum inuenies, & Subet. Rectiùs Theoph. Lauro & Ilici contulit. Dioſcorides verò illa ſua collatione quoſdam in ſuſpitionem coniecit, quâ crederent Arbutum eius & Theoph. differre.

Nomina & ſynonyma, authoritates, &c. Arbutus, Memæcylon.

Ετυμολογία Theoph. Dioſc. Gal. cæterorumque Græcorum. Lat. Arbutus. Fructus eius μεμαίκυλον, vel vt alii legunt μεμακύλον, alii μεμάκυλον. Sarrac. apud Dioſc. μεμάικυλον legit, & memacylum vertit, ſi quo authore non addit. Dicturque κόμαρος, & in maſc. genere apud Ath. cùm ſit fœmin. apud Theoph. Hinc κομαρέαι apud Ariſtoph. in Acharnibus, vt annotat Conſt. Scal. legit μεμάικυλον. Athen. ex variorum Scriptorum authoritate μεμακύλον. Sunt denique tam è Græcis, quàm Latinis, qui fructum & Memæcylum, & Comarum, & Vnedonem vocitent. Fructum verò Virg. Arbutum in neutro, vt Georg. 1.

Arbutum.

-----Cum tam glandes, atque Arbuta ſacra
Deficerent ſylua.

Et in ſecundo:

-----Dant Arbuta ſylua.

Et de arbore:

Et quamuis rara viridis tegit Arbuti umbra.

Horatium tamen Arbutum fœm. gen. poſuiſſe volunt, hoc carmine:

Arbutum.

Impune tutum per nemus Arbuti
Quærunt latentes

Arbutâ paſcuntur apes dixit Virgil. 4. Georg.

Arbuta matura Lucretius.

Arbuteum fœtus. Montana fraga. Virg.

Ouidius:

Arbuteos fœtus, montanaque fraga legebant.

Idem de arbore:

Pomaque oncrata rubenti Arbuto.

Vallæ Arbutus ea eſt arbor, quæ Poma inſtar Ceraſorum ſeu Fragorum fert. Plinius de ea tradit diuerſis locis: Alia, inquit, acinis caro, alia Moris: alia Vnedonibus. Aliud corpus eſt terreſtribus fragis, aliud congeneri eorum Vnedoni: quod ſolum Pomum ſimile fructui terræ gignitur. Arbor ipſa fruticoſa: fructus anno matureſcit: pariterque floret ſubnaſcens, & prior cogitur [coquitur M. colligitur Vet.] Mas ſit an fœmina ſterilis, inter authores non conſtat. Pomum inhonorum, vt cui nomen ex argumento ſit vnum tantùm edendi. Duobus tamen hoc nominibus appellant Græci, Comarum & Memæcylon: quo apparet totidem eſſe genera & apud nos. Alio nomine Arbutus vocatur. Iuba author eſt, quinquagenum cubitorum altitudine in Arabia eſſe eam. *Hæc Plin.* Verùm quando aut: ſolùm hoc Pomum humile fructu terræ gigni, non recordabatur [inquit Dal.] Adrachnes fructum, quem ſimilem Memæcylo Theoph. eſſe tradit, fructui quoque terræ nempe Fragoſimilem eſſe. Idem Plinius Vnedoni folium mali Aſſyriæ ſeu Medicæ tribuit, e indéque inter ſylueſtres arbores Græciæ cum Adrachne recenſens, perpetuifoliam dicit. Ergo Plin. quatuor has voces, Vnedonem, Comarum, Memæcylon, Arbutum, vni arbori ac fructui tribuit. At verò Vnedonem fructum Arbuti non eſſe, ſed Epimelidis arboris Gal. ſcribit his verbis: ex ſylueſtrium plantarum genere eſt, & frutex qui ſimilis fert. Appellatur autem is fructus in Italia Vnedo, ſtomachóque nocet, & capiti dolorem adfert, acerbúſque eſt admodum, cum exigua quadam dulcedine. Comus quidem, & Canirubi fructu, & glandibus, & μυρικίνοις [ſic autem Comari fructus appellatur,] ruſtici paſſim veſcuntur: reliquarum autem arborum aut fruticum fructibus non admodum vtuntur. Ex quo Galeni loco apparet eum diuerſum eſſe à Plinio, cui Vnedo, vti dictum, Comari fructus eſt: Galeno autem Epimelidis, vt & in texto de ſimplicibus tradit, licèt eaſdem vires attribuat vtiſque, hoc eſt, & Comaro & Epimelidi: eundémque ſecutus eſt Paulus.

Differentia.

Fraga.

Pomum inhonorum. Vnedo. Vnde dictum.

Differentia.

Arbuteum fœtus. Montana fraga. Virg.

Arbutus.

Arbutum.

Arbutum.

Arbutum

Arbutus & Vnedo.

cuti: Comarum, id est Arbutum, & Mimecylon, id est, Vnedonem, à Theophrasto Neliam vocatum: defluo & hoc cortice: foliis quoque. Sed imà tantùm parte deciduis, virente perpetuò comâ. Montana fraga nominantur à Poëtis, vt à terrestribus distinguerent. Differt Comarus à Comaro: vt in Paliuri mentione diximus. Testandum est & illud, Grammaticos Græcos esse, qui fructum Arbuti, Acylon vocari tradant falsò, cùm Memecylon eum dici constet: Acylon verò lignea glans sit. *Hæc Hermol.* Sed Cordus liberè, nullâque circuitione vius, Galeno inquit, non assentimur, Epimelidi, Memœcili vitia adscribenti: proculdubio insinuare volens vel diuersa esse, vel saltem non iisdem prædita viribus, de qua re infrà. Amatus quoque, nonnulli (inquit) differentiam faciunt inter plantam istam quum fructescit, & eam quę in arborem crescit, in quam sententiam Theophrastu mire & animaduerto, cùm Comaron, id est, Arbutum ab Vnedone arbore, lib. 1. de hist. Plant. vbi corticum differentias enarrat, diuersam facit: quamquam tamen idem Theophrast. nunquam de Vnedone sermonem priuatim, quod equidem obtemperauerim, habuerit: Gal. tamen illum imitatus, vno in capite de Vnedone fructu sermonẽ fecit: alio verò de Arbuto sine Comaro, vt lib. 7. videre est. Postea addit: Mea tamen sententia, Vnedo ab Arbuto siue Comaro in nulla re differt, quum eadem sit arbor specie, & vtrunque fructus Vnedo, siue Memecylus dicatur. Sed in eo tamen fallitur Amatus, quod ait, Theophrastum de Vnedone priuatim egisse, & Arbutum ab Vnedone arbore facere diuersam: Nam ne meminit quidem vnquam Vnedonis Theophrastus, sed Gaza, illius interpres, Vnedonem dicit *ῥοδάκινον*, & arbutum *κόμαρον*. Vnde Scal. Habes, inquit, eiusdem generis *ποδακινοειδὲς κόμαρον*. Arbutus Latinè arbor est, fructus autem Vnedo. Ac Neliam apud Theophr. Vnedonem vertit quidem Gaza, sed an benè nescimus: Et cur Nelia sit Arbutus, aut eius species, nondum nobis constat, nec nullus est, qui explicet, quamuis Cluf. etiam dicat *μηλέαν* apud Theophrast. enà significare Vnedonem. sed cur hoc dicit? aut cuius autoritate? aut quid est *μηλέα* Theophrasti? Fortè rectiùs legas *μηλέαν*, id est, Malum cum Const.

Fraga montana.

Acylon. Galenus.

Comarus. Arbutus.

Vnedo.

Vnedo & Comarus eadem arbor.

Amatus notat.

Arbutus. Vnedo.

Nelia, Vnedo Cluf. Cluf not. Theophr. locus corr. Gaza not.

Porrò Gazam reprehendens Scaliger, quòd apud Theophrast. *μηλέαν* Pomum, minùs communi appellatione sic interpretatus, addit: Vnedo est. Et in exerc. Cardanum reprehendens, quòd putaret Ederam & Arbutum esse idem posse, subdit: Est Arbutus satis grandis, folio Lauri, crispiore, & ad Suberinum haud ita parum accedente, A' Calabris, nisi me fallit memoria, Cerasus Marina dicitur. Huius Vnedo fructus. Comaron & Memecylon audis apud Theophrast apud Gal. falsò Epimelida. *Arbous* vocatur à Pyrenæis.

Card. reprch. Edera. Arbutus. Cerasus Marina Vnedo. Epimelis falso Galeno.

Eandem sententiam sequuntur Lob. & Pena in adu. Camer. & alii. Dod. veluti fluctuans ex aliorum potiùs sententia loquitur quàm declarat suam: Arbutus, inquit, quibusdam Vnedo Gal. subdit tamen: fructus quibusdam *μεμάκυλον*, Lat. Vnedo & Memœcylon Gal. sed prof. etò suspecta nobis videtur Galeni sententia, quem scimus in Italia fuisse peregrinum, ideóque Plinio qui Italus fuit, citiùs falli potuisse. Si autoritatem spectes, vtrinque ferè par pondus: At profectò, non placet Galenus Epimelidi Vnedonis facultates & vitia tribuens. Nam si Epimelis sit Mespilus, vt plerisque doctis persuasum scimus, quis dicat eius fructum noxam afferre capiti? aut stomacho esse molestum, quem tamen plerique Medici stomacho familiarem dicunt?

Gal. not.

Non prætereunda opinio Constantini, qui paritioribus considerandum proponit, quæ sit ea arbor, de qua sic scribit Palladius in Decemb. Hypomelides Poma sunt (vt Martialis asserit) Sorbo similia: [intelligit Const. magnitudine] mediocri arbore nascuntur, & flore candidulo. Dulcedo huic fructui cum acuto sapore commista est. Omnia hęc probè Arbuto conueniunt. Repugnat verò quod infrà ait: nucleis seri, & Poma asseruari. Denique etiam Solerio Arbuti fructus nunc Vnedo, nunc Memœcylum, nunc Comarum vocatur. Quod verò Ruell. scribit, Galenum & Paulum, Arbutum, Comarum, Vnedonem à rusticis Italiæ, scripsisse, neutiquam verum: quin potiùs illi claris & manifestis verbis Arbutum ab Epimelide, cuius fructum Vnedonem dixere, distinxerunt, vt liquet in præcedentibus: sed an benè doctorum iudicium esto. Nec placet quod eadem putet, quamuis eandem Galenus & Paulus illi vim reddiderint: difficile siquidem probare à solis viribus. Multa sunt viribus similia, quæ tamen nec forma, nec genere eadem.

Hypomelis Pallad.

Arbutus. Vnedo. Comarum

Ruell. reprch.

Sed quid de Arbuto Athæneus? nimirum ceu in alium nos ducens hortum. Asclepiades, inquit, Myrleanus arborem quandam Chamæceratum nominans, in agro Bithyniæ gigni ait, radice parua: quin & arborem ipsam non magnam, sed Rosarum arbori parem: (sic enim legit Natalis de Comitibus, *ἀλλὰ τῷ ῥοδίνῳ*, pro eo quod in nostro & vulgatis codicibus mendosè legitur, *ἀλλὰ τῷ ἴσῳ*, quam priorẽ lectionem etiam Dalechamp. sequitur) cætera fructum omninò Ceraso similem, quo largiore si quis vratur, non aliter quàm vini potu caput dolore, & graue esse. Hæc quidem Asclepiadem scripsisse putat de Memœcylo, id est Arbuti fructu: (non de Sorbi fructu, vt Nat. de comitibus verit) Talem enim fructum, addit, arborem illam gignere, & qui plura septem ex ea poma comederit, capitis dolore vexari.

Chamæceratis.

Arb locus emend.

Memœcylon. Natalis error.

Theopompus huius fructus meminit hoc versu.

Myrti baccis vescuntur, maturisque Memœcylis.

Memœcylon

Et Crates:

Longè formosissimæ sunt mammæ, quale est Malum, aut Memœcylum: nimirum rotundæ, globosæ, paruulæ, colore subrutilo nitentes, qualis est Memœcyli. Amphis: Quid vides, Morus Mora fert, Ilex acylos, Arbutus Memœcyla. Miramur quâ confidentiâ Natalis de Comitibus his locis citatis apud Athen. *μεμάκυλον* in Sorbum conuertent. Præstitisset retinuisse Græcam vocem.

Nat de comit. reprch.

Porrò Arbutus omnibus ferè Herbariis recentioribus dicta: Arab. *Hutsladib*: vel vt alii scribunt, diuisim, *Hutl Adib*. Qui Germanicè Hagapffelbaum / & Belg. Haegappelboom vocant, vt Helfricus & alii, satis id licenter faciunt: non enim sunt Poma vel Mala sepium, vt illis nomina sonant: nec in Germania proueniunt. Præstaret nominare Erdbeer-baum / id est Fragorum arborem. Goropius scribit Comarum dictam à Cimbrorum Com-ar. Sed quæ Etymologiæ ratio? Gal. *Albousier*, fructus *Arbouz*: Ital. *Albatro*: & *Rossello* de secretis teste, *Arbatri* aliàs *Remorini*. Hisp. Castil. *Madronno*: Catal. *Arbum*: Portug. *Medronheyro* aut *Medronho*. Angl. Arbutree / vel Scrame-berrytree / quasi dicas Fragum arbo-gum.

Linguarũ nomina.

Fragorũ arbor.

Digitized by Google

Turnerus putat Ouidium suprà citato versu Fraga arborea & terrestria coniunxisse, sed fallitur, vt nobis quidem videtur: Existimamus enim Arbuteos fructus, & montana Fraga esse Synonyma.

Turn. not.

Sed nouas turbas nobis mouet Anguillara, qui putat Arbutum à Theoph. descriptam à Dioscor. Arbuto differre, quòd Theoph. dicat, solum Arbuti inter Ilicem & Laurum: Dioscor. verò arborem similem Cotoneæ, foliis paruis. Ostendit [inquit] hîc Dioscor. non esse dissimilem arborem, foliis, ramis, & trunco malo Cotoneæ. Itaque fortè intellexit de Portulaca Theophr. quæ folia habet minora, & similiora folio Cotoneæ, nec non reliqua. Quamobrem dici posset, Arbutum Theoph. ac eam quæ hodie Italiæ familiarissima est, vocaturque *Arbatri & Comari* in ditione Patauina, ac Portulacam esse Arbutum Dioscor. quæ hodie vocatur in Græcia Andrac'os.

An Arbutus Theoph. eadem quæ Dioscor.

Portulaca Theoph.

Arbatri.

Andrachne. Anguill. & Cius. sententia reiicitur.

Huius sententiæ, inquit Clusius, non possum non subscribere, cùm hactenus mihi obseruata Arbutus nihil cum Cotonea malo similitudinis habeat. Sed bonus interdum etiam dormitat Homerus. Nec animaduertunt hi viri, alioqui stirpium peritissimi, Dioscoridem, dum Arbutum Cotoneæ malo comparat, non de foliis, sed de crescendi modo, arboris que forma intelligendum esse. Dicit enim μηλέαν, quod folii angustiam denotare videtur, nõ paruitatem: quamuis non desint, qui μηλέαν legẽdũ cẽseãt, vt specialiùs dicetur pyrum. Preterea non dicit Dios. folia Arbuti esse similia Cotoneæ, sed arborem, cùm teste Theophr. Adrachne sit folio Arbuti simili, nec vllam similitudinem Cotoneæ folii attribuit. Dioscor. autem dicere arborem esse similem Cotoneæ, non miramur: solet enim interdum similitudines minùs proprias habere: quanquam si nulla esset alia similitudo, hæc esse posset, quòd vtraque arbores vtplurimùm paruæ maneant, ac à radice multos emittant stolones, ita vt speciem ferè frutices præbeant vtraque. Certum est Theoph. & Dioscor. in descriptione fructus, quem vterque Memæcylon vocat, sicut & Plin. conuenire: vt fiet inconcussa etiam ex peritiorum indicio, sententia, Arbutum Theophr. & Dioscor. vnam planè eandémque esse Arborem. Rectè igitur Matth. Etsi [ait] Arbutus Dioscor. reddatur malo Cotoneæ adsimilis, magis tamen putauerim ab eo arboris proceritatem repræsentari Cotoneæ, quàm folia & caudicis corticem. Vel deprauatus fortasse [vt magis suspicatur] est hac in loco Dioscor. codex: quandoquidem Serapio, Dioscor. ipsius testimonio, Arbutum non describit in vniuersum Cotoneæ malo similem, sed eam tantùm proferre folia malo Cotoneæ minora: Nec scribit tenuia habere folia, λεπτόφυλλα, vt vulgata habet Diosc. lectio. Siquidem, vt palàm est, Arbuti folia instar Laurini & Iligni crassiora. Proinde igitur Matthiolo assentiendum est, legi tum apud Dioscoridem apud Oribasium: cui adstipulatur etiam Serapio, idque ex lectione & authoritate Theoph. vetãm antè dictum.

Arbutus Theoph. & Dioscoridis.

Dioscor. sententia.

Dioscor. deprauatus.

Dioscor. per Oribas. lectio emendatur.

Amat. Arbutus loca montana: Hinc Aristoph. apud Athen.

In montibus florẽs Memæcylon sectantur permulti.

Crescit & in colubis Italiæ & Galliæ Narb. Abundat Pisis, Senæ, & Genuæ, circa Neapolim & in montibus Euganeis. Copiosè, inquit Clus. in incultis Bœticæ & Lusitaniæ inter Myrtum, Cistum, & alios frutices, sempérque ferè, aut florens, aut fructu onusta conspicitur, imò interdum & flore & fructu abundans: solet enim deciduo flore nouum germen extremis ramis proferre, in sponsionem alterius floris. Idem testatur apud se [in Belgio] creuisse ex semine, & à nonnullis in fictilibus ali, & cum aliis perpetua fronde virentibus diligentissimè seruari. Scribit Bellonius in montis Athos, tantoperè priscis celebrati, vallibus vicinis, Arbutos [qui vtplurimùm aliis locis fruticent] in vastæ magnitudinis arbores euadere. Speciatim etiam prouenit in ylua *Aigremont* dicta, propè Monspelium, & in montibus Calcaris fructum ferentem & florentem simul obseruauimus mense Septemb. & Oct. Lugduno, & Monspelio, accersitas arbusculas in hortos Sentgardianum & Montb. E.C. V Virtem. plantandas curauimus. Lutetiæ & Bononiæ quidam magnates in hortis aliquando colebant. Creuit Camerario ex semine intus latente, in ipso fructu, non ex paruis granis, quæ fructui, vti Fragis exteriùs adhærent. Floret potissimùm mensibus Iulio & Aug.

Tempus.

Obseruata etiam florere Septembri, aut etiam tardiùs: postquam integrum annum fructum detinuit atque concoxit, tandem maturat.

Temperamentum & vires.

Arbuti fructus Dioscor. ἀχυμῶδες est, hoc est, in esu acerosus, vel, vt alii vertunt, velut paleas linguæ offert, ventriculo incommodus, & capitis dolorem inducens. Plinius ait Arbutum fructum ferre difficilem concoctioni, & stomacho inutilem. Gal. eadem dicit quæ Dioscor. & præterea, arborem cum fructu qualitatis esse acerbæ. Et alibi: vitare oportet non solùm in dolore capitis per consensum stomachi oborto, sed omnibus etiam aliis, circa caput obortis affectionibus, Arbuti fructus Memæcyla dictas. Et rursus alibi μεσπίλων & glande Quercina ad omnia est deterior, exiguum quidem habent alimentum, verùm pauci sunt succi, & stomachum lædunt, ob id suum sunt pabulum, & eorum quidem non domesticorum, sed qui vitam in montibus degunt: his enim nutrimentum ab his & similibus, fructibus plurimum accedit. Iam suprà ex Athenæi sententia diximus, eum qui plures septem Arbuti fructibus comederit, capitis dolore vexari. Mihi sanè speciatim [Bauhino] quoties comedi, dolorem causatur ventriculi, Clusius annotat se longè plures quàm septem ab aliis deuorari obseruasse, cùm per Bæticam & Lusitaniam proficisceretur, & semel multos edisse sine vlla noxa. Verùm quidem est non esse adeò grati saporis velut fraga, sed interim dulci, cum proprio & peculiari quodam gustu acerbo, quem vix exprimas. Quod si vim habeant capitis dolores mouendi, necesse fuerit eam esse ab occulta aliqua proprietate potiùs quàm manifesta: nisi fortè quibusdam ventriculum molestando etiam caput in consensum rapiant per accidens. Scribit tamen Amatus, hunc fructum non ita nominatim in Hispania prouenire, quum eum multi audiùs, quam par sit, comedant, & tamen in nullum corporis detrimentum incurrant: ideò & à tenuis fortunæ hominibus admodum expetitus, Vlyssipone, & aliis quibusdam locis venalis à mulierculis in foro proponitur. Idem Amatus ait Arbuti foliis & floribus aquam vitreis organis elici tradit, eamque seruari tanquam sacratissimum aduersus pestem & venena antidotum. Et Rolellus præstantissimè radices Arbuti aduersus pestem. Eam verò aquam statim ipso morbi initio propinandam. Cortio adstringendi vi pollet & arbor & fructus. Folia etiam Coriariis expetuntur, & hœdis quoque teste Virgilio. Fructu etiam delectantur Turdi, & Merulæ, quo fit, vt hoc illicio, hyome visco, retibus, aut alijs decipulis facilè capiantur. Ex ligno carbones opum fiunt, quippe

Stomachum.

Cap. dolor.

Dolor Ventriculi.

Suũ cibum.

Folia. Flores. Aqua. Pestis. Venena. Radix. Tempera. Coriarius. Arcus. Lignũ. Carbones.

pe solidissimi, vtiles ad argentum excoquendum. Arbuto pasci apes suprà ex Virgil. dictum. Apud eundem discimus Crates olim ex Arbuto fieri solitas cùm ait : *Arbutea Crates & Mystica Vannus Iacchi.* Alii legunt Vallus.

ADRACHNE THEOPHR.

CAP. XIX.

Deſcript.

COmaro facie proximè accedit Adrachne, ideò eiusdem historiæ immediatè subiciendæ imitatione Theophrasti. Nobis verò quia solùm tantùm est, & ramuli visus apud D.C. Bauh. inferemus hoc loco descriptio Doctissimi Medici Hon. Belli, apud Cretenses Celeberrimi, quam Clusius proponit his ferè verbis. Portulaca seu Adrachne Theophrasti, fruticis potiùs, quàm arboris modo prouenit : perpetuâ fronde viret, foliaque habet Laurinis adeò similia, ut solo odore dignoscantur : nam Adrachnes folium odore caret : caudicis & ramorum omnium cortex adeò læuis, rubens & splendens est, vt coralli ramuli esse videãtur. Aestate rumpitur cortex, & in tenuissimas bracteas decidit, quo tempore neque rubens, neque splendens cernitur, sed medium quemdam inter pallidum & cinericeum colorem acquirit. Florem & fructum bis, vt Arbutus profert, & hunc quidem adeò similem, vt alterum ab altero nullo modo dignoscere queas. Differt tamen arbor hæc ab Arbuto : quoniam tantùm prouenit in montibus, neque folium serratum habet, neque corticem caudicis scabrum. Ligni materies duriſſima est, fragilis tamen, quia flecti non potest. Folium verò quod habemus, subitantiâ quidem ipsâ Lauri folio simile est, sed figurâ subrotunda, & altera parte, nempe dorso scabra, & quodammodo ad incanum vergente, oppositâ lęui & splendicante. Neruum medium ceu costam fibræ vtrinque laterorsum ordine quodam stipãt, nec tamen ad folii ambitum vsque excurrunt. Pediculum longiusculum habet, & veluti ex præditæ costæ atque fibratum concursu compactilem. Sed operæpretiũ est eius pouissimùm audire verba, qui primus hanc arborem descripsit. Sic autem ait Theophrast. Virent perpetuo ex syluestribus Adrachne, [vulgata exemplaria ἀνδράχνη habent : priorem tamen lectionem etiam probant Hon. Bellus & Clus.] Arbutus &c : Et mox : Andrachne & ὄνυξ [Gaza vertit Vnedo, fortè legit χύμε] folia inferiora amittunt, summi autem rami (nam assiduè ramos gignunt) semper virent. Adrachne quoque folio Arbuto [χοιράδι] similis est, magnitudine haud procera, cortice albo, & circumrumpi solito. (περιρήγνυται) Fructum Arbuto similem parit : maturatur primùm cùm vua dulcescit, posteriùs cùm floret. Bis enim fructum dare videtur, excepta Adrachne, quæ tamen & ipsa, vehementiùs pressa, aut germine luxato, moritur. Itaque verius forte, excepto Sabere, dixerim : hanc enim & iuuari potiùs, cortice detracto, assueuerant, scilicet tàm extremo, quàm carni proximo, sicut etiam Adrachnem. Geminare incipit cum Vrbanis arboribus, folium habet simile Malo Medicæ, & penè æquale. Plin. verò sic de ea tradit. Adrachnen omnes ferè Græci portulacę nomine interpretantur, cum illa sit herba, & Andrachne vocetur, vnius literæ diuersitate. Caterùm Adrachne, est Syluestris arbor, neque in planis nascens, similis Vnedoni, folio tantùm minores & nunquam decidente : cortice non scabro quidem, sed qui circumgelatus videri possit, tam tristis aspectu est. Bifera est æquè ac Apharce. Quando autem ait circumgelatus, apparet eum legisse ἐκπεπαγώς, cùm potiùs legendum sit ex Theophr. περιρρηγνύμενον, circumruptum : quam etiam lectionem Gaza sequitur & Hon. Belli obseruatio confirmat.

Adrachne Plin.

Vnedonis folio.

Idem Plin. alibi : Cortice in orbem detracto, non offenditur Adrachne, si non simul incidatur & corpus. Hermol. liberè tradit falsò Adrachnen Portulacæ nomine quosdam interpretari, cùm illa sit herba & Adrachne vocetur. Idem tamen Hermol. lectionem Plinii, quâ legit ἐκπεπαγώς hoc est, circumgelatum veriorem putat. Sed non est amplius putandum, quando experientia Theophrasti veriorem dicit, vt patet ex obseruatione Belli. Corticem quoque candidum Gaza reddidit, quia λευκὸν, vt existimat Hermol. legebat : Hermol. verò λευκαῖνον, id est, squarrosum. Labrumque legit, Plinium secutus. Nec omittenda hoc loco alterius loci apud Theophrast. corruptæ emendatio : quo loco legitur, τὸ δὲ Ν ἀφ' οὗ πεπτωκὸς τὸ ἐν τῇ ἀνδράχνῃ, τὸ ἀνδράχνη, πολὺ κέρας &c. emendandum περιρρηγνύμενον, vt intelligatur φλοιὸς : vel in dando casu sequentes voces legendas, & ita scribendæ : ἐστιν ἀνδράχνη μανὸν, κοιλαῖνον. nam ex eo loco & de cortice loquens Plin. dixit : Quibusdam etiam cadit, vt Malo Vnedoni : quare malè transtulit Gaza inquiens, Quibusdam etiam cadit, vt Portulacæ, Vnedone, Arbuto. Vbi verò Theophrast. habet Malum Medicam siue Persicam [quam & Plin. Assyriam] folio esse ἀνδράχνης, vel vt in vulgatis legitur, ἀνδράχνῃ, Plin. lib. 12. cap. 13. habet Vnedonis. Et quid quæso Portulacæ (quę ἀνδράχνη est) vel cum Malo Medica, vel cum hac arbore commune? Quod aduertens Gaza Andrachnen apud Theophrast. Portulacem reddidit, eruditiùs, vt decernit Hermol. quam feliciùs : quanquam equidem non videamus quid eruditionis in ea voce esse possit, quæ nusquam apud nullum mortalium scriptorem extet, nisi quis dicere velit iuris tenuitionẽ Pythagoricam Gazæ fuisse cordi. Eterum quia in Andrachne τὸ Ν demptũ animaduertit, quod habet Andrachne : [Portulacæ ab ipso conuersa, nec malè] æquum duxit, vt seruata legẽ lationis etiam literulâ aliquâ careret dictio Latina. Ideò Potulacam dixit Andrachnen, Portulacam, Andrachnen. Adeò Pythagoreorum illud ἀπαναπαιστέον seruare nouerat Gaza, etiam in vocabulorum dispensatione. Magis nobis placet vox Adrachne, cuius specimen quoddam etiamnum hodie extat in Creta, vbi Andrecles vocant, si Dalechamp. credendum. & ἀνδράκλα tùm Cretensibus tùm Vniuersa ferè Græciæ, si Bello, vt equidem par est. Sic & apud Theophrast. vbicũque de arbore agit, pro ἀνδράχνη, legendum ἀνδρά-

Plin. emendatus.

Hermol. reprehenditur.

Hermol. lapsus.

Theoph. locus corruptus.

Gaza reprehenditur.

Portulacæ.

Gaza Graecum dispensator Pythagoricus.

Nomina Andrecles, Andracla, Theophr.

Folia.

Cortex.

Flos. Fructus.

Locus.

Lignum. Folii species ab Theophr. descripta.

Descriptio Theoph. Theoph. emend.

χιν. Quam lectionem etiam sequuntur, Ruellius, Curtius, Cornar. Constant. Scalig. Dalech. Gorræus, Bellonius, Clusius, & Bellus. Quamuis Augustin. in epist. scribat Andrachnen siue Portulacam arborem Theophrasti, quæ hodiè in Græcia corrupto vocabulo dicatur ἄνδραχλα, eandem esse cum Arbuto. Dioscor. diuersam facit ab Arbuto Theoph.

Portulaca arbor.

Andrachlas

Anguill. err.

Verùm cùm ex præcedentibus satis pateat, quid sit Arbutus Dioscor. quæ eadem cum Arbuto Theophrast. non opus hic pluribus Anguillaram conuellere, si rectè legeretur apud Theoph. Andrachne, etiam ille ferri posset, dicens Arborem Portulacam.

Dodon. Ἀνδράχνη quædam arbor sylvestris est: nondum enim ei innotuerat. Ex Plinio tamen facilè didicisset non temerè Gazam quoque Adrachnen legisse, iis nempe locis, vbi Portulacam reddidit. Cæteris Europæis linguis, hactenus ferè incognita arbor.

Locus.

Frequens prouenit Adrachne in Creta, montibus Leucis, & alibi inter saxa, teste Bellon. In Helicone etiam frequentem esse Pausanias tradit, vbi suauissimum pomum ferunt. Eandem multis locis in sua peregrinatione obseruauit Bellonius: scribitque iter facienti Halepo Antiochiam, in tumulis nascentem sibi conspectam, cuius ramos suo fructu onustos, quilibet eorum, qui comitabantur, abstulerit, vt in itinere ederet: maturus enim erat, elegantique suo colore singulos ad edendum inuitabat. Racematim autem cohærebat, magnitudine & colore fructus Rubi Idæi, mollisque, vt Arbuti fructus. Eadem, vt & Apiarca, anno bifera, priorem fructum perficit [inquit Theophrastus] cùm variat vua, [ὀπώρα, Plinius, cùm pubescit] alterum cùm floret vua.

Fructus.

Tempus

Lignum eius mulieribus ad opus textorium vtile, authore Theophrast. H. Bello verò teste, rusticis Cretensibus igni struendo seruit, & ad verticilla conficienda mulierum fusis appendenda. Eiconem eiusdem diligentiæ debemus Clusio transmissam.

Vsus

CHARAMEI ACOSTÆ FOLIO PIRI.

CAP. XX.

Genera duo descriptio

Folia Pyri.

Sapor.

ETsi Piri sit foliis exotica hæc arbor, tamen quia perpetua fronde viret, placuit Adrachnes historiæ ex Acosta subiicere. Huius arboris duo sunt genera: Vnum Mespili magnitudine, foliis Piro similibus, dilutè virentibus, fructu Auellanis simili, admodum flauo, eleganter in multos angulos desinente, sapore Omphacii, & grata aciditate, quem vel immaturum vel matu-

rum, vel sale conditum vulgariter edunt. Alterum genus eiusdem est magnitudinis, foliaque habet Malo minora, fructum verò priore maiorem: cuius decocto cùm sanatis aduersus febres vtuntur Canarici Medici. Crescit in sylvis & montibus procul à Mari distitis.

Descriptio

Ad febres. Locus.

Charameis vulgò, vocantur in Canara, Decan, Arauaual. Arab. Persis & Turcis *Ambela*, authore Acosta, ex quo & Histor. Lugd. habet nomine *Charamei.*

Nomina Charameis Decan. Arauaual. Ambela.

E primi generis, quòd secundum aquas nascitur, arboribus, seligunt Decanini & Canarini eam, quæ longiùs à marinis abest. Huius radicis cortucem [cui lacteus succus inest] quatuor digitorum longitudine sumentes cum drachma sinapi probè terunt, & asthmaticis exhibent: valenter enim purgat per aluum, & vomitum. Quod si immodica subsequatur euacuatio, Carambolas fructum vnum viridem edunt, vel aceti Canarini haustum sumunt [quod nihil aliud est, quàm aqua decoctionis orizæ vno aut altero die reseruata, donec acescat, Canarinis aceti vices præbens, & medicum vsum præstans.] & , si profluuium non cessat, ægris caput frigida ablunt. Magnus est horum Charameis vsus in illis Prouinciis, & ad orexim ciendam edere solent immaturos, maturos, salitos, vel sale & aceto conditos; vt antè dictum, aut aliis edulis quibus aciditatem conciliare volunt, admiscent. Sed quis nostris delicatulis in nimio profluuio ausit caput frigida lauare. Aut quæ huius medelæ possit esse ratio?

Vsus. Delectus. Lactens succus. Asthma.

Purgat, & vomitum ciet.

Acetum Canarinũ.

Orexin.

IAMBOLOINS INDICA. FOLIO ARBVTI.

CAP. XXI.

IAmbolins incolis [inquit Gareias] nascitur sponte frutex quidem in agris Indicis, Myrti effigie, sed foliis Arbuti. Fert is fructum maioribus Oliuis persimilem. Sed gustu admodum adstringentem. Muria conditur Oliuarum modo. Cæterùm neque hic fructus, neque lacca admodum salubres ab eius regionis incolis æstimantur. Eiusdem arboris historiam & Acosta refert. Huius arboris materies, inquit, cortice integitur ferè eiusdem cum Lentisci cortice, folia Arbuto similia habet, sed Myrti virentis foliorum sapore: fructus Cordubensibus Oliuis maturis similes, adstringentis gustus, & sauces contrahentis. Nullum vsum in medicina obtinent, sed eduntur cum Oriza cocta: nam appetentiam excitant. Vulgus *Iambolains* appellat, quo nomine & Hist. Lugd. ex Acosta proponit. Clus. *Iambolanes* vertit.

Descriptio

Sapor.

Cortex.

Folia. Fructus.

Nomina

Vsus.

CARANDAS INDICA, ARBVTI FACIE.

CAP. XXII.

CArandas dicta Indicis Arbuscula est Arbuti magnitudine, foliis similibus, copioso flore, odore Periclymeni: fructu exiguis Mylis persimili, nigricante per maturitatem, gratissimo vuarum sapore, ex quo à nonnullis vinolus succus exprimitur. Fructus autem virens magnitudine est nucis Ponticæ cum suo putamine, interdum maior, succum nonnunquam exstillans viscidum & lacteum. Editur à nonnullis fructus maturus cum sale. Solet tamen, cùm viridis est, muria aut aceto

Descriptio

Succus vinosus.

Vsus.

aceto condin, & ita adseruari, ad excitandam elanguescentem apperentiam. Nascitur tum in continenti, tum in Balagate, vocatúrque *Carandas*. Autor Garcias.

Apperentia

Locus.

M. *Fumee* in hist. gen. Ind. occid. meminit arboris cuiusdam *Azubar* incolis dictæ: considerandum an hæc eadem?

Azubar Indis.

Clus. sanè annotat Carandas ferè similem describere Outedum, Auzuba dictam, in hunc modum. In Hispaniola insula, vasta est arbor pulchráque, materia firma & vtili, Auzuba nomine, fructu quidem longè suauissimo, vt sunt Pira Apiana, (muscatellina vocant) sed qui lacteo succo eóque viscido & glutinoso abundet, qualis est, qui in ficubus immaturis, iccircò molestus his, qui eo vescuntur, nisi prius fructum in aquam iniiciant, & lacteum succum digitis exprimant, qui in aqua sidit. Arborum proceritas differt. Ergo in eadem sit vel diuersa arbor, illarum regionum vestigatoribus decernendum relinquimus.

Auzuba arbor Hispaniola. Pira Apiana.

Lacteus succus.

CORV CANARICA, ARBVTO VEL MALO AVRÆÆ SIMILIS.

CAP. XX.

Descriptio 1. Coru, autore Garcia, frutex est in Arbuti altitudinem assurgens, aut paulò minor: foliis Mali Persicæ, floribus candidis, Perclymeni odorem æmulantibus.

Descriptio 2. Locus. Acosta verò paulò specialiùs describit, his ferè verbis: In Prouinciis China, Iapan, Malaca, & Bengala, præter Macer arborem, [de qua nos suo loco] nascitur & Coru iisdem cum Macere facultatibus. Est verò hæc arbor pumilæ Malo aureæ similis cui etiam persimilia habet folia, sed quæ medium neruum crassiorem habeant, alios octo aut nouem in latera excurrentibus. Flos luteus est, odoris ferè expers: radicis cortex diluto virore præditus est, leuis & tenuis, qui si frangatur aut vulneretur, nullo lacteo succo manat, lentiore & magis viscido, quàm qui ex superiore fluit, gustu insipido, amaritudinis tamen alicuius participe, frigidus & siccus, plus tamen siccitatis, quàm frigiditatis possidens, in quo ordine Medici illius prouinciæ etiam constituunt.

Malo Aureæ folia. Flos.

Radix.

Lacteus succus.

Sapor, & temperam.

Nomina & Synonyma. Herba Malauarica Coromandelæ. Garcias: Coru lingua Canarica dictus. Lusitani Indiam incolentes Herbam Malauaricam nominant, quoniam Malauarenses eius vsum primi docuerunt. Acosta: In Malabar Curodapala & Curo: In Canaria Coru: Brachmanis Cura. Hist. Lugd. Coru. Cast. Dur. Coru Canariæ: Portugal. Herba Maluarica.

Vires & vsus *Dysenteria*

Hat planta, vti scribit Garcias, cuiuscunque generis dysenterias præsentissimè curant Maluarenses, euacuata primùm magna ex parte peccante materia, alioqui facilè in eundem morbum rursus incidunt. Vsus est corticis radicum primùm exsiccati, quoniam recens lacteum liquorem exstillat, quem initio calidum putauit: sed degustatum: insipidum & frigidum inuenit. Quamobrè ob eius effectus frigidum & siccum cõstituit, plus tamen siccitatis, quàm frigiditatis obtinentem. Puluerem huius radicis contusæ in ollulam destillatoriam imponunt, ac ferò lactis macerant: deinde additis Ammeos, Apii, Coriandri sicci, & cumini nigri seminibus tritis & torrefactis, vnciáque vna butyri non saliti, ignis calore eliciunt aquam stillatitiam, cuius quatuor vnciæ, cum aquæ ros. aut aq. è pedic. ros. aut plantag. duabus vnciis ægro propinant. Quod si opus est, adiu-

Lactem liquor.

Temperamentum.

Aqua stillatitia.

ciunt puluerem pastillorum ex herba Malauarica confectorum. Formantur autem ex iisdem rebus, è quibus fit aqua, dempto butyro. Inijciuntur etiam clysteres ex hac aqua confecti, magno cum successu: sed frigidi, quoniam regio calida est. Quòd si necesse sit, eam aquam bis singulis diebus propinant, manè videlicet hora sexta, & à meridie hora secunda. Tametsi verò Garciæ semper benè successerit huius aquæ vsus, fatetur tamen Maluaricam herbam ab ipsis Malauarensibus præparatam, magis præsentaneam opem adferre. Ea verò paratur ex iisdem, è quibus dicta aqua, rebus tenuissimè tritis, & sero, aut iusculo orizæ probè coctæ maceratis. Sunt qui succum ex planta virente exprimant, cuius septem vncias manè exhibent, & totidem sub vesperam, si necessitas vrgeat. Sed quoniam amarus est succus & ingratus, ab eius potu serum propinare ad os eluendum solent. Quòd si Maluarenses fortiori adhuc remedio opus esse vident, Opium admiscere solent tametsi id semper strenuè negent. Salutare est item hoc medicamentum stomachi debilitati: tùm etiam vomitus compescit, cum aqua Menthæ & Mastiches puluere sumptum.

Pastilli Herba Malauarica Clysteres.

Herba Malauarica præparatio.

Succi vsus.

Stomachus debilitatus.

Vomitus.

Porrò de eiusdem viribus, & præparationis modo, paulò specialiùs Acosta quoque sic scribit. Huius virentis corticis succo, licet admodum ingrato, plurimùm vtuntur incolæ cùm Gentiles, tum Christiani, ob admirandos, quos præbet effectus, in omni genere profluuii, cùm in Lienteria, tùm in Diarrhœa & Dysenteria à quacunque causa prognata. Lusitani tamen Medici methodum in eo exhibendo seruant. Vtuntur etiam eo succo veluti priore: sed prioris cortex longè præstat. Distillant verò atque vtuntur in hunc modum. Corticis in puluerem triti, unc. octo: ammeos, apii, coriandri sicci, cumini nigri nonnihil tostorum & in puluerem redactorum, sing. drach. tres: Corticum Myrobal. chebul. drach. septem: butyri vaccini non saliti vnc. duas: lactis acidi, q. suff. ad pulueres istos excipiendum, sumunt, an destillatoriam ollam vitream [si delicationibus paratur] aut in vulgarem [vt maxima ex parte fit] imponunt, & stillatitium liquorem eliciunt, cuius quatuor vel quinque vncias cum aquæ Auellanæ Indicæ, vulgò Areca nominatæ, aut aquæ è pedic. ros. vnc. duabus propinant alui profluuio laborantibus, (interdum, si necessitas vrgeat, trochiscos de charabe, vel de Lemnia terra admiscent) semel in die, vel bis, si opus sit: illicò autem post eius sumptionem, Orizam cum oxygala exhibere solent. Clysteres etiam ex eo confecti, præsertim sub noctem iniiciuntur. Licèt verò hic liquor admodum commendabilis sit, longè tamen præstantior est Maceris cortex viridis, licèt multò ingratior, & sumptu difficilior. Vtilis etiã hæc est radix Coru seu cum Orizæ decocto sumpta, siue inuncta aduersus hæmorrhoidas & ani fissuras. Foliorum eius cum Tamarindorum foliis decoctorum vapore crura tumentia vtiliter fouentur: ipso autem decocto madentes panni commodè in tympanite applicantur.

Aqua.

Areca.

Clysteres.

Macer.

Hæmorrhoides. Ani fissura.

Pedum tumor.

Tympanites.

BRINDONES INDICI, FRVCTVS RVBENTES, ACIDI.

CAP. XXIV.

Descriptio IN Goa Indiæ, vti refert Garcias, est fructus quidam, *Brindones* vocatus. Is foris aliquantulùm rubicat, intus verò sanguinis modo rubet: gustu

admodum acido. Inuenitur interdum fotus nigricans [qui color maturitate conciliatur] nec adeò acidus, vti superior, qui tamen non minùs, quàm ille intus rubeat. Multorum palato sapidùs est hic fructus, meo verò [inquit Garcias] minimè, ob nimiam aciditatem. Eo tinctores vtuntur. Cortex verò adseruatur, atque mari aliò transuehitur, aceti conficiendi gratia: quod à Lusitanis quibusdam etiam in Lusitania factum est.

Sapor.

Varietas.

Vsus.

Placuit ita hæc exotica hoc loco inserere, tum quòd poma quoque ferrent, tum quòd ad antè descriptarum arborum, maximè verò Arbuti naturam & similitudinem quodammodo accederent.

DE MALIS MEDICIS SIVE PERSICIS, QVÆ ETIAM CITRIA DICUNTUR, Veterum & Recentiorum sententiæ & differentiæ in genere.

CAP. XXV.

Institutio tractus.

NE eadem sæpiùs repetere, & Veterum placitis lectorem in diuersis locis obtundere cogamur, præsertim quòd difficilis admodum sit illorum dogmatum ad nostri seculi obseruationes accommodatio, libet ea summatim proponere.

I

Loci natalis.

De situ itaque Theophrast. primùm constuli par est. Omninò, inquit, plaga ad ortum spectans atque Meridiem, vt animalia, ita & plantas præ cæteris locis peculiares ferre videtur, vt Media regio & Persis, cùm alia multa profert, tum quod malum Medicum & Persicum vocant. Habet hæc arbor folium simile, & penè æquale Adrachnæ [non ἀνδράχνης vt vulg. habent, quid enim Malo Medicæ cum Portulaca? Ridendi verò etiam in, quis ῥοιᾶκης, id est, arancorum telæ, si diis placet, simile, legendum censent.] Aculeos quales Pirus [ ] aut Oxyacanthus, sed leues & admodum validos. Pomum alioqui non manditur, sed odore præstat, quemadmodum & folium. Ipsum verò Malum vestibus interpositum, inoffensas [ ] conseruat. Vtile etiam, cùm lethale quis pharmacum hauserit & odoris halitum commendat: quippe si quis interna [: vid. num legendum]. Nam cotticis gustu potissimùm, non pulpæ, aut seminis, halitus laudabilis redditur] in iure aut alio aliquo humore concocta in os expresserit & sorpserit, suauem reddet halitum. Semen exemptum, Vere sulcis [ ] seritur diligentissimè cultis, rigatur deinde quarto aut quinto die. Ac tùm manuscula reddita, transplantatur rursùs in molle riguúmque solum, nec valdè tenue: tale enim amat. Fert poma omnibus horis, aliis cadentibus, aliis florentibus, aliis maturescentibus. Floribus hic tantùm fructus enascitur, qui, vti dictum, [in lib. 1. Hist.] veluti scapum aut stylum quendam extantem, [colum vocant] in sui medio habent: Quem quæ habent, fœcundæ: quæ verò non habent, infœcundæ sunt. Seritur etiam fictilibus in vasis perforatis, veluti Palma. Hæc vti dictum, Persidi Mediæque peculiaria sunt. Mali Medicæ germinare, floreréque simul, aliis tamen atque aliis sui partibus possunt, necideò maiorem quandam & cæteris magis peculiarem sortiuntur facultatem, siquidem id agere possunt perpetuò. *Hac Theoph. de Malo Medica.*

Malum Medicum & Persicum. Descriptio Theophr.

Aduersus halitum.

Satio. Cultura.

Medica grata. Persica. Cetera.

Dioscor. ὃ μηδικὸν καλούμενον ἢ περσικὸν, ἢ κιτρόμηλον, Romanis citrea, omnibus nota sunt. Est enim

omnis anni temporibus fructifera, aliis atque aliis malis vicissitudine perpetuâ sibi inuicem succrescentibus. Ipsum verò Malum oblongum est, rugosum, aurei coloris, cum grauitate quadam odoratum, semen habens Piro simile, [ ] *Sic ille.* Ast sanè vix vllam, immò nullam penitùs videmus similitudinem seminis Citriorum, aut eius differentiam, cum Piri seminibus. Illud etiam quod paulò antè Theophrast. dixit, Pomum non mandi, non leuem nobis præbet coniecturam eius Mala Medica seu Persica esse Aurantia nostra, vt specialiùs declarabitur postea suo loco.

Piri semen.

Mala Aurantia.

Medicorum dictorum Malorum aliquoties meminit Varro & Palladius: ille Libycam citream nominat: hic specialiùs & Persicum & Citreum & Assyrium, atque de hoc particulatim sic ait: Asserit Martialis apud Assyrios pomis hanc arborem non carere, quod ego in Sardinia & in territorio Neapolitano in fundis meis comperi, [quibus solum & cœlum tepidum est & humor exundans] per gradus quosdam sibi semper poma succedere cùm maturis se acerba substituant, acerborum verò ætatem florentia consequantur, orbem quendam continuæ fœcunditatis sibi ministrante naturâ. Ergo Malus Assyria etiam à regione dicta, vti Theophrasto Persica & Media ab eadem.

Citrea Libyca. Medica mala. Mala Persica. Citrea Assyria.

Diphilus etiam Persica pruna vocat.

Persica pruna.

Aristophanes verò Grammaticus à Lacedemoniis Oxymela Persica à sapore, vt coniectura est, acido, quibus se deos coronent. Probus autem in Media Rhododaphnen vocari scribit, propter Lauri similitudinem, vt suspicatur Curtius & nasci in Italia, non tamen eiusdem facultatis.

Oxymela persica. Rhododaphne.

Eandem & Virgilius celebrat nomine Felicis Mali Mediæ, hoc carmine:

Media fert tristes succos, tardumque saporem
Felicis mali: quo non præsentius vllum
(Pocula si quando saeua infecere nouerca,
Miscueruntque herbas, & non innocua verba.)
Auxilium venit: ac membris agit atra venena.
Ipsa ingens arbos, faciémque simillima Lauro:
Et, si non alium late iactaret odorem,
Laurus erat: folia haud vllis labentia ventis:
Flos apprime tenax: animas, & olentia Medis
Ora fouent illo, & fessis medicantur anhelis.

Felix malum Medeae.

Laurifolia.

Semper Virens.

Flos tenax.

Oppius apud Macrobium Citrium etiam Διὸς vocatam arborem putat, & de illa versum hunc Homeri exponendum:

Citrus.

Thya.

ἄμβροτα Διὸς μῆλα φέρουσα δενδρήεντα.

Alii Thuion pomum duci: & Διὸς eidem, ἀπὸ τοῦ θύειν, Ruellio: sed id quoque de ligno potest audiri. Quidnam verò id sit, cuius eius florem apprimè tenacem esse Virg. scribit, habes diligenter explicatum à Victorio, c. 8. 12. Obseru.

Thuion.

Fructum huius arboris aureum Malum dictum vòlunt, inquit Scal. cuius meminit Orpheus, crepundia Bacchi & suppellectilem infantium enumerans:

χρύσεά τε ῥοιὰς, καὶ μῆλα τὰ χρυσοπάτειρα,
μῆλα τὰ χρύσεα καλὰ περὶ ἑσπερίδων λειμῶνι.

Aureum malum.

De Citreo Pomo, inquit Athenæus Deipnosophistis oborta est magna quæstio, an eius mentionem Veteres fecerint? Myrtilus enim nos id perscrutantes, velut ad capras syluestres [ ], quasi rem obscuram, & inuentu perquam difficilem inuestigaremus: vide Eras. in Adag.] relegans, inquit: Hegesandrum Delphum in suis Commentariis eius dictionis meminisse, sed locum in præsens memoria non tenere. Huic [ ] ignaus Plutarchus, At ego, inquit, asserto, [ ] Hegesandrum ea voce vsum fuisse, perlectis,

Citreum malum. An Citrij mali Veteres mentionem fecerint.

Digi Googl

lectis, ve inuenirem, ratis eius Commentariis: cùm ex amicis quispiam alius ita se habere affirmaret, cuiusdam scriptoris non incelebris adnotationibus & scholiis adductus: quare iam tempus est, testem alium tibi, ò Myrtile, perquirere. Tum Æmilianus, Iubam, dixit, Mauritaniæ regẽ, virum doctissimum, suis de Libya cõmentariis citri mentione scripsisse apud Lybias id vocari μῆλα περσικὰ, [Medica & Persica Mala hæc Theophrast. vocat: Medica Virg. Dal.] Inde Herculem in Græciam transtulisse, aureaque vocata eius arboris Mala, ob coloris speciem. Asclepiades lib. 20. Rerum Aegyptiarum memoriæ prodidit in Iouis & Iunonis nuptiis arborem illam à terra editã fuisse. Hos sic loquentes Democritus commodùm intuitus: si quid horum, inquit, Iuba narrat, valeto cum libris suis Libycis, præterea que Hannonis erroribus, (Carthaginensium Ducis, missi ambitum Africæ explorare Punicis rebus florentibus suæ nauigationis Commentaria ille scripta reliquit: Dalechampius) ego verò pernego Citri no non extare apud Veteres: at ipsares descripta prorsus ab Eresio Theophrasto in plantarum historiis, credere me cogit, Citrium esse quod oratione sua ille significat: Verba Theophrast. antea citata sunt. Variat verò Athen. in eo vulgata lectione, quòd folium Mali Medicæ non tantùm folio Adrachnę, sed etiam Lauri & Nucis Simile dicat, quod apud Theoph. non legitur. Præterea Athen. rationem reddit, cur veneno haustis conferatur, quia potus è vino fucatus, alium deturbat, & venenum exigit, quod & in suum non habetur in Theophrast. His subdit Athen. Theophrasti verba impolitæ, & ea perpendens, quæ scripsit de odore & foliis, designatum ab eo fuisse reor malum, quod Citrium vocamus. Verùm autem neminem in admirationem trahat, quod ille prodidit, pomum non mandi, quandoquidem adusque memoriam auorum nostrorum nullus comedit, sed cum vestibus in arcis reponebatur, vt res quædam ingentis pretij, & thesauro digna. Quòd autem ex Asiæ superiore (Media, Persia,) plaga in Græciam venerit ea stirps ea descenderit, scriptum à Comicis Poëtis reperitur, qui de ipsius Pomis, cùm aliquid dicunt, de Citriis Malis videntur id tradere. Antiphanes in Bœotio:

A. De opsoniis quidem flautum est quidquam apud eos dicere, Tanquam insatiabiles: sed hæc accipe, ô virgo, Mala. B. Pulchra sane A. Pulchra quidem, dirbam. Nuper semen hoc peperemit Athenas, à magno Persarum rege. B. Ab Hesperidibus credidi, si. mihi Lucifera propitia sit: Aurea hæ Mala triuesse inquiunt Tantummodò. A. Paucum est quod pulchrum, ex vobis in honore.

Eriphus in Melibœa præpositis iambicis illis versibus, Antiphanis stylo ac elegantiæ maximè propriis, subdit: *Et vbinã.*

In honore: pro his obolum, quod malchin non est,
Impensim numero: Rationes postea supputabo.

His si quis reluctetur, & quod Citrium vocamus, locis à me citatis indicatum minimè fuisse contendat, clariora testimonia proferto, quibus sententiam suam tueatur. Phanias tamen Eresius inicit nobis suspicionem, Citrium à Cedro [ἀπὸ τῆς κέδρου τὴν κίτριον] tanquam Cedrium, nominatum fuisse. Cedrus etam, vt ille scribit, libro 5. de plantis, circa folia spinas exerit: id autem in Citrio malo videri, nemo est qui ignoret. Athenæum tamen putant quidam apud Phaniam hęc rectè non legisse, ideóque futilem esse coniecturam illius: melióremque esse hanc lectionem, ἄκανθα πὰ φύλλα, nó autem ἀπὸ vel ἐπὶ πὰ φύλλα: vt sensus sit, foliorum loco spinas habere Cedrum, quod est de oxycedro verissimum. Sed si nostra Citrus vel Malus Citria est genuina antiquorum, rectè ab Athenæo dictum ἀντὶ τῶν ἐχόντων πὰ φύλλα, hoc enim (vt rectè Dalechamp. & alicubi Scal. annotant) propriè significat, foliis minimè aculeatis, spinas in ramis ac surculis exerere, quod de Cappari & Tribolo dixit Theophrastus, & nos æquè in Citriis, Medicis ac Assyriis malis nostris videmus. Quid si quis dicat Citrum rectiùs deductam à Cedro, propter odorem, indéque dictam Cedrium? Sed nihil astruimus.

Videamus potiùs quid Plinius de his tradat. Peregrinæ [inquit] & Getali Persicæque, & omnes quarum Græca nomina aut aliena: in præsentia exteras persequentur, à salutari maximè orsi. Malus Assyria, quam alii vocant Medicam, venenis medetur. Folium eius est Vnedonis, intercurrentibus spinis. Pomum ipsum aliàs non manditur: odore præcellit foliorum quoque, qui transit in uestes vnà conditus, arcétque animalium noxas. Arbor ipsa omnibus horis pomifera est, aliis cadentibus, aliis maturescentibus, aliis verò subnascentibus. Tentauere gentes transferre ad se propter remedii præstantiam fictilibus in vasis, dato per cauernas radicibus spiramento: qualiter omnia transitura longùs, seri arctissimè trãsferrique meminisse conueniet, vt semel quæque dicantur. Sed non nisi apud Medos, & in Perside, nasci noluit. Hęc est autem, cuius grana (corticem Dalechamp. & rectiùs) Parthorum proceres incoquere diximus esculentis, commendandi halitus gratiã. Nec alia arbor laudatur in Medis: & Citrus arbor, à Græcis Mediea dicitur. Mirum tamen cùm Plinius iam adducto loco salutarem maximè dicat Medicam arborem, (Citriam siue Assyriam vtique intelligens, vt & iudicat Dal. & verborum series ipsa satis insinuat) dicere Malum ferre execratum aliquibus odore & amaritudine, aliis etiam expetitum, domos etiam decorans, nisi eadem id licentiã fecerit quã Virg. de eadem dixit: Media fert tristes succos &c: vt paulò antè dictum. De eadem quoque scribit Macrobius ex Oppio, in libro de syluestribus arboribus, his verbis: Citrea item Malus, & Persica altera generantur in Italia, alia in Media. Et paulò pòst, de Citro loquens, ait: Est autem odoratissimum, ex quo interiectum vesti, tineas necat. Fertur autem veneris contrarium, quòd tritum cum vino purgatione virium suarum bibentes seruat.

Vides hîc [vt ille ait] & Citreum vocari, & omnia signa poni, quæ de eo Virgilius dixit, licèt nomen citri ille non dixerit. Seruius tamen, Apuleium in libris, quos de arboribus scripsit, citans, aliud arboris genus citrum esse ait. Nec Solino indictum citrium.

Et Galenus: ὑπὲρ ἀνθρ, inquit, Malus Medica, cuius fructus non ampliùs Malum Medicũ, sed ab omnibus citrium nuncupari adsolet. Narrat Pamphilus in linguis, citrum apud Romanos appellari.

Hactenus Veterum placita de Medica, Assyria & citra Malo, carúmque fructu potulimus, verùm quamnam intelligant ex citriis aut Medicis hodie nobis vocatis, nondum quis temerè concludat, quãuis ad nostra citria magna satis benè accedant, quæ tantùm abest, vt hodie non comedantur, vt de suis tradant Veteres, vt ea hodie præ cæteris omnibus in maximis deliciis habeantur: vt illi, si

Malum Hesperidũ, Medicum, Persicum, Aureum.

Citrium.

Theophr. Medicum & Persicũ Malum esse Citrium

Citrium ex Cedro. Cedrium.

Spinæ arbori mand.

Citria in Græciam ex Asia fuisse delata

Malus Assyria & Medica

Citrea Malus, Persica Malus.

Citrum.

Malus Medica, Malum Medicum. Citrum Auctorum iudicio à Veterum placitis.

ad hoc respiciamus, de Aurantiis Pomis videantur intelligendi, nisi quis malit probare rationem Athenæi, non ideò abstinuisse Veteres à Citriorum esu, quòd non fuerint edulia, sed quia in alium vsum, tanquam rem magni pretii, potiùs adseruanda duxerint. Hodiè faucibus & stomacho omnia prostituta, etiamque margaritæ & aurum, si modò sufficerent. Manet tamen ea difficultas ex Dioscoride. quà semen Piri Citromelis inesse scribit: in qua comparatione vel falli, vel sanè licentiosiùs pronunciare potuit, nisi mendum sit in Codice.

Dioscor.

An verò Aurea vel Hesperica mala cognita fuerint Columellæ & quo nomine haud obuium iudicatu, meminit ille quidem Aureorum malorum ad Hesperidas in 1. cap. lib. 2. de re rust. Sed longè alio significatu per aurea enim mala secundum antiquam consuetudinem, Capras & Oues quas Hercules in Græciam exportauit intelligi scribit. Ea enim inquit, sua voce Græci appellarunt μῆλα. Habes ergo Aurea mala quaternis incedentia pedibus.

Sed quid Recentiores quoque scribant nunc videamus.

Hesperidũ malum.

Ac Hermolaus quidem nouas nobis iniicit difficultates. Namis, postquam ex Iuba dixisset, primum Hesperidum & Hespericum malum ab Hercule translatum in Græciam, & Aureum malum vocatum, addit: sibi videri de iis Virgilium intellexisse, cùm dixit. Aurea mala decem: [sed hæc opinio refutatur cap. de malis Cydoniis.] Nuptiale pomum intelligi hoc volunt, qui editum à tellure fabulantur, nuntiato Iouis & Iunonis connubio. Non mandebatur [inquit idem] pomum Theoph. ætate, sed nec Plinii quoque, [vt arbitror.] Plutarchi certè auorum memoria gustabat nemo, [vt iam ex Athen. dictum,] Nunc à Palladii ferè temporibus promiscuum expetimus cœnis.

Aureum malum. Hermol. in cap. Nuptiale pomum. Non mandebatur.

Apulei opinio.

Quanquam Apuleus negauit eandem esse malum Assyrium siue Medicam, quòd Citrus exiguum esset genus arboris, Medica verò, vt Maro scribit, ingens.

Citrum. Pamph. mal.

Pamphilus Citrum Critum à Romanis etiam dici, parum peritus homo scripsit.

Locus.

Nunc translatitia & triuialis ferè arbor, vt pluribus generibus Citreta Italiæ ferè totæ germinant feliciter, quamcunque imaginem reddentia. Hæc ex insitione Mali quoties prouenium Citromela propriè dicuntur ab aliquibus.

Citromela. Mensa citrea.

Mensæ Citreæ Veteribus & Plinio decantatæ, præsertim Ciceroniana, non fuerant ex hac Citro decipiuntur Grammatici, quicunque id arbitrantur.

Grammat. error. Citrus alia Plin.

Plinius: Alia, inquit, [Citri] est arbor eodem nomine malum ferens, execratum aliquibus. Quod & sensisse Macrobius videtur: hodiéque Mauritani malum Medicam, & pomum eius *Atrogi* vocant, à *Tragere* vocabulo parum deflexo: alioquin τραγεῖν, non, quia mandi posset, sed ἐπ' ἀνέσεως, quia mandi non possit, appellatum censuerim. Malum quoque Medicam in Mauritania fuisse certum est, cùm plena sint Poëtarum omnia volumina.

Malus Medica. Atrogi.

Malus medica.

Marcellus apud Antiquos non Cedromela sed Citromela, quasi Citrea mala legendum esse vult: nihil enim Citro esse cum Cedro: & à Romanis Citria hæc vocari, iampridem receptum esse.

Cedromela. Citromela Citrea mala. Citrea.

Non sine ratione dubitat Manardus, an Theophrast. per mali Persicæ & Medicæ arborem Citra ferentem intellexerit, an vocata Auantia: nec sciri hoc posse ait, quia proceritatis arboris non meminit, quæ his magna, illis ita parua, vt arbusculæ potiùs videri possint, quàm iustæ arbores. Sed nec figuram pomo dedit, quæ in Arantio orbicularis, in Citro oblonga est.

Auantia.

Virg. in Georg. & versibus quidem suprà propositis, sub Medicæ arboris nomine ferentem Arantia descripsisse videtur. At Dioscor. eodem nomine vsus, non eadem cum Virgilio, hoc est, Arantium, sed Citrium intellexit. Gal. proculdubio intelligit quod Dioscor. carnem quippe edi dicit, sicuti corticem, quod de Arantio intelligi nequaquam potest, carnem vel non habente, vel si habet, non talem, quæ mandi possit.

Cur differentiæ explicatio quæ sint propriè mala Medica. Antiquorum ac nostrum. Virgilius Dioscoridem emendat. Gal. idem mal. Luna Med.

Auicenna de Citro eadem scribens, quæ Dioscor. & Gal. ostendit, non de alia re scripsisse, quàm de qua illi.

Ruellius Virgiliana & Pliniana de malo Medica scripta, omnia cum Theophrasto conuenire tradit.

Palladii diligentiâ in Italia primùm coaluit: huno solers imitata posteritas eam Galliæ Hispaniæque communicauit.

Cultus [vt idem ait] mangonium in plures digessit formas, ita vt remissiori sapore vehementiorique: item dilutiori saturatiorique colore differrent. 1. Quæ auri colore relucent Poma *Aurengia* vulgus appellat. 2. Quæ ex viridi in luteum languescunt *Citreola* & tandem Citrula nominant. 3. Quę ouata specie turbinatur & luteo colore nitent *Citrangula*, priuatim Citrea vocant. 4. Si herbaceo colore virent *Limones* dicunt. 5. Si prægrandia modo Melonum orbiculata facie turgent *Ponteria* vulgò, quasi citrea, vel potiùs Citrea poma dicunt. Citrum porrò duûm generum idem scribit; vnum Cedri, ex qua mensæ dedolantur: alterum Citri eius ex qua malum Medicum prodit.

Differentiæ. Aurengia. Citreolæ. Citrangula. Limones. Ponteria. Citri duo.

At paulò antè ostensum, Cedro vel Cedrio nihil cum Citrio esse commune, & ex illa, non ex hac tabulas parari, vt specialiùs docebitur suo loco. Quæ verò Veteres de malo Medico seu Persico scribunt, odorata esse, vestes conseruare, venenis resistere, perpetuâ vicissitudine florere, atque succrescere, de nostrate Citro dici, euidentiùs esse ait Ruellius quàm vt probari desideret. Porrò sæpiùs iam citata illa nomina, Medicum malum, Assyrium, Persicum, Citrium, Cedromalum, & Citronum grande & oblongum &c. promiscuè ab authoribus Recentioribus vsurpantur. Sic Cordus, præmissis iis nominibus: sunt huius generis, [inquit] Limones, Poma Adami & Arengia. Habetur ænigmaticum de his malis carmen, quod est:

Medica mala quidem nec mala, nec medica.

Botanicorum diligentissimus Clusius ex Hispanorum sententia sic tradit. Medicorum malorum sunt varia genera: Alia enim Hispanis *Cidras* dicuntur, alia *Limones*, alia *Limas*, alia *Naranias*, alia *Teranias*.

Malorum Medicorum differentiæ Clusio.

Quæ Citria siue Cidras fert, Cidrera dicta, breui trunco est, longis ramis firmis, crassis & acutis spinis, folijs magnis, latis, & per ambitum serratis aliquantulùm. Fructum fert magnum & oblongum, Melopeponis amplitudinem interdum æquantem, cortice per maturitatem flauescente, densa carne, candida, firma & eduli, nullo ferè interiore succo: odor mali fragrantissimus. Flores sunt candidi, sæpiusculè forinsecus purpurascentes, odorati. Semper hæc aut floret vel fructu onusta est. Sunt qui fructum nascentem figulinis formis varias figuras experimentibus includunt, atque ita relinquunt donec fructus maturitatem

Citriæ descriptio.

Digitiz

tatem consequatur: tum demum formas suscepit, vt malum natiuum colorem adsciscat, iucundo sanè spectaculo.

Limonera dicta. Citriæ ferè similis est, quam ipsi *Limoneam* appellant, cuius fructus minoribus citrus pares, oblongi, satis densa carne & multo succo acido præditi, nullis aut perpaucis intus acinis: folia citrus breuiora, flos purpurascens foris, spinæ minores & breuiores, quàm in *Limera*. Huius generis reperiuntur etiam dulces, minores tamen, & oblongis *Limis* simules. Audio & eius genus prægnans reperiri, alium fructum minorem in se continens, incolæ sua lingua *Limones preñados* vocant, verùm id genus non est mihi conspectum. Doctiss. vir S. de Touar ex Fortunatis Insulis delatum habebat in Indiæ sui horti, quem ad me mittebat anno M.D.XCV. & aliud genus se alere totum ferè carneum, quod varias figuras repræsentat, eam ob causam ab Hispanis *Limones de figuras* appellari. Quartum autem genus omnium maximum conspiciebam Hagæ Comitis apud Batauos anno M.D.XCIIII. Ill. Hannoiæ Principi de Chimay, à Doctiss. viro Bernardo Paludano Medico missum: id enim citrii mali grandioris magnitudinem æquabat, corticem verò mundi dentium, & auri instar fulgentem habebat: granula etiam interiora minùs acida, quàm reliqua genera.

Dulcem.

Prægnantem.

Tota cortice Limonem gerens. Maxima.

Limera dicta quasi edulis.

Quam ipsi *Limeram* nuncupant, magno candore allurgit, granaque habet tenuiores, longos, sirmis, longis, virentibus spinis armatos, folia per ambitum nonnihil serrata, florem candidum, fructu paulò minorem *Limonera*, oblongiusculum, vbi maturuit flauescentem, cortice tenui, vt nil nisi succum ferè contineat, eúmque acidissimum. Semper flore & fructu onusta conspicitur. Aliud porrò eius est genus per omnia ferè simile, nisi spinis careret, vel eas perquàm exiguas haberet & fructus rotundus esset, summa parte quasi corona aut umbilico insignitus. Vtriusque acini seu grana oblonga sunt.

Non spinosa rotunda

Aurea mala. Aurea Malus reliquas huius generis magnitudine superat, Malo vulgari non inferior ferculi solo, tametsi humilis interdum reperiatur: firmos habet ramos, spinas paucas & breues, folia viridia, minimè per ambitum serrata, flores candidos odoratissimos: fructum, *Naranias* Hispani vocant, maturitate aurei coloris, succo præditum aut dulci, aut vinoso, aut acido, in quo grana frequentia, rotundiora, quàm in Limonibus. Habet etiam hæc arbor sui generis pumilionem, qui insitione vel inoculatione propagatur. Liberalior est hæc fœcundis floribus & malis etiam in frigidis regionibus, modò ritè curetur.

Naranias

Pumilio.

Edulis cortice. Ex eo genere, quod dulci est succo, Hispali apud Chartusianos (Hispani *las cartuxas* nominant) trãs Bætim flumen, binas arbores conspexi, quæ fructum ferebant carne multò firmiore præditum, Armeniacorum ferè modò, licèt similiter Camerulis distinctum & inculentum, vt reliquorum, cuius cortex vt à cum carne & succosa substantia mandebatur: cortices color insigniter aureus est, Hispani *Naranja axel* vocant. Aliud insuper genus, cuius succus acidus, vnicum granum continebat.

Acidi succo unicum granum.

Poma Adami. Quæ vulgò Poma Adami dicuntur, ea Galli *Pomeres*, Bæotici *Toronias*, Insitani *Zambras* appellant. Arbor ipsa interdum humilior est, foliæ perquàm similis, magna tamen ex parte celsiorem Malum aureum æquat: breues habet spinas, folia Limoneæ: florem candidum, odoratum: fructu rotundum, triplò maiorem Aurea malo, maturitate flauescentem, cortice inæquali, denso, crassa & fungosa carne, quæ à nonnullis cum cortice simul editur, succo breuibus folliculis vt & mali Aurei comprehenso, (in reliquis enim generibus folliculi siue vesiculæ succum continentes oblongiusculæ sunt) grants subrotundis. Nonnulli *Assyrium malum* vocant.

Assyrium malum.

Cæterum præter *Auranciam malum* eduli cortice, decem mali Medici genera apud Hispalenses inuenit ex altero Indice, quem anno M.D.XCVI. eruditissimus vir de Simon de Touar mittebat, intelligebam: accipiebam enim ab illo femina illius quod Hispani *Zambras* appellant, deinde *Limones de carne, Limones de figura, Limones prennados, Limones punces, Limones cruces, Limones dulces, Limas dulces, Limas agrias, Lemones de Yndre*, vel *Limas del Emperador*, quonium, inquit, ab Imperatore Carolo V. ex Vngaria in Hispaniam primò delata hæc planta fertur, cuius quidem opinionis fidem augere videtur, quòd vltra cætera mali Medici genera, hæc frigoris patientissima existat. Est autem eius fructus edulis multò suauiore gustu præditus quàm *Auranciæ axel*, succus verò eius maximè ad acidum dulcem accedens, ideóque omnium mali Medici generum acidorum suauissimum. Omnium porrò folia perpetuò viridia sunt, multisque velut foraminibus, si Soli obiiciantur pertusa, instar foliorum Hyperici, iunctura quadam pediculo inhærentia: sola mali aureæ folia secundùm iunctura tanquam appendices habent.

Mali Medici decem genera.

Corn. Citriorum generis esse & Poma Arantia statuit. Eiusdem generis & Limones siue Limonia mala, omnibus ferè persuasum esse, ipsàque adeò citria mispanos *Limones* appellare. Suspicio tamen est, eum citrum & Limonem vulgò dicta Poma confundere, tantùm abest vt differentias tradat, quod se facile putat.

Arantia.

Limones.

Citria.

Corn. mal.

Monardes putat Aurantia è Citria, primùm acri vel acida, atque adeò inculta, peramaros & acetosos fructus proferente, prognata: sicque & alia citriorum generatim insitione multiplicata fuisse, vnde reperias tot genera Limonum & alia, quæ citro nec Limonibus conueniant, *Zambras, Toronias, Limas, Limones*, (Nebrissensis vocat cidras, Naranias, Toronias, Limas, Limones,) quæ omnia, inquit, nec Prisci cognouerunt.

Aurantia.

Citrorum differentiæ

Et Lacuna: Mancana Medica misp. quæ sub se comprehendunt *Cidras, Limones, Limas, Toronias & Naranias*. Dioscor. cognouit tantùm *Citrum*: *Limon, Lima*, & *Toronia*: carent propriis nominibus Græcis & Latinis. Valentini vocant *Naranias*, id est *Aurantia*, *Toronia*, licèt *Toronia* sit species diuersa, & Cidræ satis simulis.

Priscis non omnes horum ætatis Citriorum differentiæ cognitæ. Limon. Lima. Toronia. Naranias. Cidræ.

Raimundus à Vinario, Malorum Medicorum nomine Arantia, Limones & citria comprehendit.

Sic Turn. Malus Medica, quæ & Assyria, & Citrus. Angl. Citron tree: sub qua comprehenduntur & Arantia, Angl. Orange tree / & Limonia Angl. Limon tree.

Dodata distinguit. 1. Malum Medicum ac citrium. 2. Medici alterum genus Limonium. 3. Aurantium aut Anaranuum. 4. Assyrium vulgò Ital. *Lomie.*

Medicum. Limonium. Aurantium. Assyrium.

Lob. & Penæ, *Cedrus* Theophrast. Dioscor. *Medica Mala*, siue *Cidromela: Arantia, Citria, Lima & Pomum Assyrium*. Antiqui (inquit) à solo Medo Medicum, ab odoris fragrantia Cedrum & Citrium dixerunt, quasi Cidyon odoramentum Diuis libandum: tametsi hæc in Africa sit syluestris & Olbiæ Galloprouinciæ adeò familiaris vt asflatus eius maritimæ: vt semperuirentium lucorum amœnitate & Pomorum fœtura perenni neutiquam inquilina videatur.

Cidy ut. Syluestris.

Digitized by Google

Cæsalp. sic distinguit. Citrus fructu grandissimo, quem Citrum vocant, aliquando magnitudine Melopeponis. Limon Citro similis. Aurantia arbor Limone maior. Melangula, quam alij Citrangulam vocant, fronde & fructu similior Citro.

Citrus. Limon. Aurantia.

Ponzirus ambigit inter Limonem & Aurantium.

Aug. Gallo, Congenerum fructuum quinque species. *Cedri, Limonis, Aranij, Pomi d'Adamo, Limonce fructus* minor vulgaris, medius inter Limonem & Pomum Adami. Memorat & *Limonicitri*, seu Limonis cedromali, progenii ex insitione citriæ in Limonia: penitiorem vsum inferunt Limonias citriis, vt specialius docebitur posteà. Etiam eorum alterius generis *Staffeggiari* dicti, figura mirabilis, arbore inuis fructifera, de quo etiam mox.

Limonocitrum.

Citrum mirabile.

Hæc sunt Veterum & Recentiorum de Malis Medicis, citriis, atque Assyriis placita, & differentiæ, confusè passim, quàm exactè distinctæ [excepto Clusio, qui omnium distinctissimè de iis prodidisse videtur] cùm omnes à plerisque sub Medicorum nomine & titulo comprehendantur, neque tamen hactenus pro certo constet, quódnam eorum sit Medicum Theoph. aut citrium Dioscor. & Gal.

Proponamus nobis obseruatas differentias ordine quodam, vulgi nominibus, vt hodie in vsu sunt, insignitas, de quarum cum Priscorum collatione quilibet statuat prout libuerit.

CITRIA MALVS CVM FRVCTV MAGNO ET MEDIOCRI.

Descriptio.

PRæcipua etiamnum hodiè apud plerosque Citrio malo dignatio, quòd alias turbinata Limonis forma, sed molè multò maius, aliàs figura melonis, ac vel maiori etiam pari, dilutè aureo cortice tuberculis aspersato tecta. Succus huic quàm Limoni paucior, nobilior, acidus: pulmonatus cortex, carne multa albida, nullo peregrino sapore ingrata. Arbor ipsa haud magna, folio Laurino, crassiore, foramulento. Ramis spinis rigidiusculis, flexibus tamen, & non valdè infestis armati. Flos albidus, odoratus, perpetuus, duobus modis progeneratus, cum colo, qui fœcundus: qui colo caret, infœcundus. Rarò hæc arbor fructu caret etiam apud Magnates Germaniæ, vbi colitur. Talem & Cl. Felix Plat. aliquando coluit, qui & fructus maturos, & alios lubuascentes, & flores nouam prolem spondentes ostentabat.

Cortex.

Succus.

Arbor. Folia.

Flos.

Descriptio Monardi.

Citrus, inquit Monard. [in epist. ad Quadr.] quæ mala Citria ferebat, Veteribus ignotis est, omnibus nota, omni tempore pomifera, semper prægnans fœcundáque, vt trium annorum fructum habeat: Flores emittit iucundissimos, pomum oblongum, interdùm rotundum, aliquantulùm rugosum, colore aureum, odore gratum. Arbor non multæ proceritatis, folio Lauri consimilis, aculeos habet acutos, vehementes & rigidos.

Curiosiùs descripsit Cordus his verbis. Citrus arbor est fruticosa, veluti Coroneus, ramos habet viridi glabróque vestitos cortice, ferendæ fœtum moli valdè impares & ad terram pronos, ideóque subiectis per transuersum hastilibus, furcísque fulciendos. Folia Laureis similia, densiora tamen, multóque maiora, & ad Iuglandis magnitudinem accedentia, oblonga, vtrinque acuminata, egregiæ viriditatis splendorísque, præsertim supernè, infernè enim pallidiora existunt. Tota hyeme arborem suam exornantia, odoris acerrimi, latè spirantis, qualis in Melissophyllo sentitur, cum grauitate quadam cinereum amicante. Spinis armatur sub omnium foliorum annexibus, longitudine vncialibus, rectis, acuus, ac viridibus. Flores virentes gemmarum calicibus emittunt oblongos, candicantes, & quorum duplex est genus, videlicet sterile & fructiferum. Sterile nullum post se tuberculum producit. Fructiferum verò, præterquam quòd à tergo fructus rudimento sibi annexo comitetur, etiam in medio aliud insigne exerit pensum colo inuolutum æmulans, quod Theophr. quoque nouit. Fructui florem sequuntur singuli, longitudine non rarò dodrantali, figura ouata, superficie rugosa tuberosáque, colore primùm viridi, in mutuntate verò aureo seu citrino: nec solùm ouata nascuntur figura, tum etiam globosum consequuntur habitum, vtrumque eiusdem est odoris ac foliorum simílis. Cortice ambiuntur gustu amaro, ferudo, sinúlque tenui, cui subest caro cartilagineæ duræque consistentiæ, colore candido aspectu, atque acetoso sapore, conditæ capitatæ Brassicæ truncos referens: In medio malo cauitas quædam est, succo vehementer acetoso, iuris membranis contento plena, cui immixta sunt oblonga & semiuncialia semina, vtrinque ferè acuminata, cute fotis flaua striataque, intus candido duplicique nucleo constantia, quibus amarus, tenuis & mediocriter feruens est sapor præsectum cutis: nucleus enim dulcedinem quandam admixtam habet. Radicibus nititur copiosis & tenuibus.

Descriptio Cordi.

Odor.

Spinæ.

Sterile & Fructiferum.

Fructus.

Caro cortical.

Semina.

Radix.

Latina & Græca Synonyma Citrii mali suprà pleraque dicta sunt: Annotat tamen Hadrianus [illegible] quibusdam dici. Particulariter verò quæ huius speciei sint nomina videndum.

Nomina Synonyma.

Serap. *Arrog.* id est, *Citrium*. Gal. Fructus huius arboris nominatur Græcè *Pomum assyrium*. Auic. *Citrum*, id est, *malum Medicum*. Bellunensis in marg. *Alatrungi*, seu *Atrungi*, vel *Arrungi*. Scalig. *malum Medicum* Theophr. & *Citrium* præter semen totum esculentum. Cur autem Scal. citria potius ad mala Medica referat, quàm Aurantia, vide cap. de Aurantiis ex Scaligeri verbis, cuius tamen gratio non vsquequaque nobis satisfacit. Citria minora, videntur respondere descriptioni Dioscor. quamuis similitudo seminis cum semine Piri nonnihil claudicare videatur, vt antè dictum. Manard. citrium Dioscor. Gal. Serap. & Auic. & Eluchas. *Citria mala.*

Arrog. Pomum assyrium. Citrea Mala Medica. Alatrungi. Citrium esculentum.

Citria Dioscor.

Cord. *medicum* malum, *Assyrium*, *Persicum*, *Citreum*, *Cedromalum*, & *Citrinum* à colore corticis: in cedro non nascitur arbor. *Citrus* eidem.

Trag. eadem nomina dat, & præterea addit, esse Plin. Theoph. & Virg. & coniicit ex Assyria ad Iudæos

Varietas. Indæos Mala citria fuiſſe olim allata. Variat, nõnunquam (inquit) grandius, quandoque magis exiquum apparet, effigies ſæperata rugis, prælonga: interdum rotundior: odor pluſquàm iucundus, & qui Martias Violas ferè referat.

Hadar. Cerum fructus pulcher in Bibliis & Iudæorum.

Hebræi *Hadar* arborem eſſe volunt cuius fructus *Ethrogim*, vulgò *Citra* dicuntur, quam vocem Paraphraſtes poſuit. *Hadar* autem propriè pulchrum, formoſum & decorum ſignificat, ſicut & ſeptuaginta verterunt καρπὸν ξύλου ὡραῖον, id fructum arboris pulchrum. Similiter & vulgata editio habet: ſumetiſque vobis die primo fructum arboris pulcherrimæ. Quia autem citrium ſpecioſiſſimus fructus eſt, ideò pro citro arbore Hadar interpretatur, atque eo fructu etiamnum hodie Iudæi in ſuo feſto celebrando vtuntur, & ex Maſſilia Prouinciæ accerſunt. Celebratur autem octaua Septembris ea dies cum magnis ſolemnib⁹, vocatúrque *Chag Araſa*, id eſt *Feſtum Palmarum*, in quo ſumuntur fructus quos *Ethrogim*, id eſt, Citra vocant, & ſpatulæ Palmarum ad innuendum, quod Deus deduxerat eos per deſertum in delicioſam terram. Circumeunt etiam ſeptimo dies ſeptem altare, portantes Palmas, in memoriam depopulatæ Hiericho ex annotat. Pauli Fagii. Ex his (addit Kyberus) facilè liquet Hebræis *Etzhadar* Citream arborem, fructum verò eius Chaldæis *Eſrog* ſeu *Etrog* ſignificare, quæ vox nihil, quod ad ſubſtantiales literas attinet, (nam in punctis tantùm, quæ Hebræis, Chaldæis & Arabibus vice vocalium inſeruiunt, apparet, ſed leuis mutatio,) ab *Atrog* Serapionis Arabico nomine differt. Vnde cum Arabica & Chaldaica lingua (quæ Iudæorum à reditu ex Babilone vernacula fuit, vt multis noui teſtamenti vocibus patet) in hac voce cõſentiunt, nemo in poſterum dubitare debet, quin *Etrog* Chaldæorum citrium ſit, maximè cùm Serapio ſub voce *Atrog* ea dicat, quæ Gal. & Dioſc. de citro iam ante eum ſcripſerant. Decuit hæc adducta hoc loco, quòd & ad hiſtoriam & dignitatem citri facerent, ne tantoperè in ſacris celebratum literis, in ſua hiſtoria quæ debuit eſſe ampliſſima, ſuo honore priuaretur.

Ethrogim. *Eſrog.* *Atrog.* *Etrog.*

Cæterùm quæ Cornarius de Malis Medicis tradit, ad Citria Mala, de quibus hoc loco agimus, potiſſ. referenda videntur: ſuſpicamur tamen ei non cognitum deſcrimen inter citrium minus & Limonem.

Corn. mal.

Anguil. quoque eius ſententiæ eſt, citria hodie dicta *Citroni*, eſſe χρυσόμηλα Græcorum & Aurea Mala Athen. Medica Dioſcor. Medica & Perſica Theophraſt. Aſſyria Plin. & heſpericum Veterum.

Chryſomela aurea Mala.

Agricola ad Theophraſt. Amatus ad Virg. refert, & ait: cum exactè & arborem & fructum citri ſupra allegatis verſibus deſcripſiſſe. Prioribus etiam ſubſcribit Lonic.

G. Ryff. & Cæſalp. Dod. Medicum & heſperidum dicit. Antiquorum plus ſatis citata nomina huic tribuunt quoque Tab. Caſp. Bauh. & plerique alii herbarii qui id nominibus Veterum diuerſis condecorare ſtuduerunt.

Iudæorum mos.

Vulgata nomina ſunt, *Citria, Citrea, Citrometa.* Germ. Citronäpffel / Citronen / *Citrinen*, *Citrinaten*, *Citronaten* & Judenapffel / id eſt, Iudæorum Poma, qui quotannis in feſto Palmæ tenentur habere. Belg. Citroen / Ciorotmen. Gal. *Citron.* It. *Cedri* & *Citroni.* Hiſp. *Cidras.* Ang. Citrontre. Bohem. Citrinowe Yablka.

Lingvarũ nomina.

Pomum Iudaicum.

Huius obſeruãtur quædam differentiæ: Nonnulla enim, inquit Matthiol. in tantam excreſcunt magnitudinem, vt Melopepones adæquent, cuiuſmodi ſunt quæ ex Liguria Hadriatici Aegeique pelagi inſulis adferuntur. Alia his paulò minora: alia verò Limonum magnitudine, aut paulò maiora, cuiuſmodi quę in lacu Benaco comportantur. Hæc principem in cibis locum obtinent: Nam etſi cæteris pumiliora ſint, maiorem reliquis in ore ineunt gratiam. Atqui quæ grandiora ſunt, etſi ſpecioſa magnitudine excellant, cùm tamen inſipida guſtu non multùm placeant, in cibis recentia non æquè atq; illa præſtant: verùm, quòd pulpa copioſiore conſtent officinis expetuntur, Saccharo vel melle adſeruanda.

Differentiæ.

Cardanus ſcribit in Lombardia ad pondus librarum decem quandoque prouenire, licet rarò. Sunt qui exiſtiment magnitudine potiùs & loco natali variare, quàm genere, quod iis conſiderandum relinquimus qui ea loca, vbi proueniunt, inhabitant.

Cardan. l. 8.

Quicquidſit, earum differentiam perſpicuè docent Pena & Lob. in Citri tribu [aiunt] Medicum Dioſcor. Malum tres amplexum eſt varietates: vulgatius eſt ſimilius Limonio, oblonga ouis effigie: ſed maiore, cute rugoſiore, magiſque caperata, odoratius eſt, medicatius, antidotis commendatius: Pulpâ & ſucco in acetariis multò gratius. *Limæ* autem quę dicuntur, illis duplo ferè maiores ſunt, calloſo carnoſo corio, pollicem interdum craſſo, oblonga cucumeris aut Melonis effigie, ſuperficie concolore Limonio aut citrio: puluillis & torulis rugoſis papillaim extubecante, vt citri ſapore comito, & crudo grato. Tertium Aſſyrium, Adami vocatum, de quo poſtea.

Citri tres varietates. *Vulgatius.* *Delectus.* *Limæ.* *Aſſyrium.*

Aug. Gallus has differentias facit. Primum Pulchrum Lombardiumq; Magnum Genuenſe, cum glande. Primum genus delicatius & magis cardiacum, inter omnia quæ in Europa nouimus pluris fit, quò maius, lõgius, coſtis elatioribus. Arbor eius fructẽ fert modò paucos, modò plures interdum forma rotunda, interdum ſine coſta, interdum diuerſarum & monſtroſarum figurarum. Genuenſe genus valdè grande eſt, & ſuperis dulcioris, ſed non ita iucundi, nec tam grati odoris. Citrium cum glande præſtantiſſimum omnium, ſed minus: ideo minùs vulgare: quaſi vtilitas in magnitudine poſita ſit vel numero.

Pulchrum Lombardi cum. Magnum Genuenſe. Citrium cum glande.

Si citria hęc ſint illa Antiquorum, iã ſupra ſatis indicatum, in quibus prouenĭãt regionibus. Amãt verò Cœlum calidum, hibernis iniuriis minimè obnoxium, quod ſi nactum fuerint, aut ſub paulò tolerabiliori eriam diligenter colãtur, flores, adoleſcentes, matureſcentes, maturóſque fructus ſimul producunt, non ſolùm æſtate, verùm hyeme. Magnus eſt huius arboris malorúmque eius in regno Neapolitano & Hiſpania prouentus. Seritur etiam in Germania, ſed fruſtrà, nihil enim præter folia producit, vt teſtatur Cordus. Vidimus & florentem, & fructus ferentem Baſileæ in horto D. Adãmis noſtri & eiuſdem vrbis conſulis primarii, Hieremiæ Feſchii, in pulchra & pereleganti arbore, de cuius fructu maturo decerpto etiam comedimus. Erant magnitudine Limonibus ſimilia, videbantúrque primi generis Matthiol. & Penæ. Guſtus tamen ſuauitate Italis & Prouincialibus cedebant, quemadmodum & carnis teneritudine. Alioqui in Germania frigore fiderata facilè perit, iccirco diligenti cura à Principibus à frigore cuſtodiri ſolet præſertim Stuckardiæ & Caſtellis, in verè Regiis & qui nec Italicis quidem illis cedant, hortis, ſi plantarum cultum, copiam, artificium topiarium, ędificiorumque magnificentiam ſpectes: non item ſi aëris & cœli

Locus.

genium. Quapropter illata in cauædia aut cellaria, vel ſtudio ad hoc extructa ex lignis ædificia, in multos annos viuunt: qualia ſanè vel Ferrariæ & alibi circumiacentium locorum in eundem vſum, ipſis etiam Italis erigi ſolitis nouimus.

Cùm fructificat ſubſtructis iugis haſtilibus, furciſque fulciendam ſuadet Cordus, ne malorum pondere increſcente detracta ſuccumbat, ac fracta proſternatur. Verùm hoc in Germania timendum minimè eſt, in qua vix frondes ab hyemis ſæuitia vindicari queunt, quantumuis tepidis ſpecubus foueantur.

Porrò in Galloprouinciæ quibuſdam tractibus maritimis, tam frequentem obſeruauimus, vt integra Citreta potiùs eáque peramœna iudicauerimus, quàm multo ſtudio vel cura conquiſita vel cuſtodita mala citrias.

Tempus. Floret diuerſimodè Patauii, Februario florentem vidimus, & quidem cum floribus purpuraſcentibus in ædibus nobilis alicuius. Item Romæ tam flore quàm fructu ſtipatam Maio. Denique in calidioribus regionibus rarò floribus aut fructu viduam videas: nobis ſanè talis nunquam viſa, quæ non vtrumque iugiter oſtentaret.

CITRVM MONSTROSVM DE MAXIMIS.

Deſcriptio

Citri maioris arborem vidimus Stutgardiæ in horto Ill. Duc. V Virtemb. qui hyeme tegitur, & cum hypocauſto caleſit, eámque florentem Anno 1599. Ex qua arbore poſtea Montbelgardum vſque ad nos miſit Ill. E C. decerptum fructum, monſtroſæ raritatis, torulis cannulatum, calceum Polonicum aut Turcicum referentem: in acumen enim deſinens, aduncum, ſurſum recuruum, lacunam largiorem oſtendit, parietibus vtrinque prominentibus, è media lacuna coſta longa ſurrigitur elatuſcula, decliuibus in parietes circumiectos lateribus. Merebatur figuræ monſtroſæ raritas eiconem, quæ eleganter & picta & ſculpta.

Fortè huius aut conſimilis alicuius varietatis meminit Aug. Gallus in ſuo lib. de Agricult. Italicè conſcripto. Memini [inquit] vidiſſe Citri alterum genus, quod prouenit Staffegiati, quod propter diuerſas formas viſu mirabile: æquè bonum atque præcedentia genera: verùm cùm arbor paucos fructus producat, rarò plantatur. Noſtrum hic depictum fructum integrum exiccatum adſeruamus inter noſtra naturalia.

Marantha quoque hic ſilentio prætereundus non eſt, qui multas ex Theophraſto plantarum differentias enumerat, quæ cultu vel adhibito, vel neglecto non faciem ſolùm variant, ſed in alias etiam ſpecies permutantur. Tradit enim hic inter alia lib. 2. Meth. cognoſc. ſimpl. c. 11. quod mala Medica operoſo cultu ita efformant, vt & maris & fœminæ ſexu diſtinguant: rem certè admirabilem, & viſu iucundiſſimam. Maris enim pomum adnatum habet quoddam veluti infantis genitale, eiuſdem cum pomo corticis & coloris: fœminæ muliebre pudendum ad veram eius effigiem efformatum videtur, quo ſimule magis ſculptor non fingat. Mala citria ad formam peponis, aut cucumeris, aut cydonii, aliorúmque quorundam fructuum ita effingunt, vt nihil amplius priſtinæ figuræ, præter colorem & ſubſtantiam retinere videantur. Mala etiam Medica & Limunculos vocatos & dulces & medii ſaporis ex acidis conficiunt.

LIMONIA MALVS.

Deſcriptio fructus.

IAm verò Limonibus facies paulò alia quàm Aurantiis, ad Citria in ſpecie dicta propiùs accedentibus, color pallidior languidiore croco ungitur. Forma Pomo oblonga, turbinata, rugoſa & tuberculis inæqualis, ſed minùs quàm Citria, minori quoque, à quibus & in eo differunt, quòd cortice pulpoſo tenuiore minúſq; carnoſo, ſucco autem vberiore donantur, eóque acidiore: ſemen non multùm abſimile amaricat: folium autem non gemellum, vt Aurantiis, ſed ſimplex, longius, latúſque, crenatum, ſerratúmve, foraminulentum tamen illis conſimiliter. Spinæ & hic quoque reperiuntur, virórque ille perpetuus. At flores purpurei ſunt.

Quo differat a Citrio.

Semen.

Folia.

Flores.

Deſcriptio Cordi.

Cordus paulò ſpecialiùs ſic deſcribit. *Limon* ex Citri eſt genere multò tamen minore ac fruticoſiore arbuſto, pluribus ab vna radice virgis exeuntibus, cùm largè fructificat, ſubiectis haſtilibus ac furcis fulciendus eſt. Arbuſto, cortices ramos, veſtiunt priorum inſtar virides. Folia multò minora producit, Piri coroneique foliis æqualia, rotundiora tantùm, denſa, viridia ac glabra. Spinis armatur veluti Citrius atque Arangius, minimè tamen rectis, ſed aliquantulùm hamatis, multóque pluribus quàm illæ, quo fit vt eius virgæ ac ramuli aduncis aculeis quandam Rubi imaginem referant. Flores Citrio figura non diſſimiles profert, paulò tamen minores. Fructus verò Citreis ac Arangiis aſpectu, odore ac ſapore non diſſimiles.

Differentiæ. Eorum quadruplex ad nos peruenit genus. 1. Primum anſerini oui formam ac magnitudinem habet, odore inter Citriam atque Arangiam malum medio. 2. Secundum globoſum, minúſque prædicto, vtróque capite veluti eminente vmbilico inſigne, cæterâ ſui parte tuberoſum. 3. Tertium oblongum eſt, gallinarum oui quantitate, & figura. 4. Quartum tertio æquale eſt. Sed globoſum,

Oblongum maius.

Globoſum.

Oblongum minus.

Globoſum glabrum.

bosum, & superficie magis æquali. Omnibus crassior, ac aurei pomi cortex, qualis Aurantiis: odore vehemens, gustu amarus, seruidus ac tenuis. Reliquum corpus caro est, rara cauernosaque per longitudinem membranis quibusdam interiectis, cutis ingressa sunt. citrus similia, figura, colore angustu semina, minora tantùm. Succus per totam carnem diffusus est largus, saporis vehementer acetosi, ac dentes hebetantis. Radicibus nitrum qualibus Citrus ac Arangus.

Limonia.

Malorum Medicorum.

Matthiol. maiora & minora facit, succi suauitate differentia, & corticis crassitudine. Nam quæ grandiora sunt, & succo & cortice carneque longè sunt crassiora.

Acida. Dulcia. Media. Dulcissima.

Amatus scribit, Hispaniam ferè Limonia acida, dulcia & mediæ saporis: figura item varia: quædam enim, vel Cæsalp. teste, cortice sunt crassiori, oblongiora asperioraque, citris magis similia, vt quæ in Gaieta nascuntur: alia æquiori cortice tenuiorique, succo acidiori.

Probantur quæ crasso cortice constant, teneoque, succo-dulciori, quos *dulces Limones* vocant.

Minimum genus Hispaniæ.

Quoddam præterea genus in Hispania habetur minimo fructu, vix nucis amplitudine, odore cæteris præstantiori, excelsiore arbore.

Cedronati.

Aug. Gallo, Limones quidam communes, quibus tamen & ipsi variant pulchritudine & bonitate: quidam dicuntur cedronati, quia pulchra cedronum forma, sed minores, quamuis in citrias arbores inserti. Genus etiam quoddam Genuæ nascens, delicatissimum, diuitiis Arantiorum, cum soleant Limones esse nodi. Arbor multas producit spinas, potissimùm iuuenior. Inuenitur tamen in Maderno non spinosa, quorum magna commoditas. Præterquam enim quòd spinæ acerrimè pungere soleant, habent aliquid venenati aut maligni præ aliarum arborum spinis. Limones meliores, quò maturiores ac teneriores succulentæque sunt. Hæc cæteris, etiamque reliquæ Italiæ Lombardicæ Limonibus præstant Genuenses, quia diutius relinquuntur supra arbores, nec ita citò colliguntur, non nocente frigore, vt in Lombardia. *Limones* quamuis eiusdem bonitatis cum Limonibus, rarior tamen eorum vsus, quia pulchritudo minor.

Limones dulces.

Limones non spinosi. Spinarum noxa. Delectus.

Genuenses.

Limones.

Limonia [vox hanc arborem aut fructum denotans,] haud temerè apud vllum probatum autorem vel Græcum vel Latinum inuenias, videturque posterioris seculi esse inuentum: tantóque magis mirari subit quâ autoritate Matthiol. Græcè λιμόνια μῆλα dici scribat, nisi forte hodiè in Græcia ita vocentur, quod tamen ille non docet. Plerique & hanc ad veterum Malum Medicam referunt. Medici Mali genus; *Limonia* Cordo: Limon ex citri genere eidem. Limones & Limonia omnes penè Herbarij cum vulgo & Pharmacopœorum Citrinis vocant. Citreæ speciem dicit Amatus & Ryff. Mali Medicæ & citreæ secunda species Dod. Ant. Musa ait, Italos vocare Citrium Malum. Cæsalp. verò & Aug. Gall. non citrium, sed Limonium Citrio similem dicunt. Et sanè Limones hodie dicti fructus, vela Priscis non describuntur, vel sub nomine citri comprehenduntur, vt æstimat Agricola. Germ. Limonen / Limon. Belg. Limoen. Gal. *Limon.* It. *Limone.* Hisp. *Limonzas.* Angl. Limontree. Boh. Limowy. Porrò Limones nos propriè dictos non esse posse Medicæ vel Persicæ Theophrast. & antiquorum, ex eò satis patere arbitramur, quòd facillimè putrescat, ideóque vehibus interiori ad arcendas tineas commodè non posse, quod tamen in Medico Malo Me-

Mali Medicæ species. Citrium Malum.

Limones non esse propriè Mala Medica veterum.

Limonia.

Matt. obs.

Mali Medi genus.

Limones.

Pusilli dulces.

Pusillus Hispanicus.

diam opportunè desiderarat.

Gaudent Limones eodem cœlo calido cura, ac Citro. Quapropter in Hispania, Italia & Galloprouincia frequentes habentur, & ad Lacum Benacum fere vbique vindaria habentur, tam his, quàm reliquis Malorum Medicorum arboribus consita, vbi in camis se attollunt proceritatem, quà alijs locis Salices & Vlmi, vt Cæsalpinus testatur; totoque ferè anno fructibus onustæ spectantur. Ex prædictis locis terra marique vehuntur in Germaniam, partim recentia, partim muria condita. Coluntur & Stutgardiæ in H. C. horto, vbi Nouembri fructibus onustas vidimus, & nos ipsi aliquando arbusculam columus in horto. Pulcherrimas colit & suauem mapu magnâ industria inserit D. Fol. Platerus Basilex. In ruderibus Cari propè Byblas, Limones syluestres, fructu nunquam maiore ouo columbino memnit esse Bellon. In Zeilam Limones proueniunt sua specie pusilli, qui nullum propè capiunt incrementum, sapore dulcissimo. Syluestrium Limonum arbores in Syria, Aegypto, Africa frequentes, pomis admodùm exiguis, acidissimis, vt refert Scal. Meminerunt quidem Amatus, Cæsalp. & A. Gallus, vt antè demonstratum, Limoniorum dulcium, verùm paruos non tradunt. Cæsalp. minimos scribit in Hispania prouenire, verùm quo sapore sint non indicat.

Limones.

Pusillus Hispanicus.

An huius generis parui Limones, qui in doliolis interdùm importantur ad nos muria conditi, cum carnibus & piscibus coquendi, iucundi saporis.

ARANTIA MALVS.

PAradisorum nostri seculi, vbi id solum & Cœlum concedit deliciæ sunt, Medicorũ malorum species, æternæ frondis virore, & fructuum vbere quouis tempore luxuriã, aliis primum è floribus eluctantibus, aliis adolescentibus, aliis maturis, atque his quidem simul omnibus plerunque placentes. Notissima verò reliquis vulgatiora sunt Aurãtia dicta, quibus aureus ille & rutilus corticis fulgor nomen dedisse potuit. Hæc aliis magis orbiculata, nonnihil compressa, parum rugoso & foraminulento luteo cortice, interiùs tamen albicante, non multùm spisso, (fœminas vocant) vel crasso, (mares dicitant) amarissimo & euidenter calido tegũtur, quæ tamen antè maturitatem viridis exit cortex. Sapor succo pro maturationis progressu aut generis varietate, acidus, dulcis, aut mediis, seminibus æqualibus multa medulla farctis, amarus. Folio peculiaris forma, semper virenti, & hyperici instar infinitis propemodum

Aurantia Malus. Descriptio

Mala fœm.

Sapor.

Flos.

foraminulis pertò, quippe quod gemellum videri possit, maiori Laureolæ acuminato, nec crenato, alio ceu circulo subiecto. Flos vere fructus fragrantis odoris, [qui Cordo cuncum virus nonnihil redolere videtur] coloris candidi. Ramulis multis medium obsidentibus, pulchriot quàm in citro, & odoratior, intus subcitrinus, per oram verò lumbi purpurascentes. Arbori quæ multò maior quàm citri, cortex viridis, spinæ rigidæ sed rarę. Monstrosa naturæ ludentis in Aurantiis nobis obseruata luxuries, quæ tantarum delitiarum conscia non fas habuit spinis arborem armasse, nisi & fructui cornuum territamenta adiungeret. Solet & hæc superfœtare, quemadmodum & malus citria & Limonia.

Pli.

Nomina & synonyma.

Aurantia dicta volunt ab auri colore: alii ab oppido, in quo abundant; *Orange* sanè Gallorum æquiuocum est & ad Pomum hoc, & ad oppidum Galloprouinciæ. Sed aliud est oppidum Achaiæ, Arantium à quo dicta volunt: vel Arania à Gente eius nominis in Perſia. In officinis tamen Arantia dicuntur. Hæc Manardus putat esse Virgilii Medica mala & Auic. citrangulum. Hier. Brunſ. h. citranguli. Brunſel. citria, Arantia dicta. Cordo Medici mali genus *Arangia*, ab Italis *Narantia*: & arbor *Arangium* eidem. Trago dicuntur etiam *Citria, Medica, Aurea, & Hesperica mala*: In Nicand. Alexiph. μῆλα Περσικὰ καὶ ἀνδικὰ: τὸ νεφρίζιον, eidem: à qua voce Germanica appellatio Pomerantzen quasi Poma nerantzia derivata videtur. Amatus etiam *Rancidum* vocat: & Auic. citrangulum dicit: Alii & huius & Meſuei citrangulum. Cornarus ceu prætorio quodam edicto de citriorum genere Poma Arantia vulgò dicta, *Matiana, & Cestiana mala* à Plinio & Galeno dici, in comment. med. à se ostensum tradit. Motus autem hic maximè ad hanc opinionem capesſendam, quòd ea frequenter Galenum cum malis Punicis conjungere animaduerteret.

Arantia. Arania. Arantia.

Medica mala. Citrangulum. Citranguli. Arangia. Narantia Ital. Citria. Aurea. Hesperica. Νεράτζια. Rancidum. Matianæ. Cestianum.

Aſt verò, cùm Theoph. & Plin. dicant malum Medicum non comèdi, quòd vel maximè de Aurantiis dici posſet, quæ non comeduntur nisi in condimentis, ex Suetonio verò constet T. Fl. Domitianum non temerè super cœnam præter Matianum malum sumpsisse, non fit verisimile, fuisse malum Aurantium, nisi fortè habuerit dulcia, aut tota edulia, de quibus mox dicemus. Sed Plinius ipse eam opinionem ei eximere debuit, qui ait, à Cestio Cestiana, sicut à Matio Matiana, quemadmodum & alia, ab inuentoribus, à Romanis fuisse cognominata. Quare Gal. cum ex authoritate Apollonii tradit in capitis dolore ex ebrietate cestiana mala Romæ sic appellata, in cibis cocta conferre, Aurantia intelligere non potuit, tum quòd Apollonio & Galeno incognita fuisse censentur, tum quòd ea nunquam cocta exhibentur, [vt Dalech. annotat] saltem non per se, & quatenus cibus, sed quatenus ἐμβάμμα seu condimentum. Eandem tamen opinionem Cornarii & Montuus secutus videtur, & Agricola.

Corn.

Aurantia non esse Cestiana mala.

Inter Citria referunt Euch. Manard. Ryff. Ioubertus, Saracenus & alii multi. At Dodonæo μῆλα ἰνδικὰ, malus Medica, cuius prima species Antiquis χρυσομήλοις, Aureum malum, & malum Hespericum, Neotericis Aparantium & Arantium, ab aliis Aurengium.

Chrysomelum. Aureum malum.

Lonicero Poma nerantzia, genus Citri, Pomum aureum Hesperidum Poetarum.

Malum Hesperidum. Aurantium

Lobel. & Pen. Citri & Cedri Theophrasti species. Had. Iun. κέδρια Athen. & Nicand. Nicand. Schol. & Tiriac. Quæ adeò [inquit] Aurantia volunt differre à citriis, legantillud Nicandri in Alexiph. περὶ ἀνδικῶν, τε νεφρίζιον. Neralia etiam Saracenis quæ eadem Aurea vel Hesperica quibusdam, alus chrysea: Pomum Aranga Illust. Lugd. Aurea Virgilii C. Bauh. de stirpibus nostra alio loco. Idem suspicatur esse Martialium Suetonii in Domitiano. Cæterùm plerique Herbarii & Practici Arantii vel Aurantii nomine designant. Germ. Pomerantzen. Gal. *orange, pomme d'orange.* Belg. Oranie appel, appelvan aranien. Ital. *Arancio.* Hisp. *Naranca, naranja, melarancia.* Angl. Orange tree.

Nerália.

Nonnulla nomina.

Sed dubium hoc loco ventilandum ex Scaligero. Medici mali Theophr. vsum nullum scribit inter cibos: iccirco [inquit ille] quærunt doctiores, vtrum esset de quo scriberet, Aranciumne an citrium. Nam citrium præter semen totum oſculentum est. Non animaduertere [addit] folii figura tolli respondendi cunctationem. Non enim est Arantio Lauri folium, sed peculiare quoddam, nempe duplex. *Hæc ille.* Quasi verò appendix ille folii impediat, quominus folium dicatur Laurino simile, quemadmodum reuera est: nos quòd inde velimus astruere, esse reuera Medica Theophr. mala, quæ nobis Aurantia dicuntur: nam & reliqua citriorum genera sutura limmia habent, sed vt constet Scaligeriana subtilitate nondum sublatam respondendi cunctationem. Et iam rursus Scaligerum, vel alium aliquem subtilitatis professorem sine cunctatione respondentem perlibenter audiremus: Aurantia vel in multos annos exicata, suum tamen odorem non amittere, non facilè corrumpi, & vel corrupta, tamen tandem siccari, & odorem seruare, ideòque vestibus interponendis ad arcenda noxia aptissima esse. Citria verò etiam siccantur quoque, qualia & nos habemus, esse tamen cuanida, ideòque nec odore nec vsu commendabilia.

An Arantia sint prædicta Theoph.?

Aurantia videntur esse Medica mala Theophr.?

Porrò plerique Herbarii duas Aranciorum differentias agnoscunt, acida & dulcia. Matth. tria in Italia genera nasci tradit: acida, dulcia, & vinolenta siue musta, quæ & Cæsalp. & Aug. Gallus referunt, & vinolenta medii saporis vel mediocria nuncupant: hicque addit, non dignosci posse nisi comedendo. Periti tamen Medici & Hortulani optimè discernunt ex foliis & corticibus fructuum. Semper verò meliora sunt Genuensium Lombardicis: quanquam hæc si non colligerentur propter frigus antè perfectam maturitatem nondifferrent, quemadmodum nec Limones. Prouinciales ad Genuenses bonitate quàm proximè accedunt. Scal. scribit se in Prouincia Narbonensi, eiusdem arboris Arantia nonnulla acida, quædam dulcia degustasse, eodem tempore, quibus tamen nihil defuerit ad perfectionem. Et quamuis iam alibi scripserat, neque Arantium, neque citrium, neque Limonium difficiles fructus edere in eadem arbore, nisi illud fiat peritiorum inſitione, neutiquam verò per propria & connata principia: hic tamen rationem tribuit materiei diuersitati, quæ non æqualiter coqui potuerit. Atqui si non æqualiter coqui potuit, quomodo alterutro nihil deesse potuit ad perfectionem? Si diuersi fructus non nascuntur in eadem arbore, nisi per inſitionem, [quod facilè concedimus] quid opus ex coctionis gradu rationem petere, quæ nulla est in hoc negotio, cùm abundè suppetat ex mixto & gemmo ex eadem arbore diuersorum fructuum principio. Dicamus itaque diuersi Japonis Arantia, quæ Scaliger ex eadem arbore gustauit, aut ex malita fuisse, aut cadere illam [opinionem], non posse diuersos fructus ex eadem specie arbore prognasci: cuius sententiæ & nos fu-

Aranciorum differentiæ. Acida & Dulcia. Vinolenta.

Acida & dulcia ex eadem arbore.

Scal. ratio prob.

nius:

mus: ideóque ex insita arbore diuersa decerpsisse Scaliger. quamuis illud neutiquam insinuet, minùs verò etiam sic intelligere videatur.

Poma aurea. Genera complura.

Græci, autore Monarde, Aurantias *Poma aurea* vocant. Persuasum habet per inlitionem aduenisse complura genera, & sic magnificatum esse insitionis vsum, vt aliquæ corticem habeant dulcem, quæ totę comedi possint. Quanta diuersitas saporum in eis degustetur communi relinquit iudicio, fateſse concludens, constare multa fieri posse per insitionem, quę in monumentis Antiquorum non memorentur. Enatam esse Aurantiam ex insitione Citri arboris in Malo punica idem assert. Et hinc Aurantiam Malo Citrio non absimilem scribit, & cum Malis Punicis in rotunditate & colore, corticéve satis conuenire tradit, quinimò Malis Punicis vrgente necessitate in eorum penuria substituendam censet. Id nondum constare aitan Aurantiæ sint Citranguli ab Auicen. & Mesue commemorati.

Aurantia vnde enata.

Punicorum substituū. Citrágula.

Locus.

Gaudent Aurancia isdem locis & regionibus, quibus Mala medica vbi passim abundant in viridariis & hortis, mantimis præsertim tractibus. Abundant in tota Campania Apulia, Calabria, & alis regni Neapolitani locis, quemadmodum in Germania arbores domiferæ. Isdem scatet & Liguria, Galloprouincia, & totus Benaci lacûs tractus vbi paulò curiosiùs coluntur, quàm locis prædictis: parcùs etiam fundit Gallia Narbonensis, præsertim superior. Frequentiùs verò hodie etiam in Galliæ Septentrionalis & Germaniæ magnatum hortis colitur, quàm vllum reliquorum Citriorum genus, vel quòd communiores sint, vel quòd cœli iniuriis genium paulò facilùs tolerent. Quapropter Stutgardię in horto Ill. C. V Virt. magna copia præ aliis exoticis arboribus coluntur, vbi mense Nouemb. pomis grauidas, tam maturis, quàm immaturis, magna copiâ, iucundissimo spectaculo, dulcibus, acidis, subacidis, magnitudine variantibus, cortice tenui, crasso, amaro, eduli, magis & minùs acri, vidimus & gustauimus, vbi & toto anno abundant. Adeo vsque eas habendi cupiditas excreuit, vt & nobiles, Doctores plerique, ipsique adeò pharmacopœi colere incipiant, in multis Germaniæ & Galliæ locis. Nos etiam plures coluimus, insitione & satu, nam ex semine facilè nobis proueniunt, tam dulci, quàm acido. Sed hîc Montbelgardi ad fugem nondum peruenere. Doctor Platerus Basileæ plurimas habet fructiferas, & infructiferas, quas syluestres vocat ex semine natas, & suamet manu (quâ industriâ eximiè pollet) insert, & fructiferas reddit, quæstúmque haud contemnendum inde facit. In horto Principis in weiterscheim aurea mala pulchra, rugosa & polita matura Septembri obseruauimus. Scribit Lobelius Africa syluestrem & Olbiæ Galliopronincię adeò familiarem in afflatu oræ maritimæ, vt temperuirentium lucorum amœnitate & Pomorum fœturâ perenni, neutiquam inquilina videatur. Recordamur sanè doctum & insignem Pharmacopœum Io. Rosselot Montbelgardi Ill. C. V Virt. inseruientem narrasse nobis, se in adolescentia sua penè fame periisse quondam in Hispaniis agentę, inter syluas Aurantiorum syluestrium. Tantam enim earum fuisse aciditatem vt in plures dies offensos *sinodia* seu stupore dentes masticationi omninò ineptos haberet. Sed vt hoc obiter moneamus, *facile mederi potuisset mensa Portulaca*. id suadente Arist. & plerisque Medicis. Aut si hæc defuit panis calidus, caseus, nuces Pineę, Auellanæ, Iuglandes, sal aut mel calefactũ affricatum, amurca in æneo vase cocta ad mellis spissitudinem, oleum immaturæ oliuæ infricatum, vices eius supplesse.

Spuracia

Aurantia lyla.

Semper ab audis Aurantiis, &c tollitur.

Floret Arantia Aprili, Maio, tardiùs aut citiùs pro loci conditione, pręcipuę commendationis odore. Flores decerpti etiam per maria in longinquas regiones perferuntur: & aqua quoque quam *Naffam* vocant, fragrantissimi odoris, ex iis parata arte destillatoriâ. Apud Germanos hyeme diligenter contegendæ, & extructis in eam rem ædificiis atque hypocaustis fouendæ aduersus hyemis iniurias.

Tempus.

Aqua Naffa.

Non tacendum hoc loco, quod mirifica subtilitate, acutissimus præditat Scaliger. Aranti, inquit, quod gelu periisset, triennio post effossi radicem mirati sumus, non solùm viuere, sed etiam lætissimam. Sed si superuixit, & quidem læta, ergone perierat? Atqui, dicet ille, arbor perierat, hoc est, truncus cum ramis & foliis, non item radix. Atqui, inquam non igitur perierant, superbite vitæ etiammum fonte, ex quo pristinus vigor promanare possit. Nondum igitur tota perierat arbor. Sic bonus quoque interdum dormitat Homerus.

Mirabilia Scaligeri obseruata.

POMA ADAMI.

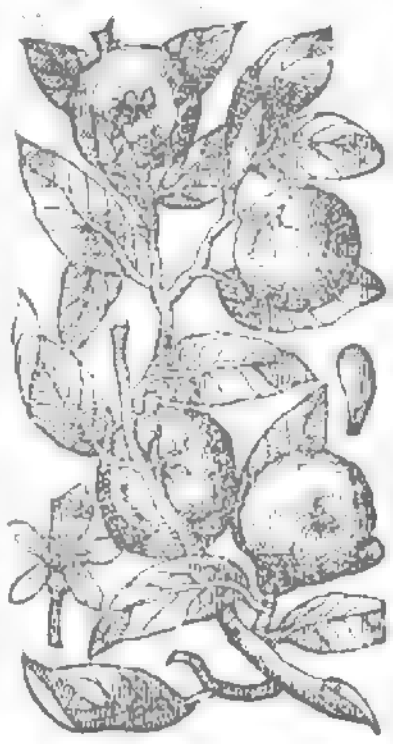

Descriptio

PRoxima Aurantiis sunt quæ Adami nũcupant poma, si fructum spectes orbiculatum illum quidem & aureum æquabili Aurantiorum superficie, sed multis numeris maiorem, & nõnunquam ad vmbilicum velati ambesum, colore magis fuluo, quàm Aurantia, & odore ignauiori, carne Citris simili, sed gustu insuaui, multo interim succo pragnantem, sapore Aurantiis affini. At verò folium in Limonum aut Citriorũ familiam cooptare iubet, vt cui nulla subiecta pinnula: nam pori, quibus pertunditur, omnibus communes sunt, veluti & spinæ, vi órque pertinacis vitæ folii. Flores Citri. Omnes partes satis bene & eleganter expressit pictor.

Quę differat ab Aurantiis.

Caro

Sapor.

Foliorum

Flores.

Hanc & plerique ad Medica Antiquorum referunt. Pomum verò Adami dictum volunt, quòd in superficie ceu inhxorum dentium vestigia habere videatur, quasi ab Adamo primo homine commorsum fuisset, quo nomine & ab Italis agnoscitur.

Medica antiquorũ Etymon

Sic Matthiol. Adami poma vulgò vocata, nos *Lomie* dicimus, & *Pomi d'Adamo*. Aurantiis duplo triplóue maius, rotundum, cortice non admodum crasso, inæquali fissuris quibusdam apparentibus, perinde ac si dentibus demorsum esset, vnde illi nomen, quòd putet ignarum vulgus, hocillud esse pomum, quod ab Adamo in Paradiso demorsum fuit. Medici mali genus, Poma

Nomina & Synonyma. Adami Poma Lomie.

Medici mali genus

Digitized by Google

Adami, Cordo. Amatus quoque Citri speciem facit. *Pomum Assyrium* quartum, etiamque Medicum Dod. Pomum Assyrium, Adami vocatum, *Malus medica* Dioscoridis *tertia varietas* Pen. & Lob. Malus Assyria Tabern. & Gerard. Poma Adami Hist. Lugd. & Neotericis plerisque. Solerius Limes vocabat. An Cæsalp. *Melangula*, quam alii Citrangulam vocant: frutice & fructu similior Citro, ingenti fructu, omnium maximè tuberoso & crispo: colore pallido, sed rotunditate & succo interno Aurantiæ: cortice quoque similiter fungoso, sed tenero & dulci, cum leui quadam amaritudine. Ponzius ambigit inter Limonem & Aurantiam: non enim oblongus, vt Limon, nec omninò rotundus, vt Aurantium: vtrisque amplior: cortice crasso & læui, colore ad Aurantium vergente, dulci cum quadam amaritudine, succo intus Limonis. Considerent perin an citrangula Cæsalpini, non sint poma, quæ vocant Adami: & Ponzius differentia quadam citrii maioris. Ita saltem descriptio insinuare videtur.

Pomum assyrium, aliàs Medicum. Malus Assyria. Limes Melangula Citrangula.

Ponzius.

Nomina linguar.

Germ. Adamsöpffel. Gall. *pommes d'Adam & pommiers* iisdem teste Lob. Hisp. & Lusit. *Azamboa*. Angl. The Assyrian Apple tree Gerardo.

Locus.

Non vbique hæc obuia, in Lusitania tamen & & Hispania colitur: item in Calabria, authoribus Amato & Cordo. Ad Benacum lacum toto anno ferè perpetuâ fronde virent & florent, teste Calceolario. Vidimus nos Lugduni aliquando, & in horto Il. C. V Virt. Stutgardiano, vbi arbor pulcherrima, magna ferens poma, nec pauca.

Locus malorum Medicarum in genere.

Quod in genere de loco omnium malorum Medicorum dictum sit, abundant ea hodie *al' Gallis Antegal*, vbi multò maiora, quàm in Lusitania item in insula S. Helenæ. In Brasilia & aliis nouo orbis partibus, à Lusitanis ex nostro orbe illata, multiformia mala Medica hodie suppetunt, vt elicim ex historiis & nauigationibus Indicis Hakluti Maffei & aliorum. Citrus apud Medos & Persas inprimis frequens, deinde Palladii diligentia in Italiam translata fuit: postea verò in vsum deuenit, vt nemora & campos occuparet.

Medicam malum Græca non habet.

Mirum, quod scribit Scaliger apud Theophrastum: Arbor Medica tota Græcia [fefellit enim] nulla visitur. Hæc eius sunt verba. Et in Indicem in eius annotationes in Theophr. bis repetitur, malum Medicam in Græcia non videri. Quod si verum est [de quo tamen vehementer dubitamus] frustrà sanè à priscis in Græciam inuecta creduntur. vtrum præcedentibus dictum. Miror porrò subit, quare non sint ibi, aut esse possint, præsertim cùm nec terræ fertilitas, nec cœli repugnet temperies. Sed iudicium penes eos esto, qui Græciam incolunt, aut perlustrarunt. Nisi fortè barbaries Turcica, quæ iam ante Scaligeri seculum in Græciam irrepserat, eadem vel neglexerit, vel penitus exterminarit. In Creta saltè, teste Bellonio, maximæ sunt arbores Aurantiorum, citriorum, pomorum Adami & Ponceriorum. Græci, eodem referente, succum exprimunt, dolia eo replent, vendunt Turcis Constantinopoli & aliis locis, quò deuehunt. Eo enim Turcæ frequenter eluntur loco Omphacii.

In Creta.

Succi vsus

Insitio & cultura malorum Medicarum.

Operæpretium nos facturos existimamus [si antequam de viribus malorum Medicorum agamus, aliquid dicamus de eorum satu, cultu, insitione, & si quæ talia sunt, quæ ad eorum conseruationem facere possint, idque in Germanorum & Septentrionalium potissimùm gratiam, quos hodie tanto studio eas arbores colendi & propagandi ardere videmus. Præcepta igitur dabimus ex probatissimis & diligentissimis earum cultoribus, peritissimùm, Varrone, Palladio, Aug. Gallo, & obseruatione nostra.

Ergo mense Martio citri arbor quatuor modis seritur, semine, ramo, taleâ, clauâ. Amat terram rarioris naturæ, cœlum calidum, humorémque continuum. De Medica inprimis obserues, ne in terram nimiùm aridam, sed temperatam semen demittas. In iugerum vnum, si est naturâ temperata terra, scribunt opus esse Medicæ sesquimodio. Id seritur ita, vt semen iactetur, quemadmodum scilicet cùm pabulum & frumentum seritur. Si igitur granis velis serere, ita facies: terram in duos pedes fodies, cinerem miscebis, breues areas facies, vt vtrinque per canales aqua discurrat. In his areis palmarem scrobem manibus aperies, & tria grana deorsum verso cacumine iuncta constitues, & obruta quotidie rigabis, vt animata semina meliùs adolescant. Citiùs procedent, si beneficio aquæ tepentis vtaris. Natis germinibus semper proxima herba runcetur. Potest hinc trima planta transferri. Acres medullas mutant, si semina per biduum mulsâ macerentur. Si ramum velis ponere, non ampliùs sesquipede debebis immergere, ne putrescat. Clauâ seri commodiùs est, longitudine cubitali, vtraque parte læuigata, nodis & aculeis recisis: sed integra summitate gemmarum, per quas spes futuri germinis erumpat. Diligentiores & fimo bubulo adlinunt vtrinque, quod summum est, vel marina Alga vestiunt, vel argilla subacta vtriusque extrema cooperiunt, atque ita pastinato solo deponunt. Talea & gracilior & breuior esse potest, quæ similiter vt claua mergetur. Sed talea palmis duobus supersit, claua omnis obruitur. Non debet aliis arboribus annecti. In spatio non desiderat interualla maiora. Calidis, sed irriguis & maritimis maximè gaudet locis. Sed si quis hoc genus, vt in regione frigida nutriatur, extorquet, loco vel parietibus munito, vel in meridianam partem disponat hanc arborem. Sed hybernis mensibus tectam stramine velet agresti, aut aliis tegetibus vel sportulis muniat à frigore. Iuuari creditur maximè circumsitæ cucurbitæ flagellis, quarum cineres vulem quoque citri arboribus materiam præbent. Gaudent assiduâ fossione, hinc proueniunt Poma maiora. Nisi quæ arida sunt, rarissimè debemus abscindere. Illud quoque scitu dignum, quod arbor citri similis erit, quæ beneficio inoculationis coaluerit. Diuites, & qui dant operam genio, fornicibus concameratis ad Solem spectantibus, reponunt, aut etiam fornace intus exstructa, fouent. Vbi æstas refulserit, fornices apertos, Sole sinunt illustrari, & eius tepore foueri: omnino aëri nuda & libera reddenda, sed eatenus vt secura sit. Nam hæc arbor, potissimùm citrus, vtpote suapte natura tenerior, si paucam glaciem experiatur, syderata contabescit. Talea, siue claua eius calidissimis regionibus, & per Autumnum ponitur. Frigidissimis Iulio & Augusto positas, & quotidianis rigationibus animatas, vsquæ ad poma & magna incrementa perduces.

Quatuor sationis modi.

Locus.

Satio granorum.

Ramisatum.

Clauisatio.

Talea satum.

Situs.

Vt poma maiora fiant.

Inseritur frigidis locis Maio: calidis Aprili, non sub cortice, sed fisso trunco circa ipsas radices, de quo postea specialiùs. Iisdem temporibus etiam seritur.

Inserius.

Calidis regionibus partus non alternat, nec restibili, sed perpetua fertilitate pomificat: aliis pubescentibus, aliis adultis, aliis maturitate caducis. Sic gradatim succedunt Poma. Maturis se substituunt acerba, hæc florentia consequuntur, orbem

quem-

quendam continuæ fœcunditatis ſibi miniſtrante natura, quæ hanc fœturam non interpellat.

Inſeruntur etiam ex Piro, vt quidem volunt, & Moro & Punicæ Malo: ſed inſiti ſurculi qualo deſuper omninò muniendi ſunt, vel fictili vaſculo: De ſatu & inſitione hos verſus condidit Palladius.

Nec non & Citrii parientur mutua rami
Pignora, quæ grauido Cortice Morus alit.
Pomaque paſturi blando tedeſcentia ſucco
Armatis mutant ſpicula nota Piris.

Plantatio quæ hodie in vſu.

Poſteritas quoque ſemine ſerit, ſed voluptatis potiùs gratia, quàm vtilitatis: tardè quippe fructus producunt. Plantandi potiùs baccelli cuiuſcunque prædictarum ſpecierum, longitudine palmi, politi. Ad quatuor digitos deradenda exterior cuticula, & terræ infigendi, præſeruandi à magno æſtu & frigore. Spatium ſit palmi inter ſingulos, quos oportet extra terrã ad duos aut tres digitos eminere: ſæpiùs circumfodiendi. Faciliùs prouenium, ſi propagentur. Arantiæ tamen minùs feliciter, quia ligno ſunt firmo, quod non facilè radicat. Ex igitur ſeminandæ, & quia tardiùs fructificant, inſerendæ Pomis Adami, Citri, Limoniæ: ita & plures proferunt fructus, & citiùs, & meliores.

Arantia ſeminanda

Hortulani Italiæ nunc diligenter defigunt baccillos Pomorum Adami propter inſertionẽ, quia commodè prouenit, earumque fructus cæteris hodie ferè rarior. Qui Citriam inſerere vult, meliùs faciet, ſi nobiliores ignobilioribus inſerat. Sunt qui Citrias Limonibus inſerant: peritiores tamen inſerunt Limonias Citriis, quia ſic fructus naſcuntur pulchriores, quos *Limonecitros* vocitant Itali, quique ventriculo meliùs conueniũt, quàm Limones, qui vehementer refrigerant. Inſeruntur etiam Citri & Limones Arantiis: ſicque plures ferunt fructus quàm in propriis truncis, & frigori magis reſiſtunt. Ad Lacum Bennacum in parte Solodiana Aranciæ arbores ferunt hyemem non tectæ. Archipresbyter de Maderno in Citretis ſuis arborem habet Arantiorũ magnorum, ex vnius ſiſulæ inſertione comparatam. Habet etiam Limonias quamplurimas, quæ æquè ac Arancię etiã non tectæ per hyemem frigus ferunt. Fructus tamen eius loci ad bonitatem Genuenſium & reliquorum locorum maritimorum Italiæ nequiquam accedunt, vbi haud ita frigoris iniurias pati ſolent. In deliciis habentur præ aliis Aranciæ medii ſaporis, quocirca hodie ſæpiùs inſeruntur, quàm dulcia & acida. Quoniam verò Aranciorum & Pomorum Adami arbores fructiferos flores copioſos ferunt, Citriorum autem multos infructiferos, Limones etiam plures, ideo hæ duę inſeri ſolent Arantiis, & Pomis Adami.

Limonecitri.

Inſertionis modus

Inſeruntur autem per ſcutum, olearum modo: nimirum non ſub cortice, ſed fiſſo trunco. Diligentiores inſertos ſurculos cera diligenter oblinunt, ne aër aut humiditas aliqua penetrare poſſit. Verùm adimendi omnes oculi ſuperflui, etiamque ſuperuenientia Germina. Sic relinquatur ramus ſupra inoculationem, ei appendatur vaſculum terra plenum, ita adaptatum vt radices agere poſſit in eo, & ſequenti anno plantari.

Inſertionis tempus. *Alterum aliq. modi.*

Inſertiones autem fieri par eſt interlunio, menſibus prædictis, aut etiam tardiùs, dummodò lignum ſit ſucculentum. Mundandæ arbores fine Martii & principio Aprilis, vbi frigus ceſſauit. Tum defiguntur baculi ſeu claua: & ramis vaſcula applicantur cum terra, parte per vaſculum tranſmiſſa priùs ſcarificata vt promptiùs radicetur.

Quæ granis ſit ſatio, tardiſſimè ad frugem peruenit, ſpeciatim Aranciorum, non ante duodecimum annum, etſi rectè curentur. Citri & bacculis uel taleis ſatę fructum ferunt tertio aut quarto anno. Limones quinto.

Tempus fœturæ.

Terra ſit pinguis, petris vacua. Locus vbi conſitæ ſunt à Boreæ afflatu ſit immunis. Ex fimis præſtat equinum, ouinum, ſed benè putridum, quo obruantur & muniantur contra frigus. Aeſtiuo tempore ſæpiùs rigandę, ſingulis menſibus circumfodiendæ: Magnà diligentià putandæ tollendęque ſpinę, ne arbori noceatur. Hieme ficcas eſſe oportet, antequam recondantur.

Qualis terra deligenda.

Periti hortulani, & ad rem attentiores, metuentes ne flores hyeme pereant, priuſquam Citros tegant, vt quæ frigoris magis impatientes, flores, fructuum rudimenta & teneras ſummitates tollunt, & ſale condiunt atque aceto, ad cibum tempore quadrageſimali, & toto anno.

Flores & rudimenta fructuum quando colligenda.

Cauendum ne vllo ſtillicidio rami madeſcant: vrgente frigore, accendatur ignis in loco vbi repoſitæ ſunt, ex lignis ficcis, aut carbonibus, niſi adſit hypocauſtum. Interdum mitiori cœlo exiſtente aperiendæ feneſtræ, vt fruantur in aliquot horulas, potiſſimùm circa meridiem, radiis Solaribus. Ex Limonia rariùs & minùs decerpuntur flores quia plerúmque fructifera: Aranciorũ verò & Pomorum Adami ſemper. Arbores hæ ſupra fidem durare putantur, aiunt in valle Salodiana & circa Lacum Bennacum extare nonaginta & centum: Romę quoque Arantiorum arborem in templo S. Sabinæ à D. Dominico ſatam tradunt quæ etiamnum delicatiſſima ferat poma: Poſſet ergo eſſe 400. circiter annorum. Fructus ii demum perfecti creduntur, qui per annum durarunt in arbore, & qui nullum ſenſerunt frigus. Minùs probantur qui ſua ſponte cadunt. Arancię arbores vix amittunt folia, reliquæ faciliùs, potiſſimùm Citrus quæ cæteris delicatior. Verùm primo vere facilè recuperant noua ac etiam flores & fructus.

Aetas arborum Citriarum & Medicarum. Aurantia à D. Dominico ſata.

Vt caueas ne flores ferant inanes, præcidendi rami ſuperflui, cauendúmque ne vltra modum excreſcant: ita copioſos edent, & fœcundos. Digitis tuiſſimè ramulorum multitudinem decerpes pouſſimùm vere, & interlunio, idque ordine quodam, quo apparent: ipſas etiam gemmas abundantiores demes.

Ne flores ferant inanes.

Quum tranſplantandæ aut transferendę, Vere quoque faciendum, conſiderato etiam ſitu eodem, quo erant antea poſitæ, ſingulis partibus, ſibi conſuetas cœli plagas reſpicientibus.

Tranſplantatio.

Magnò ſanè harum arborum damno, præſertim in vaſis repoſitarum, negligitur ſitus ratio cùm educuntur. Si tamen Septentrionales rami cæteris eſſent teneriores, etiam conſuetum ſitum mutari, haud improbauerimus. Tranſplantatio fiat pouſſimùm circa veſperam in bona terra, quo etiam tempore probatur rigatio, ſi ſit opus: In Briziano agro quidam meridie plantant & Soli etiã expoſitis locis, non tamen mutato ſitu, in vaſis ligneis aut terreis, qui etſi non tam miti fruantur Cœlo vt Riuierani, culturà tamen & diligentià interdum meliores pulchrioréſq; habent fructus. ſunt qui capſis vtantur è ligno Lariceo, quòd meliùs reſiſtat aquæ, ſuffultus altitudine palmi, ne terræ corrupteli aut ſitu inficiantur. Latitudo & longitudo capſarum ferè vlnæ vnius & ſemis eſſe ſolet: terram quotannis renouant, admixto ſtercore columbino, gallinarum, equino aut etiam cloacarum. Circa D. Martinum ſub porticibus & tectis collocant, ne pruinis lædantur, ita tamen,

Situs.

Hora trãſplantationis. Modus Brixienſiũ exemplo gratia propoſitus. Cultura & diligentia multùm poteſt. Valet.

vt Sole fruantur. Ad diem D. Catharinæ reponunt in domos, vt à frigore conseruentur per hyemem. Vrgente summo frigore accenditur ignis carbonum: cùm opus est etiam rigantur. Mense Martio paulatim educuntur, vt aëre fruantur liberiore & Sole etiam. Circa D. Georgium omnino aëri exponuntur, similitérque rigantur, si videatur opus. Eductis aut educendis ad quatuor digitos superficie tenus detegitur terra, & radicum superficiales fibræ exsemduntur. Arbores quas colunt in vasis terreis, sunt præcipuæ pulchritudinis, & aspectu mirabiles ob insignem fœcunditatem.

In Gallia terreis cultura.

Vitæ stupendum, arbusculam, cubito aut sesquicubito non altiorem, in vase cubito non altiori, cuius fundum palmo non latius, cum maximis Citriis onustam, tantáque copia, vt plures sint fructus quàm folia. Citrii itaque, Limones, Arantii, Limonii, ponendæ in parua vasa terrea, sed profunda, cum pauca terra valdè pingui, & arcendæ à Boreali vento. Sic fructum ferent intra triennium, exceptis Aranciis, quæ duriori ligno.

Vt Arantii citiùs ferat

Vt autem citiùs ferant, inseruntur Citriis vel potiùs Adami pomis, sicque ipsa etiam Arantia euadent maiora.

Vt diu conseruentur

Vt diu conseruentur, tertio vel quarto quoque anno eximendæ, & tollenda terra, secandæ radices, vt ad tres vel quatuor digitos tantùm relinquantur longæ: detur terra noua, qualem antea diximus: diligenter præscindantur ramuli luxuriantes: arceantur à nimia siccitate & calore, & statis temporibus rigentur. Sic & bonas & diuturnas efficies, neque spem sui fallent Agricolæ. *Dicamus etiam aliquid de Mangonis.*

De Mangonio malorum Medicorum.

Vt acres fiant dulces

Feruntur acres medullas mutare dulcibus, si per triduum aqua mulsa semina ponenda macerentur, vel ouillo lacte, quod præstat. Aliqui mense Februario truncum obliquo foramine ab imo torebrant, ita vt altera parte non exeat: ex hoc humorem fluere permittunt, donec poma formentur: tunc foramen tutò replent, Sic quod est medium fieri dulce confirmant. Citreum & in arbore potest per totum annum propemodum custodiri. Melius si vasculis quibuscunque claudatur. Si pubescens malum fictili vel vitro claudatur, per incrementa formam vasis contrahet, & tanta magnitudine, quanta vas, extuberabit. Ad hoc autem Pomum videtur incumbere: sed cauetur foramen, per quod aër inspiret, si subacto gypso pomum oblinas, noxis omnino non patebit.

Vt Curta figura crescant.

Vt non pateat noxis.

Vt homini aut animali alterius inducant imaginem.

Africanus scriptum reliquit modum, quo vel humanam, vel animalis alterius induet imaginem, si gypso vel luto siccescente hanc obducens, mucronis acie bipertito, videlicet in anterius & posterius dissecueris, vt ea iterum aptè possint coniungi, postea fictilia posueris: cúmque pomum ad dimidium peculiaris incrementi peruenerit, iis formulis claudes, diligentérque vinculis distringes, ne obuoluti pomi perauctu fictiles typi dirumpantur: & siue Citrium, siue aliud quodvis mali genus fuerit, breui has exprimet effigies, nec non has animalium figuras repræsentabit, quorum & habitum & imaginem mentiri placet.

Vt rubra fiant Citrea

Si rubrà Citri poma voles efficere, surculum Moro inserito, & malum rubrum dabit. De Citriorum & Limonum cultu consule etiam Iouianum Pontanum in hortis Hesperidum.

Repositio.

Si velis legere atque seruare mala Medica omnis generis, nocte Luna latente debebis cum ramis foliatis carpere, & secreta à se inuicem disponere. Diu integra à putredine præseruantur, præsertim Citria, si reponantur loco non nimium frigido aut calido, in vas in quo hordeum benè exiccatum. Cauendum tamen ne se mutuò contingant. Sotton rei rusticæ celebris author, iubet poma Citrij subacta gypso studiosè perlini, vt toto anni curriculo, inoffensá integritate, illæsa omni vitio seruentur. Citria mala non putrescere promittit, quæ aceruis Hordei fuerint obruta. Alii singula vasis singulis claudunt, vel gypso adlinunt, & opaco loco ordinata custodiunt. Plerique in Cedri scrobe, vel in stramínibus minutis, vel in paleis tecta seruant.

Vt diu conseruentur.

Notanda & hæc antipathia, quam Citriis accidere scribit Fracast. quod scilicet insperso in eorum cumulum pane putrescant. Attrahere enim panem eorum humiditatem, quâ de causa necessariò paulatim flaccescant.

Vtilitas ex cultura.

Sed quæ vtilitas tam diligentis culturæ redundat in cultorem? Maxima sanè: Nam etsi delectatio ipsa, & tam salubrium arborum cultus, pro vtilitate sit habendus, vsura tamen inde diligentioribus & copiosas colentibus redit non contemnenda. Multæ primùm acquiruntur pecuniæ ex venditione arborum, quæ multiplicari possunt: florum Citri pro acetariis, pro condiendis aceto, melle, & sacchar.: florum Arantiorum, pro pretiosissima aqua Naphæ, quam vocant: fructuum immaturorum, pro condituris: Aranciorum pro globulis & corollis, quæ grati admodum odoris: maturorum pro conuiuiis, pro ægrotis & medicamentis: corticum Aranciorum pro bona sinapi confectura, & alijs condituris, vt pane aromatico, etiámque corruptorum propter succum & semina: Aranciorum seminantur, Citriorum venduntur Pharmacopœis. Solent verò Mercatores emere hos fructus mense Septembri & Octobri. Separant maturos ab immaturis. Immaturos vehunt in Germaniam, Hungariam, Poloniam, ac etiam Moscouiam, qui suam interea acquirunt maturitatem, & crudi edi possunt, in quibus locis magni venduntur. Et hæc ipsamet die [Octobr. 14.] qua hæc commentamur huc Montbelgardum attulerunt geminæ differentiæ Arantia. Italica non perfectè matura, & Prouincialia satis matura: hæc ciues, illa Pharmacopœi [maturiora respuentes, quòd diu seruari non possint] coemebant, dicentes maturitatem acquisituram suo tempore rectè custodita. Tum sibi futura Aurancia, cùm defuerint aliis. Maturos, quàm certissimè possunt, diuendunt Itali hortulani Pharmacopœis ad condituras. Vidimus vnicam arborem Citri, satis tamen elegantem, Basilex centum florenis diuenditam. Ipsa etiam folia quibusdam in locis venduntur, quæ cum cibis decoquunt ad odoris gratiam. Denique nihil hîc quod non vtile & frugiferum suo cultori, quouis modo esse possit. Scribit Calzolarius, ex vno tantùm terræ ingero malorum Medicorum circa Lacum Benacum diuersi generis arboribus consito, centum & quinquaginta, & quandoque plures etiam ducatos, annuatim colonos recipere.

Iam quis vsus in Medicina, quanta commoditas, quæ gratia? Charta prius deficeret, quàm omnia persequi possemus. Fas sit tamen, institutæ nostræ Methodo satisfacientes, ex probatissimis quibusque authoribus malorum Medicorum omnium vires & vsus recitare.

vires & vsus. *Malorum medicorum in genere & species.*

Iam suprà ex Theoph. diximus, quæ sit Malorum eius Medicorum vtilitas. Dioscor. malum Medicum in vino bibitum venenis resistit, aluum sibdu-

Malacia.

Temperamentum. Gal. verba emend.

Semen.

Folia.

Venena

Malacia Stomachus

Experimẽtum rarũ, & mirabile antipathiæ.

Calor stomachi. Impetigo Cardiaca. Vomitus Alui fluxus. Tristitia. Nota.

Auic. nota.

seducit: decocto aut succo colluto suauitatem oris facit: estur verò maximè à mulieribus contra malaciam, quam picam vocant. Arcis quoque uestiariis impositum eas ab erosionis vitio vindicare creditur.

Galeno Mala medica in semine (κατ' ἐξοχὴν, siccosam medullam, semina ambientem intelligimus) quidem vincentem habent qualitatem acidam & siccam, vt ipsum tertii sit ordinis exiccantium refrigerantiúmque: in cortice verò itidé deficcátem temperiem sunt sortita, non parum tamen habentem acrimoniæ: Proinde desiccat hic secundo excessu, non tamen frigidus est, sed aut temperatus, aut paulò infrà.

Cortex Aetio in tertio excessu excalefacit, desiccátque in secundo. Variat tamen calor corticum pro ratione amaritudinis: estque Aranciorũ cęteris calidior: Citriorum temperatior.

Porrò caro Mali medici, Galeno crassi succi est, & pituitosa [id est pituitosum humorem generans] frigidáque. Nam & ipsa editur sicut & cortex. Semen omne edi ineptum est, tùm humidum illud & acidum, de quo modò dictum, & nucleus qui in eo inuenitur, id quod reuera semen est. Hic amarus est, & digerendi videlicet siccandique facultatem obtinens, secundo quodammodo ordine à temperatis recedens. Folia denique exiccandi ac digerandi vim obtinent.

Plinio Citrea contra venenum in vino bibuntur, vel ipsa vel semen. Faciunt oris suauitatem decocto eorum colluto, aut succo expresso. Horum semen edendum præcipiunt in malacia prægnantibus: ipsa verò contra infirmitatem stomachi, sed non nisi ex aceto facilè manduntur. Item alibi: Citreis odor acerrimus, sapor aspernimus: Rursus alibi: Malum execratum aliquibus odore & amaritudine, aliis expetitum, quod sanè verissimũ esse, Nobiliss. matronę à Ryschach exemplo nobis compertum, quippe quæ diuturna ventriculi imbecillitate & nausea vexata, pro remedio, quod illi opportunum & salutare (nec sine ratione & experimento quotidiano) putabamus, corticis citri vel crudi vel conditi, non aliud ei præstantius vomitorium fuit: quippe cuius vel odore solo nausea concepta, paulò post multoties eruperit in vomitum. Quod de semine ait Plin. aduersus Malaciam: id de succo potiùs aut cortice intelligendum, ex Dioscor.

Serap. ex Aben: Magna vis carnis citri ad restringendum calorem stomachi: succi illitu, impetigo tollitur. Eiusdem decoctum cardiacæ confert, appetitum excitat, incidit bilem flauam & crassam, vomitum compescit, fluxúmque ventris. Calorem hepatis restinguit, & à proprietate quadam tristitiam abigit, præsertim eius syrupus. At succus eius pulmoni nocet & neruis, propter nimiam suam acetositatem. Grana resistunt venenis drachmæ pondere sumpta ex aqua tepida, & loco infecto imposita. Ventrem etiam emolliunt.

Porrò de Citri seminis temperamento sibi neutiquam constare videtur Auic. quod lib. 2. suæ medicinæ, calidum: ad in comment. de viribus cordis frigidum & quidem in tertio ordine facit. Dicendum illum priore loco locutum de seminis inuolucro: posteriore de nucleo quem tamen non temerè frigidum dixerimus tantò minùs ordine tertio. Attamen sic quidam euadendum censet Auicennistis, quos vocant. Alii Corticem Citri calidum dicunt ordine primo, siccum in fine secundi, in quo à Gal. dissentiunt, qui temperatum dicit, aut certè temperato proximum. Monard. sanè semen calidum dicit in tertio grado, & communem theriacam aduersus venena, acidum verò succum frigidum & siccum in tertio: robur addere Cordi, & scorpionum, serpentúmque ictibus & morsui resistere. Cùm lingua in tantam molem increuerit, vt ore retineri nequeat, frican da est citriorum acido succo, aut Malo punico, donec multa saliua defluxerit. Citri cortex est ex veris theriacalibus & & lætificantibus, cui accedit flos & folium, sed subtilioris sunt substantiæ. Caro Citrorum inflat, sed folia inflammationem compescunt. Quare cùm paulò tardioris sit digestionis, satiùs conditam sumere: Etsi verò cortex quoque difficiliùs coquatur ob suam duritiẽ, additus tamen cibariis cõcoctionem adiuuat. Qui citrum deuorare vult, solum comedat per se, & extra alios cibos. Qui ad colicum dolorem proclines sunt, caueant ab eius succo. Ex eodem factum Collyrium Ictherum oculorum obstergit. Acidus eius succus nocet quidem sed in syrupum concinnatus, prodest gutturi & pulmonibus: subaudi, pituitoso infarctu oppressis. Incidendo enim sputum & blennam excretu faciliorem reddit. Succus acidus Citri Ictero confert, & choleram morbum sedat. Semen hæmorrhoidibus confert, in quo etiam est vis purgantiua: succus corticis viperæ morsibus aduersatur bibitus: ipse verò etiam cortex emplastri forma impositus.

Colicũ dolor Ictherus & oculorum. Pulmonũ. Ictherus. Hæmorrhoides. purgat.

Athen. experimento iam dudum innotuit, sumptum Citrium antè quoduis alimentum, siccum pariter & humidum omnibus venenis resistere, quemadmodum se satis nouisse scribit, à suo ciue id edoctum, cui Aegypti mandata fuerat administratio. In maleficio deprehensos quosdam illic serpentum morsus damnauerat, quos oportebat eiusmodi bestiis obiici. Productis illis, & ad theatrum euntibus destinatum latronum supplicio, in via fortè cuipiam quædam misericordia commota, quod in manibus tum habebat, Malum Citrium dedit. Acceptum verò illi comederunt: & paulò pòst ingentibus ac ferocissimis anguibus oblati, commorsíque ab aspidibus, nihil læsi sunt: qui tandem cùm illorum custodem militem interrogasset, num quid bibissent aut edissent, vt id comperit quod acciderat, nimirum absque dolo Citrium illis traditum fuisse, postridie alteri rursum dari iussit, alteri minimè: percussus hic confestim periit, illæso altero qui Citrium comederat. Indeq; multis & expertis cognitũ est Citriũ aduersari venenis omnibus. Quod si quis Citrium integrũ, & quale naturà est, cum semine, in Attico melle coquat, donec liquatum tabescat, & eius liquoris matutino tempore haustulum sumat, tutus erit à venenatis omnibus medicamẽtis.

Historia & experimentum Citri aduersus Venena. Aduersus vim venenatã medicamenta.

Scribit etiam Thepompus Clearchum Heracleorum Ponti tyrannum infinitos veneno sustulisse, sed longè plures, si populum præstantis Citri vis latuisset. Ex quibus patet Citrio præcipuam esse ad arcenda venena facultatem, quod ad futura, non etiam iam sumpta quidam arbitrãtur: alii contrà: vt perspicuum sit amuletum, & præsentissimum contra iam ebibita. Rei veritas solo constare potest experimento.

Igitur cum vino contra venena bibitur, vel semen ipsum, præsertim verò contra scorpionum ictus, & etiam appositu, vti dictum. Per se menses educit, sed embryonem in matrice enecare creditur. In aqua decoctus cortex, pedibus in tumore vtiliter additur. Arcet pestilentia contagia omnia quocunque modo vsurpatus. Proinde recentiores medici ad febres pestilentes syrupis ex iis confectis, præsertim ex Citrio, feliciter

Scorpionũ ictus. Menses. Embryo. Fœt. pestil.

Syrupi aperof. Citri vſus.

vtuntur, ſyrupus de acetoſitate Citri inflammationibus & æſtibus ſuccurrit, & valet ad omnes morbos biliosos, & qui aliquam malignitatem præ ſe ferunt, & ad ſitim extinguendam. Eſt etiam alter non incelebris ſyrupus qui è corticibus Citriorum aut Limonum conficitur, cuius vſus eſt ad cerebri & cordis affectus frigidos & pituitoſas ægritudines. Pro quo, ſi deſit, Citriorum conditura vti poteris, quæ & faciliùs ſtomacho obedit quàm cruda, ventriculúmque nihilominus corroborat, quamuis in cibo Itali cruda præferant, præſertim cum carnibus aſſatis eſitata. Condiendi modum cortices poſtea docebimus.

Syr de cortice Citri.

Citriorum condi. tura.

Limoniorum temp.

Limonia verò cum guſtu omnibus reliquis ſpeciebus ſint acidiora, ideò ſucco & frigidiora & ſiccliora eſſe probabile eſt. Valent ad eoſdem vſus, ad venena tamen, vt minùs efficacia, ita ad æſtuantes morbos potentiora habentur. Et hos quidam comedunt, ſed integra & alperſo multo ſaccharo, ſed neque hæc facilè obediunt coctioni, quia cortice quàm ipſa Citria ſunt duriore, licet multò tenuiore. Condiuntur & parua integra ad varios vſus, etiam medicinales.

Condita.

Syrupus.

Syrupus de ſucco Limonum magni fit ad calculum & obſtructionem renum, item ad ſitim & æſtum, in febribus ardentibus. Cordi robur addit, præſertim verò orificio ventriculi, bile quacunque obſeſſo: ideóque haud infeliciùs imbecillitates, lipothymias, fluctuationes, vomitus & ſingultus, febribus ardentibus ſuperuenire ſolitis curat.

Arantiorum temp.

Arantia, quia diuerſi ſunt guſtus, diuerſarum quoque eſſe virium cenſendum: dulcia in omnibus partibus excalefaciunt, cæterorum verò ſuccus refrigerat: acidum non editur. Paulus tamen, & Aetius Antiquos ſuccum tantùm deglutire, & corticem ore ſolùm detinere, & carne veſci ſolitos, ſcribunt. Nos verò hodie acidorum ſucco tantùm vtimur ad delicias, cortice verò ad obſonia.

Syrup. Arant & condit. cort.

Tantò calidiorem corticem Arantiorum eſſe ſtatuendum, quantò cæteris guſtu amaricantior deprehenditur. Paratur & ex horum ſucco ſyrupus: & cortices condiuntur, verminantibus pueris optimi futuri, niſi amarorem reſpuerent. Semina quoque vtiliter iiſdem dantur. Ex ſemine terræ commiſſo arbuſculę primo anno prodeunt, quæ in acetarii modum comeſtæ, admodum palato ſunt gratæ, ventriculum inſuper corroborant, & appetitum excitant, authore Dod.

Vermes.

Acetaria ex foliis. Ventriculum.

Ad hæmorrhoid.

Ad acerbiſſimos hæmorrhoidum dolores mirabile eſt experimentum Amati, & eſt tale. Arantium excauatum oleo roſaceo & pſeudonardi ſeu lauendulæ dictæ ſemine reple, & ad cineres calidos tepefactum applica, & ſæpè indoua, & eſt mirum. Succus ex Arantiis dulcibus expreſſus, potu ſomnum prouocat, potiſſimùm verò cum ſucco violarum in Pleuritide & ſimilibus morbis calidis.

Somnum.

Florum Gſus & guſt.

Stillatitius quoque liquor ex floribus Arantiorum paratur, rarò aut nunquam ferè ex aliis. Arantiorum quippe flores odore primi, pomorum Adami ſecundi, Limonum tertii, Citriorum ſemper vltimi, vt ſcribit Aug. Gall. quod mirum. An quia nobilior pars abit in fructum? nam & Citria cæteris odoratiora, ſi recentia. Ea multò ſuauiſſimæ fragrantiæ, & præcipua diligentia fit Neapoli & Lucæ, vt teſtatur Camerarius, vbi Nampha & Angelica aqua nuncupatur, aliis Naphæ. In officinis & à Medicis communiter aquæ florum Citrangulorum appellatur, Lacunæ de Azahar. Ad multa vtilis propter odoris fragrantiam. Hiſpani infantariis in graui partu propinant, maximè cum pauxillo aquæ Pulegii. Sed in hunc vſum longè efficacius eſt oleum è corticibus confectum, quod & cordi amicum eſt, & in multis morbis vtiliſſimum compertum. Peſtis tempore, vtile eſt abluere faciem, manus, axillas, pudenda, aquâ florum Citrangulorum: eadem & ſudores mouet, authore Platero.

Aqua Citri.

Deſtillatur etiam aqua ex ipſo Citrio pomo toto, guſtu ſuauis, admodum cordi & cerebro conferens, cuius vſus eſt in febribus putridis & malignis cum conſerua acetoſitatis Citri.

Huius ſemina vt & Arantiorum & Limonum cum cortice ad 40. vel plura comeſta aluum ſolluunt, quod & Dioſc. notauit: & Braſſauola in tractatu de purg. med. verum eſſe aſſerit.

Purgant.

Aqua Limonum. Facet.

Aqua verò quæ è Limonum ſicut & Citriorum ſucco per B.M. vitreis organis elicitur, excellens eſt ad decorandam mulierum faciem, quâ plurimùm vtuntur in Italia, in potu exhibita pueris lumbricos perimit, ſed & extrinſecus vitiligines, vbicunque ſint, & totius corporis maculas emendat, varos delet, & acaros interimit.

Imperigo. Macula. Febres.

Syrupis admiſta in febribus acutis & contagioſis mirè ſuccurrit, id quod etiam præſtat ſuccus recenter expreſſus, vnciæ pondere potus, author Matth.

Flores Arantiorum ſeduló decerpuntur ab vnguentariis ad varia odoramenta conficienda. Aqua verò, inquit Dalec. quæ inde elicitur ad peſtilentes febres cum exanthematibus corpus obſidentibus. Nam ſexunciarum pondere hauſta, putres humores ab internis ad exteriora attrahit, per ſudores, quos valenter euocat, cordique plurimùm confert. Succus Limonum ex vino Cretico hauſtus mirificè calculos pellit. Aliqui ſuccum Arantiorum vino commiſcent, ita citiùs inebriare credentes.

Exanthemata.

Sudorific.

Calculus. Ebrietas.

Porrò ex hiſtoriis Nauigationum diſcimus ad Scorbutum hodie in Indiam nauigantibus nullum præſtantius remedium malis Aurantiis & Citriis, vt quidam etiam ſolo eſu crudorum diuturno curati perhibeantur. Quidam cortices Arantiorum præſcribunt ad furfures & lendes. Monard. Nonnulli tanquam magnum arcanum, aquæ ſtillatitiæ florum mali Aurantii tepidæ quadrantem præbent: nam vomitum prouocat, & occulta facultate veneni vim extinguit. Inſigniter vtile aduerſus venena Arantiorum in Citro inſertorum ſemen.

Scorbutus.

Furfures. Aurantiorum aqua vomitum mouet. Semen adu. morſus ven.

Porta Neapol. noua ſua philoſophandi ratione, vult mala Medica, potiſſimùm Citrium ideò potiſſimùm ad cordis ægritudines prodeſſe, quòd eiuſdem figuram repręſenter: Item quod imitetur ſuperfœtationes leporum, ideò eorum virtutes eſſe mutuas: denique quia flaui ſint cortices Citriorum & Arantiorum, ideò flauam bilem reſtinguere. At mehercule, ſi quia flauus eſt reſtinguit cortex, ipſa eiuſdem pars, quæ maximè flaua, maximè reſtinguet, quæ cùm ſit acris & amara, non nobis perſuadebit Porta bilem reſtinguere.

Virtus Citriorum à figura ſeu charact. eius.

Porta nec.

Oleum quod ex Citriorum & Aurantiorum corticibus exprimitur forte eſt, vt Auic. ſcribit, nos igneæ penè qualitatis eſſe comperti ſumus, quòd facilè patebit ei qui corticem recentem iuxta candelam preſſerit, vt exiliant guttulę inſtar roris, videbit, ſtrepitum & ſcintillulas flammeas excitari ac ſi puluerem ſulphureum adhibuiſſet. Sunt qui exiſtiment eodem modo expreſſos cortices in oculos, clarificare viſum. Sequitur quidem dolor brevis, ſed mox oculi clariores.

Oleum corticum.

Claritas viſus.

Oleum florum

res, & vſus penetrantior reddi videtur. Oleum factum ex floribus debilius eſt ad omnia, ex eodem Auic. quod tamen hodie ferè non eſt in vſu. At oleum ex corticibus Arantiorum extortum, & Citriis ſtillatum necandis lumbricis & teredinibus idoneum, teſte Oliuo in Muſæo Calceolarii.

Vſus Olei Corticum Lumbrici.

Vſus Pomorum Adami

Fiunt & ex tenellis deciduiſque Arantiis globuli, qui vel ornatus vel odoris gratia de collo ſuſpenduntur, quod frequens hodie in Gallia, vbi à fœminis omnis penè conditionis geſtantur. Scribit tamen Dalechamp. Pomorum Adami ſuccum ad ea omnia valêre, ad quæ Limonia, quãuis minore efficacià. Peculiariter autem valent ad Scabiem, ſi per medium ſecta, & tenuiſſimo puluere aſperſa, deinde cinere feruente calefacta, corpori ſcabioſo affricentur.

Scabiei.

Foliorum vis & vſus

Folia Malorum Medicorum ſiccandi diſcutiendique vim obtinent: quamobrem variis medicinis addi poſſunt, vel per ſe vſurpari, vbi tales vires poſtulantur.

Roſatum ex folijs Citri

Palladius Roſatum fieri docet ſine roſa, hoc modo. Folia citri viridia ſporta palmea miſſa in muſti nondum feruentis vaſe depones, & claudes, & exemptis quadraginta diebus melle addito, ad modum roſati cùm placebit, vtêris.

Reſtat vt modum condiendi Citria breuiter doceamus. Condiuntur autem Limones ferè integri, ſed minores: Caro Citri: Cortices Citri, & Arantiorum: Arantia integra: flores Citri & Arãtiorum, ſed hi præualent. Citrium exempli gratia ſic condiatur. Recens per longitudinem in quatuor partes ſectum, mundetur ab acetoſitate & ſemine. Cortices macerentur in aqua addito ſale craſſo, per dies ſeptem: ita ſalis vi & acrimonia quaſi conſtrictiores apparebunt: hinc demta omni ſalſedine & ablutis, affundatur alia limpida & dulcis, ſæpè mutando, & guſtando donec perfectè dulcorentur, omniſque ſalſedo abierit. Tum accipe mellis boni, part. j. aquæ, part. ij. eà quantitate vt coeperiantur cortices, & in vaſe terreo, ſed vitreato decoquantur, igni lento, horis duabus: deinde eximantur cortices & refrigeſcãt. Sequenti die ebullito & deſpumato priùs melli prædicto iniiciantur rurſus, & ferueant bullitione vna & recondantur in vaſa cum ſuo Syrupo, qui ad perfectionem coctus eſſe debet. Hunc modum præſcribit Auicenna, & etiam aromata addit: habetque etiam alium modum, iſto laborioſiorem, cum Saccharo & melle, priùs in aqua à frigore hyemis aliquandiu gelatis corticibus, quem conſulat Lector, ſi volet. Commendat ad debilitatem ſtomachi, & ad iuuandam degeſtionem. Hodiè ferè condiuntur Saccharo clarificato, cum Syrupo & abſque eo: priores cortices conditi ſimpliciter: poſteriores, Cortices conditi ſicci à ſeplaſiariis appellantur, eodemque modo & Limones, & Arantiorum cortices condiuntur. Horum ſpeciatim vſus præſtantiſſimus ad quaſuis frigidas affectiones ſtomachi.

Condendi Citria modus.

Debilitas ſtomachi.

Stomachus frigidus.

Cùm Monſpelii ageremus, obſeruauimus naues Aurantiis onuſtas aduectas, & multò minori pretio diuenditas, quàm vulgaria Mala. Aliquando 24. pro vno aſſe regio coemimus. Lugdunum quoque tanquam ad celeberrimum totius Galliæ Emporium magna copia conuehuntur ac inde in varias prouincias diſtribuuntur. Quum redundãt vel corrumpi incipiunt: cortices detrahũt pro bellariis ſaccharatis: ſuccum diuendunt tinctoribus ferici: eo enim vtuntur ſicut & ſucco Limonum. Huic tanta vis, vt corallium etiam diſſoluat.

Litteræ occultæ.

Succo Aurantiorum ſcribuntur literæ occultæ, quæ igni admotæ manifeſtantur. Limonum acido ſucco tam elegantem purpuram conſeruæ roſarũ conciliabis, vt nihil ſuprà. Variat & in eandem elegantiam conſeruam florum Violarum, aliorumque diuerſorum, vt quiſque pro libitu experiri poterit.

Cùm ego [Bauh.] iam ante 40. annos in dira & fœuiſſima illa peſte quæ Lugduni 5000. hominum extinxit, publico ſtipendio medicinam facerem, & frequentiſſimè Mala Aurantia præſcriberem, horũmque ſuccum, tanta eorum annonæ caritas obortа, vt ſingula teſtili cariùs, terna aut bina etiam non tarò aureo diuenderentur.

Limonum ſuccus dureſtima corpora emollit.

Vidit Ioach. Cureus Venetiis ſucco Limonum, lignum Indicum, Guaiacum appellatum, emolliri, vt ex Saccharo deinde condiri poſſet. Idem quoque ſuccus calculos renum potenter frangit. Antiquitas (ex ſententia Manard.) non veſcebatur Citro, ſed odoris cauſa in vſu erat, & magnà hominum curà ex acri dulcem cibum fieri docuit. Alexipharmacâ etiam virtute pollet, quanquam Marcellus dubitet an ſemen, aut pomum ſit: quoniam Dioſcor. relatiuum, tam ad ſemen, quàm ad pomum refertur, ſed Plinii doctrinæ monitus, tam ſemini, quàm pomo attribuit virtutem. Theophr. verò totam vim integro pomo aſſignauit, cuius veſtigia Paulus ſecutus eſt: Contra omnia venena eſt præſentaneum remedium, & contra ictus animalium venenatorum. Ad diuerſas regiones propter remedii præſtantiam deuenerant Citria, & cùm non veſcerentur propter odorem, medicamenta tantùm erant in vſu, quod Plutarchus retulit & Athenæus affirmat. Tunc enim inculta erat arbor & maximam amaritudinem & acetoſitatem Citria habebãt, vt non abſque ratione *Solinus Plinii ſimia*, miræ amaritudinis eſſe ſcribat, quòd homines magna cura peruerterunt, & Cõſtantinus Cæſar docuit: nam in ouillo lacte ſeminа, priuſquam ponerentur, maduerunt, ſic autem ad dulcedinem mutata ſunt. Et non amiſerunt in totum ſuam amaritudinem, nam cortices huius primi, intenſam amaritudinem adhuc poſſident. Non autem omnia Citriorum genera amaritudinem intenſam nobis habere videntur, quinimò ſcribunt de Arantiis, quibus cortex dulcis in Zeilam Inſula.

Virent contra Venena

Amaritudo inſignis quando immutata.

DE CARCAPVLI.

CAP. XXIX.

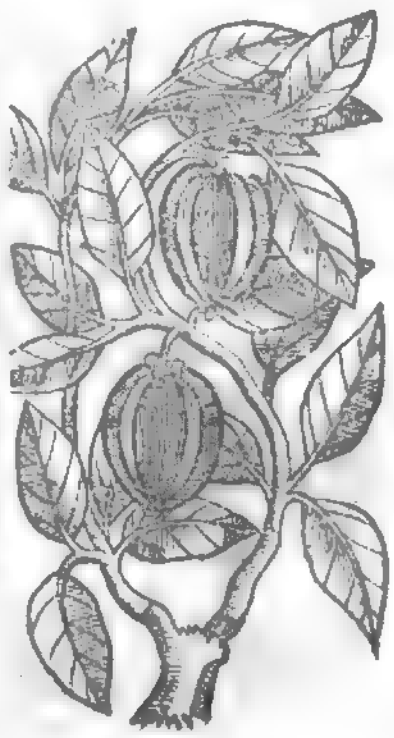

Deſcriptio

EGreſſi ex hortis & viridariis Europæis, Exotica Pomaria quoque ſpectemus. Primò ſeſe ſimilitudinis cuiuſdam prærogatiuâ offert Carcapuli, quæ (autore Acoſta) vaſtæ magnitudinis arbor, fructum ferè Mali aurei, cui cortex exemptus ſit, magnitudine & forma ſimilem, ex grana omninò

Fructus.

constantem, [sed non separabilibus ab inuicem, vt in malo Aureo] tenui, læuique & splendenti cortice tectum, non admodum sicco, colore pallido, at vbi maturuit aureo: gustu admodum austero, sed quadam adstrictione grato.

Cortex. *Sapor.*

Carcapuli Malabaribus, Garcapuli Canarinis, Costæ ex quo & Histor. Lugdun. habet, in appendice.

Nomina & Synonyma

Bry fratres in iconibus Indiæ Or. Carcapuli, inquiunt, in Insula Sunda crescit, fructus est suauis, magnitudine Cerasi. Ergo differt Carcapuli eorum ab hac, in eo, quòd fructus dicat magnitudine tantùm Cerasi: verùm figura eorum quam proponunt, non multùm differt ab hac.

Locus.

Vires. & vsus.

Eo vtuntur [addit Acosta] in cibis, magnaque apud incolas illius est laus in curationibus: sed inter omnes, quæ experientia comprobatæ sunt, primas obtinet profluuii alui cuiuscunque generis constrictio, in iis præsertim qui nimio Veneris vsu hoc malum contraxerunt. Editur verò aut ipse fructus maturus, aut eius fructus cum oxygala lumitur, aut illius exiccati puluis. Cum oxygala autem mixtus & cocta oryza, mirificè appetitum deiectum reuocat. Vtilis etiam est eius succus, & exsiccati puluis, in oculorum caliginibus & suffusionibus. Familiaris est fructus puluis obstetricibus, puerperis enim exhibere solent ad pellendas secundas, & ad purgationes, atque lactis vbertatem præstandam: tum etiam ad facilitandum partum, magnà, vt aiunt, efficacià. Succus eius cum aliis plantis mixtus, vngui maioris digiti pedis imponitur, eodem latere quo quis aut caliginem, aut suffusionis initium in oculo habet, vtilé nque esse perhibent. Transfertur hic fructus siccus ex Malabar in alias Prouincias.

Ad profluuia Cibus. *Appetitus.* *Ad vmbras.* *Ad secundas* *Ad generat lactis.* *Partus.* *Suffusio.*

Locus.

Carcapuli fructus, teste Linschott. in Iaua ad litus Sunda crescit, aliquot intus continens lapillos. Gustu est admodum austero, magnitudine Cerasi. Ipsa etiam arbor Cerasо nostro similis est.

Arbor.

Differentiæ.

Huius fructus, eodem authore, variæ sunt species & differentiæ. Aliqui enim sunt albi, aliqui spadicei, aliqui incarnati, qui præ cæteris gustu sunt commendabiles.

MELO CORCOPALI: ARBOR CYDONII FACIE.

CAP. XXX.

Descriptio

COrcopal Indiæ Prouinciæ est, in qua Cydonii magnitudine & foliis arbor prægnantem gerit fructum, Melonis figura, eodemque sulcatum modo. Intra quem terna quaternáve grana acinorum vuæ facie, acore Cerasi. Melo hic & edendo est, & ad medicinas vtilis.

Grana.

Theuetus in Promontorio Comari fertilissimo tradit arborem Malo Cydoniæ magnitudine & foliis similem, cuius fructum *Corcopal* vocant, esu gratissimum, gustu suauissimum, quo etiam ægrotantes vtuntur, quia prauos humores per aluum expurgat. Hist. Lugd. Melocorcopali Scaligeri vocat. Verùm considerandum relinquimus an hæc arbor non sit eadem cum prædictâ.

Corcopal.

Vsus

ARACYNAPPIL, AVRANTIIS PARVIS SIMILIS FRVCTVS.

CAP. XXXI.

Descriptio

INter fructus Exoticos Ill. C. V Virt. fel. record. Stutgard. 1608. fuerunt duo fructus vterque perforatus, transmissúmque filum, appendebat schedula, cui erat inscriptum nomen manu D. Paludani *Aracynappil*, quod si non fuisset appensum, ego nihil aliud iudicassem, quàm parua mala Aurantia, sunt enim eo modo orbiculares rugosi & nigricantes, sapore eodem. Maiorem reseruam, minorem reliqui Ill. Principissæ.

AVRANTIO SIMILI FRVCTV ARBOR.

CAP. XXXII.

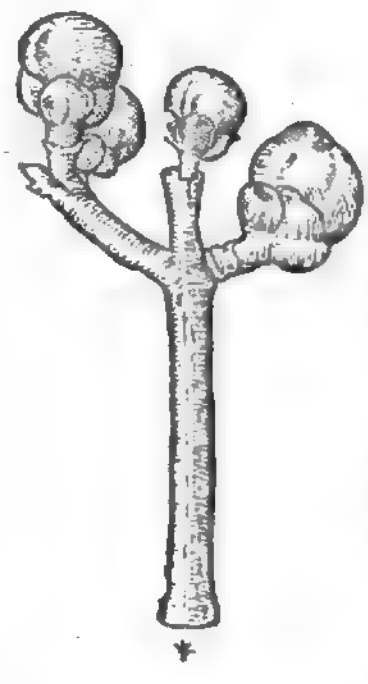

Descriptio

PAlmaris [teste Clusio Exot.] ramulus anno 1595. visus apud C. V. Paludanum, è regione Nigritarum allatus, quadrangulus, rugosus nodis distinctus fragilibus, bini semper ex aduerso innascebantur huic ramulo furculi, sustinentes breui crassóque petiolo fructus è calyce veluti quatuor squamis cõstante prodeuntes, vncialis vt plurimùm magnitudinis, orbiculatæ formæ, rugosos, nigros, instar Aurantii parui resiccati: intus plenos fungosà quadam pulpà [cui commixta parua nonnulla grana penè vt in ficubus] adstringentis initio saporis. Nulla porrò in eo ramulo foliorum vestigia apparebant, vt dubitari possit an hæc arbor ex illarum sit numero, quæ pediculo siue ramulo denso suos flores & fructus proferunt, vt aromatici caryophylli.

Surculi.

Fructus.

Sapor. Pulpa.

FRVCTVS BRAS. OVALIS FIGVRÆ INSTAR LIMONIS.

CAP. XXXIII.

Descriptio

FRuctum ex Brasilia allatum asserebat Paludanus, vt testatur Clusius Exot. l. 2. c. 7. penè ouali figura, instar mali Citrii seu Limonis. Superna tamen parte magis mucronatus, tres vncias longus, eius ambitus sex vnciarum erat: duro lento tamen cortice præditus, intus verò pulpa nigra continebatur, quæ propter vetustatem in pollinem prorsus resoluta erat. Cæterùm hunc fructum lectum fuisse arbitror, antequam maturitatem adeptus esset, quandoquidem rugoso erat cortice, pleriſque locis veluti in lacunas contracto.

CITRA INDIS LIGNVM.

CAP. XXXIV.

Descriptio

FRustula olim ad nos misit Coldenbergius, ligni arboris, quæ *Citra* Indis nominetur, pectinibus

Digitized by Google

ribus contexta Faginis, tranuersis micis interlucentibus, odora, colore subrubente, sapore nonnihil aromatico, cum quadam salsedine, quam accidentariam suspicamur.

An Cerasus Indica.

Idem Goldenbergius disquirendum proposuit, num esset Veterum Cerasus arbor, qua mense parabantur, de qua nos infrà suo loco. Huius verò odor & nomen hunc locum flagitabat.

PIRI FACIE AGNACAT.

Descriptio

IN ea Indiæ prouincia, quæ sub terra Labrastotus est versus Isthmum Dariem, arbor est Pyri facie & magnitudine perpetuo folio viridissima, nitidissimaque superficie. Fructus quoque Pyri specie, sed colore viridi, etiam cùm maturus est, medulla intus concolor, dulcis, pinguis, butyri sapore. Validos adeò efficit ad coitum, vt propiùs miraculo siccius efficacia. *Agnacat* illi nomen est, Scalig. exerc. 135.

Ad coitum Agnacat.

MANGOSTANS.

CAP. XXXV.

Descriptio

INter celeberrimos fructus Indiæ recensent incolæ quendam, *Mangostanum* nuncupatum, gustus suauitate commendabilem. Eum exigui mali aurei magnitudine esse ferunt, cortice cinereo, [alii è viridi nigricante] pulpâ, quę Malorum aureorum pulpæ similis sit, sed quæ cortici non adhæreat. Nascitur hic fructus in pusilla arbore, Malo vulgari simili. Folium est Laurinis, floribus luteis. Hunc fructum dulcissimum esse perhibent, non tamen adeò vt sua dulcedine nauseam moueat. Garcias & Clusius.

Arbor. Folia. Flores. Sapor.

MOGORI FLORES, ODORIS FLOR. MALI AVREÆ.

CAP. XXXVI.

Descriptio

CLassi suæ quoque debetur, quæ respectum & cognationem habent. Tales sunt flores Mogori dicti Indis Mali aureæ floribus multò odoratiores, quorum stillatitius liquor eundem apud istos vsum obtinuit, quem apud Hispanos florum Mali aureę aquæ.

Vsus

CHAMPE, FLORES INDICI.

CAP. XXXVII.

ET quoniam florum incidit mentio, dicantur & hi: quorum in Indiis magnus vsus, Champe vocantur, odore grauiori quàm Lilium album, ex eodem: qui forma aut stirpem cui innascitur non describit. Sunt verò odoribus adeò dediti illius regionis incolę, vt plerumque cibo abstineant, quò habeant vnde odores sibi comparare possint: ideóque non immeritò, inquit Garcias, proniores in venerem esse censentur. Munera quæ à tenuioribus offerri solent Regibus, præcipui sunt flores, & Rosę nostrates, quibus solent cubicula Regia insternere.

Odor.

Indi odoramenta deosculantur.

Vsus

TIANCHE, FLOSCVLI INDICI.

CAP. XXXVIII.

FLosculi autore Cluf. Exot. delati par Batauos ex nauigatione prima in lauam, quinam in arbore nati essent, an in aliqua alia planta me latet: sed charta, in qua inuoluti erant, *Tianche* inscriptionem habebat: candidus ne verò an flauus fuerit flos dubium, nam ex rasicato difficilis erat dignotio, præsertim cum brem momento pereunte nativo colore: calycem autem habebat è quatuor veluti squamis compactum & breui petiolo præditum, in quo flos erat quatuor foliis longiusculis & calycem superantibus constans, angustioribusque quàm calycis squamæ, decussatim compositis, protuberante in medio umbone, vt in malorum aureorum & citriorum floribus: odor [si quem habuerat] euanidus, quemadmodum & sapor, propter siccitatem: ab incolis tamen in aliquem vsum adhibitos fuisse, verisimile est.

Descriptio

ARBOR VIOLARVM INDICA.

CAP. XXXIX.

ARbor est Indica, & flores fert, exoticis inquè coronariis accensenda, ex Garcia, In India Pharmacopolæ Violarum loco vtuntur floribus eiusdam Arboris, quæ planè facultatis à nostris violis, quorum tamen vsum non admittit Garcias, nisi in iis medicamentis, quæ sons applicantur. Syrupum verò violaceum eorum loco confici iubebat è violis condius ex Ormuz aut Lusitania delatis. Plura de iis nondum comperimus.

Flores.

Syrupus violaceus.

DE BELI SEV SORIFOLE BENGALENSIVM: CYDONIA EORVMdem Garciæ.

CAP. XL.

FRuctuum in Bengalensibus dictorum arbor, est magnitudine Oleæ, aut amplior, foliis Persicæ mali eiusdemque odoris, floribus paucis & statim deciduis: fructu primùm tenero, colore ex viridi nigricante, cortice tenui, magnitudine exigui Mali aurei: sentim verò maturescens fructus auctior fit, donec plenam iam maturitatem consecutus, in Cydonii mali magnitudinem euadat. Cortex autem densatur, exiccatúrque, & indurescit, veluti putamen Nucis Indicæ, quam Coccum vocant. Garcias:

Descriptio Folia. Flores. Fructus.

Appellauimus, inquit idem, hunc fructum Lusitanici Lingua, *Marmelos de Bengala*, id est, Mala Cydonia è Bengala; quoniam Sacharo condita primùm ad me perlata sunt è Bengala, cum hac inscriptione? Vtilia sunt aduersus alui profluuia. Cæterùm legitimum huius fructus nomen tum in Bengala, tum in reliquis, vbi prouenit regionibus est Sirifole & Beli: Sirifole quidem nomine vulgò cognitus est: Beli verò appellatione medicis dumtaxat, qui in suis scriptis hoc vocabulum sæpe inuenire aiunt. Intellexi autem ab amico qui frequenter in proximas syluas venationis causa excurrit, hunc fructum non modò in Bengala nasci, sed eius multas arbores in continenti huius prouinciæ inueniri. Durantes quoque: Mar-

Nomina synonyma. *Marmelos de Bengala. Mala Cydonia. Alii pessimè. Sirifole. Beli.* Locus.

Cerisolos. melos de Bengala, Berisolos & Cotognos Bengalenses vocat.

Vires & vsus. Fructu maturo pulpa sine medulla eximitur, quam in tuberculis sectam sacchar o condiunt. Aut tener adhuc & immaturus multa adseruatur in vsum. Solent Guzarathenses Medici vti hoc fructu tenero adhuc & immaturo, aceto vel sacchar o condito, in inueteratis alui profluuijs sistendis: adstrictionem enim illam semper conseruant, tametsi maturi. Retulit mihi Garciæ verba sunt, clarissimus vir Dymas Bosquez, Valentinus Medicus, rei herbariæ peritus, &c. cùm castra Illustr. Principis D. Constantini in India pro Rege sequeretur in Iasanapatan, magno & admirabili successu vsum esse in profligandâ dysenteria, quæ vniuersum eius exercitum affligebat, cùm ad manum non essent vsitata remedia. Etenim nunc ex huius fructu & sacchar o, minam parabat, quam ægris daret; hunc pulpam eius emplastri modo ventriculo & aluo applicabat: modò pulpam sacchar o exceptam, vt in Cydoniis solet, ægris exhibebat interdù fructum assum inspersо sacchar o: nonnunquam cortices exempta pulpa decoquebat, atque id decoctum per clysteres iniiciebat. Similem verò effectum præbebant, qualem balaustiorum aliorúmque adstringentium medicamentorum, quibus vti solemus, decocta præstare solent.

Alui profluuia.

Dysenteria

Mala.

Clysteres.

Obseruatio. At silentio prætereundum non est, quod eadem castra sequenti contigisse refert. Dederat Seruo Aethiopi bina eiusmodi Mala assanda, vt cuidam militi dysenteria laboranti edenda præberet: versùm dum assantur, crepuerunt: itaque pulpa Aethiopis faciem, pectus & brachia sic adussit, vt puluere tormentario vsitatus videretur: quod contigisse puto ob pulpæ lentorem & visciditatem simul & adstrictionem, quæ semel accensa, vehementius vrit, quàm sicca aliqua materia, quemadmodum ferrum incensum magis, quàm lignum aut stupam vrere videmus.

ARBOR FRVCTVM MELONIS FACIE PROFERENS.

CAP. XL.

Descriptio CElsa hæc est Arbor, in Insula S. Mariæ Indica proueniens, ex qua crescunt fructus, Melonis facie, cortice duro atque lignoso, plurima intus continentes grana, viscida, lata, aluum cientia. Linschot.

GVAYAVA INDICA, FRVCTV MALI FACIE.

CAP. XLI.

Descriptio GVayauas fructus, inquit Monardes, quem Indi & Hispani ita vocant, arbor est mediocris magnitudinis, ramis sparsis, folio Laurino, flore candido, Aureæ mali floribus simili, aliquantò tamen maiore, odorato. Facilè nascitur quocunque loco feratur, adeóque luxuriat semper, vt in terra vitiorum numero habeatur, nam plurimorum agrorum gramen quod depasturi essent greges corrumpit, nimio, vti Rubi, implexu. Fructus nostris Malis similis est, eorum magnitudine, quæ ab Hispanis Camuesas vocantur, viridis initio, & per maturitatem aureus, pulpa interiore alba, interdum etiam

Folia. Flores.

Fructus Mali Camuesas.

rosea. Diuisus quatuor concamerationes aut vascula habere conspicitur, in quibus semina reconduntur, Mespilorum seminibus similia, colore fusco, durissima, omninò ossea, medulla & saporis expertia.

Semina Mespili.

Guiana. An de hac ipsa arbore Scal. ad Card. quando ait: Guaiauani Malorum nostrarum congenere faceres si notam habuisses. Est enim arbos, tum fructus, Mali facie: sed color fructui candidus, in quo semen nigrum, minutum, rotundum, exi mit ipsum ex illatum natura.

Arbor Mali facie.

Mespilum Indicum ex Corcopal. Considerandum quantùm differat etiam ab his fructibus, Mespilum Indicum Scalig. de quo ait: Corcopal Indiæ Prouincia est, in qua Mespilum colore albo, Mali magnitudine. Oniedo etiam quædam describitur, quæ eadem videtur cum Guaiaua, vt & Hist. Lugd. censet.

Varia, inquit Gomara, Guayauanos genera, eadémque varietas est in fructu, qui plerumque Pomis Hispanicis, Camuesas appellatis, similis est, modò rotundus, modò alia forma, omninò viridis, foris coronatus vt Mespila, intus albus aut rubescens, in quatuor partes diuisus quemadmodum Iuglandes, & in singulis partibus multa grana continens. Maturos sapidus est, immaturus verò asper & adstringens Sorborum modo. Immodum maturo color perit & sapor, vermésque generantur. Clus. scribit Guaianæ arboris ramulum ad se misisse eruditissimum Simonem de Touar, addito ipsius arboris fructu, sed prorsus rugoso, & vt ille putat, immaturo, quem pluribus describit.

Guayauanorũ genera.

Mespili facies.

Sapor.

Descriptio ramuli Guayauæ.

Idem Clus. apud Garciam. Fragosus tradit in sua Rhapsodia [& alii ante eum], in Guatimala fructum nasci Guayauas ab incolis nuncupatum, non minùs adstringentem, quàm prædicta Cydonia Bengalensia, cúmque ad similem morbum [nempe dysenteriam, qui incolis eius regionis admodum familiaris est] propinari solere, sed priùs tostum.

Nominaq; diuersorũ Petrus Martyr de rebus Oceani & noui orbis tradit Guaiauam Darienses colere, arborem quæ fructum ferat Citriorum generi, quos vulgò Limones appellant, simili sapore, acri, dulci commixto. Dubitamus an Scaligeri sit Guaiaua, quòd minutum semen dicit in sua: An fortè eiusdem Mespilum sit album, iam suprà dubitatum. Guayauos Gomar. Guayauas Monar. Guaiabos M. Fumee. Guaianus Benzoni, qui arborem tradit Persici aut Armenii specie, foliis vt Lauri, sed crassis & longioribus, celeriùsque senescere. Fructum eius Mespili similitudine sed multò crassiorem, pendentem in arbore matureſcere, nisi maturiùs decerpatur, vermes gignere. Hos fructus multa semina & grana lauia habere. Purpureos candidos præstare, & optimi saporis esse.

autorum sententiæ.

Descriptio Benzoni.

Dulce.

Linschot refert, crescere in Insula Iauæ, S. Ma-

ria

riæ dicta, fructum quendam noſtris Pomis ſimilem, colore aureo, lapides intus continẽtem quales Meſpilorum.

Hiſt. Lugd. his habet locis diuerſis. Primò ſub nomine Guainua Scalig. ſecundo in app. nomine Guaianas Indorum & Hiſpanorum.

Locus. Vulgaris eſt per totam Indiam: fructus tam Indis: quàm Hiſpanis celebrati.

Vires & Vſus alimentum. Fructus edi ſolet, prius dempto cortice palato gratus eſt, ſanus & facilis concoctionis. Viridis in alui profluuiis vtilis eſt, nam valdè adſtringit. Præmaturus aluum ſoluit, At medius, hoc eſt, neque immaturus neque præmaturus, ſi aſſetur, valentibus & ægris confert: nam ea ratione paratus ſanior eſt, gratioriſque ſaporis. Præſtantior autem is eſt, quem domeſticæ & cultę arbores ferũt.

Crurum tumor. Lienis obſtructio. Febres. Foliorum decocto Indi vtiliter tumentia crura lauant: eodem Lienis obſtructiones tolluntur. Fructus frigidus eſſe videtur: Propterea febricantibus aflatus datur. Monardus.

DE GVANABANO SCALIG.

CAP. XLII.

Deſcriptio. GVanabanus, qualem vidimus apud Ill. noſtrum Princ. V virt. fructus eſt Cucurbitę formа, cubitalis ferè longitudinis, pugillaris craſſitudinis, cuius cortice Cucurbitino minimùm duro detracto, medulla in conſpectum ſe dat, ex albo tantillùm palleſcens, non ingrata aciditate prædita, in puluiſculum vetuſtate ſatiſcens, cui ſemina immerguntur pertinaciter hærentia, turgidula, tenuem figuram imitata, cortice ſi vngue radatur obducta nitidiſſimo, coloris nigri, quibus nuclei inſunt candidi, calloſi, ſaporis ſtrobili dulcis, tenui pellicula obuoluti. Cæterùm grana adhuc medulla inuoluta, filis appenduntur tenuibus, quanquam ſemina ſola nequaquam obſeruauimus fibris illis annexa.

Cortex. Medulla. Semina. Nuclei. Sapor.

Deſcriptio arboris. Folia ananarum. Arborem, inquit Alpinus de Baobab, quæ hos fructus fert, vidi in quodam viridario, foliis magnitudine ac figura Arantiis valdè ſimilibus.

Scalig. ait ſuam Guanabanum arborem Pini ſtipite, proceram, folio magno, oblongo. Fructum Melonis magnitudine, Cortice coloris viridis, ſplendore Cydonii, digitalis craſſitudinis: Carnemintus candidam, dulcedine lactis coacti, ſemina cortunere fabacea.

Nomina & ſynonyma. Guanaban. Boabab. Babobab. Cucurb. arbor. Bern. Paludanus, Medicus inſignis, & omnis naturæ ſine æmulo perſcrutator ſagax, fructum hunc mihi Ill. E. C. V virt. cum hac inſcriptione: Guanaban, Alpino dictus Boabab. Alpinus etiam Babobab dici tradit, fructum magnitudine Citri.

An Cucurbita arbor Petro Martiri lib. de reb. ocean. & noui orbis de qua ait: In Xaquara habẽt cucurbiteas arbores ad potus ferendi vſum. Eas vocant Hibueco. Benzo: Paterę [inquit] in Nicaragua, quæ Cucurbitæ ſpecie è certis arboribus per omnem Indiam enaſcuntur: in ſalsationibus eſtant cucurbitam lapillis plenam.

Tradit Oſonius in ſua Hiſt. Portug. Braſilianos piſcatores pellere piſces in magnas cucurbitas cauas. Braſilianorum diuinatores ferre cucurbitam cui facies humana: imponere ignem: herbarum vaporem excipere naribus, vnde quaſi ebrii reddantur. De qua re vide plura in hiſtoria Nicotianæ. Conſiderandum verò an illæ cucurbitæ ad Guaiabanum ſint referendæ.

Card. reprehẽ. Scaliger Guanabanum vocitans, Cardanum reprehendit, quòd non in duodecimum librum cum Mammei fructu retulerit: item quòd eius pulpam liquorem appellarit, fœdo errore.

Gesnero. Guanabanus fructus fortan Scaligeri Coldenbergio. Scaligeri Guanabanum dicunt Lobel. Hiſt. Lugd. Scholaſtices hiſtoriæ arom. Ind. G. anabani medulla & ſemina Cluſio, Ico. Plant. Idem Cluſius apud Garciam. Guanabanum inquit, cuius meminit Scal. puto eſſe cum qui ſuperioribus annis ex Aethiopiæ Mozambique Antuerpiam allatus eſt, fructus craſſus &c.

Lotus. Huic ſimillimum fructum deſcribit Theuet. c. 10. lib. ſingul. Americæ, foliis tamen ab hoc diuerſis. Sed & alium fructum apud Canibales Theuetus & alii tradunt, cuius hiſtoria non malè noſtro (inquit Cluſ.) fructui quadrare videtur. Maraka & Tomaraka nuncupant de quibus nos poſtea.

Maraka. Tomaraka.

Cucurbita arbor. An M. Fumee hiſt. gen. Ind. Gallicæ: Cucurbitæ in Nicaragua quæ matureſcunt 40. diebus, quarum magnus vſus viatoribus ad ferendam aquam?

Locus & Tempus. Porrò Guanabanum ab Ill. noſtro Principe E. C. V virt. cum aliis quibuſdam exoticis dono accepimus. Item à Pertuſato ſtirpium Robino hortulano Regio, Lutetiæ. Alpinus ſcribit in Aethiopia naſci. Seuimus aliquoties, ſed fruſtra. Cluſ. tamen ex ſatis plantulas foliis Laurinis ſimilibus Antuerpiæ produſſe ſcribit, quę tamen ſubſequente hyeme perierint.

Vires & Temperamentum. Bahobab fructus, Alpino, recenter ab arbore exciſus, guſtui admodum gratus eſt, in Aethyopiæ inflammatis locis, acido ſapore, quem contemperant diuites ſaccharo: ſitim valenter extinguit, multumque refrigerat. Ibi eo vtuntur ad omnes calidos effectus, febréſque omnes putridas, præcipuèque ad peſtilentes, tum eius pulpam cum ſaccharo comedentes, tum ſuccum expreſſum cum ſaccharo potantes, vel ex eo paratum ſyrupum accipientes. Cayri etiam quo loco recentes fructus non habentur eius pulpa in puluerem redacta vtuntur, quæ eſt veluti terra rubra, adſtringenti acidóque ſapore, guſtum ferens qualis in terra Lemnia obſeruatur: eſtque apud multos familiariſſimus illius vſus ad peſtiferas febres, tum ad ſputum ſanguinis, ad Lienteriam, Dyſenteriam, cruentúmque hepaticum fluorem, nec non ad vteri menſes ſiſtendos. Alii eiuſce terræ in ſubtiliſſimum puluerem redactæ drachmã cum aq. plantag. diſſolutam, ad eadem exhibent, alii decocto, alii infuſo vtentes. De eius ſucco eadem ferè ſcribit Paludanus in ſuis obſeruationibus.

Syrupus. Pulpa.

Sputum ſanguinis. Lienteria. Dyſenteria. Menſes.

ABAVVS AETHIOPICVS FRVCTVS BELLO.

CAP. XLIII.

Deſcriptio. FRuctũ quendam peregrinum nomine Abauo amicus Cayro miſit è Zeila Aethiopiæ emporio, extra Erythræum mare ſito allarum: magnitudine mali Citrii mediocris, denſo duróque cortice vt Cucurbitæ vetitus, nullis excurrentibus ſulcis, ſed tantùm extremâ eius parte mucronatâ, quâ arbori adhæret pediculo craſſo & firmo, ſulcorum rudimentum cernitur, in quibus lanugo quædam ineſt, quemadmodum in Cydoniis malis videre licet, reliquo corpore læuis: alterâ non in mucronẽ, ſed in obtuſam rotunditatem deſinit, vt primo aſpectu Cucurbita ſicca appareat colore fuſco: pulpam continet ſubruborem, friabilem, vt facilè in pollinem reſoluatur; acidam, ori gratam, adſtrictionis expertem, per quam ſparſa ſunt ſemina rerum animalium ſimilia, ſeminum Ana-

Cortex Cucurbitæ. Lanugo. Pulpa. Semina.

gyridis æmula, duro cortice, qui rubente quadam membranâ tegitur, quâ dempta, semina fusca, ad nigrum inclinantia, & splendentia cernuntur, intus medullam albam continentia, edulem, Auellanæ gustu: verùm semina ex vmbilico fibris non suspendutur [licèt per pulpam multæ fibræ rectæ excurrant] vt semina fructus quem tu Cluſi [inquit Honor. Bell.] Guanabano Scaligeri similem ex Mozambique allatum spectandum proponis. Conuenire autem multùm mihi videtur cum fructu, quem Guanabano similem ex Theueti America describis folio Fici: sed hic longè minor est. Affinitatem etiam habet cum *Bahobab* ab Alpino descripto pusibus internis, sed formâ differt: nam Bahobab vtrinque mucronatus est pulpâque continet [vt ille scribit] non acida tantùm, vt hic, sed adstringentem Lemniæ terræ instar, quæ nota in hoc desideratur. Plantæ ex semine enatæ descriptionem graphicam secundum omnes eius partes habet idem Honorius Bellus ex quo petenda.

Differentia inter Abanum & Bahobab.

BAOBAB, SIVE ABAVI CLVS.

CAP. XLII.

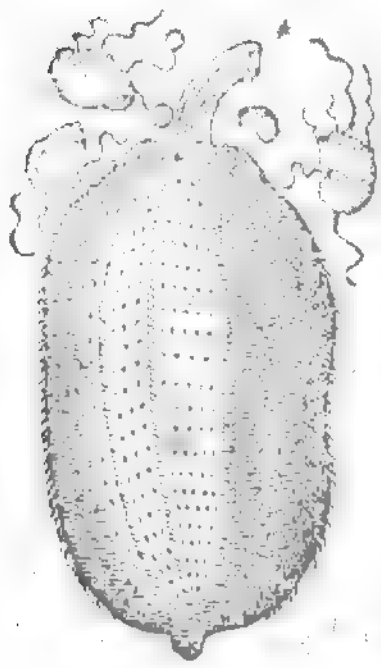

Baobab.

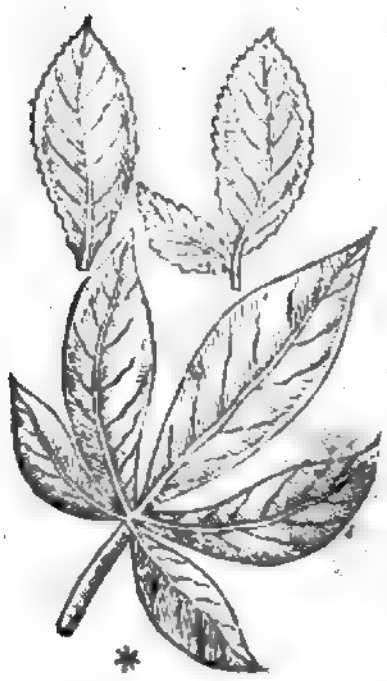

Alpinus.

ELegantiſſ. hic est & magnus fructus quem Londino ad me mittebat, anno 1591. Iac. Garetus [inquit Cluſ. in Exot.] à nautis qui ex Æthiopia redierant redemptũ. Hunc verò, tametsi nullum nomen additum, simulatque conſpiciebatur. Cl. V. Proſperi Alpini *Baobab* esse iudicabam: per omnia enim ferè respõdere comperiebam cum fructu quẽ ea appellatione depingi curauit [alcę]ram picturam tamen cum foliis exprimentem, non magnopere moror: licèt huius fructus historiam satis negligenter describere videatur, excepus his quæ de eius facultatibus sunt.

Hic autem quem à perito pictore exprimi curabam, maior eo quẽ exhibet videbatur, vt qui pedem Romanum longus esset, decem & sex vncias in ambitu crassus, sulcis quibusdam, sed vix apparentibus, secundum longitudinem distinctus iuxta pediculum minùs crassus, & in extimo mucronatus, cortice denso & crasso prædituſ, fragili tamen, si nimirùm comprimatur, & breui quadam lanugine, seu flore vestiente [nisi vbi detersus erat] ob situ, tuncrait pediculo, interdum tamen [quemadmodum in alio tantò longè meo minore obtenta am] cubitali, crassitudine digitali, valdè fibroso. Multos habebat hic fructus interna parte nervos, ab imo, siue à parte quæ pediculo inhæserat, ad summam fructus partem excurrentes, & fibras in latera sparsus, inter quas pulpa siue substantia satis trialibus, alba, gustu acido, in qua latebant semina eximiam rerum formam referentia, duro fuscóque putamine tecta, nucleo albo, non ingrati saporis, prędita: sed & tenues quædam fibræ veluti cuncinni per albam illam pulpam sparsæ erant, etiam nonnullæ ipsorum seminum vmbilico inhærebant, vt ex eis suspensa viderentur, quemadmodum in binis aut ternis huiusmodi fructibus obtenebam. An verò substantia illa siue pulpa quam continet, humida sit dum recens est vt Alpinus suo *Baobab* tribuit, me latet, siquidem nullum recentem fructum conspicere mihi hactenus contigerit: certè rubram esse non arbitror, cũ in binis quos habui fructibus candidam & valdè friabilem reperierim: verum quidem est, in vetustis magis fuscam esse, qualem in eo fructu quem C. L. V. Honorius Bellus *Abano* nomine ad me postea mittebat, deprehendebam, sed omnium pulpa vt est friabilis, non lenta, sic etiam acida est. Itaque nihil mirum, si Æthiopes vtuntur ad extinguendam sitim, sitque vtilis ad eaque Alpinus eade Baobab, lib. de plantis Ægypti tradit.

Pulpa acida. Semi rem bus similia.

ad sitim.

Sed in eo quod pulpæ saporem, quem ipse acidum fatetur, cum terræ Lemniæ sapore comparat, fallitur, meâ quidem sententiâ: adstringit enim illa habétque omnes eas facultates quas ipse illi tribuit, aciditatem tamen vnquam in illa deprehendi, tametsi selectissimum, ab aliquot Cæsareis Legatis quos Turcarum Imperator eâ munere atque alus, fratrũ legationis decedentes prosequi solet, dum in Cæsaris aula versabam aliquoties acceperim, Augerio Busbequio videlicet, Cardo Rimro, Diuide Vrsensdorio, & Studio Preynero Friderici, [qui suæ legationis tempore Constantinopoli obiit] sociis, cùm ea Cæsaris munera recepissem: nec etiam vllam adstringentem in hoc fructus & terræ pulpa perspiciebam. Cortis quidem porrò foliis sit prædita illa arbor in qua hic fructus natus, ignoro: ducenta tamen esse ab ista arbitror, quæ Alpinus suæ *Baobabifera* arbori proximè adpingit, vbi recens semine natam conspexerit. Nam Bellus *Abano* plantas habuit semine natas, vt ex quarta epistola ad me data, apparet, quarum prima folia mihi quidem Citri folius similia fuisse scribebat, nullo pediculo subnixa, at vbi caudex pedalem altitudinem nactus fuisset, in ramos spargi cœpisse, foliaque adquisiuisse longiore pediculo prædita, & illa non singulatia, sed initiò bina, deinde terna, quaterna, & tandem quina ex eodem pediculo prodeuntia, quemadmodum in Pentaphylli, Lupini, Castaneæ equinæ foliis videre licet, quorum medium folium reliquis maius est, deinde illi vtrinque proxima: reliquas notas ex prædicta eius epistola petere ne sit graue.

Alpinus fallitur.

Terra Lemnia.

Fo

Et sanè, eius *Abano*, ab hoc, quem exhibeo, fructu differre non arbitror, tametsi is quem illa appellatione ad me mittebat, extimam partem non mucronatam vt meus sed obtusam haberet: pulpa

pulpa tamẽ præter colorem [quia fortè vetuſtior] ſimilis ſubſtantiæ, friabilis, & ſemina prorſus ſimilia nec diſſimili nucleo prædita : eius autem longitudo vnciæ octo cum ſemiſſe, craſſitudo vnciæ duodecim.

Alius deſc.

Sed alium eiuſmodi fructum, quadriennio aut quinquennio pòſt à iam dicto Gareto accipiebã, cuius longitudo vncię decem, craſſitudinis ambitus vnciæ nouem duntaxat, vt etiam in eadem arbore fructuum magnitudo ſæpe diſpar : hic pulpam omnium candidiſſimam habebat, ſemina aliis ſimilia pleraque (pulpa attritia & in pollinem comminuta) ad vmbilicum à fibris dependentia.

Fructus ſimilis.

Simulem præterea fructum apud amicum conſpiciebam è Gorgadibus anno à Chriſti natiuitate 1600. allatum, & à Luſitanis iſtic habitantibus, vt intelligebam, *Calabacera* appellatum, propter ſimilitudinẽ quã cũ cucurbita habet: ſed is minùs craſſus erat illo, quem propono, & graciliore mucrone præditus, non diſſimilis illi qui in ſcholio ad caput 2. lib. 2. Hiſtorię aromatum Garciæ ab orta pro *Guanabano* Scaligeri fortè poſitus : pediculi autem longitudo binos pedes Romanos æquabat.

Calabacera.

Fici folio arbor Theuet. Cibus hominum & ſimiarum.

An porrò affinis non eſt fructui eius arboris cuius Theuetus cap. 10 lib. Singularium Americæ meminit his verbis: Tres ſunt inſulæ ad Aethiopum promontorium, *Caput viride* vulgò appellãt, in quarum vna, arbor inuenitur folio noſtratis ſici (an rectè obſeruarit foli formam neſcio) fructu Cypriis cucurbitis haud abſimili, duorum ferè pedum longitudine, & craſſo. Nonnulli eo fructu veſcuntur vt Melonibus : continet verò ſemina fabæ magnitudine, leporinis rentibus ſimilia. His quidam ſimias alunt, alii monilia ex iis collo aptanda conficiunt : ſiccata enim & bene matura aſpectu pulcherrima ſunt. Cæterùm Abaco folia, qualia in plantis ſemine adquiſitis, ſibi nata, Bellus cum fructu ad me mittebat, in adpoſita tabella exprimenda curabam, ſingulatia, gemina, quina, & illa quidem contractiore formã, quàm natiua quæ accipiebam.

SAMACA.
CAP. XLIV.

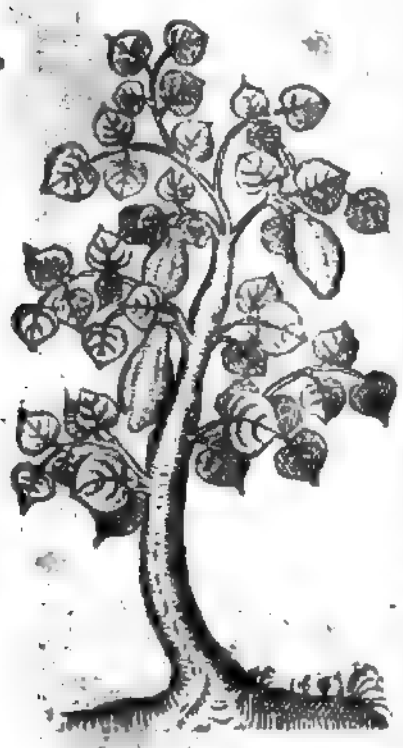

Deſcriptio

SAmacæ nomine arborẽ Indię depictã, & tabulis æneis exſculptam, in hiſt. Indiæ orientalis exhibent Bry fratres. Sed præter figuram & nomen nihil habent : nec nos quicquam aliud de eo nomine apud quẽquam obſeruauimus. Fructus, qui arbori adpictus, Guanabani figuram repræſentare videtur quãuis folia diſerepent : quam ob rem hanc eidem deſcriptionem tanteſper ſubiicere placuit, donec aliquid ſpecialius de eadem addiſcamus. Folia ſunt arboris Iudæ foliis ſimilia, quinque, ſex, ſeptem, plus, minúſque ramis hærent, ad quorum exortum flos ſingularis breuiſſimo pediculo hæret, quadrifolius. Succedit fructus inſtar Cucumeris, ſed ventrioſior. Alpinus habeticonem ſatis ſimilem plantæ nomine Baobab, de qua nos cap. de Guanabano egimus. Samacæ tamen folia rotundiora.

ARBOR CVCVRBITIFERA.
FICVS NIGRITARVM.
CAP. XLV.

Deſcriptio Folia.

IN inſula quadam inhabitata, prope *Caput viride* dictum, arbor quædam creſcit, folia habens noſtratis. Ficus ſimilia, fructum longum, bipedaneum, aut circiter, craſſum ad proportionem, vt ad magnas longáſque Cypri Cucurbitas accedere videatur. Quidam hunc eſitant, haud ſecus ac nos Melones noſtros. Intus ſemen eſt, rentí leporino figura ſimile, magnitudine fabæ : Theuetus de Francia Antarctica. Hiſt. Lugd. Ficus Nigritarum Theueto in Americæ ſingularitatibus, & Coſmographia : cui arbori ſimilis ferè, ſed foliis valdè diuerſa Ouiedi Higuero. Eadem cap. de Guanabano Ouiedi, hanc Guanabano Scaligeri ſimillimam dicit, foliis tamen diuerſam : eadémque & Clutius dicit, ante ipſam.

Fructus.

Semen.

Synonyma

Ficus Nigritarum. Higuero. Guanab. Scalig. ſimilis.

Quidam authore Theueto ſimias hoc fructu nutriunt : alii ex eo probè maturo ritéque ſiccato monilia collo appendenda conficiunt, præcipuæ elegantiæ.

Vſus.

HIGVERO OVIEDI.
CAP. XLVI.

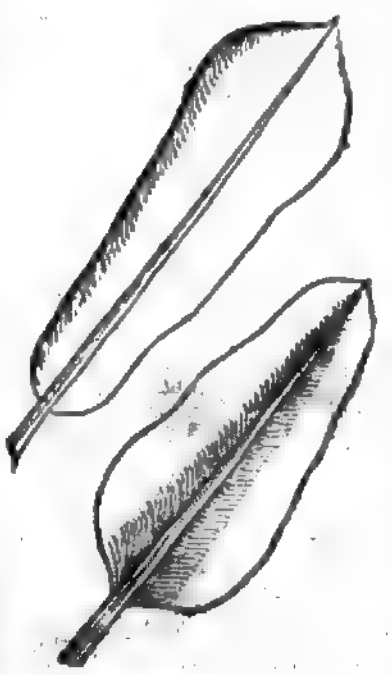

Deſcriptio

HIguero Ouiedo arbor eſt prægrãdis, veluti Morus nigra fructũ ferens Cucurbitę rotundæ, interdum verò oblongæ ſimilem. Ex eo pateras & alterius generis vaſa cõficiunt. Materie eſt robuſta, atque apta ſedibus, ſubſelliis, ephippiis aliiſque operibus fabricandis. Mali etenim Medicæ aut Punicæ

Fructus.

Vſus.

Materies.

materiam esse diceret : cortice facilè deliberatur. Folio est longo, angusto, per extremum latiore, à quo ad pediculum vsque paulatim angustius fit. Indi nonnunquam præ aliorum fructuum penuria hoc vescuntur, hoc est, eius carne, quæ cucurbitæ carni, cùm adhuc viret, similis est. Corticis color & forma cucurbitæ. Maximus eius fructus libram aquæ continere potest. Minimus verò pugnum non excedit magnitudine. Vulgaris est hęc arbor in Hispaniola, reliquisque insulis, & Indiæ Americanæ continente.

Folium. Fructus.

Locus.

Icon. In hac tabella exhibetur vnà Mamei arbor, de qua dicemus H.n.g.lib.seq.

CHIVEF THEVETI.

CAP. XLVII.

Descript. NIgritarum ficui similiorem, [vt scribit Hist. Lugd.] non tamen eandem, memorat Theuetus. Fructus a hic in Insula Zipangu prouenit, magno Meloni par, cui nomen *Chiuef*, quod Syriacè Ficum significat. Suauissimus est, cùm manditur Mannæ modo in ore liquescens. Semina intus continet, qualia in cucumere nostro reperiuntur, cortice cùm maturuit croceo, folio arboris eximiè viridi, exquisitè rotundo, aureo numino Gallico pari.

Sapor. Semina.

ANON OVIEDI.

CAP. XLVIII.

Descript. ANon Oviedi arbor est, cuius fructus magnam cum *Guanabano* similitudinem habet, cùm forma, tum carne & semine. Sed & ipsa Anonis arbor Guanabani arbori simillima est, cùm magnitudine tum forma & folio. Duabus verò in rebus differunt : primùm quòd huius fructus minor sit Guanabano, corticique color luteus, qui in Guanabano viridis est, deinde, quòd meo quidem iudicio grauior sit palato Anon, quàm Guanabanus, vtpote firmiore carne. Vtrumque magno in pretio habent Indici Americi, & diligenter in suis prædiis colunt: Ex Oviedo.

Vt differat à Guanabano.

Locus. Clusio Mangas plus similitudinis habet cum Anon Oviedi Iatama eiusdem.

CHOYNE AMERICANA.

CAP. XLIX.

Descrip. Fructus. ESt Americanis Morpionem regionem incolentibus arbor, ipsorum lingua *Choyne* dicta, fructum ferens magnitudine mediocris citrulli, formâ oui struthiocameli : folia Laurinis similia: Theuetus.

Folia.

Lerius eadem de hac arbore & fructu tradit, & addit fructum esse magnitudine capitis infantis, non edulem, cortice duro, quem perforant, & ex eo faciunt instrumentum, eis dictum Maraca, & pateras ad potandum, aliaque vascula.

Maraca.

Locus. Vsus. Clusius fructus huius apud Canibales à Theueto & aliis traditam historiam, non malè *Guanabano* quadrare videri tradit, præsertim si interiora, quæ à nemine [inquit] describantur, demas : idcircò num semina contineat Phaseolacea incertum ; ipsa arbor folio Lauri est : fructum excauatum Mayzo aliisve seminibus aut lapillis replent : *Maraca* & *Tamaraka* nuncupant. Arborem Hist. Lugd. *Choyne.*

Nomina

Frequens est in regione Americanorum, quam Morpionem vocant.

Fructus Choyne, authore Theueto, non est edulis, quantumuis aspectu elegans. Americani, præterquam quòd ex eo pocula conficiunt, ad præstigias mirificas vtuntur. Excauatum enim fructum repletum semine Milii, aut alius, bacillo affigunt in terram adacto, circumquaque plumis ornatum. Quo modo singulæ familiæ duos aut tres seruant, idque magna cum veneratione, ratu miseri idololatræ, vbi fructum hunc pulsauerint, *Toupan* [id est sui Dei : Sic à suis Paygi, seu diuinatoribus persuasi] colloquio sese frui, qui arcana reuelet. Potissimùm verò etiam in eodem errore versantur eorum dicti Propheæ. Vade & diuinitatem quandam fructui attribuerunt, nec quicquam quod in sensus incurrat, adorant, quàm tinnulum hoc instrumentum.

Præstigiæ Americanorum.

BRYSATHAER CHINÆ.

CAP. L.

Descript. AD Chinarum sinum marinæ arbores stupenda sunt vastitate : tantâ, inquam, vt in eis immensæ magnitudinis auibus stabulari liceat. Etenim tam grandes sunt, vt eis etiam grauiora animalia integra sustollantur, atque auferantur. Has arbores vocant incolæ Brusathaer. Fructus ferunt Augurijs non minores : author Scaliger : eadémque etiam scripsit M. Ant. Pigafetta, in itinerario suo, teste Hist. Lugd.

Fructus.

VHEBEHASOV THEVETI.

CAP. LI.

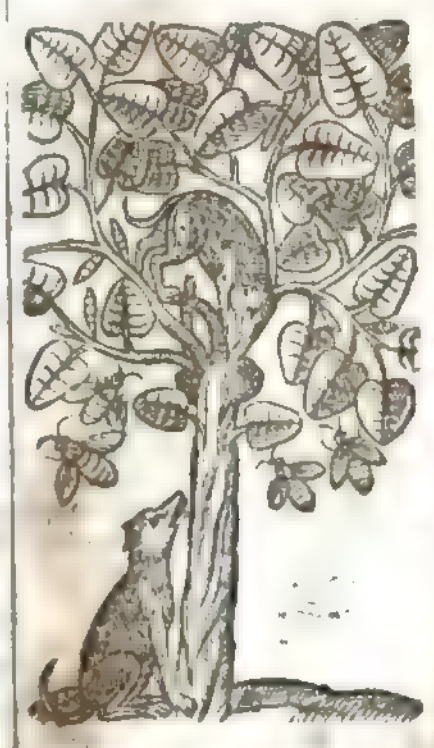

Descript. VHebehasou miræ altitudinis est arbor, cuius rami alii alios subeunt, folia habet Brassicæ : singulos ramos onerant fructus pedem longi, fert & eadem gummi rubrum.

Folia. Fructus. Gummi rubr.

Hist. Lugd. quoque Vhebehasou vocat, ex Theueto.

Synonymia Melliferæ arboris.

An Higuiero in nauigationum historijs Arbores circa Peru, quæ melle adeò referte, vt pertuso cortice aut trunco quinque aut sex exstillent mensuræ mellis limpidissimi & optimi? Dum in America esset Theuetus, sex milliaribus ab eo loco quo subsistebat, obseruatam sibi hanc arborem tradit, quam eminus artificio potiùs quàm natura arbitraretur quispiam effectam.

Locus.

Ad

Apes. Ad huius fructum (refert idem) quem ego quidem viridem vidi, innumeræ apes conuolant, ex eo alimentum petentes: receperát ſe in foramen eiuſdem arboris, vbi mellificio & ceræ incumbebant. Harum genera duo: aliæ noſtris magnitudine ſant pares, quæ non niſi ex ſuaueolentibus floribus victum quærunt, & mel quidem optimæ notæ conficiunt: Ceram verò non vſque adeò flauam ac noſtram. Aliud genus dimidio minus, quarum mel bonitate ſuperat: iam dictum, quod ſylueſtres illi *Hira* vocant. Ex diſſimili ab aliis victu utuntur, quæ meo quidem iudicio cauſa eſt, quòd ceram carbonis inſtar nigram faciũt, & quidem copioſè, præſertim ad flumen Vaſes & Plate: vbi animal quoddam inuenitur, *Heyrat* nomine, hoc eſt beſtia mellis, quod vndique has arbores quærit, vt mel quod apes dictę coficiunt depopuletur. Eſt autem coloris ferruginei, magnitudine Aeluri, & quod vnguibus mel norit extrahere, ita quidem ne ipſum apes, nec ipſe has contingat.

Mel.

Cera ap. not.

Hira.

Heyrat animal.

Mellis vſus. Magno illicin pretio eſt hoc mel, vt quod ſoleant ſylueſtres ægrotantibus exhibere, miſtum farinę recenti, quam è radicibus conſueuerunt facere. Ceræ verò apud illos nullus alius eſt vſus, niſi ad conglutinandas pennas, quibus capita coronãt: aut ad obſtruendas arundines magnas, quibus plumas ſuas inſerunt, qui maximus eſt Sylueſtrium illorum theſaurus. Fructus verò *Vbebebaſca*, quantumuis ab apibus frequentetur, non tamen eſt edulis propterea quòd non facilè matureſcat, ſed apibus ſolis, quantùm quidem ego animaduertere potui, in alimentum cedit.

ARBOR FOLIO LAVRI, FRVCTV CVCVRBITÆ EX GVINEA.

CAP. LII.

Deſcriptio

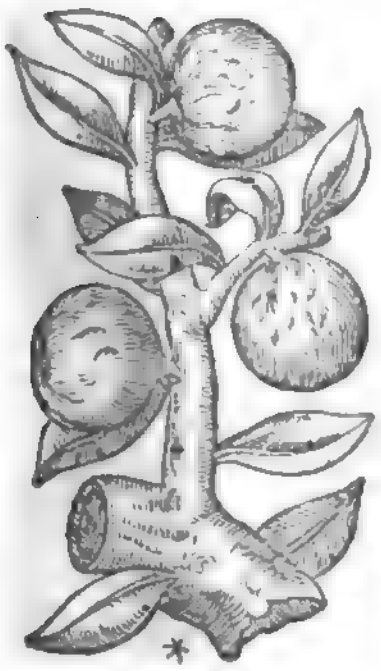

ARborem (inquit Cluſ. Exot.) cuius iconem damus ab honeſtiſſimo viro Petro Gareto acceptam cum eiuſdem fructu anno 1602. Inglandis arboris celſitudinẽ æquare nec diſſimili cortice tectam eſſe ferebant, Folia Laurinis habere ſimilia, ad quorum exortum fructus in ramis naſceretur, initiò quidem viridis, deinde vbi maturitatem adeptus, eius coloris quem in eius hiſtoria dicam. Erat porrò fructus Magni mali inſtar, & orbicularis penè formæ: nam ducta à pediculo per longitudinem fructus mẽſurà ad alteram partẽ pediculo proximam, decem vnciarum fuiſſe reperta eſt, quam ea quæ fructum tranſuerſim per medium ambibat, vix ſuperabat: leuis erat pro ſua magnitudine, & craſſo latiſque firmo cortice præditus, foris læui & ſplendente, ex flauo ſpadicei coloris, interdum etiam nigris maculis conſperſo, interna autem parte fuliginoſi, & nihil continens præter nigrum quemdam pollinem. Certè quum illum initiò conſpiciebam (mittebatur enim primum ſolus nulla addita icone) Cucurbitæ genus quoddam peregrinum eſſe cenſebam, præſertim ob corticem Cucurbitę cortici non valde diſſimilem, tum etiam propter leuitatem: ſed conſpecta icone ſuis coloribus expreſſa, in qua arboris ramus, cum fructu & foliis, opinionem mutare non pigunt. Hæc ſunt quæ de ita arbore & eius fructu intelligere potui poſt longam diſquiſitionem: quæ beneuolum lectorem boni conſultorum arbitror.

Folia.

Fructus.

Cucurbitæ & ſimilis fructus.

LAGENVLAE AMERICAE.

CAP. LIII.

Deſcriptio CVius arboris eſſet hic fructus Exoticus, quoue nomine diceretur Cluſium latet. Erat autem orbicularis penè formæ, binas vncias longus, tantũdem ſe: è craſſus, duro, læui, ſpadicei coloris cortice prędituſ: an nucleum aut ſemina continuerit ignorat, ſin autem habuerit, exempta fuiſſe oportet: Qua binos accipiebat à Iacobo Gareto extima parte funiculo traiectos & quodammodo connexos, foraminibus per quæ funiculus, qui eos connectebat, traiectus erat, nigrà cerà obturatis, & infima ſimiliter parte, quà videlicet pulpis quidam exalbidꝰ ad cineraceum tẽdens (quo pleni erant) iniectus fuerat: falſus eius ſapor & lingua vellicans, quo veriſimile eſt incolas vſos ad ſua edulia condienda, ptopterea ſecum circumtuliſſe, Garetus ſignificabat, è mari Auſtrali, quod pacificum appellant Hiſpani vulgò *Mar del ſur*, allatos eſſe. Et ipſe aliquot annis antè, cùm adhuc Cluſ. Viennæ viueret, ſimilem miſerat, ſed ſingularem, & longè maiorem, eumque inanem, ſumma parte apertum & funiculo traiectum. Sibi porrò perſuadet, has lanegulas iis cucurbitulis, eſſe perſimiles, quarum Americus Veſpuſius Nauigatione ſecunda meminit agens de moribus eius gentis ad quam appulerat. Ait enim ſingulos virus ex collo pẽdentes puſillas ſiccataſque binas cucurbitas geſtaſſe vnam plenã herbà quam mandebant, alteram farinà quadam candicante gypſo cõminuto ſimili, è bacillo quodam in ore madefacto, atque in cucurbitam farina plenam immiſſo, farinam exemiſſe, quà herbam quam manducabant aſpergebant, ſubinde id reperentes: illudque facere exiſtimaſſe, vt ſitim ſedarent, quia aquâ recenti quam bibere poſſent, penitùs erant diſtituti.

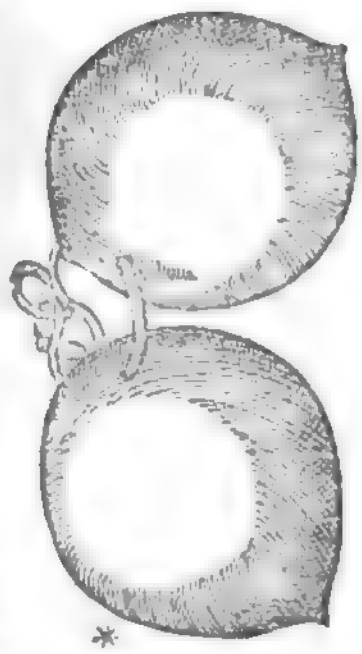

Sapor.

Cucurbitula Americi Veſpuſii.

FRVCTVS INDICVS PYRIFORMIS GRANIS INTVS NIGRIS, Cucurbitani generis.

CAP. LIV.

Descript.

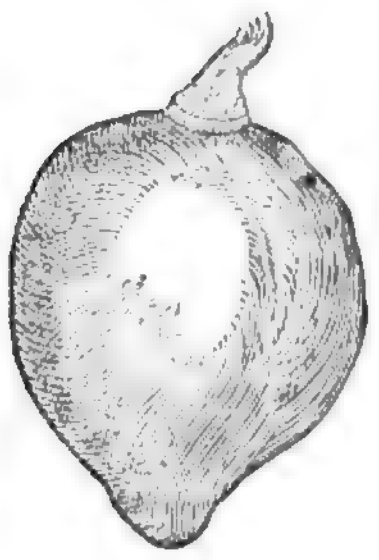

REdimebat [inquit Clusius Exot.] Franciscus Peninius, ciuis & Pharmacopæus Amstelredamẽsis, fructum quendam exoticum anno reparatæ salutis humanæ 1601. ex India, vt aiebant, relatum, cuius nec nomẽ nec in quo arboris genere natus esset, intelligere potuerat: quia tamen eius formæ erat, qualem antè vidisse non memineram, pro ea quæ mihi cum illo est vetere amicitia, commodatò impetrabam, vt breuem illius historiam concinnare possem, quam in Exoticorum libros inferrem, & eius iconem, in tabella exprimi curarem. Erat hic fructus penè quinque vnciarum longitudinis à pediculo ad summum mucronem, ambitus qua parte crassior fructus nouem vncias cum semisse explebat, à pediculo satis crasso sensim tumescens, deinde à medio corpore paulatim in obtusum mucronem desineus [vt ex icone facilius obseruari potest] fusco duroque cortice constans, & nucleum aut pulpam, cum seminibus in globum congestam continens, strepitum enim agitatus edebat: qualis autem inesset nucleus aut pulpa, ignorabam cùm hæc scriberem, quandoquidem illum aperire verebar, quòd meus non esset, propterea integrum illi restituebam. Post aliquot tamen dies fructum ad me remittebat in binas partes transuersim sectum, vt internam partem etiam describere possem, quam valdè leuem & exigui esse ponderis comperiebam, cineraceique ex fusco coloris, continentem pulpam spongiosam, nigram, mollem, acidusculi saporis, in globum compactam, in qua latebant aliquot grana, nigra, penè orbiculata, compressa tamen, & magis lata quàm longa, in binas partes sectilia, quem admodum Cucurbitarum & similium semina, sic vt Cucurbitaceæ generis alicuius plantæ fructum esse mihi persuadeam.

Fructus.

Cortex. Pulpa.

Grana.

Cucurbitæ genus.

GVANABANVS OVIEDI, FRVCTV SQVAMMATO.

CAP. LV.

Descriptio *Folia. Fructus.*

GVanabanus Ouiedi procera arbor est, & formosa, folio ferè Mali Medicæ, quam Limoniam vocant, virente: fructu pulcherrimo, mediocris Meloni magnitudine, qui tamen interdum in capitis pueri magnitudinem excrescat. Cortex huic fructui viridis, & qui certis quibusdam squamis distinctus videatur, vt strobilus, læuioribus tamen, neque ita tumentibus, quandoquidem totus cortex tenuis sit, neque crassior, quàm in Piris. Caro candidissima saporisque delicatissimi, quæ facilè pinguedinis lactis instar in ore resoluitur. Per eius carnem sparsa sunt semina magna.

Caro.

Semina. vires & vsus.

Frigidus est hic fructus, & per æstus vtilis. Nam tametsi quis integrum Guanabanum deuoret, nullum inde sentiet nocumentum. Infirma est ligni materies.

Clusius air, cum Dorionibus planè conuenire Guanabanum Ouiedi, quem per vniuersam ferè Americam, siue Nouum Orbem nasci tradunt. Diuersus est ab eo cuius Scaliger meminit, de quo paulò antè.

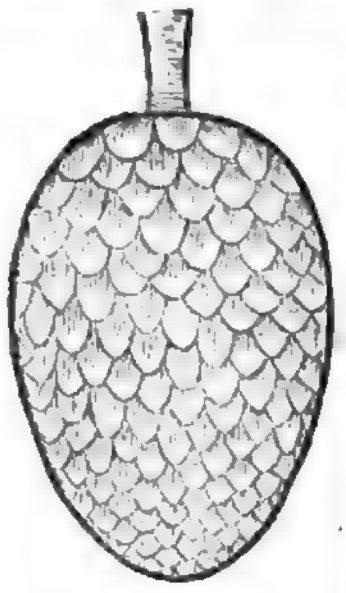

Locus.

Synonyma.

Generalis Histor. Indic. author tradit Guanabani fructus corticem viridem & tenuem esse, vt Piri, superficiéq; squamulis distincta.

Hic Guanabanus, inquit Hist. Lugd. planè conuenire videtur cum Ouiedi Guanabano & vterque diuersus esse à Scaligeri.

M. Fumée, Guanabanos. & Guanabano, pulchra arbor, fructus crassus vt humanum caput, cutis squammata &c. Guanabanus Ouiedi Clusio.

Guanabanus Benzoni.

An Benzonis Guanabanus arbor modica & gracilis fructum ferens cordis effigie, corio viridi & fabtil, squammarum in morem vestitum, introrsus candidum.

Varietas.

Extant etiam paulò diuersæ ab his formæ orbiculares eius arboris fructus, cruce coloris & prioribus illis longè meliores, omnes verò intus acinos exiles spadicei coloris gerunt. Videntur quidem nobis hæc, præsertim prioris varietatis descriptio, huic Guanabano Ouiedi satis bene conuenire.

DVRIONES ACOSTÆ CAP. LIV.

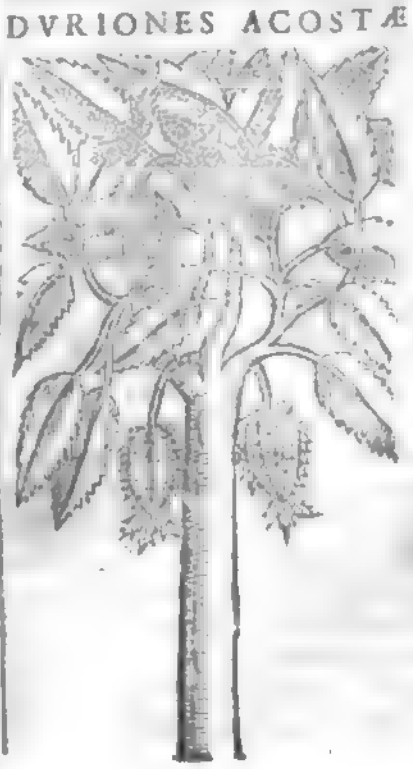

Descriptio

INter celebertimos, [inquit Garcias] Indiæ fructus recensentur à plerisque Dorione in Malaca vocitatus fructus Melopeponis magnitudine, denso cortice rostratisque tuberculis pluribus obductus, velut is quem *Iacca Goa* vocant, [de quo suo loco] fons virescens, intus verò concameratus: seminaq; exigui oui gallinacei

Iacca fructus.

Semina.

Digitized by Google

Alia Durion Bry fratrum.

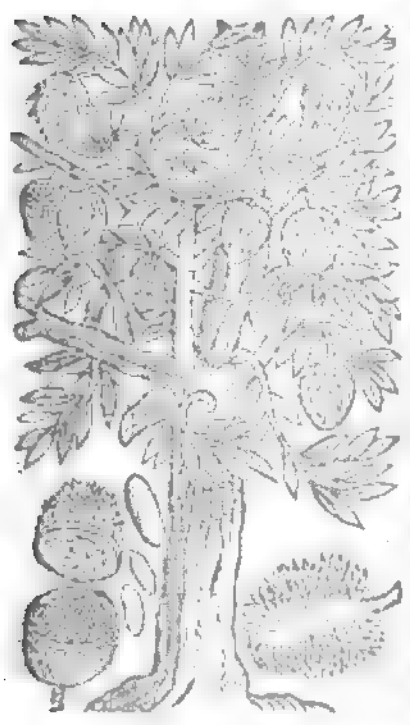

Varietas. Officula

Folia.

linacei magnitudine in ſingulis cameris continens, coloris & ſaporis eius condimenti, quod ex Amygdalis contuſis, lacte, farina, aqua roſacea, & ſaccharo fit, *Manger blanc* vocant Galli, non tamen ita mollescentia aut glutinoſa; in nonnullis verò non candida ſunt, ſed pallidi coloris. Officulum hæc in ſe continent, Mali Perſici officulis perſimile, ſed rotundum. Folia huius arboris medium palmum oblonga, acuta, ſalſo guſtu, colore viridi dilutiore parte auerſa, interna verò parte admodum virescentia. Flos è candido flauescens. Arborem iuglandis modo prægrandem eſſe aiunt, foliis Laurinis.

Temperamentum. & Vires Caparum odor.

Calidus, inquit Acoſta, & humidus eſt hic fructus, & qui edere volunt, pede leuiter comprimere & frangere ſolent, propter ſpinas quibus obſitus eſt. Qui nunquam hos fructus ederunt cùm primùm illos olfaciunt, videntur putridas Cæpas odorari: ſed poſtquàm degustarunt, præreliquis cibis benè olère & ſapere cenſent. Eſt verò in tanta exiſtimatione apud eos, qui gulæ dediti ſunt, hic fructus, vt putent neminem eo poſſe ſaturari, propterea varia dant illi epitheta. Tanta tamen eſt huius fructus in Malaca abundantia, vt ſinguli nō pluris quàm quatuor maraucdis veneāt præſertim menſibus Iunio, Iulio & Auguſto: nam reliquis pretium intenditur pro hominum arbitrio. Admiratione porrò digna eſt Betele cū hoc fructu antipathia, quæ profectò tanta eſt, vt ſi quis in nauem Durionibus plenam, ædéſve aut concamerationem, vbi obſeruentur, aliquot Betele folia reponat, corrumpantur & putrescant omnes. Et ſi cui ex Durionum immodico eſu ventriculus inflammatur & grauatur, folio Betele ſupra ventriculum impoſito, ſubitò mitigatur inflammatio, tumórque tollitur. Et, ſi à Durionum eſu ingerantur aliquot Betele folia, nullam noxam ſentiet, quantumuis multos ederit. Inde fit, tùm etiam ob eius guſtum ſuauem, vt vulgò dicatur, neminem eorum eſu poſſe ſatiari.

Pretium.

Antipathia cum Betele

Durionum noxa & remedium.

Duriones.

Euſdem fructus & Linſchottanus meminit, Duriacon vocitans, in Iaua creſcere, magnis arboribus, quales apud nos Pomi arbores. Guſtu quidem ſuauiſſimo, ſed inaſſuetis primùm aduerſo, ob odoris cepacei, aduſti aut putridi vehementiam. Extimam faciem Caſtaneæ cortici aſſimilat, ſed aculeis hunc eſſe paulò maioribus & quadrangulis, Alueos communiter intus habere tres, parietibus intergerinis diſſeptos, in quorum ſingulo tria grana cepaceæ facie, & horum vnumquodque rurſus alios tres nucleos contineat. Haberi inter meliores, ſalubriores, ſuauioréſque totius Indiæ, ſed non diu durare. Reperiri etiam copiosè in Baly & Malacca.

Locus. Nomina & Synonyma.

Vocantur Duriones in Malaca, Garciæ: cum quibus Cluſait, Guanabanum Ouiedi planè conuenire. At ex vtriuſque hiſtoria facilè patet rectè intuenti, res eſſe diuerſas. Caſt. Dur. *Iaca maggiore*, vt vult C. Bauh. Durio Cōſtæ: In Malayo (quæ eſt prouincia vbi gignitur) Duriaon: ipſius flos *Buaa*: ipſa arbor *Buaa. Durianes* Linſchottano. Hiſt. Lugd. *Durionas* Acoſtæ, & fortè Darian Scaligeri eidem, An Scal. Durian? Meloni & Corcopali ſimilis, Taprobanæ fructus, qui Durian dicitur. An *Dorioans* Bry fratrum in Icon. Ind. Orient. qui addunt hos fructus totius orbis exiſtimari optimos, & in ſola Malacca reperiri.

Durianes.

ERINACEVS FRVCTVS INDICVS

CAP. LVII.

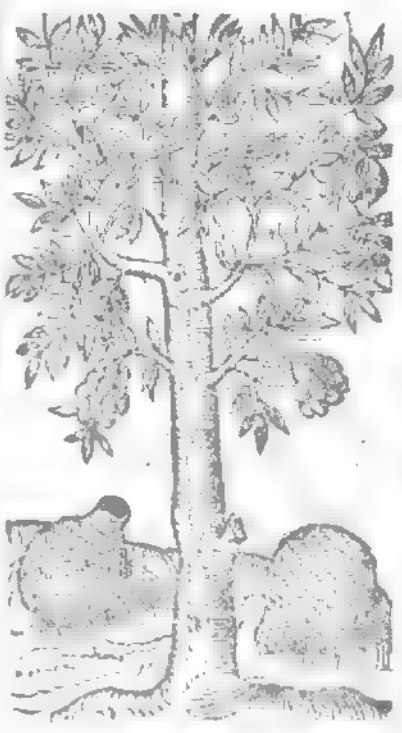

Echinus Porcinus. Vſus.

FRructus quidam naſcitur in Inſula Baly, magna, copia, magnitudine Pomi noſtratis, vel potiùs Piri, ſiquidem inferne rotundus ſuperne turbinatus, cortice munitus aſpero & echinato, vnde ab Hollandis Schweinigel, id eſt, Echinus porcinus vel ſuillus vocatur. Conditus hic fructus ſalis eſt, ſapidus, & nauigationum Indicarum commodum ſubſidium. Diu durat. Creſcit in celſis arboribus, racemum cohærens, vti baccæ in racemis vitium. Ex hiſtoriis Indicis.

Deſcript.

IACA INDICA.

CAP. LVIII.

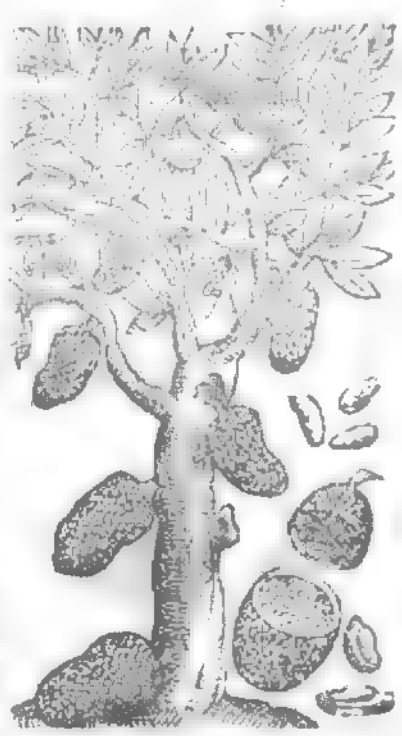

IAca arbor eſt in India prægrandis, fructū in ſummo caudice non in ramis ferens, prægrandem, magni Melonis effigie interdum maiorem, virentem foris, intus verò flaueſcentem, multis ſpinulis inſtar erinacei, ſed mollibus, obſeptum. Continet autem hic fructus in ſe magnas quaſdam nuces, duro putamine tectas. Cortex fructus guſtu Melonis, ſed difficillimę concoctionis, nempe qui plerumque ſoleat, ita vt aſſumitur, excer-

Deſcriptio Fructus.

ni. Nuces verò intus natæ torrentur aut elixantur, abiectóque putamine [qui nullius est vsus] Castanearum modo, quibus sunt persimiles eduntur. Nascitur duntaxat in maritimis. *Garcias.*

Locus. Alia descriptio.

Acosta verò paulò aliter sic: Vasta est arbor, foliis palmaris amplitudinis prædita, dilutè virentibus, nervo crasso & duro per longitudinem excurrente. Malum fert non è germinibus, aut foliorum sede, quemadmodum aliæ arbores, sed ex ipso trunco maioribúsq; ramis nascens, longum, crassum, obscuriùs virens, crasso duróque cortice tectum, omni ex parte cuspidibus septo, quæ in spinam brevem, viridem, nigróque aculeo præditam desinunt, admodum similem Durionis spinæ, sed minimè acutam aut pungentem, tametsi minitari videatur. Horum fructuum minimus est maximæ cucurbitæ amplitudine atque etiam maior, præsertim in Malabar, vbi præstantiores nascuntur. Nam qui in Goa proueniunt, minores & peiores sunt, atque magis insipidi. Cùm maturus est hic fructus, bonum odorem spirat. Eiúsque duas differentias constituunt. Vnum *Barca* appellatum, & præstantiorem: alterum *Papa* aut *Giraſal* dictum, minúsque bonum: deprehenditur postremus ex mollitie: quoniam si manu apprehendas, digitis cedit. Præstantissimi verò fructus pretium quadraginta marauedis non excedit, hoc est, paulò plùs regali Castellano. Per longitudinem secti hi fructus, intus candidi, & densa carne præditi apparent, ac veluti in capsulas aut receptacula diuisi, plena Castaneis longioribus & crassioribus quàm sint Dactyli siue Palmulæ, cinerea tunica tectis, & intus albis Castanearum vulgarium modo, gustu terrestri & aspero, si virides edantur, multósque flatus generantibus. At si vti Hispanicæ Castaneæ, assentur, gustu sapido & Venerem excitantibus, ob quam solam rem plebs frequentiùs vti solet. Sunt autem singulæ hæ Castaneæ pulpa flauescente, & aliquantulùm lenta inuolutæ, & pulpam Durionis nonnihil referente, tametsi ab eo differat. Grati saporis est, præsertim quæ in *Loca Barca* cognominata continentur, optimi Melonis pulpæ admodum similis.

Cucurb. magnitud. *Locus.* *Differentiæ. Barca. Papa Giraſal. Pretium.* *Castaneæ. Sapor.* *Vim. Ad Venerē.* *Durionis pulpa.*

Descriptio Linschot.

Describitur etiam paulò aliter à Linschottano apud figuras æneas, his verbis: Iacæ mirabilis naturæ ex trunco altissimæ arboris nascuntur fructus ad littus maris: Vbi arbor in folia & ramos se fundit, nulli sunt fructus. Magnitudine autem & forma Melopeponis ferè sunt, ad *Ananas* accedunt, colore tamen subuiridi. Tunicis autem distinctus est interior nucleus, colore inter albedinem & flauedinem, sapore mellis. Tales ferè tunicæ centum numero in vno pomo reperiuntur. Est autem duplex genus: optimum vocatur *Giraſal*, illud quod est simplicius est *Chambaſal*. Arboribus & fructibus eadem forma est, sed ex gustus suauitate discernuntur. *Hæc ille.* Vtramque figuram ponimus vt non parùm variantes: iudicent qui arborem ipsam cominus inspexerunt.

Melopeponis forma. Ananasformales. *Giraſal. Chambaſal.*

Scaliger videtur de eadem planta & fructu scribere, his verbis: Spinosa est arbor in Malabar, cuius folium non pingunt. Ipsa *Cachi*, eius fructus *Ciccaria* dicitur, longitudine pedali, humanæ coxæ crassitudine. Pondus fidem superat. Cortici color primùm viridis: matureſcens in luteo fuſcelcit: corpus firmiusculum, compressioni tamen ita cedit, vt frangatur. Temporis quoque suapte natura impatiens. Haud enim ita multò pòst, quàm detractus sit, fit rugosum. Totius forma, vt Pineæ nucis. Intus enim Camerulę membranis distinguuntur, vt in Punica. Pulpæ odor suauissimus. Sapor mistus ex Melone Moschato, Persico, Arancio dulci, & melle. Intus poma ducenaquinquaginta ad trecentena vsque, Ficorum tum specie, tum dulcedine, sine cortice, vt aiunt. Membranulis tamen distingui necesse est, quibus segregentur: vt ouorum vitella: In his pomis fruticulus est alius, figura castaneæ. Qui ad eundem, quo castanea, modum inter coquendum crepitat: esculentúsque est. Etiam bobus in pastum datur. Exit è trunco fructus, sicut & *Iumeiz*, id est, Sycomoro, inter spinas, & frondes. Interdum, quod magis mirum est, è radice, subtus terra, vnde prodit. Hic longè præstantior, regibus dono datur. Legitur mense Decembri.

Cachi Scaliger. Ciccaria. *Pinea nucis forma.* *Sapor. Pomorum.* *Castaneæ.* *Sycomori modo.* *Tempus.*

In Calecut, inquit Ludouicus Romanus, reperiuntur nonnulli fructus quos cultores *Iacetos* appellant. Idem vult eundem fructum idem esse cum *Iaca*, atque eo nullum præstantiorem dignioremque scribit, eiúsque descriptionem fusè tradit.

Vocatur hic fructus in Malauar *Iaca*: in Canara & Guzarate *Panaz*: intus nuces velut castaneæ: Garcias. *Iacera* Lud. Romani, eadémque *Iaca* Clusio. *Iaca* Malabarensibus. Guzatatensibus *Panax*, Canarinis, *Panasu*. Arabibus, *Panax*, & *Iaca*. Persis *Funax*: Eius duæ species, vna dicta *Barca*, altera *Papa* vel *Giraſal*, Acosta *Iaca minor*, in Canara *Panax*, Durant.

Syno. *Panax.* *Panaſii. Funax.*

An Scal. arbor *Cachi*, fructus *Ciccara*. Historia sanè Lugd. huius sententiæ est, & addit, eadem prorsus scripsisse Lud. Bonon. in Itiner. suo, quæ Scaliger. ac nasci in Calicuto.

Eadem Nic. Coſtin. in Itine. nisi quod non fructus ait bubus pro cibo præbèri, sed eorum cortices. Præterea arborem grandi Fico similem esse, foliis diuisis Palmæ modo, ligno buxeo, ad multa vtili. Eadem Hist. Lugd. & alibi de hac arbore tractat, sub titulo, *Iaca* Acostæ, vtique hanc diuersam putans, à Cachi Scaligeri.

Materies arboris. Hist. Lugd. aut.

Iam suprà dictum, qua ratione Castaneæ intus latitantes, grauiter comedentes excitent ad Venerem. Scribit tamen Costa, nullum vsum medicum præbere: duræ esse concoctionis, & admodum grauare ventriculum: atque vt illarum Indiæ Prouinciarum Mediti dicunt, si in ventriculo corrumpatur, noxios & venenosos humores generare: quique frequentiùs hoc fructu vescantur, facilè in pestilentem illum morbum, atque funestum *Morxi* incolis vocatum incidere.

Tachi. Vires & vsus. *Noxa.* *Morxi morbus.*

IAMBOS. CAP. LIX.

Iambos Acosta.

Magna, vt scribit Garcias, apud Indos in æstimatione est is fructus, cuius nunc mentionem facturi sumus, primùm è Malaca [vbi plurimus nascitur] paucos ante annos illuc translatus. Est autem is fructus oui anserini magnitudine, aut paulò maior, colore ex candido purpurascente, pulcherrimo odore roſaceo. Vel,

Descriptio. *Fructus.*

Vel, vt verùs dicam, similis est hic fructus magnis Gallis recentib. [quas *poma* de Cuquo nuncupamus] eùm in odore, tum in colore: gustu suauissimo, sed humido. Nisi verò (annotat Cluf.) Garcias gallas istas maiores, quæ in Robore passim per Hispaniã & Lusitaniam, nascuntur, intelligat per *Bugalhas* grandes quid sibi velit, ignorare me fateor. Cæterùm eas exigua pila palmaria maiores nunquam vidi, colore pulcherrimo rubicantes, dum recentes sunt, & odoratas. Vel fortè prægrandes illas Iuglandes vult, quæ vulgaribus duplo maiores sunt: quemadmodum vulgares suo operimento nudatas Bugalho appellare videtur.

Bugalha.

Descriptio arbor.

Porrò ipsa *Iambos* Arbuscula, ex eodem Garciâ, in Pruni magnitudinem assurgit, folia ferens magnam similitudinem habentia cum cuspide ferrea maioris alicuius lanceæ, viridia, aspectu pulcherrima. Flos ruber, odoratissimus, gustu acido. Fumis nititur radicibus hæc arbor, quoniam admodum fertilis est. Post quartum enim annum fructifera, nec semel duntaxat fert in anno vt plerœque omnes ferè arbores, sed pluries singulis annis nouos edit fructus.

Flos.

Radix.

Tempus.

Alba defc. Malisl aurea magnitudo.

Arbor, inquit Acosta, quæ Iambos fructum præbet, vasta est, maximam Malum auream quæ in Hispaniis nascitur æquans, multis ramis in latum exparsis multàmque vmbram præbentibus brachiata, aspectuque pulcherrima: caudex maioréſque rami cinereo cortice integuntur: folia pulcherrima sunt, læuia, palmum aut ampliùs longa, crassiora verò per longitudinem, multos autem obliquis venis in latera excurrentibus, parte supernà saturatiùs, infernà dilutiùs virentia: flores ex rubro purpurascentes, viuidi admodum coloris, multis staminibus in medio prediti, aspectu pulcherrimi, gustu caprœolorum vitis simili. Fructus magnitudine est Piri, quod à Rege cognomen accepit, eiúsque duo sunt genera: vnus enim adeò obscurè rubet, vt niger videatur, magnáque ex parte osficulo caret, & sui bonitate præstat: alter ex candido rubescit, & osficulum continet album, durum, non admodum rotundum, osficuli quod in Persico malo est, magnitudine, læue, & candida hirsutaque membrana tectum: qui licèt superiori bonitate cedat, dignus tamen est hominum etiam delicatissimorum palato: vtriusque odor suauissimam tosam, refert, frigidus & humidus est, & admodum tener, cortice adeò tenui & molli tectus, vt cultello auferri non queat. Altè suas radices terræ infigit hæc arbor, & post quartum annum fit fructifera. Fructum sæpiùs eodem anno perficit, & nonnunquam sine flore & fructu conspicitur, cùm iidem rami floribus, fructu viridi & maturo semper ferè

Folia.

Fructus Piri.

Differentia

Osficulum Persici.

onusti sint, decidentibúsque quotidie floribus [sic vt solum rubro colore tinctum quandoque videatur] noui subnascantur, fructusque alii primùm enascantur, alii matureſcant, alii iam maturi colligantur, succosa arbore maturi facilè decidunt, comprehensi verò rami ad fructus colligendos facillimè ab arbore reuelluntur.

Osficulum Cyparissi.

Linschottamus ad figuram ære exsculptam annotat Iambos osficulum habere, vt fructus Cypariſſi: sed quid sibi velit fatemur nos ignorare. Cypariſſi fructus nullum habet osficulum, nisi fortè ipsam intelligat nucem: præterea quia eius figura non parum differt ab Acostę, vtramque proponimus.

Synonyma

Iambos. Iambeli. Tupha Tuphae. Alma. Iambeira. Ysus

Iambos in Malaca dicitur etiamque Hispanis, Garciæ. Iambos fructum Malabares & Canarini *Iamboli* vocant. Lusitani illic habitantes *Iambos*: Arabes *Tupha*: Indi Persę *Tuphae*: Turci *Alma*: Lusitani arborem *Iambeira*, Acosta. Hist. Lugd. quoque & Linschott. *Iambos* vocant.

Fructus ante reliquos cibos initio mensæ edi solent, atque interdiu. Condiuntur etiam tum fructus tum flores, atque ita asseruantur.

CARAMBOLAS ACOSTAE. CAP. LX.

Descriptio fructus.

CArambolas, autore Garcia, fructus est in Goa magnitudine minoris curi gallinacei, in quatuor vt videtur, partes distinctus, flauescens.

Descriptio arbor. Castanea magn.

Plenius describit Acosta. Arbor Cotoneæ magnitudine folius Mali, paulò longioribus, coloris viridis laturationis, & gustus amaricâtis, floribus paruis quinque foliolis constantibus, ex albo rubescentibus, nullo quidem odore gratis, sed aspectu elegantibus, & gustu oxalidis acetoso. Ipse verò fructus maiusculi oui gallinacei magnitudinem æquat oblongus, flauescens, atque veluti in quatuor partes diuisus, sulcis illis paulò altiùs impressis, magnam gratiam addentibus. In meditullio continet semina tenera saporis aciditate palato grata.

Malifolia.

Flores.

Fructus.

Synonyma

Carambolae. Camarix. Balimba. Carambola Chamaroth. Balimba. Vires.

In Malaua *Carambolas* vocatur, in Canara & Decan *Camarix*: in Malaio *Balimba*. Garcias.

Acostæ verò *Carambole* Lusitanis: Decaminis & Canarinis *Camarix*: Persianis, *Chamaroth*: in Malayo, *Balimba*: Caramboles Acostæ H. Lugdunensi.

Febres. Ad Vlcera.

Nullus eius in medicina vsus, præterquamquòd in febribus quotidianis exhibetur, & ex eius succo, cum aliis idoneis, fiunt Collyria ad oculorum lippitudines vtilia: pleríſque benè sapit hic fructus, præsertim qui vinosus est saccharo conditur, gratissimúsque est Palato. Eò verò vtor syrupi acetosi loco. Garcias: Costa verò scribit multi usus esse in medicina & cibis: namque maturum exhibere in bilosis febribus & saccharo

Febres biliosa. conditum syrupi acetosi loco præbere: Canarinos eius succo cum aliis medicamentis ibidem nascentibus, collyria parare, ad oculorum nubeculas tollendas: Obstetricem (quæ illis *Daya* dicitur) vidit fructu sicco & in puluerem contrito, & folijs *Betele* vtentem, ad secundinas à partu expellendas, fœtúmque mortuum educendum. Eius etiam mutia conditi frequentem esse vsum, cùm gratissimi sit saporis & appetentiam excitet.

Ad secundinas & fœtum mortuum Cibus.

AMBARE INDICA.

CAP. LXI.

Descriptio

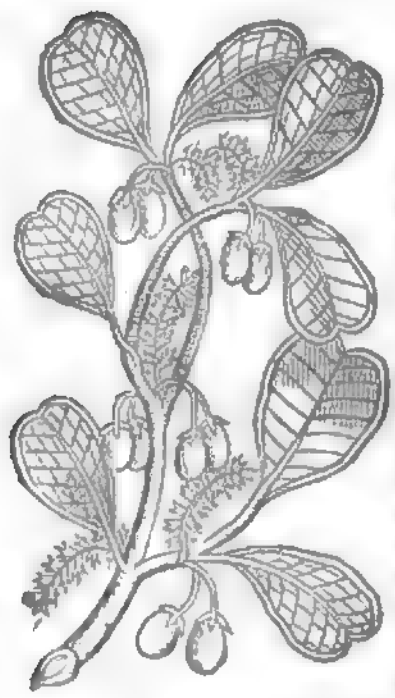

AMbare Indis dicta, crassa magnáque est arbor, folia habet Iuglandis folijs magnitudine respondentia, sed non eius formę, dilutiùs virentia & multis venis elaborata, quæ illis magnã gratiam addũt. Flores exiguos candidos, Fructus nucis Iuglandis magnitudine, dilutiùs virentes, & cortice quàm illa leuiore: odoris grauis & gustus acerbi, dum adhuc virent: coloris verò flaui in maturo, gratioris odoris & gustus grata aciditate commendabilis, medullam continentes cartilaginosam & duram, è duris nervis obliquè intertextis constantem: *Hæc Acosta.* Brevius Garcias: Fructus in India nucis magnitudine, maturus odoratus, fulvus: immaturus cartilagineo quodam integitur cortice virescente.

Folia.

Flores.

Synonyma *Ambare. Amba. Clus. mss. Ambares. Ambereth. Harb. Ambre.*

Ambare Indis, Garciæ. Clusius annotat Lud. Romanum hunc fructum *Amba* nominare, & caudicem *Mangas.* At Acosta distinguit Ambam ab Ambare, ideo nos Ludouici Romani Ambam non huc reducimus, sed ad mangam siue Ambam de qua sequenti libro. Acostæ, *Ambare* arbor Canarinis: & fructus *Ambares*, Persis *Ambereth*: Turcis *Harb.* Lusitanis *Ambares.* Cast. dur. In Canaria *Ambre*, & fructus *Ambares.* Indis *Ambare*, H. Lugdunens. *Ambare* Acostæ.

Vires & vsus.

Propter fructus gratam aciditatem cum Omphacii seu agrestæ modo cibis admiscent: maturum ex sale & aceto edunt: excitat enim edendi appetitum Indi aduersus biliosos humores utilem esse perhibent, Sale & aceto conditus diu conseruari potest.

CACHOS.

CAP. LXII.

Descriptio *Mali insani fructus.*

CAchos nascitur arbusti modo: insigni viroreprædita est, folio rotundo & tenui: fructum fert Malo insano similem, altera parte sessilem, altera turbinatum, cinerei coloris gratæ saporis, & acrimoniæ expertis, minutum admodum semen continens. Inuenitur duntaxat in Peruuianis montibus: Monardes: qui sibi huius plantæ semen apud Indos Cachos vocatæ missum testatur.

Locus.

H. Lugd. *Cachos*: Magnæ est apud Indos æstimationis, ob insignes eius facultates. Nam vrinas ciet, calculum è renibus pellit, quodque præstantius est, illius vsu calculum in vesica comminui ferunt, si mollis adhuc sit, vllisque medicamentis comminui queat, eiusque rei tàm multa proferunt exempla, vt admirationem pariant. Nam *ea est mea opinio* (inquit Monardes) *vesicæ calculum haudquaquam expelli posse, solámque exemptionem illius remedium esse, nullum autem medicamentum adeò efficax esse, vt eum confringere valeat.* Aiunt tamen illius semen tritum, ex aqua aliqua ad eam rem vtili sumptum, calculum in lutum dissoluere, quod excretum denuò concrescat, & in lapideam duritiem conuertatur. Adolescentem vidi, cui hoc obtigisse scio. Is cùm vesicæ, calculo torqueretur, idque à lithotomis, qui calculum deprehenderant, intellexissem, & ex symptomatis quæ patiebatur agnoscerem, hominem veris initio ad fontem, qui de petra cognominatur, ablegaui: vbi cùm duos menses hæsisset, à calculo liber rediit, & omne lutum, quod paulatim eiecerat, denuò in lapidea fragmenta concretum secum in charta detulit.

Nomina.

Vires.

Vrina.

Calculus.

Opinio Monardes de Vesica calculo.

Historia.

DE MORO.

CAP. LXIII.

HIs indicis Pomis inferenda fuit Morus, & ipsa Pomifera, sed quæ vt vulgatior, alijs Pomiferis sequentibus, ob affinitatem nominis fuit præmittenda.

MORVS NIGRA.

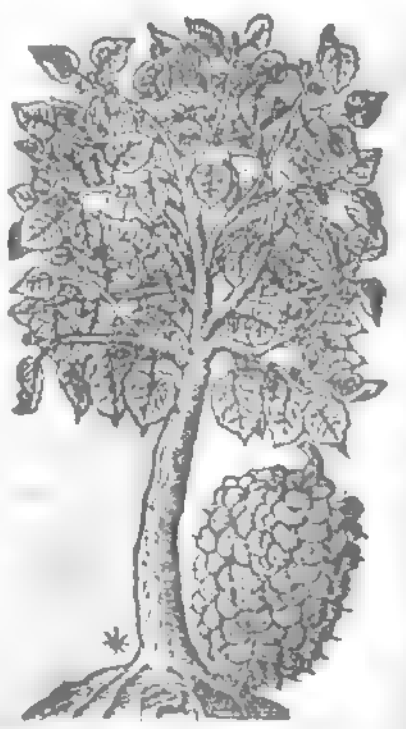

Descriptio nigræ.

MOro dicitur caudex satis crassus, contortus ac nodosus: altitudo iustæ arboris, rami patuli, cortex rugosus, crassus, lentus. Materies robusta, & meditullitiis flaua. Radices numerosæ, magnæ ac robustæ, non tamen altè descendentes, sed sese diffundẽtes, si Matth. credimus. Folia ex rotunditate in acumen desinentia, interdum vitiginea, sinuata, per ambitum serrata, tactu nonnihil aspera, hirsuta, sapore subdulci & viscido. Pro floribus Dod. autore Iuli sunt, virentes, lanuginosi. Fructum fert breuissimo pediculo hærentem, maiorem & longiorem quàm Rubus, glomeratum similiter, sed acinis minùs rotundis, primùm quidem virentem & austerum,

Materies.

Radix.

Folia.

Flores.

Fructus.

pòst

pòst rubentem, acidum & adstringentem, per maturitatem nigrum, sanguineo dulci succo madidum, manus & os inficientem. Matth. ait, modicam vbi maturuerit remanere austeritatem.

Descriptio albæ. *Morus alba* tota delicatior est, vt à nobis quidem obseruatum, quàm nigra, eáque propter bombycibus alendis magis expetita: folia teneriora, angustiora, firmáque, oblonga magis, non minùs Nigræ folijs serrata: aliquando vitiginea, sed tam concinnà diuisurà, vt Gallici sceptri lilia artifici pictoris manu ficta ad certamen prouocent. Iulos longiusculis pediculis hærentes, plures sæpè simul profert, vt in ramo spontaneæ Mori ex Italia delato obseruauimus. Fructus, non, vt præcedentis, niger, sed per maturitatem albus, sapore (Matth. teste) mellæ dulcedinis, quo fit vt minimè cum nigro facultate conueniat, minor etiam: antè maturitatem viridis & subuuridis, austeriusculo sapore. Radix in ingentem sese diffundit longitudinem magis quàm nigra, fortasse quoniam amplior, altior, proceriórque semper quàm nigra habeatur.

Folia.

Iuli.

Fructus.

Radix.

Sycaminus Συκάμινος Theophr. vocat, nomine à Ficu deriuato, quam similem dicit Ægyptiæ, folio, magnitudine, totáque facie: materie spissam & lentam, validam, ad opera facilem, quæ vetustate nigrescat, vt lotus: medullam eius nigram & duram: tardè germinare, citóque amittere folia: fructu esse paruo pro magnitudine arboris, læui, diluto, ex humore & cuticula constante, succo vinoso: flore lanugineo, fructibus insidente. Fructum, quia nudus, humidus, tenuique tectus sit cuticula, promptè vel leuiter à sole tepefactum perfici, quippe qui ad sui perfectionem minimo egeat calore. Valida namque vis quædam confertim & celeriter prorumpere solita, fructum percoquit, ficut & in germinando fit. Longa enim prorogatio ac velut cunctatio germinis collectum maximum facit. Hinc fit, vt germina congesta magno cum impetu prorumpant, etiam cum strepitu quodam, vt quidam perhibent. *Ita concepta cum celeriter perfici solet. Eadem namque hic modo euenit, sicut frumento, quæ hyems diu retinuit. Quæ vbi semel laxata fuerint, celeriter assequntur.* Adde, quòd Morus fructum non vniuersim, sed particulatim percoquere soleat. Ideò & longo tempore in arbore manet, [alijs nimirum transeuntibus aut cadentibus, alijs matureſcentibus] & maximè cum ijs humiditas illa tenuis & aquea. His igitur de causis præcox Mori fructus. Cæterùm vt Mnesseor tradit, serò germinat hæc arbor, ob frigiditatem loci: Citò maturat, propter tenuitatem: *διὰ τὸ ἀσθενὲς.* Placuit ita reddere, non propter summam imbecillitatem, sicut Gaza, quamuis eundem secutus sit Scaliger. Nam quid hoc est dicere, debilitatem esse causam citæ maturationis: quam rectiùs causam dixerimus serotinæ germinationis. Et res ipsa respondet. Succi tenuitas próptioris maturationis causa, quemadmodum crassitudo tardioris, vt in Cidonijs, Pinis hyemalibus, Prunis siluestribus, Mespilis & alijs id genus videmus. Neque repugnat vocabuli significatio, quam, si lubet Grammaticis, huc vsque extendent vt & tenuitatem denotet.

Cur celeriter fructus perficiat.

Gaza & al. mr.

Dioscor. μορέα ἡ Συκαμινέα, arbor nota: alij tamen legunt μορέα ἡ Συκαμινέα, Morus Sycaminea, vel Morus simpliciter.

Morea. Sycaminea Sycaminū.

Συκᾶ Hipp. vt explicat Gal. in eius vocibus: Cui & Συκαμίνῳ id est μορέᾳ. Fructus ipse τὸ Συκάμινον Theoph. quod & μόρον, Morum.

Morum. Morus Palladio & Plin. ipsa arbor, qui fructum inter carnosa Poma refert: Moris, inquit hic, succus in carne vinosus: trini colores, candidus primò, mox rubens, maturis niger. In nouissimis florent, inter prima matureſcunt. Tingunt manus succo matura, eluunt acerba. Minimùm in hac arbore ingenia profecerunt, nec omnibus, nec infitu: (aliàs insitus.) Nec alio modo, quàm Pomi magnitudine. Differunt Ostensia & Tusculana Romæ. Nascuntur & in Rubis, multùm differente callo. At nos parum differente callo, ad rem accommodatiùs legi censemus, licet nec Hermol. nasutissimus alioqui Plinij lector, nec ipse adeò Dalech. eius commentator aliue veterem corrigant lectionem. Idem Plin. Moro vinosum succum tribuit. Et alibi: Pro cute in animalibus, cortex in arboribus est. Mitum, his in Moro medicis succum quærentibus, ferè hora diei secunda, lapide incusus [incisus, alij] manat, alibi fructus siccus videtur (nempe cortex) quanquam hoc Plin. non de Moro, sed de sycomoro tradere debuisset, vt sentit Corn. de qua re plura suo loco. Ad Rubi Mororum differentiam Officinæ hodie ferè Mori arboris fructus Mora Celsi vocant.

Differentia

Plin. corrigit.

Mora Celsi

Morum arborem, vt scribit Curtius, non nulli à Græco nomine deriuant, propter fructus nigritiem: μαυρὸν enim nigrum est. Græcis præter prædicta nomina, & Συκία & Συκῆ, Moros, ab Hippocrate, nisi mendum sit, Pomum Sycaminon: Ætio fructus Sycamina & Sycomora. Æschylus tamen, autore Iulio Polluce, Sycamina ea vocauit, quæ tantùm ex Rubo colligerentur.

Morus etymon.

Sycea. Moreæ. Pomum Sycaminum.

Primas fructus germinationes, seu futuros poma, Ricinos, vel, vt alij malunt Cytinos, Græci vocant. Alij Mora oblonga, vel Iulos teretes arbitrantur. Nigram celebrat Virg. Eclog. 6.

Ricini. Cytini.

Sanguineis frontem Moris & tempora pingit.

Fabulantur Poetæ, Mori fructus ab albos tantùm fuisse: postea verò Pyrami & Thisbes amantium sanguine tinctos, ac rubeum colorem mutuatos, dum vterque sibi ipsi sub Moro apud fontem & Nini sepulchrum, propè Babylonem manus conseruissent. Sic enim Ouid. Metamorph. 4. Canit:

Pyrami & Thisbes fabula de Metamorphosi Mori.

Arbor ibi niueis uberrima pomis
Ardua Morus erat, gelidis contermina fontis.

Mora nigra

Et pòst:

Arboris fetus aspergine cædis in atram
Vertuntur faciem, madefactaque sanguine radix
Purpureo tingit pendentia Mora colore.

Pòst Thisbe ad Morum:

Signa tenet cædis pullóque & fœtibus aptos
Semper habet fœtus, gemini monimenta cruoris.
Dixit: & aptato pectus mucrone sub imum,
Incubuit ferro, quod adhuc à cæde tepebat.
Vota tamen tetigere Deos, tetigere parentes.
Nam color in pomo est, vbi permaturuit, ater.

Athen. Sycamina, inquit, cùm simpliciter omnes appellent *Mori fructum*, Alexandrini soli *Mora* nominant. Sycamina quidem, non intelligo fructum Ægyptiæ ficus, quem nonnulli Sycomorum vocant. Apud Æschylum in Phrygibus Hector. Sycamina mora vocat:

Sycamina, & Mora.

Fuit vir ille Moris maturior.

Idem in Cressis sic nominat: & in Camicis:

Candida enim Moris, ac nigrum succum fundentibus,
Venustóque rubrica colore tinctis amussa sunt
eius regionis arbores.

Candida Mora.

Sophocles:

Primùm quidem cernes candidam quæ floret spicã
Deinde teres atque puniceum Morum.

Spica. Spicam autem vocat fructus arboris Mori rudimentum spicæ simile.

Nicander in Georgicis tum arborem ipsam vocat semper *Moream*, vt & Alexandrini, tum etiam declarat, eius fructum priusquam reliquarum omnium conspici.

Morea.

At Moreæ puerò blectamenta tenellis,
Quæ primùm fœtum fruct. in mortalibus offert.

Parthenius Sycamina, quæ Mora vocant nonnulli, Abryna (ἄβρυνα) nominat. Demetrius Ixion (vel in ἐτυμολογικῷ, vel in διαλέκτῳ τῇ κλεομβροτείων) Sycamina & Mora eadem esse voluit his verbis: Veluti Mora, quæ sanguine manant, & ficis meliora sunt.

An Mori alba Antiquis ignota An verò Morus alba antiquis incognita fuerit, vt quidam suspicantur ex iam citatis aliquot locis, maximè Ouidii, & ex Athen. facilè diiudicari potest, quamuis apud reliquos Veteres, maximè Theophrast. Dioscor. Gal. & Plin. & Geoponicos nihil de ea hactenus obseruauerimus.

Sycē. Hermol. Syren apud Hipp. Morum arborem denotare apertè testatur.

Sycaminum. Media Comedia Sycaminon vocat & pomum & arborem: sed pomum neutro, arborem masculino genere, vt apud Iul. Pollucem notatum legitur.

Modon. Inuenias & *Modon* scriptum in Hipp. pro Moro, sed id culpa librariorum, vt idem Hermol. autumat. De Syce autem Hippocratis infra inter vires. Amatus non mirũ ait Morum albam antiquis (excepto Ouidio) incognitam, quum postero seculo ex nigra Moro Populo inserta alba effecta sit, cui & subsenbere videtur Lacuna: qui & Morum hominum amicam dicit, ac locis delectari quę homines frequentant. Idem Mora alba vulgò Mora Celsi dici scribit, quæ aliis (vt Isidoro) Mora excella. Mesues verò pro Moris Celsi, habet *Mora de seni.*

Hominum amica. Mora Celsi. Mora excelsa Mora de seni.

Differentias duas tantùm plerique faciunt, *Nigram & Albam*: vtramque descripsimus. Cæsalpinus putat, Plinium candidam & nigram eandem accepisse: quasi candida quæ hodie frequentissima est, & optima ad Sericum præstandum, peregrina quondam fuerit in Italia, vt etiam bestiola, quæ eius frondis pastu sericum reddit. Idem annotat Moro lignum flauum, aliquando & Buxeum esse: folia Fico minora, rotundioráque, minúsque sinuata. In tenellis quoque germinibus lacteum inesse succum quamuis parciorem, quàm in Fico. Non florere euidenter, sed fructum nascentem binis squaminis tegi, quibus decidentibus, veluti flosculorum apices totis fructibus insidere: quæ sanè obseruationem merentur.

Differentiæ. Plinio eadem nigra & candida.

Morus nigra. Morus alba. Chamæmorum. Camer. quemadmodum & Pena & Lob. tres differentias agnouere, Nigram, Albam, & Chamæmorum, quam Camer. scribit in duodecimum annum in horto cultam, nec vnquam tamen fructum protulisse. Sed non placent Pen. & Lob. in suis descriptionibus, quando sic tradunt: Vulgatior Morus, Serotinos flores edit catulos, hirsutos & folia Alni, maiora, rotundiora, nigriora. In alba, minora, imbecilliora, ambitu sinuata, albæ Populi, aut Sambuci montanæ, albida, flaccida, gratiora, sed Mora multò insipidiora, candida nitent, ad nanscam potiùs quàm ad alendũ nata, caduca, fatuè dulcia, tota arbore minore, quàm tamen pluris faciunt coloni ad velleris opus. Iidem in margine: Pumila, quam vocant Chamæmorum, non nisi modo, magnitudine, pro totius rata parte distat. Sed valdè claudicant eorum similitudines, quas Populum albam & Sambucum montanam cum Moro alba habere tradunt, cùm longissimè petitæ videantur, maximè Sambuci mont. ex qua vix vllam animaduertimus similitudinem. Deinde Albam minorem dicunt vulgatã. Matth. contra, altiorem, procerioremque semper albam dicit: Et sanè fateri non est vidisse nos nigras eius proceritatis, quales magno agmine fere quadam positas vidimus extra nobile Nemausum.

Pumila Morus. Pena & Lob.

Synonyma huius. Etymol. Lat. *Morus* arbor, *morum* fructus, vtrumque à Græco deductum apparet: nam μόρον Æschylo & Eustath. Iliad. ξ. fructus dicitur, μορέα arbor: apud Pollucem etiam pro μορέα scriptum μορέαν, vt annotat Const. Dictum igitur μόρον, ἀπὸ τοῦ μόρου, id est, exitio, infortunio, vel supplicio, quòd exitii quondam causa fuerit illis qui exscindebant. Non defuère tamen Grammatici, quibus [literam pro litera ponendo] μωρὸς, vel Atticè μῶρος κατ' ἀντίφρασιν dicta putabatur Morus, quasi minimè fatua, quòd diu morari consueuerit, antequàm germina protrudat, metu frigoris rediuiui: quapropter & *sapiens arbor* dicta. *Bacha* Hebræis Samuelis 5. [licèt Pirum transtulerit vulgatus Bibliorum interpres, sed reclamant omnes Hebræi] aut *Schikmah*, vt alii sentiunt, teste Trago. Serap. & Arab. *Tut*, qui & *Thut* vtrumque nominant tam arborem, quàm fructum. Germ. Maulbeerbaum: Maulbeer, fortè quia σημαίνει τὸ μόρον, oris affectibus commodus sit fructus ex cuius sanè succo conuenientissima parantur σημεῖα. Scimus tamen alicubi & Morbeere dici, à quo fortè & abvtendi modo illud Maulbeere detortum. Belg. Moerbeseyeboom: Moerbesie. Gal. *Meurier, meure.* Ital. *moro gelsa, & gelso moro.* Hisp. Catul. *moral* & fructus *moras.* Catal. *morera & moras.* Portug. *moreyra & moras.* Angl. Mulberre tree. Bohem. Moruſſe. Hung. Zedery fa.

Sapiens arbor. Bacha. Tut. Etymon Germ.

Locus. Amat Morus calida loca, fabulosa, & plerumque maritima. Iuuat Morum temperies cœli moderatior, & locus planior, qualis est ager Narbonensis, Italia Lombardica: nec temerè in Montibus visam Morum Plin. scribit. Annotat Tragus vtrumque genus [in Rhætiis Alpibus inueniri, quorum alterum atros, alterum candidos ferat fructus. In regionibus verò quæ Rheno adiacent, vnum duntaxat reperiri, nimirum nigrum. Alba vbique scatet in Italia ac etiam Hispania ad alendos bombyces tantùm sata. Nigra etiam vbique aut in hortis aut viridariis, acin genere amœnos amat tractus. Humor assiduus Moris prodesse non creditur. Frigida etiam valdè abhorret. Basileæ & in Alsatiæ oppidis nigras colunt in ædium areis, proceras, patulas & elegantes: sed albæ multò rariores in tractu Germanico, nuper tamen Illustriss. Ducis V Virtemb. &c. mandato in Ducatum V Virtembergicum magna copia ex Italia inserti & propagari, bombycum nutriendorum causa, cœptæ. Adeò flagrat sapientissimi huius Principis indefessum studium, in ornando suo Ducatu, vt ne desit suis quod adest aliis, eóque eius magnificentiã fere res redacta, vt adsit illis, quod abest multis, & vix paucis aliis nationibus concessum, vti passim in huius historiæ serie patescit. Nos quoque vtramque colimus iam à multis annis in E. Chorto Montbelg.

Ducis V Virt. egregium studium deformanda Germania.

Tempus. Serotino germinatu floret maturatque celeriter fructum Morus, quæ nouissima vrbanarum germinat, nec nisi exacto frigore, ob id dicta sapientissima arborum. Magna & in hanc vis Soli, nam cùm cœpit, in tantum vniuersa germinatio erumpit, vt vna nocte peragat, etiam cum strepitu, vt post Theoph. Plinius quoque scriptum reliquit, Sed cum primis folia dimittit. Trago non tan-

tantùm ob tardum illum ortum, sed quòd folia sua tenella ab ortu statim rugosa producat, *Sapientiæ symbolo* notatam putat hanc arborem, seque obseruasse scribit, non prorrudere folia, nisi exacto iam frigore & pruinis, iis maximè quæ perniciem adferre possent. Quod sanè vel *cæteris paribus* intelligendum, vel in locis temperatis. Alioqui apud nos & contrarium euenisse obseruatum, & pruinæ superuentu folia iam emersa contabuisse. Sed hoc rarius. Ergo vt plurimùm mense demùm Maio, germina emittunt: Fructum maturant Augusto, vt Dod. obseruauit. At nos citiùs, nempe Iulio Basileæ, immò medio etiam Iunii matura legimus Monspelli, nec tardiùs in Austriæ Italiæq; locis pleriſque. Auenionensi & Veronensi agro plurimùm gaudent. Cæterùm hanc arborem tardissimè senescere Veteres prodiderunt.

Tardè seminatur. Satio.

Morus, inquit Plin. talea tantùm seritur, quoniam ramo eam (in Vlmo seri: alii: vet. inseri) religio fulgurum prohibet. Seruandum in eo ante omnia, vt taleæ ex feracibus fiant arboribus: ne curuæ, neue scabræ, aut bifurcæ: neue tenuiores, (quod & Theophrast. & Colum. de arboribus talea serendis in genere præcipiunt) quàm vt manũ impleant: neue minores pedalibus: vt illibato cortice: atque vt lectura inferior ponatur semper, & quod erit ab radice: accumuletúrue germinatio terrâ, donec róbur planta capiat: quæ conditiones & leges vniuersaliter arborũ taleâ serendarum sunto. Mororum sationis tempus ab Idibus Feb. vsque ad æquinoctium vernum Columella designat. Vt Berytius autor est, seritur autumnó ramulis ficulnorum modo terræ defixis, etiámque pere. Habitiora fiunt terra ipsis circunfita assiduè sarculata, non in profundum, sed vsque ad superficiem radicum. Mora etiam semine plantari possunt, si quis ipsum Morum prius dissoluerit, & grana eius electa in terram demiserit ac rigauerit. Præstat tamen plantari à claua & talea nam ex semine nata degenerant. Quidam taleis & cacuminibus sesquipedalibus, vtraque parte læuigatis, melius prouenire tradunt, si fimo oblinantur. Locum in quem palum demerserunt, cinere terris admisto tegunt, sed non amplius quatuor digitis operiunt.

Talea quæ longe sit deligenda.

Talea serendi modi genera.

Sationis Tempus.

Vt habitiora fiant Mora ex semine.

Cultura. Foſſione gaudet & stercore. Putria in iis & arida post triennium, sunt putanda.

Transplantatio. Plantam si robusta, transferes mense Octob. si tenera, Feb. & Martio. Scrobes desiderant altiores interualla maiora, ne altera vmbris prematur alterius. Circa Cal. Octob. Morus ablaqueanda est, & radicibus vini veteris recentissimæ fœces inspergendæ. Amica est Morus & Vitis.

Vt feracior fiat. Feraciorem præcociorémque fieri arborem tradiderunt, si perforato hinc inde trunco, singuli cunei Terebinthi vel Lentisci adigantur.

Insitio. Inseritur, si priscis Geoponicis credendum, Castaneæ & Fago. Item Fico sub Cortice. Insita Vlmo comprehendit, sed parit magnæ infelicitatis argumenta vt iisdem persuasum. Berytius apud Const. Cæsarem scribit, si Populus alba inseratur aut inoculetur in Morum nigram, alba Mora nascitura. Sed Quiqueranus de laudibus Prouinciæ ait, si quis Morum nigram Populo albæ inserat, in Morum albam facescere. Quin & Io. Agric. vulgò Mora alba fieri tradit per insitionem supra populum albam, nouúmque esse inuentum, cuius Antiquiores non meminerint, in quo fallitur. Sed quicquid sit, tam Veterum, quàm Recentiorum fabulam putamus, neque est, qui se expertum tradat. Et Geoponicorum Clariss. scriptor Palladius, qui de Mori insitionibus sequentes versus, composuit, huius rei & Populi albæ ne verbulo quidem meminit: refert verò & alias quasdam arbores, quarum coniugium admittat.

Vt alba Mora nascantur.

Vt Morus nigra faceſcat in albam.

Agricol.

Murus quin etiam Mori commercia Ficus
Præstat, & oblatum Robore germen alit.
Fraxinus huic auida confert sua membra forori,
Et metuit fœtus sparsa cruore nouos.
Præterea Fagus, & poma hirsuta virentis
Castaneæ, duro aspera mala comæ
Insiciens monstrat picea nigrescere parru,
Et succo pasta turgida poma nouo.
Obsequitur Morus blandis Terebinthus odore,
Et geminis veniunt munera missa bacis.

Res est experimenti: experiatur qui volet.

Vt citiùs folia producat. Morus si tardiùs folia producat pro bombycum alimento, nouilunio fimum radicibus eius adhibeatur.

Succedanea. Mori foliis deficientibus Vlmi folia & Vrticæ germina substituenda suadet Car. Steph. Quidam & Lactucæ folia præbent & Endiuiæ, sed iuuenioribus tantùm, nam egregiè depascuntur: sed si nimium des, aut paulò maioribus, aluo fluida facilè dissoluuntur ac pereunt, vt ipsimet experti sumus. Quidam & Rubi folia tenella dare suadent, sed his neutiquam delectantur. Mori albæ foliis nos nigræ substituimus, nec sine successu. Hęc eadem quoque, vtpote magis pulposa conueniunt adultis: sic etiam serico pondus maius acquiritur & crassities, vt annotat Cæsalp.

Delectus. Colligenda potiùs vetera folia, quàm noua, manè vbi ros deciderit: aut si madida fuerint diligenter prius abstergenda aut ad ignem siccanda: Nam nimia humiditas obest bombicibus.

Cæterùm Mori culturam, administrandi modum, quemadmodum & bombicum serici architectricum curiosè & diligenter descripserunt Car. Steph. & Hieron. Vida Cremonensis elegantissimo carmine. Sed his adhuc specialiùs & curiosiùs Aug. Gallus, in opere suo Geoponico Italicæ conscripto.

Repositio. Mora in vitreo vase diligenter condita plurimo tempore durant, proprio suo vino demersa diligentérque operta, autore Constantino. Morus semper maxima fit, in iis regionibus vbi sericum paratur, vt Lucę, Genuæ, Granatæ, in tota penè Lombardia, Auenioni, nuper Turoni Gallorum, & hodiè Stuckardiæ quoque.

Qui muscas vitare volunt, non plantent iuxta domos.

Vires & vſus. Hipp. autore, sanie cruentam ex vtero educit συκῆς (Mori, Gal. & Cornar.) radix cum melle subdita, & postea rosaceo illinita. Sanè nisi interuenisset autoritas Galeni, (quem meritò tanquam fidũ Hip. interpretem suspicere debemus) συκῆς voce mallemus Ficum intelligere, quàm Morum. Ficus enim à Dioscor. & aliis συκῆ dicitur. Et si rem & rationem ipsam inspiciat non temerè nostram reiicies coniecturam. Ficus quippe nostro iudicio, melùs fortè id præstabit lactis sui acrimonia, quàm Morus. Videtur & ipse Hipp. propter radicis acrimoniam illitum postea præscribere ex oleo rosaceo. Et Galenus asserit, in radice Mori restringendi partes vincere. Quod si ita est, vereuera esse censemus, quà quæsũ ratione proliciat vteri sordes purulentas? Sed hanc nostram sententiam libenter doctiorum subiicimus censuræ. Hoc saltem præstitisse putamus, si Hipp. non Ficum intellexisse videatur, id tamen, quod intendit, eius radice vel ramo haud inefficaciùs præstari posse, quàm Mori. Is præterea si prægnantes bilis vexet, pusanę succum dat Rhoe rubro inspersũ, aut eo qui ex Moris paratur

Coniectura in Hipp.

Idem ad faciei maculas lenticulas dictas, inter alia, Mori folia admouet. Vlceribus, si sordida fuerint infusum & fomentum ex Mori radice adhibet. Apud Nicandrum in Antidoto Aconiti, Mori radiculæ mortario tusæ vino ac melle coctæ præscribuntur aduersus Aconitum. Maestor apud Theophrast. calidam esse Morum prodidit.

Aduersus Aconitum.

Ligni vsus.

Materia vtilis operibus, quæ flexu constant, aut flecti postulant: eique hac in re primatus datur. Æternam, idem Theoph. tradit esse arbitrantur ac validam, ac vetustate Loti modo nigrescere: ideo furculas ex ea circosque faciunt: item nauibus tornacula: similiter & auriculas Liburnicis, & testudines atque firmamenta.

Fructus vsus.

Aluum sistiam facit Stomachum. Fluxiones. Noma. Tonsil. inflam.

Mori fructus, vt scribit Dioscor. aluum soluit, facilè corruptionem sentit, & ventriculo inimicus est. Hæc eadem ipsius succus præstat. Decoctus autem æreo vase, aut insolatus, adstringentior redditur. Admisto mellis exiguo, facit ad fluxiones, nomas & tonsillarum inflammationes. Sed augetur eius vis adiectis, Alumine scissili Galla, Myrrha & Croco: insuperque fructu Tamaricis, Iride ac Thure. Immatura autem Mora siccata contusaque, Rhois vice obsoniis admiscentur, Cœliacosque iuuant.

Caliaca.

Radicis verò cortex decoctus in aqua & potus aluum soluit, latas ventris tineas expellit, & us auxiliatur qui Aconitum hauserint.

Purgans.

Vermes. Ambusta. Vsus.

Folia trita cum Oleo imposita, ambustis ignis medentur. Cocta verò in aqua pluuia cum Vitis Ficique nigræ foliis, capillum tingunt. Succus foliorum Cyathi mensura potus, à phalangio demorsis opitulatur. Cortices autem in foliorum decocto dentes apussimè in dolore colluuntur.

Morsus phalang. Dolor dentium Succus è radice Concretus. Tubercula.

Cæterùm radix circa messem circumfossa & incisa dat succum, qui quodammodo concretus postridiè reperitur. Is ad dentium dolores efficax est: tubercula discutit, aluumque purgat.

Quod hoc in loco Dioscor. succū dentium dolori cōferre scribit, id Montuus, & post eum Schenck. ita tradere videtur. Vt dens putris sine ferro citra dolorem eruatur, capsulam ex gummi arboris Mori imponito.

Purgans.

Dysenteria.

Galenus eadem ferè cum Dioscoride habet sed specialiùs deducta, & aliis quibusdam adaucta: ex cuius etiam verbis perspicuè est intelligere, quomodo καθαρτικὰ sint & quomodo non sint: Mori, inquit, fructus, maturus quidem ventrem subducit, immaturus verò vbi aruerit, admodum restringit. Itaque ad dysenterias accommodus est, & affectiones cœliacas, & quascunque alias fluentes. Contunditur autem ac obsoniis commiscetur, veluti Rhois, fructus: aut si cui ita videatur, ex aqua aut vino bibat. Porrò quod maturorum succus ad stomatica medicamenta sit vtilis, propter eam videlicet quæ illi inest, adstrictionē neminē latet. Præterea ad alia complura particularia quæ mediocrem poscunt adstrictionem, competit. At immatura Mora, præter acerbitatem, etiam aciditatem sortita sunt, & tota adeò arbor in omnibus suis partibus quidam aliquam vim obtinere videtur ex refrigerante & purgante compositam. Attamen in radicis cortice purgatoria cum quadam amaritudine exsuperat, adeò vt & latum lumbricum interficiat, in aliis autem partibus restringens vincit: in foliis tamen & germinibus quodammodo media vtrisque temperies est. Ipsa porrò Syczamina celerrimè pertranseunt, cibisque aliis præeunt, & in ventriculum purum in-

Stomatica. Radicis purgantes.

ciderint & sumpta primis epulis fuerint. Quod si sumpta post alios cibos fuerint, autem amprauum succum in vētriculo offenderint, celerrimè vnà cum aliis cibis corrumpūtur, nouo quodam corruptionis genere & quod verbis explicari nequeat, vt in cucurbitis accidit. Omnia enim hæc, si modò celeriter incorrupta subsederint cibis fugacibus minùs sunt noxia: sin minùs, corrumpuntur non aliter, quàm Pepones, quanquam hi quoque, si celeriter subducantur, nullam magnam noxam adferunt. Tempus autem vtendi, vt Peponibus, ita & Moris est, cùm corpus ventriculi squalore æstuat, quo tempore necesse est quodam modo hepati quoque idem accidere. Cucurbitæ quidem & Cucumeri tum maturo, tum ante maturitatem, adhæc & Melopeponi, nulla adstringens qualitas inest: Sycaminis verò, & potissimùm, cùm nondum admodum maturuerint, qualitas eiusmodi conspicuè inest: immaturioribus autem inest simul & acida. Proinde nonnulli ipsa ab arbore detrahentes ac siccantes reponunt, medicamentum ad dysentericas ac diuturnas Diarrhœas curationem vtile sibi futurum. Quod verò celeriter subducantur fortè accidit propter solam substantiæ humiditatem ac lubricitatem, fortè etiam propter admistam qualitatem quandam acriorem, quæ deiectioni excitandæ latus esse possit, quandoquidem qualitas adstringens non modò ad subductionem nihil confert, verùm etiam suaptè natura ventrem constipat. Coniectura itaque est, Mora exiguam in seipsis habere facultatem eiusmodi, qualis magna medicamentis purgantibus inest, cuius beneficio non modò facilè secedunt: sed corrumpuntur etiam si diu in ventre manserint. Quod si corrupta non fuerint, omninò quidem humectant, non tamen omninò refrigerant, nisi sumpta fuerint frigida: alimentum autem corpori præbent minimum, quomodo Pepones, non tamen, vt ii, vomitum excitant, nec stomachum lædunt: *Hactenus Gal.*

Quomodo citò corrumpatur in ventriculo. Tempus vtendi. Siccata. Dysenterias. Diarrhœas. Cur alnum lubricum reddant? Parum nutrium.

• Audiamus & Plin. qui postquam de Mori Ægyptiæ viribus egisset subdit: Nec apud nos succo vlus minor. Aduersatur aconito & araneis, in vino potus. Aluum soluit, pituitasque ac tænias & similia ventris animalia extrahit. Hoc idem præstat & cortex tritus. Folia tingunt capillum cum Fici nigræ & vitis corticibus simul coctis in aqua cœlesti. Pomi ipsius succus aluum soluit protinus. Ipsa poma ad præsens stomacho vtilia, [Dioscor. inutilia dixit] refrigerant, sitim faciunt. Si non superueniat alius cibus, intumescunt. Ex immaturis succus sistit aluum. Fit ex pomo panchrestos stomatice, eadem arteriace appellata, hoc modo: sextarii tres succi ex Pomo, leni vapore ad crassitudinem mellis redigantur: Pòst additur Omphacii aridi pondus denarii. Myrrhæ denarii. Croci vnius, simul trita miscentur decocto: sic enim legendum ex vetustiss. codicis authoritate, teste Cotn.] Neque est aliud oris, arteriæ, vuæ, stomachi iucundius remedium. Fit & alio modo. Succi sextarii duo, mellis Attici sextarius, decoquuntur vt suprà diximus.

Aduersus araneos. Tænia. Panchrestos stomatice, Arteriace. Alius modus. 2. Alius. 3.

Huic apud Galenum Hierę similis est ex Moris compositio. Succi Mororum heminas sex ad stringentitiam spissitudinem coquito. Deinde tritis Croci drach. j. Myrrhæ drach. j. Omphacii drach. j. Alum. fusili obolos iij. Mellis heminam vnam addito. Hæc ad vuas, tonsillas, ac omnes, quæ repentè oriuntur in ore inflammationes conueniunt.

Alius ex Moro stomatice idem Gal. ex An-

dro-

dromacho recenſet. Cæterùm Plinio neutiquam conſentit Horatius, inquienti, intumeſcere Mora comeſta, niſi alius ſuperueniat cibus, vt his declarat verſibus:

—ille ſalubrem
Aeſtate peraget, nigrum qui prandia Morum
Finiet, ante grauem quæ legerit arbore Solem.

Nec Dioſcoridi conſentit Diphilus Siphnius Medicus apud Athen. ſic ſcribens: Sycamina, quæ & Mora nuncupant, ſuccum mediocriter bonum generant, parùm alunt, celeriter excernuntur, *Εὐστόμαχα*, hoc eſt, ventriculo grata ſunt. Peculiari verò facultate ante maturitatem lumbricos expellunt [hæc Dioſcorides de cortice radicis ſcribit.]

Podagra. Pythermus, vt inquit Hegeſander, memoriæ tradidit, ævo ſuo Moros annis viginti fructum non ediditſe, & popularem morbum podagram ita fuiſſe graſſatam, vt non ſolùm viros, ſed etiam pueros, virgines, eunuchos, mulieres is morbus corripuerit: quin & eam ægritudinem adeò vehementer ſæuiiſſe in greges, vt omnium partes duas ille morbus affixerit.

Mira ſunt præterea, inquit Plin. quæ produntur. Mori germinatione, priùs quàm in folia exeant, ſiniſtra decerpi iubentur futura poma: ricinos Græci vocant [Cytinos Hermol.] Hi terram

Sanguinis fluores. ſi non attigêre, ſanguinem ſiſtunt adalligati, ſiue ex vulnere fluat, ſiue ore, ſiue naribus, ſiue hæmorrhoidibus: ad hoc ſeruantur repoſiti. Idem præſtare & ramus dicitur, Lunâ plenâ defractus, incipiens fructum habere. Si terram non attigerit, priuatim mulieribus adalligatus lacerto contra abundantiam menſium. *Sed veremur ne ſuperſtitio eiuſmodi remedij generibus ſit profacultate.*

Menſes. Plin. not.

Vtiliora ſunt quæ ſequuntur. Folia Mori trita,

Serpentium ictus. Contra Scorpiones. aut arida decocta, ſerpentium ictibus imponuntur. Ad idémque potu proficitur. Scorpionibus aduerſatur è radice corticis ſuccus ex vino aut poſca potus. Succum expreſſum maturi pomi immaturíque miſtum coquebant Antiqui in vaſe æreo ad mellis craſſitudinem. Aliqui myrrha adiecta & cupreſſo: vel, vt alii malunt, paſſo, prædurantes, vas Sole torrebant permiſcentes ſpatha ter die. Hæc erat ſtomatice, qua & vulnera ad cicatricem perducebant.

Diamoron aliud.

Stomatica. Vulnera.

Aliud. 2. Alia ratio: immaturi ſuccum exprimebant, ſiccato Pomo multùm ſapori obſoniorum conſecrente. In medicina verò contra nomas, & pectoris pituitas, & vbicunque opus eſſet adſtringi viſcera. Dentes quoque colluebant eo. 3. Tertium genus ſucci, foliis & radice decoctis, ad ambuſta ex oleo illinenda: imponuntur & per ſe folia. Radix per meſſes inciſa, ſuccum dat aptiſſimum dentium dolori, collectionibúſque & ſuppurationibus. Aluum purgat. Folia Mori in vrina madefacta, pilum coriis detrahunt. Placuit hæc ex Plinio ad verbum tranſcribere, quamuis pleraque & à Dioſc. tradita videantur, ſicut & ipſe Veteres citat Plinius: ſunt tamen & quædam à Plinio ſuperaddita, quæ exſcindere ex Plinii verborum ſerie noluimus. Et quoniam iam aliquot Diamori deſcriptiones ex Dioſc. Gal. & Plinio propoſuimus, meritò & eam adſcribendam cenſuimus, quæ hodie in Pharmacopœorum Officinis parari ſolet ex deſcriptione Nic. Florentini.

Nom. Pectus. Viſcera. Dentes.

Ambuſta. Dentium dolor. Apoſtema. Purgat. Pſilothrum.

Diamori Reſcinsio.

Succi Moror. Celſi lib. ſem. Succi Moror. Rub. lib. j. Mell. opt. deſpum. Sapæ vnc. iii. Cordus loco ſapæ ſuccos Mori Rubi Idæi & Fragorum, pari ſingulorum cum ſucco Mororum pondere addit. Vſus ad depaſcentia oris vlcera, ad dentiũ affectus & gingiuarum noxas, atque ad omnia oris vitia cum aq. conuenienti ſucco vel decocto gargariſatus non ſine magno profectu. Poteſt etiam omnibus ferè ſuprà ſcriptis morbis diuerſimodè accommodari.

Diamori aliud.

Temperies.

Cortex not.

Aegineta autor eſt, Mora impensè humectare & mediocriter refrigerare: Neque tamen hæ facultates acerbitati & aciditati, vt Curtius putat, eorum tribuendæ, cùm vtraque illa facultas terreſtris alicuius naturæ potiùs ſit ſocia, quàm humiditatis. At immaturis vtramque ineſſe non negamus. Succus illorum. Cyathi pondere contra

Phalangia. morſus. phalangiorum morſus auxilio eſt. Sub dio verò in vino decoctus & bibitus, ventris defluuia

Ventris profluuia compeſcit, vel Sereno hoc teſtante his verſibus.

Arbore pyramea cortex direpta liquetur
Axe ſub æthereo, ſit nigra mixta licet,
Immenſum poterit potu vertere in rubrum flauorem.

Defluuium capillorum. Bayrus ad defluuium capillorum radices Celſi excorticatas atque combuſtas coquit cum oleo roſ. & vngit.

Alba Moror. vires. Conſtat (inquit Matth.) alba Mororum aſtringentem facultatem longè minorem, quàm nigra eſſe adepta (etſi Dioſc. & Gal. alborum non meminerint) & multa & perſpicua, ſed paululùm inſipida dulcedine: in maturis nulla adſtringendi vis planè percipi poteſt. Quare nec ita vt nigra in medicos vſus aſſumuntur, quanquam magis nigris alvum ſubducant.

Purgant. Schuenckfeld. annotat folia x aceto ambuſtis mederi Camer. Anno 1559. tantam annonæ penuriam Italiæ loca quædam preſſiſſe, vt pauperioribus turiones Mororum in alimentum cederint.

Obſeruatio.

Ex Mori etiam materia, autore Marcello, paratur Italis ignitarium, ſi, (vt ferè matutino tempore fit) extinctis ignis heſterni reliquijs omnibus, inſtaurandus iterum focus ſit. In quem vſum mutuo eius ligni attritu flammam excitari dixerunt. Eandem vim Mneſtor apud Theophraſtum Moro tribuit, quòd ad excipiendum ignem aptiſſima videtur ob materiæ lentorem.

Ignitarium.

In ſacrificijs adhibitus paſtoribus. Tradunt & paſtorum religione olim conſecratam, nunquam niſi ſanguineo eius Pomi ſucco tinctis corporibus, Pana numen ſuum precibus & votis ad ſuam ſuíque gregis opem inuocantium. Supereſt inſignis ille foliorum vſus, quibus quadraginta ferè diebus à vergiliarum exortu vſque ad ſolſtitiũ paſti vermes ſerici plaſtæ, vellens nunc omnibus notiſſimi quo principes quondam & magiſtratus ornabantur, vt eſſet teſtatis & honoris inſigne; nunc autem promiſcuo vſu ad plebem, & vtinam non ad meretricium luxum pellucentem tranſlatum, vel in agris etiam ſordere cœperit.

Plinius id veſtimenti genus fœminis olim tantùm in delicijs habitum haud obſcurè inſinuat: nec puduit tamen has veſtes vſurpare etiam viros, leuitatem propter æſtiuam. In tantum à lorica gerenda diſceſſere mores, vt oneri ſint etiam veſtes, vt meritò cum Seneca rogitemus: nónne videntur tibi contra naturam viuere, qui commutant cum fœminis veſtem? Nec ſine ratione Tiberius olim, vt refert Tacitus, promiſcuas virorum & fœminarum veſtes accuſabat.

Porrò ſiue nendi, ſiue texendi varium ſerici artificium, immò ſi ipſam animalculorum admirandam inſpicias naturam & varietatem tam vitæ, quàm operis, nullibi ſagaciorem naturam, induſtriam magis deprehendas artem: at ſi vſum & reditus, qui inde manant ſpectes, haud vanè tantoperè Italis atque Hiſpanis hodiè etiam Gallis atq; Germanis optabilem haberi cœptam, vt ſint, qui in re ruſtica Morum etiam vitibus &

Oleis adeò præferendam cenſuerint, quoniam in Italia veſtigal præcipuum iamdudum eſſe cœperit, annonámque nihilò herde minùs, quàm vitis & Olea augeant.

Præfertur tamen ab omnibus, copia & teneritudine foliorum magis [vt inquit Marcellus] quàm bonitate Morus candida, priſcis naturæ cultoribus atque hiſtoriographis, vti videtur, ignota, & in Italiam non niſi ſerò tranſlata, quando, [vt iam priùs monuimus] nec Theophr. aut Plin. nec in diſciplina ruris tot Latini auctores aliquid de ea tradiderint: non reiecturi in augenda domini re tam facilem ſimul & honeſtam quæſtus rationem, ſi quod tam latè nunc patet tractare, & exercere, eà quâ nunc exercetur ratione, & ipſi quoque didiciſſent. Fuiſſe tamen ſerici, & quidem bombycum opera facti, apud ipſos vſum maximum, vel ex Plinij hiſtorijs abundè patet, ſed longè differente ab hodierno conficiendi modo, de quo ipſemet conſuli poteſt. De bombycum hiſtoria, & foliorum adminiſtrandi ratione ſpecialiori hic tractare ſuperſedemus, cùm breuitatis cauſa, tùm verò quòd illud negocij iamdudum mihi [Cherlero] datum nouerim in hiſtoria mea Inſectorum.

Non omittendum quod Porta in noua ſua Philoſophandi ratione, à ſignaturis petita, annotat, Mora in ſomnijs viſa vulnera portendere ob colorem. Immaturum, hoc eſt, nondum perfectè maturum, quia rubeus ſit, tunc præcipuè aſtringere ac ſanguinem reprimere: maturum verò, quia nigreſcat, ſoluere aluum: quos effectus vt concedimus, ab ijs coloribus tanquam cauſis produci: immò nec *ταυτότητα* quidem cenſemus vel ſigna infallibilia. Dicemus & hoc ne *ἰδιότητα* quidem verè ac propriè cenſeri poſſe, quibus temerè fides in arte ſit habēda. Sed hæc alteri⁹ ſunt tractationis.

Mora in ſomnijs viſa quid denotent?

Porta not.

DE SYCOMORO ET FICV CYPRIA.

CAP. LXIIII.

Sycomorus Matth. *Cyprius Alp.* *Cyprius.*

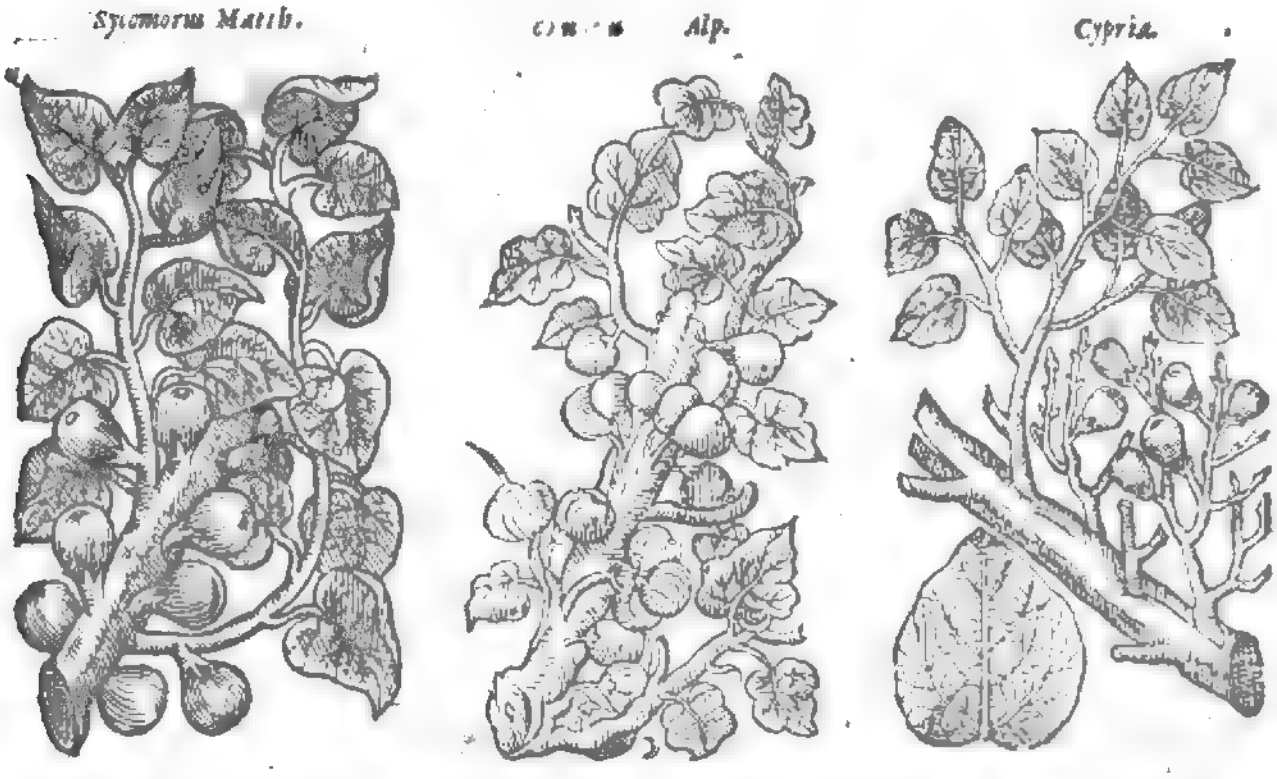

Deſcriptio Folium.

IN ficco noſtro Herbario folium habemus Sycomori, paulò palmâ latius, longitudine aliquātò maiore, in obtuſum mucronem deſinens, nonnihil ſinuatum, quod ſecundum longitudinem percurrit nervus, vnde obliquè in latera venæ, propaginibus ſuis quoque donatę, porriguntur, quale ad figuram Ficus Cypriæ adpingi curavimus. Sycomorū ſiccam prętereà vidimus apud Celeberrimum Virum D. Vlyſſem Aldroandum, Profeſſorem doctiſſ. & rerum naturalium peritiſſimum, Medicum Bononienſem, cuius figuram exhibent Bry Fratres in æneis tabellis effigiatam.

Ex totius arboris inſpectione deſcriptionem dedit Rauvolff. vt ſequitur. Tam Cypria quàm Aegyptia Ficus ſylueſtris, ſeu Sycomorus, proceritate craſſitiéque Morum albam adęquat foliis quoque conſimilibus donata, paulò tamen magis rotundatis, in ambitu nullis inciſuris crenata, ſerrataue: Fructus ferunt noſtris Ficubus non abſimiles, dulciores tamen, cenchramidum expertes, bonitatéque inferiores: quò fit vt minoris æſtimentur, magnáque ex parte in pauperum vſus cedant diuenditi. Vtraque ſpecies caudice, folio, fructu admodum eſt ſimili: abſque eo quod vt huic fructus inferiùs potiùs eſt in ramis maioribus ipſóque etiam caudice, ita illi, iidem naſcuntur non in ipſis ramis, ſed in priuatis ſurculis, foliorum expertibus, ſpithamam longis, plærumque admodum conferti. Fructus ferunt hæ arbores ter quatérue quotannis, paruos, ad cinereum colorem vergentes, ex oblongo rotundos, Prunorum inſtar, toto ferè anno in arbore ſua inueniendos.

Rauwolffij deſcriptio.

Fructus.

Alpinus ſic deſcribit. Maxima arbor ramos latiſſimè ſpargens, foliis Mori craſſioribus, candidioribus atque aſperioribus. Inſitionem Fici ſupra Morum plures Aegyptii aſſerunt. Truncus, rami, cortéxque, fructus, lac, foliorum aſperitas colórque Fici apparet: foliorum figura & magnitudo Moro reſpondet. Fructus tardè, neque perfectè matureſcit, atque ſaporem aqueum & iucundum habet: nunquam multis fructibus caret, qui caudici adnaſcuntur, minimęque ramis: neque fructum producit hæc arbor, niſi priùs multis verberibus ſæpè laceretur, ſic vt caudicis cortex vulneretur, vnde exiguus ſurculus Ficus fert modò ternos, modò quinos, modò ſeptenos & plures etiam. Ex ſeminibus non naſcitur, ſed ramus propagatur.

Alpini deſcriptio inſitionis ex Fico & Mora comparata.

Ad hæc

Ad hæc Leo Africanus lib. 9. Ficus Aegyptia, incolis dicta *Giamiz*, arbor & folia si nulla exteris ficubus: Verùm arbor est insignis altitudinis & crassitudinis: fructus non fert supra ramos nec in extremitate eorum, sed tantùm ad radicem arboris, vbi nulla folia: saporidem, qui ficubus vulgaribus, crassi & violacei odoris. Considerandum an benè describatur Ficus Aegyptia à Leone foliis similibus Ficubus, quandoquidem alii aliter tradunt.

Leonis.

Sycamus Aegypti propriam, & Ficum Cypriam describit Theophrast. & ex eo ad verbum penè Plinius in hunc modum. Et in Aegypto multa genera, quæ non alibi. Ante omnia Ficus, ob id Aegyptia cognominata. Arbor Moro similis folio, magnitudine, aspectu. Pomum fert non ramis, sed caudice ipso. Idque ipsum Ficus est præ dulcis, sine granis interioribus, perquàm fœcundo prouentu, scalpendo tantùm ferreis vnguibus: aliter non matureſcit. Sed cùm factum est, quarto die demetitur, alio subnascente &c: In Theophrast. autem quædam emendanda: nam pro *ἴσα* leg. *ἴδια* ἔχει ex Plin. & ad *τὸ φύλλον*, addendum *ἅμα*, ex ipso sensu.

Sycamus Aegypti. Plinius. Ficus Aegyptia. Scalpitura.

Quod verò Theophrast. ait Ficum Aegyptiam fructum ferre non surculis, non ramis, sed caudice ipso: quàmque sententiam & Dioscor. sequitur: Athen. aliter habet, sic: *ἐλαττοῦται δὲ τὸ ξύλον ἀπὸ τῶν ἐσχάτων*. vbi, *ἔσχατα* teneros ramos vocauit. Gal. verò in 2. de alim. fac. cap. 33. omnia hæc aliter, & fortè corruptus codex est.

Theoph. locus probatur.

Testatur Galenus se arborem vnà cum fructu in Alexandria vidisse, fructum quidem consimilem Ficui paruæ albæ. cúmque in medio Mororú ea cicuum locú posse ait. Vnde etiam nomen sit indeptus, à similitudine videlicet, quam ad vtrumque fructum habet, vnde Sycomorus dicatur. Insuper etiam ridiculos eos esse ait, qui Sycombra dicta putant, quòd fatuis Ficubus, hoc est, *τοῖς μωροῖς σύκοις* similia existant. Quibus verbis palmàm est Dioscor. ab eo notari, quem & ipsum de Sycomoro tradentem audiuisse par est.

Dioscor. error. Sycomori & Sycamini. Dioscor. error.

Sycomorum, inquit ille, aliqui etiam Sycaminum vocant: cuius fructus Sycomoron quoque propter ignauum infirmúmque saporem appellatur. Est autem arbor magna, Fico similis, largo succo abundans: (*πολύκαρπα δὲ καὶ πολύχυλα* ex Theophrast. vulgata quædam *πολύκαρπον* habent. & Sarrac. testatur, in vetustis codicibus *πολύχυλον* legi, sicque & Serap. & Ruell. legisse videntur: & idipsum etiam Plin. innuit, quando alias multo lacte, alias largo succo abundare Ficum Aegyptiá dixit) foliis Mori. Fructum & ter quaterue anno profert, non è summis ramis, vt Ficus, sed è caudice ipso, caprifico similem, grossis dulciorem, sine granis interioribus: quique non matureſcit, nisi vngue ferróque scalpatur.

Fructus non præcox.

Athen. Sycomori seu Ficus Aegyptiæ fructum indigenæ, vbi ferro leuiter scalpserint, in ipsa plagæ relinquunt: tandem verò vento tactatus, ea curà intra triduum matureſcit, odorúsque fit ac esu iucundus, præsertimque si Fauonii spirauerint. Et ante Dioscor. Athen. & Plin. dixit Theophrast. matureſcere nequit, quin scalptus fuerit, id quod ferreis præstant vnguibus.

Cur verò citra scalpturam eius fructus matureſcere vix queat idem Theophr. declarat alibi, sed oleo quoque perungi debere aut pòst scalpturam, idque nisi fiat maturitatem adipisci non posse, propter affluentiam pabuli: siquidem scalptu aliquid humoris prolicitur.

Quod ad scalpendi modum, Theophrast. Plin. & Athen. ferri tantùm meminerunt, vel vnguis ferrei: at Dioscor. & vnguis simpliciter, & ferri. (*ἥτοι σιδήρῳ ἢ ὄνυχι*) sed parum referre videtur, siue humano, siue ferreo scalpatur vngue, modò scalpatur, quod & alio instrumenti genere fieri queat. Sed sola scalpetura non sufficit, sed & oleo inungi oportere aliquoties inculcat Theophrast quod Plin. non obseruauit, ita patùm considerate scribens: scalpendo tantùm ferreis vnguibus &c: quamuis nec ipse etiam Dioscor. vel verbulo solo meminerit olei, nec Athen. qui tamen pleraque ex Theophrast. mutuati videntur, aut certè omnes hi ex aliquo vetustiore.

Ficus Cypria ex Dioscor.

Cæterùm Dioscor. eam Ficum quæ in Cypro nascitur, (quam Cypriam vocauimus) ab Aegyptia specie differre ait: quippe, inquit, quæ Vlmus (*πτελέα*) cùm sit, folia Sycamini [Sycomori Cornerut] refert: fructum verò Prunorum magnitudine [*πρὸς τὰ δαμάσκηνα*] & quàm Pruna ipsa dulciorem. Cætera omnia antedictis similia sunt. At Theophrast. hanc Cypriam Ficum paulò aliter describit. Nam arboris caudicem, cui fructus adnascitur, Populo albæ (*τῇ λευκῇ*) similem facit: folium (*τὸ πέταλον*) Vlmo. At Plinius hoc tantùm à Theophrast. discrepat, quòd non Penni sed Sorbi fructum dicat esse magnitudine. Sed à magnitudine exigua differentia, modò paruum, aut mediocre tantùm Prunum cum Sorbo conferas maiusculo.

Theoph. Ficus Cypria.

Vides itaque Dioscor. cum Theophrast. Cypriam Ficum à Sycomoro diuersam facere, hanc que inter Vlmorum genera referre. Plinius disiungere videtur, quando ait: Mora in Aegypto & Cypro sui generis, vt diximus, largo succo abundant summo cortice desquammato, altiore plaga siccantur, mirabili natura. Athen. quoque separatim de Cypria Fico agit, lib. 3. qui iam de Ægyptia lib. 2. tradiderat. Nihil verò aliud, quàm Theophr. citat verba, quæ cum his, quæ suprà ex Plinio adduximus penè coincidunt. Verùm Athen. cum Theophr. in hoc tantùm differt à Dioscor. quòd hic arborem Vlmo similem esse tradat, ille folium tantùm. Sunt tamen qui apud Theophr. pro *πτελέα* legendum censeant *πτελέᾳ*, eo sensu, adultam Populo similem esse. Lectionem tamen vulgatam Dioscor. confirmare ait Dalech. quòd non simpliciter verum, quippe qui arborem ipsam, non folium, vt illi, similem Vlmo dicat esse, sicut dictum.

Vlmi genus. Mora Aegypti Plinio Mora Cypro.

Cæterùm haud supinè hoc loco pretereundum, quod & cap. superiori de Moro obiter monuimus, Plin. lib. 16. c. 38. Moro tribuere, quæ Sycomoro competunt, quando ficus fit: Mirum, hîc in Moro Medicis succum quærentibus, ferè [verò M.] hora diei secunda lapide incussus [incisus M. incusso vet.] manat, aluus fructus cortex siccus videtur. Quod sanè Dioscor. manifestè de Sycomoro refert, his verbis: Liquorem verò fundit arbor [Sycomorus] primo Vere, priusquàm fructum proferat, lapidis ictu summo cortice desquammato: si enim frangatur aliùs, nihil quicquam emittit. Spongia aut vellere lachryma colligitur, quæ siccata & in pastillos coacta, fictili vase reponitur, ex quibus Dioscor. verbis facilè Plin. restitui potest. Sed diuersimodè hic locus apud ipsum quoque Dioscor. legitur. *ὑγρὸν δὲ ἐκδίδωσι καὶ κεφαλὴ ἐπιζήτησιν*. Dalech. nempe lacteum succum ex arbore tenella colligitur priusquàm fructum ferat. Plin. pro *πρὸ ὥρας*, aut *ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ* seu *ἐνιαυτοῦ*, aut tale quid legisse videtur, quando diei horæ secundæ mentionem facit, quæ in maturinum tempus inciderat, vt clarissimi Scriptores anno-

Succum e mitis Sycamori. Plin. error. Modus colligendi. Dioscoridis.

tant. Ruell, primo Vere arbore tenera, fuccum eximi vertit apud Dioſc. tanquam ἀπὸ pro παρὰ legiſſet. Vulgata exemplaria habent παρὰ τοῦ παρὰ. Sunt qui facilem lapſum animaduertentes, ἀπὸ τοῦ παρὰ, παρὰ, legẽ ſimpliciter repoſuerint. Sed vetuſti codicis lectio plauſibilior, quam & Sarrac. ſecutus παρὰ παρατοῦ ἢ ἀπὸ τοῦ.

Porrò verò ſimilibus eſſe putat idem ex adulta, quàm ex tenella adhuc nouellàque arbore tantum ſuccum emanare, vt facilè ſpongia aut vellere excipi poſſit: quippe cùm nouellæ necdum adultæ arbores vix amplius ſucci habeant, quàm quod ad ipſarum incrementum ſatis eſſe poſſit. Sed mirum, Virum alioquin acutiſſimum modeſtiſſimúmque eò ſecuritatis delapſum, vt de arbore ſibi incognita, ſiue nouella ſiue adulta iudicium in re propria ac ei ſpecialiori ferre ſit auſus: mirum etiam eò obliuionis eum lapſum, vt non recordatus ſit, aliquid & à ſe annotatum, hanc arborem Theophrasto παράσημον, vel vt ille apud Dioſc. legit ex vet. cod. παράγλωσσον dici, vt iam non amplius dubitandum ſit, inciſione vel in tenellas [quales, aliter quàm ipſe cenſet, ſucculentiores ferè in vniuerſo arborum genere ad proportionem eſſe ſolent] vel in adultas facta, tantum effluere ſucci, vt ſpongia excipi queat, nec tamen deficiat ipſi pro incremento. Quippe ſi multùm reddet, multùm etiam trahet, vt patet in frequenti eius fructificatione.

Carrac. not.

Corn. Celſus de Phrenitide tractans, in qua quidam ſomnum moliuntur, alii addit, vel Amomum vel Sycamini lachrymam fronti inducunt. Hoc nomen apud Medicos reperio. Sed cùm Græci Morum Sycaminum appellant, Mori nulla lachryma eſt: ſic verò ſignificatur lachryma arboris in Ægypto naſcentis, quam ibi *Moroſych* appellant: quæ poſtrema verba Hiſtor. Lugd. apud Celſum ſuppoſititia eſſe cenſet, ex cuiuſdam gloſſemate, qui Celſum vellet liberare ab ea dubitatione, quâ hæſitabat inſerta textui.

Corn. Celſus.

Moroſych.

Porrò Συκάμινος Theoph. ſeu Συκάμινος Dioſc. & Gal. apud Lucam Euangeliſtam etiam Συκομωραία dicitur. Sycomoram aſcendit Zachæus, cùm vellet Chriſtum videre. Eidem, quòd fructu carentem vidiſſet Chriſtus, maledixit, vt ne poſthac ferret fructum, & mox exaruit, vt hiſtoriæ nos docent Euangelicæ. Idem de hac arbore ſtatuunt Bellon. Rauwolff. & alii qui illas regiones perluſtrarunt. Item Matth.

Sycamorea in ſacra ſcriptura clara. Sycam. Ægypt. Morus Ægyp. Ficus Ægyp. Ficus Pharaonis. Gesnerus. Acerus ſpecies.

Quin & D. Hieron. Sycaminum arborem Syriæ peculiarem dicit: eius etiam meminit Eſai. c. 9. & Amos 7. Συκάμινος αἰγυπτία, Morus Ægyptia, Συκόμορος, ἢ Συκῆ αἰγυπτία, quod nomen etiam Ceroniæ arbori impropriè attribuitur, autore Theophraſt. Appellatur vulgò Syris Ficus Pharaonis, teſtibus Geſn. Bellon. & Rob. Conſt. qui & Gesmeiz iiſdem in Syria dici teſtatur.

Acceris ſpeciem, [inquit Bellon.] Obſ. lib. 1. c. 2. quibam Sycomorum exiſtimant, licèt Sycomorus rara ſit planta, quæ nunquam viſa fuit, nec ſyluestris nec culta, nec in Græcia, nec in Italia. Quales verò in Palæſtina conſpiciuntur, ramos in trunci ſummo gerunt in ferti ſpeciem: patulę ſunt admodum, foliis agminatim iuxta ſe inuicem poſitis, trunco craſſo.

Bellon deſcriptio.

Ficus Pharaonis.

Idem tradit, iuxta Cairum, in horto quodam Matereo dicto Sycomoros quoque haberi, quos Ficus Pharaonis vocitent. Fructus eorum, inquit, ſimiles eſſent noſtris Ficubus, niſi exteriùs eſſent rubri, magnitudine oui, & perpetuò ferè hiſſi & aperti. Sicci nihil valent, ſunt enim duri, exſucci, granoſi, guſtu ingrato & fatuo, iis præſertim qui his non ſunt aſſueti. Recentes magis placentur, qui tamen nec ipſi, ſi quod res eſt fateri velimus, maximè commendandi videantur, quamuis in Ægypto magni fiant ex iis reditus.

Dod. not.

Dod. gloriatur Sycomori ramum eum fructu ac foliis ad ſe miſiſſe Cortuſum, quod nobis ſanè non ſit veriſimile. Nam quomodo ramus fructibus ac foliis onuſtum accipere potuerit, fatemur nos neutiquam intelligere, cùm iam priùs ex Theophr. Plin. & aliis atque ab ipſo adeò Alpino teſte oculato didicerimus, fructus caudici adnaſci, minimèque ramis. Propiùs igitur conſiderandum fuit ac inſpiciendum Dodonæo, quid à Cortuſo acceperit. Botanici ſumus, non plauſtra vel currus, vt truncos feramus pro ramis aut ſurculis.

Alter Dod. error.

Præterea mirari ſubit eundem in poſtr. ſua Hiſt. retinere fictitiam illam ſuam iconem, quam iam olim foliis ſerratis, & ramis fructibus ſtipatis, etiámque minoribus iuxta folia, exhibuerat.

Arborem Ægyptiam eſſe fatetur quidem Amatus, ſed in India quoque procerè creſcere tradit, & ſicut ab iis, qui ex Alexandria & India ad nos ſunt reuerſi, acceperit, ſimilem eſſe Moro. Multi [addit idem] *Ficum Adami* appellant, quia in ea Adamum peccaſſe credunt. At Indiæ Hiſtoriographi Ficum Indicam à Sycomoro diuerſam tradunt, de qua nos paulò pòſt.

Ficus Adami.

Amatus not.

Quod de Adamo dictum, etiam Lonicerus refert: de quo nihil certi aſſerere poſſumus.

Sed Lonic. ſicut & Lacuna figuram fictitiam Matthioli commentum habent, qui ait, imaginem Sycomori ſibi à D. Aldroando miſſam. Atin primis comment. pinxerat ex deſcriptione vel ſuo potiùs cerebello, folio omninò Mori, quam ſecundò in Dioſc. editis comm. tanquam fictitiam reiecit, aliámque ſubſtituit, quámque & nos exhibemus primo loco: ſed valdè veremur ne & ipſa aliquid fictitii præ ſe ferat, præſertim cùm Alpini eiconi qui arborem ipſam vidit non reſpondeat. Nobis ſanè olim Patauii à Pharmacopœo ad Aquilam pro Sycomoro exhibitum, quale Ficui Cypriæ ex Rauwolffii Hiſt. deſumptæ adpingi ſeorſim curauimus.

Lonic. & Lacuna not. Matth. not.

Præpoſtera iudicia reprehenduntur.

Camer. ad Hiſtor. Matth. Germ. pingit portionem ex fig. Matth. decerptam, & alteram Sycomori Cypriæ Rauwolffii, quibus addit figuram folii ſimilis ei quod Geſnero à nobis communicatum fuit.

Geſnerus.

Pena & Lob. ſibi amicos & ſtudioſiores quoſdam ambulones Monachos qui hanc arborem in Syriam profecti viderint, ita oratione repræſentaſſe teſtantur, ſimiliorem multò Moro, quàm Ficui: fronde Apocyni aut Mori, & cognitu facillimam de fructu, qui caudici, aut imis ramis propè alas hæreat, media inter Ficum & Morum conſtitutione & figura, puſillam Ficum æquante, granulorum tamen intus experte. Granuli etiam carere tradiderunt Veteres: & Alpinus atque Rauwolffius ipſi qui αὐτόπται idem teſtantur.

Pena & Lobel.

Similior Moro quàm Ficui.

Contrauerſia an fructus ſit granuloſus.

At Bellon. contrà, Sycomori fructus plenos granis, Cĕchramides, κεχρημίδες Græcis dictis, eſſe conceptis verbis teſtatur, vt ex eius deſcriptione paulò antè allata liquet, propter quæ & ingratum & odioſum vetuſtiorem exiccatúmve fructum eſſe ait: in quam rem ſtudioſi peregrinantes diligentiùs obſeruabunt.

Bellon.

Alpinus tradit fabuloſum eſſe, quod dicit Matthiol. truncos ramóſque huius arboris nunquam ſiccari, ni priùs in aquam proiiciantur, & morentur aliquantulùm. Verùm iſtud Matthioli inuen-

Matth. reprehenſio Alpini.

tum

tum non est, sedante eum Theoph. & Plin. scripserunt materiem eius stagnis mergi, quod eius siccari sit, quæ tamen verba alii aliter accipiunt & interpretantur, Plinium igitur potiùs vel Theophrast. reprehendere debuit Alpin. quàm Matthiolum, nisi fortè Matth. nimium dixerit in eo, quod absque iniectione in aquam nunquam siccari tradiderit: de qua re nihil adhuc nobis certi constat.

Illud notandum in Alpini figura à Matth. diuersa Ficus non adhærere trunco sine petiolis. Vtra nunc verior sit figura Matth. an Alpini, iudicabunt, qui vtramque cum fructibus viderunt.

Theol. Cæterùm cõsiderandum an aliquid, cum Sycomoro commune habeat Theueti arbor, quam is in regione Catay nasci refert, quæ *Theol* dicatur, fructum edere magnum, Muzæ Aegyptiæ fructui parem, sed paulò breuiorem: quam ob causam nonnullis Ficum Pharaonis dictam: folium habere Plantaginis, sed paulò spissius: fructus ligno inhærentes. Arborem octo cubitorum altitudinem vix superare. In qua tamen descriptione quædam à Veterum & Recentiorum descriptione diuersa sunt. Vtramque speciem ab Antiquis traditam agnoscit, addítque eam, quæ in Cypro prouenit Ficum syluestrem aut Sycomorum posse vocari Cyprioticam, vt prima species Aegyptiaca aut Pharaonica.

Ficus Pharaonis. Folio plantag.

Cyprioticæ. Aegyptiaca Pharaonica Synon. lingu.

Curtius de Ficu Cypria diuersa tradit. Theophrast. & Plinium eius interpretem folii Tiliæ sed latioribus atque mollioribus dixisse, ait: radices agere, vt Ficus vrbana, crassas & lentas: molli medulla carere: cor autem solidum, minimè putrescens esse: quare materiem prævalidam, ac sine lacte: Mespilo simulem habere florem: fructum oliuæ magnitudine secundum Theoph. rotundiorem tantùm, secundum Dioscor. Pruni: Gustu esse Mespilaceo, dulciore tamen, & Aegyptiæ Fici aut cæterorum omnium generum suauiori. *Hæc sanè eius sunt verba*, mutatis tantùm modo & casu. Quæ omnia demonstrant Curtium non distinguere Ficum Idæam, de qua Theophrastus, l. 3. c. 17. de ficu Cypria.

Sycomorus, Sycaminum, Sycamina, Sycamorus, Sycaminum, Morosycum, vel vt Celsus diceret *Morosycus*, *Ficus Aegyptia*. Marcellus putat posse etiam vocari Συκόμορον. vt sit, quasi *fulta Ficus*, propter saporis ignauiam, quæ sententia iam suprà explosa est: nec quenquam hactenus inter probatos autores Græcos vidimus qui per *o* scribat. Sycomorus Hebraicè dici posset *Theena bacha*: & iuxta Marcelli scripturam, *Theena cesiluth*: sed Ficus Aegyptia iisdem *Theena mizraim*: Sycomorus Cypria *Theena bacha cepher*, vt annotat Lonic. Arab. *Mumeiz, Iumeis, Alsumeiz, Giumezei, Giemmeziz, Iumeiz, Giumeizi*, vt diuersi diuersimodè scribunt. Alpin. etiam *Giumez* habet. Rauolff. testatur Moris & Arabibus hodierno adhuc die retineri nomen *Mumeiz*, vt circa Tripolim, qui & Wildefeygenbaũm, Germ. vocat. Alii Aegyptische feygenbaũm/ aut Munlbeenfeygen, Adamo feygen. It. *Fico d'Egitto, Fico de Adam, Sicomoro*. Gal. *des Sicomores, Figues d'Adam ou d'Egypte*. Hisp. *Fuguera de Adam, Figo de Adam*. Boh. *Moruſſe*.

Studia Ficui.

Theenabacha. Mumeiz. Iumeiz.

Συκάμινον siue Morea Dioscor. ea creditur, quæ Latinis Morus dicitur: autore Gesnero in Catal. Goropio, in Vortumno, & Rob. Const. in Lex. Συκαμινία. Hipp. vt vult. Bened. Curt. nisi mendum sit Pomum Sycaminon, Aëtio fructus Sycaminã & Sycomora. Est & Sycaminos, siue Sycomorus, Dioscoridi, aliquibus etiam συκάμινος. Theoph. Sycaminus Aegyptia. Sycamini folio Ficus Cypria Dioscoridi: quibusdam Sycomori genus: Rauuolfius eius iconem proposuit, quam exhibemus. Dalechampius existimat Ficum Cypriam Dioscoridis & Theoph. esse arborem Sebesten quæ Myxa fert. Sycamina & Sycomora dicuntur de Rubi Moris, vt videre est ex Curtio & D. Hieronymo, vt suo dicitur loco. Scribit Amatus eos toto errare cœlo, qui Sycomorum existimant esse Ficum agrestem in parietibus frequentem. Sycomorus non est eadem cum Fico Aegyptia, vt malè vertit Gaza, Plinio suffragando. In Italia malè olim dicebatur arbor Azadaracht. Totum inquit Amatus, Cerasum hyemale appellare solent quanquam non desint eorum aliqui, qui Sycomorum vocent: sed falsò. Nobis videntur loco citato multa conuenire, cum Lauro-cerasoquibidem à nobis demonstratur. Acerem nunorem & maiorem à quibusdam malè vocari Sycomorum dicitur ibi. Gesn. scribit Arborem Iudæ quibusdam dici Sycomorum.

Sequester. Rubi Moris.

Ficus agrestis. Ficus Aegyptia.

Azadaracht.

Laurocerasus. Acer minor & maior. Arbor Iudæ.

Nascitur plurima in Caria, Rhodo, locisque non multi Tritici feracibus, vbi prouentu fœcundo restibilique iuuamentum adfert cùm annonæ caritas premit. Dioscor. Circa Tripolim copiosè prouenire ambas species Rauuolf. refert. Item ad Turcarum monumenta in lustratione montis Libani. Prouenit & Alpino teste in arenosis sterilibusque Aegypti locis, citò crescit, diutissimèque, quod mirum videtur, viuit. Quædam Sycomorus in Materea visitur in cuius trunci cauitate credunt virginem beatissimã iram Herodis Hierosolymã fugiẽtẽ, Christum seruatorem nostrum adhuc puerulum occultasse. Abundat ea Syria, nec reperitur in Italia, si Anguil. credimus. Authore Bellon. locus vbi Christus maledixit Sycomoro, est in Bethania: is dixit sibi visas in Palestina non longè à Carbascara vbi erant diuersaturi, in planitie ordine dispositas quo disponuntur iuglandes nostrates. Item alibi scribit: Incolæ Cairi quia vexantur ardore Solis coguntur vmbras quærere arborum virentium, ac ideò colunt Sycomoros multis in locis & plateis.

Locus.

Aequinoca Morus.

Sycamina.

Quidam, vt annotant Aduersi. frustra sunt conati Italiæ Hispaniæque tùm Europeæ, tùm Indicæ æquinoctium facere: nam ne germinauit quidem: tametsi in syluis Syriacis perfamiliarem esse, vel Propheta testatur Amos, qui se opihonem dicebat, & legere solitum Sycomora illic aut locis vicinis: nec pauci sunt hodiè, qui eandem inibi illuc peregrinati viderunt. Cypria solum natale & ipsa specialiùs insinuat. In Iudæa nasci abundè sacræ testantur literæ. Cautum est, autore Vlpiano I. C. cum de extraord. criminibus differit. Ne quis Sycomorum per Aegyptum excidat. Hæc autem maximè in Nili aggeribus plantata hos suis radicibus colligit, per quos Nili incrementa dispensan tur & coarctantur.

Cautio Iurisconsultorum de Sycomoro.

Vires & vsus. Stomachus Lachrymæ vires. Vulnera. Serpentũm morsus. Lienis scirrhus. Stomachi dolor.

Pomum Sycomori tradente Dioscor. aluo vtile est, sed perquàm exiguum præbet alimentum, stomachoque aduersatur. Lachryma eius vim habet emolliendi, vulnera conglutinandi, & ea discutiendi, quæ ægrè maturantur. Bibitur etiam, nec non & illinitur contra serpentium morsus, in scirrhum induratos lienes stomachi dolores atque perfrictiones, (φευκίου.) Celeriter verò teredinem sentit.

Fructus Sycomori, inquit Gal. nullam habet acrimoniam: exiguæ tamen dulcedinis est parti-

Temperam. ceps, eſtque facultate, vt Mora, humidior quodammodo ac frigidior. Quin potiùs in medio Mororum ac Ficuum iure quis ipſum collocârit, indeque nomen ipſi arbitror eſſe poſitum. Et in 14. meth. K. T. in curatione tumoris ex craſſo vaporoſoque ſpiritu, mirum in modum commendat Emplaſtrum διὰ Συκαμίνου, cuius deſcriptio eſt apud Paulum Æginetam.

Ardor ſtomachi cum febre. Athen. Sycomori fructum probè maturum, odoratum, ac eſu iucundum dicit. Eundem ob lenem refrigerandi vim, eorum quos febris vrit ſtomacho impoſitum cum roſaceo, non parum ardorem ægrotantium mitigare.

Aduerſus ſerpentes. Dyſenteria. Panis & tumores. Vulnera. Capitis dolor & autum. Paulus de fructu & lachryma eadem tradit quæ Dioſc.

Succus Mori Aegyptiæ & Cypriæ, vt tradit Plin. aduerſatur venenis ſerpentium, prodeſt dyſentericis, diſcutit panos, omnéſque collectiones: vulnera conglutinat, capitis dolores ſedat, item autum: ſplenaticis bibitur. Illinitur & contra perfrictiones. Idem Plin. fructum prædulcem dicit: Et Cyprio ſuauitatem Fici tribuit.

Scommata in Syllam. At Bellon. vt iam priùs monuimus ingratum potiùs dicit, nec maximè expetẽdum, fortè quòd fatua illa dulcidine ſenſum non excitet, eadémque faſtidio magis quàm nouæ voluptatis titillatione edentes impleat, adeóque inertiæ ſaporis eſſe videatur. Vt in hunc ſenſum trahendum videatur quod Plutarchus de Sylla & ab eo obſeſſis Athenienſibus ait: qui intra vrbem clauſi, & muris hominis ignauiæ maledicentes ac irridentes, nũc metellam quaſi mulierem appellabant, nunc, hoc ſcommate impetebant συκάμινον ἐπὶ πόλλαις ἀλφίτου μεστοφόρβιον id eſt, Sylla Sycomorus eſt polenta maceratus: ignauore adiuncto alio, hominis ignauiam ingeminatam inſinuare volentes.

Sylla Sycomorus.

Febres. Sitis. Arteritis. Noxa. Auxa. Theuetus ſcribit Fructus Photol ſiue Ficus Pharaonis præter cæteras dotes ad ſedandam ſitim & febrium ardentium æſtus refrigerãdos perutiles eſſe: ac folia arthritidi mirè confetre.

Vſus ficuum, teſte Alpino, in cibo ſtomacho eſt noxius, ipſumque laxat, labefactat atque ſubuertit. Iuuerò Ficus vtiliter comedunt, qui vel iunere, vel Sole incaluerint, refrigerationéque opus habent, & humectatione: fructus ſiquidem hi frigidi temperatè exiſtunt, multúmque humidi: aluum facilè lubricant, atque relaxant: tumores omnes calidos atque duros emplaſtri modo impoſiti ſanant.

Temperam. Aluum laxant. Tumores.

Idem Alp. ait Dioſcoridem tradere, ſuccum Sycomori non ignobilem ad peſtem vſum habere. Neceſſe eſt igitur alio loco hoc ſcribere Dioſcor. quam capite de Sycomoro vel Ficu Cypria, nam hęc verba, húncue verborum ſenſum apud eum hactenus non legimus, qui Sycomori fructum aduerſus peſtem deprædicet.

Vinum Sycomorinum. Fit & vinum è Sycomoris (συκομελίτης dictum) eodem modo quo Catorchites, de quo cap. de Ficu: ſed in acetum acre degenerat, quoniam non ita præualet vis eorum, vt manantis liquoris dulcedo retineri poſſit. Dioſcor. Eiuſdem aceti meminit & Plin. qui poſtquam de Sycite vino locutus fuiſſet, ſubdit: E Cypria Fico & acetum fit præcellens, atque Alexandrino quoque melius. Per Alexandrinum autem acetum non aliud intelligit, quàm id quod ex Sycomoro paratur, quæ Alexãdriæ plurima eſt, vt vel ex Dioſc. lectione patet.

Plin. illuſt.

Lenem, inquit Rhazes, calidi ſunt, ventriculo mali, naſeam excitant, ſubtilioris naturæ quàm Ficus, citúſque deſcendunt. Per lamen Sycomorum intelligimus apud Rhazem.

Dignum certè notatu, quod D. Auguſtinus de ciuitate Dei ad Marcellum libro. 22. capite 4. perſcribit. Lignum cuiuſdam Ficus Aegyptiæ tradunt, non vt ligna cætera in aquis natare, ſed mergi, & quod eſt mirabilius cùm in imo aliquandiu fuerit, inde ad aquæ ſuperficiem turſus emergere, quando madefactum debuit humoris pondere grauari.

SYCOMORO SIMILIS.

Locus. In inſula Mayo, (quæ vna eſt Viridium, graduum quindecim eleuationis poli verſus Septentrionẽ) multæ arbores patulæ & longiuſculæ à ſe inuicem diſtantes conſpiciuntur. Similitudinem quandam habent cum Sycomoro, foliis veſtiuntur paulò minoribus quàm Ficus: fructus ferunt Ficubus adſimiles, paruos, luteos, ſine granulis aut ſemine. Trunco, ramis, cortice, fructu, ſucco lacteo & foliorum acrimonia planè ſimiles ſunt Ficubus. Fructus earum nunquam ad perfectam maturitatem peruenit. Arbor eſt admodum fructifera, vt haud facilè inueniatur abſque fructu. Non prouenit ex ſemine ſeu fructu, ſed ex ſurculis aut taleis in terram depactis, vt Mori noſtrates. Linſchottanus.

Deſcriptio Folia. Fructus.

FICVS. CAP. LVI.

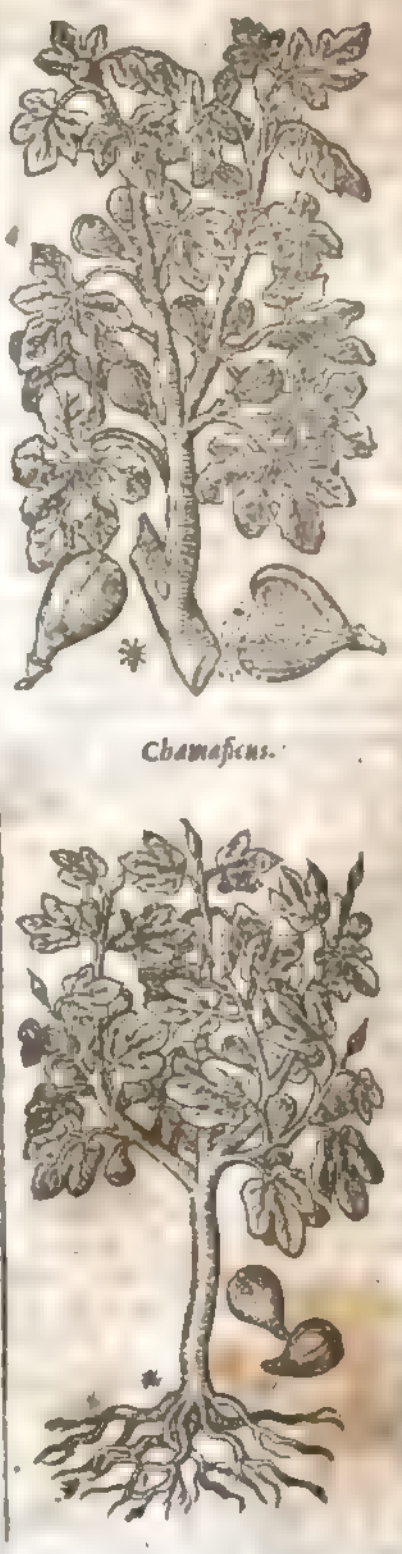

Chamaſicus.

Deſcriptio

MOrus Sycomorũ, hæc Ficum familiæ nexu poſt ſe trahit. Huius caudex licèt ſit vbi grandeſcat & contortus videatur, parùm tamen eſt firmus, vt qui tum vitigineo, lxui tamen cortice, infernè cineraceo, in ramulis viridi ſit veſtitus, tùm ligni parum, medullæ verò fungoſæ plurimùm obtineat. Materies namque conſtat molli, rara, ampla intus cauitate, cuius inana craſſa fungoſáque medulla, ſicut in Sambuco ferè, reſertum eſt. Ipſa alioqui arbor mediocris Sambuci magnitudinem nonnũquam ſuperat, pluréſq; ab vna eadémque radice immittit ſtolones craſſitudine variantes & procritate. Radicibus intiur multis, longis, firmis, lentis, euulſu contumacibus, multis capillamentis fibratis, colore ſla-

uis atque Rutæ radicibus similibus, maioribus tamen multò, vt Cordus annotat: Abundant cortices sicut & folia adeóque fructus ipsi nondum maturi lacteo copiosóque satis succo, glutinoso, odore ad Rutam accedente, quemadmodum & reliquæ eius partes, sapore subacri, qui tamen in fructu paulatim in dulcem excoquitur succum. Folia conspicuæ sunt latitudinis, crassa, in lacinias plerumque quinas profundas diuisa, minùs acutas, quàm Platani, aspera, pediculo mediocriter longo, qui abruptùs lac fundit. *Flores.* Flores, vt omnes hactenus tradiderunt, non fert, sed statim parua fructuum rudimenta, quos *grossulos* aut *grossos* Latini vocant, Piso aut Fabæ æqualia, ea paulatim increscunt, donec Piri mediocris figurã & magnitudinem consequantur. Cùm ad mediam magnitudinem peruenerint, intra se flores [quod fortasse mireris] concipit figura confertis staminibus similes, colore in candido purpurascentes, vndique è carne exeuntes, atque ad mediam fructus cauitatem se dirigentes: quam florum obseruationem atque descriptionem primò Cordo diligentissimo naturę botanicæ vestigatori acceptam referimus, ac nos ipsi aliquando rem ita se habere, obseruauimus. Vt in hac planta, duo spectanda veluti miracula euenire naturæ studiosis obseruandum sit: vnum, florem intra fructum recondi: alterum, maturitatis causam ipsum fructum meditari, interuentu caprificationis, de qua infrà.

Fructus ex surculis, Piriformes nascuntur, basi latiore cœlum spectante, pulposi & molles, virides, sed viroris quodammodo obsoleti, aut ex viridi rubentes, fusciue, quidam etiam per maturitatem ad flauum inclinantes, melleæ dulcedinis, carne pallida aut subrubea, innumeris granis luteolis quę κεγχρίδες vocant resperſa, ex quibus *Semina.* seminibus nihil producitur, autore Camerario odorem etiam spargit haud inuicundum, sibiq; peculiarem.

Est & humilis, sesquicubitalis altitudinis in *Chamæficus* cæteris priori similis: Chamæficum vocant.

Videntur sanè autores, cùm Philosophi & Geoponici, & in vniuersum naturæ plantariæ consulti Scriptores, humanitatis item cultores, quos vocant, ac ipsi adeò Poetæ de hac planta veluti certatim ingenii sui dotes posteritati reliquisse, vt vnde ritè ordiaris, vel non ordiaris eorum placita proposituro dubitare facilius sit, quàm decernere. Conandum tamen, ne hæc Autorum multitudo materiæque ceu messis & ὕλη, in ipso narrationis procinctu hæsitationem atque ipsam adeò ἀπορίαν peperisse videatur. *Sint igitur veluti περὶ ἀλλήλων quædam Poetarum figmenta.*

Fingunt hi Syceam aliquem è Titanibus fuisse, quem quum Iupiter infectaretur, Terra mater suæ prolis misserta, intra se occulit: ac in eius gratiam *Sycea arb.* in *Syceam arborem*, hoc est Ficum commutauit. In cuius rei memoriam, vbi in Sicilia Syceæ nomen inditum volunt. Sic ipsa antiquitas non potuit alio magis munere ipsam plantam commendare, quàm ipsius à suis Diis origine. *Milicha.*

Lacedæmonios Sosibius tradit, Dionysium colere Sycriten cognomento, Milichius etiam dicitur quandoque: nam Milicha pro Ficis vsurpari animaduertimus, & Melichen pro ipsa planta.

Apud Naxios certè simulachrorum facies nunc vitigineæ conformatur, nunc Ficulneæ, prout vel Bacchus dicatur, vel Milichius, vt testantur Athen. & Cæl. Rhod. Alii de eius inuentione aliter arbitrantur, vt tamen semper ad Deos suos referant.

Locum vbi primùm inuenta vi sáque fuit, Græci Σῦκον vocant, & Athenienses ἱερὰν συκῆν, Ficum sacram vocant (& hinc fructus Hegetoria dictus, quæ Eleusinem ducit, in qua Phytalum, angusti agelli, iuxta Marathonem, dominum, Cererem apud Cephisum hospitio benignissimè recepisse ferunt. In cuius gratiam, & accepti beneficii non immemor, illum surculo ficulneo donarit, qui primùm in Attica coaluerit. In cuius rei memoriam, ad eius tumulum præclarum stat elogium, omnia referente Pausania, quod ex Græco ita conuertit Calderinus: *Ficus sacra Hegetoria.*

Hic situs est Heros, Cererem qui in tecta recepit
Phytalus: huic quondam primus ea dulcia poma
Monstrauit, Ficus nomen duxère priores,
Phytalus æternos inde fortitus honores.

Sed vtiliora sectemur, ipsam naturam eius propiùs contemplantes.

Theoph. sparsim Ficus meminit, quæ tamen vox apud eundem anceps & multiplex est, & non *Theoph.* nullùm diuersas Ficus differentias, loco, facie, aut quauis alia nota differentes complectitur. Sed tales etiam, quæ nihil minùs ferè, quàm Ficum repræsentant, vt ex ipsiusmet verbis ac descriptionibus colligere est.

De Ficu autem simpliciter dictâ, eiúsque fructificatione, implicata sanè, præsertim rem ipsam non cognitam habenti, recensione agit, quam tamen facilius intelliget qui totum eiusdem variationis decursum perlegerit causásque diligenter perpenderit ex cap. 1. lib. 5. caus. & diuersis eiusdem operis locis. Nos rem paucis ex nostra & Hummii Scaligeri obseruatione sic explicabimus. *Tria Ficuum genera Prodromus Bola.*

Tria Ficuum genera fert Ficus. Vnum valdè præcox quod idcircò vocarunt Græci ὀρθόκυον, quasi præcox, præcursorem, præcoquum Gaza. Atque is quidem edendo est: *Bolas* vocant Veneti: Vascones *Fl rones*: Colum. communi voce, *priorem fructum*: Plin. *præcoces*. Aliud genus postea prodit, cuius duæ sunt species: vna quæ maturatur, Ficum dicimus, Græci σῦκον: altera quæ semper cruda est, & priùs cadit, quàm absoluatur: vocatúrque Plinio *abortiua*. Alio nomine & Grossus dicitur. Græci, quia referunt indomita natura sua Caprifici fructum, eadem qua illum donarunt appellatione: ὀλυνθίους dicunt, cum quibus apud Theoph. ἐρινοὺς iidem sunt, ex sententia Scaligeri. Ὄλυνθος verò propriè est σῦκον ἄωρον ἢ ἐν παντὶ μικρὸν ἢ σῦκον πίπτον, Ficus immatura, Latinis hic vel hæc Grossus: effertúrque propriè de Fico domestica vox vtraque tam Græca quàm Latina simpliciter: alioqui cum adiectione, vt grossi Caprifici, τῆς ἀγρίας συκῆς ὀλυνθοι. Tamen plerumque confundunt Authores differentiam, indifferentérque ab ipsis vsurpantur ἐρινοὶ ἢ ὀλυνθοι qui & ἐρινεοὶ dicuntur, vt multis testimoniis confirmat Const. in Lex. Alioqui ὀλυνθος, etiam ficum syluestrem, ἀγρίαν συκῆν, Lat. Caprificum apud Authores significat: quæ nominum & vocum confusio magnam huic historiæ peperit obscuritatem, quam nos partim iam dictis, partim licendis pro virili discussisse speramus. Ipse verò etiam Theophr. inter Ficum syluestrem & Caprificum manifestè distinguit in Histor. 2. quando ait: ἡ ἡμερὰς ἢ ἀγρία συκῆ &c. Cæterùm iidem grossi, si scalpantur, aliquando maturescunt, admisso Sole: quemadmodum è legitimis non pauci manent crudi, neque perficiuntur præuenti frigoribus. Rursus ex Ficubus, quædam Ficos propriè dictos σῦκα] tantùm ferunt: quædam grossos seu Olynthos tantùm: [ὀλυνθους, qui nihil aliud sunt, quàm Fici immaturi, grossuli dicti, qui ad matu-

Ficus Aborsus, Grossus.

Olynthi Græca acceptio.
Ficus immatura.

Erinei. Erineæ. Ficus syluestris. Caprificus.

Differt Ficus syluestris à Caprificus.

ritatem non pertingunt: Gaza Caprificos penè semper vertit, Olynthos nimirum cum *ἐρινοὺς*, quos caprificos propriè vocat Theophr. confundens, non sine plurimorum tamen authoritate vti dictum priùs:] quædam vtrumque: quædam etiam Prodromos: [præcoquos vocant] quædam non. Deinde variant fructum: vt quarundam grossi etiam sint esculenti. Variant item in officio seu ferendi modo. Nam nonnullæ constanter tales sunt: aliquæ non, sed mutant. Mutant autem vel quia nunc ferunt esculentum, aliàs non. Notat etiam à calore fructuum differentias, & à loco natalium, vel situ. Quosdam supra folium, quosdam post, quosdam subtus nasci. *Hæc est εὐσύλλεκτος* implicatæ Theophrasticæ recensionis. Quæ grossos ferunt [*ἐναυσίους*] tres faciunt differentias: non ferunt nisi grossos: ferunt albos: ferunt esculentos. Aliæ verò quatuor: ferunt Ficus: ferunt grossos: ferunt nigros: ferunt grossos tum esculentos tum non esculentos. Ac sanè sua naturâ esculenti non sunt grossi, sed fiunt vtiles per accidens, quoniam nascuntur in ipsis culices, de qua re suo loco. Notabis præterea differentiam variationis in ferendo duplicem: vel enim non ferunt aliquando, vel non bonos ferunt. Item triplicem differentiam situs: secundum frondes, & infrà, & ex ramis valdè crassis: *ἐκ τῶν μάλιστα παχέων*. Ergo ex ficubus priùs gignuntur Prodromi, deinde grossi, tum Ficus, vbi & temporis differentia consideratur.

Grossi siue Olynthi.

Culices.

Ficorum itaque differentias ex ipsa natura, nascendi modo atque tempore desumpsisse Theophrastum apertum est. Cæteri verò Authores tam Græci, quàm Latini generum Ficorum ingentem recensuerunt numerum, quantum in alia arbore reperire vix sit. Respexerunt autem præter prædicta etiam vel ad diuersitatem figuræ, coloris & magnitudinis: vel ad regionum, in quibus nascuntur, varietatem, vel denique ad Authores ipsos. M. Cato habet *Africanas*, *Herculanas*, *Saguntinas*, *hybernas*, *Telanas*, *Telsanas atras* Plin.] pediculo longo: quibus omnibus præmittit *Ficos marisicas*. His adiecit Varro *Chias*, *Calcidicas & Lydias*: Item alibi & *Sabinas* memorat. Columella Ficorum genera sapore atque habitu distare ait, & præter dicta habet *Liuianas*, *Sulcas*, *Callistrutias*, *Topias*, *Rhodias*, *Libycas*, *Hibernas*: omnes etiam biferas & triferas flosculos. Quid autem sibi velit Columella cum hac voce [flosculos] nondum omninò percipimus.

Ficuũ differentiæ Catonis Varronis & Columellæ.

Idem tradit Fici corticem seu librum (vt ille vocat) humidum, succosum & validum esse, & lactis plurimùm fundere.

Differentiæ Plinii.

Ficuum differentias varias tradit Plinius libri. 15. c. 18. Inibi enim meminit Ægyptiæ: Cypriæ: Lydiæ: Callistruthiæ: Africanæ: Alexandrinæ, Nigræ: Rhodiæ, Tiburtinæ: Liuiæ: Pompeiæ: Herculaneæ: Albiceratæ: Aratiæ albæ: Porphyritidis: Popularis, Chelidoniæ quam Athenienses Erythromelænam vocant: Serotinæ: Omæ, &c. super quibus Plinium ipsum consulere, haud graue erit.

M...i.

Meminit Cato Africanarum, Herculanearum, Saguntinarum, Hybernarum & Telhanarum. Sed à Catone, inquit Plinius, appellata iam tum Africana, admonet & Aphricæ, ad ingens documentum vsu eo pomo. Namque perniciali odio Carthaginis flagrans, nepotúmque securitatis anxius, cùm clamaret omni Senatu Carthaginem delendam, attulit quodam die in Curiam præcocem ex ea prouincia Ficum ostendénsque Patribus. Interrogò vos, inquit, quando hoc pomum demptum putetis ex arbore? Cùm inter omnes recentem esse constaret. Atqui tertium, inquit, ante diem scitote deceptum Carthagine: tam propè à muris habemus hostem: Itaimque sumptum est Punicum tertium bellum, quo Carthago deleta est: quanquam Catone anno sequente rapto. Quid primum in eo miremur? Curam ingenii, an occasionem fortunam, celeritatémque cursus, an vehementiam viri? Supra omnia quiddam est, quo nihil equidem duco mirabilius, tantam illam vrbem, & de terrarum orbe per CXX. annos æmulam (vrbis æmulam. vet.) vnius pomi argumento euersam: quod non Trebia aut Trasymenus, non Cannæ busto insignes Romani nominis perficere potuere: non castra Punica ad tertium lapidem vallata, portæque collinæ adequitans ipse Annibal. Tantò propiùs Carthaginem pomo Cato admouit: (adiit D. adiri monuit. Vet.)

Historia de Catone & Fico Carthaginensi.

Carthago Fici argumento euersa.

Fici Romæ cultæ.

Prolixus Idem, nec non parum perturbatus in Historica relatione Ficuum duarum Romanis sacrarum: Quarum alteram *Ruminalem* appellatam dicit, eò quòd sub ea arbore Lupa Rumam, id est mammam Romulo & Romo dederit: Alteram verò *Naniam*, quæ ab augure Attio Nauio Romæ in comitio quidem fata: sed ibi spontè nata, vel illuc spontè transisse credebatur.

Ficus Ruminalis.

Ficus Naniæ.

Quidam existimant Ruminalem Ficum dictam quod sub ea pecudes æstatis tempore, frigora captantes: herbas ruminare consueuerunt: An Tacitus per ruminalem arborem intellexerit, considerandum: quandoquidem longæua fuit arbor. Ficus autem breuissimæ vitæ, Theophrasto autore.

Ruminalis fundo.

De Ruminali Ficu hæc Ouidius.

Arbor erat, remanent vestigia: quæque vocatur
Romula nunc Ficus, Rumina Ficus erat.

Cæterùm Ficis (Plinio) succus dulcis: odor nullus: [quem reprehendens Scal. malè eum ait negare Ficui odorem: est sanè etiam siccis odor, quamuis tenuis atque exiguus] folia latissima, maxima & vmbrosissima, & ideò supra id pomum, eidémque seriùs folium nascitur quàm pomum. Insigne proditur in quodam genere Ciliciæ. Cypri Helladis, ficos sub folio, grossos verò post folium nasci. In Laconico genere maximæ sunt. Inferiore sui parte fertiliores sunt Fici, marisicæ, Onesicritus tradit in Hircania fertiles admodum esse Ficus, vt sint quæ modios CCLXX. singulæ ferant prægrandes.) Nullo flore exhilarantur, natalésque pomorum recursus annuos versicolori nuncio neque Fici neque Caprifici promittunt. Dixit tamen Plin. loco iam suprà citato præcoces ficus cum venientium flore matureſcere. Nos florem, vel flori respondens aut analogum, ex Cordo prodimus.

Plin. nat. Scaliger] repr.

Cur supra soum ficus nascantur]

Laconica maximæ]

Non florent]

Difficile autem fuerit, simul & inutile, vt Cæsalp. æstimat Plinianas Ficorum appellationes, nostris, hoc est, huius seculi Italicis accommodare, vt Aphricanas iis, quos vulgò Hetruria, Brusciottos vocat, inter nigras: Aratias, seu potiùs Auratias à colore aureo, inter albas iis, quas quidam *Cereas* cognominant, inter præcoces: nam post grossos primæ maturantur.

Cæsalpinus]

Brusciotæ ficus.

Auratia.

Cereæ.

Dioscor. Ficus.

Dioscor. prædictarum differentiarum nullas nomine tenus tradit, sed *ἀγρίαν*, hoc est, Ficorum in in genere, *ἀγρίας συκῆς*, Ficus syluestris, & *ὀπωρινὴν τῶν ἐρινεῶν καὶ ἡμέρων*, Grossorum, inquam, quæ à nonnullis Erinei nominantur, vites tradit.

Ficus syluestris olynthus Grossi: Erinei.

De Ficu inter alia habet Athenæus lib. iii. Dipnosoph. cap. 3. Nulli quicquam concederem in sermonibus ad Ficum pertinentibus, etiamsi suspendi oporteret, quoniam Ficubus nirum in modum

dum fum amicus, quare diuinè de his quæ mihi inciderint edisseram. Ficus, ô viri amici, simplicis vitæ principium extitit, quod attestari videtur locus qui ab Atheniensibus Sacra ficus nominatur, in quo primùm Ficus inuenta fuit, atque fructus hinc dictus *Hegetoria*, quia primus ad victum mansuetum inuentus fuit. Ficuum multa sunt Genera, de quo Antiphanes in Homonymis, Laudans enim agrum Atticum inquit:

Ficuum genera Athen. Attica.

Qualia fert, ô Hipponice, ista regio,
Excellentia quam universus orbus, mel,
Panem, Ficus. Ficus enim, ita me amet Iupiter,
Abunde gignit.

Caricæ. Idem in Atticis prodidit, vetitum fuisse Caricas exportare in Attica nascentes, his indigenæ vt soli fruerentur. Cùm verò multi furtim adehere deprehenderentur, delatores qui apud iudices illos accusarent, vocatos principiò fuisse Sycophantas. Alexis in poëta:

Attorum edictum de Ficubus.

Sycophantæ nomen prauis viris
Decenter, haud inuenitur:
Nam qui foret bonus, & vrbanus, is debuit
Indicatis Ficubus mores approbare suos.
Nam autem flagitiosa cùm sic nominent,
Durare id coget, cur id factum sit.

Alexis illust. Indicatas ficubus, inquit, nempe quæ contra legum authoritatem clanculùm asportabantur: mores suos probabant, id est, fidem suam, probitatem, integritatem. Philomnestus lib. de Sminthiis Rhodus scribit, Sycophantam inde nuncupatum fuisse, quòd illis temporibus è ficuum mercatura, vini, olei, tributa colligerentur, ac portoria, & mulctarentur qui ea non solmissent, è quibus in administratione Reipub. sumptus fierent, itaque coactores qui exigerent, & eorum prouentum suis rationibus ostenderent, vt credibile est, appellatos fuisse Sycophantas, adidque muros delectos fuisse ciues spectatissimos ac optimæ fidei. Laconicæ ficus meminit Aristophanes in Agricolis his verbis:

Sycophantæ, unde.

Laconicæ ficus.

Ficus omnes ego feram præter Laconicas.
Infestæ namque sunt illæ, ac tyrannicæ:
Mures enim pusillæ forent, si animum ad plebem odio non
prosequerentur.

Ficus pusilla. Mystice. Vel nisi plebi odiosa foret ea Ficus, id est, dominandi ratio: Sic Dal explicat. Ficum scilicet eam pusillam vocat poëta, quòd exigua & humilis planta sit. Significat & Lacedæmoniorum hostilem animum erga Atheniensis, ac eorum dominatus crudelitatem, & summum abolendæ populatis potestatis studium. Alexis in Olynthio, cùm Phrygiæ ficus mentionem facit, ait:

Ficus pusilla.

Et diuinus cibus, à matre data mihi delicia,
Carica ficus,
Phrygia munus.

Phibalea ficus. Phibaleatum Ficuum meminere Comici multi: quin & Pherecrates in Crapatallis:

Febricita, ô miser, nulla de re felicitas:
Et nam per æstatem Phibaleam ficus comede:
Illisque satur meridiator.
Deinde Sphacelum expectato, ardeto, vociferator

Teleclides in Amphictyonibus:

Quàm pulchræ Ficus, Phibaleæ quidem sunt.

Est autem Phibaleos, Atticæ locus.

Chelidonia ficus. Chelidoniarum meminit Epigenes in Branchia: [Raucedisono.]

Deinde paulò post aduenit Chelidoniis
Ficubus onustus conferrim quadrans.

Chelidonia scripsere. Mentzelius. Phibalea. Andronion, siue Philippus, siue Hegemon in Georgico, hæc Ficuum genera sic recenset: In planis & campestribus ferere Chelidonias Ficus expedit, Caprificos, Leucerineas, Phibaleas: at quo-

Oporobasilidæ. uis loco Oporobasilidas [Monspelhodie vocant Ficus regias D.] Horum enim generum cuique sua est vtilitas, maxima verò Colùris, & Phorynìis. Fructuosæ sunt & imprimis vtiles, biferæ, Laconicæ, Megaricæ, si rigentur. Rhodiorum meminit Lynceus in Epistolis, ea comparans quæ proueniunt Athenis præstantissimæ cum Rhodiacis. Eius hæc est oratio: Atheniensium [sectæ, syluestres ficus] certare de bonitate sic videntur cum Laconicis Rhodiacis, vt Mora cum Ficubus. Id ego, non cœnatus, vt Athenis sit peruersò iam gustu ob satietatem, sed ante cœnam, cùm appetentia intacta & nondum occupata est, comparatione factâ perspexi. At quas in pulchra Roma Callistruchias vocant, si quemadmodum ego, Lynceus gustasset, bestia eiusdem nominis longè fuisset perspicacior in huius contentionis iudicio, adeò Ficus illæ antecellunt omnes quæ in vniuerso terrarum orbe generantur. In pretio sunt & alia Ficuum genera Romæ nascentium, nempe Chiæ, Liuianæ, [fortè Liuiæ vel Lydiæ: ambarum meminit Plin.] ex quas Chalcidicas vocant [Plinio Duracinæ à duro Corio D.] & Aphricanæ, vt testatur Herodotus Lycius in opere de Ficubus. Parmeno Byzantius in Iambis, è Cauno, quod oppidum Æolicum est, laudans, vt excellentes, ait,

Callistruchia. *Ficuum præstantissima.* *Chia. Liuiana. Chalcidica. Duracina.*

Per longa maris spatia ego accessi, nec tamen ficuum
Cauniarum fascem [cœrnere bauliomus] adnexi.

Caricæ. Tenalia. Caunias è Caria ficus celebrari perutile atum est. Toxaliarum ficuum meminerunt Heracleon Ephesius, & Nicander Thyatirenus, citatis versibus ex fabula Apollodori Carystii, cuius est titulus, Mendica vetiana.

Cæterùm vill. m adm. dum fuit
Et aud. m, & improb. m, adeò vt me puderet:
Alia quidem regiones Toxalias ferunt
Ficus, mea verò etiam vites.

Hæmonia. In Insula Paro eximiæ gignuntur Ficus, Hæmonias [αἱμόεσσα, tanquam infectas sanguine: sanguineas] incolæ nominant: congeneres Lydiis, quas ob rubrum colorem [Plinio Lydiæ purpureæ sunt] eodem quoque nomine vocant. Earum sic meminit Æschylus:

Lydiæ.

Parum missam facite, & Ficus illas, & marinam
Vitam. [assiduas nauigationes.]

Hæ certè Ficus tantum à reliquis vulgaribus discrepant, quantum apri caro ab aluilis porci & vilatici pulpa. Leucerineos Ficus species est, illa fortassis cuius albus est fructus. Eius sic meminit Hermippus in Iambis:

Scorsim verò è Leucerines Caricas.

Hermonax in Glossis Cretensibus genera Ficuum enumerat, Amadea, & Nicylea. Philemon in Atticis vocabulis quasdam Ficus Regias vocari tradit, & ab illis regias caricas nominatas fuisse. Huic idem narrationi addidit maturas Ficus vocari Colytra [fortassis quasi κολοβὰ, id est, leues: sunt enim maturæ Ficus, immaturis seipsis leuiores D.] Seleucus in Glossis refert, Glycisiden quandam vocari, figura perquàm similem Fico, [Pæonia Glycisìde est fico similis, vel siliquis, quæ semen continent, vel appendicibus glandi similibus in radice fœminæ. Emendatus locus ex Plin. & Dioſc. D.] à Medicisque obseruatum fuisse, in cibo sumptam, rubra fœminarum profluuia sistere, ac valere contra malum mentis, & infatuationes: id quod Plato Comicus ait in Cleophonte. Pamphilus hybernas Ficus vocari tradit ab Achiuis Cydonæa, idque scriptum ab Aristophane in Glossis Laconicis. Hermippus in Militibus Coraceas Ficus: [tanquam Coruinas: ob ni-

Amadea. Nicylea. Regia. Colytra.

Glycisida.

Hybernæ.

Coraceæ.

Digitized by Google

gredinem puto. D.] earum quandam speciem vocat his verbis:

Phibalearum potissimùm, aut Coctearum.

Charitia Araceia. Theop. lib. 1. hist. plant. scribit, Ficus arboris tale quoddam genus esse, quale id est, quod Charitiam siue Araceam nuncupant. *Hæc Athen.* Nusquam verò apud Theop. hæc leguntur, (& mutila esse videtur hæc oratio D.) Quam verò ident *Ficus Ideæ.* Athen. ex lib. 3. eiusdem autoris Ficus Ideæ adfert descriptionem, & inter Ficus recenset, non huc pertinet, sed aliò, de qua vide cap. de Diospiro. *Præcoces.* De præcocibus Ficis idem Theop. lib. 5. caus. ad hunc modum scribit: Ficui humidus aër & clemens, cùm elicitur germinatio, & eâ de causa præcoces Ficus: Idem progressus inquit, quasdam Ficus, præcoces fructus gignere; vt Laconicam, & Leucomphalian; quasdam minimè. Seleucus in *Primaeca.* Glossis, Ficus speciem quandam vocari πρωτογενῆ ait, id est, Primariam, quia præcocem fructum pariat antè cæteras.

Bifera. Ficus biferæ meminit Aristophanes in concionatricibus:

Vos, quasi sumpseritis Ficus bifere folia.

Portentum ab Ficu ejic. Antiphanes in Sceleribus:

Iuxta biferam Ficum, infernè est.

Theopompus lib. 50. hist. scribit, Philippi regis principatu, circa Bisaltiam, Amphipolin, & Grestoniam Macedoniæ, medio vere ficus poma, vitem, vuas, Oleam, quando ipsam florere par est. Olivas edidisse, omniaque tunc ex voto successisse Philippo. Non me fugit (inquit Athen.) aliis quoque nomenclaturis Ficorum species appellari, Regios, Regios ficos, Cirrhocœladios, Hyladios, Satcelapheos, Lapyrios, Pieridios, Draconcias, Leucophias, Melanophias, Creneos, Mylacos, Flauos & tanquàm excauatos: syluestres: carne cuti cerebrorum simili: amariusculos: obtortos, draconum more: natura nigros, & albos, fontanos: molæ instar rotundos: Ascalonijs similes: ob suauitatem deuorandos. D.) Tryphon. lib. 2. hist. plant. de Ficuum appellatione differens, inquit, Dorionem in Georgico narrare, Syceam vnum ex Titanibus, terræ filium insequente Ioue acceptum à matre fuisse, illumque gnato arborem emisisse, cuius fructu oblectaretur, & aleretur: præterea nominatam ab illo Titane Syceam fuisse Ciliciæ ciuitatem: at Pherecydes epicus poëta, Heracleotes genere, appellatam fuisse tradit à Syce Oxyli filia. Oxylum enim Oriæ filium concubitu Hamadryadis sororis genuisse Nucem, Iuglandem, Cornum, Oxyam, Aegiron, Vlmum, Vitem, Ficum, quas Hamadryadas omnes vocarunt, illarúmque nomine multas arbores nuncupatas fuisse, ac ideo Hipponactem dixisse:

Hamadryades.

Nigram ficum vitu sororem.

Nigra Saturnea Pulla. Porrò is color nonnullis sanguineus putatur. Horatius pullam dixit:

Suauique pulla ficus ornat arborem.

Coronea. Coroneas Strabo habet, quæ eædem videntur cum Coriantis vel Coriaceis Aristoph. antè dictis.

Duricoria. Duricorias & Plautus celebrauit:

Ficus nobis attulit, duricorias, præcoces.

Chia pungens. Chiam Martialis ob salis vim; saporè pungentè,

Infantis melimela dato, fatuasque marisias,
Nam mihi quæ nouit pungere Chia sapit.

Et alibi clariùs.

Chia sensi similis Bacchi, quam Setia misit,
Ipsa merum secum portat, & ipsa salem.

Marisca. Marisca, teste Curtio, Græcè ἄδουξ & Festo & Macrobio dicitur. Nam Græci magnis & amplis rebus, syllabam Bu, assueti sunt præponere, vt Bupedo, Bulimæ. Sunt etenim magnæ, quamobrem inter omnia Ficorum genera, has tantùm Senecio commendabat. Nempe is solùm grandia appetebat, vt propterea Grandionis nomen sibi assumpserit, autore Seneca. Præ pinguedine verò rumpitur, semépque ostendit. Quod pareseeit idem poeta.

Danasti, Lupe, rus sub vrbe nobis.
Non Boletus hisce, non marisca.
Ridere.——

Marisca morbus. Marisca etiam morbus est, sic dictus à Fici similitudine, qui idem & Ficus dicitur, de quo Iuuenalis:

——Et podicis ceu
Cedunt vt tumida medico ridente marisca.

Coctana. Eadem ratione Græcè etiam σύκωσις dicitur. Coctanas, siue, vt alii vocant Coctana, quæ inter minores numerantur Iuuenalis habet:

——Quo Prunâ & Coctana vento.

Missitabantur olim inter Saturnalia xenicla, vàl se turbinato. Quod declarant Statius hendecasyllabo.

Nusquam turbine condens ruenti
Prunorum globus atque Coctanorum.

In vasculis etiam mitti solebant, quorum forma metæ instar erat. Quod disticho comprobat Martialis:

Hæc tibi quæ tortâ venerunt condita metâ,
Sidonios fœtus Coctana, Fiscus erat.

Ficus perpetuus folia. Ficò autore Hermol. circa Elephantum agrum folia non defluunt. Similiter & in Tylo caduca non sunt. *Callistrutia.* Callistrutias & Ficus, & Passarias vocari Capitolinus autor est in Clodio albino. Iuuenio Psyctalia vocari quoddam earum genus ab algore, nisi quis malit ab Atticæ regionis insula Psyctalia. Sed an Callistrutiæ sint, quæ Plinio frigidissimæ dicuntur, parum constat. Sunt qui Psyctalia intelligant, quæ recentes non sint quidem, non tamen siccatæ. Phibaleæ dictæ quoque Hippocrati. Iulius Pollux Chelidonias dicendo, Atticas inquit, intelligimus, quas Lacedæmones Chelidonias appellabant. In Ficorum genere, caricas peculiari arbore fert Syria, & minores eius generis, quas Coctana appellant. Habentur & Cauniæ, ominales M. Crasso in Parthos bellum mouenti.

Passaria. Psyctalia. Phibaleæ Attica. Caricæ. Coctana. Caunia.

In auctione vitarum Luciani, de Epicuro quærit licitator, quibus edulijs delectetur: respondet Mercurius, dulcibus velcitur & mellitis, σμικρίτης addit. τῶν ἰσχάδων. Subijcit licitator χαλεπὸν γὰρ ἐστὶ, ἀπουσιάζειν αὐτῷ τοιούτων τῶν ἐπιτηδείων.

Ischades.

Sic & Paulus σύκινον pro Ficu arida videtur sumpsisse, quando scribit, aut σύκινον drach. octo, succhi drachma, tritis cum oleo, donec cerati fiat spissitudo vtitur: quo loco σύκινον nihil aliud esse videtur, quam quæ ἰσχὰς quoque Græcis dicitur, vel ex doctiss. Dalech. sententia.

Carica.

Apud Cic. 2. de diuin. legimus: Quum M. Crassus exercitum Brundusii imponeret, quemdam in portu Caricas Cauno aduectas vendentem Caunea ficus clamitasse, quæ res inferiùs specialiùs declarabitur.

Caunea ficus ironi.

Caunix porrò sunt ex Caric oppidulo, vnde nomen Caricis apud nos, vt apertè coniicit Hermol. siue itaque à loco, siue alunde nomen habeat carica, Græcis & Latinis vsurpari constat. Antiochenæ verò Caricæ, quas & Tryphyllos vocant, vt inquit Strabo, ab Antiochia Phrygiæ nomen habent. Omnia hæc [& multa ex superiùs dictis] L. Vitellius in Italiam Tiberij principatu transtulit.

Caunix. Carica oppidum. Antiochenæ Tryphyllos.

Plato in legibus & Ficus & Vites quasdam commemorat, quasi nobiles: etiamsi nobiles

Digitized by Google

Ficus nobile à generoso, vt inquit Aristoteles, differum est: fortasse illa genera intelligens, quæ dicuntur Aegilides inter Ficos: & racemos Nicostratos inter vuas: quæ duo Athenis maximè commendabantur, vt racemus Hipponius in Rhodo insula. Thraceſinas ad lienem probari apud Aetium legitur.

Hactenus Ficorum differentias Veterum, quàm potuimus diligentia, perſecuti ſumus, & notis cũ ipſis autoribus illuſtrauimus. Mirum verò alicui haud immeritò videatur, è tot generibus, ne quidem ſolam appellationem (quod nobis quidem conſtet) remanſiſſe, niſi fortè ſuæ originis. Neq; enim nunc aliter vocamus quàm Hiſpanicas, Maſſilienſes, Liburnas, Campanas, & ita de aliis, quę patrio ſuo nomine deſignantur, vt idem iudicium cum Plinio faciendum ſit, quamuis euentu contrario, inquiens: ſubiere tot Ficorum nomina: atque genera, vt vel hoc ſoluto æſtimantibus appareat, mutatam eſſe vitam. Annotat tamen Matthiol. plura eſſe genera in candicantium & nigreſcentium diſcrimine, ſed differentiarum nomina nulla tradit. Quidam etiam, inquit, Piri faciem repræſentant, alii ſeſſiles ſunt, alii verò inter hos medii.

Differunt etiam colore Ficus, quippe quòd aliæ albæ, aliæ nigræ, aliæ purpureæ, aliæ virides, aliæ ſubruſæ, aliæ pallidæ, & aliæ variegatæ colore ſpectentur. Celebrantur in Hetruria Piſani, Brigiotti, Graſceli, Balignanenſi & Perugini. Anguil. ait multas eſſe Ficuum ſpecies, ſed omnes notas eſſe in Italia: Nos etiam aliquot differentias tam in Prouincia & Gallia Narbonenſi, quàm in Italia obſeruauimus: vt magnas illas quales Geneuæ naſcuntur, & in horto Stutgardiano, ſuntque multò Maſſilienſibus & Prouincialibus maiores, hæ tamen nobis ſapidiores videntur. Vulgatæ vbique ferè notæ ſunt. At paruæ illæ luteę, quas & in Italia & in Prouincia celebrant, ſine dubio reliquis omnibus excellunt.

Caricarum ſeu Ficuũ ſiccarum hodie tres ſpecies ad nos in Germaniam communiter importãtur, vt annotat Cordus: ſi modò ſpecie differant. Plana in ſparteis corbibus, quas Germ. Korbfeigen vocant. Aliæ etiam in ciſtis Laurinis foliis compreſſæ, quas à foliis Laubfeigen appellant. Tertium genus ex Prouincia adfertur, quas Maſſilienſes dicunt, in minutis & turbinatis ſparteis corbibus: hæ paruæ quidem ſunt, ſed ſuauitate præſtantes: Marſilienſiſche feigen dictæ. Sed hodie etiam, quia noſtris ſuccibus nihil inguſtatum volumus, etiam magnæ illæ purpureæ Genuenſes dictæ à lautioribus inſitoribus in Germaniam importantur.

Porrò ſiccus matureſcentibus lactis: percoctis, mellis: tactus omnibus mollis, ſed mauris. Lac, inquit Macrobius, propriè Ficorum dicitur. Ficus tamen non Pomum ſecerni à Pomis apud idoneos autores Aſranium Ciceronémque repetias. Seneſcunt, ficus in arbore, antiquę deſtillant gummi modo lachrymam [vt Plin. ſcribit] ſiccátúrque: tales ἰσχάδες dicuntur Græcis non minùs quàm Ficus paſſa. Athenienſes γρᾶες vocant earum folliculos, vt Varro glumas.

Fuerunt ex Veteribus, qui Ficum nunquam ſuapte natura percoqui aſſerere non dubitarunt, quod Marcellus non niſi amaritudine, & malo materiæ eius habitu, fieri poſſe autumat. Quæ enim huiſcemodi ſunt, inquit ille, iniurias cœli illas non ſentiunt, quales phocarum & hyenarum pelles, & in arboribus aliquæ etiam aliæ, traduntur. Debuerat ob has cauſas nocentibus ſibi repugnare Ficus, nec minùs, quàm in natura, in ſcriptore hoc integra & incolumis ſeruari, & qua voluptate ſinicatem & menſis noſtras, quotannis auget, æqua felicitate medicinam etiam inſtruere. Securus nimirum perdoctus ille Marcellus de quæſtione ἐν τοῖς, ſollicitè τὸ ſolum perquirit, cùm iſtud [ἐν τοῖς] ſi noſtro iudicio aliquid tribuendum, vtutiquam ſtet ratum & indubitatum. Quod ſi verò maximè res ita ſe haberet, quem malum materiæ habitum quæſo tribuet Lauro tantoperè omni æuo aduerſus ictus fulmineos celebratæ, eóque etiam ipſis adeò Imperatoribus orbis ſacrę? In qua tamen re ſi quid ariolandum, rationabiliùs fortè dicemus proceras arbores fulminibus eſſe opportuniores, manifeſtiúſque in iis noxam impreſſam apparere, quàm in minoribus, qualis Ficus, ut rationem illam Phyſicis celebratam & doctis notam nunc taceamus. Hoc tamen certum in ſacris paginis & à celebratis Eccleſiæ doctoribus imprimis commendatum Ficum. Apud Hieremiam cap. 4. oſtendit mihi dominus &c: Duo Calathi pleni ficis &c: Calathus vnus Ficus bonas habebat nimis, (inquit Hieron.) vt ſolent Ficus eſſe primi temporis (videtur intelligere præcoces) & Calathus vnus Ficus habebat malas nimis, quæ comedi non poterant, eò quòd malę ſint. &c: Quidam interpretantur in lege & Euangelio; Synagoga & Eccleſia &c:

Talia multa habent D. Hieron. & D. Auguſtinus aliique Eccleſiæ Patres, quod monuiſſe tantùm hoc loco ſit ſatis, aliquando publicanda.

Eſt & Ficus teſſera abundantiæ lactis, vt Goropius annotat in Vertumno. Lac enim propriè, inquiente Macrobio, ficorum dicitur: quod etiam ſentit Ouidius Faſtor. 2.

An tibi dum Lactens hæſerit in arbore ficus.

Ficum autem à fœcunditate dictam volunt, autoribus Varrone & Quintil. ne Græcis omnia concedere videamur.

His Συκῆ, & Σῦκον ipſe (Mæuius & Sycon fructum Latinè dicit) fructus & σύκαμα, quanquam per hanc vocem nouellam ferè Ficum intelligant, autore Iul. Polluce: nam ἰσχάδες aridæ Fici ſunt, aut Caricæ interdum. Inuenias apud Græcos ἰσχάδες recentes & veteres quoque dici. Ipſa arbor Συκέα & Συκῆ, prima longa. Attici Ficum ipſam συκίδιον quoque nominant, vti dictum. Arbor Hebræis *Theenah* Hieron. ℸ. Fici aridæ Lat. *Carica*, Hebræis *Defelah*, *Defolath*, *Theenun*, *Defelim*, teſte Trag. vid. 1. Samuel. 30. & 2. Reg. 20. Cordus reprehendit Marcellum quòd Caricę vocem male in Dioſc. contextum poſuerit: habere enim Caricas ficus ſuum peculiare genus, vt ex Plin. & Hermol. colligere eſt. Germ. *Feig/Feigenbaum*. Belg. *Vyghe/Vyghenboom*. Gal. *Figuier*. It. *Fichi*. Hiſp. *Higus*, *Higuera*. Angl. *Figetree*. Boh. *Fikowe pei*, Arab. *Sin*, *Fin*, *ſeu Tin*. Caricæ vulgò ſiccæ, *Ficus paſſa*: ἰσχάδες, ἰσχάδες ξηραί Epigt. ἰσχάδες παρακάθημαι Euſtath. Ger. *Dürre feigen*. Belg. *Dorre ſche Vyghen*. Gal. *Figues ſeches*, *Figues de Careſme*. It. *Fico di Quadrageſima*. Ouid. 1. Faſtor:

Quid vult Palma ſibi, rugoſique Carica? dixi.

Habetur quoque apud Hip. Caricum medicamentum duplex, aridum & liquidum, ſed neutrum Caricas ſecipit, neque à Caricis nomen habet, ſed à Carum gente, quibus erat in multo vſu, dictum fuiſſe tradunt. Grollius, quem & immaturum fructum vocari diximus ὀλυνθος, φόλυνθος, immaturi, Ameriæ. Germ. *Grüne feigen/Vnzeitige feigen, Groene Vyghen/die noch nicht rype ſijn*. Gal. *Figue qui n'eſt pas encore meure*. It. *Fiorone, bolo*

Marcell. mot.

An Ficus fulmine feriatur.

Sacris paginis celebrata Ficus.

Ficuum interpretatio, Myſtica.

Ficus Ouidio

Synon. ling.

Theenah arbor.

Carica. Marcellus notatur.

Fieſolani Prodroma. Carica à ſchado.

Groſſus. Olynthos.

Veretis. Hisp. *Higo arno maduro.*

Chamæficus. Humilis ficus.

Eiusdem arboris nominibus insignitur *Chamæficus* dicta cum eius fructibus, quæ & humilis ficus, quam in ollis & hortulis pensilibus alunt. An verò à vulgata differat aliter, quàm magnitudine, nondum asserimus. Doctiss. Medicus Chiffletius, apud quem in horto Vesuntii vidimus [& apud D. Abbatem de pulchro fonte] *Ficum nanam* vocitat. Denique tanta fuit apud Antiquos commendatione Ficus, vt & secundum locum habuerit à vite: Et eius partes omnes peculiaribus sint nominibus designatæ. Ipsum folium ἦϊον prisci Græci vocarunt propter eius asperitatem quo conuoluto anguilla piscis facilè detineri queat: vnde adagium, τὸ ἦϊον τὴν ἔγχελυν, id est, Folio siculno anguillam, nempe tenes, dirigendum in versutum aut versatilem hominem, quem alius arctiore nodo retinet atque constringit. Sunt qui existiment frondes etiam ficorum ea voce insigniri. Siculnus ramus, κλάδος, & κλάδος ⊕. Ponit fundũ vmbilicum. Οἱ δὲ ἀττικοὶ τὸ τῶν συκῶν τιλφάκιον ἐμφυὲς. Folliculus Fici, sicuti frumenti Varroni *Gruma* dicitur. Granum Ficarium, Frumentum Plinio, κεγχραμὶς Theoph. & Gal. Germanis quibusdam *Luysen* dicuntur, quasi pediculi, à sonitu, quem eundem cum pediculis pressi efficiunt.

Eius Nana.

Folium Ficus.

Adagium.

Frondes.

Ramus Crade. Frondes. Folliculus Gruma. Frumẽtum

Proverbia de fico.

Produntur & proverbia de Ficu. *Ficum post piscem: Legumina post carnem*: alii tamen pro Ficu, Nucem dicunt, *Gallinaceos amantibus ficum ne ferito, Assentari nescio, Ficum, Ficum: panem, panem dico.*

Ficus atra.

Ficum atram infœlicem pontifices putabant, fœlicem, album: teste Hermolao.

Sed antequam reliquam historiam pertexamus de *Caprifico* priùs speciatim quædam tradenda.

DE CAPRIFICO.

Quomodo differant Caprificus & ficus sylvestris.

CAprificum, sylvestrem Ficum tradunt, quamvis [inquit Cam.] non immeritò docti quidam discrimen faciant inter Ficum sylu. & Caprificum. Nos ita censemus. Sylvestrem esse incultam, & vel natura, vel neglectu sterilem, aut eatenus saltem, quatenus fructum non perficiat: Caprificum verò eam, quæ Caprificatur, quæ tamen & ipsa sylvestris sit, ita vt reipsa quidem conueniant, sed ratione tantùm fructus & cultus differant. Quid? quod ne à satiua quoque specie differat Caprificus vel ficus, sylu. quòd ex grano satiuæ nascatur Caprificus: vt dicetur in progressu. Hæc verò sententia distinctionis Caprifici, à ficu sylvestri ipsius etiam Theophr. est, qui in 2. de caus. c. 3. de Caprificatione & Caprifico [quam ἐπισὺν vocat, & Gaza semper Caprificum reddit] locutus, ait: esse verò quædam loca quæ Caprificatione non egeant, absurdum non est, quippe quæ temperiem idoneam (εὐκρασίαν) habeant tam alimenti quàm aëris. At humorem totum hoc genus (sub. eorum quæ caprificatione egeãt) nimium esse, vel ex ipsis sylvestribus, (ἐξ ἐκείνων τῶν ἀγρίων: ex ipsis erraticis vertit Gaza) constat. Cruditas (ὠμότης) enim illa non nisi ea de causa fit, [nempe ob alimenti copiam] & eas ergo solent caprificare, vt possint permanere. Vides vt ἀγρίαν συκὴν intelligat incultas ficus non autem Caprificos? Ideò dixit ἡμέρους συκᾶς. Quæ sententia & doctissimi Scaligeri est & verò Theophrastum quoque ita sensisse statuit, quamvis eadem ἄγρια in locis quibusdam ἥμερα quoque videantur apellare: vt non temerè Scaliger, quonam igitur modo ἐπισύζειν?

Porrò Caprificum longè validiorem tradunt, quàm ficum: nullis ferè vitiis obnoxiam, vt etiam fico insita grossos suas tueri credatur: materie flexili: nunquam vt in ea matureſcere pomum.

Cordus Caprificum vrbanæ per omnia similem dicit: inculiorem tamen, duriorémque: grossos ferre, quales vrbana, sed nunquam matureſcentes: hquore manare, quàm satiua acriore, tum gustu, quàm odore: De ea Theophrast. passim multa: ex quibus præcipua hæc sunt: Ferunt, Caprificus seu ficus sylvestris incunte vere germinat, montibus propria est, fructus suos non maturat nec perficit, sed ex putredine in iis parui gignuntur culices, qui alimenti gratiâ aduolantes alios ficus appetunt, & crebro morsu aperiunt: hinc fit vt superfluo humore absumpto, adapertóque fructu facilius Solis admittatur vis, vnde melius & à Sole, & à propriâ naturâ vegetante percoquuntur: quòd nisi fiat, grossi earum decidunt, nec ad maturitatem perueniunt. Atque hæc ipsa quoque ratio cur culices gignantur: nempe quia fructus maturari nequeunt: Ergo interuentu putredinis culices in iis gigni, vt & in ceteris putrescentibus solent. In hunc finem caprificati cum ipsis Olynthis ficis appenduntur, vt culicum opera ficus rueantur, ne decidant, sed maturentur, eo quo diximus modo. Aut etiam iuxta ficos caprificos conserunt, vt culices inde prognati promptè & facilè aduolare & ingredi queant. In summo autem ficeti limite conserendæ, vnde culices ad ficos secundo vẽto deferri queant. In Italia autem non egent ea Caprificatione, quia sponte ficus maturantur.

Culices.

Caprificatio ne fiat.

Laudantur pouissimùm Caprifici nigræ, & loci ortæ saxosis, quòd tales permulta contineant grana. Culicibus gignendis aptiores habentur rubræ, versicolores & robustæ: quæ minùs aptæ, albæ sunt & imbecilles. Vbi plurimus est pulvis, ibi & plurimæ validissimæque Caprificus exeunt.

Delectus. Culices.

Hæc ferè summa est historiæ Theophrasti de Caprifico & Caprificatione (quamvis multus ille & copiosus, in causarum eius perquisitione, eámque passim inculcet.) quam & Plin. pereleganter tradidit his verbis: Caprificus vocatur è sylvestri genere ficus, nunquam matureſcens, sed quod ipsa non habet, aliis tribuens: quoniam est naturalis transitus, atque è putrescentibus idem generatur aliquid. Ergo culices parit: hi fraudati alimento in matre, putri eius tabe, ad cognatam volant: morsúque ficuum crebro, hoc est, auidiore pastu aperientes ora earum, atque ita penetrantes, intus Solem primò secum inducunt, cerealésque (fœcundas) auras immittunt foribus apertis. Mox lacteum humorem, hoc est, infantium pomi, absumunt: quod fit & sponte (naturæ vi, sed longiore temporis spatio) Ideóque Ficetis caprificus permittitur (permiscetur D.) ad rationem venti, vt flatus euolantes in Ficus ferat. Inde repertum, vt illatæ quoque alibinde, & inter se colligatæ inserentur Fico: quod in macro solo & aquilonio non desideratur: quoniam sponte arescunt loci situ, ramisque eadem, quæ culicum opera, causa perficit: nec non vbi multus pulvis, quòd euenit maximè frequenti via appolita. Namque & pulueri vis siccandi, succúmque lactis absorbendi: quæ ratio pulueris & caprificatione hoc quoque præstat, ne decidant, absumpto humore teneto, & cum quadam fragilitate ponderoso.

Ex

Ex dictis itaque patet caprificationem nihil aliud esse quàm medicationem quandam (sic libeat ex Plin. cit. verbis dicere) quâ putrescente caprifici fructu culices geniti in vrbanæ fructus euolant, fructúmque morsu aperientes, eiusdem maturitatem promouent & accelerant. Adaperta namque media Ficu superfluam depascunt culices humiditatem, vt subtracto quod exuberabat, à calore natiuo reliquum possit excoqui: deinde vt iuuari queat hic calor ab externo, cui patere queat aditus per apertionem illam, ad expeditiorem, perfectiorémque concoctionem & maturationem. Caprificari (inquit Sipontinus) est adhibitâ caprifico, ne fructus propinquæ Ficus ante maturitatem decidant, prouidere.

Scaliger magnus philosophus.

Non potuit, imò nec debuit tantus Philosophus Scaliger, quin suum acumen in hoc tam insigni naturæ opere (propemodum dixerimus miráculo') exercetet, quod vt passim præstitit in suis in Theoph. editis doctissimis & quouis æmulo superioribus commentariis, ita his potissimùm verbis succinctis rem sanè quàm subtilissimè concludit. Proposuit natura Caprifici fructum perficiendum, rem vilem admodum: non potest: vertit operam illam plebeiam ad operosiorem functionem, quippe culicem: quemadmodum contingit hominibus nequam, quibus pœnitentia est fœdior peccato. Dicendum, naturam omnem vbi nacta fuerit materiam, adiungere formam idoneam. Neque est culex πρόγονος, aut accessorium operæ quæ parabatur ad caprificum: sed æquale propositum naturæ, vt ex materia caprifici culicem generet, opus caprifici fructu nihilo minus. Nec miretur quispiam quomodo in caprifici cruditate fieri queat putrefactio: contraria namque sunt. Est quidem cruditas cessatio eius caloris qui intendebat fructus maturationem. In hac huiusce operæ suspensione subit externus calor, qui sit author putrefactionis. Calore enim extraneo, quando prohibetur ἔσωθεν, necesse est fieri putrefactionem: atque hinc generationem culicis, qui postea maturationis fiat promotor, fuse dictum: de qua re (ego Cherl.) fusiùs in Historia de insectis.

Caprifici tres fetæ.

In Cea (Chio) insula authore Plin. caprifici trifetæ sunt. Primo fœtu sequens euocatur, sequen tertius: hoc Fici caprificantur. Hodie etiam incolas eius insulæ dictum caprificandi modum retinere Dal. ad Plin annotat. Caprificorum (inquit idem Plin.) laudantur maximè pigræ, & in petrosis, quoniam frumenta plurima habeant. Caprificatio ipsa post imbrem. Inprimis autem cauendum, ne ex remediis vitia fiant: quod euenit nimia aut intempestiua medicina.

Dictum.

Caprificationis tempus.

Cautio.

Theophrastus author est meliores quodam loco nasci ficus, sine vlla caprifici ope, quas αὐτοφυεῖς prædicari commendabili venundantium indicatura ac symbolo, quippe non passas caprificationem. Eam ob causam nonnullos abiicere consilium caprificandi: eásque plus probare, quę culicum pertusione fuerint expertes, suo succo lætiores, quæ commendatio excellentiæ versetur in opinione hominum. Esse etiam quædam loca, quæ non egeant opera culicum, causámque ἐνυπνίαν statuit aëris ad alimentum. Vt neque excedat in humido, quod est in Græcia: neque in calore, quod fit in Ægypto: sed æquabili vtrinque temperatura. Maximè verò detestatur humoris copiam. At in macro solo non quæri caprificationem: neque in Boreali; quia siccus ventus.

Animalia.

Quædam sunt in stirpium genere, inquit Aristoteles lib. 1. de gener. animal. c. primo, quæ res, quæ fructum ferunt, & quædam quidem quæ non ferunt, sed ferentes adiuuant illas ad marandum: vt inter Ficum [συκῆν] & caprificum [ἐρινὸν].

Caprificationis successores.

Mirum verò (si nostri in hoc negotio iudicii valet ratio) caprificationi quam vocant, non posse substitui aliam quandam apertionem quæ vel cultello fiat vel vngue, vel quouis alio instrumento commodo: vel scarificationem. Nam his artibus & succi abundantis pars absumetur, & externi caloris beneficium admittetur: nisi laboris molestia ficuúmque multitudo tædium causare solita, fortè absterreant. Malimus sanè quoad nos, si suo fucco lætas esse non detur, eiusmodi apertione maturatas, quàm tot culicellorum rostellis perforatas, & suis fortè etiam excrementis inquinatas, degustare. *Sed de caprificatione plus satis.*

Cæterùm caprificum multi quoque classici Scriptores memoriæ commendate dignati sunt. Nam, vt annotat Athen. ἐρινὸν Fici, id est, agrestis, seu caprifici, meminit Euripides in Scirone, vel adfigere ἐρινὸν, id est, caprifici ramos. Epicharmus in Sphinge: ἐρινὸς hæc nullo pacto similia sunt. Sophocles in Nuptiis Helenes fructum arboris nomine, figuratè sic dixit:

Immaturus erinus, id est, immatura Caprificus,
Cùm sis, nec idonea
Cibo, alios oratione tua caprificas, [ἐρινάζεις.]

Adag.

Conuenit hoc adagium in temerarios adolescentes qui senes peritiores docere conantur. ἐρινὸς ὄψιμος, id est, immatura caprificus nimirum ille dixit, pro ἐρινὸς ὄψιμος, id est, immaturus caprifici fructus. Lepidè profectò Alexis in Lebete:

Quid præterea nos dicere opus est? frequenter
Ficos
Qui vendunt ■ Canistris, inferne quidem
Duros & vitiosos semper
Occultant, bonos autem & maturos superne
ostendunt:
Deinde qui mercatur, quasi calcs emat,
Pretium numerat, eáque fraude, pecuniam in
buccam abstrusa
Caprificum (τραγικὸν) ille dat, iurarit secùm fi-
cos vendere.

Agrestis Fius arbor masc. gen. ἐρινὸς appellatur, fructus neutro, ἔρινον. vnde Homerus Odyss. ι.

Huic adest Erinus præcerus, folia parilis.

Erinus? Erinaca. Caprificus profructu.

Amerias scribit grossos vocari ἐρίνακας. Plin. quoque Caprificum dixit pro Caprifici fructu. Terent. in Adelph. Illic vbi etiam caprificus magna est.

Caprificus à magne Etymo.

Caprificum à carpendo dictam volunt, quòd muros, saxáque ac parietes carpat, quod Martialis insinuasse putatur, Epigr. lib. 10.

Marmora Messala findit Caprificus.

Qui tamen Sycomorum, Ficum agrestem, parietibus frequentem esse autumãt, toto errant cœlo.

Erineus.

Ἐρινεὸς Plutarcho & Pausaniæ, quòd in Erino Thessaliæ, vel vt alii volunt, Achaiæ municipio primùm apparuerit, vt Phocioni placuit. Alii, vt Phauorinus, Fici speciem, ab Erino vrbe Dorica. Messinorum lingua τράγος, testante Pausania, & Herodoto: quod & Apollo Aristomeni & Theocli vati, de salute consultantibus si

Tragus.

[illegible] τράγος πάσας τὰς ἐλαίας ἐκκόψας, καὶ τὸ μισθωτὸν ἐργασάμενος.

Συκῆ ἀγρία, etiam Græcis dicitur: Aliis ὀλυνθος. Exeztes Lycophronis interpres, Ficum satuam dixit. Fructus Polluci ἔρινα vocantur. Lat. Caprificus, Ficus sylu. Ficus agrestis, inculta: errata Gazæ. Germ. Ein wilder feygenbaum, Belg. Wilde

de Vygeboom. Gal. *Figuier ſauuage*. It. *Ficaia ſeluatica, Fubi ſaluatichi*. Hiſp. *Cabrahiga*.

Olynthi. ἰσυνίζειν Caprificari ὀλυνθάζειν etiam dixit Theophraſt. propterea quòd ὄλυνθοι fructus ſit caprifici. Caprificatio ἰσυνασμός.

Ipſos etiam groſſos ſiue groſſulos ὄλυνθους & ἰσυνους vocant, de quibus in præcedentibus abundè dictum: nimirum groſſos propriè Olynthos eſſe, hoc eſt, primitiuas Ficus.

Craſſi. Apud Macrob. Groſſos legas, Ficos eſſe quæ nunquam matureſcunt. Alij ſic diſtinguunt, vt Ficus primò ſit ὄλυνθος, deinde *pheiex*, poſtea Sycon, poſtremò Iſchas, vt annotat Hermol.

Pheiex.

Sycon Iſchas.

Nicol. Nicolai lib. 2. c. 8. nauig. narrat in Chio Ficus diuerſæ & contrariæ eſſe naturæ, quas tamen oporteat habere, & Ficus inutiles reddere, alias vtiles, mirabili modo qui ibi narratur.

Locus.

Ficus in toto Europæo tractu temperatiori calidioriue obuia, ne Germaniæ quidem vſq; adeò inſolens habetur, quippe quæ & in lautioribus magnatum hortis colatur, & non rarò fructum ad maturitatem perducat locis etiam pluſculùm ad Septentrionem vergentibus. In Hiſpania, Italia & Gallia Narbonenſi copiosè nec ſine ſubſidio vitę prouenit, vbi ſyluulas vernà & autumnali ſcatura biferæ Ficus perelegantes videas. In Braſilia quoque, illata ex noſtro orbe, autore Maffeo. Leuin. Hulſius ſcribit ſe in inſula S. Helenę Indię, vidiſſe in Ficuum arboribus nomina inſcripta Anno 1510. & 1515. Ficus autem ibi ſatas per Luſitanos.

Quod Ficus omen feciſſe ait Plinius. M. Craſſo in Parthos exercitũ mouenti, id ita ſe habet. Craſſo nauem expeditione illa conſcendenti, cùm *Cauneæ* Ficus venales quidam vociferaretur, dixiſſe viſus eſt, *Caue ne eas*. Romani enim olim, vt auruncare pro auerruncare, dortium pro diuortium dixerunt, ſic & Cauneas, pro caue ne eas. Cic. 2. de diuin. vt ſuprà monuimus: Cùm M. Craſſus, inquit, exercitum Brundiſij imponeret, quidam in portu caricas cauno aduectas vendẽs, *Cauneas* clamitabat. Dicamus, ſi placet, monitum ab eo Craſſum *caueret ne iret*. &c: Vid. Scal. in Feſtum, voce Aurum: & Ioach. Camer. in Plautum.

Cæterùm Stuckardiæ in horto principis magnæ coluntur arbores Ficus magnas purpureas ad maturitatem guſtumque ſuaues perducentes, quemadmodum & Heidelbergæ in horto Electoris: Item Baſileæ in priuatorum quibuſdam præſertim D. Plateri hortis, ſed vtrobique hyeme cõduntur. Apud Mompelgardenſes ratiùs perficiunt fructum. Fructus in his partibus, maiores Monſpelienſibus, ſed ſuauitate inferiores. Extitit in horto Montbelgardenſi inter alias etiánum vetula iam ante multos annos ſata ab Ill. Georgio &c: E. C. V Virtemb. Patre f. m. quæ iam ſæpiſſ frigore peremta, à radice tamen ſtolones emittens ſemper reuiuiſcebat. Caprificus Germaniæ incognita, inquit Cordus, Romæ frequens prouenit in ueruſtorum ædificiorum ruinis & muris. Monſpeſſuli & in agro Narbonenſi paſſim prouenit Caprificus totóque ferè anno abundat groſſis: in Italiæ item multis locis creſcit. Horat. iubet ſepulchris Caprificos erutas, flammis adiri Colchicis.

Tempus & ætas.

Eſt porrò breuiſſimæ vitæ Ficus, longioris caprificus, authore Theoph. cauſam tribuit fœcunditati eius: vnde & Plin. citò occidunt, quia veloces, & tamen abundant diuitiis: omnia autem celeriùs ſeneſcunt præfœcunda. Quin & prouinus moriuntur aliqua, cœlo omnem fœcunditatem eblandito, quod & maximè vitibus euenit. In trimatu ferre incipiunt, oſtendentes & antè. Seriùs folium naſcitur, quàm fructus. Seroţinæ Fici antè quàm fructum percoquant, folia depetdunt. Germinat ſub arcturum poſt Ver, quod tempus commune omnibus eſt, præſertim edomitis, ac præcipuè Fico & Viti. Eò melior futurus intelligitur fructus, quò lætius germen anteceſſerit, contra quàm cæteris arboribus. Fructus omnis ferè vrbana Ficus, vt & Cordus teſtatur, bis producit: æſtatis initio vnum: autumno verò alterum, vtroſque ſimul fouens, ſed diuerſo tempore perficiens. Monſpeſſuli Iunio & Iulio maturas comedimus, Iulio etiam Baſileæ. Romæ Maio. Qua ratione floreant, ſuprà dictum.

Ficos matiſcas M. Cato in loco cretoſo & aprico ſeri præcipit: Africanas & Herculanas, Saguntinas, Hybernas, Telanas, atras pediculo longo, in loco craſſo & ſtercorato. Locà calida amant, quia denſa eius materia non eſt: hinc neque fit, vt, in locis frigidis [intelligè valdè frigidis] ficeta fieri non poſſint, teſte Varrone. Ficum, inquit Colum, frigoribus ne ferito: loca aprica, calculoſa, glareoſa interdum & ſaxoſa amat. Eiuſmodi ager citò conualeſcit, ſi ſcrobes amplos & idoneos feceris. Ficorum genera etiamſi ſapore & habitu differunt, tamen vno modo, ſed diſpari differentia agri ſeruntur. Locis frigidis & Autumni temporibus aquoſis, præcoces ſerito, vt ante pluuiam fructum deligas. Locis calidis hybernas ſerotinas ſerito. At ſi voles Ficum quamuis non natura ſeram facere, cùm groſſuli minuti erunt, fructum decutito. Iterum alterum edet fructum, & in hyemem ſeram differet maturitatem. Nonnunquam etiam, cùm frondere cœperint arbores, cacumina Fici acutiſſimo ferramento ſumma amputare prodeſt. Sic firmiores arbores & feraciores fiunt: ac ſemper conueniet ſimul ac folia agere cœperit Ficus, rubricam amurca diluere, & cum ſtercore humano ad radicem infundere: ea res efficit vberiorem fructum, & ſarctum Fici pleniorem melióremque. De Fici ſatione controuerſia orta eſt. Theoph. ex [illegible] mine interiore, id eſt, minutis eius granis [illegible] χαμαὶ ac vocati diximus] caprificum naſci. Sic plerique Geoponici Scriptores tradunt, ex ſemine ſatam omnino degenerare. Cicero fatetur ex ſemine naſci, in Catone maiore. Ex Fici, inquit, tantulo grano tantos truncos procreat. Et Conſt. Cæſar. Plantatur, inquit, Ficus commodè à fructus ipſius granis. Alij vt Plin & Ruell. Ficum ommnibus emergere modis, præterquam ex talea ſeu ramo & ſurculo. M. Varro ex ſemine vix naſci poſſe ſcribit, his verbis: Fici ſemen naturale intus in ea Fico, quam edimus, quæ ſunt minuta grana, è quibus paruis, enaſci coliculi vix queunt. Omnia enim minuta & arida, ad creſcendum tarda. Quare ſurculis potiùs vtendum, quàm ſemine ad ficeta facienda terràque obruenda, præter ſi aliter nequeas, vt ſiquando quis trans mare ſemina mittere, aut inde petere velit, tum enim reſticulas per Ficos, quas edimus maturas perferunt, & eas cum inaruerint, complicant, ac quò volunt mittunt, vbi obrutæ in ſeminario pariant. Sic getta ficotum Chiæ ac Chalcidicæ & Lydiæ & Africanæ. Item cæteræ tranſmarinæ in Italiam perlatæ. Hæc Varro. Colum. Ficulnea cacumina iam tumentia locis frigidis & humidis a Calendis Martii vſque in decimum Calend. April. vtiliſſimè poni tradit.

Satio.

Cur locis valde frigidis non naſcantur.

Vt ficus ſerotinas fiat.

Vt feraciores fiant.

Vt fici fiant pleniores.

Quæſtio de ſatu.

Ex ſemine non naſci.

Quomodo Fici in Italiam perlatæ.

Specialiùs de Ficorum ſatu & cultura differit Palladius in hunc modum. Calidis locis Fici plan-

ca

ta radicata Nouembri mense, temperatis Februario, frigidis melius Martio vel Aprili ponenda est. Si taleam vel cacumen ponas, vltimo Aprili, cùm ei se viridior succus infuderit: Plantæ in scrobe depositæ lapides subsituendi sunt, ad radicem fimo terra miscenda est. Si loca frigida sunt, plantarum cacumina diuisis cannæ internodiis defendantur à frigore. Si cacumen velis ponere, trifulcum ramum bimum vel trimum ab australi parte decidas, & sic obrues, vt diuisa cacumina terra interiacente velut trés surculos reddant.

Cultura.

Vt Cacumen ponendum.

Vt Talea ponenda.

Talea sic ponemus vt cætera, cui leuiter ab infima parte diuisę lapidem mergemus in fisso. Ego, inquit Pallad. mense Feb. vltimo, vel Martio in Italia plantas grandes ficorum per pastinatum solum dispositi, & eo anno poma peperêre supra comprehendendi felicitatem, velut tributa reddentes.

Plantarum delectus. Quæ steriles.

Legendæ sunt plantæ, in quibus frequens nodus extuberat. Steriles creduntur, quæ nitidæ sunt, & oculos suos per longa internodia diffuderunt.

Si plantam fici prius nutrias in seminario, & maturam transferas in scrobem, poma generosiora producet. Aliqui multùm prodesse confirmant, si plantam fici diuiso Squillę bulbo interiram, strictamque vinculis collocemus. Scrobes amat altas, interualla maiora, terræ genus durum & gracile & siccum pro vili sapore pomorum. Prouenit & petrosis & asperis, tamen potest locus propè omnibus seri.

Vt poma generosiora producat.

Quæ in montanis & frigidis locis nascuntur, quia succis lactis habent, ad siccitatem durare non possunt. Vsus illis in viridi est, melioris magnitudinis & saporis arguti. Quæ nascuntur in campis, & locis calidis, & pinguiores sunt, & in siccitate durabiles.

Ficuum delectus.

Si genera numerare velimus, immensum est: sufficit, quòd omnibus æqua cultura est. Illa distantia est, quòd in caricis melius alba seruatur. In locis altiùs frigidis præcoquas Ficus seramus, quæ cito veniant, vt antè imbres genus hoc possit excurrere: calidis verò, & æstuosis eas, quæ serò maturant.

Quæ Caricæ melius seruentur.

Cultura.

Amat assidua fossione. Per Autumnum proderit, si fœtus admoueas, præcipuè de autariis.

Recidenda sunt in ea, quæ aut putria aut male patentes, & ratione putanda est, vt inclinata per litera possit expandi.

Vt ficus sapidiores fiant.

In locis humectis Ficus saporis obtusi est, cui circumcisis contra hoc radicibus aliquantus cinis debet affundi. Aliqui inter ficarias caprifici arborem serunt, vt non sit necesse per singulas arbores pro remedio eadem poma suspendi.

Caprificandi tempus. Caprificandi modus & varietas, & eiusdem caprificationis subsidium. Vt fructus maximi & pinguiores ferant.

Mense Iunio, circa solstitium caprificandæ sunt arbores fici, id est, suspendendi grossi ex caprificò, lino, velut serta, pertusi. Si hoc desit Abrotani virga suspendatur, aut callum, quod in Vlmeis foliis inuenitur, aut arietina cornua cum radices arboris obruuntur, vel truncus arboris, quo loco turget, scarificandus est, vt possit humor effluere. Cùm folia incipiunt producere fici, vt fructum multum & pinguem ferant, in principio germinis cacumina summa decutimus, vel illud tantùm cacumen, quod ex arboris medietate prodiit.

Vt Ficus citò maturet succo ex pę longioris cum oleo, & Piperis mixto: nec poma, quando grossi incipiunt rububare.

Vt citò maturent.

Ficus ex Didymi traditione Seuerę Constantino Cæsare, duobus anni temporibus, Vere & autumno commodissimè seritur: Verbum ta-

men sationem magis desiderat, quippe cùm arbor omnium ferè tenerrima & delicatissima sit, gelicidia & glacies horret, ventósque mirum in modù formidat, quòd cùm ruunt aut fruuntur flatus rúpatur. Ego tamen, inquit, Iulio mense toto plantas dispositi rigans, & transferens, & poma in arborem magnam adolescentes peperere. Calidioribus tamen locis solo pastinato neque adhùc irrigato pangi debent: siquidem aquarum copia genitiuam earum pulchritudinem nasutúmq; decorem tollit, & corruptioni reddit opportuniores.

Plantatur & alio modo. Si quis maceratas ficos resti obducat, sicque tiget rore, complures emergent arbusculæ, quas oportet transferre in scrobes, vbi in hoc seminario nutrieris. Si verò viuiradices quis deponat, eas scillæ immissas plantare oportet.

Alia seminandi ratio.

Quidam muria macerantes plantam pangunt. Præstat autem, si ramos plantaturus es, vt ipsos in bubulo stercore rigés.

Alii cum planta calcem viuam miciunt, & non fallit neque frustratur ipsos plantatum.

Alii rubricam oblaqueatis radicibus iniiciunt. Si in altitudinem luxuriari nolis, clauum in caput ferito. Scire expedit senescentem Ficum fertiliorem euadere.

Ne in altum excrescat. Vt sit fertilior.

Ficum Plin. omnia insitionis genera admittere scribit. Inseritur in Morum & in Platanum, teste Leontio. Inseritur autem non solùm vere, quemadmodum alię arbores, sed etiam æstate vsque ad solstitium hyemale, velut etiam Florentinus prodit. Aprili mense, tradente Palladio. Ficum inserere debemus inter corticem, vel si nouellæ arbores sunt, fisso ligno, quod statim operiendum est & ligandum ne ventus introeat. Meliùs comprehendunt, si circa terram recisam inseruntur arbusta. Aliqui & Iunio mense inserunt. Varro circa solstitium.

Insitio. Insitionis modus.

Surculus legendus est anniculus, inutilis enim creditur maioris vel minoris ætatis. Inoculari Ficus solet locis siccis Aprili, sed humidis melius Iunio mediante, Octobri mense locis tepidis. Propagari & ramis potest. Inseritur autem in Caprifico, in Moro, in Platano, & oculis & surculis. Idem Pallad. de insitionibus.

Surculi delectus.

Persuadet Abrò terrum mutare colorem
Ficus, & inuasis dat sua iura Comis.
Se quoque mutatur pingui grandescere succo,
Et solitum gaudet vincere poma modum.
Insignes foliis Platanus felicia mensis
Brachia gaudentes vitis honore Comas.
Ingrediens pingui se cortice maxima Ficus
Seruat, & optatos implet adepta sinus.

Nunt ficulnea cacumina obruuntur vtiliter, cum tumescunt, vt plantas faciant, si earum copia non abundat.

Vt Caprificus fructus ferat vna per æstatem.

Vt etiam varios fructus vna Ficus exhibeat, ramos duos nigræ, & albę arborum inter se ita vinculo stringes atque torquebis, vt germina miscere cogantur, sic vt obruti & stercorati, & humoris rigatiui, vbi prodire cœperint, germinantes oculi aliquo inter se annexu conglutinentur, & compactum germen in vnum caudicem coalescat, qui bicolores fructus parret; sed bimam transferre plantulam meliùs, autore Leontino quemadmodum præscribit. Quidam tumidis ciusmodi coitum molliuntur. Ficaria grana ex diuersi coloris ficubus linteolo illigata serunt, & deinde suo tempore transplantant.

Si in oculo Fici quid scribatur, Ficus scripta germinaturas dicit Democritus.

Vt fructus non abijciant.

Vt fructus non abijciant idem cauere spondet, si caudex eorum Mororum lucco sit illitus: nec amittere, velut' agram pomum, si radix eius sale & algis marinis obducta sit, aut si grossi ex ipsa amuleti vice suspendantur: aut si quadrantalibus Lunæ rubrica caudix oblinantur, vel intorta ex caprificis serta suspendantur. Quapropter aliqui in singulos ramos ipsos inserunt, ne illud singulis annis facere cogantur. Continet etiam fructum ficus, si circa Pleiadas scrobes circumfoderis, & amurca cum aqua æqualiter mixta truncum perfuderis.

Vt ficus silu. mansuescat. Vt Grossi non decidant.

Ficum syluestrem mansuefacies affirmante id Africano, si putatos ramos vino & oleo madefeceris, & rigaueris per septem dies. Grossi seu immaturæ ficus non decidunt, si arboris radice incisa, quaternos salis sextarios iniecceris, & terram insuper aggesseris.

Vt ficus purgantes fructus ferat.

Democritus tradit si quis Fici esu, aluo deiectionem moliri cupiat, Elleborum nigrum cum Tithymalo tritum, radicibus arboris, quæ deponitur inseri debere, sic enim inde enatas Ficus purgatrices futuras.

Vt præcoces fiant.

Præcoces Ficos, hoc est, ante tempus maturescentes idem fieri promittit, si columbarum stercus & Piper & oleum iuxta adieceris.

Florentinus in Georgicis suis, præcocem & Theriacam Ficum fieri ait, fructu ex antidoto Theriacâ illito. Pollere idem affirmat aduersum ferarum morsus pomum, quod antidoto Theriace pubescens fuerit delibutum. Si verò ante tempus Ficus edere velis, columbinum stercus & Piper oleo mixta olynthis & grossis idem circumlinenda suadet.

Vt ficus citius edules conseruandi.

Ficus post maturitatem in arboribus manere non possunt, quemadmodum alij pomorum fructus, sed sponte cadunt: possunt tamen, si Africano credimus recentes seruari, quales in arbore erant, hac arte. Quum opercula vini doliis obditurus es, ollam nouam accipito, aut aliud vas non rotundum & oblongum, sed potiùs, ex arbitrio quadratum, fundóque fultum. Huic immitte recentes ficus minùs maturas, cum suis pediculis vmbilicisue hoc est, particula qua arboribus suis dependent lectas, sed leui manu, atque ita vt distent inter se, ollámque diligenter obtura, & in dolium vino plenum vt innatet immitte, tum dolium tege & occlude. Hæ Ficus permanent quales fuerint iniectæ, nisi vinum acescat. Conseruantur recentes Ficus etiam hoc modo. Ex recentibus cucurbitis eximere oportet ex lateribus, eas partes quæ spleniis similes existunt, easque excauare velut thecas aut vaginas. Deinde in singulas, singulas ficus impones, Cucurbitámque exemptis spleniis obturabis, & in loco vmbroso suspendes, vbi nec ignis inspiret nec fumus. Sed, vt antè dictum, legendæ cum petiolis, quippe quæ diutiùs durent integræ. Alii sic in melle disponunt ficus, vt neque se inuicem: neque vas tangant, dein indito operculo sinunt. Atque vitreum poculum, aut aliud quoduis pellucens, ficubus leniter immersum super imponunt, & obducto cera spiramento ita relinquunt, sicque immarcessibiles manere promittunt.

Aliud modus in cucurbitis.

Aliud.

Vt caricæ conlerpendæ.

Si in tegete, qualo vel cratibus' inditæ Fici calfacto furno post exemptum panem propendeant, & in fictilem & bene picatam fidelíam condantur, diu seruabuntur illæsæ. Sed eas cum pediculo ex quo dependent decerpere conuenit, & muriam cum oleo seruefactam in Sole irrorare, & in vas mittere, idque luto oblinire, noctem tamen vnam antea rori exponere, ac postea vasi committere. Alii cratibus expandunt, toto Sole siccandas, & recipiunt nocte sub terra. Alii pinguissimam quámque viridem Ficorum eligunt, & arundine vel digitis diuisam dilatant, atque ita in Sole arescere patiuntur, quas deinde bene siccatas meridianis teporibus, cùm calore Solis emollitæ sunt, colligunt: & vt est mos Afris atque Hispanis, inter se compositas comprimunt in formam panis redigentes: tum rursus in Sole assiccant, & ita in vasis recondunt.

Aliud modus.

Aliud.

Modum Campaniæ consuetum tradit Palladius: ac varios etiam habet Columella, quos breuitati consulentes hîc prætermittimus. Ex dictis autem patet, ficus olim in iunceis capsis, arcis & cadis reseruatas fuisse: hodie [vt ad nos importantur ex Galloprouincia & Italia] in iunceis sportis reponuntur.

Fici morbi.

Sed & de Ficus morbis quædam dixisse conueniet, vt & huic rei culturæ modus præscribatur. Est itaque ei, authoribus Theoph. Plin. & Geoponicis tam Græcis quàm Latinis, peculiaris *Vermiculatio*. Bestiolas istas vocant Cerastas, stridulum animalculum, de quo fusiùs alio opere. Præterea κράδα, scabies, cochleæ. Crados est, cùm marcescunt rami, quos priuatim Cradas in ficu vocari, suprà diximus. Item *patellæ*, sed aliter quàm in Olea, quoties videlicet radices imbrium superuentu quasi deglabrantur. Eandem & *vredo* afficit κνησμὸς: & tabes ἰκτερώδης Theoph. dicta, estque quasi quidam stupor rigórque. Frigore & gelu alsiosis annis contrahitur. Illi etiam vt & plerisque alus arboribus infestæ sunt formicæ & Sideratio.

Vermiculatio.

Cradas. Scabies. Cochleæ. Patellæ.

Vredo.

Remedia.

Dicamus & remedia quædam. Ergo ne vermes patiatur, suadente Palladio ramum Terebinthi vel Lentisci taleam cum plantis Fici cacumine ponemus inuerso. Vncinis æreis tollendi vermes ex Fico. Alii amurcam, alii veterem vrinam ablaqueatis radicibus miscent. Alii bitumen & oleum, aut solam calcem viuam latebris vermium linunt. Si formicæ molestæ sunt, rubrica, butyro, & pice liquida mista circa truncum debet induci. Alii Coracinum piscem contra formicas in arbore suspendendum suadent. Si fructus suos velut ægra proiiciet, alii rubrica aut amurca insulsa mista aqua arborem liniunt, vel cancrum fluuialem cum ramo Rutæ suspendunt, vel algam marinam, vel fascem Lupinorum, vel radici terebinthæ cuneum figunt vel securi arboris corium sæpius proscindunt. Quædam etiam ad idem diximus suprà. Scabiosam ficum curabis scilla iuxta radices eius plantata, aut rubrica aqua diluta circum truncum ipsius oblita.

Ad fructus casum.

Ficus pumila fiant.

Ficus arbores vt perquàm pumilæ habeantur, & in vasculis super fenestris spectentur à viatoribus ita docuere mangones referente Matth. Abscindito ici furculum verno tempore, paulò ante germinationem, prominente iam corculo, & subinde contorto manibus cacumine, in quo vis vase terra referto furculum ipsum serito cacumine inuerso, circa quem hordei miliique nonnihil inspergito, & terra deinde obruito, demissa extra tellurem resecta parte. fit enim hoc mangonio, vt inde ramuli enascantur paruuli, qui circum vas sese fundentes, breui admodum tempore ficus optimos edant, pumila perpetuò manente arbore.

Vires & vsus.

Sed tandem ad vires. Sunt qui huic fructui præcipuum honorem, inter eos, quos horarios dicimus, deberi asseuerent, vtpote cuius succus minùs vitiosus sit, & qui magis alat, quam quæ

vua,

uus, ſucco etiam præſtantior. Vſque adeò apud priſcos exiſtimatæ, vt Ananius, οὗτος τῶν χυνῶν χρυσὸς ἦν, id eſt, ricos anno vtiliores melioréſque dixerit: Et Homero ingeniorum fonti, σῦκα γλυκερώτατα ἐρινεοῦ ἀγλαοκάρπου. Sic & Tryphon Ficum magnoperè laudauit. Atque adeò Ficum in maxima admiratione fuiſſe apud Græcos argumento eſt, quòd & ij, & maximi quique viri eandem & ſcripſerint, & appetitus famulitio proſecuti ſint. Hercules virides ficus ac recentes cum bubula ediſſe fertur. Plato Philoſophorum ille triſmegiſtus & Philoſophus, ſed ne mireris, & φιλόσυκος atque ac φιλόσοφος, haud minùs, inquam, Ficuum, quàm vuarum amator, cognominatus fuit.

Sed, vt ſpecialiùs eius vires inſpiciamus, Hipp. cùm contingit, vt menſes diu terenti derepentè affatim prorumpant, tunc huic ita ſe habenti Groſſum ficcam [ξηρὸν ξηρὴν] contuſam & criſatam, in linteo ligatam in ſubdititio apponit, & imo ventri refrigerantia admouet, ea cautione, ne inhorreſcat. A medicamenti etiam potione veteres Groſſorum decocto, poſtea etiam acerbis colluit. Groſſos quoque hybernas in aquam injectas lentoigne coquit, deinde percolat, & affuſo oleo, vteros colluit. Idem pro ſubdititio purgante & emolliente caricam coquit, donec grana interiora [τὰ κεγχραμίδια] deponat, id expreſſum diuiſimè tritum in vellere [ἐν ἐρίῳ] cum vnguento roſaceo ſubdit. Si tandem ex partu, aut inflammatione exulcerati fuerint vteri, Groſſos hybernas [ἰσχάδας χειμερινὰς] affusà aquâ decoctas excolat & deponit, deinde oleum tepidum affundit & permiſcet. Duabus ad ſummum heminis colluit, & purgat. Vlceribus autem purgatis eoſdem ita corroborat. Groſſos hybernas terit & affusâ aquâ per diem totam macerat, & oleo affuſo colluit. *Sed hæc collegiſſe hic ſufficiat, qui plura volet, apud Hipp. legat.*

Fici maturæ, autore Dioſc. recentes ventriculum ſedunt, alumque ſoluunt: vt etſi hic fructus in maxima ſententiarũ autoritate ſit, nihilominus peculiare ac commune ferè pomorum omnium probrum hoc effugere minimè potuerit. Sed contracta ab ijs alui fluxio facilè cohibetur: papulas eliũcant, ſudoréſque mouent: ſitim ſedant, calorémque reſtringunt: Siccæ verò ſunt alibiles & excalfactoriæ: ſitim magis afferunt, alioquin ſunt vtiles: at alui ventriculique fluxionibus [ῥεύμασιν] contrariæ: gutturi autem arteriæ, veſicæ ac renibus perutiles: nec non & iis qui ex longa valetudine decolorati ſunt, Anhelatoribus, Comitialibus atque Hydropicis. Fertiles cum hyſſopo & potæ, quæ pectore continentur expurgant: veteris tuſſis ac diuturnis pulmonum vitiis conueniunt, aluúmque molliunt cum nitro & calce tuſe, deinde manducatæ. Ipſarum decoctum arteriæ ac tonſillarum inflammationibus gargarizatu prodeſt. Quin & Cataplaſmatis ex hordeacea farina miſcetur, ſtémque in mulieribus fotûs cum Fœnugræco aut ptiſana. Cæterùm cum Ruta coctæ, ad torſiones colicas infundantur. Coctæ, deinde tritæ ac impoſitæ, durities diſcutiunt, parótidas & furunculos emolliunt, panos maturant, efficaciúſque addita fide, nitro aut calce vſta. Crudæ quoque ſi cum adipibus tundantur eadem efficiunt. Cum muſicorio: pterygia reſpurgant. Cum atramento futorio, medentur ægrè ſanabilibus aliſque tibiarum fluxionibus, (vlceribus Pl.) Quin & in vino defrutis factæ, addito abſinthio & hordeacea farina, vtiliter hydropicis illinuntur. Cremata & cerato admixta pernionum ſanant. Quod ſi crudæ terantur, & liquido ſinapi exceptæ auribus indantur, ſonitus tinnitúſque ſanant. Porrò tam ſylueſtris, quàm ſatiuæ Fici lacteus ſuccus coaguli modo lac contrahit, coagulatúmque aceti modo diſſoluit. Idem corpora exulcerat, ota vaſorum reſerat, aluum ſoluit & vterum relaxat cum trito amylo potus: [καὶ ἀνάγει]: ita & Plin. legiſſe videtur. Meliùs μὴ ἀναγάλλει, rationabiliúſque. Menſes quoq; ciet appoſitus cum oui luteo aungere Tyrrhenica: Podagricorum cataplaſmatis cum farina Fœnugræci & aceto vtilis: Lepras verò, Lichenas, maculas à Solis ardore cõtractas, vitiligines, ploras, vlceráque capitis manantia cum polenta expurgat. Inſtillatur plagæ, percuſſis à ſcorpione, venenatorum ictibus & canis morſibus auxiliatur: dentium dolori prodeſt lana exceptus, & in eorum cauis additus: denique formicolam verrucam tollit, carne quæ in ambitu eſt adipe circumlita.

Hæc eadem præſtat ſuccus à teneris ſyluestris Fici cauliculis, quandiù lacteo liquore prægnans eſt, nec dum ocul' egerminauit. Tùm enim hi tuſi exprimuntur, & ſuccus ſiccatus in vmbra reponitur. Porrò & liquor & ſuccus ad exulceratoria medicamenta vſurpantur. Decocti verò cum bubulis carnibus ficulnei furculi efficiunt, vt hæ facilius percoquantur. Lac quoque ſi dum coquitur, ſpathæ vice ficulneo eiuſmodi furculo moueatur, maiore illud vi præditum efficiunt.

Groſſi, quæ & Etinei quibuſdam dicuntur, cocta & illita, collectionem omnem, ſtrumáſque emolliunt. Crudæ verò cum nitro & farina impoſitæ, formicationes thymóſque tollunt. Quin & hæc eadem ipſa folia poſſunt. Cum aceto autem & ſale illita, vlcera in capite manantia, furfures & epiny ectidas ſanant. Iis quoque ficoſæ ſcabræque genæ perfricantur. At nigræ Ficus foliis ramuliſque vitiligines albæ perunguntur. Faciunt quoque aduerſus canum morſus cum melle, & ad vlcera quæ ſaui, Græcis ἄγρια vocantur. Groſſi cum napaueris ſyluestris foliis oſſa extrahunt: furunculóſque cum cera diſcutiunt. Cæterùm cum eruo ac vino impoſitæ, contra muris aranæi morſus & ſcolopendræ venena poſſunt. Fit & è crematorum tam ſyluestris quàm ſatiuæ Ficus caliculorum cinere lixiuium. Sed cinerem plurimùm diuiſiméque macerari oportet. Vtile porrò eſt ad medicamenta cauſtica, & partibus prodeſt gangræna tentatis. Nam expurgat & conſumit quæ excreſcunt: Vſus eſt, vt eo imbuta ſubinde ſpongia ſuperponatur. Interdum & infunditur, quemad. Dyſentericis, & in veteſtis fluxionibus, nec non & ſinubus cuniculatim depaſcentib', iiſq; magnis Etenim purgat, conglutinat, carne replet & oras committit, æquè ac emplaſtra quæ cruentis vulneribus imponuntur. Propinatur & ad ſanguinem in grumos concretum i itémque contta præcipitationes, rupta atque conuulſa cum aquæ cyatho recens excolatum, admiſto olei exiguo. Cœliacis, ac dyſenteris per ſe Cyathi menſura datum auxiliatur. Neruorum vitiis & conuulſis ex oleo conuenienter illinitur: quippe quòd ſudores moueat. Bibitur & aduerſus gypſi potum, phalangiorumque morſus. Eoſdem porrò effectus exhibent lixiuia reliqua, præſertimque quercinum: omnia verò aſtringendi vi pollent. *Hactenus Dioſc.* De qua poſtrema eius ſententia infrà, poſt vires ex Galeno ſpecialiùs trademus. Plin. quoque teſtatur, Ficus ſuccum lacteum coaguli vſum præbere acetique naturam habere, & pleraque alia Dioſc. de Ficu placita confirmat diuerſis locis, additque Lac eius pilos detrahere, palpe-

Tinnitus.
Lactucio.
Alnus.
Vterus.
Menſes.
Podagra.
Lepra.
Lichenes.
Vitiligo.
Pſora.
Vlcera capitis.
Ictus Scorpio.
Dentium dolor.
Verruca.
Fici ſiluſtris.
Exulcerat.
Groſſorum vis.
Strumæ.
Formicatio.
Folia.
Vlcera capitis.
Scabritiæ facies.
Vitiligo.
Canis morſus.
Vlcera ſaua.
Ficus radura.
Illuuies.
Liuium
Cauſticum.
Gangræna.
Dyſenteria.
Fluxiones.
Veteſtas.
Vlcera cauſa.
Facultates.
Sanguis concretus.
Caſus ex alto.
Cœliaca.
Dyſenteria.
Nerui conuulſi.
Sudorificum.
Contra Gypſum.
Morſus Phalang.
Lang.
Vires ex Plinio.
Pilos detrahere.

brarum ſcabiem emendare. Fici maturæ, eodem ferè ſtè, vrinam cient, aluum ſoluunt, ſudorem mouent papulaſque. Ob id autumno inſalubres, quoniã fudantia huius cibi opera corpora perfrigeſcunt. Nec ſtomacho vtiles: ſed ad breue tempus & voci contrariæ intelliguntur. (Dal. nec ſtomacho contrariæ legit:) rectiùs fortè, inutiles: Voci autem contrarias eſſe, experimento repugnat: fortè, nec voci legendum. (Medicatas vocat, quãtùm maturitas, vt ſint præcociores, caprificatione acceleratur, dè qua te in ſuperioribus plus ſatis.) Iuuenum viresaugent: ſenibus meliorem valetudinem faciunt, minúſque rugarum. Sitim ſedant: calorem refrigerant: ob id non negandæ in febribus conſtrictis, quæ *ſtegnas* vocant. Siccæ Fici ſtomachum lædunt: gutturi & ſaucibus magnificè vtiles. Natura his excalfaciendi. Sitim adferunt. Aluum molliunt: theumatiſmis eius & ſtomacho contrariæ. Veſicæ ſemper vtiles & anhelatoribus ac ſuſpitioſis. Iocinoris, renum, lienis vitiis. Corpus & vires adiuuant: ob id antè athletæ hoc cibo paſcebantur: Pythagoras exercitator, primus ad carnes eas tranſtulit, [illarúmque eſu carnem & habitum corporis augeri docuit.] Recolligentibus ſe à longa valetudine vtiliſſimæ: omnib. quæ maturãda aut diſcutienda ſũt imponũtur: efficaciùs calce aut nitro admiſto. Coctæ cum hyſſopo pectus purgant, pituitam, tuſſim veterem. Cum vino autem ad ſedem & tumorem maxillarum, & furunculos, panos, parotidas decoctæ illinuntur. Vtile & decocto earum fouere fœminas. Decoctæ quoque eædem cum fœnogræco vtiles ſunt pleuriticis & peripneumonicis. Tiliarum vlceribus, cum aëris flore. Pterygiis cum Punico malo. Ambuſtis cum cera. Hydropicis coctæ in vino & cum Abſynthio & farina hordeacea, nitro addito. Aluum ſiſtunt manducatæ. (Secum ipſe pugnat Plin. nam prius aluum mollire dixerat: Legendum ex Dioſc. Aluo vtiles ſunt, *ἐνεμάτα ἔση*, vel aluum cient. D.) Carbunculos extrahunt in vino coctæ & impoſitæ. Carcinomati, ſi ſine vlcere eſt, quàm pinguiſſimam Ficum imponi, penè ſingulare remedium eſt: item phagedænæ: Cinis non ex alia arbore aciem purgat acrior, [de lixivio ficulneo id Dioſc. Plinius verò, niſi pro acie vlcera legamus, de oculis intelligere videtur, quod Dioſc. de vlceribus ſcripſit) conglutinat, replet, adſtringit. Bibitur & percuſſis, præcipitatis, conuulſis, ruptis, Cyathis ſingulis aquæ & olei. Datur teranticis & ſpaſticis: & ſi quis cum oleo pertungatur, excalefacit. Item cum cera & roſaceo ſubactus, ambuſtis cicatricem tenuiſſimam obducit. Luſcioſos ex oleo illitus emendat, denúmque vitia crebro fricatu. Produnt etiam, ſi quis inclinata arbore, ſupino ore aliquem, nodum eius morſu abſtulerit nullo videnti, atque in aluta illigatum licio è collo ſuſpenderit, ſtrumas & parotidas diſcuti. Cortex tritus cum oleo ventris vlcera ſanat. Crudæ groſſi verrucas & thymos nitro farinæque additis, tollunt. Spodii vicem exhibet ſentiscum à radice exeuntium cinis. Bis toſtus adiecto pſimmythio digeritur in paſtillos, ad vlcera oculorum & ſcabritiem. Caprificus etiam num multò efficacior Fico. Lactis nullius habet: furculo quoque eius lac coagulatur in caſeũ. Exceptum ad eo actúmque in duritiam, ſuauitatem carnibus affert. Dentium dolori huc ſuccus appoſitus in lana prodeſt. Bubulas carnes addita caule magno ligni compendio percoquunt. Groſſi illitæ ſtrumas & omnium collectionem euolant & diſcutiunt. Aliquatenus & folia. Quæ molliſſima ſunt ex his, cum aceto vlcera manantia, & epynictidas & furfures ſanant. Groſſi Caprifici inflammationes (inflationes.. cit.) diſcutiunt ſuffitu. Reſiſtunt & ſanguini taurino poto, & pſimmythio, & lacti coagulato potæ. Item in aqua decoctæ atque illitæ parotidas ſanant. Cauliculi aut groſſi eius quam minutiſſimæ ad ſcorpionum ictus è vino bibuntur. Lac quoque inſtillatur plagæ, & folia imponuntur. Item aduerſus murem araneum. Cauliculorum cinis ſuam fautium ſedat. Arboris ipſius cinis ex melle, rhagadia. Radix deferuefacta in uno, dentium dolores. Hyberna caprificus in aceto cocta & trita, impetigines tollit. Illinuntur ramenta ramorum ſine cortice quàm minutiſſima ad ſcobis modum. Caprifico quoque medicinæ vnius miraculum additur. Corticem eius iam pubeſcentem (impubeſcentem alij) puer impubis ſi defracto ramo detrahat denubus, medullam ipſam adalligatam antè Solis ortum prohibere ſtrumas. Caprificus tauros quamlibet feroces, collo eorum circumdata, in tantum mirabili naturâ compeſcit, vt immobiles præſtet. Quæ ſanè duo prodigioſa ſunt miracula, ſi euentus reſpondeat, quemad. & illud antè dictum cæſorum animalium carnes perquàm celeriter tenereſcere, & fragiles effici, quæ in Fico pependerint. Quorum rationem iniuit Plutarchus in Sympoſiacis. Quum inter obſonia Ariſtonis Coquus immolatum Herculi gallinaceum gallum recentem, tenerum & penè friabilem obtuliſſet, tam citam teneritudinem fico acceptam referebat Ariſtio, contendens iugulatas aues etiam præduras teneritatem contrahere, quæ penſiles ádhæſere Fico.

Cauſam adfert Plutarchus: namque quòd auram halitumque vehementem ac validum expiret ficus, vſus ſatis teſtatur. Fidem quoque facit quod vulgo de tauris proditur & modò ex Plin. relatum, quamuis alio modo: ferociſſimus quiſque huic alligatus arbori, miteſcit, tangique manu ſe ſubigi tolerat, & efflans iram, animumque veluti flacceſcentem deponit, tantis viribus pollet ea ſpiritus acrimonia, vt, ruat licet ſæuiatque taurus, imperet furori. Siquidem arbos Fici plus ceteris lacte copioſo prægnans eſt, ſic vt & lignum, ramus, pomum eo planè refertiantur. Quapropter cùm amburitur, fumus, quem eructat, & maximè mordet & vellicat. Ita Theophraſto, Ariſtophanique in Veſpis, *ὁ τῦρ ὀσφῦς ἀγριέλαιος δεδάκτυλος ἐσθ'*. An verò, quòd Plutarchus putat, cauſa, cur cicus fiat Taurus, Fico alligatus, (ſi modo ſit) ſit tribuenda acrimoniæ arboris ſpiritus, nondum concedimus. Qualem enim & quàm vehementem oportet eſſe in taurum illum ſpiritum, quem innoxium non ferat modò, ſed nec vllum ſentiat, aut ſaltem non patiatur vel homo, vel animal quodvis aliud? Cauſam igitur potiùs (ſi res ſit experimenti indubitati) ad occultam quandam proprietatem, & cuius alia manifeſtior in obſcuta & miſerabili hac noſtra literaria peregrinatione, nulla reddi queat, quemadmodum nec aliarum plurimarum in eiuſmodi occultis naturæ miraculis.

Sed quam dicemus rationem, cur gallus iugulatus ſi in Fici arbore pependerit, tenereſcat, quod alii non tantùm de gallinacea, ſed de omni alia carne tradunt, vel Curtio teſte. Plutarchus vti dictum, rationem reddit autam acrem & validam, ideóque coquentem: additque Equos & aſinos tum maximè bulimo affici, cùm aut Ficus recentes, aut mala baiulant. Sed hæc ratio non ſatisfacit priori quæſtioni. Eſt hæc aperta & manifeſta

Plin illuſt.
Medicatæ ficus.
Febres.
Athletarũ cibus.
Teſtus. Tuſſis. Parotides. Tumores.
Fœminæ Pleuritis. Peripneumonia. Vlcera tiliarum. Pterygia. Hydropici. Plin. mag. & correctus.
Carbunculus Carcinoma Phagedæna
Cicatrix. Luſciosi.
Superſtit.
Ventris Vlcera Spodij ſubſtitutum.
Vlcera oculorum Caprificat.
Dentium dolor. Aluum ſiſtit. Ius condimentum.
Vlcera manantia. Sanguis tauri remed. Contra Murem araneum. Vomica. Dolor.
Ficus miracula.
Cur ex ficu tenereſcãt carnes.
Cur mitescat ab ea dem taurus.
Reſistunt ſpiritui Plutarch.
Alia ratio.
Cur gallus tenereſcat

itized by Goog

fiſcella ad ſuum effectum. Acrimonia nimirum lactis ficulnei, quale in ficu immatura deprehenditur, eam vorandi cupiditatem inducit. Mala verò id duplici ratione efficiunt, vel propter frigiditatem & adſtrictionem, ſi immatura ſint: (vtraque enim harum facultatum famem & appetitum ciere potis eſt) vel quia citò deſcendunt, & ventriculum vacuum relinquunt, ſi ſapida ſint, teneraque dulcia. At non eſt aperta illa vis Ficus ad appenſam tantummodò carnem? Quod ſi paulò diutiùs ex ea penderet, temporis potiùs ſpatio cauſam acceptam ferremus, quippe quo vel abſque Ficu carnes, & potiſſimùm gallinaceas, tam noſtratium quàm Indicorum Gallorum tenereſcere atque adeò friabiles reddi, tam certò ſcimus, quàm huius cognitionis optatam interdum ferimus appetitus conuiualis gratiam. Quomodo enim id à ſpiritu vel habitu arboris ſimplici euenire queat, (niſi quis fortè & hic occultam aliquam vim cauſari velit) fatemur ingenua illa, ſed fragilitatis interim ſuæ confeſſionis formula: nos neſcire.

Cur fulmine ficus non percellatur.

Idem Plutarchus & alii plures, Ficum fulmine non ici exiſtimant: cauſam tribuit idem amaroti & trunci vitio, vt talia fulgure non percellantur. Quod ſi verum ſit, multiplex profectò, cõtra rem tam horridam, tamque pertimeſcendã, & tantum naturæ periculum remedium tam nobis innotuit, cùm tot res amaras inuenire ſit obuium. Aliud de hac re iudicium in ſuperioribus expoſuimus. *Hæc Philoſophica ſunto.*

Cur fici ſuccus amarus fructus dulces.

Magis etiam ad artem accedit, quod ille ipſe autor quærit in Sympoſiacis: cur Ficus πικρὸς χυμὸν ἔχουσα γλυκεῖς καρποὺς φέρει, naſcatur ἐκ δίκης μοχθηρᾶς? Cur, inquam, cùm Fici arbos amariſſima ſit, fructum tamen ferat dulciſſimum. Et lanè haud parum torſit hæc quæſtio Plutarchum, vtrò eruóque ingenii pandentem vela pro conſequendo curſu rationis & veritatis. At non vidit ille diſputator idem euenire in aliis pleriſque arboribus. Amarus ſuccus Pruni potiſſimùm ſylueſtris: at fructũ maturatione tandem ad gratiam redigit atq; dulcoratus. In Ceraſis nihil dulce. At fructus plerique dulces naſcuntur. Amaricans, auſterus vel inſuauis Piri non ſuccus modò, ſed partes eius omnes, pluraq; videas Pira dulcia, quàm non dulcia, præſertim probè matura. Concludamus cum ſummo diſputatore Ariſtotele, omnia coctione dulceſcere. Quantò magis geminà? internà, inquam, à forma & calore animæ Fici, Ceraſi, Piri &c: & externà à colore Solis. Eædem rationes, cur Fici arbor amariſſima Plutarcho fructus ferat dulciſſimos quod nobis fuit demonſtrandum. Et decuit fortaſſis lectorem in tam longa Ficuum tractatione, aliquot quæſtiunculatum ventilatione recreare.

Plutarchus.

Nunc & cæterorum autorum placita de Fici viribus perſequamur, vbi priùs quædam de Sycite vino adiecerimus.

Obſcurè de eo Plinius: Id verò tenuium eſſe partium, flatus gignere, ſtomacho aduerſari, faſtidium creare, bonam tamen facere aluum, vrinam ciere, menſes trahere, lactis vbertatem præſtare, at vitiolum ſanguinem creare, Elephantiaſimque & zythum inferre tradit Dioſcorides, modum parandi addens.

Acetum Sycites Columellæ.

Aceti ficitis ſeu ficulnei parandi modum hunc docet Columella. Sunt quædam regiones, in quibus vini, ideóque etiam aceti penuria eſt. Itaque Ficus viridis quàm maturiſſimè legenda eſt, vtique etiam ſi iam pluuiæ inceſſerunt, & propter imbres in terram decidit: quæ cùm ſublecta eſt, in dolium vel in amphoras conditur, & ibi finitur fermentari: deinde cùm exaruit, & remiſit liquorem, quicquid eſt aceti, diligenter colatur, & in vaſa picata benè olida diffunditur: hoc primę notę acerrimi aceti vſum præbet, nec vnquam ſitum vel mucorem contrahit, ſi non humido loco poſitum eſt. Sunt qui multitudini ſtudentes aquam Ficis permiſceant, & ſubinde maturiſſimas Ficus recentes adiiciant, & patiantur in eo iure tabeſcere donec ſatis acris aceti ſapor fiat. Poſtea in iunceis fiſcellis, vel ſparteis ſaccis percolent, liquatúmque acetum ſeruefaciant, dum ſpumam, & omnem ſpurcitiam eximant, aut torridi ſalis aliquid adiiciant, quæ res prohibet vermiculos aliáue innaſci animalia.

Aliarum.

Caricarum temperamentum ex Gal.

Cæterùm Ficus aridæ, ex traditione Galeni, vim habent excalfaciendi ordine primo completo aut ſecundo incipiente: habent verò etiam partium tenuitatem quandam. Ex iſtis duabus idoneæ ſunt, quæ duros tumores concoquant: ſtatim verò etiam eos digerant: atque ipſæ per ſe illitæ eiuſmodi vim obtinent. Sed & decoctum earum eiuſdem vtique naturæ eſt. Verùm vbi magis concoquere conſilium eſt, miſcenda eſt farina triticea: vbi verò plus digerere, hordeacea: panis horum in medio. Porrò ſcire oportet, quòd quæ pinguiores ſunt, magis poſſunt concoquere: quæ verò guſtu acriores, magis tum extergere, tum digerere. Cæterùm quod ex iis plurimùm in aqua coctis efficitur, ſimile eſt melli non ſolùm conſiſtẽtia, ſed & facultate. At Ficus virides comeſtæ, propter admiſtam humiditatem facultatis ſunt imbecillioris: ſubducunt tamen aluum vtræque tum humidæ, tum ſiccæ. Ficus verò Caprifici acris & digerentis facultatis ſunt. Sic etiam domeſticarum groſſi, quas ὀλύνθους vocari diximus: ineſt enim illis nonnihil etiam ſuccí ex Ficu arbore. Ipſa Ficus arbor calidæ tenuiúmque partium temperaturæ eſt, vt indicant & liquor eius & foliorum ſuccus. Valenter vterque calidus eſt: quare non mordicat tantùm aut vehementer abſtergit, ſed & vlcerat & ora vaſorum reſerat, & verrucas quas myrmecias vocant eiicit. Sed & purgare poteſt. Ficus agreſtis, tum liquor tum ſuccus ad omnia quàm ſatiuę valentior eſt. Sed & cradæ earum adeò ſunt calidæ tenuiumque partium, vt carnes bubulas duras, ſi coquendis adiiciantur, friabiles ac teneras efficiant. *Hæc Gal. in 8. ſimpl.*

Fructus viridis.

Laxant aluum.

Ficus Caprifici. Arboris temperam.

Succi temperam.

Ad ſcirrhum cancrum.

Idem lib. de alim. Ficus, inquit, tametſi minùs praui ſucci gignant, quàm cæteri omnes non modò fugaces ſed & autumnales fructus, non tamen prorſus id vitium effugere potuerunt. Cæterùm hæc ipſis inſunt bona, nempe quòd commeabiles ſint, & facilè in totum corpus peruadant penetrẽtque. Nam & abſtergendi vi pollent haud obſcurè: cuius gratia poſt ipſarum eſum nephritici multas arenulas excernunt. Cum porrò omnes autumnales fructus exiguum corpori alimentum præbeant, minimè omnium Ficubus id vſu venit: carnem tamen non compactam neque firmam generant, ceu panis & ſuilla caro, ſed turgidulam & ſubinanem, veluti Fabæ. Quin ventrem flatibus implent & ipſæ, nec mediocrem profectò hinc moleſtiam intuliſſent, ni etiam celerem deſcenſum eſſent adeptę, cuius beneficio cùm celeriter peruadant, flatus quem excitant non diu manet, atque ob id minùs cæteris autumni fructibus lædere conſueuerunt. Maturæ Ficus immaturas non mediocriter antecellunt, quod & in aliis omnibus cernitur fructibus, quanquam non tantum in illis diſcrimen exiſtat. Siquidem ad plenum maturæ Ficus paulò minùs omni prorſus

Temperam cradæ.

Nephritis.

Digitized by Google

noxa vacant. Ficus & Vuæ, quemadmodum inter fructus autumnales principatum obtinent, ita fugacibus omnibus magis nutriunt, minimúmque praui succi habent, præsertim cùm exactam maturitatem fuerint adepta. Quódque nutriant, maximo argumento sunt ii, qui vinearum fructum custodiunt: siquidem cùm duos menses solis vuis & Ficubus, quarum custodiæ præsunt, vescantur (nisi fortè panis quippiam cum illis addant) obesi tamen ac pingues fiunt. At caro quæ ex ipsis gignitur, haudquaquam est firma ac densa, quemadmodum ea quæ ex carnibus fit; sed laxa ac præhumida: ob id celeriter etiam cùm vesci ipsis desierint, contrahitur ac consumitur.

Vtilitas.

Obesos.

Caricarum vsus.

Caricæ quidem multiplicem habent vtilitatem, si quis tamen largiùs esitauerit, ab eis offendetur: non admodum enim probum sanguinem gignũt: quapropter pediculorum quoque agmen eas comitatur. Incidendi extenuandique vim habent, qua & ventrem ad excretionem irritant & renes expurgant. Pecori autem Lienique inflammatione obsessis sunt noxiæ quemadmodum & ficus, non peculiari quadam eximia facultate, sed communi ratione dulcium omnium ciborum ac potuum. Obstructis illis aut scirrho tentatis ex sese nihil prosunt aut obsunt, sed medicamentis incidentibus ac extenuantibus & extergentibus mistæ non mediocriter auxiliantur. Ideóque nonnulli medicorum in dictis Lienis ac hepatis affectibus exhibent ipsas longè antè cibum cum Thymo aut Pipere, aut Zingibere aut Pulegio, aut satureia, aut Calamintha aut Origano, aut hyssopo: ad eundem etiam modum si caricæ cum alio quopiam illorum quæ facultatem habent acrem ait omninò incidendi assumantur, non solùm sic affectis, sed sanis quoque vtiles erunt: siquidem iecoris meatus, per quos fertur alimentum, apertos esse non ægrotantibus modò, sed bene valentibus etiam tutissimum est. Proinde hoc pacto Ficus cum sale extenuante aceto & garo præparatas vulgò comedunt, quòd id vtile esse experientiâ didicerint. Verisimile est, ipsorum nonnullos Medici cuiusdam consilio adductos, Ficus hoc modo primùm comedisse, deinde eam notitiam ad vulgus dimanasse. Qui verò cum cibo aliquo incrassante Ficus & Caricas edunt, non mediocriter offenduntur. *Hactenus Gal.* qui vt salubrem vitam degeret, ab omni fugaci pomo abstinuisse se tradit ab XXVIII. anno ætat. ad senectam vsque exceptis exactè maturis Ficubus, atque vuis, quæ minùs inutilia esse existimauit, vt ex modò dictis abundè patet. Idem ait quòd quicunque amicorum suæ paruêre admonitioni, vt ab ἐπώγοις fructibus abstinerẽt, sine morbis fuisse.

Pediculi. Caricarum temperam. Ventrem & Renes purgant. Noxa earum.

Hepat. obstructio.

Ficorum condimentum.

Experimentum. Longa vita

Experimentum.

Martialis Epigram. 13. traditum Distychon non malè & huc quadrare videtur: quamuis ille ad Ficedulam referat, aut alludisse videatur.

Cùm me Ficus alat, cùm pascar dulcibus vuis,
Cur potiùs nomen non dedit vua mihi?

Ficedula.

Est autem Ficedula M. Varroni dicta auicula, quòd ficubus vescatur, ob quam rem etiam συκαλὶς, aliis συκαλὶς dicitur, & ἀμπελὶς, id est, vuedula, ab vuis quas etiam pascitur, quibus mirum in modum pinguescere creditur. Hanc Recentiores falsò putant esse quamcunque Autumnalem auiculam ob pinguetudinem expetitam: certa enim speciès est, corpore grandiusculo quàm Luscinia, oblongo, colore misto ex rauo, cinereo, pallido, Pellasigam Vascones vocant: quod ex Scalig. obseruationibus hîc annotare placuit, sed ea lege ac omine, vti nobis non sit fraudi materias commiscuisse.

Ficedula. Vuedula.

Recentiorum error.

Porrò Gal. lib. 8. simpl. cap. de Cinere. Dioscoridem haud iniuria reprehendisse videtur, quòd lixiuia omnia adstringendi vim habere prodiderit, inter quæ & ficulneum connumerauit. Nam cùm Lixiuium vt Gal. verbis vtamur, sit tantummodò ἀφέψημα τέφρας, id est, cineris lotura: id certè cineris, è quo fit, naturam referre consentaneum fuerit. Porrò cùm cinerum natura non vna sit & eadem, sed pro materiæ combustæ diuersitate diuersa, aliorum quidem adstrictoria, aliorum verò acris & absterſoria, & ipsa quoque lixiuia pro cineris, è quo facta fuerint, varietate varia esse necesse fuerit. Quapropter doctiss. Sarrac. vt ne Galeni reprehensioni locus esset vllus, suprà adducto loco apud Dioscor. mendum subesse haud malè suspicatur, & ἀπὸ τῆ συκῆς, non σικῆς legendum esse iudicat.

Dioscor. non Lixiuium ab omnibus adstringere.

Dioscor. locus cur.

Non abs re fuisset Simeonis Sethi paucis verbis & veluti compendio, tradita de Ficuum vitibus adscribere, nisi pleraque ex Gal. essent desumpta. Dicamus quædam ex eo. Fici, inquit, primo ordine calefaciunt intenso: desiccant verò secundo primo, nutriúntque abundè, sed vento ventriculum complent nisi probè concoquantur. A Nephriticis comestæ, multas arenulas educunt. Pectus & pulmones iuuant: aiunt insuper contra venena medicamentum ficos esse, eos singulis diebus ieiunus si quis sumat.

Temper. ex Sim. Seth.

Ad venena

Sed vt de Ficorum erga venena vi magis constet, nota est Mithridatis compositio, tantopere à multis celebrata, de qua etiam Iuuenalis. Satyra 14.

——Atque eme quod Mithridates
Composuit, si vis aliam decerpere Ficum.

Quippe caricæ cum Iuglandium nucibus commanducatæ, egregiè venenorum maleficia hebetare creduntur. De Mithridatis antidoto plura habes in historia Nucis Iuglandis. Denique omnium fructuum quos ξύλινα, id est, Ligneos, [quoniam è materia stirpium lignea oriuntur, à quibus diuersi cereales, σπερμὰ] appellant, vtilissimos esse ficos etiam Herodotus Lycius in opere suo de ficubus [vt scribit Athen.] planum facit multis verbis, ac Ficuum succo recens natos pueellulos optimè ali, vegetósque fieri, si illis nutriantur, affirmat. Pherecrates, qui Persas edidit, inquit:

Infantium recens natorum cibus.

Aspexit nostrum si quispiam aliquando Ficum ferentem,
cùm tempestiua est,
Puellulis, vt niteant, obtritam in cibum dat, tanquam
medicamentum non vulgare Ficus sit.

Herodotus in primis admirandus & mellifluus lib. 1. hist. ingens bonum mortalitati ficus esse, ad hunc modum scribit: Aduersus illos homines, ô rex, exercitum comparas, qui anaxyride [femorali seu subligaculo] & reliquo vestitu cotiaceo vtuntur: cibantur verò non iis quæ cupiunt, sed iis quæ suppetunt, regionem asperam incolunt: vinum, per Iouem, non bibunt, nec ficis nec aliis lautis cibis vescuntur.

Polybius Megalopolites lib. 22. narrat, Philippum Persei patrem, cùm incursionibus Asiam vastaret, commeatus inopiâ, quia frumentum deesset, in cibaria militum à Magnesiis Ficus accepisse, ideóque potitum Myunte, ac pro datis ficis eum locum tribuisse Magnesiis. Ananius Iambicus:

In ædibus auri multùm si quis conclauerit,
Et paucas Ficus, &c.
Quantò Ficus auro sint præstantiores intelliget.

Tam prolixè Magnus de Ficubus cùm tractauisset,

ad

ad hunc modum locutus est Daphnus medicus Philotimus lib. 3. de alimentis, recentium Ficuum ait plures esse inuicem differentias, nempe generis, temporis quo prouenium, & facultatis: cæterùm in vniuersum, humidas & maturas ocyssimè dissolui ex omnibus, & quouis alio fructu celeriùs coqui, nec alius impedire cibi coctionem: humidarum facultatem glutinosam esse ac dulcem, subnitrosam tamen; (ob lactis exiguam acrimoniam) deiectiones moliri largiores, liquidiores, promptiores, minimèque molestas: succum salsum & subacrè corpori suppeditare cum tale deuoratas: *Impinguat.* at quod præbent alimentum citò dissipari. Itaque multis Ficuumesu valdè auctam molem corporis, breui pòst tempore gracilescere ac extenuari supra modum: quod profectò non accideret, si perstaret alimentum è Ficu perceptum, & statim discuteretur.

Experimentum. Reliquis porrò fugacibus fructibus à ventriculo facilius superari hoc arguit, quòd non solùm citra noxam copiosiùs aliis fructibus ingerimus, sed etiam quòd illis præsumptis si consuescum & parem cibi modum addamus id nihil incommodet: vnde manifestum est, vtrúmque cibum à vẽtriculo confici, & minore negotio Ficus vinci quàm alios fructus, nec obstare quominus alius cibus coquatur. Facultas quidem ea Ficus est, *Glutinosa.* quam proposuimus. Glutinosam & salsam, ex eo deprehendimus, quòd ob lentorem manibus inhæresceret, & illas tamen absterget: dulcem linguæ *Dicit Ficus mouere emunct.* & oris iudicio cognoscimus. Quòd autem sine torminibus & perturbatione alui deiectionem moueat celeriorem, copiosiorem, molliorem, vt probemus, verbis haud multis fuerit opus. At verò in ventriculo Ficus parum immutatur seu alteratur, non quia difficilis sit earum coctio, sed quia confestim deglutimus dentibus nondum extritas & comminutas: qua de causa promptior est earum excretio.

Cur prompt. excernantur? Cur salsum succum gener. Salsum quidem succum à Ficis procreari, & in corpus deduci indicauimus, quoniam, vt est demonstratum, nitrosi sunt: augetur salsugo addito sale, quo cum ferè recentes comedi solent etiãm hodie in Italia & Galloprouincia. Ita augebatur olim acrimonia etiam adiecto vel Thymo, vel reliquis supradictis herbis, vel aceto. Ac veteres eiusmodi Ficum cum sale, Thymo atque aceto, abunde colligere licet ex Athenæo.

An frigida vel calida, post ficuum esum bibẽda. Heraclides Tarentinus in Commuio (vt idem refert) dubitat & percontatur, post esum Ficuum an aqua gelida bibenda sit, an calida. Qui calidam malunt, illos inquit hoc suadere, quod animaduertant sordidas manus aqua calida lotas cõfestim purgari, & hoc exemplo credibile putent in ventriculo Ficus è vestigio dissolui, præsertim cùm extra corpus nostrum aqua calida ficuum cohærentes partes distrahat, & in tenues portiunculas liquatas diuidat, frigida verò illas contrahat, & cogat. E diuerso, qui frigidam bibendam sentiunt, sic ratiocinantur: frigida potione ob eius grauitatem, quæ insident ventriculo deorsum protrudi: non admodum bellè ventriculum habere post esum Ficuum, quia æstuosus & imbecillus reddatur: quamobrem quidam extemplò merum bibit: aquam porrò frigidam in ventriculum acceptas illas depellere.

Post sumptas ficus largius bibendum. Meridie non edendas. Est autem post sumptas Ficus largius & assiatim bibendum, ne in ventriculo subsistant, sed ad infimorem intestinorum partem deferantur.

Quidam Ficus aiunt edendas meridie non esse, quia tum morbosæ sint, id quod etiam in Crapatill. Pieretatus dixit. Aristophanes in Proagone.

Aegrotantem verò aliquando ipsum æstate cùm vidisset.

Vt ægrotaret etiam ipse, meridie Ficus comedebat.

Eubulus in Sphingocarione:

Per Iouem ita ægrotem nec valebam, ô vir optime,

Vt quæ nuper Ficus edissem meridie.

Nicophon in Sirenibus:

Vestrum si quis Ficus meridie

Recentes, postquam ejuraris, obdormis. at, febris protinus. *Cautio à febre.*

Cursu aduenit.

Diphilus Siphnius inquit, recentes ficus & peruum & pauum alimentum præbere, egeri facilè, innatare ventriculo, & citiùs in habitum corporis distribui, quàm siccas. *Recentes.*

Demetrius Scepsius lib. 15. Troiani apparatus scribit, eos qui ficis abstinent, esse vocaliores, ideòque Hegesianacta ciuem Alexandrinum, qui historias composuit, cùm inopiâ pauper esset, eximium Tragœdiarum actorem & histrionem cuasisse, nec quemquam in modum sonora, quia per annos octodecim ficum non esitasset: ideo studiosè vocis abstinere ficu Græci iubent. *Qui ficis abstinent, vocaliores.* *Abstinentia a ficubus.*

Notum est quod de ficis iactatur prouerbium. *Prouerbium de fic.*

Post piscem Ficus, post carnem legumina.

De quo, quia extat apud Eras. in adagiis, plura non dicemus.

Baptista Fierus vires qualdam ficuum breui nec ineleganti carmine complexus est:

De illis etiam Eob. Hessus:

Ergo tot inter opes regnantis fructibus annus,

Prima locum meritò Ficus & vna tenent.

Vtraque nam succis implet melioribus, & nil

Quæ nocuere vitii damna ferentis habent.

Detoctum, inquit Paulus, ficorum, plerique *Sireũ* appellauêre: quod & defructo quoque nomen est. Hippocrates Sycon. *Sirenum. Sycon.*

Posteritatis obseruationi tribuendum, ficos cũ fermento tritas, admixto sale, pestem aliaque vlcera vel tumores emollire adeò vt intra paucos dies abscessus rumpatur. Eodem tamen medicamento Regem Ezechiam vsum fuisse (2. Reg. c. 20.) existimat Tragus. *Ad pestem.*

Matthiol. sibi experimento compertum esse tradit caricas duas aut tres nocte vna in aqua vitæ maceratas Asthmaticos iuuare, qui manè eas deuorauerint. Ad nephritidem & dolorem colicum experimentum excellens & præsentaneum eiusdem, vt ille ait: Caricarum albi, Græci ana M. I. coquantur in lib. I. Vini ad consumptionem tertiæ partis, cum sale pauco iniiciatur per clysterem, sordes multas ad flatus educit. Ficuum decoctum calidum infantibus propinatum, ecthymata & exanthemata protrudit. *Experimẽtum ad Asthma.* *Aliud ad Nephritidem & colicum.* *Exanthemata.*

Ficulneo lacte vermiculosi sanantur aures: & ficulneis foliis facilè affricta citantur hæmorrhoides, qui hodie vulgò facillimus & tutissimus habetur hæmorrhoides excitandi modus. Practici quoque & ad promptè maturandos panos caricis decoctis (quibus tamen vel solis magnam in eo casu tribuunt vim) addunt radices Lilii, Altheæ, caparum &c. *Hæmorrhoides.*

Si quis ictus, vel demorsus ab animali venenoso, is instillet tres, vel quatuor guttas lactis ficulnei supra vulnus, & mirum, teste Mizaldo, inuenient præsidium. *Ad ictus animalium venenatorũ.*

Rondeletius in sua praxi de calculo renum non vult in Enemate addi ficus, quia inquit vesicæ nocent: quæ verò possit esse ratio nec addit ille, nec nouimus ipsi. Arenulis expellendis opportunas

Digitized by Google

Pediculi. suprà diximus ex Galeno. Ficuum frequentem vsum peduculos generare præter Galenum, & Paulus Ægineta, & Oribasius, & posteriorum quamplurimi, ipséque adeò vulgus, persuasum habet, causámque referunt, quòd malum generent sanguinem. Quod si certum sit eas pediculos causare, (nondum enim hoc omninò nobis compertum) malimus equidem causam referre ad id quòd nimis impinguent, vti dictum, & quòd vi sua Diaphoretica, quâ & exanthemata protrudunt, carneæ molis & cutis excrementa in corporis superficiem expellunt, sicque occasionem præbeant generationi pediculorum.

Superstitiosi Cardanus. Hactenus abundè de seriis, nunc ex aliis enumeranda naturæ aliquot miracula, si non potiùs figmenta. Referunt nonnulli apud Cardanum expertímque esse dicunt, folio Ficulneo contactas verrucas aboleri, si folium ipsum sepeliatur. Sed quid sepultura hæc foliorum? forsan etiam insepulta idem efficient. Ficus albas in somniis boni quid denotare, nigras verò inopportuno tempore, calumnias & detrectationes Porta scribit. Hem somniorum prudentem! Ait idem: ficus quia habent frondes neruis conspicuas, ideò earum cinis neruorum vitiis & conuulsionibus illinitur ex oleo. O diuinatorem egregium! Cochlearia ex ficulno ligno facta, hoc habent peculiare, [inquit Keckerman. ex Mizaldo] quòd carnes ad celerem concoctionem adigant, si elixationi earum sæpiùs admoueantur. Cur tantus Philosophus vocabulum *Quia* non adiunxit?

Porta fabulatur.

Cochlearia ex ficulno ligno accelerant coctionem carnium.

Philemon conspicatus asinum ficubus vescentem mortuus. Lepidum, quamuis siniſtri euentus est, quod Cicero alicubi de Philemone poëta refert: is conspicatus ficubus vescentem asinum, quæ in prandium paratæ erant, tanta vehementia cœpit ridere, vt statim emoreretur.

Fabula de Corno Apollinis. Non insubidè nunc fabulam Corui Apollinis & alias quasdam Coronidis loco subiiciemus. Tradunt, aut potiùs fabulantur Poëtæ, sacrificante Apolline, coruum, qui in eius tutela esse dicitur, ad fontis puram aquam asportandam mussum. Vidit hic ficorum plures arbores, & in his fructus nondum maturos: ac in earum aliqua consedit, exspecturus nimirum, dum eius fructus matureſcerent: quod vbi euenit, plures à Coruo ad saturitatem vsque comestæ sunt. Cuius moram, tam eius quàm maturitatis, vtpote non paruam, pertæsus Apollo, quum etiam re alia ad sacrificandum vti necessarium fuisset, Coruum hac pœna atque ignominia vltus, vt quoad Fici matureſcerent, bibere posset nequaquam. Per illud enim tempus guttur pertusum habet, vt propterea aquam minimè haurire possit. Aliter alii: vt Ouid. in secundo Fastorum. Dum Iupiter festum solemne appararet, coruum, vt aquam ferret, misit: qui, vt iam dictum, dum Ficus maturandas exspectasset, quas priùs rostro immaturas deprehendisset, diu immoratus, & Ioui moræ causam mentitus, [Nam illi aquarum obsessorem hydrum affirmarat] Ob quod mendacium in sydus cœleste commutatus, si credere fas est.

Cornus ficuũ edax.

Cornus fama.

Formicæ in ficos versæ, & homines mutata. Eadem aut simili incude & hæc fabricata fabula. Ficus arbor fuit in qua Æacus Iouis & Æginæ filius formicas vidit, quas in sociorum ob pestilentiam amissorum, solatium, in homines conuerti desiderauit. Quod & ita euenit: qui deinde Myrmidones dicti. Iuxta Eleusinem Atticæ ciuitatem, & propè Cephisum fluuium fons est, quem Capnificum appellarunt, quo Plutonem, rapta Proserpina, ad inferos descendisse fama est. Pausanias in Atticis. Nondum innotuit nobis ex quo fonte habeat hoc Curtius, quod tam categoricè

Curt. not.

nullâque hæsitatione scribat Adamum & Euam post in Deum præuaricationem factam, cùm se nudos cognouissent, sici [ac huius quidem sici de qua ibi tractat] folia consuisse, & subiipsis perizomata confeciſſe.

Sicus Adami.

ARBOR PEREGRINA, FRVCTVM FICVI SIMILEM GERENS.

CAP. LXVI.

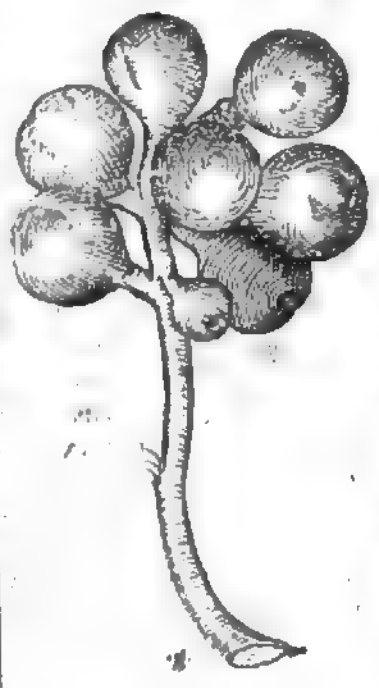

Descriptio CIrcius arboris sit hic ramulus & Clusium & Paludanum, qui ramulum describendum Clusio dedit, latet. Erat autem cum suo fructu in vuæ modum quasi congesto, resiccatus, durus, crasso cortice tectus, gracilis, & digitalis longitudinis, coloris ex fusco cineracei, octo fructus exiguorum Ficuum instar, crasso breuique pediculo subnixos summo fastigio sustinens, fuliginosi coloris, cineraceis maculis conspersos, duros, & satis solidos: vt quandam affinitatem habere viderentur cum Sycomori circa Tripolim Syriæ nascentis fructu, descripto à Rauvvolfio, nisi ipse Paludanus, qui Sycomoros in Ægypto & Syria viderat, Clusium ab ea sententia submoueret. Cæterùm, similem fructum à Iac. Gareto missum Londino, Francofurti ad Mœnum accipiebat Exoticorum author, non tamen tam copiosè ramo inhærentem, sed singularem duntaxat, vel interdum geminum, suis pediculis simul connexum.

Sycomorus.

Quum porrò hic fructus ficui vulgari valdè sit similis figurâ, & nonnunquam etiam adeò pusillus, vt Ciceris magnitudinem non multùm excedat: an ad ficus Indicas circa Acesinem amnem nascentes referri non possit, cuius Theoph. Hist. plant. lib. 1. cap. 12. & lib. 4. cap. 5. mentionem facit? Verùm is negat copiosum fructum ferre, & ex Fabriciana relatione, singulares inter folia, vulganum ficuum instar, nasci deberent. An verò fructus arboris *Gaguey*, quam describit Ferd. Ouied. cap. 13. lib. 8. 1. part. general. & nat. Historiæ.

Ficus Indicæ.

Gaguey.

FICVI SIMILIS FRVCTVS.

CAP. LXVII.

Descriptio FRuctus exoticus, quem Clusio misit Iac. Plateau, non valdè absimilis erat fructui, qui immaturæ ficui similis esse scribitur, cùm formâ, tum magnitudine, & colore: etenim durus erat & solidus, leuis tamen: eius color ex fusco cineraceus, albis maculis aspersus, nec aliâ ratione ab illo differre videtur Clusio, nisi quòd hic graciliore pediculo esset præditus: an verò plures in vno

gitized by Google

vno ramulo hæserint, vtilli, ignorat idem, quia singularem accipiebat.

PIMPINICHI ARBOR LACTESCENS.

CAP. LXVIII.

Descriptio

IN omnibus continentis Indiæ oris, inquit Monardes, lacteus quidam succus elicitur ex arbusculis Malorum similitudine: Indi Pimpinichi vocant: è cuius ramis rectis lacteus humor illicò emanat, aliquantulùm densus & viscosus.

Vires. Purgant.

Huius sicci tres aut quatuor guttæ sumptæ, validissimè per aluum purgant bilem & aquas.

Pulue.

Bibitur ex vino, aut deficcati pulueris deglutitur pauca quantitate propter nimiam vehementiam. Illud autem peculiare habet, quòd si quis illo sumpto iusculum, vinum, aut aliud quid inniciat, subitò eius operatio infringitur & cessat. Sed eo sumpto, à somno abstinendum. Calidus est & siccus hic liquor in tertio gradu: ideóque validum nimis & pernitiosum medicamentum, quo etiam fient & alius eiusdem generis, vti desitum est, aluccto Mechoacam, de quo suo loco.

Perobaris Ex Tempera mentum.

FICVS INDICA.

CAP. LXIX.

Descriptio Caspi.

FIcus Indica autore Clusio in magnam altitudinem vnico trunco eoque admodum crasso assurgere solet: ramos deinde in omnia circum latera expandit, qui tenues quasdam fibras siue filamenta [qualia in Cuscuta vulgò nuncupata conspicimus] colorus dum recentia sunt, ærei siue aurei demittũt. Iis vbi terram attigerint firmantur, nouámque quasi soboli generant: etenim magnam crassitudinem paulatim acquirunt, & veluti innoxios arborum caudices transeunt, qui notos rursus summa sui parte in latera ramos spargentes, nouis denuo fibris deorsum missis sese propagant. Sic alii deinceps rami in infinitum, vt interdum vnica arbor suis propaginibus integrum ferè miliare Italicum in ambitu occupet, sicque difficilè, quæ primaria sit arbor, siue omnium vtarum prolium parens diiudicare, præterquam ex trunci amplitudine, quæ nonnunquam in matre tanta est, vt trium hominum vlnis vix apprehendi queat. Verùm non modò inferiores rami similes fibras spargunt, sed etiam in arbore summi: ideóque vnica arbor densissimam syluam efficit. Sub eas autem arbores aditum sibi paraturi incolæ fibras iam in truncos conuersas, tenuiores scilicet, exscindere solent, atque ea ratione veluti concamerationes & vmbracula facere, arcendi caloris gratia: adeò enim densis ramulis reliqui maiores rami luxuriant, vt Solis radij nulla ratione penetrare queãt: immò concaui istarum fornicum multiplicesque sinus scinduntinæqualiter inde resultantem aëra, quæ causa est, vt Echo multis in locis ter atque etiam sæpiùs humanas voces reddat. Vidit verò qui hæc retulit D. Fabricius Salernitanus, qui aliquot annis in Indijs vixit: Interdum octingentos aut mille viros, quo in numero & ipse fuit, vnius huiusmodi arboris vmbrà tegi: atque affirmabat terna etiam hominũ millia sub tali arbore latere posse. Folia ferè in nouellis ramis Mali cotonei foliis similia, superiè viridia, infernè candicantia, & lanugine, vti illa, pubescentia, quæ mirum in modum ab Elephantis expetuntur, ideoq; in eorum pabulum cedere solent. Fructus extremi pollicis articuli magnitudine, sicubus exiguis similis, colore foris & intus sanguineo, granisque, vti vulgares Ficus, plenus, dulcis quidem & edulis, verùm saporis minùs grati quàm illæ. Nascitur autem inter folia, quemadmodum vulgares Ficus, hoc est, in nouellis ramis, qua parte folia illis inhærent.

Vna arbor syluam. Vmbracula &c. Echo. Arboris descriptio. Coma folia. Folia Elephantis expetita Fructus

Ioan. Hugo Linschot. qui ante paucos Annos Goà redit, eius iconem exprimit, sed lõgè ab hac nostra diuersam: etenim non singulares radices è ramis dependentes, verùm innumeras, illasque adeò multisidas, vt vix arborem aut fruticem tam variè multiplicitérque sectas radices habere putem: hanc ob causam valdè suspecta ea est.

Garciam huius arboris nullam inuentionem facere, satis mirari nequeo.

Indica regio inquit Theophrastus arborẽ Ficum appellatã gignit, quæ è ramis radices demittit singulis annis. Demittit autem non ex nouellis, sed ex anniculis, atque etiam vetustioribus. Illæ se terræ inferentes veluti sepem circum arborem efficiunt, vt fiat veluti tabernaculum quoddam, sub quo & homines degere solent. Radices autem enascentes manifestè à ramis discernuntur: sunt enim candidiores, hirtæ, [ξανθαὶ] ac tortuosæ, binàque fronde foliatæ. [δίφυλλοι.] Ipsa arbor comam supernè lasciuam gerit, [ἴχει δὲ τὴν ἀναπεπλεγμένην κόμην,] totáque fornicato ambitu pulchrè orbiculatur, & magnitudine vehemẽter excellit, quippe vmbram bino stadio facere fertur: & crassitudine caudicis pleraſque vltra quàm sexaginta graduum [βημάτων, pedis vestigiorum. Plin. passuum] orbem colligere, magna verò ex parte quadraginta. Folium pelta non minus habet: [potiùs ad similitudinem quàm ad amplitudinem referenda hæc comparatio. Clus.] fructum admodum paruum magnitudine Ciceris, Ficui similem: quamobrem Græci Ficum eam arborem appellabant. Pancos verò admodum fructus fert: non tantùm pro arboris magnitudine, sed etiam omnibus rebus. Cur autem adeò exiguum & paucum ferat fructum, idem Theophrast. causam reddit hanc, nempe quòd ad germinũm efformationem totum penè absumat alimentum: nam tum folio amplissimo sit, etiam radicum ab eius foliis demissarum generatio, nutrimenti causa videtur accedere. Sed fortè è diuerso, vt quoniam in ea quoque pabulum dispensatur, ideò fructus exiliores atque parciùs proferat.

Folium. Fructus. Trunci amplitudo. Folia amplissima.

Nec à Strabone omissa fuit hæc arbor, quam si Strabo.

non nomine expresso at lemmate manifesto describit, tali. India multas quidem admirabiles arbores fert, è quibus vno ramos ad terram prono s habet, frondes [alii folia vertunt] non minores clypeo.

Arbor admir.

Onesicritus, qui curiosiùs ea persequitur, quæ sunt in Musicana terra, Indiæ australissima, refert arbores quasdam ingentes esse, quarum rami, cùm ad duodenos cubitos creuerint, reliquum incrementum pronum faciunt, deflexi, quoulque terram contingant. Deinde terram ingressi radices agunt velut propagines: mox rursus in truncum exeunt, à quo postquàm aucti fuerint, inde flectuntur, & aliam propaginem efficiunt, & deinde aliam, & sic deinceps, vt ab vna arbore vmbraculum fiat, tabernaculo multicolumnio simile. Narrat præterea miras arborum quarundam magnitudines, quarum stipitem vix quinque homines complecti queant.

Tabernaculum multis columnis

Aristobolus vbi Acesines Hyarotidi permisceatur, de arboribus dicit, quæ ramos deflexos habent, & de earum magnitudine, vt sub vna arbore quinquaginta equites meridiari possint. Neatus verò quadringentos ait.

Ficum Indicam mirata est & Alexandri victoria, eo orbe patefacto, digna quidem, quàm non solùm ipse Alexander, ingenii sui nobilitate & sagacitate, atquè omnis eius ingens exercitus demiraretur, sed cæteri quoque quotquot mortales sunt, de qua Q. Curtius in Hist. rerum ab Alexandro gestarum tradit [licet Fici nomenclaturæ non meminerit.] Alexandrum Poro regè, & Hydaspe amne superato, ad interiora Indiæ processisse. Syluas autem propè in immensum spatium fuisse diffusas, procerisque & in eximiam altitudinem editis arboribus: plerosque ramos instar ingentium stipitum flexos in humum, rursus quà se curuauerant erigi, adeò vt species esset non rami resurgentis, sed arboris ex sua radice generatæ.

Ficus Indica.

Curtius.

Plinius verò hanc arborem ex Theophrasti placitis [qui Alexandri coætaneus fuit, eique adiunctorum hominum narrationes haud dubiè magna diligentia excepit] descripsisse videtur. sed tam eleganter, vt, quod Scaliger ait, sub ea æstiuare potiùs, quàm eius historiam legere videaris. Ficus, inquit, ibi [in India] exilia poma habet. Ipsa se semper serens, vastis diffunditur ramis: quorum imi adeò in terram curuantur, vt annuo spatio infigantur, nouámque sibi propaginem faciant circa parentem in orbem, quodam opere topiario. Intra sepem eam æstiuant pastores, opacam pariter & munitam vallo arboris, decoro specie subter intuenti, procúlve fornicato ambitu. Superiores eius rami in excelsum emicant, siluosa multitudine, vasto matris corpore, vt LX. P. pleræque orbe colligant, vmbra verò bina stadia operiant. Foliorum latitudo peltæ effigiem Amazonicæ habet: quæ fuit, authore Xenophonte, Hederæ folio consimilis, vt sub ea equitum turmæ condantur] ea causa fructum integens, crescere prohibet. Rarúsque est, nec Fabæ [Cicetis Theophr.] magnitudinem excedens: sed per folia Solibus coctus, prædulci sapore, dignus miraculo arboris. Dixerat autem iam prius, arbores in Indiæ ortæ proceritatis gigni, vt sagittis superari non queant. Hæc [addit] facit vbertas Soli, temperies cœli, aquarum abundantia [si libeat credere] vt sub vna ficu turmæ condantur equitum. Vt deinceps nemini amplius despiciendum dubitandúmque videatur, num arbor hæc Veteribus cognita fuerit, quorum iam tot descriptiones, & vix in pauculis dissentientes produximus.

Plin.

Exilia poma.

Folia Pelta Amazonica.

Cur fructus parvus.

Eiusdem meminit Athen. sed paucis duntaxat verbis ex Theoph. mutuatis. *Athen.*

Cæterùm propositarum descriptionum vnius eiusdémque arboris collatio, perspicuum reddit, qualis & quanta sit Ficus Indica. Vnum relictum nobis est è Theophr. dubium, qui arboris trunco LX. Βήματα adscripsit, quæ gradus Gaza vertit, quę vox & sellam, suggestum, pulpitum & subsellium denotat, vt annotat Scal. Sed & passus mensuram denotat apud Plutarch. in Demetr. Vulgata significatio gradus est, quem Boëtius gradum inter mensuras numerauit duobus pedibus & dimidiato definiens; quo videtur Βῆμα Euclidis interpretati. Georgius nullum scriptorem inuenit qui gradus vel βήματος mensurâ vsus sit, & ea locâ quæ obiici posse videt, aliter exponit, qui tamen Goropio minimè probatur hac parte. Si de Plinio Theophrastus intelligi posset, βήματα non gradus sed pedes essent vertendi.

Dubium in Theoph.

Pulchra de gradu.

Est & alia difficultas, nam Theoph. folia, & qui horum meminerunt amplissima dicunt, atque adeò pelta seu clypeo non minora esse. Clusius verò ex suprà dicta Fabricii relatione, Mali Cydoniæ vel Cotonei foliis similia dicit, peltæ verò similitudinis potiùs quàm amplitudinis gratiâ conferri.

Difficultas alias de folus.

Linschottanus qui ex postremis Ficum Indicam describere videtur, nomine Arboris radicum, foliorum ne verbulo quidem meminit, videtúrque descriptionis suæ membra quædam, aut qui eius obseruata Latio reddidit, ex Plinio sublegisse: sic enim habet. India arborem fert multiplici radice, mirabili aspectu. Creuit enim è terra vt cæteræ arbores, ac spargendo ramos radices iis aducit, quibus denuò sua sponte terræ infixis, ingentem serie numerosa sobolem trahit, cùm ramus vnus arbori recenti, fœcundo euentu, Labyrinthoque similis, vagis vsque itineribus sufficiat. Ita triginta aliquando passus vna arbor implet, in summam crassitiem productis ramis, vt mater eadémque genitrix omnium arbor vix agnoscatur, ex omni parte copia radicum funium more primo aspectu dependente. Fructum vsibus humanis aptum non fert. Nam is qui Oliuarum formâ excrescit, volucres tantùm delectat. *Hæc ille.*

Linschottanus.

Descriptio Linschot. Arboris radicum.

Arbor 30. passuum.

Fructus non humanis vsibus aptus.

An verò vnicum Clusium vel eius recitatorem Fabricium tam spectatæ antiquitati, Theophr. inquam, Straboni & Plinio opponere debeamus, sola vnius testis relatio id haud ita temerè persuadebit. Goropius verò tantùm abest, vt credat, folia eius exigua esse, vt planè sit in ea opinione, Ficum Indicam eam esse arborem, cuius fructum vetitum primi parentes comederunt, & sub qua se absconderunt, cuiusque ingentibus foliis (sic ille ait) pericomata sibi confuerunt, atque fecerunt. Vides (inquit) quàm omnia inter se consentiant: Nomen ipsum Ficus cum Mose consentit. Impia est illorum cogitatio, qui arborem hanc symbolicè duntaxat intelligunt, in quorum numero præcipuus Philo Iudæus Cosmopœa. Lege quæ de ea re scripsit Corn. Agrippa, & opinionis nouitatem prauitatémque miraberis, fortè & ridebis.

Arbor vetita in Paradiso.

Philo Iud. not.

Idem Goropius in Vertumno. Primi nostri, inquit, parentes, cùm serpentis fraude seducti vetitum pomum comedissent, nomen ei dederunt, quo eius abominatio indicaretur. Fyg enim dicitur per Apocopen Fygh, (Cimbris) id est, tu abominande. Hinc Latini Ficum ferè, & Græci corruptè σῦκον nominarunt. Hi Goropii conceptus sunt & opiniones, quæ si vera essent, Clusii de foliorum magnitudine sententia, per se ipsa facilè in nihilum abirent.

Corn. Agripp. not.

Fyg.

Dicta

Synonyma Linguarū.

Dicta itaque est hæc arbor Σύκη Ἰνδικὴ Græcis & Theophrast. cuius nomen vulgare sibi exadisse serò dolet Fabricius, quoniam verò ab eo visam & descriptam cum veterum Fico Indica perbellè consentire videret Clusius, eò audaciùs illi Ficus Indica nomen indidit, præsertim cùm illam ipsam esse certò sibi persuadeat, id quod & nos facimus.

Ficus Indica.

Garcia-n autem illius nullam mentionem facere, inter tot exoticas arbores in locis Goanæ insulæ vicinis nascentes, quarum descriptiones in Aromatum historia aspernit, non sine ratione profectò miratur Clusius. Extetúsque suam iconem ex Fabricii narratione, quam non continnè ex ipsius etiam iudicio fieri potuit, adumbrari curasse in studiosorū rei herbariæ gratiam. Exat & alia in diario nautico itineris Batauin Ind. Orient. in tabella *Iananarum*, quæ ad ipsam arborem facta, si autoribus credendum, ex qua & nostra desumpta. Annotata sunt hæc *Arbor admiranda*: Ficum Indicam vocant: *Arbore de Raiz*: *Arbor ra lacum India.* Wortelboom. Belg. Germ. Indianisch feigenbaum / vti Gesn. & Taber. appellant.

Arbor radicum.

Locus.

Nascitur, vti dictum, in India, circa Acesinem amnem Theoph. Plinius circa Acesinē amnē maximè nasci tradit, hac loquendi ratione vtique insinuans & alibi prouenire. Nam Strabo & in Musicana terra Indiæ australissima crescere scribit, vt dictum. Clus. in insula Goa locisque vicinis, idque ex relatione Fabricii.

Vires

De viribus nihil aliud hactenus traditum, quàm folia eatum Elephantis vocari: fructus non edules esse, maturiores tamen auibus cibo esse.

Mangle Oniedæ]

Cæterùm quamuis *Mangle Oniedæ* non exiguā cognationem habere videatur cum Ficu Indica, quòd multi eius rami deorsum quoque vergere videantur, & postea radices figere, atque rursus ramos sursum vergentes producere: verùm quia arbor siliquata est, magnas & speciosas proferens siliquas, nostri memores ordinis in stituti, commodius de ea trademus post Cassiam solutiuam, in libro siliquosarum, quamuis Hist. Lugd. eodemmet capite huius & Ficus Indicæ historiā coniunxerat quemadmodum Clusius: Ferdinandi Lopez Mangiu nos-re locauimus ad caput de Mangle quod est in libro. nostr. hister.

ENSENDA FICVS INDICAE MODO NASCENS.

Cap. LXX.

Descriptio

IN regno Congi mirabilis arbor crescit *Ensenda* dicta perpetuò virens, virtutibus mirandis inclita: ramos proceris incrementis extendit, ij fila quædam tenuia demittunt, quæ terræ contacto radices item generant, in aliarum arborum perpetuam seriem sobole minùs quàm multiplici. Priori huius arboris cortici linteaminis quædam subest species quę mundati plebæ in vestimentorum vsus seruit. De hac eadem scribit Clus. Nec etiam absimilis [Ficui Indicę] ea videtur arbor, cuius, ex relatione Odoardi Lopez Lusitani, Philippus Pigafetta c. 4. lib. 1. Descriptionis regni Congo, meminit his verbis. In Loanda insula, ad ostia fluminis Coanza, Regni Congo partem perluentis sita, nascatur arbor, *Ensenda* ab incolis nuncupata, celsa & semper virens &c.

Linteaminis species.

PAPAIE PERVVIANIS.

Cap. LXXI.

ANnotat Benzo hist. sua lib. 3. cap. 18. Apud Peruuentium Mantam, peculiare quoddam fructuum genus indigenæ *Papaie* vocant. Ficum specie modicorum, magnorumque, quale nusquā in India, præterquam in eo regno vidi. Arbor, quæ illud Pomorum gignit, procera & gracilis, fructus sapore dulci est.

Descriptio

FICO SIMILIS ARBOR VENENATA.

Cap. LXXII.

ARtemidoro, vt prodidit Strabo, fide est adhibenda, Arborem in Gallia Transalpina nasci, Fico simillimam, fructum autem Corno similē gignere, vnde pharetræ fabricantur. Eam si incidas, lachrymam succum effundere, ad inungendas sagittas vtilem. Meminit sanè & Theophrastus arboris cuiusdam, cuius fructus sit similis corni [inquit] ἔστιν δὲ δένδρον ἐν κασσίᾳ τῇ ἔξω τοῦτο κ. τ. λ. Sed nomen non addit, & inter Indices recenset. At quotusquisque ex tam paucis statuat aut colligat, quam is intelligat? De ista verò Corni fructu arbore, capite de Corno Ilicenūi.

Descriptio

Vsus in

Cornū similis fructus.

Hermol. & Ruell. qui eundem Strabonem de hac arbore tradentē citant, fructum tostum tribuit capitulum Corinthiacæ Columnę referre: cuius lacte mortifero sagittas suas illinant.

ARBORES INDICÆ THEOPHRAST. TRES.

Cap. XLV.

POstquam Theophrast. arborem Indicam descripsisset, subdit aliarum trium Indiæ arborum descriptiones, his verbis: Est & alia arbor, & magnitudine insignis, & suauitate fructus amplitudine æque mirum in modum præcellens. Eo vescuntur Sapientes Indorum. [ἧς χρῶνται περὶ τὸ ἐσθίειν οἱ ἰνδῶν σοφισταὶ καὶ ἀνεχόμενοι, habent vulg. exemplaria: Gaza legisse videtur: ἧς καὶ ἀπεχόμενοι: & vertit: hoc Sapientes Indorum, qui nudi degunt cibo vtuntur. Non possunt vesci & abstinere, vt recte Scal. annotat. Tantò plausibilior lectio Gazæ. Videbis Herodotum in Thalia.]

Theophr. aucr. & illustr.

Pergit Theophrast. Alia item, cui folium signatā prælongum, simile pennis Struthionum, (σπαθίοις quamuis vulg. habeant σπάθαις) quę galeis imponuntur, longitudine duorum cubitorum.

a

Alia rursus fructu longo, non recto, sed contorto aut flexuoso, (σκολιῷ) in cibo suaui. Hic in ventre morsum excitat atque Dysenteriam: ideo Alexander, ne quis manderet, edicto cauit. Nomina verò his arboribus nulla tribuit Theophr. Immò paulò pòst Indiæ arbores ἀνώνυμα dicit.

b

Plinius tamen nomina habet primùm: nam postquam & ipse de Ficu Indica tradidisset, ita subdit: Maior alia, pomo & suauitate præcellentior, quo Sapientes Indorū viuunt. Folium alas auium imitatur, (videtur Plinius primā & secundam Theoph. confundere.) longitudine trium cubitorum, latitudine duūm. Fructum cortice emittit, admirabi-

Plin. mir.

Digitized by Google

Pala arbor. Ariena fructus.

lem succi dulcedine, vt vno quaternos saturet. Arbori nomen *Pala*, pomo *Ariena*. Plurima est in Sydracis, expeditionum Alexandri termino. Est & alia similis huic, dulcior pomo, sed interaneorum valetudini infesta. Edixerat Alexander, ne quis agminis sui id pomum attingeret. Vbi vides Plinium sapientum quidem, sed non Nudorum, quod Gaza fecit, meminisse.

Pala.

Pala, inquit Curtius, siue vt alii volunt, *Tala*, licet Theophr. eius nominis non meminerit, Arbor Indiæ est, Fico Indicæ maior, pomi suauitate præcellentior. Indos Palæ foliis vesci Arrianus refert, in quorum fastigio quoddam pingue, Palmarum instar, gignant.

Quorum. dam error.

Dalech. arborem *Palam* Plinii ait esse, qui Tamarindos nostros putent. Qui verò ij sint, qui istud putent, nondum occurrit: neque sanè videmus quomodo conuenire possit. Dicit Plin. dulci pomo: Theophr. cibo dulci: [ἡδείᾳ τῷ βρώσει.] quod neutiquam videtur conuenire cum Tamarindis, qui ob summam aciditatem commodè edi nequeunt. Quidam Musam esse putant. Odiedus Platanos vocat. Theuetus arborem vocari ait *Pagouere*: fructum *Pacona*. Vtrumque nomen ad *Palam* quodammodo accedit. Alium huic similem & vsus frequentissimi Theuetus scribit vocari *Hoyriri*. Odiedus *Iaiama*. Sed de Hoyriri inter carduos, *de musa quæ propius ad prædictas arbores accedere videtur, nunc trademus.*

Pacouere Pacona.

MVSA.

CAP. LXXIV.

Descriptio foliy ficus.

EX folii Musæ fragmento, quod adseruamus, apparet esse amplissimum: nam & latitudo cubitum facilè æquat, cuius medium costâ crassiuscula striatâ fungosâ fulcitur, à qua vtrinque exporrigitur folii tenuis læuisque inoffensum æquor, fibris teneris transuersis contextum: colore tauo altera facie, altera ferè fusco, quod fibrarum ductus secutus, facilè diuidas.

Descriptio Odiedi arboris.

Platanus Indica.

Musam Odiedus in hist. Indica sic describit. Inuenitur, inquit, hic fructus Platani nomine. tametsi neque arbor dici possit, neque vera sit Platanus: sed planta quædam huic Indiæ haudquaquam peculiaris, & aliunde translata sub Platani nomine. Interdum autem hæc impropriè dicta Platanus in arboris celsitudinē excrescit, & ad hominis crassitiē intumescit: alias verò coxæ humanæ crassitie conspicitur, pro soli natura & vbertate augescens. Ab infimo ad summum folia fert amplissima, interdum duodecim palmos longa, ternos aut quaternos lata, plerunque minora. Hæc ventorum flatibus facilè multifariā

Musa arbor.

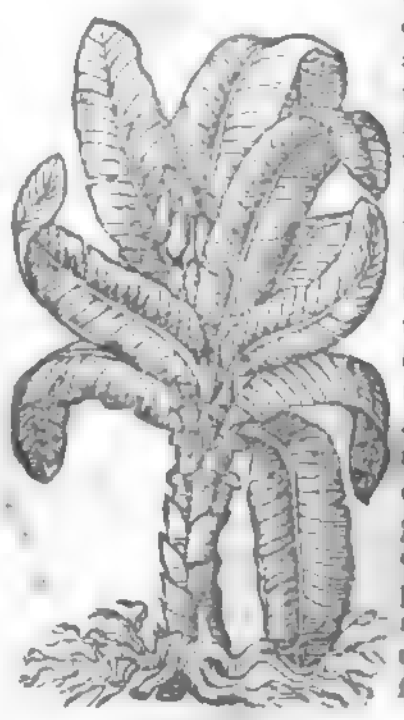

Arboris crassitudo.

Musa cum fructu.

dissecantur, & ex costa illa per folii longitudinem excurrente pendere spectantur eũ in modum dissecta. Tota planta veluti germen est, aut surculus, è cuius summo enascitur pediculus aut malleolus brachiali crassitudine, qui vnã producit, vicenos, tricenos, interdum centenos & plures fructus palmari longitudine, brachialiq; crassitudine, sustinentem, nonnunquam minores, quandoque etiam ampliores, pro plantæ ipsius & soli fertilitate. Cortex huic satis crassus, sed qui facilè eximatur, continens pulpam siue carnem bubulę medullæ persimilem. Caudex qui vuam profert, annuus est, & semel duntaxat in vita fructus gignit: verùm ad radices consurgunt quinque, sex, aut plures surculi, qui parentem renouant, & subsequente anno fructum perficiunt. Adeò verò fœcunda est hæc planta, vt nunquam intereidat, sed subinde nouas proles gignat, vt fructus toto anno vbertimè legere liceat.

Cortex.

Surculi vel flolones.

Poma Paradisi Cardani.

Arbor, quæ poma fert Paradisi inquit Cardan.] breuissimæ est vitæ: anno enim secundo truncus arescit, fructus fert in botris, vt sunt acini vuæ, sed mali magnitudine, ac in botro vno quandoq; centenos, vnde cistæ magnitudinem refert botrus: croceo verò velatur amictu, quo detracto fructus præduleis, ac suauis subest. Folium tam longum fert, vt hominem stantem æquet: latum non parum.

Theuetus Mauze.

Theuetus in Cosmographia arborem Mauze in Ægypto vocatam describit non maiorem ficu mediocri, cuius folia quinque aut sex pedes longa sunt, duos lata: fructus in caule coaceruatus, non secus ac dactyli in Palma, crassus & longus, mediocris cucumeris instar, delicatissimus atque suauissimus, quem domi suspendunt, vt nos vuas pensiles, eòque sæpè solo tanquam optimo vtuntur alimento. Arbor tenella est & fragilis, adeò vt nisi maxima truncum haberet coxæ hominis crassitudine parem, minima tibiæ, in cremiorum, non in arborum numero, recensenda foret. Truncus, authore Garcia, ex squammoso foliorum cortice constat: nullis constat ramis, sed è germine flores quosdam coniunctim profert, subrufos, oui effigie, & palmi longitudine: circumeminent pediculi, centum, interdum ducentos aut plures ficus sustinentes.

Flores.

Musa Acosta. Ficus Indica.

Describit & Acosta in hunc modum, Musam seu Ficum Indicam vocans: decem & octo aut viginti (inquit) palmorum magnitudine attollitur hæc pulchra & elegans arbor, cuius truncus ex multorum corticum sibi mutuò incumbentium coniunctione constat, & humani cruris crassitiem adipiscitur, radice rotunda & crassa, Elephantorum grato pabulo; foliis nouem palmorum longitudine, duorum cum semisse latitudine

Radix.

Digitized by Google

dine, neruo satis crasso per longitudinem excurrente, & transuersis fibris in latera spartis, parte superiore saturis, inferiore dilutioribus. Ex huius arboris fastigio nascatur veluti thyrsus quidam florum simul congestorum in modum Pinei strobili, coloris rubi: deinde vnicum ramum fert humani brachij crassitie in multos nodos diuisum, è quorum singulis decem aut quatuordecim dependent ficus, ita vt nonnunquam ramus centenis aut ducentenis ficubus onustus conspiciatur. Hos in diuersas species distinguunt Lusitani. Illi enim primo *Cenarios* appellant qui admodum flauent, læues, longiusculi, gratique saporis sunt, & odoratiores: 2. *Chinapanes* verò, qui virescunt nonnihil, longioresque sunt, iique etiam grati saporis. 3. Laudantur præterea qui in Cosala nascuntur, Æthiopibus *Iuninga* dicti. Legitimum nomen apud Arabes & Persas (vt è præstante Medico Persa in Ormuz nato intellexisse se testatur idem Costa) est *Mos*, non autem *Musa* aut *Amusa*: arboris verò *Daracht Mos*. Rhasis *Musam* vocat: Serap. *Mauum*, id est, *Musam*. Sic & Auic. apud quem in margine *Mauzi* vel *Mauzi* annotauit Bellunensis. Verùm neuter horum describit. Sed nostro iudicio, recentiorúmque consensu, hanc ipsam intelligunt, de qua hic agimus.

Differentiæ Cenarium, Chinapanes. Iuninga. Mos. Amusa. Daracht Mos. Mauum. Mauzi.

Ex prædictis, si Clusij iudicio aliquid tribuimus, nemo accuratiùs hanc stirpem descripsit, quàm Quiedus sub Platani nomine. Acosta peculiarem habet iconem, quæ variat à Matthioli (quam & nos proponimus, cui nostrum folium egregiè respondet) & Linschottani icone, & à *Paquuere* figura Theueti.

Hist. Lugdun. tres icones proponit: primam, eámque geminam, ex Matth. nomine *Musæ* arboris & fructus: secundam, titulo *Musæ Paquuera* Theueti: tertiam pro *Musa* seu Fico Indica Acostæ, qui ait Musæ fructus mera mille Ruell. ex authoritate Theoph. & Strabonis.

Nondum tamen pro certo affirare ausimus, an Veteres Græci Musæ meminerint: consideranda quæ Theoph. lib. 2. hist. plant. cap. 8. inter Palmas, his verbis: Est & aliud Palmæ genus in Cypro, quod & folium latius habet seu amplius, & fructum multò maiorem, peculiaréque formam, magnitudine Mali Punici, figura oblongum, succo minùs grato [ἧττον χυλῷ] quàm in cæteris, sed radicibus similem [πάνυ ῥιζωτικὸν Dal. vult legendum σικυοειδὲς, id est, Punico simile. Sed ferri potest antiqua lectio, si modò de hac arbore, de qua hic agimus, intelligendus sit Theophrast. Nam & antè dictum eius radicem rotundam esse & crassam.] Itaque non denotatur, sed commixtus expuitur. Consideret etiam lector quę paulò antè scripsimus ex Theophrast. de *Arboribus Indicis*, & ex Plin. de *Pala*. Quæ verò ex modò citato Theophrast. loco verba transcripsit Plinius, ea capite de *Palma* [quod & ipse fecit] retulimus.

Seu Palma Cypria species Theoph. Theoph. ibidem. Vide Plin.

Matthiol. in Dioscor. Sunt, inquit, qui palmarum generi adscribant plantam in Aegypto Cypróque nascentem, quam Veneti inde reuehentes *Musam* appellant, & *Musas* similiter fructus. Inclinat animus eam esse quæ Theophrasto in Palmarum genere recensetur folio cæteris ampliore &c: vt iam modò citatum. Idem tradit ex quorundam relatione folia arúdinea esse, torrescere æstate sui natura, vel etiam fortasse Solis ardore, adeò vt mense Septembri eorum costæ prorsus nudæ cernantur, decidente foliorum materia, quòd admodúm sit tenuis. Caudex [addit idem] squamoso foliorum cortice vestitur, Palmæ aut Arundinis ferè

Palma fortè genus Matthiol. Musa. Folia quæ sint.

modo. Ramos habet nullos, sed caudice tantùm constat. E vertice germen emergit materie molli, longitudine ferè cubitali, à quo alia ab origine ad summum prodeunt germina ternùm, quaternúmue digitorum inuicem distantia: è quibus circumeminent fructus parui, cucumeris magnitudine, qui per maturitatem qualemcunque flauescunt, cortice Fici, qui eodem modo digitis detrahitur. Substantia pulpæ constat Melopeponum modo, nullo intus osse neque semine: sapore cum quadam insipiditate dulci. Primùm gustatibus fructus insipiditatem quandam præ se ferre videntur, adeò vt primo statim gustu non placeat: verùm qui esui assuescunt, ij indies magis delectantur: quippe qui quadam occulta saporis suauitate allecti, quæ nisi tractu temporis cum palato init gratiam, nunquam latura videantur.

Germen. Fructus specialior descriptio.

Ita sibi Musam descripsisse tradit Matthiol. qui ex Aegypto & Cypro ad nos reuertuntur. Sed quænam antiquis Musa fuerit planta quid referat non habere: ibi tamen videri eam esse Theoph. Plantam, quam paulò ante diximus, addactis eiusdem verbis.

Matthiolo igitur sic contradicens Guilandinus in Lac. Siconem: Musam, inquit, tertio à Theophrasto inter Cyprias Palmas loco describi, malè coniicit, quòd fructus huius sapidus non sit, sed radicibus similis, vt non deuoretur, sed succo tantùm expresso, expuatur. Musę verę, vel ipsimet [Matthiol.] testę, longè omnium suauissimus est sapidissimúsque.

Guiland. Matthiol. sup. Palma Cypria Theophrasti, non est.

Idem Guiland. plantæ huius tribus tantùm in locis vniuersis Bibliis, sub nomine *Badan*, mentionem habeti animaduertit: & ab Aeschylo, antiquissimo Tragico, *Phyximelin* dici: à cæteris ferè Græcis iuxta atque Latinis *Margaritam*: à Mauritanis *Muz* & *Gemez*. Qui Cyprum incolunt, σῦκα τῶν παραδείσων vocant, argumento à vulgari Asiaticorum opinione ducto, qui Musam esse contendunt eam plantam, quæ hominum omnium protoplasto, diuino olim mandato in cibis interdicta fuit: quod imitati nostrorum temporum scriptores, Pomum Paradisi nominant. Rhasis Ficum Pharaonis dici memorat, vt idem Guil. censet. Indi, qui in orientem protenduntur, *Melapolandam* nuncupant: qui in occasum, *Platanum*. Denique inquilini insulæ D. Thomæ, *Abellanam*.

Badam Bibl. Phyximelin. Margarita. Muz. Gemez. Mala Paradisi. Pomum Paradisi. Ficus Pharaonis. Melapolanda. Platanus. Abellana. Elate. Muza.

Camer. annotat, Aegyptiis, apud quos copiosè inuenitur, hodiè *Maus* vocari. Antonii Musę coniectura est, Elatem Plinii esse fructum illum dulcissimum, quem vocant Musam, vel vt Mauritiani loquuntur Muzam, hoc est, mitem, qui habet Prunorum crassorum similitudinem.

Curtius annotat Syriæ accolis [apud quos gignuntur] Poma Paradisiaca vocitari, satis admiranda quæ esse.

Poma Paradisiaca.

Non absre fuerit & Bonzonem Indicarum rerum historiographum non contemnendum, de hac arbore sub Platani nomine tradita referre. Platani, ait, longiores quàm crassiores sunt: minores multùm maioribus præstant. Arbor ipsa folia sesquipalmi latitudine, quatuor palmorum lõgitudine porrigit, inter quæ ramus enascitur, qui centum ac plures Platanos minores fundit: sin verò maiores, vigintiquinque aut paulò ampliùs. Tenera est hæc arbor, nec nisi semel fructum fert, qui annuo spatio perficitur, & ex ipsis radicibus alii stolones fruticent. Vbi maturuit fructus, legunt: immaturum adhuc & acerbum non decerpunt, sed excisam arborem loco calido reponunt: ibi Platani celeriter matureſcunt flaueſcúntque. Corio vestiuntur obtusæ cultelli partis crassitudi-

Fructus maturatio artificiosa.

licéſque tres aut quatuor latæ, Cucumeris craſſitiem nancisciuntur. Ramus hic ferè ſemper C. ficus habet, plus minuſve, quæ vt vuæ in nodum coguntur. Racemi inde quidam ita magni, vt duorum virorum baculo baiulantium onus impleant. Nondum planè maturi ſcinduntur, cùm inter viriditatem & flauedinem etiamnum hæret, tum alibi à trabe ſuſpenſi, intra 4. aut 5. dies commodè matureſcunt. Arbor ſiue planta vnicum duntaxat racemum fert, quæ mox tota detruncatur, ac menſis ſpatio ieſtis denuò incrementis adoleſcit, & fructum toto anno ita perpetuum fert, tantiq; abundantiâ, vt communiter Indis in cibi vſus ſeruiat, guſtu ſanè bono. Decorticantur autem, folliculis inſtar Fabarum exiſtentibus, licet aliqui tenuiore ſint tegmine: interiùs albeſcunt, ac morſu farinam & butyrum dulci mixtione repreſentant, ideo panis ac lacticinii loco ſeruiunt, ſimplici victu, quo corpus hominis ablq; alio cibo facilè poſſet ſuſtentari, vt in India multi ſunt, quibus toto vitæ tempore particularis cibus ex ficu eſt.

Racemus magnitudo.

Maturatio artificioſa fructus.

Sapor.

Cibus.

Ex ficu diuinat quidam Gallus.

differétiæ.

Ficus hortenſis.

Seroninæ Cadolinæ Chinecapolinæ.

Plurimas ac communiores Luſitani *Figos d'orta* vocant, quaſi hortenſes dicentes, ſúntque aliquantulùm craſſiores. Aliæ quas *Seroninas* dicunt minores ac extrinſecus læuiores, velut optimæ notæ, ſuaui odore pollent, ac guſtu percommodo. *Cadolinæ* ficus etiam in pretio ſunt.

Canonicæ.

Cæterùm maxima laus *Chinecapolinæ* eſt, regionis Malabar. Fiunt ſcilicet illæ pardùm, viriditate exteriore maximâ, largæ ac proceræ, odore ſuaui, ac aquæ roſaceæ æmulo. Sunt & aliæ genera. Quæ in Canonor reperiuntur palmi longitudine, ac craſſitudine pro rata, ob magnam ibi copiam ſiccantur, ac demptis folliculis per Indiam, mercaturæ quodam genere diſtrahuntur. Quando matureſcunt, aſſantur plurimùm, quòd crudæ ob acrimoniam, quam in deglutiendo adferunt, non perinde gratæ ſint. Colore introrſum rubeſcunt.

Condita.

Cæterùm aſſatæ decorticantur, ac in orbes ſcinduntur, adiecto vino caſſiáque contusâ, præſtantia cibi ſuauiſſimâ, etiam ſupra Cidonii mali aſſati excellentiam. Vt cæteræ oblongâ ſciſſione finduntur, ſaccharóque iniecto toſtæ, condimento probo, ab Indis ſummoperè expetuntur. Ex ficubus quippe præcipua plebi ſuſtentatio.

Tuſta.

Locus.

Synonyma

Ex omnibus Indiæ ac Orientis locis inueniuntur, vt & Moſambicæ, Ormuntii, ad oram Abex, Malabar, Malaccæ, Bengalæ, &c. Guſaratæ, Decanini, Canarini, Bengalenſes eas *Quelli* nominant, Malabares *Palan*: Malacitani *Pyſan*. Etiam in Arabiâ reperiuntur, quas *Muſa* vocant: Hieroſolymis, Damaſci, Cayri item habentur, vt ab iis accepiſſe ſe teſtatur Linſchottanus, qui iſtis in locis negotiantur: perſuaſum inde quibuſdam, primum patrem Adamum ex hoc genere fructum cum peccato guſtaſſe.

Quelli. Palan. Pyſan. Muſa.

Fructus peccati.

Racemus Terræ ſanctæ.

Verùm cùm in Teſtamenti Veteris hiſtoria legimus, exploratores Terræ ſanctæ racemum vuarum retuliſſe, cui geſtando vix duo homines ſufficerent, mihi, inquit idem, huius fructus recordatio ſæpè incidit: num talis ille racemus extitiſſet, qui eodem more ab Indis ad domum Archiepiſcopi Domini mei tranſlatus, haud falſa illius hiſtoriæ imagine apparebat. *Hactenus Linſchottanus.*

Morú. Daracht. Pacona. Paquouer. Bananas. Patan Pican. Decá. Quelli.

Annotat Paludanus Ficus Indicas apud Arabes, non *Muſam* aut *Amuſam*, ſed *Morú* vocari, arborem verò *Daracht* iſidem. A Braſilianis *Pacona* & arborem *Paquouer*: in Guinea *Bananas*, in Malabar *Patan*, in Malacca *Pican*, in Canara, *Decan*, Guſaratta & Bengala *Quelli*: quæ nomina pleraque & Muſæ tribui præcedenti capite dictum. Quin & idem Paludanus addit à Brocardo in Terræ ſanctæ deſcriptione, Paradiſi Malum ab Ouiedo *Platanum* vocari, atque vires ſupra Muſæ dicatas ex Arabibus etiam huic tribuit, quaſi eadem hæc cum illa ſit, aut certè aliqua eius ſpecies ſuprà dicta.

paradiſi Malus platanus.

Paradiſi autem *mala* ideò vocari putat, quòd amœno & ſuaui ſint guſtu, odore item ac colore probentur, guſtum quippe acidum dulcedinem habere adiunctam: odorem velut roſarum nares afficere: colorem flauum, pulchrè item viridem oculos paſcere. Accedere ad prædictas rationes figuras Crucis, quæ obliqua fructus ſciſſione apparent, de quibus Syriæ Chriſtiani varia referunt, eaſdem peregrinus oſtendentes.

Cur paradiſi Mala dicta? Sapor. Odor. Color.

Figura Crucis in fructu.

PACOVERA AMERICANA, MVSÆ, VT VIDETVR, SPECIES.

Deſcriptio

ARborem hanc, authore Theueto, ſylueſtres Americani *Paquouero* ſuo idiomate vocant, quę nec in Europa, nec in Aſia vel Africa proueniat, quâq; fortè non temerè præ alis omnibus *mirabiliſſimã* dicas. Caudicem emittit homine non altiorem, craſſitudine ea, quam ambæ hominis adulti manus ex æquo capiant & amplectantur, ſubſtantia adeò tenera, vt cultri acies facillimè penetret. Folia latitudine bipedanea, homine ſeſquidodrante longiora aut amplùs. Eiuſdem ſpeciei vidiſſe ſe, ait idem, in Aegypto & Damaſco, Hieroſolymâ redeuntem, ſed folia ad illa vix mediæ eſſe longitudinis. Magna quoque differentia eſt in fructu: nam huius arboris, de qua hîc loquimur, fructus maximus pedalis eſt, craſſitudine cucumeris, ad quem etiam figurâ ſatis bene accedit. Hunc fructum incolæ ſuo idiomate *Pacona* vocant, qui probè maturus præcipuæ eſt ſuauitatis faciliſque digeſtionis. Colligunt ante perfectam maturitatem, & in ſuis caſis recondunt, vti nos fructus noſtrates. Creſcit in arbore in glomerem ſeu racemum congeſtus, triginta aut quadraginta ſimul proximè ſibi inuicem iuncti ex ſurculis è ſtipite emerſis, vt in figura appoſita videre eſt. Et quod in hac arbore mirabilius, ſemel tantùm fructum fert, qui magnæ parti incolarum cedit in nutrimentum. *Hæc Theuetus.*

Folia.

Pacona.

Colligunt.

Paco-aire.

Lerius *Paco-aire* tradit eſſe foliis Lapathi aquatici, longitudine ſepedali, latitudine bipedali aut latiori, nec putat tantæ magnitudinis folia vſpiam extare in Europa, Aſia vel Africa: tenuia eſſe, ventiſque agitata ita diſcindi in partes vt primo obtutu quis Struthiorum pennas exiſtimet, Matthiol. addit idem, meminit Muſæ, quæ bene

Muſa Plinii.

zed by Google

benè picta eſt, & aliquatenus ſimilis *Paco-aire* Braſilianorum.

Muſa Pacouera.

Hiſt. Lugd. Muſam Pacouerám Theueti vocat. Patet verò tam ex Theueti quàm Lerii verbis nó eandem hanc eſſe cum Muſa ex Matthiol. depicta. Quin & ipſa quoque icon nón parum differt tam à Muſa quàm à Linſchottani Ficu Indica proximè præcedentibus capitibus propoſitis. Peritis tamẽ diiudicandum relinquimus, an diuerſarum plantarũ ſint icones, vel vnius plantæ figuræ diuerſę.

MALVS AVREA, FOLIIS PRÆGRANDIBVS.

CAP. LXXVII.

Deſcriptio

FOliorum amplitudo, & quod Dodon. qui ſàlus (quod quidem ſciamus) exoticæ huius arboris hiſtoriam tradit, *Palam* Plinii [de qua paulò antè] huius quoque hiſtoriam hic poni poſtulabant. Ergo *Mali aurea* Dod. dictæ, vt ille ſcribit, ad Mali Punici formam accedit, Pomum & ipſum cognomento aureum: ſed magna & procera hæc arbor eſt, longis ramis valdè patula: folia etiam prægrandia, tres ſubinde cubitos longa & duos lata, in quibus craſſiores venæ ſecundũ longitudinẽ productæ, velut in Cinaræ foliis. fructus permagnus eſt, ad inſtar humani capitis, forma & colore Malo Punico ſimilis: habet verò & intus recondita complurima ſucci plena grana, ſed oblongiora & maiora, quàm Punici mali, & colore non rubentia, ſed auri luteo ſplendentia, ſapore ſubacidulo, ori grata. A quo huius deſcriptionem habuimus (inquit idem) ſibi hanc Panormi in Sicilia viſam reuiſit in horto excellentiſſimi cuiuſdam Medici: haud dubium autem, quin peregrina ſit, & ex Indis vel illinde illuc olim aduecta. Nomen autem hic vel arboris vel fructus huius nullum ſibi aliud cognitum aſſirmabat, quàm Mali aurei: atque hoc nomine fructum appellari. Poteſt autem hoc nomen accepiſſe, quòd grana aurei luteum colorem referant. Plinius huius, vt idem Dod. putat, meminit lib. 12. cap. 6. vbi arborem hanc Palam, fructum verò Arienam dici refert. Plinii verba inueniet lector paulò ante capite de arboribus Indicis Theophraſti. Habet verò huius arboris deſcriptionẽ à Dod. propoſita quædam quæ cum Muſa conueniunt, ſed plura quæ diſcrepant, vt conferenti patebit. De facultatibus verò (addit Dod.) nihil quoque aliud accepimus, quàm quòd ipſa auri colore ſucculenta grana valdè acutè febricitantibus admodum eſſent & grata & vtilia: vt pote quæ calorem magnum contemperarent, ac ſitim vehementer ſedarent.

Folia.

Grana lutea.

Sapor.

Locus

Malum aureum Pala

Vires. Febres. ſitis

PALMITES.

CAP. LXXVIII.

Deſcriptio

PAlmitis nomine arborem depictam, & tabulis æneis Iconum parte 4. ſculptam exhibent Bry fratres in hiſtoria Indiæ Orientalis, de qua ſcribunt. Palmites arbor eſt trunco craſſo, è quo folia longiſſima nullo pediculo hærent. Iidem in itinere Hollandico anni 1599. aiunt. In inſula Don Galopes, vel D. Mauritii prope Madagaſcar inuenimus multas Palmites arbores, ex quibus vinum

fluit, quemadmodum ex Cocco arbore.

ARBORES ALTISSIMÆ PALMITIS SIMILES.

CAP. LXXIX.

IN inſula parua S. Mariæ altiſſimæ arbores creſcunt abſque ramis, arboribus ſimiles, quas *Palmiras* vocant. Hæ fructum ferunt, qui externà facie fructui *Ananæ* quodammodo ſimilis eſt, aureo nitore conſpicuum. Intus grana parua latent qualia Mali Granati, qua parte dulciſſimi ſunt ſaporis: reliquà duri atque inutiles. Linſchottanus.

BENIOINO OBVOLVTVM FOLIVM MAXIMVM.

CAP. LXXX.

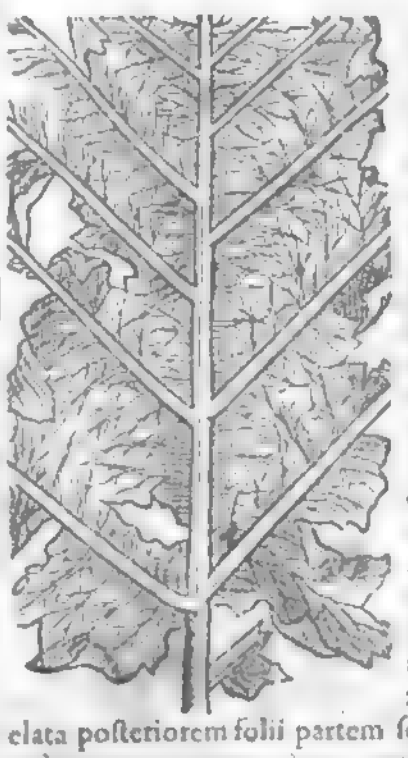

Deſcriptio

BEnioino aliquando folium Lugduni detraximus, quo obuoluta erat maxima gleba. Illud quidem arboris ne ſit an herbæ nihil certi habemus: apparet tamen ex eo fragmento, quod penes nos habemus, & hic depictum damus, maximum fuiſſe, adeóque & Muſæ fortè folio maius. Eſt autem colore ruſſeſcẽte, coſta elata poſteriorem folii partem ſecundum longitudinem percurrente, à qua nerui elati & ipſi, ſæpiùs oppoſiti, aliquando inæquali ortu, omnes obliqui prodeunt, inter quos ſpatium intercedẽs, vnciam vnum latum eſt, interdum tres, ſubinde palmare: atque neruis obliquis vltrò citróque diſcurrunt uenulæ tranſuerſæ, ſemuncia aut paulò

noxa vacant. Ficus & Vuæ, quemadmodum inter fructus autumnales principatum obtinent, ita fugacibus omnibus magis nutriunt, nihilúmque praui succi habent, præsertim cùm exactam maturitatem fuerint adepta. Quódque nutriant, maximo argumento sunt ii, qui vinearum fructum custodiunt: siquidem cùm duos menses solis vuis ac Ficubus, quarum custodiæ præsunt, vescantur (nisi fortè panis quippiam cum illis addant) obesi tamen ac pingues fiunt. At caro quæ ex ipsis gignitur, haudquaquam est firma ac densa, quemadmodum ea quæ ex carnibus fit, sed laxa ac præhumida: ob id celeriter etiam cùm vesci ipsis desierint, contrahitur ac corrumpitur.

Obseruatio.

Obsitus.

Caricarum vsus.

Caricæ quidem multiplicem habent vtilitatem, si quis tamen largiùs esitauerit, ab eis offendetur: non admodum enim probum sanguinem gignũt: quapropter pediculorum quoque agmen eas comitatur. Incidendi extenuandique vim habent, qua & ventrem ad excretionem irritant & renes expurgant. Pecori autem Lienique inflammatione obsessis sunt noxiæ quemadmodum & ficus, non peculiari quadam eximia facultate, sed communi ratione dulcium omnium ciborum ac potuum. Obstructis illis aut scirrho tentatis ex sese nihil prosunt aut obsunt, sed medicamentis incidentibus ac extenuantibus & extergentibus mistæ non mediocriter anxiliantur. Idcóque nonnulli medicorum in dictis Lienis ac hepatis affectibus exhibent ipsas longè antè cibum cum Thymo aut Pipere, aut Zingibere aut Pulegio, aut satureia, aut Calamintha aut Origano, aut hyssopo: ad eundem etiam modum si caricæ cum alio quopiam illorum quæ facultatem habent acrem aut omninò incidendi assumantur, non solùm sic affectis, sed sanis quoque vtiles erunt: siquidem iecoris meatus, per quos fertur alimentum, apertos esse non ægrotantibus modò, sed bene valentibus etiam tutissimum est. Proinde hoc pacto Ficus cum sale extenuante aceto & garo præparatas vulgò comedunt, quòd id vtile esse experientiâ didicerint. Verisimile est, ipsorum nonnullos Medici cuiusdam consilio adductos, Ficus hoc modo primùm comedisse, deinde eam notitiam ad vulgus dimanasse. Qui verò cum cibo aliquo incrassante Ficus & Caricas edunt, non mediocriter offenduntur. *Hactenus Gal.* qui vt salubrem vitam degeret, ab omni fugaci pomo abstinuisse se tradit ab XXVIII. anno ætat. ad senectam vsque exceptis exactè maturis Ficubus, atque vuis, quæ minùs inutilia esse existimauit, vt ex modò dictis abundè patet. Idem ait quòd quicunque amicorum suæ paruêre admonitioni, vt ab *σύκοις* fructibus abstinerêt, sine morbis fuisse.

Pediculi. Caricarum temperam. Ventrem & Renes purgant. Noxa earum.

Hepat. obstructio.

Picorum condimentum.

Experimentum. Longa vita

Experimẽtum.

Martialis Epigram. 13. traditum Distychon non malè & huc quadrare videtur: quamuis ille ad Ficedulam referat, aut alludisse videatur.

Cùm me Ficus alat, cùm pascar dulcibus vuis,
Cur potiùs nomen non dedit vua mihi?

Ficedula.

Vuedula.

Recentiorum error.

Est autem Ficedula M. Varroni dicta auicula, quòd ficubus vescatur, ob quam rem etiam *συκάλις*, aliis *συκαλὶς* dicitur, & *ἀμπελὶς*, id est, vuedula, ab vuis quas etiam pascitur, quibus mirum in modum pinguescere creditur. Hanc Recentiores falsò putant esse quamcumque Autumnalem auiculam ob pinguetudinem expetitam: certa enim species est, corpore grandiusculo quàm Luscinia, oblongo, colore misto ex rauo, cinereo, pallido, Pellasigam Vascones vocant: quod ex Scalig. obseruationibus hîc annotare placuit, sed ea lege ac omine, vti nobis non sit fraudi materias commiscuisse.

Porrò Gal. lib. 8. simpl. cap. de Cinere. Dioscoridem haud iniuria reprehendisse videtur, quòd lixiuia omnia adstringendi vim habere prodiderit, inter quæ & ficulneum connumerauit. Nam cùm Lixiuium vt Gal. verbis vtamur, sit tantummodò *ἐπίχυσμα τέφρας*, id est, cineris lotura: id certè cineris, è quo fit, naturam resipere consentaneum fuerit. Porrò cùm cinerum natura non vna sit & eadem, sed pro materiæ combustæ diuersitate diuersa, aliorum quidem adstrictoria, aliorum verò acris & abstersoria, & ipsa quoque lixiuia pro cineris, è quo facta fuerint, varietate varia esse necesse fuerit. Quapropter doctiss. Sacrac. vt ne Galeni reprehensioni locus esset vllus, suprà adducto loco apud Dioscor. mendum subesse haud malè suspicatur, & *ἀπὸ τῆ συκῆς*, *καυσθεὶς* legendum esse iudicat.

Dioscor. lixiuium ex omnib. adstringere.

Dioscor. locus cor.

Non absre fuisset Simeonis Sethi paucis verbis & veluti compendio, tradita de Ficuum vitibus adscribere, nisi pleraque ex Gal. essent desumpta. Dicamus quædam ex eo. Fici, inquit, primo ordine calefaciunt intenso: desiccant verò medio primo, nutriúntque abundè, sed vento ventriculum complent nisi probè concoquantur. A Nephriticis comestæ, multas arenulas educunt. Pectus & pulmones iuuant: aiunt insuper contra venena medicamentum ficos esse, eos singulis diebus ieiunus si quis sumat.

Temper. ex Sim. Seth.

Sed vt de Ficorum erga venena vi magis constet, nota est Mithridatis compositio, tantopere à multis celebrata, de qua etiam Iuuenalis. Satyra 14.

Ad Venena

——Atque eme quod Mithridates
Composuit, si vis aliam decerpere Ficum.

Quippe caricæ cum Iuglandium nucibus commanducatæ, egregiè venenorum maleficia hebetare creduntur. De Mithridatis antidoto plura habes in historia Nucis Iuglandis. Denique omnium fructuum quos *ξύλινα*, id est, Ligneos, [quoniam è materia stirpium lignea oriuntur, à quibus diuersi cereales, *σπερμὰ*] appellant, vtilissimos esse ficos etiam Herodotus Lycius in opere suo de ficubus [vt scribit Athen.] planum facit multis verbis, ac Ficuum succo recens natos pueIlulos optimè ali, vegetósque fieri, si illis nutriantur, affirmat. Pherecrates, qui Persas edidit, inquit:

Iafauriuol recens natis cibus.

Aspexit nostrum si quispiam aliquando Ficum ferentem,
cùm tempestiua est,
Puellulis, vt nitcant, obtritam in cibum dat, tanquam
medicamentum non vulgare Ficus sit.

Herodotus in primis admirandus & mellifluus lib. 1. hist. ingens bonum mortalitati ficus esse, ad hunc modum scribit: Aduersus illos homines, ô rex, exercitum comparas, qui anaxyride [femorali seu subligaculo] & reliquo vestitu coriaceo vtuntur: cibantur verò non iis quæ cupiunt, sed iis quæ suppetunt, regionem asperam incolunt: vinum, per Iouem, non bibunt, nec ficis nec aliis lautis cibis vescuntur.

Polybius Megalopolites lib. 11. narrat, Philippum Persei patrem, cùm incursionibus Asiam vastaret, commeatus inopiâ, quia frumentum deesset, cibaria militum à Magnesiis Ficus accepisse, ideóque potitum Myunte, ac pro dansficis eum locum tribuisse Magnesiis. Ananius Iambicus:

In adibus auri multùm si quis concluserit,
Et paucas Ficus, &c.
Quantò Ficus auro sint præstantiores intelliget.

Tam prolixè Magnus de Ficubus cùm tractauisset,

ad

ad hunc modum locutus est Daphnus medicus Philotimus lib. 3. de alimentis, recentium Ficuum ait plures esse inuicem differentias, nempe generis, temporis quo prouenium, & facultatis: cæterùm in vniuersum, humidas & maturas ocyssimè dissolui ex omnibus, & quouis alio fructu celeriùs coqui, nec alius impedire cibi coctionem: humidarum facultatem glutinosam esse ac dulcem, submitrosam tamen; (ob lactis exiguam acrimoniam) deiectiones moliri largiores, liquidiores, promptiores, minimèque molestas: succum falsum & subacrè corpori suppeditare cum sale deuoratas: at quod præbent alimentum citò dissipari. Itaque multis Ficuum esu valdè auctam molem corporis, breui pòst tempore gracilescere ac extenuari supra modum: quod profectò non accideret, si perstaret alimentum è Ficu perceptum, & statim discuteretur.

Inpinguat.

Experimentum.

Reliquis porrò fugacibus fructibus à ventriculo facilius superari hoc arguit, quòd non solùm citra noxam copiosiùs aliis fructibus ingerimus, sed etiam quòd illis præsumptis si consuetum & parem cibi modum addamus id nihil incommodet: vnde manifestum est, vtrúmque cibum à vẽtriculo confici, & minore negotio Ficus vinci quàm alios fructus, nec obstare quominus alius cibus coquatur. Facultas quidem ea Ficus est, quam proposuimus. Glutinosam & salsam, ex eo deprehendimus, quòd ob lentorem manibus inhæresit, & illas tamen absterget: dulcem linguæ & oris iudicio cognoscimus. Quòd autem sine torminibus & perturbatione alui deiectionem moueat celeriorem, copiosiorem, molliorem, vt probemus, verbis haud multis fuerit opus. At verò in ventriculo Ficus parum immutatur seu alteratur, non quia difficilis sit earum coctio, sed quia confestim deglutimus dentibus nondum extritas & comminutas: qua de causa promptior est earum excretio.

Glutinosa.

Deiectiones mouet emoras.

Cur prompsus excernantur. Cur salsum succum generent.

Salsum quidem succum à Ficis procreari, & in corpus deduci indicauimus, quoniam, vt est demonstratum, nitrosi sunt: augetur salsugo addito sale, quo cum ferè recentes comedi solent etiãm hodie in Italia & Galloprouincia. Ita augebatur olim acrimonia etiam adiecto vel Thymo, vel reliquis supradictis herbis, vel aceto. Ac veteres esitasse Ficum cum sale, Thymo atque aceto, abunde colligere licet ex Athenæo.

An frigida vel calida. post ficuum quam bibẽda.

Heraclides Tarentinus in Comentio (vt idem refert) dubitat & percontatur, post esum Ficuum an aqua gelida bibenda sit, an calida. Qui calidam malunt, illos inquit hoc suadere, quod animaduertant sordidas manus aqua calida lotas cõfestim purgari, & hoc exemplo credibile putent in ventriculo Ficus è vestigio dissolui, præsertim cùm extra corpus nostrum aqua calida ficuum constantes partes distrahat, & in tenues portiunculas liquatas diuidat, frigida verò illas contrahat, & cogat. E diuerso, qui frigidam bibendam sentiunt, sic ratiocinantur: frigidæ potione ob eius grauitatem, quæ insident ventriculo deorsum protrudi: non admodum bellè ventriculum habere post esum Ficuum, quia æstuosus & imbecillus reddatur: quamobrem quidam extemplò merum bibit: aquam porrò frigidam in ventriculum acceptàs illas depellere.

Post sumptas ficus. Largius bibendum. Meridie non edendas.

Est autem post sumptas Ficus largiùs & assatim bibendum, ne in ventriculo subsistant, sed adinferiorem intestinorum partem deturbentur.

Quidam Ficus aiunt edendas meridie non esse, quia tum morbosæ sint, id quod etiam in Crapallis Pisecretes dixit. Aristophanes in Psoagone.

Aegrotantem verò aliquando ipsum æstate cùm vidisset.

Vt ægrotaret etiam ipse, meridie Ficus comedebat.

Eubulus in Sphingocarione:

Per Iouem ira ego certum rectè non valebam, ô vir optime,

Vt quæ nuper Ficus edissem meridie.

Nicophon in Sirenibus:

Vestrum si quis Ficus meridie

Recentes, postea quam esitarit, obdormiscat, febris protinus.

Cautio à febre.

Cursu aduenit.

Diphilus Siphnius inquit, recentes ficus & prauum & paucum alimentum præbere, egeri facilè, innatare ventriculo, & citiùs in habitum corporis distribui, quàm siccas. *Recentes.*

Demetrius Scepsius lib. 15. Troiani apparatus scribit, eos qui ficis abstinent, esse vocaliores, ideóque Hegesianacta ciuem Alexandrinum, qui historias composuit, cùm initiò pauper esset, eximium Tragœdiarum actorem & histrionem euasisse, vocéque mirum in modum sonora, quia per annos octodecim ficum non esitasset: ideo studiosi vocis abstinere ficu Græci iubent.

Qui ficis abstinent, vocaliores.

Abstinentia à ficubus.

Notum est quod de ficis iactatur prouerbium.

Post pisces Ficus, post carnem legumina.

Prouerbiũ de fico.

De quo, quia extat apud Eras. in adagiis, plura non dicemus.

Baptista Fierus vires quasdam ficuum breui nec inelegant carmine complexus est:

De illis etiam Eob. Hessus:

Ergo tot inter opes regnantis fructibus anni,
Prima locum meritò Ficus & vua tenent.
Vtraque nam succo implet melioribus, & nil
Quæ nocent vitii damna ferentis habent.

Detoctum, inquit Paulus, ficorum, plerique *Syreũ* appellauêre: quod & defructo quoque nomen est. Hippocrates Sycion. *Syrenum. Sycion.*

Posteritatis obseruationi tribuendum, ficos cũ fermento tritas, admixto sale, pestem aliaque vlcera vel tumores emollire adeò vt intra paucos dies abscessus rumpatur. Eodem tamen medicamento Regem Ezechiam vsum fuisse (2. Reg. c. 20.) existimat Tragus. *Ad pestem.*

Mesthiol. sibi experimento compertum esse tradit caricas duas aut tres nocte vna in aqua vitæ maceratas Asthmaticos iuuare, qui manè eas deuorauerint. Ad nephritidem & dolorem colicum experimentum excellens & præsentaneum eiusdem, vt ille ait: Caricarum albi, Græci ana M. I. coquantur in lib. I. Vini ad consumptionem tertiæ partis, cum sale pauco inliciatur per clysterem, sordes multas ad fiatus educit. Ficuum decoctum calidum infantibus propinatum, ecthymata & exanthemata protrudit. *Experimẽtum ad Asthma. Aliud ad Nephritidem & colicam.*

Ficulneo lacte vermiculosi sanantur aures: & ficulneis foliis facilè affricta citantur hæmorrhoides, qui hodie vulgò facillimus & tutissimus habetur hæmorrhoides excitandi modus. Practici quoque & ad promptè maturandos panos caricis decoctis (quibus tamen vel solis magnam in eo casu tribuunt vim) addunt radices Lilii, Altheæ, caparum &c. *Exanthemata. Hæmorrhoides.*

Si quis ictus, vel demorsus ab animali venenoso, is instillet tres, vel quatuor guttas lactis ficulnei supra vulnus, & mirum, teste Mizaldo, inueniet præsidium. *Ad ictus animalium venenatorũ.*

Rondeletius in sua praxi de calculo renum non vult in Enemate addi ficus, quia inquit vesicæ nocent: quæ verò possit esse ratio nec addit ille, nec nouimus ipsi. Arenulis expellendis opportunas

Pediculi. suprà diximus ex Galeno. Ficuum frequentem vsum pedunculos generare præter Galenum, & Paulus Ægineta, & Oribasius, & posteriorum quamplurimi, ipséque adeò vulgus, persuasum habet, causamq; referunt, quòd malum generent sanguinem. Quod si certum sit eas pediculos causare, (nondum enim hoc omninò nobis compertum) malimus equidem causam referre ad id quòd nimis impingnent, vti dictum, & quòd vi sua Diaphoretica, quâ & exanthemata protrudunt, carneæ molis & cutis excrementa in corporis superficiem expellunt, sicque occasionem præbeant generationi pediculorum.

Superstitiosus Cardanus. Hactenus abundè de seriis, nunc ex aliis enumeranda naturæ aliquot miracula, si non potiùs figmenta. Referunt nonnulli apud Cardanum expertúmque esse dicunt, folio Ficulneo contactas verrucas aboleri, si folium ipsum sepeliatur. Sed quid sepultura hæc foliorum? forsan etiam insepulta idem efficient. Ficus albas in somniis boni quid denotare, nigras verò inopportuno tempore, calumnias & detrectationes Porta scribit. Hem somniorum prudentem! Ait idem: ficus quia habent frondes nervis conspicuas, ideò earum cinis nervorum vitiis & convulsionibus illinitur ex oleo. O diuinatorem egregium! Cochlearia ex ficulno ligno facta, hoc habent peculiare, [inquit Keckerman. ex Mizaldo] quòd carnes ad celerem concoctionem adigant, si elixationi earum sæpiùs admoueantur. Cur tantus Philosophus vocabulum *Quia* non adiunxit?

Porta fabulosus.

Cochlearia ex ficulno ligno accelerant coctionem carnium.

Philemon conspicatus asinum ficubus vescentem, mortuus. Lepidum, quamvis sinistri euentus est, quod Cicero alicubi de Philemone poëta refert: is conspicatus ficubus vescentem asinum, quæ in prandium paratæ erant, tanta vehementia cœpit ridere, vt statim emoreretur.

Fabula de Corvo Apollinis. Non insubidè nunc fabulam Corui Apollinis & alias quasdam Coronidis loco subiiciemus. Tradunt, aut potiùs fabulantur Poëtæ, sacrificante Apolline, corvum, qui in eius tutela esse dicitur, ad fontis puram aquam asportandam missum. Vidit hic ficorum plures arbores, & in his fructus nondum maturos: ac in earum aliqua consedit, exspecturus nimirum, dum eius fructus maturescerent: quod vbi euenit, plures à Coruo ad saturitatem vsque comestæ sunt. Cuius moram, tam esus quàm maturitatis, vtpote non parvam, pertæsus Apollo, quum etiam re alia ad sacrificandum vti necessarium fuisset, Coruum hac pœna atque ignominia vltus, vt quoad Fici maturescerent, bibere posset nequaquam. Per illud enim tempus guttur pertusum habet, vt propterea aquam minimè haurire possit. Aliter alii: vt Ouid. in secundo Fastorum. Dum Iupiter festum solemne appararet, corvum, vt aquam ferret, misit: qui, vt iam dictum, dum Ficus maturandas exspectasset, quas priùs rostro immaturas deprehendisset, diu immoratus, & Ioui moræ causam mentitus, [Nam illi aquarum obsessorem hydrum affirmarat] Ob quod mendacium in sydus cœleste commutatus, si credere fas est.

Corvus ficubus edax.

Corvi fama.

Formicæ in ficu in homines mutatæ. Eadem aut simili incude & hæc fabricata fabula. Ficus arbor fuit in qua Æacus Iouis & Æginæ filius formicas vidit, quas ex sociorum ob pestilentiam amissorum, solatium, in homines conuerti desideravit. Quod statim euenit: qui deinde Myrmidones dicti. Iuxta Eleusinem Atticæ ciuitatem, & propè Cephisum fluuium fons est, quem Caprificum appellarunt, quo Plutonem, rapta Proserpina, ad inferos descendisse fama est. Pausanias in Atticis. Nondum innotuit nobis ex quo fonte habeat hoc Curtius, quod tam categoricè

Curt. nat.

nullique hæsitatione scribat Adamum & Euam post in Deum prævaricationem factam, cùm se nudos cognouissent, sici [ac huius quidem sici de qua ibi tractat] folia consuisse, & sibi ipsis perizomata confeciſſe.

Sem Adamus.

ARBOR PEREGRINA, FRVCTVM FICVI SIMILEM GERENS.

CAP. LXVI.

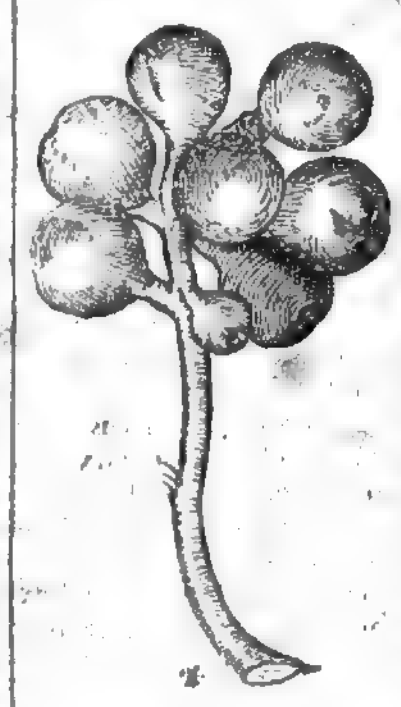

Descriptio CIus arboris sit hic ramulus & Clusium & Paludanum, qui ramulum describendum Clusio dedit, latet. Erat autem cum suo fructu in vuæ modum quasi congesto, resiccatus, durus, crasso cortice tectus, gracilis, & digitalis longitudinis, coloris ex fusco cineracei, octo fructus exiguorum Ficuum instar, crasso breuique pediculo subnixos summo fastigio sustinens, fuliginosi coloris, cineraceis maculis conspersos, duros, & satis solidos: vt quandam affinitatem habere viderentur cum Sycomori circa Tripolim Syriæ nascentis fructu, descripto à Rauvvolfio, nisi ipse Paludanus, qui Sycomoros in Ægypto & Syria viderat, Clusium ab ea sententia submoueret. Cæterùm, similem fructum à Iac. Gareto missum Londino, Francofurti ad Mœnum accipiebat Exoticorum author, non tamen tam copiosè ramo inhærentem, sed singularem duntaxat, vel interdum geminum, suis pediculis simul connexum.

Sycomorus.

Quum porrò hic fructus sicui vulgari valdè sit similis figurâ, & nonnunquam etiam adeò pusillus, vt Ciceris magnitudinem non multùm excedat: an ad Ficus Indicas circa Acesinem amnem nascentes referri non possit, cuius Theoph. Hist. plant. lib. 1. cap. 12. & lib. 4. cap. 5. mentionem facit? Verùm is negat copiosum fructum ferre, & ex Fabriciana relatione, singulares inter folia, vulgatum ficuum instar, nasci deberent. An verò fructus arboris *Gaguey*, quam describit Ferd. Ouied. cap. 13. lib. 8. 1. part. general. & nat. Historiæ.

Ficus Indica.

Gaguey.

FICVI SIMILIS FRVCTVS.

CAP. LXVII.

Descriptio FRuctus exoticus, quem Clusio misit Iac. Plateau, non valdè absimilis erat fructui, qui immaturæ ficui similis esse scribitur, cùm formâ, tum magnitudine, & colore: etenim durus erat & solidus, leuis tamen: eius color ex fusco cineraceus, albis maculis aspersus, nec aliâ ratione ab illo differre videtur Clusio, nisi quòd hic graciliore pediculo esset præditus: an verò plures in vno

vno ramulo hæserint, vti illi, ignorat idem, quis singularem acceperit.

PIMPINICHI ARBOR LACTESCENS.

CAP. LXVIII.

Descriptio

IN omnibus continentis Indiæ oris, inquit Monardes, lacteus quidam succus elicitur ex arbusculis Malorum similitudine: Indi Pimpinichi vocant: è cuius ramis recisis lacteus humor illicò emanat, aliquantulùm densus & viscosus.

Vires. Purgant. Pulues.

Huius sicci tres aut quatuor guttæ sumptæ, validissimè per aluum purgant bilem & aquas. Bibitur ex vino, aut deliccati puluis deglutitur pauca quantitate propter nimiam vehementiam. Illud autem precipuè habet, quòd si quis illo sumpto iusculum, vinum, aut aliud quid iniciat, subitò eius operatio infringitur & cessat. Sed eo sumpto, à somno abstinendum. Calidus est & siccus hic liquor in tertio gradu: ideóque validum animis & pernitiosum medicamentum. quo etiam sicut & aliis eiusdem generis, vti desitum est, adiuuato Mechoacam, de quo suo loco.

Pernicies Temperamentum.

FICVS INDICA.

CAP. LXIX.

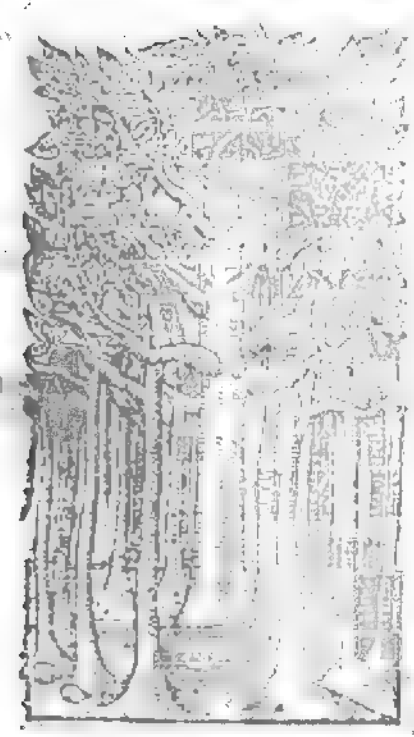

Descriptio Caudex

FIcus Indica autore Clusio in magnam altitudinem vnico trunco eoque admodum crasso assurgere solet: ramos deinde in omnia circum latera expandit, qui tenues quasdam fibras siue filamenta [qualia in Cusuta vulgò nuncupata conspicimus] colorem dum recentia sunt, aurei demittit. Illis vbi terram attigerint firmantur, nouámque quasi sobolem generant: etenim magnam crassitudinem paulatim acquirunt, & veluti innouos arborum caudices transeunt, qui nouos rursus summa sui parte in latera ramos spargentes, nouis denuo fibris deorsum missis sese propagant. Sic alii deinceps rami in infinitum, vt interdum vnica arbor suis propaginibus integrum ferè miliare Italicum in ambitu occupet, sicque difficilè, quæ primaria sit arbor, siue omnium illarum prolium parens diiudicare, præterquam ex trunci amplitudine, quæ nonnunquam in matre tanta est, vt trium virorum vlnis vix apprehendi queat. Verùm non modò inferiores rami similes fibras spargunt, sed etiam in arbore summi: ideóque vnica arbor densissimam syluam efficit. Sub eas autem arbores aditum sibi paraturi incolæ fibras iam in truncos conuersas, teniuiores scilicet, excindere solent, atque ea ratione veluti concamerationes & vmbracula facere, arcendi caloris gratia: adeò enim densis ramulis reliqui maiores rami luxuriant, vt Solis radij nulla ratione penetrare queát: immò concaui istarum fornicum multiplicesque sinus scinduntinæqualiter inde resultantem aëra, quæ causa est, vt Echo multis in locis ter atque etiam sæpiùs humanas voces reddat. Vidit verò qui hæc retulit D. Fabricius Salernitanus, qui aliquot annis in Indiis vixit: interdum octingentos aut mille viros, quo in numero & ipse fuit, vnius huiusmodi arboris vmbrà tegi: atque affirmabat terna etiam hominũ millia sub tali arbore latere posse. Folia ferè in nouellis ramis Mali cotonei foliis similia, supernè viridia, infernè candicantia, & lanugine, vti illa, pubescentia, quæ mirum in modum ab Elephantis expetuntur, ideoq; in eorum pabulum cedere solent. Fructus extremi pollicis articuli magnitudine, ficubus exiguis similis, colore foris & intus sanguineo, graniique, vti vulgares Ficus, plenus, dulcis quidem & edulis, verùm saporis minùs grati quàm illæ. Nascitur autem inter folia, quemadmodum vulgares Ficus, hoc est, in nouellis ramis, qua parte folia illis inhærent.

Vna arbor syluam. Vmbracula. Echo. Arboris descriptio. Corones foliũ. Folia Elephantis expetita. Fructus.

Ioan. Hugo Linschot. qui ante paucos Annos Goà rediit, eius iconem exprimit, sed lõgè ab hac nostra diuersam: etenim non singulares radices è ramis dependentes, verùm innumeras, illasque adeò multifidas, vt vix arborem aut fruticem tam variè multiplicitésque fœtas radices habere putem: hanc ob causam valdè suspecta ea est.

Garciam huius arboris nullam mentionem facere, satis mirari nequeo.

Indica regio inquit Theophrastus arborẽ Ficum appellatã gignit, quæ è ramis radices demittat singulis annis. Demittit autem non ex nouellis, sed ex anniculis, atque etiam vetustioribus. Illæ se terræ inferentes veluti sepem circum arborem efficiunt, vt fiat veluti tabernaculum quoddam, sub quo & homines degere solent. Radices autem enascentes manifestè à ramis discernuntur: sunt enim candidiores, hirtæ, [ἔκθριξ] ac tortuosæ, binaque fronde foliatæ. [δίφυλλος.] Ipsa arbor comam supernè lasciuam gerit, [ἔχει δὲ τὸν ἀναπεπλεγμένον πολλὸν,] totaque fornicato ambitu pulchrè orbiculatur, & magnitudine vehemẽter excellit, quippe vmbram bino stadio facere fertur: & crassitudine caudicis pleraque vltra quàm sexaginta graduum [βημάτων, pedis vestigiorum. Plin. passuum] orbem colligere, magna verò ex parte quadraginta. Folium pelta non minus habet: [potiùs ad similitudinem quàm ad amplitudinem referenda hæc comparatio. Clus.] fructum admodum paruum magnitudine Ficus, Ficui similem: quamobrem Græci Ficum eam arborem appellabant. Paucos verò admodum fructus fert: non tantùm pro arboris magnitudine, sed etiam omnibus rebus. Cur autem adeò exiguum & paucum ferat fructum, idem Theophrast. causam reddit hanc, nempe quòd ad germinũm efformationem totum penè absumat alimentum: nam dum folio amplissimo sit, etiam radicum ab eius foliis demissarum generatio, nutrimenti causa videtur accedere. Sed fortè è diuerso, vt quoniam in ea quoque pabulum dispensatur, ideò fructus exiliores atque parciùs proferat.

Folium. Fructus. Trunci amplitudo. Folia quæ plus.

Nec à Strabone omissa fuit hæc arbor, quam si Strabo.

Digitized by Google

non nomine expresso at lemmate manifesto describit, tali. India multas quidem admirabiles arbores fert, è quibus vno ramos ad terram pronos habet, frondes [alii folia vertunt] non minores clypeo.

Arbor admirr.

Oneſicritus, qui curioſiùs ea perſequitur, quæ ſunt in Muſicana terra, Indiæ auſtraliſſima, refert arbores quaſdam ingentes eſſe, quarum rami, cùm ad duodenos cubitos creuerint, reliquum incrementum pronum faciunt, deflexi, quouſque terram contingant. Deinde terram ingreſſi radices agunt veluti propagines: mox rurſus in truncum exeunt, à quo poſtquàm aucti fuerint, inde flectuntur, & aliam propaginem efficiunt & deinde aliam, & ſic deinceps, vt ab vna arbore vmbraculum fiat, tabernaculo multicolumnio ſimile. Narrat præterea miras arborum quarundam magnitudines, quarum ſtipitem vix quinque homines complecti queant.

Tabernaculum multis columnis.

Ariſtobolus vbi Aceſines Hyarotidi permiſceatur, de arboribus dicit, quæ ramos deflexos habent, & de earum magnitudine, vt ſub vna arbore quinquaginta equites meridiari poſſint. Nearcus verò quadringentos ait.

Ficum Indicam mirata eſt & Alexandri victoria, eo orbe pateſacto, digna quidem, quàm non ſolùm ipſe Alexander, ingenii ſui nobilitate & ſagacitate, atquè omnis eius ingens exercitus demiraretur, ſed cæteri quoque quotquot mortales ſunt, de qua Q. Curtius in Hiſt. rerum ab Alexandro geſtarum tradit [licet Fici nomenclaturæ non memineriit.] Alexandrum Poro regè, & Hydaſpe amne ſuperato, ad interiora Indiæ proceſſiſſe. Sylvas autem propè in immenſum ſpatium fuiſſe diffuſas, proceriſque & in eximiam altitudinem editis arboribus: pleroſque ramos inſtar ingentium ſtipitum flexos in humum, rurſus quà ſe curuauerant erigi, adeò vt ſpecies eſſet non rami reſurgentis, ſed arboris ex ſua radice generatæ.

Ficus Indica.

Curtius.

Plinius verò hanc arborem ex Theophr. ſti placitis [qui Alexandri coætaneus fuit, eíque adiunctorum hominum narrationes haud dubiè magna diligentia excepit] deſcripſiſſe videtur, ſed tam eleganter, vt, quod Scal. ait, ſub ea æſtiuare potiùs, quàm eius hiſtoriam legere videaris. Ficus, inquit, ibi [in India] exilia poma habet. Ipſa ſe ſemper ſerens, vaſtis diffunditur ramis: quorum imi adeò in terram cutuantur, vt annuo ſpatio infigantur, nouámque ſibi propaginem faciant circa parentem in orbem, quodam opere topiario. Intra ſepem eam æſtiuant paſtores, opacam pariter & munitam vallo arboris, decoro ſpecie ſubter intuenti, procúlve fornicato ambitu. Superiores eius rami in excelſum emicant, ſiluoſa multitudine, vaſto matris corpore, vt L.X.P. pleræque orbe colligant, vmbra verò bina ſtadia operiant. Foliorum latitudo peltæ effigiem Amazonicæ habet: quæ fuit, authore Xenophonte, Hederæ folio conſimilis, vt ſub ea equitum turmæ condantur] ea cauſa fructum integens, creſcere prohibet. Rarúſque eſt, nec Fabæ [Cicetis Theophr.] magnitudinem excedens: ſed per ſolia Solibus coctus, præduleí ſapore, dignus miraculo arboris. Dixerat autem iam prius, arbores in India tantæ proceritatis gigni, vt ſagittis ſuperari nequeant. Hæc [addit] facit vbertas Soli, temperies cœli, aquarum abundantia [ſi libeat credere] vt ſub vna ficu turmæ condantur equitum. Vt deinceps nemini amplius diſpiciendum dubitandúmque videatur, num arbor hæc Veteribus cognita fuerit, quorum iam tot deſcriptiones, & vix in pauculis diſſentientes produximus.

Exilia poma.

Folia Peltæ Amazonicæ.

Cur fructus parum.

Eiuſdem meminit Athen. ſed paucis duntaxat verbis ex Theoph. mutuatis. *Athen.*

Cæterùm propoſitarum deſcriptionum vnius eiuſdémque arboris collatio, perſpicuum reddit, qualis & quanta ſit Ficus Indica. Vnum relictum nobis eſt è Theophr. dubium, qui arboris trunco LX. βήματα adſcripſit, quæ gradus Gaza vertit, quę vox & ſellam, ſuggeſtum, pulpitum & ſubſellium denotat, vt annotat Scal. Sed & paſſus menſuram denotat apud Plutarch. in Demetr. Vulgata ſignificatio gradus eſt, quem Boëtius gradum inter menſuras numerauit duobus pedibus & dimidiato definiens, quo videtur βῆμα Euclidis interpretari. Georgius nullum ſcriptorem inuenit qui gradus vel βήματος menſurâ vſus ſit, & ea locà quæ obiici poſſe videt, aliter exponit, qui tamen Goropio minimè probatur hac parte. Si de Plinio Theophraſtus intelligi poſſet, βήματα non gradus ſed pedes eſſent vertendi.

Dubium in Theoph.

Pulchra de gradu.

Eſt & alia difficultas, nam Theoph. folia, & qui horum meminerunt ampliſſima dicunt, atque adeò pelta ſeu clypeo non minora eſſe. Cluſius verò ex ſuprà dicta Fabricii relatione, Mali Cidoniæ vel Cotonei foliis ſimilia dicit, peltæ verò ſimilitudinis potiùs quàm amplitudinis gratiâ confert.

Difficultas alia de ſolio.

Linſchottanus qui ex poſtremis Ficum Indicam deſcribere videtur, nomine Arboris radicum, foliorum ne verbulo quidem meminit, videtúrque deſcriptionis ſuæ membra quædam, aut qui eius obſeruata Latio reddidit, ex Plinio ſublegiſſe: ſic enim habet. India arborem fert multiplici radice, mirabili aſpectu. Creſcit enim è terra vt cæteræ arbores, ac ſpargendo ramos radices iis adiicit, quibus denuò ſua ſponte terræ infixis, ingentem ſerie numeroſa ſobolem trahit, cùm ramus vnus arboti recenti, fœcundo euentu, Labyrinthóque ſi nolis, vagis vſque itineribus ſufficiat, ita triginta aliquando paſſus vna arbor implet, in ſummam craſſitiem productis ramis, vt mater eadémque genitrix omnium arbor vix agnoſcatur, ex omni parte copia radicum funium more primo aſpectu dependente. Fructum vſibus humanis aptum non fert. Nam is qui Oliuarum formâ excreſcat, volucres tantùm delectat. *Hæc ille.*

Linſchottanus.

Deſcriptio Linſchotti. Arboris radicum.

Arbor 30. paſſuum.

Fructus nullus humanis.

Arbor admiranda.

An verò vnicum Cluſium vel eius recitatorem Fabricium tam ſpectatæ antiquitati, Theophr., inquam, Straboni & Plinio opponere debeamus, ſola vnius teſtis relatio id haud ita temerè perſuadebit. Goropius verò tantùm abeſt, vt credat, folia eius exigua eſſe, vt planè ſit in ea opinione, Ficum Indicam eam eſſe arborem, cuius fructum vetitum primi parentes comederunt, & ſub qua ſe abſconderunt, cuiuſque ingentibus foliis (ſic ille ait) pericomata ſibi conſuerunt, atque fecerunt. Vides (inquit) quàm omnia inter ſe conſentiant: Nomen ipſum Ficus cum Moſe conſentit. Impia eſt illorum cogitatio, qui arborem hanc ſymbolicè duntaxat intelligunt, in quorum numero præcipuus Philo Iudæus Coſmopœa. Lege quæ de ea re ſcripſit Corn. Agrippa, & opinionis nouitatem prauitatémque miraberis, fortè & ridebis.

Arbor Veteribus in Paradiſo.

Philo Iud. mor.

Idem Gorop. in Vertumno. Primi noſtri, inquit, parentes, cùm ſerpentis fraude ſeducti vetitum pomum comediſſent e nomen ei dederunt, quo eius abominatio indicaretur. Fyg enim dicitur per Apocopen Fygh, (Cimbris) id eſt, tu abominande. Hinc Latini Ficum ferè, & Græci corruptè σῦκον nominarunt. Hi Goropii conceptus ſunt & opiniones, quæ ſi vera eſſent Cluſii de foliorum magnitudine ſententia, per ſe ipſæ facilè in nihilum abirent.

Corn. Agrip. not.

Fyg.

Dicta

Synonyma Linguarū.

Dicta itaque est hæc arbor Συκῆ Ἰνδικὴ Græcis & Theophrast. cuius nomen vulgare sibi exaduisse ferò dolet Fabricius, quoniam verò ab eo visam & descriptam cum veterum Fico Indica perbellè conuenire videret Clusius, eò audaciùs illi Ficus Indicæ nomen indidit, præsertim cùm illam ipsam esse certò sibi persuadeat, id quod & nos facimus.

Ficus Indica.

Garciam autem illius nullam mentionem facere, inter tot exoticas arbores in locis Goanæ insulæ vicinis nascentes, quarum descriptiones in Aromatum historia aspernit, non sine ratione profectò miratur Clusius. Fertúrque suam iconem ex Fabricii narratione, quam conuenientè ex ipsius etiam iudicio fieri potuit, adumbrari curasse in studiosorū rei herbariæ gratiam. Extat & alia in diario nautico tuneris Bataui in Ind. Orient. in tabella *Tauanarum*, quæ ad ipsam arborem facta, si autoribus credendum, ex qua & nostra desumpta. Annotata sunt hæc *Arbor admiranda*: Ficum Indicam vocant: *Arbore de Raiù*: *Arbor radicum India.* Wortelboom. Belg. Germ. Indianisch feigenbaum / vti Gesn. & Taber. appellant.

Arbor radicum.

Locus.

Nascitur, vti dictum, in India, circa Acesinem amnem Theoph. Plinius circa Acesinē amnē maximè nasci tradit, hac loquendi ratione vtique insinuans & alibi prouenire. Nam Strabo & is, Musicana terra Indiæ australissima crescere scribit, vt dictum. Clus. in insula Goa locisque vicinis, idque ex relatione Fabricii.

Vires

De viribus nihil aliud hactenus traditum, quàm folia earum Elephantes vesci: fructus non edules esse, maturiores tamen autores cibo esse.

Mangle Ouieds

Cæterùm quamuis Mangle Ouiedi non exiguâ cognationem habere videatur cum Ficu Indica, quòd multi eius rami deorsum quoque vergere videantur, & postea radices figere, atque rursus ramos sursum vergentes producere: verùm quia arbor siliquata est, magnas & speciosas proferens siliquas, nostri memores ordinis instituti, commodiùs de ea trademus post Cassiam solutiuam, in libro siliquosarum, quamus Hist. Lugd. eodemmet capite huius & Ficus Indicæ historiā coniunxerat quemadmodum Clusius: reliquarum Lopez Margin nos in legaumus ad caput de Mangle quod est in libro 10. nostr. histor.

ENSENDA FICVS INDICAE MODO NASCENS.

Cap. LXX.

Descriptio

IN regno Congi mirabilis arbor crescit *Ensenda* dicta perpetuò virens, virtutibus mirandis inclita: ramos præceris incrementis extendit, ij fila quædam terræ demittunt, quæ terræ contactu radices item generant, in aliarum arborum perpetuam seriem sobole minùs quàm multiplici. Priori huius arboris cortici linteaminis quædam subest species quę mundati plebæ in vestimentorum vsus seruit. De hac eadem scribit Clus. Nec etiam absimilis [Ficui Indicæ] ea videtur arbor, cuius, ex relatione Odoardi Lopez Lusitani, Philippus Pigafetta c. 4. lib. 1. Descriptionis regni Congo, meminit his verbis. In Loanda insula, ad ostia fluminis Coanza, Regni Congo partem perluentis sita, nascitur arbor, *Ensenda* ab incolis nuncupata, celsa & semper virens &c.

Linteaminum species.

PAPAIE PERVVIANIS.

Cap. LXXI.

ANnotat Benzo hist. suæ lib. 3. cap. 18. Apud Peruuentium Mantam, peculiare quoddam fructuum genus (indigenæ *Papaie* vocant) ficuum specie modicorum, magnorúmque, quale nusquā in India, præterquam in eo regno vidi. Arbor, quæ illud Pomorum gignit, procera & glacilis, fructus sapore dulcis est.

Descriptio

FICO SIMILIS ARBOR VENENATA.

Cap. LXXII.

ARtemidoro, vt prodidit Strabo, fides est adhibenda, Arborem in Gallia Transalpina nasci, Fico simillimam, fructum autem Corno similē gignere, vnde pharetræ fabricantur. Eam si incidas, lætha lem succum effundere, ad inungendas sagittas vtilem. Meminit sanè & Theophrastus arboris cuiusdam, cuius fructus sit similis corneis [inquit] ἴσχει δὲ ὅμοιον ἡ κρανέᾳ καρπὸν καὶ τὸν κράνον. Sed nomen non addit, & inter Indicas recenset. At quotusquisque ex tam paucis statuat aut colligat, quam is intelligat? De illa verò Corni fructu arbore, capite de Corno Mœcenati.

Descriptio

vsus

Cornus similis fructu.

Hermol. & Ruell. qui eundem Strabonem de hac arbore tradentē citant, fructum eius tribuit capitulum Corinthiacæ Columnę referre: cuius lacte mortifero sagittas suas illinant.

ARBORES INDICÆ THEOPHRAST. TRES.

Cap. XLV.

POstquam Theophrast. arborem Indicam descripsisset, subdit aliarum trium Indiæ arborum descriptiones, his verbis: Est & alia arbor, & magnitudine insignis, & suauitate fructus amplitudine æque mirum in modum præcellens. Eo vescuntur Sapientes Indorum. [ἧς χρῶνται πρὸς τὴν διατροφὴν οἱ Ἰνδῶν σοφισταί καλούμενοι, habent vulg. exemplaria: Gaza legisse videtur: ἐφ' ἃ ἀμπεχόμενοι: & vertit: hoc Sapientes Indorum, qui nudi degunt cibo vtuntur. Non possunt vesci & abstinere, vt rectè Scal. annotat. Tantò plausibilior lectio Gazæ. Videbis Herodotum in Thalia.]

Theophr. vers. & illustr.

1.

Pergit Theophrast. Alia item, cui folium figurā prælongum, simile pennis Struthiorum, (στρουθίων: quamus vulg. habeant στρεπτῶν) quę galeis imponuntur, longitudine duorum cubitorum.

2.

Alia rursus fructu longo, non recto, sed contorto aut flexuoso, (ἐπικαμπῆ) in cibo suaui. Hic in ventre morsum excitat atque Dysenteriam: ideo Alexander, ne quis manderet, edicto cauit. Nomina verò his arboribus nulla tribuit Theoph. Immò paulò pòst Indiæ arbores ἀνώνυμα dicit.

3.

Plinius tamen nomina habet rimanam: postquam & ipse de Ficu Indica tradidisset, ita subdit: Maior alia, pomo & suauitate præcellentior, quo Sapientes Indorū viuunt. Folium alas auium imitatur, (videtur Plinius primā & secundam Theoph. confundere.) longitudine trium cubitorum, latitudine duūm. Fructum cortice emittit, admirabi-

Plinius.

Digitized by Google

Pala arbor. Arieni fructus.

lem succi dulcedine, vt vno quaternos satiet. Arbori nomen *Palæ*, pomo *Arieni*. Plurima est in Sydracis, expeditionum Alexandri termino. Est & alia similis huic, dulcior pomo, sed interaneorum valetudini infesta. Edixerat Alexander, ne quis agminis sui id pomum attingeret. Vbi vides Plinium sapientum quidem, sed non Nudorum, quod Gaza fecit, meminisse.

Pala.

Pala, inquit Curtius, siue vt alii volunt, *Tala*, licet Theophrastus nominis non meminerit, Arbor Indiæ est, Fico Indicæ maior, pomi suauitate præcellentior. Indos Palæ foliis vesci Arrianus refert, in quorum fastigio quoddam pingue, Palmarum instar, gignant.

Quorundam error.

Dalechampius arborem *Palam* Plinii ait esse, qui Tamarindos nostros putent. Qui verò ij sint, qui istud putent, nondum occurrit: neque sanè videmus quomodo conuenire possit. Dicit Plin. dulci pomo: Theophr. cibo dulci: [ἐσθίουσι δὲ καὶ τὸν καρπὸν.] quod nequaquam videtur conuenire cum Tamarindis, qui ob summam aciditatem commodè edi nequeunt. Quidam Musam esse putant. Ouiedus Platanos vocat. Theuetus arborem vocari ait *Pagouere*: fructum *Pacona*. Vtrumque nomen ad *Palam* quodammodo accedit. Alium huic similem & vsus frequentissimi Theuetus scribit vocari *Hoyriri*. Quiedus *Iatama*. Sed de Hoyriri inter carduos, *de musa quæ propius ad præcitatas arbores accedere videtur, nunc trademus.*

Pacouere. Pacona.

MVSA.

CAP. LXXIV.

Descriptio folij sicci.

EX folii Musæ fragmento, quod adseruamus, apparet esse amplissimum: nam & latitudo cubitum facilè æquat, cuius medium costâ crassiusculâ striatâ fungosâ fulcitur, à quâ vtrinque exporrigitur folij tenuis læuisque inoffensam æquor, fibris teneris transuersis contextum: colore tanto altera facie, altera ferè fusco, quod fibrarum ductus secutus, facilè dinoscas.

Descriptio Ouiedi arboris.

Platanus Indica.

Matam Ouiedus in hist. Indica sic describit. Inuenitur, inquit, hic fructus Platani nomine, tametsi neque arbor dici possit, neque vera sit Platanus: sed planta quædam huic Indiæ haud quaquam peculiaris, & alunde translata sub Platani nomine. Interdum autem hæc impropriè dicta Platanus in arboris celsitudinē excrescit, & ad hominis crassitiē intumescit: alias verò coxæ humanæ crassitie conspicitur, pro foli natura & vbertate augescens. Ab infimo ad summum folia fert amplissima, interdum duodecim palmos longa, ternos aut quaternos lata, plerumque minora. Hæc ventorum flatibus facilè mulcsamá

Musa arbor.

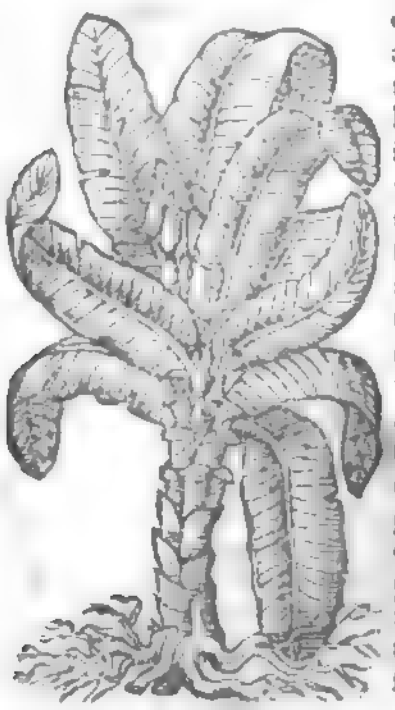

Arboris crassitudo.

Musa cum fructu.

dissecantur, & ex costa illa per folii longitudinem excurrente pendere spectantur eũ in modum dissecta. Tota planta veluti germen est, aut surculus, è cuius summo enascitur pediculus aut malleolus brachiali crassitudine, qui vuã producit, vicenos, tricenos, interdum centenos & plures fructus palmari longitudine, brachialiq; crassitudine, sustinentem, nonnunquam minores, quandoque etiam ampliores, pro plantæ ipsius & soli fertilitate. Cortex huic satis crassus, sed qui facilè eximatur, continens pulpam siue carnem bubulę medullæ persimilem. Caudex qui vuam profert, annuus est, & semel duntaxat in vita fructus gignit: verùm ad radices consurgunt quinque, sex, aut plures surculi, qui parentem renouant, & subsequente anno fructum perficiunt. Adeò verò fœcunda est hæc planta, vt nunquam intercidat, sed subinde nouas proles gignat, vt fructus toto anno vberrimè legere liceat.

Cortex.

Surculi vel flatones.

Poma Paradisi Cardani.

Arbor, quæ poma fert Paradisi, inquit Cardan.] breuissimæ est vitæ: anno enim secundo truncus aresci, fructus fert in botris, vt sunt acini vuæ, sed mali magnitudine, ac in botro vno quandoq; centenos, vnde cistæ magnitudinem refert botrus: croceo verò velatur amictu, quo detracto fructus prædulcis, ac suauis subest. Folium tam longum fert, vt hominem stantem æquet: latum non parum.

Theuetus Mauze.

Theuetus in Cosmographia arborem Mauze in Ægypto vocatam describit non maiorem ficu mediocri, cuius folia quinque aut sex pedes longa sunt, duos lata: fructus in caule coacernatus, non secus ac dactyli in Palma, crassus & longus, mediocris cucumeris instar, delicatissimus atque suauissimus, quem domi suspendunt, vt nos vuas pensiles, eóque sæpè solo tanquam optimo vuntur alimento. Arbor tenella est & fragilis, adeò vt nisi maxima truncum haberet coxæ hominis crassitudine parem, minima tibiæ, in cremiorum, non in arborum numero, recensenda foret. Truncus, authore Garcia, ex squammoso foliorum cortice constat: nullis constat ramis, sed è germine flores quosdam coniunctim profert, fabruscos, oui effigie, & palmi longitudine: circumeminent pediculi, centum, interdum ducentos aut plures ficus sustinentes.

Flores.

Musa Acosta. Ficus Indica.

Describit & Acosta in hunc modum, Musam seu Ficum Indicam vocans: decem & octo aut viginti (inquit) palmorum magnitudine attollitur hæc pulchra & elegans arbor, cuius truncus ex multorum corticum sibi mutuò incumbentium coniunctione constat, & humani cruris crassitiem adipiscitur, radice rotunda & crassa, Elephantorum grato pabulo: foliis nouem palmorum longitudine, duorum cum semisse latitudine

Radix.

dine, neruo satis crasso per longitudinem excurrente, & transuersis fibris in latera spargis, parte superiore saturis, inferiore dilutioribus. Ex huius arboris fastigio nascitur veluti thyrsus quidam florum simul congestorum in modum Pinei strobili, coloris rufi: deinde vnicum tamum fert humani brachii crassitie in multos nodos diuisum, è quorum singulis decem aut quatuordecim dependent ficus, ita vt nonnunquam ramus centenis aut ducentenis ficubus onustus conspiciatur. Hos in diuersas species distinguunt Lusitani. *Illi* enim primo *Cenarias* appellant qui admodum flauent, læues, longiusculi, gratique saporis sunt, & odoratiores: 2. *Chincapanes* verò, qui virescunt nonnihil, longioresque sunt, iique etiam grati saporis. 3. Laudantur præterea qui in Cofala nascuntur, Æthiopibus *Inniga* dicti. Legitimum nomen apud Arabes & Persas (vt è præstante Medico Persa in Ormuz nato intellexisse se testatur idem Costa) est *Mos*, non autem *Musa* aut *Amusa*: arboris verò *Darscht Mos*. Rhasis *Musam* vocat: Serap. *Maum*, id est, *Mosam*. Sic & Auic. apud quem in margine *Mauzi* vel *Muzi* annotauit Bellunensis. Verùm neuter horum describit. Sed nostro iudicio, recentiorúmque consensu, hanc ipsam intelligunt, de qua hic agimus.

Differentiæ. Cenariæ. Chincapanes. Inniga. Mos. Amusa. Darscht Mos. Maum. Mauzi.

Ex prædictis, si Clus. iudicio aliquid tribuimus, nemo accuratiùs hanc stirpem descripsit, quàm Ouiedus sub Platani nomine. Acosta peculiarem habet iconem, quæ variat à Matthioli (quam & nos proponimus, cui nostrum folium egregiè respondet) & Linschottani icone, & à *Pisanelli* figura Theueti.

Hist. Lugdun. tres icones proponit: primam, eamque geminam, ex Matth. nomine *Musæ* arboris & fructus: secundam, titulo *Musæ Pisanelli* Theueti: tertiam pro *Musa* seu Fico Indica Acostæ, qui ait Musæ fructus memoriæ Rucil. ex authoritate Theoph. & Strabonis.

Nondum tamen pro certo asserere ausimus, an Veteres Græci Mulæ meminerint: considerandæ quæ Theoph. lib. 2. hist. plant. c. 9. tradit inter Palmas, his verbis: Est & aliud Palmæ genus in Cypro, quod & folium latius habet seu amplius, & fructum multò maiorem peculiarisque formæ, magnitudine Mali Punici, figura oblongum, succo minùs grato [ἐλεγμῶδες] quàm in cæteris, sed radicibus similem [πρὸς ἐλάαν: Dal. velit legendum πρὸς μαῖς, id est, Punico simile. Sed ferri potest antiqua lectio, si modò de hac arbore, de qua hic agimus, intelligendus sit Theophrast. Nam & antè dictum eius radicem rotundam esse & crassam.] Itaque non deuoratur, sed commansus expuitur. Consideret etiam lector quę paulò antè scripsimus ex Theophrast. de *Arboribus Indicis*, & ex Plin. de *Pala*. Quæ verò ex modò citato Theophrast. loco verba transcripsit Plinius, ea capite de *Palma* [quod & ipse fecit] retulimus.

De Palma Cypria sec. Theoph. Theoph. ibi. laudat. De Pala Plin.

Matthiol. in Dioscor. Sunt, inquit, qui palmarum generi adscribant plantam in Aegypto Cyprόque nascentem, quam Veneti inde recedentes *Musam* appellant, & *Musæ* similiter fructus. Inclinat animus eam esse quæ Theophrasto in Palmarum genere recensetur folio cæteris ampliore &c: vtiam modò citatum. Idem tradit ex quorundam relatione folia arundinea esse, torrescere æstate sui natura, vel etiam fortasse Solis ardore, adeò vt mense Septembri eorum costæ prorsus nudæ cernantur, decidente foliorum materia, quòd admodũ sit tenuis. Caudex [addit idem] squamoso foliorum cortice vestitur, Palmæ aut Arundinis ferè

Palma fortè genus Matthiol. Musa. Folia quando.

modo. Ramos habet nullos, sed caudice tantùm constat. E vertice germen emergit materie molli, longitudine ferè cubitali, à quo alia ab origine ad summum prodeunt germina ternùm, quaternúmue digitorum inuicem distantia: è quibus circumeminent fructus parui, cucumeris magnitudine, qui per maturitatem quadantenus flauescunt, cortice Fici, qui eodem modo digitis detrahitur. Substantia pulpæ consistit Melopeponum modo, nullo intus osse neque semine: sapore cum quadam insipiditate dulci. Primùm gustatibus fructus insipiditatem quandam præ se ferre videntur, adeò vt primo statim gustu non placeat: verùm qui esui assuescunt, ij indies magis delectantur: quippe qui quadam occulta saporis suauitate allecti, quæ nisi tractu temporis cum palato init gratiam, nunquam saturi videantur.

Germen. Fructus specialior descriptio.

Ita sibi Musam descripsisse tradit Matthiol. qui ex Aegypto & Cypro ad nos reuertuntur. Sed quærenda antiquis Musa fuerit planta quid referat non habere: sibi tamen videri eam esse Theoph. Plantam, quam paulò ante diximus, adductis eiusdem verbis.

Matthiol. more suo contradicens Guilandinus in suo Theone: Musam, inquit, tertio à Theophrasto inter Cyprias Palmas loco descripsit, malè coniicit, quòd fructus huius sapidus non sit, sed, radicibus similis, vt non deuoretur, sed succo tantùm expresso, expuatur. Musę verę, vel ipsomet [Matthiol.] teste, longè omnium suauissimus est sapidissimúsque.

Guiland. Matthiol. ver. Palma Cypria Theophr. non est.

Idem Guiland. plantæ huius tribus tantùm in locis vniuersis Biblis, sub nomine *Budam*, mentione habere animaduertit: & ab Aeschylo, antiquissimo Tragico, *Phœnicum* dici: à cæteris ferè Græcis iuxta atque Latinis *Margaritam*: à Mauritanis *Muz* & *Genez*. Qui Cyprum incolunt, μῆλα τὰ παράδεισα vocant, argumento à vulgari Asiaticorum opinione ducto, qui Musam esse contendunt eam plantam, quæ hominum omnium protoplasto, diuino olim mandato in cibis interdicta fuit: quod imitati nostrorum temporum scriptores, Pomum Paradisi nominant. Rhasis Ficum Pharaonis dici memorat, vt idem Guil. censet. Indi, qui in orientem protenduntur, *Melapolandam* nuncupant: qui in occasum, *Platanum*. Deique inquilini insulæ D. Thomæ, *Abellanam*.

Budam Bibl. Phœnicolæ. Margarita. Muz. Genez. Mala Paradisi. Pomum Paradisi Ficus Pharaonis. Melapolanda. Platanus. Abellana. Elate.

Camer. annotat, Aegyptiis, apud quos copiosè inuenitur, hodiè *Maus* vocari. Antonii Musę coniectura est, Elatem Plinii esse fructum illum dulcissimum, quem vocant Musam, vel vt Mauritiani loquuntur Muzam, hoc est, mitem, qui habet Prunorum crassorum similitudinem.

Musa.

Curtius annotat Syriæ accolis [apud quos gignuntur] Poma Paradisiaca vocitari, satis admirandaque esse.

Poma Paradisiaca.

Non absre fuerit & Bonzonem Indicarum rerum historiographum non contemnendum, de hac arbore sub Platani nomine tradita referre. Platani, ait, longiores quàm crassiores sunt: minores multùm maioribus præstant. Arbor ipsa folia sesquipalmi latitudine, quatuor palmorum lõgitudine porrigit, inter quæ ramus enascitur, qui centum ac plures Platanos minores fundit: sin verò maiores, vigintiquinque aut paulò ampliùs. Tenera est hæc arbor, nec nisi semel fructum fert, qui annuo spatio perficitur, & ex ipsis radicibus alii stolones fruticant. Vbi maturuit fructus, legunt: immaturum adhuc & acerbum non decerpunt, sed excisam arborem loco calido reponunt: ibi Platani celeriter matureſcunt flaueſcúntque. Corio vestiuntur obtusæ cultelli partis crassitudi-

Fructus maturatio artificiosa.

Digitized by Google

ne : quod ſupereſt, pulpa eſt, ſapore in dulcedinem vergens.

De eadem peculiatia quædam Rauvvolffius & ipſe illarum regionum oculatus ſcriptor refert, his verbis : Intra Tripolim inter alias, arbores peregrinæ, Muſa dictæ, creſcunt, trunco vnius & ſemis, aut duorum virorum altitudine, extrinſecus glabro, niſi quòd multiplici foliorum incubitu, arundinum ferè in morem, inneſtitus ſit. Pulchrè virent. In caudicis cacumine latè expanſa folia veluti pennaceum ſertum aut criſtam præmagnam referunt. Eius enim longitudinis ſunt atque latitudinis, vt hominem in longum procumbentem in plenum comprehendant. Fructus Citrulli formam referunt, niſi quòd paulò ſint maiores, extrinſecus læues, cortice craſſo tecti, primò flaueſcente, mox paucis diebus poſt repoſiti nigricante, qui facilè, vt in recentibus Ficubus, detrahitur. Interior ſubſtantia candida, referta, abſque granis aut ſemine dulcis & ſapida : ſed facilè & citò ſatietatem inducant, móxque & nauſeam pariunt magnam, & vehementes cruciatus colicos : ob id ab Alexandro exercitui ſuo ab eorum eſu interdictum. *Hæc Rauvvolff.* Ex quibus patet eum hanc, quam hoc loco deſcribit, eandem putare cum ea quam præcedenti capite arboris Indicæ nomine ex Theophraſto tertio loco poſuimus, eiúſque verba adduximus : Nobis verò Muſa de qua hîc agimus, potiùs conuenire videtur cum ſecunda, cuius folium prælongum dicit, ſimile pennis Struthiorum, vti dictum. De Muſæ enim fructu, nemo, præter Rauvvolffium, ait vllam prædictarum noxarum parere, vt ab eius eſu ſit vel fuerit interdicendum.

Fructus Indiæ deſcriptio.

Nota.

Rauvvolff. aut.

Dodon. Moſe.

Dodon. ſcribit Muſam nunc in Syria Moſe vocari, additque Græcis & incolis Chriſtianis ac Iudæis arborem cenſeri, de qua à Deo ſibi prohibita comedit Adam.

Lob. icon. Arbor Adamo prohibita. Folia Cannæ.

Lob. & Pena in Aduerſ. teſtantur folia Muſæ portentoſæ magnitudinis ſe habuiſſe: eiúſq; effigiem, fructum, floréſque affabrè delineata eſſe apud Matth. Idem in Obſeru. tradunt foliis eſſe Cannæ Indiæ maioribus, quibus Gummi Elemi inuoluitur ſeſquipedalibus, duos pedes longis, infernè compreſſis. Iam ſuprà annotatum: *Palam* quoſdam Muſam exiſtimare, quam Theuetus *Pagonere* vocari dixit : fructum *Pacona* : Ouied. *Plasanor* : quæ omnia nomina ad *Palam* vtcunque accedunt.

Pala. Pagonere. Pagona.

Muſa vulgò. Caſalp. Palma ſpecies.

Muſa vulgò dicta, vt ſcribit Cæſalp. inter Palmas videtur recenſeri poſſe : oritur in Aegypto & Cypro, cuius folia in Italia viſuntur ſaccharati panes conuecticntia : diſtinguuntur ab Alga latifolia, quæ ſimiliter ſaccharum condunt in Occidente, quòd Algæ folia nulla media coſta donentur. Muſæ autem folia coſtam perpetuam & craſſam habent, per medium folium diſcurrentem, aliquando aculeis quibuſdam à tergo armatam.

Diſcrimen inter Algã latifoliam. Aculei.

Muſa Arabum Cluſio.

Cluſius aliquot annis in ea ſe fuiſſe opinione tradit, vt exiſtimaret *Muſam Arabum* eam eſſe plantam cuius Plinius meminit his verbis : Maior alia pomo, & ſuauitate præcellentior, quo Sapientes Indorum viuunt &c. Nam ferè omnia pulcherrimè ad Muſæ deſcriptionem quadrant. Huc accedit, quod in Prouincia Malauar, quæ ſupra Indum flumen eſt, intra Gangem, *Palan* nomen adhuc retinet, à quo Latini ſuum *Pala* mutuati videntur. Vlyſſipone, vbi aliquot plantas vidi [addit idem] minimè tamen fructiferas, nomen hoc retinet, vocant enim etiamnum Figuera Banana, id eſt, ficum Bananas ferentem.

Pala.

Figuera Banana.

Meminit huius fructus Lud. Rom. lib. nauig. actria eius genera [Malapolanda, Cranchapalon, & Cadelapalon] conſtituit, de quibus paulò antè.

Memini item F. Brocardus qui Terram ſanctam deſcripſit, ſub nomine pomorum Paradiſi, quem per omnia ſecutus eſt Cardan. lib. de ſubtilit. & Theuet. lib. ſingularium Americæ.

Poma Paradiſi.

Lerius verò in hiſt. ſua fructum *Paca*, & arborem *Paco aire* nominat.

Paca.

Palma.

Quid ſi Palmæ genus illud ſit, ait Cluſ. quod Theophr. in Cypro naſci prodidit. An verò eadem arbor, quam idem folium prælongum habere ait, ſimile pennis Struthiorum?

Ridiculum autem, inquit Garcias, eſt quod ſcripſit quidam Franciſcanus. Appellatur, inquit, hic laudabilis fructus Muſa, quòd dignus ſit Muſis, aut quòd earum ſit cibus. Addit præterea eum eſſe fructum quem deguſtauerit Adam in Paradiſo terreſtri.

Muſa etymon ridiculum.

Adami pomum.

Mauz. Muza. Ficus.

Alpino autore, Mauz ſeu Muza dicta Aegyptiis. Vocatur nunc Ficus Martabanis. In Malauar *Chincapalones* : Meliores *Canarins*. Aethiopibus *Iminga* : ſed hæ differentiæ eius ſunt, quas mox in viribus ſpecialiùs deſignabimus.

Locus.

Etſi ex prædictis ſatis pateat de locis, vbi naſcuntur, tamen & hæc ſpecialiùs addenda, propter nomina. Naſcitur in Canara, Decan, Guzarate, & Bengala : vocátúrque illis Quelli. Naſcitur etiam in Malauar, vbi *Palan* : & in Malayo, vbi *Pican* dicitur. Prouenit etiam pleriſque aliis locis, & in ea Africæ parte quam Guineam appellant, vbi *Banana* nuncupatur, teſte Garciâ. Pauci creſcunt Tripoli, ſed ex vicinis locis ſatis copioſè inuehuntur, vt ſcribit Rauuolffius. Itaque ex Orientali in Occiduas Indicas inſulas, adeóque in Portugalliam tranſlata Muſa iamdiu multis innotuit. Eandem vidimus Patauii in ædibus Priuli, ſed emortuam ob præcedentis hyemis ſæuitiam.

Quelli. Palan. Pican. Banana.

Hæc planta non niſi ſemel ferit. Nam ſemel ſata, ex trunci pede multos ſtolones emittit, qui in arbuſculas euadunt. His itaque ſtolonibus propagatur. In America ſemel aut ſummùm bis fructus fert. In Aethiopia & Arabia viciniſque inſulis etiam trifera eſt. *Ex Garciâ & Theueto.*

Tempus & ſatio.

Integrâ vuâ ante maturitatem colligendam præcipit Ouiedus, cùm videlicet aliquis fructus flaueſcere incipit, deinde in ædibus ſuſpendendam, illic enim plenam maturitatem conſequitur. Formicæ huic plantæ admodum infeſtæ ſunt, ideóque plurimæ initiò perierunt, antequam aduerſus eas inuenta eſſent remedia.

Collectio.

Muſa, vt ſcribit Rhaſes, calida eſt, ſtomacho noxia, faſtidium & nauſeam inducens, & promptè in bilem flauam conuertitur : ſed aluum ſubducit, & gutturis aſperationes lenit. At Serapio ex aliorum authoritate Muſam in medio primi calefacientium, & in fine humectantium ordinis ponit, parum nutrire, & vtilem eſſe aduerſus pectoris, pulmonis & veſicæ ardores : lenire aluum, ſed grauitatem ſtomacho parere iis, qui eius fructu multùm vtantur, hepatiſque obſtructiones parere. Ideò ſi complexio ſit frigida, eius qui fruitur, ſuperbibendum melicratum, aut oximel, aut Zingiber conditum. Augere tamen fœtum in vtero, renibus conferre, vrinas ciere, & ad Venerem incitare. At ex Auic. ſententia, paucum præbet alimentum, bilem generat & pituitam : prodeſt tamen aduerſus pectoris & pulmonum incendia, ſtomachum verò offendit. Ideóque biliоſis ab eius eſu, oximel cum ſeminibus propinan-

vires & vſus. Temperã. Purgat. Guſtur. Ardores pectoris & veſica Stomachum. Vtendi modus. Fœtus. Renes. Venus. Parum nutrit.

nandum: pituitosis mel. Idem & renibus opitulari tradit: vrinasque prouocare.

Delectat. Cenorins. Chincapalanes.

Gratiâ tesse commendantur ii fructus, qui in Martaban prouenium: primùm enim è Bengala eò delati sunt, deinde sati vt grandiores euaderent. Sed quos *Cenorins* appellant, læues, flaui, & pleni, odorati, & palato gratiores. *Chincapalanes* Malauaris dicti suaues quoque sunt & palato grati, pleni, colore virescentes. Laudantur etiam in Sophala nati, quos Æthiopibus *Iminga* vocari diximus. Inuenitur etiam in Baçaim aliisque prouincus, genus quoddam amplum, plenum, palmi longitudine. Id assatum & vino deinde maceratum insperso Cinnamomo, multò melius sapit, quàm malum Cidonium assatum. Idem fructus per medium sectus, & in sartagine cum sacchato probè fructus, insperso cinnamomo, gratissimus est cibus. Idem in duas partes per longitudinem apertus, & vtrinque incisus, deinde insolatus, gratissimi est saporis, & carcas succi bomtate superat. Tegulæ item impositus & in clibano coctus, cor refocit, & suauissimus est. Sunt qui cum carnibus elixent, cortice exempto ollæ imponentes cùm carnes ferè coctæ sunt, diutinam enim coctionem non fert: neque maturus nimium, neque omninò acerbus deligendus est. Sunt qui crudum edunt, at maturum, sine pane alióue aliquo condimento, gratissimi enim est saporis, nec minùs salubris & facilis concoctionis, vt testatur Ouiedus. Plantam ipsam collecto fructu, sponte exiccare sinunt, tanquam in posterum inutilem: aut amputant, in domesticorum Elephantorum pabulum. Nonnulli interiora teneriora que, antequam explicentur foliâ, floúmq; thyrsum Piper: Zingibere recenti, allio, sale, & aceto condiunt, & Cappatum modo edunt. Folia verò quoniam amplissima, mollia, frigidaque sunt, substernere ad accumbendum in æstu solent: & ambustis non nunquam imponunt, autore Cesalpino.

Iminga. Assatus. Fructus. Exiccatus. Coctus. Elixus. Elephantorum cibus. Folia & flores condit. Ambusta.

Alpinus refert huius fructus substantiam mollem esse, pinguem, lentam, dulcem, atque apprimè suauem, eam comedere assueus, sed stomachum grauare, difficulter concoqui, multùm nutrire, succum generare crassum ac lentum, quo viscera obstruuntur, præsertim hepar. Opitulari tamen tussientibus, & suspiriosis ex calore factis: eius decocto vtiliter vti incolas ad tussim ex calidorum humorum destillatione genitam, atque ad pleuræ & pulmonum inflammationem, ad inflammatos renes, & ad vrinæ difficultatem. Aiunt etiam iidem fructum commenducatum, vel decoctum assumptum Venerem incendere. Fructuum cortices exiccatos multam vim habere ad roborandà omnia viscera iidem affirmant, eodem Alpino referente, cordique opem ferre ex ipsis paratum decoctum in aqua *Calaf.* Vsusque huius decocti ad febres pestilentes apud eosdem dicitur valdè vtilis. Puluerem quoque ipsorum corticum in cordis passionibus cum aqua *Calaf* dissolutam hauriunt.

Nocumenta. Hepar. Tussis. Pleuritis. Peripneumonia. Renum ardor. Vrina difficilis. Cortices vsus. Cor affectum. Febres Pestilentes. Pulus corticum.

ARBOR POMIFERA.
AN MVSA?
Cap. LXXV.

Descriptio

IN Aegypto abundant, inquit Gabriel Giraudet in Itin. Hyerosolym. boni fructus. Sunt ibi arbores pomiferæ, magnę altitudinis, foliis cubitum longis, & pedem latis, ferunt poma longa, simila cucumeribus. Pomum secatur per medium, vel quocunque modo, reperitur in media sectionis figura nucis, esui sunt optima: alibi non possunt ferre bonum fructum, intra verò 7. dies putrescunt. Sunt & aliæ pomiferæ arbores quæ ab vna parte morsuram habent vocanturq; Poma Adami, parua sunt & similia nostratibus & esui commoda.

FICVS INDICA LINSCHOTTANI.
Cap. LXXVI.

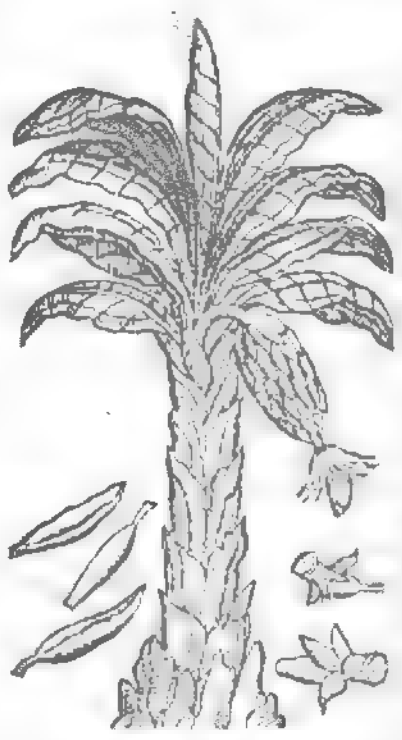

FAcilè concesserimus hanc Ficum Indicam Linschottano dictam, vel ad Musam antè dictam quoque referendam, vel certè eius aliquâ speciem esse aut varietatem: quia tamen icon hæc, vti videre est, euariat, & ipse quoq; Linschottanus peculiaria quædam de hac tradit, placet ex eius obseruationibus historiam paucis contexere.

Descriptio

Ad figuram itaque ære exsculptam hæc tradit. Ficus Indię præstantissima ad hominis magnitudinē crescit, foliis longis ad stuporem, & in varios vsus commodissimis. Fructus vuarum specie in magnitudinem Cucumeris multiplices caulibus adhærent. Racemum duntaxat vnum quæque arbor fert, & detruncatur tum arbor, quæ continuo breui spatio excrescit, & nouos fert fructus: communis Indorum cibus, & sunt præstantissimi ex Cononor. Racemus aliquando duorum virorum vires implet, vt & S. scriptura testatur. Indianische Vygbe: Ficus Indiæ.

Folia. Fructus. Portentosa racemi magnitudo. Racemus sacra scriptura.

Idem in historiis nauig. specialiùs de ea scribit, in hunc modum Ficus Indiæ multiplex est, modò crassiore, modò tenuiore forma, diuersis præstantiæ notis. Verùm eadem omnibus imago ac color idem, arbórque ipsa eodem modo viri staturam æquat. Folia habet vlnæ magnitudine tres dodrantes lata, iis Turcæ vtuntur chartæ bibulæ vice ad cucullos. Lignum arbor non habet, sed similitudine arundinis truncum. Quod senescente arbore exteriorem corticis partem tegit, in modū cribri ex pilo facti figuratur, aspectu tamen crassius aliquantùm: intorsum eidem folia cucullata ac clausa apparent, in medii hominis altitudinem tum explicant sese ac per vices excrescunt: ita vt vetera à recentioribus successione quadam expellantur, donec arbor iusto incremento steterit, fructúmque maturum protulerit. Folia in medio crassiorem quo diuiduntur, neruum habent. Inter folia ex arbore surgentia flos nascitur, magnitudine oui Struthionis, colore purpureo, ex eo longiore incremento ramus prodit, non ligni quidem materiâ, sed caulis brassicæ, Ficus coaceruatos abundè proferens. Primò quidem Fabarum formam habent, cùm adhuc voluulis includuntur, magnitudine medii palmi, pol-

Folia vsus. Cortex. Flos.

licéſque tres aut quatuor latæ, Cucumeris craſſitiem nanciſcuntur. Ramus hic ferè ſemper C. ficus habet, plus minuſve, quæ vt vuæ in nodum coguntur. Racemi inde quidam ita magni, vt duorum virorum baculo baiulantium onus impleant. Nondum planè maturi ſcinduntur, cùm inter viriditatem & flauedinem etiammum hæret, tum alibi à trabe ſuſpenſi, intra 4. aut 5. dies commodè matureſcunt. Arbor ſiue planta vnicum duntaxat racemum fert, quæ mox tota detruncatur, ac menſis ſpatio iuſſis denuò incrementis adoleſcit, & fructum toto anno ita perpetuum fert, tantaq; abundantia, vt communiter Indis in cibi vſus ſeruiat, guſtu ſanè bono. Decorticantur autem, folliculi inſtar Fabarum exiſtentibus, licet aliqui tenuiore ſint tegmine: interiùs albeſcunt, ac morſu farinam & butyrum dulci mixtione repræſentant, ideo panis ac lacticinii loco ſeruiunt, ſimplici victu, quo corpus hominis abiq; alio cibo facilè poſſet ſuſtentari, vt in India multi ſunt, quibus toto vitæ tempore particularis cibus ex ficu eſt.

Racemorũ magnitudo.

Maturatio artificioſa fructus.

Sapor.

Cibus.

Ex ficu dãnatæ quidam viuitant.

Plurimas ac communiores Luſitani *Figos d'orta* vocant, quaſi hortenſes diceres, ſúntque aliquantulùm craſſiores. Aliæ quas *Seroonas* dicunt minores ac extrinſecus læuiores, velut optimæ notæ, ſuaui odore pollent, ac guſtu percommodo. *Cadolinæ* ficus etiam in pretio ſunt.

Ficus hortenſis
Seroonæ
Cadolinæ

Cæterùm maxima laus *Chincapolinis* eſt, regionis Malabar. Flauſcunt illæ parùm, viriditate exteriore maximâ, largæ ac proceræ, odore ſuaui, ac aquæ roſaceæ æmulo. Sunt & aliæ genera. Quæ in Cananor reperiuntur palmi longitudine, ac craſſitudine pro rata, ob magnam ibi copiam ſiccantur, ac demptis folliculis per Indiam, mercaturæ quodam genere diſtrahuntur. Quando matureſcunt, aſſantur plurimùm, quòd crude ob acrimoniam, quam in deglutiendo adferunt, non perinde gratæ ſint. Colore introrſum rubeſcunt. Cæterùm aſſatæ decorticantur, ac in orbes ſcinduntur, adiecto vino caſſiáque contuſâ, præſtantia cibi ſuauiſſimâ, etiam ſupra Cidonii mali aſſati excellentiam. Vt cæteræ oblongâ ſciſſione finduntur, ſaccharóque iniecto coctæ, condimento probo, ab Indis ſummoperè expetuntur. Ex ficubus quippe præcipuæ plebi ſuſtentatio.

Chincapolinæ.

Cananorinæ.

Condita.

Aſſata.

Ex omnibus Indiæ ac Orientis locis inueniuntur, vt & Moſambicæ, Ormuntii, ad oram Abex, Malabar, Malaccæ, Bengalæ, &c. Guſarattæ, Decanini, Canarini, Bengalenſes eas *Quelli* nominant, Malabates *Palan*: Malacitani *Pyſan*. Etiam in Arabiâ reperiuntur, quas *Muſa* vocant: Hieroſolymis, Damaſci, Cayri item habentur, vt ab iis accepiſſe ſe teſtatur Lmichottanus, qui iſtis in locis negotiantur: perſuaſum inde quibuſdam, primum patrem Adamum ex hoc genere fructum cum peccato guſtaſſe.

Locus. Synonyma

Quelli. Palan. Pyſan. Muſa.

Fructus peccati.

Verùm cùm in Teſtamenti Veteris hiſtoria legimus, exploratores Terræ ſanctæ racemum vuarum retuliſſe. cui geſtando vix duo homines ſufficerent, mihi, inquit idem, huius fructus recordatio ſæpè incidit: num talis ille racemus extitiſſet, qui eodem more ab Indis ad domum Archiepiſcopi Domini mei tranſlatus, haud falſa illius hiſtoriæ imagine apparebat. *Hactenus Linſchottanus.*

Racemus Terræ ſanctæ.

Annotat Paludanus Ficus Indicas apud Arabes, non *Muſam* aut *Amuſam*, ſed *Mori* vocari, arborem verò *Darachi* illdem. A Braſilianis *Pacoua* & arborem *Pacouer*: in Guinea *Bananas*, in Malabar *Patan*, in Malacca *Pitan*, in Canara, *Decan*, Guſaratta & Bengala *Quelli*: quæ nomina pleraque & Muſæ tribui præcedenti capite dictum. Quin & idem Paludanus addit à Brocardo in Terræ ſanctæ deſcriptione, Paradiſi Malum ab Oniedo *Platanum* vocari, atque vires ſupra Muſæ dicatas ex Arabibus etiam huic tribuit, quaſi eadem hæc cum illa ſit, aut certè aliqua eius ſpecies ſuprà dicta.

Morus. Darachi. Pacoua. Pacouer. Bananas. Patan Pitan. Decã. Quelli.

Paradiſi Malus. Platanus.

Paradiſi autem *Mala* ideò vocari putat, quòd amœno & ſuaui ſint guſtu, odore item ac colore probentur, guſtum quippe acidum dulcedinem habere adiunctam: odorem velut roſarum nares afficere: colorem flauum, pulchrè item viridem oculos paſcere. Accedere ad prædictas rationes figuras Crucis, quæ obliqua fructus ſciſſione apparent, de quibus Syriæ Chriſtiani varia referunt, eaſdem peregrinis oſtendentes.

Cur paradiſi Mala dicta? Sapor. Odor. Color.

Figura Crucis in fructu.

PACOVERA AMERICANA, MVSÆ, VT VIDETVR, SPECIES.

Arborem hanc, authore Theueto, ſylueſtres Americani *Paquouera* ſuo idiomate vocant, quę nec in Europa, nec in Aſia vel Africa proueniat, quãq; fortè non temerè præ aliis omnibus *mirabiliſſimã* dicas. Caudicem emittit homine non altiorem, craſſitudine ea, quam ambæ hominis adulti manus ex æquo capiant & amplectantur, ſubſtantia adeò tenera, vt cultri acies facillimè penetret. Folia latitudine bipedanea, homine ſeſquidodrante longiora aut ampliùs. Eiuſdem ſpeciei vidiſſe ſe, ait idem, in Aegypto & Damaſco, Hieroſolymâ redeuntem, ſed folia ad iſta vix mediæ eſſe longitudinis. Magna quoque differentia eſt in fructu: nam huius arboris, de qua hîc loquimur, fructus maximus pedalis eſt, craſſitudine cucumeris, ad quem etiam figurâ ſatis bene accedit. Hunc fructum incolæ ſuo idiomate *Pacona* vocant, qui probè maturus præcipuæ eſt ſuauitatis faciliſque digeſtionis. Colligunt ante perfectam maturitatem, & in ſuis caſis recondunt, vti nos fructus noſtrates. Creſcit in arbore in glomerem ſeu racemum congeſtus, triginta aut quadraginta ſimul proximè ſibi inuicem iuncti ex furculis è ſtipite emerſis, vt in figura appoſita videre eſt. Et quod in hac arbore mirabilius, ſemel tantùm fructum fert, qui magnæ parti incolarum cedit in nutrimentum. *Hæc Theuetus.*

Deſcriptio

Folia

Pacona.

Colloditur

Paco-aire

Lerius *Paco-aire* tradit eſſe foliis Lapathi aquatici, longitudine ſepedali, latitudine bipedali aut latiori, nec putat tantæ magnitudinis folia vſpiam extare in Europa, Aſia vel Africa: tenuia eſſe, ventiſque agitata ita diſcindi in partes vt primo obtutu quis Struthiorum pennas exiſtimet, Matthiol. addit idem, meminit Muſæ, quæ bene

Muſa memin.

benè picta eſt, & aliquatenus ſimilis *Paco-aire* Braſilianorum.

Muſa Pacouera.

Ibi lit. Lugd. Muſam Pacoueram Theueti vocat. Patet verò tam ex Theueti quàm Lerij verbis nõ eandem hanc eſſecum Muſa ex Matthiol. depicta. Quin & ipſa quoque icon non parum differt tam à Muſa quàm à Linſchottani Ficu Indica proximè præcedentibus capitibus propoſitis. Peritis tamẽ diiudicandum relinquimus, an diuerſarum plantarũ ſint icones, vel vnius plantæ figuræ diuerſę.

MALVS AVREA, FOLIIS PRÆGRANDIBVS.

CAP. LXXVII.

Deſcriptio

FOliorum amplitudo, & quod Dodon. qui ſolus (quod quidem ſciamus) exoticæ huius arboris hiſtoriam tradit, *Palam* Plinij (de qua paulò antè) huius quoque hiſtoriam hic poni poſtulabant. Ergo *Mali aureæ* Dod. dictæ, vtille ſcribit, ad Mali Punici formam accedit, Pomum & ipſum cognomento aureum: ſed magna & procera hæc arbor eſt, longis ramis valdè patula: folia etiam prægrandia, tres ſubinde cubitos longa & duos lata, in quibus craſſiores venæ ſecundũ longitudinẽ productæ, veluti in Cinaræ ſolijs. fructus permagnus eſt, ad inſtar humani capitis, forma & colore Malo Punico ſimilis: habet verò & intus recondita complurima ſucci plena grana, ſed oblongiora & maiora, quàm Punici mali, & colore non rubentia, ſed auri lutei ſplendentia, ſapore ſubacidulo, ori grata. A quo huius deſcriptionem habuimus (inquit idem) ſibi hanc Panormi in Sicilia viſam reſidit in horto excellentiſſimi cuiuſdam Medici: haud dubium autem, quin peregrina ſit, & ex India vel Lybia illuc olim adducta. Nomen autem hic vel arboris vel fructus huius nullum ſibi aliud cognitum affirmabat, quàm Mali aurei: atque hoc nomine fructum appellari. Poteſt autem hoc nomen accepiſſe, quòd grana aurei luteum colorem referant. Plinius huius, vt idem Dod. putat, meminit lib. 12. cap. 6. vbi arborem hanc Palam, fructum verò Arienam dici refert. Plinij verba inueniet lector paulò ante capite de arboribus Indicis Theophraſti. Habet verò huius arboris deſcriptio à Dod. propoſita quædam quæ cum Muſa conueniunt, ſed plura quæ diſcrepant, vt conferenti patebit. De facultatibus verò (addit Dod.) nihil quoque aliud accepimus, quàm quòd ipſa auri colore ſuculenta grana valdè acutè febricitantibus admodum eſſent & grata & vtilia: vt pote quæ calorem magnum contẽperarent, ac ſitim vehementer ſedarent.

Folia.

Grana lutea.

Sapor.

Locus

Malum aureum Pala

Vires. Febres. ſitim

PALMITES.

CAP. LXXVIII.

Deſcriptio

PAlmitis nomine arborem depictam, & tabulis æneis Iconum parte 4. ſculptam exhibent Bry fratres in hiſtoria Indiæ Orientalis, de qua ſcribunt. Palmites arbor eſt trunco craſſo, è quo folia longiſſima nullo pediculo hærent. Idem in itinere Holandico anni 1599. aiunt. In inſula Don Galopes, vel D. Mauritij prope Madagaſcar inuenimus multas Palmites arbores, ex quibus vinum

fluit, quemadmodum ex Cocco arbore.

ARBORES ALTISSIMÆ PALMITIS SIMILES.

CAP. LXXIX.

IN inſula parua S. Mariæ altiſſimæ arbores creſcunt abſque ramis, arboribus ſimiles, quas *Palmiras* vocant. Hæ fructum ferunt, qui externà facie fructui *Ananas* quodammodo ſimilis eſt, aureo nitore conſpicuum. Intus grana parua latent qualia Mali Granati, quæ parte dulciſſimi ſunt ſapore: reliquà duri atque inutiles. Linſchottanus.

BENIOINO OBVOLVTVM FOLIVM MAXIMVM.

CAP. LXXX.

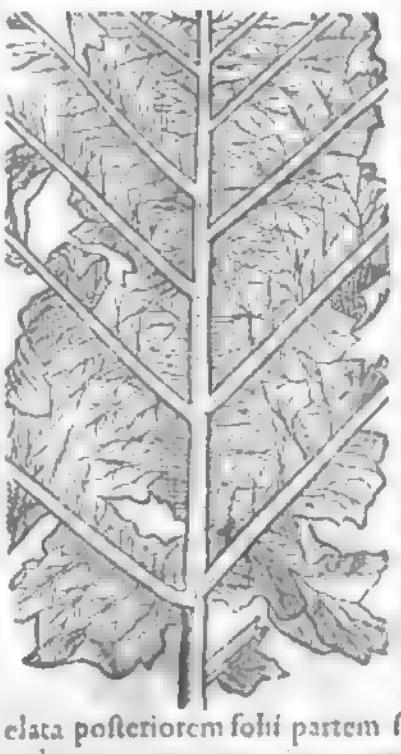

Deſcriptio

BEnioino aliquando folium Lugduni detraximus, quo obuoluta erat maxima gleba. Illud quidem arboris ne ſit an herbæ nihil certi habemus: apparet tamen ex eo fragmento, quod penes nos habemus, & hic depictum damus, maximum fuiſſe, adeóque & Muſæ fortè folio maius. Eſt autem colore ſuffuſcẽte, coſta elata poſteriorem folij partem ſecundum longitudinem percurrente, à qua nerui elati & ipſi, ſæpiùs oppoſiti, aliquando inæquali ortu, omnes obliqui prodeunt, inter quos ſpatium intercedẽs, vnquam vnum latum eſt, interdum tres, ſubinde palmare: atque neruis obliquis vltrò citróque diſcurrunt uenulæ tranſuerſæ, ſemunciã aut paulò

Digitized by Google

plus inter se distantes, aliquandò breuioribus interuallis distitæ: quo nomine à Musæ quoque foliis distat, quæ à costa quidem longitudinem percurrente, obliquis illis neruis carent, transuersisque, de quibus diximus; venulis destituuntur.

OPVNTIA VVLGO HERBARIORVM.

CAP. LXXXI.

Descriptio

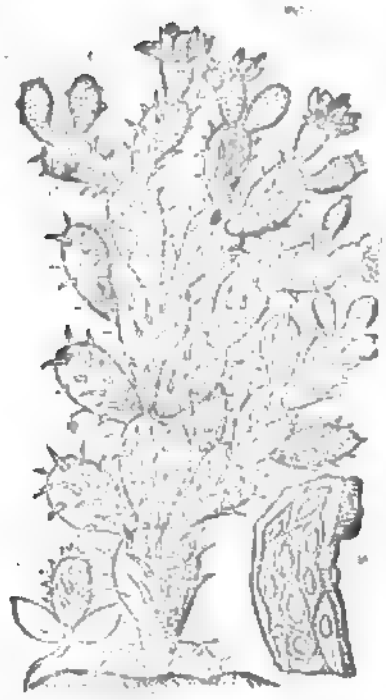

INter naturæ miracula hęc planta merito accensenda, quibusdam ficus Indica appellata, ob quandam fructus similitudinem; licèt planta non solùm à Ficis, sed à cæteris quoque arboribus aurabili modo differat. Ipsa verò quoque in magnam euadit arborem, cui folia magna longitudine interdum pluſquàm pedali, latitudine ſeſquipalmari, ex oblongo rotundata, pollicem cratſa, infima etiam crassiora duriorâque ſupremis, foris membranâ tecta, plurimis tuberculis aſperata, è quibus ſpinulæ albæ acutæ facilè contrectanti adhærentes, infixóque aculeo ſtationem natiuam deſerentes, [Matth. etiam ſine ſpinulis viſa teſtatur] ſuccum intus turgentia colore herbaceo, tactu viſcido, ſaliuoſo, qui exſiccatus, granuloſus arenæ tenuiſſimæ inſtar attritu digitorum diſſoluitur: per quem diſcurrunt neruorum plurimorum mediocriter craſſorum reticulatus plexus, atque hæc quidem folia ex aliis foliis iucundo connexu ſuccreſcunt, quibus etiam plurimùm pro caudice vtitur, & in brachia diducitur, vt in appoſita figura apertè demonſtratur. Folia hæc cum tempore incraſſantur magis, & fiunt rotundiora, imò ligneam tandem ſubſtantiam acquirunt, præſertim inferiora, tùmque & ſpinas magna ex parte amittunt. Femoris cæſitudine obſeruatum fuiſſe Geſnerus monet. Foliorum pinnis inſident fructuum rudimenta multa, ſimiliter ſpinoſa, è quorum vmbilico flores emicant Calathi Balauſtii quadantenus effigie, ſuccolentiore magnitudine, multi, lutei, multis foliis vngue lationibus, toſarum foliis ſimilibus conſtantes, quibus marceſcentibus fructus maturatur Ficum magnam adæquans, ſupernè vmbilicatus, pulpa ſanguineo rubore manus tingente infecta, guſtu ſubdulci, ſed quàm ficuum ſuauiore, [ſerinum quiddam præ ſe ferenti Cæſalpin.] granulis farcta lentis ferè magnitudine, ſed ſinuatis & inæquali ambitu donatis, iiſdémque concoloribus in ſinu, vt cui ſiculneis granis quidam contulerint, non videamus, ſapore quodam peculiari, non tamen ingrato. Geſnerus in fructu grauem quendam odorem eſſe annotat. Cùm primum exit hæc planta [nam creuit nobis Montbelgardi, ex ſemine Romæ in diligentiſſimi Pharmacopœi horto lecto] foliola duo emittit craſſa, ſuculenta [aliquod Sedi genus emergere diceres] mucronata, è quorum ſinu coniugali ceu pili quidam candicantes & purpurantes, futurarum ſpicularum primordia, ſimul exeruntur, quos non multò pòſt folium ſequitur iiſdem veſtitum, & hirſutum totum, nec latum, ſed teres ferè, quod tamen temporis progreſſu paulatim in latitudinem comprimitur, fiúntque aculei cum tempore etiam hirſutuli. Radicula nouellæ plantulæ ſimplex & albicans eſt. Eandem cum primis foliis iconi noſtræ adiungi curauimus.

Succus.

Flores.

Fructus.

Prima folia.

Matth.

Tradit Matth. parere hanc plantam in Indicis regionibus foliorum ſummitatibus fructus Ficubus noſtratibus ſimiles, ſed craſſiores, & qui anteriore parte in coronæ ſpeciem deſinant, colore ex viridi purpuraſcente. Interiorem pulpam perinde eſſe ac in noſtratibus: verùm adeò ſuccoſam fœcundámque, vt ſanguineo ſucco Mororum modo manus inficiat. Exſtillat & gummi hæc arbor, ſuccino flauo colore & ſubſtantia, ſi duritiem eximas lapidoſam, admodum ſimile, & glebulis concretum & Tragacanthi ferè in modum vermiculatum, adeò durum vt dentibus comminuere vix ſit. Candelæ admotum flammam non concipit ſed comburitur, nec tamen vllam odoris ſpiritus fragrantiam: maſticatum quoque nullum ſaporem ſuauitatis dignum exhibet. Tale à Io. Heriæ nanno, indultrio Pharmacopœo Baſilienſi accepimus.

Sanguineus ſuccus. Gummi.

Etſi verò facilè in eorum eamus ſententiam, qui negant plantam modò à nobis deſcriptam, veram eſſe Veterum Opuntiam, nihilominus tamen hic proponemus, quæ à Veteribus de Opuntia tradita, quia nondum planè conſtat nobis, ſi ad aliam, ad quam tamen plantam ſint referenda.

Opuntia.

Theoph.

De ea Theophraſtus tradit. Ficus Indicæ [cuius rami in terram curuantur, eique ſe inſerentes rurſus radicantur, de qua ſupra] ſimile quiddam eſt, vel potiùs quodammodò mirabilius, ſi qua ex ſolius radicem mittat, qualem aiunt circa Opuntem eſſe herbulam, quæ & cibo grata ſit, & ſuauis guſtu. Malè verò habet Scaliger am, quòd tam claram tamque ſingularem herbam quæ & vſui & miraculo ſit, non nominarit Theophraſtum mittendúmque potiùs fuiſſe curſorem quod à ſe non ſemel factum teſtatur.

Scaliger.

Plinius eadem pauciſs repetit, ſic: circa Opuntem Opuntia eſt herba, e iam homini dulcis. Mirúmque, è folio eius radicem fieri, ac tic eam nasci.

Opuntia.

Ficus hæc eſt in Indica, inquit Cardanus, quoniam fructu & foliorum magnitudine Ficum refert: Eam Mexicani, apud quos frequens eſt, vocant *Nuchtli*, arborem *Nopal*: Indi autem inſulæ Hiſpanæ arborem vocant & fructum *Tunas*: alii verò *Pithayam* etiam huic generi adnumerant. Minùs autem diligenter deſcribit *Tunam*, non ſemel fallens nos, aut ſuperficiaria inſpectione falſus ipſe, nec eam exactè diſtinguit à Pithaya, de qua inter Carduos.

Nuchtli. Nopal. Tuna. Pithaya.

Aliquot Cardani errores detegantur.

Plinii Opuntiam pleriſque Ficum Indicam nominari Matthiol. teſtatur, & Indis ſuo idiomate *Tuna* vocari, cenſétque eandem eſſe cum Opuntia Plinii & planta illa Theophraſti circa Opuntem creſcente. Hiſpani *Higuera de la India* vocant.

Opuntia & Ficus Indica multùm idem. Tuna. Opuntia. Pala.

Quidam, inquit Lacuna, *Palam* Plinii exiſtimant, quod affirmare non auſim. Nobis ſanè deſcriptio *Palæ* Plinii, Opuntiæ dictæ, minimè conuenire videtur. Benzo notat Peruuanis aliiſque

Anne-

Tunæ. Americæ proninciæ incolis *Tunæ* appellari. At Guiland. in epistol. ad Langium, Opuntia non Cardinus est, aut, cui Tunæ nomen, sed herba esui apta.

Tunæ Cardui simil. Matthio. Ex in Theone: magnus, inquit, error Matth. apparet in Opuntia, quod Theophrasti testimonio *συκῆν*, non autem arborem, vt ipse falsò adstruit, cui vulgus perperàm Fici Indicæ nomen imposuit. Ea Theophrasto *ἀνάπαλλος* est: Plinio aliquot Palæ, & Ariano hist. Alex. lib 8. Talæ nominibus celebrata, vt alterutrum ferè locum médo sum esse necesse sit.

Ficus Indica dicta Anapallos Theoph. Bellon. Tala.

Gesner. liberè dicit Ficum hanc Indicam aliquibus ridiculè Opuntiam nominari: ineptè verò ab aliis *Cardunm Indicum* propter spinularum in foliis ceu penicillos.

Cardanus Indicus.

Idem fructum dodrantalem ferè, verrucosum, vt Cucumis & Pomum mirabile, cui etiam ferè colore similis sit in maturitate ex Clusio annotat: qui conijcit hoc esse Euphorbium quod Io. Leo in descriptione Africæ describit, id quod Gesner. diligentius considerandum monet. Verùm Clusij opinio nobis non probatur: non enim est Euphorbium Leonis Africani, nec est Ficus Indica Veterum hæc planta de qua agimus, licet Clusius Cardanus & alii Ficum Indicam & Cardum Indicum vocitent, quod nomen prius etiam Pena & Lob. ei tribuunt in obseruationibus: rectiùs in Aduersariis Ficiferam Tunem Indorum appellant, ad cauendam homonymiam huius nominis, *Ficus Indica*, quod aliis arboribus tam à Veteribus quàm à Neotericis tribui inferioribus patet.

Fructus dodrantalis.

Euphorbium Clus. Clus taxatur.

Pena & Lobel. Ficiferam Tunam dicunt.

Cæterum peculiaris est obseruatio Dodon. vel potiùs error de huius plantæ flore: sic ait. In extremis foliis primùm flores erumpunt oblongi, deinde fructus subijciuntur: quorum fastigia foliosa quædam instar coronæ ambiunt, veluti ostendit icon quam Iac. Ant. Cortuso acceptam ferimus. Hæc ille. Vides quid sit plantæ vel partis alicuius eius descriptionem ex icone condere: melius Asinum effingeres ex eius vmbra, si tocari liceat. fallitur Dod. qui iuxta iconem suam apposuit florem separatum calyculo longo, qui videtur esse flos Mexicanus, seu Iasmini Indici vocati, cui nihil ferè simile cum flore huius plantæ. Si hunc ei misit Cortusus pro eius flore, sanè imposuit ipsi. Non sunt oblongi flores Ficiferæ huius arboris, sed tales quales supra diximus: quales & ipse Dod. in sua icone à Cortuso missa adpictos foliorum pinnis ostendit, quamuis non florem, sed foliosa quædam instar Coronæ vocitet nescius eum esse florem, & coniectura sua vmbratili vti malens quàm de re sibi ignota scripsisse videri.

Dod. non.

Ficus Indica. Cæsalp. non.

Cæsalp. hanc à Ficu Indica Theophrasti non valdè abhimilem dicit, & ab ea nequaquam genere differre: Nos planè contrarium dicimus: vter verior a tradat patebit vtriusque historiam diligenter consideranti.

Opuntia.

Hist. Lugd. ait: Opuntiam esse non sine ratione quis suspicetur. Camer. Opuntiam vulgò habitam diuersam à Theophrast. Opuntia, Anapallum dici à Bellonio. Legimus quidem apud Bellon. lib. 2, cap. 44. Arborem dictam, Anapala, semper virere in Creta: an verò intelligat plantam à nobis descriptam, in tanta breuitate dubitare rationabilius quàm asserere. Lob. & Pen. in Aduers. dicitur Muha seu Opuntia. Tabern. Ficum Indicam spinosam: Germ. Stachlicht Indianisch Feigen appellat. Schwenckfeld. licentiosè simpliciter Anapallum Bellonii, & Indianisch Feigen vocat, ab incerto nomine Latino.

Anapala.

Ficus Indica spinosa.

Schwenck.

In Americæ insulis Peruuianis, Hispaniola, Nicaraguæ, Guattimalæ, & toto Nouæ Hispaniæ regno, ruri ac sponte abundè arborescit, teste Benzone. Peregrina in Europa est arbor, sed in Italia, Hispania Gallijs atque etiam Germania iam ante multos annos in magnatum hortis & atriis potissimùm in pensilibus Adonidis coli cœpta. *Locus.*

In Monachorum Galliæ Narbonensis Paradisis multis & suburbanis ad Montpelium, non modò elegantes cultæ, sed etiam neglectæ plantæ multos annos viruerunt, vt annotant Aduersaria. Et Camer. testatur Neapoli in Monasterio pone Castellum nouũ vidisse altero tantò maiorem quàm hominem, caudice duro ac lignoso. Tales & nos vidimus Romæ in Belueder dicto Paradiso, Pontificis Vaticano, alibique passim Italiæ & Galliæ lautioribus hortis. Sed quid calidiora illa loca dicimus: Coluit iam dudum & etiamnum colit in instructissimo suo horto plures arbores Basileæ Cl. D. Platerus, quouis homine altiores, cui etiã florut vti vidimus. Columnus & nos Montbelgardiæ elegantes, tam ex semine quàm ex foliis defixis natas. Basileæ gummi profudit planta supradicta pharmacopœi, quod antea descripsimus. Rarius etiam fructum ferunt in Gallia, qui ad maturitatem perueniat. Maturum vidimus & legimus Romæ in horto Coruini pertissimi pharmacopœi, vbi florétes aliquot obseruauimus Maii fine: Montpelii, Iunio.

Tempus.

Apud nos in hypocausta & conclauia reponendæ tempore hyemis, & à frigore magna cura præsemandæ: alioqui facilè putrescunt, & frigoris sunt impatientissimæ: attamen & loca nimis occlusa odit. *Cultus.*

Tam vtax est hæc planta, vt tum seminulo fato, tum folio Iunii medio tempus defosso crescat facillimè. Vtroque enim nobis prouenit modo & alibi prouenisse scimus. Semine paucis interiectis diebus creuit: quamuis Camer. 16. demum à satu die alterum, alterum verò etiam tertio demum mense sibi prodiisse tradat, causatus sæuissimæ hyemis reliquias, alioqui maturiùs fortè proditura. *Satio.*

In Italia & calidioribus Galliæ locis feliciùs crescit, & hyeme etiam in hortis sub dio relinquitur: sed vndique stupis inuolutam indunt, & rigatione abstinent. In Gallia Cisalpina non fructificat, vt narrant, ne Patauii quidem aut Ferrariæ. Facilè tamen credideremus vel ibi diligenti cultu ad frugem peruenire posse. Locis namque calidioribus, vt Romæ (vt diximus) alibique & in Græcia, fructum perficit, quem aiunt longum esse digitos fermè octo, graui quodam odore. Superioribus annis, cùm diuersis in locis Germaniæ hanc plantam seruare aliqui conarentur, incellis vinarijs nimirum (vti solent) omnibus periit. Septimo aut octauo anno fructũ profert, qui maturescit autumno. *Odor fructus.*

Sapor plantæ, quem Sedi maioris similem exhibet, satis apertè, vel Lacuna iudice, ostendit frigidam & humidam esse. Experientia constare idem tradit, vulnera recentia mirabiliter glutinare. Aliquot Ficus comestæ tingunt vrinã rubro sanguineo colore. Vrina sanguinea ignorãtibus causam insignem terrorem attulit non sine consociorum & medicorum risu. Cautio itaque sit non edendum alioqui vrinam cruentam ex plurimorum Autorum obseruatione causaturum. Etenim hoc & Matth. & Pena cum Lobel. Cardanus, Gesnerus, Camer. aliique plures qui fortè eam hoc ipsis retulerunt, hoc testantur. Referunt hoc idem qui Orientales insulas sunt *Tempus. Vires & vsus. Temperam. Vulnera. Vrina cruenta.*

Digitized by Google

peregati. Folio dissecto multus & tenacissimus humor emanat, instar albuminis ouicons tracti, cuius viceribus antiquis vtiliter adhiberi tradunt. Ipsi fructus refrigerant: succo quoque foliorum pro aqua vtuntur Indi. Granorum quæ fructibus illis continentur ad sericum tingendum vsus est autore Gesnero & Cardano.

Fl ra.

Tinctura.

Sed mox lib. de var. rer. subdit idem Cardanus: Cæterùm an omninò ex granis illis sericum tingatur, haud multùm refert quandoquidem æternas res, non quæ mutantur edocemus: singula enim cursu temporum & multa cum regione mutantur: at ratio perpetuò manet, velut si quid colorem hunc rubeum splendentem retineat: substantia verò & tenui & densa mediocriter præditum fuerit, tunc cùm vires habeat efficaces, tinctura sericivel lanarum erit idoneum. Quod si hîc (Mediolani) planta hæc posset propagari, melior esset hæc Chymica quàm metallorum: nam non solùm sericum, verùm & lanam hoc medicamento inficiunt, purpuramque seu Chermesinum vocant. Hæc ille. Sanè verò, Oedipo vel Delio aliquo natatore opus esset, qui edoceret, quid prioribus illis suis verbis vellet: vel potiùs Scaligero aliquo magistro, qui vel malè sentientem exploderet, vel ineptè loquentem castigaret. Quid enim hoc ad rem, quærere an granis sericum tingatur: tum dicere, parum referre, quoniam res æternas docere propositum habeat, non mutabiles: subsequentibus verbis quid sibi velit, subolfacimus tantùm. Granis inest quædam adstrictio, quibus color à succo in rem tingendam manans firmatur & quasi ne euanescat aut alienetur, coercetur. Perinde ac alumen, galla aliaue eiusmodi, diuersis coloribus fatiandis & figendis (vt liceat hac voce Chymicis consueta) accommoda. Nobis ita visum: succum fructus, colorem, grana ritè administrata, coloris firmationem, fixationemue subministrare. In succulenta namq; fructus substantia cruentum illum colorem in semine nullum, atque verò nullum, præter leuem quandam adstrictionem, hactenus deprehendimus. Meliora certioraque docenti libenter herbam porrigemus. De tingendi enim modo ex hac planta hactenus nihil certi & definiti nobis compertum.

Purpura. Chermesinum. Cardan.

OPVNTIÆ VVLGO DICTÆ COGNATA FERRVMINATRIX Indorum.

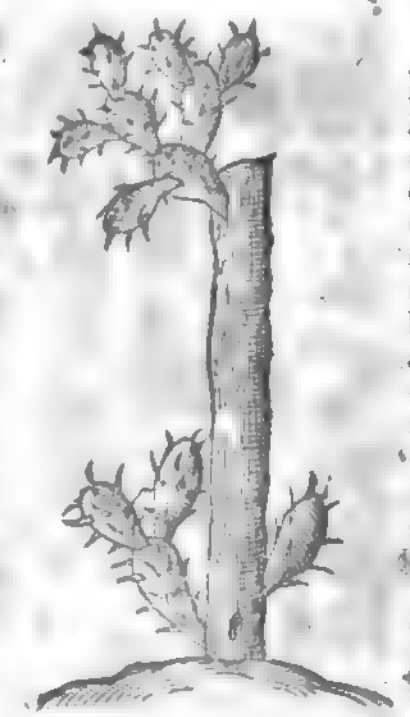

Descriptio

ARbusculi in India sponte natam, & (Ficui Indicæ vulgò dictæ) admodum cognatam, vocant incolæ *Ferruminatricem*, actum fracturis & luxationib. peramicam. Perpetuò viret, & foliorũ sobole successiua arboream magnitudinẽ adipiscitur: nidẽque planè foliis [cum Opuntia dicta] sed fructu minore & spinosiore, purpureum viscidũ succum remittente, adque imbuendos pannos infecturæ tenacissimæ. De eadem & Histor. Lugd. tradit: Indis Ferruminatrix nobis Opuntia Ostocellos dici potest. Ramos profert solus refertos aspectu deformibus, admodum spissis & spinosis, *Tuna* foliis similibus, vt describit autor generalis Indiarum historiæ. Rami isti folia primùm fuere, ex singulis singula oriuntur, atque ex his alia, quæ demum indurantur, & mutuò sibi succedente foliorum sobole in ramos abeunt, ac tandem arboris magnitudinem adipiscuntur, quæ perpetuò viret caudice in imo & ramis cinericiis, asperis.

Ferruminatrix Vires Fractura

Tinctura.

Opuntia Ostocellos.

Succus fructus ad inficiendos pannos infectui tenacissimę: vt dictum folia spinis exemptis trita & cataplasmatis modo imposita fracta ossa mirè glutinant, sed illa priùs locis suis aptissimè reponi oportet. Nam admotum Cataplasma cùm agere in partem cœpit? ita hæret, vt auulsu perdifficilè sit. Ea verò sanata sponte excidit.

Vsus ad ministr. ad.

FINIS LIBRI PRIMI.

Digitized by Google

HISTORIÆ GENERALIS STIRPIVM LIBER SECVNDVS.

EARVM EST ARBORVM ET FRVCTVVM QVI POMI QVOQVE VOCE GENERALIORI COMPRÆHENDVNTVR: SED EORVM POTISSIMVM, QVI OSSEAM NVcem carne obtectam habent, esculenta, vel non esculenta: & quorum aliqua cum his affinitas.

MALORVM natura, quæ vel carne constant pulposâ & edili, vel tali aliquâ substantiâ, quamvis heterogeneâ, quæ tamen, aut certe magnâ ex parte, sit edenda, hactenus dicta: etsi externarum quadam mixtæ conditionum irrepsisse videantur. Eiqui enim omnia ista exactè velut in cancellis quosdam cogat, quod ipsum natura? Pari nunc diligentiâ persequamur, quorum ossa visceribus comprehensa, nobiles & vegetum propagationis principium claudunt: seu, vt Plin. ait, vitamque cinctum: sectis, cùm sanctum alibi muniatur vitro: nempe pistamine esse. Quorum natura trigemina est, corpus, deinde lignum, rursusque semen in ligno, vt Persicis, & quæ max traducuntur.

MALVS PERSICA.

CAPVT I.

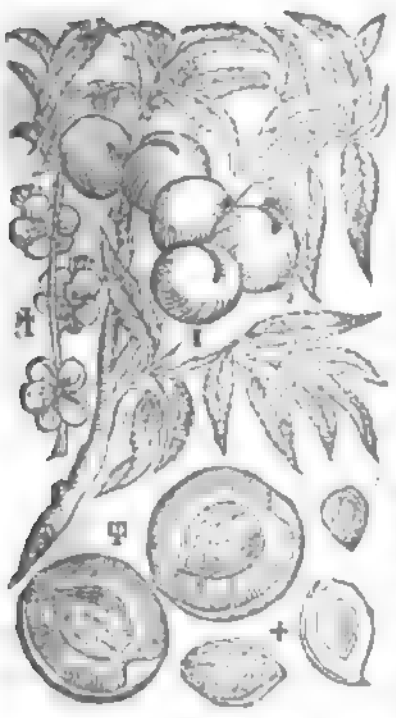

Descriptio.

IVSTÆ magnitudinis arbor est Persica, caudice satis crasso, ramis brachiata, cortice rubente & fusco. Flores profert pulchros dilutè rubescentes, odoris exigui, è quinque foliis latis compositos. Medium occupant stamina multa, longiuscula, purpurantia, aut alba, cum paris magnitudinis stylo. Intident autem flores sine pediculis, ramorum tuberculis adnati, calycibus rubentibus in quinque foliola acuta sese explicantibus. Poma no mihil rotunda, densa villi tomentosa, ex luteo herbacea, aliàs pulchrè flava, aliàs puniceo rubore decorata, carne alba vel pallida, interdum flava, rarius rubente penitùs, aut sanguineis guttis cruentata, sapore dulciusculo, pertinaci admodum osseum adhæsu vix deserente, in quibusdam tamen speciebus facilè solubili (quæ bonitatis nota habetur) cuius profundis sulcis & scrobiculis passim se insinuat. Est autem osseum crassities insignis, duritie ferè inuicta, sed interna facie lævor politus, externa multis sulcis profundiusculis nullo ordine canaliculata, binis valuis constans: in quo nucleus callosus, oblongus, exactus, albus, flauescente cuticula vestitus, qua detracta geminus conficitur, amaricans, non tamen guttu infuaui. Folia oblonga, Salicis, acuminata, crenata, Amygdalinis, quibus persimilia, maiora, sapore amaro, qualis in Persicorum nucleis, ingratiore tamen. Materies nisa, & circa media fere punicea, satis firma, ob id ad torni artificium præ alijs expetita.

Ossiculum.

Nucleus.

Materies.

Hæc arbor non multam ætatem acquirit, vt enim citò & promptè adolescit, & ad fragem pervenit, ita non multis annis post senescens tendit ad interitum.

Ætas.

Porrò an de hac arbore aliquid Theophr. prodiderit, haud ita facilè iudicatu. Persica [vernix Graza apud Theophr. lib. 3. c. 5.] in Ægypto & locis proximis fructificat, quamquam in Rhodo usque ad florem duntaxat deuenit. Quæ verba Dalech. citans de Persico hac nostra vult esse in-

An Theophr. de Persico egerit.

Fructus.

Carnosa.

telligenda, addens: aliquos perperàm pro Persica legere Persicam. Nostra exemplaria μηλέας habent. Ita & Scaliger legit, & malè ait verti à Gaza Persicum. Vult enim duas esse μηλέας. Videtur itaque nó agnouisse aliud esse μηλέας aliud μηλέαν: μηλέα sanè apud Athen. legitur pro Persica alicubi. Monendus est autem Lector, tres esse arbores, vnam Nucem Persicam quæ nostra est Iuglãs: alteram Malum Persicam, de qua hic agimus, quam fortè non malè μηλέας nomine exprimas: & tertiam veram μηλέαν Theophrasti, de qua suo loco. Dioscor. sanè manifestè distinguit Persicam, à Malo Persica, diuersis locis de ijs tractans. Et Corna. suprà citato loco Thophrasti, μηλέας legi vult: Et rectè, ita enim quoque habetur lib. 2. caus. c. 4. vbi Theophr. eadem repetit: vt Theophrast⁹ nihil de hac nostra Persico egisse videatur, quantùm quidem nobis hactenus constat: Et locus citatus de Persea intelligendus videtur: neq; quicquam exprimit, quod nostræ Persici speciem aut naturam declaret, vt mirum sit Dalechampiũ ex Plinii sola versione [deprauata tamen] iudicasse ex Plinio apud Theoph. μηλέας vel μηλέαις legendum, Theophrastúmq; de nostra Persico locutum. Nam quod Plinius, lib. 15. c. 13. scribit: In totum quidem Persica peregrina etiam Asiæ Græciæque esse, ex nomine ipso apparet, atque ex Perside aduecta. Persicæ arbores serò, & cum difficultate transferre, vt quæ in Rhodo nihil ferant, quod primum ab Ægypto earum fuerat hospitium. Falsum est, venenata cum cruciatu in Persis gigni, & pœnarum causa à regibus translata in Ægyptum, terra mitigata. Id enim de Persea diligentiores tradunt, quæ in totum alia est &c. Hæc inquam verba tota, non postrema tantùm, vt Plinius ait, sed priora quoq; de Persea intelligenda, ex Theophrasto. Telle etiam Euricio Cordo Persica & Persæa, diuersa sunt diuersarum arborum mala.

Gazæ vet.

Tres arbores Persica nomine cõprahensæ.

Theoph. locus corrupt.

Dal. & H. Lugd. mut.

Plin. mut.

Synonyma autorumq; sententiæ. *Shauch. Persica Harpocratis sacra.*

Dioscor. περσέα μῆλα: Serapio *Shauch*, id est, Persicum. Auic. Persica. Bellunensis ponit in margine *Chauch*. Matth. *Sauch* habet.

Harpocrati taciturnitatis Deo Persicam sacram esse tradit Plutarchus lib. de Iside & Osiride, quoniam huius arboris folium linguæ simile sit, fructus cordi.

Rhodacina. Duracina. Coccymala

Oxymala. Adria Persica.

Persica mala, è Græcis nonnulli ῥοδάκινα quasi Duracina appellant: nonnulli, vt Aristophanes Grammaticus, in Glossis Laconicis vocari dicunt, (vt Athenæus tradit) Coccymala, & oxymala Persica, & Adria.

Idem Athen. tradit Theophrastum de Persica agere, quando sic ait: Theoph. libro secundo historiæ plant. de ijs tractans, quorum fructus non est conspicuus, ita scribit. Manifestum quidem est maiorum omnium plantarum principium, vt Amygdali, Nucis, & aliarum huiusmodi, itémque Punicæ mali, Piri, Mali, excepto Persico, cuius obscurum est, ac minimè tale. Atqui hunc locum nec Dalechamp. neque nos hactenus quamuis diu & diligenter quæsitum inuenimus. Placet itaque Dalechamp. sententia, locum hunc corruptum esse, & ex aliis locis eiusdem autoris ita restituendum. Manifestum quidem est maiorum omnium plantarum principium modis pluribus, veluti Nucis, Amygdali, & aliarum huiusmodi: item Punicæ Mali, Piri, excepta Malo Persica (verbi tui μηλέας) Hæc enim pluribus modis minimè gignitur. Persicam malum scil. intelligit Citrium, quam is & Persicam & Medicam vocat, vt in superiori libro patet, quæ semine tantùm nascitur, non autem Persicam nostratem, vt Athenæus videtur existimasse.

Theoph. corr.

Quidam Nucem Molluscam putant, sed malè, vt postea docebitur μηλέαν περσικὴν Galeno, qui iam suo tempore vulgò ab omnibus Persice tantùm appellari tradit, videlicet omissa voce μηλέα. Ideò etiam nunc eius fructum plerique περσικὸν & Persicum simpliciter vocant. Paulus & Aetius ῥοδάκινον, vel, vt alij volunt, ῥοδάκινα. Sed vt autorum placita atque synonyma ritè exequemur nisi priùs eorundem differentias assignemus, ne diuersam nomenclaturæ lectori pariant confusionem, ijs non præmissis, & quomodocunque explicatis.

Duracinum Persicum. Non Molluscum.

Palladius itaque Persicorum genera hæc posuit: duracina, præcoqua, persica armeniaca, vel vt alij volunt Armenia. Galenus tamen vnum tantùm præcocium, & Armeniacum genus esse voluit. Nam Armeniaca vocitari, iam desitum est. de quibus Martialis:

Differentiæ Duracina. Præcoqua. Persica. Armeniaca.

Vilia matermis fuerunt præcoqua ramis:

Epigr. lib. 13.

Nunc in adoptiuis, Persica cara fimus,

Actius hoc genus etiam Bericoccum vocat: quod Pomo cæteris minimum est: sunt tamen è Neotericis plures, qui hoc genus ad Pruna Armeniaca referant, quibus Curtius neutiquam adstipulatur. Neque sanè putandum Dioscoridem ita confusè hoc genus Prunorum cum Persicis Malis miscuisse, cùm alibi Prunorum meminerit.

Bericoccum.

Plinius autem regionum habere cognomina prodidit: Gallica, Asiatica, & Supernatia. Sed Persicorum (inquit) palma duracinis. [Rhodacenis Cornar.] Nationum habent cognomen, Gallica & Asiàtica. Post autumnum matureſcunt: æstate præcocia, intra xxx. annos reperta, & primo denariis singulis venundata. Supernatia è Sabinis veniunt, popularia vndique. Pomum innocuum expetitur ægris: pretiumque iam singulis triceni nummi fuere, [alii, tricenis, nummi fuere.] nullius maiore: quod miremur, quia non aliud fugacius. Longissima namque decerpto bidui mora est: cogitque se venundari.

Gallica. Asiatica. Supernatia Sabina. Præcocia. Popularia.

Softratus ἐν τῷ περὶ βοτανῶν ἱστορίᾳ, Persæam Rhodacenæam vocari ait, translatamque ex Æthiopia in Ægyptum: Nicander in Alexiph. Perseum Mycenis seuisse, à Cepheo Andromedæ patre dono acceptam: eiusque nucleos ceruisiæ veneno auxiliari. Vterque scilicet, quamuis classicus & vetustus scriptor Persæam cum Persica confundit, vt doctissimus annotat Dalech. Neque verò etiam placet eiusdem Nicandri interpres in hunc modum scribens: sciendum est Socratem in comment. dereptilibus testari, Persicam quam Rhodacineam dicunt: hac voce autem Græci Persica nunc etiam appellant: ex Æthiopia in Aegyptum translatam fuisse. Et Rhodus Democriteus in Comment. de his quæ ἀντιπαθῆ & συμπαθῆ dicuntur: Persas (ait) lethalem arborem habentes in Ægyptum misisse credentes perituros multos ab ea, sed utilem cõtrario euentu illis profuisse, protulisseque suauissima poma, qualia nunc videntur: Non placet inquam interpretatio Scholiastis Nicandri, existimantis Persicam & Persææ nuces idem esse cum Rhodacinis siue Persicis Nicandri, de qua re specialiùs cap. de Persea.

Persea Rhodacenea.

Persea.

Softratus Nicander reprob.

Persea.

Rhodacinea Persica.

Interpres Nicandri reprob.

Paulus τὰ μηλέα his verbis distinguit: τὰ δὲ πρωϊκὰ καὶ ῥοδάκινα [alij legunt ῥοδάκινα] καὶ ἀμείνω κρίνεται τῶν περσικῶν &c. Corn. vertit: præcocia & Rhodacena & Armenia meliora sunt Persicis, neque enim acescunt, neque similiter corrumpuntur: sunt autem & iucunda. Verùm non probatur nobis Cornarius, reponens vocem Rhodacena

Cor. reprob.

Digitized by Google

cena pro Duracena: quandoquidem ipſe etiam Palladius, probatus Latinus & Geoponicus, eo modo nominauit, differentiaſque ſimiles poſuit ante Paulum in Nouembri cap. 61. quas paullò antè adduximus. Merito igitur reprehenſus fuit à Matthiolo, vt particulatiùs dicetur cap. de Armeniacis.

Plin. mſſ. Mirum quod Plin. lib. xv. cap. xxiix ſcribit, nullum ſuccum Perſicis, cùm præſertim duracina ſucco abundent. Quis verò dicat nullum ſuccum eſſe Perſicis, quorum omnia genera, quæ hodiè quidem habentur, nemo eſt qui non fateatur ſucculenta, licet alia magis, alia minùs qualia fortè ſua duracina intelligit Plinius: quamuis fortaſſis Duracina latinis dicta quis putare poſſet, quòd ſolidioris ſint carnis duritiæ cæteris quorum ſubſtantia tenera & mollis, vt quid de eo Plinij loco ſtatuamus vix occurrat.

Duracina vnde?

Addit idem alia quædam ad perſicorum explicationem facientia his verbis: ſua & in odore miracula: Malis acutus, Perſicis dilutus, dulcibus nullus. Sed quid: dulcibus nullus? Intelligat licet vel Poma vel Perſica, non ſtabunt eius verba. Non meminerat Plin. (inquit Scal.) cum hæc diceret, rerum naturalium, quæ vel quotidiano in vſu ſunt. Vel enim & valde dulce, & valde odoratum eſt: & probum mel quod dulcem, odoratus Dioſcor. Malè igitur dulcia ab odoratis excludit.

Plin. reprehenſ.

Pergit Plin. Alijs foris corpus, intus lignum, vt Perſicis & Prunis. Quædam ſtatim à ligno recedunt, vt Nuces & Palmæ: quædam adhærent, vt Oliuæ, Laurique. Quorundam generi vtraque eſt natura, vt Perſicis. Etenim Duracinis alhæret corpus, è lignoque auelli nequit, cùm in cæteris facilè ſeparetur. Quorudâ natura trigemina eſt, Corpus, deinde lignum, curſúſq; ſemen in ligno, vt Perſicis.

Rhodacena Paulo quæ Ibn. duracina. Vnde dicta. Præcocia Plin. quæ. Nuces ocellatæ.

Porrò Rhodacena Pauli, Dalechampio dicit quę Gallis *Auberges*, *Mireſtons & Preſſes* vocant, ſic dicta quòd vel roſam oleant, vel roſea & rubro colore picturata ferè conſpiciantur. Duracina verò, quorum caro ſit durior. Per Præcocia item intelligit magna & ampla: ſic dicta, quòd è montanis & ſupernis locis aducherentur: Vulgò *Abricots*. Alex. ab Alexandro Gen. Dierum Nuces ocellatas, quibus authore Tranquillo Auguſtus cum pueris luſit, probabiliùs nucleos putat quos in Perſicis Pomis ſitos inſpicimus, quibus perſepè ludere, noſtrates pueros hodie videmus. Et Gelnin Catal. Idem comprobat, dum ait: Nux perſica, hanc aliqui Ocellatam apud Suetoniũ accipiunt Ein Pferſichſtein. Dalechampius probat eam opinionem, quæ vult nuces Ocellatas eſſe Auellanas, vt licet videre l. 3. H.n.g. Aliam verò longè differentem opinionem habet Rob. Conſt. qui Offillatis, vel officulis nucibuſque exiſtimat legendum, vt demonſtratur c. denuce juglande.

Perſicor nucleus.

Nux Perſica.

Nux auellana.

Simeon Seth. *ἰσάτιδων* & *φαιστίων* habet.

Rhodacina. Præcoca Rhodacina Gnide. Duracina.

Perſica, inquit Hermol. ex Perſide aducta in Rhodo ad florem vſque perueniens. Inde Rhodacina fortaſſe vernaculo Græcorum ſermone dicta, niſi quis inuerſum nomen putet, quaſi Doracina: ſic enim Perſica ipſa nominantur a Græcis recentioribus Paulo & Aetio, quaſi Duracina.

Duracina. Mollúſca nux. Perſica ſine oſſibus & inſcripta Hermol. nat.

Molluſcam nucem ſunt qui Perſicum interpretati falsò fuerint.

Perſica ſine ſuis oſſibus & inſcripta quemadmodum naſcantur, docebit Palladius.

Mirari verò ſubit cur Hermol. ſcribat, Palladium tria tantùm genera Perſicorum enumerare, cùm manifeſtè quatuor habeat, vt ſuprà oſtẽdimus, quorum Hermol. præcoqua omiſit. Sint hæc Armenia, quæ Prunorum generis quidam volunt, an diuerſa, ſtudioſi ſalgamorum dijudicent. Hermolao eadem videri placet.

Molluſcam nucem non eſſe Perſicã.

Macrobius qui Perſicum vulgò dictam Molluſcam Nucem eſſe putat, aperte mentitus eſt, inquit idem. Molluſcam autem Nucem dictam putabat Macrobius, quòd cæteris generibus mollior eſſet, cuius putamen facilè rumpatur, de qua Plautus in calceolo:

Molluſcam Nucem ſuper eius dixit impendere regulas.

Sueuij teſtimonio fretus, in Idyllio, quod inſcribitur Moretum, ita putauit Macrobius. Erroriſque cauſa fuit quòd ipſe exiſtimauerit idem eſſe Malum Perſicum & Nucem Perſicam. Sic enim hic Idyllio ſeu Edulio, quod Moretum inſcribi diximus:

Admiſce tu Acca Baſilicis hæc, Nux partem,
Partem Perſica, quod nomen denique ſortitur:
Propterea quod qui quondam cum rege Pyrrhi *Perſica.*
Nomine Alexandro Magno ſera prælia bello
In Perſas retulere ſuo, inde retentum
Hoc genus arboris in prælatis finibus Graijs
Differuere, nouas fructus in regalibus dantes,
Molluſca hæc Nux eſt, ne quis fortè inſcius erret.

Non enim hic, vt hucarbitratur de Perſico teneriori Pomo agit, ſed de Nuce Perſica. In Moreto enim poma tenera poni non ſolebant, ſed Perſicæ nuces. Hæc fuit Perotti ſententia, qui Macrobiũ reprehendere voluit, in quam rem, inquit Curtius, ſi eiuſdem claſſici autoris monumentis me doceret, in Moreto non poma tenera, ſed perſicas tantùm Nuces, id eſt, Inglandes, poni ſolere, quod ex Vergiliano Moreto non probatur. Ad Hermolai auctoritatem accedit quoque Ruellij, idem dicentis, nimirum Macrobium Mali perſici & Nucis perſicæ confuſione lapſum.

Nuces Perſica.

Marcellus notum quidem Perſicorum genus omne & formam tradit, nondum tamen in Antiquioribus ſatis patere, an huius poni arbor ſit, quam Dioſc. plureſque alij Perſeam dicunt, in Æthiopia lethalem, in Ægypto autem ſalubrem, & qua in hortulo cecinit Colum. an quæ malus Perſica vbique naſcitur? Ex Nicandri (addit ille) interprete in Theriacis credi poteſt eandem eſſe. Poeta vbi de Ceraſis agit, præcipit duras Perſeæ nuces: Nucéſque appellat Perſeorum oſſa ſolidítate ſua nucibus ſimilia: Quas hic ipſe in remediis ceraſiam μυκῶν ἐκ appellauit. Ex quibus manifeſtè patere putat Marcellus, quam alij περσέαν arborem dicunt, Poeticè à Nicandro interpretéque eius περσίαν vocari. In hanc enim ait inclinare animum eius, etſi id Plinius negauerit, & aliorum multorum auctoritati obſtet. Et alibi: In Perſea Theoph. plura ſunt quæ noſtrati Perſicæ eadem ſunt: aliqua nihil noſtris idem aut ſimile habent: inclinat animus genere eandem, ſpecie diuerſam noſtratem ab Ægyptia eſſe, de qua tantùm Veteres egerunt. Huiuſce rei teſtis Columella eſt.

Perſea.

Marcellus putauit Perſeã & Perſea idem eſſe.

Perſicorum oſſa.

Perſeã

Conſiderandum an idem ſenſerit Nicander quod eius interpres ſcholiaſtes, & ex eo Marcellus. Fortè Nicander dẽ Perſea tantùm ſcribit & nõ de Perſicis. Columellam de perſicis ſcribere exiſtimamus: Marcello aſſentiri non poſſumus: perſicam diuerſam a perſea ſtatuimus.

Marcelli not.

Ruellius putat Theophraſto non indicta Perſica, quod colligimus ex his verbis, quando ait: Perſica Theophraſti temporibus in Aegypto & vicinis locis ferebat &c. Sed an de Perſica intelligendus ſit ex præcedentibus patet.

De differentijs idem ſic ait: Tria Pomorum obſeruant genera: (Verùm ex Palladio & Plinio ſatis patuit quatuor ipſis obſeruata) poſteritas innum-

Duracinum Sanguin. ſ. Præcox Anteperſicum.

meta penè fecit. Populare nulgò notum eſt, *Peſche* vocabulo, Duracinum ex re dictum, quòd corpus pertinaciùs hæreat oſſi, Galli *Preſſun*: In quo etiam genere reperiũtur Poma quæ ſanguineo ſucco manus inficiunt. Præcox, Anteperſicum officinis, vulgò Trecacinum, quòd inde ad nos adferatur, æſtate matureſcens: Hoc vt reliquis eſt minus, ita iucundiſſimo, cætera præueniens, placet ſapore, atque innocenti guſtu, vt quod impunè manditur ægris. Nec figura, nec ſucco, nec guſtu, nec colore, ſed ſola celeritate proueniendi diſſidet à vulgari. Armeniaca peregrina ſunt, de quibus agetur poſtea. Verùm quæ ex oſſe (ex Malis, vt ait Curtius) prouenerint, Græcis Agriculturæ peritis Βαρβάρικα appellantur.

Trecacinũ.

Deliſtus.

Βαρβάρικα.

Perſica differre à Perſeis.

Cordus Categoricè affirmat Perſica noſtra differre à Perſeis. In differentijs quædam parua dicit, quædam grãdia, & croceâ carne, quæ omnibus ſaporis bonitate præferantur. Nos ex candidis genus deguſtauimus, quod ſapore vix ulli cedat crocco.

Croceũ.

Vulgaris Perſici, vt annotat. Scaliger ſpecies à colore tres. Vna ſublutea valdè diluta, ſi corticẽ ſpectes: alba pulpa. Altera tota lutea, duũm generum: Alterum natiuum, minùs nobile, alterum longè commendabilius, an arte ſit factum, neſcire ſe ait. Myrocoroneum Galli vocant. Tertia ſpecies tota ſanguinea eſt. Primam ſpeciem duæ partiuntur differentiæ. Marem ac fœmellam dicunt. Maris caro ab oſſe non abſcedit: fœmellæ abſcedit. Hæc generalia ſunt differentiarum fundamenta. Sed ſpecialiores quoque differentias ſectemur, ex recentiorum Herbariorum obſeruationibus, atque etiam noſtris.

Myrocoroneum.

Cornarius Perſica omnibus nota Rhodacena dici & à ſe alibi oſtenſum ait. At apud Paulum, vulgaria Armeniaca, quæ Germ. Marillchen/dicit eſſe Simeonis Sethi Rhodacena.

Cornar. nor.

Differentiæ Trag. & Matth. populare Duracina. Supernatiũ. Sabinum. Rubra. Aurea. Verrutia. Candida.

Tragus ſic diſtinguit: Vulgatius Perſicum dicitur populare: aliud, quod non facilè à nucleo ſeparatur, Duracinum & doracinum: Tertium Supernatium: Sabinum Perſicum totum rubrum. Perſica autem mala primùm ex Perſide allata.

Perſicorum, inquit Matth. plurimæ reperiuntur ſpecies: Nam quædam rubent, alia aureo colore fulgent, alia vireſcunt, alia candida ſunt, alia ſanguineo ſucco madent, alia Duracina, alia Cotonea vocantur. Adhæc quædam habentur dulcia, quædam acida, quædam vinoſa, quædam amariuſcula, & quædam etiam auſtera. Prima laus in cibis Duracinis, quòd duriore ſint pulpa, & rarò pertinaciter hæreant oſſi. Præcipua autem in hoc genere illis laus, quæ ab aurei coloris nitore odoreque perquàm iucundo Cotonea cognominant. Secundas ſibi vendicant partes, quæ cortice detracto, ſanguineum ſuccum fundunt, non propterea quòd ſint guſtu reliquis ſuauiora, ſed etiam quia magnitudine & colore ſunt ſpecioſa. Proxima ſunt, nec prædicto generi fortaſſe cedunt, quæ à Nucis ſimilitudine Nuciperſica cognominantur, quòd Nucum Iuglandium faciem repræſentent. Hæc enim cùm colore & ſapore non refragentur Perſicis Cotoneis, tùm etiam non ingrata dentibus duritie, guſtum mira afficiunt voluptate. Eſt & genus aliud Perſicorum in Hetruria, ac in alijs Italiæ locis agricolarum mangonio factum, quæ ideò Perſica Amygdala vocant, quoniam Perſicorum oſſium vice dulces Amygdalarum nucleos includunt. *Hæ itaque Matth. differentiæ ſunt.* At ſi, vt ille ait, Nuciperſica colore & ſapore non refragitur Perſicis Cotoneis, quomodo Nucum Iuglandium faciem repræſentant, quas ſcimus per-

Differentiæ à ſapore atque delectu. Duracina, Cotonea.

Sanguinea.

Nuciperſica.

Perſica Amygdala Matth. nor.

peruò eſſe virides? Videtur quoque Matthioli Perſico-Amygdala diuerſa à noſtra Amygdalo-Perſica, de qua cap. de Amygdalo.

Corn. repr.

Cornar. Contendit vbique corruptum eſſe Plinij Codicem ijs in locis, in quibus de Duracinis Perſicis tractat: quin & Pauli, & Palladij & Conſtantini Cæſaris libros corruptos eſſe: Matthiolus potiùs Cornarium hallucinatum credit, quàm libros deprauatos eſſe quòd non intellexerit, quid Plinio & Palladio Duracina, quid Paulo Δράκινα, quidue Actio & Cõſtantino & alijs quibuſdã Græcis ῥοδάκινα extiterint. In Paulo Δράκινα, vt vulgata habet lectio, non ῥοδάκινα, Cornarij modo, legendum: vt Corn. ipſe fatetur, Rhodacene, non eſt alia, quàm Malus Perſica, quemad. Rhodacena nihil aliud ſunt, quàm Mala ipſa Latinis Perſica vocata. Sed Paulo Δράκινα genus eſt præcocis ſiue Armeniaci mali, vt ipſe declarat. Non vt Corn. noſtra ætas vocat quædam Perſica mala Duracina, quòd oſſe cæteris duriore ſint, ſed Antiquos ſecuta, quòd pulpæ conſiſtentia guſtu gratiorem ſe offerant, & longiori tempore perdurent.

Duracina.

Rhodacena eadem quæ Perſica.

Duracina genus Præcocis ſiue Armeniacæ. Corn. nor.

Actius, Conſt. Cæſar & Simeon Sethi, inter recentiores Græcos pluribus in locis manifeſtè demonſtrant, nihil aliud per Rhodacenem ſe intellexiſſe, quàm veram Perſici plantam.

Marcell. &c Symphor. Campegius.

Marcellus Flor. & Symphorianus Campegius in hiſtorialibus Galeni campis exiſtimarunt, eandem Plantam eſſe Perſicam & Perſeam, ſed qui perlegerit quæ Theoph. Dioſc. & Gal. ſcribunt, has plantas inter ſe differre comperiet.

Porrò non nobis propoſitum hoc loco tueri opinionem Cornarij, verùm illud obſeruandum exiſtimamus apud Paulum non nobis videri Δράκινα genus eſſe Præcocis ſiue Armeniaci Mali, vt vult Matth: ſed Perſicorum, quod apparebit, noſtro iudicio, iis, qui conſiderabunt verba Pauli.

Matth. nor.

Duracina non eſſe genus præcocis aut Armeniacæ. ſed Perſici Mancana perſica.

Lacuna Mancanas Perſicas (Perſica mala) multas habere differentias ſcribit, vt *Durazno, Priſco, Melocoton, Alaxar-coque*, aliaſque ſpecies, quarum nomina ipſe ignoret. Antiquis Duracinas, priuſquam innotuiſſent Melocotonea, pluris fiebat, (inquit) & propter duritiem vocabantur mala Duracina: verùm cùm induſtria humana produxit Melocotonea, famam amiſerunt Duracina. Melocotum reuera eſt Duracinum ſpurium, ex inſitione Duracini & Cotoneæ, maius & pulchrius eſt legitimo: Duracino autem ſimile figura & ſapore ac pulpa adhærente oſſi: Cotoneo magnitudine, colore luteo ac nomine. Priſcorum vox de omni genere vſurpatur Hiſpanis, videturque, ex Perſica corrupta & deprauata. Vocamus tamen Priſcos omnia Duracina cui pulpa adhæret firmiter oſſibus, nec facilè ab eis ſeparari poteſt, huius Hiſpanis celebrantur differentiæ, quas vernacula lingua *blancas, armillos, bermeios, pardillos & azules* vocant. Item alia ſunt extrinſecus villoſa, alia glabra: aliis caro firmiuſcula & dura, aliis eiuſmodi, quæ vel leui manuum contrectatu in ſuccum diffluat.

Melocotum quod.

Differentiæ Amati. Duracinum

Sic & *Amatus* quamuis Perſicorum varia agnoſcat genera, vniuerſa tamen ad duo præcipua reducit, ad Duracina & Præmollia. Duracinum ei quoque dictum quia difficulter ab oſſibus auellitur, non verò à Rodacino, vt quidam fabulantur. Hoc in Vniuerſa Hiſpania in maximo habetur pretio & meritò, quia ſtomacho ſua ſuaui & vix perceptibili ſyppicritate conueniat, imò ea de cauſa inter cordialia medicamenta à nonnullis reponatur. Præmolle verò vt vile infimæ plebis hominibus relinquitur, ſic dictum, quia facilè ab oſſe

Rhodacinũ.

Præmolle.

ab osse suo diuellitur: sunt tamen nonnulla præmollia Persica in Italia, intus rubra, quæ Duracinis non cedunt, grata sapore, stomacho accommodata. Hæc vero omnia Persica ponit in Persia lethalia & venenosa erant, in Ægypto postea mitia facta & suauissima, qualia nunc videntur.

Quid sibi velint tùm hi, tùm antea citati autores, quando vno quasi ore omnes dictitant *Obseruatio.* Duracina difficulter separari ab osse, scimus quidem, sed rem ipsam intuentes, contrarium, vt plurimùm deprehendimus. Enimuero sanè hactenus in Italia, Gallia atque Germania obseruauimus magna ex parte persica, quibus pulpa hæret, ossibus cæteris ferè esse molliora, ac interdum penitùs muccosa & succulenta: firmiori verò pulpa cui non adhæret.

Versatur verò Amatus quoque in ea hæresi, Persicam arborem eandem esse cum Persica, etiã apud Dioscoridem, vanitatis insimulans eos qui contrarium statuunt. At sanè vanissima est eius ratio qua ad suam opinionem defendendam nititur: quum (inquit) de Malis omnibus egit, (sub. Dioscor.) sermonem habuit de Pomis arboris Perseæ: nunc vero (sub finem lib. 1.) de ipsa arbore: & addit, suo iudicio subscribere Io. Agricolam, & Ammonium. Subscribant sanè quotquot velint, nobis post hac non persuadebunt, vel plurium autoritates. Neque verò consuetum Dioscoridi, hic de fructu, illic de eius arbore agere, vt ipse in exemplum trahere conatur. Sed quid opus rationibus, vbi ipsa rei suppetit veritas:

Duracina. Nucipersica Antiperfica Auct. *Anguil.* Persica notissima dicit, tam Duracina *Durasse* Italis dicta, quàm, quæ Nucipersica (*Persiche nuci*) quæ Auerrhoes Antipersica vocauit.

Persica Hungarica. Gesnerus ex Vuoysello Silesio has differentias ponit. *Maiora & odoratiora*, qualia circa Lacum Verbanum proueniunt: *Persica Hungarica*, quæ trium generum: quædam magnitudine pugni: alia intus & foris colore aureo: alia intus sanguineo succo, *Duracina & ferotina.*

Persicã arbore in Malum Cydoniam inserta Cydoniam malum enasci videmus, inquit Monardes.

Est & species quædam Italica, fructus maiores proferens, in horto patricij Tigurini, eidem Gesnero.

Lob. & Penæ Vulgaris Persica, sole mutatõ & venenata vi, patrio nomine notissima.

Rhodacinea Const nos. Rob. Const. existimat Theoph. lib. 3. c. 7. de Persica loqui, quod nobis non videtur. *μηλαμυρία* Nicandri Scholiastæ eidem & *μηλάκανα* Constantino, Paulo, Aetio & Simeoni Sethi. Persica Dioscor. & Theoph. l. 4. c. 4. hist. (in quo fallitur, si de his intelligit, vt intelligere videtur: nam hæc est Malus Medica, quæ & Persica dicitur Theophrasto) siue *περσικὴ* Alexand. Aphrodisæo in problem. recentioribus Græcis *μηλάκανα* aut *μηλάκανα*: Autores Persicarum nomina alicubi distinxerunt, alibi verò confuderunt, cùm tamen diuersas plãtas pingerent. Persicam ipsam sub Persicæ arboris nomine voces ipsas commiscens depingit Plin. lib. 9. c. 13. Persicæ arbori tribuit Plin. quæ Theoph. de Persica prodidit. *Hæc Const.*

Differentia Cæsalp. Cæsalpino Persica arbor est parua, citissimè omnium senescens. Eius genera plura: quædam os habent à pericarpio explicabile: quædam id pertinaciter adhærens, quod genus *Duracinum* appellatur. Figurã quoque differunt: nam quædam orbiculata, rimula quadam in latere: quædam in rotunditate oblonga, quod genus *Carneæ* cognominatur: Colore alia candicant: alia molico rubore aspersa sunt, præcipuè qua Solẽ spectant, & intus in ossis contactu: alia Buxea ex toto, quæ à Coronicis cognominata omnium tardissimè maturantur: quædam enim præcocia sunt, intra super Amygdalam, *Nucipersica* vocant, nucleo etiã grato. Aliud est genus Persicorum quod recensuit Plin. inter Pruna: Græci quidam Rhodacena appellant, fortè à roseo floris colore.

Duracina. Carnea. Candida. Rubicunda. Buxea Coronea. Nucipersica Rhodacena.

Io. Agricola quoque ex iis est qui Pomum Persicum in sua terra lethale dicũt, quod altò transplantatum admodum suaue & ventriculo gratum reddatur, licèt succus eius valdè corruptioni obnoxius sit, atque ob id initiò mensæ exprendus.

Dod. qui Malum Persicam *μηλοπερσίαν* vocat eadem fere de differentiis habet quæ Cæsalp. Persica (addit) nullam ferentia lanuginem, sed glabra, læuia, exteriùs interiore carne virentia, aliis duriora: nucleus Amygdalo persimilis, medium quoddam genus inter Persicum & Amygdalum videtur: vulgò *Perseuix*, aut *Perseaux* appellant: Latinè id *Nucipersicam* sonat.

Persica sũ labra.

Camer. Genuensia cæteris omnibus præfert, eosque taxat qui Persicam & Persicam malum confundunt. Sed specialiùs H. Lugd. illud docet his verbis Nicander aduersus Cerussæ venenum remedia docens Perseæ nuces pro Persicorum nucleis intelligere videtur: nam Dioscor. exhibet. (Quid si apud Dioscor. legendum sit *μηλίων*? Paulus verò sicut & Nicander *περσίνων κάρυα* ad id laudat, ut ipse Nicander inter Persicam malum nihil discriminis nouisse videatur, & contra ipsum imprimis dictum esse credibile sit, quod Plinius dixit: Nicander in Theriacis dixit Phalangij genus Perseæ foliis innutriri. Scholiastes Soltratum citat, qui scribit, Persicam Rhodacenicam vocari, & ex Æthiopia in Ægyptum translatam fuisse, vt iam aliquoties ex diuersis autoribus inculcatum. At Rhodacenea nihil aliud est, quàm Malus Persica & Rhodacena Persica mala.

Genuenſia. Nicander. Rhodacenea Rhodacena.

Nicandri interpres, inquit Gorræus, Nicandri versibus subiungit. Perseæ ossa, Persicorum ossa, siue nuclei euidentem habent amaritudinem. Proinde calfaciunt & detergunt. Est autem Persea arbor à Persea dicta. Ex quibus intelligitur Nicandri interpretem aperto errore Persicam & Malum Persicam eandem arborem putasse.

Scribit Rauvvolfius ex relatu cuiusdã mercatoris Persæ, Persica Persianis nota esse, & nominari *Hel*, quæ vt quidam volunt, non ita venenata vt Perseæ fructus. Laudant enim nucleos pro antidoto venenorum. Quod autem parui fiant, accidit quia sibi persuadent *Nimrodi* Persica mala sua magia ita intoxicasse, vt ab eo tempore non sint edendo.

Persica Persianis nota nomine Hel.

Cur persica parui fiant persis.

Persica Malus Germ. **Pfersichbaum**, & **Pfersingbaum**. Fructus, **Pfersing**/ **Pfersiken**: & Silesiis, **Pferoken**. Taber. quatuor differentias proponit. 1. Persica Mala, **Pfersingbaum**. 2. **S. Johans Pfersing** / Persica præcocia. 3. **Rotpfersing**. Persica rubra. 4. Persica Cydoniata **Quittenpfersing**. Totidem quoque figuras habet. Primi Persici colorem non tradit. Secundo tribuit colorem luteum, ac minorem dicit. Præcox sanè genus nondum vidimus luteum. Persica nouimus lutea, parua & magna. Sed nec quarto suo assignat colorem. Turn. Angl. **Peche tree**. Gerardus Anglus qui Taber. quatuor habet figuras sic distinguit & nominat. 1. Persica alba, **The wyte peach**. 2. Persica rubra, **The red peach**. 3. Persica præcocia, **The**

Nomina linguarum cum differentijs.

d'anant peach. 4. Persica lutea. The yellow peach. Belg. Peersich / Peerse. Gal. *Un Pesshier, pesche.* It. *Persico & Persiche.* Hisp. *Pexego, Durasno.* Castil. *Prisco.* Catel. *Presechs.* Portug. *Pessego.* Hung. *Baraczka.*

Restat vt nobis obseruatarum differentiarum lemmata subnectamus.

Anteribus obseruata Persicorum differentiæ.

Persica minima pracoc. alb. 1.

Persica minima, magnitudinis paruorum Malorum Armeniacorum, alba, hirsuta, pulpâ albâ, adhærente ossi: matura Augusto in Alsatia, pomiliimum horto Nobilissimi Reguli Waldner à Freudenstein. Eadem nobis obseruata Lugduni matura fine Iulij, gustu sapida. Ossa sunt valde parua, oculata tamè. De his scripsisse videtur Cordus his verbis. Persica minora ab Armeniacis differũt, nostratibus per omnia respondent, multò tamen minora sunt, ut ex nucibus æstimare facilè quis possit: quæ cùm à vulgarium nucibus lignosa substantia, & scabro cauernosoque habitu nihil discrepent, duplo tamen aut triplo minores sunt paruis, & ex Asia venientibus Amygdalis. Saporem & qualitates vulgaribus easdem habent. Considerandum an sit id quod Ruell. vocat Præcox, Anteperſicum, quod dicit gustu non discedere à vulgari: vulgò *Trecacinum*, & Gesn. in Catal. Præcocia seu præcoqua Persica, *Præcox, Anteperſicum. Trecacinum.* *früzeitigsten pferſich*, die frühzeitigsten pferſich: *anantpeſches, peſches de Troye.* Malum præcoquum ex Persicorum genere, *mauianum*: ab urbe Trecis, Trecacinum. Anitem Camerario Persica pumila, fructu præcoci, dulci admodum & paruo, apud Norimbergenses Johannes Pferſich / admodum suaui.. Casp. Bauh. apud Matth. ait: Præcocia dici Persica S. Iohannis parua, instar Armeniacorum, eiusque ferè saporis. Nostra Persica non habent eum saporem, nec etiam qui de paruis Persicis scribunt, talem tradunt, quod adhuc obseruauerimus.

Præcoquum Persica S. Ioan.

C. Bauh. loc.

Prisca parua alba. 2.

Aliud genus est carne facilè separabili à nuce parua, sapore commendabili. In ipsis ossibus quoque conspicua differentia, quæ non ita profundè, nec tàm frequenter sulcata, sed frequentibus punctis & foraminulis referta. Ex pago *Valentini*, Comitatus Montbelg. matura Septembri.

Persica mediocria alb. 3.

Persica mediocria, tunica vestiuntur ex luteo pallescente, carne alba, facilè ab ossibus separabili, prædictis magnitudine superiora. *Ex Epamandodoro.*

Persica alba maxima 4.

Est & alborum maximum genus, carne sapida, nucleis non multùm adhærente. Habetur in horto Principis Iohannitarum in *Heiterſchen* Briscoiæ.

Persica lutea mediocria. 5.

Montbelgardi habentur Persica mediocria externè lutea, quibus pulpa firmiuscula facilè abscedit ab osse, saporis grati. Figurâ etiam nonnihil differunt à cæteris, nec ita rotunda sunt vt illa, præsertim mediocria alba. Profundiore adhæc sinu sulcata. Abundat hoc genus Epamundodoro. Habetur etiam in horto E. C. Montbelg.

Persica maxima lutea. 6.

Ex flauis maximum genus habent Basilienses & Burgundi, sapida & duriuscula pulpa, quæ facilè recedit ab osse. Ipsa saturâ flauedine & propemodum crocea, & magnitudine insigni, qua coronea ferè æquant, à cæteris flauis mediocribus facilè discerni tur.

Persica alba mollis & succulenta. 7.

Est & Persicorum genus quoddam aqueum & succulentum, & quod adapertum & leuiter pressum facilè in liquorem diluas, ex acido ac vinoso aliquid amaricãtis habens, præsertim circa extima. Pulpa mordicus ossibus adhæret, vnica notâ non probatæ bonitatis. Horum alia mediocria sunt, aliâ paulò minora: Basilienses *Waſſerpferſich / Persica aquea* vocant. Memininus nobis alicubi *Sautopferſich / Persica porcina* vocitata, quòd plerumque suibus proiici soleant. Non probantur hæc in cibis, & infimæ sortis hominibus, (vt fieri solet) relinquuntur. Prædicta omnia cute sunt tomentosa, quamvis alia minùs.

Variet. aquea Persica.

PERSICA HISPANICA: MELOCOTONEA QVORVNDAM.

Melocotoneam vocant quidam arborẽ, cuius flores & folia Perticæ, à qua tamen nonnihil differre videtur. Fructus autè maiores, tardiùs matureſcentes, sed diuturniores, puluinato calyce foris rubente, atque ex vna parte maculis nigris notato: pulpâ intus Pomi, difficulter os deferente, quomodo nobis Vesuntione missa descriptio. Idem fructus nobis prouenit, pugno maior, sublongus, albidus, officulo in ipso Pomo sæpiùs dehiscente, in quibusdã etiam ita in frustula diffracto, ac si id malleo esset factum, quod aspectu mirabile, quomodo id euenerit, fructu nondum aperto: carne ipsa testaceo nucamento adhærescente, & purpurea atque sanguinea, eâ ipsa parte, quâ adhæret. Os ipsum compressius, quàm cæteorum Persicorum, altera præsertim parte, adeòque figurâ ipsa enarians, fragilius quoque, si integrum sit, nucleum continens qualem cæteri, iuxta quem viscosus quidam lentor interdum deprehenditur. Et hoc notabile quod aliquando obseruatur carnem circa pediculum ita abscedere, vt cum ipsi ossis substantiæ insertum, fructu etiam nondum aperto, contueri sit facilè, ipsaque etiam animalcula insecta, per eam apertionem subeuntia, intus stabulentur. Caro firma & quæ dentibus trita, strepiter, sicut Pomorum, alba, & circa extrema subuiridis interdum, gustu suauis, sapida, vinosa: Cute dura villosa viridante, & altera parte purpurascente, & punctis suffusceis maculata.

Descriptio.

Obseruata.

Os.

Caro.

Totius pomi figura sublonga, & quàm reliquorum angulosior. Primùm hæc nobis visa Montbelgardi, ex Burgundia missa ab amicis, nomine Melocoton: quæ in hortum E.C. plantata in arborem excreuit, quæ iam sæpiùs pulcherrima poma protulit ipsi etiam Principi peculiariter expetita. Diutiùs incorrupta seruantur cæteris. Matura sunt Septembri.

Melocoton.

An Gesnero Cydoniperſica mala ex insitione nata: priscis incognita. Montbelgardi habentur quædam glabra parua, carne quoque nucleo adhærente quæ non admodum sapida. Fortè ad idem genus pertinent, quod antea succulentum appellauimus, nisi cutis læuor impediat.

Tentam. Cydoniperſica.

Colmariæ tandem obseruauimus Persica magna & speciosa, carne vsque adeò rubra, vt Carotarum instar tingant, vnde arbusculas & nucleos importatos transplantauimus in hortum Il. E. C. Helicuriæ etiam habentur in horto præfecti. Item Massouij: sed minora Colmariensibus, adhærescente pulpâ ossibus. Huius iconem ex Camerario, quam & ipse pro Persica rubra exhibet, desumpsimus, eamque quòd pluribus (si arboris & florum speciem spectes) accommodari possit perſicorum generibus, in principio huius capitis posuimus. In qua icone partes oẽs affabrè expressæ sunt. Non sunt silentio præterecunda quæ tacitam parentis fœcunique adoptionis exhibent, appellata ab vtroque Nuciperſica, quæ & Martialis (si vult Ruellius) distycho superiùs adducto cõmendauit.

Persica parua glabra 8.

Namque

Digitized by Google

Descriptio nucipersi ex.

Namque vt idem Ruell. tradit, Nuciperſica arbos eſt humilis, præcocis Perſici proceritate, folio Amygdalæ, ſed maiori: flore puniceo. Pomum emicat viride, Carnoſum, ſuccolentum, nulla exteriùs lanugine pubeſcens, medio inter Iuglandem & Perſicum malum ſapore, dura intus & ſcabra nuce, in qua nucleus, qualis Amygdali, aut Perſici Pomi. Matureſcit autumni exitu, diutiusque Perſicis ætatem prorogat, non tam celeriter marceſcens, ſed multò Nuce fugacius eſt. Iucundo placet ſapore, leuiter amaro atque innocenti guſtu.

Sapor. Tempus.

Locus.

Scatent hac arbore Galliarum plerique tractus, tura noſtra Perſiconucem, aut potiùs curtato nomine Peſconucem vocant. Ea ſoboles mediam inter vtrumque progenitorem naturam, vt ſpero, contraxit: attulitque inſitionis, vt arbitror, diligentia, aut fatorum miſtio nouum adulterij genus, ita vt ex Amygdalo ſeu Nuce Græca & Perſico progenies inuiſa prioribus ſeculis exoriretur, vtriuſque parentis ingenium referens, & effigiem ſimul adoptans: hoc eſt Malum quod foris æmula facie Perſicum pomum mentitur, intus dulcem Amygdalam & facie & guſtu repræſentat, ipſum rectè vterque parens Amygdaloperſicum nominabit.

Perſicamus.

Amygdaloperſicum.

Recordamur nos aliquando hos fructus Auennioni in Gallia deguſtaſſe, videnturque ijdem eſſe fructus, quorum mentionem fecimus inter Perſicorum differentias, nempe Matthiolo Nuciperſica & Perſica Amygdala, Anguil. *Perſiche noci*, quæ vocantur ab Auerrhoe *Auriperſica*: Caſalp. *Nucoperſica*: Dod. *Nuciperſicum*, *Perſomaux* & *Perſenoix*.

Nuciperſica Perſica Amygdala. Auriperſica

Nos & aliam nouimus mediam inter Perſicum & Amygdalum, fructu hirſuto, ab hac non parũ differentem, de qua poſt Amygdalum nomine Amygdaloperſici.

Porrò quia priſci illi ſcriptores Columella, maximèque Palladius *Tuberes* multoties perſicis annumerant, hiſque nucleos tribuunt: veriſimile eſt *Tuberes* eſſe de genere Perſicorum. Hanc noſtram coniecturam etiamnum magis firmant Ruellius & Dalechampius, viri doctiſſimi, & in naturalibus haud vulgariter verſati: ille Nuſiperſica Gallis vulgò Peſconucem (*Pechenoix* vocari tradit: At hic etiam ſpecialiùs apud Plin. lib. 15. c. 11. tradit *Tuberes* vulgò dici *Peſches noix*, vt quo commodiùs loco antiquorum Tuberes pertractentur, præ illo, non videamus. His alij viri doctiſſimi ſubſcribunt, vt patebit, & res ipſa ſatis apertè declarabit: quamuis interim non neſciamus, quoſdam aliter de ijs ſtatuere, vt ſuis quibuſque patebit locis. Adeò verò ieiunè & breuiter de his agunt, cùm iam citati Autores tum etiam Plinius (vt in alijs multis, quorum negligentia in deſcribendis ſtirpibus poſteritatem in eas turbas & controuerſias coniecit) vt nec quid velint ipſi clarè doceant, nec quid intelligere debeamus inſtruant nos. Videamus tamen paucis quid de ijs tractent, ne vel in hoc lectori curioſo, poriſſimùm herbariæ ſtudioſis, quantùm quidem in nobis eſt, defuiſſe videamur.

Tuberes Genera.

Priſcorum diligentia in deſcribendis & deſignandis ſtirpibus.

Tuber Arbor.

Ergo Tuber priore correpta arboris genus eſt & fructus. Arboris vtique quoniam Colum. ſcribit: poſſunt etiam his diebus Cerati, & Tuberes, & Armeniacæ, atque Amygdala, cæteræque arbores, quæ primæ florent, inſeri commodè. Nota: quæ primæ florent dicit.

Palladius quoque Tuberes ſeri præcipit & inſeri, & (mox immediatè) addit, oſſa dutacinorum (quod perſicorum genus eſſe ex præced. patet) vel plantas eiuſdem generis poni &c. Et alibi: Menſe Septembri circa Cal. Oct. vel Februario Tuberes ſeremus ſobole, vel nucleis. Rurſus alibi: Ianuario Tuberes inſerimtur Cydoneo: nunc locis temperatis perſica oſſa ponuntur. Vbi rurſus notandum, inſeri Cydoneo.

Tuberũ ſeritio.

Inter differentias habuimus Melocotonca (quæ fortaſſis non incognita fuerunt Antiquis, vt Lacuna exiſtimauit) ex inſitione duracina & Cotoneæ comparata. De iſdem ſic Plin. Aequè peregrina (ac Medica) ſunt zizipha & Tuberes, quæ & ipſa non pridem venére in Italiam, hæc ex Africa, illa ex Syria. Sext. Papinius, quem Conſulem vidimus, primus vtraque attulit, Diui Aug. nouiſſimis temporibus, in caſtrorum aggeribus ſata, baccis ſimiliora (de ziziphis, non Tuberibus, hoc audiendum Dal.) quàm Malis, ſed aggeribus præcipuè decora, quoniam & in tecta iam ſyluę ſcandunt.

Ziziphæ. Tuberes.

Tuberum duo genera eidem: candidum, & à colore Sericum dictum. Penè peregrina ſunt in vno Italię agro Veronenſi naſcentia, quę *Lanata* appellantur. Lanugo ea obducit, Struthcis Perſiciſque plurima: his tamen peculiare nomen dedit, nulla alia commendatione inſignibus. Ab Amygdala proximè florent Armeniaca dein Tuberes, & Præcoces: illę Pręgrinę, hę coactę, hoc eſt, (vt Dal. annotat) hominis induſtria & cultura effectæ. Tuberes meliùs inſeruntur in Pruno ſyluęſtri, & Malo coroneo, & in Calabrice: ea eſt ſpina ſyluęſtris.

Tuberum differentiæ Sericum. Locus.

Tempus. Tuberes inſitione effecta.

H. Lugd. Plinius inter Malorum genera, & Tuberes, vulgò peſchenoix [Nuciperſica] in agro Veronenſi naſcentia lanata [Mala] à lanugine obducente nuncapata numerat. Ait Nuciperſica ſunt glabra, quomodo igitur poſſunt dicit lanata Mala? Et alibi, Tuberum, inquit, quos Nuciperſica vulgus appellat, duo genera cunctis ferè nota ſunt: alterum etiam cùm maturuit, ex albo ſubuiteſcēs, eodem in toto pomo colore: alterum, fructu rubro, vel qua parte Solem ſpectat, rubeſcente, altera ſubflauo, quem eſſe credunt ſuauioris & delicatioris guſtús. Hoc videlicet eſſe putatur Sericum Plinij, vel vt Dal. apud eundem legere videtur Syricum, quamuis ipſe Plin. ſuam lectionem abunde confirmet, quando ait à colore ſic dictum, hoc nempe candido opponens. Tuberis huius meminit Petronius his lepidiſſimis verſiculis:

Nuciperſica.

Differentiarum deſcriptiones. Synonima. Sericum Plin. Syricum. Dalecham.

Infelix modò crinibus nitebas,
Phœbo pulchrior & ſorore Phœbi.
At nunc lauior are, vel rotundo
Horti Tubere, quem rigauit vnda,
Ridentes fugis & times puellas.

Rotundus Tuber.

Tuber itaque in maſc. genere à Petronio pro fructu huius arboris ponitur. Martial. lib. 13.

Lecta ſuburbanis, mittunt Appyna ramis
Et Verna Tuberes, quid tibi cum Libycis?

Vernæ Tuberes.

Vernæ, id eſt domi noſtrę natę. Et rurſus idem, de arbore:

Non tibi de Libycis Tuberes, & Appyna ramis,
De Nomentanis, ſed damus arboribus.

Suet. in Domitiano cap. 16. Oblatos Tuberes ſeruari iuſſit in craſtinum. Καρυομηλίαν, id eſt Nuciperſica Martiali atque Palladio, Conſtantino apud Theophraſtum: noſque inquit, vocamus *Nux peſches*, quas arbores Tuberes à Plinio dici nonnulli arbitrantur. Dalech. ſanè non ſemel Tuberes apud Plin. *Peſchenoix* interpretatur, ſicut dictum.

Caryopersica Nuciperſica

Geſnerus arborem peregrinam dicit, forraſſe quia ipſi non erat cognita. At nimia profectò ſecuritate MATTH. cap. de Ziziphis negat Columellam ſcripſiſſe de Tuberibus, cuius locum paullò antè citauimus: fortè Plinij imitatione i-

Arbor peregrina Matth. not.

ſtud facere voluit, qui miratur, Perſici Pomi mentionem à Catone non habitam.

Tuberes diſcernendi.

Porrò à Tuberibus diuerſum Ziziphum eſſe, vel ipſa cultura vtrarumque diuerſo loco & tempore à Palladio tradita videtur demonſtrare. Ziziphi autem culturam, quæ eſt in Aprili c. 4. referemus in eius hiſtoria l. 6. ſub titulo de Iuiubis. Tuberum autem, quæ eſt in Septembri, eiuſmodi eſt. Circa Cal. Octob. vel Februario Tuberes ſeremus ſobole, vel nucleis, cuius tenera diligenter nutriri debet infantia. Sumatur cum radicibus planta diuulſa, bubulo fimo linatur ac luto, ſtatuatur pingui terra & ſubacta, ſubditis conchis & marina Alga, terris magna ſui parte condatur. Alij pomis ſtatim grana decuſſa, & Sole ſiccata, pingui & propè cribata terra autumno tria ſimul ponunt, quæ ferunturin vnum coire virgultum, quod aſſidua rigatione iuuandum eſt, atque foſſura quæ ſolum leuiter ſcalpens teneritudini robur inducat. Poſt annum deinde, vel aliquantò tardiùs, quæ fuerit de ſemine planta tranſfertur, & hoc genere fructus efficit dulciores. Menſe Ian. vltimo vel Feb. Tuberum ſurculus mirabiliter proficit Cydonio inſitus. Inſeritur autem Malis omnibus, & Piris, & Prunis: & Calabrici, meliùs trunco fiſſo, quàm cortice: deſuper ſqualo, vel fictili vaſe munitur, repletis propè ſummitatem ſurculis terra ſubacta cum ſtercore. Proſunt Tuberibus, quæ Malis prodeſſe memoraui. Tuberes ſeruabuntur, ſi obruantur in Milio vel vrceolis picatis & oblitis. *Sed ad Perſica reuertamur.*

Tuberum ſatio & cultura.

Inſertio Tuberum.

Repoſitio.

Perſica qualibuscunque locis proueniunt, vt tradit Palladius: ſed & Pomis & frondibus & durabilitate præcipua ſunt, ſi cœlum calidum, ſolum arenoſum & humidum ſortiuntur. Frigidis verò & maximè ventoſis, niſi obiectu aliquo defendantur, intereunt. Plin. Romanâ grauitate: quid attinet, inquit, in Pontum abire? Iuxta Romam ipſam Perſica ægrè proueniunt in Tuſculano. Item, Peregrinæ & Cerafi, Perſicæque, & omnes, quarum Græca nomina aut aliena. Scatent ſanè Perſicis tam Germaniæ quàm Galliæ, etiámque loci paullò magis frigidiuſculi. In Anglia verò in magnas arbores non excreſcũt, teſte Turnero. In Italia vbique copioſæ, ſed in Apulia (regione calidiſſima) copioſiſſimæ proueniunt, teſte Matth. Et Porta Neapolitanus, Perſica, inquit, tam apud nos fœcunda ſunt, & læta proſiliunt, vt potiùs Perſæ à nobis petiiſſe, quàm ad nos miſiſſe videantur. Ex quo patet, calidis regionibus hanc arborem non minùs lætam, quàm paullò frigidioribus ſpectari. In Germaniæ & Galliæ ſanè, etiam paullò frigidioribus locis, vt hortis ac vinetis, vel planis, vel in collem elatis, paſſim videas, diuerſi generis, vt ferè nulla hodie apud nos vinea conſpiciatur, quæ ea careat. In monte Pannoniæ Eyſenberg diuerſi generis quoque, præſtantiſſimæ, maximæque arbores, autore Cluſio. Nos quoque aliquot differentias colimus in E. C. horto Month. ſed facilè apud nos gelu conficiuntur, & difficulter in magnas arbores adoleſcunt, ob frigiditatem loci.

Perſicorum locus in genere.

Tempus.

Florent paulò poſt erumpentibus foliis, Martio, Aprili, tardiùs aut citiùs pro natura loci. Fructus magna ex parte Septembri perficitur: Baſileæ tamen vbi magnus diuerſorum generum prouentus, etiam Auguſto matura habentur. Præcocia paſſim Auguſto maturantur, & in calidis regionibus etiam citiùs, vt Monſpelij.

Satio.

Perſica ante brumam per autumnum ſeri iubet Columella. Nouembri menſe, autore Palladio, locis calidis, cæteris verò Ianuario Perſici oſſa in paſtinatis areis ſunt ponenda. Sed oſſa ponantur acumine deorſum verſo, & non amplius, quàm duobus aut tribus digitis obruantur. Oſſa verò, quæ ponenda ſunt, aliqui ſiccata priùs paucis diebus cineris miſtione terra ſoluta reſeruant, alij ſine vlla cura.

Dum tenera ſunt germina, ſæpè herbis circumfoſſa liberentur. Bimam plantam rectè tranſferemus ſcrobe breui. Nec à ſe longè ſtatuendæ ſunt, vt inuicem ſe à calore Solis excuſent. Ablaqueandæ ſunt per autumnum, & ſuis ſtercorandæ foliis. Putanda Perſicus in autumno eſt, vt arida & putrida tantùm virgulta tollantur. Nam ſi quid viride reſecemus, areſcit. Languenti arbori veteris vini fæces aquæ miſtas oportet infundas. Si arbor ardore Solis ſiccata contabeſcat, frequenti aggeſtione cumuletur. Veſpertino iuuetur humore: obiectis defendatur vmbraculis. Iuuat in ea & ſpolium ſerpentis appendi. Contra pruinas ſtercus ingeratur Perſico, vel fæces vini, cum aqua permiſtæ, vel, quod magis prodeſt, aqua in qua faba decocta eſt. Si vermes arborem infeſtent, eos cinis amurcæ miſtus extinguit, vel bouis vrina, cum aceti tertia parte confuſa. Si poma caduca ſunt, nudatæ radici eius, vel trunco Lentiſci, aut Terebinthi cuneus affigitur, vel terebratæ in medio, palus Salicis imprimatur.

Cultura.

Cũra pruinas. Aduerſus vermes.

Ne caduca fiãt poma.

Si Poma rugoſa creabit aut putrida, circa imum truncum cortex recidatur, & cùm inde modicus humor effluxerit, argillâ, vel paleato luto plaga retegatur.

Ne perſica rugoſa fiãt aut putrida.

Magna Poma Perſicus affert, ſi florenti, per triduum ternos ſextarios caprini lactis ingeſſeris.

Vt perſica naſcantur magna.

Contra vitia perſici proficit Spartum ligatum, vel ſpartea ſuſpenſa de ramis.

Contra vitia.

Menſe Ianuario vel Februario, locis frigidis, Nouembri calidis perſicus inſeratur, maximè circa terram ſurculis plenioribus, & propè arborem natis: nam cacumina vel non tenebunt, vel diu durare non poterunt. Inſeritur in ſe, in Amygdalo, in prvno: ſed Armenia vel præcoqua, prunis, Duracina Amygdalis, meliùs adhæreſcunt, & tempus ætatis acquirunt.

Inſertio.

Menſe Aprili vel Maio locis calidis; in Italia verò vtroque exeunte, vel Iunio perſicus inoculari poteſt (quod Emplaſtrari dicitur) præciſo ſuperiùs trunco, & emplaſtratis pluribus gemmis.

Vt Perſicus rubeſcat.

perſicus rubeſcit, ſi platano inſerta ſigatur.

Arbor etiam in herbam inſeritur, teſte Coſtæo, vt perſicus in Braſſicam, quam rationem inſerendi (inquit) ætas noſtra inuenit. Noſtra ſanè ætate incognita videtur, aut ſaltem non in vſu. Nam de ea nihil Herbarij noſtri. Et difficilis videtur apprehenſio arboris in herbam. Experiantur curioſi.

Affirmantibus Græcis perſicus ſcripta naſcetur, ſi oſſa eius obruas, & poſt dies ſeptem, vbi patefieri cœperint, apertis his nucleos tollas, & his cinnabari quod libebit inſcribas. Mox ligatos ſimul cum ſuis oſſibus obruas diligentiùs adhærentes, Inſcripta perſica naſci putat Democritus, ſi exeſo corpore internum os tridui madeſcat in aqua, dein aperto ſenſim ligno, nucleus intus inuentus cortice tenus æneo ſtylo non altè, quibus placebit literis, exaretur: dein papyro vel charta inuolutus, commiſſis carinis feratur: quod enim in eo Amygdalo depinxeris, hoc enatum inde pomum repræſentabit.

Vt inſcripta naſcatur.

Rubra naſcentur perſica, eodem tradente, ſi Roſas ſub arbore conſeras. Altera ratione rubra creari promittit, ſi poſt ſeptem dies, quam patefieri cœperunt, (nam ſponte totidem ferè diebus

Vt perſica naſcantur rubra. Aliter modus.

Digitized by Google

bentes faciunt) in ossium internos ventris sinus cinnabarim infundas, mox vt cohæreant, strictim obligata simul eum suis nucibus adobruas. Sic rubra daturas arbores perlica. Si alium quemuis insitilles colorem, in talem eamam progeniem degeneraturam. Perlica sine ossibus nasci tradit Africanus, si in perforatum truncum extrusa medulla, Salicis vel Corni palum adegeris. Perlici poma & hac arte sine suis ossibus nasci volunt, qui sese asserunt expertos. Brachij crassitudine ramum Salicis solidum, longum cubitis duobus iubent perforari in medio: plantam perlici ramis omnibus spoliatam solo capite relicto, per impetitum foramen induci loco in quo consistit. Tunc eundem salicis ramum Capite vtroque demerso in arcus similitudinem incuruari, foramen luto, muſco, vinculisque astringi: anno deinde exacto, vbi infra medullam, Salicis caput plantulæ sic cohæserit, vt vnitas ex duobus missa corporibus contrahatur, plantam subter incidi atque transferri, terramque aggerari, quæ Salicis arcum cum perlici cacumine possit operire: sed hoc locis humidis vel riguis conuenire. Salices aquationibus iuuandas, vt tigni naturâ vigeat, quæ humore delectatur, & copiam succi germinibus ministret alienis. Sed satis de Mangonio. Quomodo Duracina & Tuberes inserantur, suprà dictum. De perlicorum insitione sic canit Palladius:

Ipsa suos onerat meliori germine ramos
Perlica, & Pruno fcit faciare genus.
Imponitque leves in stipite phyllidis umbras,
Et tali discit fortior esse gradu.

Difficulter adseruantur perlica, quia non aliud pomum fugacius, vt Plinius ait: Duracina tamen Palladio seruantur, condita muria & oximelle, vel detractis ossibus ficorum more in Sole siccantur, ac pendent. Idem sæpè se vidisse testatur, detractis ossibus Duracina melle condiri, & saporis esse iucundi. Item benè seruantur, si vmbilicum pomi gutta picis calentis oppleueris, vt sic sapæ innatare cogantur, vase concluso. Tuberes seruabuntur, si obruantur in milio, vel vrceolis picatis & oblitis, quemadmodum & in superioribus docuimus.

Perlica mala secundo excessu refrigerant & humectant, nonnullis tertio, alijs etiam quarto: vt Curtius scribit, quamuis autores non citet. Verùm in secundo Galenus & sequaces sentiunt. Dioscor. perlica Mala ventriculo vtilia sunt, & alium quoque bonam præstant, si matura fuerint. Immatura verò eandem cohibent, sed siccata vehementiùs. Sumptum eorundem siccorum decoctum, in stomachum ventremque decumbentes fluxiones sistit. Galenus verò tradit arborem ipsam in germinibus & folijs vincentem habere amaram qualitatem, ideoque folia eius trita, & vmbilico imposita lumbricos necare, & alioqui sanè etiam discutiens medicamen esse. Fructum eius esculentum, ipsum videl. perlicum, humidius esse & frigidius temperie. Idem alibi scribit, pomorum perlicorum succum, & veluti carnem facilè corrumpi, omninoq; noxam inferre. Quamobrem non post alios cibos, vltimáque, vt nonnulli solent, illa offerri oportere, quòd in summo natantia corrumpantur. Hoc verò quod omnibus commune est, memoria tenendum, quæcunque vitiosi succi, humidáque & lubrica sunt, faciléque descendunt ac secedunt, antè alios cibos assumenda esse. Ita enim fit vt & ipsa citiùs subducantur, & alijs præcundo ipsis quasi viam inueniant. Quod si verò postremò sumantur, vnà secum alia quoque corruptioni reddunt obnoxia.

Valerianus de iisdem perlicis sic scribit. Perlicum in cibo est quidè stomacho inutile, eò quòd succos eius cirò marcescit, & caro atque per concoctionem vitiatur, verùm minimè graue, dummodò non diu in intestinis moretur, & ad ima semper exitu celeri festinet. Perlica in cibo negant medici membra nutrire. Folia perlicorum sicca & in puluerem tusa, recentes plagas vulnerum cruentorum claudunt. Gummi seu gutta, quam perlicorum truncus illacrymat, fluenti alui medetur: eadem mixta cum vino, etiam in vesica lapillos frangit; (vt ille ait) Trita cum aceto impetigines reprimit: decocta cum croco tumores faucium mitigat. Asperum arteriæ canalem læuiorem facit. Excreantibus sanguinem miro modo subuenit. Thoracis obstructos sinus reserat, vitia pulmonis expurgat.

Plin. præclariùs sentire videtur de perlicis, quàm Gal. & Valerianus. Is enim postquam dixerat: Pruna alium mollire, stomacho verò vtilissima esse, sed breui momento: mox subdit: Vtiliora perlica, succusque eorum etiamnum in vino aut in aceto expressus. Nec est alius eis pomis innocentior cibus. Nullquam minùs odoris, succi plus, qui tamen sitim stimulet. Folia eius trita illita, hæmorrhagiam sistunt. Nuclei in aceto & oleo capitis doloribus illinuntur.

Plinio verò refragari Galenum ex supra citatis eius verbis liquet: nimirum perlicorum omne genus damnauit vt praui succi, & quæ facilè corrumpantur, ac noxam ventriculo inferant. Quare mirari subit, ex quorum scriptis deprompserit Plinius, quòd innocua exhibeantur ægris. Nisi fortassè & ipse pro perlico perlicam deceptus acceperit, vt suspicatur Matthi. quemad. & recentiorum nonnulli fecere. Quanquam, quod apud Dioscoridem dicitur de perlica, fructum cibo idoneum & stomacho vtilem, ab eodem etiam Dioscoride dicitur de perlicis. Nos tamen plus tribuimus sententiæ Galeni ac Pauli ei subscribenti, quàm Dioscoridis & Plinij, hac quidem in re.

Fortè tàm Dioscoridis quàm Paulus pro remedio aduersus Cerussam præscribunt ossa perlicorum, si rectè legatur in codicibus Dioscoridis, qui habent περσικῶν πύρηνα: fortassè melius περσικῶν φύλλα legas. Paulus & Nicander habent περσικὰ φύλλα.

Diphilus Siphnius (vt refert Athen.) libro de iis quæ vescenda benè valentibus & ægris dantur, ita scribit: Quæ perlica mala vulgò nuncupantur, & à quibusdam perlica pruna, succi sunt mediocriter boni, & plùs nutriunt quàm mala.

Philotimus libro de alimentis scribit, perlici mali nucleum pinguiorem esse, laxiorem, tussim olei multùm reddere, raucedinem, stertoremque excitare: Deuocata nimirum pituita è Cerebro, exasperatisque amarore suo faucibus, vt Dal. annotat. Oleum nucleorum perlicorum confert dolori aurium frigido, & morbillis si illinatur. Folia trita etiam cum floribus, & expressorum succus hausti ascarides expellit purgando. Eodem succo si linatur peeten fœtorem emendat. Succus foliorum instillatus in aurem vermes enecat: ex Serapione.

Auicenna. Perlica sunt frigida in fine secundi gradus, humida in primo. Leniunt, sed cum aliqua adstrictione. Siccata magis adstringunt, & alium cohibent, quemad. & immatura. Oleum nucleorum ait conferre hemicraneę, & doloribus aurium tam calidis, quàm frigidis. Matura bona esse stomacho, & excitare appetitum, modò non post alium cibum comedantur. Siccata tardiùs concoqui, minusque boni esse nutrimenti, quam-

Repositio & adseruatio.

Conditura.

Tuberes.

Vires & vsus.

Stomachum.

Alium.

Lumbricos.

Fructus.

Mala alijs cibis comedenda.

Folia.

Vulnera. Gummi.

Alui fluxus

Calculum frangit.

Tumor faucium

Asperitas faucium.

Sputum sanguinis.

Vitia Pulmonum.

Capitis dolor

Dios. & Plinio. Gal. contrarium.

Aduersus Cerussam.

Perlica mala quam Mala.

Oleum nucleorum Perlicor.

Dolor aurium.

Ascarides.

Temperamentum.

Hemicranea.

Dolor aurium.

Alui fluxus

Digitized by Google

uis plurimi. Vt maturâ lenisunt aluum, ita immatura restringere. Addit, ex quorundam sententia, excitare libidinem, sibi autem videri illud verum tantùm in corporibus siccis & calidis. An potiùs ob flatus, quos ingenerant.

Cruent.

Simeon Sethi testatur, Persica quosdam in tertio ordine refrigerantium humectantiumque posuisse: alios in primo, alios in secundo, quod exactiùs factum dicit. In cæteris eadem pene quæ Gal. dicit, & addit: eos qui crebriùs ijs ad satietatem vtuntur, febre corripi, nempe quod celeriter in ventriculo concoquantur. Lædere & neruos proprietate quadam. Suadet itaque vt & ante cibum sumantur, & insuper meracum superbibatur. Rhodacina cibi appetentiam excitare, prodesse ventriculo inflammato, & genitali semini adijcere: sanguini tamen serosò quid putredini obnoxium præparare, sepiusque post vnum vel alterum mensem ob putredinem febres gignere, non quales fiunt ex ijs, quæ Armeniaca dicuntur: illa etenim breuiores, & quæ facilè soluuntur, febres facere: hæc verò longiores, & quæ difficulter soluantur. Illud etiam obseruare præcipit, ne super hæc aqua bibatur, vel cibaria acida superingerantur.

Persicorum natura.

Appetentia. Ventriculi et flamma. eius.

Cautio. Delectus.

Paulus Duracena & Armeniaca, quemadmodum & præcocia meliora dicit, persicis. Neque enim accescere, neque similiter corrumpi: sunt autem & iucunda. E Contra Eluchaites, pérsica inquit, (Persica) meliora sunt Armeniacis (Malestin) quia non ita facilè corrumpuntur: crassiorum etiam sunt partium, tardiùs febrem generant, fortè intra mensem aut duos: odoratiora sunt & ventriculo gratiora quam Armeniaca, eis alioqui similia: meliora quæ facilè ab officulis separantur, facilius concoquuntur: conferunt iuuenibus, calidis, & febrilem naturam habentibus, & in febribus ardentibus.

Febres. Differentia inter Duracina.

Arnoldus scribit, quemdam diu laborasse dolore frontis vehementi quotidie ad vesperam, frustra variis vsum remedijs, tandem illum & alios multos curatos cataplasmate ex nucleis persicorum optimè tritorum.

Virtembergicus quoque Cento Medicus eosdem varijs modis adhibitos commendat in doloribus capitis, vt contusos cum telis arancarum & oleo rosaceo.

Quartana.

Auicenna in quartana permittit persica: melius fuerit, ex sententia Hollerij, uti conditis. Coquuntur si recentia sint, nec condita, & saccharum inspergitur: ita prodesse possunt nec nocent. Vino quoque contra errorem multorum persica infundi possunt.

Persici flores purgat. Vomitum. Hydrops.

Persici flores recentes autore Matthiolo esu aluum deijciunt, itemque vomitiones cient. Hydropicorum aquas pellunt, si recentes in acetarijs edantur, sed non absque ægrotantium labore. Arboris lachryma datur ex aqua plantaginis, aut portulacæ succo vtiliter ad cruentas deiectiones: tussientibus verò & anhelosis, ex mulsa, aut tussilaginis decocto, addito croci momento.

Dysenteria. Tussis.

Datur calculosis cum succo raphani, aut Limonum, ex vino duarum drach. pondere. Nuclej tormina ventris tollunt, si deuorentur: quinetiam potantes inebriari prohibent, si seni septeniue præ sumantur. Fundunt idem & decoquuntur in aceto, quousque liquefiant, pulticulæ modo, ad alopecium: namque illiti mirum in modum capillos replicant. Oleum contusorum fomentum conciliat cum aquâ Verbenacæ, & frõti atque temporibus illitum dolores capitis ipsamque adeò humiferantem sedat, id quod & creator facit. Idem oleum tam potum, quam Clysteribus infusum Coli dolores à flatu genitos, ac alios à fecibus exiccatis, pœnitus mulcet: datur pariter potandum Iliacis & Calculosis quatuor vnciarum pondere. Atque maximè calculosis auxiliatur hoc modo: sumito nucleos ossium persicorum L. nucl. ossium ceraforum C. florum sambuci manipulum, vini Cretici lib. tres: excipiantur hæc omnia fictili nouo, & sepeliantur in fimo, diebus decem, deinde destillétur vitreis organis. Aqua quæ inde fluxerit, pota ante cibum, quatuor vnciarum pondere, mirum in modum renum calculos pellit. Contusa folia recentia illinuntur viriliter ventri: ex aceto, ad interaneorum vermes. Vlceri verminoso canum injiciũt quidam succũ foliorũ Persici.

Cæca. Iliaca. Calculus.

Aqua destillata.

Ad vlcera. Calculos.

Alopecia.

Hemicrania.

Nuclei persicorum autore Dodon. calidi sunt ac sicci, aperiunt & extergunt, aduersus lienis & hepatis obstructiones conducunt: breuiter Amygdalis amaris facultate ac viribus similes.

Nucleorum temper.

Obstruct. Lienis &c

Hepatis.

A prandij initio memineris (inquit Gesn.) vt plurimùm nucleos persicor. sex aut septem deuorare, nam & lumbricos eliminant, & aliàs vtiles sunt valetudini. Ebrietatem arcent præ sumpti persicorum nuclei, sicut & foliorum expressus succus ieiunio assumptus cyathi mensura. Extrahitur verò ex his cum aqua pulegij succus lacti similis, quem in ore frequenter contineri Apoplecticis prodest, salium elicit, & linguam expedit: folia persicæ amara excalfaciunt quoque ac resiccant: viscerum obstructiones aperiunt, ac purgandi potentiam obtinent, quâ bilioſos ac pituitosos humores per alum detrahunt. Decoquuntur in aqua, sero lactis aut vino diluto. Feruntur & flores saccharo potissimùm conditi ad alui expurgationem quoque facere. Gummi temperamento mediocre est: sed substantia lentum & glutinosum, cuius beneficio tenuium humorum acrimoniam obtundit: phthisicis ac tussientibus in Eclegmate conducit, & ad omnes sanguinis excretiones, aliosque fluores accommodatur.

Apoplexia.

Feminum temperam.

Purgans.

Flores cum dari Gummi temperam.

Phthisis.

Tussis.

Porrò quæcunque suprà ex Gal. & Simeone Sethi de noxa persicorum dicta sunt, ea Amatus de præmollibus intelligenda esse credit: secus enim ait esse de Duracinis, ex quibus optimus spirat odor, suauis, gratus, & spiritum recreans: nam eorum sapor delicatissimus est, cum quadam austeritate perceptibilis, qua mediante stomacho conducit, & ipsum roborat: quibus de causis post victum accipi possunt. Imò omnes principes Hispaniarum, & viri delicatissimi ea post victum comedunt, non nisi priùs vino infusa, & nullam inde noxiam euenire persentiunt.

Duracinarum qualitas & vsus.

Brasauola sub cineribus coctum vnum vel alterum persicum ægrotantibus suis, quum eorum instat tempus, offert, maximè saccharo aspersa, quod à nullo alio nec Hispano, nec Gallo, nec Germano medico, cum quibus abundè versatus est, vnquam id animaduertisse idem Amatus testatur. Cibum verò delicatissimum esse & ægris perquàm gratum & iam ab alijs quoque medicis Hispanis, viris insignibus in vsum trahi cœpisse.

Persica cocta.

Siccata persica vbique ferè adseruantur. Condita vt idem testatur nusquam clariùs aut lapidiùs, quàm Genuæ parantur, quanquam & apud Ferrarienses non postremæ notæ conficiantur, quod conditum Abuzoar libro sui Theisir maximè laudasse videtur.

Siccata. Persica condita.

Persica ad condituram laudatissima putantur præcocia & duracina. Ritè lecta manu, decorticata, tenuiter cum aqua & saccharo vel melle ad consistentiam decoquuntur syrupo debitam, vt suprà in pomis & Cotoneis docuimus. Mirificè placent ægrotantibus, præsertim siti & linguæ aridita-

Condiendi modus. In quibus morbis conducant.

ditate vexatis, refrigerando corroborant, & in omnibus calidis morbis apprimè conducunt. Sed antequam coquas diſſecanda & nux eximenda optimeque purganda.

Aliter modus. Condies & ſic, præſertim rubra. Decorticata, vt priùs, & concisa in ollam vitreatam pone & depuratum & ſufficienter coctum mel affunde, vt ſupereminear, & adſerua. Eadem ratione ex ſaccharo affuſo ſyrupo parare poſſis. Si cui mellis ſapor moleſtus, priùs lauentur aqua fontana, antequam ægro exhibeantur. PERSICA quę condiuntur firmiuscula eſſe oportet, & paullò infra perfectam maturitatem.

Conditum Meſue. Meſues conditum ex PERSICIS præſcribit tale. PERSICORUM maturorum intus & foris purgatorum, & ſucci PERSICORUM aliorum ſume ſingul: lib. tres ſacch. alb. lib. duas: tere PERSICA in medullę conſiſtentiam coque cum ſyrupo, ſecundum artem. POSSUNT aſpergi aromata, vt lignum aloës, ſantalum, cinnam. cubebę, macis &c. ſed ſine aromatibus admodum ſalubre eſt, & expertum, nam ventriculi ardorem mitigando ipſum roborat, ſitim extinguit, tetrum oris halitum emendat: odore præterea cor ipſum ſpiritumque vitalem recreat, PERSICA aliqui in vino macerant, in fruſta diſſecta, atque decorticata, exiſtimãtes ita citiùs in venas deduci, minùs afferre noxę, ac ſanguinem nihilominus refrigerare: ſimili ratione vtimur in cibis.

Ventriculi ardor. Sitim. Oris fœtor.

Florum conditura. Vermes. Flores quoque PERSICORUM quemad. Roſarum flores, ſacchаro condiuntur, pueris res vtiliſſima aduerſus vermes & omnes putredines, quominus illi generentur. Hac conſerua manè potiſſimùm ieiunis exhibenda. Ex iſdem acetarium cum ſale, aceto, & oleo parabitur, quod erit palato gratiſſimum, aluum leuiter leniens, bis terue purgans.

Oleum ex nucleis fit. Hæmorrhoidas. Oleum ex nucleis expreſſione conficitur, vt oleum Amygdalarum. Ex quo Tabern. tale remedium parat non contemnendum ad tumores hęmorrhoidum quos ficos & Mariſcas appellant. Acc. Ol. nucleor. PERSICOR. & Amygdal. amar. ſing. vnc. ß. ſtyracis liquidę, Bdellij, ſing. drach. j. Mitce & locum illine.

Aqua florum. Macula faciei. Quæ ex floribus PERSICORUM deſtillatur aqua, ſi eâ manè & veſperi abluatur facies, maculas delet, eamque ſplendidam reddit. autor Róſs. in ſecretis.

Syrupus è floribus Perſic. Purgat. Sed & ſyrupus è floribus PERSICORUM à poſteris inuentus hodie in benè inſtitutis PHARMACOPOLIJS paratur, ad plures prædictorũ effectuũ aptiſſimus. PURGAT n. trium vnciarum doſi, putredines arcet, offarctus liberat diuturnus eius vſus, & inprimis vermes enecat ac exterminat. PARATUR infuſione multiplici, vt ſyrupus infuſionis Roſarum.

Syrup. ex ipſorum Perſicorum ſucco. Fontanonus ex ipſis PERSICIS expreſſis ingeniosè ſaris parauit hunc ſyrupum. Acc. ſucci PERSICORUM non abſolutè maturorum, lib. duas, coque ad dimidias, ſine vt fęces ſubſideant. Colato adde ſucci Malorum Granatorum vnc. iij. ſacch. q. ſ. coque in ſyrupum & clarificetur ſuff. quantitate ſantali citrini. Hunc induſtrius medicus probè accommodare nouerit in rem præſentem.

Nec ſua quoque vtilitate carent ipſa nucamenta oſſea. Nam, vt nobis pro certo aſſeruit induſtrius & ingenioſus Ill. ducis Wirtemberg. Architectus Hen. Schickart, ex ijs in carbonem redactis lautiſſimum & præſtantiſſimum paratur atramentum pro impreſſione figurarum ære inſculptarum.

Vſus oſſium Perſicorum.

Vſus ligni. Iam ſupra diximus, ligni materiem præ alijs ad tornum ab artificibus probarj.

DE ARMENIACIS, SEV MALIS PRÆCOCIBVS PRISCORVM.

CAP. II.

Armeniaca Mala minora.

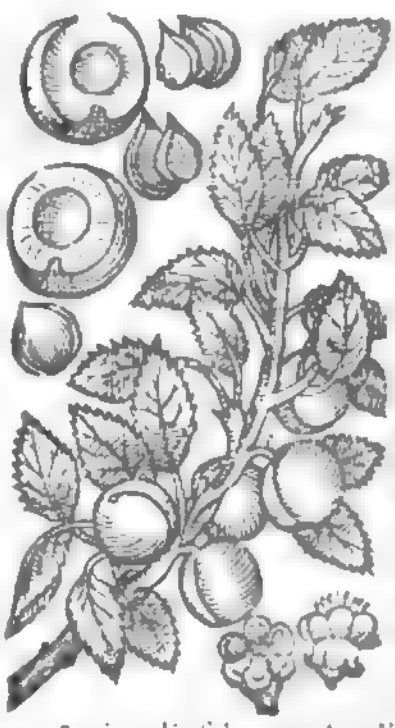

Deſcripti

MAGNA eſt arbor, quæ Armeniaca dicta Mala fert, perſicæ aliquatenus affinis, cortice nigriore, caudice craſſiore, firmo, ramis magis patulis brachiata. *Folia.* Folia habet perſicæ foliis latiora, breuiora, ad Populnea aut Betulacea quodammodo accedẽtia, rubedine ſubinde ſecundum neruos reſperſa, acuminata, dẽticulata, & pinnulis ſubinde ad pediculum articulata, ſapore acidulo. *Flores.* Flores ex roſeo rubore pallent, Perſicæ floribus perſimiles: *Fructus.* Fructus vero præcocior: citiùs maturatur, pruno æqualis, intus foriſque luteus, carne ſolidiore ſucciorèque quàm perſica, nec non magis ſapida, (quamuis aliqui diuerſum ſtatuere videantur) gutta vinoſo, quæab oſſiculo facilè abſcedit, non ita rugoſo vt perſicorum, compreſſo modicè, vt nihilominus vtrinque protuberet, nucleum claudente ad *Officulum.* officuli proportionem, ſed minùs longum, quàm perſici, & pro proportione craſſiorem, ſapore minùs amaro, quam illius, & nonnihil ad Amygdala accedente non ſine impreſſione aromatica. Eſt nobis inter naturalia noſtra geminum officulum in- *Officulum geminum.* diſſolubili coalitu monſtroſum.

Armeniaca mala maiora.

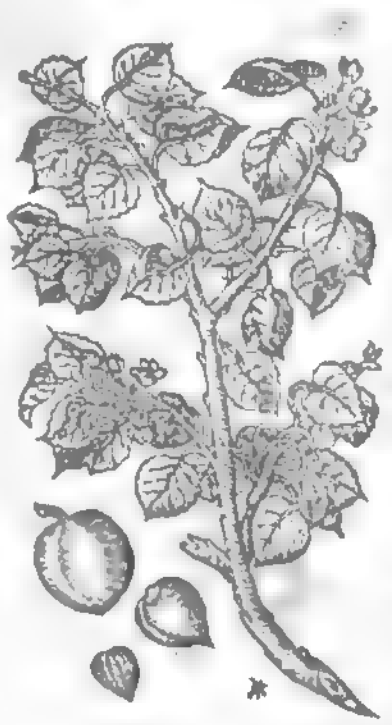

Deſcriptio maiorum. ARMENIACA maiora cognominantur, quæ paulò minora Perſicis, ſaltem vt plurimùm, impreſſa lacuna ſulcata, altera parte nonnihil interdum rubentia & maculoſa, altera ex luteo pallida, carne tenera, ſed calloſiore quàm Armeniacis minoribus, dulciore, grata, odorata, quæ officulum facilè relinquit, Amygdalino æquale, latius, læuius, compreſſum, ab vno latere criſtatum, fractu haudquaquam facile.

Ipſa quoque arbor à prædicta nonnihil euariat: Nam præterquam quòd inſitione hæc comparata credatur, rarò in proceram excreuerit arborem, Matth. & Dalech. Folia, populi nigræ æmula, quam prædictæ rotundiora, quaterna, quinaue ſimul emergunt. Flos albus Ceraſi florum figurâ, cui ſuccedunt fructus Perſicorum quadantenus ſpecie ac colore cum purpura mixto, vnde Chryſomelia Romanis nuncupata.

Gal. qui περὶ τῶν ἀβρόμων libello, Melean Armeniacem vocat, ſcribit nullum veteris nomen defiſſe: vocare enim omnes tum fructum tum arborem μηλέαν, Præcocion.

Dioſc. Μῆλα ἀρμενιακὰ καλούμενα, ἔνιοι δὲ πραικόκια: Armeniaca, Latinè Præcoqua, vel Præcocia vt alij volunt, minora ſunt Perſicis. Galeno tamen Armeniaca & Præcoqua diuerſa fuiſſe videntur, qui 2. de alim. fac. Præcoqua facit Armeniacis præſtantiora, licèt eodem capite de ambobus agat: addit tamen, qui Præcocium nomen fugitant, vtraque Mala Armeniaca vocitant, alij verò Armenia. Ἀρμένια Æginetæ. Dicuntur & Βερικόκια, Bericocca, vel, vt quidam ſcribunt Bericoca, alij Bericoccia.

Palladio quoque Præcoqua differunt ab Armenijs, vt vult Hermolaus, cui Armeniaca ſiue Armenia Prunorum generis ſunt, peregrina. Sola è Prunis odor. commendantur, eidem: (nos tamen multa Prunа odorata nouimus) Armeniaca vocari deſita, & præcocia ſiue præcoqua tantùm dici iam dictum ex Gal. Græci non πραικόκια, ſed Berioccia ferè pronunciant. Quæ Veteres de Armenijs & præcoquis ſcripſerunt præcedenti capite ſunt annotata, quia plerique ſimul de ijs cum Perſicis ſcribunt, vt commodè à nobis ſeparari haud potuerint, nili inani repetitione Lectorem obtundere voluiſſemus.

Porrò Plinius Præcocium duo genera indicat: alterum Supernas, amplum & magnum, quod è Sabinorum locis aduehebatur, vulgò *gros Abricots*: alterum vulgare, paſſum & ſtrigoſum, etiam Armenium dictum, vulgò *des Armegnes*, vt notat Dalech. Ruellius putat de voce Bericoca tractum nomen vulgi *Abricot*, vtrinque (ait) potiùs aruni quàm Perſici & naturam & faciem referre, quanquam diuerſi generis eſſe multis placeat.

Cornar. πρόκυλα ſeu Rhodacena (ſic enim legi vult apud Paulum, quam lectionem tamen ſupra improbauimus) exiſtimat eſſe quæ Germanis pro locorum varietate alibi Pfeletzen alibi Cartomellen, alibi Marißchen appellantur. Idem Præcocia Sethi ac etiam Armeniaca ad Ceraſa refert, veluti capite de Ceraſis dicetur. Cordus Armeniaca Perſicorum generis facit. Perſicum quartum Trecacinum Trago: & Lonic. quidam (addit ille) volunt reducere ſub caput Dioſc. Perſea: verùm deſcriptio apud Theoph. & Plutarch. facit vt aliam exiſtimem.

Turn. ὑπέκ ἀβρόμων, quam Gal. Paul. & Ætius mox Perſicis ſubiungit, nec non Dioſcorid. Plinius latinus Scriptor vocat Præcocia mala, & inter Perſica recenſet. Differunt tamen. Præcocibus folia latiora, quàm Perſicis, citiúſque multò matureſcunt: Perſicorum oſſa rugoſa, cauernoſa. Præcocium plana, læuia atque horum fructus totus minor Perſicis.

Armeniacorum, vt tradit Matth. plura viſuntur genera, magnitudine potiùs, quàm genere differentia, quod euenit non modò cœli clementia & terræ admodum fœcundæ dotibus, ſed & cultorum quam ponio. Omnia vbi maturitatem ſenſerint aureo colore ſplendent: ideirco Romanis vulgò *Griſomele*, quaſi Chryſomela dicuntur, eaque præcipuè quæ in eo tractu cum Perſicis magnitudine certant. Matureſcunt incunte æſtate, menſe Iunio ante alios fugaces fructus: vnde meritò Præcocia dicta. Os in quibuſdam amarum reperitur, vt in Perſicis, in aliis verò dulce, vt in Amygdala. Eſt & alia differentia prædicta minor, *Armeniaca minor* dicta.

Amatus, Armeniaca dicit à Præcocibus differre, quanquam nullam inter illa differentiam, ob nimiam quam habent ſimilitudinem, faciat.

Geſnerus quatuor differentias ponit. 1. Malum Armeniacum vel præcoquum (Duracinum) commune, Amarellen/ Barilleli. 2. Mala Armeniaca ex Hungaria magna & optima, VVoyſello. 3. Mala Armen. candicantia, guſtu ſuauiſſima, nucleo oblongo, dulci, vt Amygdala videantur eſſe. 4. Mala Armeniaca alia longè maxima, quæ ille exiſtimat eſſe vera Veterum Armeniaca, ex annot. eiuſdem VVoyſelli.

Dod. Mala Armeniaca quædam parua, nec prunis vulgaribus maiora: alia ad mediocrium perſicorum magnitudinem accedunt, vel etiam æquant. Ex hac arbore gummi effluit.

Recentiorum nonnulli hanc differentiam faciunt, vt quædam maiora ac inſita Armeniaca ſint, Gallis *Auantpeſches*: minora verò præcocia, Gallis *Abricots*.

Lob. & Pena: Armeniaca malus maior & minor: Mala Armeniaca, præcocia dicta, quæ figura & folio referunt pirum, pomo autem ipſo Malum perſicum.

Denique plerique Herbariorum duas has differentias agnoſcunt, non tantùm magnitudine, ſed & ſaporis ſuauitate differentia, palmam tribuentes maioribus, quod non ſolùm cœlo ſolóve tribuendum, ſed inſitioni & cultorum induſtriæ. Maiora ſeu præcocia, vt Hiſt. Lugd. vocat, Gallis dicuntur *gros Abricots*, quòd inſita fuerint: minora Armenia, quæ in Gallia Narbon. *Armegnes* vocantur: Gallis cæteris *Petits Abricots*, quòd ſponte gignantur.

Solerius ait in Plinij Armeniacorum & præcocioram hiſtoria dubia eſſe multa, ſed quæ ſibi dubia videantur, non addit.

Mauritani *Mermex* vocant, ſeu *Mirmix*, *Mex*, *Meſmes*, *Miſmis*. Germ. Marellen / Sommerpferſchen / Malatzhein/ Goldpferſchken / Armellen / Malerlin / Möllelin / Molleren/ Amarelbaum/Marillen / S. Johanspferſich / Barilelli / Sommerpferſich / S. Johanspferſing/ Goldpferſing / Morellen / variantibus nominibus & idiotiſmis, pro varietate prouinciarũ: In Colonienſi agro, ipſa arbor mirabili voce, Bardumelkenbaum. Gal. *Abricottier*: ipſe fructus, *Abricots*, *Armegnes*, *Auantpeſches*, *Peſches de Troyes*, *Carmaignole*: Maiora *Auberges* etiam dicuntur prouincialibus. Ital. *Armellini*, *Baccobe* Herruſcis, *Moniache*, *Armeniache*, *Griſomele*. Præcocia Romæ *Albricocchi* dicuntur. In Syria *Amazza Franchi*. Barb. *Chryſomela*. Hiſp. *Albiricoques*. Caſtil. *Aluarcoques*, *Aluarcoques*, & *Aluerchigas*. Catel. *Albercoques*. quibuſdam etiam *Albarchigas*. Caſtilienſium *Aluarcoques* reſpondent Dioſc. Armeniacis, & Latinorum præcoquis, autore Lacuna. Belg. Roode peerſe/ Vroeghe Peerſic/ Abricoque/ Auantpeerſee/ Vroeghe perſckens. Angl. Abrecock tree / frũctus Abrecocke/ rectiùs Battye peches/ id eſt, præcocia perſica dicerentur, autore Turnero.

Recentiores quidam ſic diſtinguunt: vt Taber. Armeniaca minora, Klein Marillen / Malleyren/ Dioſcor. præcocia: Kalbe Sommerpferſing/ Schvvencf.

ed by Google

Schvvenckf. scribit in Silesia dici: Klein Morelle. Hort. Lusat. The lesser Apricocke tree / alijs *Praecoxia* aut *Praecocia* Gerardo. Armeniaca maiora: Groß Marillen/ Groß Malleyten / persica praecocia, Sommerpferschens/ Goldpfersing/ Mallilen/ de genere sunt persicorum Schvvenckf. The greater Apricocke tree Gerardo. Hungar. Tongóri baracf / h. e. Martium persicum. Sed differentiæ satis explicatæ in superioribus. Linguarum dialecti, illam nominum multitudinem inuexerunt, quas placuit in Nationum gratiam hîc adsignare.

Maiora.

Loca.

Coluntur in viridariis & hortis Italiæ & Galliæ. Minora etiam in Germania haud infrequentia sunt, sed maiora multò rariora. Scribit tamen Tum se multas huius generis arbores in Germania vidisse: aliquas etiam in Anglia. Maiora in Hetruria cum ipsis etiam persicis magnitudine certare teste Matth. Eadem Lutetiæ abundant, vbi magnæ arbores: item Argentinæ. Minora frequentia sunt Basileæ. Apud nos Montbelgardi vtrumque genus vix immune, quin singulis ferè annis aliquid patiatur, præsertim maius cuius surculi tates vplurimùm gelu marcescunt, & infructiferæ reddantur. Tam minora, quàm maiora habentur in Alsatia, sed hæc in hortis paucorum nobilium.

Tempus.

Monspelij Martio florentes vidimus cum fructu satis iam magno; Basileæ fructus maturescit Iunij principio aliquando etiam Iulio, præsertim maiorum, vt Genevæ & Lugduni. In Hispania matura Maio: autore Lacuna. Vidimus etiam Romæ Maio, optima & sapidissima.

Insertio. Albercocchi. Albergi.

Inseruntur optimè in prunum. *Albercocchi* Italis dicta, quorum fructus Armeniacis ferè similis, & partim Persicis, non autem foliis. Autore Ange Gallo, inseruntur pranis & Malis Armeniacis. Fructus qui inde emergunt admodum delicati sunt dicti *Albergesi*: qui licet possint inseri persicis & prunis, melius proueniunt ex oculis autumno plantatis potiùs quàm vere.

Transferri etiam gaudent. Nam vti Gesner. scribit, Persicus præcox vel Armenia cùm femoris crassitudine truncum haberet, effossa & translata pulchrè creuit, & Vere floruit. De cultura pluta habes capite præcedenti.

Vires & Vsus.

Armeniaca autore Dioscor. stomacho vtiliora sunt quàm Persica. Galeno verò, fructus humidus est, & frigidus, vtrumque in secundo excessu. Sunt enim hæc quoque ex genere Persicorum, bonitate tamen nonnihil illa superantia. Neque enim in ventriculo, vt illa, corrumpuntur, neque acescunt, vulgò autem suauiora apparent, vnde etiam stomacho sunt gratiora: cætera enim illis sunt similia. Præcocia tamen quæ vocant Armeniacis sunt præstantiora. Quidam recentiores medici Dioscoridis & Galeni dictæ sententiæ refragantur, & ea magis quàm persica in stomacho

Oleū è nucleis.

corrumpi putant, vt tradunt Matth. & Dalech. quod nos vniuscuiusque experientiæ dijudicandum relinquimus.

Hæmorrhoides. Pleuritis tumor. Aurium dolor. Calculus. Colica.

Oleum è nucleis Armeniacorum expressum, mirificè valere tradunt inunctum ad inflammatas hemorroidas, & ad vlcerum tumores, ac linguæ impedimenta, & pariter ad aurium dolores. Item potum vnciarum quinque pondere, cum vini Cretici vncia, calculos pellit, & colicos iuuat. Reliqua vide in viribus Persicorum.

MVNIACVS ARBOR.

Muniacus arbor Prunus similis.

MVniacus arbor quædam (inquit Petr. Crescent. l. 5. agriculturæ) similis fere pruno, verùm magis nodosa, cuiusque fructus est magnitudinis communium prunorum, similis fructuum Persicorum in forma, valdè tamen odoriferum, & in colore aureum eius pomum: aerem & terram desiderat, vt prunus, solarium tamen solum desiderat, non argillam, vel cretam.

Persica.

Satio.

Seritur semine, mense Februario, & Martio: transplantatur in se verò, pruno & persico, & fortitan Amygdalo potest inseri.

Insitio.

Circumfodi debet assiduè, & siccis temporibus irrigari, atque putrida, & aridæ in ea recidi, atque vt prunus formari. Minus sunt humida poma eius quàm persica, aut pruna, magis tamen stomacho & cerebro confortatiua, cùm optimè matura existunt, quod eorum color, sapor & odor apertè demonstrat.

Nos solertissimis naturalium indagatoribus, considerandum relinquimus: An Armeniaca Malus?

PERSEA.

CAP. III.

Descriptio.

PErsea arbor est Piro similis, in latum diffusa, perpetuaque Coma virens, ramulis ex viridi palleſcentibus. Folia Lauri latifoliæ habet, parte superna virentia, inferiore verò cinerei colotis, firma, neruis aliquot per obliquum discurrentibus, odore & sapore cõmendata, cum adstrictione linguam mordicantia. Flos Lauri ferè copiosus, racemarum conipactus, pallidus, sex foliolis constans.

Folia.

Sapor.

Flos.

Fructus. Prunī & Pirī facie.

Fructus primitia pruno similis: deinde successu temporis piri in modum oblongus, nigro colore, iucundoque sapore: nucleum cordis effigie continet, gustu Castaneæ aut dulci Amygdalæ haud absimili. Clus.

Nucleus cordis effigie

Synonyma autoritasque placita.

De Persia Theoph. in quarto hist. sic scribit. Arbor est in Aegypto Persea dicta, aspectu procera pulchraque: foliis floribus & ramis totaque adeò figura Piro similis, nisi quòd altera perpetuo, (nempe Persea) altera deciduo sit folio. Fructus copiosos profert, omnique tempore maturum edit, nouo semper veteri submascente. Maturat perfectè sub Ecclesiarum festum: reliquum crudiorem tollunt & reponunt. Est magnitudine Piri, figura oblongus, Amygdali specie, colore herbidus, nucem intus quemadmodum Pruni continens, sed multo minore molliorem. Caro ei dulcis admodum & iucunda, & concoctu facilis. Nihil enim molestiarum affert iis, qui multùm comederint. Arbor ipsa radicum tum longitudine, tum

Nux sinit in. Fructum.

Amygdali species. Nux Pruni.

Radix.

Lignum.

Pedemontium, vbi eadem nobis obtulit. Herniariæ
species duæ. Alsine alba, Cerastium dicta.
Lotus siliquosa. Lotus siliquosa minor. Lotus
siliquosa Pedemontana. Lotus siliquosa Alpina.
Lotus siliquosa Alpina altera. Lotus siliquosa
Alpina tertia. Lotus siliquosa Alpina quarta.
Lotus siliquosa Alpina quinta. Lotus siliquosa
Alpina sexta. Lotus siliquosa Alpina septima.
Lotus siliquosa Alpina octaua. Lotus siliquosa
Alpina nona. Lotus siliquosa Alpina decima.
Lotus siliquosa Alpina vndecima. Lotus siliquosa
Alpina duodecima. Lotus siliquosa Alpina
decimatertia. Lotus siliquosa Alpina decimaquarta.
Lotus siliquosa Alpina decimaquinta.
Lotus siliquosa Alpina decimasexta. Lotus siliquosa
Alpina decimaseptima. Lotus siliquosa
Alpina decimaoctaua. Lotus siliquosa Alpina
decimanona. Lotus siliquosa Alpina vigesima.
Lotus siliquosa Alpina vigesima prima. Lotus
siliquosa Alpina vigesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina vigesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina vigesima quarta. Lotus siliquosa Alpina
vigesima quinta. Lotus siliquosa Alpina vigesima
sexta. Lotus siliquosa Alpina vigesima septima.
Lotus siliquosa Alpina vigesima octaua.
Lotus siliquosa Alpina vigesima nona. Lotus siliquosa
Alpina trigesima. Lotus siliquosa Alpina
trigesima prima. Lotus siliquosa Alpina trigesima
secunda. Lotus siliquosa Alpina trigesima
tertia. Lotus siliquosa Alpina trigesima quarta.
Lotus siliquosa Alpina trigesima quinta. Lotus
siliquosa Alpina trigesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina trigesima septima. Lotus siliquosa Alpina
trigesima octaua. Lotus siliquosa Alpina
trigesima nona. Lotus siliquosa Alpina quadragesima.
Lotus siliquosa Alpina quadragesima
prima. Lotus siliquosa Alpina quadragesima secunda.
Lotus siliquosa Alpina quadragesima tertia.
Lotus siliquosa Alpina quadragesima quarta.
Lotus siliquosa Alpina quadragesima quinta.
Lotus siliquosa Alpina quadragesima sexta.
Lotus siliquosa Alpina quadragesima septima.
Lotus siliquosa Alpina quadragesima octaua.
Lotus siliquosa Alpina quadragesima nona.
Lotus siliquosa Alpina quinquagesima. Lotus
siliquosa Alpina quinquagesima prima. Lotus
siliquosa Alpina quinquagesima secunda. Lotus
siliquosa Alpina quinquagesima tertia. Lotus
siliquosa Alpina quinquagesima quarta. Lotus
siliquosa Alpina quinquagesima quinta. Lotus
siliquosa Alpina quinquagesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina quinquagesima septima. Lotus
siliquosa Alpina quinquagesima octaua. Lotus
siliquosa Alpina quinquagesima nona. Lotus siliquosa
Alpina sexagesima. Lotus siliquosa Alpina
sexagesima prima. Lotus siliquosa Alpina sexagesima
secunda. Lotus siliquosa Alpina sexagesima
tertia. Lotus siliquosa Alpina sexagesima quarta.
Lotus siliquosa Alpina sexagesima quinta. Lotus
siliquosa Alpina sexagesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina sexagesima septima. Lotus siliquosa Alpina
sexagesima octaua. Lotus siliquosa Alpina
sexagesima nona. Lotus siliquosa Alpina septuagesima.
Lotus siliquosa Alpina septuagesima
prima. Lotus siliquosa Alpina septuagesima secunda.
Lotus siliquosa Alpina septuagesima tertia.
Lotus siliquosa Alpina septuagesima quarta.
Lotus siliquosa Alpina septuagesima quinta.
Lotus siliquosa Alpina septuagesima sexta.
Lotus siliquosa Alpina septuagesima septima.
Lotus siliquosa Alpina septuagesima octaua.
Lotus siliquosa Alpina septuagesima nona. Lotus
siliquosa Alpina octogesima. Lotus siliquosa
Alpina octogesima prima. Lotus siliquosa Alpina
octogesima secunda. Lotus siliquosa Alpina octogesima
tertia. Lotus siliquosa Alpina octogesima
quarta. Lotus siliquosa Alpina octogesima quinta.
Lotus siliquosa Alpina octogesima sexta. Lotus
siliquosa Alpina octogesima septima. Lotus siliquosa
Alpina octogesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina octogesima nona. Lotus siliquosa Alpina
nonagesima. Lotus siliquosa Alpina nonagesima
prima. Lotus siliquosa Alpina nonagesima secunda.
Lotus siliquosa Alpina nonagesima tertia.
Lotus siliquosa Alpina nonagesima quarta. Lotus
siliquosa Alpina nonagesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina nonagesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina nonagesima septima. Lotus siliquosa Alpina
nonagesima octaua. Lotus siliquosa Alpina
nonagesima nona. Lotus siliquosa Alpina centesima.
Lotus siliquosa Alpina centesima prima.
Lotus siliquosa Alpina centesima secunda. Lotus
siliquosa Alpina centesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima quarta. Lotus siliquosa Alpina
centesima quinta. Lotus siliquosa Alpina centesima
sexta. Lotus siliquosa Alpina centesima septima.
Lotus siliquosa Alpina centesima octaua.
Lotus siliquosa Alpina centesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima decima. Lotus siliquosa
Alpina centesima vndecima. Lotus siliquosa Alpina
centesima duodecima. Lotus siliquosa Alpina
centesima decimatertia. Lotus siliquosa Alpina
centesima decimaquarta. Lotus siliquosa Alpina
centesima decimaquinta. Lotus siliquosa Alpina
centesima decimasexta. Lotus siliquosa Alpina
centesima decimaseptima. Lotus siliquosa Alpina
centesima decimaoctaua. Lotus siliquosa Alpina
centesima decimanona. Lotus siliquosa Alpina
centesima vigesima. Lotus siliquosa Alpina centesima
vigesima prima. Lotus siliquosa Alpina
centesima vigesima secunda. Lotus siliquosa Alpina
centesima vigesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima vigesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima vigesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima vigesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima vigesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima vigesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima vigesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima trigesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima trigesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima trigesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima trigesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima trigesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima trigesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima trigesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima trigesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima trigesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima trigesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima quadragesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima quadragesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima quadragesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima quadragesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima quadragesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima quadragesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima quadragesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima quadragesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima quadragesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima quadragesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima quinquagesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima quinquagesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima quinquagesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima quinquagesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima quinquagesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima quinquagesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima quinquagesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima quinquagesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima quinquagesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima quinquagesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima sexagesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima sexagesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima sexagesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima sexagesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima sexagesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima sexagesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima sexagesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima sexagesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima sexagesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima sexagesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima septuagesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima septuagesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima septuagesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima septuagesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima septuagesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima septuagesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima septuagesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima septuagesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima septuagesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima septuagesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima octogesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima octogesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima octogesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima octogesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima octogesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima octogesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima octogesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima octogesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima octogesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima octogesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima nonagesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima nonagesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima nonagesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima nonagesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima nonagesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima nonagesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima nonagesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima nonagesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima nonagesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima nonagesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima decima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima vndecima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima duodecima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima decimatertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima decimaquarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima decimaquinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima decimasexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima decimaseptima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima decimaoctaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima decimanona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima vigesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima vigesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima vigesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima vigesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima vigesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima vigesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima vigesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima vigesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima vigesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima vigesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima trigesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima trigesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima trigesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima trigesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima trigesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima trigesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima trigesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima trigesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima trigesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima trigesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima quadragesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima quadragesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima quadragesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima quadragesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima quadragesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima quadragesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima quadragesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima quadragesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima quadragesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima quadragesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima quinquagesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima quinquagesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima quinquagesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima quinquagesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima quinquagesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima quinquagesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima quinquagesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima quinquagesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima quinquagesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima quinquagesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima sexagesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima sexagesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima sexagesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima sexagesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima sexagesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima sexagesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima sexagesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima sexagesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima sexagesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima sexagesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima septuagesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima septuagesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima septuagesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima septuagesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima septuagesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima septuagesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima septuagesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima septuagesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima septuagesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima septuagesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima octogesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima octogesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima octogesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima octogesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima octogesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima octogesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima octogesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima octogesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima octogesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima octogesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima nonagesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima nonagesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima nonagesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima nonagesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima nonagesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima nonagesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima nonagesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima nonagesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima nonagesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima nonagesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima decima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima vndecima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima duodecima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima decimatertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima decimaquarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima decimaquinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima decimasexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima decimaseptima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima decimaoctaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima decimanona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima vigesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima vigesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima vigesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima vigesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima vigesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima vigesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima vigesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima vigesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima vigesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima vigesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima trigesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima trigesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima trigesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima trigesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima trigesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima trigesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima trigesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima trigesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima trigesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima trigesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima quadragesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima quadragesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima quadragesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima quadragesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima quadragesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima quadragesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima quadragesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima quadragesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima quadragesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima quadragesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima quinquagesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima quinquagesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima quinquagesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima quinquagesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima quinquagesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima quinquagesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima quinquagesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima quinquagesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima quinquagesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima quinquagesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima sexagesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima sexagesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima sexagesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima sexagesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima sexagesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima sexagesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima sexagesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima sexagesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima sexagesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima sexagesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima septuagesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima septuagesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima septuagesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima septuagesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima septuagesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima septuagesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima septuagesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima septuagesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima septuagesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima septuagesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima octogesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima octogesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima octogesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima octogesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima octogesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima octogesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima octogesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima octogesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima octogesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima octogesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima nonagesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima nonagesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima nonagesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima nonagesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima nonagesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima nonagesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima nonagesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima nonagesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima nonagesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima nonagesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima decima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima vndecima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima duodecima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima decimatertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima decimaquarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima decimaquinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima decimasexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima decimaseptima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima decimaoctaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima decimanona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima vigesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima vigesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima vigesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima vigesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima vigesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima vigesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima vigesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima vigesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima vigesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima vigesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima trigesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima trigesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima trigesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima trigesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima trigesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima trigesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima trigesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima trigesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima trigesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima trigesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima quadragesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima quadragesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima quadragesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima quadragesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima quadragesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima quadragesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima quadragesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima quadragesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima quadragesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima quadragesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima quinquagesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima quinquagesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima quinquagesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima quinquagesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima quinquagesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima quinquagesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima quinquagesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima quinquagesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima quinquagesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima quinquagesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima sexagesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima sexagesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima sexagesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima sexagesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima sexagesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima sexagesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima sexagesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima sexagesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima sexagesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima sexagesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima septuagesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima septuagesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima septuagesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima septuagesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima septuagesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima septuagesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima septuagesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima septuagesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima septuagesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima septuagesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima octogesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima octogesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima octogesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima octogesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima octogesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima octogesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima octogesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima octogesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima octogesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima octogesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima nonagesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima nonagesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima nonagesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima nonagesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima nonagesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima nonagesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima nonagesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima nonagesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima nonagesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima nonagesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima decima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima vndecima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima duodecima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima decimatertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima decimaquarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima decimaquinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima decimasexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima decimaseptima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima decimaoctaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima decimanona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima vigesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima vigesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima vigesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima vigesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima vigesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima vigesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima vigesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima vigesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima vigesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima vigesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima trigesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima trigesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima trigesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima trigesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima trigesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima trigesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima trigesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima trigesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima trigesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima trigesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima quadragesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima quadragesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima quadragesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima quadragesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima quadragesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima quadragesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima quadragesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima quadragesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima quadragesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima quadragesima nona. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima quinquagesima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima quinquagesima prima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima quinquagesima secunda. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima quinquagesima tertia. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima quinquagesima quarta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima quinquagesima quinta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima quinquagesima sexta. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima quinquagesima septima. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima quinquagesima octaua. Lotus siliquosa
Alpina centesima centesima centesima centesima centesima quinquagesima nona. Lotus sili

nenata,& non venenata queat esse. Quo persuaderetur nobis,Perseam dictum, cùm esset Venenata,& Persicum, vbi non esset. Nam si Alexandrino in agro tantùm vidit Perseam Galenus, quo tempore Persicus esset in Græcia & in Italia plurima: quid actum agant? vel Plinium legissent, qui aperto bello impugnat hanc inscitiam. Nam quod afferunt è Dioscor. tam Perseæ quàm Persici fructum esse ventriculo commodum, tantum abest vt eorum foueat pertinaciam, vt ijs ipsam quoque subruat occasionem desipiendi: quando illi duas, non vnam esse vident arbores. Sed quid opus est verbis? Persea Piro similis: Persicus Amygdalo. Persea semperuirens, Persicus non. Persea φύλλα ὅμοια πυρίνοις: Persicus autumno tantùm. Perseæ Pomum oblongum: Persico rotundum. Illi color viridis: huic aureus aut flauus: Illi nucleus intus minor Pruno & mollior: huic maior, ac duritia penè inuicta. Illius materia valida: huius mollis,& nullius vsus. Illi nigra: huic vulgaris, vt alias multas differentias prætereamus.

In quibus differant Persea & Persicus.

Agricolæ error.

Bellum verò subterfugium Agricolæ inquientis: Perseam nemo mirabitur à nobis ignorari, qui apud Galen. legerit, nullibi sub Romanorum imperio eam arborem præterquàm in Alexandria à se visam.

G. Scilerus medicus Augustanus, insit Agricolæ, Persicum & Perseam eandem arborem adnitebatur adstruere: postquam eandem sententiam adserere deprehendi Io. Rodericum Lusitanum, subscribere placet: Idem præterea existimat Columellam in hortulo de Persea scripsisse, verùm nec hic in hortulo de Persea scripsit, nec illic cum suo Roderico rectè sentit.

Rectiùs Scaliger cùm nondum sciret quid esset persea: Necesse est, ait, aliud esse persicam, quàm nostratem persicam, contra Nouatorum temeritatem: nam & is aliquando dubitauerat an possit non esse diuersa. Postquam verò rationes, quas suprà diximus inspexisset in sententiam abiit.

Amygdalus. Persica congener. Hadr. Iun. test.

Gesner.in epist. ad Oeconem scribit nescire se quo nomine vernaculo Aegyptijs vocetur persea, audiuisse tamen *Amygdain* vocari.

Hadr. Iun.in emblematibus ex Theoph. perseæ descriptione(inquit) deprehendere licet persicam nostræ persico esse congenerem,specie tamen dissidentem. Sed non placet idem perseæ arboris figuram ponens quam qui videat,& perseam norit, aut descriptionem Veterum consideret ad libitum factam liberè dicat.

Porta fa-lsch.

Sic & Porta Neapol. cum sua cordis signatura picturam nobis dat plantæ nunquam visæ: si rem ipsam nouisset, aut Veterum credidisset placitis, non tam ex figura aucupari tentasset naturalium vires, quàm ipsarum vel qualitate, vnica rerum actrice,vel,si quæ esset, proprietate occulta. Voluit nimirum, hoc sibi nouum tribui aucupium in naturæ sacris: quantitati,vel infimæ adeò qualitatis speciei, figuræ,vel proportioni deberi, quod alij quæsiuissent in paribili qualitate, vel manifesta,vel sanè nec ipsi quidem manifesta.

Marcell. test.

Suam quoque hic agat personam Matthiolus. dum & Marcellum sibi vix alium quàm popularem inuehitur,sic pote:Perseæ arbor Ægyptia est, (vt putat Marcellus Virgilius Florentinus)nostràs Italica malus Persica, sed planta plurimùm. Olim in suis primogeniis operibus, non annotauerat vbi vidisset suam Perseam: tandem verò prodit, & imaginem suis coloribus ornatam sibi dono daram fatetur Tridenti, per Odoardum Polonum medicũ: qui Syrium & Ægyptum peragrasset. Sed si vera & genuina eius icon Perseæ,quàm proponit: cur olim inuentorem vel obseruatorem suo fraudauit honore ac merito? Merebatur sanè tam rara planta, & confessionem veri & indaginem vlteriorem, propter eius difficultates, quibus Matth. seculo obruta doctissimis quibusque videbatur, sed habeat ille suam figuram, & quidem eam solam, solus: quippe quam puram imaginariam existimamus: & ad descriptionem Theophrasti (atque vtinam benè) effictam,nobis nullatenus acceptandam,donec prodeat nouus quidam patronus, qui nos doceat contrarium.

Aliam Iconem exhibuit C. Bauh. excluso nomine Perseæ secundæ & Plinij, qualis & nostra.

Rhodacinum.

Rob. Const. in Lex.annotat *ἐρέα* siue *μανία* Suidæ *ἐσθωρία* dici, etiamque Aristoteli *μορία*, lib. de Mundo,

H. Lugd. test.

Lob. & Penæ Persea, qui diuersam quoque à Persica agnoscunt. Hist. Lugd. Persea America Matth. Et alibi Persea America Clus. cum fructu. Sed prior figura nihil est aliud quàm merum figmentum Matthioli: proinde ad eam nihil attinent, quæ ibi Perseæ nomine traduntur. Posterior figura quæ Clusij est, Perseam quidem refert, sed appictus Cuciphoræ fructus Perseæ non est, vt ibi significatur, sed peculiaris, atque distinctus etiam ab ipso Theoph.factus, de quo nos capite proprio.

Cuciphoræ genus. Amygdala.

Gesn. in epist.ad Oecon.Perseam inquit, arborem nosti vernaculam esse Ægypto? sed quo illis nomine vocetur nescio. Audiui tamen Amygdalam vocari. Fructus dicitur Piro similis,& os habere intus & prunum. Ioan. Placa Medicus, vt testatur Clusius,incolis regni Valentini *Mamay* dici asserebat, tametsi qui nobis Americam descripserunt Hispani, aliam ab hac diuersam arborem hoc nomine insigniant. Multis post annis à Simone de Touar Medico Hispalensi non *Mamay*,sed *Aguacate* vocari edoctus sum.

Mamay.

Aguacate.

An verò, addit Clus. hæc arbor Veterum Persea sit nec ne, dispiciendum est. Plinius Perseam simili modo, iisdemque ferè verbis describit, voces ipsas commiscens, quas tamen alio loco apertissimè distinguit: qui sanè locus eorum sententiã apertissime refellit,qui Perseam cum Persica malo eandem esse volunt. Arbor quam exhibeo flore & folio Laurum magis refert quàm Pirum, fructu etiam oblongo est,qui Myxis(qualem illi Plinius tribuit) aut oblongis Prunis similior sit, quàm Amygdalis,& colore(vt Placa referebat) nigro, non herbido. Itaque,vt verum fatear, tametsi nonnullis cum Perlea Theoph. descripta notis hæc nostra conueniat, mihi tamen ea aptiùs quadrare videtur ei, quam Plinius describit, & Plutarch.in Ægypto nasci testatur Isidi gratissimam, quòd fructum ferat Cordis æmulum, folio linguæ. Quibus verbis Clusius videtur velle distinguere inter Perseam Theophrasti, & eam quam Plin. & Plutarch. descripserunt, de quo iudicium esto peritiorum.

Solerii opinio.

Lectores quoque Solerij cõsiderent opinionem, qui vult *Mangam* siue *Amba* esse Veterum persicam, de qua re capite proprio. Inter eius verò scripta hæc legimus, perseam cum persicis confundit Columella. Plinius siue sua, siue typographi culpa, malè legit Persica. Matth.Perseam sibi non vitam figuram ementitur.

Matth. test.

Locus.

Dicta iam sunt loca ex Veteribus in superioribus. Clusius scribit,valdè raram esse hanc arborem: nam solo Valentino regno vnicam arborem vidisse, in monasterio D. Virginis cui cognomen

de Iesu, primo ab vrbe Valentia lapide, ex Armenia, vt ferebatur, eò delatam.

Tempus. Vere florentem conspexit idem. Autumno maturum fructum ferre intellixit à D. Ioæ Placa Medico & professore Valentino, qui ei loco dicto commonstrabat. Simon de Touaro Med. Hispal. similem arborem in suo horto alit. Persion, inquit Athen. gignit Arabia.

Vires & Vius. Perseæ fructus, autore Dioscor. cibo idoneus est, & stomacho vtilis. Arida folia trita & inspersa sanguinis eruptionem sistendi vim habent. Perseæ folia, vt scribit Gal. adstringentem vim modicè participant, adeò vt queant etiam nonnunquam vtiliter sanguinis eruptione affectis partibus imponi. Paulus perseæ radicem inter menses ducentia recenset. Apud neotericos, Europæos saltem, quantùm nobis constat, nullo adhuc experimento celebratur.

Fluxus sang.

PERSICÆ NVCI SIMILIS FRVCTVS NVCLEO venenato.

CAP. IV.

Vires & vius. CAthæretica, vel, vt veriùs loquamur, septica est huius fructus facultas, quo Indus quidam Æthiopissam (vti refert Monardes) cuius crura malignis & inueteratis vlceribus scatebant, in puluerem redacto atque inspersо curabat, exesa carne putrida. Eundem puluerem cum elychnio ijsdem impositit vlceribus, ad generandã carnem, & vleus ad cicatricẽ perducendum. Est is fructus in insula Margarita dicta admodum vulgaris, quo etiam in cibo frequenter vtuntur, magnitudine Mali Assyrij vel Arantij, nucem Persici mali officulo similem continens, cuius concremati puluis (nam ob duritiem cremandum, alioqui difficile attritu) ad ea quæ modò dicta vtilis est. Nucleus qui intus continetur adeò noxius est & deleteria facultate præditus, vt siue homo, siue bestia eo vescatur, præsentaneam mortem sibi moliatur, cui nullo remedio occurri potest, tanquam sublimatum aut corrodens aliud medicamentum sumpsisset.

Vlcus.

Lacus.

Persica nuci similis.

Nucleus venenatus.

Pulpa edulis.

Hæc pauca à Monarde prodita reuocant nobis in memoriam, quæ Dioscor. Plin. & Gal. scribunt de Persea venenata vel læthali, quæ adhuc pauciora & dubij plena.

Huc fortè etiam referenda quæ Ranuolff. scribit: Persianum quendam mercatorem indicasse sibi de venenato fructu Perseæ, eis noto nomine Sephæ: propterea ab ijs negligi. Confer etiam quæ dicuntur de Manga venenata.

MAMAY ARBOR.

CAP. V

Descript. Folium. Lignum. Fructus. Ossa amara. Castaneæ facies. Mamei. Exacta fructus descriptio.

MAmay ab Hispanicis historicis descripta (cuius iconem lib. præcedenti cap. 45. sub titulo, Guanabano forte similis Higuero, damus) arbor est formosa, simili modo virens vti Juglans, alta lataque coma, sed quæ aliquantulùm in pyramidem desinat, Cupressi modo, Folium longius quam latum: materies ligni fungosa: fructus rotundus & magnus, carne Malum coroneum referens, sed sapore Persici duracini: huic insunt terna quaternaque ossa, interdum plura simul iuncta, valdè amara: *Gomara.*

Vt *Scaliger* verò tradit, *Mamei* Castaneæ tum facies tota, tum magnitudo. Idem folium, sed maximum. Fructus non solum ingentis Persici, sed etiam maximi Cidonij superat globum. Nuculas duas habemus, quas intus fert: quarum altera penè æquat Persicum, altera longè maior. Ex qua pores, addita, aut circumiecta pulpæ corpulentia, rorum ambitum animo metiri. Pulpa rubro colore est: Corium fructui fuluum. Sapor Persici, non, vt Cardanus scribit, Piri. Quod & testatur nucleus. Olet enim Persici nucleum. Quod verò Cardanus ait: Nuculam esse triangularem: verum quidem est, sed minùs accurate pictum. Vnum enim è lateribus adeò est obtusum, vt dorsum potiùs, quàm anguli acies esse videatur. Vna planicies illa, non duæ: Læuissima, splendidissimáque pars hæc, colore ferrugineo. Tertium latus planius, & ad vtrumq; caput cuneatum. Rostellum quoque alteri prominet geminum: sed infernè producitur magis. Eius figuram quod referret, nauigium priscum sculptum vidimus. Quod verò idem Card. scribit, in nucula nucleum ferruginei coloris, verum non est. Potiùs ruber est. Eius nempè coloris, cuius vel China, vel Air, vel Ben rubrum. Odor, qualem diximus, Persici nucleo proximus; item sapor, verùm longè dilutior. Vbi gustaris: tandem, licet lentè, ac serò, palatum acuit, ac pungit parum. Intra medullam hanc, quam alteram medullam amarissimam Card. profitetur, nullam inueni, nec vero simile est. Si verum est, *Nil desperandum est. Hac Scal.*

Cardanus.

Nucis Card. error.

Sapor.

Oviedus tam arborem quàm fructum paulò aliter describit, sic: Mamei arbor est speciosissima, magnæ Nucis iuglandis proceritate, foliis paribus aut maioribus crassioribus, altera parte viridioribus, palmum longis & ad proportionem latis. Huius fructus est omnium qui in insula Hispaniola dicta proueniunt gustui suauissimus, quandoque perfectè, quandoque imperfectè rotundus, pugnos duos magnitudine æquans, aliquando minor, cortice contegitur fuluo, modicè aspero, Pirorum syluestrium ritu, nisi durior crassiorque esset. Sunt qui vnum, alij duos tréue concludunt nucleos, in pomi medio, interstitiis distinctos, acinorum ritu membranula tenui opertos, delibratæ castaneæ colore, quorum pulpam, si secueris, iudicabis castaneæ, præterquàm sapore similem, sed interior acinus fellis est amaritudine, delicata tunicula contectus, quam inter & priorem illam membranulam caro siue pulpa intercedit ferè fulua, Persici Duracini gustu, aut meliori, non tamen tàm succulenta est, neque tàm odora. Pulpæ isti digitalis est crassitudo in maioribus, minor in minoribus pomis.

Arboris descriptio.

Fructus descriptio alia.

Vnus nucleus, aut plures hos.

Castanea simul & sapore.

Interior acinus amarissimus.

Pulpa sapor

Benzo huius fructus lemma & varietatem paucissimis verbis comprehendit. *Mamei* arbor mediocris Nucis magnitudine, longiore quàm latiore folio. Fructus eius in Hispaniola insula rotundi, in continenti verò longi & crassiores, & gustu iucundiore sunt, tres quatuor acinos seu interiora ligna habent pulpa in spadiceum colorem vergente, tenui tunica, sapore aliquantùm dulci.

Varietas.

Mamey, Gomaræ in histor. gen. Indiæ. Item Clusio. *Mamei* Scalig. Ouied. Hist. Lugd. Figuram quam exhibemus ex Hist. Lugd. deprompta est, nec videmus magnam similitudinem cum Castaneæ folio, quale ei Scaliger tribuit: Gomara autem & Ouiedus tribuunt Iuglandis. Haud multò feliciùs, si figuram spectes, qualem tamen illi circumscribunt. Quod si etiam vera dicit Ouiedus interiorem acinum esse fellis amaritudine, etiam-

Synonyma

Digitized by Google

etiamnum stabit Cardani censura, alteram medullam intermis latiùs vagantem: nec refellit Scaligero regro hostis, dicente verò id non esse verum. Tamen in hist. Ind. Occid. Gallicè *Mangues* dici fructum cum nucleo scribit. Item May arbor viridis vt iuglans, fructus bonus in Dariem, eidem, alio loco, *P. Mart. l. 9. Ocean. Manets* est arbor alia apud Dariennenses, quæ fructum producit aurei mali magnitudine: sapore, melónis odorem noui, haud infauiorem

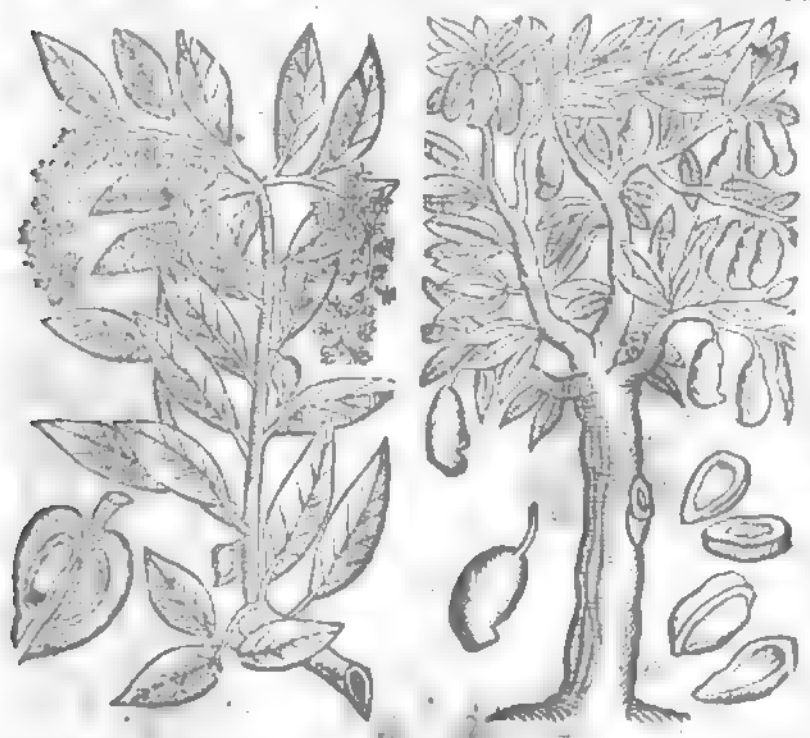

Os Amygdalis simile descriptio. Fructus Cortex quo fructus putamen circumdatur. Duracinis.

sumpta, sic describit. Vetus hæc est arbor, & nouis ramis prædita, fructumque ferè magnitudine persici: cortex ei crassus, quem, non nisi interdum, inde locis binas libras ac amplius pendentem: in eodem verò arbore passim colore differentes ibi fructus conspiciantur: alij enim dilutè virent, alij flaueant, quidam etiam ex viridi rubescant: grati admodum saporis odorisque est; & quando non est coactus, Duracinis floribus (quæ a carne firmiore illuuiaque Melocotonea vulgò appellantur) præstat. Antequam probè maturus fit, gustu additi ingenio est, vt ea pars quæ osficulo vicinior est, acerbior: sed maturus dulcis & sapidus. Prædúro putamine, vndiquaque tomento aut duris fibris tranſuersim & obliquè excurrentibus operto tegitur nucleus longiusculus & crassiusculus, magnitudine Iuglandis, candidus, & candida cute tectus, gustu amaro, dum crudus est. Inuenitur etiam huius genus sine osficulo, palato admodum gratum. Aliud eius genus siluestre reperitur, *Mangas bravas* nuncupatum: dilutè viret, aliquantulùm splendet, lacteo succo abundat, pulcaque carne præditum est: nam crasso cortice solummodò integitur, osficulum prædurum & cartilagineum, Cotonei tamē mali magnitudine est.

Caper. Lacteum succo abundans. Differentia sine osficulo Mangas siluestris Mangas bravas.

Per universam prouinciam Malabar, copiosè prouenit hæc arbor, domestica siue satiua nimor, breuioribus & crassioribus foliis. Pueri his fructibus, aureorum Malorum loco, sese mutuò petere consueuerunt.

Locus. Malus Manga. Osficulum. Sapor.

Io. Linschottanus ad suam figuram ære excsculptam hæc annotat. *Manga* ex arboribus dependens, ad similitudinem arborum Laccæ, magnitudine Persici sunt, colore viridi, & ad rubotem accedente. Osficulum habent maius, sed ad esum nullo vsu. Interior Mangæ color ad flauedinem accedit, magni in India vsus, vt oliuarum in Hispania. Post Ananas gustu sunt maximè suaui: orizam cum hisce fructibus coquunt, estque quotidianus mancipiorum cibus.

Amba, inquit Lugd. Romanus simillima est arbor frequentésque vt piro, fructus: qui intra corticem occultantur vt amygdalæ amaræ. Condiuntur in Cadis vt apud nos Oliuæ: sed sunt longè meliores.

may arbor viridis vt iuglans, fructus bonus in Dariem, eidem, alio loco, *P. Mart. l. 9. Ocean. Manets* est arbor alia apud Dariennenses, quæ fructum producit aurei mali magnitudine: sapore, melónis odorem noui, haud infauiorem

MANGAS SIVE AMBA.

CAP. VI.

Mangas Acostæ. Mangas alia Icon, Linschotani.

Descriptio

SCalig. autore: Est in Malabar Manga dicta arbor, Piri facie, cuius fructus Persico par, aut maiori corticis color viridis immaturo. Augusto mense cum maturitate recipit luteum: simul acquirit splendidum nitorem. Caro, vt Pruno, mellei saporis. Os intus sicut Amygdalo. Immaturum condunt, vt oliuas. Amba nomen.

Arbor Piri facie. Fructus Cortex. Sapor. Tempus. Caro fructus in Pruno.

Acosta verò, qui Mangas siue Ambam neutiquam Piri folio depingit, ex quo nostra prior Icon desumpta, sic describit. Maturitatis tempus à quadragesima illis ad Augustum durat. Ingéti passim numero & vtili pretio.

Tempus & locus.

Ludouicus Bononiensis in Itin. suo etiam in Calicuto mirè tradit, sicut & Munsterus in sua Cosmographia.

Synonyma *Cluſij notatur.* Ambo. *Mangas. Manga. Anon.*

Amba dicitur fructus: Caudex *Magna*, (fortè *Manga* legendum) Lugd. Romano. Clusius verò non refert, ad *Manga* siue *Ambam* arborem hanc Lugd. Romani, sed ad *Ambare*. *Manga* arbor, Scaliger. Fructus conditus *Amba*. *Mangas* Indis, Garciæ, & Castori dur. Clus. in annotat. ad Garciam: Mangas fructus in memoriam mihi reuocat Iaiama Ouiedi, quam lib. 11. suæ historiæ describit, cap. 13. tametsi plus similitudinis habere videatur cum eius *Anon* de quo lib. 7. cap. 18. Costæ *Mangas*, in Canarin *Ambo*: à Persis & Turcis *Amba*: huius aliud genus sine osficulo: & tertium syluestre *Manga bravas*. Hist. Lugd. distinctis capitibus longè dissitis locis de hac agit. Primùm sub nomine *Manga* & *Amba*. Secundo sub titulo *Mangas*, cum figura Acostæ, quasi diuersæ essent arbores, & prioris loci ne verbulo quidem meminit.

Lugd. Hist.

Noua nec hactenus dicta sua opinione prodit Solerius. quid aurē? Persea, inquit, in Calecut *Mãgam* dici & fructū *Ambi*, descriptā à Lud. Barth. lib. 3. tamē à nobis dubitatur sint ne idē. posteri nostri inuestigent. Porrò quod locū & tempus attinet, Garcias vtrumq; luculenter explicat, his verbis. Tanta est huius fructus suauitas, vt cùm in foro prostat, Ormuz incolæ, apud quos frequens est cum aliis plurimis fructibus, reliquis neglectis, hunc sibi emant.

Persea esse Mangam putat Solerius. Locus & tempus. *Fructus suauissimus.*

Colligendi tempus est in regionibus calidioribus mense Aprili: aliis regionibus serotinus, Maio & Iunio: Interdum tamen Octobri (quem ipsi *Rodiph* vocant) & Nouembri.

Varietas delectus. Guzaratæus.

Cæterùm pro regionum natura & diuersitate, variat etiam saporis bonitate hic fructus. Primas tenet is qui in Ormuz nascitur. Secundum locum obtinet, qui in Guzarate prouenit, præsertim is, qui per excellentiam Guzarateus nuncupatur, magnitudine quidem reliquis cedens, saporis tamen & odoris gratia iis superior, exiguo intus osse vel nucleo. Tertium bonitatis gradum

AMYGDALVS, PERSICI ET PRVNI.

CAP. XXIII.

Amygdalus.

THE Latin Amygdalus hath the name of the Greek Amygdalos, but the Greeke changeth the letter g, into k, and pronounceth Amykdalos, and the Arabians call it Alloze. The Germanes call it Mandelbaum, the Italians Mandolo, the Spaniards Almendro, the Frenchmen Amandier, the Englishmen Almond tree.

Amygdalus dulcis.

Amygdalus dulcis is a tree of the bignesse of a Peare tree, or Apple tree, with many branches, and leaves like unto the Peare tree, but greater, and more deepely cut in the edges, and of a greener colour. The flowers are white, and sometimes tinged with a little purple, which appeare before the leaves. The fruit is contained in a thicke and rough huske, which when it is ripe, doth open it selfe, and the nut is found within it, with a hard shell, and a white kernell, which is sweet in taste. Some trees beare nuts with two kernels, and some with three, which are not so pleasant to eate as those that have but one kernell.

Amygdalus amara.

Amygdalus amara is like unto the former, but the kernell is bitter in taste.

Persica.

Persica, or Malus Persica, is a tree of the bignesse of a Peare tree, or Apple tree, with many branches, and leaves like unto the Almond

Ingressus autem Nazareth, ubi erat nutritus, & intrauit secundum consuetudinem suam die Sabbati, in synagogam, & surrexit lectionem facere. Et traditus est illi liber Isaiæ prophetæ: & ut reuoluit librum, inuenit locum vbi scriptum erat: Spiritus Domini super me, propter quod unxit me, euangelizare pauperibus misit me, sanare contritos corde, prædicare captiuis remissionem, & cæcis visum, dimittere confractos in remissionem, prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis. Et cum plicuisset librum, reddidit ministro, & sedit. Et omnium in synagoga oculi erant intuentium in eum. Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodie impleta est hæc scriptura in auribus vestris. Et omnes testimonium illi dabant, & mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore eius. Et dicebant: Nonne hic est filius Ioseph? Et ait illis: Vtique dicetis mihi hanc similitudinem: Medice cura teipsum. Quanta audiuimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua. Ait autem: Amen dico vobis, quia nemo propheta acceptus est in patria sua. In veritate autem dico vobis: Multæ viduæ erant in diebus Heliæ in Israel, quando clausum est cælum annis tribus & mensibus sex, cum facta esset fames magna in omni terra: & ad nullam illarum missus est Helias, nisi in Sarepta Sidoniæ ad mulierem viduam. Et multi leprosi erant in Israel sub Eliseo propheta, & nemo eorum mundatus est, nisi Naaman Syrus. Et repleti sunt omnes ira in synagoga, hæc audientes: & surrexerunt, & eiecerunt eum extra ciuitatem, & duxerunt illum usque ad supercilium montis, supra quem ciuitas illorum ædificata erat, ut præcipitarent eum. Ipse autem transiens per medium illorum ibat.

Ecce Dominus Iesus Christus, qui ex Maria Virgine natus est, ecce qui ex Ioseph Nazareth nutritus est, ecce qui ex Bethlehem Iudææ ciuitate originem duxit, ecce qui ex Dauid & Abraham descendit, ecce qui ex Iudæa Gentibus prædicatus est, ecce qui ex Iudæis Christus est, ecce qui ex Iudæis Deus est, ecce qui ex Iudæis super omnia est benedictus in sæcula, ecce qui ex Iudæis Iudæos reprobauit, ecce qui ex Iudæis Iudæos damnauit, ecce qui ex Iudæis Iudæos reliquit, ecce qui ex Iudæis Iudæos abiecit, ecce qui ex Iudæis Iudæos dispersit, ecce qui ex Iudæis Iudæos persequitur, ecce qui ex Iudæis Iudæos odit, ecce qui ex Iudæis Iudæos occidit, ecce qui ex Iudæis Iudæos damnat, ecce qui ex Iudæis Iudæos in æternum punit. Ecce qui ex Iudæis Iudæos in æternum punit. Ecce qui ex Iudæis Iudæos in æternum punit.

dalas enunciari oportere contendunt: alij neutro Amygdalæ: nec idipsum quidem, de quo tantoperè agitendum, intelligentes, vtroque nomine apud viros Atticos scriptum esse.

Pamphilus, in glossis apud eundem Athen. ait: [illegible] à Laconibus [illegible] dicitur: qua voce vsus est Plautus, nimirum instrumentum, quo franguntur nuces Amygdalæ, & reliquæ) pro Amygdalocaracte, quia Lacedæmonij [illegible] vocant Amygdalas.

Mercatorum Scrupeta. Amygdalocaracte. Græcis. Nux Amygdalis in pomis & capitis specie. Nucis Amygdalæ figuratio.

Magna verò huius arboris æstimatio, etiam in sacris literis, & apud populum Israeliticum, quòd in hanc ipsam, Aaronis virgam siccam, ineffabili metamorphosi permutarit veram Creator summus, vt Num. 17. legimus. Quam virgam ita floridam Iudæus postea populus in suis numeris, quos *sicles* vocant, delignari curauit. De qua re eleganter D. Augustinus, vt omnia, in opere suo de mirabilibus sacræ Scripturæ. Aaron, inquit, virgam interno nomine acceperat. Crastino manè Aaron virga gemmulas Amygdalini floris ostendit, quo pateret Aaron præ omnibus in sacerdotium Dominum elegisse: nec tamen in hoc contra naturam virga monstratur aliquid effecisse. Sicut itaque virga Aaron germinauit in populo Iudæorum, ita crux Christi floruit in populo Gentium. Quis autem iste est fructus quem attulit? Amygdalas, inquit. Amygdalæ fratres, nuces sunt. Qui fructus primo quidem indumento amarus est, sequenti munitur ac tegitur, tertio fumentem patefit ac aperit. Nam quia sacramentum sacerdotale est virga nucis: ideirco arbitror etiam Hieremiam, qui vnus erat ex sacerdotibus ex Anathot vidisse virgam Nuceam.

Amygdala nux. Virga nucea.

In Canticis Canticorum, sponsa dicitur descendisse in hortum Nucis, vbi etiam pariter cum Nucibus sacerdotalium quodammodo pomorum copiam perfectiorem inuenisse. Ait scriptura: Ecce germinauit virga Aaron in domo Leui, &c. produxit frondes & protulit flores & germinauit Nuces. Et alibi, de vnitate trinitatis & incarnatione Verbi. Virga Aaron post alterum diem inuenitur subitò produxisse flores & frondes & peperisse Nuces, &c. Virga ergo potuit contra naturam Nuces educere, Virgo non potuit contra naturæ iura Dei filium generare? Dicat igitur mihi Iudæus incredulus, quemadmodum aridæ virga floruit & fronduit, & Nuces protulit? Virga Aaron, Virgo Maria fuit, &c. Nux trinam habet in suo corpore substantiæ vnionem, corium, testam & nucleum, &c. Non autem intelligimus, quid velit D. Augustinus, quum ait: qui fructus primo quidem indumento amarus est, & postea lignum in testa: nam ista Nuci inglandi potius conueniunt quam Amygdalo. Nisi per amarum intelligamus non edulem corticem acerbumque ille [illegible] amarum dixerit, tanquam non edulem: quanquam & tota Amygdala tenella comedatur, etiam cum extimo cortice. Sed in Theologo de re medica aut herbaria non nisi [illegible] tradente, [illegible] exacta non postulanda.

Pulchra comparatio. Alia comparatio.

Sciendum porrò ex D. Hyeronymo quod vbi nunc 70. Interpretes posuerunt [illegible], Hebraium verbum sit שקד Soced, quod in Hieremiæ principio est: sed ibi in Nucem vertum est, hic Amygdalum, &c. vide Saced. Et placuit quidem paucula hæc de Amygdali encomium atque historiam facienda hoc loco in medium adferre: qui plura volet, consulat ea de re Theologos: nos quæ natura sunt hic potissimùm persequamur.

Saced Hebr.

Arabes [illegible] vocant tàm dulcia quàm amara Amygdala, vt est apud Serapionem. Bellun. apud Auic. [illegible] Amygdala conuertit: quidam etiam [illegible] scribunt.

Lauz. Arab.

Cæterùm quod suprà de Nuce Græca obiter attigimus, hic denuò in quæstionem venit. Nam etsi Columella videatur diuersa statuisse genera, Nucis Græcæ, Auellanidis, Amygdalæ, & libro 5. seorsim Amygdalæ feracitatem prosecutus sit, per Græcam tamen Nucem tantùm Amaram Amygdalem eum intellexisse suspicatur Ruellius: Num primam (inquit) Nucem Græcam gemmascere fatetur, quod Plin. de Amygdala commutat: qui ex iis quæ in hyeme Aquila exoriéte concipiunt, florere primam omnium Amygdalam mense Ianuario prodidit. Martio verò poma matuescere. Eandem antequam deponatur, in aqua mulsa nec minùs dulci macerádam Lucius censet, vt iucundioris saporis fructum, quum adoleuerit, præbeat, & interim melius atque celeriùs frondeat, quod de amara Nuce vt amarotem exuat intellexisse Columella facilè crederetur: nisi diuersis locis rem eandem repetat, & quidem tunc vsurpasset. Nam nisi Nucis Græcæ vocabulo Amygdalum complexus fuisset, prætermissa eius satione non explicuisset, quomodo fertilis redderetur, inquiens: Amygdala si parum ferax fuerit forata arbore lapidem adigito, ac ita librum inolescere sinito.

Nux Græca forte Amygdalum amarum.

[illegible] Nux amara Celso, id est, amarum Amygdalum, siue Amygdala amara Rob. Const. Phœcomus apud Rob. Stephanum de vale. tuenda, Amygdala amara, tradit alias Nuces amaras dici. Dauid Kyberus in Lexico Nucem Græcam siue Thasiam Amygdalum interpretatur.

Nux amara. Amygdala amara. Nux græca siue Thasia. Schard. Hier.

Amygdala dicitur *Schaked* Hieremiæ, id est, Hebræis, autore Trago: qui addit, Catonem Amygdala Græcas nuces vocasse. Verùm ex loco suprà à nobis citato vix elicias Catonem per Nuces Græcas Amygdala intellexisse, nisi aliam habeas coniecturam. Addit verò Tragus eius verba aliquos priuatim de amaris intelligere.

Quin & Cordus & Lonicerus apertè dicunt Amara Amygdala alio nomine Græcas nuces appellari.

Anguillara verò scribit per Nuces Græcas intelligi oportere Amygdala cum suo cortice, quum virent. Mirabilis verò est cum sua ceruice, quando ait in epistola quadam: de Amygdala Dioscoridem agere capite proprio, cap. verò de Paonia Nuces Græcas dici: quod nec vllus vnquam ex eo nos docebit capite. Fieri potest, vt interpres priore loco Amygdala, posteriori Nuces Græcas conuerterit: Verùm quid hoc ad Dioscoridem? Posteriori loco nihil aliud de Amygdalis habet, quàm hæc verba [illegible] I nunc, & interpretibus fide, fuit licentia eandem vocem diuersimodè conuertentibus, præsertim propriam, & hoc tale significantem.

Nux Græca. Angill. nux. Interpretis licentia.

Goropius in Vertumno scribit nomen etiam Amygdalis commune esse: Iuglandes non magis nocere capiti, quàm Amygdala: qua ratione, indagari poterit inter vires Nucis Inglandis.

Græca.

Monachi apud Mesuem de re medica & Pharmaceutica statuunt: Vbicunque simpliciter scribitur Amygdalæ, intelligendas esse dulces: ad compositionem autem Diaphœnici amaras esse capiendas. Lonic. de Bibliis plantis: Amigdali, inquit, fructus Zirzaris Amandel *Amandel*: Dulcium Amigdalarum commeatu Iacob Patriarcha filios instituit. De Amygdalo Salomon in Ecclesiaste. Idem Iacob virgas ex Amygdalo posuit ante ouium oculos. De Aaron Virga suprà. Denique

Amygdalum in sacris literis.

Herbarij

Herbarij) omnes Amygdali vulgato nomine tam ad designandam arborem, quam fructum ipsum vtuntur.

Linguarum nomina.

Germ. **Mandelbaum: Mandlen & Mandelkernen.** Belg. **Amandelboom, Amandel.** Gal *Amandrier, Amandres, & Amende.* Ital. *Mandola. Mandole.* Hisp. Castil. *Almendro, Almendras*: Catal. *Amellos*: Portug. *Amendoas.* Anglic. **The Almond tree.** Bohem. **Mandlij.** Vngaricè, vt refert Clus. **Mondola** / amygdalus dicitur.

Differentiæ. Dulces. Amaræ. Amygdal. Cypri.

Quoad differentias: autores penè omnes suprà citati, tam Græci quàm Latini, alijque dulces agnoscunt & amaras, tanquam præcipuas differentias. Aliquorum tamen diligentia etiam aliæ obseruatæ sunt, qualis est illa de qua Athen. scribit, præstantes nasci in insula Cypro, diuersa ab ijs quæ alibi prouenium figurâ: sunt enim (inquit) & oblongæ, & in summo reflexæ.

Teuias. Myceras. Amygdalas nuces rotundas. Dura. Mollia. Amara.

Seleucus in Linguis scribit dulces Amygdalas à Laced æmonijs vocari *Teuias*: ampliores verò nuces, *Myceras*: At *Amerias*, *Myceras Amygdalas* dici tradit. Gesnerus tradit, esse etiam Amygdalum, nuces rotundas ferentem: & aliam Persico insitam, (de qua nos postea) in horto Matthiæ Curtij.

Tragus tria facit genera: putamine duro: alia molliore: tertia amara.

Matth. dulcium plures facit differentias: magnas, paruas, mediocres, compressas, rotundiores: quarum nonnullæ durissimo integantur operimento: aliæ fragili: sunt item quæ duplici constent nucleo. Nos & omnes has differentias obseruauimus, & in naturalium nostro thesauro etiamnum adseruamus: His adde Amygdala lanugine carentia, de quibus postea. Amygdalæ minores vulgaribus per omnia similes sunt, quibus etiam sapore & facultatibus respondent: multò tamen, hoc est, triplo aut quadruplo minores & ad proportionem gracilem continent nucleum. Hæ, ex obseruatione Cordi, quoque duum sunt generum: vna enim amaras, altera dulces producit. Adferuntur adhuc putaminibus suis inclusæ cum Gallis Asiaticis alijsque medicamentis ex Asia aduehi solitis.

Amygdala minores. Amara. Dulces.

Amygdalæ fragili & flexili putamine multiplici ratione à vulgatis differunt. Primò putamen nullis foraminulis habent punctatum aut scarificatum, sed quodammodo sulcatum potiùs, cui extrinsecus venulæ albæ ex carne separata reliduæ adhærent. Latitudo vncialis ferè, longitudo vncia maior, cortex quauis Iuglande aut Amygdala fragilior, cæteris tenuior, nihilominus pulchros & benè succulentos intus continet nucleos, nescio quid in ipso etiam gustu, si rectè iudicamus, à vulgaris discriminis, habentes. Leuissimo digitorum pressu vel quamuis huius generis puer decennis facilè frangat, quod in cæteris vix mallei vi præstet. An hæc fortè sit Nux Græca Tarentina Columellæ? Nux tenera Amygdali Palladio. Amygdala putamine molliore dentibusq; fragili, Trago.

Amygdala fragilis putamine. Synonyma.

Lanugine carentium Amygdalorum meminit Cæsalpinus, his verbis: Amygdalorum fructus tenellus, antequam & indurucrit, cibis gratus est, subacidus: laudantur in hanc vsum, qui lanugine carent & grandiores sunt: huius gratia inserere solent super Prunum

Amygdala lanugine carentia.

At maximi generis nuces quas habemus, duas vncias longæ, vncia latiores, Sed ad proportionem compressæ conspiciuntur, tales quoque nucleos, nempe longos & compressos continentes. Extrinsecus alicubi striata testa apparet, crista peramb itum eminenti & acuta.

Amygdala maxima.

Mediocria vncia longiora, latitudine inferiora, læuiori prædictis putamine, crista minori, obtusiorique, minùs frequentibus punctis notata, interim ventrioflora, eius generis putamus, cuius nuclei passim in officinis prostant. Huius generis geminam habemus, tam fabrè vinctam, vt nates puemli pulchrè repræsentent.

Amygdala mediocria.

Minimi generis Amygdala, minùs reliquis omnibus compressa, sed ferè ad Cylindri rotunditatem accedentia, triplo longiora quàm lata, mediocribus quàm maximis putaminis læuore similiora, pulchellum sui generis nucleum continent.

Delectus.

Post differentias locum teneat delectus. Amygdalæ tam dulces quàm amaræ probantur flauissimæ, plenæ, integræ, non contractæ nec erosæ, tamen leues, duræ & siccæ, quantùm illis datum est, ob id fragiles, intus albidissimæ. Ex his dulces, sapore delicatæ, propè indicibili in Castaneam tostam & panis purissimi benè cocti qualitatem inclinantes, odore ante esum nullo, aut perquàm exiguo, inter edendum autem iucundo, quales Venetiis omni penè tempore, potissimùm circa Autumnum habentur: quo tempore nos ibi comedisse memininus. Tales aut his fortè meliores adhuc, Monachi celebrant apud Mesuen, quando aiunt, ex dulcibus meliores esse Apulienses, quæ Ambrosinæ cognominantur, fortassis à saporis suauitate. Ex amaris, magnæ, succulentæ, integræ atque recentes præferuntur.

Ambrosinæ.

Locus.

Amygdalis, vt scribit Theoph. locus gracilis, serenus atque apricus longè commodior est, (seu, vt ait Palladius, durum, siccum, calculosumque solum, coelumque calidissimum) quàm humidus, ad alendum & augendum comparatus: nam si altus sit atque pinguis, nimia pabuli vbertate lasciuientes sterilescunt: sunt tamen qui inter vites serendas censeant, tanquam innoxiam & alimento mediocri contentam, & simul quod maturè fructificet, nec latè inumbret, minimè grauem. Sed hi non rectè existimant. Vmbra enim, & serus fructuum prouentus, non tam infestant, quàm radicum vires: rapiunt enim alimentum suo amplo discursu, implexuque enecant.

Amygdalas non inter Vites serendas.

Porrò in Creta horti abundant Amygdalis: In Italia familiaris est: In Galloprouincia Delphinatúque consitæ sunt planities patentissimæ: Ex quibus dulce illud oleum, quod & nobis interdum, in mensa butyri vice crudum expetitur, Lugdunum, & inde in diuersas prouincias importatur. In genere dicendo, Loca amat Amygdalus regionesque calidiores, atque iccircò vberior adolescit in insulis: præsertim quæ pluuijs intempestiuis non infectantur: & ob hanc & frigidam coeli temperiem, difficulter nascitur aut fructum facit in Belgio, teste Dod. In Anglia maturant interdum nuces, autore Lob. Circa Argentinam complures sunt. Reperiuntur in tractu Rheni non paucis locis: sed primas in Germania nascentibus tribuunt in Spirensi agro natis. Camerario teste, in Germania hodie copiosè prouenium, Laudatissimæque Landauienses. Turnerus scribit in Anglia quidem esse, sed nullo fructuum memorabili prouentu. In Alsatia haud infeliciter benè cultam prouenire nouimus. Quicquid sit præstantiores semper Germanicis Prouinciales & Narbonenses, quæ Lugduno ad nos aduehuntur, solidiores & minùs rugosæ. Sic videas Geneuæ prouenientes Prouincialibus multò esse rugosiores. Basileæ paucis hortis colitur, sed tamen ad frugem interdum peruenit

Delectus à regione.

Digitized by Google

Amygdalus syluestres.

Rauuolff. tradit circa Tripolim in sepibus syluestres prouenire Amygdalas, quarum fructus copiosè circumferant. Maturi pauperibus diuendendos. Nos quoque Amygdalos aliquot colimus Montbelgardi sed facilè gelu castigantur, quominus ad perfectam frugem perueniant. Argentinæ vidimus apud insignem mercatorem Amygdala ex Italiæ Genua delata ita tenero cortice, vt facilè digitis atterentur: nos nuces plantauimus Montb. in hort. Il. E. C.

Amygdala tenero cortice.

Tempus.

Ex his quæ hyeme, Aquila exoriente concipiunt, floret omnium prima (autore Plinio) Amygdala, mense Ianuario. Martio verò Pomum maturat. Sed de Italia sua loquitur. Sic Cæsalpinus & ipse Italus. Floret inquit, Ianuario: Martio fert matura, id est, esui apta. Mirum intra mensem matura fieri Amygdala. Placet lectio Plinij, non maturat, scribentis. Palladio & Columellæ maturant muria Oliuæ. Matura esse aliud est, teste Cic. qui lib. de senect. scribit, Poma ex arboribus si matura decidunt. Si quis tamen dicat tenellos fructus qui esui apti, dici posse matutos, per nos licet: modò concedat impropriè id dici. Si autem Plin. & Cæsalp. per maturat & matura fert, intelligunt ita matura Martio, vt decidant, id notatu dignum, præsertim quod Matth. tradit. In Apulcia Siciliaque optimè copiosissimeque florere vere, legi Augusto. Esto, Ver sit in Apulia Ianuario, vtpote regione calidissima: at Augusto demum legi ibi, cui regioni nulla Roma vel quæuis alia Italiæ ciuitas comparari queat cœli calore, nihil aliud est, quàm dicere, citiùs Romæ maturari non posse.

Circumspectè Do donæus: Floret, inquit, eodem quo Persica tempore: subinde Iulio ad perfectionem perueniunt Amygdala. Florentem nos vidimus Monspelij Ian. & Feb. vbi abundant dulces pariter ac amaræ: Patauij & Lugduni Feb. & Martio: Geneuæ April. principio: & ita Basileæ, aut Martio, si mitius sit cœlum veris: aut Aprili, si secus. Ita vides pro climatum diuersitate variare florendi tempora, quod nunc semel pro semper (vt aiunt) dictum esto. Flores Patauij vsque adeò Pomorum floribus similes obseruauimus, vt facilè eis, qui priùs non viderint, imponant, nisi tempus florendi diuersum, & cortex Persicorum cortici similis, discriminarent. Omnia verò Amygdala puluinari calycis operimento tamdiu obtecta manent, quoad maturescant: tum demum abiiciunt, haud secus ac Iuglandes, in quod Autumno locis minùs calidis fieri solet. Florem paulò pòst excipiunt folia, Salicis haud admodum dissimilia.

Porrò Amygdalæ, etiamsi non pluat, dummodo aër Austrinus nubilusque sit, amittunt & flores, & primos fructus, si in flore vel pòst inciderit, autoribus Theoph. & Plinio.

Satio.

Nunc de satione & cultu aliquid dicendum. Magus apud Plinium Amygdalas ab occasu arcturi ad brumam seri iubet. Idem & Græci tradunt: nam verno satu difficiliùs comprehendit, quod arbos ea præcoci partu germinet. Pangitur auulso ramulo, viuiradice, & semine. At autore Palladio, seritur Ian. & Feb. Item locis calidis Octobri & Nouembri, semine & plantis, quæ de maiori radice rolluntur. Sed in hoc genere arboris nihil vtilius est, quàm seminarium facere. Nuces verò quę seri debent, pridiè liquido fimo macerantur: alij aqua mulsa madefaciunt, in eaque noctem solam esse patiuntur, ne germen extinguat mellis mordacitas. Acumina in terram rectè figuntur, sic vt lignosior pars sursum spectet. Tradunt vegetiores enasci, si in scrobiculos, quibus obruuntur, farina conijciatur. Sed ipsa Amygdala, ad ponendum, & noua legamus, & grandia. Surculos qui vel arbori vel terræ credatur, præcipit Paxamus è media arbore, non summatim legendos nonnulli tamen ramulos qui de cacumine sumerentur, non infelici successu deposuerunt.

Vt vegetiores nascantur.

Nucem græcam Columella circa Calendas Februarias, quæ prima gemmascit, seri iubet, in agro duro, calido, siccoque: nam in locis diuersis si nucem deposueris inquit, putrescit. Antequam nucem deponas, in aqua mulsa, nec nimis dulci macerabis, ita iucundioris saporis fructum, cùm adoleuerit præbebit, & interim meliùs ac celeriùs frondebit. Ternas nuces in trigonum statuito, & nux à nuce minimè palmo absit, & anceps ad Fauonium spectet. Omnis autem nux vnam radicem mittit, & simplici stylo prorepit. Cùm ad scrobis solum radix peruenit, duritia humi coercita recuruatur, & ex summo duorum ramorum ambas radices emittit. Nucem Græcam aut Auellanam Tarentinam hoc modo facere poteris. In quo scrobe destinaueris Nuces serere, in eo terram minutam pro modo semipedis ponito, ibique semen Ferulæ repangito. Cùm Ferula fuerit enata, eam findito, & in medulla eius sine puramine Nucem Græcam aut Auellanam abscondito, & ita adobruito. Hoc ante Cal. Mart. facito vel etiam inter Non. & Id. Martii.

Nux Græca quando serenda.

Vt iucundior fiat fructus. Serendi modus.

Nux Græca vt Tarentina fiat

Magus, autore Plinio, operosus est. Amygdala in argilla molli meridiem spectante seri iubet: gaudere & dura calidaque terra: in pingui aut humida mori, ac sterilescere. Serendas quàm maximè falcatas & è nouella, fimoque diluto maceratas per triduum, aut pridie quàm serantur, aqua mulsa. Mucrone defigi, aciem lateris in Aquilonem spectante: Ternas simul serendas triangulatione, palmo inter se distantes: denis diebus (decimo quoque die) adaquari donec grandescant.

Cæterùm nihil æquè degenerat quàm Amygdalus: nam neglecta, amara efficitur: nam principio alterato, finis quoque alteratio sequitur: hinc quoque fit vt neglecta in syluestrem transeat, autore Theophrasto. Hoc cauebis si paxillum (πάσσαλον) vel clauum ligneum potiùs adigas, lachrymamque diutiùs defluentem auferas reliquumque cultum impendas.

Ne sterilescat. Colum.

Amygdalam etiam, dum fructum parit, neque rigandam, neque stercorandam, præterquàm aridis, neque purgandam, neque vlla cura tractandam existimant, sed ab omnibus iis abstinent, ne plus æquo validior reddita fructum in flore amittat. Quamobrem agrum quoque minùs pinguem quærunt, & si post hæc fructum parere non possit, radices nudas ac detectas hybernis frigoribus abiiciunt, & reliqua coercendi (ἃ πεδᾶσαι κωλύει) genera, ac imminutiones, quas diximus, adhibent. Bonum erit in hoc casu interdum nimiam quoque nutrimenti vbertatem detrahi: Nam omnino his ferè duobus remedij generibus indigent Amygdali, vt vel detracto nutrimento, vel ablaqueatione castigentur.

Ne Amygdalus fructum flore amittat.

Alij quoque ne degeneret Amygdalus, sæpiùs transferri, aut adultam inseri præcipiunt. Nam vt idem Theoph. prodidit Thasij Amygdalas adultas inoculant. Ex mollibus enim prædurae post satum redduntur: quod idem vel in reliquis Nucibus fieri potest.

Ne degeneret.

Inoculatione curatur.

Ne ex mollibus fiant duræ.

Mense Decembri, vel Ianuario, circa Idus Amygdalus inseritur, locis verò frigidis & Februario, autore Palladio. Si tamen surculos condias, ante-

Modus. antequam germinent, vtiles sunt, qui de summitate sumuntur. Inseruntur & sub cortice, & in trunco. Inseruntur in se, & in Persico: quidam & Pruno inserunt. Palladius.

De Amygdala inserenda.

Phillis edoratos primauis floribus artus,
Dississi Pruni cortice fixa regit.
Pomaque permutat velamine Persica misto,
Duritiemque docet regminis esse loco.
Id modicam tornat siliqua tendente figuram
Et frondes pulchro dicat odore feras.
Castaneamque truncm depulsi cogit echinis
Mirari fructus, lauia poma sui.

Inseritur Castanea.

Vt ferax fit. Amygdalus si parum ferax erit, forata arbore lapidem adiicito, & ita librum arboris inolescere finito Columella. Copiosiorem fructum dari adfirmat Theoph. si ferreus palus adigatur arbori, impressoque foramini querneus inseratur paxillus quo modo in eam animad uerti volunt, perinde quasi arbor iniuria lasciuiat. Palladius tedæ cuneum terebratę radici immergere suadet, in eundem finem.

Aduersus gela. Locis frigidis vbi metus est de pruina, Martialis dicit hoc remedio subueniri. Antequam floreant radices nudãtur, & albi lapides minutissimi mistis arenis congerũtur, & vbi iam tempus videbitur, vt debeant germinare, effossi iterum lapides submouentur.

Vt fiant tenera. Et fiant ex amaris dulces. Teneras nuces Amygdalus creabit si antè florem radicibus ablaqueatis per dies aliquot calida aqua ingeratur. Ex amaris dulces fiunt, si circumfosso stipite tribus digitis à radice fiat cauerna, per quam noxium defluat humorem: vel medius truncus terebretur, & cuneus ligni melle oblitus imprimatur: vel si circa radices fuillum stercus, vel vrinam affundas. Idem tradit Africanus. Theophrastus verò palo denso humorem nimium & abundantem educi iubet, sed ea lege ac omine ex amaris dulces euasuras, si id biennio aut triennio facias. Plinius circumfodi tantùm iubet, & ab ima parte circumforari, vt defluens pituita abstergeatur.

Alius modus.

Alius.

Alius.

Vt amarescant. Amarescunt si à pecore rodantur, ideò ab ijs seruandæ, qui istud nolit.

De seminarijs Amygdalo. Cùm in seminario Amygdala disponimus, si siccitas intercesserit, ter in mense rigemus, & herbis nascentibus circumfodiendo sæpè purgemus. Terra seminarij lætamen debet habere admistum.

Quando putanda. Putandæ sunt Nouembri mense, vt superflua & aratida, & densa tollamus.

Vt sit ferax. Democritus alium modum præcipit, si ferax non sit Amygdalus, nempe tedæ præpinguis adactum terebratæ radici cuneum, intuto prius humano lotio mergere.

Vt Amygdala inscripta nascantur. Græci asserunt, & inter eos idem Democritus nasci Amygdala inscripta, si aperta testa nucleum sanum eximas, & in eo quodlibet scribas, & inuolutum luto & stillo stercore charta reponas. Sed satis de Cultura & Mangonio.

Repositio. Amygdala, vt Florentinus & Palladius tradunt ad legendum maturitatem fatentur, cùm fuerint spoliata corticibus. Hæc sine cura hominis seruantur in longum: si difficulter corium dimittẽt, paleis obruta continuò relaxabunt. Item decorticata, si aqua marina lauemus, aut salsa, & candida fient, & plurimùm durabunt.

Vt diu durent.

Vires & vsus. Amygdalæ, autore Hippoc. æstuosæ sunt, verùm probè nutriunt. Aestuosæ quidem sunt propter pinguedinem: nutriunt autem propter carnositatem.

Amaræ vires.

Mamilla fauet. Dioscorides: Amygdalæ amaræ radix, si trita decoquatur maculas in facie à Solis ardore cõtractas tollit. Ipsa quoque Amygdala illita eadem præstant: appositа verò menses cient, & capitis doloribus auxiliantur, fronti temporibusque inducta cum aceto & rosaceo. Valent & ad epinyctidas (seu pustulas nocturnas) ex vino, itemq; ad putrescentia vlcera, herpetas canúmque morsus cum melle. Porrò comesta dolores adimunt, aluum emolliunt, somnum faciunt, vrinamque cient. Prosunt etiamnum ad sanguinis reiectionem, si cum Amylo & mentha sumantur. Ex renibus verò & pulmonum inflammatione laborantibus, conferunt cum aqua pota, aut in eclegmate cum resina therebinthina. Vrinæ difficultate affectis atque calculosis in passo opitulantur: itémque eclegmate cum melle & lacte hepaticis, tussi, & coli inflationibus, Nucis auellanæ magnitudine. Quinæ sennæ si præsumantur, ebrietatem arcent. Enecant & vulpes cum quapiam esca deuoratæ.

Menses. Cap. dolor.

Epinyctides

Vlcera. Herpetes. Canum morsus. Dolor. Alunt. Somnum

Vrina. Sanguinis Reiectio. Pulmonum inflammatio Vrina difficultas. Calculus. Hepatica. Tussis. Colica. Aduersus ebrietate. & Vulpibus. Nocumẽta gignunt tẽperata Sanguinis reiectio. Impetigo. Tussis Calculus. Dulcis vires. Prima Amygdala Gratum cum putamine. Amygdalinũ oleũ amarũ. paramũ hemo.

At gummi ipsius arboris adstringit, calfacit, & contra sanguinis reiectionem potu n auxilio est: cum aceto verò illitum, impetigines in summa cute tollit. Tussi diuturnæ cum vino diluto potum medetur: calculosis verò cum passo bibitum prodest. Caterùm dulcis & cibo idonea Amygdala, quantùm ad efficaciam spectat, multo quã amara est inferior: attamen & ipsa extenuandi, vrinasque ciendi vi polleт. Amygdalæ verò quæ virides cum suo putamine deglutiuntur, humida stomachi vitia emendant.

Olei Amygdalini parandi ratione idem Dioscorides hanc tradit, quod aliqui Metopion vocant: Amygdalarum amararum repurgatarum & arefactarum choenices quatuor in pila ligneo pistillo leuiter in offam contundito, affusisque aquæ feruentis heminis duabus finito semihoræ spatio humorem imbibere, tùmque postea maiore vi terito, ac deinde tabellis comprimens exprimito, quódque digiris hæserit concha excipito. Tandem magnari iterum aspersa aquæ hemina, quam combibere fueris, idem facito. Singulas porrò heminas reddunt quaterni choenices. Est autem efficax contra vuluarum dolores & strangulatus, ac eorundem locorum tum conuersiones tum etiam inflãmationes: itemque ad capitis dolores, auriumque ægritudines, sonos incertos atque tinnitus. Iuuat & virijs, renum laborantes, ægrè meientes atque calculosos, suspiriosis item lienosisque prodest. Quin & maculas tollit è facie, à Sole vitis medetur, & cutem erugat, admixtum melli, Lilij radici, ac Cyprino rosaceóue ceraro. Heberem etiam oculorum aciem emendat: denique vlcera quoque manantia & furfures cum vino expurgat. Plinius ferè eadem tradit quæ Dioscor. addit tamen quædã vel de suo, vel ex alijs exscripta. Amygdalæ (inquit) amaræ radicum decoctum colorem hilariorem facit. Nuces ipsæ somnum faciunt & auiditatem. Vrinam & menses cient. Capitis dolori illinuntur, màximeque, in febri: Si ab ebrietate ex aceto & rosaceo & aquæ sextario. Et sanguinem sistunt cum Amylo & Mentha. Lethargicis comitialibusque prosunt capite peruncto. Epinyctidas sanant: è vino veteri vlcera putrescentia. Canum morsus cum melle. Et furfures ex facie, antè fotu præparata. Item iocinoris & renũ dolores ex aqua potæ; & sæpè ex eclegmate cum resina terebinthina. Calculosis & difficili vrinæ in passo, & ad purgandam cutem in aqua mulsa tritæ, sunt efficaces. Prosunt eclegmate iocinori, tussi, & colo cum Elelisphaco modicè addito. In melle sumitur Nucis auellanæ magnitudo. Aiunt,

Oleũ Amygdalinũ Sterile. Dolor sub marum. Dolor capitis. Auriũmorbi. Vrina difficilis. Calculus. Asthma. Lienis obstructio. Maculæ faciei. Vitia. Vlcera. Furfures. Radices ad faciem. Somnus. Capitis dolor. Lethargus. Epilepsia. Vlcera. Canũ morsus.

Cutis.

quinis ferè præsumptis, ebrietatem non sentire potores: vulpeculæque, si ederint eas, nec contingat è vicino aquam lambere, mori. Minùs valent in remedijs dulces, & hæ tamen purgant, & vrinam cient. Recentes stomachum implent. Nucibus Græcis cum Absinthij semine ex aceto sumptis, morbus regius sanari dicitur: item illitis pertæ vitia sedis & priuatim condylomata. Idem tussi & sanguinis reiectionis prosunt.

Vulpium Senectum. Dictum Ejus purgant. Nuces Græcæ. Materia regius. Vitia sedis. Olei Vires. Purgat. Pari Fœminalia, aurium.

Idem Plin. de Oleo Amygdalino has tradit vires. Oleum Amygd. purgat, mollit corpora, cutem erugat, nitorem commendat, varos cum melle tollit è facie. Prodest & auribus, cum rosaceo & melle, & Mali Punici germine decoctum. Vermiculósque in his necat, & grauitatem auditus discutit, sonos incertos & tinnitus, obiter capitis dolores & oculorum. Medetur furunculis, & à Sole vstis cum cera. Hulcera manantia & furfures cum vino expurgat: Condylomata cum melitum. Per se verò capiti illitum, somnum allicit.

Dolor cap. & oculorũ Vlcera. Condylomata. Ad fœminã Ad Amygd. amaras sanguinem sistunt. Contra Plin. & Dioſc.

Vt verum fateamur, non placet, quod scribit Plin. Amygdalas amaras sanguinem sistere: quod multò minùs existimamus fieri addita Mentha, vt illo vidit, quamuis idem quoque sentiat Dioſc. In vtrisque enim nulla astrictio aut frigiditas, sed calor & facultas aperiendi. Quod si sanguinem sisterent, reprobandæ essent in eorum morbis: nec vtiles essent in obstructionibus.

Hippoc. l. 1. de morb. mul. Si prægnanti pudenda superficiario ac feruido vlcere affecta sint, Amygdalas tricas & medullam bubulam cum aqua coquere præcipit, & modica farina addita pudenda illinire, & aqua coctis Myrti baccis perluere. Idem l. 2. ad tussim ex præfocatione veteri præscribit Amygdalas amaras depurgatas.

Vlcera pudenda.

Tussis ex præfoc. veteri

Amygdala inquit Gal. quæ palàm amara sunt, omninò extenuàdi vim possident. Ephelin expurgant & excreationibus ex pectore pulmoneque crassorum lentorumque humorum impendio conferunt. In iecore crassorum viscosorumque humorum in extremis vasis impactorum obstructiones abundè expurgant expediúntque. Quin & laterum dolores ab huiusmodi causa natos, & Lienis, & Coli & Renum. Porrò & ipsa arbor vniuersa similem sortita vim est. Nam huius radices coctæ atque illitæ ephelides purgant. Quotquot verò sunt Amygdala dulcia, & ipsa leuiculam amaritudinem possident, quæ tamen dulcedine superante occultatur: cæterum id temporis spatio clarum fit. Qualitas autem dulcis moderatè calida est.

Ephelis. Obstructio iecoris. Laterum dolor. Ex dulcia aliquã habere amarum. Arbor.

Idem alibi, Amygdalæ, inquit nihil prorsus habent facultatis adstringentis: sola enim tenuandi facultas ac detergendi in eis præpollet, quà tùm viscera purgant, tùm humores e pulmonibus ac thorace sputis expectorant. Quædam autem ipsarum facultatem habent succos crassos ac lentos incidendi adeò exuperantem, vt vsandi præ amarore nequeant: oleosæ tamen ac pinguis qualitatis, vt Nuces, participes: cuius causa, & ipsæ procedente tempore fiunt, vt illæ, oleosæ. Minor tamen eis inest hæc qualitas, quam in Nucibus: quo fit vt tardiùs, quam Nuces, oleosæ fieri cernantur. Ex ijs sanè intelligi potest, quod neque ventri subdùcendo conferant, neque corpus multùm nutriunt. Quæ verò qualitatem amarà habent præpollentem, eæ ad pus & succos crassos ac lentos ex thorace & pulmonibus expuendos plurimùm conferunt.

Nulla adstrictio. Ventrẽ non solumnt. Non multũ nutriunt. Sputum.

Rursus alibi: Amygdalæ amaræ Mundificant & tenuant, & aperiunt oppilationes hepatis, & adiuuant ad spuendam humiditatem ex pectore & pulmone.

Et de simpl. med. Galeno attributo opusculo hæc leguntur: Amygdala est & suauis & amara, & vtraque viribus siptica: magis tamen sunt in vsu medicinæ, & apriores amaræ, eò quòd subtiles magis. At paulò antè ex eodem Galeno traditum nihil plànè adstrictionis habere amygdala: ex quo patet librum hunc esse spurium, non genuinum Galeni. Hunc posteriorem locum sequuti Germani plerique falsò sibi persuadent Amygdala ventrem stringere. Eoque res venit vt mulierculæ medicastræ, quæ hoc à non multò se doctioribus hauserunt annulatis togatisq; pecoribus, ignorantiæ autore insinuare ipsis contrariũ persuadere conantes: sed mundus vult decipi, decipiatur ergo.

Siptica. Lib. de simpl. med. non est Galeni. Vulg. Ger. manorum error.

Porrò quod de facultate Amygdalarum aduersùs ebrietatem suprà ex Plinio & Dioſc. adduximus, quia id non parum momenti apud quosdam potatores habere videtur, sciant, si in sua arte confirmari velint, eiusmodi effectus causam esse amaritudinis vim exiccantem, & humiditatem discutientem, vti vult Plutarchus in sympos. lib. 1. quæst. 6. quo loco refert apud Drusum Tiberij Cæsaris filium Medicum quendam, (nimirum voluit ex arte bibere) qui alios omnes subinde bibendo vincere solitus erat, antequàm potaret, quinque sextè Amygdalas edentem fuisse deprehensum: ac deinceps id facere prohibitum, à vino facillimè superatum fuisse, immò ne tantillùm quidem ad comportationem perferendam valuisse. Bellum verò meherele Medicum, qui quod naturæ contrarium deprehendit, ne arte destitutus videretur, arte comparandum, vel sanitatis morumque adeò iactura, non dubitauit. Vtinam non essent hodie, qui ne Amygdalis quidem ad eam rem egerent. Eandem historiam ex Plutarcho citat quoque Athen. qui tradit præsumptas Amygdalas bibendi appetentiam summoperè excitare. Eupolis:

Ratio cur Amygdala ebrietati resistant. Medicus potator artificiosum ebriatur.

Da quas manducem Naxias Amygdalas:
Da vinum quod bibam è vite Naxia.

Naxiæ

Ipse quoque Dioſc. in Eupor. multùm Amygdal. amararum Cyathi vnius mensura ebrietatem arcere tradit. Nouimus tamen, qui amuletum illud aduersùs ebrietatem in vsu habentes, nihilo secius à Baccho obruuntur, ac nimia sui remedij fiducia decepti, ita prosternuntur, vt nec manus nec pedes suo amplius fungi possint officio: vt cogitare necesse sit:

Experimentum contrarium.

Vicisti tandem Bacche, Victisti.

Diocles apud eundem Athen. scribit nutrimenti multùm Amygdalas suppeditare (hoc sup. Galenus negauit) iucundas esse ventriculo, calfacere, quia oleosum quippiam habeant: πνευματῶδες. Sic legit Ruellius. Quidem legunt ἰσχνῶδες: alij κεχνῶδες: alij ἐυχνῶδες. Ruellium sequitur Dalech. quamuis certum sit, vt idem quoque annotat, illos qui plurimùm nucibus vtantur, raucos fieri, humectata illarum pingui liquore tunica interiore gutturis. Amygdalarum tamen minùs operosa coctio est. Quamobrem citra noxam vsus edimus.

Coelio apud Athen. Lib. 2.

Diphilus scribit, Amygdalas attenuare, prouocare lotium, purgare, parum nutrire: recentes ac virides prauum succum gignere, & eum paucioremi: siccas autem inflare & innatare magis: teneras, plenas, albas, lacteas meliorem succum gignere: ex siccis Thasias & Cyprias, quia sunt teneriores promptiùs excerni.

Purgant. Parum nutriunt. Primum siccæ Thasiæ et Cypriæ

Mnesitheus Atheniensis libro de edulijs, scribit: Amygdalas & Nuces Persicas castaneis esse deteriores, ex his tamen & cæteris cunctis nucum generibus in vniuersum edendum nihil esse

quod

quod non ſit igne coctum, præſer virides Amygdalas. Siccas enim pingues eſſe, quarum nocentiſſimam pinguedinem abſumat ignis. Cæterùm Diocles ſcribens nutrimenti multùm Amygdalas ſuppeditare, cum Galeno, dicente, non multùm nutrire, ſic conciliari poteſt. Pleraq; nutriunt, ſi comedantur cruda cum cute nucleum immediatè integente, & non optimè maſticata: vſque adeò compacta & denſa eorum ſubſtantia eſt, vt obſeruauerimus in multis portiones Amygdalarum deuoratarum, ac dentibus non benè attritarum, integras reiectas. Optimè verò tritas, vt vruntur pro lacte Amygdalino & aliis cibis ac *[illegible]*, facilè crediderimus cum Diocle poſſe multùm alimenti ſuppeditare.

Mneſitheus quoque fortaſſis conſiderans incoctas reiici Amygdalas, dixit eas, & Nuces Perſicas Caſtaneis eſſe deteriores. In Caſtaneis ſanè pulpa non ita ſolida & cõpacta: nec obſeruauimus vnquã incoctas fruſtulatim reiectas vt Amygdalas.

Simeon Sethi eadem ferè de viribus quæ Dioſcor. & Plin. habet: Is tradit modicè calidas eſſe, ſatis nutrire, attenuare & incidere. Amaras dulcibus eſſe calidiores: ebietatem eius diei auertere. Oleum Amygdalarum dulcium, quod eadem ratione vt amararum exprimi poteſt: (modũ familiarem docebimus poſtea:) modicè & temperatè calidum eſſe: iecoris obſtructiones aperire & expertere: Pulmoni etiam & pectori vtile eſſe, quod poſtremum noſtra experientia multorum commodo ſæpiſſimè exploratum.

Serapio ex Aben Meſuai, foliorum & florum Amygdalæ expreſſorum ſuccum eporum aſcarides cum purgatione deturbare ſcribit. Eodem collita inguina fœtorem amittere, iniectum auribus necare vermes. Oleum nucleorum (ſubaudi amararum) conferre dolori aurium frigido, & morbillis conferre illitu.

Meſues Oleum Amygdalarum dulcium magnis extollit laudibus, aſperitatem guturis, pulmonis, & partium cæterarum etiam externarum lenire, ruditiem omnem ac ſiccitatem iuncturarum & partium aliarum emendare: impinguare, conferre hecticis, ſemen augere, ardoriq; vulvæ & vrinæ iniectum commodare. Et eſt ſanè medicamentum, verè ἀνάλογον, & ad multa efficax, blandum, gratum, & velut quidam typus aliorum oleorum generis eiuſdem: ſcimus quid poſſit in colico dolore, ab induratis fæcibus, ab humore acri: in quibus tuto & maximo ſucceſſu multoties exhibuimus. Sed recenter oportet eſſe expreſſum: datur ab vnciis tribus ad libram ſemis plùs minùs, vel per ſe, vel cum iure carnium. In conſtipata aluo, mite, tutum & probatum experimentum, etiam renum dolore diuexatis. Eſt etiam inſigne anodynum, & vmcum propemodum infantum medicamen.

Olei Amygd. amar. facultas.

Idem Meſues oleum Amygdalarum amararum tradit obſtructa aperire, flatus reſoluere & diſſipare, etiam in aurium tinnitu, & eiuſmodi aurium morbis, aſperitates lenire, neruorum mulcere dolores, duritiem mollire, panum faciei delere. Auicenna ſcribit pilulas fieri ex Amygdalis & oleo Amygdalino ad famem diu tolerandam. Illud conſideratione dignum, quod apud Auic. legatur ſummi Amygdalæ adſtringere & calefacere, quod nobis quidem vero minùs conſentaneum videtur, quamuis in eo ipſum adeo Dioſcoridem ſecutus videatur. Facilè concederimus adſtringere per accidens, nempe glutinando, viſcido liquamine in humore aliquo diſſolutum,

Pilulæ ex Amygd. ad famem.

Amyg. vis.

qua ratione dyſentericis quoq; prodeſſe putamus. Sed de hac re doctiorum eſto iudicium, aut quibus eſt in hac re aliqua experientia.

Non omittendum quod Trallianus tradit Amygdala & Piſtacia in hepaticis dyſenteriis cauere debere, eò quòd facilè corrumpantur, & oleoſa ſint, promptèque in bilem mutentur, & excrementum aſperius reddant, vt hinc venter magis, crebriúſque iritetur. Idem alibi præcipit de purulentis: ſi alius non ſit citata ſuccum Amygdalarum, ſin autem ſit citata nihil prorſus de iis exhibendũ. Quo ſanè loco, (quamuis & alios iam ſuprà ex Dioſc. & Plinio citauerimus hac facientes) facilè refutare poſſis noſtrorum Germanorũ, opinionẽ qui exiſtimant adſtringi aluum vſu lactis Amygdalini. At nos vix exiſtimamus concedendum Tralliano in hepaticis Dyſenteriis cauere debere Amygdalas, eò quòd facilè corrumpantur & oleoſæ ſint, promptèque in bilem mutentur. Nobis enim videtur ea quæ difficulter concoquuntur, non facilè corrumpi & in bilem mutari. Nec oleoſitas tanta eſt in Amygdalis non rancidis, quæ id præſtare poſſit. Cremor quidem eorum facile aceſcit, ſi loco reponatur calido: non propterea in bilem vertitur. Sunt tamen qui morti autoritate Auic. dicentis Amygdalas ob ſuam vnctuoſitatem commouere choleram, ſibi perſuadent non tutum cremoris Amygdalini vſum febricitantibus, & iis qui ſtomachum bilioſum habent, facilè inflammari, mittere ad caput vapores, vulnerato capite his non vtendum, excitare dolorem capitis. Nos in cremore vnctuoſitatem illam non obſeruauimus, nec quicquam nocumentorum iam dictorum, licet in febribus & calidis morbis ſæpè vti ſimus, & vtamur ipſi in dies, etiam in noſtro corpore. Quod ſi etiam vel tantillum eiuſmodi vitiorum iis ineſſet, aqua vel ſimplex, vel hordei decoctum, quo eum parari iubemus, id facilè emendat. Sed diligentibus medicis iſta deinceps curioſiùs examinãda relinquimus: quæ ipſi obſeruauimus, annotamus & in publicum conferimus: aliorum obſeruationes non ſpernentes, ſi ratione & experientia confirmentur. Ridenda profectò & eorum ſententia, qui lacteum cremorem à dulcibus Amygdalis parari ſolitum dari minima debere anhelotis cæteriſque pectoris & pulmonum vitiis laborantibus contendunt, quòd falsò ſibi perſuadeant cremorem hunc omninò adſtrictoriæ facultatis non obſcurè eſſe participem. Amygdalarum in cibis vſum genitale augere ſemen volunt, quod profectò vix alia fieri queant ratione, quàm quòd multum nutriant eà quà ſuprà dictum ratione eſt. Etenim ſemen excrementum benignum vltimi alimenti. Nam nec magno acrimine calore, nec flatulenta qualitate (quæ duæ etiam cauſæ ſemen excitare & ſtimulare ſolent) illud præſtari certum eſt.

Cautio! Alia Cau.

Germanorum error denuò refutatur.

Cur Amygdala ſemen augeant.

Quã ratione adſtringant Amygdalæ.

Tragus Amygdalis adſtrictionem non tribuit quidem, ſed tamen addit. Amygdalæ in cibo vſurpatæ præſertim ſi pultes ex iis conficiantur, adhibita aqua, in qua candens Chalybs extinctus fuerit, aluum lubricam adſtringunt: At id nos Chalybi tribuimus non Amygdalis. Succus Amygdalæ amaræ expreſſus coxendicum dolores lenit, teſte Sereno.

Ad Venerẽ. Ad Virtu.

Amygdalis, inquit Matth. plerique vruntur & ad roborandam venerem, & ad reficiendas vires, quamuis Galenus non multùm alimenti ſuppeditare ſcribat. Ægrotantibus nutricibus, Amygdalino lacte, cum aqua cardui benedicti, extracto dies aliquot infantes ſuſtentari poſſunt. Amyg-

Digitized by Google

dalæ dulces masticatæ gingiuarum dolores tollunt.

Virides Amygdalæ. Earumque vires

Virides Amygdalæ, suo integro operimento, comestæ, vt tradit Amatus, bonum faciunt stomachũ, & illũ ab humiditate emendant. Quia verò Hipp. astuosas dicit ob pinguedinem, ideo Auic. dixit

Cautio.

semen earum commouere Choleram ob suam vncuositatem: ad quod aduertant (inquit Amatus) qui indifferentèr febricitantibus Amygdalatum porrigunt, aut saltem ijs qui stomachum biliosum habent, ne magnum adferant ægris nocumentum. Sed de hac re paullò ante iudicium nostrum diximus.

Dulces Amygd. Oleum.

Dulces Amygdalæ, teste Turnero, cerebri substantiam augere creduntur, inacilentis vtiles. Earum oleum ad Conuulsionem à siccitate laudatur: amararum verò oleum, vno gradu, eo quod ex dulcibus exprimitur, calidius est, accommodum auribus obstructis; flatu distentis crassiusculo, tinnientibus, surdastris, verminantibus. Experientiâ compertum est, hoc oleum præ cæteris omnibus oleis, auribus esse conuenientissimum. Amygdala amara, sumpta cum vino dulci, vt moscatellino, aut arte facto, quod *Ballard* Galli vocant, vrinam prouocãt, ac vrinæ difficultatem tollant, prosunt laborantibus calculo & arenulis, teste Dod.

Auribus obstructis. Tinnitus.

Vrinæ difficultas Calculus.

Lacuna refert Amygdala dulcia difficulter coqui à ventriculis debilibus, mittere ad caput vapores, ideoque reprehensione dignos esse medicos, qui in omnibus naturis & morbis ægris præscribunt Amygdalatum, quòd facilè inflammentur, nisi admisceantur semina Melonum aut Cucurbitarum & papaueris. Nos verò Lacte seu emulsione Amygdalarum dulcium ex decocto Hordei deglubiti, in calidioribus affectibus pro potu vtimur: Addimus etiam interdum semina Cucurbitæ ac Melonum, etiamque papaueris albi & lactucæ, si vigiliæ vrgeant.

Querundã error.

Bruerinus de re cibaria: Mirum, ait, cur obesiores fieri vescentes Amygdalis nonnullis sit traditum, cùm leuiter alant. Sed mirari desinet, si cogitauerit tales vel esse famelicos & proinde firmo stomacho, vel sanè in quæstione adhuc esse vtrumque ab eo positum: vel denique Amygdalas non primariam esse impinguationis causam, neque simpliciter verum esse, leuiter alere, quamuis Gala id scribat. Sunt enim & multi alij, qui contrarium statuunt.

Cautio.

Paræus in sua Chirurgia, in fracturæ capitis non vult læsos vti Amygdalato, dicens Amygdala excitare dolorem capitis. De hoc quoque antè dictum. Nec videmus, qua id ratione fieri queat. Sæpe accidenti alicui hęc vel illa assignatur causa, quæ nihil minùs quàm eius causa est. Ratio inspicienda, non negligenda experientia, si cum aliqua ratione coniuncta sit. Alioqui ne experientia quidem fuerit.

Harchius in suo Enchiridio Amygdalarum viresquasdam paucis versiculis complectitur:

Decoctum faciem decorat capitisque dolores
Sanat, at infiss: menstrua pigra ciet:
——— Conciliant somnia fructus.

Quoniam verò compositionum aliquot in his Amygdalarum viribus meminimus, placet præcipuas aliquot hic in gratiam studiosorum adijcere.

Eclegma ex amygdalis, eiusque vsus.

Prima sit Eclegma illud Mesuei, phthisicis salubertimum: sed etiam hecticis & aliter consumptis, quod, & tussim lenit, ac intemperiem multùm siccam pulmonis & thoracis, & tussim inde siccam. Recipit autem Amygd. dulcium & amar. seminis lini torrefacti, nucleorum pineorum, aniti, tragacanthi, gummi Arab. ficci & rad. glycyrrhizæ ana drach. vnam & dimid. saccharì, penidior. ana drach. tres: excipiantur mellis & succi fœniculi simul coctorum quantitate sufficienti.

Marzipanis.

Ex Amygdalis & Amylo Seplasiarij hodie delicatis, & deliciarum mancipijs placentas, *Marzipan* vulgò vocant, conficiunt, quas consultius erat ægris exhiberi, quàm nocturnis compotationibus, quod ferè fieri solet, inseruire. Meliores his delicatioresque fiunt ex Amygdalis cum saccharo & aqua rosata. Tabidis conuenientissimum est sequens.

Alius.

Alius ad Tabem.

Amygd. dulcium exortic. vnc. ij. pinearum vnc. ij. passul. enucleat. & decorticat. pulpæ dactyl. ana vnc. j. & s. gummi arab. & trag. ana drach. j. Amyli vnc. ij. pulpæ capi elixi vnc. iiij: fructus macerati cum aqua cum reliquis tundantur, & saccharo paulatim aspersо fiat massa: indeque cuiusq; figuræ panes sensum siccandi. Addere potes & semina cucurb. & melonum cum semine papaueris si magis refrigerare voles. Præstans quoque est Pasta regia Mesuei ex ijsdem parata: Nec tamen dicenda, ne potiùs ad pompam, quàm ad studiosorum compendiu & historiæ huius gratiam id præstitisse videamur. Videat apud ipsum, qui volet. Lubet tamen Lactis Amygdalini modum docere, propter exoticos, ad quos fortè hæ nostræ lucubrationes, si Deo ita visum fuerit, vt meareantur, peruenient, apud quosque fortè non est in vsu.

Lactis Amygdalini præparatio.

Amygdal. dulcium à cuticula purgatarum, (quod fit aqua tepida, non feruente, ne oleosa substantia prouocetur in actum, sicque lac non bene album fieret) quantùm voles, vnc. iij vel iiij: addi possunt semina melonum & cucumerum, itidem decorticata ad vnc. j. semlactuc. & papau. albi (præsertim si refrigerare magis voles, tum enim placidum, non violentum, quod sic optimum, accersere,) singul. drach. j. vel ij. contundantur in mortario marmoreo, quod omnium optimum ad hanc rem, senim affusa aquæ cochl. aut decoctionis hordei, vel etiam sero lactis, per strictionem scopi, trajice per linteum, & in loco frigidiusculo reserua: nam citò acescit. Potus & cũ solo hordeato & Amygdalis parare.

Amygdalatæ tres.

Hæc quæ sequuntur desumpta ex Cesn. libello de lacte & operibus lactariis obliuioni tradenda non sunt. Naturæ lac imitatur Amygdalatum, quod tum ad delicias, tum ad sanitatis beneficium ætas nostra frequentissimè parat. Amygdalæ cuticulæ libræ pondere calidâ resoluuntur, vt facilius cortice spolientur; deinde cum pane excauato tunduntur. Tusæ ac dissolutæ recenti aqua in cacabum per setaceum fundũtur, & procul flammâ in carbonibus agitatæ cochleari, propter fumum, coquuntur. Sacchari adiicitur selibra. Parum coctæ amant, liquidum enim hoc ferculum magis quàm spissum placet. Sunt qui & aquam rosaceam addant. Idem ibid. Caseus ex Amygdalino lacte. Amygdalinum lac ouis temperato, salitum decoquito, & si libet crocum adijce, aut alia quælibet aromata: tum densatum igne cochleari diligenter permiscebis, & impones setaceo, vt quod liquidius est defluat, tandem saccharatum conuiuis appones.

Caseus ex Amygdalino lacte.

Si etiam lac cæruleum facere volueris, Amygdalium cũ cyani floris succo para loco aquæ. Huic deinde oryzam aut far incoquere licebit. Aliud cibarium ex Amygdalis, lac coagulatum referens. Amygdala tusa per setaceum transferes cum aqua, deinde calfacies ad ignem semper agitando

AMYGDALAE ARTIFICIOSAE PARATIO MEDICATA.

CAP. IV.

Confectio Cleopatrae, & alia quaedam compositio Cleopatrae, qui in Aegyptiis celebris fuit Medicus, & Mulierum curator.

Cleopatra Medica.

Hanc Cleopatra Regina in delicias componere consueverat, quae ita fiebant. Amygdalae dulces, nucleis exemptis, in aqua rosacea per noctem macerabantur, mane vero in mortario lapideo, cum aqua rosacea, & modico saccharo, in magna copia terebantur. Tum ex primo, & secundo lacte mulieris, quod filiam masculam nutriret, ana partes aequales, & ovi albumen cum modico saccharo pulverizato, cum tanta de amygdalis tritis copia, quantum sufficere videbatur, misceri jubebat. Quae omnia in vitro, vel in pyxide, ad usum servabantur. Ex hac autem compositione, quantum unius mulieris vires ferre posse videbantur, exhibebat. Ex ea vero, quae ad Regem deferebatur, quantum ad unum cibum sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Reginam deferebatur, quantum ad duos cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Principes deferebatur, quantum ad tres cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ducem deferebatur, quantum ad quatuor cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Comitem deferebatur, quantum ad quinque cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Tribunum deferebatur, quantum ad sex cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Centurionem deferebatur, quantum ad septem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Decanum deferebatur, quantum ad octo cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Militem deferebatur, quantum ad novem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Plebeiam deferebatur, quantum ad decem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad undecim cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad duodecim cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad tredecim cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad quatuordecim cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad quindecim cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad sedecim cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Cantatricem deferebatur, quantum ad decem & septem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad decem & octo cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad decem & novem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad viginti cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad viginti & unum cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad viginti & duos cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad viginti & tres cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Cantatricem deferebatur, quantum ad viginti & quatuor cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad viginti & quinque cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad viginti & sex cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad viginti & septem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad viginti & octo cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad viginti & novem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad triginta cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Cantatricem deferebatur, quantum ad triginta & unum cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad triginta & duos cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad triginta & tres cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad triginta & quatuor cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad triginta & quinque cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad triginta & sex cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad triginta & septem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Cantatricem deferebatur, quantum ad triginta & octo cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad triginta & novem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad quadraginta cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad quadraginta & unum cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad quadraginta & duos cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad quadraginta & tres cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad quadraginta & quatuor cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Cantatricem deferebatur, quantum ad quadraginta & quinque cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad quadraginta & sex cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad quadraginta & septem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad quadraginta & octo cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad quadraginta & novem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad quinquaginta cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad quinquaginta & unum cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Cantatricem deferebatur, quantum ad quinquaginta & duos cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad quinquaginta & tres cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad quinquaginta & quatuor cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad quinquaginta & quinque cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad quinquaginta & sex cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad quinquaginta & septem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad quinquaginta & octo cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Cantatricem deferebatur, quantum ad quinquaginta & novem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad sexaginta cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad sexaginta & unum cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad sexaginta & duos cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad sexaginta & tres cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad sexaginta & quatuor cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad sexaginta & quinque cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Cantatricem deferebatur, quantum ad sexaginta & sex cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad sexaginta & septem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad sexaginta & octo cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad sexaginta & novem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad septuaginta cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad septuaginta & unum cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad septuaginta & duos cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Cantatricem deferebatur, quantum ad septuaginta & tres cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad septuaginta & quatuor cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad septuaginta & quinque cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad septuaginta & sex cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad septuaginta & septem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad septuaginta & octo cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad septuaginta & novem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Cantatricem deferebatur, quantum ad octoginta cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad octoginta & unum cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad octoginta & duos cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad octoginta & tres cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad octoginta & quatuor cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad octoginta & quinque cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad octoginta & sex cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Cantatricem deferebatur, quantum ad octoginta & septem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad octoginta & octo cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad octoginta & novem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad nonaginta cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad nonaginta & unum cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad nonaginta & duos cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad nonaginta & tres cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Cantatricem deferebatur, quantum ad nonaginta & quatuor cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad nonaginta & quinque cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad nonaginta & sex cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad nonaginta & septem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad nonaginta & octo cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad nonaginta & novem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad centum cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Cantatricem deferebatur, quantum ad centum & unum cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad centum & duos cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad centum & tres cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad centum & quatuor cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad centum & quinque cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad centum & sex cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad centum & septem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Cantatricem deferebatur, quantum ad centum & octo cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad centum & novem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad centum & decem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad centum & undecim cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad centum & duodecim cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad centum & tredecim cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad centum & quatuordecim cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Cantatricem deferebatur, quantum ad centum & quindecim cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad centum & sedecim cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad centum & decem & septem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad centum & decem & octo cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad centum & decem & novem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad centum & viginti cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad centum & viginti & unum cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Cantatricem deferebatur, quantum ad centum & viginti & duos cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad centum & viginti & tres cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad centum & viginti & quatuor cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad centum & viginti & quinque cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad centum & viginti & sex cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad centum & viginti & septem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad centum & viginti & octo cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Cantatricem deferebatur, quantum ad centum & viginti & novem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad centum & triginta cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad centum & triginta & unum cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad centum & triginta & duos cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad centum & triginta & tres cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad centum & triginta & quatuor cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad centum & triginta & quinque cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Cantatricem deferebatur, quantum ad centum & triginta & sex cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad centum & triginta & septem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad centum & triginta & octo cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad centum & triginta & novem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad centum & quadraginta cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad centum & quadraginta & unum cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad centum & quadraginta & duos cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Cantatricem deferebatur, quantum ad centum & quadraginta & tres cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad centum & quadraginta & quatuor cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad centum & quadraginta & quinque cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad centum & quadraginta & sex cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad centum & quadraginta & septem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad centum & quadraginta & octo cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad centum & quadraginta & novem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Cantatricem deferebatur, quantum ad centum & quinquaginta cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad centum & quinquaginta & unum cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad centum & quinquaginta & duos cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad centum & quinquaginta & tres cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad centum & quinquaginta & quatuor cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad centum & quinquaginta & quinque cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad centum & quinquaginta & sex cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Cantatricem deferebatur, quantum ad centum & quinquaginta & septem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad centum & quinquaginta & octo cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad centum & quinquaginta & novem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad centum & sexaginta cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad centum & sexaginta & unum cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad centum & sexaginta & duos cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad centum & sexaginta & tres cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Cantatricem deferebatur, quantum ad centum & sexaginta & quatuor cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad centum & sexaginta & quinque cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad centum & sexaginta & sex cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad centum & sexaginta & septem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad centum & sexaginta & octo cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad centum & sexaginta & novem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad centum & septuaginta cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Cantatricem deferebatur, quantum ad centum & septuaginta & unum cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad centum & septuaginta & duos cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad centum & septuaginta & tres cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad centum & septuaginta & quatuor cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad centum & septuaginta & quinque cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad centum & septuaginta & sex cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad centum & septuaginta & septem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Cantatricem deferebatur, quantum ad centum & septuaginta & octo cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad centum & septuaginta & novem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad centum & octoginta cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad centum & octoginta & unum cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad centum & octoginta & duos cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad centum & octoginta & tres cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad centum & octoginta & quatuor cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Cantatricem deferebatur, quantum ad centum & octoginta & quinque cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad centum & octoginta & sex cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad centum & octoginta & septem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad centum & octoginta & octo cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad centum & octoginta & novem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad centum & nonaginta cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad centum & nonaginta & unum cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Cantatricem deferebatur, quantum ad centum & nonaginta & duos cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad centum & nonaginta & tres cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad centum & nonaginta & quatuor cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad centum & nonaginta & quinque cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad centum & nonaginta & sex cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad centum & nonaginta & septem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad centum & nonaginta & octo cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Cantatricem deferebatur, quantum ad centum & nonaginta & novem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Ancillam deferebatur, quantum ad centum & nonaginta & novem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mendicam deferebatur, quantum ad centum & nonaginta & novem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Meretricem deferebatur, quantum ad centum & nonaginta & novem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Lenam deferebatur, quantum ad centum & nonaginta & novem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Mimam deferebatur, quantum ad centum & nonaginta & novem cibos sufficere videbatur, ei exhibebat. Ex ea vero, quae ad Saltatricem deferebatur, quantum ad centum & nonaginta & novem

Coccymelea Myrobal. Emblica. Chrysobalanus.

sto transcripsisse indubiè adfirmare ausimus. In hoc tamen euariat Plinius à Theophrasto. Hic Mespilo comparat: ille spinæ Ægyptiæ: hic nucleum rotundum, ille lignum grande dicit: reliqua reipsa eadem, verbis tantùm discrepantia. An verò Coccymelea Plinij seu Theophr. Myrobalanus emblica officinarum, vt & Chrysobalanus Galeni flaua, vt ex quorundam sententia annotat Dalech. suo loco patebit. Prunis, inquit Plin. succus aquosus: foris corpus, intus lignum.

Differentia Prunorum Plinio. Hordearia. Asinina. Nigra. Cerina. Purpurea. Armeniaca Nuciprunæ

Alibi verò diligenter persequitur differentias his verbis. Ingens turba Prunorum, versicolor, nigra, candicans. Hordearia appellata, à comitatu frugis eius, (quòd cùm Hordeum meritur ea matureſcant.) Alia eodem colore seriora maioráque, Asinina cognominata à vilitate. Sunt & nigra, ac laudatiora cerina atque Purpurea. Nec non ab externa gente Armeniaca, quæ sola & odore commendantur. Peculiaris impudentia est Nucibus insitorum, quæ faciem parentis succumque adoptionis exhibent, appellata ab vtroque Nuciprunâ. Et hæc autem, & Persica, & Cerina, ac sylvestria, vt Vuæ, autumno cadis condita, vsque ad alia nascentia ætatem sibi prorogant. Reliquorum velocitas citò miteſcentium (matureſcentium Dal.) transuolat. Nuper in Bætica Malina appellari cœperunt Malis insita, & alia Amygdalina, Amygdalis. His intus in ligno nucleus Amygdalæ est: nec aliud Pomum ingeniosius geminarum est. In peregrinis arboribus dicta sunt Damascena, à Syriæ Damasco cognominata, iampridem in Italia nascentia, grandiore quanquam ligno, & exiliore carne, nec vnquam in rugas siccata, quoniam Soles sui desunt: (quanquam Soles sui non desint:) sed Pruna omnia post Caronem cœpisse manifestum est. Cerea quoque Virgil. celebrat vnic.

Malina. Amygdalina. Damascena. Pruna post Caronem.

Sunt autumnali Cerea Pruna die.

Cerea Virgil.

Et in Ecloga 2.

Addam Cerea Pruna, & honos erit huic quoque Pomo.

Cerèola

Columella:

Armeniisque & Cereolis Prunisque Damasci.

Nigra. Generosa. Cerea. Damascena.

Et Ouid. in sua Metamorphosi,

Prunaque non solùm nigro lucentia succo,
Verùm etiam generosa, nouasque imitantia ceras.

Galenus Iberia & Damascena celebrat, vti patebit in viribus. Palladius ea Damascena dicit, quæ suo seculo siccabantur in sole per crates loco licciore disposita. Talia etiamnum hodiè in officinis Damascena dicta sunt: Δαμασκηνὸν κοκκύμηλον Athenæo tamquam ab alijs diuersum (alij tanquam cæteris præstantiorem) quæ gignuntur in alijs regionibus. Pruna igitur hæc sunt & alijs & Hipponacti memorata, vt refert idem Athen.

Coronam habui è Prunis atque Menthâ.

Alexis;

Prunorum Corona concertatorum & præmij victoria.

A. Quin & in somnis videre visus sim mihi
Praemium victoria. B. Quale id erat dicito.
A. Aduerte iam animum.
In stadio concertatorum me quispiam
Nudus accedens coronare visus est corona tortili
Prunorum. B. Dij boni. A. Maturorum.

Idem rursus

Vidistin vnquam omasum paratum, aut splenem
inquinatum condimento, maturorúmque Prunorum sportam?

Tom. I.

Talis est præsus eius facies.

Nicander:

μῆλον ὁ κόκκυγός τε καλέει. Cerasus.

Malum quod, Cuculli vocant.

Ita vertunt. Annotat Dal. κοκκύμηλον: quòd grandescentibus cuculli è suis latebris prodeant & conspiciantur: sed quid commune aut ei malo Prunoque cum cucullo? Clearchus Peripateticus scribit, Rhodijs & siculis Pruna vocari βράβυλα, vt apud Theocritum Syracusium? Brabyla.

Ramos Brabylis graues & in terram curuos.

Et alibi:

Quantò Malum Brabylo suauius.

Est autem Brabylon fructus, Pruno vulgari ambitu minor, eodem sapore, sed paulò acrius. Hæc quidam referunt ad Prunum Damascenum. Dalechamp. reprehendit Athen. quòd τὶ δαμάσκηνον ineptè vsurpet, pro συφορήτιον, vel ὄξυτον. Acerbius est Prunum sylvaticidius Damasc. Seleucus in linguis, vt idem tradit Athen. eadem esse ait μάδυνα βράβυλα, κοκκύμηλα, κιτρόμηλα. Dicta porrò sint μάδυνα velut μαλόδυνα: βράβυλα verò quia ducunt aluum, quasi βρᾶν βάλλοντα, id est, cibos depellentia: & ἥλα quasi ἕλκοντα, id est, Mala, vt Demetrius Ixion prodidit in Etymologia. Theophrastus, Prunus inquit, & spodias, quæ veluti Prunus sylvestris est. Araros Coccymeleam vocat ipsum arborem: Coccymalum verò eius fructum. Aristophanes Grammaticus in Glossis Laconicis scribit a Laconibus Pruna vocari ὀξύκοκκα πρόκοκκα, id est, acida Poma Persica, & à quibusdam Adria. Nec solùm κοκκυμηλέα arbor dicitur, sed & κοκκυμηλεῶν, autore Polluce. Suidas πὶ κοκκύμηλα tradit vocari ὄρμενα, quæ tamen rectiùs dicas Armeniaca, de quibus suo loco.

Brabylon. Albèn aut Sylvestre Damascen. Malaya. Brabyla. Prunus Spodias. Coccymelea Coccymala. Oxymala Persica

Adria. Coccymalus

Pruna multi, vt testatur Curtius ὄλυνθα Græcè vocari arbitrantur. Nos verò eam vocem in hac significatione apud nullum probatum autorem inuenimus. Onychinæ autem ab vnguis colore vocantur eidem. ὄνυξ enim vnguis est. Sunt & verticoloria, & inter has differentias quædam præcocia, alia serotina: quædam item lignum statim dimittunt, & hæc inter pretioliora habentur, & huius dotis in multis generibus nomine est: Cæteris verò carne lignum adhæret.

Berececca Sundamat. Ochra. Onychina.

Verticolorea carnisque differentia

Pruna etymon.

Goropius è Penu suo Cymbrico nobis aliquid noui importat. Pruna nos (inquit) *Pruinnen* vocamus, quasi Pur-ruinnen / id est, Mora euacuantia. Latini itaque Prunorum nomen nostrati linguæ acceptum ferre debent. Hermolao teste: κοκκυμηλέα & κοκκυμηλία, seu ut ille scribit, Coccomelea & Cocomelos Græcè dicta: Pomum ipsum neutro genere, arborem masculino media comœdia pronunciat. Folio Arburi describitur, si Theodorus Gaza audiatur: sed hoc Plinius Theophrastum secutus, non Pruno sed Coggigryæ vocatæ tribuit. Decepit hominem, vel corrupta lectio, vel nominum affinitas. sunt Pruna onychina Columellæ, nigris laudatiora.

Coccomelea Cocomelos Gaza mal.

Et quia Pruni Etymi mentio incidit non insulsè nobis Lonicerus in κοκκυμηλέας derivationem originemne inquirere videtur. Equidem, inquit, haud satis indagare huius vocis, κοκκυμηλέα, etymon possum, vt rej respondeat. Ex compositione certè, κόκκυ granum est, μῆλον Malus, aut μηλέα, Malum, vnde Pomum potiùs Granatum erit. Verùm historia & natura eius non respondet. Aliud enim est ῥοιὰ id est Malum Punicum, aliud Prunum. Propemodum eò inclinat animus, vt per barbaram lexin putem κοκκυμηλέαν factum esse ex latinè coquendj vocabulo, vt suprà contigit in Armeniacis

Onychina. Κοκκυμηλέα. Etymon.

Digitized by Google

malis, quæ Præcocia Romani vocant, quam vocem non rectè adsequentes Græci homines, vt fit in aliena lingua, dixere πρεκόκια & φρικόκια, vt κοκυμηλέα, veluti Coquimalum, hoc est malum coquens & digerens: dejiciendi enim alui ei vis ineſt præcipua. Hinc & in Aſia, vt Galenus ait, arborem & fructum προύμον appellant, quæ vox item non ſatis feliciter, tranſlata eſt. Prumnum enim Aſiaticum in medio redundat, quum ſimpliciter προύμνα Prunum dicendum erat. Atqui ſatis eſt κοκυμηλέαν vel Gal. teſte, eſſe Prunum. Coquimalum igitur prima ſua origine dictum Prunum, poſtea Græcis κοκύμηλα: & inde κοκυμηλέαν dictum putat Lonicerus, quemad. à Pruno latinorum, Aſiaticum illud προύμνον corruptum.

Coquimalum.

Prumnum. Prumnum.

Coccymelea eſt prunus.

At Cordus è contra Pruna, & Germanorum, præſertim Haſſorum **Praunen** à Pruno deductũ putat. Quod verò Lonicerus de pruno in genere ait vel Prumnó eſſe κοκυμηλέαν, minùs fideliter ex Gal. dixiſſe videtur, qui non omnem vel indefinitè, Coccymeleam, ſed ſyluestrem, προύμνον in Aſia vocari teſtatur. Quid ſi κοκύμηλον dictum quis ſtatuat, quòd malum ſit, granum vel ſemen vnum in ſe continens: id eſt, Cocci malum. Immò quid ſi ipſi etiam Theophraſto dicta ſit προύμνη? Is ſanè in nono hiſt. cap. 1. δακρυώδεις, hoc eſt, lachrymas fundentes arbores, quæ concreſcant (gummi vocant) recenſet: ἡ δὲ ἐκμύδησις, inquit, τοῦτοις μάλιστα συμβαίνει, ὅσοις περ ἐκ τοιούτων: ἔστι δὲ ἡ δακρυώδης τοιαύτη τις, ἀμυγδάλης, ἐλάτης, πίτυος, κεδρίας, πεύκης, ἀκακίας, κερασοῦ, προύνης, &c. Vides ipſum immediatè contingere eiuſdem ferè naturæ ac generis arbores, Amygdalum Ceraſum, Prunum. Nam & Gaza Prunum vertit, & Conſtantino in Lexico προύμνη Prunus eſt arbor Theophraſti ex loco citato. Vnde non mirum ſi ſubtiliſſimo Scaligero mirum videatur, ni noſtra vox inde emanauit, ſi tamen ea noſtra ſit Prunus, inquit ille. At quominus ſit: nihil impedit: immò ex eo ipſo loco vel maximè patere videtur eſſe, Gummi enim ſeu lachrymam fundit, & Amygdalo & Ceraſo affinitate proxima eſt. Addit Scaligera Sutinum Veneti, & Thuſci: neſcio an è Perſis, σοῦσον etiam apud Galenum: At de ſyluestri Coccymelea hoc Aſiaticis dici paulò antè monuimus. ἐξύμηλον προύνιον Laconibus, Had. Iun.

Lonicerus.

Cocci malum. Prunus Theoph.

Prunus à προύνος Græcorum.

Sutinum. Scal. not. Linguarũ nomina.

Anas Arab. Damascen.

Anas, id eſt, Pruna, Serap. Bellunenſis apud Amic. Pruna in margine annotat *Damascen* dici. Sunt qui & *Anas* ſeu *Hegias* iiſdem dici tradant. Hebr. *Kaſchap*, teſte Elia Leuita, vti citat Tragus. Germ. Pflaumen & Friechen: quibuſdam vt in Haſſia etiam praunen, quam vocem à Prumno deductam putat Cordus, vt modò dictum. Exſiccata etiam Pruna, quæ ex Hungaria, Bohemia, Auſtria, Tranſſyluania & Morauia in Germaniam importantur, omnia communi vocabulo Zwetſchen vocantur. Minora ferè Friechen vulgò: & Cerea Spilling. Germanis dicuntur, vt patebit in differentiis. Eadem appellatio arboris, ſi addas cuique dictioni arborem: baum, &c. Gal. *Prunier*: *Prune*. Montbelg. *den Beleſſes*. It. *Prune*, *Sufino*. vel *Sucume*. Caſtil. *Ciruelo*, *Ciruela* aut *Andrino*: fructus *Ciruelas* aut *Andrinas*: Catal. *Prunas*. Portug. *Ameixeira*: fructus *Ameixas*, aliàs *Ameixas*. Belg. Pruyme. Angl. Ploum tree. Bohem. Zliwci Slwecesity. Hung. Szuaſiu.

Pruna exſiccata.

Differentiæ vel à ſapore ſumuntur, quæ potiſſima eſſe videtur, quòd ex ea facultas dependere videatur. Sunt enim quædam alium ſitientia, ſunt & ſoluentia, alia mediam quodammodo naturam ſunt ſortita. Quæcunque dulcia ſunt, aluum ſoluunt: quæ verò acerba ſunt & auſtera, eam cohibent. In neutram partem valdè inclinant, acidodulcia vel acida, ſed hæc ſiti febricitantium maximè conueniunt. Sunt rurſus alia magna, alia parua. Magna vulgaro idiomate ferè pflaũmen, parua verò, Kruchen appellari conſueuerunt. Colorum ac reliquæ differentiæ ex enumeratione patebunt.

Differentiæ à ſapore & facultate.

Ergò vt ad Prunorum differentias recentioribus obſeruatas propiùs accedamus, ordine quodam ſingulorum diligentiam inſpiciamus, exorſi à Ruellij, Galliæ Pruna potiſſimùm concelebrantis.

Huius ſecundi Prunorũ differentiæ Galliæ Prunas Prunorum differentiæ.

Prunorum itaque, apud Gallos innumeræ ferè differentiæ. Prima laus Damaſcenis tribuitur, nigra cute, carne ſuauj, rotundo ligno, exili nucleo. Secundas partes ſibi vendicant *Perrigina* cognomine, *Iberica*, vt credo vocata, quoniam primùm ex Hiſpania venerunt, vt inquit Actius, ſucci dulcioris, durioriſque carnis, ſuaui guſtu: ea qua parte Solem ſpectant, purpureo nitent colore, aduerſa parte candicant vel ſubrubent: vtraque preſſa digitis internum os dimittunt. Alia coloris ceræ ex candido in luteum palleſcentia, quæ *Cereola*, vel *Cerea* etiam apud Gallos vocitantur: Alia maiuſcula, mollia, purpurea, *Pediculariæ* vulgò à vilitate dicta; ijs ſues ruræ ſaginãt. *Aſinina* non ab re putauerim quoque dicenda. Commendantur maximè quoque quæ *Prunadactyla*, à longitudine digiti, vt puto dicta, purpurea, ſuaui carne, ouata pomi ſpecie, inſitionis mangonio nuſquam non naſcentia. Alia *Nobertiana*, item *Iuliana*, aliquantò ſeriora, cœruleo colore, cumulatim in parente intorto ſurculo pendent, dum paſſa contrahantur, in rugas.

Cereola. Pediculariæ.

Aſinina. Prunadactyla, Nobertiana. Iuliana.

Eadem ferè & Curtius habet: ſed nouis annotatiunculis locupletata, & ab his quædam diuerſa alia. Quædam grandiore, inquit, ſunt ligno, quędam albo, alia purpureo, cætera nigro ſunt colore: omnia tamen parua. Hæc enim reliquis præſtantiora, intus patum crocea, minimùm ſucco abunduntia, vt edentes ad ſitim prouocent, quibuſdam *Pariſina* dicuntur. Hæc autem genera (inquit Curtius) tempeſtate Plinij nó fuerunt, aut poſtea hoc nomine vocari cœperunt. *Armeniaca*, quæ vulgus Armeſina vocat, minima ſunt, purpurea, grata odore. De his Columella in carmine paulò antè citato, Hiſpanica liuen, ingrato aſpectu, ſed miro dulcore prædita, oblonga, ligno intus exili ac longo. Nonnulli à regione citerioris Hiſpaniæ *Catalonica* malunt appellare, *Iuliana* verò quæ apud Turonenſes in Gallia naſcuntur, dulciſſima, colore nigro. Deſiccata verò per totam Galliam venalia deferuntur, ægris etiam expetita cocta. A dactylorum verò forma *Dactylica* dicta: prægrandia hæc albi purpureique coloris reperiuntur. In honore ſunt, ouata in longitudinem figurã. Quædam verò Hordeacea antiquitus, vt ſuprà diximus, dicta à comitatu eius frugis, candida, & eius coloris alia ſeriora, maioráque & propter vilitatem Aſinina dicta. In pretio verò nunc ſunt, quæ *Perdicina* dicuntur, alij *Iberica* dicunt, quòd primùm ex Hiſpania venêre. Sic enim vocari Symphorianus Champerius medicus doctiſſimus teſtatur. A Perdice ſcilicet aue, dictæ ſunt quòd quemad. ea inter aues cibi ſuauitate cæteras excellat, ſic hæc inter Prunorum genera. Serotina hæc purpureo colore, formæ non grandioris, dulciſſimi ſaporis. Cœpere nunc & deſiccari, vt *Iulianis* non cedant, A bonitate enim *regia* ſunt dicta, amplitudine autem pòſt *Dactylica* ſunt etiam parua, nigra, ouali figura

Curtij differentiæ.

Pariſina.

Armeniaca Armeſina.

Hiſpanica.

Catalonica Iuliana.

Dactylina.

Ouata. Hordeacea minora. Hordeacea maiora ſeu Aſinina. Perdicina. Iberica.

Regia. Mediana.

figura, plerumque fucco, ſi quod aliud genus abundantia, quare *Mixtina* vulgus vocat, ac ſi fuccum meiere viderentur. Alia quædam vſque adeò parua ſunt, vt magnitudine Pruni ſylueſtris fructum parum excedant, nigra, rotunda & ſeriora. Sunt & Acidula, nigro colore, ſucco etiam abundantia verùm non identidem. In extremum Autumnum durant, vt hyemem attingant.

Mixtina

Acidula

Clearchus Rhodius & Siculus, Theocritum Syracuſanum *Brabyla* pruna appellaſſe ſcribunt, quæ & Madrya & Badria Athenæo dicuntur, vt dictum ſuprà. Fructus quidem hic minor, guſtus verò idem, ni aliquantò eſſet aſperior.

Brabyla. Madrya. Badrya.

Ioubertus *Pruna Perſigonia*, *Pruna dactila*, *Damaſcena & Imperialia* vocata præ cæteris cõmendat.

Solerius Aſinina ſeu Pedicularia Plin. Gallis Delphinatibus *Prunes Bonaulx* dici ſcribit, eſſeque fortè Hiberica. Idem *Perſigona* Ruellij, ſuſpicatur eſſe magna Galeni.

Aſinina Plin. Magna Galeni.

Nicol. Abr. à Framboiſiere de ſanitate tuenda: In Francia excellentiora Pruna ſunt Damaſcena trium generum. Nigra, rubea, & violacea. Secundum locum obtinent Dactyla ob ſuauitatem. Magni fiunt in Prouincia pruna ex Brignoles: multi etiam fiunt Pruna Pardygoinia ob magnitudinem & gratum ſaporem. Pruna Reimenſia æſtimantur ob pulchritudinem potiùs, quàm bonitatem: color enim cæruleus viſu delectabilior, quàm ſapor guſtui gratus: eis ineſt minimum aciditatis & auſtrictionis, incolis dicuntur *Neberes*.

Gallia Pruna Damaſc. Dactylia

Brignoles.

Pardygoina

Neberes. Pignons.

Sunt etiam apud Reimenſes alia Pruna, dicta *des Pignons*, quæ comeduntur plerunque priuſquam matureſcant. Propter inſignem auſteritatem & acerbitatem illi iis tantopere delectantur, vt ſolcant ponere in iuſculis, loco vuarum acerbarum.

Hiſpaniæ celebrata pruna, vt tradit Amatus, hodie Pruna Damaſcena præcipua habentur, Syracuſana ab Hiſpanis nominata, nigra, rubentia, vel in totum alba, ad citrinum tendentia, oblonga, boni ſaporis: Citrina multi Cerea appellare non dubitant. Multi quoque ex omnibus Pruni ſpeciebus præcipuè laudant, quam Salmaticenſes Andrinas ob colorem nigrum vocant: rotunda ſunt, ſapore acido, ori gratiſſima, quæ matura febricitantibus apud Salmaticenſes D. Alteretus non ſine optimo ſucceſſu concedebat. Lacuna verò ſcribit inter Pruna Hiſpanica præcipuè cõmendari dicta *De Monie*. Secundum locum obtinere quæ deferuntur ex S. Michaële. Inter iſta ſequi rotunda, quas vocant Andrinas. Ab omnibus laudari Damaſcena.

Hiſpania Pruna Damaſcena Syracuſana

Cerea.

Andrinæ

De Monie

Pruna S. Michaëlis. Andrinæ.

Damaſcena

Perſtrenua nunc Italica.

Prunorum, inquit Cæſalp. rotundorum quædam mali amplitudine, flaua, dulcia, odorata, quę primò maturantur: cognominantur autem à Malis. Iis minora, & auſteriora, quæ Auguſto maturantur, Pruna *Auguſtana* vocata: & *Albicula* inter prætioſa. Alia nigra, duriore carne, ſed gratiſſimo ſapore, vulgò *Perdicena* cognominant. Grandiora iis ſunt *Maſſimiana*, ac ſuccí bonitate præcellunt. Simili ſpecie conſtant aria quædam, vt etiam fallant, ſed in ſuauitate ſaporis quamprimùm diſcernuntur, vt quæ *ſpinaria*, & quæ *Gubia* alicubi vocantur inguſtabilia. Paulò minora iis & oblongiora Viridacea, ſic appellata, quia dulcia ſunt antè perfectam maturitatem, dum adhuc viridia ſunt. Hæc maturitate perfecta ad ruſſam tendunt, ſed dulcedine minùs grata. Alia in longitudinem extenuantur iuxta

Pruna Damaſcena trium generum. Pruna quidã amplitudine mali. Auguſtana. Albicula Perdicena. Maſſimiana.

Aſinaria

Viridacea.

Damaſcenæ maſculæ.

pediculum, vt *Damaſcena* colore flauo: *Catelana* colore ſubuiridi, alia colore nigro. Multæ aliæ ſunt inexplicabiles differentiæ, uario cultu, & ſtudio inſerendi inuentæ. Eſt & ſylueſtris Prunus, &c.

Catelana. Nigra

Peculiare (addit idem Cæſalp.) in fructu Pruni, quòd defloreſcens, ſi multi imbres contigerint, conuertitur in longum quoddam corpus inane quod *Turca* vocant. Idem ex Theoph. dicit Pruno foliũ eſſe Arbuti: ac peculiare ei fructũ in *pappum* perire: quæ Pruniis noſtris conueniunt, ſi *pappus* hic non Lanuginem, ſed inanè corpus ſignificet, *Turcam* dictum. Quod ad primum, vel non rectè nouit Cæſalp. Arburi folium, vel certè non benè contulit, atque adeò hac collatione aliquem in ſuſpicionem conijcere poſſit, ipſi neutrum probè cognitum. Quoad poſterius: bellam ſanè verò interpretationem vocis *pappi*, quam Theoph. per τὸ ἐπιπολάζον τῷ χυμῷ expreſſit. Si Cæſalpinus annotaſſet obſeruationem doctiſſimi Hermolaj, comperiſſet id à Theophraſto de Pruno non dici ſed de alia arbore. *Turcam* ſæpiùs obſeruauimus, ſed quo iure is vel alius quiuis *pappum* vocet, nondum agnoſcimus. Vitium eſt fructus *Turcæ*, non illi par nec ordinariè omni fructui enenit, vt de fructu eius arboris, de qua Theoph. ſcribit eum in *pappum* abire, tradit. Quod ſi verum eſſet de Prunis, ille ſua Perdicena non tantopere commendaſſet.

Turcæ pruno vitium

Caſalp. reprehen.

Alius error

Sed perſequamur reliqua Pruna Italica ab Aug. Gallo obſeruata. Pruna, *Brugne* vel *Broſſine* dicta Lombardis optima ſunt, & bonitate Damaſcenis ſuccedunt, quæ quamuis cęteris minora, pulchra tamen ſunt, ſapida & ſana, tàm cruda quàm cocta, potiſſimùm ſi cum pullis & auiculis decoquantur. Aluum ſoluunt cocta parum in aqua, & ita mollia comeſta, cum multo ſaccharo. Sunt & alia magna, & dulcia admodum, quæ probè matura aluum magis lubricant. omnia cruda vel cocta in aqua tepida macerata ſitim reſtingunt. His ſuccedunt dicta *Brogne Agoſtane*, quæ non pulchra, longa tamen & craſſa: ſana ſunt cruda, & cocta, & ſucca. Pruna dicta *Brugnons groſſi*, rotunda non poſtremas tenent, ſi præſertim benè matura & decocta ſub cineribus foliis inuoluta, decorticataque & ſaccharo aſperſa comedantur: vel etiam & melius, cruda decorticata, & in patella cum ſaccharo lentè cocta. Inter Pruna, quæ dicuntur *Brogne* Myrabolani, alba, nigra & lutea ſalubria eſu ſunt, non cocta. *Brogne Caſtane* dicta, benè matura præferuntur cruda, cæteris omnibus, albis, nigris, viridibus aut rubellis, dulcedine & ſucci gratia præſtant: corroborant magis, & præ alijs ſitim extinguunt, decorticata à febricitantibus in ore retenta ſingulari ſunt ſolatio, mitigant ſummum ardorem, & reſtituunt nonnihil appetitum. Sunt etiam alia Pruna Italis vulgò dicta *Agoſtane bianche*, *Settembrine*, *Meſſiniane*, *pernicone*, *Gieruſalemme*, & alia multa ſuauitatis & Salubritatis non contemnendæ.

Lombardis pruna Suſina.

Magna dulcia

Pruna Broſſa alba

Pruna craſſa

Pruna Ingrubolana

Caſtana

His addamus quorum meminit Alpinus, (niſi iam ſuprà ſcriptorum aliquo nomine dicta ſint) & cum dactylo oblongo, magno & craſſo confert, *Pruna alba*, quæ Iulio menſe in agro Baſſananſi maturantur.

Alba Baſſanenſia Damaſcena Gallo adnotata Pannonica

Matthiolus quem, velut Italum, decebat pulchras iſtas merces Italicas nobis Germanis præ alijs celebrare, ne verbo quidem de ijs habet: ſed poſtquam palmam tribuiſſet Damaſcenis, quæ uicæ ex Syria Venetias importantur: ſecundas tenent (addit) in Germania quæ ex Pannonia & Tranſſyluania conuehuntur in quorum genere

quæ minuſcula ſunt, maiorem cum palato ineunt gratiam in vino decocta, & ſaccharo aſperſa: hoc enim modo parata primiſque menſis ſumpta, & ori grata ſunt & aluum commodiſſimè citant, nam dulcia ſunt & ſine adſtrictione. Verùm ſi nõ guſtarit aut nouerit alia, quæ ex Germania prædicaret, deinceps Germani ipſi audiendi ſunt, vt quàm Germania hoc fructu diteſcat, intelligant etiam exteri: Matthiolumque interim excuſent, qui Prunorum differentias inexplicabiles ferè dixit, quod non ægrè confitemur ſi intellexerit omnes.

Prunæ Germaniæ

Damaſcena

Trago itaque multa ſunt Prunorum genera, inter quæ primum apud Germanos quoque locum obtinent Damaſcena vocata, Theocrito Brabyla, Athenæo Badrya & Madria cognominata. Germani **Damaſcenen pflaumen/ Vnde Queſchen** vocant. Hæc in Pharmacopoliis exiccata habentur, quemadmodum etiam magna illa Hugarica, ab ipſis Hungaris Damaſcena, & à Germanis **Große Zwetſchen** vel **Queſchen / & Vngeriſche Pflaumen** vocata. Quidam his pro Damaſcenis vtuntur, autore Cordo. Deinde ponuntur, à Trago, purpurea, quæ ex Hiſpania veniunt. Iberica & Perſigona vocata. Germ. **Spanniſche Pflaumen.** Item Cerea ſeu Cereola. Germ. **Gel Kriechen/ Vnde Spilling** dicta. Cordus annotat Brabyla quoſdam priuatim interpretari **Kriechen.** Quarto ordine collocanda ſunt oblonga illa & Cærulea, aliàs Prunidactyla, Germ. **Blaw lang Pflaumen/ blaw Spilling/ vnndt Bülſen Pflaumen** nominant. Quinto loco exigua illa (nec enim nuce auellana maiora ſunt) & Autumno prouenientia Pruna, German. **klein herbſt pflaumen** dicta. Hæc Baſilienſes **Zipartten** vocant. Poſtremò ſunt & alia genera, vtpote nigra illa quæ vocant, **groß Boßpflaumen**: & rotunda illa, magna & dura Pruna, quæ Autumno appetente maturantur, German. **Schaaffpflaumen** / Latini Aſinina & Pedicularia nuncupant. *Hæc Trago.*

Differentia Prunorum.

Prunidactyla.

Perſigona. Cerea.

Parua Autumnalia. Nigra. Rotunda.

Eadem ferè & Lonicerus habet, additque fructus Prunorum Theocrito dici Brabyla.

Brabyla Damaſcena

Dodon. verò Cæſalpina vult dici magna illa Pruna dulcia cærulea, Lat. Pruna Damaſcena: Had. Iun. Βράβυλα Theocriti ſcribit, Προυνα δαμασκηνὰ: German. **Blew Spilling / Queſchen.** Belg. **Blauw pruyme/ oft pruyme van Damaſc.** Gal. *Prunes de Damas.* Secundum Dodon. genus ſunt Pruna vulgaria ruſſa, quę Hiſpanica vocãtur. Lutcola, Latinè Cerea & Cereola Pruna? Hæc Had. Iun. **Roſpflaum,** German. & Belg. **Veitte roſpruyme** vocat. Dod. verò quartum tuum genus ita nominat, Pruna rubra & rotunda quibuſdam Latinè Aſinina Pruna, Gal. *Prunes de cheual.* At Pruna aſinaria vel aſinina vilia dicit Iunius, & maiora. Belg. **Peſpruyme.** Omnium minima Pruna rotunda Dod. Nana H. Iunio. Ger. **Kleine herbſtpflaum.** Belg. **Croeſken/ Paſloken.** Gal. *Crenches & d'anoin.* Sic vnuſquiſque patria ſua priſcis acommodare ſtudens, non tamen aduertit ſibi non conuenire cum eo qui eſt ante fores.

Differentia Cæſ. & Had. Iun. Brabyla Damaſcena

Pruna Vulg. ruſſa. Lutcola. Rubra aſſerunt.

Aſinina ſeu vana.

Pruna quædam Belgicæ.

Hordearia

Alia quædam adhuc habet H. Iun. æquè Plinij & priſcorum nomenclaturis accommodata, & iam priùs quoque dicta. Sic Prunum Hordearium Plinij candens dicit, Belg. **Tarre Pruyne.** Prunum decumanum: Belg. **Cierpruyme.** Damaſcenum verò, Prunum paſſim vocat, & rugoſum. αὐστηρὸν ἀνίσως, Belg. **Pruyme Van Damaſc.** Ital. *Pruna ſecca* Hiſpan. *Pruna ſeca.*

Decumana.

Damaſcena.

Dodonæus quoque addit: Theophr. & Plinij Ægyptiam Prunum incognitam eſſe: noſtram ætatem in Germania, circa Damaſcum Syriæ vrbem natis Prunis carere. Pannonica ſiue Hungarica laudat oblonga & dulcia, ſed magis tamen Morauica, ad aluum leniendam commendar, præſertim Branæ nata, quæ Morauiæ olim Marcomannorum Prouinciæ, vrbs eſt primaria: hæc etenim vbi reſiccata fuerint, ori ſuauia palatóque gratiſſima, aluum citra moleſtiam ita facilè ciunt, vt deiectoria vi Caſſiam & Mannam poſt ſe relinquant, vt Thomas Iordanus affirmat. Noſtra ætas quædam *Gallica* à patria appellat.

Ægyptia. Prunum. Pannonica. Morauica. Pruna.

Gallica.

Perſequamur cæterorum Germanorum differentias. Geſnerus itaque has habet. Prunum quæ fructus magnos, purpureos & acidos ſapore fert, Lindauiæ **Hengſt** vocant, Tigurini **Bockhoden** (quaſi capri teſticulos dicas) vel **Pflaumen.** His ſimilia etiam cerei coloris minùs frequentia apud Tigurinos reperiuntur. Pruna cerea vel Cereola magna ſubdulcia. Pruna parua, ſerotina, cereola, quæ Tigurini & Heluetij neſcio vnde **Ziparten** appellant: Inter vrbana minima, tardiſſimè cerea ferè matureſcunt Septembri. Pruna præcociora parua, verſicoloria, à tempore quo Auena metitur apud Tigurinos dicta **Haberkriechen/** paſſim illis abundant. Pruna Neapolitana, oblonga, dulcia (ni fallor) alba & Punicea, Lindauiæ. Pruna Hungarica, quæ vulgò Tunciſia vocant, **Zweeſchgen,** duorum generum: maiora & oblongiora: & alia minora, rotundiora, dulciora Lindauiæ: Baſilicæ probè perficit fructum. (**Kandelkriechen** vocant) Pruna Hungarica præſtantiſſima, Damaſcena fortè Vvolfello. Eiuſmodi Venetiis mittuntur aliquando Auguſtam magno pretio, craſſa & carnoſa, ſubacida. Hæc vel oblonga Neapolitana, aliqui Imperatoria ſiue Auguſta cognominant, quòd iis Imperator Auguſtus oblectetur. (Itali ſua ab Auguſto menſe, quo matureſcunt, *Auguſta* dicunt, de quibus ſupra.) Auguſtæ Pruna alia Hungarica, aurei vel cerei coloris: magnitudine oui gallinacei: aut etiam Anatini, carnoſa, gratiſſimi ſaporis. Aliud pruni genus, matureſcit circa finem Iulij, cui fructus parui cærulei, dulces: **Blawe kriechen.** Pruna minima, ſubcærulea, acida, parum humida, **Veinkriechen,** matureſcunt Auguſto. **Veißkriechen,** Pruna alba, tardiùs aliquando matura: omninò alba. **Boſe bödle,** partim candida, partim rubella, aluum puto magis ſoluunt: & hæc aliqui alba vocant, ſed minùs propriè. *Hæc Geſnerus.*

Geſneri differentia. Magna. Cerea magna. Cereola parua.

Parua Neapolitana. Hungarica maiora Aluum.

Hungarica alia Damaſcena.

Imperatoria Auguſta.

Auguſta pruna.

Pruna parua cærulea Pruna minima Pruna alba Variegata.

Tabernamontanus quatuor ſumma Prunorum facit genera: : Vulgaria, quorum quatuor differentias conſtituit, nigra, rubella, alba, viridia, quædam etiam flaua & rubra. 2. Pruna Myrobalana, quæ antequam matureſcunt ſunt viridia, poſtea rubeſcunt, tandem perfectè matura atropurpurea fiunt: ſucculenta, odorata, nucleo paruo. 3. Auenaria **Haberſtiehen** vulgò dicta, primo generi ſimilia, ſed fructu paruo acidulo, ſubaſtringente ſapore, grato tamen. 4. Flaua, oblonga, nucleo exacuto, vulgò cerça, **wachſgelbe Pflaumen oder Spilling** dicta. His addit quædam alia ſed iam dicta: quamuis & hæc fortè iam magna ex parte memorata ſunt, nec vllus ſit iam dictorum, dicendorúmque autorum, qui non alterius quædam habeat, etiamque diuerſarum regionum. Scopus tamen noſter eſt, vti ſuprà quoque in Pomis diximus, non tam nationum quàm ipſorummet autorum, qua tamen fieri id

Tabern. Differentiæ. Vulgata. Myrobalana.

Auenaria.

Flaua vel Cerea.

Autorum inſtitutum & ſcopus in recenſendis autorum prunorum differentiis.

y Google

PRUNI SPECIMINA.

Pruni descriptio.

Pruni nomina.

Pruni species.

Pruni Damascenæ.

Pruni Armeniacæ.

Pruni Persicæ.

Pruni Cerasi.

Pruni Avium.

Pruni Mahaleb.

Pruni Padi.

Pruni Lauro-cerasi.

Pruni Spinosæ.

Pruni Domesticæ.

Pruni Insiti

dam flauedinem inclinant, ſapore præ cæteris ſuauí ac dulci, cute obtecta dura & membranoſa, vt meliùs patet in conditis, pulpa recentibus firmiuſcula, & à nuce contenta libera. Nux hæc ſeu oſſiculum aliquid peculiare præ cæteris habens, vncia longius, gracile, cõpreſſum, leuiter incuruum, vtrinque acuminatum, nucleum gracilem, nec valdè amaricantem continet.

Hac arbore nihil fructuoſius: fructuum numero ipſa vincente folia, ingenti nihilominus cæterua humi iacentia: nec extremis tantùm ſurculis, ſed craſſioribus etiam ramis immediatè hærentes quamplurimos obſeruauimus. Magna his gratia in cibis, ſiue crudis ſiue decorticatis ex ſaccharo & vini modico aquáue roſacea coctis. Sed modicum addi meliùs, quòd ipſa per ſe calefacta ſatis ſucci fundant, & vt natiuã peculiarémque ſuam ſuauitatem non amittant.

Condita. Præcipua gratia conditis. Condiuntur autem ſaccharo integra, etiam cum oſſiculis: ſed non perfectè matura eſſe oportet, maturitati tamen proxima. Sic firmiuſcula caro etiam conditis, mirum quantã gratiã atque dulcedine. Habet quidem Dactylica alba Curtius, quæ ita fortè vocat ad Purpureorum differentiam: Sed hæc eiuſmodi viriditatis ſpeciem ac colorem habent, vt alba dici non mereantur: ex viridi tamen albeſcunt, præſertim probè matura, ſed de Curtij nobis ignotis noſtrum ſtatuere non eſt præſertim cùm ſua non deſcribat.

Pruna alba Lugd. Pruna dicta Lugdunenſibus, *Prunes blanches*, longa ſunt ſatis magna, lutea, cum quadam rubedine, carne ſatis molli, acido dulci. Oſſicula longa, compreſſa, ab vna parte ad ſphæricam formam tendentia, ſicut & ipſa Pruna.

Pruna vulgaria punicea Lugd. *Prunes de Rys*, magna quoque ſunt, rubra vel potiùs punicea, rotunda fere, valdè odorata, carne dulci, tunica ſatis dura & acida. Caro facilè abſcedit ab oſſibus, quæ magna & aſpera. Matura Iulio.

Pruna rotunda rubella. Montbelgardi habent Pruna Auguſto matura, rotunda, ſatis magna, rubelli coloris, carne oſſiculis hærente non ingrata. Plantari curauimus in horto Ill. E. C.

Pruna purpurea ſerotina. In horto iam dicto abundat Prunus, fructu purpureo, ſatis magno, ſerotino, ſublongo, acido, carne oſſiculis adhærente, quæ noſtra cura plantata. Hæc ſunt ea quæ Lugd. *Prunes D'Aouſt* dicta ex poſtremis matureſcunt, ſimilia Damaſcenis, minora, quæ etiam viridia planè concoloria ſunt, vt videantur matura.

Pruna Auguſti.

Pruna purpurea oſſiculo incurua. Pruna purpurea vel coerulea magna, nonnihil ſublonga, oſſiculo nudo manente, matureſcunt Auguſti fine. Damaſcenorum genus quoddam eſſe videtur, oſſiculo incuruato. Montb. in horto E. Cæſaris copioſè prouenit. Talia obſeruauimus Goeppingæ in Ducatu Wirt. vbi copioſè coluntur & exiccantur ad vſus medicos & culinarios. Hungaricis non cedere videntur. vocant Zweſchfen. Eadem nobis viſa in Wiſenſteig, horto Ill. Comitis.

Aliud prunũ genus præcox in horto Montb. habetur, quod citò matureſcit, colore purpureo.

Pruna ſublonga, parua, alba, vnciæ, digitiue latitudine, interdum non maiora, facilè nucleum linquentia, acidodulcia, optima & delicatiſſ. cruda & exiccata. Hæc ex diuerſis Burgundiæ locis conquiſita in horto Montb. plantata ſunt. Maturantur ferè Aug. principio.

Pruncolorum cereorum vulgò *Lyparen* dictorũ arbor plerumque vulgaribus Prunorum arboribus minor eſt, ſiue caudicé ſpectes, ſiue ramos & folia. Præcipuũ verò eſt fructuũ diſcrimen, qui autumno primùm matureſcunt, colore cereo, cui glaucedo aliqua aſperſa, non multò maiores Prunis ſilueſtribus, pediculo ſeſcunciali hærentes, ſapore dulci, oſſiculo facilè à pulpa ſeparabili, cui ab altero latere criſta ſecundum commiſſuram nonnihil elata. Hæc Baſileà accerſita, vbi in lautioribus hortis coluntur, in hortum E. C. Montb. plantari curauimus. In pago Raupach Beſſordiæ vicino copioſè coluntur, & in magnas arbores excreſcunt. Matureſcunt Sept. In Ducatu quoque Wirtemb. potiſſimùm circa fontem ad u. habentur prædicto nomine.

Pruna parui perſicis ſimilia. Anno 1507. principio Septembris oſtendente Char. fratre C. Bauhino vidi pruna valde ſpecioſa, magnitudine ferè paruorum Perſicorum, cum ſulco in medio, qualem habent Perſica, colore ſunt rubra, carne firmiuſculâ, ſaporis grati, iucundi, ſubaciduli: pro proportione fructus paruus, à carne ſeparabilis, aiunt plures in hortis haberi, ac inter alios honorandum noſtrum affinem Dn. Feſchium Conſulem meritiſſimum. Hoc genus Pruni exiſtimo eſſe Prunidactyla Cluſij. *Hactenus de generibus & differentijs Prunorum.*

Locus & tempus prunorum in genere. Ne vermiculoſa fiant. Prunus in genere, ſolo læto gaudet, & humido: Cœlo tepidiore meliùs adoleſcere putatur, quamuis & frigidius poſſit ſuſtinere. Non temerè in montibus vita Prunus, inquit Plin. Locis glareoſis & arenoſis, niſi iuuetur lætamine, caduca Poma & vermiculoſa non grandeſcunt: autor Palladius. Gignuntur hodiè in omnibus cogniti orbis regionibus, ſed potiſſimùm vbi terra ſit ſoluta & hortenſis. Quapropter paucos videas in Europæo tractu hortos paullò cultiores, in quibus non Pruni aliquod genus reperiatur: quamuis Tragus ſcribat, Pruni varia genera tardè ad Gallos & Germanos commigraſſe: ſunt tamen hodie apud eoſdem vbique ferè locorum notiſſima.

Pruna omnia, poſt Catonem cœpiſſe manifeſtum eſſe, ait Plinius: ſpecialia loca in differentijs dicta ſunt: Damaſcena tamen ſicca terra & cœlo calido gaudent, vt Pamphilus ſcriptum reliquit.

Florent plærumque cum Ceraſo, Aprili, aut etiam citiùs. Nos Prunum etiam vidimus florentem Septembri in pago *Adenſurt*, comitatus Montbelgardici, Anno 1530, & denuò non vno in loco An. 1599: quemad. & hoc quo hæc cõmentamur, 1605. quo & fructus vidimus magnitudine auellanæ: Ex quo patet promptitudo germinandi florendique huius arboris, ſi vltra conſuetum tempus ætiuum extendatur. Fructum diuerſimodè maturant, Iul. Aug. & Sept. menſibus, vt particulariùs dictum in præcedentibus. Monſpelij obſeruauimus Prunum habentem magnum fructum & florem ſimul menſe Aprili: eſtque contumacis vitæ Prunus:

Sationis tempus. Pruna Columella poſt mediam meſſem, vſque ad Idus Feb. ſeri præcipit: Plinius verò Italiæ ſerendi tempus Prunis poſt mediam hiemem & Idus Feb. indixit: oportet autem Prunos diſtantiores ſerere Piris, autore Theoph. ſi oſſibus ſerãtur, vt tradit Pallad. autumnõ, menſe Nouembri ſolo putri & ſubacto, duobus palmis obruantur. eadẽ ponantur menſe Feb. ſed tunc priùs lixiuio ſunt maceranda per triduum, vt citò germinare cogantur. Ponuntur & planis, quas ex caudice menſe Ian. exeunte, vel Feb. circa Idus ſumemus radicibus fimo oblitis.

Extirpandæ ſunt ſoboles à radice, exceptis rectioribus, quæ ſeruabuntur ad plantas. Si tan-

guida Pruni arbor est, amurca cum aqua æqualiter temperata radicibus debet infundi, vel bubulum lotium solum, vel humanum vetus cum duabus aquæ partibus mixtum, vel cineres ex furno, maximè sarmentorum. Iuuantur frequenti humore, & assidua follione.

Ne pruna decidant. Aduersus vermes & formicas.

Si poma decidant, Oleastri cuneum terebratæ infige radici. Vermes eius atque formicas rubrica cum pice liquida si adlinatur, extinguet. sed modestiùs propter arboris noxam, ne idem faciat remedium, quod venenum.

Vt odorata nascantur Pruna. Inserto.

Si Pruni surculi in mosco intingantur, & deinde inserantur, fructus inde fieri odoratos, Cossæus tradit. Mense Martio extremo Prunus inseritur, meliùs trunco fisso quam cortice: vel mense Ian. antè quam incipiat germen lachrymare. Inseritur in se, & Persicum recipit uel Amygdalum vel Malum, sed eam degenerem reddit & paruam. Pruni, inquit Gesnerus, inseruntur Nuci, Malo, Amygdalo. Castaneæ etiam inseri Tallad. tradit his versibus:

Pruna suis addunt salicia germina membris.
Donàque cognato corpore lata ferunt.
Exarmat fœtus: sed brachia horrida armat
Castanea Prunus: ssa tenere larem.

Nucibus iam olim inserta fuisse, ex Plinio patet: inde Nucipersica enata. Damascena inseritur iisdem horis vt reliqua Prunus, vt Pamphilus scriptum reliquit.

Vt purgantia Pruna nascantur.

Prunorum surculi sambuco insiti, Carthartica Pruna ferunt. At nisi curam diligentem adhibueris facilè pereunt.

Repositio.

Pruna seruantur cadis vino dulci vel novo fluitantia, operto diligenter vase. Siccantur etiam in Sole per crates loco ficiore disposita. Hæc sunt quæ Damascena dicuntur. Alij in aqua marina vel in muria feruente recenter lecta pruna demergunt, & inde sublata, aut in furno tepido faciunt, aut in Sole siccari.

Damascena

Vires & vsus.

Pruni fructus, vt tradit Dioscor. esculentus est, sed ventriculum malè afficit, aluumque mollit. At Syriacarum, & earum maximè, quæ Damasci nascuntur fructus exiccatus ventriculo vtilis est, aluumque adstringit. Decoctum foliorum, ex vino paratum, vuam, gingiuas, tonsillásque fluxione laborantes ore subinde colluto reprimit. Cæterùm gummi Prunorum agglutinandi vim habet, & in vino potum calculos comminuit. Ex aceto verò illitum lichenas infantium sanat.

Stomachum alui fluxus

Defluxio.

Gummi. Calculus.

Lychenes.

Dioscor. reprehen.

Verùm Galenus 8. simp. cum Dioscor. non omni ex parte conuenit: ita enim scribit ille: Pruni fructus ventrem subducit, recens quidem plùs aridus minùs. Cæterùm haud scio cur Dioscor. Pruna Damascena siccata uentrem sistere dicat, cùm & ipsa palàm etiam subducant, minùs tamen quàm quæ importantur ex Iberia. Siquidem Damascena magis adstringunt: at quæ Iberia fert, dulciora sunt. Quin & ipsæ arbores fructibus proportione respondent. Minùs enim adstringunt, quæ in Iberia nascuntur: magis verò quæ Damasci. Ve autem in summa dicam; quorum in foliis aut germinibus adstrictio quædam inesse apparet manifesta, iis decoctis phlegmonæ in Columella aut tonsillis existentes idoneè colluuntur. Gummi autem arboris sunt qui dicant cum vino potum lapides confringere, cum aceto, puerorum sanare lichenas. Ac si id præstat, (videre dubitare Galenum quod & nos facimus: nam si manifestam glutinandi facultatem habeat, vt Dioscor. fatetur, quomodo calculum comminuat) clarum est incidendi tenuandique illi facultatem inesse. Idem de Alim. fac. 1. Rarò fructum hunc austerum, aut acidum, aut omninò iniucundum inuenias, vbi exactam fuerit consecutus maturitatem. Priusquam enim eò perueniat, nullus est ferè qui non acorem aut acerbitatem præ se ferat: est & qui amaritudinem. Proinde ex hoc fructu minimum alimenti corpus accipit. Verùm quum humectare & refrigerare mediocriter ventrem soleamus, vtilis erit, quem subducit humiditatis & lentoris sui gratia. Prunis porrò æquè ac Ficubus concessum est, vt vel exiccata vtilia permaneant.

Pruna sicca triuia. Tépeana.

Delectus.

Damascenis prima laus bonitatis magnà hominum opinione defertur. Proxima ijs quæ in Iberia & Hispania proueniunt. Probatissima in Damascenis sunt, quæ cum mediocri adstrictione magna laxáque sunt. At parua, dura, acerbáque & in cibo permolesta, & ventri subducendo minùs idonea, cui officio Iberica maximè conueniunt. In melicrato plus mellis habente, abundè vtrem molliunt, etiamsi sola comedantur, multò magis si melicratum ipsum subsorbeatur. Hanc vim Prunorum laxantem multi poetæ suis carminibus commendarunt: quale est hoc quo Martialis lusit:

Purgant.

Pruna peregrina carie rugosa senecta
Sume: solent duris, soluere ventris onus.
Sæpe cibi species, vitio vel corporis ipso:
Poribus aut duris, restricta morabitur aluus.
Vincturq; mora talis cum gramine Mercuriali.
Prunáque conueniunt, quæ mittit clara Damascus.

Folia.

Pruni folia, inquit Plin. decocta, tonsillis, gingiuis, vuæ, profunt in vino decocta, & subinde ore colluto. Ipsa Pruna aluum mollunt, stomacho verò vtilissima, sed breui momento. Sic Apollonius apud Gal. foliorum Pruni contusorum, decoctum lacte permisto ad aphthas colluere præcipit, pueris nimirum lactis vsum cum foliis contusis præscribens, sicut Dioscor. & Plin. vini cum foliorum decocto, adultis & in grauioribus affectionibus.

Aphthæ.

Diphilus Siphnius, vt testatur Athen. Pruna succi mediocriter boni scripsit, facilè corrumpi & egeri, parumque alere.

Vires ex Mesue.

Audiamus Mesuen, distinctè admodum ac Medicè de Prunorum viribus tradentem. Pruna, inquit, aluum subducunt, & alterant: sed alba, flaua, rubra, minùs sunt medicamentosa, quàm nigra: quorum quæ γλυκα, id est dulcacida sunt, alterant magis. Dulcia verò soluunt largiùs: tamen vtraque alterant, & soluunt, magis scilicet & minùs. Damascena verò, & Armena, vtrumque præter cætera præstant, humida tamen potiùs, quàm sicca corrumpuntur.

Damascena. Armena.

Tépeana.

Dulcia calido frigido temperata, aut paulò frigidiora, humida ordine secundo: γλυκα, id est, dulcacida frigida, principio secundi: omnia tamen lauant, leniunt, refrigerant: bilem educunt: ob hæc duo biliosis tum febribus, tum morbis alijs sunt salubria: stomacho nocent, pauci sunt alimenti. Quia imbecilliter soluunt, eis adduntur præsertim infusione, Tamar Indi, Cassia fistula, Manna, violæ conditæ. Ex horum succo fit Syrupus & ex carnibus Electarium in eadem salubre.

Syrupus ex succo prunorum. Electuarium. Vt pruna purgatoria nascantur.

Armeni truncum Pruni arboris locis duobus vel tribus palmæ vnius interuallo tenuiter perforant: immissoque scammonio lutant, Pruna ob id purgatoria euadunt. Dantur succo seu decocto cum saccharo ad libram vnam.

Porrò Plinius tradit, tàm in syluestribus quàm satiuis Prunis esse Linum arborum, quem Græci

Lichena

Ceres.

Triptolemus.

Ceres.

Triptolemus.

Ceres.

Triptolemus.

tium ex his tribus duo intellexisse eum necesse est) Ribes significâ apposita.

Quod autem Schlehen seu Prunum siluestrem quam ille Poterion parat Brabyla esse vult Corn. ô Dioscoridis & Plinij autoritatem recipit, opinionem suam minimè veracem fateatur necesse est. Scribit enim Dios. fructum Poterij inutilem esse, & Plinius Brabyla (in quibusdam codicibus legitur Brabilla) vim habere spissandi, Coronci modo: tum fructus Poterij non poterunt esse Brabyla.

Contra Cornarium facit & hoc, quod de Brabylis scribit Plinius in hunc modum. Vim habent spissandi, nec amplius de ea tradunt autores. Duobus siquidem locis amplius de Poterio scribit Plinius, Veteres secutus. Ex Plinij igitur autoritate non idem sunt Brabyla & Poteria. Ideoque nec frutex Schlehen Germ. poterit esse Poterion, nec fructus eius Brabyla.

Cronemburgius tamè scribit Cornarium probabilibus coniecturis velle spinam Schlehen esse Poterion Dios. sed Tragum cõtradicere. Verùm siue contradicat Tragus, siue non contradicat, non videntur nobis probabiles coniecturæ Cornarij, quicquid scribat Cronemburgius.

Idem scribit Matthiolum (fortè legendum Cornarium, nam hæc apud Matth. non inuenimus) aduersus Fuchsium constanter affirmare Schlehen neminem vnquam Latinorum scriptorum *Prunolam* ac *Prunelam*, siue *siluestre Prunum* appellasse, immò ne Prunorum quidem generis existimasse, cùm Pruna ferens planta, iusta arbor sit, non humilis spina ex Gal. & Dios. testimonio: sed quisquis ille sit, qui hoc scripsit, parùm circumspectè, quæ Plinius de Prunis tradit, perquisiuit, qui loco suprà à nobis adducto, apertè Pruni siluestris mentionem fecit.

Cautiùs Turnerus: Latini (inquit) spinum potiùs, quàm Prunum nominant quantùm memini: Pruni enim nomen apud solum Plinium legi. Palladius Pomum spino, id est Prunо inseri scribit. sed cùm Spinus à spinis sit, Prunus spinosa, siue siluestris, siue satiua spinus rectè nuncupabitur. Vt autem Cornarij sententiam refutet acutè sanè spini seu Pruni siluestris differentias proponit, & alia quædam suâ, hoc est Anglica lingua tradit, quæ translata huc referri merentur. Quemadmodum enim (inquit ille) Prunorum hortensium varia sunt genera, ita quoque siluestrium, quorum duas saltem noui differentias. 1 Angl. Bulles tree et Bullestertree. 2. Angl. Slo tree et blackthorn tree. Prior illa duum est genetum: vnum in hortos transfertur, & in iustam Pruni magnitudinem excrescit: alterum in sepibus nascitur, nunquam arborescit, sed inter arborem & fruticem magnam consistit. Minus autem genus spinosius est maiori, ideoque spini nomine dignius. Illud autem genus, quod Slo tree vocant Angli, longè adhuc iustiùs spini nomen ob eandem causam meretur.

At Corn. contra omnium doctorum sententiam negat Slo tree esse Spinum aut Prunum siluestrem, quòd non sit arbor magna, in quam possit fieri insitio (ex Palladio.) Malè cohæret eius ratio. Etsi enim Palladius Spinum vnum aptum insitionibus censeat, non tamen quemlibet idoneum facit. Nam nec ille nec Virg. negat spinum quendam minorem insitionibus ineptum. Imò videtur Virg. fruticem Slo intelligere per Spinum siluestrem: Viridis, inquiens, occultant spinea lacertos. Quo loco spinetum à spinis, id est, Carduo non deducitur, propterea quòd sub Carduis non soleant sese occultare lacertæ. Neque spina apud probatos autores significat Salbthorn (id est, Germ. Hagendorn) nisi cum adiectione albæ, idque in Columella solo, quod meminerim. Neque spinetum ab hortensi spino neque à magno siluestri spino deductum est: non enim solent vsquam tam densè tamèque numero crescere, vt spinetum dici possint, ideoque nec lacertos à Sole occultare possunt. Relinquitur ergo verisimile esse, spinetum à spinis silu. minoribus, seu Ger. Schlehen deriuatum. Idem patet ex Theocrito. Φραγμὸς enim, id est, sepes habet, seu conscpta aut spimenta, quæ ex spinis silu. minoribus fiunt.

Porrò quod pertinaciter defẽdit Corn. Schlehen, (Prunum siluestrem) vel Anglorũ Blackdorn esse Poterion Dios. inferens inde non esse Prunum silu. ne Dioscorides dicatur duobus locis de eadem re agere præter consuetudinem suam, facilè probauero non esse Poterion. Non enim habet Schlehen ramos longos, lentos, molles, flexiles. Etsi enim Blackthorn in cacumine ramos multos habeat, non sunt tamen ij longi, sed breues, duri, fragiles: fructus aut nullum aut exiguum habent odorem, tantum abest, vt suauem habeãt, quæ omnia in Poterio requirit Dios.

Cæterùm quòd scribit Corn. Prunum Theophrasto memoratum lib. 4. c. 3. hist. esse Bulles tree / (quę est Prunus silu. prima nostra) tam in eo errat, quàm in Pruno silu. Brabylis & Poterio. Arbor siquidem, cuius meminit Theoph. insignis est magnitudinis, cui folia nunquam decidunt. Sed arbori quam nos Bulles tree / Germani Hetsi Bilsen vocant, folia delabuntur, neque insignis est magnitudinis. Nequit igitur esse Prunus Theophrasti. Quare nec eidem hic merentur Cornarii coniecturæ. Sed illa Plinii verba, quibus ait, siluestrium Prunorum baccę &c terrorem Cornarii patefaciunt, negantis Schlehen Germ. esse fructum Pruni silu. Nam si in Prumo silu. nascerentur solummodò Pruna magna, nunquam eius fructum nominasset Plinius baccas, quę uox minoribus tantùm fructibus conuenit.

Nihil igitur est quod Harchius tàm securè pronunciet in tuo Enchir. Schlehen Germ. *Poteria* vulgò. Mirum verò talia pronunciare aliquem audere, non considerata priùs descriptione, quæ nihil minùs, quàm respondet. Verùm, vti fit, vt vnus error, plures post se trahat errores, ita Cornario euenit, existimanti, ne succum quidem ex Prunis siluestribus expressum ac inspissatum Acacię loco esse substituendum: quàm benè docti viderint. Sic autem infit. Officinę Acaciam vocant, quam ex Pruneoli fructu ab ipsis appellato, nostri autem Schlehen dicto, parauerũt, succo illius fructus vnà cum carne in massas coacto. Nos autem fructum illum Poterij esse in Comment. medicis, & apud Dios. clarè docuimus. [Sed quàm clarè ex precedentibus patet.] Proinde ex ipsorũ Acacia illis sperandum relinquemus eum effectum, qui veræ adscribitur. Nos autem, si sapiemus, illorum Acacia non vtemur.

Sed propter suam falsam *Poterij* opinionem reiicit Cornarius *Acaciam Prunorum*, contra plurimorum doctorum sententiam eam *legitimæ Acaciæ* substituentium, vt patebit in viribus.

Nec tamen ideò ferendus eorum error, qui existimant Prunum siluestrem esse Acaciam. Ita videmus quosdam Neotericos Practicos, qui tamen egregiè se sapere putant, in suis receptis scribere solitos: Rec. aquę florum Acacię: siue enim sciant non esse Acaciam, siue nesciant, vtroque tamen

Spinus à spinis.

Prunus syluestris genera duo.

Cornarius errat.

Cronemburgius.

Cornarius refutatur.

Harchius errat.

Cornarius errat.

Acaciam ex Prunis reiicit Cornarius.

Prunus syluestris non est Acacia.

modo peccant. Si sciunt non esse, vsu tamen obstinato efficere volunt, vt securè credat posteritas, esse, quod non est. *Est sanè hic morbus successionum, vt qua semel insederint, nefas putetur immutare. Sic multa absurda in officinas irrepserunt.* Sin nesciunt, ne ea quidem sciunt, quę suis certis præscribunt. Sic Dod. succum expressum, inquit, Acaciam appellant, vnde & Acaciæ Germanię stirpi nomen factum.

Absurditatum quarundam causa & occasio.

Rectè Lonicerus: quidam qui non benè considerant descriptionem Acaciæ, Agriococcimala & Prumna Græcè dicta [id est, Prunum silu.] volunt esse Acaciam.

Agriococcimala Prunea.

Potrò Prunum silvestrem plerique Herbarii vocant, & Spinum Virgilii dicunt, vt Hermol. Ruell. Dod. & alii recentiores, atque de his propriè intelligendum quod Theoph. ait, contumacis esse vitę Prunum.

Turca prunea fyl.

In silvestri Pruno hoc peculiare quod defloreſcens si nulatque imbres contigerint, conuertatur fructus in oblongum quoddam & inane corpus, quod in Italia *Turcas* vocant, quales se anno 1587. circa Norimbergam obseruasse Camer. scribit. Eiusdem rei & mentio facta suprà in Prunis.

Pruna silvestria, Prumola. G. Schlehen/ Dornschlehen/ Spinling/ Bilsen. Ipsa arbor, Schlehenbaum/ Schlehendorn. Belg. sleen: sleetwen Flandris. Gal. *Prunelles, Pelouses, Prunes sauuages, Fourdes nes*, etiamque *Penelles* nonnullis, vt Montbelg. quæ vox etiam apud eosdem in opprobrium abiit adagio vulgato: *Ce sont des Penelles*: de re nihili, aut nullius momenti. Ital. *Pruno salvatico*, & in quibusdam locis Italię, vt in Apulia, Trique, siue Atrineę, vt Pandectarius scribit, vocantur. Hisp. *Prunio*. Angl. Slo tree. Bohem. *Truk*. Vngar Kokény fa.

Linguarū nomina.

Adagium

Trique. Atrinea.

Prunorum silu. duas species faciunt. Maiora German. Haberschlehen / quasi dicas Auenaria: reliqua Schlehen simpliciter: hęc pusilla & parua sunt. Ipse quoque frutex infra arboris conditionem constitutus videtur, quòd fruticibus similior, quàm arbori videatur, licet reuera arbor sit: horridior verò priore, spinis rigidior: ex harum fructu fit *Prunellorum Acacia* dicta officinis. Lętior sylvestris transplantatione, insertione & cultu in grandem proceram & domesticam abit, [si Penę & Lob. credendum] mitiore pomo, succulentiore, maiore, suauiore. Quod verò Turn. vt Prunorum hortensium, ita & siluestrium varia genera dicit, id nondum innotuit nobis. Plura enim duobus dictis, non vidimus, nisi quis fortè cultū respiciat: nam alterutrū sine dubio cultu speciosius euadet & mitius vnde tamen non specierū numerus, sed varietas tantùm orietur: At insitione multiplicari posse non negamus. Inter siluestria Pruna, inquit Cam. sunt quę fructu duplo maiore, quàm cōmunis est, & admodum dulci. Huius fortè duas differentias constituit Turner. Vnum quod in hortos transfertur, & in arboris proceritatem excrescit: alterum quod in sepibus manęat, nec vnquam in iustam arborem assurgat. Idem ait certum esse ex Columella dari Prunum sylvestrem.

Differētiæ. Auenaria magna. Parua. Haberdior. Lalior.

Pruna siluestria dulcia. Siluestria multa.

De loco non est, quod multa dicamus: quòd passim ferè proueniant, in sepibus, siluestribus, siluis, dumetis, collibus & planis. Germani ijs agros suos sepiunt, & hortos. Montbelgardensis ager etiam abundat: incommoda valdè in sepibus propter nimium repratum: cōmodior multò Spinus alba, verūm lentè crescit. Turnerus nusquam se copiosius vidisse testatur, quàm in agro Sommersetensi Anglię. In Belgio quoque frequens.

Locus & tempus.

Florent Martio & Aprili. Septembri & Octobri fructum maturant, quę colligi possunt, & expressus succus resiccari, vel ipsamet siccata recondi.

Repositio.

Spino seu Pruno silu. inseritur Pomus, vel potiùs Pirus, si rectè inspiciamus textum Palladij. Plinius scribit Tubetes meliùs inseri in Pruno siluestri. Pruna verò eidem omnis generis inseri hodiè translatitium est.

Inserta.

Vires & vsus.

Prunorum siluestrium fructus, autore Dioscor. post maturitatem exiccatus, eadem prę stat, quæ satiuorum. Cum sapa verò decoctus vtilior & ad cohibendam aluum aptior euadit. Siluestrium, Prunorum baccę, inquit Plin. vel è radice cortex, in vino austero si decoquantur, ita vt triens ex hemina supersit, aluum & tormina sistunt. Satis est singulos Cyathos decocti sumi. Sic & Galeno, agrestium Prunorum fructus euidenter astrictorius est, ventremque sistit.

Alui fluxus.

Tormina.

Prę stantissima inter siluestria Pruna, autore Trago, ea sunt quę & satis magna apparent, & Augusto mense maturantur, quod in Pruno silu. vulgari non contingit, illius namque fructus sicut & flos frigoribus occupatur, antequam maturetur. Nisi verò illa Pruna mollescant, non sunt edendo, propter immensam ipsorum acerbitatem. Pauperes Pruna silu. igne quandoque vstulare solent, vt commodiùs illis vesci queant.

Prunella quomodo edantur.

Refrigerantem & adstringentem vim habent. Melle condita non tantùm commeatibus nocturnis proponenda sunt, sed dysentericis etiam & alui profluuijs laborantibus exhibenda. Ad eadem facit vinum ex his fructibus confectum, quod ad Iulium & Augustum vsque menses diligenter adseruare conuenit. Earumdem facultatum est & decoctum. Aqua è floribus illorum destillata & data ad laterum dolorem singulari facit experimēto. Ea verò efficacior fuerit, si flores Pruni silu. recentes per noctem vino forti & optimo macerati in balneo [vt vocant] Marię distillentur. Hac aqua multis se profuisse, Tragus scribit eaque lateris, cordis & stomachi quosuis dolores seu compressiones & puncturas dissolui.

Temperat mentum. Dysenteriæ.

Vinum è Prunellis.

Decoctum.

Aqua flo lā r Laterum dolor.

Ad pun&ura & compressiones. Vini pendu li correctio.

Aduersus vini penduli vitia nihil efficacius Prunis siluestribus reperitur. Pruna antequam blauo tingantur colore leguntur, & in mortario tusa, pro magnitudine & exiguitate vasis multa aut pauca vino iniciuntur cumque probè vina agitatione crebra commixta fuerint, obturatur vas per dies 8 vel 10: tum intra paucos dies vinum restituitur. Cęterùm possunt Pruna silu. tusa & in aere siccata ad eos vsus per totum annum conseruari. Wirsungus scribit quosdam præscribere aquam florum Pruni silu. ad Pleuritidem, se tamen non animaduertere posse, quomodo prosit, cùm obstruat & adstringat hęc planta. Nolimus tamen dicere aquam florum Prunorum silu. adstringere: sunt enim valdè amari, in quibus nullam adstrictionem animaduertimus. Prętereà Cordus in libello de destillatione purgantem facultatem huic aquę tribuit. Quod verò Tragus scribit, prodesse puncturis cordis, de Ventriculo intelligimus, & per dolorem lateris, eum, qui fit à flatibus: alioqui non videtur conuenire cum vino in Pleuritide cum inflammatione. Florum viridium vnc. j. per noctem in vino albo maceratorum parum mouit aluum. Exhibuimus diuersis maiori etiam quantitate in vino macerato plurib⁹ vicibus, sed leuem euacuationem hactenus in impuris nostrorum hominum corporibus præstiterunt: fortè in delicatioribus plùs efficiant, in quem finem & leuiter bulliri post aliquam macerationem possunt. Suadent tamen Medici Marpurgenses in consilio suo de pręcauenda Dysenteria, si quis duriore sit strictioreue sit aluo, capiat florum Prunellorum vnc. semis

Aqua ad prosit in Pleuritid. V. Wirsung. not.

Aqua pl. gat.

Infusio flo rum.

Ad præcauendā Dysent.

ui nidia menſura vini aut cereuiſiæ maceret, ſæpiùs exprimendo, atque inde per biduum in paſtu bibat.

Syrupus ex infuſ. flor. Pruni fil.

Wittichius ad febrem epid. cum mania propurgatione præſcribit ſyr. ex multiplici infuſione florum Prunellorum ſilu. & alibi ait: benè repurgari infantes, ſi per aliquot dies detur ſerum lactis in quo per noctem infuſus fuerit manipulus florum Prunellorum.

Ad purgandos per vrot. Galenica.

Matthiolo tota Prunorum ſilu. planta adſtringenti facultate præſtat, quemad. & baccæ. Hæ Cœliacis & Dyſentericis vtiliter deuorantur. Eædem cum arbuſculæ radicibus ex aqua vel vino auſtero decoctæ, ſanant oris linguæ & gingiuarum vlcera & fluxiones, quinetiam columellæ & faſcium vlcera, gargariſato earum decocto. Quamobrem recreantur non parum hoc medicamento, qui hydrargyro peruncti, oris vlceribus & fluxione laborant, addito Lycio, alumine & rhodomelle: idem decoctum in deſeſſionibus auxiliatur fœminis veteri fluxionibus obnoxijs. Aqua è floribus deſtillata, hauſta inteſtinorum vermes interficit. Succus baccarum ad impetigines vtilis eſt & inflammationes. Idem inflammationibus oculorum illitus oprimè refrigerat. pilos illitu prohibet naſci: & vel per ſe vel cum aqua Plantaginis fronti impoſitus & in nares, tractus, hæmorrhagias ſiſtit. Ad procidentiam ani facit illitus ſuccus ad ſpiſſitudinem coctus.

Dyſenteria.
Prunelloſum ad hydrargyr.
Pueri fluxi. Lumbricis.
Impetigo. Inflammatio.
Pili ne naſcantur.
Sang. fluxus.
Ani procid. Matth. mat.

Duo verò in Matth. obſeruanda: Primum, an flores adſtringendi facultate ſint præditi, quod nobis non ſit veriſimile, vti paullò antè dictum, & aliquorum experimento confirmatum contrarium potiùs præſtare. Secundum: an Lycium noluerit Matth. quod tam confidenter præſcribati quod nec ipſum quidem nobis videtur.

Goropius in ſuo Vertumno hoc loco Paradoxus putatur, quando ait: Non abſurdum ſi Prunis agreſtibus quoque ventis deijciendi vis tribuatur eo tempore quo pleno autumno ad tardam deuenerint maturitatem, nihil fortè Tamar-Indis ſeu Dactylis acerbis Indorum vel ſapore vel facultate ceſſura: Atqui ſcire debuit Goropius purgandi facultatem non ex ſapore dijudicandam, & hanc rem experimento potiùs, quàm coniecturâ decernendam. Si experientia nouit purgare, cur non dixit? ſin minùs, cur adſtruit. ſed res eſt expertu facilis, & pauperiores, quibus frequens eorum vſus, hoc ſcire poſſunt, ad quos lectorem relegamus.

Dactyli Prunis ſilu. purgare.
Goropius nec.

Schuurenckfeld. Prunum ſilueſtrẽ totam exiccantis & adſtringentis eſſe facultatis ait, quod poſterius non verum eſſe, in Matth. iam redarguimus. Idem ait: flores tantillùm amaricare, abſtergere, ſiccare, cohibere: ſiccatos in Dyſenteria aliiſque alui fluxionibus magni eſſe vſus. Nobis quidem ſatis amari viſi ſunt: an verò cohibeant, ex præcedentibus patet. Conſiderent etiam docti, an flores ſicci in Dyſenteria conueniant, vt ille vult: ſi intelligat abſtergendo, ferri poteſt: ſi cohibendo, ipſe viderit. Placet quod addit ex ſua obſeruatione, Fructus immaturos pueris Dyſenteriam conciliare ſæpiſſimè à ſe viſum: quod profectò vix alia ratione euenire potuit, quàm cohibendo noxios & impuros humores quibus impenumero ſcatent pueri, adſtrictoria ſua vi, qui alioqui fortè egererentur: niſi quis malit in eorum acerbitatẽ qua inteſtina torquent, & irritant culpam referre. Per maturitatem verò ſiccati cocti & ſaccharo conditi, aluum adſtringunt, & ventriculo vtiliores fiunt. Dentium dolores mulcet cortex radicis niger acero decoctus, fluxionéſque inhibet. Eadem fortè vis foliis & baccis contulis, & ex eodem decoctis: ſi frigida ſit, fluxio ex vino coqui poſſunt.

Dyſenteria. Schenckf. non.
Quando Pruni ſilu. fructus Dyſenteriam tollere poſſe.
Dentium dolor.

Cæſalp. tradit incanum muſcum in veteſtis Prunis ſilueſtribus ex vino rubro decoctum, Herniæ incrementum prohibere impoſitum.

Muſcus Herniæ.

Porrò Prunellorum ſuccus inſpiſſatus, Acaciæ ſuccedaneum hodie habetur in pleriſque Europæ officinis. Acaciæ loco, inquit Syluius, ex bacculis Prunorum agreſtium coctis ſuccum expreſſum teſſellatum, confectum inſolatumque vtimur non minimo errore, quia refrigerat, ſiccat, adſtringit, vt Veterum Acacia, quæ in partibus noſtris ignoratur. Idem & Monachi tradunt apud Meſuẽ, & præferunt eam, quæ fit ex non perfectè maturis, vt adſtringentior fiat: Veruntamen, hos fructus non credunt habere tantam virtutis bonitatem, quantam vera Acacia habet. In eius tamen defectu poſſumus vti. Et Cordus Acaciæ loco ſuccum Prunellorum ſilu. ſubſtituit. Idem in fine de præpar. ſimpl. componit ſuccedaneum. Quam tamen rem Matth. paullò moroſiùs interpretari videtur, fatiùs eſſe ducens, Dioſcoridis præceptis inhærere, qui in defectu Acaciæ, Rhois arbuſculæ folia, vel Lentiſci foliorum ſuccum, vel hypociſtidem medicamentis immiſcere præcipit, quibus potiùs ſeplaſiarios vti debere putat, quàm ſuppoſititio ſilueſtrium Prunorum ſucco. Eadem ferè & Apollo & Bacchanellus de ſuccedaneo Acaciæ tradunt: ſed vicit hodie conſuetudo, practicantium conſenſus, & non improbata vtendi felicitas.

Succus inſpiſſatus Acacia ſucedaneum. Meſuæ pro randa.
Aliud ſuccedaneum.

Cæterùm Germani noſtri in delicijs quoque habent, præſertim nobiles & ditiores Alſatiæ, vinum quod vocant Schlehenwein, ex Prunellis paratum, quale ſæpè guſtauimus, & dulcedine aromaticóque ſapore, quem à granis contuſis acquirit, haud ingratum. Pruna ſilueſtria matura vel gelu fracida coquunt in fornace, & contuſa in muſtum ſeu vinum conijciunt. Probatur in fluxionibus, & aluj profluuijs, vbi non admodum ſuſpectus ſit calor vel febris.

Vinum Prunellorum melliorum.

Pauperes quoque ex Prunellis contuſis & vindemiæ expreſſæ reſiduo, additis etiam alijs quibuſdam, vt Pomis & baccis berberis ſecundarium vinum, quod *Lora* vocant, vulgò *Leure*, parare norunt, adfuſa multa aqua, vt ſimul feruefcant ac bulliant. Gratum ipſis eſt, quòd vini quodammodo ſaporem æmulentur, ſed delicatis & ad colicum dolorem procliuibus, noxium. Parant etiã ex foliis Prunellis, (vbi ea abundant) contuſis & affuſa aqua: tandem vt melius fiat, & cocta adijciunt, vt antea dictum, quale potionis genus per hiemem ſeruatum non inſuaue reddi ſcimus.

Lora ex Prunellis.

DE MYXIS SIVE SEBESTEN.

CAP. XII.

IN vſu Medico *Sebeſtena* dicta, fructus ſunt paruis ſerotinis Prunis pares, nigricantes, turbinati, in acumen deſinentes, (in rugis contracti quæ in offic. habentur) calyci inſidentes facilè cedenti, qualem in Dactylis videmus, ſed longè maiori, & acetabuli inſtar concauo, cinerei ferè coloris. Horum pulpa atra eſt, viſcida, dulci ſapore prædita, pertinaciter officulo adhærefcens, quod aliàs tribus coſtis donatur, aliàs compreſſum Pruni noſtratis officulum imitatur: in cuius vtrolibet fine foraminulum apparet, atque ex inferiore quoque, qui vel in geminos, vel ternos

Deſcriptio fructus.

Myxa domestica.

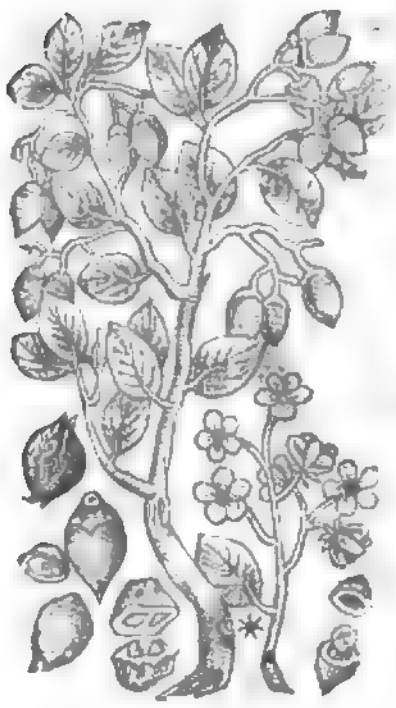

Myxa siluestris.

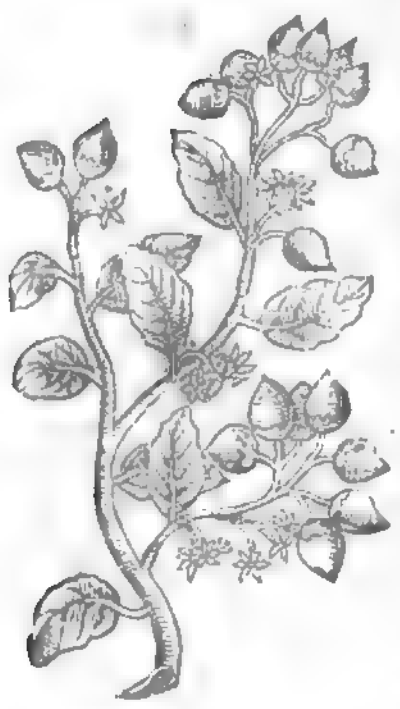

mucrones acutos finditur, germinis ueluti rudimentum exilit: Nuclei tribus loculis seorsim tres continentur, oblongi, triangulares, albi, Melonum vulgari magnitudine & sapore, quique eodem modo vetustate rancescunt, qui non immaues in recentibus: aliàs vnicus nucleus officulo claditur. Eligenda plena, maiora, pinguia, carnosa, quæque situm non redolent, calyci adhærentia, teredine non arrosa.

Arbor is ipsius duo (inquit Alpinus) sunt genera: alterum siluestre, Pruno simile: alterum Domesticum, folijs latioribus, ac crassioribus, à siluestri differens. Vtraque arbor flores fert albos, paruos, Geranij proximos. Siluestris fructus fert minores, tardè maturescentes, imperfectiores ijs, quos domestica sebesten profert, qui sunt maiores, melioresque.

Serapio Sebesten arbustum dicit altum cortice albicante, ramorum extremorum verò viridante, folijs rotundis, magnis: fructum racematum magnitudine Nucis, sapore dulci, qui glaucescat cùm maturatur, intus continentem pulpam viscosam, granum oliuæ.

Hæc etiam profert Cardan. de variet. Myxa, nec auditu olim cognita Antiquis, iam nunc in Italia, vicinisque regionibus colliguntur, vt recentia degustare liceat. Arbor est, vt Matthiolus refert, pruno similis, aliquando minor, cortice trunci subalbido, ramorum autem subuiridi, folio rotundo firmoque, fructus minor pruno, viridis, fuscúsque cùm maturuerit, ossa triangula: gustus dulcis, sed adeò lentus, vt viscum gustasse viderer, nec ab re forsan: referunt enim, in Oriente ex his fructibus optimum viscum confici.

Syriæ Prunorum inquit Plin. dici possunt populares eorum Myxæ, quæ & ipsæ nunc coepere Romæ nasci inlitæ sorbis, Aegypti persicæ simili colore.

De his Græci antiqui nihil prodidisse putantur sed posteriores tantùm, veluti Paulus, Actius, Psellus, Actuarius: μύξα quidem Paulo, μύξαι Aetio & Actuario. Δίχα τῶν κοκκυμήλων ἐστὶ, μικρότερα μὲν τῶν κοκκυμήλων: δυνάμει δὲ παραπλήσια: fructus minor pruno, sed facultate similis. Dicta volunt ἀπὸ τῆς μύξης, id est, à muco lento, è naribus stillante: nam & hunc fructum simili lentore referrum esse.

Sebesten vulgò officinis, Arabicam appellationem magis quam Græcam retinere malentibus e quod nonnulli in Cæsaris honorem factum arbitrantur, qui σεβαστὸς, id est honorabilis dictus. *Abrahamsa* vel *Metheica*, fructus ferens dulces, quos gentes Pharas nominant sebesten, Serapio nj. *Mokeita* Isaaco apud eundem, & est *Reib* in Arabia. *Mukeita*, sebesten, Auic. Myxa Græci vocant, non Myxas, quibus similis est perticus Aegyptia, nisi quòd poma Agyptiæ rubescunt, Hermolao. quæ posteriora verba ex Plinio sumptisse videtur, quamuis in eo non ita legatur, sed rubedine similia esse, seu, vt ille ait, Myxis rubentibus. Myxæ vel Sebestæ Cordo.

Quidam Serica Galeni putant, notante Trago qui Arabes hunc fructum nobilitauisse, Veteribus minimè descriptum, tradit.

In nominibus habet Matth. μυξὸν & sebestina Pruno proxima sebesten, id est si Lar. interpreteris, *Augusta*, Amaro.

Sebastos Lacunæ, qui ait, posterioribus Barbaris corruptè *sebesten* dici.

Sebastos in Augusti honorem dictos putant Ruell. & Ryff. *Sebastos* ex quibus in Syria fit Viscum, Damascenum dictum, Lonic. *Sebesta* quibusdam: Hanc verò eam esse quam ἀμαμυξὶν Matron Parodus in coena Attica apud Athen. appellat, suspicari quidem licet, sed adfirmare non est promptum, præsertim cùm & exemplaria quædam ἀμαμυξὶν habeant: μυξὸν de fructu Dod. σέβαστον & Myxus Gesn. Prunum Aegyptiam Theoph. & Plinij arborem quidam putant quæ Myxa gignit.

Hist. Lugd. duas habet icones: priori titulus, *Prunus sebestena* Matth. alteri *Myxos arbor, sive sebestena nostra.* At nobis non videntur differentes esse arbores: altera icon est ex Trago.

Pruni Aegyptiæ Theoph. & Plin. descriptiones dedimus cap. præcedenti, cui Myxa non per omnia conuenire videntur.

Sebesten Persicam vocem, Syluaticus Mammillam canis dicit, etsi σεβαστὸς Græca sit, ideo Portus sebesten similitudinem tribuit mammillarum canum. Germ. Schwartze brustberlin. Arbor sebestenbaum. Ioan. Lang. Epist. med. l. 1. Epist. 66. circa finem, Myxa à Sebasta Samariæ metropoli, vbi olim crescebant, patrium nomen *sebestē* retinere tradit.

Pruna in Damasco nata & Myxa vtraque familiaria suo tempore Italiæ ait Plinius. Alpinus autor est, nasci in Ægypto, toto autem anno in arbore fructus cerni: Vere florere, autumno fructum maturari. Hodie raris admodum hortis & viridarijs Italiæ virent: apud Syros quoque proueniunt, æquè ac Ægyptios, ex quibus locis ad nos conferri Matth. testatur. Aegrè verò solo Italico vel Narbonico assuescit. Nostra ætate in Monspelienſis agri vrbeculâ, vernaculè Matlillarges nominata, quidam aluit sed neglecta, & non diu illis superfuit, & tantùm arbuscula fuit, teste Lob. Ex Alexandria Venetias defertur Viscum: Lacuna.

Calabrice, inquit Plin. l. 17. c. 10. spina est siluestris, quæ nunc optimè & Myxas recipit. Inseritur & sorbis. Vnde Idem Plinius l. 15. c. ij. Myxæ & ipsæ nunc coepere Romæ nasci, insitæ Sorbis.

Nuclei

Dolabra.

Arboris descriptio & differentia.

Flos.

Myxa.

Viscum è myxis.

Synonyma eorundem placita.

Myxa Prunorū Syria populares.

Mixa.
Myxarum.
Bygnum.
Offic.
Sebastos cur dicantur.
Abrahamsa Metheica.
Mukeita.
Reib.
Persicus & Ægyptia.
Serica.
Matth.
Augusta.
Sebastos.
Sebastos.
Viscum Damascenum.
Sebesta.
Amamyxin.
Amamyxis. Prunus Ægyptia.
Prunus sebestena.
Hist. Lugd. mal.
Mammilla canis dicit.
Locus & tempus.
Insertio.

Vires & vſus.

Ex Myxis in Ægypto & vina fiunt, autore Plinio. Paulus tradit Myxas Prunis facultate eſſe ſimiles, quod doctioribus conſiderandum relinquimus, cùm pleraque Pruna ſint acida nec eâ viſciditate prædita quâ Myxa. Exiſtimaremus Pruna frigidiora. In Pulmonum affectibus pluris facimus Myxa, quàm Pruna. Myxæ, enim calore & frigore medio modo ſe habent. Febricitantibus ventrem laxant. Conferunt tuſſi cum calore & ſiccitate iunctæ: Pectus leniunt: catarrhos calidos ſiſtunt, contra ſtranguriam quam acriorem vrina concitauit, efficaces. Vermes expellunt, *ex Serap.*

Pruna.

Purgant.

Tuſſi.

Catarrhus. Stranguria

Vt verò Auic. vult, Sebeſtena, parum abeſt, quin temperata ſint: gutturis aſperitates & pectoris leniunt: ſitim ſedant, potiſſimùm verò eorum ſemen: aluum leniendo ſoluunt.

Aſperitas. Sitis. Leniunt aluum.

Ex pulpa eorum, teſte Alpino, optimum viſcum conficiunt Aegyptij: quippe ſebeſten maturos contundentes, atque lauantes. Sunt aliqui, qui maſticando, pulpam ab oſſe lingua expuentes, viſcum parant: quantitatem horum fructuum in vaſe collectam, parùm, quoad aquea humiditas abſumatur, bullientes. Vnde Ioub. Viſcum Myxarum [ſebeſten] ſiue collam ex pulpa pro viſco querno ſumi poſſe autumat.

Viſcum ex ſebeſt.

Viſco vruntur omnes emplaſtri modo, ad ſcirrhoſos tumores. Ipſum quidem calidum eſt, in primo gradu, atque humidum in ſecundo, vimque habet attractoriam & reſoluentem. Reſoluit omnes tumores, & emollit omnem duritiem. Aliqui ad tuſſim ex eo paratos bolos cum ſaccharo candido & radicis glycyrrhizæ puluere multis diebus ſumunt.

Viſci vſus. Tumores. Temper.

Tuſſi.

Fructuum vſus familiariſſimus eſt ad tuſſim, dyſpnoeam, Orthopnoeam, Pleuritin, Peripneumoniam, & ad vocis raucedinem, parato ex ipſis decocto, quo etiam ad multas febres vti conſueſcunt, præſertim pectore noxam aliquam patiente.

Dyſpnœa. Orthopnœa. Pleuritis. Peripneumonia. Raucedo. Febres.

Porrò Viſcum illud, quod ex Myxis Syri & Ægyptij conficiunt, (inquit Matth.) Venetijs Alexandrinum vocatur, aucupijs commodiſſimum.

Pollent autem fructus teſte eodem deiectoria facultate, non ſecus atque Pruna, tam Græcorum quàm Arabum teſtimonio, id quod etiam comprobatur quotidiana experientia, tametſi contrarium cenſuerit Fuchſius in paradoxis, qui nullam ſebeſtinis deiectoriam eſſe facultatem contendit, quin potiùs ea adſtrictoria vi pollere. Actuarius pluribus commiſcet medicamentis quæ bilem ejiciunt, vt videre eſt in ſuo de comp. med. compendio. Vt millies ſe expertum ait idem Matth. earum pulpa drach. 10. pondere deuorata, aut ad ſummum 12. eoſdem ferè præbet effectus, quos Caſſia vocata. Vtiliter dantur ex bile febricitantibus. Amatus quoque reprehendit Fuchſium quòd reſtringentem vim Myxis tribuerit: deuorata 30. aut 40. ex iure carnium macerata, prima ſtatim menſa, aluum commodiſſimè citare. Electarium quod ex iis conficitur ad ciendam aluum facilè mucorem contrahit, proinde non niſi recenter parato vtendum. Mirabile eſt illud Porri verbum, quo fatetur Myxa vel Sebeſten deſtillationibus quidem auxiliari, ſed iiſdem præſtare caſtaneam ſi eam cuiliber digito circumdatam, res eſt experimenti. Amariora Prunis Myxa dicit Hermolaus, quem miramur, num aliquando guſtauerit: neque enim vllam, vnquam in ijs amaritudinem deprehendimus, vt taceamus, & ipſa Pruna amara eſſe debere ſi Myxa ſint amariora, amarius quippe, non niſi reſpectu amari verè dicitur. Non malè conſulunt, quibus fructus pueris dandos ſuadent coctos ex aqua, [potiſ portulacæ aut aliam aliquam conuenientem ſumere] aduerſus vermes. Decocta cum Glycyrrhiza, malua & rad. Althæ ex vino dulci, & epota, dolores veſicæ mitigant, & gonorrhœam. Eorum etiam varius eſt vſus ad varios affectus, & multas compoſitiones, præſertim thoracem & pectus reſpicientes, ingrediuntur.

Fuch. err.

Sebeſtæ deſcr.

Mirabile experimentum.

Hermolaus.

Pruna.

Dolor veſicæ Gonorrhœa.

HOBVS SEV HOVVS INDICA, PRVNI FACIE.

CAP. XXII

INdi Occidentales abundè habent fructus *Houus* dictos, Prunorum Damaſcenorum craſſitudine, pauca carne, grandiore ligno: vbi maturuere flaueſcunt, ſubacidi ſaporis. Arbor eum fructum ferens, magna eſt, folia verò modica: Benzo.

Deſcriptio fructus. Prunorum craſſitudine. Arbor.

Caluetus apud eundem, *Hobus* ſeu *Houus*, inquit, procera & pulchra arbor: vmbræ quidem ſalubritate adeò commendata, vt quoties Indi in militiam aut peregrè euntes, aut greges in pecuarijs paſcentes, cubare ſub dio neceſſe habent. *Hobum* ſemper, vmbræ tantùm gratia expetant & quærant: quippe ſub ea dormientibus caput nunquam grauari, vt aliarum arborum vmbraculis, ferunt.

Imperita arbor pro vmbraculis.

Mirum præterea de hac arbore proditur. Si fortè in ſqualidis ſiccitate campis, aquarum penuria peregrè euntibus ſitim accenderit, atque illi caſu in Hobum inciderint, ablaqueato arboris pede è radicibus eius talcam exſcindunt. Mox alterum talcæ caput ori inferentes, velut gutti aut ampullæ epiſtomium, altero manu elato, tantam inde humoris vim exſugunt, vt facillimè ſitim reſtinguant. Guttatim videlicet primò inde ſtillante aqua, mox tractim & continuo veluti filo defluente, vt quamuis ſitibundos expleat. Id ſe expertum ſcribit Ouiedus in hiſt. Ind.

Aquã reddit ad ſitim

Eiuſdem meminit P. Martir, de rebus Oceani & nouo orbe: l. 9. dec. 2. *Houus* arbor Prunis perſimilem generat fructum, & forma & ſapore, ſed aliquanto grandiorem: hanc Myrobalanum eſſe pro certo habent. Eſt Hiſpaniolæ adeò peculiaris, vt eius fructibus porci ſaginentur.

Prunis ſimilis fructus. Myrobalanus.

M. Fumee. *Hobus* fructus cum nucleo, cuius arbor alta *Houus* dicta, vmbraque grata.

Hobus. Houus.

Refert Fragoſus in noua Hiſpania fructum Dactylorum modo naſci Houos nomine, Myrobalanis flauis adeò ſimilem, vt plerique eundem eſſe contendant. Prætalta naſcitur arbore, vt vix colligi poſſit, niſi præmaturus ſponte decidat. Hac igitur Fragoſi ſententia iam cadit P. Martyris aut eorum ſententia, qui exiſtimant eſſe Myrobalanum.

Myrobalanus flauis ſimilis. P. Martyr nos.

De eadem etiam tradit Gomara, in gen. ſua Ind. hiſtoria. *Houa*, inquit, arbor eſt prælta & patula, ſanam vmbram præbens, ex cuius cacuminibus & cortice odorata ſit aqua ad crura roborandà, & fucandam faciem, vtilis: terenim cutem conſtringit & denſat: in quem vſum balnea fiunt ex ea etiam itinere defeſſis ſalutaria. Eius radice vulnerata, multa aqua manat potui apta, fructu flauo, paruo, & pulpæ parum habente, ſed officulum in ſe continente ſatis magnum. Salubris eſt is fructus, & facilis digeſtionis, ſed dentibus moleſtus & noxius, ob fibrarum copiam.

Houa.

Digitized by

TANGOMAI PYTHII SIMILIA.

Cap. XIV.

Tango Pythii congeneres, ijsdem adnata locis, Mexicana, Peruana, Nouæ Hispaniæ, reliqua Barbara. Hæc tenus Dioscorides. Quæ Indica, Peruana, Mexicana, Nouæ Hispaniæ, Tangomai Pythii & Aristolochiæ congenera, quæ Barbara, Indica, Peruana, Mexicana, Nouæ Hispaniæ, quæ Indica, quæ Peruana, quæ Mexicana, quæ Nouæ Hispaniæ, quæ Barbara

DE MYROBALANIS ARABVM IN GENERE.

CAP. XVII.

Myrobalani Indici, siue Arabici.

Myrobalani Citrini.

Myrobalani Chebuli, siue Ju-gladis, siue Regij.

Myrobalani Indici, siue Arabici, maiores.

Myrobalani Emblici, siue Mirabolani.

Myrobalani Chebuli, siue Iu-gladis, siue Regij.

A Rabum hic Autores quos vocant Myrobalanos, quod Latine, de fructu quo vtuntur, dicuntur, Iuglandes Regias, Castaneas, aut Nuces pinus, Amygdalas, aut Auellanas, vbi de Myrobalanis Arabicis, siue Indicis, nonnulli dubitant. Sed alios ipsi Arabes Myrobalanos Indicos, alios Citrinos, alios Chebulos, alios Emblicos, Phasi longe in primis proferre videntur. Quorum omnium hoc loco breuem descriptionem, & quidem ex ordine, & differentias, quibus inter se discrepant, adiungemus, quod sine his primum non possit, quod sequitur, intelligi.

Myrobalani Arabici, siue Indici, Arabibus Halilegi Hindi, Halilegi Arabi, Halilegi Sindi, Halilegi Zabuli, Halilegi Cabuli, Halilegi Zingi, Halilegi Zirboni, Halilegi Zirbonij, Halilegi Zirbonici, Halilegi Zirbonici, Halilegi Zirbonici

Cornus mas. Cornus mas. Cornus mas.

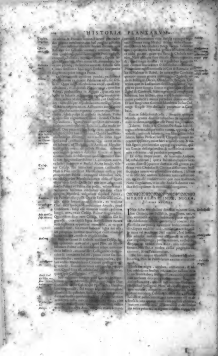

matrem Agrippinæ, ducta ea in matrimonium a Claudio, ut ex fratre filiam, quæ ei Octavia fuit, uxorem acciperet. Hæc ubi primum potita est, ardere Neronem in amorem Actes concubinæ cœpit, ac ne id quidem dissimulare, quin ob eam causam Octaviæ odium quæreret, ac ne matrimonium quidem cum ea, quod ipsa Agrippina maxime optabat, diutius sustineret.

Lucii regis Britannici mors. Cap. XV.

Interea Britannicus, quem Claudio, ut diximus, natum, Messalina ei peperit, pueritiæ finem ingressus, ac jam ætate, quæ imperium capere posset, adultus, ut Claudii filius, ita Neronis æmulus, ac rivalis, ut qui ab eo, quod ad imperium attinet, non minus quam ipse Nero, ab avo abesset, ac longe propior, quippe qui ex Augusto, Nero ex Agrippina, Augusti nepte, natus esset, ac ne ætate quidem ipsa Neronem antecederet, quod ille tantum biennio, Britannicus quadriennio minor esset, ac ne ingenio quidem, ac liberalibus artibus, quibus Nero ad gratiam populi, ac favorem utebatur, ad eum modum instructus, ut qui ab ipsa infantia, ac pueritia, quæ ingenium maxime fingit, ac format, in solitudine, ac sine ullis bonis artibus, ac disciplinis, quibus ingenium excolitur, educatus esset, ac ne ullum quidem ingenii specimen, quod ad spem aliquam boni principis faceret, præbuisset, sed ad omnia, quæ ad malum principem pertinerent, ac ad omnem luxuriam, ac libidinem, quæ ætate illa florere solebat, pronus, ac paratus

Synonyma *Quebula. Quebulgi. Arreca.*

Quebulgi Chepula noſtra, quæ pituitam purgant, incolis *Arecæ* appellantur. *Arecæ* magna ſunt, & rotunda, oblongiora tamen dum ad perfectam maturitatem peruenerunt & angulosa: folia eius Perticis ſimilia. Chebulorum conditorum maior eſt gloria: condiuntur hęc in Biſnager, Bengala, & Cambaya: quę tamen ramis ad nos adferuntur, & non nihil dura & malè condita, teſte Cluſ. Chepula quæ Arreca folijs Perſicę, Acoſtæ: qui tamen fatetur ſe arborem non vidiſſe. Myrob. Vel Myrab. Chepula, vel Chebula Herbarijs & offic. Germ. Groß oder ſchwartz braun Myrobalanē.

Condita.

Chepula.

Seni.

Seni Nic. Alex. prob.

Seni, vt patet ex Sempronio, qui *Seni* tenuiſſimo cortice prædita eſſe ſcribit: quæ nota Emblicis conuenit. Quamuis autem Sempronius ſcribat *Seni* cognominata Myrob. genus eſſe oliuarum, tamen errat, atque erroris cauſam præbuiſſe credo, quòd Emblica ſale aut aceto condita edantur. Quinto genere Myrob. Amuale incolis nuncupato, nobis verò Emblica, dicto, non vtuntur, niſi denſandis corijs & atramento conficiendo: ſunt tamen etiam nonnulli, qui ijs viridibus, veſcuntur excitandę appetentiæ cauſa. Amuale folijs eſt minutim incijſis, Palmum longis. Emblica copioſe recentiſſima & optimè condita inuehuntur Antuerpiam, teſte Cluſ. Emblica autore Acoſta, incolis Amuale dicta, folia minutim incija habent, Fflici ferè ſimilia, ſed paulò craſſiora. Eſchenfarb Myrobalanen Germ. Emblica Herbarijs & Offic.

Amuale. Vlus. Folia. Ad appetentiam.

Folijs ſimilia ſolua.

MYROBALANI EMBLICÆ, IN SEGMENTIS NVCLEVM HABENTES, ANGVLOSÆ.

Deſcriptio.

EMblicæ ſeſſiles ſunt, puluinato calyce omnium copioſiſſimo, nigro, ſed non nitido, more carnis Indarum ſtriato, etiam in penitiore ſubſtantia pro coſtarum oſſis commiſſuris ſponte dehiſcente, qualia plurimùm carnis fragmenta adferri ſolent: ſapore Indarum acido parum acerbo: os læue, turgidum, hexagonum, ſubſtantiâ læuis ſolida, non foraminulenta, vt putamina Citrinarum & Chebularum, ſenis loculis diſtinctis totidem ſemina diſclusa continet Piracea, vel Pomacea, ſpadicea, triangularia: ſpontéque in partes fatiſcit. Hanc crebrò integram cum nucleis pediculo donatis conditam obtinuimus, quemadmodum figura repræſentat, vt & reliqua ſatis eleganter.

Sapor.

Semina Pyracea vel Pomacea

De ea autem ſic ſcribit Cordus. Myrobalanus appellata Emblica ſuum peculiare & proprium genus habet, etiam à Bellirico diuerſum: magnitudine Bellirico cedit, eadem nunquam integra adfertur, ſed in fragmina diuiſa & dilapſa: habet enim eius caro ſex in longitudine commiſſuras, quibus, cùm maturuit, dehiſcens, in totidem partes dilabitur, quę ſingulæ adhuc in binas partes digitis findi queunt, craſſitudine mediocri, habitu contracto, & aliquantulùm rugoſo, colore cinereo aut fuſco. Totus fructus ſub commiſſuris ſingulas cauitates habet, quarum veſtigia in fragmentis apparent. Semen in medio eſt ligneſum, durum, ad rotunditatem accedens, colore ſubruſſum, æquale, minimè rugoſum, paruæ rotundęque Auellanę æquale: ſex angulis & commiſſuris compactile, & in totidem partes ſecundum longitudinem fiſſile, quibus ſinguli inſunt nuclei figura oblongi & triquetri, ligneo, tenui, & tamen duro cortice, intus autem medulla conſtantes. Saporem caro eius Indę Myrobalano aut Chebulo ſimilem habet. Eligito fragmenta eius maiora, ſolidiora, ponderoſiora, & minimè rugis contracta.

Nuclei.

Delectus

Bellirici

Gabr. Fallop. notat, quòd Emblici ſunt craſſi latis, & conſtant ex pluribus partibus, ita vt videantur conſtare ex pluribus teſtellis, & ſemper deferuntur ad nos in fruſta; tarò autem peregrinis videre vnum ex his myrobalanis integrum: nucleus ipſorum eſt veluti oſſeus, conſtatque ex quatuor vel quinque partibus in quibus ſunt ſemina.

Synonyma. *Primus Ægipt. Triphaerum. Empelitica. Ampelitis Embezi. Embelgi Arab.*

Scaliger in Theoph. de Plant. ſuæ *περὶ ἱστορίας* Ægyptiæ aliquid, (inquit) contemplabere ſuper Myrobalanis Emblicis aut eiuſmodi: multa enim commemorat. Corrige ἀλλ' ὁ πρῶτος: non πρῶτος. Hęc eſt illa quæ Empelitica Sylłæ dicta, eandé putat eſſe cum ea quæ Acoſtæ *Arbor triſtis* & *Triſtis* quoque dicitur. Myrobalana Emblica, inquit Garcias, Arab. *Embelgi* vocant, ſed ſub nomine

MIROBALANI BELLERICÆ ROTVNDIORES.

Deſcriptio.

BEllericis, quæ altera parte ſeſſiles ferè, altera turbinatæ, & in apophyſen ceu pediculi craſſi deſinentes, magnitudo quæ Citrinis, nihil magna ex parte eſſent rotundiores: ſuperficies quoque lęuior, minùs rugoſa, obiter duntaxat coſtarum puraminis veſtigia oſtentat, quę nonnunquam terreo, aliàs ferrugineo colore, licet penitior pulpæ ſubſtantia etiam flaueſcat, ſapore Citrinarum. Putamen angulosum, breuius & rotundius, cauernulas non habet gummi receptrices, veluti Citrinæ & Chebulæ: cauitatem autem poſſidet longè capaciorem, triplo pura quadruploue: in qua nucleus plerumque marcidus.

Nucleus.

De hac Cordus: Myrobalanus quæ Bellericus appellatur, à prioribus tribus differt, in alterius generis, quàm illæ, arbore naſcens, figuram habet rotundam, aut modicè oblongam, ſuperficiem fuſcam, æqualem in longitudine quinque vt plurimùm angulis diſtinctam, magnitudinem verò maioris gallæ, ponderè quatuor aut quinque ſcrupulos ſuperans aut æquans, tenui carne, & magno, ligneſo, duroque ſemine conſtans, Chebuli ſemine multò maiori, drachmæ pondus leuante, & intus oblongo, acuminatum & Auellanæ propemodum æqualem nucleum claudente. Saporem caro eius habet proximè ad prędictarum Myrobalanorum qualitatem accedentem: ſubſtantiam verò illis rariorem. Eligito maiores, ponderoſiores, ſolidiorique carne conſtantes.

Semen.

Sapor.

Delectus.

Bellirici

Fallopius. Bellirici rotundi ſunt, & quaſi pilofi in extima facie: habent pediculum aliqua ex parte adactum, & corticem, ac nucleum craſſum. Hi ſunt Myrobolani qui in officinis habentur, quorum hiſtoria eſt penitus ignota omnibus, an ſcilicet omnes iſte ſpecies ſint ex vna eademque arbore, an ex pluribus inter ſe differentibus, & quales ſint arbores: Lodouicus tamen Barthema in libro nauigationum inquit, quod aliqui aſſerunt arborem, quę producit Myrabolanos eſſe figurâ Pyrorum, tamen ſciatis quod eſt omnino ignota Meſue & omnibus. Vnde omiſsâ plantâ accipiamus fructus, & agamus infinitas gratias Deo quòd ipſos habemus: & non curemus nunc amplius de hiſtoria. Hæc ille.

Myrabolana Bellerica, Arab. *Belerigi*: Myrobal. genus tertium, *Gorus* incolis nuncupatum, rotundum. Guti foliis Lauri, ſed pallidioribus & ſubcinericeis: Garcias. Bellerica rotunda incolis Gotin, foliis Laurinis. Myrobalani bellericæ recentes

Synonima. *Belerigi. Gutu. Gotin.*

...ntem & Syrtes sunt Tyrrhi, qui ex Asia Lydi, qui Etrusci, qui Pelasgi, qui Aborigines, qui Latini, qui Romani. Ita ex uno homine duo populi, duo nomina, tres linguæ, tres mores, tres exercitus, tres denique habitus.

Vide Liv. lib. 1. Dion. Halic. lib. 1. Strab. lib. 5.

Ab Ascanio Romulus vidua ex Lidia regina Romam profectus, ut ex Ascanio Julii, ex Romulo Romani, ex utroque Augusti nascerentur, quorum ille Asiam, hic Britannos, Parthos, Germanos, Dacos, Arabes, Africam, Ægyptum, Græciam, Italiam, Europam, Asiam, tot tam diversis nationibus ac linguis Mundi domitor, ac Romanæ Majestatis conditor, ac Pater Patriæ, ac Deus factus fuerit. Confidentia etiam non Troianæ, sed Græcæ & Lydiæ, & Italicæ originis, quæ Romanos ab Ascanio, Julios ab Æneæ nepote, Romanos ab Ænea, Julios a Venere nobilitat. Quæ Ovidius quoque jocans, Ascanio Veneris nepoti, Romulo Martis nepoti, Augusto Romulo, Augusto Ascanio, Augusto Æneæ, Augusto Veneri, Augusto Marti, Augusto Deo, Augusto Homini, Augusto Imperatori, Augusto Patri Patriæ, Augusto Cæsari, Augusto Augusto, Augusto Augustissimo, Augusto Augustissimorum Augusto, Augusto Augustissimorum Augustissimo, Augusto Augustissimorum Augustissimorum Augusto, Augusto Augustissimorum Augustissimorum Augustissimo, Augusto Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augusto, Augusto Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimo, Augusto Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augusto, Augusto Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimo, Augusto Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augusto, Augusto Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimo, Augusto Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augusto, Augusto Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimo, Augusto Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augusto, Augusto Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimo, Augusto Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augusto, Augusto Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimo, Augusto Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augusto, Augusto Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimo, Augusto Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augusto, Augusto Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimo, Augusto Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augusto, Augusto Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimo, Augusto Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augusto, Augusto Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimo, Augusto Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augustissimorum Augusto, Augusto Augustissimorum

decem. *Ne sinas flante Borea : & his sumptis, piscib. abstine.* Verumtamen harum decoctum promptiùs & valentiùs obstruit, quàm maceratorum expressum. Assæ item ipsæ minùs purgant, potentiùs constipant, & adstringunt, & his magis vtile. Harum quoque tritarum puluis quò tenuior, eò vehementiùs adstringit: maceratarum verò expressum, minùs adstringit, omniumq; maximè purgat. Ob id eas infundimus, quando solam vacuationē expetimus. Cepulæ verò conditæ purgant quidem minùs, partes nutritorias roborant magis: non conditæ contrà. Condiuntur autem vel recentes, si harum est facultas: vel siccæ, sed industria humectatæ. Recentes quidem, densæ, stylo confixæ, postea igni lento coctæ, quantùm sufficit: aqua deinde expressæ, vno die super tabulam siccantur, pòst mulsa biduo macerantur, igni lento percoquuntur, vase vitreo reconduntur, post sex menses utendæ. Si verò siccæ sint, aqua sub Sole dies octo macerentur: deinde in dolio, vel alio vase magno vel fossa in arenis humidis tertio quoque die mutandis secretas, identidem aqua irrigabis, donec tumescant: reliqua vt priùs persequere. *Emblica* parum frigent, siccant ordine primo, pituitâ etiam putri ventriculum purgant, eumque & cerebrum, neruos, cor, hepar, & partes laxas constringendo roborant: ob id tremori cordis conferunt, appetentiam inuitant, vomitum sistunt, furorem & latratus eius cohibent, uim animæ rationalem augent, calorem uiscerum infigniorem, & inde natam sitim, extinguunt. Præstantiores sunt magnæ, carnis multæ, densæ, graues, ossium paruorum. Tardiùs purgant, & rugis uentriculo minùs incommodant, si aqua in Sole macerentur, donec humectatæ tumefiant. Postea expressæ mulsa biduo macerantur, igni lento coquuntur: ubi coctæ refrixerint, mellis albissimi parte quarta exceptæ reconduntur. Aromatibus quoque, cinnamomo, xiloaloë, cardamomo, croco, gallia, & similimus nonnulli condiunt. Eæ etiam lacte manè & vespere mutato, macerantur triduo, siccantur uento, & in umbra, & reconduntur. *Bellerica* etiam sunt benignæ, & roborant: frigidæ primo gradu, siccæ secundo, cæterà Emblicis viribus proximæ. Optimæ sunt magnæ, multa & densa carne, graues. Conditarum vires Mesues alibi persequitur, his verbis. *Cepula* Myrobalani Conditæ stomachum & ventriculum firmant, appetentiam inuitant, coctionem promouent, rationalem animæ partem vegeram reddunt, & sensificam: quapropter visum quoque clariorem, & usu crebro iuuentutem tuentur. Accipiendæ verò sunt ex siccis recentissimæ, & iam præscripto modo præparandæ ad condituram, si recentium non sit potestas. Hac etiam arte, quæ priùs Myrobalanos condiendi tradita est, possis quoque alios fructus siccioles condire & recentibus similes reddere. Vna manè ieiuno dati potest singulis aliquot diebus. Placent enim sapore austero, & per condituram dulci, & nonnihil aromatico. Quæ autem recentes sunt conditæ, sunt præstantiores: ac diutiùs seruantur, quàm post humectationem conditæ, vt censet Syluius. His substituti posse idem putat, ex nostris fructibus non paucos, vt Oliuas Colimbades, Nuces conditas, Persica Corboliana, Cydonia condita, Pruna damascena & Iorrana, & dactylia dicta, quæ si condiantur, inquit, eadem præstare possint: de qua re iudicent periti. *Emblica* Myrobalani, eodem Mesue tradente, conditæ uentriculum roborant, eius substantiam & facultatem contrahendo, & intemperiem humidam corrigendo. Datur vna semel tota diebus aliquot, vt superior. Non tamen iis adeò fidendum constat Syluius, vt opinione magis quàm veritate adducti eas tanti faciamus, vt ægros, quantumuis opulentos, sumptu parum necessario oneremus magis, quàm proficiamus aliquid. Quàm sim uerus, inquit, iudicare possunt qui usu harum admodum profecerunt. His autem si vtendum sit, mallem contulas accuratè probare, quàm dentibus parum probè commansas deuorare, ne sua dura substantia uentriculum lædant, & coctioni suæ diutiùs resistant adeò, vt ne horis quidem quatuor (quantum tempus harum coctioni tribuere solenne est) percoqui possint, & forsan vix semicoqui.

Porrò in iunioribus medicis quemad. & Actuario illud quoque fortè reprehentione non careat, quòd Chebulas tantùm phlegmagogas, Citrinas cholagogas duntaxat dicunt: ex Serapionis etiam & Auicennæ suprà citatis verbis facilè refelluntur, qui promiscuæ facultatis cathartica differtis verbis meminerunt.

Sed Actuarium quoque ipsum & vnum inter Recentiores de earum viribus tradentem consuli pareat. Perquàm mediocriter, inquit, aluum ciunt Myrobalana: trita duabus aut tribus drachmis repurgant: peculiariter superuacuum capitis humorem exhauriunt: Flaua bilem flauam: atra nigram detrahunt: quemadmodum pituitam Cepula. Stomachum autem & interanea, sua insidente adstrictione firmant, sed vsta multò magis & eluta: qua de causa magnam purgantis facultatis iacturam faciunt, quòd tenuioribus & siccioribus constent particulis. In quibus itaque decumbens fluxio partem aliquam fatigat, aut intestina exulcerat, hæc tosta & elota repræsentamus, & mediocriter intestina subducunt. Eandem vim Emblica sortiuntur, vnde hæc omnia miscentes genera, sapienter barbarorum medici paruam triphalon adpellatam ex ipsis componunt.

Gabr. Thollopius tractatu de medicamentis purgantibus simpl. in genere de his hæc habet. Myrabolani in officinis sunt in vsu vel quales sunt, vel conditi. Verùm Auicenna non condit omnes, sed Emblicos & chebulos tantùm, qui etiam nunc conditi solent: Condiuntur & alij. sed precipuè illę duę species, & ratio est: quia benè condiuntur, cùm habeant multam carnem: alij verò habent parum carnis: ideò non benè. Condiuntur autem vel virides, vel siccati: uirides conditi nondeferuntur ad nos: sicci verò possunt conditi eo modo, quem docet Mesues. Illi qui redeunt ex Alexandria, dicunt, quod antequam condiantur, macerantur aqua saponis, & hinc moti aliqui nolunt vnquam vti Myrabolanis conditis, quoniam, dicunt, ratione illius aquæ saponis, amittere totam suam vim. Sed siue macerentur aquâ illa, sine non, quod nescio, nec volo inquirere: video quod habet suam vim, nam obseruo quod si quis vtatur frequenter ipsis, siccatur optimè caput, & reperio in ipsis astrictionem, qualem in ijs, qui non sunt conditi. Ac ideò consulo vobis, vt quando volueritis roborare, & siccare caput, exhibeatis pluribus diebus à cibo vnam Myrabolanum conditam: cùm verò volueritis magis euacuare quàm roborare, exhibeatis vel infusionem, vel decoctum, vel substantiam Myrabolanorum: verum tamen est quod nunc non est in vsu ex hibitio ipsorum in substantia: & nisi misceant cum aliquo pharmaco, in cujus compositione ingrediatur, vt in Electuario Indo, & similibus, nunquam medici vruntur ipsis in substantia? & rectè faciunt quia nimis astringunt, & ideò vruntur vt pluri-

Cautio. *Assæ Pulmi.* *Cepulæ conditæ.* *Condiendi modus.* *Sicca vt condienda.* *Emblica.* *Delectus.* *Emblicæ condita.* *Bellerica. Tèperam. Delectus.* *Cepularū conditarum vires. Ratio. Sensus.* *Vtendi modus.* *Succedanea Myrobalan. condit.* *Emblicarū conditarum vires. Cautio.* *Inuiorum quorundā mediocris error.* *ad Vlcera intestinorum.* *Parua triphalon.* *Myrobalani condiendi.* *Condiendi modus.* *Roborans caput.* *Vsus inf. pò*

plurimùm eorum, decocto, vel infusione vtuntur, inquam, ad euacuandos varios humores, nam Emblici euacuant bilem, Chebuli pituitam. Sunt etiam in vsu apud recentiores ad conficiendos siropos quosdam pro morbo Gallico, quia refrigerant, roborant & euacuant: & reuera optimi sunt si morbus Gallicus sit in principio, & nondum fixerit radices.

Vtuntur.

Et, subdit, Myrabolanorum omnium vires sunt, quòd omnes sunt frigidi in primo gradu, & sicci in secundo: & si dicerem quòd in siccitate excedunt secundum, non errarem: quia dum ipsis vtor in affectibus oculorum & in malignis vlceribus video maiorem siccitatem quàm possit prouenire ex secundo gradu. Vnde dicerem, quòd omnes Myrabolani frigidi sunt in primo gradu intenso, & sicci in secundo intenso, vel in tertio incipiente: exceptis tamen emblicis, quos Mesues dicit refrigerare, & siccare in primo tantùm gradu: sed intelligatis in primo admodum intenso. Myrabolani omnes astringunt validissimè: & ob id ego soleo ipsis vti foelici cùm successu in defluuio capillorum, quando opus est astringere & roborare cutim, quod est post euocationem humorum illorum acriorum, atque illarum fuliginum.

Vires.

Incommodum primum, quod est in vsu Myrabolanorum est, quod obstruunt vias, & meatus etiam illos, qui bilem deferunt: & idcircò non sunt exhibendi illis, qui sunt obnoxij obstructionibus: corrigitur autem hoc incommodum admixtis aperientibus, acribus, & diureticis, vt ait Mesues, vt sunt semina odorata. Corrigitur quoque & auferrur hoc incommodum, si nos non exhibeamus substantiam Myrabolanorum, sed eorum decoctũ, vel infusionem. Alterum incommodum, quod habent, est quod hærent ventriculo, ita vt non possint descendere. Tertium est, quod corrugant substantiam ventriculi; quæ duo incommoda corrigetis per pinguia, inungendo sc. Myrabolanos ipsos oleo amygdalarum dulcium, vel butyro, dum atteruntur & comminuuntur; vel miscendo cum ipsis passulas aut Cassiam fistulam, vt dicit Mesues.

Incommodum.

Corrigitur.

Aſt Porta Neapol. nouo suo Philosophandi aucupio, Myrobalanorum diuersam purgandi vim ex ipsis coloribus depromit: Myrobalanorum inquiens fructus quosdam luteos vel herbaceo colore flauescentes accensam bilem è corpore deijcere: sic qui atri sunt, ad atram bilem duturbandam efficassimos: Genus Empeliticum albicans pituitam trahere: Chebulas verò ex fusco rufescẽtes sanguinem ex melancholia repurgare. Similiter, inquit, Myrobalani quia cor referunt, & eidem confortant. An verò color & figura sint illarum virium causæ, & an suos effectus præstent quatenus vel albæ, vel hoc aut illo modo figuratæ iudicent Philosophi.

Porta nat.

Amarus scribit, ossa chebulorum valere vice Spodij.

Maranth. Meth. cognosc. simpl. l. 3. c. 7. paucula hæc habet. Omne Myrobalanorum genus post longam macerationem pharmacopœi quamplurimi diutiùs coquunt, ita vt non solùm purgatricem vim in terreis eorum partibus fundatam in decoctum deducant: sed eam rursus nimiâ ad ignem motâ deperdant, dumque læuigare corpus credunt, illud potiùs adstringant.

Officiola Myrob. Myrobalanorum inuentoria & vsus diuersi.

Porrò Myrobalanorum præparationis modus, vt scribit Garcias, apud Indos non inualuit, vtpote qui ijs non vtantur purgationis duntaxat gratiâ. Nam si purgare velint, corum decocto utuntur, & maiore dosi, quàm nos in Europa. Solent autem iis saccaro conditis uti magno cum successu, nec quisquam medicorum vsu istorum famâ vnquam est periclitatus. Idem stillatitium liquorem ex immaturis elici iubet, quem post sumptam aliquam conseruam adstringentem propinat, & syropis admiscet, si quando opus est. Flaua & Bellerica præscribere solet initio mensæ, iis qui aut alui profluuio, aut stomachi relaxatione laborant. Talibus enim conuenit huiusmodi cibus propter adtrictionem cum pauca aciditate coniunctam. Præterea immaturorum Myrobalanorum succum, in alui profluuiis appriumè efficacem esse, expertum se testatur.

Vsus Myrobal. apud Indos.

Aqua stillat. Myrob.

Alui profluuium.

MYROBALANI SPECIES RAVWOLFIO.

CAP. XIX

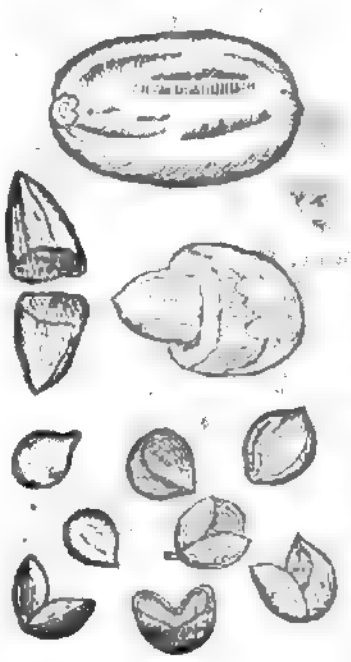

Descriptio

HIc fructus qui Myrobalani speciem quandam præ se ferre videtur, æquat magnitudine & forma Oliuam Hispanicã, aut glãdem quernam maguam, coloris buxei, verrucis raris asperatus, alioqui læuis, nonnihil canulatus, spiris circularibus præcinctus; qua arbori suę hæsit, calyculi vestigium, vt in Dactilis ostendit. Fragili huic cortici subest caro fungosa (vetustatis, vti videtur, ratione) sapore amaricante, ossi aspero & canulato adhærens. Nucleus osse continetur magnus, vt in Myrobalanis Bellíricis, vtrinque turbinatus, canaliculatus, amygdalini nuclei consistentia, pinguis, coloris melini obscuri, pellicula intectus albicante. Hunc fructum dono acceptum à D. Rauwolffio, inter alia nostra naturalia custodimus, de quo ad nos scripsit: Arborem videre sibi non licuisse, reperiri in in Palestina, quosdam censere Mirobalani speciem esse. *In hac eadem tabella habes & Fagaras iconem, de qua agimus lib. sequenti.*

Sapor.

Nucleus.

MYROBALANI FACIE FRVCTVS INDICVS.

CAP. XX.

Locus.

EXtima facie ad Myrobalanum quodammodo accedere videbatur. Magnitudo est penè Nucis iuglandis, figurâ, quali Myrobalanus Bellerica, aut Ficus, aut Pirum, sed paulò ventriosior, angulosus, colore ex pullo russescente, ea parte qua adhæsit in turbinatam apophysen extenuatus. Pondus leue satis, substantia carnosa ferè, colore cinereo, nullo sapore manifesto prædita. Quid in eius visceribus latitet, nescimus, cùm facioni destinauerit Ill. Ducissa Wirtembergica, cum alijs quibusdam exoticis, quæ hunc fructum alioſque

etiam pro discriptione & picturâ gratioſè nobis commodauit.

MYROBALANI VRENTES.

Cap. XXI.

Deſcriptio Areteæ. In Inſula S. Marię proueniunt etiam pulcherrimi Myrobolani, quos Areteca vocant. Obſcurè rubent, & lapidem continent inſignem. Guſtati linquam & fauces adurunt, in modum vt Piper. Linſchott. Bry fratres in tabulis æneis Hiſt. Indię Orient. magnam Myrabolanum, Areteca dictam vocant, quæ in dicta proueniat inſula. Proponunt eadem pagina plures Palmas, ſed paruis iconibus, ſimiles maiori iconi quam exhibuerunt pag. xi. nomine Arequeira & Aretecæ; vnde nobis ſuſpicio oborta, an fortè aliqua ſpecies Palmæ Myrabolaniferæ, cuius Plin. meminit, eſſe poſſit. Vtinam eſſent qui eadem cura vegetabiles hos Indiæ theſauros perſcrutarentur & obſeruarent quâ mineralibus vita carentibus inhiant, magno vitæ ſuæ (& vtinam non melioris) diſpendio.

An Palma Myrabolanifera Plin.

MYROBALANO CITRINO ALIQVOMODO SIMILIS FRVCTVS CAVVS.

Cap. XXII

Deſcriptio. APud Chariſſ. fratrem C. Bauhinum vidimus Anno 1650. fructum cui aliqua ſimilitudo cum Myrobalano citrino, vnciam tantùm longum: parui Pyri modò formatus, parte vna latiore, altera anguſtiore: in eo coſtæ notabiles ſex, interpoſitis quibuſdam aliis minoribus inæqualibus, acicula perforauimus, cauus compertus eſt. Color ſordidus cum virore.

FRVCTVS PENTAGONVS VEL OSSICVLVM.

Cap. XXIII.

Deſcriptio. FRuctus Pentagonus à Paludano datus (Clus. Exot. Lib. 2. c. 10.) veriùs Fructus oſſiculum dicendus, vncialis longitudinis, quod ex quinque veluti oblongis teſtellis compactum, quibus ſubleuatis, longus nucleus in ſingulis apparebat, ſed inanis & membranaceus duntaxat: torum oſſiculum tuberibus inanibus erat obſitum. Illud vnicum habebat, & quidem vetuſtate quaſi attritum.

Nucleus.

MYROBALANI NIGRI OSSICVLO, NON VALDE DISSIMILIS FRVCTVS EXOTICVS.

Cap. XXIV.

Deſcriptio. MYrobalani nigri officulo non valdè diſſimilis fructus (per Batauos relatus in prima nauigatione in Iauam) maior tamen, inæqualis, ſuo externo cortice (ſi quem habuit) aut pulpâ nudatus, & duntaxat, vt mihi perſuadeo, fructus alicuius oſſiculum, quod contractum ſatis craſſo putamine præditum eſſe obſeruabam, & nucleum continere ſubfuſcum, atque in binas partes diuiſum. Cluſ. Exot. lib. 2. cap. 5. Quale ſit oſſiculum Myrobalani nigri nondum nobis conſtat.

MYROBALANI OSSICVLO SIMILIS ANGVLOSVS.

OSſiculo Myrobalani, inquit Cluſius Exot. lib. 2. communicatus fructus neque magnitudine, neque etiam forma diſpar cum ſuo officulo, ab vna parte hexagono, vel heptagono, neruis obliquè per vniuerſum diſperſis: is autem nigra cute veriùs quàm pulpâ tectus erat, acidi ſaporis: Officulum autem duro putamine conſtabat, in quo nucleus ex rubro fulueſcens, non inſipidi guſtus, ſed Amygdalam dulcem vetuſtam referentis.

Amygdalæ ſapore.

NICARAGVÆ POMVM, NVCE ROTVNDA.

Cap. XXV

IN Nicaragua, inquit Benzo, noui orbis prouincia, Pomi quoddam genus peculiare eſt, neque Hiſpaniolæ neque vlli alteri Indiæ parti conceſſum. Piri noſtri ſpecie fermè eſt, ligno interiore rotundo, Nucis craſſitudine, & dimidio amplius, optimi & iucundiſſimi ſaporis. Arbor procera, exiguis foliis veſtita. *Pomum Nicaraguæ* vocant: alij *Nicaragæ*.

Deſcriptio fructus.

Arbor.

COLA FRVCTVS AD SITIM.

Cap. XXVI

ANonymus quidam ad tabulam Coſmographicam ſcribit: Fructus qui *Cola* dicitur, ſi manſus in ore detineatur, ſitim reſtinguit, & impoſitus aquæ, gratum ei ſaporem indit, & ſanos valdè confortat, atque ſtomachum corroborat. Imò literis proditur, quod ſi puluis ex hoc fructu confectus, putri ventriculo gallinæ aut alterius cuiuſpiam volatilis inſpergatur, putredinem diſcutit, & priſtinam ei qualitatem reſtituit.

Sitim.

Stomachum.

Mirum.

Oleum inde deſtillatum & ſantalis mixtum, febricitanti, ſi eo inungatur, intra horas duas vel tres ſanitatem confert.

Oleum ad febrem.

Legimus præterea in deſcriptione Guineæ, in regno Congi eſſe arbores, quæ fructum producant *Cola* dictum, Nucis Pineæ magnitudine, continentem alios fructus Caſtaneis ſimiles: quibus quatuor rubri ſiue incarnati nuclei continentur, quos dentibus terunt, ac in ore verſant, extinguendæ ſitis gratia. Fructus hi in aquam coniecti eandem aceſcere faciunt, ac amareſcere palato: ſtomachum roborant, iecurque corruptum probè emendant.

Sitim.

Iecur corruptum.

DE CORNO.

Cap. XXVII.

Cornus ſatiua, ſeu domeſtica.

APrunis & Myrobalanis haud inſubidè migrauimus ad Cornos & Ceraſos, quæ & ipſæ carni incluſa putamina, & in iis nucleos edules magna ex parte habent.

Deſcriptio.

Arbor procera ſatis eſt Cornus, & multis ramis brachiata, cortice ſubrubro vel cinereo, materie alba, firma, ſolida & dura. (corticem ſcabrum, & adſtrin-

Materies

Digitized by Google

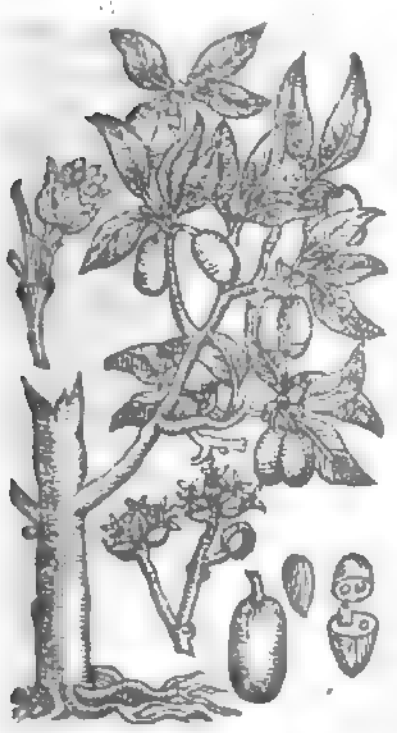

adſtringentem valdè dicit Matth.) Flores primùm omnium profert, in ramorum ſurculis extremis inſidentes, numeroſos, breuiſſimo pediculo appenſos, è quatuor foliolis extrà purpurantibus vel in ora, aliàs ſubluteis, intus conuexis, luteolis: intra quæ alia concoloria foliola, incerto numero, teneriora & minora ex quorum concurſu apices attolluntur octoni, noueni, deni, hirſuti, qui in quaterna crocea foliola explicantur, ſtaminula exigua lutea continentia. Subſequuntur fructus oblongi, ad Oliuam accedentes, graciliores, primùm virides, poſtea rubri, ſanguinei, maiores, manus purpurâ rutilâ inficientes contriti, forma ſua ad ſuiubas accedentes: guſtu primùm acerbo, at ubi maturatione remollita fuerint, acido dulci & ſuaui cum quadam tamen adſtrictione, oſſa continentes oblonga, tereria, qualia ferè in oliuis, duriſſima: in quorum anguſtis cauitatibus nuclei latitant exigui, ſubdulces, graciles, quique vix integri eximi queant. Folia, qualia uirgæ ſanguineæ, [Coronææ Tragi.] Vidéntur in icone paullò anguſtiùs picta eſſe. Reliqua pulchrè expreſſa.

Flos. *Fructus.* *Semen.* *Ossa.* *& nuclei.* *Folia.*

Cornus mas & fœmina.

Theophraſto Cornus [κρανία] quædam mas: quædam fœmina, quam & Θηλυκρανίαν, id eſt, Corniſœminam [Gaza fœminicornum vertit,] vocant. Folium habet Amygdalo [ἔχουσι δὲ φύλλον μὲν ἀμυγδάλῃ ὅμοιον, habet textus, quem & Gaza ſequitur; Dal. vertit utrique folium Malo, aut vulgari, aut Cydoniæ ex Marthiolo] ſimile; niſi pinguius craſſiuſque eſſet, corticem neruoſum, tenuem: caudicem haud admodum craſſum. Stolones [βλαστοὺς] profert fœmina ſicut Vitex, [de utriſque hoc dicit Dal.] quæ fruticoſior eſt. [Dal. fœmina quamuis fruticoſior, maiores.] Vtraque habet, ſicut Vitex, geminos, & ex aduerſo collocatos. Materies maris excors, toráque ſolida, cornibus ſpiſſitate firmitatéque ſimilis. At fœminæ materies medullam habet, & mollior eſt, atque cauatur, ideoque ad iacula [εἰς τὰ ἀκόντια] inutilis. Maris altitudo duodecim ad ſummum cubitorum, quanta nimirum fariſſarum [σαρισσῶν, quamuis σαρισῶν in vulgatis legatur] Macedoniæ [quam vocem de ſuo addit Gaza] longiſſimarum. Nunquam enim totus caudex altiùs aſſurgit, [τὸ γὰρ ὅλον κάλαμος, οὗτος οὐκ ἰσχύει, habet textus: legendum, ut uult Dal. τὸ θηλείας κάλαμος &c. θηλείας corruptum eſt in ὅλως.] Quidam Troianam incolunt, Matrem ſterilem dicunt, fœminam verò fructiferam. Nucleum fructus Oliuæ ſimilem continet, guſtu dulcem & odore: Florem Oleæ ſimilem habet, & Floret (pro ἀνανθεῖ, ἀνανθεῖ) fructumque fert eodem modo, ex vno pediculo plura Corna proferens, atque eodem ferè tempore, quo Oleæ. At Macedones amborum fructiferas affirmant, ſed fœminæ fructum haud eſſe eſculentum. Radices Viticis modo, validæ & incorruptæ.

Theoph. ab hiſtr. *Materies duarum ſitus.* *Theoph. emend.* *Alia opin.* *Alia.*

Idem Theoph. fœminæ fructum inſuauiſſimum, (ἄγευστον) lignum infirmum fungoſumque dicit: tanta eſt inter ambas differentia, cùm mari firmiſſimum ſit: quæ tamen poſtrema verba vel de ſuo addit Gaza, vel ex Plinio, nec in Græco extant: noſtræ tamen benè conueniunt, vt ex natura ipſa deprompſiſſe illa verba videatur, & noſtram marem exiſtimaſſe. Sed & in præcocem ac ſerotinam diſtinguit Theoph. hancque quibuſdam fœminam dici ait, & poſt autumnum demum fructum perficere, quem modò ex eodem inſuauiſſimum &c. diximus. Addit Theop. eodemmet cap. Cormi fœminam fructum inguſtabilem cunctis animantibus gignere, de qua re in viribus. Qua verò ratione Cornus omnem reſpuat cultum, & vel negligi deſideret; cùm ſilueſtris ſapidiorem mitioremque proferat fructum, ex eiuidem Theoph. ſententia, inferiùs tradetur.

Præcoc. Serotina. *Fructus inguſtabilis.*

Cornus ex ſententia Dioſc. [κρανέα] arbor eſt fortis. [ἄκαρπος] fructum ferens Oliuæ modo, oblongum, primùm quidem viridem, deindè per maturitatem flauum aut cerinum. [ξανθὸν ἢ κηρωτόν: alii ξανθὸν ἢ κροκωτόν, croceum: Lacuna legit in veruſto codice ἐρυθρὸν: & rectiùs, atque ad rem accommodatiùs.] eſculentum, adſtringentem &c. Plinius ſanè Corno fœminæ ſanguineum tribuit. Homer. Iliad. Τερπικέρειαι κράνειαι, corticeam Cornum vocat, quæ inter ſe quatiat extenſos ramos ſono, nec ſine fragore frangi Euro Notóque è in montium conuallibus inter ſe concertantibus ipſamque concutientibus.

Dioſc. emend. *Synonima.* *Lapidoſa Cornus.*

Ferre Pirum & Prunis lapidoſa rubeſcere Corna.

Et Aneid. 3.

Ferre ſuit iuxta tumulus, quo Cornea ſumma
Virgulta, & denſis haſtilibus horrida Myrtus:
Acceſſi, viridemque ab humo conuellere ſiluam
Conatus, ramis tegerem ut frondibus aras.

Ouid *Autumnalia Cornus.* Horat. *Rubicunda Cornus*: & alibi *ſilueſtria Corna.* Eiuſdem meminit Columella, traditque Arbuſtũ gallicum deſiderare arborem humilem nec frondoſam, cuiuſmodi ſit Opulus, arbor Corno ſimilis: quinetiam Cornus. Et Plin. Cornus circa ſolſtitia reddit primo candidum, poſtea ſanguineum fructum. Ex eo genere fœmina poſt autumnum baccas fert acerbas, & inguſtabiles cunctis animantibus: (quod de ſequentis capitis corno fœmina, ſi modò ea Plinij ſit, intelligi debet) ligno quoque fungoſa & inutilis, cùm mas è fortiſſimis quoque ſit, tanta differentia ab eodem genere ſit. Item: ab his, quibus ſpilla eſt firmitas, proxima eſt Cornus: quanquam non poſſit videri materies propter exilitatem.

Autumnalia Cornus. *Cornus rubicunda.* *Cornus ſylueſtris.* *Cornus. Sanguineus fructus.*

Crania & Cornus Gal. θηλυκρανία, Ceraſa Italica, Cornus Indica Trago. Cormi, addit idem, in Germania noſtra vnum duntaxat genus habemus, nempe id quod ferè rubeas baccas: quæ Cereos ferat fructus hauddum vidi.

Thebi crania. *Cornus Indica.*

Vera autem Cornus, autore Cordo, duplex eſt: Silueſtris & ſatiua. Vtraque in Germania naſcitur. Naſcitur ſilueſtris Cornus pinguibus montanis locis. Diſtinguitur etiam alio modo, ſiquidem altera mas, altera fœmina exiſtit. Mas apud nos (in Germania) montibus familiaris: quinetiam in hortis ſeritur. Statim Veris initio flores lutei coloris producit. Fœmina etiam in plana deſcendit: florem in pallido candicantem ſeriùs emittit, & ſeriùs fructum percoquit. Inuenitur fœmina Cornus, quam Græci θηλυκρανίαν vocant, plurima inter Danubij Vuerdam oppidum, & Auguſtam Vindelicorum. Cornus fœmina, maſculæ Corno per omnia ſimilis eſt: diſtat tamen ab hac, caudice minùs procero, minuſque recto flore racemo-

Differentiæ. Locus. Silueſtris. Satiua. Cornus mas. Cornus fœmina.

Locus. In quo differat mas à fœmina.

dant defendereque ritibus Ægyptiis, & Cultum Deorum Ægyptiorum, quem Ægyptii Deum esse dicunt, omnesque eorum Deos Ægyptios esse, & Deos esse Ægyptios, quos Græci Barbaros esse dicunt.

Cultum Deorum Ægyptiorum defendere.

Is Cambyses Cyrum adversus Cræsum mittit, Cræsumque vincit, & Cyrum in Persia regnare admittit, cujus ad Persas transitum Herodotus describit, & quidem. Quod à veteri Persarum Religione, & Cultu Deorum Ægyptiorum Religio & Cultus Deorum Persarum differat, quamvis quædam ex Ægyptiis ad Persas transierint, ut Herodotus ait, ex Ægyptiis Deos Persarum esse, & Deos Persarum Ægyptiorum, ut Herodotus dicit, Græcos, quos Barbaros esse dicit, Deos Græcorum esse, & Deos Græcorum Barbaros esse

Gallis, vt refert Ruell. Corna cum ematuruerunt in lagena patentissimi oris satis leuiter & laxè componuntur, ne collidi possint: deinde ad fauces vsque commissa vimineis furculis sic transuersis arctantur, ut modicè Corna comprimant, nec patiuntur ea, cùm acceperint liquorem, subleuari: quamoptimo & liquidissimo melle, vel vicario eius saccharo, vas vsquead summum ita repleatur, vt Corna submersa sint. Hæc ratio non solùm ea custodit, sed etiam liquorem mulsei sasaporis præbet, qui sine noxa possit interdum dari febricantibus, præsertim si uentris profluuio simul corripiantur: suoque subacido gustu, & palatum inuitante morosam abigit malaciam. Possunt etiam torreri, vel sale Condiri sicut oliuæ, qua de re vide Columellam. Quidam saccharo & melle condiunt Sicut Cesara & Pruna siluestria: quo pacto parata & esitata dysentericis magnopere prosunt. Et iam officinis quibusdam in usu, ea saccharo condire. Diligentiores etiam pulpam ex iis conficiunt & in Electaria concinnant dysentericis expetitissima. Cornar. tradit mutia condita ad assatas carnes in mensa poni, velut oliuæ colymbades. Fit & sapa ex iis quemad. ex Ceraſis ad prædictos usus & ad opsonia. Item ad febres, ad fluxiones biliosas, ad sitim, ad excitandam appetentiam. Quin & ex corum decocto & saccharo ut tradit Matth. liquor, ignis opere & coctura concrescit, coagulaturque, qui præterquamquòd gratissimo placeat gustu, datur vtiliter dysentericis, ac fœminis mentium profluuio laborantibus.

Alui profl.

Malacia. Corna ex ſe condita.

Elect. ex pulpa.

Sapa.

Dyſenteria.

Vinum ex Cornis.

Ex Corni fructu fit & vinum, hoc pacto. Accipe vini rubri adstringentis lib. C. cornorum maturorum lib. x, aquę chalybeatæ lib. xii. Commiscantur omnia in vase ligneo mundo, stent dies quindecim: postea in aliud vas defundatur vinum cuius nobilis efficacia in omni fluxu.

Elect. parandi modus.

Electarium verò ex ijsdem sic fit à pharmacopolis. Cocta corna per cribrum cernunt, pulpam cum saccharo recoquunt, quo modo cydoniatum fit, vocantque *coraclinam*, cuius usus in alui fluore.

Coraclina.

Corna sicca contrita, & cum oleo Myrtino aut omphacio mista in Emplastri formam, præsenti auxilio sunt ad vomitiones, ventriculo impolita: contra fluxum autem alui, abdomini inducta: contra menses immodicos, pectini & coccygi applicata.

Emplastra ad vomitus & menses alui fluxus. Cautio demorsis à cane rab.

In Hetruria abstinent demorsi à cane rabido per integrum annum à quorundam lignorum contactu, præsertim corni arboris & sanguineæ virgę vocatę: siquidem (vt testantur ij qui rem experimento compertam habent) si harum virgæ tamdiu manibus tencantur, quoſque concalescant, illicò demorsi rabie exagitantur. Memini, inquit Matth. me vidisse in ciuitate nostra Ilicinensi, amicum quendam meum rabie correptum, quòd corni arboris virgis, lanam diu excussisset, quin eorum oblitus, quibus sibi à medicis interdictum erat, rabidus interijt.

Obſeruatio.

Fructibus etiã corni, qui ad Mosellam & alia in quibus hæc arbor luxuriat loca incolunt, sues saginare consueuerunt, teste Trago.

Suibus Cibus. Ligni vſus

Materies validissima Theoph. censetur vt ante citatum ex l. 3. c. 12. vbi ἀκοντίων, id est iaculorum meminit. Gaza vertit venabula, vsus voce Plinianа, qui l. 16. c. 39 sambuco attribuit quæ Theoph. de corno dixit, vt, fusiùs dicetur l. 5. in historia sambuci. Cornus igitur propter validitatem iaculis expetita Scaligero: & pistrinarijs fabris ad parandos rotarum dentes. Virgis Lanifices ad contundendas lanas vtuntur. Bizantii multę officinæ eorum, qui tornant manubria pro securibus & alijs instrumentis corni ligno præ alijs scatent, quòd durius omnibus alijs lignis perhibeatur: Hocque ligno quemad. & Asphendani onustę naues aduchuntur Bizantium in prædictos & alios vsus, ex regione Mengrelio, vt refert Bellon. vnde patet etiam in ijs locis hanc arborem plurimã abundare. Corni lignum, autore Plinio, non aliò pẽne, quàm ad radios rotarum, vtile: aut si quid cuneandum sit in ligno, clauisque figendum ceu ferreis. Inter Adagia celebris est Gordij nodus, quem & Gordonium nodum vocant, Hic autem, autoribus Arriano & Plutarcho, ab Alexandro magno solutus è corni arboris libro, quamuis alij ente dissectum scribant. Vt verò vult Io: Baptist. Porta quę corni baccę per maturitatem rubescunt, dysenteriis ualent, & mulierium mensium excrescentiis, & albæ baccæ ad rubra profluuia.

Gordianus nodus cornu solutus.

CORNVS FOEMINA, PVTATA VIRGA SANGVINEA.

Cap. XXVIII.

EX Fruticum familia est, quam Cornum fœminam vulgò appellant, multis stolonibus luxurians, ramis plurimùm oppositis, cortice spadiceo, sed ramorum sanguineo, odore vinoso prædito, materie alba & dura. Folia ad corni fasticæ quamproximè accedunt, atrouirentia, nonnunquam rubore aspersо, bina ex oppositо nascentia. Flores in umbella gerit odoratos, candidos, quatuor foliis radiatis constantes: in medio obliquè surgunt totidem eiusdem coloris stamina, stilo recto, subuiridi. Baccæ Hederaceis vel iuniperinis pares, sanguineis petiolis appensæ, primùm virides, per maturitatem nigricant, lacuna in umbilico parua perfossa; in quibus osticulum pulpa circunte, acerba, insuaui, nec sine amarore immersum, striatum, nucleum continens album, amarum. Ligni materies, autore Matth. dura osseaque, corno minimè cedens, virgis corno tenuioribus, robustis, nodosis, cortice sanguinis modo ruffescente.

Deſcriptio.

Folia.

Flores.

Fructus.

Oſticulum.

Materies.

Cæsalp. fructus niger, ut in ligustro rotundus, osse binas cauitates habente in quibus singula semina continentur.

Non ſemina ſed ſemen.

Si hæc δρυόχαρπα Theophr. seu cornus fœmina eius & Plinii, huc pertinent quæcunque superiori capite de ea tradidimus. Sed an reuera ea sit, adhuc sub iudice lis est: uti patebit ex autorum cõtrouersia. Satis accedere videtur his notis. Serò fructificat: fructus insuauissimus & ingustabilis: caudex non admodum extat: stolones graciles habet sicut vitex: & potiùs frutex est, quàm arbor. Quas omnes notas Theoph. fuæ Corno fœminę tribuit: Sed & nodos hæc habet, quos vtrisque cornis cõmunes esse ait idem autor. Repugnat verò quòd corniferæ Theoph. lignum infirmum, fungosum, & medullam habens tribuit. Huius verò lignum æquè durum ac firmum sit, ex multorum autoritate, quàm corni maris. Sed hanc difficultatem, diligentiores aliquando noua quadam obseruatione conciliabunt.

Nihilo certiùs constat, an sit Virga sanguinea Plinii. Tam pauca enim de sua Virga sanguinea tradit, vt Oedipo ferè opus sit ad explicandum quã describat: Imò si verum fateari velimus eam nec describit quidem. Hæc enim de ea tradit, Nec virga sanguinea felicior habetur. Cortex eius interior,

An Virga ſanguinea Plin.

Sanguineus frutex.

nor, quæ præfanauere, [celeriùs quàm opus esset sanati sunt] aperiẽs. Idem sanguineum fruticem alibi vocat, & de eius vsu ac viribus diuersis locis agit, quæ infrà trademus in viribus, ne ordo noster interrumpatur.

Tetragonia.

Dalech. annotat, sanguineos frutices Plinij Tetragonias esse Theoph. quas Gaza Quadratorias vertit: & addit; sanguineam virgam Plinium appellare. Qua verò ratione Dalech. dicat, fruticem sanguineum esse Tetragoniam Theophrasti, nondum agnoscimus, cùm docti aliam iudicent Tetragoniam ab ea de qua dicitur cap. de Euonymo.

Dalechamp.

An Opulus Colum.

An sit columellæ Opulus, vt olim existimauit Dod. considerandũ sanè quę de opulo pauca tradit Columella, & precedenti cap. à nobis citata sunt, non malè videntur Virgæ sanguineę competere. In historia Aceris & alia de opulo opinio tradetur.

Synonima auctorum quæ præterita.

Bellonius eandem plantam Cornum fœminam, Virgam sanguineam & sanguineos frutices videtur iudicasse, quando ita scribit: Arbor quam Macedones olim cornum fœminam nominarunt, quam Galli nunc Latinos imitantes *Des Sanguins* vocant, in monte Caltegna inter vrbem Philippi & Bucephalum nunc *Cavallam* dictam, sito, non multò minores proueniunt, quam magnę nostrę corni mares.

Idem Cornus fœmina. Virga sang. & sanguineus frutex.

An Corn. apud Dioscor. hanc intelligit, cùm ait: Cornum fœminam esse puto, quam Germ. *Faulberbaum* & *Faulholtz* vocant, quidam etiã Spindelholtz. Sed fortè Cornar. contendit duas diuersas plantas, aut saltem diuersarum nomina. Spindelholtz enim Germani de Euonymo dicunt: *Faulberbaum* verò de Alno nigra.

Cornar. not.

Apud Cordum in Dioscor. quidam hanc annotauit: cornum silu. aliqui interpretantur *Faulholtz* / *Faulbaum*: sed in aliis locis alios frutices alii.

Cornus vtrius indigna.

Cornus fœmina, inquit Ruell. dumetis & nemoribus familiaris: Sed quod neglectas & inutiles ferat baccas, indignam quæ Corni nomine vocaretur, rura putauerunt.

Sanguinella

Matth. verò, Cornũ, ait, haud absimilis est planta, quàm in Hetruria à sanguineo virgarum colore vulgari idiomate vocamus *Sanguinella*. Sunt qui velint Cornum esse fœminam, sed non video [inquit quibus argumentis hoc probare nitantur: Virgam sanguineam esse Plinii non ausim affirmare.

Non esse Cornum fœminam. Virga sanguinea. Sanguinea. Pseudocrania. effec. Cordus.

Et alibi scribit: *Sanguine* in Tuscano, multis *Cornolo* (Cornus *fœmina*,) quorum falsa opinio. Et in Germ. Bartriegel quidam vocant Pseudocraniam, alii offeram: Plinio est Virga sanguinea, Cornicolus.

Nomini Germanici rationem reddit Trago, quia (inquiens) fruticis lignum, maximè cum aridum fuerit, fecuri & terebro, mirum in modum repugnat, idcirco apud Germanos id nominis sortitum est, vt Bartriegel vocaretur, licet ea appellatio lignum quoque à nonnullis tribuatur, sed perperàm. Quod si hic frutex arborescens hyeme folia sua non amitteret, vocarem illum Celastrum Germanicum.

Celastrus

Gesnerus autem & Cornum fœminam, & Virgam sanguineam Plinij diuersis locis dicit, caprilque gratam, vnde nomen sit apud Gallos *Sanguenum*, Italis *Pel sanguerein*. Pseudocraniã Cordi, idẽm falsa Cornus. Quærendum monet, an hæc sit arbuscula seu frutex, quem à ligni duritia Germ. Bartriegel appellant, addens Plinio virgam sanguineam esse & caulibus Cornum fœminam communi, sed cum mox cap. 30. aliam Cornum fœminam describere, cuius ipse Iconem apponat.

Germ. Cornus fœm. Virga sang. Pseudocrania.

Ac verò ea icon quæ ex Trago apposita est Cordo nobis neutiquam videtur respondere descriptioni Cordi.

Lonicero, Cornus silu. Spindelbaum *Faulbeer* / Cornus fœmina: Item alibi Hartriegel, potest dici ossea. Sed malè idem duas ponit figuras & duobus locis diuersis de eodem frutice agit.

Phillyrea.

Euchar. Rosslin in suo Herbar. scribit Phillyream Dioscor. existimari à nonnullis Hartriegel. Intelligit autem Cornum fœminam: quo nomine vno loco depingit, & altero sub titulo Spindelholtz / *Faulbeer* / cornus siluestris.

Lonicerus. Theloraneus. Opulus. Sambucus silu. Sanguinea.

Dod: hist. Gal. *Cornelier sauuage* Gallis: Theoph: Κρανοσπερία: Lat. cornus fœm. Colum. Opulus: quibusdam Brabantis, Wilden Vlier / id est, sambucus silu. ita dicta, quia nuper natos ramulos plenos medullæ habet, vt sambucus. Item: Virga sanguinea, ab Ital. dicta *sanguino*, *Sanguinello*. Petro crescentio *Sanguinus*: Bel. Wilde cornoellee, id est Cornus silu. Videtur Thopha Cornus fœm.

Dodon. reprehen.

Valerius Cordus Ψευδοκρανίαν facit, inquit idem Dod. id est falsam seu spuriam cornum. Nobis verò non videtur Pseudocrania Cordi, licet eum Dod. idem sentiant Lob. C. Bauh. & Schuuenckf. Apud Cordum enim sunt duæ diuersæ plantæ eo nomine, quarum neutri nobis videtur conuenire, quicquid dicat Lobel. qui sic ait: cornus fœm. Θελυκρανία cordi, Germ. Spindelholtz & faulbeer, id est, Fusaria. Coriarijs expetitur frutex Cordo.

Lob. not.

Fusaria.

Aduersaria cornum fœm. Pseudocraniam Cordi, & Virgam sanguineam vnum & idem faciunt: quàm rectè, ipsi viderint.

Lonicerus in vsu.

Turner. Cornus fœm. Angl. quibusdam, Dogberri tree: aliis corne tree femall: aliis, quòd lanionibus ad verucula conficienda in vsu sit, Prick tree.

Cornioles

Cautè Cæsalp. *Sanguen* inquit, vulgò, folia subhirsuta: hanc Plin. videtur intellexisse Virgam sanguineam vocans. Hanc autem Theoph. cornũ fœm. videtur intelligere.

Schwenckf. not.

Secure Schuenckfel. corniolus Σκυτοκρανία Theoph. Pseudocrania Cordi, Schwartzbeeren Silesijs, Faulbaum / Hartriegel Silef. Spindelholtz. Enimverò qui ista nomina in vnius plantæ designationem concordarit, is nobis egregius & subtilis Botanicus fuerit: difficultates iam in præcedentibus ex parte declaratæ, & suis quæque locis declarabuntur.

Camer. circumspectiùs eadem ferè dicit, quæ Cæsalp. Cautiùs reddit, Virgam sanguineam Plinij asseri non posse, quòd baccis sit in ea.

Κρανοσπερία & corn. fœm. H. Lugd. Tabern. & Thalio. Cornus silu. fœm. Rythio. Bohem. Suuenda / Hung. gyronfa. Reliquarum linguarum synonyma dicta sunt fusè, suis quæque autoribus tributa.

Virgam sanguineam hunc dictum putamus fruticem [si coniecturæ locus est] propterea quòd vitge eius magna ex parte rubent, sanguinis instar: quamuis Veteribus & alia de causa sic dicta videatur, quòd ex verberatione Parricidarum, antequàm morti traderentur, sanguine madebant, vnde fortè, eius lignum apud Priscos infelicissimum habitum, vt specialiùs dicetur in viribus.

Loca.

Suberunt in montosa sanguinei frutices: Plinius. Verùm non in montibus tantùm. Nam in sepibus, fructis, siluestribus & saxosis locis passim Germaniæ, fruticat. Vidimus etiam circa Monspelium & Parisium. Prouenit in Anglia quoque, Turn.

Digitized by Google

Tragus. Plant-kind & Mint. Dot. Instit. Trago-
Matthiolus. pogon, Matthiolo, Mentastrum, Mentastrum, Mentastrum

Plin. lib. 2. cap. 63.

Plin. lib. 2. cap. 63.

Plin. lib. 2. cap. 63.

quæ *Sideritis* Theoph. de qua suprà mentio facta in descriptione Cerasi. Nec enim aliud tradit vel Theoph. vel Gal. de Diospyro vel Diosphyro (si modò sint vnum) quàm quòd ille quidem nucleum habere tantùm aperte insinuat, quando cerasa osseulum durum habere tradit, hic verò sua Diospyra quemad. & corna inter eos fructus recenset, qui exiguum quidem habeant alimentum, sed præui succi sint omnes. Vt suspicio aliqua sit Diospyra Veterum ad cerasorum aliquod genus accedere posse: difficile tamen, quid sint, definitè pronuntiare in tanta Autorum breuitate.

Rob. tamen Const. in Lex. liberè dicit *Sideros* vel *Sideros* genus est Cerasi de quo Theoph.

Nostram Cerasum esse antiquorum. Gaza nec.

Hermolaus non separat Cerasum Theoph. à Liniano atque adeò nostrate: Gazam verò redarguit, quòd apud Theoph. *Sideritis* Iouis flammam interpretatus sit, cùm Iouis triticum interpretari debuisset, si vocis vim exprimere voluisset. Sed nec Ruell. distinguit inter Theoph. Plin. & nostram Cerasum, quemad. nec Tragus.

At Anguil. in epist. Dubitas, inquit, an nostra Cerasa sint ea de quibus meminit Theoph. mihi etiam res suspecta est, quia nescio quid velint hæc verba: σύλλον δὲ ἔχουσι τὰ ἄκρα τῶν πετάλων: quia describendo Mespilum, dicit habere folia Apii: Postea loquens de flore ait: ἄνθος δὲ ὅμοιον ἀνίσῳ ἢ μυρσίνῃ ἔχουσι τὰ μεγάλα αὐτῶν ἔρια, ὑπὸ δὲ &c. Has notas nostris Cerasis non respondere, nec in foliis nec in floribus apparet: Aliorum tamen esto iudicium. *Hæc ille.* De mespilo suo dictum loco; & quid de illa foliorum comparatione sentiendum: nempe Serratam intelligendam, vt & suprà dictum. Quam verò de floribus adducit difficultatem Anguil. est certè aliqua, nondum enim planè apertum est, quomodo flos Cerasi nostratis ex multis flosculis congestus sit. Quid si racemosam intellexisset Theoph. Aut, quid si pro ἀνθῶν, legendum sit εὐανθῶν ita vt foliola horum, intelligantur. Iudicent docti.

Mespili fol.

Constructura in Theoph.

Cratægus.

Fuerunt, inquit Goropius qui putarunt cratægũ à Theoph. descriptum Cerasum nostram esse: quam verè non iudico: id interim displicet, quod illustrem Mespilum videri dicant.

Lingust. Synonyma.

Cerasus arbor κερασὶς Græcis, & κέρασον fructus vt Const. interpretatur: & in Geopon. κερασία pro eadem arbore, vt idem explicat. Dioscor. verò κεράσια Cerasa, pro fructu, & Cerasia, vt interpretes vertunt, pro eodem. κερασίνη κόμμι vertunt gummi Cerasorum. Had. Iunio Cerasus κερασὸς Græcè est. Iudæis, teste Trago, *Gudgammoth*, ex nomenclatura Iliæ Leuitæ. Arab. *Serasie* & *Sarasie*. Germ. **Kirsen** vel **Kirschenbaum**: deme arboris nomen **baum**, & habes fructum. **Belg. Kerseboom** & **Crieckenboom / Kriechen / Kersen / Criecken.** Ital. *Siregie*, *ceraso* Gal. *Cerisier*, *Cerise*. Hisp. Castil. *Cerezas* aut *Guindas*: Catal. *Cireres*: Port. *Cereias*, aut *Gineas*. Bohem. **Wissne.** Hung. **Cheroſnyoſa.**

Gudgammoth. Hebr.

Hispan.

Differentiæ.

Cerasorum multiplex differentia, à sapore, colore, figura, magnitudine, loco, autoribusque seu inuentoribus ipsis.

Aproniana. Actia. Cæciliana. Iuliana Duracina seu Pliniana. Lusitana. Variegata. Laurea. Macedonica.

Cerasorum, inquit Plin. Aproniana maximè rubent: nigerrima sunt Actia: Cæciliana verò & rotunda, Iulianis gratus sapor, sed penè tantùm sub arbore fœta, adeò teneris, vt gestatum non tolerent. Principatus Duracinis, quæ Pliniana Campania appellat: in Belgica verò Lusitanis. In ripa etiam Rheni. Tertius ijs colos è nigro ac rubenti viridique similis maturescentibus semper. Minùs quinquennio est, quod prodiere quæ vocant Laurea, non ingrate amaritudinis, insita in Lauro. Sunt & Macedonica parua arboris, ratoque tria cubita excedentis: & minore etiamnum frutice chamæcerasi. Inter prima hoc à pomis colono gratiam annuam refert.

Chamæcerasus.

Hermol. etiam quædam ad differentias pertinentia tradit, his verbis: sunt & Laurea Cerasa. *Amarasa* dicuntur vulgò, quasi amara Cerasa. Etenim Pomum ipsum non Cerasum vocari Seruius præcipit: Cuius & illa quoque verba sunt, Cerasum, inquit, & antequam à Ceraso vrbe Lucullus aduheret, erat in Italia, sed durum, & Cornus appellabatur, quod postea mixto nomine Cornocerasum est vocatum. Sint autem Cornocerasa idem cum Duracinis genus, an verò Seruio credendum, qui Cornum in Italia Cerasium fuisse prodat, cùm alia res sit Cornus, alia cerasus omninò, satis ambigimus. Cerasiorum porrò discrimen alterum quod Romę Visulum appellant, frequentissimum in Germania & Gallia.

Hermol. differ. Laurea ceraſa Amarasa. Cerasum. Cornocerasa Duracina. Seruius nec. Visulum. Viscina.

Sed in Scythia ferè supra modum, vbi & Viscina Barbati cognominant, vt Pomponius Lętus, qui ea loca modò inuisit, constanter affirmat. *Hæc ille.* Videntur autem Viscina Barbaris dicta, eadem quæ Germ. **wiechſen** vocantur.

Ruellius de Cerasorum differentiis sic scribit: Gallis horum Malorum varia notantur discrimina: quædam mediocri arbore, interdum pumila, quasi frutice (quam chamæcerasum dici puto) pendent: pediculo breui, pomo rotundo, rubente, carne multa, molli, succola, osse intus duro, nucleo dulci. Hoc maximè grato placet acore, morotoque laborantium morbo palata recreat, prægnantium etam malaciis, antequam maturescat expetitum. Hoc Francis tantùm cerasii nomen meruit. Reliqua varias sortiuntur appellationes. Quædam Pomo prodeunt proximo ex arbore grandiuscula, longiore petiolo, fructu multò acidiore & subacerbo cęterà simili: vulgus Merasia nominat. Ea nimio sui accremento respuuntur, vt alia, nimia sui dulcedine fastidium pariunt. Alia proceris arboribus exeunt, rubinatiore pomi figura, longioreque, pediculis longis, pluribus unà coeuntibus: baccis partim candicantibus, nonnunquam in totum rubris: prædulci carne, oti iucunda, fragili intus osse, nucleo non insuaui. Sed hoc Malum longè acidis fugacius, primumque in Cerasiorum genere maturitatem sensit; vulgus nunc *Guinee*, nunc *Guindole* vocat. Sed inter ea habentur crassiora, alba carne, præsura, magna ex parte albicantia, prædulci gustu, callo corporis nucleo pertinacius hærente: ob hoc putarim Veteribus Duracina Cerasa nuncupari. Quæ in totum rubent, mollitie cedunt. Quæ partim albicant, partim rubescunt, cùm vtrisque societatem ineunt. Celeriùs inarescunt, quæ molliori constant carne. Inueniuntur & alia in siluis & & nemoribus, nonnunquam in dumetis & cultis, baccis paruis, multùm infra dictorum magnitudinem: callo carnis rotundiore, ossibus apprcsso, parte Soli obuersa rubescente, auersa candicante, sapore dulci quidem, sed dilutiore: ruri familiaria, sponte nullo humano cultu nascentia. Alia nigerrima, quibus succus inest, sanguineus, ea vescentiũ manus & labra sanguine suo & Mororum modo, inficiunt: vtraque Sessiana rura vocant. Sed posterius hoc Veteribus Actianum dici putauerim, vt prius illud forsitan Cæcilianum, curtato [vt in Gallia plerumque fieri solet] vetere vocabulo, ac Cessianum pro Cæciliani concisum proferentibus.

Acida pediculo 2. longiori. Merise. 3. Dulcia Guineola. Guinee. 4. Duracinæ. Rubentia 5. Variegatæ. Siluestria rubentia 6. Nigerrima. 7. Sessiana. Actiana. Cæciliana.

Germaniæ vitata Cerasa Tragus describit: Inter varia, nouimus, genera vel appellationes primum

Germanis vsitata Cerasa Tragi. 1.

mum locum obtinent apud Germanos, quæ punicei ſunt, ſeu ſpadicei coloris, acidi ſaporis, Amarellen / Wiechſlen / Weinſtell ijſdem appellata. Hæc fortè ſunt, quæ nonnulli Macedonica, Meraſia & Gindola vocant. Acida verò & vulgaria ceraſia Emmerling vnd Blodertirſen Germ. dicta, fortè Apromana appellari poterunt. Nigra, Germ. Wildvogelkirſen / Ceraſia Actiana Latinis nominantur. 4. Quæ iucundiſſimi ſunt ſaporis; & Germ. Großbundtkirſen nominantur, Iuliana Lat. dicuntur. Rotunda ceraſa, Ceſſiana & Cæciliana: Dulcia planè, cuiuſmodi ſunt alba, Ger. Wißkirſen. Duracina & Plinſana, quæ Lauro inſita fuere & amara prorſus ſunt Laurea, & Amaraſia nuncupantur.

Amarellen. *Macedonica. 2.* *Meraſia. Gindola.* *Apromana 3.* *Actiana. 4.* *Iuliana 5.* *Ceſſiana. 6.* *Duracina. Laurea. Amaraſia.*

Fuchſius aliter diſtinguit, dicens: Multa ceraſiorum ſunt genera: in Germania tamen tria, quod ſciam, duntaxat proueniunt. Primi enim generis ſunt rotunda, ac maximè rubent, ſuaque voce illis dicuntur Amarellen. Alterius generis, quod ad figuram attinet, prioribus ſimilia ſunt, differunt autem colore qui illis ad nigredinem accedit. Vocantur autem illorum lingua Wiechſel. Tertij generis prædictis minora ſunt ac longiora, partimque rubent, partim nigricant, à nonnullis priuatim Kirſen / vel Krieſen appellantur. Quæ in vtroque genere nigra ſunt, ea veſcentium manus & labra ſucco ſuo, qui ſanguineus eſt Mororum inſtar inficiunt.

Fuchſ differentia. 1. *Rubra, & amarellen. 2.* *Nigra Fuchſel 3.* *Dulcia, Kirſen.*

Cordus tradit, auſtera & maiora, quæ non in magnis arboribus naſcuntur, eſſe ea, quæ è Ponto primùm in Italiam Lucullus attulit. Quæ verò dulcia ſunt & in proceris arboribus naſcuntur; ſponte ſua vbique in Germania prouenire. Duracina Plinij autore Cornar. etiam hodie durant, ſuntque ea, quæ ad Rhenum Rincauiana, aut etiam Maguntina appellantur. Hæc oblonga ſunt, & cum albore rubent in perfecta maturitate quæ ipſis circa mediũ ferè Maium contingit, & omninò præcocium generis ſunt. Chamaceraſa vt ſcribit Alex. Bened. vulgus Mariſcas ob morbi ſimilitudinem fortè vocauit, aut morbum pomi nomine: alij Laurocerāſa vocare maluerunt.

Ceraſa auſtera. *Rincauiana Maguntina.* *Præcoca. Chamaceraſa. Mariſca. Laurocerāſa.*

Dod. hæ ſunt ceraſorum differentiæ: Prima: magna & proceſa arbor ſilueſtris, cui fructus quidã rubent, alij nigricant, ſapore dulces. Præcoces olim vocabat, in hiſt Gal. Ceraſum Theoph. & Gallicè *Guignier* & *Grigne*. Altera: Ceraſus magnis foliis, humilior, hortenſis, ceraſo maiore, carnoſiore, dulci, & colore vel rubente, vna tantùm parte albidiore: vel nigro: vulgò Hiſpanicum cognominatum, fortè Luſitanicum Plin. quibus principatum Belgica illius ætate tribuit. Olim Dod. vocabat chamæceraſum, Gal. *Groſſes Guignes, Ceriſes d'Eſpagne*. Brab. Spaenſche Kerſen. Tertia: Ceraſus, prioribus humilior ac tenerior: caudices tenuiores: ceraſum rotundius, carnoſius, ſapore vinoſo, acidulum, quod rarius eſt. Eſt autem & in hoc & nonnulla varietas alia: quæ etenim citra inſitionem naſcuntur aut in alias eiuſdem generis inſitæ, magna admodum ceraſa frequenter ex breuibus pediculis dependentia gignunt, quę ſubinde adeo magna ſunt, vt xvi. vel etiam plura ſuorum oſſiculorum pendeant. Earũ verò quæ in ſilueſtre ſiue priorem ceraſum (quod ſæpè fit) inſeruntur, Ceraſa minora ſunt, & longioribus hærent pediculis. Citiùs autem maturitatem hæc aſſequuntur: oſſicula verò iſtorum minora ſunt, quàm ſuperiorum. Amarenas poſterior ætas huius tertiæ ceraſi fructus nuncupat, vel etiam Merendas: Italorum plerique *Maraſche* & *Amerine*: alij *Marchiane* vel *Duracine*. Germ. A-

Differ. Dod. Ceraſus Theoph. *Ceraſa Hiſpan. Luſitanica. Chamæceraſus.* *Ceraſum Groſſa, ſeu acida* *Ex inſitione varietas & differentia* *Amarena.* *Merenda.*

marellen: & quæ nigra ſunt, Wiechſlen / Weinſtel Brab. Criechen alibi, in Belgio etiam Kerſen. Ad Duracina Plinij videntur referenda Cæciliana: Item Actia nuncupata. Olim Dod. hæc dicebatur Dioſpyros ſiue ſouis flamma Theoph. interp. Gaza, Gall. *Grottier* & *Grotet*. *Hæc ille*, qui nobis obſcurè ac intricatè ſatis de ceraſis ſcribere videtur.

Duracina. Cæciliana.

Tabern. quinque icones ceraſorum proponit, cum his titulis. 1. Bundtkirſchen, Ceraſia Pliniana. 2. Spaniſch Kirſchen: Ceraſia Hiſp. 3. Amarellen Kirſchen: Ceraſia acida. 4. Waſſerkirſchen: Ceraſia aquatica. 5. Schwartzkirſchen, Ceraſia nigra.

Tabern. differentia.

Schuuenckf. in Sileſia prouenientia ceraſa hæc proponit. 1. ceraſus ſilu. ceraſa Cæciliana Plin. Amaralia & Laurea rubra & nigra, dariuſcula, nonnihil amaricantia 2. Ceraſia hort. dulcia, rubra ſeu cæciliana. 3. ceraſia nigra, Actiuda: 4. Ceraſia Hungarica, Hiſpanica, Iuliana Plin. Groſſe Vngeriſche Kirſchen / Spaniſche Kirſchen. 5. Ceraſia Italica, acidula, acidodulcia, Pliniana, Welſche Kirſchen: Weiſſe Kirſchen / Weinſeurlechte Kirſchen. Hæc omnium ſunt ſuauiſſima, quę in culinas veniunt: rubent. 6. Ceraſia auſtera, Amarena, Apromana, fructu acido Amarellen: Weichſel vulgò. Oportet autem Schuuenchfel. egregiè cognita habuiſſe ceraſa Plinij, quòd tam categoricè de ijs pronuntiare audet. Et, quod magis, differentes ſpecies ad eiuſdē cæciliana refert, ſilueſtria & hortenſia, & tam rubra quàm nigra, amaricantiaque: item dulcia. An hæc omnia ex pauculis illis Plin. verbis extorquere potuerit; vt tam certò ipſi conſtare poſſit, docti videant.

Differ. Schuenck. Cæciliana. amaralia. Laurea. Cæcil Actiana. Hun ar. Hiſpan. Iuliana. Amarena. Apromana. Schuenckf. ld. mſ.

Sed Matth. conſulamus, qui & Italiæ Ceraſia & alia quædam celebrat. Inter ceraſa, inquit principem ſibi locum vendicant, quæ Hetruſcis vulgò *Marchiane & Duracine* vocantur: tametſi horum alia maiora, alia fuſcato colore rubeant, alia verò potiùs albicent. Quæ autem Plinio Iuliana, nobis verò vulgo *Aquaroſe*, hoc eſt, aquea dicuntur, in nullo ſanè habentur pretio; quandoquidem adeò ſunt tenera & fragilia, vt nili ſub arbore ſua comedantur, facilè geſtata colliduntur, & marceſcant: quin & ob aquæ partis redundantiam inſipida ſunt, atque ingrata. Quæ autem, quòd admodum nigricent, *Corbine* nos vulgò vocamus, Plinius verò Actia & Cæciliana; cùm ſint dariuſcula & dulcia, guſtatu habentur non iniucunda: veruntamen quòd manus, dentes ac labra atro colore inficiant, diſcumbentęſque deturpent, menſis rarò apponuntur. Sunt & ceraſa, quæ vno tantùm petiolo ternas, quaternas, quinaſue baccas ſuſtinent: quinetiam quæ racematim vuæ modo proueniunt, quorum imagines miſit ad me Calzol. ac quæ peculiariter in hortis, vineis & viridarijs habẽtur, viribus & qualitatibus ab alijs ceraſorum generibus non differunt. In ceraſiorum genere numerantur & illa, quæ Romæ *Viſciole*, Senis *Amarine*, & in alijs compluribus Italiæ locis *Maraſche* vulgò nuncupantur, à ſapore (vt puto) dicta, quòd non iniucundi amaroris tantillùm reſipiant. Horum porrò varia notantur genera, quæ etſi omnia ſibi acidum aſciſcant ſaporem, hæc tamen eius plus, illa verò minùs habent. Rura Tridentina ea *Maraſche* vulgò nominant, quæ minùs acida guſtu deprehenduntur, quorum genus quoddam admodum gratum habetur, quippe quòd in ijs acidodulce ſit admiſtum, ob idque illa palato maximè placeant. Quædam præterea inibi *Marine* & *Marinette* co-

Differentiæ Matth. Italia ceraſa. *1. 2. Marchiana, horumque varietates.* *3. Iuliana.* *Corbina.* *4. Actia. Cæciliana.* *5. Ceraſa Groſſa ped iculo plura.* *6. Ceraſa ad cemeſa.* *Viſciola.* *7. Amerinæ, Maraſchæ.* *8.* *Marina. 9.* *Marin. lla.*

Cerasus. le tempore prodeunt cerasa, quibus nihil hoc
Cerasa. genere dulcius, aut suavius, aut magis expetitum
Cerasa. reperiri potest. Cerasa autem, quæ Græci Cerasa
Cerasa. vocant, Latini Cerasa nuncupant, quia primum
Cerasa. ex Cerasunte Ponti urbe in Italiam translata
Cerasa. fuerunt, ut Plinius refert. Cerasa, quæ Græci
Cerasa. Cerasa

Cortic. Alnum. Nicolaus Fabri Brea-
Alnus. lius, Alnum Fabri Brea-
lij dicta, ſeu Alnum nigra, Cordo
Alnus nigra. Alnus nigra, Cordo
Alnus Cordo. Alnus Cordo. Alnus Cordo.

plurimùm eorum, decocto, vel infusione sumuntur, inquam, ad euacuandos varios humores, nam Emblici euacuant bilem, Chebuli pituitam. Sunt etiam in vsu apud recentiores ad conficiendos siruposquosdam pro morbo Gallico, quia refrigerant, roborant & euacuant: & reuera optimi sunt si morbus Gallicus sit in principio, & nondum fixerit radices.

Vires.

Et, subdit, Myrabolanorum omnium vires sunt, quòd omnes sunt frigidi in primo gradu, & sicci in secundo: & si dicerem quòd in siccitate excedunt secundum, non erraremem: quia dum ipsis vtor in affectibus oculorum & in malignis vlceribus video maiorem siccitatem quàm possit prouenire ex secundo gradu. Vnde dicerem, quòd omnes Myrabolani frigidi sunt in primo gradu intenso, & sicci in secundo intenso, vel in tertio incipiente: exceptis tamen emblicis, quos Mesues dicit refrigerare, & siccare in primo tantùm gradu: sed intelligatis in primo admodum intenso. Myrabolani omnes astringunt validissimè: & ob id ego soleo ipsis vti foelici cum successu in defluuio capillorum, quando opus est astringere & roborare cutim, quod est post euocationem humorum illorum acriorum, atque illarum fuliginum.

Incommodum primum, quod est in vsu Myrabolanorum est, quod obstruunt vias, & meatus etiam illos, qui bilem deferunt: & idcircò non sunt exhibendi illis, qui sunt obnoxij obstructionibus: corrigitur autem hoc incommodum admixtis aperientibus, acribus, & diureticis, vt ait Mesues, vt sunt semina odorata. Corrigitur quoque & auferrur hoc incommodum, si nos non exhibeamus substantiam Myrabolanorum, sed eorum decoctũ, vel infusionem. Alterum incommodum, quod habent, est quod hærent ventriculo, ita vt non possint descendere. Tertium est, quod corrugant substantiam ventriculi; quæ duo incommoda corrigetis per pinguia, inungendo se. Myrabolanos ipsos oleo amygdalarum dulcium, vel butyro, dum atteruntur & comminuuntur; vel miscendo cum ipsis passulas aut Cassiam fistulam, vt dicit Mesues.

Aft Porta Neapol. nouo suo Philosophandi ancupio, Myrobalanorum diuersam purgandi vim ex ipsis coloribus depromit: Myrobalanorum inquiens fructus quosdam luteos vel herbaceo colore flauescentes accensam bilem è corpore deijcere: sic qui atri sint, ad atram bilem deturbandam efficassimos: Genus Empeliticum albicans pituitam trahere: Chebulas verò ex fusco rufescentes sanguinem ex melancholia repurgare. Similiter, inquit, Myrobalani quia cor referunt, & eidem conferunt. An verò color & figura sint illarum virium causæ, & an suos effectus præstent quatenus vel albæ, vel hoc aut illo modo figuratæ iudicent Philosophi.

Porta nat.

Amarus scribit, ossa chebulorum valere vice Spodij.

Maranth. Meth. cognosc. simpl. l. 3. c. 7. paucula hæc habet. Omne Myrobalanorum genus post longam macerationem pharmacopœi quamplurimi diutiùs coquunt, ita vt non solùm purgatricem vim in terreis eorum partibus fundatam in decoctum deducant: sed eam rursus nimiâ ad ignem morâ deperdant, dumque læuigare corpus credunt, illud potiùs adstringant.

Officinæ Myrob. Myrobalanorum historia & vsus.

Porrò Myrobalanorum præparationis modus, vt scribit Garcias, apud Indos non inualuit, vtpote qui iis non vtantur purgationis duntaxat gratiâ. Nam si purgare velint, eorum decocto vtuntur, & maiore dosi, quàm nos in Europa. Solent autem iis saccaro conditis vti magno cum successu, nec quisquam medicorum vsu illorum famâ vnquam est periclitatus. Idem stillatitium liquorem ex immaturis elici iubet, quem post sumptam aliquam conseruam adstringentem propinat, & syrupis admiscet, si quando opus est. Flana & Bellerica præscribere solet initio mensæ, iis qui aut alui profluuio, aut stomachi relaxatione laborant. Talibus enim conuenit huiusmodi cibus propter adtrictionem cum pauca aciditate coniunctam. Præterea immaturorum Myrobalanorum succum, in alui profluuiis apprimè efficacem esse, expertum se testatur.

Vsus Myrobal. apud Indos.

Aqua stillat. Myrob.

Alui profluuium.

MYROBALANI SPECIES RAVWOLFIO.

CAP. XIX

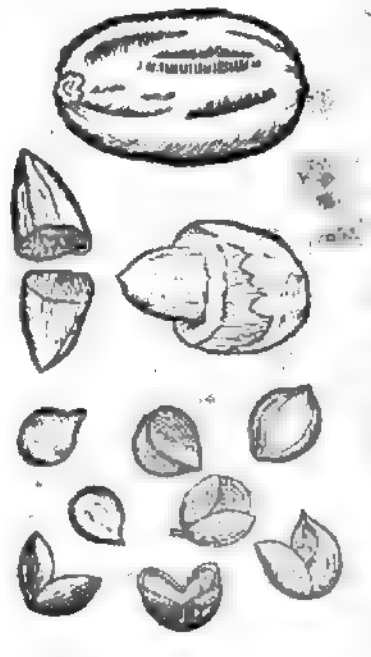

Hic fructus qui Myrobalani speciem quandam præ se ferre videtur, æquat magnitudine & forma Oliuam Hispanicã, aut glãdem quernam maiorem, coloris buxei, verrucis raris asperatus, alioqui læuis, nonnihil canulatus, spiris circularibus præcinctus; qua arbori suę hæsit, calyculi vestigium, vt in Dactilis ostendit. Fragili huic cortici subest caro fungosa (vetustatis, vti videtur, ratione) sapore amaricante, olli aspero & canulato adhærens. Nucleus osse continetur magnus, vt in Myrobolanis Bellericis, vtrinque turbinatus, canaliculatus, amygdalini nuclei consistentia, pinguis, coloris melini obscuri, pellicula intectus albicante. Hunc fructum dono acceptum à D. Rauvvolffio, inter alia nostra naturalia custodimus, de quo ad nos scripsit: Arborem videre sibi non licuisse, reperiri in ea Palestina, quosdam censere Mirobalani speciem esse. *In hac eadem tabella habes & Fagaras iconem, de qua agimus lib. sequenti.*

Descriptio

Sapor.

Nucleus.

MYROBALANI FACIE FRVCTVS INDICVS.

CAP. XX.

EXtima facie ad Myrobalanum quodammodo accedere videbatur. Magnitudo est penè Nucis iuglandis, figurâ, quali Myrobalanus Bellerica, aut Ficus, aut Pirum, sed paulò ventriosior, angulosus, colore ex pullo ruffescente, ea parte qua adhæsit in turbinatam apophysen extenuatus. Pondus leue satis, substantia carnosa ferè, colore cinereo, nullo sapore manifesto prædita. Quid in eius visceribus latitet, nescimus, cùm sationi destinauerit Ill. Ducissa Wirtembergica, cum aliis quibusdam exoticis, quæ hunc fructum aliósque

Locus

etiam pro descriptione & pictura gratiosè nobis commodauit.

MYROBALANI VRENTES.

Cap. XXI.

Descriptio. In Insula S. Mariæ proueniunt etiam pulcherrimi Myrobolani, quos Aretca vocant. Obscurè rubent, & lapidem continent insignem. Gustati linquam & fauces adurunt, in modum vt Piper. Linschot. Bry fratres in tabulis æneis Hist. Indiæ Orient. magnam Myrabolanum, Aretca dictam vocant, quæ in dicta proueniat insula. Proponunt eadem pagina plures Palmas, sed paruis iconibus, similes maiori iconi quam exhibuerunt pag. xi. nomine Arequeira & Aretcæ: vnde nobis suspicio oborta, an fortè aliqua species Palmæ Myrabolaniferæ, cuius Plin. meminit, esse possit. Vtinam essent qui eadem cura vegetabiles hos Indiæ thesauros perscrutarentur & obseruarent quâ mineralibus vita carentibus inhiant, magno vitæ suæ (& vtinam non melioris) dispendio.

Aretca.

An Palma Myrabolanifera Plin.

MYROBALANO CITRINO ALIQVOMODO SIMILIS FRVCTVS CAVVS.

Cap. XXII

Descriptio. Apud Chariss. fratrem C. Bauhinum vidimus Anno 1650. fructum cui aliqua similitudo cum Myrobalano citrino, vnciam tantùm longum: parui Pyri modò formatus, parte vna latiore, altera angustiore: in eo costæ notabiles sex, interpositis quibusdam aliis minoribus inæqualibus, acicula perforauimus, cauus compertus est. Color sordidus cum virore.

FRVCTVS PENTAGONVS VEL OSSICVLVM.

Cap. XXIII.

Descriptio. Fructus Pentagonus à Paludano datus (Clus. Exot. Lib. 1. c. 10.) verius Fructus osticulum dicendus, vncialis longitudinis, quod ex quinque veluti oblongis testellis compactum, quibus subleuatis, longus nucleus in singulis apparebat, sed inanis & membranaceus duntaxat: totum osticulum tuberibus inanibus erat obsitum. Illud vnicum habebat, & quidem vetustate quasi attritum.

Nucleus.

MYROBALANI NIGRI OSSICVLO, NON VALDE DISSIMILIS FRVCTVS EXOTICVS.

Cap. XXIV.

Descriptio. Myrobalani nigri osticulo non valdè dissimilis fructus (per Batauos relatus in prima nauigatione in Iauam) maior tamen, inæqualis, suo externo cortice (si quem habuit) aut pulpa nudatus, & duntaxat, vt mihi persuadeo, fructus alicuius osticulum, quod confractum satis crasso putamine præditum esse obseruabam, & nucleum continere subfuscum, atque in binas partes diuisum. Clus. Exot. lib. 1. cap. 5. Quale sit osticulum Myrobalani nigri nondum nobis constat.

MYROBALANI OSSICVLO SIMILIS ANGVLOSVS.

Osticulo Myrobalani, inquit Clusius Exot. lib. 2. communicatus fructus neque magnitudine, neque etiam forma dispar cum suo osticulo, ab vna parte hexagono, vel heptagono, neruis obliquè per vniuersum dispersis: is autem nigra cute veriùs quàm pulpâ tectus erat, acidi saporis: Osticulum autem duro putamine constabat, in quo nucleus ex rubro fuluescens, non insipidi gustus, sed Amygdalam dulcem vetustam referentis.

Amygdala sapore.

NICARAGVÆ POMVM, NVCE ROTVNDA.

Cap. XXV

Descriptio fructus. In Nicaragua, inquit Benzo, noui orbis prouincia, Pomi quoddam genus peculiare est, neque Hispaniolæ neque vlli alteri Indiæ parti concessum. Piri nostri specie fermè est, ligno interiore rotundo, Nucis crassitudine, & dimidio amplius, optimi & iucundissimi saporis. Arbor procera, exiguis foliis vestita. *Pomum Nicaragua* vocant: alij *Nicarage*.

Arbor.

COLA FRVCTVS AD SITIM.

Cap. XXVI

Sitis. Anonymus quidam ad tabulam Cosmographicam scribit: Fructus qui *Cola* dicitur, si manibus in ore detineatur, sitim restinguit, & impositus aquæ, gratum ei saporem indit, & sanos valdè confortat, arque stomachum corroborat. *Stomachus.* Imò literis proditur, quod si pulueris ex hoc fructu confectus, putri ventriculo gallinæ aut alterius cuiuspiam volatilis inspergatur, putredinem discutit, & pristinam ei qualitatem restituit. *Mirum.*

Oleum inde destillatum & santalis mixtum, febricitanti, si eo inungatur, intra horæ duas vel tres sanitatem confert. *Oleum ad febrem.*

Legimus præterea in descriptione Guineæ, in regno Congi esse arbores, quæ fructum producant *Cola* dictum, Nucis Pineæ magnitudine, continentem alios fructus Castaneis similes: quibus quatuor rubri siue incarnati nuclei continentur, quos dentibus terunt, ac in ore versant, extinguendæ sitis gratia. Fructus hi in aquam coniecti eandem *Sitis.* acescere faciunt, ac amarescere palato: stomachum roborant, iecurque corruptum probè emendant. *Iecur corruptum.*

DE CORNO.

Cap. XXVII.

Cornus satiua, seu domestica.

Descriptio. A Prunis & Myrobalanis haud insubidè transimus ad Cornos & Cerasos, quæ & ipsæ carni inclusa putamina, & in iis nucleos edules magna ex parte habent.

Arbor. Arbor procera satis est Cornus, & multis ramis brachiata, cortice subrubro vel cinereo, materie alba, firma, solida & dura. (corticem scabrum, & adstrin-

Digitized by Google

Ops.

Saturnus.

Iupiter.

Iuno.

Neptunus.

Pluto.

Ceres.

Vesta.

Apollo.

Diana.

Mercurius.

Vulcanus.

Mars.

Venus.

Liber.

Hercules.

Æsculapius.

Pan.

Vertumnus.

Quirinus.

Flora.

Terminus.

Fauni.

Nymphæ.

Hamadryades.

Naiades.

Nereides.

Oreades.

Satyri.

Sylvani.

Genius.

Lares.

Penates.

Manes.

Lemures.

Larvæ.

Lamiæ.

Empusæ.

Parcæ.

Furiæ.

Harpyiæ.

Sirenes.

Gorgones.

Sphinges.

Centauri.

Monstra marina.

Tritones.

Nereides.

Phorcides.

Chimæra.

Pegasus.

Aves Iovis.

Aves Martis.

Aves Veneris.

Aves Mercurii.

Aves Apollinis.

Aves Dianæ.

Aves Cereris.

Aves Vulcani.

Aves Vestæ.

Aves Saturni.

Aves Opis.

Aves Iunonis.

Aves Plutonis.

Aves Neptuni.

Aves Liberi.

Aves Herculis.

Aves Æsculapii.

Aves Panis.

Aves Vertumni.

Aves Quirini.

Aves Floræ.

Aves Termini.

Aves Faunorum.

Aves Nymphārum.

Aves Hamadryadum.

Aves Naiadum.

Aves Nereidum.

Aves Oreadum.

Aves Satyrorum.

Aves Sylvanorum.

Aves Genii.

Aves Larum.

Aves Penatium.

Aves Manium.

Aves Lemurum.

Aves Larvarum.

Aves Lamiarum.

Aves Empusarum.

Aves Parcarum.

Aves Furiarum.

Aves Harpyiarum.

Aves Sirenum.

Aves Gorgonum.

Aves Sphingum.

Aves Centaurorum.

Aves monstrorum marinorum.

Aves Tritonum.

Aves Nereidum.

Aves Phorcidum.

Aves Chimæræ.

Aves Pegasi.

Ops. Saturnus. Iupiter. Iuno. Neptunus. Pluto. Ceres. Vesta. Apollo. Diana. Mercurius. Vulcanus. Mars. Venus. Liber. Hercules. Æsculapius. Pan. Vertumnus. Quirinus. Flora. Terminus. Fauni. Nymphæ. Hamadryades. Naiades. Nereides. Oreades. Satyri. Sylvani. Genius. Lares. Penates. Manes. Lemures. Larvæ. Lamiæ. Empusæ. Parcæ. Furiæ. Harpyiæ. Sirenes. Gorgones. Sphinges. Centauri. Monstra marina. Tritones. Nereides. Phorcides. Chimæra. Pegasus.

Aves Iovis. Aves Martis. Aves Veneris. Aves Mercurii. Aves Apollinis. Aves Dianæ. Aves Cereris. Aves Vulcani. Aves Vestæ. Aves Saturni. Aves Opis. Aves Iunonis. Aves Plutonis. Aves Neptuni. Aves Liberi. Aves Herculis. Aves Æsculapii. Aves Panis. Aves Vertumni. Aves Quirini. Aves Floræ. Aves Termini. Aves Faunorum. Aves Nymphārum. Aves Hamadryadum. Aves Naiadum. Aves Nereidum. Aves Oreadum. Aves Satyrorum. Aves Sylvanorum. Aves Genii. Aves Larum. Aves Penatium. Aves Manium. Aves Lemurum. Aves Larvarum. Aves Lamiarum. Aves Empusarum. Aves Parcarum. Aves Furiarum. Aves Harpyiarum. Aves Sirenum. Aves Gorgonum. Aves Sphingum. Aves Centaurorum. Aves monstrorum marinorum. Aves Tritonum. Aves Nereidum. Aves Phorcidum. Aves Chimæræ. Aves Pegasi.

dant deliberationem videtur Agere, & Ju-
dicare, nihil enim aliud agere videtur, quam
vult unus ex pluribus: recipiens eos Rebus
ad Agendum, & Judicandum, quæ ipsi ad
Agendum, & Judicandum recipiunt.

Is deliberabit Cicero arbitrum Themistocli
Aristidem, an Themistoclem Aristidi præ-
ferat. Arbitrum illum videtur facere deliberationem, quia ipse nihil videtur Agere, nisi quod
unus ex pluribus & Senatus & Quæstor Agere
videtur, quia ipse nihil videtur Agere, nisi quod
unus ex pluribus vult. Non unus ex pluribus.

Perdit. Theophrastus confutans. Cassius non
Agere videtur, cui Agere licet, & qui nihil
aliud vult quàm, cui vult ipse aliquis, qui
determinat facta sibi agenda. Quod si verum
est, Agere videtur, qui nihil aliud vult quàm
quod Reipublicæ videtur. Reipublicæ autem videtur ille quem populus, quando de Magistratibus creandis agitur, vult creari. Ergo
Agere videtur, qui vult creari. Deinde ut
Agere videtur, qui vult creari, ita Agere videtur deliberans qui vult deliberare, atque ita non
Agere videtur, qui non vult deliberare. Quis
autem deliberare vult? Is nempe, qui Reipublicæ videtur. Ergo Agere videtur, qui vult
deliberare, hoc est, non deliberare vult? Ubi desinit, ibi incipit. Quis autem deliberare vult? Is
qui Reipublicæ videtur. Ergo non videtur Agere
qui vult deliberare, hoc est, non deliberare vult.
Quis autem deliberare vult? Is qui Reipublicæ videtur. Ergo non videtur Agere qui vult
deliberare, hoc est, non deliberare vult. Quis
autem deliberare vult? Is qui Reipublicæ videtur. Ergo non videtur Agere qui vult deliberare, hoc est, non deliberare vult. Quis

Gallis, vt refert Ruell. Corna cum ematuruerint in lagena patentissimi oris satis leuiter & laxè componuntur, ne collidi possint: deinde ad fauces vsque commissa viminei sarculis sic transuersis arctantur, vt modicè Corna comprimant, nec patiuntur ea, cùm acceperint liquorem, subleuari: quàm primo & liquidissimo melle, vel vicario eius saccharo, vas vsquead summum ita repleatur, vt Corna submersa sint. Hæc ratio non solùm ea custodit, sed etiam liquorem mulsei sasaporis præbet, qui sine noxa possit interdum dari febricantibus, præsertim si uentris profluuio simul corripiantur: suoque subacido gustu, & palatum inuitante morosam abigit malaciam. Possunt etiam torreri, vel sale Conditi sicut oliuæ, qua de re vide Columellam. Quidam saccharo & melle condiunt Sicut Cesara & Pruna siluestria: qao pacto parata & esitata dysentericis magnopere prosunt. Et iam officinis quibusdam in usu, ea saccharo condire. Diligentiores etiam pulpam ex iis conficiunt & in Electaria concinnant dysentericis expetitissima. Cornar. tradit muria condita ad assatas carnes in mensa poni, velut oliuæ colymbades. Fit & sapa ex iis quemad. ex Cerasis ad prædictos usus & ad optsonia. Item ad febres, ad fluxiones biliosas, ad sitim, ad excitandam appetentiam. Quin & ex eorum decocto & saccharo ut tradit Matth. liquor, ignis opere & coctura concrescit, coagulaturque, qui præterquamquòd gratissimo placeat gustu, datur vtiliter dysentericis, ac fœminis uentium profluuio laborantibus.

alui profluu.

Malacia. Cornatosa condita.

Electar. ex pulpa.

Sapa.

Dysenteria.

Vinum ex Cornis.

Ex Corni fructu fit & vinum, hoc pacto. Accipe vini rubri adstringentis lib. C. cornorum maturorum lib. x, aquæ chalybeatæ lib. xii. Commisceantur omnia in vase ligneo mundo, stent dies quindecim: postea in aliud vas defundatur vinum cuius nobilis efficacia in omni fluxu.

Electr. parādi modus.

Electarium verò ex ijsdem sic fit à pharmacopolis. Cocta corna per cribrum cernunt, pulpam cum saccharo recoquunt, quo modo cydoniatum fit, vocantque *coraclinum*, cuius usus in alui fluore.

Cornelina.

Corna sicca contrita, & cum oleo Myrtino aut omphacio multa in Emplastri formam, præsenti auxilio sunt ad vomitiones, ventriculo impolita: contra fluxum autem alui, abdomini inducta: contra menses immodicos, pectini & coccygi applicata.

Emplastrū ad Vomitū & menses. Alui fluxus. Cautio. demorsis à cane rab.

In Hetruria abstinent demorsi à cane rabido per integrum annum à quorundam lignorum contactu, presertim corni arboris & sanguineæ virgę vocatę: siquidem (vt testantur ij qui rem experimento compertam habent) si harum virgæ tamdiu manibus teneantur, quoſque concalescant, illicò demorsi rabie exagitantur. Memini, inquit Matth. me vidisse in ciuitate nostra Ilicinensi, amicum quendam meum rabie correptum, quòd corni arboris virgis, lanam diu excussisset, quis eorum oblitus, quibus sibi à medicis interdictum erat, rabidus interijt.

Obseruatio mea.

Fructibus etiā corni, qui ad Mosellam & alia in quibus hæc arbor luxuriat loca incolunt, sues saginare consueuerunt, teste Trago.

Suibus Cibus. Lignis vsus

Materies validissima Theoph. censetur vt ante citatum ex l. 3. c. 12. vbi ἀκοντίων, id est iaculorum meminit. Gaza vertit venabula, vsus voce Plinianā, qui l. 16. c. 39 sambuco attribuit quæ Theoph. de corno dixit, vt, fusiùs dicetur l. 5. in historia sambuci. Cornus igitur propter validitatem iaculis expetita Scaligero: & pistrinarijs fabris ad parandos rotarum dentes. Virgis Lanifices ad contundendas lanas vtuntur. Bizantii multę officinæ eorum, qui tornant manubria pro securibus & alijs instrumentis corni ligno præ alijs scatent, quòd durius omnibus alijs lignis perhibeatur: Hocque ligno quemad. & Asphendani onustę naues aduehuntur Bizantium in prædictos & alios vsus, ex regione Mengrelio, vt refert Bellon. vide patet etiam in ijs locis hanc arborem plurimā abundare. Corni lignum, autore Plinio, non aliò pène, quàm ad radios rotarum, vtile: aut si quid cuneandum sit in ligno, clauisque figendum ceu ferreis. Inter Adagia celebris est Gordij nodus, quem & Gordonium nodum vocant, Hic autem, autoribus Arriano & Plutarcho, ab Alexandro magno solutus è corni arboris libro, quamuis alij ense dissectum scribant. Vt verò vult Io: Baptist. Porta quę corni baccę per maturitatem rubescunt, dysenteriis ualent, & mulierium mensium excrescentiis, & albæ baccæ ad rubra profluuia.

Materies.

Gordianus nodus cornī cortice solutus.

CORNVS FOEMINA, PVTATA VIRGA SANGVINEA.

Cap. XXVIII.

EX Fruticum familia est, quam Cornum fœminam vulgò appellant, multis stolonibus luxurians, ramis plurimùm oppositis, cortice spadiceo, sed ramorum sanguineo, odore vinoso prædito, materie alba & dura. Folia ad corni sanè quam proximè accedunt, atrouirentia, nonnunquam rubore aspersa, bina ex opposito nascentia. Flores in umbella gerit odoratos, candidos, quatuor foliis radiatis constantes: in medio obliquè surgunt totidem eiusdem coloris stamina, stilo recto, subuiridi. Baccæ Hederaceis vel iuniperinis pares, sanguineis periolis appensæ, primùm virides, per maturitatem nigricant, lacuna in umbilico parua perfossæ; in quibus officulum pulpæ circumdante, acerba, insuaui, nec sine amarore immersum, striatum, nucleum continens album, amarum. Ligni materies, autore Matth. dura osseaque, cornō minimè cedens, virgis corno tenuioribus, robustis, nodosis, cortice sanguinis modo rutescente.

Descriptio.

Folia.

Flores.

Fructus.

Officulum.

Materies.

An Virga sanguinea Plinii.

Cæsalp. fructus niger, ut in liguſtro rotundus, osse binas cauitates habente in quibus singula semina continentur.

Si hæc Theophrasti seu cornus fœmina eius & Plinii, huc pertinent quæcunque superiori capite de ea tradidimus. Sed an reuera ea sit, adhuc sub iudice lis est: uti patebit ex autorum cōcōtrouersia. Satis accedere videtur his notis. Serò fructificat: fructus insuauissimus & ingustabilis: caudex non admodum extat: stolones graciles habet sicut vitex: & potiùs frutex est, quàm arbor. Quas omnes notas Theoph. suæ Corno fœminę tribuit: Sed & nodos hæc habet, quos vtrisque cornis cōmunes esse ait idem autor. Repugnat verò quòd corniferæ Theoph. lignum infirmum, fungosum, & medullam habens tribuit. Huius verò lignum æquè durum ac firmum sit, ex multorum autoritate, quàm corni maris. Sed hanc difficultatem, diligentiores aliquando noua quadam obseruatione conciliabunt.

Nihilo certiùs constat, an sit Virga sanguinea Plinii. Tam pauca enim de sua Virga sanguinea tradit, vt Oedipo ferè opus sit ad explicandum quā describat: Imò si verum fateari velimus eam nec describit quidem. Hæc enim de ea tradit, Nec virga sanguinea fœlicior habetur. Cortex eius interior,

rior, quæ præfanauere, [celeriùs quàm opus esset sanauerunt] aperis. Idem sanguineum fruticem alibi vocat, & de eius vsu ac viribus diuersis locis agit, quæ infrà trademus in viribus, ne ordo noster interrumpatur.

Sanguineus frutex.

Dalech. annotat, sanguineos frutices Plinij Tetragonias esse. Theoph. quas Gaza Quadratorias vertit: & addit; sanguineam virgam Plinium appellare. Qua verò ratione Dalech. dicat, fruticem sanguineum esse Tetragoniam Theophrasti, nondum agnoscimus, cùm docti aliam iudicent Tetragoniam ab ea de qua dicitur cap. de Euonymo.

Tetragonia.

Dalechamp.

An Opulus Columellæ, vt olim existimauit Dod. considerandũ sanè quę de opulo pauca tradit Columella, & precedenti cap. à nobis citata sunt, non malè videntur Virgæ sanguineę competere. In historia Aceris & alia de opulo opinio trademus.

An Opulus Colum.

Synonima autorum quæ pauca.

Bellonius eandem plantam Cornum fœminam, Virgam sanguineam & sanguineos frutices videtur iudicasse, quando ita scribit: Arbor quam Macedones olim cornum fœminam nominarunt, quam Galli nunc Latinos imitantes *Des Sanguins* vocant, in monte Cassagna inter vrbem Philippi & Bucephalum nunc *Cavallam* dictam, sito, non multò minores proueniunt, quam magnę nostrę corni mares.

Idem Cornus fœmina. Virga sang. & Sanguinei frutices.

An Corn. apud Dioscor. hanc intelligit, cùm ait: Cornum fœminam esse puto, quam Germ. Faulberbaum & Faulholtz vocant, quidam etiã Spindelholtz. Sed fortè Cornar. contendit duas diuersas plantas, aut saltem diuersarum nomina. Spindelholtz enim Germani de Euonymo dicunt: Faulberbaum verò de Alno nigra.

Cornar. not.

Apud Cordum in Dioscor. quidam hæc annotauit: cornum silu. aliqui interpretantur Faulholtz / Faulbaum: sed in aliis locis alios frutices alii.

Cornus fœmina, inquit Ruell. dumetis & nemoribus familiaris: Sed quod neglectas & inculcandas ferat baccas, indignam quæ Corni nomine vocaretur, rura putauerunt.

Cornus vmbr. indigna.

Matth. verò, Corno, ait, haud absimilis est planta, quam in Hetruria à sanguineo virgarum colore vulgari idiomate vocamus *Sanguinello*. Sunt qui velint Cornum esse fœminam, sed non video [inquit quibus argumentis hoc probare nitantur] Virgam sanguineam esse Plinii non autem affirmare.

Sanguinello

Non est Cornus fœmina. Virga sanguinea. Sanguinel. Pseudocrania, alter. Cordoli.

Et alibi scribit: *Sanguino* in Tuscano, multis *Cornolo* (Cornus *fœmina*) quorum falsa opinio. Et in Germ. Hartriegel quidam vocant Pseudocraniam, alii offram: Plinio est Virga sanguinea. Corniolus.

Nomini Germanico rationem reddit Trago, quia (inquiens) frusticis lignum, maximè cum aridum fuerit, securi & cerebro, mirum in modum repugnat, idcirco apud Germanos id nominis sortitum est, vt Hartriegel vocaretur, licet ea appellatio ligustro quoque à nonnullis tribuatur, sed perperam. Quod si hic frutex arborescens hyemę folia sua non amitteret, vocarem illum Celastrum Germanicum.

Celastrus

Gesnerus tamen & Cornum fœminam, & Virgam sanguineam Plinij diuersis locis dicit, quæ illi gratum, vnde nomen sit apud Gallos *Sanguin*, apud Italos *Sanguinello*. Pseudocrania Cordi, id est, falsa Cornus. Quærendum monemur hic ait arbusculam seu frutex, quem à ligni duritia Germ. Hartriegel appellant, addens Plinio virgam sanguineam esse & exhibitis Cornum fœminam comitem, sed cum mox cap. 30. aliam Cornum fœminam describere, cuius ipse Iconem apponat.

Germ. Cornus fœm. Virga sang. Pseudocrania.

Ac verò ea icon quæ ex Trago apposita est Cordo nobis neutiquam videtur respondere descriptioni Cordi.

Lonicero, Cornus silu. Spindelbaum *Faulbeer* / Cornus fœmina: Item alibi hartriegel, potest dici ossea. Sed malè idem duas posuit figuras & duobus locis diuersis de eodem frutice agit.

Euchar. Rosslin in suo Herbar. scribit Phillyream Dioscoridis existimari à nonnullis Hartriegel. Intelligit autem Cornum fœminam: quo nomine vno loco depingit, & altero sub titulo Spindelholtz / *Faulbeer* / cornus siluestris.

Phillyrea.

Dod: hist. Gal. *Cornelier sauuage* Gallis: Theoph: Ἀγριοκρανία: Lat. cornus fœm. Colum. Opulus: quibusdam Brabantis, Wilden Vlier / id est, sambucus silu. ita dicta, quia naper natos ramulos plenos medullæ habet, vt sambucus. Item: Virga sanguinea, ab Ital. dicta *sanguino*, *Sanguinello*. Petro crescentio *Sanguinus*: Bel. Wilde cornoellee, id est Cornus silu. Videtur Thoph. Cornus fœm.

Lonicerus. Theleacrania. Opulus. Sambucus silu.

Sanguinus.

Valerius Cordus Ψευδοκρανίαν facit, inquit idem Dod. id est falsam seu spuriam cornum. Nobis verò non videtur Pseudocrania Cordi, licet cum Dod. idem sentiant Lob. C. Bauh. & Schuuenckf. Apud Cordum enim sunt duæ diuersæ plantæ eo nomine, quarum neutri nobis videtur conuenire, quicquid dicat Lobel. qui sic ait: cornus fœm. Ψευδοκρανία cordi, Germ. Spindelholtz & faulbeer, id est, Fusaria. Coriarijs expetitur frutex Cordo.

Dodon. propr.

Lob. not.

Fusaria.

Aduersaria cornum fœm. Pseudocraniam Cordi, & Virgam sanguineam vnum & idem faciunt: quàm rectè, ipsi viderint.

Turner. Cornus fœm. Angl. quibusdam, Dogberri tree: alijs corne tree female: alijs, quòd lanionibus ad verucula conficienda in vsu sit, Prick tree.

Lanionibus in vsu.

Cautè Cæsalp. *Sanguen* inquit, vulgò, folia subhirsuta: hanc Plin. videtur intellexisse Virgam sanguineam vocans. Hanc autem Theoph. cornui fœm. videtur intelligere.

Cornioli.

Secure Schuenckfel. corniolus Ἀκρανία Theoph. Pseudocrania Cordi, Scheiſbeeren Silesijs, Faulbaum / Hartriegel Silef. Spindelholtz. Enimuerò qui ista nomina in vnius plantæ designationem concordarit, is nobis egregius & fabulis Botanicus fuerit: difficultates iam in præcedentibus ex parte declaratæ, & suis quæque locis declarabuntur.

Schenckij not.

Camer. circumspectiùs eadem ferè dicit, quæ Cæsalp. Cautam reddit, Virgam sanguineam Plinij asseri non posse, quòd brevis sit in ea.

Ἀκρανία & corn. fœm. H. Lugd. Tabern. & Thalio. Cornus silu. fœm. Rythio. Bohem. Swyd / Hung. gyrousa. Reliquarum linguarum synonyma dicta sunt fusè, suis quæque autoribus tributa.

Virgam sanguineam hunc dictum putamus fruticem [si coniecturæ locus est] propterea quòd virgæ eius magna ex parte rubent, sanguinis instar; quamuis Veteribus & alia de causa sic dicta videatur, quòd ex verberatione Parricidarum, antequàm morti traderentur, sanguine madebant, vnde fortè, eius lignum apud Priscos infelicissimum habitum, vt specialiùs dicetur in viribus.

Subeunt in montosa sanguinei frutices: Plinius. Verùm non in montibus tantùm. Nam in sepibus, fruticetis, siluestribus & saxosis locis passim Germaniæ fruticat. Vidimus etiam circa Monspelium & Paranum. Prouenit in Anglia quoque, Turn.

Loca.

Tempus

Floret April. & Maio, Dod. Iunio, Trago. Iulij initio in Silef. Schuuenckfeldio: Nos Montbelg. etiam Septembri, Genevæ octob. & Nouemb. Lugduni Maio, Basil. Aug. sept. ac etiam octobri, præsertim circa Mutetum, (celebrem ob herbarum frequentiam) montem vicinũ florentem obseruauimus. Baccæ imminente autumno magna ex parte nigrescunt, Septemb. maturentur.

Vires & vsus. Baccarum sapor. Oleum è baccis.

Virgæ sanguineæ baccę, gustu sunt amaro, acerbo, adstringente, vnde necesse est consimili facultate præditum esse earum oleum, quod Ananiensia rura in Tridentino agro conficiunt ad lucernarum vsum, expressis torculari, decoctis priùs in aqua baccis, vt tradit, Math. Eodem teste, iam suprà dictum in Hetruria demorsos à cane rabido abstinere à contactu sanguineæ virgę: siquidem si Virgæ tamdiu manibus teneantur, quousque concalescant, illicò demorsos rabie exagitant.

Canes vbi hos demorsi.

An de hac frutice sequentia scribat Fracast. de contag. morbis. l. 2. in fine capitis. 3. considerandum, ait: cur verò & qui sub Orbo arbore iacent, verrus in rabiem vertantur, si aliàs rabidi fuere, consimilem habet latentem causam si modò verum est, quod fama quadam circumfertur, nihil autem prohibet vapores, qui ex ea arbore continenter exhalant, stipici quidem & hi licet dicere melancholicis, ad hominem delatos, & intus calefactos idem facere posse, quod & seminaria rabiei, magis autem in eo, qui rursus rabidus, propter derelictam dispositionem.

Orbus arbor.

Turdorum cibus Cæsalp. reprob. Baccarum varia Vsus.

Fructus à turdis multum expetitur, autore Cæsalp. Cui non consentit Dod. qui scribit: Baccas sapore ingratas & volucrium nulli desideratas esse. Partium dissimilarium sunt, quasdam enim habent calidas, amaras, & exterforias: plurimas verò frigidas, siccas, acerbas & adstringentes. Et sanè huic Dod. sententiæ optimè quadrat quod de corno sua fœmina tradit Theoph. fructum eius & Buxi cunctis animantibus ingustabilem esse. An verò reipsa expertus sit Cæsalp. contrarium, nos latet.

De Virgæ sanguineæ viribus sic Plin. Nec Virga sanguinea felicior habetur. Cortex eius interior cicatrices, quæ præsanauere aperit. Item: sunt qui sanguineis virgis tangunt ea, quæ nolunt his obnoxia esse: nimirum, formicis, erucis &c: Eiusdem frutices vitibus vincula suppeditant. At corticem ea præstare nec compertum, nec verisimile Dod. putat. Nobis vero haud similiùs putatur quod de eorum contactu insecta fugari scribit. Sed cur infœlicem dicit? Modestinus in l. penult. ff. ad leg. Pomp. de Parricid. antequàm sacco parricidæ inderentur, ostendit in more fuisse positum, vt virgis sanguineis cæderentur: nempe ex hac arbore sumptis, non, vt quidam legunt, sagmineis, aut, vt alij interpretantur, sanguine rubentibus, ac rorantibus, quoniam hoc lignum infœliciſſimum haberetur, ac maximè infame. Magius, & ex eo Dal. Perrò quæ ex hoc frutice vtensilia & rustica instrumenta, potissimùm verò ad carros pertinentia conficiuntur, ea diu durant, nec facilè corrumpuntur, teste Trago: qui quid in medicina possit, sibi inexpertum fatetur. Camer. verò tradit Italos ex huius ligno aquam stillatitiam elicere, qua sola strumas (si qua fieri id possit ratione) penitùs discutiat: sin minùs, maturare partim & diminuere. Ryff. Coriarijs expeti hunc fruticem ait: sed indagandum id à coriarijs, an hic ipse sit, quem expetunt. Nobis enim de hac re nihil constat.

Cur infelix putata Virga sanguin.

Parricida Olim Virgis sanguineis cædebantur.

Lex de Parricida expo. sita.

Virgæ vsus ad strumas.

Coriarij

CORNVS ADVLTERINA SEV PSEVDOCRANIA CORDO.

CAP. XXIX.

Descriptio.

PSeudocrania, arbor est, quatuor, quinque aut sex cubitorum altitudine, caudice distorto vt plurimùm, crassiore quam vt manu complecti queat, cortice vestita spadiceo, ramisque pluribus brachiata. Folia habet subrotunda, ac interim in breuem mucronem desinentia, leuissimè per ambitum serrata, rarò sesquiuncià latiora, figurâ inter Tiliam, Betulam ac Piraſtrum media. Flores post veris initium secus folia è surculis ramulisque profert paruos, colore propemodum in herbaceo pallescentes, staminibus paucis breuibusque stipatos. In medio flore exiguum & oblongum eminet secuturi fructus rudimentum, quod paulatim relicto post se flore, in oblongam excrescit baccam, vtrinque modicè turbinatam, & Cerni fructus modo ouatam. Radice nititur multifida, quòquoversus distractâ. Nascitur in saxosis collibus inter petras, quales sunt supra Regenspurgum vrbem (quam Ratisbonam vocant) in vtraque Danubij ripa, & circa Selemnium. Cordus.

Folia.

Flores.

Fructus.

Radix.

Locus.

Scimus esse qui velint plantam hanc à Cordo descriptam eandem esse cum Corno fœmina quorundam, seu Virga sanguinea, vt Dod. Lobel. C. Bauh. Schuuenckf. Verum descriptio non videtur nobis conuenire, vt iam monuimus cap. præced.

Conferenda an affinitatem habeat cum Alno nostra baccifera altera.

DE CERASIS IN GENERE.

CAP. XXX.

Descriptio.

IN tanta Cerasorum varietate, primùm Autorum dogmata de ijs prælibanda.

Cerasus, autore Theoph. natura peculiaris, magnitudo excelsa, quippe quæ ad XXIV cubitorum altitudinem excrescat, admodum recta, & ab ima radice crassitudinis bicubitalis. Folium habet Mespili (sed Seraniæ non Anthedonis. Const.) sed prædurum & latius. Vt vel è longinquo hæc arbor colore [& altitudine] cerni queat. Corticis leuore, colore, & crassitudine Tiliæ [ἐκείνῃ] similis est: ideoque ciltas ex ipso conficiunt, sicut etiam è Tiliæ corticibus. Hic cortex neque recto ductu ascendit, neque in ambitu æqualiter [κατ' ἴσον] circumnascitur, sed voluratim (ἑλικοειδῶς: ἐλικῶδες vulg. habet: quidam ἕλικα legendum censent.) ambit, ab inferiùs sursum se adducens, quemad. & foliorum descriptio. δασυφυοῦς: intelligimus figuram quando conuoluuntur, vtrinque adducti) eaque deſquamatur, hoc eodem modo decorticatur; alioqui scissilis est, nec pars aliqua eodem situ detrahi potest. Crassitudine verò foliatim attenuatur, corticis reliqua parte æquè arborem conseruante, ac integro, quo antea vestiebatur. Cùm verò & reliquus cortex aufertur, exit humor quidam. Sin verò externa tantùm tunica, reliqua pituitoso (ὑγρῷ) quodam humore nigrescit. Rursus, quæ anno secundo, tunica, vice illius subnascitur, verùm tenuior. Materies neruis cortici similis, tortili ac conuoluto. Virgæ eodem omnes modo illicò enascuntur. Ramis crescentibus euenit, vt inferiores assiduè vergant & nutent, alij sursum versus increscant

Radix. Folia.

Fab.

Cortex.

Theoph. emend.

Flos.

Fructus. Faba. Dyospyri. Locus.

Theoph. locus cur.

Theoph. explic.

Plinius explic.

Melampyri fructus.

Dioſpyros.

Cratægus.

Cerasi antiq. plin.

Mespili fo. Tilia. Cortex.

Theoph. de Arbor. hist.

crescant. Omninò arbor hæc minùs nodosa, multò tamen nodosior quàm nigra Populus: radice alioqui multiplici, perquàm sublimi sed non admodum crassa innititur, & conuolutio eadem radicis, & cortecis radicem tegentis. Flos candidus, Piro & Mespilo proximus, ex paruis floribus constans, forma fauaceus. Fructus rubet, figura Dioſpyro similis, magnitudine Fabæ, Verùm Dioſpyri nucleus durus, Cerasi autem mollis. Nascitur vbi Tiliæ: omninò autem vbi amnes, & rigua. Huic arbori humor in lachrymæ modum densatur. *Hæc Theophrasti Cerasi verba*, aptè videntur quadrare cum nostra Cerasa, quamuis operosus admodum videatur in descriptione corticis: ii quis tamen diligenter attendat, & nostræ quoque aptari posse, intelligent periti.

Flores fauaceos (κνεωδῆ Gaza legit, non κνωδῆ vt vulg. habent) dicit, vel ob concauitates scilicet frequentes, vt Scal. censet, vel quia, vt ipsemet alicubi Theoph. loquitur de re simili, est quædam ὀσφρύα πολλῶν μικρῶν ἀνθῶν κοσμική, ex qua flores Cerasorum dependent. Istud fortè alicui difficultatem iniiciat, quòd Cerasi nucleum mollem dicat. Sed sciat, ipsum relatiuè hoc dicere: præmittit enim Dioſpyri durum esse. Alioqui per se & simpliciter osiculum Cerasij durum quidem est, quominus dentibus frangi conteriúe possit, id quòd in suibus animaduertitur, qui ea veluti glandes, agminatim, nulloque negotio fracta comminuuntur.

Clara sunt, quæ de Cerasa Plin. habet. Medio genere, inquit, l. 15. c. 24. inter baccas acinosque (fructus sunt) Cerasis. Pomum his primò candidum, vt ferè omnibus baccis. Mox aliis virescit, vt Oliuis, Lauris: rubet verò Moris, Cerasis, Cornis. deindè nigrescit Moris, Cerasis, Oliuis. Notandum tamen hoc loco non omnibus Cerasis nigrescere, sed quibusdam inter eas speciebus tantùm. Idem Cerasum inter peregrinas (Italiæ) arbores recenset. Quando autem esse cœperint, dicetur in loco. Eidem, sanguineus succus cerasis, quorum intus lignum, extra carò: cute & succo teguntur. Ramosarum Cerasus etiam in x l cubitorum trabes, æquali per totum duûm cubitorum crassitudine reperitur.

Athenæus Cerasi historiam potiùs implicat, quàm explicat, quâdo in hunc modum ex Theoph. tradit. De cerasis hoc Theoph. in opere de plantis scriptum reliquit. Peculiarem quoque naturam sortita est cerasus, vastæ magnitudinis, vt quæ ad cubitos x x i v assurgat: foliis Mespilo (Setaniæ non Aroniæ Dal.) similibus, duris, crassioribus, cortice Tiliæ simili, flore candido, qualis est Piri & Mespili, ex parvulis floribus compositio, qui veram olet. κνωδὲς. Apud Athen. μενωδὲς: Ruell. suo similis, sicut & nos antè, quam vers. & Scal. & Const. doctissimi viri admittunt. At negat Dal. hoc in flore perspici, & odoris Cerei reddit, & omninò verum esse dicit. Et admittimus, tanquam ingeniosam interpretationem, nec reiicimus. Sed an ad mentem hoc sit Theophrasti, valdè ambigimus: cui consuetum, non vno loco flores aut fructus fauaceos seu κνεωδῆς dicere, qui in densum agmen & velut in glomerem aut umbellam fauaceo stipatu aggesti sunt.) *Pergit Athen.* Fructu rubeo figura, Melampyro [Theoph. Dioſpyro] simili, fabæ magnitudine: At Melampyri [Theoph. Dioſpyri] nucleus durus est, Cerasi mollis; [Theoph. Dioſpyri nucleus mollis est, Cerasi durus. Dioſpyros autem est Guaiacana, Dal.] Rursum idem Theoph. crataegus: aliis crataegum dicitur: (Cratigon mendosè, legend. crataigona Const.) Folium, inquit, rigidum habet, Mespilo (Aroniæ non Setaniæ. Arbor hæc Sorbus est torminalis offic. & herbario. Dal.) simile, sed maius, latius, oblongius, & in eo scissuras. Mespilo dissimiles. Arbor ipsa nec crassa est admodum, nec procera: lignum varium, flauum, & rubrum: cortex lævis, qualis Mespili, radix quæ varica est, non altè descendit: fructus rotundus, Oliuæ siluestris [ἀλίπα ἐ κότινος] magnitudine: maturus è flauo nigrescit, succo & sapore Mespili. Quamobrem agrestis Mespilus esse potiùs arbor videtur. His scilicet verbis Philosophum [Theoph.] arbitror, inquit Athenæus, quod nunc appellant Cerasion indicare. (Egregium sanè verò iudicium in discernendis plantis: sed danda ei venia, vt parum in re herbaria exercitato. Asclepiades (pergit Athen.) Myrleanus arborem quandam chamæcerasum nominans, ita scribit. In agro Bithyniæ chamæcerasus gignitur cuius radix non est admodum magna, nec ipsa arbor: sed par rosarum arbori &c.

Athen. parum in re herb. exercit.

Mox cerasi originem traditurus idèm Athen. in Græcos inuehitur sub nomine Laurentij cuiusdam Rhetoris, his verbis: Vos quidem Græci, vobis multa vendicaris, quòd ea primùm vel à vobis inuenta sint, vel nominata, hoc tamen nescitis, Lucullum, Romanum Imperatorem, qui Mithridatem & Tigranem debellauit, è Cerasunte oppido Ponti, hanc plantam in Italiam primùm aduexisse, eundemque nomine ciuitatis illius, fructum hunc Cerasum nuncupasse, quod proditum est à nostris Scriptoribus: (Latinis vt existimamus) *Hæc Athenæi.* Ex quibus apparet dubitasse illum quid tollet cerasus apud Theoph. & an eadem quæ crataegus, de qua egimus cap. de Sorbo torminali, lib. histor. nostrę primo. Nec placet nobis à quibusdam in Græco Athen. textu antiquo & versione Lat. irrutata quę dicuntur de nucleo Dioſpiri & cerasi in contrarium sensum; quandoquidem ipsemet Theoph. ita habeat: aut monendum erat Athenæum habuisse Theoph. codicem corruptum, quod tamen diligenter considerandum, priusquam certò affirmetur, nec classici Autoris textus tam facilè immutandus. Non displicet quidem mutatio lectionis Melampyri in Dioſpyron, quia ex Theoph. desumpta, resque ipsa se ita habere videtur. Indignum profectò Athenæo iudicaremus, post cerasum & crataegum tradere de comaro & Meinęcylo, & postea iterū de cerasa, quasi congeneres essent plantæ, nisi & alibi apud eundem obseruassemus, eiusdem plantę historiam, interuentu alterius, & fortè nihil minùs quàm congeneris, diuulsam, quod in viro docto & ordinis saltem, si non methodi studioso, neutiquam ferendum. Nos ea quę de comaro scribit, in medio ferè illorum quæ citauimus; & in viribus citabuntur, relegauimus ad caput de Arbuto. An verò Guaiacana sit Dioſpyros, vt censet Dal. suo loco videndum: Sic itaque de tribus distinctis arboribus vno quasi tractu agit Athen. quarum prima est cerasus Theoph. altera Arbuti: Tertia (dicenda in viribus) est cerasi vulgaris; quam nec distinguit à cerasa Theoph. nec an eadem sit docet. Quod autem de Lucullo tradit, eadem & à Plinio de cerasa vulgari scribuntur

Oraci glorioſi.

Cerasi origo, ſtu nomini originis.

Athen. mi.

Dal. not.

Athen. mi.

Dioſphyra.

Cerasi porrò & Dioſc. meminit, præter vires, nihil habens: & Varro, & Palladius, & Galen. qui & Dioſphyra habet. Verùm quid sint Dioſphyra apud Gal. considerandum, & diligentiùs perquirendum. Const. *Διόσφυρα* Galeni eadem putat

quæ *Mespila* Theoph. de qua suprà mentio facta in descriptione Cerasi. Nec enim aliud tradit vel Theoph. vel Gal. de Diospyro vel Diosphyro (si modò sint vnum) quàm quòd ille quidem nucleum habere satis apertè insinuat, quando cerasa osseulum durum habere tradit, hic verò suæ Diosphyro quemad. & corna inter eos fructus recenset, qui exiguum quidem habeant alimentum, sed plani succi sint omnes. Vt suspicio aliqua sit Diospyra Veterum ad cerasorum aliquod genus accedere posse: difficile tamen, quid sint, definitè pronuntiare in tanta Autorum breuitate.

Rob. tamen Const. in Lex. liberè dicit *Διόσπυρος* vel *Διόσπυρον* genus est Cerasi de quo Theophr.

Nostram Cerasum esse antiquorum. Gaza not.

Hermolaus non separat Cerasum Theoph. à Plinio atque adeò nostrate: Gazam verò redarguit, quòd apud Theoph. *διόσπυρον* Iouis flammam interpretatus sit, cùm Iouis triticum interpretari debuisset, si vocis vim exprimere voluisset. Sed nec Ruell. distinguit inter Theoph. Plin. & nostram Cerasum, quemad. nec Tragus.

At Anguil. in epist. Dubitas, inquit, an nostra Cerasa sint ea de quibus meminit Theoph. mihi etiam res suspecta est, quia nescio quid velint hæc verba: *τὸ δὲ φύλλον ἔχει τῇ τῆς μηλέας παραπλήσιον*: quia describendo Mespilum, dicit habere folia Apii: Postea loquens de flore ait: *ἀνθεῖ δὲ ὅταν ἀνθῇ ἡ μηλέα ἄνθος ἔχει τὸ μεταξὺ αὐτῶν ἐρυθρόν, τὰ δὲ &c.* Has notas nostris Cerasis non respondere, nec in foliis nec in floribus apparet: Aliorum tamen esto iudicium. *Hæc ille.* De mespilo suo dicturus loco; & quid de illa foliorum comparatione sentiendum: nempe Serotiniam intelligendam, vt & suprà dictum. Quam verò de floribus adducit difficultatem Anguil. est certè aliqua, nondum enim planè apertum est, quomodo flos Cerasi nostratis ex multis floseulis congestus sit. Quid si racemosam intellexisset Theoph. Aut, quid si pro *ἀνθεῖ*, legendum sit *ἐυλλεῖ* ita vt foliola florum, intelligantur. Iudicent docti.

Mespili fol.

Coniectura in Theoph.

Cratægus.

Fuerunt, inquit Goropius qui putarunt cratægũ à Theoph. descriptum Cerasum nostram esse: quam verè non iudico: id interim displicet, quod illustrem Mespilum videri dicant.

Linguæ Synonyma.

Cerasus arbor *κερασὸς* Græcis, & *κέρασος* fructus vt Const. interpretatur: & in Geopon. *κερασία* pro eadem arbore, vt idem explicat. Dioscor. verò *κέρασα* Cerasa, pro fructu, & Cerasia, vt interpretes vertunt, pro eodem. *κεραμὶν κόμμι* vertunt gummi Cerasorum. Had. Iunio Cerasus *κερασῦς* Græcè est. Iudæis, teste Trago, *Gudgannioth*, ex nomenclatura Eliæ Leuitæ. Arab. *Serasie* & *Sarasie*. Germ. **Kirsen** vel **Kirschenbaum**: deme arboris nomen **baum**, & habes fructum. Belg. **Kerschoom** & **Crieckenboom** / **Kriechen** / **Kersen** / **Criecken**. Ital. *Siregie*, *cerasa* Gal. *Cerisier*, *Cerise*. Hisp. Castil. *Cerezas* aut *Guindas*: Catal. *Cireres*: Port. *Cereias*, aut *Gineas*. Bohem. Wissne. Hung. Cheroſnyoſa.

Gudgannioth. Hebr.

Hissum.

Differentiæ.

Cerasorum multiplex differentia, à sapore, colore, figura, magnitudine, loco, autoribusque seu inuentoribus ipsis.

Aproniana. Actia. Cæciliana. Iuliana Duracina seu Pliniana. Lusitana. Variegata. Laurea. Macedonica.

Cerasorum, inquit Plin. Apronianæ maximè rubent: nigerrima sunt Actia: Cæciliana verò & rotunda. Iulianis gratus sapor, sed penè tantùm sub arbore ida, adeò teneris, vt gestatum non tolerent. Principatus Duracinis, quæ Pliniana Campania appellat: in Belgica verò Lusitanis. In ripis etiam Rheni. Tertius ijs colos è nigro ac rubenti viridique similis maturescentibus semper. Minùs quinquennio est, quod prodiere quæ vocant Laureæ, non ingratæ amaritudinis, insita in Lauro. Sunt & Macedonica parua arboris, ratoque ttia cubita excedentis: & minore etiamnum frutice chamæcerasi. Inter prima hæc è pomis colono gratiam annuam refert.

Chamæcerasus.

Hermol. etiam quædam ad differentias pertinentia tradit, his verbis: sunt & Laurea Cerasa. *Amarasa* dicuntur vulgò, quasi amara Cerasa. Etenim Pomum ipsum non Cerasum vocari Seruius præcipit: Cuius & illa quoque verba sunt, Cerasum, inquit, & antequam à Cerasonte vrbe Lucullus aduheret, erat in Italia, sed durum, & Cornus appellabatur, quod postea mixto nomine Cornoceratium est vocatum. Sint autem Cornoceratia idem cum Duracinis genus, an verò Seruio credendum, qui Cornum in Italia Cerasium fuisse prodat, cùm alia res sit Cornus, alia cerasus omninò, satis ambigimus. Cerationum porrò discrimen alterum quod Romę Visulum appellant, frequentissimum in Germania & Gallia.

Hermol. diff. Laurea ex. rasa Amarasa. Cerasum. Cornocerasa Duracina. Seruius not. Visulum. Viscina.

Sed in Scythia ferè supra modum, vbi & Viscina Barbari cognominant, vt Pomponius Lętus, qui ea loca modò inuisit, constanter affirmat. *Hæc ille.* Videntur autem Viscina Barbaris dicta, eadem quæ Germ. *wiechſsel* vocantur.

Ruellius de Cerasorum differentiis sic scribit: Gallis horum Malorum varia notantur discrimina: quædam mediocri arbore, interdum pumila, quasi frutice (quam chamæcerasum dici puto) pendent: pediculo breui, pomo rotundo, rubente, carne multa, molli, succosa, osse intus duro, nucleo dulci. Hoc maximè grato placet acore, morboque laborantium morbo palata recreat, prægnantium eam malaciis, antequam maturescat expetitum. Hoc Francis tantùm cerasii nomen meruit. Reliqua varias sortiuntur appellationes. Quædam Pomo prodeunt proximo ex arbore grandiuscula, longiore petiolo, fructu multò acidiore & subacerbo cęterà simili: vulgus Merasia nominat. Ea nimio sui acremento respuuntur, vt alia, nimia sui dulcedine fastidium pariunt. Alia proceris arboribus exeunt, turbinatiore pomi figura, longioreque, pediculis longis, pluribus una cocuntibus: baccis partim candicantibus, nonnunquam in totum rubris: prædulci carne, ori iucunda, fragili intus osse, nucleo non insuaui. Sed hoc Malum longè acidis fugacius, primumque in Cerasiorum genere maturitatem sensit; vulgus nunc *Guinea*, nunc *Guindola* vocat. Sed inter ea habentur crassiora, alba carne, præsura, magna ex parte albicantia, prædulci gustu, callo corporis nucleo pertinacius hærente: ob hoc putarim Veteribus Duracina Cerasia nuncupari. Quæ in totum rubent, mollitie cedunt. Quæ partim albicant, partim rubescunt, cùm vtrisque societatem ineunt. Celeriùs inarescunt, quæ molliori constant carne. Inueniuntur & alia in siluis & nemoribus, nonnunquam in dumetis & cultis, baccis paruis, multùm infra dictorum magnitudinem: callo carnis rotundiore, ossibus appresso, parte Soli obuersa rubescente, auersa candicante, sapore dulci quidem, sed diluuiore: ruri familiaria, sponte nullo humano cultu nascentia. Alia nigerrima, quibus succus inest, sanguineus, ea vetustiùs manus & labra sanguine suo & Mororum modo, inficiunt vtraque Sessiana rura vocant. Sed posterius hoc Veteribus Actianum dici puraueritim, vt prius illud fortitan Cæcilianum, curtato [vt in Gallia plerumque fieri solet] vetere vocabulo, ac Cessianum pro Cæciliano concisum proferentibus.

Gallia Cerasa. Chamæcerasus 1. Acida petiolo longiori. Merise. 3. Dulcia Guinea. Guinea. 4. Duracina. Rubentia. 5. Varegata. Silueſtria rubentia 6. Nigerrima. 7. Sessiana. Actiana, Cæciliana.

Germaniæ vsitata Cerasa Tragus describit: Inter varia, nomina, genera vel appellationes primum

Germaniæ vsitata Cerasa Tragi. 8.

mam locum obtinent apud Germanos, quæ puniceí ſunt, ſeu ſpadiceí coloris, acidi ſaporis, Amarellen /Wiechſlen / Weinſtell iſdem appellata. Amarellen.

Hæc fortè ſunt, quæ nonnulli Macedónica, Meſaſia & Gindola vocant. Macedonica 2. Meſaſia. Gindola.

Acida verò & vulgaria ceraſia Emmerling vnd Blodterkirſen Germ. dicta, fortè Aproniana appellari poterunt. Aproniana 3.

Nigra, Germ. Wildvogelkirſen/ Ceraſia Actiana Latinis nominantur. Actiana 4.

4. Quæ iucundiſſimi ſunt ſaporis, & Germ. Großbundtkirſen nominantur, Iuliana Lat. dicuntur. Iuliana 5.

Rotunda ceraſa, Ceſſiana & Cæciliana: Dulcia planè, cuiuſmodi ſunt alba, Ger. Wißkirſen. Ceſſiana 6. Duracina. Laurea. Amaraſia.

Duracina & Plinſiana, quæ Lauro inſita fuere & amara prorſus ſunt Laurea, & Amaraſia nuncupantur.

Fuchſ. differentia. 1.

Fuchſius aliter diſtinguit, dicens: Multa ceraſiorum ſunt genera: in Germania tamen tria, quod ſciam, duntaxat proueniunt. Primi enim generis ſunt rotunda, ac maximè rubent, ſuaque voce illis dicuntur Amarellen. Alterius generis, quod ad figuram attinet, prioribus ſimilia ſunt, differunt autem colore qui illis ad nigredinem accedit. Vocantur autem illorum lingua Wiechſel. Rubra, Amarellen. 2.

Nigra Wiechſel 3.

Tertij generis prædictis minora ſunt ac longiora, partimque rubent, partim nigricant, à nonnullis priuatim Kirſen / vel Krieſen appellantur. Quæ in vtroque genere nigra ſunt, ea veſcentium manus & labra ſucco ſuo, qui ſanguineus eſt Mororum inſtar inficiunt. Dulcia, kirſen.

Ceraſa auſtera.

Cordus tradit, auſtera & maiora, quæ non in magnis arboribus naſcuntur, eſſe ea, quæ è Ponto primùm in Italiam Lucullus attulit. Quæ verò dulcia ſunt & in proceris arboribus naſcuntur, ſponte ſua vbique in Germania prouenire. Rincaniana Magunti-na.

Duracina Plinij autore Cornar. etiam hodie durant, ſuntque ea, quæ ad Rhenum Rincaniana, aut etiam Maguntina appellantur. Hæc oblonga ſunt, & cum albore rubent in perfecta maturitate quæ ipſis circa mediũ ferè Maium contingit, & omninò præcocium generis ſunt. Praecoca. Chamaceraſa Mariſca. Laureceraſa.

Chamaceraſa vt ſcribit Alex. Bened. vulgus Mariſcas ob morbi ſimilitudinem fortè vocauit, aut morbum pomi nomine: alij Laurocerâſa vocare maluerunt. Differentia Dod. Ceraſus Theoph.

Dod. hæ ſunt ceraſorum differentiæ. Prima magna & proceſa arbor ſilueſtris, cui fructus quidã rubent, alij nigricant, ſapore dulces. Præcoces olim vocabat, in hiſt Gal. Ceraſum Theoph. & Gallicè *Guignier* & *Guigne*. Altera: Ceraſus magnis foliis, humilior, hortenſis, ceraſo maiore, carnoſiore, dulci, & colore vel rubente, vna tantùm parte albidiore: vel nigro: vulgò Hiſpanicum cognominatum, fortè Luſitanicum Plin. quibus principatum Belgica illius ætate tribuit. Olim Dod. vocabat chamæceraſum, Gal. *Groſſes Guignes*, *Ceriſes d'Eſpagne*. Brab. Spaenſche Berſen. Ceraſa Hiſpan. Luſitanica. Chamaceraſus.

Tertia: Ceraſus, prioribus humilior ac tenerior: cudices tenuiores: ceraſum rotundius, carnoſius, ſapore vinoſo, acidulum, quod rarius eſt. Ceraſus Cimoſa. ſeu acida

Eſt autem & in hoc & nonnulla varietas alia: quæ etenim citra inſitionem naſcuntur aut in alias eiuſdem generis inſitæ, magna admodum ceraſa frequenter ex breuibus pediculis dependentia gignunt, quę ſubinde adeo magna ſunt, vt xvi. vel etiam plura ſuorum oſſiculorum pendeant. Earũ verò quæ in ſilueſtrẽ ſiue priorem ceraſum (quod ſæpè fit) inſeruntur, Ceraſa minora ſunt, & longioribus hærent pediculis. Citiùs autem maturitatem hæc æquiparant: oſſicula verò iſtorum minora ſunt, quàm ſuperiorum. Amarenas poſterior ætas huius tertiæ ceraſi fructus nuncupat, vel eti un Merendas: Italorum plerique *Maraſche* & *Amerine*: alij *Marchiane* vel *Duracine*. Germ. Amarellen: & quæ nigra ſunt, Wiechſlen / Weinſtel Brab. Cruchen alibi; in Belgio etiam Kerſen. Ex inſitione Cerasi & differentia. Amarena. Merenda.

Ad Duracina Plinij videntur referenda Cæciliana: Item Actia nuncupata. Olim Dod. hæc dicebatur Dioſpyros ſiue Iouis flamma Theoph. interp. Gaza, Gall. *Groſſier* & *Groſiers*, *Hacule*, qui nobis obſcurè ac intricatè ſatis de ceraſis ſcribere videtur. Duracina. Cæciliana.

Tabern. quinque icones ceraſorum proponit, cum his titulis. 1. Bundtkirſchen, Ceraſia Pliniana. 2. Spaniſch Kirſchen: Ceraſia Hilp. 3. Amarellen Kirſchen: Ceraſia acida. 4. Waſſerkirſchen: Ceraſia aquatica. 5. Schwartzkirſchen, Ceraſia nigra. Tabern. deſcr.

Schuuenckf. in Sileſia prouenientia ceraſa hæc proponit. 1. ceraſus ſilu. ceraſa Cæciliana Plin. Amaralia & Laurea rubra & nigra, duriuſcula, nonnihil amaricantia 2. Ceraſia hort. dulcia, rubra ſeu cæciliana. 3. ceraſia nigra, Actiana: 4. Ceraſia Hungarica, Hiſpanica, Iuliana Plin. Groſſe Vngeriſche Kirſchen / Spaniſche Kirſchen. 5. Ceraſia Italica, acidula, acidodulcia, Pliniana, Welſche kirſchen: Weiſſe kirſchen / Weinſeurlechte kirſchen. Hæc omnium ſuauiſſima, quę in culinas veniunt: rubent. 6. Ceraſia auſtera, Amarena, Aproniana, fructu acido Amarellen: Weichſel vulgò. Oportet autem Schuuenchfel. egregiè cognita habuiſſe ceraſa Plinij, quòd tam categoricè de ijs pronuntiare audet. Et, quod magis, differentes ſpecies ad eiuſdẽ cæciliana refert, ſilueſtria & hortenſia, & tam rubra quàm nigra, amaricantiaque: item dulcia. An hæc omnia ex panculis illis Plin. verbis extorquere potuerit; vt tam certò ipſi conſtare poſſit, doctí videant. Differ. ſchuuench. Cæciliana. amaralia. Laurea. Cæſi Actian. Hun ar. Hiſpan. Iuliana. Amarena. Aproniana. Schuuenckf. id. mit.

Sed Matth. conſulamus, qui & Italiæ Ceraſia & alia quædam celebrat. Inter ceraſa, inquit principem ſibi locum vendicant, quæ Hetruſcis vulgò *Marchiane & Duracine* vocantur: tametſi horum alia maiora, alia ſaturato colore rubeant; alia verò potiùs albicent. Quæ autem Plinio Iuliana, nobis verò vulgo *Aequanole*, hoc eſt, aquea dicuntur; in nullo tanẽ habentur pretio; quandoquidem adeò ſunt tenera & fragilia, vt nili ſub arbore ſua comedantur, facilè geſtatu collidantur, & marceſcant: quin & ob aquæ partis redundantiam inſipida ſunt, oriique negata. Quæ autem, quòd admodum nigricent, *Corbine* nos vulgò vocamus, Plinius verò Actia & Cæciliana, cùm ſint duriuſcula & dulcia, guſtatu habentur non iniucunda: veruntamen quòd manus, dentes ac labra atro colore inficiant, diſcumbenteſque deturpent, menſis rarò apponuntur. Sunt & ceraſa, quæ vno tantùm petiolo ternas, quaternas, quinaſue baccas ſuſtinent: quinetiam quæ racematim vuæ modo proueniunt, quorum imagines miſit ad me Calzol. ac quæ peculiariter in hortis, vineis & viridarijs habẽtur, viribus & qualitatibus ab alijs ceraſorum generibus non differunt. In ceraſiorum genere numerantur & illa, quæ Romæ *Viſciole*, Senis *Amarine*, & in alijs complurib. Italiæ locis *Maraſche* vulgò nuncupantur, à ſapore (vt puto) dicta, quòd non iniucundi amaroris tantillùm reſipiant. Horum porrò varia notantur genera, quæ etſi omnia ſibi acidam aſciſcant ſaporem, hæc tamen eius plus, illa verò minùs habent. Rura Tridentina ea *Maraſche* vulgò nominant, quæ minùs acida guſtu deprehenduntur, quorum genus quoddam admodum gratum habetur, quippe quòd in ijs acidodulce ſit admiſtum, ob idque illa palato maximè placeant. Quædam præterea inibi *Marine* & *Marinette* co- Differentia Matth. Italica ceraſa. 1. 2. Marchiana, horumque Varietates. 3. Iuliana. Corbina. 4. Actia. Cæciliana. 5. Ceraſa vno pediculo plura. 6. Ceraſa vel cimoſa. Viſciola. 7. Amerina. Maraſche. 8. Marina. 9. Marin. Ka.

Cap. 1. De Plantis in genere.

Cap. 2. De Plantarum partibus.

Cap. 3. De Radice.

Cap. 4. De Caule.

Cap. 5. De Ramis.

Cap. 6. De Folio.

Cap. 7. De Flore.

Cap. 8. De Fructu.

Cap. 9. De Semine.

Cap. 10. De Succo.

Cap. 11. De Gummi.

Cap. 12. De Resina.

Cap. 13. De Lacrymis.

Cap. 14. De Cortice.

Cap. 15. De Ligno.

Cap. 16. De Medulla.

Cap. 17. De Nucleo.

Cap. 18. De Pomo.

Cap. 19. De Bacca.

Cap. 20. De Glande.

Cap. 21. De Cucumere.

Cap. 22. De Cucurbita.

Cap. 23. De Pepone.

Cap. 24. De Melone.

Cap. 25. De Siliqua.

Cap. 26. De Cornu.

Cap. 27. De Capsula.

Cap. 28. De Spica.

Cap. 29. De Amento.

Cap. 30. De Umbella.

Cap. 31. De Corymbo.

Cap. 32. De Racemo.

Cap. 33. De Botro.

Cap. 34. De Thyrso.

Cap. 35. De Calyce.

Cap. 36. De Cyatho.

Cap. 37. De Pappo.

Cap. 38. De Cotyledone.

Cap. 39. De Plantarum Generibus.

Cap. 40. De Plantarum Differentiis.

Cap. 41. De Plantarum Speciebus.

Cap. 42. De Plantarum Varietatibus.

Cap. 43. De Plantarum Accidentibus.

Cap. 44. De Plantarum Nominibus.

Cap. 45. De Plantarum Synonymis.

Cap. 46. De Plantarum Descriptionibus.

Cap. 47. De Plantarum Differentiis.

Cap. 48. De Plantarum Speciebus.

Cap. 49. De Plantarum Varietatibus.

Cap. 50. De Plantarum Accidentibus.

Cap. 51. De Plantarum Nominibus.

Cap. 52. De Plantarum Synonymis.

Cap. 53. De Plantarum Descriptionibus.

Cap. 54. De Plantarum Differentiis.

Cap. 55. De Plantarum Speciebus.

Cap. 56. De Plantarum Varietatibus.

Cap. 57. De Plantarum Accidentibus.

Cap. 58. De Plantarum Nominibus.

Cap. 59. De Plantarum Synonymis.

Cap. 60. De Plantarum Descriptionibus.

Cap. 61. De Plantarum Differentiis.

Cap. 62. De Plantarum Speciebus.

Cap. 63. De Plantarum Varietatibus.

Cap. 64. De Plantarum Accidentibus.

Cap. 65. De Plantarum Nominibus.

Cap. 66. De Plantarum Synonymis.

Cap. 67. De Plantarum Descriptionibus.

Cap. 68. De Plantarum Differentiis.

Cap. 69. De Plantarum Speciebus.

Cap. 70. De Plantarum Varietatibus.

Cap. 71. De Plantarum Accidentibus.

Cap. 72. De Plantarum Nominibus.

Cap. 73. De Plantarum Synonymis.

Cap. 74. De Plantarum Descriptionibus.

Cap. 75. De Plantarum Differentiis.

Cap. 76. De Plantarum Speciebus.

Cap. 77. De Plantarum Varietatibus.

Cap. 78. De Plantarum Accidentibus.

Cap. 79. De Plantarum Nominibus.

Cap. 80. De Plantarum Synonymis.

Cap. 81. De Plantarum Descriptionibus.

Cap. 82. De Plantarum Differentiis.

Cap. 83. De Plantarum Speciebus.

Cap. 84. De Plantarum Varietatibus.

Cap. 85. De Plantarum Accidentibus.

Cap. 86. De Plantarum Nominibus.

Cap. 87. De Plantarum Synonymis.

Cap. 88. De Plantarum Descriptionibus.

Cap. 89. De Plantarum Differentiis.

Cap. 90. De Plantarum Speciebus.

Cap. 91. De Plantarum Varietatibus.

Cap. 92. De Plantarum Accidentibus.

Cap. 93. De Plantarum Nominibus.

Cap. 94. De Plantarum Synonymis.

Cap. 95. De Plantarum Descriptionibus.

Cap. 96. De Plantarum Differentiis.

Cap. 97. De Plantarum Speciebus.

Cap. 98. De Plantarum Varietatibus.

Cap. 99. De Plantarum Accidentibus.

Cap. 100. De Plantarum Nominibus.

Cap. 101. De Plantarum Synonymis.

Cap. 102. De Plantarum Descriptionibus.

Cap. 103. De Plantarum Differentiis.

Cap. 104. De Plantarum Speciebus.

Cap. 105. De Plantarum Varietatibus.

Cap. 106. De Plantarum Accidentibus.

Cap. 107. De Plantarum Nominibus.

Cap. 108. De Plantarum Synonymis.

Cap. 109. De Plantarum Descriptionibus.

Cap. 110. De Plantarum Differentiis.

Cap. 111. De Plantarum Speciebus.

Cap. 112. De Plantarum Varietatibus.

Cap. 113. De Plantarum Accidentibus.

Cap. 114. De Plantarum Nominibus.

Cap. 115. De Plantarum Synonymis.

Cap. 116. De Plantarum Descriptionibus.

Cap. 117. De Plantarum Differentiis.

Cap. 118. De Plantarum Speciebus.

Cap. 119. De Plantarum Varietatibus.

Cap. 120. De Plantarum Accidentibus.

Cap. 121. De Plantarum Nominibus.

Cap. 122. De Plantarum Synonymis.

Cap. 123. De Plantarum Descriptionibus.

Cap. 124. De Plantarum Differentiis.

Cap. 125. De Plantarum Speciebus.

Cap. 126. De Plantarum Varietatibus.

Cap. 127. De Plantarum Accidentibus.

Cap. 128. De Plantarum Nominibus.

Cap. 129. De Plantarum Synonymis.

Cap. 130. De Plantarum Descriptionibus.

Cap. 131. De Plantarum Differentiis.

Cap. 132. De Plantarum Speciebus.

Cap. 133. De Plantarum Varietatibus.

Cap. 134. De Plantarum Accidentibus.

Cap. 135. De Plantarum Nominibus.

Cap. 136. De Plantarum Synonymis.

Cap. 137. De Plantarum Descriptionibus.

Cap. 138. De Plantarum Differentiis.

Cap. 139. De Plantarum Speciebus.

Cap. 140. De Plantarum Varietatibus.

Cap. 141. De Plantarum Accidentibus.

Cap. 142. De Plantarum Nominibus.

Cap. 143. De Plantarum Synonymis.

Cap. 144. De Plantarum Descriptionibus.

Cap. 145. De Plantarum Differentiis.

Cap. 146. De Plantarum Speciebus.

Cap. 147. De Plantarum Varietatibus.

Cap. 148. De Plantarum Accidentibus.

Cap. 149. De Plantarum Nominibus.

Cap. 150. De Plantarum Synonymis.

Cap. 151. De Plantarum Descriptionibus.

Cap. 152. De Plantarum Differentiis.

Cap. 153. De Plantarum Speciebus.

Cap. 154. De Plantarum Varietatibus.

Cap. 155. De Plantarum Accidentibus.

Cap. 156. De Plantarum Nominibus.

Cap. 157. De Plantarum Synonymis.

Cap. 158. De Plantarum Descriptionibus.

Cap. 159. De Plantarum Differentiis.

Cap. 160. De Plantarum Speciebus.

Cap. 161. De Plantarum Varietatibus.

Cap. 162. De Plantarum Accidentibus.

Cap. 163. De Plantarum Nominibus.

Cap. 164. De Plantarum Synonymis.

Cap. 165. De Plantarum Descriptionibus.

Cap. 166. De Plantarum Differentiis.

Cap. 167. De Plantarum Speciebus.

Cap. 168. De Plantarum Varietatibus.

Cap. 169. De Plantarum Accidentibus.

Cap. 170. De Plantarum Nominibus.

Cap. 171. De Plantarum Synonymis.

Cap. 172. De Plantarum Descriptionibus.

Cap. 173. De Plantarum Differentiis.

Cap. 174. De Plantarum Speciebus.

Cap. 175. De Plantarum Varietatibus.

Cap. 176. De Plantarum Accidentibus.

Cap. 177. De Plantarum Nominibus.

Cap. 178. De Plantarum Synonymis.

Cap. 179. De Plantarum Descriptionibus.

Cap. 180. De Plantarum Differentiis.

Cap. 181. De Plantarum Speciebus.

Cap. 182. De Plantarum Varietatibus.

Cap. 183. De Plantarum Accidentibus.

Cap. 184. De Plantarum Nominibus.

Cap. 185. De Plantarum Synonymis.

Cap. 186. De Plantarum Descriptionibus.

Cap. 187. De Plantarum Differentiis.

Cap. 188. De Plantarum Speciebus.

Cap. 189. De Plantarum Varietatibus.

Cap. 190. De Plantarum Accidentibus.

Cap. 191. De Plantarum Nominibus.

Cap. 192. De Plantarum Synonymis.

Cap. 193. De Plantarum Descriptionibus.

Cap. 194. De Plantarum Differentiis.

Cap. 195. De Plantarum Speciebus.

Cap. 196. De Plantarum Varietatibus.

Cap. 197. De Plantarum Accidentibus.

Cap. 198. De Plantarum Nominibus.

Cap. 199. De Plantarum Synonymis.

Cap. 200. De Plantarum Descriptionibus.

ramina falce concisa, circum radices sepeliantur, ibique marcescant. Cerasos præcoces facit, cogitque matureſcere calx admota: vel sæpiùs affusa aqua calida aut lixiuio, sed poma interuelli melius est, vt quæ relicta sunt, grandescant: autor Palladius.

Vt Cerasus præcox fiat. Vt cito grandescat. Vt cerasa sine ossibus nascantur.

Cerasa sine ossibus enasci Martialis rei rusticæ prudens promittit, si teneram arborem ad binos pedes resciſſam, vsque ad radicem findas, abrasaque ferro partis vtriusque medullâ, statim subiunctas partes vinculo perstringas, & summâ partem & diuisuras lacerum oblinas fimo. Post annum ducta cicatrice diuortia coalescunt. Hanc arborem surculis qui fructum adhuc non tulerunt, inseris, & sine ossibus poma (vt asserit) nascuntur.

Cardanus in opere suo de rerum varietate cerasa sine nucleis nasci genetali ratione posse, statuit: postea, postquam priorē Martialis modum proposuisset, addit: cùm nunquam hunc fructum viderim existimo aut vix viuere posse; tot vulneribus acceptis, aut non in Italia.

Si cerasus concepto humore putrescit, in trunco foramen excauetur, quo possit sanies educi.

Ne Cerasus putrescat. Ne formicæ nocerent. Ne affus obsit.

Si formicas patitur, succum Portulacæ debebis infundere, cum aceti mediâ parte permistum, vel vini fæcibus truncum arboris florentis adlinere.

Si æstu canicularum fatigatur, trium fontium singulos sextarios post solis occasum radicibus arboris iubeamus influere, sic, ne remeditum Luna deprehendat: vel Herbam symphoniacam circa arboris truncum torquebimus in coronam, vel ex ea iuxta imum codicem cubile faciemus: ex Pallad.

Reposita & asseruata.

Cerasa dulcia toto anno seruate vix possis: Generæ tamen seruari testatur Cardanus.

Plinii tempore condiebantur, vt Oliuæ, cadis. Ratio hæc à Florentino rei rusticæ autore sic docetur. Cerasia ante Solis exortum arbore sua decerpta, in vas substratâ in fundo fatureiâ conijciuntur: dein cerasia superponuntur, iterumque alternis fatureia: adiicitur nonnihil acidi mellis aliquantùm dulcescentis. Seruantur itidem interiectis Arundinum foliis, & in eundem modum alternatim dispositis in cado. Nostri hanc operam impendere nolunt, sed in feruenti Sole ad rugas siccata, diutissimè seruant: item mollisculo furni calore passa. Alioqui & in sapam densam excoquunt in annuos vsus.

Vires & vsus. Aluum. Gummi. Tussis. Color cutis. Vsus. Appetitus. Calculus.

Cerasia in genere frigida & humida putantur. Ea tradente Dioscor. bonam quidem aluum præstãt, si recentia sumantur: at siccata, aluum sistunt. Gummi verò cerasorum cum vino diluto sumptũ diuturnæ tussi medetur: colorem quoque commẽdat: visum excuit & appetentiam inuitat. Ex vino etiam potum calculosis prodest. Plinio quoque autore, cerasa aluum molliunt, sed stomacho inutilia. Eadem siccata aluum sistunt, vrinam ciẽt. Inuenio (inquit ille) apud autores, si quis matutinò roscida cum suis nucleis deuoret, in tantum leuari aluum, vt pedes morbo liberentur. Porrò Galen. Paulus, cæteriquè Græci Medicinæ principes rectiùs & distinctiùs à saporum differentijs de cerasorum facultatibus videntur tradidisse. Quoniam enim triplici ferè quoad saporum differentia spectantur, nempe dulci, acerbo, & acido: dulcia statuunt magis aluum soluere, & stomacho minùs esse grata: acerba è contra sistere aluum, stomachoque vtiliora esse: acida denique ob eam quam habent incidendi vim, pituitoso excrementisque referto ventriculo apprimè conuenire.

Sed interest, Galenum ipsum audiri, quem scimus accuratè rerum medicinalium vires æstimasse. Cerasus, scribit ille, arbor fructum fert non paris adstrictionis in omnibus particulatim plantis participem. Nam & harum, sicut etiam Malorum Granatorum, & Malorum, quibusdam austera qualitas, in quibusdam verò dulcis, non nullis autem acida exuperat. Quinetiam ipsorum dulcium, ea quæ nondum cocta sunt ac matura, quædam admodum sunt acerba, quædam similiter Moris acida: sed in Moris immaturis acida qualitas acerbam exuperat, in cerasijs non semper. Ergo quæ dulcia sunt, magis quæ in intestinis sunt subducunt, sed minùs grata stomachò sũt. Contrà austera & quæcunque acida pituitosis excrementosisque stomachis sunt apta: siquidem austera magis deficcant, & nonnihil etiam incidunt. Porrò ipsius arboris gummi communem omnibus viscosis & mordacitatis expertibus medicaminibus facultatem obtinet, quæ & ad arterias exasperatas accommoda est. Propriè autem, si quidem, quod quidam subscribunt, verum est, calculo vexatos adiuuat. (add. cum vino bibitum.) Nam sic illi tenuium partium ineſſet facultas quædam. Item alibi: Ex cerasis quædam sunt, quæ Moris sunt similia, cuius modi sunt ea quæ minimam habent adstrictionem: alia Ruborum fructuj, vt ea quæ euidentiùs astringunt: quædã autem sunt, quæ vel valentiùs ijs adstringant. Proindè memoratæ cuiusque speciei facultatem, ex ijs, quæ de Moris & Rubi fructibus diximus, potes colligere.

Dubia. austera. Acida. Gũmmi. Arteria aspera. Calculus.

Temper.

Galeno subscribit Paulus. At Simeon Seth. paucissimis rem complexus: Cerasia, inquit, frigida sunt & humida, maliquè succi, ventrem subducunt, stomacho parum idonea, humidum ventriculum lædunt, præsertim cùm matura non sunt: sed calidis & siccis ventriculis & temperaturis prosunt. Gummi autem arboris cum vino sumptũ calculosos sanat.

Calidis prosunt.

Celso quoque refrigerant cerasa, alnum mouent, stomachóque idonea sunt.

Athen. refert, virum quendam illustrem Diphilum Siphnium nomine, qui sub Lysimacho rege (vno ex Alexandri successoribus) vixit, multis annis Lucullo antiquiorem, (quem suprà ex Plin. diximus cerasa primùm in Italiam importasse) Cerasorum meminisse his verbis: Cerasa stomacho grata sunt (εὐστόμαχα) parum nutriunt, bonum succum gignunt. Cùm frigida sumuntur, placent ventriculo: præferuntur cæteris Milesia, & quæ magis rubent, quoniam mouent lotium.

Parum nutriunt. Milesia Cerasa. Mouent lotium. At Cerasa stomacho grata.

Ita vides non inter se conuenire autores de cerasorũ vi stomachica, alijs eadem εὐστόμαχα, aliis δυσστόμαχα facientibus. Sed facilè litem compones si, vt suprà fecimus, ex sapore distingues. Quid si & sic controuersiam tollamus? Cerasa quæ verè talia minùs conuenire stomacho: eò quòd dulcia sint. At acida & austera, (vt suprà alicubi monitum) ne cerasa quidem verè dici. Quidam versibus haud inconcinnè eorum vires comprehendunt, vt noster ille Virgilius Germanus.

Eob. Hessus:

Noxia sunt stomacho Cerasi prædulcia poma,
Ingerat hæc eadem si quis acerba, iuuant.
Illa mouent, hæc astringunt communiter aluum,
Vis vnas eadem rubraque Mora tenet.

Fiera:

Hinc dedit è Ponto nobis tria Poma Lucullus
Vix tepida & cursus, dulcia, sunt subiti.
Dulcacida, ignota, fiunt, aptissima ventri,
Condit adusta verax Aetria Sole Coquus.

Dulcacida.

Appetitum fuscitant.

His alvus fluida arcetur, fanis improbus ardor
Cresset &c.

Schola Salernitana.

Si Cerasum comedas, tibi confert grandia dona
Expurgat stomachum, nucleus lapidem tibi tollit.
Hinc melior toto corpore sanguis inest.

Calculus

Nec reijcienda interpretatio Arnoldi. Triainquit, his verbibus enarrantur cõmoda ex esu Cerasorum. Primum, expurgare stomachum: quod quibusdam verum videtur, si nuclei vnà conterantur, hoc enim modo abstergunt & emundant. Secundum est, nucleum cerasorum peculiari proprietate frangere lapidem seu calculum in Vesica, si succus eius sumatur, vel lac inde fiat. Tertium est, carnem cerasorum optimum generare sanguinem, confortare & impinguare: Et hoc experientia comprobatur. Videmus enim passeres qui plurimùm cerasis delectantur, eo tempore quo cerasa matura sunt, longè maiora habere hepata, quàm alias. Vnde colligitur cerasa hepar augere & confortare.

Succus Nucleorum Cerasi.
Lac cerasorum.

Cerasis pinguescunt passeres.

Hic notandum duplicia esse cerasa, crassa scilicet & parua. Cerasa rursum duplicia, dulcia & Pontica. Dulcia omnia & parua, intalubria sunt; facilè corrumpuntur in corporibus, Vermes generantia. Crassa Pontica, *Cina* vocata, & ipsa dulcia inueniuntur. Quædam enim rubra sunt & mollis carnis, quæ recentia sunt edenda in principio mensæ: Vim habent adstringendi stomachum, & ciendi appetitus. Alia Cina nigra sunt & crassa, duræ carnis, & maximè omnium Pontica, quæ summo loco in prandio siue cœna comedenda, quia styptica sua vi in fine mensæ clandunt orificium stomachi, quo clauso digestio meliùs & citiùs peragitur.

Cerasorum discrimen. Cerebus accommodatũ. Dulcia generãt vermes Pontica. Cina. Cina nigra.

Ruellius acidis cerasis etiam plus tribuit, obstructiones nempe iocinoris infarctu leuare, flauam bilem extinguere: Gummi lichenes infantium ex aceto sanare.

Obstruct. hepat. Flama bilis. Lichenes.

Et Tragus, Cerasa, insit, acida pituitam incidunt, crassosque humores peliunt. Solent illa saccharo quandoque condiri, ægris inflammationibus & calore vehementissimo laborantibus gratissimo cibo.

Condita. Aqua destillata. Ad aphoniam.

Quidam è nigris siluestribus aquam destillant, quæ amissam loquelam restituere dicitur. Omnia verò cerasorum genera, inquit Matth. quæ Amarina dicuntur, aptissima sunt, vt insolentur, saccharoque condiantur. Quin & sapore commendantur ad intinctus conficiendos, quibus non modò sanis edulia iucundissimè condiuntur, sed etiam ægrotantibus, præsertimque biliosis febribus vexatis. Siquidem illis non modò sitim extinguunt, sed oris insuauitatem emendant, & cibi appetentiam conciliant, nec ita facilè, deuorata, vt dulcia corrumpuntur in ventriculo, ideoque ad prædictas febres facilè concedunturà Medicis Germanis. A pediculis repurgata vuis maturis admiscentur, & deinde vinum ex his paratur, gustu gratissimum, quod in alui fluxionibus vtiliter vsurpatur. Alium vini cerasorum modum suprà docuimus, cuius vsus & in hoc casu esse possit, si vino rubro, nec forti paretur. Siluestria quibus plerunque vescuntur aues, rarò in cibis admittuntur, præterquàm à rusticis, tum quòd plus ossis quàm carnis habeant, tum etiam quòd cum quadam acerbitate amara sentiantur. Oleum è nucleis Cerasorum, faciem abstergit, maculas & lentigines aufert, vtile etiam arthritidi, & calculo renum & Vesicæ. Paratur sicut ex Amygdalis, expressione. Cerasorum quorumuis aqua bibitur contra nimios calores & fotis imponitur: priuatim verò dulcium nigrorum, quæ & contra Paralysin à multis commendatur si ori infundatur, & os inde benè colluatur, vt amissum linguæ vsum restituat. Destillatur autem vel caro sola, vel vnà nuclei quoque contriti, vt calculosam renum & vesicæ materiam educat destillatus inde liquor.

Febr. Biliosa. Siti. Oris insuauitas. Appetitus.

Vinum Cerasor. Siluestria.

Oleum è nucleis Macula Arthritis. Calculus. Aqua Cerasorum.

Febres. Paralysis. Calculus

Nigra & acida, *Visula* dicta, aquam reddunt salubrem in febribus, tum alijs, tum pestilentibus, refrigerantem, & confirmantem vires: vtilem quoque aduersus sitim & Dysenteriam, autore Euonymo. Rithius scribit Dulcium nigrorum recentium destillatam aquam quibusdam mirificè commendari ad Epilepsiam, ita vt cumprimùm in os Epileptici paroxismo correpti infusa fuerit, dosi drach. quatuor aut ampliùs, illicò reuiuiscat recreatus, nec vllo ampliùs spasmo conuellatur, donec statuto tempore, vt fieri solet, post aliquot dies, alius paroxismus oboriatur, tumque iterum, vti priùs infundendam: impedire enim, auferre, atque sanare Paroxismum. Sunt qui eandem aquam ad hydropem commendent.

Febres. Siti. Dysenteria. Epilepsia.

Hydrops

Quoniam verò aquæ cerasorum iam aliquoties mentio facta, præscribamus formulam perbreuem parandi Optimam. Exempli loco sit Aq. Cerasor. acidorum. His contritis & Alembico vitreo immissis affundas bonum vinum, ac destilles in B.M. His destillatis affundas aliquid succi recenter expressi ex prædictis cerasis, vt sapore iucundior fiat efficaciorque. Cor hæc atque Ventriculum mirificè corroborat. Siccis etiam cerasis affunditur mustum: hocque vinum appetitum excitat ac calculum pellit, autore Matth. Existimauerimus, siquidem sicca cerasa, præsertim acida, adstringunt, & vinum hoc modo cum ijs paratum adstrictionem induere, ideoque fluctionibus alui varijs accommodum. Aqua ex rubris acidis destillata, ad fluores menstruos expetitissima putatur, itemque ad dysenterias aliasque fluxiones duarum vel trium vnciarum dosi hausta. Hepar refrigerat, & stomachi ardores compescit. Præstans hæc habetur à quibusdam aduersus puerorum conuulsiones. Aquę cerasi nigr. & florum Tiliæ æquas partes misce. dosis vnc. j aut ij pro ætate.

Aq. Cerasi acidor.

Cor. Ventriculus. Vinum à sicc.

Aquæ rubrũ acidæ.

Pueroru Conuls.

Egregia est & illa compositio Camer. ad ardorem vrinæ. Nucleorum Cerasorum siluat. vnc. ij. interioris pulpæ optimæ Melonum lib. ſ. addito pauco sacch. contusa destillentur. Huius aquæ stillatitiæ cochlearia aliquot ardorem vrinæ mitigant.

Ardor vrinæ.

Nucleos Cerasorum Taber. commendat ad splencticos, & ad difficultates vrinę. Labiorum fissuras emendabis mucagine parata ex gummi cerasorum & aqua rosata, eaque sæpiculè illita.

Labiorum fissura.

Nicol. Abr. à Framboil. noui aliquid adferre videtur his verbis. Cerala [*Cerisa*] recentia aluum laxant, sicca restringunt. Quæ ad perfectam maturitatem peruenerunt, dulcia sunt, quæ nondum matura, austera aut acida. Dulcia alunt, soluunt: sed ventriculo minùs commoda. Austera contrà. Acida vtilia ventriculo pituitoso & superfluitatibus pleno. Hæc ille, quem non intelligimus in distinctione cerasorum, aciditas, austeritas & dulcedo cerasorum non pendet à maturitate: sed diuersa sunt genera, dulcia, acida & austera.

Framboisarus refellitur.

* * *

CERA-

Digitized by Google

CAPVT XXIV.

Mare Ionium.

Corcyra.

Leucas.

Ithaca.

Cephalenia.

Zacynthus.

Peloponnesus.

Achaia.

Elis.

Messenia.

Laconia.

Argolis.

Corinthus.

Sicyonia.

Arcadia.

Achaia.

Aetolia.

Acarnania.

Epirus.

Mare Ionium. Leucas. Ithaca. Cephalenia. Zacynthus. Peloponnesus. Achaia. Elis. Messenia. Laconia. Argolis. Corinthus. Sicyonia. Arcadia. Achaia. Aetolia. Acarnania. Epirus.

Mare Ionium. Corcyra

Pes Indus Theophrasti.

Pes Indus Theophrasti, Lugd. Bat. Indus Theophrasti, Lugd. Bat. Pes Indus, Lugd. Bat. Pes Indus Theophrasti, Lugd. Bat. Pes Indus Theophrasti, Lugd. Bat. Pes Indus Theophrasti

CHAMAEBUXUS MONTI SERRATI.

Cap. XXXIII.

CHamaebuxus Montis Serrati, quibusdam Lunaria, quibusdam Thlaspi, aut Nasturtium montanum, quibusdam Thlaspi Creticum, quibusdam Thlaspi Cretense dicitur. Nascitur in montibus Italiae, ut in Monte Serrato, qui est in Ditione Florentina, unde nomen habet.

Radix ei est tenuis, fibrosa, lignosa, perennis. Folia ex radice plura, oblonga, crassa, subrotunda, ad Lunariae folia accedentia, sed minora, & crassiora, ac magis rotunda, ut Thlaspi Creticum, quibusdam Nasturtium montanum, quibusdam Thlaspi Cretense dicitur. Nascitur in montibus Italiae, ut in Monte Serrato, qui est in Ditione Florentina, unde nomen habet.

Caulis tenuis, rotundus, ad cubitum altus, ramosus, in quo folia minora, & rotundiora, quam in radice, & ad Lunariae folia accedentia, sed minora, & crassiora, ac magis rotunda, ut Thlaspi Creticum, quibusdam Nasturtium montanum, quibusdam Thlaspi Cretense dicitur. Nascitur in montibus Italiae, ut in Monte Serrato, qui est in Ditione Florentina, unde nomen habet.

Flores in caulium ramulorum summitatibus, ad Lunariae folia accedentia, sed minora, & crassiora, ac magis rotunda, ut Thlaspi Creticum, quibusdam Nasturtium montanum, quibusdam Thlaspi Cretense dicitur. Nascitur in montibus Italiae, ut in Monte Serrato, qui est in Ditione Florentina, unde nomen habet.

Semen in siliquis, ad Lunariae folia accedentia, sed minora, & crassiora, ac magis rotunda, ut Thlaspi Creticum, quibusdam Nasturtium montanum, quibusdam Thlaspi Cretense dicitur. Nascitur in montibus Italiae, ut in Monte Serrato, qui est in Ditione Florentina, unde nomen habet.

Radix ei est tenuis, fibrosa, lignosa, perennis. Folia ex radice plura, oblonga, crassa, subrotunda, ad Lunariae folia accedentia, sed minora, & crassiora, ac magis rotunda, ut Thlaspi Creticum, quibusdam Nasturtium montanum, quibusdam Thlaspi Cretense dicitur. Nascitur in montibus Italiae, ut in Monte Serrato, qui est in Ditione Florentina, unde nomen habet.

Caulis tenuis, rotundus, ad cubitum altus, ramosus, in quo folia minora, & rotundiora, quam in radice, & ad Lunariae folia accedentia, sed minora, & crassiora, ac magis rotunda, ut Thlaspi Creticum, quibusdam Nasturtium montanum, quibusdam Thlaspi Cretense dicitur. Nascitur in montibus Italiae, ut in Monte Serrato, qui est in Ditione Florentina, unde nomen habet.

Flores in caulium ramulorum summitatibus, ad Lunariae folia accedentia, sed minora, & crassiora, ac magis rotunda, ut Thlaspi Creticum, quibusdam Nasturtium montanum, quibusdam Thlaspi Cretense dicitur. Nascitur in montibus Italiae, ut in Monte Serrato, qui est in Ditione Florentina, unde nomen habet.

Semen in siliquis, ad Lunariae folia accedentia, sed minora, & crassiora, ac magis rotunda, ut Thlaspi Creticum, quibusdam Nasturtium montanum, quibusdam Thlaspi Cretense dicitur. Nascitur in montibus Italiae, ut in Monte Serrato, qui est in Ditione Florentina, unde nomen habet.

LOTUS ARBOR, IDUUS LIBRAN.

Cap. XXXIV.

LOtus Arbor, Iduus Libran. Lotus Arbor, Iduus Libran. Lotus Arbor, Iduus Libran. Lot

Nom. Arab. Sarcocolla arabis quibusdam.

Nom. Germ. Sarcocolla, Gummi Sarcocolla.

Nom. Ital. Sarcocolla, Gomma sarcocolla.

Nom. Gall. Sarcocolle, Gomme sarcocolle.

Nom. Hisp. Sarcocolla, Goma sarcocolla.

Nom. Angl. Sarcocolla, Gum sarcocolla.

Sarcocolla officinarum. Lacrymæ arboris Sarcocollæ. Sarcocolla officinarum. Sarcocolla officinarum. Sarcocolla officinarum

...ndo, quod dico, dum ...ngulos ...ntes, ...ntes, ...ntes,

Lib. III. Cap. I. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. II. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. III. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. IV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. V. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. VI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. VII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. VIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. IX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. X. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XXI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XXII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XXIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XXIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XXV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XXVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XXVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XXVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XXIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XXX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XXXI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XXXII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XXXIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XXXIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XXXV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XXXVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XXXVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XXXVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XXXIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XL. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XLI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XLII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XLIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XLIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XLV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XLVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XLVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XLVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XLIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. L. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXXI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXXII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXXIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXXIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXXV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXXVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXXVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXXVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXXIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXXX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXXXI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXXXII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXXXIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXXXIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXXXV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXXXVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXXXVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXXXVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. LXXXIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XC. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XCI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XCII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XCIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XCIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XCV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XCVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XCVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XCVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. XCIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. C. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXXI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXXII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXXIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXXIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXXV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXXVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXXVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXXVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXXIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXXX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXXXI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXXXII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXXXIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXXXIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXXXV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXXXVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXXXVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXXXVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXXXIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXL. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXLI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXLII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXLIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXLIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXLV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXLVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXLVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXLVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXLIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CL. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXXI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXXII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXXIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXXIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXXV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXXVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXXVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXXVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXXIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXXX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXXXI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXXXII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXXXIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXXXIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXXXV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXXXVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXXXVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXXXVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CLXXXIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXC. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXCI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXCII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXCIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXCIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXCV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXCVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXCVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXCVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CXCIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CC. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXXI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXXII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXXIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXXIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXXV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXXVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXXVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXXVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXXIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXXX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXXXI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXXXII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXXXIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXXXIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXXXV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXXXVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXXXVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXXXVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXXXIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXL. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXLI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXLII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXLIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXLIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXLV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXLVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXLVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXLVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXLIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCL. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXXI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXXII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXXIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXXIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXXV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXXVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXXVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXXVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXXIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXXX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXXXI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXXXII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXXXIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXXXIV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXXXV. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXXXVI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXXXVII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXXXVIII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCLXXXIX. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXC. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXCI. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. CCXCII. Quæ Dioscoridi Asiæ Nostræ, quam in Græcia, & Italia, Africa, & Hispania, Cap. C

Ioannes Ioannes Lucas Pacioli Burgensis Minorita Sancti Francisci Conventualis de Observantia, in præsentem Lucam Burgensem suum compatriotam, & amicum charissimum.

Cum ante hos annos, Lucas amicissime, Venetiis simul essemus, & de multis rebus inter nos familiariter conferremus, tu mihi quædam opera tua, & studia, quæ in Mathematicis disciplinis, præsertim Arithmetica, Geometria, & Algebra, & Almucabala, ac in omni mercatorum computo posueras, ostendisti, quæ quidem mihi, & cæteris, qui aderant, non mediocriter placuerunt. Quæ cum ita sint, ego tibi persuadere non desinebam, ut ea, quæ ad hæc pertinent, in lucem ederes, ut & tuum nomen, & patria, quæ tibi tam chara est, apud omnes celebraretur, & ut ea, quæ tam diligenter, & tam multis annis studuisti, non tineis, & blattis, sed studiosis hominibus, & tibi, & patriæ, & cæteris omnibus, qui ea desiderant, prodessent. Tu vero, ut mihi videbar, ea in re, quæ ad te pertinebat, non admodum libenter, & alacriter te præbebas. Quare ego, qui tuum ingenium, & tuam in studiis diligentiam, & assiduitatem, & in omnibus rebus, quæ ad te pertinent, fidem, & integritatem, & humanitatem, & in amicitia constantiam, & fidel

GERARDI HERBAL

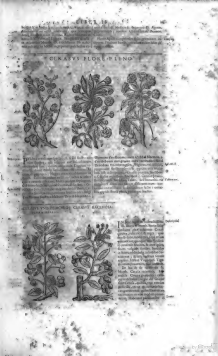

Ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἀγαθοῦ. Ἐπεὶ τοίνυν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἀγαθὸν ἐστιν ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἐνέργεια κατ' ἀρετήν, ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἄρα ἐστὶν ἀγαθὸν ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἐνέργεια κατ' ἀρετήν. Ἐν τῷ ἀνθρώπῳ δὲ ἐστιν ἀγαθὸν ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἐνέργεια κατ' ἀρετήν· ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἄρα ἐστὶν ἀγαθὸν ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἐνέργεια κατ' ἀρετήν.

Appetitum mouent.

His aluus fluida arcetur, famis improbus ardor
Cessat &c.

Schola Salernitana.

Si Cerasum comedas, tibi confert grandia dona
Expurgat stomachum; nucleus lapidem tibi tollit.
Hinc melior toto corpore sanguis inest.

Calculus

Nec reijcienda interpretatio Arnoldi. Triainquit, his versibus enarrantur cómoda ex esu Cerasorum. Primum, expurgare stomachum: quod quibusdam verum videtur, si nuclei vnà conterantur, hoc enim modo abstergunt & emundant. Secundum est, nucleum cerasorum peculiarj proprietate frangere lapidem seu calculum in Vetica, si succus eius sumatur, vel lac inde fiat. Tertium est, carnem cerasorum optimum generare sanguinem, confortare & impinguare: Et hoc experientia comprobatur. Videmus enim passeres qui plurimùm cerasis delectantur, eo tempore quo cerasa matura sunt, longè maiora habere hepata, quàm alias. Vnde colligitur cerasa hepar augere & confortare.

Sucus Nucleorum Cerasi.
Lac cerasorum.
Cerasis pinguescunt passeres.

Cerasorum differentia. Cerebrat accommodatiũ. dulcia generãt / acres Pontica. Cina. Cina nigra

Hic notandum duplicia esse cerasa, crassa scilicet & parua. Cerasa rursum duplicia, dulcia & Pontica. Dulcia omnia & parua, insalubria sunt; facilè corrumpuntur in corporibus, Vermes generantia. Crassa Pontica, *Cina* vocata, & ipsa dulcia inueniuntur. Quædam enim rubra sunt & mollis carnis, quæ recentia sunt edenda in principio mensæ: Vim habent adstringendi stomachum, & ciendi appetitus. Alia Cina nigra sunt & crassa, duræ carnis, & maximè omnium Pontica, quæ summo loco in prandio siue cœna comedenda, quia styptica sua vi in fine mensæ claudunt orificium stomachi, quo clauso digestio melius & citius peragitur.

Obstruct. hepat. Fluxus bilis. Lichenes.

Ruellius acidis cerasis etiam plus tribuit, obstructiones nempe iocinoris infarctu leuare, flauam bilem extinguere: Gummi lichenes infantium ex aceto sanare.

Condita. Aqua destillata. Ad aphoniam.

Et Tragus, Cerasa, insit, acida pituitam incidunt, crassosque humores pellunt. Solent illa sicchara quandoque condiri, ægris inflammationibus & calore vehementissimo laborantibus gratissimo cibo.

Feb bilios. fers. Oris insuauitas. Appetitus.

Quidam è nigris siluestribus aquam destillant, quæ amissam loquelam restituere dicitur. Omnia verò cerasorum genera, inquit Matth. quæ Amarina dicuntur, aptissima sunt, vt insolentur, sacchароque condiantur. Quin & sapore commendantur ad intinctus conficiendos, quibus non modò sanis edulia iucundissimè condiuntur, sed etiam ægrotantibus, præsertimque bilios febribus vexatis. Siquidem illis non modò sitim extinguunt, sed oris insuauitatem emendant, & cibi appetentiam conciliant, nec ita facilè, deuorata, vt dulcia corrumpuntur in ventriculo, ideoque ad prædictas febres facilè conceduntur à Medicis Germanis. A pediculis repurgata vuis maturis admiscentur, & deinde vinum ex his paratur, gustu gratissimum, quod in alui fluxionibus vtiliter vsurpatur.

Vinum Cerasor. Siluestria.

Alium vini cerasorum modum suprà docuimus, cuius vsus & in hoc casu esse possit, si vino rubro, nec forti paretur. Siluestria quibus plerunque vescuntur aues, rarò in cibis admittuntur, præterquàm à rusticis, tum quòd plus ossis quàm carnis habeant, tum etiam quòd cum quadam acerbitate amara sentiantur. Oleum è nucleis Cerasorum, faciem abstergit, maculas & lentigines aufert, vtile etiam arthritidi, & calculo renum & Veticæ. Paratur sicut ex Amygdalis, expressione. Cerasorum quorumuis aqua bibitur contra nimios calores & foris imponitur: priuatim verò dulcium nigrorum, quæ & contra Paralysin à multis commendatur si ori infundatur, & os inde benè colluatur, vt amissum linguæ vsum restituat. Destillatur autem vel caro sola, vel vnà nuclei quoque contriti, vt calculosam renum & vesicæ materiam educat destillatus inde liquor.

Oleum è nucleis Macula Arthritis. Calculus. Aqua Cerasorum.
Febres. Paralysis.
Calculus

Nigra & acida, *fusa* dicta, aquam reddunt salubrem in febribus, tum alijs, tum pestilentibus, refrigerantem, & confirmantem vires: vtilem quoque aduersus sitim & Dysenteriam, autore Euonymo. Rissius scribit Dulcium nigrorum recentium destillatam aquam quibusdam mirificè commendari ad Epilepsiam, ita vt cumprimùm in os Epileptici paroxismo correpti infusa fuerit, dosi drach. quatuor aut ampliùs, illicò reuiuiscat recreatus, nec vllo ampliùs spasmo conuellatur, donec statuto tempore, vt fieri solet, post aliquot dies, alius paroxismus oboritur, eamque iterum, vti priùs infundendam: impedire enim, auferre, atque sanare Paroxismum. Sunt qui eandem aquam ad hydropem commendent.

Febres. Sitis. Dysenteria. Epilepsia.
Hydrops

Quoniam verò aquæ cerasorum iam aliquoties mentio facta, præscribamus formulam perbreuem parandi Optimam. Exempli loco sit Aq. Cerasor. acidorum. His contritis & Alembico vitreo immissis affundas bonum vinum, ac destilles in B.M. His destillatis affundas aliquid succi recenter expressi ex prædictis cerasis, vt sapore iucundior fiat efficaciorque. Cor hæc atque Ventriculum mirificè corroborat. Siccis etiam cerasis affundatur mustum: hocque vinum appetitum excitat ac calculum pellit, autore Matth. Existimauerimus, siquidem sicca cerasa, præsertim acida, adstringunt, & vinum hoc modo cum ijs paratum adstrictionem induere, ideoque fluctionibus alui varijs accommodum. Aqua ex rubris acidis destillata, ad fluores menstruos experientissima putatur, itemque ad dysenterias aliasque fluxiones duarum vel trium vnciarum dosi hausta. Hepat refrigerat, & stomachi ardores compescit. Præstans hæc habetur à quibusdam aduersus puerorum conuliones. Aquę cerasi. nigr. & florum Tiliæ æquas partes misce. dosis vnc. j aut ij pro ætate.

Aq Cerasi. acidor.
Cor. Ventriculus. Vinum à ficcis.
Aquæ rubrorũ acidæ.
Puerorum Conuls.

Egregia est & illa compositio Camer. ad ardorem vrinæ. Nucleorum Cerasorum siluat. vnc. ij. interioris pulpæ optimæ Melonum lib. ſ. addito pauco sacch. contusa destillentur. Huius aquæ stillatitiæ cochlearia aliquot ardorem vrinæ mitigant.

Acrimor vrinæ.

Nucleos Cerasorum Taber. commendat ad splencticos, & ad difficultates vrinę. Labiorum fissuras emendabis mucagine parata ex gummi cerasorum & aqua rosata, eaque sæpiculè illita.

Labiorum fissura.

Nicol. Abr. à Framboisi. noui aliquid adferre videtur his verbis. Cerasa [*Cerisas*] recentia aluum laxant, sicca restringunt. Quæ ad perfectam maturitatem peruenerunt, dulcia sunt, quæ nondum matura, austera aut acida. Dulcia alunt, soluunt: sed ventriculo minùs commoda. Austera contrà. Acida vtilia ventriculo pituitoso & superfluitatibus pleno. Hæc ille, quem non intelligimus in distinctione cerasorum, aciditas, austeritas & dulcedo cerasorum non pendet à maturitate: sed diuersa sunt genera, dulcia, acida & austera.

Framboisarius refellitur.

* * *
* *

CERA-

CERASVS SILV. AMARA
MAHALEB. PVTATA.

CAP. XXXI.

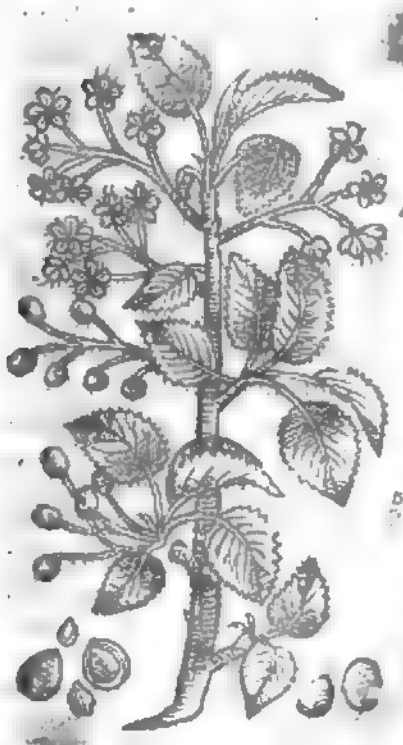

Descriptio.

MAhalebum vocant quidam arborem Cerasis satis similem ramosam & surculosam, caudice, teste Dal. plerumque intorto, cortice rimoso, scabro, subcinereo: ramorum verò cortice ex coeruleo nigricante, læui, colore oculis non ingrato, radicibus crassis, multis, brachiatis. Folia Betulaceis similia, aut Populi nigræ, minora, paullo minùs lata, quàm longa, concinnè in ambitu crenata, Pruni silu. lætiùs & pallidiùs virentia, venosa. Flores odoris grati, ex quatuor foliolis, [vt idem Dal. ait,] nobis, ex quinque congesti, crebrisque staminibus medium occupantibus, filis intus candidis, apice rubro coronatis; cætera Cerasorum floribus similes, albi, minores, pediculis breuibus, vix vncialibus, pluribus ab vno pediculo longiore & ramoso propagatis; quibus succedit paruus fructus, effigie Cerasi, rotundus, niger, amaricans, tinctura suâ manus inficiens, olliculo Cerasi, & nucleo amaricante, eiusdemque saporis cum Cerasi nucleis. Bacæ, inquit idem, succo plenè purpureo, qui expressus lintea, coriaque munda & candida, horridissima purpura tingit, colore nec fugaci, nec caduco, sed diutissimè permanente.

Cortex.

Folia.

Flores.

Fructus.

An λάκαθα Theophrasti? de qua sic ait: Descendit in plana Lacatha; sic enim in Græco legitur, non Lacara, vt vertit Gaza. Item auctu facilis Lacatha, vbi Gaza rursus Lacara vertit, quasi legisset λάκαρα. Sæpe in vulgatis posteriori loco, λεκάνη, prioris λάκαθα legitur: nullibi λάκαρα. Sed difficile est iudicare ex tam paucis verbis quid per Lacatham vel Lacaram intellexerit Theophrastus: tamen aliqui suspicati sunt Mahaleb quorundam esse Lacatham, hîc eius meminisse decuit.

Matthiol.

Lacatha. Lacara. Lecanis.

An Plin. Vaccinia? Non nisi in aquosis (inquit) proueniunt salices, &c: Item Vaccinia Italiæ auspiciis fata, Galliæ verò etiam purpura tingendi causa ad seruitiorum vestes. Constantinus è Turnebo legit, Italiæ mancipiis fata: quia mangonio Vaccinii tardatur corporis pubertas, quod erat venalitiis vtile. Ego verò (addit Dal.) si eam lectionem probarem, rationem potiùs ex sequentibus verbis afferrem, quia Vaccinii succo tinguntur seruitiorum vestes in purpuræ colorem. Præterea tardior pubertas iis vtilis non erat, sed dominis, & mangonibus, quòd pluris eos nondum barbatos venderent.

Vaccinia.

Plinius sic loquitur.

An Vaccinia nigra Virgilii.

Vaccinia

De pruno verò arbore sic scribunt Monachi apud Moscu. Reperiuntur etiam & cerasi siluestres, sed non sic passim, vt vbique nascuntur. In parnibus Apuliæ plures arbores vidimus, quæ ab incolis loci *Nera* vocantur, quarum fructus non est Almahaleb, vt mox patebit. Est enim fructus *Nera* minor, neque nigrior Cerasio domestico, & folio rotundius, minus ac solidius. In caudice autè & cæteris partibus non differt Nera à Cerasio. In eam Cerasus quàm Amarenus inseritur in Nera, & optimè fit.

Nera Algulæ vel Gummi.

Producit & gummi *Nera* affluenter vt Cerasus.

An Trago siluestre cerasi genus, quam Pumilã cerasum aut Chamæcerasum dici posse ait, à Lectorem tamen ad Ruellium remittit. At ille loco ab ipso citato meminit Chamæcerasi, quæ nihil commune habet cum Tragi siluestri Cerasio; de qua alibi.

Tragus nor Siluestres cerasus humilis.

Suam autem sic describit Tragus. In Rheni tractu siluestre quoddam & humile cerasi genus reperitur, ripis fluuiorum potissimùm gaudens, ligno & fronde satiuo per omnia simile. At poma eius longè sunt minora satiuis, nec etiam vulgare hortense Pisum magnitudine excedunt, colore ferè nigricante tincta, singula singulis suffulta pediculis, dulci, sed ingrato, & qui nauseam vomitionesque excitet, gustu prædita.

Super. Chamæcerasus petræa.

C. Bauh. qui apud Matth. Chamæcerasum petræam vocat, satis securè Cerasum siluestrem Tragi pronunciat.

Nos dubitanter proponimus, quia folia & locus non conueniunt cum nostra cerasa amara: folia diuersa à satiua: Gaudet etiam locis siccis & petrosis. Non videtur etiam dicenda Chamæcerasus: quandoquidem loco commodo non excita in arborem non paruam excrescat. Quid fieret si multa curæ etiam coleretur?

Mahaleb

An Anguil. in Epist. *Arbor Mahaleb* proueniens in Italia, Veronensi agro, itinere ad montem Baldum & in Sclauonia: de qua plura apud Serap. Putauit itaque Anguil. hanc arborem de qua hic agimus (si modò eam intelligit) esse Mahaleb Serap. de qua nos lib. 5.

Matth. quoque sic scribit. *Mahaleb* dicta quibusdam Neotericis planta cuius semen in vsu, quãuis non sit Phillyrea. Non desunt argumenta quæ inducunt, vt credam, verum & legitimum Mahaleb Arabum; quia video apud Serap. facultates ex Arabib. desumptas vt Mesue & Rasi, diuersas à Phillyreæ facultatibus: concedo errasse Serap. existimando Phillyream & Mahaleb Arabum idem esse. Auic. Mahaleb abstergit &c: Matthiolo tamen assentiri non possumus, nec concedere Serapionem errasse. Lib. 5. ostendemus argumenti Matthioli nullius momenti nobis videri.

Mahaleb non est Phillyrea.

Serap. err.

Dalech. doctissimus Medicus, Chamæcerasum (vt scribit Gesn. in epist. quadam) nominat arbusculam quæ Arabice *Mahaleb* dicatur. Aduehi ex Syria, quamuis vbique per sepes istic (circa Lugdunum) nascatur, sed arbore humiliore, fructu minùs habito, nucleo & semine tenuiore ac graciliore, folio rotundiore, flore albo &c. Bellonium sibi retulisse seminibus eius quæ odorata sunt, vti Lugduni, illos, qui Chirotheças odoribus imbuunt.

vsus.

Dalechampius autem annotat apud Plin. Constantinum putare Vaccinium fuisse Hyacinthum: Se verò arbusculam in sepibus frequentem, quam Mahaleb quidam vocant. Plinius certè Vaccinium arbusculam perperàm Hyacinthum reddit, eamque cum Hyacinto bulbosa herba confundit.

Plin. err.

Videamus & Rob. Const verba: *Lacatha* (inquit) apud Theoph: retineo, quamuis alicubi λάκαρα habeatur, & Gaza λάκαρα legerit: & nisi fallor est Macaleb Serapionis, quæ in agro Veronensi pro-

Tria Malo-rum genera.

Cornus Mascula.

Sanguinea.

Sylvestris.

Agl. Angl.

Cornus-arbor.

Cornelia-cerasa.

Cornelia-cerasa Germanica.

Cornelia-cerasa Gallica.

Cornelia-cerasa Italica.

Cornelia-cerasa Hispanica.

Cornelia-cerasa Africana.

Cornelia-cerasa Indica.

Cornelia-cerasa Peregrina.

Cornelia-cerasa Sylvestria.

Cornelia-cerasa Hortensia.

Cornelia-cerasa Domestica.

Cornelia-cerasa Agrestia.

Cornelia-cerasa Dulcia.

Cornelia-cerasa Acria.

Cornelia-cerasa Austera.

Cornelia-cerasa Acerba.

Cornelia-cerasa Mitia.

Cornelia-cerasa Tardiva.

Cornelia-cerasa Præcocia.

Cornelia-cerasa Rubra.

Cornelia-cerasa Nigra.

Cornelia-cerasa Alba.

Cornelia-cerasa Flava.

Cornelia-cerasa Variegata.

Cornelia-cerasa Pendula.

Cornelia-cerasa Erecta.

Cornelia-cerasa Fructu Majore.

Cornelia-cerasa Fructu Minore.

Cornelia-cerasa Fructu Longo.

Cornelia-cerasa Fructu Rotundo.

Cornelia-cerasa Fructu Cordato.

Cornelia-cerasa Fructu Ovato.

Cornelia-cerasa Fructu Oblongo.

Cornelia-cerasa Fructu Pyriformi.

Cornelia-cerasa Fructu Pomiformi.

Cornelia-cerasa Fructu Racemoso.

Cornelia-cerasa Fructu Umbellato.

Cornelia-cerasa Fructu Solitario.

Cornelia-cerasa Fructu Pedunculo Longo.

Cornelia-cerasa Fructu Pedunculo Brevi.

Cornelia-cerasa Fructu Pedunculo Nullo.

Cornelia-cerasa Fructu Pedunculo Crassiore.

Cornelia-cerasa Fructu Pedunculo Tenuiore.

Cornelia-cerasa Fructu Pedunculo Rubro.

Cornelia-cerasa Fructu Pedunculo Viridi.

Cornelia-cerasa Fructu Pedunculo Flavo.

Cornelia-cerasa Fructu Pedunculo Variegato.

Cornelia-cerasa Fructu Pedunculo Pendulo.

Cornelia-cerasa Fructu Pedunculo Erecto.

Cornelia-cerasa Fructu Pedunculo Majore.

Cornelia-cerasa Fructu Pedunculo Minore

CAP. XXXIII.

Mandolenus et Dioscorides quemadmodum Lotus arbor fructu cerasi. Cap. XXXIII.

Lotus arbor fructu cerasi. Cap. XXXIII.

Ad Lac Lucanum Plinio dictum Bellonius ad Lacum Fucinum, Ad Lacum Benacum Virgilio dictum Ad Lacum Larium Plinio dictum Ad Lacum Verbanum Plinio dictum

Ad Lacum Fucinum, Ad Lacum Benacum Virgilio dictum, Ad Lacum Larium Plinio dictum, Ad Lacum Verbanum Plinio dictum, Ad Lacum Lucanum Plinio dictum Bellonius.

ἐπιστολὴ πρὸς Ἕλληνας. Ἐπιστολὴ πρὸς Ἕλληνας. Ἐπιστολὴ πρὸς Ἕλληνας.

Ducatus Mediolanensis.

Mediolanum.

Comitatus Papiensis.

Papia.

Comitatus Novariensis.

Novaria.

Comitatus Tortonensis.

Tortona.

Comitatus Alexandrinus.

Alexandria.

Comitatus Anglerianus.

Anglera.

Comitatus Vigevanensis.

Vigevanum.

Comitatus Laudensis.

Laudum.

Comitatus Cremonensis.

Cremona.

Comitatus Pergamensis.

Pergamum.

Comitatus Cumanus.

Comum.

Ducatus Mediolanensis, Mediolanum, Comitatus Papiensis, Papia, Comitatus Novariensis, Novaria, Comitatus Tortonensis, Tortona, Comitatus Alexandrinus, Alexandria, Comitatus Anglerianus, Anglera, Comitatus Vigevanensis, Vigevanum, Comitatus Laudensis, Laudum, Comitatus Cremonensis, Cremona, Comitatus Pergamensis, Pergamum, Comitatus Cumanus, Comum.

Arcanum nostrum Mundi, Lentes Specillorum Ustoriarum, Lentes Specillorum Combustoriarum, Lentes Specillorum Ustoriarum & Combustoriarum, Lentes Specillorum Ustoriarum & Combustoriarum publicis videnda.

Lentes Specillorum Ustoriarum duplo fere longiores, quam latiores, quarum diffusa species Solaris, quam ad Lentem Specillorum Ustoriarum, quæ Lentes Specillorum Combustoriarum dicuntur, Focum, sive ad Stellam Specillorum Combustoriarum, quæ Lentes Specillorum Ustoriarum & Combustoriarum dicuntur, ad Stellam

CAPITVLA
Cyri Magni.

CYrus Persarum rex, Cambysis filius, Astyagis nepos, Cyaxaris pronepos, Persarum primus imperator, Medorum quoque, Babyloniorum, Assyriorum, Lydorum, Arabum, Cappadocum, Syriæ, Phrygiæ, Armeniæ, Cariæ, Phœnicis, Scythiæ, Thraciæ, Macedoniæ, Thessaliæ, Græciæ, Asiæ, Europæ, Africæ, Hispaniæ, Galliæ, Britanniæ, Germaniæ, Pannoniæ, Illyrici, Italiæ, Siciliæ, Sardiniæ, Cretæ, Cypri, Rhodi, Euboiæ, Lesbi, Creti, Corcyræ, Corsicæ, Balearium insularum, Cycladum, Sporadum, Ionii maris, Ægæi, Propontidis, Ponti Euxini, Mæotidis, Rubri maris, Persici, Indici, Oceani, Caspii, Hyrcani, Albani, Iberici, Colchici, Bosporani, Cimmerii, Tauri, Sarmatici, Germanici, Britannici, Gallici, Hispanici, Africi, Siculi, Italici, Illyrici, Pannonici, Thessalici, Macedonici, Thraci

HISTORIÆ VNIVERSALIS PLANTARVM

LIBER TERTIVS.

QVI NVCVM EST, ET EARVM QVÆ VEL FACIE ARBORIS, AVT FRVCTVS, AVT NOMINE SOLO CVM HIS AFFINITATEM indeptæ, siue indigenæ, siue peregrinæ.

DE Pomorum censu & Nuces sunt. Sed harum quoque acceptio ampla & multiplex. Καρύα suæ (Nuces) & Attici, & alij Scriptores communi vocabulo fructus omnes, operimento duro tectos appellant. Harum intus corpus, foris lignum, vt Plinius limitat. Sed sunt, quibus & extra lignum caro vel pulpa, eáque vel edulis, vel cassa & magna ex parte neglecta. Priorum generis pleraque persecutus liber præcedens, nimirum nuces pleraſque pulpa eduli obrectas, quemadmodum primus Poma, quæ magna ex parte sunt edendo: Ergo eas deinceps persequemur, quæ ὄστρεινα habent vel ex toto vel ex parte. Neque enim operimenti modus vnus. Aliter Nux Inglans obtegitur, aliter Auellana nostrates, aliter Indica, aliter Pistachia, aliter Staphylodendros. Sunt fortè inter peregrinas quibus & nullum tegumentum ossi obductum: quædam & tota lignum, aut corpus ferè vniforme. Operimentum, vel coriaceum, vel pulpaceum: & hoc rursus vel edule, vel non. Edule dicimus ad cibum suaue, non medicatum, quale Inglandi, aut Auellanis plerisque: non alicui animantium, nec homini. In Exoticis tamen nondum de isthu plenè innotuit, quòd ea magna ex parte pulpa vel tegumento extra ad nos importentur. Sed rem ipsam aggrediemur à Inglande, Nucum vulgatissima.

NVX IVGLANS.

CAPVT I.

Descriptio

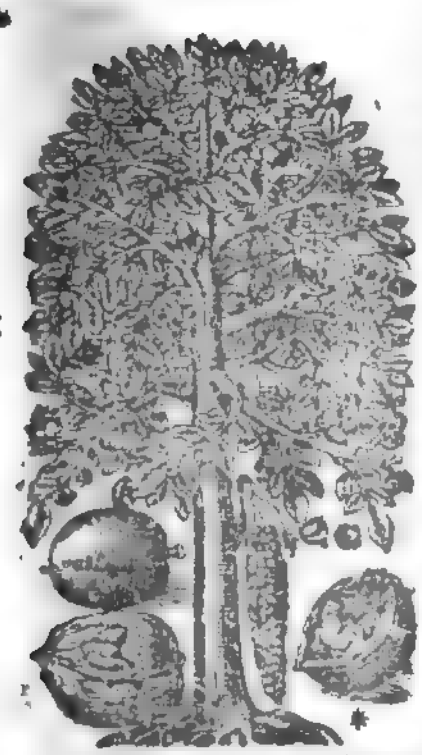

Radix

PRocera arbor est Inglans, multis prælongisque nixa radicibus, trunco ad binum ternúmque cubitorum complexus sæpiùs crassescente, materie ampla, ruffa, vel subfusca, multis exiguis segmentis scarificata, quibusdam partibus vndulatim crispa, robusta: firmis, vastisque ramis brachiata, cortice cinereaceo, crasso, læui, per senium hiulco, & in rimas altas debiscente. Folia pinnatim disponuntur, coniugationes claudente folio impari, quorum singularia ampla, sesquipalmum longa, palmum ferè lata, principio & mucrone angustiora, venis obliquis à medio neruo deductis, pulchrè viridantia, odore iucundo, ferè Laureo, sed grauiori & vehementi, sapore adstringente. Iulum profert longum, multiplici callo compactilem, cuius flaccescentes paniculæ breui decidunt: tum flos emergit herbaceus, totidémque caliculacea tegumenta, quot flores petiolo contrahuntur, quibus singulis singulæ includuntur Nuces. Nucem siue fructum [quales simul multi confertim ex eodem pendent pediculo] iam perfectiorem tegit puluinatus calyx, acerbi & amari saporis, nec sine acrimonia, nigro colore manus inficiens, cui subiectus cortex lignosus, rugosus, in duas carinas apertilis, nucleum continens in binas partes ad medium ferè fissum, & penè quadripartitum, reuolutionibus cerebri similiter inæqualem, primò mucosum, ac insipidum ferè, deinde per maturitatem callosum, candidum, dulcem, cuticula pallida tectum, exortum trahens ex candida & ex acido amari-

Iulus

Flos. Fructus

Nucleus

cante quadam ſubſtantia pulpoſa, cuius terreſtrior portio in lignea vel ex ligneo membranacea quædam nucleorum diſſepimenta abit, qualibus tenuioribus interior oſſis cauitas magna ex parte obducta eſt. Integri & maturi magnitudine minoris aut mediocris Perſici & pulpa virdi, ſeu integumento externo puluinato, [quem Feſtus vocat *Culeolum*, quaſi exiguum Culeum] atque carnoſo dempto, vncia ferè latiores, & hæc ipſa latitudine longiores, ex rotundo in oblongum ſubtumeſcentes, ſed delumbata vtrinque quà valuarum commiſſura eſt circinatione rotundi. Sunt & vncia non ampliores: in figura naturali, aliæ rotundiores, longiores aliæ.

Fructus varietas.

Huius porrò fructus varia & magna ex parte monſtroſa eſt varietas. Nux enim Iuglans ſua naturali & conſueta conſtitutione biualuis eſt, ex duabus carinis æqualibus commiſſis conſtituta. Nobis verò multæ ſunt ad manus, plures obſeruatæ, vniualues, bisalues, ſed non medio tenus, vti communes triualues: idque diuerſa proportione, valua maiore reliquis, vel geminæ vel tripartitæ maiori: aliàs æqualiter tripartita, aliàs inæqualiter, vna integra, altera gemina, & hoc etiam variè.

Nux mana Gemina

Eſt & quæ nulla nec valua nec commiſſura inſignis, ſed oui ferè in modum, ex integra teſta conſtituta. Sunt & nanæ, Auellanam mediocrem non excedentes. Geminas habemus, tam firmiter & preſſim coalitas, vt integras ſeparare non ſit: & integra potiùs duplex, ſi figuram ſpectes, quàm ex duabus conſtituta videatur, ni in ſignis ille ſulcus per medium ambitum ſpeciosè diuideret.

Breui mirandâ figuræ luxuriâ vel in hoc fructu naturam luſiſſe certum. Reliquas differentias ſpecialiores poſtea dicemus, hic enim fructus tantùm varietatem, magna ex parte monſtroſam, paucis inſinuaſſe ſit ſatis.

Autorum placita atque Symmyma.

Cæterùm difficile eſt pronunciare & pro certo adfirmare, quid ſit Iuglans aut quomodo vocetur apud Theophraſt. expreſſam enim & ſpecialem eius deſcriptionem non inuenimus.

Fortè lib. 3. cap. 7. meminit, nomine πυρικῆς καρύας, de qua ait, earum germina in vnum foliũ finiri. Et Gaza quoque Nucem Iuglandem conuertit. Scaliger tamen annotat. haud ſatis eſſe vertere, ſed vertendum eſſe in Perſica Nuce: quæ ſpecies ſit in Nuce, ſicut Pontica & Græca. Non repugnat tamen Scal. eſſe Iuglandem, alioqui refutaſſet: non enim mos eius præterire quicquam, quod reprehenſionẽ mereatur: ſed verbis Theophraſti natiuam ſuam ſignificationem relinquendam cenſet: & rectè. Theophraſt. cap. 18. lib. 1. ait: Quorundam ſemen ſtatim poſt inuolucrum ambiens ſubeſt, vt Palmæ, nucis: καρύου Græcè habetur, & Scal. vult interpretandum Iuglandis: nos tamen exiſtimamus, hunc locum poſſe conuenire Auellanis, ideo lectores conferent quæ paulò pòſt de nuce Euboica Theophraſt. ſcribemus, quæ fortè non alia, quàm Iuglans. Scimus Gazam diuerſis in locis καρύαν interpretari Iuglandem: verùm ea loca, & quæ περὶ καρύας ἡμερικοπικῆς habet ad Auellanas retulimus: διὸς βάλανος, quæ quibuſdam Iuglans exiſtimatur, dicemus capite de Caſtanea. Nux Iuglans, καρύα βασιλικὴ Dioſcor. c. de Centaurio magno: & cap. proprio: καρύα βασιλικὴ, ἄλλως πυρικὴ καλουμένη: Et cap. de Pœonia, βασιλικὴ καρύα: quando ait κατατίθεται τὸ ὑλῶδες εὐθὺς ἔχει καρίας βασιλικὰς ὁμοίας. καρύαι βασιλικαὶ Gal. Nux regia (ſic interpres reddit) eidem lib. de pond. & menſ. pendet drach. quatuor.

Perſica Nux. Perſica Nux

Nux Iuglans.

Cato Nuces caluas, Auellanas Prænestinas & Græcas habet: An vna harum poſſit eſſe Iuglans, incertum. Varro apertè Nuces Iuglandes appellat, quando inquit: lib. 4. de ling. Lat. Nux Iuglans, quòd hæc Nux antequàm purgetur, ſimilis glandi. Hæc glans optima & maxima ab Ioue & glande Iuglans eſt appellata. Eadem, Nux, quòd vt nox aërem, ita huius ſuccus facit corpus atrum. *Hactenus.* Ad quæ poſtrema Scalig. Alii, inquit, à nocendo Nucem dictam volunt, quomodo & & Græcè quoque κάρυον ὀδὰξ τὸ κρατεῖν. Eſt autem vox Syriaca *Luz*, ſed L in N. abiit, vt *Lympha, Nympha.* Idem Varro in Geop. ait: Si Iuglandes magnæ, crebræ, finitimæ fundi oram faciunt ſterilem. Item: Nucem Iuglandem, quantò citiùs promas, iucundiore vtare, quòd vetuſtate fiat aridior. Eãdem in arenà ſeruandam præcipit. Iuglandem & Colum. dicit & Palladius, vti ſuis patebit locis.

Nuces calua.

Nux Iuglans Gnido

Apud hunc ſpeciatim obſeruauimus vocem Tarentinam manifeſtè competere Iuglandi: quia nulla facta mẽtione vllius Nucis præterquam Iuglandis, dicit: Si Tarentinam facere volueris &c: Clarum quoque eandem vocem non tantùm de Iuglande dici, verùm etiam de aliis nucibus, vt ſit epitheton diuerſarum ſpecierum, vt patet ex lẽctione Columellæ, & dicetur quoque cap. de Auellana. Nuces Virgilius ſuo quoque celebrauit carmine: Ecl. 8.

Nux Tarẽtina

Mopſe nouas incide faces, tibi ducitur uxor:
Sparge marite Nuces, tibi deſerit Heſperus aetan.

Nuces ſpargere.

Spargebantur autem olim in Nuptiis boni omĩnis ergò, quòd hæ eſſent in tutela Iouis, cuius felix erat cum Iunone matrimonium: Indéque & *Iuglandem* quaſi *Iouis glandem* dictam volunt. Alioqui etiam Nuces ſpargere adagialiter dicitur, pro relictis nugis & puerilibus exercitiis, ad grauiora ſe conferre, quod Perſius inſinuaſſe videtur: quando ait.

Iuglans Gnido

——*Et Nucibus facimus quacunque relictis*
Cùm ſapimus patruos.

Et Catullus lepidè:

Da nuces pueris iners
Concubine: ſatis diu
Luſiſti nucibus: lubet
Iam ſeruire Talaſio.

Virgilius verò etiam prædictiones ex Nuce Iuglande deſumpſiſſe videtur: ſic canens: Georg. 1.

Contemplator item, cùm ſe Nux plurima ſyluis
Induet in florem, & ramos curuabit olentes:
Si fuperant fœtus, pariter frumenta ſequentur,
Magnaque cum magno veniet tritura calore.
At ſi luxuriâ foliorum exuberat umbra,
Nequicquam pingues palea teret area culmos.

Curtius Nucem interpretatur hoc loco Nucem Amygdalum: ſed quâ id ratione, vel quâ ſaltem apparenti, nondum videmus. Conſiderent lectores, an per florem Virg. non intellexerit Iulos Iuglandis, & an Amygdalus propriè habeat ramos olentes. Aut quis vnquam Amygdalum ſimpliciter vocauit Nucem? quis eam in ſyluis creſcere dicat. Creſcit ſanè Nux, ſi ratiùs in ſyluis, in ſyluarum marginibus frequenter.

Curtius notatur.

Sed attendamus quid Plinius de hac tradat. Abhis (Sorbis) inquit locum amplitudine vindicauerunt, quæ ceſſere autoritati Nuces Iuglandes: quanquam & ipſæ nuptialium Feſcenniorum comites, multùm Pineis minores Vniuerſitate, exẽmque portione ampliores nucleo. Nec non & honor his naturæ peculiaris, gemino protectis operimento, puluinati primùm calyces, mox lignei putaminis. Quæ cauſa eas nuptiis fecit religioſas

tot

tot modis ſecta munito: quod eſt veriſimilius, quàm quia cadendo tripudium ſonúmve faciant. Et has è Perſide à regibus tranſlatas, indicio ſunt Græca nomina. Optimum quippe genus earum Perſicon atque Baſilicon vocant. Et hæc fuêre prima nomina. Caryon à capitis grauedine, propter odoris grauitatem conuenit dictum. Tinguntur cortice earum lanę, & rufatur capillus, parùm prodeuntibus nuculis. Id compertum infectis tractu manibus. Pingueſcunt vetuſtate. Sola differentia generum in putamine duro fragilíve, & tenui ac craſſo, loculoſo & ſimplici. Solum hoc pomum natura compactili operimento clauſit. Namque ſunt bifidæ putaminum carinæ, nucleorúmque illis quadripartita diſtinctio, lignea intercurſante membrana. Cæteris quicquid eſt, ſolidum eſt, vt in Auellanis, & ipſo Nucum genere. Cato Græcas nominat, quas quidam & in Iuglandium genere ſeruant. Adiecit præterea Auellanas, & Galbas [Caluas ex Vet. gloſſ. Turn.] Prænestinas, quas maximè laudat, & conditas ollis, in terra ſeruari virides tradit. Nunc Thaſiæ & Albenſes celebrantur. Et Tarentinorum duo genera, fragili putamine, ac duro: quæ ſunt & ampliſſimæ, & minimè rotundæ. Præterea Molluſcæ putamen rumpentes. Sunt qui honoris nomen interpretentur, & Iouis glandem eſſe dicant. Nuper Conſularem virum audiui, biferas & Iuglandes nuces habere ſe profitentem. *Hæc Plin.* qui & diuerſis locis de Nuce Iuglande hæc habet. Succus pinguis Nuci Iuglandi: putamine clauduntur: his intus corpus, foris lignum: iiſdem putamen ſtatim recedit à ligno, extra gemina germinantur vicia: grauis & noxia etiam capiti humano, omnibúſque iuxta ſatis Iuglandium vmbra, quæcunque attigit, non dubiè venenum eſt.

Non Perſica. Baſilica. Caryon Gnde. Tinctura. differentiæ.

Nuces Græca. Galba.

Prænestina.

Thaſia. Albenſes. Tarentina. Molluſca. Iuglans. Biferæ.

Porrò quod de tripudio aſt Plin. id ita habet. Patresfamiliàs ſponſi cùm domeſticos pueros meritoriosab officio turpi dimitterent, nuces dabant, quas ſpargerent *nuptialia feſcennina* cantantes.

Apud Græcos, eodem inſtituto nouus ſponſus τὰ κατακέφαλα, Iuglandes, Amygdala, & Nuces id genus alias ſpargebat, vt putant Grammatici, nuptæ clamor ne auditetur. Scalig. in Catullum.

Duras apud Feſtum Titinnius *Muracias* vocat, vnde diminutiuum *Muracillum*.

Muracia. Caluæ nux. Molluſca nux. Plin. mss.

In veteri gloſſario Caluæ Nux, κάρυον βασιλικὸν. Turnebo Caluæ Nux alia eſt. Plautus in Calceolo Molluſcam Nucem ſuper eius dixit impendere regulas, quam Iuglandem quidam interpretantur, & Plinius citato loco ad eorum genus referre videtur.

Scaliger reprehendit Plin. quòd ſolius Iuglandis nucleum binis legi valuis ſcripſerit. Nam & in Piſtaciis (inquit) veſtigia quæ per ſeipſa hiant, aliquando vetuſtate. Molluſculæ ſanè Iuglandis (addit idem) omninò genus, aut cum Tarentino idem.

Molluſca Iuglandis genus.

Illud animaduertentes ex eiuſdem obſeruatione, δάβιλον apud Theoph. lib. 1. c. 18. hiſt. diſtingui ἀπὸ τῆς κάρυου, tanquam diuerſum à Iuglande, vt intelligas errorem Gazæ, qui lib. 5. nec ſemel δάβιλον Nucem pro Iuglande eſt interpretatus, dum Plinii authoritatem nimis ſecurus famæ ſequitur. Nec temerè quis dubitauerit, an quæ Plin. de Tarentinis dixit, intelligenda de Iuglande, vt ſanè intelleXiſſe videntur Ruell. & Curtius, quorum hic ait: Eſt aliud nucis Iuglandis genus, quod Tarentinum dicitur, quod ita molle eſt, vt vix attrectatum frangatur: à Tarento, quod eſt Sabinorum lingua molle. Ad quod alludit Horatius:

Caryon & Baſilicum diuerſum. Gaza mss.

Tarentina nux.

——*Et molle Tarentum.*

De qua in libro Faustini, authore Macrobio, ſic reperitur. Itémque quidam Tarentinas ones, vel Nuces dicunt, quæ ſunt Tarentinæ. Tarentinorum tamen Plin. duo genera poſuit, vt priùs dictum.

Eſſe præterea quoddam genus Iuglandium Nuces ſine putamine edentium Africanus author eſt, quanquam arte id fiat & cultura.

Iuglandes ſine putamine.

Rarum & propemodum oſtento proximum, quod Tragus refert Vaſoniæ, qui locus ad Rhenum ſitus eſt, Iuglandem repertam, quæ ante diem D. Ioan. ſacrum (qui non multò ante ſolſtitium æſtiuum incidere ſolet) neque folia, neque Nuces oſtenderet. Cùm verò id tempus adeſſet, parem reliquis nucibus fuiſſe, quod ad fructum & ſolita attinebat, id quod ſingulari naturæ miraculo factum credit.

Iuglandis rara.

Apud eundem Tragum in margine ſcriptum inuenimus, eiuſmodi arbores Gengenbachii binas extare. Tales ſanè aliquando etiam circa Tigurum vidimus. An quia impedimentum aliquod habeant, vel à radice, vel à ſolo, quo tardiùs germinent? An verò ſpecies quædam peculiaris naturæ, vel arte aliqua ad hoc comparata?

Biferæ.

Cæterùm quod Plin. de bifera Iuglande obiter tetigit, haud vanum videtur. Nam & Hermol. doctus & ſuæ dignus Scriptor, biferas Iuglandes Siluatianò Patauini agri viculo prouenire, ſatis conſtare tradit.

Eiuſdem obſeruationis eſt, germinare hanc arborem, non cacumine, vt maxima pars arborum, ſed lateribus, impulſo priore pullulo, qui forma & caudex totus & prægrandes rami creſcunt.

Mutatio in Quercum explicatur.

Mutari in Quercum ſenio nonnulli produnt: quod nobis ſanè fabulæ aut Græciæ mendacii ſpecimini propius eſſe videtur, quàm vel rationi, vel experientiæ, quibus non poteſt non perpetuò inniti ſtipata veritas in naturalibus. Nam de iis quæ prodigiosè transformantur eos ſolicitos eſſe ſinamus, qui ſe Magos, aut Magiæ profeſſores glonoſa buccina proclamant.

Tarentinas duriores & ampliſſimas, à frangendi morâ & *Muracias* à quibuſdam vocari, idem Hermol. tradit. Præterea Molluſcis putamen rumpentes. Ideò Macrobium qui Perſicum vulgò dictum, Molluſcam eſſe putat, apertè hallucinatum, cùm is non de Perſico, ſed de Nuce Regia & Iuglande, quæ ſit è Perſide conuecta primùm ad nos *Molluſcam* intelligat: nam à quibuſdam Nucem Perſicam vocari tradit, Sueuii hominis doctiſſimi teſtimonio fretus.

Muracia. Molluſca. Macrobij error.

Thaſia nux. Nux Græca. Prænestina.

Thaſiam quoque Nucem atque Græcam Amygdalarum eſſe generis Cloatius exiſtimat.

Prænestinam Macrobius eandem eſſe cum Auellana Varronis & Neuii authoritate meminit.

Diobalanus Theoph.

Iuglandem Dioſbalanon Theoph. vocaſſe author eſt Cloatius. Sed certè Dioſbalanos Caſtaneam Dioſc. ſignificat. Proinde non parcùs erraverit Non. Marcellus, qui Iuglandem pro ſyluestri nuce interpretatus eſt.

Neuius auctor. Perſica. Regia.

Perſicas & Regias Græci, vti tradit Marcellus: Romani verò Iuglandes in genere Nucum eas dixerunt, quas nunc priuatim Hetruria gentéſque aliæ multæ Nuces nominant. Nuces Ponticæ, ſiue vt Theoph. ab Heraclea Ponti ciuitate ſemper appellat, Heracleoticæ.

Nuces.

Caryon hæc ſilicon. Perſica. Euboica.

Iuglans, (tradente Ruell.) Græcis Caryon Baſilicon, id eſt, *Regia Nux*, interdum Perſica, Euboi-

cante quadam ſubſtantia pulpoſa, cuius terreſtrior portio in ligneā vel ex ligneo membranacea quædam nucleorum diſſepimenta abit, qualibus tenuioribus interior oſſis cauitas magna ex parte obducta eſt. Integri & maturi magnitudine minoris aut mediocris Perſici & pulpa viridi, ſeu integumento externo puluinato, [quem Feſtus vocat *Culeolum*, quaſi exiguum Culeum] atque carnoſo dempto, vncia ferè latiores, & hac ipſa latitudine longiores, ex rotundo in oblongum ſubtumeſcentes, ſed delumbata vtrinque quà valuarum commiſſura eſt circinatione rotundi. Sunt & vncia non amphoreis in figura naturali, aliæ rotundiores, longiores aliæ.

Fructus

Varietas.

Huius porrò fructus varia & magna ex parte monſtroſa eſt varietas. Nux enim Iuglans ſua naturali & conſueta conſtitutione biualuis eſt, ex duabus carinis æqualibus commiſſis conſtituta. Nobis verò multæ ſunt ad manus, plures obſeruatæ, vniualues, biualues, ſed non medio tenus, vti communes triualues: idque diuerſa proportione, valua maiore reliquis, vel geminæ vel tripartitæ maiori: aliàs æqualiter tripartita, aliàs inæqualiter, vna integra, altera gemina, & hoc etiam variè.

Nux nana

Gemina

Eſt & quæ nulla nec valua nec commiſſura inſignis, ſed oui ferè in modum, ex integra teſta conſtituta. Sunt & nanæ, Auellanam mediocrem non excedentes. Geminas habemus, tam firmiter & preſſim coalitas, vt integras ſeparare non ſit: & integra potiùs duplex, ſi figuram ſpectes, quàm ex duabus conſtituta videatur, ni in ſignis ille ſulcus per medium ambitum ſpecioſè diuideret.

Breui mirandâ figuræ luxuriâ vel in hoc fructu naturam luſiſſe certum. Reliquas differentias ſpecialiores poſtea dicemus, hic enim fructus tantùm varietatem, magna ex parte monſtroſam, paucis inſinuaſſe ſit ſatis.

Auctorum placita atque Synonyma.

Cæterùm difficile eſt pronunciare & pro certo adfirmare, quid ſit Iuglans aut quomodo vocetur apud Theophraſt. expreſſam enim & ſpecialem eius deſcriptionem non inuenimus.

Fortè lib. 3. cap. 7. meminit, nomine πυρηνικῆς καρύας, de qua ait, earum germina in vnum foliũ finiri. Et Gaza quoque Nucem Iuglandem conuertit. Scaliger tamen annotat. haud ſatis eſſe vertere, ſed vertendum eſſe in Perſica Nuce: quæ ſpecies ſit in Nuce, ſicut Pontica & Græca. Non repugnat tamen Scal. eſſe Iuglandem, alioqui refutaſſet: non enim mos eius præterire quicquam, quod reprehenſione mereatur: ſed verbis Theophraſti natiuam ſuam ſignificationem relinquendam cenſet: & rectè. Theophraſt. cap. 11. lib. 1. ait: Quorundam ſemen ſtatim poſt inuolucrum ambiens ſubeſt, vt Palmæ, nucis: καρύα Græcè habetur, & Scal. vult interpretandum Iuglandis: notamen exiſtimamus, hunc locum poſſe conuenire Auellanis, ideo lectores conferent quæ paulò pòſt de nuce Euboica Theophraſt. ſcribemus, quæ fortè non alia, quàm Iuglans. Scimus Gazam diuerſis in locis καρύαν interpretari Iuglandem: verùm ea loca, & quæ περὶ καρύας ἀγχιλαυπτικῆς habet ad Auellanas retulimus: δίοτι βάλανον, quæ quibuſdam Iuglans exiſtimatur, dicemus capite de Caſtanea. Nux Iuglans, κάρυα βασιλικὴ Dioſcor. c. de Centaurio magno: & cap. proprio: καρύα βασιλικὴ, ἄλλοι πυρηνικὴ καλοῦσι: Et cap. de Pœonia, βασιλικὴ καρύα: quando ait κατατίθεται τὸ ὑλικὸν εἴδωλον ἔχον καρύας βασιλικῆς σῶμα. κάρυα βασιλικὴ Gal. Nux regia (ſic interpres reddit) eidem lib. de pond. & menſ. pendet drach. quatuor.

Nux Iuglans.

Cato Nuces caluas, Auellanas Prænestinas & Græcas habet: An vna harum poſſit eſſe Iuglans, incertum. Varro apertè Nuces Iuglandes appellat, quando inquit: lib. 4. de ling. Lat. Nux Iuglans, quòd hæc Nux antequàm purgetur, ſimilis glandi. Hæc glans optima & maxima ab Ioue & glande Iuglans eſt appellata. Eadem, Nux, quòd vt nox aërem, ita huius ſuccus facit corpus atrum. *Hæc ille.* Ad quæ poſtrema Scalig. Alii, inquit, à nocendo Nucem dictam volunt, quomodo & & Græcè quoque κάρυον ἀπὸ τοῦ κάρα νέμειν. Eſt autem vox Syriaca *Luz* ſed L. in N. abiit, vt *Lympha, Nympha.* Idem Varro in Geop. ait: Si Iuglandes magnæ, crebræ, finitimæ fundi oram faciunt ſterilem. Item: Nucem Iuglandem, quantò citiùs promas, iucundiore vtare, quòd vetuſtate fiat aridior. Eãdem in arenâ ſeruandam præcipit. Iuglandem & Colum. dicit & Palladius, vti ſuis patebit locis.

Nuces calua.

Nux Iuglans Varr.

Apud hunc ſpeciatim obſeruauimus vocem Tarentinam manifeſtè competere Iuglandi: quia nulla facta mẽtione vllius Nucis præterquam Iuglandis, dicit: Si Tarentinam facere volueris &c: Clarum quoque eandem vocem non tantùm de Iuglande dici, verùm etiam de aliis nucibus, vt ſit epitheton diuerſarum ſpecierum, vt patet ex lectione Columellæ, & dicetur quoque cap. de Auellana. Nuces Virgilius ſuo quoque celebrauit carmine: Ecl. 8.

Nux Tarẽtina

Mopſe nouas incide faces, tibi ducitur uxor:
Sparge marite Nuces, tibi deſerit Heſperus aetan.

Nuces ſpargere.

Spargebantur autem olim in Nuptiis boni ominis ergò, quòd hæ eſſent in tutela Iouis, cuius felix erat cum Iunone matrimonium: Indéque & *Iuglandem* quaſi *Iouis glandem* dictam volunt. Alioqui etiam Nuces ſpargere adæqualiter dicitur, pro relictis nugis & puerilibus exercitiis, ad grauiora ſe conferre, quod Perſius inſinuaſſe videtur: quando ait.

Iuglans Varr.

——*Et Nucibus facimus quacunque relictis*
Cùm ſapimus patruos.

Et Catullus lepidè:

Da nuces pueris iners
Concubine: ſatis diu
Luſiri nucibus: lubet
Iam ſeruire Talaſio.

Virgilius verò etiam prædictiones ex Nuce Iuglande deſumpſiſſe videtur: ſic canens: Georg. 1.

Contemplator item, cùm ſe Nux plurima ſyluis
Induet in florem, & ramos curuabit olentes:
Si ſuperant fœtus, pariter frumenta ſequentur,
Magnaque cum magno veniet tritura calore.
At ſi luxuriâ foliorum exuberat umbra,
Nequicquam pingues palea teret area culmos.

Curtius Nucem interpretatur hoc loco Nucem Amygdalum: ſed quâ id ratione, vel quâ ſaltem apparentiâ nondum vidimus. Conſiderent lectores, an per florem Virg. non intellexerit Iulos Iuglandis, & an Amygdalus propriè habeat ramos olentes. Aut quis vnquam Amygdalum ſimpliciter vocauit Nucem? quis eam in ſyluis creſcere dicat. Creſcit ſanè Nux, ſi rariùs in ſyluis, in ſyluarum marginibus frequentet.

Curtius notatur.

Sed attendamus quid Plinius de hac tradat. Ab his (Sorbis) inquit locum amplitudine vindicauerunt, quæ ceſſere auctoritati Nuces Iuglandes: quanquam & ipſæ nuptialium Feſcenniorum comites, multùm Pineis minores Vniuerſitate, eædémque portione ampliores nucleo. Nec non & honor his naturæ peculiaris, gemino protectis operimento, puluinati primùm calycis, max lignei putaminis. Quæ cauſa eas nuptiis fecit religioſas

tot

tor mollis fœta munito: quod eſt veriſimilius, quàm quia cadendo tripudium ſonúmve faciant. Et has è Perſide à regibus tranſlatas, indicio ſunt Græca nomina. Optimum quippe genus earum Perſicon atque Baſilicon vocant. Et hæc fuêre prima nomina. Caryon à capitis grauedine, propter odoris grauitatem conuenit dictum. Tinguntur cortice earum lanę, & rufatur capillus, primùm prodeuntibus nucleis. Id compertum infectis tractu manibus. Pinguescunt vetuſtate. Sola differentia generum in putamine duro fragilive, & tenui ac craſſo, loculoſo & ſimplici. Solum hoc pomum natura compacti operimento clauſit. Namque ſunt bifidæ putaminum carinæ, nucleorúmque illis quadripartita diſtinctio, lignea intercurſante membrana. Cæteris quicquid eſt, ſolidum eſt, vt in Auellanis, & ipſo Nucum genere. Cato Græcas nominat, quas quidam & in Iuglandium genere ſeruant. Adiecit præterea Auellanas, & Galbas [Caluas ex Vet. gloſſ. Turn.] Præneſtinas, quas maximè laudat, & conditas ollis, in terra ſeruari virides tradit. Nunc Thaſiæ & Albenſes celebrantur. Et Tarentinorum duo genera, fragili putamine, ac duro: quæ ſunt & ampliſſimæ, & minimè rotundæ. Præterea Molluſcæ putamen rumpentes. Sunt qui honoris nomen interpretentur, & Iouis glandem eſſe dicant. Nuper Conſularem virum audiui, biferas & Iuglandes nuces habere ſe profitentem. *Hæc Plin.* qui & diuerſis locis de Nuce Iuglande hæc habet. Succus pinguis Nuci Iuglandi: putamine clauduntur: his intus corpus, foris lignum: iisdem putamen ſtatim recedit à ligno, extra gemina geminantur vicia: grauis & noxia etiam capiti humano, omnibúſque iuxta ſatis Iuglandium vmbra, quæcunque attigit, non dubiè venenum eſt.

Nux Perſica. Baſilica. Caryon. Gnde. Tinctura. diſcrimen.

Nuces Græcæ. Galbæ.

Præneſtinæ.

Thaſiæ. Albenſes. Tarentina. Molluſca. Iuglandium biferæ.

Porrò quod de tripudio aſt Plin. id ità habet. Patresfamiliàs ſponſi cùm domeſticos pueros meritorios ab officio turpi dimitterent, nuces dabant, quas ſpargerent *nuptialia feſtiua* cantantes.

Apud Græcos, eodem inſtituto nouus ſponſus *τὰ κατάγματα*, Iuglandes, Amygdala, & Nuces id genus alias ſpargebat, vt putant Grammatici, nuptæ clamor ne auditetur. Scalig. in Catullum.

Duras apud Feſtum Titinnius *Muracias* vocat, vnde diminutiuum *Muracillum*.

Muracia. Calua nux. Molluſca nux. Plin. nat.

In veteri gloſſario Calua Nux, *καρύα βαρυτάτη*. Turnebo Calua Nux alia eſt. Plautus in Calceolo Molluſcam Nucem ſuper eius dixit impendere tegulas, quam Iuglandem quidam interpretantur, & Plinius citato loco ad eorum genus referre videtur.

Scaliger reprehendit Plin. quòd ſolius Iuglandis nucleum binis legi valuis ſcripſerit. Nam & in Piſtaciis (inquit) veſtigia quæ per ſeipſa hiant, aliquando vetuſtate. Molluſculæ ſanè Iuglandis (addit idem) omninò genus, aut cum Tarentino idem.

Molluſcæ Iuglandis genus.

Illud animaduertentes ex eiuſdem obſeruatione, *ἄβαλος* apud Theoph. lib. 1. c. 18. hiſt. diſtingui *ἀπὸ τῆς καρύου*, tanquam diuerſum à Iuglande, vt intelligas errorem Gazæ, qui lib. 5. nec ſemel *ἄβαλος* Nucem pro Iuglande eſt interpretatus, dum Plinii authoritatem nimis ſecurus famæ ſequitur. Nec temerè quis dubitauerit, an quæ Plin. de Tarentinis dixit, intelligenda de Iuglande, vt ſanè intellexiſſe videntur Ruell. & Cuttius, quorum hic ait: Eſt aliud nucis Iuglandis genus, quod Tarentinum dicitur, quod ità molle eſt, vt vix attrectatum frangatur: à Tarento, quod eſt Sabinorum lingua molle. Ad quod alludit Horatius:

Caryon & Baſilicum diuerſum. Gazæ err.

Tarentina nux.

——Et molle Tarentum.

De qua in libro Faunini, authore Macrobio, ſic reperitur. Itémque quidam Tarentinas oues, vel Nuces dicunt, quæ ſunt Tarentinæ. Tarentinorum tamen Plin. duo genera poſuit, vt priùs dictum.

Eſſe præterea quoddam genus Iuglandium Nuces ſine putamine edentium Africanus author eſt, quanquam arte id fiat & cultura.

Iuglandes ſine putamine.

Rarum & propemodum oſtento proximum, quod Tragus refert Vaſoniæ, qui locus ad Rhenum ſitus eſt, Iuglandem repertam, quæ ante diem D. Ioan. ſacrum (qui non multò ante ſolſtitium æſtiuum incidere ſolet) neque folia, neque Nuces oſtenderet. Cùm verò id tempus adeſſet, parem reliquis nucibus fuiſſe, quod ad fructum & folia attinebat, id quod ſingulari naturæ miraculo factum credit.

Iuglandis rara.

Apud eundem Tragum in margine ſcriptum inuenimus, eiuſmodi arbores Gengenbachi binas extare. Tales ſanè aliquando etiam circa Tigurum vidimus. An quia impedimentum aliquod habeant, vel à radice, vel à ſolo, quo tardiùs germinent? An verò ſpecies quædam peculiaris naturæ, vel arte aliqua ad hoc comparata?

Biferæ.

Cæterùm quod Plin. de bifera Iuglande obiter tetigit, haud vanum videtur. Nam & Hermol. doctus & laude dignus Scriptor, biferas Iuglandes Siluatium, Patauinii agri viculo prouenire, ſatis conſtare tradit.

Eiuſdem obſeruationis eſt, germinare hanc arborem, non cacumine, vt maxima pars arborum, ſed lateribus, impulſo priore pullulo, quà forma & caudex totus & prægrandes rami creſcunt.

Mutatio in Quercum explicatur.

Mutari in Quercum ſenio nonnulli produnt: quod nobis ſanè fabulæ aut Græciæ mendacii ſpeciem propius eſſe videtur, quàm vel rationi, vel expectationi, quibus non poteſt non perpetuò inedere ſtipata veritas in naturalibus. Nam de iis quæ prodigiosè transformantur eos ſolicitos eſſe ſinamus, qui ſe Magos, aut Magiæ profeſſores glorioſa buccina proclamant.

Tarentinas duriores & ampliſſimas, à frangendi morâ & *Miracilas* à quibuſdam vocari, idem Hermol. tradit. Præterea Molluſcas putamen rumpentes. Ideò Macrobium qui Perſicum vulgò dictum, Molluſcam eſſe putat, apertè hallucinatum, cùm is non de Perſico, ſed de Nuce Regia & Iuglande, quæ ſit è Perſide conuecta primùm ad nos *Molluſcam* intelligat: nam à quibuſdam Nucem Perſicam vocari tradit, Sueuii hominis doctiſſimi teſtimonio fretus.

Miracia. Molluſca. Macrobii error.

Thaſiam quoque Nucem atque Græcam Amygdalarum eſſe generis Cloatius exiſtimat.

Thaſia nux. Nux Græca. Præneſtina.

Præneſtinam Macrobius eandem eſſe cum Auellana Varronis & Neuii authoritate meminit.

Iuglandem Dioſbalanon Theoph. vocaſſe author eſt Cloatius. Sed certè Dioſbalanos Caſtaneam Dioſc. ſignificat. Proinde non parciùs erraſſe Non. Marcellus, qui Iuglandem pro ſyluestri nuce interpretatus eſt.

Dioſbalanos Theoph. Neuii error. Perſica. Regia.

Perſicas & Regias Græci, vti tradit Marcellus: Romani verò Iuglandes in genere Nucum eas dixerunt, quas nunc priuatim Hetruria gentéſque aliæ multæ Nuces nominant. Nuces Ponticæ, ſiue vt Theoph. ab Heraclea Ponti ciuitate ſemper appellat, Heracleoticæ.

Nuces. Caryon hæc ſili. an. Perſica. Eubœa.

Iuglans, (tradente Ruell.) Græcis Caryon Baſilicon, id eſt, *Regia Nux*, interdum Perſica, Euboi-

aique, Gallis *Noierum* dictam. Nucis callosum herbaceúmque corticem *Guiseam* dicunt: Tenuis tunica, *Nauci*, vt quidam volunt, nominatur. Inferiori sui parte fertiliores sunt Iuglandes. Sed mirum est, quod prodidit, Quercum & Iuglandem tam pertinaci odio dissidere, vt iuxta Nucem Iuglandem depacta monatur, quũ mutari in Quércum senio nonnulli tradant. Eandem esse Nucem Persicam, Regiam, Iuglándem, fatebitur, qui bonos autores euoluerit. Optimum earum genus Persicum atque Basilicon, in eo genere, quæ mollior sit, & putamen frangat, *Mollusca* dicitur, vt *Tarentina* quæ nuda cortice, vel molli & fragili prodeat putamine.

Guiseum. Nauci.

Iuglandis & Quercus vitium.

Nux Persica. Regia Iuglans.

Mollusca quæ? Tarentina quæ?

Nos quod de odio inter Iuglandem & Quercum scribit Ruellius, facilè credimus. Iuglans enim citò crescit, & magna sua vmbra Quercui officit, amplissimisque radicibus vicinæ cuncta abúdat, tardiúsue crescenti alimentum subripit. Sed alterius in alteram mutationem, tanquam fabulosam respuimus. Erroris autem Macrobii causa fuit, quòd ipse putauerit idem esse Malum Persicam & Nucem Persicam.

Cur Iuglans & Quercus se mutuo oderint.

Bruyerus.

Bruyerus Nuces à nocendo ideo dictas putat, quòd frangendo dentibus noceant: quasi verò huius noxæ causa primariò ab ipsa depẽdeat Nuce, & non ab homine, qui suũ in morem dentibus conterere velit, quod possit alia ratione: Magis arridet illa medicorum, quòd edendo aut nimio vsu noceat, vti patebit in viribus: quàmaximè verò, quòd satis nocere credatur, quod certè sensisse videtur Ouid. in Eleg. de Nuce, cùm ait.

——*Quoniam fata ledere credor*
Cultus in extremo margine frondis habet.

Non. Marcellus not Nuces agrestes Iuglans vnde Nux vnde dicta.

Non. Marcellus vt annotat Curtius, Iuglandes Nuces agrestes interpretatur: Sed hoc quidem minùs benè, si vocis etymon consideretur. M. autem Varroni dicitur, quòd hæc antequam purgetur, glandi similis sit: Macrobio autem à Iuuando & glande. C. enim Bassus, vt hic scribit in lib. qui de verb. signif. inscriptus, Iuglans perinde ac Iouis glans. Græcè autore Cloatio Verrio in lib. à Græcis tract. διὸς βάλανος, vt etiam Theophr. ait. Græcorum enim nonnulli imitatione κάρυον ἀπὸ τῆς κάρης, id est, capitis grauedine. Plutarch. in Sympos. quòd spiritu graui & capiti noc uo sit. Ab hac voce Caryatides (de quibus Vitruuius lib. 1.) dictæ, Lactatius, vt aliis placet Lactantius, apud Statium in Thebaide à Nuce arbore nominatas scribit. Philostratus in iconibus Iuglandes Castaneas appellasse videtur. Ponuica Nux etiam & Heracleotica dicitur. Plin. verò earum optimum genus Basilicum & Persicum esse dicit. Hoc autem vltimum Mollusca Nux dicitur, quòd cæteris generibus mollior sit, vt, voluit Macrobius, cuius putamen facilè rumpatur, de qua Plautus in Calceolo: Molluscam nucem &c: Hanc verò ille errore, vt Nicolao Perotto episcopo Syponino placet, putat dici ex Sueqi autoritate, quæ Malum Persicum est. Sic enim hic in edulio quod Moretum inscribitur.

Dios balanos.

Caryon vnde.

Caryatides.

Castaneæ Ponica Nux Heracleotica.

Mollusca hæc Nux est, ne quis fortè inscius erret.

Malum Persicum.

Non enim his, vt hic arbitratur, de Persico teneriori Pomo agit, sed de Nuce Persica. In Moreto enim Poma tenera poni non solebant, sed Persicæ Nuces. In Perotti sententiam irem, si cuiusdam classici autoris monimentis doceret, in Moreto non Poma tenera, sed Persicas solùm Nuces, id est, Iuglandes, poni solitas, quod ex Virgiliano Moreto non probatur. Ausonio Nux simpliciter dicitur:

Nux

Et duplici defensa putamine quinque genus Nux.

Culeola Festo cortices Nucum viridium sunt, dicta à similitudine Culeorum, quibus vinum siue oleum continetur, cuius diminutiuum videtur culiocæ. Eidem verò autori Iuglandium Nucum summa & viridantia putamina sunt.

Culeola.

Culiocæ.

Nuce Festo, vel *Nauci* Pompeio, nucis putamẽ est, aut oliuæ nucleus, vel medium Nucum dissepimentum, id est, membranula illa, quæ in medio Nucis intersita visitur: denique cuiusuis putamen *dei*[illegible], nauci vocatum existimant. Quidam à voce Græca νάρη, quod pellem caprinam declarat. Sosipatro fabæ granum est, cùm se aperit. Nauci enim facere & nauci esse derivantur, quod est nihil esse, & nihil facere. Plautus etiam protulit: *Vitam tuam vitiosa Nuce non emam*, quod prouerbialiter dicitur, nec minimo quidem. Apud Aristoph. *vnica Nuce emere* dicitur.

Nuce Nauci.

Nuce.

Regia Nux Caryon, eò quòd, [vt scribit Goropius] *Car-hut* ad vnguem Cimbris designet ipsius quod carum est, custodiam, ideo tessera matrimonii. Nucleum Carn vocamus.

Caryon.

Iniurius est Plinius Iouis glandi, dum à capitis grauedine, quam inducat, nomen accepisse dicit, quod tantùm abest, vt verum sit, vt ne hoc quidem ipsi demus, hoc nomen esse peculiare: imò commune non cæteris modò Nucibus: sed etiam Amygdalis esse asseramus. Neque verò Iuglandes magis capiti nocent, quàm Amygdala. Quid dico nocent? Cùm vtramque genus robur capitu addat, vt in medicorum scholis nemini dubium esse credo.

Plinius reprehẽditur.

Latinis (ait idem) ratio nominis Nucum ignota, tametsi & ab horum quibusdam eò ventum sit, vt à nocendo Nucem deriuent, quoniam satis noxiam esse dicant. Absit omen, vt fructus dulcissimus tam inauspicato nomine à vetustissimis fuerit vocatus. Nuces teneræ non parum Myrobalanis omnibus præstantiores. Nux Cimbris *Not* vel *Nut*, à quo non mirum est Latinos Nux fecisse, cùm Alemani quoq; *Nuß* inde formẽt: dicitur à *Noth*, quod necessitatem significare scimus. Hæc Goropius, cui facilè concedimus fructum Iuglandos, siue nucis nucleum esse innocuum, non tamen ideò concluserimus, vt malè Goropius, Plinium scilicet Iouis glandi fore iniurium: is enim, nostro iudicio, non intelligit per Caryon fructum, siue nucem à suis putaminibus separatam (quæ non habet odoris grauitatem) sed Caryon cum suis putaminibus, vel ipsam potiùs Iuglandem arborem cum suis frondibus, quibus vtrisque gravis odor inest.

Nux.

Monachis in Mes. Nux Alexandrina est Nux Iuglans.

Nux Alexandrina. Nuces Italicæ.

Corn. Nuces regias, inquit, nostri [Germani] Nuces Italicas nominant. Placotomus annotat, absolutè, pro Iuglande sumi, vt ab Ouid. de Nuce. Baptista Fiera in Cœna:

Mille Nuces poteras dixisse, sed vnica Iuglans
Nux dicta est, linguæ tamen cura tuæ.

Et Rob. Const. Latini cùm Nucem simpliciter Synonyma Iuglandis. dicunt, Iuglandem intelligunt, κάρυον, ἢ ἐκείνου arbor ipsa, id est, Iuglans. Macrobius ementita Theophrasti autoritate, Iuglans inquit, quasi Diuglãs, id est, διὸς βάλανος, sicut Theophrast. ait. Trago Nux Persica, Nux regia, Græca, Euboica, Caryon, Iuglans, Iouis glans, aut Diuglans: Nux, & Nux Iuglans plerisque herbariis. Hebr. Aeggos, Cantic. 6. In Hierem. principio [vt Diu. Hieron. in Eccles. caput 12. scribit] Baculus Nuceus *Sacrũ* si vertetur accentus & Nucem, significat

& Vi-

Digitized by Google

& Vigilius in Eccles. 70. Interpretes posuerunt τὸ ἀμύγδαλον ipsum verbum *Sacred*, quod in Hieremiæ principio est: sed vbi in Nucem versum est, hîc in Amygdalum: de quare etiam cap. de Amygdalo Arab. لوز, *Lauz*, aut Glauzi. Serap. cap. 162. Leum, id est Nux. Germ. Nußbaum: Fructus, Baumnuß/Welschnuß/Nuß. Gal. Noisier, Noix. Belg. Noteboom, Noteleer: Okernote/ Walnete, Walschenoten: Iuli nucum, Catechons. Hisp. *Nogal, Nuez*. Catal. Now: Portug. *Noz* & *Noguerra* arbor. Bohem. Wlassky Orech. Angl. Walnut tree, fructus Walnut. Hung. Dio.

Differentiæ huius seculi.

Diximus quasdam superiùs Priscorum ex Plinio differentias: Posteritas etiam suas obseruauit, & Nucis Iuglandis proprias. Tragus in teneras & duras distinguit: quæ teneram corticem habet, *Tenera seu Tarentina Nuces* dici ait: quæ durum, Germ. Grübelnuß. Lonicer triplici magnitudine distinguit. Primæ magnitudine pugni, Pferdsnuß/aut Roßnuß: Lat. *Nuces equinæ*. Secundæ mediæ: gemeine Nuß: Tertiæ minores, valdè duræ, Stein nüß. quæ postremæ fortasse illæ sunt, de quibus Caesalpinus ait, quæ purgari vix à putamine possint, *surdæ* vocari. At sanè qui ad figuræ, magnitudinis, durities atque adeò saporis varietates respicere volet, innumeras propemodum deprehendet Nucum Iuglandium differentias. Nam & earum, quas medias facit Lonicerus, & teneras Tragus, diuersa & magnitudo, & figura, & duricies. Sic & duras seu Surdas & figura & magnitudine variare nouimus, quarum tamen nuclei, cùm difficulter eximantur, sapidissimi sunt. Inter vulgatas seu medias præstant, oblongæ, albicantes ac fragiles, ponderosæ ac plenæ, albo intus nucleo, putamini non tenacius adhærente, gustu dulci & suaui. At magnum item Nucum genus, quas *Caballinas* vocant, bonitate & pondere, ad proportionem reliquis cedunt, non enim intus oppletæ, sed magna ex parte vacuæ sunt, innullis sapidæ: hæc Malis ferè magnitudine æquales, ex quarum cuppis seu valuis matisapia pueris gestanda fiunt. Nec tacendum quod Thomas Hariot in histor. Virgineæ ita fatè tradit: 1. Nucum magnatum in Virginea copiosè prouenire duo genera, vnum eiusdem saporis & formæ, aut parum differentis ab Anglicis, eis tamen putamina duriora esse & crassiora. 2. Aliud genus maius & durius, nucleo magno, oblongiolo, dulci.

Caballinæ.

Nuces Virginianæ.

Locus.

Nux Iuglans, authore Palladio amat loca montana, humida, & frigida, plerúmque lapidosa. Potest tamen & locis temperatis iuuante humore nutriri. Existimauerimus tamen in Italia aliisque calidioribus regionibus frigida amare, respectu caloris magni illarum. Aquas, si Ruellio credimus, odore Iuglandes, frigoriscupidæ sunt. Passim in omnibus ferè Germaniæ hortis prouenit. In plurimis Galliæ, Germaniæ tam inferioris, quàm superioris, præsertim agrorum marginibus plantatæ. Apud nos Montbelgardi & locis vicinis sæpiùs gelu perduntur summitates, quemadmodum & iuniores arbores, præsertim si loco humidiore plantatæ fuerint. Basileæ & in Alsatia abundant, reperiuntur etiam in syluis quibusdam, vbi arborem vidimus folia cæteris multò tardiùs proferentem, similéque Argentinæ, & circa Tigurum. Dalech. Nuces, quæ antea velut aridæ ac mortuæ, pridie D. Ioannis festum, diem repentè germinant, & folia mittunt, in agro Lugdunensi perquàm multas reperiri asserit, qualem cùm Tragus aliquando obseruasset, id singulari naturæ miraculo fieri credebat. Eiusmodi arbores Gengenbachi binas hodie etiamnum extare, iam suprà dictum. In Suetia Nuces magnæ fiunt. In Rheni tractu sæpè totos agros iis consitos videas, vbi oleum copiosè paratur ex fructu. Omnibus vulgò in Italia nota, teste Matth. nullúmque aërem aspernatur, si Cortio excedendum. In Heluetia passim obuia, sed ab hortis exulare suadet Gesn. ob magnam & noxiam vmbram, & quòd solum vicinum emendare soleat, ob nutrimenti copiam quod attrahit.

Nux Caballina maxima.

Nucem Caballinam maximam in horto Exc. C. Month. à nobis plantatam colimus, & alterius generis plures, variantésque, fructuum figura & magnitudine.

Viscum.

Thalius viscum vidit in Iuglande in horto Monasterii Ilfeldensis.

Tempus.

Paniculas seu Iulos atque gemmas protrudunt Martio, si tardiùs, Aprili, seu vt Plinius ait: germinant post afflatum Fauonii, fructificat Autumno. In nostris regionibus Nuces pleræque maturæ sunt circa finem Augusti, & Septembri magna ex parte. Habentur tamen in quibusdam locis præcociores, fructum Aug. initio perficientes, quas Angstnüß, *noix d'Aoust* vulgò vocant. Tardæ & serotinæ sunt, quas à D. Ioann. vocatas diximus non enim ante Octob. maturantur, & cùm aliæ defecerunt, illæ demùm recentes mensis adhibentur, quamuis putaminis duritie, saporísque gustu fatuo minùs gratas sint qui dicant: Ex duris tamen etiam cognitum nobis genus præcipuæ suauitatis. Multos annos superuiunt Nux, ac nimium in modum grandescit: Cariem (vt annotat Tragus) vetustatémque non sentit. Tenera est arbor in calidioribus regionibus locisque apricis feliciter prouenions.

Præcoces nuces Augusti. Serotinæ.

Satio.

Seruantur Nuces putrecte commissuris iacentibus à Cal. Martias ad Idus eadem. Ad Idus Martias Iuglandem serere præcipit Columna. Iuglans, vt Damogeron, & Palladius author est, nucibus suis eo more quo Amygdala seritur, & eadem methodo: item auulsione & viui radice. Sed nux cuam posituris es, melior adolescet, si pueri impulis, vel nondum experti Venerem vrinâ quinque diebus macerueris, quod & Amygdalis commendatur. Sed quas Nouembri mense disponis, aliquatenus in Sole succabis, vt exigeretur noxium vitus humoris. Quas verò mense Ian. vel Febr. positurus es, aqua simplici pridiè macerabis. Ponemus autem transuersas, vt latus, id est, Carina ipsa, figatur in terra. Cacumen ipsum, cùm ponimus Nucem, in Aquilonis partem dirigemus. Lapis subter, vel testa ponenda est, vt radicem non simpliciter, sed repercussa respergat. Lætior fiet, si lapidis transferatur. In frigidis locis bima, in calidis trima transferri debet.

Vt melius adolescat.

Serendi modus.

Vt lætior fiat.

Radices plantarum (sicut in aliis arboribus solemus) in hoc genere resecare non debes. Fimo bubulo ima planta tingenda est: sed meliùs cinis aspergatur in scrobibus, ne calore stercoris aduratur: nam cinis creditur vel corticis teneritudinem procurare, vel fructuum densitatem adferre. Altis scrobibus delectatur pro arboris magnitudine, & desiderat interualla maiora, quia stillicidiis foliorum suorum proximis vel surgeneris nocebit arboribus. Debet aliquando circumfodi, ne cuna fiat vitio senectutis, quæ si vitietur: canalis longus à summo trunco ad imum debet excudi, sic beneficio Solis, & venti durescunt, quæ in putredinem transibant.

Cultus.

Vt corticis teneritas fiat.

Vt fructus fiat densitas.

Posteritatis memoriæ mandarunt rei rusticæ periti, (vt refert Ruell.) neque Iuglandem, neque resiniferas arbores, nullo insitionis interue-

Vt curiosa succurramus.

aut cum aliis pignore iungi posse, ita vt Iuglans alteram non admittat arborem, suum etiam surculum respuēs si pangatur, nec vllo fœderis nexu coalescens.

Iuglandem non inserunt.

Hinc fortè Tragus commotus, (nisi peculiari vel sua vel aliorum id tradident experientia) Nucibus, inquit, seritur Iuglans, nec inseri vult, vt aliæ arbores. At Palladius contra in Ian. cap. 16. scribit: Inseritur, vt plerique asserunt, mense Feb. in Arbuto, sed melius in trunco, vt alii, & in Pruno, & in se: Deque eius insertione hos fecit versus.

Arbutea frondes vesse Nucis occupat vmbra,
Pomaque sub duri cortice tuta refert.

Et ii planè, vt Damogeronti placet, à veritate defecerunt, qui nullam insitionem admittere Iuglādem crediderunt, experientiáque docuit Iuglandis resinosæ Terebintho aut Pistacio insitum cōprehendisse, & in grandiorem sua forte arborem euasisse.

Terebinthus & Iuglans surculum Pistacii recipiunt, qui conceptus perspè coaluit. Et licèt forsitan non facilè coalat, non ideò tamen id habendum neglectui, si res non semper suum sortiatur effectum.

Insitionis modus.

Sunt qui hoc insitionis vtantur genere. Nucem obruunt, & vbi adoleuerit, bimam aut trimā radicitùs eruunt, radicique surculū iuxta carnem infigunt, & iterum terræ religant. Alii ramulum anniculum legunt & inuertunt, insitúmque diligenter viminibus obligant. Vt vt res sit, nos sanè insitionis multa cura non opus esse iudicamus, siquidem, nucum satu facilè ac fœliciter proueniāt, & iterata [nostri sanè iterata semel atque iterum contenti ferè sunt] transplantatione breui adolescant: nisi quis fortè insitionem Mangonii ergò tentare velit. Huic nostræ sententiæ subscribit Ouidius, quando ita canit:

Alii.

Sed pars magna mei est operoso cura colono:
Inuenias, dederit quid mihi præter humum?
Spontanea facilis contempto nascor in agro,
Parsque loci, quæ fit, publica pene via est.

Ne dura vel nodosa sit Nux.

Si dura Nux erit, vel nodola, cortex [præcipiendus. Pallad.] circumcidendus erit, vt vitium mali deducat humoris. Alii radicum summa præcidunt. Alii terebratæ radici palum de Buxo imprimunt, vel Cuprinum clauum, vel ferreum, ad medullam vsque vt quidam volunt. Sic etiam lætiorem futuram? Si quis terebro (vt Damogeron autor est) per medullam arborem traiiciat, atque foramini parem Vlmeum adigat cuneum, nodolam duritiem Nux exuet.

Vt fructū non amittat.

Ea fructum non amittet, si Verbasci radicem vel coccinum è sterquilinio pānum amuleti vice suspendat. Cuius amuleti ratio naturalis cùm nulla sit, eius dignitatem inter vanitates Græculas reponimus.

Vt fructus diuersus nascatur.

Cinis iugiter, vel caudici, vel radicibus offusus, & teneritudinem adfert, & fragiliorem nuclei carnem efficit, autore eodem.

Tarentina fiat.

Si Tarentinam, inquit Pallad. facere volueris, solam Nucis carnem lana propter formicas obuolutam inseminaris debebis obrucre. Si ferentem iam in hoc genus velis mutare, lixiuio per annum continuum ter rigabis in mense.

Aliter modus.

Vt Nuces nuda nascantur.

Ad Tarentina nascātur alius modus.

Nuces nudas & sine putaminibus edent Iuglandes, vt policetur Africanus, si fractis vtrinque carinis integer nucleus illæsa prorsus carne, lana vel vitigineis foliis recentibus, aut Platani frondibus obuoluatur, quominus à formicis enucleatus erodatur fructus: sic in terræ mandetur. Hoc idem Florentinus asserit. Vt Tarentina fiat, siue, quod idem esse putat Ruell. suis experimentis spoliata, solam Nucis carnem vellere propter formicas, inuolutam in seminario obrui iubent, quod in Amygdalis quoque ventura in promittunt: sed cinerem scrobibus aspergendum: qui modus ferè idem cum prædicto Palladii. Vt Nuces in proximum annum copiosiùs prouenient, quos est hodie apud rusticos quosdam, vt Nuces perticis decutiantur. Hinc non inconcinnè quidam alludendo cecinit:

Nux, asinus, mulier, simili sunt lege ligata:
Hæc tria nisi fructus faciunt, verbera cessant.

Credunt enim, si Nucem glumeis vinculis obvinctam, fustibus tundant, reddi fœcundiorem.

Vt Nux distabescat.

Democritus scriptum reliquit, si quispiam ieiunus seorsum lentis grana mandat, atque dum adhuc mansum in ore versat, quum flore pubet Iuglans, ramum demordeat, arbor Persica distabescet. Item si flagrans igni Lentis granum radicibus imprimatur: aut si in traiectam terebra arborem, puerile lotium indatur: aut si quis iuxta ablaqueatam radicem dictamnum, fabas, vel pannum menstruo sanguine mulieris imbutū deponat, arborem ariditate tabida conficiet. Hæc Constantinus refert, & ex eo Ruellius, sed vt liberè dicamus quod sentiamus, eiusmodi vel superstitiosa, nec vlla ratione fundata putamus, quæ ex Democrito adducta sunt: vel sanè illicito quodam aut Diabolico condimento non vacua: vel demq; ab impostoribus & mendacium mancipiis veteratorè efficta & enenuta. Nostrum est, non solùm non tradere talia, sed nec tradita credere, nec si opinio quædam sinistra nos trahat, vti credamus, temerè vanéque experiri: interim tamē de vanis & nulla bona ratione fundatis aut stabilitis liberè, nullaque vsi circuitione, sententiam nostram pronunciare. Sed de his satis.

Repetitio.

Cortex Iuglandis huans, & abscedens maturitatis argumentum est, quales & reponi debent. Seruantur, vt tradit Pallad. vel paleis obrutæ, vel arena, vel tolis suis aridis, vel arca ex ligno suo facta inclusæ, vel Cepis mistæ, quibus hanc vicissitudinem reddunt, vt eis aciedinem tollant. Martialis asserit, & expertum se ait, virides Nuces tantùm liberas putaminibus suis melle demergi, & post annum virides esse, & ipsum mel ita medicabile fieri, vt ex eo facto potio arterias curet & fauces.

Vires & usus.

Hyppocrati Amygdalæ æstuosæ (καυσώδεις) sunt, verùm probè alunt [θρέπτικαι.] Aestuosæ quidem sunt propter pinguedinem, nutriunt autem propter carnositatem, & Nuces (κάρυα) calidæ similes his sunt. Nuces regiæ, aliquibus Persicæ dictæ autore Dioscor. in cibo sumptæ cocta sunt difficiles, stomacho nocent, bilem gignunt, capitis dolorem inferunt, suntque tussientibus inimicæ: viles verò in cibo ieiunis ad vomitiones concitādas. Venenis quoque resistunt cum fabis, & ruta præsumptæ, ac etiamnum post ipsa venena hausta comestæ. Largiùs autem esitatæ, latos lūbricos pellunt. Imponuntur & mammarum inflammationibus, adscessibus, luxatisque, cum mellis exiguo & ruta. Cum Cepa autem melle & sale, contra canis hominisque morsus proficiunt. Eædem cum calyce suo peruſtæ, & vmbilico admotæ, tormina sedant. Putamen verò combustum, tritúmque in vino & oleo, puerorum capite perunctō capillos condecorat, Alopecíasque replet. At qui intra ipsum est, nucleus vstus, tritus, & cum vino appositus, menses sistit, Perueterum autem Nucum nuclei commanducati & impositi, gangrænis, carbunculis, ægilopibus & Alo-

Nuces.

Ad vomitū concitandum.

Venena.

Lumbrici.

Mammarum inflam.

Luxata.

Ad morsum Formicæ.

Ad capillos decorandos.

Menses.

Gangræna.

Carbunculus.

& alopecias præsenti sunt remedio. Fit & ex iisdem oleum tusis, expressisque. Porrò recentes, vtpote dulciores, stomacho sunt innocentiores: quapropter & Allijs miscentur ad acrimoniam ipsorum eximendam. Ex ipsa quoque impositæ luentia seu sugillata emendant.

Oleum è nucibus.

Sugillata.

Nuces Iuglandes, vt scribit Plin. Græci à capitis grauedine appellauêre. Etenim arborum ipsarum foliorúmq; vires in cerebrum penetrant: hócque minore momento; sed in cibis, nuclei faciunt. Sunt autem recentes iucundiores, ficcæ vnguinosiores, & stomacho inutiles, difficiles concoctu, dolorem capitis inferentes, tussientibus inimicæ, (quoniam impleto vaporoso halitu capite, fluxionem concitant, vti putat Dal.) & vomituris ieiunis: (laxatum enim & emollitum oleoso suo vnguine ventriculi os, ad vomitionem imbecillum reddunt) aptæ in Tenesmo solo: trahunt enim pituitam. (Conueniunt in Tenesmo, non quia trahunt pituitam, sed quia flatus crassos recti intestini extremam oram distendentes discutiunt, & viscidam pituitam ibi tenaciùs inhærentem abstergunt, Dal.) Eædem præsumptæ venena hebetant: item anginam cum ruta & oleo. Item aduersantur Cæpis (Allijs Dioscor.) leniúntque earum saporem. Aurium inflammationi imponuntur cum mellis exiguo. Item cum Ruta mammis & luxatis. Cum cæpa autem & sale & melle, canis hominisque morsui. Putamine nucis Iuglandis dens cauus inuritur. Putamen combustum tritúmque in oleo aut vino, infantium capite perunctis, nutrit capillum: & ad alopecias eo sic vtuntur. Quò plures nuces quis ederit, hoc faciliùs tineas (Tænias Vet.) pellit. Quæ per veteres sunt Nuces, gangrænis & carbunculis medentur: item sugillatis. Cortex Iuglandium, lichenum vitio, & dysentericis prodest. Folia trita cum aceto, autium dolori. In Sanctuariis Mithridatis maximi regis deuicti, Cn. Pompeius inuenit in peculiari commentario ipsius manu compositionem antidoti, è duabus nucleis siccis, item Ficis totidem, & Rutæ foliis viginti simul tritis, addito salis grano: & qui hoc ieiunus sumat, nullum venenum nociturum illo die. Contra rabiosi quoque canis morsus, nuclei è ieiuno homine commanducati illitique præsentu remedio esse dicuntur.

Lichenes.

Dysenteria.

Autium dolor.

Venenum. Morsus canis rab.

Antidoti à Plin. memoratæ, eleganti quoque carmine meminit Serenus cap. 3. de venenis prohibendis:

Antidotum verò multis Mithridatica fertur
Confecta modis, sed magnus ferinia Regis
Cùm caperet victor, vitam deprehendit in illis
Sumbolis, vt vulgata satis medicamina risit.
His etenim Ruta folium, sale & breue granum,
Iuglandésque duæ, totidem cum corpore Ficus.
Hæc oriente die parcè conspersa Lyæo
Sumebat mensis dederat quæ pocula tutor.

Accedamus ad Galenum. Is diuersis locis de Nucis Iuglandis viribus hæc habet. Nucis regiæ ἐντὸς ἐσθιόμεναι capitis parit dolorem. Nuces teneræ, rancidæ, vetustæ, cinere diuerunt & adstringunt. Quidam Nuces regias appellant eas, quæ nunc Nuces ab omnibus nominantur. Sunt & aliæ quædam, quæ κατωναῖαι appellantur, prædictis multò minores, quas nonnulli Persicas, id est, Ponticas seu Auellanas vocitant. Multus autem amborum est vsus: alimentum corpori præbent exiguum, copiosius tamen Pontica decuncupata, quàm Nux regia: quòd ipsius substantia sit coactior, ac minùs oleosa. Regiæ autem laxior est, continérque in seipsa plus pinguitudinis. Habet tamen & adstringentis qualitatis non exiguum, quæ tandem procedente tempore marcescit, tota ipsius substantia in succum pinguem transmutata, adeò, vt cibo prorsus sit inepta, quòd sua pinguedine, oleo veteri affimilis appareat. Cæterùm quæ viridis adhuc est ac humida, neque adstringentis qualitatis, neque oleosæ conspicuè est particeps, sed magis quodammodo est ἄνυδρα, id est, Qualitatis expers, quod saporis genus aqueum vocare consueuimus. Coquitur tamen hæc Nux faciliùs, quàm Pontica, stomachóque est gratior, & multò magis, quando cum Caricis manditur. Traditum autem à plerisque Medicis est, hominem à Pharmacis lethalibus nihil magnoperè læsum iri, si vtrasque has ante alios cibos cum Ruta sumpserit. Liquet præterea, quòd humida quidem apta ad deiectionem est: sicca verò minùs. Plerique autem ventris subducendi gratia cum garo etiam ipsam præsumunt: in quem vsum viridis est accommodator, vt quæ adstringentis qualitatis minùs sit particeps. Quin & siccarum quoque, si prius (quod nonnulli faciunt) in aqua fuerint maceratæ, facultas viridibus est assimilis. Ipsa verò Carya arbor tum in foliis, tum in germinibus adstrictionem quandam habet. Cæterùm euidentem plurimámque in nucis putamine recenti pariter & sicco, proinde eo fullones quoque vti solent. At nos eius expressi succo, similiter vt Mororum & Ruborum, in melle decocto, vice stomatici medicaminis vtimur, & ad omnia reliqua adhibemus, ad quæ modò dicti succi conuenire censentur. Porrò ipsius id, quod edendo est, oleosum est, & tenue: itaque etiam facilè exprimitur: & quo diutiùs reconditum fuerit, magis tale efficitur. Quamobrem oleum ex eo inueterato exprimere liceat. Tunc sanè admodum sit per halitum euaporatorium. Itaque quidam eo gangrænas, & carbunculos, & ægilopas sanant, ac nonnulli ad neruorum vulnera vtuntur. Cæterùm si recens sit, adstringentis nonnihil qualitatis etiam obtinet. At quod imperfectum est etiamdum, ac nondum siccum, veluti reliqui fructus omnes, qui virides sunt, plenum est semicoctæ humiditatis. Nucleus tamen eius (alii putamen malunt) vbi inaruit, (aridum & vstum) tenuium partium & exiccatorum est medicamentum, morsus expers.

Viridis.

Aduersus Gangræna.

Alnum foliis.

Caryæ Putamen.

Ad stomachum.

Oleum.

Gangræna. Neruorum vulnera.

Est & aliud eiusdem Gal. memorabile experimentum à nucibus, quod his tradit verbis. Ego quando primùm in patriam redii, agrum pertraham, & inueni quemdam hortulanum, ab vua & tonsillis ac glandibus ferè suffocatum. Vtebatur autem collutione aquæ mulsæ Rosis in ipsa incoctis. Cùm igitur vidissem fructum nucum in vigore esse, iussi detractum ab eis extremum corticem, quo etiam tinctores videram vtentes, statim in mortario contundi, & succum eius per linteum excolari, nondum sciens, quomodo iuxta crassitiem aut tenuitatem haberet: Cùm verò reperissem aquosum, & compage tenuem, gargarisare eum iussi ipsum hortulanum. Postquàm verò valdè tenuis apparebat, præcoxi: & mel commenturatè, velut in eo quod ex Moris fit, fieri sciebam, admiscui: atque vbi iam ad compagem mellis redactum esset, hortulano vtendum reliqui. Porrò cùm viderem celerrimam vtilitatem ipsi inde oboriri, præstabile ratus sum in multis experiri: atque ex hoc sufficiente experimento accepto de facultate eius Pharmaci, semper ipso vtor. Meritò itaque mirandum, nullum ex prioribus Medicis aliquid de hoc Pharmaco mente concepisse, vt tum parabili, tum generosæ

Tonsillæ

Corticis

Capitis dolor.

Nuces regiæ. Lepra curatio. Persica.

hoc fucco vterentur, maximè cùm viderint, quomodo etiam manus inficiantur eorum qui virides Nuces decorticant. Ex his enim apparet, qualis sit earum succus, & quod ægrè elui possit ipsarum adstringendi vis, adeò vt neq; per sortissima exterioria elui queat. Amplius autem adhuc miratus sum de medicis, quòd non cogitarint sortem esse ipsarum vim, cùm etiam tinctores videant eiusmodi Nucum cortibus vti. Nisi enim in profundum manuum descenderet, & nisi per omnem substantiam lanarum penetraret, non certè ægrè eluibilis esset. Cum verò descendat, indicat planè substantiam succi tenuium partium esse: rationi autem consentaneum est, adstringendi vim maximè proficere, vbi in eiusmodi substantia contineatur. Etenim quæ ex adstringentibus crassas partes habent, per adstrictionem cogunt & condensant superficiem corporum quibus adhibentur, & à progressu in altum ipsorum corporum sese impediunt. Quibus enim etiam aliàs ob substantiæ crassitudinem impossibile erat progredi in altum, his sanè amplius impossibile fuerit, densato corpore tuuare, & quod totum est inflammatum. Optimum itaque esse Nucum succum persuasus, vt qui etiam coctum cum melle gustarim, nihil intuaue habentem.

Partium earum ipsarum vires

Hæmorrhoides. Capitis grauet.

In libello de Dynamid. Galeno attributo, in formula ad hæmorrhoides recipitur cortex virginis nucis. Persicæ nuces, ex sententia Athen. capiti non minùs graues sunt quàm Heracleoticæ, magis nutriunt, os & fauces exasperant: assæ verò minùs lædunt, & ex omnibus nucibus, si edantur cum melle, egeruntur promptissimè.

Nuces persicæ.

Diphilus Siphnius regias nuces scribit dolorem capitis excitare, innataréque stomacho, & ex iis teneras, quæ adhuc candicant, esse meliores, ac succi laudabiliores: pateriùs nutrire, quæ in furnis siguntur. Persicas nuces Castaneis esse deteriores, nec edendas, nisi igne sint coctæ ac fauæ: harum quippe vaginosam nocentissimamque pinguedinem, ignem assumere.

Nux viridis.

Stomachum

Nux viridis, vt pote adhuc aquationis humoris, vt refert Plinius Valerianus, leptica & frigida virtute censetur. Potest eadem & stomacho aliquid vigoris acquirere, & ventrem cum garo sumpta mollire.

Alvum sistit.

Temperamentum.

Nuces virides, autore Simeone Sethi, atque recentes, calidæ prima distantia reponuntur: quę verò siccæ sunt, secunda distantia calidæ censetur. Virides etiam ventrem ciunt. Et ideò quidam antè cibum cum sapa vel defruto comedunt: concoquuntur etiam melius, quàm Amygdalæ: aridæ autem si edantur inflammationes & vlcera efficiunt. Stomacho quidem meliores sunt, si cum caricis edantur. Concoquuntur insuper Nuces probè in ventriculis frigidis, in calidis verò potiùs alterantur, ac in biliosum humorem vertuntur: faucium præterea & capitis dolorem adferùt, & tusses augent. Antè alios cibos sumptæ, vomitus sunt effectrices. Si ad saturitatem edantur, ventris lumbricos educunt, & ad dentium mordicationes lancinationésue vtiles sunt. Eob. Hessus:

Quibus comedenda: quibus non

Vomitus Lumbrici. Dentium dolor.

Iuglandes prodesse ferunt, nec pascere multum:
Pascere Auellanas plus, valuisse minùs.

Temperã. partium Nucis.

Marcellus Virg. ex antiquorum decretis significat, habere arboris Iuglandis coliculos aliquid quod adstringat: summum verò Nucis operimẽtum, quod ea matureſcente decidit multa hac potestate esse. Interius deinde carinatum & bifidum putamen crematum extenuandi vim acquirere, & sine erosione siccare. Quódque in eo clauditur edendo aptum, oleosum quod est, facillimè hi lem augere: confectúmque ex eo oleum extenuãdi vim habere: ac tumores præterea discutere.

Idem Hermol. reprehẽdit, quod *diuersorium* apud Dioscor. resides in corpore & difficilè trãsire dixerit, longiore quàm decuit verborum ductu: nec satis apto rei intellectu, quoniam aliud sit ægrè concoqui aliquid, aliud residere aliquid in corpore, nec facilè transire. At vocibus iis vsus aliquãdo in libris de re rustica Varro est: scimus id quidem: nec Varronem in iis quę docuit damnamus: sed quod aptius & certius in Dioscor. ad medicinam dici debuerat, desideramus. Melùs Plin. difficiles concoctu dixit.

Hermol. nat.

Fuchsio Virides Nuces primo ordine siccę, secundo verò calidæ censentur. Dodonæo Nux viridis adhuc & recens frigida est & desiccat, partésque tenues habet. Cortex nucum multùm desiccat, adstringitque. Folia eiusdem ferè sunt temperamenti. At Curtio recentes siue virides Nuces primo ordine excalfaciunt, tenuiúmque partium sunt & exsiccantium.

Diuersæ sententiæ circa temperamentum Nucis

Calices pulueri pro condimento

Tragus scribit, quosdam guliocam [sic enim callosum illum herbaceumque corticem exteriorem vocant] arefacere, inque puluerem redactũ, Piperis loco in condiendis cibis vsurpare. Quod si huic puluери folia Saluiæ siccatæ ac tusæ admisceantur, non contemnendi saporis condimentũ futurum. Pari ratione prima ac tenera rubráque foliola siccata ac tusa vsurpari posse.

Condita Nucum.

Nuces Iuglandes exiguæ immaturæ circa Festum D. Ioan. lectæ ac saccharo aut melle conditæ ægris exhibentur à mulierculis, quarum confectionem ipsis relinquemus. Componitur & medicamentum ex putamine viridi Nucis, quod ore agitatum prodest omnibus inflammationibus & vlceribus incipientibus in gutture, amygdalis & ore. Ad idem etiam facit idem cortex decoctus. Earundem ferè Vitium sunt folia.

Inflammatio.

Dod. Theophrast. Parac. vult testam Nucis Iuglandis (quoniam cranium nostrum referat) summum à natura, vulnera, omniáque mala cranii factum esse remedium, existimat enim cœli influxu notas quasdam in singulis medicamentis simplicibus impressas reperiri, ex quibus de præcipuis singularum facultatibus iudicandum sit.

Testa ad vulnera.

Catuli purgant Gesn.

Et Gesn. in enumeratione simplicium purgantium ponit Catulos Nucis Iuglandis. Fernel. quoque Iuglandis inlos furfum purgare scribit. Mõtuus ad immoderatam menstruorum purgationẽ hoc præscribit. Acc. flor. cucubitę & nucamentorum Iuglandis an. vnc. j. fiat pulvis. Concoregius dat drach. j. cum ouo sorbili. Verùm cùm putamina seu nucamenta Nucum calida videantur Gesnero atque Fernelio atque purgent; & ipsæ nuces, autore Matthiol. menses ciunt, vix nobis probari potest in eo casu prædictũ medicamentũ.

Ad menstr. profluuia.

Cortices Nucum recentium serpè infusi in oleo, cum modico alumine, benè tingunt capillos, teste Bayro. Idem tradit, fricatos dentes cum radice Nucis singulo quintiduo semel, intellectum vegetare, sensus acuere.

Capilli tinctura.

Ad memoriam.

Matthiolo tradente, Iuglandes virides decerptæ Maio vel Iunio appetente, antequam earum putamina obdurverint, saccharo vel melle adseruatę stomacho vtiles euadunt, & ori non ingratæ.

Condita

Iuglandium Iuli, qui mense Martio prima germinatione erumpunt sicci, & in puluerem contriti, & cum vino albo poti, drach. pondere fœminis sterilitatu vuluæ affectis mirificè prosunt.

Præseruat.

Inest quoque Iuglandibus Nucibus propria quædam, & peculiaris facultas ad temoratos menses

Ad ciendos menſes.

menſes ciendos, adeò vt facto periculo, ſe non parum demiratum teſtetur Matth. & præſertim vbi cætera medicamenta, quæ ad hoc munus obeundum præſtantiora cenſentur, nihil mouerant. Macerantur itaque ad id in aqua Iuglandes nuces cum ſuis putaminibus, quouſque remollitæ, atque humefactæ eorum nuclei à contegente membrana, perinde ac virides, expoliari poſſint: ſumuntur deinde expoliati nuclei, & conduntur macerandi in aqua vitæ præſtanti, & poſt duos dies præpurgatis priùs fœminis, nuclei duo vel tres integræ Nucis, quotidie dantur manè ieiunis deuorandi, decem continuis diebus, ante tempus menſtruæ fluxionis.

Peſtis.

Ad Peſtem hoc præſtat. Nucleorum Iuglandium, bacc. Iunip. Rutæ an. vnc. ſem. macerentur in aceto, de hac miſcella ieiuno ventriculo, ſi ſumatur, quanta eſt nux Myriſtica, hominem eo die à peſte tutum præſtat.

Aliud ad peſtis præcautionem. Acc. corticum Iuglandium virid. vnc. ſem. Zedoar. drach. ii. affunde aceti boni lib. ii. ſtent benè cooperta. Huius omni manè cochlearia bibantur tria quatuórve. Cum prodis in publicum, Zedoariam ore teneas licet. Aqua ſtillatitia è virentibus corticibus pota, ſanguinem concretum diſſoluit. Cortex arboris medius, adhuc ſuculentus, ſi exiccetur, pro vomitorio eſt. Catuli ſeu iuli ex iuſculo aut vino ad calculum & colicam propinantur. Emulſio ex Iuglandibus recentibus, cum momento ſem. Papau. ſomnum conciliat. Aſparagorum Matth. decoctio ex aqua ventrem emollit potæ. Succus autem radicis violenter purgat, validis ruſticis exhibendus.

Sanguis concretus. Cortex Nucis arborum. Catuli ad calc. Somnus. Purgant.

Scaliger alicubi tradit, ferre gummi Iuglandem, renibus imbecillis vtile.

Gummi.

Et Hiſt. Lugdun. Æſtate, inquit, ferè diſſluna, quod aëromel ruſſum è cœlo ſtillat, foliis & frondibus Nucis Iuglandis magis inſidere quàm vicinarum arborum, obſeruauit Dalech. (eoque melle irrorata Iuglandis folia, ceu indura, ſuum fedare,) foliis propinquarum arborum exſuccis & aridis, quaſi maior ſit huius arboris cum cœlo concordia & cognatio.

Heromeli.

Iuglandis aqua.

Iuglandis aquam ex immaturis Nucibus commendat Paræus ad diſſoluendos thrombos concreti ſanguinis. Quidam vtuntur in malis vlceribus tibiarum, vbi caro putrida apparet, & contra Meliceria Celſi: quamuis de hoc vocabulo dubitetur inter doctos, ita tamen rem deſcribit, in qua Camer. vt cum eo affectu, quem vulgò das Gliedwaſſer vocant, conuenire videatur.

Sed de aquæ Iuglandium viribus Euonymi theſaurus paulò ſpecialiùs tradit, his verbis. Nucum Iuglandium immaturarum aqua circa feſtum D. Ioan. parata, foris impoſita prodeſt vulneribus & vlceribus calidis, & anthraci peſtilenti: pota etiam ad duas aut tres vncias refrigerat, & peſtilentiæ reſiſtit. Ex putaminibus etiam exterioribus Iuglandium (ſiue maturis, ita vt iam à Nuce ſoluantur, ſiue nondum omnino) menſe Sept. aqua deſtillatur: nec refert, nigra fuerint, modò ne putredinem ſenſerint, imò nigra præferuntur. Huius aquæ mediocris potio (cum tertia parte aceti, ſi cum calore morbus ingruat) vena priùs ſectâ, aduerſus peſtem, tanquam certum experimentum propinatur. Laudatur & ad aurium tinnitus, & audiendi difficultatem, & ad anginas gargariſata.

Refrigerat. Vulnera, vlcera Anthrax. p. ſtilens. Putaminũ aqua. Peſtis. Aurium tinnitus. Angina. Foliorum aqua.

Ad mouendum vomitum recipit Fel. Plat. aquæ Nucum virdium, cum aceto deſtillatæ vnc. iii. Sed monendum nos ab aceto deſtillato grauia aliquando ſymptomata vidiſſe. Foliorum, ſi placet, vſum percipe.

Foliorum verò Iuglandis aqua circa finem Maij deſtillata, mirè commendatur, ad ſiccanda & adſtringenda vlcera, & inducendam eis cicatricem, ſi manè & veſperi inde lauentur, & madidum inde linteolum imponatur: Brunſuicenſis. An verò aqua Iuglandium refrigeret, vt Euonymus tradit, vix adduci poſſumus, vt credamus. Iudicent docti atque experti. Porrò multis modis cibos hominum & medicinas adiuuant nuces. Nam & immaturæ, vt Bruyer. annotat, & nato nuper nucleo gulæ delicias præbent: quantò verò propiùs ad maturitatem accedunt, tantò cibis ingratiores: quippe iis tantùm pro medicamento in eſu piſcium vtimur. Medicorum etiam recentiorum ſchola prædicat, aduerſus piſcium aquoſos & pituitoſos ſuccos, aduerſari namque pugnante quadam vi, & quadam antipathia piſcium iniquitati ac malignitati perſuaſiſſimum habet. Vnde illud tritum:

Poſt piſces nuces: poſt carnes caſeus adſit.

Nonnulli hanc virtutem eis tribuunt ob calefaciendi & ſiccandi earum facultatem. Certum eſt etiam eaſdem venenis repugnare præſumptas in cibis, ſi quicquam aliud, vt iam diuertimodè oſtenſum, quod & Serenus hoc verſu inſinuaſſe videtur.

Ante cibos igitur Inglandia fœtus edatur.

Ceparum item & alliorum ſaporem lenire ac mitigare, inuenerunt gulæ proceres, vnde alliatum vocant vulgò quoddam condimentum, ex Allio & nucibus concinnatum, quod ad *ſpalacrum* & *veſtiu.* intinctus piſcium adhibent. Sæuiente peſtilentia proceres pariter ac plebs infima, quinetiam rura toſtas ieiuni mandunt.

Officinæ nuper natas, & virentes iam maiuſculas cum puluinato calyce, & ligneo putamine nondum duritiam adepto, Garyophyllis ac Cinnammomo confixas, ſacchato condiunt ſeruántque in multos annos. Sed noſtri in pluſculos dies priùs obiter decorticatas in aqua frigida fontis macerant, quotidiè affuſâ nouâ, vt hac maceratione ad condituram quaſi aptiores ſapidioréſque reddantur. Ergo tenera Nucis cortex, putaméque antequam ligneſcant, deglubuntur cultro cuticula virente & teneriuſcula tenus, & veſtigióque ne nigreſcant in aquam puram proiiciuntur, vti dictum, tum vſque dum molleſcant coquuntur, tum fruſtulis Cinnamomi, Garyophyllis aut etiam corticum Arantiorum ſegmentis traiectæ, ſaccharo aut melle in ſyrupum perfectè cocto bulliunt tribus quatuórve ebullitionibus: túmque quò ſaccharum ebibant, triduo aut quatriduo inibi ſinuntur. Et quia ſaccharum recrudeſcit, propter humorem quem imbiberat, illud idem ſaccharum per ſe denuò coquitur, & ſic bis térve repetitur, ex præſcripto Lob. & Penæ. Noſtri vnica coctura elegantes condituram abſoluunt, ſed poſt macerationem & coctionem linteis abſterſas, non diu in ſyrupo coqui ſinunt, ne nimiùm molleſcant, ſic minùs ſapidè palato futuræ, ſed ſyrupum ad perfectam conſiſtentiam decoquunt, condituræ complementum vlteriori in ſyrupo macerationi committentes. Poſteritatis hoc inuentum putamus, vt eiuſmodi alia multa ad medicinam excogitata, ſed quæ à ſalutari orta principio, hodie paſſim ad ventris ganeam rapiantur. Sic conditas ventriculo refrigerato & imbecillo, viſceribúſque aliis frigidioribus vtiliſſimas promittunt. Senibus item & pituitoſis, ma-

Condiendi modus offic.

Conditarũ vires. Ventriculus. Calfactãs Cynus.

ritisque in Venerem pigris : calidioribus naturis ac bilioſis minùs tutas eſſe.

Schvvenckf. annot. Schvvenckf. annotat, ligneam illam membranam, nucleis intercurſantem, Nauci vocatam, vulgò das böglin in der Nüß, aduerſus calculum vulgi experimento laudatam eſſe. Sed veremur ne ille cum ipſo vulgo decipiatur. Multùm éſt, alicui rei experimentum tribuere, cuius nec rationẽ ſcias, nec effectum euidentem videris vnquam. Ecquis enim eſt probatarum medicorum, qui eũdem vnquam ſibi viſum, & apertè agnitum vllo experimento teſtetur? Non recipimus hic vaniloquos Empiricos, quibus nil aliud in bacca quàm ſecreta & experimenta, tam vera, quàm ipſi vires eorum, quæ tractant, medicamnum noſcunt ac intelligunt. Ecquid obſecro operari queat, inſipida, terreſtris, exucca atque adeò tam Nauci illud membranaceum corpuſculum, quod fortè adſtrictione quadam non deſtituitur? Obeſſe potiùs atque adeò nocere calculoſis exiſtimauerimus, & quantùm quidem in iis ſit, exitum calculi vel arenularum potiùs impedire, quàm promouere. Sed nondum velle decipi, iam aliquoties dictum, totieſque dicetur, quoties eiuſmodi friuolas opiniones in ſacratiſſimæ Medicinę Rempublicam irrepſiſſe deprehenderimus.

Aduerſus Empiricos.

Raimundus a Vinario, in opuſculo ſuo de peſte ſcribit, Iuglandem rancidam planè venenatã, & Rhaſis teſtimonio confirmat. Idem ex Iuglandis Nucis medio glandem parat pro pueris. Rhazis ſcribit enim ad Almi. Si quis malè habuerit ab eſu Nucum corruptarum, vomitus excitetur, deinde exhibeatur lyrupus omphacinus, malorũ macianorum, & ſimilia in potu, vti concoctu facilia & appetitum excitantia. Haud incelebris eſt hodie apud Medicos compoſitio, Διὰ κάρυων Græci dicta, cuius inuentionem Galeno tribuunt, noſq; ſupra inuentionis occaſionem & modũ iam ſuperiùs abundè docuimus, Lubet tamen & ex Meſue eiuſdem vſum & conficiendi rationem ſubiicere. Medicamen eſt efficax ad catharrum acrẽ & tenuẽ à capite in aſperam arteriam, pulmones, thoracem, à quo phlegmone, ſuffocatio, mors, impendent. Libræ quatuor ſucci ex corticibus Nucum viridium, diebus canicularibus extracti ſemel feruefiunt: tunc mellis lib. ii. ad litis, coquuntur ad mellis craſſitiem: idque medicamentum pueris, mulieribus & naturâ humidis ſalubre eſt. Quod ſi phlegmones initium, adſtringentium aliquid admiſcendum eſt, vt Roſa, Balauſtium: ſi in ſtatu, crocus & Myrrha: ſi in declinatione, nitrum & ſal ammoniacus, & ſimilia. Alioqui vires habet eaſdem cum diamoro ad omnes oris phlegmonas, & cynanchas, ſed efficaciores, vt ex Galeno diſcimus.

Inplant rancida venenum olim pro pueris. Diacaryon Eius vſus Conficiendi modus.

Iuglandis materies menſis & vtenſilibus laudatis dicatur, & operi tectorio. In Gallię multis locis, præſertim Lugduni plurimi fit hoc lignum pro menſis, ſcamnis, lectis, arcis, & aliis eiuſmodi, quę tela cerea fricant ſæpè: ſic egregiè poliuntur, & nitidum ſplendorem acquirunt. Talia multa ſingularis elegantiæ opera videas Lugduni in tota Burgundia, etiamque Montbelgardi. Ad furfures VVurſ. comburit lignum Iuglandis, vel putamina Nucum, facitque ex cineribus lixiuiũ, quo abluit caput. Ad paroxiſmos febrium medicamen ex cortice interiore Nucis ſanctorum parat Felix Plat. quod nigram maculam nonnihil erodit. Recipit autem corticum q. ſ. macerat in aceto, & applicat ubi pulſus arteriarum ſentitur, quo remedio feliciter vtitur. Idem probat decoctum hoc ℞. Zing vnc. ß. piper. drach. i. membranarum Nucum interiorum ſeu Nauci drach. ij. &c. Non membranam Nucum inſuſam & inſipidam verè nauci facimus in hoc affectu, cætera autem non. Ex viridibus putaminibus Nucum decoctis colorem parant fabri lignarii ad mentiendum lignum quoduis eo tinctum.

Ligni vſus

Sed de olei Nucum viribus ſpeciatim quoque tradendum, etiamſi iam ſuprà quædam attigerimus. Eodem autẽ modo, [vt Dioſcor. Aetius & alii ſcribunt] oleum Nucum [ex viridi] Iuglandium paratur, quo Amygdalinum, Nucibus aut tuſis & expreſſis, aut poſt contuſionem in aquam feruentem coniectis. Dioſcor. eandem ei vim tribuit quam Balanino: Aetius, quam Amygdalino. Inſuperque hoc priuatim habere tradit, quod inaurantibus, aut inurentibus conducit. Siccat enim, & ad multum tempus inauratione & inuſtiones continet & adſeruat. Diſcutit hoc, (vt Curtius ex quorundam ſententia prodit) & nonnulli ad gãgrenas, carbunculos, ægylopas, & neruorum vlcera vtuntur. Vim habet etiam tumores extenuandi, ac putredines. Infuſum verò aurium ſurditati prodeſt, & idem vtile calidis doloribus illitum. Cæterùm iners & graue corpori, ſapore. Enimuero ſi quid in nucleo putredinis fuerit, totus modus deperit, fiétque oleum mox rancidum. Recens verò nonnihil adſtringentis qualitatis habet. Oleum, quod de Iuglandibus Nucibus elicitur, nullius in Medicina vſus eſſe reperit Matthiol. & ſi lucernis & lampadibus, qui parſimoniæ ſtudent, id maximopere expetant, quippe ignis funiculo non tam citò conſumitur, quàm id, quod ex oliuis paratur. Præſertur etiam pictoribus eo quod è Lini ſemine exprimatur: ſicuidem hoc cerulæ adiectum tractu temporis colorem immutat, illud verò incorruptum perpetuò aſſeruat. Sed quid dicit Matthiolus? Suine eſt oblitus? aut ſibi ipſi inconſtans pro arbitrio contraria tradit? non recordatior verborum ſuorum eiuſdem libri primi. Fit quoque è Iuglandibus nucibus oleum, quo ad lucernas vtuntur Inſubres, & ad opera ſua pictores & fabri lignarii, vbi ſplendorem ſuis operibus addere volunt. Hauſtum hoc quinque aut ſex vnciarum pondere, flatus potenter diſſipat, quo fit, vt in coli affectibus à flatu genitis, plurimùm adferat auxilii. Illitum tumores diſcutit, & contractos neruos emollit, addita præſertim calce lota: antiquam verò ſcabiem ſanat. Non animaduertit uſum in Medicina apud Dioſcor. quem commentatur? Nonne dicit Dioſcor. id eandem vim haberet, quam Balaninum? Notanda quoque autem animaduerſio, tutò licere vti oleo Nucum Iuglandinum pro Balanino: Non item Balanino pro Iuglandium oleo. Vis maligna nulla in nucibus, qualis in Balano Myripſica.

Oleum Nucum vſus. Parandi modus. Ad inaurationes & inuſtiones. Tumores. Suraitas. capillar. Cautio. Matthiol. redargu. tur. Calcem lotã. Tumores, Scabies. Oleum tollorum nucum ad ſurditatem.

Memorabile experimentum eſt, quod à Regulo quodã Ducatus VVirtembergici, optimo ac nobiliſſimo viro acceptum, perlubenter poſteritati publicamus. Is pro certo nobis affirmauit le oleo è Iulis Iuglandium parato, ruſticum ſurditate vnius auris egregiè atque perfectè ſanaſſe. Oleum ſic parabat. Per annum cucurbitam vitream Iulis plenam ſub fimo condiebat, quo tranſacto, ex iis vnguinoſis, oleum exprimebat. Hoc mixtum cum alio Nucum oleo expreſſione parato aliquot guttas in aurem inſtillabat. Oportere autem docebat ægrum in ſublimi poſitum aure excipere olei guttulas, quo recepto cum impetu deſilire, vt melius intret ac penetret.

Nec tacendum Plinii Valeriani Oleum ad Alopecia. Inter Calendas & Idus Iulii centum numero

mero Nuces ſtatim vt arbori demptæ ſunt, cortice adhærente quaſſantur: his admiſcentur aluminis ſciſſi lib. iii. & in nouo fictili vaſe ponuntur: ſuper hæc infunduntur olei boni lib. iii. & diligenter in loco neque humido neque nimium ſicco obruuntur, poſt xc. dies dabunt oleum, quod fluentium capillorum damna reſtituit.

Ad defluuium capillorum.

Iam perſæpè vtiliſſimum in peſte curanda expertus eſt Geſnerus aceti ſtillatitium liquorem, cuius compoſitionem hîc adſcribam: Nuces Iuglandes immaturæ (in eorum defectu cortices radicis Tamariſci, vel Fraxini ſubſtituuntur) circa diem S. Ioannis, numero 100. minutim contunduntur aut conciduntur. Scabioſæ, Verbenę, Solani, Semperuiui an. lib. j. miſcentur, & affuſo aceto optimo bulliunt: dein manent per noctem, poſtridiè deſtillantur igne leui. Sic habet deſcriptio libri Germ. Auguſtæ olim excuſi.

Reſtat vt & de alia è Nuce Iuglande vtilitate dicamus, nempe de *Iſcia*. Sunt autem Iſcæ [ἴσχια] vt deſcribit Paulus, ſpongioſa quædam corpora in Quercubus & Nucum regiarum arboribus naſcentia, quæ Barbari magis in vſu habent. His inter cætera cauteriorum genera vſos fuiſſe Antiquos, idem Paulus teſtatur, quando in longis ſtomachi defluxionibus ad imprimendum cauterium ſupra os ventriculi, non ferramentis, ſed Iſcis appellatis vti voluerunt. Eaſdem accenſas hydropicis quoque ſuper ſtomachum, iecur, lienem, & vmbilicum impoſuerunt, quinque cruſtas adhibentes. Quomodo autem Iſcis ad vſtionem vterentur ſic demonſtrat Cæl. Aurelianus. Alii fungos ligneos inferiùs ac ſuperiùs anguſtos formantes patientibus apponunt locis, quos ſummitate accenſos ſinunt concremari, donec cinereſcant, atque ſponte decidant. Id hodie imitantes Turcæ ſarmentum vitis bene aridum parti mulè affectæ applicant, & ſummitatem eius accendunt.

De Iſcia Iuglande eiuſque vtilitate.

Iſcarum ex Iuglande earumque vſus.

An verò rectè Hermol. medullam appellauerit, ex dictis facilè lector indicabit. Sic enim ſcribit: medulla nucis quæ in ligno ipſo continetur, *Iſcia* dicitur Ætio: ſortè, vt alia multa, quoque deprauatè à Latinis id acceptum, quaſi *eſcia*, quoniam igniario & cauterio quoque ſit Medicis. Et *paulò poſt*: Fomites ex Nuce Mneſtor optimas fieri cùm dixit, de Iuglandis videtur intellexiſſe. Eius imitatione Cornarus quoque ἴσχας medullam Nucis arboris non ſatis rectè vertiſſe videtur.

Hermol. ex.

Eaſdem Hip. noſtro quidem iudicio Fungos videtur appellare, dum hæc tradit.

Καῦσαι αὐτὸν, τὰ μὲν ἰσχάδια μυκῆτι, τὰ δ' σαρκώδεα, &c.

Bayrus ad denigrandos capillos, fungos, inquit, nucis combure, & in oleo ſolue & vnge. In Germania creber eſt vſus Fungorum nucum ſicuti & Montbelgardi: ſolent enim qui ſclopetis iaculantur eorum ſegmentis ſæpiùs vti ad conſeruandum ignem: ex iis contuſis & ſuo modo præparatis donec ſint molles & ſpongiis penè ſimiles, fiunt ignis fomites, qui facilè excipiunt ignem, qui ferro & lapide excutitur: Zündell vocant Germani. Fungos integros ponunt, ſupra linteamina cum lixiuio mundantur, vel cum aqua & cinere præparant, deinde in partes ſecant, & apponunt bombardæ, meliores ſunt, quàm funiculi præparati. Audiuimus Germanos in carbones reducere & præparare, ac modo dicto ad bombardas vti.

Fungi nucum ſcapulis.

Fungi nucum conſeruant ignem.

Claudamus Iuglandis hiſtoriam coronidis loco hac quæſtione. Quærit Actiſt. cur nuces toſtæ, refrigeratæ deteriores reddantur, rurſus caleſactæ meliores. Quòd in refrigeratis ſuccus accreſcat, & conſtet, tepefactus verò dilabatur. Etenim ſuauitas non niſi per ſuccum percipi poteſt.

Quæſtio.

CARYA, SEV NVX EVBOICA THEOPHRASTI.

CAP. II.

EVboicæ Nucis hiſtoria cùm ſit obſcura, cogimur Lectoribus omnia proponere, quæ Theophraſtus & Interpretes de eâ ſcripſerunt, vt faciliùs ad eius cognitionem peruenire poſſint. Is igitur hiſt. lib. 5. cap. 7. ſcribit: τὸ δ' τῆς Εὐβοϊκῆς καρύας [Iuglandis Gaza, Plin. Caſtaneæ, Dalech.] lignum frangi ſe ſonitu pronuntiat: eſt enim vel eius materies ampla, vſúſque ad opus tectorium, ita vt præſentire homines poſſint, quod & in Antandro accidiſſe, omnéſque è balneis terrefactos profugiſſe traditum eſt. Sed hoc in loco (inquit Scalig.) Theodorus Plinium ſecutus omiſit cognomen Εὐβοϊκῆς, malè: namque ſi non addas: non erunt neceſſaria verba illa Γίγνεται δὲ μέγα. Vulgaris Iuglandis noſtratis non erat opus magnitudinem indicare. Lego φορτί. Plinius etiam aliter ſcribit, τὸ γίγνεται μέγα. Fiunt ex ea trabes. περὶ τῶν ἴσχλων. Quod alibi ἰσχλάδων. Theodorus ad opus tectorium malè. Vides apud Vitruuium, quid ſit tectorium opus, quid trullifatio. Plinius ſimpliciſſimè: firmiſſima in tectum. Et hæc Scaliger, Cuius argumenti vim nondum intelligimus: cur non erat opus Iuglandis noſtratis magnitudinem indicare, an qui à Theophraſto vulgaris ſit? ſi ita, quònam nomine fuit vulgaris? fortè autem nomine Euboicæ nucis fuit vulgaris, nec adhuc videmus, quid impediat, aut cur Plinio repugnemus? non tamen aſſerimus, quandoquidem peculiarem arborem magnam Scaliger dicit, ſed non qualem. Εὐβοϊκὴ καρύα [pergit Theoph. lib. 5. cap. 8.] vtilis ad rem ædificatoriam, tum ſubdialem, tum obruendam ſub terram: durat enim immunis putredine, quinimò omnium præcipua operi ſubterraneo redditur. Et cap. 10. Quibuſdam operibus molliores carbones expeti ſolent, ceu ferreis metallis, τοῖς ἐργάταις τοῖς ἀδαμαντίνοις [Iuglandis Gaza] cùm iam exarſerit. Theodorus omiſit ἀδαμαντίνοις, ſicut ſæpè hactenus. Scalig. legit ἀνθρακίνοις. Nam hoc tractat, quem ad vſum ἀνθρακικοὶ πόροι expetuntur. Natales nunc quod concernit, Soluni, vt apud Theoph. lib. 3. de cauſ. cap. 7. videre eſt, nuci Euboicæ, opacum atque roſcidum conuenit. Nec non & ad flatus loca ſitum commodè obtinere non parum prodeſſe animaduertimus, quamobrem id quoque conſideranda eſt. Prorſus omnia locum ſpiritûs placidi quærunt: etenim alimenta locis eiuſmodi meliora, fructúſque maturiores præbentur. Ventoſum & inquietum nulla penè arbos humana perſequitur. Paruæ nàmque detortæ, exiguæque proueniunt ex flatuum ictu. Quibuſdam etiam ſylueſtribus, locus eiuſmodi nocet. Fructus enim ſuos perficere nequeunt, ſicut de nuce Euboica quoque narrant ad florem vſque tantummodò proficiſci, cùm illæ, quæ locis tranquillis ſtant, ampla incrementa ſuſcipere, fœcundiſſimæque euadere poſſint. Omninò enim [quod ſæpenumerò diximus] temperiem ſuæ naturæ conuenientem, omnia deſiderare videntur: pariter in cæteris rebus, & in mutationibus aëris. Sed fortaſſe ſunt etiam, quæ locorum propria poni debeant: quip-

Euboica carya.

Lignum ſonans.

Gaza.

Scalig. reprehenſ.

Durat.

Carbones.

Lucus.

Flat.

pe cùm ſingula (vti retulimus) diuerſa ſecundum materiam habeant: non ſolùm, quòd eandem meliorem: deteriorémue poſſideant, verùm etiam quòd ferant, vt Tmolus, Olympúſque Myſius Nucem, & Caſtaneam [κάρυα ἢ διοσβάλανα, puto legendum κάρυα.] plurimam ferunt. In Euboea verò, & circa Magneſiam Euboicę, (ἀδύνατα πολλά. Peculiaris arbor, vnde & cognomen, Scal.) multæ quidem habentur, è reliquis autem nulla.

Fossio Gra. Cæterùm foſſionem huic quoque vtilem eſſe, oſtendit Theophraſt. lib. 3. cauſ. cap. 14. his verbis: Foſſio omnibus prodeſt: tollit enim quę impediant, vel auferant pabulum, ipsúmque ſolum humectius atque ſuſpenſius reddit: Adhæc aër humo permiſtus (permiſceatur enim neceſſe eſt, cùm terra agitatur) præbet vaporatum quendam humorem, atque alimonium efficit. Quocirca ſolum ſqualidum atque ſiticuloſum, fodere, agitaréque ſæpe oportet. Paluſtribus quoque, vliginoſiſq; foſſio prodeſt: quanquam mirum appareat, ſolis inter ſe aduerſis curam eandem poſſe conducere. Verùm nihil mirandum id eſt: alterum enim ſiccat, alterum humefacit, ſcilicet cùm vtrumque contrario adiuuari deſideret. Alimento autem meliori, vberioríque, cùm ipſæ arbores vigent, fructus meliores creantur. Nam & nuclei munores, & eorum quæ ligno cruſtáue teguntur, vt Nucis Euboicę, tegmina tenuiora, ineſtima verò ampliora vtique fiunt: quippe omninò alimenti copia humefacit pulpámque auget fructus. Quas ob res ratione ſic euenit, quod ſi reliqua quoque adſit cultura, magis magíſque ampliores, ſuauioréſque fructus perficiuntur, quoniam & plus alimenti, & amplior excoctio foret.

Nux Euboica.

Semen. Nunc ſemen (quod autore eodem, hiſt. lib. 1. c. 18.) poſtremum in omnibus eſt, humorémque atque calorem inſitum in ſe habet: qui cùm deſierint, infrecundam relinquitur) quorundã protinus poſt tegmen ambiens ſubeſt, vt Palmę, Nucis Amygdalæ: quibus ambientia plura vtique fiunt, ceu Palmæ: quibuſdam caro, & nucleus interiacent, vt Oleæ, Pruni, aliorúmque.

Pulcherrima hîc de ſemine contemplatio, quæque mereatur eſſe pars noſtrorum (inquit Scal:g.) librorum quos ad hanc materiam, multis laboribus digeſſimus numero ſeptem. Ait Theophraſtus, in omni ſemine & humorem, & calorẽ eſſe: divina vox. Altera materia eſt: altera aut forma, aut formæ aſſecla, atque inſtrumentum. Alterum eſt principium actionis, cum proportione ad marem: alterum paſſionis ad fœmellam.

ἢ ἐκλειπόντων. Deficientibus calore, & humore, ſemina ſterileſcere, ſicut & ova intelligemus: etiã verò alterutro tantùm deficiente. Theodorus deſierint. At deſiit, quod fuit. Philoſophus autem hîc profundiùs ſentiat, vt non ſolùm calor, qui fuerit, abeat: verùm etiam, qui eſſe debeat non adſit, ſed deſit, vt in ouis hypenemiis: cùm abit calor & corrumpitur, ἐκπίπτει dicitur alibi à Theophraſto: tunc deſinit: in principiis conſtitutionis, ſi non inſit: deeſt, non deſinit. Διάστημα vniuerſalius, quàm ἐκλειπόντων. Sed & hæc verba [ἐν ᾧ μὲν ἄδυς τὸ σπέρμα μετὰ τὸ περίεχον] excitabant cõtemplationem iudicii non vulgaris. Sic enim dicit. ἄδυς. Statim, inquit, ſub tegmine eſt ſemen in quibuſdam. In aliis autem μεταξύ, ſcilicet tegminis & ſeminis, eſt caro, & teſta. Igitur opponit τὸ μεταξὺ τῷ ἄδυς. At videamus exempla τοῦ μεταξύ. Oliuam ponit, & Prunum, rectiſſimè. Inter nucleum enim & cutem intereſt caro, & teſta. Videamus exempla τοῦ ἄδυς. Palmulam ponit & Iuglandem, & Amygdalum: quaſi verò non habeat cutem Iuglans: deinde carnem, tum autem teſtã. Nam quid eſt πυρὴν in Pruno, quod non ſit in Amygdalo? Neque enim ſemen eſt ipſa teſta, ſed quod intus. Quid quod etiam aliquid aliud præterea habet Palmula? quippe membranam inter os & carnem. Quid quod ipſe, cùm dicit, ἄδυς, ſibi contradicit, atque ait: πλείω δὲ τυπὸν τὰ ἐμπεριέχοντα, ὅτε τὰ φύσικα. Poſtremò in vtráque diuiſione eſt, & Palmula, & Oliua. Vtraque cum carne eſculenta, vtraque cum cute, vtraque cum teſta nucleum operiente. Theodorus κάρυα, ἀμυγδάλας. Nucis Amygdalæ: verùm minùs cautè. Nam Amygdalum quoque nux eſt: meliùs Iuglandis. πυρῆνα Plinius item nucleum vocat, qui nucis vicem gerat. Nuculam nos excogitauerimus: vt nucleus, quod intus eſſet eſculentum tantùm ſignificaret. Eſt autem valdè æquiuocum nomen τοῦ πυρῆνος, ſi & Oliuæ nuculam ſignificet, & ligneum Punici acini, intra quod nihil aut eſt, aut non apparet.

Sed quid hæc moràmur, ad negotium propiùs accedamus inſtitutum. Arborum (pergit Theophraſt.) nulla ſemine nudo, ſed aut carne obducto, aut cute, aut cruſta τὰ μὲν σαρκώματος, ὀστράκου τὰ δὲ ξυλώδους) ceu Glans, & Euboicum: aut ligno, ceu Amygdala & Nux: nullum in vaſculo ſemen arboris eſt, niſi conum vaſculum dixeris, quod abſolui de fructibus poteſt. Semina ipſa quibuſdam protinus carnoſa, ſeu illa, quæ nucum, & glandium genere comprehẽduntur. Quibuſdam caro in nucleo eſt, ceu Oliuæ, Lauro, & aliis. Sed quid ad hæc Scaliger. ἢ περὶ, ἢ ὀστράκου aut carne ſemen obducitur, aut cute, ne intellige carnẽ ſolã, etenim ipſa quoq; cute ambitur, néue intellige cutem aliter, quàm ſolam. Cutis naturam diuidit in duo, ſic: τὰ μὲν σαρκώματος, τὰ δὲ ξυλώδους. Quid ſit σαρκώματος: haud ſatis percipio. Theodorus vertit cruſta, vt ſit ὀστράκου. ſanè placet: verùm contextus non placet. Sic enim ſcribit, aut cute, aut cruſtã. Igitur non videtur diuidere τὸ ὄστρακον in cruſtaceum, & ξυλώδες, at Theophraſtus diuidit. Sic ego diuiderem, extimum operimentum, in cutem, membranam, corium, lignum, teſtam, os. Cutis eſt, in frumento: membrana in acino Punici: corium, in Caſtanea: lignum, in Iuglande: teſta in glande: os, in Piſtacio. Notabis diligentiùs, ſi pro σαρκώματος legas, ὀστράκου. non conuenire exempla de glande. Etiam illud animaduertes ἄδυσιν hîc diſtingui ἀπὸ τὸ κάρυον tanquam diuerſum ab Iuglande. Itaque in 4. hiſt. Euboicas arbores etiam in Magneſia oriri, pro narratione minimè vulgari poſuit: vt intelligas errorem Theodori, qui in 5. nec ſemel, ἄδυσιν, nucem pro Iuglande eſt interpretatus, dum Plinii autoritatem nimis ſecurus famæ ſequitur. Διὰ τὸ χωρίζεσθαι τῶν καρπῶν Theodorus, quod abſolui de fructibus poteſt. Non intelligo quid velint ſibi verba hæc: at Græca ita interpretor: χωρίζεσθαι τῶν καρπῶν: à natura fructuum ſegregari. αὐτὰ δὲ τὰ σπέρματα. Semina, inquit, protinus quædam carnea, exempla ponit. Quæ in nucum: aut glandium genere cenſentur: alia, inquit, ἐν περιττῷ ἔχει τὸ σαρκῶδες: intra nuculam carnem habẽt, vt Oliua. Quæ diligentiùs quidem ſunt notanda. Apertâ namque glandis cruſtâ, protinus caro inuenitur: & non abſimili modo, Oliua nucleo aperto ſtatim carnem habet ſeminalem. Videtur differentia: quia Oliuæ nucleus eſculentâ obducitur carne: idcircò dixit ἄδυς, hoc ſic apparetur, vt poteſt. Nam ſanè alterum exemplum videtur laborare: ait enim Iuglandem habere ſtatim carnem ſeminalem. At enim verò eadem ſede & Iuglans habet,

Theophr. errat.

Gazæ err. Iuglans.

Glans. Euboicum.

Theophr. laſtra

Euboicum diſtinguitur à Cerro.

Gazæ err.

Glans. Oliua nucleus.

Iuglans.

bet & Oliua. In vtraque primo æquè loco est caro, quanquam diuerso vsu. Verùm id nunc non disputatur: sed de sede, atque ordine inter se, & medullæ seminalis, & integumentorum: deinde est nucleus, tum pulpa. Præterea nulla ratione conuenit exemplum baccæ Lauri, cum Oliua. Habet enim cuticulam Oliua, quæ à carne non abscedit: habet carnem: habet os: postremò intus medullam seminalem putillam: at Lauri bacca os nullum, τρυπᾶν nullum. Sed primum, atque extimum, corium, deinde membranam, intra quam caro firma ac solida: qualis Castaneæ. Ea est bipartita nihil intra se continens, tantùm ad verticem ligulam habet Castaneæ modo, quam ligulam vulgus germen vocat. *Hucusque Scalig.*

Lauri bacca

Castanea

Cæterò apud Theoph. nos per κερύν intelligimus Auellanam, quāmuis Scal. Iuglandem interpretetur, magna liquidem similitudo Auellanarum & Glandium. Per Euboicam autem Iuglandem potiùs aliter, quàm Scalig. nec videmus, quod repugnet, lignosum est eius putamen: cur potiùs lignum sit in glande, quàm in Castanea, vt scribit Scaliger, aut cur Glandis putamen non sit etiam corium, aut dici possit, non intelligimus: Nec etiam illud cur in Iuglande testa, & non etiam in Pistacio? Si de Pistacio os dici potest, potest etiam de Iuglande, vtrique est aliud tegumentum aut putamen carneum. Quidam porrò κάρυα Βοϊκὰ interpretantur Castaneam, vt Athenæus, quod idem faciunt, qui eum sequuntur, inter quos Rob. Const. qui ait Athenæum cœlum miscere mari, Plinium & Gazam erroris accusat, qui Iuglandem interpretati sint, eorum tamen opinio melius nobis placet. Constantini verba recitabimus cap. de Castanea lib. 7.

Carya Theophrasti est Auellana. Euboicum, Iuglans Scalig. reprob.

Castanea

NVX INDICA NON BIFORIS IVGLANDI SIMILIS.

CAP. III.

Descriptio

ADuchitur quidam fructus ex Occiduis, adeò Nuci Iuglandi similis, vt nondum introspectum, sæpiùs putauerimus Nucem Iuglandem esse: sed effracto, caro fuit vesca, intus albida, Castaneæ sapore, nullis distincta nucleis: putamine & testa vtraque crassiore, quàm Nucis Iuglandis. Hunc Rocellæ sibi dono datum à D. Launæo Medico, Lob. & Penæ obseruationi debet posteritas, donec quid certius de ea rescisca mus.

GENIPAT AMERICAE FRVCTVS TINCTORIVS: ET ALIVS EDVLIS.

CAP. IV.

Descriptio

GEnipat dictum fructum incolis Americanis, (authore Theueto magni faciunt, non quia edulis; sed propter vsum eius ad tincturam corporis. Hi magnitudine & colore nostris Persicis similes, in ramorum extremis nascuntur, sibi mutuò incumbentibus, miranda quadam ratione. Folia Iuglandis similia sunt. Fructus huius arboris succo Americani vt interdum corpus inficiunt, hoc modo. Miseri illi & bruti homines cùm succum ex hoc fructu aliter exprimere nesciant, illum mandunt, ac si vomituri essent, deinde ore reiciunt, & manibus velut spongiam exprimunt, vt succum emittat, qui admodum limpidus est. Profecturi igitur illi ad stragem aliquam edendam, aut ad inuisendos amicos, aut ad solemne aliquod, totum corpus hoc liquore madefaciunt. Is quò magis in corpore exsiccatur, eò magis natiuum colorem acquirit, qui vix verbis exprimi potest: est enim quodammodo inter nigrum & cœruleum, siue eum colorem, qui vulgò azurus dicitur, medius. Hoc infecti Barbari incedunt, non minùs ornatos sese existimantes, quàm nos nostris coccineis, aut holosericeis vestimentis. In America reperitur & alia arbor *Genipat* dicta, fructu multò maiore, eòque eduli.

Fructus Persico.

Folia Iuglandis. Vsus.

Corporis rubefactio.

Genipat.

Atro colore corpus inficiunt.

Descriptio

Grana

pulpa acidi saporis.

Iuglandis folia.

IVNIPAPPEEYWA BRASILIANORVM NVCVM FOLIIS SIMILE GENIPAT.

CAP. V.

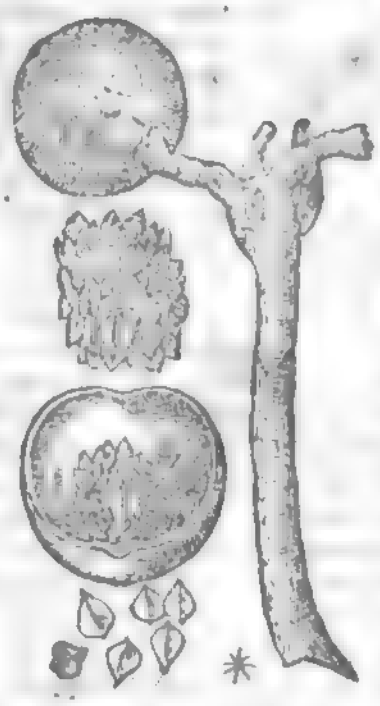

ARboris ramulum [inquit Clus. Exot.] foliis Nucum cū fructu, Francofurti ad Mænum accipiebam, anno restauratæ salutis humanæ 1591. Londino missum à Richardo Garth, quem illicò in tabella exprimēdum curabam, vt eius iconem cū historia lectoris oculis proponerem. Mittebatur autem Iuniperi Brasiliani appellatione, quæ vox statim mihi suspicionem iniecit, illius arboris esse posse, quam Brasiliani *Iunipappeeywa* nominant, teste Iano Stadio Hessio, qui apud *Tuppin-Inbattos* nouem & amplius mensibus captiuus fuerat, demùmque non sine Dei benignitate anno 1545. liberatus est. Theuetus & eum sequutus Lerius, corruptè *Genipat* nomen indiderunt. Huius porrò præmansi deinde expressi succo, Brasiliani corpus atro colore inficiunt. Is autem quem accipiebam, mediocris malī magnitudine erat, orbicularis penè formæ, supernā parte, paulò planior, & veluti exiguā coronā insignitus, denso cortice, & [quia resiccatus] duro, exteriùs rugoso, & fusco colore, internè læui & spadiceo: tota pulpa quasi in massulam contracta erat ob siccitatem, plurimáque grana continebat simul iuncta, quemadmodum in stramonia conspiciuntur, plana, nigra, rugosa. Ipsam autem pulpam, licèt vetustam & prorsus exsuccam, paululùm tamen præmansam, nigro colore inficere, & valdè acidi saporis esse deprehendebam. Summo porrò ramulo terni aut quaterni fructus inhæsisse videbatur. Sed & ipse Theuetus suo *Genipat* plures fructus extremis ramis coniunctim nascentes tribuit, & Iuglandis folia, quorum Stadius non meminit, vt apparebit ex vtriusque descriptione, reponenda in Peregrinarum Plantarum Historia ex variis Neotericis Authoribus, qui suas peregrinationes descripserunt, à me, Deo concedente, concinnanda & in lucem producenda.

Nucum folia

Iunipers Brasiliana.

Genipat.

Atro colore corpus inficiunt.

Descriptio

Grana

pulpa acidi saporis.

Iuglandis folia.

Cæterum, an etiam Ἄγρια, cuius Ouiedus c.

lib.8. Primæ partis Generalis & Naturalis Historiæ meminit? Certè eadem facultates sunt Xaguæ tribuit.

MACOCQVER VIRGINENSIVM.

Descriptio

LOndino ad me, insit Clusius exot. mittebat, anno 1591. Iac. Guaretus fructum ex VVingandecaouu Prouincia, quam Angli [à quibus primùm obseruata] Virginiam nuncuparunt, relatum. Erat autem prorsus orbiculari formâ, quatuor vnciarum diametro, cortice duro præditus, foris læui & subfusco, interrè nigra membranâ inducto, perquam sparsæ quædam fibræ à pediculo ad summum: continebat verò pulpam nigram [quia non recens sed siccus & vetustus] acidique & quodammodo salsi saporis, in qua plurima grana inuoluta, subfusci coloris, plana, & cordis: vt vulgò pingitur formam referentia, medullâ albicante prædita. Quum porrò hic fructus ex Virginia relatus esse dicatur, facilè mihi persuaderi nam illum esse, quem eius regionis incolæ *Macocquer* appellant, & [magno aliquo periculo liberati, vel bello defuncti, in lætitiæ signum structo igni assidentes] pulpâ seminibusque exemtis, implent lapillis aut crassionibus quibusdam granis, vt maiorem strepitum agitatus & commotus edat, baculoque aptantes manu tenêt, perinde ac Brasilianî suum *Tamaraca*, sed nullis pennis ornant.

Tamaraca

Similem deinde anno 1602. à Christi natiuitate, conspiciebam apud eruditissimum Iuuenem Ioannem de Laet Ioan. F. qui illo anno Amstelrodamum redierat ab iis qui in varias prouincias nauigant. Orbicularis verò formæ non erat, vt meus, sed paulò oblongior, fusco colore præditus, qui me præsente, apertus, nigram pulpam superioris pulpæ prorsus similem, quâ grana, alterius granis non dissimilia, erant inuoluta, continere deprehendebatur. Cæterùm hic fructus non valdè dissimilis videtur *Higuero* tetrasyllabo Ferdinandi Oniedi.

Higuero.

Conferant lectores historiam huius *Macocquer* cum Arboris *Iunipappeeyuua* Brasilianorum Clusii paulò antè dictâ, comperient inuicèm ibus & descriptionibus plurimaque conuenire.

IVNIPAPPEEYVVÆ SIMILIS PENE FRVCTVS ORBICVLARIS IN quo semina Staphisagriæ similia.

Descriptio

ORbicularis penè fructus è Brasilia vt referebat Paludanus, allatus: forma non valdè dissimilis *Iunipappeeyuua* Brasilianorum, teneriore tamen cortice, præditus, & superna parte planus, atq; quodam modo in teneram umbilicum desinens: continebat autem interna parte multa semina rugosa, Staphisagriæ seminibus non dissimilia, nucleum continentia in binas partes diuisum: pediculus cui inhærebat, triuncialis longitudinis. Clus. Exot. lib. 2. c. 7.

IVNIPAPPEEYVVÆ ALIVS SIMILIS FRVCTVS.

REferente Clus. Exot. lib. 2. cap. 17. à Richardo Garth. Londino missus fructus receptus è Brasilia, prorsus confractus, vt eius forma dignosci nequiret: nullum nomen additum: putaminis fragmenta satis fragilia erant, foris & cineracei ex fusco coloris, interrè nigri, pulpa rugosa & in vnum coacta, nigra, quæ gustata, acidi saporis deprehendebatur, & nigro colore inficiens, non secus quàm *Iunipappeeyuua* Brasilianorum: huius tamen cortex *Iunipappeeyuuæ* cortice fragilior, & in huius pulpa nulla semina obseruabam, quemadmodum in illius fructu.

Descriptio

Acidus pulpa gustu.

ARBOR VINIFERA, COVTON, IVGLANDI SIMILIS.

CAP. VI.

MIrabilis est arbor, quam Thevetus Americæ suæ cap. 80. sic describit. In Canada prouenit arbor crassitudine & figura similis Iuglandi, cuius vsus diu incognitus mansit, donec quidam excindendo arborem obseruauit fluere succum boni & sapidi saporis, qualis optimi vini Aurelianensis, aut Beaunensis: ita iudicarunt noster capitaneus & alii nobiles, qui eum comitabantur: Eius succi subitò collegerunt quatuor aut quinque magnas amphoras: suo idiomate hanc arborem vocant *Coutou*.

Iuglandi similis.

Vinifer succus.

Coutou arbor.

LIGNVM COPA-V SIMILE IVGLANDIS LIGNO.

CAP. VII.

SCribit Leri in Brasilia prouenire lignum, quod nominant *Copa-u*: cuius arbor similis quodammodo Iuglandi, non tamen nuces ferens. Asseres, vti vidi pro vtensilibus, adaptati, easdem cum Iuglande venas siue fibras habent.

ARBOR TINCTORIA.

CAP. VIII.

AVtor est, Thevetus inter arbores in Regno Senegæ, vbi Aethiopes degunt, arborem esse glandiferarum nostrarum crassitudine, fructu ferentem Dactylus parem, ex cuius nucleo oleum exprimitur miris virtutibus præditum. Aquæ permistum, croceo colore planè inficit, quo tinguntur pocula, ac pileoli quoldam ex lunci, vel orizæ paleis contextos. Præterea id oleum odore est Violæ Martiæ, olei nostri sapore. Quamobrem multi pisces, orizam, aliosque cibos eo condiunt.

PENO-

PENOABSOV ARBOR AMERICANA.

CAP. IX.

Descriptio

ESt & in America, eodem teste, arbor Penoabsou dicta, cortice odoris planè admirandi, foliis Portulacæ, valdè spissis, perpetuò virentibus. Fructus edit magnos, grandioris Pomi magnitudine, orbiculatos, pilæ lusoriæ modo, minimè edules, imò venenatos. Singuli senas Nuces intus habent, Amygdalis nostris similes, nisi quòd latiusculæ sunt, & magis compressæ, in singulis singuli nuclei condunturæ. Hi ad sananda vulnera mirificè prosunt, quibus etiam vruntur Barbari sagittas icti, aut quouis alio modo in prælijs vulnerati, ex his contusis oleum exprimentes rusum, eóque vulnera illinentes.

Pomifera venenata.

Vsus. Ad vulnera sagittarum. Oleum

NVX COVLCOVL.

CAP. X.

Descriptio *Parua grandi.*

CONstantinopoli, authore Bellonio, venduntur Nuces duos pugnos crassæ, quibus caremus, quæ plenæ sunt paruis granis esui bonis, Auellanarum modo dulces, *Coulcoul* vocant, id est, Nuces *Coulcoul*. Qualcebenus lib. 3. epist. Matth. de plantis peregrinis Constantinopoli missis. De Coulcoul & Hebuldem, inquit, nihil dum certi intelligere potui, nisi quòd Coulcoul quibusdam in deliciis sint, præsertim quando recentes ex Ægypto aduehuntur. Matth. respondens Qualcebeno scribit. Nucleus quem *Coulcoul & Hebulden* appellas, est arboris quæ Staphylodendron appellatur. Ex quibus patet Matth. sententiam multùm dissidere à Bellonij: notandum quoque Bellonium scribere Constantinopoli vendi semina Hembulden, quibus nos non vtimur: separat autem ea à Coulcoul. Nec etiam Qualcebenus videtur idem dicere Coulcoul & Hebulden: de iis plura nunc non occurrunt nobis scribenda.

Hebuldem.

Staphylodendron.

Hembulden mur.

NVX AROMATICA, VVLGO MOSCHATA.

CAP. XI.

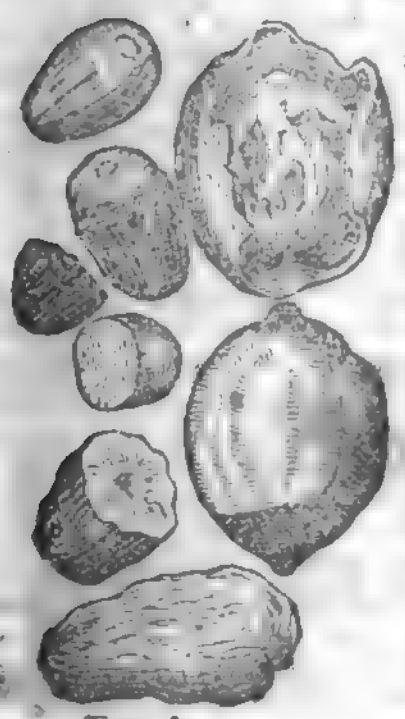

Descrip.

POst Iuglandem *Aromaticam* dici conuenit. Nam & generis nomen, & triplex cum illa inuolucrum cómune habet: & folia huius à nónullis dicuntur esse Iuglandis similia, vt taceamus has conditas cum istis ab institoribus frequenter adulterari. Adde quod exterius eius putamen viridi Iuglandis simile dicatur.

Duûm porrò maximè generum sunt Nuces moschatæ: vnum figura Oliuari, alterum longius minúsque rotundum. Vtrumlibet verò genus, prout conditum adfertur, Persicam malum mediocrem æquat: primúmque puluinato integitur, Iuglandis vel Persici in morem, calyce: huic subest mediocris crassitudinis putamen seu cortex lignosus, nullo nec sapore nec odore, intus cinereus, foris ex nigro spadiceus, valleculis hinc inde depressis inæqualis, quas extimo & huic iam dicto cortici interiecta Macis dicta explet, reticulato plexu certis locis durum illum corticem obuoluens, pertinaciùs circa pediculum adhærens, alioqui labet & incubitu duntaxat leui appressus facili negotio auellendus, coloris ex rubro flauescentis, saporis iucundissimi aromatici, acriusculi cum amarore quodam, velut oleaginem quandam punctura remittens, quem & acu punctus reddit nucleus, quem vulgò omnes *Nucem moschatam*, eruditi verò etiam totius nomine nucem myristicam vocitamus, oliuæ magnitudine, vel paullò longior, Dactylum tam figura quàm magnitudine referens, [*longas* appellant mares: *oliuares* fœminas,] coloris ferè cinerei extrinsecus & rugosus, spadicei is & ex flauo albicantibus venis vndatim, vel sine vllo ordine hinc inde discurrantibus, substantiâ solida. Sed in pila fragili, nec difficulter in fistula dissiliente, sapore & odore aromatico & subadstringente.

Macis:

Sapor Macis.

Nux myristica.

Mas & fœmina.

Author est Garcias, arborem quæ Myristicam Nucem & Macim profert, Pirj esse magnitudine, foliis eiusdem, sed breuioribus & fabrotundis, seu verùs Persicæ malo haudabsimilem, breuioribus tamen foliis. Fructum ferre, duro cortice munitum, quo per maturitatem delitescente, calycum echinatorum, qui Castaneas amplectuntur modo, macis appareat. Verùm in us, quæ nostro orbi conditæ importantur, non obseruauimus echinum Castaneæ, sed Persici pulunatum calycem, vt iam dicebamus. Reperitur, sed rariùs, gemellus quoque nucleus, facie interiore, quâ se ambo nuclei tangunt, compressim, externè gibbosus, qualem & nos inter Exotica nostra naturalia reconditum habemus.

Sapor nucis Arboris descriptio. Folia Pirj. Persica arbor facie.

Gemellus.

Potrò videtur nux moschata κάρυκον esse apud Theoph. Scimus alios existimare, Comacum esse Cariophyllos, de quibus suo loco. Nobis plausibilius videtur, esse nucem aromaticam, quia fructum dicit. Verba Theoph. sunt: τὰ δ' ἄλλα πάντα τὰ εὐοσμα, εἰς σφᾶς τὰ αἰθιοπικὰ χέονται, τὰ μὲν ἐξ ἰνδῶν κομιζόμενα· μάλιστα δὲ ἐκ βαλκτριανῆς καταπέμπονται, τὰ δ' ἐξ ἀϋσσίας, ἔστι σφᾶς τὸ κινναμώμον, καὶ τὸ κασία, καὶ κάρυκον. ἔστιν δ' ὃ καὶ τὸ κάρυκον, καὶπὸν, τὸ δ' ἔστιν οὐκ ἀπαντῶσιν εἰς τὰ ἀπὸ αἰθιοπίας ἐρείκοντα. Sed ὃ ἔστιν superfluum censemus, & legendum post καὶπὸν, τὸ κάρυκον: in quem modum etiam Gaza legit atque conuertit, hoc sensu: Cætera autem odorata quibus ad vnguentorum confectiones odoras vtuntur, quædam ex India aduehuntur, ac inde transmittuntur ad mare: quædam ex Arabia, vt Cinamomum, Cassia, Comacum, atque hunc diuersum fructum esse, quem vnguentis sumptuosissimus permiscere solent. Vides ipsum Comacum apertè appellare fructum: Cariophylli propriè sunt flores. Vnguentis etiam commodior nux moschata, immo expressus eius liquor per se ipse vnguentum est, vt his notis Theophrasti Comaco apprimè competat.

Comacum Theoph.

Comacum Cariophylli non esse.

Eundem Cinnamum & Caryopon esse censemus apud Plinium, nisi fortè Comacum quoque legendum sit. Chiffletius sanè vir doctissimus & & amicus noster singularis iamdudum Comacum

Cinnamũ Caryopon Plin

Comacum.

legit apud Plin. pro Caryopon, vt Dal. quoque obseruauit. Sic autem ait Plin. in Syria gignitur & Cinnamum, quod Caryopon appellant. Hic est succus nuci expressus, multùm à sarculo veri cinnami differens, vicinatamen gratia. Pretium in libras asses quadraginta. Vt etiam Theophrasto clarùs nucem nostram moscatam, Plinius insinuasse videatur. Nucem manifestè dicit, Caryopon succum ei expressum: quod oleum dicere possis, etiamnum hodiè lautioribus Pharmacopœis, pro delicatioribꝰ exprimi solitũ, quod mox in vnguenti cõsistentiã concrescit. Reliqua quoq; non repugnant: nam & vicinam Cinnamo gratiam habet, & ab eo tamen plurimùm differt. Masseus autor in hist. Ind. Ad Bandam ditionis Molucarum vicinas aliquot insulas totius orbis terrarum solas [quod constet] sponte, lautiores in epulas & medicamenta mortalium, ex vna eademque arbore Nucem myristicam & Macim progignere. Arbor [addit] Plinius ad Pyri similitudinem accedit: fructus Mala Persica quadantenus imitatur: floret quo tempore ibidem aliæ quoque plantæ & herbæ varii generis: è quibus vniuersis mirificus odor, incomparabilis cuiusdam suauitatis existit. Vbi defloruit maturescens pomum, paulatim è viridi, tum cœruleas luteásque, tum purpureas & igneas transit in maculas, quales in arcu cœlesti: atque eo ipso tempore Psittaci & aliæ auis eximiæ pulchritudinis ad gratissimum sibi pastum aduolantes augent oblectationem, cùm folia & fructus & alites ipsæ variis colorum picturis in certamen vsque luxurient. Lud. Rom. Nucis Moschatæ historiam sequentibus tradit: Mirificè nucis caudex Persico caudici similis, tamos foliaque consimilia produxit, verùm nonnihil angustiora: priusquam nuces huiusmodi percoquant, seorsim arborem mastix florentis Rosæ instar: & vbi nux percoxerit, mastix eam complectitur. Ex quibus sanè verbis appareret Ludouico Romano non bene cognitum fuisse Macis crescendi modum, quem malè vocat Masticen: non floret Rosæ instar, latet enim sub pulpa: fortè olim Mauhiolus ex Lud. Rom. descriptione curarat concinnandam suã iconem. M. Fumee in hist. gen. Ind. Gallicè conscripta Moschatam arborem similem Quercui facit, ferentem Nuces vt Glandes, aut more Dactylorum, quæ habeant Macim. Sed bonus ille vir de arbore sibi incognita, neque visa scribens, adiecit quæ omnibus qui de ea tradunt, ignota sunt atque inaudita, ne dum visa, nempe Quercui similem esse. E contra, & rectiùs Maxim. l. Transylu. de Moluc. insulis. Nucis Myristicæ arborem proceram, amplamque esse dicit, eique, quæ Nucem Iuglandem ferat, admodum similem. Neque hanc Nucem aliter, quam Iuglandem produci, gemino protectam operimento, pulpinati primùm calycis, sub hoc tenuem membranam, quę reticulatim nucem amplectatur. Hanc nos Moschatæ florem, (inquit is,) Hispani Macim vocant. Alterum operimentum, ligneum esse putamen, vt Auellanæ, cui ipsa nux inest Moschata. κάρυα ἀρωματικὰ, μοσχοκάρυα, μυριστικὰ quidam Græcè vocant: alii etiam ἀνθοκαρύφια. Sed nunquid Dioscor. incognita fuit Nux moschata? Fuit: nihil enim de ea scripsit: scribit quidem de Macere non de palliolo huius, seu cuticula foliacea, Macis dicto, à quo Macer haud parum diuersus. Auic. Grauziban, Nux muschata. Serap. Iauzbaue vel Iauzbaque, id est Nux muschata. Item Bisbese, id est, Macis. Isaac Eben amram: Est cortex Nucis Muscatæ, qui est supra corticem crassum inutilem: fructus qui vtilis, nominatur in Orichte Adaches. Hermol. Nux odorata, quam Græci modò Caryon myristiconappellant, hoc est, Nucem vnguentariam, quæ sanè diuersa à Glande vnguentaria. Moschocarion, teste Ruell. à Græcis recentioribus dictum, Latinis occasionem dedit, vt eius imitatione Nucem moschatam nominarent: ea membranoso primùm vestitur calyce, foliato, fissili, mox lignoso. Mauritaniæ factionis principes Macis nomine extimam intelligunt membranam. Ex quibus Ruell. verbis facilè patet ei crassiorem & exteriorem corticem carneũ non fuisse cognitum. Nec intelligimus quid sibi velit his verbis, quando ait: Hippocrates Aegyptiæ Balani meminit. Sed multùm à veritate mihi deficere videntur, qui Nucem odoratam, quam vulgò dicunt Moschatam, hac glande vnguentaria comprehendi putent, longè profectò differentem, & Veteribus, vt existimo, prorsus incognitam. Aegyptia reliquarum modo ossa non habet in balanis. Alnum & menses sistit in vino austero, & vulnera agglutinat. κάρυον ἀρωματικὸν Actio, Veteribus ignotum, Syluio qui ait, historiam eius graphicè depingi à Ruellio. In margine: Nux moschata vulgo, etiamsi moschum non oleat. At nobis non videtur graphicè descriptam à Ruellio, cui non cognitum fuit externus corpus callosum, vti patet ex eius descriptione. Tagaultius quoque à veritate multùm deficere tradit eos, qui Nucem odoratam, seu Muscatam vulgò sub Glande vnguentaria comprehendi putent. Nux Muscata, id est, vt scribit Cordus, fructus qui totus cùm ad iustum peruenerit incrementum, Iuglandis, viride carnosumque putamen habentis, magnitudine cernitur, triplici cortice nucleóque compositus: exterior cortex carnosa cõsistentia, cui subest tenuior, non continuus, Macis appellatur: eo detracto apparet tertius in fusco, purpureus, ligneus, intra se nucleum continens subrotundum, oblongum, longitudine vncialem. Saporem habet & odorem tenuem, suauiter acrem, iucundum valdè aromaticum & adstringentem, qui Nux muschata vocatur: decorticatus ex India affertur. Afferuntur etiam integri fructus, melle condiri quos nuper cæperũt aduleterare, eius singulis nucleis, viridi Iuglandiũ putamini diuiso impositis, & rursus compósito: qui dolus facilè deprehenditur mollitia, sapore, & quia diuisæ erant commissuræ. Carnosus enim Moschatæ nucis cortex iucundum habet saporem, solidioremque consistentiam: Iuglandis verò austeriorem & molliorem. Similiter quoque excipiuntur Limonum & Chebulorum [quos sic vocant] conditorum carne, sed hic dolus cõmissuris deprehẽdendus est, quòniã condita earum caro gustu ferè nihil à Nucis moschatæ carnoso putamine differt. Est & Moschata mascula, præcedenti similis, maior tamen oblongiorque, figura atque magnitudine ferè ad vulgares Palmulas accedit, cuius pericarpium quale sit, nondum nobis constat. Saporem habet subacrem, aliquantulùm tenuem & aromaticum. An Galeno Chrysobalanos, cuius meminit lib. de comp. med. sec. loc. 8. cap. 3. in duobus pharmacis Asclepiadis stomachicis: vbi ait Chrysobalanon esse ex discutientibus & corroborantibus. Item lib. 9. cap. 2. in medicam. Asclepiadis ad Coli affectus præscribitur Chrysobalanos. Glans muscata, Bapt. Fierę in carnibus cœnæ. Nux quam pigmentarii Moscatam appellant, Platinæ de honesta volupt. Myristica Nux Scalig. Corn. in Gal. lib. 5. de comp. med. cap. 1. Quæ hodie Nux muscata seu Muschata vocatur, non alterius (inquit)

Plin. illust.
Locus.
Nux Myristica.
Tempus.
Odor floris.
Pomi color marini.
Myristica mas.
Mastix.
Ludouic. mal.
Nux odorata.
Caryon myristicon.
Moschocarion.
Ruell. ex
Balanus Aegyptia.
Nux moschata.
Glans Aegyptia.
Caryon Aromat. Actio Syl. ex Ruell.
Nux esse Glandem Vnguent. Cordi ex scripsit.
Nuces moschatæ condita,
Adulterio.
Vt deprehendatur fucus.
Aliud adulterium.
Moschata mascula.
Chrysobalanus.
Glans muscata.
Nux muscata.
Dios. incognita. Nux Muscata Grauzibus. Iauzbaque.

[inquit] generis quàm Myrobalanorum Græcorum cenſendam puto, & fortaſſis ea eſt, quæ Chryſobalanos eidem Gal. lib. 8. citati operis appellatur. Neque enim credere ſuſtineo Veteribus ignotam fuiſſe, in tanta hodie frequentia. Nam quæ ab Arabibus Medicis ei adſcribuntur vires, magna ex parte Dioſc. καρυοβαλάνῳ tribuit: verùm eſt hæc in ſuo genere magis aromatica, & ſtomacho commoda, tum corroborans ac concoctionem iuuans, quod Dioſcor. de Balano Myrepſica negaſſe videtur: μυροβαλάνου ἥδιον ἰσχύει, inquit. Ad olei certè ex ea expreſſionem reliquis generibus etiam accommodatior videtur. Succum autem ex Balano Myrepſica expreſſum, olei vicem in vnguentis prętioſis præbuiſſe Dioſc. lib. 4. teſtatur, & cùm in aliis, tum in Amaracino ac Cinamomino vnguento lib. 1. meminit, idem, velut Plin. quoque facit oleum Balaninum ſæpè appellans. Nolo tamen hac parte in hac rerum obſcuritate quicquam adſeuerantius adſtruere. *Hæc Cornar.*

Chryſobalanus. Comparat Veteribus ignoram Nucem moſch.

Chryſobalanus.

At Matthiol. Hodie, inſit, ignorata videtur quæ χρυσοβάλανος Græcis vocatur, digerens & roborans Indicæ Nardi modo, ad Colicos affectus, ventriculi ardores & ſingultus à Gal. Aſclepiadis authoritate commendata. Non deſunt à Recentioribus, qui ſibi perſuadeant Chryſobalanum eſſe Nucem myriſticam: cùm tamen plura ſint, quæ eorum deſtruant ſententiam, nempe cinereus color, acutus oris ſapor, & quod Myriſticæ nucis nuſquam meminerint Veteres Græci. Nullam huiuſce, quod legerim, mentionem fecit Gal. in libris ſimplicium medicamentorum: id quod argumento eſſe poteſt, Gal. ipſum non habuiſſe compertum, quid eſſet Chryſobalanus. Verùm Matth. rationes nobis non ſatisfaciunt. Primò quidem certum eſt, noſtram Nucem aromaticam eſſe cineritio colore: interea tamen nullus (quod equidem ſciamus) meminit coloris Chryſobalani, niſi ab etymologia nominis ſumatur. Verùm quid ſi non à colore, ſed à præſtantia aurea Balanus dicatur? Vel quid ſi propter Macin aurea dicatur, quo fortè obducta viſa fuerit ab Aſclepiade? Secundò, quid impedit acetus oris ſapor, cùm dicat Gal. eſſe ex diſcutientibus. Tertiò, quod Veteres nuſquam Myriſticæ nucis meminerint, nihil ad rem, nam etſi hoc nomine non meminerunt, non ſequitur tamen non potuiſſe meminiſſe ſub nomine Chryſobalani. Quartò, cuius quæſo momenti hoc argumentum. Galenum de ſimpl. non meminiſſe Chryſobalani, propterea Galenum non habuiſſe compertum quid eſſet. Quin potiùs Galenum exiſtimamus ſciuiſſe quid eſſet, cùm dicat eſſe ex diſcutientibus & corroborantibus, quæ ſanè in nuce noſtra aromatica reperiuntur, & ad eadem nos noſtra vtamur, ad quæ Aſclepiades ſua Chryſobalano vtebatur, vt videre eſt ex facultatibus Nucis moſchatæ attributis. Ita nolimus adhuc Cornarii opinionem reiicere, exiſtimantis Aſclepiadi, Galeno, & Priſco adeò illi ævo cognitam fuiſſe Nucem noſtram aromaticam, donec firmiora argumenta audiamus. Nec tamen eius ſumus opinionis, Nucem moſchatam eandem cum Balano Myrepſica Dioſcoridis. Matthiolum quoque lapſum in Myriſtica nuce Guilandinus ait: quódque Antiquis incompertam dicit non probat. Quid enim? [inquit] An eam Theophr. Comacum & Plinio Cinnamum Caryopon appellari euertet?

Ad Chryſobalanum ſit Nux Myriſt.

Matth. reſp.

Aurea Balanus.

Matth. error.

Comarum. Cinnamii. Caryopon.

Sed audiamus ipſum Matth. de Myriſtica nuce ſcribentem. Sic autem tradit apud Dioſc. Myriſticæ nuces, quæ vulgò offic. ob odoris præſtantiam Muſcatæ quaſi Moſchatæ dicuntur: Hæ poſt foliorum germinationem florem ſtatim emittunt, quem Macim Arabes vocant: panditur is ſylueſtrium Roſarum modo: & vbi maturitatem ſenſerit, expanſus eam circumplectitur. Suo Maci tanquam rete comprehenſæ Venetiis in Officinis viſuntur, duro putamine concluſæ.

Vnde Moſchata dicta.

Idem in poſt. com. Lat. & Ital. cum magnis figuris, mutata icone ſcribit: vt referunt ii, qui Indica littora perluſtrarunt, has proferunt arbores quædam noſtratibus Perſicis haud abſimiles, anguſtioribus tamen foliis ac breuioribus. Fructus noſtratibus Nucibus adhuc in arbore exiſtentibus perſimiles ſunt. Siquidem primo craſſo ac viridi cortice conteguntur, cui deinde ſubeſt Nux ipſa, duro ſatis putamine occluſa, noſtrate tamen tenuiore, quo fracto Macis apparet, rubicundus, reticulæ inſtar nucleum circumueſtiens: id quod palàm faciunt Myriſticæ nuces, quæ ſaccharo, aut ſiliquarum melle adſeruatæ, integræ ex India ad nos conuehuntur.

Fructui nucibus ſimil ſimiles.

Cæterùm miramur quid cogitarit Matth. quòd ſcripſerit olim, atque adeò vnquam ſcribere auſus ſit, Macim eſſe florem Nucis moſchatæ, vt etiam ex ſua phantaſia pinxit, & poſtea dicere, comprehendere tanquam rete, quod pictura etiam exprimit. Miraculoſa profectò metamorphoſis, nuper floris arboris, iam in fructus corticem transfigurati, atque adeò maior, quàm ſi Roſa Hierichontea macerata ſe aperiat atque pandat die natalitio, Saluatori Chriſto dicato, vel parientibus mulieribus. Sed quid opus dictu verbis indere. Macim arboris florem eſſe, eius cerebelli figmentum eſt vnum ex innumeris aliis, atque adeò veteratorè ab eo factum, quòd figuram ex ſua deſcriptione imaginaria, [quod quidem attinet ad florem] pingendam curare ſuerit auſus. Si Nuces moſchatas, quales in India integræ condiuntur & in Europam importantur vidiſſet aut diligenter conſideraſſet, animaduertiſſet prętet durum putamen & Macim reticulatam, aliud eſſe externum, craſſum & carneum nucamentum, ſeu putamen, ſeu calloſum carnoſúmve corpus liceat appellare, quale ferè in Iuglande, Amygdalis, Perſicis immaturis & ſimilibus.

Matth.

Dum verò in poſt. com. Lat. & Ital. priorem errorem emendare ſatagit, alio nouo & craſſiore ingeminat. Nouam quippe figuram atque deſcriptionem excogitans, corticem appingit craſſiorem, quem fatetur adeſſe, vt in Iuglandibus: verùm Macim eſſe tradit ſub cortice duriore, immediatè ſupra ipſam Nucem moſchatam vulgò dictam, idque apparere ait in Nucibus conditis ex India allatis, quod falſum: perinde ſanè, ac ſi nos luſcos exiſtimaſſet. Proinde ex eo quoque conſtat, poſteriorem figuram ab eo fuiſſe effictam: nec probè ſibi viſam aut cognitam œconomiam partium Nucis moſchatæ.

Matth. error.

In Hiſt. Germ. alium ſitum Macis meritò tradit: verùm quid ſibi volunt in deſcriptione hæc verba linde holegrinde / id eſt, cortex lignoſus mollis. In epitome quoque bene ab eo factum, quòd ſitum Macis aliter, & ex ipſa adeò natura, non ſuo ingenio declararit, nihilominus tamen in poſtrema, & reformata eius editione Macis dicitur flos: vt ipſo adeò Matth. reduuio ſed melius edocto opus eſſe videatur, qui repetitam ſuam Cramben recoquat, atque adeò digerat, quàm hactenus factum, melius.

Camer. apud Matthiol. in hiſt. Germ. & Epitome reiecit iconem Matthiol. ſubrogata alia.

Matth. error.

Nec impunè nobis abeat Tabern. qui pro nu-

Tabern. nō.

ce moſchata deteriùs etiam figmentum exhibet, quod vna icone duas falſas Matthioli complectitur: qua poſtea icone de nouo nouiſſimam Matthiol. editionem mactauit eius patronus: digno mehercule patellâ operculo.

Hiſt. Lugd. err. Hiſt. quoque Lugd. Conſarcinator cenſura dignus qui aſſumpta Matthiol. deſcriptione ac figura falſa, ſecurè & oſcitanter præterit, non animaduerſo vtriuſque næuo: quod tamen ei facilè fuiſſet, quippe qui ad manus habuerit libros Atom. Garciæ, quem citat in margine.

Aliter hiſt. error. Eadem Hiſt. aliam præterea nouim, ſed falſam quoque iconem ex Acoſta oſtendat.

Munſteri err. Faciliùs excuſabimus Munſterum, qui vitioſam deſcriptionem atque figuram in ſua Coſmogra. exhibet quem ſcimus in alieno foro hac in parte verſatum: hoc tamen docet, in Inſula Sumatrâ naſci eas.

Euch. Roſſin. err. Falſam quoque iconem in ſuo Herbar. habet Euch. Rôſlin.

Curtius err. Curtius vno eodemque loco Macim his deſcribit, nec videtur eius extimum putamen carnoſum cognouiſſe.

Lacuna err. Lacuna ex iis quoque eſt, qui tum Nucem moſchatam tum Macim antiquis Græcis incognitam putant. Is quoque iconem falſam habet, diuerſam à Matthiol. icone: in eo tamen cum eius priore conſentientem quòd externum craſſum putamen non habeat, licet ipſe ſcribat, deferri in Luſitaniam ſiue Portugalliam conditam magnitudine Perſici ſiue Melocotonis, in eius medio tenuem eſſe corticem, vulgò Macis dictum, teſtis modo inuoluentem teſtam duram: mox tamen ſui oblitus, contrarium dicit. Macim eſſe florem Nucis moſchatæ.

Lonicer. reprch. Lonicerus eandem cum Lacunæ fictitiam iconem habet, & præterea perperàm ſcribit Macim & Macetem corticem ambire Nucem Muſcatam, quaſi eſſet flos eius. Neque idem Macis & Macer, vti patebit poſtea.

Dolendum Cronemb. ita vanum & fabuloſum vt cum aliis de peregrinis ſcribat à ſe nos viſis: Cudit enim hic ſuam deſcriptionem ex falsà icone Matthioli, vel alius alcuius. Si is vidiſſet Nuces in arbore prouenientes, vel eas, quæ ex India cõditæ adferũtur, aliter deſcripſiſſet. Eſt enim ſupra Macim craſſus cortex vel potiùs caro, & in Iuglandibus & Perſicis, nec floret Roſæ inſtar, vti dictum.

Nux Myriſtica. Nec ſapit Amato Nucem Moſchatam Myriſticam appellari, ciúſque nomine Hermolaum & Manardum. alióſque doctores taxat, quaſi minùs benè ita ab ipſis vocaretur, quòd iſtud nomen Glandi Vnguentariæ ex directo reſpondeat, quã Græci βάλανον μυρεψικὴν ſua voce appellant. Et ſanè ſi rem ſuo pede metiri velimus, minùs propriè ita vocari comperiemus, quòd ea vox ſit æquiuoca, & vtrique vnguenti ſignificatu atque reſpectu competat.

Non propriè dicq Nucem Myriſticã. Sed quid Coſta de ea, Indiarum ille explorator? nimirũ Piro ſimilem facit hanc Nucem, paulò rotundiorem, externum operimentum carnoſum & durum aliquantulùm, à Bandæ incolis ferè neglectum, niſi viridi cum ſale & aceto veſcerentur, quoniam grati & adſtringentis guſtus ſit. Verùm eius iconem falſam eſſe, vel ad libitum factam, vel ex eo apparet, quòd ramum pingit cum Nuce aromatica Maci tantùm obducta, ſine extimo putamine, quâ formâ vtique ramo non adhæret.

Corticis ſapor. Cronembur. lib. 1. de Comp. med. Cornarium falli ſcribit, exiſtimantem Chryſobalanon eſſe Galeni, vt ex colore & ſapore vulgaris Nucis moſchatę demonſtrari queat. Sed cur non refutat eundem.

Garcias quoque vult Nucem moſchatam cum ſuo Maci veteribus Græcis incognitam. Eos qui noſtram Myriſticam nucem Myriſticam nucem Chryſobalanum Galeni eſſe volunt ſatis conuinci cùm forma, tum colore & temperamento. Sed ſi formam Chryſobalani tam bene nouit, cur eam non docet: cæteris rationibus reſponſum priùs, dum nobis res eſſet cum Matthiol.

Dod. Nucis moſchatæ deſcriptionem pauciſſimis comprehendit. Primùm, inquit, habet corticem viridem craſſum: deinde pelliculam quæ Macis ſupra putamen lignoſum, in quo Nux.

Nucis moſch. partes. Affinem fronde & fructu Perſico, eſſe arborem Nucis Myriſticæ, quam frequentem habent inſulæ orientis è Moluicis, vnà referebant, (vt tradũt Pen. & Lob.) qui attulerunt eaſdem Nuces decerptas ſuis manibus amici, & triplici cortice protectas, quales conditæ proſtant in offic. & poſſe noſtro cœlo aſſuefcere negabant.

Prior deſcriptio. Iam Cæſalpinus, qui diuerſas deſcriptiones opinionéſque nouas habet, audiatur: Nux muſcata ex Iuſulis vltra Gangem aduehitur, maior Auellana, minor Iuglande, rotunda: adſertur autem purgata à ſuis putaminibus: aliquæ tamen viſæ cum ſuis corticibus, vtpote immaturæ, quarum exterior tunica diſſecta magis quàm Auellanarum calyx, colore ruſſo, aromatica, totam Nucem circumplectens: ſub ea cortex oſſeus continetur. Tradunt eius arborem Perſico Malo ſimilem: foliis paulò anguſtioribus: in incultis naſci, fructum ante maturitatem circumdare inſtar florentis Roſæ, quę poſtea perfectam Nucem complectatur vndique. Incolas verò eius loci, quamprimùm huiuſcemodi complexũ viderint, certatim colligere. Alii diſtinctiùs referunt, arborem ſpecie & folio Nuci Iuglandi ſimilem: fructum completum magnitudine Mali Cotonei, externo cortice viridi & craſſo, vt in Iuglande, qui Saccharo conditus gratus eſt guſtui, & aromaticus. Sub hoc membranam tenuem contineri, quæ Macim [fortè leg. Nucem] circundat, rubicundum & implicatum circa duriorem corticem: intra hunc poſtremum Nucem muſcatam contineri. Eius mentio reperitur apud quoſdam ex Græcis recentioribus, *Muſcocaryon*, & Myriſticam vocantes. Fortè Aetius eandem intellexit ſub nomine Nucis Indicæ, quod recipit in ſuffimento muſcato. Arabes optimè nouerunt, in medicinis expetentes & medullam internam & externum corticem tenuem, quem Macim vocant: nam medius qui oſſeus eſt, inutilis iudicatur. Si diuinare liceat in re adeò ipſis Autoribus incomperta, quid obſtabit ſi dicamus extimum Nucis muſcatæ corticem apud Dioſcor. vocatum fuiſſe *Narcaphthum* inter ſuffimẽta odorata quod ex India corticoſum aduehitur. Alterum autem eiuſdem corticem craſſiorem eſſe Macerem, qui ob ſubſtantię craſſitiem acerbus ſit, & minimum quid redolens: ideo inutilis iudicatur, Serapioni. Quaſi putamine tantùm iis temporibus afferrentur, Nuce in patriæ remanente: ea tamen vt pretioſa & valdè peregrina oxoſculabatur antiquitas. *Hactenus Cæſalp.*

Iuglandis folia.

Nux Indica Aet. Cæſalp. cõiectura.

Narcaphthum.

Macer.

Cæterùm fabuloſam eſſe hiſtoriam priorem Cæſalp. de tunicis & flore ſatis ſupérque demonſtratum. Nam quando dicit, exteriorem tunicã totam Nucem circumplecti: circumnaſci florentis Roſæ inſtar: poſtea cõplecti vndiq;, falſa ſunt hæc omnia. Vt mirum ſit tam magnũ Botanicum atque Philoſophum, etiam poſt alios Scriptores incon-

Multi Cæſalpini errores detegũtur.

Google

inconsultiùs commentatum de re, quæ diligentem considerationem optimè merebatur. Sed, inquies, ex aliorum relatione ista magna ex parte tradidit. Sed, inquam, eius fuerat, in tanto loco, & tam famosa Italiæ regione constitutum aliorum errores taxare, eos præsertim, qui iam ante ipsum fuerant detecti. Censuram & considerationem etiam merentur ista, quando dicit, visas cum suis corticibus immaturas esse: folia Iuglandi similia, nec addens Authorem, qui viderit: medium verò corticem olleum esse. Qualia sint folia, Persicine, an Iuglandis, fatemur nobis nondum planè constare. Corticem extimum non esse *Narcaphthum*, satis demonstrant ea, quæ de eo dicit Acosta, nempe ferè neglectum corticem Nucis moschatæ: neque Garcias neque Acosta aromaticam vim ei tribuit, vt fecit Cæsalp. Cortex ille alter siue putamen nihil habet, quod respondeat iis quæ Dioscor. & Gal. de Macere scripsêre. De Maci & Macere subsequentibus agemus capitibus: De Narcaphtho, suo loco.

Corticem extimum non esse Narcaphthum Dios. Alterum corticem nõ esse Maceř. Dioscor.

Nux moschata mas.

De Nuce moscata mascula dicta, vel maiore, quædam peculiaria habet C. Bauh. eam esse gusta adstringente, odore ferè nullo, carioſam magis, minùs oleosam, affectibus ventriculi & capitis commodiorem. Verùm Nucem masculam hactenus non obseruauimus differre à vulgari adstrictione, odore, catie & oleositate: nec etiam viribus: ex vetustate aliqua possit oriri varietas a vulgatis, præter magnitudinem & figuram quam habet: nam quia rariores, diutiùs adseruari solent, vnde fit vt exoleſcant. Deinde si odore ferè nullo sint, & carioſæ magis, non videmus quomodo ad prædictos affectus possint esse commodiores. Verum quidem est, Rondeletium olim pro roborando ventriculo prætulisse eas Nuces, in quibus minùs sit oleositatis, ficciores & magis exuccas. Mihi sanè Bauhino, quæ multo oleo refertæ, ructus mouent.

C. Bauh. In quibus à vulg. differat mas.

Synonyma linguar. Nux moschata, *καρύον μοσχάτον* Const. in Lex. quo authore, ipse viderit: nisi quia fortè eandem vocis vim existimaret quæ *μυριστικὴ*, Arab. *Iansibaud*, vt quidam scribunt, id est, nux Bausensis, & *Brigar*: Germ. Muſcat nuß. Belg. Note moſcaet. Gal. *Noix muſcade*, ou *muguette*. Ital. *Noce muſcade*. Hiſp. *Nuez de eſpecia, nuez muſcade*. Bohem. Rulki Mußkatowe. Persis arbor *Drach*. Turcis *Agache*. Vngar. Zerechön dio.

Locus. Nascitur Myristicæ nucis arbor in insula Banda. Inueniri etiam tradunt in Moluccis, sed non est fructifera, quemadmodum nec ea quæ in Zeilan prouenit. Garcias. Acosta tradit in Molucis humiles esse, & fructu pusillo nasci. In insula maris Indici, Banda dicta, abundant in syluis spontaneæ, vt scribit Lud. Romanus. Nux moscata mas ex India quoque ad nos importatur, non tamen copiosè, vt reliquæ, sed rarò, inter reliqua aromata, præsertim inter moscatas vulgatas.

Vſus. & vires. Temperamentum. *Lentigo. Viſus.* Nux moscata, vt scribit Auic. calida & sicca est in fine secundi vsque ad tertium: stiptica est: confert lentiginibus & odorem oris bonum facit: confert panniculæ & visum acuit: corroborat hepar, splenem ventriculúmque, maximè verò eius orificium constringit, prouocat, & confert difficultati vrinæ, & cum in oleis ponitur, confert doloribus, & similiter in pellariis, & prohibet vomitum.

Difficultas vrinæ. Dolor. Vomitus.

Serapio scribit: nucem moscatam Aben Mesuaio esse naturæ Caryophyllorum, calidam & siccam in tertio gradu.

Stomachus. Hepar. Ventrem & stomachum & iecur firmare tradit Actius, cibi cocționem iuuare: longis iocinoris

valetudinibus opitulari, sed pulmonibus officere. Singultum tollunt tostæ, aut ad ignem desiccatæ: fluxum ventris sanant, maximè si in vino rubro sumantur. Matrici vtiles sunt, renibus & vesicæ: ad difficultatem vrinæ, quæ à frigida causa prouenit, & aliis multis morbis, tam virorum quàm mulierum.

Singultus. Fluxus ventris.

Difficultas vrinæ.

Calculum frangunt & pellunt, maximè si maceratæ fuerint in oleo Amygd. dulcium, authore Dod. Verùm tam calculum frangere credimus, quàm cætera quæ dicuntur id præstare sine vlla certa ratione aut firma experientia. Cordus annotat, Venetas mulierculas Nucem moscatam masculam contra difficiles partus assumere. Plerisque existimatur nux moscata caput confortare præ aliis medicinis, id quod & Placot. testatur in lib. de tuenda bona valetudine. Immaturam, atque adeò integram nucem saccharo condiunt Lusitani: nam præter odoris suauitatem & saporis gratiam, propter quæ expetitur, Indici Medici & Brachmanes multùm illa vtuntur, in omnibus frigidis cerebri morbis, Paralysi, & aliis neruorum atque vteri affectibus. Maioris verò æstimationis sunt apud illos grandiores Nuces, quàm apud nostros, teste Acosta.

Dod. not.

Ad difficil. partum.

Condita saccharo.

Paralysis.

De iisdem conditis sic Amatus: Est Pomum quod non diu ex India ad nos saccharo confectum deferri cœpit, magnitudine qua Pomum Persicum, rotundum, obscuris quibusdam lineis intersectum, nam color illi Persici quoque inesse videtur. Huius autem Pomi caro suauissima ac gustui gratissima est, & cordialis: & ea de causa eius libra quatuor venditur aureis ducatis.

Condita de scripto.

Æstimatio

Nucis myristicæ dimidium, teste Cam. ex vino haustum, facit ad citam respirationem. Longè rectiùs ad diuturnitatem conduntur vina, vna aut altera nuce myristica in dolholum iniecta, quàm impuro sulphure.

Cita respiratio. Dolorum correctio.

E recentibus priùs contusis & in cacabo calefactis prælo exprimitur oleum seu liquor oleagineus, qui refrigeratus Cetæ nouæ instar concresceret, saturè flauum, fragrantissimum spirans odorem, frigidis morbis, potissimùm neruorum articulorúmque diuturnis doloribus à frigore excitatis vtilissimum, quin & Venereis inunctionibus maximè expetitur, vt tradit Matth. Datur ex calido iusculo aduersus dolores Colicos, tormina, & cruciatus nephriticos.

Oleum expressum.

Dolor.

Calcul. Nephritis.

Ex iisdem quoque, sicut ex aliis aromatibus, destillatur oleum, Gummi arboris, quæ nucem myristicam fert, vti refert Camer. nonnunquam inter alia aromata à Lusitanis in Italiam importata, reperitur, eximiè fragranti odore præditum, si accendatur: pulchrè autem rubet, cuiusmodi le portiunculam habere testatur.

Oleum destillatum. Gummi.

Cl. Medicus Bapt. Montanus scribit sæpiùs se huius præclaras, expertum esse vires in imbecillitate membrorum corrigenda, potissimùm verò articulorum, & podagra. Myristicum oleum vnguinosum, [ex sententia Lob. lib. de Balsamo] laxando & inquinando nec quicquam vulneribus glutinandis Balsamo simile habet, nec stomachi vires colligendo idoneum est. Quamobrem Rondeletius in cordis & ventriculi corroborantibus medicamentis immaturas, siccas, leues, austeras, aliquantulùm carioſas, adstringentes nuces moschatas ponderosis, maturis, vnguinosis præferebat, coquis, culinariis blandimentis committens pingues aut præpingues. In Anglia vocatus ad generosam matronam prægnantem, quæ cum summo desiderio auidè duodecim nuces moschatas tanquam panem commanducasset, in-

Imbecillitas membr. Podagra.

Ventriculus.

Deliriums ab vſu nucum moſch.

incidit in delirium, vel potiùs ebrietatem, sed post imperatam quietem & somnum copiosum, repellentibus capiti admotis conualuit.

Idē Lob. Masculas ad affectus vētriculi & capitis commodiores & aptiores ait: de qua re paulò ante vires iudicium nostrum diximus. Præferri tamen posset, iis rationibus, quas modò ex Rondel. attulimus: quia mares ferè vetustiores esse consueuerunt in nostris officinis, si modò habeantur.

Experimētum aduersus Cubeam à flatibus ex aqua frigida.

In mea iuuentute, quum ego L. Bauhin. pedes Florentia redirem, & in Apenninis montibus frigidam auidiùs bibissem, subitò incidi in insignes ventris dolores, flatibus in ileroto vexantibus, accedente tumore, sine tamen vlla hernia præcedēte aut subsequente. Cùm existimarem me in monte præ doloribus perituru, itineris socius, insignis nunc medicus Illustrissimi Principis, Ducis Wirt. &c. Oluaidus Gabelkouer amicè obtulit Nuces moschatas, quas secum habebat. Deuoratis 4. subitò per D.G. & hoc remedio liberatus fui à doloribus, atque iter perfeci sospes & incolumis: quod perpetuæ gratitudinis ergò, & in gratiam aliorum qui in idem periculum incidere possent, hic à nobis referri par fuit.

Adulteriū huius

Sciendum denique Antuerpiā, & ex aliis locis adferri ab institoribus oleum Nucis moschatæ, quod interdum adulteratum. Adulteran potest addita cera. Fucus deprehenditur à peritis mastication, qua cera se dentibus prodit, & gustu languidiore minúsque acri. Odor enim etiam adulterati, vix remittit, vt dignosci eo solo queat. Præstat itaque vti recenter expresso, quale nos paratum curamus in vsus quotidianos.

Vt deprehendas fucum.

DE MACI ARABVM, SEV CORTICE AROMATICO NVCIS moschatæ.

PLacet de Maci seorsim agere, tum ob nobilitatem vtilitatémque eius priuatam: tum ne mixta tractatio Lectori pariat confusionem: quamuis in præcedentibus iam satis constet, quid sit Macis. De eo autem sic scribit Serapio. *Bisbese*, id est Macis. Isaac Eben, *Amram* est cortex Nucis moscatæ, qui est supra crassum corticem alium. Præfertur qui sit coloris fusci: deterior est niger. Crassioris corticis nulla vtilitas, sed fructus, qui in Oriente vocatur Adaches. Macim dicunt aliqui esse corticem, qui non ex Græcorū regionibus apportatur. Color eius est flauus, estque naturę crassæ & admodum stipticæ. Galen: Talisfar est cortex qui defertur ex India. Hæc Serap. qui saltem in eo laudandus quòd nihil tradat temerè ex se, nec confundat Macim cum Macere. Quod scribit. Dicunt aliqui quod Macis &c: (sic enim in impressis legitur) & quæ subiungit de Talisfar Gal. & de Machir Dioscor. ad Macim non pertinent, sed ad Macer. Recitat enim quæ Dioscor. & Gal. scripserunt de Macere.

Bisbese.

Delilus.

Talisfar.

Serapio illustratur.

Macis, inquit Auic. est simile quiddam foliis geminis, duplicatis seu inuolutis siccis, vergens ad rubedinem & citrinum colorem, sicut cortex, & lignum & folia, mordicans linguam, sicut Cubebe. Filius Mesuæ testatur esse corticem Nucis moscatæ. Auicennam verò confundere Maceris vires cum viribus Macis, patebit postea ex viribus Maci attributis.

Auic. nec Macer Xylomacis

Hermolaus scribit: Macis Græcè μάκυς & ξυλομάκυς, cortex est rubens radicis magnæ: Recentiores Macis non radicis, sed Nucis odoratæ corticē ac folliculum esse affirmant, idque verò propius est, & planè ita modò cernitur. Fallitur in eo Hermol. quod dicit Macis, Græcis μάκυς &c: non enim idem sunt Macis Arabum, & μάκυς Græcorum, quē tamen errorem non animaduertisse Marcellum, (actis alioqui censor Hermolai) ex eius verbis apud Dioscor. lib. 1. cap. 100. patet. Ruell. Cornar. Cordus, Bacchanel. Had. Iun. Manar. Brunfels. Brassauola, aliique viri alioqui doctissimi, secuti sunt. Sic enim Ruell. De primo cortice quasi nucamento Nucem moschatam inuoluente, non cōuenit inter autores antiquos & recentiores. Namque Mauritanæ factionis principes Macis nomine intelligunt. Macer cortex est rubens arboris magnæ. Recentiores non arboris, sed odoratæ Nucis corticem esse contendunt: nobis verò litē hanc dirimere non licet. Item alibi: *Macis*, vt alii *Macer*, offic. *Macis*, Plin. Dioscor. Galeno cortex est arboris. Recentioribus odoratę Nucis, idque verò propius. Iniuriam facit Ruell. citatis autoribus, quibus non Macis, sed Macer, cortex est arboris.

Ruell. aut.

Nihil melius Cornar. Macis inquit, Dioscoridis profectò etiam hodie tum culinis tum Offic. notissima res est: sed non arboris corticem ipsi vidimus, sed Nucis odoratæ. Vulgus tamen nostrū, Muscatenbluet/ velut Nucis moscatæ florem appellat. Quare non ambigendum esse putat Corn. Macis appellatum officinis & barbaris idem esse cum Macere Græcorum & Plinii. Sed fallitur: sunt enim diuersa.

Cornar. aut.

Miramur verò Cordum diligentissimum & naturæ perituissimum in hanc sententiam descendere ausum vt scriberet, conuenire inter omnes propemodum doctos, Macer, corticosum illud aroma esse, à pharmacopolis Macis appellatum, ipsis Arabibus etiam id tellantibus: qui in descriptione sui Macis Dioscor. caput de Macere allegant.

Cordi aut.

Nemo autem miretur cur Dioscor. suum Macer arboribus misceat, cùm potiùs inter aromata de eo agere debuerit. Venia dignus est in hac Dioscor. cuius ætate res noua, nec penitùs cognita fuit, Credebant tamen arboris corticem esse quapropter ab eo inter arbores recensetur. Nostra verò ętate quid reuera sit cognoscere incepimus. Nam Arabes clarè scribunt corticem esse Nucis moscatæ. Item alibi: Macis seu vt Veteres vocāt, Macer, nequaquam exterior vt hactenus nobis traditum est, sed medius Nucis moscatæ cortex. Vides ab eo manifestè confundi, cùm tamen quid reuera sit, se scire sibi planè persuadeat. Sciuit nimirum quid esset Macis: non quid Macer. Ipse verò potiùs venia dignus, [non Dioscor.] qui Arabum scriptis, maximè Auic. deceptus, vnum & idem esse putauit, eaque propter de Dioscor. & Græcorum Macere non diligentiùs perquisiuit.

Erroris Cordi aliis ruinque causa.

Ita Bacchanellus quoque idem peccatum committit in suis consiliis.

At audaciùs etiam Amatus: non approbo, infit, illorum iudicium, qui Macerem à Maci Offic. diuersum esse statuunt, quum reuera Antiquorum Macer, Macis nostra sit. (Si dis placet.)

Monachi quoque in Mesuen lata incedentes via: Macis, inquiunt, cortex Nucis Myristice: apud Dioscor. autē, Gal. Paul. & Plin. Macer, seu Macis, seu Macher vocatur, vt patet ex Serap. & Auic. Arabicè etiam Talisafar, vt in Auic. & in Synonymis Rhasis, legimus Macin vocari.

Talisfar.

Auic. 2. can. duo capitula habet de Mace: vnum nomine Macis, in quo Andreas Bellun. multa correxit: [forte etiam corrupit] & alterum sub titulo

Talisfar siue Talisafar, vnde probatur quòd ipse Auic. sub vario nomine varia intellexerit simplicia, cùm idem sit Macis & Talisafar.

Mundella nus.

Aloisius Mundella, in annot. in examen Brasauolæ præ aliis sapere sibi videtur, quando inquit: Macer non est radicis cortex, quemadmodum hactenus videre potui, sed cortex tantùm simpliciter, non radicis, aut alterius rei vt Hermol. voluisse videtur: verba enim illa Galeni, quæ citat, Galeni non sunt, sed Plinii esse omnibus manifestum est. Sed sapiendo facit Mundella, vt nihil sapiat: nam quid sibi vult, non est cortex radicis aut alterius rei, sed cortex tantùm simpliciter. Cortex fanè (si sit) esse non potest, quin sit, vel fuerit alicuius rei cortex, φλοιὸς, κελυφὸς, est enim nostro quidem iudicio de genere τῶν περικαρπίων: haud secus ac indumentum, integumentũ, vel consimilis aliqua vox, quę respectũ habeat.

Hermol excusatus.

Quando verò Hermol. dicit, [vt Gal. inquit] intelligit de his verbis, [gustu acerbo, & cum quadam acrimonia, &c.] quæ ex Galeno sunt.

Gal. excusatur.

Ausimus & addere, non solùm Plin. dixisse esse corticem arboris, verùm etiam Galenum, quamuis fortè in Gal. excusari possit (si concedamus nostrum Macim esse Macerem Veterum, quod tamen non concedimus) quòd dixerit arboris, non radicis arboris, vt Plin. quandoquidem Macis supra Nacem moscatam prouenit, quæ fructus arboris est, potest dici quodammodo cortex arboris. Nam siquidem fructus sit arboris, & cortex fructus: cortex vtique arboris quoque fuerit: vel iuxta illud Mathem. quæ vni tertio &c. Hac igitur in parte non errauit Hermol. sed potiùs Cordus, qui putauit Macerem Dioscoridis esse Macim, & ideò Dioscoridem redarguit, quòd Macerem inter arbores reposuerit. Consulamus acutissimum Scalig. sic tradentem. Si noster Macis non sit Antiquorum Machir, facit suspicionem, Machir interisse: si non interiit, nominis affinitatem multùm valere ad persuadendum hoc illud esse, & illud hoc. Argumenta verò si verum statuunt, Myristicę nucis cortium Veteribus ignotarum, fateri necesse est: quod tamen ipsa nuce longè est nobilius, ac fortasse omnium aromatum obtinet facilè principatum. Ex Arabum lectione, Macis aliud, aliud Machir. Macis ab Auic. pingitur luculentè. Machir verò est, quod vocat idem Talisafar. Vides quanta cautela sua prodat Scaliger? vt si vel peccare videatur, vix tamen inuenias in eo quod reprehendas.

Cordus nat.

Macis præstantia.

Macis non est Macer.

Apertiùs doctiss. Syluius: *Macis & Macer* res planè diuersæ, quod ex Plin. aperè patet. Macer hodie incognitum: tamen pro Nicol. Macis Actuar. μάκερ reponit. Macis Arabum membrana est exima, nucem moscatam propè totam vestiens. Propè totam ait, non enim omninò extima est, sed intra eam latitat, & conuexo interioris incumbit.

Sic Matth. quoque Offic. inquit Macis, quo Myristicæ nuces prætextus instar conteguntur, à Dioscoride Macere multùm differt. Differentiam non ignorauit Serapio. (idem & Hist. Lugdun. dicit) Quod cùm compertum haberet Auic. de vtroque seorsim tractauit, & Macim ad c. 456. relegauit: Macerem cap. 694. sub titulo Thalisfar descripsit. Monachi nullam inter Macim & Macerem ponendam differentiam affirmant: nullâ tamen authoritate (quod equidem sciam) aut ratione nituntur.

Item in postrema editione reformata: Hic asserere non dubitauerim Macerem Dioscoridis & Gal. Myristicæ nucis florem esse nequaquam. Nam si ad eos floris cognitio peruenisset, veri quidem simillimum est, quòd etiam fructus notitiam habuissent. In hac eadem reformata editione, quod vocat florem, paulò antè dicit sub crasso potamine subesse nucem duro latis putamine occlusam, nostra tenuiori Maci circumuestito &c. egregium fanè florem in Pomo lanitantem.

Matth. mal.

Curtio quoque Macis aliud à Macere. Et Cronemburgio: qui omnes, qui contrarium dicunt, præter Galeni doctrinam, etiam Arabum testimonio conuincantur.

Et Rob. Constant. μάκις Recentioribus Græcis est Macis Arabibus, res planè diuersa à Macere. Est aromaticus cortex ambiens inuolucrum nucis myrepsicæ.

Eidem dicunt atque statuunt apertè Dod. Lacuna, Garcias, Acosta, Hist. Lugd. Musa, & Recentiorum plurimi.

Cæsalp. denique de hac ipsa re sic scribit. Arabes authores optimè nouerunt in medicinis expetentes nucis moscatæ externum corticem tenuem quem Macim vocant: Macis nomen assumptum ex Macere, cuius Dioscor. & Gal. & Plin. meminerunt. Nam Serap. ex Dioscor. transfert, in corticem nucis moscatę, quæ de Macere scribuntur. Scribit Dioscor. de Macere ex Barbaria aduehi, &c. Ex ieiuna Dioscoridis Plin. & Gal. descriptione significatur incertam illis fuisse historiam, & non esse extimam nucis moscatæ tunicam: repugnat enim eius tenuitas & acredo maior quàm adstrictio. *Hactenus de authorum consensu & dissensu circa Macim.*

Macis, μάκις, quibusdam μάκερ, non tamen Indorum, Offic. Macis, ab incolis *Bunipalla*, Græca, qui ait, vocis *Besbahe* Auic. derivationem se nunquam scire potuisse. Arab. hodie *Bubele & Besbaca*. Macis oleum Arab. *Genfisami*: Persis *Genzi ergaam*: Turcis *Genziat* dici, testatur Acosta. Germ. Muscatblume / Muscatblüst: Belg. Macis / foelie / bloem van moscaet. Gal. & It. *Macis*. Hisp. *Macas*, *Macias*, *Gingibre macqui*. In Iaua hodie *Maca* vocari, & *Bengao* lingua Malaya: itaque *Macis* nomen esse Indicum.

Synonyma linguar. Bunipalla. Besbahe. Bubele.

Locus.

De loco in præcedentibus quædam attigimus: Et cùm pars nucis moscatæ integrans sit atque essentialis, ibidem prouenire certum, vbi & ipsa. Ex India autem vehitur per Syriam in Asiam superiorem & indè in Græciam. Item ab eadem India per Assyriam in Aegyptum, atque porrò in Italiam, ad hæc per Oceanum Meridionalem: de iisdem Indiæ partibus in Hispanias, Scaligero teste, & hoc seculo copiosè longa & pertinaci nauigatione ex Indiis, ac ipso adeò interdum solo natali, à nuperis Belgicis nauigatoribus in Germaniam copiosè cum Nucibus moscatis aliisque aromatibus aduehitur.

Tempus durationis.

Sunt qui annos decem efficacem seruari posse in nostris regionibus credant, quod Syluio neutiquam placet, qui vires eius citiùs euanescere magna ex parte existimat.

Delectus.

Deligendus autem Macis integer, crassissimus, fuluus seu rubentior, copiosiorem liquorem ex impressa plaga fundens, pinguissimum & ponderosissimum.

Vires & Vsus Temperãs Tumores.

De viribus Macis sic tradit Auic. Macis Meschadicit facultate similem Naremesch, subtilioris tamen. Paulus ait esse æqualis temperamenti, non calidum valdè, & esse siccum in secundo gradu. Resoluit tumores in cerato, quamuis habeat adstrictionem quandam. Halitum oris commendat. Ex eo cum oleo Violato fit caputpurgium ad sodam frigidam à flatibus crassis in capite, & ad

Oris halitus. Sodæ.

emicra-nia. Hemicraneam. Confortat hepar & ſtomachum: fluxum ventris cohibet, & Dyſenteriæ conferit: prodeſt matrici. *Hæc ille.* Sed quædam harum facultatum, præſertim poſteriores ſunt Maceris: ita vt appareat, vel ex hoc, quod etiam antè plus ſatis inculcatum, Auic. hoc cap. miſcuiſſe vires Macis & Maceris.

Alui fluxus. Dyſenteria.

Temperamentum. Macis membrana tenuis, ruſſa aut flaua, interdum nigricans, aromatica, odore ſuaui, ſapore ſubacri, & nimium amaro, tenuium partium, calida ſicca tertio gradu, ventriculum roborat, coctionem iuuat. Succus expreſſus Gummi Hederæ figura, quàm ipſum Macis eſt valentius, autore Syluio.

Macis præſtat Nuce moſchata. Macis verò ex ſententia Scalig. ipſa Nuce moſchata nobilior eſt. Si deguſtetur, linguam & fauces admodum vellicat: odorem iucundum profundit & leuiuſculum amarorem quadam cum ſiccitate relinquit. Quod facilè oſtendit Macin tantum calidi quantum ſicci temperamenti concepiſſe, & fortaſſe plus calidi: quòd pleraque eius eſſentia ſit tenuium partium, quicquid dicat ex Paulo Auic. æqualem eſſe.

Auic. not.

Rectè itaque Matthiol. neutiquam errare eos exiſtimat, qui dicunt Macin odoratum excalfacere & pariter ſiccare in fine ſecundi vel in principio tertij ordinis. Quamobrem Macer eſſe non poteſt, cùm dicat Gal. conſtare Macerem eſſentia pleraque frigida, terreſtri: paucula verò calida.

Cordis palp. Ventriculus Naufea.

Dod. Macis ad Cordis palpitationem facit, vtilior ad omnes morbos frigidos quàm ipſa Nux myriſtica. Oleum è Mace expreſſum regioni ventriculi inductum, ei robur addit, nauſeam & fluctuationes tollit, appetentiam excitat, & concoctionem adiuuat. Quod verò Dod. Macim ſiſtere ait fluores muliebres, & facere ad Dyſenteriam conſultò omiſimus: nam in hac quidem non auſimus præſcribere, veluti nec in illis ſi ſanguinei ſint. Hic error pendet ex eo, quòd vires maceris confunduntur cum viribus macis, calore enim ſuo & acrimonia augeret fluorem muliebrem. In dyſenteria etiam non conuenit, ea enim à bile & acrimonia ſanguinis exoritur: in fluore albo pituitoſo mulierum & diarrhœa & lienteria pituitoſa nō improbamus.

Dod not.

Lacuna quoque teſtatur, mirè roborare ventriculum, vrinam prouocare, pellere calculum, & qualeſcunque flatus reſoluere.

Vrinæ ſuppreſſio. Calculus. Flatus.

Fit in inſula Banda ex Maci oleum admodum cōmēdatum in neruorum affectibus & aliis frigidis morbis: Acoſta. Hoc Welſeri mercatores Auguſtani aduehunt, quod fragrantiſſimum eſt, & podagram, mirabile dictu, pedi oblitum ſanare Cronemburgius refert. Cluſ. quoque teſtatur vidiſſe ſe aliquando Vlyſſipone oleum d: Maci ex India magnis fictilibus delatum, quod magno æſtimabant, atque in ventriculi frigidis morbis plurimùm commendabant. Id verò erat inſpiſſatum, & ſaponis Gallici fere modo in tabellas vnciam propemodum denſas, tres verò latas, totidémque aut ampliùs lōgas efformatum, pingues, ſubflauas, odoratas. Paludanus apud Linſchotanum notat, quod macis optimo remedio infirmitates ſtomachi ſanet, digeſtionem promoueat, omnéſque prauos humores conſumat, ventoſitatibus expulſis.

Oleum Macis.

Podagra.

Ad Ventriculi frigidos morbos

MACER DIOSCOR. ET GRÆCORVM.

CAP. XII.

EX prædictis liquet, quàta ſit inter doctos diſſenſio de Macere & Maci, multis exiſtimātibus eſſe vnum & idem. Quamobrem, quia contraria ſeu diuerſa, iuxtaſe inuicem poſita magis elucéſcunt, hoc loco de Macere agendum duximus.

Cùm ego Io. Raubin. Lugduni medicinam facerē, Antuerpiā miſit inſignis Pharmacopœus Richardus Sermoiſe Inſulanus corticem ſibi ignotum vt dictitabat, ex India aduectum, cuius nomē reſcire exoptabat: id a primus detexit ſingulari diligentia & in materiæ medicæ cognitione verſatiſſimus, Valerandus Dourez Lugd. Pharmacopœus. Eſt autem cortex craſſus admodum, craſſior multò quàm Guaiaci, lignoſus, durus, dētibus tamen atteri potis, cuius proportio magnæ arboris eſſe corticem oſtendit, extrinſecùs rubet: fractus interiùs ſtrias oſtendit pulchras, aliàs rubras, aliàs albas, alternantibus pectinibus fuſcis ſiue rubentibus & cinereis, perinde ac ſi laminis aliquibus conſtaret: guſtu primùm dulci, dein manifeſtè adſtringente. Hunc corticem, ante annos triginta, qualem ſcripſi Macerem Græcorum, collatis eorum deſcriptionibus, eſſe iudicaui, nec hactenus inuenimus, quod melius reſpondeat.

Deſcriptio corticis.

Reliquam hiſtoriam pertexet Criſtoph. Acoſta in hunc modum. Maceris arbor vaſta eſt & multis ramis prædita, Vlmo multò maior, cuius folia in longitudinem ſex aut ſeptem vncias longa ſunt, duas lata, exteriore parte dilutiùs virentia, interiore ſatura. Ea non alium florem, non alium fructum habere creditur, præter ſemen quoddam denarii magnitudine, tenue, cordis effigie, colore flauo, ſapore verò Amygdalæ aut nuclei Perſicorū malorum, tenui & candida membrana tectū: quod veſica quadā ex tenuiſſimis duabus ſimul iunctis & tranſparentibus membranis conſtante includitur. Ea autem veſica in medio folio naſcitur, alia magnitudine non diſſimili, ſed cuſpide obtuſiore, & circa pediculum anguſtiore, colore medio inter rubrum & fuluum, inæquali & multis fibris à pediculo ad extremitatem recta linea ductis, criſpo & rugoſo, haud abſimilis illi, quæ in Vlmo naſcitur, paulò tamen eſt planior. Succo lacteo prædita eſt hæc arbor vti Morus, radicéſque habet Ilici perſimiles, magnas, craſſas, in latum & profundum diffuſas, & cortice tectas craſſo, aſpero, ſcabro, duróque, cinereo foris colore, interiùs albo & lacteo, ſucco pregnante dum recens eſt, flaueſcente autem dum ſicca eſt, & admodum adſtringente. Etſi licet ſuccus ille cum adſtrictione

Arbori ſcriptu.

Folia.

Semen ſimile cordi.

Succus lacteus Radix.

ſtrictione nonnihil mordicet, breui tamen euaneſcit hæc velut inſenſibilis mordicatio.

Quia dubitamus an Lobel. eundem cortiçem nobiſcum pro Macere intelligat, exhibemus eius iconem noſtræ eadem tabella iunctam.

Autorum placita. *Macer.*

Μάκις Dioſc. cortex eſt è Barbaria aduehi ſolitus, ſubflauus, [παχυφλοιον] craſſus, ſatis [ισχναζον Ruell. & Sarr. perquàm] adſtringens. Videtur autem Dioſcor. Barbariam Gangetis Indiæ fluuii inſulam innuere, vt annotat Sar.

Gal. Macer cortex eſt, qui ex India conuehitur, guſtu ſatis [ισχναζον, non multùm, vt quidam vertunt: Cornar. verò qui malè Macim intelligit, multùm calfaciens,] acerbo cum leuicula quadam acrimonia, odorata, iucundum ſanè redolens, vt pleraque aromata ſiue odorata, quæ ex India conuehuntur. Item: τὸ καλούμενον μακὶς, ἰσχναζόν τι καὶ ὑπόστυπτον ἔχει ποιότητος, ἐν τῷ ἐσθίειν κομιζόμενον ἀπὸ τῶν ἑῴων μερῶν τῆς γῆς.

Cortex aromaticus.

Paulus & Ætius de hocipſo verba facientes, ἐκ τῶν ἰνδῶν ſeu ἰνδικῶν aſportari ſolitum commemorant.

Macir.

Sic Plinius & Macir ex India aduehitur, cortex rubens radicis magnæ, nomine arboris ſuæ. Qualis ſit ea, incompertum habeo.

Serap. Dicunt aliqui Macim eſſe corticem qui adfertur, altiùndè quàm ex Græcia, flauum, craſſum & ſtypticum valdè: Galeno Talisfar: Dioſc. aliter nominat, nempe Machir &c. Idem Serap. eo ipſo capite ſtatim à principio tradit Macim diuerſum admodum eſſe à Macere.

Talisfar. Machir.

Talisfar.

Talisfar, cortex Indicus adſtringens, Auicen. Ex infrà ſcriptis autem viribus ſatis apparere videtur Auic. nomine Talisfaphar intellexiſſe Maceris corticem, quamuis cap. de Maci, vires Maceris cum eo confuderit, vti priùs dictum cap. de Maci.

Auic. aut.

Porrò Sole clarius eſt iam Macerem & Macem inter ſe differre, & res planè diuerſas eſſe. Macer enim cortex craſſus eſt: contrà Macis tenuis. Macer perquàm adſtringit: Macis ſapore ſubacris eſt. Macer temperatus: Macis calida: reliqua ex vtriuſque deſcriptione facilè innoteſcũt, quam differentiam non ignorauit Serapio, vt Matth. cenſet. Nam poſtquam tradidiſſet ex authoritate Iſach. Macim eſſe Nucis odoratæ operimentum, dixit ſecus eſſe, de quo loquebatur Dioſc. quippe quòd ſcripſerit reliquerit Macerem eſſe ligni corticem ſiue Corium. Quod cùm compertum haberet Auic. de vtroque ſeorſim tractauit.

Præterea maximo eſt argumento, inquit Matthiol. quòd Macis & Macer vtique inter ſe differant, quod Dioſc. Gal. & Paul. de odoratis nucibus, quorum Macis eſt tegumentum, nihil ſcriptis memoriæ reliquerunt: quippe ſi Macer, qui eis conuehebatur, Macis noſter vulgaris extitiſſet, credendum ſanè, quod cum illo quoque adnectæ eſſent Myriſticæ nuces: quarum illi hiſtoriam, & facultatem, cùm ſint & in viribus & in odore admirabiles, nequaquam deſcribere prætermiſiſſent.

Quod Macer longè differat à Macihaud obſcurè ex verbis Gal. colligi poteſt. Namque ipſe guſtu non reperio hoc eſſe adeò acerbum, nec tam leuiuſculæ acrimoniæ, quin potius ſi deguſtetur, linguam & fauces admodum vellicat: odorem iucundum perfundit, & leuiuſculum amarorem quadam cum ſiccitate relinquit, reliquáſque ſuprà ſcriptas qualitates poſſidet, quas nemo dixerit Maceti conuenire, cui Gal. eſſentiam frigidam atque ſiccam magna ex parte, paucam verò calidam tribuit. Matth. ſententiam ſequitur Curtius.

Sed quid multis hic opus verbis? præcedenti capite authores dicti ſunt, qui Macerem à Mace differentem faciunt: nunc hoc agendum vt conſtet potiſſimùm de natura & eſſentia Maceris.

An Lob. & Pen. cortex Xylocaſſiæ facie, idémque vt ipſi coniectantur Dioſcor. & Plin. Macer? Cortex [inquiunt] cuiuſdam arboris ſtipitis imo exemptus, interiori ſui parte valdè ſimilis & concolor xylocaſſiæ, ſed minùs craſſus, ferè inodorus, aut quiddam Iuglandis & Lauri redolens guſtu: perparum coloris glutiniſque mixti adſtrictioni habens: cùm autem Dioſcor. & Gal. adſtringens ſit & calefaciat, arboris cortex hic videtur. Item Hiſt. Belg. Cortex Xylocaſſiæ facie: an Dioſc. & Plin. Macer? Belg. Baſelaer.

Cortex Xylocaſſia facie.

Monar. *Arbore contra il fluſſo*, id eſt, cortex ad alui profluuia: (vt Cluſ. vertit.) Profert (inquit) nouus orbis prægrandem arborem, foliis cordis effigie, nullo fructu. Eius cortex digiti craſſitudine aut amplior, foliosus, durus, & ponderoſus, tenui candicante pellicula integitur. Similis eſt admodum cortici Gayacan, vti Gentiana amarus, manifeſtè adſtringens, grati tamen ſeu aromatici cuiuſdam odoris particeps.

Arbor contra fluxũ. Folia cordata. Cortex craſſus. Similis Guaiac. Amarus.

Cæterùm ne quis fallatur, conſiderent Lectores Monardem tribuere ſuo cortici amaritudinem, cuius alii non meminerunt quantùm nobis quidem conſtet. An fortè ab aliis audita ille ſcribat, vel de cortice diuerſo?

Conſiderandum venit, an Cluſ. Exot. l. 4. c. 4 noſtrum Macer intelligat, cùm ſcribit: corticis cuiuſdam pedalis aut ſexdecim vnciarum longitudinis fragmentum Amſtelredami videbam, anno à nato Chriſto 1605. apud D. Stephanum Backerum illius vrbis Medicum, binas vncias aut paulò ampliùs latum, ſatis craſſum, ſubrubentis exteriùs coloris & veluti nodoſum, internè ſubfuſci, & & multis rimis hiantem, adſtringentis ſaporis. Si meam opinionem de hoc cortice liberè proferre licet, plurimùm ad Veterum Macer accedere videtur, tametſi paucas eius notas nobis illi reliquerint, è quibus exactam coniecturam facere poſſimus. Eaſdem tamen facultates, Maceri tribuunt, quibus hunc corticem præditum ferebant ii, à quibus Backerus ſe accipere aiebat. Et qui incolas ad alui profluuia ſedanda frequenter eo vti aſſererent. Idem apud Acoſtam cap. 12. de Macere, procul dubio noſter cortex magnam affinitatem habet cum Macere Acoſtæ.

Descriptio

Macer Veterum.

Solenand. Macer Græcorum, cortex ille craſſus eſt, qui hoc tempore à Luſit. iterum cognitus cœpit importari. Scribit autem hoc in Conſ. med edit. anno 1588. eodémque opere alibi his verbis. Macer quod ex Luſitania ad nos ante aliquot annos adferri cœpit.

Macer Græcorum.

Sic Acoſta nomen vulgare huius arboris apud Luſitanos tradit, *Arbore de las Camaras*, & *Arbore Sancta*: hoc eſt, Arbor Dyſenteriæ, & Arbor Sancta: ab indigenis Chriſtianis *Arbore de Sancta Thome*, id eſt, Arbor D. Thomæ, & *Macrayre*: à Medicis Brachmanis *Macre*, apud quos ſummo in pretio eſt arboris cortex. Quidam rhizotomos (addit) cui arborem oſtendi, aiebat ſua lingua dici, *Cura ſantea macrè niſtuſa garui*, hoc eſt, Macre ab Angelis oſtenſum hominibus ad ipſorum ſalutem. Certiſſimum eſſe ait Græcis probè notum fuiſſe Macer, de quo dubitamus, & quod plerique adhuc ignorant: neſciuiſſe autem Macem & nucem moſcatam nobis apprimè notas. Admonuiſſe præterea ſe Medicum quendam Regis Co-

Arbor Dyſenteria. Arbor Sancta. Arbor D. Thomæ. Macrayre. Macre.

chin, ne dubitaret, quin hic correx Auic. Macer esset. Macis & Maceris differentiam Auic. probè fuisse cognitam: quippe qui Macem odoratæ Nucis inuolucrum cap. 456. & Macerem radicis corticem cap. 695. sub titulo Talisfar descripserit. Neque ignotam etiam Serapioni, qui ex auctoritate Isaac, Macim esse Nucis odoratæ operimentum dixit: Macerem esse ligni corticem.

Talisfar.

Monachor. error.

Hinc patet Monachos suam ociosam fatis prodere, quando aiunt Macim & Macerem non differre.

Hist. Lugd. mss.

Hist. Lugd. de ea binis locis tractat: Primo sub titulo, Monardæ Arbor foliis cardui effigie. Secundo sub tit. Macer Acostæ.

Xylomacer.

De Xylomacere nihil habemus, quod dicamus. Solum nomen apud Neotericos nostros, vt Hermol. Ruell. Curtum &c. inuenimus. Apud Antiquos nihil hactenus. Crediderimus ab eis fictum occasione verborum Plinii superiùs citatorum. Meliora tamen docentes perlibenter audiemus.

Locus.

Macer, teste Cronenburgio ex India conuehitur vt Plin. & Gal. dixerunt, non ex Barbaria vt Dioscor. quare rationali coniectura in eo Scriptore suppositicium hoc cap. Marcellus denunciauit sed Matthiol. hanc difficultatem explicare conatur: hoc modo scribens haud ignorandum est, nec Galeno nec Plinio, quod dixerunt ex India aduehi Macerem Dioscoridem repugnare, qui ex Barbaria adferri dicit: quoniam [vt Ptolomæus est author] quędam in Indo fluuio insula, vel vrbs sit, est, quæ Barbaria dicitur, ex qua facilè comportabatur Macer: vel quod afferretur ex Arabia eo maris sinu, qui à Barbaria insula Barbaricus appellatur: Quandoquidem, [vt inquit Strabo] omnia quæ in India prouenirunt, ea scilicet parte, quæ ad Austrum vergit, similiter in Arabia nascuntur. Acosta perhibet, Maceris arborem nasci quibusdam Orientalibus insulis, præsertim verò in Prouincia Malabar, in insulis S. Crucis regni Cochin, tum in ripis fluminis Mangate & apud Granganor.

Dioscor.

Vires & vsus.

Sputum sang. Dysenteria.

Macer, autore Dioscor. bibitur ad sputum sanguinis & Dysenterias & alui fluxus. Gal. videtur ex mista constare essentia: pleraque terrena frigida, paucula verò calida, & tenuium partium. Quamobrem desiccat valenter & proinde Cœliacis, & Dysentericis miscetur facultatibus, in tertio exiccantium consistens ordine, in caloris frigorisque differentia neutrum insigniter efficiens. Hæc l. 7. simpl. At in lib. qui ei tribuitur de opt. secta Empir. sic ait: Finge à me Macerem nunquã expertum esse, qui arboris cortex est ab Arabia delatus. Hunc omnes quicunque de medica materia scripserunt aluum constipare affirmant: nunquid illis credendum erit, vel non credendum? ego quidem credendum affero, cùm omnes ita esse conueniant. Talisfar apud Auic. Indicus est cortex, adstringens cum acrimonia, nonnihil odoratus, in quo est substantia terrea plurima & subtilis. Nulla in eo nec caliditas nec frigiditas effatu digna. Gal. memorata. Sunt tamen qui calidum & siccum faciant in secundo gradu. Adstringit & potenter siccat, & resolut, nam ex mixtis constat substantiis, sed terrea prævalet. Confert Diarrhœæ, Dysenteriæ, mensibus immodicis hæmorrhoidum nimio fluxui atque tenesmo. Hæc Auic. Verùm quod antè nonnimus, ex viribus Talisfar ab Auic. hic traditis, apparet de Macere hic propriè agi, quem & separat à Maci, licèt male huic quoque illius tribuat vires, vt patet ex cap. præcedenti.

Temperamentum. Caliaca.

Alui fluxus.

Temperã.

Diarrhœa.

Catapotia

Paulus catapotia ex Macere ad Dysenteriam admiranda prædicat. Videtur autem ex eo solo parata intelligere, cum aliquo liquore conueniẽti, nam nihil præterea addit. Reinerus Comitissæ præscribit ad compescendum fluxum sanguinis vterinum, ac dicit Lusitanos in acido lacte ad Dysenterias vti. Radicis cortice recente, vt tradit Acosta, trito, & cum oxygala seu lacte acido mixto, omnis generis Dysenterias & alui profluuia mirabili successu curant omnes medici cùm Brachmanes tum Canarini & Malabarici. Aliqui huius corticis sicci & in puluerem redacti semunciam per noctem macerant in quatuor vncijs seri lactis, eumque bis in die propinant manè & vesperi, deinde medicamento sumpto, oryzam sine sale & butyro coctam, atque pullos gallinaceos coctos, macerato & tritos in Oryzę decoctione statim ægro exhibent: interdum si necessitas vrgeat, Opium admiscent, roborandi medicamenti causa.

Ad Dysent.

Ad fluxum vterinũ.

Vtendi modus ad Dysent.

Solent verò etiam Arabes cuiuscunque generis alui profluuia Opio, Nuce moschata admixta curare. Huius item radicis vsus salutaris creditur, ad vomitus compescendos & ventriculum roborandum cum aqua Menthę & Mastiches puluere.

Ad varia alui profluuia. Vomitus.

Brachmanes quidam Medicus rogatus de huius corticis, quem Macre vocant, facultatibus, in hæc verba respondit. Si vos Lusitani hunc corticem probè nosletis, multò pluris ipsum faceretis, quàm Piper: sed quoniam isthic in Lusitania eius facultates ignoratis, idcirco contemnitis. Puluis quem in omnis generis alui profluuio ex oxygala propinare soleo, ex hoc cortice de quo percunctaris, conflatus est. Rhizotomus quidam isthic mihi allerebat, istius corticis apud ipsos vsum esse in compescendis vomitibus, aluique profluuijs sistendis, plúsque pollere huius radicis portiunculam, quàm magnam quantitatem Myrobalanorum aut Arecæ, eamque præstantiorem esse Coru Malabarico.

Brachmanes medici sententia de Macere. Alui fluxus. Vomitus.

Referebant præterea Macre fructum omnis generis lumbricis in humano corpore natos necare & expellere, & calculum in renibus frangere: tum etiam eos qui singulis diebus manè eo vterentur, liberos fore à calculo & à coli doloribus neq; inebriari posse.

Macre fructus. Lumbricum. Calculus. Præseruatio a calculo & colica, & ab ebrietate.

Monardes quoq; scribit suum corticem magna esse apud Indos æstimatione, vt qui eo vtantur aduersus omnis generis alui profluuia, huius puluerис drachmæ pondere, aut paulò ampliùs manè propinantes ex aqua conueniente, aut crasso vino rubro. Ter aut quater id remedium repetitur, obseruatúrque in reliquis victus ratio, quæ huiusmodi morbo necessaria est. Eiusdem corticis fragmento donatus sum antè paucos dies, cuius periculum iam bis feci in alui profluuijs inueteratis magno successu.

NVX AROMATICA FEMINA

CAP. XIII.

Nux Myristica.

LVbet hic Nucum Aromaticorum descriptiones ex Clusii exoticis subiicere. Nucis Myristicæ inquit, vulgò appellatæ, quam feminam censent, & quæ apud nos frequenti in vsu, historiã satis perfunctoriè tradidisse mihi videtur Garcias ab Orta cap. de Maci: nec qui hunc per omnia imitatus, Christophorus à Costa cap. de Nuce moschata, multò plura attulit. Horum commentaria ante multos annos in Epitomen contrahebam & Latina faciebam, additis etiam in ea scholijs, & interdum

In Banda insula sola nascitur. Nuces cum dura.

interdum nonnullis figuris, certè in scholio ad caput de Maci Garciæ, Nucis integræ per mediũ sectæ iconem, eiusdem insuper suo illo crasso operimento liberatæ, vt Macis facilius conspici posset, dabam. Quia verò anno 1600. ex insula Banda, in qua sola nasci perhibẽt, à Batauis recentèr allatas conspiciebam muriâ conditas cum suis tenellis ramulis & foliis, illius descriptionem paulò accuratiorem dare conabor, quæ in hunc primum Exoticorum librum inseratur, & ipsius Nucis integræ cum suo ramulo & foliis expressam figuram adiiciendam existimabam. Referentibus porrò iis qui in Banda insula fuerant, arbor quæ Nucem myristicam fert, magnâ copia illic sponte nascitur, & excelsa est, Pyro haud minor, perpetuò virens, & frequentibus ramis prædita, quos teneriores videlicet & virentes, alternatim, non ex aduerso, sed inæquali serie ambiunt folia, Laurinis prorsus similia, minùs tamen dura, & paulò interdum latiora, siue, vt verùs comparem, Mali Aurantii foliis propiora, ademptis appendicibus, breuique pediculo tenuia, in ambitu non serrata, sed venis quibusdam à medio neruo in latera excurrentibus insignita: fructus

Laurini folia, vel mali Aurantij.

Mal. Persici magnit.

fructus crassus est, mali Persici magnitudine, orbicularis, nisi suprema parte pediculo proximâ aliquantulùm turbinatus esset: breui autem pediculo inter folia ramo non inhæret, vt Matthiolus & plerique alii exhibent, sed ex tenuioribus extremis ramulis oblongiusculo crassiusculóque pediculo subnixus, pendet, singularis vt plurimum, quemadmodum ab ipsis Indis, quos Hollandi ex Iaua Amstelredamum anno nonagesimo septimo supra millesimum & quingentesimum aduexerant; deinde ab ipsis Hollandis triennio post ex Iaua, vt dixi, reducibus intelligebam, tum ex ipsis nucibus, suis ramulis qui folia adhuc retinebant inhærentibus, muriâ conditis, ab Hollandis eo anno relatis, deprehendebam: interdum tamen binas etiam nuces coniunctim nasci, se obseruasse mihi asserebat Chirurgus, qui Hollandis in ea profectione comes fuerat. Constat autem is fructus denso operimento, quod veluti sulci cuiusdam, illum in binas æquales partes diuidentis, formâ præditum est, eáque etiam parte maturum dehiscit, *Macim* sub ipso latentem & nucis corticem retis instar ambientem ostendens, adeò vt rubentem & elegantem initio, vt admirationem pariat, sed aëri expositus, paulatim illam elegantiam amittit, & flauescentem colorem tandem contrahit. Ex recenti autem oleum extraxerat D. Lambertus Hortensius Medicus dum in Banda erat, rubens admodum, liquidum, & magni ad pleraque vius, præsertim verò ad roborandum ventriculum.

Mal. Persici magnit.

Matth. mal.

Operimenti descriptio.

Macis.

Oleum.

Vis.

Nux myristica montana.

Audio in eius Insulæ montanis illam etiam arborem nasci, sed fructum vix maturitatem consequi: eam ob causam illius nucem negligi, cùm adseruari nequeat, sed breui teredinem sentiat & duntaxat legi, vt Macis adimatur: quæ verò ad nos adferuntur nuces, earum esse arborum, quæ in planis & cultioribus locis nascuntur.

Macis.

NVX AROMATICA.

CAP. XIV.

QVia nemo hactenus (quod equidem sciam) dicit Clus. eius myristicæ nucis oblongioris, quam marem censent, historiã tradidit (nisi eam designare videtur Christ. à Costa, quum scribit grandiores nuces maioris esse pretii apud incolas, & pluris æstimari quàm apud nos) non inutilem operam me sumpturum arbitratus sum, si eius brèuem historiã, qualem videlicet ex ramo sicco sua folia & fructum retinente, donato Cl. V. Petro Pauuio, concinnare potui, hic subiicerem, atque ipsius etiam effigiem Lectoris oculis proponerem. Erat porrò is ramus sesquipedalis longitudinis, crassitudinem autem habens tubi pennæ anserinæ, quo ad scribendum vti solemus, tot nens adhuc aliquam ligni præcedente anno nati partem, cineracei coloris cortice tectam, superna autem quæ illo anno quo ramus abruptus nata erat pars, tenerior erat, & multâ medullâ inter anâ parte præditâ, colorémque habebat ex fusco rufescentem, huic ramo inæquali serie adnata erant septena aut octona folia, longè lanè maiora & crassiore pediculo prædita, quàm illius quæ nucem moscatam vulgò notam refert: etenim illi folia sunt Mali Aurantiæ foliis non absimilia, exceptâ illâ appendice, qua Nucis folia carent, & tenuiora pediculo nituntur, gracilioribúsque etiam ramulis adnescuntur: hæc verò folia, licet non multò densiora, interdum pedis Romani longitudinem æquabant, trium aut amplius vnciarum latitudinem, magnâ autem ex parte, eorum longitudo septem aut octo vnciarum erat, latitudo duarum cum semisse, color parte prona canescens, supina viridis & splendens: à medio illo crassóque neruo folium per longitudinem medium secante, exoriebantur alii minores tenuioréque nerui, ad folii latera expansi, vtrinque quatuordecim aut quindecim, nonnunquam etiam plures, iique non pro folii amplitudine, sed indifferenter: nam in pedalis longitudinis foliis interdum tredecim aut quatuordecim duntaxat obseruabam, in iis verò quæ septem vncias solummodò erant longa, quindecim, sexdecim, aut plures: tenues præterea, & vix conspicuæ ob folii spissitudinem, obliquæ venulæ per nerorum lateralium interstitia erant spargæ, & licet ante multos menses abruptus fuisset ille ramus, atque inter chartas adser-

Rami descriptio.

Cortex.

Folia.

Mali Aurant.

Color folior.

Sapor & odor.

natus, non mediocrem tamen acrimoniam, sed suauem & non valde vrentem retinebant folia: Summo autem rami fastigio inhærebant binæ Nuces crasso brenique pediculo innixæ, in quo tamen binæ aut ternæ aliæ coniunctim creuisse videbantur, quia adhuc apparebant vestigia vbi adhæserant, atque etiam in ipso rami fastigio bina alia simulum pediculorum loca: vt non sine causa Abdalla Guzaratensis, qui prima illa Batauorum in Iauã nauigatione Amstelredamum aduectus fuerat, deinde secunda reuectus, mihi affirmaret Nucem myristicam (ab illo enim percontabar an singulæ nuces in foliorum alis nascerentur quemadmodum pingit Matthiolus) Iuglandis modo prouenire, videlicet singulares interdum, binas, ternas, aut plures nonnunquam, & coniunctim in eodem crasso pediculo natas, de hac nimirum nuce mare ipsum voluisse dicere arbitror, quoniam illam quæ nobis in via, aliter prouenire certum est. Cæterùm hæ nuces binas vncias longè erant, summoque suo operimento tectæ valdè rugoso, nec illo quidem valde crasso (quia ante earum maturitatem ramus abruptus) & villum suum Amygdalarum instar referente, ferrugineo hoc est ex rufo fusci coloris, in binas æquales partes fisso & hiante, nucemque ostendente suo maci eam reticulatim amplectente septum, cui similem e suo operimento exemptam, suo tamen Maci opertam, ab eodem C. L. V. Paauuio accepimus, inferiore tabellæ parte, in qua huius nucis ramus cum suo fructu immaturo expressus, adnotabam: Macis autem illud, etiam reliccatum, elegãtioris coloris quidem est eo quod aliam nucem ambit, sed multò infirmioribus viribus præditum esse creditur.

Nucet.

Mdrch.not.

Nuces.

Villum Amygd.

Macis.

ADMIRABILIS FRVCTVS INDVS.

CAP. XV.

Descriptio

Officulum.

BAtani ex prima nauigatione in Iauam, inquit Clusius, attulerunt Admirabilis formæ fructum: quatuor enim membranaceis foliis, ex aduerso inter se oppositis, ex eodem tamen pediculo prodeuntibus, constabat, quę superna & extima parte veluti cocũtia, officulum infima parte ipsi inhærens & fragile occultabant, in quo nucleus orbicularis formæ, nucis moschatæ magnitudine continebatur, foris fusca, & fungosa quadam materia obsitus, durus, vt qui reliccatus, interne albus & corneæ duritiei: membranacea illa folia, multis venis erant distincta, & rhomboidis formæ, atque vnciam longitudinem & latitudinem habebant. Nullum eius nomen indicare poterant Indi ab Hollandis aduerti, quemadmodum multarum aliarum rerum: sed quæcunque ignorabant (ignorabant autem plurima, vt qui omnes vilia mancipia fuissent, præter Abdallam, quem in Iaua mercede conduxerant, interrogati qui vocarentur a Madagascar respondebant, tanquam innuere volentes, apud ipsos non nata, sed è Magascar, siue D. Laurentii insula, esse delata, quia naucleros Hollandos in ea aliquot dies hæsisse non ignorabant, imò illorum natu minimus inde aductus fuerat.

DE CORYLO ET AVELLANIS.

CAP. XVI.

Corylus sativa.

VArius operimenti modus vt antè indicatum, aliter enim nux Iuglans, nux Myristica aliter, & aliter Auellana ex Corylo producta, folio Alni, sed acutiore, nec eũ in modum viscido, hirsuto, modicè serrato, rugoso, suauiter odorato. Flos è gẽmula erumpit coccineis filamentis compositus: simulque Iuli longi, tenuiores quam Nucis Iuglandis qui priusquam decidunt, flaui fiunt. Fructus simul aliquot iun. &i, inuolucris callosis, succosis, herbaceis, barbatis, hirsutis, adstringentibus & acidis obsepti, magnitudine dimidio minores vt plurimùm Iuglande, oblongi vel globosi, putamine vmbilicato per maturitatẽ flauescẽte, aut ruffo, læui, lignoso ac duro satis: cui subest pellicula in domesticis quibusdam coccinea, in alijs subrussa, nucleum obuestiens albidum, rotundulum, sicut Amygdali nucleus, eiusdémque sapore dulci, lacteum remittentem succum. In auellanis nucibus, antequam nucleus formetur aut perficiatur, ambiens pulpa est candicans, fungosa, saporis acidi. Ipsi verò nuclei plurimùm obnoxij sunt vermiculis, qui deficiente intus ac omni consumpto aut in nigrum puluisculum redacto nutrimento, ipsum etiam putamen pertundunt & prorepunt. Ipsa Corylus arbor est, ex radice crassa latè se diffundente nodosa atque crispa, caudices magna ex parte aliquot emittens, in multos ac robustos subdiuisos stolones virgasque lentas & obsequiosas, quales quotannis emittit nouas, nec ramosas: materie candida, molli. Caudex vbi annosus fuerit, cortice obducitur incano, & Viscum nonnũquam producit, teste Trago.

Descriptio

Polium.

Flor.

Iuli.

Fructus.

Nucleus

Arbor ipsa

Theophrastus in Coryli seu Nucis Auellanæ historia haud breuis nec sterilis esse videtur, qui eius in quamplurimis locis & ἀγρίας, & ἡμερωμένης κορύλης nomine meminisse videtur, quamuis circa interpretationes non consentiant autores. Ergo eius de ea dogmata collecta, considerataque in lectoris Botanici grauam hic referemus: sic igitur ait.

Theophr. Varia loca emend. ab Iustl.

Corylus seu vt Græcum habet ἀγρία κορύλη, (inconsideratè hîc quis Nucem auellanam vertat, Const.)

Digitized by Google

Const.) (nam & huius quoque natura syluestris est) quoniam syluestris, nihilominus, aut certè non multò deterùs quàm vrbana fructificat, hyemes quascunque ferre potest, montibúsque magna ex parte prouenit, & quidem fœcundissima temporaria vbertatis promotione. Præterea non caudicosa, sed fruticosa potiùs, virgis siue alis enodibus, sed paruis, etiámque crassis nonnullis assurgit. Cæterùm & mansuescere potest. Differt tamen hæc ab illa, quòd fructum meliorem, solúmque maius habeat. Circumserratum folium ambabus, simillimum Alno, sed latiùs, & arbor ipsa maior est. Fœcundior & assiduè reddetur, si virgæ præcidantur. Vtriusque duplex genus: quædam enim rotundam, quædam oblongam ferunt nucem. Candidiores verò fructus satiuæ, & pulchrior, & circa aquatica maximè fructifera est.

Iuglans & syluestris.

Vt fœcundior reddatur.

Syluestres translatæ mansuescunt, corticem extimum habent tenuem, pinguem, maculis albidis peculiariter variatum. Materies admodum lenta, vt prægraciles virgæ, decorticatæ, crassæ, detrasæ renouentur. Habent medullam tenuem, flauam, quà concauantur. In Corylo [ἡρακλωτικῇ] postquam decideritfructus, bryodes quiddam [vulg. habent βαρυώδες, sicque & Gaza & Dal. legit: nobis melius placet ῥυώδες cum Const. & rei accommodatius) vermis maioris magnitudine, ex vno petiolo plura (πολλὰ δὲ: vulgata πάλιν, pingue.) ἕλικες id est, Iulos nonnulli vocant. (perperàm lutum apud Gazam) constant hi ex minutissimis particulis squammatim digestis eodem ordine, quo in Nucibus Pineis (ὡς ἐφ' ἑκάστου τῶν πίτυων) conspiciuntur, vt non absimilis sit Nuci Pineæ nouellæ ac viridi, nisi esset oblongior, & vbique æquabiter crassus. Hyeme augetur: ineunte Vere dehiscit. Squammata illa ita in se fiunt, & adtrium digitorum longitudinem increscunt. Vere autem erumpentibus foliis decidunt, ac tum totidem calyculacea tegumenta gignuntur, compactim iuncta, in vno pediculo, quo & flores, horúmq; singulis singulæ nuces [κάρυον] insunt.

Theoph. emend.

Iulorum descriptio.

Idem quod modo Iulum dixit, paulò antè, & eodem quidem cap. κάχρυς, Cachryn appellauit (Gaza Amentum reddit) quam & Abieti, & Pino & Robori, Tiliæ. καρύα (Nuci Iuglandi Gaz) Dioshalano, (Castaneæ, Gaza) & Piceæ tribuit.

Cachrys.

A latere (pergit Theophr.) germinant & Nux Persica, & Corylus, (ἐφεκτὶς κάρυα, ἀλλὰς ἡρακλωτικαί) & quædam aliæ, quarum omnium germina in vnum folium finiuntur. Idæi Prunum & Nucem Auellanam (ἡρακλωτικὴν) altissimam radicem habere dicunt, sed Corylum (ἡρακλωτικὴν) tenuem atque robustam, Prunum numerosam. Quæ ratio & quasi necessitas cogat, vt ambæ diutiùs viuant, aut difficulter moriantur. (ἰσβιώτερα ἄμφω.) Quidam ἡρακλωτικὴν καρύαν (Nucem Auellanam Gaza) & διὸς βάλανον florere existimant: alii nullam earum, sed ἴουλον, (villum vertit Gaza, rectiùs è Græco Iulum renunsset) καρύαν Nucis, ἔλατον Quercus &c. grossis præciduis (ἐφεκτοῖς ἐπὶ τὸ παχὺ papillis præuiis fortè rectiùs dicas) proportione respondere existimant. Maturè germinat καρύα, (Nux Iuglans Gaz.) eadémque fructum reddit autumno. Scalig. in annot. ad Theophr. Considerabis, inquit, quo consilio Nucem Iuglandem inter feras connumeret Theophr. Quid si intelligat Theoph. Cotylum? Coniungit enim Alnum, ei similem: & egregiè respondet locus. Namin syluestribus vtraque & montanis. Vt hac coniectura Scaligeri difficultati & suspicioni satisfactum iri non temerè fortè quis iudicarit. Item Σπάθαι, Betula, folio Carpini dictæ, præterquam paulò angustiore. Et Gaza quoque Caryæ reponit. Hinc Scal. Theodorus, inquit, refugit Iuglandis interpretationem: & est ratio. Non enim notis rebus addimus τὸ κατὰ γένος, τὸν συγγενῆ. Nostro quidem iudicio malè vertisset Gaza, Iuglandis. Quid enim similitudinis Iuglandis folio cum Betulæ, Matth. liberè fatetur, sibi non compertum, quid apud Theoph. sit κάρυα. Item: καρύα (Nux Iuglans Gaza.) ἢ διὸς βάλανος (Castanea, id.) frigoris cupida montanáque. Atqui Iuglans non est frigoris cupida: nescimus etiam an verè ac propriè montana dici possit, quapropter hoc loco potiùs intelligimus Corylum. Item: Thmolus, Olympúsque Mysius, καρύαν (Nucem Gaza, legend. existimamus, καρύαν) & διὸς βάλανον (Castaneam Gaz.) plurimam ferunt: In Eubœa & circa Magnesiam Euboicæ &c. καρύαν rursus pro Corylo intelligimus, quam Alpinam dixit alibi ἡρακλωτικὴν καρύαν gignit Iulum. τὰ καρύα τὰ ἡρακλωτικά, (id est, Nuces Auellanæ) máximè feruantur, quia Ligneo putamine obtecta, eóque denso, sed amara tandem fiunt.

Scal.

Adhæc ait. Fomites tametsi ex multis fieri possint, tamen optimi ex nuce: (vt Gaza vertit) celerrimè namque & latissimè concipit. Quantùm ex circumstantiis iudicare possumus, per κάρυον hîc intelligenda Corylus, eu lignum rarum, & quod facilùs ignem sumpsit, quàm lignum Iuglandis, quod durum & solidum. *Hactenus ferè q..a Theoph. de Corylo & Nuce Auellana.*

De eadem Plin. in hunc scribit modum. Cæteris (Caryis, dixerat enim de Iuglande) quicquid est, solidum est, vt in Auellanis ex ipso nucum genere, quas antea *Abellinas* patrio nomine vocabant. In Asiam Græciamque è Ponto venêre, & ideò *Ponticæ nuces* vocantur. Has quoque mollis protegit barba. Sed putamini nucleísque solida rotunditas inest. Exs & torrentur. Vmbilicus illis intus in ventre medio. Idem tradit: Catonem Nucibus adiicere Auellanas & Gallicas Prænestinas, &c. Verùm apud Catonem legimus, Nuces caluas, Auellanas, Prænestinas &c. In veteri glossario Calua nux, καρύα ψιλὴ καὶ γυμνή. In eodem Albinæ Nuces, Prænestinæ. In Priapeis, Longæ nuces, Auellanæ: Nucémque longam, quam vocant Abellinam: Turneb. Calua nux, quæ fructum caluum fert, id est, summo apice nudum, nec vndique putamine corticis obductum, qualis est Auellana. Turnebus è veteri codice legendum putat Abellanas. Idem & caluas Prænestinas ex dicto glossario, vt annotat Dalech. Idem Plin. Ferunt & Auellanæ Iulos, inquit, compactili callo, ad nihil vtiles. Et alibi Xylon barbatæ Nucis similem deferre fructum tradit. Quia verò loco paulò antè adducto Abellinas seu Ponticas nuces, molli protegi barba scripsit, ideò per *barbaram nucem* Auellanam quidam intelligunt vti postea patebit.

Abellanæ.

Abellinæ.

Ponticæ nuces.

Plin. locus restit. Nux calua.

Barbata nux.

Corylimeminit & Colum. inter ea quibus nemora vestiuntur. Pallad. Auellanæ. Virg. Georg. 2.

Duras Corylos dicit:

Et Egl. 7.

Phyllis amat Corylos: illas dum Phyllis amabit
Nec Myrtus vincet Corylos, nec Laurea Phœbi.

Arbor fragilis canente Ouid.

Et Corylifragiles, &c.

Corylus. Arbor fragilis.

Nuces Ponticæ. Leptocarya. Lepima. Athen. Varie explicatæ & illustratæ.

Dioscor. καρύα ποντικὴ, ἃ ἔνιοι λεπτοκάρυα καλοῦσι: Nuces Ponticæ, quas aliqui Leptocarya vocant, id est minores nuces, ποντικῶν καρύων, vt & ἡρακλωτικῶν, atque etiam διὸς βαλάνων. de hac nuce tandé meminit Athenæus: sed nucum Iuglandis Pune-

lapit apud Plin. pro Caryopon, vt Dal. quoque obtemauit. Sic autem ait Plin: In Syria gignitur & Cinnamum, quod Caryopon appellant. Hic est succus nuci expressus, multùm à furculo veri cinnami differens, vicina tamen gratia. Pretium in libras asses quadraginta. Vt etiam Theophrasto clariùs nucem nostram moschatam, Plinius insinuasse videatur. Nucem manifestè dicit, Caryopon succum ei expressum: quod oleum dicere possis, etiamnum hodiè lautioribus Pharmacopœis, pro delicatioribꝰ exprimi solitũ, quod mox in vnguenti cõsistentiã concrescit. Reliquũ quoq; non repugnantem nam & vicinam Cinnamo gratiam habet, & ab eo tamen plurimùm differt. Maffeus autor in hist. Ind. Ad Bandam ditionis Molucarum vicinas aliquot insulas totius orbis terrarum solas [quod constet] sponte, lautiores in epulas & medicamenta mortalium, ex vna eademque arbore Nucem myristicam & Macim progignere. Arbor [addit] Plinius ad Pyri similitudinem accedit: fructus Mala Persica quadantenus imitatur: floret quo tempore ibidem aliæ quoque plantæ & herbæ varii generis: è quibus vniuersis mirificus odor; incomparabilis cuiusdam suauitatis exsistit. Vbi defloruit matureſcens pomum, paulatim è viridi, tum cœruleas luteásque, tum purpureas & igneas transit in maculas, quales in arcu coelesti: atque eo ipso tempore pisces & aliæ aues eximiæ pulchritudinis ad gratissimum sibi palatum aduolantes augent oblectationem, cùm folia & fructus & alites ipsæ variis colorum picturis in certamen vtique luxurient. Lud. Rom. Nucis Mosch. historiam sequentibus tradit: Mirificè nucis caudex Persico caudici similis, ramos foliáque consimilia producit, verùm nonnihil angustiora: priusquam nuces huiusmodi percoquant, tegit arborem malix florentis Rosæ instar: & vbi nux percoxerit, malix eam complectitur. Ex quibus facilè verbis apparet Ludouico Romano non bene cognitum fuisse Macis describendi modum, quem malè vocat Masticen: non floret Rosæ instar, Latet enim sub pulpa: fortè olim Matthiolus ex Lud. Rom. descriptione curarat concinnandam suã iconem. M. Fumée in hist. gen. Ind. Gallicè conscripta Moschatam arborem similem Quercui facit, ferentem Nuces vt Glandes, aut more Dactylorum, quæ habeant Macim. Sed bonus ille vir de arbore sibi incognita, neque visa scribens, adiecit quæ omnibus qui de ea tradunt, ignota sunt atque inaudita, ne dum visa, nempe Quercui similem esse. E contra, & rectiùs Maxim. I. Transylu. de Molucc. insulis. Nucis Myristicæ arborem proceram, amplamque esse dicit, eique, quæ Nucem Iuglandem ferat, admodum similem. Neque hanc Nucem aliter, quam Iuglandem produci, gemino protectam operimento, puluinati primùm calycis, sub hoc tenuem membranam, quę teneriorem nucem amplectatur. Hanc nos Muscatæ florem, (inquit is,) Hispani Macim vocant. Alterum operimentum, ligneum esse putamen, vt Apellanæ, cui ipsa nux insit Muscata. κάρυα ἀρωματικὰ, μυροβόλα, μυροπνέοντα quidam Græcè vocant: alu etiam εὐώδη ἀκροδρυα. Sed nunquid Dioscor. incognita fuit Nux moschata? Fuit: nihil enim de ea scripsit: scribit quidem de Macere non de palliolo huius, seu cuticula foliacea, Macis dicto, à quo Macer haud parum diuersus. Auic. Giauziban, Nux muschata. Serap. Iauzbane vel Iuzbaque, id est Nux muschata. Item Bisbese, id est, Macis. Isaac Eben amram: Est cortex Nucis Muscatæ, qui est supra corticem crassum inutilem: fructus qui vtilis, nominatur in Quiebte Adaches. Hermol. Nux odorata, quam Græci modò Caryon myristicon appellant, hoc est, Nucem vnguentariam, quæ sanè diuersa à Glande vnguentaria. Moschocarion, teste Ruell. à Græcis recentioribus dictum, Latinis occasionem dedit, vt eius imitatione Nucem moschatam nominarent: ea membranoso primùm vestitur calyce, foliato, fissili, mox lignosa. Mauritaniæ factionis principes Macis nomine extimam intelligunt membranam. Ex quibus Ruell. verbis facilè patet ei crassiorem & exteriorem corticem carneũ non fuisse cognitum. Nec intelligimus quid sibi velit his verbis, quando ait: Hippocrates Aegyptiæ Balani meminit. Sed multùm à veritate mihi deficere videntur, qui Nucem odoratam, quam vulgò dicunt Moschatam, hac glande vnguentaria comprehendi putent, longè profectò differentem, & Veteribus, vt existimo, prorsus incognitam. Aegyptia reliquarum modo ossa non habet in balanis. Aluum & menses sistit in vino austero, & vulnera agglutinat. κάρυον ἀρωματικὸν Aetio, Veteribus ignotum, Syluio qui ait, historiam eius graphicè depingi à Ruellio. In margine: Nux moschata vulgo, etiamsi moschum non oleat. At nobis non videtur graphicè descriptam à Ruellio, cui non cognitum fuit exterius corpus callosum, vti patet ex eius descriptione. Tagaultius quoque à veritate multùm deficere tradit eos, qui Nucem odoratam, seu Muscatam vulgò sub Glande vnguentaria comprehendi putent. Nux Muscata, id est, vt scribit Cordus, fructus qui totus cùm ad iustum peruenerit incrementum, Iuglandis, viride carnosúmque putamen habentis, magnitudine cernitur, triplici cortice nucleóque compositus: exterior cortex carnosa cõsistentia, cui subest tenuior, non continuus, Macis appellatur: eo detracto apparet tertius in fusco, purpureus, ligneosus, intra se nucleum continens subrotundum, oblongum, longitudine vncialem. Saporem habet & odorem tenuem, simul acrem, iucundum valdè aromaticum & astringentem, qui Nux muschata vocatur: decorticatus ex India affertur. Adferuntur etiam integri fructus, melle condiri quos nuper experti adulterare, eius singulis nucleis, viridi Iuglandis putamini diuiso impositis, & rursus compósito: qui dolus facilè deprehenditur mollitia, sapore, & quia diuisæ erant commissuræ. Carnosus enim Moschatæ nucis cortex iucundum habet saporem, solidiorémque consistentiam: Iuglandis verò austeriorem & molliorem. Similiter quoque excipiuntur Limonum & Chebulorum [quos sic vocant] conditorum carne, sed hic dolus cõmissuris deprehendendus est, quòniã condita earum caro gustu ferè nihil à Nucis moschatæ carnoso putamine differt. Est & Moschata mascula, præcedenti similis, maior tamen oblongiorque, figura atque magnitudine ferè ad vulgares Palmulas accedit, cuius pericarpium quale sit, nondum mihi constat. Saporem habet subacrem, aliquantulùm tenuem & aromaticum. An Galeno Chrysobalanos, cuius meminit lib. de comp. med. sec. loc. 8. cap. 3. in duobus pharmacis Asclepiadis stomachicis: vbi ait Chrysobalanos esse ex discutientibus & corroborantibus. Item lib. 9. cap. 4 in medicam. Asclepiadis ad Coli affectus præscribitur Chrysobalanos. Glans muscata, Bapt. Fierę in carnibus cœnæ. Nux quam pigmentarii Moscatam appellant, Platinæ de honesta voluptr. Myristica Nux Scalig. Cornar. in Gal. lib. 5. de comp. med. cap. 1. Quæ hodie Nux muscata seu Muschata vocatur, non alterius (inquit)

Ludouic. Rom.

Plin. illustr.

Locus.

Nux Myristica.

Tempus.

Odor floris.

Pomi color marinus.

Myristica mas.

Mastix.

Macis.

Nux odorata. Caryon myr. s. Moschocarion.

Ruell.

Balanus Aegyptia.

Nux moschata.

Glans Aegyptia. Caryon aromat. Aetio Syl. & Ruell.

Non esse Glandem vnguent. Cordi & sequent.

Nucis moschatæ condiræ.

Adulteriũ.

Vt deprehendatur fucus.

Aliud adulteramen.

Moschata mascula.

Chrysobalanus.

Glans muscata.

Nux muscata.

Dioscor. incognita.

Nux Muscata.

Giauziban.

Iuzbaque.

[inquit] generis quàm Myrobalanorum Græcorum cenſendam puto, & fortaſſis ea eſt, quæ Chryſobalanos eidem Gal. lib. 8. citati operis appellatur. Neque enim credere ſuſtineo Veteribus ignotam fuiſſe, in tanta hodie frequentia. Nam quæ ab Arabibus Medicis ei adſcribuntur vires, magna ex parte Dioſc. βαλάνῳ μυρεψικῇ tribuit: verùm eſt hæc in ſuo genere magis aromatica, & ſtomacho commoda, tum corroborans ac concoctionem iuuans, quod Dioſcor. de Balano Myrepſica negaſſe videtur: ἀρωματικὸν ἧττον ἰσχυρόν, inquit. Ad olei certè ex ea expreſſionem reliquis generibus etiam accommodatior videtur. Succum autem ex Balano Myrepſica expreſſum, olei vicem in vnguentis prętioſis præbuiſſe Dioſc. lib. 4. teſtatur, & cùm in aliis, tum in Amaracino ac Cinamomino vnguento lib. 1. meminit, idem, velut Plin. quoque facit oleum Balaninum ſæpè appellans. Noſo tamen hac parte in hac rerum obſcuritate quiequam adſeuerantius aditruere. *Hæc Cornar.*

Chryſobalanus. Comparat Veteribus ignotam Nucem moſch.

Chryſobalanus.

Ac Matthiol. Hodie, inſit, ignorata videtur quæ χρυσόβαλανος Græcis vocatur, digerens & robotans Indicæ Nardi modo, ad Colicos affectus, ventriculi ardores & ſingultus à Gal. Aſclepiadis authoritate commendata. Non deſunt à Recentioribus, qui ſibi perſuadeant Chryſobalanum eſſe Nucem myriſticam: cùm tamen plura ſint, quæ eorum deſtruant ſententiam, nempe cinereus color, acutus oris ſapor, & quod Myriſticæ nucis nuſquam meminerint Veteres Græci. Nullam huiuſce, quod legerim, mentionem fecit Gal. in libris ſimplicium medicamentorum: id quod argumento eſſe poteſt, Gal. ipſum non habuiſſe compertum, quid eſſet Chryſobalanus. Verùm Matth. rationes nobis non ſatisfaciunt. Primò quidem certum eſt, noſtram Nucem aromaticam eſſe cineritio colore: interea tamen nullus (quod equidem ſciamus) meminit coloris Chryſobalani, niſi ab etymologia nominis ſumatur. Verùm quid ſi non à colore, ſed à præſtantia aurea Balanus dicatur? Vel quid ſi propter Macin aurea dicatur, quo fortè obducta viſa fuerit ab Aſclepiade? Secundò, quid impedit acutus oris ſapor, cùm dicat Gal. eſſe ex diſcutientibus. Tertiò, quod Veteres nuſquam Myriſticæ nucis meminerint, nihil ad rem, nam etſi hoc nomine non meminerunt, non ſequitur tamen non potuiſſe meminiſſe ſub nomine Chryſobalani. Quartò, cuius quæſo momenti hoc argumentum. Galenum de ſimpl. non meminiſſe Chryſobalani, propterea Galenum non habuiſſe compertum quid eſſet. Quin potiùs Galenum exiſtimamus ſciuiſſe quid eſſet, cùm dicat eſſe ex diſcutientibus & corroborantibus, quæ ſanè in nuce noſtra aromatica reperiuntur, & ad eadem nos noſtra vtamur, ad quæ Aſclepiades ſua Chryſobalano vtebatur, vt videre eſt ex facultatibus Nuci moſchatæ attributis. Ita nolimus adhuc Cornarii opinionem reiicere, exiſtimantis Aſclepiadi, Galeno, & Priſco adeò illi ævo cognitam fuiſſe Nucem noſtram aromaticam, donec firmiora argumenta audiamus. Nec tamen eius ſumus opinionis, Nucem moſchatam eandem cum Balano Myrepſica Dioſcoridis. Matthiolum quoque lapſum in Myriſtica nuce Guilandinus ait: quódque Antiquis incompertam dicit non probat. Quid enim? [inquit] An eam Theophr. Comacum & Plinio Cinnamum Caryopon appellari euertet?

Ad Chryſobalanum ſit Nux Myriſt.

Matth. refut.

Aurea Balanus.

Matth. error.

Comacum. Cinnamū. Caryopon.

Sed audiamus ipſum Matth. de Myriſtica nuce ſcribentem. Sic autem tradit apud Dioſc. Myriſticæ nuces, quæ vulgò offic. ob odoris præſtantiam Muſcatæ quaſi Moſchatæ dicuntur: Hæ pòſt foliorum germinationem florem ſtatim emittunt, quem Macim Arabes vocant: panditur is ſylueſtrium Roſarum modo: & vbi maturitatem ſenſerit, expanſus eam circumplectitur. Suo Maci tanquam rete comprehenſæ Venetiis in Officinis viſuntur, duro putamine concluſæ.

Vnde Moſchata dicta.

Idem in poſt. com. Lat. & Ital. cum magnis figuris, mutata icone ſcribit: vt referunt ii, qui Indica littora perluſtrarunt, has proferunt arbores quædam noſtratibus Perſicis haud abſimiles, anguſtioribus tamen foliis ac breuioribus. Fructus noſtratibus Nucibus adhuc in arbore exiſtentibus perſimiles ſunt. Siquidem primo craſſo ac viridi cortice conteguntur, cui deinde ſubeſt Nux ipſa, duro ſatis putamine occluſa, noſtrate tamen tenuiore, quo fracto Macis apparet, rubicundus, reticulæ inſtar nucleum circumueſtiens: id quod palàm faciunt Myriſticæ nuces, quæ ſaccharo, aut ſiliquarum melle adſeruatæ, integræ ex India ad nos conuehuntur.

Fructus nucibus ſat. gl. ſimiles.

Cæterùm miratur quid cogitarit Matth. quòd ſcripſerit olim, atque adeò vnquam ſcribere auſus ſit, Macim eſſe florem Nucis moſchatæ, vt etiam ex ſua phantaſia pinxit, & poſtea dicere, comprehendere tanquam rete, quod pictura etiam exprimit. Miraculoſa profectò metamorphoſis, nuper floris arboris, iam in fructus corticem transfigurati, atque adeò maior, quàm ſi Roſa Hierichontea macerata ſe aperiat atque pandat die natalitio, Saluatori Chriſto dicato, vel parientibus mulieribus. Sed quid opus dia verbis ludere. Macim arboris florem eſſe, eius cerebelli figmentum eſt vnum ex innumeris aliis, atque adeò veteratorié ab eo factum, quòd figuram ex ſua deſcriptione imaginaria, [quod quidem attinet ad florem] pingendam curare fuerit auſus. Si Nuces moſchatas, quales in India integræ condiuntur & in Europam importantur vidiſſet aut diligenter conſideraſſet, animaduertiſſet prętet durum putamen & Macim reticulatam, aliud eſſe externum, craſſum & carneum nucamentum ſeu putamen, ſeu calloſum carnoſúmve corpus liceat appellare, quale ferè in Iuglande, Amygdalis, Perſicis immaturis & ſimilibus.

Matth. error.

Dum verò in poſt. com. Lat. & Ital. priorem errorem emendare ſatagit, alio nouo & craſſiore ingeminat. Nouam quippe figuram atque deſcriptionem excogitans, corticem appingit craſſiorem, quem fatetur adeſſe, vt in Iuglandibus: verùm Macim eſſe tradit ſub cortice duriore, immediatè ſupra ipſam Nucem moſchatam vulgò dictam, idque apparere ait in Nucibus conditis ex India allatis, quod falſum: perinde ſanè, ac ſi nos luſcos exiſtimaſſet. Proinde ex eo quoque conſtat, poſteriorem figuram ab eo fuiſſe effictam: nec probè ſibi viſam aut cognitam œconomiam partium Nucis moſchatæ.

In Hiſt. Germ. alium ſitum Macis meritò tradit: verùm quid ſibi volunt in deſcriptione hæc verba linde holtgrinde / id eſt, cortex lignoſus mollis. In epitome quoque bene ab eo factum, quòd ſitum Macis aliter, & ex ipſa adeò natura, non ſuo ingenio declararit, nihilominus tamen in poſtrema, & reformata eius editione Macis dicitur flos: vt ipſo adeò Matth. reduuio, ſed melius edocto opus eſſe videatur, qui repetitam ſuam Cramben recoquat, atque adeò digerat, quàm hactenus factum, melius.

Camer. apud Matthiolan hiſt. Germ. & Epitome reiecit iconem Matthiol. ſubrogata alia.

Tuber. mal.

Nec impunè nobis abeat Tabern. qui pro nu-

ce moſchata deteriùs etiam figmentum exhibet, quod vna icone duas falſas Matthioli complectitur: qua poſtea icone de nouo nouiſſimam Matthiol. editionem mactauit eius patronus: digno mehercule patellâ operculo.

Hiſt. Lugd. not. Hiſt. quoque Lugd. Conſarcinator cenſura dignus qui aſſumpta Matthiol. deſcriptione ac figura falſa, ſecurè & oſcitanter præterit, non animaduerſo vtriuſque næuo: quod tamen ei facilè fuiſſet, quippe qui ad manus habuerit libros Arom. Garciæ, quem citat in margine.

Alter hiſt. error. Eadem Hiſt. aliam præterea nouam, ſed falſam quoque iconem ex Acoſta oſtendat.

Munſterum not. Faciliùs excuſabimus Munſterum, qui vitioſam deſcriptionem atque figuram in ſua Coſmogra. exhibet quem ſcimus in alieno ſoro hac in parte verſatum: hoc tamen docet, in Inſula Sumatra naſci eas.

Euch. Roſſin. not. Falſam quoque iconem in ſuo Herbar. habet Euch. Róſſin.

Curtius not. Curtius vno eodemque loco Macim bis deſcribit, nec videtur eius extimum putamen carnoſum coguouiſſe.

Lacuna not. Lacuna ex iis quoque eſt, qui tum Nucem moſchatam tum Macim antiquis Græcis incognitam putant. Is quoque iconem falſam habet, diuerſam à Matthioli icone: in eo tamen cum eius priore conſentientem quòd externum craſſum putamen non habeat, licet ipſe ſcribat, deferri in Luſitaniam ſiue Portugalliam conditam magnitudine Pèrſici ſiue Melocotonis, in eius medio tenuem eſſe corticem, vulgò Macis dictum, reſtis modo inuoluentem teſtam duram: mox tamen ſui oblitus, contrarium dicit. Macim eſſe florem Nucis moſchatæ.

Lonicer. reprehen. Lonicerus eandem cum Lacunæ fictitiam iconem habet, & præterea perperàm ſcribit Macim & Macerem corticem ambire Nucem Muſcatam, quaſi eſſet flos eius. Neque idem Macis & Macer, vti patebit poſtea.

Dolendum Cronemb. ita vanum & fabuloſum vt cum aliis de peregrinis ſcribat à ſe nos viſis: Cudit enim hic ſuam deſcriptionem ex falsâ icone Matthioli, vel alius alcuius. Si is viditſet Nuces in arbore prouenientes, vel eas, quæ ex India cõditæ adferũtur, aliter deſcripſiſſet. Eſt enim ſupra Macim craſſus cortex vel potiùs caro, & in Iuglandibus & Perſicis, nec floret Roſæ inſtar, vti dictum.

Nux Myriſtica. Nec ſapit Amato Nucem Moſchatam Myriſticam appellari, ciúſque nomine Hermolaum & Manardum, aliósque doctores taxat, quaſi minùs benè ita ab ipſis vocaretur, quòd iſtud nomen Glandi Vnguentariæ ex directo reſpondeat, quã Græci βάλανον μυροβλιτὸν ſua voce appellant. Et ſanè ſi rem ſuo pede meturi velimus, minùs propriè ita vocari comperiemus, quòd ea vox ſit æquiuoca, & vtrique vnguenti ſignificatu atque reſpectu competat.

Non propriè dici Nucem Myriſticã.

Sed quid Coſta de ea, Indiarum ille explorator? nimirũ Piro ſimilem facit hanc Nucem, paulò rotundiorem, externum operimentum carnoſum & durum aliquantulùm, à Bandæ incolis ſatè neglectum, niſi viridi cum ſale & aceto veſcerentur, quoniam grati & adſtringentis guſtus ſit. Verùm eius iconem falſam eſſe, vel ad libitum factam, vel ex eo apparet, quòd ramum pingit cum Nuce aromatica Maci tantùm obducta, ſine extimo putamine, quà formâ vtique ramo non adhæret.

Corticis ſapor.

Cronembur. lib. 1. de Comp. med. Cornarium falli ſcribit, exiſtimantem Chryſobalanon eſſe Galeni, vt ex colore & ſapore vulgaris Nucis moſchatæ demonſtrari queat. Sed cur non refutat eundem.

Garcias quoque vult Nucem moſchatam cum ſuo Maci veteribus Græcis incognitam. Eos qui noſtram Myriſticam nucem Myriſticam Chryſobalanum Galeni eſſe volunt ſatis conuinci cùm forma, tum colore & temperamento. Sed ſi formam Chryſobalani tam bene nouit, cur eam non docet: cæteris rationibus reſponſum priùs, dum nobis tes eſſet cum Matthiol.

Dod. Nucis moſchatæ deſcriptionem pauciſſimis comprehendit. Primùm, inquit, habet corticem viridem craſſum: deinde pelliculam quæ Macis ſupra putamen lignoſum, in quo Nux.

Nucis moſch. partes. Affinem fronde & fructu Perſico, eſſe arborem Nucis Myriſticæ, quam frequentem habent inſulæ orientis è Moluicis, vnà referebant, (vt tradũt Pen. & Lob.) qui attulerunt eaſdem Nuces decerptas ſuis manibus amici, & triplici cortice protectas, quales conditæ proſtant in offic. & poſſe noſtro cœlo aſſuefcere negabant.

Priorꝭ deſcriptio. Iam Cæſalpinus, qui diuerſas deſcriptiones opinionéſque nouas habet, audiatur: Nux muſcata ex Iuſulis vltra Gangem aduehitur, maior Auellana, minor Iuglande, rotunda: adſertur autem purgata à ſuis putaminibus: aliquæ tamen viſæ cum ſuis corticibus, vtpote immaturæ, quarum exterior tunica diſſecta magis quàm Auellanarum calyx, colore ruſſo, aromatica, totam Nucem circumplectens: ſub ea cortex oſſeus continetur. Tradunt eius arborem Perſico Malo ſimilem: foliis paulò anguſtioribus: in incultis naſci, fructum ante maturitatem circumdare inſtar florentis Roſæ, quę poſtea perfectam Nucem complectatur vndique. Incolas verò eius loci, quamprimùm huiuſcemodi complexũ viderint, certatim colligere. Alii diſtinctiùs referunt, arborem ſpecie & folio Nuci Iuglandi ſimilem: fructum completum magnitudine Mali Cotonei, externo cortice viridi & craſſo, vt in Iuglande, qui Saccharo conditus gratus eſt guſtui, & aromaticus. Sub hoc membranam tenuem contineri, quæ Macim [fortè leg. Nucem] circundat, rubicundum & implicatum cireã duriorem corticem: intra hunc poſtremum Nucem muſcatam contineri. Eius mentio repetitur apud quoſdam ex Græcis recentioribus, *Moſocaryon*, & Myriſticam vocantes. Fortè Aetius eandem intellexit ſub nomine Nucis Indicæ, quod recipit in ſuffimento muſcato. Arabes optimè nouerunt, in medicinis expetentes & med ullam internam & externum corticem tenuem, quem Macim vocant: nam medius qui oſſeus eſt, inutilis iudicatur. Si diuinare liceat in re adeò ipſis Autoribus incomperta, quid obſtabit ſi dicamus extimum Nucis muſcatæ corticem apud Dioſcor. vocatum fuiſſe *Narcaphthum* inter ſuffimẽta odorata quod ex India corticoſum aduehitur. Alterum autem eiuſdem corticem craſſiorem eſſe Macerem, qui ob ſubſtantię craſſitiem acerbus ſit, & minimum quid redolens: ideo inutilis iudicatur, Serapioni. Quaſi putamine tantùm iis temporibus afferrentur, Nuce in patria remanente: ea tamen vt pretioſa & valdè peregrina oxoſculabatur antiquitas. *Halkenus Cæſalp.*

Iuglandis ſimil. *Nux Indica Aet. Cæſalp. cõiectura.* *Narcaphthum.* *Macer.*

Cæterùm fabuloſam eſſe hiſtoriam priorem Cæſalp. de tunicis & flore ſatis ſupérque demonſtratum. Nam quando dicit, exteriorem tunicã totam Nucem circumplecti: circumnaſci florentis Roſæ inſtar: poſtea cõplecti vndiq;, falſaſunt hæc omnia. Vt mirum ſit tam magnũ Botanicum atque Philoſophum, etiam poſt alios Scriptores incon-

Multi Cæſalpini errores detegũtur.

Digitized by Google

inconsultiùs commentatum de re, quæ diligentem considerationem optimè merebatur. Sed, inquies, ex aliorum relatione ista magna ex parte tradidit. Sed, inquam, eius fuerat, in tanto loco, & tam famosa Italiæ regione constitutum aliorum errores taxare, eos præsertim, qui iam ante ipsum fuerant detecti. Censuram & considerationem etiam merentur ista, quando dicit, visas cum suis corticibus immaturas esse: folia Iuglandi similia, nec addens Authorem, qui viderit: medium verò corticem osseum esse. Qualia sint folia, Persicine, an Iuglandis, fatemur nobis nondum planè constare. Corticem extimum non esse *Narcaphthum*, satis demonstrant ea, quæ de eo dicit Acosta, nempe ferè neglectum corticem Nucis moscatæ: neque Garcias neque Acosta aromaticam vim ei tribuit, vt fecit Cæsalp. Cortex ille alter siue putamen nihil habet, quod respondeat iis quæ Dioscor. & Gal. de Macere scripsêre. De Maci & Macere subsequentibus agemus capitibus: De Narcaphtho, suo loco.

Corticem extimum non esse Narcaphthum Dios. Alterum corticem nõ esse Mater. Dioſc.

Nux moſcata mas.

De Nuce moscata mascula dicta, vel maiore, quædam peculiaria habet C. Bauh. eam esse gustu adstringente, odore ferè nullo, carioſam magis, minùs oleosam, affectibus ventriculi & capitis commodiorem. Verùm Nucem masculam hactenus non obseruauimus differre à vulgari adstrictione, odore, carie & oleositate: nec etiam viribus: ex vetustate aliqua possit oriri varietas a vulgatis, præter magnitudinem & figuram quam habet: nam quia rariores, diutiùs adseruari solent, vnde fit vt exoleſcant. Deinde si odore ferè nullo sint, & carioſæ magis, non videmus quomodo ad prædictos affectus possint esse commodiores. Verum quidem est, Rondeletium olim pro roborando ventriculo prætulisse eas Nuces, in quibus minùs sit oleositatis, ſicciores & magis exuccas. Mihi sanè Bauhino, quæ multo oleo refertæ, tuctus mouent.

C. Bauh. In quibus à vulg. differat mas.

Synonyma linguar. Nux moschata, *καρυον μοσχικον* Const. in Lex. quo authore, ipse viderit: nisi quia fortè eandem vocis vim existimaret quæ *μοσχατα*, Arab. *Iauzi-band*, vt quidam scribunt, id est, nux Banden sis, & *Beigar*: Germ. *Muscat nuß*. Belg. *Note moscaet*. Gal. *Noix muſcade*, ou *muguette*. Ital. *Noce moſcade*. Hiſp. *Nuez de eſpecia, nuez moſcade*. Bohem. *Kuſti Muſſatowe*. Persis arbor *Drach*. Turcis *Agache*. Vngar. *Zerechön dio*.

Locus. Nascitur Myristicæ nucis arbor in insula Banda. Inueniri etiam tradunt in Moluccis, sed non est fructifera, quemadmodum nec ea quæ in Zeilan prouenit. Garcias. Acosta tradit in Moluccis humiles esse, & fructu pusillo nasci. In insula maris Indici, Banda dicta, abundant in syluis spontaneæ, vt scribit Lud. Romanus. Nux moscata mas ex India quoque ad nos importatur, non tamen copiosè, vt reliquæ, sed rarò, inter reliqua aromata, præsertim inter moscatas vulgatas.

Vſus. & vires. Temperamentum. *Lentigo. Viſus.* Nux moscata, vt scribit Auic. calida & sicca est in fine secundi vsque ad tertium: sttiptica est: confert lentiginibus & odorem oris bonum facit: confert panniculæ & visum acuit: corroborat hepar, splenem ventriculúmque, maximè verò eius orificium constringit, prouocat, & confert difficultati vrinæ, & cum in oleis ponitur, confert doloribus, & similiter in pessariis, & prohibet vomitum.

Difficultas vrinæ. Dolor. Vomitus.

Serapio scribit: nucem moscatam Aben Mesuaio esse naturæ Garyophyllorum, calidam & siccam in tertio gradu.

Stomachus. Hepar. Ventrem & stomachum & iecur firmare tradit Actius, cibi coctionem iuuare: longis iocinoris

valetudinibus opitulari, sed pulmonibus officere. Singultum tollunt tostæ, aut ad ignem desiccatæ: fluxum ventris sanant, maximè si in vino rubro sumantur. Matrici vules sunt, renibus & vesicæ: ad difficultatem vrinæ, quæ à frigida causa prouenit, & aliis multis morbus, tam virorum quàm mulierum.

Singultus. Fluxus ventris.

Difficultas vrinæ.

Calculum frangunt & pellunt, maximè si macerata fuerint in oleo Amygd. dulcium, authore Dod. Verùm tam calculum frangere credimus, quàm cætera quæ dicuntur id præstare sine vlla certa ratione aut firma experientia. Cordus annotat, Venetas mulierculas Nucem moscatam masculam contra difficiles partus assumere. Plerisque existimatur nux moscata caput confortare præ aliis medicinis, id quod & Placot. testatur in lib. de tuenda bona valetudine. Immaturam, atque adeò integram nucem saccharo condiunt Lusitani: nam præter odoris suauitatem & saporis gratiam, propter quæ expetitur, Indici Medici & Brachmanes multùm illa vtuntur, in omnibus frigidis cerebri morbis, Paralysi, & aliis neruorum atque veteri affectibus. Maioris verò æstimationis sunt apud illos grandiores Nuces, quàm apud nostros, teste Acosta.

Dod. nux.

Ad difficil. partum.

Condita saccharo.

Paralyſis.

De iisdem conditis sic Amatus: Est Pomum quod non diu ex India ad nos saccharo confectum deferri cœpit, magnitudine qua Pomum Persicum, rotundum, obscuris quibusdam lineis intersectum, nam color illi Persici quoque inesse videtur. Huius autem Pomi caro suauissima ac gustui gratissima est, & cordialis: & ea de causa eius libra quatuor venditur aureis ducatis.

Condiri dulci ſaccharo.

Æſtimatio

Nucis myristicæ dimidium, teste Cam. ex vino hustum, facit ad citam respirationem. Longè rectiùs ad diuturnitatem conditantur vina, vna aut altera nuce myristica in dolioluin iniecta, quàm impuro sulphure.

Cita reſpiratio. Dolorum correctio.

Recentibus priùs contusis & in cacabo calefactis prælo exprimitur oleum seu liquor oleagineus, qui refrigeratus Ceræ nouæ instar concrescit, saturè flauum, fragrantissimum spirans odorem, frigidis morbis, potissimùm neruorum articulorúmque diuturnis doloribus à frigore excitatis vtilissimum, quin & Venereis inunctionibus maximè expetitur, vt tradit Matth. Datur ex calido iusculo aduersus dolores Colicos, tormina, & cruciatus nephriticos.

Oleum expreſſum.

Dolor.

Colica Nephritis.

Ex iisdem quoque, sicut ex aliis aromatibus, destillatur oleum, Gummi arboris, quæ nucem myristicam fert, vti refert Camer. nonnunquam inter alia aromata à Lusitanis in Italiam importata, reperitur, eximiè fragranti odore præditum, si accendatur: pulchrè autem rubet, cuiusmodi le portiunculam habere testatur.

Oleum deſtillatum. Gummi.

Cl. Medicus Bapt. Montanus scribit sæpiùs se huius præclaras, expertum esse vires in imbecillitate membrorum corrigenda, potissimùm verò articulorum, & podagra. Myristicum oleum vnguinosum, [ex sententia Lob. lib. de Balsamo] laxando & inquinando nec quicquam vulneribus glutinandis Balsamo simile habet, nec stomachi vires colligendo idoneum est. Quamobrem Rondeletius in cordis & ventriculi corroborantibus medicamentis immaturas, siccas, leues, austeras, aliquantulùm carioſas, adstringentes nuces moschatas ponderosis, maturis, vnguinosis præferebat, coquis, culinariis blandimentis committens pingues aut præpingues. In Anglia vocatus ad generosam matronam prægnantem, quæ cum summo desiderio auidè duodecim nuces moschatas tanquam panem commanducasset, in-

Imbecillitas membr. Podagra.

Ventriculus.

Delirium ab eſu nucum moſch.

incidit in delirium, vel potiùs ebrietatem, sed post imperatam quietem & somnum copiosum, repellentibus capiti admotis conualuit.

Idē Lob. Masculas ad affectus vētriculi & capitis commodiores & aptiores ait: de qua re paulò ante vires iudicium nostrum diximus. Præferri tamen posset, iis rationibus, quas modò ex Rondel. attulimus: quia mares ferè vetustiores esse consueuerunt in nostris officinis, si modò habeantur.

Experimētum aduersus Colicam à flatibus exortam frequēs.

In mea iuuentute, quum ego L. Bauhin. pedes Florentia redirem, & in Apenninis montibus frigidam auidiùs bibissem, subitò incidi in insignes ventris dolores, flatibus in scroto vexantibus, accedente tumore, sine tamen vlla hernia præcedēte aut subsequente. Cùm existimarem me in monte præ doloribus perituru, itineris socius, insignis nunc medicus Illustrissimi Principis, Ducis Wirt. &c. Oswaldus Gabelkouer amicè obtulit Nuces moschatas, quas secum habebat. Deuoratis 4. subitò per D.G. & hoc remedio liberatus fui à doloribus, atque iter perfeci sospes & incolumis: quod perpetuæ gratitudinis ergò, & in gratiam aliorum qui in idem periculum incidere possent, hic à nobis referri par fuit.

Adulterinæ nuces

Sciendum denique Antuerpiæ, & ex aliis locis adferri ab institoribus oleum Nucis moschatæ, quod interdum adulteratum. Adulterari potest addita cera. Fucus deprehenditur à dentis mastication, qua cera se dentibus prodit, & gustu languidiore minúsque acri. Odor enim etiam adulterati, vix remittit, vt dignosci eo solo queat. Præstat itaque vti recenter expresso, quale nos parari curamus in vsus quotidianos.

Vt deprehendas fucum.

DE MACI ARABVM, SEV CORTICE AROMATICO NVCIS moschatæ.

PLacet de Maci seorsim agere, tum ob nobilitatem vtilitatémque eius priuatam: tum ne mixta tractatio Lectori pariat confusionem: quamuis in præcedentibus iam satis constet, quid sit Macis. De eo autem sic scribit Serapio. *Bisbese*, id est Macis. Isaac Eben, *Amram* est cortex Nucis moschatæ, qui est supra crassum corticem alium. Præfertur qui sit coloris fusci: deterior est niger. Crassioris corticis nulla vtilitas, sed fructus, qui in Oriente vocatur Adaches. Macim dicunt aliqui esse corticem, qui non ex Græcorū regionibus apportatur. Color eius est flauus, estque naturę trassæ & admodum stipticæ. Galen: Talisfat est cortex qui defertur ex India. Hæc Serap. qui saltem in eo laudandus quòd nihil tradat temerè ex se, nec confundat Macim cum Macere. Quod scribit. Dicunt aliqui quod Macis &c: (sic enim in impressis legitur) & quæ subiungit de Talisfar Gal. & de Machir Dioscor. ad Macim non pertinent, sed ad Macer. Recitat enim quæ Dioscor. & Gal. scripserunt de Macere.

Bisbese.

Delectus.

Talisfar.

Serapio illustratur.

Macis, inquit Auic. est simile quiddam foliis geminis, duplicatis seu inuolutis siccis, vergens ad rubedinem & citrinum colorem, sicut cortex, & lignum & folia, mordicans linguam, sicut Cubebe. Filius Mesuæ testatur esse corticem Nucis moscatæ. Auicennam verò confundere Maceris vires cum viribus Macis, patebit postea ex viribus Maci attributis.

Auic. nec. Macer Xylomacir.

Hermolaus scribit: Macis Græcè μάκις & ξυλομάκιν, cortex est rubens radicis magnæ: Recentiores Macis non radicis, sed Nucis odoratæ corticē, ac folliculum esse affirmant, idque verò propius est, & planè ita modò cernitur. Fallitur in eo Hermol. quod dicit Macis, Græcis μάκις &c: non enim idem sunt Macis Arabum, & μάκις Græcorum, quē tamen errorem non animaduertisse Marcellum, (actis alioqui censor Hermolai) ex eius verbis apud Dioscor. lib. 1. cap. 100. patet. Ruell. Cornar. Cordus, Bacchanel. Had. Iun. Manar. Brunfels. Brassauola, aliique viri alioqui doctissimi, secuti sunt. Sic enim Ruell. De primo cortice quasi nucamento Nucem moschatam inuoluente, non cōuenit inter autores antiquos & recentiores. Namque Mauritanæ factionis principes Macis nomine intelligunt. Macer cortex est rubens arboris magnæ. Recentiores non arboris, sed odoratæ Nucis corticem esse contendunt: nobis verò lite hanc dirimere non licet. Item alibi: *Macis*, vt alii *macer*, offic. *Macis*, Plin. Dioscor. Galeno cortex est arboris. Recentioribus odoratę Nucis, idque verò propius. Iniuriam facit Ruell. citatis autoribus, quibus non Macis, sed Macer, cortex est arboris.

Ruell. nat.

Nihil melius Cornar. Macis inquit, Dioscoridis profectò etiam hodie tum culinis tum Offic. notissima res est: sed non arboris corticem ipsi vidimus, sed Nucis odoratæ. Vulgus tamen nostrū, Muscatenbluet/ velut Nucis moscatæ florem appellat. Quare non ambigendum esse putat Corn. Macis appellatum officinis & barbaris idem esse cum Macere Græcorum & Plinii. Sed fallitur: sunt enim diuersa.

Cornar. nat.

Miramur verò Cordum diligentissimum & naturæ peritissimum in hanc sententiam descendere ausum vt scriberet, conuenire inter omnes propemodum doctos, Macer, corticosum illud aroma esse, à pharmacopolis Macis appellatum, ipsis Arabibus etiam id testantibus: qui in descriptione sui Macis Dioscor. caput de Macere allegant.

Cordus nat.

Nemo autem miretur cur Dioscor. suum Macer arboribus misceat, cùm potiùs inter aromata de eo agere debuerit. Venia dignus est in hac Dioscor. cuius ætate res noua, nec penitùs cognita fuit, Credebant tamen arboris corticem esse quapropter ab eo inter arbores recensetur. Nostra verò ętate quid reuera sit cognoscere incepimus. Nam Arabes clarè scribunt corticem esse Nucis moscatæ. Item alibi: Macis seu vt Veteres vocāt, Macer, nequaquam exterior vt hactenus nobis traditum est, sed medius Nucis moscatæ cortex. Vides ab eo manifestè confundi, cùm tamen quid reuera sit, se scire sibi planè persuadeat. Sciuit nimirum quid esset Macis: non quid Macer. Ipse verò potiùs venia dignus, [non Dioscor.] qui Arabum scriptis, maximè Auic. deceptus, vnum & idem esse putauit, eaque propter de Dioscor. & Græcorum Macere non diligentiùs perquisiuit.

Erroris Cordi alijs cumulus.

Ita Bacchanellus quoque idem peccatum committit in suis consiliis.

At audaciùs etiam Amatus: non approbo, infit, illorum iudicium, qui Macerem à Maci Offic. diuersum esse statuunt, quum reuera Antiquorum Macer, Macis nostra sit. (Si dis placet.)

Monachi quoque in Mesuen lata incedentes via: Macis, inquiunt, cortex Nucis Myristicæ: apud Dioscor. autē, Gal. Paul. & Pli. Macer, seu Macis, seu Macher vocatur, vt patet ex Serap. & Auic. Arabicè etiam Talisafar, vt in Auic. & in Synonymis Rhasis, legimus Macin vocari.

Talisfar.

Auic. 1. can. duo capitula habet de Mace: vnum nomine Macis, in quo Andreas Bellun. multa correxit: [fortè etiam corrupit] & alterum sub titulo

cùm Talisfar siue Talisfar, vndè probatur quòd ipse Auic. sub vario nomine varia intellexerit simplicia, cùm idem sit Macis & Talisfar.

Mundella nus. Aloisius Mundella, in annot. in examen Brassauolæ præ aliis sapere sibi videtur, quando inquit: Macer non est radicis cortex, quemadmodum hactenus videre potui, sed cortex tantùm simpliciter, non radicis, aut alterius rei vt Hermol. voluisse videtur: verba enim illa Galeni, quæ citat, Galeni non sunt, sed Plinii esse omnibus manifestum est. Sed sapiendo facit Mundella, vt nihil sapiat: nam quid sibi vult, non est cortex radicis aut alterius rei, sed cortex tantùm simpliciter. Cortex sanè (si sit) esse non potest, quin sit, vel fuerit alicuius rei cortex, φλοιὸς, κλιπεὺς, est enim nostro quidem iudicio de genere περικαρπίων: haud secus ac indumentum, integumentum, vel consimilis aliqua vox, quę respectum habeat.

Hermol excusatur. Quando verò Hermol. dicit, [vt Gal. inquit] intelligit de his verbis [gustu acerbo, & cum quadam acrimonia, &c.] quæ ex Galeno sunt.

Gal. excusatur. Ausimus & addere, non solùm Plin. dixisse esse corticem arboris, verùm etiam Galenum, quamuis fortè in Gal. excusari possit (si concedamus nostrum Macim esse Macerem Veterum, quod tamen non concedimus) quòd dixerit arboris, non radicis arboris, vt Plin. quandoquidem Macis supra Nucem moscatam prouenit, quæ fructus arboris est, potest dici quodammodo cortex arboris. Nam siquidem fructus sit arboris, & cortex fructus: cortex vtique arboris quoque fuerit: vel iuxta illud Mathem. quæ vni tertio &c. Hac igitur in parte non errauit Hermol. sed potiùs Cordus, qui putauit Macerem Dioscoridis esse Macim, & ideò Dioscoridem redarguit, quòd Macerem inter arbores reposuerit. Consulamus acutissimum Scalig. sic tradentem. Si noster Macis non sit Antiquorum Machir, facit suspicionem, Machir interisse: si non interiit, nominis affinitatem multùm valere ad persuadendum hoc illud esse, & illud hoc. Argumenta verò si verum statuunt, Myristicę nucis corium Veteribus ignoratum, fateri necesse est: quod tamen ipsa nuce longè est nobilius, ac fortasse omnium aromatum obtinet facilè principatum. Ex Arabum lectione, Macis aliud, aliud Machir. Macis ab Auic. pingitur luculentè. Machir verò est, quod vocat idem Talisfar. Vides quanta cautela sua prodit Scaliger? vt si vel peccare videatur, vix tamen inuenias in eo quod reprehendas.

Macis pro flamma.

Macis non est Macer. Apertiùs doctiss. Syluius: *Macis & Macer* res planè diuersæ, quod ex Plin. apertè patet. Macer hodie incognitum: tamen pro Nicol. Macis Actuar. μάκερ reponit. Macis Arabum membrana est extima, nucem moscatam propè totam vestiens. Propè totam ait, non enim omninò extima est, sed intra eam latitat, & conuexo interioris incumbit.

Sic Matth. quoque Offic. inquit Macis, quo Myristicæ nuces prætextus instar conteguntur, à Dioscoride Macere multùm differt. Differentiam non ignorauit Serapio. (idem & Hist. Lugdun. dicit) Quod cùm compertum haberet Auic. de vtroque seorsim tractauit, & Macim ad c. 456. relegauit: Macerem cap. 694. sub titulo Thalisfar descripsit. Monachi nullam inter Macin & Macerem ponendam differentiam affirmant: nullâ tamen authoritate (quod equidem sciam) aut ratione nituntur.

Item in postrema editione reformata: Hic asserere non dubitauerim Macerem Dioscoridis & Gal. Myristicæ nucis florem esse nequaquam. Nam si ad eos floris cognitio pertenisset, veri quidem simillimum est, quòd etiam fructus notitiam habuissent. In hac eadem reformata editione, quod vocat florem, paulò antè dicit sub crasso putamine subesse nucem duro satis putamine occlusam, nostra tenuiori Maci circumuestito &c. egregium sanè florem in Pomo latitantem. *Matth. mal.*

Curtio quoque Macis aliud à Macere. Et Cronemburgio: qui omnes, qui contrarium dicunt, præter Galeni doctrinam, etiam Arabum testimonio conuincantur.

Et Rob. Constt. μάκερ Recentioribus Græcis est Macis Arabibus, res planè diuersa à Macere. Est aromaticus cortex ambiens inuolucrum nucis myrepsicæ.

Eadem dicunt atque statuunt apertè Dod. Lacuna, Garcias, Acosta, Hist. Lugd. Musa, & Recentiorum plurimi.

Cæsalp. denique de hac ipsa re sic scribit. Arabes authores optimè nouerunt in medicinis expetentes nucis moscatæ externum corticem tenuem quem Macim vocant: Macis nomen assumptum ex Macere, cuius Dioscor. & Gal. & Plin. meminerunt. Nam Serap. ex Dioscor. transfert, in corticem nucis moscatę, quæ de Macere scribuntur. Scribit Dioscor. de Macere ex Barbaria aduehi, &c. Ex ieiuna Dioscor. Plin. & Gal. descriptione significatur incertam illis fuisse historiam, & non esse exuuiam nucis moscatæ tunicam: repugnat enim eius tenuitas & acredo maior quàm adstrictio. *Hactenus de authorum consensu & dissensu circa Macin.*

Synonyma linguar. *Bunapalla. Besbahe. Bisbede.*

Macis, μάκερ, quibusdam μάκερ, non tamen Antiquorum, Offic. Macis, ab incolis *Bunapalla*, vt ait Garcias, qui ait, vocis *Besbahe* Auic. derivationem se nunquam scire potuisse. Arab. hodie *Bisbede & Besbaca*. Macis oleum Arab. *Genzifami*: Persis *Genzi ergamat*: Turcis *Genziar* dicit, testatur Acosta. Germ. Muscatblühe / Muscatblüst: Belg. Macis/ foelie/ bloem van moscaet. Gal. & It. *Macis*. Hisp. *Macas, Macias, Gingibre macqui*. In Iaua hodie *Maca* vocari, & *Bengala* lingua Malaya: itaque *Maca* nomen esse Indicum.

Loci. De loco in præcedentibus quædam attigimus: Et cùm pars nucis moscatæ integrans sit atque essentialis, ibidem prouenire certum, vbi & ipsa. Ex India autem vehitur per Syriam in Asiam superiorem & inde in Græciam. Item ab eadem India per Assyriam in Aegyptum, atque porrò in Italiam, ad hæc per Oceanum Meridionalem: de iisdem Indiæ partibus in Hispanias, Scaligero teste, & hoc seculo copiosè longa & pertinaci nauigatione ex Indiis, ac ipso adeò interdum solo natali, à nuperis Belgicis nauigatoribus in Germaniam copiosè cum Nucibus moscatis aliisque aromatibus aduehitur.

Tempus durationis. Sunt qui annos decem efficacem seruari posse in nostris regionibus credant, quod Syluio neutiquam placet, qui vires eius citiùs euanescere magna ex parte existimat.

Delectus. Deligendus autem Macis integer, crassissimus, fuluus seu rubentior, copiosiorem liquorem ex impressa plaga fundens, pinguissimum & ponderosissimum.

Vires & Vsus. Temperam. *Tumores.* De viribus Macis sic tradit Auic. Macis Meschadicit facultate similem Natemesch, subtilioris tamen. Paulus ait esse æqualis temperamenti, non calidum valdè, & esse siccum in secundo gradu. Resoluit tumores in cerato, quamuis habeat adstrictionem quandam. Halitum oris commendat. Ex eo cùm oleo Violato fit caputpurgium ad sodam frigidam à flatibus crassis in capite, & ad *Oris halitus. Soda.*

ſuſtrone nonnihil mordicet, breui tamen euaneſcit hæc velut inſenſibilis mordicatio.

Quia dubitamus an Lobel. eundem cortiçem nobiſcum pro Macere intelligat, exhibemus eius iconem noſtræ eadem tabella iunctam.

Autorum placita. *Macer.*

Macer Dioſc. cortex eſt è Barbaria aduehi ſolitus, ſubflauus, [κατεχόντως] craſſus, ſatis [ἱκανῶς Ruell. & Sarr. perquàm] adſtringens. Videtur autem Dioſcor. Barbariam Gangetis Indiæ fluuii inſulam innuere, vt annotat Sar.

Gal. Macer cortex eſt, qui ex India conuehitur, guſtu ſatis [ἱκανῶς, non multùm, vt quidam vertunt: Cornar. verò qui malè Macim intelligit, multùm calfaciens,] acerbo cum leuicula quadam acrimonia, odorata, iucundum ſanè redolens, vt pleraque aromata ſiue odorata, quæ ex India conuehuntur. Item: τὸ καλούμενον μάκερ, ἐστὶ φλοιὸς ξύλου τινὸς ἐκ τῆς Ἰνδικῆς τὸ μέγεθος, ἐκ τῆς Ἰνδίας κομιζόμενος στρογγύλος τὸ σχῆμα.

Cortex aromaticus.

Paulus & Ætius de hoc ipſo verba facientes, ἐκ τῆς Ἰνδίας ſeu Ἰνδικῆς aſportari ſolitum commemorant.

Macir.

Sic Plinius. & Macir ex India aduehitur, cortex rubens radicis magnæ, nomine arboris ſuæ. Qualis ſit ea, incompertum habeo.

Serap. Dicunt aliqui Macim eſſe corticem qui adfertur alibundè quàm ex Græcia, flauum, craſſum & ſtypticum valdè: Galeno Talisfar: Dioſc. aliter nominat, nempe Machir &c. Idem Serap. eo ipſo capite ſtatim à principio tradit Macim diuerſum admodum eſſe à Macere.

Talisfar. Machir.

Talisfar.

Talisfar, cortex Indicus adſtringens, Auicen. Ex infrà ſcriptis autem viribus ſatis apparere videtur Auic. nomine Talisfaphar intellexiſſe Maceris corticem, quamuis cap. de Maci, vires Maceris cum eo confuderit, vti priùs dictum cap. de Maci.

Auic. aut.

Porrò Sole clarius eſt iam Macerem & Macem inter ſe differre, & res planè diuerſas eſſe. Macer enim cortex craſſus eſt: contrà Macis tenuis. Macer perquàm adſtringit: Macis ſapore ſubacris eſt. Macer temperatus: Macis calida: reliqua ex vtriuſque deſcriptione facilè innoteſcũt, quam diſſentiam non ignorauit Serapio, vt Matth. cenſet. Nam poſtquam tradidiſſet ex authoritate Iſach, Macim eſſe Nucis odoratæ operimentum, dixit ſecus eſſe, de quo loquebatur Dioſc. quippe quòd ſcriptum reliquerit Macerem eſſe ligni corticem ſiue Corium. Quod cùm compertum haberet Auic. de vtroque ſeorſim tractauit.

Præterea maximo eſt argumento, inquit Matthiol. quòd Macis & Macer vtique inter ſe differant, quod Dioſc. Gal. & Paul. de odoratis nucibus, quorum Macis eſt tegumentum, nihil ſcriptis memoriæ reliquerunt: quippe ſi Macer, qui eis conuehebatur, Macis noſter vulgaris extitiſſet, credendum ſanè, quod cum illo quoque adnectæ eſſent Myriſticæ nuces: quarum illi hiſtoriam, & facultatem, cùm ſint & in viribus & in odore admirabiles, nequaquam deſcribere prætermiſiſſent.

Quod Macer longè differat à Macihaud obſcurè ex verbis Gal. colligi poteſt. Namque ipſe guſtu non reperio hoc eſſe adeò acerbum, nec tam leuiuſculæ acrimoniæ, quin potius, ſi deguſtetur, linguam & fauces admodum vellicat: odorem iucundum perfundit, & leuiuſculum amarorem quadam cum ſiccitate relinquit, reliquáſque ſuprà ſcriptas qualitates poſſidet, quas nemo dixerit Maceri conuenire, cui Gal. eſſentiam frigidam atque terreſtrem magna ex parte, paucam verò calidam tribuit. Matth. ſententiam ſequitur Curtius.

Sed quid multis hic opus verbis? præcedenti capite authores dicti ſunt, qui Macerem à Mace differentem faciunt: nunc hoc agendum vt conſtet potiſſimùm de natura & eſſentia Maceris.

Macer Veterum.

An Lob. & Pen. cortex Xylocaſſiæ facie, idémque vt ipſi coniectantur Dioſcor. & Plin. Macer? Cortex [inquiunt] cuiuſdam arboris ſtipitis imo exemptus, interiori ſui parte valdè ſimilis & concolor xylocaſſiæ, ſed minùs craſſus, ferè inodorus, aut quiddam Iuglandis & Lauri redolens guſtu: perparum coloris glutiniſque mixti adſtrictioni habens: cùm autem Dioſcor. & Gal. adſtringens ſit & calefaciat, arboris cortex hic videtur. Item Hiſt. Belg. Cortex Xylocaſſiæ facie: an Dioſc. & Plin. Macer? Belg. Baſelaer.

Cortex Xylocaſſiæ facie.

Monar. *Arbore contra il fluſſo*, id eſt, cortex ad alui profluuia: (vt Clu. vertit.) Profert (inquit) nouus orbis prægrandem arborem, foliis cordis effigie, nullo fructu. Eius cortex digiti craſſitudine aut amplior, foliosus, durus, & ponderoſus, tenui candicante pellicula integitur. Similis eſt admodum cortici Gayacan, vti Gentiana amarus, manifeſtè adſtringens, grati tamen ſeu aromatici cuiuſdam odoris particeps.

Arbor contra fluuiũ. Folia cordata. Cortex craſſus. Similis Guaiaci. Amarus.

Cæterùm ne quis fallatur, conſiderent Lectores Monardem tribuere ſuo cortici amaritudinem, cuius alii non meminerunt quantùm nobis quidem conſtat. An fortè ab aliis audita ille ſcribat, vel de cortice diuerſo?

Conſiderandum venit, an Cluſ. Exot. l. 4. c. 4. noſtrum Macer intelligat, cùm ſcribit: corticis cuiuſdam pedalis aut ſexdecim vnciarum longitudinis fragmentum Amſtelredami videbam, anno à nato Chriſto 1605. apud D. Stephanum Backerum illius vrbis Medicum, binas vncias aut paulò ampliùs latum, ſatis craſſum, ſubrubentis exteriùs coloris & veluti nodoſum, internè ſubfuſci, & & multis rimis hiantem, adſtringentis ſaporis. Si meam opinionem de hoc cortice liberè proferre licet, plurimùm ad Veterum Macer accedere videtur, tametſi paucas eius notas nobis illi reliquerint, è quibus exactam coniecturam facere poſſimus. Eaſdem tamen facultates, Maceri tribuunt, quibus hunc corticem præditum ferebant ii, à quibus Backerus ſe accipere aiebat. Et qui incolas ad alui profluuia ſedanda frequenter eo vti aſſererent. Idem apud Acoſtam cap. 12. de Macere, procul dubio noſter cortex magnam affinitatem habet cum Macere Acoſtæ.

Descriptio

Solenand. Macer Græcorum, cortex ille craſſus eſt, qui hoc tempore à Luſit. iterum cognitus cœpit importari. Scribit autem hoc in Conſ. med. edit. anno 1588. eodémque opere alibi his verbis. Macer quod ex Luſitania ad nos ante aliquot annos adferri cœpit.

Macer Græcorum.

Sic Acoſta nomen vulgare huius arboris apud Luſitanos tradit, *Arbore de las Camaras*, & *Arbore Sancta*: hoc eſt, Arbor Dyſenteriæ, & Arbor Sancta: ab indigenis Chriſtianis *Arbore de Sancta Thome*, id eſt, Arbor D. Thomæ, & *Macruyre*: à Medicis Brachmanis *Macre*, apud quos ſummo in pretio eſt arboris cortex. Quidam rhizotomos (addit) cui arborem oſtendi, aiebat ſua lingua dici, *Cura ſantèa macrè niſſuſa garul*, hoc eſt, Macre ab Angelis oſtenſum hominibus ad ipſorum ſalutem. Certiſſimum eſſe ait Græcis probè notum fuiſſe Macer, de quo dubitamus, & quod plerique adhuc ignorant: neſciuiſſe autem Macem & nucem moſcatam nobis apprimè nota. Admonuiſſe præterea ſe Medicum quendam Regis Co-

Arbor Dyſenteria. Arbor Sancta. Arbor D. Thomæ. Macruyre. Macre.

chin, ne dubitaret, quin hic correx Auic. Macer esset. Macis & Maceris differentiam Auic. probè fuisse cognitam: quippe qui Macem odoratæ Nucis inuolucrum cap. 456. & Macerem radicis corticem cap. 695. sub titulo Talisfar descripserit. Neque ignotam etiam Serapioni, qui ex auctoritate Ijaac, Macim esse Nucis odoratæ operimentum dixit: Macerem esse ligni corticem.

Talisfar.

Monachor. error.

Hinc patet Monachos suam ostentantiam satis prodere, quando aiunt Macim & Macerem non differre.

Hist. Lugd. not.

Hist. Lugd. de ea binis locis tractat: Primo sub titulo, Monardæ Arbor foliis cordis effigie. Secundo sub tit. Macer Acostæ.

Xylomacer.

De Xylomacere nihil habemus, quod dicamus, solum nomen apud Neotericos nostros, vt Hermol. Ruell. Curtium &c. inuenimus. Apud Antiquos nihil hactenus. Crediderimus ab eis fictum occasione verborum Plinii superiùs citatorum. Meliora tamen docentes perlibenter audiemus.

Locus.

Macer, teste Cronenburgio ex India conuehitur vt Plin. & Gal. dixerunt, non ex Barbaria vt Dioscorides quare rationali coniectura in eo Scriptore suppositicium hoc cap. Marcellus denunciauit sed Matthiol. hanc difficultatem explicare conatus hoc modo scribens haud ignorandum est, nec Galeno nec Plinio, quod dixerunt ex India aduehi Macerem Dioscoridem repugnare, qui ex Barbaria adferri dicit: quoniam [vt Ptolomæus est autor] quędam in Indo fluuio insula, vel vrbs sita est, quæ Barbaria dicitur, ex qua facilè comportabatur Macer: vel quod afferretur ex Arabia eo maris sinu, qui à Barbaria insula Barbaricus appellatur: Quandoquidem, [vt inquit Strabo] omnia quæ in India prouenium, ea scilicet parte, quæ ad Austrum vergit, similiter in Arabia nascuntur. Acosta perhibet, Maceris arborem nasci quibusdam Orientalibus insulis, præsertim verò in Prouincia Malabar, in insulis S. Crucis regni Cochin, tum in ripis fluminis Mangate & apud Granganor.

Dioscor. not.

Vires & vius.

Macer, autore Dioscor. bibitur ad sputum sanguinis & Dysenterias & alui fluxus. Gal. videtur ex mista constare essentia: pleraque terrena frigida, paucula verò calida, & tenuium partium. Quamobrem desiccat valenter & proinde Cæliacis, & Dysentericis miscetur facultatibus, in tertio exiccantium consistens ordine, in caloris frigorisque differentia neutrum insigniter efficiens. Hæc l. 7. simpl. At in lib. qui ei tribuitur de opt. secta Empir. sic ait: Finge à me Macerem nunquã expertum esse, qui arboris cortex est ab Arabia delatus. Hunc omnes quicunque de medica materia scripserunt aluum constipare affirmant: nunquid illis credendum erit, vel non credendum? ego quidem credendum assero, cùm omnes ita esse conueniant. Talisfar apud Auic. Indicus est cortex, adstringens cum acrimonia, nonnihil odoratus, in quo est substantia terrea plurima & subtilis. Nulla in eo nec caliditas nec frigiditas effatu digna: Gal. memorata. Sunt tamen qui calidum & siccum faciant in secundo gradu. Adstringit & potenter siccat, & resoluit, nam ex mixtis constat substantiis, sed terrea prænalet. Confert Diarrhœæ, Dysenteriæ, mensibus immodicis hæmorrhoidum nimio fluxui atque tenesmo. Hæc Auic. Verùm quod antè nonuimus, ex viribus Talisfar ab Auic. hic traditis, apparet de Macere hîc propriè agi, quem & separat à Maci, licèt male huic quoque illius tribuat vires, vt patet ex cap. præcedenti.

Sputum sang. Dysenteria.

Temperamentum. Calidus.

Alui fluxus.

Tempera.

Diarrhœa.

Catapotia.

Paulus catapotia ex Macere ad Dysenteriam admiranda prædicat. Videtur autem ex eo solo parata intelligere, cum aliquo liquore conuenienti, nam nihil preterea addit. Reinerus Comitissæ præscribit ad compescendum fluxum sanguinis vterinum, ac dicit Lusitanos in acido lacte ad Dysenterias vti. Radicis cortice recente, vt tradit Acosta, trito, & cum oxygala seu lacte acido mixto, omnis generis Dysenterias & alui profluuia mirabili successu curant omnes medici cùm Brachmanes tum Canarini & Malabarici. Aliqui huius corticis sicci & in puluerem redacti semunciam per noctem macerant in quatuor vncus sen lactis, eumque bis in die propinant manè & vesperi, deinde medicamento sumpto, oryzam sine sale & butyro coctam, atque pullos gallinaceos coctos, maceratos & tritos in Oryzę decoctione statim ægro exhibent: interdum si necessitas vrgeat, Opium admiscent, roborandi medicamenti causa.

Ad Dysent.

Ad fluxum mensi.

Vtendi modus ad Dysent.

Solent verò etiam Arabes cuiuscunque generis alui profluuia Opio, Nuce moschata admixta curare. Huius item radicis vsus salutaris creditur, ad vomitus compescendos & ventriculum roborandum cum aqua Menthę, & Mastiches puluere.

Ad varia alui profluuia. Vomitus.

Brachmanes quidam Medicus rogatus de huius corticis, quem Macre vocant, facultatibus, in hæc verba respondit. Si vos Lusitani hunc corticem probè nosletis, multò pluris ipsum faceretis, quàm Piper: sed quoniam isthic in Lusitania eius facultates ignoratis, idcirco contemnitis. Puluis quem in omnis generis alui profluuio ex oxygala propinare soleo, ex hoc cortice de quo percunctaris, conflatus est. Rhizotomus quidam isthic mihi allerebat, istius corticis apud ipsos vsum esse in compescendis vomitibus, aluique profluuiis sistendis, plúsque pollere huius radicis portiunculam, quàm magnam quantitatem Myrobalanorum aut Arecæ, eamque præstantiorem esse Coru Malabarico.

Brachmanes medici sententia de Macere. Alui fluxus.

Referebant præterea Macre fructum omnis generis lumbricos in humano corpore natos necare & expellere, & calculum in renibus frangere: tum etiam eos qui singulis diebus manè eo vterentur, liberos fore à calculo & à coli doloribus neç, inebriari posse.

Macre fructus. Lumbricum. Calculus. Præserua. tio à calculo & colica, & ab ebrietate.

Monardes quoq; scribit suum corticem magna esse apud Indos æstimatione, vt qui eo vtantur aduersus omnis generis alui profluuia, huius puluerис drachmæ pondere, aut paulò amplius manè propinantes ex aqua conueniente, aut crasso vino rubro. Ter aut quater id remedium repetitur, obseruaturque in reliquis victus ratio, quæ huiusmodi morbo necessaria est. Eiusdem corticis fragmento donatus sum antè paucos dies, cuius periculum iam bis feci in alui profluuiis inueteratis magno successu.

NVX AROMATICA FEMINA

CAP. XIII.

LVbet hîc Nucum Aromaticorum descriptiones ex Clusii exoticis subiicere Nucis Myristicæ inquit, vulgò appellatæ, quam feminam censens, & quæ apud nos frequenti in vsu, historiâ satis perfunctoriè tradidisse mihi videtur Garcias ab Orta cap. de Maci: nec qui hunc per omnia imitatus, Christophorus à Costa c. de Nuce moschata, multò plura attulit. Horum commentaria ante multos annos in Epitomen contrahebam & Latina faciebam, additis etiam in ea scholiis, & interdum

Nux Myristica.

In Banda insula sola nascitur. Nuces condita.

interdum nonnullis figuris, certè in scholio ad caput de Maci Garciæ, Nucis integræ per mediũ sectæ iconem, eiusdem insuper suo illo crasso operimento liberatæ, vt Macis facilius conspici posset, dabam. Quia verò anno 1600. ex insula Banda, in qua sola nasci perhibẽt, à Batauis recentes allatas conspiciebam muriâ conditas cum suis tenellis ramulis & foliis, illius descriptionem paulò accuratiorem dare conabar, quæ in hunc primum Exoticorum librum inseratur, & ipsius Nucis integræ cum suo ramulo & foliis expressam figuram adiiciendam existimabam. Referentibus porrò iis qui in Banda insula fuerant, arbor quæ Nucem myristicam fert, magnâ copia istic sponte nascitur, & excelsa est, Pyro haud minor, perpetuò virens, & frequentibus ramis prædita, quos teneriores videlicet & virentes, alternatim, non ex aduerso, sed inæquali serie ambiunt folia, Laurinis prorsus similia, minùs tamen dura, & paulò interdum latiora, siue, vt verùs comparem, Mali Aurantii foliis propiora, ademptis appendicibus, breuique pediculo tentia, in ambitu non serrata, sed venis qu busdam à medio neruo in latera excurrentibus insignita: fructus satis crassus est, mali Persici magnitudine, orbicularis, nisi supernâ parte pediculo proximâ aliquantulùm turbinatus esset: breui autem pediculo inter folia ramo non inhæret, vt Matthiolus & plerique alii exhibent, sed ex tenuioribus extremis ramulis oblongiusculo crassiusculóque pediculo subnixus, pendet, singularis vt plurimum, quemadmodum ab ipsis Indis, quos Hollandi ex Iaua Amsteiredamum anno nonagesimo septimo supra millesimum & quingentesimum aduexerant; deinde ab ipsis Hollandis triennio post ex Iaua, vt dixi, reducibus intelligebam, tum ex ipsis nucibus, suis ramulis qui folia adhuc retinebant inhærentibus, muriâ conditis, ab Hollandis eo anno relatis, deprehendebam: interdum tamen binas etiam nuces coniunctim nasci, se obseruasse mihi asserebat Chirurgus, qui Hollandis in ea profectione comes fuerat. Constat autem is fructus denso operimento, quod veluti sulci cuiusdam, illum in binas æquales partes diuidentis, formâ perditum est, eâque etiam parte maturum dehiscit, *Macim* sub ipso latentem & nucis corticem retis instar ambientem ostendens, adeò vt rubentem & elegantem initio, vt admirationem pariat, sed aëri expositus, paulatim illam elegantiam amittit, & flauescentem colorem tandem contrahit. Ex recenti autem oleum extraxerat D. Lambertus Hortensius Medicus dum in Banda erat, rubens admodum, liquidum, & magni ad pleraque vsus, præsertim verò ad roborandum ventriculum.

Audio in eius Insulæ montanis illam etiam arborem nasci, sed fructum vix maturitatem consequi: eam ob causam illius nucem negligi, cùm adseruari nequeat, sed breui teredinem sentiat & duntaxat legi, vt Macis adimatur: quæ verò ad nos adferuntur nuces, earum esse arborum, quæ in planis & cultioribus locis nascuntur. *Macis.*

Laurini folia, vel mali Aurantij.

Mali Persici magnit.

Matth. nuc.

Operimenti descriptio.

Macis.

Oleum.

Vsus.

Nux myristica montana.

NVX AROMATICA.

CAP. XIV.

QVia hactenus (quod equidem sciam) dicit Clus. eius myristicæ nucis oblongioris, quam marem censent, historiã tradidit (nisi eam designare videtur Christ. à Costa, quum scribit grandiores nuces maioris esse pretii apud incolas, & pluris æstimari quàm apud nos) non inutilem operam me sumpturum arbitratus sum, si eius breuem historiã, qualem videlicet ex ramo sicco sua folia & fructum retinente, donato Cl. V. Petro Pauuio, concinnare potui, hic subiicerem, atque ipsius etiam effigiem Lectoris oculis proponerem. Erat porrò is ramus sesquipedalis longitudinis, crassitudinem autem habens tibi pennæ anserinæ, quo ad scribendum vti solemus, tenens adhuc aliquam ligni præcedente anno nati partem, cineracei coloris cortice tectam, superna autem quæ illo anno quo ramus abruptus nata erat pars, tenerior erat, & multâ medullâ intùs anâ parte prædità, colorémque habebat ex fusco rufescentem, huic ramo inæquali serie adnata erant septena aut octona folia, longè sanè maiora & crassiore pediculo prædita, quàm illius quæ nucem moscatam vulgò notam refert: etenim illi folia sunt Mali Aurantiæ foliis non absimilia, exceptâ illâ appendice, qua Nucis folia carent, & tenuiora pediculo nituntur, gracilioribúsque etiam ramulis adnescuntur: hæc verò folia, licet non multò densiora, interdum pedis Romani longitudinem æquabant, trium aut amplius vnciarum latitudinem, magnâ autem ex parte, eorum longitudo septem aut octo vnciarum erat, latitudo duarum cum semisse, color parte prona canescens, supina viridis & splendens: à medio illo crassóque nerno folium per longitudinem medium secante, exoriebantur alii minores tenuioréque nerui, ad folii latera expansi, vtrinque quatuordecim aut quindecim, nonnunquam etiam plures, iique non pro folii amplitudine, sed indifferenter: nam in pedalis longitudinis foliis interdum tredecim aut quatuordecim duntaxat obseruabam, in iis verò quæ septem vncias solummodò erant longa, quindecim, sex decim, aut plures: tenues præterea, & vix conspicuæ ob folii spissitudinem, obliquæ venulæ per neruorum lateralium interstitia erant spatiæ, & licet ante multos menses abruptus fuisset ille ramus, atque inter chartas adser- *Rami descriptio.* *Cortex.* *Folia.* *Mali Aurant.* *Color fol. sup.* *Sapor & odor.*

Const.) (nam & huius quoque natura syluestris *Farina & syluestris.* est) quoniam syluestris, nihilominus, aut certè non multò deterius quàm vrbana fructificat, hyemes quascunque ferre potest, montibúsque magna ex parte prouenit, & quidem fœcundissima temporaria vbertatis promotione. Præterea non caudicosa, sed fruticosa potiùs, virgis siue alis enodibus, sed patulis, etiámque crassis nonnullis assurgit. Cæterùm & mansuescere potest. Differt tamen hæc ab illa, quòd fructum meliorem, foliúmque maius habeat. Circumserratum folium ambabus, simillimum Alno, sed latiùs, & arbor ipsa maior est. Fœcundior & assiduè reddetur, si virgæ præcidantur. Vtriusque duplex genus: quædam enim rotundam, quædam oblongam ferunt nucem. Candidiores verò fructus fatuæ, & pulchrior, & circa aquatica maximè fructifera est. *Vt fœcundior reddatur.*

Syluestres translatæ mansuescunt, corticem extimum habent tenuem, pinguem, maculis albidis peculiariter variatum. Materies admodum lenta, vt prægraciles virgæ, decorticatæ, crassæ, derasæ renouentur. Habent medullam tenuem, flauam, quâ concauantur. In Corylo [ἡμερλωπικῇ] postquam deciderit fructus, bryodes quiddam [vulg. habent βοτρυώδες, sicque & Gaza & Dal. legit: nobis melius placet ῥοιώδες cum Const. & rei accommodatius) vermis maioris magnitudine, ex vno petiolo plura (πλείω δὲ: vulgata πάσῃ, pingue.) *Theoph. enarrat.* ἴουλοι id est, Iulos nonnulli vocant. (perperàm lutum apud Gazam) constant hi ex minutissimis particulis squammatim digestis eodem ordine, quo in Nucibus Pineis (ὁ ἐρίθος ἐν τῇ πίτυϊ) conspiciuntur, vt non absimilis sit Nuci Pineæ nouellæ ac viridi, nisi esset oblongior, & vbique æqualiter crassus. Hyeme augetur: ineunte Vere dehiscit. Squammata illa flaua fiunt, & adtrium digitorum longitudinem increscunt. Vere autem erumpentibus foliis decidunt, ac tum totidem calyculacea tegumenta gignuntur, compactim iuncta, in vno pediculo, quot & flores, horúmq; singulis singulæ nuces [κάρυα] insunt. *Iulorum descriptio.*

Idem quod modo Iulum dixit, paulò antè, & eodem quidem cap. κάχρυν, Cachryn appellauit (Gaza Amentum reddit) quam & Abieti, & Pino, & Robori, Tiliæ, κάρυα (Nuci Iuglandi Gaz.) Dioshalano, (Castaneæ, Gaza) & Piceæ tribuit. *Cachryn.*

A latere (pergit Theophr.) germinant & Nux Persica, & Corylus, (ἀφ' οὗ κάρυα, ἀφ' οὗ ἡμερλωπικῇ) & quædam aliæ, quarum omnium germina in vnum folium finiuntur. Idæi Prunum & Nucem Auellanam (ἡμερλωπικὴν) altissimam radicem habere dicunt, sed Corylum (ἡμερλωπικὴν) tenuem atque robustam, Prunum numerosam. Quæ ratio & quasi necessitas cogat, vt ambæ diutiùs viuant, aut difficulter moriantur. (ἰσβριῶσι δύσ.) Quidam ἡμερλωπικὸν κάρυον (Nucem Auellanam Gaza) & διὰς βάλανον florere existimant: alii nullam earum. sed ἴουλον, (villum vertit Gaza, rectiùs è Græco Iulum rennuliet) κάρυα Nucis, ἔρινος Quercus &c. grossis præciduis (παχυτάτοις τοῖς ἐπὶ τῶν papillis præmis fortè rectiùs dictas) proportione respondere existimant. Maturè germinat κάρυα, (Nux Iuglans Gaz.) eademque fructum reddit autumno. Scalig. in annot. ad Theophr. Considerabis, inquit, quo consilio Nucem Iuglandem inter feras connumeret Theophr. Quid si intelligat Theoph. Corylum? Coniungit enim Alnum, et similem: & egregiè respondet locus. Namin syluestribus vtraque de montanis. Vt hac coniectura Scaligeri difficultati & suspicioni satisfactum iri non temerè fortè quis iudicarit. Item Σημύδα, Betula, folio Carpini dictæ, praterquam paulò angustiore. Et Gaza quoque Caryæ reponit. Hinc Scal. Theodorus, inquit, refugit Iuglandis interpretationem: & est ratio. Non enim notis rebus addimus τὸ ἐμφανέστερον, τὸν σαφέστερον. Nostro quidem iudicio malè vertisset Gaza, Iuglandis. Quid enim similitudinis Iuglandis folio cum Betulæ? Matth. liberè fatetur, sibi non compertum, quid apud Theoph. sit κάρυα. Item: κάρυα (Nux Iuglans Gaza.) ἡ δὲ βάλανος (Castanea, id.) frigoris cupida montanáque. Atqui Iuglans non est frigoris cupida: nescimus etiam ab verè ac propriè montana dici possit, quapropter hoc loco potiùs intelligimus Corylum. Item: Thmolus, Olympúsque Mysius, κάρυα (Nucem Gaza, legend. existimamus, κάρυα) & διὰς βάλανον (Castaneam Gaz.) plurimam ferunt: In Euboea & circa Magnesiam Euboicæ &c. κάρυα rursus pro Corylo intelligimus, quam Alpinam dixit alibi ἡμερλωπικὸν κάρυα gignit Iulum. τὰ κάρυα τὰ ἡμερλωπικὰ, (id est, Nuces Auellanæ) máximè leuantur, quia Ligneo putamine obtecta, cóque denso, sed amara tandem fiunt. *Corylus.*

Adhæc ait. Fomites tametsi ex multis fieri possint, tamen optimi ex nuce: (vt Gaza vertit) celerrimè namque & latissimè concipit. Quantùm ex circumstantiis iudicare possumus, per κάρυον hic intelligenda Corylus, cui lignum rarum, & quod facilùs ignem sumpsit, quàm lignum Iuglandis, quod durum & solidum. *Hactenus ferè quæ Theoph. de Corylo & Nuce Auellana.*

De eadem Plin. in hunc scribit modum. Cæteris (Caryis, dixerat enim de Iuglande) quicquid est, solidum est, vt in Auellanis ex ipso nucum genere, quas antea *Abellinas* patrio nomine vocabant. In Asiam Græciamque è Ponto venêre, & ideò *Ponticæ nuces* vocantur. Has quoque mollis protegit barba. Sed putamini nucleisque solida rotunditas inest. Ex & torrentur. Vmbilicus illis intus in ventre medio. Idem tradit: Catonem Nucibus adiicere Auellanas & Galbas Prænestinas, &c. Verùm apud Catonem legimus, Nuces caluas, Auellanas, Prænestinas &c. In veteri glossario Calua nux, κάρυον ψιλικὸν. In eodem Albanæ Nuces, Prænestinæ. In Priapeis, Longæ nuces, Auellanæ: Nucémque longam, quam vocant Abellinam: Turneb. Calua nux, quæ fructum caluum fert, id est, summo apice nudum, nec vndique putamine corticis obductum, qualis est Auellana. Turnebus è veteri codice legendum putat Abellanas. Idem & caluas Prænestinas ex dicto glossario, vt annotat Dalech. Idem Plin. Ferunt & Auellanæ Iulos, inquit, compactili callo, ad nihil vtiles. Et alibi Xylon barbatæ Nucis similem deferre fructum tradit. Quia verò loco paulò antè adducto Abellinas seu Ponticas nuces, molli protegi barba scripsit, ideò per *barbatam nucem* Auellanam quidam intelligunt vti postea patebit. *Abellanæ. Abellinæ. Ponticæ nuces. Plin. locus restitit Nux calua. Barbata nux.*

Corylum meminit & Colum. inter ea quibus nemora vestiuntur. Pallad. Auellanæ. Virg. Georg. a Duras Corylos dixit:

Et Egl. 7.

Phyllis amat Corylos: illas dum Phyllis amabit
Nec Myrtus vincet Corylos, nec Laurea Phœbi.

Arbor fragilis canente Ouid. *Corylus. Arbor fragilis.*

Et Coryli fragiles, &c. *Nuces Ponticæ.*

Dioscor. κάρυα ποντικὰ, ἃ ἔνιοι λεπτοκάρυα κέκληκαν: Nuces Ponticæ, quas aliqui Leptocarya vocant, id est minores nuces, ποντικὰ κάρυα, vt & ἡμερλωπικὰ, atque etiam διὰς βάλανοι. de hac nuce tandè meminit Athenæus: sed nucum Iuglandis Pune- *Leptocarya. Lepima. Athen. Castaneæ explicatæ & illustratæ.*

ticarum & Heracleoticarum cognitio, haud ita ex ipso Lectori sit obuia.

Auellana Nux Pontica Nux Heracleotica Nux Galli. Praenestina.

Porrò Auellanam Seruius ab Auellano, Campaniæ oppido, vbi abundat, dictam putat. Ponticam Græci, quòd in Euxino Ponti frequens sit. Ita & Theophrast. Heracleoticam, ab Heraclea Ponti ciuitate: alii Præstantinam ab agro Prænestino atque (vt ait Macrobius) vnaquæque natio hinc nomen indidit ex loco, vbi copiosè nascatur: Corylus autem arbor ἀπὸ τῆς κορύης, autore Prisciano, & ex eo citante Curtio, quamuis ea vox (quę locum aliquem denotare videtur) nondum planè innotuerit nobis. Platina de honesta voluptate: Nux inquit, Auellana, seu Prænestina, quam Græci Ponticam vocant ex Corylo. Et zuing: in Theatro ex Macrobio. Catsytani homines in agro Prænestino aluntur Nucibus Auellanis, quæ idcirco Prænestinæ dicuntur, & alias Ponticæ. Du Choul lib. de Quercu Auellanę Nuci inter Glandiferas locum concessit.

Corylus Gmel.

Auellana. Praenestina Pontica.

Nux Auellana Heracleotica Praenestina Pontica. Heracleotica non sunt Castaneae Macrob. nec Alare. Alarica.

Nux Auellana, quam Græci Heracleoticam appellant, nostri (Hermol. verba sunt) Prænestinam & Abellinam patriæ vocabulo: in Asiâ Græciamque venit è Ponto: propterea nunc Ponticæ nunc Heracleoticæ dicuntur: quo nomine Macrobius Castaneas intelligi falsò putat, Opium secutus. Ponticas sunt, qui & *alare* ac Nuces cognominent. Inuenio & *Alariam* vocari arborem, vnde iacula & haltæ factitari soleant. Auellana nux, seu Corylus, vti putat Ruellius rara videtur fuisse Theophrasto, qui tam anxiè singulas eius partes consectatur: apud quem eadem esset cum Alno, nisi folio esset latiore, & fructum ferret. Rura Gallica *Nucellas Corylis* vel *corylos* & *Auellinas* nominant. Alt nobis quidem præter fructum & folia, sat videtur patere distinctiones apud Theophrastum inter Corylum & Alnum, vt ex citatis suprà locis colligere est.

Nucella. Corylli. Auellinae. Nuces noti.

Marcell.

Marcellus Virg. Ponticas Nuces à Theophrast. semper Heracleoticas Nuces vocari tradit: de quare nobis anceps iudicium. Supra in Theophrast. locis aliquot coniecturas ac difficultates mouimus, an & κάρυα simpliciter alicubi apud Theophrast. possit esse Corylus vel Auellana.

Ruell. & Fuchs. not.

Porrò Ruellius, Fuchs. aliique nonnulli constanter negant Corylum florere, quod procul dubio non erant facturi, si Theophrasti codicem, vel potiùs, vt inquit Tragus, in Naturæ libro hunc florem vnquam vidissent.

Pontica.

Praenestina

Auellanæ antea Abellinæ, aliis Ponticę vocitatæ, in magna, inquit Bruyer. nominum sunt ambage. Prænestinas enim nonnulli etiamnum dicunt, quòd Prænestini ijs abundent, vel quòd olim à Persis inclusi, famem iis tolerauerint. Quidam verò & Heracleoticas. Lugdunenses nomen Auellanarum retinuerunt. Aulici & maxima Galliæ pars, Nuculas. Galli nuptiis religiosas fecerunt, sed præsertim sponsalibus: vulgóque iactatur, in prouentu Auellanarum maximo, annum nuptiarum quoque ferulissimum fore.

Heracleoticae. Auellana Lugd. Nuculae Nuptiales. Prosagium ab Auellanis.

Placotomus apud Eob. Hessend. valetud. inter Auellanas, κάρυα πόντικα Græcis dictas, & Ponticas propriè dictas distinguit, hasque ait Germanicè nüsse Germ. dici, reliquisque multò esse meliores, fortè inteligens eas, quæ alias rubræ vulgò vocitantur, vt patebit in differentijs.

Constant: in lex: κάρυα πόντικὰ, siue πόντικὰ μῆλα Dioscor. id est, κάρυα καὶ ἴχνια δρυὸς Polluci. Prænestinæ Nuces Macrobio: Auellanæ siue Abellinæ Plinio. Has minimas Nuces, vt Græci, Iuuen. Satir. 3. nuncupauit. Arbor quæ Virg. est Corylus, Theophrast. μακεδονικὴ κάρυα dicitur, & a-

Minimae Nuces.

libi κάρυα ἡμαξιτικὰ, quo Athænei (apud quem Eubulum Auellanas κατ' ἐξοχὴν existimo nominasse) erratum coarguntur, vbi inquit, τὰ δ' ἡμαξιτικὰ καὶ λεπτόφλοια, δίκην βάλανου. Sed quibus duo diuersa, distinctisque separata nominibus. Auellanas scilicet, & Castaneas confundit, sicut & Macrob. Castaneam Nucem Heracleoticam appellans. Tamen Athen. malo culpa liberare, errorémque deprauato codici imputare: distinguendum enim pòst ἡμαξιτικὰ, substituendúmque μεγαλόφλοια pro μεγαλόφλοιος ibi duobus locis inculcatum.

Carystia.

Athen. cit. 6.

Philotimus ἐν τοῖς περὶ τροφῆς prodidit τὸ κοντικὸν, λεπτὸν. Alex. ab Alex. non approbat eorum sententiam, qui apud Tranquillum, vbi dicit Augustum ocellatis Nucibus lusisse, intelligunt Auellanam vel ofellam. Dalechampius apud Plinium scribit his verbis. Ocellatas Nuces vocat Tranquillus in Augusto, quòd ea parte, qua barbatæ suæ cum adhærent, cùm auelluntur, oculi figura delineata conspiciatur, nec id in alia vlla Nuce appareat. Alex. ab Alex. Quo loco plurima ludorum genera veteribus visitata commemorat: ocellatas Nuces dici putat Persicorũ nucleos, quòd crebris velut ocellorum foraminibus pertusi sint, sed cõfidenter magis, quàm rectè. Mnesitheus autore Goropio per Nuces Heracleoticas, Nuces Ponticas intelligi videtur, quæ Nuculæ Prænestinę dictæ. Nucula Sexto Pompeio, Nux minima. Iuuenali Heracleotica, quamuis Castaneã interpretentur falsò: ἀπὸ Hesych. teste Had. Iun. ἄκνα Dalechamp. Nux parua: Nux Coryli, Euch. Rœssl. Caspar. Bauhin. tradit Auellanam apud Plin. barbatam Nucem dici. Iam suprà diximus Plin. Ponticas Nuces dicere, molli protegi barba: Locum verò vbi expressè barbatas Nuces vocitet, vel Auellanas vel Ponticas, nondum inuenimus. Xyli quidem fructui confert barbatas Nuces, vt antea diximus, quas quidam Auellanas esse volunt, nec refragamur, Corylus: *Nux Auellana: Pontica: Praenestina: Leptocarya: Heracleotica Carya* seu *Nux: Carya Pontice*; apud diuersos Herbarios dicitur. Nucamentum eius oblongum &c. Theophrast. Germ. teste Trago, Haselzapffen oder das gereid: Cortex exterior Nucis Auellanæ, Calyx. Germ. die eusserst schelet / oder leiffel. Quod circa radicem annascitur, Germ. Maser / Theophrast. ἐγκωμίδες, & ἀναστόμωσις: Gaza circumauctionem & circumagnationem interpretatus est. Hist. Lugd. frustra florem denegat & floris loco Iulos proferre dicit. Nos Theophr. Trago & Gesnero assentimur, dicentibus flores habere præter Iulos, vt qui eos sæpiùs obseruauerimus. *Lusim* Hebr. Genes. 30. Nucem Auellanam vertunt, notante Trago. *Agleum* apud Serap. id est, Auellana. *Agleuz* seu *Bunduch* Arab. dici tradunt. Germ. Haselbaum / Haselstaud / Haselstrauch: Fruct. Haselnuß. Gal. *Couldrier*, *Noisetier*, *Noiselier Auelanier*, *Noisette*, *Noiselette*, *Aueline*. It. *Nocciuole*. *Nocciuolare*, *Auellane* & *Nocelle*. Hisp. *Auellanas*. Castil. & Catel. *Auellanas*. Portug. *Auellan*. Belg. Haselnote / Haselaer / Haselnoteboom. Angl. Hasellree / Haselnut. Bohem. Worechlyssow. Nux Auellana Hung. *monyarosa* & iulus coryli siue flos *Monyaro barkocza*.

Carystia. Athen. cit. 6. Lingonß Synonyma Lusim Hebr.

Sed differentiæ, harúmque nomina quoque dicenda. Carol. Steph. Nuces Auellanas, in maiores & rotundiores, *des Auelines*: ac minores & turbinatiores, *des Noisilles*, distinguit. Fuchs. in syluestrem, quam priuatim Germ. Haselnuß vocari ait: & Vrbanam seu domesticam Rhomuß / oder Rubrnuß / & Lamperti sche nuß: Tragus vtramque

Auellanarum differentiae, & nomina.

Digitized by Google

tmaque ſubdiuidit: latiua rubras & oblongas ſert, Rohrhaſelnuß oder Bömiſchnuß: ſylueſtris alia magnas, alia exiguas: quædam oblongas, nonnulla rotundas largitur Nuces. Turnerus potiùs differentias quàm ſpecies eſſe putat: Hortenſis, Angl. Fylberd-tree: ſylueſtris, Woodnut-tree. Duas habet figuras: quarum vna Coryli: altera Prunι, errore typographico fortè.

Veræ Antiquorum nuces Ponticæ.

Dod. Vrbanas, Gal. *noiſettes rouges*, & Germ. Rohrhaſelnuß antè dictas veras Nuces Ponticas ab antiquis deſcriptas cenſet. Lacuna in longas & rotundas diſtinguit: longas ſapidiores, maiores tardiùs maturari.

Vnde ſint. 1

Nuces Ponticæ, autore Cordo duplicis ſunt differentiæ: quædam ſpontè vbique in Corylo vulgari naſcuntur, quæ à Germ. Haſelnuß nominantur: quædam verò, in hortis ſeruntur arbore Coryli ſimili, ſed fructu oblongiore, & toto ceu barbato putamine veſtito: nucleus ruffa vtplurimùm membrana cogitur. Plinius has barbatas in Xyli deſcriptione appellat. Eſt & tertium Auellanæ genus in hortis ſatum ſylueſtri ſimile, ſed maſus nucleo, & guſtu ſuauius. Quartum genus eſt, quod in Macedonia naſcitur, arbore non quemadmodum apud nos multiplici, caudice fruticoſo, ſed ſingulari, procero, & iuſtam arborem æquante: foliis latis, Nucibus in grandem racemũ pingui magnitudine congeſtis.

Longæ rubræ 2 *Nuces barbatæ.*

Satiuæ. 3

Macedonicæ racemoſæ. 4

An autem Veteres hanc cognouerint, neque negare neque affirmare auſim. Certè apud eos, qui nũc extant autores, nulla extat deſcriptio, quæ eam referat. Inuenerunt autem hanc Corylum in Macedonia & Hæmo Thraciæ monte Legati quidã è Buda Conſtantinopolim miſſi, inter quos fuit & Paulus Rubigallus, qui hæc nobis retulit.

Locus.

Bruyerius & ſatiuas duplices facit: quippe quædam inſignes rotunditate & amplitudine, membranam, quæ ambit, candidam habentes. Aliæ oblongæ magnæq; rubeſcentem tunicam nactæ, has Geſnerait Lombardicas aliquos cognominare: additque vrbanas & rotundas, latiſque magnas ſe vidiſſe in Sabaudia.

Satiuæ rotundæ.

Italicæ auellanarũ differentiæ.

In Italia, ſi Matthiol. credimus, & in vrbanarum & in ſylueſtrium genere numeroſæ reperiuntur. Ex domeſticis aliæ oblongæ, aliæ rotundæ ſunt. Oblongæ præſtantiores putamine, vehementer rubeat, & fructu minimè ſunt contumaces, quales ſunt Vicentinæ, quæ tam ſuaui ſunt ſapore, vt Piſtacis ferè comparari poſſint. Siquidem non omnibus Auellanis idem ſapor reperitur, neque eadem pulpæ gratia: aliæ namque prædulces ac manſu faciles, aliæ verò aſperiuſculæ & ingratiores, & manſo duriuſculæ habentur. Oblongæ ſeriùs maturitatem ſentiunt: celeriùs verò rotundæ: quapropter illæ vegetiori ſunt nucleo, diúque perdurant. Sylueſtres in Tridentinis montibus oblongæ & rotundæ. Veſtitur Auellanę nucis putamen viridi callosáque membrana, in extremitatibus tamen mollior & fimbrioſa in barbæ modum protrahitur: quo fit vt quibuſdam hæ Barbatæ Nuces appellentur, etſi genus reperiatur haud barbatum, ſed adeò breui amictu, vt putamen anteriori parte nudum videatur. Nuci nucleus quandoque albus, quandoque purpurea veſtitur membrana. Putamen aliis rubrum, aliis fuluo colore aureum, rurſum aliæ dulces, omnis acrimoniæ expertes: aliæ contra, eodem teſte. Cæſalpin. vrbanarum fructum candidiorem dicit, quod admitti poteſt, ſi putamine liberum, & cute ruffa exutum intelligat nucleum.

Tempus.

Nuces Barbatæ.

Cellenſes.

Camer. apud Norimbergenſes, Cellenſes, à quodam monaſterio prope Vvurzeburgum denominatas aliis præferri ait: ſed quales ſint non docet. Creſcere etiam apud ſe addit maiores iſtas, quæ ipſis à loco, vnde adferuntur, Lugdunenſes vocentur. Colligamus paucis iam dictas differentias. Auellanæ aliæ ſylueſtres, aliæ hortenſes. Sylueſtres vel longæ vel rotundæ, hortenſibus minùs ſapidę. Hortenſes oblongæ & rubræ, putaminè & cute interna, cæteris nobiliſſimæ habitæ, & Germ. rothe vel zame haſelnüß / aliis Rohre Bührnüß / vt iam monuimus, ſunt & hortenſes illæ magnæ ampliſſimę, Francicæ, Lugdunenſes, Lombardicæ, aliis Italicæ dictæ. Hæ noſtris regionibus cognitæ: nam quas Cordus Macedonicas vocat, noſtris hortis nondum innotuerunt. Habemus racemi ferè ſpecie duodecim auellanas ſibi mutuò cohærentes, verùm ex de ſylueſtrium genere ſunt: Item geminas, & trigeminas ſylueſtres & ſatuas non iniucundas viſu, naturæ peccantis potiùs aut luxurianti s opera, quàm diſtinctæ alicuius ſpeciei. Non inelegantius eſt, quod ferè quadrangulum quatuor coſtis toroſis ac eminentioribus conſtans adſeruamus. Sed placet, more noſtro, nobis obſeruatarum Auellanarum deſcriptiones, breuiter ſubiicere, quamuis ex pleraque iam dictæ ſint.

Auctoribus obſeruare Auelli differentias.

Multa ſimul cohærentia.

Monſtroſa auellana.

Sylueſtres auellanæ.

1. Quæ paſſim in noſtris prouenium montibus, ſylueſtres dictæ, paruæ ſunt, albæ, ſubrotundæ, vel ſublongæ, vmbilico gibboto putamine denubus fragili flauescente, nucleum v. continent, ſungoſa atque ruffa quadam cuticula obtectum.

Sylueſtres minores rotundæ.

2. Speciéne diſtinctæ ſint, an varietas tantùm, quas paruas admodum, rotundas, magis ruffas, vmbilico magno ex parte foſſili habemus, adfirmare pro certo non auſimus. Hæ quidem ſylueſtres ſunt.

Sylueſtres cultæ.

3. In ſylueſtrium quoque cenſu habentur, vulgatæ illæ, quas paſſim in hortos & viridaria tranſlatas colunt, arboris & fructus facie primis ſimiles, ſed duplò ferè maiores ſpecioſioréque, ſed vtrinque ferè obtuſiores, nucleo habitiori ſuauioríque pellicula albicante tectos. Longitudine tamen vnciam non æquant, latitudine ſemunciali.

Graciles oblongæ.

4. Eleganti varietate conſpicuæ, & ipſæ in hortis cultæ ſunt graciles admodum, & quædam calamum ſcriptorium craſſiorem craſſitudine ſua, præſertim circa vmbilicum, non ſuperantes. Longitudine vnciali. Cylindriaca atque toroſa ferè figura: niſi parte inferna modicè dilatarentur, quò fit, vt à notabili illa rotunditate vmbilico tenus prædita, deſciſcant.

Nux calua.

Prædictæ omnes & ſequentes putamine ſuo herbaceo media ferè parte detectæ & nudæ, ob quam fortè cauſam à Piſcis caluæ nuncupatæ, vt quidam volunt.

Satiuæ rubræ.

5. Satiuæ rubræ prædictis omnibus maiores, vnciâ tamen ferè breuiores, vmbilico magno, elato, oppoſita parte exacuta: hæ putamini ſuo herbaceo atque barbato penitùs immerſæ, vix acuminis partem exerunt. Eſtque exterius putamen magis barbatum cæteris, ſed principio minùs ferè calloſo carnoſóve. Cortex lignoſus durus, rubens, quem exſcindendo cuſpidem cultro facilius adapertas, præſertim non planè recentem, quàm dentibus. Nucleus rubra vel potiùs purpurante tunica contectus, præſertim in recenti & haud ita pridem decerpta, guſtu grátiore præcedentibus: ideò & præ illis lautiorum menſis adhiberi ſolitæ. Vulgò perſuaſum ſcimus, prædictis omnibus facilè cauſari, Dyſenteriam. Vnde Rohre Rühr nuß à quibuſdam, quaſi dyſentericæ

Dyſenteriæ cauſa.

Nuces Barbatæ. Auellanæ magnæ Lugdun.

Auellanę ſeu Nuces dictæ. Has Nuces barbatas, Bartnuß / Io. Wittichius vocat.

Reſtant magnæ illæ, quas alii Lugdunenſes, alii Italicas vocant, vnciali amplitudine, rotundæ: Et hę rubro putamine ligneo contectæ, ſed duriore cæteris omnibus. Latiores tamen ferè ſunt quàm altæ, vmbilico ſeſſili, leuiter impreſſo: nucleo duriore cæteris, guſtus ſuauitate facilè cum rubris dictis certantes, ideóque delicationibus expetitæ. Lugduni ſaccharo incruſtantur.

Delectus.

Porrò ex omni ſpecie Nucum auellanarum præferuntur & modò dictæ magnæ: rubræ: ſed & inter has & reliquas, quæ integræ ſunt, ponderoſæ, ligno non pertuſo, corpulento nucleo, ſapore grato, & inter Caſtaneam ac Amygdalum quodammodo medio. Duratione præferuntur maximæ, vel ipſis rubris durabiliores, vti putatur: nec tamen ſapore inferiores. Infimæ ſunt ſylueſtres, ligno ex nucleo candicante. Improbantur leues, perforatę, quia vermiculoſę, vetuſtate oleaginex, rugoſo nucleo & exucco. Delectus ſignum haud poſtremum quis capiat à Petronio Arbitro qui in ſuo Satyrico ſic ait. Auellanas Nuces cum precatione merſit in vinum: & ſiue in ſummum redierant, ſiue ſubſederant, ex hac coniectura dicebat, nec me fallebat, inanes ſcilicet, ac ſine medulla ventoſas Nuces in ſummo humore conſiſtere: graues autem & plenas integro fructu ad ima deferri. Sed par eſt & Byzantinam dictam Auellanam inter differentias accenſeri.

AVELLANA BYZANTINA.

Deſcriptio.

Calyce.

Auellanæ Byzantinæ frutticem ſupra cubitalem altitudinem rarò excreſcere, ſed pumilum ſemper perſiſtere teſerunt. Craſſos verò admodum, magnoſque ferentibus pediculis calyces, extrema parte in multas craſſas longaſque lacinias diuiſos, ſede etiam multis laciniatis appendicibus obſita. Sunt autem ii calyces foris valdè dura aſperáque lanugine hirſuti, interiore parte læues, continéntque fructum Auellanæ ſylueſtri & ſponte naſcenti ferè ſimilem, breuiorem tamen, duróque putamine, vt illæ, conſtantem. Qualis verò ſit, qui in eo continetur nucleus, indicare nequeo, cùm vnicum duntaxat fructum mihi dederit Manif. D. Daniel Vngnad (de paucis quod ad ſerendum retinuit) eáque ob cauſam confringere noluerim. Poſtea tamen cùm plures naſtus eſſet, & aliquot ab ipſo accepiſſem ſuis calycibus incluſos & exemptos, non modò deguſtare volui, ſed etiam teſſuri commiſi in fictilibus, non cum ſuo calyce, vt antè mihi fuerat ſignificatum, ſed nudos: atque illi quidem altero duntaxat à ſatione anno nati ſunt, & in ſingularem vmbulam excreuerunt pedalem, quam ſine ordine oblongiora paulò quàm in vulgari ambiebant folia, perinde tamen rugoſa. Eius vnicum ſeuticem humanam altitudinem ſuperantem adhuc alebam, cùm Francofurto diſceſſi M.D.XCIII. ſed qui vllus fructus ſpeciem nondum dederat, imò neque etiam anno M.D.XCV. licet in magnã altitudinem excreuiſſet, vt ad me ſcribebat, cui arborem diſcedens reliqueram. *Cluſ.*

Fructus.

Nucleus.

Folia.

Idem Auellanæ rarum admodum genus, hoc atque peregrinum dicit, quod Turcarum Imperatori eiuſque Proceribus in delicijs ſit, Conſtantinopoli allatum. Conſtantinopolitaniſch Baſelnuß Taber.

Loca.

Montes (autore Conſtant.) amat Corylus, deſcenditque etiam in plana. Gaudet humidis & argilloſis. Sic Montes in Gallia & Germania paſſim ſylueſtribus atque vulgatis Corylis veſtiuntur, & nemora ſcatent, maximè vliginoſa, aliqua ſunt partibus Rheno finiumis, vt annotat Tragus. Vt Matthiol. in Italia vrbanarum pariter & ſylueſtrium numeroſus prouentus. Sylueſtribus Coryletis, propemodum innumeris, ſcatent Tridentini montes, quæ oblongas pariter, & rotundas largiuntur Nuces, tanta vbertate, vt eas rura ſaccis legant, vbi maturitatem ſenſerint. Domeſticis horti ornantur in Gallia & quibuſdam Germaniæ locis, quorum pergulæ vmbra ſuperbiunt multa, denſa, per caniculares ardores recubantibus expetiſſima. In Heluetia, vt tradit Geſn. rotundæ minores in ſepibus & ſylus, præſertim humidioribus locis copioſæ: Vrbanæ rotundæ in Sabaudia, Lauſannæ, præſertim verò Lugduni abundant. Has aliquoties Montb. in horto E. C. Lugduno accerſitas plantandas curauimus, ſed fruſtra. Rubras tamen habemus, ex Alſatia & Baſilea accerſitas, in quibus locis non infrequentes ſunt, & optimæ. Sylueſtres verò hic paſſim in vicinis montibus proueniunt: itémque in Sileſiacis tam montibus & collibus quàm ſylus, teſte Schwenckf. In Scotia tum longæ, tum rotundæ ſpontaneæ in ſylus vbique, autore Cargillo, medico doctiſſimo. Quales proueniant Monſpelii diligenter non obſeruauimus. Aduehuntur quidem eò magna copia ex Hiſpania (vti perhibent) maximæ illæ, quæ & Lugduni copioſè venduntur, & à noſtratibus interdum emptæ mercatoribus ad nos importantur. Tho. Hariot in hiſt. Virginex inſulæ ſcribit in ea prouenire Auellanam Nucem [Coudrier] & ex ea incolas arcus parare.

Tempus.

Iuli primo quoque tempore erumpunt, nondũ ſoluta hyeme. Imò & Octobri & Nouembri Iulos nouos exertos ſæpenumerò conſpeximus, qui deinde Martio aut Aprili ſuccreſcentib⁹ ſolis flaueſcentes abſcedunt: mox verò floſculi emicant, & poſt eos folia. Fructus ſylueſtrium Auguſto menſe: ſatiuarum Autumno maturus legitur, teſte Dod. Nos tamen etiam rubras illas ſatiuas Auguſto in menſis ſæpiſſimè vidimus. Locis calidis Iulio circa Nonas maturaſcit, teſte Pallad.

Satio.

Auellanæ, eodem præcipiente, ponendæ ſunt Nucibus ſuis. Nec amplius ſupra terra ducenda eſt, quàm craſſitudine duorum digitorum. Plantis tamen & ſobole expertum ſe teſtatur meliùs prouenire. Mente Februario, ſeu planta ſeu ſemen exponitur. Gaudet loco macro, humido, frigido & ſabuloſo.

Satiuus modus.

Cubus.

Tranſlatu miteſcunt ſylueſtres, pręgraciles virgæ deſquammantur, craſſioréſque deraſæ interpolantur. Nux Pontica, vt tradit Didymus apud Conſt. ſeritur eo quo Amygdalus modo, aut Nux, & tempore eodem deponitur: Ex eo gene-

re

Rotunda celeriùs crescit. Vt fructus melior copioſiorque naſcatur.

re eſt rotunda & oblonga. Rotunda ſi eodem quo longior tempore pangatur, celeriùs comprehendet, & lætior adoleſcet. Arborem ſi quis frequenter collocet, fructum meliorem copioſioremque ferre traditur, neglectáque migrat in fruticem. Quare tonderi reſecarique præcipiunt, ſic fœcundiorem reddi: alioqui ſi arboreſcere patiantur aliquis, in corpulentiam alimentum omne transferet.

Vites & vius. Stomacho nocent. Toſtæ. Catarrhos.

Nuces Ponticæ, quas nonnulli Leptocaryas vocant, ex ſententia Dioſcor. ſtomacho infeſtæ ſunt: ipſæ tamen tritæ, & in aqua mulſa potæ, veteri tuſſi medentur. Toſtæ verò ſi cum Piperis exiguo comedantur, deſtillationem concoquunt. Sin autem totæ crematæ fuerint, & cum axungia aut adipe vrſi tritæ, illitu alopeciis capillum reddunt. Aiunt nonnulli veſta putaminia, & cum oleo ad lævorem contrita, cæſias infantibus oculorum pupillas perfuſo ſinceræ denigrare. Nuces Auellanæ, vt tradit Plin. capitis dolorem faciunt, inflationem ſtomachi, & pinguedini corporis conferunt, plus quàm ſit verſimile. Et Gal. Eſt & aliud genus nucum minorum, quæ nimirum Ponticæ nuncupantur, plus habens eſſentiæ terreſtris ac frigidæ. Itaque etiam guſtanti auſterior tum cortex tum planta, tum fructus apparet. Cæterà magnæ Nuci Iuglandi ſimiles ſunt.

Alopecia. Ad denigrandos oculos Nuces. Cap. dolor. Stomachum. Impugnat. Temperamentum.

Nuces.

Simeoni Sethi Auellanæ calidæ ſunt & humidæ, magis nutriunt quàm Iuglandes Nuces, difficiliúſque concoquuntur: &, vt quidam aiunt, comeſtæ ieiunum inteſtinum lædunt. Facilius autem concoquuntur, minúſque ventrem ſiſtunt, ſi interior earum cortex abiiciatur. Dicitur quoque, ſi quis ante reliqua cibaria ſumpſerit, cum ruta, huic venena nec morſus venenatorum eſſicere die illa, ſcorpionéſque ab eo fugere. Sumptæ verò cum caricis, morſum ſcorpionis venenati ſanant. Ad acidam qualitatem, quæ à nigro humore in ventriculo excitatur, valdè proficiunt.

Aduerſus Venena. Contra ſcorpiones. Ad melancholi.

Plutarchus ſcriptum reliquit, Quoties Coryli nucula laquearius appenſa coharebit ſcorpius in domicilio non irrepet. Negat enim Auellanam à ſcorpio adiri. Nec eſt omittendum, quòd ſimplex ruſticitas obſeruauit & Ruell. annotat, ſerpentem obtorpeſcere, quæ Coryli caudice vel virgâ fuerit icta, & tandem emori. An quia ob earum firmitatem, (propter quam & ad equos caſtigandos expetuntur) icta ſpina, quæ per eius longitudinem extenditur, vertebris ſibi mutuò per apophyſin haud ſecus ac in cæteris animantibus, inſertus, luxetur, ſicque ad motum ineptior reddita tandem contabeſcat? Peculiarem eius eſſe hanc antipathiam aſſererere non auſimus.

Contra ſerpentes.

Athen. ſcribit, Heracleoticas nuces non tantum alere, quantum Amygdala, ac præterea aliquid habere quod innatet, & ſtertorem ac raucedinem (ἰγχνᾶδες, alii κηχνᾶδες) vocis efficere: largiùs ſumptas caput grauare. & minùs nocere recentes quàm ſiccas. Et mox: Ponticam nucem pinguem dicit, concoctúque difficilem, & iterum. Heracleoticas nuces Caſtaneis eſſe deteriores, ideóque frigendas, vt nocentior pinguedo abſumatur.

Auellana, teſte Ætio, præterquam quòd frigidior, auſterior, terreſtriórque eſt, in reliquis Iuglandi aſſimilatur.

Cur Germanis damnoxia.

Sed quare Auellanæ tantoperè obnoxiæ ſunt vermibus? Sanè quia Ariſtoteli humor putredinis maſter eſt, cauſa vel nimiæ earum humiditati tribuenda, qualis præſertim recentibus inceſſum naturis ineſſe ſolet: vel quia parum olei habent. Ac vtraque ratio egregiè conſentit. Nam adultiores & iam oleaginoſiores, vix ampliùs vermibus infeſtari videmus, ſed potiùs contrà, & exiccari. Eandem ob cauſam Iuglandibus nulli ſolent innaſci vermes, nempe quòd oleo magis abundent omni tempore, vel recentes vel antiquæ.

Cur Iuglandibus non innaſcantur vermes?

Nucibus Iuglandibus quoque comparat auellanas Auicen. eáſque tradit declines eſſe ad caliditatem & ſiccitatem paruam: & nonnulli recentes illas in ſecundo ordine calidas faciunt & ſiccas. Gal. tamen illas potiùs frigidas cenſet. Maturum fructum primum ordinem non excedere arbitratur Braſſauola: imò antequam ſit maturus, humiditatem habet, & craſſam.

Temperã.

Porrò nuces Auellanas ſtomacho tenuioribúſque inteſtinis infeſtas eſſe, maximè ſi non ſatis maturæ fuerint, non ſolùm ex verſiculo Macri:

Naux.

Ex minimis Nucibus, nulli datur eſca ſalubris.

Sed etiam experientiâ ipſâ docere conatur Tragus. Pueri namque (inſit) ſi Auguſto menſe Auellanas nuces auidè deuorant, facilè in Dyſentericum morbum incidunt. Idem Ruellium tidens, quòd Coryli bacculo vel caudice ſerpentem ictum ex ruſticorum obſeruatione, horum tradit. Ego verò, addit, non dubitarim baculos, quos ex Coryli radicibus ruſtici deſumptos hinc inde ſecum geſtant, ad nullo negotio efficere poſſe, quibus vel canem rabioſum interficere difficilè non ſit. Nos verò an aliqua id ratione fieri poſſit, etiam cum tenuioribus virgis, (quæ tamen ligitalem ferè habeant craſſitudinem) paulò antè quædam attigimus.

Dyſenteria.

Oleum Nucum Auellanarum efficaciſſimum ad tuſſim veterem, & deſtillationem, eidem Tragus.

Oleum auell.

Matth. author, bilem augere Auellanas: ad menſes cohibendos valere ſubtruſtam enticulam ſub putemine nucleum ambientem. Oleum earum deſtillationes efficaciſſimè concoquere, & articulorum dolores mirificum leuare. Sed quod Dioſcor. d. putaminibus vſtis, ac cum oleo tritis, glaucas in pueris oculorum pupillas denigrare prodidit, hoc illuſtri experimento facto aliquoties ſe cognouiſſe, & verſiſſimum eſſe compenſſe gloriatur *Cornarius*.

Ad menſes. Ad deſtill. & articulor. dolores. Experimẽtum.

I. Vvitich. in præſer. ſanit. Nuces, air, Auellanas ſeu Ponticas laudat Hippocr. quòd cerebrum augeant, verùm ſunt calidæ & ſiccæ naturæ, facilè grauant caput & ventriculum. In eo laudantur, quòd hepar corroborent.

Tẽperam. Hepar corroborant.

In Thuringia Mures agrorum coaderuant nuces, quas quidam perquirunt, tollunt, ſuſpendunt per aliquot dies ad fumum, & vocant Veteres ſennuſſe. Hæ nuces non ſolùm ſunt ſapidæ, verùm parùm nocent, vt ſæpè ſe experium dicit.

Lacuna ſcribit iſtud quod dicitur ſtomachum & caput grauare, & experientiæ, & communi reclamare opinioni: bonæ quippe matronæ Hiſpanicæ toſtis vulgariter vtuntur ad placendum ſuo ſtomacho, cerebrúmque confortandum, non ſine felici ſucceſſu.

Succus ex Auellanis veluti ex Amygdalis lacteus extractus, valenter aluum adſtringit Dodonæo, atque Cœliacis & Dyſentericis hac ratione prodeſſe poteſt. Iuli frigidi ac ſicci, & ſimiliter adſtringentes, ventris quoque fluxiones ſiſtunt, Auellanarum Cellenſium cremor in calculo renum & ardore vrinæ vtiliter exhibetur.

Succus lacteus Aluũ ſtringit. Cœliaca. Dyſenteria. Iuli. Calculus. Ardor vrinæ. Lac generant.

Camer. Auellanæ lac generant, quia commanducatæ lactis plenæ ſunt: ad reſtituendas vires, & ad Venerem roborandam præſtant. Porta ex Galeno.

Digitized by Google

Hort. Lus. autor. mir. Horti Lusatiæ autoris, quisquis ille fuerit, vana nobis videtur illa coniectura, qua dicit, Auellanas similes Calculis renum & Veficæ, eorum affectibus conferre. Similior silex aut lapis alius tophaceus, numigitur conferat? Nec magnoperè videmus quid in Auellanis esse possit, quod ad calculum conferre queat, nisi fortè exhibitum oleum ex eis expressum, quomodo Amygdalinum, ad dilatationem, ad lubricandas vias, ad dolorem.

Bruyerinus refert, Auellanas rubras, matronis in cibis gratissimas, præsertim recentes & maturitatem exactam non adeptas. In Plinii sententiam, pinguedini corporis conferre, posteriorem medicinam manibus pedibúsq; descēdit. Tostas autē insalubriores dicūt, quicquid dicat Athenæus.

Pinguefaciunt.

Saccharo encrustata

Seplasiarii saccharo incrustant, quæ bellariorum vices implent, præcipuè quæ sunt ampliores & rotundæ.

An nebulā oculorum.

Notabile est hoc Arnoldi: Ad Albulam & nebulam valens. Accipe virgam Auellanæ, in capite perfora, imple foramen granis Piperis, & tere supra cotem cum vino albo, quod distillarit, colligo, & in oculo pone.

Mandatū ne auellanæ.

Horstius tradit, ad Dysenteriam pestilentialē Auellanas nocuas, idémque & vulgò persuasum nouimus passim ferè. Hinc Illustriss. Princeps Guille. Palatinus Dux Bauar. in quodam mandato de Politia obseruanda tempore pestis, cauet ne venales proponantur Auellanæ (Haselnuß) & vinum sublimatum [Brantwein] sine permissu, quia sanitati resistere & Pesti occasionem præbere per doctos existimentur.

Caudicum vsus.

Caudex Coryli quotannis multis stolonibus, seu virgis fruticat, quæ si non lædantur, intra paucos annos ita crassescunt, vt ex his circulos doliares elegantissimos conficere queas.

Ex ligno etiam carbones parant pictores, sculptores, & aurifabri ad delineationes & figuratū præludia ducenda commodos. Ex huius etiam ligni carbonibus pyrius pulvis conficitur. Sed & ligno assulatim secto ad cribra vtuntur.

Radicis vsus.

Ex radice nodosa ac vndulatim crispa vasa & suppellectilia varia fabricantur, quæ ad longos annos durant, nec facilè corrumpuntur. *Tragus.*

Pilei Coryli vsus.

Nic. Metri in libro medico, per Heremiam Martium in lucem edito mirabiliter commendat Viscum, Coryli [Haselstauden Mychsel] quem librum, quia non amplius nobis ad manus, lector ipse, si lubet, consulat. Coryli vrbanæ atregiis & scenis opere topiario texendis, & in alium etiam eleuandis conueniunt. Tales in Galliæ multis locis, in magnatum & nobilium hortis: præcipuè Biturigibus, vt Gesnerus annotat, constructæ visuntur. Vidimus in splendidissimo quodam horto (putamus fuisse Reguli cui de Fleury cognomen, quondam ad Heluetios Legati) sub topiarica Corylo commessantes, vel potiùs ex gentis more, pomeridiana collatione sub vmbra sitim fallentes pro libitu hinc isthinc ceu in Museolo sedentes pulchras & sapidissimas diuersi generis Auellanas decerpsisse. Ipsæ alioqui Coryli denſæ frondes pullis Gallinaceis optatam præbent vmbram & quoddam velut asylum, aduersus impetum & rapacium auium insidias.

Frondium vsus.

Restat, vt Coronidis loco, de insigni illa Coryli virgarum vtilitate aliquid dicamus, quia nobilis & eximia à nonnullis, spes vanas pretio vendentibus, ad inueniendas auri aliorúmque metallorum mineras atque [si Diis placet] gazas subterraneas, præstare creditur. Modum & rationem doctè & elegāter descripsit Agricola, rei Metallicæ, si quisquā alius, sui seculi consultissimus, in hunc modum. De virgula furcata inter metallicos multæ & magnæ contentiones sunt: nam eam alii aiunt, in venis inuentendis, sibi maximo vsui esse, alii negant. Qui tractationem & vsum virgulæ probant, eorum alii primò furcam cultro resecant colurnam: quam præ ceteris ad venas quærendas idoneam esse censent: præsertim si Corylus supra venam aliquam creuerit. Alii pro varietate metalli diuersis virgulis ad venas inquirendas vtuntur: etenim Coryli virgulas adhibent ad venas argenti: fraxini, ad æris: Piceastri, ad plumbi, maximè candidi: ex ferro vel acie ferri factas, ad auri: dein le vtriq; virgulæ cornua manibus prehendentes pugnos faciunt: necesse autem est vt digiti compressi ad cœlum spectent, vtque virgula erigatur ea parte, qua cornua coëunt tum huc & illuc passim cùm per locos montosos vagantur: itaque dicunt simul atque supra venam pedem posuerint, statim virgulam versari & volvi, sibique prodere venam: ubi pedem retulerint: & ab ea discesserint, rursum virgulam immobilem manere. Verùm, vtipsi asserunt, causa motionis virgulæ est vis venarum: eáque interdum tanta est, vt arborum, prope venas crescentium, ramos ad se flectat. Contrà qui virgulam nulli viro bono grauíque vsui esse posse dicunt, hi vim venarum iccirco motionis eius causſam esse negant, quòd omnibus non soleat moueri, sed istis tantummodo, qui cautionibus aut astutiis vtuntur: vim præterea venarum negāt ad se trahere ramos arborum, sed exhalationem calidam & siccam eos efficere contortos. Ad quæ isti respondent: quod vis venarum virgulam, cùm quidam è metallicis aut cæteris hominibus eam tenet in manibus, non vertat, in causa est hominis proprietas quædam singularis, quæ vim venarum impedit atque alligat: quia enim vis venarum versat & voluit virgulam, non aliter ac magnes ferrum ad se allicit & trahit, eam occulta hominis proprietas debilitat & frangit, non secus atque allium Magnetis vires infirmat & excludit. Etenim alii succo Magnes oblitus ferrum ad se non trahit: nec idem trahit rubiginosum. Quin etiam de tractatione virgulæ nos admonent, vt digitos leniter non stringamus, neque cōprimamus acriter: nam si leniter tangemus virgulam, decidet, inquiunt, antequam vis venarum eam versat: sin acriter constringemus, vis manuū vi venarum resistet, & eam superabit. Itáque, vt ipsi censent: quinque res sunt necessariæ ad hoc, vt virgula suum faciat officium: quarū prima est, virgulæ quantitas: vis enim venarum baculum nimis magnū voluere nequit: altera virgulæ figura, nam nisi furcata fuerit, eadem vis eam uertere non potest: tertia vis venarum, quæ naturam voluendi habet: quarta virgulæ tractatio: quinta priuatio proprietatis occultæ. Ex iam dictis autem solent concludere hoc modo. Si quòd virgula omnibus non moueatur, in causa est inepta eius tractatio, aut occulta hominis proprietas, quę vi venarum repugnat & obsistit, vt supra diximus, qui venas ipsà quærunt non necesse habent id cāutionibus facere, sed satis est eos virgulam aptè tractare posse, & occulta proprietate carere. Virgula igitur in inueniendis venis viro bono grauíque vsui esse potest. Verùm de ramis arborum contortis plura non dicunt isti, sed manent in sententia.

Vsus vel potius abusus Virgulæ furcatæ, Coryli.

Furca Iurna.

Modus mouendi virgam

Tractationē causa

Asserentiū partu reiposito. impostura subterfugium.

Cautio faciendarum mouendæ virgulæ

Quinque necessaria ad vsum Virgulæ.

Cùm autem hęc res controuersia sit inter metallicos, ea suis ponderibus, examinanda.

Res etiam nam controuersa inter metallicos.

Virgula diuina, qua incantatores scrutantur venas, vt annulis etiam, speculis, crystallis quamuis forma furcæ figurari possit, nihil tamen

ad

Nihil conferre figuram

ad rem interest, recta sit, an in aliam figuram formata: non enim valet virgulę figura, sed incantamenta carminum, quæ mihi commemorare non libet neque libet. Veteres autem, non ea modò quæ ad victum & cultum attinent, virgula diuina conquisiuerunt, sed rerum etiam formas verterunt: etenim incantatores Ægyptiorum virgas, vt Hæbreorum litteræ narrant, in serpentes mutarunt: & apud Homerum Minerua senem Vlyssem virgula diuina repentè in iuuenem conuertit, ac rursus restituit in senium. Circę quoque socios Vlyssis mutat in bestias, eisque reddit hominis effigiem: quinetiam Mercurius virga, quæ caduceus appellatur, vigilantibus somnium dat, ac à somno excitat dormientes. Itaque virgula diuina primò ex incantatorum impuris fontibus defluxisse videtur in metalla: deinde cùm viri boni abhorrerent ab incantamentis carminum eáque reuicerent, virgula à simplici metallicorum vulgo est retenta, & in quærendis venis vestigia antiqui vsus remanserunt.

Virgula diuina ergo.

Virgula olim apud Veteres multiplex, ex empta illustratur

Quomodo ad metalla translata

Quoniam verò metallicorum virgulæ mouentur, etiamsi eas incantare non solent, alii dicunt, motionis earum causam esse vim venarum, alii iactationem, alii vtramque. Verùm quæ vi ad se attrahendi prædita sunt, ea omnia in orbem non torquent res, sed eas ad se alliciunt, verbi gratia: magnes ferrum non volvit, sed id ad se trahit: & succinum attritu concalefactum non vertit paleas, sed simpliciter eas ad se allicit. Similiter vis venarum, si eandem cum Magnete aut succino naturam haberet, virgulam toties non verteret, sed semel tantummodò ad spatium semicirculi versatum rectà ad se traheret, &, nisi compressio hominis qui virgulam teneret in manibus ipsi venarum vi resisteret & repugnaret, virgulam ferret ad terram: quod cùm non fiat, necesse est sequitur tractationem esse causam motionis virgulæ. Id verò hinc etiam perspicuum est quòd callidi isti tractatores rectam virgulam non capiunt, sed furcatam, atque eam e duriore, aut aliquam aliam ita flexibilem, vt si sic tenetur in manibus, vt eam tenere solent, omni homini, quocunque in loco steterit, in orbem vertatur: nec mirum si virgula non versatur cùm inertes eam tenent. Etenim eius cornua acriter comprimunt, aut leuiter stringunt: hoc autem ipsum vulgo metallicorum fidem facit. virgulâ venas inueniri, quòd ea vtentes casu aliquas inueniunt, sed idem multò sæpiùs perdunt operam, & vt venas inuenire possint, nihilo minùs in fossis agendis defatigantur, quàm aduersæ partis metallici. Metallicus igitur, quia eum virum bonum & gnarum esse volumus, virgula incantata non vtitur, quia rerum naturæ peritus & prudens, furcatam intelligit sibi vsui non esse, sed habet naturalia venarum signa, quæ obseruat. Itaque ea si natura vel casus, aliquo in loco, ad fodiendum apto, patefecit, ibi Metallicus agit fossas, si non ostendit, crebris fossionibus vsque eo scrutatur locum, quoad venam crudariam reperit.

Virgula motionis causa Non trahit.

Venæ non trahere persuadet

Tractationem esse causam motionis Virgulæ

Furcatam summâ columnam

Proba quærendi metalli ratio

Schuyvenckfeldius eam paucis comprehendit: Vulgus, inquiens, Metallicorum ad virgulam Diuinam, vt vocant, qua venas Metallorum inquirit, præcæteris furcam eligit columnam, verùm cùm ex impuris fontibus incantatorum primò in Metalla defluxerit, Metallicus, vtpote vir bonus, & grauis ac naturæ peritus, ea non vtitur, sed alia naturalia signa venarum obseruat. Verè ac recte, & per omnia Agricolæ iudicio consentiens. Enimuerò tanè plerosque vti virgulâ, nulla quidem Magica arte, vel bonâ (cuius ne nomen quidem nouerint) vel mala imbutos existimamus. Sed ex meta quadam impostura, ac spe lucrandi, hoc est, decipiendi Magnates ac Principes, quibus persuadeant hoc fuco vt nummos suppeditent ad perquirenda metalla. Sunt enim & hi, noctuæ ad aucupia crumenarum, è quibus aurum, quod pollicentur ipsis, sibi effodiant prius. Talem aliquando vidimus & deprehendimus in insigni quodam & extra pudorem impostore, qui Ill. Exc. C. V Virt. Principi nostro ac Patrono clementissimo multa vanitatis plena persuadere conatus fuerat, vt suppeditaret argentum & aurum, ad vestiganda effodiendâque illa. Vidimus, didicimus & probè scimus: Solent isti manu vtraque in pugnum contracta, furcam hanc Columnam prehendere, angulo sursum spectante, & vtroque radio ex apprehensione reflexo. (eam autem præferunt quidam, cuius alter ramus cum capite & angulo eiusdem anni, bimulus, alter verò statim post angulum nouitus & proximi anni, solus, & integer sit fixus.) Ita vagantes per loca, metallis (si credere fas est) vel opportuna vel prægnantia, velut in æquilibrio, sito prædicto, virgulam continent vbi volunt, nullo manifesto motu premunt vel fixant, vtrinque enim ferè modo declinare solet si vatrè tractetur, tum à metallis tractum insigni impudentia mentiuntur. Tenemus & ipsi modum: (nam vt imposturam detegas, impostura dicas licet, quòd nemo temerè laudem detegat, nisi qui eandem priùs nouerit) sed inter nostras manus nullus motus aut tractio inuoluntaria, vel subiecto auro & argento, consecuta. Ita dextrè possumus tenere, vel potiùs regere virgulam, vt in æquilibrio maneat, nec tamen vi teneatur vlla, si adsit vis aliqua, vel leuissima, quominus attrahat. Possumus etiam, nemine id deprehendente, facere, quod illi faciunt, vt allici aut trahi à quodam subiecto metallo videatur. Sed malè fortè nobiscum actum existimabunt, quòd vel Magica arte, (qui eam ad hanc rem postulant) vel sympathia illa metallifica destituamur. Quibus confutandis, & ad turpitudinem, si verecundiam nesciant, redigendis, vel hæ sufficiant rationes. Aut vis trahendi primaria est in metallis, aut in virgula accedendi. Vbicunque sit, ibi certum est, primum esse motionis principium: mouens seu agens, in mouente: patiens in moto. Rursus eadem vel sufficiens, vel non. Si sufficiens, quid opus hominis sympathia, aut Magica arte? Quamuis, vt ingenuè fateamur, consensum adesse oporteat, tam ad laxandam virgulam, quàm ad aucupandum sumptus non necessarios, quod paucis melius dixeris, ad decipiendum. Si non sufficiens: Ergo iam inter hominem & metallum cognatio quædam. Est, est, proh dolor, & maximus inter vtrumque consensus, quo nisi fascinata essent maximorum & ingeniosissimorum alioqui Principum ingenia, eiusmodi nebulorum, patibulo dignorum, arte aut experimento ferò vel nunquam deciperentur: docerentque tandem istos lucripetas nequitias suas exuere, quibus sine opprobrio furti, interim etiam sine virtute, honores atque diuitias licet indagare atque consequi.

Virgulæ conditio melioris

Impostura manifestè & clarè detegitur.

Vir bonus ea non vtitur.

Ludunt

STAPHYLODENDRON.

CAP. XVII.

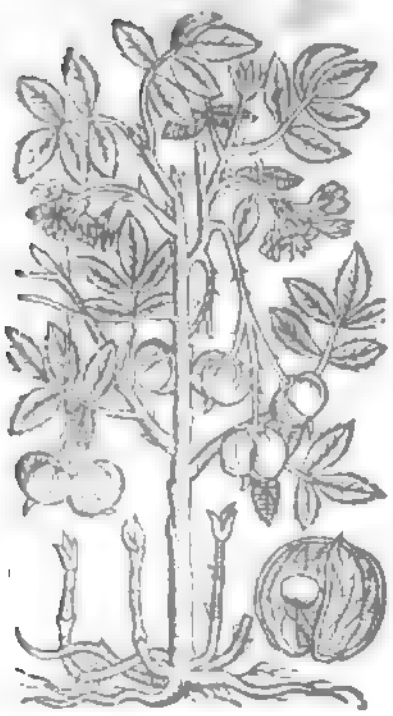

Descriptio

STaphylodendron densè fruticat, nonnũquam in arborem adolescens, cortice virente aut russo, materie virenti, medulla ampla, alba, molli. Folia Sambucinis proxima, vel Fraxini, acuminata, argutè crenata, quina aut septena ad costam annexa, impari alã clandente. Folia

Flores longo & pẽdulo pediculo ex interuallis verticillatim oriuntur, ita vt eminus intuenti racemulum mentiantur, odore Sambuci, quinis foliis radiatim expansis, albis, mucrone nonnihil interdum foris rubente, totidémque candidis, item surrectis, coëuntibus leuiter mucronibus, vt concauam vrceoli figuram exprimere posse videantur, quę intercedunt totidem stamina alba, apicibus luteis donata, mediũ occupante stylo albido, bifido. Superueniunt vesicę magnę virentes, in duos loculos ceu scrotum dispertitæ, in quibus duę nuculę cohærentes, putamine fragili & tenui, colore flauo aut subruffo, in quibus nuclei corio virescente obtecti, sapore nonnihil nauseoso. Ex nucleis caluarię commodè exprimi possunt, sculptura leui.

Flores

De eadem sic scribit Plin. Est & trans Alpes arbor, similima Aceri albo materie, quę vocatur Staphylodendron. Fert siliquas, & in iis nucleos, saporis Nucis Auellanę.

Staphylodendron.

Ruell. de Colutea altera Theophrast. tradens, hãc Plinio sit, Staphylodendrum dici existimant. Quę interim sit Staphylodendros aut qualis non docet Ruellius. Cuttius quoque nihil aliud habet, præter ea quę dicta à Ruellio.

Ruell. not.

Pistacia.

Quidam, vt scribit Tragus, sub Pistaciis Dioscor. comprehensas volunt nuculas, arborémque ipsam Staphylodendron Plinii vocant. Verùm cùm Plin. Staphylodendron siliquas ferre dicat, hæc verò Vesicas gerat, non video (inquit) quo iure ex Nuce Vesicaria Staphylodendron hi faciant, nisi fortè per siliquas, vesicas intelligere velint, quod per nos quidem illis licebit. Nos tamen in præsentia Nuces Vesicarias & folliculares nuncupabimus, quoad emergat aliquis qui certiorem nos doceat nomenclaturam. Ex quibus verbis patet Tragum quodammodo hæsitasse an Staphylodendron Plinii, sit hæc de qua agimus. Difficultas quam obiicit, leuis est, siliquę vocũ amphore significatu, pro folliculo vel vesicula Plinio vsurpante.

Staphylodendron.

At Scal. Apud Iesuates nostros, inquit, arbor est, è qua virga pacta, & adoleuit celerrimè, & effusis stolonibus frequentissimam circa se confecit syluam. Enodis, si quæ alia, oliuæ folio simplici, aut Salicis frondi proximo. E ramis folliculum, qualem Halicacabus, durum tamen. In eo fructus conduntur bini, terniue, esculenti, natura, colore, sapore Pistaciorum, sed orbiculatiore facie. Quare qui Pistacii arborem ignotam habẽt: ex hac Pistaciorum medullam elitarim: an sit iam ad Pistaciorum species referenda, non ambigam? Idem paulò antè [extat autem locus lib. 1. de Plãt. falso Arist. tributus] Pistaciis vestigia esse scribit, quæ per seipsa hiant aliquando vetustate: Ne hac in parte Plinii sequatur errorem, qui solius Iuglandis nucleum binis tegi valuis scripsit, addítque Pistacii arborem sibi nunquam visam.

Folliculus Halicacabi.

Pistaciorũ species.

Scaligerum equidem vt virum doctum atque adeò summi acuminis admiramur, & ab eius lectione non rarò doctiores redire nos profitemur: quando verò tam leui de causa Plinium, grauem, antiquum ac venerandum autorem, virum, inquam, ob summos labores & diligentiam, ei præsertim sæculo quo scripsit, omnibus admirandum, taxat atque adeò erroris accusat, vt solet aliàs, hoc loco id impunè non feret, maximè cùm ipsemet talpa cæcior loco citato grauissimos committat errores. Primùm enodis an sit iudicabunt quibus primò occurret visenda planta. Iam verò, quæ obsecro Staphylodendri folio similitudo cum oliuæ aut salicis. Quin nec harum sanè ea similitudo, vt vtraque vni eidémque rei, conferri mereantur, aut à subtilitatis adeò professore debeãt. Meliùs videntur Tragus & Matthiol. Fraxini foliis comparasse. Natura, color & sapor, Staphylodendri fructui diuersus à Pistaciis quibus putamẽ fragile tenui membrana [virenti fortè in vitente] immediatè obductum atque adhærescens. Staphylodendri fructus in amplo & rotundo residet folliculo, vmbilico tenus tantùm adhærens, hoc est, basi, vtut columna quædam in theatro aliquo constituta. Staphylodendri fructus fusci Trago, & recentes rufi, Pistacia candidissima Cordo, vel sanè pallidula ex albo. At nuclei plurimùm differunt: Pistaciis quidem nucleus colore in flauo virescens, valdè suauis, tenuis [teste Cordo) oris halitum commendãs: Staphyl. albus, qui Matthiol. sapore dulci nauseam commouens dicitur. Sed fortè pro Scaligero quis obiiciet nobis, cum non scribere de Staphylodendro, sed de alia planta: quod nobis non sit verisimile, neque persuaderi nobis patiemur vnquam donec prodeat aliquis, qui doceat, quam aliam intelligat. Cætera quæ scribit de sua Pistacia arbore omnia nostrę conueniunt Staphylodendro. Gesn. Nux Vesicaria, Staphylodendrũ Plin. Itali quidam, vt Romæ, vocant Sambucum validam.

Pistacii & Staphyl. dendri fructus collatio & dissimilitudo.

Lob. & Pen. not.

Σταφυλόδενδρον, *Arbor vitis*, Anguil. Lob. & Pen. Aduerl. an Staphylodendron Plin. vtquidã volunt, qui tamen Aceris folium dicit. In Obs. tamen, apertè Staphyl. Plin. vocant. Lectori verò consideradum relinquimus vbinam locorum suo Staphylodendro Plinius tribuerit Aceris folium. In loco sanè citato de ligno locutum intelligimus. Qualcebono scribenti, de Coulcoul & Hebulben nil dum certi, se intelligere potuisse, respondet Matthiol. Nucleum quem *Coulcoul & Hebulben* appellas, Arbor Plin. Staphylodendron. Nobis verò non constat an Quelcebonus idem putarit quod Matthiol. nimirũm *Coulcoul & Hebulben* idem esse, nec etiam quo nõmine miserit nucleos Matthiolo. Ex Bellonio sanè manifestum est *Hebulben* rem esse diuersam à *Coulcoul*. Descriptio Nucis Coulcoul apud Bellon. nullo modo potest conuenire cum nostra Staphylodendro. *Hebulben* non describit.

Coulcoul. Hebulben.

Idem

Idem Matth. apud Dioſc. ſcribit, quibuſdam in locis Piſtaciorum ſylueſt. nomine appellare cuiuſdam arboris fructum, quam Plin. Staphylodendron, nominat. Et in Epitom. Staphylodendron, ſiue Piſtacia agreſtia. Nux veſicaria, Neotericis quibuſdam Piſtachium, Dodon. *Staphylodendron* Plin. eidem.

Piſtacia agreſtia. Piſtachium.

Veſicaria Follicularis

Loniceri iudicio poſſet vocari *Veſicaria* aut *Folliculatis*. *Piſtachia vulgaris* Caſt. Dur. Staphyl. Plin. Piſtacea ſilueſtris quibuſdam dicta; affinis videtur Aceri & Fraxino. Cæſalp. Ex Plinii verbis falſum eſſe perſpicitur, quod multi contendunt, Staphylodendron iſtud Plin. Colytream eſſe Theoph. quæ folio eſt Salicis &c. Hiſt. Lugdun. Staphylodendron vocat ſicut & Camerar. & Tab. & reliquum ferè Herbariorum vulgus. σαφυλοδένδρεα quibuſdam.

Germ. Pimpernußbaum/pimpernußle, wilde pimpernußle. Belg. Zimuenus noetſenus, pumpernoote. Gal. *Noz coupés, Faginandes à patenoſtres.* It. *in Abruzzo*, *Lagrime di Ioppe*, teſte Anguil. aliis in locis *Piſtachio ſalnatico*. Bob. Hoſeda Hung. Baliag fa.

Locus.

Nux veſicaria videtur vdis & humidis gaudere locis. Nam Baſileæ extra portam Albanam & Rhenanam ad aquas naſcitur. Ibidem pulchra arbor in horto Cœnobii Carthuſianorum. Scaliger quoque ait apud ſuos ſeſuates arborem prouenire. Geſn. teſtatur prouenire in agro Tigurino in ſepibus: quamuis rara locis humidioribus: frequentiorem circa Arouiã Heluetiæ oppidum. Angell. dicit haberi Patauii in horto, ac in multis Italiæ locis. Dod. in Germania infer. interdum in ſepibus inueniri. Geneuæ & Lugd. in hortis colitur. Ferrariæ in Monaſterio S. Dominici *à l'Angelo*. Bononiæ in horto S. Saluatoris. Inter Soloduru & Vvallenburgum quoque ſponte prouenientem obſeruauimus. Matth. tradit creſcere in ſyluis & fruteus. Habetur in horto Montb. E.C. à nobis ſata.

Tempus

Floret Maio. Nuculas maturat Autumno, menſe Septembri.

Satio.

Facillimè ſeritur & propagatur. Tragus annotat, quocunque in loco plantetur, facilè prouenire. Seritur autem nuculis, nec non ſurculis, ſeu ſtolonibus qui quotannis è radice proſiliunt circa radicem, ſicut in Cotonea. Hi ſurculi Autumno aut Vere inſtante tranſplantari poſſunt, qua ratione à nobis ſata egregiè adoleuit.

Vires & Vſus

Sunt qui ſibi perſuadent, in hortis ſatam arcere venenata animalia. E nuculis multis in locis orbiculos precarios conficiunt, præſertim pauperes, aut qui nummis parcere volunt. Fructus dulcis nauſeam commouet, vt ſi copioſè edatur, ex Matth. ſententia, indubiè vomitionem commouere poſſit.

PISTACIA.

CAP. XVIII.

Piſtaciorum arbor.

Deſcriptio

VT Auellanæ alio tegumento obducuntur à nucibus, ſic Piſtacia ab Auellanis diuerſo, quorum arbor in longa coſta è ramis propagata, folia coniugatim diſpoſita habet, quanquam non vſquæque adeò exactè ſemper reſpondeant ſingularium foliorum ortus. Sunt ea verò nunc ſubrotunda, nunc in mucronem acuminata, netuoſa, Terebinthi foliis, niſi iis maiora eſſent, ſimilia.

Folia.

Fructus.

Fructus Officinis notiſſimi, Auellanæ magnitudine, oblongi, acuminati, vna parte in gibbum criſtatum eminentiorem protuberantes, altera depreſſiori, in acutum faſtigiati, oppoſita parte, qua pediculo quo adhæſerunt, veſtigium, obtuſi, lignoſo, lento, fractu contumaci ac propemodum inexplicũ & cruſtaceum medio cortice, ſed tenui, læui, candido, cui rugoſus alius, ac ferè aridus, coriaceus, tenuis, & fragilis, ſuperſternitur, colore ſupremo Amygdalæ putaminis ſimilis, in exoletis niger. Lignoſus cortex nucum modo in duas partes ſeparari ſolet, interdum ſua ſponte hians. Nucleum continent tuſſa pellicula conueſtitum, in ſtauo virescentem, dulcedinis ſuauiſſimæ, pinguem, habitum etiam maſticatu commendantes, præſertim recentiores. Flores, vt perhibent Aduerſaria racemoſi, purpurantes, Terebinthi.

Cortex.

Nucleus.

Flor.

Rauvolff. tradit Piſtachiæ arbores circa Alepum trunco eſſe craſſo, ramis expanſis, cortice obductis cinereo, ſpecie ſis rotundis foliis, [qualia & pingit in ſua icone,] ſaturè virentibus, illorum Charnubi [id eſt Siliquis] ſimilibus, inxta quæ dependent multæ nuculæ racematim diſpoſitæ.

Autorum placita & Synonyma

Πιστάκια Græcis, vt apud Nicandr. in Theriac. apud Dioſc. Galenum, & alios κατὰ τὸ πιστάκιον, Alciphroni. Dioſcor. Piſtacia ſimilia Pineis nucibus [κεφάλοις] dicit. Nicander eidem germina Amygdali tribuit, locúmque natalem docet.

ἐνθάδ' ὑπ' ἴνδον χεύμα παλυζήεντος Ἰάκχου
πιστάκιόν τ' ἀκρεμόνεσσιν ἀμυγδαλέῃσι τέτυκται.

Piſtacia.

Sunt tamen qui ψιθάκια apud eundem Nicand. legant, vt Dodon. & alii. Senſus eſt: quæcunque ſub Indum murmurantis Choaſpi fluxum Piſtacia cum germinibus ſuis Amygdalis ſimilia videntur. Vnde Marcellus ſuſpicatur, quoniam apud Dioſc. πιστάκια τὰ μὲν γενόμενα ἐν Συρίᾳ legatur, ex his vocibus, τὰ μὲν, ſpeciem aliquam apud Dioſc. deeſſe: poſſet ergò ex Lonicer. ſententia ita inſtaurari ex hoc Nicandri loco: τὰ δ' ἅπερ ἴνδον χάασμα, ἀμυγδάλοις ἴσια: quæ verò in India apud Choaſpum prouenium, Amygdalis ſunt ſimilia. Marcellus pro τὰ μὲν, ἴσατα legendum cenſet, id eſt, nouimus: quam veram & antiquam huius loci lectionem putat, facilémque fuiſſe in vna tantùm ſyllaba ad vitium lapſum. Sed huic difficultati iam conſultum ex vet. codice, in quo, teſte Sarac. legitur: πιστάκια τὰ γενόμενα, omiſſo μὲν. Sic ſenſus integer eſt, ſi vera ſit lectio: quæ ſi alicui fortè non ſapiat, ſuſpicati etiamnum poſſit, ſpeciem aliquam apud Dioſc. omiſſam, quòd & Pallad. duas faciat, vt dicetur, aut recurrere ad priorem lectionem.

Dioſc illuſt.

Dioſc. lectio emend. ex Nicand.

In Nucum genere Piſtacia nõta, inquit Plinius. Hermol. ſcribit Venetiis hanc Iudaico vico ſatu feminis enatam vidiſſe, folio maiore, quàm Lentiſci. Nicander Colophonius Pſittacis [ψιττάκια] vocauit, & alius Nicander, vt idem Hermol. teſtatur, Phiſtacia, ſunt qui Liſtacia [λιστάκια] vt Poſſidonius. Inuenitur & Aſtacia ſcriptum in Poëtis.

Pſittacia. Phiſtacia. Liſtacia. Aſtacia.

Fistices. Bohem. Pistacye. Angl. Pistaches & *Fistikes.*

differentiæ Præter foliorum varietatem, qua vel natura ludit, vel autores decipiuntur, si non sit speciei quædam varietas atque distinctio, vnicus, quod nobis quidem constet, Palladius cum Damogerõte Maris & Fœminæ differentiam agnoscit. Ma-
Mas & Fœmina. rem, inquit, dicunt, cui sub Corio velut ossei videntur latere testiculi: quibus verbis quid sibi velit fatemur nos nescire. Omnes enim fructus Pistaciorum, qui ad nos importantur, inter se sunt similes. Staphylodendro quidem fructus geminus intra corium latitat velut testiculi, non tamen Pistaciam, marem dicimus.

Locus. Pistacia ex sententia Palladii, amat locum calidum, sed humectum, & rigatione gaudet & Sole. Hæc autem tradente Dioscor. in Syria nascitur, vbi & Galen. vbertim nasci testatur, præsertim verò Alexandriam earum esse feracem, sed in primis Berthæam oppidum Syriæ. Hanc L. Vitellius, qui censor fuit, in Italiam primus intulit è Syria, cùm Legatus in ea Prouincia fuisset, nouissimis Tiberii Cæs. temporibus: simúlque in Hispaniam Flaccus Pompeius, eques Romanus, qui cum eo militabat, authore Plin. qui & Syriam peculiares habere scribit arbores. Nicander in India apud Choaspum amnem Pistacia nasci, suprà citatus versibus testatur. Ruell. in Parisiensi agro, in æ dibus sacris D. Mariæ satu seminis enatam vidit. Bruyer. in tractibus Galliæ quibusdam satas vidit arbores, sed haud temerè peruenire dicit ad maturitatem: ita nec in Gallia Narb. obuiam eam arborem quanquam cœlum solúmque habeat huiusmodi arboribus aptum.

Rauvvolffius narrat, cùm tenderet ex Tripoli ad vrbem Damasci & Halepum, vidisse circa vrbem Sermin syluas arborum Pistachiorum, quæ ibi coadcruántur, & Tripolim deportantur, vbi nostris mercatoribus venduntur. Secus vias quoque obseruasse, potissimùm in vico Basilo. Circa Halepum quoque vulgatam admodum esse. Arborem qualem in hortis Italicis vidisse Lobel. scribit, etiámque in horto Pharmacopœi ad Londini in Anglia mœnia, protsum [inquit] dicas Terebinthum. Coluntur Italiæ & Galloprouinciæ locis quibusdam, sed maturitatem non assequuntur. Anguill. in Italia prouenire tradit, sed fructum non ita bonum, vt in Aegypto & Syria. Prouenium & in Sicilia in Agrigentino, vt refert Cæsalp. Vt Matth. Pistacia quorum est communis in Offic. vsus, ex Persia, Arabia & Syria Venetias importari solent. Horum arbores [addit] Venetiis, Caietæ, Neapoli, & in aliis Italiæ locis vidimus. Quidam doctus vir perhibuit, sibi demonstratam in hortis Carthusianorum Parisiensium. Lugduni vidimus arborem per aliquot annos durantem, vbi etiam fructus tulisse, testatur Hist. Lugd. Item Geneuæ quondam visa nobis in quodam horto. Fructum qualis copiosè Lugdunum importari solet, aliquoties terræ commisimus in horto Montb. sed frustra. Ramos binos habemus, alterum Lutetiæ collectum in horto Robini insignis Botanici regii: alterum cum fructibus satis magnis: vnde acceperimus, non ampliùs recordamur.

Satio. Pistacia ex sententia Pallad. seruntur Autumno & mense Octobri sobole, & nucibus suis. Sed meliùs ipsa Pistacia iuncta ponuntur mas & fœ-
Seminis modus mina. Qui diligentiùs facere voluerit, pertusos calyculos, & stercorata terra repletos parabit, & in his Pistacia terna constituet, vt ex omnibus germen quodcunque procedat: quòd vbi conualue-

rit planta, hinc facilius transseratur, mense Februario.

Diophanes nucem integram, fuíque putaminibus illæsam, ac ne desquammatam quidem plantandam præcipit. Damageron circa Cal. April. ferebat, maris & fœminæ coniuncto matrimonio, sed ita vt maris dorsum ad Fauonium spectaret. Sic enim naturis coniunctis largiorem fructum, vt ille promittit, producent. *Vt largiùs fructi spect.*

Inseritur & eodem tempore, & in sui generis arbores, & in Terebintho, & vt idem existimat, Amygdalo. Insitio.

Paxamus iubet scrobes priùs faciendos esse locis apricis, & optimè insolatis, probè subactos, & accipiendos arborum stolones aut viuiradices nouellas, vegetas, eásque vnà colligatas in scrobem demergendas, Luna secunda, terráque in ambitum accumulata scrobiculos adimplendos, & sufficienti stercoratione pastinandos. Sed operam dandam, vt octonis diebus rigentur, & denuò rursus constringantur. Postquam verò trienhales facti fuerint caudices, ablaqueatione facta, effossísque scrobibus fimum adiiciendum, & impulso altiùs trunco, aggere vndique probè muniendos, vt cùm arbor in vastam exiret procritatem firmiùs stet, aduersus ventorum impetus. Cultus.

Didymus in Georgicis suis quoque ait Pistacion in Amygdalum inseri. Et Pallad. inseri Terebintho tradit mense Febr. vel Martio: at secundum alios & Amygdalo inseri posse, de quare hos fecit versus.

Quin & Amygdaleas subeunt Pistacia vrnos
Et debitum maius de breuitate petunt.
Hæc & cognatos cingens Terebinthus amictu
Nutrit adoptiuo nobilitanda comis.

De repositione institores eorum locorum, vbi prouentunt, aut qui aduehunt curiosi sunto. Nobis sufficiat hoc loco de delectu aliquid dixisse. Ergo deligantur maiora, ponderosiora, & candidissima, quæque adeò sua sponte modicè dehiscant, nucleum recentem, non rugosum neque rancidum continentia. Nam quæ ab his notis recedunt, aut inutilia, aut certè parum grata minúsque proficua sunt. Possunt tamen & ista confectionibus sugillata curantibus immisceri, ex iudicio Cordi. Syluius recentia eligi suadet, nucleo intus herbaceo, sapore iucundo. Incrustantur à seplasiariis saccharo, sed perit vetustate gratia: rancida enim vt cæteræ nuces fiunt. Delectus

Pistacia Dioscor. stomacho grata sunt. Eadem siue edantur, siue trita in vino bibantur, aduersus reptilium bestiarum morsus opem ferunt, quod posterius & Plin. confirmat: alioqui eosdem vsus & effectus habere quos Pinei nuclei. Fructus Pistaciæ, vti scribit Gal. quodammodo tenuioris essentiæ est, subamarum quid & odoratum habens. Obstructiones itaque liberat, sed maximè iecoris, veruntamen etiam thoracis pulmoníque. Et alibi: parum quidem nutriunt, verùm ad hepar roborandum, & succos in ipsius viis infarctos purgandos vtiles sunt: qualitatem enim habent aromaticam, subamaram & subadstringentem. Porrò non ausim affirmare vllam ex ipsis stomacho accedere vtilitatem aut læsionem insignem: quemadmodum neque quòd aluum deiiciant, aut sistant. Et in lib. de med. expertis Galeno falsò attributo. Decoctio Fistici confortat stomachum, & mundificat canales pulmonis & hepatis. At nos nullas eiusmodi vires in cortice deprehendimus, nisi fortè sint in extimo recentium, antequam ad nos aduehantur, aut in cortice arboris itidem recenti. Sic de Dynami- Vires & vius. *Obstructio-nes.* Temperãmentum. *Stomachus.*

diis eidem attributo opuſculo Piſticorum fit mentio in Antidoto ad Lumborum dolorem, & frangendos lapides, & vt lumbi pinguescant.

Gal. integritas. Cæterùm conſideret hoc loco Lector inſignem Gal. modeſtiã & in tradendis ſuis ſcriptis poſteritati prudentiam integritatémque, qui ne nobis imponeret, nihil inexpertum literis mandare voluit. Non audet vti vides affirmare, an ſtomacho proſint vel obſint: aluúmne moueant, an cohibeant, vt vel hinc coniici, immo quaſi ſciri poſſit, non niſi aſſidua experientia cum fide exploratа, ne vitam ſalutaribus fraudaret, prodidiſſe.

Tantò magis ridendi neotericorum multi, qui vix cognita pro certis experimentis produnt, ſucũ potiùs ſimplicibus, quàm commodum Republicæ medicæ præſtantes: de quorum perfidia vel vanitate aliquandò ridebit poſteritas. Paulus Aegineta Galeno poſterior, moderatè grata ſtomacho cenſuit, eaſdémque vires obtinere Amygdalis, in expurgandis viſceribus atque thorace: præſtantiora verò in leuandis iecinoris anfractibus.

Actuis tenuioris eſſe ſubſtantiæ, & cætera Galeno conſimiliter ſcripſit. Simeon Sethi ait parum nutrire: reliqua quæ habet iam dicta ſunt, niſi quòd addat, oleum quod ex Piſtacis confectum eſt, conferre pectori, renibus & pulmoni.

Oleum Piſtaciorum.

Auic. ſcribit: Piſtici calidiores ſunt quàm Nux & Amgdyala, ſuntque calidi in fine ſecundi, cũ aliqua humiditate. Quidam perperàm exiſtimarunt frigidos eſſe. Hepatis obſtructiones & partium nutritioni dicatarum liberant, propter ſuam amaritudinem & vim aromaticam, conferuntque ſtomacho. Oleum eorum prodeſt in dolore hepatis ab offarcta ſucci craſſi & pituoſi: arcet nauſeam & vomitum, & confortat os ſtomachi. Alvum nec ſoluit, nec retinet: habent tamen viſcidam quandam & aromaticam adſtrictionem, propter quam tradunt exhilarare cor idque corroborare: eáque propter inter theriacales medicinas connumerantur.

Temperamentum. Hepar. Stomachus. Nauſea. Vomitus. Cordiale.

Venerem excitant. Amato teſte, Venerem ſtimulant, & apprimè nutriunt, quibus de cauſis hodiè bellariis inſtaurantibus & reficientibus ἀναγεννητὰ Græcis dictis commiſcentur, tam ab Hiſpanis quàm ab Italis & Gallis medicis.

Præſantiſſimi fructuum. Cur Venerem ſtimulent inquiritur. Rabbinus Moſes de Aegypto ex omnibus fructibus Piſticos præſtantiſſimos æſtimat. Non abs re miratur Aloiſ. Mundella, cur Trallianus lib. 3. cap. de Dyſenteria ex frigida hepatis intemperie facta ita illa damnet, vt certiſſimè putredini obnoxia, & in bilem conuerti, ideóque ſummè in morbo vitanda, maximè cùm Gal. eã probet ad Iecur refocillandum & tum ipſe tum plerique alii Stomachica dicant. Illud quoque dubio non careret, qua ratione Venerem ſtimulare credantur, cùm modici alimenti perhibeantur à Gal. neque flatum gignere conſtet, neque humida eſſe, cuiuſmodi ſolent eſſe ea, quę Venerem prouocant & incendunt. Generant ſiquidem ſemen, quæ vel probè nutriunt, vel tota ſubſtantia familiaria ſũt, vel acrimonia aliqua incitant, vel denique flatu generant. At horum neutrum manifeſtè in Piſtaciis deprehenditur, niſi quis forte velit ſubſtantiæ proprietatem id præſtare, credere, eandemque vti tanquam portitore aromatica illa qualitate, & fortè etiam plus nutrire, quàm vulgò credatur. Nam ſiquidem reſtaurantibus accenſeantur, talia autem optimè nutriant, & quæ optimè nutriunt, ſemen prolificum quoque gignant, certum eſt & hac vi, & inſuper ſuo calore & vegeto, nec nimio tamen, & fortè etiam ſubſtantię ſimilitudine Venerem ciere poſſe. Hæc propter medicinæ conditos: alioqui in hiſtoria potiùs τὰ δύν, quàm τὰ δύν tractandum ſcimus, & ab omni diſputationis ambitu non neceſſario ſibi temperandum eſſe.

Venus. Impingũs Marasmus. Cuticula nuca admodũ. Oleum. Dolores. Spaſmus. Paralyſis. Matthiol. quoque à medicis ad conciliandam Venerem, & ad pinguedinem inducendam macie & Maraſmo affectis, commendari tradit. Perperàm facere Pharmacopœos qui odoratam cuticulam nucleis detractam abiiciunt: ineſſe enim huic cuticulæ vim quandam ſenſim conſtringendi, & viſcera corroborandi. Piſtaccorum oleum potum dolores internos ſedare, quibus origo ſit à pituita viſcida & flatibus. Idem prodeſſe contra ſpaſmũ & Paralyſin, & interno vſu facere ad generationem.

Putaminis vſus. Arteria ſecta. Albucaſis & Dal nat. Tormina vſus. Dalechamp. in 6. lib. Paul. Aegin. cap. 40. Si fortè [inquit] in ſectione venę baſilicæ vulneretur ſubiecta arteria, Albucaſis putaminis Piſtacii biſſi partem mediam [vt cui vis ſit adſtrictoria] ſuperponi iubet cum plagellis & ligatura, itáque dimittendum in diem inſequẽtem. At nobis profectò non placet Albucaſis medicamentum hoc: non enim tanta adſtrictio cortici, vt multùm præſtare poſſit ea retione impoſitus: præterea cauitas eius exitum præbere videtur ſanguini arterioſo, non benè comprimendo arteriam, quod Dalech. annotare debuiſſet.

Rauuolff. refert in Halepi finitimis locis Aethiopes verno tẽpore recentes colligere turiones, priuſquam ſe explicent folia, eoſdémque in acetariis præparare, ſicut nos aſparagos. Finiamus Piſtaciorum vires hoc Fieræ Diſtycho.

Igne Nuces ſuperat, renes ſanat, & Iecur humens
Piſtaceum hoc ſtomachi Cœna ſenilis amat.

TEREBINTHVS INDICA MAIOR FRVCTV ROTVNDO.

CAP. XIX.

Deſcriptio TErebinthũ Indicam cũ Theophraſt. plerique exiſtimarunt eſſe Piſtaciam arborem vt patuit cap. præcedenti. Huius porrò Terebinthi Indicæ nuculę Piſtaciis bonitate nõ cedunt, in quibus præter ſaporem falſum, ineſt mediocris quędam ſiccitas. Piſtacis etiam ſatis ſimiles, ſed breuiores & rotundiores, ex racemis pendent vt illa, vel potiùs vt bacca Terebinthi, pro qua etiam nonnullis habentur, potiſſimùm quia arbores ſuis maximè foliis longiuſculis Terebinthi folia ſatis ſimiles, quà notà facilè quoque à Piſtacia arbore diſtinguuntur cui folia rotundiora ſpecioràque, vt teſtatur Rauuolff.

Piſtaciæ Indicæ. Piſtaciæ Indicæ Nicandri præcedenti quidem capite meminimus, adſcriptis eius verbis, quæ fortè

y Google

sed hanc haud temerè quis referat, quòd hæc ipsa adeò Nicandri Pistacia Indica videri possit.

Terebinthus Indica.

De sua verò Terebintho Indica sic scribit Theoph. l. 4. c. 5. Ferunt & Terebinthum in India haberi, alii similem arborem Terebintho: cui folia & rami & reliqua omnia Terebintho similia, fructus autem diuersus, quippe qui similis sit Amygdalis. Sed & in Bactris Terebinthum esse, ferréque nuces Amygdalarum magnitudine, verùm non magnas, sed aspectu similes, & suauitate Amygdalis etiam præstantiores, & ideò loci illius hominibus potiùs vti.

Amygd. similis

Iam antea monuimus hanc Terebinthi Indicæ descriptionem Theoph. suis bene conuenire Pistaciis antè dictis. Verùm cùm in ipsa quoque India reperiatur arbor correspondens, & quæ nomine quoque conueniat, malumus hoc loco potiùs recitare quæ Theoph. de ea scribit, quam eadem Pistacijs.

Synonyma Terebinthus Batin. Terbenk.

Peregrinæ hæ Terebinthi nuculæ, authore Rauwolffian. Iuner. Arab. *Batin*, Persis *Terbenk*, *Botin quibir.*

Idem censet maiores has nuculas esse *Fael* Serap. Auic. & Rhasis, quæ potissimùm in India proueniunt: & Theoph. Indicam Terebinthum. Item parte quarta, vbi figuram proponit, Indica Terebinthus Theophr. Arab. *Batin & Albotin.* Germ. Groß Terebinthen nußlin. Serap. tract. 4. Mesarugiæ Albazari & Rhasi authoribus *Phel.* Pistachiorum aliud genus Rauwolff. Cam. Terebinthus Indica 1. Theoph. l. hist. 1. Lugd.

Albotin.

Locus.

Magni *Champi* Officinæ & loca vicina abundant Terebinthis Indicis. Copiosè proueniunt in Agemia aut Persia, Mesopotamia & Armenia. Rau.

Vires. Hæmorrhoides.

Mesarugiæ, vt scribit Serap. *Phel* est medicina calida & sicca: Albazari & Rhasi confert ventositati hæmorrhoidum.

TEREBINTHVS.

CAP. XX.

Descriptio

ARbor est Terebinthus, sed quæ Cluss. telle, maxima ex parte fruticat, ramis longis, raris, cinereo cortice tectis, nec eà quidem quantùm animaduertimus, foliis sue per hyemem tenax. Primus ferè est florum verno tempore apparatus, quos è ramulorum tuberculis copiosis in longo racemo producit, meris stamineis fibris purpurascentibus contextos. Hinc se explicant in alam folia, quanquam non semper æquali situ, Laurinis similia, sed magis obtusa, [Pistachijs & eiusdem odoris Cl. l.] conjugatim vtrin Sorbo nascentia, subrubentia, quæ crebris obliquis neruulis percurruntur. Fructus delapsos flores excipiunt, parui, ex rotundo oblongi, rubentes, Carpobalsamo Othic. penè similes, resinoso lentore vigidi, nucleum continentes. Pro Carpobalsamo, ab impostoribus interdum diuendi putamus.

Flos.

Folia.

Fructus.

Obseruauimus sæpè in Terebintho copiosum excrementum, viris instar, vtin Vlmo: in extremis etiam ramulorum cartilagineæ substantiæ cornicula rubentia, quatuor, quinque aut sex digitos longa, aut etiam longiora, quibus pertus lenta saliua in conspectum se dat, quâ mucosi hærent calices parui, alati. Abundat hæc arbor resinâ.

Folliculi Terebinthi

Cornicula.

Bellonius annotat etiam *Galla* ferre, de quibus in viribus. Videntur autem Corniculorum tantùm primordia esse.

Galla.

Terebinthum Theophr. inter ἀείφυλλα ἐγγεία, inter arbores syluestres, quæ semper folia habent, ponit. Eodem authore, alia mascula est, alia fœmina. Mascula non fert fructum, ideò [inquit] matrem nominant. Fœminarum autem alia fructum protinùs rubrum fert, magnitudine Lentis, qui coqui nequit. alia viridem [χλωρὸν: alij χλωρὸν legunt vt Plin. qui pallidum vertit) primò editum, postea rubentem, & cum vua maturescentem: postremò nigrum, magnitudine Fabæ, [ὀλίγον κέγχρου] resinosum. [Θυώδεστερον: Dal. legendum censet θυωδέστερον, id est Thyiæ fructui similiorem: Goza legit θειῶδες, sulphurosum: Plin. vertit odore iucundiorem, quasi legisset ἡδύοσμον quam lect. Const. veram putat: sed & vulgata illa bona est, & fortasse haemelior, & inter omnes optima.] Arbor autem est circa Idam & Macedoniam, breuis, fruticosa, contorta. Circa Damascum Syriæ, magna, frequens & pulchra. Montem enim aiunt inibi admodum magnum Terebinthis refertum. Sed in quo nulla alia arbor gignatur. Materies ei lenta, [λίχεον] radices validæ & profundæ, & tota arbor incorrupta.

Semperuirens.

differentiæ.

Theoph. lib. 1. hist.

TEREBINTHVS INDICA FRVCTV PARVO, AD CORCVLVM accedente.

Descriptio

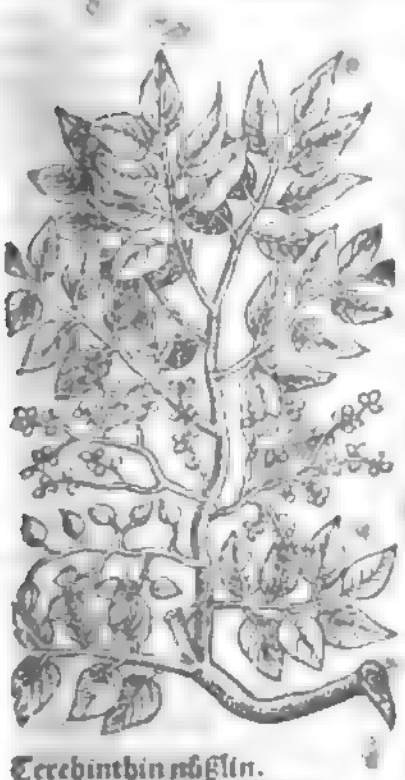

TErebinthi Indicæ alterius nuculæ cum suis putaminibus, magnitudine ferè sunt Pisi, rotunditate accedunt ad Corculum aut Doram, id est Indicum Milium, in cæteris similes præcedenti.

Locus. Synonyma Bel. Batin sougier

Ibidem vbi & præcedens nascitur Rauwolf. cui *Bel* Serap. Auic. & Rhasi. *Batin sougier* Arab. German. Kleine Terebinthin nußlin.

Vires. Defluxio. Podagra. Hæmorrhoides.

Serap. tract. 2. Eben Amran. Bel est Medicina Indiæ. Calidum & siccum est in tertio gradu. Confert defluxioni in neruos & articulos, & podagræ, semen prolificum auget Melchar: Prodest etiam ventositati hæmorrhoidum.

ca vindemias, dum maturuit virescentem.

Pudii. Ryff. mss. Terebinthus arbor, inquit Ryff. cuius picturam damus, iuxta Monspessulum nascitur, *Pudu* appellata. Ast non satis mirari possumus quorundam temeritatem [vt ne quid dicamus grauius] de stirpibus historias compilare audentium, qui nihil minùs sunt, quàm Botanici, vt ex eorum scriptis facilè quiuis, & passim deprehendat, vel semestris Herbarius: atque adeò planè incognita sibi prodere non erubescentium, vt eo abierit etiam fingendi licentia, vt falsas pro veris introducere audeant figuras; qualis est Ryffii, nullo modo Terebinthum exprimens, imò, vt existimamus, nullam plantam naturalem. Et tales sunt, qui vulgi manibus triti, exotica, si Dijs placet describsisse putantur.

Anguill. ex Theoph. annotat: Terebinthum aliam magnam, aliam esse paruam.

Lob. & Pena de Terebintho sic tradunt. Coccineæ racemorum bacculæ aut acini rubelli similes & concolores quadantenus Ciceri nomen Terebintho potuerunt facisse: nam *τερέβινθος* Græcè Cicer est. Huius autem semper virentis & perpetuifoliæ, nullus collis aut deuexus paulò apricior Narbonæ aut Galloprouinciæ non feracissimus, vbi duas folio tenus discernendas meminimus. Frequentior quippe est angustiore Lentisci positu (non Fraxini, vt Senensis) colore & habitu, folio duplo maiore. Alteri autem folia multò latiora, rotundiora, vicina Lauro & Pistachiæ, adeò vt eminus intuentem fallat. Vuæ vtrique eædem, acinulis, quia in Lentisci, maioribus, coccineis, purpurantibus: demùm ex viridi in cæruleum matrescentibus, non per initia, (vt putauit radiatus Apollo) flore Lentisci aut Sumachi racemosi, folliculi cartilaginei, teretes, aut conici, angulosi, vel spherici: vnde culices è fuliginoso excremento euolant, fucco saluari ad Balsama laudato effluente. Voi latiores, & adultiores sunt, a boream procesitatem affectant: & ferro vulnusculis factis, in Valena Sylua Monspelliensium, sæpiùs nobis non paucam Terebinthinam exstillarunt lucidam.

Terebinthus vnde dicta

Differentia ex folijs angustifolia Latifolia

Apollo reprehe.

Apollo excusat. Cæterùm si reprehendatur Apollo, cur non potuis Theophrastus ex quo transcripsit? Hoc sanè arguit, Pen. & Lob. non consuluisse Theophrastum, aut eius verborum non recordatos. Quamuis Matth. supra vulgus neutiquam fuerit in cognitione stirpium versatus, vt ex diuersis eius commentarijs, potissimùm prioribus, vel leuiter peritis apertum est, veritati tamen studentes, hoc loco à vero neutiquam deflexisse, vt Pen. & Lob. sibi persuadent, statuimus. Positus Lentisci, Terebinthi similis, addamus & Fraxini, quatenus positus: vt ne quis nodum quærat in scirpo. Coniugata folia vbique magna ex parte, eadémque situ & ordine, si impar supremum existimas (in Lentisco, cui plerumque deest) disposita, vt patebit diuersarum arborum ramos diligenter conferenti. Notandum verò, eos Terebinthum perpetuifoliam facere: num rectè, ipsi viderint. Cæsalp. profectò in Italia deciduis esse solijs testatur, quamuis Theoph. inter perpetuò virentes recenseat.

Dioſc. locum correct. Cæterùm Dioſc. [vt annotat Lob.] dicit: Adulterari Carpobalsamum semine Hyperico simili, quod è Petra oppido defertur: sed minimè ita legendum videtur, quamuis & Plinio ita habeat, sed petræa Terebintho. Terebinthi resinam ex Arabia Petræa deferri assueuerat Dioscor. Apparet Carpobalsamum Terebinthi fructu adulterari posse, quemadmodum euenit hodie. Sed in hoc solùm differunt, quòd Terebinthi fructus immaturus inanis sit, minúsque rotundus, & vtraque parte magis acutus.

Petræa Terebinthus Adulterũ Carpobalsamo

Synon. linguar. *τερέβινθος* Theoph. Dioſc. Polluci & Græcis: Apud Theoph. etiam *πιστάκιος*, Et Pollux, *πίστη δ' αὐτὴ τὸ τερέβινθος ὁ καρπὸς ὅταν ἐκλέιπῃ ἐξ οὗ πιστάκιος*: eius resina *ἐμπίνη τερεβινθίνη*. Plin. & Latinis atque Herbarijs vulgò Terebinthus. Et resina, Terebinthina. Monachi apud Mes. etiam Terminthum, & ab ea Terminthinam resinam dicunt. Arab. *Helcalimbar, Alborin*, siue *Borin*, vel *Boron*, aut *Baron* à Rhasi *Haelchalmubir* scribitur. Gluten *Alimbath*, siue *Alimbar*, siue *Alimbach*, seu *Olimbath*, seu *Alborin*, *Albothin*, idem quod Terebinthina. Nonnullis Hebræis *Barnea*. Gen. 41. nominatur: Resina iisdem *Zari* Ieremiæ 51. Gen. 43. teste Lonic. Germ. **Terbenthinbaum**. Gal. *Terebinthe*. Ital. *Terebintho*. In *Abruzzo* comitatu de Roca Scaligna vocatur *Trouente*. Romæ Cornucapra: In Pataunia ditione Lentisco, teste Anguill. Cornucapram Italis dici propter folliculos cornu similes, annotat Camer. Hilp. Castil. *Cornicabra*: Catal. *Lo abre del pi*. Belg. **Terpentijn oft termenthijnboom**.

Cornucapra

Lob. duas icones habet, vnam, titulo, Terebinthus cum flore: alteram, Terebinthus maior. Totidem & Tabern. 1. Terebinthus. 2. Terebinthus latifolia.

Locus. Resina Terebinthi ex Arabia Petræa conuehitur. Prouenit tamen etiam in Iudæa, Syria, Cypro, Africa & Cycladibus insulis, authore Dioſc. Plinio verò montes amat Terebinthus. Theoph. tanquam rem miraculo proximam narrat, Terebinthum vitam in Olea, & Polypodium vocitatum in quibusdam arboribus. Nobis verò non videtur mirabile granum Terebinthi in aliquam cauam Oleam incidisse, & ibi germinasse etiámq; excreuisse, vti sæpiùs vidimus in Quercubus Salicibus & eiusmodi, alias prouenisse arbores. Mirabilius est in præaltis muris, vt castrorum vetustissimorum fastigijs, summis montium ac præruptis iugis atque saxis nasci arbores, quales non rarò conspiciuntur. Quasi verò non eò delata faerint olim semina, vel per ventum, vel ab auibus, vel ab animalibus etiam quadrupedibus, vt sunt Mures, Sciuri, &c.

Olea in Terebintho.

Cæterùm lubenter prouenit locis siccis, lapidosis & Soli expositis, vt testatur Matth. qui primam se vidisse gloriatur in colle vulgò cognomine *Castel Trento*, non procul à ciuitate Tridenti prope Athesim, à Theoph. historia haudquaquam dissimilem: ipsámque deinde reperisse in alijs compluribus Hetruriæ locis, videlicet in collapsis Romanorum ædificijs ac ruderibus: sed frequentem admodum in lapidiæ collibus, propè Pucinum castrum, Adriatico sinu non longè à Tergesto. Et Bellon. In Creta [inquit] prouenit. Inter Siderocapsam & vrbem de la Canalle, olim nominatam Bucephalam, sunt monticuli, in quibus Terebinthi non crescunt in magnas arbores, vt fit in Insula Corfu. Sed cùm regio rupibus aspera sit, non altiores Corylis proueniunt. Gignuntur & in montibus circa Hierosolymam, circa Libanum: in Cilicia & Syria. Inuenisse se scribit rusticum Arabem ducentem Camelum oneratum seminibus Terebinthi; proximos enim montes referens esse eiusmodi arboribus, ex quibus Gummi colligunt, quod vendendum ferunt Damascum, quod autem in Cairo venditur: adferri ex regione Turcis dicta Asamia, Latini vocarunt Chaldeam, cuius caput Babylon. Turcæ comprehendunt sub Asamia Mesopotamiam & Assyriam. Constantinopoli in Officinis

Gummi

vendunt omnes semen viride Terebinthi, & eius resinam, quæ dura est.

Resina dura.

Veram Terebinthum, si Thurnisio credamus, hodie etiamnum alit Aegyptus & Tmolus Lydiæ. perhibetur & in monte Horeb Libanique syluosis iugis crescere. In agro Romano circa Virgouarum Castellum Vrsinorum sunt Terebinthi altissimi & crassissimi, sicuti etiam in Sclauonia supra Zaratinum in insula Sala. Sed qui nascuntur in Tuscana & Lombardia & in Abrusso, parui sunt, atque contorti, Anguil. Venetiis in Franciscano cœnobio reperitur, & in montibus, prope Veronam & prope Tridentum iuxta Episcopi arcem. In Germania nusquam vel sponte nascitur, vel in vllo [quod Cordus & Gesnerus quidem se scire aiunt] horto reperitur. Sponte quoque, teste Clus. prouenit plurimis Hisp. & Lusitaniæ locis, quemadmodum & Galliæ Narbonensis, vbi interdum in arboris formam assurgit, sed maxima ex parte solummodò fruticat. Nusquam, quod ille sciat, commemoratis locis resinam & Terebinthinam elici. Circa Monspelium in syluis Aegremont & Valeua sponte nascentem sæpissimè vidimus, & flores folliculos, fructus atque cornicula legimus. Sata in horto Montb. etiamnum durat, sed parua, & singulis annis folia decidunt. Diligenter hyeme custodienda à frigore hyemis.

Tempus.

Floret Monspelii mense Aprili: Septembri cum fructibus legimus, sicut & folliculos atque cornicula. Theophrasto ineunte Vere germinat Terebinthus: circa Tritici messem, aut paulò seriùs semen reddit, eademque serè & Plin. tradit. Montbelgardi prouenit nobis etiam ex semine Terebinthi. Contraria videtur scribere Hipp. de vsu fructûs Terebinthi. Nunc enim si fluor muliebris copiosior sit, Terebinthi (τερμίνθου) fructum tritũ ex vino & aqua propinat. Nunc si menies non eant eodem modo ieiunæ bibendum dat, & calida lauat.)

Vires & vsus.

Terebinthi folia, fructus & cortex (tradente Dioscor.) qua possent astringendi vi ad eadem ad quæ etiam Lentiscus conueniunt, simili parata modo sumptaque. Eius fructus esculentus est, ac stomacho noxius: vrinam verò ciet & excalefacit. Est & ad excitandam Venerem aptissimus: ex vino verò potus contra phalangiorum morsus prodest. Et Gal. Terebinthi (inquit) tum cortex tum fructus astrictorium quiddam obtinent. Sed & secundo ordine excalfaciunt. Itaque quod etiam desiccent manifestum est: recentes quidem etiãnum humidique modicè: sicci verò ordine secundo. Cæterùm aridus propinquus est etiam tertio ordini desiccantium. Est enim adeò calidus, vt mandentibus protinus eius caliditas percipiatur. Itaque etiam Vrinam prouocat, lienibus prodest. Plin. Terebinthi folia & radix collectionibus imponentur. Decoctum eorum stomachum firmat. Semen in capitis dolore bibitur in vino, & contra difficultatem vrinæ. Ventrem leuiter emollit: Venerem excitat. Celebratur & Thericles nomine, calyces ex Terebintho solitus facere torno, per quem probatur materies. Omnium hæc sola vngi vult, meliórque oleo fit. Color mirè adulteratur Iuglande ac Piro syluestri tinctis, atque in medicamine decoctis. Eiusmodi calyces ex Terebintho à Thericle factos à figlinis discernere facilè non erat. Quidam θηρίκλεια dicta volunt Terebinthi ligna, quòd in iis feræ insculperentur: Rhodig. Figulum Corinthium Thericlum fuisse, non autem vsum torno scribit Athen. Idem tamen ex Apollodoro Geloo citat θηρίκλεια τορνικὰ: Dalech. quod ante Plin. & alios Theophrast. prodidit his verbis. Nigrum admodum ac densum est Terebinthi lignum: Tradúntque circa Syriam nigrius esse Ebeno: ex hoc quoque capulos pugionum, fieri & pocula Thericlea tornari, quæ à fictilibus secerni non possint: Verùm cor tantùm accipi, & oportere lignum perungi, sic fieri & melius [κάλλιον] & nigrius. Hæc Theophrast. qui tamen postea alio loco, vbi recenset vsum diuersarum arborum, tum ad ædificia, tum ad vtensilia diuersa, addit: Terebinthus non nisi fructu resinâque vtilis, quod profectò prædictis contrarium videtur, nisi inueniamus aliquam Theophr. excusandi rationem. An igitur ibi de Terebintho arbore, hic de fruticante tantùm locutus? Sed leuis excusatio hæc: & textus ipse Græcus per se sat euidens. Existimandum, Theophrastum fuisse hominem, & tam ab aliis falli potuisse, quàm fallere alios. Mirum tamen Scaligerum, virum supra Simonidem memorem, in suis annotationibus huius contradictionis ne verbulo quidem meminisse, quam tamen de Phylica eo ipso loco circa eandem rem detexit. Impostores pro Ebeno phalas ad pedestres lanceas venditant è Terebintho. Scal. Bellonius testatur, veterum morem in comedendis seminib⁹ Terebinthi nũc adhuc durare in Cilicia & Syria, sibiq; aliquãdo rusticũ Arabem occurrisse (vt iam supra quoque monuimus) ducentẽ Camelum Terebinthi seminibus onustum. Testati sunt autores fide digni, ante duo millia annorum hominibus esum seminum Terebinthi in vsu fuisse, ac Persas iis victitasse antè vsum panis. Rustici Thraciæ & Macedoniæ scientes magnũ esse vsum Gallarum Terebinthorum, qui per colles crescunt & abundant, [vt idem Bellon scribit] lucri quod inde sperant occasionem non prætermittunt. Nam circa Iunii finem parua poma sub foliis colligunt, aut ad rami radicem, ferentis semina ad formam racemi, vbi inueniunt paruam Gallam vacuam & inanem, magnitudinis Auellanæ, quæ si crescere sineretur, longa euaderet ad formam parui cornu: sed adhuc paruam colligunt, ac carè vendunt, ad tingenda serica subtilia diuersis coloribus in vrbe *Bourse*: vbi in communi vsu est simplex hoc veteribus incognitum. Quotannis consumunt plus quam sex millia librarum.

Stomachum. Vrinam mouet. Venerem.

Temperã.

Lien. Tumores. Stomachum.

Cap dolor. aluum mouet. Ligna vsus. adulterũ.

Theophr. sibi contrad. dicit

Gallæ

Et alibi. Species sunt Gallæ, magnitudine paruarum Gallarum, Romanarum, intus cauæ, prouenientes ex excrescentiis foliorum Terebinthorum Masculorum, colliguntur vere, quo tempore nisi colligerentur in longitudinem semipedalem excrescerent ad formam cornu.

DE RESINA TEREBINTHINA, EIVSQVE VIRIBVS.

NOn inconueniens diximus de Resina Terebinthi, quam Terebinthinam hodiè passim vocant, specialiùs differere. Nomina, Locus, modusque eliciendi è planta sua superiùs declarata.

Tindend.

Legitur tamen nonnunquam minùs rectè, & quasi barbarè per varios libros Ferbentina, seu Ferebintina, vel Trebintina, Trementina aut Fermentina, vt annotant Monachi apud Mesuen. Gluten Alimbath, alimbar, alinbath: vt ferè omnes iuniores, declarant, idem significat quod Terebinthina. Est verò Terebinthina vocata, vt describit Cordus Terebinthi arboris resina, colore candida, subflaua, vitrea, aut candida, cœruleum colorem affectans, interdum pellucida, quæ fricata, primùm in plurimas micas teritur, mox lentescit

scit & glutinosa fit, odorem habet acrem, suauem, ad quantulùm grauem, & Laricem resinæ non dissimilem, præsertim manibus tractata, & prunis imposita. Gustu modico amaruscit, & inter dentes lentescit, iis dum masticatur adhærens. Destillat hæc primùm liquida, deinde paulatim arescit. Eandem hactenus sacrificuli vnà cum Thure accensam, in templis adoleuerunt, ob id incensum appellantes: quo factum est, vt hodie adhuc cum Thure ex Syria & Aegypto allata, pro Thuris quadam specie vendatur ab imperitis & impostoribus mercatoribus, qui differentiam inter vtrumque facturi, hanc, Incensum siue Thus appellant: (sed magno errore) Thus autem verum, Olibanum, non intelligentes hæc duo vocabula, alterum Græcum, alterum Latinum, eiusdem rei nomen esse. Porrò ex præmissa descriptione facilè patet, eam quæ hodie vulgò Officinis Terebinthinæ nomine habetur, genuinam Terebinthinam non esse, quippe quæ tenax, liquida, interim lenta, flauescat, & odore sit graui, Abietino vel Lariceo, de qua re specialiùs suo loco.

Thus. Incensum. Olibanum. Imperitorum error

Delectus.

Præfertur autem à Dioscoride magis pellucida, candida, vitreo colore, & in cæruleum vergente, odorata ac Terebinthum olens.

Resinarum exparatio.

Resinas porrò omnes eodem authore antecedit Terebinthina: proxima huic Lentiscina: deinde Pinea [πιτυϊνη] & Abiegna. Post has numeratur ea quam ferunt Piceæ [πισσίνη] & strobilina.

Vsus & vires. Tussis Tabes.

Vis autem resinæ cuiusuis molliendi, calefaciendi, discutiendi, dissipandive & expurgandi. Tussi ac tabi conueniunt in eclegmate, per se aut ex melle, quæque ex pectore educi oportet expurgant. Vrinam quoque mouent, cruda concoquunt & ventrem emolliunt: ad agglutinandos palpebrarum pilos conferunt: itémque ad lepras cum ærugine, sutorio atramento ac nitro. Ad aures denique sanie manantes cum melle & oleo, nec non ad genitalium pruritum sunt vtiles: Emplastris quoque, malagmatis & acopis admiscentur: quin & per se illitæ aut impositæ laterum doloribus auxilio sunt. *hæc Dios.* Ex cuius verbis patet eum resinam Terebinthinam omnium optimam, strobilinam verò infimam statuere. Cui quasi è diametro contrariari videtur Galen. Is enim 4. de comp. med. κατὰ γένη. principem calore facit strobilinam, proximam huic Abiegnam, postremam Terebinthinam esse scribit. Scilicet de bonitate resinarum absolutè locutus est Dios. Galenus verò de earum qualitate, seu caliditate agit: in aqua primas haud dubiè obtinet strobilina, veluti & eo ipso loco desertè admonuit Gal. ne à Dioscor. dissentire videretur.

Vrina. Purgat. Pili palpebrarum. Lepra. Aures pu-rulenta Genitalia. Laterum dolor.

In eandem porrò sententiam 8. simpl. Terebinthinam & huic viribus proximam Lentiscinam, ob eam quam præ cæteris maiorem habent partium tenuitatem, magis digerere, magísque attrahere prodidit. Sed ipsummet dicentem audiamus: Inter resinas (inquit) primas meruit omnium Lentiscina: inter alias præfertur Terebinthina, manifestam quidem non tamen similiter atque masticha adstrictionem possidens. Cæterùm adiunctam habet amaritudinem quandam, per quam magis etiam quàm masticha digerit. Ob eam qualitatem ineſt & abstersio, tanta quidem, vt & pſoras sanet. Quinetiam quæ in profundo residunt, cæteris resinis magis attrahit, nimirum, cùm illis maiorem habeat partium tenuitatem. Attamen Picea, & hæc etiam magis Strobilina, acriores quidem ea sunt, sed non magis tamen digerunt neque attrahunt. Mediæ inter has sunt Pinea & Abietina: acriores quidem quàm Terebinthina, minùs tamen quàm aut Picea, aut Strobilina. Habet porrò etiam emolliens quiddam Terebinthina. Secundum locum habet in emolliendo Lentiscina, sicut & Cypariſſina acrimoniæ. Quo loco rursus patet Lentiscinam à Gal. reliquis omnibus præferri, sicut à Dioscor. Terebinthina. Sed ad diuersa respexit vterque, vt patebit Galeni integrum illum locum legenti. Non enim hic omnes controuersias specialiùs declarari consultum.

Vsus

Digerit.

Emollit

Perſequamur vires ex Gal. Terebinthina resina, cùm detergendi discutiendiq; facultatem habeat, etiam affectus tales quod concoquat, quidpiam obtinet. In lib. de sanitate tuenda, vbi docet, quibus senes vti debeant ad aluum ciendam, eam nucis Ponticæ magnitudine, aliquando duarum triúmve sumi præcipit. Quippe non modò aluum soluere citra noxam posse, sed & viscera omnia, iecur, lienem, renes, pulmonémque abstergere. Idem & Paulus confirmat, & ventri vel oliuæ magnitudine deglutitam apprimè conferre testatur. Andromachus Terebinthinam in sua Theriacæ addit, & quidem Libycam: de quo miratur Galenus, cur hanc potiùs Chiæ præferat: hanc enim penè omnes meliorem iudicare, quanquam & Libycam laudandam censeat, si bona sit, sed proculdubio bonam semper non esse, quemadmodum quæ è Chio venit. Nasci quoque & in Ponto, & in aliis aliquot locis optimam. Verùm Chiam reliquas & odore & sapore vincere.

Purgans

Viscera purgat

Andromachus nat. Chia

Libyca. Delectus & locus

Sic Plin. in Oriente optimam tenuissimámque Terebinthos fundere Terebinthinam, odoratissimámque tradit.

Porrò non diu est, inquit Matth. quod Venetias defertur ex Cypro. Antea coctam afferebant, vel quòd esset aduectu aptior, vel quòd impostoribus, ad adulterationem aditus hoc modo facilior fieret. Verùm liquida, vt per se ex arbore manat, iam frequens facta est. Cæterùm quia Terebinthina iamdiu in Italiam non aduehebatur, Larigna non modò Terebinthinæ locum sibi vendicauerat, sed etiam cognomentum: Larignam enim falsò Terebinthinam Officinæ vocant, quanquam in hoc magnum errorem haud committi Amatus existimet, quum vtraque easdem ferè vires ac facultates obtineat, vt testatur Gal. cui postea & Paul. & Æt. subscripserunt. Satiùs tamen esset vera vti Terebinthina. At dum ea caremus, illa eius vice vti possumus. At Monachi, satiùs esse ducunt, in defectu veræ Terebinthinæ vti Masticha, quippe quam ipse Dios. in omnibus Terebinthinæ correspondere tradat. Ideóque tutiùs quoque esse in eius carentia ponere Masticem, quàm aliud. Sibi autem certè cognitum esse; eam, qua hodie sub Terebinthinæ nomine vtimur, ex Laricis arbore excipi, tamen Aetii authoritate, ad omnia quæ Terebinthina valet.

Larigna

Masticha

Auic. in cap. de Terebinthina nihil dicit: sed mittit lectorem ad cap. de grano viridi. Verumtamen Bellunensis in capite illo pro Terebinthina, rescripsit *alchalambat*.

Inuenitur etiam apud filium Serap. *Helcalimbat*, quod idem est, quod *Alchalimbat*, id est, gluten *alimbat*. *Halc.* enim, siue *Holc* Arabicè, gluten interpretatur Latinè.

Quæ pro resina Terebinthina venditur, ex Syluii testimonio, aut Laricea est, aut Abietina. Terebinthinam veram è Cypro allatam, Venetiis, ad eum misit, Io. Bapt. Opizo Medicus, nostræ Laricinæ & Abietinæ affinem, sed infinitis

Laricis. partibus præstantiorem. Terebinthinæ proxima est Laricea. Larici bonitate & tota natura est affinis Abietina, quæ hodie propè sola pro Terebinthina ab omnibus officinis supponitur, magno errore, cùm sit multò inferior Terebinthina.

Abietina.

Quod si Gal. non modò Terebinthinam exigebat, sed Chiam tanquam omnium præstantissimam requirebat, quà, non dico, ignominiâ, sed pœna mulctandi sunt illi, qui, scientes, Abietinam pro Terebinthina vendunt, vsurpantque non sine Medicorum id permittentium infamia & culpa.

Syluio adstipulatur Apollo de adulterio, sed de vitium diuersitate nequaquam. Sic enim infit. Terebinthina, multis iam præteritis lustris Medicos omnes latuit, nec dudum Venetias ferri cœpit cocta, & in massas velut placentas congesta, fortè quòd ita commodiùs vehitur, aut sic facilius adulteria admittit. Nec deest liquidæ copia, qualis ex Terebintho manat. Huius loco ætas nostra, resinam Larignam vsurpauerat, ei Terebinthinæ locum, & cognomentum falsò vendicans: nec graui admodum errore, quum ex Galen. lib. 4. de comp. med. per gen. cap. vlt. omnibus his Pharmacis, quæ Chironiis conuenire palàm est, Larix resina, loco Terebinthinæ, nullo errore misceatur, sibi inuicem affini similitudine 1. de comp. med. per gen. c. 15. atque Lentiscinę Terebinthinæ respondeat, ex Dioscor. altera alterius defectui satisfacere poterit, quanquam Terebinthina passim vendita, flaui coloris, & mellis Attici, ex Laricis resina fit. *Hactenus Apollo*, qui inter cætera Terebinthinam leuissimam dicit, sed qua vel ratione, vel quo authore, nusquam apparet. Ex Theoph. id desumptisse videtur, sed malè intellecto, qui inquit, quod sit ἐλαφρότατον καὶ λεπτομερέστατον τῇ ὀσμῇ, id est, odoris suauissimi & leuissimi, siue qui leuissimè feratur, quique grauis odore non sit: quod bonus ille Apollo ad pondus retulit.

Non improbat Apollo vsum Laricis

Apollo not.

Quoad veram Terebinthinam, de qua hîc agimus, Valer. Doutez annotauit se collegisse exipsamet arbore facto sacrificatu. Eiusmodi rara est admodum, vidimus tamen in cucurbitis quæ ex Creta Venetias delatæ dicebantur, qua etiam vsi sumus Lugduni & Genevæ ad Theriacen quam præparabat Valer. Dourez me Bauh. præside & intendente. Pulchra erat, lucida, ac multò densior resina illa liquida, quæ ex Abiete colligitur. Veram Terebinthinam Dod. calidam facit ad secundum gradum, non tamen vsque adeò siccam.

Temperamentum.

Pòrrò vt & de Recentiorum viribus vtendi modo aliquid addamus, dosis eius ferè hodie à drach. j. ad drach. 4. quinque etiam exhibemus, vel in bolo cum puluere Glycyrrhizæ, vel cum drachm. j. puluere Rhabar. vt Syluius qui drach. ij. tarò excedebat, vel potui dabat ex decocto Cicerum, vel eius loco aquæ illius aut Olei destillando separati vnciam dimidiam cum vino albo propinabat nephriticis: purgatis priùs venis primis & ventre reliquo

Vtendi modo.

Purgat thoracem ab omni immunditie: Item iecur, splenem, renes & Vesicam. Confert veteri tussi, spirandi difficultati, spuso sanguinis purulento, vertiginosis, calculosis, & peculiariter etiam ischiadicis, Podagricis, Chiragricis: aperit, mundat, calfacit & roborat neruos. Vnde Cermison *sanctissimam appellauit medicinam.* Quidam eius potum vtilem prædicant in affectibus vteri cum decocto artemisiæ, & infusione Chamæmeli. Mulieres Persæ vruntur ad masticandum gummi Terebinthinæ, quod prodest ita masticari, vt dentibus non adhæreat, nec in ore consumatur, teste Bellon. Lob. in libello de Balsamo scribit, Liquoris Balsami loco nullum præstantius esse Opobalsamum & veri Terebinthi latice. Verno namque tempore ramulorum pullulantia tenella Terebinthi effracta flagella ipsoque etiam Narbonensi, Nitiobrigum siue Linguagotico aut Monspelliensi agro, instar Ficulneæ arboris, lac stillant, quod conchis exceptum & adseruatum in limpidissimum, tenacem, resinosum laticem abit, qui dum recens est, id est, in musto, vt Plin. verbis vtar, in laneam vestem fusus, neque maculam faciens, neque si eluatur vestigium aut notam relinquens: senescens tempore crassescit: nec abluitur nisi oui vitello addito. Qui Caryophyllorum, Nucis Myristicæ aut Cinnamomi oleum huic liquori præferunt, suauitati & sapori plùs quàm optatis facultatibus deferunt. Sic Clemens Clementinus, Terebinthinam destillatam proximam esse Oleo Balsami prædidit, vel parum calidiorem & conferre omnibus ægritudinibus frigidis, & maximè neruorum. Immò ipse Dioscor. Terebinthino oleo Balsamum adulterari dixit.

Sanctissima medicina.

Gummi Terebi.

Balsami succedaneū

Liquor Terebinth.

Oleum Terebinth.

Quod verò frigefacere vertunt τὸ ψύχειν interpretes Dioscor. ostendunt quàm parùm ad rem ipsam attendant, cùm manifestè calfaciat oleum Terebinthinum, tantùm abest vt refrigeret. Melius Sarrac. iuxta alterũ τὸ ψύχειν significatum siccare conuertit: quandoquidem & fructus Terebinthi è quo illud exprimitur (nam eodem modo, quę Lentiscinum & Lentinum ex fructu parari docet Dioscor.) euidenter exiccare proditum est à Gal. 8. simpl. cap. de Terebintho. Quod si quis ἀμουσίας vitandæ gratia ξύειν legere maluerit apud Dioscor. pro ψύχειν, possit. Hoc autem oleum hodie apud nos, vt & in Italia, neque paratur neque habetur, quod & Matthiol. testatur. Hoc tamen, vt Mesues tradit, vulnera consolidat: medetur item conuulsis, Opisthotonicis, neruorúmque duritiis, & crebrimè Cataplasmatis admiscetur.

Dioscor. ill. Dioscor. interpretes reprob.

Dioscor. emend.

Aliud est Oleum quod arte destillatoria ex ipsamet Terebinthina in retortam posita destillatur in arena, vel per se, vel cum aqua simplici, vel rosarum, aut etiam vino, vel hoc cum illa admixto: quale ego Cherl. haud ante multos annos sæpiùs Lutetiæ paraui pro Generosis ac Nobilissimis coniugibus D. de Sancy Cõsil. Regii à latere, & D. de Fabry Thesaurarii & Cons. Regii, quarum prior illa miserè interdum Nephritide conflictabatur, & ex hoc oleo singulare solatium sentiebat. Terebinthinam probè lotam sacco lineo immittebam, huncque in retortam vino albo & aq. ros. semiplenam. Sic arenæ imposita adhibito excipulo, primò aqua limpidissima exibat, qua finita, oleum splendore sine dubio margaritas referens exibat, prædictæ aquæ innatans. Dixisses perlas dissolutas. Magna opus cautione, in regimine ignis, quippe si vel pauxillum incandescat supra modum, ἐμπυρίσμα sentiet oleum. Vbi sufficientes album existillasse putaui, mutaui excipulum: non enim expectandum, donec flauescat. Tum & flauum secutum, & tandem rutilum. Primi, quod à sua aqua separatur, vsus est intra corpus, ad omnia supra scripta longè præstantissimus. Secundi & tertii quæ igneam propemodum naturam habent & topica, præsertim fœdos partium morbos, & summam exterfionem. Quod remanet in retorta [quodque tamen non expectandum] Colophonia vulgò habetur,

Oleum fœtidissimum Terebinth.

habetur, quæ, quò plus olei extraxeris, eò nigrior fiet: adde, quòd ea indurata, retortam frangi necesse sit. Modum hunc, & alia destillatoriæ artis nobilissima opera me docuit magnus ille vtriusque Medicinæ Coryphæus Ioſ. Quercetanus, Conſ. & Med. Regius, cui per aliquot annos, ceu alter adfui Achates.

Varios modos parandi olei Terebinthinæ habes in Euonymo, eorúmque vſum: Item apud Ryſſium, Cordum, Cronemburgium & alios. Videnda quædam etiam lib. 9. titulo de Pini reſina.

Vinum Terebinthinũ. Dioſcor. etiam vinum Terebinthinum parat è bacciferis eius ramis tuſis, decem minarum pondo, in tribus muſti congiis feruefactis, donec duo ſuperſint, aut certè dimidium: id vinum colatum ad vſus recondit. Adſtringit, ſtomacho accommodatur, & defluxionibus inteſtinorum, veſicæ & ſtomachi, & ſanguinis profluuio. *Vires.* Vicera omnia fluxionibus obnoxia, fouendo ad cicatricem perducit: fluxiones valuæ ac ſedis inſeſſione cohibet.

LENTISCVS.

CAP. XXI.

Deſcriptio MVltis frutescat Lentiſcus ſtolonibus, mediocriter craſſis, flexilibus ramis brachiatis, cinereo cortice obductis. Interdum in iuſtæ magnitudinis arborem excreſcit, vt obſeruauit Cluſ. folia minora, quàm Piſtaciorum vel Terebinthi, Glycyrrhizæ ſolitis paria, ſed Buxeorum ſoliditate, ex viridi nonnihil rubentia, coniugatim, ſine vllo impari, ad coſtã canaliculatam rubeſcentem connexa, in ſpinulam plerumque deſinentia, inque eandem ferè partem vergentia, incundi cum quadam grauitate odoris, ſapore acidiuſculo & adſtringente. *Folia.* Iis interdum folliculi (vel veſiculæ quædam) adnaſcuntur culicibus exignis referti, haud ſecus ac in Terebinthinis vel Vlmeis. *Folliculi* Ad alæ imum exoriuntur floſculi, veluti racemuli, rubentes, vel colore ex herbaceo palleſcentes nonnihil purpuraſcentes, qui in fructus abeunt, dimidio ferè Piſis minores, in ſtylum minutum deſinentes, rotundi, rubentes, & per matutitatem nigricantes, acidæ, nucleum continent paruulum, durum, nigrum, albam medullam continentem. Fructum Cæſalp. oleaginoſum dicit, medullam viridem.

Flores *Fructus.*

Lentiſcus ſiue σχῖνος ea arbor fuit, ſub qua Iudæorum accuſantium alter ſe Suſannam adulterantem inueniſſe Danieli falsò teſtificatus eſt.

Schinus Σχῖνος Hipp. de morb. mulier. qui & alibi eiuſdem operis σχῖνα φύλλα pro Lentiſco. Poſtea ſcribit ad ſtrangulatum veteri naribus illinito σχῖνου λεπτὸν ἢ δάκνοντος. Cornarius ſic interpretatur Schinum tenuem, Scillæ ſpeciem, quæ mordeat.

Theoph. σχῖνος eadem eſt, quæ Lentiſcus, quando ait: alii Thuris arborem ſimilem eſſe dicunt σχίνῳ (Lentiſco Gaza) & fructum quoque παῖς σχοινίν. (Lentiſci Gaz.) Folium ſubrutulum, ὑπέρυθρον. At in libris de cauſ. aliam plantam denotat, ſcribens: ὅσα ἢ ἐν σχίνῳ φυτεύουσι ἢ Σκίλλῃ, πάντα τὰ εὐθηνέστερα ἢ ἐπιτροφίας φυτεύεται. Ἴσχει γὰρ πρὸ ἄμφω ἀνυσίμως ἢ ὑγρότητα, ἢ χρῆται τῷ ὑδατι ἐμφυτεία τὸν. Gaza: meliora euadunt, & quæ Lentiſco aut Scillæ inſerta terræ mandantur.

Et alibi eiuſdem operis: omnia quæ Lentiſco (χίνῳ) inſerta terræ mandantur (συναύξεται) minùs vermiculationem ſentiunt, odoris feruoriſque cauſa. Quibus poſterioribus locis quid ſibi velit Theoph. non intelligimus, aut quænam poſſint plantari in Lentiſco, vel terræ mandari, vt vertit Gaza. Si non faceret mentionem odoris: per χίνον intelligeremus Scillam, quam & ipſummet intelligere verisimile eſt, vt patebit conferenti proximè antè hunc citatum locum.

Manet tamen difficultas de odore. Equis enim odor acquiri poſſit ex Scilla. Si acquirat, nullum ſanè gratum acquiret. Habet autem Lentiſcus per ſe ipſa ſatis gratum odorem. *Lentiſcus*

Σχῖνος Dioſc. Gal. Arato, Conſt. in Geop. & aliis pleriſque Græcis. Lentiſcus Cic. Plinio, qui ei baccas tribuit, & reſinam quæ ex ea fluit Maſtichen, & Lentiſci glebas vocat. Plutarch. gloriatur ſe vidiſſe è Lentiſco pullulantem Oleam. *E Lentiſco Olea*

Porrò Lentiſcus, ſi Hermol. credimus Reſinam vbique ſudat. Maſtichen verò dictam in Chio tantùm inſula ferre ait, Lentiſci fructum Hippoc. de morb. mul. Schinida (σχινίδας) nominauit, etiamſi Librariorum culpa, non Schinides, ſed Echinides (ἐχινίδας) legantur, ſicut & Cechrides pro Cedrides. *Schinus Hipp. corr.*

Plinius Lentiſcum Italicam dicendo videtur præter Chiam alia quoque genera nouiſſe. Fructus initio rubet, poſt nigreſcit, qui & in racemis Sambuci ſpecie dependet, folio Piſtacii ſed minore, per extremitatem rubente, in ſummo ſiliquæ Piſorum, ſed corniculi modo intortæ, in quibus reſina odoris iucundi continetur. *Folia. Lentiſcus Italica* *Siliqua* *Reſina*

Romæ demonſtratur in ruderibus monumentiſque Lentiſcus folliculis inanibus & deformibus, iis confractis culices euolant frequentes. *Culices*

Marcello authore, notior quàm nunc ſit, quondam Lentiſcus fuit: & ſi, teſtante id Plinio, Ciceroni credendum eſt, ruſticæ plebi neceſſaria: quæ cœli & in eo ſyderum imperita, arandi ſuorum operum auſpicia ex propinqua arbore certiùs cognoſcere poſſet, vt ſpecialiùs dicetur in tempore. *Lentiſcus vnde*

Lentiſcum dictam putat Ruell. quòd liquore quodam lenteſcat. Arbor eſt, vt ille tradit, Roboris magnitudine, Sorbi folio, Terebinthi odore, acinis ſilueſtris Punicæ rubentibus, vbi maturuerint nigris, tantiſper dum coquuntur ruſis. Fertur & alia Iunipero ſimilis. Plinius (addit idem) præter Lentiſcum Chiam, aliud genus nouiſſe videtur, Lentiſcum Italicam dicens, ea traditur folio Piſtacii, &c. Sed Ruell. de illorum cenſu eſt, qui de libi ignotis tradunt, adeò vt ſub quo cœlo Botanico, quando iſta commentus eſt, fuerit, prorſus ignoraſſe videatur. Nam quæ nobis ille monſtra pro Lentiſco producit, aut quibus authoribus Roboris magnitudine? Quænam illa, aut vbi viſa? Sorbi folio? indicta hæc hactenus, præterquam ipſi, qui ſolus eam vidit, in ſuo cerebello. At Iunipero ſimilem quando dicit, nobis *Lentiſcus Chia* *Italica Piſtacy folia. Ruell. auct.* *Roboris magnit. Sorbi folio. Iunipero ſimili*

Xylobalſami ſuccedaneum in Officinis vſurpari, Lentiſciniſque dentiſcalpiis poſt epulas dentes emundari, illius reſellent & ridebunt commentationem.

Caphura

Porrò Maſtiche ementiuntur Caphuram hodie Venetu mangones, id quo modo fiat, neque innotuit adhuc nobis, nec ipſi cognitum volunt.

Lacuna mor & Dod. Fraxinus folia.

Lacuna fictitiam exhibet figuram ex prioribus comment. Matth. qualem & Dod. proponit, & folia Fraxini tribuit, parum rectè, noſtro quidem iudicio.

differētiæ. Italica. Chia.

Qui in Chio aliquandiu hæſerunt, Cluſio retulerunt Lentiſci arbuſculas ab iis quæ in Italia naſcuntur, nonnihil differre. Et Camer. Sunt, inquit, qui velint Italicam Lentiſcum à Chia in eo tantùm differre, quòd fruticoſa ſit illa, hæc verò arboreſcat, etiam ſine cultu. Audiui ex quibuſdam è Chio oriundis, arbores quæ Maſtichen ferunt, longè proceriores pulchriorèſque ſylueſtribus eſſe, quotamen ſæpenumero eodem loco naſci ſolitæ.

Siluestres Maſtichifera

Modus colligendi *Maſtichen.*

Collecturi autem Maſtichen, certo die priùs arborem vulnerant, vnde in ſubiectam humum mundatum lachryma albiſſima deſtillat, quæ mox in ore liqueſcit, quámque ad ventriculi corroborationem comedunt. Quò vetuſtior, eò melior.

Synonyma linguar. *Daru Arab.*

Lentiſcum Germ. Maſtixbaum/ Maſtichen/ oder Zahnſtörerbaum. Belg. Maſtickboom. *Daru* Arab. Gall. *Lentiſque: Reſtrincle, & Peſſinge* Monſpelienſibus. Ital. *Lentiſco*: in Apulia *Stinchi* nomine corrupto à Græco Schinos, vt putat Auguill. *Lentiſco, Mata*, Hiſp. nonnullis *Charueca*: Luſit. *Arueira*. Boh. *Lantyſſtus*.

Tempus

Floret Lentiſcus magna ex parte Aprili, vel Martio. Fructus Octobri & Nouemb. primùm matureſcit, rubens, rotundus, acidus. Ter autem fructum ferre tradunt, fortè quòd tribus diſtinctis temporibus eundem perficiat: de qua re ſic ſcribit Conſtant. in Geopon. ἡ δὲ χίνος πρῶτον καρπὸν φέρει, εἰ μὲν ὁ πρῶτος καρπὸς καλὸς γένηται, τὸν πρῶτον σπόρον καλὸν καρποφορῆσαι σημαίνει· εἰ δὲ μή, ἄλλον. Studio Græca verba adduximus, vt conſtet crallo errore hallucinatos Pen. & Lob. qui iſtud ad flores detorquent, vti priùs dictum & refutatum. Item Ruellium, qui confidenter ait, ter anno florere, etiam adductis Cic. verſibus quos & ipſi hic ſubſignabimus.

Pena Lob. & Ruell. reuocantur

Schinus ſem Lentiſcus tria anni tempora demōſtrat

Iam verò ſemper viridis ſempérque granata,
Lentiſcus, triplici ſolita eſt grandeſcere fœtu
Ter fruges fundens, tria tempora monſtrat arandi.

Semper granatam dicit, quod de fructu vtique intelligendum, quem ipſemet exprimit, per, ter fruges, &c. Et Conſt. σχῖνος καρπὸν.

Videamus & Aratum de Scilla, quam eius etiam teſtimonio, vt Lentiſcum, σχῖνον vocant, quod idem prodidit Theoph. lib. 7. cap. 12. hiſt. vbi tamen σκίλλης expreſsè legitur, quamuis alibi σχῖνος voce non Lentiſcum modò ſed & ſcillam denotare videatur, de quo in cap. principio ſatis multa. Id quod idem quoque Aratus vtramque diſtinctè nominans his confirmat verbis:

ἔστιν δ' ὅτε σχῖνος φύλλα τε καρπόν τε κορύσσῃ,
πίσσα δὲ καὶ σκίλλης τυτθὰ φύεται ἄνθεα λευκά.
Lentiſci in fructu quod ſeruat ruſticus, altho
In flore & ſcille ſeruandum exiſtimat idem.

Quaſi verò natura quoque ipſa in ruſtica diſciplina inſtituere voluerit, vt agendarum rerum leges & tempora ex ipſa diſcamus.

Locus.

Amat verò Lentiſcus humida loca, & plantatur à Cal. Ianuar. authore Conſtant. in Geop. Naſcitur in vniuerſa ferè Hiſpania & Apulia: in Creta, in montibus circa Hieruſalem teſte Bellon. In Italia frequentiſſima, inquit Matth. præſertim in Hetruria maritimis Senenſibus: in collapſis Romanorum ædificiis ac ruderibus. Quinetiam in tractu Tyrrheni vbique copioſa oritur, in Campania maximè. Fert etiam Lentiſcus Italica Maſtichen, vt teſtatur idem, quanquam, ait, non ea copia, qua in Chio, & Creta Aegæi inſulis. Itaque immeritò à nonnullis notatur Auicenn. quòd Maſtichen Italicam memoriæ prodiderit. Quippe quòd ii, qui maiori in errore verſantur, exiſtimauerint non alibi fortaſſe quàm in Chio naſci. Hæc Matth. qui ſibi ipſi contradicens in H.ſt. Germ. dicit: in ſola inſula Chio Lentiſcum Maſtichen fundere. Cæſalp. quoque teſtatur frequentem eſſe Lentiſcum in aſperis maritimis Italiæ, ſed ibi lachrymam ferre exiguam, in Chio copioſam. Et Lacunæ Lentiſcus in Italia fert Maſtichen, quamuis non facilè, quæ vel Chiæ comparanda. Aegyptia autem nigra eſt.

Maſtiche Italica Maſtiche Cretenſis Auic. defenduntur.

Matthioli retractatio

Maſtiche nigra

Indica Maſtiche

Indicam Maſtichen è ſpinoſa quadam planta manare, non ſolùm Theoph. ſed etiam alii tradidêre, quemadmodum & Plin. Rauvolff. inter Rama & Iappe reperit Lentiſcos Maſtichen fundentes.

Porrò Lentiſci feraciſſima eſt vniuerſa Narbonenſis ora maritima, quæ ad Taurinorum iuga atque ad Pyrenæos vſque Alpes protenditur, vbi paſſim fruticoſam tantùm obſeruauimus, ſed nunquam Maſtichen fundentem, aut qui viderit, innotuit nobis. In Italiæ hortis quibuſdam colunt & nos paruam vnam aut alteram in horto E. C. Montb. coluimus delatam Monſpelio. Interdum quando non creditur, ſed negligitur, vt pleriſque locis ad Anam flumen, quod Hiſp. *Guadiana* appellant, obſeruauit Cluſ. in arborem iuſtæ magnitudinis excreſcit. Prouenit copioſè per Luſitaniam, Bæticam, regnum Valentinum, & toto illo tractu ad mare mediterraneum obuerſo.

vt in arbore crescant

Vires & Vſus *Veteri* Glossa.

Hippoc. ad vlcera in vtero reſiccanda: Lentiſci (inquit) folia in aqua coquito & cum hac colluito: Idem iidem vtitur foliis ad reſiccandum fluxum vteri. Dioſc. Lentiſcus arbor nota, partibus ſuis omnibus adſtrictiora eſt. Etenim ipſius (inſit) fructus, folium ramorum & radicis cortex pares vires ſortiuntur. Exprimitur & ſuccus ex cortice, radice ac foliis ſufficienter in aqua decoctis: quæ deinde vbi à coctione refrigerata fuerit, abiectis foliis iterum coquatur, donec mellis habeat craſſitudinem. Valet is, qua pollet adſtringendi vi, ad ſanguinis reiectiones, alui profluuia & Dyſenteriam in potu: itémque contra ſanguinis ex vtero eruptiones, atque tum ipſius vteri, tum etiam ſedis procidentias. In ſumma denique Acaciæ & Hypociſtidis vice ipſo vti licet. Eadem quoque præſtat ſuccus è tritis foliis expreſſus. Quin & eorum decoctum fotu caua explet, oſſáque quæ nondum conſerbuerunt obducto callo ſolidat: ex vtero fluxiones ſiſtit, nomas arcet, vrinas ciet, ac dentes mobiles collutione firmat atque ſtabilit. Virentes autem ſurculi arundineorum dentiſcalpiorum vice dentibus affricti, eos repurgant. Fit denique & ex ipſo Lentiſci fructu adſtringens Oleum, ad ea quæ adſtrictionem deſiderant accommodatum. Has baccas Plin. velut Oliuas & Cotna in cadis muria condi dicit, ne quid non hominis ventri natum eſſe videatur. Lentiſci, vt idem author eſt, & arbores, & ſemen, & cortex, & lacryma vrinam cient, aluum ſiſtunt. Decoctum eorum vlcera quæ ſerpunt, fotu. Illinitur in humidis, & igni ſacro, &

Vteri fluxus
Succus inſpiſſatus

Alui prōfluuium
Dyſenteria
Menſes immodici
Vteri & ſedis procidentia
Vlcera
Oſſaque fracta
Vteri fluxus
Noma
Dentes
Dentifricia
Oleum Lentiſci
Bacca condita

& gingiuas colluit. Folia dentibus in dolore atterunturmobiles decocto colluuntur. Capillum tingunt. Lachryma sedis vitiis prodest, cùm quid siccari excalefierinc opus sit. Folia tenera oculis inflamatis illinuntur. Medetur & attritis partibus, siue oleo è semine eius facto [de quo postea] ceræque misto, siue foliis ex oleo decoctis, siue cum aqua virilia foueantur. Quo loco non displicet nobis Dalechamp. lectio, pro virilia, naturalia legentis, nempe vuluæ, quamuis de vtriſque intelligi possit.

Ignis sacer. Capillus.

Idem Plin. testatur Democratem medicum in valetudine Consulis M. Seruilii Consularis filiæ, omnem curationem recusantis, diu efficaciter vsum lacte caprarum, quas Lentisco pascebat. Morbum eum fuisse Vlcus pulmonis renúmue credibile est, aut immodicas sanguinis profusiones, ex coniectura Dalech.

Vlcus Pulmonis. Vlcus renum. Sanguinis profluuia Tentata.

Lentiscus, ex traditione Galeni ex aquea essentia leuiter calida facultate, & terrena frigida non pauca compolita est. Deficcat igitur secundo ordine completo, aut tertio incipiente: in caliditatis & frigiditatis differentia quodammodo est medius & symmetrus. Similem omnibus sui partibus astrictionem obtinet in radicibus, ramis extremis tenuioribus, germinibus ac foliis: præterea fructu, & cortice: ac si succum ex foliis eius viridibus exprimas, similis hic ordinis est, moderatè adstringens. Itaque bibitur & per se, & cum aliis medicamentis, quæ Dysenterias & alui affectus sanant: quin & ad sanguinis expuitiones: sanguinisque ex vtero eruptiones, tum sedis vulnæque procidentias idoneus est, vt pote ad hypocystida nonnihil propè accedens. Idem in Euporistis: ad gingiuas sanguinolentas extremitates Lentisci & Balaustia in posca coqui & collui præcipit. Porrò dentiscalpia ex Lentisco parata tum priscis, tum hoc seculo magnatibus & delicatioribus præsertim in vsu quotidiano pro optimis & præstantissimis habentur, quod Valer. Mart. quoque insinuat.

Sanguinis fluxum. Gingiuæ. Dentiscalpia.

Fodirque tensis ora laxa Lentiscis.

Et in Apophoretis,

Lentiscum melius: sed si tibi frondea cuspis
Defuerit, dentes penna leuare potest.

Dentifricia eiusmodi per Hispanias, Italiam & Galliam, vbi passim ferè venalia habentur, & ad Germanos quoque à Mercatoribus importantur, in quotidiano sunt vsu. Fabrè effictum & exsculptum mihi Cherlero aliquando obtulit mulier Africana, vt arbitror, cum Venetiis Anconam versus solueremus vnà. Sed nec id inter nostra naturalia lignorum ordine positum, nec alia multa exoticę raritatis nobis chara, rapaces cuiusdam, cui nimiùm fidebamus, manus deuitare potuit.

Cæterùm eiusmodi assidui dentium exsculptores adagialiter vocantur σκωπάρις, id est, Lentisci arrosores dicuntur, quod in eos potissimùm quadrat qui nitiduli esse gestientes nimia satagentia corpus expoliunt. Linguagothi Lentisci virgultis ad calfacienda clibana & ad coquendum pro quouis alio ligno promiscuè vtuntur.

Adag.

E Lentisco etiam vinum fit, quod Schinium siue Lentiscinum dicitur. Si verò Mastichen accipiat, Mastichites. Hac ratione. Bacciferi rami cum foliis tunduntur decem minarum pondo, & in tres musti congios merguntur, coquunturque donec duo supersint, aut certè dimidium, tùdémque colatum id vinum ad vsus reponitur. Astringit hoc, stomacho accommodatum. Eo etiam in testinorum, vesicæ & stomachi destillationes sistuntur, ac etiam eruptiones sanguinis. Vlcera & foueantur & ad cicatricem perducuntur. Sedis vuluæque fluxiones tum iniectũ tum potum cohibet.

Vinum Lentiscinum. Mastichites. Vsus eius.

Vt vini præscripti, ita & Olei Lentiscini parandi rationem & vsum docet Dioscor. Lentiscinum oleum similiter atque Laurinum ex maturo fructu confectum ac priùs inspissatum, scabiem iumentorum canúmque sanat. Pessis, acopis & ad Lepras tollendas accommodatis medicamentis aptè & vtiliter immiscetur: ac sudores etiam cohibet. Idem & Plin. tradit, additque idem effecturum quod rosaceum, ni durius paulò intelligeretur: vsum eius esse ad papulas à nimio sudore excitatas. Gal. in defluuio capillorum Lentiscinum oleum valdè commendat, habere namque adstrictionem atque maiorem oleo in Iberia aut Hispania nato, spontéque naturæ tale existere, quale est ipsum Ladanum. Quare neque expertum se, neque mente concipere posse vllum præstantius Pharmacum ad defluos capillos, quàm quod ex Ladano & Lentiscino oleo permistum constet.

Oleum Lentiscinum. Scabies. Lepra. Sudores. Papulæ. Defluuia capill.

De eodem sic Actuar. tradit. Quod si gingiuæ ob inflammationem doluerint, oleum Lentiscinum, si moderatè calidum ore contineatur, præstantissimum est remedium. Sit autem recens: nam quod vetustum est, deterius est. Porrò id in duplici vasi calefieri debet. Est igitur hoc gingiuarum inflammationi quàm maximè accommodatum. Nec verò minùs, si quis in alia quapiam parte membranæ, tum linguam vestientis, tum succingentis totum os, dolor ob inflammationẽ oriatur, Lentiscinum sedare potest. Repellit enim placidè, & citra asperitatem quam austerorum plurima obtinent. Adhæc, absque morsu discutit, quo inflammata omnia inprimis opus habent.

Lingua inflam.

Apud Germanos tamen, teste Cordo, nullus est olei Lentisci vsus, quoniam nec aliunde affertur ipsum oleum neque in Germ nascitur, ex cuius baccis confici possit: quoniam tamen præstãs eius vsus est, vti patet, possent persacilè ex Gallia Narbonensi vel Italia accersiri, cùm & ea quæ gulæ & ventri deseruiunt abundè ista loca institorũ cura nobis suppetant. Ab Hispanis sanè Oleum fructuum Lentisci in maximo habetur vsu, præsertim etiam pro inficiendis chirothecis, quod sua voce *Azeite à Mata* apellitant, teste Amato. Et Clus. quoque scribit, cùm in Narbonensi degeret Gallia, oleum ex baccis exprimi solitum magni ad vatia vsus quod in peregrinas regiones asportabatur.

Adulteratur eiusmodi oleo opobalsamum, si Lob. credimus. Appellatur Gallis *Huile de Mastic.*

Opobalsami adulteratum.

LENTISCINA RESINA, MASTICHE.

MAstichen & dictum, Lentiscus Lachryma- *Descriptio*
tur, (modúmque superiùs declarauimus, & specialiùs adhuc dicetur postea) cuius grumi, quales ad nos importati in Officinis habentur, orizæ granum æquant, longè etiam interdum maiores, candidi, pellucidi, fragiles, qui statim sub dente dissiliunt, mox tamen sriatura omnis denuò coit continuata masticatione, lentescitque mollisque cera, [sine adhæsionis ad dentes metu] quam rursum exuit simul atque aërem sensit: pruinis iniecta flammam concipit, promptiùs tamen fumat, quàm flammescat, contrà ac Thus, guttásque assatim

Vt à Thure defcernatur Maſtiche adulterio.

facilè deſtillat, id quod Thuri negatum, odorémque non ingratum ſpirat. Sapor leuiter adſtringens cum calore modico.

Cordus annotat aliquos hodie Maſtichen Sandaracha adulterare. At Dioſc. ſeculo, vt ipſemet teſtatur, Thuris & reſinæ Strobilinæ admixtione.

Synon. lingoæ.

Reſina Lentiſcina, Maſtiche, μαστίχη, πίνη χοινή. Offic. Maſtix. Germ. tMaſtich / & tMaſtix vulgò. Belg. tMaſtick. Gal. *Maſtic.* It. *Maſtice.* Hiſp. *Almaſtiga*, *e Almaſtiga.* Arab. *Glutem Romanum.*

Glutem Romanum Maſtiche

Hunus & Theophr. meminit lib. 9. quando ait: ex Lentiſco (πίνη) & ſpina Ixine ducta lachryma effluit, quæ μαστίχη vocatur. Et Dioſc. E. Lentiſco, inquit, gignitur quoque reſina, Lentiſcina cognominata, & à nonnullis μαστίχη dicta. Præſtantiſſima porrò & copioſiſſima in inſula Chio prouenit. Præfertur pellucida, ceræ Tyrrhenicæ candore ſimilis, denſior vel plena, arida, friabilis & odorata. Viridi autem minùs probatur. Myrrham verò Lentiſci glebis adulterari, quemadmodum & gummi, apud Plin. legimus. Scimus inter Maſtiches glebas haud rarò reperiri glebulas gummi Tragacanthi & Arabici, qui ſucus tamen à perius facilè diſcernitur, ab aliis etiam maſticatu aut igne. Reliqua vitia deprehenduntur ſapore gummi dente lenteſcentis.

Lentiſcina reſina

Maſtiche, auctore Plin. & ex alia ſpina fit in India (an hæc illa ſpina quam ſupra Ruell. Lentiſcum dixit ſimilem Iunipero?) itémque in Arabia: Lamam vocant. Sed maſtiche quoque gemma eſt: quoniam & in Aſia Græciáque reperitur herba, radice folia emittens, & caudam ſimilem Malo, ſeminis plenum: lacrymáque erumpit inciſa parte ſumma, (ima Dal.) vix vt dignoſci poſſit à Maſtiche vera. Nec non & tertia in Ponto eſt, Bituminis ſimilior. Laudatiſſima autem Chia candida, cuius pretium in libras xx. nigræ verò xii. Chia è Lentiſco traditur gigni gummi modo. Adulteratur vt Thura, reſina. *Hæc Plin.*

Dulcis mo.

Plin. Lentiſci Iuniperi ſimilis Ruellij? Lama Ixine

Maſtiche tertia in Ponto Plinio

Ixine

Quod verò de herba illa tradit, Ixinem apud Theoph. inſinuare videtur, ex quo veriſimile eſt eum partem tranſcripſiſſe. Dal. annotat eum Chamæleonem album intelligere, qui Ixiam Maſtiche ſimilem gignit. Porrò in Medicis Græcis Maſtiche etiam ſolùm Chia vocata reperitur, vt falli poſſint qui legunt, & ad proximè antecedens medicamentum hanc vocem referre.

Chia

Maſtichen perſonatam Marcellus Medicus empiricus vocat alicubi, fortè ex eo quòd faciei illitionibus admixtam, claritatem ac nitorem inducere Dioſc. dixit, vt ſit velut μυροπνεῖον, vt conijcit Cornar. Quamuis autem Gal. ad Glauc. laudet Maſticem Aegyptiam, ſcimus tamen (inquit Bellon.) in ſola inſula Chio nunc prouenire, vbi Lentiſci arbores coluntur ea diligentia, & non minoribus ſumptibus quàm apud nos vites: iſtius inſulæ diuitiæ conſiſtunt potiſſimùm in Maſtiche. Et niſi colerent diligenter, Oleæ modo, Lentiſci parum Maſtiches proferrent. Turcæ tributi vice incolæ annuatim quatuor vel quinque millium ducatorum Maſtichen ſoluunt, ſingulo pondo centum & quinque ducatos æſtimato. Reliquum ſibi reſeruant. Mercatores Galli, qua vident perpetuò eo diuendi pretio, aiunt, ac ſibi perſuadent, Chienſes collecta certa quantitate Maſtiches, reliquam abiicere. Sed hoc falſum. Nam, vti dictum, multùm impendunt, in excolendis Lentiſcis. Sed Maſtiches pretium nec minuunt, nec augent propter quantitatem pretii 4000. ducatorum, quam tenentur Turcæ perſoluere: ita tum detrimento ſummo imminuerent vel ampliarent pretium.

Maſtiche perſonata

ad Glauc.

Chio deuil Maſtiche

Ergo quæ ad nos importatur & in vniuerſam ferè Europam vel Matth. quoque teſte, in Chio prouenit ex domeſticis ſolùm Lentiſci plantis, vulnerato quotannis arboris trunco. Fluit enim inde Maſtiche, & in terra circumpauita concreſcit. Maſtiches idemne quod in tota inſula prouenit, Reipublicæ debetur, quò fit, vt qui vindemiæ tempore propriis in agris Maſtichen colligunt, id totum abſque dolo in commune ferant. Mulctantur ſecta manu, qui Lentiſcum Maſtichen fundentem, in proprio vel alieno agro exciderint, tanta eſt Maſtiches cura & reuerentia apud Chios. Nec abs re quidem, cùm illis tantùm Mundus ferè vniuerſus tam neceſſarium & ſalubre medicamentum acceptum ferat. Tradunt etiam in Creta Lentiſcum Maſtichen fundere, ſed flauam, amaram, & Chiâ longè deteriorem.

Modus colligendi

Maſtiche Cretenſis

Idem Matth. certò ſe ſcire ait, Caphuram, Maſtiche, ardenti aqua, Zedoariáque ab impoſtoribus adulterari. Plinium verò tum ipſe tum Amatus reprehendit, quòd liquidarum generi Lentiſcinam adſcribat, quæ eſt noſtra Maſtiche. cæteris profectò durior. Sic & Dalech Plinium falsò Maſtichen reſinis liquidis annumeraſſe ſcribit. Et alibi: E Lentiſco inquit reſinam liquidam fluere tradit Plinius, quod tamen vſus falſum eſſe monſtrat.

Caphura adulterina

Plin. err.

Hæc iſti boni viri aduerſus Plinium, non aduertentes quàm facilè ab eorum reprehenſione vindicari poſſit. Liquidis vtique accenſeri poteſt, quatenus effluit. Non enim niſi hac ſpecie promanare quit. Ex quo & poſterior reprehenſio exploditur, nam ſiquidem liquida effluit, & in terram decidens, vel ipſo Matth. teſte, concreſcit, non videtur falſitatis in eo accuſandus Plinius. Immò nihil concreſcit, niſi quod liquidum eſt. At rem concretam ne Dalech. quidem negauerit. Stat igitur immota Plinii ſententia. Si verò contrarii vſum ſciuit Dalech cur non docuit? quamuis hercle nondum rectè percipiamus, quid per ſuum vſum intelligat.

Matth. Amat & Dal. err.

Plin defenditur

Idem Amatus in Hiſpania & Italia prouenire quidem fatetur Maſtichen, adeò tamen in parua quantitate reperiri, vt de ea colligenda homines nullam habeant curam, Sed offic o ſuo ſatisfeciſſet, ſi docuiſſet, eademne cum Chia, an diuerſa, & in quibus differat, aut conueniat. Annotat Apollo Dioſcor. ſcripſiſſe Maſtichen propolis more ductilem eſſe. Noſtram autem vix talem eſſe compertum exiſtimamus, & locum illum in Dioſcor. nondum reperimus.

Amat.

Maſtiche pota ſanguinis reiectioni & veteri tuſſi vtiliter adhibetur. Stomacho quoque eſt vtilis, ructúmque mouet. Additur etiam in dentifricia & faciei illitus: quippe quæ nitorem cuti conciliet. Quin & pilos oculorum fluentes glutinat & cohibet: commanducata oris halitum commendat, gingiuáſque contrahit, Dioſc. Quod & Plin. confirmat ex parte, his verbis: Maſtiche Lentiſci replicandis palpebris, (oculorum pilis ſupernè agglutinandis) & ad extendendam cutem in facie, & ſmegmata adhibetur, & ſanguinem reiicientibus, tuſſi veteri, & ad omnia quæ Hammoniaci vis. (Acaciæ vel hypociſtidis Dioſcor.)

Vires & vſus. Ruffus Dentes Facies Pili Halitus Gingiua Sang. ſpu. tum. Tuſſis

Galeno Maſtiche candida & Chia conſuetо more cognominata quodammodo ex contrariis compoſita facultatibus eſt, adſtringente videlicet & emolliente. Proinde ſtomachi, ventris, inteſtinorum, iecoriſque inflammationibus competit, vt puta ſecundo ordine excalfaciens & deſiccans. Nigra verò quæ Aegyptia cognominatur, tum

Temperamentum. Inflammat. Viſcera Nigra ſeu Aegyptia eiusque Vires.

magis hac deficcat, tum minùs astringit: quamobrem aptior est ad ea, quæ validiorem digestionem per balitum expoſcunt. Hac ratione furunculis bonum est remedium. Porrò oleum vnguentúmque ex Chia conficitur, non admodum sanè ex Aegyptia. Cæterùm simulis est & ipsum Mastiches facultatis. Paratur autem docente Dioſco. è trita Mastiche. Contra omnia vulvæ mala efficax est, leniter calefaciens, attringens simul & emolliens. Est & vtile ad prominentes circa stomachum scirrhos, vt & ad Cœliacorum Dysentericorúmque cruciatus. Vitia quæ sunt in facie emendat, colorémque meliorem præstat. Optimũ verò in Chio insula componitur. Præparandi modus etiam apud Paulũ, Actium & Mesuen habetur, alter simplex, alter compositus. Prior: Mastiches vnc. iij. ol. sesamini sextario coquuntur in vase duplici. Alter. Mastiches vnc. iij. Vini albi boni vnciæ iij, alti octo, ol. ros. lib. j. in vase duplici coquuntur ad vini consumptionem. Cerebrum nervos, iuncturas, ventriculum, hepar corroborat, tumores duros lenit, dolores sedat. Posterius hodiè ferè tantùm est in vsu, quia præstantius habetur priore, quicquid clamitet Matthiol. seplasiarios priorem oblitos conficiendi modum. Sciant tamen Pharmacopœi in duplici vase, hoc est, balneo calentis aquæ confici debere, non æreo vase carbonum igni admoto, vt solent. Matthiol. oleum simplex, Sylvius cum Paulo oleũ omphacinum tumẽdum potiùs existimat, quàm sesaminum: sed diuersa olea pro diuersis scopis sumi possunt: ac par est scopum Vniuersalem ei relinqui, ne iudicium iuniorum medicorum turbetur.

Furunculi.

Oleum Mastiches.

Vulua Stomachi Scirrhus. Coliaca. Dysenteria

Parandi modus.

Matthiol. gloriatur se vitreis organis è purissimo tantùm Mastiche illud sæpiùs confecisse. In officinis cum oleo rosaceo fieri solet, ad cõsumptionem vini, ex præscripto Cordi, quem ferè hodie sequuntur. Fernel. loco vini, aq. ros. sumit, & ol. vel omphac. vel ros. Sic lienteriæ & vomitioni magis fuerit accommodatum, quoniam magis adstringendo roboret. At ex ol. ros. & vino antiquo ad partium lassitudinem & imbecillitatem fit Mesuæ in fine Canonum. Dioscor. suum, quod simplicissimum est, ad duritias imponi præcipit, imbuto videlicet linteolo in ipso, atque ita impositio, verùm duritiem prius calidè oleo fricari par sit. Sed vox ἐπιῤῥητόμενα ad ἀνιῤῥώτους (quamuis Mat. ἀνιῤῥώστους legat) ambiguam lectionem fecit: vt putat Corn. Verùm, inquit, si ἐπιῤῥητόμενα legitur, & ad oleum refertur, integram & rectam sententiam exhibet. Quasi verò ἐπιῤῥητόμενα non æquè apertè ad ἀνιῤῥώτους reduci possit, sensu integro & congruo, vt nobis quidem videtur, & ex loco superius ex Dioscor. adducto, satis patere potest.

Duritias

Corn

Ad omnem ventriculi dolorem, vt refert Matthiol. vomitum & nauseam magni faciunt hoc remedium Alfarabius & Matthæus de gradi, ℞. Vitellum oui n°. j. melli despumati cochl. ij. Mastiches gr. xv. Contrita & commista, indantur testæ magnæ oui anterini, si haberi possit, & in calidis cineribus assentur. Ex hoc magmate si comedat æger, certò iuuabitur. Solent & Mastiches grana aliquot in aqua hordei decoqui, iis quibus interdictum est vinum. Ad dolores ventriculi topicum: in puluerem redigitur Mastiche inspergẽdum linteo aut aluæ, pòst calfacta impolita ventriculo dolorem & vomitum compescit. Vel ℞. panem tostum, tere subtilissimè, cui admisce Mastiches drach. ij. Sacculo imposita, & calfacta, ventriculo imponantur. Contra omne alui profluuium, præsertim verò hypercatharsim. Cingitor arctissimè, mox prunis iniecto puluere ex æquali-

Ad dolorẽ Ventriculi topicum.

Alui profluuium.

bus partibus Mastiches & Thuris suffitum ano excipito: extemplo sistit. Egregium & probatum ad inueteratum coxendicis dolorem, ℞. Myrrhę & Mastiches ana part. æqual. contrita coquantur in oleo Chamæmelino, eo calido inungatur locus dolens. Emplastrum ad arthritidem à frigida causa. ℞. Mastich. Cymini, Puleg. Salu. Bacc. Lauri. Sabinæ ana part. æqual. Subacta cum melle calida applicentur.

Addendum Coronidis vice de Mastiche, quod vt annotat Camer. ex liquida adhuc & lenta fiant vascula magnatibus ad debiliorem ventriculum expetita, quę infuso potui gratum saporem conciliant.

Vascula ex Mastiche.

NVCVLA EXOTICA PISTACII SPECIE.

CAP. XXII.

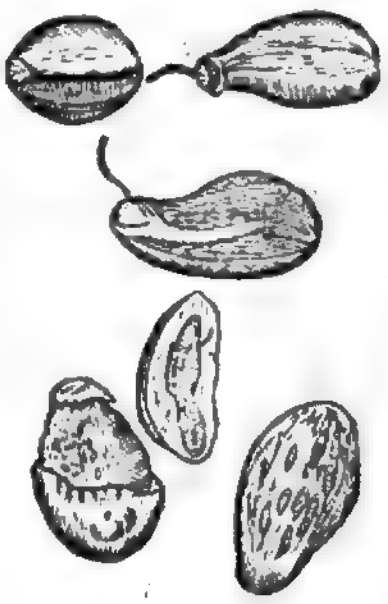

RAra prorsus & exotica nunc sequũtur: nam ab initio huius libri dictum fuit de nuce vulgatissima Iuglande sc. & de peregrina nuce aromatica, Auellanis, Staphylodendro, Pistacis, Terebintho & Lentisco. Fructus igitur exoti in maxima copia mox tradendi sequũtur, nucibus Auellanis, Pistachusque similes.

Sunt nobis peregrini fructus seu nuculæ, quæ, si benè recordamur reperiuntur interdum cum Anacardis & Aromaticis aliis, ad Pistacia suo clausa osficulo accedentes, magnitudine & forma oblonga, nonnihil angulosa & conuexo inæquali: putamen fragile, sulcum, rugosum; nucleum comprehendit solidum, coloris obsoleti, pingui, rancido [in nostris saltem vetustissimis] sapore præditum, quem obuoluit tenerior quędam pellicula, coloris cinericei.

Descriptio

Pistacia simulat.

NVCVLA PEREGRINA ALIA.

CAP. XXIII.

CLus. in peregrinis lib. 2. c. 30. describit octauo loco, fructúmque hunc peregrinum depingit, quem dicit Pinei alicuius se existimare, adeò nostratis Pineæ nucleos referre, licèt plerumque sint & longiores & crassiores: duro scilicet putamine eodemque colore. Huc referre libuit, quia de Nucum familia sunt, sed quarum planta, nondum innotuit. *Hanc icon est cum superiore.*

Descriptio

Pineæ species.

SEI

SEL SERAPIONIS, ET AVIC.

CAP. XXIV.

Descriptio

FRuctus *Sel*, quales Rauvvolff. vidisse scribit, carent duris putaminibus, planéque nudi sunt, magnitudine Pistaciorum, colore Iuglandibus nostris non dissimiles, sapore satis amaro cum manifesta acrimonia. Dedisse sibi Minoritam quendam Hierosolymis, qui dicebat in vicinis locis prouenire Esse autem *Sel* Serapionis & Auic. De quo sic Serap. tradit. *Sel* Isaaci Eben Amram, est Citonium Indum, fructus rotundus sicut Auellana, absque cortice. Virtutem habet Zingiberis, calefacit tertio, humectat primo ordine. Attenuat humores crassos, & induratis neruis confert. Melihabo idem tradit. Rauvvolf. verò etiam *Sel* vocari citat.

Sapor.

Sel Citonium Indum

Vires *Sel*.

CACAO AMERICÆ, SEV AVELLANA MEXICANA.

CAP. XXV.

Descripc. *Cacao*

Cacanate Mexic.

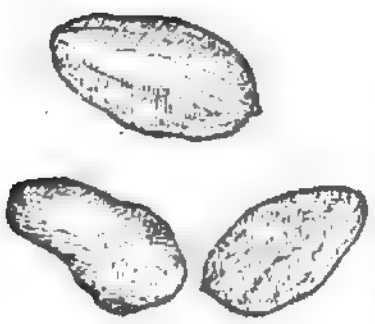

CAcao Scaligero arbor est Castaneæ folio, fructu Amygdali, specie rubicundo tum cortice tum nucleo. Benzo sic describit: *Cacauate* vulgò Indi vocant, monetæ illis vsum præbet. Est arbor modicæ magnitudinis, nec nisi calido loco & opaco viuit. Simul ac Sole tacta est, contabescit: itaque ferè in syluis vmbroso & humido loco seritur, neque id satis, sed iuxta eius generis arborem aliam editiorem plantant, quæ simul ac adolescere cœpit, eius cacumen ita concinnant aptantque vt adulta ea arbor *Cacao* atem inumbret defendatque ita ab æstu, vt Solis radiis lædi non possit. Fructus Amygdalarum speciem referens, siliquis quibusdam, velut Cucurbitis includitur, crassitudine & latitudine Cucumeris: anuo spatio matureſcit. Maturas eas vbi legere volunt, excussum folliculis fructum super storeis expansum ad Solem exponunt, donec sudorem exsudauerit.

Fructus Cucurbita.

Amygd. similis

Cluſio verò Amygdalo planè similis est hic fructus suo putamine exemptus, membrana tectus tenui, nigra, nucleo qui in binas aut ternas partes diuiditur subfusco & cinereis venis distincto, adstringentis & ingrati gustus, quare non mirum est, si qui primùm deguſtant à potione ex eo confecta abhorreant. Eam tamen claris hominibus propinant, vt nos aromatites vinum solemus, referentibus iis qui pauculos fructus retulerunt.

Synonyma Belma

Cacanate Benzoni. *Cacao* Scalig. Cluſ. Hist. Lugdun. Tabern. de quo Guiland. Palmarum, inquit,

naturam obtinet Auellana Mexicana, cuius fructum indigenæ *Cacao* appellant, quæ citra sociam sui generis arborem non fruticat.

Auellana Mexic.

Prouenit in India Scal. Celebrem per vniuersam Americam multique vsus fructum Peruanæ Prouinciæ littora legentes secum detulerunt Cacao. Cluſ.

Locus.

Ex nucleo Cacao fiunt Sorbitiunculæ refrigerantes: eam ob causam adeò expetitæ, vt cùm eis quiduis vel pretio vel vsu earum facilè commutent. Hunc potum confectum (inquit Benzo) in testa fictili ad focum exiccant: mox lapidibus, quibus pinsitur panis, contusum & commolitum, fusúmque in pateras (quæ cucurbitæ specie è tertia arboribus per omnem Indiam enascuntur) paulatim aqua temperant, atque interdum paululo Pipere quali vulgò vtuntur, condiunt, eóque in potu vtuntur. Porcorum ea veriùs colluuies, quàm hominum potus. Quum eam Prouinciam peragrarem, plusquam integrum annum à tali lora abhorrui: & cùm pagum aliquem prætereuntem Indus fortè aliquis ad bibendum inuitaret, ego verò aspernarer, multùm mirans ridénsque abibat. Sed cùm mihi vini copia non esset, ne semper aquâ bibere cogerer, alios imitari didici. Ea Cælia sapore aliquantùm amaro satiat & refrigerat corpus, minimè tamen inebriat. Hæc præcipua & clarissima merx earum regionum est: neque quidquam aliud Indi maiore in pretio habent, vbi quidem in vsu est.

Vires & vsus.

Cucurbitæ species

Sapor.

CACAO SIMILIS FRVCTVS.

Descript.

FRuctum, inquit Cluſius in Exot. à Iac. Gareto accipiebam adiunctum Oregioellæ: Cacao fructum magnitudine penè æquabat, membrana fusca tectus, per medium secundum longitudinem diuisibilis, vt Amygdalæ, Auellanæ, Glandes & similes non obliquè, vt *Cacao*, eiusdem tamen cum illo saporis, & forsitan eius genus: gemellum similem etiam cum illo accipiebam.

FRVCTVS BRASILIANORVM PERNITIOSVS.

CAP. XXVI.

Descript.

IAcobus Garetus Cluſ. vt intuenti apparebit in Exoticis lib. 2. cap. 16. mittebat fructum, qui vncialis erat longitudinis, non tam denso quàm lento cortice tectus, spadiceo ex flauo colorans, nucleum continens cineraceo colore præditum, & tenui, nigerrimáq; & splendente membrana obuolutum, præterquam infima parte, quæ aut

Digitized by Google

candicans, aut (detersa membrana) nuda, quantùm quidem mihi obseruare licebat, dimidiatum enim fructum cum integro nucleo duntaxat accipiebam, ita vt hîc expressus: gustare tamen nolebam, quia, qui mittebat adscripserat, Brasilianos monuisse illos, qui hunc fructum legebant, ne manducarent, quoniam perniciosus esset.

CVRCAS AVELLANAE MAGNITVDINE.

CAP. XXVII.

Descriptio

NAscitur in Malauar, autore Garcia, fructus quidam magnitudine Auellanæ, cum suo putamine, non tamen adeò rotundus est, candidus, gustu quali sunt Tubera cocta, dependet ex ram s cuiusdam plantæ quæ feritur: nullius, quod sciam, in u edicin a vsus. Dicitur in Malauar *Chiriquelenga*, id est, exiguum Inhame. In Cairo vbi frequens est *Curcas*. (licenim in quibusdam Malauar locis) in Cambaya Carpata. Quantùm coniectura assequi possum videtur Serap. huius meminisse, vocalséque *Habelculcul* corrupto vocabulo, cum *Habalculcul* dixisse deberet, quod *Curcas* significat. (nisi nosipsi fortè *Curcas* corrupcè vocemus) *Hab* enim magnum semen sonat: *al* articulus est genitiui. Scribit autem Serapio eius frequentem vsum, feminis quidem copiam facere, sed cholericam, quam vocant, passionem excitare: quæ omnia Malauares huic fructui tribuunt. Eius meminit Rhases de re med. lib. 3. cap. 20. vocátque *Kikil*, sed fortsitan corruptè. Clus. tamen annotat, videri Serapionem eo loco non Curcas intelligere, sed suum potiùs Secacul: Se præterea ingenuè profiteri, quod ignoret, quid sit exiguum *Inhame*, nisi sit Trasi, quod Hispani *Iuncia Auellanada* appellent. Sed nobis Clusii suspicio non placet, vt dicemus cap. de Trasi, lib. 13.

Synonyma *Chiriquelenga. Inhame.*

Habelculcul Serap.

Vsus *Semen auget. Cholera.*

Kikil.

Secacul.

PETITA PERVANVS: ALIVSQVE SIMILIS FRVCTVS.

CAP. XXVIII.

Descriptio

IN fructu hoc quædam est varietas: nam alter altero maior & amplior est, licet color & forma propemodum eadem. Planus est & oblongiusculus, altera parte latior, altera angustior, glaber & læuis, totus fusci aut interdum spadicei coloris, nisi linea quædam candicans, qua parte suo fructui adhæsit (nam alteri inclusus fuisse videtur) varium faceret, prægnans est, & sonitum edit. Clus.

Alter similis.

Huic similem si non eundem habemus ex liberalitate Illustrissimæ Ducissæ Wirtembergicæ: qui magnitudine Amygdali, lubrica læuitate splendicat, colore ex pullo flauescente obsoleto: cortice mediocriter duro. Supernè latior, infernè angustior, alteram faciem compressam habet, veluti vestigium ex appressu alterius: parte opposita tumidior. Laterorsum hilo insignitur longo, profundo, candicante. Non pictum damus, quòd Clus. adpictæ figuræ satis benè exprimant. Habet præterea hic fructus affinitatem cum fructu Amygdaloyde nitido peregrino sequenti. Color & magnitudo ferè eadem, sicut & læuor. Figura tantùm euariat. Tres à D. Paludano acce-

Amygdaloides nitidus.

pimus, forma & colore huic similes, nisi quòd vnus ex iis vtrinque puluinatus: hylus quoque non albus vt in prædicto. Nucleus qui intus est Pineo nucleo minor, obsoletus & rancidus.

FRVCTVS AMYGDALOIDES NITIDVS PEREGRINVS.

CAP. XXIX.

LÆuis & lubricus est superficie, nuclei Amygdalini magnitudine & forma, nisi quòd vna parte paulò est acutior, obtusâ Amygdali parte, infráque mucronem alterum lacuna orbicularis insculpta, non tamen effatu dignæ altitudinis: fortè hinc prodibat germen. Color est ex flauo ferè cinereus: & altera quidem parte magis in atrum curuatur Damasceni Pruni nuclei modo: corticéque tegitur tenui, fragili nucleum in se continens. Vnde accepimus non occurrit.

FRVCTVS PERVANVS AMYGDALOIDES, SVB TERRA NASCENS.

CAP. XXX.

MIssus est (inquit Monar.) ex Peru fructus sub terra natus, pulcher admodum aspectu, & grati saporis, qui & radice caret, neque aliquâ plantam profert, aut ab vlla planta producitur, sed solummodo sub terra enascitur, quemadmodum tubera: Digiti dimidii magnitudinem æquat, rotundus est & contortus, & affabrè elaboratus, colotis spadicei, nucleum intus continens, resonántem dum siccus est, Amygdalæ similem, cortice fusco, intus album, & in duas partes diuisum; vt Amygdala, grati saporis, & Auellanam gustu referentem. Multæ nos rationes mouerunt, vt ad Nuces referremus.

Descriptio

Inuenitur apud flumen Maramnon, nec vspiá alibi per vniuersam Indiam. Editur recens & exiccatus, sed torreri præstat. Adponitur secundis mensis bellariorum loco, quoniam ventriculum admodum exsiccat & roborat. Sed si liberaliùs edatur capitis grauedinem generat. Eum admodum æstimant cùm Indi tum Hispani, nec immeritò, quoniam eos, quos ad se missos tradit idem Monardes grati saporis esse deprehendit, cui & temperatus esse videtur.

Locus. Vires & vsus.

Ventriculus.

Nota.

MANOBI LERII.

CAP. XXXI.

FRuctum quendam Syluestribus *Manobi* appellatum, ait, Lerius Amer. Hist. sub terra Tuberum modò nasci, tenuibus filamentis simul cohærere, nucleum non esse maiorem domestica Auellana, eiusdémque saporis, cinerei coloris, cortice non duriore, quàm Pisorum siliquæ: an verò folia, semenue proferat ignorare se fatetur, licèt frequenter fructum ederit. Clus. Lerium interpretatus, vertit aliter quàm nos: Fructum nucleũ continere, ac Manobi sibi videri idem cum fructu Amygdaloide. Nos dubitamus an Monardes bene descripserit suum fructum, qui nobis videtur potiùs arboreus: fortè Manobi erit *Trasi* genus aliquod. *Trasi* autem sunt veluti fructus & nuclei Auellanarum.

Manobi Lerius.

An Trasi.

AMYG-

Digitized by Google

AMYGDALA PERVVIANA CORTICE TRIANGVLARI, RVGOSO.

CAP. XXX.

CLusio, vt habetur in Exot. lib. 2. c. 18. Hispali Simon de Touar mittebat fructum anno 1596. cui nomen erat inditum, *Aluendras del Peru*, id est, Amygdalæ Peruanæ, quia fortè operimentum quo hæc Nux tecta fuit, illi simile quod Amygdalam tegit, aut quia nucleus quem continet amygdalæ nucleo non est dissimilis: certè huius quam aperiebam, nucleus, & substantia & sapore, amygdalæ nucleum valdè referebat, sed ossis siue lignei corticis qui nucleum continebat, forma dissimilis: nam triangularis erat, dorso laeo, in binas latera angulosa desinente, valdè rugoso, quemadmodum & vtrumque latus: supina pars etiam rugosa, sed angusta & cuneiformis. In aquam iniecta hæc nux, non mergebatur, licet nucleum adeò integrum haberet, vt totum ligneum corticem expleret. Iconem huius exhibemus sub Numero I.

Aluendras del Peru

Descriptio

FRVCTVS EXOT. PRONA PARTE IN ARCVM ELATVS, SVPINÂ planus, fuscus.

Descriptio

DElatus per Batauos ex Iaua, inquit Clusius l. 2. c. 15. Fructus, qui binas penè vncias latus, paulò autem longior, pronâ parte in arcum elatus, supinâ planus, denso, crasso, duróque cortice præditus, fusci coloris, &, quando immaturus, quodammodo spadicei, materia spongiosa, firma tamen, constans: nucleum verò continebat vncialem, planum, durum, fusci coloris externa parte, subrubentem interna, in binas partes diuisum, quadam adstrictione initiò præditum, deinde salinam cientem, tenui spadicea membrana inuolutum, nullum nomen erat additum. Huius iconem demonstrat Numerus II. sicut & sequentis tertius.

NVCI CYPOTE ACCEDENS FRVCTVS, ORBICVLARIS, LÆVIS, spadicei coloris.

Descriptio

TEstatur Clusius lib. 2. quem de Exot. scripsit c. 19. sibi dono datum, anno 1600. per Ornatissimum Virum Henricum ab Os Amstelredamo, fructum exoticum, qui orbicularis penè erat formæ, quatuor verò vnciarum erat eius ambitus, cortice, siue veriùs putamine quidem duro, sed non valdè crasso tectus, qui superna parte læuis & spadicei coloris, infernà rugosus & fuscus, nucis *Cypote* ferè instar, nucleum continens durum, foris fuscum, intus album, non ingrati saporis, eà parte qnà læui putamine tectus fuerat, striatum, altera prorsus rugosum.

FRVCTVS BIVALVIS INDICVS NIGER.

CAP. XXXI.

Descriptio

LEuitatis præcipuæ fructus Anonymos biualui tegitur cortice, non duro, &, vti vide-

tur, fragili, hiantibus iam medio tenuis valuis, nigris, subscabris, figura oblonga vtrinque exacuta, modicè compressa, alioqui ouatam relatura. Latitat intus nescio quid nuclei, quòd vnicus esset inter Exotica Plateriana, aperire non licuit. Sapor cortici nullus.

AVELLANÆ INDICÆ MAIORES CORTVSI NIGRICANTES.

CAP. XXXII.

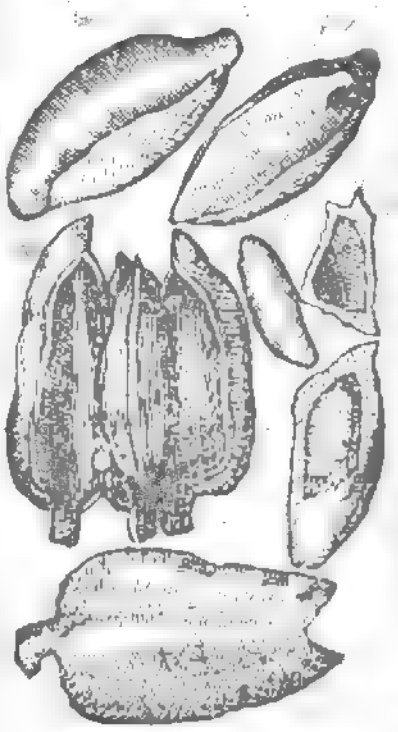

Descrip.

FRuctus quē hac tabella ex Matth. postremis comment. Lat. & Ital. cum magnis figuris exhibemus ab eodem sic describitur. Auellana Indica, quam mihi dono dedit Ioh. Anton. Cortusius, contegitur putamine exteriori Cardui mollis maioris putamini simili, sed duriore compactiore, & colore magis obscuro magnitudine Iuglandis, viridi adhuc pucamine circumtectus. In eo Auellana concluditur oblonga, vtraque parte acuminata, dorso arcuato, & inferiori parte lata, ac sessili, osse contecta duro, læui, Castanearum colore, in quo nucleus concluditur solidus, eiusdem ferè figuræ, albáque membrana circumuestitus, dulcíque intus medulla & ipsa quidem albicans. De eius autem facultate hactenus nihil compertum habeo. *Hæc ille.*

Sed quotusquisque intelligat de quo loquatur fructu, cùm in vna eadémque figura ad minus tres vel quatuor differentes fructus depingat, tredecim distinctis iconibus. Incipito. solam iconem proponit sine descriptione: tertium genus (vt existimamus) faciens: hic propositas, quas, inquit, ex earum imagine facilè quisquam intelligere poterit. Ita suos Lectores figuris Solis atque ideis satiare vult. In comment. duorum tantùm meminit. Porrò Matthiolum iconibus à nobis hoc loco propositis, vnum tantùm genus intellexisse affirmare non possumus, licet vnius eiusdémque omnes existimemus, diuersas tantùm facies, tum nucis tum putaminis exhibere, adiecta aperta testa cum nucleo. Camer. ad Hist. Germ. Matth. eaſdem adiungit, addita descriptione, & descriptionem Auellanæ 1. Matth. quam videtur comprehendere sub iconibus à nobis propositis, de quibus sic Clus. apud Garciam. Auellanæ nostræ ferè simile genus minùs nigricante colore, quod à Matth. inter Indicas Auellanas exhibetur. Tabern. & C. Bauh. apud Matth. omiserunt iconem hanc maioris Auellanæ Matth. quam Taber. tradit sub Nucula Indica; & reponunt sub icone *Mebenbetene*, quæ Matth. est Auell. 2. Indica, ni fallimur: quasi Auellana illa maior Matth. comprehendatur sub iconibus *Mebenbetene*. Res eò redit

Matth. mſc.

Nucula Indica Mebenbetene

Digitized by Google

Matthiol. & prædictos sibi non constare, nec iis cum eo conuenire, qui eius opera illustrarunt.

AVELLANA INDICA MAIOR SVERVIA CLVS.

Descriptio

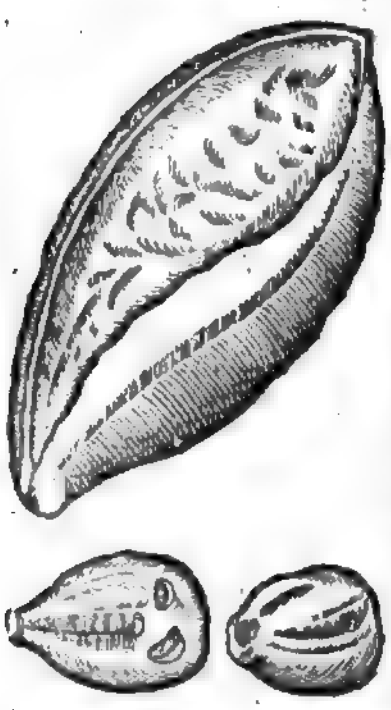

AVellana verò Indica hic proposita ex Clus. annot. in Garc. lib. 1. c. 26. pollicari longitudine, duorum verò digitorum crassitie, inferiore parte sessili, rugosa scabraue & cinerea: supernâ autem, & eminentiore parte læui, subrussiq; coloris, ita vt animalculum duro corio contectum videatur: prægnans est, & aliam continet. Huic ferè simile genus inuenitur minus, nigricantéq; colore quod à Matthiol. exhibetur inter Indicas Auellanas. Hîc etiam pro Auellana Indica Clus. altera exhibet Hist. Lugd.

Anno 1606. Genet rediens ex Anglia & Belgio detulit, fortè munere Iac. Gareti fructum planè eâ magnitudine & figura, qua est icon nostra ex Clusio, et tamen optimè respondet descriptio, cui hoc addimus, corticem esse fragilem, instar ferè testæ ouorum, minùs tamen cùm sit spissior, continet nucleũ magnum, tectum tenui membrana, cinerea, in qua saporem insignem non animaduertimus: Nucleus autem magnus, rugosus, firmus, Amygd. modo, sapore non ingrato. Cum hac Auellana Lectorum oculis inspiciendâ quoque proponimus iconem Fructus peregrini ouatis, Iudaico lapidi magnitudine paris, itémque alterius nucem ponticam non excedentis.

NVX SIVE OSSICVLVM CYPOTE SIMILE NVCI BALSAMI Peruuiani.

Descriptio

SCribit Clus. Exot. lib. 2. cap. 18. Accipiebam Hispali anno 1596. à Dochal. viro Simone de Touar, fructum, cui nomen adscriptum erat, Nux siue Ossiculum Cypote. Non autem erat valdè absimilis illi, qui mihi aliquando missus pro fructu eius arboris, quæ liquorem illum Balsami appellatione donatum, in insula Hayti siue Hispaniola profert: sed minor, nec spadicei, vt ille, coloris, verùm fusci prorsus, & præ liuore splendens: ventre siue inferna parte: cineracei coloris, non læui, vt superna, sed scabrâ: quem pictor valde negligenter expressit. Alio fructu haud dubiè incluſus fuerat, nam ossiculum duntaxat erat alterius fructus: qualis autem fuerit arbor quæ fructum protulit, aut quâ in prouinciâ nata, nihil erat adscriptum: tametsi autem nucleum continere hanc nucem certum esset, agitata tamen nullum strepitum edebat, nec aquâ mersa subsidebat.

BALSAMI PERVVIANI FRVCTVS CLVS.

Descript.

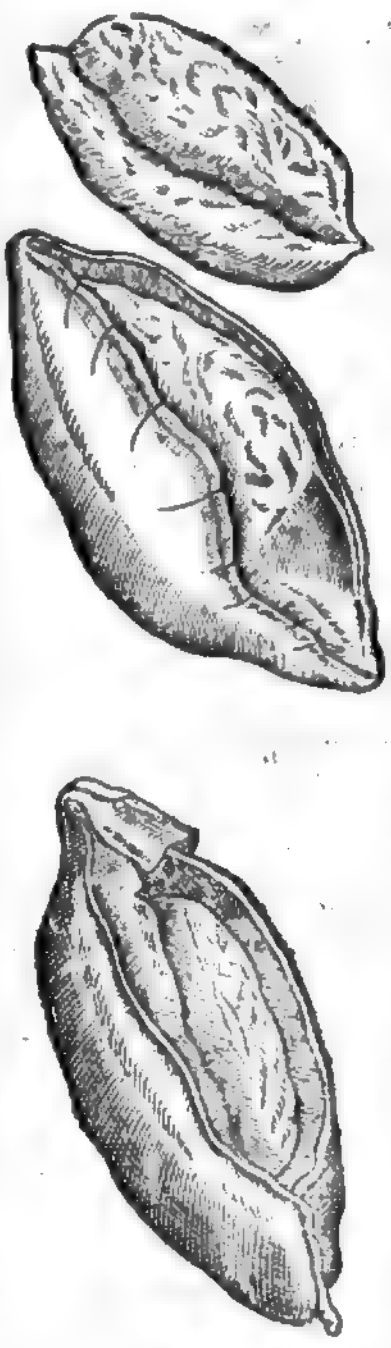

AT quos hic exhibemus Clus. lib. 2. de peregr. & Exot. c. 29. similes ait fuę Auellanæ Indicę maiori (de qua modò antè) tetnas autem vncias longitudine superant, crassitie vnam, altitudine duas ferè equãt, alioqui forma & colore illi auellanę planè similes: nępe crasso cortice seu putamine constantes, inferiore parte &c: vt in præcedenti. Prægnans & hic est, & nucleum intus continet duas vncias longum, vnam latum, geminum, extima parte simul cohærentem, tenui cinereâque mẽbrana tectum, materie firma vt Amygdalæ aut Castaneæ recentes, subfuſci, pingui, & oleaginosa, odore satis iucundo prędita, & gustu nõ ingrato. Eum accepit Lusitanus quidam mercator Petrus de Frias nuncupatus à prouinciæ Peru Prorege, pro fructu illius arboris in nouo orbe nascẽtis, ex qua balsamum elicitur, cum ipso Balsami oleo. Verùm si D. Monardes descriptuoni credendum, longè minor est Balsami fructus. Contule finem cap. 8. ipsius histor. simpl. ex nouo orbe, quem Latinum fecimus. Hæc Clus. Hist. Lugd. eandem iconem habet nomine fructus Balsami.

Locus.

Balsami fructus.

AVELLANA INDICA PRO BALSAMI FRVCTV MISSA, EIVSQVE SPECIES alia minor.

Descript.

HAnc primò depictam à superioribus, si non specie, at figura diuersam, Herculem Saxonia ad nos cum aliis aliquot munificæ naturæ Indicæ monumentis, adiectisque etiam iconibus ad viuum, nobis dono misit sub hoc titulo: *Fructus Balsami Petri de Frias minor.* Magnitudinẽ eicon ostẽdit, digitum ferè æquat, & si competentẽ haberet crassitudinem atque rotunditatem, galeam quodammodo repræsentaret. Testa constat læui, splendida, ex ruffo ad spadiceum vergente, crassa satis

Fructus Balsami minor.

Digitized by Google

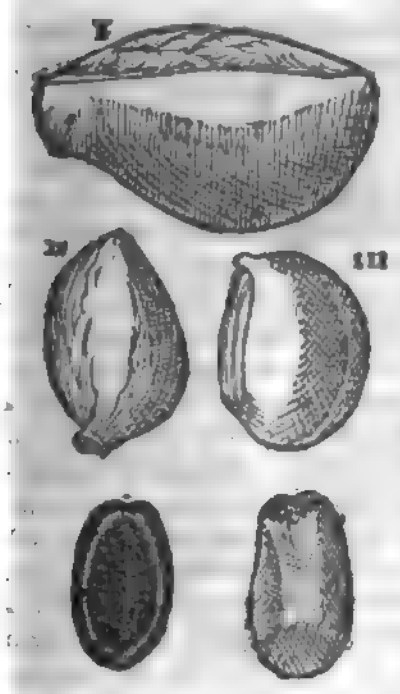

Thaspecui minor

satis, substantia ossea. Nucleus intus latet Amygdalini facie sed latior, in cæteris proportioni nucamenti respondens: sapore rancido, quippe exoleto, quem Num. II exprimit. Nũm. III. Prædicto multo minor concolor, figura nonnihil variat': pouissimũ hyli illud vestigium, quàm in fabis nostris vulgatis non latius, nec vt in prædicto eminet. Testa tenuior multò, nucleum quoq; paruum, sibique proportionatũ continet.

Descriptio

BALSAMI PERVVIANI FRVCTVS METÆ FORMA.

FRuctus Exoticus concessus à Paludano, inquit Clus. Exot. lib. 2. c. 20. in aquam coniectus, non mergebatur, licet satis grauis, & nucleum contineret, vt ex ictrepitu quem agitatus edebat, coniecturam faciebam, vncialem superabat magnitudinem, metæ formam quodammodo referens, hoc est ab ampla basi sensim gracilior assurgens, cineracei fortè coloris. Paludanus ad se missum scribebat pro fructu Balsami Peruiani: alterius tamen erat formæ, & valdè ab eo differens quem eo nomine ante multos annos accipiebam, (Lector eius iconem inueniet in prima tabella cap. xxviii. huius libri) vt ex vtriusque collatione cuilibet manifestum esse potent. Si porrò vterque conferatur cum fructu à Nicolao Monardes Balsamo Peruiano attributo neuter conueniet.

BALSAMVM EX PERV. CAP. XXXIII.

Descript. BAlsamum Peruuianum quod antè aliquot annos ab Illustriss. Principissa D. Dorothea Ducissa Lotharingiæ, vidua Illustriss. Ducis Brusuic. &c. (cùm ei in graui morbo à consiliis essemus) Nucula Indica Oui vix maiori reconditum, gratioso & liberali dono accepimus, liquor est ponderosus, melleæ consistentiæ, densus, lentoris resinacei: color ex ruffo ad nigrum vergens odor fragrantissimus, Styracis, ad Benzoini suauitatem nonnihil accedens, & qui sua fragrantia totum adeò conclaue perfundat, diúque perseueret. Sapor subacris, linguam mordicans. Dentibus attritus lentus, nec illicò separabilis adhæresc it. Flammam facillimè concipit igni admotus, suauitérq; olentem similiter fumum spargit. Aquæ iniectus mox fundum petit, in qua existens, si vel statim digitis atteratur, albescit: nec ideò lentorem deponit, sed instar resinæ digitis etiam magis, quàm dentibus adhæret.

Color Odor

Sapor

Lectores considerent idémne sit cum nostro hoc quod describit Monardes his verbis: Balsamum nouæ Indiæ, Xilo, liquor est, qui ex nouæ Hispaniæ littoribus præstantissimus ad nos importatur, & *Balsami* nomen obtinuit ob insignes &

Monardis Balsam. Xilo Balsamum Monardis

admirabiles eius virtutes huic cum Ægypti vero Balsamo communes. Prouenit ex arbore Granato maiore, foliis donata vrticæ, dissectis tenuibus.

Arbor Balsami Cortice foliis Quemodo fiat

Fit autem duobus modis. Primus: Fisso incisuris cortice liquor exstillat tenax subalbidus. Alter, Indis vsitatus. Dissectum truncum & ramos in minutissima frustula, in capacissimum Lebetem aqua plenum coniiciunt & bullire sinunt, quod satis sit. Quâ refrigeratâ oleum supernatans conchis colligunt; quod pro Balsamo ad nos inuehitur, & quo illic communiter vtuntur. Cólore est pullo, ex ruffo scilicet ad fuscum vergente, odoris suauissimi. Neque verò aliter asseruatur, quàm vase argenteo, stanneo, vitreo aut vitreato, propter insignem penetrandi vim.

1
2

Asseruandi ratio

Idem parte secunda ait: Qui per incisionem exstillat, ad nos non adfertur. Multò enim labore colligitur. Iam verò nauibus quibusdam à continenti Americæ & noui orbis solvenubus magna copia Balsami incisurâ extracti ad nos inferri cœpit. Illud autem ex arboribus quibusdam elicitur, arboribus eius Balsami, quod per decoctionem paratur, similibus. Hæ sunt magnitudinis proceræ, à quibus ad radices rami plurimi extenduntur, duplici cortice tecti, exteriori crasso, Quercuum cortici simili, tenui altero, qui interiori ligno proximus adhæret. Ac intra hos duos cortices Balsami liquor collectus per vulnus exstillat, albus, pellucidus, odoratissimus. Huius Balsami, vel sola guttula toti amphoræ præcedentis præfertur, quod vsus eius cuiuis manifestum faciet. Et certò mihi persuadeo, huncce Balsamum Aegyptio illo vero, quo iam à tot seculis caremus, præstantia & viribus neutiquam esse inferiorem, ita vt illum etiam isto multò pretiosiorem existimem. Est verò mihi illius fructus, exiguus quidem pro arboris magnitudine, cicerisque grano vix maior, gustu amaricante, in siliquę summo latitans, quæ digitum lata, compressa, alba atque tenuis est. Eo fructu vtuntur Indi in suffumigiis ad capitis dolores atque fluxiones tollendas. Idem Monardes proponit iconem pro Balsami fructu. An verò respondeat eius descriptioni, iudicent qui viderunt aut videbunt. Clusius sanè eam omisit. Consideret Lector, quantùm differat ea icon à Balsami fructu Clusii, de quo nos antè.

Arbores Balsami quales

Fructus exiguus Siliqua Vsus fructus

Amatus

Amatus, Opobalsamum (inquit) quod è Peru regione noua adfertur, purum & sincerum esse crediderim, cùm tantæ sit fragrantiæ & odoris, vt omnes alios præstantissimos odores antecellat: quod, vt tradunt qui arborem illic viderunt ex arbore Pinu persimili non adeò tamen procera colligitur, gustu pingue, acutum, diu in ore saporem retinens, odoris ad Benzoinum tendentis, colore & substantia aquæ mellis inspissatæ. Manifestum non esse eiusdem speciei cum Iudaico aut Aegyptio: quanquam Trogus Pompeius arbores Opobalsami, quæ in Iudæa nascebantur, Pineis similes fecit, ita vt has arbusculas Peru delineasse visus sit.

Odoris fragrantia

Arbor Pino similis

Differt à Iudaico Balsamo Trogi Pompeij Balsamum

Matth. liquorem, qui ex Occidentalibus Indiis odoratissimus adfertur, liquido Styraci admodum similem dicit, quem qui deferunt, inquit, Balsamum vocant. Verumtamen cùm, teste Strabone, Balsami lachryma lacteo colore sit, crediderim potiùs nouum liquorem hunc, veram Stactem vel Styracis liquorem, quàm Balsami: ob idque non esse penitùs abre si quispiam eo Balsami loco vteretur.

Matth.

Stacte

At Lacuna audentiùs, Balsamum scribit, ex noua Hispania non verum est Balsamum, sed oleum

Lacuna Styracis sentium

Styracis puriſſimum. Et alibi: Balſamum odoriferum quod adfertur ex noua Hiſpania eſt Dioſcor. Styracinum oleum.

Scaliger. Goacomax

Conſulamus ſcientiſſimum Scaligerum. Is ad Cardanum ſic ſcribit. Quæ de Goacomax pingis arbore, vnde oleum fiat Indicum, Balſamum ab Hiſpanis appellatum: cur eius facies non perſuaſit tibi, vt Iudaicæ Balſamo congenerem iudicares: Siquidem vt Balſamum Theophraſt. ita tu hanc Punicæ ſimilem agnoſcebas. Eſt apud nos liquor is inter alia Indiæ monumenta. Balſami vires multas æmulatur. Non omnes expertus ſum. Tantùm in aquam ſtillatim non diffunditur, ſed neque lac cogit, neque fundum petit.

Oleum Indicum.

Balſamũ Punica ſi milis arbor

Coll. Flor.

Collegium Florentinum quoque & Borgarucus teſtantur pro Balſami liquore Balſamum ex India aduehi.

Alpinus.

Proſper Alpinus in ſuo Dialogo de Balſamo, Balſami Occidentalis Indiæ, Amati & Monardis meminit. Idem, Balſamum, inquit, nunquam ab aliquo noſtrorum vel Arabum viſum eſt neque auditum: niſi forte produceretur nouiſſimè ab Occidentalibus Indiis delatum, à quibuſdam pro legitimo Opobalſamo receptum, quod falſum eſſe planè conſtat.

Opobalſamum falſũ B. ſamum adulterinũ

M. *Fonſec* in hiſt. gen. Indiæ ſcribit: In Inſula S. Dominici Balſamum adulterinum prouenire ex arbore Geaconax, nec eſſe eiuſdem bonitatis cum Aegyptio vel Iudaico. Ad flumen Maragnon incolas coquere panem cum Balſamo, aut ſaltem cum liquore ei ſimili.

Geaconax Goropius.

Goropius: quid dicam, ait, de arbore ex Adantico orbe, quæ liquorem illum ſuppeditat nobiliſſimum, quem ob odorem, ſuauitatem, & maximas recentium vulnerum curandorum vires, Balſamum vocamus? Eius, duo genera ſunt, alter cortice inciſo limpidiſſimus diſtillat, haud ſecus atque oleum Abiegnum: alter excoquitur & iccirco ſpiſſior eſt.

Duo genera.

Cæſalp. nouum genus Balſami ex India Occid. ex ruſſo ad nigredinem vergens: arbori folia Vticæ: Indi appellant Xylon: decoquunt ramos & colligũt oleum: Lachrymam etiam excipiunt: fructus Ciceris modo incluſus &c.

Xylon.

Balſamum Peruuianum compactum, quod immixtum in aqua ſubſidet, Lob. qui & alibi Peruuianũ illud officin. Opobalſamum vocans, minimè ſincerum vt plurimùm eſſe putat.

Balſamum Indicum ſeu Occid. Hiſt. Lugd. Monard. fructum Balſami dicit: *Linocier, Fruict de Baume.*

Eius vſus, autore Monar. in Medicina tantùm celebris, & ab eo ipſo ferè tempore, quo innotuit Indis, Hiſpani quoque Indorum exemplo eo vulnera perſanarunt. Tum primùm tanto erat in pretio, vt vncia vna decem aut etiam viginti ducatis venderetur. Hodie verò libra vna non plutis tribus aut quatuor emitur. Romam primùm delati vncia centum ducatis fuit diuendita. Nunc tam copiosè eo delata, haud ita magni æſtimatur, vt etiam amici hoc ſe mutuo ditent dono: Adeò rerum abundantia homines in ſui rapit deſpectũ. Nam quod rarum in principio frequentiſſimo fuit in vſu, illud vulgatum nunc meliorique emptum pretio ferè contemnitur, iuxta illud:

Vires & Vſus.

Pretium.

Omne rarum carum, vileſcit quotidianum.

Porrò triplex eius vſus medicus. Aut enim per os introrſum aſſumitur, aut foris applicatur, aut Chirurgicis remediis permiſcetur. Sumptum manè à ieiuno Aſthmaticis vtile eſt, & veſicæ labes & vlcera abſtergit. Menſes ciet ſumptum, & peſſi modo ſubditum. Dolores Ventriculi inueteratos leuit linctu matutino repetito, eúmque roborat. Hepatis vitia corrigit: pectus alleuat infarctuue ntutem conſeruat. Illuſtris mihi notus heros, qui ex huius vſu frequenti ætatis vigorem iuuenilem cunctis repræſentabat, abſque vlla corporis moleſtia. Pthiſicis plurimis profuit. Fœminæ ſteriles, peſſi vice feliciter admiſerunt. Omnes frigidos & flatulentos dolores apprimè demulcet litu calido aut impoſito linteo eo imbuto. Reſoluit enim, diſcutit, & apoſtemata antiqua & frigida abſumit. Membra roborat impoſitum. Cerebrum confortat mirabiliter, dolorémque lenit à quacunque cauſa obortum. Paralyſin tollit, ſi caput, ceruix & ſpina parſque ipſa reſoluta eo illinatur. Omnibus pariter neruorum imbecillitatibus & Spaſmis medetur. Ventriculo illitum, aut panno calido inductum concoctionem adiuuat, & robur ei addit: flatus diſſipat: oppilationes eius Lieniſque remollit atque aperit: Inteſtinorum cruciatus abigit, calidè infuſum: Vrinam prouocat illitum: doloribus iuncturarum mirè confert, in quibus, atque adeò Iſchiaticis primas tenet. Duities & apoſtemata reſoluit. In neruorum paſſionibus nulli ſecundum. Deſtillationes quaſuis abſumit ac ſiſtit.

Hepatis Pectus

Inuentutis conſeruatio Phthiſis. Dolor

Temperamentum. Apoſtemata Cerebrum. Paralyſis.

Nerui. Spaſmus. Ventriculus.

Lien Inteſtina. Vrina.

Iſchiatica.

Sit & in Chirurgia varios habet vſus, tum per ſe, tum aliis medicinis admiſtum, quæ omnia particulatim exponere longum foret. Cuique perito artifici debitus miſcendi vtendiq; modus relictus eſto. Vulnera quæuis, etiam capitis, vbi cranium non fractum fuerit, contuſiones item & ſugillata perſanat. Sed vulnera etiam recentia ſine ſuppuratione glutinat.

Chirurgicus vſus

Vulnera Sanat.

Eius vſus apud Venetos ad plagas celeberrimus eſt, & vel intra triduum vulnera reſtituit: omnia præſtat quæ ad vulneris glutinationem requiruntur, vt non temerè egenorum theſaurum quis dixerit. Neruorum iuncturarúmque, omnia denique tam recentia quàm antiqua vulnera vel per ſe, vel aliis permixtum, mirum quantâ felicitate perſanet. In febribus chronicis ſpina eo calente inuncta paulò antè paroxiſmum, ſuperhauſtiſque ſtatim vini aliquot guttis horrores abigit & anteuertit diſcutiendo. Sed repetito vſus opus eſt.

F. hrũ

Horror.

Cæſalpinus tradit, Balſamo ex India Occid. delato magnas vires tribui, præcipuè vulneribus glutinandis, & cæteris ad quæ Opobalſamum Aegyptium laudatur. Idem ad ſuprà ſcriptos affectus omnes deprædicat, ſi quatuor aut quinque guttæ vino vel aquæ modica vel intra fauces intromittantur ſenſim deglutiendo, ita tamen ne linguam attingat, vt vel guſtum deprauet vel eidem pertinaciùs adhæreat.

BALSAMVM DE TOLV.

ARbores è quibus colligitur *Balſamum de Tolu*, inquit Monardes, pumilis Pinis ſunt ſimiles, multos ramos, quaquauerſum ſpargentes, foliaque Ceratiæ ſimilia obtinentes, perpetuò virentia.

Deſcriptio arboris. Ceratonia ſimilis.

Præferuntur domeſticæ & in cultis natæ.

Delectus.

Colligunt verò hunc liquorem Indi vulnerato & inciſo arborum cortice, qui tenuis & tenellus eſt, ſuppoſitiſque & arbori adnexis veluti quibuſdam cochlearibus è Cera nigra, in illis regionibus nata confectis, quę emanantem è vulneribus liquorem excipiant, quem deindè in alia vaſcula ad eam rem parata effundunt. Id verò ſerotiſſimo fieri ſolę neceſſe eſt, vt liquor faciliùs emanet: nam

Colligendi modus.

ſum noctu ob frigiditatem nihil efflvit. Erumpit etiam interdum ex ipſis arboris nodis & aliis nonnihil liquoris, qui cùm exiguus ſit, & in ſolum decidat, perit.

Balſami deſcriptio. Color

Balſamum verò hoc colore eſt rubro ad aureum tendente, mediæ inter liquidum & denſum conſiſtentiæ, glutinoſus admodum, & vbicunque reponatur firmiter inhærens: ſapore dulci & grato, nec ſi ſumatur nauſeam mouente, quemadmodum reliqua Balſama, odore excellentiſſimo & limonum fragrantiam quodammodo referente, ſic vt vbicunque reponatur, abſcondi non poſſit, ſed ſuo odore locum gratiorem reddat, ac etiam pauxillum in vola manus attritum, ſuauiſſimum ſpiret odorem, vt Iaſmini ferè.

Sapor

Odor

Locus.

(Luſi. quoque tradit nunc recens aduehi ex continentis quadam Prouincia inter Carthaginem & Nomen Dei ſita, *Tolu* ab Indis appellata: ideóque Hiſt. Lugdun. Balſamum Toletanum vocat.

Balſamũ Toletanum

Monardes pauxillo ſimili Balſamo à Morgano ſub ſuum è Londino diſceſſum donatum ſe teſtatur.

Vires & Vſus

Balſameus hic liquor, vt idem refert apud Indos maximè celebris eſt, ob inſignes eius facultates, à quibus edocti deinde Hiſpani, cùm miros eius effectus animaduerterint, pro re maxima pretii inde in Hiſpaniam detulerunt, magno illum iſtic redimentes, nec abs re, quandoquidem præſtantius eſſe maioribúſque facultatibus pollere videtur, eo qui è noua Hiſpania aduehitur. Eius facultates inſignes ſunt, quoniam inciſione elicitur, quemadmodum olim Balſamum in Aegypto: ad eadem omnia, ad quæ illud celebratur efficax. Omnia recentia vulnera curat,

Vulnera

conſolidat, glutinátque labra, nec materiam purulentam in iis exoriri ſinit: quódque maius eſt, nullum cicatricis veſtigium curatis vulneribus relinquit, ſi eorum labra probè iuncta fuerint.

Facies vulnera

Quapropter in faciei vulneribus ſingularis eſt. Primùm autem emundandum eſt vulnus, ab omni ſpurcitie, & vino eluendum: deinde eius labra probè vnienda, Balſamúmque ſubtepidum illinendum, & lineus pannus duplicatus eodem Balſamo intinctus ſuperimponendus, atque ita colligendus, vt labra hiare nequeant. Poſtmodum victus ratio ſit tenuis, ſecturque vena ſi neceſſe ſit, quarto demùm die ſoluatur ligatura (niſi ſymptoma aliquod antè ſoluere cogat,) & vulnus conſolidatum inuenietur. Quod ſi ſingulis diebus vulnus curare neceſſe ſit, lineum pannum Balſami intinctum liquori ſubinde adponendo glutinabitur. Etenim eius facultas eſt prohibere, ne materia in vulnere generetur. Præſertim verò vtile eſt in vulneribus in quibus confracta ſint oſſa, exemptis priùs iis, quæ ſeparata ſint fragmentis, & reliquis intactis, quoniam Balſami facultas ea expellet, vulnúſque ſenſim conſolidabit.

Oſſa fracta

Vulnera articulorũ

Miræ etiam virtutis eſt in articulorum vulneribus & neruorum ſectionibus, omnibúſque puncturis: etenim ea curat & à contractione liberat, ne partes inutiles fiant, & motu priuentur.

Altè penetrantia & cuniculoſa vulnera curantur huius Balſami albo vino mixti per Syringam iniectione, & poſt ternas deinde horas eius eductione. Idem fit in vulneribus punctim inflictis, ſemel in die mediocriter calidum iniiciendo. Vtile præterea eſt in contuſionibus, reliquiſque Chirurgi operam requirentibus, modò nulla inſignis inflammatio adſit: Eà verò conuenienti-

Punctura

Contuſio

bus medicamentis ſublata, Balſami eſt vſus. In morbis in quibus Chirurgi opera non eſt neceſſaria, plurimùm profunt hauſtæ eius aliquot ex albo vino guttæ, veluti in aſthmate. Capitis dolorem à frigida cauſa prognatum lenit lineus pannus eius liquore tinctus capiti circumligatus. Temporibus adpoſitum, omnem defluxionem, in oculos præſertim, cohibet, eorúmque dolores leuat: præcalidum cerebro impoſitum dolorem tollit, roborat, & Paralyſi remedio eſt. Vſi ſunt & nonnulli Phthiſici, manè aliquot guttas è manu lambendo, magnúmque ſenſerunt commodum, quoniam pectus egregiè expurgat. Aliquot eius guttæ ex aqua vitæ calida initio rigoris in quartanis aut tertianis diuturnis & importunis ſumptæ, vtiles ſunt: ſed etiam ante frigus eodem Balſamo feruenti oleo rutaceo permixto ceruices inungendæ. Si quis ab orificio ventriculi ad vmbilicum vſque inungatur, ventriculus roboratur, & dolore liberatur, languens cibi appetentia excitatur, concoctio iuuatur, flatus diſcutiuntur. At longè maiore efficacia illud molitur, ſi æquales Balſami & olei Nardini compoſiti vel ſimplicis partes miſceantur: facilius etiam illinitur. Longa experientia apud Indos probatum eſt, eos qui Hydropicorum in morem tument, ſi hoc Balſamo æquis partibus cum veteri oleo aperitiuo mixto ventrem illinant, Lienis regionem præſertim, magnum leuamen ſentire: quoſlibet tumores & œdemata cuiuſcunque partis corporis reſoluit: omnes dolores à frigida cauſa promanantes, etiam diuturnos, tollit, emplaſtri modo applicatum, & continuò delatum donec ſponte decidat. Eoſdem effectus præbet calidè adpoſitum, lineóque panno, qui aqua vitæ ſelectiſſima & calefacta madeat, ſuperimpoſito, vbi ſunt flatus, ſiue in ventre, ſiue in alia corporis parte. Magnæ eſt etiam efficaciæ in Nephritico dolore, ſi feruens cum aliis oleis ad eum morbum vtilibus mixtum illinatur: contractorum neruorum dolorem lenit, & ſi per ſummos æſtus illo illinantur & fricentur, eos relaxat. Parotides ſeu Scrophulas cæcas & apertas curat. Alias præterea multas facultates obtinet hic mirabilis liquor, quæ me latent: ſed quas intelligere potui, vniuerſo orbi notas facio, vt adeò præclaro medicamento, & tam inſignibus viribus prædito (quibúſque longè plures & maiores tempus deteget) quilibet vti queat.

Aſthma

Defluxio

Paralyſis. Phthiſis

Quartana Tertiana

Ventriculi læſio.

Ventris tumor

Tumores diuerſarũ partium Doloris

Flatus

Nephritis

BALSAMVM NOVVM FRVCTV RACEMOSO.

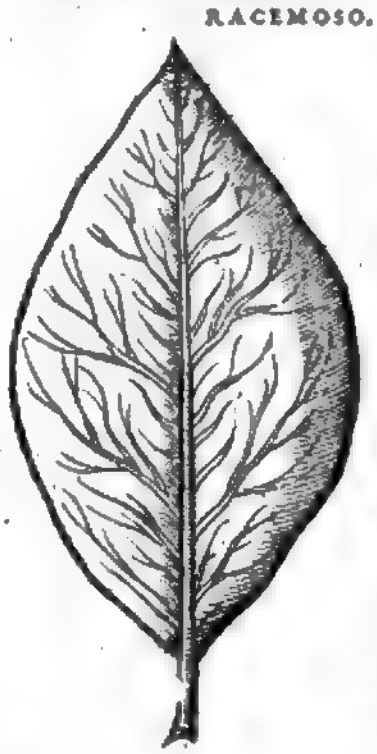

Deſcriptio

AVtor generalis hiſtoriæ Indiarum narrat in India & Hiſpaniola inſula plantam quãdam ſponte naſci, arboris mágnitudine, vtpote quæ ad duorũ hominum proceritatem interdum aſſurgat; caulibus cinereis, foliis viridibus, ſuperiore parte magis quàm inferiore, grandibus & amplis, coſta craſſiore & elatiore per

Fructus. per medium diuisis foliorum pediculis non virétibus, sed rubescentibus. Fructus est racemosus, longus, instar manus digitatę, acini eius rari, virentes, quandoque rubescentes, & qui matureſcendo magis ac magis rubescunt. Succum ex eo hoc modo extrahunt. Cymas & asparagos teneros huius plantæ colligunt, alii racemos addunt, & ex his succum exprimunt, quem in aqua coquunt ad dimidias: deinde magis ac magis ad sapæ aut mellis crassitudinem. Residere sinunt, & ad vsum reponunt. Eius folium hic ad viuum est expressum, vtroque extremo acuminatum, sex digitos longũ, latum quatuor cum dimidio.

Extrahêdi ratio.

Folii descriptio.

Locus Vites

Reperitur in multis locis Insulæ Hispaniolæ.

Sang fluxus

Aqua destill

Vulnera

Morbi frigidi.

Ventriculus.

Vlceribus & Vulneribus admouẽt: sanguinem enim reprimit: terget & mirificè eis medetur, etiam vero Balsamo efficacius. Ex eius summitatibus destillatur aqua, præstantior aqua vitæ, vulneribus vtilissima, & morbis omnibus qui à frigore ortum habent, vti dolori ventriculi aut partis alterius, si diebus aliquot bibatur. Refert Hist. Lugd.

De hoc Balsamo Posthius Electoris Pal. Medicus doctissimus sic cecinit.

Hoc fertur ex Hispania
Noua nouum, ecce Balsamum,
Aegyptio haud minùs potens.
Odore nam suauissimo.
Nares caputque recreat,
Morbisque prodest frigidis
Infirma firmans viscera.
Idem dolores corporis
Tetius illitum leuat:
Vnguento & omni fortius
Cruenta sanat vulnera.
Miram ô Dei potentiam!

BALSAMVM VERVM, XYLOBALSAMVM, CARPOBALSAMVM, OPOBALSAMUM.

CAP. XXXVI.

Ordinis ratio.

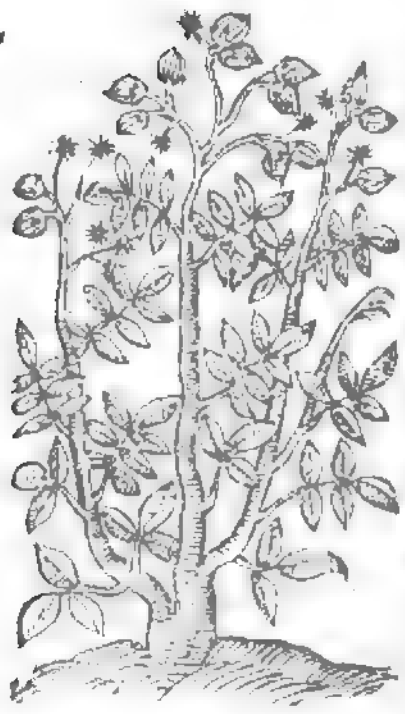

ETsi alio fortassis loco, si ipsum spectemus fruticem, Verum & Iudaicum Balsamum dici potuisset: cur tamen huc referremus, & Balsamorum citatorum tractatio, & liquoris, si non arborum similitudo, ipsáque adeò tractationis ratio postulare videbantur: vt taceamus huic conuenire cum Terebintho, fructu, & huius oleo istud vel aduiterari, vel eidem subsitui, aliáque quæ suadere poterant, hoc postissimùm loco de eo tradendum.

Xylobals. descriptio.

Porrò vt à nobis notis exordiamur, exoleti illi ramuli, qui Xylobalsami nomine in Offic. venditãtur, nec saporem nec odorem vllum euidentem sensibus ingerere solent, contorti, digitali crassitie, duplici cortice intecti, exteriore tenuiori, rugoso, cinereo, aut ex cinereo russescente, interiore crassiore, fusco, textura satis compacta: nodosi sunt admodum & multis tenuibus ramulis brachiati.

Carpobalsamum offic.

Carpobalsami nomine in Offic. habentur semina Terebinthi acinorum oblonga forma & magnitudine, pediculo breui donata, cortice rugoso, fusco, quatuor costis in totidem quadrantes distincta, cui subest tenerum putamen album, sæpè callum, interdum nucleo pingui dulci, nisi vetustate nimia ranceſcat, grauidum: alioqui sapor effœtis, cuiusmodi in officinis asseruari solent grana, nullus: nullus odor.

Nucleus.

In ipsius verò arbusculæ descriptione, mirum quàm inter se varient autores, vt patebit in progressu. De namque tam pretiosa, tam rara, sed tam principibus atque magnatibus omni tempore expetita aliquid solidi medicum & Bontanicum scisse par est. Operæ pretium igitur facturi si autorũ tam priscorum quàm recentiorum, & inter hos illorum potissimùm qui Aegyptum peragrarunt, eiusque solum natale viderunt obseruata in medium producamus, exorsi à Theophrast. Botanicorum vetustissimo.

Theophr.

Locus.

Balsamum, inquit ille, in valle Syriæ gignitur, in duobus tantùm, vti ferunt, hortis, quorum alter viginti iugerum est, alter multò minor. Arboris magnitudo, quæ magnæ malo Punicæ, ramis valdè multis, folio Rutæ simili, sed subcandidiore, perpetuò virente. Fructus similis est Terebintho, magnitudine, figura & colore, valdè odoratus, ipsáque adeò lachryma odoratior. Hanc ex incisura colligi tradunt in caudicem facta vnguibus ferreis circa suprema, sub sydere, æstu feruente. Colligi æstate tota perhibent nonnulli, verùm haud multum esse quod effluit, nec magis vna conchà plenà in diem colligi. Sed odoris suauitate eximia & diffusa præstare, adeò vt vel tantilli odor longum spatium permeet: sed sincerum ad nos nullum aduehi, sed cùm collectum est atque permixtum: multarum namque rerum permistione vitiari, & quod in Græcia venditur sæpè adulteratum esse: Sed & valdè odoratos esse huius arboris ramulos, hosque quotannis putari, non tam vt reliqua valentiora ferueniur, quàm vt emolumenti plus comparetur: vendi namque vel illos magno posse pretio. Atque huius arborum cultus causam ad imbres referunt, quos crebrò decidere perhibent: Sic & virgarum amputationem causam quandam esse dicunt, ne proceræ fiant arbores. Etenim frequenter putatæ vel attonsæ, virgas tantùm emittunt, nec in vnum caudicem vites intenduntur. Syluestre Balsamum nullibi extare accepimus. Ex maiori horto vasa duodecim plena colligi, quæ congii dimidium capiant: Et ex altero duo tantùm. Sincerum vendi duplo ad argentum pretio: pro ratione mixtionis. Balsami præstantiam præcipuè in odore consistere uideri.

Arboris descriptio.

Fol. Rutæ

Fructus Terebinthi similis.

Balsami colligendi modus.

Adulteratur.

Virgæ sectæ rami.

Cur non fiant procerae.

Praestantia.

Solinus in Polyhist. similes vitibus stirpes esse tradidit.

Vitibus similis. Strabo.

Strabo Cosmog. 16. Balsami historiam paucis complexus est, his verbis: Hiericus est campus à montana quadã valle circundatus, quæ in theatri speciẽ ad ipsum declinat. Hoc in loco est Palmetũ, cui immixta est etiam alia materies domestica, & ferax, Palmis abundans, spatio stadiorum C. & totum irriguum & habitationibus plenum. Vbi & regia est, & Balsami viridarium, quæ arbor aromatica est & fruticosa, Cytiso & Terebintho persimilis

Viridarij Balsami supra descripti.

Arbores descriptio. Cyrſo & Terebintho ſimilis.

ſimile: eius ramulum ſcindentes ſuccum in vaſis ſuſcipiunt, tenaci lachi perſimilem, ſuſceptus autem in conchis coagulatur. Dixerat autem eodē lib. in Arabia apud Sabæos tractu maritimo thus & myrrham & Cinamomum naſci: in ora etiam Balſamum & quandam aliam plantam valdè odoratam. Et rurſus: à Iordane lacum eſſe: qui aromaticum Iuncum & Calamum ferat: habere etiam paludes. Lacum Geneſareticum vocari. Gignere etiam Balſamum. Videtur autem Strabo Syluestre balſamum aliquod denotare, eo quod ſpontè in maritimis Sabæorum naſcitur, etſi iſtud incognitum fuerit Theophraſto.

Balſamum Plinio

Et Dal. apertè ſcribit ſilueſtre illud eſſe. Pauſanias in Bœoticis balſami arbores in Arabia deſcribit, Myrtorum magnitudine, foliis Amaraci. Videat Lector reliquam hiſtoriam viperarum ſub eius fronde latitantium, quam longum eſſet hic referre.

Myrti magnit. Folia Amaraci

Plinius

Sed conſulamus potiùs Plinium, qui non parùm balſami hiſtoriam ex Veterum monumentis, ſuiſque annotatis illuſtraſſe videtur. Poſtquam igitur de pluribus Arabiæ & Aegypti odoratis tradidiſſet, omnibus odoribus præferri (inquit) balſamum, ym terrarum Iudææ conceſſum, quondam in duobus tantùm hortis, vtroque regio, altero iugerum xx. non ampliùs, altero pauciorum. Seruit nunc hæc, & tributa pendit cum ſua gente, in totum alia natura, quàm noſtri externique prodiderant. Quippe Viti ſimilior, quàm Myrto. Malleolis ſeri dicitur, nuper vincta, vt vitis: & implet (at nunc implet Dalec.) colles vinearum modo, quæ ſine adminiculis ſe ipſæ ſuſtinent. Tondetur ſimiliter fruticans, ac raſtris niteſcit, properatque naſci, intra tertium annum fructifera. Folium proximum Rutæ, perpetua coma. Seruiere in eandem Iudæi, ſicut in vitam quoque ſuam. Contra defendêre Romani, & dimicatum pro frutice eſt. Seritque nunc eum Fiſcus: nec vnquam fuit numeroſior aut procerior. Proceritas intra bina cubita ſubſiſtit.

Vitis ſimilior quàm Myrto

Culmi. Tempus Rutæ ſolio

Omniſſa hactenus Ruellio cubet alia Graeca

Arbori (Xylobalſamo) tria genera. Tenui & capillacea coma, quod vocant *Eutheriſton*. Alterum ſcabro aſpectu, incuruum, fruticoſum, odoratius: hoc *Trachy* appellant. Tertium *Sanuetes*, quia eſt reliquis procerius, læui cortice. Huic ſecunda bonitas, nouiſſima Eutheriſto. Semen eius (*Carpobalſamum*) vino proximum guſtu, colore ruſſum, nec ſine pingui: penes in grano, quod leuius atque viridius. Ramus craſſior, quàm Myrto. Inciditur vitro, lapide, oſſeiſve cultellis. Ferro lædi vitalia odit. Emoritur protinus, eadem amputari ſuperuacua patiens. Incidentis manus libratur artifici temperamento, ne quid vltra corticem violet. Succus (alibi oleum vocat) è plaga manat, quem Opobalſamum vocant, ſuauitatis eximiæ, ſed tenui gutta et ploratu lanis parua colligitur in cornua. Ex iis nouo fictili conditur craſſiori ſimilis oleo, & in muſto candida. Rubeſcit deinde, ſimúlque dureſcit è tranſlucido. Alexandro Magno res ibi gerente, toto die veſtibulo vnam conchamimpleri iuſtum erat. Omni verò fœcunditate è maiore horto congios ſenos, minore ſingulos, cùm duplo rependebatur argento (Quem locum ex Dioſcor. lect. ſic reſtituit doctiſſ. Budæus lib. 5. de aſſe: Anni verò fœcunditate è maiore horto congios ſenos ſingulis annis, cùm & duplo rependebatur argento.) Nunc etiam ſingularum arborum largior vena, per omnibus percutitur æſtatibus, poſtea deputatur. Et ſarmenta quoque in merce ſunt DCCC. (denariis trecentis.) Amputatio ipſa

Eutheriſton 2

Trachy 3

Sanuetes Delectus Carpobalſamum ſophiſtæ Rodiæ

Opobalſamum

Rodiæ ſpurium

furculóſque vendit intra quartum demùm annum. Xylobalſamum vocatur, & coquitur in vnguentis. Pro ſucco ipſum ſubſtituêre Officinæ: cortieis etiam ad medicamenta pretium eſt. Præcipua autem gratia lachrymæ, ſecunda ſeminis, tertia cortici, minima ligno. Ex hoc buxoſum eſt optimum, (πυξίδιον Dioſcor. Plin. videtur legiſſe πυξάδιον) quod eſt odoratiſſimum: è ſemine autem maximum & ponderoſiſſimum, mordens guſtu, feruénſque in ore. Adulteratur Potamo Hyperico, (ſemine Hyperico ſimili, quod à Petra oppido defertur Dioſcor.) quod coarguitur magnitudine, inanitate, latitudine ceu longitudine, odoris ignauia, ſapore Piperis. Lachrymæ probatio, vt ut pinguis, tenuis, & modicè ruſſa, & in ſiccando odorata. Secundus candido colos, peior viridis craſſúſque (cæſiúſque Dalec.) peſſimus niger. Quippe, vt oleum ſeneſcit. Ex omni inciſura maximè probatur, quod ante ſemen fluxit. Et aliàs adulteratur ſemine ſuo (ſeminis ſucco. c H.) vixque maleficium deprehenditur guſtu amariore. Eſſe enim debet lenis, (læuis Dioſcor.) non ſubacidus, odore tantùm auſterus. Vitiatur & oleo roſæ, Cyperi, [Cypri M. & CH.] Lentiſci, Balani, Terebinthi, Myrti, Reſina, Galbano, cera Cypria, [cerato Cyprino aut Myrtino Dioſcor.] prout quæque res fuit. Nequiſſimè autem gummi, quoniam ipſum quoque inhæreſcit manu inuerſa, & in aqua ſidit: quæ probatio eius gemina eſt. Debet ſincerum & inhæreſcere: ſed hoc & gummi addita fragili cruſta euenit. Et guſtu deprehenditur. Carbone verò, quod cera reſinâque adulteratum eſt, nigriori flamma. Nam melle mutatum ſtatim contrahit muſcas. Præterea ſinceri denſatur in tepida aqua gutta ſidens ad ima vaſis, adulterata olei modo innatat: & ſi in metopio vitiata eſt, circulo candido cingitur. Summa probatio eſt, vt lac coagulet, in veſte maculas non faciat: nec manifeſtior alibi fraus. Quippe millibus denariùm ſextarii empti: vendente fiſco tricenis denariis vænennt. In tantum expedit augere liquorem. Xylobalſamo pretium in libras VI. (℔ V. M & CH.)

Xylobalſamum

Succedaneum Balſami

Cortex.

Ligna deleſtus

Semini deleſtus

Adulteriis ſeminis ſui dignoſc.

Lachryma probatio

Aliud à adulterinum & id ſpurium

Probatio

Summa probatio

Pretium

Tacitus medicam arborem ait, vt non tam ex aliorum erga cæteras arbores comparatione, quàm definitè ex hoc paruam arborem eſſe oporteat.

Parua arbor

Iuſtinus hiſtoricus è Trogo Pompeio tradit, Opes genti ex vectigalibus Opobalſami creuiſſe, quod in iis tantùm regionibus [Iudææ gignitur. Eſt namque vallis, quæ continuis montibus velut muro quodam cincta inſtar hortorum claditur, ſpatium loci ducenta millia iugerum, nomine Iericho dicitur. In ea valle ſylua eſt, & vbertate & amœnitate inſignis, ſiquidem Palmeto & Opobalſamo diſtinguitur. Et arbores Opobalſami formam ſimilem Pineis arboribus habent, niſi quòd ſint humiles magis, & in vinearum morem excoluntur. Hæc certo tempore anni Balſamum ſudant.

Loci deſcriptio alia

Pineis ſimiles eſſe

Ioſephus quoque magnus ille Hebræorum Hiſtoricus in Iudæa naſci confirmat. Et Egeſippus de excidio Hieroſ. Locum ait propè Hierichoeſſe, in quo balſamum gignitur, virgultíſque innaſcitur, quæ acutis lapidibus incidant pueri agricolarum, pérque eas inciſiones deſtillare humorem lachrymis pulchrè rorantibus.

Dioſc. non ſolùm in conualle Indeæ quadam, ſed Aegypto quoque naſci teſtatur, cuius verba quoque de Balſamo referre iubet, quòd à prædictis, maximè Plinio, non parum euaſit. Sic igitur

Lycij seu Pyracanthi magnitud. Lycij. Pyracantha.

ria Balsamum arbor Lycii seu Pyxacanthæ [λυκίου ἢ πυξακάνθης: Aux quoque Lycium habet: alij legunt λυκοίου ἢ πυραικάνθης ac videtur λυκίου vocabulum omnino perperàm ex dictionum affinitate ἢ πυξάκανθα irrepsisse, quod facilè concedet, qui vel ad prædictorum & sequentium autorum iudicium circa magnitudinem respexerit, vel ipsum adeò λυκίου Pyxacanthæ aut Pyracanthæ, aut Granati, aut Vitis, aut aliqua alia prædictarum vel dicendarũ magnitudine cõsurgit,] magnitudine conspicitur, foliaque habet Rutæ proxima, sed candidiora multò & perpetuò magis virentia. In

Rutæ

Varietas.

vnius Iudææ certa quadam conualle, & Aegypto nascitur, differens ipsum à seipso, scabrina, proceritate & gracilitate. Quod igitur in frutice tenue & capillaceum est, Theriston quasi demessile dicitur: quoniam fortassis ob gracilitatem facilè demetatur. Quod verò Opobalsamum dicitur, æstiuis sub ortu Canis ardoribus excipitur incisâ ferreis vnguibus arbore. Sed tam paucum exstillat, vt quotannis vix plures quàm seni septenine congij colligantur: inibique pondus argento duplo

Theriston.

Opobalsamum.

Dolentur.

tependitur. Est autem bonus succus qui recens est, validi odoris, sincerus, non subacidus, diluí facilis, lævis astringens, & linguam modicè mordẽs. Sed variè vitiatur. Sunt enim qui ipsi olea, vnguentáue admisceant, quale Terebinthinum est, Cyprinum, Lentiscinum, Susinum seu Liliaceum, Balaninum ac Metopium: itémque mel & ceratũ Myrtinum aut Cyprinum valdè liquidum. Huiusmodi verò maleficium facilè deprehenditur: Siquidem sincerus laneæ vesti instillatus, si deinde eluatur, neque maculam facit, neque notam illam relinquit: at vitiatus inhæresci. Rursúmque purus lacti instillatus, idipsum coagulat, id quod adulteratus non efficit. Quin & sincerus lacti aut aquæ infusus, celeriter diffunditur atque lactescit: at adulteratus olei modo innatat, in orbem circumagens aut diffundens sese stellæ in modum. Attamen sincerus etiam vetustate crassescens, se ipso deterior euadit. Porrò hallucinãtur qui sincerum hunc existimant aquæ instillatum priùs ad ima sidere fundúmque petere, ac posteà tanquam qui facilè diffundatur & diffluat sursum remeare. Lignum verò quod Xylobalsamum vocant, probatur recens, sarmento tenui, ruffum, odoratum, quadantenus Opobalsamum spirans. E fructus genere (nam & huius necessarius & vsus) eligito plenum, grandem, ponderosum, gustu mordentem & feruentem in ore, modicè Opobalsamum redolentem. Asportatur à Petra oppido semen Hyperico simile, quo fructus hic adulteratur: sed ex eo dignosces, quòd maius illud sit, inane, ignauum, sapore Piperis. Scribit tamen Gal. Balsami neque fructus neque lignum fraudes vllas admittere: fortè quòd fucum facillimè deprehendi posse existimaret. Opobalsamum Syriacum, inquit idem, quod à loco in quo plurimum & optimum prouenit, alterum quoque nomen accepit, Sagadinúmque dicitur: cunctis aliis meliùs quod in Palæstinæ prædiis colligitur. Quãtum verò Falernum vinum eo quod Caupones vendunt, præstantius est, tantum Aegyptio Opobalsamo Sagadinum vocatum præstat. Sciens itaque Galenus Balsamum vsque adeò pluribus artibus adulterari, vt internosci vix queat, ipsemet in Iudæam nauigare & coram inspicere voluit, quomodo liquorem fundat, ac inde particulam cum regulam quandam aliorum sumptam apud se semper habere. Ac multas quidem didicit eius adulterationes, quæ etiam exercitatissimos lateant, quas tamen publicare scientes dignum non iudicauit, ne prauis id addiscẽtes, in multorum fraudem ea arte abutantur.

Adulteriũ.

Vt deprehendatur. Balsami probatio.

Error in probatione.

Xylobalsami probatio.

Fructus delectus. Adulteriũ fructus & dignoscen.

Opobal.

Sagadinũ.

Delectus inter puros Balsama.

Galeni in re rei.

Hactenus è Veteribus ferè præcipuis Balsami historiam persecuti sumus, studio omittentes eos qui obiter tantùm de eo aliquid tradidere, vt illud Virg. Georg. 2.

Quid tibi odorato referam sudantia ligno
Balsamáque & baccas semper frondentis Acanthi.

Item

Balsamáque & baccas semper frondentis Acanthi.

Quod nec suis caret laudibus in sacris paginis. Sed restat ex prædictis difficultas explicanda de modo colligendi Balsamum. Nam Theophrast. & Dioscor. ferreis vnguibus incidi scalpiue solitas arbores testantur. At Plinius non solùm non ferro amputari tradit, sed eo lædi: incidi autem vitro, lapide, osséisue cultellis. Quod & Solinus confirmat, Lignum, inquiens, caudicis attrectatum ferro, sine mora moritur: eapropter, aut vitro, aut cultellis ossets, sed in solo cortice artifici plaga vulnerandum. Tacitus quoque cauet ne vis ferri huic arbori adhibeatur, hanc enim pauere, ideóq; venas fragmine lapidis aut testa aperiri. Sed leuis admodum hæc difficultas diligentiùs consideranti videbitur, prædictique Autores facilè inter se conciliabuntur, si dixerimus, rem eò redire, idque vnum voluisse omnes, in vulneranda Balsami arbuscula apprimè cauendum esse, ne quid vltra corticem oblædatur, ideóque fortè à cultellorum ferreorum nimia illa acie abstinendum censuerũt hi, illi verò eo cautè vtendum, non quòd ferrum ipsum per se efficiat. Nam ferreis alioqui etiam vnguibus, hoc est, instrumentorum ferreorum eo genere, quod ad vnguis humani figuram (vt Serrac. censet, fortè melius ad figuram vnguium auiũ etiam aptari refert, in falcis speciem, quali & hodie vinitores vti solent) conuexum sit, quidni corticem inuiolato intactóue caudicis ligno scalpere liceat, haud secus atque vitro, testa, fragmine lapidis, osséisue cultellis? Eiusmodi verò ferreorum vnguium mentionem facit Colum. lib. 12. cap. 18. quibus vindemiatores vnguium vice ad colligendas vuas vti voluit, vt ne manibus vuas distringerent, sicque non minima fructus portio dispersis acinis in terram dilaberetur.

Controuersia de modo extrahendi Balsamum seu incidendi cortic.

Solutio.

Cautio.

Colligendi modum nobis indicare voluit Fr. Broc. Monach. in descriptione Aegypti, his verbis. Saraceni carpebant solium vnum à stipite [adhærent enim folia stipiti] & contra radium Solis illud discerpentes, guttam lucidissimam, & supra modum odoriferam colligebant. Et is est verus liquor Balsami qui in phialas vitreas colligitur, & ad diuersas mundi partes mittitur: tametsi rarò sine mixtura ad regiones nostras perueniat. Aiunt etiam si folium illud contra radium Solis non frãgeretur, minimè succum illum stillaret.

Inter receptiores Cordus non dubium esse scribit quin pro Xylobalsamo alterius cuiusdam fruticis surculi vendantur: reperiuntur tamen inter eos nonnunquam qui mirum in modum odoris & saporis gratia commendantur. Idem quoque de Carpobalsamo vocato vsu venit. Semina inania sunt & insipida, habéntque figuram Hyperici fructum; non rarò tamen inter ea inueniuntur adulterinis granis maiora, pleno pinguique intus & oleoso nucleo, odoris in attritu gratissimi, & quæ gustu ineffabili, odoris, saporisque gratia ortis halitum diu commendent. Ipsum porrò Carpobalsamum vix credit Cordus ad nos adferri amplius, vastatis Syria, Iudæa, & quæ etiam Aegypto

Xylobalsamum fals.

Carpobalsamum fals.

gypto Turcarum & Barbarorum rabie & incursionibus. Itaque nemo speret temerè se sinceram Balsami lachrymam consecuturum. Quid dicemus sinceram? ne adulteratu quidem copia nobis contingit, & si importetur ea, in Principum tantùm versatur manibus, qui potissimùm speciosis eiusmodi impostoris illiciuntur. Vidisse se tamen verum Balsamum gloriatur idem, quod hominum memoria aliqui ex Aegypto attulerint, Hierosolymis huc reuersi, colore fuluum, lentum, spissum & inueteratum: interim tamen suauissimi adhuc odoris, cuius tantillum totum palatium penetraret. Antiquitus, vt tradunt suprascripti authores, Plin. & Theoph. Balsamum vni terrarum Iudeæ concessum erat. Sed postea, si Matth. credimus, propagata admodum fuit species, cùm Iudæa ipsa simul cum Balsamo Romani potiti sunt, qui eam malleolis serendo, atque iterando, non secus ac vites in collibus propagantur, latiùs auxerunt. In Arabia nasci ex Pausania dictum, sed quomodo sit factum [vt in Syriam peregrinantes vno ore fatentur] quòd hoc tempore omnibus sanè balsami plantis Iudæa sit penitùs destituta, cùm olim sola eiusdem ferax à complurbus crederetur, declaratu haud ita obuium.

Vbi nunc haberi Balsamum sincerum apud nos

Ex Samaria

Propagatio

Iudæa hodie balsamo destituta

Verùm, inquit Matth. cùm certò sciam probatissimorum virorum testimonio, qui ex Italia soluentes plures in Aegyptum nauigarunt, Memphi balsami viridarium extare. Illud fortasse euenisse putandum est, quòd è Iudæa ab Aegypti regibus, quibus vniuersa subiiciebatur Syria omne in vniuersum balsamum eò fuerit translatum, quò decorisinde plurimùm Regiæ accederet. Si vnquam hodie Opobalsamum venale inueniatur [tametsi in Italia per longas ætates non amplius venturum putem] non ematur, nisi priùs de eo omne fiat periculum. A Veterum balsami fructu, quod hodie Carpobalsamum vocatum, & ex Alexandria importatur longè differt. Suspicandum hoc idem esse semen simile hyperico, quod [vt suprà ex Dioscor. diximus] olim à Petra Palestinæ oppido deferebatur.

Memphiticū viridarium balsami.

Cautio

Xylobalsamum vulg. Myrtus

Quod Xylobalsamum hodie vocant potiùs Myrtum quàm balsamum referre censet Matth. Mirum Dioscoridem corticis non meminisse, & Plinio tamen dictum, eiúsque medendi vsum.

Amatus mir.

Amatus certum se ait balsamum in Ægypto nasci, indéque nunc Xylobalsamum verum adduci, primo aspectu vitis ramusculos figura & colore referens. Cæterùm hodie alibi balsamum, quàm in suprædictis regionibus nasci sibi cognitum. Sed aliud balsamum non intelligit, quàm id quod priùs Peruuianum vocatum, quod verum balsamum Antiquorum non est.

Cautio

Fuchsius in ea suspicione est, quemadmodum & Lacuna, neque Carpobalsamum, neque Opobalsamum, neque Xylobalsamum Seplasiarum esse legitimum & verum: ideóque non temerè illis ad conficienda medicamenta vtendum, sed potiùs ex officinis Medicorum eiicienda, & succedaneo illorum vtendum esse, de quo nos posteà specialiùs quandam trademus.

Card. mir.

Scaliger suo more censoria stipatus virgula incedit. Sic enim Card. alloquitur: balsamum desiisse ais: ac paruo esse in pretio: quorum vtrumq; vanum est. Nam & apud Maximil. Cæs. multùm, & nonnihil apud patrem meum vidimus, ex ipsis allatum locis purissimum: Nec parum apud Carolum Sabaudiæ Ducem. Miror te Iesemino balsamum comparasse. Aboali non corrigebas? qui de balsamo cùm scriberet, idem & in aqua confare, & cum aqua misceri scripserat in eodé loco.

Aboali mir.

Lonicerus lignum quòd Xylobalsami nomine adfertur excoctum putat, quemadmodum & fructum adulteratum. Is falsam figuram habet, ad descriptionem effictam, non ad visam plantam.

Lonic. mir. Cast. Dur. mir.

Castor Durantes quoque figmentum ponere videtur pro balsamo. Munsterus herbam vocat in sua Cosmogr. & picturam stirpis nec visæ nec cognitæ exhibet.

Munster. mir.

Scripsit Lob. ex professo libellum de balsamo, ex quo sequentia potissimùm ex eius obseruationibus annotanda. Dioscor. vires balsami meliùs quàm stirpem notam habuisse, eóque ab Ægyptiis potiùs & Arabibus quàm à Græcis petendam. Apud Dioscorid. minimè legendum λευκοῦ [quamuis omninò ita legendum censeat Marcell.] sed eam vocem expungendam, aut legendum ξυλοῦ, cui & Strabo comparat. Pro Pyxacantha apud Dioscor. leg. Pyracantha, cuius nulla mentio apud Antiquos.

A quibus balsami laus. petenda

Marcell. mir.

Dios. emēd.

Apud Trogum Pompeium, quem & Iustinus historicus citat meritò mendum multi docti in codice suspicantur, quando balsamum Piceæ arbori comparat. Pausaniæ collatio cum foliis Sampsuchinis balsamo minimè repugnat.

Trogi mendum

Matthiolomastix Guillandinus, Bellonius, & Prosp. Alpin. qui arbusculam foliis Rutæ aut Lentisci, aut Iasmini profitentur, quod Theoph. Dioscor. & Plin. minimè repugnat.

Folia Iasmini

De balsami liquore varia est lectio. Alii ἀδάκρυτον cum Ruell. & Marcell. legunt, qui citissimè penetrat, facilè diluitur: quæ lectio rei ipsæ minimè quadrare videtur. Alii, vt rei meliusculè conueniat ἀδάκρυτον, quod facilè scissilis, penetrabilis & facilè diuiditur, vertunt. Vetus interpres Serenum interpretatur, qui ἄδηκτον legisse videtur, Serap. secutus, quem ἀδάκνυτος, id est, facilè solubilem legisse autumant: nam ipse interpretatur velocis resolutionis. Marcelli verò versio recipienda videtur, quia maximè cum balsamo partium tenuitate conuenit. Quod etiam à Plin. tenue dictum est: multóque magis etiam ab ipso Gal. lib. 7. simpl. qui Dioscoridem tacitè reprehendit. Vbi autem Dioscorides dicit adulterari Cypria cera liquida, videtur legendum Cypreo aut Cyprino cùm nulla sit cera Myrtea aut Cyprea.

Dios illust. & correct.

Varia lect.

Dios. not. Dios. corr.

Opobalsamum crassum [inquit Lob.] legitimæ Terebinthinæ Cypriæ veteris siue vetæ aut resinaceorum liquorum instar densatum seruamus, glebæ Benzoini ferè concretione, sapore acri, & colore fuluo, masticanti vt Mastiche, lentescente. Recens præfertur Antiquis, quare in hoc maximè vulgus hallucinatur, qui quò antiquius est, eò meliùs opinatur. Viperæ illæ, quæ in balsametis vitam degunt, innocuæ sunt.

Opobalsamum recens

Vulgi error

Viperæ innocuæ

Carpobalsami arborem Aduersaria ex amici cuiusdam relatione sic referunt. Humilis est frutex, aspectu deformis; cineracei coloris, flore Iasmini lutei simili, minore, perpetuis virgis. Liquor aureus, sapore Moschi. Mirum verò quod Pen. & Lob. in suis Aduers. referunt, [ex cuiuscunque id tandem testimonio tradant] & contra omnium scriptorum authorum sententiam, saporem esse Moschi. Si odorem intelligunt, neque sic vera narrare videntur: quis enim vnquam balsamo Moschi propriè tribuit odorem? Si saporem, quæ quæso posset esse saporis gratia Moschi, partis excrementitiæ, siue iam sanguis sit, siue sudor, siue peculiaris alia collectio excrementitia, de quo nondum constare certò apud plerosque videtur. De genuini verò balsami odore & sapore, plus satis suprà.

Carpobalsamum Fructus Plin.

Lob. & Pen. mir.

C. Bauh. apud Matth. balsami arbusculam de-

C. Bauh.

Flos Viola alba.

scribens, ait esse floribus albæ violæ similibus, vt figura Alpini adposita exprimat. Mox subdit in India & Aegypto prouenire. At apud nullum hactenus autorem legimus flores esse Violæ albæ, nec illud Alpini icon declarat vlla ratione, nec ipsius Alpini historia, qui expressè ait Acaciæ floribus proximos, id quod dicta icon haud iconcinnè exprimere videtur, quæ flosculos ex meris apicibus constantes exprimit, quales nemo stirpium gnarus facilè dixerit, vllam habere similitudinem cum Leucoio. Præterea negant Alpinus & Bellonius, quibus præ aliis huius fruticis vera & exacta debetur historia, prouenire in India ac Aegypto spontaneam.

Sed par est tandem & eos audiri qui ipsam arbusculam in loco suo natali viderunt & eius historiam literis prodiderunt, quales inter alios præcipui sunt Theuetus, Bellonius & Prosp. Alpinus, qui posterior de eo tractatum integrum conscripsit. Huic Italia, sed potissimùm Serenissima Respub. Venetorum debet, quòd Aegyptii Balsameti monumentũ viuum in Augusta sua viderint vrbe. Binas, inquam, plantas, ex Arabia cum aliis (nisi fallor secum allatas, aut accersitas, sed duas tantùm tum habuisse & coluisse, ex ipsomet (ego Cherlerus, cùm anno 1596 & 1597 Patauii agerẽ) intellexi, & alteram quoque bis vidi, quæ Leucoii magnitudinem nõ excedebat, foliis Iasmini quodam modo: de cæteris certò statuere, quòd è longinquo tantùm & per fenestram viderim, nõ possum. Altera autem famuli eius vti putabatur, vel cuiusuis alterius maleferiati furto nequissimè ei erepta, adeò morosum ipsum effecit, vt nemini aditus ad residuum pateret. Vidi tamen, & semel vidit mecum Henricus Ellenberger, tum Consil. Illust. Germ. nat. Patauii, qui nunc, vt audio, professorem Celeberrimum agit Marpurgi, qui idem mecum, si recordatur, testari potest. Sed quid magno opus testimonio, cùm hoc notum sit omnibus, & ipsemet iam superioribus annis aluerit, vt ex ipsiusmet testimonio aliorumque infrà patebit: & ipse Alpinus adhuc sit in viuis, nunc magno suo merito Celeberrimi illius horti Patauini præfectus, idémque Professor Botanicus Patauinus.

Theuetus. In Aegypto.

Sed placet priùs audire Theuetum. Hic testatur se vidisse hortum non procul à Cairo Aegypti liquore illo raro & pretioso ex Balsamo arbore profluente celebertimum, quam Prouinciæ præfectus adhibitis custodibus diligentissimè cõseruat, vt eius liquorem colligat, quem quotannis ad Turcarum Imperatorem mittat. Itẽ à Græcorum Patriarcha & vrbis senioribus audiuisse, eũ qui hodiè colligitur, neque tam oleosum, neque vulneribus vlceribúsque curandis tam vtilem, quàm qui postremi Regis Aegyptii tempore colligebatur. Plures quidem clàm Opobalsamum vendere, sed adulteratum. Narrasse Arabes ex historiis Cleopatram Aegypti Reginam ex Iudæa Balsamum primùm in Aegyptum transtulisse. Sed huic historiæ vix assentitur Theuetus, quod in alia vulgari Græca lingua conscripta, in Palæstina legent, Traiani tempore Balsami feracia fuisse mõtana Engadi, & quædam alia Asiæ minoris loca: quanquam re vera cùm hęc lustraret, nullam reperire potuerit Balsami stirpem. Præterea Balsami montis Libani incolę ex historiis suis referebant, in quadam montis parte, quæ Solis ortum spectabat, Alexi Græcis imperante, tantum Balsami colligi solitum, quantum in Aegypto. Sed regione à Turcarum tyrannide oppressa, & exactis inde Christianis, eius liquoris memoriam vnà

De loco quodam.

cum planta ipsa exoleuisse. Aegypti Reges nihil pretiosius habebant, quod Regibus & Imperatoribus Persidis, Catax, Aethiopiæ, Græciæ, cæterisque dono darent, siue ad ineundam, siue ad confirmandam cum eis amicitiam.

Autor descriptionis Africæ, in octaua eius parte tradit extra vrbem Aegypti *Milfrubersch* primã in Aegypto à Mahumentanis conditam ad Nilum, excellentes esse & magnificas sepulturas Regum Aegypti: nec procul ab illis esse hortum vnicam alentem arborem, quæ Balsamum producit, nec in toto orbe vllam aliam esse præter hãc solam. Plantata est in medio fontis instar putei: nam est procera arbor. Folia eius similia sunt foliis Vitis & parua. Audiuisse se refert, qui dicerent, si aqua fontis diminuatur, plantam ipsam siccatam iri. Hortus cinctus est validissimis muris, in quem ingredi nemo potest nisi maximo fauore, aut dono custodibus dato. Multa quidem hæc illi de Balsamo: nullas tamen notis omnibus delineauit eius imaginem, vt verisimile sit eam præsertim Veteribus illis incognitam fuisse.

Folia Vitis.

Bellonius denique & Alpinus Balsami historiã perspicuè, vt putamus, sic tradunt. Arbuscula est (inquit Alp.) viti vsa, quæ excrescit ad altitudinem *Elbanne*, seu Ligustri, vel Cytisi, folia paucissima gerens, Rutæ proxima, non tamen, vt dicebat Dioscor. iis candidiora, sed potiùs Lentisci foliis similia cernuntur, scilicet colore viridi, subalbido, perpetuóque virentia. Eius lignum gummosum seneque apparet, colore exteriùs subrubro, cuius ramuli eodem colore conspicui sunt, longi, recti, graciles, paucis foliolis ordinatim refert, foliáque simul terna, aut quina, aut septena alæ adnata, aliquo pacto Lentisci foliorum æmula. Sunt ramuli odorati, gummosi digitisque contrectati eis tenaciter adhærentes. Flores ferit paruos, albos, Acaciæ floribus proximos, ternos singulis appensos, quasi in vmbellæ forma, summè odoratos (odor paululo temporis resoluitur) à quibus semina promanant flaua, folliculis nigris subrubescentibus contenta, valdè odorata, intúsque humorem flauum melli persimilem habentia, sapore subamaro, parúmque acri linguam ferientia, Opobalsamumque, redolentia, Terebinthi fructuum figuræ & magnitudinis æmula, extrema aculeata & medium crassum obtinentia. Opobalsamum, cùm primùm eductum, colore, vt audio, est albo, qui paulò pòst in viridem, tertiò in aureum, & demum in melleum mutatur. Eius succi etiam substantia inprimis turbida crassáque, vt oleum statim ab Oliuis expressum cernitur, postea tenuissima atque clarissima, demũ Terebinthi modo crassescit, odore eximio inprimis atq; acutissimo Terebinthũ redolens, cum suauiore odoris fragrantia cernitur, saporéque amaro, acri & adstringente. Leuissimũ est in primis diebus, atque vsque adeò validi & acuti odoris, vt aliquibus inter odorandum sanguis è naribus eruperit, & pręmultã eius leuitate in aquam stillatum non desidet, sed ex alto in eam proiectum parumper in ipsa mergitur, feréque continuò assurgens supra totam aquæ superficiem totum expanditur, eique miscetur, & citissimè in ea dissoluitur, vt ab aqua maximã cum difficultate separetur: in qua paulò pòst concrescit atque coagulatur, coagulatúmque stylo totũ ab aqua eximitur, quòd tunc colore lactescit, siue album quale lac visitur. Quantò hic succus annosior, eò fit inodoratior, atque ad motum segnior. Inprimis itaque sturim albo colore cõspicitur, qui color pauciſſimis diebus in viridem mutatur, oleique crassitie cernitur, qui postea longo tempo-

Bellon. & Alp. hist. Balsamus. Ligustri vel Cytisi facie. Rutæ folia. Dioscor. Lentisci folia. Acaciæ flores. Semina. Sapor. Terebinthi fructus. Odoris vehementia. Aduersus calescit. Mutatio per aetates.

ris

ris interuallo deputatur, nonnullisque annis tenuissimus euadit atque clarissimus, ex viridique colore in aureum splendidissimum transit. Senio verò confectus, crassus quasi Terebinthina fit, qui si in aqua vel lacte stilletur, statim considet, multaque cum difficultate, & non nisi longo tempore, denuò supra aquam fertur, tardissimèque in ea dissoluitur. Vnde Plinium ex variis coloribus ac subitantijs in Opobalsamo inspectis, varias eiusce succi differentias vel species facientem errasse clarissimè patet. Improprie & falsò Opobalsamum quoque appellatur nigrum illud, quod ex India Occid. importatur, cùm sit diuersæ arboris, magnitudine, figura, ramis, foliis, fructibus, à vera balsami arbore longissimè differentis.

Plin. error.

Opobalsamum nigrum Indū falsum.

Bellon. descriptio.

Bellonio teste, quotquot eius frutices in horto Matereæ apud Cayrum aderant, stipitem solum habebant pedis longitudine & pollicari crassitie, tenuibus alis præditum, raris foliis obsitum. Vbicunque autem nascantur, duorum aut trium cubitorum altitudinem non superant: & pedali altitudine cùm sint, in multos graciles ramulos anserinæ pennæ caule haud crassiores finduntur. Balsami frutices Matereæ iam recens putati fuerant, sic vt soli stipites superessent, qui ramulorum rudimenta producebant. Eiusdem etenim est balsamum cum vite naturæ, quam singulis annis putare necesse est, alioqui degenerat. *Alpin.* Audio in Arabiæ solo ad Lycii, Terebinthi & Pyracanthæ magnitudinem [vt scripserunt Dioscor. atque alij] & maiorem etiam excrescere. Iustinum verò quòd Piceæ arbori plantam balsami similem asserat, deceptum omninò fuisse credendum est. *Bellon.* Folia vtrinque in neruo nata, vt in Rosarum, vel Fraxini, vel Iuglandis foliis videre est: ciceris tamen foliorum magnitudinem non excedebant, sicque constructa erat ipsorum series, vt postremum foliolum extimam alam occuparet, imparem numerum efficeret: nam totius alæ foliolis numeratis, terna, quina aut septena inueniūtur: septenarium certè numerum superare vix animaduertimus: extremum autem foliolum reliquis maius. De facto etenim ab illo progressu reliqua sensim minutiora fiunt, vt in Rutæ foliis. Ipsum lignum candicat, odoriſque & saporis expers est, non secus atque aliud inutile lignū. *Alp.* Balsamum quod ex seminibus nascitur, bina folia inprimis habet, bifoliis nascentis vitis maximè similia, & quæ post hæc, quæ sunt tria quatuor vel quinque, prodeunt, Amaraci foliis sunt proxima: quæ verò tertiò nascuntur singula trina existunt, Rutæque proxima cernuntur. Hæcque sunt Balsami folia, aliter quàm Scriptores antiqui descripserint, ex quibus atque aliis Dioscoridem fortasse atque alios multos antiquos Scriptores viuentem Balsami plantam non inspexisse iure suspicamur. Ramum & folia (addit Bellon.) degustauimus, quæ facultatis nonnihil adstrictoriæ esse comperimus, pinguisque aliquantulùm saporis, atque aromatici: ramulorum autem cortex his odoratior. Gemino cortice præditi sunt ramuli, extimo foris subrubente, qui vt membrana intimum operit. Is gustatus, inter Thus & Terebinthi folium sapit, Satureiæ syluestri sapore simili admodum grato, atque digitis tritus Cardamomum olet.

Putatio necessaria.

Lycij Terebinthi & Pyracanthæ magnit. Iustin. error.

Cuticula folia.

Folia.

Foliorum numerus & proportio.

Lignum quale.

Foliorum Cortex & proceritas. Fructus folia. Amaraci folia. Ruta folia.

Ramorum & foliorum qualitates.

Geminus cortex. Corticis sapor.

Locus. Ex dictis hactenus patet quanta sit autorum varietas, non tantùm circa arboris formam & magnitudinem, sed & partium eius descriptionem, cui tamen controuersiæ & obscuritati, ex posteriorum, maximè Bellonii atque Alpini [qui ipsimet arbusculas diligentissimè considerarunt] plaeitis & annotatis magnam huic balsami historiæ lucem accessisse indubiè quis affirmare audet. Restant & de loco & tempore quædam specialiùs excutienda.

Ergo quoad locum, vt iam patet ex præced. Dioscor. in sola Iudæa in quadam valle & in Aegypto nasci tradit, differens ipsum à seipso asperitate, longitudine & gracilitate. Ante ipsum Theoph. in duobus tantùm vallis Syriæ viridiariis: Strabo & in Syria, valle illa fertili quæ Libanum & Antilibanum interiacet, iuxta lacum Genesareticum, & in Arabia quoque Sabeorum tractu maritimo. Hieron. in Epitaphio Paulæ matris cap. 5. Contemplata est [inquit] balsami vineas in Engaddi. Ita plerique autorum balsamum in Aegypto nasci perhibent, regione quæ nunc Solis oculus siue fons dicatur, quondam Heliopolis, vt annotat Hermol. ex Auic. balsamum, vt scribit Lob. vnâ terrarum Iudeâ & Aegypti Memphi ciuitate, quâ Cayrum vocant, oriundam Theophrast. Dioscor. Plin. & nonnulli antiqui affirmant: hodiè tamen constat, neque Iudæam, neque Aegyptum, eius esse spontaneum solum. Eius olim multæ plantæ è Mecha Arabiæ felicis oppido in Aegyptum translatæ. Sed Monardes balsamum antiquorum periisse scribit in Aegypto, & in hoc mundo non amplius reperiri. Idem & Petrus Martyr confirmat, nempe balsamum circa Cairū Aegypti periisse: interitus varias recensēt causas, & inter alias menstrui sanguinis venenum, quæ nobis non videntur verisimiles. Sed quid ad hæc Bellonius? Sunt, ait, qui existimēt Mateream balsamum è Iudæa fuisse translatum, nos verò nunquam in valle Hiericuntina cultum arbitramur. Non longè Cayro Aegypti hortense duntaxat exstit. Quanquam autem putarit Theophrast. nusquam syluestre reperiri, constanter tamen affirmare audemus, & olim & etiamnum in Arabia felice existere, vnde lignum & fructus ab omni antiquitate cum aliis mercibus Arabicis deferri solita: quod ex Mithridatica antidoto, ex Dioscor. Diod. Siculo Pausan. Strab. Cor. Tacito facilè est probare, adeóque institores Cayrini de balsamo interrogati, respondetunt, quicquid Xylobalsami & Carpobalsami vnquam vendiderint, cùm aliis medicamentis Mechà Arabiæ delatum: meminisse autem balsami arbusculas, quæ hodie Matereæ visuntur, magnis Sultani sumptibus ex Arabia fœlice adportatas fuisse. Cæterùm arbusculæ, quas ego Matereæ vidi iuxta Cayrum, pauca admodum habebant folia mense Septembri. Et Alpinus: Habentur, inquit, arbusculæ in horto Matharia propè Cayrum, cura Eunuchi Messer dicti, Aegypti Præfecti. Mechà & Medinâ, ex Monte quodam arenoso in quo multas balsami plantas viuere affirmant, quas insigni Mahemetis miraculo in sterili illo monte natas affirmant, per Haly aei peregrinorum ducem, Anno à partu Virginis 1575 transfectæ. balsami plantam apud me viuentem verissimam, Iacobus Contarenus Senator clariss. Iohan. Vothus nobilis Anglus, Franc. Ferrenus Gallus, Ioach. Iungermanus Germanus, Marcus Fenarius Venetus Pharmacopola & plures alij viderūt, verúmque etiam Opobalsamum ab eius foliorum alis dilectis exstillauisse quod multis maximè mirum fuit, cùm aliàs Italiam hanc plantam habuisse, nusquam appareat. Arabia autem felix balsami locus patrius semper fuit, nunquam Aegyptus ac Iudæa.

P. Martyr.

Syluestre Balsamum contra Theoph.

Institorum Cayrinorū responsum.

Legitimum Opobalsamum notis omnibus cōprobatum vidisse gloriatur Matthiol. apud Imper. *Opobal.*

Ferdin. à Solimano Imp. Turcarum missum : cui simile omnino sibi visum ait illud, quod Franciscus Calceolarius Veronensis referebat Reuerendissimo D. Barbaro, Electo Aquilensi Patriarchæ, ad suam parandam theriacem.

Porrò, vt Campesius in suo speculo pharmaceutico testatur, Balsamum incognitum (quod non simpliciter, sed magna ex parte intelligendum cẽsemus) in Gallia, Italia, Hispania, & magis in Germania verum non habemus, sed tantùm adulteratum. Aliquando se vidisse iactat idem apud D. Annam Franciæ, x. aut xi. ampullas vitreas, quatum quædam erant missæ per Sultanum Aegypti Regi Ludouici xi. eius patri: aliæ Duci Burgundiq Carolo: aliæ Regi Carolo viii. Sed vnum non fuisse simile alteri, existimatque maiorem partem fuisse veram Terebinthinam ex Grano viridi. Balsami ramulum vegetum adhuc nactus Bellon. eũdem exiccatum cum Xylobalsamo Offic. collatione facta, per omnia conuenire deprehendit, idémque de Carpobalsamo dicit.

Tempus. Incidi tradunt autumno ad liquorem eliciendum, teste Hermol. Alpinus tamen refert mensibus Iunio, Iulio, Augusto, partim sponte, partim stipite ferro scarificato destillare & in vitrea vascula recipi album, quod postea tempore successione mutatur, vt prius dictum. Lob. & Pen. ex amici cuiusdam relatione perhibent Decembri mense ramulos præscindi, quibus cera oblitæ appendantur amphoræ excipiendo aureo liquori. Folia, vt idem tradunt exuit Decembri, quibus non nisi mense Maio noua sufficiantur. Quod si verum, iam corruit omnium tam priscorum quam neotericorum recepta opinio esse perpetuifolia, Et sanè inter notas à Veteribus proditas, quibus Balsamum dignosci possit, vna est, vt perpetuò virent: illud tamen in Materea, apud Cayrum, teste Bellonio, pauca admodum folia Septembri mense habebat : quod sibi insolens vitium est. Nam reliquæ arbores, quæ hyeme virere solent, folia, inquit ille, solùm nouo vere ebũciunt, cùm videlicet noua germina produxerunt : soléntque autumno magis virere, quàm nouo vere. At reliqua, quæ folia abiciunt, id sub hyemem facere solent, vt æstate noua acquirant. Ideóque nobis præter naturam videbatur Balsamum folia abicere, vt hyeme noua germina produceret : nobis enim id obtemperantibus, quæcunque habuit folia, recens nata erant. Has fortè difficultates vel ex relatu scientes, vel subolfacientes Pen. & Lob. perpetuis virgis Balsamum dixerunt, non perpetuis foliis : at perpetuis virgis eodemmet merito, vt nobis quidem videtur, dicas falicẽ, vitem, aliásque arbores vel frutices plurimos.

Extractionis ratio.

An sit Perpetuifolium.

Pen. & Lob.

Nomina Linguarũ. Balsamum Balsamum proferri vult : Κάλσαμον Græcis à quo reliquarum ferè Linguarum nomenclaturæ detortæ videntur. Serap. *Belesen* vel *Belesma*, qui ex Dioscor. dicit arborem esse magnitudinis Grani viridis & sicuti arboris *Beccarca*. *Belsan* Auic. Inuenimus & *Balsem* Arab. dici. Alp. tradit antiquis Arabiæ medicis *Balessam* dictum.

Arab.

Germ. Balsam. Ital. *Balsamo*. Gal. *Baume*. Hermol. liquorem *Oleum Balsamum* vocat, quam tetigerit ipse viderit.

Balsami succedanea. Recẽtiorum

Dicta sunt suprà Balsami, ἀνάλογα ex Dioscor. Plin. & aliis : nunc & recentiorum quorundã de ea re sententiam audiamus, antequam transeamus ad vires. Etsi enim ex suprà scriptis satísque inculcatis notis Balsamum nosse, fortè haud videatur difficile attamen cognitum habere longè difficillimum esse certum est. Operæ itaque danda accuratissima, quò eius vires quàm exploratissimas habeamus, vt quando non licet illo frui, saltem bonitate proximus & simili facultate præditis vtamur.

Liquoris succedanea. Tribus huius plantæ partibus, tria succedanea est meditata posteritas. Liquoris namque loco sua Balsama (quæ vocant) vnguináque vulneraria nostri Barbari in Thesauris habuêre, quorum mirificæ vires literis & experimentis proditæ sunt. Quidam Ol. Terebinth. vel Laurinum, vel Gummi hederæ substituunt, vt legitur in quodam incerti autoris libello, quem Seplasiarii Quid pro quo nuncupant. Syluius Placoto. Borgarucus, Lacuna, Monachi, Lobel. Myrrham stacten substituunt, id est, Myrrhę pinguissimæ expressæ liquamẽtum, quod quidem nobis, si ad Myrrhæ facultates quis respiciat non displicet. Alii substituendum malunt Styracis electæ liquorem. Verùm & ea ipsa rara habetur hodie electa, pura, nec commixta : alioqui non improbaremus. Antidotarium Romanum Oleum è seminibus Citri substituit, quod improbare non possumus, præsertim ad venena in theriaca : alioqui si de vulneribus iudicium fiat, aliter statuendum. Matthiol. mauult supponere Ol. Myristicæ nucis, vel Styracinum, quàm Terebinthinum vel laurinum. Colleg. Florent. Cordus, Placotomus, Borgar. Antid. Rom. Ol. Garyophyllorum : Medici præsertim Romani expressè dicunt Ol. ex Garioph. non multùm distare à Balsamo : quorum sententiam tamen improbant Pen. & Lob. ob nimium eius feruorem. Cordus vult Ol. Cinnam. similes virtutes esse Balsamo : quod ob suam acrimoniam oculis neutiquam conuenire videtur. Placot. speciatim Ol. Iuniper. candidũ, quod & ipsum in quibusdam nostro calculo admitti possit. At Terebinthi è pullulantibus botris atque flagellis tempore verno lancem limpidissimum, odoratissimum, non parum tenacem emũxisse se profitentur Pen. & Lob. qui digerendo, glutinando, doloré aque mulcendo, vt illi tradũt, omnia quæ Opobalsamo insunt, conferre videatur. Quod non modò doctiorum, sed & Chirurgorum consensus secutus est. Nullum enim videre est ex illis vnguinibus, quod verum præstantia nomen Balsami meruerit, cui non sit admixta Terebinthina vulgata : Quid putas futurum, si genuinum Terebinthi liquorem admiscuissent? Eà de causa nullum præstantius succedaneum iidem arbitrantur, cuius omnes partes omnibus respondeant partibus, liquori, semini, quàm Terebinthum genuinum. Matthiol. & qui suum Garyophyllorum; Nucis Myristicæ, aut Cinnanomi oleum, huic liquori præferunt, suauitati & sapori plus quàm optatis facultatibus deferunt. Hæc namque tametsi eximios fundant liquores : tamen nec Dioscor. nota, nec venenis aut Theriacis cõparata fuêre. Et præterquam quòd plerumque vel fœtent vel feruent ignis empyreumate, præsertim ab ignaris parata : tamen si vel probè sint confecta, acriora sunt, quàm ad tale institutum par sit, ideóque intemperiem feruidam imprimere nata. Oculorum verò hebetiaciei [quod à Balsamo genuino postulatur] si quis admouere ausit, ne ille hominem ex luscioso cæcum faciet. Myristicũ verò oleum, laxando & inquinando, nec foris vulneribus glutinandis, nec stomachi viribus colligendis idoneum est, nec quidquam Balsamo simile habet. Alii, teste Lob. Coppam-Iuam Indorum Balsami loco obtrudunt : qualem & nos aliquando vidimus magnis laudibus celebratam pro Balsami genere Ill. Duc. Wirt. quod nominabant *Auicida Capo vua*.

Ol. Terob. Laur. Gumm Hederæ.

Myrrha stacte.

Styrax.

& Citri ♃

Ol. nucis dor.

Ol. Garyoph.

Ol. cinnam.

Mat. ne.

Carpo

Carpobalſamo ſubſtituta Cubeba.

Carpobalſamo cubebas ſubſtituit Cordus, & Matthiol. qui pleroſque rei medicæ ſtudioſos ſecum ſentire confirmat: addit præterea rationis loco, quod ſi ea mandantur, denubúſue conficiantur, mordent guſtum, feruentes in ore percipiuntur, & aromatis non modicum reſipiunt, quas nimirum qualitates Balſami fructui ineſſe Dioſc. teſtatur. Eiuſdem ſententiæ ſunt Borgarucus, Placotomus & Adolphus in multis locis, & quidam alii. Fuchſius Galeno vtique illo tributo tractato, Quid pro quo, dicto, deceptus nimiúmue tribuēs. Carpobalſami loco Leucoii radicem ſubſtituendam cenſet. Sed ad rem ipſi reſpiciendum fuit, non ad putati autoris teſtimonium, & deprehendiſſet nullis qualitatibus præditam eam radicem, quæ vel minimo ad Carpobalſamum legitimum accedere poſſit, ſuámque illam opinionem nec Gal. genuinis libris, nec vllius probati autoris calculo comprobari. Garyophyllos recipiunt, Adolphus, Cord. Placot. Borg. & Colleg. Flor. Cardamomum Cord. Borg. Placot. Grana Paradiſi, Colleg. Flor. Fructum Hederæ, Tract. quid pro quo. Xylobalſamum æquali pondere, idem. Grana Iuniperi, Medici Veneti, vt teſtatur Alpinus, quos taxat & reprehenſione dignos cenſet. Pena & Lob. qui in ea ſunt opinione, Carpobalſamum quod in Offic. proſtat, neutiquā eſſe fructus Balſami, imò cuiuſnam plantæ, incertum eſſe, rancidū, vietum, exoletū, inodorum, minime Capobalſami loco vſurpari debere: quin potiùs huius penuria ſemen Terebinthi vel Lentiſci immaturi eximias vires, omnes Carpobalſami facultates, & dotes, vt ſi quod aliud, explere ipſis videtur. Proſper Alp. tamen vulgaria ſemina pro vulgari falſo Carpobalſamo à multis recepta, quorum ad nos ſingulis annis magna copia aduehitur, verum eſſe Antiquorum Carpobalſamum ſe iudice affirmandum ſuadet. Idem tradit Pſeudocarpobalſamum, Carpobalſamo admodum magnitudine, colore, figuráque ſimile eſſe: differre tamen à vero, quia eo ſit oblongius & ex medietate tantùm folliculo contectum ſit: Illúdque eſſe ſuſpicatur quod olim Dioſcor. tempore ex Petra oppido Arabiæ pro Carpobalſamo aſportabatur, & quo verum Carpobalſamum adulterabatur, ſi Piperis ſaporem præ ſe ferret.

Fuchſ. & tract. Quid pro quo. Leucoii radix.

Garyophylla Cardamomum Grana Paradiſi Galanga. Nux moſchata. Fructus Hederæ. Grana Iuniperi Colleg. Veneti non ſemen Terebinth. Semen Lentiſci.

In quo differat pſeudo carpobalſamum à vero Carpobalſ.

Xylobalſamum ſubſtituta.

Campeſius in ſuo ſpeculo pharmaceutico apertè dicit nec Carpobalſamum nec Xylobalſamum inueniri Lugduni, Antuerpiæ, Medinæ campi, aut Francofurti. Quod ſi ita eſt, & quis eo vti velit, vtique de antiballomeno ſollicitus eſſe debet bono, & viribus quàm proximè accedente. Teſtatur tamen Alpinus virgas apud ſe adſeruatas, cum iis quæ apud Venetos Pharmacopolas ſunt, eaſdem eſſe, modico tamen tempore omni odore & ſapore exui, vt & hac de cauſa ſuccedaneo opus ſit. Perperàm autem quidam Nerio Alpino pro eo vtuntur, vt tradit Geſn. Et Fuchſius nihilo prudentiùs radicē Leucoii ex tractatu Quid pro quo, qui & eidem lignum Hederæ ſupponit. Acorum verum Colleg. Colon. Macim Colleg. Florent. Macerem Fernel. quia Xylobalſamum, vt apud eundem annotat Plantius, Gallis minimè ſuppetit. Maceris & Cypri ana part. æq. Adol. Occo: qui & alibi Cyperum ſolam ſufficit, ſicut & Colleg. Flor. Agallochum Matth. Cubebas Adol. Occo & Bapt. Montanus, vt teſtatur Cronemb. Cyperum rotundum maiorem & minorem in Italiâ ferunt ad Theriacæ compoſitionem. Aptiſſimum enim Xylobalſami ſuccedaneum tam diu Patauina & Veneta Collegia ſanxerunt & vſurparunt, tametſi ex Pen. & Lob. ſententia commodiora bodiè ſuffici poſſent. Cúmque ex illorum ſententia, Lignum quod Xylobalſamum dicunt officinæ, Lentiſci ſint ſurculi, plerumque carioſi, tamen neutiquam contemnendi, modò recentes ſint, nec odorem amiſerint: gratiſſimus namque puluis intus & foris, ſtomacho, propter naturæ amicum temperamentum: cuius argumentum faciunt dētiſcalpia, quæ aromatica & moderata aſtrictione & calefactione dentes, gingiuáſque perpurgant, roborant & mulcent. Idcircóque eorum multæ myriades parantur à miſeris mancipiis, qui in triremibus Ligurum ſub neruo vitam degunt. Pſeudoxylobalſami huius magna copia pauco ære parari poteſt ex Italia & Gallia Narbonenſi.

Lentiſci ſurculi.

Efficaciſſima liquori vis ineſt, vt qui maximè calefacit. Quæ pupillis tenebras offundunt exterget: itémque vuluæ perfrictionibus medetur. cum cerato roſaceo adpoſitus. Menſes quoque, ſecundis, & fœtus extrahit: rigores illitu ſoluit, ſordidáque vlcera expurgat. Quin & potus concoctionem iuuat, vrináſque ciet: ægrè ſpirantibus conuenit, nec non & iis qui aconitum hauſerunt, ſi cū lacte exhibeatur, itémque à vipera demorſis. Miſcetur & acopis, malagmatis & antidotis. Ac in Vniuerſum efficaciſſimam vim habet Balſami liquor: proximam huic fructus: minimam verò Lignum. Fructus potui datus conuenit Pleuriticis, peripneumonicis, tuſſient. bus, ileo hi dicis, conuulſionalibus, vertiginoſis, Orthopnoicis, tormi oſis, difficulter meientibus, & à vipera, venenatiſque aliis animalibus demorſis. Porrò & ad muliebres ſuffitus accommodatur: itémque decoctus inſeſſu vuluam aperit, humiditatémque exhaurit. Lignum eaſdem cum fructu vires habet, attamen minores: ex aqua decoctum & potum cruditatibus, torminibus, virulentorum morſibus, conuulſíſque opitulatur. Vrinas quoque cit, & capitis vulneribus cum Iride ſicca conuenit: ſquamas etiam paſſim extrahit. Denique ad vnguentorum etiam ſpiſſamenta editur. Ad capitis dolores, & ſuffuſiones oculorum incipientes, & habitudinē mirificè conferre tradit Strabo, eóque pretioſius eſſe, quod in Hierocontio ſolùm tractu naſcatur.

Balſami vires & uſus ex Dioſcor. Oculi. Vulua. Menſes. Rigor. Vlcera. Vrina. Suffimta. Aduerſus Aconitum & morſ. Viperarum. Fructus vires Pleuritis &c.

Ligni vſus

Plin. Balſami vires tradens inter olea Balſaminum oleum vocat obliuioſè, quod apertiſſimè priùs in eius hiſtoria ſuccum eſſe ſcripſerat, vt reuera eſt, vel Dalechamp. quoque teſte. Sic autem Plin. tradit de viribus. Balſaminum longè pretioſiſſimum omnium, (oleorum) vt in vnguentis diximus contra omnes ſerpentes efficax. Oculorum claritati plurimùm confert, caliginem diſcutit. Item diſpnœas, collectiones omnes, duritiáſque lenit. Sanguinem denſari prohibet, vlcera purgat: auribus, capitis doloribus, tremulis, ſpaſticis ruptis perquàm vtile. Aduerſatur Aconito ex lacte potum. Febres cum horrore venientes peruncti leuiores facit. Vtendum tamen modicè, quoniam adurit, augétque vitia non ſeruato temperamento.

Plin. noſt.

Adu. Serpentes Caligo oc. Dyſpnœa. Tumores. Sang. reſolu. Vlcera &c. Adu. Aconitum Horrores. Cautio. Temperamentum.

Balſamum, autore Gal. deſiccat & excalefacit ſecundo exceſſu: eſt autem & tenuium partium, adeò vt odoratum ſit. Sed liquor eius ſubtiliorū etiam partium eſt quàm ipſa planta, non tamen adeò calidus veluti quidam exiſtimant, tenuitate partium falſi. Porrò fructus eius perſimilis facultatis eſt, cæterùm longè in ſubtilitate partium inferior. Videtur autem his verbis Galenus Dioſcor. tacitè reprehendere, qui credidit Balſamum præſentiſſimas & primarias facultates ad calfaciendum habere, deceptus partium tenuitate, vt euidenter Gal. teſtatur. Dioſc. tamen Plin. quoq; ſecutus eſt, vt liquet ex vtriuſq; verbis adductis.

Scaliger. Vulnera.

Basæi felicissimum successum vidisse testatur Scal. ad ingens vulnus cuiusdam equitis in inguine: periculosissimúque vulnus & maximũ, cuius cicatrix quam sub oculo læuo habebat, vix ostendebat vestigia, non alio, quàm Balsami sibi ab Heroina misso, auxilio sanatum scribit. Lob. quoque experimentum siue mirandum periculum factum esse tradit Opobalsami in quodam nobili, ore soripedis vngula fauciato: momento & breui tempore restituto, bis tantùm peruncto aut impolito.

Experimẽtum.

Cæterùm nullum est medicamentum, vt refert Alpinus, quo magis ac frequentiùs Aegyptii medendo vtantur, quàm Opobalsamum, quod illi ad omnes ferè morbos ac symptomata adhibent, ad eósque maximè qui vel ex simplici intemperie frigida & humida, vel frigidis humidisque succis, vel à venenis concitantur. Summa cum laude eo vtuntur ad omnia vulnera, quo mirificè curantur, quod Experientiam Petro Mariano Veneto mercatore, in capite à Turcis nocte quapiam vsque ad os pessimè lignis vulnerato, comprobatum: Balsamo siquidem inuncta ea vulnera, per diem tantùm, ferè omninò coaluerunt, & eo quàm paucissimis diebus, vt is testis esse potest perfectè sanatus est. Vtuntur etiam ipso ad vlcera sordida, quæ eo mundantur atque sanantur. In venenatis & demorsis à serpentibus, atque ictis à scorpionibus, tum epotum, tum illitum maximè iuuat. In peste, vt ab eius contagio defendantur, nihil maius habent, quo vtiùs & tutiùs vtantur, singulis diebus eius semidrachmam deglutientes. Multáque etiam putridas febres eo epoto illi sanant, largiore ab ipso erumpente sudore. In chronicis febribus à crudis frigidísque humoribus, obstructionibúsque viscerum, nihil vtilius ac præstantius experiuntur, quàm Opobalsami binos scrupulos vel drachmam per os quotidie exhibere, liberat enim valenter viscera ab obstructionibus, caloremque naturalem fouendo, crudos humores concoquit ac digerit: hincque eius vsus ad omnes frigidos morbos ac symptomata apud eos est frequentissimus. Oculis visum deperditum, atq; auribus auditum instillatum restituit, auriúmque dolores sanat. Præterea ad convulsos ex humiditate ac frigiditate, ad vertiginosos, epilepticos: resolutos, trementes, ad tutsímque ex frigido humore, orthopnœam & omnem spirandi difficultatem, pulmonum fluxiones, humiditates & dolores, ad stomachi frigiditatem, crudítates, atque ad omnes flatuum molestias, ad uteri frigidam humidamque intemperiem, ad præfocationes, dolores, sterilitatem, albos fluores, ad interceptam vrinam ex frigiditate, flatu, vel lapidibus, ad calculósque in renibus valenter frãgendos ac abstergendos, vsus Opobalsami est apud omnes illos populos notissimus, & ad hæc omnia mala præstantissimum illi auxilium experiuntur.

Balsami vsus apud Aegyptios.

Ad intemperiei. Vulnera.

Vlcera. Morsus & ictus venenati. Pestis.

Febres.

Obstructiones.

Dosis.

Mulieres verò Aegyptiæ steriles eo tum supposito, tum epoto, tum suffito, fœliciore successu sæpè ad remouendam sterilitatem vtuntur.

Sterilit.

Non minori in vsu etiam habent ad pulchram faciem afficiẽdam, quando eo ipsa illita à rugis defendatur. Ferunt etiam aliquas ad conseruandam faciei pulchritudinem ac iuuentutem non inutiliter vsas fuisse. Balsamanda enim mulier (vt sic loqui liceat) in balneum cal dum inprimis moratur, quousque multùm incaluerit, quo tempore cutim Opobalsamo multoties copiosè illinit, à qua linitione per horam & ampliùs in balneo valdè calido, quoúsque cutis rectè Opobalsamo imbibatur & arescat, morata, balneum egreditur, solitáque munia exercet, permanétq; sic facie atque pectore Opobalsamo inunctis, per tres ad minùs dies, in quibus nunquam peruncta cutim abluit vel mundat, ac tertia die ab inunctione rursum in balneum eodem iam dicto modo se confert, faciémque ac pectus valdè calefactum copioso Opobalsamo multoties perungit: aliquæ sunt, quæ vel decies vno die cutim inungunt, obseruantes commodum interuallum, quo rectè cutis peruncta totum Opobalsamum imbibat, atque paululùm arescat, vt promptiùs succum inumiùs haurire queat: quam Opobalsami inunctionẽ hoc modo præstitam, multoties moliuntur, saltem diebus triginta, in quibus cutem nunquam lauant vel mundant, à quibus quindecim & etiam ampliùs sic cute Opobalsamo inuncta quiescunt, quoúsque nihil liquoris ostendat, probéque ab eo siccata fuerit, quo tempore aqua fabarum stillatitia, priùs ad eas partes præmissa modica olei Amygdalarum amararum inunctione se lauant, cutémque multis diebus abstergunt.

Aqua Fabarum.

Fructuum vsus apud Aegyptios, & virgarum. Stomachus.

Seminum atque virgarum quoque recentium vsus apud illos est familiaris. Eis siquidem ad omnia ferè, ad quæ Opobalsamo vtuntur: præsertimque ad robur stomacho conciliandum, eius enim puluerem cum decocto Spicæ Nardi ad binas drachmas exhibent, idem præstat decoctum, quo maximè calorem naturalem fouent, augent & roborant. Vtuntur & ipso in spirandi difficultate, tussi frigida atque aliis morbis à frigiditate nascentibus. Vsum frequentissimum habet puluis & decoctum ad humiditates vteri exsiccandas, eiúsque calorem viuificandum. Sutrtum ex his frequentant ad morbos omnes vteri à causa frigida concitatos. Eodem modo & ligni vsus est. Succus enim, semina, ac lignum, iisdem facultatibus donata sunt, ad eadémque vsum habent. Veruntamen Opobalsamum efficacius potest, eóque minùs Carpobalsamum, omniúmque minimè Xylobalsamum.

Ligni vsus.

OPOBALSAMVM SOLIDVM.

CAP. XXXVII.

Descriptio

ILlustrissimæ Celsi. Wirtemb. misit D. Paludanus Opobalsami solidi nomine, quod ita est solida substantia, vt flexioni interim non resistat, pellucida, & digitis ductili, non friabili vt Colophonia, quam colore rutilo egregiè refert, vniformi, odore suaui Benioini, quem fragrantiorem, cùm adoletur, adspirat naribus, nec segniter flammam concipit: sub dentibus lentescit, & iis inhæret. Fortè hocidem est cum Lobelii Opobalsamo concreto de quo capite præcedenti.

BALSAMVM CERTARVM QVARVNDAM PLANTARVM, QVAS Copaibas vocant.

CAP. XXXVIII.

Descriptio Copaibæ.

IN Brasilia [vt refert Mass. Indic. nauig.] certis è plantis, quas vulgò *Copaibas* vocant, inciso per æstatem cortice, in modum Balsami liquor suauissimi odoris emanat: cui, cùm ad alios mortalium vsus, tum ad curanda vulnera & cicatrices tollendas mirificam esse perhibent vim. Ex plantæ cernuntur affrictu animalium attritæ, quæ à serpentibus venenatis, aut à feris icta, ad remediũ illud ipso naturæ instinctu se conferunt.

Vires

AVEL-

AVELLANA INDICA MEHEMBETHENE CORTVS. CAP. XXXIX.

Descript.

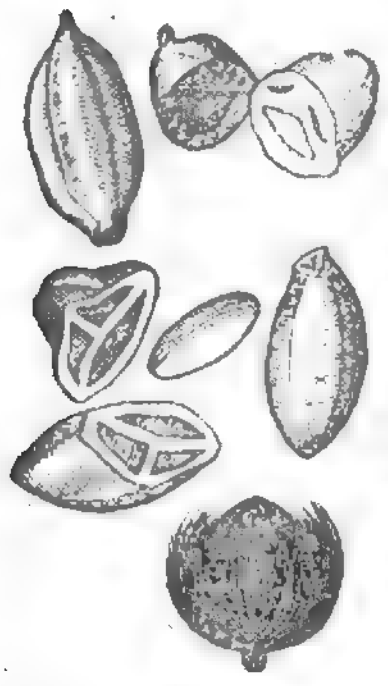

ÆQuat magnitudine paruam Iuglandem, formâ ferè ouali, in cuius basi triquetrum patet foramen, producens ex singulis angulis costam, ita vt præter ternas illas costas totidem aliæ alterno situ per longum concedant, putamen durum, crassum, nonnihil inæquale ex cinereo flaueſcit: quo effracto, tres cellulæ sese ostentant nucleum continentes oblongum, album, ac dulcem, si Clusio credimus.

Hunc verò eundem fructum fortè Matthiol. in Comment. ad Dioſc. Gal. Lat. & Ital. cum magnis figuris sic describit: Auellana superiori [de qua antè egimus] longè minor à Cl. Cortuso mihi Patauio missa, quæ suo tegumento exempta, quod læue molleque est, colore subpallido, nec folio Palmæ crassius, glandis acuminatæ aut Myrobalani flaui ferè figura, duro putamine, colore vulgaris Auellanæ, oblongo intus nucleo, pumilam Amygdalam referens, vt ex eius hic imagine omnibus palàm fiet. Sed non apertè agit nobiscum Matthiol. quando nos ad icones remittit. Nam cùm tres vel quatuor diuersos fructus in eadem proponat tabula, duos verò tantùm describat, reliquorúmque ne verbo quidem meminerit: coniectura potiùs licet assequi, quàm certò scire quàm intelligat.

Matth. aut.

In Epitome ait, secundum & tertium genus ex eorum imaginibus facilè intelligi posse. Nimirum sic botanicæ studiosis, præsertim in Exoticis non versatis, egregiè prospectum. Quicquid sit, per Auallanam eius alteram hanc ipſam intelligimus, quamuis minùs acuratè ab eo describatur.

C. Bauh.

C. Bauh. apud Matthiol. adponit iconem qualem habet Clus. & Lob. pro *Mehēbethene*: & Nucis Ind. nomine eandem tabellã, quæ villosum habet inuolucrum, cuius tamen Matthiol. ne verbulo quidem meminit: ipse verò (Casp. Bauh.) eandē faciens cum *Mehembetene*, (à qua Clus. diuersam fecit nec describit tamen. Ita tenebræ obducuntur nebulis.

Mehembethene Cortuſo.

Clus. in edit. 4. Garziæ de arom. Auellana Ind. 3. à D. Cortuso missa nomine *Mehembethene*, quãuis non admodum eius descriptioni conueniat, & potiùs eorum sententiam amplectendam censeat, qui inter Vnguentarias referunt: pollicem transuersum longam dicit, forma triangulari, duram & ligneo putamine, fractam tres habere cellulas, in quibus nucleus oblongus, albus dulcisq; inueniatur. Et placent quidem icones à Clus. propositæ: at non placet eius vel eorum opinio, qui ad Nucem Vnguent. referendam censent. Sanè in paucis cõuenit cum ea: durus admodũ hic fructus, & tres habet cauitates, quas in illo non habes.

Nux Vnguentaria

Clus. taxatur

Mehembethene siue Auell. Ind. varietas Lob. qui se inter Nuces Moschatas Antuerpiæ aliquando reperisse testatur eandem, quam pro Mehēbethene Cortusus misit. Colore, [addit] figura & magnitudine Nucem Myristicam refert, sed triangularis forma, osseo & præduro cortice, Nuculæ Indicæ nostræ: ac effracta tres cellulas habet, vnà conspicuâ dulcem nucleum claudente. Cæterùm Lob. eandem habet iconem cum Clus. à quo tamen in eo dissidet quòd Auellanam priorem exiguam villoso inuolucro non distinguit aut separat à *Mehembethene*.

Auell. Ind. Varietas

Tabern. in icon. & Hist. *Mehembethene* vocat Indianisch haselnuß. Hist. Lugd. Matth. Auellana Ind. 2. Item Clus. Auell. Ind. 3. Quomodo autem inquit, *Mehembethene* nomen illi tribui possit, non video, cùm Auic. de *Mehembethene* tractans nihil aliud, quàm Græcorum Lathyrim describat. At eadem Hist. Lugd. ne *Lathyris* figurarum destituta videretur, duas posuit, vnam ex Matth. alteram ex Clus.

Lathyris

Hist. Lugd. aut.

Anno 1608. Illustr. nostra Princeps dedit octo fructus Auellanæ Mehembethene Cortuso dictæ, magnitudine, longitudinéque differentes, omnibus triquetrum foramen, vnus à nobis per medium sectus planè respondet iconi Clusii, tres insunt cauitates, duæ minores vacuæ, in maiori nucleus inuolutus, tenui, ruffa tunica, albus, grato sapore cum quadam aromaritate.

AVELLANAE INDIAE MEHEMBETHENE VALDE SIMILIS FRVCTVS.

Descript.

VT videre est apud Clus. Exot. lib. 2. cap. 25. Inter aromatum Tripoli allatorum purgamenta inuentus sepimus fructus cum plurimis quisquilibus, nucis vnguentariæ genus, à nonnullis Mehēbethene nuncupatum. Erat enim figura orbiculata, cortice spadicei coloris, eóque læui constans, atque veluti in binas partes secto. An verò alio cortice, siue inuolucro tecta fuerit hæc nux (vt verisimile est, me latet: alia tamen addita erat minùs crassa, sed paulò oblongior, neque adeò spadicei coloris, quæ mediâ ex parte tecta erat suo inuolucro nigro & rugoso, cui petiolus adhuc inhærebat, quo in ramo firmata fuerat.

Alia nux

AVELLANA IND. PECVLIARIS CAMER.

Descript.

DE hac Auellana hoc tantùm habemus apud Matth. in Hist. Germ. & in Epitome per Camer. renouatis, quod hic pro Auellanæ Indicæ peculiari specie pingit, quam tamen non describit, quamuis à Matth. Auell. 2. diuersam facere videatur, cuius iconem omisit. Si quid tamen ex icone sola coniectari fit integrũ, suspicamur differentiam quandã Auell. Indicæ Mehembethene dictæ esse, iam modò descriptæ.

AVELL. IND. VILLOSA, FORAMINATA.

Descriptio

AVellana Indica, tribus lateribus elatioribus, atque itidem tribus foraminum vestigiis, vti Nux Indica seu Coccus conspicua, villosa quodá inuolucro, veluti *Faufel*, ferè tecta, nucleum continens dulcem, tenui candicante membrana inclusum Clus. Cui apud Garciam de arom. Auellana prior exigua: & de pereg. stirp. Prima Nux annot. hist. Arom. dicitur.

Mehembethene siue Auell. Indicæ varietas Lob. qui eandem cum Clus. iconem habet, verùm non separat à *Mehembethene* vt Clus. Sed videtur eádem specie facere, varietate tantùm distinctam.

C. Bauh.

C. Bauh. iconem ponit nomine Nuculæ Indicæ, nulla addita descriptione, cuius tamen nomi erat Matthiol. præterea eandem facit cum *Mehebethene* contra mentem Clus. & Tabern. qui Nuculam Indicam quoque & Indianisch Nüßlin vocans, non citra Clusio addit, tria habere foramina, tectam esse cortice villoso, Faufelii ferè nudo. Nec tamen negamus & ipsi hanc Nuculam seu Auell. Indicam, fortè speciem aut differentiam præcedentis *Mehembethene* Cortusi esse posse.

AVELL. MEHEMBETHENE CORTVSI SPECIES ALIA: NVDA, ET VESTITA VILLO.

Descriptio

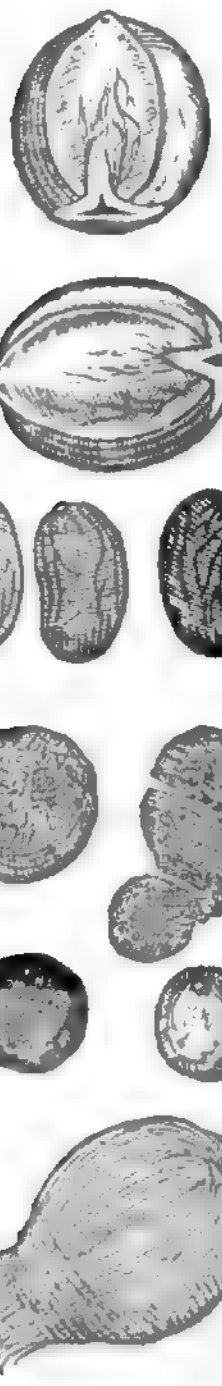

Faufel.

ANtè à nobis descripto fructu speciosiorem, & altero ferè tantò crassiorem, minúsque longum dono ad nos misit, vir sapientiâ, maximisque doctrinis clarus Hero. Saxonia Med. Patauinus Primatius, sub nomine, *Faufel* Arabum, & nucis Indicæ paruæ. Qui præter eas notas, quas superiùs descripsimus habet, pulchrè etiam tripartitus est, mediantibus tribus costis quæ in imo & súmo coëunt, cómunem triangulum supernè comprehendentes, cui area albescens, triquetrúque foramen in medio est: reliqua facie corporis rugosa, eo ferè modo, quo Nux moschata. Dignum pictura censuimus hunc fructũ, quòd cum prioribus non esset pictus, ab iis tamen non parum euaderet, & à tanto viro nomine diuerso missus esset, quale sine dubio haud temerè ei impositum.

Hunc eundem suspicamur fructum quem apud Cl. D. Platerum obseruauimus, cuius figuram quoque depictam damus. Magnitudine & figura prædicto respondet, superius quoque foramen triangulare habẽs sed villis ex parte tectum. Nam totus corticosis ac lentis segmentis paruis, putamini tenaciter adhærentibus obductus est, in modum ferè Auell. Ind. Clus. de qua c. præced. Eadem segmenta à trianguli foraminati veluti centro facto exortu, & in ambitu fructũ vniuersum complectentes, parte opposita in scopam & veluti caudam coëunt.

Alia varietas.

Hic fructus pro magnitudine admodum ponderosus, ac si osseus esset, aut lapideus, color fuscus, aut ex Cinereo nigricans, concussus strepitat, argumento intus contenti nuclei. At quia noster non fuit, aperire non decuit. Lectori considerandum relinquimus, in quibus & quantùm ab Auell. Mehembethene superiùs descripta discrepet. In secunda tabella pinguntur etiam Globuli Saponarii.

NVX, SIVE OSSICVLVM, FRVCTVS EX PALMARVM GENERE.

Descriptio

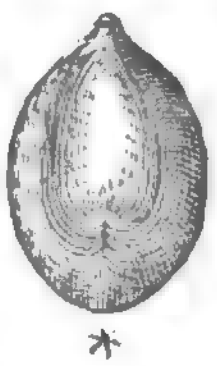

NVx aliqua Clus. Exot. l. 2 cap. 14. siue Ossiculum fructus ex **Palmarum genere, à Petro Gareto,** cui villi, qui illam vestiebant, adempti fuerant, nam daldè tersa & polita erat, multisque venis nigris, à summo ad imum distincta, præsertim iis, quæ à tribus veluti vmbilicis æquali propemodum spatio ab inuicem discretis originem ducebant, & magnam venustatem nuci adferebant: alioqui nux binas vncias longa erat, eius ambitus tres cum semisse continebat, vmbilici autem penè vnciam ab inuicem distabant: duro cortice nux illa erat prædita: & nucleum continere, ex motu strepitum ciente, manifestum erat.

FRVCTVS IVGLANDIS FERÈ MAGNITVDINE, DVRISSIMVS, INDIS Carain, sapore nucis moschatæ.

CAP. XXXX.

Descriptio

ANno 1604. cùm essemus Stutgardiæ, Mercator quidam, cui nomen Claudius Cintre, dedit nobis fructum, magnitudinis paruę iuglandis, non ponderosum, inæqualem valdè, tunica tectum cinerea, sub qua alter durissimi crassitudinis dorsi cultri, niger vbi effractus: non facilè frangitur, plenus est, nucleo aut medulla siue pulpa flauescente, oleosa, per medium fissa, saporis grati & nucis moschatæ, mitioris tamen.

Digitized by Google

2. Idem fructus, ni fallimur, nobis datus ab Ill. noſtra Principe, qui ſpecioſior, maior, qui bene exprimitur icone noſtra deſumpta ex Cluſio, is etiam inæqualis, vna parte tamen magis gibberoſa, altera depreſſa. Cor penè exprimit hic fructus, prout vulgò pingitur, cortice exteriore minùs cinereo, quo abrato, ſubeſt niger, durus: Eum non aperuimus. De prædictis fructibus Cluſ. in libello de peregrinis, vbi icon ſub numero II. ſcribit. Fructus alter peregrinus, Nucis Iuglandis ferè magnitudine eſt, extima parte latiuſculus, totus rugoſus, atque vt Nucis Iuglandis putamen inæqualis, niger, ſed magna ex parte veluti cruſta quadam duriſſima & cinerea tectus. Leuis eſt & minimè ponderoſus, tametſi admodum ſolidus ſit, & ſaxea duritie præditus, nec minùs in aqua ſubſidat, quàm lapis. Confractus craſſo duriſſimóque cortice conſtare, deprehenditur, & nucleum candidum ſucculentum, grati ſaporis, iucundique

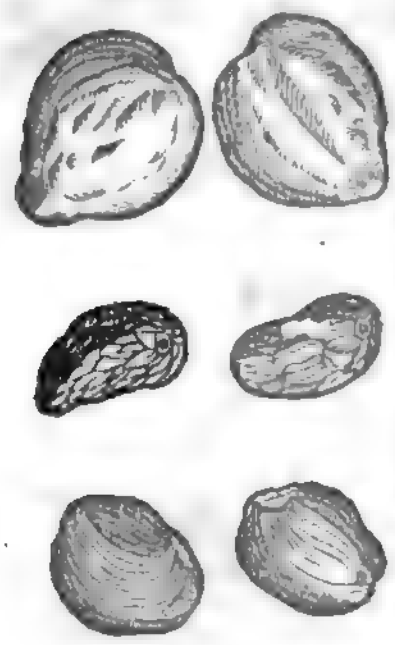

Macis alia odoris, oleum ferè Macis referentis, continere, in binas partes ſectum & tenui candidáque membrana diuiſum, alia inſuper paulò craſſiore firmioréque incluſum. Eiuſmodi ante plurimos annos Antuerpiæ inter aromata inuentos, cùm repurgarentur, memini.

Addit præterea: Anno 1597. inter aromata, quæ Batani ex Iana referebant, ſimiles multò recentiores conſpiciebam, quos Abdala *Camiri*, adpellari dicebat.

Camiri Et c. 15. Inter nuces Myriſticas repertus fuerat Sextus, quem ab Indis Camiri appellari intelligebam, vncialis magnitudinis, nuci Iuglandi, ſuo illo externo viridi cortice exempto, non diſſimilis, inæqualis, ſummà parte latior, infima in obtuſum mucronem propemodum deſinens, putamine ſatis craſſo ſaxeæ duritiei præditus, nucleum continente album, amygdalæ penè ſapore. Alio fructu, ſiue externo cortice opertus fuiſſe videbatur, quia depreſſioribus putaminis locis cineraceam quandam materiam adhuc inhærentem retinebat. Sed & alios ſimiles inter aromata non

Camiri alius ſimilis ſemel repertos habui. Atque anno M.D.C. Vnum inter plures à Parduino accipiebam, tenui, fragilique, & in binas partes ſecedi putamine incluſum, cuius ſuprema pars mucronata in vnum non coibat, aut claudebatur, ſed aperta erat, atque ſupinà parte plana fidem faciebat, binos fructus coniunctim naſci, vel etiam ternos, è pediculo aliquo dependentes, quemadmodum apud nos Staphilodendri fructus. Eundem hunc fructum ex Cluſio proponit Hiſt. Lugd. Taberna dicitur fructus peregrinus.

NVX INDICA PVLCHRA, CVI VNGVIS ALBVS.

CAP. XLI.

CVm fructibus Exot. Ill. C. Wirt. piæ memoriæ Stutg. 1608. pulcher fructus, vnciam & ſemis longus, vnciam latus, compreſſus, niger, ſplendens, in ſuprema parte veluti vnguis albus, ſonorus eſt. Cortex niger, mediocriter craſſus, ſubeſt medulla alba, in iis, ſaporem manifeſtum non animaduertimus, medullæ autem albæ ſubeſt fortè officulum, eſt enim ſonorus, fructum aperire non ſum auſus, quia reſeruat Illuſt. Principiſſa. *Deſcriptio*

FRVCTVS PEREGRINVS OVATVS, SIMILIS LAPIDI IVDAICO.

CAP. XLII.

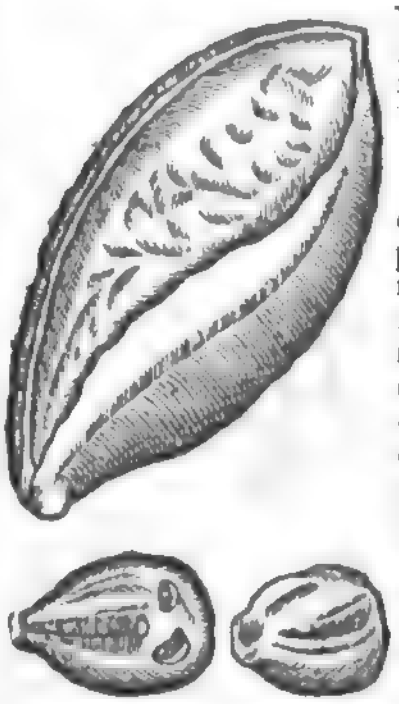

FRuctus peregrinus alter Cluſio, libello de peregr. & Exot. l. 2. c. 5. ouatus, Iudaico lapidi magnitudine par, & eius formam exceptis ſtriis pulcherrimè exprimens, ex rufo nigricantis coloris eſt, vt maiores nonnullæ gallæ, leuis, & aquæ impoſitus ſupernatans, duro putamine conſtans, ac nucleũ continens. Natum ſe ait Cluſ. Londini eo delatum ex ea Nigritarum in Aphrica regione quæ vulgò Guinea appellatur, & circiter quinque gradus ab æquatore diſtat. *Deſcriptio*

FRVCTVS FVSCVS, DVRVS, STRIATVS, STREPITVM EDENS.

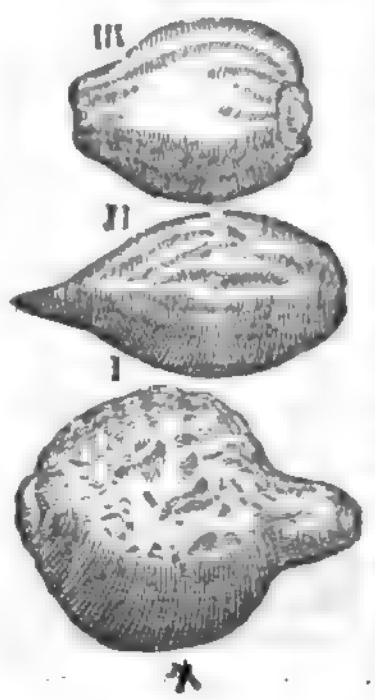

MIhi, in quit Cluſius Exot. l. 2. c. 24. fructum exoticum concedebat, vt deſcribere poſſem Cl. V. Petrus Paauvvius, primarius in Academia Lugduno Batava artis Medicæ, idémque Anatomes & ſimplicium medicamentorum Profeſſor atque Academici horti Præfectus: Is paulò erat longior vnciâ, vijũ verò vncia rum *Deſcriptio*

ambitum (quà parte craſſior) continebat , colore fuſco præditus, durus, ſtriatus in obtuſum mucronem deſinens , in quo oſſiculum vel nucleus incluſus, quia agitatus ſtrepitũ edebat. Icon. N°. I.

PYRIFORMIS FRVCTVS, RVGOSVS, NIGER, DVRO CORIO TECTVS.

Deſcrip. EXoticus fructus anno 1601. ex Orientali India aduectus authore Cluſio Exot. lib. 2. cap. 24. turbinatus , erátque pyri forma, binas vncias cum ſemiſſe longus, quatuor cum ſemiſſe eius ambitus , læuis tamen, rugoſus, prorſus niger, adeò duro & tenaci corio tectus , licet non valdè denſo, vt difficulter cultro, niſi malleoli vi adacto, aperire poſſem : apertum binas cellulas habere deprehendebam membrana quadam fuſca & ſplendente diſtinctas, in quarum ſingulis nucleus bifariam diuiſus , mediâ etiam intercurrente membranâ, quemadmodum ferè in nuce Iuglande : totus nucleus ſitum vetuſtate contraxerat , & initio quidé nullo manifeſto ſapore præditus videbatur , diutiuſculè tamen in ore retentum quandam acrimoniam habere , & tandem fauces quodammodo vrere, comperiebam. Icon. N°. II.

PYRIFORMIS FRVCTVS, LÆVIS, SPADICEI COLORIS, FRAGILI cortice tectus.

Deſcriptio EXoticus fructus viſus Amſtelredami 1601. ex Orientali India aduectus , binas etiam vncias cum ſemiſſe longus, cuius ambitus trium vnciarũ, læuis totus, & ſpadicei cum cineraceo mixti coloris , in longum mucronem deſinens , fragili cortice conſtans, qui an alio operimento tectus fuerit, me latet, inquit Cluſ. Exot. lib. 2. c. 14. pulpam autem continebat nigram, in qua oſſiculum latebat vncià magis longum , durum, cineracei ex fuſco coloris , obtuſo mucrone præditum , & ſummà parte in vno latere veluti exſculptũ , in quo haud dubiè nucleus , licet agitatus nullum ſonitum ederet. Vtrumque hunc Amſtelredami nanciſcebar. Icon. N°. III. in præcedenti tabella.

FICVI SIMILIS FRVCTVS EXOTICVS.

CAP. XLIII.

Deſcriptio FRuctus , quem dono accepimus ab Illuſtriſſ. Duce ſſa Wirtemb. Ficum communé magnitud. & figurà quodammodo repræſentaret , ſi non angulosus eſſet & ſupernè cordatus. Cortex exterior ſubflauus, fragilis quo decorticato alius ſubeſt craſſus , durus , niger. Concuſſus non crepitat. Iniectus aquæ ſuo pondere ſidit. Similem accepimus à D. Paludano, ſed cruſta cinerea obtectum.

NVCVLA IND. LOB. ET PENÆ.

CAP. XLIV.

Deſcriptio NVculam Indicam hanc, admodũm fructu variam fortéque & ſylueſtrem eſſe ſuadent Nuculæ quas ex hinibus Trogloditicæ Guineæ habemus : hæc vix magnam æquat Olivam, corticoſo nucleo, oleaginoſo, ac ſapido, illi prorſus Nuci

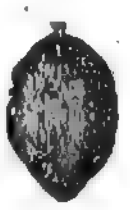

Indicæ ſimilis , ſed huic Nuculæ teſta oſſea. Adu. & ic. & hiſt. Belg. Icon integra magnam habet ſimilitudinem cum Chamæriphes fructu.

NVCVLA INDICA PECVLIARIS CAMER.

Deſcript. DE hac Nucula Indica peculiari Camerarii nihil habemus in præſentia quod ſcribamus præter nomen : is enim iconẽ poſuit in hiſt. Germ. Matt. in tabella Nucis Indicæ, aſcribens eſſe Nuculam Indicam particularem : Ein beſunder Indianiſch Nußlin. In epit. Matt. ſolam exhibet iconem ſub Nuce Indica : quam verò intelligat neſcimus. Si non ſcripſiſſet Nuculam, ſuſpicio eſſet, eum intelligere Nucem Ind. paruam cuius mentionem fecimus c. de Balſamo Peruuiano. Conferatur etiã cum noſtra Nuce Ind. laruata. Eſt autem cum Auellana Indica peculiari Camerarii.

NVCVLA INDICA AB HERCVL. SAXONIA MISSA.

CAP. XLV.

Deſcript. MAgnificus vir Herc Saxonia, Medicus noſtri ſeculi nulli ſecundus hanc miſit Nuculam, hoc titulo : *Cochiglio de Guigne.* Vncia bemor eſt, ſemunciam vix lata , nigra, dura , modicè exteriùs arcuata, interiùs ſinuata , phaſioli modo , multis filluris, ſeu lineis excauatis variè ſparſis ſulcata, quæ tamen omnes in tuberculum , paruum, vmbilici ſpeciem præferens, coëunt.

FRVCTVS PEREG. SVLCATVS.

CAP. XLVI.

Deſcriptio

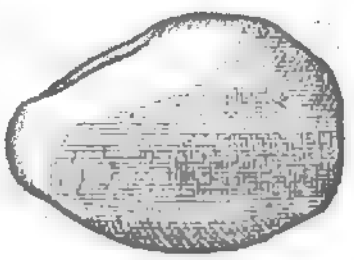

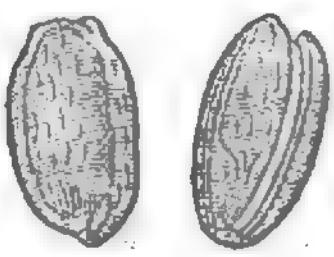

AVellanæ domeſticæ magnitudine eſt , oblongus, turgidus, niger, cætera læuis & politus, præterquam ad latera profũdus ſulcus, rectus, (quem à ſummo ad imũ habet exaratũ, lineola in medio [illegible] eminente) vbi nonnihil rugoſus: parte oppoſita ſulco reſpondẽt leuia quædam alterius cuiuſdã ſulci veſtigia impreſſa.

Digitized by Google

Is verò quem inter monumenta noſtra Exotica ſeruamus, foramine per longum peruius eſt, ad cuius margines in altero finium apophyſis parua eſt, in medio fiſſa: inanis eſt, & pulſatus reſonat, proculdubio aliquando pulpa plenus, vnde nacti ſumus, non commeminimus.

FRVCTVS OMNINO ROTVNDVS, LVTEVS, NON SPLENDENS, cum ſuo frutice.

CAP. XLVII.

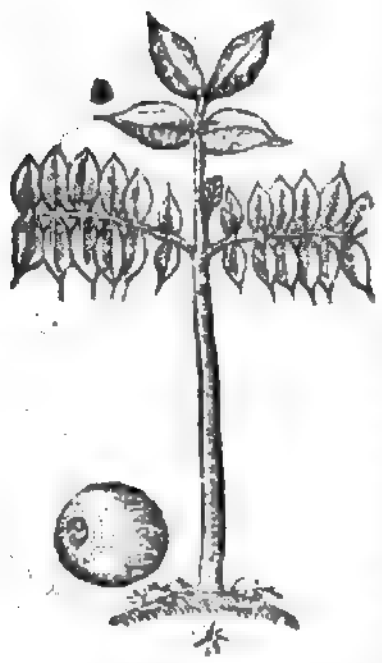

Idem foliorum numerus

Hîc frutex eſt ex globulo ipſi appicto, hoc anno ſato, cuius coloris verò ille fuerit, me latet. Frutex quidem, qualis primo anno erat, ſua magnitudine eſt depictus. Huic ex oppoſito latere idem foliorum numerus, duobus ſcilicet inferioribus ramulis folia ſunt duodecim, ſuperioribus autem tantùm vnum.

Spina

In hoc frutice, anno 1608. Iunio nullam ſpinam obſeruo in trunco, in foliis incipiunt apparere aliquæ, ſicuti etiam in principio caulis ſuperante duos priores ramos. *Sapor.* Sapor foliorum ingratus, cum aliqua amaritudine. *Frutex alius Caulis Folia ampla parca Sapor Color Fructus* Vidimus & alium ſimilem fruticem hoc anno natum, cui caulis glaber & folia priora penè eadem, cui tamen non tot foliola. In vno enim nouem, in altero decem. Sapor idem, in ſupremitate nondum apparent foſſa illa quatuor ſibi inuicem oppoſita color virens & lucidus eſt. Huius Ill. Principiſſa appoſuit fructum planè luteum non ſplendentem, ſed aſperum, modicè circinatæ rotunditatis, cum rubente vmbilico, qui minor reliquis. Anno 1603. obſeruaui globulorum luteorum plantas ſpinoſas in horto Ill. noſtræ Prin. Stutgardiæ.

FRVCTVS PEREG. TANQVAM TORNO ELABORATVS ARGENTEVS.

CAP. XLVIII.

Deſcript. TVrgidus ex rotundo aliquantùm oblongus eſt, politi & lubrici læuoris; coloris argentei, circulatibus lineis ſaturatioribus densè cinctus, durus, altero fine nonnihil turbinato, vmbilico luido; & in eo veluti pediculi veſtigium oſtentans, à quo vna aut altera linea demittitur, ad oppoſitam ferè baſin pertingens, prægnans eſt, & concuſſu reſonat. Hunc vidimus apud Illuſtriſſimam Duciſſam VVirtemb. *Folia.* germinaſſe ſatum, produxiſſéque bina folia pinnata, ſpem futuræ arboris facientia, vel ipſo Ianuar. principio. Plantarat autem Exc. Celſit. fructum adapertum & priùs in arena madida maceratum, in olla in hypocauſto poſita, & quotidie rigari iubebat. Eundem dono accepimus à D. D. Schuartz Ex. Celſ. VVirtemb. Medico & collega noſtro honorando.

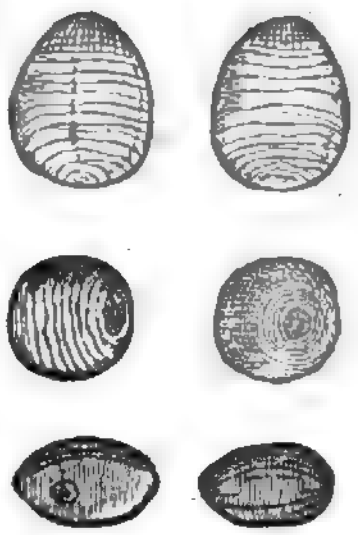

Varietas

Videtur autem hic fructus nonnihil variare. Nam minùs tumidum & nõnihil angulosũ accepimus ab eadem Excell. Celſitud. lineis prædictis carentem, nihilo minùs tamen, quàm ille, densè cinctum zonulis, quo ſecto ferrâ per medium, deprehendimus corticem craſſum ſatis, ac duritiei oſſeæ, eiuſdémque externam tantùm faciem argenteam eſſe, internam ſubſtantiam ſubruſſam. Nucleus qui intus latet pallidus eſt, duriuſculus, guſtu amaro. Aquæ iniectus fundum petit.

Milium Indicum. Auell. Indica

C. Bauh. Milium Indicum vocat. Scimus & à quibuſdam Italis Auellanam Indicam aliquam putari.

FRVCTVS PEREG. TANQVAM TORNO ELABORATVS, FLAVVS.

Deſcriptio

AD figuram orbiculatam quamproximè accedit, & vel tantillùm ad oblongam vergit. Cortex læuis, colore flauescente, ac ferè melino, zonulis ſaturatioribus quidem, ſed vix ac ne vix quidem conſpicuis densè cinctus, perinde ac ſi arte torni ita factus eſſet. Parte extrema aut ſuprema area quædam liuida aut ſubfuſca conſpicitur, in cuius medium punctum, adhæſionis veſtigium. Ponderoſus eſt, & aquæ immiſſus, mergitur. Quia vnicum tantùm habemus Ill. Ducissæ VVirt. munere aperire non libuit.

Eundem Cluſ. fructum pereg. 6. vocans in ſuo Libello, & Exot. lib. 2. cap. 29. deſcribit, orbiculari ferè rotunditate, tanquam torno elaboratum, ouo paſſerino minorem, flauum omni ex parte, niſi in altera extremitate ſubfuſca macula inſignitus eſſet, ſolidum, lapideáque duritie, & in aqua ſubſidere.

Doctrinâ inſignis vir & conſultiſſimus Adſeſſor Cameræ Spirenſis, Dominus Tengnagell. hæc de hoc fructu ad nos ſcribit: Nucem hanc aliquando confregi, intus habebat nucleum, colore *Nucleus Maior Minus* & carne nucem Piſtachiam referentem, ſed duriorem & ſolidiorem & magis ad flauum colorem inclinantem, nulla albedine, totam nucem ſine vllo tomento implet, ſapore eſt adeò amaro, vt Aloës quoque amaritudinem vincat. Purgandi vim habere creditur.

Anno 1606. Geſner noſter Cherlerus ex Anglia & Belgio rediens, pulcherrimam hanc Nucem maiorem attulit, quàm noſtra argentea vnciâ longiorem, non rotundam, vt eſt icone noſtra ex Cluſio, ſed longam & oualem. Attulit etiam omninò ſphæricam, minorem multò & icone Cluſiana non maiorem, coloris penè Aurantiorum non maturorum ſplendentem vmbone & macu-

Digitized by Google

la parum apparente, ſtriis etiam circularibus, minùs euidentibus, in aquam iecta, fidit.

FRVCTVS IND. TANQVAM TORNO ELABORATVS VIRIDIS.

Deſcript. Eiuſdem generis cum argenteo iam deſcripto videtur. Sed color viridis eſt, & multis angulis & impreſſionibus inæqualis, ac ſi ab aliis vicinis fructibus compreſſus fuiſſet. Zonulis item laturationibus frequentibúſque in orbem cinctus, vt niſi æqualitas id caueret, torno & hunc elaboratum diceres. Concullu ſonat: aquæ iectus non mergitur, fortè quia non perfectè maturus (vnde fortaſſe adhuc viridis) niſi quis coniectari malit nimis eſſe exoletum.

Dubitatur an idem ſit cum eo quem Cluſ. depingit ac deſcribit in ſequenti lemmate: quia color diuerſus tantùm, cætera conuenire videntur. Eiconem non damus, quia Cluſ. figura ſatis benè exprimit, ſi Zonulas addas.

FRVCTVS PEREG. CLVS. DVRISSIMVS: ALIVSQVE SIMILIS.

CAP. XLIX.

Deſcriptio Alteri iam memorato non admodum diſſimilis eſt Cluſ. libelli de pereg. Sed minor & Ponticam Nucem non excedens, [tametſi Iuglandi ferè æquales videre meminerim] læuis, ſplendens, cinerei coloris, & ſaxea duritie præditus, licet in aquam demerſus ſupernatet, inæqualis aliquantulùm, & compreſſus vti Piſa quæ in eadem ſiliqua nata ſeſe mutuò contigerunt.

Alia forſitan ſi non eadem. Conſiderandum an ille fructus Cordi in Obſeru. ſylua huc poſſit referri, de quo ſic ait: Fructus quidam globoſus modicè, acuminatus, oſſeæ foris ſolidꝛtatis, colore cineraceus, linea quadam à baſi vſque ad apicem ſpitę modo circumuoluens. Norimbergæ vidi.

FRVCTVS PEREG. ORBICVLATVS CVSPIDATVS.

CAP. L.

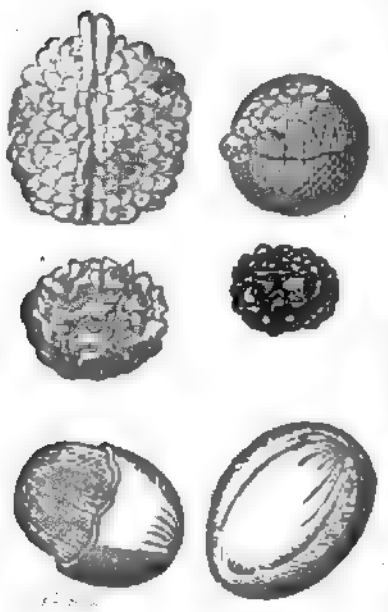

Deſcriptio Fructus hic, teſte Cluſ. l. de pereg. & Exot. lib. 2. cap. 30. mediocrem Nucem auellanam non excedit, orbicularis ferè, niſi infirma parte paulò anguſtior in triangularem veluti cuſpidem deſineret, colore ex ruſſo nigricante, tametſi leuis, in aqua ſubſidens & imum petens, duro craſſóque putamine conſtat, & nucleum candidum tenui fuſca membrana tectum continet, Londini dotus fuit, qui ex Guinea delatus erat. Terræ commiſſus non eſt natus. In hac imagine habetur etiam fructus peregrinus ſphæricus penè, &c. itémque Fr. Ind. ſphæricus granulatus, ac etiam Fr. Ind. Beruba dictus.

LAVRI BACCÆ SIMILIS FRVCTVS.

CAP. LI.

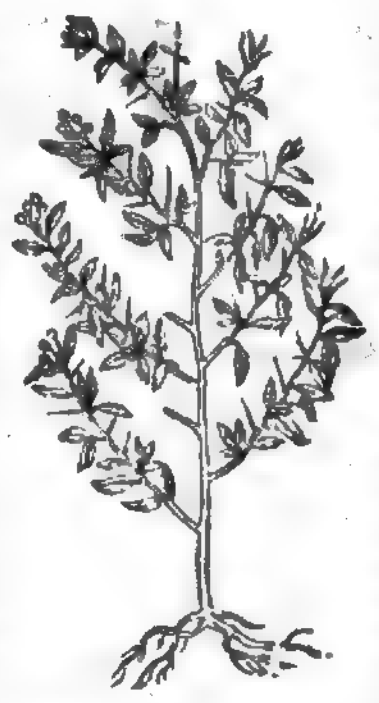

Deſcriptio Eſt nobis fructus peregrinus, magnitudine & forma, quæ Baccæ Lauri maiuſculæ, coloris nigricantis, læui & nitida ſuperficie, ex altero turbinato fine ſtylum retuſum, quemadmodum in glandibus videre eſt, proferens: altero autem, tanquam ab acicula impreſſum veſtigium habens, durus, & lapidi alliſus cum ſonitu reſiliēs. Eorum vni circa medium inſculptus apparet ſcrobiculus, naturà an arte neſcio.

SAPONARIÆ SPHÆRVLÆ ARBORIS FILICIFOLIÆ.

CAP. LII.

Deſcriptio FRuctus quos *Saponarias ſphærulas* vocant, dono accepimus à Cl. D. D. Fel. Platero Archiatro & Profeſſ. Baſil. ſine nomine, cui ex Anglia aliquot erāt miſſi. Gallæ ſunt magnitudine, orbiculati, nigro corticoſo atque rugoſo quodam putamine contecti: ſub quo alius cortex teſtaceus ac penè oſſeus, verùm non craſſus, colore fuſco ſplendente. Horum aliàs duo, aliàs, vt ex veſtigiis patet, tres. Intus fructus latet exquiſitè ſphæricus, oſſeo & craſſiuſculo cortice contextus, nigro, læui, & Ebeni politi in modum ſplendicante. Hic mediante flaueſcente quodam tomento ab extimo putamine diſtinctus videtur. Nuculeus qui in globulis eſt, pallet, Auellanæ inſtar, oleagineus, & pe-

& per vetustatem rancidus, quem exemnum alia cutis spadicea atque fungosa cingit, perinde atque Auellanarum nucleos. Eicon vtrumque ostendit, cum putamine cui paruus & abortiuus adhæret, & nucleum exemptum, integrum atque dissectum.

Iuglandis magnitud.

Parata & iam sculpta itone, alium prædictis maiorem, nempe Iuglandis magnitudine accepimus missum ab insigni Botanico Regio D. Robino. Huius cortex spadiceus, pulposus quodammodo, læuis & splendicans, atque adeò per omnia, quàm iam descripti, elegantior, minimè rugosus, pediculo crassiore, quippe qui perfectiorem maturitatem consecutus videatur. Sonitu intus latentem globulum facilè prodit.

Oviedus

Locus arboris de qua agitur

Filicis folia

De iis Ouiedus in Hist. Ind. sic scribit. Sunt in Hispaniolæ insulis & continenti quædam arbores, quæ à precariis sphærulis & à sapone nomen acceperunt, quarum folia Filicis folia nonnihil referunt, licet minora sint. Celsæ sunt & formosæ, fructum ferentes Auellanæ aut Cerasii magnitudine, corolla insignitum minimè edulem, qui Sole exiccatus subflauum colorem retinet: is osficulum intus continet globulo bombardario æqualem, rotundum, nigrum: at si Solis radiis opponatur, subruffum, quod semen exiguum & amarum habet.

De fructu eadem penè tradit Monardes addítque pumilam eorum esse arborem, incuruam magis quàm rectam, veluti Ruscus, cuius folia Filici sint similia. Sphærulas adeò duras dicit, vt nisi malleo aut alia quapiam re solida & dura confangi nequeant.

Vires & vsus.

Osficulis perforatis fiunt precatoriæ corollæ, non inelegantiores, quàm si ex Ebeno confectæ essent: immò iis præstant, cùm quòd læuiores sint, tum non adeò fragiles. Fructu integro cum aqua calida panni purgantur, perinde atque sapone. At si quis frequentiùs eo vtatur, pannos vrit & corrumpit. Semel duntaxat necessitatis causa eluisse sufficiat. Pulpa osficulum ambiens ea est quæ saponis vicem præbet. Est verò is fructus, teste Monarde, adeò amarus, vt nullum quadrupes, aut auis, eum degustet. Iis vestes elutæ multò nitidiores redduntur, quàm si saponis libræ pondere elotæ forent: plurimam etenim spumam excitant, eosdémque effectus præbent quos sapo, paulatim liquescentes donec solæ sphærulæ supersint, quæ in precarias coronas perforatæ concinnantur, vti dictum.

Anno 1609. Gener Cherlerus secum deferebat ex Anglia vt existimo duos globulos simul iunctos eo modo, quo Clusius pingit Exot. lib. 2. cap. 16. minores paulò & non maiores, quàm in icone nostra: de iis autem ille scribit: Fructum accepimus à Iac. Gareto orbiculatem & semuncialem, duro cortice tectum instar fructûs styracis, duplo tamen maiorem, coloríque minùs illo splendentis, & quasi suliginosi, nucleum aliquem continentem, quia agitatus strepitum edebat.

NVX PVRGATRIX SIMILIS SPHÆRVLÆ SAPONARIÆ, FVSCA.

Descriptio

Mittebatur, inquit Clus. Exot. lib. 2. c. 16. à Iacobo Gareto, osficulum non valdè dissimile saponariæ sphærulæ, Nucis purgatricis appellatione: etenim orbicularem, vt ille, habebat formam, & eandem magnitudinem, huius tamen color non adeò niger, sed fuscus potiùs in quo apparebant subflauescentes quædam venæ. Alio autem fructu comprehensum fuisse, & nucleum duntaxat fructus alicuius esse, apparebat: nam sectus, versicolore substantiâ constare deprehendebatur, magnis albis maculis fuscæ substantiæ, & satis molli [vt quæ cultello sine difficultate incidi posset] permixtis.

PLANTA GLOBVLORVM SAPONARIORVM.

CAP. LIII.

Descriptio

GLobulorum saponariorum plantæ folia sunt Persici arboris, quædam in duas partes diuiduntur, alia in tres: saporem insignem non experimur. In horto Ill. Princ. nostræ Stutgardiæ, anno 1608. Iunii principio reposita hæc planta per Hyemem, trierualis erat, folia cœperat protrudere Aprili. Sphærulas nobis dedit Illustriss. nostra Princeps.

FRVCTVS RVGOSVS, PARVVS, GRAVIS, ORBICVLATÆ PÆNE FIGURÆ, quasi compressæ.

CAP. LIV

Descriptio

FRuctus exoticus minor, à Paludano datus, grauis, orbiculatæ penè formæ, planioris tamen & quasi compressæ, rugosus, cineracei ferè coloris, durus & solidus, aquâ tamen mersus non subsidens. Eius nomen, vt etiam sequentis Paludano ignotum, nec ex qua Prouincia vtrumque accepisset significabat. Ex relatione Clusii Exot. lib. 2. c. 20.

FRVCTVS PLANVS, FORMA CORDIS, CVM MVLTIS TVBERCVLIS.

CAP. LV.

Descriptio

FRuctus exot. à Paludano missus, alter minor, [at Clus. Exot. lib. 2. c. 20. planus, binas vncias longus, totidem latus, summâ parte, cordis [vt vulgò pingitur] formam quodammodo referens, multis tuberculis eminentibus inæqualis, fusci coloris, læuis, aliquantulùm carnosus, quia immaturus collectus fuisse videbatur, an aliquo putamine inclusus fuerit, me latet, quia nullum petioli à quo pependisset, vestigium in eo apparebat.

FRVCTVS ORBICVLARIS, PERPOLITVS, MVCRONE GLANDIS.

CAP. LVI.

Descriptio

CLus. Exot. lib. 2. c. 25. Fructus exoticus, orbicularis formæ, vncias pænè tres ambitu comprehendens, læuis & perpolitus, spadicei coloris, superna parte exiguo mucrone [veluti glandes] prædictus, infernâ, vestigio quodam, cui

Digitized by Google

pediculus inhæsisse videbatur, leuis & aquæ innatans, tametsi nucleum aut pulpam continens, vt ex strepitu deprehendebam.

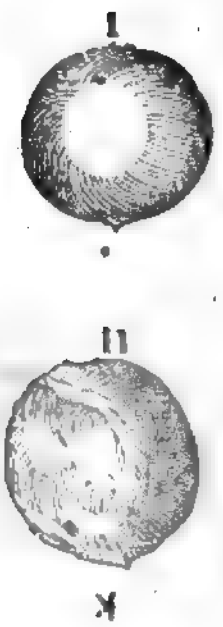

FRVCTVS SVBLONGVS, CORTICE DVRO, FVSCA TECTVS Epidermide.

CAP. LVII.

Descript. FRuctus exoticus tam descripto orbiculari nõ valdè dissimilis: paulò tamen minor & oblongior, tametsi etiam reperiatur eiusdem cum illo magnitudinis, corticem verò habebat durum, pænè instar putaminis nucis ponticæ, fuscâ tectũ epidermide, internam autem partem cineracei coloris: aquâ mersus non subsidebat, sed innatabat, licèt nucleum contineret auellanâ non minorem, cineraceum, rugosum ob vetustatem, non adeò solidum vt primo intuitu apparebat, sed qui cultello facilè secaretur, subflauâ carne, siue substantiâ, quæ manducata, satis acris deprehendebatur. Clus. Exot. lib. 1. c. 15.

Icon capite preced. habetur sub: n°. II.

FRVCTVS INDICVS, VEL NVCLEVS LVTEVS PARVVS AVELLANÆ oblongæ facie compressus.

CAP. LVIII.

Descript. 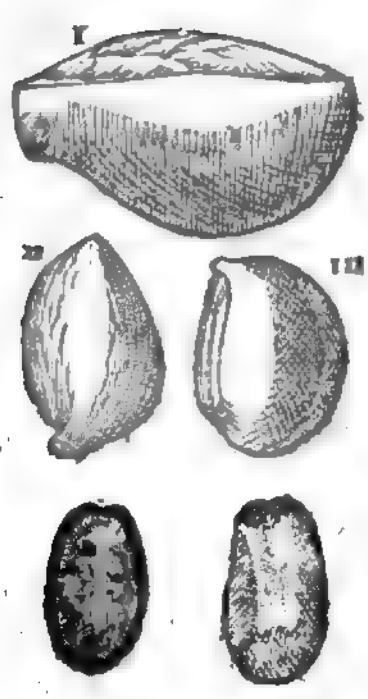

FRuctus quæ nunc describo Basileæ anno 1608. antè à me descriptus est Montbelgardi, ac etiam picturâ expressus est: vnciam ferè longus, flauus, læuis, lucidus, Ricino maiori aliquomodo accedens, vnciâ semis angustior, penè compressus, vtrinque tamen ferè in medio latior, vna parte paulò latior & rotundior, parte autem quâ hæsisse apparet, nonnihil angustior, & non ita rotundùs, asperior cortex facilè acicula perforatur, in eo nucleus: qualis medulla nobis nondum constat, nondum enim aperuimus quia vnicus.

Hunc fructum etiam vnicum vidimus apud fratrem C. Bauhinum, figurâ multùm differentem, breuiorem, minùs compressum. Multò quâ adhæsit parte angustior, quàm vmbilicus, aut oculus. Crista item non ita apparet, repræsentat Staphylodendron.

CHAMÆRIPHES OSSICVLO NON DISSIMILIS, SED MAIOR, orbicularis penè.

CAP. LIX.

Descripto EXoticus fructus, relatus, vt ait Clus. Exot. lib. 2. cap. 15. in prima nauigatione in Iauam per Batauos, orbicularis penè formæ, *Chamæriphes* fructus officulo non dissimilis, sed maior, læuis, cineraceo colore præditus, putamine satis tenui, quod fungosâ quadam materiâ fultum, internâ, quâ nucleus includebatur, læue & fuscum erat: ipse etiam nucleus ferè orbicularis formę, infimâ tamen parte in mucronem desinens, qui in binas partes diuidebatur erat instar glandis & similium: eius substantia dulcis, vt amygdalæ ferè subflaui coloris.

OSSICVLVM FRVCTVS INDICI. TVBERC.

CAP. LX.

Descripto OSsiculum quoddam alicuius fructus Indici esse videtur, maius officulo Cerasi, subrotundum, vndique rugosis tuberculis asperatum, colore pullo. Visum & depictum apud Ill. E. C. Wirt. Icon habetur antè cum aliis cap. 5^m.

AVELLANÆ COMPRESSÆ FACIE FRVCTVS VEL SEMEN.

CAP. LXI.

Descripto IAcobus Cargillus doctiss. Medicus ex Anglia ad nos misit fructum Anonymum quendam, vnciam ferè longum, vix semunciam latum, modicè compressum, durum, dilutè croceum ac splendidum, parte angustiore, qua adhæsisse putamus, saturatiùs tinctum: longæ alicuius Auellanę speciem quodammodo referre videtur, sed planè exoticum esse & facies & notę iam scriptę satis insinuant. Huius fructus Icon habetur cum aliis antè cap. 4. & 58.

Anno 1605. inter exotica, quæ gener Cherlerus secum adferebat ex itinere Anglico & Belgico, reperimus duos fructus simules prædictis, nullo adscripto nomine, quorum vnus eiusdem magnitudinis cum nostra icone & eiusdem figuræ: alter erat breuior & latior: color idem, vterque aspersus longiusculis maculis albescentibus, extremitas partis angustioris, scabra, & cinerei coloris, videntur etiam vna parte magis plani: cultello perforatus vnus, cortex visus paulò firmior, quàm castaneæ & tenax, intus apparuit medulla alba, tenera, quæ extracta per paruum foramen, parua quantitate degustata, sapiebat cum acrimonia:

Digitized by Google

nia: fortè commodiùs Ricino subnecterentur hæc semina, vel fructus.

SEMEN, TAMARINDI SEMINI SIMILE, VNA EXTREMITATE dentatum.

CAP. LXII.

Descript. IGnoro, inquit Cluſ. Exot. lib. 2. cap. 16. cuius fructus ſemen, quod Iacobus Garetus mittebat, quod quidem Tamarindi ſemini non valdè diſſimile erat figura, ſed magis planum, & oris magis compreſſis, cortice ſpadicei coloris tectum, ſemen continente album, durum, & ob vetuſtatem rancidum: ipſum ſemen cum ſuo cortice ab vna extremitate dentatum.

SEMEN FRVCTVS EXOTICI FORTE CVCVRBITACEI.

CAP. LXIII.

Deſcriptio CLuſ. Exot. lib. 2. cap. 16. à Iacobo Gareto, accepit ſemen fructûs potiùs, quàm fructum, vel cucurbitacei generis, vel alterius cuiuſpiam: nam ſimilem quodammodo formam habebat, licet aliquantulùm craſſior, nec adeò rugoſo, verùm læui, coloriſque vel ſpadicei, vel ex ſpadiceo flauescentis cortice tegeretur: ſed nec huius generis ſemina eiuſdem erant magnitudinis, verùm quædam latiora, nonnulla anguſtiora: nucleus qui in eo continebatur, durus ob vetuſtatem & inſipidus.

ARATACOV BRASIL. SEMINE MELONIS FVSCO, FERVIDO.

CAP. LXIV.

Aratacou deſcriptio. DOctiſſimus vir Richardus Garth, vt ait Cluſ. Exot. lib. 1. c. 17. mittebat fructum, quem è Braſilia accepiſſe ſignificabat, quem non integrum accipiebam, & ab incolis *Aràcou* appellari adſcriptum erat, ſeſcunctalis longitudinis fuiſſe videbatur, quantùm quidem ex fragmento ſummâ parte abrupto coniecturam facere licebat, de craſſitudine nihil pronuntiare poſſum: ſed illud fragmentum ſungosâ quadam materiâ præditum erat, in qua latebant quaterna aut quina ſemina fuſci coloris, duobus ordinibus à ſummo ad imum ſerie quadam diſpoſita, melonum ſeminibus formâ non valdè abſimilia, medio tumentia, medullámque continentia feruidi ſaporis, etiam toto quatuordecim annorum curriculo, poſtquam accepiſſem elapſo: ipſe fructus foris inæqualis & fuſci coloris. Cuius porrò fuerit vſus apud indigenas, me latet, & qui mittebat, nullam mentionem faciebat.

NVCES INSANÆ, BELGIS PRVNVLA INSANA, PVTAMINE FVSCO, oſſiculo membranaceo nigro, cum macula alba.

CAP. LXV.

IAcobus Cuelenerus, authore Cluſ. Exot. lib. 2. c. 16. Vir ornatiſſ. & Commiſſarius in ea naue, cui nomen Amſtelredamum illius claſſis, quę in Indiam Orientalem ablegata 1601. rediit, inferebat exoticum fructum quendam, quem nautæ ab effectu male pruymfens, hoc eſt, fatua ſiue inſana prunula appellarunt, ego nuces dicere maluiſſem, quia maiorem ſimilitudinem cum nucibus habere mihi videbatur, quàm cum pruni, niſi ab oſſiculo, quod continet, pruris ſylueſtribus in ſpinis naſcentibus non diſſimili, appellationem ſumendam eſſe contendant.

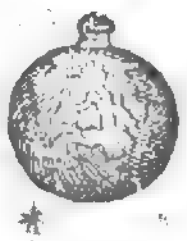

Erat porrò hæc nux prorſus orbicularis formæ: Deſcript. nam eius ambitus, ſiue à pediculo per longitudinem, ſiue per tranſuerſum metireris, paulò plus quàm binarum vnciarum erat, putamine non valdè denſo, ſatis tamen firmo conſtans, foris ſubfuſco, & non læui, interna autem parte ſpadicei coloris, & læui, oſſiculum membranaceum continens nigrâ quadam pulpâ tectum, pruno ſilueſtri nec ſorui, nec magnitudine abſimilem, infimâ & ſeſſili parte, quæ petiolo reſpondebat, albâ maculâ latis amplâ inſignitum, ſub quo nucleus, cineracei coloris duriuſculus latebat: ipſa nux breui craſſiuſculóque petiolo prædita erat, quam maxima ex parte ſingularem, interdum autem geminam ſimul coniunctam naſci intelligebam in arbore ceraſi magnitudinem æquante, cui folia eſſent longa & anguſta, mali Perſicæ foliis non diſſimilia. *Prunus ſilueſtr. non abſimilis*

Cæterùm occaſionem, cur iſtum fructum fatuum ſiue inſanum nautæ appellarint, præſtat vt Lector intelligat ex ipſius Iacobi Cueleneri narratione ſcripto comprehenſa vernaculo ſermone, & ad me miſſa, quam ſic Latinam faciebam.

Duodecimo die Octobris anno à nato Chriſto 1601. poſt longos errores, tandem ſingulari Dei beneficio, in Sinum quendam appulimus, ſitum vndecim gradibus & quadraginta quinque ſcrupulis ab Aequatore verſus polum Arcticum. In eorum ſinu prunorum quoddam genus reperiebamus, quo cercopithecos [qui iſthic valdè frequentes] veſci conſpiciebamus: noſtri nautæ, qui alioquin alimentis non abundabant, id obſeruantes, hæc pruna etiam legerunt & comederunt, nec ea re contenti nonnulli, ipſa fructus oſſicula cum nucleis in aqua macerata coquentes, vorarunt: quotquot autem vorarunt, capitis vertigine & mentis alienatione correpti ſunt, miraſque imaginationes habuerunt pro naturæ cuiuſque temperamento: vnus enim arbitrabatur in ſuo cubili ſeu ſponda, ædes fabricari, ad coquendam ceruiſiam commodas, & quotquot propter ſtabant compellabat, dicens: Videte quid iſta vetula in meo cubili agat: alter ſingulos conuocans percontabatur, an piſces emere non cuperent, ſe enim cepiſſe omnis coloris genere præditos: tertius in ſua ſponda iacens conquere- *Nota*

Digitized by Google

batur sibi de toto corpore carnes detrahi : quartus vociferabatur ingentem nauem in suo cubili fabricari: quintus etiam in sua sponda iacens, quatuor aut quina vasa confringebat, dicens, multos humunculos istic adesse qui eius spondam occupare conarentur : sextus naucleru compellans, videsne, inquit, diabolum in rostro nauis sedentem & pisces captantem? septimus affirmabat se per nauis aluum anchoras in imo maris fixas conspicere: nostri Naucleri filiolus ad patrem accedens, chare pater, inquit, plurimos homunculos per tuum nasum cursitantes video : sic vt ipse pater cum quodam metu admiraretur : quibus porrò somno indulgere licebat, statim istæ rerum imagines euanescebant, nec defuerunt, qui per triginta sex horarum spatium, imò per integrum biduũ dormierunt : fuerunt etiam qui alui profluuio correpti sunt. Eiusmodi & pleræque aliæ imagines iis contigerunt, qui naue Amstelredamum appellata vehebantur, quas nimis longum esset referre: inter reliquos autem nautas, Anglus quidá, in cœlum suspiciens, illud apertum se videre affirmabat, atq; voce inclamabat, O Domine te lubẽs sequor, variisque suis gestibus, risum omnibus qui circa ipsum erant mouebat: nihilominus semper in cœlum suspiciens progrediebatur, vt parũ abesset, quin in mare prolaberetur, nisi qui ipsi astabant, detinuissent. Hactenus Cuelenerus. Quę cùm ita sint, mirari necesse est vnius eiusdém fructus manducationem, tot támque varias imagines, in hominum cerebro potuisse parere.

FRVCTVS DYSENTERICVS FLAVVS.

Cap. LXVI.

Descriptio PRouenit in India, autore Monarde, fructus Dysenteriam sanans, delatus ex Quito, qui videtur esse vastæ arboris, altera parte læuis, flauus, altera asper, coloratissimus, ac veluti pullus. Cæterùm qualis esset fructus, cuiúsue arboris, nũquam peruestigare licuit. Clus. in versione sua vocat fructum Dysentericum: Hist. Lugd. Fructum & Corticem ad Dysent. Monard.

In pollinem tenuissimum redactus, & cum aquapitum rosarum manè & vesperi exhibitus, dysenterico fluxu miserè afflictum breui sanitati restituit, indicante Indo, qui sæpiùs expertus erat in aliis.

FRVCTVS PEREG. TVBEROSVS MAIOR CLVS.

Cap. LXVII.

Descriptio ALicuius fructus officulum sphærica penè figura, cuius magnitudo penè vncialis, putamen crassum admodum & durum, perpetuis tuberculis vndique obsitum: coloris flauescentis, lineæ eminentiore transuersum secante, quam, vt in Iuglandibus, putaminum coniũctionem & cõmissuram esse arbitror. Clus. libello pereg. & Exot. lib. 2. cap. 31.

Iconem autem dedimus antè cum aliis cap. 50.

FRVCTVS IND. GRANVLOSVS VEL TVBEROSVS MINOR.

Descriptio INter Pipera interdum reperitur fructus, quales duos habemus, alterum Pruni parui serotini magnitudine, alterum dimidio minorem, lapideæ & inuictæ ferè duritiei : forma vtique oliuaris ferè, color rutilus : superficies externa granulis omnigenis asperata : ab vmbilico modicè cauo ad oppositam partem leuiter elatam, inter prærupta veluti scopulorum quinque decurrunt rectæ lineę in minore, in maiore duæ duntaxat conspicuæ.

Clus. de fructibus peregrinis & Exot. lib. 2. cap. 30. quintum facit, nostro iudicio, quem sic defectibit. Alicuius fructus officulum forma planè sphærica est, magnitudo globuli minoris sclopi, putamen flauescentis coloris, & perpetuis tuberculis, at non adeò crassis, obsitum, nullaque linea cinctum. Ex nostris fructibus depicti sunt.

Icon etiam habetur antè cum alia cap. 50.

NVCVLA EX GVINEA.

Cap. LXVIII.

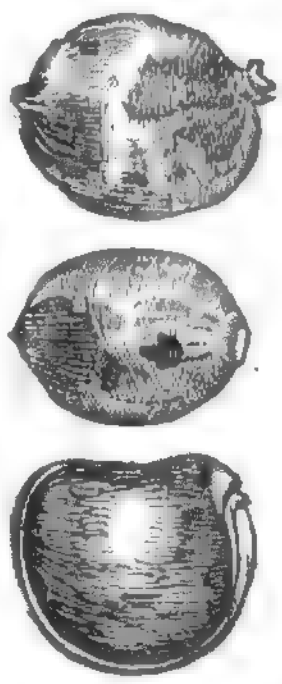

Descriptio NVcis Myristicæ ferè magnitudine & forma, leuis, concussa sonum edens, cuius alter finis styli quid simile habet, ex quatuor paruis sulcis siue eminentiis procedens, oppositus verò scrobiculum, vnde auulsus videtur pediculus, vnde radii recti producuntur: cortice mediocriter læui subrufo tectus, quo abraso subest albus durus qualis in Nuce moschata: huic subest alius crassior, spadiceus, fungosus, politus: nucleum ambit immediatè quartus pertinaciter adhærens, pelliculæ tenuis instar, rugosus, spadiceus quoque, ipse verò nucleus amplus, candidus, piguis, gustu dulci cum fastidioso quodam sapore. Primò accepimus munere Ill. E. C. Wirt. cui miserat D. Paludanus, qui postea etiam nobis communicauit nomine Nucularum ex Guinea. Prior cum extimo putamine ex Ill. E. C. fructu depictus fuit, quem lauoni destinauit: posteriores ex nostris.

NVX IND. ALIA.

Cap. LXIX.

Descriptio MInor est Iuglande latitudine vnciali, paullóque longior, colore pullo obsoleto, fuscis maculis conspersa. Desinit in breuissimum acumen, qua parte quinquepartita esse videtur. Parte oppositá pediculi pars adharet lignea prorsus, firma

Digitized by Google

ſuma craſſaque, vnde coniectura arborem fœtum. Ipſe alioqui fructus leuis, minimè ponderoſus. Interiora introſpicere non licuit, quòd terræ commiſſura erat Illuſtr. Duciſſa V Virtemb. apud quam deſcriptus atque depictus. ***Hunc Ficum cap. præcedenti alia habetur.***

NVCVLA INDICA, GLOBOSA, SONORA.

Cap. LXX.

Deſcriptio

III

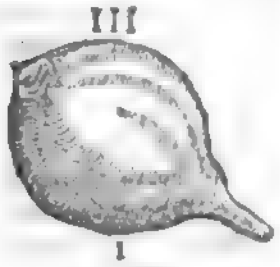

I

II

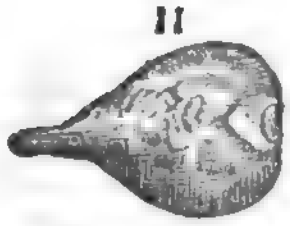

INter fructus peregrinos Ill. Celſit. V Virt. piæ memoriæ Stutg. 1608. Orbicularis ſiue globoſus, Gallæ paruę, ſiue paruulo globulo ſimilis, cinerei & maculoſi coloris, coſtâ penè totus cinctus, ſonorus, Cortex non admodum durus. Figuram indicat numerus I.

NVCVLA PYRIFORMIS INDICA ET SONORA.

Cap. LXXXI.

Deſcriptio

FRuctus repertus inter Ill. C. piæ memoriæ peregrinos, articulo poſtremo pollicis non maior, exprimens parvum pyrum Moſcatellinum, ſolidus, durus, rugoſus, ferè cinereus, lignoſus, ſonorus: ſaporem manifeſtum non ſentimus. Ill. Principiſſa, reſeruauit fructum 1608. Stutgard. ſua magnitudine pictus eſt. Icon cum præcedenti ſub Numero II.

FRVCTVS PYRIFORMIS, FVSCVS, LAEVIS, STRIATVS CVM CORONVLA, in quo nucleus.

Cap. LXXXII.

Deſcriptio

IAc. Garetus miſit fructum, inquit Cluſ. Exot. lib. 2. cap. 16. vncialis magnitudinis, qui prorſus fuſcus, penè orbicularis, ſtriatus, læuis admodum & in aqua ſupernatans, illâ merſus, tametſi nucleum continere ex agitatione deprehenderetur: anteriore parte veluti coronulam ſtriatam habens, in qua florem ſediſſe veriſimile eſt, poſteriore autem in oblongiuſculum pediculum deſinens. Figura ponitur etiam in præcedenti tabula ſub numero III.

FRVCTVS TRIANGVLARIS SCISSVRAS OSTENDENS.

Cap. LXXXIII.

EXoticus fructus à Paludano conceſſus, de quo Cluſ. Exot. lib. 2. cap. 25. Triangularis ſorma craſſaque, vnde coniectura arborem fœtum. Ipſe alioqui fructus leuis, minimè ponderoſus. Interiora introſpicere non licuit, quòd terræ commiſſura erat Illuſtr. Duciſſa V Virtemb. apud quam deſcriptus atque depictus. *Hunc Ficum cap. præcedenti alia habetur.*

mæ erat, eminentibus tribus angulis, & ſciſſuras oſtendentibus, ex quibus, internas partes facilè diuidi poſſe, intelligere licebat: leuis erat, & aquæ innatans, nec imum petens, tantetſi diuturno tempore in ea hæreret: foris fuſci coloris: an quidpiam interiore parte contineret, ignoro, quandoquidem confringere ſum veritus, quòd vnicum illius generis haberet Paludanus: arbitrabar tamen pulpam continere, quòd licet agitatus, nullum ſtrepitum ederet.

DE NVCE VNGVENTARIA.

Cap. LXXIV.

Nux vnguentaria arbor.

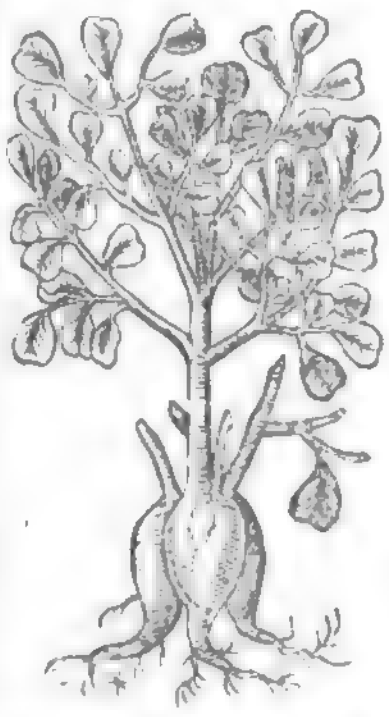

Nucula ſive glans vnguentaria.

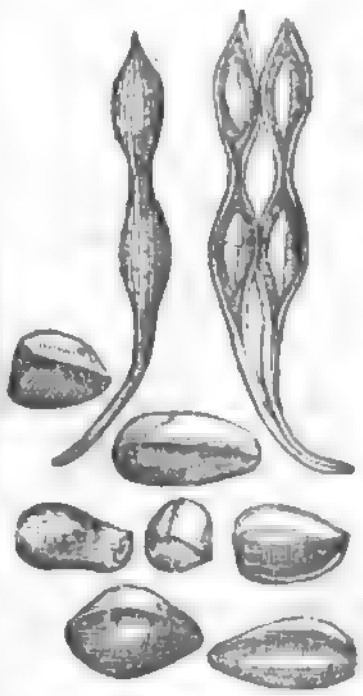

Deſcriptio fructus.

NVces Vnguentariæ dictæ, oblongæ ferè ſunt, nuclei Auellanę magnitudine, aut etiam nucleo cum ſuo putamine, ſed minoris, figura triquetra: putamine teguntur albicante, mediocriter craſſo, fragili, cui nucleus ſubeſt craſſiuſcula fungoſa pellicula miuei coloris obductus, albidus, auellanæ nuclei aut Amygdalæ conſiſtentia, pinguis, quique nobis iam in Nucibus ante triginta annos repoſitus non ranceſcerat, ſapore tantùm amaro præditus. Huius generis nuculæ aliæ ſeſſiles, aliæ oblongæ, maiores, minores. Effigies triquetra, ſed rotunda & glandis æmula huic nomen generis aptauit.

Nucleus.

Fructus varietas.

Naſcitur autè in ſiliqua, quam, (vt inquiunt Aduerſ.) nullus Veterum aut Recentiorum literis mandauit, admodùm eleganti, palmum longa, carinula biſori conflata, tereti, rotunda, gracili, biniſque loculis ventrioſa, nempe ima mediáque ſui parte, quà protuberat, glandem ſingulam ſingulo claudens, ſumma verò, acuto ſtylo, quo, toſtri inſtar, vel Rhododendri vel Periplocæ repentis, acutum mucronem, protendit: intus ſubruſſo colore, foris pullo cinereóve, & ſecundum longitudinem ſtriis rugiſque exarata: coriacea tota, flexilis & corticoſa, ioſi-

Siliqua ejus deſcriptio

Digitized by Google

pida, subastringens & ficca. *Videamus quid de ea tradant Autores.*

Autorum placita.

Balanus. Arboris descriptio. Theophr. emend.

Βάλανος Theophrast. quæ, vt ille tradit, nomẽ obtinuit à fructu. Folium habet Myrto [μυρίνῃ] simile, sed longius. Ipsa arbor sincera & benè magna, non recta, (ὑ ὀρθοῖς vel ἀνόρθοις Gaz. pro eo quod in vulg. legitur ἀφύλλοις: nec improbat Scal. qui & ἀφύλλοις legit) sed contorta. Fructus corticibus vtuntur Vnguẽtarii propter odoris iucũditatem: habet enim odoratos. Fructus verò ipse inutilis, qui magnitudine & aspectu capparis fructui similis ligno constat valido, cùm ad alia, tum ad nauigia accommodato. *Lignum Balanus Myrepsica. Dosc. correct.*

Βάλανος μυρεψική Dioscoridi fructus est arboris Myricæ [μυρίκης: fortè rectiùs legas cum Theophrast. μυρίνης vel μυρσίνης, id est, Myrti) similis, magnitudine Nucis auellanæ (πυρηνῷ κρανίου) cuius interna pars [nucleus: τὸ ἔντερον, rectiùs quàm quibusdam visum, τὸ ἔκτερον, de qua postea specialiùs] Amygdalarum amararum more tusa pressàque liquorem reddit, quo in pretiosa vnguenta pro oleo vtuntur. Nascitur in Aethiopia, Aegypto, Arabia & Petra oppido secus Iudæam. Præfertur recens, plena, candida, quæque facilè cortice spoliatur.

Locus.

Delectus.

Myrobalanum.

Idem ferè & Plin. confirmans de eius differentiis quoque tradit, his verbis: Myrobalanũ [quod illi, sicut & Actio idem est cum glande Vnguentaria, longè aliud ab Arabum Myrobalde qua lib. superiori) Troglodytis, & Thebaidi, & Arabiæ, quæ Iudæam ab Ægypto disterminat commune est, nascens vnguento, vt ipso nomine apparet. Quo item indicatur & glandem esse arboris, quã dicemus inter herbas, Heliotropio simili folio. Fructus magnitudine Auellanæ nucis. Ex his in Arabia nascens Syriaca appellatur, & est candida. Contrà in Thebaide nigra. Præfertur illa bonitate olei quod exprimitur: sed copiâ Thebaica. Inter hæc Troglodytica vilissima est. Sunt qui Æthiopicam iis præferant, glandem nigram ac pinguem, nucleóque gracili, sed liquore, qui exprimitur, odoratiori, [quod vitium est. Prorsus enim odoris expertem oportet esse liquorem eum Dal.] nascentem in campestribus. Aegyptiam pinguiorẽ esse & crassiori cortice rubentẽ: [rubenti, Dal. tali ferè colore est durum putamen] & quamuis in palustribus nascatur, breuiorem, sicciorémque. E diuerso Arabicam viridem ac tenuiorem: & quoniam sit montosa, spissiorem [densiori & firmiori cortice.] Longè autem optimam Petræam, ex quo diximus oppido, nigro cortice, nucleo candido. Vnguentarii autem tantùm cortices premunt: medici nucleos, tundentes [tundunt, Dalec.] affusa eis paulatim calidâ aquâ.

Heliotropij folio. Differentia earumque delectus. Syriaca. Nigra. Troglodytica. Aethiopica. Aegyptia. Arabica. Petræa.

Theophr. & Plin. not.

Hæc Plin. qui cum Theophrasto in eo consentire videtur, vnguentarios cortice tantùm vti ad vnguenta, vtrique sanè contra mentem Dioscor. qui ex nucleo exprimi oleum tradit, id quod verisimilius: quis enim vnquam vel dicat, vel credat ex exucco putamine, quale est Nucis vnguentariæ, eliti Oleum, spreto nucleo, vt inquit Theophrastus?

Falsum etiam quod Plin. his postremis scribit verbis: vnguentarios tantùm cortices, medicos premere nucleos: Nam vt & doctiss. testatur Dalechamp. nucleos vtrique premunt: sed vnguentarii absque igne & aqua calida, vt, quod fluit oleum, alienæ prorsus qualitatis expers sit, nec rancescat: medici affusa calida, vt plus olei extundãt. Vt vel in hoc nescio an Medicorum, an Pharmacopœorum potiùs anaritia notanda videatur, qui sincerius ad fucum trahi videntes, ipsi copiosius & minùs sincerum ad sanitatem & vsus medicos conferre non erubescunt.

Eas difficultates aduertens Dalechamp. maluit legere apud Plin. Vnguentarii autem exuto cortice premunt, affusa eis paulatim calida aqua: medici nucleis tusis vtũtur. *Plin. lectio reflet.*

Ἀποπιέσματα δὲ καὶ ἀπόβασις τούτων apud Dioscor. tusæ & expressæ facem. Plin. falsum putat idem Dalech. corrupta Theophr. litera, Ϝ πρατῆ Ν τοῖς καλάμοις χρώνται οἱ μυρεψοὶ κάκιστος. δεῖ δὲ ἔχειν. τὸν δὲ πρατῆν αὐτῆ ἀχρεῖον: pro quibus ille sic legit: τῷ πρασῷ Ν ἐν τοῖς καλάμοις χρώνται οἱ μυρεψοὶ κάκιστος. δεῖ δὲ τὸ πατέχειν. ὁ Ν πρασὸς ἰδίαν ἀχρεῖος. *Theophr. locus restit.*

Vnguentarii putamine non vtuntur, sed tuso fructu. Is enim odorum suauitatem retinet. Est autem edendo inutilis. Sic sanè Theophrast. cum reipsa & parandi modo consentiet. Quod sic etiam veterem Theophrast. lectionem retinere libeat, non tamen deerunt eum tuendi, eiúsue sententiam in meliorem partem interpretandi rationes. Videtur autem Theophrast. ad vnguenti odorem potissimùm respexisse, qui ei ex putaminibus conciliatur, quemadmodum & ipsa duratio. Nam, vt alicubi ait, τὸ Ν ἐλαίου ἐ αἰγυπτιακοῦ, αὐτὸ μὲν ἐν ἄχρι αἰσθητοῦ. μηνύουσι Ν καὶ τὰ τέλλα ἐλαίου, etiam si tempus spectes, quia minimè pingue non rancescit, vt annotat doctiss. Const. qui & ipse testatur ex putaminibus quidem balani non extrahi oleum, sed ipsa tusa vel pressa in oleum conijci, quo vtantur vnguentarii odoris stymmatísque causa: ad quę oleum inodorum quod paratur ex nucleis Balani inutile fit: vsurpari tamen in pretiosis vnguentis [vt ait Dioscor.] sed olei loco, ad suspiciendos odores, & vt rancor vitetur. Hoc & vtuntur medici. Sic Theophrast. Dioscor. Plinióque cum aliis & inter se consentire, quodammodo videntur, & vt Const. putat, τοῦτο ὄντως nodus expeditur, verúsque sensus huius loci (verbis etiam & lectione Theophrasti antiqua stante) eruitur. At vrgeat aliquis. Cur ergo Theophrast. nucleum inutilem dixit? Dic tu vel cum Dalechamp. inutilem ad cibum: vel cum Const. ad odoratum, per se ita & hanc difficultatem solutam habes: quamuis vt ingenuè fateamur nimis crassè nobis locutus videatur Theoph. (si modò genuina, eius verba sint) quando ait, ex putaminibus tantùm elici oleum: fructum verò inutilem esse: quem & Plinius, vt aliàs secutus est.

Theophr. locus 2. illustratus.

Obiectio Sol.

Cæterùm ad Myrobalani quoque vocem, eandem glandem denotans, alluisse videtur Martialis sic canens.

Quod nec Virgilius, nec carmine dixit Homerus,
Hoc ex vnguento, constat, & ex Balano.

Mesues porrò in eo quoque à Dioscor. dissentit, quòd, non vt hic, recentem, sed vetustam præferat. Sed & hic nodus facilè dissolui queat, si dicas, Dioscor. ad id respexisse, quòd recens plus olei reddat: Mesuem ad id, quòd antiqua fundat sincerius: Ratio solutionis est: quia recens plus humiditatis excrementitiæ continet, vetusta minùs, ideóque minùs ventriculum subuertat, ad quod Mesues potissimùm respexit. Cuius sententia & ex Mesue probatur, sic scribente. Balanus Myrepsica, id est, Glans vnguentaria, fructus est magnus quidem nucis Auellanæ magnitudine, triangulus. Paruus verò ciceri similis, malus: vterque tamen medulla leni, & vnctuosa. Magnus est præstantior, præsertim si vetus est: cortice est albo, læui, tenui; medullâ intus albâ, leni, pingui: & vetus est innocentior.

Contrariorũ solutio.

Balanus Myrepsica. Glans Vnguentaria. Dalech.

Balanos Galeno. Glans, quàm Græci κάρυον vocant, Celso. Aegyptię meminit Hipp. differt

Balanus. Glis Celso.

à Glande

à Glande vnguentaria, quæ Nux odorata ſiue Moſchata vulgò Veteribus incognita, vt exiſtimat & annotat Hermol.Cornar.com.in Gal.c.1.l.4.de comp.med.ſecundùm loca βάλανον μύρεψικὴν Critonem eo loco dicere exiſtimat, quam mox ſequ.pharmaco βάλανον μυροβαλανῷ appellat, quámque *glandem vnguentariam* Latini, *Myrobalanum* Plin.vocat Aegyptiam autem dici patria appellatione, vbi & μυροβάλανον naſci affirmat, & φοινικοβάλανον dictam, hoc eſt, Palmæ glandem: vnde error vtique committi poteſt, vt altera pro altera ſumi poſſit, à quo errore neque Plinius immunis fuit, niſi error Librario imputandus, qui lib.23.c.5. pro Phœnicobalano Myrobalanum ſubſtituit: quanquam idem Plin.lib.13.cap.21. vbi ait: Myrobalano in vnguentis ſimilem proximúmque vſum habet Palma in Aegypto, quæ vocatur adipſos, viridis, colore Mali cotonei, nullo intus ligno, &c. videatur planè Phœnicobalanum cum Myrobalano confundere, quum tamen res ſint diuerſiſſimæ, & Palmæ ſuccus in Vnguenta commodus nequaquam exprimatur. Quare quod Dioſc. de Palmæ fructu dixit παραπλήσιον τῇ ἀμυγδαλίνῃ μυροβαλάνῳ: Plinius in vnguentis ſimilem proximúmque vſum habere ait, cùm Dioſc.id non velit, ſed παραπλήσιον de aliquali figuræ ſimilitudine dicat, non de vſu in re medica ac vnguentis. Imò planè alias vires Palmulis, quæ & Dactyli hodie vocantur, & Dioſc.& Gal.adſcribunt, quàm Myrobalano ſiue glandi vnguentariæ, vt ex ſuo patebit loco. Ideò doctiſſ.Dalech. apud Plin. legendum cenſuit, Myrobalano vnguentariæ ſimilem proximámque figuram habet, ex cit.Dioſc.lectione, quam ſimilitudinem Plin.ad vnguenta negligenter retulit.

Glans vnguentaria.

Plin.ead.

Phœnicobal.

Myrobalanus Arabica

Myrobalanum verò Arab.à Dioſc.dictam, non eſſe aliam, quàm βάλανον μυροβαλανῷ ab eodem lib. 4.deſcriptam, vel hinc patere poteſt, quòd nullibi ſpeciatim Myrobalanum deſcribit, ſicut neque Gal. neque Actius, neque Paul. nunquàm relicturi, ſi diuerſa ab illa ipſa eſſet. Quare certum eſſe, penitus ſibi perſuadet Cordus, Myrobalanum Græcorum Medicorum, nihil aliud eſſe, quàm βάλανον μυροβαλανῷ ab iiſdem dictam: quod ipſum & Actius conceptis declarat verbis, cùm ait: ἀλλ' ἡ βάλανος ἡ μυροβαλανῷ ὁμοία ἐστὶν, vti pluribus declarat diligentiſſimus Cordus.

Myrobalanus Græcorum.

Hanc eandem ſententiam non ſolùm ſecutus eſt Lacuna, ſed & in magno errore verſari ſcribit eos, qui putant eiuſdem generis eſſe Myrobalanos Arabum ſeu Officinarum cum Glande vnguentaria.

Arabes *Ben* vocant. Sic enim legimus apud Serap. *Habben*, id eſt, granum *Ben*. Et Auicen. *Ben* eſt granum maius Cicere, albidum, cui medulla lenis & vnctuoſa. Et Hali Abbas: Ben per ſimplex e, inquit, & fine h, eſt fructus cuiuſdam arboris, ſimilis Myricæ, teſte Dioſc.&c. Audet tamen Tagaultius ſcribere *Ben*, *Been*, vel *Beben* nomina eſſe Barbara, Arabibus Balanum Myrepſicam denotantia. Idem Meſuem taxat, quòd Ben antiquum melius dixerit recenti. Sed ipſemet potiùs taxandus videtur, qui Meſuei mentem non intellexerit, de qua antè diximus: Meſues noſtro iudicio præfert in vſu medico antiquum Ben, quia in eo conſumptus humor quidam, ſiue ſerum acre ac malignum, quale obſeruamus admixtum oleo, cùm recens exprimitur. Eundem in modum Aſari etiam radices & folia violenter purgant per inferiora & ſuperiora, vbi virent, propter tale aliquod ſerum: ſi exſiccentur, amittunt vim illam maligna & vehementem. Quod idem quoque euenit Iridi, quæ virens vrit & purgat violenter: Exſiccata non item.

Ben Arabib. Abbas

Tagault. ead.

Meſues reprehenſus.

Cæterùm Olei expreſſi magma reſiduum, vt annotat Sylu. videtur eſſe μυροβαλάνου πάσσα, id eſt expreſſum, quod cataplaſmatis miſcet Gal.lib.11. & 13. Meth.& bis lib.9. comp. ph.par.ſplenicis remediis adhiberi ſcribit Gal. Quo in loco μυροβαλάνου tantùm, aliquando βαλάνου μυροβαλανῶν leges: aliquando μυροβαλάνου ἄλευρον, id eſt, farina & puluis, & μυροβαλάνου λέπυρα, id eſt, putamen & cortex & μυροβαλάνου λέπυρα κεκομμένα καὶ σεσηθμένα, id eſt, Myrobalani teſtæ & cortices inciſi & tuſi cribratique. Omnia hæc ad ſplenicos ſcribuntur, vt ſit credibile maximè de fructu eodem, ſcilicet Balano Myrepſica, & eius partibus omnia hæc intelligi.

Lectionis Varietas apud Gal.

Gal.illuſtr.

Matth.examinandum proponit, an Lilac dicta arbor ſit ea, quæ glandem vnguentariam fert. Idem Theophr.reprehendit, quod è putamine fructus oleum elici tradat: Plinium addens & Theophr.& Dioſc. ſententiam comprobare. Verùntamen hac ætate ab omnibus tantùm è nucleis à putaminibus repurgatis exprimi. Nec ſe credere ex ſolis putaminibus, vel fortiſſimo prælo preſſis quicquam effluere, maximè cùm hanc parandi rationem Dioſc.prætermiſerit, non ſolùm cap.de glande vnguentaria, ſed etiam libro primo, vbi tamen de Oleis & Vnguentis conficiendis latiùs diſſeruit.

Lilac.

Idem Manardum notat, quòd dubitarit, an Vnguentariæ glandis oleum è nucleo, an è putamine exprimi debeat, Galenum tamen, qui rem hanc abundè enucleauit, conſtanter aſſeueraſſe, Balaninum oleum vnguentariis ex carne nucleorum, non ex putaminibus exprimi. Id quod etiam facilè ex Dioſc.colligi poſſit, cùm dicat conſimili modo fieri Balaninum & Amygdalinum. Tandem & in eam cadit ſuſpicionem Theophr.locum eſſe depraua tum, aut minùs integros aut veraces fuiſſe authores, à quibus fortaſſis Vnguentariæ glandis hiſtoriam acceperit. Sed de hac re abundè iam priùs actum, vt ex quibus hæc & ſimilia omnis difficultas de hac re facilè vel tolli, vel explicari poſſit.

Manardus ead.

Andreas Marinus, inquit idem Matth. Medicus non vulgaris, in ſuis ſuper Meſuem annotationibus, planam quandam pingit pro vnguentaria glande, à Cl.Pet.Ant.Michaelio Patritio Veneto acceptam, quæ à præſcriptis omnibus tota facie differt: ſed an legitima ſit, cur probet aut improbet, non habere. Titulum eius mendacem eſſe: ſiquidem Ben album inſcriptum habeat. Itaque verendum ne & ipſa quoque imago tituli ſequatur errorem.

Andreas Marinus ibid

Idem in poſt.com.cum magnis fig.addit. Plantam cuius imaginem damus, Conſtantinopoli allata eſt, ſub nomine *Lilac*. Eam cùm inſpexiſſem & fructus eius agnoſcerem, Piſtaciorum faciem perquàm bellè referre, illicò in ſuſpicionem veni (inquit) an hæc fortaſſis glans vnguentaria dici poſſet. Aſt mehercle *Lilac* fructus nihil habere nobis videtur, quod ſit ſimile Piſtaciis, vt clariùs patebit ſuo loco.

Lilac.

Matth.ead.

Amatus glandem vnguent. Piſtachiis ſimilem facit, non malè, ſi cortice extimo ſpoliata ſit, quamuis minor ſit, & forma triquetra.

Locus.

Porrò obſeruatione digna ſunt Bellonii verba, in hunc modum ſcribentis. In Arabia ad pagum Pharagou dictum, conſcendimus rupes, vbi inuenimus arbores Balani Myrepſicæ, prouenientes ad altitudinem Betulæ inter rupes, cuius rami etiam ſimiles, truncus albus eſt, ita vt è longinquo

Arboris deſcriptio nouæ.

videntes certò crederemus esse Betulam. Incolæ in Pharagou diligenter colligunt huius arboris semina, ex quibus magnam olei quantitatem parant: fuerunt in causa, vt inueniremus siliquas, quæ in tres diuiduntur partes, quas Arabs in cubulum coniecerat propè pagum. Magna sanè est varietas folia Myrto similia facere, vt Theoph. Myricæ, vt Dioscor. [nisi corruptus sit eius codex, de quo supra] Heliotropio vt Plin. & iam totam arborem Betulæ similem, vt Bellon. à quo difficultatis aut varietatis illius Veterum explicationem expectaueramus, ex iis oris ad nos reduce.

Betula ſ. malus.

Caſalp. nec.

Cæsalp. in ea suspicione est, Plinium intelligere, quas Castaneas equinas appellant Constantinopoli, cuius arbor traditur folio Pentaphylli. Sed suspicetur quantùm volet nobis Myrti folio oblongiori (vt Theophrast. dicit) similibus videtur Heliotropii folium, quàm Castaneæ equinæ: propter eam igitur notam nolimus Myrobalanum Plin. referre ad Castaneam equinam, de qua suo loco.

Lonic. nec.

Lonic. Granum Ben, seu Glandem Vnguentariam, Nuculam triangularem vocat arboris similis Tamarisco: satis quidem temerè, quamuis corruptæ Dioscor. lectioni eius sententia inniti videatur. Nam cur non potiùs dixit Myrti similis cum Theophrast. qui ita audacter pronunciare audet de arbore nec sibi visa aut cognita, nec de qua consentiant autores? Eandem censuram meretur Tabern. qui idem facit. Sed dubitationem hanc tollit Io. Pona in descriptione Montis Baldi, proponens effigiem plantæ cum radicibus & foliis cui hunc titulum fecit: Icon legitima Glandis Vnguentariæ, &c.

C. Bauh. apud Matthiol. pollicetur se folia aliquando exhibiturum, qualia ex Alexandria adferantur nobis hactenus non visa.

Synonyma Linguarũ

Βάλανος· βάλανος μυροπνική· ἡ τῆς μυροβαλάνου βάλανος· μυροβάλανος, βάλανος αἰγυπτία Archig. *Ben* Arab. Maurit. atque etiam Offic. *Glans Vnguentaria & Myrepsica* Herbariis: *Vnguentaria, Cathartica siliquata* Aduers. *Nucula Vnguentaria* aliis: *Glans Aegyptia* Plin. & fortè etiam Hipp. Myrobalanus Græcorum: Germ. frembde Haſelnůßlin/Salbenußlin. Belg. Myrobalaen/ teste Had. Iun. It. *Glanda Vnguentaria.* His. *Auellana de la India, Tartago & Muia.*

Differentiæ. *Maior. Minor.*

Sunt qui duas species faciant Nucis Vnguentariæ, vt Lacuna: Maiorem, magnitudine Auellanæ, cortice fragili, cinereo, triplici costa, medulla alba, tenera, oleaginosa, acri cum leui amarore: Minorem ciceris magnit. cortice ad nigrum accedente, medulla ingrata, quam perniciosam existimari ait: maiorem solam esse in vsu. Scribit tamen Monardes ex Ben paruo Ciceris magnitudine Italos odoratum oleum exprimere: fortè omnes indifferenter intelligens. Sunt nobis quidem, vt in nostra descriptione notauimus, Balani seu glandes vnguentariæ diuersæ magnitudine, omnes tamen triangulares sunt. eas verò qualitatibus aut viribus vix diuersas putamus: sapore partim subdulci, partim subamaro: quod & Cordus statuit. Superiùs locum citauimus ex Mesue, vbi magnas & paruas facit, hásque vitiosas dicit, vbi & de delectu dictum, & postea in viribus non obscurè patebit, valentiores paruas efficacioresque esse. Cõsiderent tamen naturæ consulti & diligentes Sophisiarii an Mes. & Lac. de alia quadam diuersa intelligant.

Delectus.

Superiùs aliquid traditum de modo parandi hoc oleum, quemadmodum & de delectu. Omnino quæ ex nostris deligendæ candida, bene magnæ, plenæ, albam: minimè rugosum aut flauum nucleũ continentes.

Modus parandi.

Paratur autem Ol. Balaninum contusis & tostis nucleis, addita aqua Rosarum, vt annotat Lonic. Sed hoc loco difficultas oritur ex Paulo, qui sic tradit: lib. 7. ἐλαίου δὲ ἄριστον ἐκ μυροβαλάνου τὸ ἀπὸ ἀμυγδάλου γινόμενον, ἀπὸ τῆς ἐν τοῖς δρυμοῖ Καλάνου. Quid? è Quernis ne fiat glandibus oleum Balaninum, in modum Amygdalini, uti verba sonant?

Lonic. nec Paulus recte.

Lonicerus minùs credulus hunc locum citans, conquieſcit. Aſt nobis meritò, noſtro quidem iudicio Corn. Pauli codices corruptos dicit, quòd nullum oleum è Quernis glandibus exprimi soleat. Legendum igitur: γίνεται οὐκ ἀπὸ τῆς ἐν τοῖς δρυμοῖ Καλάνου ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐμπεφυκυίας ἀμυγδάλου Καλάνου: ex quibus & Aetius parare docet, [& ipse quoque Paulus diserte lib. 8.] qui & ipse Balaninum appellat: alii oleum de Nuce seu Glande, Vnguentaria. Ol. Myrepsicum. Hisp. *Azeite de Auellanas de la India.* It. *Olio di Ben.* Dioscor. simpliciter ait, similiter parari ut Amygdalinum, cuius parandi modum suo docuimus loco.

Olei Synonyma.

Locus.

Dicta iam suprà quædam de loco: restant & hæc dicenda. In Arabia prope Pharagou, in itinere à Cairo ad Montem Sinai nascitur, autore Bellonio. Adfertur verò ex Syria & Aegypto in Europam, atque illuc putat Matthiol. ex Arabia aduehi, & fortè etiam adhuc ex Aethiopia, vbi ait Dioscor. nasci. Eodem tradente in Hispania frequentissima gignitur: adferturque hodiè copiosa in Italiam. Et in postr. com. lat. Glans vnguentaria, inquit, in quibusdam Hispaniæ locis (vt audio) copiosa prouenit. Videt vt mitiget priùs dictum: Vt audio, ait: at priùs simpliciter & nulla circuitione vsus in Hispania frequentissimam gigni tradiderat. Eam nunc Pharmacopœi atque Matthiol. more suo fidentes quærant & colligant in Hispania Balanum Myrepsicam, vel si lubeat etiam Basileę aut Montbelgardi vbi indubiè inuenient Matthiol. Balanũ myrepsicam. at sciant interim: nunquam expressuros se oleum. Amatum si consulant, non ibunt in Hispaniam, vbi nasci negat: sed in Indiam, vnde ait in Hispaniam importari, si modò verum dicit: Alter enim sentit Bellon. & ipse adeò Matt. in postr. suis comment. Garcias profectò, qui diligentissimè de Indicis scripsit, Balanum myrepsicam non tradit inter Indicas plantas nec quisquã Veterum (quod sciamus) meminit eam in India nasci. Galait ex Barbarica regione adferri.

Hisp. Matth. vt prob.

Amat. nec.

Glans vnguentaria, autore Dioscor. trita, & ex posca drach. pondere pota, lienem absumit. Quin & eadem vlceri cum Lolii farina, itémque podagricis cum aqua mulsa imponitur. Cum aceto cocta, psoram & lepram exterit: cum nitro, vitiligines & cicatrices nigras emendat: & cum lotio lentigines & varos, maculas à Solis ardore contractas & papulas in facie tollit. Vomitiones autem monet, aluúmque soluit cum hydromelite: sed valdè stomacho aduersatur. Oleum quod ex ea exprimitur, aluum potu subducit: at cortex eius magis astringit. Cæterùm quod ex ea tusa expressáque reliquum est, quasi retrimentum seu magma, smegmatis immiscetur, quæ ad scabritias & prurigines accommodantur. Ipsum etiam oleum vim habet extergendi maculas, lentigines, varos & cicatricum nigritias. Purgat idem aluum, sed stomacho quoque aduersatur. Contra dolores aurium sonos atque tinnitus auxilio est cum anserino adipe infusum. Cæterùm obseruatione indiget quod Dioscor. ait seq. cap. Oleum sesaminum & Caryinum (è nucibus) eandem vim obtinere

Vires & vſus. *Dioſc. Lon. Podagra. Pſor. Lepra. Vitiligo. Lentigo. Vari. Papulæ. Vomitiones. Purgans. Oleum. Cortex. Magma. Scabritiæ. Prurigo. Stomachum. Tinnitus & dolor.*

cum balanino, quod nobis quidem nemo facilè perſuaſerit: hoc ἀμυγδαλίνῳ manifeſtam & efficacem habet, illa aut nullam aut certè obſcuram, & quæ fortè ſimpliciſſimi olei oluarum vires non tranſcendat, quamuis altero pro altero vſum fuiſſe non magna conſequi poſſit noxa.

Temperamentum. Vnguentarii, tradente Gal. vtuntur carnis eius ſucco, qui calidus eſt. Reliquæ autem vnde expreſſus eſt, vincentem habent qualitatem amaram. Sed & admiſta eſt quædam adſtrictio. Proinde exergentem ſimul & incidentem contrahentemque & ſtipantem effectum poſſident. Itaque (præter iam dictos vſus quos ſtudio non repetimus) & lecur indurescentia liquant. Drach. pondere cum melicrato caro eorum pota, vomitum mouet: ſæpè etiam per inferna aluum largiter ſubducit. Viſcera expurgat. Externis noxis cum aceto adminiſtrari debet. Sic efficacius reddetur ad prædictos cutaneos morbos omnes: item ad Exanthemata quæuis alia, achoras, & vlceroſa, & quæcunque cralli ſunt ſucci. Cicatricibus decorem affert. Lieni illinendum cum farina quadam exiccante, ut Erui aut Lolii.

Vomitus ill. Purgans.

Cortex. Malagma ad Lienem. Cortex eius admodum adſtringit. Itaque vbi adſtrictione opus, accommodari poteſt. Ceſſus ad lienem ſic aptat. Glandis (quam βάλανον Græci vocant) cortex & nitrum, paribus portionibus contunduntur, reſpergunturque aceto quàmacerrimo. Vbi Cerati craſſitudinem habet, linteo antea in aqua madefacto illinitur, & ſic imponitur, ſupraque farina hordeacea iniicitur: ſed manere ibi non amplius ſex horis debet, ne Lienem conſumat: fatuiſque eſt bis aut ter fieri. Specialiùs, ac vti ſolet medicè admodum, eiuſdem vires Meſues perſequitur, ſic: calfacit maioris initio ord. ſiccat 2. Humiditatem habet excrementoſam & acrem, qua ventriculum ſubuertit, naufeam excitat, viſcera conturbat. Pituitam craſſam & lentam vomitu & deiectione purgat: quare confert colico affectui pituitoſo & flatulento, ſumptus, balano, clyſtere iniectus, cataplaſmate ex ipſius medulla hordei farina & melle appoſitus, & calore ſuo neruorum frigidis affectibus, ſpaſmo, tetano, contractioni. Tumores quoque duros, ſtrumas, nodos, reſoluit cum melle. Hepar autem aut Lieni obſtructo, vel durato cum farina Lupinorum & ſpica confert impoſita. Ad hæc fructus minor, & eius oleum efficaciùs admouentur. Idem oleum auri inſulum, tinnitui, tibilo, ſurditati auxiliatur: cicatrices fœdas, lentigines, alphos, & cætera cutis vitia emendat. Incidit enim, tenuat, terget, expurgat, aperit obſtructa. Paruus autem ad omnia eſt valentior, moleſtè purgat, vires dei cit, ſudoremque frigidum mouet. Obid non vtendus etiam oleo, niſi emplaſtro, vnctione, cataplaſmate. Magnus ne ventriculo noceat, facit aſſatio. Ea enim humiditatem excrementoſam & acrem horum ſymptomatum cauſam coquit & reſoluit: tuncque ſolùm deiectione purgat. Adduntur præterea ipſi, præſertim coquendo, ſemen aniſi & fœniculi. Ex huius autem ita cocti medulla cum dimidio pondere Amygd. dulcium, & melle vuarum paſſarum, formæ fiunt Auellanarum effigie. Ipſi autem fructus integri, vel potiùs horum medullæ multùm tritæ aromatibus aliquibus, vel aniſi aut fœniculi ſemine adiecto, inuoluuntur papyro, & maza: pòſt coquuntur ſub cinere calido.

Colica. Vrendis medis Nerui. Spaſmus. Tumores. Viſcerum obſtructio.

Surditas

Qualitates. Parui vſus. Cautio.

Trochiſci.

Non abſque ratione dubitat Manardus, an vnguentariæ glandis oleum conficiendum ſit ex fructu, an ex eo, quod cortice obducitur, hoc eſt, fructus ſubſtantia? ex Dioſc. namque ſcriptura ex nucleo fieri debere colligitur. Nucleus autem & corticem continet, & id tenerum, quod in cortice continetur, quod totum ſemen verùs, quàm fructum dixeris: nam ſi totum fructum: mirum eſt, quòd à corticibus ita ſiccis oleum exprimi poſſit: ſi tantùm ab eo, quod intus eſt: videtur Dioſcor. ſcripturæ repugnare. Sed dicendum ibi fructum pro eo, quod in ſemine continetur, accepiſſe, quod oſtendit id, quod ſubdit: præſerti, quæ facilè delibretur: quaſi delibratam aſſumi debere ex hoc ſignificaret. Cui & hodiernus vſus, teſte Maranthâ, adſtipulatur. Vnguentarii enim ex ſeminis ſubſtantia, non ex toto ſemine oleum de Been [ita enim glandem vnguentariam appellant] eliciunt. Oleum autem quod ex his extrahitur datur à drach. ſem. ad drach. j. & ſem. Ben ex ſententia Auicen. fluxum ſanguinis narium reprimit ſua adſtringenti facultate.

Been Glans vnguentaria Doſis olei. Fluxus ſang.

Decoctum radicis colluendo os confert dolori dentium. Duritiem hepatis ac ſplenis aufert cum aceto drachm. ii. pond. potum. Sed ſtomacho noxium, nauſeamque facit, aurei pondere cum melicrato hauſtus ſuccus vehementer vomitum & aluum ciet. Loco eius ponitur tantundem Rubiæ, medium Caliæ ligneæ & decima pars Macis. Quæ Auic. verba haud ſupinè accipienda. Quod ſi nota ei arbor Ben eiuſque radix, cur non deſcribit? & quis ante ipſum has radici tribuit vires? Reſpiciat Lector ad doſin drach. ii. cùm vnica tantùm, vel ipſomet teſte vehementem vomitum moueat. Dioſc. drach. j. tantùm præſcribit. Maior doſis nobis ſuſpecta. Quale obſecro ſuccedaneum illud? docti iudicent.

Dolor dentium.

Subſtituit.

Auic. err.

Cautio.

Amatus teſtatur Medicos hodie, qui in India degunt, glandem vnguentariam in potu ad ſubducendam aluum & prouocandum vomitum ægris propinare.

Vnguentarii oleo vtuntur pro conficiendis odoratiſſimis vnguentis, in quæ & moſchum, ambram & zibetum addunt pro Chirothecis & manicis, aliiſque ſuffitu perfundendis aut illinendis. Porrò præ aliis omnibus oleis hoc potiſſimùm celebrant Vnguentarii, non quòd aliqua odoris præſtantia commendetur (inodorum enim eſt, ſi Matth. credimus) ſed quòd nunquam vetuſtate rancorem contrahat. Ergo rancoris expers cùm ſit, omnium aptiſſimum habetur ad miſturas [ſic vocant] deliciis & laſciuiæ cauſa excogitatas. Quandoquidem, ſi odorata prædicta alio quouis oleo liqueſcerent in vnguentum, aut quouis alio modo exciperentur, cõtracto indè nõ multò pòſt tempore rancore, [*atate enim omne oleum præter Balaninum* ranceſcit] non modò vniuerſam odoris ſuauitatem exuerent, ſed etiam putida fœtidaque euaderent.

Chirothecæ: earum vnguentum ſuffitus.

Itali odorato oleo de *Ben*, quale ad eum vſum ſtudio ſingulari parant ſibi cæſariem & barbam inungunt [teſte Monarde] delitiarum gratia, & iamdudum hic luxus à meretricibus ad fœminas reliquas, & ipſos quoque viros transferti cœpit, quaſi interſit homini beſtiæ odorem præſe tuliſſe. Et multi egregiè in hoc geſtiunt.

Barba fucatur ſenectâ tacitur abuſus fucorũ.

Matthiolus & Amatus aliique tradunt nunquam ſeneſcere nec rancidum fieri hoc oleum: imò (inquit hic) ſi oleo Amygd. gutta vna aut altera huius olei adiungatur, illud à corruptione præſeruat.

Præſeruatio ol. Amygd.

Oleum quomodo conficiendum.

AVELLANA PVRGATRIX NOVI ORBIS.

CAP. LXXV.

Locus.

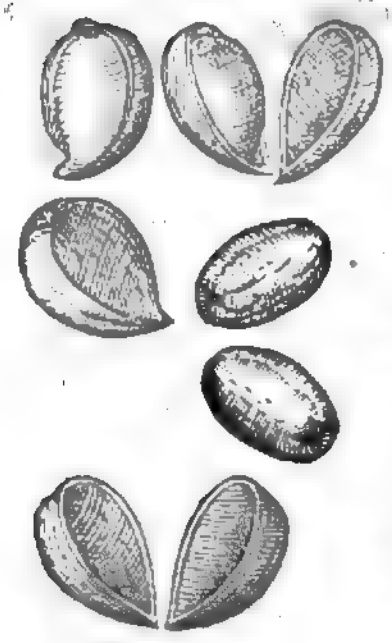

Descrip.

NOuo orbe primùm inuento, insula D. Dominici, vti refert Monardes, quoddam genus Auellanarũ misit, quæ colore & forma nostris sunt similes, putamine tenui, coloris spadicei, triangulares, medulla interiore alba & dulci, sic vt multi, dulcedine illecti, decepti sint. Clus. addit: Auellanã, cuius iconem hic exhibeo, lentus & mollis contegit cortex, partim ex cinereo candicans, partim nigricans: hunc sequitur putamen minùs solidum, quàm in vulgaribus Auellanis: id nucleum continet Auellanæ magnitudine candidum, solidum, Auellanæ vulgaris aut lignez, sapore, tenui membrana obductum. Integra aux altera parte sessilis est, & coniunctim binæ nasci videntur, vt interdum Castaneæ. Monardes *Auellanas purgatrices* vocat, additque Medicorum vulgus *Ben magnum* vocare (nam esse duorum generum,) paruũ autem esse id de quo præced. cap. egimus, nempe ex quo oleum conficiatur odoratum. Ben magnum Hist. Lugd. Nuces purgantes, frombde purgierende Haselnuß Taber.

Ben magnum.

Nuces purgantes.

Vires.

Eodem Monarde teste, his Indi familiariter se purgant. Postea Hispani necessitate compulsi, illis etiam purgare se cœperunt, non sine vitæ discrimine. Pituitam & bilem supernè & infernè purgant. Nonnulli tamen earum vehementiam assatione infringebant. Coli doloribus præsens sunt remedium, flatus discutiunt, & Clysteribus iniectæ, mediocriter euacuant. Dosis est à drach. i. ad drach. i. sed assandæ sunt. Calidi sunt temperamenti initio tertii gradus, & siccæ in secundo.

Purgant.

Colica.

Dosis.

Temperã.

PINEI NVCLEI MALVCANI SIVE PVRGATORII.

CAP. LXXVI.

Descript.

ALitur in hortis quibusdam Malabar, tum etiam in nonnullis syluis sponte nascitur arbor magnitudine Piri, cuius folia infernè diluto virore prædita sunt, supernè autem saturo, admodum tenella & mollia, quæ gustata valdè acria deprehenduntur, & linguam diu vellicant. Fructus triangularis, Auellanæ magnitudine, interiùs in multa receptacula distinctus, in quibus semen est album, solidum, rotundum Pineo nucleo seu putamine exempto par. *A Costa.*

Folia.

Fructus Auellanæ magnit.

Pineæ Nuculæ Monardi.

Considerandum an eædem sint Pineæ Nuculæ catharticæ Monardis, quas sic designat. Trãsmittit noua Hispania Pineorum nucleorum genus, quo Indi se purgabant: quos imitati sunt plurimi harum regionum. Nostris Pineis nucleis similes sunt, nascẽtes in strobilis magnis, quales sunt Mayci spicæ Muticæ: melliore putamine, & nigriore, quàm nostri, rotundi, intus albi, pingues & gustu dulces.

Pignoli di Malaco, Canarinis *Gepata*: *Costa.* Et malia edit: vulgò *Pinguones de Malaca*, hoc est Pinei nuclei Malucanini, quo nomine & Hist. Lugd. habet. Ac apud eandem Pinei nuclei cathartici Monardæ? Et an eæ ipsæ quæ Pignoli purgatiui & Pinei nuclei purgatorii dicũtur eidem Monardæ?

Synonyma Gepata.

Eo fructu, autore A Costa, sequenter vtuntur Indi, cùm in curandis quibusdam morbis, tum etiam in suis nequitiis. Binos huiusmodi nucleos, tenui membrana quæ illos contegit liberatos terunt, & clysteribus vulgaribus admiscent aduersus Sciaticam & vrinæ difficultatem: seu propinant cum gallinæ iusculo ad educendos putridos, lentos, crassosque & frigidos humores & asthmaticos curandos, aduersus quem morbum plurimùm commendant & frequenter vtuntur. Ex aqua tritis impetigines inunctæ, primùm tamen diligenter confricatæ & abrasæ, probè & breui temporis spatio curantur, sed admodum vrunt, vt experientia didicit idem autor. Improbæ etiam mulieres illarum prouinciarum suis maritis parum æquæ, quatuor grana siue nucleos edendos præbent, vt eos interimant. Nuclei pinei cathartici, vti scribit Monar. bilem, pituitam & aquas validissimè purgant: & licet Auellanis mitiores, attamen vomitum cient, atque ventrem subducunt. Assi, neque tam valenter, neque cum tantis tortionibus purgant. Dantur in diuturnis morbis, & peculiari quadam facultate crassos humores expellunt. Quinque aut sex grani & vino diluti, dantur pro virium robore, præparato priùs conuenientibus Syrupis humore, qui euacuandus est, & obseruata, quæ decet, victus ratione. Etenim qui eis vtetur, illum obseruare oportet, quæ ab his obseruari solent, quibus purgans medicamentum propinatum est.

Vires & Vsus.

Sciatica.

Vrina difficilis.

Asthma.

Impetigo.

Purgant. & euacuãt.

Calidi in tertio, & sicci in secundo, pinguedine tamen quadam præditi, quæ siccitatem nonnihil imminuit.

Caustic.

Quibus obtingent Pinei nuclei Malucani Acostæ, vel Pinei nuclei cathartici Monard. siue diuersi, siue idem sint, non temerè exhibeant ægris: siquidem, vt refert Acosta, grana quatuor interimunt, & admodum vrunt. Monard. verò ad euacuandum quinque aut sex exhibet.

Temperamentum.

BERB

Digitized by Google

BERETINVS FRVCTVS.

CAP. LXXVII.

Descriptio arboris. IN Cancrorum insula celsissimas inuenerunt arbores, Quercu maiores, foliis Laurinis, craſſis, splendentibus, & minimè in ambitu serratis, quæ oblongiusculum fructum ferunt, exiguis lligneis glandibus similem, nullo tamen calyce, vt ipsi referunt, inclusum, cortice tenui cinereo, interdum atro, tectum, nucleum cõtinentem oblongiusculum, candidum, nullo [cùm induruit] manifesto sapore præditum, tenui membrana tectum. Similibus arboribus abundat Beretina insula illi vicina, ad quam postea delati sunt: à cuius incolis illarum arborum fructum, quem priùs non attigerant, edulem esse didicerunt. Eo deinde more leguminum delixo, aut in farinam contuso, & pulris modo cocto & insiccato, alterius cibi penuria, cùm in ea insula, tum in naui famem subleuarunt. Eam arborem etiam alunt omnes Moluccæ insulæ. Clus. qui sibi hunc fructum à Cancellariæ Londinensis Primicerio communicatum fuisse, tradit.

Fructus. Locus. Cõm.

Est & nobis quidam fructus ex liberal. Illustr. Ducissæ VVirtemberg. cuius figura ferè Corni est minoris, nempe oblongus, ouatus ferè, cortice tectus tenui, flauescente, & vngue haud difficulter separabili. Substantia intus albicat vt Dactylorum, sed firmitudine inferior, & cultello sectilis, nullo gustu manifesto. Summa apex paruus & niger occupat: Ima adhæsionis vestigium. Videtur autem nucleus quidam esse aliquo cortice tectus, quo nunc exutum habemus, nec suspicione caret, esse fortè Beretini iam descripti, de quo tamen nihil certi nobis adhuc constat.

Fructus Beretinus ſpadix.

GLANDI ILIGNEÆ QVODAMMODO SIMILIS FRVCTVS, CORTICE fragili.

Descriptio EX fructibus peregrinis Ill. C. Wirt. 6. an. 1580. Stutgardiæ offerebatur paruus fructus, paruam glandem Ligneam quodammodo exprimens formâ & ferè colore: cortex tenuis & fragilis, subest alter tenuis, flauescens: nucleus albus, durus. Conferendus est hic fructus cum Beretino, similis enim videtur.

FRVCTVS INDICVS, VILLOSVS, PARVVS.

CAP. LXXVIII.

Descriptio INter fructus exoticos seu peregrinos Illustriss. Celsit. VVirtemberg. p.m. 1608. repertus vnus

magnitudine auellanæ vulgaris, constans tunicis villosis, subflauis: cortice tenero, vna parte nigricante. Qualis fuerit intus nucleus, nos latet, quia carie corruptus.

NVX, PONTICAE NVCI NON VALDE ABSIMILIS, SPADICEI COLORIS.

CAP. LXXIX.

Descriptio AMstelredami, inquit Clusius Exot. lib. 2. c. 26. accipiebam ab ornatissimo viro Henrico van os/ eius vrbis ciue, Nucem spadicei coloris, Ponticæ nuci non valdè absimilem, vnciam longam, eius ambitus vnciâ paulò maior, sessili siue infimâ parte angustior, extimâ crassior, & veluti decussatim formata, dura, solida, nec vllo motu strepitum edens: an aliquo calyce excepta fuerit, glandis aut auellanæ instar, me latet, nec is sciebat qui illam mihi donabat: nam inter aromata illo anno adnecta fuerat. Huius iconem cum præcedenti damus.

NVCVLA INDICA, CORTICE TENERO, FORTE BERETINI FRVCTVS.

CAP. LXXX.

Descriptio AMe visus inter fructus peregrinos Ill. Cels. VVirt. Stutg. 1608. vnus fuscus, paruæ oliuæ magnitudine, vnà parte, vbi adhæsit, latiuscula, alterâ in acumen desinente, in quo paruæ costæ sex numerantur, rectæ non obliquæ: diffinctus, sonorus est: cortex cedit vngue compressus: In hac tabella numerus primus, primam: secundus, alteram, & tertius tertiam denotat nuculam.

NVCVLA INDICA ALTERA COMPRESSA, CORTICE DVRO, COLORIS castaneæ, sonora.

Descriptio EX fructibus peregrinis Ill. C. VVirt. p.m. Stutg. 1608. vnus erat longitudinis vnguis, nuclei parui Pruni quodammodo dissimilis, sublongus, eâ magnitudine, qua pictus, compressus, costis in vno latere constans, coloris penè castaneæ, lucidus, sonorus, duæ facies sunt depictæ.

NVCVLA INDICA TERTIA SPLENDIDIOR.

Descriptio HIc fructus idem fortè cum præcedenti, color penè idem, nisi dilutior & splendidior, magis

Digitized by Google

etiam compressus & latior, ponissimùm vnâ parte: est etiam sonorus, duæ facies pinguntur.

FRVCTVS INDICVS, OVI PARVI FERE FORMA.

CAP. LXXXI.

Descriptio

EX fructibus peregrinis Ill. Ill. Celsi. Wirt. p. m. 1608. Stutgardiæ, paruus fructus, formâ ferè parui ouj & iconis magnitudine, coloris quodammodo castaneę, sed dilutioris, splendens, duę facies exprimuntur, circulus ambit ferè totum, qui non splédet, quid continuerit nescio, erat in vtraque parte foratus.

NVCVLA SVBLONGA, VEL OS FRVCTVS ALICVIVS INDICI.

CAP. LXXXII.

Descript. EX fructibus peregrinis Ill. E. C. Wirt. 1608. Nucula vel, os alicuius fructus Indici, vnciam longa, vnciam semis circiter lata, rotunda, fusci coloris, vna parte latior, lignosa, caua: in ea nucleus cortice tenui tectus, qui fuscus, intus fistulosus, durus, albus & sapore manifesto destitutus. Nucula hæc in priori tabula expressa.

NVCVLA TRIANGVLARIS, INDICA, CASTANEILÆ FERE FACIE.

CAP. LXXXIII.

Descriptio IVcunda aspectu, nucula fossilis, triangula, pisi maioris haud maior, inter angulos compressa, ex vno latere commissura nigricante insigmta, colore subfusco, in ruffum quasi ex spadiceo in cinereum vergit. Concussa non strepitat, vt quid intus lateat nos lateat, sed circulum perelegantem nuculæ concolorem, parte sessili innatum vel potiùs enatum (nam linea eleuatior & nonnihil splendicans) intersecat commissuræ linea prædicta. Ex obs. Cherleri.

NVCVLA IND. OVATA FERE.

CAP. LXXXIV.

Descriptio NIsi vtrinque acumen quoddam extaret, ouatæ esset figuræ. Longitudo vncialis, latitudo media: colore inter fuscum & pullum medio, maculis dilutioribus picturato. Costis quibusdam eminentibus, qualesin Nuce vnguentaria Ben dicta, insignita. Nucleus intus latet albus vt ex leuiter adaperto fructu deprehendimus, quem corrumpere non debuimus, vt integer terræ committi posset ab Ill. Ducissa Wirt. quæ aspectus & picturæ vsuram concessit.

NVCVLA QVÆDAM AFRICANA.

CAP. LXXXV.

Descriptio FRuctus peregrinus Clusio, nucis Auellanæ magnitudine & eiusdem fere colore, putamine puro, velut in duas partes diuiso nucleum intus continens. Similes aliquando Granatæ in Hispaniis accepit idem ex Africa [*El pennon de Velez* arce ab Hispanis occupata] delatos, nucleum continentes album, dulcem, quos ad vnguentariæ Nucis genus aliquod referendos existimabat. Huius icon est cum Fr. Amygdaloide nitido peregrino.

OSSICVLVM SVLCATVM FRVCTVS PEREGRINI.

CAP. LXXXVI.

Descriptio ALicuius fructus Indici officulum esse videtur. Figura ouata est, vtrinque extremorum acuminatum, per longitudinem profundè satis sulcatum, colore pullo. Visum & depictum apud Ill. Ducissam VVirtemb. &c.

Icon habetur cum aliis huius libri cap. 88.

OSSICVLVM TAMARINDI ADMIXTVM.

CAP. LXXXVII.

Descriptio EX prima nauigatione Batauorum relatu Clus. vt videre est Exot. lib. 2. cap. 15. officulum cuiusdam fructus, vncialis ferè longitudinis, semuncialis crassitudinis, læui spadiceique coloris putamine tectum, supernè quodammodo cristato, & coloris albi, atque paulò infra conmullium ad latus vestigio apparente, quo suo fructui inhæserat. Inter aromata ferunt repertum cum Tamarindorum seminibus & aliis quisquilis, quæ sæpenumerò iis commisceri solent.

FRVCTVS EXOTICI OSSICVLVM ALIVD.

CAP. LXXXVIII.

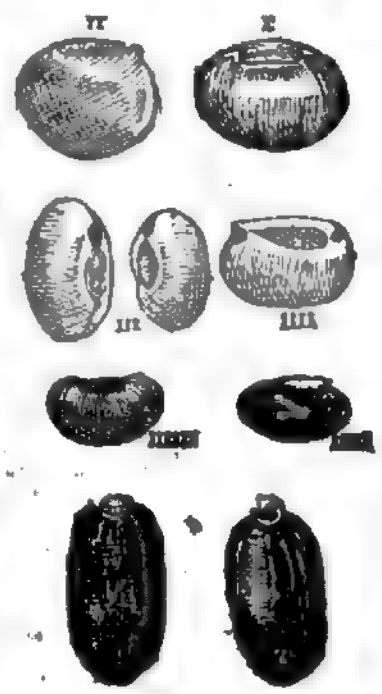

Descriptio VIdetur & hoc peregrini cuiusdam fructus officulũ esse: semuncia longum, nucleo Pini ferè figura par, ambitu ouati obiter turbinato, durum, politum, læue. Colore russescente, maculis quibusdam albicãtibus aspersum. Visum & pictum apud Ill. E. C.

FRV-

FRVCTVS IND. CORNI FIGVRA.

CAP. LXXXIX.

Descriptio

DIcerès Corna esse, si rubri essent, adeò figura & proportione respondent, sed niger est, lævis, splendidus, durus, pediculi reliduo crasso. Concussus non sonat, & aquæ iniectus fidit, ponderis argumento. Dono accepimus ab Ill. Ducissa V Virtemb. &c. Eicon cum alius cap. præced. habetur.

FRVCTVS IND. OSSICVLVM PER-ELEGANS.

CAP. XC.

Descript.

MAgnitudo ferè Amygdalæ est, sed figura nonnihil diuersa. Collo supernè donatus angusto: quatuor insignibus per longitudinem lineis notatus, cætera quoque parte nonnihil rugosus, colore pullo. Vidimus apud Ill. E. C. V Virt. aperire nec licuit, nec interna describere.

HIBOVCOVHV AMERICANVS. ITEMQVE CARAMENO FRVctus isdem.

CAP. XCI.

Tum Vermiculi Americani & ab iis morbus. Sarama.

AMericanorum mirabilis morbus quidam est, quem exigui quidam vermes procreant, dum pedibus eorum se insinuant. Lingua illorum *Tum* dicuntur, nec Sironum vulgò dictorum magnitudinem multùm excedunt. Credidimus in ipsis pedibus generari. Ita abundant interdum vnico loco, vt tumorem mox excitent magnitudinis fabæ; nec sine dolore, partisque arrosione. Eàdem plagà & nos [inquit Thevetus] aliquando vexati, dum in America ageremus, adeò vt pedes eiusmodi tumoribus ferè scaterent. Iis ada pertis vel sponte dehiscentibus, albus se in conspectum dabat vermiculus inspicienti, cùm puris tantillo. Hoc mali genus incolæ oleo ex fructu *Hyboucouhu* ipsis dicto sanant, qui Dactylum aliquo modo repræsentat, nec edulis est. Oleum istud adseruant vasculis quibusdam ex fructibus excauatis paratis, quos *Caramena* suo idiomate nuncupant. Eo oleo vruntur, vt ii perhibent, felicissimo successu. Sed & corpora labore ac lassitudine fracta, eiusdem affricta refocillant. Experientia quoque docti fuêre conferre vulneribus ac vlceribus.

Remedium Fructui descriptio. Oleum. Caramena fructus.

Vulnera & Vlcera.

GOAN ARBOR TVTIAE, CVI NVCLEVS CVM PVTAMINE.

CAP. XCII.

Tutia quid

TVtia nos hic in India (inquit Garcias) vtimur, quamque in Lusitaniam & Hispanias reliquas Occidentales regiones exportant, è metallicis conflata non est, sed ex eorum est genere, quæ Dioscoridi *ἀνίσηδα* appellantur. Mihi enim retulit mercator harum similiúmque rerum curiosus indagator, se certò accepisse à Persicis negotiatoribus hanc *Tutiam* in Quismon Persiæ regione, & Ormuz finitima [vbi etiam laudatissimum totius Persiæ cuminum nascitur] fieri, atque conflari è cineribus arboris cuiusdam isthic nascentis, nomine Goan, quæ fructum eiusdem nominis profert, cortice & putamine constantem: corticem verò & nucleum, qui putamine clauditur edules esse. Hanc Tutiam Alexandrinam vocari, non quòd in Alexandria fiat, sed quòd è Quismon Ormuz delata, deinde in Alexandriam exportetur, ex quacunque & Italiæ & Galliæ communicatur. *Hactenus ille.*

Antispodi.

Cuminum.

Goan arbor.

Goan fructus.

Tutia Alexandrina.

At nos non vidimus vllam hactenus in Officinis Germaniæ, Galliæ & Italiæ *Tutiam* præter Cadmiam Botryitem: De Tabaxir Arabum quod malè Spodium dixerunt, & de Antispodiis trademus lib. 3. post Salices.

Cadmia Botryites. Tabaxir Arab.

ARBOR GEHVPH SIVE COBBAN.

CAP. XCIII.

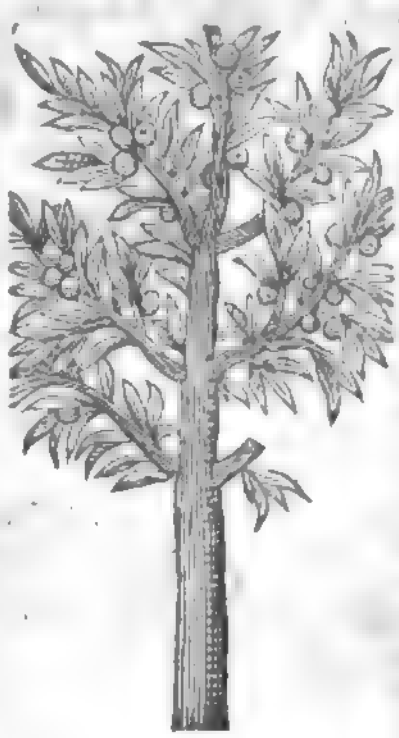

Descriptio

ALit Taprobana insula hodie Sumatra nuncupata, arborem admirandæ facultatis, vt refert Thevetus, quæ illic *Gehuph*, in India *Cobban* dicitur. Folius est parvis, quemadmodum & arbor quæ siliquam cathartícam fert, ramis brevioribus, cortice fiauescente siue croceo, fructu crassiusculo & rotundo pilæ lusoriæ instar, in quo Nux Auellanæ par coërcetur, quæ nucleum includit valdè amarum, qui linguæ admodum radicis Angelicæ sapotem refert.

Gehuph. Cobban.

Fructus figura & amaritudo.

Fructus ad sedandam sitim commodissimus. Eo tamen nucleus quamuis amarus longè præstantior: ex eo enim indigenæ oleum eliciunt, sedulóque conseruant, quia ad Hepatis & Lienis dolores maximè confert, quibus doloribus cùm affliguntur, primùm dies aliquot parcissimo vtuntur victu: deinde octo dierum spatio oleum sumunt: quo tempore morbus paulatim minuitur, & tandem curatur. Quod si qui oleum sumere noluerint, veluti pueri & mulierculæ, eo ventriculum, spinam dorsi & latera, inungunt. Idē articularis morbi, cui huius insulæ incolæ valdè obnoxii sunt, summum est remedium.

Vsus. Oleum.

Inunctio. Arthritis.

Ex eadem arbore gummi manat vtilissimum. Ex eo enim cum mediocri oleo supradicto dissoluto, cataplasmata conficiunt quæ pellibus illinunt, & partibus laborantibus applicant. Hanc arborem diligenter propè ædes suas, & in hortis colunt.

Gummi.

Cataplasma.

FRVCTVS ORBICVLARIS, CRASSI CORTICIS, TVBERCVLOSI, NIGRI COLORIS.

CAP. XCIV.

Descriptio

A Petro Gareto, inquit Clus. Exot. lib. 2. c. 14. nullus fructus orbicularis propemodum, bi-

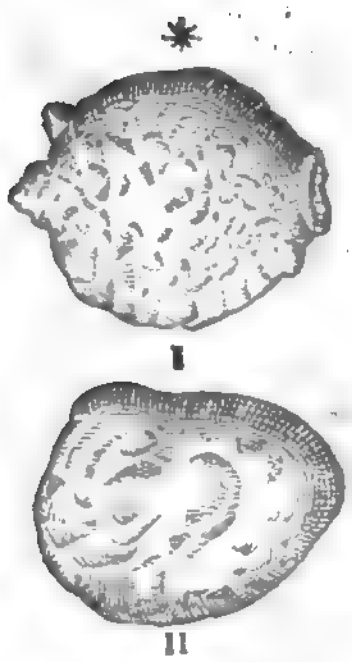

I

II

nas vncias longus, quatuor vncias rum eius ambitus, crasso præditus cortice, inæquali, & multis tuberculis obsito, nigri extrinsecus coloris, intrinsecus subrubri, continens nucleum tenui cineracei coloris membranâ tectũ, odoris non insuauis, sed violam quasi referentis, & non ingrati saporis: crasso pediculo subnixus fuisse videbatur, vt ex vestigio, cui inhæreret, coniecturam facicbam. *Icon in tabula haberur supra* N°. I.

FRVCTVS MVLTIFARIAM FISSVS

CAP. XCV.

Descript. INter fructus peregrinos, quos adferebat Gener Cherlerus rediens ex Anglia & Belgio erat fructus ferè orbicularis totus, nisi vtrúque parte esset nonnihil compressus, finditur circiter in duodecim partes, quæ fungosæ sunt, saporis manifesti nullius, inest interne officulum durum quid autem cõtineat ignoramus, nõdũ aperuimus, cortex totius fruct. exterior, tenuis fuscus, & cinereus.

Sapor.

Corten

FRVCTVS IND. IVGLANDI SIMILIS, TVBEROSVS.

CAP. XCVI.

Descriptio

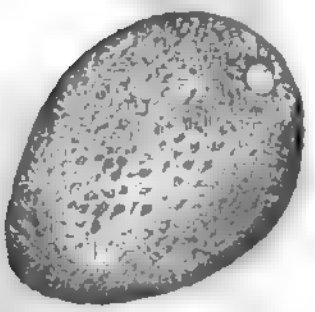

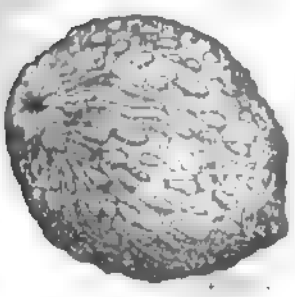

IVglandẽ pulueinato suo calyce etiamnum intectum æquat, perpetuis tuberculis, & longioribus iugis asperatus, ex cinereo russescens, cuius interuenia tenuis replet cortex fuscus: infima pars vmbilicũ habet sessilem, opposita modicè in conum fastigiatur: durus est & grauis fructus. Illustriss. nostro Principi à quo accepimus misit D. Paludanus nomine Indici fructus peregrini.

FRVCTVS IND. OVALIS, RVGOSVS.

CAP. XCVII.

Descriptio OVali est figura, vncias ferè duas altus, quinque in ambitu basis colligens, in qua & pediculi vestigium apparet cum circulo penè fusco. Superficie est asperiuscula, & veluti surfurosa, punctulis albidis, cinereis, ferrugineis verticolori: grauis est, & concussus resonat, nucleum contentum testatus. D. Palud. Illustrissimæ C. VVittemb. peregrini fructus Indici nomine misit: Vidimus præterea Basilex apud D.D.F.Platerum sub titulo Dactyli cum cortice, quod nomen eidem non conuenit. Similem fructum attulit Gener Cherlerus posteaquam Londino rediisset 1606. sine nomine, à Iacobo Gareto datum, vti existimamus, eà est magnitudine, quà nostra icon.

Clus. Exot. lib. 2. c. 25. videtur pingere & describere his verbis. Exoticus fructus primus, fescuncialis longitudinis, binas [fortè legendum quinas] latus vncias, aut amplior eius ambitus, duro, inæquali, rugosóque cortice constans, fusci coloris, grauidus, hoc est, alium fructum vel officulum siue pulpam continens: nam agitatus, strepitum edebat: quid verò contineret, me latebat initio, quia, quum vnicus mihi esset, corrumpere nolebam: sed alium similem postea nactus, aperiebam, & nucleum continere deprehendebam, crassum, eiusdem cum ipso fructu formæ, cauum intus & inanem, substantiâ tamen fuscâ constantem, & sapore quali uetustæ & rancidæ amygdalæ. Nostra figura eleganter expressa nobis magis arridet, quàm Clusii, quæ non correspondet aliis multis in libris suis passim expressis.

Icon cum alia præcedenti capite habetur.

FRVCTVS EXOT. OBLONGVS, ANGVLOSVS CINERACEVS.

CAP. XCVIII.

Descriptio FRuctus Exoticus alter, eiusdem erat cum primo (modo dicto) longitudinis & crassitudinis, non quidem in rotunditate oblongus, vt ille, sed angulosus, cortice inæquali & valde fibroso, cineracei foris coloris, internè fusci, leuis, aquę dum eà mergebatur, innatans, nucleum cõtinens prorsus rugosum [quia fortè ante maturitatem lectus] & substantiæ rufescentis, adstringentisque saporis. Clus. Exot. lib. 2. c. 25.

Icon habetur cum alia cap. 94. supra N°. II.

FRVCTVS IND. ECHINATVS, SONORVS

CAP. XCIX.

Descriptio

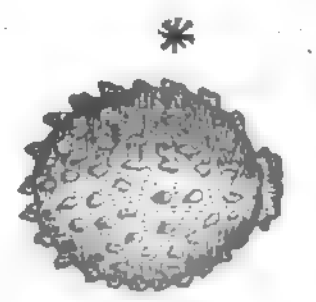

I

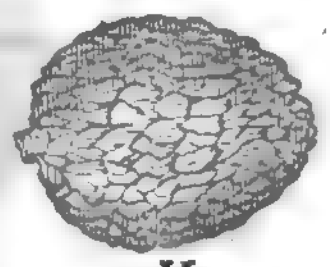

II

INter fructus peregrinos Ill. Principis, Ducis Wirtembergici pię memoriæ, erat fructus, magnitudinis circiter nucis moschatæ, coloris cinerei, plurimis abundans tuberculis, obtusis, degustatus videbatur aliquid astrictionis habere: pediculus crassus, ligneus, quid contineat, nos latet: sonorus est, non licuit aperire, quia Ill. Principissa sibi reseruauit. Quidam

Digitized by Google

dam vir doctus adſcripſerat ſe putare *Stramoniam*, verùm ineptè.

FRVCTVS EXOT. STRAMONIÆ MODO TVBERCVLIS OBSITVS.

CAP. C.

Deſcriptio

NAuigatione Iauanâ Bataui retulerunt, authore Cluſio Exot.lib.2.cap.15. fructum ſeſcuncialis longitudinis, vnciam latùm, paulò enim planiore erat formâ, colore ex fuſco ſubrubente. Totus tuberculis leuiter mucronatis obſitus, perinde fermè atque *Stramonia* fructus: nucleum autem continebat *fuſcâ quadam* membranâ tectum, oblongiuſculum, læuem, ſpadicei coloris, qui albeſcentem medullam continebat, ſed duram, [quia ſicca] & quodammodo inſipidam. Huius icon cum alia cap.præced.habetur.

FRVCTVS PEREGRINVS NOVEM NERVIS DISTINCTVS.

CAP. CI.

Deſcriptio

NOn inelegans erat, referente Cluſio. Exot. lib.10.cap.10. fructus, quem Cl. V. Paludanus mutuò dabat, cuius tamen nomen & ipſe ignorabat, & illi à quibus acceperat. Erat verò orbicularis formæ, ſex vncias in ambitu craſſus, tres longus, ductâ à petiolo cui inhærebat, ad extremum fructum lineâ, hoc eſt, in toto illo ambitu ſex vnciarum longitudinem explens, nouem neruis à ſummo ad pediculum ſeminuncium penè longum ductis, diſtinctus, fuſci vel ſpadicei quodammodo coloris, leuis, prægnans tamen, & nucleum vel pulpam reſiccatam cum ſeminibus continens, quia agitatus ſtrepitum edebat.

FRVCTVS PEREGRINVS, ORBICVLARIS, NOVEM NERVIS DISTINCTVS, minor, cum oſſiculo anguloſo.

CAP. CII.

Deſcriptio

FRuctus peregrinus, inquit Cluſius: ære meo cum pleriſque aliis exoticis redemptus erat quoque orbicularis formæ, nouem ſimiliter neruis à ſummo ad petiolum diſtinctus, vt iam deſcriptus, minoribus tamen neque adeò eminentibus, longè etiam minor: nam trium duntaxat vnciarum quaquauerſum erat eius ambitus, nec ſtrepitum vllum edebat agitatus, quia maturitatem forſitan nondum adeptus, & leuis vt alter: hunc aperiebam, & in eo multam pulpam cortici adhærentem inueniebam, cum oſſiculo valdè inæquali, & totidem angulis, quot fructus neruos habebat, ad ſummum corticem pertingentibus diſtinctum, cui ſanè ſimile oſſiculum nullum videre memini: qualem verò nucleum contineret, ignoro, quia confringere nolui.

FRVCTVS PEREGRINVS ORBICVLARIS, SENIS NERVIS DISTINCTVS.

CAP. CIII.

Deſcriptio

FRuctus Cluſio prorſus orbicularis figuræ, ſed ſenis duntaxat neruis diſtinctus ab infimâ ſede ad extremum vſque per longitudinem rectâ lineâ excurrentibus, ſeſcunciam longus & craſſus, fuſci coloris, aliqua tamen ex parte cineracei, nucleum vel pulpam à cortice ſeiunctam, & liberam continens: leuis tamen erat, & aquâ merſus, innatabat. Hunc ex Guinea acceptum Paludanus etiam concedebat vt deſcriberem, quo nomine appellaretur ignarus.

FRVCTVS PEREG. EXIGVVS, ORBICVLARIS CVM SEX NERVIS.

CAP. CIIII.

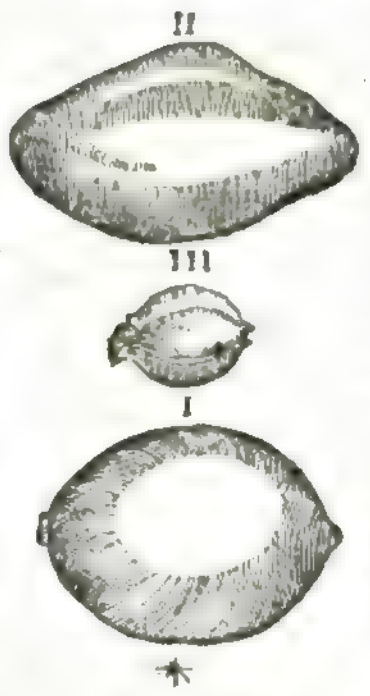

Deſcriptio

FRuctus pere-grinus, quem Petrus Garetus miſit Cluſio, à quo pingitur & deſcribitur Exot. lib.2.c.14. valdè exiguus & orbicularis penè formæ, vix ſeminalis longitudinis, laui cortice præditus, & ſex quaſi neruis eminentioribus à pediculo ad ſummum caput æqualiter diſtante ferè ſpatio excurrentibus, diſtinctus, fuſci coloris: quid verò contineret, me fugit, quia agitatus & commotus nullum ſtrepitum edebat, & quia vnicus, cor frangere nolebam. Huius iconem exhibet in hac tabella numerus III.

FRVCTVS GVYANENSIS, OVALIS, CINERACEVS.

CAP. CV.

Deſcriptio

FRuctus peregrinus Cluſio Exot.lib.1.c.6. anno 1598. Secundus ex Guyana delatus, valdè ſolidus & grauis erat, ouali formæ, penè binas vncias à pediculo ad extimum mucronem longus, tres cum ſemiſſe medii corporis ambitu complectens, corio denſo, fibroſo, cineracei ex fuſco coloris, tectus, ambiente putamen craſſum admodum, durum, & nigricans, quod nucleum continebat ferè orbicularem, durum, cineracei penè coloris. Figura eſt in præcedenti tabula ſub num.I.

NVCLEVS EX GVYANA SPADICEI COLORIS MEMBRANA TECTVS.

CAP. CVI.

Deſcriptio

TErtius ex Guyana fructus allatus, vt ait Cluſius, quem Garetus mittebat, cuius icon, in præcedenti tabella, paulò longior erat ouali: nam duarum vnciarum longitudinem ſuperabat, non adeò tamen craſſus vt ſuperior, & magis inæqualis, vt veriùs dici mereretur nucleus alicuius fructus quàm fructus, ſpadicei coloris membranâ

Digitized by Google

batur sibi de toto corpore carnes detrahi: quartus vociferabatur ingentem nauem in suo cubili fabricari: quintus etiam in sua sponda iacens, quatuor aut quina vasa confringebat, dicens, multos humunculos istic adesse qui eius spondam occupare conarentur: sextus naucleru compellans, videsne, inquit, diabolum in rostro nauis sedentem & pisces captantem? septimus affirmabat se per nauis aluum anchoras in imo maris fixas conspicere: nostri Naucleri filiolus ad patrem accedens, chare pater, inquit, plurimos homunculos per tuum nasum cursitantes video: sic vt ipse pater cum quodam metu admiraretur: quibus porrò somno indulgere licebat, statim istæ rerum imagines euanescebant, nec defuerunt, qui per triginta sex horarum spatium, imò per integrum biduū dormierunt: fuerunt etiam qui alui profluuio correpti sunt. Eiusmodi & pleræque aliæ imagines iis contigerunt, qui naue Amstelredamum appellata vehebantur, quas nimis longum esset referre: inter reliquos autem nautas, Anglus quidā, in cœlum suspiciens, illud apertum se videre affirmabat, atq; voce inclamabat, O Domine te lubēs sequor, variisque suis gestibus, risum omnibus qui circa ipsum erant mouebat: nihilominus semper in cœlum suspiciens progrediebatur, vt parū abesset, quin in mare prolaberetur, nisi qui ipsi astabant, detinuissent. Hactenus Cuelenerus. Quę cùm ita sint, mirari necesse est vnius eiusdém fructus manducationem, tot támque varias imagines, in hominum cerebro potuisse parere.

FRVCTVS DYSENTERICVS FLAVVS.

Cap. LXVI.

Descriptio PRouenit in India, autore Monarde, fructus Dysenteriam sanans, delatus ex Quito, qui videtur esse vastæ arboris, altera parte læuis, flauus, altera asper, coloratissimus, ac veluti pullus. Cæterùm qualis esset fructus, cuiúsue arboris, nūquam peruestigare licuit. Clus. in versione sua vocat fructum Dysentericum: Hist. Lugd. Fructum & Corticem ad Dysent. Monard.

In pollinem tenuissimum redactus, & cum aq. capitum rosarum manè & vesperi exhibitus, dysenterico fluxu miserè afflictum breui sanitati restituit, indicante Indo, qui sæpiùs expertus erat in alijs.

FRVCTVS PEREG. TVBEROSVS MAIOR CLVS.

Cap. LXVII.

Descriptio ALicuius fructus officulum sphærica penè figura, cuius magnitudo penè vncialis, putamen crassum admodum & durum, perpetuis tuberculis vndique obsitum: coloris flauescentis, linea eminentiore transuersum secante, quam, vt in Iuglandibus, putaminum coniūctionem & cōmissuram esse arbitror. Clus. libello pereg. & Exot. lib. 2. cap. 31.

Iconem autem dedimus antè cum alijs cap. 50.

FRVCTVS IND. GRANVLOSVS VEL TVBEROSVS MINOR.

Descriptio INter Pipera interdum reperitur fructus, quales duos habemus, alterum pruni parui serotini magnitudine, alterum dimidio minorem, lapideæ & inuictæ ferè duritiei: forma vtique oliuaris ferè, color rutilus: superficies externa granulis omnigenis asperata: ab vmbilico modicè cauo ad oppositam partem leuiter elatam, inter' prærupta veluti scopulorum quinque decurrunt rectæ lineę in minore, in maiore duæ duntaxat conspicuæ.

Clus. de fructibus peregrinis & Exot. lib. 2. cap. 30. quintum facit, nostro iudicio, quem sic describit. Alicuius fructus officulum forma planè sphærica est, magnitudo globuli minoris sclopi, putamen flauescentis coloris, & perpetuis tuberculis, at non adeò crassis, obsitum, nullāque linea cinctum. Ex nostris fructibus depicti sunt.

Icon etiam haberur ante cum altu cap. 50.

NVCVLA EX GVINEA.

Cap. LXVIII.

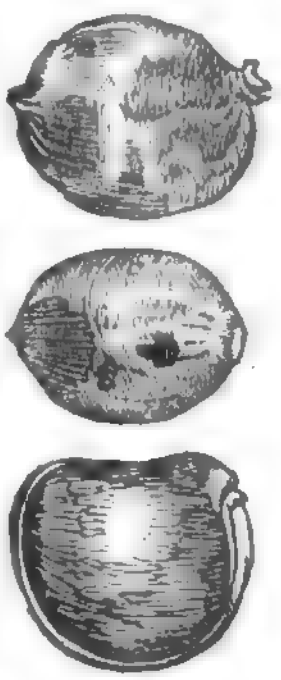

Descriptio NVcis Myristicæ ferè magnitudine & forma, leuis, concussa sonum edens, cuius alter finis stylí quid simile habet, ex quatuor paruis sulcis siue eminentijs procedens, oppositus verò scrobiculum, vnde auulsus videtur pediculus, vnde radii recti producuntur: cortice mediocriter læui subruffo tectus, quo abraso subest albus durus qualis in Nuce moschata: huic subest alius crassior, spadiceus, fungosus, politus: nucleum ambit immediatè quartus pertinaciter adhærens, pelliculæ tenuis instar, rugosus, spadiceus quoque, ipse verò nucleus amplus, candidus, piguis, gustu dulci cum fastidioso quodam sapore. Primò accepimus munere Ill. E. C. Wirt. cui miserat D. Paludanus, qui postea etiam nobis communicauit nomine Nucularum ex Guinea. Prior cum extimo putamine ex Ill. E. C. fructu depictus fuit, quem sationi destinarāt: posteriores ex nostris.

NVX IND. ALIA.

Cap. LXIX.

Descriptio MInor est Iuglande, latitudine vnciali, paullóque longior, colore pullo obsoleto, fuscis maculis conspersa. Desinit in breuissimum acumen, qua parte quinquepartita esse videtur. Parte oppositā pediculi pars adhaeret lignea prorsus, firma,

Digitized by Google

forma ceraſiaque, vade coniectura arborem ſerum. Iple alioqui fructus leuis, minimè ponderoſus. In interiora introſpicienti non lucet, quòd terræ commiſtus erat illuuie. Ducilla V Virtemb. apud quam deſcriptus atque depictus. *Huius ſicum cap. præcedenti alia habetur.*

NVCVLA INDICA, GLOBOSA, SONORA

CAP. LXX.

Deſcriptio

INter fructus peregrinos III. Celſit. V Virt. pij memoriæ Stuttg. 1608. Orbiculatis ſiue globoſis, Gallæ paruæ, ſiue paruulo globulo ſimilis, cinereæ & maculoſis coloris, coſtâ penè totus cinctus, ſonorus, Cortex non admodum durus. Figuram indicat numerus I.

NVCVLA PYRIFORMIS INDICA ET SONORA.

CAP. LXXXI.

Deſcriptio

FRuctus repertus inter III. C. piæ memoriæ peregrinos, articulâ poſtremo pollicis non maior, exprimens partium ſuarum Moſcatellinum, ſolidus, durus, rugoſus, ferè cinereus, ſonorus: ſaporem manifeſtum non ſentimus. III. Principiſſa, referuauit fructum 1608. Stutgard. ſua magnitudine pictus eſt. Icon cum prægreſia ſub Numero II.

FRVCTVS PYRIFORMIS, FVSCVS, LAEVIS, STRIATVS CVM CORONVLA, in quo nucleus.

CAP. LXXXII.

Deſcriptio

AC. Garetus mitt fructum, inquit Cluſ. Exot. lib. 1. cap. 16. vocalis magnitudinis, qui pirorum ſulcos, penè obſoletos, ſtriatus; lauis admodum & in aqua ſupernatans, illâ merſus, tamen nucleum continere ex agitatione deprehenderetur: anteriore parte ſeptis cuiuſdam ſtriatam habens, in qua florem ſeſſile veriſimile eſt, poſteriore autem in oblongiuſculum pediculum deſinens. Figura ponitur etiam in præcedenti tabula ſub numero III.

FRVCTVS TRIANGVLARIS SCISSVRAS OSTENDENS.

CAP. LXXXIII.

EXoticus fructus à Pandano conceſſus, de quo Cluſ. Exot. lib. 1. cap. 11. Triangularis ſpe-

cies erat, eminentibus tribus angulis, & ſeſſilibus oſtendentibus, ex quibus, interiùs partes facilè diuidi poſſe, intelligere licebat: lenis erat, & quæ innataret, nec unum petere, tantiſper diuturno tempore in ea hæreret: fuit fuſci coloris: an quid plum intenore parte contineret, ignoro, quandoquidem conſingere ſum ventus, quòd vnicum illius generis haberet Paludanus: arbitrabar tamen pulpam continere, quòd licet agitaretur, nullum ſtrepitum ederetur.

DE NVCE VNGVENTARIA.

CAP. LXXIV.

Nux unguentaria arbor.

Nucula ſiue glans unguentaria.

Fructus Garetus.

Siliqua arij ſimilis.

NVces Vnguentariæ dictæ, oblongæ ferè ſunt, nucleo Auellanæ magnitudine, aut eum nucleo cum ſuo putamine, ſed minoris, figura triquetra: putamine teguntur albicante mediocriter craſſo, fragili, cui nucleus ſubeſt craſſiuſculus fungoſa pelliculâ tunicolorus obductus, albidus, auellanæ nuclei aut Amygdalæ conſimilem, pinguis, quique nobis tamen Nucibus ante triginta annos repoſitis non tam cericeat, ſapore tantùm amaro præditus. Huius generis nuculæ aliæ ſeſſiles, aliæ oblongæ, maiores, minores. Effigies triquetra, ſed rotunda & glandis æmula huic nomen generi attribuit.

Nascitur autè in ſiliqua, quam, (vt inquiunt Arabes,) nullus Veterum aut Recentiorum breuis mandauit, admodùm elegans, palmum longa, cannulâ biſori conſtata, teretî, rotunda, gracili, binisque locuſis ventricoſa, nempe ima medijque ſui parte, qui prouberat, glandem ſingulam ſingulo claudens, ſumma verò, acuto ſtylo, quo, roſtri inſtar, vel Rhododendri vel Pauploc æ repentis, acuum maroneno, protendit: intus fabuſſo colore, foriè pulio cinereóve, & ſecundum longitudinem ſtriis rugioue exarata: contecta tota, ſicciſq; & corticoſa, in-

pida, subastringens & ficca. *Videamus quid de eo tradant Autores.*

Autorum placita. Balanus. Arbores descriptio. Theophr. omissa.

Βάλανος Theophrast. quæ, vt ille tradit, nomẽ obtinuit à fructu. Folium habet Myrto [μυρίνῃ] simile, sed longius. Ipsa arbor sincera & benè magna, non recta, (ἰ ἰσβουὶς vel δὲ δυσὶς Gaz. pro eo quod in vulg. legitur ἀφὶς: nec improbat Scal. qui & δφὶς legit) sed contorta. Fructus corticibus vtuntur Vnguẽtarii propter odoris iucũditatem: habet enim odoratos. Fructus verò ipse inutilis, qui magnitudine & aspectu capparis fructui similis ligno constat valido, cùm ad alia, tum ad naugia accommodato. Βάλανος μυροψικὴ Dioscoridi fructus est arboris Myricæ [μυρίκης: fortè rectiùs legas cum Theophrast. μυρίνης vel μυρσίνης, id est, Myrti) similis, magnitudine Nucis auellanæ (πυρηνῷ καρύου) cuius interna pars [nucleus: τὸ ἐντὸς, rectiùs quàm quibusdam visum, τὸ ἐκτὸς, de qua postea specialiùs] Amygdalarum amararum more tusa pressaque liquorem reddit, quo in pretiosa vnguenta pro oleo vtuntur. Nascitur in Aethiopia, Aegypto, Arabia & Petra oppido secus Iudæam. Præfertur recens, plena, candida, quæque facilè corticẽ spoliatur.

Liquum Balanus Myrepsica. Dioscor. correct.

Locus.

Delectus.

Myrobalanum.

Idem ferè & Plin. confirmans de eius differentiis quoque tradit, his verbis: Myrobalanũ [quod illi, sicut & Actio idem est cum glande Vnguentaria, longè aliud ab Arabum Myrobalde qua lib. superiori) Troglodytis, & Thebaidi, & Arabiæ, quæ Iudæam ab Ægypto disterminat commune est, nascens vnguento, vt ipso nomine apparet. Quo item indicatur & glandem esse arboris, quã dicemus inter herbas, Heliotropio simili folio. Fructus magnitudine Auellanæ nucis. Ex his in Arabia nascens Syriaca appellatur, & est candida. Contrà in Thebaide nigra. Præfertur illa bonitate olei quod exprimitur: sed copiâ Thebaica. Inter hæc Troglodytica vilissima est. Sunt qui Æthiopicam iis præferant, glandem nigram ac pinguem, nucleoque gracili, sed liquore, qui exprimitur, odoratiori, [quod vitium est. Prorsus enim odoris expertem oportet esse liquorem eum Dal.] nascentem in campestribus. Aegyptiam pinguiorẽ esse & crassiori cortice rubentẽ: [rubenti, Dal. tali ferè colore est durum putamen] & quamuis in palustribus nascatur, breuiorem, siccioremque. E diuerso Arabicam viridem ac tenuiorem: & quoniam sit montosa, spissiorem [densiori & firmiori cortice.] Longè autem optimam Petræam, ex quo diximus oppido, nigro cortice, nucleo candido. Vnguentarii autem tantùm cortices premunt: medici nucleos, tundentes [tundunt, Dalec.] affusa eis paulatim calidâ aquâ.

Heliotropij folio Differentia earumque delectus Syriaca. Nigra. Troglodytica. Aethiopica. Aegyptia. Arabica. Petraea.

Hæc Plin. qui cum Theophrasto in eo consentire videtur, vnguentarios cortice tantùm vti ad vnguenta, vtrique sanè contra mentem Dioscor. qui ex nucleo exprimi oleum tradit, id quod verisimilius: quis enim vnquam vel dicat, vel credat ex exucco putamine, quale est Nucis vnguentariæ, eliti Oleum, spreto nucleo, vt inquit Theophrastus?

Theophr. & Plin. not.

Falsum etiam quod Plin. his postremis scribit verbis: vnguentarios tantùm cortices, medicos premere nucleos: Nam vt & doctiss. testatur Dalechamp. nucleos vtrique premunt: sed vnguentarii absque igne & aqua calida, vt, quod fluit oleum, alienæ prorsus qualitatis expers sit, nec rancescat: medici affusa calida, vt plus olei extundãt. Vt vel in hoc nescio an Medicorum, an Pharmacopœorum potiùs amaritia notanda videatur, qui sinceriùs ad fucum trahi videntes, ipsi copiosius & minùs sincerum ad sanitatem & vsus medicos conferre non erubescunt.

Eas difficultates aduertens Dalechamp. nasutè legere apud Plin. Vnguentarii autem exuto cortice premunt, affusa eis paulatim calida aquamedici nucleis tusis vtũtur. ἐλαιοτρίβαι δὲ καθαίρουσι πλύσμα apud Dioscor. tusæ & expressæ fæcem. Plin. falsum putat idem Dalech. corrupta Theophr. litera, Τ κρατῆ δὲ τῶν πολλῶν χρόνων ἐν μυρσίναις κάτοπτος. δοκεῖ δὲ ἔχειν. τὸ δὲ κρατὴν αὐτῆ ἀχρεῖον: pro quibus ille sic legit: τῷ κρατῷ δὲ ἐν τοῖς πολλοῖς χρόνοις ἐν μυρσίναις κάτοπτος. δοκεῖ δὲ ἔχειν. ὁ δὲ κρατὴς ἰδίως ἀχρεῖος. Vnguentarii puramine non vtuntur, sed tuso fructu. Is enim odorum suauitatem retinet. Est autem edendo inutilis. Sic sanè Theophrast. cum reipsa & parandi modo consentiet. Quod sic etiam veterem Theophrast. lectionem retinere libeat, non tamen deerunt eum tuendi, eiusue sententiam in meliorem partem interpretandi rationes. Videtur autem Theophrast. ad vnguenti odorem potissimùm respexisse, qui ei ex putaminibus conciliatur, quemadmodum & ipsa duratio. Nam, vt alicubi ait, τὸ δὲ ξύλον ἐστὶ αἰγινήτικον μέλαν, αὐτὸ μὲν ἐν ἄγαν αὐαντεῖ. μυρσίνην δὲ πολὺ τἄλλα ξύλα, etiam si tempus spectes, quia minimè pingue non rancescit, vt annotat doctiss. Const. qui & ipse testatur ex putaminibus quidem balani non extrahi oleum, sed ipsa tusa vel pressa in oleum coniici, quo vtantur vnguentarii odoris stymmatisque causa: ad quę oleum inodorum quod paratur ex nucleis Balani inutile fit: vlurpari tamen in pretiosis vnguentis [vt ait Dioscor.] sed olei loco, ad suspiciendos odores, & vt rancor vitetur. Hoc & vtuntur medici. Sic Theophrast. Dioscor. Plinisque cum aliis & inter se consentire, quodammodo videntur, & vt Const. putat, τοῦτο ἔστιν nodus expeditur, verúsque sensus huius loci (verbis etiam & lectione Theophrasti antiqua stante) eruitur. At vrgeat aliquis. Cur ergo Theophrast. nucleum inutilem dixit? Dic tu vel cum Dalechamp. inutilem ad cibum: vel cum Const. ad odoratum, per se ita & hanc difficultatem solutam habes: quamuis vt ingenuè fateamur nimis crassè nobis locutus videatur Theoph. (si modò genuina, eius verba sint) quando ais, ex putaminibus tantùm elici oleum: fructum verò inutilem esse: quem & Plinius, vt aliàs secutus est.

Plin. locus reflit.

Theophr. locus reflit.

Theophr. illustratur.

Obiectio sol.

Cæterùm ad Myrobalani quoque vocem, eandem glandem denotans, alluisse videtur Martialis sic canens.

Quod nec Virgilius, nec carmine dixit Homerus,
Hoc ex vnguento, conflat, & ex Balano.

Controuersia solutus.

Mesues porrò in eo quoque à Dioscor. dissentit, quòd, non vt hic, recentem, sed vetustam præferat. Sed & hic nodus facilè dissolui queat, si dicas, Dioscor. ad id respexisse, quòd recens plus olei reddat: Mesuem ad id, quòd antiqua fundat sincerius: Ratio solutionis est: quia recens plus humiditatis excrementitiæ continet, vetusta minùs, ideóque minùs ventriculum subuertat, ad quod Mesues potissimùm respexit. Cuius sententia & ex Mesue probatur, sic scribente. Balanus Myrepsica, id est, Glans vnguentaria, fructus est magnus quidem nucis Auellanæ magnitudine, triangulus. Paruus verò ciceri similis, malus: vterque tamen medulla leni, & vnctuosa. Magnus est præstantior, præsertim si vetus est: cortice est albo, læui, tenui: medullâ intus albâ, leni, pingui: & vetus est innocentior.

Balanus Myrepsica. Glans Vnguentaria. Dalech.

Balanos Galeno. Glans, quàm Græci βάλανον vocant, Celso. Aegyptię meminit Hipp. differt

Balanus Glans Celso.

à Glande

à Glande vnguentaria, quæ Nux odorata fuit Moſchata vulgò Veteribus incognita, vt exiſtimat & annotat Hermol. Cornar. com. in Gal. c. 1. l. 9. de comp. med. ſecundùm loca *βάλανον μύρεψικὴν* Critonem eo loco dicere exiſtimat, quam mox ſequ. phannacò *βάλανον μυροβλήτιν* appellat, quámque *glandem vnguentariam* Latini, *Myrobalanum* Plin. vocat Aegyptiam autem dici patria appellatione, vbi & *μυροβάλανον* naſci affirmat, & *φοινικοβάλανον* dictam, hoc eſt, Palmæ glandem: vnde error vtique committi poteſt, vt altera pro altera ſumi poſſit, à quo errore neque Plinius immunis fuit, niſi error Librario imputandus, qui lib. 23. c. 5. pro Phœnicobalano Myrobalanum ſubſtituit: quanquam idem Plin. lib. 12. cap. 22. vbi ait: Myrobalano in vnguentis ſimilem proximúmque vſum habet Palma in Aegypto, quæ vocatur adipſos, viridis, colore Mali cotonei, nullo intus ligno, &c. videatur planè Phœnicobalanum cum Myrobalano confundere, quum tamen res ſint diuerſiſſimæ, & Palmæ ſuccus in Vnguenta commodus nequaquam exprimatur. Quare quod Dioſc. de Palmæ fructu dixit *παραπλήσιον τῇ ἐλαίᾳ μυροβαλάνῳ*: Plinius in vnguentis ſimilem proximúmque vſum habere ait, cùm Dioſc. id non velit, ſed *παραπλήσιον* de aliquali figuræ ſimilitudine dicat, non de vſu in re medica ac vnguentis. Imò planè alias vites Palmulis, quæ & Dactyli hodie vocantur, & Dioſc. & Gal. adſcribunt, quàm Myrobalano ſiue glandi vnguentariæ, vt ex ſuo patebit loco. Ideò doctiſſ. Dalech. apud Plin. legendum cenſuit, Myrobalano vnguentariæ ſimilem proximámque figuram habet, ex cit. Dioſc. lectione, quam ſimilitudinem Plin. ad vnguenta negligenter retulit.

Glans vnguentaria.

Plin. err.

Phœnicobal.

Myrobalanus Arabica

Myrobalanum verò Arab. à Dioſc. dictam, non eſſe alham, quam *Cal. Rufo* ab eodem lib. 4. deſcriptam, vel hinc patere poteſt, quòd nullibi ſpeciatim Myrobalanum deſcribit, ſicut neque Gal. neque Aetius, neque Paul. minimè relicturi, ſi diuerſa ab illa eſſet. Quare certum eſſe, penitus ſibi perſuadet Cordus, Myrobalanum Græcorum Medicorum, nihil aliud eſſe, quàm *βάλανον μυροβλήτιν* ab iiſdem dictam: quod ipſum & Aetius conceptis declarat verbis, cùm ait: *ἀλλ' ἐπὶ μυροβλήτου βάλανον, ἣν μύρεψοι βάλανον καλοῦσιν*, vti pluribus declarat diligentiſſimus Cordus.

Myrobalanus Græcorum.

Hanc eandem ſententiam non ſolùm ſecutus eſt Lacuna, ſed & in magno errore verſari ſcribit eos, qui putant eiuſdem generis eſſe Myrobalanos Arabum ſeu Officinarum cum Glande vnguentaria.

Arabes *Ben* vocant. Sic enim legimus apud Serap. *Habben*, id eſt, granum *Ben*. Et Auicen. *Ben* eſt granum maius Cicere, albidum, cui medulla lenis & vnctuoſa. Et Hali Abbas: Ben per ſimplex e, inquit, & ſine h, eſt fructus cuiuſdam arboris, ſimilis Myricæ, teſte Dioſc. &c. Audet tamen Tagaultius ſcribere *Ben*, *Been*, vel *Beben* nomina eſſe Barbara, Arabibus Balanum Myrepſicam denotantia. Idem Meſuem taxat, quòd Ben antiquum melius dixerit recenti. Sed ipſemet potiùs taxandus videtur, qui Meſuei mentem non intellexerit, de qua antè diximus: Meſues noſtro iudicio præfert in vſu medico antiquum Ben, quia in eo conſumptus humor quidam, ſiue ſerum acre ac malignum, quale obſeruamus admixtum oleo, cùm recens exprimitur. Eundem in modum Aſari etiam radices & folia violenter purgant per inferiora & ſuperiora, vbi virent, propter tale aliquod ſerum ſi exſiccentur, amittunt vim illam malignam & vehementem. Quod idem quoque ſe-

Fructus Arabum Ben.

Tagaultius.

Meſues taxatur.

Aſari radices.

uenit Iridi, quæ virens vrit & purgat violenter: Exſiccata non item.

Cæterùm Olei expreſſi magma reſiduum, vt annotat Sylu. videtur eſſe *μυροβαλάνου πίτυρα*, id eſt expreſſum, quod cataplaſmatis miſcet Gal. lib. 11. & 13. Meth. & bis lib. 9. comp. ph. par. ſplenicis remediis adhiberi ſcribit Gal. Quo in loco *μυροβαλάνου* tantùm, aliquando *βαλάνου μυρεψικῆς* leges: aliquando *μυροβαλάνου ἄλευρον*, id eſt, farina & puluis, & *μυροβαλάνου λέπυρα*, id eſt, putamen & cortex & *μυροβαλάνου λέπυρα κεκομμένα ἢ τετριμμένα*, id eſt, Myrobalani teſtæ & cortices inciſi & tuſi cribratique. Omnia hæc ad ſplenicos ſcribuntur, vt ſit credibile maximè de fructu eodem, ſcilicet Balano Myrepſica, & eius partibus omnia hæc intelligi.

Lectionis variatio apud Gal.

Gal. illuſtr.

Matth. examinandum proponit, an Lilac dicta arbor ſit ea, quæ glandem vnguentariam fert. Idem Theophr. reprehendit, quod è putamine fructus oleum elici tradat: Plinium addens & Theophr. & Dioſc. ſententiam comprobare. Veruntamen hac ætate ab omnibus tantùm è nucleis à putaminibus repurgatis exprimi. Nec ſe credere ex ſolis putaminibus, vel fortiſſimo prælo preſſis quicquam effluere, maximè cùm hanc parandi rationem Dioſc. prætermiſerit, non ſolùm cap. de glande vnguentaria, ſed etiam libro primo, vbi tamen de Oleis & Vnguentis conficiendis latiùs diſſeruit.

Lilac.

Idem Manardum notat, quòd dubitarit, an Vnguentariæ glandis oleum è nucleo, an è putamine exprimi debeat, Galenum tamen, qui item hanc abundè enucleauit, conſtanter aſſeueraſſe, Balaninum oleum vnguentariis ex carne nucleorum, non ex putaminibus exprimi. Id quod etiam facilè ex Dioſc. colligi poſſit, cùm dicat conſimili modo fieri Balaninum & Amygdalinum. Tandem & in eam cadit ſuſpicionem Theophr. locum eſſe deprauatum, aut minùs integros aut veraces fuiſſe authores, à quibus fortaſſis Vnguentariæ glandis hiſtoriam acceperit. Sed de hac re abundè iam priùs actum, vt ex quibus hæc & ſimilia omnis difficultas de hac re facilè vel tolli, vel explicari poſſit.

Manardus notat.

Andreas Marinus, inquit idem Matth. Medicus non vulgaris, in ſuis ſuper Meſuem annotationibus, plantam quandam pingit pro vnguentaria glande, à Cl. Pet. Ant. Michaelio Patritio Veneto acceptam, quæ à præſcriptis omnibus tota facie differt: ſed an legitima ſit, cur probet aut improbet, non habere. Titulum eius mendacem eſſe: ſiquidem Ben album inſcriptum habeat. Itaque verendum ne & ipſa quoque imago tituli ſequatur errorem.

Andreas Marinus ind.

Idem in poſt. com. cum magnis fig. addit. Plantam cuius imaginem damus, Conſtantinopoli allata eſt, ſub nomine *Lilac*. Eam cùm inſpexiſſem & fructus eius agnoſcerem, Piſtaciorum faciem perquàm bellè referre, illicò in ſuſpicionem veni (inquit) an hæc fortaſſis glans vnguentaria dici poſſet. Aſt mehercle *Lilac* fructus nihil habere nobis videtur, quod ſit ſimile Piſtaciis, vt clariùs patebit ſuo loco.

Lilac.

Matth. non.

Amatus glandem vnguent. Piſtachiis ſimilem facit, non malè, ſi cortice extimo ſpoliata ſit, quamuis minor ſit, & forma triquetra.

Locus.

Porrò obſeruatione digna ſunt Bellonii verba, in hunc modum ſcribentis. In Arabia ad pagum Pharagou dictum, conſcendimus rupes, vbi inuenimus arbores Balani Myrepſicæ, prouenientes ad altitudinem Betulæ inter rupes, cuius rami etiam ſimiles, truncus albus eſt, ita vt è longinquo

Arboris deſcriptio.

Betula ſimile. videntes certò crederemus eſſe Betulam. Incolæ in Pharagou diligenter colligunt huius arboris ſemina, ex quibus magnam olei quantitatem parant: fuerunt in cauſa, vt inueniremus ſiliquas, quæ in tres diuiduntur partes, quas Arabs in cuſulum coniecerat propè pagum. Magna ſanè eſt varietas folia Myrto ſimilia facere, vt Theoph. Myricæ, vt Dioſcor. [niſi corruptus ſit eius codex, de quo ſupra] Heliotropio vt Plin. & iam totam arborem Betulæ ſimilem, vt Bellon. à quo difficultatis aut varietatis illius Veterum explicationem expectaueramus, ex iis oris ad nos reduce.

Caſalp. not. Cæſalp. in ea ſuſpicione eſt, Plinium intelligere, quas Caſtaneas equinas appellant Conſtantinopoli, cuius arbor traditur folio Pentaphylli. Sed ſuſpicetur quantùm volet nobis Myrti folio oblongiori (vt Theophraſt. dicit) ſimilius videtur Heliotropii folium, quàm Caſtaneæ equinæ: propter eam igitur notam nolimus Myrobalanum Plin. referre ad Caſtaneam equinam, de qua ſuo loco.

Lonic. not. Lonic. Granum Ben, ſeu Glandem Vnguentariam, Nuculam triangularem vocat arboris ſimilis Tamariſco: ſatis quidem temerè, quamuis corruptæ Dioſcor. lectioni eius ſententia inniti videatur. Nam cur non potiùs dixit Myrti ſimilis cum Theophraſt. qui ita audacter pronunciare audet de arbore nec ſibi viſa aut cognita, nec de qua conſentiant autores? Eandem cenſuram meretur Tabern. qui idem facit. Sed dubitationem hanc tollit Io. Pona in deſcriptione Montis Baldi, proponens effigiem plantæ cum radicibus & foliis cui hunc titulum fecit: Icon legitima Glandis Vnguentariæ, &c.

C. Bauh. apud Matthiol. pollicetur ſe folia aliquando exhibiturum, qualia ex Alexandria adferantur nobis hactenus non viſa.

Synonyma Linguarũ

Βάλανος μυρεψική: ἡ τῶν μυροπωλῶν βάλανος: μυροβάλανος, βάλανος αἰγυπτία Archig. *Ben* Arab. Maurit. atque etiam Offic. *Glans Vnguentaria & Myrepſica* Herbariis: *Vnguentaria, Cathartica ſiliquata* Aduerſ. *Nucula Vnguentaria* aliis: *Glans Aegyptia* Plin. & fortè etiam Hipp. Myrobalanus Græcorum: Germ. frembde Haſelnůßlin/Salbnußlin. Belg. Myrobalaen/ teſte Had. Iun. It. *Glanda Vnguentaria.* Hiſ. *Anellana de la India, Tartago & Muia.*

Differentiæ. *Maior. Minor.* Sunt qui duas ſpecies faciant Nucis Vnguentariæ, vt Lacuna: Maiorem, magnitudine Anellanæ, cortice fragili, cinereo, triplici coſta, medulla alba, tenera, oleaginoſa, acri cum leui amarore: Minorẽ ciceris magnit. cortice ad nigrum accedente, medulla ingrata, quam peruicioſam exiſtimari ait: maiorem ſolam eſſe in vſu. Scribit tamen Monardes ex Ben paruo Ciceris magnitudine Italos odoratum oleum exprimere: fortè omnes indifferenter intelligens. Sunt nobis quidem, vt in noſtra deſcriptione notauimus, Balani ſeu glandes vnguentariæ diuerſæ magnitudine, omnes tamen triangulares ſunt. eas verò qualitatibus aut viribus vix diuerſas putamus: ſapore partim ſubdulci, partim ſubamaro: quod & Cordus ſtatuit. Superiùs locum citauimus ex Meſue, vbi magnas & paruas facit, háſque vitioſas dicit, vbi & de delectu dictum, & poſtea in viribus non obſcurè patebit, valentiores paruas efficacioresque eſſe. Cõſiderent tamen naturæ conſulti & diligentes Sepiaſiarii an Meſ. & Lac. de alia quadam diuerſa intelligant.

Delectus. Superiùs aliquid traditum de modo parandi hoc oleum, quemadmodum & de delectu. Omnino autẽ ex noſtris deligendæ candidæ, benè magnæ, plenæ, album: minimè rugoſum aut flauum nucleũ continentes.

Modus parandi. Paratur autem Ol. Balaninum contuſis & toſtis nucleis, addita aqua Roſarum, vt annotat Lonic. Sed hoc loco difficultas oritur ex Paulo, qui ſic tradit: lib. 7. ἐλαιον δὲ ποιοῦμεν ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῆς ἀμυγδάλης γένους, ἀπὸ τῆς ἐκ τῶν ἐν Κνίδῳ βαλάνων. Quid ἐ Quernis ne fiat glandibus oleum Balaninum, in modum Amygdalini, uti verba ſonant?

Lonic. not. Paul. emẽd. Lonicerus minùs credulus hunc locum citans, conquieſcit. Aſt nobis meritò, noſtro quidem iudicio Corn. Pauli codices corruptos dicit, quòd nullum oleum è Quernis glandibus exprimi ſoleat. Legendum igitur: ἐλαιον δὲ ἀπὸ τῆς ἐκ τῶν ἐν Κνίδῳ βαλάνων ἀλλ' ἀπὸ τῆς μυροβαλάνου ἀμυγδάλινον βαλάνου: ex quibus & Aetius parare docet, [& ipſe quoque Paulus diſertè lib. 8.] qui & ipſe Balaninum appellat: alii oleum de Nuce ſeu Glande Vnguentaria. Ol. Myrepſicum. Hiſp. *Azeite de Anelhana de la India.* It. *Olio di Ben.* Dioſcor. ſimpliciter ait, ſimiliter parari ut Amygdalinum, cuius parandi modum ſuo docuimus loco.

Olei Synonyma.

Locus. Dicta iam ſuprà quædam de loco: reſtant & hęc dicenda. In Arabia prope Pharagou, in itinere à Cairo ad Montem Sinai naſcitur, autore Bellonio. Adfertur verò ex Syria & Aegypto in Europam, atque illuc putat Matthiol. ex Arabia aduehi, & fortè etiam adhuc ex Aethiopia, vbi ait Dioſcor. naſci. Eodem tradente in Hiſpania frequentiſſima gignitur: adferturque hodiè copioſa in Italiam. Et in poſtr. comm. lat. Glans vnguentaria, inquit, in quibuſdam Hiſpaniæ locis (vt audio) copioſa prouenit. Videt vt mitiget priùs delictum? Vt audio, ait: at priùs ſimpliciter & nulla circuitione ipſius in Hiſpania frequentiſſimam gigni tradiderat. Eam nunc Pharmacopœi atque Matthiol. more ſuo fidentes quærant & colligant in Hiſpania Balanum Myrepſicam, vel ſi lubeat etiam Baſileę aut Montbelgardi vbi indubiè inuenient Matthiol. Balanũ myrepſicam. at ſciant interim: nunquam expreſſuros ſe oleum. Amatum ſi conſulant, non ibunt in Hiſpaniam, vbi naſci negat: ſed in Indiam, vnde ait in Hiſpaniam importari, ſi modò verum dicit: Aliter enim ſentit Bellon. & ipſe adeò Matt. in poſtr. ſuis comment. Garcias profectò, qui diligentiſſimè de Indicis ſcripſit, Balanum myrepſicam non tradit inter Indicas plantas nec quiſquã Veterum (quod ſciamus) meminit eam in India naſci. Gal. ait ex Barbarica regione adferri.

Marth. reprẽh.

Amar. not.

Glans vnguentaria, autore Dioſcor. trita, & ex poſca drach. pondere pota, lienem abſumit. Quin & eadem vlceri cum Lolii farina, itémque podagricis cum aqua mulſa imponitur. Cum aceto cocta, pſoram & lepram exterit: cum nitro, vitiligines & cicatrices nigras emendat: & cum lotio lentigines & varos, maculas à Solis ardore contractas & papulas in facie tollit. Vomitiones autem mouet, aluúmque ſoluit cum hydromelite: ſed valdè ſtomacho aduerſatur. Oleum quod ex ea exprimitur, aluum potu ſubducit: at cortex eius magis aſtringit. Cæterùm quod ex ea tuſa expreſſáque reliquum eſt, quaſi retrimentum ſeu magma, ſmegmatis immiſcetur, quæ ad ſcabritias & prurigines accommodantur. Ipſum etiam oleum vim habet extergendi maculas, lentigines, varos & cicatricum nigritias. Purgat idem aluum, ſed ſtomacho quoque aduerſatur. Contra dolores aurium ſonos atque tinnitus auxilio eſt cum anſerino adipe infuſum. Cæterùm obſeruatione indiget quod Dioſcor. ait ſeq. cap. Oleum ſeſaminum & Caryinum (è nucibus) eandem vim obtinere cum

Vires & vſus. Dolor. Lien. Podagra. Pſor. Lepra. Vitiligo. Lentigo. Vari. Papula. Vomitus. Purgans. Oleum. Cortex. Magma. Scabritia. Prurigo. Stomachus. Tinnitus & dolor.

cum balanino, quod nobis quidem nemo facilè perſuaſerit: hoc ἐφεδρικὸν ſanè manifeſtam & efficacem habet, illa aut nullam aut certè obſcuram, & quæ fortè ſimpliciſſimi olei oliuarum vires non tranſcendat, quamuis altero pro altero vſum fuiſſe non magna conſequi poſſit noxa.

Temperamentum. Vnguentarii, tradente Gal. vtuntur carnis eius ſucco, qui calidus eſt. Reliquiæ autem vnde expreſſus eſt, vincentem habent qualitatem amaram. Sed & admiſta eſt quædam adſtrictio. Proinde extergentem ſimul & incidentem contrahentemque & ſtipantem effectum poſſident. Itaque (præter iam dictos vſus quos ſtudio non repetimus) & ſecum indurata lenta liquant. Drach. pondere cum melicrato caro eorum pota, vomitum mouet: ſæpè etiam per inferna aluum largiter ſubducit. Viſcera expurgat. Externis noxis cum aceto adminiſtrari debet. Sic efficacius reddetur ad prædictos cutaneos morbos omnes: item ad Exanthemata quæuis alia, achoras, & vlceroſa, & quæcunque craſſi ſunt ſuccι. Cicatricibus decorem affert. Lieni illinendum cum farina quadam exiccante, ut Erui aut Lolii.

Vomitorium. Purgans.

Cortex. Malagma ad Lienem.

Cortex eius admodum adſtringit. Itaque vbi adſtrictione opus, accommodati poteſt. Ceſſus ad lienem ſic aptat. Glandis (quam βάλανον Græci vocant) cortex & nitrum, paribus portionibus contunduntur, reſpergunturque aceto quàmacerrimo. Vbi Cerati craſſitudinem habet, linteo antea in aqua madefacto illinitur, & ſic imponitur, ſupraque farina hordeacea iniicitur: ſed manere ibi non amplius ſex horis debet, ne Lienem conſumat: fatuſque eſt bis aut ter fieri. Specialiùs, ac vti ſolet medicè admodum, eiuſdem vires Meſues perſequitur, ſic: calfacit maior initio ord. 3 ſiccat 2. Humiditatem habet excrementoſam & acrem, qua ventriculum ſubuertit, nauſeam excitat, viſcera conturbat. Pituitam craſſam & lentam vomitu & deiectione purgat: quare confert colico affectui pituitoſo & flatulento, ſumptus, balano, clyſtere iniectus, cataplaſmate ex ipſius medulla hordei farina & melle appoſitus, & calore ſuo neruorum frigidis affectibus, ſpaſmo, tetano, contractioni. Tumores quoque duros, ſtrumas, nodos, reſoluit cum melle. Hepati autem aut Lieni obſtructo, vel durato cum farina Lupinorum & ſpica confert impoſita. Ad hæc fructus minor, & eius oleum efficaciùs admouentur. Idem oleum auribus infuſum, tinnitui, ſibilo, ſurditati auxiliatur: cicatrices fœdas, lentigines, alphos, & cætera cutis vitia emendat. Incidit enim, tenuat, terget, expurgat, aperit obſtructa. Paruus autem ad omnia eſt valentior, moleſtè purgat, vires deiicit, ſudoremque frigidum mouet. Ob id non vtendus etiam oleo, niſi emplaſtro, vnctione, cataplaſmate. Magnus ne ventriculo noceat, facit aſſatio. Ea enim humiditatem excrementoſam & acrem horum ſymptomatum cauſam coquit & reſoluit: tuncque ſolùm deiectione purgat. Adduntur præterea ipſi, præſertim coquendo, ſemen aniſi & fœniculi. Ex huius autem ita cocti medulla cum dimidio pondere Amygd. dulcium, & melle vuarum paſſarum, formæ fiunt Auellanarum effigie. Ipſi autem fructus integri, vel potiùs horum medullæ multùm eritæ aromatibus aliquibus, vel aniſi aut fœniculi ſemine adiecto, inuoluuntur papyro, & maza: pòſt coquuntur ſub cinere calido.

Colica. Vtendi modo Garij. Nervi. Spaſmus. Tumores. Viſcerum obſtructio.

Surditas

Qualitates. Paruus fructus. Cautio.

Trochiſci.

Non abſque ratione dubitat Manardus, an vnguentariæ glandis oleum conficiendum ſit ex fructu, an ex eo, quod cortice obducitur, hoc eſt, fructus ſubſtantia? ex Dioſc. namque ſcriptura ex nucleo fieri debere colligitur. Nucleus autem & corticem continet, & id tenerum, quod in cortice continetur, quod totum ſemen verùs, quàm fructum dixeris: nam ſi totum fructum: mitum eſt, quòd à corticibus ita ſiccis oleum exprimi poſſit: ſi tantùm ab eo, quod intus eſt: videtur Dioſcor. ſcripturæ repugnare. Sed dicendum ibi fructum pro eo, quod in ſemine continetur, accepiſſe, quod oſtendit id, quod ſubdit: præſerti, quæ facilè delibretur: quaſi delibratam aſſumi debere ex hoc ſignificaret. Cui & hodiernus vſus, teſte Maranthâ, adſtipulatur. Vnguentarii enim ex ſeminis ſubſtantia, non ex toto ſemine oleum de Been [ita enim glandem vnguentariam appellant] eliciunt. Oleum autem quod ex his extrahitur datur à drach. ſem. ad drach. j. & ſem. Ben ex ſententia Auicen. fluxum ſanguinis narium reprimit ſua adſtringenti facultate.

Ben Glans vnguentaria Doſis olei. Fluxus ſang.

Decoctum radicis colluendo os confert dolori dentium, Duritiem hepatis ac ſplenis aufert cum aceto drachm. ii. pond. potum. Sed ſtomacho noxium, nauſeamque facit, aures pondere cum melicrato hauſtus ſuccus vehementer vomitum & aluum ciet. Loco eius ponitur tantundem Rubiæ, medium Caſſiæ ligneæ & decima pars Macis. Quæ Auic. verba haud ſupinè accipienda. Quod ſi nota ei arbor Ben eiuſque radix, cur non deſcribit? & quis ante ipſum has radici tribuit vires? Reſpiciat Lector ad doſin drach. ii. cùm vnica tantùm, vel ipſomet teſte vehementem vomitum moueat. Dioſc. drach. j. tantùm præſcribit. Maior doſis nobis ſuſpecta. Quale obſecro ſuccedaneum illud? docti iudicent.

Dolor dentium.

Subſtitutio.

Auic. err.

Cautio.

Amatus teſtatur Medicos hodie, qui in India degunt, glandem vnguentariam in potu ad ſubducendam aluum & prouocandum vomitum ægris propinare.

Vnguentarii oleo vtuntur pro conficiendis odoratiſſimis vnguentis, in quæ & moſchum, ambram & zibetum addunt pro Chirothecis & manicis, aliiſque ſuffitu perfundendis aut illinendis. Porrò præ aliis omnibus oleis hoc potiſſimùm celebrant Vnguentarii, non quòd aliqua odoris præſtantia commendetur (inodorum enim eſt, ſi Matth. credimus) ſed quòd nunquam vetuſtate rancorem contrahat. Ergo rancoris expers cùm ſit, omnium aptiſſimum habetur ad miſturas [ſic vocant] deliciis & laſciuiæ cauſa excogitatas. Quandoquidem, ſi odorata prædicta alio quouis oleo liqueſcerent in vnguentum, aut quouis alio modo exciperentur, cõtracto indè nõ multò pòſt tempore rancore, [*ferè enim omne oleum præter Balaninum* ranceſcit] non modò vniuerſam odoris ſuauitatem exuerent, ſed etiam putida fœtidaque euaderent.

Chirotheca: earum tinctus fit ſen factus.

Itali odorato oleo de *Ben*, quale ad eum vſum ſtudio ſingulari parant ſibi cæſariem & barbam inungunt [teſte Monarde] delitiarum gratia, & iamdudum hic luxus à meretricibus ad fœminas reliquas, & ipſos quoque viros transferri cœpit, quaſi interſit homini beſtiæ odorem præſe tuliſſe. Et multi egregiè in hoc geſtiunt.

Barba fucata. Seuerè vetatur abuſus ſuccorũ. Præſeruatio ol. Amygd.

Matthiolus & Amatus aliique tradunt nunquam ſeneſcere nec rancidum fieri hoc oleum: imò (inquit hic) ſi oleo Amygd. gutta vna aut altera huius olei adiungatur, illud à corruptione præſeruat.

Oleum quomodo conficiendum.

Digitized by Google

AVELLANA PVRGATRIX NOVI ORBIS.

CAP. LXXV.

Locus.

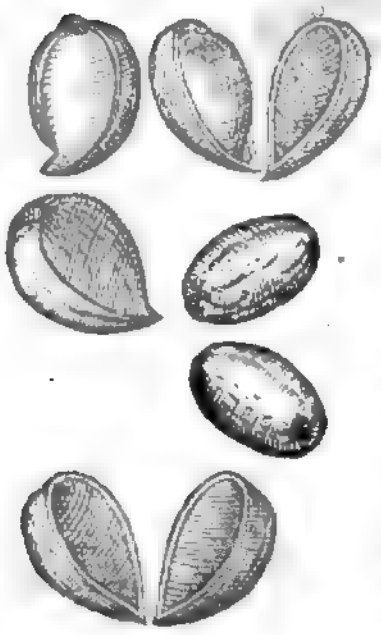

NOuo orbe primùm inuento, insula D. Dominici, vti refert Monardes, quoddam genus Auellanarũ misit, quæ colore & forma nostris sunt similes, putamine tenui, coloris spadicei, triangulares, medulla, interiore alba & dulci, sic vt multi, dulcedine illecti, decepti sint. Clus. addit: Auellanã, cuius iconem hic exhibeo, lentus & mollis contegit cortex, partim ex cinereo candicans, partim nigricans: hunc sequitur putamen minùs solidum, quàm in vulgaribus Auellanis: id nucleum continet Auellanæ magnitudine candidum, solidum, Auellanæ vulgaris aut ligneæ, sapore, tenui membrana obductum. Integra aux altera parte sessilis est, & coniunctim binæ nasci videntur, vt interdum Castaneæ. Monardes *Auellanas purgatrices* vocat, additque Medicorum vulgus *Ben magnum* vocare (nam esse duorum generum,) paruũ autem esse id de quo præced. cap. egimus, nempe ex quo oleum conficiatur odoratum. Ben magnum Hist. Lugd. Nuces purgantes, frömbde purgierende Haselnuß Taber.

Descript.

Ben magnum.

Nuces purgantes. Vsus.

Eodem Monarde teste, his Indi familiariter se purgant. Postea Hispani necessitate compulsi, illis etiam purgare se cœperunt, non sine vitæ discrimine. Pituitam & bilem supernè & infernè purgant. Nonnulli tamen earum vehementiam assatione infringebant. Coli doloribus præsens sunt remedium, flatus discutiunt, & Clysteribus iniectæ, mediocriter euacuant. Dosis est à drach. i. ad drach. i. sed assandæ sunt. Calidi sunt temperamenti initio tertii gradus, & siccæ in secundo.

Purgant. Calent.

Dosis. Temperã.

PINEI NVCLEI MALVCANI SIVE PVRGATORII.

CAP. LXXVI.

Descript.

ALitur in hortis quibusdam Malabar, tum etiam in nonnullis syluis sponte nascitur arbor magnitudine Piri, cuius folia infernè diluto virore prædita sunt, supernè autem saturo, admodum tenella & mollia, quæ gustata valdè acria deprehenduntur, & linguam diu vellicant. Fructus triangularis, Auellanæ magnitudine, interiùs in multa receptacula distinctus, in quibus semen est album, solidum, rotundum Pineo nucleo seu putamine exempto par. *A Costa.*

Folia.

Fructus Auellanæ magnit.

Considerandum an eædem sint Pineæ Nuculæ cathartice Monardis, quas sic designat. Trãsmittit noua Hispania Pineorum nucleorum genus, quo Indi se purgabant; quos imitati sunt plurimi harum regionum. Nostris Pineæ nucleis similes sunt, nascẽtes in strobilis magnis, quales sunt Myrici spicæ Muticæ: molliore putamine, & nigriore, quàm nostri, rotundi, intus albi, pingues & gustu dulces.

Pinea Nuculæ Monardi.

Pignoli di Maluco, Canarinis *Gepala*: *Costa.* Et in alia edit: vulgò *Pinguones de Maluco*, hoc est Pinei nuclei Malucani, quo nomine & Hist. Lugd. habet. An apud eandem Pinei nuclei cathartici Monardæ? Et an eæ ipsæ quæ Pignoli purgantis & Pinei nuclei purgatorii dicũtur eidem Monardæ?

Synonyma *Gepala.*

Eo fructu, autore A Costa, sæpenumer vtuntur Indi, cùm in curandis quibusdam morbis, tum etiam in suis nequitiis. Binos Eiusmodi nucleos, tenui membrana quæ illos contegit liberatos terunt, & clysteribus vulgaribus admiscent aduersus Sciaticam & vrinæ difficultatem: seu propinant cum gallinæ iusculo ad educendos putridos, lentos, crassósque & frigidos humores & asthmaticos curandos, aduersus quem morbum plurimùm commendant & frequenter vtuntur. Ex aqua tritis impetigines munctæ, primùm tamen diligenter confricatæ & abrasæ, probè & breui temporis spatio curantur, sed admodum vrunt, vt experientia didicit idem autor. Improbæ etiam mulieres illarum prouinciarum suis maritis parum æquæ, quatuor grana siue nucleos edendos præbent, vt eos interimant. Nuclei pinei cathartici, vti scribit Monar. bilem, pituitam & aquas validissimè purgant: & licet Auellanis mitiores, attamen vomitum cient, atque ventrem subducunt. Assi, neque tam valenter, neque cum tantis torsionibus purgant. Dantur in diuturnis morbis, & peculiari quadam facultate crassos humores expellunt. Quinque aut sex triti & vino diluti, dantur pro virium robore, præparato priùs conuenientibus Syrupis humore, qui euacuandus est, & obseruata, quæ decet, victus ratione. Etenim qui eis vtetur, illum obseruare oportet, quæ ab his obseruari solent, quibus purgans medicamentum propinatum est.

Vires & Vsus.

Schiatica. Vrinæ dif-ficultas. Asthma.

Impetigo.

Purgant. Vomitum cient.

Calidi in tertio, & sicci in secundo, pinguedine tamen quadam præditi, quæ siccitatem nonnihil imminuit.

Calent.

Quibus obtingent Pinei nuclei Malucani Acostæ, vel Pinei nuclei cathartici Monard. siue diuersi, siue iidem sint, non temerè exhibeant ægris: siquidem, vt refert Acosta, grana quatuor interimunt, & admodum vrunt. Monard. verò ad euacuandum quinque aut sex exhibet.

Temperamentum.

BERE

BERETINVS FRVCTVS.

CAP. LXXVII.

Descriptio arboris. IN Cancrorum insula celsissimas inuenerunt arboris, Quercu maiores, foliis Laurinis, crassis, splendentibus, & minimè in ambitu serratis, quæ oblongiusculum fructum ferunt, exiguis Iligneis glandibus similem, nullo tamen calyce, vt ipsi referunt, inclusum, cortice tenui cinereo, interdum atro, tectum, nucleum cõtinentem oblongiusculum, candidum, nullo [cùm induruit] manifesto sapore præditum, tenui membrana tectum. Similibus arboribus abundat Beretina insula illi vicina, ad quam postea delati sunt: à cuius incolis illarum arborum fructum, quem priùs non attigerant, edulem esse didicerunt. Eo deinde more leguminum delixo, aut in farinam contuso, & pultis modo cocto & insipissato, alterius cibi penuria, cùm in ea insula, tum in naui famem sublenarunt. Eam arborem etiam alunt omnes Moluccæ insulæ. Clus. qui sibi hunc fructum à Cancellariæ Londinensis Pruinicerio communicatum fuisse, tradit.

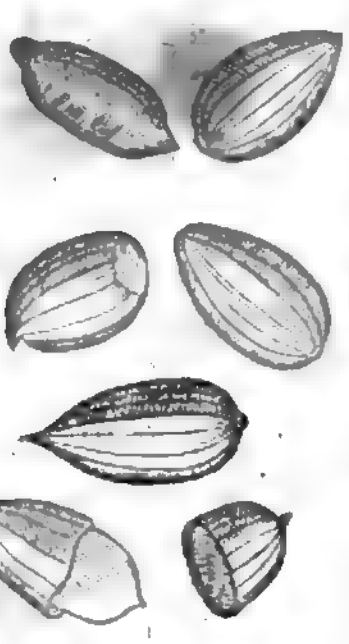

Fructus.

Locus.

Cõm.

An Beretinus fructus. Est & nobis quidam fructus ex liberal. Illustr. Ducissæ VVirtemberg. cuius figura ferè Corni est minoris, nempe oblongus, ouatus ferè, cortice tectus tenui, flauescente, & vngue haud difficulter separabili. Substantia intus albicat vt Dactylorum, sed firmitudine inferior, & cultello sectilis, nullo gustu manifesto. Summa apex parum & niger occupat: Ima adhæsionis vestigium. Videtur autem nucleus quidam esse aliquo cortice tectus, quo nunc exutum habemus, nec suspicione caret, esse fortè Beretini iam descripti, de quo tamen nihil certi nobis adhuc constat.

GLANDI ILIGNEÆ QVODAMMODO SIMILIS FRVCTVS, CORTICE fragili.

Descriptio EX fructibus peregrinis Ill. C. Wirt. 6. an. 1580. Stutgardiæ offerebatur paruus fructus, paruam glandem Ligneam quodammodo exprimens formâ & ferè colore: cortex tenuis & fragilis, subest alter tenuis, flauescens: nucleus albus, durus. Conferendus est hic fructus cum Beretino, similis enim videtur.

FRVCTVS INDICVS, VILLOSVS, PARVVS.

CAP. LXXVIII.

Descriptio INter fructus exoticos seu peregrinos Illustriss. Celsit. VVirtemberg. p.m. 1608. repertus vnus

magnitudine auellanæ vulgaris, constans tunicis villosis, subflauis: cortice tenero, vna parte nigricante. Qualis fuerit intus nucleus, nos latet, quia caie corruptus.

NVX, PONTICAE NVCI NON VALDE ABSIMILIS, SPADICEI COLORIS.

CAP. LXXIX.

AMstelredami, inquit Clusius Exot. lib. 2. c. 16. accipiebam ab ornatissimo viro Henrico van os/ eius vrbis ciue, Nucem spadicei coloris, Ponticæ nuci non valdè absimilem, vnciam longam, eius ambitus vnciâ paulò maior, sessili siue infimâ parte angustior, extimâ crassior, & veluti decussatim formata, dura, solida, nec vllo motu strepitum edens: an alrquo calyce excepta fuerit, glandis aut auellanæ instar, me latet, nec is sciebat qui illam mihi donabat: nam inter aromata illo anno adnecta fuerat. Huius iconem cum præcedenti damus.

Descriptio

NVCVLA INDICA, CORTICE TENERO, FORTE BERETINI FRVCTVS.

CAP. LXXX.

AMe visus inter fructus peregrinos Ill. Celsi. VVirt. Stutg. 1608. vnus fulcus, paruæ oliuæ magnitudine, vnâ parte, vbi adhæsit, latiuscula, alterâ in acumen desinente, in quo paruæ costæ sex numerantur, rectæ non obliquæ: distinctus, sonorus est: cortex cedit vngue compressus: In hac tabella numerus primus, primam: secundus, alteram, & tertius tertiam denotat nuculam. Descriptio

NVCVLA INDICA ALTERA COMPRESSA, CORTICE DVRO, COLORIS castaneæ, sonora.

EX fructibus peregrinis Ill. C. VVirt. p.m. Stutg. 1608. vnus erat longitudinis vnguis, nuclei parui Pruni quodammo dosimilis, sublongus, eâ magnitudine, qua pictus, compressus, costis in vno latere constans, coloris penè castaneæ, lucidus, sonorus, duæ facies sunt depictæ. Descriptio

NVCVLA INDICA TERTIA SPLENDIDIOR.

HIc fructus idem fortè cum præcedenti, color penè idem, nisi dilutior & splendidior, magis Descriptio

Digitized by Google

etiam compressus & latior, potissimùm vnâ parte: est etiam sonorus, duæ facies pinguntur.

FRVCTVS INDICVS, OVI PARVI FERE FORMA.

CAP. LXXXI.

Descriptio

EX fructibus peregrinis Ill. Ill. Celsi. Wirt. p. m. 1608. Stutgardiæ, paruus fructus, formâ ferè parui oui & iconis magnitudine, coloris quodammodo castaneę, sed dilutioris, splendens, duę facies exprimuntur, circulus ambit ferè totum, qui non spléder, quid continuerit nescio, erat in vtraque parte foratus.

NVCVLA SVBLONGA, VEL OS FRVCTVS ALICVIVS INDICI.

CAP. LXXXII.

Descript.

EX fructibus peregrinis Ill. E. C. Wirt. 1608. Nucula vel, os alicuius fructus Indici, vnciam longa, vnciam semis circiter lata, rotunda, fusci coloris, vna parte latior, lignosa, caua: in ea nucleus cortice tenui tectus, qui fuscus, intus filius, durus, albus & sapore manifesto destitutus. Nucula hæc in priori tabula expressa.

NVCVLA TRIANGVLARIS, INDICA, CASTANELLÆ FERE FACIE.

CAP. LXXXIII.

Descriptio

IVcunda aspectu, nucula sessilis, triangula, pisonianæ haud maior, inter angulos compressa, ex vno latere commissura nigricante insigneta, colore subfusco, in rufum quasi ex spadiceo in cinereum vergit. Concussa non strepitat, vt quid intus lateat nos lateat, sed circulum pereleganter nuculæ concolorem, parte sessili innatum vel potiùs enatum (nam linea eleuatior & nonnihil splendicans) intersecat commissuræ linea prædicta. Ex obs. Cherler.

NVCVLA IND. OVATA FERE.

CAP. LXXXIV.

Descriptio

NIsi vtrinque acumen quoddam extaret, ouatæ esset figuræ. Longitudo vncialis, latitudo media: colore inter fuscum & pullum medio, maculis dilutioribus picturato. Costis quibusdam eminentibus, qualesin Nuce vnguentaria *Ben* dicta, insignita. Nucleus intus latet albus vtex leniter adaperto fructu deprehendimus, quem corrumpere non debuimus, vt integer terræ committi posset ab Ill. Ducissa Wirt. quæ aspectus & picturæ vsuram concessit.

NVCVLA QVÆDAM AFRICANA.

CAP. LXXXV.

Descriptio

FRuctus peregrinus Cuho[illegible] nucis Auellanæ magnitudine & eiusdem fere colore, putamine puro, veluti in duas partes diuiso nucleum intus continens. Similes aliquando Granaræ in Hispaniis accepit idem ex Africa [*El pennon de Velez.* arce ab Hispanis occupata] delatos, nucleum continentes album, dulcem, quos ad vnguentariæ Nucis genus aliquod referendos existimabat. Huius icon est cum Fr. Amygdaloide nitido peregrino.

OSSICVLVM SVLCATVM FRVCTVS PEREGRINI.

CAP. LXXXVI.

Descriptio

ALicuius fructus Indici officulum esse videtur. Figura ouata est, vtrinque extremorum acuminatum, per longitudinem profundè satis sulcatum, colore pullo. Visum & depictum apud Ill. Ducissam V Virtemb. &c.

Icon habetur cum alijs huius libri cap. 33.

OSSICVLVM TAMARINDI ADMIXTVM.

CAP. LXXXVII.

Descriptio

EX prima nauigatione Batauorum relatũ Clus. Vt videre est Exot. lib. 2. cap. 15. officulum cuiusdam fructus, vncialis ferè longitudinis, semuncialis crassitudinis, læui spadiceique coloris putamine tectum, supernè quodammodo cristato, & coloris albi, atque paulò infra conum illum ad latus vestigio apparente, quo suo fructui inhæserat. Inter aromata ferunt repertum cum Tamarindorum seminibus & aliis quisquilis, quæ sæpenumerò iis commiscere solent.

FRVCTVS EXOTICI OSSICVLVM ALIVD.

CAP. LXXXVIII.

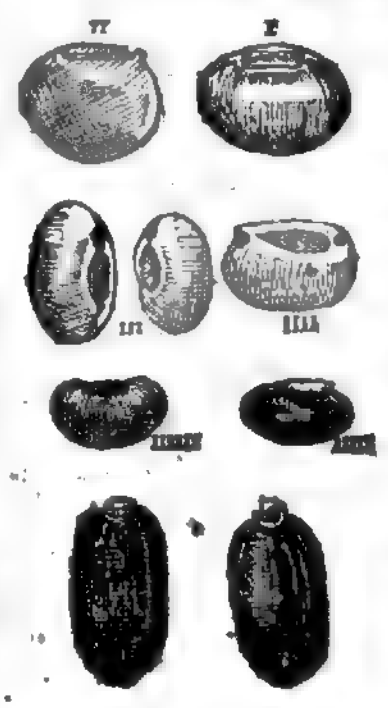

Descriptio

VIdetur & hoc peregrini cuiusdam fructus officulũ esse: semuncialem longum, nucleo Pini ferè figura par, ambitu teretiobiter turbinato, durum, politum, læue. Colore russescente, maculis quibusdam albicantibus aspersum. Visum & pictum apud Ill. E. C.

FRV-

Digitized by Google

FRVCTVS IND. CORNI FIGVRA.

Cap. LXXXIX.

Descriptio

DEcretes Cornu esse, si rubri essent, adeò figura & proportione ceteris respondent, sed nigri est, leuis, splendidus, durus, pedicelo reliquo crassior. Concilius non sonat, & quæ inscitus subiungit, pendens argumento. Dono accipimus ab Ill. Ducissa Vvirtemb. &c. Eicon cum alia cap. præced. habetur.

Cornus.

Cornus fœmina.

Tuffa Alexandrina.

totitis Perſiæ cumulum naſcatur] fieri, atque confiari è unenibus arboris cuiuſdam iſthic naſcentis, nomine Goan, quæ fructum eiuſdem nominis profert, cortice & putamine conſtantem: cuicum vero & nucleum, qui paritmine laudatur, dulcis eſſe. Hanc Tuffam Alexandrinam vocant, non quòd in Alexandria hat, ſed quòd è Quilmon Ormuz delata, deinde in Alexandriam exporterur, ex quatandem & Italiæ & Galliæ comunica tur. *Hæc ille.*

At nos non vidimus vllam hactenus in Officinis Germaniæ, Galliæ & Italiæ Tuffam præter Cadmiam Bottyitem: De Tabaxir Arabum quod malè Spodium dixerunt, & de Antifpodiis trademus lib. 5. poſt. Salices.

Cadmia Bottyites.

Tabaxir Arab.

FRVCTVS IND. OSSICVLVM PERELEGANS.

Cap. XC.

Descript.

MAgnitudo ferè Amygdalæ eſt, ſed figura nonnihil diuerſa. Collo ſuperne donatus angulo: quatuor inſignibus per longitudinem lineis notatus, cætera quoque parte nonnihil rugoſus, colore pullo. Vidimus apud Ill. E. C. V. Virt. aperire nec licuit, nec interna deſcribere.

HIBOVCOVHV AMERICANVS. ITEMQVE CARAMENO FRVctus eiſdem.

Cap. XCI.

Tam Germanis & Anglis quam Italis notus.

AMericanorum mirabilis morbus quidam eſt, quem exigui quidam vermes procreant, dum pedibus eorum ſe inſinuant. Lingua illorum Tow dicuntur, nec Sivorum vulgo) dicorum magnitudinem multò excedunt. Creſcit enim in ipſis pedibus generati. Ita abundant interdum vnico loco, vt tumorem mox exoriri magnitudinis habeat, nec doloſe, nec ſine attritione. Eadem plaga & nos ſinquit Tuinetus) aliquando vexati, dum in America ageremus, adeò vt pedes euſſe nobis eorum vebus ferè ſit aterent. Ita adeò teſtis eſt ſponte deſilcentibus, albus ſe in conſpectum dabat vermiculus inſpicienti, cui parum tamulio. Hoc mal genus incolæ oleo ex fructu *Byberaceæ* ipſis dicto ſanant, qui Dactylum aliquo modo repræſentat, nec edulis eſt. Oleum liquid aderuant vaſculis quibuſdam ex fructibus excauatis parcitis, quos *Carameno* ſuis idiomate nuncupant. In oleo vermes, vna perhibent, felicissimo ſucceſſu. Sed & corpora labore ac laſſitudine fracta, eiuſdem affuctu refocillant. Experientia quoque docti fuere conferre vulnetibus ac ulceribus.

Remedium præſtans deſperatis Cicum. Carameno fructus.

Vulnera & Vlcera.

GOAM ARBOR TVTIAE, CVI NVCLEVS CVM PVTAMINE.

Cap. XCII.

Tutiæ gen.

TVtia nos hicin India (inquit Garcias) vocamur, quamquein Lusitaniam & Hispanias reliquas Occidentales regiones exportant, è metallicis confiata non eſt, ſed ex eorum eſt genere, quæ Dioſcoridem appellantur. Mihi enim retulit mercator harum ſimilimque rerum cognitus indagator, ſe certò accepiſſe à Perſicis negotiatoribus hanc Tutiam in Quilmon Perſiæ regione, & Ormuz finitima [vbi etiam laudatiſſimum

Antifpodia.

ARBOR GEHYPH SIVE COBBAN.

Cap. XCIII.

Gehyph. Cobban.

Deſcriptio

ALit Taprobana inſula hodie Sumatra nuncupata, arborem admirandæ facultatis, vt ferè Theophraſtus, quæ illic *Gehyph*, vt Indis *Cobban* dicitur. Folia eſt parvis, quemadmodum & abhor quæ filiquam caſtharticam fert, ramis breuioribus, cortice ſuo ſubtili nec tamen craſſiuſculo & rotundo: pulpa lolioriſimilis, in quo Nux Auellanæ par coloretur, quæ nucleum includit valdè amarum quique admodum radius Angelicæ ſapore refert.

Fructus ad ſedandam ſitim commodiſſimus. Ea tamen nucleus quamuis amarus longè præſtantior: ex eo enim indigenæ oleum elicuunt, ſedulóque conſeruant, quia ad Hepatis & Lienis dolores maximè conferet, quibus doloribus cibus affligunture, primùm dies aliquot parciſſimus vtuntur victu: deinde odo dierum ſpatio oleum ſumunt: quo tempore morbus paulatim minuitur. & tandem curatur. Quod ſi qui oleum ſumere nolucrint, veluti puer & mulieres, eo ventriculum, ſpinam dorſi & lacera, inungunt. Mè auricularis morbi, cui huius inſulæ incolæ valdè obnoxii ſunt, ſummum eſt remedium.

Fructus ad ſitim.

Oleum.

Hepatis dolores.

Lienis dolores.

Auricularis morbus.

Et eadem arbore gummi manat vtiſſimum. Ea eo enim cum mediocri oleo ſupradicto dilluto, cataplaſmata conficiunt quæ pellibus illi- munt, & partibus laborantibus applicant. Hanc arborem diligenter propè ædes ſuas, & in hortis colunt.

Gummi.

Cataplaſmata.

FRVCTVS ORBICVLARIS, CRASSI CORTICIS, TVBERCVLOSIS, NIGRI COLORIS.

Cap. XCIV.

Deſcriptio

A Petro Gareto, inquit Clul. Exot. lib. 2. c. 14. nullus fructus orbicularis propemodum, bi-

dam vir doctus adscripserat se putare *Stramoniam*, verùm inepte.

FRVCTVS EXOT. STRAMONIÆ MODO TVBERCVLIS OBSITVS.

CAP. C.

Descriptio

NAngaenone Ianani Batani retulerint, authore Cluſio Exot. lib. 4. cap. 5. fructum ſeſe cuncta la longitudinis, vnciam latum, paulò enim planiore erat forma, colore ex fuſco lubrunente. Tomis rubercolæ leuiter mucronatis obſitus, perinde fermè atque *Stramonia* fructus: nucleum autem continebat fuſci quadam, membrana tectum, oblongiuſculum, leuem, ſpadicei coloris, qui albeſcens in medullam continebat, ſed duram, (qua ficca) & quodammodo inſipidam. Huius icon cum alia cap. præc. ed. habetur.

FRVCTVS PEREGRINVS NOVEM NERVIS DISTINCTVS.

CAP. CI.

Deſcriptio

NOnnelegans erat, referente Cluſio. Exot. lib. 10. cap. 20. fructus, quem Cl. V. Paludanus nutrabat, cuius tamen nomen & ipſe ignorabat, & illa quibus acceperat. Erat vero orbicularis forma, ſex vncias in ambitu craſſus, tres longus, duabus a pediculo cui inhærebat, ad extremum fructum linea, hinc eſt, in toto illo ambitu ſex vncias longitudinem explens, nouem tamen a lineis ad pediculum ſeminucian penè longum ductis, diſtin ctus, fuſci vel ſpadicei quodammodo coloris, leuis, pergrans tamen, & nucleum vel pulpam refert eam cum ſeminibus continens, quæ agitatus ſtrepitum edebat.

FRVCTVS PEREGRINVS, ORBICVLARIS, NOVEM NERVIS DISTINCTVS, minor, cum officulo angulofo.

CAP. CII.

Deſcriptio

FRuctus peregrinus, inquit Cluſius: ate meo cum plerisque alijs exoticis redemptus erat quoque orbicularis forma, nouem ſimiliter nerui a lumino ad petiolum diſtinctus, vt iam deſcriptus, hinc inde bus tamen neque adeò eminentibus, longè etiam minor: nam tenuis duntaxat vnciarum quaquauerſum erat eius ambitus, nec ſtrepitum vllum edebat agitatus, quia maturitatem ſatis tum nondum adeptus, & leuis vt alter hunc aperiebam, & in eo multam pulpam corticeſ adhærentem inueniebam, cum officulo valdè inæquali, & tot idem angulis, quot fructus nerous habebat, ad ſummum corticem pertingentibus diſtinctum, cui ſanè ſimile officulum nullum videre memini: qualem verò nucleum contineret, ignoro, quia conſtringere nolui.

FRVCTVS PEREGRINVS ORBICVLARIS, SEMIS NERVIS DISTINCTVS.

CAP. CIII.

Deſcriptio

FRuctus Cluſio prorſus orbicularis figura, ſed ſemis duntaxat neruis diſtinctus ab infimi ſe-

de ad extremum vſque per longitudinem rectâ linea excurrentibus, ſeiuncuiis longus & craſſus, fuſci coloris, aliqua tamen ex parte cinereæ, nucleum vel pulpam à cortice ſeiunctam, & libcram continens: leuis tamen erat, & aquâ merſus, innatabat. Hunc ex Guinea acceptum Paludanus etiam concedebat vt deſcribetem, quo nomine appellaretur ignarus.

FRVCTVS PEREG. EXIGVVS, ORBICVLARIS CVM SEX NERVIS.

CAP. CIIII.

Deſcriptio

FRuctus pere grinus quem Petrus Garcæus miſit Cluſio, à quo pingitur & deſcribitur Exot. lib. 1. c. 14. valdè exiguus & orbicularis penè forme, vix ſeminalis longitudinis, laui cortice præditus, & ex quali neruis eminentioribus à pediculo ad ſummum caput æqualiter diſtante ferè ſpatio excurrentibus, diſtinctus, fuſci coloris: quod verò continebat, non ſatis cognitum habeo, cùm nullum ſtrepitum edebat, & quia vnctus, conſtringere nolebam. Huius iconem exhibuimus hac tabella numerus III.

FRVCTVS GVYANENSIS, OVALIS, CINERACEVS.

CAP. CV.

Deſcriptio

FRuctus Cluſio Exot. lib. 1. c. 6. anno 1598. Secundus ex Guyana delatus, valdè ſolidus & grauis erat, ouali forma, penè binas vncias à pediculo ad extremum mucronem longus, tres cum ſemiſſe medii corporis ambitu complebens, corio denſo, fibroſo, cinereus ex fuſco coloris, ex tus, ambiente putamen craſſum admo, dum, durum, & nigricans, quod nucleum continebat ferè orbicularem, durum, cinereus penè coloris. Figura eſt in præcedenti tabula ſub num. I.

NVCLEVS EX GVYANA SPADICEI COLORIS MEMBRANA TECTVS.

CAP. CVI.

Deſcriptio

TErtius ex Guyana fructus allatus, vt ait Cluſius, quem Garetta mutebat, cuius icon, in præcedenti tabella, paulò longior erat ouali: nam duarum vnciarum longitudinem ſuperabat, non adeò tamen craſſus vt ſuperior, & magis inæqualis, vt venis dicimeretur nucleus alicuius fructus quam fructus, ſpadicei coloris membranâ

tectus qui haud dubiè aliquo fructu aut nuce fuerit incluſus, medullam ſiue pulpam continens albam, non ingrati ſaporis, licet vetuſtate contractior eſſet, & eius meditullium in lacunam dehiſceret. *Huius figuram exprimit tabula antecedens, ſub numero* II.

FRVCTVS RETICVLATO CORIO, PEREGRINVS.

Cap. CVII.

Deſcriptio FRuctus Cluſ. Exot. lib. 2. cap. 11. Duro corio, & multis fibris, retis in modum quodámodo inter ſe intertextis & duris contecto præditus erat hic fructus, ſoris quidem inæquali & rudi, intus verò læui & ſplendente, coloréque ad ſpadiceum tendente, tres vncias cum ſemiſſe longus, binas & ampliùs latus, ſupernà in gibbum extuberãs, infernà planus ferè, nucleum continens craſſum, plenum, ſuculentum, & qui in naui, quâ recens ex Guineâ aduectus fuerat, iam germinare inceperat, vt mihi referebat Parduinus, qui illum anno 1595. adquiſierat: quique haud dubiè creuiſſet, ſi ſtatim terræ commiſſus fuiſſet.

Toto porrò decennio antè ſimilem accipiebam Viennæ Auſtriæ, à D. Richardo Garth. Londino miſſum, pro officulo magni cuiuſdam fructus in *Virginea nouo* ſiue Virginia naſcentis, vt adſcriptum erat. Eius pulpa licet ſolida, quia tamen vetuſta, rugoſa foris & fuſci pænè coloris, internà autem parte albicantis, & acris al quantulùm ſaporis: nullum eius nomen neque tunc, neque poſtea intelligere potui, Similem præterea conſpiciebam anno 1603. illúmque paulò ampliorem & magis planum, villos quibus tectus erat denſos adhuc retinentem. partim craſſiuſculos & rudes, partim valde tenues & molles, omnes cineracei ex albo coloris.

FRVCTVS EXOT. BAMIÆ INSTAR ANGVLOSVS.

Cap. CVIII.

Deſcriptio FRuctus ex Iauana nauigatione per Batauos delatus, authore Cluſio Exot. lib. 2. cap. 15. binas ferè vncias longus, vnam craſſus, in quinque angulos diſtinctus, inſtar penè fructus Bamiæ, ſiue Alceæ Ægyptiacæ, durus, fuſco colore (cui albedo permixta) præditus, ſolidus, hoc eſt, nullũ ſtrepitum, quamuis agitaretur, edens, leuis, & in aqua non ſubſidens: & hic nullà appellatione inſignitus.

Huius iconem indicat in hac tab. num. I.

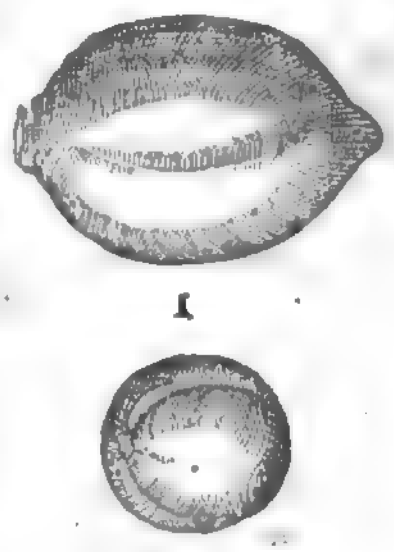

I

II.

NVX TRIFIDA EXOTICA.

Cap. CIX.

Deſcriptio FRuctus exoticus Cluſ. Exot. lib. 2. cap. 25. vncias pænè tres ambitu comprehendens, ſphæricæ formæ, putamine cõſtãs qualinux iuglãs, firmo, fuſci externà parte coloris, internà ſpadicei, qui in tres æquales partes diuidebatur, & internà parte in 3. veluti camerationes vel loculos ſeparabatur, in quibus ſingularis grana, malorum vulgarium ſeminibus non valdè diſſimilia.

Cum ſuperiori ſuper numero II.

FRVCTVS EXOT. CINEREVS, CVM LINEIS ET TVBERCVLIS, DVRIS.

Cap. CX.

Deſcriptio

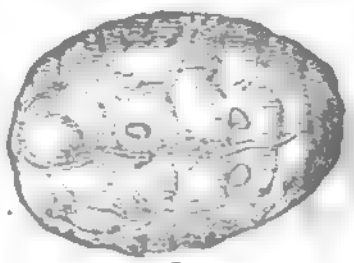

I

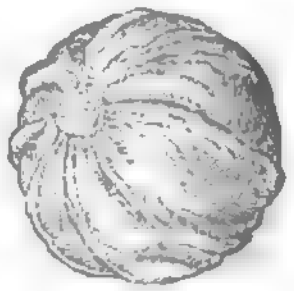

II

FRuctus exoticus, quem Cluſ. Exot. lib. 2. cap. 19. ſcribit ſibi miſſum à Iac. Plateau, binas vncias cum ſemiſſe longus erat, quatuor in ambitu craſſus, cineracei coloris, quem aliquo operimento tectũ fuiſſe arbitratus: in quinque partes diuidi poſſe, venæ per longitudinem ductæ indicabant: alioqui eminentibus aliquot tuberculis inſtar veſicularum, obſitus erat, quæ aperta, inanes & inæquales lacunas oſtẽdebant ſpadicei coloris & ſplendentes, quaſi ſemen aliquod continuiſſent: valdè durus autem erat is fructus, & aſtringente facultate præditus.

Fructum hunc denotat num. I.

FRV-

Digitized by Google

FRVCTVS MALO AVRANTIO RESICCATO SIMILIS, LEVIS, AVREI coloris, octo neruis distinctus.

CAP. CXI.

Descriptio

IAcobus Plateau, inquit Clusius, mittebat fructum exoticum, qui prorsus orbicularis erat formæ, quatuor enim vnciarum erat eius ambitus, siue à pediculo circumferentiam metireris, siue medio corpore, corio siue cute tectus coloris ex aureo flauescentis, vt exiguum aurantium malum reseccatum videretur, octo tamen neruos satis crassos à pediculo ad summum fructum omni ex latere ductos habebat [vt hac ratione inter exoticos fructus neruis distinctos, reponi posset] eorumque non nullos geminos, alios quaternos simul iunctos, alios singulares: valdè autem leuis erat, quia reseccatus: breuiter omnes notas habebat mali aurantii, præter illam neruorum distinctionem. *Est hic fructus cum superiori sub numero II.*

FRVCTVS IND. ROTVNDVS, TVBERCVLIS ASPERATVS, NIGER.

CAP. CXII.

Descriptio

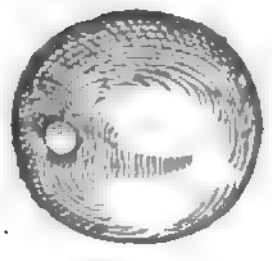

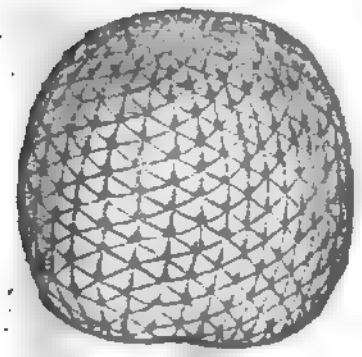

ANnux sit vel de Phasiolorum familia, pro certo adserere non possumus. Fructus Indicus est, aspectu non vsque adeò speciosus, circinatæ ferè rotunditatis vncias duas penè latus, compressus, sed eò vsque vt vnciam mediâ crassitie adæquet, præsertim parte gibbosiore: nam vtrinq; ceu gibbus quidam eminet. Cortice vestitur nigro, tuberculis quibusdam asperato, duro: supernè vmbilicatus, sub cortice tunica intermedia albicans substantiam internam nucleatam inuoluit, quam ritè considerare aut gustu decernere non fuit, quippe quem Ill. nostri a Princip. V Virtemb. terræ committere constituerit, apud quam vidimus, descripsimus & figuram hanc sua magnitudine ferè depingi curauimus.

AMYGDALA GVIANENSIS, QVODAMMODO TRIANGVLA CVM TVBERCVLIS.

CAP. CXIII.

Descriptio

PEregrinus fructus scribente Clusio Exot. lib. 2. cap. 6. anno 1598. ex Guyana ad me mittebat Garetus, valdè crasso & duro putamine erat præditus, vt non immeritò nux appellari queat, infima enim parte ferè rectilinea erat, & depressior, binas vncias longa, deinde ab eius lineæ duobus extremis in orbem ita assurgebat, vt semicirculum efformaret quinque penè vnciarum, quà parte longè densior erat, & magis tumebat, multis tuberculis per vniuersum corpus sparsis, coloris ex rubescente spadicei. Ea in binas partes secta [qualem eam accepiebam] magnũ nucleum continere deprehendebatur, eiusdem cum nuce figuræ, pelle siue membranâ operitum rufâ, sed interiore parte candidissimum, atque in binas partes separatum, instar amygdalæ, cui etiam simulem saporem habebat: quâ de causâ non ineptè fortitan *Amygdala Guyanensis*, siue *Guyanica* dici possit.

FRVCTVS EXOTICVS DVOBVS ANGVLIS DISTINCTVS.

CAP. CXIV.

Descriptio

INter fructus per Batauos ex Iauana nauigatione erat authore Clusio Exot. lib. 2. cap. 15. nonus vnciam longus, minùs vnciâ latus, cortice denso constans, cineracei coloris, duobus angulis distinctus, & extimâ parte mucronatus, leuis, & in aqua haud subsidens, tametsi eà mergeretur, durus tamen erat, & agitatus strepitum non edebat.

FRVCTVS HEPATICVS INDICVS.

CAP. CXV.

Descriptio

RAriorum fructuum ex Indiæ Guinæa nouè importatorum hic vnus, Lutetiâ nobis misit insignis Botanicus Regius Robinus cum hac inscriptione. *Fructus qui Indiani vtuntur in obstructionibus Hepatis.* Cuius an quisquam hactenus meminerit, nondum nobis constat. Figura sanè hepati quodammodo respondet. Est enim altera parte gibba seu conuexa, altera sinuata & concaua, figura oblonga, magnitudo Castaneæ maioris, eique concolor, hoc est, spadiceus, sed ad pullum accedens: Superficie tenus inæqualis, rugosus, nihil corticosi habet, eademque ferè substantia interna. An alio cortice fuerit comprehensus, nobis incertum. Biualuis est, aut geminus potiùs, sulco tamen satis insigni in ambitu cohærentiam designante: nec multa vi diuiduus. Substantia tota glandulosa, Quernæ glandis siccatæ, durior, præter leuem quandam quam præbet adstrictionem, nullo nec gustu nec odore insigni. Placuit curiosiùs describere propter nouitatem & facultatis pollicitationem.

FRVCTVS IND. DECVSSATVS.

Cap. CXVI.

Descriptio

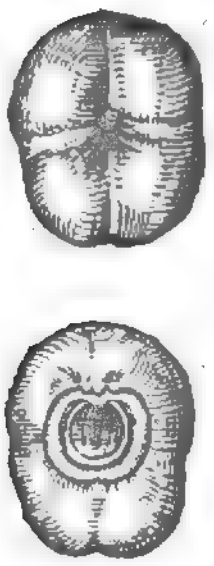

OVilli renis formam habet, tanquam ex plurib⁹ partibus coagmẽtatus, caſtaneæ magnitud. & colore, oblongus, craſſiuſculus, parum cõpreſſus, interdum magis orbiculatus, paſtillum terræ ſigillatæ (qualis in Officinis ferè oſtendi & haberi ſolet) forma & magnitudine adæquans, quẽ vna quidem parte duo ſulci decuſſati in quatuor partes ſuis radiis diuidunt: Oppoſita verò parte, ſigmoides ſulcus duplex conformem porcam ambiens, artificiosè exaratus, inter cuius cornua triplex eminentia germinis ſedet. Vnde habuerimus pulcherrimum hunc fructum Indicum non recordamur. Binos etiamnum inter Indica noſtra monumenta ſeruamus. Figura vtramque faciem haud imperitè oſtendit.

Hunc eundem fructum à Iacobo Gareto depictum exhibet, ni multum fallimur, Cluſ. Exot. lib. 2. cap. 16. addita hac deſcriptione. Elegans ſextus fructus & veluti ex quatuor Auellanis timul connexis conſtans, læuibus, ſpadicei coloris, qui alio operimento tectus fuiſſe videbatur: nam inter interſtitia, quibus ſingulæ nuces ab inuicem ſeparatæ, reſtabant adhuc membranaceæ cuiuſdam fuſcæ cutis partes, quâ tecti fuerant. Conſtabant porrò ſingulæ illæ auellanæ putamine ſpadicei, vt dixi, coloris, firmo quidem ſed non valde denſo, in quo nucleus continebatur craſſus, durus, foris ſubruſus, interna parte candicans, neç ingrati ſaporis.

FRVCTVS ATER, QVATVOR SVLCIS DISTINCTVS.

Cap. CXVII.

Deſcriptio PRorſus ater erat xi. fructus à Iacobo Gareto, miſſus læuiſque & ſplendens, quatuor ſulcis ſupernè diſtinctus (tanquam in quatuor partes diuiſus eſſet) quorũ bini ad partis aduerſæ vmbilicum vſque ducti: planus alioqui, & orbicularis penè formæ, vnciâ paulò minor, ſupernâ parte aliquantulùm tumeſcens, & quaſi puluinatus, niſi quà parte ſulci deprimebant: aduerſa pars veſtigium retinebat fuſcum, quo fructui ſiue cortici, qui tegebat, firmiter inhæſiſſe videbatur, quale in caſtaneâ equina conſpicere eſt, verùm non adeò amplum: durum autem & ſolidum deprehẽdebam, adeò vt etiam limam quodammodo reſpueret: eam ob cauſam, quem nucleum contineat, mihi incompertum. Huius mentionem facit Cluſ. Exot. l. 2. cap. 16. *Formam huius fructûs depingit numerus I.*

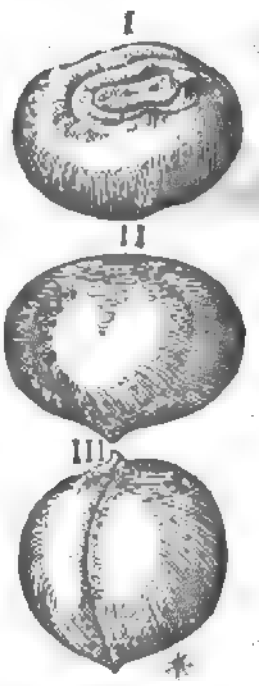

FRVCTVS ORBICVLARIS FERE, CVM TRIBVS SVLCIS ET TRIBVS foraminibus.

Cap. CXVIII.

Deſcriptio FRuctus quem miſit Iacobus Garetus, formam orbicularem habebat, inquit Cluſ. Exot. lib. 2. cap. 16. paulò tamen planior erat, ſuperna & ſeſſili parte, vnciam latus, ſolidus, nec vllum ſtrepitum dum agitaretur, edens: cineracei coloris, tribus canaliculis ſiue ſulcis diſtinctus à ſummo vſque ad tria foramina, quæ in lateribus obtinebat, tribus aliis minoribus ſummâ parte præditus.
Ideam huius demonſtrat tabula præcedentis num. II.

FRVCTVS ORBICVLARIS FERE FORMÆ, FVSCI COLORIS.

Cap. CXIX.

Deſcriptio FRuctus peregrinus quartus à Petro Gareto miſſus, [Cluſ. Exot. lib. 2. c. 14.] orbicularis formæ, vncialis magnitudinis, læuis, fuſci coloris, breui quidem ſubnixus pediculo, ſed cortice ſatis duro, tametſi non valde craſſo præditus, qui apertus [nam in binas partes diuidi poſſe ex lignis apparebat] quatuor grana nigra continere deprehendebatur ſemunciam lata & longa, cordis humani formam quodammodo referentia, ſed magis plana, binis duris membranis, ut in nuce iuglande, illa ſeparantibus. *Exprimitur hac figura ſub numero* III. *in præced. tab.*

NVX ORBICVLARIS, CINERACEI COLORIS.

Cap. CXX.

Deſcriptio FRuctus (ſeu verius Nux) à Petro Gareto miſſ⁹, orbicularis formæ, variæ tamen magnitudinis (plures enim conſpiciebam,) quorum nonnulli ternas, aliqui binas duntaxat vncias ambitu comprehendebant: omnes duro ſed non craſſo præditi cortice, cineracei foris coloris, & qui alio operimento tecti fuiſſe videbantur: interna nucis pars fuſca & ſplendens, atque nonnulla ex parte (quâ videlicet

Digitized by Google

videlicet nucleo, quem continebat, (ſiſtgumtegebat) fungoſa materiâ plena: nucleus autem inferiore parte craſſior erat; deinde in media quodammodo attingebat, & in rotundatem mucronem definebat, colore extrinſecus ſubpunicei, ſubſtantiâ ſatis molli & interiore parte flaueſcente prædituſcente, inſuauiter odoris & valdè ingrati ſaporis, vt non niſi cum ædificat, malè affectos iuuiſſe, quem admodum mihi referebant qui obſeruauerant. Cæterùm qualis arbor eſſet quæ hanc fructum protuliſſet, cuiuſue formæ fuiſſent eius folia, intelligere non potui. *Hæc refert Clus. Exot. l. 5. c. 14.*

FRVCTVS PLANVS, RVGOSVS, NIGER, SEMINA CONTINENS.

CAP. CXXI.

Deſcriptio

OStendebat mihi, inquit Clus. Exot. lib. 5. c. 13. anno 1602. honeſtus vir Emanuel Zeverart, exoticum fructum, quem à Nautis peregrè reducentibus redemerat, qui planus erat, tres vncias longus, paulò plus quàm duas latus, ſemiciam craſſus, totus rugoſus & ater, denſo duroque putamine contiuens, ſiue cortice, & ſemina continens, vt ſtrepitu, quem agitatus faciebat, deprehendere poteram: alio integumento haud dubiè tectus fuerat, nam alterius fructus officium, ſiue nucem eſſe apparebat. Verùm enimverò qui mihi commodabat, nihil certi affirmare poterat.

NVX ORBICVLARIS PEREGRINA, GLABRA, SPADICEA.

CAP. CXXII.

Deſcriptio

NVx hæc Cluſij, lib. 1. cap. 13. orbicularis penè formæ, paulò tamen longior: nam illius ambitus, ſumpta vtrinque per longitudinem menſurâ, quinque vncias cum ſemiſſe continebat, viz. rutem quinque vncias cum ſemiſſe extrinſecùs, & ſubſtantiâ ſatis molli & interiore parte flaueſcente prædituſcente, inſuauiter odoris & valdè ingrati ſaporis, vt non niſi cum ædificat, malè affectos iuuiſſe, quem admodum mihi referebant qui obſeruauerant. Cæterùm qualis arbor eſſet quæ hanc fructum protuliſſet, cuiuſue formæ fuiſſent eius folia, intelligere non potui. *Hæc refert Clus. Exot. l. 5. c. 14.*

FRVCTVS PLANVS, RVGOSVS, NIGER, SEMINA CONTINENS.

CAP. CXXI.

Deſcriptio

OStendebat mihi, inquit Clus. Exot. lib. 5. c. 13. anno 1602. honeſtus vir Emanuel Zeverart, exoticum fructum, quem à Nautis peregrè reducentibus redemerat, qui planus erat, tres vncias longus, paulò plus quàm duas latus, ſemiciam craſſus, totus rugoſus & ater, denſo duroque putamine contiuens, ſiue cortice, & ſemina continens, vt ſtrepitu, quem agitatus faciebat, deprehendere poteram: alio integumento haud dubiè tectus fuerat, nam alterius fructus officium, ſiue nucem eſſe apparebat. Verùm enimverò qui mihi commodabat, nihil certi affirmare poterat.

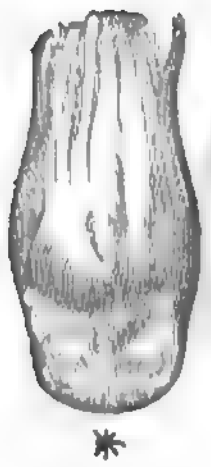

nus, ſupernè in gibbum aſſurgens, infimâ parte quâ pediculo adhæſerat, latior quàm extimâ, quæ in obtuſum mucronem deſiiſſe videbatur: membrana autem dura & ſplendens, ſpadiceique coloris, fuſcum corticem tegebat, continentem nucleum ſiue pulpam quandam cineracei ex albo coloris, quæ ore aliquantulùm retenta, in farinaceam materiam reſoluebatur quadam acrimoniâ prędità.

FRVCTVS OSSICVLA TERNA, AVT QVATERNA SIMVL IVNCTA, cortice non valdè duro, rugoſo, cineraceique colons.

CAP. CXXV.

Deſcriptio

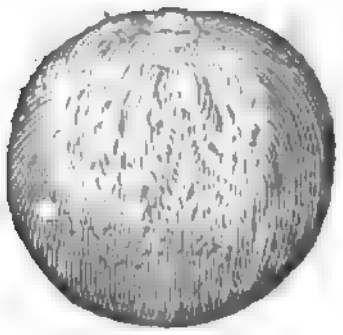

FRuctus inquit Cluſ. Exot. lib. 2. c. 14. à Petro Gareto acceptus, ſiue vt verius dicam, fructûs oſſiculũ (terna enim aut quaterna ſimul coniunctim nata fuiſſe videbantur alio quodam fructu incluſa) binas vncias longum erat, totidẽ latum, mediâ parte tumente & ſeſe attollente planis & compreſſis lateribus: quæ fidem faciebant, bina ad minimùm alia adiuncta fuiſſe, cortice non valdè duro prædito, externâ parte rugoſum & ſcabrũ, cineraceique coloris, interna autem læue & candidum: magnum nucleum continens prorſus implentem corticem, ſolidum quidem, non tamen durum, tenui membranâ tectum: ipſa autem interna materia ſiue pulpa, nucis vnguentariæ penè odorem habebat, ſed acriuſculum ſaporem, an ob vetuſtatem, ignoro.

BACCÆ CVIVSDAM PRÆGRANDIS OSSICVLVM.

CAP. CXXVI.

Deſcriptio FRuctus à Paludano conceſſus, inquit Cluſ. Exot. lib. 2. cap. 20. baccæ cuiuſdam prægrandis oſſiculum, ipſi quidem & mihi ignotæ, videbatur: ſed quòd formâ Oliuę oſſiculum vtcunque referret, longè tamen maius, vt pote ſeſcunc ialis lõgitudinis, vncialis verò latitudinis, rugoſum, ſolidum: nucleum in ſe continens, vt ex agitati ſtrepitu coniecturam facere licebat.

FRVCTVS OLIVÆ OSSICVLVM REferens, rugoſum, cum tribus lineis.

CAP. CXXVII.

Deſcript. AVthore Cluſio Exot. lib. 2. Fructus ſextus conceſſus à Paludano, vnciam craſſus erat, ſeſcunciam ferè longus, forma etiam oliuæ oſſiculum quodammodo referens, maior tamen, rugoſus, & veluti frequentiſſimis tuberculis obſitus, tribus neruis ſecundum longitudinem diſtinctus, extremâ alterâ parte obtusâ, alterâ verò mucronatâ, ſatis grauis, & nucleum aut tale quidpiam continens, vt ex agitatione coniiciebam: in aquam iniectus, non mergebatur.

AVRANTII FORMA, COLORIS cineracei fructus, ſtrepitum edens.

CAP. CXXVIII.

Deſcriptio FRuctus communicatus à Paludano, vt ait Cluſ. Exot. lib. 2. cap. 20. prorſus orbicularis erat, vtrique noſtrum ignotus, parui mali, ſiue aurantii formâ, quatuor aut quinque vncias ambitu continens, leuis, coloris ferè cineracei, ſolidus & durus, pulpam aut nucleum iam reſiccatum continens, quoniam commotus ſtrepitum edebat.

DATVRÆ SEMINE FRVCTVS.

CAP. CXXIX.

Deſcript. CLuſ. Exot. lib. 2. cap. 20. ſcribit fructum ſibi conceſſum à Paludano, orbicularis ferè etiã formæ, qui tenui veluti membranâ conſtaret, breui petiolo prædítus, penè cineracei coloris, intùs inanis, niſi quędam rugoſa granula continuiſſet, iis quæ in Solano manico maiore conſpiciuntur non valdè abſimilia, inhærebat autem ſarmentis quibuſdam, vitis viniferæ ſarmenta referentibus.

NVCLEVS NVCIS QVODAMMODO conuolutus.

CAP. CXXX.

Deſcriptio ANnotatum à Cluſio Exot. lib. 2. cap. 20. Paludanum conceſſiſſe fructum in orbem quodammodo conuolutum, nucleum veriùs, quàm fructum, qui putamine aut nuce aliqua concluſus fuiſſe videbatur, ſolidus tamen & fuſci exteriùs coloris, interne albus: non ingrati quidem ſaporis, ſed acidiuſculi, quem tamen vermiculi albi, iis non diſſimiles qui in Ponticis ſiue auellanis nucibus generantur, ſed minores, valde appetebant, & breui tempore totum erodebant.

Digitized by Google

BARVCE FRVCTVS E PLVRIBVS NVCIBVS, ARBORIS HYRÆ.

CAP. CXXXI.

Descripto

VValchius Syvestre anno 1599. redemerat de Nautis ex America reducibus, inquit Clus. Exot. lib. 2. cap. 21. fructum *Barucæ* appellatum, qui erat admirabilis formæ, dicti Guyanensibus: gestabatur fani cessi arbore, *Hura* nuncupata. E multis autem vel nucibus vnicalis magnitudinis mirabili modo simul iunctis & connexis conflabat, quæ in bina lignosa dehinc rapit putamina dehiscebant, & orbicularem planumq; nucleum continebant crassa membrana tectum. Eum verò fructum tot nucibus simul iunctum, & velutiuam vnum caput conflatis interdum creuisse intelligebam, vt tanquam orbiculatem clauum, geminum pugnum crassitudine æquantem, & in multos angulos diuimentem referre videatur. Hunc fructus nucleo, succulas vtiq; dicebant, ad corpus vsq; ita & alia deiectione purgandum.

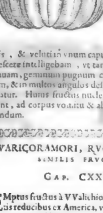

VVARIÇQRAMORI, RVGOSÆ GLANDI SIMILIS FRVCTVS.

CAP. CXXXII.

Descripto

EMptus fuit ab eodem VValchio Syvvestre de Nautis reducibus ex America, vti Clus. Exot. lib. 2. cap. 21. cui adscriptum erat fecundum flumen *Wruwari* crescere, ad quam tamen vsq; visus est, ignotum. Binos alteris similes accipiebam, eiusdem quidem formæ, sed magnitudine differentes: nam vnus binas fere vncias longus erat, alter vncialem longitudinem non superabat, vterque teres & rugosæ glandi simil, additis donæ facultatis, qui alio cortice fuit putamine tectus fuisse videbatur.

ARARA FRVCTVS AMERICANVS.

CAP. CXXXIII.

Descripto

ARara fructus emptus, inquit Clusius, in Kajana crescere, in arborine an humiliore planta, non erat adscriptum. Erat verò vncialis longitudinis, cute ventis quam putamine confians, satis dura tamen, nec aque, longiore pedicolo & inæquali nitente, vt plures simul ex ramis inhæsisse videremur. Incolæ eius conflacto & in aqua elixi decocto, malignas vlceras lauant, ad ea curandum: audent etiam vulnera ad sanum euenlendum, quod de nucleo intelligendum arbitror, quo carebat fructus à VValchio acceptus, sed ab Indis paulò post ad me mittebat Iacobus Garetus magis integrum, continentem nigrum nucleum sylueftris olusq; magnitudine. Habetur hæc figura sub numero I.

OSSICVLVM FRVCTVS ORBICVLARE, aliquantulùm numerosum tuberculis obtusum, fuluum.

CAP. CXXXIV.

COmmunicabat V Vilhel-mus Piso, vir rerum quàm fru ditum quod erat vncialis longitudinis, orbiculari pene formâ præditum, [cui qui parte fuclusive quo contineb-tur, è pedicolo pependerat & retinul, quæ aliquantulùm mucronata] tamen fere vndarium ambitu, fuci colons durum, & perpetuis tuberculis obtusum [quæ in eâ rerum expreffit] in quo tamen apparent velutt triangulares formæ veltigia in vtraque extremitate, fubdum, teste, aquæ tamen innatans, nec fubsedens, ettamfi eâ mergatur. E Guinea allatum fignificabat. Eft cum præcedenu numero fcilicet II.

CVNANE, FRVCTVS ARBORIS MORREMOR, LONGVS, VEL OVALIS, FERE NIGER.

CAP. CXXXV.

Descripto

VValchius Syvestre Amstelredami anno 1599. de Nautis ex America reducibus redemit author Clusio Exot. lib. 2. cap. 21. fructum *Cunane* vocatum, binas vncias longum: vncii ligneo, vncii lumino capite latus, deinde paulatim ad infimum vsq; quit genu flor hebat, dorso paulò elatiore leuis, nitens, & splendens, tribus foraminibus: fummo capite parallelus, vno

fapetnè binis inferné. Illum in publica arbore natum fe ferebant, cui nomen *Morremor*: immaturus

autem erat: sed plenum maturitatem adeptum, duplo maiorem alferebant: eúmque fupra primas foftem, manducari ab incolis aduerfus capitis dolores. *Hunc fructum indicat numerus* I.

CVNANE, NVCI SIMILIS, CINEREI COLORIS.

CAP. CXXXVI.

Defcriptio

FRuctus, quem communicabat Wilhelmus Pardyanus, inquit Clus. Exot. lib. 2. cap. 12. erat longitudinis duram vnciarum cum femisse: qua parte autem latiffimus, vncialis aut paulò amplior latitudo, forma nonnihil conuexa, dorsi elatum & affurgens, arctius caput, infima pars in mucronem definens, cinereaceus color, craffiores eminentioréfque nerui à fummo capite adinfimam partem per dorfum excurrentes tantà ante expreffi, vt humanà indultà fculptor quis arbitrari potuiffet: alio autem cortice tectum veriffimile eft, qui affidua à fluctibus marinis in littore voluatione atteritus foerat: capillabant verò illi nervi ex fibrofa materia, quemadmodum infima pars non nihil attrita fidem faciebat. Ad nucis porrò Cunane formam vsàque accedebat, excepto illis neruorum eminentià, tum etiam colore, qui in Cunane prorfus alter erat. *Hac item oftendutur in praecedenti tabula numero* II.

FRVCTVS PLANVS SVBPVRPVREVS, nucleo impenfè amaro.

CAP. CXXXVII.

Defcriptio

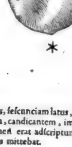

FRuctus nobis à Iac. Gareto datus, inquit Cluíius Exot. lib. 2. cap. 16. planus erat & circino duce fere rotundatus, quem, non fingularem, fed plures fimul connexos alio fructu incluíos fuiffe arbitror: nam alii alijs quaſi incubuiffent veſtigia in nonnullis adhuc apparebat. Erat verò craſſa quidem, fed fungoſo cortice praditus, fubpurpuraceus coloris, leuis, feícencium latus, nucleum continens planum, candicantem, impenſè amarum: nullum nomen erat adfcriptum, vt nec alis plerisque quos mittebat.

FRVCTVS EXOT. INÆQVALIS, fuſci coloris.

CAP. CXXXVIII.

Defcriptio

IAcobus Garetus, vt Cluſ. teſtatur Exot. lib. 2. c. 16. mittebat fructum durum, denſoque cortice peruium, eoque inæquali & fuſci coloris, interne leptore & quodammodo cinereo, medià eius parte fibroſà & firmà, nucleò autem continebat auellanæ fuo putamine inclufæ magnitudine, grauè, durum, rugoſum (quia ſeſiccat) in binas partes diuiſum, ſolidum, interiore parte albicantem, in quo nullum manifeſtè ſuporem deprehendere potera, quia omnia vis ob veſtuſtatem fortè euanuerat.

FRVCTVS TOTVS NIGER, BINIS FORAminibus inſignitus.

CAP. CXXXIX.

Defcript

RAdicem à Iac. Garetomiſſus Cluſ. vt apud eum videre eſt, Exot. lib. 2. cap. 16. vncia maior erat, breuiter vncialatus, totus niger, & ſatis leuis, anteriore parte binis foraminibus inſignitus, poſteriore veſtigium retinèns, quo vel ipſe tiolo inhæſit ut vel ſolo ero, ſi aliquo lobo incluſus fuerat: an nucleum contineret, ignoro: agitatum nullum ſtrepitum edebat. Et in aquam cõle ctus non mergebatur. Et Braſilianos ferebatur.

ANACARDIVM. CAP. CXL.

Defcript

ANacardio ſimilia nonnemo dedifſe creditur forma acuta cordis vncula, compreſſo, vncialongo, aliquando maiori, in obtuſum mucronem definenti, ex pedículo rugoſo totam baſin occupante appendente, colore nigro, aut fulco ſplendente: externo hoc cortice ex altero nucleum immediatè ambiente claudi-

tur

Digitized by Google

tur liquor glutinosus, seu melligo nigricans, cui alii vim causticam, Cordus saporem primùm dulcem, mox acrem, deinde vehementissimè adstringentem, adeò vt fauces in angustiam constringat & strangulationis periculo respirationem detineat, adscribit. Nos in inueteratis, quæ habemus, vt substantiam diuersam concretæ melliginis splendido nigrore bitumen Iudaicum referentis & porosæ, inuenimus, ita & saporem penitùs exoleuisse, & nihil quàm fatuam dulcedinem linguæ offerri, nucleum verò in membranæ nigricantis tenuitatem exaruisse, quem Cordus planum candidumque prodit. Obseruauimus & gemella, aut certè per medium diuisa, cuiusmodi curauimus vnum depingendum, & alium cum crasso pediculo, tertium apertum.

Saporis.

Gemellus.

Baladar. Anacardus. Serapioni

Baladar Serapioni est Anacardus fructus arboris similis Cordi auis, cuius color est rubeus, cordi penè concolor, in quo continetur substantia quædam sanguinis æmula. Auicenna *Anacardum* similem ossi Tamarindorum facit: medullamque eius similem medullæ Amygdalæ dulcis, nec in ea vllum esse nocumentum: cortice raro, perforato, vel habente foramina, [sic interpres ait] hoc est, vt nos interpretamur, intus cauo, vt patet in sequentibus: nam addit in cuius raritate (cauitate) est mel viscosum, odoratum. Sunt qui cum Nuce masticent, absque vlla noxa.

Auic. illust.

Rhazæ Anacardi. Anacardi mont. Arbor Indica.

Anacardi, & Anacardum montanum Rhazæ. Inde confectio quam ab Anacardi cuiusdam arboris Indicæ [vt ille ait] fructu Anacardinum appellant: & Anacardorum succus, qui ob similem melli consistentiam mel Anacardinum dicitur. Eorundem & Mesues meminit, vt dicetur in vinbus ἀνακαρδίνοις Medicis recentioribus, sicut legitur apud Paulum in quadam compositione, & apud Actuar. in antidoto aureo, Alexandri & in Dianacardo vocato.

Anacardus, Pediculus Elephantis.

Anacardus, Pediculus Elephantis ab imperitis perperàm dicitur, teste Pandect. At Platearius, Anacardi, inquit, sunt fructus in India nascentes: quidam dicunt, quòd sint pediculi Elephantis, quod falsum est. Et tamen hortus sanitatis

Hort. sanit.

quoque Pediculum Elephantis vocat, in quo icon exhibetur: cuius plantæ sit, nos latet: saltem Anacardum non exprimit.

Ruell. & Matth. apertè dicunt veteribus Græcis incognitum, quemadmodum & Rheginus, cui Anacardus dicitur in masculino. Angul. optimè descriptum ait à Serap. ἀνακάρδῳ. Frischlino in Nomenclat. Bergbaum. Anacardium siue Anacardus. Germ. Anacardich, Elephanten aut Helffanten lauß. *Abdladar* in Onom. phil. Toxiti. Lacuna Anacardes inter Nuces refert. Garcias Anacardio nomen, inquit, indiderunt recentiores Græci [nam Veteribus ignotum fuit] à cordis tum similitudine, tum colore, Arabum vestigia secuti, quibus *Baldar*, Indis verò quoq; *Bybo* dicitur.

Abdladar. nus

Baladar. Bybo.

Vult autem Clusius legi *Beledbar*, ac notat Garciam sic scribens. An Anacardum habet aliquid simile cum Beledbar? an verò Beledbar habet cordis significationem? vtroque modo acceperis, vtrumque falsum.

Fauæ Malaquæ. Fabæ similis.

Lusitanis Faua Malaqua, quòd viridis & in arbore pendens similis sit nostrati maiori Fabæ. Quod confirmans Acosta, Anacardium, ait, fructus Fabæ vulgaris admodum similis dum adhuc viret, & recens est: exsiccatus verò niger & splendens: continet medullam Amygdalæ similem, inter quam & supremum corticem oleum admodum vrens inuenitur. Miramur verò neque Garciam neque Costam arborem Anacardiorum descripsisse.

Cæsalpinus verò noua prodit opinione, quando ait: Ab Anacardo non abhorrent conditiones traditæ Perseæ: nam similis est Myxis rubentibus, vt Plin testatur: depressus autem est Amygdalæ modo, cui Theoph. comparat. Præterea venenum continet; licet alicubi innoxiè comedatur. *Hæc ille.*

Perseæ.

Cæsalp. not.

Illis quæ Veteres scripsêre de Perseæ, lib. præcedenti relatis, Lector Anacardos conferre poterit, potiss. cum verbis Theoph. quæ & ab ipso Cæsalp. citantur. Nucem intus habet Perseæ, vt Prunus, longè minorem & molliorem: carnem vehementer dulcem, suauem, concoctu facilem: nec si comedatur, quicquam nocet. Anacardum verò non esse fructum similem Pruno nec Nucem, qualis est in Pruno, & ex pediculo Anacardis interdum adhærente satis patet, & ex tota adeò facie & constitutione fructus. Præterea Anacardos nullam supra se habere carnem, qualem Pruna, neque habuisse nostros, manifestum esse putamus, & vel semestri Pharmacopœo constare possit.

Serapio scribit deferri ex Sim, & nasci in Sicilia in montibus ignis. Paludanus etiam testatur se virides ex arbore pendulos in Siciliæ monte Aethna vidisse. Monachi quoque tradunt è Sicilia optimos adferri Anacardos: & Curtius non in Siciliæ tantùm montibus, sed & in Apulia prouenire inquit. Cordus verò adferri ex transmarinis partibus ad nos in Europam. Magna, inquit Garcias, [vt & Linschottanus nauigationis suæ cap. 83.) eius est in Cananor copia, tum in Calecut, reliquisque Indiæ Prouinciis, mihi cognitis, velut in Cambaia & Decan. Et Acosta magnam refert esse copiam in Malabar & reliquis Indiæ regionibus, quod præter hos & Platearius, & Ruell. Gorrhæus, Rob. Const. & Curtius tradunt: hic speciatim etiam è Syria adferri.

Locus.

Deligenda nigerrima, ponderosissima, candidum recentem nucleum & copiosiorem ac fluidiorem liquorem habentia, vt suadet Cordus, qui plurimis annis durare ait, antequam vetustate corrumpantur. Rhasis præcipit ea [vasa] quibus conseruantur, semper infrigidanda & humectanda esse.

Delectus.

Anacardi, tradente Rhaze, calidissimi sunt, frigidis ægritudinibus & obliuioni auxilium ferentes: sanguinis tamen generant adustionem, ac fortassis ad amentiam perducunt. Iidem hausti acutos morbos creant. Confectio verò Anacardina dicta est theriaca Paralysis & Torturæ & Apoplexiæ. Baladar seu Anacardus ex Aben Mesuai apud Serap. calidus est in quarto gradu, & confert vitiatis sensibus, memoriæ, & omnibus ægritudinibus cerebri factis à frigiditate & humiditate, & neruis resolutis. Idem ex Gal. citat drach. eius dimidium sumptum conferre memoriæ, sed melius & efficaciùs eius partem internam, delere verrucas, & exulcerare cutem. Ex Abegerig citat, vehementer calidum esse, commouere *algefactos* & *baras* & lepram, & apostemata, præsertim iuuenibus & cholericis, & fortè etiam interficere. Quapropter iis non exhibendos. Prodesse tamen Paralyticis, & ad eam proclinibus. Anacardium, Auicen. authore calidum & siccum est in quarto recessu. Eius melligo exulcerat, inflammat, sanguinem & humores adurit. Verrucas delet & leucen, alopecias implet à pituita ortas, neruorum refrictionibus & resolutionibus confert, memoriæ abolitæ aut imminutæ succurrit, præsertim

Vires & vsus.

Mens.

Paralysis. Tortura. Apoplexia. Temperies.

Verrucæ. Cauitium

Paralysis. Tèperiem. Nerui.

Lenit. Alopecia.

confectio ab Anacardis denominata, mentem tamen mouet. Hæmorrhoides immodicè fluentes suffitu exicat. Denique veneni non est expers, quin adurendo humores occidit, cui occurritur *malabd* vaccino (fortè lacte) & oleo nucis.

Hæmorrhoides.

Rhazaes aduersus Anacardos in principio butyrum coctum & crudum, & oleum seminum, donec suctio & mordicatio, si quæ sentiatur in faucibus ac ventriculo, cesset, danda præcipit, postea verò aquam hordei & lac vaccinum acidum in potu, & oleum violaceum olfactui præbendum. Caput quoque epithematis, qualia c. de algue sequi præscripsit, muniendum. Sed & Psyllii mucilago cum sulepo aliquo conuenienti aut succo Granatorum in potu dari potest. Nuces verò proprietate quadam ijs resistunt, eodem tenore. Melues Elect. Anacardino speciatim his vires tribut. Ventris totus inferioris & cerebri affectus frigidos compescit, sanguinem reddit puriorem, & inde spiritu animali reddito purgatiore & tenuiore, sensus omnes apprehensionē, intellectum & memoriam iuuat, colorémque viuidum corpori tribut. Compositionem vide apud eundem. Sed quod sextum demum mensem dandum consulit ad drachmi. cum aq. Fœnic. & Apii: quo sumpto, vitandum laborem, iram, coitum, ebrietatem. Ideo autem post sextum mensem dare iubet, quòd tum vis ferè eius maligna, vt censet Syluius, expirauerit feruendo, antè namque vti est periculosum. Apud Actuar. quoque antidotum dianacardon habes, ad vertiginosos, comitiales, difficulter spirantes, & ileosos: menses pellit, incipientem hydropem & cachexiam sanat, Paratur vt Mel Anacardinum dictum, cui incocti sunt Anacardi recentes & relicti. Vsu frequens est, in compositionibus, vt passim videre est apud Practicos. *Hæc Veteres.*

Elect. Anacardinum Veter.

Dosis.

Cautio.

Antidotus Diana cardon: eiusque Veter.

Mel Anacardinum.

Anacardi Matt. excalfaciunt & exiccãt tertio excessu: præstat in medicina liquor, etsi myropolæ cõmuni errore & cortice & nucleo vtantur. Porta Neapol. Anacardia noxia dicit, & deleteria non vacare facultate, quibus remedium sit oleum ex eorum nucleis expressum. Garcias Serap. reprehendit, quòd Gal. citat, tanquam huius fructus meminerit, [cùm tamen illi planè fuerit incognitus, vt ille ait,] quódque deleteriam habere facultatem scribit, cui tamen experientia refragetur, siquidem in Indijs è lactis sero maceratum asthmaticis dari, & aduersus lumbricos. Præterea iis viridibus (addit) & sale cõditis vtimur in cibarijs, oliuarum conditarum modo. Fructu verò siccato caustici vice vtuntur in strumis: totáque India huius cum calce misti vsus est ad pannos obsignãdos. Auicidem taxat, quòd inter venena retulerit, quæ deleteriæ sint facultatis. Nulla enim præditum esse venenosa facultate, ostensum: causticam verò vim non nisi in siccato esse. Nonnulli, infrigidem, calidum & siccum constituunt in quarto, alij in tertio, nemo tamen mihi satisfacit, quãdoquidem in virente clarum est deesse hunc excalfacientem & exsiccantem excessum: neque rationi consentaneum videtur in eo caliditatis & siccitatis gradu constituere quo est Piper, nisi fortè quod in Sicilia nascitur sit ea facultate præditum. Eiusdem fructus facultates Acosta persequitur in hunc modũ. Ego sanè vidi hunc fructum viridũ, & per multos dies sale & aqua conditum Oliuarum Hispanicarum modo venalem in foro proponi, & edi non solùm quidem, sed excitandæ appetentiæ causa costæ ortæ admiscen, vti solent fructum Mangas vocatum, aliósque fructus astringentes & acidos, alios minimè. Nonnulli in deficcato extimum corticem demũt, eámque membranam, qua medulla tegitur, deinde medullam edunt ad bibendi appetitum irritandum. Illud porrò certissimum, oleum id quod inter corticem & nucleũ continetur, admodum causticum esse & venenosum. Totà tamen prouincià Malabar, illius vsus est caustici vice. Si quis instillet in putridum & cauum dentem, vrit, frangitque, & corrumpit facilè. Calce addita ad bombycinos pannos obsignandos, & alias res quaslibet notandas vsurpatur: etenim notam adeò firmiter imprimit, vt nulla lotione eximi queat. Solent interdum Indi nonnulli hunc fructum cuspidi cultelli infixum candelæ ardenti imponere, qui dum vritur, mirum quos strepitus edat, quas ignis scintillas quasi fulmina eiciat diuersorum colorum, eáque ratione rudioribus quibusdam & mulierculis imponunt, illis persuadentes, se in ijs scintillis & flammæ radijs spiritus conspicere qui ipsis loquantur, & edoceãt quodcunque scire cupiant. Tali igitur commento miseros fallunt, persuadéntque quod volunt, dantes responsa iis, qui ipsos consulunt, pro suo arbitrio. Vt verò omnes isti Gentiles, augures, incantatores, & diuinatores rarò loquuntur, & cum mora ponderéque respondent, in suis responsis semper sunt ambigui, & adeò astuti, vt quomodocunque res, de qua consuli suot, cadat, sua existimatione minimè periclitentur, dicánque se euentum prædixisse.

Temperã.

Myropolarum error.

Porta.

Serap. not.

Non Genenati.

Asthma.

Lumbrici. usus.

Causticum Strumis.

Ad obsignandos pannos.

Auic. not.

Contrariorum de temperam.

Condita.

Cibus.

Mangas.

Pericarpium.

Oleum causticum.

Causticum dens.

Sigillum.

Pulchra observatio.

Indorum impostura.

CAIOVS.

CAP. L.

Caioi nomine innotuit fructus peregrinus (*hic cum precedenti pictus.*) Castaneæ maiori par, forma renum, altera parte gibbosus, opposita lacunam impressam habens, quâ pediculi aculi vestigium apparet crassior, infima parte tenuior, cortice autem tegitur cinereo, duobus maculis magis albicantibus vtrinque lacunam dictam obsidentibus. Præter hunc corticem alius nucleum complectitur pallidum, eâ formâ quâ & totus est fructus, succulentum, sapore Aymgdalæ dulcis, substantia molliori: inter duos cortices, qui culmi ferè latitudine inuicem absunt, tophaceis cauernulis coërcetur melligo crassiuscula & læta, sæpè cerasorum colore & consistentia, sapore primùm adstringente, mox insigni acrimonia linguam vellicante, seruata tamen adstrictione.

Descriptio.

Melligo. Sapor.

Theueto depingitur & describitur arbor ipsa, folio Piri, acutiore paulò, mucrone subrubente: cortice item nonnihil rubente, satis amaro, materie molliuscula: fructum ferre pugni magnitudine, oui anserini forma, cuius fini Nux quædam Castaneæ æqualis adnascatur, renis leporini forma. In eius tamen figura accessariæ nuculæ connexum alium ostendit, quàm ipsius consideratio doceat: siquidem, vt mox diximus, pediculus quo primario fructui connectitur, non in tenuiori, sed crassiore latioréque parte conspicitur, quod etiam melius demonstratur per figuram Linschottani, qui hæc tradit de *Caiou*.

Arbor descripta Theuetus. Folia. Fructus.

Nucula.

Arbor in India ad Mali fructus formam fert Piri magnitudine, flauo colore, posteriore parte acuta, & anteriore crassa, molli tractu sunt maturi, & contraria planè forma Pomis crescunt. Cùm enim Poma pediculo in crassiori parte arbori adhæreant, hi fructus (quos *Caiones* vocant) ibidem Castaneam ostendunt, magnitudine pollicis prioris articuli, alio sanè & diuerso à castaneis *lucido* colore,

Alia descriptio.

Caiones.

culore. Saporem quoque gratiorem habent, verùm assari debent. Introrsum albescunt vt castaneæ Europæ, putamine tamen crassiore, cui cæruleus color aeluridus est. *Caiones* ipsi ea parte quæ anterior est pomo, caulem habentinsitum arbori.

Gesnerus.

Anacardum. Anacardus Indica.

Oliuella. Faba Aegyptia.

Castanea brasiliana

Castanea.

Anacardum. Rondelet.

Nucis genus.

Theuet.aut.

Castanea. Nux.

Caiou.

Caiou. Anacardi.

Hist.Lugd. aut. Acaiou. Taber.aut.

Lerius.

Acarion.

Dubium.

Locus.

Tempus

Gesn. epistolâ ad Adolphum Occonem: Fructus reni similis quodammodo, figura & magnitudine leporinum renem referens, Anacardiis vocatis congener, vt iure *ἀνακαρδία ἰνδικὴ* appellatione nominari possit. Qui namque *Ἀνάγυρα Ἰνδικὰ* vocitant, minimè mihi placent. Longè autem magis errant, qui *ἐλεφάντιον* seu Oliuellam aut Fabam Aegyptiam appellitant. Indigenæ quidem Indi, Canibales maximè & Anthropophagi arborem *Acaian* & *Caion* nuncupant: fructum verò Recentiorum quidam *κασταναῖον βρασιλιανὸν*, id est, *castaneam brasilianam*.

Rondelet in praxi sua, quam manu mea transscripsi Monspelii [ego Bauh.] Castaneæ, inquit, quæ adferuntur ex India, quæ formam renis habent, ita vt videantur esse species quædam Anacardi, fructus ligni quod vulgò dicitur *Brefil*. Sed fallitur Rondel. Theuetus enim aliique Indicarum regionum *αὐτόπται* Scriptores, Brasiliumab hac arbore separant: Theuetus speciatim quoque Brasilium ait fructu carere.

Clusius apud Garciam, Nucis genus vocat è Brasilianorum regione, incolis Caious dictum, cuius arbor magna, fructum ferens oui anserini forma &c. quo vtuntur Brasiliani, [licet Theuetus contra asserat] in extremo fructu prominet Nux quædam renis leporini forma &c. Idem apud Acostam: mirari satis nequeo, Acostam non describere Nucem quæ in extremo fructu Caious nascitur. Caious pronuntiandum potiùs, quàm Caius. Acosta notat *Caiu* vulgò appellari fructum. Theueto Arbor Acaious. Depingunt arborem Theuetus & Linschottanus, nec figura admodum differunt, sed Iunius tamen concinnior, quia æreexsculpta, quemadmodum & Bry fratrum. Caious Clus. Hist. Lugd. Cast. Dur. Cuiones Paludan. qui omnes testantur quosdam Anacardiorum genus existimare. Sed Hist. Lugdur. Caious & alio loco denuò de eo tradit sub titulo Acaiou. Et Taber. Caioum audacter Elephantem-Iauß German. vocat, quod nomen & Anacardis quidam tribuunt, vt dictum cap. præced. quasi ipsi certò constaret ad Anacardos esse referendum. Et Cat. Francos. Caioum apertè Anacardium Brasilianum vocat. Lerius Brasilianam arborem dicit elatam Vlmorum modo, cuius fructus à siluestribus Aca-iou dicatur, crassitudine & figura oui gallinæ, per maturitatem Cydonio magis flauo, non tantùm eduli, sed succo etiam acido suaui, orique ita grato vt nihil suprà; habereque vim refrigerandi. Difficulter propter altitudinem arborum decuti, nec sibi sui licitum, nisi Simiæ caudatæ, quæ eius esu delectantur copiosè deiecissent. Cæterùm in huius historia hoc nobis obscurum videtur, quod Lerius & Acosta non meminerint Nucis à nobis depictæ, Theuetus verò non bene appingat. Præterea si quis ritè consideret Nucem nostram, est quod dubitet, an alteri fructui vnquam adhæserit, Vestigium vbi pependisse creditur, nescio quid aliud demonstrat: & potiùs tuberculum dicas à natura factum, quàm pediculi aut adhæsionis vestigium: Perpendendum igitur, an idem nomen non tribuatur duobus diuersarum arborum fructibus. In Canibalum Prouincia; vber est arborum Acaious prouentus, Theuet. per Indiam copiosi, eodem tempore quo Mangæ maturescunt. Linschott. E Brasilianorum regione Vlyssipponem adferuntur, Clus. Adferuamus & nos aliquot fructus, & vnum inter hos speciosissimum ab Ecc. Herc. Saxonia Profess. Med. apud Patauinos celeberrimo cum aliis multis exoticis ad nos missum. Paludanus ait: Orientalis Indiæ proprii non videntur fuisse: verùm eò ex Brasilia allatos volunt.

Saporem gratiorem habent quàm castaneæ Iaquæ, verùm assari debent. Crudas nemo securè ore aperiet, quòd continuò cutem abradant, magno dolore eorum qui ignari temerè eas referant. Ideò cultro aperiuntur, aut igne vruntur vt manducari possint. Guttur autem peculiari natura cùm deglutiuntur stringunt, gustu acido & succulento. In orbes ideò scinduntur, adiunctâ aquâ, iuè vino, saleque iniecto, quibus modis adstringendi illa facultas mitigatur, palato ita gratissimi. Mangis tamen Ananisque cedunt, viliores enim sunt: Linschott. Sunt qui ex fructu potum quendam conficiant, quanquam per se minimè suaui gustu, sapore Sorbi mediæ maturitatis. Nuculæ accessoriæ nucleus non ingratum quoque præbet cibum leuiter tostus. Ex melligine, quam cortices gemini claudunt, copiosius oleum possent incolæ elicere, quàm nos è Iuglandibus. Nullus apud Cannibales ligni vsus, præterquam ad fouendum ignem, vt quibus aliorum non magna suppetat copia. Theuet. Clusius quoque testatur nucleo leuiter tosto incolas vesci, gratiorem ita esse, & Venerem stimulare. Acri illo oleo nihil præstantius esse ferunt ad Lichenes & impetigines tollendas. Incolæ etiam aduersus scabiem vruntur.

Vires & Vsus.

Cautio.

Vt palata grati fiant.

Potus.

Nucleus. melligo.

Oleum.

Lignum.

Ad Venerem. Adeo Veteres. Lichenes. Impetigo.

AHOVAI, FRVCTVS VENENATVS.

CAP. CXLII.

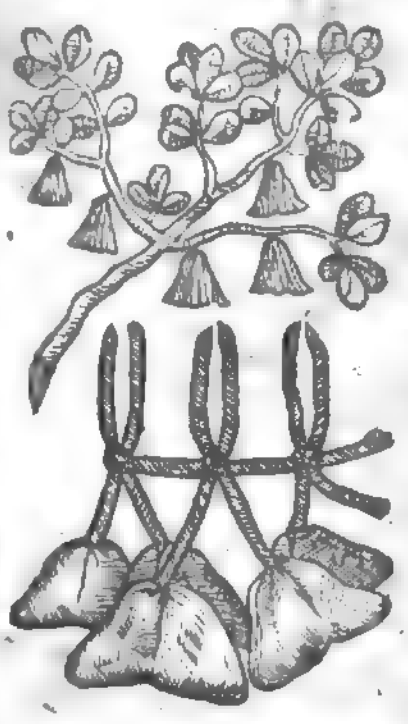

Descriptio

AHouai fructum nobis donauit Lutetiæ Io. Robinus stirpium exoticarum cultor propenodum singularis. Is triquetræ figuræ deltoïdes est, mediocris castaneæ magnitudine, duobus cornibus compressioribus, cæteroqui turgidus, coloris raui, superficie aliquantùm inæquali: ac inter duo inferiora cornua rimam agit ad intima penetrantem: à summo apice, in quo foraminulum peruium, quatuor ducuntur sulci, in totidem quadrantes fructum diuidentes, qui concussu nucleum inesse testatur.

Arbori, inquit Theuetus, altitudo Piri, folium verò duos trésve pollices longum, duos latum, æterni viroris: cortex albicat: rami vulnerati succum lacteum manant: odorem autem spirant amputati insigniter fœtidum, quare siluestres isti nullo modo vruntur, ne ad ignem quidem foueudi.

Arboris descriptio.

Succus lacteus, Fœtor.

Hauuay. Appellatur autem *Abouai & Hauuay*: Vtroque enim modo scriptum habet. De eadem Lerius sic scribit. Arbor in Brasilia syluestribus hominibus dicta *Aouai* tanti fœtoris & ita Allia redolens, vt cùm scinditur aut igni admouetur, odor tolerari non possit, foliis Pomis nostris ferè similibus: fructus quodammodo similis tribulo aquatico, nucleo summè venenato.

Aouai.

Lob. 4. tradimus plantam nomine Aspalathi, cuius lignum grauiter quoque olet. Potuisset hic tradi, nisi nominis affinitas & similitudo quædam cum Aspalatho ibi describi postulasset. Nescimus tamen cuius arboris sit lignum.

Goroptos se eiusmodi ligna ex Atlantico orbe allata subolfecisse testatus, humanum stercus naribus repræsentasse perhibet. Hist. Lugd. binis locis de Caagiet, nomine Arboris fructu pernitioso *Hauuay* Theueti. 2. titulo *Abouai & Abouay* Theueti ex Clus. ac vtr usque figuram proponit. *Abouai* Theueti nomine & Clus. & Lob. & Tabern. habent.

Hist. Lugd. mat.

Vires & Vsus.

Abouay porrò fructum fert venenatum, vti dictum, & pernecabilem, verèque deleterium: talis autem potissimùm est nucleus, quo exempto syluestres putaminibus tintinnabulorum loco vtuntur, quæ cruribus circumdata nihilo remissiùs sonant quàm campanulæ nostrates. Tantùm verò abest, vt ii peregrinis fructus istos recentes donent, vt suis etiam liberis tactu interdicant, priusquam exemptus fuerit nucleus. *Theuetus.*

NVCVLA QVÆDAM FALSO HIGVERO ET AHOVAI PVTATA.

CAP. CXLIII.

Descriptio

FRuctus quē Higuero nomine accepimus Phaseoli vulgaris est magnitudine, nihilque aliud quàm putamen quoddam, læuissimum, nitidissimum, coloris spadicei obscurioris, intrinsecus striatum, ruffum: gibbus foramine exiguo pertusus: sima pars tota patet, vt lembum mentiatur. Collisu mutuo tinnulum sonum reddunt. Foraminula arguunt ex funiculo traiecto pependisse. Dono accepimus à D. Casp. Bauh. & pluscula vidimus apud D. Ecl. Platerum.

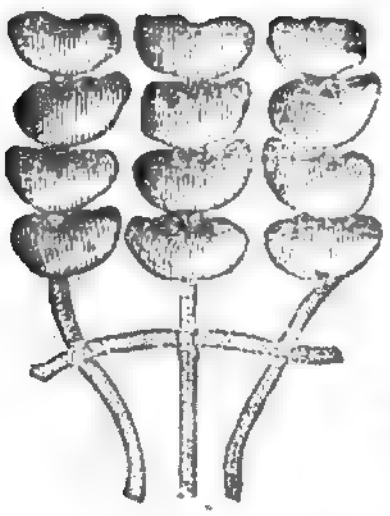

Clus. ad Garciam in edit. 4. Ahouai Theueti vocat. Olim verò sine nomine & descriptione posita erat figura. Quod deinde Ahouai Theueti nomine propositæ sint, existimamus Typographi errore id factum.

Lob. & Hist. Lugd.

Hist. Lugd. Fructum Higuero vocat ex Clusio. Lob. idem dicit. Atqui Clus. non vocat hunc fructum Higuero, quod adhuc quidem obseruauerimus, sed relinquit innominatum. Higuero longè aliùs est fructus: quæ ratio quòd maiori cautela Taber. Higuero fortè suspicatus sit, non definitè statuent.

NVX PEREGR. OCVLATA, COMPRESSA

CAP. CXLIV.

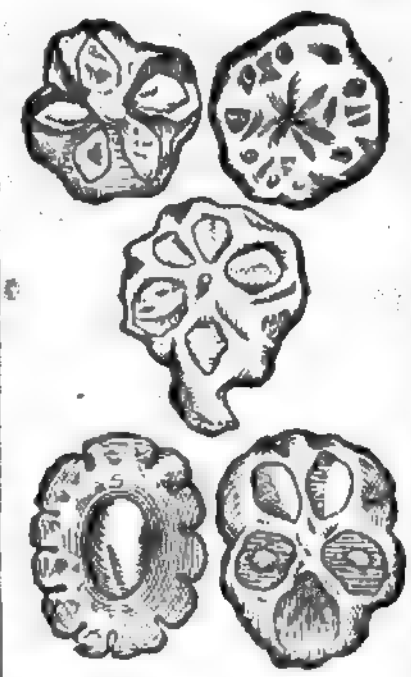

Descriptio

MAior est Nuce vomica Offic. dicta, quæ hirsuta est: hæc verò circumscriptione haud ita rotunda, sed per ambitum nonnihil sinuata, altera parte in gibbum extuberante, alterâ compressa. Color cinereus vel in russum declinans. Gibbus per declina ordine positos habet ocellos quinque impressos: compressa pars scrobiculos habet insculptos, in vmbilico quidem vnum, vnde & petiolus videtur prodire: in marginibus autem multi incerto numero. Ocellis respondent totidem locelli diuturni, in quorum vnoquoque semen vnicum, Pomorum aut Pirorum seminibus simile, sed habitus, substantia pingui, oleosa, sapore Auellanæ: circumiecta omnis substantia lapideæ est duritiei.

Semen.

An Serap. *Lemalbet*, vel *albe*, id est, (vt reddit interpres) Nux vomica. Habix: Vomitum vehementer mouet, vel per se, vel cum aliis trita cum modico salis, quod facilitat vomitum. Dosis drach. ij. Abraam apud eundem: Est nux, inquit, colore inter glaucum & album medio, Auellana paulò maior, in qua sunt nodi, cuius corticis drach. j. trita & cribrata, sumpta cum duobus aureis Anethi triti aut semine Fœniculi, addito melle, sicque mixta cum aqua calida vomitum cient, & humores cholericos eiciunt simul ac phlegmaticos, atque adeò alui quoque superfluitates per inferna subducunt. Non ausimus pro certo asserere Nucem nostram oculatam hic depictam esse Vomicam Serapionis, quia vires ignotæ nobis sunt. Quod scribit in ea nodos esse, respondere videtur. Bellun. in Arab. nom. interpret. Illa Nux ait, quam Veneti Nucem *Metel* vocant & quæ reperitur inter Nuces moschatas, non habet spinas quas ei tribuit Auic. eademque Nux, quæ importatur ex India, ignoratur à Phyticis Orientalibus quid sit, & ab Italis connumeratur inter stupefactiua, Mauritam Nuces memorant, quas Vomicas & Metellas vocant. Sed tam Officinæ quàm medicorum vulgus has magno errore confundunt, quòd plærumque legitimas vomicas, Metellorum loco vsurpant, & contrà *Metellas* nonnunquam *Vomicarum* vice. Metellas vocant, quæ nonihil extuberantes, quibusdam nodis, veluti paruis oculis, per ambitum sunt refertæ: at eorum lapsus facilè deprehendi potest Serapionis testimonio: ex iis sunt legitimæ Vomicæ Serapioni: Hęc Matthiol. qui tamen in postr. com. Lat. & Ital. non scribit esse legitimas Serap. Vomicas, sed in silentio

Nux Vomica.

Vires Nux.

Nux Metel.

Error Offic. & nonnullorum.

Metella vulgo.

Matth. mat.

no præterit, ac potiùs negare videtur, adeò sibi ipsi constare didicit in suis scriptis.

Nux vomica vera, & Pharmacopolis malè Nux metella, Lacun. Nux vomica vera: *Metella* offic. Germ. Frœnanglin/ Lonic. Nux vomica Serapionis, & Metella Sophistarum, Amat. Quidam volunt, inquit Anguil. Nucem *metel*, vulgarem esse vomicam: verisimilius est Metel commune esse Metel verum, quàm vomicam. At nobis, vt iam diximus, nostra Nux oculata meliùs respondere videtur Nuci vomicæ Serap. quàm eiusdem Methel, si rectè considerentur quæ Serapio scripsit. Nux metella Offic. Hist. Lugd. Fructus peregr. 5. Taber. Et rursus fructus peregr. 6. Clusius eadem Histor. Lugd. quidem eadem Nuce duobus ducatis locos agit, non sine olcitantia.

Nux metella. Nux Vomica. Metel Vulgaris Vomica. Metel Verum. Methel.

Hist. Lugd. mal. Descriptio Clus.

Clut. qui peregrinum 6. facit sic describit. Nuce vomica maior est, planus idem atque similis coloris, nempe cinereus, superna parte paulò eminentior, & in ambitu quodammodo sinuosus, infima verò, quinque grana inter se disiuncta, & veluti ipsi impressa ostendens, Mespilorum Setaniorum officulis non valdè absimilia, quæ exempta, satis alta lacunarum vestigia relinquunt. Totus lignea duritie præditus est.

Vires & vsus.

Cæterùm de vomicarum Serapionis facultatibus priùs diximus: qui nullam vim lethalem eis tribuit, sed tantùm vnius aut duarum drach. pondere cum Anethi decocto ac sale mirificè per superna, nihilominus quoque per inferna, humores bilioſos pituitoſosque educere.

NVX MECHIL SERAP.

CAP. CXLV.

Descriptio Arboris descripta.

DE hac ita scribit Serapio, *Lem Alrachaba*, id est, *Nux mechil*. Haamet eben Dauid, ex Arabus cuiusdam relatione dixit Rachahe esse arborem magnam sicut Nux, folus amplis Ficus magnæ, fructu Malogranati parui nascente ad folorum exortum, in modum Ficuum, pediculo incuruo, ob fructus pondus & magnitudinem. Neque nominandum esse Iumiuzen, id est, Ficus Pharaonis, quòd non sit Ficus, sed Rachaha. Se verò idem tradit in Oriente plures vidisse, Ficubus similes, cute densa, sapore dulci, suaues, odoratos, ideóque hominibus & pastoribus potissimùm expetitos. Anninebeten apud eundem Serap. vult esse Nucem vomicam. Sed differunt nimirum inter se Rachaha & Nux vomica. *Hac Serap.*

Iumiuzen Ficus Pharaonis Rachaha

Nux Vomica Nux mechil.

De eadem Monachi in Mesuen ita tradunt. Serapioni nux Mechil, siue Mochil (diuersa à nuce Methel) est quædam planta magna quæ in Syria copiosè nascitur, speciatim in deserto Iesu Christi, vbi nimirum 40. dies & noctes ieiunauit. Similis penè est in omnibus nuci Methel dictæ: sed fructus eius non est spinosus, & à pastoribus comeditur, vt plures fratres nostri ordinis retulerunt nobis: quæ planta videbatur eis esse species Solatri, quam plantam adhuc nonnulli ex Mauritanis Mochil vocant, & alii aliter vulgò nominant. *Sicilli.* Enimuero sanè, vt quod res est fateamur liberè, nec Serapionem neque Monachos rectè intelligimus. Et multùm est, si ipsimet seipsos intellexerunt. Quæ Monachi tradunt de nuce Methel, licebit videre capite de Strammonea. Scribit Bellon. Tatulam siue Solanum somniferum prouenire circa Hiericho, quod notandum propter ea quæ Monachi dicunt de Solatro: Verùm Tatula spinosa est.

Solatrum.

Solanum somniferum.

NVX HENDEN ARABVM.

CAP. CXLVI.

NVcis nomen facit vt plantam nobis incognitam tradamus ex Arabum sententia, de quibus Lectoribus & nobis cum tempore iudicandum. *Ieum henden*, inquit Serap. dicitur *Nux henden*, vel *Nux handen*. Rasis: dicitur *Adeps terræ*, & *Petra terræ*. Idem in Zaraui tradit, esse Tuber, ex quo fiat vinum cum melle. Isaac eben amram *Ieux handen* sunt tubera granata, sicus cerea alba, colore in glaucum vergente. Adfertur de Barcha, & de Corascen, estque illud cum quo viuificatur mel, & nominatur Tuber. Salomon eben habrasen: Nux henden in Perside, est Tuber mellis, quod viuificat ipsum mel. Adfertur de Keruen, & vomitum ciet. Paulus: Ex sententia Galeni est ficca, modicè refrigerans, tollens impetigines, & restinguens calorem, & fluxum sanguinis comprimens. Liber de taltamethi. Hæc in Barbaria vulgato nomine dicitur Nux columbarum, & in Damasco Nux handen: de quibus vnum cange proicitur in libras x. mellis: & in libr. j. minùs tertia aquæ calidæ, & agitatur bene, postea coopertatur vas. Ita vinum fit, quo Barbari vtuntur Alchanzi: Impinguat & sperma auget. Mesargiæ idem ait, & modicè calidum dicit. Atabari verò & hæc tradit, & præterea addit libidinem excitare ad coitum, stuporemque dentium tollere. Rasis in libro aggregato: calidam & humidam dicit, & prohibere appetitum luti [an Picam?] *Haltenus ex Serap.*

Ieum henden. Nux henden Adeps terræ.

Tuber.

Locus.

Vires & vsus. Impetigo.

Nux columbarum.

Vinum.

Audiamus & Auic. *Bezkenden* [vel *Kneikenden* Bellun.] id est, Nux henden, est res leuis sicut *Asse* lutea: in Rakka vocatur stercus columbarum: in Bagaded, Nux handen: vel vt quidam scribunt Genden. Melior inter eas est Barbanca: sed Rakia inefficacior. Calida & humida est, in primo excessu: sunt qui tradant leuiter refrigerare, de quo nondum satis constat. Exiccat & extinguit: quidam dicunt incidere sanguinem. Fit ex iis vinum: Huius vini descriptionem tradit, vt & similis Serapio, scribitque vterque id & impinguare & vomitum ciere. Quod si hoc aliquid ad declarationem obscuræ huius Nucis historiæ facere queat, sciat lector *Asse* multis dici Muscum. Qualem igitur Muscum intelligat Auic. vt incompertum nobis, curiosioribus subtilioribusque considerandum relinquimus.

Asse lutea. Stercus columbarum.

Nux genden Electio Temperies.

Vinum ad Venerem. Impinguat.

Asse.

Quæ sequuntur ex alio Auic. loco, nempe lib. 2. tr. 2. c. 503. hanc historiam reddunt obscuriorem, scribit enim Nux hendem, est terra glutinosa, sicut cicer, alba, declinans ad citrinitatem, quæ defertur ex Barcha & Corascen, ex qua cum melle fit vinum. Paulus dicit habere virtutem refrigerandi, extinguendi, & exsiccandi parumper: Fluxum sanguinis inhibere: impinguare. Sanare impetigines, excitare coitum. Bellunensis ad marginem Auic. addit: Gianzi hendem totum hoc caput à Serapione accepit.

Terra glutinosa.

Gianzi.

NVX VOMICA VVLGO OFFIC. COMPRESSA, HIRSVTA.

CAP. CXLVII.

SEplasiis vulgò Nux vomica nominata, orbiculata, nummo aureo quem scutatum vocant, æqualis, subinde minor, compressa, calamum

Descriptio

scriptorium vix crassa, tenera, & tactu molli superficie villum holosericeũ imitata, coloris ex cæsio cinerei, & vario lucis obiectu renidente, vmbilico vtrinque medium occupante, sed altera facie expressiore. Villus derasus comminuto Amianto similis quodammodo vel Cordo etiam teste. Fissa in geminas abit ceu crustas, durities ferè cornea, colore ex fuluo cãdicante, sapore insigniter amaro. Ipsa substantia tactu & contusu contumax, adeò solida lentáque est, nec nisi probè siccata frustula, & ea quidem ne vix ac ne vix quidem contundi, seu in puluerem redigi apta. Cùm in duos orbiculos finduntur, vterque in orbis circumferentia exiguum foramen habet, quo continetur, vt annotat Cordus, germinaturæ, & ex semine hoc fato exituræ plantæ rudimentum: exiguo pediculo, & veluti paruo Tiliagineo aut Hederaceo, venoso, duplicique folio constans, tam exquisita perfectáque figura, vt cum veri folii consummata forma de perfectione certet: eius vnica tantùm pars, hoc est pediculus, prædicto foramine vel cauerna continetur, foliola verò duplicis fructus commissurâ clauduntur. Reperitur, sed ramùs, formâ oblongâ. Vomica dicta quod vomitũ ciere credatur, & soleat.

Varietas.

Etymon.

Nux vomica Offic.

Hæc itaque est *Nux vomica* quâ hodie vtuntur officinæ, & qua se vsum officinasque suo tempore testatur Cordus.

Castanea vomica vel Indica.

Nux vomica, inquiunt Monachi, quæ & Castanea vomica vel Indica dicitur, tenetur esse illa, quæ defertur ex Orientalibus plagis, quę est velut placenta, denarii magnitudine, albicans, depressa & incurua. Non contrariante quòd legatur in Serapione, esse maiorem Auellana, & quod in ea sint nodi. Nec etiam obstante quod in ipso Serap. & Auic. cap. de Nuce methel dicatur, esse similem Nuci vomicæ, cùm expressè videatur contrarium: forsan quòd vel vterque textus sit malè translatus, vel quòd ipsi intelligendi sint de virtutum seu proprietatum operationúmq; similitudine: alioqui in aliis qualitatibus in iis omnia vera comperiuntur.

Nux methel.

Fuchs. nux Tithym. Myrsin.

Fuchsius Tithymalum Myrsinitem, cuius fructus Caryites [vt ille ait] dictus, esse qui Nucem vomicam, Germ. Bronágkn vocatam putent, tradit, nec refutat aut improbat, Quamuis reuera eorum opinio qui Nucem hoc cap. à nobis depictam atque descriptam Myrsinitis fructum putant, tam sit absurda, vt aliam refutationem nõ mereatur quàm lectionem vtriusque descriptionis ab intelligente factam, in quo fortè aliquo pacto Fuchsius excusari possit, qui eandem hanc nostram Nucem Vomitoriam nuncupat.

Nux vomitoria.

Ryff. quoque testatur quibusdam Tithym. Myrsinitis fructum conferi. Sed quibus?

Easdem Nuces, vti refert Matthiol. memorant Mauritani quas vomicas & Metellas vocant. Sed tam Officinę quàm Medicorum vulgus has magno errore confundunt, quòd plerunque legitimas vomicas Metellorum loco vsurpent, & contrà Metellas nonnunquam Vomicarum vice [vt & cap. de Nuce oculata monuimus.] Nam Vomicas quidem eas appellant errore ducti, quæ Lupinorum instar compressæ sunt. Serapioni Nux metella arboris fructus est Mandragoræ, hirsuto cortice. Quas vomicas nuncupant, corticem hirsutum habent, facultatibus, non autem notis (vt quidam falsò existimant Serapion. intellexisse,) Mandragoræ fructus referunt.

Medicorũ & Officer. error.

Idem in post. com. Lat. & Ital. nunc primùm intelligere scribit se in censendis Mauritanorum Nucibus Vomicis & Metellis in errore versatum esse. Credidisse enim nuces quas Vomicas seplasiæ vocant genuinas esse Metellas, nec id sine adstipulantibus indiciis. Nucem Vomicam quidem genuinam non esse Auic. & Serap. Itaque hanc caninam non vomicam posthac appellare licere, quòd canes deuorata, parua temporis morâ interimat.

Matt. mutat sententiam.

Nux canina.

Sed Matthioli seuerus ille censor Guiland. iam priùs hanc opinionem priorem in suo Theone exploserat: Nucem vomicam (inquiens) falsò Matthiol. Metellam contra Bellunensis sententiã decernit. Auctores habeo Ebenbithar, Auic. Haesen & cæteros Mauritaniæ Scriptores. Quacensura coactus & ipsemet tandem suam opinionem retractauit.

Matt. mu.

Lacuna eandem pingit nomine Nucis metellæ, adiicit Pharmacopœos errare qui Vomicas vocent.

At Amatus, Matthiol. imitatus ait, Nucem metel, quæ vulgaris sit Vomica, similem dici Mandragoræ semine & virtute, non figura.

Nux metella vera Vomica Offic. Krãenaugkn/ Lonic.

Nux metella vera.

Aliquid noui importat Anguil. Non existimo, inquit, Nucem vomicam communem, Vomicam esse nec Methel: non respondẽt notæ Methel intellexi à D. Io. Vetelli Materrano Apulienſi, Nucem vomicam vulgarem radicem esse foliis rotundis ac serpere: id si verum, certum nostram Vomicam, cùm sit radix & non fructus, non veram Methel. Quidam volunt [addit idem] Nucem vomicam vulgarem esse Metel veram: quod, vt verùm sit, oportet secundum Auic. in ea contineri semen simile Citro aut Mandragoræ, quod non repetitur in ea.

Nux quis.

Nux vomica radix.

Nux metel, autore Cæsalp. vulgò & Fungus Orientalis appellatur osseum quiddam compressum, & circulare instar Fungi abiecto pediculo: aliud integro circulo, aliud deficiente vt Luna: in centro apex quidam, in labro seminis medulla continetur, ob paruitatem inuisibilis, vt in Dactylorum ossibus, quasi ab eis differat tantùm: quia in Dactylis extrema ossis utrinque replicata sunt media quadam rimula constituta: in Nuce metella eadem sunt explicata & apetta, vnde circularis figura. Est autem id lanugine tenui obductum & candicante: vtuntur eo solùm pro veneno ad canes interficiendos puluere inspersa carnibus: idem pisces & aues obstupefacit. Putarunt quidam hanc esse Nucem vomicam Serap. quæ describitur maior Auellana & nodosa, cuius corticibus pro medicamento vomitorio, non pro veneno vtebantur: minor etiam fuerit quæ Nux metel apud eundem & Auic. traditur, fructui Mandragoræ similis, cortice scabro, licet ea obstupefaciens sit venenum, sed apud Plin. videtur inter Palmæ fructus poni, cùm inquit, quibusdam osseum

Fungus Orient. Differentia.

Palmæ fructus.

offeum continetur lunatumque, dente contra fascinationes religione polium.

Amatus noc. Acosta Amato succenset, quòd, vt ille putat, existimarit nucem Vomicam & Metellam idem esse, nec describat plantam, quodq; referat quæ Serap. dixit de Metella, quæ non sint diuersa ab opinione eorum, qui existimant nucem Metellam esse Strammoniam. Sed respondemus Acostæ, Amatum satis demonstrasse, le non Strammoniam intelligere per nucem Metella: dicit enim esse planam vtraque parte, quid minùs Strammoniæ fructui, quid melius competit Metellæ?

Acosta excusatur & excusatur Amatus.

Tabern. ait, se proponere duo genera Nucis vomicæ Brãenaugen, vt figuræ demonstrant. 1. genus Apothecariis dicta *Nux vomica*, verùm esse Nucem metellam: nam Nucem vomicam esse Serap. &c. Sed is, quicunque tandem fuerit, qui in lucem emisit partem tertiam Hist. Tabern. cùm alibi passim, tum etiam hoc loco summam ignorantiam suam in re herbaria prodidit: & cur in figuris dicit poni duo genera Nucum, quum sint quinque figuræ vnius eiusdemque fructus: præterea quem pingit, non conuenit cum Metel. Fructus quem vocat Nucem vomicam Serapionis est in historiæ eius alio loco inter fructus peregrinos numero vi.

Compilator Hist. Taber. not.

Virent & vtus. Porrò Nuces vomicæ vulgò nuncupatæ, si Matth. credimus, oleosæ, & gustui non ingratæ facultatibus, non autem notis [vt quidam falsò existimant Serap. scribentem de nuce Metella intellexisse] Mandragoræ fructus referunt, cùm authore Serap. quarto refrigerent excessu, ita vt drach. vnum pondere efficatæ interimant, minore verò mensura temulentiam faciant. Quos quidem effectus præstare videmus non modò in canibus, sed etiam in hominibus, quibus hæ datæ fuerint, quas vomicas esse contendunt. Verùm iam antea ostendimus Matthiolum mutata sententia non existimasse amplius nucem Vomicam vulgarem esse nucem Methel.

Quorundã error.

Matth. not.

Illud notandum præterea, nos nucem Vomicam vulgarem, de qua hoc loco agimus non oleosam, & gustui non ingratam, vt Matth. scribit, sed substantia corneam, & gustu peramaram cùm aliis multis non deprehendisse, vt & lingua & oculi Matth. fefellisse videantur, quando de earum qualitatibus decreuit.

Nux vomica narcotica. Cæterùm nucem Vomicam Narcoticam esse, & vel opio deteriorem, de quo prius dubitabat Gesnerus, tandem facto experimento certuis cognouit hac ratione. Drach. semis exhibitam, canis cum carne cruda deuorauit, post horæ quadrantem obdormiit, & inter dormiendum modò caput mouebat, aut conuelleretur, modò tibias anteriores, modò posteriores, tandem post horas quatuor extinctus est. Tum rursus alteri etiam cani tantundem huius nucis similiter dedit, & post horas ferè tres, cùm grauia symptomata ipsum iam inuasissent, Antidoti Saxonicæ Moibani drach. sem. cum carne exhibuit, quod remedium cùm deuorasset, sanatus est, & nihil mali passus est, etsi non euomuerit, fortè quòd tardiùs antidotus data fuerit. Cani aliquando bene magno atque robusto, Anatomiæ, in gratiam studiosorum, deficiente humano subiecto, destinato, integram exhibuimus cum caseo: sed ea die ex illa nihil mali passus, sequenti tamẽ die somno oppressum interfecerunt studiosi, impatienter moram Anatomicæ inspectionis ferentes. Alia vice, dissecta & leuiter in minutiora quædam frustula vna & semis data cum caseo masticato, paucis horis interfecit canem, sed prædicto multò minorem. Ne autem pereant nucis Vomicæ veneno canes, auricula eorum vulnerandæ [vbi iam gestus & saltus mitos insanientium edunt] ita vt sanguis exeat, aut etiam pars eius amputanda.

Experimentum.

Aliud.

Tertium.

Remedium.

Electuarium de ouo, quod tantopere deprædicant aduersus Pestem, nucem Vomicam recipit: Quàm bene atque prudenter, docti soli & circumspecti Medici iudicabunt. Gesnerus tamen dubitat adhuc, vt ipsemet fatetur in epist. quadam, an vi refrigerandi in quarto excessu polleat, sicut, aiunt. Adolphus Occo in sua Pharm. testatur Lilium Alexand. ad se scripsisse Nucem vomicam ablegandam esse, nec ad compositionis vllius vsum ad mittendam, quippe aduersaturam semper naturæ humanæ, nec quicquam tamen interea vnquam cõmodi allaturam: quæ doctissimi viri sententia nobis perplacet: nec quenquam hactenus vidimus qui suo experimento aliquid laude dignum illorum vsu profecisse prodiderit.

Pestis.

CORDIS FIGVRA NVX, PLANA, CINERACEI COLORIS.

CAP. CXLVIII.

Descriptio OStendebat mihi, inquit Clus. Exot. l. 2. cap. 26. Ornatissimus Vir Christianus Porretus, quandam Nucem planam, cineracei coloris, formam cordis, vt pingi solet, referentem, & quibusdam locis tumescentem, eamque adeò lento corpore constantem, vt maxima cum difficultate aperire possem, ad obseruandum quid contineret: reperiebam autem sub eo alium corticem, non minùs lentum superiore, subfusi coloris, tegentem nucleum candicantem, salsi saporis, inuolutum rufescente membrana.

NVCVLA TAPHET HERC. SAXONIÆ.

CAP. CXLIX.

Descriptio TAphet nomine ab insigni viro & Med. Herc. Saxonia missa Nucula, amplitudine sua vnguem medii digiti æquat. Sessilis est modicè, in gibbum hæmisphæricum penè elata, ita vt per medium sectum globum ferè repræsentet. Cortice munita est duro, cinereo, perindeatque Nux hirsuta, Vomica Offic. dicta. In centro partis planæ foramnulum vmbilicale impressum. Substantia interna nigra est; duritie cornea, sine sapore notabili. Ad quod genus fructuum aliud referenda sit, quàm ad Nucem prædictam, nondum constat, ex cuius fortè familia & classe & hæc vna esse possit. Lectoribus tamen proponimus discutiendum, an Clus. Exot. lib. 2. cap. 9. non meminerit huius Nuculæ in descriptione sequentis fructus?

FRVCTVS ORBICVLARIS, PEREGR. CVM GRANIS NVCIS VOMICÆ similibus?

Descriptio ANno 1597. Amstelredami ostendebatur mihi, inquit Clusius lib. 2. c. 9. ab honesto viro Stephano Iohann. Scharm Pharmacopæo orbicularis & sphæricæ prorsus figuræ quidam fructus, quem nauigatione Batauorum prædicti anni ex Iaua allatum asserebat: Illum tamen ostensum

Digitized by Google

Descriptio

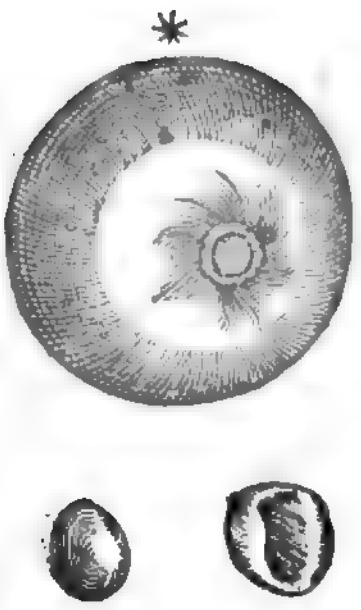

Indis qui ex Iaua adducti erant, negarunt apud se natum sed è Madagascar insula delatum. Dimensi autem siue per longitudinem lineâ ductâ, siue per transuersum, ambitus erat pænè vnciarum nouem, nonnihil tamen striatus erat, circa eam partem quà pediculus adhæserat, coloris fusci, leuis & intus cauus, aliquid tamen continés, vt ex strepitu quē agitatus edebat, coniecturam facere licebat. Ex illo postridie pertuso, educta sunt multa grana plana, nucis vomicæ formam perbellè referentia, nisi minora fuissent, & oras minùs crassas habuissent, saporémque minimè vt illa amarum: ossea tamen eorum duruies.

FRVCTVS EXOT. LATVS COMPRESSVS, COLORE SVBERIS.

CAP. CL.

Descriptio

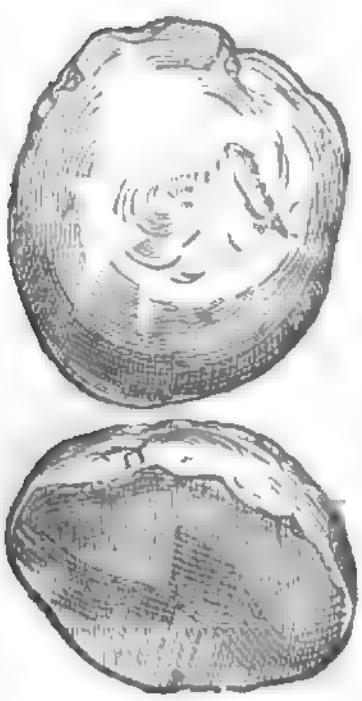

IN Cl. D. Fel. Plateri naturalium theatro hunc obseruauimus, vt & alia non pauca. Duas vncias latus est ac paulò longior, æquabili ferè ambitu ad orbiculatam figurā accedens, præterquam quòd parte superna [vbi fortè adhæsit] exiguum quendam sinum vmbilicali specie impressum habet. Compressus est, mediam crassitudine vnciam vix æquans, modicè incuruus, vt altera facies concaua, altera in gibbum sublata atque conuexa videatur. Cortice constat colore suberis ferè, non valdè duro, sed vel mediocri compressu fragili, nucis Auellanæ crassitudine, fungoso quodammodo: sed interior pars magis fungosa est, fusca, insipida, quia euanida, & magna ex parte caua. Quæ ratio quod & ipse fructus pro sua magnitudine admodum sit leuis.

LIGNVM MOLVCENSE, PAVANA DICTVM, FRVCTV AVELLANÆ.

CAP. CLI.

Descriptio

ARbor est domestica, Mali cotoneæ magnitudine, cuius folia Malus vulgaris solus sunt similia, fructus verò Auellanis, sed minor, melliore cortice & nigricante, Costa: qui *Lignum Moluccense* vocat: & cùm istic gubernaret Lud. de Tuyde, ipsius nomine hanc arborem dictam fuisse testatur. Lignum Moluccense Hist. Lugd.

Locus.

Inuenitur in Moluccis. Seritur, colitúrque in hortis diligenter, nec alibi facilè inuenias: tanti enim ab incolis æstimatur, vt peregrinos ne ad eius quidem aspectum admittant.

Vires & Vsus.

Huius ligni [inquit idem Costa] periculum feci, cùm in nonnullis ægris, quorum curam habebam in nosocomiis, tum in variis morbis, qui in longa nauigatione plerumque oriri solent, cùm in Lusitaniam redirem: partim adiutus facultatum relationibus quas intellexeram, & vtendi methodo: partim iis quæ nobilis quidam in Moluccis dicerat. Illius semen iam antè videram, mihi donatum ad aues capiendum: Etenim eo in aucupiis vtuntur non modò in illa regione, sed etiam in multis Indiæ prouinciis, ad quas eius rei gratia, venale defertur. Huius pauxillum cum oriza cocta mixtum, auibus syluestribus exponunt: quæ degustant, illicò decidunt sopitæ & stupidæ: quæ verò auidiùs id edunt, moriuntur antequam illis auxilium præberi possit, quod est, vt frigida caput perfundatur. Graculi omnium citissimè eo degustato extinguuntur. Nunc ad salubrem huius arboris materiam accedamus, cuius pauxillū hodie plurimi facio. Intus sumptum, aut foris appositum, omnibus venenis resilit. Intrò assumitur magno commodo ex aq. ros. vel vulgari, auiū que iusculo, eius puluer is apta quantitas pro necessitate, & ægri natura, modò decem grana non excedat, sed infra id pondus consistat, & viperarum, Regulorum (qui serpentes pileati appellātur, & ad vsum nox i sunt) aliorū que similium aspidum aut serpentum morsus: Bibitur hic puluis ex aqua, ipsíque morsibus inspergitur. Eadem ratione præbent in vulneribus, quæ à sagittis toxico illitis facta sunt, quibus illius regionis incolæ plurimùm vtuntur. Puluerem verò ex hoc ligno sibi parant lima è pelle marinæ caniculæ cōfecta, aut tenui aliqua ferrea lima. Robustissimo cuique dimidius eius scrupulus ex aqua limpida tepida aut rosacea, aut gallinarum iusculo tepente, summo mane datur, cœna autem diei præcedentis parca esse debet: euacuat enim omnes humores, præsertim crassos, lentos, & melancholicos: conuenit quartanis diuturnis, febribus continuis, Iliacis Colicísque doloribus, flatibus, hydropisi, arenulis, renum calculis, vrinæ difficultatibus, fæuissimæ cholericæ passioni, aliísque morbis, veluti articulorum & sibiarum inueteratis doloribus, scyrrhis & scrofulis. Omnis generis lumbricos necat, & appetentiam deiectam reuocat: & si nimia fiat euacuatio, bibat æger dimidium Cyathum *Canæ*, hoc est, decocti Orizæ, aut auiculam comedat, subitò cessabit, quòd sanè multa laude dignum est, paucísque medicamentis vulgare, vt in potestate sit medici aut ægri, purgari quantùm cupierit. Huc accedit quòd neque fœtorem, neque tædium, neque metum, dum sumitur, pariat, posítque sine Diætæ obseruatione, etiam iis qui sua negotia foris peragunt, propinari, vt ex iis deprehendi, qui vna mecum naui vehebantur, nullum sentientes incommodum, tametsi, dum purgarentur, nulla Diæta vterentur, viueréntque solutissimè. Obseruaui etiam illius præstantiam in inueteratis capitis doloribus, hemicrania, apoplexia aurium tinnitu, arthritide, Ventriculi & vteri affectibus & asthmate. Propterea

Semen. Ad aucupia.

Vtendi modus ad aucupia.

Ligni facultates. Ad venena

Vt administrandū in medicamentis.

Ad serpentum morsus.

Vulnera Genenata. Puluis.

Purgat. Quartana. Feb. Continua. Colica. Hydrops. Calculus Vrinæ difficilis Cholerica passio Articulorum dolores Scrofulæ Lumbrici. Appetentia Canæ. Placet ipsi medicamini.

Dolor. Cap. Apoplexia. Aurium tinnitus. Arthritis. Ventriculus Vteri Asthma.

zea fidens illi plurimum, faepiùs in diuersis natio-
Cautio. nibus, actatibus & locis feliciter vsus sum, & sine vlla molestia, nisi quòd in bilosis naturis, calidisque ventriculis nonnihil molestiæ parere, donec ciborum fumentem, & in nonnullis vomitum excitauerit, vsus est: sed bilosis nonnunquam hunc pulverem dedi syrupo acetoso, aut Carambola condita exceptum, aut in Catapotia cum saccharo rosato effurmatum. Exhibendus est fummo mane, neque cibus aut potus concedendus, donec purgatio fit, quantum necessarium videtur: tum deinde Cyathus iusculi gallinarum tepidi dauc. cibi-
Alimenta ferè omnia modi. Exhibendi tempus. Quod post agendum. mediatim est integra hora post concoctus pulus gallinaceus, & paululum vini aqua bene diluti: deinde toto illo die potus abstinet ad cœnam vsque, quæ parca esto, & facilis concoctionis. Subsequente die sumitur saccharum rosatum cum aq. bugloss. aut borrag. aut communis, atque iniciatur clyster ad alium eluendam. Solet verò interdum in nonnullis ani prurigo & excoriatio-
Nota. nem excitare, aliquein aliquibus [sed paucis admodum] hæmorrhoides. Hæc sunt quæ de hoc ligno Panacea conspexi & intellexi: Nunc vero ad ea regionibus magnis est eius vsus, tantaque æstimatio, vt sine metu in multis morbis supra enumeratis vtiqueat. Ego bis illud sumpsiin Colica. Hemorrhoi-dal. hoc, & hæmaturia, quibuque salutare esse deprehendi. Cæterùm cùm propter eius insignes facultates tot colæ plurimi faciant, illaque quantùm in ipsis est, celare non studeant, quæ procul dubio longè plures sunt quàm quæ nominus, sperandum est temporis successu reliquarum notitiam nos consequuturos.

XYLON, SIVE GOSSIPIVM HERBACEVM.

CAP. CLII.

Descriptio

XYlon tam herbaceum, quam arboreum Ny-cem fert, quæ propter hanc locum sibi meritò vendicant, sed illud priorem, qui a vulgatius. Breuis autem vitæ herbaceum Xylon, caule cubitali vel altiori, ligneſcente, cortice tuber te hirſuto tecto, in ramos aliquot [ternos, vel quaternos Fl. Quintus.] diuerſos diuiſo: [Caſalpin. Maluæ ſimilem dicit:] foliis viuginti, primaria diuiſione triplice, Acetis minoris folia æquantibus, hirſutis, ex pediculis duas trefe ve circa longis, pilofis. Pro floribus numerosis apices cernuntur [faboreſcentes, Quintin.] anthera vocata, [Caſalpin. melo purpurantes] figura floris Maluæ, fructum [amplitudine Avellanæ nucis, Quint.] barbatis quibuſdam ſtorem tegentibus inclusum, qui [maturitate rupta, paucis primùm oſtendit. Quint.] per maturitatem in tres vel quatuor

Folia.

Flores. Anthera.

Fructus.

Acus. I.

Semina.

Nucleus.

In regione Dioſc. March. aut.

Xylon. Goſſipium.

fragiles atque punctatas carinas dehiſcentes molliſſimam deciduſſimamque oſtendunt ſanguinem ſila duſtem, cui inſunt numituli ſemina Scrobylis ſupparia, tenero fragilique cortice, cui langano pertinacier adhæret, nucleus intus dulcis. Scrobylorum Amygdalarumve dulci lapore ſpe ſtudios vnca longiore pendet pediculo ex calyce craſſiuſculo emergente. Carinæ ſingulæ ſingulum interſtitium interné in medio ſui fecundum rectum dimen habent, qualis ante matruitatem in fructus medullio conuiſcit. Singula quoque earina vel valua in ſingulos apices ſtilos ac breuiter extrorſum reflexos, deſinit. Nucis color in noſtris ſicis, quales aliquot habemus, planè putamini nucem Iuglandium oſſeæ concolor. Aliud eſt Xylon arboreum, de quo mox.

Dioſcoridi notam fuiſſe Bombacem [quæ nihil aliud eſt, quàm Goſſipium ve patchii] nobis videtur cum Anuaro, licet Marth. contrarium ſtatuat: ſcribit enim Dioſcoridis, de Acanthio. *Cruda autem ſpina* &c: aut ex eius lanugine tenta ſieri veſtes bombacinæ ſimiles: quarnuis alii bombycinas omnerant. Goſſipium *Gossi* eſt, non *Bombyx*. Notum autem quid differat Bombax & Bombyx, quamuis & ipſe ad ea Plin. Xylo, ſeu Goſſipio, leu Bombaci [nam verum & idem ſunt] Bombycis nomen alcubi tribuat.

Sed ſi cognitum Dioſc. Goſſipium, cur [inquies] de eo non tradit? Id vbi ſcribam putamus, quòd eius ætate nondum in vſu medico fuerit. Scribit autem de materia medica. Quòd quod ne de Senoo quidem ſcripſerit, quod tamen ante eius tempora Andreas & Theophraſto non incognitum fuit? Non enim ſequitur, non ſcribit de eo, ergo non cognitum habet. *Sed ad rem.*

Apud Cordum deſcribitur Cirsium herba lanigera: floribus luteis, roſea figura, intus lanuginoſis & purpureis, ſemina habens Ciceris quantitate, intus cinerea ſparſa punctis, candida, mulcata, lana involuta. Cursal

Ruellio Xylon ſine Goſſipium frutex eſt exiguus lanigeri, palmæ ſolio, ſimilem barbatæ Nuci gignens fructum, cuius in exteriori bombyce lanugo netur in linum candidiſſimum molliſſimumque, quod *Colymum* vulgò vocamus, vt lanuginem ipſam *Coronum*. Plinio ſuperiori parti Ægypti in Arabium vergenti gignit fruticem, quem aliqui Goſſipion vocant, plures Xylon, & ideò linaintæ facta Xylina vocant. Fruticulus ſimilem barbatæ Nuci defert fructum lanugine plenum quæ netur: nec vllum lini genus eſt, quod huic candore & mollitia præferatur, quanquam firmitatis in eo parum. Ex Nux eum habitis facilicis, lanuginis globos reprælentat, qui nendo fant. Hoc tamen in Gallia naſci ferunt ex Italia delatum. Ita vides Ruellium herbaceum Xylon intellexiſſe, cui tamen Plinii verba, ſed mutata, vti ſolet, & iam frutiçem vocat. Fruticulo

lum, cùm tamen reuera herba ſit annua, ideoque duplici ratione à frutice vel arbore diſtant. Plin. verò non herbam, ſed arborem intellexit, quamuis fruticem nominet, quod conſtat, quia ſua verba ex Theoph. tranſcripſit, qui de arboreo tradit non de herbaceo Goſſipio, quamuis ſub alio nomine, vt patebit poſtea.

Matth. tamen & ipſe de herbaceo tradens, de hoc, inquit Plin. ait: Paruulus eſt, ſimilémque Barbatæ nuci defert fructum: ex quo patet Matthiolo, vt pleriſque aliis, non fuiſſe cognitum, Goſſipii diuerſas fuiſſe plantas, herbaceam ſcilicet & arboream, eique tantùm herbaceam cognitam fuiſſe, quæ non cõuenit cum Ἱστορίᾳ Theophraſt. vt Matthiol. ſuſpicari videtur, quamuis neget priſcis Græcis cognitum Goſſipion ſeu Bombacem, ſicut & Fuchſ. Lacun. At non fuit Theophrasto, nec Suidæ, neque Polluci, ſaltem arboreum: & tam antea monuimus Dioſc. cognitam Bombacem. Apud Plin. verò nec frutecem exiguum, neque frutuculum, neque fruticem ſimpliciter legimus, vt ex eius verbis quãuis à Ruellio (plantam non ſibi cognitam, ſed eandemmet cum Plin. deſcribente,) licentiosè nonnihil commutatis liquet: neque verò etiam paruulum apud eundem legitur, vt Matthiol. citat, licèt compilator Hiſt. Lugdunenſis eandem vocem retinuerit, manifeſto argumento ex Matthiol. potiùs commentis, quàm ex ipſo Plinio, Plinii tranſcripſiſſe verba.

A mali Cotonei ſimilitudine id quod in hoc fructu gignitur, aut à pocilli forma, vulgò *Cotoneum* vocatum Ruell. exiſtimat: aliqui *Githo neum* à *Githo*, cui ſimilem ferè gerit in capite folliculum, appellant. Videtur tamen Ruellius ſuſpicatus, (ſi ingenuè fateri velimus quod res eſt) nec obſcurè, Goſſipium in diuerſis naſci plantis, quamuis arboreum non agnouerit. Nam poſtquam aliquoties fruticem dixiſſet, ſubdit poſtea, gigni etiam in quadam arbore & eide qua mox: & addit: Theophraſt. lanigeras Indiæ arbores demonſtrare Mori folio, corpore autem Cynorrhodi.

Cæterùm meretur ſanè Monachorũ diligẽtia hoc loco Celebrari, qui Bambacem ſeu Cottonem vti vocant: ita ſcriptis tradiderunt. Lanugo ipſa [ſi ita dici libet] ab omnibus cognoſcitur, quia in multos habetur vſus. Eſt enim ſimillima bombycis ſerico albiſſimo. Planta autem ipſius non ita cognoſcitur, quia non vbique prouenit, ſed in regno Apuliæ copioſè. Bicubitalis herba eſt, & ramoſa, effigiem parui arbuſti ferens. Radix dodrantalis, alba atque lignoſa. Folia vt vitis habet, minora valdè. Flores fert mellinos, è quibus ſcapi ad inſtar Nucis vſualis (Iuglandis) triſecti prodeunt: & in eis ſemen vti ſemen Citrii, minùs tamen & ordinatè poſitum; lanugine dicta vndiq; obductum. Qui ſcapi maturationis tẽpore, lanugine dicta intumeſcẽte, tripertitè diuidũtur, [nos & quadripartitos habem*] & tanquã flos niueus, lanugo ipſa *Bombax*, ſeu *Bombax*, quaſi *Bombyx* dicta vnà cum ſuis granis ſiue ſeminibus ſcatet, ac inter decluendum colligitur. Et licet ipſa *Bombax* ſit albiſſima, vt nix: ſemen tamen ipſum exteriùs vergit ad nigredinem potiùs, quàm ad albedinem: interiùs verò eſt album, vnctuoſum, guſtúſque non ingrati. Hallucinantur autem nonnulli putantes Bambacem arte dealbari. Sed ſcitote, ipſam à natura ita candidiſſimam naſci: in quo quidem diſſidet à cæteris Lini generibus. Nam cùm lauatur, non accipit, (quod nec poteſt accipere) aliquid albedinis: ſed è contra amittit magnam partem ſui niuei candoris, vt experientia teſtatur. Scimus mulierculas quaſdam lepidè deceptas, cùm, nimiæ albedinis ornamentorum capitis illicò pœnituiſſe, ex bõbace telam texere curarent, ac eam multa lotione ruſſeſcere, & priſtinum nitorem amiſiſſe aduertentes, ad Lini ordinarii texturã tandem redierunt. Hanc enim, quo ſæpiùs lauetis, eò candidiorem efficies. Cæterùm arte ſeparantur grana ab ipſa bombace, hac ad lanificia, illis ad vſum medicum reſeruatis, quamuis multa etiã in ea reſidua inueniantur, nondum depexa: in qua, qui iis indiget, ſemper inueniet.

Lacuna de eadem Plin. tradidiſſe ſcribit: ſed fallitur: exiſtimamus enim Plin. de arbore ſcribere, quam in Arabia naſci tradit.

Eodem errore decepti, Matthiol. Rob. Conſt. & alii. Dod. Goſſipion arborem lanigeram Theophraſt. vocat, quamuis ei arbor neutiquam cognita fuerit, cuius ignorantia effecit vt etiam Theophraſt. tacitè carpere voluiſſe videatur, quamuis intempeſtiuè, quando inquit: nec mirum videri debet, ſi ſtirpem incognitam & in remotis regionibus naſcentem arborem eſſe putauerit, cùm & hac ætate, quâ plurima in cognitionem venit, lanugo huius Baumwoll / id eſt, arborea lana à Germ. appelletur: quaſi inſinuare velit incognitũ fuiſſe Theophraſto, eſſe herbam, cùm ipſemet potiùs Dod. ignotum fuerit, eſſe etiam arborem.

Pena & Lob. lubenter Goſſipium herbaceum voluiſſent Dioſcor. facere Gnaphalium, aut eius ſpeciem, & per deſcriptionem licẽre putabant. Verùm Theophraſt poſtea loco monito, ad illius lanigeras vites referẽdam eſſe cenſuerunt, Theophraſtique lectionem ibi corrigendam monuerunt, ſimúlque Matthiol. reprehendunt, exiſtimantem, nullam huius à Græcis antiquis factam mentionem. An vero Theophraſt. vel Plin. hanc intellexerit alicubi herbaceam Bombacem, nondum nobis innotuit.

Idem Pen. & Lob. Ἱστορίαν ἐκτεθεῖσαν Guilandini dicunt, ſed vel hic vel illi, vel vtrique decepti: non enim hæc arbor eſt.

Cæterùm plantam iſtam Veteribus Græcis incognitam fuiſſe multi arbitrantur: ſed illi, ex ſententia Hiſt. Lugd. errant: quæ vult ad lanigeras Theophraſt. uites planè referendam, vbi per fructum, non veſcum intelligendum putat. At nuſquam apud Theophraſt. inuenimus mentionem factam Vitium lanatarum, ſed arborum. Aut quidem folio eſſe vitis. Videtur Hiſt. Lugd. in hoc imitata Lob. & Penam.

Sed & ipſe quoque Hon. Bellus vocis Bombacis ſeu Goſſipii homonymia deceptus videtur, quando ait: Goſſipium in Arabia & Ægypto arboreſcit & multos annos durat: ſed in Creta hyeme perit. Nobis verò duæ diuerſæ ſunt plantæ, quæ non ſolùm variant loco & duratione, ſed ſpecie ipſa. Illa enim Arabiæ & Ægypti arbor eſt. Quę in Creta perit, herba.

Cæſalp. in eundem impingit ſcopulum: ſic enim ſcribit: Quamuis Serapio *Cotoneum* ſeu *Bombacem* arborem tradat eſſe, non tamen putandum aliud genus Bombacis oſtendere, quàm id quod ſuperiùs deſcripſi, [deſcribit autem herbaceum] cùm teſtetur eodem anno, quo ſata eſt, Bombacem ferre, ac magis præfertẽdam: ſed apud nos aduentante hyeme pereunt extoto eius plantę, ob frigoris impatientiam. Fortè apud Plin. [addit] eædem ſunt arbores, quas Goſſipinos vocari tradit. Aſt differt Goſſipium Cæſalpini ab arbore diuerſimodè: illud annuum & herbæ videtur: alterum arborum modo durat. Figura etiam immò ſpecie ipſa diuerſa, vti dictum: ſuntque folia arboreo

Matth. not.

Differentia

Matth. & Hiſt. Lugd. err.

Etymon.

Cotho.

Deſcriptio Monachorum.

Citrii ſemen.

Semen quale.

Lanugo emittere albedinem putatur.

Lacuna not.

Matth. & Conſt. not. Arbor lanigera.

Gnaphalii.

Veteres lanigeras.

Matt. not.

Hiſt. Lugd. not.

Hon. Bellus not.

Cæſalpini error.

Cæſalp. not.

In quibus differant Goſſipium herbaceum & arboreũ

Lob. Pen. & Guilandini not.

reo glabra: loca item vbi proueniunt diuersa, neque mutantur transplantatione in se inuicem. Quid? quod ex ipso etiam Serap. manifesta appareat distinctio, vti patebit ex eius verbis postea citandis.

Synonyma Linguar.

Porrò etsi Gossipium herba pleriſque Veteribus Græcis incognitum fuisse videatur, nominum tamen Græcorum stipatu neutiquam caret, quæ sibi communi iure cum arboreo vindicasse videtur. Appellatur enim βάμβαξ siue μάμμαξ ἢ παμβάκιον, ἢ ξυλόκαπον Suidæ. Vulgò Herbarius ξύλινον ἔριον. Pollux etiam ξύλον vocat. ξυλόκαπον Nico. Myrepsus: ξυλόπιλον quoque ipsam lanuginem Iurisconsultus, & ex eo Had. Iun. Latinis *Xylon, Gossipium, Bambax, bombyx, bombax*: vulgò etiam *bombar: bambacium, bombacium, Cotton* vel *Cotte, nis*: seu *Cotton, tonis*, seu *Corum, ri*: seu *Cottonum, ni*: & alia plura pro vno & eodem, scilicet bombace, testibus Monachis in Mes. à iunioribus accipiuntur. Priores autem Latini prædictis ferè Græcis nominibus vsi sunt: quidam *xylinum* & *gossipium* dixerunt. Barbaris & Arabibus *cotum* & *bombax*, & & *bombasum*, & *bambasum*. Sed genuino suo idiomate *bahlabah*: Troglodytæ *bafut*, teste Scaligero. Ab hac planta uestes *xylina* & *lina xylina*, nominantur. Iurisconsulti lanam eius *lineam* nuncupant: Syri *cot*: Gal. *cotton*. Ital. *cotone*, *bombace*, *bambagia*. Hisp. *algodon*. Ang. & Belg. *Cotton*/ His verò magna ex parte *Boomwol*/ *cottoen* & *bombesijn* dicitur. Germ. *Baumwoll*. Boh. *Bawelna*: Ægyptiis *Gnuesegiar*, vt scribit Alpinus. Vngar. *gyapott*.

Locus.

Olim, authore Lacun. plantabatur solum in Aegypto, nunc ferè per totam Europam habetur. Nam & in Gallia nasci, ex Italia delatum, Ruellius testatur. Fusch. nunc in Germ. hortis plantatur: qui tam fertilem tradit esse hunc fruticem, vt simulatque adoleuit, quod duorum fit spatio mensium, nunquam desinat florem & fructum proferre, donec aspernate & inclementia hyemis impediatur. Italia, vt scribit Bellon. tempore Romanorum abundabat *cotone*: nunc nulla planta inuenitur. Inter Marat & Halepum abundat. In Creta, insula Lemno, inter Hierosolymam & Damascum magna copia seritur, vbi pleni agri conspiciuntur, magnique ex eo fiunt reditus. Seritur & hac ætate in Cypro Maltha & Sicilia insulis, vbi copiosissimè prouenit, quemadmodum & in regno Apuliæ. Denique calidis gaudet locis Gossipium, inquit Alpinus, Aegyptii ad ipsorum vsum aliunde aduehunt: neque enim apud ipsos herbacea illa planta, ex qua Syri vel Cypri Gossipium colligunt, nascitur, sed tantùm quæ arboreus frutex est.

Tempus.

Seritur in Apulia Febr. vel Martio mensibus. Colligitur Septembr. & Octobr. testibus Monachis. Bellonio verò tradente, inter Marat & Halepum fatum Maio aut Iulio, demetunt Septembri: nec manet satum in terra per medium annum, nam & in Creta hyeme perit, teste Bellon. In Germania Camerar. speciatim Norinbergæ ex semine prodiit & floruit, sed fructum ferre per æstatis fugacitatem non consuenit. Nobis quoque, vt Genuæ ita & Montbelgardi non semel creuit ex semine Massilia allato, & abundè floruit, flosculis pallidis, nucularumque primordia protrusit, sed subinde decidua, antequam grandescerent. Radice nitebantur profunda: Nouembri marcuerunt. Creuit etiam Platero Basileæ. Solum amat tenue Cotonon, [quod nostrates [ait Quintin.] ab exotico animante detonsum credunt,] magis quàm pingue, cœlum vtique siccum, vir aliter habiturum Melitæ aruum. Miratus sum hoc quanquam calidius solum est, fimo misceri ab agricolis & stercorari, quum Sole statim inarescant omnia. Vere seritur, nec nisi pridie madefactum, & in aruo statim restibili [illo enim agrum pinguescere ferunt] mox aratum integitur crate, vel rastro quod supertrahunt: suo sarritur tempore, & runcatione quadam inutilibus herbis liberatur tam manu quàm sarculo: dum vellitur, tunc pluuias horrent. Incolæ hoc maximè cupiunt serere, si liceat: quoniam quæstus plus quàm è frumento: cuius etiam admodum ferax non est insula. Hac vna re vel maximè felix, quod iuxta sita est Sicilia, frugum omnium fertilissima, quæ illis pro horreo est, fame alioqui perituris. Et paulò pòst Biferæ arbores, binæ sæpè messes: demissi enim hordeo, mox *cotonum* succedit, vel Hordeum *cotono*, adeò terra non cessat parere.

Cultura.

Satio.

Quod ad vsum attinet, nullum Lini genus est, quod huic candore & mollitia præferatur, quanquam firmitatis in eo parum esse videatur. Excalfacit authore Matth. planta ipsa, & siccat. Vsta sistit sanguinis profluuia: & præsertim in vulneribus. Seminis medulla pressientibus & difficulter spissantibus mirificè auxiliatur: genituram quoque auget, proinde Venerem stimulat. Oleum è seminis medulla expressum lentigines, alphos, & cæteras cutis infectiones delet. Eiusdem lanugo manifestè quoque calefacit ac siccat: quæ si comburatur, mirum in modum manantem è vulneribus sanguinem sistit. Eadem accensa, & naribus suffita, veteri strangulatus auertit. Oleum seminis palpebrarum quoque asperitates lenit. Cotoni semen gratissimum præbet pabulum bubus, glandis sapore, Quintinus. Iuba ex eius lanugine tradit fieri lintea Indicis præstantiora. Lanugine eadem hodie passim veuntur ad farciendas vestes fouendi caloris ergò. Fiunt & lintea ex ea diuersi artificii, vt femoralia, quæ *brachas* appellamus, siue subligacula, quæ sunt multiugi coloris, vt punicei & albicantis, nec non vermiculati. Nigritis etiam locupletioribus omnibus est habitus ex cotonina quadam alba admodum, quæ instar camisiæ vestem eis suppeditat. Reticula quoque quædam magna ex bombyce parant Insulani fortunati, quæ in aëra suspendunt ac in illis dormitant. Ex relatione Lud. Rom. Lineis vestibus [verùm verticoloribus, amiciuntur milites Sultani vrbis Aden in felici Arabia, arcendi algoris gratia: Xylon siue Gossipium, Neoterici bombicem appellant. Sunt enim gossipinæ huiusmodi vestes prælio namando non ineptæ, quas ob id ituri in bella chlamydis loco induunt. Idem Regi ac Reginæ vrbis Calechut, incolisque, idolorum cultoribus haud dubiè dissimilis non est habitus: quippe qui Gossipino, haud sanè serico panno obscœna tantùm velant: Chirurgi quidam solent post sectionem venæ bombacem applicare, quod ego rarò fieri velim, filamenta enim quæ vulnus ingrediuntur, conglutinationem retardant, & interdum in causa sunt, vt in eo aliquid puris generetur. Si tamen amplior sit sectio, & periculum ne vena iterum aperiatur, applicari potest.

Vires & vsus.

Tēperam.

Sanguinis fluxus.

Tussis. asthma.

Genitura.

Oleum ex semine.

Lentigo.

Lanuginis vires.

Vteri strāgulatus.

Femoralia.

Habitus.

Vestes.

Chirurgi error.

XYLON ARBOREVM.

Descriptio

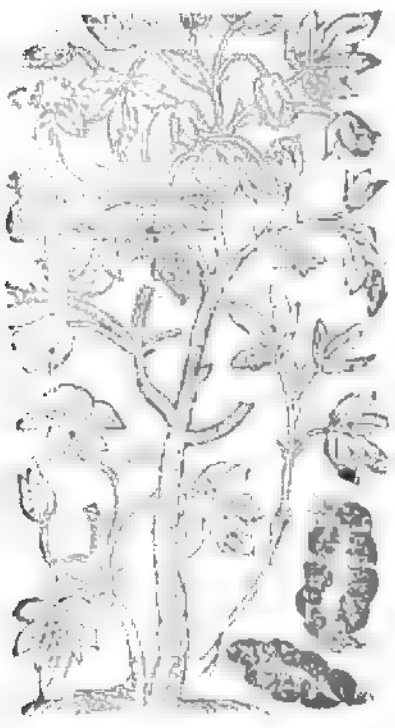

XYli arborei adolescentiorem plantulam munere dedit D. Zuingerus in horto suo natam: cui radix simplex & singularis, gracilis, palmũ longa: è cuius capite duo ramuli prodeunt, vnciales circiter, foliis donati pulchris, vncià minoribus, ad Tiliæ primùm pullulantis folia nonnihil accedentib', glabris, diuisura tripartita, profunda, acuta, (vna in vnumquamque lobum excurrente,) lactoidem neruis distinctis, petiolis hærentibus semunciã longioribus.

Alp. mss. Manifestè differt hoc Xylon arboreum ab herbaceo, cui folia hirsuta non glabra, quà tamen notã non distinxit Alpinus, paucis his eam describens: Gossipium Ægyptiis est arboreus frutex, in quibusdam tantùm in viridariis proueniens, pluribus annis viuens, dissimilis ab herbaceo tantùm proceritate caulium, ramorum atque foliorum figura. Crescit ad decem vsque cubitorum altitudinem, stipite ramisque duris lignosis, eadem quam herbaceum fert lanuginem: quæ ob moditam penes ipsos quartitatem in vsu non est.

Hoc διάφορον ἐμφανὲς est Theophrast. quod sic describit. In Tylo insula (quæ in sinu Arabico est, parte ad Oriente spectante) lanigeras arbores plurimas nasci proditum est: hæ folia habent Viti, veriùm minora: fructum nullum. [τὸ δὲ ἔριον ἐν τοῖς ἀκρεμόσι τῶν φύλλων τὸ αὐτὸ τοῖς ἀμπέλοις.] Id quod Lanam continet. Mali verni amplitudine est, clausum ac velut in sinum contractum: vere compressum, maturitate se recludens, vnde lana eximitur, ex qua telas texunt, aliàs pretiosas, aliàs viliores. Hoc idem in India fit, & in Arabia. Quo loco obscuritas declaranda. Nam quid hoc est dicere, nullum ferre fructum, & ferre aliquid Mali magnitudine, clausum, in quo lana? Sunt qui ita explicent, nullum ferre fructum vescum. Sed hoc non satisfacit. Fructus enim essentia aut ratio formalis non est, vt sit vescus: súntque fortè non pauciores non vesci, vescis. Scaliger hic nihil olfecit. Nos ita legendum ex reipsa censemus. ἔριον δὲ, ἐν ᾧ τὸ ἔριον: ita vt τὸ δὲ illud expungatur. Sic consentiet lectio Theophrast. cum re ipsa.

Eadem ex Theophrast. Plinius transcripsit, his verbis. Tylos insula in eodem sinu [Arabico] est, repleta syluis, quà spectat Orientem, quáque & ipsa æstu maris perfunditur. Eiusdem insulæ excelsiore suggestu lanigeræ arbores alio modo, quàm Seriũ. His folia infœcunda: (Lanæ secus quàm apud Seras, quorum in tractu Laniferæ arbores folia lana operta gerunt. Dalechamp.) quæ, si minora essent, Vitium poterant videri. Ferunt Cotonei mali amplitudine Cucurbitas, quæ maturitate ruptæ ostendunt lanuginis pilas, ex quibus vestes pretioso lineo faciunt. Hanc & alibi paulò aliter sic describit: Superior pars Ægypti in Arabiam vergens gignit fruticem, quem aliqui Gossipion vocant, plures Xylon, & ideo linea inde facta Xylina. Parvus est, similémque barbatæ Nucis defert fructum, cuius ex interiore bõbyce lanugo netur. Nec vlla sunt eis candore mollitiáne præferenda. Mirum verò Plinium Xyli herbacei non meminisse: an quia suo seculo nõdum sereretur, aut ipsi saltem nondum innotuisset: an, quod verisimilius videtur, quòd non agnosceret discrimen. In Aegypto autem arboreũ nascitur, non herbaceum, vel Alpino teste.

De eadem arborea intelligendus Serapio, sic tradens: Coton, id est, Bombax: Narrant quidam medici de Kelbe, Cotonem nasci apud se in arboribus Antiperiscorum similibus, duratéque viginti annis. Præsertim nouum & recens, debitoque anni tempore plantatum.

Scal. de arborib. Eriophoris Theoph. tradit quidem: at non demonstrat an eædem sint cum Gossipio, quamuis id insinuare videatur.

Matthiol. verò cum Xylon siue Gossipium à Theophrast. δένδρον ἔριφον appellari ignoraret [inquit Guland. in suo Theone] priscis illis Græciæ hominibus silentio præteritum affirmare non erubuit. Ipse verò etiam Gulandinus non demonstrauit discrimen inter Xylon herbidum & arborem Laniferam Theophrasti. Apud Indos, inquit Gorop. delicatissimæ vestes in arboribus crescunt, Lana Xylina, & Bombycis tela, de qua falsò credidere Veteres, arboribus depecti solere, in quibus fuit Virgilius:

Velleraque vt flauis depectant mollia Seres.

Scimus arborem esse, cuius Nux lanas inuoluit, è quibus fiunt telæ mollissimæ hoc tempore Cotoneæ dictæ. Hiem in Vertumno.

Cæterùm huius arboris laniferæ [vt annotat Belon.] primò mentionem fecit Herodotus, quem postea secuti sunt Theophrast. & Plin. ac plures alii, estque è numero semper virentium.

Bellonium carpit Bellus sic scribens: Bellon. fortè sub arboris Lanigeræ nomine intelligit fruticem *Offar.* Si verò hanc Lanigeram Theophrasti aut Plinii esse putauit, valdè hallucinatus est: Lanigeræ Theophrast. nihil aliud sunt quàm Gossipium, quod in Arabia & Aegypto arboreſcit, & multos annos durat: sed in Creta hyeme perit. *Hæc ille.* At nobis sanè omnia quæ scribit Bellon. de arbore Lanifera, videntur conuenire cum Xylo arboreo, à quo nec Alpinus dissenit. Ipse verò Bellus hallucinatus nobis videtur, opinatus Aegypti arbores laniferas easdem esse cum Xylo herbaceo Cretensium, quæ opinio in superioribus sufficienter refutata.

Casp. Bauh. Gossipium alterum arboreum vocat. Eadem denique nomina atque Synonymia, linguarum quæ suprà herbaceo assignata sunt, & huic conuenire possunt, si arboris differentiam addas.

Nascitur in Aegypto & Arabia, autoribus Alpino & Bellonio, qui & in hortis Cairi altitudinem hominis excedentes inuenisse tradit, quæ hyeme non pereat: & in Arabia ignem fecisse ex ligno arborum Laniferarum. Creuit hæc Anno 1595. in horto Cl. D. D. Zuingeri, Basileæ quam mense Augusto in spithameam ferè altitudinem excreuisse vidimus, paruulámque eius plantulam iconi adiungi curauimus. Qui verò fructus in eadem depicti sunt, mox describentur, à Xylo vtroque iam dicto diuersi.

Plinius eius lanugini candore mollitiáue nullam

lum eſtam præferem dam cenſet, vt ſeſeque aut, in-de lacrei doubus Aegypti gratiſſimas hers : quod ſpectabilis declarat Apuleius Apologia prima de lineis teſtis. Puriſſimum eſt, inquit, tebus duinus velamentum, quippe lana ſegnitiſmi corporis excrementum pecori detracta, tam inde Orphei & Pythagoræ ſi cis, propinquus vt ſtitus eſt ſed eum mundiſſima lini feges, inter optimas fruges terra exorta, non modò indutui & amictui ſanctiſſimus Aegyptorum Sacerdotibus, ſed opetibus quoque inter rebus ſacris vigetur.

Linum.

Arabes, teſte Bellonio, ex ea pulchras telas texunt tenuiores & ſubtiliores ipſis ſericeſ cardidionibus & bombacynis. Hocque demonſtrat poſſe tradi pomifera ſe allatis, in quibus magna ſit lanæ copia. Quæcunque verò ſuprà de vinibus Xyli herbacei dicta ſunt, & hoc referenda ſunt ex Serapione, quo & hæc ſpecialiùs addit, ſuccum foliorum contra ſe fixari ventris parorum. Bombacem calidorem dicit nocentem ſi emen conſerere tuſſi & commodam pectori. Lanugine, vtere ſem Alpinus, Veuntur Aegyptii, linearum petrarum loco, quibus noſtri tantùm vtuntur ad vlcera, vulneraque omnia ſananda : quando lineis pectis apud noſtros ad vulnera vlcerasque ſuperanda, illi non tantùm, ſed adhibent & ipſa, vti noſtri faciunt ad fluentem ſanguinem ſiſtendum. Seminum quoque multiplex vſus eſt frequentiſſimus ad omnes febres ardentes atque veneas eroſionem ventriculi & inteſtinorum inferentia. Ad tuſſim, ex acutum laſorumque humorum deſtillationibus pituitoſa apud eos vius. In Arabia ex hac Xylon lanugine telas illas tenuiſſimas (quas *Seſa* illi appellant, atque multis Byſſum Antiquorum eſſe perſuaſum eſt) parant, quæ vtique ob pulchritudinem ab omnibus commendantur.

Elatitis Cornea.

Vlcera Pulmonis.

Febres ardentes Vrgentes.

Tuſſis remedium ſpecificum.

XYLON BRASILIANVM.

CAP. CLII.

Thecoſpiton Cranonis.

ILluſtriſſimo Ditci VVitembh. Xyli Indici ſeu Braſiliani nomine a D. Paludano cum aliis multis Indicis miſſis fructus, in quo grana duobus verſibus, quæ lanugo xylana vulgari ſimiliſſima tecedit, diſtincta ſiguri figura, quam præcelenti tabella xyli arboris exhibemus demonſtrat: obliquè per ſuperficies planas ſine ulla lanugine mediantes ſe incubus diſpoſita, oblonga. Strobylorum formamunora, fuſca, glabra, bombace vt in Xylo herbaceo toto grano non adhærente, quotum extremum ſignem granum vnum ſingulare cognitionis cuculla membranea : priori ſubiacens, exhibida, medullum continet candidum, pinguem, dulcem vtui vulgari.

Cyma Ind.

De quo & Bellon. aſſerunt genus Cotonis ex India ad Braſilia, quod mulcum differt ab Africano. Braſiliano craſſum ſemen, nigrum, conglomeratum ex 2 aut 3 grana, aliter quam Africano, cui grana longulana ſeparata.

Cotonis genus.

Lobain diuerſis ſuis operibus, quem ad modum & *Cæſalp.* & *Dod.* grana ſeparatim picta exhibent, qualia a Bellon. deſcripta, ſed ea nec deſcribunt, nec vllam ſuciem eius ſcripto mentionem. Videtur autem huius arboris Coſſampinas dixiſſe *Matthiolus* in opere ſuo de rebus Oceani & nouis orbis, quod in ea natus & Coſſipſi nomine appellandum cenſet, atque apud Canchinenſes vbi ſuapte natura naſci, vt apud nos arbuſta ſylueſtria.

Coſſampinas arborem.

Lanugo.

De hoc Goſſipio Braſiliano tradit Lerius quæ obſeruauit in ſuo Itinere, Braſiliano ſolicet. Arbores bombacem ferentes abundantiam in Braſilia, mediocres ſunt altitudinis, flores campanulis ſimiles ferunt, lutei, ſtriatæ cucurbitarum vel citrulorum. Fructus maturus accedit ad figuram Fagi, qui in quatuor etiam partes findiur, bombax (Cotton) Americanus dictum exemit ex iis pendet magnitudine paruarum pilarum, in medio grana nigra, ſimul arctè iuncta, renem exprimentia. Fabæ non craſſiora nec longiora. Hoc mulieres ſylueſtres colligunt & filum ex eo parant, quo ſuis lectis.

Deſcriptio Lerianæ.

Arbor pira-mis.

Fructus.

Filum.

LANIFERA ARBOR PEREGRINA.

CAP. CLIV.

CIſta nantam Lerius Indiæ veſtem celebrem, referente Francisco Rodericques è regio dominio, qui 1606. ad Antilhas Indiæ mouit natus is in nantam profectus, inſequente anno cum iſdem inde redijt, naſcitur arbor procera, multis ramis prædita quos ſeparant numeroſa folia, vt conſpicere eſt in ſuo ſchice, ſed eſſus ſchice, ſed illis longè angu-ſtiora, & obtuſiora, quibus coronata

Lerius Deſcriptio arboris pira-mis.

Fructus.

ſedilis Gruilia, longioreſtam ex- Eam ferre dicebat fructus ſiliquarum penè vtillar, (quorum vno, quem retuleras, me donabat,) ſex vocis longos, quinque in ambitu circiter, à pedicello ferè tam magnoſcentes, cute vernili quam cortice præditos, cinereoci coloris, rugoſos, extimi parte mucronatos, in quinque partes dehiſcentes, plenos tenuiſſimo inuiſſium-que & candidiſſimo tomento, in quo latebant multa ſemina nigra, legitimi xylifemine minora, tomento ſuæ lanæ non adhærentia, vt in xylo, ſed libera. Et eram quinque veluti aſſulas longas medium ſiliquam occupantes, naſcentia. Ea lanâ negabat Francisco incolas vti ad ſtamina ducenda, quæ ad modum alio xylo, nimis enim breuis eſt, ſed eulamaria impleri aſſeruit, ad quam ſanè rem commodiſſimam eſſe multi videbatur, vt quæ vulgari tomento, imò vel ipſi etiam planâ, molliore ſuc *Gloſſarr.*

Semina.

Vſus.

Cæterùm anno ſeptimo reducibus ſeptem illis nauibus ex Moluccis & Iauæ inſulis, nuce myriſtica, pipere & alio aromatum genere onuſtis illum ſructum hunc ſimilem, ſed maiorem & magnum tegumen, honeſtiſſimi viri Petri Gareti diligentia acquiebam, ſuum pedicellum durum & lignoſum binas vncias longum adhuc retinentem tum autem fructum obtuſum bano ab imo mucronem in quinque partes dehiſcere, vt putaram, ſed à ſummo, videlicet à pedicullo, à quo procedebant quinque aſſulæ, circa quas ſeminà naſcuntur. Intelligebam præterea ab Ichiando Hieronymi filio, Cheirurgo, qui naue, inſigne fuse ſymbolum

Fructus alter.

Digitized by Google

S. idem habentem, ve dus fuerat, siccidusso vti non modò ad amplenda cerucculia, sed illud etiam ab ipsius in flamma torquem (alia tamen ratione quam vulgò Limnd, Lina, xylum) usque flammibus haustrices fuere etc.

Sed etiam Sebaldus de Weet affirmabat arbo-
Idem. Insitum Sebaldo de Weet ex Belgio de hac arbore. rem hanc fecte re, quæ ex simplici stipite habeant folia, quam Franciscus Rodriguez illi tribuit. Eam ob causam sic dictam, ac illi similem arbor esse poterit, quam memini Petrus Bellon. cap. 60. & 67. lib. 1. Item ut Observationum, quas nos Lauro docuimus, anno multos annos, & breui, Deo volente, longè copiosiores & aliquot libellos illustratas, exulgare lubentissimè animus.

An vero ea arbor, ex qua teste Philostrato Ityssorum sacer fuerit, huic quidem Populo permittam, solus autem iudicis.

COCCI ORIENTALES.

CAP. CLV.

Belga pi.

Accurrunt Cocci Orientales grana quædam, quæ *Cocci Orientales* appellitant, Cocinthus pasa aut maiora, tenis fere figura, fusco, rugoso cortice exteriore, interiore crassiore, atque nitescente, eadem rugosa, utroque lento, nucleum claudente frigidum, obsolete colorem, lenteque amplectens, quâ gemma ex vnoleo cortice partes emittunt, circumcludum.

Cohærent autem interdum Cocci bini aut terni
Cocci binati aut terni. cratibus inter se hærentes, vt plurimum singulares. Sustinentur pediculis vocalibus, vnico mediocri calatis, qui sane hisce cum iuter, absorbi videtur esse, haud obscure continuatque ratio cur Mori hos fabricemus, quod & putamine, eoque pomigero constent, & tantus nucleum contineant.

Cocci Orientales collectus vocant. Ruell. Au-
Cocci Orientales dibertus nihil tam frustum suspicatur, quamvis nihil commune habeant, cum ea faltem quod hi gustus. *Cocculi* Indicis sint, in Aegrypto nascentes Solani [Arbusculæ, vulgò *Coccifera* nominant. Historiæ solani apud Dioscor. & Theophrast. non respondet] racemosi, dum adhuc in matre suo hærent, habitu, nomen quoque, dedum (Cordo Hist. plant. id attestante) acinis ab vno pedículo Corymbis figura dependentibus; inde succosi, mollique tatæ, lignosi coruce, & nucleis contumbus, quorum caro penulatim, ex crato euis succo, tabelcit, & cogis contrahitur antequam ad nos è tam longinqua regione perferantur. Singulis annis siccatis Aurelius parui magnitudo est, & rotunda, aliquantulum oblonga figura, & circa annorum modice tenuis intra lima. Nucleum habent candicantem, pinguem, *Nucleus.*

simulo, contorto & lignoso distinctum interspito, sapore amaricantem, subdulcem, & modicè tenuem, quo ad capiendos pisces vtuntur. Eligito maximos, pondere ofilimos, & candido nucleo intus repletos, nam ad nos allati, vt plurimùm inanes & leuissimi sunt. Idem in Annotationibus: *Xeps γαρ ουρανιος, in Aegypto copiosum nasci tradit, vnde ad nos deferitur, & à Pharmacopæis cuculus de Levante, id est Solanum Oxicastle* vocari: Nam Cuculum idem esse, quod Cucubalum, siue solanum arborescens semel satis recteo se vidisse. Verum nihil in his videmus quod cum fructibus vel solanis respondeat.

Grana Orientis vulgò, Officinis *Cocculi Elephantum*, item *Cocculi grossi & Indiani*, nec non *Cocculi Indi*, fatis confitat ex qua planta producta sint, licet sint qui Clematidis fructum esse opinentur, teste Cam. & Apollane. Verum id plurimum falsum est.

Amatus Tithymali cuiusdam semen esse putat,
Error Amatus. quæ & olim Mathiol. fuit opinio, quam candidè fe mutasse fatetur. Et si Amatus contulisset descriptiones Tithymali cum *Cocco piperis*, non quidem exactissimè esse Tithymal. cuiusdam semen.

Thaddæus Neuiusus ab Hagek ad Mathiol. in epist. Germanico idiomate *Grasles*, Offic. *Cocles Elephantinus* Fuchf. ab animali Elephante vocati prodebit. Eius historiam a nemine ante fe traditam putat M. tibiol.

Elephantinus vocari fane qui censeant quod Elephantis grassi sint & tubes. Sed id a veritate abhorret, ex Matthioli sententia. Primum alitur in Italiam nullo nomine ex Alexandria. Vnde facilium vt à Venetis nequeat obtinus *Cocculi de levante*, ad eos Bacce Orientis accrescentur, quod nomen in nauem fam Italiam diuulgatum eft. Grassi fane *Cocculi Indiani*, quem infanum feu furiosum Indianum faciunt. Fob. Necnia definitum opinione. Cæsalp. Iure Nicenus vomicam esse putat, quæ in Offic. Galla orientalis dicitur ad pisces stupefaciendos quæsita. Idem baccas innocuas esse, & in cauis etiam locis notantem tantum ledunisse aquæ: indues colligi ante perfectum, neque grandiores esse Auellam, vt monet Scapio.

Tabor. Vtor gentes ob esse Vinis Germ. vocari, de quibus Garcias in hil. aromatibus lib. 2. cap. 30 agere. Sed falsitur: nulla enim ibi mentio horum fructuum, sed folium tradit or Cocci Indici esse Nucis Indicæ, cuius historiam non sine fapientia ostentatus tradit idem Tabor. nullum Cocci Indici nucleum esse, quem Indi pro commune habeat. *Cocculi Indici* Lat. Cast. Dur. *Cocculus* Offic. Bodel.

Barner. & Sydelberger, & Reformatio Wormat. vocati. Incolæ *Dum Samir* vocant, teste Rauwolff. Piscatores Italiæ vulgò *Cocc.*

Cocculus has fubitantiæ calidæ ac ignea esse, *Vires Vim.* ex lignitate euidenter deprehendi. Thaddæus Lobelius tradit, Cerusiæ Germaniæ & Belgis Cuculos in conquiescere animi efficant, siue Narcoticas quas credat, ve Matthiolus ipse refert. Certe si vires attenderet sanè, & nihilominus famoso fapo haliti cerebrum [vbi plenisque visum] obfuscant & stupefaciunt, non temerè quis mirabitur. Nam Padagogus quidà vt refert Amatus, Cubebas piscatores, et imprudentia pharmacopolæ fuerunt accepti quem piscatores vulgò Coccam vocant, & quo *Nomi.* pisces interficiunt, & quem ipse Tithymali cuiusdam semé esse putat: Cui etiam quadrat ad fummum grana auidissimè comederet, lliebrin naules & fingultum ac tunni angustias incidit: mox ei vomi-

Digitized by Google

Odoramina.

Nasus.

Mixtura per illita pituitam.

Ad vlcera intus prauide pu rulenta.

Ad vlcera pituitosa.

Frigiditas.

Gustatus.

Calidus & fe.

Ad Pedic. vulsi.

Expergefa cit.

Pedicula.

Mattha.

Alia cura pituitæ.

Frigiditas nasi.

Gustatus.

Ita.

Digitized by Google

vomitoriosque exhibitum, quo vel intra horam ei integro ab eo agone & periculo liber esse factus.

Nihil præterea nos (inste Cordanus de jubetis) ad pituitas nitentes reddendas, ex fructu qui ex Oriente vehitur, vocant *gulam*, nigra bacca est, perfrictis lamina, sed minor & crassior cortice. Compositio nostra ad pituitas capiendas experte hac est: Baccarum Orientalium quadrans vnciæ, cyminis & aquæ ardentis singulorum sextans, calcis viuæ, laminæ vncis tres, digerentur contusa in pastillos.

Thaddæus Nemicus Mithridatis scribens: solent, inquit, Coccos Orientales miscere cum veteri calce, vnelle & farina tritici: nisi fuerunt glubulosi, sin palæ pisi magnitudine, quas in summa, vbi pilorum concursus frequentior fieri conuenit, proiecerunt. Alii hac frequenti compositione vtebantur, qui idem Thaddæus & se diu esse adolescens, dicit: & rarum fatetur. non tamen quod teneremur (vt ille ait) studio capiendorum pilorum, quam quod venam inter admiratur arcam & os cordium. 3. Centum arum Elephantinum, feocorum di leuanto Padipis agni ana. vncis tem. calci anuqui vnc. sesem. cannabinis seminis vnc. j. Sem. anethi, hyofcyami ana. drachmas sinnæ tritici drachm. methadrach. vj. euphorbij drachm. hanc omnis in mortario in massam redigantur, fiantque inde catapotia pilis magnitudine vnguis. Rotundi pisciformia, de vt exercet rapidus flumen pisces alio abraptat & deferat, vnde posthac colligi non possint, & a piscibus deuorata, paulatim interficiantur, cum infatuant, vt hinc inde nunc in summa defcendant, nunc mouentur in orbem. magna cum voluptate adolescentium. Mox fatigatis, & cum fere exanimes, in summo fluminis natantes, ferendo picatotto extrahuntur: extracti subito in aceto tentantur, vel in recentem aquam conijciuntur, effecta prius ex illorum ore pilula euacuata, quæ plenum hæc adhuc in faucibus, ex ventriculo habebat: vomit reiecta, harere folet. Plerique reddunt ad fe. & quasi reuiuiscunt, quod gliam quibuldam accidit, si forte paulo diutius, vel in flumine rebo quantus, vel vi flumina in alium locum deferantur.

Eidem Thaddæo respondens Matth. sic infit: Tradit tempora cum diligentius hæc bacca excantarum, necnis pilos pisces, fed in foporem vel ebrietatem vt videre, proinde fententiam quæ Tubymah alcumus fructum esse exiftimabam, delenit. Quo facto vt, vt posthac multi perfuadeam alcuinis figuribus dignitæ Aegypti, vnde deferuntur, eas esse fructus. Et certe dum harum baccarum facultates mihi propone examinandas, eum adeo fopore eas effe, quam vt fumenti in ruporem agant, eadem fa. e calidas, ignea, facilique hæc vires, non ita facile mihi persuadere possum. Sopori eras esse hi ma. nacitio ex argumento, quod addat calco tantillum de farina, ac subinde del into vel dolo vino excepta, pisci ubique obiecta, in paulo post stupidi fiant. Ne tamen a mea mente opinione amator ille quæ fuit percipiat, quoque aliquem non absque ratione candalæ esse has ad credendum inducat, quod Opium, quo mihi valdius est in fopore ilupefacere existendo, amantudine longe maiore polliet videamus, quæ quidem amantia, do non impedit (fi Galeno credimus) quominus Opium hi et quarto contegerantium ordine.

Quamquam amara lanti Paquatrum capita folaque, quem mihi modum & Mandragoræ radices amarore non vacant, quæ tamen omnes sua frigiditate somnum conciliant.

Tom. I. Gg

Huic Matth. subscribit etiam Gesnerus subscribere videtur quando ad Casserium Medicum scribitur hanc modum: Mirum nucem Vomicam & & Opium, vtraque peremara, summe tamen frigidæ esse, ficus & Coccos Lentiscinos dicebat. Hoc etiam mirum, frigiditi ma hæc fudorem moueret. Nobis fane minime probabile videtur ob suam frigiditatem sudores mouere, immo ne mouere quidem, nisi forte per accidens, hominem in Lypothimiæ vel Syncopes motum concidendo, ob molestiam, quam stomachi creant assumpta, de qua re ampla posset institui disputatio, si tractationis hæc ratio id admitteret.

Audiendus tamen & Cardanchus, qui coccolum in tractatu quodam singulari, neutiquam frigidary fed pontis calidas esse atque crudas rationibus non solu n probare, sed & Matth. concepram opinionem conuellere nititur, quando ita scribit.

Baccas Elephantas dat calidi s & ficcas effe, experimento adeo constat, vt nulla fere indigat probatione: nihil enim id aperte conflat ex fenfu gustus eius amaritudine experimur. Nunquis autem ex Galen. quod omnes fandres amari non modo calidum, verum & ficcum esse, efficiatem oftendunt nec Baccas Orientales amaritudine cere & ficcare, verum & imponendi fuerit videmus. Cum enim amaræ sint, & cum ima calorem excesse fiat, ita vt quanto res sit magis acre amatior, à maiori etiam causa facultatem credendum sit. Quapropter dubium non est pediculi & de pisces interimere posse. Quanta verò sit amaritudinem baccarum, ab vtroque piscatorum sile in fedis discite narrat, qui cibi cæ tur pisces effe idonea capiendis piscibus in mortario contusis. ne fe, & cius vsum eo optime abluta ac deterfa scribitur confecisse, adeò amara esse, vt ea pisces sunt, vt nullo facto ab eis, tum mis admodum paupertibus comedi potuerint. Præterea cum multes experientia visum fuerit, & ab eo tem in puerulis sint, vt spherne scribit, ferinibus ex empto batum sit, pulueremhanum baccarum etiam in exigua quantitate cum adipe folii, vel pomo decocto & minutis pomatis & aqua aperti appositam, egregiè pediculos in capite ortos interficere, & felicius quam Staphidem agriam, tumisque, quam hydrargyrium, calidi tare & ficcatæ intendas affectus effe vere fatendum est. Quod adeò vt pollere, non solum ficcendi & calefaciendi, sed & ex alto trahendi. Experientia quoque comperitum est, in aliquibus puerulis eatem tenire capitis rubefactam esse, & vt dicunt mulieres inflammatam, & per aliquot dies pruritu fis intensi affectam, signo manifesto Coccoli vt Matth. has esse valde calidas & ficcas. Exper iper hat in te tam manifesta non potuit [inquit Cordanchius] opinioni Matthioli adhærere. Cùm igitur clarum sit, has baccas calefacere & ficcare, facile est etiam ex eadem colligere illarum alias facultates, egregiè nempe abitergendi, incidendi, aperiendi, trahendi, & tractandi, nec non pediculos ac pisces interfendi. An verò bacca illæ inter vehicula reponendæ sint, & ob id pisces & pediculi ? Sum dubitango huius sententiæ, eas nullo modo facultate deleteria vel venenosa præditas esse, neque hac ratione, verùm merito primarium qualitatum & suæ amaritiei animalia illa interficere. Quòd ob frig venenatæ cruditatis non constat, quòd etiam aliqua leuis non ex illarum applicatione per longum satis tempus nos fuerit vita, nec vllam symptoma fecutum fit. Et si obi

crat aliquis non esse enim, cum tantum exteriùs applicuntur si nullum inde ortatur symptoma dico, quod si medicamentum venenatum esset, tractione nobilitatæ membri & ratione mollitiei & debilitatis illius partis necessario aliquid mali exinde orirı aliquando fuisset obleruatum, quod cum non euenerit, nulla facultate deleteria ipsis infigitur esse credere cogor, vt dixi, non solùm ratione calidi tatis & ficcitatis insignis, verùm & multò magis fortasse ratione suæ amarit udinis illudque medicamentum habet mortiferos pisces & pediculos: cum habeamus à Gal. simpl. med. amarit udine lumbricos necari. Cùm autem ventris vnæ amaris necessitatem, multò magis pediculi & pisces necabuntur, cùm nos fœtentis facultas fœtens quam vermes occidere. Expropter Matthiol. sententiam probare non possum, tenhericis pulueribus harum paccarum spicies vtilitatem vel in sopitem & stuporem eos deducere, & ob id soporiferas esse, frigidas & humidas, fed potius pilcatorum opinionem sequi cogor, aquibus insecta ab illo medicamento pcfere extabescit tempestis curriculo necari. Ardeò nil quamprimùm capiantur, facilime putrefcere, & in plures partes diuidi quod non fit ratione mere calidi tatis agentis in carnem illam valde molle m, teneam, & humidam, pequenite poteft: immò etiam ab iisdem relatum, pisces, qui pulueremhunc fumpferint, vix citò capiantur & apertiantur, vt plurimùm medios rumpi, non tamen ita celeriter contabescere. Quod autem pisces ex hoc allumpto pulucre non nil aturentur, id inteiimantur potiùs præter hanc piscatorum relationem poffimus à fimili comprobare. Quemadmodum enim pedi culi ex appolito pulucre harum baccarum non infantiunt, nec hic vel illic per caput discurrunt, fed statim interimuntur, ita & multò magis pisces humente aquæ exilimandum erit. Et si qua obiicitur, pisces per aquam discurrere & voluntati allumpto pulucre, & id ratione elevationis fen facultatis, euenire, illis dicam ego, non humi ratione, fed dol itis quem percipiunt à contactu illo lethali tari & voluntati, vt vnusquisque animal fatzere, & præsertim homines solent, cum dolore abeuntes torquentur. Poftremò, cùm pisces platyphylli, Tithymalo tolle Dioscor. ne centur, Tithymali autem omnes vincentem habeant acrem calidam, que facultatem, insique amaritudine ratione quarum qualitatum necare pisces Galenus affirmat, idem de illis bacris fiatur. Confectarium ergo eft, pilcibus illis capiendis nullum nisi venenisuspicionem esse posse. etsi aliqua ratione à mensis abdicandi essent, quod mortui vel semimortui, præsertim in aliate capiti, ratione hæ mollities cutis citò putredine corripiantur. Si tamen cumprimùm capti sint exenterentur & coquantur, absque vl. lo periculo comedi posse crederem. Hactenus Cordus hic.

Tabibus confentiens Iis & fatisfationibus percel. luntur, qui nudas rerum qualitates fectantur, nihil earum formæ aut occultæ proprietati tribuentes, quæ tamen vna diuerfarum, eoumque certarum facultatum dispensatrix, generix & moderatrix. Non dispitabimus hic quod locus non fit fi tamen alterius hærendi fedes generatur, poftremorem probabilorem exiftimaremus. Tuuids tamen incedere eos ftatuimus, qui proprietati occultæ eorum tribuunt, quod ab iis pisces quali cuitro quodam perculli interficiantur, vt ab his etiam meatus fi ti ab ibis. Quod fi credere aut à baccis quatenus calidis vsitque idem præstituunt Piper, Pyrethrum, Zingiber. Aut si à baccis quatenus amaris: idem poterunt omnia amara vlde.

FAGARA MAIOR ET MINOR. Cap. CLVI.

Descriptio

Mihi nobis FAGARA Arabicum nomine nobilIO Corticibus putaminis, Pinu parua, rugosis, fructu in gemmas exannulatis mediisque dehiscentia, pediculo e nudonato, ftirpi cui est lenis.

Suntnobis etiam his ftmiles cortices minores multò, quales Imperatus pingit pro *Fagara minore*: cortice exuoque sunt hiuftini, hiante foris aspero, intus pellicula candicante circumferipto, lapore aromatico, subamaro, linguam calore fuo vellicante, non ingrato tamen, ftmili fere Cortici Arantiorum. Accipimus ex Cubeba Constantinopoli allatis.

Est autem referente Clus. *Fagara* fructus Cortices tenuiori amaritudine, cortiginudine, corticem referens, ex cinereo nigricante, cui subest cortex putamen nucleum vndique ambiens, foris tenuis, & tenui nigrique membrana obductum. Integer fructus cum magnitudine tum forma & colore adeo fimilis est ei, quem nobis Orbitanæ *Cucalum ingens* de quo cap. præced. *Cucalum ingens* primo aspectu fallere, & pro eo fumi possit.

Memorat huius Auic. capitlo. in hunc modum. Fagara quid ei Granum in modum est, habens granum Mahaleb, & in cumcumines ex eft glaucum nigrum, ficut *Schebel* ait, & adportatur de Sofale.

Imperatus vtramque agnoscit speciem & nouem diligenter ab Arabibus descriptam esse. Verùm ab eam diuerfam esse Speciem minorem quæ defcratur etiam ex Orbitanibus regionibus.

Linschotis in Iauis reperire ait Fagagum magnitudine Cubebæ aut Pipenis, Cortice ouoctam tenui, in quo granum reticum cute nigra tenuiffima obtectum.

Fagara

Google

Vires & vsus. Tempera.

Fagara Asiæ grauum est calidum & siccum in tertio : emollant habens cum resolutione additionem. adstringit in medicamentis, quibus frigida ventriculi & tecnons intemperies corrigitur. Ventris fluxum, cui origine deficiens, astringit, concoctionem adiuuat. Linshoris, claritatem, masime conducere ad pectoris frigidos nebulos & imbecillitates ita nachimmio ait aliquando quæ humores. Siccare enim & calefactæ in modum cubebarum.

Pectoris.

Pectus.

OREGIOELLA. Cap. CLVII.

A Liquando Iacobo Græco, inquit Clus. Exot. libr. 2. accepit exoticum quod à fructu cortex sub aliquo suctu deuactus, an aliud quid, prorsus ipse nescio, nec qui ad me mittebat, quidquam de ea re scribebat. Hæc dantaxat in quo inuolutus cum fœquicie fructus, adscripsum erat Oregiella. ramus particulatus ex eo, cui adnascitur fructus

Cubeba similis, quo tantum sicci differebat vis tamen. Erat autem huic cortex, si conjecturam apponere licet, vncialis magnitudinis, reflexus ostiparadisus crassitudine & satis durus, sensibili saporis & calami cinctus, cinereæ coloris ex fusco colorati, ligneæ substantiæ. I.

Oregioella non multum differre videtur à nostra folio Indico descripto, & sunt tam idem.

FRVCTVS QVADRANGVLVS NIGER cvm membrana mixtvm. Cap. CLVIII.

Descriptio

OStendebat, inquit Clus. Exoticis. 2. capite, fructum vncium longum, quadrangulum, lateribus aliquantulum depressis, quibus nigrantij media tamen ex parte tectum cinereum membrana forte nuncupata, fructus humore imbibente. Quo autem nomine appellaretur, cunctos planè latet, aut qua in regione natus, intelligere nequiuerat. *Non huius expressimus imaginem. expressimus. II.*

PALMA. Cap. CLIX.

Descriptio

MAgnus stipatus fructuum exuuiorum ad nucem aliquo modo accedentium exhibitus Dr Palma non inconsiderate hoc in loco agetur, cum nuce cum Indica pulla tradenda maxima affinitate.

Vsitatus quidem Monspelij alisque locis Palmam, sed in tam dicta vrbe bene proce-

tam, etiamsi florentem : verum quandoquidem duas hic conspectantur, arborem integram ad marium non habemus, earum quæ stipitant partium defectui opem damus. Ramis

fluiquam incultatis ed longitudine, magnitudine crassitudine & complexione. rotundi oriantur, sunt ad summa viquie tetarius, vt multa de crassitudine decedat, sibique fere latitudo pedima fit notabilis, eâdem in fuba aliquot aceto oriundæ, tenua & diffuse rectitangularis, flexilis, intus membrali fungosus, & quasi ex longis filamentis quorum spa-

Palmæ

tia fere medium, quæ dam, compactum. Huic folia complura vtrinque adnascuntur, ariditi nacea, rigida, semunciam lata, supinis superiora, inferiora enim duobus fere anguibus horizontalibus mucronem definentia. Adhæsa ad ramum plerunque ex obliquuis, sta quidem, vt binis vel terna propinquo exeunte circa ramum finitum sint coniuncta, echelo inter coniugationes duorum truncus digitorum interstitio, at superiora angustatim parte ea pasu primatinque exsurgunt. In antem ore spatha inuoluitur caudus sufficiens non male scopis comparantem : à meribus filiquidem compressis, de quibus iam tato, fenim gradescente materie cum tamis perlimit, in filis subtili, laboriosi forma, cubiculos & amplitudines exeunt quæ amplorum, gradatim, exinteriallis modicis, vt tandem à summo stillum in fundamenta mittantur. Singuli autem hæc parte inferiore, quæ nuda est, quadrantem aut circiter præcisi apparet seu pepenis paulum inæqualiter torquen & crebris tuberculis, quibus fructus adhæret, asperam obtinent.

Scopæ.

Funiculi.

Dactyli figura oblonga mediante calyculo sessili bacillis adhærent, cortice extremo per maturitatem fuluo, cui subesti pulpa pinguis & dulcis huic verò subiendituir membra a alba in tenuissimamenta diuidua, proximè offi, ulum contegit cuticulum, vt videtur, pretium, colore oneteo, albido aut fulano. Ipsum officulum oblongum, modicè crenue, brachinstar, modò crassum bene quæ habitum, rugosum, altera parte secundum longitudinem falcio profundo cauatum, adscrti, patte superiora lineola notatum, in cuius medio tres fossulas umbilicus, cui interiùs cas respondet antrum exiguum, concentaculum germinis albi antus & mollis. Detracta vlumæ membrana, subtilissima apparet rubra vterum acinis conodolor, superemalis, nisi quod ex falco pennius ℞ infinuat in unimam officuli seu nucleo subtilmimam albam, duram vt ebenu, atque adeò verè officam, matrem ipsæ fragmenta fra cti minuatur : eiuldem dantem & colorem, cum duuda & colore cornuum nitique quæ, speciebus subdulci, & haud inferenti adiungente, in cuius viferibus medulla latet, quæ pene cartilaginis refert naturam.

Dactyli.

Membrana.

Officulum.

Medulla lat.

Digitized by Google

Flores numerosi, tenuibus quibusdam villis appensi hærent, in magni racemi modum, facie crocinis similes, sed multò minores, colore albi.

Ipsa verò vagina, Elate & Spatha priscis scriptoribus dicta, flores & fructuum rudimenta primò claudens, mox hians, diuitias reconditas ostẽdens, quale nos habemus, pedale quiddam est, tres vncias latum, modicè compressum, sed in medio nihilominus protuberans, vtroque extremo angustius, intus cauum, substantia corticosa, arũdinaceam diceres: hæc nouo accedente vere, [vti Marcell. ex eorum relatione qui diu in Aegypto & Syria fuerunt, testatur.] cùm noui in hac arbore fructus appetunt, tumet in summo trunco Palmę, qua parte folia simul & fructus nascuntur, velut in frugibus spicarum vagina: & in vtroque Dracunculo seminis corticosum inuolucrum, tenera primùm, mox lignosa materia, quæ vsque dum flores prodeunt cum latitudine aliqua in lõgum procedit: prolatis deinde floribus, & post flores racemoso Palmularum fructu arescit: relictáque in arbore sequenti anno auferitur, non aliter quàm putatione inutilia sarmenta in Vitibus nostris per ver auferuntur.

Hanc florum & fructuum, vt ita dicamus, vaginam Theophrast. quoque expressit, inquiens: maximè propria & peculiaris (ἰδιωτάτη) cùm respectu reliquorum seminum, cùm eorum quæ ex ligno consiãt fructuum (ξυλώδη τὴν κατασκευήν) est Palmę generatio. Non enim à vetulis, nec à nouellis [germinibus] fructificat, sed à rudimentis &c: Inter alios quippe ramos virga [ῥάβδος] oculũ rectiùs diceres, nisi Græcum prohiberet] quæ fructum gerit, quemadmodum spica, (καθάπερ στάχυς) erumpit. Cuius rei causam arboris siccitatem quis dixerit, & totam adeò eius formam. (ἢ πάλιν ὅτι ἄλλο τοιοῦτον) Cùm enim fructus egeat munimento quopiam ad conseruationem, & cùm editi sunt, & cùm exeunt: aliarum arborum fructibus hoc præsidium in frondibus comparatur: in Palma verò quoniam non est secundum frondem fructus, necesse fuit in ipso sinu confirmari atque consistere, vt non tener, sed validiusculus prodeat in aerem. Iccirco intus in cognato atque sibi necessario [ἐν τῷ συγγενεῖ καὶ ἰδίῳ (quasi gremiò primò conceptus atque inchoatus, postea editus est, fortasse quia frugibus inspicandis in morem eius fructificatio peragi debuit. Ergo si fructificatio hæc similis est spicarum fœtificationi: quoniam hæc spicarum editio communis & multis: communem quoque cũ illis multis Palmę fructus causam obtinebit. Quod si soli Palmæ id contingit, priuata causa exquirenda erit. Mirum tamen inter omnes arbores soli Palmæ id euenire: nam si quid peculiare eueniat in congenerum aliquo, id verò iure quodam admirationem meretur. Quamobrem de hoc amplius cogitandum.

Cæterùm Palma, vt idem Theophrast. fusè passim describit, ex earum arborum numero est, quę semine exeunt: auctu difficilis, perpetua fronde virens, & sola inter arbores nullis ramis constans, prævalida alioqui ad sustinenda pondera, non enim flectitur deorsum, vt cætera ligna, sed ponderi retinendo sursum incuruatur, materie tamen est loui, tractu facili ac molli, quemad. Suber: sed melior Subere, quia lenta: Suber enim fragile est: [δρυμὸν: non rigidum, vti Gaza vertit ex sua opinione, nec ad mentem Theophrasti.] quamobrem simulachra nunc ex Palmis factitant, spreta Suberis materie, vt incommoda. Neruos non per totum corpus diffundit, neque prolixos extendit, neque eodem posituræ modo cunctos porrigit, sed multifario. Siccari hæc materies potest, cùm dolatur & serratur. Vim genitalem in vertice candido tanquam in capite gerit, in quo medullæ copia continetur, quod cerebrum Palmæ [ἐγκέφαλον] vocatur: hinc & folia & fructus exeunt, quod cacumen si quis auferat, sterilescere videtur, nec nõ penitùs interiore. Caudice seu trũco assurgit simplici [licet alicubi etiam bifidus & in plures partes diuisus assurgat vt dicetur postea] recto, firmo cortice scabro & veluti squammis obducto, ligno neruoso, vti dictum, ne tamen medullæ discrimine. Virgæ quas emittit foliis vestiũtur, harundineis, sed multis ex vno pediculo lignoso & crasso aculeatóque prodeuntibus in multam longitudinem, angustis, sibi inuicem cùm adhuc nouella sunt cohærentibus, colore subalbido, ἰσοδυὲς, [cultellos vocant, quos in sacris mysteriis vnà cum Olea assumunt] vtilia ad nexus, & ad leuia capitis vmbracula texenda. Eadem postea explicantur duriora effecta ac viridiora, inflexáque ad latera, aliis ex medio stipite succrescentibus. Figura folii explicati, qualis hominis Palma, (hoc in Palma, humili potiùs obseruatur, de qua postea) sed longissimis digitis numerosisque quanquam differentias multas sortiatur. Quædam enim etiam explicata nunquam tamen inuicem disiunguntur, vt in modò natis aut nascentibus Palmis omnibus, & in quodam genere peculiari: quædam diuiduntur, sed aliqua tantùm parte, non ex toto, vt relinquat palmæ manus latitudinem, præter digitos, vt in humili genere apparet: quædam ex toto disiunguntur vsque ad pediculum, vt in Palma, quæ dactylos fert, quã hoc capite descripsimus & depinximus. Hæc in arborem prægrandem assurgit: cui folia ad longitudinem quatuor cubitorum, & cum sua virga incuruata veluti in orbem spargũtur, (cuiusmodi ramum pictura exhibet) quod Palmæ ramos vocant. His præcisis vestigia in caudice frequenti relinquuntur ad scandendum opportunissima: vt pulchrè obseruari potest in eleganti & procera illa quæ in domo cuiusdam Patricii Monspelii visitur) alioqui si derelinquantur, impenetrabili vallo scandentibus aditum intercludunt, [vt in iuniore illa, quæ in horto Cl. D. D. Hüscheri professoris Regii & Cancell. Med. Vniuersitatis Monspel. conspicitur, animaduerti potest, & quibusdam etiam aliis locis Narbonnæ.] Fructus racematim velut ex Milii iubis dependent, prodeuntibus non ex medio cerebro, vnde nouella exeũt foliorum germina, sed à latere. Vestitur initiò racemus tunica conuoluta, similitudinem gerens ensis cuiusdem lati, sua vagina inclusi, (antea ex eodem Theophrast. diximus σπάθιον, spatham appellari.) ventre quodam medio clariore, propè cubitali longitudine stans inter folia. Qua adaperta: & hiante, iuba illa, quæ intus latitabat, in conspectum se dat: ac in mare quidem flores tantùm sine fructu, candidos pulusculo quodam refertos: in fœmina autem fructus sine flore. Nam Pulmarũ τὸ μὲν ἄρρεν ἄνθος ἀνθεῖ μόνον ἐν ἀθρόῳ ἐλλ' ἀπὸ μέρους τοῦ καρποῦ, conceptis verbis asserit idem Theophrast.

Tradit præterea puluerem illum Matis fœminæ aspersum, eam fœcundiorem reddere, neque fructificare ipsas Fœminas, nisi ipsis Mas adfuerit, hoc est, iuxta ipsas constitus sit.

Alpinus ait, Palmæ caudicem in rectum se attollere, vigintiq; passuum & amplius altitudine.

Caudicis

Quando fructus exigat.

Materies.

Gaza err.

Descriptio arboris ex Theophr.

Spatha.

Palmæ humilis.

Foliorum varietas.

Palmæ ramus.

Fructus racematim.

Mas facit pulueris fœminæ aspersum quid.

Fœmina tantillum fructum fert.

Vt fœmina fœcundior fiat.

Altitudo Palmæ altissimæ.

Alpini var. magnitudo quinta.

Cardicis poſtremam partem, humi proximam, ponduſque totius arboris fallentem, multi-graciliorem debilioremque reliquo caudice effe. Quod ſi ita eſt, alitèr ab eo depingitur arbor, alitèr deſcribitur. Nam tenui inferiorem partem craſſiorem eſſe nihil attinet dicere. Melius illud expiniatur in vitima Matth. editione.] Hinc plures Aegyptiorum hoc miraculo dudu, dixere, Palmas non tetra radicibus attolli, ſed aëre ex ſublimioris arboris parte illas, vtcunque quod hac etiam occaſione ſtupidis perſtudent: quia ſi Palmæ ſubli-mior pars, [quam corpſi vocant,] extaditur, vnius tam plantam illico arbore obſeruantur quod non accidit inferiori radicum conſtitu-parte. Nec ille Superni parte precula, arboremenoti, vitam Veteres obſeruarunt, vt teſtatur. Accenſa radice, nec Aegypti, neque Aſſyriana nobis perſuadebunt, ſuperciuere arborem.

Palmæ ſic diſtinguuntur Theophr. Fructifera. Steril. Mares. Feminæ.

Theophr. de cauſ. pl.

Caterum Theoph. authore, libr. 2. c. 8. Palmarum multa ſunt genera, quorum aliqua ſterilia, aliqua ſolum mas nunquam ferunt, quod alia fœmina ferant, alia ſteriles. Ruſtici fructiferarum, alia Mares, alia fœminas. Ac ea quidem inter has differentia eſt, quam iam modo diximus. Alia enim primi-ni flore in Spatha [*Ita vir eruditiſs.* Plin. modò Palmitem verſus, modò Spatham.] profert. Fœminas fructum habet longum, [*Ex Theophraſto Matthiolus habet oblongum: nos cum Scaligerano Scholiaſte ouatum: quæ mutatio ſatis probabilis: vt mas primùm florem ferat minus habet fructum: ſed florem longum.*] florem etiam habet humilem & tenuem plures.

Differentia fœminarum. Theoph. de cauſ. & affect.

Sed de his hoc difficultas non leuis oritur in concentu, qui ſit habet: *τὸ γὰρ μὴ φέρειν, ἢ μὴ καρποφορεῖν* nihil eſt, quidam nudos carent, quidam nucleum ferunt multum. Quæ inter ſpolia ayenores diuiſiones, acitalegitur: *τὸ μὲν ἄγονον, τὸ δὲ πολὺ φέρον, τὸ μὲν καρποφόρον, τὸ δ' οὐ καρποφόρον*, quam lectionem nec Scal. improbat, & ſecutus eſt Dalech. vt ſenſus fit: alia enim nucleo carent, alia nucleum habent: quidam durum, alii mollem. Plin vero ita legiſſe videtur: *Ita ſexus eſt, quæ ferant, & quæ non ferant, & ferentium alia nucleo carent, alia nucleum habent: quidam durum, alii mollem.*

cedentia: sterilem hunc, aliubi & ipsum fertilem, breuique ramorum orbe foliosum. Tectorii vicem hic parietibus plerisque in locis præstat contra aspergines. Procerioribus sylua arbore exipsa, solorum aculeo fruticante circa totas pectinatim, quas sylvestres intelligi necesse est. Incerta tamen libidine etiam mitionibus se miscent. Reliquæ teretes atque proceræ, densis gradatisque corticum pollicibus, vt orbibus, faciles se ad scandendum Otientis populis præbent, vtilem sibi arborisque induuiis [arborémque indultis. CH.] circulum mira pernicitate tum homine subeunte. Coma omnis in cacumine: & pomum est, non inter folia, vt in cæteris, sed suis [suos al.] interramos palmitibus racemosum, vtraque natura vuæ atque pomi. Folia cultrato mucrone, lateribus in se se bifidatis, bellas primùm demonstrauere gemmas: [leg. bullas cùm primùm demonstrauere gemmeas Dal. Alii, nouellas demonstrauere gemmas: quæ lectio ex Theophrast. probatur.] nunc ad funes vitiliúmque nexus & capitum leuia vmbracula finduntur. Arboribus, imò potiùs omnibus quæ terra gignit, herbisq; etiam, vtrumque sexum esse diligentissimi naturæ tradunt. Quod in plenum satis sit dixisse hoc in loco. Nullis tamen arboribus manifestiùs. Mas in Palmite floret, fœmina citra florem germinat tantùm spinæ (spicæ: vet.) modo. Vtriusque autem prima nascitur pomi Cato: postea lignum intus, hoc est, semen eius. [Nota Plinio tam marem, quàm fœminam frugifetam, contra Theophrastum. Vocat autem lignum, quod alibi Græcos imitatus osseum dixit.] Argumentum, quòd paruæ sine hoc repetiuntur in eodem Palmite. Est autem oblongum, non, vt Olinis, orbiculatum. Præterea cæsum, à dorso puluinata fissura, & in aluo media plerisque vmbilicatum, vnde primùm spargitur radix. Multis candidisque lignum hoc à carnibus discernitur tunicis, aliis corpori adhærentibus: laxéque distans, tantùm cacumini filo adhæret. Caro maturescit anno. Quibusdam tamen in locis, vt in Cypro, quanquam ad maturitatem non perueniat, grato sapore dulcis est: & folium ibi latius, fructúsque reliquis rotundior: [fortè iniucundior] nec vt deuoretur corpus, verùm vt expuatur, succo modò expresso. (Hæc à Theophrast. de duobus generibus dicta, malè in vnum confunduntur.) Et in Arabia languide dulces traduntur esse Palmæ: quanquam suba apud Scenitas Arabas præfert omnibus saporibus, quam vocant Dabulan. [Dablan M. & CH.] Cæterùm non sine maribus gignere fœminas sponte edito nemore confirmant: circáque singulos plures nutare in eum pronas blandioribus comis. [Idem prolixiùs Florentinus in Georgicis] Illum erectis hispidum, afflatu visúque ipso, & puluere etiam reliquas maritare. [illis maritari. D.] Huius arbore excisa vidua pòst sterilescere fœminas. Adeóque est veneris intellectus, vt coitus etiam excogitatus sit ab homine, ex maribus flore ac lanugine, interim verò tantùm puluere insperso fœminis. Idem & Theophrast. scribit, & modum specialiùs docet, quem infrà trademus in Cultura eius.

Porrò quod Plin. ait, non sine maribus gignere fœminas, id præter Theophrast. etiam alii testantur. Guiland. in Aegypto & Orient. obseruauit. Item Pontanus, vt dicetur postea.

Pergit Plinius. Quædam in Syria & Aegypto in binas diuidunt setruncos: in Creta & in ternos: quædam & in quinos. In Cypro verò, Syria, Aegypto, quadrimæ aliæ, aliæ quinquennes, aliæque dine hominis, nullo intus Pomi ligno; quamdiu sunt nouellæ, ob id spadonum accepto nomine. Genera eorum multa. Sterilibus ad materias, operúmque lautiora vtitur Assyria, & tota Persis. Sunt & cæduæ Palmarum quoque sylvæ, germinantes rursus ac radice succisæ. Dulcis medulla earum in cacumine, quòd cerebrum appellant, exemptáque viuunt, quod non aliæ. Vocantur autem Chameropes. Fructiferarum aliis breuius ligneum in pomo, aliis longius: his mollius, illis durius: quibusdam osseum lunatúmque, [limatúmque CH.] dente contra fascinantes religione politum. Aliud pluribus vestitum paucioribúsq; tunicis, aliud crassioribus tenuioribúsue. Ita fiunt vndequinquaginta genera, si quis omnium persequi velit nomina, etiam barbara, vinorúmque ex iis differentias. Clarissimæ omnium, quas Regias appellauere ab honore, quoniam regibus tantùm Persidis seruabãtur. Babylone natæ vno in horto *Bagoi*. Ita enim vocant spadones: qui apud eos etiam regnauere. Hortus ille nunquam nisi dominantis in aula fuit. At in meridiano orbe præcipuam obtinent nobilitatem Syagri, proximámq; Magarides. (Magarilides alii. Ex breues, candidæ, rotundæ, acinis, quàm balanis similiores. Quare & nomen à margaritis accepere. Vna earum arbor in Chora esse traditur, vna & Syagrorum. Mirúmque de ea accepimus, cùm phœnice aue, quæ putatur ex huius Palmæ argumento nomen accepisse, emori ac renasci ex seipsa: erátque cùm hęc proderem fertilis. Ipsum pomum grande, durum, horridum, & à cæteris generibus distans sapore ferino, quem fermè in apris nouimus: euidentissimèque inde causa nominis. Quarta autoritas Sandalidum, à similitudine appellatarum. Iam in Aethiopiæ fine quinque earum nec plures arbores tradunt, non raritate magis quàm suauitate mirabiles. Ab his Caryotæ maximè celebrantur, & cibo quidem, sed & succo vberrimæ. Ex quibus præcipua vina Orienti, (E Chydęis maturis fieri scribit idem Plin. alibi vt & Dioscor.) iniqua capiti, vnde Pomo nomen (nempe ἀπὸ τῆ κεφαλῆ.) Sed vt copia ibi atque fertilitas, ita nobilitas in Iudęa, nec in tota, sed Hierichunte maximè. Quanquam laudatæ & Archelaide, & Phaselide atque Liuiade, genus eiusdem conuallibus. Dos his præcipua succo pingui lactentibus, quodámque vini sapore, vt in melle prędulci. Siccióres in hoc genere Nicolai, sed amplitudinis præcipuæ, quaterni cubitorum longitudinem efficiunt. Minùs speciosæ, sed sapore Caryotarum sorores dictæ, proximam suauitatem habent, non tamen eandem. Tertium ex his genus Pateton, [Pateten CH. alibi ait fieri & è Palmis, quo Parthi & Indi vtuntur, & Oriens totus, maturarum quas vocant Chydæas modio in aquæ congiis tribus macerato expresśoque] nimio liquore abundat: rúpitque se pomi ipsius, etiam in sua matre, ebrietas, calcatis similis. Suum genus è siccióre turba dactylis, prælonga gracilitate curuatis interim. Nam quos ex his honori Deorum dicamus, Chydęos (viles, exigui pretii D.) appellauit Iudæa, *mens tot umeliâ Numinum infima*. In totum arentes Thebaides [sic dictæ à Thebis Aegypti. Papinio in sylvis Thebaicæ. *Charta, Thebaicane, Caricane.* Rhod.] atque Arabicæ, macróque corpore exiles, & assiduo vapore torrentes, crustam ueriùs, quàm cutem obducunt. In ipsa quidem Aethiopia friatur, [tanta est siccitas] & farinæ modo spissatur in panem. Gignitur autem in fruticis ramis cubitalibus, folio lactuce, pomo rotundo, sed maiore, quàm Malum [illegible]

Procera.

Cortices.

Coma.

Vsus.

Mas. Femina.

Plinius eam non quòd fœmina fructifera, osseum lignum descripsit.

Tactus.

Plin. reprehendit Languidè dulces. Dabulan.

Fœminam non fructificare sine mare.

Spadones.

Palma cerebrum. Chameropes. Osseum differentia.

Genera eorum quinquaginta. Plinius. Regiæ.

Hortus Regum.

Syagri. Magarides.

Phœnix auis.

Sandalides.

Caryotæ.

Vina. Chydæa.

Latex.

Archelaides. Phaselides. Liuiades. Palma Nicolai amplioff. Adelphides.

Pateton.

Vinum fortissimum.

Dactyli.

Chydæi. Indoctorum manus. Thebaides. Thebaicæ. Arabicæ.

Panis.

Digitized by Google

Thebaicum condita.

turefcunt: femperque fimili pomum eſt, fubauſterente abo. Thebaidis fructibus extemplo in cados conditur, cum fui ardoris anima: ni ita fiat celeriter exprirat; ita fit vt celeritas expiret cu. Imarceſcitque non recipiens ſuccus. Et reliquo genere Plebeiæ videntur. Syri & Iuba tragemata appellant. Nam in aliquas parte Phœnices. Glicicæque, populari etiam nomine à nobis appellantur Balani. Eorum quoque plura genera. Differunt figura corundutatis aut procentatis. Differunt & colore, nigriores, ac rubentes. Nec pauciores Fici ſquàm Fico Theophr. laudantur colores. Maximè tamen placent candidi. Diſtant & magnitudine. Quidam ſunt non ampliores Fabæ [Cicere Theophr.] Sertantur his demum, qui naſcuntur in ſiſſis atque ſabuloſis, vtin Indea, & Cyrenaica Africa. Non item in Aegypto, Cypro, Syria, & Seleucis Aſſiriæ. Quamobrem iuxta & reliqua animalia ex his ſegnantur. Vinum aut vetuſto pomi ſignum eſt, deuiſſe candidam verrucam quæ tacamo adhæſerat. Eſt & Palma in Aegypto, quo vocatur Adipſos, viridis, odore Mali cotonei, nullius fatus ſapore. Colligitur ante pubis ortu, quæ incipiat matureſcere. Quod reſinquitur [Quod ſi reliquatur. ut & cet.] Phœnicobalanus vocatur, & nigrefcit, referentefque inebriat. Carerdin Palmula Aegyptia qua Plinio hoc loco *Balanos* dicta, medio fue maturitatis tempore *mitis*, quali potus feu potio vocatur Dioſcoridi. *Carioſa* dicta, quorum humorem ſuperpluna non alter eſſe tim minuit, quàm ſi bibatur aqua, nec caput tentat, ac maturitate peroſcit, à punicco, ſiue Phœnicio colore Phœnicobalanus dicitur ac ſic caput gignunt, vt, quod ait Solinus, fenſus interrogatur, greſſus præpeditur, lingua retardetur, obſeſſiſque mentis & corporis officijs, imitetur vitium ebrietatis.

Quod verò Plin. de Palma adipſo tradit id Dioſcor. de Palmulis refert, verùm non ait, os fuiſſe ſignum intus nullum eſſe. At Theophr. quoque ſuccum agnoſcit, qui nullum habeat: vt, *Ἐν δὲ τοῖς ἀκάρποις καὶ ὁ χυμὸς ἄκαρπος ἐστιν*. eidem & Aetio, qui id ſen ſeribit ſi natura & arte, fed quæ nam ea ſit ars, non explicat.

Aegyptus.

Plin. quoque alibi ait Palmam quæ fert Myrobalanum, probabiſſimam in Aegypto, oſſa non habere reliquarum modo in balanis, quod Dalechita exponit. Colligi virides & immaturas balanos, pomo carne ſua tantùm obtecto, nondum geniti intus nucleis: ex libro cap. 22. vt ſplenet citat. Adſcribit ſignum eſſe, vbi abſint nuclei. Acremim, nullo intus ligno, & colligi paulò ante quàm incipiant matureſcere: quanquam lib. 15. cap. 4. dicat Palmæ nucleo ſimilia eſſe Pomi carnem: pomi, inquit, intus, hoc eſt, ſemen eſt: Et quibus tamen verbis nunquam extorqueabit Dalec. quod intendit. Reprehendit verò Plinium, eum mali ſignum vocare inquiens, cum ſit officulum, quid ſibi velit dicere Plinium, puriſſimum Scriptorem, Latinè loqui. Certum quidem à Graecis, vt Theophraſt. & alios os vocari, vt & ſupra nominauit: quinquamen ſi rem ipſam conſideramus, aqui ad ligneam naturam, & ſortè etiam magis, quàm ad oſſeam accedere videbuntur.

Dalechamp. Balanos Aegyptias.

Dalech. reprob.

Plin. pugnat.

Balanorum genera.

Porrò ipſe quoque Plin. apertè verbis lib. 16. c. 15. ſcribit, cuidam Palmarum genere nec nitus, nec extra eſſe ſignum. Item carne Palmas placere, cruda Thebaicas, coco Caryotas.

Dioſcorides eſt Palmam in Aegypto gigni. Ex ea vero fructum in Aethiopia vigore colligi, Arabicæ Myrobalano ſimilem, quæ Poma [*Poma*] dicantur, colore viridi, Mali cotonei odo-

rem referentè. Quod ſi dimittatur, vt matureſcat Phœnicobalanum fiat. Idem & *καρυόβαλα* memorat, & *βαλανίδια*, & nucleos Aegyptiacum, atque ex humilibus Palmis [*Ex ſilueſtribus autem quoniam*] cetera in vſu medico præfert. Item *φοινικοβάλανα* quod eſt Palma, quam nonnulli *Ἐλάτην* aut *ἐλάτιν* [Elaten aut ſpatham] appellant, inuoluerum eſt Palmarum [*omnium*] adhuc ſtorentium. Optima habetur odoratas, adſtringens, pondcroſa, praeſulaſanteriora parte pinguis. Sed & fructus qui ſub ea continetur Elate appellatur, à nonnullis Boraſſus. [*Elaten &c.*] Et medulla candidus, *ὑγρὸς καὶ ὀπῶδης* vocatur Idem & ſiſſa Plin. Chydrize ſuæ Suiſneæ meminit. Diligentibus verò conſiderandum eſt reliquimus, an Palmæ Spatha ſit odorata, vt ait Dioſc.

Elate Aegyptia.

Palmæ ſpatha odorata.

Palmulas porrò Thebaicas, ſunt qui putarint Officinarum eſſe Tamarindos, quos ab acido ſapore nonnulli *ὀξυφοίνικα* vocant, verùm omninò differunt à Palmis & Dactylis. Thebaicæ autem reuera genuinis Palmarum generibus accendentes videntur: nam, vel Strabone teſte, omnium conſentitur optimæ ac ſuauiſſimæ, & cunter eas tantùm quæ Caryotæ dicuntur, vt paulò dictum, cæteri conſentiri Plin.

Tamarindi.

Præterea Palmæ fructus Pomis accenſentur, quod de Tamarindis nemo natura ſtupium gna. de non ſit: rurſus facilè dixeris, cuius fructus porrò inter ſili. *ſe* & *ſe* quas referendos. Dochſilimus Strabo ſtructus in nostris ſuis ad Dioſc. pro *πόαις*, vbi legendum ſuſpicatur, ſemata Analogia, *καὶ τὰ σπέρματα* : quamuis etiam *πόαις* pro poculo aut potione interdum, ſed rarius vſurpetur. Quòd ſi *πόαις*, quali Pomum ſonet. Latinorum. dictum quis velit qualemcunque *πόαις* ſeu Palmæ fructum, quòd, vt dictum, ſit de genia Pomorum generaliter dictorum proſit.

Tamarindi Pomum.

Pomum.

Caterùm *ὀξυφοίνικα* iſtud, quod *ὀξύτερα* vocat Theophraſtus appellat Dioſc. nomine Paulus *ὀξυφοίνικα*, *ἤτοι ἀκανθίνους τοὺς καρποὺς* ac ſentiolus, hoc eſt, ſpinetum fructum enaſcentem ambiens. Galenus verò *ὀξυφοίνικα* nominare videtur, quo loco *ἀφέλκουσι* deprauatè legitur. Archigenes aput Gal. *τὰ ὀξύφοινικα*. Galenus dicit *ἀκάνθια* appellat, quam quidem vocem ob ſenſum ſcrupulo Hetychius, *τὰ ἐν ταῖς τῶν φοινίκων ἀκάνθαις ἀκανθώδη*, quod in ſummæ Palmæ cortice ſum enaſcuntur.

Oxyphœnica.

Paulus Aegin. Oxyphœnica.

Galenus Oxyphœnica.

Hetychius.

Apud Dioſc. *ἐλάτην* nomine, non tantùm eiuſmodi tegumentum, Palmæ oreticem Plin. & Columnellæ dicam, ſignificari, ſed fructum quoque ipſum eo contentum, ſtatim, ex ipſimet Dioſc. verbis, liquet.

Elate Palmæ tegumentum.

Palmæ fructus.

Alias ab his diuerſa ſignificatione *ἐλάτην* vocem vſurpauit Galenus citato *Dunamis* loco *ἐλάτην ἰσχυρὰν καὶ γεώδη*. Palmæ terreſtrem germen eſſe volui. Cum eo ſenſit idem Hetychius *ἐλάτην*, explicans, *ἐλάτη ἡ τῶν φοινίκων βλάστησις*. Plantæ hæc obiter ex Cornar. & alijs num Obſervat. annotare, vt intelligant ſuiſioni *ἐλάτη* Galeni à Dioſc. Elate diuerſum eſſe.

Elate Palmæ germen.

Cornar. Dioſcor. lect. Cal ab Dioſc.

Et quidem in vocum explicationem incidimus, placet & hæc adijcere. Palma vitalem vim non in radicibus defoſſam, vt cæteræ ſtirpes habet, ſed in ſummo trunci vertice, [*vtex praedemque lignet*] quaſi cor, ſitam in summa medio, à quibus circumquaque ſtipatur cui principes à ſuis ſtabilitam. Eam partem *ψαλίδα* vocat Dioſc. candida quali corculum ſeu medullam, quam *κεφαλὸν* Theophraſtus, *κόρυμβον*, Cornutus appellare conſueuit. Idem ſpectum eſt iam lib. 2. Strabo lib. 15. Plutarchus lib. de Iſ. & Oſir. Philoſtratus lib. 2. de vita Apollonij *ψαλὶς*

Palmæ vitalis vis.

Ψαλὶς Palmæ.

Digitized by Google

Cephalion. κεφαλίων ὁ τοῦ κεφαλίωνος. Cephalionem: qui dictionem eam Palladius vtitur sed toto opere tantum semel. Plin. idem & medullam & ceredrum dicit, quod Diofcor. ἐγκέφαλον. Sunt hæc eiusmodi quæ dicebat Græci fcilicet, & Latinis fenfim cenfendus eft, quatenus cerebrum à Veterum plerifque ἐγκέφαλος ὁ τοῦ ἐγκεφάλου dicitur, quemadmodum & Lycophrone & Plutarchi Sympofiacis annotauit Euftachius in ipfa Iliadis rhapfodia.

Fallunitur tamen, inquit Saracenus, qui in Palma ψαλάκωνα τὸν ἐν τῷ ψαλάκωνι idem effe cenfent, quamuis ipfe ἐγκέφαλον etiam ψαλάκωνα effe non negauerim. Cui, fequidem ita de alimfac. *quinque fpeciebus* vulgò appellan ait, τῶν ψαλάκωνων. Palmæ videlicet nationem fen tum mittetem, quam etiam citra famem à nonnullis eftantiofidem commeratur. Idem 4. fimpl. ἰατρικῶν interpretatur, τὸν ἐν τῷ ψαλάκωνι ψαλάκωνα. fummoh patrem Palmæ. Lib. vero de aetem. victus rationem gemmem, quod ἐ fummia ipfa planta producetur. Si. Plinius humilium Palmarum [quas ipfe Chamæropas, Theophraft. χαμαιῤῥόπους Diofcor. χαμαιῤῥόπους κοκοὺς] dulcem ac effe medullam in caudimine, quod cerebrum appellant. Xenoph. l. 2. ἀνάβασεως. ἐσθιόν δὲ τὸ ἐν τῷ κεφαλῷ τῶν φοινίκων ἐστὶν ὥσπερ ἐγκέφαλος. Nicæa en Georg. Apoll. Athen. lib. 2. ἔστι δὲ καὶ ὁ ἐγκέφαλος ὁ ἐν τῷ κεφαλῷ τῶν φοινίκων ἐσθιόμενος ὥσπερ ἐγκέφαλος. quæ fpecialiter tradentur in vocibus. In lib. de fimplor. falsi Aristoteli tribuit fcribitur Eunuchos appellari quoddam genus Palmulæ, quod alii Enuchos vocent, quafi teflículares aut fpadonias. Sic autem ait: ἐνιαχοῦ δὲ εὐνούχους τινὰς καλοῦσι, τὸ ἄλλο εἶδος, ὡς ἐπὶ τῶν φοινίκων, τὸ ἄκρον. apud quem ita reddidit Dal *pontius*, Palmarum nonnullas tanquam teflibus carentes, *aliqui*, vocant quidam, *Aegyptecalitratas*, *alii eunuchos* nuncupant. Ex quibus ante notatæ Ariftotelem his verbis intelligere Palmulam Adipem Plin. & τὸ ἄκρον Diofcor. in ligmum ideo nullum intus effe putat Dalechamp. quia vifcidus & immaturum deceptaut, præfquam genitus fit nucleus. Palmulæ enim (addit) prima nafcitur Pomi caro, poftea ligmum tenue, hoc eft, femen tria. Arguit tamen nihilo minus hæc fine dubio experiantur in eodem Palmæ. Sed hanc Dalechamp. opinionem iam antea reteximus, diximus que diftinctam peculiarempue effe fpeciem & *Aegyptiacam*.

Xylon. mirab.

Etfi verò τὸν ξύλον, quam idem pro τῷ ἐν τῷ ἐσθίειν legendum apud Athen. non improbat, vt in vulgatis eorum ftabetur: tamen, aperitur competat res, eam tamen apud nullum probatum autorem hactenus legimus, nec Budæus, Tufanus, & Cordatinus in probatiffimo fuo Lexico de eaquicquam tradunt. Ατάκτως præter Athenæum, Ariftopha. meminit fed contraria fignificatione, nempe pro mate, feu teflículatos ἀχρεῖς. ro Cyrillus pro eo quod vitiorum fcilicet habet.

Nomen Pompeianum.

Pergit Athenæus. Hellanicus, in his ad Ammonem dicendus, ἐρ germanum & verum id quo illius eft, ac Phœnice Acmicus in Arfacaut, & omne Palmæ fructum vocarunt. De Palmulis quas Nucolos vocant, & quæ adeo humanæ Syria, hoc tenuim vobis paulum dicere, ab Augufto imperatore hoc nomen à Indorum fuiffe, qui admodum cibo eo delectaretur, quod Nicolaus Damafcenus eius amicus Palmulas fepalibilas ad ipfum mittere. Eas quidem à Nicolao Peripateticus, & ftoicum laudantem condidit. *Hæc ille.* Plutarchus quoque fcripfit Auguftum à Nicolao Philofopho maxime palchertimum quemlibet Palmulas nouæ fine palmulas. Nicolaus, appellaffe. Rurale quoque Paulus lib. 9. meminit in epiftt ornate vel cataplasmatis ex vinacia, vbi *ethmoi mundæ Palmæ* comitere iubet: Harum palmularum autem ex Plinio memoramus, apud quem diuerfa lectio offenditur: Hermolaus enim fcribit Nicolai fpecies, amplitudinis vaftæ, Sequæ cubitorum quaternorum longitudinem compleant: mihi tamen nobis placet, lecho vulgata, quàm fupra poftimus. Vaftæ fanè effetæ amplitudinis fuiffe, ex his legeretur vel Hermolaus quisimo, magnitudo eiusmodi non parua eft, fecundum lectionem vulgatam Plinii, quam meo iudicio non temnent Plutarchus, & Athenæus. Paulus etiam non non probauerit in fuo quidem Lexico fpiffitudinem apud Plinium legendum amplitudinis præcipue quaternorum digitorum longitudinem, efficiunt. Non fint etiam Nuces ledicæ, vt videtur. Cæfalpino ex Xenophonte. Meminit præterea Athenæus magnitudinis & pulchritudine admirabilium, Electro fimilium: de quibus infra inter vires. Melampide Mileftium Dionyfiabus, vt legimus apud eundem Athenæum, *de Vite virium* celebrat, Phœnicempue vocat non Palmam tantoem, fed fructum illius, quem inter Syrias ipfes opes recenfet.

Palma Cerpheforum.

Cæfalpinus perh.

Palmulæ, teftes fimiles.

Nomides Palmæ.

Cerebrum.

Paufanias in Atticdiis, feu lib. 8. Antiquiffima Palma *Dijs dicta. Mathlas*, vt legimus apud Strab. Palmam dicit Paufanias, Palmam Plutarchus fuit fimilem. Tabetes: cortex cacumina eft *Lapis & Kafis*: fructus immaturus eft *Balanos* Diofcoridis. Palmæ fructus fimilis eft grano, [Myrobalano Diofcor.] quod Arabibi adfertur. Quem fructum quidam Græcia [Pomæ Dofis, fic eft Balach. Quum fit *baffa* (mafculefce) nominatur Panchiotoma, à phœnicobalan Diofc. & *kafar* (recentes Diofc.) magis iftinguit, vnum *Chrifi* (ficci) &c. *Adamalfius* eft nucleus feu os Dactyli Sec. (nucleus Aegypto ex humilibus Palmis. Diofcor.) Idem & Caryotidum appellatarum, & Thebaicarum mentem. Eadem mox cortex *Cafridicarum*. Autore Ahamet apud eundem, *Cyfira* eft Palmæ intectum cor album. Item albis: *Rorab*, id eft, Dactyli. Albos Melua- le vole, meliores funt *Rorab* tuchuami, & *Hathemi Hayrun*.

Palmulæ Nicolai.

Nuces ledicæ.

Cæfridi.

Rorab.

Rorab. Hayrun.

Abobanitis autore *Hayrun* eft fpecies Dactylorum, colore citrino & rubeo. Vnaya vero dicit *Hayrun* eft meliorem fpeciem *Rorab*. Sequuntur glauci, qui non funt nigri. Rafi, *Rorab. Hat Sefrajr*. In noftri Rafiffæ Razæ lib. cap. 20. diftinguuntur Dactyli *Rorab* (ita enim fcribunt, non *Rarab*) dum ait *Rorab* tunuis calidi tunt quam Dactyli.

Rorab.

Chorum. Hayrun.

Iuxuriare manus Dactyli virtuit, iuxta Mauh. Sylueftrum & fecundi Simeonem Iudæum & Serapionem dicuntur *Rorab*. Sed Rafis in Almanfor, cap. de virtutibus fructuum dicit Rotab minus calidos Dactylos. Ergo Rotab non funt Dactyli. Cheiron funt denominati à loco, vel Hayrun, vt affentit Matthiol. Sylueftres. Verùm vt hoc obiter dicamus, non videtur adeo fimpliciter concludere cl. Interpres Lagunæ malouia. Poteft enim *Rorab* fpecies quædam effe Dactylorum, nudè & fimpliciter dictorum, de quo tamen nihil certi affecere poffimus. Perquirant peritiores.

Adnetfaria voluit in Medue legendum effe Dactyli *Kerron*, à Chryfo oppido, vt habet vetus codex. Ideò Sylueftris male legitur *Cyrrus*, quod fidium vertit.

Sed emeriti eandem et Barbaris ibis vocalis, Recentiorum Herbi quorum quotidiana de Pal-

Digitized

ma plusta deinceps inuadamus, inter quas ferè primus Hermol. paucos Palmæ ramos tribuit [loquitur autem de Palma vulgariſſima, quæ dactylifera ſert, quamque depictam dedimus] imposſe nimirum virgas ramoſas appellans, quæ tamen plumæ ſunt. Aut ſi alicubi in ramos brachiatam vidit, cui locum non dedimus? bifidas, trifidas, immò etiam quinquefidas ſupra diximus ex Theoph. Medullam omnem Palmæ denegat idem Herm. à qua Myrobalanum cognominatam tuto genere diſtinctam ait. Palmulas Arabi nuncupant, fœmina Balanas appellant, ex Iulio Polluce tradit, qui ſumptis ab Herodoto. Phœnix non modò Palmæ, ſed & herbam denotat, de qua inter herbas. Item muſcum inſtrumentum, ab inuentore ita dictum, ſiue ex aliis placet, qua primùm ex Dekana palma, cubiti eius faſti fuerunt. Ipſos Palmarum cum fructu termines, *Βάτα & βατάκια* Græci præſtiterim Dorici appellant, à quo & color equino genere ſpadix aut ſpadiceus & phœniceus, hoc eſt, Palmeus vnde vulgò quoque *βάτος* alicui ſpadiceus poſſeſſor eſt, qui vermiculus & punicea vocatur ab Euſebio ſiue Hieronymo in Chronicis, nomen habens à Præmice illo qui literas inuenit. Carpundum ſiue Caryotarum Hermol. ita genera tradit: Nicolai ſcitiores, ampliudinis ſtatuit, vt quæ cubitorum quatenum longitudinem compleant: de qu bus paulò antè ex Athenæo. Alterum genus annis ſpectator, ſed ſapore Caryotarum proximo ſotores, vnde nomen. Tertium genus nimio liquote madidum, nunquam te poſſis in parente ipſa quoque calcato ſtudi: ob id Patetos appellatum. *Chamærapha* inde à pumilo Dioſc. Pumilam interpretatur, & à *Chamæcrypha* Theoph. appellata, hoc eſt, abdicta & expertes humi Palma, dixi ſupra.

Porrò quod in Ægypto natas Palmulas Arabicis Myrobalanis comparauit Dioſcorides, figura aut quantitate ſimilitudinem hanc intelligendam cenſet Marcellus: nam [inquit] quod ad eoſdem & eſam pertinet, nulla erat ſimilitudo: ſed, natus enim Arabicus Myrobalanus, & vnguentis quorundam tantùm natus, vt cuncta alia quæ in felici & odorum ferax Arabia naſcebantur, & vt videre licet, adhuc naſcuntur: Ægyptus verò, omneſque alie Palmulæ in cibis & in Medicina quotidianis vſibus veniunt, indicat animus tamen, faciſque pertinet ea congeneres plantas & fructus eſſe, diuerſitoque ceptionibus natos, diuerſa ſaporum & odorum habuiſſe vſus: & quoniam in Arabia rutæ odoribus bonitas non ad vnguenta exprimenda: ut Myrobalani fructus ex vnguento & glande nonnime palpabilis, fruſtes ceterea verò odorimes ex aliis notis laudi, & nomina inuenies. Indicium ed Plin. qui in lib. xii. ait nequam ab odoratis in Arabia diſcedere, poſt Caſiam, Cinnamomum aliaque multa, de Myrobalano egit, ſtatimque illi connunxit, quòd ad Ægyptias palmulas & Phœnicobalanos pertineret: quaſi natalium non ſit generis inter Myrobalanos & Ægyptias palmulas diſcrimen ſit.

Eadem ac ſupra.

Hermol. eadem.

Medulla quid ſit apud Plinium. Balanus.

Aegilops.

Βάτα. Spatha dicitur.

Chlorapalmatum.

Carpundi differentia Hermol. Suceorum Myrobal.

Sotores.

Patetum.

Chamærapha pix.

Palmula Marcelli. Myrobalani ſecundi cenſus.

Differentia inter Ægyptias palmulas & Aegyptias Palmulas. Hermol. eadem.

Caſtaneas.

Tragus ad Palmæ ſuam hiſtoriam ſaltem appoſuit figuram, nam Dactylos ex ſummitate ramorum pendentes oſtendit, non ex Spatha: quem erroqem & Gualth. Reſſellentes eſt. Nec placet apud eundem & Lonicerum Tamarindos inigra, quaſi eius quoque ſint fructus: ſed decepti ſunt: quod v. Tamarindi etiam Dactyli dicuntur à Meſue, & Iacobo Manlio placet.

Fallitur & Lonic. in eo quòd ait *χαμαιπάλμας* Lonic. ſeu Palmæ glandem etiam *βάλανον*, id eſt, cerebrum appellari à Galeno. Nam & Galeno impunè, & vel ex ipſo Dioſcor. diſcere poſſet aliud eſſe *χαμαιπάλμας* Dioſc. & *βάλανον* Gal. vt ex præcedentibus liquet.

Duas figuras habet Lonic. ſed vtramque falſam. Edem parua in ſuis Spatham in Palma, nil aliud eſſe cenſet quàm folia.

Plinium tacet Cor. etiam [inquiens] non agno- Plin. not. tiſſe Myrobalanum, [ſuæ vnguentariam habenam] & cum innotuiſſe Palmæ fructus conſtituiſſe. Non enimille Palmæ fructus Myrobalano ſimilis in vnguentis vſu habet, ſed ſimilis eſt, vt Dioſc. ait, magnitudine. Grauiùs deliquit, vbi ait, Palma Abor Plin. feret Myrobalanon: non enim Palma fert, Myro- error. balanum, ſed alia arbor. Quare Phœnicobalanum legendum eſſe videtur, & non ex figuris fallionem illi imputare velimus, etiamſi Phœnicobalanus maturus ſaltem Palmæ fructus vocetur, & apte hic de immaturo loquatur.

Sunt qui putarim quoddam Palmæ genus Adipſon ni Adipſon vocatum à Plin. Myrobalanum appellatum, fallor? ante volunt: hi pala tredagentorum à Dioſc. Palmæ genere Palmæ, & Pomis immaturum, & Phœnicobalanum maturum fructum attribuit, & ſubſcripto eoam Plin. qui quod de Adipſo celinquitur, Phœnicobalanum vocari dixit.

Deceptus & Plin. quòd peculiarem arbo- Abor Plin. rem Palmam Elatem ſiue Spatheu prodidit, ipſam Elate Spathe. que medicinæ germina, folia, corticem ch ferre dixit: quum tamen omnem inclinatam ab ipſo fructum, vna pari cum fructus tegumentum & inuolucrum eſt, præterea deinde etiam ipſe fructus, hordeus appellatus, idem eſſe ait. Sed hæc Bonaffus. hiatus, c. tradit, vtqui de ipſa arbore nec libros fine, longè maiore errore diuiſſe. Eſt præterea arbor ad eaſdem vnguenta pertinens, quam alii Elatem vocant, quod nec Abores, nec alii Palmam, alii Spathen. Videtur enim vel Palmam cum Abiete confundere, vel ſanè ignorare velle Abietem quoque ad eaſdem vnguenta pertinere. Plin. not.

Ferendi non ſunt, qui Elatem, [vt de Abiete nihil dicamus, quæ nihil commune habet cum Palma, ſeu Palme cortice Elate, aut Spatha dicta] Palmam & Spathen inter ſe confundunt, quæ à ſe inuicem manifeſtè diſtinguuntur in præcedentibus.

Bellon. Palmarum abortiuarum meminit, de Palmæ abquibus poſtea de Palma humili. ortiua Bel.

Cirrhus Palmam Adipſon ſeparat à cæteris, at. que ab ipſa adeò genuina Palma contra Dioſcor. meminit. Adipſos tetrapanda ſub genere vera- Cirr. not. rum Palmarum: ex ea enim Phœnicobalanos. Adipſi. Quis autem ſcripſit [quod idem ait] Adipſon Adipſon Myrobalanum? Videtur Cirrhus ſibi conſtare, de ſcriptionem Palmæ, quæ non eſt in rerum natura, conſulis diuerſarum plantarum notis.

Matthiol. in diuerſis ſuæ hiſtoriæ editionibus diuerſas Palmæ figuras exhibuit. Nam in prima editione Dactylos appingebat fructus. In ſecunda mutauit, ted non in melius, omiſſoque Spatham: tandem in poſtremis editionibus medium ex Spathis emergentes fructus exprimit. Atqui præter-

Spronissa Thurnefo.

Phœnicis ſpecies. Palmulæ.

Palmula Dactylifera.

Palmæ ſpecies.

Palmulæ.

Palma Dactylifera.

Palmula ſpecies.

Dactylus.

Palmula Dactylifera.

Dactylus.

Dactylus.

Palmula Dactylifera.

Dactylus.

Dactylus.

Dactylus.

Palmula Dactylifera.

Dactylus.

Dactylus.

Dactylus

Carpathides Carpesium.

tas fuit Caryatidas, vel Caryots neutro genere vocitent. Stamin.

Bisinge palma

Dragganes Carpathes eadem.

Matur.

Et Matur. Carpathes Insulæ.

Nonnulli foeminæ Palmarum genus duplex distinguunt. Nam Pollucr mafculæ fructus Indicus, alu dici fertilem : fœmellæ *ἄκαυλον*, & Spatha, unde *ἀκαυλο* dependent. Donos Spadica quoque auulum cum fructibus termum agrum. Palmæ fructus Franca *Dactes & Fiois regius* dicunt. Hebræi authore Tzego *Thamar, Thamar, & Tamarah*, ut Cantlcor. Isaiæ 9. Judicum 4. Exodi 15. Deuteronomii 34. Regum 3. Apud Dandam in Psalmis : *inflorui Palma florebit.* Arab. *Mathra aut Nachal, & Tamar*, fructus. Gall. *Dattier, arbre de dattes, palme, dattes, de ſegre ramelle* Ital. *Palme, Dattoli.* Calil. & Catal. *Palma Palmera.* Portug. *Palmeyras* & iidem Dactyli ob commercium cum Africanis *Tamaras*, teſte Lacuna. Germ. Dattelbaum / Palmbaum. Belg. Date-boom / Date-boum. Ung. Palma fa-Baboom, Palma & fructus Dadelfi. Angl. Date tree / Date-tree. Palmam Aegypti non quam *Dactylum* dixerim cui appendi sint *Dactyli Tamarchindi.* Dactylorum insolorum *Dux*: Dactylus a recentior enrium prorſus immaturorum *Talia*, & quandoque fuſtum Nux, & Semen perfert. Dactylus interdum maturatus, maturumque *Belsan*, interdum immaturos *Tamar*, & quidem potiſſimum ſonat *Kotab* ſolisque arboris *Zaaf.*

Porro vt de loco tandem diſſerramus, Palma, inquit Theophr. calores eſt impatiens : quapropter in Aegypto naſcitur, vbi largè loauiteque fructum progenerat, atque etiam magis circa Babylonem ac Syriam fructu præcellit, quamuis quoque feracem neque. Apud Babylonem fructum maturum in modum largitur. In Gręcia verò ne fructum quidem maturat, apudque nonnullos nec fructum illum profert. Palmas quoque nonnullæ partes Indiæ plerasque habent. Amat locà ſalſa, argumento quòd vbi Palmarum copia eſt, ſolum tale ſpectatur, vt in Africa, Syria aliisque cultioribus tractibus. Quo fit, vt vbi ſolum non ingens proxima ſalis ſubuenniant. Eſti enim Palma aqua- *Palmæ aquarum ſtudioſæ.* rum circumfluarum calidum deſiderer, vt fructus maturaſcere poſſit, tamen radicibus refrigeram ob ſiccitatem deſiderat : quod efficit ſal. Quamobrem apud Babylonios ſalis vſus, non ſtericonis eſt. Cauſam verò quare ſalium ſolum tantoperè Palmæ conueniat, in natura cauſa propiorem inquirere par eſt. Materies enim radicesque huius arboris pinuium à cæteris differt ; quapropter fale admixto alimentum vbertas trahunt, quo & illa ſuauiorem, & nitidiorem cortem sugere facile poſſint. Cumque Palmis acerbitas inſit, eandem proximus ſalis vis à primis minuus tollit. Parte Africæ, qua nunquam pluit, Palmæ magnæ & optimæ prouenire tradunt. Cæterùm vbi Palma fœcundiorem, & ſuppum eſſe locum, nec admodum impfundo aquam comperit, & dulcem ibi ſalſamque imaginem propinquam. At vbi reliqua eruntur, ſolum ſiccum, & omni aqua orbatum eſſe. Ita & aquas Palmis ſubditas eſſe ad Ammonis delubrum, & nunc Palma fuccidera ſtenſeliter in Gracia, *Hes. Theophr.*

• Quia de Palmis non ſolum, inquit, Caryotas in Syria patere, imo etas in Italiam non poſſe. Refert Strabo, Posidon Archim ſentiens, contingere quòd Palmarum quoddam quas abundans, & magno honore habeat. Propterea quòd tota ea ſtantibus regio æſtuoſa ſit, & aſtiua, & vmbratum expers. Hic inanimum Palmarum copiam eſſe. Luco vir & vxor præſunt per genus conſtituti, pellit ambo, victum ex Palmis ducentes, dum magnam inquiunt facies ſuperſtitionis, propter ferarum multitudinem.

In Aethiopia Aegypti contermina, authore Plin. Palma, quales ceteriores, ſupra meridiem ferentes ; Gignuntur leui in humidiore terra, maxime in parte Septentrionis. Gaudent & igni, totoque anno, libere eum attingamo inſuetis. A imo quidem etiam lege gaudent : & Assyriorum palmetis, ſi non nimis multa ſint, vt non aqui mi ſiccatur limus Theoph.) Dixmus ſaltem ab his ſolum diligi. Ergo vbi non eſt tale, illum aſperguntur radicibus, ſed ſuperne, ſanè. Et Nubes Hieriente Palmetis conſtitit, & gens Ethiopum ſola Palmarum. Inſtà hos Engaddi oppidum fuit, ferentium ab Hierichuntio ferentes Palmetorumque nemoribus : nunc alterum bulum, Regio Auctore negat, per quam ab Assyria in Phrygiam tur, ibi Palmas ſeu ab exulatio Ezechiæ conſpiciatur.

Conſt. Cæſar Iuſtam terram ad omnia ſeptam dicit, præterquàm Palmæ fuctus, quos optimes & fertiliſſimus profert : propter hoc enim in tabius locis ſolum Palmæ fructus fenditur prælature.

Cæterùm ratus Ammianus Marcellinus hiſtoricus, ſuperatorem Palmarum arborum Assyriam eſſe ingeſtus, interpoſitis plures agros conſitus vineis vsque pomorum genere : vbi enim arbores alluere Palmarum, per quas ambulat inſtar ingentium nemorum. Et quà inſtetit quiſpiam, termites, & ſpadica ceſſere affluus, quorum ex fuctu, melliſ & vini concinitur abundantia. Gaudet mentem prudebit, Palmas nuſquam eas India reperiri, & vbi has earum deferri ex Arabia in Indiam ibi magna quantitate ficcas eſt, ſimiliter & in multam compagis abeſcitis nucleis. Meminiſſe tamen le vidit, quodnam genus fructus ſtre Palmarum in Cambaya & Coromandel, fed ſterile.

Theuetus, ait, in tota India Amenacos & Peguinnea in terra Arma, & in ſolis inuenit ſeptem ſpecies Palmarum fuctu diſcrentium, inter quas repetit quadam ferentes eſſe bonos Dactylus, quales Aegypti, Arabię felicis & Syriæ.

Dodart. Guilandinus ex eo loco Gretæ (quem ſupra tegimus annum medicinam in India Orientali contineretur teſte teſtatur) colligit pene palmas, quas Theophr. Atticanas, Strabo & alii Scriptores Veteres naſci in India narrauerunt, intelligendas eſſe non propriè dictas : ſed quas recentiores atas nuces Indicas cognominat, de qua Palma ſatiuis Guilandinas ſententiam recitabimus, capite de nuce Indica. Aperte vero Plinius ſeptem vnum Indos e palmis exprimere. Scribit etiam Tubas Rocellus, Neapolitan, eſſe Palmam Sancti Thomæ habere. Palmam quæ tert Dactylos. Maximilll. Transylli, de Molucc. Inſul. Petus Indorum, Inſulæ Solomb & Borne : quem Pigafetta exhibentem Indos : erat humor, qui e conſciſſis palmarum ramis deſtuere & ranare ſolet. Verùm item hanc duinem, quindas penitentiam.

Pœnitentiam & palmarum diuerſæ ſpecies diuerſis locis. In Europa Italia, vt de Sicilia ſtenſes, in quibuſdam tantum bus Hiſpaniæ ſtrenſis ; ſed fructu omnino ſtupido : in Africa dulces, & ſicci & Cyprio Cretæ. Arabia ſtudiosa, vt vetus Hieneo copiose. In Canaria ſimilis, quæ libro fortunate dicebantur. inter quas & palma. a qui-

Digitized by Google

Carpesia.

Palmarū fobi.

Palmarū Dalmatarum descr.

Palmæ Palmæ Virgil.

Aegyptiæ.

Arabicæ.

Palmæ Babylonicæ.

Syriacæ, Indicæ.

Nucum indic. C.

Cod. Num.

rierum copia fit. Palmam non ignorarunt Septentrionales apud Tentyrum nata in Aegypto. Secundum.

Carpesia palmæ quarum Tentyrica Palmæ.

Syria, Creta quibus est Carmania, qua Palmam in aliis fert regionibus præterquam in Syria & Babylone finitimem ellis fecundi, fed poſteritas adhuc obſeruauit, vt alia natura ſibi agantur decem amplius. In Babylone Diodorus Cleyrotas magnitudine fere ſex hominum fere ſuperbis: illa autem fecundiſſime præcipua, ac copia & nobilitate inclyta, non tamen tota, Cæſ. Henchiaus tantum (ſcribente Secundo) in Rochelcade, Phafidi & de Lunde ciuibus conuiſibus proſpere enumerata. Hæc etiam vrbs, in facris literis dicitur *vrbs Palmarum*, vt annotauit Theodoretus in ſuis quæſtionibus. Theophraſt. verò vallem eſſe dicit, quæ per Arabiam ad mare rubrum progrediatur, atque in parte concaiunore bas gigni, conſeque & referuari.

Diodorus autem largas ſe ludzam omnibus locis Palmeris ferolens refert, quæ ſtumanibus & aquis ſuperfluit.

Solinus verò Engadam oppidum Eſſeniorum in eis fuiſſe, quod nunc exilium eſt, iuxta quod ducet Palmarum decuſſis ſecrementibus. Idumæa Syria magnis & abundantiſſime dotata, Palma abundanti ſtima. Virgil. Georgi.

Pronos ſi mauis referam rubi Mantua Palmas.

Tuscan. libro.

— — — Et arbuſta palmarum dotet Idume.

Statius:

Et nobi ſaſſet ſylvas ponere Idumes.

Silius:

Palmiferique ſuper ſenex bellis dominabit Idumes.

Poſtremi vique ad Meſenem, & mare magnum, Palma abundantiſſime, autore Ammiano. Dulcem ferre tradunt Aſiacam, verum non diuturnam, ſtatimque emaciſcentem & putrefcentem.

Diodorus ſiquidem ait, partum deferibit eu ingenti ſtupore Aegyptios Phœnicesque, quamuis Syriæ propinqua ſint. Theophraſt. autore. In illis ſi ferat, nonnuſ excellentiam. In locis tamen Delphi & Alexandriæ proximis atque Babylonia, optimam.

Eudem tradente, in Cypro aequas quoddam peculiare, dulcedine ſuauitateque appetimè commendabile, etiſi non maturefcat. In Arabia verò labente de Aſſyriæ finibus Euphrate, quamquam Iuba Rex, vt refert Plin. apud Scenitas Arabas Palmam gignam vocant Dabulam, ſapore cæteris omnibus præferri.

Palmas Solinus memorat Sibus & Vrgil. — *Fatmoſa ſolentes Vibiuſtra Libbarum.*

"Palmæ certe Syriam maxime ſignificat, atque eius illam partem, quæ Iudæa connetitur, vt etiam illi nomino vidiſſe Iudæam captam habet ſub Palma ſedentem, quod Diodorus quoque Scitus annotauit, Cayrotas hunc regionis propinquas ſe dicens.

Extat vero apud Iudæorum antiquo illo nummo Aug. Cæſ. ibi Concordius Palmæ alligatus, indicans plumbi per eam deuictam Aegyptum: cum hac inſcriptione: Cohibuit nemo.

Eadem Iudæa gignit ſuauiſſimæ & nobiliſſimæ ciuitatis Nemauſenſis, quondam Coloniæ Romanæ, vt patet ex adiectis nouis Col.-Nem. noſ quidē Palmarum ferax ſit examinis, ſed quas calidarum Europæ regionum noſtrarum, ſecus Aegyptias & illa ſub Rom. Imper. redacta, vi quæ. dem conſectamur. Palma enim ſymbolicè cali-

dum regionem decorat, apem abundantem. Crocodilus Aegyptum.

Eſt & alia Veſpaſiani inſcripta Palmam ferens ſeram coniugem, cum hac inſcriptione. Iudæ fue gentis victoria. Gladio indigna ſortē abſtulit. Quidam Iudæam, vbi abundat Palmas, ſed victoria ereuenti.

Portò ſi ſacris paginis legentis vanille Moſen in Helim, vbi duodecim reperit fontes & Palmas ſeptuaginta &c: Eliden Garopius Belbam Palmæ vrbem vocant, Belbes ille cenſet, quam Belides. de Palmarum ſylua celebrat, a quibus regio nem Palmariam, vt ille ait, vocat, longè diuerſam a Palmarena.

Item tradit ex ipſo mari obſeruaſſe in Aegypto Palmas, & eas ibi magnas nec conſeri ſe alimentum circa Carum. Ad Nilum ſylvas eſſe Palmarum: In Creta prouincie Palmas, ſed ſteriles, propter ſecfruitatem. Media Creta a Tito poma magnis rubis in planitie quadraginta eſſe Palmas, quarum ſit mentio in Bibliis: ac prope ipſas eſſe patrium balneum aqua calida.

Eſt etiam; teſte Plinio Senexo; inter Babylonium & Chryſin, Baleia nomine, qua magno Palmarum numero circumdatur, de quo maxima dactylorum copia colligitur. Fruentiuus etiam in regione Camaride in regione Dactylis. Tradem abundat terra, *Formoſa* dicta, arborious Palmarum. Adhuc Regio cuiuſdā *Fiſter* palmis cum dactylis. Fruuntur ſtumen, autore Aloyſio, Cretæ ſtumen S. Anna ad milliaria ſere tio. cui ab copiam palmarum, nomen a palmis indutum eſt.

Cuiruus quoque perhibet in Europa, in Gaetoa ſubiecta, & Italia vrbe Gaeta, ſub Auſtriam non nouturare, & apud nonnullos ne quidem vllos nafcere. Ad Math. contrà, Quæin Creta, (inquit) proueniunt, fructum ſane percoquunt, ſed magis admodum Cypri ex terra nuces vnam dicat, Cretenſium duabus tandem relinquamus.

Anguil. Palmam in Italia raram admodum dicit, nec vſquam in Italia naſci, quam in Neapoli. At Matthiol. Viſitur ear, ait, Palmarum arbores in compluribus Italiæ ciuitatibus, nempe in hortis, viridariis, & monachorum chuſtris dictis, in Neapolitano, Mediolanenſi, ac ſi proceritate, cum tamen cliuatis Italiæ temperiès eatum naturis indementiori ſit, fructum ibi non proferunt, ſed delitias conſeruant.

Certum enim nullam eſſe in Italia, quæ frontē & abſque diligenti cultu geniti ſit, necin alia terrarum parte, niſi calida, fideli fauet ſtarum gignendi, in Italia. Nos ſane ſit multis Italiæ horis vidimus fatis adultas, ſed bonè magnas nunquā abſq; vllum Monſpeſſuli vnam antiquam, de qua ſupra dixi: ſe vere Beterenſi, & in Dalyllos eram. Ferentem autumno, quo tempore & Matthi. cum reſtibus maturelcere ferunt; ſed ante eum Dioſcoridis autumni aggreſſi, tria magnos, quæ etiam ex arbore decoctos habemus tres flores quām Dactylos, quamuis Geiner. Iudæ ſtoria dicat Palmæ arborea circa Monſpeſſulum teneri. Certe vere omnes quotum Monſpeſſuli tum Nemauſi. Arſiatæ, itemque cæteris Narbonæ & Languedocinis, & præſertim ad Olbiam Galloprouinciæ frequenter & ſatisfiet enim vulgatur, fructum non maturare, ſemel ſane quidam, immò plures ferant indubitè & reliquæ vbi ad ztatem grauenenit. Montpelienſis illa inſignis ſecimus annum ſuperiore indigo. Et rubo imperfectum ante grandem ztatem fructum non proferre, & vt ante quinquagesimum annum

Digitized by Google

quidam petibebant. Sed plerique locis tam ha-
la quam Gallia Narbonensis, decoris, ornatus &
voluptatis positu, quam vtilitate causa alnitur.

Mirum verò, quod Palladius refert, eum locum,
vbi Palmæ fponte nascuntur, nullis propè fructi-
bus vtilem. Tanta est regionum in fœcundis arbo-
ribus differentia, proprietasque.

Videtur & in Baldo in Minoritarum Mona-
chorum insula Brondæ & pulcherrima palma. Co-
luit in horto suo Heidelbergæ Sprengerus. Co-
lumus & ipsi Montbelgardi nucleo latas, sed
hyemem non perulerunt, est reposita, & dili-
genter custoditæ. Ipsi verò palmarum fructus
Veneziæ adsolumtæ est, Syriæ & Alexandriæ Ae-
gypti, atque vsum Neapoli illæ prius ex Numi-
dia importati.

Postellus de Repub. Turc. ex Alcoranо Mahu-
med recitat impium hiftoriam de beata Virgine,
quam dicit diu fuisse sub Palma, quam nolumus
hic refcere ne iner Chriftianos, quod perperam
fecit ipfe, inimmodi mendacia vel cogitatu pia
horrenda & abominanda spargamus.

Nunc de Palmæ fœtu atque cultu tradendum,
primùm ex Theophr. tum etiam ex aliis. Palmi-
rum itaque fœtus & cultus præter alarum amoe-
num peculiaris est. Seruntur officula plura intra
fe in eodem fœtu nomine depofita, huna fuperiùs to-
tidemque inferiùs cohærentia: fed omnia propa-
Germen enim non ex cauis partibus emittunt, vt
quidam putant, fed è fuperuis. Quapropter in
conuictu bone illorum quæ fuperpononntur neu-
quam operemeda prius principia (feu vmbilici,
vnde germen emergere foler. Ifta verò experti
nota funt. Plura autem finul ferutur, quoniam
germen vnius tantum infirmum eft. Horum radi-
ces mutuo ample xu conuoluuntur, & ftatim pri-
mæ germinationes ita coalescunt, vt vnus ex o-
mnibus ftipes gignatur. Talis itaque fat-veius,
quæ ex femine fit. Seruntur & trunco dunoum
cubitorum longitudine. à cerebro ipfo arbores
virdi, filluris diuifo, atque defoffo. Amat autem
Palma folum arenofum & fallum, (addendum e-
nim, ὡς ἐπιπολὺ vt ex ipfo teetu colligitur, quam-
uis in vfu exempl. defit.) Quare vbi fale non
fit, agricolæ falem afpergunt. Nec autem non
circa radices facere oportet, fed paluli remotiùs
accumulare quantùm femisextarius. Amant et-
iam maximè irrationem. De fimo diuerfa fen-
tentia eft. Quidam enim fimo neutiquam dele-
ctari contendunt, fed quæ fur abhorrere. Alii vi-
fum fimi probant, & magnum inde incremen-
tum capere tradunt: fed fimum optimè ftitiqan-
dum velle, ficut Rhodi facere folent. Sed de hoc
ampliùs dicendum. Fuerunt & alii hoc, alii illo
modo colere confuetudere. Et fimum ipfum cum
aqua vtilem eſſe, fine ea etiam nocuum.

Cum autem amicui fanè cæs tranferunt, fi-
lemque adscinant, & bimas rurfus tranfponunt
(nam vehementer tranfplantatione gaudent.)
Tranferunt quidam Vere: fed Babylonii circa
cancrum. Omnino autem maior pars eo tem-
pore fetit, quò & promenit & crefcat celerius.
Nonellam minimè tangunt, fed comas tantùm
religant, vt eo ea affurgat, & vrigæ non recu-
uentur. Poft hæc deputans, cùm iam maiuscula
fit, & craffitudinem habeat. Tantum vrigæ relin-
quunt, quantum magnitudo palmi. Quandò no-
bilis eft, fru ctum nullo inuito fe profert: poftea
verò cum offe. Quidam perhibent Syrios nullam
adhibere culturam, fed purgare tantùm atque ve-
rrere. Gaudet verò magis aqua per colliquas
deriuata, *fuccorrendo* leguulum, non *aquæ*, vt
vulgata habent. Perperam Cato fatuitentem
aquam vetet. Nam quis fingulis palmis quæ
fingulos fontes adhærent) aquam plenis, vt aiunt.
Talem autem in conualle palmetus confita exu-
berans. Conuallem iftam per Arabiam vfque ad
rubrum mare protendi Syri affirmant, ac plenque
qui inde venerunt: Eufque conuallis parte ca-
uiffima palmas nafci. Sed hæc vtroque modo for-
titan fieri poffunt: nam pro regionibus vt ipfæ
variant arbores, & earum culturam variare, ne-
utiquam abfurdum. Caterùm inter ficcas, & vni-
co caudice (abfque ftolonibus) nafci folitas
plantasq; palma fola præter feminis ortum alia
quoque nafcendi genera patitur. Virgas enim
transerimus Babylonios viuaradices effecere, adul-
tafque transferre accepimus. Quin & Graccia lo-
cis, fi quis tamen fuperne decifos ferat, radicem
demitit: & germen non foldm cerebro enafci, fed
etiam fubtus radicari largiùs afferunt. Item fi
truncus inuerfus de ponatur, fique folum hume-
ctum, mallet partibus radices demitti, & germina
remitti. Id tamen amplioremmagnitudinem ca-
pere neqnit. Sed virgis commodiffimè procreari
poteſt, cum humi fuggeritur, tum expediter ge-
minationis habilitate. Sumenda autem vrigæ
tenerrimæ, quia tales humidiffime funt. Sed ex
cerebro potiùs quàm imis partibus germen pro-
dire ratio eft: hinc enim & omnium exortus, &
omninò veluti principium quoddam vitale hoc
eft. Qua cauſa, cerebro exempto, aut morbo ali-
quo laborante, mox Palma emoritur. Hactenus
Theophr. de fatu & cultu. Trequæ antiquifimus
Scriptor fola palmarum apud Babylonios fen, at-
que ita arborem prouenire prodidit, quem ri-
dens Plinius eam hoc credibile demirator. At
Theophraftus, inquit Scal. etiam à lachrymis, adq;
non de vna tantùm : quem tamen locum apud
Theoph. nondum animaduertimus. Nam nec cap.
8. lib. 2. hoc, neque cap. 2. lib. 4. quibus locis pa-
liffimùm & curiofiùs de palmæ fatu, & gironifica
diuerfitate tractat, quicquam de ea re habet.
Quodquid eſt, vtrumque nobis minùs videtur
probabile.

Plinius rem pauciffimis expedit. Palmæ ligne
[inquit] poluntata fibera, & in alto media, ple-
rifque vmbraculum, vnde omnibus fpargitur ca-
dix. Seruntur autem pomo, & bina iuxta compo-
fita femina, fuperque totidem, quoniam infirma
fingulis planta eft: quaterne coalescant. Seruun-
tur autem Palmæ & trunco, dum cubitorum
longitudine, a cerebro ipfo arbori [arboris fili-
ris. M. & em.) virdi filluris diuiſo atque defoſſo,
Et ab radice auuffe vitiis eft latus, & ramorum
tenerrimus. In Affyria, ipfa quoque arbor Palma
in folo humido tota radicatur, fed in fruitces, non
in arborem. Ergo plantationis inftitutor, annicul-
que tranferitur, & terna binas. Gaudent enim
mutatione fedis, verna alibi, in Affyria autem
circa canis ortum. Nec fero attingunt ibi nouel-
las: fed feligant comas, vt in altitudinem exeant.
Robuftas deputant craffitudinis gratia, fempeda-
les ramorum relinquentes truncos, qui decifi ali-
bi necant natrem. Nam ifquis palmæ cacumen
auferat, ftrellet, nec mouetur, quod ante Plin.et-
iam Theoph. fenpfit.

Palladius circa Calendas Maias plantam pal-
marum, quam Cephalonem vocat, locis aprcis
& calidis ponendam præcipit. Et in Octobri. Cui
[inquit] placet curas agere feculorum, de palmis
cogitet conferendis. Hoc igitur menfe Dactylo-
rum non vetarum, fed nouarum ac pinguium re-
centia oſſa debebit obtineri, terræ citò rem nafca-

Ratio.

Cibus ferior ab vtero.

Cibus fe-cundus fa-tum abla-ctationem Theoph. nouel-lorum. Cultura.

Ars palmarum fum.

Transfla-tiones tem-pus.

Ignotatio.

Theoph. curt. Plinius ex.

Aliafrru-ctus tenerrimus Babylonios viuaradices effecere, adul-tafque transferre accepimus. Quin & Graccia lo-cis, fi quis tamen fuperne decifos ferat, radicem demitit: & germen non foldm cerebro enafci, fed etiam fubtus radicari largiùs afferunt. Item fi truncus inuerfus de ponatur, fique folum hume-ctum, mallet partibus radices demitti, & germina remitti. Id tamen amplioremmagnitudinem ca-pere neqnit. Sed virgis commodiffimè procreari poteſt, cum humi fuggeritur, tum expediter ge-minationis habilitate. Sumenda autem vrigæ tenerrimæ, quia tales humidiffime funt. Sed ex cerebro potiùs quàm imis partibus germen pro-dire ratio eft: hinc enim & omnium exortus, & omninò veluti principium quoddam vitale hoc eft. Qua cauſa, cerebro exempto, aut morbo ali-quo laborante, mox Palma emoritur. Hactenus Theophr. de fatu & cultu. Trequæ antiquifimus Scriptor fola palmarum apud Babylonios fen, at-que ita arborem prouenire prodidit, quem ri-dens Plinius eam hoc credibile demirator. At Theophraftus, inquit Scal. etiam à lachrymis, adq; non de vna tantùm : quem tamen locum apud Theoph. nondum animaduertimus. Nam nec cap. 8. lib. 2. hoc, neque cap. 2. lib. 4. quibus locis pa-liffimùm & curiofiùs de palmæ fatu, & gironifica diuerfitate tractat, quicquam de ea re habet. Quodquid eſt, vtrumque nobis minùs videtur probabile.

Plinius rem pauciffimis expedit. Palmæ ligne [inquit] poluntata fibera, & in alto media, ple-rifque vmbraculum, vnde omnibus fpargitur ca-dix. Seruntur autem pomo, & bina iuxta compo-fita femina, fuperque totidem, quoniam infirma fingulis planta eft: quaterne coalescant. Seruun-tur autem Palmæ & trunco, dum cubitorum longitudine, a cerebro ipfo arbori [arboris fili-ris. M. & em.) virdi filluris diuiſo atque defoſſo, Et ab radice auuffe vitiis eft latus, & ramorum tenerrimus. In Affyria, ipfa quoque arbor Palma in folo humido tota radicatur, fed in fruitces, non in arborem. Ergo plantationis inftitutor, annicul-que tranferitur, & terna binas. Gaudent enim mutatione fedis, verna alibi, in Affyria autem circa canis ortum. Nec fero attingunt ibi nouel-las: fed feligant comas, vt in altitudinem exeant. Robuftas deputant craffitudinis gratia, fempeda-les ramorum relinquentes truncos, qui decifi ali-bi necant natrem. Nam ifquis palmæ cacumen auferat, ftrellet, nec mouetur, quod ante Plin.et-iam Theoph. fenpfit.

Palladius circa Calendas Maias plantam pal-marum, quam Cephalonem vocat, locis aprcis & calidis ponendam præcipit. Et in Octobri. Cui [inquit] placet curas agere feculorum, de palmis cogitet conferendis. Hoc igitur menfe Dactylo-rum non vetarum, fed nouarum ac pinguium re-centia oſſa debebit obtineri, terræ citò rem nafca-

Plantæ Cephalonis phalon.

Oſſium ad fatorem delectus.

Qui sero dirigitur, tenuiorem.

re. Spalmam vult, ponenda est Aprili mense, vel Maio. Locis delectatur apricis & calidis. Fouenda est, vt vere erui nunquam. Terram soluntam & fibulonem requirit, ita tamen, vt quando plantas deponitur, circa eam vel solo ea terra pinguis fundatur. Annicula transferatur, aut bima. Iunio mense, vel Iulio incipiente. Circumfodiatur assidue, vt ramone continua effatus vinctæ adoreas. Aquis Palmæ aliquantum salsis vtuntur, quę insici debent salubres, ex imis tales ea natura nō prabuit. Si ergo est arbor, fagus vini veteris aliquot ante oportet infundi, vel radicum superaquis capillamenta decidi, vel cuneum salicis interfissi radicibus premi.

Tempestiua ramone tempus.

Vt aqua irroretur.

Constant. Cæsar Tiberij vsum ad Palmas non improbat quidem, præterim salsi & terræ dulci commixti: at vero fœtidam terram penitus fugere oportere fatetur. vt quæ omnibus inutilis existat. De Palmarum vero plantatione specialibus ex Leontio hæc tradit. Scrobem cubitorum duorū profunditate, eadēmque latitude, aut etiam amplioris, agere terræ cum fœrcere caprino expleobis, semicubitali profunditate relicta, deinde in medio segere glandis Palmę nucleum siue ea implantabis, siue aut sues ipsius fructum speciet, obrudig; terra cum fœrcere & sale admixto, & quotidie rigabis, donec germen emittit. Quidam igitur hoc ipsum transplantant, quidam in loco finunt: & quando opus est, tum id ita sequūtur, singulis annis circumfodere oportet, & salem adiicere. Sic enim citò magna fiunt. Est enim tarda admodum Palma in crescendo, suum Varrone. Floridissimæ autem eaduunt fœce vini veteris rigatæ. Olla verò Palmarum non statim in terra ponēda est, sed in tegulæ fundo, atque sunt transplantandæ.

Vt plantæ plantulæ vim augeat Pur.

Vt terræ insistat plantula.

Fructus Palmarum generosos fieri promittit Democritus, quum vacuas vaginas, quas aliqui helicas vocant, florentes ablatas & siccatas ex tamis ac tenuis subspendens, quemadmodum grossos ex fici.

Vt florida ingrata fiat palma.

Vt germen tenerum teratur ramone dum exit.

Floridæ verò & alteræ fiunt Palmarum arbores, si ramos earum Dalybus, fœce vini veteris incolas radicibus affusa. Iuuantur etiam tale iniectio. Quò verò ad iteratum & sportarum texturam alba & idonea hi nit germina, vitiola adhucipsa de ramis auellenda, & sub tegmine deputenda ad quatriduum, & postea rutilus rotibus exposita, ad quatriduum compluis finenda, & à Sole relicuan, donec alba euadant.

Nocumbrosa & fœtida ramone pulsa.

Posteritas obseruauit, nec iniucundo spectaculo & Naturæ oblento, commodissime fieri Dalybori via officiola, vnaque in pangitur tres inde orientur exiles stipites. sed in vnum conflati foliorū tandem pusillorum & harundinaceorum trina pullulatione distincti, cauisque in nostris etiam regionibus haud difficulter prouenire solent. Terminatque satis finul offibus, qui stipites exiis prodierint, vnus stipes fiunt. Amat enim Palma coitionem. Itaque propriam speciem tametsi non inuertat ad legumen contingum: tamen quod perfectè definitum explet amplius succisitus, vti more suo facetè iocatur Scaliger. Non tamen carere profunda ratione. Societatis quippe atque consortionis appetens est, (vt mos fuisse dicetur) ideoque nixu quæris sibi cohæsionem.

Cur pal. marum dioicum.

Palmarum fœcundatio.

Palmæ fœcundatio.

Exemplum à pyctibus.

Caprificus Palma.

Culices Palmarum.

Nobis fanè ex vnico etiam Dalybo fato foliū erupit non femel, quod tamen adeuntante frigore vel in hypocaustis reposituin crebauit, nec vnquam repullulat aut nucleo reliquum radicatum ampleo frequens.

Coitus tradit, os vino maceratum ciuibus quām aliis trouenire. Camer. annotat ex nucleis enatas gemmas Norimbergæ raro vltra hyemem durare. Metam est, quod nucleus seu ex Dalybi initio durissimum in terra tandem ita emollitur, vt decorticari queat & asseri ab intentis medijs.

Observatum ab Agric. loco.

Non omittendū quod Succinus de D. Octau. Augusti. scribit, entam inter iunctas lapidum arte domum suam Palmam, in compluuium Deorum Penatum transtillasse, vsque coalescere magnopere curasse.

Ad culturam quoque pertinet mirabilis ille modus quem tradit Theophrast. in historiis lib. 2. cap. 9. ad maturandum Palmæ fructum. Ait enim [inquit] masculum coitum tribuunt: hoc enim & perdurare & maturescere fructus potest: quod aliqui ob similitudinem quandam capnificationem dicunt. Fit autem in hunc modum. Dum Palmas floret, spatham abscindentes, ex qua flos emergit, protinus vel unguinem, & florem & pulueremconfert, super fructus feminæ. Illa fœcus asperfa afficitur, vtfructus fuos retineat, & neutiquam amittat. Ita fit, vt vtique (*αὐτοῦ, ambabus*) hoc erit: æque Palmæ ac Ficus.) à mare Theophr. de hist. pl. lib. 2. cap. 9. fœmina vocant, at paullò ante æque maremac fœminam fructiferam dixit. Ergo fibi contradicit, nisi ita illum exceptemus, ibi ex hoc, hic ex aliorum loquutum fuisse ita accepisse.) Sed alterum aiebat coitu, alterum alia ratione contingit. Et in fecundo de causis, postquam de Ficuum capnificatione tum deinde tradidisset, subdit, (quod verò Palmarum genera cuenit, non idem est: habet tamē similitudinem quandam: ideò & illud opus capnificari (*ἐπικαίειν*) appellant. Quando enim masculos & pulueris & lanugine fœminæ fructibus sperguntur, ficcitatem ex calditate ac reliqua potestate concipiunt, atque spuantnores reddunturi: quibus cruditas vis perdurando acquiritur. Item alibi eiusdem operis: Fructum in Palma fœmina perdurare nunquam posse, nisi florem maris cum pulueretuo super ea conciuerint [ita enim quidam affectum] peculiare fanè est pro aliis fœd limule rapificationis (*τῇ τῶν καπρῶν*) Ficorum, qui fructus perficitur. Verum quo dicere queat, fœminam ad perficiendum minus sibi sufficere: fed hoc non in vno genere aut duobus, fed vel in omnibus, vel in pluribus conflare deberet: naturam enim genera ita diuidicamus. Et in his tamen ipsis paucis genetibus natum, quod Palmæ nulla ratio dari possit, cum capnificationis causa conspicua esse videatur. Ergo causam expressam capnificationis Palmæ, [hoc est enim nunc & nobis cum illo loqui] quam profiteretur, cum videret Theophr. deesse sibi paullò ante citato loco, quod potuit, apposuit exemplum in natura piscium, quod enis extat in histrionis animalium Aristotelis. Ova enim à fœmella fœcundata mas aspergo fuo femine atque ita demum fœcunda fiunt ac vitalia. Nempe vel ex remotis generibus similiendines deiumi possunt.

Eiusdem Palmaris capnificationis non obscure meminit & Pollux.

Sed apertissimè Herodotus & Iosephus Palmarum meminit, & eas Ficorum modo colit: (*ποιοῦσι δὲ καὶ τοῖσι φοίνιξι ὧδε*) Ait enim Palmarum, quas mares (*ἄρσενας*) appellant, poma illis circumligari quæ balanos edunt, ut cum fructum maturet culex subiens, nec ex arbore id deflue: Culices autem in mari fructu concipi, non alter quam in Caprificus grossus (*ὀλύνθους*) dixerit. Differt itaque in eo Herodotus à Theophrasti sententia, quòd is non mascu-

marisfructum, & eo eius flores ut nunquam fœmi-
na, & ex eo pilluerem secum ferebat. Præterea
Cinthium, quod aquilam fecamus, & Palmulæ na-
tales nunquam nisi memento, quamuis capricornus
hanc medelam aperte contulerit.

Ex horum claßicorum authorum scriptis, alio-
rumque procul dubio, quæ fata nobis inauderunt,
Philosophum de rationibus utriusque, ita pro-
dens: Arbuthius, imò potius omnibus [hoc & Theophilus ante eum] quæ terra gignit, her-
bisque etiam, vtrumque fœtum ciet diligentiſ-
mi naturæ trahunt. Cæterò non ſine maribus gi-
gnere fœminas Palmas, ſpontè edito nemore
conſtantes: ceraque ſingulos plures notare in
eum prolem blandimentis comis. Illum ergò
hiſpidum, affiatu vſuque ipſo ſe pulvere eum
reliquas maturare. [illis mantas.] Hæc ita ar-
bore extrà vulua poſſe ſteriliſere fœminas. A-
deoque eſt Veneris intellectus, vt coitus etiam
exanguſtamus ſit ab homine, ex marinis flore ac
lanugine, interim verò tantùm puluere in perſo-
fœminas.

Cæterùm Palmas inuicem maritali qualem
copula conungi, mareſque attrahere ad ſe fœ-
minas, neque conſpitum, quantumcunque ad-
nuit poſitum, aufugere, ſed vltrò tamis ab vtroque
vicißim ad oſculum quodammodo exporrectis,
manifeſta dare mutui deſiderij ſigna elegan-
ter Philoſtratus in imaginibus. Et congruit
Gillibus, de locmalè affectis cap. 5. non ſine gra-
tui interpretis errore, qui, quæ ibi de palmarum
arboribus dicuntur, ipſe Phœnicię populorum
interpretatur. Quem interpretis lapſum pri-
mus deprehendit Theo Mercurialis eximius ille
Medicorum Italiæ Corypheus & poſt ipſum, ſed
ingenio & genere & ſtudio neutiquam inferior
doctiſſimus Giulandinus.

Eadem non modò comprobat fed & ampli-
commemoratione declarat Florentinus apud
Caſſianum Baſſum, & Conſt. Cæſarem lib. 2. ſum-
matæ, cap. 4. his verbis: Palmæ vehementia ſe mu-
tua proſequuntur amore, ita vt altera alteram
de aetate: neque prius defideriorum in ipſa ceſſat,
quàm ipſa à damatur mas conſolatur. Videre
namque eas ipſam pronam & cincurtum ſurſum
mi cantembre, in paruentemque ſeipſum ferna
ſi libitatur ad maritum, cum & quaſi vultum ſi-
mi cafcere. Atque hoc ipſum agricolam non latet.
Nam ut enim quòd arbor, fed curius amore della-
ſci, aut in quem maritandi cupidine folliciteur.
ignorat. Quapropter complures Palmas ſub-
cruere obitas digitis contrectant, ac blandè de-
mulcens, exuerius ad hanc denique quæ corrupitur
amore, & manibus hoc ipſum tangit oculo
contingit: cum quidantenius reſuti refricato hu-
mi ſecundi defuſcrio denunciatis, blandinibus
cunis perinde quaſi manibus in eam nutat, quam
cupidinis tabe perdat. Hoc enim oculorum ge-
ſtu narorem conſeſſa, ſeſeque huius ſtudio con-
ſubulata, quaſi radicibus adhæſit. Hanc velanda
remedia ſunt, ſi fabinde manus ei admoliuntur
ſpecula, ne mortem ſibi amore capiebant, ad-
ligerint. Multò magis infanus amor diſcruciet, ſi
manus flores trunco erutos idem Amaſie caput
circumuertat: hanc manis ornamenta colluſtrat
ſeruum dabis, hocque pignore amoris ebitara-
ta fœcundabitur, opumque ſe pulcherrimum
ſeductum edet.

Simila quoque narrat Ammianus Marcelli-
nus lib. XXIV. memorabilitari palmæ ipſas, facile-
que ſexui poſſe diſcerni. Quin & generare fœ-
minas ſeminibus illinas marium, ſaliquæ amore
mutuo delectari iatque hoc inde clarere, quòd
conſtat ſe vicißim nutantes, ne turgidis quidem
ſtatibus anertantur. Et, ſi ex more fœminæ, cuius
arbores nomore petrolla frigoribus, vrgentia-
pſius inſtia cruentes, & arborem ſilam naturali-
ter odoris dulcedinem conſipere, iuſque indicios
reliqua cognuli quandam produ ſidem.

Amplius Herſaemen temo cum magno Basilio
Ambroſius. Eſt etiam iuſque, quos mirens: nam
ipſis ſexus Pomis inelt inſeſt, arboribus ſexus de-
certio: quippe palmas videas, Dodylus qua
prorum, plerumque tamos proclinant eos hos, ſe-
ſeque ſubmittentem, ac conſupicentem, & am-
plexus ſpecem quodammodo arbori præzenden-
tem, quam Palmaem nuncupant tabeſ-
mum pueri. Palmam igitur illam fœminam intel-
ligunt, qua ſexum fubiectionis ſpecie contem-
tur. Quo fund argumento agricolationis peri-
tamis eius Dactyliorum, vel maculæ Palmæ ſtima-
na præſtimentes, veluti perſuncti onis ſenſum in-
fundunt, ac expetiti concubitus exhibent gra-
tiam. Quo affecta mancre ſtirmgitur denuò, ac
pabil hilarior comam protolere annamenteri-
tur.

Hunc maximorum ac fide dignißimorum de
amore Palmarum authorum conſenſum doctiſſi-
mus Giulandinus pro re cernilis non allecrat, arg.
Palmarios eum omnium in Aegypto. Arabia, Melo-
potamia, Iudæa, Phœnicia, tota Syria, volentes
cauere, ne fœminæ, aut ſteriliores noxam incur-
rant, aut fructum, quem aliquando imaginatione
libidinis, vt ita dicamus, concepere ſolent, quem
admodum antes ova tinica, quæ hypocleucis ni-
mus] ante mantur tantem amictant, ita ordinari-
timique lexus Palmas, vt mares eo ſaltem inter-
uallo à fœminis diſtent, qui pulus ventorum
flatibus à foliis maſculum ſubleuet, in fœmina-
rum ſolia incidat: idque ſatis ad fœcunditatem, &
fructus maturationem facere compertum elle.
Sed minum dicta, quod, ſi qua procul à mare ab-
ſitrent, vt neque pulius neque aura, adſtiue etiam
ad eam permeare poſſit, ea cognitaurent colonis
ſtinem à mare reſtantem ad fœminam vſque pro-
ducere, atque ita quaſi maritali vinculo copulan-
tam maculi virtute clanculum per fanem vtere-
pente fœcundari fieri, quæ priùs ſteriles fœtum
ea ſolitudine. Quin & ne quæ fabulola
ſuſpiatur, inquit idem Cæſalp. etiamnoà amoris
exemplum atque coniugio, nondum ecloge ſtimus
agetur annus, ſcripſit autem ante ſo cridere ag-
nos] ex quo de genus arborum in Italia, ſtudioſiſ-
omnimque virtutum altrice terra, dedere. Hu-
ius autem rei celebris teſtis eſt Ioſianus Pona-
nus, Alphonſi tanioris Neapolitani regis præce-
ptor, & egregiarum magiſter, Philoſophus, Ora-
tor, ac Poeta inſignis, & quem fabulas pro hiſto-
ria, de re maximè ſua tempore omnibus conſpi-
cua, ſcribere pudueret. Hic ſand duas ſteriles
Palmas, vnam marem Brundufii, alteram fœmi-
nam Hoſtenti, quæ duo ſteriles permanſerant,
donec ſtebet paulum ſuccrecentes, nondum
alteram altera conuerſi ſpecie: ſed ſtatim
adoleuere, vt ſele inuicem conſpicere portuerint,
longo quantumobet auultorum ſtathorum tractu
diuidentes, non ſicare cupiunt. Sed cur non i-
pſum audiamus?

Brundufii tanti longi vnere ardua terra
Arbor, ſidemuli ſpectet vt ora ſoli.
Altera Hydruntina in ſaltibus arida Palmæ,
Illa vbi rum referent, hæ vnde ſere dies.
Non vno creuere ſolo, diſtantibus agris,
Nulla loci facies, nec ſolitudo vetat.

Palmæ mas fœminam ſtatibus amplectitur.

Palmæ mas fœminam ſtatibus amplectitur.

Palmæ mas fœminam ſtatibus amplectitur.

Terminatis sine proledibus, sine fructibus arbor
Exrupit, frondesq; de sine fruge tumet.
Ah pereant pestiles fœcundæ in arbore arenæ
Coquere ex caldis littoribus ligna.
Exudatisque aquæ sic confluxere, quibus
Illa sui vultus contigit effigiem.
Desere Cyrbadium, vento pisces urbus ignem,
Optatas fetus fumet ut ista Ceres.
Ornarunt rami comam, mox dabit dicta.
Impleuere fides mille liquente fauos.

Palmæ e fructu ejus agrio.

Potò Palmam vitæ lucrosæ & scitæ Theophr. de Palmam Deli longarum in exemplum adducit, quod & Pini fœcundarum à fabularum autoribus prostitutæ, ut ipsemet Theophrast. fatetur. Alibi tamen fatidicarum fœcunditatem quæ longa utitatis ac durationis causas adducit: quibus fide vt vsibus extrinsecus petere adeus nullusque adeò inhabitat humor, qui putrefacere queat: quæ quoque fœcique lectionis aut vermiculis infestantur.

Palmæ fœminæ diuersissimæ.

Omnium quoque fœminum, quæ pulpa ambit, quarum illam Palmæ effe credit, vtpote, quod & ossiformum sit, atque denfiffimum. Ipfas quoque Palmulas repofitas quantò citiùs promas, iucundiores vtique, quod vermiculæ hæ causofiori, vel Varronæ tefte, atque ipfa adeò experientia.

Quales reperiuntur.

Seruantur hi demum Dactyli qui nascuntur in Gallis atque fabulosis, vt in Iudæa, & Cyrenaica Africæ. Non item ex Aegypto, Cypro, Syria, & Seleucia Assyriæ. Quamobrem fues, & reliqua animalia ex his lasciuantur.

Iudæi in Vrsum vsum seruabant.

Vetuit aut vetuftis eius pomi fignum eft, deciduis caudibus vescuntur, quæ racemo adhærent, autore Plinio.

Dulcedo.

Quod verò dulcedum attinet Dactylorum qui in officinis ad vfus medicos habentur, probantur Syriaci magni, flaui, parum rugofi, molles, pleni tamen, & carnis tur multa fubdura, ad nucleum candicante, ad cortexem rubefcente, non perfufi, non vermiculofi, & qui concuffis nihil aut minimum fonent, fapore vnico. Deteriores funt graciles, flaccidi, duri, quas eteamen, excuffa pediculo petrpfi: iudem fefe vermiculis leuentes.

Sed ad vsum tendens. Palma autore Theophr. fuapte natura fumofa eft: Ex quo illud Cherenonis carmen:

ὄψιν ἀναγκοτοκίης
γύναικ᾽ ἐκ μεγάλοιο φυτοῦ φάδαι.

Eâ autem lambucum fenarium cum hemifphæro petendentem quod in hunc modum aptè interpretatur eft Gaza.

Palmagæ vetus vfque fumofifime radice natæ.

Ignicrudi.

Idefque inter eas arbores recenset Theophraft. quæ ad ignitaria, adque carbones conficiendos commodæ funt. Ex ftarbi Palma Babylonii lecbos & vafa conficiunt. Dui enim donat eius lignum. Inedi & Palmis acerbitas: eaque crudos fanctius qui comedent, ab ijs ftrangulari cogniti eft. Ex ijs Plin. prodidit, Alexandri milites Palmis vindictæ ftrangulati funt. In Gedrofia id factum eft pomi genere: alibi copia cruditas. Eft enim fatis mulieris fanitas vt finis mandendi non nifi peculio fiat. Palmæ fola cumprimum nouellas de monftrauere gemmas, primo fecolo ad fines vsibimque nexus, & capitum lenia vmbracula ftabebantur. Quod & alibi repetenda: in Oriente, aut, fanes validos è Palmæ folijs fieri dictum eft, eofque in hamore teliores effe. Et apud nos fere Palmis à meffe decerpuntur. Ex his meliora, quæ fefe non duuferint. [Et apud nos vere Palmis à matre integra decerpuntur. Meliora enim

Palmarum pectoratæ apud Plin.

Scipa.

Palmæ hortenses.

Palmæ.

Nuces Dactylides Dactyli.

Dactyli arbor.

Dactyli in cortice.

Dactyli in vsu.

Dactyli in vsu.

Palmæ Thebaicæ.

Palmæ Thebaicæ.

Palmæ Thebaicæ

gargarizatum vehementer adſtringit & cohibet. Palmarum verò nuclei cæterorum omnium more in fictili nouo cremantur, deinde reſtincti vino lauantur, & tanquam ſpodii vicem ſupplentes, ad ornandas decorandaſue palpebras conducunt. Quod ſi non ſufficienter vſti fuerint, illud idem iteratur. Vim habent adſtringentem, & ſpiracula cutis obſtruentem, ad oculorum puſtulas, ſtaphylomata, ciliorumque defluuia addito Nardo efficacem. Supercreſcentem carnem cum vino reprimunt, & vlcera ad cicatricem perducunt. Omniũ verò aptiſſimi ſunt Aegyptii nuclei, qui ex humilibus palmis excerpuntur. Palmæ ſpatha Vnguentarii in vnguentorum ſpiſſamenta vtuntur. Optima habetur odorata, adſtringens, ponderoſa, præcluſa, interna parte pinguis. Vis ei adſtrictoria, quæ vlcera depaſcentia ſiſtit, laxatoſque articulos committit, ſi trita malagmatis & cataplaſmatis admiſceatur. Prodeſt & præcordiis ac ſtomacho imbecilli, nec non & iecinoris affectibus, conuenientibus miſta cataplaſmatis. Eius decoctum ſubinde affrictum capillos denigrat. Potui verò datum, tenuum, veſicæ, alioruinque viſcerum vitiis confert: alui, veriique fluxiones ſiſtit. Ipſa verò ſcabiem ſanat diebus viginti, ſi adhuc tenera cum reſina & cera decocta imponatur. Fructus etiam qui ſub ea continetur *Elate* quoque & *Boraſſus* dictus, & ipſe adſtrictorius cùm ſit, ſpathæ quoque præbet effectus: niſi quòd ad vnguenta non æquè eſt vtilis. Cæterùm alba quoque caudicis medulla [ὑγιαίνουσι τοῖς ἑρπητικοῖς καυλοῦ] tum recens comeſta, tum decocta ad eadem facit, ad quæ etiam Boraſſus. *Hæc Dioſc.*

Nucleorũ præparatio.

Palpebrarum vnctus.

Oculorum vitia.

Vlcera. Nucleorum delectus.

Spathes vſus.

Spathes defectus.

Vlcera. Laxatio. Viſcerum affectus.

Capilli.

Alui vetiique fluxus. Scabies.

Medulla caudicis.

Ægyptiam Palmam ſitim ſedare, Solinus author eſt, apud quem in impreſſis cunctiſque aliis legitur εἰ δὲ ἐκλιθῇ πεπανθῆναι, nullo ſenſu: ideò ἀφεθῇ legit Marcellus ex Plinio, dimittatur pro decoquatur; rectè.

Sitis.

Solinus emend.

Ex Palma, tradente Strabone, apud Harmenios & Babylonios panis & mel & vinum & acetum fit, & textilia varia. Nucleis pro carbonibus Fabri ferrarii vtuntur: qui in aqua macerati bobus & ouibus in pabulum dantur. Dicunt eſſe carmen quoddam Perſicum in quo ccc. & lx. Palmæ vtilitates numerentur. Nam vel Galen. authore in palmis, reſpectu virium & facultatum, non parua eſt differentia. Quædam enim ſunt ſiccæ & adſtringentes, vt Aegyptiæ: aliæ molles, humidæ & dulces, vt quæ Caryotæ appellantur. Præſtantiſſimæ autem hæ in Syria & Palæſtina naſcuntur, in Hierichunte. Reliquæ omnes aliæ Palmulæ inter hæc duo genera ſunt mediæ.

Panis, mel: vinum: acetum: textilia: carbones, iumentorum cibus.

360 Palmæ vtilitates.

Differentiæ virium & facultatum Palmarũ. Galeno.

Difficiles autem ſunt concoctu, capitique dolorem inferunt: verùm ex his aliæ magis, aliæ minùs ſunt humidæ ac dulces, ſiccæ atque adſtringentes. Verùm conſtitutis extremis, iam omne quod in medio eſt, facillimè cognoſces. Nulla certè ex ipſis eſt, quæ non dulcedinem quandam & adſtrictionem habeat. Siquidem Caryotæ exiguæ adſtrictionis, Thebaicæ obſcurę dulcedinis ſunt participes. At ſuccum quidem dulcem nutrire, auſterum autem gratum eſſe ſtomacho, & ventrem ſiſtere oſtenſum eſt. Palmulæ ſi largiùs ſumantur, omnes concoctu ſunt difficiles, & capitis dolorem afferunt: quædam autem & morſus cuiuſdam ſenſum ori ventriculi inducunt. Succus autem qui ab ipſis in corpus diſtribuitur, craſſus quidem omninò eſt, habet autem & lentoris copiam, cùm Palmula ipſa pinguis fuerit, ſicut Caryotæ. Quum autem dulcedo tali ſucco miſta fuerit, celerrimè quidem hepar ab ipſa obſtruitur.

Temperã.

Vlcera.

Lædituraute maximè ab ipſarum eſu, quòd aut inflammetur, aut ſcirrho obſideatur: poſt hepar autem & lien obſtruuntur ac lædiuur. Maximè autem Palmulæ viridis, ſi paulò largiùs ſumantur, ad omnia ſunt noxiæ, ac dulces quidem ſuccum habent calidiorem, adſtringentes frigidiorem. Quin & Palmulæ virides, ſicut Ficus, flatus gignunt. In regionibus autem non admodum calidis palmulæ haud perfectè matureſcunt, [vt & ſuperiùs declaratum, adeò vt reponi queant: quo fit vt cùm homines cogantur ipſis viridibus veſci, crudis ſuccis impleantur, & tigoribus qui ægrè calefiant, & hepatis obſtructionibus præhendantur.

Palmulæ virides.

Confirmat hoc Galen. cuiuſdam ſibi coëtanei exemplo, qui Alexandriæ Palmulis unmaturis per compluſculos dies antè & poſt balneum ſatiatus, abſque febre ſæpè horruit, aeriguit. Phœnix ſeu Palma arbor, eodem authore adſtrictoriæ facultatis omnibus ſuis partibus eſt particeps. Igitur ramorum ſuccus auſterus eſt, ex aquea ſubſtantia tepida, & terrea frigida conſtans. Similis facultatis eſt Encephalos, hoc eſt, cerebrum eſui aptum. At fructus eius, & maximè dulcis, non paucam habet caliditatem. Cæterùm cùm edendo ſit, multò eſt vſui, non tantùm foris impoſitus, vbi quid roborare, deſiccare, contrahere, ſtipare, denſareque conſilium eſt, ſed etiam tanquam cibus ſumptus & ſimul cum aliis, & per ſe. Partò quod Elaten vocant, tenerum illud Palmæ germen, eandem cum cerebro eius facultatem obtinet. Quod verò velut integumentum eius eſt, adſtringentem etiam qualitatem habet. Verùm nobis quàm dicta omnia exſiccat, vtpote quod eſſentiæ conſiſtentia illis ſiccius eſt, & minimùm habet humiditatis. Itaque iure vtuntur illo ad vlcera putreſcentia, ad articulos plus iuſtò laxatos. Ad hæc medicamentis hepaticis & ſtomachicis, ſeu intrò ſumantur, ſeu foris admoueantur. Sed & radix plantæ deſiccatoriæ citra morſum facultatis eſt, adiunctum habens & ipſa adſtrictionis quippiam. *Hactenus Gal.*

Obſeruatio *Arboris Veteris.*

Encephalos Dactyli.

Elate.

Vlcera. Laxatio.

Radicis facultates.

Nicander in Alexiphar. Palmæ fructum cum lacte eporum ad hauſtam Bupreſtim commendat, quum ait:

——πὴν γλήχωνι σὺν ἐρεπτῷ
πολλάκι φοίνικος ἐλαφὴν ἐπιμίσγεο καρπὸν.

Lac, inquit, vaſi infundens ſæpè admiſce tenerum Palmæ fructum:

Siue recentem replenum magnum lacte Catinum,
Et tenerum miſce victrice ex arbore fœtum.

Meminit & Xenophon lib. 1. expeditionis Cyri cerebri Palmæ & palmularum. Peruenerant iam ad eos vicos, inquit ille, è quibus iuſſu ducum ſuorum commeatus caplandi erant. Plurimum illic & frumentum & vinum è Palmulis aderat, acetumque ex iiſdem elixis paratum. Palmarum verò fructus [βάλανοι τοῦ φοίνικος]: glandes palmarum] quales apud Græcos videre non licet, ſeruis ac famulis præbebantur: ſeligebantur quas ſeruarent dominis, magnitudine & pulchritudine admirabiles, aſpectu prorſus Electro ſimiles. Eas quidam arefactas in vſum bellatiorum reponebant. Vinum quidem illud potu ſuaue erat, ſed capiti graue. Milites eo primùm in loco Palmarum cerebruni eſtarunt, omnibus cui detractum id fuiſſet, exareſcentibus, admirantibus cunctis eius cibi ſpeciem ac ſuauitatem quandam peculiarem, quæ tamen valdè caput tentat.

Frumentũ & vinum è palmulis.

Glandes palmarum magna Electro ſimiles.

Herodotus lib. 1. eùm de Babylone loquitur ſcribit: In eius toto agro Palmas generari, magna ex parte fructiferas, è quibus non ſolùm vinum, mel, cibum conficiunt, ſed illas etiam Cari-

carum modo in offas cogunt. Nicander in Georgicis.

Pallulantes in Palma ſt. lautis[παμφοίνικα]exſcindunt,
Cerebrumque, adoleſcentibus experitum cibum afferunt.

Diphilus Siphnius,[vti citat Athen.] narrat, Palmarum cerebrum plenitudinem corporis efficere, largiùs nutrire, ventriculum grauare, vix diſtribui, ſitim inuehere, aluum coercere.

Paulus Aegineta palmulas ſtomacho commodare ſcribit ſi non valdè fuerint pingues. Et rurſus alibi. Palma fructus maturus moderatè calidus, & corroborans, & ſtomacho gratus, ſiue intrò ſumatur ſiue foris imponatur. Verùm quod reliquum eſt in ipſa abundè adſtringit: vnde ſtomachicis & hepaticis compoſitionibus admiſcetur. Omnium autem maximè adſtringit id quod enaſcentis fructus velut inuolucrum quoddam.

Bellon.

Simeon Sethi præter pleraque illa quæ ex Galeno adducta ſunt de palmularum viribus hæc tradit. Palmulæ calidæ ſunt ſecundo ordine, humidæ primo: rigorem difficulter incalentem gignunt. Omnibus autem gingiuis dentibuſque noxiæ ſunt. Sed enim reliquis meliores ſunt, quæ cum aliqua vi adſtringendi, aliqua etiam duritie conſtant, vnà cum modica dulcedine & non valdè melleo. Quæ verò in frigidis regionibus naſcuntur, peſſimæ ſunt: quoniam non matureſcunt & noxas cum rigore febrili inferunt, morboſque & quamplurimas obſtructiones: meliores autem quâ rubræ, giluæ lùt. Quæ verò auſteræ ſunt, calidæ ſunt primo ordine, ſiccæ ſecundo: neque enim paruum inter Palmulas eſt diſcrimen: nam aliquæ ſiccæ ſunt & aſtringentes, vt Ægyptiæ: quædam molles & humidæ vt dulces, vt quæ in Bactris naſcuntur. Mediæ inter has ſunt reliquæ. Qui ex omnibus ſanguis gignitur, turbulentus eſt.

Temperã.

Noxæ. Delectus.

Palmularum collatio.

Sanguinẽ turbidum gignunt.

Scribit Rufus, cum pineis nucleis fauces lenire, bonumque corporis habitum conferre, præſertim ſi frigidum ſit temperamentum, ſed aſſiduo vſu veſicam explere. Oportet autem ab his abſtinere, qui facilè obſtructionibus capiuntur, & anginis, & lippitudinibus, & dentium doloribus.

Quibus à Palmulis abſtinendũ

Raza

Rorab Zuccharini Hayron ceterus. Glauci. Nigri.

Cyſſio.

Dolor ſtomachi. Fluxus ſãguinis. Stomachi inflammatio. Spatha explicata pro lagena.

Auicennæ paucis & Arabes. Raza Rotab minùs calidos eſſe quàm Dactylos, quique cùm ſint lenitiui, ſtomacho proſint. Apud Serap. legitur Rorab. Interpres reddit Dactylos. Aben Meſuai apud eundem profert Rorab zuccharinos, & Haharad & Hayron. Eſt autem Hayron ſpecies Dactylorum colore citrino vel rubente, quæ cæteris præſtat, poſt quos ſunt glauci. Improbantur nigri. Ex Raſi Rotab citò conuertitur in bilem, & noxium eſt iis qui temperamento ſunt calido, aut hepate. Deteriores ex eis ſunt magni, dulciores. Frigidis naturis competunt, eóſque inpinguant. Cyſſionis, [autore Aben Meſuai apud eundem Serap.] id eſt, cordis Palmæ, temperies frigida eſt in fine primi gradus, ſicca in medio eiuſdem: confert choleræ, calori & efferueſcentiæ ſanguinis, ſed ſtomacho grauis, ventrem aſtringit, parum nutrit. Sedat tamen dolores ſtomachi à proprietate quadam. Secundum Raſin, compeſcit fluxum ſanguinis, ſtomachi arcet inflationes, ſed tardè deſcendit ad fundum ſtomachi. Expeditiùs deuoluitur, ſi edatur cum zingibere condito, alióue electuario quodam calido. Cæterùm Spatha prolatis floribus & poſt flores racemoſo palmarum fructu areſcit: relictaque in arbore ſequenti anno auferetur, non aliter quàm putatione inutilia ſarmenta in vitibus noſtris per ver auferuntur: vt iam ſuprà quoque dictum. Nec alius nunc eius toto illo Aegypti ac Syriæ tractu, quàm ad ignes vſus eſt, vt annotat Marcellus ex relatione eorum qui illa loca perluſtrarunt.

Et Bellon. refert, vix alia ligna in Aegypto reperiri quàm Palmæ, ſed ad ædificia & Architecturas nihil valère. Addit à ruſticis eius regionis ſummitates præſcindi, & medullam internam eximi, Alexandriámque venalem deportari: Ibidem enim caudam comedi, guſtúque Caiduum eſculentum (*artocreas*) referre: illud ipſum eſſe quod Graeci ἐγκέφαλον, & cerebrum Palmæ nuncupent.

Ligna Palmæ.

Bellon. ex.

Bellonio circa ligni vſum contrariatur Alpinus, qui ait, non eſſe vllam aliam arborem, Palmâ, humano generi vtiliorem: at Aegyptios ex truncis domorum trabes facere, ex ramis parietes, multáque alia lignea vaſa ad vſum, quæ *Cuſſas* nominat. Et ſanè Alpino etiam fauet Theophraſt. qui & ea Africæ parte, in qua nunquam pluit, Palmas benè magnas & altas, optimaſque prouenire, & materiem earum diuturnam eſſe, quippe ſpiſſam, ſiccam ligneſámque: quæ quidem optimę ſunt notæ ligni ad Architecturam expetiti.

Palmæ Gallis apud Aegyptios ex Alpino.

Strabo quoque Palmaceis trabibus Babyloniã tantum robur tribuit, vt tecta quoque ſuſtineant; vt amplius dicetur in fine capitis. Ex foliis [addit idem Alpin.] flabella & ſportas, è caudicis cortice funes pro nauibus conficere.

Sed quem ipſi ad medendum vſum habeant, nunc quoque dicendum. Ex Palma tria ſunt, quibus Aegyptii ſanitatis gratia vtuntur, quippe Spatha [Spartum ter legitur apud Alpin. quamuis eam vocem eo ſignificatu apud nullium alium autorem legerimus.] pulvis in ſpatha vèl inuolucro contentus, atque Dactyli. Spathæ igitur membrana cùm pulueris facta, vtuntur, tum ex ea parato decocto. *Pulvis* maximum vſum habet per os ſumptus ad Diarrhœam, Lienteriam atque Dyſenteriam, nec minùs ad omnes alias vel ſanguinis, vel alterius humoris innaturales vacuationes cõpeſcendas: præcipuè verò ad hepaticum fluxum, hæmorrhoidum, atque vteri cruentam vacuationem, atque ad ſputum ſanguinis. Eodem vtuntur ad refrænenda vlcera depaſcentia, ad vuæ relaxationem, ad firmandos dentes mobiles. *Decocto* ad omnia prædicta quoque vtuntur, ſed ſæpè cum eo puluere admixto: arteculos debiles, aptóſque de fluxionibus mirum in modum iuuat eos firmando & roborando. Puluere quoque albo in inuolucro veris tempore inuento, quando ſcil. Palmæ florere incipiunt, vtuntur familiariſſimè ad raucedinem, tuſſim & opthalmias cum ſaccharo miſto. Eſtque ipſe dulcis & ſubaſtringens, quo mulieres Aegyptiæ familiariſſimè vtuntur non tantùm ad cohibendos menſes, ſed ad reuinendum fœtum. Eundem vſum habent *Dactyli* immaturi in cibo per ſe, & ex decocto. *Dactylorum* maturorum vſus frequens ad faucium raucedinem, tuſſim, Diſpnœam, pleuritim & peripneumoniã. Decocti etiam ad iuuandas variolarum in pueris excretiones.

Pulvis. Diarrhœa. Lienteria. Dyſenteria. Fluxus hepaticus. Hæmorrhoides. Vteri mus fluor. Sputum ſanguinis. Vlcera. Vua relaxata. Dentes mobiles. Arteriæ debiles. Raucedo. Tuſſis. Opthalmiæ. Ad retinendum fœtum.

Peſtilẽs morbi Variolæ.

Lacuna oſſa Dactylorum plurimùm conferre putat ad roborandum cor, propter figuram illam quam cordi, vt ille ait, quodammodo ſimilem habent. Sed parui facimus eiuſmodi facultatum æſtimationes à figuris, quas nullam per ſe agendi vim habere, boni Phyſici norunt, ac ne ſanè occultam quidem, vt quidam opinari audent. Inuenias præterea multa cordi ſimilia, etiámque lapides, immò fortè & venenata quædam, vt Anacardi. Ahouai fructus & cur propterea cordi conferre dicemus? Mirum verò tot præcipuos autores, vt ex antè dictis patet, noxam ex Palmularum eiu

Lacuna nat.

capiti

capiti vno conſenſu tradidiſſe, quemadmodum & vini earum potu, vnicum tamen Aretęum [quantùm hactenus quidem nobis conſtat] ſcribere auſum, omnia bellaria caput dolore infeſtare, præter Palmulas, Ficus & vuas: quod ſi ipſi ſoli & probè cognitum fuit, habet poſteritas ius ſententiam eius confirmandi: ſin minùs, temeritatem riſu, ſcripta ſpongiâ caſtigandi. Inter Saturnalia dona olim palmulæ mittebantur, vt teſtatur Ouidius:

Aretæus auct.

Saturnalia dona.

Quid vult Palma ſibi, rugoſaque carica dixi.

Et Martialis:

Aurea Caryota Kalendis.

Aurea porrigitur Iani Caryota Calendis.

Aurea Caryota.

Vini è Palmulis in ſuperioribus aliquoties mentio facta: quod vt conficias, tradente Dioſc. Palmulas, quas Chydæas quaſi vulgares vocant, bene maturas in doliolum in fundo perforatum & arundine picata obſtructum mittes, ita vt foramen etiam lino ſit obturatum. Tum denis Chœnicibus ternos aquæ congios affundes: quod ſi non admodum dulce id eſſe libeat, quinos congios infundes, & ad dies decem maceram ſines. Exacto eo ſpatio, hoc eſt, die vndecima, detracto ab arundine linteo, vinum craſſum ac dulce excipito, atque reponito. Suaue illud quidem, ſed capiti noxium. Contra fluxiones, propter adſtrictoriam vim, efficax: eandem ob cauſam ſtomachicis, cœliacis, & ſanguinem excreantibus conuenit. Tamen qui eo non ſunt aſſueti, & primùm bibere cœperint, ventris fluxum cient, inquit M. Paul. Venet. Qui verò aſſueti fuerint, mirum in modum pinguęſcunt. Incolæ ciuitatis Cormoſæ pane triticeo non veſcuntur, ſed comedunt dactylos. Sunt qui addita rurſum pari aquæ menſura, manantem deinde liquorem excipiunt: id quod tertiò, quartò, & quintò faciunt, non item amplius: quando quod reliquum ab his eſt, aceſcit. Meminit & Xenophon loco ſuperiùs citato, vini è palmulis optimi. Plinius verò lib. 14. c. 16. in vini præparatione à Dioſc. diſcrepat, tum quòd Palmularum minorem quantitatem ſumit, ſcilicet modium, qui, teſte Paulo, chœnices duntaxat octo continet, tum quia poſt macerationem palmulas ipſas exprimit: ſic ait: Fit & vinum è Palmis, quo Parthi & Indi vtuntur, & Oriens totus, maturarum [mitiorum Vet.] quas vocant Chydæas modio in aque congiis tribus macerato, expreſſoque. At idem lib. 13. c. 4. E Caryotis fieri tradit, non è Chydæis. Dioſcoridi etiam in eo contrariatur Plinius quòd Palmeum vinum ventri molliendo non inutile prædicat, quemadmodum & ſanguinem excreantibus. Sed Librariorum potiùs, quàm Plinii errorem hunc putant: ideò Corn. pro molliendo, morando: Sarrac. molliori legit, eodem penè ſenſu. Ex Recentioribus Theuetus vinum Palmeum excellens eſſe prædicat, ſed cerebrum lædere. Fit & Vnguentum ex palmæ Elate ſeu ſpatha apud Dioſc. Sic: Tuſam diſcerptamque Elatem in labrum conicito, & Omphacinum oleum affundito: in quo tridui ſpatio eam macerari ſinito. Mox ſiſcella exceptam exprimito. Sint verò vtraque paria pondere. Tandem vbi vaſe mundo repoſueris vtitor. Vim habet roſacco proportione reſpondentem: ſed aluum minimè mollit. Fallitur Plinius, quando inquit: Eſt præterea arbor ad eadem vnguenta pertinens, quam alii Elatem vocant, quod nos Abietem: alii palmam, alii ſpatham. Nam vocis, Elate, homonymia ei impoſuit. Exoleuit hodie huius vnguenti parandi modus & vſus. Extat & compoſitio Diacalcitheos apud Gal. quam palmeo baccillo commiſcendam præcipit: non alia de cauſa, vt quidam volunt, quàm vt adſtrictionis aliquid inde capiat.

Vini palmei.

Plin. locus reſtit.

Vnguentum Elatinum.

Vires & vſus.

Plin. error.

Diacalcitheos.

Quibus deeſt Palma recens, pro Spathula ad empl. diachal. ſeu diapalmes, teſte Ioub. ſuadet Meſues radices Arundinis illud obire: Verùm non eſt ſimilis horum facultas, vt alterum alteri poſſit ſubſtitui: quum radix prædicta euellat ſpicula ex alto, vt dicit Dioſc. ſuffragante experientiâ. Palma verò potiùs conſtringendo repellat. Quam ob rem malim ego huic ſubrogare arundinis cannam ſeu calamum, vel ſpatham factam ex querno, meſpilino aut alio eiuſmodi adſtringente ligno. Guido pineam ſubſtituit, Chirurg. paruæ d. 1. cap. 3. cùm antea ſpatulam de canna eſſe voluiſſet.

Subſituit.

Ingrediuntur & dactyli optimam & ſelectiſſimam illam compoſitionem Meſuei, Diaphœnicon à Palmulis dictam. Vulgò officinis à Palma dicitur *Diapalma* emplaſtrum. Paulus Aegin. in Epithemate ex vinaceis *φοινικίνου ἀπὸ βοτρύων* conficere iubet.

Diaphœnicon.

Ad vulgaris Palmæ naturam illa quoque pertinet hiſtoria: Ex palmarum cinere, & oleo fieri aiunt Saponem, omnium præſtantiſſimum, ad manuum candorem, notante Scaligero. Eſt apud Americanos, referente Stadio, natio quædam Karaya nomine, quæ ex Palmis ſalem conficere ſcit et in condimentum ciborum. Verùm qui eò liberaliùs vtuntur, vitæ ſunt breuioris. Parandi autem huius ſalis modum, quem & vidiſſe, & in parando ſemel iuuiſſe teſtatur, hunc docet. Palmam prægrandem incidunt, quam ſcindunt minutim. Hinc ſtruem ex lignis aridis conficiunt, cui palmę ſegmina ſuperimponunt, & omnia ſimul ignibus ſubiectis cremant. Hinc ex cineribus illis lixiuium parant, quod coctum cogitur, & tale illud producit. Ego quidem nitrum arbitrabar, ſed ignis exploratione ſecus ſe rem habere deprehendi. Sal ſapiebat, & colore erat cinereo.

Sapo ex palma.

Sal.

Reſtaret geminus palmæ honos, ac vterque præcipuæ nobilitatis dicendus, alter literarius: militaris alter. Palmarum quippe ſolus primò ſcriptitatum fuiſſe Plin. ex Varrone prodidit. Verùm quia Recentiorum quidam eam gloriam peculiari tribuunt palmæ ſpeciei, huic quoque rei caput proprium paulò poſt dicandum fuit. Nunc militarem atque adeò triumphalem celebremus. Ecquis verò virtutis alumnus neſcit palmam omnibus penè priſcis & anteactis ſeculis, (excepto vltimo hoc propemodum ſordido) victorum in certaminibus fuiſſe præmium? Quod ſanè illuſtriſſimi quique, imò Reges & Imperatores ipſi, non modò non detrectarunt, ſed omni niſu & conamine, atque adeò vel cum vitæ diſcrimine queſiuerunt: vt qui maiorem apud ſuos exteroſq; gloriam ſpectarent, ac pluris arboream, quàm auream facerent. Qua non ſemel pluriéſve contenti, ni iterum ac ſæpiùs illa inſignirentur, vt tantò plus ſe accepiſſe decoris exiſtimantes, quò frequentiùs in ludis ſacris & certaminibus victiſſent. Ita vel etiamnum hodie plurimorum triumphales ſtatuæ palmæ ramum manu geſtantes. Noti ſunt triumphi Græcorum: noti Romanorum Cõſulum & Imperatorum. L. Papyrio, & Sp. Caruilio Conſulibus, deuictis Samnitibus, captiſque illorum oppidis, Aquilonia videlicet & Corſuno, Palma victoribus data: morè tunc primùm è Græcia ad Romanos tranſlato. Poſtea autem inoleuit, vt qui certatum forent, ſpadicem haberent. Claudianus.

Palmæ victoriæ præmium.

Exemplis.

Nutant ad mutua Palmæ fœdera.

Cæſar in Hiſpania contra Pompeii liberos decertauit, eoſque deuicit. Ergo in eo campo, vbi bel-

Alius motus.

latum. Palmæ ramus ſtatim poſt victoriam agnatus: quod tamen non ad Cæſarem, ſed ad Octauium, è ſorore filium portendit. Nam ibi prælians multa præclara armis facinora peregit, quibus clarus futurus erat. Hæc Xiphilinus in Epitome Dionis.

Suetonius Tranquillus in Octauio: Apud Mundam, inquit, Diuus Iulius caſtris locum capiens, cùm filiam cæderet, arborem palmæ repertam conſeruari, vt omen victoriæ, iuſſit. Ex ea continuò nata ſoboles, adeò in paucis diebus adoleuit, vt non æquipararet modò matricem, verùm etiam obtegeret, frequentareturque columbarum nidis: quamuis id autem genus duram & aſperam frondem maximè vitet.

Genus palmæ curuatum.

Phœnices literarum inuentores. Cur Musæ Palmæ coronatæ.

Muſæ præterea (Plutarcho authore) Palma coronatæ, propter homonymiam, quòd Phœnices primi inuenſſe literas credantur. Nam Palma Græcè φοινιξ. Hanc tamen rationem non probat ille: verùm ob arboris teneritudinem (vel potiùs inacceſſam ſcabritiem, aut ramorum hiſpiditatem qua cuidcem muniunt, niſi circumcidantur, vt ſuperiùs dictum, vt nos interpretamur.) propter quam non facilè ſcanditur, ſicut nec ad Muſas & poëtica, propter difficilem ad earum pulchritudinem acceſſum. Nam dulciſſimos ferè fructus. Ab huiuſmodi corona Palmea poſtea vſurpatum, vt æquè vocabulum Palma, atque arbor ipſa, victoriam denotaret. Cuius ſignificationis vnum Ciceronis, alterum Virgilii, tertium Ouidii locum tractaſſe ſatis eſſe ducimus. Ille de ſenectute:

Difficilis ad Muſas aditus, Corona palmæ.

quam Palmam vtinam Dii immortales tibi, Scipio, reſeruent. Alter:

-----Eliadum Palmas Epeiros equarum. Hic:

Et lentæ victoris præmia Palmæ.

Vnde prouerbia nata: *Palmam dare Palmam ferre, deferre, tribuere, præripere, accipere: Habere Palmam ex aliquo: Reſeruare alicui.* Quæ omnia ad victoriam referuntur. Et *Palmarium*, autore Plin. quicquid in victoria ſit. Dicitur etiam Vlpiano Iuriſc. *Victoria ſalarium.* Terent. in Eunuch. tum hoc alterum, id verò eſt, quo mihi puto Palmarium. Victoriam: *Deam Palmarem* Apuleius vocitat: &c. *Palmaris veſtis*, ſiue *Palmata*, propriè triumphantium fuit, quam merebantur, qui de hoſtibus Palmam reportaſſent. Etiam in pace Conſulum fuit. Auſonius in Panegyrico, Palmata veſtis, vt in pace Conſulis eſt, ſic in victoria triumphalis. Et *Palmaris ſententia*, quæ vincit. Cicero: Sententia philoſophorum Palmaris. Et *Palmaris ſtatua*, Ciceroni, quæ alicui propter victoriam erigebatur. Sed quo rapimur? An celebramus Palmam, vt Palmam in poſteritatis Theatro mereamur? Felices verò eos qui Emblematicam illam Coronam cum Palma ex gladio mortis immortali victoria reportant: vt habeant contra terrenos hos faſtus quod truncis Chriſtianæ fidei oppreſſoribus atque tyrannis deſuper occinant: *Ceſſit victoria victis.*

Prouerbia de Palma.

Dea Palmaris. Palmaris veſtis.

Palmaris ſententia. Palmaris ſtatua.

Martyrum Emblema.

Sed cur tandem Palma præ aliis arboribus præcipuis victoriæ triumphis dicata? adeóque vt & certaminum euaderet ſymbolum, atteſtante in Symposiis Plutarcho? Huius rei vt annotat Curtius hæc perhibetur ratio. Theſeum deuicto Minotauro, è Creta redeuntem, Delum appuliſſe ferunt, & in ea, ob adeptam victoriam, Apollini ſacros ludos inſtituiſſe, in quibus victores Deliaca palma coronarentur: Alii ibi è ſacra Palma ramum decerpiſſe, & ſecum detuliſſe, vt inde poſtea inoleuerit mos, vt cuiuſque certaminis victor, Palmæ ramis coronaretur. Pauſanias etiam huic rei aliam cauſam attribuit. Nam Iaſium

Cur palma triumphi dicata. Prima ratio.

Deliaca palma. Sacra palma.

vbi in Olympicis viciſſet, dextra Palmę termitem geſtaſſe ſcribit, & equo inſidentem abiiſſe: vt inde, dextris Palma portata, victoria indicium ſit. At Ariſtoteles, Plutarchus, Plinius & Autorum tam priſcorum quàm poſterorum plerique qui de hac re aliquid prodiderunt, cauſam reddunt hãc, quòd vrgentibus ac prementibus ponderibus minimè cedat: à qua vi atque natura Græci *νικὴν* victoriam dictam volunt, quaſi *ἔχει τὸ μὴ εἴκειν*: à non cedendo. Strabo ſanè in XV. Geogr. ſcribit Palmaceas trabes peculiare quiddam pati. Nam cùm ſolidæ ſint, cùm inueteraſcunt, non cedunt (inquit) in partem inferiorem, ſed in ſuperiorem panduntur, propter onus, vnde melius tectum ſuſtinent. Quin & Theoph. in fornicem concuruari Palmam ſurſum verſus pondus ait. Plinius. Palmæ arbor valida, inuerſum enim curuatur. At Populus, contra omnia inferiora pandatur: Palma è contrario fornicatur. Quamuis alii inualida legant, & ita in vulgatis habeatur: ita tamen ex Strabo. & Theophraſt. aliſque legendum, niſi contrarium hunc velimus facere Plinium, qui ex eo hunc locum tranſcripſiſſe videtur: ſicque etiam in m. ſ. exemplari legitur, teſte Dal.

Victoria Græcis vnde dicta.

Ea res in admirationem traxit Aulum Gellium ſic ſcribentem. Perhercle rem mirandam Ariſt. in VIII. probl. & Plutarch. in VIII. Sympoſ. dicit: Si ſupra Palmæ [inquit] arboris lignum magna pondera imponas, ac tam grauiter vrgeas oneréque, vt magnitudo oneris ſuſtineri non queat, non deorſum Palma cedit, nec intra flectitur, ſed aduerſus pondus reſurgit, & ſurſum nititur, recuruatúrque. Propterea, inquit Plutarchus, in certaminibus Palmam ſignum eſſe placuit victoriæ, quoniam ingenium eiuſmodi ligni eſt, vt vrgentibus opprimentibúſque non cedat.

Plin. locus refut.

Mira palmæ natura.

Idem teſtatur Cardanus, additque idem euenire Aſinis Cantheliis ex Xenophonte. Cauſas verò quas reddere conatur, tanquam futiles & pueriles explodit Scaliger. exercitatione CLXXIII ipſe tamen meliorem non addit, ſed ingenuè fatetur nodum hunc ſe ſoluere neſcire, quod rarum & mirum in tanto ſubtilitatis Profeſſore. Plutarchi ſaltem conatus produxiſſet, qui tam ſtupendi in Palma experimenti [vt Guiland. ait,] triplicem cauſam recitat in libello de cauſis naturalibus, probl. XXXII. quod vnà cum ſequentibus octo in Græcis exemplaribus impreſſis deſideratur. Vtrùm, inquit, quòd ignea, & ſpiritalis facultas, quà maximè pollet, cùm tentatur & irritatur, ſeſe exercens, magis & magis erigit? An quoniam pondus ramos ſubitò vrgens, aerẽ omnem, qui in his eſt, oppreſſum cedere retrò cogat, qui deinde reſumptis paulò viribus aduerſum onus non ſuſtinẽtes, cùm onus quieſcit, paulatim ſe erigunt, & ſpeciem, quaſi contra illud aſſurgant, exhibent?

Card. ait.

Rationes cur Palma onera reſpuat.

Sed neutra iſtarum nobis ſatisfacit: & fruſtra *τὸ διὸν* quæritur, vbi non conſtat de *τῷ ὅτι*. Nam Amatus Luſit. & Antonius Muſa Braſauola', quæ de Palmæ ligno tradita ſunt, ſuo experimento falſa eſſe comperiſſe teſtantur, nec enim contra põdera inniti aut recuruari, imò experientiam indicare, lignum hoc debile eſſe. Fortè hoc dicit Amatus, quia apud Plin. legerat, inualida. Aut ſi expertus ſit, vel non ritè expertus eſt, hoc eſt, Vel in ligno non ſatis adulto, aut non ritè ſecto: vel non adhibita mora temporis competente. Nam tot claſſicorum Autorum conſenſum vnius experimenti putati ſpecie reiicere, prudentis non eſt. In inueteratis illud obſeruari dicit Strabo. Ergo multo tempore opus. Aut ſi in inueteratis iſtud viderunt,

Negatur vis ea Palmæ.

Google

viderunt, cur Ioeam non citant, quod fecit Strabo: aut experimenti sui modum assignant? Quamuis autem de hac re nihil certi nobis constet, attamen tot summorum authorum consensus non patitur temerè sibi fidem derogari. Immò nec ipsa quoque ratio, quam quodammodo dari posse putamus. Ergo audendum aliquid. Multùm sanè potest in lignis neruorum atque fibrarum ductus ad flexuram & incuruationem. Tales & palmam habere existimandum. Nam ita putamus. Quemadmodum rami ex trunco excuntes mox in formicem incuruantur, ita incuruationis illam causam ex fibrarum trunci continuato ductu dependere. Quod si hoc in virgis euenit, cur non idem in Palmeis trabibus eueniat, etsi mole pressis. Quid? quod & Abietina tigna in ædificiis ponderi neutiquam cedere, sed cum tempore etiam sursum flecti nobis à peritissimis Architectis & Carpentariis relatum sit? de quo tamen ampliùs perquirendum. Nec dubitamus, si Palmæ arboris caudex secundum rectitudinem in quatuor vel plures diuisuras finderetur, vnamquamque earum quasi in arcum incuruatam iri, haud secus ac in rostellis Geranii exiccatis euenit, quorum velut costæ in viridi ac integro adhuc rostro recto ductu cohærent, at maturi aut siccitate fatiscentis atque diuulsi filamentorum quorundam vi ita incuruantur partes illæ vt vermiculorum aut serpentum motum flexuosum iucundo spectaculo imitentur. *Sed de hac re nunc satis.*

Aut arumis ratio cur quam sit in Palma.

PALMA VINIFERA THEVETI.

CAP. CLX.

Palma fœcunda.

ARbor est à Palmarum genere, vti refert Scaliger, à vulgari palma differens. Cæditur ad imum trunci: vnde liquor. Aquâ succum temperant: alioqui ebrij futuri. Cùm stillat, dulcissimus est. Seruatus accessit, sapore non ingrato. *Migual* vocant. Cardanus describit, quale à Ludouico Mossano accepit. Cæterùm neque arborem, vnde eliciatur, neque eius saporem indidem narrat.

Migual.

Locus.

Postquam igitur Theuetus in lib. suo de singularibus Galliæ Antarcticæ tradidisset, subdit: Promontorium vnde Palmis abundat, ex quibus syluestres Æthiopes vinum parant, quod vocant *Migual*. Est autem hæc palma pulcherrima siue procēritatem, siue perpetuam viriditatem, atque alias speciosæ arboris dotes contempleris. Fert paruos Dactylos austeros & acidos, vt non facilè edi possint. Arboris tamen succus gustus suauissimi est, ideò hunc magni faciunt Indi, quemadmodum nos vina generosa. Caudicem ima parte pedum altitudine à terra perforant, ita liquor effluit, quem vase terreo ad foraminis altitudinē excepto, & in alia ad id destinata trāsfuso, ad vsum seruant. Hoc vinum, vt facilius à corruptione præseruetur, sale aliquantùm condiunt, quo humiditas illa putredini obnoxia consumatur. Colore vina alba Campaniæ & d'Anjou refert: gustuque est præsuaui, & quouis defruto *Cidre* Britannis dicto, Pirorúmve vino præferendo. Aptissimum est ad ardorem & sitim, cui incolæ obnoxii sunt ob excedentem eius regionis calorem. Eodem Ægyptii olim mortuorum cadauera, antequam balsamo condirent, ter quaterve abluebāt, ita tutiora futura existimantes à putrefactione: postmodum Myrrha & Cinnamomo inungebant. Eiusdem potus vsus est in plurimis Aethiopiæ tractibus.

Palmæ species.

Vinum Migual.

Descriptio Dactyli.

Vini præparandi modus.

Cadauera mortuorū apud Aegyptios cur & quomodo condita.

Cogitent verò Lectores an hoc palmæ genus non idem esse possit cum præcedenti, quamuis hoc modo ex illa vinum educi à nullo hactenus proditum obseruauerimus. Distinctionem tamen etiam ostendit Palmularum exiguitas & sapor acidus, ex quibus tamen vinum fieri vt ex prædictis Dactylis non docet Theuetus.

Consideret item Lector an possit esse illud palmæ genus, quod India profert, [vt Matth. ex Iosephi Indi nauigationibus perhibet, è cuius truncis, excisis consultò ramis, mense Augusto distillat liquor, quem incolæ vasis excipiunt, ebibuntque suauitèr vini vice: verumtamen nisi excoquatur, post triduum in acetum acerrimum deficit. Eaq; propter illum decoquunt, vt mos deposcit, sitque hoc modo, velut mel suauissimum, quod postmodum ex aqua resoluunt, & diebus viginti artificio quodam percolant, donec optimè sit defæcatum, atque pellucidum: quo artificio iucundissimus redditur potus, diuque perennat.

Palma genus ex India.

Alia parandi potus ratio.

PALMA GVINEAE.

CAP. CLXI.

IN Guinea circa metallicas auri venas [*Castel de Mina* nuncupant] abundè crescunt arbores ab incolis Palmæ appellatæ, altitudine & crassitudine naualis mali, [ita enim describit Franc. Peninus apud Clusium hist. Aromat. Garciæ] summo fastigio gestantes folia [foliorum alas intelligit] deorsum inflexa, 12. aut 15. pedes longa, arundinum ritu incisa: sub his foliis [ramos aut foliorum alas verius appellarit] nascuntur, breuissimis pediculis inhærentes vuæ humani capitis magnitudine, in quibus congesti fructus prunis maiores, coloris aurei, quorum nucleos incolæ eximentes contundunt, ex his exit liquor olei lympidi instar [cuius pauxillum cum nuce ad te mitto speciminis gratia] oleum de palma ab ipsis appellatus, quem edulis miscent, ad odoris coloriſque gratiam conciliandam. Is liquor huc delatus frigore concreuit butyri instar, coloremque aureum contraxit. Eum liquorem siue oleum qui retulerunt, recentibus vulneribus & artubus contorsione læsis vel afflictis illitu leuamen attulisse deprehenderunt. Incolæ, terebra perfossis arboribus ligneum paxillum indunt, ex eo foramine profluit liquor dulcis seri lactis instar, quorum melle syluestri commixto, potionem conficiunt vini de palma appellatione quo liberaliùs hausto, etiam temulenti fiunt. Arboris materia rubescens, flauis venis distincta, ad fabricas inutilis quia fissa, tenuibus & gracilibus segmentis dissilit.

Oleum de palma.

Oleum.

Vsus.

Modus colligendi.

Vinum de palma.

Arboris materia.

PALMA HVMILIS SEV CHAMAERIPHES.

CAP. CLXII.

Palma humilis Hispanica non spinosa.

FRuctus Chamaripharum quos habemus, magnitudine sunt & figura oliuari, triplici cortice obtecti: extimus colore Castaneæ, in rufso nigricans tenuis est: huic alter subiatet crassior, colore cinereo, in fila ductilis: tertius ad nucis moschatæ colorem accedit, nucleum obuestiens duritie cornea, sapore dulcem, album, quem per-

Descriptio fructus.

Palma humilis Hispanica quæ Spinosa.

Palma humilis Spinosa.

Palma genus humile pumilumque, sinquit Matthiol: quod in Sicilia & Creta copiosissimum provenit: quin etiamsi maritimis Senensibus, cubitu altitudinem paucum excedens, folio caterus similis, sed longè minore breuiore. Flores edit ex obliquo è capillacea quadam coma emergentes: è quibus baccæ racematim prodeunt, ex ex appida figura cognoscendi. Pars radicis propinquior in globum exuberans internum, germen quoddam quod Cerebrum vocant, innumeris fere inuolucris circũfeptum habet, teneriimum, fapidum, & ori gratissimum, de quo Lobel. Encephalum gulæ blandimentum, scapus propè radicem ventricolor, crusque humanum æquans, stitulosus, claudens medullam, qualem elitasimur fuisi Cardanorum gustu.

Palma hoc genus Theophr. χαμαιρόψ vocat, de quo sic tradit. Palmæ autem χαμαιρόψ vocatæ, (humiles vero Graij illud quoddam genus est, quasi exquinoe dictum. Nam exempto cerebro viuunt, & ab radicibus faciosæ repullant. Fructus quoque est illis distans. Sunt enim lato mollique folio: ob id sportulas, tegetes & capitis umbracula eo conficiunt.

Eadem Plin. defignatile videtur his verbis: Sunt & cadicæ Palmarum quoque fylue, germinantes rusus ab radice fuccifæ. Dulcis medulla earum in cacumine, quod cerebrum appellant: exemptique viuunt, quod non aliæ. Vocatur autem Chamæreopes, folio latiori, & molli, ad vitilia vtilissimo.

Dioscor. χαμαίελιξ vocat. Plerique interpretes humiles Palmas reddunt. *Parallas* quoquedici minutas Palmas, & *Sapindus* notauit Corl. Rhodig.

Asmotat quoque Scal. in notis suis ad Theophrast. ad vocem χαμαιρόψ, in suo codice Plinano scriptum esse, Chamæropes. Hocab illud alijs dictum. Hesthio neque eadem, neque indem dicit: sed in corollario prudenter vtrumque complexus est illis verbis, abrectam & repentem humi. Idem alium tradit hanc, & illam quam Dioscoridis χαμαίελιξ vocat. Neque tamen potest casus dicere: solo quippe nomine posito à Dioscoride. Chamæriphas putat idem eadem cum illa, quas Siculum vulgus Cephalonem, & Matthiol. & plerique alij exercitorum Hetbarium vocat, vt patebit mox: de quo tamen dubitare videtur Scal. quod Theophrastus vlum ipsius cerebri in cibo non dicit. At iure potuit sub dubio. Theophrastus vires dicere, sed hiltorias potuit & casus plantarum tradidisse, quæ ad modum Dioscoridis vires.

Coldenberg iuit insignis Pharmacopeus, is tum quem in principio descripsimus & in icone expressimus ad nos mitit cum hac inscriptione. Palmitis vulgò Hij, aiuntum fructus à Palma ad dimnutium: qui sanè tenuis villo suo appetmè respondet Lobelii *nucula Indica*. Sed circa hanc rem cum plantam opinionum quasi meslem, vix eam confusione vexatam, nobis cibendis Amatus in Com. ad Dioscor. sic scribens: *Cadix Cyrenaica*, Cephalio, Palmites, Palma agrestis, Hisp. *Palmitis* ital. & præfectim in Sicilia *Cephalione*. Quatuor quorum & Encephalos plantis repertatur patus, à nonnullis Cephalio nuncupata, quam vocem hodie Neapolitani feruant, eam Cephaglion nuncupantes, Lusitani vero, simul acreteri, Hispani *Palmitos* vel *Palmitum* appellant, quam Vitues in Colloquijs agrestem Palmam nominat. *Hactenus*: quæ tam ait, hab pertona Ludouici quam interduxit, Blatem Diolcor. & Blatem Encephalon Galenii hanc esse plantam. Postea addit: teuera plantum bulbum Theophr. lib. 7. hist. & ex eo Plin. lib. 19. cap. 6. esse Encephalon sue Palmæ nostram patuam. Item addit: de ea Serapio Bdellium confici meminit, quum Cilhionem corrupta voce appellat. Palma humilis Garsiæ, Gesn. Palmæ humilis genus Dod. Genm. Rhine Palmeto. Palma minor Tab. Chamæ ophes sine repentes Palmula Pen. & Lob. quarum Encephalum sine cerebellum Antiqui imprimis commendarunt, tota minor est vulgari Palma foliis angustioribus, baccis crebrioribus, minoribus.

B. Bonus duas species *Cephalonis*; quam & *Palmam aberrantem* vocat, obtestatur: *physicum* cuius fuctus aut cerebrum nautæ in Gallias per mariaimuchum, funtque ea ipse Palmulæ, quas Inlitores & Aromatarii Rotomagenses & Parisienses quotannis ad nundinas illibus regia fingula diuendunt: Et alteram *Cretican plantam*, à modo dicta differentem. Hist. Lugd. vtramque depictam dat, his titulis: Palma chamæropa vera. Plinij: 2. Chamæriphes fu Palma humilis Matthiol. Vtramque & nos exhibuimus.

C. Bauh. in libello suo cui titulum fecit, Animadnersiones in Hist. Lugdunenses, (quam nos Lugd. capit Dalech. Medicus Lugdunenlis, vir Doctissimus, sed quæ à quodam scripsum non satis pe-

Chamæropes.

Palma humilis.

Chamæriphas.

Palmitis, Dioscoridis Cadicæ Palma.

Cephalonis Palmæ species.

Palmitum.

Palmulæ.

Palma humilis Matthioli Theophr.

Palma humilis Garsiæ, Dod. Lob. Pen. Palmæ humilis genus. Palma minor Tab. Palmula Pen. & Lob. quarum Encephalum sine cerebellum.

Dissimulatur Palma aberrans.

Cretica Theophrasti.

C. Bauh. animadnersiones in Hist. Lugd.

Vsus fabularum. Cadua Palmæ.

Cerebrum

Chamæriphes.

C. Bauh.

Phleon Cordo mala.

Locus.

Cibus.

Vires & Vsus. Caprinis, Tragorum, Cordo malis.

Temperatura.

C. Bauh.

Venus.

Fructuum.

Scapa.

Dulcis pulpa.

Spatha fuisse tectas

nitio & quamplurimis ignorantiæ ac obstantiæ nubis conspersa (eandem carpit quasi vnius plantæ figuras diuas & duas pene similes descriptiones posuerit, posteriorémque fuisse iconem affumendam, tanquam meliorem. Verùm siquidem veritati & studiosorum vtilitati studendum in omnibus, quantùm quidem in nobis fuerit; hanc eius censuram neutiquam probare possumus. Nam apertè ex Bellonio constet, duas diuinctas esse species, spinosam Cretensem, qualis pingitur à Matth. alteram Hispanicam diuersam, quam exiſtimamus per Dalechampium bene depictam, qualem aliquando obseruauimus in horto Patauino, quæ domum in angulo ferè, spinis carentem, & quatenus ex ipsis ramis ex illa auulsis, quos adhuc habemus, diuidicare possumus, differentes à pictura Matthioli. Palmam humilem spinosam nos existimamus à Cordo in suis Obseruationibus pro herba hirsuta trado. Phleon palustris herba, aculeata sub foliorum exortu: foliis Harundineis ab vno principio in ventulabri figuram explicitis. Affertur ex Italia cui fatonis alaatum, idque calu.

Chamæriphes Theoph. seu vt Plin. vocat Chamærops, vtrique authoribus in Creta insula abunde prouenit, atque etiam multò plures in Sicilia. Plantas quoque gignunt maritima Senensia, sed pumilas: quibus paulò maiores illæ quæ ex Sicilia Neapolim inuehuntur, teste Matthiol. In monte nigro Pisentium nonissim Cesalpini. Angulli. atque adeò plerisque Hispaniæ, Galliæ prouinciæ & Italiæ maritimæ vt obseruauimus Pen. & Lob. Eudem postremum in Baetica regione & Algarbia Lusitaniæ parte, magnus est prouentus. Ex quibus regionibus, teste Amato Annuentium magna insuper copia, vbiin maximis habetur delicijs, nec nisi Optimatibus aut Principibus præsentatur, quam cibus sit delicatissimus, suauis, ventriculo gratus, multùm generalis semini egrenis, qua ratione ab illis multùm deside ratur. Cæsalp. notat, sponte oriri in Sopotanis maritimis insulæ Pisæ, & Palmeola vocata insula illi contermina. In plusculis etiam Italiæ locis, speciatim Bononiæ inhorto quodam. Fructus & ramos inter ceteras nostra adseruamus. Sed fructus, quamuis recens & integer videbatur, à nobis fatus Mouth non reperimus.

Iam supra dictum ex Theophr. folia sportulis, tegetibus & capitis umbraculis texendis vsum præbere. Dioscorides nucleis eadem vires tribuit quas nucleis Palmarum, atque ad omnia ea apbiffimos esse Aegyptios nucleos qui ex humilibus palmis decerpuntur. Ideò Lectorem ad eum locum remittimus. Nonnulli hutus Palmæ cerebro eadem vires tribuunt, quod Galex differentibus partibus constare tradit, aquea videlicet quadam lubstantia tepida, & altera terreſtri frigida: proinde humidum esse, & cum additione quadam refrigerans. In cibo sumptum crudos humores ac flatus gignit: atque idcirco cum sale & Pipere edi conducibile est. Pars tuberola tertia dicem, quod Matthi. tenerrima lapida & oti gratissima: addringenti pollet facultate: itaque roborat & cohibet. Germen quod cerebrum vocant, elut secundis mensis pro bellaria, cardui elculenti modo cum Pipere & cale momento. Arridet enim maximè gustui. Id [vt alqui aiunt] ad Venerem excitandam haud parum præstare creditur. Cerebrum eius subſtantiam carneam dicit, candidam, ſolidam, ſed partem imam quæ radici iungitur manda ſolidam. Surculi, qui Palmæ olim reſeruit, candidi & pingues, ſed lignoſi, non appetibiles. Rami quadrageſimali tempore deferuntur vendendi per totam ferè Italiam, ad exornandos Oleæ ramos variosque plexu conueſtiendos, qui ſacra palmarum die ab omnibus in templis geſtantur. Præzant iidem ad ſportulas, tegetes, [etiamnum hodie æque ac Theophr. ſeculo.] & ſcopas parandas: ſunt enim ad verrendas domos rami vna cum foliis ad ſcopas parandas, non ſolùm perdonen, ſed etiam vtiles, quòd non confringantur, niſi tempore longo. Cætera cum palmarum communia habet. Bacæ ſua adſtringenti vi, dantur contra omnes corporis fluxiones. Palmitarum tuberoſæ radices Scaliger tenerrimum pinguem dicit, & tuberaceam medullarium: guſtum gratum affuetis. In Sicilia & ora Bæticæ maritima magna vis creditur, quæ Romam affertur magna ex parte quadrageſimæ tempus vernalis: alioqui venis ſunt gulæ blandimenta quam cibus, guſtu ferè Cardiorum. Aegyptii rubini quoque cerebrum magna copia creduntur in campis, & Alexandrum vendebatur impetrant, vbi crudum manditur, ſi pore eam dico, teſte Bellonio.

CHAMAERIPHE PEREGRINA.

CAP. CLXIII.

Petrus Gare- nius mittebat Clus. peregrinæ cuiuſdam humilis palmæ ramū, qui eras pedem tenuum longus, vel maior, quadragenis aus plurimis virgis præditus, ſubtilibus, inæqualibus & ſeqüentiſſima vellgia rettinentibus, in quibus bafiſſeret flores, aut fructus rudimenta, contortis inſima parte, vt facilè appareret, alioquin inuoluctro ſiue

ſiue tectas: prodibat verò hic ramus ex denſo quodam corticis ſeminiuam alto, quatuor autem vel plures vncias lato, & lunato, ſubſtrui coloris, pronā quidem & ſupinā parte læui, ſed ipsā corticis materiā è multis tranſuerſis fibris conſtante, iis peré ſimilibus quæ in magnarum illarum nucum Indicarum, quas vulgò *Cocos* appellant, tegumento conſpicuntur, aut quæ humilium palmarum geminis, à plenipue in deliciis habita, veſtiunt.

Natura à quibus repertus fuerat hic ramus, ſe in aliſſimo quodam ſcopulo, è medijs mariscaputarotellente, nuſquatem reperiſſe & refodiſſe *ibi reperi* affirmabant: facilè ſubiiciebamus mihi perſuaſe- *ramum*, nim, non in ſcopulo marino, verùm in aliqua inſula, ad quam appulliſſent, reperiſſe, & exaudente vel frutice detraxiſſe, & regmen adeo- miſſe, vt obſeruare poſſent quod ſub illo lateret.

Digitized by Google

CHAMÆRIPHES FORTE FOLIVM.

CAP. CLXIV.

CVm Chamæriphes ſuperioris ſurculo mitteret idem Garetus folium, ab amico acceptum commodatò, vt illud conſpicere, atque etiam, ſi vellem, deſcribere poſſem. Admirationem autem mihi pariebat, quòd adſcriberet, illum, qui ipſi hoc folium mutuò dederat, adfirmare Nymphæas eſſe in Moluccis inſulis natas, & ſupra aquâ haud ſecus ſpargi, quàm noſtræ Nymphææ folia: illiuſque florem non eſſe noſtratis flori diſſimilem, ei præſertim qui candidus eſt, ſed colore dumtaxat differre, hoc eſt, non album eſſe, ſed cæruleum. Ex illo autem folio concinnatum erat flabellum ad ventulum faciendum, atque ex duduplicata pediculi eius parte manubrium confectum, quod manu teneri poſſet.

Deſcript.

Huius porrò flabelli ambitus erat trium pedũ & nouem vnciarum: Longitudo ad manubrium vſque, ſiue ad folii pediculum, duodecim vnciarum, latitudo quà maximè patebat, tredecim vnciarum: manubrii ex ipſius folii pediculo duplicato confecti, & vimineo vinculo adſtricti, vt commodiùs manu teneri poſſet, longitudo, quinque vnciarum. Iſtius folii prona pars craſſiorem neruum oſtendebat, per medium folium ſecundum longitudinem procurrentem, ex quo oriebantur alij minores in latera expanſi: ab vno quidẽ latere viginti tres, ab altero autẽ viginti quatuor: ſupina pars totidem plicaturas, quà adeò de causâ ſuſpicio mihi oriebatur non eſſe Nymphææ ſed Chamæriphes alicuius generis potiùs folium, quodque non in aquatica planta, ſed in terreſtri natum eſſet, qualis fortè illa, quam Batani in inſula Mauritij naſcentem obſeruabant, habentem [vt illius nauigationis diarium refert] tam ampla folia, vt vnico quiſpiam ſeſe tegere, & ab imbre præſeruare poſſet: pictura ſimiliter quæ in eo diario addita, tametſi ruditer expreſſa, meam ſuſpicionem confirmare videbatur. Folii autem, ex quo flabellum concinnatum, color, flauus erat, qualis in culmis maturæ ſegetis conſpicitur, parte tamen ſupinâ ſplendidior quàm pronâ: in folii verò ambitu, ad illud expanſum retinendum, annexus erat vimineus limbus, illi penè ſimilis quo manubrium adſtrictum, rubro tamen colore infectus.

Nymphæa folium non eſt.

Folium.

PALMA HVMILIS PAPYRACEA ET DE papyro ex Palmis.

CAP. CLXV.

Deſcriptio

SVnt & humilia Palmeta, folio tam politæ ſuperficiei, vt eo pro chartis vtantur ad ſcribendum in prouincia Mangi: alterius arboris vſus idem. *Tal* dicitur. Scalig. Palmarum folia olim Papyri vſum præſtitiſſe, cùm Plinius ex Varrone, tum alii plures autores, (qui ferè eorum mos eſſe ſolet, vt qua primùm data porta eſt, præcipites, & poſteritatis nimis ſecuri ſcriptores, irruãt,) tradunt: verùm quæ ſit illa Palmæ ſpecies, nemo hactenus, quod equidem ſciamus, propriùs atq; diſtinctiùs expoſuit, quàm Maffeus & Scaliger: hicque fortè, vt coniicere eſt, ex relatione aliorum. Nam ſi eam notam habuiſſet, (quæ fuit eius viri erudiendæ poſteritatis inimitabilis propemodum ſagacitas) ſodubiè diſerto ſemmate declaraſſet.

Papyracea arbor Tal.

Humilium palmetorum folia polita dicit, vt iis pro charta vtantur ad ſcribendum. Sed priùs audiamus Plinium.

Hic lib. XIII. cap. XI. poſtquam de Aegyptiis arboribus, atque inter eas ſanè ad longum & elegãter de Palmarum natura ac differentijs diſſeruiſſet, ſic inſit, Priuſquam digrediamur ab Aegypto & Papyri natura dicetur, cùm chartæ vſu maximè humanitas vitæ conſtet, & memoria. Et hanc Alexandri Magni victoria repertam, autor eſt M. Varro condita in Aegypto Alexandria. Anteà nõ fuiſſe chartarum vſum: in Palmarum foliis primò ſcriptatum: deinde quorundam arborum libris. *Hæc Plin. de charta ex Palma.*

Charta ſ. ſa humanitatis cauſa. Quando reperta.

Teſtatur quidem Io. Linſchottanus in ſuis narrationibus Indicis, ex eo Palmæ genere, quam Nucem Indicam vulgò vocant *Chartam* Indos habere, verùm non ex foliis, ſed ex interiori medulla arboris, [fortè hæc vna earum eſt, quarum libris deinde ſcriptatum Plin. dixit.] eam eſſe, omnéſque libros Indiæ ex hac materia, natura producẽte in ipſa arbore plicas ad diſtinctionem foliorum.

Nux Indica.

Plin. illuſt. Libris Indi.

At Maffeus in ſua hiſtoria Indica apertè ait, eius Palmæ, cuius fructum Nucem Indicam Luſitani dixere, [de qua nos pòſt] folia librariis pro Papyro eſſe, & loco tegularum impoſita domibus arcẽre imbres, tum etiam in veſtes forma facili ſimul ac ſpiſſo contextu necti. Verùm hæc nec Palma humilis eſt de qua loquitur Scaliger, nec eius Folia adeò lata ab Autoribus traduntur, (immò Palmę vulgatæ aut arundini ſimilia ait Garcias, Cluſ. ſimpliciter Palmæ comparat folijs, quę ſanè cultrata ſunt & peranguſta. A Coſta ne foliorum quidem meminit in ſua deſcriptione.) vt chartæ vices ſupplere queant. Adde quod Plin. ſuam Palmam, in Aegypto naſci ſatis manifeſtè declarat, in quo nemo autorum, quod nobis quidem conſtet, Nucem Indicam dictam naſci prodit.

Folia Nucis Indicæ pro Papyro

Quas fortè difficultates ſuboliſciens Doctiſſimus Guilandinus in eruditiſſimo illo ſuo opuſculo de Papyro, [quod commentarij vice ſcripſit in Plinij caput de Papyro.] apud Plin. pro Palmarum foliis, Maluarum foliis, quoniam olim, vt ille putat, in Maluarum foliis ſcribebatur. Huius ſuæ audaciæ [ſic enim vocat] non vnam cauſam prætexit, ſed quòd apud neminem Varrone antiquiorem comperit, Palmarum folia ad vſum ſcribendi aliquando accommodata fuiſſe: tum quòd natura aſperiora, durioràque ſunt, quàm vt commodè in eum vſum recipi queant, tum verò quòd arundinea paſſim obuia ſubrogari præſtabat. Palmæ frondem Suetonius Tranquillus durã & aſperam dixit. Accedit [addit Guil.] ad gratiam quòd Maluarum folia rectiùs opponuntur arborum libris, quàm folia Palmarum, quæ & ipſæ arbores ſunt: præterquàm quòd Cinna antiquus Poeta, cuius Catullus & Seruius meminere, in Maluarũ foliis ſcriptitatum indicat. Adducit præterea Guilandinus tetraſtychon ex lib. VI. Iſidori, (quos vid. infrà, Cap. de Malua) quibus dicitur, carmina Maluæ libello ſcripta fuiſſe. Hæ Guilandinj ſunt rationes quibus apud Plin. in Maluarum foliis primò ſcriptitatum fuiſſe, legendum iudicat: quamuis & alios verſus, ex Virgil. III. Aeneidos, vbi de Sibylla canit: vt ex lib. VI. eiuſdem: Iuuenalis item Satyr. VIII. in eum ſenſum quaſi vi trahere conatur, in quibus tamen omnibus ne verbulo quidem aut ſignificatione aliqua Maluæ fit mentio, ſed ſimpliciter foliorum, quaſi verò Sibyllæ folia fuerint Maluæ?

Plin. loco cit.

Suſpicatus denique etiam huc reſpexiſſe Pythagoram

Malaca folium fasciculatum.

gotam, quando simili stamine sese folium mouet, &c. Malacæ dicebat. Sed hæc mera sunt commenta, & nostro quidem iudicio, in veritate reiicienda. Nam quotquisque eruditi in Malaca fuere tam frequentes multi, [ut] nec de nomine accepit? atque vno verbo, tam ad libros & scripturam inepta, vnquam scripturam fuisse, aut quod scripturæ vel libri vtilium materiarum ex eo tempore defuerit penuria? Sunt quamplurimæ voces Malacæ speciem, etiam arborum, quæ tota latissima, fecundissima, ideo quæ scripturis inepta, & in eius solo fundenda gens vsum facit, & habet vbi & habet bullam pro libro. Eadem *tamen* aute plurimorum aliorum folio rum pro charactere vtiuntur posse. Nec dubitandum, & id Herbarum nomina satis approbat, Veterum Malaam ad nos etiam pertigisse. Aut si ipse quoque Guilandinus idem cognouit, ad eum vsum aptiorem, cur non hoc docuit Cur non declaraute modum? Ad libros autem, hoc vetitos Cinere expellit? Achis opponimus vtras grauiffimos Nauarretæ Plutarum. Enumerò sane tanti facimus Poëtas illos in re herbaria, quam hos authores in Theologia, in qua si clarus Iidoro, non idèo clarus in hoc Indico. Et malimus sane apud istos Poetas & Iidorum emendare Palmæ, quam apud Varr. & Plin. Malac.

Guilandinus aberrat in hoc.

Sed cur non Varronem quoque emendauit Guilandinus, apud quem tamen ipse met facetus legi, præsertim illum hominum statem, nec dum tanta eruditam, atque politam, sua literas exarasse? Quod verò obiicit, Palmæ folia natura apertura duntaxat esse, quam vt commode in eum vsum recipi queant: hoc de vulgari intelligendum, qua Dactyli sert, & olim vitiorum celebrata fuit, cuiusque folia nobis planè inepta ad eum vsum videntur: non verò de omni palma, aut iultem non de ea, quia ex Scaligero, Matho, & I. nichotano charta vium fuppeditare dicimus.

Plin. lib. 16. cap. 37. Plin. lib. 13. cap. 11.

Sue igitur aliqua harum apud Plin. intelligendas fit, sine alia aliqua, quæ nondum nobis innotuit. Stamina etiam ex Palmarum folijs neutiquam Malacarum Iegendam, matutæ eam fuppetant Palmæ, quæ eum vlum præstent, donec aliquis prodeat, qui nos clariora doceat ac certiora.

Plin. ibid.

Non tacendum hoc loco quod idem Guiland. in Anacreontæ, Alcæo, Aelchylo, Comicis Veteribus, Platone, Aristotele probat, Papyrum fiue Byblum cognitam quidem fuisse, antequam nascerentur Alexander, verùm in vsu frequenti & publico fuisse, Alexandri fecuio. Quare non eius tempore reperta primùm charta, sicut Plin. ait. Quin & Lopezius hift. Ind. tradit Indos Palmæ folijs ex memoria hist & inftrumenta vsi: nempe folère eu folijs declarabitur cap. de Nuce Indica, vbi pluis quaftam alias Papyraceum arborum fultorum interferentium.

Nux Indica Papyracea.

Charta.

Arundinis folia.

Lontar Cocq. genus Palmæ.

Folia Palmæ Cocos magnæ. Folium formæ longhet.

Palmæ cuiusdam folia non sunt

PALMAE INDICAE GENVS LANTOR DICTVM.

CAP. CLXVI.

Lontor Dictorpi. Vrallar.

COrbit Linschotanus in hist. Ind. Orient. Cocci seu Palmæ quatuor genera vniuersam propemodum Indiam Orientalem alere: quarum autem genus, lingua Malayuca Lontor vocari, fruitum ferre eadem, magnitudine Cerasi, cocore qualis Arantiorum, nucleum intus continen-

tem, quem Cocois nuncupant. Ex hoc fructu preter egans ferri oleum, colore Aranij, sesuminum dum admodumque salubre affuetus. Esse qui hanc speciem Nucis Indicæ aiut dicte rationem fecisse quam. Verum quæ reperit in Guinea. Ex quarta hac specie [addit idem] Indi fuam chartam parant ad scriptionem & libros. Et quamuis omnes ex quatuor suprædictæ species contineant similitudine fulmum, quippe quæ folia pinnulis ita fiant quodammodo ferunt, quala etiam quæ dam ex India, Palæstina & Syria ad nos importantur: nihilominus tamen quarti huius generis folia cæteris ad scripturam aptiora commendabiliora sunt.

Bry quoque fratres in ciuidem hift. annotant, Lontor genus esse Cocos fructi dicti, seu nucum Indicarum. Folia vti longitudinem æquare, quibus Indi charte loco vtantur. Arbons figuram Palmæ nonnihil similem esse. Cæterum quia Linschotanus ait, fructum eius esse Cerasi magnitudine, memoriæ subit ea species palmæ, cuius meminit Theophr. lib. 2. cap. 8. cum fructus ferre minores inquiens, Cicerum magnitudine *quæ qui ex Indicibus.* Diterat autem paulò ante, colore magno, quoidam esse flauos. Sed in tanta breuitate nihil ftatuere licet.

Capite de nuce Indica maiore, ex Ferdinando Lopes: Facta mentio Oleifique Palmulæ oleum, quibus Indi inficiunt ter mensorabiles. Hic Cluspalmæ quod Garcias in posit. edit. fubiungit. Simia folia cibi integra, tum per medium fecundum longitudinem fecta. Malacenfibus quæ charactes inscripta ab Hollandis ex Insa funt relata, annos aget quorum bina Petri Gressi operis, nanfragi ferebat, cubitalis longitudinis, extremitatibus crassitem excedit [nam integra bicubitalia aut longiora funt] fecundum medium nerum per longitudinem excurrentem complexa, & à nasi fere vencias latus, vtroque latere exteriore fecundum longitudinem ambas verfibus inscripta: videbam & quæ quatuor verfus inscriptos habebant, præterea librum fex & feptuaginta folijs conflantem, non integros quidem. Sed quæ extremitatibus recisis, per medium folum fecundum nerui longitudinem fecta, vtroque quatuor verfibus scripta ferreo exarata esse, vt apud illos more est, tribus locis pertuso, in medio videlicet, & duabus extremitibus, funiculo quæcta, aptatis ftringibus allectilis, quibus contradus funiculo feruentur. Sed & ea folia quæ nascifcebat, & aliquot alia, quæ apud diuerfos confpitiebam, ab vna extremitate pertufa grana, & charactere conspiam in capite notata, vt funiculo connexi rum feres dignofci polit. Intelligebam porrò ab ipsis Indis, hos charactères nostro more exarari, hoc eft à finistra ad dexteram dudo ipfo, non Hebræorum aut Arabum, qui à dextra ad finistram ferbendo exarum ducunt: fed [quod delebam] nullus illorum fit dogma, qui in diuerfis Prouinciis, vt Guzarate, Malabar, Iaua, & Medagascari erant nati, legere, aut fcribere norat, vt charactérum aliquam notitiam absque poslent, præter vnum Sinenfem, ex Cantan oriundum, quem meo rogatu, pingentem quoslam Sinenfes characteres, integram dictionem denotantes conspiterbam, à summa pagina ad infimum, fumpto initio à dextro latere paginæ, deinde fenatim ordem ordine in fingulis verfibus, ad finistram procedendo, Sinenfium vfitato more, illorum enim fcribendi rationem intelligere volebam. Ea autem folia illius Palmæ non erant, quæ Cocos fiue pragrandes illas nuces fert, fed

Lantor. peculiaris illius generis palmæ, quæ à laua Incolis Lantor appellatur.

ARECHÆ ARBORIS FRVCTVS Cossolo.

CAP. CLXVII.

Cossolo. Arecha. EDere fuerunt, autore Ludou. Rom. lib. nauig. Calechuti fructum quendam, cui *Cossolo* nomen est: hunc mittit arbor *Arecha* nomine, Palmæ non absimilis, quæ Cariotas gignit etiam non absimiles. Hæc arbor, cuiúsque fructus qualis indagent Posteri.

PAPYRVS VETERVM PALVDANO.

CAP. CLXVIII.

Descriptio PApyri Veterum nomine à Cl. Paludano missum ceú folii Arundinacei speciem quandam repræsentat. Est illud tres cubitos longum, nec tamen integrum, vt ex extremitatum laceratione apparet, sesquunciam latum, crassitudine pergameni crassioris, colore paleaceo, & nonnihil ad cinereum tendente. Fibrarum stamina canabinis similia, fragiliora tamen, utraque facie per rectitudinem decurrunt, sine vlla tamen costarum striarúmue eminentia, quæ subtegminis vice aliæ transuersæ intercurrunt, ac vtrinque membranæ suæ tenuitatis leuissima quædam ac vix conspicua, stylo tamen perceptibilia, vestigia imprimunt. Quæ textura porosa quadam medulla farcitur. Stylo suprà scripsimus, sed scriptioni impedimentum aliquod obiecerũt intertexta stamina & fungosus folii habitus. Nec apparebant characteres nisi saliua, vel aqua madefacti & affricti. Quo facto, legibiles illicò apparent.

Varietas. Eiusdem faciei foliaceum quiddam splendidius ac læuius, [non tamen diuersum, vti putamus, quamuis paulò latius, & ni fallimur, naturali sua latitudine] ab eodem accepimus, vtrinque nigris litteris Arabicis, ni fallimur quales aliquando vidimus, aut certè his similibus insculptum acuto quodam stylo, quatuor linearum ordine, nobis sanè gratissimum vetustatis monumentũm. Iudicium peritioribus relinquimus cuius plantæ possint esse ista folia. Fit quidem cap. de Nuce Indica mentio Chartæ à Linschottano D. Paluldano missæ: verùm eandem asserere hæc folia temerarium nobis videtur.

PAPYRACEA ARBOR TAL.

CAP. CLXIX.

DE Papyracea arbore *Tal*, cuius mentionem fecimus cap. de Palma humili Papyracea ex Scaligero, quæ in prouincia Lagni prouenit, hæc scribit Theuetus in sua Cosmog. In prouincia *Descriptio* Magni est arbor Tal nomine, folio grandi, quod *Fructus.* chartæ vsum præbet in tota India. Fructus profert magnis Napis similes. Quod cortici subest, tenerũ est, dulce, esu gratum. Cortex tamen melior & *Vsus.* suauior à quibusdam *Vsus* nominatur.

PAPYRACEA ARBOR GVAIABARA.

CAP. CLXX.

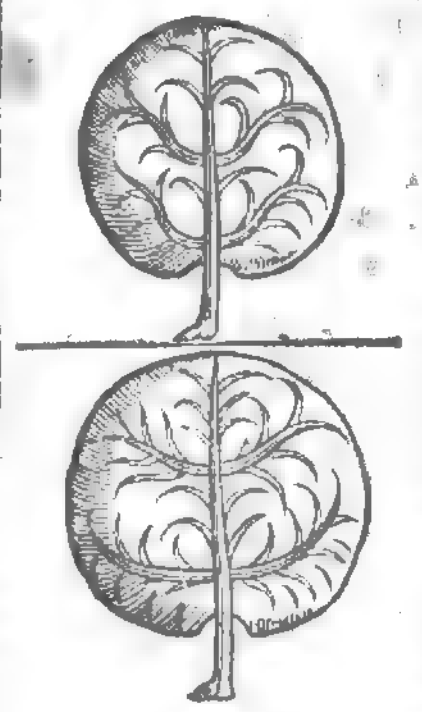

Descriptio PApyracea arbor minor Oniedi in Insula Hispaniola prouenies *Guaiabara* Barbaris dicta, Hispanis *Vuero*, ab vua, *Fructus.* quòd pro fructu vuas ferat. Materia est rubescente, rotunda, densa, vnque ideò optima, præsertim ad carbonem ramis expansis. Vuas edit minùs sparsas, atque à sese dissitas, Moris ferè concolores, exigua earum parte esculentas: *Acini. Nucleus.* nam acini sunt Auellanæ nucis magnitudine, nucleum tam crassum concludentes, vt parum carnis supersit. Folii figuram hîc depictam videtis, ab aliarum arborum solus planè diuersam, atque ideò memoratu dignam. Maximum palmæ manus magnitudine par est, dempto pediculo. In Hispanis in insula Hispaniola & finitimis bellum gerentibus Papyri & atramenti vsum præbebat. Tota enim hæc regio charta ad scribendum & atramento prorsus caret. Folium istud viride est, *Folium.* aliquando rubrum, crassum & æquè spissum, ac esse possent duo Hederæ folia simul iuncta. In parte tam prona quàm supina literas pingebant acicula, aut stylo aliquo, modò recens esset, & eodem die decerptum, quæ candidæ apparebant, aut ita diuersi à folio coloris, vt facilè legi possent: neque enim folium literas transmittit: & costa per medium eius excurrens, etsi crassiuscula sit, tamen venulæ ab ea deductæ sunt tenues, vt scribentis manum parum aut nihil remorentur.

An M. *Fumee* hist. Ind. Occid. gen. lib. 1. cap. 1. *Guibaras* fructus habens nucleum? An Lerio cap. 13. *Arbor Brasilia proueniens*, cuius folia pellibus crassiora. *Guibaras.*

PAPYRACEA ARBOR COPEIA.

CAP. CLXXI.

PEtrus Martir de rebus Oceani & nouis orbis, *Descriptio Arb.* Dec. 3. lib. 8. E Copeia [inquit] arbore, pix non aliter legitur, quàm ex Pinu, licet dicant plerique stillicidio colligi, comburendo eius lignum. *Fructus Prunis similis.* Fructus autem eius paruus est, vt Prunum, cui satis aptum. Arborem esse hanc existimandum est, cuius foliis, Chaldæi literarum primi repertores, conceptus mentis absentibus significabant, priusquam vsus chartæ reperiretur. Spithamæum est latitudine folium, rotundúmque ferè: scribunt stylo

Digitized by Google

Papyro quonis ferreo hue ligneo inscribunt, non inepritis quam chartæ.

Mi Fumæ in Hispan. Gen. Ind. Occid. Gallicè scripta lib. 2. c. 93. *Cortex in barneo* insula Indiæ, arbor ferens Camphoram. Item l. 2. c. 14. Cum flylo scribitur supra folia *Cupei*, & ex iis hunc charte fuisorte. Papyracea arbor altera minor [inquit Hist. Lugd.] Oviedo l. 8. c. 14. in Insula Hispaniola prouenienæ, *Capei* nuncupata, *Guxabara* procerior, folio fpecie quidem simili, sed duplo maiore, crassiorisq; & ad scribendum aptiore cum acicula, aut flylo absque, venulaque eviiores sunt, quàm superioris, & minus scribenti impedimentum affernnt. Quinnobrem cùm Hispanolum & cæterarum insularum Hispani subugarent eis folia chartarum fuisoriarum vice vtebantur, quòd inius Regum, Regnarumq; Equorum, & aliorum huiusmodi figuras facilè imprimerent, nec facilè rumperentur.

Camphora. Capei.

Ex hac fotte papyracea arbore moneta illa fiebat, quæ, tradente Fr. Hanhono Armeno libelle Tartaria cap. 18. regnó Cathay partibus exponebatur, quæ formâ quadrata regalique signo erat signata, secundum quod moneta maioris pretij habebatur vel minoris: hæc, si quando vtebatur per vetustatem corruptum ut, à possessore ad regalem curiam deportabatur, imbique mutabatur. *Eiusmodi habetur capite præcedenti 190.*

Tabuli, ab eadem arbore.

PAPYRACEA ARBOR, AMPLISSIMO ET TENVISSIMO FOLIO.

Descriptio

Nic. Cotinus in Itinerario proidit, haud procul ab urbe Cæsinasci arborem sine fructu, cuius folia sex brachia sunt longa, totidem lata, adeò tenuia, vt compesta comptu hendi magno possint, quibus chartæ vice vtuntur ad scribendum & ad pluuiam arcendam: fidvenim expanso, tres quatu- ve in Itinere ita operiuntur, vt pluuiam non metuant.

Mira folii amplitudo.

PAPYRVS ARBOREA TENVISSIMA, EX IAVA.

CAP. CLXXII.

Librum arboris Ebibic Clusius habuit de tenuissimæ membranæ instar candidum, quo omnis generis scriptura perinde atque vulgari Papyro exopi queat. Eum in Insula Insula aliarum mercium permutatione Drake comites acceperant.

Huius arboris [inquit Clusius Exot.] nulli omnino meminit Antonius Pigafetta in suo Itinerario, vbi refert Insula Tidore feminas pudenda tegere panno, é libro arboris hac ratione confecto. Debitaturcortex, & aquâ macerata donec mollescat, leuigetur, atque quibusdam longitudine ac latitudine diducitur, adeò tenuter, vt sensim veli instar, tenuis transluerium discurrentibus contextus videatur.

Panni à libro arboreo.

PAPYRACEA ARBOR, CVIVS LIBER SVPPVDICI COLORIS. CAP. CLXXIII.

Descriptio

Elegantissimus arboris liber, quem ab honestissimo viro Wilhelmo Pardayn anno 1599. accepimbat Clusius liceat non absque coloris, sed subpuncei. Erat autem illius Libri fragmentum [à quo plus dimidia parte rescidum fuisse arbitror] pedalis fere longitudinis, quatuor vncias latum, adeò leuis absque & aqualibus superficies, vt ne charta quidem scriptoria magis aqualis tibi, tameti neque densum, neque crassum, in fex tamen pagellas nullo difficultate separare potes sum, quæ perbelle scripturam admitterent, perinde ac charta scriptoria, nec atramentum transmitterent. Et si quis maiorem curam in separando adhibere voluisset, in plures adhuc pagellas haud dubiè diuidere potuisset. Similem etiam pagellam, latiorem & longiorem, aliquando accipere memini à Iacobo Garetto, quâ insulæ erant Tabaci folia, quemadmodum in nobiles solent nonnulli Americani, dum, vt eius fumum hauriant, tubum ab altera extremitate incendunt.

Tabuli, ab eadem arbore.

Non absre fuerit hoc loco notare insigne, & ingenti annotatione dignissimum, fuisse in Insula Papyraceorum tenuissimorum mentio inciderit. Anno falutis 1602. Circa Calend. Martii Halberstadium Chattiorum, præsentis annorum, L. Christoph. Zenger. I. I. E. C. V. Vitembh. Cancellarii Montbelgardenses ibi comitis nepotem, febre maligna extremitate phrenitide periculosissimâ, absque grauissimis Symptomatis ilgrati, à me Dei Gratia perlanatum fuisse: cui sub morbi declinationem vniuersi corporis Epidermis seu cuticula tanta facilitate abscissit, vt pedales extamque ampliores, quales adhuc adferuntur assulæ triplo plures, absque vllo dolore, non sine admiratione admirantium. His expuque [si chartes citus humana accenfenda] nullo negotio infrispimus: quod hic annotare placuit, vt habeatur lagacis Medici, quod philosophentur.

PALMA INDICA PVCIFERA.

CAP. CLXXIV.

Palma nucifera arbor.

Fructus qui Nucis Indicæ nomine ad nos adfertur, interdum humani capitis magnitudinem æquat, aut etiam superat, interdum magnitudine ouiStruthi, qualem & nos habemus, & aliam Cygni ouo vix maiorem: figura circumfera, aut Melonis, nisi quòd toti angulis non fit donatus, sed ex rotundo triquetrus magna ex parte, duplici cortice obtectus, estimo crasso, carnoso, crassitudine digitali superficie tenuis nervis quibusdam per longitudinem perreptantibus, ac si ex meris fibris telæ contexus fuis, quemad. modum & tota eius crassitudo, colore ex fusco cinereo li a

Descriptio fructus.

Nux Indica.

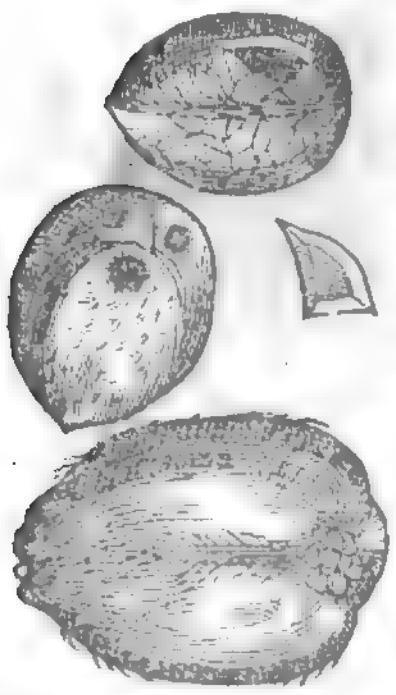

Palma Elephantis Acosta.

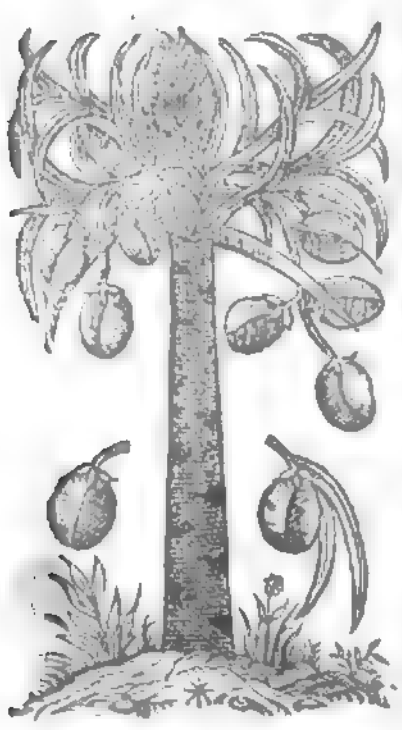

extrinsecus intus coloris russescentis & æruginosi, simili medulla puluerulenta farcto, quæ siccata aut vetustior reddita, vel leui attritu in puluerem fatiscit. Ab hoc proximè subest alius solidus, ac propemodum osseus, triquetrus quoque, anteriùs barbatus & insigni foramine peruius, iuxta quod adhuc alia duo impressa conspiciuntur, vt laruæ alicuius effigiem quodammodo æmulétur, prædicto concolor, cuique plurimi prædictorũ villorum inserti conspiciuntur, ex quorum concursu dicta barba resultat, interna substantia fuscus & subniger. Nucleus in hoc cõtinetur, totam eius cauitatem proportionaliter explens, cùm recens est: [vt Cordus ãnotat] siccatus verò, concussa nuce mouetur. Color ei est in rugosa superficie fuscus, intus albus, oleaginosus, recens sapidus, subdulcis, inueteratus rancidus, in medio concauus: in quo maturo ac recenti liquor gustu suaui ac dulci continetur, qui ætate acescit ac rancescit, donec tandẽ penitùs concrescat & exiccetur.

Osseus cortex diligenter politus & argento decoratus apud plurimos hodie speciosi poculi vice in conuiuia venit, quale & nos habemus munere Ill. E. C. Wirtemb.

Descriptio arboris. *Folia* *Flores*

Arbor ipsa, autore Garcia, vastæ est magnitudinis foliis Palmæ aut Arundini similibus, aliquantulùm tamen latioribus: flore Castaneæ, materia fungosa & ferulacea. Tradente quoque Costa, præalta est arbor, & recta, nec admodum crassa, præsertim in fastigio: nam ab infimo ad summum paulatim gracilescit, & colore cinereo est: truncum à radicibus ad fastigium vsque paruis quasi gradibus circumdant rami, qui ascensuris scalarum vicem præbeant: flos Castaneæ similis: fructus verò integer capite humano maior, forma oblongiore, trianguli, & colore viridi, admodum dilu-

Fructus.

to. Coccos ferentem arborem inquit Clus. apud Garciam palmæ modo crescere & in altum extolli, ex Fabricii Mordentis Salernitani aliorúmue relatu, qui eam nascentem conspexerunt, intelligebam: eius autem caudicem minimè scabro, vt Palmæ Dactyliferæ, sed læui cortice esse prædictũ. Eam ob causam vinculis ligaturisque ex spartho aut alia similia materia constantibus per interualla subinde cingi solere, eàque vincula ferreis clauis trunco interdum adfigi, vt firmiùs hæreant, facilioremque ascensum præbeãt: alioqui difficulter omninò scandi posse, nisi laqueis pedibus aptatis. Eius ramos, vt in Palma, deorsum inflecti, arcus instar, dorsóq; esse eminentiore oris vtrinque in anteriorem siue supernam partem vergentibus, vnde folia nascuntur Palmæ similia. Ex inferiorum ramorum, qua caudici inhærent, alios, alios enasci ramos, qui quinas & senas proferunt Nuces crassas (imò etiam multò plures, interdum vsque ad vicenas, quemadmodum mihi Amstelredami anno 1597. referebant Indi eodem anno è Iaua maiore aduecti) suo multiplici densóque velamine tectas. Porrò adeò vicinas interdum solêre crescere Areçæ & Cocciferæ Palmæ arbores aiebat Fabritius, vt illarum rami mutuò sese implicantes, pulcherrima vmbracula præberent ad Solis radios æstúsque arcendos. In his etiam commorantur plerúmque Simiæ & Cercopitheci, péque ramos ex vna arbore in alteram transcendũt, venatorum qui eas persequuntur conatus ea ratione subinde eludentes.

Ramus.

Folia Palmæ similia.

Nuces.

Simiarum habitacula

Illarum autem arborum materies non est fungosa, vt Palmæ illius quæ Dactylos fert, neque ferulacea, vt Garcias asserit, sed solida & ad fabricas idonea: neque minùs elegans est & splẽdens, quàm Iuglandis materia: & ipsemet paulò pòst, materiem ad plurima vtilem esse fatetur.

Eandem arborem & historiam eius perelegantèr tradit Scaliger, in hunc modum. Coccum ferens palma trunco est recto, procero, excelsæ altitudinis, ad summa vsque in orbem sese effundentium ramorum initia inoffensæ lætitatis. Palmæ folium, quo tegunt ædes factis ex eo storiis, certo aduersus iniurias cœli munimento, senum mensium vtilitate. Confertim gerit fructum, palmularum more, singulæ ad centenas, ducenasve nuces. Medulla recens esculenta est, tum per se, tum loco panis cum obsonio, Sapor Amygdali, sed iucundior. E sicca farinam faciunt, atque ex ea panem. Tegitur medulla cortice proximo ad carbonum vsum accommodato. Aurifices sibi præcipuum habent. Vrunt etiam ac cineres legunt ad medicamenta. Extimum corium multis inuolucris quasi stupeis, crassissimum ita interpolatur, vt ex eo tanquam Gossypium fiat: cuius tenuissimam partem ad pannos apparant, sericeis non ignobiliores. Quod reliquum est, nent ad funiculos: è quibus deinde complexis, rudentes componunt. Eius filum *Cambaia* vocant Indi. Vbi nux prodire, atque consistere incipit, simul intus aqua concreatur, simul atque perfecta nux est, completur aqua: cuius incrementi finis initium nuclei est. Ex eius namque condensatione concrescit nucleus. Quantitas aquæ Cyathos mensarios interdum trinos explet. Eius sapor nectareus cæteros omnes, vt aiunt, superat suauitate. Ex nuclei medulla pressa nobilissimum faciunt oleum. Ex fracibus fieri possunt cineres. Vbi arbor ad iustam adoleuit magnitudinem, quotidiè ramis Augusto mense ad medium amputant: eius, v. quod reliquum est, summitatem ferro paululùm scindunt. Singulis appensus calix quatuor scyphorum completur in die. Crudus liquor bibitur cum sapore & vi. Coctus sapam excellentissimam

Scaligeri descriptio.

Palmarum vsus.

Fructus conferuntur.

Medulla esculenta.

Panis.

Carbones.

Cineres.

Extimum Corium.

Pannus.

Funes & rudentes.

Cambaia.

Aqua in nuce.

Nucleus.

Quantitas aquæ.

Sapor aquæ.

Oleum nucleo.

Cineres nucleo.

Modus adcoquendi liquorem.

Digitized by Google

Bapar ita dicitur.
Bacchares Ingara. Anatomia Vrodofea fungi dicta. Locus. Dubium de medulla magnitudinis.

Indicarum rerum duo charum genera, & quo differant.
Varia in re ſtica.

Calix Sinarum Tamarindi.

Clauſtra ſaxorum ſpecies.

Palma ſilueſtris Peregrinorum.

Phœnix Indica dicta. Glandes.

ſtinum ſimulatur, ad inebriandum efficaciſſimum. Accurantior deſcriptione in ſuis ſtirpium denitatur *Ingara* vocat Indis. Si non coquatur, amittit dulcorem, quo per initia comedendabatur, atque acquam imbibit. Fructum perpetuo gerit, alios à tum ſubnaſcentes. Trucatus, aut quadragenos viues annos. Lignum ad materiam caedunt: poſtea quam vite finis aduenerit. Anatabalcia. De Cocis inebriante magnitudine poteſt cubiti. Varietatum ait, eſſe minimi digiti craſſitudine. In Indiae Nauigationibus Hiſpanorum legimus Cocis mannatim ſemeiebatum aquae contineri. Nulla igitur contra dicho. Quippe de teſta hic: inde de medulla. Magnopere tamen eſt conſiderandum. Neque enim ex ducentis Amygdalis magnus vſtatque edendum vna ex arbore quae eſſe. Neque tantalum caum reſpondere capacitati binum cyathorum. Ob authorum ignauiam orta eſt hec ambiguitas: vt de Nucis Indicae, quam adhuc ignoramus. Indica nutrit ſecum diſſidium. Cocotimen teſtam deſcribunt nigram: atque ex ea vaſa fiunt. Nucis huius Indicae fulua eſt, non autem nigra. Carnem hanc ſuauem, & ſi ſit ſenectute vehementer, ſenectem exſtiller dulcem, & ſedandae diti aptiſſimum.

An vero Theophr. & reliqui hanc deſcripſerint, haud ita tubicati facile: verum quia Graecus memoriae litens prodidit, Palmas naſcipoſſe tum India reperiri [vt tamdeſcimus quoque loco] & fructus earum deferri ex Arabia in Indiam: fruſtra eſt, eſſi immodum ſinè cum Guilandino, per Palmas, quas Theophr. Arrianus, Strabo & alii Scriptores veteres naſci in India tradunt, intelligendas eſſe non proprie dictas, ſed bene ipſam de qua hic agimus. Non quidem illo argumento, quòd mel, panis, vinum & acetum ex Palma confiantur, quae omnia ſunt ex palma nata in Meſopotamia, vt in Nuce Indica non omnia, teſtatur Strabo lib. 16. & qui hunc multis ſeculis praeceſſit, Herodotus lib. 1. & vtroque poſterior Plinius. 24. Sed quia Palmas, quae paſſim in Aſia & Africa gignuntur, nuſquam tota India pullulare: & fruſtra in ea prouenire, illico ſteriles, & infoecunda exſtarent.

Iam vero palmae in India quoque naſci, paucis quidem ſed apertis verbis teſtatur Theophr. vbi de arboribus Indicis tradit. Palmas, [ἐστιν] inquit, quoque nonnulli partes [Indę] plures habitant. ταῦται, habet textus. Gaza plerasque vertit, alieno ab authoris ſenſu: quaſi plerique Palmarum differentiae in India naſcerentur. Verbum quidem ſint ea palmae, nullibi, quod nobis quidem conſtet, declarat. Palmas tamen intelligit, quae ſint arbores. Nam ſtatim ſubdit: ὧν τὰ μὲν ἄλλα πάντα ὅμοια τοῖς ἐνθάδε φοίνιξιν. Videntur & ſtella Palmi verba, [quę & ſupra ſcitiſſimus in Palmarum differentia,] ad hanc pertinere, quibus ait: Reliquae terretes atque proceriores, denſis gradatimque ortitum pollicibus, verbinus, faciles ſe ad ſcandendum Ortentus porrigunt, vt ſcire, talem ſibi arborifuge indignus ſit.

Cardamomi.

Cardamomi ſpecies.
Palma Dadylifera.

Hac tenus perperam videtur Cordus ad vitgatam paſſionis referre: eamque cum hac confundere, quaſdie ait: Gomme veſtitur carne & capillatis nervis concreto, qui ex interualio velut in orbes, circulos & vertiſcillos extuberat: quibus ſe ſecundum velatis gradibus ad hoc nata ſunt. Ita ſemper probet. [Non ad hoc natos, ſed ante factos ante dictum.] Vidimus nos Palmae frondes, materiem & corticem, adeoque magnos corticum circulos adhuc circumdatos truncos: quod ibeb referimus, ne ex relatione aliorum hic ſcripſiſſe, aut ex Plinio exterpſiſſe videremur. *Hec ille.* Sed videnti, quantum videri, non vulgus ſuus Aegyptus, fed hudus Indicae palma corticem videſſe veriſimile eſt, ſi modò vera dicunt prędicti authores. Ipſe verò Cordus ſatis peritè declaratur vitiper palmam Dadyliferam ibi nunquam vſum, ſaltem non adhuc, cunus caudices cortex totus ſquarroſus, ac velut ſquammis, nullis exteriorum circulis in orbes concluſus eſt.

Verba Strabonis ſuprà tenuimus in viribus Palmae. Rhaza lib. 2. cap. 20. *Nargil* vocat. Et apud Serap. cap. 21. Nergil eſt Nux Indica, eſtque Palma inſulae quae ſita eſt in mari Arsi, & in inſula Zing. Sunt qui dicant Nergil eſſe Palmam de Machalbar, quae inſulae vocantur Dabger, exquibus deferitur Dabig, id eſt, Nergil. Vlmarus iſtarum ſpecularum eſt Sarandith.

Apud Auic. quoque lib. 2. tract. 2. cap. 405. Nux Indica eſt Nergil, & in marg. Ganzi iubendi. Ita quidem in noſtris humanis Arabum exemplaribus legitur: & ſubſcribit Matth. qui & ſpeſe Arabibus Nergil vocari teſtatur, & Dabig ſeu Giuzzi tabendi.

Sinocynon linguae.
Nergil. Nux Indica.
Dabig.

Serapio. Arbor nucifera.

Serap. & Rhaſes arborem ipſam *Serabaree*, id eſt, Arborem nuciferam.

Mara Arbor Indica.
Tonga. Tongaram.

Vocatur autem vulgò ipſa arbor *Mara*, & fructus *Nuci*, quod vocabulum Nuci communeeſt cum Perſis & Arabibus. In Malabaro arbor ipſa *Tonga*. *Tongaram*: fructus verò maturus *Tonga*, ſed viridis adhuc & immaturus *Ilenu*, & *Con Lamba*: in Malauaro, arbor *Triuar*, ipſa nux *Nahr*, cui ſuſtani *Nahr*, *Cu*. nomen Coquo indidemus, ob tria illa foramina vel ſulgi, a quibus Cercopitheci aut alterius ſimilis animalis capax reprahenſae. Kami in Malabaro vocatur *Ola*: Virgines muſtum ex eo, *Cura Cura* & *Sura*: deinde Cora ab incolis vocatur *Ormeua*, ex *Ormeua*. Deſcribitur ita apud authores, eis *Ola Pala*, id eſt, *Ola*. Folium ſunt Cocoſolia. Nux vel igne defoſſa tantum facit mundo *Ingram* vocant. Nuces recentes ficcatę *Copra* vocantur.

Ingram.

Coccini nux.

Huius arboris deſcriptionem, vt annotat Clus. apud Garciam ſcim alii, tum Lud. Romanus lib. 8. cap. & Joſephus Indus cap. 17. & 18. Garcias ab Horto. Sed & Strabonem ſequitur. Inuus palmae meminiſſe idem ſtatuit, vt ſuis mirari non iſt, Garciam veteribus Graecis irrogantem decere authores haud adeò probari, cùm vel Theophraſtum Indicae Palmae meminiſſe, ex ſuperioribus clarum ſit.

Nuſquam in noſtris exemplaribus arborem *Saralbarra* addu ctus a Ganga *Saralmare* meminiſſe occurrit, *Nergil*. ut *Nergil* memineram, quamadmodum & Pandectarius cap. 565. Ferdinandus Lopez libr. 1. hiſt. Ind. Olla vocat, non palmae ramos, ſed ipſa folia, *Ipſa folia* quibus inſcribere ſolent Indi res memorabiles, & *Olla* inſtrumenta publica. Refert idem, ſimili Olla *Olla*. ſeu folio, Arabicis characſtebus inſcriptam fuiſſe *Olla* epiſtolam quam Rex Calecut ad Lufitanos *Scripta*.

Regem Emanuelem dedit, cùmque primum appulerunt Lusitani.

Folia nucis Indicæ amplissimum. Inuectæ porrò sunt Antuerpiam superioribus annis ex India merces magnis foliorum nucis Indicæ [vt asserebant] fragmentis involutæ: cubitalia erant ea fragmenta aut ampliora, crassiora tamen quàm vt quicquam his inscribi commodè posset: nam etsi per medium aperta essent: interdum bubalini corii crassitudinem æquabant, lævia vtrinque & perpolita, ac, quantum ex fragmentorum magnitudine colligere licebat, quaternos aut quinos cubitos longitudine, binos verò latitudine superauerant, ita vt non incommodè ædes & naues his tegere, vt Garcias asserit, possint.

Huius fragmentum penes se habere, idem testatur Clus. à Guilhelmo Andrea Pharmacopœo Antuerpiensi acceptum. Cæterùm, tametsi [inquit Costa] Narel huius arboris nucem vulgò appellent cùm Persæ, tum Arabes, negant tamen Persæ legitimum esse nomen, sed Nargel dicendum: ipsam arborem Darach Persæ vocant, Arabes *Siger Indi*: Turci autem arborem, fructum *Cox Indi*: Brachmanes arborem nuncupant *Maro*, nucem *Nardin*. Recentiores Græci καρύον Ἰνδικὸν vocant, Nucem vel Coccum Indicum. German. Indianische Palmenbaum: Indianische Nüß. Meernüß. Ital. *Noce d'India*. Gal. *Noix des Indes*. Bohem. Grechy Indian ſſ. Zerechon dio / Hungar. *Coccom* Hisp. dicunt arborem, & Palmeiras nuces, *Cocos*.

Narel. Nargel. Darach. Agech. Maro. Nucum Cocum Indicum. Nux Indica. Coccus Indicus. Coccum. Cocos.

Tenga maran. Elemi. Fructuum numerus. Linschott. testatur arborem Malauaribus Tenga maran nuncupari: immaturum etiamnum *Elemi*. Idem testatur fructus sub foliis, veluti clypeo latere, junctos inter se decem subinde numero, rarissimè vnicam nucem separatum prodire. Lignum spongiosum, rarâ densitate, nec perinde firmum esse. Radicem ipsam tenui spatio porrectam, contrà fidem setè terræ inhærere, ob insitatam trunci proceritatem, vt ascendens oculos animumque aspicientium nimia altitudine perturbet, cum desperatione Lusitanorum, quibus id factnus terribile habetur. Nucem ipsam interiorem *Cocos* magnitudinem ferè habere oui Struthionis, quę etiamnum culleolâ viridi tegatur, vt Nuces Babilicæ seu Iuglandes dictæ.

Lignum. Radix.

Elate. Spatha. Cæterùm non desunt qui nucem Indicam nihil aliud esse, quàm ἐλάτην ἢ σπάθην Dioscoridis affirmare ausi sunt, inter quos est Amatus, qui scribit Dios. per Elatem manifestè nucem Indicam intelligere. Primum huius fructus corticem esse, quem Dioscor. involucrum & operimentum fructus Palmularum vocat: Corticem lignosum quoque eundem Elatem dicere, veluti Borassum alii, in quo foramina quædam simiæ figuram repræsententia, ob quæ Nux hæc à Lusitanis *Quoquos* appelletur. Medullam internam cor Dioscoridi dici: arborem ipsam siue Palmam à multis, *Pauperis refugium*. Fructum virentem seu *Lanba*, *Deorum Ambrosiam* plurimis appellari. Destillare quoque ex ista arbore liquorem qui olei munia suppleat, de quo & melle Dios. simul, tanquam ab eadem arbore emanantibus, mentionem fecerit cap. de Elæomelite. *Hæc ille.* Qui' præterea scribit: In India verò, & insulis cap. viridis Palmiras hodie nasci nouimus, ex quibus non solùm oleum lucernis & cibo deseruiens extrahitur, sed etiam vinum, mel, fructus, linum pro parandis sacculis, & ligna igni deseruientia colliguntur, vt mirum planè sit quantis dotibus hanc natura dotauerit arborem.

Borassus. Quoquos. Cor. Pauperis refugium. Deorum Ambrosia. Elæomeli.

Quantum veteres. Amatus videtur non cognouisse palmularum involucrum verum, dum vult Elatem, seu Spatham esse extremum Nucis Indicæ corticem.

Apud eos, qui scripserunt de Nuce Indica, neminem obseruauimus, qui scripserit, ex ea Palma destillare liquorem, qui olei munia suppleat. Ex nucleo quidem exprimitur oleum. In Syria etiam prouenire Palmam hanc nuciferam nondum legimus. Plinius autem scribit, Elæomeli manare in Syria ex oleis, non ex Palmis.

Fuchs. putat καρύωτον Theophrasti, seu *Coccum* Plinii esse eam arborem, quæ nucem Indicam profert. Eadem etiam opinio est Rob. Constantini. Vtrum autem hæc conueniant, considerent lectores. Nos Theophr. & Plinii verba posuimus, paulò pòst sub titulo Palmæ Cuciophoræ, vbi finctus describitur, qui nobis melius respondere videtur.

Coccus.

Dubitamus præterea, an Nux Indica, quod ait Const. prouenire in Arabia, & Aegypto, & vernaculâ linguâ vocetur Cocos.

Plin. lect. Solenius Medicus suspicatur in Plinii lectione *de Cuci* mendum esse, & legi velares pro verficolores: collatione factâ verborum Plinii, cum Theophrasti. Talia refert ille. Nos potiùs Theophrastum ex Plinio corrigendum censemus, vt posteà indicabitur.

Ryffius asserit, Palmæ, seu Nucis Indicę Veteres non meminisse: Actuarium verò in Diasatyr. ac Diaromato.

Histor. præterea Lugd. ad Plinii locum de Palmis [vbi scribit gigni in frutice ramis cubitalibus, folio latiore, pomo rotundo, sed maiore, quàm Mali amplitudine Cycas † annotat Cycas esse Theophrasto Coicas, hodie Coccas, iis qui in Aethiopiam nauigant, obuiam Nucem Indicam.

Cycas. Coicas.

Hist. Lugd.

Hîc obseruandum Hist. Lugd. Exoticarum historias tanto hiatu profitentem, circà hanc arborem tam fœdè lapsam, vt Nucem Indicam esse Dactylum, seu Palmam Thebaidem, atque ex frutice nasci crederet, adducens Plinii verba, quæ nos superiùs cap. de Palma recitauimus. Cycas vocant [addit Hist. Lugd.] Coicas Theophr. Nos autem Coicas Theoph. cum Cycis prędictis, cum Hist. asserere non audemus, nec etiam esse Nucem Indicam, vt verò liberum sit Lectoribus iudicare de iis, subiungemus, quæ, præter dicta, Veteres & Neoterici de iis scripserunt.

Nux Indica cognita.

Inter frutices ergò, folia nonnullis sunt Arundinacea [vt Theophrast. ipse testatur] vt Palmæ, Coici, cæteriſque similibus, quæ [vt in vniuersum loquatur prædictus author] foliis angulatis constant. Bulbosa plura, nec ita pauciora notare licet. e.g. Violam albam [ἰόλευκον] Cyicen [Græcè κύϊξ, lege κόϊξ, Hist. Lugd.] Cæterùm Coicia dicuntur, inquit Hermol. à Coice frutice in Aegypto texnili, & ad nexus vtili, à quo & Fiscellæ genus. *Coix* Atticè, vt inquit Pollux, quod Doricè Cois dicitur. Ruellius Hermolai verba recitat pro suis, nec demonstrat, vbi Theophr. scripserit Coicen ad nexus vtilem. Robert. Const. legendum censet κόϊξ, vt Hist. Lugdun. dicitque plantam esse ἐν ῥιζωματοειδέσιν, recensetque apud Theoph. inter Bulbacea. Gesnerus in carta pictura bit *Coix*, & *Coix*, Palmularum species.

Cyica. Coix fruticis. Ruellius. Coix Palmularum species. Requisoch. Lachryma Iobi. Myconus Gramen. Gladioli genus.

Lythospermum Arundinaceum Dalech. quod quidam putant esse Coicen Theophr. de quo scribimus Hist. n. lib. 18. sub Lachryma Iobi. Quinetiam descriptio, & icon est in Hist. Lugdun. quamque Myconus Gramen nodosum suspicatur, malè fortasse, traditur in Hist. n. lib. 18.

Quibusdam [inquit Hist. Lugd.] Coix est Gladioli [τῶν ξίφων] species, à nostrate diuersa. Videtur autem

Aegilops Plinij.

Palmæ ex Plinio.

Elephas Indicus.

Cocos Indica.

Palmæ.

Caſtaneæ ex Plinio.

Nuces Indicæ ex Plinio.

Palmæ Indicæ.

Inſcriptiones.

ſtatem ſhic eſſe Syntheſin, in quo explicando Theophr. geminam radicem adnotaſſe videtur, quanquam aliud Syſtinchium ex Dodonæo oſtendatur.

Quid ſit Aegilopa Plinii quis eſſe dicat, quam inter bulbum quis genera numerat?

Pergit Hiſtoria Lugdunenſis, quæ ſcribit

Palmam ex ea nuce Indicam ferri non eſſe pro dignitate cenſendam, ne ab ipſis quidem Arabibus, videlicet quæ a Garcia opinione non alienat, poſſeri Græcos haſce incognitam, quamuis Iuppiter Statoborum eam memoriſſe. Et in appendice eandem deſcribunt, ſub diuerſis figuris cognitas. 1 Palma Indica, quæ & Elephantus. 2 Palma Elephantis Acoſtæ. Vita non ventoſior fit, neſcimus. Lob. & Pena, ex florem Gl adiis aut Hiſtoribus, qui non nullis adſert à Cattaneo ſtolone, quam ceteri authores habere dicunt. Idem habitare, ait de Cariophoro, ſed breue teſpondeſtationem: non eſt. Auicenæ Nucem vocare nomen. M. Paſtore in Hiſt. Gen. Indiæ tradit in inſula Zebir fructum eius vocari Cocoon: & oleum de Cocco noſtro non ſolum in eſſe Palmæ, &c. Caſtaneæ noſtræ, aquam quæ in Nuce gignitur rubræ & ſtuilem ſtandi, inciſas quoque arbores liquoreni fundere. Idem potat in genere Carpotæ eſſe quos Plin. Nuces vocat, in quibus ſemine facciores, amplitudine præcipue: nam quaternæ cubiti longitudinem efficiunt, aut quod paulò poſt Pateron vocat, trium liquore abundare, tumpe tenui ſe Pomiſpiſus etiam in ſuam materem ebrietas, calcaus ſimile. Sed intra eit & terranea vtrague oprino Ceſalpini, vel id deinoſtrandus Plinij erat verbis. Quid enim communæ Nuci Indicæ cum Carpotis? quis cum Plutarcho vocabo Pharmacobalanos? Præterea Pateronem nuce monſtruoſa vel duplo maiorem, ſi vel modicas tunas, triplo ſi maiores) cubiti longitudinem efficiunt, quanquam hinc inde Cocoon Plinius non probemus: ſubjicaniur enim legendum pro cubitorum digitorum. Indicæ nuces proueniunt in India. Nicolas Palmulæ è Syria mutuebantur Auguſto Imperatori: qui admodum cibo eo delectabatur, teſte Athenæo. Nuces Indicæ ſunt in Epithemate? At Paulus decem Palmas Nuci ponit. Nec eadem nobis videtur nux Indica cum Pateron: non enim nobis liquore abundat, ſed in cauitate tantùm, cuius medium, quid ſatis ſit ad replutionem: nec vllus authorum dixit nucem Indicam diruniri, nec humoſa: nec quum ſolo etiam cumpi quare nimio liquore, tam ſæpe ac oſſea teſta, delabi medulla, vel cogitatione vllave ratione allequi poſſumus. Sed quid in Nuce Indica, vel ſtaſta, calcatus Palmulæ ſimile? Nihil itaque commune nuci Indicæ cum Palmulis Nicolai; nec cum Pateron dicta, niſi forte ſolum arboris nomen, quod omnium maxime ſequuncè dicatur Palma.

Maſſima fa ſi in India ſua hiſtoria Palmas Indicas, Iudaicis & Africanis, Carpotas ſerenobus, ſonge præſtantiores ſtatuit, non tantùm procerit ate & pulchritudine, ſed & fructu ſuorum magnitudine & vſu, vt declarabitur in vindus.

Anonymus quidam ad tabulam Colmographicam antiquam, quæ in Indicarum, quæ Cocos vocantur, pertinens finis ſimillima, in aliquibus locis eo perſonis indus ad petterrefaciendos populos. Oportet igitur ea potamina bene magna eſſe, vt capiat humanò in lanus vicem obducti quoque. Minim verò noſtium ſupradictorum authorum aliorumve quos conſulimus iſtorum ſolo

raminum vſum declarare. Carbatum circa foliorum formam & magnitudi- nem diſcerpant authores, qui de hac Palma prodidere: vt patet ex dictis: Alia enim ſola Palmæ Dactyliferæ ſimilia dicunt arundines, ve Garcias & alii quidam, vt patet ex ſuperioribus: alii tanæ amplitudinis facunt, ve ædificia integrantur apud incolas. Alii ſcripturæ apta dicunt. Cluſ. vſum à ſe nuca Indicæ ſolium ad ſcripturam nequam aut. Diſſidere etiam circa fructuum numerum. Scal centenas duocenáſve nuces: Linſchotanus oculatus Scriptor, ſex decem tantùm, ramſimè eniceam profeſte teſtatur. Ite quæ ſe nos hoc bunt adjudande ii, qui Indias peruiſtrarunt. Nunc ad differentias. Has Palmas Indi in duo gen ras diſtinguunt: alterum enim fructus ferendi cauſa ſeruant: alterum ſolæ cogendæ gratia: quæ eſt vinum multum: teſte Garcia. Sed hæc fortaſſe cultus tantùm differentia eſt. Author Linſchotanus, Coccos ſeu Palmas quatuor generum numeratim propemodum In Iſlam Orientalem alere. Prima eſt, quæ nuces fert Indicas, vtiliſſima arbor, ſi quæ alia ſit in orbe terrarum, inuolucris aptiſſimè prouiſa, quippe ex qua nutrimentum ſumunt præter Ananas & Ficum. Ea nà quæ & oleum præbet illis, & vinum, & leſe, & ſacharum, & acetum, ab aque vitæ paridis. Et teſti vſcula conficiunt e pieis dis cibis & potu aptis. Plures vtiliores poſſe dicentur. Alterum genus à Luſitanis appellitur Arecqueros. Tertium genus Palmæ adhuc eſt, Tamar dicta, cuius copioſus prouentus in Barbaria, & in parua inſula Gerbi. Quartum lingua Malayucs Lantor vocatur: fructus ſit centigium ſingulorum Cerali, &c. de quo antea expropito. Tabet ſyrianam & ſecundam fcit, duobus quibuſdam ſpiens quod non placet: nam ſi gunt alia non duerſe exprimunt ſpecies, ſed ſolum varietatem fructuum: puſtem præterea bonem ex Cluſio. Id omnino non probandum, quod huius arboris deſcriptionem ponit ſub figura & titulo Cocoorum Orientalium longè diuerſorum.

C. Bauh. apud Matth. Nuces Indicæ & alteram ſpecium minorem facit, quæ Coc Theoph & Cordo cenſetur: idem ſ parat Cocophoram à Cod Cordi: nobis verò nux Indica minor Cordi eadem eſt cum Cocinphora Matth.

Ceterùm Palma Indica, quales arenoſo ſolo & mari vicino, vt in mediterraneis haud facile ſit reperire, teſte Garcia. Eiuſdem. ſcribit, amare ripas ac propter aquas libenti ſſimè creſcere, arenoſis in locis Indiæ. Lugenus in Diario indico Batauorum in Indiam Orientalem, in Sumatra nuces Indicas in tanta copia abundantia, vt nuces Iuuanne quoque ita plenæ oneruntur. Item vobis Batauis domus ſere omnes eſſe ſub nucibus, quæ Cocos ferunt, quarum in ea vrbe ingens ſit copia. Ex India in Luſitanam, & inde in varias oibis Prouincias nuces diſtribuuntur, vt iam nullus ferè Pharmacopœus ſit in locis celebrioribus, qui non vnam aut alteram in Myropolio ſuo ad tranſeuntium ſpectaculum oſtentet. Sed precipuas atque recentes plurimas videmus apud illuſtr. Ducem V Virtemberg. à quo & quidam dono accepimus. Sunt & plurimæ in Maldivas inſulis Canarini quoque ſub his arboribus degunt, quas diligenter colunt, & ad vſum vtiq; adaptare norunt, ex prouenta earum vitam ſuſtentantes, condadione inità cum propinquis, quibus hæc reſiduum perfoluunt. Tanta malenado ibi harum vtique Palmarum eſt, vt Hiſpaniæ ac Luſitaniæ oliuas, & Batauis ſilices numero ſupe-

Syſtinchium.

Aegilops Plinij.

Palmæ Indicæ.

Elephas Indicus & huius error.

Carpotæ ex Lob. & Pena.

Nux Indica.

Pateron.

Caſtaneæ ex Plinio.

Nuces Indicæ ex Plinio.

Palmæ Indicæ.

Inſcriptiones.

rent. Cortice tegitur denspto nucleus fecantis, & minutim conuiuis Malabaris, Cambaris, Orientis, Goæ, Sapientionalesque regiones, ac ab Lusitanis Nuces Indicæ dimittuntur.

Satiua.

Sementi hunc nucem, facta terræ macerem terra operiunt, vtrorum ebibat. Mane tegunt terram, ne Sole fugiatur. Quarto anno ferendis fructibus subditi est.

Vt autem fructuum bonum lætus incrementus proluberet: fruti, ipsos pramios fouduum flores abscindunt, atque amplexum tutandam collo angulo alligant, eumque deponunt aut spuntas ponderent, figulina ita obtinent. Inde post paucos dies fucco copiosum tepori citato amphora replentur. Cereo pubes autem plumi Palmas Indicas valent permittit. Iolidum arborbus hebiole quardam distinguunt quas *Bolbos de Palmeiras* vocant, id est, bellioles Palmæ. Similes fiunt viscera, sium carda, pilis variis ad delitias & voluptatem expetitas. *Vide Abrey.*

Tempus.

Proditæ signitur in vinis statuæ altitudinem, transfertur, ac by bernis temporibus cinere ferrentur. Plante non aquis irrigatas. Lubentes ea addita arbore, quod luto delectent: inter paucos annos probe culta fructus producit. Hæc Casarinonum cura est, vt præbet Linschotta. Garcias eius opus, inde tabuletis monstrus validissima & vel ferina gigat tradit.

Coleus.

Nucleus aliquot duos annis, ob cortices solidiores, quæ non sunt arma, sed fructui durare possit. Acetum his nucibus apud insignem illum naturæ perfrutatorem D. Paludanum videas, quamuis & chirurmini, optam.

Vires & vſus.

Autumnus fapit, & Ver: & Æstas, in defectionibus, sed dulcior tandem: quapropter cibi hæc arbor autumnum sustagio inter Palmas præstantia, exhibetur, vtilitatesque palmam obtinet. Et enim, ex dem nuce paulo amplius dido cendæ. Ego tradentes Rhazi, Nitagil, quz ex nuces Indicæ fiat, calida sint, fiermia augent, renes calefaciunt & pastus iuuant.

Tempus.

Apud Serap. autem iste Autum, in libo de obit. Nux Indica calida est secundo, & humida quinto recessu: subitantia eius crassa, stomacho grauis, nec tamen ventrem mouet. Extetur recens medulla alba, succo dulci lapidique plena, vnde recentis esse facile dignoscas. Exterior membana decorticanda, dura quippe est & stomacho molesta, & nutritioni inepta. Medulla cum faccharo tabefacta aut cum pomidis calidioribus natura roborfert, simi hault os oxymelite cum mica. Ita enim facilius est bendi. Pilulæ, quæ ex eadem melle cum caphuri, longe à palpitationis oppo xentriculo. Inuetterata subitantiæ quadam propinetate alcalides pellit. Oleum vero illum eadem lumbovum flatus carminat, genium doloribus opitulatur. Hæmorrhoidibus item pilegmatis potu & clitus vsus, maxime si cum Petroroum nucle orum oleo præbeatur, sesq. drachm. vnus potuisse. Oleum recentius Phlegmaticis confert, essque melioris naturæ, quam butyrum vaccinum vel ouillum, quippe cum ita facilius vnitio vellicat, nec humectandis aut, vtilia. Mefaruga apud eundem catharticos est, & ventrem tentet. Atex Sindaxar sententia, oleum eius laxat ventrem, & confert vesicæ. Garzias apud Serap. pro Mefaruga negat Manfarunge, & admodat ex Serap sententia, antiquum esse Mesuem.

Vſus.

Materies signi, tredente Garcia, eam sit procera, ad plurima perquam vtilis est, ita vt ne vsquam in Naledua insula (Maldivam vulgò vocant,) ex hac arbore nuces lubstituerque, atque clauis, ma-

Fructus pal. de arbor.

les & tendens subarmentus. Ex ramis fiunt sedum, recta, & nauium tabulata & opercula.

Vinum autem inultum, quod Surum vocant, ita colligunt & præparant. Prizos ramis, valcula aliquantus ad ligatum ex eiusmodum cortices vel alnoribus ramis colligant, arborem concendunt, & aptatis ad pedes compedibus & laques, aut fastis vinculisque quibusdam arbore persemad ascendunt. Hic vbi ventum ad quæ ardenti pedamnia famile, vt eam pannus lineus ea made clus non fecus ardeat, quam si aqua addenti tinctus foret. Vocatur autem fullatinus bicliqua *Vinum ardens. Palm. Feila*, id est, flos: quod reliquum est, *Corrupus* appellatur, admisto fullatini liquoris momento. *Corrupus.* Sura antequam exhibitur infolata, fit acetum & tum vsui dicitur.

Sublato priore vaſculo, fi vultus in arbore fuctum adhuc Suram exfilles, lertatur est, & folia arida vel igni defecta, fecchati modo circuit lagra vocant. Optima cenfetur que *Lagra Sura.* in Naledua insula nascitur, etenim non nigricat, *charuan* velut quæ in alus regionibus gignitur. Tegitur *Cortex in-* tur autem alba arcecons tenere admodum cortex, *dicus.* dum gustatur, fuporem relevetur. Conflat tenera valde & dula medulla, quæ in fe concha- *Medulla.* dum aquam fuauem & dulcem habet, & fubditum *Aqua.* fuus parientem, multo tempore durantem.

Quantus autem recentior est Nux, tantò eius liquor fuauior tum etiam modius, qui Amygdalis *Medius* imitatur nonnihil, cubitusque a nonnulli, cum *Cortex.* lagra, cuius puiò ante meminimus, aut cum tabacho: aut ex eo trito lac expriminur, cum quo co- *Lac.* quitur ova non minus fuaue, quam si cum laste caprino de coctis esset autem hoc & autim quadrupedamue carnibus oleibus parantur, *Carni bis* cum capta. Mentior vero facta Nux, continet in- *Cerebrum.* quidm etiam liquorem, sed non ita fuauem, vt quem prior quique interdum excipiat. Nuces ifle fecundæ atque fuperiori cortice deli brate & confiacitas ab indigenis *Copra* vocantur, deulue hunturin Ormus, Balagnate, Bisiloq; regiones, ab quib. manere copra nascitur quam vt ex ficcari possint: aut in eas propinquis quæ his omnino carent. Snaues lunt, tiffque vtentur tar quam cafanen ficeis. Grauiores vsibus plura, quàm quæ integre in Lufitaniam perferuntur.

Copra.

Ex inlem fragmentis, fue Copra, limpidiffimum oleum ungua copra tocitan expriminur, *Oleum ex* non modo ad lucernas vile, fed eam olzea co- *Copra.* quendæ aptum. Duplex verò expriminur ex his *Oleum ex* nucibus recentibus contulis, calida adiuta aqua, *Cocu vario.* quibus expreffis oleum aqua fuperfluit, & fece. *modat.* tuntur ad purgandam excrementis ventriculum & intellina: purgat enim leniter & fine noxa Molà Tamarindorum, expreffionem addunt, quod & vsile medicanet tum ipfe fepiffi experitus eli Garcias. Sic huc oleum intelligunt Serap, & Auic cimil butyro præferent, recte fentiunt: ita enim vere illuntur, nequit idem, quod ventrem mundi leniter dicant, quàm butyrum. *Olei ex Co-* Alterum genus olei id eft, quod fupendi- *pra fecun-* tur Copra expressi dictmus. Id petet tum di- *da.* clus faciliores, nerues admodum eft vsile. Signi- *Nervi ro-* dem magnà hunus vtihitem quotidie experian- *bustis.* tur Indi in nerorum contractionibus & articu- *Podagræ* lorum dolonbus antiquis: hoc enim intinctum *dolores.* aqua Cupræ grandi, quæ hominem capere possit, imponunt, ibiq; dormiere & quiescere concalefactum finunt, magno cum admiratio. An verò lumbricos enecet, vt scribunt Auic & Serap, haudum inquiet dum Garzias, experturus sim.

Lumbricos enecat.

Quod verò plam Nucem ad fenectutem perdu-

Digitized by Google

Anni & Serapio. Lumbricos generat.

Nux alia fœtet. Cur vinum purget.

Quæ caula error. Mantuli.

Cairo.

Radentes cyprianes.

Cinquila.

Stamina rotunda & candida.

Simpla ad abstergendum nares.

Lacrymas cit. Tefta duræ. Vina deputanda & Lapides in vinum cadentes.

Germania.

Vinum optimum.

Arcubus ex caulem arbori ana. Vasa nuces Ola.

Chios in fructus fœcundi.

dicam fœtidum, non modò rationi consonum non eſt, ſed ipſa quotidiana experientia manifeſtiſſimum eſt, eius vis lumbricos generat: cui mortuo tortus Prouincæ Malabar incolæ admodum obnoxiantur, teſte Coſta. Quod verò Serapio ait, Nuces huius eſſe alui proſluuia ſiſti, abenum ratione non eſt, quòd ea ſit terrestrium, partium: olcum verò, quod tenuium & acrarum eſt partium, ventrem ſubducere. Nullum autem oleum exſtillat illa arbor, ſed duntaxat ex ipſo Cocco expriminat: tametſi Lacuna in Commend. Diosc. ſcribat in ea opinione quoſdam eſſe, vt credant, dulce idoleum, quod ex hac Palma ſtillat, Dioſcoridis eſſe Elæomeli, quem errorem ſupra refutauimus.

Cæterùm duplici cortice integitur hæc Nux: extimus vilioſa materie compacius eſt, ex qua his Chiro Malvacubes facit, hac in Prouincia magni vſus. Nam & ex eo rudentes & funes nauibus neceſſarij fiunt, qui incorrupti manent in aqua marina. Ac vt Clul. annotat, omnes rudentes & funes nautici Orientarium Regnorum Vlyſſipone confectſi ſunt ex villis ſtirium nucum, præſertim verò extimi, qui in Indiam nauigant. Sed & ex iis villis ſunt nodoſa cingula, magni vſus inter omnes fere tenuiores ſautuæ muliercules Vlyſſiponenſes.

Idem ait: meminiſſe videre ex ſimilibus villis & ſtirpe ſtamina valdè tenuia & candida, è quibus nobiles matronæ vittas reticulo inſtar contexebant ad capillos coercendum. Et eadem materia authore Garcia ſiluæ loco naues obnauratur ac ſtipantur, inſuper addit hoc præſtat, quòd paludtredini minùs ſit obnoxia, & vulgo Luſitanorum ſa inſtruat de ſcriptum.

Nulla certè, (inquit idem Garcias,) ex hac villoſa materie, ſiue cauſa, vt peſſadere nobis nituntur Lacuna. Ex putamine illo interno & præduro vaſa in temulentum vſum tornantur, & etiam carbone fiunt. Aut ſabra perquàm vtiles. Sed ea vaſa Paralyticos, ſi inde bibant, tremere iuuant, vt putauit Scipio Leda, & vulgo Luſitanorum creditum eſt. Nam nihil huius fructus nouat ſalutare eſt, præter oleum, de quo paulò antè. Sed nec ipſi incolæ hutuſmodi facultates talibus vaſculis tribuunt, nec quiſquam probatus author memini it. Inquit tamen Valentinus Palmarum germinibus vehementer: gratiora enim ſunt palato, quàm aut Caltaneæ molles, aut bumules Palmæ. Quò autem vetuſtior eſt Palma, eò tenerius & delicatius gignunt producit. At eo ſubiatio petit Palma: ſiue ſit vt qui huiuſmodi germen edit, non immeritò Palmam vorare dicatur.

Coſta quoque eadem fere de huius Palmæ vtilitatibus cum Garcia confirmat, & præterea ſpicciolis quædam addit: Ex hac arbore [inquit] ex inſulis de Naledua fabricantur naues, atque claues, malos, velis, rudentibus, aliisque armamentis neceſſarijs inſtruuntur: inſtructæ iam, mercibus ex eadem arbore conſtatis onerantur, Oleo, vino, aceto, faccharo nigro, fructibus, aqua, & ardente aqua inde quoq; vocata. Exilla etiam ipſa extruuntur ædes cum ſuis tabulatis ſatis firmæ: atque eiuſdem ramis [quos Ola dicunt,] contegunt imbricum vice, nam imbres commodè arcent. Et iiſdem ramis tecta comparant ad tegendas hyeme naues, quæ in portum deducta, rurſuslo deinde in terram trahuntur.

Fructus recens, antequam nigrum colorem pontzabat, tener & candicans eſt, editúrque cum ſale, vel ſine ſale, vel cum aceto & Pipere interdum, atque gallis eſt. Cinarat. Cùm verò iam non nihil indurati cepit, Cardui caput ſapit. Medulla cortici adhærens, tenera & dulcis eſt, contiene- que multam aquam limpidam, ſaturem, nec ſatis dimin atur naſeam ſua dulcedine patientem, quæ vulgò in Solis ardoribus bibitur. Frequens eſt huius aquæ ſub dio refrigeratæ, atque etiam largæ vſus adueſus ſecoris remiuque nimios calores, parofentæque materiæ per virgam excretionem. Refrigeratur hæc aqua in ſua nuce vitiata Launa appellata: diu conſeruatur: nam toto anno inuenitur: illæ nuces virides, quarum nonnullæ interdum ibi eum quatuor libras ſiue pintas aquæ continent.

Poſtquam iam indurata eſt hæc nux, dutioréque medullam contrahit, remanet in concauitate limpida quidem aqua, at non adeò dulcis vt prior. Nucem tum vocant Malabares *Elem*. In annotatu nucibus maturæ hæc aqua in recentem quandam ſubitantiam, Mah inſtar, candi, ſpongioſam, & leuem, ſapore dulci. Vel, vt Linſchottanus tradit: aqua ſi nux arbori dua hæreat, in albumen fiue nucleum coalelcit, inque interior fructus eſt, ſapore nuci Auellanæ ſimilis: dulcior tamen aliquantuliſm.

Medulla nucis recentis tenera, alba & dulcis, ſola edit ur ab incolis, aut cum *Lagen*. hoc eſt Sacchato & Sura confecto, aut cum *Anela*, pulmento ex Oryza in aqua cocta, deinde trita & probè Solis exſiccata. Edit ur item cum piſce quodam genere ſiccato ex inſulis de Naledua deducto, ſimili ferè bubulis carnibus ſumo indurato, *Calamala*. vocant, bonámque condimentum eſt, ad bibendi & appetentiam prouocandam. Ex vero nucleo non modò inculis in vſu eſt, ſed ab ipſis etiam Luſitanis expetitur.

Et eadem medulla lac conficitur, Amygdalino ſimile, ad eduſta paranda vtile.

Tomentoſum & ſtuppeum operimentum, præter ſupra ſcripta, & lanæ, ayli, lini & ſparti vſum præbet. Niger duriſque cortex inculis *Xerea* dictus cyathellas & alia vaſa potoria in tenuium vſum ſubminiſtrat. Dictum quoque ex eo vſtulato carbones Aurifabros vtiles fieri, quos in illis Pro- *Carbones*. uincijs petiti & indultrij, nec admodum ſumptuoſi reperiuntur. Solem enim ſuum opificium proclamantes compita circumire, lecum deferentes vrceolum, malleolum, & data cella, carnagem tabulum palmari longitudine manu tenentes: quo ſecum incendunt. Is in ædes admiſſi, vaſa ex auro & argento conflantur, pro eorum qui ipſos ſtipendijs, arbitrio. Fiunt & ex huius Palmæ foliis petaſi maiores & minores, ad Solis ardores & imbres arcendos idones. Texuntur etiam ſtoreæ, & alia plerique.

Cæterùm tota prorſus Palmarum vſu eſt ita multiplex, vt vulgò, ſi quem frugi, & indultrium laudibus effere volume, Palma villorem appellent. Verùm prima dos, in fructu ipſo. *Tergum*, *Nucleum* Indi, *Cocum*, ſiue Nucem Indicitrum Lusitani dixere: humani ferme capitis magnitudine, duplici operimento: quorum exterius in ſuminis læue, ſtupea intus denſitate neuæ ac textitur *Cortices nucum ſyni*. Cannabis, & Sparti modo, cum alios in vſus, tum præcipuè in vtilium nexus, & ancharalia.

Sed pręſtupes illius exotici materiæ, his præſtat anchoralibus, non inuentas aliam ad nauticos fines & maris impetus obſequentiorem animique vt ſalis ogniem amat hæc arbor, ita & lanatus ille cortex [Cairum vocant,] in funes aptatus & marinis aquis immerſus identidem reuiteſcit: qua- *Cairus*. propter anchoris illigati, Maſſeo teſte, ſtultantes ſalo naues egregiè continent, non tam ab innata du-

Digitized by Google

vitae, vel operis feminitate, quam virditate ipfa, & lenitia quadam ad inftar Cotis: vt fele vel in alium elato magis mutam in tenuitatem extendat: vel refidente rurfus in craffitudinem contrahat, quod fecus in noftris euenit rudentibus, quorum nimium ipfa vi ac pertinacia faepe rumpuntur. Oportet igitur naturales admodum illas cotes venas effe. Interior autem calx, rufa colore, & globofa tranfmittatur prudorum, addito ei auro vel argento, in pocula figuratur: ipfa vero pomi cava Amygdalae in modum, pugnorine quadam, & grato ftomachi fapore lactefcens, non pec fe tantum in ciboris gratia eft, ac falebros: verum etiam vbi vifum fuerit, exhauftis bolis, quamplurimum in oleum eliquatur: totus autem racemus, dum ex eo tener adhuc emicat fructus, modo conftrictus, ac leuiter incifus, in vbilata otio anguili vafcula opimum inftillat fuccum, ac eo vario attritu, cochionisbifque, veteri, vt Strabo ipfe teftatur, inuento, melwel Succarum, vinum, acetofque, perficitur. Iam fola, cum & Damafcenus Papyro iunc tum etiam in veftes formā facit, fimil ac fpiffo confecto, nectuntur. Denique vna eadēque arbor, omnia prorfus ad tem nauticam inftrumentas, ac materiem praeter: quippe trunculi & ramos, in malum, aftamenta, clauifque: comam in vela: Carum in funes (vt dictum eft) omnium optimos, filaque ad laterum futuras: poftremo Cocum ipfum, quique ex eo confecuntur, in omera: ita non fine miraculo quodam, omnibus plane rebus ex femet apta, & ad ufum nauigat Palma.

Incolae importato Lino, ferifque, talares tunicas quoq; elegantiores texunt, quibus honeftiùs mitio quam cateris indi vtiantur corpora. Ni & Conci Rex Arcadiorum, teftethum idem Mafei feus in Hift. Ind.) munere mifit Ioanni Regi Lufitaniae, magnā ebenis vim, veftemque pretiuſtā (hanc Archiopirin gaza eſt) è Palmarum foliis admodum fatis atque artificioſe contextam. Idem eburneae fellae indiles: mirata eas ex infula è Palmarofolia operae fubtili & eleganti perfecta. Sed rudes tex & funes praeſtabilis aptaq; falfa confervandebere ftudet Linſchoten. dulce quippe ftium & putredinem contrahere, quod picis iſtitu cauere. Enus nutrix, quas ipſe ex India in Lufitaniam vehebatur, rudentes eiuſmodi poſt diet quattuordecim ſemel fuiſſe marinis ſluctibus immergendos, vt à putredine ſeruarentur, eoque modo rudentium è cannibus vſum facile ſupplere. Picantur etiam palmites vericulis minuta conchylia (ſunt qui venerez conchae genus putent) muro ſplendore & colorum varietate.

Sed relatione dignum quoque quod Linſchotanus annotat ambulantem vitatorem ſiti correptum, Canarium aliquem compellare, qui illico cultro acen dus arborem aſcendit, Lambique (fructus innatorum) pro arbitrio poſcentis numerofas abſcindit, aſſaraus vinius (id monet) exigui pretij ſpecies) aut dutorum prebo, ac ad potum petitē praparat. Aquae huius potus, licet mitius, non nocet, quād amentus ſit, & naturi commodus.

Secunda ex Sara deſtillatio (quam Vsacam vocant) vinum totius Indiae vnicum eſt, calidum ſane, & effica, quod tamen Indi aquae inſtar potant. Colore albo eſt. Luſitanis hoc modo temperatur. In dolium Vsacae tres manipulos ex vuis paſſis purgatos coniciunt, quae in Indiam ex Oriente mutto venuntur. Manipulus bis in pondo habet. Epiſtomum apertum permittunt, ipſumque dolium non ex toto impleni. Vi enim calor mox rampereturi, feruſcat quippe ad bullientis aquae modum. Singulis autem diebus, diuerſum ſeptimanarum ſpatio, mouent liquorem, eo tranſlato, ipſa Vsaca rubrum colorem pulcherrimum narcifcitur, amulum vinirubri Luſitaniae, à quo tapore paum diſtat, niſi quòd dulcis & calidus ſit. *Vinum autem paſſe*, ſiue *paſſarum* vocatur: hoc quem negotiantur in Bengala, Malacca, & China loca tranſlatum Goa communiter tinguta Pardauais aſſimatur. Sacchari laga ex ſucco palmarum, apud eos paratur aſſimatione eſt, ob nigredinem, cām aliàs in India candidi facchari vſus promiſcuus ſit.

Medulla arboris ſiue trunci *Palmitis* nominatur, quae magno in pretio loco mutantis ad opulentiores potentioreſque mittitur. Chartae autem tenuitate & candore, formā plicabili crefcit, ita vt fubinde quinquaginta aut ſexaginta plicas habeat. Vtere hubus in illac Ex hac Indi chartam & libros inſtituerat. Ex ea etenim chartarum tenuis ſuccitur. Vtere hubus in ſcribunt plicis, quae tam ſiccatae literas indelebiles habent, ſtimulo ferreo antè notatas.

Indis *Oſſam* vocari ſupra dictum, confiatque ex eadem materia omnes genus annales, libri, & volumina, quam & ſcripture notant in epiſtolarum vſus. Chartam hanc humidi, vt prius monuimus, ac literas apud D. Paludanum eiuſdem Linſchotani mutrice videas.

Theuetus in ſuis Singularibus Gallie Antarctiae nihil peculiare habet de hoc fructu, niſi quòd totum bonum & edulem dicat, cuiusque cutem ſuperficiem, quam vocat: deinde ait: hunc fructum ea eſſe odoris fragrantia, vt etiam procul à ea teſta eius confecta odorem nucis mofchatae accedant, cofdēque qui communiter ex iis bibant, (vt ſibi à Gallis primario in Cairo coram relatum aſſeuerat) à capitis & nephritica dolorib⁹ immunes eſſe, cetāque prouocare venus, ſiluique hoc experimento cognitum aſſerit. Quod nec Plinium fubeiuciſſe ait, tradentem omnes Palmae ſpecies eſſe cordiales, & in quamplurimis morbis proſeſtae.

Sed duo in Theuetus verbis animaduerſione digna videntur. Primò quòd totum fructum edulem facit, nam nec ſtuppeum & corticoſum illud optimum omnium eſſa aptum. Quando vbi huic nuci odoris fragrantia non inbuit, cuius nullus caterorum Authorum ne verbulo quidem meminit, docet, vel ſibi emunctiores fuiſſe nares, vel non potuiſſe cognitum habuiſſe hanc Nucem eſſe, ve aiebant. Nucis moſchatae odorem, quem ille fotè in vno aut altero poculo ex eo ſenſit, afcitum ex iſthmum, neque ex affectu nucis moſchatae, vt fere vulgi fieri ſolet: aliuqui in noſtris, & aliis Recentioribus, etiamque integris nihil tale deprehendimus.

Porrò Negapolam committere, quin & *Portus mal.* cita hunc fructum nouae fue Philoſophiae ſpecimen ederet, inquiens, huius Nucis fuccum biliofis interdici, quod Nux ipſa ex rubro flauefcat. Hic namus eſſe ſolet nonnatis Philoſophice, vt vtrobique impingat. Nam ſi tecotis remūque minus calores emendat ille liquor, vt teſtantur Coſta & Paludanus, quo indicio in biliofos eb eius vſu arcebit? Deinde ſi vel ex rubro flaueſcerat ea Nux, quod tamen apud hominem hactenus legimus, & in ea quas vidimus non verum eſt, non idcò ſequeretur biliofis interdicendam, quòd tales plures fint fructus, biliouis conuenientiſſimi.

Ergo ſi vtilitates omnes, quae ex hac arbore & fructu redundant inſpicias, vtique natura non infimum

Digitized by Google

simum fateberis esse miraculum, nullamque aborem in orbe terrarum vsibus humanis apto rem, vt mirum sit, ab Arabibus, [in aliis absque ſas ſæpiuſculè] propemodum negle ctam, [quod A. Garcias conquentur] qui tam pauca de ea tra diderunt.

Arbor nec vtilis, nec mirum, nec aculeata.

NVCIS INDICÆ FOLIVM QVI-BVSDAM.

CAP. CLXXV.

Descriptio

DEbemus , [inquiunt Pen. & Lobel.] Occiduis Indis illud coriaceum folium, cui ſimile aut par latitudine aut craſſitie nullum nouimus. E Palmæ congenere arbore eiuſdem videtur quin ipſa totatextura aſſere binos cubitos latum, aut paulò tegetem quatenus aut quinos cubitos longum referi , tegule modo fornicatum , & media ſecundum longitudinem ſecta ſemidigitum craſſa curinatum, ſuperna ora quaſi præſectum eſſet, margine digitali tenore, duriore, claudituc. Viuuntur folium à ſummo ad imum in villos, ita quadanteriùs ſimiles qui obducunt nucem Indicam aut capillitium texendis funibus aptum, deſcripſimus, quem admodum textum eſt ſecundum & ſtamen accommodum. Huius folii icongm exhibent iidem in diuerſis ſuis operibus cum hoc titulo. Prægnans de ſolium Palmæ filamentis.

Differentia arboris ſecundæ. Arbor Lugdunenſis.

Hinc Lugdunenſem eandem ſecum habet, & ſolium arboris Draconis ex Indis delatum , quod Pena deſcripſit, appellat. Sed quid eius hiſtorie compilatorem mouerit, cur ita vocarit, nefcimus : neque enim conuenit cum eius arboris folijs.

An verò ſit ſolium meris Indicæ, aſſerere non audemus. Sietſi, verſimile iconem Cluſij nucis Indicæ minùs bonam eſſe , qui Palmæ ſimilem pingit : Et Garciam aliosque nihilo feliciùs Palmæ aut Arundinis folio contuliſſe.

Cauſa falſæ Palmæ opinionis.

Acoſta longè diuerſam habet à Cluſiana ſigura. Quippe paucas & ex longis interualis folium diuiſuras pingit , vtrinque pediculum ſinuginem ex trunci cacumine dependentem, quaternis & quinis fructibus onuſtum. In cacumine trunci ſpicam inſignem oſtendit. In trunco vestigia eradus quoſdam inciſos. Cæterùm videtur idem folium hic depictum ex Cluſio deſcripto eſſe cap. præcedenti, quod Antuerpiæ vidit.

PALMA SACCIFERA.

CAP. CLXXVI.

Deſcriptio

ADmirabilis eſt arbor, inquit Cluſ. in Exot. quæ à Batauis quibuſdam nautis qui Amſteledamum anno 1599. redierunt, in deſerta inſula repertum Americæ Nautas Inſolam Cocoſpes appellaſſe mihi relatum eſt: in qua integras, ſyluas reperiunt nulla alia arbore conſtantes, quam palmæ quodam ſi vtilitatem tangere, cui, ab inuoluero ſuo cum ſuo colum referente in quo fructus recondituc [Spata enim commodè dici nequit illud inuolucrum] *ſaccifera* nomen indidit, quando quidem forma valdè ſimile eſt illi colo ſiue ſacco, quali hoc ſeptore Pharmacopolæ ſirmamentum [Hippocraticum vulgò appellat] percolue ſolent: nam crebermus quibuldam filuis ſpadices coloris tranſuerſim & obliquè ab inſimo ad ſupremum excorrentibus magno à natura artificio contextum eſt , idque vario longitudine : quod enim ab ornatiſſimo viro Theodorico Coornhart accipiebam, viginti duas vncias longum erat, & ea parte, qui patebat, ſeptem latum.

Fructus nucis indicæ.

Cibatus ex fructibus eius.

Et turus elaborati. Sacciferi. Mantelli.

VVilhelmus Pardus rus vir honeſtiſſimus vtum habebat , cuius longitudo meum cubitis ſuperabat, eterum binas pedum ſum ſemiſſe tue triginta vncijs longus erat , eius latitudo pat cum meo. Plura quàm hæc duo mihi videre non contigit : verumtque augere, ſenſim grandeſcens in mucronem definebat.

Differentia ſecunda.

Illa porrò inuolucra [iis referentibus qui ab arbore reſiderant] plena ſuerant fructibus nucem ingluentibus eum exterior ea pubies ſuge tridi cortice magnitudine æquantibus, in quibus orbiculares aliæ nuces adeò rotundæ, vt torno elaboratæ videreneur, & globulis ſibi, quos vocis in luſu pollice impellere ſolent [vulgus Batauorum Knicchera , Galli *Marrets* appellant] eſſent perſimiles, eâm magnitudine tum colore , atque adeò dura [vnam enim confregiboam, vt viderem quid contineret, ſet nihi ſcero malleo & cum difficultate confregere quiuerim , tamen non vidi è cuncto putamine fore prædicti : conſtabat autem ea orbicularem nucleum putamini adhærentem , medio cauum , & qui incolatæ Lacunam contra ſilet, candidum, ſapore initio quaſi leguminum, deinde inſtar Lupini amaro. An verò lacteuſille aliquo cortice aut cute tectus fuerit , me latet , nec mihi facultas data eſt eos conuenienti qui obſeruaret,et diligentiùs omnia perſcrutare : facoum autem , quidam accipiebam : cum orbicularis nuce ad pingendum curabam, in illorum gratiam , qui exoccurum rerum ſtudio delectantur.

FILVM ARBOREVM TENVISSIMVM ET CANDIDISSIMVM.

CAP. CLXXVII.

Deficrip. SCribit Cluſ. Exot. lib. 4. c. 4. Candidiſſimi ſin gulorum Garetus ad me mittebat, cum alius eorum autem ex arboris cortice confectum ſatis hab. ceſſet. cujus ſane tenuiſſima, validaque ſint, ut nihil ſtamine, ſalo etiam à Lino aut Cannabi deducto longè validiora, tres pedes cum ſemiſe longa, ex qua parte rudia, ne longiora fuiſſe verisimile eſt ex quibus vitæ & ſimilia ad muliebrem ornatum pertinentia, commodiſſimi fieri poſſent. Interea, quz anno 1605. Genet Cherleſius adferebat ex Anglia procul dubio à D. Jacobo Garreto, fili ſtamina compertimus, vinas tres longa, alba, ſerici modo tenuia & firma, non nautus tolli certè cannabina: non duhitaremus ex iis ſtaminibus patari poſſe tenue & optimum filum. Conſiderent Le Dotes, quz ex Cluſio de ſtaminibus ad vittas ſcriptus, c. de nuce Indica magna.

NVX INDICA MINOR.

CAP. CLXXVIII.

Deſcript. NVces Indicæ teſtam habemus ovi anſerini ei ter magnitudine, in ea erat Balſamum Peruanum: manotem hactenus non vidimus: hanc diuersam ſacimus à Cordi nuce Indica ſiue Cari & præditce nueis Indicæ gonas parum eximimus: ea, ſorte Cluſio Exot. lib. 1. cap. 9. eſt orbicularis fructus peregrinus teſtus, non valde diſſimilis à fuo ſecundo, de quo mox ſermus, longior & craſſior, cui anſerini formã & magnitudine, in quo adſeruabatur Balſami illius Americani liquor odoratus & ad multos morbos ſalutaris. Hunc accipiebat Cluſ. ab honeſto viro Petro Gareto.

Nux Indica Cordi fiue Cocos ſimilis.

NVX INDICA AD VENENA CELEBRATA: ſiue Cocos de Maladus.

CAP. CLXXIX.

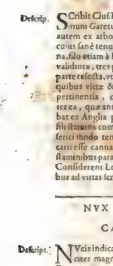

Deſcripſit.

NIgere eſt, te ſte Garcia Cocco de Malidous cortex, à nitudine vulgari Cocco ſeu Nuce Indica, figura oualis magna ex parte, nec ita rotunda vt vulgaris: medulla ſub tue pulpa inquinior, quæ ſiccata dura eſt admodum & candida, nonnihil tamen ad palatum inclinans: in ſuperficie nmoſa eſt & valdè gutoſa, multo ſapore excellens.

Medulla. Hanus Cocci medullæ fragmento non dongaut illuſtrisſ. noſter Panteges: fungaut eſt, ea cruſtulenta, quam vidimus in fungo illorum, colore foris in lateo cinereo, intus pallido, fibris variatum ſubinde ferruginis & croceis, guſtu inſipido. Integras autem duas Nuces apud eundem illi noſtrum Principem vidimus Stutgardiæ, Nuce ſeu Cocco Indico majores, longiores, admodum capaces: pedem ſunt longæ, rotunditatem vix duabus manibus ampleeti poteramus: pars compreſſa erat ſex digitos lata, quæ amplior. Interamen apparebat ab alio fructu ſeparatum, ita vt gemellus ſuerit fructus: conjunctionem fructuum longitudinem ſuiſſe magnitudo apparebat. Verumque capacitas erat infignis: cortex durus & ſpiſſus, qualis alis nucibus, externè ſtriis obliquis, longis, excauatis, colore nigro pullatus olim modo ſcobinatis. Sic corticem eſſe nuciſormem hibet, vtaluc nuces Indicæ, prægrandem fructum eſſe oportet capitique humano maiorem nuclei foramen ei tantum eſt, vt pugnus inde poſſit. Dicuntur CC. aureis Gallicis emptæ. Eius rei nem geminam damus viranque faciem oſtendentem.

Eſt quidem Cluſio nux apud Garciam, quam omittimus, quia ab ornatus parum de natiua figura denotat.

Acoſta teſtatur, hanc nigriorem, nitidiorem, longiorem, minoſ emque eſſe, quàm vulgata Nux Indica. Coccum de Maladiua vocat idem ex vet Cluſ. Garcias vero *Coccum de Maladiua*. Item *Cocos de Maladiua* Hiſt. Lugd. Extenſius in aperit [ne ei deeſſe inumeros] Coccus de Maladiua eadem. *Grana Maldiuana: Nuces Maldiuanæ: Cocos de Maldiua*. Ein frembde purgierende Frucht / Cathal. Francofurt. Sonſt purgantium fructus Germanicè vocet, neſcimus. Nec placet tam magnum fructum gravi notune vocare.

Laudatur hic Coccus, autoritatibus [ſed præſertim eius medulla] adueſus venena ab ipſis ſe vim Indiarum incolis. Et à viris fide dignis ac ad ſeruatum experiſſe Garcias teſtatur, ad Coli dolores. Paralyſin, Epilepſiam, alioſque nernotum affectus. Coloc. Cocos valem ſenſiſſe. A coli quidem doloribus, quod vomitum excitaret: ab alis verò ægritudinibus immunes tenèri rigore, ſi aquam in vas nubus (adiecto medulla momento) aliquandiu conſer- Prouide uatam ebiberent. Sed cùm ipſe non ſit expertus, minùs fidei his tribuit. Fatetur tamen, nullum periculum ſe tendi, ex eiuſmodi habuiſſe, quod vis multi medicamentis quorum facultatem tam ibi ſint perſpectæ & multa experimenta comprobatæ, velut ſunt lapis Bezar, Terra, a, Smaragdi, terra ſigillata, & alia pleraque medicamenta, quam ego cenſibus minùſque certis. Nam quod nonnulli dicant, ſe huius vis commodum ſenſiſſe, an id perſuaſione & imaginatione factum ſit, ignoratur ſe, nec quicquam affirmare poſſe. Tantenim tur interdum ſiti Coccipræ grauidæ admodum interdum etiam cruda: omnes autem in latus excidi.

Vulgari autem fama accepimus, [addit idem] Locus inſulas Moldiuas aliquando continentem inſide, fed modo Quinque maris ſuiſſe: has tandem eſſe ſeciſſe in quibus odorata Palmæ ſeruntur, hos Cocos protuliſſent, qui tetes indurati in hunc modum conſpiciuntur. Sintne verò euiſſem genuinæ eiuſmodi rei, ſacile indicari non poteſt, cùm hactenus nemo ſolus aut arboris truncum videre Arbor in potuerit: ſed ſoli Cocos in lotus circumire, nunc ſibus circumcidi, nunc quinquam verò ſingulis separatim. Sed hos nemini obligare hæc mihi cures, capitis periculo: quoniam Regis eſſe aſſerunt, quicquid

Digitized by Google

quicquid de martin luthus elicitur: quæres maiorem authoritatem huic Nuci conciliasse. Eximitur autem ex his Coccus pulpa sua medulla, deinde excoctur eadem ratione qua Copra, (hoc est, nucem Indicæ à superiori cortice deliberate & confractæ,) attue indurescit eo quo ventilatur modo. Diceres esse caleum oualium. Coccus de Maledua componuntur, vt ebur Aconita, adeò commendatus ab ipsis incolis, & à Malabaritibus, non modò à plebe, sed à Regibus & Principibus viris, vt ab omni fere morborum genere ad eum confugiunt tanquam ad sacram anchoram.

Maxima hum. dum affectum.

Nucis Indicæ descriptio.

Fruit in eam gratiam extilio pectula, quæ autor vel argento excipiuntur, & in nauium terrem iumfore figuram effo mantur, ad quam inhærendam in cortex carcula medulla ipsius Cocci frangentium pendere finant: fibique certo perfuadent, illas, qua aquam ex his poculis bauriunt, nullum venenum nocere posse, futuroque imminere à multis morbis, in quos fanè memini multos incidere, qui ex his poculis bibere solui erant. Et licet omnem dubitandi adhibui diligentiam, nunquam tamen obscurare potui: simila pocula alijsquem ex morbis curare, ad quos vsiba elle creduntur. Possis igitur arbitrarie & ex tantum laudem obtinuisse à vulgi opinione.

Nucis Indicæ ad Venerea.

Non nullos ex hunc modi vasculis bibere fatebatur, fibi affirmasse, tale se experientia edoctum esse, cui incendi, tenes nonam contrahere, & celeriam generari: nihilominus tamen magnam vtile eorum pretium, longeque plures asserunt ex his vbi iquenuntur, quam alijs proijci inde deffinis: nam interdum eiusmodi nuces medas, neque antea aut argento exonerates, aut à nephitis aures nummis æstimari.

Nucis Indicæ vires.

Clot apud Garcam lib. 2. cap. 16. Vidimus cum Vlyssipone, tum alibi loci, vasculis ex Cocco Maldiua confectis, oblongiora plerique ius, quæ ex vulgari Cocco parantur, magisque nigra & nitida. Quinimò ipsam medullam ita carnem vocalem reperias, cuius facultates fortè extollunt, atque omnibus fere Alexipharmacis præferunt: eamque ob causam ingens eius pretium. Quam verò parum fidei sit adhibendum huiusmodi fabulolis & commentitijs facultatibus ex Clusio satis liquet.

Paludanus quoque à se tentatum, an contra venena aliquid posset, tradit, sed nullo successu.

SAMBAYCAIE.

Cap. CLXXX.

Descriptio Sambaycaiæ similesque alia.

IN Brasiliana regione prouenit arbor Syluestribus hominibus dicta Sambaucaia, cuius fructus crassior duobus pugnis, forma cyphi, in quo continentur parui nuclei, similes Amygdalis ac eandem fed largioris. Putamen eius ad vasa commodum est. Existimo à nobis vocari nucem Indicam, aut eius speciem esse.

Nucem Indicæ ad vasa spectare existimo.

Memini Matthiolus aliarum nucum Indicarum rotundarum & dependentium ex arboribus magnitudinis magnorum melonum, quarum in peruidita regione vidit putamina: vbi tamen pocula fiunt, apud nos folent argento excipi & munitæ. In Brasilia infignis tortio Petrus Bourdon, paratur multa guiches vasa, tum ex his fructibus *Zambacaiæ*, tum ex alijs lignis diuersorum colorum, quorum ille partem dono dedit D. Villegagnon, qui magni faciebat. Lenus in Hist. Amer. Talem fanè nucem à nemine hactenus descriptam legimus, quæ partes continere videtur. Qui vidit aut nouit, doceat nos & posteros.

ARBOR MANICONGO NVCIFERA, ET DE ALIIS QVIBVSDAM ARBORIBVS Guineæ.

Cap. CLXXXI.

Descriptio.

QVidam Antonymus in tabula Cosmographi. ca apposita hæc figura fic tradit. Sunt arbores in regione Manicongo, proferentes fructum Nuci magnæ similem, qui intrinsecus & extrinse-

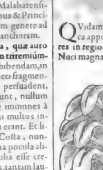

Nucis species.

cus viridis: inde non faliim oleum, fed & vinum, acetum, lac, lanas & panis præparantur. Oleum ceu butyrum vngit, tot, vtlan examinitur & medulla. Eius vsus est in condimenta ciuis, in lychnos & vngiendas partes. Panis ex putaminibus, quæ nucleum ambiunt, conficitur. Nucleus falubris est comestus, nec non boni lapidis. Vinum ex iuminutæ arbores prouenit, fortamine in arboris vertice terebrato, è quo humor lacti limilis promanat, qui (dum recens est) propter dulcedinem loco vini vtuntur: fed si diu seruetur vappescit, ac demum in acetum vertitur, quod acetarijs præparandis vtile est. Sed *dictum* baullum calculo ipecifica vi moderur, ita vt illic loco, vbi prouenit, quemadmodum scripsit *Ad calculum.* prodiutur publicè ab medicis experiuntur.

Panis.

Nucleus.

Vinum.

Caterum figura, quam ex eadem tabula hic *Mala.* proponimus, videtur quodammodo referre Malum: de qua libr. Descriptio & vsus in plenissime contenti cum Nucis Indicæ descriptione. Eius tabulæ autor ante nemine nucem Indicam, quas separat ab arbore *Manicongo*. Poltea vero & aliarum arborum Dadyliferarum historias tradit, & à præcipua quoque distinguit, cadem ta non vires illis quoque tribuens, quæ nuci Indicæ tribuuntur. Hæc autem funt eius verba. Habentur in Guineæ diuisæ arbores, quæ decem commoda præstant. Profernunt racemosas nuces Dadyli similes: cortex exterior foco com- *Nuces Palmosus* ex proxima mucra tenuissima. Cruenta est, *Dyle ferentes.* est, media linum, crassior cannabis loco vtuntur. *Arbores.* tur ad funes nauium. Ex altero putamine carbo- *Lignum.* nes parantur. Tertium putamen nucleo adhæ- *Carbones.* rens est, in quo aqua pura grauissima. *Carbones.* Elicitur ex Nucibus oleum bonum & iuuge. *Oleum.* Cùm ventorum vi corruunt arbores hæ, grecomodam tegendorum adhiciorum materiam suppeditant. Alagtas illarum arborum fœcundritate pruunt ad loccum eiusdem, quem excoquunt, *Lenus.* donec aquæ limilis reddatur, qua ta tæ effricæ *Vinum.* est, vt non fola vapore, fed & odore temulentum inducat. Hæc ille. Quæ postrema magnæ ei- *Kk*

Tom. I.

Digitized by Google

parte ad Nucem Indicam referri possent. Vereor eum de incognitis sibi scripsisse: quasdam inter se arbores confudisse, aut saltem aliqua intempestiuè repetiisse.

PALMA ADY INSVLAE S. THOMAE & fructus Abanga & Caryoces.

CAP. CLXXXII.

Descriptio

MEritò Arbori ex Manicongo subiicimus Palmam *Ady* in cuius descriptione multa conueniunt, licèt icon apposita, huic non respondere videatur, sed Musæ. Palma *Ady* de palmarum genere est, vt tradit Tobias Roelsus in Epist. ad Clus. cùm scribit: Insula S. Thomæ Nigrorum habet palmam tertiam, illis *Ady* nominatam, arbor valdè celsa est, & insigni procenitate, arborisque truncus crassus, nudus, & erectus est, non suffruticat, ipsáque Pinum superat altitudine, vt mihi à variis relatum fuit. Trunci atque ramorum materies rara est, succo prægnans: foliis prioris palmæ similibus constat. In vertice plurima excrescunt germina, quibus præcisis vel cæsim læsis, vas aliquod idoneum appendunt: in quo Lachrymantem colligant succum, qui vini vicem apud Indos tenet, & facilè inebriat. Dulce hoc enim est, verùm post aliquot dies acescit: Non omnes Palmæ tunc vini liquorem fundunt, sed ea tantùm quæ *Ady* ab ipsis Nigris nominatur: nec idcircò fructus suos facere desinunt eiusdem arboris reliqua germina, quæ à ferro intacta manserunt. Huius autem Palmæ Ady germen non edunt incolæ istius Insulæ, quæ quidem maiori cura & diligentia percontatus sum, quòd apud Garciam legerim, Incolas regionum Orientalium, Palmarum germinibus vesci: & quod sublato germine pereat Palma. *Sed hæc ipse de Palma Indica generatim loquitur.*

Trunci & ramorum materies. Folia.

Succus. Facilè inebriat, & acescit. Vinum.

Fructus.

Nunc supereſt vt de fructu palmæ *Ady* aliquid subiiciam. Integer fructus Lusitanis dicitur *Caryoces & Carioſſo*, ab indigenis Nigris istius insulæ *Abanga* nominatur: qui satione producit arborem. *Abanga* nucleum ad te misi, cui etiam tum putaminis præduri pars inhærebat: putamen huiusmodi tegit pulpa seu caro fulueſcens, ac pariter luteus est exterior cortex. Itaque cortici caro subest (non aliter quàm in malo Persico) quam pullum putamen osseum sequitur: hoc verò intus nigrum cõtinet nucleum esui aptum, qui adempta pellicula candidus est. Fructus integer formâ & magnitudine est Citrii istius mali quod *Limon* vel *Limonem* vocant. Eduntipsi hos fructus inassatos, frequenter etiam crudos: Caryoces nucleos integros inter edendum miscent farinæ Manyoucæ. Hos nucleos credunt ipsi mirum in modum reparare languentes ex morbo vires, adeò vt suis ægris bis tèrue in die confortandi causa tres quatuórue *Abanga* nucleos exhibeant. Quod ipsis tam familiare est, quàm nobis est ouum sorbile, vel pullus gallinaceus, vti asserebant Lusitani, qui Indorum præfecto tunc temporis aderant. Præterea ipsi, ex hoc fructu oleum conficiunt: nempe vt carni à nucleis auulsæ adiciant aquæ feruẽtis bonam partem, deinde iubent vt pulpa in lebete diu agitetur, commisceatúrque exactè super ignem, deinde remotum ab igne lebeten tanto temporis interuallo stare sinunt, donec amurca omnis in fundum subsederit: tandem oleum aquæ supernatans cochleari excipiunt: quo exhausto, iterum affusa aqua feruente bene commiscent vt

Fructus. Caryoces, & Carioſſo.

Vſus.

Oleum.

priùs, & postquam decoxerint, quicquid oleipuri supernatauerit vasculo rursum excipiunt. Olei color croceus est, qualem Caryoces pulpam esse diximus, cuius tibi nunc speciem mitto in vitreo vase, concreuitque ex frigore nostræ patriæ, aliàs autem liquidum est oleum. Nisi vereret Epistolæ limites nimis excedere, mouerem quæstionem quæ inter scribendum occurrebat: Cur nimirum Oleum in aqua supernatet? Dicunt aliqui corpora ob grauitatem submergi, & ob leuitatem natare. Quòd autem corpora non ponderis aut leuitatis ratione natent aut subsideant, sed pro Elementorum, ex quibus constant, proportione & dominio, locum inter Elementa petant: paruus scrupulus in flumine ostendit, qui ob terream & compactam lapidis substantiam subsidet: in quo ingens trabs lignea, ob aëream eius & porosam substantiam supernatat. Sed his præteritis ad Oleum Caryoces reuertor, quod famem non minùs tollere potest, quàm oliuarum oleum & butyrum nostrum vaccinum: quare pransuri vel cœnaturi, suis eduliis hoc oleum miscent. Et cùm apud nos Medioburgi essent, pisces, carnes, pyra, poma, aliáque cibaria ex hoc oleo in sartagine torrebant, atque ad omnia obsonia tam assa quàm elixa exhibebant hoc oleum Nigræ, ad quæ videlicet videbant venustas nostras ancillas butyrum addere. Sed Butyri nostri ex Batauia allati sapor & odor magis mihi placet: ipsilque profectò ancillis nigris Galliâ deformioribus cum oleo isto instructa fercula epulásque lubens relinquam, quasque cum oliuarum vel amygdalatũ oleo, præstantéue Zelandiæ butyro, ancillæ nostræ colore genarum roseo decoræ apposuerint, sẽper præferã. Olei huius vsus apud ipsos etiam vulgaris est ad inungendas corporis partes rigidas, atque contractas, imprimisque neruos distentos reluxare dicunt. Exercitatos etiam, & quoluis labore fessos toto corpore inungunt: nẽpe quòd exercitiis similares corporis partes exsiccentur, & colliquescant: quod ipsum humectatione sua impedit huius olei perunctoria ac lubrica fricho. Hoc ipsorum acopum est, & insigne lassitudinis remedium esse prædicant. Olim hæc corporum inunctio frequenti in vsu fuit tam apud Græcos, quàm apud Romanos illorum in delitiis æmulos: & habita certè fuit non postrema salubrioris Medicinæ prophylacticæ, id est, sanitatis conseruatricis, pars, vt partim Galeni scripta perhibent.

Olei color.

Cur oleum in aqua ſupernatet.

Famem tollit.

Nerui diſtenti. Laſſitudo.

Huius palmæ *Ady* meminit autor descriptionis Guineæ, *Manicongi*, Angolæ & vicinarum regionum occidui Oceani, vbi dotes regni Congo refert, In campis proueniunt permultæ & variæ Palmæ, vt pote, quæ Nuces fert Indicas, & quæ dactylos gignit. Crescit præterea alia ibidem Palmæ species, nom multùm à duabus primis fronde diuersa, ex qua oleum, vinum, acetum fructus, ac panem colligunt: per viam expressionis fit oleum è fructus pulpa, vti ex oliuis fieri solet, colore & substantia simile nostro butyro: præterquam quòd è viridi in flauum colorẽ magis declinet. Vtuntur eo ipsi pro butyro & oleo: lampadum flammas eo alunt, eodem oleo sua perungunt corpora, vt glabra & agilia reddantur. Denique cibi vicem gerit necessitatis tempore, vti nobis euenit, qui fame perijssemus, nisi hoc oleum habuissemus. Huius palmæ vel fructus nomen non refert: verùm ex orationis serie satis patet, hanc esse palmam *Ady* quæ fructum *Caryoſſe* fert, ex cuius pulpa fit istud croceum oleum.

Nuces Indicæ.

Oleum per expreſſionem.

Digitized by Google

NVX INDICA VELVT LARVAM OSTENDENS, ET ALIA EI SIMILIS, & non eadem.

Cap. CLXXXIII.

Descriptio

APud Principis Nostram Clementiff. mirabilem hunc fructū Indicum vidimus & depictum accepimus, quem admodum & alterum fructum. Prior niger est, duas vncias ferè longus, vnciam pene latus, cui monticulus quibusdam inæqualis, oratā figura longo rotundiusculus, ferè globosus, superne aduersa facie impressus, eo situ, vt latuam quandam simie caudā ter aliquo modo depretentē sine naso. Pictus est bis sua magnitudine, vnus auersam, alter aduersam partem ostentans.

Fructus.

Sequitur alius fructus bono datus, vt iam dictum. Hunc cum præcedenti eundem esse suspicamur, quamuis figura nonnihil euariet. Nam & tres illar frobriculis habet, sed tribus lineis canaliculatis, in medio concursis tres angulos opposituis facientibus: interstinctas. Figura fructus etiam ad triangularem accedit, secundum longitudinem canaliculis striatus atque fulcatus: ea parte qua fat amina funt latiore, oppositā acutiore. Color ex pullo cinereus. Cor cuillus nullum fonum præbet. Et quia singularem tantum habemus, integrum reliquere malumus: quod non maximopere à Reipub. medica interesse iudicauimus, siue quid intus lateat

Cor.

FRVCTVS PEREGRINI DVNTAXAT NVCLEVS.

Cap. CLXXXIV.

Descriptio

NAturalium periti conferant fructum à Clusio quinto descriptum in libello suæ peregrinationis cum 54. vel *Sexi* Arabum, de quo egimus poll Lenticlum & Mastichen: de hoc autem fructu ille sic. Duntaxat nucleus est, suo putamine siue cortice exemptus, firmus, tenui membrana fusca & multis venis distinctus, firmusque ipsi nucleo inhærēte, tectus. Ipsa materies firma est, candida, pulpæ nucis Indicæ siue Cocis similis, nullo quidem odore prædita, sed satis grato sapore. Calidum in primo gradu, aut certe ad tritio iudicet. Chalcot. lib. 2. cap. 20 notatur, quæ sit ratio & temperamento, & addit, quæ sequuntur. Hunc nucleum anno 1595. Deprehendebam eius nucis esse, quæ tertio loco, huic proxime suas capitis fructu descripta est: nam pulmenis nucles, partim sui putaminis fragmentum adhuc retinentes, maxima autem ex parte nudi, & à suo putamine liberi, nonnullis etiam integrum corticem adhuc habentes adferebantur naue, quadam ex Insula Diui Thomæ aduecta, quibus Lusitani quidam eadem naue vecti, sua mancipia cum eadem ciuisdam farina commixta, aluerunt in itinere. Est autem fructus Palmæ *Areki* nuncupatæ. Locus.

Tempera.

Iam Clusio.

Cluſ. mal.

NVX PEREGRINA, NIGRA, ANGVLOSA, CVM TRIBVS CAVITATIBVS VELuti nucleus.

Cap. CLXXXV.

Descriptio

FRuctus hic Indicus formā est inæquali, partim enim extuberat alibobi, & quasi in globerum extumescit, partim verò alicubi in concauitatem depressus fuit alam abiit: parte inferiore, colleque multæ fibræ nerueiæ in vnum confociuntur alibidæ ex omni latere ductibus exactuoso inibi concurrentes, colore castaneo: altera verò parte oppositæ quasi adhæsit rubus in loco triangulo in morem inter se disiunctis tres occurrunt tetundiusculæ cauitates albicantes in quibus lam, in alis verò minus conficiuntur multis ex nerueis circumfluæ, per fangum spissus eradum nerui oblongi ducuntur trabunticque cellaneo colore, agrani quidam commotique sustinent eluntur, alis cuius tunus nucles latentes ut gu nentum præbentes, aperti cui effent corticem durum crassimqi præbebant conspicuendum, intra cuius canum nigrum, alium nucleum condebant, propria tunica nigra vestitum, quæ intus & continebat pulpam albam vestitate tamen intigni ratnedine dematam, licet & alii his similes fructus, si non idem plane nigricantes, oblongiores, in quibusdam locis tuberosi: tetus fructus per longitudinem fulcis quibusdam oblongis, modo altiùs modoque leuis impressis ac vestitus te albicantibus conspicuus est, parte cui adhæsit tres eidem concauitates rotundæ, altibi quam in præcipibus impressæ occurrunt vilendæ, quarum quædam in aliquibus foraminulenta ac fint reddite, vel arte, vel, quod credibilius est, vetustate pertusæ facta corticem quidam forus sunt crassum nigrum, sunt etiam, donati.

Nucl. Cortex.

Nucleus. Cinis. Pulpa.

Fructus a-

Cortex,

Non maneat Ill. Postice Principis, anno 1606. inter nasulas descriptas Ximpardinæ accessimus, quarum Icones proponit Cluſius in lib. Peregr. pro fructu tertio propositam exhibentes.

Ita pro fructum fuisse dicunt Cluſius Magnam similitudinem habet fructus tertius cum prima nuce in Adnotationibus ad 16. cap. 1. Acosta. De qua nos ante, poll nucem *Mebrakeiber*, nel sub titulo, Auellanæ villosæ foraminæ. Sed paulò minor est, angulosus, niger, crassioribus quibusdam, firmisque villis ipli incumbentibus, & interius inhærentibus obsepta: altera parte tuberosus ac firmissimum vellicis infignitus, quorum tetium maiusculum est & crista ipsa tur. Clusius includit omnia in lib. Exot.) prædicto putamine constat, & pragmas est: huic conuelli cerpuntur & lontum edit. Hæc etiam relinquit. *Hist. Lugd.* pro fructu tertio Cluſii. *Tabern.* autem pro pere grino: proponens.

Iam Clusio.

Cluſ. mal.

Nos sane fulpicamur Cluſio non bene perspectam fuisse, & quidem poltremò Exoticorum decertenis cognitam, quam ipsa quidem omnia tum fructaminum vestigia: quæ sane apparent in iis, quas describemus.

An Auellana Indica villosa, tria etiam forma habeat, dubitamus, quia Lobulus ali-

Digitized by Google

ter sentire videtur, dum Mehenbethene varietatem facit.

PALMÆ FACIE CVCIOFERA.

CAP. CLXXXVI.

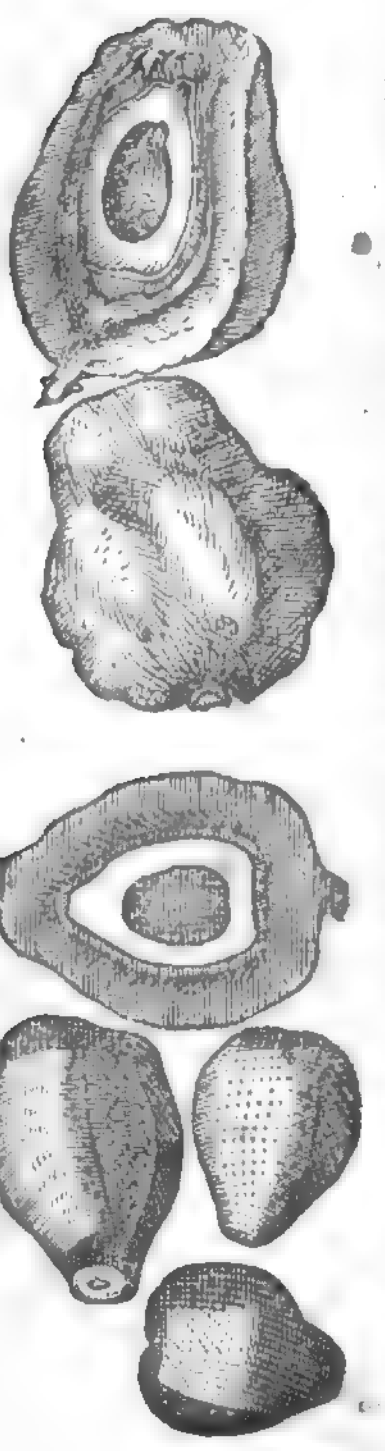

Descriptio fructus.

Cortex exterior.

Nucleus.

Cortex interior.

Cauitates duæ.

Germen.

Cucioferum.

In quo differat ab alijs.

FRuctus quē Cucioferam vocant, pugillari est magnitudine, coloris ferè melini, altera parte latiori, altera magis turbinata: Cydonium malum aliquatenus referens. Cortice polito, punctis notato, duro, cui fungosa subest substantia, medium digitū ferè crassa. Nucleus minor quàm figura Clusii [sub nomine Bdellii fructus] exprimat, Piri parui forma turbinata, nonnihil angulosus, sesquinciam ferè longus, vnciam latus, cortice vndiquaque obtectus nonnihil rugoso, rufo, tenui, pellicularis interiori Auellanarum aliquatenus simili: sub quo immediatè substantia candida, cornu instar dura [in sicca nostra,] gustu sapido & suaui, vt Nucis Indicæ pulpa aut Amygdalarum dulcium nucleus, semunciam crassa. Cauitates duas habet: alteram in totius fructus medio oblongam, fructus formæ respondentem, inæqualiter tuberosam, poltis ex oryza facie, sed cornea duritie, cæteroqui inanem: alteram in parte turbinata paulò supra priorem incipientem, & ad corticem desinentem, oblongam, exiguam, quam exactè complet corpusculum quoddam, ruffum, molle, dulce, quod germen existimamus, à quo per maiorem cauernam filum demittitur, duritie, colore & sapore cum nucleo conueniens.

Theophrast. lib. 2. cap. 4. de Aegypti arboribus tractans: κικιφόρον [inquit] appellata, Palmæ similis est, similitudinē habens in caudice & foliis. Sed differt ab ea: nam Palma individua simplexque assurgit: hæc autem, vbi plusculùm adoleuerit, diuiditur & fit bifida, [δίχα enim legendum, non ἄκρα, vt in vulg. habetur, quasi diuisa fiat cacumen: inepto sensu.] atque vterque ramus rursus subdiuitur. Fert præterea virgas breues & paucas. Cortice, [χλοῷ, forte rectius legas φύλλῳ folio: quam lectionem Palmæ historia approbat.] sicuti Palmæ ad vtensilium nexus vtuntur. Fructum peculiarem parit, magnitudine figura & succo [χυλῷ: non κυλῷ vt vulg.] à Palmæ fructu differentem: quippe magnitudine ferè, quâ manū adimpleat, rotundum, non oblongum, [ὑπωχρώντα] colore flauicantem; succo dulcem & ori gratissimum: cæterùm non confertum, vt Palma, sed fingillatim diuisum: nucleo magno, vehementer duro, ex quo velares detornant annulos, [κεῖνται legimus cum Plin. vulg. κεῖται habent: Gaza versicolores annulos vertit.] ad lectorum pedes conficiendos: [quibus in stragulariis vinculis vtuntur, Gaza.] Materies quoque à Palma plurimùm differt: altera enim (nempe Palmæ) rara corpore, fibrosa & viridis: altera spissa, grauis, carnosáque, & cæsa crispa admodum, atque dura. Ideò & apud Persas ad lectorum vsum, quorum pedes ex ea cōficerent, in pretio fuit.

Eadem ferè & Plin. transtulit lib. 13. cap. 9. Cuci titulo. Cuci [inquit] in magno honore, Palmæ similis, quando & eius foliis vtuntur ad textilia. Differt quòd in brachia ramorum spargitur. Pomo magnitudo, quæ manū impleat, color fuluus, commendabilis, succo ex austero dulci. Lignum intus grande, firmæque duritiei, ex quo velares detornant annulos. In eo nucleus dulcis, dum recens est. Siccatus durescit ad infinitum, vt mandi non possit, nisi [nisi in M. deest.] plurimis diebus maceratus. Materies crispioris elegantiæ, & ob id Persis gratissima.

Cæterùm textilem Persicum, quam Theophr. plurimam in Aegypto memore Thebaico fuisse scribit, quidam [inquit Hermol.] pro Cuci capiūt Palmæ simili, alia à Persea.

Cordus nucem Indicam minorem vocat, & à Theophrast. Cuci appellari ait: cui tamen Cuciphora dicitur & Plinio. Cuci sic describit: Cuci dicta nuci Indicæ simulis est, multò tamen minor: totus enim fructus tres aut quatuor vncias longitudine rarò excedit, idem superiùs latior est, quàm inferiùs, vbi pediculo adnascitur, figura triquetrus, foris carnoso venosóque cortice, intus ligneso constans, quo nucleus continetur oblōgus, in summo quàm imo latior, vtriusque corticis modo triquetrus, vnus tamen angulus harum partium acutus est: reliqui duo obtusi ac teretes. Color nucleo & in superficie fuscus, intus candidus: habet etiam in medio cauitatem proportione toti fructui respondentem, aquoso humore plenam, paulatim cùm exiccatur euanescēte. Sustantia nucleus constat primùm cartilaginosa, paulòque duriore, quàm maior nux Indica, sed cùm inueteratus fuerit, cornu solidita te æquat, qui pluribus diebus in calida aqua maceratus teneræ cartilaginis duritiem acquirit. Saporem habet, quemadmodum & odorem subrancidum, velut maior.

Cordi descriptionem hic totam dedimus, vt iudicent Lectores vtra opinio verior, Nostra, qui ad Cucioferam referimus, an Caspari Bauhini, qui ab ea diuersam facit, vt antè dictum cap. de nuce Indica. An Anguill. epistola quarta κικιφόρος Plinii Ariena, qui ait ex Nubia, distantissima regione, adferri, cuius fibrata substantia masticata paucam præbeat dulcedinem, reliquum expui: nucleum internum, Prunio similem esse, viridantem

Theophr. loco cit.

Aliter locus cit.

Plin. Terrium locus refert.

Quartum citatur.

Materies.

Cuci Plin.

Locus.

Cocospalmus. Cocos fructus.

Nux Aegyptia Theophrasti.

Malach. nux.

Cocomadi nuces. Bellis frons.

Cocospalmi Pers. Persea fructus.

Ibid. Lugd. Cocospalmi Pers. Persea fructus.

Bellis frons.

Ibid. Lugd. Nux Pers. Persea fructus.

Clus. nux.

Tabac. Nux Aegypt.

Locus.

Descriptio

Differentia fructuum.

Cubeba Valentini.

Fœniculus.

Myrtus.

Mastichina.

Cocos fructus.

Cocos arbor.

Pyr. Pers.

Locus.

Cocos fructus.

Cocos arbor.

Locus.

Cocos fructus.

Cocos arbor.

Locus.

Cocos fructus.

Cocos arbor

Fissiles.

tringens. Sessiles compressim effulam emittuntur, aut pastillos terræ Turcicis charioribus figuræ, altera parte planior, altera globula, rugis externis, internarúmque venarum discursu & sapore cum turbinatis consimentes. Et ruffi quæ sessiles sint, alia sedluæ intectæ sunt cortice, ruffo, in fibras fessili, sub quo

Ruffa.

nux rugosa, eadem intus intensæ quoque discurrentibus venis ruffis, quarum interstantia complet materia alba lignosa & pulchra, referens Nucis moschatæ substantiam interiorem. Turbinatæ vero, porro cortice læuis ruffi adhærent, quo alibi exterior Ochram pallidam colore amulatur, multò mollior quàm quæ præcedentes, parte fessili propendet fibrarum lutearum barbitium: intus fescus autem omnium pallescentium fibras ruffas albidiore vestitas offert materia magis solida quam reliquæ dicta: quam dum desiccam pictura exhibet in media tabella: ex hoc genere videntur Camerinæ notatæ K. L. Congestatim sic duplices habeantur, fessiles & turbinatas: hæ cortice tenui cinereo obtectiunt nucleum nonnihil rugosum, intus Nuci moschatæ crispo venularum discursu perquam similem: (eui respondere potest figura Clusiana. B.) Sessiles non minùs tenui cortice cinereo teguntur, ipsæ quoque interius subtilantia turbinatis ter pondentes. Sapor omnibus venis, aromaticus & adstringens, in vetustis quas asservamus. & plerumque omnes ad basin lacuna fos foramine hiant, qui locus videtur germinis.

Parkinson.

Cinnam.

Sapor.

Peruana.

Corolla in genere ejus describenda: fructus est longitudinis unciales, inferiùs fublata basi, pyramidata cuspidata, modicè concavus, superius retevia cum figura, mucrone m definens, qua supramenfam basi collocatus, cauitatem tegit, cerea pyramidis figuram imitans: foris cinereo aut fubfusco colore, tenuibusque rugis, intus vero colore venarum discurfu. Nuce moschatæ simulas. Saporem habet mediocriter adstringentem, odorem verò nullum satu dignum.

Anellana Indica. Exrap. H. Arbores de Serapion. Mirab. Mexic.

Cæterùm apud Serap. Fassel est Anellana Indica: Autore Habonnita, arbor Fassel similis est arbori Negil: (forte legendum Neregil, id est, Nux Indica) fert cameralas [putamina intelligimus] in quibus est Fassel, sicut Dactylus. Hæc arbor non ptouenit in Arabia. Isaac Eben Amram de hac scribit: Fassel est Auellana Indica, fructus similis Nuci moschatæ quoad magnitudinem & colore rugosus, saporchoninnibil: abdo cum pauca amaritudine. Desertur ex Sim.

Arbor ex Mirabilibus Mexicanis.

Sed arboris descriptionem exachorem dant Garcias & Clus. *hanc ille.* Arbor Fassel rectia est, fungosa materie, folius Palmæ, fructus nuces Moschatæ, manore tamen, aut lugiandibus exiguis simili, intus claro, & candido rubeu bbique venis respersio, non plat e tectum, sed altera parte fel. sus, qua tamen nota non omnibus Arecæ genen. bus conuenit intus. Integrur hic fructus involucro admodum sanguineo & fors subflauo, perquam simili Dactylis, cum maturus, & contegit nucleum fus. Arbor Arecæ Clus. teste in magnitudinem excrescit, crunco æquali propemodum vbique crassitudine, qui cortice integitur adeò leuis, vt nullum asceníus præbeat, nis spatiis ad pedes compedib. & laqueis, aut cinctis perinstrualis caudice, vinculis quibusdam ex sparto aliunde materia confectis. Hanc ramis destitutam non ita & cuncur, sed fursum vergunt & incurnantur, vt procul intuentibus opinem quodammodo conifere videantur. Folia pe dinatim ramos vestiunt, quæ ambiunt, alnoqui Palmæ similia. Fructus dependent ad duodeni, fus in uolucris vilosis tectis & dependentes e caliis & oblongis pedicelis, qui in inferiorem ramorum alam nascuntur.

Cocos nucifera.

Ramis.

Fructus.

Tempestiuus.

Vires & vfus.

Animalia, quibus grata.

Palma fructifera.

Arecæ.

Cocifera.

Cocifera Cocifolia.

Arecifera.

Mathiolus.

Anellana Indica.

Idem in Atom Garc. hift. nobis scribit de Fassel. Iudæus codex Auicennæ dicit elle speciem Quinz Indicæ: quæ verba nequeo in Latina editione extanta, neque in Arabica inuenire, quamuis legerebenitis, quam editio Bellunensis Fassel describit. Verba ita habent in Arabico. Fassel fructus planta est in India similis nucis Moschatæ, nisi quòd Fassel est rubro colore, & magis crassa, & acie particulas frangitur, & ex fractione fragrantis odore. Inde autem assumunt illud ad emendum balanum, & ex fricatione. Facultas eius proxime accedit ad ficultatem Sandali. Frugidum in tertio cum aliquo ficcitate. Fugerfum cum quadam adstrictionis facultate. Bonum ad confortanda calida & calida membra debilitata, inflammatione laborant. Cohibet humores frigidum & illum. Haz omnia fere desunt in cod. Latino: quæ vero habentur, non fas latine, fed perspicue, & fidelitet reddidimus. Aloqui & hanc, & nitide reddidillemus, si materem eloqui quam erebrorum Auicennæ, tationem habuiffemus. *Bellenses Clus.* Sed hic fe exter. ea. Philosophus natu ralis, quotnodo fieri possit, ve fragranti odore fit Fassel, & nihilominus frigidum tertio. In nostro Fassel hunc odorem experimur, nec tenemus, vt ad nos adferatur, frigidam tertio.

Palma fructifera.

Desidem & Scaliger. Est & alia Palmæ species gracilior, procerior, & paucissimis interque racematim hærent poma, nucum magnitudine alba. Fructus is pro bellariis cum betel manditur a Peregrinis. *Areca* nomen est. Fructum mirum magna affirmationis fides. Scmatur & in modum Palmarum fuscata. Vaticomatus *Arece* vocatarboretum: fructum *Cofel.* In nauigatione Hispanica Fructus deordinis Palmæ apud Lusitanos *Cocifera Cocifolia Arecifera* Arecha: & alibi Palmæ species Areca.

Cocifera Cocifolia Arecifera Arecha.

Cocifera.

Arecifera.

Matthias. in post. com. Dat. & Ital. vbi figuras quinque ponit & vnam cum involucro: fuus, inquit, quasi nuces, quas quidam Methellas putant: Myrobalanum magnitudine & colore, aliæ rotundæ, altera parte fessiles, aliæ oblongæ, cum tegantur capillaceo quodam involucro. *Notes. Farsal ach* Constantinopoli nocari scripsit ad me Quale benus, vt latuit in expolitis scriptum est. Ego verò Indicas credidem Anellanas Serapionis: *Anet* appellatas, vide teque halce nuces recipi agnouille Matthæus Sylluat. quippe qui Fassel Auellanam Indam, Nuci moschatæ fimillimam interpretatur.

Anellana Indica.

Satis autem admiran non possumus, quid veteratim mentem Matthioli, ve fenhas Fassel de Auellanas Indicas elle, quas quidam Methellas putant

pomeos, magnitudine Myrtificarum & nucis Faselach. Oblendatur nobis author aliquis, qui Faselch Methelsam dixerit. Qualcobenus scribis se per Arecen Faselach intelligere nuces vomicas ipsius Matthioli, id eſt, noſtras nuces cellatas: quæ quibuldam Methel, de quibus ante: planè exiſtimamus eum non intellexiſſe, quid commentaretur, & confudiſſe fructuum ſuæ nomen duo diverſi admodum generis.

In eiuſdem Matthioli commentario Illuſt. per C. Bauhinum Lucas. inſignis eſt confuſio, poſt quam eum Matthiolus annotaſſet multa de Methelsa & Arecen vulgari & Peramonum quod Methel ſenſet, enumque vires retuliſſet. Sunt ſcabræ inquit, quæ dam nuces, quas quidam Methelsas putant, Myrtificarum in magnitudine & colore, ſuis notationibus, de quibus, quid in præſentia dicam non habeo. Atque non omnibus eadem eſt fides, quippe quod alii retundizint, quæ ad Faſſel pertinent & nos ad Betam, nolint.

Camerarius quoque qui bubulam *Methelsa* dicit.

Arabum Faſſel Garcias cum phœnice Herbarium confentaneum, tamen corrupte. Alnic. ibid. *Faſſel & Faſſel* legatur: tum etiam in Dofar ex Xuel portubus Arabicis: in Malaiar Para vulgò à nobis *Arecæ* quæ nomine venitur Lobitano, qui in India habitant, quorum primum area tego fuit illis cognita: in Guzarate & Decan, *Supari*: in Zeilan, *Puaca*: in Malaca, *Pinam*: in Cochan, *Chenam*.

Memunt quoque Arecæ Lud. Rom. in nuce, fructum *Chafel*, inquiens nasci in arbore *Arecha*, Palme non abſimilem.

H. Lugd. notis. H. Lugd. notis. H. Lugd. notis.

tum fed et catanuli illa baccarum fuiffet.

Rubulum eſſe quidem nihil, Lud. Romac. parum ratum conuenire videtur, nec unus an experimentis refpondere poſſit, catonium quz latius tendit, cuius cadunt, præſertim ſummæ nemus, ſi cui inſubinum & modium plenum det. At Sultanus, in quit, ſcitha triduo tantus à Sultipur quo manet, a ſe accertium eſt mors tem, & ſi quidem ſtillare compelli, mixtum edit nonnullis fruticus, *Chofalas* vocant, inſtar nucis myſtic æ, in colit cum quadam beatitudine ſuia, modo mal Aſiyri, *Tandalas* nominata, a dia enam antiquam conſuetum offerat eſſem, ſimul que conſtandendo ruminat. Tandem in eam, quem cupis occui, exſpuit, ſuper quod ego, continuo mors ſubſequitur, præſentia ſua certum in ſum pertinente; nam vbi in hominem vi pranuliuus, ſolu pierit cont. ni venena, intra minuta hora ſpatium peſtilis veneno, in terra verterem eſſe ſuis inſtam. *Mutaffer* de Sultan Cambaiæ, quem pater à cmnabulis veneno ſibi erat. Simili bili, ma eſt apud Aucenam ex Arab. ſi humanum, eſſum virtutem puellam eſſe, ſuis ſe ſtantem dm de ſuis tentem, ut teges quosdam & principes (quod formoſiſſima eſſet) qui ſecum ne haberent, unde ea ſi verum Mathiol. at eam ſi ſe habuerit, ſuis de fabulis tantum, quam rem aliquam, quæ omnibus naturalis Philoſophiæ rationibus comprobam poſſit. Nos tutum in eam ſenſe tum ſu de fabulis, ſu fabulam Mithridatis Auctorem, ex Sultanum de Sultano Cambaiæ, & non dubitanter dicimus cum Clotho Rudolfum quod ſcripſit Lud. Rom. de ea nec eatum multis vsquam, prætiſſim recentem ſubſtinea noua ventionem eſſe, credimus: nec quod Sultanus Cambaiæ tututus ſit venena, propterea contra dentibus venenata credi. Intelligentiam quæ illum matris earum volentem intervenire, alioqui nullum eſſe illam experimentum pulſum interſit: neque exputum non caufa, vtille ait, ſed ſignum eſt mortem precedens.

Porro, vt refert Garcias, Faufel naſcitur plurimum in Malatar, in Guzaratæ & Decan, pauca quantitate, neque ſatis eam maximus ſed laudatum, præſertim Chaul, quod defertur Ormuz. Optimum item prouenit in Mombai in India. Laudatur etiam quod in regione Baſaim prouenit, atque id defertur in Decan cum hoc quod in Cauchin naſcitur nigrum & pufillum, dirum admodum, poſtquam ſiccatum fuerit. Nascitur etiam in Malaca, ſed tam parua quantitate, vt vix incolis ſufficiat. Item in Zeilan magna copia, ſed candidum, quod in eam partem regionis Decin delertur, quæ Cotamalaca paret: tum etiam in Bifnaga. Defertur etiam ex Zeilan in Ormuz, Cambaya, & in inſulas Malthuæ, ſiue Naledinas. Et tamen ſcribit Scrap. lib. ſimpl. cap. 45. Arabiam non alere Aſarum, ſed meuitertanum, quod magna ex parte intelligendum eſt eſſe naſcitur tamen laudata: ſed eugua in Dofar & Xael locis nascitur. Amat enim has arbor maritima loca, & mediterranea reſpuit. Aduertat ad nos ex India in Europam, ſed rariſſime, nec niſi a cumulatum. Caſtaneæ immixtas inter alia aromata, ſuppreſſorum ſuppreſſo. Sed nuper admodum Ebolandæ portus naues appulſiſſe cimus, earum non paucas quatuor tam adehenes, de quibus plures diuerſarum figurarum, & quidam cortice albo ſeque ſerutinandi, quod ſtatim ſtatim ſtatim barbito hærente acceptimus ab amico quodam noſtro pharmacopœo.

Quod ſi quis & apud nos ad vſum transferre velit, huiuſmodi enim maxime in vſum conducunt venere, quod ſciamus, ſi eligat maiores, ponderoſiores, recentiores, editangentioſcipue, vel Cordo ſit fuſcinte.

Delicioſa

NVCI MOSCHATAE ET FAVFEL ſimilis nucleus.

CAP. CLXXXIX.

QVam Genet reſerretur anno 1606. ex Angelia, & Belgio inter varios fructus non adſcripſimus nomine, habebat fructum formâ, & magnitudine nucis Moſchatæ, non ſolidi, & turbinati, vt plerumque eſt *Faufel*, vnum tubulum habentium, reſſilientem ſectioni, qui me duas in aquam Orientem: in vna parte pulchrum umbilicus, in medio nonnihil protuberans: ab vmbilico exeuntur nerui non nihil elati, albi, qui per nucem ſuſcam, vel nigricantem, obliqui, & teſticulatim perueniunt ad oppoſitam partem, nucleum exiſtimauis vt Faufel, cuius ſoret genus, in parua parte aliquid cortice nigris.

Deſcriptio

Fructus Moſcat.

Nucleus Faufel.

FRVCTVS VNA PARTE SESSILIS, velut ſulcati ſtructus, inſtar nucis Faufel.

CAP. CXC.

INtet fructus, quos aſſerebat Genet Chelseus ex Anglia, vna cum perio ab humaniſſimo Pirolac. Genetæ, prout dubio datum, qui magnitudinis nucis nigricantis cum ſuis tunicis, ponderoſus, in aqua tamen non fidit, durus, ſed chomi reſiſtens, videtur ſoldus, & nihil continere, ſed nucleus eſſe, ſal tem nihil ſonorum, colore

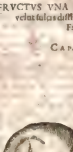

Deſcriptio

Nucleus Faufel.

Sulcus.

Cortex ſpongioſa

Pedunculus

fuſco eſt, globoſus ferè, niſi vna parte nonnihil teſſilis, non tamen *Faufel* modo, ſed ſuo particulari, eu alioqui ferè ſimilea habet ſulcos, penè reticulatim diſtinctos: corticem duplicem, vnum tenuem, nigrum, lucentem: externus ſulcus eſt, cum aliquo rubore, ſimilis cortice nucis moſchatæ, duro, frigili tamen: habet magnum umbilicum, album.

Exiſtimamus hunc fructum ita tradi per Clusium Exot. Lacupas. Fructus & V Valuabria accipitus, & communicatus per honeſtum virum V Vilhelmum Pardaynum orbiculatis penè erat figura

Descriptio Cucis.

figuræ, vbi tamen parte lassilis & quodammodo planior, altera in rubrum illuguosa, crebermisque subnigrâ, splendentesque, qui tegebatur, cute, fuit memorandi, quæquatuor vilus fuleis diffunctus, inillar nucis *Faufel* fuæ Areæ fuo inuolucro exemptæ, cui etiam fubftantiâ non videbatur adeò diffimilis: verùm longè maior, nec adeò turbinatus. Grauis erat, conuse falco præditus, coque, quem dixi, modo fuleatus, interna pulpa fuæ fubftantiæ, dura, candicans, falli imbo saporis, dein adftringentis.

Rapfel. pro. Cortex.

Pulpa. Sapor.

SIRI GATA GAMBER INDIS, PARSIBVS ET FAVFEL.

CAP. CXCI.

Descriptio.

EX eruditus [inquit Clus. Exot. l. 2. c. 15.] delatus per Batauos in prima nauigatione, datus deinceps tertius [fructus appellatus eft] procax cicatrice erat rotundiratus, planus, nucis Vomicæ magnitudine, & penè forma, ex rufo cinereus coloris, qui confractus, interna parte albus, amaritudine tam aliqua acrimonia participes. Si fructus erat, externum cortucem habuerat quo fpoliatus: fed facilè mihi perluaferim non fuiffe, verùm pulchrum ex Areæ pulmee, & calce, aut aliqua re fimili confectum: nam ftatim atque *Albada* Guzaratenfis [quem euocari curaueram , quum exoueci illi fructus mihi confpiciendi trafi bantur, vt nomina, fi quæ ipfi noteffent, percontarer] vnum & alterum in os iniecit, & appellatione indicatâ, *Siri gata gamber*, præfentibus binis mercatoribus mandauit earum ob eaufam, quam maiore diligentia hos paftillos conficerentur, & cap. 25. lib. 1. Hiftoriæ aromatum Garciæ examinarem, prorfus fimiles iis effe videbantur, vbi quod. fecftone quinta illius capitis fcribit: Potentiores videlicet ex Faufel fiue Areæ, Lycio, caphura, ligno Aloes, & Ambari momento formulas componere, quas edirent. Similes itaque accipere mentus Londino miffos, quum Francofurti ad Manum habitarem, cum hac Inferiptione, Aynd Indias magno in pretio haberi. Sed & quotquot naues deinde in Indiam profectæ, redierunt, huiusmodi aliquot formulas retulerunt.

Color.

Nux fuo Pericarpio fuffus ac Areæ pul. fimus.

FAVFEL ACCEDENS NVX.

CAP. CXCII.

Descriptio

OStendebat mihi Theodorus Cluius, [inquit Clufius Exot. lib. 2. c. 15.] fructum exoticum, fefcunqualis longitudinis, vtcalis craffitudinis, cutaceo pumamine præditi, cinereus, fonæ coloris, interné multis fibris cõftantem, pone inftar inuolucri nucis Faufel, fine Areæ, inferná parte veluti gemino, & duplicato calyce mu-

Tutamen.

Color.

Faufel.

nitum, extimâ fuæ fuprema parte nucleum, fuæ vernis nucem continebat rugam, valdè rugofam, durum, *Faufel* non diffimilem, ad quinquenus non inepte referri poffe arbitror. Similem deinde alunde accipiebam, cuius officium erat duorum, nagnum, multas vilis obiectum, nucleum continens rugofum, durum, infipidum. *Vide lib. 1. num. 1.*

Nucleus. Vel Vernix nux

Fructus.

Nucleus.

Color.

Tutamen.

Faufel.

NVCLEVS PYRAMIDALIS INDICVS, AD FAVFEL ACCEDENS, VENIS.

CAP. CXCIII.

Descriptio

INter fructus peregrinos Illuſt. Celſ. & Virtemb. Ferdinandi Archiducis, fuæ memoriæ Stutgardiæ 1608. Pyramidalis erat, vncuam longus, qua magnitudine pictus, externâ parte nigricantibus venis pictus, ad *Faufel* accedentibus, pulpa albâ, duræ, in medio aliqua cauitas, eo modo, quo in nuce Indica magna, fapore manifeſtum non expetiue. Nucleus videtur non maior, quàm cauitas nucis hirſutæ, quæ antè in huius libri c. 68 fecta numero habetur. *Hanc icon eſt cum præcedenti, num. II.*

Ad Faufel accedat.

Pulpa.

Sapor.

Nucleus.

PALMAE FACIE HAIRI.

CAP. CXCIV.

Descriptio.

HAiri in America arbor eſt, ſcilio palmeo, lignio marmori nigro ſimili, quamobrem multo Ebenum eſſe exiſtimant: quorum ſententiam Theuetus non approbat in ſua hiſtor. Gallic. Antarctic. Nam Ebeni lignum nudum ſpiridet. Deinde arbor hæc tota ſpinoſa eſt, minimè verò Ebenus. Poſtremò Ebenus in Aethiopia & Calecuto naſcitur. Lignum iſtud ferri modo adima aqua fidit; quare Barbari ex eo enſes confi cuntatque monilia, adeóque durum ac valido eſt, vt ex eo ſagittæ quaſuis ferreas loricas penetrare poſſint. Fructus e-

Ebenus cuiusmodi ſit.

Vſus ligni.

Fructus.

dit pila luſoriæ magnitudine, altero extremo quodammodò acutum. Intus nucleus eſt niuei candoris. Hanc autem arborem ſylueſtrem Braſiliæ Airy dicunt. Lenus exiſtimat Hebeni ſpeciem, *Airy*, quam deſcribit ſolus Palmæ, tenuem, nitidi ligni, *Hebeni ſpecies.* armato terribus & pungentibus inſtar acuum, *cui.* fructu mediocris magnitudinis, in quo nucleus candidus, non edulis. Lignum nigrum, ex quo propter duritiem ſylueſtres homines parant enſes, & ſuſtes, & ſagittas. Poſtrem eſt & lucidum, ita ponderoſum vt aquæ inieſtum fundum petat.

Tayauna.

Theuetus *Hairi* quadantenus ſimilem fuo tempore nomine *Tayaona* deſcripſit Oviedus.

Conſiderandum eſt de *Hairi* hac ſuribat Plin:

lib.12.cap.5. vbi postquam de Ebeno tradidisset, sic ait: Ibi (in India videlicet) & spina similis, (Ebeno dictæ) sed deprehensa vel lucernis &c.

PALMA YRI

CAP. CXCV.

IN Brasilia, vt scribit Lerus, Palmarum quatuor aut quinque species conspiciuntur: inter communiores sunt, quas Sylu. homines vocant *Gerau*, *Gerau.* & quæ dicuntur *Iri*, *Iri fructus* sed in nulla earum Dactylum vidit, existimat etiam non proferre. Yri quidem fructus est rotundus, Pruncllorum seu Pruni sylu. dictę specie, sed in magnum racemum congestus, tantæ magnitudinis, ac ponderis quantùm homo vna manu attollere queat: sed meri sunt nuclei, nec cerasi nucleis maiores, quorum quidem sit vsus. Sed & teneram quandam gerit summitatem inter folia istarum sed iuniorum, quam in cibum cædebat cum sociis: testatúrque nobilem à Ponte hæmorrhoidibus vexatum, dixisse eas sibi remedio fuisse. *Hæmorrhoides.* Antea egimus de Palma *Lauter* dicta fructu cerasi, sed ab hac diuersa.

EBENVS.

CAP. CXCVI.

EBenum vt iungamus Palmis ansam præbet Plinius, qui Ebenum Palmarum generis facit. Haiti quoque modò descripta, quæ à quibusdam Ebenus existimatur, Palmeo est folio. Cæterùm Ebeni lignum quale ad nos Europæos importatur, (Hoc etiam testante Hen. Schuckart, indu- *Duúm ge-* stric & peritissimo Ill. E.C Wirtemb. Architecto) *nerum.* duûm est generum: *Verum* seu genuinum: [Gutt Eben Germ.] & sylvestre: [Wild Eben] Vtriusque fructum egregium & perpolitum dono ab eo accepimus.

Verum. Estque illud quod *Verum* appellatur sylvestri ponderosius, nigrum, alicubi interdum colore ligni nucis Iuglandis, aut etiam pallidius, quam coloris varietatem in bonitatis notis habent. Passim ceu minutis quibusdam segmentis scarificatum, longè frequentibus aliis splendicantibus nec impressis refertum. Idem Architectus aliquando, sed rariùs, hominis crassitudine truncos vidisse testatur, sed nullum vnquam quod non putredinis aliqua labe alicubi fuerit infectum: quale & nos aliud habemus, ac suberis quodammodò fungosæ substantiæ in parte quadam, quod ætati & corruptelæ tribuissemus, nisi monuisset aliter.

Sylvestre. Sylvestre ab eo vocatum, prædicto nigredine ac pondere cedit, sed vix elegantia atque splendore: passim quoque lineis ceu scarificationis quibusdam vestigiis, verùm non vt imprion. profundis aut incisis, nihilominus tamen splendentibus, conspicuum. Veri portio adolescens flamma, non iniucundum spirat odorem, vt nobis quidē videtur, nō tamen sine odoris quadam grauitate peculiari. Vtrúmq; aquę iniectum protinus sidit: & vix aliud è lignis inuenias ponderosius. Videtur tamen sylvestris natura nonnihil pinguior & oleaginosior esse. *Sed quid Autores de hac tradiderint audiamus.*

Differentia Theophrast. de arboribus Indicis tradens, Ebenus (*ἰσχὰς*: Gaza Hebenum vertit:) quoque, inquit, eiusregionis propria est: Cuius duo genera: alterum præstanti pulchróque ligno, alterum vile ac ignobile. Rarum est id quod præstantius: aliud copiosè habetur. Coloris grati, ac recondita & asseruata non acquirit, sed natiui. Ipsa arbor fruticosa est, veluti Cytisus. (Sic enim Plin. & Gaza tantisper legamus, donec prodeat qui nos doceat quid sit *κυπαρισσὸς*, vt in vulg. exempl. legitur) Eius lignum Buxo [*σύκῳ*] aspectu simile est, sed decorticatum, nigrum apparet: mirę durationis est, ac naturæ quodammodo perpetuæ: nam nec arefactum quidem leuius redditur. Graue est, quia densum. *Theophr. corrig.*

Aristoteles Ebenum aquas subire ait propter densitatem in lib. de mistorum affectibus. Non autem fluitare ait, quia *διαπίπτουσι ὑπὸ ὕδ.* Quo *Cur non fluitet Ebenus.* ex loco & id obseruandum, quod ait: *ἐν ἅπασι τοῖς ξύλοις ἐστὶ τὸ ἐλαφρότατον.* Quasi etiam non nigra quæpiam sit Ebeni species, vt ne id quidem latuerit Virgilium, qui epitheton adiecerit, tanquam necessarium, cùm dicebat: Sola India nigrum fert Ebenum. Herodotus tamen ex Aethiopia post expeditionem Cambysæ vectigales Aethiopas factos, centenas Ebeni phalangas tributi nomine Persarum Regibus pendêre solitos, scribit, vt mox quoque specialiùs dicetur ex Plinio. Id quod adegit vi- *Guaiacum.* ros doctos (vt annotat Scal.) suspicari, Guaiacum iam vsu Venereæ luis factum nobis populare, nihil esse aliud, quàm Ebenum decolorem. Quæ- *Ebenus de-* gna si sunt affinia, potiùs hominum opinione, *color* quàm specie, meminerimus, ab autoribus prodi frondes Eben: Buxo similes: Guaiacinas vidimus allatas, Comari, Laurúsue facie. De Pausaniæ *Pausanię* hoc quoque in historia [inquit idem] mendacio *mendacium.* est hic locus: Ebenum radicem esse opertam *Plinii de* stipite. [Sed ex alterius sententia illud tradit, *Ebeno diuersa.* vt dicetur mox.] Contrà, impostores & phalangi *Populus.* pedestres lanceas venditant è Terebintho, & in- *Robur.* coctis atramento Populnas asfulas ad speculorum capsulas: & ad tessellatum emblemmatis ornē Roboris frustilla, quod diu sub aquis nactum fuerit nigredinem commendabilem.

Plin. de Ebeno sic tradit: Vnam è peculiaribus *Plinius.* Indiæ arboribus Virgilius celebrauit Ebenum, nusquam alibi nasci professus. Herodotus eam *Aethiopia* Aethiopiæ intelligi maluit, ac in tributi vicem re- *arbor.* gibus Persidis è materie eius centenas phalangas tertio quoque anno pensitasse Aethiopas cum auro & ebore, prodendo &c. Romæ eam Magnus Pompeius in triumpho Mithridatico ostendit. Accendi eam Fabianus negat: vritur tamen odore iucundo. Duo genera eius: rarum, id quod nullus, arboreum, trunco enodi, materie nigri splendoris, ac vel sine arte protinus iucundi: alterum fruticosum Cytisi modo, & tota India dispersum. [De vtroque id Theophrast. non tantum de viliore: vbi videas aliter hæc tradita loco paulò antè citato.] Spississima ex omni materie, ideò & grauissima iudicatur Ebenus & Buxus gracilis natura: (magis placet hæc lectio, pro vulgata illa, Ebenus & Buxus, graciles; nam paulò antè arboreum dicit: & visi sunt trunci arboris, iustæ magnitudinis. At Theophrast. Buxum quidem totam gracilem dicit, Ebenum medullā.) nec tamen in aquis fluitat. Cytisus proximè accedere ad Ebenum videtur. Quanquam non desint, [vt Theoph.] qui Syriacas Terebinthos nigriores affirment.

Porrò quod antea de Pausania dictum nemini quam fabulosum existimat Matthiol. Ergo vt ea propriùs cognoscatur, verba eius producenda. Is Græciam describens sic ait: Audiui Cyprium Io-

mnem

minem oppidò quàm peritum in herbarum generibus ad medendi vſum notandis, qui diceret, Ebenum nulla folia, nullúmque omninò fructum ferre, quin & ſtirpem nullam eſſe Soli expoſitam: radicem tantùm terra occultari, quas eruant Aethiopes, atque ii inprimis, qui quo maximè loco reperiatur, norunt. *Hæc ille.* Quæ etſi fabuloſa fortaſſe videantur, facilius tamen illi credendum cenſet Matth. quàm Anguillario, qui minorem Anagyrim, quam Ananienſes *Egbenum* vel *Egbelum* vocant, vocis tantùm ſimilitudine fretus, ſecundum Ebeni genus [ridenda ſanè opinione,] Theophraſto eſſe cenſet. Cùm Egbenus fœtidiſſima ſit planta, & ſcribant Theoph. & Plin. id Ebeni genus in India tantùm naſci, & in India tota diſperſum.

Anagyris. Egbenus. Egbelus. Anguill. err.

Sed quod de Pauſaniæ Ebeno dictum, iſtud quidem haudquaquam fabuloſum putat Matth. cùm ſcribat Georg. Agricola, foſſilium indagator maximus, reperiri etiam in Germania Ebenum foſſile, ad 7. libri ferè calcem, his verbis. Quinetiã Hildesheimi intra terram aluminoſam iuxta lignum in lapidem mutatum, & in eius commiſſuris reperitur Ebenum foſſile, quod & ſparſum in aliorum lapidum cauernis, tanquam in aluo latere Theophraſtus non ignoranit. Stirps eſt nigra, foliis fructúque carens, cornu politu modo ſplendida, ſolida ſed leuis, omninò aſpectu ſimilis gagatæ lapidi, ſed naturâ admodum diuerſa. Nam Ebenum ignem non ſentit, Gagates accenſus ardet & igni perit: *Hæc ille.* Sed verba Pauſaniæ videntur demonſtrare potiùs adulterinum Ebenum, quàm verum, de quo hic agimus: aut ſaltem ei non notam eius arborem.

Ebenum foſſile.

Quod ſi Matth. quoque credidit Ebenum illud foſſile & lapideum de quo Agricola agit, eſſe id quod hoc capite deſcripſimus, tam errat, quàm verè Pauſaniæ narratio mendacium à Scalig. vocatur: vt taceamus Ebenum adulterinum, non magis eſſe Ebenum, quàm ſtatua, homo. Scribit Goropius in Ad. lib. primo. Stabant ingentes ſub profunda terra trabes, quæ diuturno ſeculorum decurſu Ebeni tum colorem tum duritiam contraxerant: documento, quî in hac regione Ebenum poſſimus imitari, quod illi nouerunt, qui vermiculata è lignorum diuerſitate opera componunt. Scaliger. de Plant. lib. 1. ſimilium Ebenorum meminit ex diuerſis lignis adulteratorum, de quibus paulò antè.

Ebenum adulterinum.

Conſulamus Dioſcoridem. Ebenus, inquit, optima cenſetur Aethiopica, nigra, venarum pectinúmve expers, cornu elaborato læuore ſimilis, quæque fracta denſa apparet, mordet autem guſtu ac leniter adſtringit. Prunis impoſita cum odore iucundo & citra fumum vritur. Recens verò igni admota ob pinguitudinem accenditur, & ad cotem trita ſubfulua redditur. Eſt & altera Indica, intercurrentibus lineis prædita, candidis & fuluis, itémque maculis frequentibus: cæterùm prior bonitate antecedit. Nonnulli porrò Mori aut Acanthi ligna, quòd conſimilia ſint, pro Ebeno vendunt. Ex eo autem internoſcuntur, quòd fungoſa ſint, & in aſſulas ad purpuram vergentes reſoluantur, nihil mordacitatis in guſtu, nec ſuauis odoris in ſuffitu præ ſe ferentia. *Hæc Dioſc.*

Ebeni dele-ctus Ebenus Aethiopica.

Ebenus Indica.

Alia Ebena adulterina. Vt ſuccus dignoſcendus.

Nunc quæritur an Ebenum, quod ad nos importatur, & hodie apud Magnates & artifices pro Ebeno celebratur, quale duûm generum ſuprà deſcripſimus, ſit verum aliquod ex his à Dioſcor. deſcriptis. Dubitationis occaſionem præcipuam putat Matthiol quòd ſuffitum nullo commendetur odore. Noſtrum ſanè non ſolùm non fœtet, ſed & iucundi quiddam ſpirare videbatur, flammâ adoleſcens. Quod verò Matth. ait, Plinium nullibi odorati Ebeni meminiſſe, oſtendit ſe Plinii locum, vbi maximè de Ebeno diſſerit, admodum oſcitanter perpendiſſe.

An Ebenũ noſtrum ſit Dioſc.

Matth. err.

Dalech. putat odorem eius tempore longo, per maria & itinera euaneſcere poſſe, quod in totum vix fieri poteſt in tam ſolido denſóque ligno.

Curtius quaſi in nouum quendam orbem delatus de Ebeno iudicat: Arborem vt plurimùm eſſe tenuem, vimine raro, & in craſſitudinem caudicis extuberato, cortice hiulco, & admodum reticulato, adeò venis debiſcentibus, vt per ſinus ipſos intima pars tenui libro contegatur. Sed quo authore hæc dicit? aut vnde mentitus eſt hanc Ebeni deſcriptionem? quis ei dixit arborem vt plurimùm eſſe tenuem? Quaſi verò ei nota fuerit. Neque hoc illi ſat erat, niſi hanc ſuam temeritatem ingeminaret altiâ: Theophr. autem [inquit] foliis ramiſque, ac reliquis denique omnibus Terebinthino ſimilem dicit, fructu tamen diuerſo, & Amygdalis conformi. Plus ſanè ille vidit apud Theoph. ſi hæc vidit. Sed qui Theoph. conſulet, facilè agnoſcet ipſum ei imponere. Ita enim ait l. 4. c. 5. hiſt. φασὶ δ' οἱ περὶ ἐκεῖνα τόπον εἶναι δ' ὅμοιον τῇ τερμίνθῳ. τὸν δὲ καρπὸν διφορεῖν &c. ὅμοιον δὲ τῷ τῆς ἀμυγδάλης. Nihil hic de Ebeno: ſed Terebinthum Indicam comparat cum Terebintho Græca.

Curt. err.

Alter Curtij error.

Anguill. liberè fatetur, Verum Ebenum quale ſit, ſe ignorare, ac quum in noſtro deſit odor, qui à Dioſc. requiritur, verum Ebenum ſe dicere non poſſe. Et alibi: *Egano*, ait, videtur Ebeni ſecunda ſpecies Theophr. [quam opinionem improbari à Matth. paulò antè dictum.] Totam Ebenum quà vtuntur Veneti, ſcio eſſe ex Egano quæ deuehitur ex Syria & Cypro, vbi hodie adhuc vocatur *Hebens*. De hac Ebeno Anguill. plura c. de Laburno. De Hõ. Belli Cytiſo vera, & medulla nigra Ebeni Theophraſt. agemus cap. de Cytiſo vera & Maranthæ, & de Ebeno Cretica Hon. Belli cap. de Cytiſo Cretica flore rubro.

Ebenum Venetum eſſe Laburnum. Ebeni medulla Cytiſi ſuc.

Ebenus Cretica.

Guiland. Theonino ſuo dente Matthiolum petit, quòd Ebeni innumeros haberi in Italia truncos adſtruit, nec animaduertit, lignum quod vulgò Ebeni nomine venit, ſuffitum ſupra carbones, iucundum odorem non efflare, neque ad cotem allitum tuſſeſcere, neque etiam cum aqua tritum in ſuccum abire: quapropter fœdum ait eſſe hunc Matth. errorem. Sed, vt ita ſit, iſta omnia non conuenire truncis iſtis, quos vterque intelligit, tamen candidiùs cum Matth. agere debuit, quippe qui ipſemet faſſus ſit in ſuis ſcriptis, vt anteà dicebamus; Ebenum vulgò dictum, ſuffitum nullo commendari odore. Deinde ſcire debuit Guiland. iſtas notas quas adducit non Indico ſed Aethiopico tantùm tribui à Dioſc. quapropter nihil obſtare quominus Indica Italis & Matthiolo fuerit cognita. Ita ſæpè non videmus manticę quod in tergo eſt.

Matth. err.

Matth. err. parte excuſatur & Guiland. err.

Amatus Ebeni ſecundam ſpeciem, Guaiacum facit.

Verùm neſcimus quid ſibi velint Pen. & Lob. quando in Adu. ſic aiunt. Officinarum Hebenum [ſiue Xylaloes Offic. in marg.] quin ſit ſpecies Guaiaci nihil obſtat: nam præduræ aſſulæ, grauiſſimæ, quæ in Officinis vſurpantur, & aquæ merſæ fidunt, tum pinguedo, quæ exudat igni, perinde atque è Guaiaco, tum aſpectus ipſe, & vires, & ſapor, videntur teſtari: nam odor etiam ei ineſt Guaiaci, vires ad eadem quæ Guaiacum commendantur. Sed ſi id intelligunt, quod in Offic. nomine Xyloaloes ſeu ligni Aloës habetur, eſſe

Offic. Ebenum. Species Guaiaci.

Lob. & Pen. err.

Ebenum, vt ipſimet cap. de Agallocho apertè declarant: Et Lob. in Obſ. ait, Hebenum ſiue Xylaloën, officinarum legendum: nullo ſanè labore refutantur: Non enim nigra eſt Xybaloë, cui quàm benè Guaiaci odorem tribuant, ipſi videnant.

Hiſt. Lugd. nov. Hiſt. Lugd. quoque Ebenum officinas pro Xylaloë habere ait: quaſi nec ipſa apud priſcos illos Theophraſt. Dioſc. Plin. & alios legiſſet Ebenum eſſe nigrum.

An verò Ebenus ſit ſpecies Guaiaci, vti cenſent, aſſerere non poſſimus. Sanè quæ Ebeni nomine hodiè habétur ligna, nec odore, nec ſapore nec pinguedine cum Guaiaco conueniunt. Vidéntur & Guaiaco duriora, quamuis ſubſtantiæ ſoliditate ac pondere ad id quamproximè accedant. *Mauri* quoſdã *Ebenũ* putare, ſuprà dictum. Lacuna plures Ebeni ſpecies eſſe ſcribit, excellentiſſimam autem quæ vulgò dicitur Guaiacum: Sed vnde hoc ſcit.

Synonyma linguarũ. *Hebenus. Hebenum. Ebenus. Ebenum. Eben.* Dicitur Græcis Ἔβενος, & Ἴβιξ Suid. *Ebenus* ſiue *Ebenum*, teſte Seruio Mauro: vel vti alii ſcribunt, *Hebenus* & *Hebenum*. Sed melius *Ebenus* dici videtur, à nomine Hebræo *Eben*, quod lapidem ſignificat, vt notat Geſn. Sanè & hæc Hebenus & hoc Hebenum cum aſpiratione & ſine ea ſcribitur à doctiſſimis autoribus. Luc. lib. 10.

-----Hebenus Marcotica vaſtos
Non operit poſtes.

Hebenus autem, inquit Seruius, arbor eſt, quæ cæſa dureſcit in lapidem. Malimus tamen hac in parte ſequi Græcos [quòd & ipſa Græca dictio eſſe appareat] qui ſine aſpiratione ſcribunt.

Hauben. Goropio notante, in Vertumno, Hebenum dicitur Hauben apud Hebræos, vt eſt apud Ezech. c. 27. Verùm quia Hebenum vox eſt Latinis, Græcis, Hebræis, Arabibus & Chaldæis communis, ſuſpicatur iam ad antiquiſſimos referendam natales. *Hauben* namque, quod [inquit] aliud eſt quàm *Haut-been*, [Cimbris id eſt lignum oſſeum, ſiue lignorum os. Arab. dicitur *Habenum*, vel vt alii volunt *Abanus* vt Serap. cap. 152. ſeu *Abenus*, Barbaris *Ebanus*. Germ. Ebenholtz: Gal. *Ebene noir*: It. *Ebeno*: Hiſp. Caſtil. *Ebano*: Portug. *Abeno*: Apud Paulum Epulionem Marcaorum, (qui in epiſtolis à ſe collectis ſcribit inter munera miſſa regi Hiſp. Philippo per Regem Perſarum, fuiſſe *quattri cornetti di legno Audanico, quali riſplendino come ſpechio*, [per lignum Audanicum ſplendens vt ſpeculum, Ebenum intelligendum ſuſpicamur.

Etymon.

Habenum. Abanus. Abenus. Ebanus.

Locus Theophraſt. Indicam tantùm dixit Ebenum: Dioſcor. tam Aethiopicam, quàm Indicam. Virg. Georg. 2.

-----Sola India nigrum
Fert Ebenum, ſolis eſt thurea virga Sabeis.

Ad quam Virg. ſententiam Servius: Atqui, inquit, & in Aegypto naſcitur. Sed Indiam omnem plagam Aethiopiæ accipimus, quam & Virgilius, vel Conſtantino teſte, Indiæ nomine complexus eſt. Lucanus per Mareoticam Habenum Aegyptiam videtur oſtendiſſe, vt idem putat. Negat tamen Plin. in Aegypto naſci. Solinus exigua Aethiopiæ parte tantùm creſcere autumat. Strabo ex Megaſthene ſcribit, apud Praſios (in India) naſci. Apud Plin. Meridiano Aethiopiæ cardine ſyluæ Hebeno maximè virent: quod & Theuetus confirmat, additque etiam in Calecut naſci. Ex Pomponio Mela diſcimus etiam in Arabia, & aliis variis locis naſci, vt annotat quoque Amatus, qui addit, hodiè magnos truncos in officinis haberi vbi pectines fiunt, & eos egregios. Videas ſanè Venetiis & Auguſtæ Vindelicorum tanta copia Ebenum, vt ſint ibi artifices, qui nihil aliud ferè quàm hoc lignum tractent. Apud Magnum Ducem Hetruriæ ſplendidiſſima opera affabrè facta ex Ebeno nigerrimo, politiſſimo, nec vulgatæ magnitudinis vidimus, & videre poſſunt curioſi qui Florentiã tranſeunt. Ferunt, inquit Curtius, Ebenum in mari rubro naſci, ſolus Fructúque Oliuæ proximo. Sed hæc nouitas merebatur titulum ſui autoris. *Curtius.*

Cariem inquit Plin. non ſentit Ebenus: eandem maximè æternam putant, claro iudicio in templo Epheſiæ Dianæ, de cuius ſimulacro Deæ ambigitur. Cæteri ex Ebeno eſſe tradunt. *Duratio.*

Vires & Vſus Oculorum caligo Fluxiones. Ebenum Theophraſtus ad cotem tritum, oculis vtilem prædicat. Et, vt ſcribit Dioſcor. vim habet ea exterendi, quæ pupillis caliginem offundunt: pollet & ad veteres fluxiones ac puſtulas. Quod ſi quis facta ex ea coticula (ἀκόνιον) vtatur ad terenda collyria, efficaciùs medebitur. Ad oculorum medicamenta efficax quoque redditur, ſi ſcobes ramentáue in vino Chio per diem ac noctem macerata, diligentérque ad læuorem contrita, in collyria digerantur. Nonnulli ipſa priùs trita cribro cernunt, ac deinde reliqua eo modo peragunt. Quidam pro vino aquâ vtuntur Vritur etiam in fictili nouo, donec in carbones redigatur: lauatúrque plumbi vſti modo: Itáque præparatum aridis ſcabrítiq; lippitudinibus conducit. Non tractamus, inquit, in medicina alienos orbes: non omittetur tamen Ebenus propter miraculum. Scobem eius oculis vnicè mederi dicunt: ligneóque ad cotem trito cum paſſo, caliginẽ diſcuti. Ex aqua verò & radice, albugines oculorum. Item tuſſim pari modo Dracunculi radicis adiecto cum melle. Ebenum medici & inter arrodentia aſſumunt. Conſideratione quidem dignum quomodo intelligenda Plinii verba inter arrodentia. *Carbones. Albugo. Tuſſis.*

Eiuſdem meminit Gal. lib. 6. ſimpl. his verbis. Ebenus ex iis lignis eſt, quæ trita cum aqua facilè in ſuccum reſoluuntur, æquè ac lapidum nonnulli. Vis ei ineſt excalfaciendi, extergendi & tenuium partium, quamobrem quæ pupillas offuſcant vitia extergere creditur. Miſcetur aliis remediis ocularibus, quæ ad vlcera vetera, fluxiones & bullas ſiue puſtulas accommodata ſunt. Cæterùm variat nonnihil Plin. à Dioſcor. qui Ebenum ſuper coticula tritum collyriis indi ait: illo autem Ebeni ligno ad cotem trito caliginem diſcuti. At Serapio ex Ebeno parari coticulam [fricatorium vertunt] cui collyria affricentur. Sed res eodem ferè redit, modò vis medicatrix collyrii dependeat ab Ebeno. Ἀκόνιον ſanè voce Graci non modò coticulam intelligunt, ſed & medicamentum ipſum ad cotem tritum, qualem ex Ebeno fieri ad eum vſum perinde ac ex hæmatite nihil vetat. *Galenus. Tempera. vlcera.*

Strabo autor eſt, Indicos exercitium, præcipuè frictionem, probare, maximè ſtrigilibus leuibus corpora expolire. *Strigiles.*

Ebeni ſiccatos truncos, teſte Matthiol. maximè hac ætate nouit Italia: namque innumeri viſuntur in eorum officinis, qui pectines conficiũt ad explicandos aptandóſque capillos: item apud illos, qui globulos funiculo traiiciendos ad preces numerandas torno in orbiculos expoliunt. Portò quod de frictione ait Strabo, id & Curtius probat ex Celſo, quòd corpus exedat, euocet, educat, leuétque exaſperatum. Curtius etiam miratur, aliquos credere pectines & orbiculos deprecatorios, aliáque minima & leuia, torni opera, vt ille ait, ex Ebeno fieri, præſertim verò cùm tor-

& tam

& tam varia venundanda exhibeantur. Existimat enim tanti pretii ac nobilitatis lignum in vulgatos hos vsus non venire, rariúsque esse, quàm vt eousque innotuerit vulgo.

Vtensilia. Sceptra. Pet. Martyr de rebus Oceani & noui orbis, in insula Guanabana scribit esse vtensilia ex ligno nigerrimo, lubrico, lucido, quod Hebenum Doctor I. Baptista Elysius esse contendit.

Deorum simulachra. Pocula. Reges Indos ex Ebeno sceptra gestare, Solinus author est. Eosdem non nisi ex Ebeno Deorum suorum simulachra fingere: item pocula craterásque ex eo fabricare tradunt, quò sanè credant contra maleficia efficacissimum esse, & quicquid veneficii fuerit, tractu eius auerti. Vt itaque nil mirum sit, si peregrè in pretio sit, cùm etiam his apud quos nascitur & familiare est, ipsisque adeò Regibus summo in honore sit.

Contra maleficia. Refert enim Plutarchus in vita M. Antonii Cleopatram Aegypti Reginam, Alexandriæ, apud Isidis ædem, & in præclarissimis sepulchris, aurum, argentum, pretiosósque lapides, Ebenum quoque, & quicquid denique rarum ac pretiosum haberet, condidisse & occultasse, propter bellum, quod Octauius Cæsar contra eam, & Marcum Antonium gerebat.

Adalligatum infantium cunis, tumultuosa insomnia prohibere scribit Albertus.

Hodie, vt dicebamus, varia opera ex ea fiunt, apud Magnates & Principes, thecæ, arculæ, abaci, capsellæ, speculi thecæ, pectines, narthecia, tragemathecę, sellæ plicatiles, pocula, ad altaria exornanda, signa crucis, cingendas imagines Principum aut Sanctorum, & alia eiusmodi propemodum infinita, eáque vel per se pura, vel auro, argento, aut ebore vario artificio adornata, qualia Venetiis, & Augustæ Vindelicorum apud artifices aut Magnates videri possunt.

EBENI VERSICOLORIS MATERIA ARBOR PYRIFOLIO.

CAP. CXCVII.

Descriptio SCribit Theoph. lib. 5. cap. 4. vbi de Terebintho Syria agitur, quæ Ebeno nigrior. Aliam arborem reddunt, quæ cum nigredine vanetatem quandam præ se fert subrutilam, vt aspectus Ebeni versicoloris appareat, fieri ex hac lectos, & subsellia, & reliqua lautiora opera narrant. Amplam maiorem in modum, & frondibus conditam pulchris, similémque Pyris eam assignant.

Vsus.

FRVCTVS PEREGRINVS TETRAGONVS.

CAP. CXCVIII.

Locus. Descriptio arboris. FRuctum peregrinum tetragonum referebant, teste Clusio in Exot. Batavi Nauclerii, qui ineunte Septemb. anno 1601. ex Iava & Moluccis Insulis reduces Amstelredamum, in quali tamen arbore nasceretur intelligere nequiui. Si tamen coniecturà vti licet, prægrandis alicuius palmæ cuiusmodi illa, quæ magnas Indicas nuces, vulgò *Coccos* appellatas, aut nucem *Faufel*, siue *Arecam* profert, fructum arbitror, atque plures simul ex crasso vno pediculo instar illarum pendere.

Fructus. Binas autem eiusmodi nuces videre mihi contigit. Vnam magnam, quam Cl. V. D. Petrus Paavvius artis Medicæ Professor in Academia

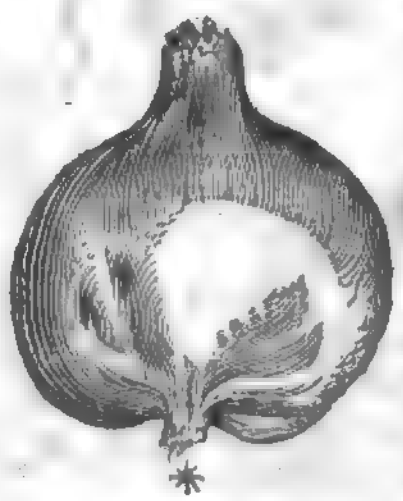

Lugduno Batauæ, à Mercatorii societate cum aliis quibusdam exoticis adquisiuerat. Alteram longè minorem, quam mihi donabat Amstelredami honestissimus vir VValchius Syuertz, illius vrbis Pharmacopæus, ab Isbrando Hieronymi F. Cheirurgo, qui eam retulerat redemptam. Vtraque verò quadrangularis erat formę.

Fructus maior. Maior porrò, nitidiore & læuiore cortice tecta, septem vncias à summo fastigio ad pediculum vsque longa, pedem cum semisse crassa erat, siue sesquipedalis eius ambitus: singuli enim anguli quatuor penè vncias cum semisse ab inuicem distabant: *Cortex.* cortex valdè densus, ex multis fibris, retis quodammodo formà contextis, constans, materiam fungosam intermixtam continebat, corióque, vt dixi, læui & splendenti, spadicei coloris, *Color.* exteriore parte tectus erat. Tota tamen nux valdè leuis pro sua magnitudine: quid verò ea contineret, me latebat, quia, cùm mea non esset, aperire nolebam. Sed minorem, quæ mihi donata, *Maior ei similis.* mediam secabam, vt me omni dubitatione exsoluerem: nam quum Cheirurgus, qui illam attulerat, affirmaret, se in maris littore nascentem eruisse, mediâ ex parte arenâ mersam, fibrisque in ea firmiter hærentem, & supernâ parte cauliculum promere lignosum, viridi cortice tectum, fastigio quina aut sena folia Myrtinis similia sustinentem, eáque adeò ratione bulbaceam esse plantam sibi *Planta bulbacea.* persuaderet: ego verò multas notas conspicerem, quæ me, vt arboris potiùs fructum esse crederem, impellerent: illam aperiebam.

Superiore longè minor hæc erat, vt quæ tres Descriptio duntaxat vncias cum semisse longa, octo autem ambitus contineret, non nitido cortice tecta, vt superior, sed valdè rugoso, quo ante maturitatem adempta, & subrufâ cute tectâ, quadrangularis, perinde atque superior, formæ, sed angulis magis inæqualibus, neque adeò distinctè ab inuicem seiunctis, sub externa cute, multis fibris, retis instar transuersim sese intersecantibus, cortice con- *Cortex.* stabat, quemadmodum etiam interiore parte, quæ osseiculum tegebat & inter illas fibras, fungosa materia insipida, & valdè reficcans, suberini corticis instar: ipsum osseiculum formam habebat ab insi- *Osseiculum.* ma sede latiore in metam assurgentem, & crassiusculum erat, molle tamen [quia fructus immaturus] subrubente cute tectum, acidi saporis, sicut etiam nucleus qui in eo continebatur candidâ membranâ tectus.

Hæc sunt quæ de illo fructu, seu nuce, com- *Sapor.* mentari potui: quia qui retulerant, nihil ad eius historiam pleniùs & accuratiùs describendam afferebant, præter paucas illas incertas, quas enumeraui notas.

PEREGRINVS FRVCTVS CRASSVS, IN QVO MAGNVS NVCLEVS.

CAP. CXCIX.

Descriptio

VAldè crassum fructum habet Clus. Exot. lib. 2. cap. 2. quem vocat Clus. Pisidium, cuius circumferentia ferè quatuor digitorum est, longitudo verò à pediculo vtrinque ad finem fastigium, quinque ferè digitorum. Cortex autem, hoc est crassior quàm longior, vt cuius circumferentia effet decem vnciarum

artificiosissima compage, per quarum media singulis ordinibus aequabilis canaliculus, per vnuscui fructus longitudinē defendit, vnoinsigni cerebrique simplicem canalem eodem ordine adscendens inter ceteros conspicua. Partes superiores emunctiores, circa quem longē minutiores sequuntur reliquarum serierū dimidiant, & in dictum spatiū desinunt, quod

Palmæ fructus figura.

Palmæ fructus descriptio.

Palmæ fructus partes.

Palmæ fructus vsus.

Palmæ cerebrum.

Palmæ fructus.

Palmæ fructus.

Palmæ fructus

ter sentire videtur, dum Mehenbethene varietatem facit.

PALMÆ FACIE CVCIOFERA.

Cap. CLXXXVI.

Descriptio fructus.

Cortex exterior.

Nucleus.

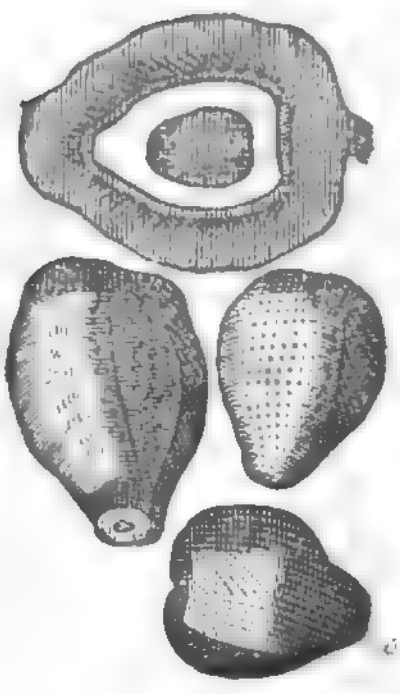

Cortex interior.

FRuctus quē Cucioferam vocant, pugillari est magnitudine, coloris ferè melini, altera parte latiori, altera magis turbinata: Cydonium malum aliquatenus referens. Cortice polito, punctis notato, duro, cui fungosa subest substantia, medium digitū ferè crassa. Nucleus minor quàm figura Clusii [sub nomine Bdellii fructus] exprimat, Pirisparui forma turbinata, nonnihil angulosus, sesquunciam ferè longus, vnciam latus, cortice vndiquaque obtectus nonnihil rugoso, russo, tenui, pellicula interiori Auellanarum aliquatenus simili: sub quo immediatè substantia candida, cornu instar dura [in sicca nostra,] gustu sapido & suaui, vt Nucis Indicæ pulpa aut Amygdalarum dulcium nucleus, semunciam crassa.

Cauitates duæ.

Cauitates duæ habet: alteram in totius fructus medio oblongam, fructus formæ respondentem, inæqualiter tuberosam, pultis ex oryza facie, sed cornea duritie, cæteroqui inanem: alteram in parte turbinata paulò supra priorem incipientem, & ad corticem desinentem, oblongam, exiguam, quam exactè complet corpusculum quoddam, rufum, molle, dulce, quod germen existimamus, à quo per maiorem cauernam filum demittitur, duritie, colore & sapore cum nucleo conueniens.

Germen Cuciphorum.

In quo differat à Palma.

Theophrastus lib. 2. cap. 4. de Aegypti arboribus tractans: κουκοφόρος [inquit] appellata, Palmæ similis est, similitudinē habens in caudice & foliis. Sed differt ab ea: nam Palma individua simplexque assurgit: hæc autem, vbi plusculùm adoleuerit, diuiditur & fit bifida, [δίχα enim legendum, non ἄκρα, vt in vulg. habetur, quasi diuisa fiat cacumen: inepto sensu.] atque vterque ramus rursùs subdiuiditur. Fert præterea virgas breues & paucas. Cortice, [φλοιῷ fortè rectiùs legas φύλλῳ folio: quam lectionem Palmæ historia approbat.] sicuti Palmæ ad vtensilium nexus vtuntur. Fructum peculiarem parit, magnitudine figura & succo [χυλῷ: non κυλῷ vt vulg.] à Palmæ fructu differentem: quippe magnitudine ferè, quā manū adimpleat, rotundum, non oblongum, [ὑπερμήκη] colore flauicantem; succo dulcem & ori gratissimum: cæterùm non confertum, vt Palma, sed singillatim diuisum: nucleo magno, vehementer duro, ex quo velares detornant annulos, [κείκης legimus cum Plin. vulg. κρίκης habent: Gaza versicolores annulos vertit.] ad lectorum pedes conficiendos: [quibus in stragulariis vinculis vtuntur, Gaza.] Materies quoque à Palma plurimùm differt: altera enim (nempe Palmæ) rara corpore, fibrosa & viridis: altera spissa, grauis, carnosáque, & cæsa crispa admodum, atque dura. Ideò & apud Persas ad lectorum vsum, quorum pedes ex ea cōficerent, in pretio fuit.

Theophr. lib. 2. cap. 4.

Aliter lectio corr.

Pfair.

Tertius locus refit.

Sapor.

Quartus emend.

Materies.

Eadem ferè & Plin. transtulit lib. 13. cap. 9. Cuci titulo. Cuci [inquit] in magno honore, Palmæ similis, quando & eius foliis vtuntur ad textilia. Differt quòd in brachia ramorum spargitur. Pomo magnitudo, quæ manū impleat, color fuluus, commendabilis, succo ex austero dulci. Lignum intus grande, firmæque duritiei, ex quo velares detornant annulos. In eo nucleus dulcis, dum recens est. Siccatus durescit ad infinitum, vt mandi non possit, nisi [nisi in M. deest.] pluribus diebus maceratus, Materies crispioris elegantiæ, & ob id Persis gratissima.

Cuci Plin.

Cæterùm textilem Persicum, quam Theophr. plurimam in Aegypto nemore Thebaico fuisse scribit, quidam [inquit Hermol.] pro Cuci capiūt Palmæ simili, alia à Persea.

Persica textilis.

Cuci.

Cordus nucem Indicam minorem vt cat, & à Theophrast. Cuci appellari ait: cui tamen Cuciophora dicitur & Plinio. Cuci sic describit: Cuci ducta nuci Indicæ similis est, multò tamen minor: totus enim fructus tres aut quatuor vncias longitudine rarò excedit, idem superiùs latior est, quàm inferiùs, vbi pediculo adnascitur, figura triquetrus, foris carnoso venosóque cortice, intus ligneso constans, quo nucleus continetur oblōgus, in summo quàm imo latior, vtriusque cortis modo triquetrus, vnus tamen angulus harum partium acutus est: reliqui duo obtusi ac teretes. Color nucleo & in superficie fuscus, intus candidus: habet etiam in medio cauitatem proportione toti fructui respondentem, aquoso humore plenam, paulatim cùm exiccatur euanescēte. Substantia nucleus constat primùm cartilaginosa, paulóque duriore, quàm maior nux Indica, sed cùm inueteratus fuerit, cornu soliditate æquat, qui pluribus diebus in calida aqua maceratus teneræ cartilaginis duritiem acquirit. Saporem habet, quemadmodum & odorem subrancidum, velut maior.

Cordi descriptionem hic totam dedimus, vt iudicent Lectores vtra opinio verior, Nostra, qui ad Cucioferam referimus, an Caspari Bauhini, qui ab ea diuersam facit, vt antè dictum cap. de nuce Indica. An Anguill. epistola quarta κουκόφορος Plinii Ariena, qui ait ex Nubia, distantissima regione, adferri, cuius fibrata substantia masticata paucam præbeat dulcedinem, reliquum expui: nucleum internum, Prunio similem esse, viridantem

Cuci.

Loca.

Digitized by Google

Dactylothecæ species Cucurbitæ.

ridantem, ex quo manubriola fiant Terebellorum, & annuli etiam ex iaculatione Theoph.

Nostrates ---- ---- Theoph. ab Anena Pilulas ductiles festinantibus, de qua egimus lib. 2. de Musa.

Mus. Lacryma Jobi dictus.

Matthiolus. Cucuphoram alibi pro nuce ex Constantinopoli per Quale cibendum missam ait. Idem in Comment. Dioscor. cum magnis fq. Satyris (inquit) Erithronij vocat radicem Mali citriæ, ad me misit Cochinus Martinellus Rutenus a Pharmacopeus, cuius imaginem exindi curatumus arte multos annos. Valerandus Dourez doctus Pharmacopeus, ibi quem peritissimus, quique Italicas obseruationes admodum pertulit aut, affirebat esse Cucuphoron medullam, quod tamen pro certo affirmare nec audemus nec possumus.

Cucumeris asini. Balsamina. Dioscor.

De Matthioli Satyrio plura scribemus lib. 4. de Balsamo. Cucuphoræ autem nucem quidam, vel Cameræ telæ, recepere pro Bdellij fructu.

Et, vt præsidium Pen. & Lobin. Adiect. nodum, quam non est tanquam si fructibus arbutu Myrtha dicitur Bdellium. Porro Myrtha describitquis quam dant, non est ita diuersa ab ea quam Phinicenses reliquit, fructu Capnicigenem Capnicis quadantenus effigie fructum indusiata Cat. Clusrius verissimus e Gazia habemus.

Idem in Obf. Bdellij fructum nullo circumtexere. Sed Palmadium cæteris Lob. scum Cluf. in Hist. Belg. fructus Inde, quem Cluf. Bdellij putauit esse, eodem nuper monente, videtur potius esse Cucuphori.

Cucuphoræ species Persea fructu.

Hist. Lugd. Bat. Bdellium Exterum. Bdellij fructus.

Hist. Lugd. Bat. Persea fructus.

Hist. Lugd. Bat. Nux Regum.

Hist. Lugd. Bat. Lecus.

Hist. Lugd. Bat. Cucuphoræ

Aegilops.

Inuoluerum fructus.

Arundo.

Ramus.

Fructus.

Olmus laciniata.

Vlmus.

Temperamentum Vlmi & effectus.

Aegilops.

Barbarum

Cinereus.

Aegilops.

Persarum.

Auellana Indica, Asiae lib. III Arbores de Syriacus). Nux Indica. Nux regia.

Iuglans.

Arbor auellanae de Syriacus.

nus rugosa, eadem nasa: interne quoque discurrentibus venis Tussis, quarum intercapedo complet materia alba lignosa, & pulchra; refert Nucis mobacharze substantiam intecriorem. Turbinatur verò porro contextus lenis tuffi adiacet, quo alibi exit in Ochram pallidam colore amattur, multò minus rugosa quàm præcedentes, parte fessili propendet fibrarum litearum barbarum; intrinsecus autem ouorum pulcherrime flexa tibi absolutique variata est: materie magis solida quam reliqua duz; quam duo flecam pictura exhibet in medio bellis exhoc genere cinereum Camerinae notatae K. L. L.] Concretas item duplices habemus, fessiles & turbinatas: hz cortice tenui cinereo obtectum nucleum nonnihil rugosum, intus Noci mobachaz crispo vestitarum discursu perquam limatum: (cui respondere potest figura Clus. noc. B.) Sessiles non nimis tenui cortice cinereo teguntur, ipsa quoque interna subsilentia turbinatis proportiones. Saporem pruniformis venus, aromaticus & adstringens, in vestitis quas adfectamus: & plerumque omnes ad basin lacuna foss. foramina habent, qui suos videtur germinus.

Cordus Fauffelin genere fic delcribit: fructus eft longitudinis vncialis, inferniis fublata bafi, turbinata cauernula, modicè concauus, fuperiis tereticis conftipatis mucronem definens, qui fupplamentam basi collocatus, cauitatem tegit, exterè pyramidis figuram imitans: foris cinereus aut fubfufcus colore, tenuifque rugis, intus verò colore veraarum difcurfu, Nuxi mobachaz fimilis. Saporem habet mediocriter adftringentem, odoremq; verò nullum fatis dignum.

Caterum apud Serap. Fauffel eft Auellana Indica: Autore Habonnifia, arbor Fauffel fimilis eft arbori Negri: (forte legendum Nergiladeli, Nux Indica) fert camerulas [putamina intelligimus] quibus eft Fauffel, fructus Dactylus. Hæc arbor non prouenit in Arabia. Ifaac Eben Amram de hac fcribit: Fauffel eft Auellana Indica, fructus fimilis Nuci mobachaz, quæ eft colore rufo, & corpore nonnihil calido cum pauca amaritudine. Deferetur ex Sin.

Sed arboris defcriptionem etachiorem dant Garcias & Clus. hanc ille: Arbor Fauffel recta eft, fungofa materie, folijs Palmæ, fructu nucis Mobachaz, minore tamen, aut fuglandibus exiguis fimili, intus duro, & fenditu rebus quibuque venis reiperfo, non planè rotundo, fed altera parte fefsa, quæ tamen notæ non omnibus Arecæ generibus conuenit. Integitur hæ nuces inuolucro admodum lanuginofo & fpiritibus, perquam limili Dactylis, cùm maturus, & antequam ficcatus fit. Arbor Arecæ Clus. tefte se magnam altitudinem excrefcit, trunco æquali propemodum vbique craffitudine, qui cortice integitur adeò leui, vt nullum afcenfum præbeat, nifi aptatis ad pedes compedib. & laqueis, aut cuncis pertinaciter candice, vncuis quibuldam ex figura huius materia confectis. Huius rami deorfum non inflectuntur, fed furfum vergunt & incurtantur, vt procul intuentibus ordem quodammodo confecre videantur. Folia pectinatim annexa vndique ambiunt, aliquo Palmæ fimilia. Fructus dent aut duoden, fus inuolucris viffofis tectis dependentes craffis & oblongis pediculis, qui in interiorum camorum alas naficuntur.

Idem in Arom. Garc. hift. nobis fcribit de Fauffel. Iudaicus codex Auicennæ dicit effe fpeciem Quiæ Indicæ, quæ verba reque in Latina, edolio pe extant, neque in Arabico exemplari, quod lógè abfentis, quam editio Bellunenfis Fauffel dicitibit. Verba ita habent in Arabifico. Fauffel fructus planta in India fimilis nuci Mobachaz, nifi quòd Fauffel eft rubro colore, franji cantunur, & in particulas franguntur, & ex ftactione fragrantis odore. Indi autem affirmant, quòd ad emendadum halitum; & in fieri dentes rubore. Facultas Temperamentum. Vires & effectus. proximè accedit ad facultatem Sandali. Fragidum in cortice cum aloes ftactæ. Frigefacit cum eudam adftrictione facultate. Rorum ad Aspeftomata calida & craffiora membra oculi, que inflammatione laborant. Cohibet humores fricum & illum. Hæc omnia fere defunt in cod. Latino: quæ nos, vt fe habent, pro fanctitate fed perfpicuè, & fedeliter reddidimus. Aliquis & laudine, & nitide reddidiffemus, fi matorem eloquiam verborum Auicennæ, quibus vtebatur, habuiffemus. Mathæus Clus. Sed hic fe extet eas Phitofophus naturalis, quotnodo fieri poffit, vt fragranti odore fit Fauffel, & nihilominus frigidum potio. In noftro Fauffel nihil tale experimur, nec tenemus, vt ad nos adfectur, frigidum tetio.

Denique hic Scaliger. Eft & alia Palmæ fpecies grachior, procera, folijs latiffimis, inter quæ racematim hærent poma, nucum magnitudine, albo. Fructus is pro bellantis cum Betel maxime Cibus Indorum. Arec a nomen eft. Tertur in magnis magna æftimatione recens. Seruatur & in modum Palmarum ficcata. Vartomanus Arec a nofcat arborem: fructum Cofol. In inauguratione, & apud Odoardum Barbofum. & apud Laut. Barthema de India, fructus Chofole, alibi etiam Coffolo dicitur: arbor Arecha: & alibi Palmæ fpecies Areca.

Matthiolus in poft. com. Lat. & Ital. vbi figuras quinque ponit & vnam cum involucro: funt, inquit, quædam nuces, quas quidam Methellas quant, Myrifticarum nonnullæ colores, alia rotundæ, altera parte feffiles, alia oblongæ, contegantur capfulceo quodam inuolucro. Arecæ Fauffel & Conftantinopoli nucis fcripfit ad me Qualcebenus, vt latius in epiftolis feripmus eft. Ego verò Indicas credidemm Auellanas Serapionis Fauffel appellatas, videturque huius nucis regio agnouiffe Matthæus Syluius, quippe qui Fauffel Auellanam Indam. Nuci mobachaz fimillimam interpretatur.

Satis autem admirari non poffumus, quid venerit in mentem Matthioli, vt tenbat Fauffel & Auellanas Indicas effe, quas quidam Methellas

Aegilops.

Barbarum

Cinereus.

Persarum.

Auellana Indica, Asiae lib. III Arbores de Syriacus). Nux Indica. Nux regia.

Arbor auellanae de Syriacus.

Iuglans.

Arundo.

Ramus.

Fructus.

Olmus laciniata.

Vlmus.

Temperamentum Vlmi & effectus.

Aegilops.

Auellana Indica.

Cibus Indorum.

Cafol.

Cocos. Coffolo Arecha.

Myrobala.

Auellanae Indicae.

pauana

Tabulæ, magnitudine Myrthocarum & nucis Faſtich. Offendatur nobis author aliquis, qui Faſtel Methallam dixerit. Qualecunque ſenſibile pereperit Faſtel, ſuch inteli gere nuces vomicas ipſius Methallæ; id eſt, noſtras nuces vellatas: quæ quidnam Methel, de quibus ante? plane exiſtimauit eum non intellexiſſe, quid comminceraret, & conſundi ſe fructuum ſuæ mentum duo druteſ admodum genera.

In eadem Methioli commentarijs Illuſt. per C. Bauhinum Lat. eas. inſignis eſt confuſio, poſtquam eum Mathiolus annotaſſet nulla de Methella & Vomica vulgus ac Sermonis quod Methel cenſet, tantùmque vires retulifſe. Sunt & alæ inquit, quæ dam nuces, quas quidam Methel. las putant, Myrſilicam magnitudine & colore, ſuæ maximè tumbus, de quibus, quid in præſentia dicam non habeo. Atque non omnibus eadem efficies, quippe quòd alix rotundæ ſint, quæ ad Faſtel pertinent, & non ad Stramonium.

Cæterùm eſt quoque qui dubitat *Methellæ* alii.

Arabum Faufel Garcias cum plenique Herbariis confirmat, tamen corrupta Arabi. hoc. c. ex. *Fulfil* & *Fufel* legatur. tum etiam in Dafir ex Xael portubus Arabicis: in Malaucar *Pas* à vulgò à nobilibus vero *Arecas* quo nomine venitur Lusitani; qui vel in hoc ſolum, quòd non primùm ea regio fuit illis cognita: in Guzarate & Decan, *Capers*: in Zeilan, *Paes*: in Malaca, *Pinan*: in Concbin, *Chesan*.

Memorat quoque Areca Lud. Rom. in nauig. Indicum *Chofel*, inquiens naſci in arbore *Arechu*, Palmæ non abſimilem.

Et Linschotten de hac tractat, lites diuerſis locis ſub nomine Areca ſiue Faufel Cluſi vis arborem pingi, 18. cit. & maximè alius fructus, vnicum in medio eam intolucro. Secundo alio in loco nomine Arecæ, atque cocos. Tertiò, in appendice, titulo, Anelle ne Indice Acoſtæ. Tam egregiis ille fuit diuibitæ exonerarum.

Cæſalp. huc Indicæ affinem at, arbore arecha, fungo ſa fructu in duplicato ceſſo & lanugino ſo contento, extenſis ſtamo, immatæ Dactylos maiores, ſed non ſiccos. Luſitani *Areqeira* vocant.

Et Linschotten Palmam Cocifera diuerſa habet. Fructus, inquit, Cupreſſi fructum ſimilitudine refert, quadam vero ab vna parte planiores, ab alia eminores ſunt, ibi maiores ac duriſſimi, quos ſerrice findunt ac cum lectis ad edendos cerunt: intenti vero multiplicibus ditinctis, colore roſaceo. Creſcit arbor ſicut Palma Coquiters, verùm tenuior longo, ſolisque mutationibus, et non malè quis Palmæ ſimilem quandam ſyluſtrem dixerit. Fructus primùm cortice includus eſt, donec ſtorere incipiat, tum aperitur cortex: qui magnus in fructu & ſuccis rigidis decidit. Fructus vesiculis ex longa craſſoque ramo, in pedulos ſocipenitur dimio, dependet, magnitudine haud pa. ſed ad ſigitem aneam Palmæ quidem ſimilem ſentem pingit, verùm cum calyce foliaceo. An bene, neſcimus, qui fructum recentem aut ex arbore pendentem nunquam vidimus. Idem tamen in alia figura vanat, nec calycem ita artificioſè appingit.

Arbonis figura quam Clus. exhibet plurimùm differt ſeie ab Acoſta. Veram eſſe, qui exotica ita aliquando fidelitet & ex eo natura depingi, deſcribentibus. Genus Arecæ apud eundem Linschot. deſcribitur, quod Indi *Chesanum* vocant minimum, nugum, acduriſſimum. Tamen cum cæteris partes *Betelæ* adungitur, in multi-

catione & vſu, nullo nil ligneo ſapore. Ipſum tamen os humectat, ac rubore & nigredine inficit, ita vt nondum ſcis dentes ac labia Arecâ velut ex tinctore madeant. Et alia ingenitur, quæ manducem homines quaſi ebrios in vertiginem rapit. Verùm id malum citò ceſſat. Arecæ ac Betelæ habum ex ligno fuæ arbore, quam *Kanam* vocant etiam admiſcent, ipſaque Betelæ ſolia calce vngunt ex ſe otreanum tela adultis conſecrâ, quæ tamen ob exiguitatem corpus nocere nequit. Hanc conſecutionem parare; deglutunt, ſuccum nempe, nam cætera exſpuunt. Valet (vt aiunt) adiectus ſordum oris habitum, ſtrmat dentes ac gingivas, ſi edendum, fiue (vt vulgò vocant) Scorbutum arentit, atque ideò experimentis conſtat Indis nunquam os malè olere, nullo dentium dolorem eſſe aut ſtomacacen ſroditatem, vel hauſtuoſis alia vitia, ad ſummam ſenectutem vique inuiolato dentium ordine, cùm interim os velut cruore debibitum, ſordo adipeta ſqualeat.

Luſitanorum mulieres in Indiis degentes eodem manducandi more habent, cui ubo ita aſſuetæ ſunt, vt ſine Areca & cacapique Betele vitere ſibi *videbant* ducant. Mares perinde ac feminæ ore olet, immo etiam noctu nullitare ſolent, cùm dormitæ nequeant. Aiunt eius vſu ventriculum roborari, humidum arcere, appetentiam promouere. In hot copos poſt ſingulos paſtus Areca cum Betele & calce votare conſueuerunt.

Cæterùm Scripioni, ex authoritate Iſaac ebem amaram, *Faufel* eſt frigidum & cohærentem ſtringit ac roborat membra, eiuſdémque eſt facultatis cum Santalis, cubebis. Confert appoſtematis cubebis: quo deſcribens ſubiungit: item, pondus Santali rubri & media pars Coriandri viventis. Mahazer dicit frigidum & ſiccum, & vtile eſſe in morbis calidis illuſtrem. Bedegonas verò ait confere cruditates & dutet apoſtemnatibus. Mesaruga in dolore dentium & ſcabie palpebrarum commendat. Aben Meſue tradente, frigidum & ſiccum eſt *Faufel* in tertio gradu, & ſtuptcum; confert dolori dentium eſique vacillatet cum gingiuis firmat, ac reprimit colorem oculorum. *Haut apoſt Serap.* Verùm non placet Bedegoræ ſententia nam qui valet adſtringere, & ſiccus frigidaque ſuat, non poſſunt reſoluere indurationes tumores. Nec lingoidam exiſtimamus in tertio gradu.

Scribit idem Serapio excalefacere, & amaricudinis participes eſſe. Sed cùm deguſtauiſſem, inquit Garcias, nullum colorem depreſſendi verſtim cum inſpexiſſet adhibitum Bedegoræ ſuccum eſſe compert. Itaque puto aut Serapionem hanc Arecam non nouiſſe, aut, ſi nouerit, illum nunquam deguſtaſſe.

Immutatur fructus, eodem Garcia teſte, ſtupefacit & cinebriat. Editur autem immaturus à nonnullis, vt velut inebriati, dolorum cruciatus non ſentiant.

Siccatum verò fructum ſic parant: Contuſam nucem Faufel in tenuiſſimas partes cum Lycio & ſolio Betele, cui exemptus ſit nervus, miſticant. & priorem ſaltum, quæ cruenta eſt, exſpuunt, cui ratione cerebrum & ventriculum expurgant, gingiuas & dentes ſtabiliunt. Potentiores ex Faufel, Lycio, Cuphura, ligno aloës & Ambrâ momento ſormas rubicales ſiue paſtillos componunt, quos maſticant.

Ex ea vrdi aquam ſtillant iam vitreis organis elici iubet dem Garcias, quæ maximo cum ſuo ceſſo in bilioſis aut prodiuoiis vſum ſe gloria-

Roborat

Alia ſpecies meridianæ.

Mirum Indorum os

Arecæ ac Betelæ vſus. Cum. Vires & vtilitas.

Ora ſanat.

Dentes confirmat.

Experimentum hoc confirmat.

Tegumen.

Apoſtemata. Suecidum.

Dolor dentium.

Color oculorum.

Gingiuas firmat & repreſſat.

Inuentum vomitum impedit.

Stomacacen.

Ebrietatem parit.

Paſtilli.

Arecæ uſus Faufel.

tus ſed tantarum id ſibi habitarus ſuiſſet.

Ridiculum eſt quod refert Lud. Romac. pa-
ram ratione conuenire videtur, nec ſimus an ex-
perimento reſpondere poſſit, (quonam quæ fa-
cit ratione? cauſa dicitur, præter iſtiuſmodi ne-
mina allata) cui bubonum & medium pic adu-
ceret. At Sultanus, in quit, dicto tradituus è
Satyrijs esse priam, à ſe accerſitum eui mors
imminet, eadem illi ſtillare compellit, mot-
que eſſe nonnullis indicius, *Chalybs* vocant, in-
ſtar nucis myſtiſcæ; ſtrouiſt etiam quædam her-
bam ſolia, modo mal. Abyſſi, *Tandolo* nomi-
nata, adeo etiam ſanctarum concharum offerat
cal-ius, Indique cuſtiandandendo ominat. Ta-
dem in eum, quem copit ocuſi, exſpuit, ſuper
absque eo, contagio mox ſubſequitur, præſenta-
neo vertigine vertigine correptum ubi in homi-
nem, vi pernitiuius, reſpuerit contra ta venena,
intra modicum hora ſpatium, perfulus veneno, in
terram nonnunquam ſeſſus ruinam. *Bezoartic* de Sul-
tano Cambaiæ, quem inter à cunabulis veneno
aluerit. Sunilis hiſtoria eſt apud Auicennam ex
Kuh reſumptio, ubi narratur pueſtum eſſe ve-
nenum, tamen ſum occasionem, ut reges quos-
dam & principes (quod formoſiſſima eſſet) qui
ſe habere ſolebant inſidiarer ſeruum Matthiol.
ait eam hiſtoriam Arabicis quibuſdam fabulis imitari.
quare eos aſſignam, quæ omnibus naturalis Phi-
loſophiæ rationibus conuincebam poſſit. Nos etiam
in eam ſenſerunt tam ſic & addua vix fabulam
ſubſumanelle. Ferunt enim & Sultanum de Sul-
tano Cambaiæ, & non habitantes domus cum
Clatio. Ridiculum quod ſcripſit Laud. Rom. de ca-
ne cuſtam, modo quam præſtat idem receptum
ſolutrices ſequere nonnullis eſſe, ſed minus: nec
quod Sultanus Cambaiæ cruitrus ſit veneno,
propterea contra deinde venenati reſidi. In-
rea ſpondum ſenſus illum notare cuſtum vide-
tam ueteronum, aliquis ridiculum eſſe illam ex-
pectionem nullum interitus ſuccipe expatio non
cauſa, vtule at, ſed ſignum eſt mortem præ-
cedere.

Porro, vt refert Garcias Faufel naſcitur plu-
mibus in Malaur, in Gezuite & Decan ſpacus
quantitate, quæ citrea tam maximè ſed ſa-
dum. præſertim in Chaul, quod defertur Or-
mus. Optimum item prouenit in Mombam in-
ſola. Laudatur enim quod in regione Balum
gum præſtet, atque id defertur in Decan cum he
quod in Gaudim naſcitur nigrum & pullium, di-
tum admodum, pulchritudinem facit. Ni-
ſcitur etiam in Malaca, ſed tam parua quantitate,
vt vix incolis ſatheiat. Item in Zeilan magna co-
pia, ſed candidum. quod in eam partem regionis
Deci in defertur, quæ Cotamalaco patet: tum etia
in Bifnaga. Defertur etiam ex Zeilan in Ormus,
Cambaya, & in inſulas Maldiuas, ſiue Naledua-
Et tametſi ſenbat Setap. lib. ſimpl. cap. 45. Ar-
bam non alere Arecam, (de meo etiam teſtor)
magna ex parte intelligendum id eſſe: naſcitur
tanen in locis tas: ſed exigua in Dofar & Aden, locis
maritimis. Amat enim hæc arbor magnos locos,
& mediterraneos ſitus. Aſſeritur ad nos ex In-
dias an Europam, ſed rariſſimè, nec niſi à curio-
ſioribus. Caſtaranen inuepas interalia aroma-
tas, præſertim Zenzibar. Sed nuper admodum In-
landæ portus naues appuliſſe ſimus, earum non
paucas quarum tam adhærentes de quibus plures
diuerſarum figurarum, & quidam cortice albo
conuexe teſtumineæ, ſingulas, atque extimuerit
barbito barente adeſpimus ab antico quodam
noſtro pharmacopœo.

Quod ſi quis & apud nos ea ſeram tentaſſem
velet (hæc enim ea Europa in vtum nec-
cum non venere, quod ſciamus, ſi ciuet maiores,
ponderoſiores, recentiores, adſtringentes ſunt quo,
vel Cordo id ſudente.

Dolichos

NVCI MOSCHATAE ET FAVFEL SI-milis nucleus.

Cap. CLXXXIX.

QVam Genere teretretur anno 1606. ex An-
glia, & Belgio inter varias fructus, non ad-
ſcripto nomine, habebat fructum formâ, & magni-
tudine nucis Mochatæ, non ſeſſili, & turbinata,
vt plerumque eſt Faufel, ſed tam ſubrotundi, quæ
rotundi, reſidentem ſectionis, qui nec ſtatim aquam
edit: in vna parte pulcher umbilicus, in medio
nonnihil protuberans: ab umbilico exeuntur
nerui non nihil duo, alter, qui per nucem ſeſſilem,
vel nigricantem, obliqui, & reticulatim perue-
nuunt ad oppoſitam partem, nucleum exiſtimas
nus vt Faufel, cuius forte genus, in parua parte
aliquid certioris nitri.

Fructus Myrti.

Nucis Myriſtic.

Nucis Myriſtic. ſpuriæ.

Nucis Myriſtic. ſpuriæ.

FRVCTVS VNA PARTE SESSILIS, A vetus ſolus diſſimilis, inſtar nucis Faufel.

Cap. CXC.

Cocos.

Locus

Faufel nigricans.

Faufel albicans.

Cocos.

Cocos.

INter fructus, quos adferebat Gener Cheiterei. ex Anglia, vnius peritus ab humaniſſimo Prodtae Gazetæ proto. dubio datum, qui magnitudine nucis inglandis cum ſuis tunicis, ponderoſus, in aqua tamen non ſubſidit, durus, ſecundum ſenſum, veluti ſolidus, & nihil continere, ſed nucleus eſſe, ſed tamen nihil ſimilarium, colore

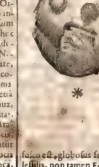

ſuſcoſo, globoſus ferè, nihil vna parte, non nihil ſeſſilis, non tamen *Faufel* modo, ſed hic particulam, eui aliquo ſic ſimiles habet ſolos, pene ex-
ticulatim diſtinctos: corticem duplicem, vnum tenuem, nigrum, locentem: externus ſuſcus eſt, cum aliquo rubore, ſimilis cortici nucis moſchatæ, duro, fragili tamen: habet magnum verbacum, album.

Exiſtimamus hunc fructum ita tradi per Clu-
ſium Exot. l. 4. cap. 45. Fructus è Vvalachia acce-
pius, & communicatus per honeſtum virum
V Vilhelmum Parduynum ab iſcultis pene erat
figura

Descriptio Cortic. Carn.

Fausel. & nuc. Cortex.

Pulpa. Augur.

figuræ, vas tamen parte fossilis & quodammodo plantæ, siteræ in ordem assurgens, ereberrimisque subnigrâ, spendenteque, qui tegebatur, cortice, sine membranâ, quaquauersum velut soleis distinctus, instar nucis Faufel dictæ Arecæ suo inuolucro exemptæ, cui etiam substantiâ non videbatur adeò dissimilis: verùm longè maior, nec adeò turbinatus. Gravis erat, cortice fusco præditus, conus, quem dixi, modo fulcatus, interna pulpa fuse subflantia, dura, candicans, falsi initio saporis, dein adstringentis.

SIRI GATA GAMBER INDIS, PATELLE AC FAVFEL.

CAP. CXCI.

Descriptio

EX fructibus [inquit Clus. E xot. l. 2. c. 15.] delatis per Batavos in prima nauigatione, datus decumus texterat [si fructus appellandus est] prolixus circinatæ erat rotæ sublatæ, planus, ustis Vomicæ magnitudine, & penè forma, ex rufo cinereaceo colorus, qui confractus, interna parte albus, amaritudinis cum aliqua astringentia participus. Si fructus erat, externum cortucem habuerat quo fpoliatus: sed facilè mihi persuaserim non fuisse, eram pathilum ex Arecæ polline, & calce, aut aliqua re simili confectum: nam ftatim atque Alhada Guzaratensis [quem eiocari curaueram, quum exoue illi fructus mihi confignendi trafe haurian, ex nomina, & quæ ipfi notæ essent, percontarer] unum & alterum in os iniecit, & appellatione indicata, Siri gata gamber, præsentibus binis mercatoribus nunduacutream ob eam rem, quam maxime diligentia hos probibq; conficerat em, & cap. 25. lib. 1. Hiftoriæ aromatum Garciæ examinatem, prorsus similes iis effe videbantur, aequab. fe thone quinta illius capitis scribit: Potentiores videlicet ex Faufel fiue Arecæ, Lycio, caphura, ligno Aloes, & Ambari momento formulas componere, quas edunt. Sanè Iesuitæ accepto meminì Londino missos, quum Francofurti ad Mænum habitarem, cum hac inscriptione, Apud Indos magno in pretio haberi. Sed & quotquot nauesdeinde in Indiam profectæ, redierunt, haudquaquam aliquot formulas retulerunt.

Nux fru-ctifera Palma ex arena pul-lulans.

Color.

Nucleus.

Nucleus, vel Arecæ pollen.

Fausel. Arecæ.

Pulpa.

Nucleus.

Huius item effi cium præscribit num. II.

FAVFEL ACCEDENS NVX.

CAP. CXCII.

Descriptio

Ostendebat mihi Theodorus Clusius, [inquit Clusius Exot. lib. 2. cap. 3.] fructum exoticum, lefcanculis longitudinis, vbicialis craffitudinis, cutaceo putamine prædito, eneraceo, fotis colonis, interne multos fibris cõstantem, penè instar inuoluciri nucis Faufel, fine Arecæ, inferná parte velut gemino, & duplicato calyce mu-

Putamen.

Color.

Fausel.

nitum, extimâ fue fuperemâ mucronatâ: nucleum fine veriùs nucem conuenebat nigram, valdè rugosam, duram, Fausel non dissimilem, ad cuius gemnus non inepte referri posse arbitror. Similem Fructus & deinde aliunde accepiebam, cuius offeulum erat duram, nigrum, multis villis obtitum, nucleum continens rugosum, durum, insipidum. Figura est num. I.

Nucleus.

Arecæ.

Nucleus.

NVCLEVS PYRAMIDALIS INDICVS, AD FAVFEL ACCEDENS, VEHE.

CAP. CXCIII.

Descriptio

NIcer fructus peregrinus Illust. Cæl. Vvitenb. Ed. Faufel fcelus memorat Simp. 1608. Pyramidalis erat, arcellat. vncium longus, qua nitidine pictus, externâ Pulpa parte nigricantibus venis pictus, & Fausel acce- Nucleus. dentibus, pulpa alba, dura, in medio aliqua cauitas, eo modo, quo in nuce Indica magna, saporem manifestum non experior. Nucleus videtur non maior, quàm cauitas nucis hirsutæ, quæ antè in hujus libri cap. 6. tertia numero habetur. Huius item effi cium præscribit num. II.

PALMAE FACIE HAIRI.

CAP. CXCIV.

HAiti in America sub ortum est, solio palmeo, li- Descript. gno marmori nigro simili, quamobrem multi Ebenum elle existimant: quorum sententiam Ebenus cur non sit. Theatrus non approbat in sua histor. Gallic. Antarctice. Nam Ebeni lignum nitidius fplendet. Deinde arbor hæc tota spinosa est, minime verò Ebenus. Postremò Ebenus in Aethiopia & Calecuto nascitur. Lignum istud ferri modo ad ima aque fuit: quare Barbari ex eo enses conficiunt atque monilia, adeòque durum ac validum est, vt ex eo fagittæ quasiis ferreæ lonicas penetrare possint. Fructum e-

Ebenus fert lignum durum.

Fructus.

dit rufæ fuforie magnitudine, altero extremo quodammodo acutum. Intus nucleus est niger candoris. Hanc autem arborem sylueftrem Brasiliæ Nucleus. Airy dicunt. Lemus existimat Hebeni speciem, Airy. quam deferibit folijs Palmæ, trunco nudis fpinis Hebeni fpe armato tenuibus & pungentibus instar acuum, cies. fructu mediocris magnitudinis, in quo nucleus candidus, non edulis. Lignum nigrum, et quo propter duritiem sylueftres homines parant enses, & fustes, & fagittas. Politum est & lucidum, ita ponderosum vt aquæ insectum fundum petat. Theatri Hæc quidem tenus fimilem fructum nomine Tayama deferipsit Oviedus.

Tayama.

Considerandum est de Hæc hactenus Plin:

Digitized by Google

lib.12.cap.5. vbi postquam de Ebeno tradidisset, sic ait: Ibi (in India videlicet) & spina similis, (Ebeno dictæ) sed deprehensa vel lucernis &c.

PALMA YRI

CAP. CXCV.

IN Brasilia, vt scribit Lerius, Palmarum quatuor aut quinque species conspiciuntur: inter communiores sunt, quas Sylvæ homines vocant *Gerații*, & quæ dicuntur *Iri*, sed in nulla earum Dactylum vidit, existimat etiam non proferre. Yri quidem fructus est rotundus, Prunellorum seu Pruni sylvestris specie, sed in magnum racemum congestus, tantæ magnitudinis, ac ponderis quantùm homo vna manu attollere queat: sed meri sunt nuclei, nec carnati nucleis maiores, quorum quidem sit vsus. Sed & teneram quandam gerit summitatem inter folia illarum sed iuniorum, quam in cibum cædebat cum sociis: testatúrque nobilem à Ponte hæmorrhoidibus vexatum, dixisse eas sibi remedio fuisse. Antea egimus de Palma *Lauor* dicta fructu cerati, sed ab hac diuersa.

Gerații.

Tri fructus.

Hæmorrhoides.

EBENVS.

CAP. CXCVI.

EBenum vt iungamus Palmis ansam præbet Plinius, qui Ebenum Palmarum generis facit. Hanc quoque modò descripta, quæ à quibusdam Ebenus existimatur, Palmeo est folio. Cæterùm Ebeni lignum quale ad nos Europæos importatur, (Hoc etiam testante Hen. Schickart, industrio & peritissimo Ill. E.C Wirtemb. Architecto) duûm est generum: *Verum* seu genuinum: [Gutt Eben Germ.] & sylvestre: [Wild Eben] Vtrumque fructum egregium & perpolitum dono ab eo accepimus.

Duum generum.

Verum.

Estque illud quod *Verum* appellatur sylvestri ponderosius, nigrum, alicubi interdum colore ligni nucis Iuglandis, aut etiam pallidius, quam coloris varietatem in bonitatis notis habent. Passim ceu minutis quibusdam segmentis scarificatum, longè frequentibus aliis splendicantibus nec impressis refertum. Idem Architectus aliquando, sed ratiùs, hominis crassitudine truncos vidisse testatur, sed nullum vnquam quod non putredinis aliqua labe alicubi fuerit infectum: quale & nos aliud habemus, ac suberis quodammodò fungosæ substantiæ in parte quadam, quod ætati & corruptelæ tribuissemus, ni is monuisset aliter.

Sylvestre.

Sylvestre ab eo vocatum, prædicto nigredine ac pondere cedit, sed vix elegantia atque splendore: passim quoque lineis ceu scarificationis quibusdam vestigiis, verùm non vt in prioribus profundis aut incisis, nihilominus tamen splendentibus, conspicuum. Veri portio adolescens flamma, non iniucundum spirat odorem, vt nobis quidé videtur, nõ tamen sine odoris quadam grauitate peculiari. Vtrúmq; aquæ iniectum protinus fidit: & vix aliud è lignis inuenias ponderosius. Videtur tamen sylvestris natura nonnihil pinguior & oleaginosior esse. *Sed quid Autores de hac tradiderint audiamus.*

Differentia

Theophrast. de arboribus Indicis tradens, Ebenus (*ἰσχὺν*: Gaza Hebenum vertit:) quoque, inquit, eius regionis propria est: Cuius duo genera: alterum præstanti pulchróque ligno: alterum vile ac ignobile. Rarum est id quod præstantius: aliud copiosè habetur. Coloris gratiam, recondita & asseruata non acquirit, sed nativa statim. Ipsa arbor fruticosa est, veluti Cytisus. (Sic enim Plin. & Gaza tantisper legamus, donec prodeat qui nos doceat quid sit *κυμινδὶ*, vt in vulg. exempl. legitur) Eius lignum Buxo [*πύξῳ*] aspectu simile est, sed decorticatum, nigrum apparet: miræ durationis est, ac naturæ quodammodo perpetuæ: nam ne arefactum quidem leuius redditur. Graue est, quia densum.

Theophr. corrupta.

Aristoteles Ebenum aquas subire ait propter densitatem in lib. de mistorum affectibus. Non autem fluitare ait, quia *διακινδυνεύει ὑπὸ ἀπορ.* Quo ex loco & id obseruandum, quod ait: *ἐν δὲ τοῖς ἔβεσι τὸ μέλαν ἐστὶ μόνον.* Quasi etiam non nigra quæpiam sint Ebeni species, vt ne id quidem latuerit Virgilium, qui epitheton adiecerit, tanquam necessarium, cùm dicebat: Sola India nigrum fert Ebenum. Herodotus tamen ex Aethiopia post expeditionem Cambysæ vectigales Aethiopas factos, centenas Ebeni phalangas tributi nomine Persarum Regibus pendere solitos, scribit, vt mox quoque specialiùs dicetur ex Plinio. Id quod adegit viros doctos (vt annotat Scal.) suspicari, Guaiacum iam vsu Venereæ luis factum nobis popularе, nihil esse aliud, quàm Ebenum decolorem. Quæ ligna si sunt affinia, potiùs hominum opinione, quàm specie, meminerimus, ab autoribus prodi. Frondes Ebeni Buxo similes: Guiacinas vidimus allatas, Comari, Laurúsue facie. De Pausaniæ hac quoque in historia [inquit idem] mendaciis non est hic locus: Ebenum radicem esse opertam hinc stipite. [Sed ex alterius sententia illud tradit, vt dicetur mox.] Contrà, impostores & phalas ad pedestres lanceas venditant è Terebintho, & incocto atramento Populneas assulas ad speculorum capsulas: & ad tessellatum emblemmatis opus Roboris frustilla, quod diu sub aquis nactum fuerit nigredinem commendabilem.

Guiacum.

Ebenus decolor.

Pausaniæ mendacia.

Ebenus ab Autore quodam Cyprius dicta.

Populus.

Robur.

Plin. de Ebeno sic tradit: Vnam à peculiaribus Indiæ arboribus Virgilius celebrauit Ebenum, nusquam alibi nasci profectus. Herodotus eam Aethiopiæ intelligi maluit, ac in tributi vicem regibus Persidis è materie eius centenas phalanges tertio quoque anno pensitasse Aethiopas cum auro & ebore, prodendo &c. Romæ eam Magnus Pompeius in triumpho Mithridatico ostendit. Accendi eam Fabianus negat: vritur tamen odore iucundo. Duo genera eius: rarum, id quod melius, arboreum, trunco enodi, materie nigri splendoris, ac vel sine arte protinus iucundi: alterum fruticosum Cytisi modo, & tota India dispersum. [De vtroque id Theophrast. non tantùm de viliore: vbi videas aliter hæc tradita loco paulò antè citato.] Spississima ex omni materie, ideò & grauissima iudicatur Ebenus & Buxus gracilis natura: (magis placet hæc lectio, pro vulgata illa, Ebenus & Buxus, graciles: nam paulò antè arboreum dicit: & visi sunt trunci arboris iustæ magnitudinis. At Theophrast. Buxum quidem totam gracilem dicit, Ebenum medullã.) nec tamen aquis fluitat. Cytisus proximè accedere ad Ebenum videtur. Quanquam non desint, [vt Theoph.] qui Syriacas Terebinthos nigriores affirment.

Plinius.

Aethiopia arbor.

Porrò quod antea de Pausania dictum nemini quam fabulosum existimat Matthiol. Ergo vt res propriùs cognoscatur, verba eius producenda. Is Græciam describens sic ait: Audiui Cyprium hominem

minem oppidò quàm peritum in herbarum generibus ad medendi vſum notandis, qui diceret, Ebenum nulla folia, nullúmque omninò fructum ferre, quin & ſtirpem nullam eſſe Soli expoſitam: radices tantùm terra occultari, quas eruant Aethiopes, atque ii inprimis, qui quo maximè loco reperiatur, norunt. *Hæc ille.* Quæ etſi fabuloſa fortaſſe videantur, faciliùs tamen illi credendum cenſet Matth. quàm Anguillario, qui minorem Anagyrim, quam Ananienſes *Eghenum* vel *Egbelum* vocant, vocis tantùm ſimilitudine fretus, ſecundum Ebeni genus [ridenda ſanè opinione,] Theophraſto eſſe cenſet. Cùm Eghenus fœtidiſſima ſit planta, & ſcribant Theoph. & Plin. id Ebeni genus in India tantùm naſci, & in India tota diſperſum.

Anagyris. Eghenus. Egbelum. Anguill. err.

Sed quod de Pauſaniæ Ebeno dictum, iſtud quidem haudquaquam fabuloſum putat Matth. cùm ſcribat Georg. Agricola, foſſilium indagator maximus, reperiri etiam in Germania Ebenum foſſile, ad 7. libri ferè calcem, his verbis. Quinetiã Hildesheimi intra terram aluminoſam iuxta lignum in lapidem mutatum, & in eius commiſſuris reperitur Ebenum foſſile, quod & ſparſum in aliorum lapidum cauernis, tanquam in aluo latere Theophraſtus non ignorauit. Stirps eſt nigra, foliis fructúque carens, cornu politi modo ſplendida, ſolida ſed leuis, omninò aſpectu ſimilis gagatæ lapidi, ſed naturâ admodum diuerſa. Nam Ebenum ignem non ſentit, Gagates accenſus ardet & igni perit: *Hæc ille.* Sed verba Pauſaniæ videntur demonſtrare potiùs adulterinum Ebenum, quàm verum, de quo hic agimus: aut ſaltem ei non notam eius arborem,

Ebenum foſſile.

Quod ſi Matth. quoque credidit Ebenum illud foſſile & lapideum de quo Agricola agit, eſſe id quod hoc capite deſcripſimus, tam errat, quàm verè Pauſaniæ narratio mendacium à Scalig. vocatur: vt taceamus Ebenum adulterinum, non magis eſſe Ebenum, quàm ſtatua, homo. Scribit Goropius in Ad. lib. primo. Stabant ingentes ſub profunda terra trabes, quæ diuturno ſeculorum decurſu Ebeni tum colorem tum duritiam contraxerant: documento, quî in hac regione Ebenum poſſimus imitari, quod illi nouerunt, qui vermiculata è lignorum diuerſitate opera componunt. Scaliger. de Plant. lib. 2. ſimilium Ebenorum meminit ex diuerſis lignis adulteratorum, de quibus paulò antè.

Ebenum adulterinum.

Conſulamus Dioſcoridem. Ebenus, inquit, optima cenſetur Aethiopica, nigra, venarum pectinúmve expers, cornu elaborato læuore ſimilis, quæque fracta denſa apparet, mordet autem guſtu ac leniter adſtringit. Prunis impoſita cum odore iucundo & citra fumum vritur. Recens verò igni admota ob pinguitudinem accenditur, & ad cotem trita ſubfulua redditur. Eſt & altera Indica, intercurrentibus lineis prædita, candidis & fuluis, itémque maculis frequentibus: cæterùm prior bonitate antecedit. Nonnulli porrò Morí aut Acanthi ligna, quòd ſimilia ſint, pro Ebeno vendunt. Ex eo autem internoſcuntur; quòd fungoſa ſint, & in aſſulas ad purpuram vergentes reſoluantur, nihil mordacitatis in guſtu, nec ſuáuis odoris in ſuffitu præ ſe ferentia. *Hæc Dioſc.*

Ebeni deſcr. ex Dioſc. Ebenus Aethiopica. Ebenus Indica. Alia Ebena adulterina. Vt ſuccus dignoſcatur.

Nunc quæritur an Ebenum, quod ad nos importatur, & hodie apud Magnates & artifices pro Ebeno celebratur, quale duûm generum ſuprà deſcripſimus, ſit vnum aliquod ex his à Dioſcor. deſcriptis. Dubitationis occaſionem præcipuam putat Matthiol. quòd ſuffitum nullo commendetur odore. Noſtrum ſanè non ſolùm non fœtet, ſed & iucundi quiddam ſpirare videbatur, flammâ adoleſcens. Quod verò Matth. ait, Plinium nullibi odorati Ebeni meminiſſe, oſtendit ſe Plinii locum, vbi maximè de Ebeno diſſerit, admodum oſcitanter perpendiſſe.

An Ebenũ noſtrum ſit Dioſc. Matth. not.

Dalech. putat odorem eius tempore longo, per maria & itinera euaneſcere poſſe, quod in totum vix fieri poteſt in tam ſolido denſóque ligno.

Curtius quaſi in nouum quendam orbem delatus de Ebeno iudicat: Arborem vt plurimùm eſſe tenuem, vimine raro, & in craſſitudinem caudicis extuberato, cortice hirſuto, & admodum reticulato, adeò venis debiſcentibus, vt per ſinus ipſos intima pars tenui libro contegatur. Sed quo authore hæc dicit? aut vnde ementitus eſt hanc Ebeni deſcriptionem? quis ei dixit arborem vt plurimùm eſſe tenuem? Quaſi verò ei nota fuerit. Neque hoc illi ſat erat, niſi hanc ſuam temeritatem ingeminaret aliâ: Theophr. autem [inquit] foliis ramiſque, ac reliquis denique omnibus Terebinthino ſimilem dicit, fructu tamen diuerſo, & Amygdalis conformi. Plus ſanè ille vidit apud Theoph. ſi hæc vidit. Sed qui Theoph. conſulet, facilè agnoſcet ipſum ei imponere. Ita enim ait L. 4. c. 5. hiſt. φασὶ δ' οἱ περιηγηταὶ τὴν ἔρημον τὴν παραβολὴν τὴν ἐν χερσὶν διάγουσαν &c. ὅμοιον δὲ πίτυς ἄμυγδάλαις. Nihil hic de Ebeno: ſed Terebinthum Indicam comparat cum Terebintho Græca.

Curt. not. Alter Curtij error.

Anguill. liberè fatetur, Verum Ebenum quale ſit, ſe ignorare, ac quum in noſtro deſit odor, qui à Dioſc. requiritur, verum Ebenum ſe dicere non poſſe. Et alibi: *Egano*, ait, videtur Ebeni ſecunda ſpecies Theophr. [quam opinionem improbari à Matth. paulò antè dictum.] Totam Ebenum quâ vtuntur Veneti, ſcio eſſe ex Egano quæ deuehitur ex Syria & Cypro, vbi hodie adhuc vocatur *Hebeno*. De hac Ebeno Anguill. plura c. de Laburno. De Hõ. Belli Cytiſo vera, & medulla nigra Ebeni Theophraſt. agemus cap. de Cytiſo vera & Maranthæ, & de Ebeno Cretica Hon. Belli cap. de Cytiſo Cretica flore rubro.

Ebenum Venetorum eſſe Laburnum / Ebeni medulla Cytiſi ſuc. Ebenus Cretica.

Guiland. Theonino ſuo dente Matthiolum petit, quòd Ebeni innumeros haberi in Italia truncos adſtruit, nec animaduertit, lignum quod vulgò Ebeni nomine venit, ſuffitum ſupra carbones, iucundum odorem non efflare, neque ad cotem alliſum ruffeſcere, neque etiam cum aqua tritum in ſuccum abire: quapropter fœdum ait eſſe hunc Matth. errorem. Sed, vt ita ſit, iſta omnia non conuenire truncis iſtis, quos vterque intelligit, tamen candidiùs cum Matth. agere debuit, quippe qui ipſemet faſſus ſit in ſuis ſcriptis, vt anteà dicebamus, Ebenum vulgò dictum, ſuffitum nullo commendari odore. Deinde ſcire debuit Guiland. iſtas notas quas adducit non Indico ſed Aethiopico tantùm tribui à Dioſc. quapropter nihil obſtare quominus Indica Italis & Matthiolo fuerit cognita. Ita ſæpè non videmus manticę quod in tergo eſt.

Matth. not. Matth. ex parte excuſatur & Guiland. not.

Amatus Ebeni ſecundam ſpeciem, Guaiacum facit.

Verùm neſcimus quid ſibi velint Pen. & Lob. quando in Adu. ſic aiunt. Officinarum Hebenum [ſiue Xylaloes Offic. in marg.] quin ſit ſpecies Guaiaci nihil obſtat: nam præduræ aſſulæ, grauiſſimæ, quæ in Officinis viſuntur, & aquæ merſæ ſidunt, tum pinguedo, quæ exudat igni, perinde atque è Guaiaco, tum aſpectus ipſe, & vires, & ſapor, videntur teſtari: nam odor etiam ei ineſt Guaiaci, vires ad eadem quæ Guaiacum commendantur. Sed ſi id intelligunt, quod in Offic. nomine Xyloaloes ſeu ligni Aloës habetur, eſſe

Offic. Ebenum. Species Guaiaci. Lob. & Pen. not.

Ebenum, vt ipſimet cap. de Agallocho apertè declarant: Et Lob. in Obſ. ait, Hebenum ſiue Xylaloën, officinarum legendum: nullo ſanè labore refutantur: Non enim nigra eſt Xybaloë, cui quàm benè Guaiaci odorem tribuant, ipſi vidento.

Hiſt. Lugd. mss. Hiſt. Lugd quoque Ebenum officinas pro Xylaloë habere ait: quaſi nèc ipſa apud priſcos illos Theophraſt. Dioſc. Plin. & alios legiſſet Ebenum eſſe nigrum.

An verò Ebenus ſit ſpecies Guaiaci, vti cenſent, aſſerere non poſſumus. Sanè quæ Ebeni nomine hodiè habétur ligna, nec odore, nec ſapore nec pinguedine cum Guaiaco conueniunt. Vidéntur & Guaiaco duriora, quamuis ſubſtantiæ ſoliditate ac pondere ad id quamproximè accedant. *Hairi* quoſdá *Ebenũ* putare, ſuprà dictum. Lacuna plures Ebeni ſpecies eſſe ſcribit, excellentiſſimam autem quæ vulgò dicitur Guaiacum: Sed vnde hoc ſcit.

Synonyma Linguarũ. Hebenus. Hebenum. Ebenus. Ebenum. Ebra. Dicitur Græcis ἔβενος, & ἴβιξ Suid. *Ebenus* ſiue *Ebenum*, teſte Seruio Mauro: vel vti alii ſcribunt, *Hebenus* & *Hebenum*. Sed melius *Ebenus* dici videtur, à nomine Hebræo *Eben*, quod lapidem ſignificat, vt notat Geſn. Sanè & hæc Hebenus & hoc Hebenum cum aſpiratione & ſine ea ſcribitur à doctiſſimis autoribus. Luc. lib. 10.

-----Hebenus Mareotica vaſtes
Non operit poſtes.

Hebenus autem, inquit Seruius, arbor eſt, quæ cæſa dureſcit in lapidem. Malimus tamen hac in parte ſequi Græcos [quòd & ipſa Græca dictio eſſe appareat] qui ſine aſpiratione ſcribunt.

Hauben. Goropio notante, in Vertumno, Hebenum dicitur Hauben apud Hebræos, vt eſt apud Ezech. c. 27. Verùm quia Hebenum vox eſt Latinis, Græcis, Hebræis, Arabibus & Chaldæis communis, ſuſpicatur iam ad antiquiſſimos referendam natales. *Hauben* namque, quid [inquit] aliud eſt quàm *Haut-been*, [Cimbris] id eſt lignum oſſeum, ſiue lignorum os. Arab. dicitur *Habenum*, vel vt alii volunt *Abanus* vt Serap. cap. 152. ſeu *Abenus*, Barbaris *Ebanus*. Germ. Ebenholtz: Gal. *Ebene noir*: It. *Ebeno*: Hiſp. Caſtil. *Ebano*: Portug. *Abenu*: Apud Paulum Epulionem Marcaorum, (qui in epiſtolis à ſe collectis ſcribit inter munera miſſa regi Hiſp. Philippo per Regem Perſatum, fuiſſe *quattri cornetti di legno Audauico, quali riſplendino come ſpechio*, [per lignum Audauicum ſplendens vt ſpeculum, Ebenum intelligendum ſuſpicamur.

Locus Theophraſt. Indicam tantùm dixit Ebenum: Dioſcor. tam Aethiopicam, quàm Indicam. Virg. Georg. 2.

-----Sola India nigrum
Fert Ebenum, ſolis eſt thurea virga Sabæis.

Ad quam Virg. ſententiam Servius: Atqui, inquit, & in Aegypto naſcitur. Sed Indiam omnem plagam Aethiopiæ accipimus, quam & Virgilius, vel Conſtantino teſte, Indiæ nomine complexus eſt. Lucanus per Mareoticam Habenum Aegyptiam videtur oſtendiſſe, vt idem putat. Negat tamen Plin. in Aegypto naſci. Solinus exigua Aethiopiæ parte tantùm creſcere autumat. Strabo ex Megaſthene ſcribit, apud Praſios (in India) naſci. Apud Plin. Meridiano Aethiopiæ cardine ſyluæ Hebeno maximè virent: quod & Theuetus confirmat, additque etiam in Calecut naſci. Ex Pomponio Mela diſcimus etiam in Arabia, & aliis variis locis naſci, vt annotat quoque Amatus, qui addit, hodiè magnos truncos in officinis haberi vbi pectines fiunt, & eos egregios. Videas ſanè Venetiis & Auguſtæ Vindelicorum tanta copia Ebenum, vt ſint ibi artifices, qui nihil aliud fetè quàm hoc lignum tractent. Apud Magnum Ducem Hetruriæ ſplendidiſſima opera affabrè facta ex Ebeno nigerrimo, politiſſimo, nec vulgatæ magnitudinis vidimus, & vidêre poſſunt cunoſi qui Florentiâ tranſeunt. Ferunt, inquit Curtius, Ebenum in mari rubro naſci, ſolus Fructúque Oliuæ proximo. Sed hæc nouitas merebatur titulum ſui autoris. *Curtius mss.*

Cariem inquit Plin. non ſentit Ebenus: eandem maximè æternam putant, claro iudicio in templo Epheſiæ Dianæ, de cuius ſimulacro Deæ ambigitur. Cæteri ex Ebeno eſſe tradunt. *Duritia.*

Vires & Vſus Oculorum caligo Fluxiones. Ebenum Theophraſtus ad cotem tritum, oculis vtilem prædicat. Et, vt ſcribit Dioſcor. vim habet ea exterendi, quæ pupillis caliginem offundunt: pollet & ad veteres fluxiones ac puſtulas. Quod ſi quis facta ex ea coticula (ἐκένου) vtatur ad terenda collyria, efficaciùs medebitur. Ad oculorum medicamenta efficax quoque redditur, ſi ſcobes ramentáque in vino Chio per diem ac noctem macerata, diligentérque ad læuorem contrita, in collyria digerantur. Nonnulli ipſa priùs trita cribro cernunt, ac deinde reliqua eo modo peragunt. Quidam pro vino aquâ vtuntur Vritur etiam in fictili nouo, donec in carbones redigatur: lauatúrque plumbi vſti modo: Itaque præparatum aridis ſcabríſq; lippitudinibus conducit. Non tractamus, inquit, in medicina alienos orbes: non omittetur tamen Ebenus propter miraculum. Scobem eius oculis vnicè mederi dicunt: ligneóque ad cotem trito cum paſſo, caliginẽ diſcuti. Ex aqua verò & radice, albugines oculorum. Item tuſſim pari modo Dracunculi radicis adiecto cum melle. Ebenum medici & inter arrodentia aſſumunt. Conſideratione quidem dignum quomodo intelligenda Plinii verba inter arrodentia. *Carbones. Albugo. Tuſſis.*

Eiuſdem meminit Gal. lib. 6. ſimpl. his verbis. Ebenus ex iis lignis eſt, quæ trita cum aqua facilè in ſuccum reſoluuntur, æquè ac lapidum nonnulli. Vis ei ineſt excalfaciendi, extergendi & tenuium partium, quamobrem quæ pupillas offuſcant vitia extergere creditur. Miſcetur aliis remediis ocularibus, quæ ad vlcera vetera, fluxiones & bullas ſiue puſtulas accommodata ſunt. Cæterùm variat nonnihil Plin. à Dioſcor. qui Ebenum ſuper coticula tritum collyriis indi ait: illo autem Ebeni ligno ad cotem trito caliginem diſcuti. At Serapio ex Ebeno parari coticulam [fricatorium vertunt] cui collyria affricentur. Sed res eodem ferè redit, modò vis medicatrix collyrii dependeat ab Ebeno. Ἀστὶς ſanè voce Græci non modò coticulam intelligunt, ſed & medicamentum ipſum ad cotem tritum, qualem ex Ebeno fieri ad eum vſum perinde ac ex hæmatite nihil vetat. *Galenus. Temperãt. vtera.*

Strigilet. Strabo autor eſt, Indicos exercitium, præcipuè frictionem, probare, maximè ſtrigilibus leuibus corpora expolire.

Ebeni ſiccatos truncos, teſte Matthiol. maximè hac ætate nouit Italia: namque innumeri viſuntur in eorum officinis, qui pectines conficiũt ad explicandos aptandóſque capillos: item apud illos, qui globulos funiculo traiiciendos ad preces numerandas torno in orbiculos expoliunt. Porrò quod de frictione ait Strabo, id & Curtius probat ex Celſo, quòd corpus exedat, euocet, educat, leuétque exaſperatum. Curtius etiam miratur, aliquos credere pectines & orbiculos deprecatorios, aliáque minima & leuia, torni opera, vt ille ait, ex Ebeno fieri, præſertim verò cùm tot, & tam

& tam variis venundanda exhibeantur. Existimat enim tanti pretii ac nobilitatis lignum in vulgatos hos vsus non venire, rariúsque esse, quàm vt eousque innotuerit vulgo.

Vtensilia Sceptra.

Petr. Martyr de rebus Oceani & noui orbis, in insula Guanabana scribit esse vtensilia ex ligno nigerrimo, lubrico, lucido, quod Hebenum Doctor I. Baptista Elysius esse contendit.

Deorum simulachra. Pocula.

Reges Indos ex Ebeno sceptra gestare, Solinus author est. Eosdem non nisi ex Ebeno Deorum suorum simulachra fingere: item pocula craterásque ex eo fabricare tradunt, quòd sanè credant contra maleficia efficacissimum esse, & quicquid veneficii fuerit, tactu eius auerti. Vt itaque nil mirum sit, si peregrè in pretio sit, cùm etiam his apud quos nascitur & familiare est, ipsísque adeò Regibus summo in honore sit.

Contra maleficia.

Refert enim Plutarchus in vita M. Antonii Cleopatram Aegypti Reginam, Alexandriæ, apud Isidis ædem, & in præclarissimis sepulchris, aurum, argentum, pretiosósque lapides, Ebenum quoque, & quicquid denique rarum ac pretiosum haberet, condidisse & occultasse, propter bellum, quod Octauius Cæsar contra eam, & Marcum Antonium gerebat.

Adalligatum infantium cunis, tumultuosa insomnia prohibere scribit Albertus.

Hodie, vt dicebamus, varia opera ex ea fiunt, apud Magnates & Principes, thecæ, arculæ, abaci, capsellæ, speculi thecæ, pectines, narthecia, tragematothecæ, sellæ plicatiles, pocula, ad altaria exornanda, signa crucis, cingendas imagines Principum aut Sanctorum, & alia eiusmodi propè modum infinita, eáque vel per se pura, vel auro, argento, aut ebore vario artificio adornata, qualia Venetiis, & Augustæ Vindelicorum apud artifices aut Magnates videri possunt.

EBENI VERSICOLORIS MATERIA ARBOR PYRIFOLIO.

CAP. CXCVII.

Descriptio

SCribit Theoph. lib. 5. cap. 4. vbi de Terebintho Syria agitur, quæ Ebeno nigrior. Aliam arborem reddunt, quæ cum nigredine varietatem quandam præ se fert subrutilam, vt aspectus Ebeni versicoloris appareat, fieri ex hac lectos, & subsellia, & reliqua lautiora opera narrant. Amplam maiorem in modum, & frondibus conditam pulchris, similémque Pyris eam assignant.

Vsus.

FRVCTVS PEREGRINVS TETRAGONVS.

CAP. CXCVIII.

Locus. Descriptio arboris.

FRuctum peregrinum tetragonum referebant, teste Clusio in Exot. Batani Nauclerii, qui ineunte Septemb. anno 1601. ex Iaua & Moluccis Insulis reduces Amstelredamum, in quali tamen arbore nascerentur intelligere nequiui. Si tamen coniecturâ vti licet, prægrandis alicuius palmæ eiusmodi illa, quæ magnas Indicas nuces, vulgò *Cocos* appellatas, aut nucem *Faufel*, siue *Arecam* profert, fructum arbitror, atque plures simul ex crasso vno pediculo instar illarum pendere.

Fructus.

Binas autem eiusmodi nuces videre mihi contigit. Vnam magnam, quam Cl. V.D. Petrus Paauius artis Medicæ Professor in Academia Lugduno Batàua, à Mercatorũ societate cum aliis quibusdam exoticis adquisiuerat. Alteram longè minorem, quam mihi donabat Amstelredami honestissimus vir V Valrchius Syuertz, illius vrbis Pharmacopæus, ab Isbrando Hieronymi F. Cheirurgo, qui eam retulerat redemptam. Vtraque verò quadrangularis erat formę.

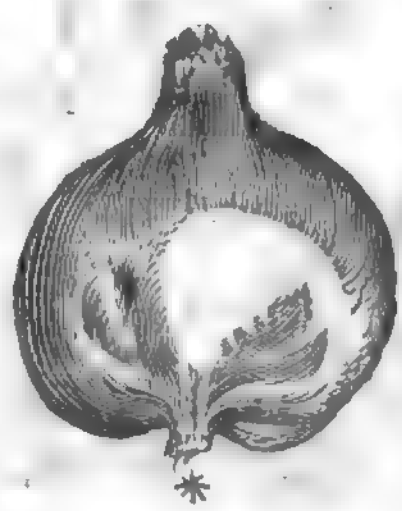

Fructus maior.

Maior porrò, nitidiore & læuiore cortice tecta, septem vncias à summo fastigio ad pediculum vsque longa, pedem cum semisse crassa erat, siue sesquipedalis eius ambitus: singuli enim anguli quatuor penè vncijs cum semisse ab inuicem distabant: cortex valdè densus, ex multis fibris, retis quodammodo formâ contextis, constans, materiam fungosam intermixtam continebat, corióque, vt dixi, læui & splendenti, spadicei coloris, exteriore parte tectus erat. Tota tamen nux valdè leuis pro sua magnitudine: quid verò ea contineret, me latebat, quia, cùm mea non esset, aperire nolebam. Sed minorem, quæ mihi donata, mediam secabam, vt me omni dubitatione exsoluerem: nam quum Cheirurgus, qui illam attulerat, affirmaret, se in maris littore nascentem euulsse, mediâ ex parte arenâ mersam, fibrísque in ea firmiter hærentem, & supernâ parte cauliculum promere lignosum, viridi cortice tectum, fastigio quina aut sena folia Myrtunis similia sustinentem, eáque adeò ratione bulbaceam esse plantam sibi persuaderet: ego verò multas notas conspicerem, quæ me, vt arboris potiùs fructum esse crederem, impellerent: illam aperiebam.

Cortex.

Caro.

Materia fungosa.

Planta bulbacea.

Superiore longè minor hæc erat, vt quæ tres duntaxat vncias cum semisse longa, octo autem ambitus contineret, non nitido cortice tecta, vt superior, sed valdè rugoso, quo ante maturitatem adempta, & subrufa cute tecta, quadrangularis, perinde atque superior, formæ, sed angulis magis inæqualibus, neque adeò distinctè ab inuicem seiunctis, sub externa cute, multis fibris, retis instar transuersum sese intersecantibus, cortice constabat, quemadmodum etiam interiore parte, quæ officulum tegebat & inter illas fibras, fungosa materia insipida, & valdè reficcans, suberini corticis instar: ipsum officulum formam habebat ab insima sede latiore in metam assurgentem, & crassiusculum erat, molle tamen [quia fructus immaturus] subrubente cute tectum, acidi saporis, sicut etiam nucleus qui in eo continebatur candidâ membranâ tectus.

Descriptio

Officulum.

Nucleus.

Hæc sunt quæ de illo fructu, seu nuce, commentari potui: quia qui retulerant, nihil ad eius historiam pleniùs & accuratiùs describendam afferebant, præter paucas illas incertas, quas enumeraui notas.

Sapor.

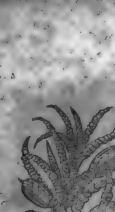

Palma fœmina fructus.

Palma cr. mascula.

Com. I.

actinoſiſſima] compage, per quarum media ſingulis ordinibus 2 qualibis cruſtulis, per vnuſquiſ fructus longitudinẽ deſcendat, vnainque ſingulis cruſtulis amnion canali eodem ordine ac deſcendo inter cæteros confpicuo. Parte ſuperiore nõ apparet eminet, circa quem longè minutiores ſquamulæ reliquarum lorem claudunt, & in dictum apicem ſubſiſtantur, pulchro proſus & vſcendi attractiuo fructui concuſſo ſonorus vmbo contenuum nucleum prodit. Fructum hunc cum ipſa arbore Palmarum ſuæ Conſeræ nomine ſic ſat deſcribunt Pons & Lobelius in Adverſariis. Vulgatæ Palmæ [inquiunt] congeneres eſſe multos fylueſtres in nouo Guinex Oceani occidentali ora ſtenle-mur, nec nõ exiſtere a tanto abſtant, natabantibus obſeruatores indubitati Gallobritones, quibus quotannis fermè commercia cum eadem ſunt. Inter quas & alu Angloſi noſtros non parum conuſtant & mirabilia, vcone hic extrudam, multi quæ aſſeruant, emus ramos ille, ſulenta conſpicui formæ proſtus dono iidem attulerunt ibi palmæ cultoriſque artis peritiſſimo Phytmatogeo & Cum Eondimenti in Ruſſia, quo nos donauit iſte Palmite, aut potuis Pinopalmæ termite cruſtura arboreum, quali quandam ex Palma & Pino hybridam natura ludibunda videtur confaſſe.

Et quippe ſi quis inſtar ſungoſa Palmæ prorſum textura, in vilos deliciosa, & ſquamoſa cute tectorum, ſalgio termini numeroſo ſpina orbem exorſus farculoſis inquis quadrapectoribus quinquagintis compoſitis verticillorum & ſquammarum ſerie pyramidum, articulatus, pedem longas, rotundis, parum compreſſis. Quarum ſingulis cuſpidibus, ſingulis, numeroſi cum aluis inſeruntur teſtem, aut quadegeni, qui mediocrem Cumum Cedri emeuntur, pulmilis in quoſcunq; digeſtis, ſtrictis, ſtrictis & imbricatim exſubſtante ventriolo nucis cortice, fuſco, nitido, polito, craſſiuſ & concretione nucis Indicæ, ſimina nucleum glandoſe oblongum, ſeſquiuncium aut duas vncias longam] continente, prædutro, inque farinam agrè ſiſtatis, guſto glandis & caſtaneæ, quæ ſunt ei Genti panis ſupplementum.

In Obſeruem Lob. Auellanæ Indicæ genus oblongum Chinis idem cenſet eſſe cum nucleo huius Palmarum, quod an concedendum conſideranduma eſt.

Tab. Palmam conſera. Germ. Zapffenpalm.

Diſcriptio

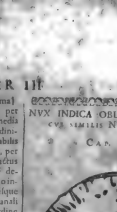

Auellana Indica gr.

NVX INDICA OBLONGA, INTRINSECVS VERMILIS NVCI MOSCHATAE.

CAP. CCIII.

NVcem hanc ſeu potius nucleum habemus ex dono Valerandi Douraſenna eſt oblonga duas vncias aequans, ligneum eius dicitur externa facie rugoſa eſt, & tecta foliis a ſummo ad imum profunde exarata, coreo- paſſim ruſſo- patium fuſco- ſcente alba, maculis nigris par- tim rotundis & parum, patim oblongis notata, aliquantum

nas internam Nucem myriſticam peſcurentes imitata. In medio ſuo obnubili ſungoſi maculatum extremo cornu excipitur; reliquæ enim circumiacentes partes mucilagi dulcioris exiſtunt.

Hanc Cumeram quoque, elegantes exprimit in Matth. inis Germ. ſub titulo Auellanæ Indicæ.

Cui omnino affiſi Garcias de Aqua ſub titulo Nucis Indicæ pinguibus nomine Auellanæ Indicæ oblongæ vbi nuces oblongas vocat, & forte Piſo ſignatas de Pyrus. Hunc autem ſuctum ſcribit Exot. libro hic I. b. Aromatum, teſte oblongum, Fauſel nucem cum tuis nuclocre magnitudine pene æquantem, prædurum ſoris nigricante, qui per medium ſuperficiem ſectus, ſimilem nucis nucleo ſe ſuus, quam Fauſel mirifice referebat. Fauſel ſe- nus ſortitus erat, aut ſimile quid potius ſed quum Fauſel ſtatim ſe ſuum ſectum videre cantum licuerit, de ſatis- pete & tempe amento nihil pronunciare poſſimus: talem cuam adme, poſt aliquod tempora intercallum, ſuttebat Morgan, Pharmacopolus diligentiſſimus. Simile mihi adhuc poſtea deſcendebantur, ſed leuigata & expoſita, quas lapides quoſdam eſſe rnos, magnique pretii eſſe multi pro ſuadere conabantur.

Lob. item ceſtimat cum nucleo Palmæ pinus cui tamen non aſſentimur, donec meliùs edo- Lob. cemur.

An Matth. & Qualcebeno in epiſt. Matth. Nucis quoddam genus ex Aegypto? Acoſt.

Tabet. nomine Arecæ feu Fauſel pingit.

Auell. Indica Matth. Hiſt. Lugd.

IVGLANDIS FERE FACIE FRVCTVS EXOTICVS, SVCCATVS, TVBEROSVS.

CAP. CCIV.

EXCI D.D. Fellcis Platteri naturalium theſaurus amplißimus hic nobis innotuit fructu Matunudo nucis ſuglandis habitudine maxime ſimile, cortice cructus cinereo non duro, ſed gallarum inſtar fungoſo, quali cocoris putamen carneum

Digitized by Google

ceu ouum anserinum. Hæc autem ouum in
ouum anserinum. Hæc autem ouum in
ouum anserinum. Hæc autem ouum in

Cerui. Ioannes Cuba. Hirtus Cerui. Ioannes Cuba. Hirtus

Pardus. Ioannes Cuba. Pardus

Lupus. Ioannes Cuba. Lupus

Cynocephalus. Ioannes Cuba. Cynocephalus

Simia. Ioannes Cuba. Simia

Leo. Ioannes Cuba. Leo

Vrsus. Ioannes Cuba. Vrsus

Aper. Ioannes Cuba. Aper

Equus. Ioannes Cuba. Equus

Asinus. Ioannes Cuba. Asinus

Bos. Ioannes Cuba. Bos

Ouis. Ioannes Cuba. Ouis

Capra. Ioannes Cuba. Capra

Canis. Ioannes Cuba. Canis

Mus. Ioannes Cuba. Mus

Talpa. Ioannes Cuba. Talpa

Mustela. Ioannes Cuba. Mustela

Sciurus. Ioannes Cuba. Sciurus

Erinaceus. Ioannes Cuba. Erinaceus

Lepus. Ioannes Cuba. Lepus

Cuniculus. Ioannes Cuba. Cuniculus

Glis. Ioannes Cuba. Glis

Dormiens. Ioannes Cuba. Dormiens

Ioannes Cuba. Hirtus

Ioannes Cuba. Pardus

Ioannes Cuba. Lupus

Ioannes Cuba. Cynocephalus

Ioannes Cuba. Simia

Ioannes Cuba. Leo

Ioannes Cuba. Vrsus

Ioannes Cuba. Aper

Ioannes Cuba. Equus

Ioannes Cuba. Asinus

Ioannes Cuba. Bos

Ioannes Cuba. Ouis

Ioannes Cuba. Capra

Ioannes Cuba. Canis

Ioannes Cuba. Mus

Ioannes Cuba. Talpa

Ioannes Cuba. Mustela

Ioannes Cuba. Sciurus

Ioannes Cuba. Erinaceus

Ioannes Cuba. Lepus

Ioannes Cuba. Cuniculus

Ioannes Cuba. Glis

Ioannes Cuba. Dormiens

nostra Cubi, alias Schweinsz genannt, ist ein Thier / welches dem Schwein gar gleich ist / ausserhalb / das es kleiner ist / vnd ein kürtzern Schwantz hat / vnd ist gar ein zornig Thier / wann es gejagt wird / vnd wann es sich wehret / so stehet es auff den Hindern Füssen / wie ein Mensch / vnd wehret sich mit den Vordern Füssen / wie mit den Händen / vnd beist auch mit den Zähnen / wie ein Schwein / vnd ist gar ein grimm

DRACO ARBOR: ET DE EIVS Lacryma, seu sanguine Draconis, Cinnabari Veterum.

CAP. CCXI.

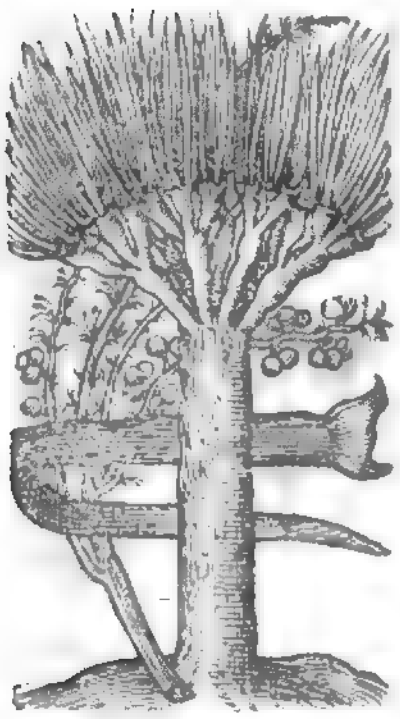

Descriptio folii.

BAro quidã Germanus, cuius nomen non amplius occurrit, olim ex Hispania nobis foliũ attulit Lugd. nomine arboris *sanguinis Draconis*, simile folio depicto à Clusio, cuius iconem (ego Bauh.) pro Hist. plant. Lugd. curaui depingendam, qualem etiamnum in ea conspicere est. Accedit aliquo modo ad Palmæ foliũ, commune aliquid cum folio Iridis, & potissimùm palustris luteæ, habens, striatum, virescens, cubitos duos & semis longum, acuminatum: sesquinciam latum, latius multò quà trunco adhæret, plusquam quincunciale, membrantis velut? alis vtrinque donatum, & colore lucido ad luteum tendente præditum. Transuersim in tabella pictum vides.

Arboris descriptio.

Est verò Draco (vt auctor est Clus.) procera arbor Pinum procul intuentibus referens, adeò æquales sempérque virentes sunt rami. Huic truncus crassus, octo aut nouem bicubitales ramos, æquales & nudos sustinens: hi rursus in summo finduntur, & in alios ternos aut quaternos tamos cubitales aut paulò ampliores, brachialisque crassitudinis desinunt, nudos item & sine foliis: qui in summo gestant capita plena cubitalium foliorum, mainsculi pollicis latitudine, sensim in mucronem desinentium, in medio dentiorum, & eminentiore costa, vt in Iridis foliis, tenuium & rubentium in lateribus. Mucronem planè repræsentant ea folia, sempérque virent, & Aloës & Iridis modo, inuicem amplexando nascuntur. Trũcus perquàm scaber, multis rimis dehiscit, humorémque fundit per Caniculæ æstus, qui in rubram lacrymam densatus, *sanguis Draconis* appellatur, ob quam causam, hanc arborem *Draconem* nuncupauit. Materia trunci firma est, ferrúmque difficulter admittit, quòd veluti fibris trãsuersim & obliquè excurrentibus constet, at rami cùm multo succo prægnantes sint, satis facilè cædi possunt. Eã arborẽ Vlyssipone primùm vidisse testatur idem, Anno Christi 1564. pòst monasterium D. Virgini sacrum, cui nomen *à Gratia*: octo Palmorum crassitudine inter aliquot Oleas in colle nascentem, monachis ignotam & neglectam, quam neque florem neque fructum ferre affererent: rem tamen aliter se habere postea deprehendit, ramulo ex illa ipsa arbore anno sequente donatus ab amico. Est autem hic ramus (quem cum aliquot foliis, corticisque fragmento, & lacryma suis manibus exempta multo tempore seruare se ait,) pedali ampliorẽue longitudine, cui inhærent alii ramuli, multo fructu exiguo matum compacto onusti. Fructui color flauescens, sapor aliquantulùm acidus, magnitudo exigui ceraſi. Eum in summis capitibus nasci verisimile est, vt in Palma dactyli nascuntur: spatha tamen vti illos includi non intellexit. Hujus porrò arboris recentia capita tenella sunt, & humilium Palmarum siue Chamæriphes modo, cuius cerebrum in deliciis est, edi possent, nisi amaritudo prohiberet. Hæc ex obs. Clus. quibus subiicienda quædam de eius succo à nobis obseruata.

Rami.

Folia.

Fructus.

Pulchros sanguinis Draconis grumos asseruamus, glebis Thuris æquales, rotundos vt plurimùm, alios inæquales, foris ferrugineos, fractos pellucidos, coccineos, concretione Vernicis duræ, dentibus fragiles, saporis expertes, saliuã statim & affatim rubore tingentes, qui candelæ admoti flammam concipiunt liquescúntque Resinarum instar. Admistæ reperiuntur glebæ, quæ colorem præcedentis Resinæ egregiè mentiuntur, cæterùm concretione gummi Arabici: non enim accẽduntur flammæ candelæ admotæ, sed bullas agunt, crepitántque, in aqua soluuntur, quam & mucilaginosam reddunt, dentibúsque lentore suo valdè adhærescunt: & vix leuiter saliuam rubore tingunt. In Offic. plerúmque sordidior est, corticésque habet adnexos, coloris ferruginei, nunc crassiores, nunc tenuiores, sapore adstringente, qui flammescunt quoque, vnde decidentes adnatæ lachrymæ liquefactæ tingunt itidem. Atque hæc nobis obseruata sunt in sanguine Draconis, quàm lachrymam vocant.

Sanguinis Draconis differentia.

Adulterina.

Quales sit officinalis.

Alium habent off. duúm generum: Verum quidem, licet ligni cuiusdam rubri salsis admixtis impurus videatur, flammam tamen lucidam concipit, liquescitque glebularum instar minorũ præcedentium Thuris magnitudine: vt ab alius non nisi impunitate quadã discrepare sit verisimile. Alterum ossis constat compressis, obscuioris & sordidi coloris, nullo modo flammam concipiens, & gummi instar lentescens adulterinum. Cæterùm quoniam iam suo seculo Dioscor. scribit Creditã Cinnabarim esse sanguinem Draconis, placet eius ea de verba proferre. Cinnabarim [inquit] falsò putant nonnulli cum eo quod Minium appellatur vnum & idem esse: [reliqua vid. lib. 5.] Cinnabaris autem de qua hic agitur ex Africa quidem inuehitur, at magno constat: & vsque adeò rara est, vix vt verticulorum pictorum lineis latis esse queat. Est porrò altè & abundè colorata, & eam ob causam quidam sanguinem esse Draconis existimauerunt. (ἄιμα δράκοντος: al. δρακόντων.)

Sang. Draconis falsificatum Duplex.

Cinnabaris descriptio.

Vtiam Dioscor. non temerè à Galeno lib. 12. simpl. notetur, τὸν ἄιμα τοῦ δράκοντος, ἢ ἀγνοῦντα τὸ σημαινόμενον τῆς ἑλληνικῆς ἐπιφορᾶς, qui non agnouit τὸ κινναβάρεως vocem esse æquiuocam, significaréque etiam Minium illud arenarium, quod quia ex naturalibus arenis fieret, à Theophrast. κιννάβαρι, ἄιμα dictum est, quod vel ex hoc autore discere potuisset. Et fortè qui tum Cinnabarin, sanguinem Draconis dixerunt, non animal, sed arborem hanc intellexerunt: quanquam Theophr. κιννάβεως de quo ipse agit δράκοντος αἷμα creditum scribat, quod saturè rubro esset colore.

Fortassis & ea ipsa arbor est aut eiusdem saltem generis, cuius Strabo lib. 3. Geograph. ex Possidonio meminit, his verbis: De arbore in Gadibus existente scriptis prodidit Possidonius, quæ ramos humum vsque incuruatos habeat, frondes frequentissimè mucronis speciem gestantes, quarum ad cubitum

Arbor Gaditana.

Mens hæc quidem eſt, ſententia vero quæ
ſequitur, ſi ſenſum ſpectes, ſatis obſcura. Ego
tamen ſic accipio, ut dicam, Deum ſe ſcire
dixiſſe, quæ ſuæ ſint, ſcire item ſuos, ſed
non ſcire ſuos, quæ ſint ſua. Quod ſi quis
dixerit, ſuos ſcire quæ ſint ſua, ſed Deum
non ſcire, quæ ſint ſua, ſed ſuos, is ſane
mihi videtur abſurdum dicere. Nam ſi ſuos
ſcit, quæ ſint ſua, ſcit & ſua. Quæ enim
ſuos habet, ea ſua habet. Quæ ſua habet,
ea ſcit. Quæ ſcit, ea non ignorat. Quæ non
ignorat, ea ſcit. Quæ ſcit, ea ſua habet.
Quæ ſua habet, ea ſuos habet. Quæ ſuos
habet

Cardanus: non enim regionis diuersitas efficit vt eius lachryma pro sanguine Draconis habeatur, sed color. Neque si coloris autorem dicat regionem, continuò rectè sentiat. Non enim regio est, sed forma. Tertiò: quî scit Cardanus, huius lachrymæ colore sanguinis Draconis colorem nimiùs esse commendabilem: cui, qualis illa sit Siderites, incompertum est. Brassauoli quoque satis fogidè turget autoritate. Nam si Cardano nota fuisset, vel herba, vel succus ille, à Serapione potiùs, atque Aboali acceptisset qui primi omnium, quod è scriptis quidem constet, id ei nomen indiderunt. Alter enim *Alchun*, alter *Dem Alachen* vocat: quam ad rem cùm testem citaret Dioscoridem: nonne sibi erat conscius incuriæ & audaciæ suæ? Quid sibi vult à nobis credi posthac? quando sibi è Sideritide Dioscor. expressit sanguinem Draconis: At ille inter quatuor Sideritidum historiam, de eo nihil. Vbi verò castigat eos, qui Cinnabarin sanguinem Draconis existimarunt: tantum. At præterea nihil. Vnde hue noua subtilitas emersit. Nostrum enim Cinnabrium ab illa Cinnabari Dioscor. longè est diuersissimum. Cinnabarin Dioscor. huius arboris succum existimo: Cinnabarin nostrum, siue Cinnabrium, rē factitiam. Sic Plin. Indicam Cinnabarin aliud à metallo fuisse docet, in illa sua vndetricesimi libri declamatione. De sanguine Draconis autem tota fabula est. Atque ita quidem Scaliger & Cardanum perstringit, & suam de hac re sententiam liberè nullâque circuitione vsus, explicat. Potuisset tamen mitiùs tractare homin ē Scaliger, si animaduertisset cum Serapionis textu aut fortasse eius interpretis versione lapsúque deceptum, qui ad illud Sideritis caput Dioscor. citat, quasi ex eo desumptisset: Cui fidens Cardanus, Dioscor. vlteriùs non consuluit, maiore sanè oscitantia, quàm tantum Philosophum decebat.

Tertium error.

Alchun, siue Alachen

Cardanus ipse accusatur

Alia Cinnabaris Dioscoridis, alia nostra nostrorum tempestatis sen Factitia.

Porrò quum hodiè Materiarii Mancipes, & officinæ medicamentariæ, sanguinem Draconis ostendant, quem ita nominant, ac pro Draconis sanguine diuendunt: non satis constat, an hic *sanguis Draconis* vera illa Indica Plinii cinnabaris sit, an adulterata, velut quibusdam videtur, qui iuxta Plin. ex sanguine hircino, bolo armena, & sorborum succo, aut aliis similibus succis (vt prius dictum) factitium quiddam esse censent. Rem certè metallicam esse, nullo argumento, quod sciamus, probari posse, cum Cornario arbitramur. Est enim Cinnabaris vel Cinnabrium [liceat ita cum Scal. vocare ad illius discrimen,] quod pictoribus & Officinis hoc nomine notum, res planè factitia, ex Sulphure & argento viuo multo igni inuicem calcinatis & reuerberatis [vt loquuntur] effecta. Est & aliud fossile, sponte per se nascens: quorum neutrum id est, quod sanguinem Draconis in offic. vocant: ac sanè ne illud quidem quod Cinnabarin Dioscorides, quæ ex Africa defertur, eadem facultate pollens, quâ hæmatites lapis, vt patebit in viribus, quas nemo Cinnabrio minerali, vel factitio, vel fossili tribuet.

Sanguis Drac. esse Cinnabarin Indicam Plin.

Cinnabrium factitium

Cinnabarin verò Dioscor. esse sanguinem arboris Draconis atque adeò hanc lachrymam quæ hoc nomine hodie habetur legitimam esse Dioscor. Cinnabarin præter iam dictos autores, Matthiol. Amatus, Lacuna, Fallop. Castor Dur. Theuetus, Clus. Dalech. Hist. Lugd. & Celebriores Medici plerique, vt non malè iam Dioscoridis ætatē, Sanguis Draconis, non animalis quidem, sed arboris fuerit nuncupata.

Autorum consensus de Cinnabari Dioscoridis.

Fuchs. err.

Fallitur verò Fuchs. de Matth. censuta, quando existimat, in Nic. Myrepsici codice in Damasenni antidoto ab aliquo imperito additam esse cinnabarim. Nam non de factitia cinnabari vel fossili, sed de arboris Draconis lachryma, Dioscoridis Cinnabaris dicta intellexisse censendum. Deceptus autem fuit Fuchs. non tam vocis homonymia quàm rei ignorantia, vt quidem coniicere est. Verùm ipsius Nicolai verbis doceri potuisset, quando ait: κιννάβαρι ἡ αἷμα δράκοντος.

Theuetus sanguis Draconis.

Sed quid Theuetus de hac arbore tradit paucis quoque videamus. In insula Madera, inquit, quædam arbores certo anni tempore Gummi exudat, quod sanguinem Draconis vocant, perforata arbore propè radicem magno & profundo foramine. Eius fructus luteus est, magnitudine Cerasi nostratis, refrigerando corpori, & leuandæ sitī, in febre aut ardorib. valdè vtilis. Non est dissimile à Cinnabari Dioscoridis, de qua & Plin. Apud nos non reperitur nec Cinnabaris, nec Sanguis Draconis puri, quales descripserunt Veteres, sed vtérque adulteratus. Prædictum igitur Gummi omninò existimo Cinnabaris & sanguinis Draconis astringente vi. Hæc Theuetus. Sed mirum cùm αὐτόπται sit istarum Insularum scriptor, eum arborem non describere, ac ne vlla vel notula quidem designare, non absque negligentiæ næuo. Videt etiam Lector recentiores hos Autores, Aloisium Cadamustum, [cuius suprà meminimus] & Theuetum in fructus colore minimè conuenire, hic flauum dicit, cui subscribit Clus. ille Venetum, id est, cœruleum vt Vegetius interpretatur, vel marinum, & Thalassinum, vt Lucretius & Lampridius: vel ferrugineum, vt alii. Hi enim tres tātùm ex Recentioribus, quod equidem sciamus, hinc arborem descripserunt. Sed fieri potest, vt fructus ipse variet, vel mutatione coloris, vel pro diuersitate arboris speciei varietate differentis.

Fructus luteus Cerasi similis.

Eius virtus.

Conglutinat.

Theuetus.

Ergo hæc arbor δράκαινα siue δράκαινα τὸ δένδρον, quamuis eius arboris veteres Græcos meminisse nondum apertum sit: Lacryma verò κιννάβαρι Antiquorum & αἷμα δράκοντος recentiorum Græcorum. Draco arbor: Cinnabaris: sanguis vel lachryma Draconis. Germ. Drackenbaum/ Drackenblut. Gal. *sang de Dragon.* It: *Sangue di Drago in lacrime.* Castil. *Sangre de Drago en lagrimas.* Portug. *Vermellao.* Arborem quoque Hispani *Draconariam.* vel *Draconem* appellant, vnde eius liquor sanguis Draconis: quod nescientes decepit, vt sanguinem animalis esse crederent.

Synonyma Linguar.

Draconis arbor.

Apud insulas Madeiræ & Canarias, olim Fortunatas dictas magna ex parte prouenit, & fortè etiam in Africa quæ Cinnabarin Dioscor. tempore subministrabat. Ex quibus locis in Italiam importatur parua quantitate, & carè venditur, teste Lacuna. Sed adulterata per totum ferè mundum distribuitur. Aloisius Cadam. scribit sanguinis Draconis arbores præcipuè crescere in parua quadam insula Atlantica Oceani propè Maderam, quam Lusitani Portum sanctum appellarunt, vti dictum. Fructum fert Martio mense. Ibi ponè nasci arbores, iam suprà dictum.

Locus.

Cæterùm ad id, quod Strabo ex Possidonio arborem suprà ex eodem descriptam in Gadibus nasci prodidit, ait Clusius, se, tametsi diligenter totam insulam perlustrarit, nullam arborem cōspexisse, qualem Possidonius scribit: sed neque vllam aliam, præter aliquot salices, & vnam aut alteram siliquam, licet [vt ab incolis viris fide dignis accepit] circa vrbem Gades, recenti adhuc adhuc memoria, lætissima viridaria fuerint, omni fructiferarum arborum genere exculissima, quo-

Testimonium

quum

CAP. CCXI.

IACOBUS REX ARAGONUM OBSIDET ORIHUELAM.

Interea Iacobus rex Aragonum, ut Belgidam obsidione premeret, ex Sicilia ad Valentiam cum classe profectus est. Ibi cum ad Orihuelam, oppidum in finibus regni Murcici situm, copias admovisset, oppugnare eum coepit. Quod cum Alphonsus rex Castellae, qui Murcicum regnum tenebat, audisset, Orihuelam ad defendendum cum exercitu profectus est. Ubi primum Iacobus Castellanum adventare cognovit, ab oppugnatione oppidi destitit, et ad Castellanum exercitum, qui in campis Orihuelae castra metatus erat, contendit. Ibi cum Castellano de pace agere coepit. Quae cum ab utroque rege facta esset, Iacobus Orihuelam, Alphonsus Murcicum regnum recepit. Hoc bello Iacobus rex Aragonum Belgidam obsidione premere destitit.

CAP. CCXII.

IACOBUS REX ARAGONUM ARAGONIAM REDIIT.

Iacobus rex Aragonum, ut Belgidam obsidione premere destitit, ex Valentia Barcinonem profectus est. Ibi cum aliquot dies commoratus esset, Aragoniam profectus est. Ibi cum aliquot dies commoratus esset, Barcinonem rediit.

CAP. CCXIII.

IACOBUS REX CYPRI, ET TOTIUS INSULAE CAESAREAM OBSIDET.

Mahumetani, quum Cyprum insulam occupassent, Famagustam, Nicosiam, Limisum, Paphum, Cerinam, Baffum, Salinas, Leucosiam, Cythream, Arsinoen, Cerauniam, Pyrgos, Lapithum, Carpasium, Acamantium, Ledram, Hieram, Soliam, Tremithum, Morphum, Chrysochum, Polemidiam, Episcopium, Amathunta, Curium, Limisum, Citium, Lemes

cilè incidi poteſt: eâ vulneratâ, liquor ille effluit, quem *ſanguinem Draconis* in lacryma dicunt, ab eo differens, quem ſanguinem in pane vocant, quod in panes ſeu maſſas illic cogatur, quemad. reſina in Caſtella.

Cæſalpinus quoque ex Monarde meminit huius ſanguinis Draconis: ſed arboris præcedenti cap. deſcriptæ non meminit. At Cluſ. refert, à Franciſco de Hollebecque regis Hiſp. hortulano ſibi miſſos quoſdam fructus Dragonalis nomine, ex quibus terræ cómiſſis nonnulli prodierunt. Erant fere foliis Iridis, oblongis, viridibus, per oras rubris [qualia in grandi arbore Olyſipone conſpexiſſe ait,] ſed ſubſequēs hiems abſtulit. Fructus is erat ceraſi magnitudine aut Oxymirſines, rotundus, tenui pelle contectus; quâ ſublatâ, oſſeus nucleus conſpiciebatur, qualis eſt in fructu Ruſci: ſed is nullam animalis, nedum Dracunculi tanto artificio fabrefacti figuram referebat. Verùm rotundus erat & lævis, & totus oſſeus, vti dictum. *Hæc Cluſ.*

Fructus Sanct. Graal. ceraſi ac- ſimpetro Cluſ.

Sed & in eo repugnat deſcriptio Cluſ. Monardis, quòd hic arborem ſcribit eſſe cortice ſatis tenui: ille verò ferrum difficulter admittere, atque adeò truncum eius perquàm ſcabrum eſſe, multiſque rimis dehiſcentem. Vnde Hiſt. Lugd. ſuſpicatur Dracunculi fabulam eſſe cum mirando illo fructu, ac huius arboris hiſtoriam effictam, quod nos tanuſper in medio relinquimus, & huius etiam hiſtoriam ſeparatim hoc cap. appoſita figura damus, non vt approbemus Monardis dicta contra ſententiam Cluſii [quam tamen directè neutiquam reiecit] ſed donec prodeat qui nos doceat vter illorum vera tradiderit: nam ſanè ſi vterque vera ſcripſit, neceſſe eſt duas eſſe diuerſas ſanguinis Draconis arbores.

AGNVS SCYTHICA, BOROMETZ.

CAP. CCXIV.

Deſcriptio HVic Monardis Dracunculi fructui inſculpti narrationi attexamus longè inſolentiorem, ex Scaligero. Superiora ludum putes, prout eſt admirabilis Tartaricus frutex. Tartarorum horda primaria Zauolha eſt, vetuſtiſſimæ nobilitatis commendatione. In eo agro ferunt ſemen ſeminis Melonis ſimillimum, ſed minùs oblongum. Ex eo ſatu plantam exire tradunt, quam Boromets, id eſt, Agnum vocant. Creſcit enim Agni figura, ad pedum ferè ternûm altitudinem: quem pedibus, vngulis, auribus, toto capite, præterquàm cornibus repræſentat. Pro cornibus pilos gerit, ſingulatis Cornu ſpecie. Obducitur corio tenuiſſimo: cuius detracti vſus ad capitum tegmina incolis. Ferunt interiam pulpam Gammari referre carnes. Cæterùm è vulnere quoque ſanguinem manare. Dulcore eſſe admirabili. Radicem humo exertam ſurrigere ad vmbilicum vſque. Illud miraculi ſouet magnitudinem. Quandiu vicinis obſideatur herbulis, tandiu viuere, quaſi agnum in læto paſcuo. Abſumptis illis, emarceſcere, atque interire. Idque non ſolùm vel caſu vel tractu temporis, ſed etiam experiundi gratia, ſubtractis atque ablatis euenire. Quin illud auget admirationem: appeti à Lupis eam, non item ab aliis beſtiis, quæ carne veſcantur. Hoc quaſi corrigimentum, atque intritum, ad fabulæ & Agni alluſionem. Illud ſcire velim. Ab vno ſpiracte, quatuor diſſita crura cum ſuis pedibus, qui poſſint prouenire atque produci.

Tartaricum frutex. Semen meloni.

Agnus frutex. Pedes. Vngulæ. Aures. Caput. Cornua pilo ſa. Cornua. Cutis. Sanguis. Herba gramen.

Lupis appetitus.

Laurentius etiam Senius in Chronica Germ. anni 1504. meminit huius ſeminis Meloni ſimilis, ex quo in Tartaria prouenirat Agnus, lanam, carnem & ſanguinem habens, qui ex medio venire tractum habeat, terræ adhærentem, qui viuat ex herbis adiacentis herbæ, quâ depaſtâ moriatur. Lupos & rapacia animalia ei infeſta eſſe: hanc hiſtoriam confirmari per multos inſignes viros. Inter quos Io. Maria Bonard. de miner. Agno ſimilis planta apud Tartaros, quæ voratur à lupis, quaſi agnus eſſet.

Et *Carotæ* ſimilis fructus in regione Cadiſſa, in qua animalculum reperitur cum carnibus, oſſibus, & ſanguine, ſimile Agno ſine lana, quod comeditur cum fructu.

Carotæ ſimile frutex.

Eadem Sigiſmundus Liber refert in ſuis Comment. de rebus Moſchouitarum, vt mirum ſit Scaligerum nec hunc, nec alium à quo fortè acceperit, poteſt, citare pro teſte, præſertim cùm hanc nec viderit, nec ab vllo viſam proditum ſit vſquam. Merebatur ſanè tanti miraculi [niſi ſit fabula, quòd valdè veremur,] recitatio, autoris honore mactari. Sed adeò nimirum omnia voluit ſors, aut ſciſſe putari vir ille ſine æmulo maximus, vt vel in eo ſeipſo fretus, noluerit alieni nominis ſubſidio gradum ſibi facere ad gloriam ſuam.

Scaligerus.

FINIS LIBRI TERTII.

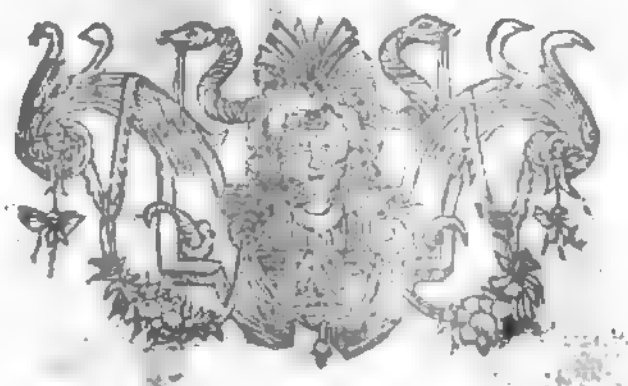

Digitized by Google

HISTORIÆ UNIVERSALIS PLANTARVM

LIBER QVARTVS

QVI ARBORES VARIAS CONTINET POTISSIMVM INDICAS, AROMATICAS, ODORATAS, ALIASVE SINGVLAS, QVIBVS VARIA genera condimentorum nascuntur figuræ.

Hic arborum nobilium aliquot *Malabariæ* est huius, vel exemplar nobis adnotauerunt, quæ ad Indiæ Orientalis Promontorium *Comorinum* nascuntur, quæ *Malabarica* vocant, *Cocum* scilicet, *Arecam*, *Betel*, *Caryophyllos*, *Cinnamomum*, *Piper*, *Zingiber*, *Curcumam*, *Cardamomum*, *Myrobalanos*, *Tamarindos*, *Mangas*, *Ananas*, *Anacardos*, *Bananas*, *Indicum Ficum*, *Cucumeres*, *Citrullos*, *Melones*, *Cucurbitas*, *Solanum insanum*, *Cassiam fistulam*, *Colocasiam*, *Amomum*, *Cubebas*, *Sesamum*, *Cucumeres longissimos*, *Betel recentibus foliis*, *Cucumeres citrullos*, *Cucumeres longissimos*, *Cucumeres serpentinos*, *Betel recentibus foliis*.

LATVS I.

CAP. I.

Indicus Cocos.

Cocos, *Cocorum* nucifera folia, *Cocus* fructus, *Cocorum* oleum, *Cocorum* lac, *Cocorum* vinum, *Cocorum* vinum acetosum, *Cocorum* vinum dulce, *Cocorum* vinum acetosum, *Cocorum* vinum dulce, *Cocorum* vinum acetosum, *Cocorum* vinum dulce.

Palma.

Palmæ.

Palmæ.

Palmæ

Cerasa.

Prunus.

Persica.

Malus.

Pirus.

Mespilus.

Cotonea.

Sorbus.

Nuces.

Amygdalus.

Castanea.

Glans.

Fagus.

Pinus.

Abies.

Cupressus.

Iuniperus.

Taxus.

Ficus.

Vitis.

Ribes.

Grossularia.

Rosa.

Myrtus.

Punica.

Laurus.

Oliua.

Lentiscus.

Terebinthus.

Buxus.

Ilex.

Hedera.

Smilax.

Rubus.

Spina.

Rhamnus.

Paliurus.

Vepres.

Sambucus.

Ebulus.

Viburnum.

Lycium.

Arbutus.

Vnedo.

Cornus.

Corylus.

Auellana.

Alnus.

Betula.

Populus.

Alba.

Nigra.

Tremula.

Salix.

Vitex.

Agnus castus.

Tamarix.

Myrica.

Genista.

Spartum.

Cytisus.

Ononis.

Anthyllis.

Ebenus.

Colutea.

Halimus.

Polygonum.

Scandix.

Myrrhis.

Cerefolium.

Anthriscus.

Cicuta.

Conium.

Thapsia.

Ferula.

Narthecium.

Asphodelus.

Hastula regia.

Bulbus.

Scilla.

Ornithogalum.

Hyacinthus.

Muscari.

Colchicum.

Iris.

Gladiolus.

Lilium.

Crocus.

Cyperus.

Papyrus.

Iuncus.

Schoenus.

Scirpus.

Calamus.

Arundo.

Typha.

Gramen.

Triticum.

Hordeum.

Secale.

Auena.

Panicum.

Milium.

Phalaris.

Alopecurus.

Lolium.

Cynosurus.

Bromus.

Dactylis.

Aegilops.

Zea.

Sorghum.

Holcus.

Oryza.

Cannabis.

Linum.

Gossypium.

Papaver.

Rhoeas.

Argemone.

Cerasa. Prunus. Persica. Malus. Pirus. Mespilus. Cotonea. Sorbus. Nuces. Amygdalus. Castanea. Glans. Fagus. Pinus. Abies. Cupressus. Iuniperus. Taxus. Ficus. Vitis. Ribes. Grossularia. Rosa. Myrtus. Punica. Laurus. Oliua. Lentiscus. Terebinthus. Buxus. Ilex. Hedera. Smilax. Rubus. Spina. Rhamnus. Paliurus. Vepres. Sambucus. Ebulus. Viburnum. Lycium. Arbutus. Vnedo. Cornus. Corylus. Auellana. Alnus. Betula. Populus. Alba. Nigra. Tremula. Salix. Vitex. Agnus castus. Tamarix. Myrica. Genista. Spartum. Cytisus. Ononis. Anthyllis. Ebenus. Colutea. Halimus. Polygonum. Scandix. Myrrhis. Cerefolium. Anthriscus. Cicuta. Conium. Thapsia. Ferula. Narthecium. Asphodelus. Hastula regia. Bulbus. Scilla. Ornithogalum. Hyacinthus. Muscari. Colchicum. Iris. Gladiolus. Lilium. Crocus. Cyperus. Papyrus. Iuncus. Schoenus. Scirpus. Calamus. Arundo. Typha. Gramen. Triticum. Hordeum. Secale. Auena. Panicum. Milium. Phalaris. Alopecurus. Lolium. Cynosurus. Bromus. Dactylis. Aegilops. Zea. Sorghum. Holcus. Oryza. Cannabis. Linum. Gossypium. Papaver. Rhoeas. Argemone.

Ad Ephesum Timotheum ordinatum Pauperum quidem curam gerere, & Ecclesiæ Ephesinæ præesse. Ad Titum Cretæ Insulæ Episcopum. Ad Philemonem Colossensem Ecclesiæ Episcopum. Ad Hebræos Epistolam scripsit, quam Clemens Romanæ Ecclesiæ Episcopus, ut quidam putant, ad Corinthios scripsit. Alii vero Barnabam, alii Lucam, alii Paulum ipsum scripsisse dicunt. Quæ autem ipsius sit, Deus novit

Lauri nobilis & Laurus ex Hispania quæ Cinnamomum.

Laurus nobilis. Laurus Cinnamomum. Laurus Cassia. Laurus Malabathr

quod auellitur, radicis aut ſtipitis (ἀνθίζειν, ἐκφύειν: radicatum eſſe aut ramoſum) aliquid habere debet. Eius enim extrema germinare nequeunt: niſi id rarò & præter naturæ conſuetudinem eueniat. Nam nec rami prægrandis germẽ Lauri vnquam erumpit, ac ne auulſione quidem, niſi difficilè. Cuius cauſa ſiccitas & raritas. *Hæc Theophraſt.* Cui non conſentit Plin. quando ait: Teſtatum ſic obiter & ramo Laurum ſeri, quoniam dubitauere Democritus & Theophraſtus. Crebras deponere Lauros non plus nouenis pedibus diſtantes præcipiunt.

Theophr. & Democr. aut.

Inſerio.

Quintilius inſeri poſſe tradit Lauros mutuò, & in Sorbo & Fraxino. Diophanes baccas iuadet legi circa Cal. Decẽb. ſeri verò poſt Idus Martias: viuiradices transferri menſe Octobri. Alii menſe Ianuario Aquilonis afflatu ſiccante baccas legi præcipiunt, expandique raras, ne calefiant aceruo. Poſtea quidam fimo ad ſerendum paratas vrina madefaciunt. Alii in qualo pedibus in profluente deculcant, donec auferatur cutis, alioquin vligo infeſtat, nec patitur naſci. In ſulco repaſtinato palmi altitudine vicenæ ferè aceruatim ponuntur menſe Martio: eædem & propagine ſeruntur. Trumphalis taleà tantùm: Auguſta & Baccalis pluribus modis: ab occaſu Aquilæ ad occaſum Sagittæ ſeri iubent. Baccis recentibus, [notante Trago] verno tempore in humo pingui, digiti altitudine depoſitis, Maio menſe erumpunt, quæ ſi diligenter colatur, ac Autumno in figulina tranſplantetur, in arbuſculam euadit mediocrem. Seritur & ſurculis apud nos, quos vere terra obruere conuenit, qua ratione & Lauendula propagatur. Noſtra obſeruatione ſcimus ſurculos difficulter admodum prouenire: poſſe tamen: facilius ſi quid radiculæ habeant, quales copiosè è matris radice pullulantes emergunt. Noſtri in vaſis colunt, & hyeme diligenter reponunt: veréque rurſus exponunt, vel in iiſdem vaſis, ſcrobibus in area excitatis, quod in Magnatum hortis fieri ſolet. Curam eandem adhibent, quam Citris adhiberi diximus.

Serendi modus.

Vites & Vſus. Baculi pro ſenibus.

Laurus inquit Theophraſt calida eſt: ideò ex ea ignaria facere ſolent. Eſt verò rara corpore: ideo ſenes ex ea pulchros & præleues baculos faciunt. Dioſcoridi vtraque Laurus [tam tenuifolia quàm latifolia] excalfactoriam emolliẽtemque facultatem habet. Itaque decoctum ex his inſeſſu vuluæ ac veſicæ vitiis conuenit. Virentia folia [τὰ χλωρὰ τῶν φύλλων: ſic enim leg. non ξύλων, vt quædam ex habent] nonnihil aſtringunt: trita & illita veſparum apúmque ictibus opitulantur. Eadem adhibita cum polenta & pane ad inflammationem quamlibet leniendam valent. Pota verò ſtomachum grauant, & vomitiones mouẽt. In Græco legitur, πυθόντα δὲ πραύνει τὸν στόμαχον, ἢ ἐμέσεις κινεῖ. Corn. pro πραύνει, id eſt, mitigant, *Capr.* legit, id eſt grauant. Faciléque fuiſſe ait alterant vocem pro altera agnoſcere. Plin. certè omiſſo priore membro, ſimpliciter dixit: folia pota vomitiones mouent. Marcello quoque verus lectio ſuſpecta eſt, putatque aliud aliquod ſimiliter deſinens non adeò diſſimile verbum ſubſtituendum: qualia ſunt πραχόντα, παχόντα, aut ἀιαχόντα, vel his ſimile aliquod aliud quod ſubuertendi, miſcendi, & exaſperandi ſignificationem haberet. Sanè in alterutro membro clauſulæ errorem ſubeſſe oſtendit eorum inter ſe repugnantia, vt rectè animaduertit Corn. Verùm is noſtro iudicio non in primo, vt placet Cornario, eſſe videtur, qui βαρύνει legit, vt conformet cum ſequentibus

Temperã. Dioſc. emend.

Vſus Ga. ſpar. Inflammationes. Naxa. Dioſcor. emend.

ἢ ἐμέσεις κινεῖ: ſed in his potiùs poſtremis. Certum enim eſt tum experientia tum ex Galeno, aromaticam eſſe totam, & amaricantem cum nonnulla adſtrictione hepati amica, qualia ventriculum tantùm abeſt vt ſubuertant, vt nauſeabundum corroborent potiùs. Quare rectè retineri κινεῖ, optimorum codicum fidem ſecuti, exiſtimamus: τὸ κινεῖ verò in textum irrepſiſſe & expungendum eſſe: quemadmodum legiſſe veriſimile eſt Galenum, alioqui hoc non taciturum. *Plinius autem videri poteſt corrupto vſus cortice, vt multis locis ei euenisse patet.* Pro noſtra opinione facit quoque Dodonæi obſeruatio, quando ſcribit, Lauri folia à recentioribus non rarò cum nonnullis cibariis præſertim piſcibus coquuntur: vetùm inde nulla nauſea accedit, ſed cibus iſtis conditus ſapidior ac ventriculo gratior redditur. Noſtra ætate à nonnullis cum carnibus ſuillis in eundem ſcopum coqui ſolent.

Corn. hic ſibi reprobatur

Porrò Lauri baccæ (addit Dioſc.) magis quàm folia calefaciunt. Proinde in Eclegmate tritæ cum melle aut paſſo proſunt tabi, orthopnœæ ac thoracis rheumatiſſimis. Contra ſcorpionum ictus ex vino bibuntur, & vitiligines emaculant. Expreſſus ex iis ſuccus aurium doloribus auditúſque grauitati auxiliatur, cum vino vetere & roſaceo inſtillatus. Inſeritur & acopis & vnguentis tum etiam diſcutiendi vi præditis. Cæterùm cortex radicis calculos rumpit, partus recat & hepaticis prodeſt, tribus obolis in vino odorato potus. *Hæc Dioſcor.* Noſtra ætas baccis non ad pulmonis aut pectoris morbos vtitur: ſed ad ventriculi, Iocinoris, Lienis ac Veſicæ affectus folia exhibet: refrigeratum ventriculum concalfaciunt: concoctionem crudorum humorum promouent: languentem appetentiam excitant: cibi faſtidium pellũt: iocinoris ac lienis obſtructiones aperiunt: vrinas ciunt: menſes mouent, & ad ſecundarum expulſionem faciunt.

Tabes. Orthopnœa. Rheumatiſmus. Scorp. ictus. Vitiligines. Aurium dolor. Calculi.

Apperitus.

Plin. eadem ferè quæ Dioſcor. habet, ſed aliis quoque adaucta. Laurus inquit, excalfactoriam naturam habet, & foliis & cortice & baccis: itaque decoctum ex his, maximè è foliis, prodeſſe vuluis & veſicis conuenit. Illita folia veſparum crabronúmque & apium, item ſerpentum venenis reſiſtunt, maximè ſepis, dipſadis & viperæ. Proſunt & menſibus fœminarum cum oleo cocta. Cum polenta autem quæ tenera ſunt trita ad inflammationes [Ruell. legit collectiones: quid ſi legamus inflationes?] oculorum: cum tuta, teſtuumue cum roſaceo, capitis dolores, aut cum irino. Quin & commanducata atque deuorata per triduum terna, liberant à tuſſi. Eadem proſunt ſuſpiriis trita cum melle. Cortex radicis cauendus grauidis: ipſa radix calculos rumpit, iocinori prodeſt trib. obolis in vino odorato pota. Folia pota vomitiones mouent. Baccæ menſes trahunt appoſitæ tritæ, vel potæ. Tuſſim veterem & orthopnœam ſanant binæ, detracto cortice in vino potæ. Si & febris ſit, ex aqua, aut ecligmate ex aqua mulſa, aut ex paſſo decoctæ. Proſunt & Phtiſicis eodem modo, & omnibus thoracis rheumatiſmis. Nam & concoquunt pituitam, & extrahunt. Aduerſus ſcorpiones quaternæ ex vino bibuntur. Epinictidas ex oleo illitæ & lentigines, & hulcera manãtia, & vlcera oris, & furfures. Cutis pruriginem [porriginem CH.] ſuccus baccarum emendat & phthiriaſin. Aurium dolori & grauitati inſtillatur, cum vino veteri & roſaceo. Perunctos eo fugiunt venenata omnia. Prodeſt contra ictus & potus, maximè autem eius Laurus, quæ tenuiora habet folia. Baccæ cum vino

Ad Veſpas & ſerpentes. Menſes. Inflam. oculi & teſtium Cap. dolor.

Tuſſis.

Grauidis noxa.

Menſes.

Febres.

Phtiſis.

Epinyctides. Vlcera. Phthiriaſis

Digitized by Google

ſerpentibus, & ſcorpionibus & araneis reſiſtunt.

Gangræna. Ex oleo & aceto illinuntur & leni & tocinori gãgrenis cum melle. Et in fatigatione etiam aut perfrictione ſucco eo perũgi, nitro adiecto, prodeſt.

Partũ promouet radix. Sunt qui celeritati partus multùm cõferre putent radicem, acetabuli menſura in aqua potam, efficaciùs recentem, quàm aridam. Quidam aduerſus

Scorpionũ ictus. Vuula. ſcorpionũ ictus, decem baccas dari iubent potui. Item & in remedio vuæ iacentis, [Gargàreonis denſi & laxioris] quadrantem pondo baccarum foliorúmve decoqui in aquæ ſextariis tribus ad tertias, eámque calidam gargarizare: & in capitis dolore, impari numero baccas cum oleo

Capitis dolor. conterere, & calefacere. Laurus Delphicæ folia

Peſtilentia. Oleum. trita olfactáque ſubinde, peſtilentiæ contagia prohibent, tantò magis ſi & vrantur. Oleum ex Delphica ad cerata acopaque, ad perfrictiones

Aurium dolor. diſcutiendas, neruos laxandos, lateris dolores, febrésque frigidas [vel rigores febriles, vel hepialas & Lypirias, in quibus ardent ſimul ægri & algent. D.] vtile eſt. Item ad aurium dolorem, in malo Punici cortice tepefactum. Folia decocta ad

Vuula. Ventris dolor. tertias partes aquæ, vuam cohibent gargarizatione: potu alui dolores, inteſtinorúmque. Tenerrima ex his trita in vino, papulas, pruritúſque, illita noctibus. Proximè valent cætera Lauri genera, de quibus ſingulis ſpecialiùs ſuo loco. Laurus

Interaneorum Vitia. quidem manifeſtè abdicat ignes crepitu & quadam deteſtatione: interaneorum etiam vitia & neruorum ligno torquente. [etiam vitiis vuluæ, veſicæ, & neruorum laſſitudini medentur. Dal. ex Dioſc.] Eadem purificationibus adhibetur.

Crepitus Lauri quid denotet. Cæterùm crepitum illum ſonorum Laurini folii adoleſcentis portendere fœlicia exiſtimatum à Theocrito, Lucretio, Porphyrio: contrà verò, Laurum iniectam igni & tacitam, triſtia: de qua re & ſuprà quædam attigimus.

Potrò non temerè exiſtimamus vtendum foliis Lauri in inflammationibus oculorum & teſtium, nec etiam in capitis doloribus, quicquid

Plin. aut. dicat Plinius. Quod tamen doctioribus conſideTandum relinquimus.

Nec diſplicet Ruellium legere pro inflammationibus, collectiones. Sed magis nobis probatur

Plin. corr. ſi legamus inflationes, quibus folia conferre poſſe neutiquam dubitamus.

Herodianus lib. 1. in maxima peſte, conſulentibus Medicis, Commodum Imperatorem ob copiam arborum Lauri, Laureatum ſeceſſiſſe memoriæ tradidit.

Peſtis.

Galeno Lauri arboris & folia & fructus deſiccant & calfaciunt vehementer, plúſque etiam

Temperã. fructus quàm folia. At radicis cortex minùs quidem acris eſt & calidus, plus tamen amarus, habétque etiam adſtrictionis nonnihil. Quamobrem & calculos conſtingit, & iecori prodeſt: bibitur ex vino fragrante trium obolorum pondere. Lauri porrò folia pro bellariis apud Veteres

Calculus. habita fuiſſe, referente Athen. ſic docet Callias,

Cibus. ſiue Diocles in Cyclopibus: Lauri folia tu arrodes.

Iidem Lauream coronam, quòd calefaceret & graue ſpiraret, compotationibus inutilem eſſe iudicarunt. Fructus educit & euocat, teſte Celſo: calculoſis prodeſſe Soranus Epheſius aſſeruit.

Partus. Radicis corticem ante Plinium Hippoc. partus celeritati plurimùm conferre prodidit. Contra venenata animalia ſucci remedio, & contra alia venena, ſi Curtio credimus, munimur. Hoc etiam inuncti protegimur, vt etiam venenoſæ beſtiæ nos fugiant. Lauri folia in aqua marina decocta omnes pulices peluim ingredi compellent. Oeſtrum, ſiue Tabanus bouem aliáque quadrupedia in amentiam præcipitare ſolent, maximè perueſtinos calores: aduerſus quas moleſtias, ſi Lauri baccam contuderis, & in aqua coxeris, & eo loco vbi boues depaſturæ, aut incubaturæ ſint, inſperſeris, prodent. Hæc Sotio. A mulcis autem ne infeſtenter, baccas Lauri contundito, atque oleo incoquito, & boues inungito.

Pulices. Aduerſus Tabanos, & muſcas.

Huius autem arboris vim propè diuinam, non ignorarunt aliquot animalia. Nam Coruus oculis, occiſo Chamæleonte, qui etiam victori nocet, Lauro infeſtum virus enecat. Pituita quoque gallinas, præſertim meſſis ac vindemiæ tempore, vt plurimùm infeſtat: illarum medicina eſt, vti cubatus earum in Lauri fumo fiat. Hoc autem fit cæca naturarum diſcordia, quam ἀντιπάθειαν vocant Græci. Aduerſus boum coriaginem, tradente Colum. prodeſt Laurum decoquere, & ea calida terga fouere, multóque oleo & vino confeſtim ſubigere, ac per omnes partes apprehendere & attrahere pelliem, idque optimè fit ſub dio, Sole feruente. Idem animalis genus Cephalalgia, hoc eſt, capitis dolore torquetur: quod tunc dignoſcitur, vbi aures demittens non comedit: tum foliorum Lauri, quantùm manus apprehendit, in os iniicies.

Etiam beſtia Lauri ſentiunt. Pituita gallinarũ. Coriago bouis. Cephalal. Bubum.

Sed ad vulitates potiùs, quas homini præſtat, redeamus. Baccæ Lauri à cortice exteriori mundatæ, deinde per noctem inſulæ in vino albo vſque ad conſumptionem, fortiter exprimantur, liquor reponatur in vas vitreum: de eo in angulo lachrymali pone vnam vel alteram guttam, & potenter lachrymas teſtringet. Eadem in vino

Lachryma oculorum. cocta, trita & oculis ſuperpoſita dolorem & tumorem tollit, atteſtante Arnoldo. Amatus inter

Ambuſta. ſelecta medicamenta combuſtionibus medentia, ſiue ab igne vel aqua feruente, aut alia aliqua cauſa eueniat, hoc primatum obtinere certum eſſe teſtatur ab Indico Medico acceptum. Super Lauri folia facies de alto cadere porcinam carnem ignitam, quouſque folia in cinerem vertantur. Eo vnguento combuſtam partem inunges, biſq; in die, & intra tres dies ſanam reddes. Lauri te-

Aurium grauitas & ſonus. nerrimas ſummitates cum Nardo in vino decoctas, aurium grauitati & ſonis mederi, ſcribit Matthiol. ſi eius decocti calentis vapor infundibulo in aures recipiatur. Laurus ex ſe vim habet ignem

Ignis in Lauro. producendi: quippe ſi exſiccatæ ramus ramo frequentiùs confricetur, ſuperaſperſo ſulphuris puluere, ignis ſtatim exiliet. Ex baccis in nodulo in vino aut cereuiſia maceratis, vtilis fit potio ad

Colica. colicum dolorem: diſſipant enim baccæ flatus: in quos vſus aſſeruatur in Officinis Elect. de baccis Lauri nuncupatum. Lauri baccis laxata Columella ſeu vuula ad locum reducitur, ſi cum æquali pondere Cymini, Hyſſopi, Origani, Euphorbii, melle exciprantur, & ſummo capiti calidæ

Vuula. applicentur. Eaſdem vnciæ pondere cum tritici vel hordei furfuris manipulo, baccarum iuniperi vncia ſemis, Allii bulbis tribus contuſas, & aſſuſis vini albi libris duabus ad emplaſtri conſiſtentiam decoctas, & pectini admotas, tanquam ſingulare remedium ad vrinæ retentionem, vel

Vrinæ retent. ſuppreſſæ prouocationem, prædicat. Septem Lauri baccas à prægnantibus propediem paritu-

Partus. ris, cùm ſe dormitum recipiunt, deuoratæ, facilem felicémque partum præſtare. Tenerrimas Lauri Cymas cum Calamintha & ſale contritas,

Purgant. Lumbricos. ex tepida aqua ſumptas, aluum ciere, pituitámque & lumbricos celeriter expellere. Baccæ Lauri

& Pyra-

Dolor cap. & Pira Syluestria contusa simùlque impositatibi & temporibus in linteolis, Camer. tolle, sedant dolores capitis. Eædem baccæ cum pauca Scammonea & Croco tritæ in aceto & oleo rosacco, insuper liniméti applicatæ in hemicrania diuturna non parum prosunt. Lauri folia Veteres olim inter bellaria adhibebant ii, qui nolebant vinum sibi nocere: vi namquè exsiccatoria foliorum, fumi ad caput elati adsumebantur: vel potiùs qui, cùm vinosi essent, vinum tamen redolere nolebant, & sobrietatem mentiri conabantur: id quod Martialis facetè & clarè admodum significat.

Hemicrania.

Vini antidotum.

Fatére multo Myrtale solet vino,
Sed fallat vt nos, Folia deuorat Lauri,
Merúmque, cantá fronde, non aqua miscet.

Morborum amuletum. Ægyptiorum Hieroglyphica Picam folium Lauri ore tenentem pingunt, quo designabant hominem sibi ipsi medentem. Nam Pica ægrotans dicitur Lauri folia in nidum congerere & illis morbos arcere. Palumbes præterea, graculi, merulæque, perdices quoque, vt noxias bestiolas fugent, nidulis suis Lauri folia ingerere traduntur. Scribit etiam Secundus, eas annuum fastidium Lauri folio purgare. Refert insuper Horus Apollo in Hieroglyphicis literis, palumbum quoties ægrotauerit, Lauream frondem in suo nido apponere, quo remedio statim reconualescit. Quamobrem Aegyptii hominem sibi ex oraculi responso vtiliter medentem ostendere volentes, vt modò dictum, Picam, vel secundum alios, palumbum, Lauri folium tenentem effigiant.

Mirum quoque, quod de ea in suo Asino aureo scribit Apuleius, Anethi sulficet modicum cum Lauri foliis immissũ cum aqua fontana, lauacrum & poculum esse ad faciem pristinam recipiendam, arte magica immutatam.

Conuenire etiam narrant in maleficiis amatoriis Laurum incendi, etsi amantium quærimonias repræsentet.

Antipathia Lauri. Columbæ etiam pullis suis contra fascinationes præcauentes, Laurinos ramulos nidis reponunt. Anser folium Lauri non exest, ne quidem si vel fame prematur, attegit: nec rosam Laurinam, neque etiam vi adhibitâ. Præclarè enim intelligit, si id comederit, vita se priuatum iri. Hæc Aelianus de Animalibus. Scribit etiam Lucianus, equo, asinóque Lauri cibum perniciosum, & è vestigio mori edentes.

Colum. vult boues satiari circa autumnum fronde Laurea. Et ante ipsum Cato, si metuitur labor, adhuc tamen sanis Laurea folia tria cum sale & pomi fibris danda præcipit.

Olei Laurini conficiendi rationes. Laurinum oleum apud Dioscor. è drupis, seu maturitate deciduis Lauri baccis [ἐξαυτοῦς] in aqua decoctis conficitur. Tum enim ex ambiente cortice pinguitudinem quandam exudant, quæ manibus priùs expresso è tritis baccis succo conchis excipitur. Nonnulli verò vbi Omphacinum oleũ Cypero, iuncо odorato, & calamo priùs inspissauerunt, tenera deinde Lauri folia in id iecta simul decoquunt: Sunt qui Lauri baccas addant, dum iustus odor accesserit. Alii styracem & Myrrham admiscent. Portò ad eiusmodi olei confectionem optima est Laurus montana & latifolia. Palladio ex Lauri baccis oleum conficitur, hoc modo, Lauri baccas quàmplurimas, & maturitate turgentes in aqua calida bullire facies, & vbi diu ferbuerint, olei quod ex se dimiserint, supernatantis vndam pennis leuiter cogentibus in vasa transfundes. At Plin. Fit inquit, è Lauro admixto druparum oleo. Quidámque à baccis exprimunt tantùm: alii foliis modò: alii folio & corti-ce baccarum, nec non Styracem addunt, aliósque odores. Optima Laurus ad id latifolia, sylueſtris, nigra baccis. Sed non satis explicat Plin. an baccę Lauri cum oleo druparum conteri ac exprimi debeant, aut ab expresso simul vtroque fructu sic olei druparum admixtio fiat. Græci verò medici Aetius, Actuarius, & Paulus, alterum Laurinum parum faciunt è Lauri baccis expressum: alterum mixtum, ita vt ad quinque oliuarum maturarum sextarios, de baccis Lauri sextarius vnus, aut etiam æqualis mensura addatur, & olei expressio fiat. Mesuæ verò baccæ Lauri maturæ & recẽtes teruntur in pila, ex aqua in Lebete coquuntur, pòst torculari plano exprimuntur in vas subiectum, in quo aquæ supernatans oleum colligitur. Simplex vtilius, & quò recentius & viridius colore: amarissimum est & acre. Ex Gallia Narbonensi vtribus, vt commune, aduehitur, vnguẽto similius quàm oleo. Nostri non parant, sed allatum emunt.

Olei Laur.

Vis ei excalfaciendi, emolliendi, spiracula venarum aperiendi, & lassitudines discutiendi. Quin & malis neruorum omnibus, doloribus aurium ac destillationibus confert: renum verò vitio ex frigore contracto laborantibus illitũ est præstantissimum, & maximè, si quid aliud, vtile. At potũ idem nauseosum est. Ob vim eius excalfactoriam Paralyticis, Spasticis, Ischiaticis, suggillatis, capitis doloribus, inueteratis destillationibus, auribus in calyce Punici calfactum illinitur. Aperit, mollit, discutit. Ideò imtẽperiem omnem frigidam solam & cum pituita vel flatibus sanat, & ab his Colo dolenti clystere infusum mirè prodest, vt partibus omnibus cerebri illitum, articulis, ventriculo, spinæ dorsi, horrori febrili, denique omnibus neruorum vitiis, algoribus, lassitudinibus, catarrhis, hepatis, Lienis, renum, vteri, frigidis affectibus. Scabiẽ detergit eo inpetigines, in balneo illitum: verùm eo conuenit abstinere in lichenibus, psoris & aliis inflammationem manantibus, & in reliquis calidioribus & bilosis temperaturis. Vermes & pediculos tam agrestes, quàm domesticos & lẽdes enecat. Capitis furfures emendat: alopecias & quæ ophiasis nominatur, corrigit. Ad hos enim vsus in balneo illinendum: postea verò oportet vino & melle, vel ouo, cum melle & Fœnugræci farina detergere. Cauendi ne capiti calorem tenti hoc admoueatur. Ano suppositum vel iectum, hæmorrhoidum dolorem mitigat, & ex his profluentem sanguinem sistit, notante Curtio. Fit & vinum è Lauro, vt ait Plin.

Neruorum affectus.

Caniti Vermes Pediculi.

Laurinum Oleum

Ex eius baccis conficitur emplastrum officinis frequentatum, autore Mesue. Recipit Thuris, Mastiches, Myrrhæ, sing. vnc. i. Baccar. Lauri vncias duas, Cyperi, Costi, sing. vnc. s. mellis colati quãtùm ad ea comprehendenda sufficiat. Si autem Cyperi sescunciam admiscеas, & itercus capræ aut vaccæ siccum ad pondus omnium, ad Hydropẽ fit mirabile. Alioqui ventriculi, intestinorum, hepatis, renum, vesicæ, vteri, & partium aliarum dolorem, à flatibus, aut intemperie frigida ortum placat. Quare in colico dolore à flatu & pituita salubriter calidum ventri imponitur, vacuata plenitudine. In clystere quoque inicitur vncia vna, vel sescuntia, cum cæteris eodem pertinentibus. Inflationem quamuis, id est, à flatu tensionem, & tumorem, eadem ratione iuuat.

Emplastrũ Laurinum.

Hydrops.

Colica.

Diuersum ab hoc Emplastro Malagma Ἀπὸ δαφνίδων apud Galenum, id est, è baccis Lauri, Nitro rubro, Ammoniaco, Cera, Resina, Picea, Picе Brutia.

Ele. fl. Laurorum.

Electuarium de baccis Lauri Iac. de Manliis in

in luminari maiori, cuius deſcriptio eſt apud Rhazam lib.9.c.72. cur à Lauro nomen acceperit, non videmus. Sunt enim in eo Electuario efficaciora & maiora quantitate, quàm ſit Laurus.

Igniaria. Fiunt & igniaria ex lauri ligno. Exploratorum hoc vſus in caſtris Paſtorúmque reperit, quoniam ad excudiendum ignem non ſemper lapidis occaſio eſt. Teritur ergo lignum ligno, ignémque concipit attritu, excipiente materia aridi fomitis, fungi, vel foliorum facillimo conceptu. Sed nihil Hedera præſtantiùs, quæ teratur, Lauro quæ terat› authore Plinio. Mercurio id inuentum tribuit hymnus ad eum ſcriptus. Sanè pleriq; etiamnum paſtores, inquit Tragus, coacto iſto igne [Sic enim à Germanica voce Notfeür dicere poſſumus,] ad multas vtuntur ſuperſtitiones, quę ſeductæ & miſeræ plebi longè magis arrident, quàm veritas ipſa. Sed de hoc lauri attritu & priùs quædam dicta: quemadmodum & de Muſtaceis, quos ſic facere iubet Cato Farinæ ſiligineæ modium vnum muſto conſpergito. Aniſum, Cyminum, adipis, p.ii. Caſei libram, & de virga Lauri deradito, eodem addito. Et vbi defrixeris, lauri folia ſubtus addito dum concoques. Hinc Cicero ad Atticum ait, Bibulum in Amano cœpiſſe Laureolam in muſtaceo, non ſine cauillo. Quum enim quis abſumpto muſtaceo ſeriùs aduenitſet, facetè dicebatur: *ille in muſtaceo Laurum quærit*, vtpote cui præter ſedimentum nihil ſupereſſet. Quum itaque deuictis, profligatiſque à Cicerone Amani montis incolis, Romani populi ſempiternis hoſtibus, Bibulus ſuperueniſſet, vt nonnihil gloriæ occuparet, falsè à Cicerone dictum eſt, eum in muſtaceo laureolam quæſiſſe. Quod in eos quadrat, qui in minimis ac friuolis negotiis venantur gloriam.

Hedera. *Muſtacei.* *Adag.*

Laurus inſuper Alexipharmacum eſt aduerſus venena, vt ſuprà dictum: vnde Græcum adagium, *δαφνίνην εἰς βακτηρίαν*, hoc eſt, Laureum geſto baculum. Quod his conuenit, qui fœliciter à periculo auſugiſſent, & tutos ſe aſſerere volentes illud pronuntiarent. Videntur porrò apud Catonem Lauri folia intelligenda in illa Libi confectione, quando ait: Caſei pondo ii. in mortario bene diſterat: vbi bene diſtriuerit, farinæ ſiligineæ libram, aut ſi voles tenerius eſſe, ſe libram ſiliginis ſolùm eodem indito, permiſcetóque cum caſeo bene, ouum i. addito, & vnà bene permiſceto. Inde panem facito. Folia ſubdito. In foco calido ſub teſta coquito leuiter.

Aliud adagium. *Catonis locus illuſtr. Libum.*

Aduerſus fulmina. Cæterùm præter vires medicas alias propè diuinas habere creditur Laurus, ſi modò vera ſint, quæ Authores tradunt. Quippe iam ſuprà ex Plinio dictum, quod & Tranquillus ait, ſolam fulmine non ici Laurum. Hinc Tib. Principem, qui tonitrua præter modum expauit atque exhorruit, tonante cœlo, contra fulminum metus nunquam non Lauream coronam capite geſtaſſe. Et Horatius:

Tum ſpiſſa ramis Laurea feruidos
Excludet ictus.——

Quod & Colum. confirmat, quando ait: Plurimi etiam infra cubilium ſtramenta graminis aliquid, & tamulos Lauri ſubiiciunt: quæ cuncta remedia creduntur eſſe aduerſus tonitrua, quibus vitiantur oua, pullique ſemiformes interimuntur, antequam toti partibus ſuis conſummentur. Quidam etiam, teſte Curtio, Lauri ramos in dolia imponunt, nè tonitrua & fulgura vina peruertant, per contrariam naturæ vim auxiliaturi. Sed hæret & non abſque ratione Hier. Fracaſt. lib. de Sympath. & Antipath. rerum, vtrùm in Lauro talis antipathia ſit: [quod nimirum à fulminis tactu immunis tradatur,] illud magis inquit in cauſa putarim, quòd Laurus rotunda admodum eſt, & corticis denſi ac læuis, à quibus omnibus fit, vt ingidens vapor non inhæreat, propter quam rationem nec columnas, à fulminibus tangi videmus, quòd rotundæ terſæque ſint.

Ad cõſeruãda oua & pullos. Pro conſeruatione Vini.

Contrarium etiam experimentum profert Lacuna, qui ſcribit anno 1539. Romæ in Palatio Ducis de Caſtro fulmine elegantiſſimam Laurum ictam. Vt meritò ante eum Tragus videatur dixiſſe: fulmen non icere Laurum Veterum ſuperſtitio credidit: quod idem de aquila & vitulo marino affirmant.

Laurus Romæ fulmine icta.

Simile fortè & illud, quod tradunt odio maximo à Dæmonibus haberi. Aiunt enim plures ſacrum morbum aliquem aut dæmonem eum locum infeſtare minimè, vbi Laurus adfuiſſet.

Quare Romani, boni Genii plantam vocauêre, vt ſuprà dictum, quia ſecundam valetudinem adferre exiſtimatur. Proinde Laurus & Caricæ Ianuar. menſis prima die, à populo Principibus donabantur.

Rubigo autem ſegetum maxima peſtis, Lauri ramis in aruo defixis abigitur, tranſitque ex aruis in earum folia, atteſtantibus Columella & Plinio.

Aduerſus ſegetum rubiginem.

Empedocles quoque philoſophus Laurum tanti fecit, vt optimam conuerſionem in arborem exiſtimauerit, quaſi poſt mortalium vitam in beſtiarum demigrandum ſit.

Porrò præcipuus quoque Lauro honos & vſus ad victrices triumphantium coronas. Romanorum ſanè Principum corona è Lauro fuit, vt legimus in hiſtoris. Nam vt memoriæ Appianus reliquit, Iulium Cæſ. poſt ciuilia bella in vrbem reuerſum, multi Regem appellarunt, & vt aliqui ex ſermone rem ipſam exprimerent, eius imaginem Lauro coronarunt, tæniis albis inſertis. Marcus Antonius Conſul quoque, vt ex Plutarcho in illius vita eſt, illi in foro lauream porrexit. Quam quum huic ſemel atque iterum repudiatam denuò obtuliſſet, iuſſit in Capitolium deferri, offerentem pauci faciens. Ipſi verò renuenti, plures congratulati, vt libertatis Reipublicæ aſſertori. Scribit tamen Dion, ciuibus inuitis poſt victorias obtinuiſſe, vt in conuentibus, veſte regia, & corona laurea, ornari perpetuò ſibi liceret: cuius rei cauſam afferebat, quòd calnus eſſet. Decretum inſuper eſt, vt Auguſti palatium Lauros propoſitas haberet, ex quibus corona cornea penderet: quaſi ipſe hoſtes perpetuò vinceret, & ciues conſeruaret.

Laurus triumphãtiũ corona. *Exempla quædam.*

Iulianum autem nondum Principem, Socrates in Hiſt. Eccleſiaſtica refert, quandam ciuitatem ingreſſum, & Lauream coronam inter columnas pendentem, rupto fune, ſuper eum decidiſſe: & illum ampliſſimè coronaſſe. Quod qui viderent, hoc ſignum futuri imperii fore acclamarunt. A ludis, & illorum victoriis, inde obſeruatum [referente Curtio] vt qui de hoſtibus victoriam reportaſſent, ſimili honore afficerentur, vt propterea triumphantes ex Lauro corona caput ſuũ cingerent. Nam, vt dicebamus ex Plinio, hæc propriè triumphis data fuit: vnde in Ariſtide dicit Plutarchus: quicquid ob victoriam publicitus fiebat, id cum Lauro erat: vt ea præterea victoriæ ſignum remanſerit. Quemadmodum enim in victoriis Delphicis lauro coronabantur, ſic Romæ triumphantes. Quare de ea ſic Ouidius:

Laurus ſignum victoriæ. *Laurea corona.*

——*Tu ducibus lætis, cùm lata triumphis*
Vox canet.

Iuuen. Satyr. 8.

Nobilis

Ad Lectorem hæc duo Epigrammata Ben. Jonsonius præfixit, quæ hic ob eandem causam adjungo.

Ad Librum.

Hunccine dare tempus Epigrammatis? O fugacem
Et cito rapturum cadentes
Cum semel occidimus, iterumque recursura simus
Dormienda nox perpetua!
Tu, si quid mihi, Liber, amas, quod te mea Musa
Nata sit, ut nostro tempore vivas,
Effuge conspectus, vitia hæc ne nosse laborent,
Et fias ipse Epigramma nocens.

Ad Librum.

Quid nunc te tumidum, Liber, jactare superbum
Et plausu gaudere virûm?
Nempe quod Aonias ausus es tangere chordas,
Et Phœbi numeris ludere cum Musis?
Quod Latium, Italumque, Getam, Graiumque, Britannum
Vincere scripturus jam Epigrammatibus?
Quod Cæsar, Princeps, Heros, Dux, Regia proles,
Et Comes, et Clarus, Pulcher, Honestus, Eques,
Et Matrona, Puella, Procus, Sponsa, Maritus,
Et Vidua, et Virgo, et Nupta, Recensque Parens,
Et Senex, et Juvenis, Rhetor, Sophista, Scholasticus,
Et Civis, et Civilis, et Rusticus, et Peregrinus,
Et Mercator, et Nauta, Agricola, Artifex, Miles,
Et Clericus, et Laicus, et Monachus, et Sacerdos,
Et Scurra, et Libertus, et Cliens, et Parasitus,
Et Medicus, et Cocus, et Caupo, et Pharmacopola,
Et Tabernarius, et Spado, et Mango, et Delator,
Et Mimus, et Balatro, et Lenio, et Ganeo, et Hara,
Et Cinædus, et Fullo, et Gello, et Quidquid ubique est,
Gentis hominumque, sales, nasum, cachinnos, jocos,
Omnia quæ risum possint movere, ciere,
Et quæ non risum possint movere, ciere?
Si sapis, ista tibi non ostentanda libelle
Lance, nec in populi commoda prodeundum.
Quid tibi cum magno? cum docto pauca, vel hæc ipsa
Sufficient, si non plura, placere queant.
Quæ si quis rapiet, si quis describere tentet,
Si quis et exponet prava, sinistra, modis,
Si quis et in partes, et frusta, findere malit,
Si quis et in plures scindere quam libros,
Si quis et in chartas, et si quis in omina vertet,
Si quis et in cineres, et si quis in cacas,
Si quis et in lances, et si quis in ostia, postes,
Si quis et in cistas, et si quis in ollas,
Si quis et in lintres

Ego, Cyparum, Pisonibus, Gaii & Lucii natis, Cilicia Proconsul,

6. TIBVI ALTERA

A Lectis Tibvi altera, quæ ad Tiberim, ad Ripam Romanam, ad Pontem Sublicium, ad Portam Trigeminam, ad Emporium, ad Aventinum, ad Portam Raudusculanam, ad Portam Capenam, ad Portam Appiam, ad Portam Ostiensem, ad Portam Trigeminam

grum dactylos I. scilicet quinque ad Orbis
quadrantem, quæ ratio ad Solem quoque
obtinet.

Cæterum quinque sunt circuli, qui Sphæram
Cœlestem ambiunt, Horizon, Æquator, Zodiacus, Solstitialis, & Brumalis. Horizon
Sphæram dividit in duo æqualia, ad sectionem
Horizontis & Æquatoris Ortus Æquinoctialis
& Occasus, ad Horizontis & Solstitialis Ortus
& Occasus Solstitiales, ad Horizontis & Brumalis Ortus & Occasus Brumales. Ortus
Æquinoctialis Orientalis, Occasus Occidentalis. Ortus Solstitialis Septentrionalis, Occasus Septentrionalis. Ortus Brumalis Meridionalis, Occasus Meridionalis. Ortus Solstitialis
& Occasus Brumalis Orientales, Occasus Solstitialis & Ortus Brumalis Occidentales. Ortus
Solstitialis & Occasus Brumalis Septentrionales, Occasus Solstitialis & Ortus Brumalis
Meridionales. Ortus Æquinoctialis & Occasus
Æquinoctialis Orientales, Occasus Æquinoctialis & Ortus Æquinoctialis Occidentales.
Ortus Solstitialis & Occasus Solstitialis Orientales, Occasus Solstitialis & Ortus Solstitialis Occidentales. Ortus Brumalis & Occasus Brumalis Orientales, Occasus Brumal

pio pulpolo, lauo, quod quò magis siccatur in arbore, dulcius redditur: intus nucleus est oliuaris, fragilior, perficitur Autumno incipiente: medulla interna amara. Seritur optimè ramo. Fructum terræ diligenter commissum, etiam in fictilibus, minimè tamen germinasse sibi Clus. affirmat. Arbusculæ autem Constantinopoli missæ germina, vbi paulò altius excreuissent, in terram inflexa radices egerunt, aliasque arbusculas dederunt.

Trapez. *Suria*

Carmer. ait surculis propagari, verùm non sine labore.

Dactylus Trapezu.

Missa porrò fuit hæc arbuscula Clusio Trabison Curmasi nomine, quod Trapezuntinam Dactylum interpretati sunt. Sed cùm nihil cum Palma commune habeat, latis impropriè hoc nomen illi inditum censet.

Bellon. lib. 1. Obs. inter arbores perpetuò virentes recenset Trapezuntinam quandam ferentem cerasa. Meminit & eo libello, cui de ratione cicurandi syluestres arbores titulum fecit cap. xx. & Lauroceraſum appellat: eius tamen historiam non describit nisi quod eodem capite illius ramum mali Citriæ huic æqualem facit, & eius prægrandem arborem Genuæ in horto Principis *d'Oria* postea vidisse affirmat. Cùm verò huius nostræ folia maximam similitudinem cum Citriæ foliis habeant nec defluant, & Trapezunte Constantinopolim, vt nomen indicat, primum allatam fuisse verisimile sit, eam esse omnino censet Clusius, quam Bellon. obseruauit.

Lauroceraſus Bellon.

Etymon.

Lauroceraſi autem nomen conflat ei impositum à foliorum Laurinæ similitudine, & fructu cerasis æquali: tametsi postremo loco ex Plinianæ historia id euenisse affirmet. Verùm [inquit] nusquam apud Plin. Lauroceraſi vocem legere memini. Is quidem lib. xv. cap. xxv. vbi Cerasi genera enumerat, de Cerasis Lauro insitis agit. Minùs quinquennium esse ait, quod prodiere quæ vocant Laurea, non ingratæ amaritudinis, insita in Lauro. Hanc autem quam proponimus arborem, ipse non intelligere, vix se sibi persuadere posse Clus. scribit: Sed [addit] cùm apriore appellatione careamus, neque sine iudicio Bellonius eâ vsus esse videatur, Lauroceraſum cum ipso nuncupabimus donec ex Veterum monumentis commodior aliqua se se offerat. Sicui tamen Palmæ Trapezuntinæ vocabulum, quod Constantinopoli adepta est, aut Cerasi Trapezuntinæ vocabulum, vt Bellon. etiam Gallico sermone vsurpat, magis arridet, vt eo possit. Itali *Laurum regiam* vocant: alii *Laurum Trapezuntiam*. Hortus Patau. *Laurus regia, ò Dattilo di Tribisonda.*

Lauroceraſus Plin.

Palma Trapezunt. Cerasus Trapezuntina. Laurus regia. Laurus Trapezunt.

Dalechamp. eam secundam Loton Theophr. esse iudicauit, quam nonnulli docti Herbarii Lauroceraſum nominant, ex Africa aduectam, Plinio & Matthiol. incognitam [si Hist. Lugd. credimus,] & in hortis principis Doriæ Genuæ luxuriantem. Sed hæc Dalechamp. opinio de Clusii sententia minimè probanda: nam huius fructus non nascitur Myrti modo alternis, siue vt Græcus codex habet, κατὰ πέμπτα περίλληλα, sed racematim, vuæ modo, quemadmodum & flores in hastula confertim plurimi nascuntur, vti dictum. Neque quod Dactylum Trapezuntiam esse statuit Lotum Africanam Matthioli, cui durum nucleum tribuit: qua de causa διάτορον Theophrasto esse vult, cuius nucleus durus est, in qua opinione etiam est, marginalibus in Athen. ab ipso Latio donatum scholiis. At, inquit, Clus. Lotus Africana non nucleum sed semina duntaxat habet. De qua re vide plura capite de Guaiacana.

Dalec. not.

Lotus Theophr. error. Lotus Africana. Διάτορον Theoph.

Cæterùm iam priùs dictum, videri Clusium duos fructus confudisse, nempe Lauroceraſi eum Guaiacana, ex eo errore hic quoq; denuò impegisse videtur, nec minùs censura dignus quàm Dalech.

Porrò Lauroceraſum primus nobis idem celebris medicus Dalech. Lugduni ostendit nomine Lauri regiæ Pisis missam, quam postea agnouimus in horto Cl. D. Fel. Platteri: ei pro ignota & & innominata putata: &, vt perhibebat, Lucernâ Heluetorum missa. Eadem hybernum frigus aliquot annis non tecta pertulit, fructúsque Lucernæ protulit dulces, gratos, quorum partem in horto Monsp. seuimus, sed vana spe, partem inter naturalia nostra sicca etiamnum asseruamus.

LAVROCERASI FOLIO ARBOR.

CAP. IV.

APud Cl. Paludanum [inquit Clus.] conspiciebam anno 1595. ramulum peregrinæ arboris, qui erat circiter pedem longus, satis gracilis, foris læuis, nigro colore præditus: intùs cauus, summa parte nodosus: cui nimirum folia alternis inhærebant, ex aduerso semper sita, senna, aut octona, mali foliis maiora, magnitudine & formâ proximè ad Lauri Cerasi folia, accedentia, supernè læuia & splendentia, infernè minimè, sed venis à medio neruo in latera excurrentibus insignita, in ambitu non serrata. An perpetuò vireant, nec ne, mihi incompertum: sed fusca erant quæ videbam, vtpote resiccata: sub singulorum autem foliorum exortu ad latera singulares nascebantur appendices, summa parte orbiculatæ, & deorsum inflexæ, siue quodammodo fornicatæ: summo rami fastigio sena, aut plura inhærebant valcula breui petiolo innixa, nuce pontica minora, membranacea, & denis neruis distincta, summâque parte in quinque lacinias siue foliola diuisa, exili nigro semine plena, satis feruidi saporis. Quo nomine apud incolas appelletur, aut quis illius apud eos vsus, indicare non poterant, qui præcedenti anno ex Guinea attulerant nautæ. An verò huic simile folium illud, quod à Batauis naucleris anno 1597. ex Iaua, vel Madagascar relatum, *Brauas* vocari Abdala Guzaratensis mihi dicebat?

Descriptio

Folia

Vascula

Brauas

BVNA, BVNNV, ET BVNCHOS ARABVM.

CAP. V.

BVnæ nomine, quem habemus fructum, magnitudine æquat, aut certè parum superat Ricini nostratis semen, oliuari figura, vna parte sulcatus, vel vtraque, cortice exteriore crassiore nigricante, interiore tenuiore, & qui nucleum specat rutilo, altera facie cinericea. Vtroque cortice detracto nucleum comperimus durum, Dactyli officuli effigie, lacunâ secundum longitudinem sulcatum, pallentis cinereæ coloris, saporis amaricantis & ingrati. Ab vmbilico ad oppositum mucronem ostentat gemina grana. Hunc fructum Bunæ nomine à quamplurimis annis acce-

Descriptio

Sapor ad marum.

Digitized by Google

Arabes

Graeci

Dioscor.

Ruellio

Fuchs.

Lugd.

Lobel.

Trag.

Clusio

Cam.

Matth.

Dod

CAPITVLVM MEDIC. Cap. VI.

Dolopia.

Carpobalsamum.

Opobalsamum.

Xylobalsamum.

Xylobalsamum fructus.

Folia Xylobalsami.

Cortex Xylobalsami.

Gummi Xylobalsami.

Opobalsamum falsum.

Carpobalsamum falsum.

Xylobalsamum falsum.

Folia Xylobalsami falsi.

Cortex Xylobalsami falsi.

Gummi Xylobalsami falsi.

Xylobalsamum fructus falsi.

Xylobalsamum falsum.

Opobalsamum falsum.

Carp

pedalem, crassitudine, humili quidem pa-
lmi, sed ramosa, & in multos ramulos diffusa.
Folia ei sunt, quae in Cyclamino, sed minora,
& crassa, & hirsuta, & quasi cana, quorum
colore & figura, Cyclaminum Graecum ad-
modum refert. Flores autem, ramulorum
summis partibus, singulares, pallidi, ex
albo & rubro mixti, quinquepetali, quorum
petala in ambitu, quasi serrata sunt. Semen
in capitulis, quae flores sequuntur, rotundum,
& nigrum. Radix ei, tenuis, qua se in terra
defigit, & quae ad Cyclaminis, quae in pra-
tis gignuntur, radicem similitudinem habet.
Gignitur in montibus, & in asperis locis.

Cyclaminum Graecum, Cyclaminis Graecis
similis, & longe Cyclamino Asclepiadeo ma-
jus. Folia ei sunt, quae Cyclaminis Graecis,
sed majora, & crassa, & hirsuta, & quasi
cana, quorum colore & figura, Cyclaminum
Graecum admodum refert. Flores autem,
ramulorum summis partibus, singulares, pal-
lidi, ex albo & rubro mixti, quinquepetali,
quorum petala in ambitu, quasi serrata sunt.
Semen in capitulis, quae flores sequuntur,
rotundum, & nigrum. Radix ei, tenuis, qua
se in terra defigit, & quae ad Cyclaminis,
quae in pratis gignuntur, radicem similitudi-
nem habet. Gignitur in montibus, & in asperis
locis.

Alterum genus, quod Cyclamino Asclepiadeo
simile, & longe Cyclamino Asclepiadeo ma-
jus. Folia ei sunt, quae Cyclaminis Graecis,
sed majora, & crassa, & hirsuta, & quasi
cana, quorum colore & figura, Cyclaminum
Graecum admodum refert. Flores autem,
ramulorum summis partibus, singulares, pal-
lidi, ex albo & rubro mixti, quinquepetali,
quorum petala in ambitu, quasi serrata sunt.
Semen in capitulis, quae flores sequuntur,
rotundum, & nigrum. Radix ei, tenuis, qua
se in terra defigit, & quae ad Cyclaminis,
quae in pratis gignuntur, radicem similitudi-
nem habet. Gignitur in montibus, & in asperis
locis.

Cyclaminum Asclepiadeum, Cyclaminis
Graecis similis, & longe Cyclamino Asclepia-
deo majus. Folia ei sunt, quae Cyclaminis
Graecis, sed majora, & crassa, & hirsuta, &
quasi cana, quorum colore & figura, Cyclami-
num

Cornelius Scipio Nasica.

Cornelius Scipio Africanus.

Cornelius Scipio Asiaticus.

Cato.

Cornelius Scipio Africanus.

Cornelius Scipio Nasica

dicitur, quòdque prudenter in aliis quibusdam editionibus omissum, sed ineptè adiunctum in-conte Tabern. quam ideò operum Matth. vindex in postrema Editione adaptare non debuit. Etsi verò ipse quoque Matthiam sua epitome retineat folium simul, nullam tamen eius facit mentionem, sed dicit, foliis esse Salicis.

Tabernæ. Lau. Tabern. falsa opinio. Matth. contradict.

In vltima quòque editione eius manifesta contradictio, vt in plusquàm authoris, tum patroni & commentatoris assertionis posita & reiecta, quando primò ait, folia Cinnami vulgaris instar habet, sed rotundiora: posteà verò, esse Salicis, in quibus, quod appareat rotunditatis, ipsi videant.

Tertius Matth. error.

Illud quoque considerandum, Matthiolum contra aliorum opinionem crassos Caryophyllos, *abortiuos* vocare, quos illi omnes vnanimi consensu fructus dicunt notatos. Neque videntur nobis Caryophylli prouenire in extremis Myrti modo: vt plurimum abest, quin existimemus, ipsam Myrtum florentem nunquam aspexisse, cuius floriculos per ramulos inter folia emicare vel trunci tres norunt Botanici.

Quartus maximus error.

C. Bauh. præter fallacem iconem Taber. apponit etiam Clusii cum folio angusto, nec quale verum & legitimum sit docet, at sic neutrum sibi cognitum fuisse non obscurè declarat.

C. Bauh.

Amatus Caryophyllum festucarium quendam florem vocat, arborem verò Buxo figura trunco & foliis perfimilem tradit: fallique eos qui eidem folium Nucis aut Cinnamomi inesse autumant, quum vera arbor Caryophyllorum Buxi folio vestiatur. Vt nunc cæteris fide dignis Scriptoribus ad Indicas oras remigrandum sit, vt Caryophyllorum folia rectiùs inspiciant, qui Lauri angustifoliæ, Persicæ aut Salicis folio perhibuerunt. Sed si tam bene constat Amato de Buxeo Caryophylli folio, cur non docet vnde id sciat? vbi viderit? à quo habeat? nimirum ingens hæc temeritas alio tegmine occultari non potuit, quàm experientiæ vel *αὐτοψίας* [quam ipsi nullam fuisse haud vanè suspicamur] silentio.

Festucarium flos.

Buxi folio.

Amatus err.

Lacuna quoque foliis Cinnamomi foliis breuiora & rotundiora dicit: sed aliorum fultus pronunciato, plantam trunco & ramis Buxo simulem scribit, cùm nihil ferè minùs in furculis, si quis eas cum Buxi ramulis conferat, appareat. Notandum quod Garcias annotat, eos Caryophyllos, qui in arbore hærent, crassiores fieri, neque ab aliis nisi vetustate differre, tametsi falsò existimarit Auic. crassiorem hunc marem esse.

Lacuna err.

Crassiores Caryophyll.

Auic. error. Quærenda error.

Falsa quoque eorum opinio, qui Caryophylli arborem cum Muschatæ nucis arbore eandem esse putant.

Clusio Caryophyllum nihil aliud est, quàm rudimentum fructus.

Describunt etiam Lud. Rom. l. 6. c. 25. & Maxim. Transil. de Molucis insulis. At quem M. Paulus Venetus lib. 2. cap. 38. exhibet, planè alia est planta.

Caryophylli folium [inquit Clus.] Laurino angustius, Salicis aut Persicæ mali folio simillimum aliquando vidimus vnà cum Caryophyllorum ramulis muria conditis.

Caryophyllus Paulo Venet. in Insula quadam αὐτοψία. Ramuli muria conditi.

Idem Clus. olim in fine Histor. Gal. Dodonæi scripsit Caryophyllon Plinii, Pauli & Sethi, flores officinis dici, & Caryophyllos fructus, Antophyllos, cùm potiùs flos ita sit vocandus. Auicennæ florem esse fœminam, fructum marem.

Mas & Fœmina.

Acosta tradit in arboribus Caryophyllos proferentibus nasci fructus Ficus modo, passim per ramos ad foliorum basin, binos, ternos, quaternosue simul iunctos, vel vnicos interdum. Hæc suæ descriptioni & figuram aptauit, &, vt ipsum facit Clus. vel hanc vel vllam aliam ad viuum imaginem imitatus est, & scripta sua pleraque, præter illa quæ imaginatè effinxit, ex Garciæ Obseruationibus desumpta.

Cassia.

Legitimam iconem in Aromatum eiusdem Garciæ historia ex ipso ramo, muria condito, se habere Clus. testatur, vidisséque ait ramos cubitales & pedales siccos à Franc. Dracke nauclero Anglo, [qui vniuersum orbem circumnauigauit] ex Moluccis, sed omnes extrema parte fructus protulisse.

Mas.

Mouerat fortè Costam Matthioli temeritatis iudicium, qui dixit, Myrti florum modo Caryophylli flores ramulis adnasci, vti notatum antea. Voluit igitur Costa in sua icone Caryophyllon eo modo, quo Myrti flores nascuntur, flores interferere, non minùs, mehercle, lepidè, quàm ridendo atque adeò nouo tradendarum Exoticarum Historiarum aucupio.

Costa.

Franc. Alexander in suo Apolline refert, audiuisse se Citream malum Indicæ regionis esse: id quod etiam comprobarit Mentia Lusitana Illustr. Renati comitis Chiliani vxor, quæ flores nostratium asseruisse, hóstque ablatis barbulis, viuam Caryophyllorum imaginem prorsus repræsentare indicauit: torrido autem Indicæ regionis Sole, pomum non maturescere, at in eo grano, quod Caryophyllis inidere consueuit terminare allegebat: siquidem ita sit, ipsi acceptum refert. Sed si audiamus Ille Apollinem ipsique buccinator confidentissimè crassiores Caryophyllos, quos Anthophyllos vocant, animaduertet eos in duas partes findi, quod in nullo Citri fructus rudimento fieri potest, ac vel eo solo argumento discere potuisse Caryophyllos ex nulla esse Citria malo, nec passus fuisset, vnius muliercula coniecturâ in eam fraudem trahi opinionem.

Citrea mala Indica.

Franc. Alexander.

Eius folia, quæ se habuisse testantur P. Natta & Lob. fuerunt Aurantii magnitudine, minùs viridia: alia latiora ac rotundiora ostendebant Doctissimi Comascus & Angusillara, hic Ferrariæ, ille Venetiis. Spirabat illud Caryophyllum. *Hæc ipsa.* Nihilominus Lobel. suis Obser. & Icon. proponit iconem folii qualem Clus. habebat, quod ipsorum descriptioni minùs conuenire videtur, quale & nos exhibuimus.

Lob. ic.

Lonicerus rudis profectò & insciis planè, scribit Ingber oder Indische blatter folio esse ferula, vt Nardus, iucundi odoris & saporis, cùm potiùs intellexisse debuisset Folium Indum siue Malabathrum, quod malè pingit cum Caryophyllis pro eorum foliis.

Lonicerus error.

Cæsalp. Caryophyllorum fructum cùm perfectus est ad maturitatem vsque minùs odoratum, ac minùs acrem esse annotat, figura & magnitudine constare Laurinæ baccæ oblongæ, aut fructus Rosarum, semine intus durissimo, triplicato.

Antophylli Nicol.

Antophylli apud Nicolaum intelliguntur grandes Caryophylli, cùm tamen verbum Anthophyllon debuisset florenti fructui aptari, Caryophyllon autem fructui perfecto ob Nucis similitudinem. Idem perhibet ex eorum relatione qui Indicas oras petiustrarent folia esse Cinnamomi, rotundiora ad Laurina accedentia, in iuniorum cacuminibus fructus esse quindecim aut viginti simul, initio candidos, postea rubentes, si ad perfectam magnitudinem intumescant, duros euadere & inutiles, præter corticem. Saporis acredinem inesse etiam arboris cortici, ligno & foliis virentibus, vt fructui.

Cæsa.

Caryo-

Vendere. Emptionibus Venditionibus Locationibus Conductionibus Mutationibus, & Precariis cognoscendis.

Cui liceat. Cui liceat res Ecclesiasticas alienare.

Quæ res. Quæ res Ecclesiasticæ alienari non debeant, & quæ possint.

Alienæ. Res alienæ, quæ Ecclesiæ donantur, non possunt alienari.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ donentur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ legentur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ relinquantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ commutentur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ locentur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ precario concedantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ emphyteusi concedantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ in feudum concedantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ in libellum concedantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ in antichresim concedantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ in pignus concedantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ in fiducia concedantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ in superficiem concedantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ in usufructum concedantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ in usum concedantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ in habitationem concedantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ in usum fructum concedantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ in usum & habitationem concedantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ in usum & fructum concedantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ in usum & habitationem & fructum concedantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ in usum & habitationem & fructum & superficiem concedantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ in usum & habitationem & fructum & superficiem & emphyteusi concedantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ in usum & habitationem & fructum & superficiem & emphyteusi & feudum concedantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ in usum & habitationem & fructum & superficiem & emphyteusi & feudum & libellum concedantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ in usum & habitationem & fructum & superficiem & emphyteusi & feudum & libellum & antichresim concedantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ in usum & habitationem & fructum & superficiem & emphyteusi & feudum & libellum & antichresim & pignus concedantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ in usum & habitationem & fructum & superficiem & emphyteusi & feudum & libellum & antichresim & pignus & fiducia concedantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ in usum & habitationem & fructum & superficiem & emphyteusi & feudum & libellum & antichresim & pignus & fiducia & precario concedantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ in usum & habitationem & fructum & superficiem & emphyteusi & feudum & libellum & antichresim & pignus & fiducia & precario & commutationem concedantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ in usum & habitationem & fructum & superficiem & emphyteusi & feudum & libellum & antichresim & pignus & fiducia & precario & commutationem & locationem concedantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ in usum & habitationem & fructum & superficiem & emphyteusi & feudum & libellum & antichresim & pignus & fiducia & precario & commutationem & locationem & conductionem concedantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ in usum & habitationem & fructum & superficiem & emphyteusi & feudum & libellum & antichresim & pignus & fiducia & precario & commutationem & locationem & conductionem & mutationem concedantur, & quæ non.

Quæ res. Quæ res Ecclesiæ in usum & habitationem & fructum & superficiem & emphyteusi & feudum & libellum & antichresim & pignus & fiducia & precario & commutationem & locationem & conductionem & mutationem & precarium concedantur, & quæ non.

Digitized by Google

Oceani. vltra sinum Gangeticum, Locis montanis, & si alò transferatur, nequaquam viuere. Nascuntur & in *Mare*, authore Loupetio. Nascitur, inquit Garcias, duntaxat Caryophyllon in *Moluccis* insulis, quæ sunt quinque numero [quarum primaria est *Gilolo*] nec procul nimium à mari, nec etiam locis mari nimis vicinis. Nascitur etiam in *Zeilan*, nonnullisque aliis locis, sed nullibi fructifera est arbor, quàm in Moluccis, quæ sub ipsa Æquinoctiali sitæ. Ex præter Caryophyllon nihil ferunt, quod inde per orbem distrahitur. In locis quibus hæ arbores crescunt, nullum gramen esse perhibent: omnem enim succum ad eas deriuari.

His subscribit Maximil. Transs. ad Card. Salzb. Insulæ, inquit, Moluccæ sunt numero quinque, *Tarante*, *Mathil*, *Thedori*, *Mare & Matchien*, tum citrà, tum vltrà, tum etiam sub ipso Aequinoctiali sitæ, vicinæ omnes, sed paruæ atque angustæ admodum. Quarum minima *Tarante*, proxima *Thedori*: quippe quæ paulò vltra sex milliarium Italicorum ambitum habent. Est huic finitima *Matchien*, & ea exilis. Hæ tres ex quinque Moluccæ insulis Caryophylli magnam copiam gignunt, sed longè vberiorem in quartum annum. Arbores hæ non nisi in abruptis rupibus prouenire solent, & ita densantur, vt plerumque lucum faciant. A mari ad tormenti ictum, inquit Linschote.] Caryophylli arbores dissitæ crescunt, sponte sua, nulla curâ aut plantatione: humum decerptum ea incolæ duntaxat purgant subtus.

Colligendi modus.

In anni magna fertilitate Caryophylla foliorum numerum facilè superant. Manu non colliguntur, sed ad ramos alligatis funibus multa vi euelluntur. Ideò leuis grauiter arboribus fructus seqenti anno nullus est, spe in certum producta.

Tempus. Colligitur Caryophyllum, authore Garcia, à decimoquinto Septembris vsque in Ianuarium & Februarium, non manu, vt nonnulli volunt, sed violenta flagellatione.

Repositio. Decussa Caryophylla biduum aut triduum siccantur, deinde asseruantur, & Malacam, in aliasq; Prouincias mittuntur. Quæ in arbore hærent, crassiora fiunt, nec ab aliis nisi vetustate differunt. Magni prouentus augurium est, si arbor plures flores produxerit quàm folia: ideircò non debent nimiùm flagellari arbores, quia vehemens & nimia flagellatio sterliores efficit. Cauliculi seu surculi simul decutiuntur. Etenim in Moluccæ insulis Caryophylla nequaquam emundantur, rarò autem in India, plurimúmque venduntur cum matre, [sic Anthophylla, seu magna & ventriosa, quæ maturiora diximus, vocant,] puluere ac cauliculis. Quæ tamen in Lusitaniam mittenda veniunt, ea distinguuntur.

Cautio.

Satio. Arbores aliæ ex deciduis Caryophyllis sponte crescunt, vt Castaneæ, quàm citissimè ob imbrium abundantiam. Intra octo annos fructum ferunt, intra quod tempus adolescunt, duraturæ vsque ad centesimum, quemadmodum ipsi incolæ testantur.

Scaliger ex Vartomani relatione tradit, bis, in anno legi, Decembri & Iunio. Quarto quoque anno liberiorem esse prouentum. Triennio vacante vindemia, ita demum efferari, atque degenerare. Cæsalp. ex eorum narratione, qui Indicas oras perlustrarunt, bis in anno sub vtroque Solstitio colligi prodit: neque sinere incolas vt ad perfectam magnitudinem intumescant.

Caryophylla olim apud Moluccanos negotiatio.

Nullius autem pretii fuisse Caryophylla ferunt apud Moluccanos, donec eo delati nauibus Chinenses, inde magnam eorum copiam in suam regionem exportarunt, & inde in Indiam, Persiam & Arabiam. Conseruari autem in sua bonitate *Conseruatio.* marina aqua inspergantur, alioqui teredinem sentire. Viridia saccharo conseruata, ac in condimentum, quod *Achar* vocant, redacta, in Malacam quoque ac Indiam mitti. Hodie quoque flores condiri cum petiolis & ramulis tenellis, præcipuis quibusdam Europæ emporiis, vt, Venetiis, Genuæ & Antuerpiæ visuntur, testibus Penæ & Lob. *Achar.* *Condimentum.*

Ipsi quoque surculi, *Fusti* dicti vnà cum Caryophyllis adseruntur, & hodie in quamplurimis locis, potissimùm Genuæ & Lugduni, sacchare incrustantur. Sed folia rarò cum iis adseruntur, notante Cordo. Fructus potissimùm seu Caryophylla ingenti lucro tam per Asiæ quàm Europæ Prouincias distrahuntur. *Fusti.*

Caryophyllum deliges nigrius, solidius, ponderosius, & copiosiorem liquorem dinullum vngue, vel acu punctum, exudans, odoratum, fragi contumax ac lentum, recens linguam masticatu vnà cum faucibus penè adurens, acre & aromaticum. Annos quinque seruari posse ait Syluius loco tempestato: nam in humidiore putrescere, siccior arescere, & rugosius cuadere atque imbecillius. *Delectus Caryophyllorum.*

Minus probantur Anthophylla dicta, quippe quorum acrimonia remissior, ac interdum penè nulla. Ex surculis seu fustis dictis præferuntur quoque nigriores, pinguiores, liquorémque fructuum modo remittentes, odore ac sapore ad Caryophylla quamproximè accedentes. *Fustium delectus.*

Folia, si quis eorum vsus esse debeat, suadente Cordo, deligantur maiora, crassiora, firmiora, integráque. Frusta verò in puluerem, aut fragmenta eorum, vitanda. Possis tamen his, quæ nudum & *fusti*, substituere ipsa Caryophylla, quæ abundè suppetunt. *Foliorum delectus.*

Matth. scribit ramusculum Caryophyllis onustum, cuius iconem posuit, Veronâ sibi missse Calceolarium, sed absque foliis.

Caryophylli Paulo Æginetæ sunt aromatici, acres, subamari, calidi ac sicci circa tertium ordinem, multiplicis vsus tum in obsoniis, tum in aliis medicamentis. Ætius in secunda calefaciendi siccandique claisse reponit. Auicen. in tertia trusque qualitatis. Et sanè, Calor tam est huic aromati essentialis & genuinus, vt cùm in India emendatur, si vas aliquod cum aqua alióve liquore adstet [teste Linschott.] id omne intra duos dies, etiam aliquatenus dissitum, ingenti siccitate Caryophyllorum exhauriatur, vt sæpenumerò experimentis comprobatum ait. Oris halitum commendant, ideò mulieres Indorum frequenter manducant, in eundem finem, quod & Lusitanæ fœminæ & pletique alii cæterarum Nationum promiscui sexus iamdudum facere occeperunt. Ad oculi aciem conferunt, & nubeculas exterunt. Ventriculo robur adduns, & hepati. Vomitum compescunt, & nauseæ aduersantur, authore Auicen. Drachmarum quatuor pondere [quę dosis nobis satis magna videtur, vsum tamen & Palud. retinet: malimus scrupulos quatuor cum Amato, quòd prior dosis, præsertim delectorum & recentium, magnum incendium sit allatura, maximè in corpore biliosо.] *Vires & vsus.* *Qualitates.* *Vsus.* *Vomitus.* *Dosis.* *Scrup. 4. Amat.*

Veneris incentiuum sunt, Serapioni: qui & ligni [surculorum] & fructus vsum esse ait: præferrique ea quæ ad ruborem inclinant, quæque sigillatim ex arbore digitis decerpantur: vbi subaudiendum putamus ad delectum. Alioqui nihilo *Venus.*

pra-

priùs ciborum indicium deceptus, quàm vi decussus, quòd ex caluallo nihil iniuriæ effatu dignæ iis accidere queat. Cor roborant, digestionem adiuuant, sed aluum cohibent, eidem. Simeon Sethi pulmonem lædere ait. Auenzoar in proëmio libri de confer. tan. scribit sibi à multo tempore propria experientia compertum esse, si hyeme vertex subtilissimo Caryophyllorum puluere aspergatur, frigidos catarrhos & capitis humores consumi. Attamen satius esse, capitis summa priùs vino ardente madefieri, vt puluis facilius adhæreat, eiusque vis penetrare queat, quod melius & citiùs fiet, superligato linteolo aut Cucupha, ne vis eius exhalet. Puluis eorum oculis inditus visus claritatem affert. Sed cautione opus ad hanc rem, addendæque aquæ quædam oculares, seruorem eorum exparte retundentes, qualis esse possit rosarum, Euphrasiæ, aut simi lium.

Catarrhus.

Ad cerebri affectus frigidos.

Conducunt porrò caryophylli contra morbos omnes cerebri frigidos, Apoplexiam, spasmum, Paralysin, Lethargũ, stuporẽ. Iidẽ siue suffimento, siue esu faciunt contra aërem pestiferũ. Ad anhelitus tutorem, cum vino allumitur puluis ex crusta panis secalini, Galangæ, cum pauco Caryophyllorum. Contra nauseam & vomitum omnẽ, omnémque profluuium alui ex causa frigida, edunt crusta panis, vino Cretico madens, puluerẽque caryophyllorum aspersa, autore Matth.

Ori fœtor.

Profluuia alui.

Aduehebatur olim odoris tantùm gratia, vel Plinio teste [si de nostro scribit:] nunc quoque excrescente ad ingluuiem auiditate, eò ferè mores abierunt, vt sine caryophyllo dapes despiciantur. Ac tantum potu tinge: tosta gula, vt non tantùm *ἐφάμματα* pertinaciter inspergeretur eorum puluis, sed & gallinæ, capones, galli Indici, bubulæ linguæ, iocinora vitulina, vaccarum vbera & alia eiusmodi plura non nisi caryophyllis transfixa affertur. Quin & ius fructus transfigi & condituras, vt Mala, Pira, Cotonea &c: à mulierculis coniuncti erunt.

Vsurpant item ad olfactoriola, & vestiũ odores. Quidã Cerasiæ saporem iucundum cõciliant caryophyllorum puluerator um drachm. tantundem baccarum Lauri contusarũ, sacculo inclusis in dolio suspendendo.

Vt Cerasia sapiant.

Ad Lipothymiam.

Animo linquentibus præmansi caryophylli naribus offeruntur: ad idem valet acetum, in quo macerati sint caryophylli & Rosæ. Estque iam ferè translaticium apud Germaniæ mulierculas caryophyllos aliquot secum gestare ad obuiandum eiusmodi affectui.

In Lixiuio suspenditur vtiliter nodulus caryophyllorum cõtusorum, quo morbis frigidis laborans caput abluitur.

Ad Ventriculi affectus.

Vsus est etiam in ventriculo dicatis fomentis & sacculis, tum ad vomitum, tum ad ventriculi & ventris dolores à causa frigida, quales interdum vulgò præscribere solemus cum crusta panis pulueriſata, aspersa aceto ros. modico, aut vino rubro odorato, additis aliis quoque aromatis ad id pertinentibus. Quidam puluere caryophyllorũ caput spargunt contra dolores capitis ac grauedines. Sed & vrinam ciere iussit qui scribam.

Apud Indos quoque, vt prodit Garcias, in multiplici vsu sunt, tum ad obsonia, tum ad medicamenta: tamen expetuntur in *Iana* crassiora illa & annotina caryophylla: à nobis verò tenuiora, quæ adhuc viridia aceto & sale apud Moluccanos condiuntur, sed his teneriora saccharo asseruantur, in magnam palati amœnitatem.

Condita.

Nostri quoque caryophylla saccharo incrusta-

re solent, non inconcinno, ad placendum palatui, & calefaciendum frigidum stomachum, inuento.

Ex caryophyllis quoque destillationis artificio eliciatur, Oleum, quod quidam omnibus pollere Balsami facultatibus asserunt, tam interno quàm externo vsu. Id tamen calidius multò censemus authore Camerario. Guttæ aliquot exhibitæ cum vino aut Gallinæ iusculo, sunt præstantissimum remedium in ingenti dolore Ventriculi, à flatibus & pituita.

Oleum Caryoph.

Lusitanæ mulieres, quæ apud Moluccanos degunt, è caryophyllis viridibus aquam stillatitiã organis eliciunt, mira odoris suauitate fragrantem, & cordis affectibus vtilem. Sed & iudoribus qui Lue Venerea laborant excitatur caryophyllis, Maci, nuce Myristica & longo nigróque Pipere.

Aqua Caryoph.

Lues Ven.

Si quid autem sit, quod Cinnamomi vicem suppliere queat, caryophyllos esse Cæsalp. indicat.

Cinnamomi succedaneum.

CARYOPHYLLORVM RESINA.

HOc nomine Resinam asseruamus, glebã [vt apparet] fusilẽ, croceo coloris, fragilem admodum & siccam, nullum gustanti saporem offerentem, (fortè ob vetustatem) odore tamen vbi adoletur, suaui, caryophyllorum: facilè ardet, claraque incendia dat.

Descriptio

Caryophyllorum gũmi [inquiũt Pena & Lob.] quod eximu odoris est, glebæ Ammoniaci concretione & colore seruamus: quod Lob. postmodum in sua hist. Belg. denuò repetit, & colore foris nigricante esse ait. Geroffels gummi vocati, sed rectiùs, nostro quidem iudicio *Resinam* vocasset, quòd promptè flammam concipiat, cunctis modi lachrymas Dioscoridis generalioris voce *ἔκμυρα* vocat.

Serapio cap. 39. ex autoritate Albugerig: Glutẽ inquit, [potius resina] Caryophyllorum est simile glutino *Albotin*:

Scribit Auic. caryophyllorum gummi, *Albotin* seu Terebinthinæ facultate respondere. Hanc ob causam percontatum se ait Garcias ab iis qui ex Moluccis caryophyllum aduehunt, sed negasse se huiusmodi gummi viditle. At nos non in Moluccis fuimus, & vidimus tamen, & habemus inter fructus repertum. Oliuus quoque testatur Calceolarium habere Gummi caryophyllorum: sed cur non descripsit rem tam raram?

Clus. quoque annotat inter caryophylla, quæ Antuerpiam adferuntur, inuenire interdum gummi ex atro rufescens, odorum, & quod prunis iniectum caryophyllorum sanè odorem referat: suspicatúrque idem esse gummi, de quo Auic. prodidit.

CARYOPHYLLO AROMATICO similis fructus.

CAP. VII.

FRuctus delatus in priore Batauorum nauigation. anno 1597. ex Iana de quo Clus. exot. In binarum vnciarum longitudinem, vel etiam amplorem, & vnciale m crassitudinem excreuerat septimus fructus: videbam enim caryophylli aromatici vetustioris in fructum iam se formantis dũtaxat magnitudine, cui sanè valdè similis, vt primo intuitu mihi imponeret. Totus fuscus erat, nec val-

Descriptio

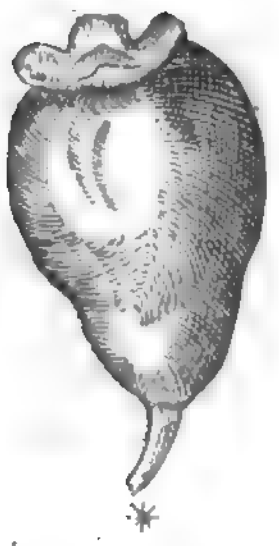

Nucleus.

dè lenis, supernè quatuor alis decussatim crucisve formâ dispositis præditus, instar Caryophyllorum aromaticorum, infernè angustior & pertusus, prodeunte ex foramine veluti caudâ, crassâ aut tenui pro fructus magnitudine: quæ nihil aliud est, quàm nuclei extima pars, qui in fructu continetur, in maiore crassior & caua, & veluti articulis distincta, in minore, angusta & mucronata: fructus ipse denso duróque cortice erat præditus, vt cultro vix aperiri posset, & vtrumque salsi saporis. An verò hic fructus, salsedinem ex aquæ marinæ aspersione contraxisse ignoro?

CARIOPHYLLOS REDOLENS FRVCTVS.

CAP. VIII.

Descriptio SCribit Garcias in opusculo suo de Aromatibus, Barbarissimam illam Gentem quæ Insulam D. Laurentii incolit, mercatoribus, qui eò interdum deuehuntur, fructum quendam ostendere, qui Caryophyllos redoleat, Auellanæ magnitudine cum suo pericarpio, aut eâ amplior, sed incomperti adhuc vsus.

Auellanæ magnit.

MALABATHRVM ET FOLIVM INDVM OFFICINARVM.

CAP. IX.

Descriptio VOcant Officinæ Malabathrum & folium Indum ex India importari solitum, nonnunquam ramis suis inhærens, sæpè folium & nullum. Sunt autem rami, vt ex cubitali specimine, quod habemus apparet, satis magni & mediocriter crassi, cortice fulueſcente, aut nigricante aromatico, tecti, materie Fagina, ex quibus alii pronascuntur rami ex aduerso siti: ita quoque & folia apposita sunt, notiora nostro Orbi, quàm rami, quæ magnitudine variant: nam & aliquando dodrante longiora præstant, aliàs palmum longa, latitudine vnius aut duarum trium ve vnciarum. Forma Laurini folii, latiora tamen, & quædam rotúda ferè, cui & nitore nõ cedũt parte superiore, color. n. parte inferiore est cineraceus. Iam verò insignis est costarum nota, quas ternas semper habet, eásque subtus quàm suprà magis extantes, mediam rectam, laterales pari ab ea interuallo abscedentes, sinuatas, à quibus hinc inde & in margines venulæ transuersæ discurrunt. Sapor aromaticus.

Costæ.

Sapor.

Cùm ad nos peruenit, colore est, inquit Cordus, vireſcenti, sapore glutinoso, tenui, aliquantùm subacri, aromatum modo iucundo, veluti si quis Piperis & Cinnamomi odores commiſceat. Caryophylli folia differunt, quòd neruum seu costam tantùm habeat, non tres, vt nostrum Malabathrum.

Malabathrum Cordi folia describit.

A prædictis folia diuersa pro Malobathro sic describit Cordus: Folium propemodum rotundum, & disci figura orbiculatum, trium ferè digitorum quoquouersus latitudine, colore in fuscò & spadiceo cinereum, venosum, densum, Laurino crassius, lentum, flexile, & fracta contumax, nisi omninò aridum fuerit, gustu subacre, subamarum, tenue, per palatum se diffundens, orisque halitum odoris gratia diu commendans, odore acri, Nardi æmulum, & admodum aromaticum.

Sapor.

Malabathrum. Nardi Indicæ folium.

Μαλάβαθρον, inquit Dioſc. nonnulli Nardi Indicæ folium esse arbitrantur, odoris quadam cognatione decepti. [Sunt enim multa odore Nardo similia, veluti Phu, Asarum, Neris: νῆρις Græcè habent: aliqui legunt ἴρις, cuius tamen odor nobis Nardo non admodum similis videtur.] Secus autem se res habet. Etenim peculiare genus est, quod in paludibus Indicis gignitur. Folium id est, quod Lentis palustris modo aquæ innatat, nulla fultum radice. Idipsum collectum statim Lino traiicitur, siccatúmque reconditur. Aiunt & aqua per æstiuos ardores exiccata, cremiis, fomitibúsque aridis terram peruri: atque id nisi fiat, non amplius renasci. Laudatur recens & in nigrore quodam subalbidum, minimè fragile, integrum, nares odore feriens, illiúsque suauitate diutiùs implens, Nardo sapore simile, nullo salis gustu. [ῥαδίζον ἢ τὸ γήϋτερον, μὴ ἀλυκεζον] valàs si Lacunę credimus ῥαδίζον ἢ ᾗ τὸ γήϋτερον &c.] infirmum verò ac minutatum concisum, & vetustate cariosum expirans halimum, vitiosum est.

Dioſc.

Malabathrum.

Sic verò Plinius: Dat. & Malobathrum Syria, arborem folio conuoluto, arido colore [colore aridi folii. CH] ex quo exprimitur [paratur D. quę lectio & nobis placet.] oleum ad vnguenta, fertiliore eiusdem Ægypto. Laudatius tamen ex India venit. In paludibus id gigni tradunt, Lentis modo, [Lenticulæ palustris modo aquis innatare. D.] odoratius Croco, nigricans, scabrémque quodam salis gustu. Minùs probatur candidum. Celerrimè situm in vetustate sentit. Sapor eius Nardo similis esse debet sub lingua. Odor verò in vino sufferuefacti antecedit alios. In pretio quidem prodigio simile est, à singulis ad ccc. peruenire libras: Oleum [Folium M. & CH.] autem ipsum in libras LX. [LXX. M. XIX. CH.]

Plin. cur. & Mafc.

Pretium.

Ita vides Plin. à Dioſc. non parum variare circa Malobathri historiam, vt valdè vereamur ne ipsemet cum plerisque Veterum ignorarit, quid verè sit Malobathrum. Sed vt cum Dioſc. conueniat Plin. de palustri Malobathro, pro iis verbis, [quodam salis gustu. Minùs probatur candidum. Celerrimè situm &c.] ita legendum censent: Quod salis gustu, minùs probatur: candidum celerrimè

Plin. mend.

Rami.

Materies.

Folia.

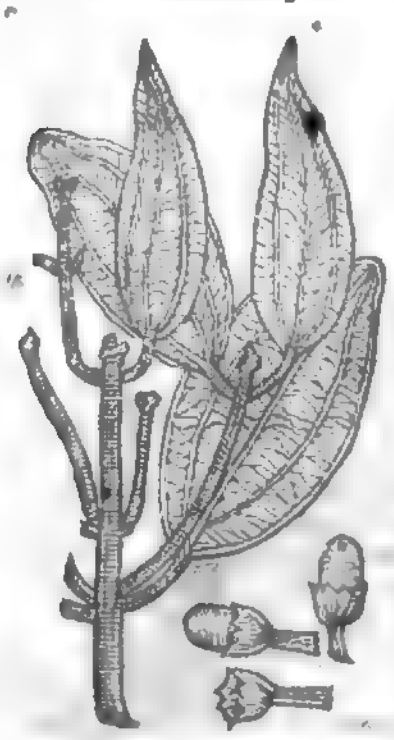

ferrimè situm &c: Alioqui Plin. minùs probaret candidum, laudatiúsque censeret, quod est quodam salis gustu, contra Dioscor.

Malabathrum tri-plex.

Quod si vera scripsit Plin. gemina Malobathri conditio: alterum palustre, alterum ex arbore: posteritas fortè nec primum nec secundum, sed tertiũ Malobat. genus nouit, vel doctissimi Hermol. iudicio, appellatum à Mauris nostris *Tembul*, cuius turculi [inquit] cum folio, quale Arbuti siue Lauri est: Follicares plerumque ad nos feruntur, & fructus quoque Laurinis baccis simillimus. Omnia uia Folii appellatione significari confuserunt, sed priora duo maximè.

Tembul Hermolao.

Vidisse se tamen iactat Corn. Materiarios, vt nunc vocant, qui etiam priora illa duo genera ostenderent, & pro vero Malabathro venderent: quibus, inquit, si quis omninò fidem denegat, tum in his, tum in aliis quæ ex longa experientia pro genuinis agnita nobis aduexerunt, quo tandem tuti medica materia deueniet? Sed nimirum egregium illum Herbarium, si Dijs placet, ac potiùs omnis propemodum naturæ Botanicæ imperitissimum, in cæteris alioqui doctissimum, decuisset duo illa Malabathri officinarum priora genera (vt illorum relatione fretus, confidenter vocat.) describere, & ipsum prius ex diligenti inspectione discere in quo differant, tum inter se, tum à *Tembul* Mauris dicto, vt doceret alios, quâ forma, colore, sapore &c: deprehendere. Tum non institoribus, sed ipsiusmet negligentiæ denegabimus fidem: quanquam non videamus, quomodo post tot secula Materiarii scire queant, quænam sint legitima Veterum Malabathri genera, quos nemo nescit, ditandi potiùs quàm discendi aucupio inuiare, quæque adeò à peritissimis & sagacissimis tam medicis, quàm Herbariis pro incompertis, aut saltem pro non probè compertis habentur, vt patebit in progressu. Deneganda vtique fides non tàtùm ἀυτοψίαις Materiariis, sed vtique omnibus quæ sine ratione, sine experimento certò aliquid proferunt, maximè de iis quæ ad salutem hominum pertinent. Eat nunc Corn. & omnium, quot in Mundo sunt, nobilissimæ artis materiam vel consideratione subiectum [subiectum enim reductionis homo est] ab idiotis, earúmque vel temeraria, vel fatua & insicia, vel denique decipiente & sophistica relatione addiscat, vt sibi materiæ medicæ cognitionem acquirat, non interim consideratis Veterum de ea traditis nouis, cæterísque quæ propria industria considerari ab industrio medico possunt & debent. Nam reuera in talibus vel Ixionem fatente, Hippocraticum illud requiritur, μηδὲν εἰκῇ, μηδὲν ὑπερφυῶς: vt nihil temerè approbemus, neque rursus contemnamus: sed Veterũ descriptiones diligenter examinemus, adhibitis non tantùm auribus, quid vel hi, vel nostri dicant institores, sed & oculis, naribus, ac ipso adeò gustu, cùm sæpè contingat ex vna aut altera non penitùs respondente, rem, aut conceptam relationem opinionémue totam subuerti: *quod semel & in plenum hoc loco dixisse conueniat.*

In palearum subactarum duplex usus.

Quantula materiæ medicæ addiscendæ.

Aetius eundem Malabathri delectum habet cum Dioscor.

Dicitur autem Græcis μαλάβαθρον vel μαλόβαθρον cum Arrian. quod etiam vocatur μαλάβαθρου φύλλον, & simpliciter φύλλον, ἡ ἰνδικὸν φύλλον. Nec φύλλον σκύλματος aliud esse videtur apud Aëtium, quàm Malabathrum siue Malobathrum Plinio, quod & *Folium* tantùm nominatur, & *folium Indicum*. Cæterùm cùm apud ipsum Aetium φύλλον simpliciter dicatur, cur folium Scylmatis vocitet, fatemur nos ignorare. Neque vox σκύλματος vnde hactenus nobis nota, nisi ex Epigrammate obscuro legitur, σκύλματος ἀγρίης, Lariatus crinis. Sed quid hirsutus ad Malabathrum? Coquentem pertinere. Est & Solanum vnguentum apud Plin. ex hoc ipso folio confectum. Et Solanum vnguentum Plautus videtur Curcul. voce olle Persion.

Synonyma Linguar.

Folium Scylmatis. Malabat. Malabat. Folium.

Τὰ Στάλικα, τὰ Ὄνυκα μύρα, τὰ δὲ φύλλα Κόμα, τὰ Ἀσφάλατα, τὰ Πετάλινα. *Perdicio.*

A Voce Græca πέταλον, id est, Folium. Quo nomine etiam luteo-fuluus Malabathrum appellatus, si de his quæ debent Imperatori accipi.

Sic & Paul. Aegin. lib. 3. cap. 28. dum φύλλου Κιττανικοῦ, id est, folii Malabathri pharmacopœi in medicamentum quoddam recipere iubet, nihil aliud quàm folium ipsum in pilum & glomerum conuolutum intelligere videtur. *Phyllum.*

In quem eundem sensum Const. Cæs. lib. 6. cap. 6. τὸ μαλαβάθρου φύλλον, id est, folii Malabathri pilulas quinque in purgationem quandam recipit. Et lib. 7. cap. 13. in quandam vim confectura ex φύλλου simpliciter ἑπτὰ λαμβάνειν, id est, folii pilulam vnam assumi, quum in præcedentem confecturam adhuc minùs, nempe ἑπτὰ, id est, folii trientem recipere iussisset.

Quod autem locis citatis φύλλον in folium conuolutum significet, vel Plin. quæque lectio lib. 12. cap. 26. satis superquè intuenti, qui de Malabathron arbore et folio conuoluto dixit. Cui rei Folii Indi historia quæ ab Arriano circa finem Peripl. maris Erythræi de hoc ipso perbelle respondet. Is enim ita folia tradit à Seritis populis, qui finitimi sunt Cirrhadibus (apud quos etiam præstantissimum nasci Malabathrum, teste Ptolemæo) circa ciuitatem Thinam afferri, ac dum in vicinia populabundi vagantur, fiamentorum loco substerni, tandémque postquam remigrarunt, ab ipsis Thinæ incolis auidè conquiri, & in globulos conuolui atque complicari, calamorúmque villis consui; Sed hinc tria genera ethici. E maioribus enim foliis, quod ἀδρόφυλλον Malabathrum dicitur; è mediocribus, μεσόφυλλον; è minimis, μικρόφυλλον. Quæ sic compacta & consuta in Indiam deportantur, & magno venduntur. Notandum obiter hoc loco mendosè ac inepte in apologia Paul. Hessi pro Guil. Rond. aduersus Matthiol. legi ἀδρόφυλλον, μεσόφυλλον & μικρόφυλλον. Atque hinc fortassis prædicti Autores Malabathri pilulas, Plin. verò Malabathrum folio conuoluto dixisse videri potest? quanquam ille totidem, quot Arrianus genera, iisdémque nomenclationibus nuncupata, non Malabathro Syriaco, quod Folio simpliciter vocitato reddidit.

Quomodo globuli ex Malabathro fiant. Locus

Malabathri tria genera contra Arrianum. Hadria. Pharmacum.

Plin. ill.

Folium Barbaricũ.

Quia verò Nardinum vnguentum etiam patabatur cum Malabathri folio, vt doc. et Dioscor. hinc fortè factum vt Plin. deceptus, ipsum Nardinum etiam foliatum vocarit lib. 13. cap. 1. Galenus tam spicatum à foliato accuratè distinxit lib. 1. cap. 2. περὶ τόνων. Quæ fusiùs explicare placuit, quia in his labuntur vel doctissimi, vt ille, tamen insigniter eruditus, interpres Theophrasti de Odoribus, vbi ait in Scholiis, Nardinum vnguentum Theophr. non è folio paratur, &c: vbi quid folium, quid nardus, vel quid foliatum aut spicatum, vel Const. quoque iudice, ignorasse videtur.

Plin. inst.

Interpres Theophr. de odor. mat.

Plutarchus quoque in libello, cui titulus est, quod bruta ratione vtantur, φύλλον simpliciter vocat, odoramentis aliis coniungens, simúlque numerans & folium Malabathrum illinc. Quæ vox, à Marcello ex antiquo & probationis fidei Græco codice instaurata illic est, vbi legitur: Ab hac appellatione Malabathrinum vnguentum, foliatum

Plutarch. loco corr. Malabathrinum vng.

Martiali & plerisque aliis ex Græcis & Latinis Scriptoribus dictum est: & ob odoris similitudinem, idem Nardino est creditum aliquando.

Nardinũ ung.

Sedig. Sadegi.

Apud Serapion. legimus *Sedig*, id est Malabathrum, Dioscor. est herba quæ nascitur in India. Apud Auic. Folium Indum est *Sadegi* & Malabathrum. Folia & rami sunt *Sabesefram* [Garc. *Saisifram*] similes: flos frangibilis, [Dioscor. floris nullius meminit;] prouenit in Indiæ paludibus, inhiat aquæ Lenticulæ aquaticæ modo, & radici non appensum: ibidem ligant filo & exiccant. Quidam existimarunt esse folia Nereidis [Nardi Indicæ propter virium similitudinem: Garc. Golsam legit, quam vocem Clus. Nymphæam reddidit.]

Tembul.

Arabes secundum quosdam etiam vocant *Tembul*, à quo differre postea dicetur.

Bethrum, Bathrum. Bethman.

Indi verò, apud quos prouenit in regione Malábar, dicunt *Bethrum* vel *Bathrum*, vnde composita à Græcis videtur dictio *Malabathrum*: hodiéque apud Indos, etiamnum teste Garciâ, paucis immutatis folium *Tamalapatra* nuncupatur. Quam vocem, vt putat Garcias, Græci & Latini imitantes corruptè *Malabathrum* nuncuparunt.

Malabathrũ vnde. Cadegi Indi.

Arabes *Cadegi Indi*, id est, *Folium Indum* dicunt: nec dicitur Folium per excellentiam, sed quoniam Auic. lib. 2. cap. 259. ita vocauit: Qui & folia *Saisifram* esse ait, quamuis in quibusdam Exempl. *Sabesefrani* legatur.

Saisifram. Sabesefrã.

Ital. *Malabathro & Folio Indiano.* Hisp. Castil. Catal. *Folio Indo.* Gal. *feuille des Indes.* Lacuna ait Lusitanis *Beteay Beter.* Sed vel is vel hi falluntur, qui nomen *Betere* alteri folio tribuunt. German. Indianisch blatt. Quidam, qui tamen egregii Herbarii vulgò creduntur, temerè & nulla ratione solida, Vogelbletter vocant, vt Euch. Roslin, Lacuna & alii: ac temerario etiam magis ausu alii Caryophyllis adhærentia pingunt, vt Tabern.

Lacuna tur.

Quorundã Herbarior. temeritas.

Ruell. not.

Ne fallaris, inquit Ruellius, [cui placet identidem Hermolai decocta ruminari, & pro suis venditare,] quod Officinæ *Folium* nominant *Indicum*, Cinnamomi non Malobathri dicunt esse comam: profectò id quidem sub lingua Cinnamomi refert saporem, folio Iuglandis, flauo, venisque tribus &c.

Cinnamomi folium.

Desiit, inquit Syluius, & *folium Syriacæ arboris* Plinio celebratum. In horum locum Mauri inuexerunt folium Laurino proximum, sed maius, & neruis tribus folium intercursantibus distinctum, odore iucundo: Primum illud *folium Indum* dicitur Serapioni: tamen Actuarius in Hedychroo magnate, φύλλου ἰνδικοῦ & φύλλου ταμαβάθρου ceu diuersa miscet. Idem in Antibal. vult pro Malabathro sumendum folium illud vulgare Indi dictum, quam opinionem quoque sequitur Placotomus.

Succedan. Folium Indi.

Malabathrum, vt tradit Cordus, crediderunt multi Nardi Indicæ folium esse, verùm decepti & falsò, vt Dioscorid. cum ipsa experientia contrarium testantur. φύλλα Græci, Romani *folium* dixerunt, quoniam nihil aliud esset quàm folium.

Malabathrum non esse Nardi folium. Folium vnde dictum.

Iam verò amplius non affertur, præterquamquod casu nonnunquam cum Nardo Indica affertur, quod describimus folio orbiculato. Eius in locum, Casiæ, Cinnamomi & Caryophylli folia substituta sunt, quæ pro Malobathro quidem in vsum recipere licet cuilibet: sed eadem *Malobathrum* siue *folium Indum* appellare, non perinde licere arbitramur.

Malabathri substitutæ.

Malabathrum Gallicum.

Idem alibi scribit folium quod hodie pro Malabathro in vsu est, & simpliciter *folium* magno errore vocatur, Cinnamomi folium à plerisque etiam Doctis creditur, sed malè: nam sine dubio à viliore & non adeò efficaci Casia producitur, quod pediculi eius saporis manifestè indicat, qui planè rubentem & glutinosi saporis Casiam refert, & nequaquam Cinnamomum. Nobis autem vti non certò constat, quid sit Malabathrum Veterum, ita etiam Cordi & vulgare Malabathrũ non reuocimus. Atque vt Cinnamomi folium non esse & ipsi putamus, ita nec Casiæ rubentis esse iudicamus: Malabathri enim siue Folii Indi vulgaris cortex tenuissimus est, nec similis cum Casia rubente.

Cinnamomi folium.

Cordus.

In Nauigationum Tomo primo ex Edit. tertia pinguntur folia Malabathri vulgaris seu folii Indi nomine *Betelle*, aut *Betre*: vbi scribitur *Betelle* Persis dici, & Arabibus *Tembul*, in Italia, *folia Canellæ*; sed perperàm, nostro quidem iudicio: vti in eodem Nauig. libro *Betelle* & *Tembul* planta, arbores scandens eadem existimatur ab Odoardo Barbosa. Cum folio Indo vulgò vocato. De *Betre* plura videant Lectores c. seq.

Betelle. Betre. Tembul.

Malabathro, infit Scal. non subest radix, si vera Græci fabulantur. Et alibi apertiùs. Sine radicibus quædam, vt Lenticula aquæ. Nihil ei præter folia. Nam de Malabathro Veteres somniarunt. Qui enim omnes Arabias, ac Vniuersas Indias penetramus hodie, nusquam folium illud mirabile compertum habemus. Et iterum alibi. Folii betel facies & magnitudo, quæ & quanta Citrio: multis neruis, ac venis quasi striatur. An sit hoc, quo vtimur, *folium*, cùm de facie, tum ex effectione deprehendi potest. Mansum enim iis, quæ vno loco dicta sunt, indiciis sese prodet. An verò sit hoc Malobathrum Antiquorum? Ad hoc non respondebo. Quia mendaces Græci *folium Indum* in aqua natare palustri, sine radice, prodidêre. Cuiusmodi toto Indiæ Orbe nullum compertum est.

Folium.

Fuchsius lib. 1. de Comp. Med. quatuor folii differentias proponit. 1. à Dioscoride dictum, folium Indum Græcis dictum à quo Vnguentum foliatum, à Nic. Myrepso descriptum. 2. Malabathrum, folium arboris cuiusdam Plinio, ac vtrumque folium hodie adferri desisse. 3. Esse præterea aliud cuiusdam plantæ folium, Nucis Iuglandis folio simile, in Malabar Indiæ regione natum, quod incolæ Batrum nominent. Hoc cerebrum & stomachum roborare, cor exhilarare, venerem incitare, & halitum oris commendare: itidémque Indiæ incolis *folium* appellari. 4. In horum locum Arabes quartum inuexisse *folium*, Laurino proximum, sapore Cinnamomi iucundo. Vnde quibusdam Cinnamomi folium putatum: at Officinis, vt Mauritanis, simpliciter *folium* dici. Et rursus postea: rarò hodie Cinnamomum affertur. Nam quo Cinnamomi nomine, vtuntur Seplasiæ, magna ex parte Cassia est. Cæterùm arboris huius folia Nucis Iuglandis foliis similia sunt; quæ in Officinis falsò pro Malabathro venduntur. Hæc ille. Cuius quatuor species, si verum fateri licet, nec intelligimus ipsi, nec ipsummet vel nouisse, vel etiam, quid scriberet intellexisse, putamus. Suspicamur enim eum bis idem tradere. Folium Barbaricum & Malabathrum res esse diuersas, inquit Anguill. vt dicam, facit authoritas Digestorum tit. de publican. & vectig. lib. 39. in Pandectis Florent. Videtur etiam Gal. facere duas compositiones: vni nomen *Foliatum*: alteri *Malabathrinum*. Apud Nic. Myrepsi. in pluribus compositionibus præscribuntur Folium & Malabathrum. Apud Auicen. in quodam medicamento lib. de virib. Cord. manifestum discrimen apparet. Malabathrum non cognosco. De folio Barbarico & folio simpli-

Quatuor species Fuchs.

Batrum.

Folium.

Fuchs. not.

Foliatum. Malabathrinum.

Folium Barbaricũ. Folium.

Capitulum 16. Quomodo Sacerdos debeat se habere circa Sacramentum Eucharistiæ.

Sacerdos ergo, qui ad altare Dei accedit, vel divinum mysterium tractat, mundare debet manus lotione, mentem purificare peccatorum omnium confessione, ut sine impedimento conscientiæ peccatricis, quod sanctificationis est, sanctificare valeat. Et quia ad hoc ministerium non nisi electi et sancti admittuntur, ideo Sacerdotes, qui Deo proximi esse debent, ab omnibus vitiis et peccatis debent esse alieni. Nam quomodo ad altare Dei accedit, qui ibi aliquid habet, quod Deo displicere sciat? Quomodo Sacrificium Deo offert, qui ejus gratiam non habet? Quomodo Deum orat pro populo, qui ipse sibi orationem non impetrat? Quomodo Deum rogat pro peccatis populi, qui ipse in peccatis est? Quomodo Deum rog

Ἀγρωστὶς ἡ ἄκανθος καλουμένη. Agrostis quæ Acanthos dicitur.

Indi vulg. baculos duos, vel ligrum malè poſuiſſe ſub titulo Cinnamomi, ſub quo etiam duos cortices Cinnamomi offic. ſiue vulgaris pinxit, & folium, quod Cluſio Cinnam.

Malabathro.

Sed vt tandem intricatam hanc Folii ſeu Malabathri inueſtigationem concludamus: Malabathrum neque Indicæ Nardi folium eſt, vt verè monet Dioſcorid. Neque id folii genus, quod Arab. *Berre*, Perſis *Tembul* appellatur. Diligentiſſimus Garcias multò minùs Canellæ aut Caryophylli folium eſſe cenſet: ſed ſui generis Folium, non quidem in Syria aut Aegypto, vti voluit Plin. ſed in India ex arbore procera decerptum, hodiéque, vti dictum, etiamnum *Tamalapatra* dictum.

Dioſc. multiplex error, eorumque qui ipſum ſecuti ſunt Collectio.

Non innatat aquis, vt ſcripſit Dioſcor. & hunc ſecutus Plin. Decepti quoque fuerunt Serap. & Avic. qui eiuſdem hiſtoriam ex Græcis mutuati ſunt: qui cùm Malabathrum non norint: ex eorum ſcriptis alios innoteſcere non potuit. Non colligitur, inquit Garcias, vt Dioſcor. perhibet: ſed collecta in faſciculos colligantur, atque ita væneunt. Dilutiore viridi colore nitent, non ex candido nigricant. Plin. in Syria & Aegypto naſci ſcribit: Medici Memphitici, Damaſceni & Alepitani negarunt omnes. Non eſt tam validi odoris, vt Crocus, nec laporis Nardi, vt ſcripſit Plin. neque tam validi odoris atque ſpica Nardi, ſed ſuauioris. Falluntur qui Caryophyllorum folium eſſe aſſerunt. Scribit Franciſcanus quidam in Aethiopia gigni, ſibique datum cum inſcriptione foliorum Canellæ. Verùm in Aethiopia nullæ ſunt Canellæ arbores, neque Folium. Addit Ciuſ. ad Garciam: Folium Indum, quale hic autor deſcribit, ad nos etiamnum adfertur: legitimum conuicio ex Garciæ deſcriptione: differt à Caryophyllorum folio &c.

Plin. error.

Folia non ſunt Caryophyllorum.

Locus.

Folia Canellæ.

Delectus

Cæterùm quod Folii Indi, quod in officinis habetur delectum attinet, deligendum recens, denſius, craſſius, maius atque integrum, quodque non facilè in partes numutas frangitur, quod tam guſtu quàm odore proximè ad Caſſiam accedit, vt vult Cordus. Fragmẽta verò & friatorum puluerẽ medicamentis ne commiſceas. Sed Syluius inter bonitatis notas poſtulat, vt ad albedinem declinet, quam ex Dioſcor. deſumpſiſſe videtur.

Succedanea.

Thaliſafar Macer.

De ſuccedaneis quoque ſolliciti fuerunt Medici. Nam eo deficiente, idem pondus *Thaliſafar* ſubſtituunt, ex Auic. præſcripto: quod quid ſibi velit, Garcias fatetur ſe planè ignorare. Cluſius Macerem intelligit. Nec opus erat, inſit idem, *ἀπλαγωδὲς*, ſi diligentiores eſſent pharmacopolæ & medici Luſitani: ſiquidem tanta eius Copia hinc exportari poterat, quæ vniuerſæ Europæ ſufficeret. Eius autem penuria Canellæ foliis vtãtur, ſi ea nanciſcentur: ſin minùs, Spica Nardi, non autem Maci, vt voluerunt nonnulli. Vbi opus eſt Malabathro, & illud abfuerit, Gal. Caſſiam odoratam, vel Nardum Indicam ſupponendam vult.

Canellæ folia.

Spica Nardi.

Vires & Vſus.

Primarius.

Stomachus.

Oculorum inflam.

Oris halitus.

Adnexa omnia.

Malabathrum Dioſcoridi eaſdem cum Nardo vires ſortitur, ſed illud efficaciùs omnia præſtat: attamen Malabathrum & vrinas ciendi maiore vi pollet, & ſtomacho conuenientius eſt. Oculorum inflammationibus in vino feruefactum tritúmque ac illitum apprimè confert. Subditur & linguæ ad commendandum oris halitum. Quin veſtibus etiam vtiliter interponitur: eas ſiquidem & à tineis defendit, & odore non inelegãti tuetur. Ex eo olim pretioſiſſima fiebant vnguenta, de quo ſpecialiùs idem tradit eadem habere quæ Nardinum ſpiſſamenta, Myrrhæ autem pluſculùm addi: qua de cauſa calfacit, Crocino aut amaracino viribus reſpondens. *μαλαβάθρον* vocat.

Vnguentũ Malabathrinum.

Apud eundem è Syriaca Nardo & Celtica Malabatroque *Vinum* paratur in hunc modum: ſingulorum minæ ſemiſſem in binos muſti congios mittito, & poſt bimeſtre colato: Cyathum vnum cum tribus aquæ exhibeto. Bene facit hoc vinum nephriticis, ictericis, hepaticis, vrinæ difficultate laborantibus, decoloratis & ſtomachicis. Sunt qui Acori vnciam vnam aut alteram, & Celticæ Nardi vncias tres in muſti amphoram adiiciunt. Plinio ſinguli ſucci nobilia vnguenta faciunt: Inprimis Malabathrum. Ipſum folium oculorum epiphoris vino expreſſum vtiliſſimè imponitur. Item frontibus dormire volentibus: efficaciùs ſi ex aqua bibatur. Cætera de viribus ex Dioſcor. eadem habet. Iam priùs ex Gal. dximus Foliato vnguẽto olim Romę fœminas dationes oblini ſolitas: & oleum exprimi ad vnguenta ex Plin. & quàm variis immiſceatur compoſitionibus apud diuerſos autores. Vnguenti celebrem apud Veteres fuiſſe vſum, vel ex Horat. patet ad Pompeium Varum ſic canente.

Vinum Malabathrinum. Vinus vſus.

Aliter modus.

Oculorum epiphor. Semina cum colaut.

Pompei meorum prime ſodalium,
Cum quo morantem ſæpe diem mero
Fregi, coronatus nitentes
Malabathro Syro Capillos.

Martial. Epigr. 11.

At mea me libram ſoliati poſcit amica.

A quo Malobathratus eo vnguento delibutus. Quo vſus eſt Sidonius Apollinaris. In pretio quidem prodigio ſimile fuit (ſcribente Secundo) à ſingulis denariis ad trecentas peruenire libras, oleum autem ipſum in libras ſexaginta. Conſule etiam quæ ſuprà ex Plinio de pretio tradita. Auic. Folium Indum calidum & ſiccum facit, in ſecundo gradu. Decoctum in qua roſacea & tritum vtiliter imponitur apoſtematibus calidis, etiam oculorum, eodem autore.

Pretium.

Apoſtemata.

CINNAMOMI NOMINE EXHIBITVM Lignum: nobis Lignum Folii Indi Officinarum.

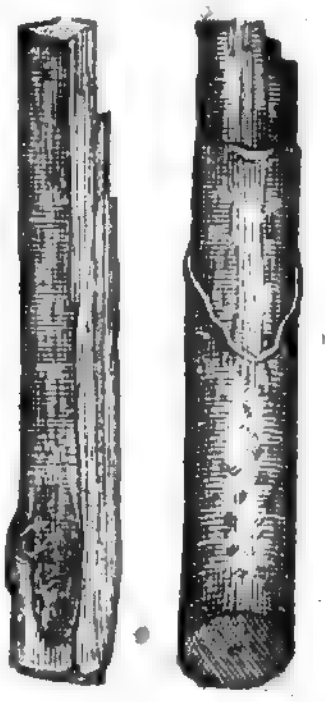

Deſcriptio

HAbemus penès nos baccillos ligni Cinnamomi nomine exhibitos, palmo longiores, craſſitudine pluſquam pollicari, materie inter duram & mollem media, coloris cinericei, pectinibus rectis, cum micis exiguis tranſuerſis, in rectũ fiſſiles, medullã iunceam æquãte, duriore multo: ex ipſo meditullio emergens foráſque vergens callus nodoſarum arborum ſorte non eſſe eximẽdam hanc arborem arguit. Sapor ligno nullus,

Odor. Sapor. odor in cortice tenui ambiente, cinericeo, rugoloque ad Cinnamomum aliquatenus accedit, in quo etiam sapor acriusculus, suauis, aromaticus, Cinnamomo haud absimilis, multò imbecillior: nec mirum, cùm iam ante annos triginta penès nos sit, nec bene ab imitatis aëris tuti tecti a baccilli, & extra dubium sit, multos annos, partim apud alios, partim in itinere hæsisse.

Tales quoque fuisse videntur baccilli, de quibus Clusius Cinnamomi, inquit, duos ramulos in Belgio vidi. Sunt ii recti, crassitudine pollicari, non enodes, sed nodis quibusdam siue ramulorum vestigiis palmum ab inuicem dissitis insigniti. *Cortex.* Cortex tenuis est, subcinerei quodammodo coloris, iucundi odoris, suauis gustus, sed qui sua acrimonia aliquantùm linguam vellicet. *Lignum.* Lignum certè inodorum est & insipidum, non minùs, quàm Salicis ramus, cui perquàm similis est. Retinet autem cortex suauem illam cùm odoris, tum saporis iucunditatem [tametsi totis quadraginta annis à sua matre reuulsi sint ramuli] atque eam etiam maiorem, quàm nostra canella, cuius folium Io. Placa Methus in Hispania mihi dedit.

Nos præter Clusii iconem addimus & nostri baccilli non omnino teretis, sed per longitudinem hiſſi.

Cassia. Scribunt Pena & Lobel. se Cassiam ad Cinnamomum verum proximè accedentem vidisse in Offic. Guil Dries Pharmac. Antuerpiensis, multorum iudicio putatum furculum illum Cinnamomi, baccillo solido, fracti facili, *Cinnamomum.* Cinnamomæo cortice obtecto, cui etiamdum cuticella pallido colore obducta sint. *Folium.* Folium verò seu pictum seu siccum, multis in locis videre est.

Hos idem Lob. in Hist. Belg. Cassiam, Cancel/ Symmetroetlin. Gal. *canelle.* Hisp. & Ital. *canella* vocat. Item in Obser. & Icon. nomine Cassiæ proponit.

Lob. Pena & Clus. examinat. Sed dum prestiùs bacillos nostros cum Clus. & Lob. bacillis corticéque perpendimus, non possumus nobis persuadere, vel hos vel illos esse Cinnamomi vel canellæ vulgaris: id quod facilè discent, quibus eiusmodi ad manum fuerint: alios docebit cortex cinericeus, tenuis vnicus & simplex, nec alteri vel subiectus vel superiectus. Quin collata nostrorum bacillorum tam materie quàm cortice, magnam animaduertimus habere affinitatem cum ramis Malabathri vulgaris: [quales foliis præditos reseruamus,] vt in eam ferè propendeamus sententiam, vt ad Folium Offic. *Malabathrum Folium Offic.* seu vt volunt Malabathrum potiùs quàm canellam referendum hoc lignum putemus.

Folium canellæ. De folio Canellæ quod pingunt, non habemus quòd dicamus, an sit Cinnamomi nec ne, quòd nemo id describat. Icon sanè diuersum à folio Indo Offic. demonstrat.

Cassia odorata. Matth. scribit, Cassiæ odoratæ frustulum cum cortice & ligno suo interiore sibi dono dedisse Ferdin. Archiducem Austriæ, ab integro ramulo abscissum, quem ipse reconditum habebat. Hinus corticem colore quidem cinereo à nostro vulgari Cinnamomo dissidere, non tamen odore ac gustu: quandoquidem manſum, id ipsum, quod vulgus Canellam vocat, ori planè repræsentaret. At lignum quòd cortice contegitur, fragili constare materie: neque vllo prorsus odore saporéque commendari. Quare hinc facilè colligi posse, corticis tantùm eius vsum esse: atque etiam Theophrastum non abs re memoriæ prodidisse, huius virgas in frusta secari, recentique bouis corio hæc consui, vt vermiculis, qui ex eo nascuntur, lignum illud inutile ecodatur. *Theoph. Cinnam.*

Caterùm hoc quoque Matth. lignum idem putamus cum eo, quod à nobis descriptum, quodque Amato Cinnamomum dicitur, cuius verba postea tradentur: nam apertè dicit Cinnamomum esse cuius folia in Offic. pro Malabathro falsò credantur. Sed interim nescimus an facilè possit lignum tam tenui contectum cortice, sine lectura huius à vermiculis erodi, vt Matth. de suo ligno ex Theoph. persuadere conatur. *Matth.*

Nostro iudicio Tabern. in tabella seu icone à se proposita pro Cinnamomo, ligni, quod describimus bacillos duos pictos habet, quemadmodum & C. Bauh. apud Matth. ex Tabern.

CANELLÆ FRVCTVS QVIBVSDAM, NOBIS POTIVS FOLII INDI.

Descriptio FRuctus quos suprà in tabella iuxta Malabathrum depictos dedimus, glandium figuram ferè repræsentant. Calyci quippe pullo & supernè cristato angulisque inæquali glandula immerſa est russescens & spadicea. Pediculo donatur crasſo, lignoso, cupulæ concolori. Sapor Cinnamomæus aliquatenus, qualis Officinarum folii Indi, sed obscurior, vel quia euanidus fructus, vel quia ad maturitatem non peruenerit. Sunt plures quàm 35. anni, ex quo habemus hos fructus à Valerando Donrez: eodem etiam nos donauit Cl. Fel. Platerus. Sed plures ad nos cum aliis exoticæ rarıtatis nomine nobis gratissimis, insignis illa Medicorum Italiæ stella Hercules Saxonia, sub titulo fructus Cinnamomi.

Cinnamomi fructus. Cordus quoque prodidit Cinnamomum ferre fructum paruum, glandibus in acetabulis similem. Et Vib. Calu. apud Benzo. lib. 3. cap. 8. ponit descriptionem ex Aug. Zarat. Hist. Peru. cuius fructum ait esse calyce Suberino aut Quercino similem. Lectores considerent descriptionem positam cap. de Cinnamomo siue Canella vulgari, cum qua fortè confundit fructum Foli Indi. *Fructus canellæ.*

Sed & Clusius testatur à Cortuso accepisse se fructum exiguum glandis forma, cum hac inscriptione: *Fructus canellæ* ex quorundam sententia ex aliorum verò *Tembul* conuoluuli in India. *Tembul.*

Eum quoniam dicitur interdum vnà cum folio Indo vulgari ad nos adferri, [quandoquidem Tembul fructus longè sit diuersus] folio Indo Clusi imitatione appingendum curauimus.

Lobel. At Lobel. in Obs. Fructum *Tembul* ait esse exiguæ glandis figura, quadruplo minore: & tamen adpingit iconi folii Indici vulgaris, à quo si diuersum putat, non assentimur. Sed nec Clus. nec alii pro Tembul fructu recipiunt. Casp. Bauh. apud Matth. eosdem fructus Canellæ fructus nomine sibi missos testatur.

CANELLA ACOSTAE.

Descriptio CAnella arbor, vt scribit Acosta, Mali aureæ magnitudine est, nonnunquam maior, interdum minor, ramosa admodum, cuius teneriores rami recti sunt: *Folium.* folium Laurino simile, latius tamen, colore dilutiore, & minùs siccum, tribus nerus insignitum. *Flos. Fructus.* Flos candidus, odoris propemodum expers. Fructus syluestris Oleæ baccis par, virescens initiò, deinde rufescens, & vbi plenam maturitatem consecutus est, niger atque splendescens, [quo tempore colligi debet] officulum intus continens syluestribus Oliuis simile, *Officulum.*

simi-

similique carne præditus, ex quæ exstillat oleagineus quidam liquor subuiridescens, odore baccarū Lauri, sapore acri cum pauxillo amarore cōmixto. Præditus verò est hic fructus fel fili parte parua calyce, lætore, minúsque crispo, quàm sint Ilicis calyces. Harum arborum magna est frequentia in syluis prouinciæ Malabar: sed præstantia & odore longè sunt inferiores iis quæ in Zeylana insula nascuntur. *Hac Acosta*: cuius figura, ex qua ramum hic depictum & † notatum vides, satis conuenit cum Folio Indo: conuenire etiam descriptio videtur, licèt multa habeat communia cum descriptione Canellæ Garciæ: habet tamen etiam in quibus differre videtur. Sed peritioribus diudicandum relinquimus vter melius descripsit.

Liquor.

Odor & sapor.

Locus.

Folium Ind. Asiat.

De hac tradere videntur Bry fratres, Icon. part. 4. Indiæ Orient. his verbis: *Canella de mato* copiosè prouenit in syluis Iaua: est Cinnamomum sylueſtre nullo sapore insigni, quamuis cortices teneri sint paulò grationes. Iidem exhibent iconem arboris baccas proferentis, cuius folia non ita multùm differunt à foliis arboris à Costa pro Canella exhibitæ: an verò eandem intelligant plantam asserere non ausimus. Libuit tamen earundem iconem cum trunco adiicere, propter similitudinem iam dictam.

Canella de mato. Cinnamomum sylu.

Stillatitius Canellæ Acostæ liquor, vt ipse refert, vitreis aut plumbeis organis extractus is præfertur, qui è viridi cortice, præsertim radicū, minutim inciso eductus est: etenim non modò corroborat, & stomachi imbecillitatem, colúe dolores ex frigida causa prouenientes lenit, sed vrinam cit, & oris halitum commendat: vtilis est præterea iecoris, splenis, cerebri & neruorum ægritudinibus, atque in syncope cardiacísque affectibus cōfert: venenis resistit, & virulentorum animalium morsibus: menses mouet, & vteri affectibus prodest: vomitiones cohibet, & appetentiam excitat. Valet item ad spasmos, & Comitiales morbos: atque vt summatim dicamus, aperit, incidit, digerit, calefacit ac corroborat. Elicitur etiam liquor ex eiusdem Canellæ floribus, sed longè minore quantitate, minúsque præstans superiore.

Vires & vsus Aquæ fil. Lat.

Stomachus. Calor. Vrinam cit. Ad Garias morbos.

Ad Genua. Menses. Vomitus.

Spasmus. Comitialis morbus. Temperā. Aqua ex floribus.

BETRE SIVE BETELLE.

CAP. X.

NOn incommodè potuisset de hac planta tradi inter scandentes: Verùm quia nonnulli Folia Inda Offic. huius folia putant, atque adeò cum hac confundunt, placuit eius historiam hîc referre.

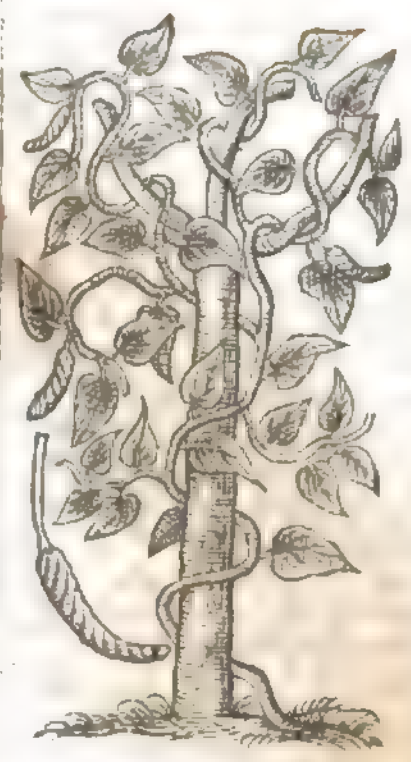

Folia Betre nomine missa, qualia à plurimus annis in nostris Musarū thesauris habemus, circumscriptione & magnitudine cum Tiliaceis possent conferri, rotunda, nisi in mucronem, non tensim, sed mox ab ortu desinerēt, glabra, atrouirentia, tenuia, Potamogeton s modo, nerus quinque aut septem, partim rectis, partim sinuatis ad mucronem vsque excurrentibus, pediculo vnciali appensa, sapore aromatico, tenui, manſu nescio quid arenosi sub dentibus esse videtur. Nisi tam parata fuisset figura, cùm describimus, iunxissemus ad latus tabellæ iconem ex nostro folio depictam.

Descriptio folii.

Sapor.

Garcias aliam à nobis descriptionem habet, hanc: Est *Betre* folium simile ferè Malicæ folio, oblongius tamen & per extremū arctius, venas siue Costas per longitudinem excurrentes habens, amarum. Optimum censetur benè maturum, colore fuluescente, tametsi nonnullæ mulieres præferant quod immaturum est, quippe quod maiorem sonum edat in ore, dum masticatur. Corrumpitur ſi recens à planta collectum diutiùs manibus tractetur. Fert Betre in Maluccis fructum quendam contortum, Lacerti caudæ similem, quem istic edunt, quòd benè illis sapiat. Fuit id semen delatum Malacam, atque degustatū optimi saporis inuentum est. Sentur autem vitis modo, adduntúrque stipites & pedamenta, per quæ repens se sustineat, nostratis Hederæ modo.

Descriptio Garcia.

Delectus.

Fructus.

Cibus.

Satio.

Aloisius Cadamustus tradit viros & fœminas incedere per vrbem Calecut, esitantes folium quoddam, cui nomen sit *Betelle*: eo infici dentes colore subruſſo: hoc more abstinere tantùm obscuro loco natos: vbi verò ob funera pullam induunt vestem in speciem mœstitiæ, tum etiam sibi à folio huiusmodi, vt & dentes præ se ferant mœroré: subruſſo colori succedere nigricantem. Verùm Cadamustus colorem subruſſum perpetàm Betele tribuere videtur, qui potiùs acceptus ferendus Arecæ, quam simul masticare solent.

Scandens plantā. Betele.

Calecutanorum mos.

Cadamust. mat. Areca.

Quoniam verò *Betre* à quibusdam *Tembul* Auic. existimatur, vt mox apparebit, hic subiicimus quæ ille tradit. *Tembul* frigidum est in primo, siccum in secundo ordine, stipticum & exiccans: roborat gingiuas: continuò masticant Indi, quia ventriculo confert. Bellun. ad marginem annotat, Tembul Haly l. 2. c. 36.

Tembul Auic.

Lud. Rom. scribit, Regem Calecut quandoque adductum superstitione, ad annum à re Veneria abstinere, & item animo destinare vesci nolle betellis. Ea folia Assyrii mali frondis similitudinem exprimere: hasque frondes in cibatu habere gratissimas.

Regis Calecut mos.

Assyrii mali sylua.

Palma Ch. Bauh. Pin. 489. Tab. 488. Dioscoridis Barbulæ fol. Dactyliferæ sp. Ib. Palma Dactylifera. Ger. 1408. Palma Dactylifera Theophrasti. Park. 1389. Palma Dactylifera. Raj. Hist. 1344. Palma Dactylifera. Tab. 1345. Palma Dactylifera. Cam. Epit. 1000. Palma Dactylifera. Lob. Ic. 2. 1. Palma Dactylifera. Dod. Pempt. 1. 1. Palma Dactylifera. Lugd. 1. 1. Palma Dactylifera. Clus. Hist. 2. 1. Palma Dactylifera. Matth. Valent. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Ital. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Germ. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Gall. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Bohem. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Pann. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Austr. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Belg. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Angl. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Hisp. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Lusit. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Græc. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Turc. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Arab. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Ind. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Afr. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Amer. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Asiat. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Europ. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Mundi. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Orbis. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Terræ. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Aquæ. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Aeris. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Ignis. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Spiritus. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Animæ. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Corporis. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Mentis. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Voluntatis. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Memoriæ. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Intellectus. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Rationis. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Imaginationis. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Sensus. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Motus. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Vitæ. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Mortis. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Resurrectionis. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Judicii. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Paradisi. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Infernorum. 1. 1. Palma Dactylifera. Matth. Cœli

Ἐν τοῖς ἀπὸ τῶν ἀστέρων ἀνατολαῖς καὶ δύσεσι.

Quomodo Cocos nucifera vocata à Lusitanis, & Indis.

Cocos nucifera Lusitanis, & Indis dicta.

Cocos nucifera Lusitanis, & Indis dicta.

Cocos nucifera Lusitanis, & Indis dicta

(ſæuiunt interdum quoſdam non etiam fabulantes) audiri par eſt: ſubinde quid noſtræ aduersùs obſeruationis ac iudicii ſit, interſeri.

Cinnamomi auct. Strabo.

Strabo Amſt. lib. 9. hiſt. an. c. 13. In Arabia Cinnamomum Aucti [κιννάμωμον ἔνιον] appellari, quam Cinnamomum [κανδάμωμον] comportare, ac nidos eo conficere tradunt: quamuis vbi & quomodo naſcatur hæc planta, non aſſignent. Nidificare in excelſis arboribus & ramis: ſed incolas ſagittis plumbatis nidos petere, atque ita decuſſum in terram Cinnamomum legere. Eadem & Solinus ſcribit, de Arabia tractans, addeque Cinnamomum hoc amplioribus vendi pretijs, quippe quod mercatores magis probent, quàm aliud: ſed auem ipſam non Cinnamomum, ſed Cinnam vulgò appellari.

Cinnamus auis Solino. Cinnamologus auis Plinio.

Aristotelis verba & Plin. repetit, lib. 10. cap. 33. ſed auem Cinnamologum vocari ait in Arabia, & Cinnami furculis nidificare: plumbatis eos ſagittis decutere indigenas mercis gratia. Poſtea verò lib. 12. cap. 19. huius narrationis vel immemor, vel eandem diſſimulans, vel ſanè reprobans, inſit: Cinnamomũ & Caſias fabulosè narrauit antiquitas, princepsúe Herodotus, auium nidis, & priuatim Phœnicis, in quo ſitu Liber pater educatus eſſet, ex inuijs rupibus arboribúſque decuti, carnis quam ipſæ inferrent [ipſe inferret. M.] pondere, aut plumbatis ſagittis. Item Caſiam circa paludes [gigni] propugnante vnguibus diro veſpertilionum genere, aligeríſque ſerpentibus: his commentis augentes rerum pretia. De Cinnamomi natalibus, delectu, pretio vario, colligendi more &c. plura Plinius, quæ breuitati ſtudentes prætermittimus, cùm præſertim plæraque ſint Theophraſti, ex cuius ſcriptis huc poſtea referentur.

Herodot. aut.

Fabula.

Serpentum fabula ex Theophraſt. lib. 9. hiſt. c. 5. ita habet, ipſo etiam fabulam vociante. Conſallibus, inquit, exire id aiunt, in iiſque, ſerpentes plurimos conuerſari, morſuũ hominibus mortiferum inferentes, aduerſum quos incolas ſeptis manibus pedibuſque deſcendere, atque ita legere Cinnamomum quod cùm deportauerint, ac in tres partes diuiſerint, inire cum Sole ſortiendi rationem: tum quæ portio illi obtigerit, eam reliquere: abeuntéſque flagrare eam ſponte confeſtim cernere. Sed hoc planè fabula eſt. De Cinnamomo & Caſia [κιννάμωμον καὶ κασίᾳ] eodem Theophraſt. autore, iſta narrant: vtrumque fruticem eſſe non magnum, ſed magnitudine Viticis ſeu Agni, [ἄγνου: perperàm Gaza Amerinæ reddidit.] multis lignoſiſque ramis conſtantem. Cinnamomum exciſum in quinas partes diuidi: Id optimũ eſſe, quod germinibus proximum fuerit: quod ad palmi longitudinem cæditur, aut paulò maius. Bonitate proximum, ſecundum, quod ſequitur, quod & breuiùs cæditur, eſſe & tertium & quartũ. Vltimum omniúmque viliſſimum, quod radici proximum: quòd minimum corticis habeat: is enim vtilis eſt non lignum. Quam ob cauſam quod ex cacuminibus decerpitur omnibus præſertur, quia plurimùm corticis habeat. Hæc quidem ita referunt. Alii fruticoſum eſſe Cinnamomum aiunt. Duo eius eſſe genera: nigrum & candidum. Atque de iſto prædicta fabula narratur. Caſiam verò aiunt virgultis conſtare craſſioribus (πηχυτέρας prò πλεκτοτέρας rectè legere nobis videtur Gaza.) valdè neruoſis, nec ſuo cortice exui poſſe: vtilem verò eſſe huius corticem. Quando igitur ſecant virgas, in fruſta duorum digitorum [εἰς δακτύλων τὸ μῆκος: Plin. habet longitudine binûm cubitorum] aut paulò maiora conſecant, recentique bouis corio ea conſuunt, tum ex eo & lignis putreſcentibus vermiculos naſci, qui lignũ exedant, corticem verò nequaquam attingant, ob amarorem odoriſque acrimoniam. Atque ita quidem de Caſia & Cinamomo referunt. Gignitur Caſia & Cinamomum regione Arabum media circa Sabe & Adramytæ, & Citibæna, & Manali. Per Cinamomum Caryopum Plinii Guland. intelligit Nucem moſchatam. Frutex & Caſia eſt, inquit Plinius, iuxtáque Cinnami campos naſcitur, ſed in montibus, craſſiore ſarmento, tenuicute veriùs, quàm cortice, quem contra atque in Cinnamo leuari & exinaniri [tenue ac gracile eſſe] pretium eſt. Amplitudo fruticis trium cubitorum: Colos triplex. Cùm primùm emicat, candidus, pedali menſura: deinde rubeſcit addito ſemipede: vltrà nigricans. Hæc pars maximè laudatur, ac deinde proxima: damnatur verò candida. Conſecant furculos longitudine binûm cubitorum. [Digitorum, aut paulò ampliores Th.] Probatur recens maximè, & quæ ſit odoris molliſſimi, [grauiſſimi alii. Cur non gratiſſimi potius?] guſtúque quàm maximè feruens potiùs, quàm lento tepore leniter mordens, colore purpureo, quæque plurima minimùm ponderis faciat, breui tunicarum fiſtula, & non fragili. Lactam (Ledam Vet. Ledam CH: fortaſſe Achy, vt apud Dioſcor.) vocant talem barbaro nomine. Alia eſt Balſamodes, ab odore ſimili appellata, ſed amara, ideóque vtilior medicis, ſicut nigra vnguentis. Pretia nulli diuerſiora. Adulteratur ſtyrace, & propter ſimilitudinem corticum, Lauri tenuiſſimis furculis.

Deſcriptio Cinnam. Theophr. Gaza erroneè Quinque Cinnamomi partes.

Duo Cinnamomi genera. Caſia deſcripta Theophr.

Caſia de ſcript. Plin.

Colos Caſiæ triplex. Candidus. Rubeſcens. Nigricans.

Adulteriũ.

Cinamomiferam plagam poſtremam ad meridiem habitatam nouimus, inquit Strabo. Habet India quæ Auſtralis eſt Cinnamomum, Nardum & alia aromata, quemadmodum Arabia & Aethyopia, cùm his Sole perſimilis ſit. In fœliciſſima quoque Sabæorum terra Cinnamomum naſcitur: pro combuſtibili materie, Cinnamomo & Caſia vtuntur. Aromatiferam regionem in partes quatuor diducunt. Ex aromatibus Thus, & Myrrham ex arboribus eſſe dicunt: Caſiam verò ex lacubus. Sunt qui dicant magnam eius partẽ ex India adferri. Sed alia quadam diuiſione totam fœlicem regionem in quinque regna partiuntur, quorum aliud habet eos, qui opificia & artes tractant: aliud Myrrham fert, aliud Thus: eadem tamen & Caſiam & Cinnamomum & Nardum ferunt. Sed quænam Caſia illa Virgilii? de qua agit Georg. 2.

Locus Strabonis.

Lignis vſum præbent.

Caſia ex lacubus.

O fortunatos nimium, ſua ſi bona norint,
Agricolas: quibus ipſa, procul diſcordibus armis,
Fundit humo facilem victum iuſtiſſima tellus.
Si non ingentem foribus domus alta ſuperbis
Mane ſalutantum totis vomit ædibus vndam:
Nec varios inbiant pulchrâ teſtudine poſtes,
Illusáſque auro veſtes, Ephyreiáque æra,
Alba nec Aſſyrio fucatur lana veneno,
Nec Caſia liquidi corrumpitur vſus Olivi
At ſecura quies & neſcia fallere vita.

Caſia Virgil. duo genera.

Equidem exiſtimamus Virgilium hoc loco intelligere Caſiam Aromaticam, diuerſam ab ea quam eo ipſo lib. humilem Caſiam apibus gratam ait, de qua poſtea c. proprio.

Caſia Columellæ.

Sed quæ ſit Caſia frondens apud Colum. l. 3. c. 8. non æquè facilè fuerit pronunciare. Sic ſcribit: Tmolon, & Coriticon floreſcere croco, Iudæam & Arabiam pretioſis odoribus illuſtrem haberi, ſed nec noſtram ciuitatem [Romam] prædictis egere ſtirpibus, quippe cùm plurimis locis vrbis: iam

Cassia frondens Colũ. Casiam frondentem conſpicimus, iam Thuream planiam, florentéſque hortos Myrrha & Croco. His tamen exemplis nimirum admonemur curæ mortalium obſequentiſſimam eſſe Italiam, quæ penè totius orbis fruges adhibito ſtudio colonorum ferre didicerit. Quid Caſiam odoratam aliquam do creuiſſe Romæ? nam ſi humilem intelexiſſet, non opus fuiſſet eã iactantia, cùm hæc illà longè inferior æſtimatione eſſe videatur, & vel Plin. teſte, in noſtro quoque orbe feratur, & in extrema margine imperii, quà Rhenus alluit. Ego ſuſpendamus etiam circa hanc tantiſper iudicium veluti Pyrrhonium, donec acutior aliquis hariolus prodeat, qui hanc rem nos doceat clarius.

Nunc potiùs totius materiæ medicæ principem de Caſia & Cinnamomo differentem inaudiamus. Caſſiæ [κασίας] complura ſunt genera, quæ circa feracem aromatum Arabiam gignuntur. Habet autem craſſi corticis ſarmentum, foliáque

Caſſiæ genera Dioſc. Dioſ. multiplicater correct. & illuſtr. Delectus.

Piperis [ὁκ πεπέρεως. Alii ὁκὲ ἴριος: inſtar Iridis: nec ut & Serap. legit.] Delige fulueſcentem, probè coloratam, corallii æmulam, perquàm anguſtam, [στενὴ λίαν. Al. λείαν: læuem: ticque & Aët.] longam, craſſam, fiſtuloſam [πάχος ἐνεργὲς πολύκοιλον. fortè ἐφ' ἑνεργείας: fiſtuloſam, plenam.] guſtu mordacem, & cum multo feruore [μετὰ πολλῆς πικρότητος. ut in ſcammonio, cum aliquanto: Plin. Aët. Ruell. & Matth adſtringentem, aromaticam, odore grandi. Talis

Achy.

ab indigenis Achy [ἄχυ al. ἀδί. Marcellus ex Plin. Lada reſtituit: nulla tamen certa ratione] nuncupatur: à mercatoribus verò Alexandrinis Daphnitis cognominatur. Huic præfertur nigra, purpuraſcens ſimul & craſſa, quæ Græcis

Gizir. Zinger.

[ζίγερ. Pariſ. ζίγι] appellatur, tanquam roſarum odorem ſpirans, & ad vſum medicum maximè accommodata. Secundum locum tenet antè dicta. Tertia verò cenſetur quæ Moſyleticus blatus

Moſyleticus blatus.

[ἔλατος μοσυλήτης. Par. βλάστη. al. βάτη. Pl. Lactam. M. Virgil. βάτη ex melioribus Græcis legendum cenſet, & Rubum vertit.] hoc eſt, Moſyleticum germen nominatur. Reliquæ viles habentur, velut ea quę

Aphyſemon. Moto. Darca.

Aphyſemon [Ἀφύσημον mel. cod. Al. ἀφυτήλιον. Al. ἀφύμιον] dicitur, nigra, iniucunda & cortice tenui aut etiam rimoſo: nec non & ea quæ Moto & Darca vocitatur. [μωτὼ apud Gal. & Arrianum legitur: quos ſeq. Sarac. quamuis in vulg. leg. ἡ κιττὼ ἢ δάρκα. Antiq. tamen δάρκα habet. al. δάρκη. Darca & Citto Matth. Videntur eſſe barbaræ voces.] Eſt

Citto Dacar. Darca. Caſſia adulterina.

& quædam adulterina Caſſia, ſimilitudine ineffabili: attamen guſtu deprehenditur: quippe quæ neque ſit acris, neque aromatica, adhærentémque medullæ corticem habeat. Reperitur & lata fiſtula, tenera, leuis, furculoſa: [quidam διάκλωτα: ramoſa:] quæ alteri illi [τῇ ἄλλῃ. Vet. al. τῆς ἄλλης.] præſtat. Reiice albicantem, ſcabram, quæque hircinum virus oboleat, neque fiſtulam habeat craſſam, ſed tum ſcabram, tum tenuem. [ἡ γὰρ λευκὴ μὲν ἔχουσα ἢ λεία σύριγγα παχεῖαν, ψωρώδη ἢ λεπτήν: quam Lect. doct. ſequuntur.]

Odoris hirci.

Cinnamomi genera Dioſc. deleſtus. Moſylum.

Cinnamomi plura ſunt genera: gentilitiis regionum in quibus naſcuntur deſignata nominibus. Excellit verò quod Moſylum [μόσυλον. Ald. μόσυλον ex eo dicunt, quòd aliquantulam retineat ſimilitudinem eius Caſſiæ quæ Moſylitis (Ald. μοσυλίτης.) nuncupatur: præterea que in eo ipſo genere quod recens eſt, colore nigrum, ex vinoſo in cinereum vergens, tenuibus virgultis, læue, nodis frequentibus præditum, perquàm odoratum. Ferè ſiquidem præſtantiſſimum ex odoris iucundi proprietate diiudicatur. Etenim in optimo & ſingulari reperitur odor Rutæ (πηγανίζειν. Quid ſi ἠρηγανίζειν legendum: Origani odore. Plin. Origani folio dicit.) aut Cardamomo (ex veteri interprete καρδάμῳ, id eſt, Naſturtio legendum cenſet M. Virg.) proximus. Præfertur & guſtu acre ac mordacitatis particeps: nec non etiam cum calfactione quadantenus ſalſum, quódque inter atterendum non citò friatur, ac inter frangendum etiam ex ſe puluiſculum emittit, læuiſque

Odor Rutæ. Origani odor. Aspersus mordax.

interim habet internodia. Facturus periculum ſumito ab vna radice ſurculum: ſiquidem facilis eſt huiuſmodi probatio. Enimuerò, fragmenta miſcellanea quædam ſunt: atque adeò cùm primùm fit experimentum, quæ præſtantiora fuerint, dum halitu afflatúve ſuo odoratum implent, deteriorisiudicium impediunt. Eſt & montanum craſſum, pumilum, colore admodum fulueſcens. Itémque tertium à Moſylo, quod eſt nigrum & valdè odoratum, attamen fruticoſum, [al. διακλῶδες: ramoſum,] nec ita multis interſtinctum geniculis. Quartum verò album eſt, fungoſum, aſpectu tuberoſum ac vile, fragile, grandique radice Caſſiam redolente. Quintum odore nares ferit, fulueſcit, corticémque habet Caſſiæ ruffæ ſimillimum: tangentu verò ſolidum animaduertitur, non valdè neruoſum eſt, (ἰσῶδες. Al. ἰνῶδες, vinoſum. Marc. Al. ἰώδες.) radicéque craſſa firmatur. In hoc genere, quod thus, Myrtum, (μυρσῖνος. Quidam melius noſtro iudicio σμύρνος Myrrhæ, vt infeliùs) Caſſiam aut Amomum odoris ſuauitate imitatur, deterius eſt. Deligito candidum, ſcabrum, rugoſóque cortice: at læue (ἢ λεῖον. Lac. addit τὸ μέλαν.) & quod circa radicem lignoſum eſt, tanquam inutile repudiato. Eſt & aliud quiddam ſimile, quod adulterinum Cinnamomum cognominatur, vile, odoris inualidi, viribúſque defectum. Appellatur & quiddam Zingiber, quod habet aliquam cum Cinnamomo cognationem, cùm tamen ſit Xylocinnamomum. Eſt verò lignoſum Cinnamomum virgultis longis (μακραῖς Ald. & Vet. μικραῖς brevibus.) robuſtiſque præditum, ſed odore longè Cinnamomo inferioribus. Sunt & qui Xylocinnamomum genere ipſo à Cinnamomo differre dicant, quaſi alterius ſit naturæ. *Hucuſque Dioſc.* Nam vires poſtea ex eo trademus, vbi priùs Galenum & alios quoſdam audiuerimus.

Cinnamomi adulter. Zingiber. Xylocinnamomum.

Perſuaſum eſt mihi, inquit ille lib. 1. de Antid. c. 11. ipſum cognitu facillimum ex omnibus eſſe illis, qui ſæpè optimum Cinnamomum viderint. Optimum verò conſequi non poteſt, niſi repoſitum ab Imperatoribus intueatur, ſex generibus quodammodo diſtributum. Siquidem & in hoc ipſo velut & in Caſſia optimi ad deterrimum tam magna differentia eſt, vt ſuprema Caſia ab infimo Cinnamomo parum diſtet. Neque verò Cinnamomi virtus ad vſum apta, longo tempore durat. Ad triginta ſiquidem annos, quam à principio vim habuit, integram non conſeruat. Nugantur enim qui Cinnamomum ex hiſce medicinis eſſe dicunt, quæ ſeneſcentem non ſentiant. Atque ego non centum neque ducentûm annorum interuentu, ſed pauciorum, ſi quis ad tantam numerum conferat, vetuſtius factum obſeruaui: quo tempore ſiquidem Antonio Imp. theriacam paraui, vaſa lignea, in quibus eiuſdem generis Cinnamomum ingrat, multa conſpexi, alia Traiani, quædam Adriani, nonnulla Antonini, qui poſt Adrianum Imperator fuit, ætate repoſita, omniáque hæc ſeſe & ſaporis & odoris imbecillitate vehementiáque tantûm planè ſuperabant, quantûm & tempore differebant. Olim è Barbarorum

Cinnamomi genera Gal. Diuersa Quorundam error. Antonini. Traiani. Adriani. Antonini.

tertia

Ad Ariouistum legati reuertuntur.

Ariouistus ad postulata Cæsaris pauca respondet, de suis virtutibus multa praedicat.

Petit ne quemquam sibi interdicat colloquio.

Dicit se ante transisse Rhenum, neminem sine sua iniuria bellum intulisse.

Omnes Galliæ ciuitates ad se oppugnandum venisse, ab his omnibus uno die se pulsum ac superatum.

Si iterum experiri uelit, se paratum esse.

Si pax sibi a populo Romano detur, se non inimico animo discessurum.

Sibi gratum futurum, si pro sua in populum Romanum beneficia obsides sibi dimittat.

Agros se non sine certa ratione postulare, neque sine certo praesidio colere.

Omnia se Caesaris causa facere, quod si ille decedat, non minus se libenter populo Romano seruitia remissurum, quam acceperit.

Quod multum ad se uenire dicat, se illum non impedire, quo minus suis finibus utatur.

Quod in Galliam sine sua uenia uenerit, id se facere, quod Gallorum nemo sine magno periculo possit omittere.

Quod Gallorum consuetudine ad diem non decederit, id se iuris sui esse existimare.

Quod Haedui fratres a senatu appellati non sint, neque ab his munera amicitiæ causa sint missa, se neque bello neque amicitia Haeduos lacessisse.

Quod se Haeduis bellum intulisse dicat, quod ad eos auxilium uenerit, id se iure fecisse.

Quod Caesar dicat, se Haeduis pacem dare, quod illi bello superiores non fuerint, neque ullo tempore populo Romano pacem petierint

Cappari. ...ad quem nobis Cappari nomen. Hæc ...ex Dioscoride. Nam ...ex Dioscoride Cappari, quæ quidem tenella sunt plantula

Dioscoridem, Plinium, pleráque quæ de Cinnamomo & Casia prodidêre, ex aliorum relatione, non quòd ipsimet vel in Arabia vel in Aethiopia viderint, tradidisse.

Plin. loc. Insulsè quoque Plin. vt rectè notat Dal. apud Aethiopas nasci tradit, mox subiungens Aethiopas mercari à conterminis. Si enim apud illos nascerentur, ab aliis non emerent. Multò magis etiam offendit: cùm per vasta maria eas merces Aethiopas vehere scribit. Nam si conterminí sunt, qui vendunt, Nauigatione tam longa quorsum opus est?

Alter Plin. error. Vt nunc, ita & olim, è Moluccis in superiorem Indiam Cinnamomum vehebatur, mercimonium id potissimùm exercente, quæ ad rubrũ mare iacet, Aethiopum Gente, quos Abyssinos vocamus, ob commodam Oceani propinquitatem: quæ res Plinium fefellit. Ergo per eos qui in Arabiam vehunt, non Aethiopes, sed Chinenses potiùs apud Plin. intelligendi.

Plin. lib. supr. Immò etiamnum hodiè teste Garciâ interrogati Chinenses, cinnamomum casiam in Ormuz aut in Arabiæ oram maritimam aduehentes quænam esset, & hæc aromata, & vnde ea adueherent, fabulas illas narrabant, quas recensét Herodotus, vt his commentis earum mercium pretia augerét. De qua re plura dicentur postea vbi de de nostra casia & cinnamomo tractabimus.

Nunc videamus quid in Veterum scriptis occurrat quod nostræ casiæ & cinnamomo minùs competere videatur, & quæ præterea in iis notanda vel censenda occurrant.

Ac primò sanè non nullis ac friuolis inniti videntur rationibus qui casiam & cinnamomum Veterum nostrum, quod vtrumque in officinis hodie passim habetur, esse volunt. Nostrum profectò cinnamomum non potuisset ab auibus in nidos concinnari: neque verisimile est eos esse furculos de quibus Aristot. & Theophrast. & reliqui agunt: non enim sunt furculi, sed cortices crassorum ramorum, aut fortè etiam truncorum. Neque colligi nostrum ex virgultis [quod Theophrast. ait] satis apparet corticum circumuolutionibus, quæ apertè demonstrant ex crassis arborũ vel brachiis vel truncis fuisse detractos, vti dictum. Quod Theophrast. & Plin. tradunt, lignum Casiæ à vermiculis excauari, cortice incolumi & illæso ob suam amaritudinem, id fabulæ sanè similius quàm vero: & Dalechamp. apud Plin. aliique apertè fabulosum esse clamitant. Deinde quis credat nostrum Cinnamomum aut casiam ex arbuscula Viticis magnitudine; vt inquit Theophrast. decerpi? Præterea quis nostro Cinnamomo tribuat odorem Rutæ, quod facit Dioscor? & Gal. Quanquam quando Rutæ aut Cardamomo confert, quæ nihil minùs quàm similia sunt odore, mendum ibi aliquod subesse possit. Coniecturam nostram suprà diximus, quamuis valdè vereamur ne inanem. Et quamuis montanum cinnamomum crassum dicam, tamen ne illud quidem nostrum esse posse videtur: addit enim & pumilum esse. At nos supra hominis altitudinem & crassos corticosos videmus interdum bacculos, quid igitur de eorum statuemus arbore?

Plin. Plinius folio Origani dicit: posteritas foliis Citreæ Mali, aut etiam Piperis, quemad. in vulgatis habetur exemplaribus.

Galen. loc. Galenus id cinnamomum quod maximum pedis Romani dimidium non excedere ait nostrum, quanta sit longitudine, nemo nescit. Quamuis ipse etiam Gal. parum sibi constare videatur, ac modò arborum, modò frutícum genere comprehendisse. Iam verò si casia aliquando in cinnamomum vertatur, quod idem scribit, quis ritè philosophantium specie differre credat, nisi & credat, species in species transmutari?

Tales & multæ aliæ difficultates, quas breuitatis causa hoc loco omittimus, [aliquando latiùs in discussionibus Botanicis D. F. explicandas] occurrunt in Veterum de casia & Cinnamomi historia.

Ne tamen prorsus eorum cinnamomum aut casiam nostro seculo incognitam credidisse videamur, fatendum casiam fistulam Galeni haud temerè nobis videri in quibusdam nostro cinnamomo siue Canellæ vulgari respondere: sed eius mutationem cinnamomi in casiam ingenuè confitemur nos nulla ratione intelligere aut comprehendere posse. Quæ autem Aristoteles & Theophrast. de cinnamomi furculis & virgultis, Dioscor. de virgis, Galenus de ramis Ellebori aut Damasonii figura atque virgultis tradit, possent conuenire cum ramis & furculis Folii Indi vulgò dicti, quod cum suis partibus descripsimus c. de Malabathro putato.

Casia fistula Gal. nostro Cinnamomo in quibusdam respondet.

Folium Indum Vulg.

Nunc vires casiæ & cinnamomi Veterum subiiciamus, vt ne quid temerè nostris tribuamus, quæ an cum Priscorum sint eadem, nos adhuc incertos esse fassi sumus: quamuis ab iisdem traditæ vires, nostris etiam competere posse neutiquam dubitemus.

Casiæ & Cinnamomi Veterũ Vires & vsus. Casia, autore Dioscor. vim habet calfaciendi, vrinas mouendi, exiccandi & leniter astringendi. Conuenit ad ea medicamenta, quæ exicuendæ oculorum aciei gratia concinnantur, & ad malagmata. Lentigines tollit cum melle illita, menstruáque ciet. Quin & à vipera demorsis pota auxiliatur. Confert & epota internis inflammationibus omnibus, renibúsque affectis. Prodest quoque fœminis tum insessu tum suffitu ad vteri dilatationem. Si desit cinnamomum, huius duplum medicamentis admistum eadem quæ illud præstat. Est denique ad multa perquàm vtilis. Cæterùm suspectum nobis est quod Dioscor. ait, internis inflammationibus omnibus epotam prodesse, quam tamen calidam & siccam tradidit. In Græco est: πρὸς τὰς ἐντὸς ἐκφλεγμασίας πάσας πολύτιμον. Malimus equidem πρὸς τὰ ἐντὸς ἐκφλεγματα &c: ad internas pituitas, cùm & huius offarctus eiusmodi medicamentum talique modo sumptum egregiè liberare consueuerit. Iudicium esto Doctiorum.

Oculorum acies. Lentigo. Menses. Vipera morsus. Inflammationes Veterũ. Cinnam. fistul. Dioscor.

Cinnamomi Vires & Temperam. Pergit Dioscor. Cinnamomum omne vim habet calfaciendi, vrinas ciendi, emolliendi atque concoquendi. Menstrua quoque ac fœtus pellit cum Myrrha, tum epotum, tum & appositum. Contra bestias quæ virus eiaculantur, venenáque conuenit. Quæ pupillis caliginem offundunt, discutit, calfacit simul & attenuat. Illitum ex melle, lentigines & maculas à Solis ardore contractas exterit. Facit & ad tusses, defluxiones, hydropem, renum vitia, vrinæque difficultatem. Quin & vnguentis pretiosis admiscetur: ac in vniuersum ad multa est vtile. Quò diutiùs eduret, trium vino excipitur, in vmbra siccatur, atque ita reconditur.

Cinnamomi Vires & Temperam. Menses & fœtus. Morsus venen. Caligo oc. Lentigo. Tussis. Catarrhus. Hydrops. Renum vitia. Repositio.

Cinnamomi vnguenti descriptionem habes apud eundem Dioscor. lib. 1. quod hic non ponimus, quia & ex multis aliis constat, & in vsu hodie non est.

Galeno Casiæ exiccat & excalfacit tertio quodammodo ordine: sed & tenuium admodum partium est: gustu verò plurimùm habet acrimoniæ, leniter quoque nonnihil astringens. Quamobrem hæc omnia incidit, simúlque digerit, quæ in cor-

Temperamentum.

pore sunt recrementa, & adhæc robur etiam instrumento tus addit. Idoneam verò etiam suppressis menibus, cùm videlicet ob copiam simul & crassitudinem excrementorum, quæ sufficiat euacuare frequenter. Cinnamomum summè tenuium est partium, non summè tamen calidum, sed ex tertio ordine. Nihilquetem æquè delicat eorum quæ pari sunt excalfaciendi facultate, propter tenuitatem scilicet essentiæ. At *Cinnamomum* est velut *imbecillum Cinnamomum*. Nonnulli ipsum *pseudocinnamomum* nuncupant.

Minus.

Cinnam. temperatum.

Cinnamomum.

DE CINNAMOMO ET CANELLA VVLGARI.

Canella seu Cinnamomum vulgare.

Descriptio

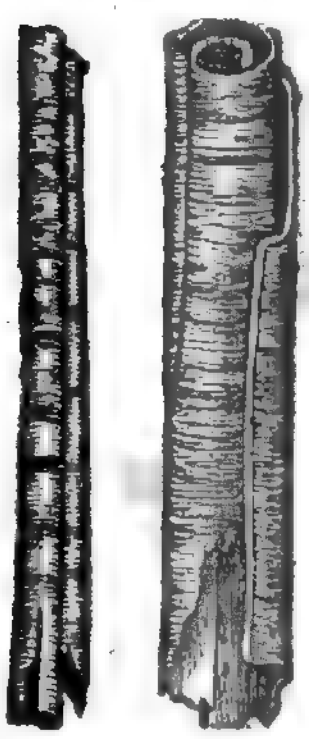

Cinnamomi arbor Theueti.

INter omnia aromata nouissimum, pretiosissimum, suauissimum, vsúque frequentissimum vulgò Cinnamomum & Canella dictum, in nostris Officinis variat magnitudine, spissitudine & colore. Alia tubi cubitales, alii sesquicubitales, longiores, breuioréque alii, alii digitali crassitudine, alii brachiati, nunc singulares, nunc veluti gemelli ab vna parte: parietibus modò sextante vnciæ crassioribus, modò chartæ lusoriæ crassitudine respondentibus, infinitisque modis inter hæc extrema variantibus, textura lignosa & fibrosa, fragili tamen. Est & vbi sæpè in longum secundum lentas fibras findi possum. Superficies rugosa interdũ, aliquando polita & læuis, nonnunquam velut annulis præcincta nodis quandoque tuberosa.

Color subruber, ferrugineus, vel fuscus, & vtrorque mistione infinitâ varians, ratiùs cinereicus, idque non vbique, sed obiter hinc inde respersus. Sapor acriusculus, subdulcis, suauis & aromaticus, sed cùm sit partium tenuium non ita multò pòst euanescens, cui etiam respondet odor, sed exterior si

Coloris varietas.

Sapor.

Odor.

teratur manducatum in pulucrem quodammodo facessit, lentoris non particeps.

Cordus *Cinnamomi characij*, id est, vsualis, & casiæ aromaticæ genera vbi cognita sic describit. *Cinnamomum characium*, quod nunc vbique *cinnamomum* siue *canella* vocatur, cortex est rectus, longitudine cubiti, aut maiore, fistulæ aut cannæ modo concauus, colore in fusco rubescente, cuius crassiores & inferiores partes, alio cinereo, teneo & scabiosiore cortice vestiuntur, qui, quoniam intimis penitùs existit, deraditur: baculi autem ab horto, à quibus deglubitur, pollicis aut digiti crassitudine sunt. Saporem habet valdè acrem, non cum molestia pungentem, sed iucundum, & super omnia aromata, suaui acrimonia linguam titillantem. Odorem item suauissimum, siue gustetur, siue aliàs tritum, aut contractum naribus admoueatur, spirat. Optima autem est interior corticis pars tenera, & in longum fissilis: exterior enim scabrior existit, & remissiori acrimonia, eáque simul adstringente constat: quod verò cortice continetur, lignum inutile est, ideóque ab incolis, vbi nascitur, abiicitur. *Casia* apud Veteres multa, quemadmodum etiam cinnamomi genera cognita fuerunt, quæ multis seculis iam desiuerunt: iam verò tria rursus afferri cœperunt. Est autem quodlibet horum Cinnamomo similis frutex aut arbuscula, quatuor plerunque, aut quinque cubitorum altitudine, cæsis caudicibus & ramis adolescens, duorum pollicum, aut vnius crassitudine: superiores verò rami graciliores sunt. Folia habet densa, Laurinis similia, multò tamen maiora, ad Citri potiùs folia accedentia, vtrinque fastigiata, ternas indiuiduásque venas per longitudinem transeuntes habentia, quarum media crassior rectaque est, reliquæ duæ leniter curuantur, eáque à tergo eminent, & euidentiores sunt, quàm intus. Fructus fert Laurinis baccis simules, minores tamen & rubentes, calycibus, seu capsulis glandium modo insidentes, qui rarissimè adferuntur. Cortices verò eius, qui iam adferuntur, longitudine cinnamomo characio similes sunt, crassiores tamen & nigriores, præsertim duo priores: quorum vnus saporem habet acrem & aromaticum, veluti si quis cinnamomum Galangan & Caryophyllos æqueis portionibus misceat, modicè insuper glutinosum: alter verò paulò remissiorem, glutinosum in gustu lentorem, instar Symphyti, reddens. Tertia species gracilior existit, colore & forma ad Cinnamomum accedens, cui etiam saporem similem habet, sed tenuissimæ acrimonia & glutinoso lentore leniter adstringentem. Quæ verò passim iam in omnibus Pharmacopoliis habetur, appellata *casia lignea*, spuria est, & à præscriptis diuersa penitùs: radicis enim cuiusdam cortex existit, nullum satis dignum saporem, præter adstringentem habens.

Et in Comment. ad Dioscor. idem Cordus scribit: *Casia* siue *cassia* multiplices habet differentias. Est autem casia Dios. Cinnamomo cognata arbuscula, cuius ramuli & surculi si cum ipso cortice ligno adhuc inhærente vendantur, Xylocassia appellantur, cùm verò exempto ligno cortices tantùm adportantur, casiæ Syringitis vel Syringis nomine veneunt, quoniam excauati cortices fistulæ similitudinem habeant. talis est *cassia fistularis* siue *fistularis cassia* Antiquorum: Arabes iam introduxerunt. Veterum cassia fistularis siue lignea multis surculis in Europa visa non est. Iam verò quorundam diligentia factum, vt aliquot eius species rursus adferantur: sed tanta est quorundam Pharmacopolarum ignauia & pertinacia,

Descriptio

Cinnamomi species.

Cinnamomum Galangan & Caryophyllos.

Cassia lignea.

Cassia officinarum.

Xylocassia. Cassia Syringitis.

Cassia fistularis.

Species casiæ nobis adferuntur. Pharmacopolarum quorundam

VT

Ad hæc ille non respondens, Hæc, inquit, ad
Ad hæc ille non respondens, Hæc, inquit, ad
Ad hæc ille non respondens, Hæc, inquit, ad

Ἀνεμώνη ἡ ἀγρία. Anemone sylvestris.

Ἀνεμώνη ἡ ἀγρία ἡ ἐρυθρὰ. Anemone sylvestris rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἀγρία ἡ λευκὴ. Anemone sylvestris alba.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἐρυθρὰ. Anemone hortensis rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ λευκὴ. Anemone hortensis alba.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ποικίλη. Anemone hortensis varia.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ πορφυρᾶ. Anemone hortensis purpurea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἰοειδὴς. Anemone hortensis violacea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ κυανῆ. Anemone hortensis cærulea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἁπλῆ. Anemone hortensis simplex.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ διπλῆ. Anemone hortensis duplex.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς. Anemone hortensis constans.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἐρυθρὰ. Anemone hortensis constans rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ λευκὴ. Anemone hortensis constans alba.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ποικίλη. Anemone hortensis constans varia.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ πορφυρᾶ. Anemone hortensis constans purpurea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἰοειδὴς. Anemone hortensis constans violacea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ κυανῆ. Anemone hortensis constans cærulea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ. Anemone hortensis constans simplex.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ. Anemone hortensis constans duplex.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἐρυθρὰ ἁπλῆ. Anemone hortensis constans rubra simplex.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἐρυθρὰ διπλῆ. Anemone hortensis constans rubra duplex.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ λευκὴ ἁπλῆ. Anemone hortensis constans alba simplex.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ λευκὴ διπλῆ. Anemone hortensis constans alba duplex.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ποικίλη ἁπλῆ. Anemone hortensis constans varia simplex.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ποικίλη διπλῆ. Anemone hortensis constans varia duplex.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ πορφυρᾶ ἁπλῆ. Anemone hortensis constans purpurea simplex.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ πορφυρᾶ διπλῆ. Anemone hortensis constans purpurea duplex.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἰοειδὴς ἁπλῆ. Anemone hortensis constans violacea simplex.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἰοειδὴς διπλῆ. Anemone hortensis constans violacea duplex.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ κυανῆ ἁπλῆ. Anemone hortensis constans cærulea simplex.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ κυανῆ διπλῆ. Anemone hortensis constans cærulea duplex.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἐρυθρὰ. Anemone hortensis constans simplex rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἐρυθρὰ. Anemone hortensis constans duplex rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ λευκὴ. Anemone hortensis constans simplex alba.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ λευκὴ. Anemone hortensis constans duplex alba.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ποικίλη. Anemone hortensis constans simplex varia.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ποικίλη. Anemone hortensis constans duplex varia.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ πορφυρᾶ. Anemone hortensis constans simplex purpurea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ πορφυρᾶ. Anemone hortensis constans duplex purpurea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἰοειδὴς. Anemone hortensis constans simplex violacea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἰοειδὴς. Anemone hortensis constans duplex violacea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ κυανῆ. Anemone hortensis constans simplex cærulea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ κυανῆ. Anemone hortensis constans duplex cærulea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἐρυθρὰ λευκὴ. Anemone hortensis constans simplex rubra alba.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἐρυθρὰ λευκὴ. Anemone hortensis constans duplex rubra alba.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἐρυθρὰ ποικίλη. Anemone hortensis constans simplex rubra varia.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἐρυθρὰ ποικίλη. Anemone hortensis constans duplex rubra varia.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἐρυθρὰ πορφυρᾶ. Anemone hortensis constans simplex rubra purpurea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἐρυθρὰ πορφυρᾶ. Anemone hortensis constans duplex rubra purpurea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἐρυθρὰ ἰοειδὴς. Anemone hortensis constans simplex rubra violacea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἐρυθρὰ ἰοειδὴς. Anemone hortensis constans duplex rubra violacea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἐρυθρὰ κυανῆ. Anemone hortensis constans simplex rubra cærulea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἐρυθρὰ κυανῆ. Anemone hortensis constans duplex rubra cærulea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ λευκὴ ποικίλη. Anemone hortensis constans simplex alba varia.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ λευκὴ ποικίλη. Anemone hortensis constans duplex alba varia.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ λευκὴ πορφυρᾶ. Anemone hortensis constans simplex alba purpurea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ λευκὴ πορφυρᾶ. Anemone hortensis constans duplex alba purpurea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ λευκὴ ἰοειδὴς. Anemone hortensis constans simplex alba violacea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ λευκὴ ἰοειδὴς. Anemone hortensis constans duplex alba violacea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ λευκὴ κυανῆ. Anemone hortensis constans simplex alba cærulea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ λευκὴ κυανῆ. Anemone hortensis constans duplex alba cærulea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ποικίλη ἐρυθρά. Anemone hortensis constans simplex varia rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ποικίλη ἐρυθρά. Anemone hortensis constans duplex varia rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ποικίλη λευκή. Anemone hortensis constans simplex varia alba.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ποικίλη λευκή. Anemone hortensis constans duplex varia alba.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ποικίλη πορφυρᾶ. Anemone hortensis constans simplex varia purpurea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ποικίλη πορφυρᾶ. Anemone hortensis constans duplex varia purpurea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ποικίλη ἰοειδής. Anemone hortensis constans simplex varia violacea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ποικίλη ἰοειδής. Anemone hortensis constans duplex varia violacea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ποικίλη κυανῆ. Anemone hortensis constans simplex varia cærulea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ποικίλη κυανῆ. Anemone hortensis constans duplex varia cærulea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ πορφυρᾶ ἐρυθρά. Anemone hortensis constans simplex purpurea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ πορφυρᾶ ἐρυθρά. Anemone hortensis constans duplex purpurea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ πορφυρᾶ λευκή. Anemone hortensis constans simplex purpurea alba.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ πορφυρᾶ λευκή. Anemone hortensis constans duplex purpurea alba.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ πορφυρᾶ ποικίλη. Anemone hortensis constans simplex purpurea varia.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ πορφυρᾶ ποικίλη. Anemone hortensis constans duplex purpurea varia.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ πορφυρᾶ ἰοειδής. Anemone hortensis constans simplex purpurea violacea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ πορφυρᾶ ἰοειδής. Anemone hortensis constans duplex purpurea violacea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ πορφυρᾶ κυανῆ. Anemone hortensis constans simplex purpurea cærulea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ πορφυρᾶ κυανῆ. Anemone hortensis constans duplex purpurea cærulea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἰοειδὴς ἐρυθρά. Anemone hortensis constans simplex violacea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἰοειδὴς ἐρυθρά. Anemone hortensis constans duplex violacea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἰοειδὴς λευκή. Anemone hortensis constans simplex violacea alba.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἰοειδὴς λευκή. Anemone hortensis constans duplex violacea alba.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἰοειδὴς ποικίλη. Anemone hortensis constans simplex violacea varia.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἰοειδὴς ποικίλη. Anemone hortensis constans duplex violacea varia.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἰοειδὴς πορφυρᾶ. Anemone hortensis constans simplex violacea purpurea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἰοειδὴς πορφυρᾶ. Anemone hortensis constans duplex violacea purpurea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἰοειδὴς κυανῆ. Anemone hortensis constans simplex violacea cærulea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἰοειδὴς κυανῆ. Anemone hortensis constans duplex violacea cærulea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ κυανῆ ἐρυθρά. Anemone hortensis constans simplex cærulea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ κυανῆ ἐρυθρά. Anemone hortensis constans duplex cærulea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ κυανῆ λευκή. Anemone hortensis constans simplex cærulea alba.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ κυανῆ λευκή. Anemone hortensis constans duplex cærulea alba.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ κυανῆ ποικίλη. Anemone hortensis constans simplex cærulea varia.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ κυανῆ ποικίλη. Anemone hortensis constans duplex cærulea varia.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ κυανῆ πορφυρᾶ. Anemone hortensis constans simplex cærulea purpurea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ κυανῆ πορφυρᾶ. Anemone hortensis constans duplex cærulea purpurea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ κυανῆ ἰοειδής. Anemone hortensis constans simplex cærulea violacea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ κυανῆ ἰοειδής. Anemone hortensis constans duplex cærulea violacea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἐρυθρὰ λευκὴ ποικίλη. Anemone hortensis constans simplex rubra alba varia.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἐρυθρὰ λευκὴ ποικίλη. Anemone hortensis constans duplex rubra alba varia.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἐρυθρὰ λευκὴ πορφυρᾶ. Anemone hortensis constans simplex rubra alba purpurea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἐρυθρὰ λευκὴ πορφυρᾶ. Anemone hortensis constans duplex rubra alba purpurea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἐρυθρὰ λευκὴ ἰοειδής. Anemone hortensis constans simplex rubra alba violacea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἐρυθρὰ λευκὴ ἰοειδής. Anemone hortensis constans duplex rubra alba violacea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἐρυθρὰ λευκὴ κυανῆ. Anemone hortensis constans simplex rubra alba cærulea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἐρυθρὰ λευκὴ κυανῆ. Anemone hortensis constans duplex rubra alba cærulea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἐρυθρὰ ποικίλη λευκή. Anemone hortensis constans simplex rubra varia alba.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἐρυθρὰ ποικίλη λευκή. Anemone hortensis constans duplex rubra varia alba.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἐρυθρὰ ποικίλη πορφυρᾶ. Anemone hortensis constans simplex rubra varia purpurea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἐρυθρὰ ποικίλη πορφυρᾶ. Anemone hortensis constans duplex rubra varia purpurea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἐρυθρὰ ποικίλη ἰοειδής. Anemone hortensis constans simplex rubra varia violacea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἐρυθρὰ ποικίλη ἰοειδής. Anemone hortensis constans duplex rubra varia violacea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἐρυθρὰ ποικίλη κυανῆ. Anemone hortensis constans simplex rubra varia cærulea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἐρυθρὰ ποικίλη κυανῆ. Anemone hortensis constans duplex rubra varia cærulea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἐρυθρὰ πορφυρᾶ ἰοειδής. Anemone hortensis constans simplex rubra purpurea violacea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἐρυθρὰ πορφυρᾶ ἰοειδής. Anemone hortensis constans duplex rubra purpurea violacea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἐρυθρὰ πορφυρᾶ κυανῆ. Anemone hortensis constans simplex rubra purpurea cærulea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἐρυθρὰ πορφυρᾶ κυανῆ. Anemone hortensis constans duplex rubra purpurea cærulea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἐρυθρὰ ἰοειδὴς κυανῆ. Anemone hortensis constans simplex rubra violacea cærulea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἐρυθρὰ ἰοειδὴς κυανῆ. Anemone hortensis constans duplex rubra violacea cærulea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ λευκὴ ποικίλη ἐρυθρά. Anemone hortensis constans simplex alba varia rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ λευκὴ ποικίλη ἐρυθρά. Anemone hortensis constans duplex alba varia rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ λευκὴ πορφυρᾶ ἐρυθρά. Anemone hortensis constans simplex alba purpurea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ λευκὴ πορφυρᾶ ἐρυθρά. Anemone hortensis constans duplex alba purpurea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ λευκὴ ἰοειδὴς ἐρυθρά. Anemone hortensis constans simplex alba violacea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ λευκὴ ἰοειδὴς ἐρυθρά. Anemone hortensis constans duplex alba violacea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ λευκὴ κυανῆ ἐρυθρά. Anemone hortensis constans simplex alba cærulea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ λευκὴ κυανῆ ἐρυθρά. Anemone hortensis constans duplex alba cærulea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ποικίλη ἐρυθρὰ λευκή. Anemone hortensis constans simplex varia rubra alba.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ποικίλη ἐρυθρὰ λευκή. Anemone hortensis constans duplex varia rubra alba.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ποικίλη πορφυρᾶ ἐρυθρά. Anemone hortensis constans simplex varia purpurea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ποικίλη πορφυρᾶ ἐρυθρά. Anemone hortensis constans duplex varia purpurea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ποικίλη ἰοειδὴς ἐρυθρά. Anemone hortensis constans simplex varia violacea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ποικίλη ἰοειδὴς ἐρυθρά. Anemone hortensis constans duplex varia violacea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ποικίλη κυανῆ ἐρυθρά. Anemone hortensis constans simplex varia cærulea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ποικίλη κυανῆ ἐρυθρά. Anemone hortensis constans duplex varia cærulea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ πορφυρᾶ ἐρυθρὰ λευκή. Anemone hortensis constans simplex purpurea rubra alba.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ πορφυρᾶ ἐρυθρὰ λευκή. Anemone hortensis constans duplex purpurea rubra alba.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ πορφυρᾶ λευκὴ ἐρυθρά. Anemone hortensis constans simplex purpurea alba rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ πορφυρᾶ λευκὴ ἐρυθρά. Anemone hortensis constans duplex purpurea alba rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ πορφυρᾶ ποικίλη ἐρυθρά. Anemone hortensis constans simplex purpurea varia rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ πορφυρᾶ ποικίλη ἐρυθρά. Anemone hortensis constans duplex purpurea varia rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ πορφυρᾶ ἰοειδὴς ἐρυθρά. Anemone hortensis constans simplex purpurea violacea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ πορφυρᾶ ἰοειδὴς ἐρυθρά. Anemone hortensis constans duplex purpurea violacea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ πορφυρᾶ κυανῆ ἐρυθρά. Anemone hortensis constans simplex purpurea cærulea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ πορφυρᾶ κυανῆ ἐρυθρά. Anemone hortensis constans duplex purpurea cærulea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἰοειδὴς ἐρυθρὰ λευκή. Anemone hortensis constans simplex violacea rubra alba.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἰοειδὴς ἐρυθρὰ λευκή. Anemone hortensis constans duplex violacea rubra alba.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἰοειδὴς λευκὴ ἐρυθρά. Anemone hortensis constans simplex violacea alba rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἰοειδὴς λευκὴ ἐρυθρά. Anemone hortensis constans duplex violacea alba rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἰοειδὴς ποικίλη ἐρυθρά. Anemone hortensis constans simplex violacea varia rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἰοειδὴς ποικίλη ἐρυθρά. Anemone hortensis constans duplex violacea varia rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἰοειδὴς πορφυρᾶ ἐρυθρά. Anemone hortensis constans simplex violacea purpurea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἰοειδὴς πορφυρᾶ ἐρυθρά. Anemone hortensis constans duplex violacea purpurea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἰοειδὴς κυανῆ ἐρυθρά. Anemone hortensis constans simplex violacea cærulea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἰοειδὴς κυανῆ ἐρυθρά. Anemone hortensis constans duplex violacea cærulea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ κυανῆ ἐρυθρὰ λευκή. Anemone hortensis constans simplex cærulea rubra alba.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ κυανῆ ἐρυθρὰ λευκή. Anemone hortensis constans duplex cærulea rubra alba.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ κυανῆ λευκὴ ἐρυθρά. Anemone hortensis constans simplex cærulea alba rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ κυανῆ λευκὴ ἐρυθρά. Anemone hortensis constans duplex cærulea alba rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ κυανῆ ποικίλη ἐρυθρά. Anemone hortensis constans simplex cærulea varia rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ κυανῆ ποικίλη ἐρυθρά. Anemone hortensis constans duplex cærulea varia rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ κυανῆ πορφυρᾶ ἐρυθρά. Anemone hortensis constans simplex cærulea purpurea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ κυανῆ πορφυρᾶ ἐρυθρά. Anemone hortensis constans duplex cærulea purpurea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ κυανῆ ἰοειδὴς ἐρυθρά. Anemone hortensis constans simplex cærulea violacea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ κυανῆ ἰοειδὴς ἐρυθρά. Anemone hortensis constans duplex cærulea violacea rubra.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἐρυθρὰ λευκὴ ποικίλη. Anemone hortensis constans simplex rubra alba varia.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἐρυθρὰ λευκὴ ποικίλη. Anemone hortensis constans duplex rubra alba varia.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἐρυθρὰ λευκὴ πορφυρᾶ. Anemone hortensis constans simplex rubra alba purpurea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἐρυθρὰ λευκὴ πορφυρᾶ. Anemone hortensis constans duplex rubra alba purpurea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἐρυθρὰ λευκὴ ἰοειδής. Anemone hortensis constans simplex rubra alba violacea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἐρυθρὰ λευκὴ ἰοειδής. Anemone hortensis constans duplex rubra alba violacea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἐρυθρὰ λευκὴ κυανῆ. Anemone hortensis constans simplex rubra alba cærulea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἐρυθρὰ λευκὴ κυανῆ. Anemone hortensis constans duplex rubra alba cærulea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἐρυθρὰ ποικίλη λευκή. Anemone hortensis constans simplex rubra varia alba.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἐρυθρὰ ποικίλη λευκή. Anemone hortensis constans duplex rubra varia alba.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἐρυθρὰ ποικίλη πορφυρᾶ. Anemone hortensis constans simplex rubra varia purpurea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἐρυθρὰ ποικίλη πορφυρᾶ. Anemone hortensis constans duplex rubra varia purpurea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἐρυθρὰ ποικίλη ἰοειδής. Anemone hortensis constans simplex rubra varia violacea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἐρυθρὰ ποικίλη ἰοειδής. Anemone hortensis constans duplex rubra varia violacea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἐρυθρὰ ποικίλη κυανῆ. Anemone hortensis constans simplex rubra varia cærulea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἐρυθρὰ ποικίλη κυανῆ. Anemone hortensis constans duplex rubra varia cærulea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἐρυθρὰ πορφυρᾶ ἰοειδής. Anemone hortensis constans simplex rubra purpurea violacea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ διπλῆ ἐρυθρὰ πορφυρᾶ ἰοειδής. Anemone hortensis constans duplex rubra purpurea violacea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμφὴς ἡ ἁπλῆ ἐρυθρὰ πορφυρᾶ κυανῆ. Anemone hortensis constans simplex rubra purpurea cærulea.

Ἀνεμώνη ἡ ἡμερὰ ἡ ἀστεμ

Cap. 1. Quid sit Logica, quodnam ejus objectum, & quotuplex. Logica est Scientia, quæ dirigit actus rationis, ut ordinate, faciliter, & sine errore procedat in cognitione veritatis. Objectum Logicæ est ens rationis, quod fundatur in ente reali, & ens reale, quatenus ordinatur ad ens rationis. Logica dividitur in Logicam docentem, quæ docet artificium ordinandi actus rationis, & in Logicam utentem, quæ est ipsa ratio, quatenus ordinat actus suos. Logica docens dividitur in Logicam naturalem, quæ est ipsa ratio, quatenus ex naturali lumine dirigit actus suos, & in Logicam artificialem, quæ est habitus, quo ratio ordinat actus suos per artificium. Logica artificialis dividitur in Logicam antiquam, quæ est Logica Aristotelis, & in Logicam modernam, quæ est Logica Scholastica. Logica moderna dividitur in Logicam majorem, quæ est Logica Thomistarum, & in Logicam minorem, quæ est Logica Scotistarum. Logica major dividitur in Logicam majorem simpliciter, quæ est Logica Cajetani, & in Logicam majorem secundum quid, quæ est Logica Ferrariensis. Logica major simpliciter dividitur in Logicam majorem simpliciter simplicem, quæ est Logica Cajetani, & in Logicam majorem simpliciter duplicem, quæ est Logica Capreoli. Logica major simpliciter simplex dividitur in Logicam majorem simpliciter simplicem, quæ est Logica Cajetani, & in Logicam majorem simpliciter simplicem, quæ est Logica Capreoli. Logica major simpliciter simplex dividitur in Logicam majorem simpliciter simplicem, quæ est Logica Cajetani, & in Logicam majorem simpliciter simplicem, quæ est Logica Capreoli.

Cap. 2. Quid sit Logica, quodnam ejus objectum, & quotuplex. Logica est Scientia, quæ dirigit actus rationis, ut ordinate, faciliter, & sine errore procedat in cognitione veritatis. Objectum Logicæ est ens rationis, quod fundatur in ente reali, & ens reale, quatenus ordinatur ad ens rationis. Logica dividitur in Logicam docentem, quæ docet artificium ordinandi actus rationis, & in Logicam utentem, quæ est ipsa ratio, quatenus ordinat actus suos. Logica docens dividitur in Logicam naturalem, quæ est ipsa ratio, quatenus ex naturali lumine dirigit actus suos, & in Logicam artificialem, quæ est habitus, quo ratio ordinat actus suos per artificium. Logica artificialis dividitur in Logicam antiquam, quæ est Logica Aristotelis, & in Logicam modernam, quæ est Logica Scholastica. Logica moderna dividitur in Logicam majorem, quæ est Logica Thomistarum, & in Logicam minorem, quæ est Logica Scotistarum. Logica major dividitur in Logicam majorem simpliciter, quæ est Logica Cajetani, & in Logicam majorem secundum quid, quæ est Logica Ferrariensis. Logica major simpliciter dividitur in Logicam majorem simpliciter simplicem, quæ est Logica Cajetani, & in Logicam majorem simpliciter duplicem, quæ est Logica Capreoli. Logica major simpliciter simplex dividitur in Logicam majorem simpliciter simplicem, quæ est Logica Cajetani, & in Logicam majorem simpliciter simplicem, quæ est Logica Capreoli. Logica major simpliciter simplex dividitur in Logicam majorem simpliciter simplicem, quæ est Logica Cajetani, & in Logicam majorem simpliciter simplicem, quæ est Logica Capreoli.

Cap. 3. Quid sit Logica, quodnam ejus objectum, & quotuplex. Logica est Scientia, quæ dirigit actus rationis, ut ordinate, faciliter, & sine errore procedat in cognitione veritatis. Objectum Logicæ est ens rationis, quod fundatur in ente reali, & ens reale, quatenus ordinatur ad ens rationis. Logica dividitur in Logicam docentem, quæ docet artificium ordinandi actus rationis, & in Logicam utentem, quæ est ipsa ratio, quatenus ordinat actus suos. Logica docens dividitur in Logicam naturalem, quæ est ipsa ratio, quatenus ex naturali lumine dirigit actus suos, & in Logicam artificialem, quæ est habitus, quo ratio ordinat actus suos per artificium. Logica artificialis dividitur in Logicam antiquam, quæ est Logica Aristotelis, & in Logicam modernam, quæ est Logica Scholastica. Logica moderna dividitur in Logicam majorem, quæ est Logica Thomistarum, & in Logicam minorem, quæ est Logica Scotistarum. Logica major dividitur in Logicam majorem simpliciter, quæ est Logica Cajetani, & in Logicam majorem secundum quid, quæ est Logica Ferrariensis. Logica major simpliciter dividitur in Logicam majorem simpliciter simplicem, quæ est Logica Cajetani, & in Logicam majorem simpliciter duplicem, quæ est Logica Capreoli. Logica major simpliciter simplex dividitur in Logicam majorem simpliciter simplicem, quæ est Logica Cajetani, & in Logicam majorem simpliciter simplicem, quæ est Logica Capreoli. Logica major simpliciter simplex dividitur in Logicam majorem simpliciter simplicem, quæ est Logica Cajetani, & in Logicam majorem simpliciter simplicem, quæ est Logica Capreoli.

Pistacia
Pistacia
Pistacia

CAPITULA SEU CONSARCINATIONES VARIE.

Capitula.

Capitula.

Capitula.

Caligula in Britannia.

Claudius in Britannia.

Aulus Plautius legatus Claudii.

Vespasianus.

Bodunum.

Maximus Claudii legatus.

Caractacus.

Caractacus Britannorum rex.

Aulus Ostorius Scapula.

Caractacus victus.

Caractacus Romam ductus.

Caractacus Claudio ostentatus.

Caractacus liberatus.

Caractacus Romæ.

Caractacus Romæ.

Caractacus.

Caractacus.

Caractacus

Cheruscos, Chattos, Ansibarios, Chamavos, Frisios, Saxones, Suardones, Semnones, Langobardos, Reudignos, Aviones, Anglios, Varinos, Eudoses, Suardones, Nuithones, Rhedonos, Arios, Arimaspos, Oxionas, Dorgionas, Harios, Helisios, Nahanarvalos, Gothones, Ulmerugos, Vandilios, Burgundiones, Varinos, Carinos, Gutones. Oceanum quoque ipsum Cimbrica Chersonesus, Cimbrorum immensa manus, hodie Nortmannorum gens, Scandinavia insulaque, unde profugimus, nostra tenus cognitum. Ceterum Sarmatarum Dacorumque fabulosis populis, aut conditis super hoc Graecorum libris, quis non avidus accesserit? Peucinos, Venedos, Fennos Sarmatis adscribere an Germanis magis dixerim, dubium, quod latrocinia et omnis vagandi libido, cultores domosque ex lubitu mutantes, Sarmatarum more, Peucinos, Venedos, Fennos non parum ferocibus Germanorum castris adgregat. Fennis mira feritas, foeda paupertas: non arma, non penates: victui herba, vestitui pelles, cubile humus: in solas sagittas, quas inopia ferri aut hebetes gerunt, spes omnis: idem viris venatus feminis alimentum: passim enim comitantur partusque ferarum tectis arcent, quo se imbres, quo nimia hiemum asperitas, quis alia humanis malis remedia? Fortunati ad hoc, quod securi: nec enim voluntates hominum, sed ipsa rerum satis invidia, quos ultra vota horrens fecit. Fabulosum Hellusios et Oxionas ora hominum vultusque habere, super pectus atque infra, ferarum. Quod si verum, credam et Panas, quos in Scythia fama est, ita figuratos.

Ceterum Venedi multum ex moribus hausere. Quidquid enim inter Peucinos Fennosque latrocinatur, silvas montesque pererrat, hoc omne Sarmaticum adpellatur. Sedes ipsa Venedis latas dat, si modum imperes, et ad bella avidos facit. Quae ultra montium saltus Dacis habitantibus obtigit, quamquam et ipsa Germaniae adscripta, quia tamen plaustris magis quam equis utuntur, in peius Sarmatis exercentur. Fennis admirabilis velocitas, deformis asperitas: nec illis equi, nec arma, quaerenda: herba victui, sagittae, quas per inopiam aut ossibus aut cornu armant, venatus alit utrosque: eadem viris cura, eadem feminis: multum enim vagis pererrandum, et quamlibet saltus exigant, omnis illic feminarum promiscua sectatur, nec deest quod precibus petatur, nec quod pretio mercetur. Tam foedae hominibus, tam ferae alitibus quoque opes. Nam quae ceteris gentibus cura, quae labor, Fennos supergredi, et ab homine nihil opus, ut contra ab omnibus homini tuta. Adversus imbres enim, quae ultima aut maxima mortalium pericula, subrutis arboribus insidunt: hanc illi et domum et requiem, inde iuventus, inde senectus: ceteros tamquam ingruentem tempestatem, tamquam imminentem ruinam, tamquam ad extrema rapturam, sic suos fovet. Pernicies illis pro voto, nec ullis gemitibus ultra vota horrens fecit. Fabulosum Hellusios et Oxionas ora hominum vultusque habere, super pectus atque infra, ferarum. Quod si verum, credam et Panas, quos in Scythia fama est, ita figuratos.

Ceterum Venedi multum ex moribus hausere. Quidquid enim inter Peucinos Fennosque latrocinatur, silvas montesque pererrat, hoc omne Sarmaticum adpellatur. Sedes ipsa Venedis latas dat, si modum imperes, et ad bella avidos facit. Quae ultra montium saltus Dacis habitantibus obtigit, quamquam et ipsa Germaniae adscripta, quia tamen plaustris magis quam equis utuntur, in peius Sarmatis exercentur. Fennis admirabilis velocitas, deformis asperitas: nec illis equi, nec arma, quaerenda: herba victui, sagittae, quas per inopiam aut ossibus aut cornu armant, venatus alit utrosque: eadem viris cura, eadem feminis: multum enim vagis pererrandum, et quamlibet saltus exigant, omnis illic feminarum promiscua sectatur, nec deest quod precibus petatur, nec quod pretio mercetur. Tam foedae hominibus, tam ferae alitibus quoque opes. Nam quae ceteris gentibus cura, quae labor, Fennos supergredi, et ab homine nihil opus, ut contra ab omnibus homini tuta. Adversus imbres enim, quae ultima aut maxima mortalium pericula, subrutis arboribus insidunt: hanc illi et domum et requiem, inde iuventus, inde senectus: ceteros tamquam ingruentem tempestatem, tamquam imminentem ruinam, tamquam ad extrema rapturam, sic suos fovet. Pernicies illis pro voto, nec ullis gemitibus ultra vota horrens fecit. Fabulosum Hellusios et Oxionas ora hominum vultusque habere, super pectus atque infra, ferarum. Quod si verum, credam et Panas, quos in Scythia fama est, ita figuratos.

Ceterum Venedi multum ex moribus hausere. Quidquid enim inter Peucinos Fennosque latrocinatur, silvas montesque pererrat, hoc omne Sarmaticum adpellatur. Sedes ipsa Venedis latas dat, si modum imperes, et ad bella avidos facit. Quae ultra montium saltus Dacis habitantibus obtigit, quamquam et ipsa Germaniae adscripta, quia tamen plaustris magis quam equis utuntur, in peius Sarmatis exercentur. Fennis admirabilis velocitas, deformis asperitas: nec illis equi, nec arma, quaerenda: herba victui, sagittae, quas per inopiam aut ossibus aut cornu armant, venatus alit utrosque: eadem viris cura, eadem feminis: multum enim vagis pererrandum, et quamlibet saltus exigant, omnis illic feminarum promiscua sectatur, nec deest quod precibus petatur, nec quod pretio mercetur. Tam foedae hominibus, tam ferae alitibus quoque opes. Nam quae ceteris gentibus cura, quae labor, Fennos supergredi, et ab homine nihil opus, ut contra ab omnibus homini tuta. Adversus imbres enim, quae ultima aut maxima mortalium pericula, subrutis arboribus insidunt: hanc illi et domum et requiem, inde iuventus, inde senectus: ceteros tamquam ingruentem tempestatem, tamquam imminentem ruinam, tamquam ad extrema rapturam, sic suos fovet. Pernicies illis pro voto, nec ullis gemitibus ultra vota horrens fecit. Fabulosum Hellusios et Oxionas ora hominum vultusque habere, super pectus atque infra, ferarum. Quod si verum, credam et Panas, quos in Scythia fama est, ita figuratos.

Ceterum Venedi multum ex moribus hausere. Quidquid enim inter Peucinos Fennosque latrocinatur, silvas montesque pererrat, hoc omne Sarmaticum adpellatur. Sedes ipsa Venedis latas dat, si modum imperes, et ad bella avidos facit. Quae ultra montium saltus Dacis habitantibus obtigit, quamquam et ipsa Germaniae adscripta, quia tamen plaustris magis quam equis utuntur, in peius Sarmatis exercentur. Fennis admirabilis velocitas, deformis asperitas: nec illis equi, nec arma, quaerenda: herba victui, sagittae, quas per inopiam aut ossibus aut cornu armant, venatus alit utrosque: eadem viris cura, eadem feminis: multum enim vagis pererrandum, et quamlibet saltus exigant, omnis illic feminarum promiscua sectatur, nec deest quod precibus petatur, nec quod pretio mercetur. Tam foedae hominibus, tam ferae alitibus quoque opes. Nam quae ceteris gentibus cura, quae labor, Fennos supergredi, et ab homine nihil opus, ut contra ab omnibus homini tuta. Adversus imbres enim, quae ultima aut maxima mortalium pericula, subrutis arboribus insidunt: hanc illi et domum et requiem, inde iuventus, inde senectus: ceteros tamquam ingruentem tempestatem, tamquam imminentem ruinam, tamquam ad extrema rapturam, sic suos fovet. Pernicies illis pro voto, nec ullis gemitibus ultra vota horrens fecit. Fabulosum Hellusios et Oxionas ora hominum vultusque habere, super pectus atque infra, ferarum. Quod si verum, credam et Panas, quos in Scythia fama est, ita figuratos.

Pyrethrum Germanicum.

Pyrethrum Germanicum Matthioli, Dodonæo, Lobelio, Camerario, Gesnero, Clusio, Dalechampio, Tragi, Fuchsio, Cordo, Trago, Ruellio, Cæsalpino, Columnæ, Bauhino, Parkinsono, Gerardo, Thalio, Lugdunensibus, Anguillarae, Cæsio, Ferrario, Bellonio, Rondeletio, Salviano, Aldrovando, Imperato, Ferrando, Hermolao, Mercato, Mathiolo

A. Vitrum.
B. Spatium inter Vitrum & Speculum.
C. Speculum.
D. Semidiameter Sphæræ.
E. Centrum Sphæræ.
F. Centrum Speculi.
G. Centrum Figuræ.
H. Axis Speculi.
I. Axis Sphæræ.
K. Punctum Reflexionis.
L. Punctum Incidentiæ.
M. Punctum Concursus.

Fig. 58. Tab. 10.

CAMELLA FOLIO SUPRA PYRICA.

Camellia folio pyrifolio, subtus & dorso Camellia folio pyrifolio, subtus & dorso pyrica. pyrica. Camellia folio pyrifolio, subtus & dorso pyrica. Camellia folio pyrifolio, subtus & dorso pyrica. Camellia folio pyrifolio, subtus & dorso

Canella ex Orientali India delata, cum nonnulla adſtrictione coniunctam. In puluerem tritum, & edelius inſperſum, eandem illis ſaporis & odoris gratiam conciliare quam Indica *canella*. Arboris corticem, qui craſſus eſt, nullum canellæ ſpirare odorem, aut ſaporem referre, An interior tenuiórque membrana ſimile quid obtineat, ipſum latére: nam craſſiorem duntaxat corticem, infúmque fructum vidiſſe. Folia trita [inquiridem] tenuem quendam Canellæ odorem ſpirare ferunt: ſed primaria vis in ſolo fructu conſiſtit, contrà quàm in Orientalis Indiæ Canella, quæ omnem odoris & ſaporis gratiam in cortice obtinet, vt omnibus notiſſimum. Verum quidem eſt, alteram alteri præſtare, quoniam [licet eiuſdem generis ſint omnes arbores quæ Canellam ferunt] aliæ tamen tenuiore cortice præditæ ſunt, qui magis commendatur, aliæ craſſiore, qui ſuperiori bonitate cedit. Hinc factum eſt, vt nonnulli Canellam in varia genera diſtinxerint, videlicet in Caſſiam, in Cinnamomum, & in Caſſiam ligneam, cùm tamen vnius arboris genus iſtos cortices proferat, & ſola loci varietas faciat alteram alteri præſtantiorem. Itaque Caſſia & Cinnamomum ſolis nominibus differunt, cùm vtroque Canellà tenuior & præſtantior ſit. Eam ob rem, vbi Caſſia præſcripta inuenitur, cinnamomum ſubſtitui poteſt & è contrà. *Hæc Monardes.*

Arboris cortex.

Canella Orientalis.

Caſſia. Cinnamomum. Caſſia ligneа.

Quod ad Occidentalis, quam vocant, Indiæ hiſtoriam attinet, tradit Garcias non veriſimile videri canellam iſtic naſci, quandoquidem eam dicit calyces glandéſque Suberis modo ferre, cùm legitima canella veluti Oliuas ferat: ſed aliam eſſe ſui generis arborem. Quotquot tamen Peruanam hiſtoriam deſcripſerunt, iſtius canellæ, quam in Prouincia Sumaco naſci tradunt, meminerunt. teſte Cluſ. Eſt verò, ex eorum deſcriptione, *canella* ea *arbor* vaſta admodum, folio Laurino, fructu racematim cohærente, ſed qui calyce ſuberino ſimili contineatur, ampliore tamen & magis cauo, colore nigricante. Huius arboris fructui, foliis, cortici & radicibus [licet canellæ ſaporem & odorem habeant] longè calyces præferuntur, quorum duntaxat puluis in vſu eſt. Nam ſi canellæ modo cum cibis decoquantur, tantum abeſt vt ſuauitatem eduliis concilient, quin potiùs eorum facultas & ſaporis gratia decoctione euaneſcit. Quamuis autem multæ ſint huius generis arbores ſylueſtres, diligenter tamen & magna cura eas in ſuis prædiis colunt, [ſit enim cultu longè melior] atque in vicinas regiones deferunt, alias merces ad vitam humanam neceſſarias hoc aromate redempturi.

Canella Peruana arboris deſcriptio.

Non decoquenda.

Cultus.

De hac etiam Fr. Gomara in Hiſtor. Gen. c. 143. Aug. Carate lib. 4. Hiſt. Perua. cap. 2. & Pet. Cieca, parte prima Chronici Peruani, c. 40. Vrb. Caluet. ad Beroz. lib. 3. c. 8. eandem denotat his verbis. Regiò Canellæ ferax in Quitenſi Prouincia Quitentem verſus. Arbor Canellæ ferax in Prouincia Zumaco ſub Aequinoctiali linea reperta, ampla eſt, foliis Lauri, minutis baccis racematim cohærentibus, quæ calyce Suberino aut Quercino ſimili continentur, ampliore tamen & magis cauo, colore nigricante. Hæc etſi ſylueſtris per ſe ſit, tamen culta longè nobiliorem Canellam quàm illæ, producit; iccircò eam incolæ & diligenter colunt, & in magno pretio habent. Cæterùm in hac Caluet. deſcriptione hoc obſcurum videtur quod ait minutas eſſe baccas, quæ tamen calycem habeant Suberino ampliorem, in quo contradictio eſſe videtur. Contrarium etiam dicit prædictis authoribus, præſertim Garciæ & Monardi, quando ait, cultam longè nobiliorem Canellam gignere. Nam Garcias negat) vllam in ea India canellam gigni: & Monardes arboris corticem nullum Canellæ ſpirare odorem, aut ſaporem referre. Neſcire tamen ſe ait, an interior membrana ſimile quid obtineat. Præcipuam' vim in calyce ponit, quam annotauit Franciſcus Loupes Gomara in Hiſt. ſua Indiæ. Suſpicamur igitur Caluetii deſcriptionem ex diuerſis arboribus compoſitam. Certiora docebit ingenioſa poſteritas. Conſiderent Lectores etiam, an non pleraque in hac deſcriptione conueniant cum folio Indo, ſi calycum amplitudinem excipias. Thom. Hariot. in Hiſt. Virgineæ inſulæ, cuiuſdam arboris meminit, Aſopo nomine, valdè ſimilis Lauro, cuius cortex calidus & aegris guſtu, ac tradit eam multùm referre arborem Indiæ Occid. quam Monardes vocat Caſſiam ligneam.

Arbor canellaferax. Folia Lauri.

Syluestris & ſatiua.

Calycum puluere, vt prædicti Authores tradunt, ad pleroſque morbos vtuntur, ſed præſertim aduerſus Coli, inteſtinorum & ſtomachi dolores in potionibus propinant. Vtilis porrò ad multa eſt hic fructus Canella vocatus: nam in pollinem tritus ventriculum roborat, flatus diſcutit, oris fœtorem corrigit, cordi prodeſt, & colorem faciei commendat. Pultibus & cibis veluti Canella inſpergitur, quoniam iiſdem facultatibus præditus eſt. E vino aut aqua ad eam rem accommoda ſumptus, muliebres purgationes mouet. Calidus eſt in tertio exceſſu, & ſiccus in primo, cum manifeſto robore, ob adſtrictionem quapreditus eſt

CINAMOMI ET CASSIÆ SVBSTITVTA ET SVPPOSITITIA. ITEM ADVEterna, & æquiuoca.

CInnamomi & Caſſiæ ſubſtituta paucis dicemus, non quòd alicubi eorum defectum eſſe putemus apud noſtros, ſed vt vel facultatum ſimilitudo ex Authorum ſententia pateat, vel ſanè diſſimilitudo ex ratione. Ergo cinnamomo deficiente, Caſiæ aut Amomi duplum ad odoris gratiam ponit Galen. lib. 5. Comp. Med. in dentifricio. Pro Cinamomo duplum optimæ caſiæ, vel cum Quinto Medico duplum vel multùm Carpeſii, vel certè non parcior caſia eidem ſupponitur lib. 2. & 8. Comp. Med. & lib. 1. Antid. Quidam carentes Cinamomo in vicem eius ponunt æquale pondus ex Sem. Cardamomi. Syluius ait, ſe pro Cinnamomo caſiæ optimę duplum miſcere medicamentis, vt quantitate qualitatis imbecillitatem redimat. Colleg. Florent. cinnamomi vulgaris, quam canellam vocant, duplum. Nos ſelectę noſtræ & interioris canellæ æqualem portionem ſufficere exiſtimamus. Tractatus Quid pro Quo, cinnamomo ſubſtituit duplum Cubebarum.

Præter rationem nobis videtur Ruta ſylu. ſupponi pro Cinam. vt eſt in Antibal. Fuchſii & aliorum. Nempe nobiliſſimum & odoratiſſimum aroma petentibus, fœtidam obtrudunt herbam.

Sabinæ duplum pro Cinam. poni planè diſplicet, quod ſit in Syluii ſubſtitutis & aliis.

Valerianæ Hortenſis radicum pro Cinamomo vſum ex Cæſalpino oſtendemus c. de Valeriana. lib. 27.

Caſiam exiſtimari à quibuſdam Malabathrum, ſiue folium Indum vulg. demonſtratum eſt antè ſuo loco.

Cæſalpino Caſiæ ſpecie & odore ſimile eſt lignum

gnum Sassafras. Pro Casiæ cortice, inquit Syluius, & Galilib. 6. comp. med. Nardus Indica vel Malabathri folium.

Nardus Indica. Malabathrum. Sabina.

Casiæ substitui Sabinam inuenimus in tract. Quid, pro Quo, Fuchs. & Placotom. quod antiballomenon nobis neutiquam placet.

Scribit Anguill. esse qui Sabinam, quæ Dioscor. similis Tamarisco dicitur, esse Casiam veram putent: quorum opinio nobis reprobanda videtur.

Annotat Platearius Sophisticari quandoque Casiam ligneam admixtione radicum Capparis.

Capparis.

Pro Casia Pœëtica siue Hygini exhibet Lauendulam dicetur eo loco. Rosmarinus Coronarius à quibusdam existimatur Casia Hygini & Virgilii.

Rosmarinus.

Cæsalpino Cneorũ Theoph. & casia Plinii est planta Chesio dicta Sanamunda.

Sanamunda.

Casium videntur Latini appellasse Chamæleam, inquit Ruellius. Lob. autem & Pena dicunt Guilandinum hallucinari dum Chamæleam casiæ esse putat. Plin. Chamæleam in petrosis nasci tradit: videtur autem, [inquit Cæsalp. intelligere Cneorum candidum Theophrast. quod inter Coronarias Casia à Latinis vocatur: de qua nos nunc. Casia Matthiol. quam alio nomine Cneorum vocat, est Chamæleæ species Tabernamontano.

Chamæleon.

Thymelæa.

Thymelæam Latini casiam videntur appellare, inquit Ruell.

Annotat Tragus Thymelæam Dioscor. Hygini nam casiam nuncupasse. Tragi autem Thymelæa videtur nobis dicta Laureola folio decidno.

Laureol folio decidua.

Caryophyl.

Caryophyllorum lignum quibusdã videtur habere similitud. cum Cinnamomo Antiquorum.

Cæsalpin. caryoph. intelligit esse Carpesium Quinti, & antiquos pro cinamomo vlos.

Ridendus supercilio medicorum error.

Cassiæ loco in Diamarg. cal. Auic. malè imponitur Tapsia ob depraua tam lectionem. Legebatur Capsia, teste Lac. in annotat. in præm. Dioscor. Sed crassus & ridendus mehercule, est superciorum etiamque famosissimorum quorundam medicorum error, qui cassiæ solutiuæ siue purgatricis corticem singulari suæ vel oscitantiæ vel inscitiæ næuo vsurpant & præscribunt in affectibus mulierbribus & aliis pro vera cassia.

Cassia falsissima cortex.

In cassiæ nomine, inquit Marantha, facilè est errare: eam, quæ ab Hygino ita appellatur, atque (si Gazæ interpretationem inæquamur) etiam à Theophrasto, ad menses educendos exhibendo, vice nimirum odoratæ, vel ad aluum leuiter emolliendam: catharticam credentes esse cassiam: posset hic error hominem ad interitum facilè perducere: cùm Hygini Theophrastique cassia [est enim Cneorum] vehementissimè pituitam, bilémque extrahat.

DE CASIA APVM, CORONRIA ET Poëtica: eiúmque de Cneoro.

CAP. XIII.

Emersi tandem ex cinnamomi & cassiæ aromatica tractatione, nihilominus de cognomine vel potius æquiuoca Poëtarum casia, aliisque huic similibus, si non iisdem, tradendum restat. De illa autem Virg. Eccl. 2. sic canit.

Cassia Virg.

Tum casia atque aliis intexens suauibus herbis,
Mollia lutea pingit Vaccinia Calthæ.

Item:

Cassia humilis apibus.

Nam ieiuna quidem clinosis glarea varis
Fix humilis apibus casias, rorémque ministrat.

Item Ecl. 4.

Hæc circum (flatiorem apum) casia virides & olentia late
Serpilla &c.

Item:

Subiicimus fragmenta, Thymum, casiásque recentes [al. virentes.] *Casia recentes.*

Io. Frisius in suis ad Virg. Scholiis casiam interpretatur peregrinum pretiosum corticem, cinamomum, Zimmet, aut cinamomo similem. Quam postremam clausulam non incautè adiecit. Nam similis esse nobis videtur: sed nomine fortè solo. Verùm, *ne fuat quidem vitra crepidam*, habet adagium. Ita nos de ipso. Obseruasset falsem Virgilium casiam inter herbas, easque domesticas reponere: quamuis idem Georg. 4. vti dicebamus, casiam aromaticam intelligat, cùm ait:

Nec casiá liquidi corrumpitur vsus Olivi.

Quin & in nostro orbe ferítur, [casia] inquit Plin. extremóque in margine imperii, quà Rhenus alluit, viuit [vidi. vet.] in aluearis apum fata. Color abest ille torridus soles, & ob id simul idem odor. Ex hoc fortè Plin. loco, vti dicebamus, deceptus, vir alioqui ingeniosissimus Marcellus, credidit, casiam aromaticam hic à Plin. intelligi, quam sit in maiore Romanæ gentis fortuna vbique in aluearibus consitam, & sub Septentrionibus viuere coactam, nullibi (quod nouerit) nostra ætate in Italia nunc reperiri. Negatam oculis formam eius omnem & speciem. Casiam quam nostræ ætatis medici lignean appellant, vnguentariis, vitæque deliciis magis, quàm medicinæ quondam quæsitum fruticem: ideoque ab omnibus Poëtis passim celebratum, diuersum ab ea arbore, quæ eadem cum casiæ appellatione siliquas potiùs quàm fistulas fert. Casiam Poëtarum fruticem dicit, cùm Virgil. manifestè inter herbas recenseat. Ac eandem à casia Veterum aromatica non distinguit, sed à purgatrice tantùm.

Casia apũ ad ichnũ.

Marcell. err.

Casia filiquas ferè.

Cæterùm ad Plin. citatum locum annotat Dalechamp. hæc verba: casia, Lauendula nostra, Theophrast. alba casia: eidem nigra, nostra Libanotis coronaria. Casiam Hygini, quæ Theoph. cneorum est, cùm Indica negligenter Plin. hic cõfundit. At nos, quam plantam intelligat Plin. asserere non possumus. An bene conueniat descriptio cum Lauendula, Libanotide Coronaria & casia Hygini, suis locis demonstrabitur. Considerandum, ve alio etiam monebimus loco, quænam conueniant cum Tamarisco in prædictis Plin. verbis.

Lauendula. Libanotis coron.

Tamarisc.

Rursus alibi Plin. In coronamenta folio venêre Melethron, Spireon, [Spiræa M. & CH.] Trigonon, [origanum ex Th. Thymum. CH.] cneoron, quod casiam Hyginus vocat: & quod cunilaginem, quæ Conyza [& Conyza, quam Cunilaginem. Vet.] Melissophyllon, quod Apiastrum, Melilotum, quod Sertulam campanam vocamus. *Item paulò pòst.* Et Cneori duo genera, nigri atque candidi. Hoc & odoratum: ramosa ambo. Florent post æquinoctium autumni. *Et alibi*, casiam inter alia coronamenta iuxta aluearia serendam præcipit, Thymum, scilicet Apiastrum, Rosas, Violas &c: quæ Theophr. vt suffruticum genera ἀνθεμωτὰ nominat, non vt plantas ad Coronamenta exquisitas.

Plin. err. & ill.

Casia Coronaria.

Cneoro duo

Casia apũ.

Cneorum album Anguill. Lauendula nostra vtraque, mas & fœmina. Cneorum nigrum, Libanotis coronaria siue rosmarinus, cuius nusquã sub alio nomine Theophrast. meminit, inquit idem Dalechamp. Ergo videamus quid Theophr. de Cneoro sentiat. Eorum, inquit, (suffruticum) quibus aculeus deest, digestio nulla penitùs ge-

Cneorum, album. Lauendula Cneorum nigrum.

CAP. XIV.

indicant Medici & Pharmacopœi, qui Romæ degunt.

Rauuolf. in itin. de plantis montis Libani, scribit, se reperisse casiam Monspelien sium ibi vocatam *Mackmudi* & *Muckmisi*: baccas autem *Habel mickemes*: suspicatúrque an sit *Anacsium* Rhasis.

Mackmudi & Muckmisi. Habel. mickemes. An Anacsium Rhas.

Cassia lignea maritima Hist. Lugd. quam [inquit] ligneam Herbam vocant, cuius nominis causam mihi adhuc incognita. In maritimis crescit, caulibus lentis, fractúque contumacibus, foliis Léticulæ, numerosis, gustu astringentibus: fructus oblongus, niger, umbilicatus, ita gustu astringens, vt acerbitatis nonnihil habeat. Quidam Genistæ marinæ genus esse putant, licet siliquas nullas edat.

Genista marina. An Polygonum 2. Dal. quod multa communia habet cum dicto frutice.

In eadem Hist. Lugd. traditur Polygonum marinum 2. Dal. quod multa communia habet cum iam dicto frutice.

Camer. & Cassiam Monspel. vocat, & cassiam poëticam eorundem, additque nonnullos cortice radicis vti pro cassia lignea. Cassia quorundã: Cassien Tab. *Casia* Poët. Lob. I. Gerard.

Cassia Poet. Cassia Gesn. subsit.

Nec Virg. nec Hyginii est, inquit Casp. Bauhin. quam odoratam dicunt: Osyridísque Plinii notas aliquas habere putat. Casalp. cassia lignea offic. eadem.

Cæterùm *Casia mons.* dicta Romano, Narbonensique agro vbere prouentu oritur ad ripas Lani, propè pontem Castri noui, in sepibus, præsertim quà ad sinistram versus flumen ad montem contenditur. Et ad ingressum *Peraul* pagi ad stagnum Volcarum siti, deinde siluula *Egremont* cœnobio proxima, & in *Gramont*, Nec non Nemausi plurimis locis, & alibi passim in Galloprouincia iuxta sepes & oliuetarum margines. Variis etiam Hispaniæ locis secundum vias: frequentissimè autem Granatensi & Valentino regno, teste Clus. In Italiæ hortis quibusdam etiam cultam vidimus. D. Rentzius Medicus Wirtembergicus dedit nomine *Cassia poëtarum*, collectam propè Tergestũ versus mare Adriaticum, in monte dicto Cars.

Locus

Tempus.

Floret Iunio, semen rubet Augusto: Lob. floret æstate: fructus Octobri vel antè maturescit Clus. Nos & Aprili & Maio florentem obseruauimus. Et Nemausi Iunio fructum. Communiter tamen Augusto perficit toto illo tractu Narbonensi.

Vires & Vsus.

Totus frutex, vt dicebamus astringens est. An verò rectè quidam radicis huius cortice, pro Casia Veterum vsi sint, vt notat Camer. ipsi viderint. Et quamuis eadem esset cum Osyride Plin. non existimauerimus tamen, radicum decoctum sanare arquatos: magna enim illa astrictio quæ ei tribuitur, non videtur conuenire in obstructione hepatis insigni, qualis plerumque est arquatorũ vel Ictericorum. Camer. notat Cassiam nihil ferè aromatici habere, sed radicem validè astringere. Nec non vti quosdam radicis cortice in obstructione iecoris. Malimus nos in contrario quodam eius affectu aut consimili alio intestinorum fluxu, præmissis præmittendis vti.

DE CASSIIS OFFIC. ADVLTERINIS.

CAP. XV.

Tamarisci radices. Arabum & officinæ. Ruell. err.

OFficinæ, si Hermol. credimus, Tamaricis radicem *Casiam* vocare solent: & quæ palàm imperitiæ Medicorum est, pro *Casia odorata* vtuntur. Idem & Tragus ait, & Ruell. ex Hermol. illdem planè verbis, nec eo citato.

Myricæ [eadem est cum Tamarisco] radices, inquit Matthiol. pro odorata casia venditabant imperiti Impostores. Sed postquam fraus à peritis deprehensa est, eius in offic. vsus penitùs exoleuit. Quandoquidem verò Tamarix copiosè prouenit ad ripam Rheni, subeunt memoriam Plinii illa verba, quæ suprà citauimus, de casia quæ fertur extremo in margine imperii, quà Rhenus alluit. Non tamen audemus affirmare eandem.

Myrica radix

Scribit Cordus, pro Veterum cassia fistulari à multis seculis in Europa visa, corticem venosum radicis cuiusdam gustus acerbi & tenuis vendi. Et in Dispens. monet, pro casia lignea in Diatriso Mes. non sumendũ esse paruum corticem saporis insipidi ac stipitici, vt hactenus factum. Fortè de hac eadem ait: Allatus est hactenus in totam Europam pro cassia lignea cortex radicis cuiusdam crassiusculus, colore purpurascens, præsertim fractus, gustu stipticus, tenui odore, gustantium palatum ad halitum commendans, quem ex Aspalathi specie aliqua detractum opinamur: nihil tamen affirmamus.

Offic. error.

Descriptio

Aspalathi species.

At securè Cornar. cassiam ligneam Offic. [inquit] cassiam veram Veterum censebimus. Sed prudentiùs fecisset, si indicasset, quid intellexerit per cassiam ligneam offic. & docuisset, cur veram cassiam Veterum existimet. Nam cortex ille, quo sub cassiæ nomine hactenus vsi sunt pharmacopœi non est vera Cassia, quòd nec gustu cinnamomum referat, aut acris sit, nec odoratu, vt & Fuchs. annotauit. Sunt qui Genistæ radicis corticem esse putent.

Cassia vera Vet. Corn. reprob.

Genistæ radix.

Hactenus, vt scribit Matthiol. tum medici, tum sophistarii odoratæ cassiæ loco quædam incognitæ arboris segmenta, nec odore nec viribus prædita, semper capescunt. Veruntamen postquam nonnulli nostræ ætatis viri stirpium historias diligenter examinarunt, detectà fraude, mercatores ex Alexandria mercimonia Venetias comportantes, in aliud nouum cassiæ genus segmenta illa commutarunt: quæ sanè præter odorem, paristérque saporem, quibus ferè penitùs exoleta sentitur, cassiæ à Dioscor. descriptæ admodum habetur consimilis. Quapropter nec eos erasse credidérim, qui dicerent, hanc Dioscor. Pseudocassiam esse: quippe & crasso cortice constat, & in eius cauitate lignosa etiam visitur materies, paululúmque est odorata, minimèque acris. Nonnulli hac non contenti, quædam vocati cinamomi fragmina cassiæ vice usurpant, quæ cùm nullo odore saporéque commendentur, potiùs Quercum vel Fagum quàm cassiam referunt.

Cassiæ species alba

Pseudocassia Dioscor.

Cinnamomi fragmina exolera

Cassia inodora

Casiam, inquit Marantha, nullo odore, nullâ habentem acrimoniam medicamentis apponunt Sophistarii, vt nihilò deteriùs quispiam lignum quoduis admiscere possit: sic enim cùm tanta alicuius medicamenti quantitas tam citò exteri non queat, in officina diutiùs seruatur ac vetustate fit elanguidum: illud tamen, ne mercem perdant, in compositis adhibent. Cronemb. & Manardus quoque testantur nefariè hactenus cassiam Ligneã vocitatam, & pro ea diuenditam, nihil minùs quàm germanã esse cassiam inodorum quid, & proin penitùs abiiciendum. Quod verò cinamomum [inquit Casp. Bauhin. apud Matthiol.] cõmuniter pro cassia exhibent, nihil aliud esse videtur, quàm Pseudocassia Dioscor. & fortè cassia fistula Andromachi iunioris apud Gal. tantid. licèt alii corticem cassiæ Monsp. esse velint. Sed optassemus eum graphicè delineasse quid intelligat per cassiam communiter exhibitam.

Cassia Cinnam.

Pseudocassia Dioscor. Cassia fistul. Andreæ. Cortex Cass. Alb. Sp. C. Bauh.

POLYGONVM MARINVM ANGVSTIFOLIVM DALECH. CAP. XVI.

Descriptio

Radix. Caules. Cortex. Folia. Polygonum Iylu. Plinij. Alcoum marinum.

SCribitur in Hist. Plant. Lugd. Polygonum marinum alterum Dalechampii in maritimis cuticat, radice lignosa, nigricante, modicè fibrata, caulibus multis, vno & altero cubito procerus, cortice subrubro vestitis, ramosis: foliis admodum densis, ramos & surculos operientibus, Polygono mari similibus, nonnihil angustioribus & longioribus, gustu in maritimis salso, alioqui adstringente. Herbarii quidem Polygonum sylueitre à Plinio descriptum esse putant. Quartum genus, inquit, sylueſtre appellatur, penè arboris modo frutex, radice lignosa, stirpe Cedri rubicundo: ramis sparti bicubitum palmorum, nigris geniculorum ternis quaternisve aruculis, fuere qui Alcoum marinum vocauerint.

Considerandum quantum Polygonum Dalechampii differat à frutice qui dicitur à Monspelliensibus, Cassia lignea.

CASSIÆ ADVLTERINÆ VEL PSEVDOCASSIÆ NOMINE DATVS CORTEX. CAP. XVII.

Descript. HOc nomine exhibitus cortex, crassitudine ferè semunciali, Maceris æquat corticem, coloris ferruginei, punctis albicantibus asperis, superficie tam conuexa quàm concaua æqui, substantia nullis fibris intertexta, sapore nullo euidenti, anno 1589. Datus autem fuit hic cortex Patauii, anno 1561. in Pharmacopolio ad Symbolum Aquilæ.

Considerandum an de hoc cortice scripserit Matth. Epist. l. 1. ad Qualebenum: Corticis illius frutuium, cui titulus erat, *Argillada*, putarem ego Pseudocassiam esse, quam nostri Pharmacopœi cassiam ligneam vocant.

Argillada.

LIGNVM AROMATICVM, SEV POTIVS CORTEX MONARDES. CAP. XVIII.

Lignum aromaticum Monard.

BErnardinus de Burgos Pharmacopola, inquit Monardes, Italus ostendit mihi ligni cuiusdam fragmentum, quod primo intuitu putabat Lignum Sanctum portus diuiús S Iohannis. Lignum est, quod adolescens candelà, fragrantissimi odoris fumum excitat, alioqui insipidum & inodorum, haud secus ac lignum commune aliquod. Corticis verò odor aromaticus præstantissimus, sapor Macis aut Nucis moschatæ, eóque etiam vegetior ac suauior, aromatica sua gratia vel quoduis cinnamomum & acrimoniâ ipsum adeò Piper superans, & vel ex leni dentium attritu omnes fauces peruadens, ac tota ferè die imbuens. Magna huius ligni quantitas in monte quodam cæsa fuerit à Nauclero è Hauana [portu Cubæ, inquit Clusius, insulæ ad Septentrionem sito, & Floridæ Prouinciæ ferè oppositol cedente, & in nauem seu Liburnicam delata, igne struendi causa.

Corticis odor. Sapor. Acrimonia maior quam Piperis.

Clusius in Annot. ad cap. 26. lib. de Simp. Med. Hist. Monardi ait: Simile lignum me nactum esse arbitror anno 1597. Truncus enim quem in plures orbiculares partes ferrâ resectum conspiciebam, solidâ & durâ massâ constabat, eaque non multo grauior quàm Guayacum, candidiore tamen, licèt aliquot nigricantibus venis distincta: illius etiam cor nigrum instar Guayaci, odor autem valdè tenuis erat, vt qui vix percipi posset, sapor verò non nihil calidus. Cæterùm orbiculare illud fragmentum quod accipiebam, palmaris erat longitudinis siue altitudinis, & quinque vnciarum diametrum ferè habebat, cortice suo denudatum: quapropter initiò nihil de illo pronuntiare poteram, nisi Guayaci genus aliquod vilius videri, donec anno insequente aliud fragmentum suo cortice adhuc tectum nanciscerer: tum demùm diligentiùs obseruato & cortice & ligno, illud esse de quo Monardes scripserat, confidentiùs asserere audebam. Comperiebam enim illius descriptionem huic ligno prorsus conuenire, atque huius corticem cortici ab illo descripto ita ad amussim quadrare, vt quin ille ipse sit, nemo ambigere posset. Quum verò in solo cortice sit illa odoris & saporis gratia: mirari subit, cur Monardes ligno potiùs quàm cortici aromatici nomen imposuerit.

Lignum aromaticum Monard. Cortex. Odor. Sapor.

In ea porrò sum opinione, ipsi ligno aliquas inesse facultates, illis quæ Guayaco tribuuntur, non dissimiles: & forsitan qui in Angliam id referebant, arbitratos se quæstum ex eo, perinde atque ex Guayaco facturos: verùm cùm sua ipse sese frustratos animaduerterent, ex eo globos tornatiles curasse (vt mihi relatum) quibus exercitii gratia ad iactum vterentur, propter ligni solidiratem & grauitatem. In Histor. verò Lugd. *Lignum aromaticum Monardes* dicitur.

Vsus.

CORTEX VVINTERANVS ACRIS SIVE CANELLA ALBA. CAP. XIX.

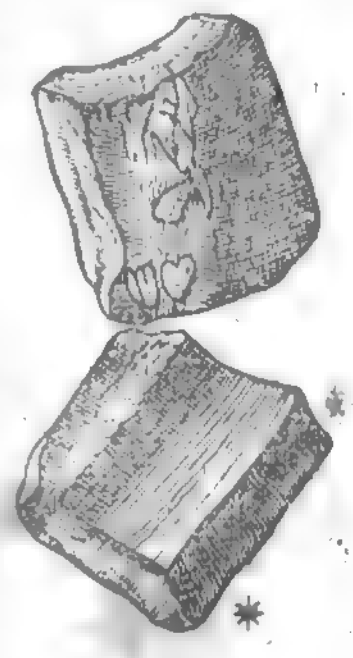

MVltorum III. Ducis VVint. Principis nostri Cl. habemus corticem E. C. missum per D. Paludanum, nomine prædicto Canularius est, crassitudine cortis ligneæ fuscæ, fragilis, coloris parte gibbâ cinerei, conuexâ fusci, per substantiam cinerei & fului. Saporem imprimis è vestigio lucullentum acrem, subamarum, & aromaticum, qualem haberet Zingiber mul-

Descriptio. Sapor.

Digitized by Google

Ordo Cornicum, quo ad Pedes, Alas, Caudam, Rostrum, Colorem, Vocem, Victum, Nidum, Ovum, Pullos, Mores, Vitam, Morbos, Mortem.

Cornix, Corvus, Monedula, Pica, Garrulus, Graculus, Pyrrhocorax, Fregilus, Nucifraga, Caryocatactes, Glandarius, Infaustus

Sithragi Typerati.

sit Seitaragi siue Sithragi siue Sythragi (Synonyma iunctim apud Arabes) plura designare minimè fuerit ambigendum. Serapioni nihil aliud quam Dioscor. Iberis siue Lepidium. Auicennæ tria genera explicantur. Postremum nulli dubium est, quin legitimum Iberim designet sed ibi interpretis errore legitur Cordumem pro Cardami.

Auic. de Iberis.

Lepidium (inquit Tragus) quod & Piperitis dicitur, Germ. Spaffkraut / in Serap. vidi Seitaragi Indum [noster codex Serap. non habet Indum.] & Hanfsat appellari: nolim tamen super hac re cũ quoquam contendere.

Ruell. hoc Lepidium intelligere videtur cùm scribit Saracem Mantica lingua Lepidium nominari. Brassauolus in exam. Pil. aggreg. Seitaragi, Seitaragi nonnunquã Seitaragi Arabum, est Dioscor. Lepidium. Auic confundit Iberidem cum Lepidio. Lepidium verò & Sceterag est *Penerella*. Colligendum est in hac pillul. comp. pro Sceteragi Arabes Lepidion intelligere: verum concipere nequeo, quid in ea faciat, vel facere possit Lepidion.

Sceteragi.

Auic. nec. Penerella.

Cordo in disp. supra pil. fœtidas Rhasis, Seitaragi siue Scytari Indum est Lepidium maius: Pfeffertraut.

Scytari.

Monachi in Mes. dist. 1. cens. 40. in Triphera hoc idem tradere videntur Seitaragi siue Lepidium, cum aiunt: Non est multùm à veritate alienum arbitrari Piperellam esse Lepidiũ. Isidẽ Lepidium est illa, quæ vulgari vocabulo apud Italos dicitur *Crapinella* vel *Caprinella*. Quià dicit Simon Ianuensis in litera Seitaragi, quod quidem sceitaragi vocauerunt Nucem viduarum seu captiuam. Considerandum an Monachi non intelligant Raphanum rusticanum Germ. dictum Meerrettig. Isidem autoribus pro Seitaragi sumendum Nasturtium, quod viribus, odore & sapore simile.

Nasturtii agresti. Seitaragi. Synonyma.

Io. Manlius, teste Trago, Nasturtium agreste, Seitaragi, Senation & Lepidion vnius & eiusdem plantæ nomenclaturas esse censet. Vbi pro Seitaragi, inquiunt Monachi, intelligitur Lepidium, si non habetur, sumatur Rubia ex Auic. & Gal. autoritate. Rubiam & tractat. Quid pro Quo substituit, quod sanè substitutum nobis pro nullo Seitaragi conuenire videtur. Vesalio in Rhas. lib. 9. cap. 9 Seiteragi est Thaphsia Indica rita & habet Arabicarum dictionum antiqua interpretatio sub finem. Auic. Setaragi, id est, Thaphsia. Brassauol. in exam. pil. aggr. Nisi vocabulo Sceitaragi addita esset particula Indi, lectionem corruptam esse putarem: & legendum esse Sitarag, id est, Fumi terræ, quem recipiendum suaderem, posteaquam Carpesium abesse certum est. Apollo accusat Brassauolum inconstantiæ, sed nostro iudicio immeritò, vt suo loco amplius declarabitur. Arabicorum nominum antiqua interpretatio habet. Seteragi, id est, Fumus terræ.

Rubia. Monachi & tract. Quid pro Quo reprob. Thaphsia Indica

Sitarag. Fumus terræ. Apollo auct.

Ita habes sanè Seitaragi Arabum satis intricatam historiam, non tam ex vocis multiplici variatione, vt equidem opinamur, quàm Arab. Scriptorum incondita barbarie (quam sæpè vel inuiti sequi cogimur, ne, verborum puritatem aut lenocinia sectantes, latentem nucleum vel penitus omittamus, vel intempestiuè peruertamus) eósque proximè secutorum medicorum negligentiâ. Autorum nunc sententias dixisse, nostramq; sententiam interposuisse sit satis, donec aliquid certius addiscamus de his quæ ad Casiæ historiam pertinere videbantur.

Arabum barbaries.

CORTEX ANTIRHEVMATICVS.

CAP. XXIV.

REfert Monardes, ex Peru missum esse crassum quendam corticem ex vasta arbore Vlmo simili cùm amplitudine tum forma, detracto. Ferunt nasci ad ripas fluminis cuiusdam viginti quinque leucis à *Lima* distantis: nec alibi facilè in India reperiri. Indos capitis defluxionibus, rheumatismis, aut alioqui capitis grauedine laborantes huius arboris corticem in tenuissimum puluerem comminutum naribus indere: humores enim insigniter educere, eáque ratione liberari: quod verum esse expertum se testatur. Videri secundum caloris gradum excedere.

Descriptio

Locus

Vires.

Catarrhus. Grauedo. Temperã.

PACAL ARBOR.

CAP. XXV.

ARbor *Pacal* eodem autore, multò minor est, quàm arbor cuius cortex Rheumaticis vtilis est, quæ iam descripta. Nascitur in India ad fluminis cuiusdam ripas, vigintiquinque leucis à *Lima* distantis.

Descriptio

Huius ligni vsti cineribus cum sapone mixtis Indi ad tollendos lichenes etiam fœdissimos vtuntur, cùm qui in capite nascuntur, [de quibus Martial.

Vires.

Non vlcus acre, pustulæue lucentes,
Nec triste mentum, sordidúe lichenes]

Lichenes.

tum qui reliquas corporis partes occupant. Sed & vetustas cicatrices emaculare dicitur. Paululùm huius ligni accepit Monardes, vt eius facultates experiretur.

ARBOR AQVAM STILLANS.

CAP. XXV.

INter innumera penè naturæ præclara atque memoranda, quæ Ill. noster Princeps, Dux Wirtemb. in singularium suo Theatro amplissimo adseruat, est ramus ex arbore, quem ipsemet Clementiss. noster princeps nobis demonstrauit, qui propria manu hæc adscripsit verba. Mirabilis arbor ex insula dicta *Ferro*: quæ arbor à multis centenis annorum sine mutatione consistit: & quotidiè tantum fundit aquæ, vt incolæ satis pro potu habuerint. Missa per D. Paludanum 1600. Iun. 20. Eiusdem rami portionem liberaliter nobis communicauit Ill. E. C. quem primùm à nobis describi conueniat: deinde quid alii Scriptores de ea prodiderint, subiici.

Locus.

Ramus est crassitudine arundinis vulgaris, vel digiti pueruli, substantia lignea, sed satis fragili, colore subfusco, & quodammodo ad suffum tendente: per cuius medium medulla transit fungosa. Cortex exterior tenuis, cinereus, rugosus, multis nodulis scatens, cui adhæret certis quibusdam locis muscus paruus, citrinus aut subuiridis, ex minutissimis filamentis congestus, musco nostratium arborum non multùm absimilis, sed bre-

Descriptio ramus. Cortex. Muscus.

Digitized by Google

Aristoteles de Vegetabilibus quaedam tantum attigit, & ea quoque tenuiter admodum. Quamobrem hic necessarium fuit, ut ea quae ille de Plantis scripsit, ad Historiam Plantarum, quam hic tractamus, referrem, & ea quae ille tantum attigit, ego explicarem. Quae autem ille de Plantis scripsit, ea sunt quae sequuntur.

Plantae. Plantarum quaedam sunt arbores, quaedam frutices, quaedam suffrutices, quaedam herbae.

Arbores. Arbores sunt, quae habent truncum lignosum, & ramos ligno similes, & quae non annuunt.

Frutices. Frutices sunt, quae habent truncum lignosum, & ramos ligno similes, & quae annuunt.

Suffrutices. Suffrutices sunt, quae habent truncum lignosum, & ramos herbae similes, & quae annuunt.

Herbae. Herbae sunt, quae habent caulem herbae similem, & quae annuunt.

Arbores fructiferae. Arborum fructiferarum quaedam habent fructum esculentum, quaedam non esculentum.

Arbores fructiferae esculentum fructum habentes. Arborum fructiferarum esculentum fructum habentium quaedam habent fructum esculentum in cortice, quaedam in putamine, quaedam in pomo, quaedam in grano.

Arbores fructiferae esculentum fructum habentes in cortice. Arborum fructiferarum esculentum fructum habentium in cortice, quaedam habent fructum esculentum in cortice tantum, quaedam in cortice & pulpa.

Arbores fructiferae esculentum fructum habentes in cortice tantum. Arborum fructiferarum esculentum fructum habentium in cortice tantum, quaedam habent fructum esculentum in cortice tantum, quaedam in cortice & folliculo

Ἀπὸ τῶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἀγαθῶν. Ab humanis bonis. Ἀπὸ τῶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἀγαθῶν. Ab humanis bonis.

per aliquas, odorem ita acquirere palàm est. Sæpè enim arcus cœlestis constitit, nec tamen arbores odoris spirasse quicquam, quod sensum mouere posset: cumque odor contrahitur (accidit enim id aliquando, acita euenire narratur,) non in quaquè materie contrahi potest. Causa verò ad arcum per accidens referenda est: præsertim si arcus ipse nulla est natura, quæ fixa & permanens sit: sed obtutus tàtùm refringendi affectio & apparitio. Prouenit autem odoris affectus ille, non qualitercunque materies se habeat. Neque enim in viridi, neque in arida, sed in exusta, postquam, quæ arcui superuenerit, certam reddi suauitatem odoris, pastores referunt, præcipuè vbi Aspalathus aut etiam Rhamnus est, aut id genus alia, quorum flos suauiter oleat. *Hæc ille.*

Aspalathus Arist.

Inde, nec absque ratione Aspalathum quidam non ἰριόκνιστον vt in vulg. Dioscor. cod. habetur legendum censent, sed ab incubitu & innixu Iridis, ἐπικνιστον: vt videre etiam est apud Plutarchum in Sympos. l. 4. Quæst. 2. Notabis Aspalatho suauiter olentem tribui florem ab Aristot. neque negari ab arcus incubitu odorantiorem reddi. Cuius rei causam specialiorem idem summus Philosophus alibi tribuisse videtur halitui cuidam terræ præsuaui, quem emittere solet eo loco, in quem cœlestis arcus decubuerit. Ita enim scribit lib. 17. Hist. Nat. Quod si admonendi sumus, qualis sit terræ odor ille, qui quæritur: contingit sæpè etiam quiescente ea, sub occasu Solis, in quo loco cœlestis arcus decubuerit capitibus suis. Ex quum à siccitate continua immaduerit imbre, tunc emittit halitum illum suum diuinum ex Sole conceptum, cui comparari suauitas nulla possit. Terra etenim quum feruet atque inuritur, quod ediderit principiò, bene olet. Etenim, quæ parcè humido quendam in modum recaluerint, odorata reddunter: humor enim calore concoqui potest. Hinc quæ ad Orientem spectant; odoratiora exsurgunt. Iris verò efficere hoc putant, quoniam sine aqua effici nunquam potest. Quum verò materies immaduerit, caloréque interiori concoxerit, respirare iam incipit, vaporémque interiùs conceptum emittit. Nec verò aquam nimiam accessisse oportet: eluit enim atque extinguit calorem ab igne iniectum. Quæ autem post arcum eueniunt, semper ferè mediocres sunt. Hæc qui non suspicantur, quum causam nullam reperirent insignem, iridi effectum contribuerunt, Aspalathum autem & odoratos flores odoratiores ideò reddi, tum putauerimus, vel quòd odor odori accedens, vegetior reddatur & copiosior, vel sanè quòd in eo ipso halitu Aspalathi odor per aërem potentiùs diffundatur, vt ferè simili de causa euenire videmus in arboribus & herbis florentibus mensibus Aprili & Maio, idque non tantùm incumbente Iride, sed aliàs etiam, postquam tepidum terræ halitum pluuiæ consimilis interuentu Solis vis euocarit, & florum vim vel adauxerit vel sanè latiùs sparserit. Subest & alia subtilitas. Quòd eo tempore potissimùm flores aperiri soleant: vnde odor ille maior tantò, quantò recentium & nondum omninò hiantium florum odoratior esse solet, quàm iamdudum apertorum. Sed de his & similibus aliquando D. V. plura & specialiora in disputationibus Botanicis, & Quæstionibus mirabilibus Cherleri. Nunc ad Aspalathi vires transeamus, à Veteribus traditas.

Dioscor. locus curr.

Flos odor. Arist.

Aspalathus, vt tradit Dioscor. vim calfactricem cum adstrictione obtinet. Quo fit vt ad tetra ortis vicera in vino decoctus collutúsque conueniat: atque etiam ad genitalium tumores, spirandámque illuuiem, nec non ad ozænas commodè infundatur. Pesso additus, fœtus detrahit. Eius verò decoctum aluum sistit. Quin & potus sanguinis reiectionem cohibet, vrinæque difficultatem ac inflationes discutit. Addit Plin. præterea dicta, rhagadia quoque sanare. Discutere & strangurias corticem, aluúmque sistere, similia præstare syluestrem quoque putari. Fit & oleum ex Aspalathi succo in oleo macerato. Dioscor. quoque confectionem tradit ex Aspalatho, oleo omphacino, musto, calamo & iunco odoratis, nardo Celtica, spatha, costo, melilloto.

Aspalathi vires. Dioscor. Plinius.

Galeno Aspalathus, gustu quidem acris simul & adstringens est: facultate verò ex dissimilaribus constat: nempe partibus suis acribus excalfaciens: partibus verò aliis, austeris scilicet, refrigerans. Itaque vtriusque ratione desiccat, & proinde ad putredines & fluxiones est vtilis. Corticis vsum in medicamentis testatur idem lib. de Ther. ad Pis. & de Ther. ad Pamphyl. In regmate Hedichroo iubet recipi κανελλὰς ρίζης τὸ ἥμισυ. Idem testatur Aëtius in suffumigio quodam.

Super. Gal. loc. Tetrab. Putredo. Fluxiones.

DE LIGNO RHODIO: QVOD ALII ASPALATHVM RHODIVM VOCANT.

RHodii ligni, siue Aspalathi Rhodii quibusdam putati historia nobis non minùs obscura & intricata videtur, quàm Aspalathi Veterum. Nos vt nulla desit sturpium indagatoribus occasio ad perfectiorem earum cognitionem perueniendi, & vt discant, non temerè omnibus Scriptoribus credendum, potissimùm iis, qui vel ex leui aliquà coniecturà, quicquid in buccam & calamum veriùs quàm mentem venerit, vel ex aliis hinc inde consarcinando ac scopas faciendo, pro notis sibi, atque adeò suis produnt, lubet ea quæ à Neotericis de eo tradita sunt, interposita, vbi opus videbitur, censurà, hic referre.

Aspalathus Rhodia. Ruell. Lignum Rhodium. Lignum Rhodium. Lignum Aloës. Lignum Rhodium.

Exordiemur à Ruell. cui Aspalathus videtur id esse, quod nunc Officinæ vocant *Lignum Rhodium*, nonnullis, quanquam falsò, *Lignum Aloës*: vulgus *Rodois*. Siquidem [inquit ille] singulæ quæ à Plinio & Dioscor. traduntur delineationes huic ad amussim, nullà reclamante notà, respondent: nàmque lignum fuisse fruticosum nodi satis testantur, quibus adhuc exasperatum scatet. Declarant etiam aculeorum vestigia nonnunquam id frequentibus spinis inhorruisse, quamuis spiculis castratum & suis viduum surculis: quin potiùs cortice spoliatum, ad nos deferri soleat: modicam tamen arborem vel fruticem fuisse, satis nobis hæ ligni reliquiæ docent. Pondus eius graue satis libranti manus perpendit, quòd cæterorum more demersum aquis non protinùs extet, sed lapidis modo confestim præceps fidit: nec sic obrutum quouis modo consueuit emergere. Adde quod hoc lignum subrubet, & in purpuram quandam exuto cortice tendit, quod oculis euidentius est, quàm vt probari mereatur. Satis superque duritiam & spissitudinem tactus sentit, odoris quoque suauitatem, ligni suffitus indicat. Cæterùm si lingua consulatur, lenem amaritudinem resipere, & quadantenus amarescere constabit. Gal. tamen gustu acrem Aspalathum adstringentémque deprehendit, cuius iudicio satis lingua subscribit, nec ius plura quæ ad eius cognitionem pertineant Dioscoridis scripta reliquit. Asportatur ad nos è Rhodiorum insulis: inde *Rhodij* appella-

Lignum Rhodium.

Ἀπόστολος ἐκκλησίας. Quia hîc duo fuerunt, Paulus & Barnabas, quorum uterque per se Apostolus erat, ideò ne quis putaret, quòd ambo Apostoli essent, ambo Ecclesiæ, subjungit, quòd unusquisque per se Apostolus esset, non Ecclesiæ, sed gentium. Ἐκκλησία autem dicitur, quia ex multis hominibus constat. Quidam hæc legebant Ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, quod & Varinus Apostolos Ecclesiarum dicebat, quasi Ecclesiæ plures Apostolos habuerint, quod falsum est. Magnus Ecclesiæ gentium fuit Paulus, quia ad eum omnes gentes pertinebant, sicut Petrus circumcisionis, quia ad eum circumcisio pertinebat. Vel aliter:

Aspalathū. Ruell. mal.

num appellant, & Aspalathum esse affirmant, vt Ruellius: sed erat plurimùm, vir alioquin doctissimus, & multæ lectionis. Sunt etiam qui hoc Oleastri genus esse credant. *Hæc Cordus.*

Cordus mal

Quem autem sanè fluctuantem incerta vada tenere patet. Nam postremo hoc loco plus tribuere videtur aromatici, quàm fecit in Comment. vbi Aethiopicam Oleam putat: hic Indicam & Arabicam plantam facit, quamuis ex Agalochi authoritate dixerit Agalochum in Arabia nullum gignì. Antea affirmauit esse Oleastri genus, hic quasi hæsitans aut ignorans, cum opinionem alius tribuit. Hæc sanè merentur considerationem.

Agallochi loco Oleaster Rhodius vēditur

Iam loco Agallochi, inquit Cordanus, diu vendiderunt Oleastrum. Hic enim Rhodo natus seu regionis natura, seu planta sit alterius generis, colore refert Agallochum: nec videtur omnino odoris expers: suauiter enim sed parum olet.

Aspalathū. Sandali genus.

Quidam è Recentioribus Aspalathum Sandali genus alterum arbitrantur: verùs tamen constat, ait Curtius, Rhodium esse quod ad nos asportatur, ex quo ad deprecationes orbiculi fiunt; quibus à diuitibus orbiculi aurei intexeruntur: qui sæpè ex hominum luxu tenuiores in brachis & collo inuoluuntur, quod nonnulli inficiantur, tanta est inuidentiæ inter Medicos labes. Sed si Curtius legisset & probè intellexisset Cordi argumenta, non tam temerè ac intempestiuè Medicorum inuidentiam denuncians, suam nec inscitiam circa ea, quorum historias confarcinat, detegeret.

Curt. mal.

Syluio Agallochum, quod Offic. ostendunt, verus est Aspalathum acre & austerum Galeni.

Ruell. ridet mal.

Ruellii errorem & Scaligeri explodit tanquam ridiculum, quòd nimirum Rhodiensem arbusculam esse Aspalathum existimaunt. *Et addit*: Rhodii lignum illud, ex quo Spherulas faciunt, etiam nunc *Xilala* vocari. Arab. *Hoad.* de quo postea plura trademus cap. de Agallocho siue ligno Aloës.

Xylala. Hoad.

Sed lubet & Matth. Ruellium refutantem & de Aspalatho differentem introducere. Sic scribit. Aspalathus quidem ex Creta, Rhodo, vel Syria ad nos [quod ego sciam] non aduehitur. Ruellius mediocri censura non vacat, quòd pro certo asserat, id legitimum esse Aspalathum, quod Rhodium Oleastrum nonnulli vocant: quo item quòdam Agallochi vice vtebantur Myropolia. Cuius materiem cùm & in Seplasiis, & apud artifices, qui precatorias [vt ita dicam] coronas ad Deiparæ virginis salutationes torno conficiunt, diligentissimè sim perscrutatus: ea sanè nigra partim, partim verò ex nigro flauóque venosa mihi sese obtulit. Rubram autem & subrubram [vt Ruell. inquit] nusquam me vidisse ingenuè fateri possum. Adde etiamnum, quòd sit [quemadmodum Rhodii narrant] hæc planta ex Olearum genere, Rhodio tractui abundè prouenions, quæ Oliuas etiam proferat: sed nec multis spinis horrens, nec detracto cortice rigescens. Quamobrem [vt mea fert opinio] Aspalathus non erit Rhodium Oleastrum, neque Santalum rubrum. Itaque nobis Aspalathus deest, qui tamen facilè ex Rhodiorum insula asseri posset.

Ruell. reprob.

Oleaster Rhodius. Agallochus.

Color ligni Rhodij.

Olea genus.

Santalum.

Idem in postrem. Edit. addit: sententiæ nostræ non subscribit Anguill. Ille Constantinum Myropolam quendam Rhodium testem adducit: ego Rhodios alios, à quibus de his omnibus diligenter fum percontatus, qui plantam hanc Oleastrum, non Aspalathum vocari dicunt. Et quòd Agallochum rarissimum esset, Officinæ ferè omnes eius loco suppeditabant Oleastrum Rhodium. Et in Apologia. Ego, inquit, profectò Rhodium illud lignum multùm distare ab Aspalatho certò scio: quòd primùm illud cortice tenus rubens non sit, sed potiùs albicans. Sed & id clarissimè demonstrat Rhodium lignum nullam cum Aspalatho habere cognationem, quòd scribat Gal. qui legitimum in Græcia fortasse pluries degustauit, hunc gustu esse acri, & simul adstringenti vi præditum: quod minimè in hoc Rhodio ligno reperitur, quemadmodum nec præualens amaritudo, quam illi reddidit Dios. Quod autem huiusce ligni planta sit Oleastri species, id maximè fatentur Rhodii, qui eius historiam ex Melita insula ad me scripserunt his verbis. Lignum ex quo globuli torno fiunt ad fundendas preces, truncus est arboris longitudine hominis metam non excedentis. Nascitur arido & saxoso tractu, fronde perpetua, Oleastri æmula, floribus albicantibus, baccis nigricantibus, paruis, caudice breui, contracto, brachij instar crasso, à quo rami prodeunt duri, spinis seruullis, aut admodum paucis, albicante toto cortice. Ligni materies cortice tenus candicat: medullis verò nigricat. Radicibus nititur firmis, albicantibus. Quibus palàm esse arbitror Rhodium hoc lignum ab Aspalatho admodum esse diuersum: & Amat. Lusit. vnà cum Ruellio eodem versari errore. Quippe Aspalathus tantùm cortice tenus, non, vt ille existimasse videtur, in tota ligni substantia adeò saturatè ruffescit, vt purpureus appareat. *Hæc vsque Matth.* Quem videt Lector in tradendo ligno Rhodio planè contrarium esse Cordo licet cum illo neget esse Aspalathum, & velit esse Oleastrum Rhodium, dum ei denegat acrimoniam & amaritudinem, quam tamen allegat Cordus, vt demonstret lignum Rhodium esse Oleam Aethiopicam. Ait enim: est etiam acre & odoratum, atque gustu Oleastri acrimoniam & amaritudinem respirat, sed vtramque vehementiorem, quoniam terra & cœlo feruenti & feruido enatum. Sed vtri iam credemus? Paulò pòst, quale sit Matth. Lignum Rhodium apparebit ex Ho. Bello. Amatus in Dioscor. Aspalathus [inquit] *Lignum Rhodium, Lignum aloës, Cortex Bagia,* Arab. *Darfisan*: Hisp. *Alergia*: Ital. *Ligno aloes da Rhodes.* Aspalathus autem, vt Ruell. testatur & Recentiores Græci confirmant, lignum quod è Rhodiorum insula affertur, & illud lignum Aloes Rhodiorum Officinæ hodie appellant, ex quo coronæ ad fundendas preculas parantur. Necnum Matthiol qui hoc tanquam falsum euertere contendit, audiendus est, cùm reuera lignum hoc ex quo coronæ parantur, ex arbuscula humili crebris spinis aculeata, in insulis Rhodiorum & aliis Græciæ locis cædatur, non verò ex Oliuæ speciem referente arbore. Vidimus enim apud Tho. Lucensem insignem Pharmacopolam Ferrar. à quo Monardus multa se didicisse libris suarum Epistolarum fatetur, huius ligni frustum, brachialis crassitudinis, solidum, graue, multis interceptum nodis, quòd à Græcis hominibus sub nomine Aspalathi acceperat, & ex eo coronæ parantur. Erat autem lignum illud coloris subrubi, cui simile in Hispania apud Valentinos & Terraconenses præcipuè magna in copia reperitur: & illius radicis cortices, Officinæ sub cortice Bagiæ Mercatoribus vendunt.

Sed contendat quantùm velit Amatus, non multùm fidei tribuimus ei, temerè, nostro iudicio, asserenti Lignum Rhodium prouenire in Græcia, & non speciem Oliuæ referre. Cordus enim, vt iam demonstratum, scribit, manifestè con-

Ignis Elementum Purissimum, & subtilissimum, Aer crassior, Aqua crassissima, Terra crassissima omnium.

neratim fieri potest : quippe cùm foliorum diuersitas, amplitudine, paruitate, figuráque immenta incertaque sit. Sunt autem genera eorum complura, magnas differentias habentia, vt Hedera [ιτέα. Malinus ιτέα, Cultus.] Melothrum, Rubia, Smerea, casia, [ita Gaza. Græcè κνέωρον, quam vocem debuit reseruare] Origanum, Satureia, Petis [πέτ. leg. πέτ.] Marrubium, Pulicaria, Apiastrum. Hæc lib. 6. Hist. cap. 1. Mox seq. cap. eneon [casiæ Gaza: licentiosius, vt antè. Græcè ἄνθος.] duo genera: vnum album, alterum nigrum. Albi folium est cucumeraceum, [ἀνακαρδίῳ] sed longum, figura Oleæ quodammodo simile. Nigri verò Tamarisci simile, carnosum. Album humile est, & odoratum quidem, [ἡδυόδμου] sed nigrum suauissimi odoris [ἡ μέλαινα ἥδιστον: Gaza legit ἥκιστον, &, odore caret, vertit, secutus Plin. quem & Corn. & Const. sequuntur. At Dal. priorem lectionem præfert. Fortè non malè quis dicat cum Scal. ἐυόδμου, olens, odore grauis. Niger autem odore bono.] Vtrique radix alta, magna, rami multi, crassi, lignosi, fèrè statim è terra, vel paulò suprà diuisi. Materie lignosâ quidem, sed lentâ admodum constant [ita enim legimus: ξυλώδη πάνυ ἔχει τὴν ὕλην, λυγώδη δὲ καὶ ἁπτά] ideò ijs vitilium modo vtuntur ad colligendum & comprehendendum. Germinant floréntque post æquinoctium Autumni, ad diu florent.

Theophr. cur. Casia nul.

Theophr. illustr.

Theophr. cur.

Fatetur Goropius, Virgilium *Casia* nomen herbæ dedisse, odoratæ quidem, sed longè differenti à *casia Indorum*: qua tamen in re, dum semel, humiles, iterum, viridis Casiæ, dixit, latis ostendit [inquit ille] de illa sese casia loqui, quam Hygino teste, Cneorum vocarunt.

Casia & Cneorum Hygino

Simplicium medicamentorum peritissimi, infit Matth. [vt eorum extantur volumina] nihil inuicem differre censent, *casiam* quæ in arborum genere Dios. & Gal. recensetur, & eam quæ Antiquis inter coronarias numerabatur herbas, quæque olim passim circa apum aluearia serebatur in Italia. Verùm enimuerò longè aliter hæc res intelligi postulat. Palàm est ex Virg. & Plin. casiam coronariam, quâ tantoperè delectantur apes, herbam, non arborem fuisse, & credendum Cneorum Græcis vocatam, quod Theoph. candidum & nigrum facit. Sed quænam plantæ ostentantur in Italia, vel aliundè eò afferantur, quæ Cneorum referant, quid veri referam non habeo. Hallucinatur Anguil. qui sibi persuadet Lauendulam Cneorum esse album: Nigrum verò Rosmarinum coronarium. Aberrant etiam qui contendunt, Theoph. Chamæleam esse vel Thymæleam. Inuenimus in Bohemiæ syluis plantam, quę omnibus suis partibus Cneorum candidum refert. *Hæc Matth.* Difficulter iudicari possit, inquit Clus. cur suffrutici, quem exhibet Matth. Cneori nomen accommodare voluerit. Multi mirantur. Postrema autem Editione, cap. de Thymæleâ lib. 4. aliud nobis Theophr. Cneorum adfert, nullis, vt ipsius vtamur verbis, deficientibus notis. Sed cùm nudam tantùm imaginem, addito Cneori nomine, nostris oculis subiiciat, illiúsque historiam planè subtrahat, si parum fidei ipsius assertioni adhibuerimus, nemo, vt opinamur, vitio vertet.

Casia coronaria herba, non arbor.

B. Lauendula. Anguil. reprch. Rosmarinus. Chamælaea. Thymelaea. Cneorum. Magis not.

Thymelæa. Chamælæa.

Dioscor. & Gal. Cneorum, ad Thymeleam & Chamæleam referendum esse censent doctissimi quique. Anguil. arbitratur Gazam mendosum exemplar Theophr. secutum Cneorum nigrum legisse ἄνοσμον pro εὔοσμον. Cuius rei causa mirificè illum exagitat. Aldinus sanè codex dissertè habet: ἡμίλαι ἄνοσμον. Porrò de Cneoris Matth. suis locis: de *primo* inter frutices, de *posteriore* inter herbas nomine Saponariæ Dalech. siue Ocymoidis nostri minoris. De Cneoro autem pro Thymæleâ suo quoque loco.

CASIA LIGNEA MONSPELIENSIVM.

CAP. XIV.

CAsiam vel cassiam lignean, alii Herbosecam vocabant Monspelii, fruticem bicubitalem & tricubitalem, in multas virgulas variè diuisum, fuscas, striatas, lentas, virescentes, interdum etiam nigricantes, præsertim cùm nouellæ sunt, teste Clus. folia purpurascentia, angusta, satis longa, interdum foliis Linariæ proxima, saporis ἀστύπτου. Flores vt Ribes vulgò dicti, odore immundo, planè Gallium referente præditi, [Lob. ex viridi flauescentes: Clus. adstrictoriæ facultatis in eodem pediculo congesti.) Baccæ satis magnæ, per maturitatem rubræ, dulces, (Lob. glutinosæ valdè, Clus. subdulces lentæ, tandem nonnihil acrimoniæ exerentes) in quibus osseus nucleus medullam continens albam, subdulcem. Camerario baccæ sunt sapore & odore ingrato. Totus frutex adstringentem nonnihil facultatem habet. Radix dura & lignosa, subtruso, crassóque cortice, valdè adstringente tecta, vt notat Casp. Bauhin.

Dalech. Folia. Flores. Semen. Radix.

Hæc planta sic tradita videtur à Cordo in Obs. syl. fruticulus tecumbus & cubitalibus virgultis, foliis Polygoni masculi: semine rotundo, nigro, lumpenimis baccis simili: gustu acri: allatus est mihi ex horto Episcopi Cremonensis è Gallia, à Petro Bellonio.

Casia Pectinata Monsp. an Theophrasti? Adu. Anguil. & Guiland. non aliam proposuissent, quam hanc, si eam vidissent in Romano Narbonensique agro, Cocco copioso Cneori, vel Asparagi marini æmulo. Hanc Rondel. & Pellisserius Epist. Montpel. casiam fecerunt, quia in Dios. deerat, & in Theoph. supererat.

Casia Pectinata Monsp. an Theophrasti? Adu. Anguil. & Guiland.

Casia quorundam Clus. qui refert, suo tempore Monspelii à studiosis ore *Ofyride* habitari, ac successores casiam appellare maluisse, quod nomen etiam nonnullis Hisp. locis obtinet.

Casia Ofyride.

Placa Medicus & Professor Valentinus Polygonum Plin. existimabat: quod si fuerit, inquit Clus. ad quartum Polygoni Plinani genus referendum esset. Nos tamen aliam plantam proponemus, quæ magis quadrare videtur. Hispanorum vulgus *Badaluz*, & vicina incolens loca *Guardalabar* nuncupat. Si quis cum Ofyride Plinio descripta conferet, aliquot notas conuenire deprehendet. Nihil tamen statuimus. Certè ἄνοσμον Theophrast. quod casiam ab Hygino vocari Plin. tradit, cuiusque ex Theophr. duo quoque genera constituit, minimè esse potest. Sed neque etiam Virgilii casia, planta odorata, quamuis huius sententiæ videatur esse Lacuna, qui nihil aliud quàm casiam Monspessulanam describere videtur, sic inquiens: A casia odorata & à Cassia solutiua differt Virgiliana, Plinio coronaria dicta, cui rami quadrati, folia Rosmarini: fructus ruffus, Asparagi modo rotundus, sparto multùm similis: aliqui Cneorum faciunt. Radices sunt Bacchari similes, odore & sapore multo canelæ, cui adnumeran potest. Abundat hæc casia Romæ in vinea Ill. Margaritæ Austriacæ. Cæterùm an hæc planta odorem & saporem canelæ habeat, quamei tribuit Lacuna, iudi-

Badaluz. Guardalabar. Ad Ofyr. Plin. Non eft Cneorum Theophr. Nec casia Virgilii. Postrem. Lacunæ. Cneorum. Sapor canelæ.

radicem Medici & Pharmacopœi, qui Romæ degunt.

Rauwolf. in itin. de plantis montis Libani, scribit, se reperisse casiam Monspelien sium ibi vocitatam *Mackmudi & Muckmisi*: baccas autem *Habel mickmes*: suspicatúrque an sit *Anacsium* Rhasis.

Mackmudi Muckmisi Habel mickmes An Anacsium Rhas.

Cassia lignea maritima Hist. Lugd. quam [inquit] ligneam Herbarii vocant, cuius nominis causam mihi adhuc incognita. In maritimis crescit, caulibus lentis, fractúque contumacibus, foliis Léticulæ, numerosis, gustu astringentibus: fructus oblongus, niger, umbilicatus, ita gustu astringens, vt acerbitatis nonnihil habeat. Quidam Genistæ marinæ genus esse putant, licet siliquas nullas edat.

Genista marina. An Polygonum mar. 2. Dal.

In eadem Hist. Lugd. traditur Polygonum marinum 2. Dal. quod multa communia habet cum iam dicto frutice.

Cassia Pers. Cassia Germ. subsit.

Camer. & Cassiam Monspel. vocat, & cassiam poëticam eorundem, additque nonnullos cortice radicis vti pro cassia lignea. Cassia quorundã: Cassien Tab. *Casia* Poët. Lob. I. Gerard.

Nec Virg. nec Hyginii est, inquit Casp. Bauhin. quam odoratam dicunt: Osyridisque Plinii notas aliquas habere putat. Cæsalp. cassia lignea offic. idem.

Locus

Cæterùm *Casia monsp.* dicta Romano, Narbonensique agro vbere prouentu oritur ad ripas Lani, propè pontem Castri noui, in sepibus, præsertim quà ad sinistram versus flumen ad montem contenditur. Et ad ingressum *Peraul* pagi ad stagnum Volcarum siti, deinde siluula *Egremont* cœnobio proxima, & in *Gramont*, Nec non Nemausi plurimis locis, & alibi passim in Galloprouincia iuxta sepes & oliuetarum margines. Variis etiam Hispaniæ locis secundum vias: frequentissimè autem Granatensi & Valentino regno, teste Clus. In Italiæ hortis quibusdam etiam cultam vidimus. D. Rentzius Medicus Wirtembergicus dedit nomine *Casia poëtarum*, collectam propè Tergestũ versus mare Adriaticum, in monte dicto Cars.

Tempus.

Floret Iunio, semen rubet Augusto: Lob. floret æstate: fructus Octobri vel antè maturescit Clus. Nos & Aprili & Maio florentem obseruauimus. Et Nemausi Iunio fructum. Communiter tamen Augusto perficit toto illo tractu Narbonensi.

Vires & Vsus.

Totus frutex, vt dicebamus astringens est. An verò rectè quidam radicis huius cortice, pro Casia Veterum vsi sint, vt notat Camer. ipsi viderint. Et quamuis eadem esset cum Osyride Plin. non existimauerimus tamen, radicum decoctum sanare arquatos: magna enim illa astrictio quæ ei tribuitur, non videtur conuenire in obstructione hepatis insigni, qualis plerumque est arquatorũ vel Icteticorum. Camer. notat Casiam nihil forè aromatici habere, sed radicem validè astringere. Nec non vti quosdam radicis cortice in obstructione iecoris. Malimus nos in contrario quodam eius affectu aut consimili alio intestinorum fluxu, præmissis præmittendis vti.

DE CASSIIS OFFIC. ADVLTERINIS.

CAP. XV.

Tamarix radices. Medicorũ & officinar. error.

OFficinæ, si Matthiol. credimus, Tamaricis radicem *Casiam* vocare solent: & quæ palàm imperitiæ Medicorum est, pro *Casia odorata* vtuntur. Idem & Tragus ait, & Ruell. ex Hermol. iisdem planè verbis, nec eo citato.

Myricæ [eadem est cum Tamarisco] radices, inquit Matthiol. pro odorata casia venditabant imperiti Impostores. Sed postquam fraus à peritis deprehensa est, eius in offic. vsus penitùs exoleuit. Quandoquidem verò Tamarix copiosè prouenit ad ripam Rheni, subeunt memoriam Plinii illa verba, quæ suprà citauimus, de casia quæ fertur extremo in margine imperii, quà Rhenus alluit. Non tamen audemus affirmare eandem.

Myrica radix

Scribit Cordus, pro Veterum cassia fistulari à multis seculis in Europa visa, corticem venosum radicis cuiusdam gustus acerbi & tenuis vendi. Et in Dispens. monet, pro casia lignea in Diahiso Mes. non sumendũ esse paruum corticem saporis insipidi ac stiptici, vt hactenus factum. Fortè de hac eadem ait: Allatus est hactenus in totam Europam pro cassia lignea cortex radicis cuiusdam crassiusculus, colore purpurascens, præsertim fractus, gustu stipticus, tenui odore, gustantium palatum ad halitum commendans, quem ex Aspalathi specie aliqua detractum opinamur: nihil tamen affirmamus.

Offic. error.

Descriptio

Aspalathi species.

At fecurè Cornar. cassiam ligneam Offic. [inquit] cassiam veram Veterum censebimus. Sed prudentiùs fecisset, si indicasset, quid intellexerit per cassiam ligneam offic. & docuisset, cur veram cassiam Veterum existimet. Nam cortex ille, quo sub cassiæ nomine hactenus vsi sunt pharmacopœi non est vera Cassia, quòd nec gustu cinnamomum referat, aut acris sit, nec odoratu, vt & Fuchs. annotauit. Sunt qui Genistæ radicis corticem esse putent.

Cassia vera Ger. Corn. reprob.

Genistæ radix.

Hactenus, vt scribit Matthiol. tum medici, tum seplasiarii odoratæ cassiæ loco quædam incognitæ arboris segmenta, nec odore nec viribus prædita, semper capescunt. Veruntamen postquam nonnulli nostræ ætatis viri stirpium historias diligenter examinarunt, detecta fraude, mercatores ex Alexandria mercimonia Venetias comportantes, in aliud nouum cassiæ genus segmenta illa commutarunt: quæ sanè præter odorem, paritérque saporem, quibus ferè penitùs exoleta sentitur, cassiç à Dioscor. descriptæ admodum habetur consimilis. Quapropter nec eos errasse crediderim, qui dicerent, hanc Dioscor. Pseudocassiam esse: quippe & crasso cortice constat, & in eius cauitate lignosa etiam visitur materies, paululúmque est odorata, minimèque acris. Nonnulli hac non contenti, quædam vocati cinamomi fragmina cassiæ vice usurpant, quæ cùm nullo odore saporéque commendentur, potiùs Quercum vel Fagum quàm cassiam referunt.

Cassia officinar. alia

Pseudocassia Dosc.

Cinamomi fragmina explosa

Cassia inodora

Cassiam, inquit Marantha, nullo odore, nullã habentem acrimoniam medicamentis apponunt Seplasiarii, vt nihilò deteriùs quispiam lignum quoduis admiscere possit: sic enim cùm tanta alicuius medicamenti quantitas tam citò exteri non queat, in officina diutiùs seruatur ac vetustate fit elanguidum: illud tamen, ne mercem perdant, in compositis adhibent. Cronemb. & Manardus quoque testantur nefariè hactenus cassiam Ligneã vocitatam, & pro ea diuenditam, nihil minùs quàm germanã esse cassiam inodorum quid, & proin penitùs abiiciendum. Quod verò cinamomum [inquit Casp. Bauhin. apud Matthiol.] cõmuniter pro cassia exhibent, nihil aliud esse videtur, quàm Pseudocassia Dioscor. & fortè cassia fistula Androm. iunioris apud Gal. 1. antid. licèt alii corticem cassiæ Monsp. esse velint. Sed optassemus eum graphicè delineasse quid intelligat per cassiam communiter exhibitam.

Cassia Cinnam.

Pseudocassia Dosc. Cassia fistul. Androm. Cortex Cass. Mons. C. Bauh.

POLYGONVM MARINVM ANGVSTIPOLIVM DALECH. CAP. XVI.

Descriptio

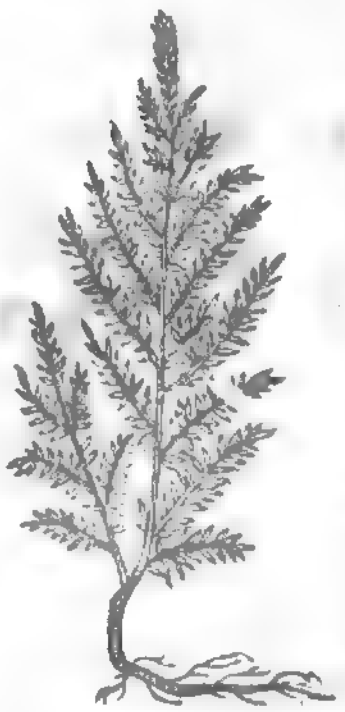

Radix. Caulis. Cortex. Folia. Polygonum syluestre Plinij. Aizoum maritimum.

SCribitur in Hist. Plant. Lugd. Polygonum marinum alterum Dalechampi in maritimis fruticat, radice lignosa, nigricante, modicè fibrata, caulibus multis, vno & altero cubito proceris, cortice subrubro vestitis, ramosis: foliis admodum densis, ramos & furculos operientibus, Polygono marifimilibus, nonnihil angustioribus & longioribus, gustu in maritimis salso, alioqui adstringente. Herbarii quidem Polygonum syluestre à Plinio descriptum esse putant. Quartum genus, inquit, syluestre appellatur, penè arboris modo frutex, radice lignosa, stirpe Cedri rubicundo: ramis sparti birsum palmorum, nigris geniculorum ternis quaternisve articulis, fuere qui Aizoum marinum vocauerint.

Considerandum quantum Polygonum Dalechampi differat à frutice qui dicitur à Monipelienſibus, Cassia lignea.

CASSIAE ADVLTERINAE VEL PSEVDOCASSIAE NOMINE DATVS CORTEX. CAP. XVII.

Descript. HOc nomine exhibitus cortex, crassitudine ferè semuncialis, Maceris æquat corticem, coloris ferruginei, punctis albicantibus asperiis, superficie tam conuexa quàm concaua æqui, substantia nullis fibris intertexta, sapore nullo euidenti, anno 1589. Datus autem fuit hic cortex Patauii, anno 1561. in Pharmacopolio ad Symbolum Aquilæ.

Considerandum an de hoc cortice scripserit Matth. Epist. l. 3. ad Qualtebenum: Corticis illius frustulum, cui titulus erat, *Argillada*, putarem ego Pseudocassiam esse, quam nostri Pharmacopœi cassiam ligneam vocant.

Argillada.

LIGNVM AROMATICVM, SEV POTIVS CORTEX MONARDES. CAP. XVIII.

Lignum aromaticum Monard. BErnardinus de Burgos Pharmacopola, inquit Monardes, Italus ostendit mihi ligni cuiusdam fragmentum, quod primo intuitu putabat Lignum Sanctum portus diuitis S. Iohannis. Lignum est, quod adolescens candelà, fragrantissimi odoris fumum excitat, alioqui insipidum & inodorum, haud secus ac lignum commune aliquod. Corticis verò odor aromaticus præstantissimus, sapor Macis aut Nucis moschatæ, eóque etiam vegetior ac suauior, aromatica sua gratia vel quoduis cinnamomum & acrimoniâ ipsum adeò Piper superans, & vel ex leni dentium attritu omnes fauces penetrans, ac cutis ferè dictu buens. Magna huius ligni quantitas in monet quodam cæsa fuerat à Nauclero è Hauana [portu Cubæ, inquit Clusius, Insulæ ad Septentrionem sito, & Floridæ Prouinciæ ferè oppositoj cedentie, & in nauem seu Liburnicam delata, ignis struendi causa.

Clusius in Annot. ad cap. 26. lib. de Simp. Med. Hist. Monardi ait: Simile lignum me nactum esse arbitror anno 1597. Truncus enim quem in plures orbiculares partes ferrâ resectum conspiciebam, solida & durâ malâ constabat, eaque non multo grauis quàm Guayacum, candidiore tamen, licèt aliquot nigricantibus venis distincta: illius etiam cor nigrum instar Guayaci, odor autem valdè venus erat, vt qui vix percipi posset, sapor verò nonnihil acidus. Cæterùm orbiculare illud fragmentum quod accipiebam, palmaris erat longitudinis siue altitudinis, & quinque vnciarum diametrum ferè habebat, cortice suo denudatum: quapropter initiò nihil de illo pronuntiare poteram, nili Guayaci genus aliquod vilius videri, donec anno insequente aliud fragmentum suo cortice adhuc tectum nanciscerer: tum demùm diligentiùs obseruato & cortice & ligno, illud esse de quo Monardes scripserat, confidentiùs asserere audebam. Comperiebam enim illius descriptionem huic ligno prorsus conuenire, atque huius corticem cortici ab illo descripto ita ad amussim quadrare, vt quin ille ipse sit, nemo ambigere posset. Quum verò in solo cortice sit illa odoris & saporis gratia: mirari subit, cur Monardes ligno potius quàm cortici aromatici nomen tribuerit.

Descript. Guayaci genus. Cortex. Monardes.

In ea porrò sum opinione, ipsi ligno aliquas inesse facultates, illis quæ Guayaco tribuuntur, non dissimiles: & forsitan qui in Angliam id asferebant, arbitratos se quæstum ex eo, perinde atque ex Guayaco facturos: verùm cùm sua spe se frustratos animaduerterent, ex eo globos tornare curasse (vt mihi relatum) quibus exercitii gratia ad iactum vterentur, propter ligni soliditatem & grauitatem. In Histor. verò Lugd. *Lignum aromaticum Monardes* dicitur.

Vsus.

CORTEX VVINTERANVS ACRIS ET VE CANELLA ALBA. CAP. XIX.

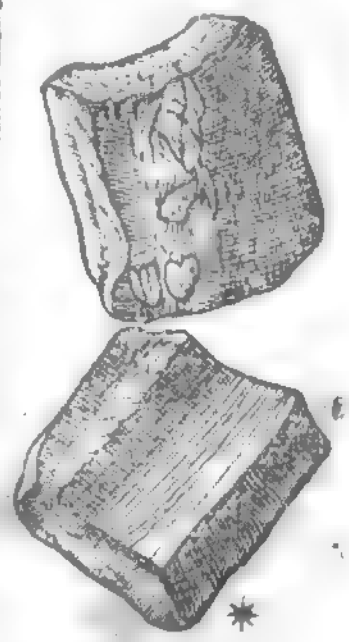

MVltæ ill. Ducis VVint. Principis nostri Cl. habemus corticem E. C. missum per D. Paludanum, nomine prædicto Canulatus est, crassitudine cassiæ lignea fuscæ, fragilis, coloris parte gibbâ cinerei, conuexâ fusci, per substantiam cinerei & fului. Saporem imprimis è vestigio luculenter acrem, subamarum, & aromaticum, qualem haberet Zingiber mul-

Descript. Sapor.

Delphin. Sed de his alias. Ad reliquas quod attinet, Ornithologi, qui eas descripserunt, varie, ut solent, de illis judicant. Nos, quæ ad nostrum institutum pertinent, breviter exponemus.

Vitr. Ornithologi Aristoteli, Plinio, Gesnero, Aldrovando, Willughbeio, Ray, Charletono, Francisco Nigro, Francisco Redio, Marco Lyncæo, Joanni Swammerdamio, Joanni Jonstono, Edwardo Tysono, Joanni Christophoro Sturmio, Joanni Leonardo Rai, Joanni Bohadio, Joanni Philippo Breyn, Joanni Theodoro Klein, Joanni Georgio Wachtero, Joanni Christophoro Wagenseilio, Joanni Christophoro Harrisio

Seitaragi. Sythragi. ait : Seitaragi siue Sithragi siue Sythragi (Synonyma sunt hæc apud Arabes) plura designare minimè fuerit ambigendum. Serapioni nihil aliud quam Dioscor. Iberis siue Lepidium. Auicennæ tria genera explicantur. Postremum nulli dubium est, quin legitimum Iberim designet sed ibi interpretis errore legitur Cordumeni pro Cardami.

Auic. in Bitarig. Lepidium (inquit Tragus) quod & Piperitis dicitur, Germ. Gensskraut / in Serap. vidi Seitaragindum [noster codex Serap. non habet Indum.] *Al Hausab* appellari : nolim tamen super hac re cũ quoquam contendere.

Ruell. hoc Lepidium intelligere videtur cùm scribit *Sitaragm* Mantica lingua Lepidium nominari. Brassauolus in exam. Pil. aggreg. Seitaragi, Sathagi nonnunquã Seitaragi Arabum, est Dioscor. Lepidium. Auic confundit Iberidem cum Lepidio. Lepidium verò & Sceterag est *Penerella*. Colligendum est in hac pillul. comp. pro Sceteragi Arabes Lepidion intelligere: verùm concipere nemo, quid in ea faciat, vel facere possit Lepidion.

Sceteragi. *Auic. nat. Penerella.* Cordo in disp. supra pil. fœtidas Rhasis, Seitaragi siue Scytari Indum est Lepidium maius : Dfessertraut.

Scytari. Monachi in Mes. dist. 1. cens. 40. in Triphera hoc idem tradere videntur Seitaragi siue Lepidium, cum aiunt : Non est multùm à veritate alienum tenere Piperellam esse Lepidiũ. Istdẽ Lepidium est illa, quæ vulgari vocabulo apud Italos dicitur *Crapinella* vel *Caprinella*. Quia dicit Simon Ianuensis in litera Seitaragi, quod quidem Sceitaragi vocauerunt Nucem viduarum seu captiuam. Considerandum an Monachi non intelligant Raphanum rusticanum Germ. dictum Meerrettig. Iuliem autoribus pro Seitaragi sumendum Nasturtium, quod viribus, odore & sapore simile.

Nux viduarum. *Nasturtiũ agreste. Seitaragi. Sceterag.* Io. Manlius, teste Trago, Nasturtium agreste, Seitaragi, Senation & Lepidion vnius & eiusdem plantæ nomenclaturas esse censet. Vbi pro Seitaragi, inquiunt Monachi, intelligitur Lepidium, & non habetur, sumatur Rubia ex Auic. & Gal. autoritate. Rubiam & tractat. Quid pro Quo substituit, quod sanè substitutum nobis pro nullo Seitaragi conuenire videtur. Vesalio in Rhaz. lib. 9. cap. 9 Seiteragi est Thaphsia Indicanta & habet Arabicarum dictionum antiqua interpretatio sub finem. Auic. Setaragi, id est, Thaphsia. Brassaol. in exam. pil. aggr. Nisi vocabulo Sceitaragi addita esset particula Indi, lectionem corruptam esse putarem: & legendum esse Sitarag, id est, Fumi terræ, quem recipiendum suaderem, posteaquam Carpesium abesse certum est. Apollo accusat Brassauolum inconstantiæ, sed nostro iudicio immeritò, vt suo loco ampliùs declarabitur. Arabicorum nominum antiqua interpretatio habet Setenagi, id est, Fumus terræ.

Monachi & tract. Quid pro Quo repreh. Thaphsia Indica. *Sitarag. Fumus terræ. Apollo inc.*

Arabum barbaries. Ita habes sanè Seitaragi Arabum satis intricatam historiam, non tam ex vocis multiplici variatione, vt equidem opinamur, quàm Arab. Scriptorum incondita barbarie (quam sæpè vel inuiti sequi cogimur, ne, verborum puritatem aut lenocinia sectantes, latentem nucleum vel penitus omittamus, vel intempestiuè peruertamus) eósque proximè secutorum medicorum negligentiã. Autorum nunc sententias dixisse, nostramq; sententiam interposuisse sit satis, donec aliquid certius addiscamus de his quæ ad Casiæ historiam pertinere videbantur.

CORTEX ANTIRHEVMATICVS.

CAP. XXIV.

Refert Monardes, ex Peru missum esse crassum quendam corticem ex vasta arbore Vlmo simili cùm amplitudine tum forma, detractũ. Ferunt nasci ad ripas fluminis cuiusdam viginti quinque leucis à *Lima* distantis : nec alibi facilè in India reperiri. Indos capitis defluxionibus, rheumatismis, aut alioqui capitis grauedine laborantes huius arboris corticem in tenuissimum pulucrem comminutum naribus indere : humores enim insigniter educere, eáque ratione liberari : quod verum esse expertum se testatur. Videri secundum calons gradum excedere.

Descriptio *Locus* *Vires.* *Catarrhus Grauedo.* *Temperã.*

PACAL ARBOR.

CAP. XXV.

Arbor *Pacal* eodem autore, multò minor est, quàm arbor cuius cortex Rheumaticis vtilis est, quæ iam descripta. Nascitur in India ad fluminis cuiusdam ripas, viginti quinque leucis à *Lima* distantis.

Descriptio

Huius ligni vsti cineribus cum sapone mixtis Indi ad tollendos lichenes cuam fœdissimos vtuntur, cùm qui in capite nascuntur, [de quibus Martial.

Vires.

Non vlcus ære, pustulaue lucentes,
Nec triste mentum, sordidique lichenes]

Lichenes.

tum qui reliquas corporis partes occupant. Sed & vetustas cicatrices emaculare dicitur. Paululùm huius ligni accepit Monardes, vt eius facultates experiretur.

ARBOR AQVAM STILLANS.

CAP. XXV.

Inter innumera penè naturæ præclara atque memoranda, quæ Ill. noster Princeps, Dux Wirtemb. in singularium suo Theatro amplissimo adseruat, est ramus ex arbore, quem ipsemet Clementiss. noster princeps nobis demonstrauit, qui propria manũ hæc adscripsit verba. Mirabilis arbor ex insula dicta *Ferro* : quæ arbor à multis centenis annorum sine mutatione consistit : & quotidiè tantum fundit aquæ, vt incolæ satis pro potu habuerint. Missa per D. Paludanum 1600. Iun. 20. Eiusdem rami portionem liberaliter nobis communicauit Ill. E. C. quem primùm à nobis describi conueniat: deinde quid alii Scriptores de ea prodiderint, subiici.

Locus.

Ramus est crassitudine arundinis vulgaris, vel digiti pueruli, substantia ligneâ, sed satis fragili, colore subfusco, & quodammodo ad suffum tendente : per cuius medium medulla transit fungosa. Cortex exterior tenuis, cinereus, rugosus, multis nodulis scatens, cui adhæret certis quibusdam locis muscus parus, citrinus aut subuiridis, ex minutissimis filamentis congestus, musco nostratium arborum non tantùm absimilis, sed bre-

Descriptio ramus. Cortex. Muscus.

Digitized by Google

Ἀνδρόσαιμον. Androsæmum. Androsæmum Dioscoridis, Hypericon Theophrasti, Hypericum Plinio. Quod ad Androsæmum attinet, Dioscorides ita scribit: Androsæmum frutex est, ramulis rubentibus, foliis ruta similibus, sed latioribus, & crassioribus, & pinguibus, flore luteo, semine in capitulis, quæ primum viridia, deinde rubentia, postremo nigra fiunt, quæ cum vino trita, & potui data, urinam ciet, & menses, & partum. Radix ejus ad eadem valet, & ad ea, quæ ex frigore fiunt. Folia cum vino trita, & imposita, sanguinem sistunt. Semen ejus, & radix, & folia, & flos, & succus, & gummi, & lacrymæ, & cortex, & ligni ramenta, & cinis, & fuligo, & omnia, quæ ex ea fiunt, ad eadem valent. Lana lota cum succo, & imposita, ad ea, quæ ex frigore fiunt, & ad ea, quæ ex humore, & ad ea, quæ ex sanguine, & ad ea, quæ ex ventre, & ad ea, quæ ex utero, & ad ea, quæ ex vesica, & ad ea, quæ ex renibus, & ad ea, quæ ex pectore, & ad ea, quæ ex capite, & ad ea, quæ ex oculis, & ad ea, quæ ex auribus, & ad ea, quæ ex naribus, & ad ea, quæ ex dentibus, & ad ea, quæ ex ore, & ad ea, quæ ex gutture, & ad ea, quæ ex pectore, & ad ea, quæ ex pulmone, & ad ea, quæ ex jecore, & ad ea, quæ ex lienibus, & ad ea, quæ ex ventre, & ad ea, quæ ex intestinis, & ad ea, quæ ex vesica, & ad ea, quæ ex renibus, & ad ea, quæ ex genitalibus, & ad ea, quæ ex pedibus, & ad ea, quæ ex manibus, & ad ea, quæ ex articulis, & ad ea, quæ ex nervis, & ad ea, quæ ex carne, & ad ea, quæ ex cute, & ad ea, quæ ex ulceribus, & ad ea, quæ ex vulneribus, & ad ea, quæ ex combustionibus, & ad ea, quæ ex luxationibus, & ad ea, quæ ex fractionibus, & ad ea, quæ ex contusionibus, & ad ea, quæ ex punctionibus, & ad ea, quæ ex morsibus, & ad ea, quæ ex venenis, & ad ea, quæ ex bestiis, & ad ea, quæ ex serpentibus, & ad ea, quæ ex phalangiis, & ad ea, quæ ex scorpionibus, & ad ea, quæ ex aranea, & ad ea, quæ ex vespis, & ad ea, quæ ex apibus, & ad ea, quæ ex crabronibus, & ad ea, quæ ex cantharidibus, & ad ea, quæ ex buprestibus, & ad ea, quæ ex cerastis, & ad ea, quæ ex dipsadibus, & ad ea, quæ ex hydris, & ad ea, quæ ex basilisco, & ad ea, quæ ex aspide, & ad ea, quæ ex dracone, & ad ea, quæ ex cocodrillo, & ad ea, quæ ex hyæna, & ad ea, quæ ex lupo, & ad ea, quæ ex leone, & ad ea, quæ ex elephante, & ad ea, quæ ex camelo, & ad ea, quæ ex equo, & ad ea, quæ ex asino, & ad ea, quæ ex bove, & ad ea, quæ ex ove, & ad ea, quæ ex capra, & ad ea, quæ ex porco, & ad ea, quæ ex cane, & ad ea, quæ ex homine, & ad ea, quæ ex omnibus animalibus, & ad ea, quæ ex omnibus rebus, & ad ea, quæ ex omnibus hominibus, & ad ea, quæ ex omnibus locis, & ad ea, quæ ex omnibus temporibus, & ad ea, quæ ex omnibus horis, & ad ea, quæ ex omnibus diebus, & ad ea, quæ ex omnibus noctibus, & ad ea, quæ ex omnibus annis, & ad ea, quæ ex omnibus mensibus, & ad ea, quæ ex omnibus septimanis, & ad ea, quæ ex omnibus mundi partibus, & ad ea, quæ ex omnibus mundi regionibus, & ad ea, quæ ex omnibus mundi locis, & ad ea, quæ ex omnibus mundi temporibus, & ad ea, quæ ex omnibus mundi horis, & ad ea, quæ ex omnibus mundi diebus, & ad ea, quæ ex omnibus mundi noctibus, & ad ea, quæ ex omnibus mundi annis, & ad ea, quæ ex omnibus mundi mensibus, & ad ea, quæ ex omnibus mundi

Ἀπολλώνιος ὁ Περγαῖος. Ἀπολλώνιος Περγαῖος Εὐδήμῳ χαίρειν. εἰ ὑγιαίνεις καὶ τὰ ἄλλα κατὰ λόγον ἔχει, εὖ ἂν ἔχοι· καὶ γὰρ ἐγὼ ὑγιαίνω. ἐπεὶ ἐν Περγάμῳ ἦν μετὰ Φίλωνος, ἐπυθόμην σου ὅτι ἀκηκοὼς εἴη τὰ ὑπ' ἐμοῦ ἐκδεδομένα περὶ τῶν κωνικῶν, καὶ ἔτι οὐκ ἐκδεδομένα τὰ δεύτερα τῶν βιβλίων, ἃ ἐγὼ ἐκδιδοὺς ἐπεμψα Κτησιβίῳ τῷ Ἀλεξανδρεῖ, ὅτε ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἦν μετὰ τοῦ πατρός· ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος ἐτελεύτησεν, ἐπεμψα τὰ βιβλία Πάππῳ τῷ Ἀλεξανδρεῖ. ἐπιθυμοῦντος δέ σου καὶ ἄλλων τινῶν τῶν ἐν τοῖς κωνικοῖς θεωρημάτων, ἐξέδωκα τὰ βιβλία ἐπιμελέστερον διορθωσάμενος, ὡς ἐδυνάμην κατὰ τὸ παρόν· ἐπεὶ γὰρ ἐπιμελῶς ἐξητάσθη ὑπὸ τῶν μετὰ τὸν Εὐκλείδην γεγονότων, οὐκ ἐπεκτείνω τὸ περὶ τούτων λέγειν, ἀλλὰ τὰ μὲν μηδὲν ἐλλείποντα ἐπιδιορθούμενος, τὰ δέ τινα προστιθείς, ἃ ἐπιμελέστερον ἐδεήθη ἐκδοθῆναι διὰ τὸ μᾶλλον ἐπιβάλλειν τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐκδεδομένοις ὑπ' ἐμοῦ, ἐν τούτοις τὰ ἐπιδεόμενα ἐξηγήσεως ἐξηγήσομαι, καὶ τὰ ἀκόλουθα τοῖς ἐκδεδομένοις ὑπ' ἐμοῦ ἐπιδείξω· ἐπεὶ καὶ τὰ τρίτα τῶν βιβλίων ἐκδίδωμι, ἃ ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν δευτέρων ἐπεμψα Κτησιβίῳ, ἐπεὶ

Ἀνδρόσαιμον ἄλλο. Androsæmum alterum. Ἀνδρόσαιμον ἄλλο τὸ ἐν τοῖς ὄρεσι φυόμενον, ὃ καὶ ἀγριόμηλον καλοῦσιν, ὅμοιον τῷ ἡμέρῳ μήλῳ τὰ φύλλα ἔχον, καὶ τὸν καρπὸν ὅμοιον, ἀλλὰ μικρὸν καὶ ἄγριον. Androsæmum alterum quod in montibus nascitur, quod & agriomelum vocant, folia habens malo hortensi similia, & fructum similem, sed parvum & agrestem

Quod ſi ſpiritus ſanctus ſit Deus, ſequitur, ut ſit
Deus ſimplex, quia ſpiritus eſt ſimplex. Quod
ſi ſimplex, ſequitur, ut ſit Deus æternus, quia
ſpiritus eſt æternus. Quod ſi æternus, ſequitur,
ut ſit Deus omnipotens, quia ſpiritus eſt omnipotens.
Quod ſi omnipotens, ſequitur, ut ſit Deus
omnia ſciens, quia ſpiritus eſt omnia ſciens. Quod
ſi omnia ſciens, ſequitur, ut ſit Deus ubique præſens,
quia ſpiritus eſt ubique præſens. Quod ſi
ubique præſens, ſequitur, ut ſit Deus immenſus,
quia ſpiritus eſt immenſus. Quod ſi immenſus,
ſequitur, ut ſit Deus infinitus, quia ſpiritus eſt infinitus.
Quod ſi infinitus, ſequitur, ut ſit Deus
omnia continens, quia ſpiritus eſt omnia continens.
Quod ſi omnia continens, ſequitur, ut ſit
Deus omnia vivificans, quia ſpiritus eſt omnia vivificans.
Quod ſi omnia vivificans, ſequitur, ut
ſit Deus omnia movens, quia ſpiritus eſt omnia
movens. Quod ſi omnia movens, ſequitur, ut ſit
Deus omnia creans, quia ſpiritus eſt omnia creans.
Quod ſi omnia creans, ſequitur, ut ſit Deus
omnia gubernans, quia ſpiritus eſt omnia gubernans.
Quod ſi omnia gubernans, ſequitur, ut
ſit Deus omnia ſalvans, quia ſpiritus eſt omnia ſalvans.
Quod ſi omnia ſalvans, ſequitur, ut ſit
Deus omnia ſanctificans, quia ſpiritus eſt omnia ſanctificans.
Quod ſi omnia ſanctificans, ſequitur,
ut ſit Deus omnia glorificans, quia ſpiritus eſt omnia
glorificans. Quod ſi omnia glorificans, ſequitur,
ut ſit Deus omnia judicans, quia ſpiritus eſt omnia
judicans. Quod ſi omnia judicans, ſequitur, ut
ſit Deus omnia damnans, quia ſpiritus eſt omnia
damnans. Quod ſi omnia damnans, ſequitur, ut
ſit Deus omnia perdens, quia ſpiritus eſt omnia perdens.
Quod ſi omnia perdens, ſequitur, ut ſit
Deus omnia puniens, quia ſpiritus eſt omnia puniens.
Quod ſi omnia puniens, ſequitur, ut ſit
Deus omnia crucians, quia ſpiritus eſt omnia crucians.
Quod ſi omnia crucians, ſequitur, ut ſit
Deus omnia tormentans, quia ſpiritus eſt omnia tormentans.
Quod ſi omnia tormentans, ſequitur,
ut ſit Deus omnia ſuccendens, quia ſpiritus eſt omnia
ſuccendens. Quod ſi omnia ſuccendens, ſequitur,
ut ſit Deus omnia conſumens, quia ſpiritus eſt omnia
conſumens. Quod ſi omnia conſumens, ſequitur,
ut ſit Deus omnia annihilans, quia ſpiritus eſt omnia
annihilans. Quod ſi omnia annihilans, ſequitur,
ut ſit Deus omnia reſolvens, quia ſpiritus eſt omnia
reſolvens. Quod ſi omnia reſolvens, ſequitur,
ut ſit Deus omnia diſſolvens, quia ſpiritus eſt omnia
diſſolvens. Quod ſi omnia diſſolvens, ſequitur,
ut ſit Deus omnia corrumpens, quia ſpiritus eſt omnia
corrumpens. Quod ſi omnia corrumpens, ſequitur,
ut ſit Deus omnia mutans, quia ſpiritus eſt omnia
mutans. Quod ſi omnia mutans, ſequitur, ut ſit
Deus omnia tranſmutans, quia ſpiritus eſt omnia
tranſmutans. Quod ſi omnia tranſmutans, ſequitur,
ut ſit Deus omnia tranſformans, quia ſpiritus eſt
omnia tranſformans. Quod ſi omnia tranſformans,
ſequitur, ut ſit Deus omnia tranſmigrans, quia ſpiritus
eſt omnia tranſmigrans. Quod ſi omnia tranſmigrans,
ſequitur, ut ſit Deus omnia tranſeuntia,
quia ſpiritus eſt omnia tranſeuntia. Quod ſi omnia
tranſeuntia, ſequitur, ut ſit Deus omnia tranſlocans,
quia ſpiritus eſt omnia tranſlocans. Quod ſi omnia
tranſlocans, ſequitur, ut ſit Deus omnia tranſponens,
quia ſpiritus eſt omnia tranſponens. Quod ſi omnia
tranſponens, ſequitur, ut ſit Deus omnia tranſvertens,
quia ſpiritus eſt omnia tranſvertens. Quod ſi omnia
tranſvertens, ſequitur, ut ſit Deus omnia tranſvehens,
quia ſpiritus eſt omnia tranſvehens. Quod ſi omnia
tranſvehens, ſequitur, ut ſit Deus omnia tranſmittens,
quia ſpiritus eſt omnia tranſmittens. Quod ſi omnia
tranſmittens, ſequitur, ut ſit Deus omnia tranſducens,
quia ſpiritus eſt omnia tranſducens. Quod ſi omnia
tranſducens, ſequitur, ut ſit Deus omnia tranſcurrens,
quia ſpiritus eſt omnia tranſcurrens. Quod ſi omnia
tranſcurrens,

Ἀλφάβητος ἐστὶ στοιχείων τάξις ἀσύγχυτος.

Alphabetum est elementorum ordo inconfusus.

Ἀλφάβητος ἐστὶ στοιχείων τάξις ἀσύγχυτος. Ἀλφάβητος λέγεται ἀπὸ τοῦ ἄλφα καὶ βήτα, ἐπειδὴ ταῦτα πρῶτα τῶν στοιχείων. Ἔστι δὲ τὸ ἀλφάβητον ἐν Ἕλλησι τὸ μὲν παλαιὸν ἑκκαίδεκα στοιχείων, ὕστερον δὲ Παλαμήδους εἰς εἴκοσι καὶ τέσσαρα ηὐξήθη, ὡς ἱστορεῖ Ἐρατοσθένης ἐν τῷ περὶ τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας. Ἀλφάβητος ἐστὶ στοιχείων τάξις ἀσύγχυτος. Ἀλφάβητος λέγεται ἀπὸ τοῦ ἄλφα καὶ βήτα, ἐπειδὴ ταῦτα πρῶτα τῶν στοιχείων. Ἔστι δὲ τὸ ἀλφάβητον ἐν Ἕλλησι τὸ μὲν παλαιὸν ἑκκαίδεκα στοιχείων, ὕστερον δὲ Παλαμήδους εἰς εἴκοσι καὶ τέσσαρα ηὐξήθη, ὡς ἱστορεῖ Ἐρατοσθένης ἐν τῷ περὶ τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας.

SECUNDUM GENERUM HERBARIUM APPENDIX CRITICA ALTERA.

CAP. XXVI.

QUÆRES, cur non hic de Aquilegiis agamus? Quia ea ad Ranunculos referenda esse, ostendimus. Ranunculus Aquilegifolius, Ranunculus Aquilegiæ folio, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore luteo, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore rubro, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore cæruleo, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore albo, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore purpureo, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore variegato, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore pleno, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore multiplici, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore duplici, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore simplici, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore cæruleo simplici, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore cæruleo duplici, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore cæruleo multiplici, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore cæruleo pleno, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore cæruleo variegato, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore cæruleo purpureo, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore cæruleo albo, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore cæruleo rubro, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore cæruleo luteo, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore luteo simplici, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore luteo duplici, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore luteo multiplici, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore luteo pleno, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore luteo variegato, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore luteo purpureo, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore luteo albo, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore luteo rubro, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore luteo cæruleo, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore rubro simplici, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore rubro duplici, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore rubro multiplici, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore rubro pleno, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore rubro variegato, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore rubro purpureo, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore rubro albo, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore rubro luteo, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore rubro cæruleo, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore purpureo simplici, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore purpureo duplici, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore purpureo multiplici, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore purpureo pleno, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore purpureo variegato, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore purpureo albo, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore purpureo rubro, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore purpureo luteo, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore purpureo cæruleo, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore albo simplici, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore albo duplici, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore albo multiplici, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore albo pleno, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore albo variegato, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore albo purpureo, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore albo rubro, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore albo luteo, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore albo cæruleo, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore variegato simplici, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore variegato duplici, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore variegato multiplici, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore variegato pleno, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore variegato purpureo, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore variegato albo, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore variegato rubro, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore variegato luteo, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore variegato cæruleo, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore cæruleo simplici, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore cæruleo duplici, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore cæruleo multiplici, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore cæruleo pleno, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore cæruleo variegato, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore cæruleo purpureo, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore cæruleo albo, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore cæruleo rubro, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore cæruleo luteo, Ranunculus Aquilegiæ folio, flore cæruleo

Tres ordines ossium in cubito.

Ossium ordo primus.

Ossium ordo secundus.

Ossium ordo tertius.

Ossium ordo quartus.

Ossium ordo quintus.

Ossium ordo sextus.

Ossium ordo septimus.

Ossium ordo octavus.

Ossium ordo nonus.

Ossium ordo decimus.

Ossium ordo undecimus.

Ossium ordo duodecimus.

Ossium ordo decimus tertius.

Ossium ordo decimus quartus.

Ossium ordo decimus quintus.

Ossium ordo decimus sextus.

Ossium ordo decimus septimus.

Ossium ordo decimus octavus.

Ossium ordo decimus nonus.

Ossium ordo vigesimus.

Ossium ordo vigesimus primus.

Ossium ordo vigesimus secundus.

Ossium ordo vigesimus tertius.

Ossium ordo vigesimus quartus.

Ossium ordo vigesimus quintus.

Ossium ordo vigesimus sextus.

Ossium ordo vigesimus septimus.

Ossium ordo vigesimus octavus.

Ossium ordo vigesimus nonus.

Ossium ordo trigesimus.

Ossium ordo trigesimus primus.

Ossium ordo trigesimus secundus.

Ossium ordo trigesimus tertius.

Ossium ordo trigesimus quartus.

Ossium ordo trigesimus quintus.

Ossium ordo trigesimus sextus.

Ossium ordo trigesimus septimus.

Ossium ordo trigesimus octavus.

Ossium ordo trigesimus nonus.

Ossium ordo quadragesimus.

Ossium ordo quadragesimus primus.

Ossium ordo quadragesimus secundus.

Ossium ordo quadragesimus tertius.

Ossium ordo quadragesimus quartus.

Ossium ordo quadragesimus quintus.

Ossium ordo quadragesimus sextus.

Ossium ordo quadragesimus septimus.

Ossium ordo quadragesimus octavus.

Ossium ordo quadragesimus nonus.

Ossium ordo quinquagesimus.

Ossium ordo quinquagesimus primus.

Ossium ordo quinquagesimus secundus.

Ossium ordo quinquagesimus tertius.

Ossium ordo quinquagesimus quartus.

Ossium ordo quinquagesimus quintus.

Ossium ordo quinquagesimus sextus.

Ossium ordo quinquagesimus septimus.

Ossium ordo quinquagesimus octavus.

Ossium ordo quinquagesimus nonus.

Ossium ordo sexagesimus.

Ossium ordo sexagesimus primus.

Ossium ordo sexagesimus secundus.

Ossium ordo sexagesimus tertius.

Ossium ordo sexagesimus quartus.

Ossium ordo sexagesimus quintus.

Ossium ordo sexagesimus sextus.

Ossium ordo sexagesimus septimus.

Ossium ordo sexagesimus octavus.

Ossium ordo sexagesimus nonus.

Ossium ordo septuagesimus.

Ossium ordo septuagesimus primus.

Ossium ordo septuagesimus secundus.

Ossium ordo septuagesimus tertius.

Ossium ordo septuagesimus quartus.

Ossium ordo septuagesimus quintus.

Ossium ordo septuagesimus sextus.

Ossium ordo septuagesimus septimus.

Ossium ordo septuagesimus octavus.

Ossium ordo septuagesimus nonus.

Ossium ordo octogesimus.

Ossium ordo octogesimus primus.

Ossium ordo octogesimus secundus.

Ossium ordo octogesimus tertius.

Ossium ordo octogesimus quartus.

Ossium ordo octogesimus quintus.

Ossium ordo octogesimus sextus.

Ossium ordo octogesimus septimus.

Ossium ordo octogesimus octavus.

Ossium ordo octogesimus nonus.

Ossium ordo nonagesimus.

Ossium ordo nonagesimus primus.

Ossium ordo nonagesimus secundus.

Ossium ordo nonagesimus tertius.

Ossium ordo nonagesimus quartus.

Ossium ordo nonagesimus quintus.

Ossium ordo nonagesimus sextus.

Ossium ordo nonagesimus septimus.

Ossium ordo nonagesimus octavus.

Ossium ordo nonagesimus nonus.

Ossium ordo centesimus.

Ossium ordo centesimus primus.

Ossium ordo centesimus secundus.

Ossium ordo centesimus tertius.

Ossium ordo centesimus quartus.

Ossium ordo centesimus quintus.

Ossium ordo centesimus sextus.

Ossium ordo centesimus septimus.

Ossium ordo centesimus octavus.

Ossium ordo centesimus nonus.

Ossium ordo ducentesimus.

Ossium ordo ducentesimus primus.

Ossium ordo ducentesimus secundus.

Ossium ordo ducentesimus tertius.

Ossium ordo ducentesimus quartus.

Ossium ordo ducentesimus quintus.

Ossium ordo ducentesimus sextus.

Ossium ordo ducentesimus septimus.

Ossium ordo ducentesimus octavus.

Ossium ordo ducentesimus nonus.

Ossium ordo trecentesimus.

Ossium ordo trecentesimus primus.

Ossium ordo trecentesimus secundus.

Ossium ordo trecentesimus tertius.

Ossium ordo trecentesimus quartus.

Ossium ordo trecentesimus quintus.

Ossium ordo trecentesimus sextus.

Ossium ordo trecentesimus septimus.

Ossium ordo trecentesimus octavus.

Ossium ordo trecentesimus nonus.

Ossium ordo quadringentesimus.

Ossium ordo quadringentesimus primus.

Ossium ordo quadringentesimus secundus.

Ossium ordo quadringentesimus tertius.

Ossium ordo quadringentesimus quartus.

Ossium ordo quadringentesimus quintus.

Ossium ordo quadringentesimus sextus.

Ossium ordo quadringentesimus septimus.

Ossium ordo quadringentesimus octavus.

Ossium ordo quadringentesimus nonus.

Ossium ordo quingentesimus.

Ossium ordo quingentesimus primus.

Ossium ordo quingentesimus secundus.

Ossium ordo quingentesimus tertius.

Ossium ordo quingentesimus quartus.

Ossium ordo quingentesimus quintus.

Ossium ordo quingentesimus sextus.

Ossium ordo quingentesimus septimus.

Ossium ordo quingentesimus octavus.

Ossium ordo quingentesimus nonus.

Ossium ordo sexcentesimus.

Ossium ordo sexcentesimus primus.

Ossium ordo sexcentesimus secundus.

Ossium ordo sexcentesimus tertius.

Ossium ordo sexcentesimus quartus.

Ossium ordo sexcentesimus quintus.

Ossium ordo sexcentesimus sextus.

Ossium ordo sexcentesimus septimus.

Ossium ordo sexcentesimus octavus.

Ossium ordo sexcentesimus nonus.

Ossium ordo septingentesimus.

Ossium ordo septingentesimus primus.

Ossium ordo septingentesimus secundus.

Ossium ordo septingentesimus tertius.

Ossium ordo septingentesimus quartus.

Ossium ordo septingentesimus quintus.

Ossium ordo septingentesimus sextus.

Ossium ordo septingentesimus septimus.

Ossium ordo septingentesimus octavus.

Ossium ordo septingentesimus nonus.

Ossium ordo octingentesimus.

Ossium ordo octingentesimus primus.

Ossium ordo octingentesimus secundus.

Ossium ordo octingentesimus tertius.

Ossium ordo octingentesimus quartus.

Ossium ordo octingentesimus quintus.

Ossium ordo octingentesimus sextus.

Ossium ordo octingentesimus septimus.

Ossium ordo octingentesimus octavus.

Ossium ordo octingentesimus nonus.

Ossium ordo nongentesimus.

Ossium ordo nongentesimus primus.

Ossium ordo nongentesimus secundus.

Ossium ordo nongentesimus tertius.

Ossium ordo nongentesimus quartus.

Ossium ordo nongentesimus quintus.

Ossium ordo nongentesimus sextus.

Ossium ordo nongentesimus septimus.

Ossium ordo nongentesimus octavus.

Ossium ordo nongentesimus nonus.

Ossium ordo millesimus.

Ossium ordo millesimus primus.

Ossium ordo millesimus secundus.

Ossium ordo millesimus tertius.

Ossium ordo millesimus quartus.

Ossium ordo millesimus quintus.

Ossium ordo millesimus sextus.

Ossium ordo millesimus septimus.

Ossium ordo millesimus octavus.

Ossium ordo millesimus nonus.

Ossium ordo duomillesimus.

Ossium ordo duomillesimus primus.

Ossium ordo duomillesimus secundus.

Ossium ordo duomillesimus tertius.

Ossium ordo duomillesimus quartus.

Ossium ordo duomillesimus quintus.

Ossium ordo duomillesimus sextus.

Ossium ordo duomillesimus septimus.

Ossium ordo duomillesimus octavus.

Ossium ordo duomillesimus nonus.

Ossium ordo tremillesimus.

Ossium ordo tremillesimus primus.

Ossium ordo tremillesimus secundus.

Ossium ordo tremillesimus tertius.

Ossium ordo tremillesimus quartus.

Ossium ordo tremillesimus quintus.

Ossium ordo tremillesimus sextus.

Ossium ordo tremillesimus septimus.

Ossium ordo tremillesimus octavus.

Ossium ordo tremill

Cap. XXVIII.

VOlum Tenuis Radice, repullulans, & Multicaule, Minus Officinarum. Hujus habemus tria genera: primum Tenuis Radice, quæ in Italia, Gallia, & Germania, ubique fere nascitur, quod vocant Vulgare. Alterum, Radice crassiore, quod vocant Latifolium. Tertium, Radice tenuissima, quod vocant Angustifolium. Omnia, semine, quod ipse ligno, ante maturitatem colligitur, seruntur. Quod vocant Latifolium, Radice crassiore, & Folio latiore, quam Vulgare, ab eo differt. Angustifolium, Radice tenuissima, & Folio angustissimo, ab utroque differt. Omnia, Caule, Floribus, Semine, Radice, Odore, & Sapore, ferme similia sunt. Vulgare, Radice tenui, repullulans, & Multicaule,

Mater ... Augustinus ingenium ... Ambrosius ... Hieronymus ... Gregorius ... Basilius ... Chrysostomus ... Cyprianus ... Athanasius ... Augustinus ... Hieronymus ... Ambrosius

Agallochum, Lignum Aloes, Xylaloe, Xylum Aloes, Calambucum, Lignum Taprobanum, Tanum Plin. Lignum Paradisi, omnia pro vno & eodem ponuntur. 2. Lignum Aloes filu. Lignum Consonnum vocat: teild Aloes holtz. Lignum Aloes vulgare, de quo mox trademus, gemein Paradiß holtz. Reform. Wormsidem.

Vires & Vſus Agallochi Vetetum. *Oris halitus. Suffimenta. Stomachum. Lactis & Hep. dolor. Dyſenteria* Temperamentum. *Alius ſuccus. Hepatis obſtruct.*

Agallochum commanducatum, itémque decocto colluctum, halitum oris commendat: at toti quoque corpori ſiccum tutúmque odoris gratiá inſpergitur. Ad ſuffimenta denique thuris inſtar adhibetur. Radix verò drach. 1. pondere pota, ſtomachi ſuperfluos humores, imbecillitatem, ardoréque mitigat. Iis quoque quos lateris & iecinoris dolor excruciat, ac Dyſenteriis aut tormenolis ex aqua bibita opituiatur. Dioſc.

Pediculos gignunt. Indica prohibet.

Autore Sechio; Cunctæ Xylaloes ſpecies calidæ ſunt & ſiccæ, & ventrem ſiſtunt, & ſtomacho bonæ, præſertímque Humida, & poſt Indica. Cæteræ verò minùs. Corroborant autem partes interiores, & quæ iecore ſunt obſtructiones ſoluũt, humiditatéque ventriculi abſumunt. Cæteræ verò ſpecies, ſi crebro ſuffiantur, propter dulcedinem pediculos gignunt. Sed Indica ſola prohibet horum generationem, ob ſuam acreditiem. *Arabari* apud Serap. quoque calidum eſt & ſiccum, & ſtipticum, ideoque viſcera corroborat & reficit gratia ſua aromatica, corporiſque ſuperfluam humiditatem abſorbet. Rhaſis idem ferè ait. Iſaac eben amram, calidum & ſiccum in ſecundo ordine facit, & bonum ait eſſe cerebro, à quo pituitam detrahat, diſcutere flatus, reſerare obſtruchones, prohibere vrinæ ſtillicidium inuoluntarium, caulatum à frigore & debilitate veſicæ. Auic. cap. de Agallocho eaſdem vires tradit cum Dioſcor. At cap. de Xyloloe addit: Calidum & ſiccum eſt, in ſecundo gradu, vt puto. Subtilium eſt partium, aperit, & confortat omnia membra, & neruos quoque. Cerebro inprimis confert, & corroborat ſenſus. Cordi etiam robur addit, ipſumque exhilarat. Lignum Aloes eidem ſimile eſt viribus Ambræ, ſed eâ inferius. Recentiores quidam eius vſum prædicant etiam ad diapaſmata, de qua re non contemnenda habes apud Marcellum Virgilium commentar. in Dioſcor.

Temperã.

LIGNVM ALOES OFFIC. ET AGALLOchum pleriſque putatum.

Deſcriptio

Lignum peregrinum, quod *Xyloaloen* vel *Lignũ aloes* vocant officinæ, pectinibus plerumque denſis & rectis eſt contextum, quódque tranſuerſim ſectum Quernei ligni pectines æmulatur, parum albicans, durum, graue, pingue, ſapore amaricante cum quadam acrimonia aromatica, prunis iniectum bullas agit totúmque ſenſim colliqueſcit, ſuauiſſimum ſpirans odorem, tandem verò ſi ſufflando pergas, flammeſcit. Tale habetur in officina indultrii viri Theob. Noblot. Ill. E. C. Wirt. pharmacop. Montbelgardi.

Agallochum craſſiſſimum & vſu probatiſſimũ hodiè magna copia Venetiis habent Inſtitores, vt referunt Pen. & Lob. guſtu aſtringenti, præſicco, non multùm amaro, ſuffitu ſuauiſſimum reddit odorem. & ſuccum aut liquorem pinguem, odore, qualem in Hebeno vel Guaiaco videas, cui concolor, & fortè congener. Eidem Lob. in

Obſ. Agallochus præſtantiſſimus verior ſiue Xylaloes. *Alius ſpecies.*

Ithus autem Xylaloes quæ Officinis notiſſima, altera ſpecies Antuerpiâ aducta, plerumque nobis viſa, & munere data ab optimo pharmacopœo Antuerpiano Frãc. Pennino, in cuius inſtructiſſima officina præſtat. Fruſtulum quod habemus è trũco vulſum, põderoſum eſt, multis venis conſtans, probatiſſimæ Xyloaloes officinarum ferè concoloribus, ſulcis, odore & ſapore non diſſimilibus, ſed ſuauioribus, amaris, & pinguioribus multò, quæ manducatæ lenteſcunt ceræ modo, reliqua ligni materia & ſuperficies alba eſt, fragilis & fractu facilis, minùs aromatica: iſtud ſanè lignum aloes omnium quę vnquam vidit, ſapore & odore vegetiſſimum eſſe teſtatur idem Lob. ex quo deſumpta eſt icon inferna parte poſita. Superior deſumpta ex Taber.

Triplex genus arboris ligni Aloes.

Porrò ſcribit Lud. Romin ſuis nauig. Ind. Or. (& ex eo Cronemb. qui eius hiſtoriam corrũpit, tanquam ipſe vidiſſet) triplex genus eius arboris haberi: Primum quodibi *Calampat* vocatur, optimum, vendi in vrbe Sarnau, apud quos naſcitur, aureis decem in libras, ſed hoc diſtribui inter reges illarum prouinciarum nec ferri ad nos: eius fragmentum duarum vnciarum manibus contrectatum, inenarrabilem odoris ſuauitatem ſuper omnia ſuffimenta ſpirare: Duo alia genera in inſula Taprobana haberi: quorum vnum flumine quodam importatur, quod Lubam vocant: Alterum, Bochor, cuius ortus illis manifeſtus eſt: quæ duo genera ad nos conuehuntur.

Calampat

Lubam. Bochor.

Deſcriptio *arboris.*

Ipſa arbor, teſte Garcia Oleæ inſtar eſt, interdum maior: Vidit enim ramum eius cum foliis. Fructum aut florem videre non contigit, ob difficilem & periculoſam huius arboris diuturnam obſeruationem, frequenter in illis locis vbi creſcit, graſſantibus Tigribus. Ferunt autem recens diſſectum *Agallochum* nullâ odoris fragrantiâ gratum eſſe, nec niſi ſiccatum, odoratum eſſe: imò eum odorem per vniuerſam ligni materiem non diffundi, ſed in ipſo arboris corde ſine matrice coaceruari. Craſſum enim eſſe corticem, & ligni materiem odoris expertem. Haud negauerim tamen, (inquit Garcias) quin putreſcente cortice & ligno, oleoſus ille & pinguis humor matrici ſeſe inſinuet, illámque odoratiorem reddat: ſed vt odor Agallocho concilietur, minimè putredine opus eſt. Multi enim ſunt adeò experti & dextri in Agallocho dignoſcendo, vt etiam de recens diſſecto iudicare poſſint, ſitne odoratum futurum, an nulla odoris iucunditate ſpiraturum. Etenim in omni lignorum genere aliud alio præſtantius eſt. Solent autem Malacæ incolæ Agallochum

Bubon Galbanum officinarum. Bubon Galbanum officinarum Matthioli, Lobelio, Dodonæo, Cordo, Gesnero, Camerario, Clusio, Lugduni, Bauhino, Parkinsono, Tabernæmontano, Columnæ, Ferrario, Cæsalpino, Aldrovando, Imperato, Bellonio, Rauwolfio, Alpino, Prospero Alpino, Daleschampio, Pisoni, Marcgravio, Ruellio, Fuchsio, Trago, Brunfelsio, Ruellio, Fuchsio, Trago, Brunfelsio, Ruellio, Fuchsio, Trago, Brunfels

Nativitas Christi.

Nativitas Christi.

Nativitas Christi.

Ἀνδρόσαιμον. Ἀνδρόσαιμον ἔνιοι καλοῦσι τὸ ἄρσεν ὑπερικόν. Androsæmon. Androsæmon nonnulli vocant mas hypericum.

Ἀγαθὸς ἐν ἀγαθοῖς ἀνὴρ ἐπαινεῖται, ἐν κακοῖς δὲ ψόγος.

Bonus in bonis vir laudatur, in malis vituperatio.

nec injucundum in suffitu odorem : gustu nullam ferè qualitatem præ se fert, præter siccantem: éstque huius rei causa, quòd nimis inueteratum ad nos afferatur.

Narcaphthon. Nascaphthon, inquit Dioscor. quòd [illegible] vocant ex India quoque deferunt. Est verò corticosum quiddam, Mori [illegible] libro simile, quod iucundi odoris gratia suffitur. Facilitis suffimentis inseritur : vuluam quoque adstrictam suffitu iuuat.

Vsus Lacaphthi. Paulus quoque Nascaphthon Indicum aroma dicit, eiusdem vsus. At in compositione Cypheos Solaris [illegible] dodrantem admisceat, & ait esse corticem Pini [illegible] aut alterius cuiusdam arboris. Qua sua hæsitantia & inconstantia effecit, vt incertum sit vsum viris doctissimis, an idem Nascaphthon cum Lacaphtho putandum sit. Cuius sanè alii Scriptores non meminerunt, vt sicut ipsorum, ita & nostro seculo, [si idem non sit cum Styrace rubra] penitùs ignotum videatur. Apud Plutarch. tamen lib. de Iside & Osiride, in compositione eiusdem Cyphi heliaci, pro [illegible] habet [illegible], corruptè vt videtur, & confert Const. Non est tamen vt quis credat Pini aut Piceæ, [vtrouis tandem modo velis exponere vocem [illegible]] corticem, Nascaphthum esse. Nam si harum arborum corticem Nascaphthum appellarent Authores, nihil prope quidquam vilius in Europa Nascaphtho esset. Quoniam verò ex alio Orbe ad nos adferri certum est, nihil minùs quàm Pini aut Piceæ cortex fuerit. Nisi sicca Storax appellata, Nascaphtham fuerit, protsus nos reminiscitur cum Corde faremur. Certè non constat vnde afferatur, & cuius arboris cortex sit. Ex India non affert, arguit vilitas, quamuis alius quoque indicis constet.

Narthex Theoph. Cæterùm quid sit [illegible] apud Theophr. difficile est pronuntiare in tanta breuitate, cùm eius semel tantùm meminerit nomine tenus. Suspicio tamen est posse esse Narcaphthon Dioscor. maximè cùm Theophr. lib. 9. Hist. cap. 7. inter ea medicamenta recenseat, quorum vsum esse ait ad vnguenta, quæ sunt omnia aromatica. Auget coniecturam quòd quidam eo loco ex Dioscor. [illegible] legendum censent. Hermol. Lacaphthon idem putat cum Nascaphtho : hócque à Plinio prætermissum arbitratur consultò, quia incerta esset natura eius, vt aliorum quoque plurium, quæ ille Orbi nostro tantùm nominibus cognita esse tradit, vt Sericatum Gabaliúmque. Marcellus quoque fatetur, nihil de Narcaphtho à se inuentum Theophr. aut Plinium docuisse. Ideóque illis incognitum fuisse suspicatur. Immò in antiquissimo sibique probatissimo codice, nullibi etiam illud caput de Narcaphtho apud Dioscor. legi, ac ne vestigium quidem eius ab eodem deprehensum: non leui, nisi Paulus id confirmaret, suspicione, cùm liceret Plinio, ab eodem Dioscor. à quo plura alia acceperat, hoc etiam accipere, quod tamen ne verbo quidem fecit. Sed Paulus suspicionem amouit, qui eadem penè cum Dioscor. dicit. Pro eo verò quod diximus, vuluam adstrictam, habetur gemina lectio in Codicibus. Sunt enim in quibus [illegible], & in quibus [illegible] legatur, vt vel angusta præclusaque, vel adstricta nec humores remittens matrix intelligenda videatur. Nos cum Marcello & aliis doctioribus Interpretibus id maluimus quod ab antiquo medicinæ authore Paulo Ægin. confirmabatur. Sed de Plinio nondum transactum. Sunt enim qui eum Narcaphthum intellexisse putent per Sericathum, quando sic : Eò comportatur & Sericatum & Gabalium, quæ intra se consumunt Arabes, nostro Orbi tantùm nominibus cognita, sed cum Cinnamo Casiaque nascentia. Peruenit tamen aliquando Serichatum, & in vnguenta additur ab aliquibus. Permutatur in libras x.vi. Ex obscurissimo hoc tripode, quasi Laurum momordisset, velut edicto quodam pronuntiat Amatus, Plinium non Narcaphthum appellari voluisse, sed magis Serichatum, huiusque descriptionem, tanquam rei sibi incognitæ prætermisisse, tantùm ab aliquibus in vnguenta addi, dicere contentum. Ergo Plinio incognitum fuit, & nihilominus ab Amato cognitum, Serichatum apud Plin. esse Narcaphthum? cùm tamen ingenuè fatsus sit nostro Orbi tantùm nomine cognitum? Vt iam non immeritò [illegible] eiusmodi coniectores appellarit doctus quidam, qui tantâ securitate pronuntiare, tantâ facilitate diuinare, atque adeò tam audacter pronuntiare didicerunt, quid authores senserint in his præsertim, quæ velut non intellecta præterierunt, contenti nomina tantùm apponere, vt de Serichato & Gaballio fecit Plinius. Sed fortè illud mouit Amatum, quod in vnguenta addi Plin. ait, quod idem & de sua Narthe Theophrastum scribere diximus, quam quidam Narcaphthum putant: quódque idem tradat Dioscor. Sed & his & talibus coniectari aut suspicari licebat : neutiquam verò temerè interpretari aut statuere.

Mirum etiam Gal. nihil de Narcaphtho tradidisse, quem tamen Dioscor. libros diligenter euoluisse liquet.

Serapio Abicis cuiusdam testimonio fretus tradit, siccam vocatam Storacem corticem esse arboris Storacem [Styracem resinam] fundentis, qui decoctæ & expressæ liquidæ Styraci superest, quod tanquam verisimile, inquit Cordus, non impugnamus. Hoc tamen reticendum haud existimamus, nobis videri aliam esse & diuersam arborem, liquidam Styracem fundentem, ab ea quæ calamitam sudat Styracem, vt de Styrace dotebimus. Hoc enim loco non de Styrace, sed Nascaphtho nobis tradendum. Io. Rhoder. Lusitanus Nascaphthum putat esse pretiosam illam arboris cuiusdam Indicæ materiam, quam *Ligni aquilæ* nomine instructiores Lusitanorum Officinæ seruant. Sed cùm hoc lignum non sit cortex, sed arboris cuiusdam Indicæ materia, Agallocho similis [cuius etiam speciem esse arbitramur] non autsimus eius opinionem confirmare. Siquidem Nascaphthum cortex est arbori sax detractus. Aquilæ verò lignum, non cortex, sed lignum est, quamuis nonnunquam etiam cortice vestitum afferatur, sed rarò, & cui non sit eadem, quæ ipsi ligno in odore & sapore gratia, de quo plura diximus cap. de Agallocho & Ligno aloës. Fatetur itaque ingenuè Cordus sibi nihil certi de Nascaphtho constare, hortatúrque alios vt id inquirant. Idem in Diascorio D. Nicolai annotat hæc : Storacis rubræ: hoc enim loco non est accipiendus cortex ille fuscus & aridus, quem vocant Thymiama, atque malè Storacem rubeam : sed Storacis Calamitæ puriſſimæ guttæ, quibus russus est color. Item ad Troch. Alyptæ Moſch. Styrax rubra hic non significat Thymiama, aridum illum nigrum corticem &c.

Non desunt indicia, inquit Matth. [si modò ad nos hodie deferatur] id omninò esse Narcaphthum, quod vulgò Offic. vocant *Tigname*. Nam *Tigname* non aliud integrat quàm *Thymiama* apud Græcos. Serap. Narcaphthum *Lasabarta* vocat: dicitur etiam Arab. *Nabach*. Ital. *Agallocha* atque etiam

Cephalo-
gia.

Cephalæa.

Hemi-
crania.

Hemi-
crania.

Cephalæa.

Cephalæa.

Cephalæa

Cerasa.

Ficus.

Malus.

Pirus.

Punica.

Cydonia.

Persica.

Armeniaca.

Prunus.

Nucipersica.

Citrus.

Limon.

Aurantium.

Pomum Adami.

Lagenaria.

Cucumis.

Pepo.

Melo.

Cucurbita.

Cucumis asininus.

Cucumis agrestis.

Colocynthis.

Momordica.

Momordica altera.

Momordica tertia.

Momordica quarta.

Momordica quinta.

Momordica sexta.

Momordica septima.

Momordica octava.

Momordica nona.

Momordica decima.

Momordica undecima.

Momordica duodecima.

Momordica decimatertia.

Momordica decimaquarta.

Momordica decimaquinta.

Momordica decimasexta.

Momordica decimaseptima.

Momordica decimaoctava.

Momordica decimanona.

Momordica vigesima.

Momordica vigesimaprima.

Momordica vigesimasecunda.

Momordica vigesimatertia.

Momordica vigesimaquarta.

Momordica vigesimaquinta.

Momordica vigesimasexta.

Momordica vigesimaseptima.

Momordica vigesimaoctava.

Momordica vigesimanona.

Momordica trigesima.

Momordica trigesimaprima.

Momordica trigesimasecunda.

Momordica trigesimatertia.

Momordica trigesimaquarta.

Momordica trigesimaquinta.

Momordica trigesimasexta.

Momordica trigesimaseptima.

Momordica trigesimaoctava.

Momordica trigesimanona.

Momordica quadragesima.

Momordica quadragesimaprima.

Momordica quadragesimasecunda.

Momordica quadragesimatertia.

Momordica quadragesimaquarta.

Momordica quadragesimaquinta.

Momordica quadragesimasexta.

Momordica quadragesimaseptima.

Momordica quadragesimaoctava.

Momordica quadragesimanona.

Momordica quinquagesima.

Momordica quinquagesimaprima.

Momordica quinquagesimasecunda.

Momordica quinquagesimatertia.

Momordica quinquagesimaquarta.

Momordica quinquagesimaquinta.

Momordica quinquagesimasexta.

Momordica quinquagesimaseptima.

Momordica quinquagesimaoctava.

Momordica quinquagesimanona.

Momordica sexagesima.

Momordica sexagesimaprima.

Momordica sexagesimasecunda.

Momordica sexagesimatertia.

Momordica sexagesimaquarta.

Momordica sexagesimaquinta.

Momordica sexagesimasexta.

Momordica sexagesimaseptima.

Momordica sexagesimaoctava.

Momordica sexagesimanona.

Momordica septuagesima.

Momordica septuagesimaprima.

Momordica septuagesimasecunda.

Momordica septuagesimatertia.

Momordica septuagesimaquarta.

Momordica septuagesimaquinta.

Momordica septuagesimasexta.

Momordica septuagesimaseptima.

Momordica septuagesimaoctava.

Momordica septuagesimanona.

Momordica octogesima.

Momordica octogesimaprima.

Momordica octogesimasecunda.

Momordica octogesimatertia.

Momordica octogesimaquarta.

Momordica octogesimaquinta.

Momordica octogesimasexta.

Momordica octogesimaseptima.

Momordica octogesimaoctava.

Momordica octogesimanona.

Momordica nonagesima.

Momordica nonagesimaprima.

Momordica nonagesimasecunda.

Momordica nonagesimatertia.

Momordica nonagesimaquarta.

Momordica nonagesimaquinta.

Momordica nonagesimasexta.

Momordica nonagesimaseptima.

Momordica nonagesimaoctava.

Momordica nonagesimanona.

Momordica centesima.

Momordica centesimaprima.

Momordica centesimasecunda.

Momordica centesimatertia.

Momordica centesimaquarta.

Momordica centesimaquinta.

Momordica centesimasexta.

Momordica centesimaseptima.

Momordica centesimaoctava.

Momordica centesimanona.

Momordica ducentesima.

Momordica ducentesimaprima.

Momordica ducentesimasecunda.

Momordica ducentesimatertia.

Momordica ducentesimaquarta.

Momordica ducentesimaquinta.

Momordica ducentesimasexta.

Momordica ducentesimaseptima.

Momordica ducentesimaoctava.

Momordica ducentesimanona.

Momordica trecentesima.

Momordica trecentesimaprima.

Momordica trecentesimasecunda.

Momordica trecentesimatertia.

Momordica trecentesimaquarta.

Momordica trecentesimaquinta.

Momordica trecentesimasexta.

Momordica trecentesimaseptima.

Momordica trecentesimaoctava.

Momordica trecentesimanona.

Momordica quadringentesima.

Momordica quadringentesimaprima.

Momordica quadringentesimasecunda.

Momordica quadringentesimatertia.

Momordica quadringentesimaquarta.

Momordica quadringentesimaquinta.

Momordica quadringentesimasexta.

Momordica quadringentesimaseptima.

Momordica quadringentesimaoctava.

Momordica quadringentesimanona.

Momordica quingentesima.

Momordica quingentesimaprima.

Momordica quingentesimasecunda.

Momordica quingentesimatertia.

Momordica quingentesimaquarta.

Momordica quingentesimaquinta.

Momordica quingentesimasexta.

Momordica quingentesimaseptima.

Momordica quingentesimaoctava.

Momordica quingentesimanona.

Momordica sexcentesima.

Momordica sexcentesimaprima.

Momordica sexcentesimasecunda.

Momordica sexcentesimatertia.

Momordica sexcentesimaquarta.

Momordica sexcentesimaquinta.

Momordica sexcentesimasexta.

Momordica sexcentesimaseptima.

Momordica sexcentesimaoctava.

Momordica sexcentesimanona.

Momordica septingentesima.

Momordica septingentesimaprima.

Momordica septingentesimasecunda.

Momordica septingentesimatertia.

Momordica septingentesimaquarta.

Momordica septingentesimaquinta.

Momordica septingentesimasexta.

Momordica septingentesimaseptima.

Momordica septingentesimaoctava.

Momordica septingentesimanona.

Momordica octingentesima.

Momordica octingentesimaprima.

Momordica octingentesimasecunda.

Momordica octingentesimatertia.

Momordica octingentesimaquarta.

Momordica octingentesimaquinta.

Momordica octingentesimasexta.

Momordica octingentesimaseptima.

Momordica octingentesimaoctava.

Momordica octingentesimanona.

Momordica nongentesima.

Momordica nongentesimaprima.

Momordica nongentesimasecunda.

Momordica nongentesimatertia.

Momordica nongentesimaquarta.

Momordica nongentesimaquinta.

Momordica nongentesimasexta.

Momordica nongentesimaseptima.

Momordica nongentesimaoctava.

Momordica nongentesimanona.

Momordica millesima.

Momordica millesimaprima.

Momordica millesimasecunda.

Momordica millesimatertia.

Momordica millesimaquarta.

Momordica millesimaquinta.

Momordica millesimasexta.

Momordica millesimaseptima.

Momordica millesimaoctava.

Momordica millesimanona.

Momordica bismillesima.

Momordica bismillesimaprima.

Momordica bismillesimasecunda.

Momordica bismillesimatertia.

Momordica bismillesimaquarta.

Momordica bismillesimaquinta.

Momordica bismillesimasexta.

Momordica bismillesimaseptima.

Momordica bismillesimaoctava.

Momordica bismillesimanona.

Momordica trismillesima.

Momordica trismillesimaprima.

Momordica trismillesimasecunda.

Momordica trismillesimatertia.

Momordica trismillesimaquarta.

Momordica trismillesimaquinta.

Momordica trismillesimasexta.

Momordica trismillesimaseptima.

Momordica trismillesimaoctava.

Momordica trismillesimanona.

Momordica quadrimillesima.

Momordica quadrimillesimaprima.

Momordica quadrimillesimasecunda.

Momordica quadrimillesimatertia.

Momordica quadrimillesimaquarta.

Momordica quadrimillesimaquinta.

Momordica quadrimillesimasexta.

Momordica quadrimillesimaseptima.

Momordica quadrimillesimaoctava.

Momordica quadrimillesimanona.

Momordica quinquemillesima.

Momordica quinquemillesimaprima.

Momordica quinquemillesimasecunda.

Momordica quinquemillesimatertia.

Momordica quinquemillesimaquarta.

Momordica quinquemillesimaquinta.

Momordica quinquemillesimasexta.

Momordica quinquemillesimaseptima.

Momordica quinquemillesimaoctava.

Momordica quinquemillesimanona.

Momordica sexmillesima.

Momordica sexmillesimaprima.

Momordica sexmillesimasecunda.

Momordica sexmillesimatertia.

Momordica sexmillesimaquarta.

Momordica sexmillesimaquinta.

Momordica sexmillesimasexta.

Momordica sexmillesimaseptima.

Momordica sexmillesimaoctava.

Momordica sexmillesimanona.

Momordica septimillesima.

Momordica septimillesimaprima.

Momordica septimillesimasecunda.

Momordica septimillesimatertia.

Momordica septimillesimaquarta.

Momordica septimillesimaquinta.

Momordica septimillesimasexta.

Momordica septimillesimaseptima.

Momordica septimillesimaoctava.

Momordica septimillesimanona.

Momordica octimillesima.

Momordica octimillesimaprima.

Momordica octimillesimasecunda.

Momordica octimillesimatertia.

Momordica octimillesimaquarta.

Momordica octimillesimaquinta.

Momordica octimillesimasexta.

Momordica octimillesimaseptima.

Momordica octimillesimaoctava.

Momordica octimillesimanona.

Momordica nonmillesima.

Momordica nonmillesimaprima.

Momordica nonmillesimasecunda.

Momordica nonmillesimatertia.

Momordica nonmillesimaquarta.

Momordica nonmillesimaquinta.

Momordica nonmillesimasexta.

Momordica nonmillesimaseptima.

Momordica nonmillesimaoctava.

Momordica nonmillesimanona.

Momordica decimillesima.

Momordica decimillesimaprima.

Momordica decimillesimasecunda.

Momordica decimillesimatertia.

Momordica decimillesimaquarta.

Momordica decimillesimaquinta.

Momordica decimillesimasexta.

Momordica decimillesimaseptima.

Momordica decimillesimaoctava.

Momordica decimillesimanona.

Momordica centumillesima.

Momordica centumillesimaprima.

Momordica centumillesimasecunda.

Momordica centumillesimatertia.

Momordica centumillesimaquarta.

Momordica centumillesimaquinta.

Momordica centumillesimasexta.

Momordica centumillesimaseptima.

Momordica centumillesimaoctava.

Momordica centumillesimanona.

Momordica ducentumillesima.

Momordica ducentumillesimaprima.

Momordica ducentumillesimasecunda.

Momordica ducentumillesimatertia.

Momordica ducentumillesimaquarta.

Momordica ducentumillesimaquinta.

Momordica ducentumillesimasexta.

Momordica ducentumillesimaseptima.

Momordica ducentumillesimaoctava.

Momordica ducentumillesimanona.

Momordica trecentumillesima.

Momordica trecentumillesimaprima.

Momordica trecentumillesimasecunda.

Momordica trecentumillesimatertia.

Momordica trecentumillesimaquarta.

Momordica trecentumillesimaquinta.

Momordica trecentumillesimasexta.

Momordica trecentumillesimaseptima.

Momordica trecentumillesimaoctava.

Momordica trecentumillesimanona.

Momordica quadringentumillesima.

Momordica quadringentumillesimaprima.

Momordica quadringentumillesimasecunda.

Momordica quadringentumillesimatertia.

Momordica quadringentumillesimaquarta.

Momordica quadringentumillesimaquinta.

Momordica quadringentumillesimasexta.

Momordica quadringentumillesimaseptima.

Momordica quadringentumillesimaoctava.

Momordica quadringentumillesimanona.

Momordica quingentumillesima.

Momordica quingentumillesimaprima.

Momordica quingentumillesimasecunda.

Momordica quingentumillesimatertia.

Momordica quingentumillesimaquarta.

Momordica quingentumillesimaquinta.

Momordica quingentumillesimasexta.

Momordica quingentumillesimaseptima.

Momordica quingentumillesimaoctava.

Momordica quingentumillesimanona.

Momordica sexcentumillesima.

Momordica sexcentumillesimaprima.

Momordica sexcentumillesimasecunda.

Momordica sexcentumillesimatertia.

Momordica sexcentumillesimaquarta.

Momordica sexcentumillesimaquinta.

Momordica sexcentumillesimasexta.

Momordica sexcentumillesimaseptima.

Momordica sexcentumillesimaoctava.

Momordica sexcentumillesimanona.

Momordica septingentumillesima.

Momordica septingentumillesimaprima.

Momordica septingentumillesimasecunda.

Momordica septingentumillesimatertia.

Momordica septingentumillesimaquarta.

Momordica septingentumillesimaquinta.

Momordica septingentumillesimasexta.

Momordica septingentumillesimaseptima.

Momordica septingentumillesimaoctava.

Momordica septingentumillesimanona.

Momordica octingentumillesima.

Momordica octingentumillesimaprima.

Momordica octingentumillesimasecunda.

Momordica octingentumillesimatertia.

Momordica octingentumillesimaquarta.

Momordica octingentumillesimaquinta.

Momordica octingentumillesimasexta.

Momordica octingentumillesimaseptima.

Momordica octingentumillesimaoctava.

Momordica octingentumillesimanona.

Momordica nongentumillesima.

Momordica nongentumillesimaprima.

Momordica nongentumillesimasecunda.

Momordica nongentumillesimatertia.

Momordica nongentumillesimaquarta.

Momordica nongentumillesimaquinta.

Momordica nongentumillesimasexta.

Momordica nongentumillesimaseptima.

Momordica nongentumillesimaoctava.

Momordica nongentumill

Fenugræci vires. Fenugræci vires. Fenugræci vires. Fenugræci vires. Fenugræci vires. Fenugræci vires.

Fuga. Fuga Cyclaminis. Cyclaminis species. Cyclaminis species. Cyclaminis species

Arbores magnæ affinitatis.

Santali arbores esse affinitatem, vt pallidum à candido discerni non possit, nisi fortè ab ipsis incolis, qui eas cæsas mercatoribus vendunt. Cæterùm Santalum in Nucis Iuglandis magnitudinem attollitur, foliis admodum virentibus Lentisci æmulis: flos ex cæruleo nigricans: fructus Ceraſi magnitudine, primùm viridis, deinde niger, insipidus, & facilè decidens. Inodoram ferunt esse arborem, nisi detracto iam cortice exiccata.

Descriptio arboris. Folia Lentisci. Flos. Fructus. Arbor recens inodora.

Quantùm igitur ex hac Santali descriptione colligere licet, valde [inquit Clusius not. ad Garc.] erit dubitandum, an legitimum Santalum pallidum habeamus: quandoquidem scribit vix in Lusitaniam deferri, quoniam eius pretium maius sit apud ipsos Indos quàm apud Lusitanos. Fieri igitur poterit, vt aliquod aliud odoratum lignum nobis pro legitimo Santalo obtrudatur. Certè candidum nostrum planè inodorum est. At legitimi pallidi librale fragmentum, è stipite aliquot pedes longo, semipedem crasso, recisum, donauit mihi anno 1581. Morganus fragrantis admodum odoris. Est verò id graue, solidum, nodosum, colore intus flauum, odore suaui reficiens cerebrum, & grato sapore palatum feriens.

An nostra Santala sint Arabum.

Santalo Citrino nos carere. Tres arbores demorsa.

Error circa nomen.

Apud antiquiores Græcos nullam Santalorum mentionem inuenimus, sed apud Arabes qui ea nobis ostenderunt, & tria fecerunt, *album*, *rubrũ & luteum*, quorum placita de Santalis infrà inter vires videre licet.

Apud Plin. Sandalum non est arbor, sed herba frumentacea, de qua suo loco. Sunt tamen qui Sericatum Plinii Santalum flauum esse coniectentur, à Serici crudi colore, vt annotat Dalechamp. Sed optauerimus tales Laurum in solidum momordisse, qui ex tam leui occasione coniectari, & vt ipsi censent, interpretari, nos, ludificati, audent.

Sandalum herba, Plin. fermentum.

Videtur tamen Galenus de Santalis tradidisse, quoniam eum citat Auicenna: sed valde suspicamur ne id falsò: Nam si cognita fuissent Santala Galeno, vtique eorum passim non vno tantùm in loco meminisset: vt nemo nunc quiritari queat ea capita vel libros periisse. Extat quidem de Sandalis libell⁹, sed falsò Galeno inscriptus cui de secretis Galeni titul⁹ est. In eo vbi de Ictero traditur, Sãtalorũ fit mentio quamuis non santalum, sed Mahazari legatur, quam vocem Recentiores quidam, santalum citrinum interpretati sunt, vt postea specialiùs dicetur. His autem non exhibendam esse fidem doctissimi iudicarunt. Eò quòd ab Arabe quodam collectus sit is libellus, & Galeni nomine inscriptus. Actuarius verò ex recentioribus Græcis in Diaromaton suum Basilicum inter alia, recipit Santali tria genera, nempe *Citrinum*, *rubrum* & *candidum*: totidem & Hermol. genera facit: sed citrinum *Luteum* vocat.

Machazari. Mazahari Sandalum absolutè quid.

Tria genera ista, ex tribus distinctis arborum generibus ex quorundam sententia prouenire tradit Curtius: quorum primum rubrum, inodorum: alterum luteum: tertium album, quod in abscessu frigiditatis sibi gradum vendicet. Rubrum verò aliquantò cæteris frigidius existimari, omnibus præferri luteum, si pingui quodam scateat. Et statim subdit: & quia odorum, quod rubrum est, secundas partes obtinet. Album tertiam sibi classem arrogat, quod inodorum est, duobus prioribus suauiter spirantibus. Vt nunc in magna suspicione versetur bonus ille vir, ne credatur neutrum istorum vidisse, contrectasse, ac minùs etiam olfeciſſe. Nam quid sibi velit, dicés rubrum inodorum: & postea odorum, & suauiter spirare, nec scimus ipsi, nec intellexit ipse. Quis

Curtius.

odor rubri sit, pòst dicetur. Santalum citrinum inuentu rarum Plateario & Sylnio: Hic speciatim Santalia [sic enim vocat] quæ sunt in officinis, acri sapore, linguam mordentia, præsertim Citrinum, minimè in vsum recipienda censet: quod non aliam ob causam scripsisse videtur, quàm quòd Santala ab Arabibus in tertio refrigerantiũ ordine collocari videret, quam temperiem, vel potiùs temperiei excessum Santalis hodie in Officinis prostantibus vix nostro iudicio rectè tribuerit: vt ex hoc, quoque dubitari queat, an nostra Santala sint Arabum. Monachi in Mes. tradunt, Santalum citrinum non amplius adferri. Aromatarios hodiernos excauare meditullium ex albo, & pro Citrino obtrudere: immò illud ipsum esse alterere. Sed magnopere errare. Vnumquodque enim eorum genus suam propriam habere arborem, esseque diuersas arbores, & non duas. Omnium testimonio album esse minùs bonum. Inde colligunt: si Citrinum fuisset pars albi, non fore melius rubro, sed potiùs eo vilius quod est contra omnes autores. Addunt, reperiri quandoque scriptum Sandali Mazabari: quod accipiendum sit pro citrino. Sed hæc vox tum hos tum alios non parum torsit. Etenim in descriptione aromatici rosati Gabrielis, & in aromatici rosati imm. & in aromatic. Cariophyl. & in confect. Ramich, & in cap. de Tamarindis, & in cap. de Sorda & aliis similibus post Sandalum immediatè sequitur Machazari, vel Mezahari, vel Macizir &c. De Santalo autem dubitant debere intelligi Citrinum: quia semper [vt plurimi testantur] si legatur Sandalus absolutè, Citrinus intelligitur: qui est magis aromaticus & præstantior, teste etiam Serapione. Vocabulum proximè sequens Sandalum multi ex iunioribus volunt referri ad Santalum tanquam adiunctum: vnde & pro Citrino siue luteo exponunt.

Santalia.

Quod confirmauit Simon Ianuensis, qui scribens de Citrino. Vocati ab Aben Mesuæ Mazahan. Vltra septuaginta Barbaras variationes huius barbari vocabuli, per varios codices, in variis descriptionibus reperimus: *Machazari*, *mazahari*, *matzziri*, *matasari*, *mazazir* &c: & nõnulli simpliciter legunt *Sandali*. Quidam ex Recentioribus, *Sandali citrini*. In quibusdam antiquis exemplaribus, & in priori impressione librorum Mesues, inter simplicia sunt quædam Synonyma in quibus legitur Machazir, id est, odoriferi. Quæ sanè expositio benè conuenit Santalo citrino. Garcias tamen Arabicarum vocum non indiligens vestigator & interpres se prorsus ignorare fatetur, quid sibi velint ista vocabula, nisi fortè *Machazari* significet è Malaca pretium: aut Mazafrani legendum sit, quod pallidum aut croceo colore infectum sonat. Antid. Rom. Sandalum *Nazcambari*, Sandalum citrinum seu odoratum exponit. Io. Wittichius, in febre Epidemica præscribit *Santalum Machazici*, quod itidem interpretatur citrinum odoriferum. Medicorum insciuam, vel pharmacopolarum ignauiam, taxat Bellon. qui Sandala nulla ratione vulgò Cedrum vocant. Nullam autem Sandalus cum Cedro habet affinitatem, & à neotericis Arabibus tantùm cognitus. Sed error hinc emanauit, quòd cùm Theriaca Cedri ramos admittat, quibus illi carent, Sandalon pro Cedro assumunt.

Mazafrani. Nazcambari. Machazici

Cedrum

Error medicorum & Pharmacop.

Cæsalp. duo tantùm Santalorum genera agnoscere videtur, quæ ligna odorata vocat: *candidum*, & *rubrum*: *Flauum* autem quod hodie habetur, esse candidi medullam multò suauiorem reliquo ligno quod album est.

itized by

Sunt tamen plures alii qui tria diſtincta genera cum Arabibus agnoſcunt, de quo, cùm arbores ipſas non nouerimus, nihil certi ſtatuere audemus.

In Santalorum collatione inter ſe, & æſtimatione non conſentiunt Authores. Ruell. omnes in frigidorum claſſe ponit, ſed rubrum aliquantò frigidius dicit: ſatis temerè, quoniam ex ſuo cerebello. Excuſandus fuiſſet, ſi dixiſſet ex Arabum ſententia. Matth. omnibus præfert pallidum: ſecundum locum tribuit albo: poſtremum rubro, quòd, vt ille ait, nullo commendetur odore: priora verò duo ſuauiter ſpirent. Remiſſius quàm in Italicis lucubrationibus, inquit Apollo, vbi vtrumque odoratiſſimum dixit: & ſi demum rectiùs nares admouiſſet, deprehendiſſet vtique id, quod vulgò citrini ſeu flaui nomine circumfertur, multò fragrantius eſſe albo. Amato quoque luteus ſiue citrinus odoratiſſimus eſt, & cæteris melior. Tertius verò albus, medium inter rubrum & citrinum poſſidens. Præfert igitur rubrum albo, cùm tamen hunc odoratum, illum inodorum plerique faciant. Lacuna ſanè citrina & alba valdè odorata dicit: de rubro, dicit nullum habere odorem effatu dignum, ſed aliquem tamen acquirere ab aliis Santalis. At radians ille Apollo citrina ſeu flaua ſola ferè odorata dicit, quamuis alba communem ligni colorem habentia; & flauo inſerta [vt ille ait] aliquantulùm etiam redoleant: Biaſſanolúmque reprehendit, quòd in examine vnguenti Santalini falsò nihil omninò habere odoris cenſeat. At non videt tot radiis ſtipatus, à ſe quoque non niſi per accidens tribui odorem albo, quando ait flauo interſerta aliquantulùm etiam redolere, ſatis apertè his verbis aſſerens, quod animo & contradicendi ſtudio taxat. Idem Muſa Rubrum tradit, omni fragrantia deſtitui, etſi pro Santalo abſolutè, illud quidem accipiendum velint, quaſi magis infrigidans, ipſi tamen Apollini [Serapionis authoritate freto, qui ex Santalis meliùs eſſe dicit flauum] magis flauum arridet, quamuis calidius.

Cordum inſuper taxat, quòd per Sandalum Michoziri, vel ex Genuenſi codice Mazahari apud Meluem ſpeciem Citrini Santali, à vulgari diuerſam atque odoratiorem ſupponit: hoc nimirum eius adoleſcentiæ inurendum eſſe dicens, quòd vetuſtate exanimata citrina Santala, recentibus collata, minùs fragrare comperierit, proindeſn ſpecie diuerſa exiſtimauerit, quum præter enarrata non ſit dare quartam ſpeciem Santalorum. Quod verò quidam Cedrum putarunt, & calida officinarum Santala cum Syluio, id in rubro nullo pacto admittendum cenſet. At nos nec alba quidem Cedrum exiſtimari debere cenſemus. Ipſe verò Apollo nobis videtur nimis ſecurè aſſerere, non dari quartam ſpeciem Santalorum: quaſi ille ſolus omnia viderit. Si diutiùs viciſſet Cordus, vtique docuiſſet eum, quid intellexerit per quartam ſuam Santali ſpeciem, [quam ſanè ne nos quidem intelligimus] nec ſuam famam eius radiis obluſcari vnquam tuliſſet, inuenis quotquot vnquam vixerunt præter ætatem de Repub. Medica meritiſſimus.

Interim quoque mirari ſubit, vbi C. Bauh. legerit, Fr. Alexandrum in ſuo Apolline quartum Santalorum genus eſſe voluiſſe: cùm ex prædictis eius verbis apertè pateat, eum contrarium aſſerere.

Porrò apud authores ſcriptum inuenias *Santalus & Sandalus*: *Santalum & Sandalum lignum*: Serap. Auic. & Mauritanis cæteris itémque Perſis corrupto nomine *Sandal*: Ab incolis locorum, in quibus naſcitur *Chandanacon* teſte Linſchott. In Timor inſula omnibúſque Prouinciis Malacæ vicinis *Chandana*: à Decaninis, Guiaratis, Canarinis, aliíſque Indis *Sercandaa*. Luſitanis & Italis *Sandalo*. Gal. *du Santal*. Germ. Sandel/ Sandelholtz.

Cæterùm in pallidi penuria albi & rubri partes æquales præſcribendas non cenſet Garcias, vt vult Sepulueda, ſed potiùs ſolum candidum. Magis enim pallido affine eſt album, quàm rubrum. Pen. & Lob. in Adu. alicubi Medicum quendam anonymum obiter carpunt, qui ridiculè conquerebatur perperàm fieri hodie, quòd Santalum citrinum adulteretur Ligno aloës. Ita quidam imperiti de rebus incognitis quiritari ſolent, ne nihil ſciuiſſe videantur. Sed ſoli docti eiuſmodi Leones ex vngue norunt, & à verè peritis diſcernunt.

Scribit Matth. Santalum in vtraque Indiâ ſyluis denſiſſimis ingentiſſimíſque naſci: Syluas, ex agro Calicuthi Indiæ emporii aduehi à Luſitanis. Sed de hac re certiora nos docent Garcias & Linſchott. Album & flauum ex inſula Tymor aduenit, quæ Iauis adiacet, vndique portuoſa. Integræ ibi albi flauique Santali ſyluæ viſuntur, frequentíque hinc commercio per totam Indiam diſtrahuntur. Aduehitur autem vtrumque Santalum Luſitanorum Liburnicis ex Malaca & ab Couchin & Goa maxima totius Indiæ emporia inuehitur. Perit enim nunc Calecut ampliſſimum olim emporium. Inde ſcilicet ex Couchin & Goa potiſſimam partem exportant in Malauar, Canara, Bengala, Decan, & Guzarate: minima verò defertur Ormuz, in Arabiam & Luſitaniã. Imò vix in Luſitaniam legitimum Citrinum deferri putat Garcias, cùm multò plurisibi ematur, quàm in Luſitaniam delatum vendi poſſit. In exteras regiones delata Santali arbor etiam creſcit. Vidiſſe enim idem teſtatur in Andanager totius regni Decan vrbe primaria, vbi regiam ſuam habet Nizamoxa, attamen non fuiſſe odoratum. Habere autem Nizamoxam ibi hortos ampliſſimos, omni peregrinarum arborum, etiam noſtratium genere excultiſſimos, quæ ſi fructiferæ ſint. Significatum ipſi fuiſſe, in inſula D. Laurentii Santalum etiam inueniri, & ipſos Æthiopes incolas ſic aſſerere. Verùm intellexiſſe poſtea non eſſe Santalum, ſed ligni duntaxat genus odoratum, cuiuſmodi ibi plurima inueniuntur. Maffeus tradit in Cherſoneſo inſula primæ notæ Santalum album naſci. Leuin. Hulſius in Nauig. Holand. Inſula, inquit Madagaſcar, id eſt, Lunæ, nunc S. Laurentii, quæ ex maximis & ditiſſimis inſulis cenſetur totius orbis in India Orientali abundat Santalo, Ambato & Ebore.

Serapio ex multorum Arabum autoritate Santalum frigidum eſſe ſtatuit in tertio gradu. Auic. verò in fine ſecundi ordinis ad tertium vſque, ſiccum in ſecundo vterque. Rubrum tamen Serap. frigidius eſſe dicit albo & citrino: illúdque præ cæteris, humorum fluxum inhibere, Eryſipelatis, inflammationibus, podagræ à bile ortæ ex ſucco Solani, aut Sedi, aut Portulacæ, aut Lenticulæ paluſtris vtiliter imponi. Simile eſſe *Fauſel* frigiditate & ſiccitate, atque adſtrictione, toborare gingiuas & ſtomachum. Omnia Cardiacæ à bile & calidis febribus aduerſari. Trita & mixta cum aq. rol. & modico camphoræ vtiliter temporibus illini ardori capitis. Santala alba media quantitate ſarcocollæ adiecta, & cum albumine oui temporibus impoſita, ad idem valere, & aduerſus deſcenſum humorum in oculos, incipientéque

Machoziri.
Cord. mor.
Syluius mor.
Apollo mor.
Verdi laus.
C. Bauh. mor.
Synonyma linguar.
Santalum
Sandalum
Sandalum lignum
Serap.
Auic.
Mauritanis
Perſis
Chandanacon
Timor
Chandana
Decaninis
Guiaratis
Canarinis
Indis
Sercandaa
Luſitanis
Italis
Sandalo
Gal. du Santal
Germ. Sandel/ Sandelholtz
Succedit Sepulueda
Adu. ridiculæ
Locus
Malaca
Couchin
Goa
Malauar
Canara
Bengala
Decan
Guzarate
Ormuz
Arabiam
Luſitaniã
Garcias
Luſitaniam
Nizamoxa
Andanager
Decan
D. Laurentii
Æthiopes
Maffeus
Cherſoneſo
Leuin. Hulſius
Nauig. Holand.
Madagaſcar
Lunæ
S. Laurentii
India Orientali
Ambato
Ebore
Vires & vſus
Temperam.
Eryſipelas.
Podagra.
Andropogon.

Aqua Sanctificata.

Aqua benedicta.

Sanctificatio aquæ.

Benedictio aquæ.

Aqua benedicta.

Aqua benedicta.

Aqua benedicta

vtrumque inodorum sit. Musa quoque diuersarum arborum ligna esse testatur. Et sanè ipsa lignorum facies & color, paulò diligentioribus facis manifesti, tam differentiam offendunt.

Aut deest aliquid, aut fefellit vid. Matthiolus.

Lusitanus & inter Authores de odore Santali rubri. Odorem nullum esse negant Matthiolus, Amatus, Musa, Lacuna, Scaliger, Apollo, Casp. Bauh. aliique: & si fortè non nihil redoleat, ei per accidens nescio illum odorem, quod cum aliis importati soleat, quidam ex iis dicunt.

Curtus mal.

Curtus in vtrumque paratus, modò inodorum, modò odoratum, & humiter spirare pronuntiat. Non desunt verò, qui tenue quiddam etiam per se spirare censeant, præsertim recens, quibus contigerit videre tales iudicent. Cæsalpinus aliquid nouæ importat: varia forte videri, quoddam exiguè odoris, quodda nullius, quoddam præterea longè odoratus flauo, non sine quadam Castorei æmulatione, sed meræ coniecturæ.

Odor Castorij.

Inficere negant Garcias, Acosta, C. Bauh. At Clusius testatur Santalum suum inficere. Et Hiltor. Lugd. Santalum rubrum lepè inficere solere tradit. Industrius & in singularibus versatissimus Medicus Fel. Platerus Archiatros Basan suo lib. de febribus, ad febres continuas, Santalum rubrum, aqua maceratum, ei rubrum colore conciliare testatur. Omnia nostra fragmenta, [habemus autem non pauca de diuersis locis conquisita,] madefacta & interdum affricata, rubro id tingunt, sed leuiter: masticata alia magis, alia minùs saluum inficiunt, quædam nihil ferè. Aquam maceratione non facilè tingunt, nisi in puluerem redacta diu macerentur, aut ebullant. Pyxidulæ torno recenter elaboratæ, vel per se, vel saltem madefactæ interdum affricatæ imbuebant, colorem eliciunt quidam aceto, alii Aqua vitæ, ac rubro colore inficiunt Tragemata ex sacchar. Si qui sunt qui contrarium obseruarunt in suo, habent quod dicant, vel differre inter se Ligna Santali, vel in eo saltem, vel se aut nos non verum Santalum agnouisse. Iudicium ferat aliquando posteritas.

Synonyma linguar.

Hispani *Sandalos roxo & bermejo* vocant. Ital. *Santal. rossi.* Gal. *Santal rouge.* Germ. Roter Sandel.

Santalum rofaceum vnà Rhodofantalum.

Io. VVittich. de Feb. Epid. cum mania præscribit Santalum rosaceum rubrum: & postea iterum Rhodosantalum, id est, rubeum odoratum, non vulgare, seu Pseudosantalum, quod nihil valet. Sed existimamus bonum illum virum, præscribere Santalum sibi incognitum. Tale enim nullum hactenus nobis innotuit.

Adulterũ.

Cæterùm Verzini vulgò dicti, seu Ligni Brasiliani rubri puluere adulterari odoratum Santalum, annotat Cæsalp. Sed si odoratum esset rubrum, facilè detegeretur fucus *ex tui exuuiæ*, vel ex odore remissiori. Non diffitemur tamen posse & solere Santali rubri puluerem illius loco ab impostoribus diuendi: talem enim & nos habemus, ab institore quodam Santali rubri nomine datum. Sed ex dilutiori colore & facillimè inficiente facilè fucum deprehendes.

Vt fucum deprehẽdas.

Santalo absolutè apud authores posito, quidam rubrum accipi volunt: quorum sententiam non temerè improbauerimus, si ad calidos affectus vsus esse debeat, quicquid ex Serap. clamitet Apollo. Quicquid enim virium antea ex Arabibus aliisque aduersus ardores & varios morbos calidos præscriptum est, huic potissimùm competere existimamus, quippe quod frigiditati proximius, aut in primo refrigerantium [secutè nimirum in tertio Euch. Roes. statuit,] collocatum, insuper etiam leuem quandam adstrictionem obtineat, in prædictis affectibus conuenientissimam. Consule itaque cap. præced.

Vires & vsus.

Tentetã.

Rubri Santali apud Indos exiguus est vsus, & rarus. Veruntur tamen contra feruidas febres, eo tempora, frontem, & arterias inungentes. Ad alias regiones magna copia transfertur, potissimùm in Lusitaniam Occidentalesque regiones, quòd summi in Medicina vsus sit. Indi ex eodem ligno idola siue *Pagodes* & delubra sua interdum fabricant: qua de causa crassiora ligna magis expetuntur, maiorique pretio redimuntur, authore Garcia. Festiuè satis D. Platerus docet in febribus ardentibus delirantes decipere infuso aut decocto santalorum rubrorum, eos qui vinum expetunt. Gratius & melius etiam efficietur, si addito Granatorum succo vini aliquem saporem ei concilies.

Pfeu. apud Indos. Febres.

Ad sitim.

Porrò rubrum Santalum non nascitur in Timor, sed loco valdè distanti, videlicet in India intra Gangem fluuium, in Tanasarim, & maritimis quibusdam Charamandel: ex his locis omne Santalum rubrum adferri pro certo asserit Garcias.

Locus.

ABELICEA SIVE SANTALVS ADVLTERINA CRETICA.

CAP. XXXVII.

Descriptio

ABelicea authore Hon. Bello, arbor est magna, recta, multis ramis prædita, aspectu pulchra, cui folia Alaterni, sed rotundiora, profundè serrata: [quos flores proferat, ignorare se fatetur.] Fructus magnitudine Piperis, figurâ quasi rotundus, colore inter viridem & nigrum medio: materies ligni dura, & paululùm odorata, puluis enim huius Santala imitatur: vnde Pseudo-santalus Cretica iure appellari posset. Arbor hæc in solis montibus Leucis, eorúmque altissimis iugis prouenit, & ex ea trabes fiunt.

Fructus

Pseudosantalus Cretica.

Locus.

Antiquis idem ignotam fuisse putat, ni fi vi mus montana Theoph. descripta l. 3. c. 14. Sed folia neque leuiter serrata esse, neque magna, vt Pli verùm longè impora. Vocatur *ἀπείρινος*.

BRASILIVM LIGNVM.

CAP. XXXVIII.

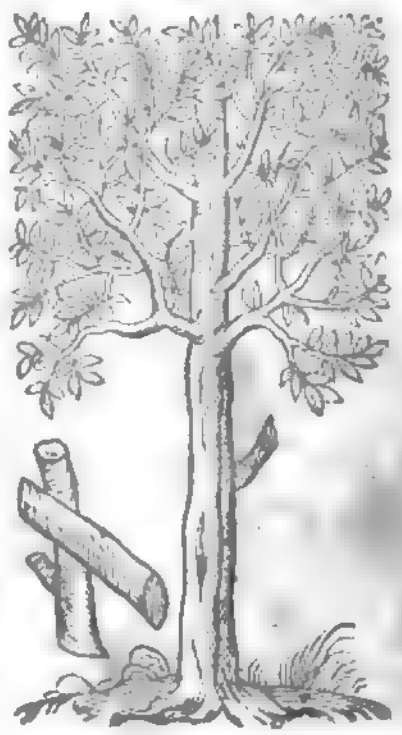

Delũm.

BRasilium vulgò dictũ durum & ponderosum lignum est, delibratúmque ad nos importatur, pectinibus satis rectis, colore sanguineo foris, & quà parte imbres Solémque est passum, intrinsecus autem dilutiùs rutilescit: sapore dulci est, saliuámque commansum, aut liquorẽ cui fuerit infusum, colore rubro tingit.

Sapor.

Cordus sic de-

pin-

pingit. Preſilium lignum aliquam in materia cum Acere habet ſimilitudinem, colore tamen rubet: inuenitur etiam in ruſſo candicans, ſed prædictum melius eſt: craſſitudine Guaiaco æquiparatur: pectines habet rectos, idcóque facilè findítur, ícobina aſperiore in aſſulas redigitur, quæ in liquorem, quo decoquuntur, rubedinem ſuam deponunt, tinctoribus expetitam, ſcribendis etiam rubris literis aptam. Eligito materiam eius rubentiſſimam. Decorticata ad nos adfertur, vt pluuias, vel alias ex induſtria affuſas aquas facilius imbibere poſſit: hoc enim pacto id quod pallidius eſt, floridiorem acquirit colorem: quidam etiam lixiuio humectant: facilè deprehenditur: purpuraſcit enim in ſuperficie, intus remanente pallore. Sapotem habet modicè dulcem.

Delectus

Forma detegitur

Arborem Cardanus non magnam tradit, Enzinæ ſimilem, ſed tenuiorem, & magis obliquam: folium quercinum non tamen aſperum: corticem ex arbore propter ſiccitatem ſponte excidere. Lignum colorum varietate, cum aliis arboribus certare. *Verzinum* vocari.

Deſcriptio Arboris Cardani. Folia quercina.

Longè aliter deſcribit Theuetus, ſimúlque modum tradit quo reperta ſit hæc arbor. Portugalenſes (inquit) regiones perquirentes, (nempe terræ Americæ) viderunt pennas rubras, quarum tingendarum rationem reſciſcere voluerunt. Quibus ab incolis lignum Breſilium oſtenſum fuit, viſu pulcherrimum. Cortex exterior totus cinericius eſt: lignum interne rubet, maximè in medullio, quod excellentius, cuius etiam plus aſportant. Tunc igitur magnam aduexêre Portugalenſes quantitatem, quod adhuc fit. Hæc arbor folia fert ſimilia Buxo, ita pruna, ſed ſpiſſa & crebra. Nullum gummi emittit, vt quædam aliæ. Olim maioris fiebat quàm nunc fit, maximè in Oriente.

Quomodo Breſilium inuentum fit

Folia Buxi.

Lerius arbores in Quercum altitudinem excreſcere ſcribit, quaſdamque arbores tantæ eſſe craſſitudinis, vt tres homines amplecti non poſſint. Folia Buxi eſſe viridiora, fructum non ferre. Lignum non eſſe humidum vt pleraque ligna, ſed naturaliter ſiccum: vrendo minimũ & penè nullum fumum emittere, cinereum quoque tingere. Qua ratione *Braſilium lignum* differat à *Santalo rubro*, antea dictum.

Lignum naturaliter ſiccum.

Apud Veteres nihil de hoc ligno proditum nouimus. Exiſtimatur tamen primò Lignum hoc ex Regina Saba Salomoni delatum, cuius ſit mentio in hiſtoria 1. Regum dictum *Dalmagin*, vt notat Theuet. Magnus ille dux Oneſicritus in itinere inſulæ Taprobanæ ſitæ ad mare Indicum Orientale, attulit huius magnam quantitatem, quod multùm probauit Alexander.

Dalmagim.

Rondel. in praxim. ſ. cap. de Apoplex. tradit Caſtaneas quæ adferuntur ex India forma renis, eſſe fructus Ligni, quod vulgò dicitur *Breſil*. Verùm cùm Theuetus dicat Braſilianam arborem non ferre fructum, per Caſtaneam Rondeletii intelligimus *Catous*.

Rondel. per Catous.

Peculiare quid, more ſuo Caſalp. quoque ſapit. Spinam vulgarem fullonum, quam in Hiſpania Aſpalathum vocari à quibuſdam teſtatur Plin. hodiè *Verzinum* vulgò vocari; Lignum rubrum craſſitudine tibiam excedens, rubeo colore inficiens, cuius puluere adulterent odoratũ Santalum. Sed eius opinio de Aſpalatho iamdudum exploſa eſt à pluribus, aduertat etiam Lector arboris Braſilii craſſitudinem longè aliam traditã ex Lerio.

Verzinum

Aſpalathus

Synonyma Oſorius in Braſilia admodum frequentes & altiſſimas dicit arbores. Earum quoque aliquoties meminit Pet. Martyr. de rebus Oceanicis & noui orbis, Arbores Coccineas vocans, quarum lignũ mercatores Itali *Verzinum*, Hiſpani *Braſilium* appellent. Geſn. *Breſilum lignum* & *Berſilicum*. Fuchſ. notat *Verzinum* vel *Breſilium*, quòd è *Braſilia* adferatur. Incolæ *Arbutam*, Theuet. It. *Ligno Verzino*. Gal. *Arbre de Breſil*: *Bois de Breſil*. Germ. Preſilgen holtz.

Arbor coccinea.

Braſilium. Berſilicum. Verzinũ nunc.

Calp. Bauhin. apud Matth. Breſilii ligni duo genera facit: alterum ruſſum, alterum citrinum: ruſſum aliud ruberrimum eſſe, aliud in ruſſo candicare: hoc tinctoribus expeti. Citrinum verò *Bugia* vocari. Verùm hactenus apud neminem legimus vllum Breſilium citrinum ſiue Bugiã ex Braſilia adferri.

Genera duo.

C. Bauhinus.

Cæterùm iam ſuorum noſtrorum memoria deportari cœpit hoc Lignum ex Braſilia aliſque inſulis longo Lituraicarum nauigatu quæſitis. Munſterus in Calicut & regno Pego naſci ſcribit. Maffeo teſte, ea Regio vbi creſcat S. Crucis nomine vocata in aliquot annos: ſed à Brathio rubro ligno, ſuperinducum Braſiliæ cognomen.

Locus

Theuetus monet Breſilũ quod prouenit verſus fluuium Ianairel, Mariam, & Capo de Frie, melius eſſe altero, quod dicatur venire Canibales & totam regionem Maragnan.

Delectus.

In Officinis Europæ hodiè nihil frequentius, imbuendis magnoperè velleribus aliiſque rebus expetitum, ex quo Infectores magnum faciunt quæſtum. Nam vt obtinuit Raſch. tenuiſſima ſegmenta vel taleolas findunt, & aliquot diebus macerant lanas, elutriatáſque cortinis incoquunt, vt ſuccum liberaliter ebibant. Colos tantò dulcidior, quantò ſaturitate fraudatã, minùs ſanies huius epotarunt. Sed ſi plùs ſiuunt vellera, vt largiùs ſucco fatentur, inebrientúrue, lubnigricante colore refulgebunt. Certaret istiuſmodi color cum purpura, ſi pannis tam pertinaciter hæreret vt primam gratiam geſtatu, attritu, aut vſu non exueret. Sed vellus huius ſuci non ſemper tenax, in rubrum colorem degenerat.

Vſus.

Tingendi modus.

Qui librorum margonio dant operam, ſegmenta ligni aceto tantiſper macerant, dum omnẽ coloris vim ad ſe rapiat, cui nonnihil gummi, ne chartas penetret adiciunt.

Liquor rubens ad ſcripturam

Alii lixiuio potenti, & adhuc feruente illius ſcobem immittunt: vitro deinde, optimum eſt ad hanc rem, quia tenuiſſimum, ſurſũ itque ligni pars octaua, additóque modico aluminis inter cineres cadentes per horam excoquitur, protinúſque in vſum admittitur. Nec opus hic gummi Arabico, niſi ſplendicantes literas habere voles. Alii etiã loco aceti aut lixiui aquam ſimplicem ſumũt, ſed efficaciùs priora tincturam eliciunt. Si diutiùs coquas quàm par ſit, ſanguineum colorem acquiret: ſed ſi pergas, cœruleus aut atropurpureus. Neutro tamen modo, ni protinus in vſum admittatur diu ſeruari poteſt. Tempore enim mutatur, quemadmodum & in vellenibus ipſis. Hócque non ineleganti purpureo librorum margines ductis concinniter lineis exornant. Itidem atramenti ſcriptorii vice, voces quas velint marginibus adnotari, hac roſacea ſanie ſpatium exarant. Quare roſeum, vel potiùs Roſetum vulgus nominant. Hoc tam eleganti venere libros commendat, vt laſſos & continuo conſpectu nigritiæ & candoris fatigatos, oculos ſua iucunditate recreet.

Alia parandi ratio.

Roſetum.

Cinis quoque tingit lintea colore rubro, vt nullo ſapone poſſit elui: quod & ſe obſeruaſſe aliquando teſtatur Lerius. Indi eodem ligno vtuntur ad tingendos funiculos ſuos bombacinos &

Digitized by Google

pennas, quibus elegantissimam coloris gratiam conciliare norunt.

Iam in multas rerum perpulchrarum formas lignum tornatur. Hoc etiam fabri lignarii ad tenues tessulas, ad operum pretiosiorum lautitiam & elegantiam vtuntur. Eodem etiam gladiorum cultellorúmque manubria niuniuntur & alia leuia ope a tam tornatili quàm dolatili opera fabricantur. Nec omittendum hoc loco Fallopii experimentum, quo dignoscas alumen in aquis medicatis seu thermalibus contineri. Coquatur lignum Bresilium ex aqua donec penè nigrescat, de qua affunde supra tedimentum destillationis illius aquæ, & si alumen adsit, color ille ad nigredinem vergens mox reddetur dilutior clariorque. Huius ligni vis medica nulla hactenùs innotuit nobis.

Vt dignoscas alumen contineri in aquis medicatis.

BRESILIO SIMILE LIGNVM VERNIMBOCK GERMANIS DICTVM.

CAP. XXXIX.

Descriptio

VIdimus apud quendam Fabrum lignarium Vlnam metricam, ponderosam admodum, quippe quæ aquæ iniecta statim sidebat, solida Ebeni instar, rubens. Id lignum *Vernimbock* nominabat. Aiunt in oppido Wirtembergico Balb Insectores eo vti ad tingendum. Vlmæ Braunpressilzen nominant, quasi dicas, Bresilium purpureum. Argentinæ non incelebri emporio perquirentibus, quid esset Vernimbock, fruita duo obtulerunt Insectores, extrùs nigricantia, intus rufa, solida valdè, & pondere suo aquæ fundum petentia. Ingeniosus D. Frid. Meyer, Armamentarius Argentinensis elegantem colorem rubrum pro scripturâ parare docebat, addito gummi & alumine. Idem aiebat, adecto pulucre concharum lacrimarum purpureum reddi colorem.

Vsus.

Liquor ad scripturam

In quo differat a Bresilio

Hoc lignum differt à Bresilio nobis Geneuæ pro Santalo rubro exhibito, quod non fidit, habétq; quo cũ Fagineo ligno nonnihil conuenit, [si colorem demas] præsertim maculis illis translucentibus atque crispantibus per substantiam eius sparsis, neque dulcorem illum masticatum præbet.

Vernimbock vocant fortè Germani descriptum lignum, à loco vnde defertur: scribit enim Theuetus, contributam esse arcem à Lusitanis, quæ nominatur Fernambua, vbi syluestres homines mercaturam cum eis exercent.

An Cordo in Obs. Materia arboris cuiusdam peregrinæ, colore inter Sandalum rubeum & Bresilium medio, ex qua faciunt capulos cultrorum Norinbergæ.

ARBOR ΜΗΤΡΟΞΥΛΗΡΟΣ SCALIG.

CAP. XL.

Descriptio

GRæcum fortasse nomen à nobis inditum Iplus Historiæ conueniet, quàm Agenio nostro. Tam enim est prope mendacium, quàm nos à voluntario mendacio alieni. Animi tamen gratia reponetur hîc. In Iaua maiore, aiunt, raram esse arborem, cuius medulla ferrea sit: exilis illa quidem, cæterùm porrecta ab imo ad summum plantæ fastigium. Atq; eam fructum gerere ferro impenetrabilem. Eadem refert Nic. Costinus in Itinerario suo. *Deinde expergisiebamur.*

Mirabilia ea.

LIGNVM BRESILIO SIMILE COERVLEO TINGENS.

CAP. XLI.

Descriptio

HAud ita dissimili facie Bresilio est lignum quoddam à Porentruyensi Pharmacopæo nobis donatum, colore & pectinibus Bresilii vulgaris, sapore tamen luculentiore, & cum dulcedine nonnihil acri, & odore grato, quem acquisitum negant: sed lignum esse recentius, quò odoratius: in segmenta diuisum solent Officinæ Galliæ diuendere, quibus dicuntur *Bois d'Inde*: Germanis Peseül: hoc etiam leniter masticatum cæruleo colore tingit, ideò à tinctoribus expeti aiunt, ad coriorum & telarum tincturam.

Sapor.

Color.

Montbelgardenses & Porentrutenses accersunt ex Trecensi vrbe & Argentina, emunt libram aliquot grossis: tincturam meliorem reddi dicunt, addito Alumine.

Vsus adhibetur.

LIGNVM VIOLACEVM BRESILIANVM.

CAP. XLII.

Descriptio

VIdimus in Bresilia, inquit Lerius, lignum naturaliter violacei coloris, & eo ligno attulimus regulas. An Hist. Lugd. ex Theueto Arbores in America ligno purpureo, ex quo pulcherrima tinctura fieri posset?

De hoc autem ligno sic Theuetus: In America provenit lignum colore purpureo, ex quo meo iudicio, pulcherrimæ sculpturæ parari possunt. Dubito an fuerit Lignum purpureum, in quo Plutarchus scribit Caium Marium Rutilium primum Dictatorem ordinis popularis inter Romanos, curasse sculpi sellium, personatum imagines 369. digitis minores: delatum fuerat lignum ex suprema Africa. Est & quoddam lignum Violaceum *Ettalche* dictum Leoni Africano in Descript. Africæ, quo vtuntur Medici ad Luem Veneream curandam: Iuniperus maior Scalig. quam suo loco trademus.

Lignum purpureum.

Ettalche. Leo Afr.

LIGNVM NEPHRITICVM, COERVLEO ET FLAVO TINGENS.

CAP. XLIII.

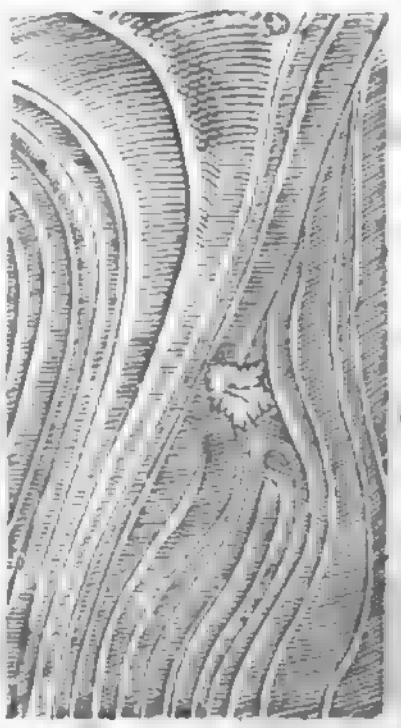

INdustrius & eruditus Ioann. Ducis VVirtem. Medicus & collega noster Dn. Schopflius mandante E.C. misit nobis nomine *Pali Indiani* craterẽ ligni huius, fabrè fanè factũ, amplum satis, cuius Diameter ferè spithameus: cuius pulchritudo non vulgaris ex variantium linearum emblemate resultans. Et simul eiusdem ligni scobem, colore rufescente, sapore nullo manifesto: quæ in aqua macerata eam breui spatio mirabili colore cæruleo & flauo tingit, quæ lumi-

Pali Indiani.

Scobs.

Digitized by Google

ni obuerſa Opali lapidis Gemmæ variantem colorem pulchrè repræſentat, ita vt in ea vario modo igneus, luteus, & rutilus ſplendor, & fulgens purpura, & virens mare incredibili pariter mixtura tranſluceant.

Lignum Bezoardicum.

Eiuſdem ligni ſpeciem, eodémque colore variante tingens frustulum accepimus nomine ligni Bezoardici ſeu aduerſus Venena, à quodam Italo, cuius hiſtoriam mox recitabimus. Hoc ſaturatiùs rubet Santalo, & ad ſpadiceum nonnihil tẽdit, pectinibus rectis, nullo nec odore nec ſapore, fortè quia euanidum, materie ſatis dura.

Vires & Vſus. Renum vitia. Vrinæ difficultas. Obſtructio viſcerum.

Mittit, inquit Monard. noua Hiſpania ligni quoddam genus craſſum & enode, materia Piri, cuius vſus tam diu receptus fuit in his regionibus ad renum vitia, vrinæ difficultates & incommoda. Poſtea experimento compertum eſt, eius aquâ in iecoris & lienis obſtructionibus vtilem eſſe. Fit autem hoc modo. Lignum aſſulatim & minutim concisum in optima & limpidiſſima fontana aqua maceratur, atque in ea relinquitur, donec aqua à bibentibus abſumpta ſit. Dimidia hora poſt iniectum lignum, aqua cœruleum dilutiorem colorem contrahit, qui ſenſim intenditur pro tẽporis diuturnitate, tametſi lignum candidum ſit. Id adulteratur ligno illi ſimili, quod aquam croceo colore inficit: de quo poſtea. Hac aqua qui aſſiduè vtuntur, eâ vinum diluentes, mirabiles experiuntur effectus ſine vlla humorum commotione, neq; alio opus eſt victus ratione, quàm temperata: aquæ enim ſapor non magis immutatur ligni iniectione, quàm ſi pura eſſet, & nihil in ea maceratum. Calidum & ſiccum eſt in primo gradu.

Modus Grandi.

Dolor lumborum.

Cum poculo & ſcobe prædicta, miſſa ab E.C. adiunctum erat hoc ſcriptum. Palligni Indiani ſcobis vnc. j. in vncias iij. aquæ font. loco calido horis 12. infuſa, & tepida aſſumpta infuſio manè ſtomacho ieiuno, in dolore lumborum & prouocandâ vrina plurimùm valet. Idem præſtat ſi aqua aliquandiu in poculo ex eiuſmodi ligno parato infuſa tepida bibatur, repetendo quoties opus fuerit.

Experimenta aduerſus Venena.

Impoſtura detecta.

Cæterùm Italus, quem dicebamus, ſui Bezoardici ligni libram j. duodecim coronatis Solaribus æſtimabat, promiſſo experimento extemporaneo. Cõuenit ſtudioſorum non paruus numerus, (qui hæc noſtra commentaria legentes, hoc ipſum teſtari poſſunt) inter quos & ego Cherlerus, ducente, & præeunte nobis, more Monſpelienſibus laudatiſſimo, Cl.D.D. Pradilæo, profeſſ. Regio, viro Gratioſiſſimo. Adſunt gallinæ duæ, cuique eum pulte farinacea intruditur Arſenici ſcrupulus. Sed alteri de aqua, quam ex infuſione ſcobis prędicti ligni paratam habebat, apponitur, quam miſella gallina ob intus excitatum ardorem auidè haurit, ex parte refocillata quidem, nihilominus tota ea die moribundæ ſimillima videbatur. Euaſit tamen tandem, vt aiebat Pharmacopœus, neſcio an corruptus vel largitione delinitus. Altera verò, quæ nihil de illa aqua hauſerat, variis tractationibus conuulſionibúſque fatigata, miſerè interiit. Hîc ſtudioſorum caterua alteram ſuperuientem conſpiciens, certatim de ligno poſcere cœpit, ſoluto pretio, ſed remiſſiori, [pro ſingulis vnciis mediũ coronatũ, vel aſſes aut ſolidos 30. regios, niſi fallor.] D.D. frustulum obtulit dono. At ego quiritati & cauſari, aquæ frigiditati ac copiæ potiùs eam vim dicandam, quæ ardentiſſimi veneni vim retũderet. Italus impoſturâ detectâ, séque præſenti lucro priuatum iri vidẽs, me tanti boni frustulo beare, blanditiiſque delinire feliciùs potuit, quàm debuit, vt tacerem. Nec caruit experimento ſuſpicio. Nam ſequenti die præſentibus aliquot ſtudioſis idem penitùs obſeruatum in columbis, quibus itidem Arſenicum exhibitum, altera epotâ aquâ ſimplici ſed frigidiſſimâ ſoſpes euaſit, altera interiit.

Lignum ad colicam.

Porrò dubitamus an de hoc ligno intelligat Goropius, quando ait: Lignum quod à colicis doloribus curandis quidam nuhi nominarunt, nec dum ad vſum medicum vocaui.

Fraxini genus.

Cæſalpinus qui nunquam non aliquâ nouitate ſtipatus incedere ſolet, ex Fraxini genere ſuſpicatur lignum in noua Hiſpania repertum, cuius ramenta in aqua poſt horæ dimidium cœruleum elegantiſſimum reddunt, cùm ipſa candida ſint.

Vtuntur (addit idem) aqua prædicta in potu quotidiano vſu cum vino ad Renum morbos, vrinæ difficultatem, & Iſchiadicos. Eiuſdem ex eodem meminit Camer. Hiſt. Lugd. Lignum ad dolores renum vocat. Catal. Francof. *Lignum nephriticum*: Grießholtz.

LIGNVM CROCEO TINGENS.

CAP. XLV.

HOc eſt illud lignum quod paulò antè diximus nephritico ligno ſubſtitui, & aquam croceo tingere, vti teſtatur Monardes. Plura de eo dicenda non habemus.

An Theuet. Americæ Lignum luteum ex quo aliqui ſuos parant enſes?

An Virete Serap.

Conſiderandum an tale quid inſinuet Serap. quando ex autoritate Aben Meſuai tradit *Virete* afferri ex prouincia Iaiemen, eſſe corticem arboris, ex quo paratur color ſimilis croco. Sub *Virete* nomine eodem loco meminit aliarum plantarum ex variorum autoritate, de quibus ſuo loco.

LIGNVM CANDIDVM FVNGOSVM cotis vicem præbens.

CAP. XLVI.

ANno 1597. è Laua maiore delati ligni fragmentum datum ſibi, ait Cluſ. Exot. l. 1. cap. 8. valdè leue, vt nihil niſi Sambuci medulla quodammodo videretur, ſungosâ materiâ conſtans & candidâ, cortice admodum tenui, & quaſi mẽbranaceo tecta, cineracei coloris. Interrogatus à me Abdala Guaratenſis, quem Batani nautæ Amſtelredamum aduexerant ex Iaua, vbi aliquot annis vixerat [aliqua enim ex parte Luſitanicam linguam callebat] quod eſſet huic ligno nomen, & quis eſſet eius vſus, de nomine quidem nihil reſpondebat, ſed educto ſuo cultello, ſignis mihi innuebat, ad cultrorum obtuſam aciem exacuendam inſeruire: & ſanè poſtea faciebam, atque ad id præſtandum valdè commodum eſſe deprehendebam.

Deſcriptio

Ligni exotici flaueſcentis, venis à centro ad circumferentiam ductis à Gareto accepti deſcriptionem tradit Cluſ. Exot. l. 1. c. 7. ex quo petenda relinquitur.

CANDIDISSIMVM LIGNVM BRASILIANVM.

CAP. XLVII.

D. Striptio IN Bresilia scribit Lerius vidisse se Lignum candidum vt charta siue Papyrus. Thevetus quoque tradit in America nasci arbores ligno candidissimo & tenerrimo, nullius tamen apud Americos pretii. Consideretur Tocut gebit arbos, cuius lignum summi candoris, Authore Fragoso, cuius meminimus Hist.nd.9.

LIGNVM LEVISSIMVM.

CAP. XLVIII.

Descriptio GEner.Io.Henricus Cherlerus rediens ex Anglia attulit ligni portiunculam cum hac annotatione: Ligni leuissimi frustum crassitudinis crassioris carpi, vlnaris longitudinis habuit D. Iacob. Garetus Pharmacopœus Londinensis peritissimus, misit D.Clusio, deditque mihi portionem. Hoc sanè lignum leuissimum est, per transuersum sectâ rotulâ, suâ circumferentiâ maiori ex parte rotunda, ni quadam parte totum fungosum, cuius supereſt etiam aliquid corticis tenuis cinerei, totum habeti simile fluescens, distinctum circularibus lineis, ignem facilè concipit, odor nidorulentus, sapor subsalsus, quem acquisititium suspicamur. De quo ligno etiam Clus Exot.l.c.8.

COCCIGRIA: SIVE COTINVS PVTATA.

CAP. XLIX.

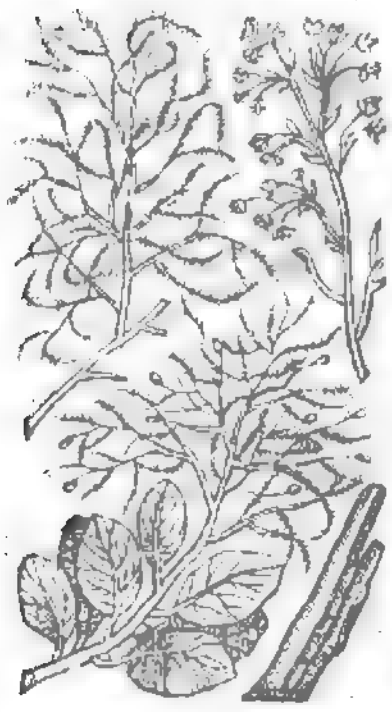

Descriptio DVo suadebant hoc loco de Cotino, arbore propiùs ad Orbem nostrum accedente tradi: tum quòd & ipsa tinctoria sit, tum quòd à quibusdam pro Bresilio habita, eodémque nomine sit appellata. Arbuscula est fruticosa, contortis caudicibus, non crassis, ramis crebris, mediocris crassitudinis, quos rubens ruffúsve cortex tegit, medullâ multâ farctos, quibus folia pediculis subtubentibus semuncialibus & vncialibus alternatim adnascuntur, ex oblongo rotundata. Pistachiorum foliis paria, glabra, neruosa, odore quodammodo Lentiscino, gustúque adstringente, non iniucundo tamen: sub æstatis finem rubescunt, elegantissimóque nitore oculos oblectant, id notante Clus. Ramulorum fastigia infinitos propemodum Mæandros tenuissimorum sed rigidorum filamentorum latè diffusos sustinent, Folia pilis plumatim obsitos: & in his obiter semina compressa rubentia Lenticulis æqualia: Cæsalpino flauescentia, quasi triangula, duro putamine, sed ob tenuitatem impartibili, [vt alie loquitur.] Materies flaua, solida, pectinibus rectis, externis orbibus albicantibus, interna parte vsque ad medullam fungosa. Flores scribit Clus. esse ex herbido pallescentes: radicem duram, lignosam, ramis fibris donatam, vt in Terebintho. Semina. Materies. Flores. Radix.

Huius arboris lignum videtur nobis sic à Cordo describi. Prefilium Citrinum, id est, *Bugia*, longi sunt baculi, crassitudine quâ ferè manum impleant, rectis per longitudinem descendentibus pectinibus. Colorem habet flauum vel citrinum, dolabris in tenues & fasciis similes assulas scinditur, quæ in aqua decoctæ, luteum vel citrinum remittunt colorem, quo fullones tingendis lanis & pannis vtuntur, in gustu ferè nulla qualitate linguam afficit. Prefilium. Bugia. Cordo. Tinctura.

Hoc est illud lignum quod C.Bauh. apud Matthiol.Bresilii [quod ex Brasilia adferatur,] alterum genus, nempe Citrinum, quod Bugia vocetur, facit: verùm hoc lignum ex Brasilia vel India adferri, apud neminem hactenus legimus, vt cur Bresilium dicatur, aut dici debeat nondum nobis constet. C.Bauh. mat.

Si quæ alia planta hodie cognita, certè hæc, quam modò descripsimus & pictam damus, ad κοκκυμηλέαν Theophr. referri posse videtur, quam sic describit. Coccymelea [κοκκυμηλέα] Arbuto & Adrachne folio similis est, sed arbuscula parua. Peculiare in hac, fructum eius in pappum facessere ac resolui [ἀνανεμοῦσθαι τὸν καρπόν.] Hoc enim de nulla alia arbore accepimus. Sed planè videtur ea vox κοκκυμηλέα esse mendosa, etiam doctissimorum Herbariorum calculo. Gaza antiquam vocem retinens, & hanc potiùs respiciens satis securè conuertit Prunum. At quod Pruni genus in pappum seu lanuginem abeat, vel quæ Prunus similis sit Arbuto, nec sciuit ipse, nec hactenus, obseruatum. Prudentiùs igitur Græcam vocem retinuisset. Potuisset etiam animaduertere apud eundem Theoph. aliam κοκκυμηλέαν, hoc est, Prunum ab hac planta diuersam esse descriptam, quod sanè auget suspicionem lectionis mendosæ. Coccymelea. Theoph. vet. Gaza int.

Mendosè in Hist.Lugd. legitur κοκκυμηλέα. κυκκυμηλέας legit Ruell. Certum verò est Plinium legisse κοκκυγέας, doctissimorúmque virorum iudicio eandem ille Cotinum vocat.

Eandem etiam esse cum Coccygria eiusdem Plin. censent Anguil. Dod. Pena & Lob. Dalech. Const. Taber. Casp. Bauh. Sed videntur in tanta breuitate Cotinum nimis securè eandem facere cum Coggrygia. Nam quid similitudinis habent inter se Coggrygiæ & Cotoni descriptiones Plinii.

Clus. certè consultissimus Botanicus satis circumspectè: Cotini, inquit, Plinius meminit breuiter, vt nemo facilè colligat, an ei stirpi, quæ apud Herbariorum vulgus tale nomen obtinuit, Cotini appellatio rectè applicata sit. Coggrigiam tamen eiusdem fatetur plurimas notas habere nostræ stirpi conuenientes. Dicamus iunioribus quales. Parua est arbor. Est & nostra. Nec folia malè conueniunt. Sed an nostræ semina vel fructus, in papposa illa filamenta facessant, nondum obseruatum. Iisdem obseruatum adhærere, qualia antea descripsimus. Vt & hoc dubium explicandum restet. Camer. quoque hæsitanter pronuntiat, in eo imitatus Clusium. Dubitat quoq; Cæsalp. non segnis alioqui ad pronuntiandum.

Sed

Plin. err. Sed nec Plin. abeat absque censura. Falsum enim quod ait: nullius arboris præter Coggrigiæ fructum amitti lanugine, seu pappo: nec videtur agnouisse Salices, Populum & similes, aut saltem earum non recordatum. Cautiùs Theophrast. de nulla id alia inauditum. Cæterùm, de sententia Clusii, aptiùs hanc stirpem Cocconeleian, aut Coggygriam [si quis fortè Theophr. sic scripsisse cum Plin. censet.] appellabimus quàm Cotinum: cùm κόκκυγος & Theophrast. & Dioscor. Oleasterisit.

Cocconeleia.

Cotinus. Styracem. Thapsum. Sunt verò, (vt Dalechamp.) qui Plinii Cotinum esse putent, quod Scythation, tanquam Scythicum lignum Græci vocauerunt: alii Thapsum: alii Chrysoxylon, flauo melinóque colore, & lanas tingens, & capillum.

Matthiol. in post. com. Cotinum esse ait foliis odore subgraui, Gallæ contusæ modo, caudice humano brachio paulò minore: gerere plumosam congeriem, umbellæ ferè speciem præ se ferentem, colore ex candido rufescente, in qua siliquæ oblongæ, Hyperici ferè similes: in quibus semen conclusum: vocari vulgò *Rose* & *Scotano*. Asserit hactenus non legimus à quoquam obseruatas siliquas, nec ipsi obseruauimus. Sed fortè

Matth. err. Matth. non recordatus se de hac planta alibi scripsisse, imaginatione sua fuit deceptus.

Thus Barbæ Iouis. Terebintho Cognata. Coccygria. Styrax. Gesn. l. Hort. *Barba Iouis Plinii*, arbuscula Terebintho cognata. Sponte circa Vrbanum nascitur; fortè Coccygria Theophrast. *Idem* alibi eiusdem operis: Styracem arborem, inquit, ad quatuor cubitos enatam si benè memini, idque è semine, ni fallor, vidi Augustæ in horto doctiss. med. Ad. Occonis, qui ad me scripsit, his verbis: Styracem meam quodammodo bifurcatam, in duas partes radicitùs, & ex vna arbuscula duas fecit satis insignes. Hæc arbor mirificè me delectat, tum quòd sciam nullam eius generis reperiri in Germania nostra, præsertim finitimis huic nostræ ciuitati regionibus: tum quia foliorum etiam florum pulchritudo speciosa videtur: de fructu in hisce partibus desspero. Sed idem Gesn. in alia quadam Epist. ad eundem scribit: Non est Styrax, quam mihi demonstrauerat arborem Augustæ, sed Barba Iouis à me olim existimata, quòd incanam velut barbam circa fructum suum funderet. Rectè Gesn. Styracem esse negat, quod vel ex eo patet, quòd hæc nostra folia nõ habet lanuginosa vt Styrax: neque hęc Barbam fert. Iouis quoque barbam Plinii, non censemus, cui folia argentea, quod nostræ arbusculæ non conuenit. Terebintho quoque cognatam non ausimus dicere: non enim est resinifera. Folia quoque manifestam differentiam faciunt: in illa plura ex vna costa emergunt, vt in Iuglande, in hac nostra singularia sunt.

Styrax non est. Barba Iouis non est. Gesn. non Terebintho quoque videtur cognata.

Thus. Turner. non. Turner. pingit sub titulo Rhus: descriptio tamen quam ponit, non quadrat figuræ.

Clus. annotat, hoc frutice ad paranda Coria, vti Coriarios non minùs quàm Rhoë, cùm alibi, tum circa Viennam Austriæ, ibique etiam Rhois vulgare nomen Sumach indidisse.

Sumach. Cornus Coriaria. Dod. non. Hinc Dod. Cotinum coriariam vocat: sed quando ait esse Vlmi foliis, prodit se plantam cuius iconem exhibet non nouisse. Vlmi folium hirsutum est, asperum, longum, serratum.

Plin. 2. Lob. & Pena & adu. Rhus 2. Theophrasti dicunt. Sic enim habent: Coccigria Theophrast. Cotinus Plin. & Theophrast. Rhus alterum: vt vel Cotinum Theophr. dicere velint, vel Theophrast. Rhus alterum. At nullam Cotinum apud Theophrast. nouimus, quæ Plinii Cotino possit respondere. Rhus quoque Theophrast. esse non potest, cuius meminit lib. 3. cap. 18. vbi Gaza vertit: fortè in Adu. non legendum Rhus alterum, sed Rhus Allobrogum. Neque enim credimus Pen. & Lob. tam differentem plantam cum hac nostra seu Coggrygia confundere voluisse, quam eleganter sic depingunt. *Rhoes* sunt cirrei flocci, quales in galeis aut galli gallinacei vertice visuntur, quâ de similitudine floris, dictus fuit hic frutex, qui è summis virgultis, quinũm cubitorum altis, pulcherrimum lanitium tollit, fericeo vellere & contextu calamistratum: quod crispatur & explicatur in latam Cæsariem, crinibus puniceis, fuscis, tortilibus, semine lentis minore, ex nigro ruffescente: caudice & virgultis fuscis, vimineis: foliis circinatis, densis, rigidis, Cappatis, Pistachiam aut Terebinthum redolentibus, & concoloribus. Quo magis miramur, tantæ venustatis stirpem frequenti vsu & mercatu ad coria curanda expetitam indictam esse Commentatori Matthiolo.

Cotinus Gesneri dissen.

Matth. err.

Oleaster Ethiopica. Casp. Bauhin. annotat Oleam Aethiopicam Hippoc. nominari solitam à Guilandino. Pannoniis *Farblauff*/ Dod. fortè leg. *Farblaub*. Sabaudis *du Fustet*: Allobrogi. *Rhu* falsò, sed propter vsum in tinctura: Appennini incolis *Scotano* & *Scotano* corrupta Cotini voce, Const. Quidam & vsus & similitudinis argumento Germ. *Gelb presilgen holtz* quasi dicas *Brasilium flauum*. *Scotanum luteum* Scaligero.

Locus Copiosè nascitur in Italia Lombardica inter sepes, vt obseruauimus Patauio, per Vicentiam Veronam, Brescham, Pergamum, [finitimásque vrbes animi gratiâ lustrantes] Mediolanum tendentes Iunio, quo iam defloruerat, & cirrorum fructuúmque specimen ostendebat: sed humiles ferè sunt omnes, & vix videas hominis

Tempus. altitudinem superantes, paucas æquantes. *Floret* circa Viennam Austriæ Maio: calidioribus locis maturiùs. Fructus maturescit Iulio & Augusto. Crescit spõtè in monte Badensibus thermis quæ à Vienna quatuor miliaribus absunt, imminente, vicinisque quibusdam montanis locis, vbi interdum adeò pumila nascitur, vt vix cubitalem altitudinem attingat. Clus. Prouenit & copiosè in Tridentino agro, potiss. etiam in Apẽnino monte: in Histriæ alpibus, in Pannoniæ superioris siue Austriæ: tum & in Hungariæ ac Bohemiæ arduis syluis, si Dod. credimus. Auriaco agro quatuor miliaribus Auenione, quà insulas & aquas Sextias itur, magnus prouentus est. Lob. Ex ramo aulso diu viridis remansit sed non regeminauit fata Gesnero: vnde colligit plantam hanc diu durare posse si semel apprehendat. Vidimus etiam inter Camberium & Lugdunum quò lignum copiosè aduehitur ad tincturas, quẽadmodum & ad alia loca tinctoriis officinis celebria. Itali qui Serici confectionem & tincturas instituunt ostenderunt nobis Stutgardiæ 1600. ramenta ex Italia delata nomine *Scodano*. Valer. Dourez ad ipsam plantam annotauit Guilandino dici Chrysoxylon apud Anac. ita etiam vocabat Vlyss. Aldroandus cùm essemus Bononię.

Ratio

Scodanus.

Chrysoxylon.

Vires. & vsus. Tinctura. Radicibus vtuntur infectores, illisque pannum russo [rosso] colore inficiunt. Foliorum etiam & ramulorum vsus apud Coriarios in repurgandis coriis. Anguill. Iidem ramis luteo tingunt, teste Const. qui tamẽ Plin. verba explicans, quando ait: ad lineamenta modo conchylii colore insignis, id de cortice intelligendum tradit. At nos ligni tantùm vsum, nullum corticum obseruauimus cum Anguil. & Cæsalp. qui ait: cau-

dicibus decorticatis infectores vtuntur: flauo enim colore tingunt. Vis illi adstrictoria insignis, exiccans, coluben sque. Sanantur foliorum decocto in collutionibus oris & linguæ vlcera, quin etiam columellæ & faucium defluxiones. Valet item ad genitalium quoque vlcera, si eo sæpè abluantur. Adduntur folia in delessionibus, quæ ad menses cohibendos parantur. Siccorum foliorum ac ramusculorum puluis, ventri priùs aceto rosaceo illito, insperſus, alui defluxiones quascunque compescit. Matth. Possis etiam eiusdem decocti collutione dentium dolorem incipientem à fluxione calida arcêre.

Τέρετρον.

Vlcera oris Defluxiones faucium. Vlcera genitalium. Menses.

Alui defluxiones.

BVXVS.

CAP. L.

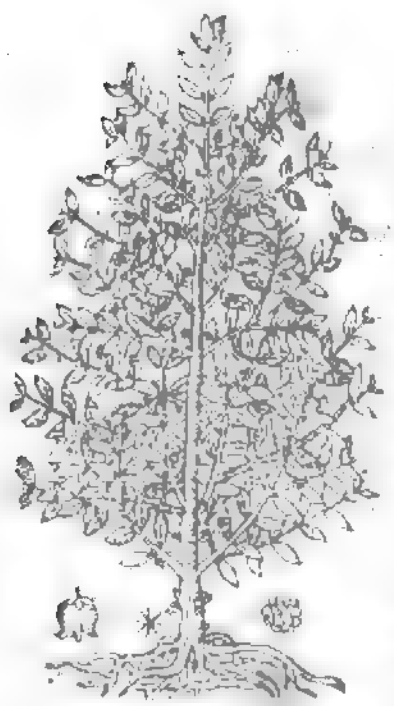

DE Buxo nõ intempestiuè nunc tradetur, quòd Bresilin folia [de quo antè] tradantur esse Buxi: sicut annotauit Theuetus, ita parua scilicet, densa & spissa.

Descript.

Est verò Buxus perpetuæ frondis arbor, dẽsis ramis brachiata, cortice scabro, albo, materie durissima, flaua, nulla intus medulla, valdè æquali, ponderosa, adeò vt aquæ iniecta rectà sidat. Imò nec carnem sentire in aquis, norat Matth. Folia crebertima, æterni viroris, splendentia, lætia, Myrteis obtusiora, firmiora, interdum concaua, &, quod notatu dignum, duplicia, quæque diligenti vel cultello ita à se inuicem separari possunt, vt tenuissima & ferè pellucida alterius plantæ esse exercitatissimo cuique videantur: suntq; Buxi folia odore parum grato, sapore tamen ingratiore, quorum ortus, sicuti & ramorum ferè est aduersus: ex quorum alis secundum ramulos globuli racematim cohærent, qui mox in flosculos staminеos flauescentes explicantur, quos vascula excipiunt vrceolis similia, viridia. Myrti baccis paulò maiora, supetiore parte vmbilicata, & tribus vel quatuor veluti ausulis donata, in quibus semen continetur lucidum, Fraxinellæ semini simile. Radix magna ex parte nodosa tuberosaque, parte præsertim supernà, & ex parte eminenti, qua materies eius crispa & elegans ad varia opera expetita. Reliqua radix non magna, nec profunda, materie cum ligno eadem.

Materia.

Folia.

Obseruatio.

Globuli. Flosculi.

Fructus.

Semina.

Chamæbuxi.

Vesuntii nomine Chamæbuxi ostendit nobis Cl. D. D. Chiffletius, eius vrbis Archiater & amicus noster singularis, arbusculam Buxi humilem admodum & vix bipedaneam, stipite tamen crassiusculo, cuius folia valdè parua, Myrti Tarentinæ. Similem ramum nobis postea exhibuit lectiss. iuuenis Iac. Mieg. Basil. Med. studiosus, nomine Buxi humilis, dodrantalem, in aliquot minores diuisum, foliis prædictis, quem etiamnum in Herbario nostro sicco obseruamus. Rundelt & Dod. describit ad duos aut tres tantùm pedes assurgi, ramos tenues admodum, foliis esse rotundioribus & dilutiùs virentibus. Theophr. Buxus [πύξος] non est magna arbor, folio Myrti, nascitur locis algidis atque asperis: Etenim Cyrenæi montes tales sunt, in quibus abundè prouenit. Olympus quoque Macedoniæ frigidus, in quo gignitur, sed non magna. Maxima autem & pulcherrima in Cyrene. Nam procera est, & cæteras crassitudine longè superat. Ideò mel infame, Buxum redolens, attamen multum & copiosum. Serotina admodum fert fructum, ingustabilem cunctis animalibus. Materies eius grauis, quia densa, quæ ne arefacta quidem leuis redditur. Obnamiam spissitatem omninò enodis, aut paucissimis nodis. *Hæc ille.* Quod postremum nõ perpetuæ videtur veritatis. Vidimus enim, imò habemus in syluestribus natas, penitùs propemodum nodis scatente ligno: sed id rariùs tamen obseruatur. Cùm autem id euenit, id fieri suspicamur à crebra ramorum ipsius supernorum abruptione. In cultis & maioribus, quod sciamus nunquam.

Theophr. lapsus.

Ennius lib. 7. Buxum amaro corpore dicit:

----Longéque Cupressi
Stant rectu foliis, & amaro corpore Buxus.

Inprimis verò materies honorata Buxo est, inquit Plin. rarò crispicanti, nec nisi radice: cæterò lenis quies materiæ, silentio quodam & duritie ac pallore commendabilis, ipsa verò arbor topiario opere. Tria eius genera 1. *Gallicum*, quod in metas emittitur, amplitudinémque procerioremm. 2. *Oleaster* in omni vsu damnatum, grauem præfert odorem. 3. Tertium genus nostrate vocant syluestre, vt credo, mitigatum satu: diffusius, & densitate parietum virens semper ac tonsile. Flos non spernẽdus, sed causa amaritudinis mellis, præsertim in Corsica. Semen illius cunctis animantibus inuisum. Buxo è syluestrium genere folia non decidunt, quæ concaua. Plurima fert Buxus, nam & semen suum, & granum, quod Carthegon [Cratæguin. Vet. & CH.] vocant, & à Septentrione viscum, à Meridie Hyphear. Inquibusdam omninò nullus fructus, vt in suo genere Buxo. Hæc cum Ebeno spississima ex omni materie, ideò & grauissima, graciles natura: neutra in aquis fluitat. *Hæc Plin.*

Gallicum.

Oleaster.

Carthegon.

Oleastrum, nisi mendosus locus sit, id Buxi genus vocant, [annotat Dal.] quòd Oleastri modo semper humile sit, ac vix vnquam in arbusculæ magnitudinem assurgat: & quòd reliquis omnibus foliorum minus habet, quemadmodum Oleastri folia, si cum Olea conferas, breuiora & angustiora sunt. Idem prorsus deceptum fuisse Plin. aut eius libertum Scribam putat. Namcùm apud Authorem Græcum repetisset secundum Buxi genus ἀγενὲς τὸ ξύλον, omnino syluestre & agreste esse, incautè legisse, ἀγελαῖον τὸ ξύλον, Oleastrum esse. Idem ineptè scripsit semen Buxi Carthegon vocari. Nam cùm apud Theoph. Historiæ Buxi statim & Crategi descriptionem subiecisset, Plin. huius partem cum illius historia confudit. Ineptiùs idem Buxo tribuit, quæ de Ilice Theophrast. scripserat. Sic enim ait Theophr. Præter glandem, puniceum granum Ilex fert, acinosque super viscum & Hyphear, vt interdum contingat fructibus quatuor onerari, &c. quæ ille obscurior adscribit Buxo.

Oleastrum an Chamæbuxus.

Plin. error.

Alter Plinii error.

Tertius eiusdem error.

Virg. crispas Buxi radices dixit.

Dioſc. Buxi historiam non habet, quod mirum, arbo-

arboris tam vulgatæ. Sed cùm is ad vires potissimùm respiceret, & vsum eius in arte medica exiguum suo seculo agnosceret, ideò fortè omisit. Meminit tamen eius aliquoties: vt cùm ait, Visci folium esse Buxi folio simile. *Et alibi* Lycium dicit foliis Buxi densis.

Scriptura in Buxo. Esaiæ 30. legimus: Scribe ei supra Buxum.

Porrò etsi Buxus nullius in medicina vsus, vt Veteres prodidere, non desunt tamen è Recentioribus, vt notat Matthiol. qui velint, non aliud esse Italis Buxum, quàm Indis lignum quod Guaiacum vocant, eâ tantùm ratione ducti, quòd pluties experimento compertum sit, eius decocto etiam facilius eos sanatos esse, qui Gallica Lue affecti erant: quod si experientiæ concedi possit, aliud Buxi lignum præstare: attamen quòd Buxum in Italia nascens, & Guaiacum ab Indis petitum vna & eadem sint planta [vt in secunda cautela Amatus Lusit. asserere videtur,] nunquam profectò crediderim. Siquidem Guaiacum pingue, resinosúmque visitur: materie intus nigra, Ebeni fere modo. Quin & sapor huic amaior & acris, quibus omnibus notis siccam Buxi materiem carere constat. Quin etiam Guaiaco (vt narrant ii, qui ab Indis ad nos redeunt) folia sunt Plantaginis, breuiora, crassiora, durioraque: lutei flores, & fructus Iuglandis magnitudine. Buxus verò fert folia Myrti, breuiora: flores herbaceos, & fructum Myrto nulquam grandiorem.

Buxum eadem esse cum Guaiaco quibusdam.

Amatus aut. Quo differat Guaiacum à Buxo.

Nihilominus sunt impostores qui propter vicinum vtriusque colorem, sæpè pro Guaiaco in Italia præsertim exponunt, inquit Cronemburg. Aſt, mehercle, stupidos prorsus atque rerum ignaros oportet esse eos, qui Buxum sumant pro Guaiaco: dixerimus penè Cretam pro Carbone, vt Cronemburgius parum in eo suæ experientiæ cõsulere videatur, dum vicinum vtriusque colorem affert. Etenim quamuis venæ & radii interdum in Guaiaco appareant ad Buxi colorem accedentes: tamen ita substantiâ differunt atque odore, vt non magis ceram aut aliud quoduis flauescens lignum cum eo conuenire dicas.

Cronem. Burg. aut.

Dubitat Cæsalp. an Oleastrum Plin. possit esse densissimus frutex, qui in scopulis maritimis spõtè vi ventorum tondetur Buxi modo, quem alaternum alibi vocat: quod tamen nobis non fit verisimile. Vide cap. de Alaterno.

Alaternus.

Casp. Bauhin. Buxum fruticem dicit, quamuis quædam etiam in arborem excrescat: at nos omnem buxum arborem potiùs quàm fruticem dicendam censemus, consideratâ eius materie, & ipsâ adeò arboris definitione. Fruticare creditur, quia tardè admodum crescit, satis clarè tamen vbiuis arboris notas exhibet. Quam verò idem adiungit Chamæpyxum Tragi & Tabern. non videtur ad Buxum referenda.

Casal. aut.

Synonyma Linguarũ. Buxus Græcis.

Πύξος Græcis dicta, vt ex qua tabulæ ad scribendum olim fiebant, πυξία dictæ, vnde & Pyxides. Latini Y in V mutarunt, vt in plurimis aliis, testibus Festo & Prisciano. *Buxus* igitur, Capro autore, arbor: *Buxum* verò materies erit. Hebr. *Theassus*, teste Trago. Germ. Buxbaum. Belg. Bufboom/ & Buxenbaum: vulgò Palboom, teste Dod. Gall. *Bouis.* It. *Bosso* & *Buxo.* Hisp. *Box.* Angl. Boxe/ The Boxe tree/ & Buxe. Boh. Posspan. Hung. Puzpang. Buxi paruum genus χαμαιπίτυος, *Humibuxus.* Angl. Dwarf Boxe.

Epithet.

Poetis celebrata *Ismenia*, *Berecynthia*, *Comosa*, *frondosa*, *annosa*, *solida*, *tonsilis*, *crispata*, *constrepens.* Ex ea enim fiebant multiforatiles tibiæ. Vnde & pro musico instrumento interdum accipitur. Vergil. Aeneid. l. 9.

Tympana vos, Buxusque vocat Berecynthia matris.

Locus.

Buxum in Cyrno prouenire et Theophrast. dictum. Plin. in Pyrenæis montibus legisse videtur, nisi in altero mendum sit vicinitate vocabulorum enatum, vti suspicatur Ruell. Locis feruidis difficillimè prodit. Cytoris quoque montibus plurima & Berecynthio tractu. Cytorus, habet Thesaur. ling. Latinæ, Paphlagoniæ mons Buxo abundans, quem Macedoniæ esse magno errore credidit Seruius. Vergil. lib. 2. Georgicorum.

Et iuuat vndantem Buxo spectare Cytorum.

Ab hoc, quæ Buxea sunt, Cytoriaca dicta, Ouid. lib. Metam. 4.

Sæpe cytoriaco diduxit pectine crines.

Sed l. 6. aliter

Vsque cytoriaco radium de monte tenebat.

Crassissima in Corsica. In Olympo Macedoniæ gracilior sed breuis. Amat frigida, aprica, montes. Nullà magis quàm hac gliscunt montes & colles in Delphinatu & Galloprouincia. Quibusdam etiam alliosis ad Septentriones, clinosis, incultis, fruticet & arboreset. In Heluetiæ, Sabaudiæ, Burgundiæque montibus non infrequens. Etsi verò spontanea sit, tamen in lautioribus hortis tam Italiæ quàm Germaniæ Galliæque aliarúmque circumiacentium prouinciarum hortis passim colitur, quippe quæ tondenti topiario operi facilis, & perpetuæ viriditatis amœna. Patauii vidimus in horto quodam prope templum à Sancto cognominatum Labyrinthum opere topiario pulcherrimum ex Buxo. Item Veronæ & & in Italiæ magnatum quorundam hortis Buxi plantas artificiosè animalia varia exprimentes. Hortum E. C. Wirt. Montbelgardiensem arcens Buxo cinctis ex vitibus sumpto, videas animum fixe etiam Hyemis virentem. In Germaniæ & Burgũdiæ quibusdam tractibus, non temerè in pago aliquo templum videas, quod non vna aliaue egregia Buxi arbore stipatum.

Tempus.

Floret communiter Feb. & Martio. Genuæ etiam Decembri florum rudimenta obseruauimus. Fructum fert Autumno, quo demum semen perficit, cum fructu duarum arborum adhærentium, nisi euellatur. Aprili noua germina promit. Sed prius lignum secari consulcum, si magis flauum cupis.

Satio.

Facilè seritur & ramis: Stolonibus etiam multiplicari loca iis consita testantur. An semine oriatur facilè, indagandum. De insitionis mangonio nihil adhuc specialiùs circa eam compertum habemus. Constantinus ait: plantari abulsione, & clauis & ramis, depositis in plantatio post Idus Nouemb. Gaudere autem humidis locis, quòd semper vireat.

Porrò maximè æternam eius materiam putant, vetustatémque non sentire cùm tamen nos in Ducatu Wirtemb. anno 1608. hyemali sæuitie gelúque eum consumptum obseruauerimus.

Duritie.

Duritiei quoq; eius cum amatore teredines in ea nasci prohibet. Eius materies pertinaciùs serris resistit, earúmque dentes replet æqualitate inerti: qua de causa artifices alternâ inclinatione egerũt scobem.

In ignii duritia quæ ferro, nec flamma nec carbone vtili, inquit Plin. Atqui obseruatum est, Buxum, præsertim benè exiccatum optimos ac viuacissimos ex se remittere Carbones, quãuis cum Plin. & Tragus & Lonic. asserant contrarium. Semen quoque à formicis reconditur in hyemem, inquit Soler. Quãmobrem non est cunctis armantibus inuisum vt Theophrast. & Plin. existi-

Theophr. Plin. Lonic. & Trag. reclarg.

Pectines. marunt. Hodie pectinum dote commendatur buxi materies, ex qua laudatissimi fiunt. Vnde Martialis de Calno.

Quid faciet nullis hic inuentura capillus
Mutetis? Buxus qua tibi dente datur.

Pyxides. Fiunt & vnguentariæ pyxides, quarum plurimas torno variâ figurâ, perelegantique fabrè effictas habemus, præsertim & radicum tophis. Cõmendatur etiam Rueilio ad plaustrorũ axes, & arcarorũ burasitem. Cochlearia Folio cum materiei scobina & lixiuio capillum rufant, nec nullus in medicina vsus est huic arbori, vt Ruellius putat.

Axes. Bura. Cochlearia Ruellio.

Vsus medicus. Buxi Ven. Quippe Amaros testatur, & Keilio successu vsum Buxi decocto in laborante luce Veneria: moderatius fortiri temperamentum, quàm Guaiacum, ac proinde eis qui calidiore sunt temperatura, & morbo calidiori affliguntur, præcipuè in æstate, liberaliùs eum decoctum dabat, nec putat Guaiaci & Buxi arbores inter se alter differre quàm sub diuersi tatione, quod suprà refutatum. Buxi verò lignum vnicè iecur plus iusto calidum emendare, vt laudatorem egregiè euocare, multâ experientiâ sibi compertum esse testatur. Idem in Centuriis curationem recenset Hemicraniæ per consensum ventriculi factæ, & per buxi ligni decocti potionem curatæ. Item de dolore in genu cum tumore per tres vel quatuor menses perdurante, buxi decocto postea curato. Huic sententiæ contrariatur Herc. Saxon. differens: licèt Amatus se quendam hoc morbo laborantem buxi decocto integrè curasse profiteatur, tamen vt dicitur, vna Hirundo non facit Ver, non est buxus lignum Indicum, vt ille putat: Natat enim buxus in aqua. Lignum Indicum residet in fundo, vt etiam Ebenus, vt ex ponderis, colore, & densitate facilè quisque conijcere poterit. Sic & Leum. Lemnius nouitiam probat eos, qui buxo tanquam Guaici antiballomeno vtuntur, mirámque historiam hac de re commemorat in Bibl. carum herbarum explicatione. cap. 41. Testatur nihilominus, Lob. virgulta, lignum & folia decocta, Guaiaci modo, sudores elicere, huiúsque decocto famulam pauperculam Anglam à Luc Venerea vindicatam. Ditionibus propter ingratum & tetram odorem reiicitur.

Iecur. Sudorifica.

Hemicrania.

Tumor genuum.

Lues Ven.

Recentiores, inquit Fuchs. temperatam buxi essentiam esse statuunt, id quod non videtur verisimile. Haud dubiè verò adstringit atque adeò exiccat. Scobem eius decoctam in aqua, alui profluuia sanare tradunt, quod & Matth. confirmat. Quibusdam buxi decoctum cum vino rubro profuit in doloribus dentium à frigidis fluxionibus. Lonicerus quoque adstringentis & siccantis naturæ dicit: additque folia siccata & in puluerem redacta data cum aqua Lauendulæ tollere insaniam & maniam. Verùm, quum vmbra ipso Lonicero atque etiam Fusch. teste [qui aut somnũ sub hac arbore cerebro vehementer incommodare, quòd eius odor naturæ prorsus aduersetur] naturæ sit contrarius, minuatque intellectum, non ausimus præscribere folia ad insaniam, ne fortè eam adaugeamus, odore illo graui ad cerebrum rapto. Nam quod quidam etiam buxi comam tutam apoplecticis proponent: ratione caret, ait Dodon. nam fructus vel odore frequenti, quem tamen exiguum habet, cerebro ac capiti molestus est. Multùm quoque & à veritate abertabit, qui huius scobe, ligni Guaiaci loco vti voluerit.

Temperã. Alui fluxui Dolor dentium.

Maniam

Intellectui.

Apoplex.

Potus. Textor libello suo de peste, aduersus pestem commendat ignem ex ligno buxi. Sed quâ id ratione non videmus, nisi penitùs tetri odoris vapore, insidians virus venenatum abigere velit, qua ratione non improbauerimus, vel quamuis inuidiosissima accendi.

Car. Steph. Buxum, plantandam probant vbi sint apes: quia, inquit, flos eius statim interficit: corrumpitque aërem suo fœtido odore, ideóque paucissimum in hortis plantandam censet. Verùm in eo contrarius esse videtur Theophrasto, in Cyrena, vbi buxus, mel insuaue esse, buxúmque olens, multum tamen & copiosum. Ergo apes non statim interficit. Ferunt quoque serpentes vulneratas eius radice degustatâ statim lanitatem recuperare.

Car.

Oleum aut Sulphur.

Oleum aut Sulphur paratur ex buxo perpetuò virente & vitriolato, cuius ingrato odore sulphur Narcoticum, quod continet, nobis exhibetur. Eius [inquit Quere.] buxi oleum, etsi facilè creuabile, maximum tamen dolorum omnium lenitiuum est, vtpote sulphuris narcotici vitriolati naturam ac proprietatem æmulans, omníque cum vitriolo, epileptico etiam morbo specificè conferens. Item ex ratura lignorum & corticum viridium arborum ac vitriolatarum, quales sunt, Iuniperus, buxus, Quercus, Guaiacum, &c. acidulus mercurialis liquor igne lento primò exilit ad dissolutionem Coralliorum, Perlarúmque idoneus.

Reliqua ex genere.

Liquor mercurialis.

Cæterùm iam translatitium est Germanos ex Galliæ Narbonensis Hispaniæ finitimis, præcipuè montibus Pyrenæis, circa oppidum *Limosi* haud procul *Carcassone* crispatum buxi radicum magnam copiam aduehere, ob varias maculas & intortos lineamentorum discursus ad lautiora operâ expetitarum. ex quibus cochlearia, cultellorum manubria, latunculi, fistulæ doliorum, & nescio quæ ludicra fiunt, ab his præcipuè qui oppidum illud Burgundicum in monte Iura D. Claudio celebre incolunt.

Varia.

Et, vt vno verbo dicamus, ad ea quæcunque torno elaborari possunt nihil hoc ligno laeuius, præstantius, sequacius. In hoc enim ligno sculptores exercent artem: nam politissimas quarumcunque rerum icones, plantarúmque imagines, ob insignem Ligni læuorem, vt vel viuas non rarò repræsentent, ex eo parant. Sed secto cauto sit exuere corticem, alioqui findi periculum est, præsertim in loco ficciori aut calidiori collocatum. Non omittendum, quamuis ludicrum sane, Turcarum pueros mingere in cunis per tubulos ex buxo factos, diuersos pro masculis, diuersos pro fœminis, affabrè factos, quod dicit Bellon. ne non maculent & madefaciant vestrà lineamenta sua: optimæ sunt fistulæ ex hoc ligno paratæ pro inuiciendis clysteribus: Pro iis & similibus delegendum lignum à multo tempore exsiccatum, non subitò calore magno siccandum, facilè enim findi tur, vt obseruauimus euenisse lignis recto fornacem ad exsiccationem positis.

ad sculpturam.

Cautio.

BVXEI COLORIS LIGNVM BRASILIANVM.

CAP. LI.

Dubitatio

APud Brasilianos testatur Lerius vidisse se ligna coloris lutei vt buxea. Theuetus quoque prodidit in America nasci arbores quasdam ligno luteo, ex quo enses fiant. Plura habemus de eo non legimus.

Lafit.

PAL-

PALMÆ SANCTÆ SIMILIS ARBOR.

Cap. LII.

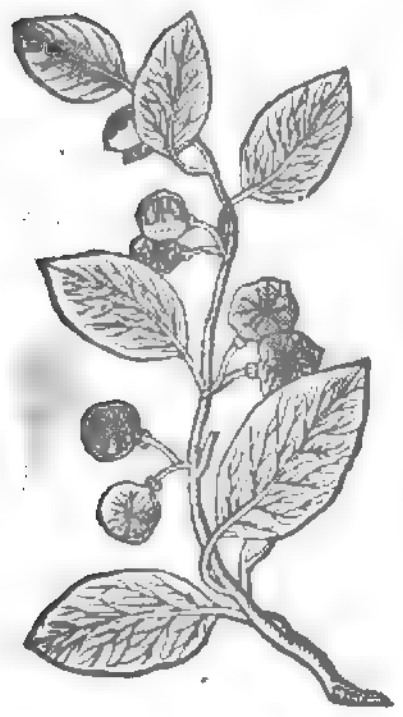

FErebat quidem Instituti nostri ratio vt Buxo substitueremus Guaiacum, lignum illud Indicum Antiquis tum Græcis tum Latinis incognitum, quod à mirabili effectu quem in curandis morbis perniciosissimis & contumacissimis præbet, Lignum Sanctũ, *Lignum Benedictum*, Palum Sanctum, Palmam Sanctam, &c. vocitauerunt. Verùm, nonnullas graues ob causas, hic tantùm ex Pen. & Lob. de Palmæ Sanctæ simili arbore agemus, alio loco Guaiaci Historiam fusè traditurũ.

Descriptio *Palmæ Sanctæ similis arbor.*

Ex naucleris, inquiunt, qui ex India Occidua in Angliam remearunt, habuit Morganus, & nos ab illo, fureulos, qui rami sunt arboris grandioris, recti, cortice arboris Iudæ, folio Citri, carnoso, nudo, Lauro latiore, breuiore, nerueso: horum in summis hærent folliculi pallidi, coriacei, circinatæ rotunditatis, admodum commpressi, nummo Coronæ Gallicæ pares, quorum medio insunt semina Lentis effigie & colore, compressiora, gustu amaricante. Hanc quidam arbitrantur *Palmam* aut *Palum Sanctum*, quæ species diuersa à Guaiaco est, quamuis similis designetur: nempe non vasta, vt Fraxinus, sed minor, ei concolor cortice: folia cuiusmodi plantago, sed crassiora, minora, pinguiora, breuiora: fructus Iuglandis magnitudine, aluo subducendæ idonei.

Folio Citri

Semina Lentis.

Palma aut Palum Sanctus

Quo palma Sanctæ differat à Guaiaco

Eadem Aduersaria in appendice & Ic. Pl. Tom. 2. p. 187. sicut & Hist. Lugdiam descriptæ arboris folliculum ferentis iconi à nobis ex iis propositæ, inscripserunt: *Palmæ Sanctæ similis arbor*. Qualem verò, intelligant *Hebenum* de quo tradunt mox post *Palum Sanctum*, ignoramus. Sic aiunt: Officinarum Hebenum siue Xylaloës, quin sit species Guaiaci, nihil obstat: nam præduræ assulæ, grauissimæ, quæ in Offic. visuntur, & aquæ mersæ fidunt, tum pinguedo, quæ exudat igni, perinde atque Guaiaco, tum aspectus ipse, & vires, ac sapor videntur testari: nã odor etiam ei ineſt Guaiaci: vires ad ea ad quæ Guaiacum commendantur. Ne porrò quis obiiciat, solam Indiam nigrum ferre Hebenum ex Poëta, dicimus Hebeno idem euenire posse vt Guaiaco, quod non modò in Traprobanæ finitimis ad Orientem, Austrum; sed etiam in India Occidua longissimè dissita, frondet.

Hebenum Offic. Xylaloes.

* * *

FRVCTVS GVAIACI PVTATVS ET FOLIA.

Cap. LIII.

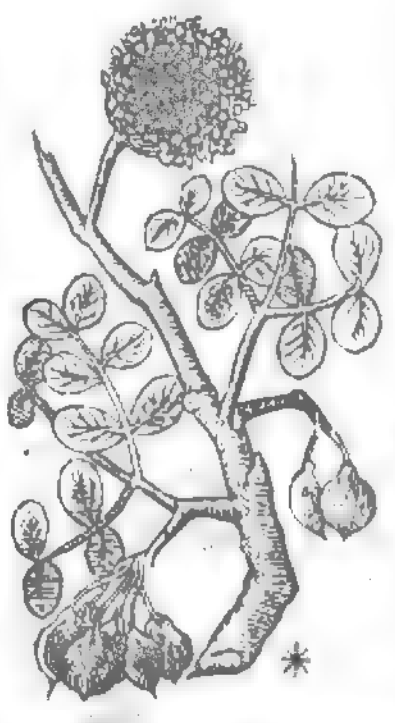

CL. apud Basil. Medico & Professori Casp. Bauhino, fratri & adfini nostro amantissimo acceptum ferimus fructum Indicum, eidem ex Italia, nomine fructus Guaiacini, qui geminus arctè cohæret, ambitus vnguis pollicaris, nisi quòd breuior paullò, effigie cordis, in breuem mucronem reflexũ (in exiccato) terminans in medio vtrinque extuberans, circa extrema in ambitu compressus, corticc quasi testaceo, penè rufescẽte, quem exteriùs alius ambit tenerior, valdè amarus. Nucleos singuli binos continent, sed membrana intergerina distinctos, quã mediante geminæ nuculæ combinatæ, formâ & magnitudine Ricini vulgati, substantia dura, ac ossea: quam tenuis inuestit pellicula. Perhibetur descriptus ab Oniedo, qui autor nobis nunc non ad manus. Lob. fortè Hispalensium fructus Guaiaci, de quo antè: sicut & Cardani. Lector consideret fructum Arboris tristis, Acostæ, mox sequentis: in cuius descriptione competit ferè similia, si non eadem.

Descriptio

An fructus arboris tristis

Quia porrò figura, quam hoc in loco proponimus ex Clusii Exot. lib. 10. capitis 10. mutuata est, fas erit quoque verba eius describere. Sub initium anni 1601. accipiebam, inquit, à Petro Garcto, ramulum legitimi Guaiaci, qui pedalis erat lõgitudinis, valdè contortus, & frequentibus nodis distinctus, scriptoni calami, siue anserinæ pennæ crassitudinem infernà parte vix attingens, materiã durà & pallescente præditus, atque cortice tectus rugoso, cineracei coloris: supernà verò parte in tenues ramulos diuisus, quorum nonnulli folia adhuc retinebant, alii etiam flores, & fructûs rudimenta: nata autem erant folia, seu veriùs foliorum alæ, in tenellis ramis contrario inter se situ, singulis alis quaterna, aut sena foliola Lentisci modo ex aduerso semper nascentia obtunentibus, crassiuscula, orbiculata, & multis venis distincta, quæ siccitate facilè defluerent, manentibus nudis alis, & foliorum, vbi sita fuerant, vestigia duntaxat retinentibus: in superiorum ramulorum nodis nata erant veluti tubercula, è quibus coniunctim exorti erant seni, octoni, deni, interdum plures, tenues, vnciámque longi petioli, sustinentes singuli florem, non magnum, sex foliolis constantem (albine, an flaui, aut cærulei coloris essent, propter siccitatem iudicare nequibam) è quorum vmbilico multa prodibant staminula, & in nonnullis floribus fructûs rudimentũ medium emergere incipiebat, binis lateribus prę-

Ramulus. Descriptio

Materia. Cortex.

Folia.

Lentisci.

Flos.

Digitized by Google

ditum, & penè formatum instar loculorum Bursæ pastoris vulgaris. *Caterùm* à Francisco Pennio 29. Iulij biennio antè tum acceperam Guaiacan arboris folia, sed singularia Zizyphus formâ & magnitudine, non multùm absimilia, firmiora tamen, & multis venis prædita: præterea radicis fragmentum, vncialis crassitudinis, aut amphoris, intùs flauescente constans, & denso, succulento tantùm cortice cinctum, ex Trinitate Insula delatum. Insequente verò Septembri Amstelredamo ad me inferebat Walchus Syvertz. Guaiaci fructus aliquot, quorum nonnulli singulares, alij coniunctim è longis pediculis dependebant, geminis loculamentis constantes, fructibus Aceris quodammodo instar, in hoc differentes, quòd hic alijs illis ca erat, quibus Aceris fructus est præditus, loculamenta tamen non hîc erat adeò distincta, vt Aceris fructus, tam etiam quòd alterum loculamentum plerumque esset inane, alterum plenum, nucleum continens durum, ex albo flauescentem, sed qui immaturus fuisse videretur. Accipiebam & à Pona fructus Guaiaci appellatione insignitos, altósque magis crassos, & integros, quorum vnus tribus loculamentis præditus: officula in illis reperta longiuscula erant instar officulorum Euonymi penè, & materiâ valdè durâ, corneâque constabant, officulorum Dactylorum instar, nucleum, planum, inanem flauescentes coloris continentia. De Gummi ita scribit: Guaiacan arboris gummi quod à F. Pennio acceperam calidi saporis erat, & manducatum dentibus cedebat instar resinæ Mastichinæ, fusci tamen coloris. Quod autem Londino Iacob. Garetus ad me mittebat, nigri coloris erat, lentè tamen & splendentis, ignì admotum, non iniucundi odoris.

Folia.

Radix

Locus

Fructus.

Nucleus

Officula. Euonymi

Gummi, siue resina.

ARBOR TRISTIS.

Arbor tristis Acosta. *Arbor tristis Clusio dicta I.* *Item aliâ.*

Descriptio folia Pruni.

ARbor tristis Oleæ est magnitudine, foliis Pruno similibus, flore noctu odoratissimo: Garcias. Vel, vt tradit Acosta, Arbor magnitudine & formâ ferè Pruni, multis prædita ramis tenuibus, & recta per spatia nodulo distinctis, à quo vtrinque singularia folia enascuntur, Pruni foliorum magnitudine, mollia, & lanuginosa parte auersa, quemadmodum ferè Saluiæ folia, & viridia, nonnihilque aspera, parte interiore, non adeò serrata in circuitu vt Pruni folia, neque tam multis venis prædita. E singulorum foliorum sede nascitur pediculus quinque capitula summâ sui parte sustinens, quæ quatuor foliolis subrotundis constant, è quorum medio quinque flores exiliunt candidi, elegantes, Aureæ mali floribus magnitudine & figura pares, tenuiores tamen, elegantiores & odoratiores, pediculo magis ad rubrum, quàm ad flauum colorem tendente, quo in illis regionibus Indicis edulia tinguntur, quemadmodum apud nos vulgò fit Croco. Fructus magnitudine Lupini est, virescens, cordis effigie, per medium secundum longitudinem sectus, continens in vtraque parte quoddam receptaculum, in quo semen occluditur magnitudine seminis Ceratii siue Siliquæ, cordis effigiem referens, album, tenerum, membrana subuestitum, nonnihil amarum.

Flores.

Tinctura cibi.

Fructus effigie cordis.

Semen.

Ab Acostæ figura aliam, longéque diuersam, eodem tamen nomine ponit Clusius apud Garciam cum hac inscriptione: Viennæ Austriæ honestus vir Fabritius Mordentz Salernitanus multa de Arbore tristi mihi referebat, cuius naturam [dum Goæ viueret] summoperè esset admiratus: Assurgere eam arborem interdum ad trium hominum altitudinem, instàmque crassitiem acquirere dicebat, & ramos ferè multis alis concauos, & folijs Myrti quamsimillimis onustos. In tenerioribus autem ramis nasci flores pediculis oblongis ex foliorum internâ sede prodeuntibus inhærentes, copiosos, hoc est, ternos, quaternos, aut plures simul ferè congestos, candidos, Iasmini floribus formâ, magnitudinéque pares, foliisque mucronatis, vt illi, constantes, sed plenores, multiplicique foliorum texturâ, odoris fragrantissimi, & haud multùm à Iasmini florum odore dissimiles, noctu autem solêre in flores explicari, & oriente Sole, simulatque ab ipsis radiis illustrari incipiunt, illicò decidere, vel antipathiâ quadam, vel præ nimia succi tenuitate, quem Solares radij absumant: nam quos Sol non attingat, diutiùs in arbore hærere. Studiosè autem colligi eos flores, propter odoris fragrantiam,

Descriptio Clus.

Folia Myrti.

Flores.

Iasmino dare.

Digitized by

Megli aqua dicta.

Fructus.

Lobi Spartio Hispanico. Faba Belg.

Semina Stramon.

Flores Leucoio non similes.

Icones.

Arbi tristi.

Tristis arbor Unde

Synonyma Linguar. *Megli*

liam, & vitreis organis odoratiſſimam ex illis aquam elici, quæ [afferente Fabricio] *aqua de Megli* dicitur, quoniam Malabarico ſermone arbor *Megli* appellatur, cuius flores idem nomen retinent. Fructum obſeruaſſe negabat. Caterùm anno 1601. mihi mittebat amicus Amſtelredamo fructum eius arboris ſuo pediculo adhuc inhærentem, quem ab illis qui ab India Orientali redierant, acceperat: erant verò plures fructus ſiue lobi, vnciarum binarum, longo ramulo ſiue craſſo pediculo nati, ſatis contigui, ſimiles penè iis lobis, quos Spartium 12. Hiſpaniacum cap. 70. lib. 1. meæ plantarum Hiſtoriæ deſcriptos habet, ſiue fabæ vulgari minori, quæ apud Belgas in iumentorum pabulum cedit magnitudine pares, ſatis craſſo cortice conſtantes, coloris cineracei, qui aperti, ſex ſemina cõtinere deprehendebantur, vtroque latere terna. Stramoniæ ſeminib. quodammodo ſimilia, ſed immatura. Qualem autem accipiebam, in eadem tabella cum ramulo ſuis floribus onuſto, exprimi curabam, in illorum gratiã qui hoc ſtudio delectantur. Altero autem poſt acceptum & deſcriptum illud ſemen anno, multi eius arboris flores C. V. D. Petro Pauvvio mittebantur: iique oblongo & tenui arboris alicuius aut herbæ folio traiecti corollarum inſtar, è quib. licèt prorſus aridis, eam tamen formam agnoſcere poteram, quam Fabricius mihi deſcripſerat: quæ ſane longè diſſimilis eſt iis floribus qui à nõnullis proponuntur leucoio ſimiles, quatuor dũtaxat foliis conſtantes.

Ab Acoſtæ inſuper icone & deſcriptione, diſcrepant Cluſii deſcriptio & binæ eius icones, quæ quidem & ipſæ, cùm non parùm inter ſe differant, occaſionem inde ſumpſimus, vt omnes tres appoſuerimus. Prima igitur Acoſtæ ſit, aliæ verò duæ Cluſii. Prior, cui olim in notis in Garciæ Arom. hiſt. p. 12. floris Mexicani fructum appinxerat. Altera, in qua in poſtr. Exot. dictum fructum omiſit, alium racemoſum addens, qui non multùm differt à fructu, qui Guaiaci dicitur, qualem diximus fortè deſcriptum ab Acoſta.

Ab his figuris etiam diuerſa icon Io. à Doet. tam foliis quàm florum forma, quæ quadripartita pingit. Innominatus quoque quidam iconem à propoſitis differentem habet, cuius flores quinque partiti &c: ſic adſcribit. Arbor *Arbi triſti* qualibet nocte [poſt occaſum Solis] virides ſuos fructus renouat, floribus ſuluis (quorum pediculi croci imitantur) egregiè ornata. ■ contrà verò de die, poſt ortum Solis fructus ſuos deiicit, totáque marceſcit.

Figura ænea Bry fratrum obſcura eſt, ipsâ fortè obſcuritate exprimere volentes, quod non potuerunt vel auſi ſunt apertè & clarè. Florem quadripartitum habent. Iudicent qui viderunt arborem, vter horum rectiùs pinxerit. P. Hogger ad fig. æneam.

——— ramum nigra quem nox fuscabit arena,
Exuit ornatum floribus alma dies.
Vt decus hoc vna vigeátque & defluat hora
Continuas obeunt illa dieſque vices.
Traxit & hinc nomen triſti quòd ſqualida trũca
Auricomum rutilo cùm nitet orbi iubar.
Haud ſecus & noſtro, qua ſenſu ſplendida fumus
Eſſe fidem veri Lux reditiua facit.

Hanc autoribus prædictis Goæ Parizataco, in Malayo *Singadi* vocant: in Decan *Pul.* Arabibus *Guart*: Perſis & Turcis *Gul.* lingua Malauarica *Megli*, quo nomine & flores appellantur: vnde nomen liquori ſtillatitio, *Aqua de Megli*. *Arbore triſte* Io. à Doet. *Arbor triſtis* Herbar. qui de ea tradidêre: quod nomen illi inditum quòd noctu tantùm floreat.

Peculiaris eſt hæc arbor Goæ, quam è Malaca allatam aſſerunt, nec ſe alibi per Indiam vidiſſe teſtatur Garcias. Multi in Luſitaniam transferre voluerunt, ſed irrito conatu. In Malabar autem & Goa, lociſque vicinis, cum tanta facilitate naſcitur, vt quilibet rami in terram depacti comprehendant. *Locus. Satio.*

Fabulantur autem indigenæ, Satrapæ cuidam nomine Parizataco elegantem fuiſſe filiam, quæ Solem deperiens: ab illo compreſſa fuerit: Cùm verò poſtea illam relinqueret alterius amore irretitus, Parizataci filiã præ amoris impatientia ſibi ipſi mortem conſciuiſſe. Ex cuius crematæ cineribus [nam adhuc vruntur in ea regione cadauera] hanc natam eſſe arborem, cuius flores adeò Solem exhorreat, vt eum videre non ſuſtineant. Miranda ſanè res & obſeruatione longè digniſſima, inquit Coſta, elegantiſſimam hanc arborem intueri noctu pulcherrimis ſuauiſſimèque ſpirantibus floribus illuſtratam lætam, atque odoratiſſimam: eãdémq; flores, vt primùm radiis Solaribus illuſtratos, deponere atque abiicere: ipſam verò arborem totam vnà cum foliis ſuis veluti marcidam apparere. *Incolarum Goa fabula*

Sanè quotquot hactenus odoratus ſum flores, horum ego nullum [ſi quid meo iudicio eſt, hiſce prætulerim, nedum cerè contulerim: adeò ſuauiter ſpirat, præſertim primulùm locum ingredientibus, vbi arbor colitur. Iidem, manibus cõtacti, vt euanidi redduntur & inutiles. Flos ſapore eſt ſubamaricante, quem ex nuper collecto & deguſtato deprehendi. Eum cor refocillare incolæ cenſent. Nam & Gentiles ibi medici ſemen eius inter Cardiaca referunt. Garcias nullum ſe vſum eius nouiſſe tradit, propter teneritatem: niſi quòd florum pediculis, qui lutei ſunt, Goæ incolæ vtantur cibis tingendis, quos Croci modo inficiant. Velle etiam nonnullos aquam ſtillatitiam florum oculis vtilem eſſe, admoto lineo panno hac intincto. In quem vſum ſtudioſè colliguntur ab incolis & propter odoris fragrantiam, quam inſignem habere teſtatur Cluſ. e relatione Fabritii. *Flores inſignis ſuauitatis. Sapor. Vires & vſus. Car. Tinctura. Oculi.*

ARBOR INDICA DORMIENS.

CAP. LV.

THeophraſtus apud Libanium in India arborem perhiberi ait, ſolioſam inſtar Roſæ, quæ noctu conniueat, & oriente Sole iterum ſe expandat ſeu aperiat, meridie planè explicet, & hinc iterum paulatim in noctem componat: Incolas dicere eam dormire.

ARBORES ET HERBAE TACTVM refugientes.

CAP. LVI.

NAſcitur circa Memphim peculiaris quædam materia [Gaza vertit: Guilandinus autem quiddam: Plinius arbor] non foliis, vel ramis, vel totâ formâ peculiare quid ſortita, ſed euentu. *Deſcriptio arboris.*

Herba viua Acoſta.

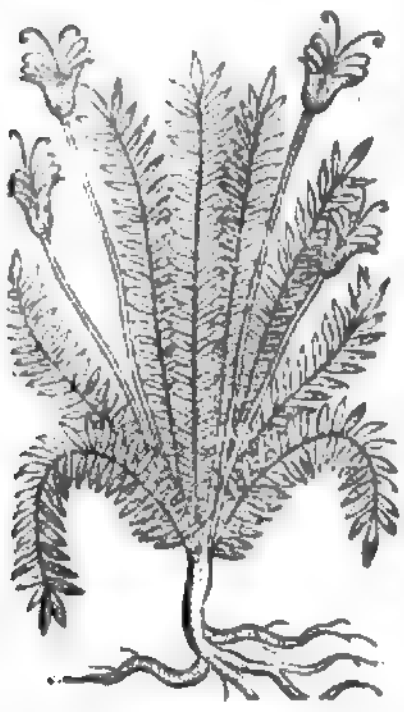

Filum

Theoph. cui eſt

Quippe facies eius ſpinæ: Folium Filici ſimile. [*erigens*: ita & Gaz. Pan. legit *ereum*, id eſt pênas.] Sed quum ramulos quiſpiam contigerit, folia velut arefcentia & langueſcentia contrahunt, [vulgata ex. hacenus *ignauo rubore* Gaz. legit *ignauo pudore*: nam hebetata conuertit, duro ſenſu. Leg. *ægrauata* cum Scal. obarefacta.] deinde paulò poſt ad vitam redire & viuere. Theoph. lib. 4. Hiſt. cap. 3.

De eadem & Plin. Syluestris fuit & circa Memphim regio tam vallis arboribus, vt terram requirent vel circumplecti, vnius peculiari miraculo, nec pomum propter, vſúmve aliquem, ſed cuentum. Facies enim ſpinæ folia habet ceu pennas, quæ tactus ab homine ramis, cadunt protinus, ac poſtea à rem alcuntur. Huic arbori affinem herbam prodidit Apollodorus Democriti diſcipulus, quã ideirco Æſchynomenen appellabat, quia admotum refugeret manum foliorum contractione.

Hinc Guilandinus de Papyro: Annon, inquit, Aeſchynomenen narratam Apollodoro Democ. diſcipulo, cum ſuperioribus annis in Arabia peregrinarer, appropinquante manu, folia contrahentem his oculis vidi? Quæ, aut eadem fuerit, aut ei ſimillima, cum ea, quam Lusitania hodie *Herbam viuam* appellat, ex Braſilia Prouincia primùm ſubuectam, quæ attacta non ſolùm refugit, verùm etiam omnia folia ceu indignabunda ad terram deiicit. Octonum circiter pedum eſt plantæ procenitas, quæ oritur in Prouincia Malabar: ea rerum accellum videtur ſenſu percipere: appropinquante homine aut animali ramos conſtringit, recedentibus, pandit. Folia Polypodii, flores verò luteos habet. Hanc Veteres ignoraſſe, vti cenſet Garcias Hortus, Proregum in India Orientali Medicus celeberrimus, non puto: quinimò ſuſpicor de hac loquutum eſſe Theoph. lib. 4. cap. 3. peculiare quiddam circa Memphim naſci tradentem: Ego ſtirpem iſtam diu multúmque in Aegypto circa Memphim, Heliopolim, Tanim &. Alexandriam quæſitam nuſquam offendere potui. Hæc Guilandinus, quem voluiſſemus deſcripſiſſe ſuam viſam Aeſchynomenen, ac indicaſſe, eſsétne herba, aut arbor.

Meminit & M. Fumee in Hiſt. Ind. Gen. Arborum, quarum folia tacta in Nicaragua areſcunt. At Monardes ſcribit ſibi duas herbas ſiccas delatas: vnam, quæ ſuo ſolo ſtans ac in vigore, ſi manu tangatur, ſubitò in terram quaſi mortua decidat: alteram ſupra terram delapſam, ſi tangatur vt colligatur, criſpari & contrahi, vt braſſica Murciana.

Sed herbæ viuæ hiſtoriam Acoſta ſic tradit. Nonnullis inquit Aſiæ locis planta quædam inuenitur, vulgò *Herba viua* nuncupata, à Circumforaneis illis *Iogues* appellatis, *Herba amoris*, ab Arabibus & Turcis *Sulue*, & à Perſis *Suluque*. Exiguam habet radicem, è qua ſupra terram exiliunt octo ramuli duos digitos longi, foliis vtrinque in ordinem digeſtis, & inter ſe reſpondentibus onuſti, quæ plurimùm ad Erui tenella folia accedunt, nec diſſimilia ſunt foliis prioris Polypodii, cuius iconem Lacuna exhibet l. 4. cap. 187. in Dioſc. ſed longè tenuiora, & vtrinque læuia, & grato virore oculos paſcentia, vti Tamarindorum folia: è medio radicis capite exiliunt pediculi [nam caule carent] quatuor, ſinguli ſuum florem ſuſtinentes, flauum, aſpectu pulcherrimum, minoribus Caryophylleis ſimilem, ſed ſine odore. Naſcitur calidis & humidis locis. Adeò mira eſt huius plantulæ natura, vt eam humana ratio aſſequi nequeat. Nam etiam maximè viret, grauiſſimáque eſt aſpectu, ſi quis illam apprehendere cupiat, illicò folia contrahit, atque ſub tenues ramulos recondit: ſi verò apprehendat, ſubitò adeò marcida conſpicitur, vt exſiccari putet. Sed quod maiore admiratione dignum eſt, ſi manum detrahat, illicò ſuum nitorem recuperat, & toties marceſcit, atque reuireſcit, quoties comprehenditur, aut manus ab ea retrahitur.

Teſtatur autem Acoſta ſibi relatum fuiſſe, Philoſophum quendam in Malabar, dum nimis curioſè huius plantæ naturam obſeruare & perpendere cuperet amentem eſſe redditum. Plantam ſe conſpexiſſe, eámque cum ſuo cæſpite, nihil minùs quàm de ipſa cogitans, eruiſſe, & in hortum quendam tranſtuliſſe, vbi permanſerit, ac ſatum minimè vidiſſe. Herbam Aeſchynomenen Apollodori, Luſitani [Authore Dalecham. apud Plinium.] vocant Herbam viuam. Eius meminit Theoph. c. 3. l. 4. Ouied. in America Hiſt. & Iulius Cæſ. Scalig. nec non Garcias.

Hiſt. Lugd. quoque ſcribit eſſe, qui exiſtiment, *Arborem pudicam* Scalig. eſſe eandem quam deſcripſit ſolis Polypodii, & Theoph. ſolio Filicis. Sed illa ſeparat, & tribus diſtinctis locis agit de *Arbore pudica* Scal. de *Herba viua Acoſta*; & de *herba tacta flacceſcente*, & *alia ſe contrahente* Monardis, ita vt quatuor faciat differentias hoc capite deſcriptarum plantarum, inter ſe diſtinctas.

Nonnulli indigenæ Medici, vt Acoſta perhibet, *Herbam viuam* affirmarunt vtilem eſſe ad virgines corruptas, in integrum [ſi credere fas eſt] reſtituendas, & ad reconciliandum amorem mirificæ eſſe efficaciæ. Gentilis Medicus, & pro ea regione ſatis doctus, cùm adeò cupidum cognoſcendi huius herbæ facultates conſpiceret, ait, vnam ſe edoctum adeò compertam & certam, vt ceruicem pro pignore deponeret, niſi ſic ſe habere comperiret. Nempe vt illi cuiuſpiam mulieris, qualiſcunque etiam ſtatus, nomen modò indicaret, ſe effecturum vt illa in omnibus ſibi [Acoſtę] obſequeretur, dummodò ex ipſius præſcripto herba vteretur. Sed conditionem reſpuiſſe ait, in re tam illicitâ. Nihil igitur aliud poſſe diligentem inquiſitionem de hac planta intelligere potuiſſe, quàm apud Gentiles, præſertim verò Brachmenes Canarinos & Iogues in magna æſtimatione eſſe. Quodam die ſibi accidiſſe plantas conquirenti non procul à flumine Mangate, vt Gentilem quendam humi ſedentem, & verba quædam obmurmurantem, tanquam oraret, ſortè conſpiceret, quem cùm compellaſſet, nihil reſpondiſſe, ſed ſuo interpreti, quem comitem duxerat Acoſta, manu duntaxat innuiſſe: eum homine intellecto celeriter ſeſe inde propripuiſſe, ac ſe quoque ſecedere iuſſiſſe, dicentem, Gentilem illum

Herba viua & amoris exoſa deſcribuntur.
Sulue.
Suluque.
Erui folia, ſeu Polypodi.
Flos.
Mira plantæ natura.
Philoſophi curioſum hiſtoria.
Herba viua deſcripta.
Locus.
Folia Polypodij.
Flores.
Garcias reprehenditur.
Duæ ſpecies.
Braſſica Murciana.
Hiſtoria.
Vires & vſus.
Virginitatis reſtauratio.
Amoris illicium.

Digitized by Google

illum incantatorem esse cuiusdam illius regionis Capitanei, quem Caymal appellant, & illic sortes iacere supra Herbam viuam: id fieri solere repurgato prius circa ipsam plantam solo ad hominis longitudinem, recitarique quædam concepta verba, & expectari primam auem, aut rem animatam, quæ illam plantam prætergrederetur, dum verba ob murmuraret, cuius sanguine (si comprehendi posset) perluenda esset: sin minùs, alterius eiusdem speciei, idque cum multis cęremoniis hic prætermittendis, cùm indignę sint, vt scriptis mandentur. Idem testatur conspexisse se deinde illam plantam siccam inter suppellectilem mulieris prostitutæ pudicitiæ. Vt iam nobis videatur hæc herba potiùs impudica dicenda, quàm pudica.

Sortes iacere supra herbam.

Herba impudica.

ARBOR VENEREM EXTINGVENS.

Cap. LVII.

Descriptio

HVic tam impudicæ herbæ, aliam plantam tãquam prostitutæ pudicitię ἀντίγνωον *vbiuam* addidisse cõueniat. Arbor quædam in India Peruana inuenitur, materie spongiosa, ex qua Indi nunquam ignem struent, tametsi quis illis mortis periculum minitetur. Aiunt enim, quotquot ad eius flammam siue ignem accedunt, aut quos fumus solummodò pertingit, in re Venerea impotentes fieri: Refert Monar. ex epistolis Petri de Osma. Quæ res, si fide non caret, lepidè sanè inuertet illud Terentii, Accede ad hunc ignem propiùs, & frigescet plus satis.

Venerem extinguit.

ARBOR AMBVLANTIBVS FOLIIS.

Cap. LVIII.

Descriptio

INsulæ Cimbulon vicina est alia, in qua nascitur arbor, cuius folia, cùm in terram decciderint, gradiuntur perinde ac si viuerent. Ea Mori foliis multùm similia sunt, parte vtraque binos pedes breues & acutos habent: quibus abstractis sanguis minimè manat. Statim atque folium quis attigerit, illud mouetur & abit.

Mori folia. Pedes

M. Ant. Pigafetta, qui hæc refert in itinerario, testatur se octo dies vnũ in scatula habuisse, quod cùm tangeret, circa scatulam iuisse: nec alia re quàm aëre viuere existimabat.

Scalig.

Eadem & Scaliger prodidit, sed nullo citato autore. Quasi ipse vidisset & habuisset. Varia tamen in eo, quod non pedibus abstractis, sed compressis nullum exire sanguinem scribit. Immensum profectò naturæ miraculum, nisi subsit id, quod suspicamur: nempe folia illa ex corruptela quadam & proprietate specifica ex arbore sua delapsa nobiliorem vitam acquirere, nempe sensificam, licet obscurè, quàm perpetuò cum motiua coniunctam esse Physici tradunt. Iamque non amplius erit de censu plantaceo, quia non sub plantæ forma, sed sub perfectiori. Mouentur enim: immò seipsas mouent & promouent. Imò & sentiunt. Tactæ enim abeunt ac refugiunt. Viuunt igitur nunc vitam animalis. Quanquam equidem summum etiamnum videatur naturæ miraculum arboris folio animalem sociare sensum & gressum.

Locus.

Eandem celebrat doctiss. Guiland. libello de Papyro, his verbis: Mirabilem plantam, qui Magellanicæ circumnauigationi interfuerunt memorant. Quippe in insula Cimbulon, quæ proxima est insulæ Burnei, conspexerunt arborem, cuius frondes in terram lapsæ, reptiones quadam seipsas promouent: &c.

An M. *Fumee* in hist. gen. Ind. Arbor cuius folia si cadant supra terram conuertuntur in vermes? Prouenit in Borney insula Indiæ.

Vermes.

AMBVLON ARBOR.

Cap. LIX.

NOminis affinitas & hanc iungat. Ambulabat ista reipsa: hæc nomine solo. Arbor est, cui nomen Ambulon, quam fert Aruchet insula: cuius è cortice fructus exit candidus, Saccharati specie, & magnitudine Coriandri. Scaligerum vidisse & nouisse dicas, tam confidenter refert, nec dicto autore.

Descriptio

Scal. aut.

ARBOR MVSCARVM SPLENDENTIVM.

Cap. LX.

VEr amur fanè inter mirabilia. Ad quandam figuram Cosmographicam ab Anonymo quodam hæc annotata. De arborum specie legitur, quæ nullos peculiares atque viui aptos parunt fructus: sed noctu examine muscarum cinguntur, quarum quæque radiantem lucem de se spargit, non aliter ac si plurimæ candelæ circa arborem accensæ essent, haud exiguam admirationem & terrorem incutientes iis, qui eius rei ignari, de improuiso in eam incidunt.

Muscæ splendentes.

ARBORES MAXIMAE ALTITVDINIS & crassitudinis: vt Ceibæ.

Cap. LXI.

INter hæc arborum miracula, libet & naturæ potentiam celebrare in arborum vasta & prope modum immensa altitudine & magnitudine.

Vastæ Indiæ arbores Strabonis.

Scribit Strabo lib. 15. de Indicis arboribus. Qui dixerunt trans Hyarotidem visam fuisse arborem, quæ vmbram in meridie faceret quinque stadiorum, cunctos exuperant de arborum magnitudine.

Refert Theophrast. In Corsica (vulg. Basil. codex κυπάρισσος, pro eo quod in Aldin. legebatur ἐν τῇ κύρνῳ. Correctionem approbant Scal. & Gaza.) nasci ligna ad miraculum vsque procera, enodia, læuia, sed vastâ magnitudine arbores, magnoque discrimine reliquas excedentes. Et quamuis in Latino agro Abietes & Pini [κράτιστον] tam magnitudine quàm pulchritudine inter omnes arbores præstent, has tamen nihil esse ad illas. Romanos enim aliquando oppidi condendi causa in eam insulam nauibus quinque & viginti profectos, tam vastis arboribus locus dicitur excepisse, vt nauigantes per sinus quosdam & portus, telas & vela densosque malos passim & variè perruperint & dilacerarint: & omninò totam illam insulam conferuissimam & quasi efferatam immani illo arbo-

Corsica arbores maxima Theophr.

Digitized by Google

rum stipatu. Quamobrem Romanos à condendo oppido destitisse. Sed nonnullos ingressos exiguo loci spatio, tam largam cæcidisse materiem, vt ratem perconderent quinquaginta velis ducendam, quàm in Pelago perisse addunt.

Annotat Scal. nunc in Corsica non esse ea miracula arborum, quæ iactat Theophr. Et Romanos fatuos, qui à litore non abisterent prùs, quàm arborum proceritate, atque frequentiâ, quas procul liceret [vt mos est nauigantibus] conspicari, vela scinderentur. Fidem propemodum excedit quod canit Virg. Georg 2.

Vasta arb. Indiæ Virg.

Aut quæ Oceano propior gerit India lucos,
Extremi sinus orbis? vbi æra vincere summum
Arboris haud vlla iactu potuêre sagitta.

Virgilium & Valerius Flaccus imitatur, eandem arborum enormitatem exprimens. Quod cùm legisset Plin. aut fortè aliunde quoque vel auditione lectionéve didicisset, in India tam altè scripsit arbores ascendere suis fastigiis, vt sagittis superari nequeant. Constituit etiam quibusdam designatam proceritatem, ad centum scilicet quadraginta quatuor [CXXIII. CH.] pedes: sed eas quæ nostræ tenus tradit, dicemus suis locis.

Petrus Martyr.

Sic & Petrus Martyr de rebus Oceanicis & nouo Orbe, illarum arborum altitudinem prædicat tantam, vt nulla virilis lacerti vis sit, quæ domum ædificatam in illis iactu lapidis attingere sufficiat. Ex illis arboribus pleraſque dimenſos brachiorum ambitu viros septem interdum octo stantes vix complexos esse. *Idem alibi*: Arbores ibi esse ita proceras balbutiunt, vt pleræque sexdecim hominum manu iunctorum in gyrum vix lacertis concludi queant.

Mira arborum crassities.

Ac vtrumque hominum numerum pro amplexu confirmat quoque M. Fumee in Hist. Gen. Indiæ Occid. traditque ibi vnam ingentis esse altitudinis, supra quam morabatur Indus Cacique Abibaba. Et rursus alio loco: Arbores, inquit, altissimæ in Nicaragua, inter quas quædam vocatur Ceiba, tantæ crassitudinis, vt quindecim homines amplecti non possint.

Ceiba Arbor.

Ceiba arboris descriptio.

Referunt enim, vt annotat Cardanus, ibi quandam inuentam è Ceibæ genere [nam hoc est arboris genus omnium maximæ] trifidam inter ceteras, cuius singuli trunci viginti pedum ambitu cingebantur. Spatia verò ipsa inter truncos iuxta terram totidem pedibus distabant: per ipsa verò spatia currus onustus pulchrè duci poterat. At vbi trunci in vnum coibant: hoc autem à terra procul fermè pedibus quindecim, crassitudo arboris pedum erat quadraginta quinque. Ab ima parte crassioris trunci, vsque ad locum vbi primò prodibant rami, pedes octoginta: superior pars, ex qua rami pendebant, absque mensuræ modo.

Lignum leuissimum.

Huius tantæ proceritatis causa solum fœcundum, cœli robur, arboris natura: nam Lignum eius leuissimum est, terræ modicùm & tenuioris habens, humidi plurimùm. Eandem arborem Ceiba in Nicaragua nasci ex authoritate Historiographi Indiæ Occid. refert, vt quindecim homines eam circumplecti nequeant. Ex eodem narrat duas visas, alteram octo, alteram sexdecim hominum amplexus excedentem. Tot sanè Authorum consensus fidem sibi derogari vetat. Mirum tamen, nullum eorum, qui de Indicis plantis ex professo prodidêre, qui quidem hactenus ad nostras peruenerint manus, illas arbores descripsisse, non Garciam, non Acostam, non Monardem.

ARBOR FARINIFERA.

CAP. LX.

NOn admiratione caret, [inquit Clus. Exot.] *Descriptio arboris Farinifera* natura, quam illi, qui generoso viro Francisco Drake, Equiti, [dum totum Orbem circumnauigauit,] comites fuerũt, obseruabant. Referebant, anno 1581. præcedentem anno inde reduces in Tarenate Insula æquatore proxima ad Arcticum Polum vergente nasci arboream quandam plantam, cuius truncus humanæ coxæ crassitudinem æquaret, decem verò pedum altitudinem attingeret: summo fastigio in orbiculatum caput Brassicæ capitatæ instar extuberantem, in cuius medullo natura quandam candidam farinam produceret ad illius insulæ homines tenuioris fortunæ sustentandum: Eamdiligenter colligere, deinde assusâ, siue insperſa veriùs, modica aqua, fermentare, pinsere, & in formulas quasdam coctili latere constantes immittere longa serie, atque prunis ardentibus circumquaque admotis & super etiam impositis coquere. Erant verò ii panes [liba, siue placentæ] interdum palmares, vnciales crassitie, quibus illius insulæ incolæ calidis & recenter coctis vesci solerent: at vbi rodum tumuissent, tepidâ aquâ macerantes pultis modo ederent. Insipidi saporis esse, cùm degustarem, hic panis mihi videbatur. Verùm iniecto Piperis aut Cinamomi momento cum saccharo, nonnullis deliciæ esse queat. Eusmodi panis bina fragmenta, qualia nostri Morgani opera accepimus, hac tabella exprimi curauimus.

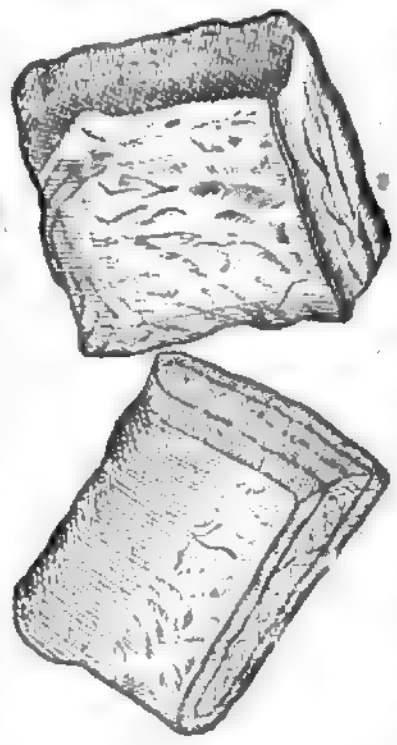

Vsus.

Panis.

Zagu.

An hæc porrò Zagu, cuius meminit Ferd. Lopes Ind. Hist. l. 6. cui? Scribit enim ex eius medulla panem fieri in hunc modum. Medullam exemptam in fictilia iniicientes, aqua salsa macerant, post aliquot dies Soli exponunt, refrigeratam mandant, vel ex eius farina seu polline panem conficiunt, nostro [vidi enim] qui ex secale fit, colore & sapore persimilem.

Preparatio ad panem.

Antonius Pigafetta, qui primus orbem naue, cui insigne Victoria circumuit, in suo Itinerario Sagu per I. non per z scribit.

Sagu.

Nec incommodè fortassis ea conferi possit, cuius meminit M. Polus Venetus lib. 2. sui Itinerarii, de regno Fansur agens, his verbis, quæ de Italico sermone ita reddebam: etenim Latinus interpres satis negligenter suo munere functus mihi videtur. In ea, inquit, Prouincià, vastarum arborum genus est quas duorum virorum vlnæ vix amplecti queant: harum adempto cortice, qui tenuis est succedit ligni materies, medullam in se con-

Palmarum arbori similis.

continens farinaceam, similem [vernaculo eius sermone vtar] à quella de caruol a [caries lignorũ] Hæc in figulinum vas aqua plenum, iniecta, baculo agitatur, vt fursures & sordes supernatẽt, putáq; farina subsidat: effusa deinde aqua, fit è repurgata farina, massa ad varii generis edulia conficienda, idonea, quæ sæpiùs edisse, & non nulla Venetas vsque detulisse refert, pani hordeaceo, colore & sapore simlia. Illius arboris lignum ferro conferri potest, nam in aquam iniectum, fidit illicò & mergitur, directéque, vt harundo donax finditur. Ex eo incolæ lanceas sibi parant, sed breues [longas enim ob nimiam grauitatem nemo ferre posset quorum extimam partem in cuspidem exacuunt, & adurunt: his quamlibet armaturam facilius penetrant, quàm si ferrea cuspide munitæ essent. Alibi lib.2.cap.16. scribit Ternatem insulam, neque Oryzam ferre, aut alias fruges è quibus panem conficere queant; eam ob causam ab arbore materiâ illos petere necesse quâ panis loco vtantur. Eam itaque arborem rectam in multas partes findunt, quas malleis ex cratia arundine factis condũt, atque inde eliciunt veluti farinam quandam ipsis *Sagge* appellatam [ea haud dubiè *Sagu*, *siu Zagu*, de qua mox dictum] ficobi lignorum; quæ ferra resecta sunt, similem, ex qua panis satis albi placentas quadrangulas conficiũt palmi magnitudine, quibus non modò vescuntur, sed magnâ ferè ex parte sua mercimonia exercẽt, harum permutatione alias res quibus indigent, redimentes.

Ad edulia.

Lignum.

Panis ex arbore.

Sagge farina.

ARBOR FARINIFERA VENENATI SVCCI

CAP. LXIII.

ARbor cuius scarificatę liquor venenatus Risagali modo mortifer, radix tamen edulis, ex qua faciunt farinam Syluestres in insulis Canibalinis dictis, vti fit in America, licèt arbor differat trunco, ramis, & foliis.

Quæ de Iuca traduntur, habent quę conueniunt cum hac arbore, vt videre est sub cap. de Manihot & Iuca. Meminit & Scal. apud Theophr. exitialis Indicæ plantæ, cuius è farina, succo abiecto, conficiunt panes.

BAXANA ARBOR VENENATA aliàque simulis, si non eadem.

CAP. LXIV.

A Binsula Ormuz decem miliaribus distat ea quæ Queiõne nominatur, è regione illius sita, olim Principum quorundam deliciæ, nunc inculta & deserta, tum quòd magna ex parte diruta sit ob vehementes terræ motus, tum ob viperarum, aspidum, colubrorum, qui colore à nostris valdè differunt, atque serpentium omnis generis copiam, quæ illic stabulantur: ex quibus tam venenata & pestilens aura exhalat, vt non solùm homines perimat, qui vel aliquantulam moram illic fecerint, sed etiam sturpes ipsas inficiat, in quibus est arbor *Baxana*, cuius fructus vel minimùm degustatus, mox suffocat: id quod ipsius etiam vmbra præstat, si quis vel quadrantem horæ sub ea moretur. Cùm tamen alibi in regionibus eiusdem arboris radix venenorum omnium sit antidotus, illic lethalis, nec non & folium ipsius, & fructus qui *Rebuxit* vocatur. *Theuet.*

Arbor Baxana.

Venenum antidotum.

Rebuxit

De eadem aut certè simili arbore scribit Pet. Martyr de rebus Oceani & noui Orbis. Est arbor, cuius si folia nudum corpus tetigerint, vibices eleuent ingentes: & nisi illis aqua marina vel saliua matutina medeatur, illicò lethalem suo veneno excitent dolorem. Hanc arborem & Hispaniola parit. Eius etiam lignum olfactu aiunt esse mortiferum, nec portari à quoquam lignum posse sine vitæ periculo. Reperti sunt eo ligno voluisse Primarios noctu dormientes suffumigatos interimere. Habent ipsi genus herbæ, cuius odore fulti remedium sibi comparant ab eius ligni veneno, vt portare illud queant indemnes.

Lignum mortiferũ.

Remedium

ARBOR VENENATA ALIA.

CAP. LXV.

[Nter Peru & Canibales multæ sunt insulæ, quæ vnius imperio parent, quem *Caziquæ* nominãt: in quarum maxima, in qua sæpiùs Rex habitat, arbor nascitur fructum ferens magnitudine pilæ Palmæ, visu speciosum, sed venenatum. Huius succo Barbari sagittas imbuunt, vs aduersus hostes in prælijs vtun. *Theuet.*

Locus

Vsus.

ARBORES NAVTICÆ, VT ANGELINA.

CAP. XLVI.

AD figuram æneam à Io. Linschottano annotatum, in Oriẽte Arbores esse crassitudine mirabiles, ex quibus etiam nauigia conficiantur. Circa Cochinum Arborem esse, quam *Angelinam* vocant, ex qua itidem naues ædificentur, quas *Tones* nominant, integro trunco capacissimo & durissimo: nam & sertum duritie sua rodere. Nullas in hisce nauigiis commissuras esse: ita excauatum duntaxat lignum pelago innatare. An Acosta easdem intelligit quando ait. Colubrinum lignum prouenientes locis humidis & inter arbores præsertim secundum eas quæ *Angelini* nuncupantur, nec procul à mari.

Angelina.

Colubrinũ lignum.

An easdem Osorius? Brasilianorum nauiculæ sunt ex magnis arborum corticibus, quædam ita amplæ, vt 30. homines facilè capiant. Nam Indi alueis ex singulis arboribus cauatis nauigãt, quas Cymbas illi *Piraguas* vocant, & earum maximæ quinquaginta circiter homines ferunt: vt notat *Benzo.*

ARBOR CANOARVM SIVE NAVIcularum Indarum.

ARbor est aliquot ramulos supernè protrudens, ex qua Indi suas carinas, quas *Canoas* illi, Nostri *Nachen* vocant, conficiunt. Bry fratres Icon. part. 4. Ind. Or. Earundem meminit Itinerarium anni 1599. quarum vsus in Insula S. Mariæ. Canoas insuper incolæ Hispanæ insulæ norunt, cymbas siquidem, non tamen ferro, sed cote præacuta excauant, eásque *Canoas* appellant. Testa-

Descriptio

Digitized by Google

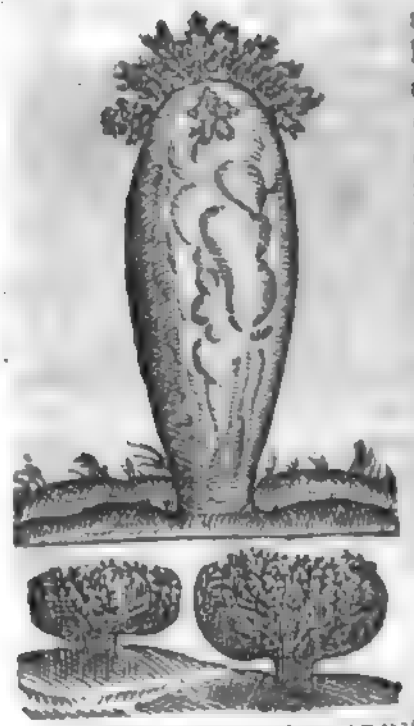

Arbor nauigij.

tur hoc Maximilianus Transsiluanus, dum inquit: accedunt aliam exilem Insulam Indiæ, vbi duas Canoas Indorum conspiciunt, sic enim hoc genus nauigij, quod peregrinum est, ab Indis nuncupari solet, est enim excisum, cauatúmque ex vnico arboris trunco, capitque vnum, vel ad summum, alterum hominem.

Habes in inferiore tabellæ parte Aphyllon Indicum.

ARBORIS YGA CORTEX AD NAVIGIA.

Cortex amplissimus ad nauigia.

SVnt arbores [inquit Io. Stadius] in regione Yga, Yuera dictę, hásque integras decorticant, à summo vsque ad imum, & vt cortex illæsus detrahatur, peculiari apparatu arbores cingũt, hinc cortices detractos in montes prope mare ferunt, & ignibus excalefactos, in vtraque extremitate multùm incuruant, per médium ligna transuersa religant ne dilatentur: & scaphas ita conformant, quarum singulæ vel triginta viros armatos bello inuehere sufficiant.

Cortex hic pollicaris est crassitudinis, latus Descriptio quatuor circiter pedes, longus verò quadraginta, alij etiam longiores sunt, alij breuiores. Has illi, scaphas summa agilitate impellunt, & quò libet locorum in iis vehuntur. Si mare impetuosum est, subducunt eas in terram, donec serenitas redeat. Vltra duo milliaria in altum non progrediuntur: sed secus littus pro libitu procul excurrunt.

FINIS LIBRI QVARTI.

Digitized by Google

HISTORIÆ VNIVERSALIS PLANTARVM

LIBER QVINTVS.

ARBORES ET FRVTICES BACCIFEROS, MINORESQVE BACCAS FERENTES HABET.

POst variam illam exotici Orbis diuitiarum lustrationem, nunc propiùs ad nostrum Orbem gressum & oculos dirigentes, vnà quasi tribu complexas dicamus Bacciferas. Baccas tam non adeò stricte sumi velimus, quarum ex edicto Plinii, ineus lignum, & extra caro, vt Vuis, Cerasis: nec tam vago significatu, vt eadem his cum Pomis natura tribuatur cum eodem: sed potissimùm, quas verius bacculas dicas: quanquam & Ebuli baccas dixerit Virgilius, & Hederam bacciferam Seneca, nihilò, Hercle, minùs ac Oleam, Laurum &c. Inter illas Choragij ius tribuatur Myrto, ne eam negligentes, fortè ad Myrtum canere iubeamur.

DE MYRTIS IN GENERE

CAP. I.

MYrto Theoph. ramos tenues tribuit, perpetua coma virentes, foliis crebris angustis & odoratis: flores fructibus insidentes: ait fructificare ex annotinis: fructum esse vinosum. In fruticem transire, nisi sæpiùs purgetur: monte Cyrcæo Coronarij generis videri, cùm cæteræ ampla exeant magnitudine. Semine satam degenerare, & ex fructu nigro rubrum fieri. In Ægypto tenuem esse, & odore longè præstantiorem: fructu exiguo, nec candido sed nigro. Hæc sparsim Theoph. cum iis quę suis dicenda locis. Agnoscit igitur has differentias: *Coronariam*, cui quasi opponit magnitudine *amplam, candidam, & nigram*, respectu fructuum. Agnouit & *Myrtum absque semine ἄκαρπον*, sed arte & Mangonio factam, vti dicitur.

Differentiæ Theoph.
1. *Coronaria.*
2. *Magna.*
3. *Candida.*
4. *Nigra.*
5. *Apyrena.*

Quæritur quæstiones Arist.
1. *de Myrto.*

Quærit Aristoteles, cur nigræ Myrti copiosiores sint frondes, quàm albæ? An inquit, quòd nigræ generis sunt siluestrioris? Cuius iudicium, quòd locis rusticis istæ proueniunt, miniméque ex cultu mutantur. Humida autem omnia fronde crebriore conduntur. Quòd enim minùs suos fructus decoquere possiunt, idcircò ad frondem alimentum se conuertit.

2. Idem quærit, quam ob causam Myrta collisa in manu dulciora sentiamus, quàm integra? An quemad. racemorum acini vindemiati dulciores sint quàm non vindemiati. Etenim musto, quod natura suaue est excepti acini quasi conduntur: quippe qui vel extrinsecus musto resudent, ar qui in racemo cohærent, vtique insuauiores existunt. Ergo Myrta quoque natura dulcia, intùsque suam dulcedinem acinorum in modum vuæ continentia, vbi manu compressa, conflictataque sunt, diffusâ intestina dulcedine, parte quoque exteriore inopplentur: itaque dulciora non immeritò sentiuntur.

3. Sed cur Myrta enucleatiora [*ἀπυρηνότερα*] sunt quæ minora? An quia minùs perfecta sunt quæ minora: idcircò semen continent imperfectum, cui perinde, vt finis, nucleus depuratus est: quamobrem & minora sunt, vtpote surculi quidem agnati exteriores partusque imperfecti, & minùs dulcia, quàm quæ iustum continent nucleum: sunt enim minùs concocta. Concoctio autem, non nisi perfectio est.

4. Cur denique fructus Myrtorum non conditarum magis quàm folia, defluant, conditarum autem, reseruatarumque Alga [*τῷ φύκει*] vt fit, folia defluant, fructus adhæreant? An ita euenit non conditis: quoniam natura sancitum est, vt fructus peracta decoctione flaccescant ac decidant: quæ quidem decoctio in repositis fieri non potest, sed Algæ vapore prohibetur, ne humor fructus peruertatur ac immutetur: folia contrà cùm siccescant, decidunt. Algæ autem, vt salsa, exiccandi vim habent. Ergo non idem foliis accidit arbori adhærentibus, & conditis, modo quo dictum est. *Hæc ferè Arist. de Myrtis habet.*

Differentiæ Dioscor.
Satiua.
Nigra.
Candida.
Montana.

Apud Dioscor. est *Μυρσίνη ἥμερος*, id est, satiua: *ἡ μυρσίνη ἄγρια*, siluestris, id est, Ruscus. Satiua duplex, *μέλαινα*, *ἡ λευκή*, nigra & alba: & in eo ipso genere accommodatior *ὀρεινή*, montana. Myrto siluestri suæ, folium tribuit Myrti, sed latius &c. de qua alibi.

Cato Myrtum coniugulam habet & albam &

Digitized by Google

nigram: sed Colum. duo tantùm Myrti genera agnoscit, nigrum & album.

Martidanum Hip. Ruell aut.

Hippoc. Martidanum videtur nominasse, vt obseruauit Ruell. Myrtidanũ verò ipsum Piperi. Hunc fortè Ruell. satis imperitè Myrti baccis, Piperis gustũ tribuit: quamuis idem magna securitate dicat Curtius.

Succus.

Myrto Plin. tribuit folia perpetuò virentia, angusta, disposita. Sed succorum natura; vt idem refert ex Theoph. præcipuam admirationem in Myrto habet, quando ex vna omnium Olei vi. iisque bina genera fiunt, de quibus inter vires. Arbor ipsa, inquit idem, in Europæ citeriore cœlo; [ſolo. Dal.] quod à Ceraunijs montibus incipit, primùm Circeijs in Elpenoris tumulo vita traditur: Græcumque ei nomen remanet, quo peregrinam esse apparet. Fuit vbi nunc Roma est, iam tum cùm conderetur. Quippe ita traditur: Myrtea Verbena Romanos Sabinosque, cùm propter raptas virgines dimicare voluissent, depositis armis purgatos in eo loco, qui nunc signa Veneris Cluacinæ habet. Cluere enim antiqui purgare [pugnare. Gr. Gyral.] dicebant. Et in ea quoque arbore suffimenti genus habetur. Ideo tum electa, quoniam coniunctioni, & huic arbori Venus præest. Haud scio, an prima etiam omnium in locis publicis Romæ sata sit, fatidico quidem & memorabili augurio. Inter antiquissima namque delubra habetur Quirini, hoc est ipsius Romuli. In eo sacræ fuere Myrti duæ, ante ædem ipsam per longum tempus; altera patritia appellata: altera plebeia. Patritia multis annis præualuit, flaccescente plebeia, exuberans ac læta: quamdiu Senatus quoque floruit, illa vigens, plebeia retotrida, & squalida. Quæ postea quam eualuit flaccescente patritia Marsico bello, languida autoritas Patrum facta est, ac paulatim in sterilitatem emarcuit maiestas. Quin & ara vetus fuit Veneri Myrteæ, quam nunc Murtiam vocant. Caro tria genera Myrti prodidit: nigram, candidam, coniugulam, fortassis à coniugijs: ex illo & Cluacinæ genere. Nunc & alia distinctio: satiuæ aut siluestris, & in vtraque latifoliæ. In siluestri propria oxymyrsine. Satiuarum genera topiarij faciunt. Tarentinam folio minuto, nostratem paulo, exoticam densissimo, senis foliorum versibus. Hæc non est in vsu. Ramosa vtraque alia. Coniugulam existimo nunc nostratem dici. Myrtus odoratissima est in Ægypto.

Myrtea Verbena.

Roma sacra Myrto duæ

Patritia. Plebeia.

Venus Myrtea. Catonis tres Myrti. Coniugula. Cluacina. Differentiæ Plin. Siluestris. Tarentina. Nostras. Exotica. Coniugula.

Hermol. pro Coniugula legit Coniugalis, sicque in vetusto Catonis codice legisse se testatur Io. Maria. Illud potius annotandum, quod dicebamus Columellam duo Myrti genera tantùm fecisse, tanquam Catonis verba sint aliter accipienda, quàm Plin. senserit: coniugalem scilicet Myrti albæ & nigræ epithetum, quòd esset idonea ad connubium, & non Myrti tertium genus. Nam coniunctioni præerat Venus, cui hæc arbor sacra, eiusque tutelæ subiecta. Quare Virgilius,

Cato & Plin. illustr.

Myrtus Veneri sacra.

Famosa Myrtus Veneri.

Et apud eundem, Æneas Veneris filius spectaturus ludos,

Vetat materna tempora Myrto.

Et alibi de Augusto Iulij adoptiuo.

Et te maximus orbis
Auctorem frugum, tempestatumque potentem,
Accipiat, cingens materna tempora Myrto.

Habuit enim Iulius originem ab Ænea, vt tradunt: de quo idem:

Solido Paphia de robore Myrtus.

Siluæ Myrteæ apud Inferos.

Hic etiam Siluam Myrteam apud Inferos cingere ea nos fingit, in quibus essent, qui amore rodentur, quòd Venus amoris dea esset. Æneid. l. 6.

Nec procul hinc partem fusi monstrantur in omnem
Lugentes campi, sic illos nomine dicunt:
Hic quos durus amor crudeli tabe peredit,
Secreti celant calles, & Myrtea circum
Sylua tegit.

Myrtus Paphia.

Statius etiam Myrtum Paphiam vocat, propter insulam Paphum Veneri dicatam. Mulieres inuper; vt Plutarchus in Numa prodit, mense Aprili, Veneri sacrificabant, quòd is mensis huic Deæ sacratus esset, ad cuius Calendas Myrto coronatæ lauarentur. Veneri Myrtæ Romæ ad Circum intimum sub monte Auentino ara vetus fuit. M. autem Varro Murtatam vocabat. Postea verò Plutarcho, Murtia dicta est. Quod probat Liuius, dum ait: Ad Murtiam datæ sedes Latinis, scilicet à Rege Anco, ad habitandum: Et Apul. l. 6 sui Asini aurei: Conueniant, inquit, retrò ad metas Murtias Mercurium prædicatorem.

Murtata Venus. Murtia Venus.

Veneris simulachrum ex Myrto.

Veneri simulachrum ex Myrto pullulãte ad flumen Hermum fecit Pelops. Quare Hippodamiæ consecutus est nuptias. Nunc prosequendum, quare Myrtus Veneri dicata sit: & variæ à pluribus opiniones assignantur. Plutarchus hanc rationem esse ait, quòd hæc planta ad amores conciliandos faciat. Alii quòd Venus in mari, videlicet Cyprio nata sit, vnde *ἀφρόδιτη* & Cyprigena. Amat enim Myrtus maris littora: quare Veneri sacra; vel, vt etiã Seruius ait; quòd huius arboris in mulierum necessitatibus vsus multus ac plurimus sit, sicuti Medicorum Libri indicant, & nos inter vires declarabimus, quantùm ferat institutum. Cæteri verò ob arboris odorem: nempe Venus & odoribus & vnguentis delectatur. Græcorum etiam antiqui Musici, vt Plutarch. in Sympos. l. 1. ex Aristoxeno & Phili autoritate scribit, dispositis circa vnam mensam lectis, accumbentes Myrteis, per vices, coronis redimiti, sententias & amatorias cãtilenas, per obliqua carmina succinere consueuerant. *Hæc ita collecta diligentiâ Curtii.*

Cur Myrtus Veneri dicata.

Veterum patrum Græcorum mos.

Myrteæ coronæ.

Bellicis quoque se rebus inseruit Myrtus, vt prodidit Plin. triumphansque de Sabinis Posthumius Tubertus in Consulatu [qui primus omnium ouãs ingressus vrbem est, quoniã rem leuiter sine cruore gesserat] Myrto Veneris Victricis coronatus incessit, optabilemque arborem etiam hostibus fecit. Hæc postea quantum fuit corona, excepto M. Crasso, qui fugitiuis & Spartaco Laurea coronatus incessit. Massurius autor est, curru quoque triumphantes Myrtea corona vsos. L. Piso tradit Papyrium Massonem qui primus in monte Albano triumphauit de Corsis, Myrto coronatũ ludos Circenses spectare solitum. Auus maternus Africani sequẽtis hic fuit, M. Valerius duabus coronis vtebatur, Laurea & Myrtea: qui & hoc vouerãt. Myrto; quod Plin. tacet, & annotat Dal. mortuorum busta etiam Græci ornarunt, cùm inferias soluerent, vt videre est apud Euripidem in Electra,

Quantum Corona.

Myrtus busta ornarunt Græci.

Ἀμαίμακτον δ' οὐδὲν ἐπιφαύσκει,
ἐ πόνοι' ἐχάς, οὐδ' ἀλλᾶτα Μοῖρ' ἐπλακε, πρὶν δ' ἐκ πόνου ἀγλαΐσμασιν.

Cui respondet Agamemnonis alter:

Ἔλθοι γὰρ αὖτε πρὸς πόνον πάλιν' οὐδ',
ἢ σφετέροισιν ἐκλαὼν' ἀπώλεσε δόμοις,
στυγνὸν θέλει, λίτας ἄκοιτι τῷ ἔρπει ἔχειν
ἔσπειν, ἅιμῶδ' ἀμφίβλητα μυρόεντα.

Præterea qui olim in conuiuiis scholia carmini cantabant, Myrtum, Laurumue manu tenebant: Laurum; qui versus Homericos recitarent: Myrtum, qui Aeschili, Simonidis, Steſicori. Dicæarchus lib. de certaminibus musicis. Eubulus in Auge apud

Myrtus ea quæ Græcum.

pud Athen. coronas etiam Myrti celebrat:

E. Coronas fortaſſis vultis, an è Serpyllo,
An è Myrto? alia deſorunt.
Has è Myrto nos volumus:
Aliàs omnes his exceptis vendito.

Coronæ Nouerint doct.

Controuerſum fuit apud Græcos, quodnam coronæ genus eſſet Anacreonti Naucratides appellatum. Et plurib⁹ viſum eſt, non aliud eſſe, quàm ex Myrto, Roſis comitantibus: quamuis alii aliter interpretentur. Celebris eſt Hyppoliti & Phædræ amoribus Trœzenia, cuius folia, vt inquit Pauſan. prope Veneris delubrum ſatæ, perforata naſcebantur: iniuriam videlicet ferentia ſæuientis vnguibus & calamiſtris fœminæ.

Myrtus Trœzenia.

Myrſines fabula.

Aliam commenti ſunt Græci Fabulam: Myrſinē Atticam fuiſſe puellam pulchritudine ac robore inſignem, vt reliquas puellas omnes, ipſosque adeò iuuenes fortitudine ſuperaſſe, ideoque Palladi, vel vt alii, Mineruæ gratiſſimam. Hanc in paleſtris ac ludis ſemper verſatam, & vincētes coronaſſe. Cùm autem certamine iuuenes quoſdam ſuperaſſet, ab eis ob inuidiam interfectam: Sed Mineruæ fauore in Myrtum conuerſam. Ita factū vt ne mors quidem eius amicitiam deleuerit, Myrto à Dea illa etiamnum peramata. Eiuſmodi nugis Græculi ſuas ſpes & cogitationes delectabant, ex quibus tamen myſticum ſenſum elicere norunt ingenioſi ac docti.

E Myrto, Coronæ Hypothymidei.

Lesbii, vt inquit Athen. Myrti ramulos hypothymidas vocant: iis ſe coronant implexis floribus: Alii pectorales coronas, quibus & ceruices quoq; redimibāt, hypothymiadas hypothymidasque dicebant. E Myrto conſtant & Hellotides vocatæ, ambitus ingentis, cubitorum vicenūm: ab Europa dictę, quam Elotida Corinthii appellant, quòd eius oſſa in Myrto condita ferantur. Quidam Elotida & Mineruam dictam volunt. *Canere ad Myrtum* prouerbio dicitur. In conuiuiis enim mos antiquus fuit, vt vnuſquiſque ſuam cantionem cātillaret. Quod ſi quis cytharā accipere recuſaſſet, (quod & Themiſtocli euenit, aliàs doctiſſimo, ſed eò ipſō indociiori habito) vtpote Muſices ignarus, is per iocum accepto ramo vel Laureo, vel Myrteo, ad eum canere cogebatur.

Hellotides.

Canere ad Myrtum.

Plutarchus in prim. ſimp. aliter: Mos antiquus fuit vt in principio cōuiuii voce cōmuni primùm, Deum canerent: deinde Myrti ramū, quem *δραφνη* vocarent, vnicuique traderent poſt circumlatam lyram. Alii dicunt Myrtum ordine non ſolere circumduci, ſed è ſpōnda ad ſpondam tranſferri, vt poſtquam cecinilſet is, qui in prima ſpōda primus ſedebat, ei traderet qui in ſec. lecto prim. accumberet. Hic rurſus tertii lecti primo. Deinde rurſum primi lecti ſecundus ſecundo, in ſecunda ſponda ſedenti, vt ad hunc modum per omnes iret. De ignaris dicitur.

Redeamus ad Myrti hiſtoriam: quam Ouid. vnico verſu geminam dixit:

Myrtea ſilva ſubeſt bicoloribus obſita baccis.

Candida. Nigra.

Baccas quippe candidas, vel in purpura albicantes, candida: nigra nigras parit.

Cubeba. Myrtilli. Myrtus ſylueſtris. Fructifera

Barbari ex Myrtis, Myrtillis & Cubebis differētiam facientes, Cubebas vocant *Myrtos albas*: nigras verò *Myrtillas*.

Bellon. meminit Myrti ſterilis, & fructiferæ folio lato circa Athos montem, nulla facta mentione coloris fructus: verūm alibi ſcribit ſe reperiſſe in Amani montis inferiore parte Myrtum fructu albo, item planiciem Cæſareæ Ciliciæ abundare eā, & planiciem in qua Alexandri & Darii conflictus habitus, copioſam, ſed tantùm fructu albo: ſed non docet quo folio ſit Myrtus alba. Poſt verò annotat inueniri inter Alexandriam & Roſettam iuxta mare paruas Myrtos nigras.

Loca

Matthiolo Myrtus tām latiua quàm ſilueſtris nigra & alba, vna icone folió latiore expreſſa: ſecunda Tarentina: Tertia Exotica.

Paruæ Myrtus nigra. Differentiæ Matth.

Lacunæ quoque & domeſtica & ſilueſtris fructu eſt albo & nigro.

Myrtus Vulgaris latina.

Tutnerus in Anglico ſuo Herbario Myrti differentias ex Dioſc. ita digeſſit, & his aptauit. Duo, [inquit] habet Myrti genera Dioſ. De Myrto ſatiua libro primo agit: De ſilueſtri, Latinè Ruſco, lib. 4. etſi innuere videatur, præter Ruſcum, aliam eſſe Myrtum ſilueſtrem. Duo facit idem Dioſ. Myrti ſatiuæ genera: Albam, [Angl. **Wire myrt** vel **myrtel tree**] & Nigram: (Angl. **Black-myrtel tree**) quarum vnam vidiſſe ait Bononiæ, quintuplò minoribus foliis, quàm à Matth. nomine Myrti vulgaris ſatiuæ proponitur. Eandem vidiſſe in Apennino: ſed qui demoſtrabant, Myrtum ſylueſtrem denominaſſe: illam verò foliis minoribus, [quam reuera cenſet Myrtum ſatiuam Tarentinam] ſolam Myrtum ſatiuam. Ego tamen [inquit ille] hac in re Matthiolo potiùs aſſentior quàm contrarium ſentientibus. Quanquam videtur mihi Matth. Ruſcum nimis exiguis foliis pingere, Myrtum autem [alterius rationę] nimis latis, magnisque, ſiquidem Dioſ. in Myrti ſilu. ſeu Ruſci deſcriptione [Angl. **Bochē broome**] folia ei tribuit latiora quàm ſatiuæ Myrto. Vtramque vidi. Et certè errarum eſt in tenuitate foliorū Ruſci, vt in Ruſco dicetur fuſiùs.

Satiua Myrti. In quibus differat alba à nigra.

Satiuæ Myrti rami lenti, cortex ruber, folia longa, æterni viroris, ad Pūnicæ folia accedentia. Albæ folia candidiora: Nigræ nigriora. Vtrisque flores albi, odorati. Satiuis baccæ maiores, quàm ſilueſtribus.

Turneri Myrtus.

Cæterùm Turneri Myrtus viſa Bononiæ nobis videtur Tarentina, quæ ſanè olim non pingebatur à Matth. Dubitamus an Turner. viderit in Apennino Myrti illius ſpeciem ſpontaneam, quā Matth. pro ſatiua & vulgari pingit. Scimus autem cultam non minora habere folia Ruſco: & apud Turner. parte ſecund. cap. de Ruſco poſitam iconem Myrti vulgaris pro Ruſco, non tamen bonam; ſub titulo Sabinæ. Non diſplicet illa ſententia, quæ aſſerit Tarentinam eſſe ſatiuam Dioſc. vt poſtea dicetur.

Dod. notante, Myrtus frutex haud magnus; cultura in exiguam arboris ſpeciem quandoque adoleſcit: folia vni minuta, alteri verò maiora, & Vincæperuincæ vulgaris æmula: tertiæ autem mediæ magnitudinis. Sunt eadem nonnullis rariora, quibuſdam frequentia. Fructus ſunt baccæ oblongę, colore aut nigrę aut ſubalbidę. Hæc Dod. qui pro ſuis differentijs quatuor propoſuit icones plantarum, ſibi non benè (vt exiſtimamus) cognitarum: nec etiam videntur ritè eius accommodatę differentijs. Olim in hiſt. Gal. duas tradebat Myrtos ſub vna icone, magnam & paruam.

Dod.

Annotat Cluſ. ſe in Hiſpanica ſua peregrinatione aliiſque locis multa genera Myrtorum obſeruaſſe, nec dubitarè quin ex ſatione maior adhuc varietas oriri poſſit. Myrtus Græcis μύρτος, μυρσίνη, μύρσινος vel μυρσίνη: illud apud Ariſtoph. & Plat. hoc apud Gal. μυρσίνη. Theophraſto & Polluci. Archilochus Myrton vocauit, & Græci Comici phibaleon, vt Antiphanes, notante Hermol. Non philaleon, vt habet Curtius. Pro Ficu inuenimus apud Etym. nullibi pro Myrto. Quod verò Riſſius notat, Murtam dici Varroni fructum, hoc apud eum nondum reperimus. Colum. quidem tradit

Synonyma Linguar.

Myrtus. Phibaleon. Myrtum. Murta.

Myrta. Interp. Nic. corr. Myrta. Myrtilli. Myrtidas. Myrtea. Etimol.

Oleæ genus l.5.c.7.quod vocat Murtam. Fructus μύρτα Nic. in ther. Interp. μυρσίνης καρπὸς; sic enim legendum, non μυρίνης, Μυρσινεῶνα Græcis dici monet Curtius: Vbi id legerit, nos latet. *Myrta* alioqui dicta: *Myrtilli*: *Myrti bacca*. Inuenimus & μυρτίδας dictas Myrti baccas & μυρσία. Sunt qui velint Myrtum sic vocatam propter Myrrhæ quandam æmulam odore gratiam, quâ pollent baccula, vt annotant Aduersaria: quamuis dubium adhuc sit, vtrum Græcis innotuerit priùs, Myrrha, an Myrtus: nobis sanè longè petita videtur nominis deriuatio, & Myrrhę odorem longè diuersum à Myrti bacculis agnoscimus. Has μυρτίδας vocat Lonic. Hebræis Hadas: Esa. 55. Arab. *Aes Alas* siue *As*. It. *Myrto*, *Mortina*, & *Mortella*. Hisp. Catal. & Portug. *Murta*: Castil. *Arraihan*. Gal. *Myrte & Meurte*. Germ. Myrtenbaum, Welsch oder frömbder Heydelbeerbaum. Belg. Myrtus. Angl. Myrtel-tree.

Hadas. Aes: Alas.

Nunc à nobis & Recétioribus obseruatas Myrti differentias proponamus.

MYRTVS VVLG. NIGRA ET ALBA; SATIVA ET SILV.

Genera.

Satiua descriptio.

Folia.

Flores. Bacca.

Mortell. nor. Siluestris.

Sapor.

Locus

HVius Myrti quam exhibemus, notante Matthiol. produntur duo genera: *satiuum*, quod in candidum & nigrum diuiditur, & *siluestre*. Satiuæ in arbores facilè adolescunt, ramis flexilibus ac lentis: rubro cortice: foliis lóginsculis, perpetuóque virentibus, Punicæ æmulis, quanquam in nigris nigriora, in candidis candidiora spectantur. Flores omnibus insident candidi, odorati. Baccæ oblongæ, agrestes Oleas quadantenus referentes, multò sanè siluestribus maiores, etsi contrarium asseueret Marcellus.

Inter siluestres quoque alba & nigra reperitur, quarum quamplurimas plantas vidisse millie locis testatur Matth. quibus maturæ inerant baccæ non sanè nigræ.

De eadem Myrto existimamus Clus. hæc tradere. Myrti quartum genus, siue Myrtus Bætica silu. non adeò densè fruticat, neque admodum assurgit, ramis tenuibus & fragilibus, foliis eiusdē cum Myrti Bæticæ angustifoliæ foliis magnitudinis, similiter mucronatis, duplici serie rariùs circa ramos nascentibus, nigricantibus, odoratis: flos alijs similis: fructus rotundus, oblongis pediculis ex foliorum alis prodeuntibus inhærens; copiosus, primùm viridis, deinde candicans, per maturitatem verò niger, vinosus, grati admodū cū adstrictione quadam saporis. Sponte prouenit plerisque agris & collibus Extremadurę (quæ Bæticæ pars est, ad Anam flumen sita) & Lusitaniæ illi conterminæ, adeò copiosè vt per aliquot miliaria, nulli ferè alij frutices conspiciantur. Octobri interdum florentem, sed maxima ex parte fructu onustam hanc Myrtum colligebam, cùm Madritio Vlissiponem proficiscerer, locis incultis & procul à mari, procul à fluminibus dissitis, nunc lætioribus, viridioribusque & amplioribus folijs, nunc planè exsuccis, & ferè rigentibus pallescentibusque, pro locorum natura & situ. Nam in conuallibus nata, multò lætior & viridior semper erat. Hispani simpliciter *Arayhan* & *Murta* vocant: eam siluestrem iudico, quòniam sponte locis incultis prouenit.

Palestum Bætica. Arayhan Myrta.

Plinius siluestrem Myrtum, minore semine. Cordus fruticem arborescentem dicit, foliis Lentisco vel Buxo similibus, acuminationibus tantùm, gustu aliquid aromatis præ se ferentibus & odoratis; quæ hodie cum fructu ex Italia afferunt.

An Bellon. Myrti semperuirentes, in vallibus montis Athos prouenientes, folio lato, steriles & fructiferæ.

Brassauolam quoque facilè crediderimus, Myrti nigræ & albæ titulis, in suo exam. latifoliam intelligere.

Matth. sanè testatur siluestri Myrto vniuersa ferè Tyrrheni littora virescere: siquidem in agro Senensi, in maritimis, ac in vniuerso Liguriæ tractu: Romano, atque Neapolitano, vbique Myrtos sponte prouenire constet.

Locus.

Pro icone Matthioli aliam posuit Camer. in Epit. & Hist. Germ. Matth. ad quam & nostra facta. Camer. dicitur Myrtus communis Italica, Mortella: C. Bauhin. aliam iconem habet titulo Myrti Romanę. Eiusdem Myrti, de qua hic agimus icone habent Lonic. & Ryff. sed non placet. Minùs verò quod ille ait, aquaticis locis libenter prouenire. Lacuna, qui Hispanus: & Amatus, qui Lusitanus, nihil docent de ea præter antè dicta, satis tam esse & siluestrem: vtramque fructu nigro & albo; adhibita Matth. icone. Hic Hispan. *Raiad* & *Murta* dici ait.

Myrtus sativa Mortella. Myrti Romana Lonic. aut.

Scribit Angüill. in epist. Myrtum albam non esse speciem separatam a nigra: differre tamen colore: notissimam vtramque esse in Italia, Regno Neapolitano & Tuscana: vocari *Morretam*. & *Myrtellam*.

Myrtus alba non differt a nigra.

An Aduers. Myrtus maior vberiùs in Galloprouincia maritima fruticans, propter baccas, lanulas effigiantes, maior dicta: folia item maiora, Phylereæ aut Granati minora, floribus albidis & Myrti minoris similibus: Alterius modi ex hortis Franciscanorum Venetorum habuimus foliis albidioribus, & fructu albo pari & simili, nec alioqui ità diuiso, illis alba Myrtus vocatā. Ité Obs. Myrtus vulgaris folia promit paulò minora quàm exotica Myrtus siue Mauritanica, in angustum desinentia.

Alba.

Icon. Plant. Myrti maioris 5. species. Item Obs. Myrtus 5. folio est oblongo, supernè latiusculo, cum superiore (videlicet postea à nobis posita titulo latifoliæ Belgicę deniore folio) ferè pari bacca alba:

Sed peritis tamen perpendendum relinquimus, an iam locis citatis de eadē Myrto alba tradatur: à Clus. Myrto alba diversam esse manifestum est, de qua postea. Dod. in Hist. Gall. hanc nostram videtur vocare magnā Myrtum, arbusculam in Belgio crescentem ad altitudinē hominis, foliis Vincæ pervincę. Hęc fortè erit quam alteram vocat in postrema Hist. Lat. pro qua ibi videtur proponere duas Icones: vni, titulus Myrtus 2. quę à Lob. posita pro Myrto Laurea maxima: alteri icóni titulus est, Myrti ramuli cum flore ac semine, quę Lobel. Myrtus vulgaris.

Castil-

Cæſalp. Myrtus arbor eſt fruticoſa, in ſterilibus & maritimis naſcens, ſubruſſo cortice, materie candida, foliis Buxo latioribus in acutum delinétibus, odoratis: Flores candidi, foliati, multis in medio ſtaminibus, ex alis foliorum longo pediculo prodeuntes: fructus oblongi: intus lemina triplici ſepto membranaceo diſtincta: color in maturitate aliis niger, aliis ex rubro candicans. Turnero an nota fuerit, dubitamus: Icon tamen, ſed nó admodum bano poſita videtur incuria typographica Cap. de Ruſco ſub titulo Sabinę.

Cæterùm noſtram Myrtum vulgarem, folio latiore, non auſimus cum Matth. facere Dioſc. ſatiuam, etiamſi colatur: quia ipſe Dioſc. ſcribit cap. de Ruſco, ſatiuæ folia eſſe minora quàm Ruſci, quod in hac noſtra nondum obſeruatum. Quam verò depictam dedimus, eandem cenſemus cum iis quas Frontignani & Monſpelii vidimus in aliquot hortis.

Myrti var.

Locus. Patauii cum baccis menſe Decembri, in horto à Cortuſo oſtenſa: Veronæ cũ iisdem Martio. Colunt & Bononiæ in hortis: Baſileæ Platerus, & Lutetiæ Robinus hortulanus Reg. aliquot egregias arbuſculas colunt, ſed magna cura hyeme recondunt. In Plateri Myrto menſe Aprili obſeruauimus baccas & folia binario numero diſtributa, ſapore aſtringente, amariuſculo & aromatico, odore grato terendo. Ex horto Stutgardiano, vbi plures habentur, in Montbelgardenſem tranſtulimus, ſed non fœliciter prouenit, cùm tamen Tarentinæ rami depacti facilè radices agant.

Myrti Bæticæ latifoliæ ſecundum genus altius quàm Bætica latifolia domeſtica fruticat, & à radice plurimos, denſos, craſſos, firmóſque ramos promit: folia dictæ ſecundę ſpeciei ſimilia, ſed adeò confertim naſcentia, vt mutuò ferè ſeſe contingant pediculi interdum duplici tantùm ſerie, ſæpenumerò triplici, admodum odorata: flos eius candidus, quinque foliis conſtans, Ceraſiorum floribus ferè ſimilis, villis candidis plenus, odoratus: cui fructus ſuccedit paullò oblongior, quàm in Tarentina, primùm viridis, deinde cùm matureſcere incipit, purpuraſcens, tandem vbi plenam maturitatem adeptus eſt, niger, vinoſus, ſapore grato, grana candida incuruа in ſe continens. *Cluſ.* qui hoc genus primò conſpexiſſe ſcribit in Complutenſis arcis horto, multis fruticibus ſerie quadam & ordine diſpoſitis, elegantiſſimo ſpectaculo cùm ſemper vireat. Deinde Cordubæ in quibuſdam hortis. Nos quoque Stutgardiæ obſeruauimus Myrtum, odore perquàm fragranti, cui excertis interuallis folia ferè ſemper terna indidem prodeuntia, lata: an verò eadem cum prædicta ſit aſſerere non audemus.

Locus.

An Lob. Obſ. Exotica Myrtus Plin. pluribus foliorum verſibus, ſiue 4. amatoria Veneréque ſacra: *Arayhan Moriſco* maior Hiſp. vocata, foliis [tertię Myrto vulgari albæ] non diſparibus, ſed canulatis, & confertim fecundiſſimo ſpectaculo ſtipatis.

Cluſ. in Hiſp. nullam habebat iconem: in poſtrema hiſt. eandem habet quam Lob. pro Myrto Bætica anguſtifolia, de qua mox.

MYRTVS BOETICA LATIFOLIA DOMESTICA.

Deſcriptio.

HÆc autore Cluſ. Hiſpanis dicta *Arayhan moriſco*, hoc eſt, Mauritanicæ Myrtus, tamis eſt ſatis craſſis, foliis duplici ſerie tatiùs diſpoſitis, magnis, vt interdú ad Lauri tenuifoliæ aut Arbuti foliorum amplitudinem ferè accedant; colore dilutiùs paulò virente, odoratis: rariùs hæc florer aut fructus fert, quòd ea ſepibus texendis, quas tondere ſolent, plerumque vrantur. Nuſquam hoc genus vidiſſe ait, niſi in Monaſterio quodam Hiſpali & in læriſſimis Mauritanorum Granatæ viridariis, in quibus piſcinas & lacus claudebant ſepes hoc Myrti genere conſtantes, & ex alio quodam, non multùm huic diſſimili, minoribus tamen & paulò denſioribus foliis, cuius nos hic picturam damus, quamuis minùs peritè noſtram a pictore ex Cluſiana depictam agnoſcamus.

Deſcriptio. Myrtus Bætica 1. latifolia ſiue Laurea Cluſ. Item Myrtus Bætica 2. Cluſ. Lob. Obſ. vbi eadem icon cum Cluſiana.

Myrtus Bætica latifolia exotica.

MYRTVS EXOTICA ANGVSTIFOLIA

Deſcriptio.

MYrtus Bætica anguſtifolia exotica eadem eſt foliorum denſitate & ſerie, quà Myrtus Bætica exotica latifolia verùm folio minore & ſaturatius virente; fructu etiam maiore & magis orbiculato, qui, reliquorum Myrtorum fructus inſtar, alba & inflexa grana ferè, minora tamen quàm præcedentis.

Huius generis vnicam arborem vidiſſe refert Cluſ. in Hieronymitarum monaſterio, primo ab vrbe Cordubæ miliari. Hiſpani *Arayhan moriſco*, hoc eſt, Myrtum Mauritanicam vocant. Latinis de Cluſ. ſententia poterit eſſe Exotica, licèt ternis ad ſummum foliorum verſibus diſtinctam idem viderit, cùm Plin. ſenos verſus ſuæ exoticæ tribuat: verum quidcunque eſt, adeò denſè ſtipata interdum naſci in exotica latifolia antè dicta & in hoc genere folia, vt pluribus verſibus conſtare videantur.

Pro Myrto exotica anguſtifolia Cluſ. ponit icohem à Lobel. exhibitam pro exotica Myrto Plinij pluribus foliorum verſibus, de qua ante.

De Myrto exotica anguſtifolia Cluſ. hæc fortè

scribit Lob. Myrtus 10. Pluribus foliorum versibus: Myrtus Mauritanicus alter Hisp. *Arayhan*, Morisco minor, folijs item canulatis confertis & dentissimè striatis, vulgatæ Myrto fere paribus. Iconi iam dictæ ex Lob. & Clus. Dodonæus in postr. hist. Lat. nomen indidit Myrti 3. cuius folia tradit mediæ magnitudinis.

Myrtus 10. Lob.

Matth. in Dioscor. olim sine descriptione pro Myrto exotica Plin. exhibuit iconem. In postremis autem scribit: Exotica habetur nunc in Italiæ hortis & viridarijs, folio nostrati non absimili, dilutiore tamen, acuminatiore copiosioreque, adeò denso, vt eo rami vbique stipentur. Fructum fert oblongum è longoque pediculo dependentem, seminibus refertum, communi Myrto haud absimilem. Flores albicantes, vt in cæteris generibus: topiarijs operibus peridonea habetur. Item postr. com. Lat. Exotica Myrtus nunc habetur in Italiæ hortis, folio nostrati non absimili &c: Et in hist. Germ. vbi figura à Camer. appicta: **Der Außlendische Myrtenbaum**, Myrtus exotica, quòd olim Italiæ peregrina, aliunde translata, maximè verò in Regnum Neapol. &c. Baccæ oblongæ, vt in Myrto vulg. sed sapore non adeò grato, venùm asperiore & magis acerbo.

Bacca.

Camer. iconem nouam posuit in Epit. ex hist. Germ. Matth. & Gesnerianis, vt existimamus, ad quam & nostra depicta.

Cæterùm Myrtum exoticam Matth. à nobis visam Veronæ apud Calceolarium inter Italicas nostras obseruationes inuenimus? eodem nomine & titulo D. C. Bauh. ramum attulit Ferrariæ lectum.

MYRTVS LATIFOLIA BELGICA; PORTE ROMANA.

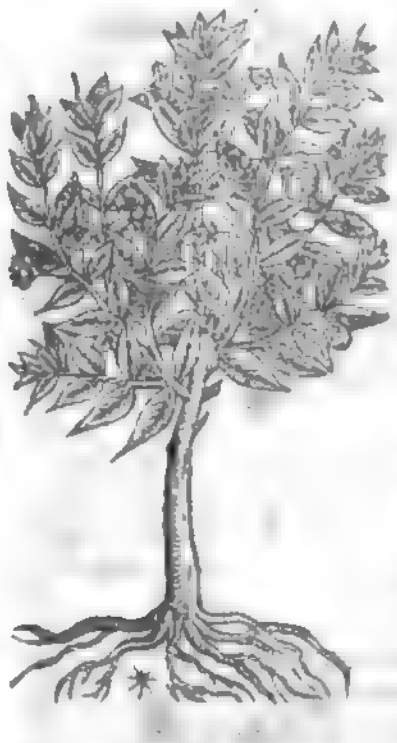

Descriptio.

LAtifolia quę Belgicis in hortis colitur, inquit Clus. amplo est folio quo latifoliæ Bœticæ primæ magnitudinem non æquat, viridi, rariore ordine, & eo duplici circa ramos dispositio. Hanc Romanã dici posse existimat idem, quam Plin. eandem cũ coniugula Catonis esse putat: eam ex Italia & Roma in Belgiã illatam certum esse, in Hispania sibi non visam.

Romana.

Coniugula.

Lob. in obs. Myrtus prima omnium maxima; Laurea dicta a folio Laurino, Lauro Tino siue Regiæ simili, sed minori & magis acuto, atrouirente, nigraque bacca: alitur in altissimo Paradiso D. Philippi *Deurnagle* D. de *Freylandt*. Dod. iconem hanc ponit pro Myrto 2. cui folia Vinceperuincæ.

Myrtus Laurea.

C. Bauh. Myrti Romanę nomine attulit ramum Myrti Bononię, in hortis nascentis cuius folia Myrti exoticę, sed nonnihil latiora, in acumen

Myrti Romanæ alia species.

desinentia, longitudine vnciali, sed longè alio ordine disposita: quippe bina sibi opposita, ex interuallo penè vnciali, qua in re multùm etiã differunt ab exotica, & accedunt Myrto vulgari: sed ab hac quoque differt mollitie, foliorumque latitudine maiore.

Myrtus latifolia Belgica minor.

Myrtus alia, teste Clus. in hortis Belgicis prouenit, paulò minor præcedenti interdum vegetiore viridioreque folio, quandòque pallidiore & tristiore. An Lob. Obs. Myrtus 6. inter maiores minima, folio Oleæ silu. siue Oleastri?

Descriptio.

Myrtus latifolia Belg. densiore folio.

In Belgicis hortis obseruauit Clus. Myrtum densiore folio & magis mucronato quàm præcedens Belgica, eodemque nunc vegetiore & latiore, nunc etiam pallidiore. An Lob Obs. Myrtus 2. folia habens paulò minora [quàm prima omnium maxima.] supernè item mucronata, & in acutum fastigiata?

Descriptio.

Myrtus Belgica medio folio.

Myrtum quandam tradit idem in Belgicis hortis visam, medio folio & Myrto Bæticæ silu. non multùm absimili, sed minùs nigricantibus & quodammodo pallescentibus virgultis, longiore etiam fructu. An Lob. obs. Myrtus 7. inter minores maior, folio angusto Phillyreę tenuifoliæ breuiore. Hanc eandem existimamus à nobis obseruatam Versuris in instructissimo exoticorum horto D. *de Bellefontaine*: folia erant paulò maiora, quàm in Tarentina & acuminatiora.

Descriptio.

MYRTVS TARENTINA.

NOstro cœlo soloque reliquis notior est Myrtus Tarentina, duplici tripliciue versa dispositis foliis, crebris, paruis: hilari virore nitidis, fragrantibus: Flores quinque foliis candidis aliarũ more constant, quorum medià occupãt numerosa stamina, odore grato & amabili. Baccæ per (maturitatẽ haud secus ac aliæ) nigrescunt, semine plenæ, inflexo, albo. Huius iconem olim Matth. exhibuit sine descriptione. At in postr. com. hanc tradit nomine Myrti Tarentinæ, quam ait à Tarento Apuliæ ciuitate, vbi copiosè prouenirent ita vocatam, folio nostrate [id est latiore vulgari] longè minutiore, robustioreque: fructu minore, copiosiore & in summitate pluribus apicibus coronato, colore ex nigro purpurascente, minutis, crebris, albicãtibusque intus officulis: floribus communi Myrto similibus. Topiariis peridonea.

Locus.

De eadem sic Clus. In Belgio Myrtus prouenit minore folio omnium frequentissima in Septentrionalium regionum hortis, antequam minor domestica fructu alba nota esset. Eius cùm rami facilius

ciliùs radices agãt, si pingui solo pangantur, quàm huius, etiam satis vulgaris facta est multis Germaniæ hortis. Habet verò minor hæc conferta admodum folia, duobus vt plurimùm versibus in ramulis disposita, nonnunquam ternis: quemad. in alijs generibus aliquando etiam accidit. Floret plerumque in Belgio autumno: fructus rarissimè ad maturitatem peruenit, sed in ipsa planta tota hieme hærens, cùm rursus sud veris finem aëri exponitur, inanis & immaturus decidit. Ad Tarentinam Myrtum referenda est: nisi quis potiùs ita censeat, candidam minutissimo omnium folio Tarentinam esse vocandam. Nam cùm Caro tantùm nigræ, albæ, & coniugulæ meminerit: iam verò coniugula Plin. sit Romana, nigra & fructu satis nota: restat candida, quæ ad nullum Plinio descriptum genus referri possit quàm ad Tarentinam. Sic Hortensis in Belgio proueniens minutiore folio non incommodè Ægyptiam Theoph. descriptam referet.

Sativa. Tempus. Ægyptia Theoph.

Minoris Myrti nomine Aduersaria tradunt, Offic. notiorem esse suis baccis, adeoque totam hortis Septentrionalium delitias & ornamentum. Fruticare virgis tonsilibus, rectis, flexilibus, nigricantibus, effigie Buxi, folio minore, sed Ruscimucronato, baccis nigris Hederæ, vinearum succum pressu remittentibus: quibus post vindemias saginentur aues, tamque suaues illas edendo fieri, vt integræ, non exenteratæ efficentur, eoque prouerbio feratur, stercus earum præstare carnibus.

Auium fagina. Aduers. reprob.

In Galloprouincia maritima, vbi siccaneus collis nullus, cui arrideat paullò placidior aura, nó multa vernat hæc Myrtus, autore Lobelio & Pena. Sed, quod aiunt Myrtũ minorẽ suis baccis officinis notiorẽ, vix cõcedere possimus, licet in Belgio frequentior sit, teste Clusio. Consideret lector vnde adferantur baccæ. In Belgio sanè non maturantur, quot eis sufficiant: sed nec illud placeat, quod folio Ruscimucronato dicant.

Hanc eandem censemus Lob. obs. Myrtum 8. minorem vulgata, breuioribus [quàm 7. a] foliis stipatam: vbi sicut & in Icon. Plant. proponitur titulo Myrti minoris vulgaris. Gal. *petit Myrte*, quo nomine & Dod. in Hist. Gal. describere videtur: qui iconem habet, quam tamen non docet an maioris sit vel minoris, quasi neutram probè cognitam habuerit: Nos minoris esse putamus. In postr. hist. Lat. omissa descriptione, meminit tantùm Myrti foliis minutis: ac iconem à Lob. positam pro Myrto noua angustifol. & à Clus. pro Myrto domest. fructu albo, exhibet is titulo Myrti prioris: nec distinguit Tarentinam à minore, nec à Myrto fructu albo.

Dod. mal.

Camer. Myrti Tarentinę titulo iconem Gesneri habet aliquando ex nostra ipsi transmissa planta sicca, paratam. Ei quippe (ego Bauh.) omnes meas plantas siccas cum descriptionibus & obseruationibus per Italiam, Galliam, aliasque prouincias collectas lubens, eo id flagitante, transmisi. In ea icone folia sua magnitudine picta.

CÆSALP. fortè Myrti Hispanicæ genus angustissimi folij, sed numerosissimi. Cęterùm quod Dioscor. ait l. 4. de Rusco: ἀγρία, ἥν τινες μυρσίνην ἄγριαν, καλοῦσιν: mouet nobis dubium, an satiua eius Myrtus non sit referenda ad Myrtum Tarentinam. An Turner. Myrtus satiua Tarentina, de qua antè.

Porrò Myrtus Tarentina pulchrè apud Matth. picta quanquam folia crebriora possent appingi.

Lucida

Abundat Monspelij in hortis & in maiusculam arborem excrescit. Fructum fert Augusto mense & autumno. Floret Iulio aut Iunio. In Italiæ multis hortis copiosè colitur: Item in magnatum tam Germaniæ quàm Galliæ hortis, sed rarò fructum fert aut certè rarum, quemad. & apud nos Montbelgardi, vbi plures alimus, aliquot etiam duos cubitos altas, stipite pollicari, iam à multis annis. Floret æstate & adueniante autumno: sed fructum pluuiæ autumnales intercipiunt. Feliciter propagatur ramis & surculis depactis: sed annotinæ vix hiemem ferunt, nondum firmis actis radicibus, nisi coriolè muniantur. De loco & cultura quemad. & viribus omnium Myrtorum postea.

Tempus. Sator.

Myrtus domestica fructu albo.

Myrtus domestica fructu albo, siue candido, tradente Clus. satis altè fruticat, tenellorum & rubentium ramorum frequentia densa, foliis omnium minimis, angustioribus & magis mucronatis, quàm in vlla Myrto, saturatiùs virentibus, fragrantis odoris. Flos par reliquis tum etiam fructus, qui initiò quidem virens, maturitate autẽ non nigrescit, vt reliquorum, sed exalbidus manet. Primum hoc genus eidem conspectum in horto Ill. Viri Do. Ferdinandi Colinho Lusitani peregrinarum studiosiss. cuius horti sepes ex hoc Myrti genere constabant. Conspicitur etiam apud C.V. D. Io. Boisot, qui omnium primus ex seminibus ab eodem communicatis aluit.

Descriptio. Flos. Fructus.

Hæc fortè Tarentina Plin. vt cap. præced. dictum. Hæc eadem fortè Dioscoridis μυρσίνη λεπτόφυλλος Clus. in hist. Hisp. eius iconem non pœnitendam in postrema exhibet eandem quam Lobel. posuit pro angustifolia minima, ex qua nobis mox eadem titulo proponitur. Myrti domesticæ alterę ex Hispania allatæ fructu albo se Clutium donasse ait Camer. sed frigoris impatientem periisse.

MYRTVS ANGVSTIFOLIA MINOR.

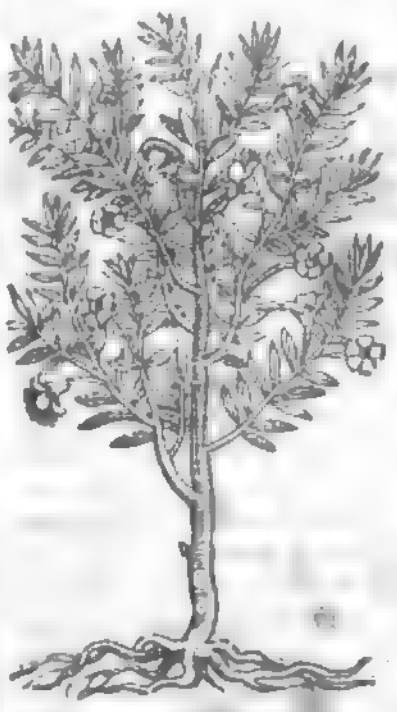

Dioscor.

CLus. tradit Myrti domesticæ fructu albo inuenisse aliam speciem eiusdem formæ, sed per omnia teneriorem, exiliore folio, primùm visam in horto Ill. prædicti viri.

An hæc Lob. in obs. myrtus 9. minima, foliis angustis, Thymi Cretensis longioribus: cuius iconem proponit in appendice & in icon. titulo myrti 9. angustifoliæ. Clus. verò in postrema sua historia posuit pro myrto domestica fructu albo. Nos Lutetiæ in horto cultissimo Robini Botanici Regii diligentissimi obseruauimus myrtum angustiore & minore folio quàm Tarẽtina, alias nullibi, quod equidem sciamus, nobis visam; ac ne siccam quidem. Iconem hanc, vt antè dictum, Dod. ponit pro myrto priore. Hactenus Myrti differentias digessimus, prout censemus distingui posse. Nunc aliquid etiam de myrtidano tradendum:

MYRTIDANVM.

Deſcriptio. QVod μυρτίδανον dicitur, teſte Dioſc. id eſt, quod Myrto adnaſcitur, inæquabile, verrucoſum, intuniciſcénſque & concolor: quod perinde, quaſi manus, Myrti candicem amplectitur. De hoc ipſo locurus videtur Gal. l. 7. ſimpl. his verbis: ἡ μύρτος τῷ τολύπῃ τε καὶ τοῖς κλάδοις αὐτοῦ ἐπίφυσιν ὀχθώδη, ἣν ἔνιοι μυρτίδα ὀνομάζουσιν. Verùm Paul. Ægin. non μυρτίδα, ſed μυρτίδα hoc ipſum appellauit. Idem Gal. Gloſſ. Hip. Dioſcoridem citans, inquit: μυρτίδανον, οἱ πλεῖστοι μὲν τὸ πίτυρον. Διοσκορίδης δὲ ὁ Ἀνεζαρβεὺς ἐν τῷ περὶ φαρμάκων, ἐπίφυσιν ἀνώμαλον καὶ ὀχθώδη περὶ τὸ τῆς μυρσίνης στέλεχος. ὃ γε μὴν ὑπομύρτης τὸν μυρσῖνόν τινα ὀνομάζει ἐν τῷ φυτῷ, ὅταν αὐλισθῇ ὑπὸ ἑτέρου ἀνώμαλον πίτυρον. meminit autem myrtidani Hip. in ſecundo de morb. mul. Ergo aliter ab Hip. aliter à Dioſc. accipitur τὸ μυρτίδανον. Galeno verò homonymum eſt & utrumque ſignificationem agnoſcit. De Hip. myrtidano dicetur cap. de Pipere. Plin. verò longè aliter myrtidanum accepit, nempe vinum ex ſilueſtris myrtæ baccis factum, de quo poſtea.

Myrtida. Myrtidanū Myrtidanum Plin.

Scribit quoque Braſſau. in exam. Myrto adnaſci paruam Myrtum, quæ Myrtidanum dicatur & Myrtida à Paulo. Id enim intelligere ſe per adnatū id, quod circa corticē naſcitur. Epimyrtū vocat, & frequētiſſimè à ſe viſū, quamuis à Gal. myrtida ſobolem Myrti ſolùm intellexerit. At facere nobis videtur Braſſau. intelligendo, vt nihil intelligat. Nam apertè ex Gal. locis modò citatis patet à Gal. per Myrtida non tantùm ſobolem Myrti intellectam, cùm ipſum etiam Dioſc. citet. Immò vbi ſobolem per μυρτίδα intelligat, nondum vidimus. Non enim æquè feliciter nobis Braſſau. ſobolem dicet, quod Dioſc. & Gal. ἔκφυσιν vocitarunt. Et iam nobis Braſſau. paruam Myrtum facit ex myrtidano, quod Dioſc. ſi non excrementoſum quid, ſanè pars quædam tuberoſa & excrementitia dicta: quam nobis ſeuerus ille examinator nunquam rectè paruam myrtum dicet.

Parua Myrtus. Epimyrtus. Braſſau reprob.

Idem tradit, Myrti ſemen ab Hip. myrtidamō dici. Locum nondum vidimus. Si tamen quis per Myrtidanum vel myrtida, æquè intelligere velit paruam myrtum, magnæ adnaſcentem, quod & Agricola fecit, ac adnatum id, quod circa corticem naſcitur: primùm eſt vt doceat nos quæ & qualis ſit illa Myrtus parua, vt aliud nomen à matre ſua habuerit, quàm rami aut ſurculi: aut quo autore iſtud faciant. Non enim putamus vt Ciſto hypociſtis, ita myrto Epimyrtum ſeu hypomyrtum innaſci. Nec quicquam hactenus, quod equidem ſciamus, ſimile obſeruatum.

Agria mat.

Hermol. ſanè myrtidanum ſeu myrtadum virgultum & ſobolem myrti vocat, qualis fortaſſe in Ficu quoque fruticet, exiens ab radice: eundem fruticem ab Hip. *Martidanum* appellatum, *Myrtidanum* verò ipſum Piper. Quo verò in loco is apud Hip. legerit martidanum, nec addit, nec notum eſt nobis. Ruellius ex eo meminit martidani. De ea autem voce nihil Grammatici noſtri. Nihil etiam de martidano ſeu myrtidano frutice recentiores Herbarij: quod legerimus. Quod autem autem Dioſc. myrtidanum nominatur, vulgò notiſſimum eſt, vbi myrtus frequens naſcitur, vel Matth. teſte.

Martidanum.

Annoſis myrti arboribus, inquit Camer. in ramis naſcitur inæquale & tuberoſum, colore vario, excrementum, quod manus inſtar, arborem complectitur, quod Myrtidanum appellant: aſtringentius aduersusque quam myrti vel folia vel ſemen.

Myrtidani deſcriptio.

Horum neutrer fruticis aut ſtoloniſ meminit. Myrti adnaſcentias dixit Lonic. An eadem intellexit Nicand. in Ther. per σπάδια μύρτα, ſtipantia Myrta. Myrtades quippe Myrto ipſa efficacies ſtipare & obſtruere apud omnes in confeſſo. Nunc Natales Myrtorum in genere dicamus.

Myrti adnaſcentias. Lonic. Myrtides.

De Myrti Natalibus non conuenit inter Virgilium & Quidium. Ille, Amantes frigora myrtos, dixit: hic, metuentem frigora myrtum. Nodum ſoluiſſe putat Camer. ſic: Ouid. loqui de plantis tenellis, Virgil. de adultis: nam & hic Eclog. 7.

Natales Myrtis.

Dum teneras defendo frigore Myrtos.

Sanè tenellas myrtos, vt facilè à frigore, ita facilè à Solis æſtu pari experimēto ſcimus. Malimus itaque ſic. Vtrumque de myrto etiam adulta locuti, ſed Ouidium magna frigora, Virgilium, loca vmbroſa & frigidiuſcula intellexiſſe. Magna frigora myrtus perferre nequit. Sub ardentiſſole non feliciter fruticat. Non vmbras amat quòd breui radice ſit autore Theoph. qui tamen in Aegypto regione calidiſſima myrtum mirum in modum odoratam aſſurgere ſcribit, vbi cætera omnia hebeſcunt. Hermol. vitam ei, vt quibuſquam animalibus, ambiguam eſſe ait, hoc eſt, terram & aquam. Ita Virgilius

Amantes littora Myrtus.

Littora Myrtetis lætiſſima.

Et Ouidius *Littorea Myrtus.* Subeunt & in montoſa autore Plin. Sed myrtum in feruidis locis naſci etiam Theoph. autor eſt, minimēque in frigidis durare, minùs adhuc myrtum quàm Laurum, argumento, quòd in Olympo Laurus multa, Myrtus nulla omninò, in Ponto autem rara ſit: quanquam ſummo ſtudio omniq; ſolertia ſerere conati ſint ad vſus religionis. Hinc Plinius circa Boſphorum Cimmerium in Panticapæo vrbe, omni modo laborauit Mithridates Rex, & cæteri incolæ, ſacrorum certè cauſa Laurum myrtumque habere: non contigit, cum reponis arboribus abundentibi. Circeum promontorium, quod vocant excelſum, refert Theoph. myrto ſcatere, quod Circen incoluiſſe tradūt indigenę, & in Elpenoris inibi tumulo coronario genere naſci, in quo primùm vſa traditur, Græcumque ei nomen remanet, quo peregrinam eſſe Italię apparet. Libenter myrtus in ſepulchris naſcitur. Fingit etiā Vergilius è Polydori in Thracia ſepulchro cornū & myrtum agnatas: ad quas cùm Aeneas veniſſet, & vellet ſacrificare, & aram frondibus contegere, nixus eſt myrtum euellere, è cuius radicibus ſanguis effluxit:

Myrtus nulla Myrtus rara in Ponto. Myrtus in Boſphoro. Myrtus in ſepulchris.

Fortè fuit iuxta tumulus, quo Cornea summo
Virgulta & denſis haſtilibus horrida Myrtus &c.

Hoc verò è conſuetudine Græcorum Poetam fluxiſſe cenſet Turnebus, qui tumulis & buſtis, cum alia virgulta, tum myrtum imponere ſolebant, quod eruditiſſimus vir Victorinus annotauit. Io. Agric. ex Hermol. vt putamus, tradit myrtū modò in terris, modò in aquis naſci. Idem repetit Ruell. Sed nos contrà non exiſtimamus myrtum aliquā veram in aquis naſci. Si intelligunt Oxycocca Vaccinia quorundam aquatica, valdè errant, quē errorem iamdudum annotauit Turnerus Anglus. Copioſè verò naſcitur in Galloprouinciæ maritimis tractibus, quemadmodum & Italię & Hiſpanię. Sed non omnis. Loca propria differētiis aſſignauimus. Cluſius annotat, omnia myrti genera Hiſpanica præter Bęticam latifoliam domeſticam conſpecta apud cl. v. D. I. Boiſſot, qui omniū primus ex ſeminibus à ſe cōmunicatis aluit: deinde apud plerosque alios quibus cōmunicauit. Rāmi enim in terram pacti radices agunt, vt mox dicetur.

Hermol. & Agric. ex Ruell. Oxycocca.

tur. Apud eundem & alios Illustres viros & nobiles matronas in Belgio alia myrti genera ab Hispanicis diuersa aluntur. Coluntur in Italiæ hortis & Galliæ, sed rariùs Germaniæ nec nisi Magnatum, diuersa genera, potissimùm Tarentina & latifolia. In Italia eleganter in topiaria opera nõcinnare solent, quemadmodum & in Galliæ locis quibusdam. Myrtum Ferrariæ in horto Comitis cuiusdam tam artificiosè Liburnicam referentem vidimus, vt nihil suprà. Triremem item tam pulchrè tres triremorum ordines exprimentẽ, & ramos in eo tonsili opera tam aptè in humanam effigiem aptatos tam Romæ quàm Venetiis vidimus, vt ab eo tempore ad opera topiaria myrto nihil aptius, nihil sequaciùs iudicauerimus. Quãuis autem passim in hortis Italię colantur abundè myrti, nihilominus in montibus cæduntur ad coria depsanda, vt Rhus & Lentiscus, teste Cæsalpino. Tarentina facilè germinat in Germaniæ hortis sata & culta: paulò difficiliùs, latifolia. Montbelgardi sæpiùs à nobis sata nigra & alba: sed fructu. Folia cum baccis ex citatis regionibus, maximè Italia & Galloprouincia importantur.

Liburnica & Triremis myrto.

Tempus & duratio.

Sunt qui diuturnissimam & validissimam myrtum esse affirment, autore Theoph. Serò suum perficiunt fructum apud nos in Germania, aut rarissimum. Florent pro ratione loci; calidis citiùs, frigidis tardiùs: communiter æstate, Iunio & Iulio mensibus. Quæ citò occidunt, inquit Plin. velocia sunt, vt ficus, myrtus, &c. & tamen antecedunt diuitiis. In trimatu enim ferre incipiunt, ostendentes & antè. Ita vides circa durationem & ætatem myrti Plin. non consentire cum Theoph.

Sedo.

Seritur ligno, ramis & semine: sed terra iugiter accumulanda, dum germinantes ramuli roborentur. Ligna tamen eius haudquaquam palmo minora diuidi oportet, inquit Theoph. Crebras serere non plùs, quàm nouenos pedes distantes præcipiunt. Myrti genera omnia in Campania seruantur, vt Plin. tradit. Romæ propagine Tarentina. Democritus & alio modo seri docet, grandissimis baccarum tusis leuiter ne grana frangantur, eáque intrita restem circunlini, atque ita seri: sic parietem fore miræ densitatis ex quo virgulæ differantur. Sic & spinas sepis causa serunt; tomice moris spinarum circumlita. Pullas autem Lauros & Myrtos œnopas [sic enim leg. cum Dal. pro eo quod in vulgatis habetur: Pilas autẽ Laurus & Myrti inopia.] à trimatu tempestiuum est transferre. Sic inquam legendum. Nam Lauri & myrti terra emergentes & nouellæ, coloris sunt herbacei: grandiores verò obscuriùs virescunt & adultæ subnigræ visuntur, quas ἀνθινὰς vocant. [Quidam legunt Pullulos autem Lauri & myrti, in inopia à trimatu &c. Alij: Pullos autem &c.]

Myrti semina.

Plin. correctus & illustr.

Myrtus & talem ferunt eodem autore. Græci locis editioribus seri præcipiunt; quòd vicina odoris suauitate tepleat. Auulsus ilolo, aut termes à cacumine decerptus; proceritate subtectus pannus; qui solo stercore satiato, quousque ramulos emittat, exaggerari debet. Sunt qui cubitales palos, crassitudine manus, scrobibus; Olearum more, in obliquum mergunt. Alij ex baccis seminaria faciunt; quas leuiter tunsas; & restibus torneo contextis involutas; fodilis obruunt. Alij melius fructificare arbitrantur si in caput plantentur.

Lauri & myrti ilolo.

Inserit Myrtum.

Inserunt in suum genus; & candida nigræ ac vice uersa; item Punicæ, malo, mespilo, Ilosbiri ceræ Cordæ. Ex myrto per insitionem malum Punicum crescere Plutarch. in sympos. testatur. Democritus quandam sympathiam esse naturalem myrto ad mala granata scribit: Proximè enim consitas; fœcundiores fieri, earumque radices inuicem connecti; & si non multùm etiam propinquæ sibi fuerint. Idem scriptum reliquit Sim. Sethi:

Sympathia Myrti cum Granato

Si verò iuxta ipsam plantentur Rosæ; lætiore coma virebit, vberioremque fructum pariet vtraque. Baccas Myrti in areolas ab Idibus Feb. vel etiam Calendis dilletere præceperunt.

Baccas sine internis nucleolis creabit crebro aquæ tepentis imbre rigata, autore Theoph. Deprehensum id est fortuitò, cùm myrtus iuxta balneum staret neglecta: Ab hac enim vacua nucleo semina petentes serebant atque ita genus huiusmodi Athenis esse coepit, inquit idem: quod tamen nobis rationi minùs consonum videtur, nescimus an experimento compertum, cùm in acinis seu nucleis vtique vis generatiua potissima consistat, tanquam in semine. Quæ enim huic obducta pellicula & caro, semen non est, sed seminis operimentum.

Serendi tempus. Vt bacca sine nucleis nascantur.

Etsi igitur ἀνόσπυρα nasci fructum ex quorundã relatu tradat Theoph. quod & Constantinus Geoponicus confirmat, ex eodẽ tamen alias nasci aut vnquam natas minimè putamus. Vt vel ἀνόσπυρα Theoph. pro ἀνορύκτοις accipiendum videatur, respectu reliquorum, hoc est, pauciora semina ferentium: vel sanè magna dubitatio relinquatur, quomodo ex fructu ἀνόσπυρα nasci queat myrtus. Scaliger difficultatum alioqui morosissimus examinator, super hunc locum nihil, quod acumen eius redoleat. Historiam perspicuam ait: In myrto mutationem fieri per balnei strigmenta & sordes: diuturna illa aspersione talem factam; adeò vt in naturam transierit. Ex ea namque species eas fuisse postea Athenis, hõc (addit) fortuitum fuit. At sit fortuitum, tepidæ aspersu, vel, vt ille explicat; sordium, ἀνόσπυρα factam: at non ideò fortuita fuit eius propagatio. Decerpta quippe ab Athenientibus semina, sataque ordinato naturæ cursu similes produxerunt species, quæ in principio (ἐξ ἀρχῆς, vt Theophrast. loquitur, αὐτόματα καὶ ἀπροσδόκητα) casu fortuito talis facta. Sanè & ipse Theoph. subdubitasse videtur. Quid enim sibi aliud vult illud ἐμπλάττουσι πίστιν habẽtia aliquam probabilitatẽ vel fidem. Sed nobis magis hãc apud vulgus, quã illã apud sapiẽtes. Meditemur acutiùs. Quid si per ἀνόσπυρα non omnino enucleatum aut exacinatum intelligamus myrti fructum, sed nuclei tantùm duri, aut talis, qualis in cæteris, expertem? Sic eodem sensu ἀνόσπυρον ῥοιὰ, Mali Punici genus, cui lignosus nucleus abest, quales blandiores acinos dixit, minùs amaros, distinctos membranis. Et Apollõn apud eundem l. 3. eiusdem: ῥοιᾶς ἀνοσπύρου, χυτείας, καὶ ὀξείας χυλὸν. Non igitur per ἀνόσπυρα, omninò nucleis carentem intelligimus, alioqui nihil inde nasceretur: Sed carentem tali & tali, suæ speciei consueto, completo, duro &c. Nã & Apyrena Punica granã habere & acinos in cõfesso est: cur nõ & Apyreni myrtilli?

Theoph. explic. & obiect.

Scal. morosus difficultatum examinator.

Porrò Myrtis etiam validiùs stercus congerendum præcipitat, inquit Theoph. nempe spurcitias pabuli, vrinamque quum germina proliciunt: quasi fructus ita reddi apyrenos (sic enim malumus, quàm exacinatus, aut nucleo carens) queat.

Gaudet Myrtus iugi repurgatu, ist in altiore procritatem adolescit. Degenerat in fruticem, nisi crebrò purgetur. Maximam purgationẽ quæ fere Andronicon ẽt auroe. Lætius enim germi-

Cultura.

Vt lætius germinet

Digitized by Google

nat,& ex anniculis fructificat furcalis, à qua plura fuerint adempta, largioremque fructum ministrabit.

Vt ex anniculis fructificet. Vsus Iaculo.

Assiduè quoque circumpurgata,cùm ad textilia vasa,tum ad iacula ac spicula apta fit,autore Constantino Geoponico ex Græcorum testimonio. Humanâ vel ouilla vrina rigari desiderat: siquidem eâ, vt produnt, mirè lætatur. Plantas Myrti à trimatu tempestiuum est transferre. Diligenter à frigore munienda, quoniam & tota arbor minùs calida est, & proinde facilè gelatur. Eiusdem maiores plagæ, si aliquæ fortè inferantur, contegendæ,ne admittatur vel Sol vel aër: nam alioqui periculum est, ne morbum contrahat quod sauciatum fuit. Sed nec corticē detrahendum censent Geoponici, quod alioqui in alijs quibusdam vtiliter fit: obsepit enim,conseruatque arboris vitam. Breui quoque interuallo conserendæ, vt se contectu operiant muruo, atque Solis nimios æstus aufugere possint. Myrtus mulso macerata,meliùs redolère incensa putatur, vti prodit Theoph.

Repositio.

Virgas Myrteas si voles cum baccis seruare, inter se alligato, fasciculos facito,eos in amurcam demittito, suprà stet amurca facito. Sed ea, quæ demissurus eris, sumito paulò acerbiora. Vas, quo condideris, oblinito planè: *Cato.* Myrti baccæ in vasa non picata coniectæ & coopertæ, ad multum tempus virides habebuntur. Alij vnà cū ramulis ipsas componere præstabilius putant: *Const.* Myrti fructus Soli expositus mox arescit: in vmbra autem posita, Solemque modicè sentiens, humorem suum, qui exiguus, seruat, & paulatim coalescit.

Myrtorum vires & vsus.

Myrtus satiua nigra, docente Dioscor. medicinæ vtilior quàm candida: & in eo ipso genere accōmodatior montana: fructum tamen inficaciorem habet. Vis tum ipsi Myrto, tum etiam fructui astrictoria. Ac fructus quidem seu viridis, seu etiam aridus in cibo datur sanguinem excreantibus, vesicæque erosione laborantibus: Virentibus baccis expressus succus eosdem effectus exhibet, stomacho vtilis est, vrinamque ciet. Prodest cum vino à phalangio demorsis & à scorpione ictis. Fructus quoque decoctum, capillum tingit. Is ipse cum vino subferuefactus & impositus, vlcera in extremitatibus corporis nata sanat. Cū tenuissimo verò polentæ polline impositus, oculorum inflammationes lenit: quin & ad ægilopas illinitur. Vinum porrò myrtites, quod expresso & aliquantùm feruefacto fructu fit, (aliter enim paratum acescit) præsumptum,crapulam arcet, & ad eadem ad quæ fructus ipse valet. Vtile quoque ipsum in desessionibus vuluatum & sedis procidentiæ, itemque fœminis fluxione vulvæ laborantibus: detergit etiam furfures, vlcera capitis manantia, & papularum eruptiones: fluentes quoque capillos continet. Additur & in Emplastris lenibus, quæ liparas vocant, veluti etiam quod ex ipsius folijs conficitur oleum. Quin & foliorum decoctum ad insessus conuenit: eòque laxati & ægrè solidescentes articuli, itemque fracta, quæ non conferbuere, vtiliter fouentur. Vitiligines quoque emaculat: Ad aures purulentas, denigrandosque capillos infunditur. Sed & eorū succus eadem efficit. Ipsa verò folia trita & ex aqua illita, humidis vlceribus & partibus omnibus fluxione laborantibus, coeliacisque prosunt. Siquidem admisto oleo omphacino, aut exiguo rosaceo cum vino, valent ad herpetas, Erysipelata, testium inflammationes epinyctidas & cōdylomata. Arentia verò folia trita paronychijs & pterygijs, itemque alijs feminibusque humenti-

Ydoperam. Sang. ſpu. Veſica eroſio Stomachus. Phalang. morſus & ſcorp. Capillorum tuſſim a Vlcera. Ophthalmia. Ægilopes. Vinum Myrrites. Crapula. Prolapſus ani & vulua. Fluxiones. Furfures. Vlcera capitis. Papulæ. Capillor. defluv. Laxatio. Fractura. Vitiligo. Aures purulentæ Capillorum tinctura. Humida vlcera. Fluxiones. Calcata. Herpetes. Erysipel. Teſtium tumor.

bus, adeoque tetrum virus spirantibus vtiliter inspergunturs & cardiacorum sudores prohibent. Cæterum cremata, aut etiam crudā, cum cerato ambustis, pterygijs & paronychijs medentur. Exprimitur & folijs succus affuso vino vetere aut aqua cœlesti; cuius recentis vsus est. Nam exiccatus sitim contrahit, virescque amittit.

Ydoperam. Cardiacus ſudor. Ambuſta. Foliorum ſuccus. Myrtidanum. Vetus. Paſtilli.

Quod verò Myrtidanum dicitur, magis quàm Myrtus astringit. Tusum verò & vino austero addito coactum in pastillos, siccatumque in vmbra reponitur. Efficacius porrò est tum fructu tum folio,ceratis,pessis, insessionibus & cataplasmatis admistum, vbi constringendum aliquid est. *Ioseph. Dioſc.*

In quibusdam Hipp. exemplaribus de nat. mul. legitur: Myrti nigræ (μύρτου μελαίνου) fructum tritum, aqua maceratum, & polentā immissa ebibitum veteres purgare. At me quidem quod attinet, Hippocratis codices hoc capite grauiter transcribendo conturbatos existimo,cùm præsertim m.m. ad fluorem muliebrem rubrum myrti baccas nigras(μύρτα μέλαινα)commendet.

Hic enim corruptus.

De myrti viribus & Plin. tradit, sed admodum confuse,quædam etiam reperta. Lubet tantùm ex eo præcipua colligere,& à Dioscor. non tradita, vel aliter. Succorum (inquit) natura præcipuam admirationem in myrto habet, quando ex vna omnium Olei vinique bina genera fiunt. Item myrtidanum vt diximus. Et alius vsus bacæ fuit apud Antiquos,antequam Piper repetiretur,illius obtinens vicem,quodam etiam generosi obsonii nomine inde tracto,quod etiam nunc myrtatum vocatur. Eademque origine aprorum sapor commendatur,plerumque ad intinctus additis myrtis. Folia & per se siccantur in farinam ad vlcerum remedia in corpore humano leniter mordaci pulvere, ac refrigerandis sudoribus. Quinimò oleo quoque (mirum dictu) inest quidam vini sapor, tenuisque pinguis liquor, præcipua vi ad coercendas vinas,saccis antè pertusis. Retinet quippe fæcem,nec præter purum liquorem transire patitur,darque se comitem præcipuâ commendatione liquato. Virgæ quoque eius gestatæ manu viatori prosunt in longo itinere peditī. Quin & virgei anuli expertes ferri inguinum tumori medentur. Quin & virga iaculi (sic repetente Turnebo) fortasse quòd è myrto iacula nonnunquam fierent, quorum hastile nondum ferro spiculatum Virgam vocant. Virg.

Myrtipreparatum. Myrtidanum. Vſus. Myrtatum obſonium. Vinum. Adverſus luxatos. Ad corrigendas vinas. Adverſus laſſitudinem. Inguinum tumor. Pila curvi cylindri.

Crebris haſtilibus horrida Myrtus.

Iterum,

Et paſtoralem præfixa cuſpide Myrtum.

Itaque virgæ iaculi dici possunt,tam grandes,ut pro iaculo muniri ferro possint. Nic. in Ther. myrta constipantia & obstruentia dixit.

Myrtipreparatum. Vſus.

myrtus,tradente Galen. ex contrariis substantiis constat: vincit tamen in ea frigidum terreum. Habet verò etiam tenue quiddam calidum. Itaque valenter desiccat; Porrò tum folia,tum germina,tum fructus,tum succus,non parum inest in astrictione diffidēt. myrtada verò quantò dictis siccius est, tantò & astringit vehementiùs. Quidam id tondentes reponunt,postea vino subigentes,in pastillos formant. Folia item arida viridibus plùs desiccant: viridia enim humiditatem quandam habent. Succus non tantùm ex virentibus foliis exprimitur, sed & fructu. Restringendi vim hæc omnia habent tum foris impositā, tum intrò sumpta in corpus.

Myrti.

Simeoni Sethi myrti Baccæ frigidæ sunt & siccæ primo ordine; opitulantur à scorpionibus percussis,& iis quibus aluus fluit. Eam enim fortiter sistunt,

Mirt. fructus. Natura.

siſtunt, ſed veſicæ nocent. At albæ & dulces, alicuius ſunt participes caliditatis. Cunctæ verò alvum compeſcunt, ſoluuntque calidas & humidas exhalationes: eademque ratione ipſius plantæ folia odorata, & capiti impoſita. Medentur & dentium doloribus, qui ex calore fiunt, ſi ipſarum decocto calido os coluatur. Baccæ vtique ad defluentes capillos ſimul cum galla valent; cum oleo ſi conterantur, & capiti imponantur. Foliorum verò ſuccus, viperæ & ſerpentis ictus ſanat, ſi eius libræ dimidium ſumatur.

Dentium dolor.

Capillor. defluuium.

Myrteam coronam meri vapores inhibere, ex ſententia Philonidis teſtatur Athen. Turdus ſuis nidulis vti beſtiolas noxias abigat, Myrtum ingerit. Coturnices etiam, vt Didymus auctor, eſt, Elleborum paſtæ, in tantum vitæ diſcrimen adducuntur, vt diſtendantur conuellanturque, ceu vertigine correptæ: illis auxiliantur Myrti baccæ. Odorem oris commendant, vel pridiè commanducatæ: quod hoc hemiſtichio comprobat Serenus:

Myrtuſque emendat oris odorem.

Myrtei vſus. Contra Elleborum. Oris odor.

Dyſenteriis denarii pondere dantur. Folia Noxiis beſtiis & venenatis; quæque exulcerando nocent, medentur. Ex vino articularibus morbis & collectionibus. In vino verò decocta dyſentericis & hydropicis potui dantur. Aceto, in quo eadem decocta fuerint, os ad dentium dolores colluitur. Coliculi autem cum flore decocti; & in nouo atque operto fictili, in furno cremantur, poſtea ex vino teruntur: Puluis hic ad omnia, quæ foliorum puluis poteſt, efficaciter adminiſtratur. Aqua ex floribus Myrti deſtillata, odoris ſuauitate Myropolis plurimùm expetitur.

Dyſenteria. Hydrops. Dolor dentium. Puluis. Aqua flor. myrti.

Semen ſiue baccas eius Muſa Braſſau: primus ſacchato condire docuit, optimum variis morbis condimentum, & ægris magnoperè placens.

Semina ſaccharo condita.

Camer. ideo veneri dicatam Myrtum iudicat, quia multos habeat vſus in morbis muliebribus: Sanè in quibuſcunque fluxionibus ritè adminiſtrata, plurimùm poteſt.

Mulierum morbi.

Porta puniceas ſpecies tam fructu quàm cortice ſanguinis excreationibus & menſibus opitulari ſcribit, & non atras. Adeò in coloribus is atque figuris ſuos medicandi fontes hauſit? Quis autem nigris Myrtillis aſtrictionem denegare auſit, cui ſanus eſt?

Porta reprob.

Scribit Dioſc. Fungos ſtrangulatus ſuſpendio ſimiles concitare; quibus confeſtim ſuccurrendum. Communiter ex oleo vomere cogendos &c. Quod & Matth. approbat: & rectè. Vt minùm ſit; qua ratione idem Matth. Myrti vſum tantoperè commendet in eodem caſu, vt etiam mirificè præſtare dicat. Nobis contrà minùs tutus eius vſus videtur. Nam cùm ex iam citatis autoribus aſtringat, aſtringentia autem coarctando oeſophagum & orificium ventriculi vomitum impediant, atque adeò fungorum retentionem adiuuent, non videtur tutus Myrti vſus: Nec etiam foliorum Pinaſtri, quàuis id Dioſc. tradat. Horum tamen vſus aliquis ſi poſſit eſſe in eo caſu, tunc maximè futurum cenſemus, ſi ſupernataret à Fungis: Aut certè electis iam vomitu Fungis, & multa agitatione laxato & proſtrato ventriculo. Myrti baccis, vltimâ maturitatem adeptis, Italicæ mulieres vtuntur ad intinctus, qui cum aſſatis carnibus eſitari maximam cum palato incunt gratiam, teſte Matth. ac ſimile quiddam videtur fuiſſe quod Plin. Myrtatum, Catò murtatum vocauit: Attamen Myrteum condimentum ſeu μύρσινον languidos ventriculos roborat.

Fungorum ſtrangulatus. Id Matth. reprob. Pinaſtr. nec. Myrtatum. Ventriculus.

Nec differunt viribus inter ſe Myrti ſpecies. Foliis ſiccis omnium generum, quotquot habere poſſunt vtuntur Coriarii ad ſpiſſanda criſpandaque Coria. Bellon. quoque ſcriptis prodidit Illyricos Myrti follis coria perficere.

Ad Coria paranda.

Fit & vinum è Myrto; quod Theoph. non ignorauit, qui Myrto æquè vinoſum ac oleoſum tribuit ſuccum, quamuis verumque obſcurum. Habere enim ait talem quoque humorem, qui vino cùm facco tranſmittitur ac colatur, innatet, quem detrahunt, & ad lumen lucernatum accendunt, quod Plin. admirationem creauit, geminos hos ſuccos ex vna re promanare. Sed vini ratio duplex eſt, vt bina etiam appellatione diſtinguatur. Primum enim *Myrtiten* vocant, ſiue *Myrtidanum*, *Myrtanum*, *Myrtile*, vel *Myrtei mi vinum*, quod ex baccis: alterum *Myrſinitem*, quod ex tota arbore fieret. Plin. Myrtidanum quoque vocat, quod ex ſilv. mori baccis conficitur. Myrtei vini parandi rationem hanc præcipit Cato. Myrtum nigram in vmbra arefacito: vbi verò iam paſſa, ſeruato ad vindemiam, in vnam muſti condito (alii habent contundito) Myrtæ ſemodium. Id oblinito. Vbi defuerit feruêre muſtum, Myrtum eximito. Id eſt ad alvum crudam, & ad lateris dolorem, & ad cœliacum, & ſi alvus non conſiſtit. Habet & ſuam ex Catone Plinius: Habent etiam ſuas Dioſcorides. aliique Græci: ſed apud omnes Autores (ex quibus petendę) admodùm variant, vt vel ex hac ſola variationis diligentia apertum fiat, quantę exiſtimationis fuerit, cùm propter gratiam, tum propter vim medicam, quam ex Catone iam diximus.

Vinum. Olemm, Vini duplex ratio Myrtei Vini Cato ſi parandi modus. 1. Alvus cruda. Lateris dol. Cœliaca. Alvi fluxus.

Atteſtante verò Columella quoque Myrtites valet ad tormina, ad alui profluuium, & ad imbecillum ſtomacum. Nam Dioſc. teſte, potenter; aſtringit, & vbicunque ſtypticis utendum, valet. Reiectiones ſanguinis inhibet; & alui ſtomachique rheumatiſmis prodeſt; itemque contra inteſtinas ulcerationes, fluoremque mulicbrem: denique capitis etiam denigrat capillos. Myrſinites, eodem autore, contra manantia capitis ulcera; furfures, papularum eruptiones, gingiuarum ac tonſillarum inflamationes, & aures purulentas efficax eſt, ac ſudores quoque cohibet.

Myrtitis vires. Tormina. Alui fluxus. Stomachus. Sang. fluxus. Diſcutit. Menſes. Capillorum tinctura. Myrſinites. Ejus Pleura cap. Pabula Faucium inflam.

Myrtei quoque Olei, ſiue Myrtini, duplex ratio. Aut enim è baccis fit, aut è foliis. E' baccis in Ianuario ita fieri docet Palladius. Vnciam baccarum (in vulg. ex. legitur foliorum) per olei libram vnam mittes, & per vncias x. vini veteris ſtiptici heminam, & cum oleo bullire facies. Iccirco autem vino reſpergentur folia, ne frigantur antè quàm decoquantur. Tale hodie non eſt in vſu, ſed ex Arabum præſcripto paratur ex Myrti baccis, & oleo omphacino, hoc eſt, immaturo. Commodè etiam adderetur ſuccus, ſi haberi poſſet. Hoc oleum Myrtillorum vulgò vocant ad differentiam Myrtini; quod ex foliis fit, cuius cóficiendi rationem geminam tradit Dioſc. Myrti nigræ ſeu ſilueſtris ſeu ſatiuæ tenerrima quæque folia tundito atque exprimito, ſucco deinde Omphacini olei parem menſuram admiſceto, & ad primas calfacito, donec ſimul cocta fuerint, tollens id quod ſupernatat. Fuerit verò minùs operoſa confectio ſi foliorum molliſſima contuſa in aqua & oleo decoquas, & quod innatat, adimas. Peculiari quoque modo, ſi expoſita Soli folia in oleo maceres. Nec deſunt, qui oleum priùs inſpiſſent Malicorio, cupreſſo, Cypero ac Iunco odorato. Ita vnguentum Myrtinum deſcribit Plin. E' viliſſimis quidem hodie eſt ob id creditum, & id in veteriſſimis eſſe, quod conſtat oleo myrteo, calamo, Cupreſſo; Cypro, Lentiſco, malogranati cortice: nimirũ hic calamum addit,

Oli Myrtini. 2. Oli Myrtillorum Oli Myrtini. 3. 4. 5. Vnguentum Myrtinum

Dioſc. & Plin. illuſtr. Plinium.

& ἀπὸ τῶ μυρσίνου ἐλαίου, κύστου καὶ χίου apud Dioſc. legiſſe videtur. Apud eundem verò Plin. in olei Myrtei confectione ſecunda, quam cum priore ex Dioſc. deſumptiſſe videtur, perperàm legi videtur: alii deiecta ea in oleum priùs Sole maturam, pro macerant: ἀναβρέχουσι: quamuis Plinium ſecuti ſint plerique interpretes. Videtur enim voluiſſe Dioſc. deiecta in oleum folia ſub Sole priùs aliquantiſper macerari, quàm decoquantur. Aut etiam (quod & Ruell. voluiſſe videtur) Myrti foliorum in oleo ad Solem maceratione ſola myrtinum oleum à nonnullis confici: Cui ſanè ad ea, ad quæ celebratur oleum Myrtinum, non multùm tribuerimus, niſi priùs contundantur folia.

Olei Myrtini delectus. Ol. Myrtini Vires. Vtenſa.

Efficacius porrò oleum eſt, quod guſtu ſubamarum deprehenditur, oleoſum viride & tranſlucidum cernitur, ac Myrtum redolet.

Vis ei aſtringendi & indurandi: quare efficaciter cicatricem obducentibus medicamentis immiſcetur. Facit quoque ad ambuſtiones, vlcera capitis manantia, furfures, papularum eruptiones, attrita, rhagadas, condylomata & laxatos articulos. Sudores compeſcit: denique ad omnia valet, quæ aſtrictionem denſationemúe deſiderant. Nam & Gal. autore, craſſarum partium eſt, multoque efficaciùs cortice, & folio ac ſemine adſtringit & indurat. Gingiuis, dentium dolori, dyſenteriæ exulceratæ, & plæriſque ſuprà ſcriptis morbis tam fotu quàm illitu confert. Denique refrigerat, aſtringit & roborat: propriè verò cor, ventriculum, cerebrum, atque neruos.

Syrupus Myrtinus. Eius vſus.

Fit & ſyrupus ex Myrtillis, ſimplex ex eorum ſucco, & Compoſitus, additis & alijs aſtringentibus & refrigerantibus, cuius deſcriptiones habes apud Cordum. Ventriculum & viſcera corroborat, vetus alui profluuium, ſanguinis omnem eruptionem, omneinque cerebri deſtillationem ſiſtit: ideò & tuſſim mitigat.

PSEVDOMYRTVS BELLONII.

CAP. II.

Deſcriptio

In Ciliciæ planitie, in qua fuit Alexandri & Darij conflictus obſeruauimus arbuſculam fruticoſam, alibi non viſam, Myrto multùm ſimilem: poſtquàm tranſmiſiſſemus portas Cilicias, loco ſterili & petroſo prædictam arbuſculam reperimus, cuius nomen exprimere non poſſumus, niſi vocemus Pſeudomyrtum Bellon.

AVACARI FACIE MYRTI.

CAP. III.

Deſcriptio.

In Malauarica Indiæ prouincia puſilla naſcitur arbor, maior frutice *Cori*, quæ foliis, floribus, & fructu Myrto perſimilis eſt. Fructus eiuſdem etiam eſt cum Myrto ſaporis, multò tamen aſtringentior. Hanc arbuſculam trifolium olère ferunt. *Anacari* nominant incolæ. Naſcitur in montibus. Aiũt mirę eſſe efficaciæ adueríus inueteratas Dyſenterias è cauſa frigida prouenientes. Eius experimentum ſe feciſſe aſſeruit Lulitanus quidam lenex in filia ſua? quæ cùm integro anno Dyſenteria laboraſſet, nec ei quicquam reliqua medicamenta profuiſſent, ſumpto huius plantæ cortice trito & in aqua orizæ macerato in ptiſanæ modũ, ſanata eſt. *Garcias.*

Odor. Anacari. Locus. Vires & vſus. Dyſenteria.

VITIS IDÆA MAGNA QVIBVSDAM SIVE MYRTILLVS GRANDIS.

CAP. IV.

Deſcriptio.

Niſi iam libri tradidiſſemus de frutice qui vocetur Diospyros ſeu *Amalanchier*, & Cluſ. Vitis Idæa e. poſſet non incommodè hoc loco poni. Ad eum igitur locum Lectorem remittimus.

Folia.

Nunc *Vites Idææ*, vulgò, *Myrtillos* dictas tradamus, quarum prima inter eas quæ à nobis obſeruatæ fruticoſior eſt, virgultis ſeſquicubitalibus, teretibus, ramoſis, cortice ſpadiceo obductis, materie ſatis ſolidâ & denſâ: in quibus folia vitis Idææ anguloſæ magnitudine paria, oblonga, magis tamen rotunda, glabra, nec vllo modo, vt illa, ſerrata, inferiore parte nonnihil glauca, ſapore adſtringente prædita, decidua. Baccæ Iuniperinis vel Myrti Tarentinæ pares, vmbilicum habent lariorem, ex cuius medio apex prodit, quò fit, vt quàm Vitis Idææ anguloſæ baccæ minùs rotundæ ſint: hærent autem pediculis longiuſculis, ſapore prædítæ grato, ſubacidò, & vinoſo, quibus continentur grana aliquot minima, ſublutea.

Bacca.

Sapor. Grana.

Iconem ex Cluſ. damus, cùm ſiccę tantùm plantæ nobis eſſent ad manum, cuius deſcriptionem etiam libet adiicere, ne decipiamur fortè vel ipſi, vel decipiamus alios. Cenſemus tamen eandem cum noſtra. Vitis Idæa altera (inquit) vicinior eſt vulgari (anguloſæ,) ramos habet interdum humi diffuſos, teretes, lentos, nonnunquam verò firmos & erectos, cortice modò cinereo, modò rubeſcente tectos, in multas alas diuiſos, & in his folia, illi quæ rubro eſt fructu formâ ſimilia, ſed tenuiora, venoſa, ſubtus exalbida, guſtus adſtringentis & nonnihil acidi. Flos vulgari ſimilis, ex candido purpuraſcens, concauus, labris in quinque crenas diuiſis, & exteriùs reflexis, ſuis intus ſtaminulis. Fructus vulgari ſimilis, maturitate niger, ſaporiſque gratia non minùs quam vulgaris Offic. Myrtillus commendabilis, plurima granula in ſe continens. Radix eſt dura, lignoſa, multis fibris capillata. Sarmenta hinc rami procumbentes, ſubinde radices agunt. Ab Austriacarum & Styriacarum alpium Venatoribus Jegerbeer nũcupantur. Libenter enim eius baccis victitant: vnde nomen: quaſi Venatorũ baccæ. In Siletia vocatur Rauſch, quemad. & ea quæ rubro fructu prædita eſt, & paluſtris: Similem etiam apud illos vſum obtinent, qualem Ledon alpinum Infectoribus alpinis præſtat. Hæc ille.

Radix.

Jegerbeer. Rauſch.

Nos nõdum adhuc pro certo aſſerere auſimus an Theoph. & Plin. hãc intellexerint, an anguloſam: (ille ſub nomine Vitis Idææ: hic ſub Vitis Alexandrinę) an, quod vult Dod. ab his plantis diuerſam. Liber tamen eorũdem verba huc aſſigna-

Digitized by Google

re, ne cogamur alibi repetere. Quidam enim & huic, & sequentibus Vitis Idæ nomen tribuunt.

Vitis Idæa.

Vitis Idæa, [ἄμπελος] inquit *Theoph.* nascitur in ea parte Idæ quam Phalacras nuncupant. [calvas Lat. dixeris] Paruis virgultis fruticat, ramosque cubitales emittit, quibus acini ad latera adhærent nigri, Fabæ [κύαμος] magnitudine, dulces, vinaceorum (γλεύκεος) instar, aliquid intus continentes, molle (μαλακὸν: quam vocem Gaza omisit. Folium rotundum, indiuiduum, paruum. Per κύαμος uerò non est quod Fabam nostratem intelligas, alioqui nec figura nec magnitudine conueniet. Const. intelligit de Faba Græciæ, à cuius similitudine etiam κύαμος dictus est θηλυκὸν bestiola multipes, vulgò Asellus dicta, de qua in hist. Insect.

Theoph. illustr.

Vitis Alexandr.

Porrò eadem planta est Vitis Alexandrina Plin. quæ vitis Idæa Theoph. nam planè iam dicta verba Theophr. sub eo nomine transcripsit Plinius sic: Alexandrina appellatur vitis circa Phalacrã, breuis, ramis cubitalibus, acino nigro Fabæ magnitudine, nucleo molli & minimo, obliquis racemis prædulcibus, folio paruo & rotundo, sine diuisuris.

Aurelles.

Du Choul in descriptione montis Pilati ait: In ipso montis penè vmbilico passim conspicitur humilis admodum frutex, *Aurelles* aut *Aurelle* nominant.

Vua dulce. Phalacras. Du Choul.

Vitim Idæam Theoph. inquit Cl. Miletus vocant Phalacras. Itali (vt accepimus) *Vua dulce*, hâc vocitant. Quæ sanè descriptio huic nostræ satis competit. Verùm in eo fallitur, quod dicit Theoph. vocari Phalacras, cùm nomen hoc sit partis montis Idæ vt modò dictum.

Baccelara.

An Cæsalp. *Baccelarum* vulgò in Alpibus, quasi *Baccelari ib* alterum genus, fructu minore constans [quàm Vitis Idæa angulosa, de qua paulò pòst] & paucioribus intus seminibus: foliolis infernè albicantibus, specie Mali coronei, sed pusillis. Videntur hi frutices quasi humiles Mespili. *Hæc ille*: Nolimus tamen pro vero statuere hanc Cæsalp. descriptionem nostræ esse Vitis Idæ, quia multa continet quæ conueniunt cum Cotonastro, de quo lib. 1. Præterea nostra Vitis Idæa magna nihil commune habet cum Mespilo.

An Camer. Hort. Vitis Idæa Gesn. maior, quam creuisse tradit in silua prope Megeldorff / pago mille passus à Norimberga vrbe sito, quam Clus. in Pan. Jegerbeer / & frater eius Ludouicus Trinckelbeer nominari aiebat, quia copiosior earum vsus aliquem quasi inebriet.

Satio.

In horto plantatæ non comprehendit.

Myrtillus grandior.

Myrtillus grandior: Großen Beidelbeer: Bosberen: Drumpelberen, Bruchberen / Trago. Vitis Idæa maior Sueuis dicta: Mosbeer Heluetiis, Gesner. Vitis Idæa 2. maior: Groß Beydelbeer Tab. Compilator eius historiæ, satis clarè sua prodit descriptione, se nescire quid scribat.

Tab. mat. Cornarius ait.

Gerar. Anglus huius plantæ iconem posuit pro Vaccinijs rubris, quæ non parum differunt ab hac Vite Idæa maiore.

Vaccinium Alpinum Schwenckf. in Catal. Sil. Vitim Idæam 2. Clus. & Vitim Idæam nigram maiorem Thal. & Vitim Idæam maiorem Gesn. eadem planè satis confidenter facit, quod tamen non temerè negauerimus.

Locus.

Nascitur, eodem teste, in montibus & solitudinibus & siluosis. Tradente Clus. inuenitur in Beitzalben iugo duobus supra Neuberg Germanicis miliaribus; postea etiam in descensu herrenalben supra Thechof, multo fructu onusta, atque in Stichero Austriæ monte supra Gamingam, Reperitur etiã in silua Norimbergensi vrbi proxima, ad Latomias, vbi & vulgares nigris & rubris baccis maxima copia nascuntur sub Pinastris, Piceis & Abietibus. Nos in Burgundiæ locis alpinis frigidis obseruauimus, & in inferiore parte montis *du Pré*, loco paludoso, dicto *Malsaigne* vbi Burgundi *Dauerwer* vocant, Item in montibus Vogesis Lotharingiæ adiacentibus (*Ballon* vocant) in cacumine, sed loco itidem paludoso. Copiosam etiam vidimus in montibus inter Nagel arcem Wirtembergicam & Thermas Ill. Marchionum Badensium. Sæpè in hortum Montb. transtulimus, fructusque seuimus, sed frustrà.

Vires & vsus. *Inebriant. Ad tinctura.*

Baccis inebriandi vim inesse referunt venatores, & aratores: testanturque du Choul, Camer. aliique, præsertim copiosiùs delibatis. Nec mirum. Sunt enim sapore vinoso & grato. Folia quoque aliquid aciditatis habent, sed astrictionem maiorem. Quare tum his tum virgultis Tinctores vtuntur, idem præstantibus quod Ledum Alpinum, vti dicebamus.

VITIS IDÆA FRVCTV NIGRO.

Cap. V.

Descriptio.

HAnc Clus. priore facit, ramis flexilibus, & humi diffusis, gracilibusque, multis geniculis, vix è Musco (quo rami occultantur) prominentibus, in quibus nullo ordine digesta sunt folia, prioris Ledi Alpini foliis penè similia, paulò tamen longiora, angustiora, teneriora, minusq; crassa, admodum venosa, supernè viridia, infernè dilutiora, leuiter per oras crenata, & mollibus quibusdam villis hirsuta, longo pediculo inhærentia, gustus valdè astringentis. In summis germinibus præcedentis anni, baccas fert rotundas, Cerasii nonnunquam magnitudine, oblongis & tenuibus pediculis dependentes, coloris initiò viridis, deinde rubri, postremò nigri, succulentas, non ingrati sagoris, nulla osticula continentes, sed plana duntaxat semina, alba, numero vt plurimùm quina. Radix lignosa quibusdam fibris donata, & rami per terram sparsi similes fibras nonnunquam agunt.

Folia.

Bacca.

Semina. Radix.

Maturis & immaturis omnibus hunc fruticem Locus. iuxta Ericam bacciferam alteram nascentem, in vnius Eucalben iugi supra Neuberg scopulis mense Augusto eruebar idem. Florem non obseruauit.

An verò in classem Vitis Idæ rectè retulerit, alijs iudicandum relinquit: nec enim sibiipsi in illius nomenclaturâ satisfacere ait.

Ledi alpini generibus adscribi posset, nisi bacce, quibus prædita est, & aliæ quædam notæ refragarentur. Simlerus ad Com. de Alpibus eius

meminisse videtur, & Garlobostaden appellare: nam parum à Rosæ montanæ fruticè differre asserit. Huius folia satis ad illam accedunt. Hæc Clus.

Tabern. Taber. Vitim Idæam 3. vocat, & Heydelbeer: Sed compilator eius iconem & descriptionem Clus. proponit, nulla eius facta mentione: flores appingi curauit, quos nec describit, nec Clus. vidisse fatetur.

Gerardus Anglus figuram Compilatoris habet: ac Vaccinia Pannonica, siue Vitim Idæã appellat.

VITIS IDÆA ANGVLOSA. CAP. VI.

Vitis Idæa angulosa virgultis fruticat plærumque pedalibus, interdum cubitalibus, satis crebris, virentibus, angulosis & fructu cõrumacib⁹, in multos ramulos diuisis: in quib⁹ folia crebra, tenera: virentia, caduca, vnciam circiter lõga, plusquam semunciam lata, acuminata, glabra, per ambitum argutis denticellis creata, sapore partim acido, potissimũ primùm emergentia, partim austero. Flores in singulis hærẽt, inter folia, bullati siue vrceolum referentes, colore ex albo punicante, stylo croceo. Succedunt baccæ, singulares quoque, Iuniperinis ferè pares, per maturitatem violaceæ potiùs quàm nigræ, vmbilicatæ, sapore grato & acido primulùm degustatę. quæ tamẽ paulò pòst nescio quid nauseabundi in ore relinquunt, purpureoui olacea, satisq; pertinaci tinctura: cui grana immerguntur multa, parua, rubentia. Radix tum recta, tu obliqua quaquauersũ agitur, & supina etiam parte stolones emittens.

Hanc perperã quosdam Myrtum existimasse ex his Cordi liquet verbis, quando ait: Myrtus non est exiguus ille fruticulus, quem Germ. Heidelstrauch, (al. Heidel vel Heidelstaud:) & cuius baccas Heidelbeer appellant, vt hactenus falsò à plerisque creditur etiam Straudelbeeren. Plerisque hodiè Myrtilli Latinè dicuntur.

Quidam etiam fructus eius Vaccinia nigra appellant, autoritate Virgilii. Sed insulsi homines videntur, inquit Tragus: nam Virg. de flore loquitur, Hyacinthum eum intelligens cuius Dioscor. l. 4. historiã proponens, Romanis testatur Vaccinium dici. Huius alterum genus Kopbeeren/ Strumpelbeeren/ & Brudbeeren dicitur. Myrtillos Auerrhoes lingua sua Arabica vocat. Hes.

Non placet figura Tragi, in qua folia non serrata. Nec quod scribit foliis vestiri foliolis, Buxi per o nnia similibus, sed tenerioribus. Quid si non distinguat Vitim Idæam fructu rubro, folio semper virente ab hac? eius enim non meminit, licet sæpiùs cum hac proueniat.

Quoniam verò Germani & Boheini legitima Myrto se carère perspicerent, aliam in siluis nascentem sibi compararunt pharmacopolæ, eamque Myrtillum vocauére, nempe hanc plantam, vt annotat Matth. Quod verò idem de hac planta scribit, folijs virere Buxo ferè similibus, sed tenuioribus, Myrti minoribus, robustis, non placet. Considerent quæso herbarum studiosi: quænam sit his cum Buxo similitudo, quodque robur in folijs. Suspicamur Matth. minùs versatum in Myrtillorum differentijs, pauciores probè nouisse. In Epit. χαμαιζύκην, id. Myrtillo: Anauienſibus Calamezon Dodon. Confines in quibusdam Galliæ locis: Brabantis Crafebesien / pestelbessen & Bamerbessen / qui ait posse dici Latinè Vaccinia, non tamen Virgilij: meliùs tamen conuenire nomen Vacciniorum, quàm Myrtillorum, vt quidam apellant.

Videntur autem Vaccinia dicta à baccis, quasi Baccinia.

Quicquid sit, Vaccinia hæc nostra dici possunt, & cum Vaccinijs Plin. ac Vitruuij (de quibus suo loco) in eo conueniunt, quòd vestes telæque lineæ tingi purpureo colore his queant. Cum Theoph. autem ac Plin. Vitis Idææ descriptione haud quaquam conuenire satis manifestũ: humilis enim est frutex, vix cubitum altus, paucis, brevibus, & nequaquam cubitalibus ramulis; haud racemos, vt Plin. ait, nec vuarum acini similes fructus sed veluti Taxi baccas, profert; non dulces, sed subacidas & adstringentes; in quibus quoque nou γυμνὸν τι, molle, sed multa exigua, candida, plana semina: folium non rotundum, sed rotundo longius. Iam & credibile est hunc in Italia, Græcia, ac minore Asia non reperiri, cùm Germaniæ proprium Matth. asserere videatur: tantùm abest vt Vitis Idæa aut Alexandrina dici haberiue queat. Porrò non placet Dod. icon quam in hist. Gallica proponit, nec illa quam in Latina, quamuis priore melior videatur: in eo tamen peccatum quòd adeò recta picta, in speciem arboris, nec foliorum serraturas expresserit.

Airelle du Choul non est ea stirps quam Dod. pro Vacciniis nigris exhibet, vt ipse putat, sed ea de qua proximè egimus.

Cæterùm Vitim Idæam, Heidelbeer vulgò dictam, esse à se primùm obseruatã gloriatur Gesn. & viros aliquot eruditos consentientes inuenisse. Aduersari quendam de re herbaria bene meritum, & Vitem Idæam interpretari illam quæ Passulas Corinthiacas vulgò dictas ferat. Se verò nobilissimum illud vuæ passæ genus non in Ida, nec aliis præaltis niuosisque montibus nasci putare: sed vel in planicie collibus apricis, magna hominũ cura.

Idem de collectione stirpium Vitim Idæam Theoph. esse ex eiusdem descriptione se interpretari ait: quæ tamen opinio paulò antè refutata per Dodod. Item in Catal. plant. Dryophorum, Offic. nemoralis Myrtus: Δρυόφορον: Cæsius. Myrtus offic. Ryff.

Lonicerus qui pleraque sua Botanica ex Tragсм consarcinauit, eundem de Myrtillis tradentem parum diligenter legisse videtur, quando ait, posse statui duplicem differẽtiam, magnam & paruam, ambas tamen eiusdem esse figuræ: nam apertè Tragus docet, maiorem & minorem figura differre. ἰδέᾳ, (vt annotat Rob. Const. ad Theoph. & in Lex.) Galeno ἴδιος σχῆμα planta est, id est, Vua vrsina, in Apennino adhuc vocatur *Vigna dell' orso*, quam vult esse Vitim Idæam Theoph. Anguillara: Vulgò *Azeres*, aliis *Anrelles*, It. *Vua dolce*, apud Northmannos nihil copiosiùs proueniat, præsertim in Bellocasiorum agro vbi vocant

Digitiz

cant *Mouretz*. Sed ſi Conſt.intelligit noſtram Vitim Idæam anguloſam,vt ſuſpicamur,dubii adhuc ſumus an ſit *Vigna del Orſo* Anguil. ſiue Vua Vrſina Gal.quia tribuitur ei fructus ruber,qui in hac purpureoviolaceus & multis niger dicitur.

Vuam Vrſi differre à Vite Idæa. Myrtilli Germanis.

Quod nonnulli vuam vrſi Gal. à Theoph. Vite Idæa non differre putent,falluntur Cluſii iudicio, cui Vitis Idæa nihil aliud eſſe videtur, quàm Myrtillus Offic. Germaniæ. Idem in Pan.tradit Vitim Idæam Theoph.rei herbariæ peritis eſſe Myrtillum Germ. vulgarem baccis nigris.

Et Aduerſ. Herbariorum Vaccinia nigra & rubra ſunt Myrtilli Offic. An Idæa radix. Maturitatem(inquiunt) aſſecutæ baccæ nigræ vineo ſucco turgent, prædulci guſtu:flores Ericæ aut Vnedonis, minores, pallentes, radix lignoſa multa edit virgulta pede altiora.Folia effigie Myrti aut Ruſci rotundiora, molliora, ſed hieme decidua.

Vaccinia.

Vitis Idæa. Myrtus montana.

Lob. Obſ. Vaccinia nigra & rubra, Idæa Vitis Theoph. Dalech. Cluſ. Myrtillus Offic. Germ.& Myrtus montana: Vua Vrſi Anguil. Gal. *Aurelle Airelle*.It *Vua Orſa*. At figura Lob.non placet,quia nullas foliorum ſerraturas oſtendit, quarum nec in deſcriptione meminit: non placet etiam comparatio foliorum cum Myrto & Ruſco: nec quòd duas plantas velit vnâ eademque illâ figurâ complecti,licet neutra conueniat.De Vua Vrſi Anguil. paulò pòſt.

Aduerſ. & Lob. aut.

Bagula. Cæſalp. aut.

Audiamus Cæſalp. *Bagula*(inquit) vulgò in Alpibus quaſi bacculæ, fructus dulces,ſubacidi, paruis vuis ſimiles, in maturitate nigri quos eſitant Alpini: fert eos paruus frutex dodrantali altitudine, ramulis virentibus & ſtriatis, foliolis in rotunditate oblongis, leuiter ſerratis, ſine pediculo annexis alternatim: floſculis radiantibus, coniunctis vt Arbuti, qui ſummis fructibus inſident. Alterumgenus &c: Videntur iſti frutices quaſi humiles Meſpili.*Hæc ille*. Quæ tota deſcriptio ſatis conuenit cum noſtra Vite Idæa anguloſa, ſi excipias quod ait,Vuis ſimiles,& quod videantur quaſi humiles Meſpili. Nos ſanè conſiderata eius deſcriptione ac etiam ipſa planta nihil videmus quod reſpondeat cum Meſpilo, cuius folia ſunt hirſuta, longa, rarò nec virentes nec ſtriati, ſed rotundi: flores ex foliolis conſtant: fructus in totum diuerſus,figura, colore,ſubſtantia,& ſapore. Quid verò ſibi velit cum floſculis radicantibus, in hac planta non apparet, niſi fortè legendum ſit candicantibus.

H. Lugd. aut.

Vitis Idæa minor.

Chamæmyrſine. Myrtus terreſtris ſeu Pumila.

Locus.

*Hiſt.Lugd.*in ea eſt opinione, eſſe Vitim Idæam Theoph.& Vitim Alexandrinam circa Phalacrum Plin. In Auernis montibus (vbi prouenit) dici *Airelles*, Italis *Vua del' orſo*: Germ. Heidelbeer: Vuam Vrſi Anguillaram vocare: Dod. Vaccinia nigra & *Coufinea*. Ab hac Idæa Vite differre à Lob. pictam Myrtum Germ.foliorum inciſuris, de qua tradat Matth.in Germ. & Bohem pharmacopoeis Myrtillum dici. Sed fruſtra Hiſt.Lugd. duas facit plantas,cùm duæ ſint figuræ vnius plantæ,quarum prior deterior.

Vitis Idæa minor paſſim in Harcynia Saxothuringica, Thal. An Camer. in hort. Vitis Idæa nigra paſſim in ſiluis. Item paulò pòſt: Vaccinia nigra. Dodonæi Vaccinium nigrum. *χαμαικισσος* Peuc. Myrtus terreſtris ſeu Pumila:**Blauwe Heidelbeer/ Grandelbeer / Roßbeer** Schuuenckf. Vitis Idæa ſiue Myrtillus 1.Tab. Angl. **Blacke Whortes or Whortle Berries /** Gerar. Myrtilli & Vua Vrſi Anguil.C.Bauh.

Naſcitur tam in alpibus quàm in vaſtis deſertis, vliginoſis & tenebroſis vallibus aliiſque humectis locisGermaniæ,Galliæ,Angliæ,Seuenæ inacceſſis, alpibus Tridentinis, monte Fracto iuxta Lucernam Heluetorum, in ſylua Harcynia,teſtibus Trago, Geſn.& Lob. In Helueticis alpibus & ſyluoſis non paucis locis obſeruauimus,Item Aſiatiæ, Burgundiæ, Sabaudiæ :ſpeciatim in Burgundia propè Caſtellum *Meſche* vbi fructu veſcuntur & *heulier* vocant: Item in cacumine montis *Rheberg* prope Meſocomium: circa Befordiam, in monte *Ballon* Locharingiæ vicino. *Beulier.*

Fructus Auguſto maturos legimus. Eodem menſe Richenvvillà proficiſcentes peregrinas à S. Maria cognominatas,multos pueros atque puellas obuiantes plenoſque calathos ad cibum referentes offendimus. Floret Maio. Fructus interdum etiam Iulio maturos edit. *Tempus*

Baccis terream & frigidam ineſſe ſubſtantiam ait Tragus,quare cibo quàm medecinæ accommodatiores eſſe.At nobis medicinæ quàm cibo aptiores videntur: ſi vera tradit Matthiol.fructus refrigerare, exſiccare, roborare, reprimere, cohibere, quæ omnes facultates medicamenti potiùs ſunt, quàm alimenti. Dari baccas cùm recentes, tum quoque ſiccas deuorandas Dyſentericis & Cœliacis.Has igitur Germanis vnà cum Vniuerſa planta haud ineſficaciter Myrti vicem præſtare idem cenſet.Cui hac in parte non aſſentimur: Myrti fructus aromatici ſunt: hi minimè. Præterea noſtro iudicio Matth.perperàm tribuit Myrti vires Viti Idææ anguloſæ, licet ei valdè ſint ſimiles. Quare Dod. & Camer.potiùs ſubſcribimus, quorum ſententiâ ſi crudè edantur baccæ ventriculum debilem & frigidum offendunt & aluum perturbant ſua frigiditate,tantùm abeſt, vt aluum adſtringant, aut fluentem reprimant: quod ſuccus illorum excoctus donec craſſeſcat(*Rob* vocant) addito meile & ſaccharo,vt cõſeruetur,haudquaquam efficit.Ideò ab aliquibus parari ſolet ad hæc mala ſiue ex ipſorum eſu, ſiue aliunde contracta. Cæterùm eodem Dod.tradente Vaccinia hæc faculcare ſecundo ordine, eoque ſatis intenſo frigida ſunt, & vnà cum manifeſta adſtrictione reſiccant. Ventriculo æſtuanti conueniunt:ſitim ſedant: ardentium febrium calores mitigant: aluum reprimunt: vomitum ſiſtunt: dyſenteriam ex flaua bile natam curant: aduerſus choleram morbum proſunt. Sed ad hos vſus *Rob* ſeu ſuccus cum ſaccharo vel melle inſpiſſatus ipſis baccis longè præferendus, ob rationes dictas.Pueris tamen qui omnia deglutiunt, itemque auiculis ſagacibus ob dulcedinem & ſuauitatem cibo gratiſſimæ ſunt. Paupercula quoque plebs,vt annotat Schuuenckf. in Sileſia ex baccis pultes cũ farina coquit,haud ingratas,vt ille ait:ſapidiores, hercle,exiſtimaremus abſque farina, & in ſimplicem ſapam, vel per ſe integras coctas, more ceraſiorum. Sed vt magis nutriantur, ideò farinam addere putamus. *vires & vſus.* *Tragus reprob.* *Tẽperam. Dyſenteria.* *Mauth aut.* *Temperam. Ventriculi ardor.* *Cibus Puerorum.*

Lonicerus huic plantæ multas vires adſcribit, parum rationi conſonas, & forte in eius cerebello natas.Folia & fructus in vino decoctos & epotos vrinam ciere,ac mentes pellere calculum veſicæ; quas vires qua ratione vel adſtringentes,ideoque frigidæ & terreæ [vt ipſemet fatetur] tribuat, ipſe viderit. Item tradit conferre ad effluuium bilis & dolorem capitis, quod partim adſtringendo & cohibendo bilem, partim calores & vapores reprimendo præſtare poſſe rationabiliùs. Foliorum ſuccus in ore retentus aphthas mitigat. Sed quo conſilio idem ait eundem ſuccum mixtum cum lacte,& auribus illitum in ambitu, omnia eorum vitia tollere, atque adeò viſum acuere, iudicent docti. Succus cum ſaccharo epotus ſputo ſanguinis reſiſtit, & generationi calculi in renibus: hic enim *Vrinam ciet. Mentes. Calculum. Fluxus Bilis ciet. Bilis effluuia. Dolor cap.* *Aphthæ.* *Sanguinis ſputum.*

Calculus. Vulnera. Caro putrit. Tumores pudendorum.

eius verba explicamus,quibus ait conferre ad calculum renum. Radicis puluis vulneribus inſpersus, carnis excreſcentiam & putrilaginem cohibet & admit, & efficaciter cicatricem promouet. Ad pudendorum tumores in emplaſtrum cum oleo roſ.concinnata folia eos tollunt abſque noxa. Radix cum Aniſo & Fœniculo pari doſi puluerisata, addito ſaccharo, & ieiuno quantùm cochlear capiat ſumpta, certo remedio eſt flatibus & colicis doloribus, *inquit ille*: in quo ſanè circumforaneo empirico ſimilior videtur,quàm rationali Medico: Nam cui rem terreſtrem, frigidam,& adſtringentem,cum calidis,& diſcutientibus commiſceat;qua vi flatus carminare, & colicos cruciatus putat compeſcere id, quod temperamenti ſui ratione nihil minùs præſtare, fortè etiam citiùs cauſare poſſit? Abeat *ad Scholas, ad Scholas*, immò ipſam potiùs rei naturam, optimam & fidiſſimam medicorum ſcholam, & meliùs diſcat, rerum temperaturas in vſus diſpenſare, vulgóque credulo vanis ſuis pollicitationibus imponere.

Scribit Marth. Germanos Pharmacopœos baccis paſſim vti Myrti baccarum vice, cùm iis deſtituantur: quinetiam æſtate edi fragorum vice à Paſtoribus & aliis,quòd guſtui placeant.Peculiariter autem iis vtuntur Infectores ad Inficienda linteamina & chartam cœruleo colore, ac etiam à Pictoribus. Succus cum alumine & Galla coctus eleganti cœruleo tingit chartas. Linteamina eodem colore ita tinges. Ollæ huius ſucci plenæ affundes poculum aceti vini,aluminis puluerisati unc.j. ſquammæ æris itidem in puluerem redactæ drach. ij. bulliant vna: tum retenti decocto immerge lintea: ſiccetur in aëre, demum frigida aqua laua, & pereleganti coeruleo tinctum habebis. Si dilutius uelis, omitte ſquammam æris: ſi ſaturatius,etiam plus addes. *Sic docet Lonicerus.*

Cæruleo Tingendi modus

VITIS IDÆA SEMPER VIRENS, FRVCTV RVBRO.

Cap. VII.

Deſcriptio.

Folia.

RAmis hæc fruticat dodrantalibus, rotundis, non angulosis, quos veſtiunt folia ſatis frequētia, craſſiora quàm Vitis Idææ angulosæ aut magnæ, oblonga, modò per extremum rotunda, modò leuiter acuminata, non ſerrata, in quibus nerui ſubtus potiſſimùm apparent, guſtu aſtringēte & amaricante. Flores racematim co-

Flores.

hærent in virgularum extremis Lilij conuallium floribus ſimiles,albi,interdum blandè rubentes:

Racemi.

quibus delapſis baccæ ſimiliter racemoſæ ſuccreſcunt,ſex,plùs minùs,racemulo vno,Piſi minoris magnitudine,ex albo lutcóue rubentes, ſapore acido, valdè iucundo,carne ſimili Vacciniis paluſtribus,cui immerſa grana paruula lutea. Radix obliqua ferè,tenuibus capillamentis fibrata. *Radix.*

De hac,ni fallimur,ſcribit Camer. Epit.Marth. his verbis: Vitis Idæa rubra,nonnullis Rhus minimus Plin.Germ. Bot Heidelbeer,Steinbeerlin, Bronebeer: Gal. *Aurelles rouges*. Suffrutex eſt exiguus,foliis Buxi, interdum leuiſſimè ceu ſerratis marginibus, floſculis Arbuti,candidis, confertis, ex quibus Baccæ rubentes in ſummitate, ceu corona quadam,denticulatæ naſcuntur, ſapore acidæ & aſtringentes.Radix tenuis ſerpit. *Vitis Idæa rubra Rhus minimus Plin.*

Anguil.Epiſt.5. *Vua Vrſi* Galeno dicta l.7.de comp.ſ.loc.c.4. Arctoſtaphylos hodierna die in Appennino vocatur adhuc *Ligna del' vrſ*. Hanc idē à Theoph.appellatam Vitim Idæam cenſet. Inueniri ait in omnibus Italiæ montibus,vbi niues.Galeni verba cap.ſequentibus trademus. Hanc autē potiùs ſuſpicamur ab Anguil. dici *vuam vrſi*, quàm præcedentem, conferendo eam cum Gal. deſcriptione. *Vua Vrſi Gal. Arctoſtaphylos.*

Geſn. ſcribit Vitis Idææ ſpeciem eſſe, acinis rubris Coldenbergio, Vaccinia rubra: pingi à Dod. bis, altera icone meliore: acinos acidiores eſſe, ſine vmbilico. At nos apud Dod. vnicam tantùm huius Vitis Idææ iconem inuenimus, quæ placet: nobis etiam gratiores videntur baccæ: Prior apud Dod. quæ duplicet eſt Vitis Idææ angulosæ. *Vitis Idæa, Vaccinia rubra.*

Vitis Idæa buxeis folijs nec deciduis, baccisque rubris Cluſ. quamuis minùs benè ſimpliciter Buxea dicat: id potùs conuenit ſequenti plantæ, quam Radicem Idæam ſuſpicamur. *Cluſius.*

Vaccinia rubra Herbarior. & offic. Myrtillos dicunt Aduerſ.vt & præcedentia: an Idæa Radix ſit dubitant: ac tradunt fruticem lætiore & habitiore aſpectu ſemperuirēre: non perinde vt nigrā frequentem, nec tamen nigræ diſſimilia folia, ſed paulò maiora & ad Myrtum albam ſiue maiorem, & Rhus Plinianum accedentia, rotundiora: Bacculas nec diſſimiles, ſed rubras, aſtringentes magis,nec perinde ſuculentas ferre. Radicem æquè lignoſam fibris ſerpere Ericæ ritu. Flores ex oblongis calyculis paruulis ſubpurpureis apiculos è medio exerere. Sed iſta deſcriptio Aduerſ. Vaccinionum rubrorum non placet: folia namque nobis videntur valdè diſſimilia, & ad Myrtum vel Rhus nullo modo accedere. *Aduerſ. aut.*

Iconem certè non ſpernendam propoſuerat Dod. in Hiſt. Gal. quam etiam retinuit in poſtrema, vbi notat Geſnero Vitem Idæam rubris acinis dici, ſed multò minùs quàm nigram cum Idæa vite hanc conuenire, ipſarum baccarum exortus oſtēdit. Non enim ad latera Cauliculorum,veluti nigra, ſed è ramulorum cacuminibus, Corymborum inſtar, dependent. *Geſn. reprob.*

An *Cam. hort.* Vitis Idæa vulgaris. An Thal. Vitis Idæa ſeu Vaccinia rubra Dod. Idem Thalius refert, hanc ſtirpem olim Acmilium exiſtimaſſe eſſe Rhum Plin. minorem. Vulgò Brambeer dici: Noricis Rote preißelbeer; quorum Siluæ hoc frutice refertiſſimæ ſunt. Belg. Roote Crakeſeſien, teſte Dod. Red Roborres or Whortle, Anglis. *Rhus Plin. minor.*

Vaccinia rubra Gerard.qui figuram habet ex Taber. quæ poſita erat pro vite Idæa maiore, à qua Vitis Idæa fructu rubro multùm differt. Vbi autem Taber. ac etiam Tragus de hac ſcripſerint, neſcimus, niſi fortè ſub Chamæbuxo, vti monuimus Cap. de Radice Idæa. *Gerardus aut.*

Schuuenckfeld.in ſuo Catal.Sileſ.varia nomina diuerſa imponit, hæc: Vaccinium rubrum, μαίμυξον: Vitis Idæa rubra Marth. [ſed vbi?] *Schuenckfeld.*

Erica

Digitized by Google

Erica baccifera latifolia Taber. Vua vrſi Anguil. Rote heydelbeer/ Rote preußelbeer/ preußelbeer, Rauſch Taber. ſed an ſine confuſione, ipſe viderit & Herbarum periti.

Locus. Gaudet & hæc locis ſiluoſis, ſaxoſis ac opacis: itemque alpibus: Monte tracto Heluetiæ: Item in ſimilibus Brabantiæ locis. Copioſiſſima circa Wernigerodam in Broccenbergo & vicinis montibus. Item circa Walckenridam, Gerenrodam, aliiſque locis quampluribus, teſte Thalio. Vaſtis etiam ſiluis circa Boleſlauiam & ſaganum ſileſiæ plurimum: Schuenckf. Nobis verò obſeruata in cacumine montis Roſſberg propè Meſocomium tractus Alſatici Octobri pulchrè virens, cum anguloſæ folia decidiſſent ferè omnia. Hanc ſemper virere exiſtimamus. Item in monte Ballon Lotaringiæ vicino, cum Vite Idæa anguloſa, & alia fruticoſiore ſiue magna. Auguſto iam racemulos gerebat, ſed tum primum baccæ nonnihil incipiebant matureſcere, cùm aliarum iam dictarum omninò eſſent maturæ: vnde patet ſerotinam magis eſſe. Communiter etiam ſub Abietibus atque piceis creſcere videas quod & Camer. annotauit. Floret Maio & Iunio. Septembri demum perfectè maturatur. Cùm baccæ ſint acidæ magiſque adſtringentes cæteris, nec perinde ſucculentæ vt Myrtilli, facultatem vtique frigidam ſiccamque habebunt, quam & Dod. aliique ipſi tribuunt. Quapropter ad eos vſus, vbi adſtrictione opus accommodari poſſet. Hinc vſus eorum in Dyſenteria non contemnendus: item in diarrhœa, & ſuperiùs dictis affectibus pleriſque. Qua verò ratione puluis ex acinis aridis exhibeatur calculoſis, vt ſcribit Camer. & repetit Schuuenkf. nec nouimus ipſi, nec facilè declarabunt iſti. Poſſis & ex harum ſucco Rob conficere addito ſaccharo aut melle, ad viſcerum calores & ſitim in febribus calidis. Quidam ad *ſuffuſiones* commendant, additis aromatibus. Foliorum vſus ob adſtrictionem idem eſſe poſſit, qui præcedentium.

Vitis & vſus.

Temperam.

Camer. & Schuenckfeld. auct.

Febres.

RADIX IDÆA PVTATA, ET VVA VRSI.

CAP. VIII.

Deſcriptio. Vltis Idææ rubræ affinis eſt quam Radicẽ Idæam Dioſc. vocant, à qua tamen manifeſtè differt: ſiquidem folia habet denſiora, ad Buxum accedentia, ex oblõgo rotundata, anguſtiore ad pediculum ceruice, vtrinque rugoſa, nec neruos, vt illa, præter vnicum, qui ſecundum longitudinem decurrit, exhibentia, quamuis pictor perperam quaſdam propagines latererſum appinxerit, guſtu cum amatore adſtringente, quemadmodum Vitis rubro fructu. Hærent autem ea ramis lignoſis, pedalibus, cortice tenui & facilè cedente rectis. Flores racemoſi, concaui, rubri. Fructus vt in Vite ſemperuirente racemoſus in extremitate ramulorum. Quæ de radice Idæa Dioſc. & Plin. ſcripſêre, annotata ſunt poſtea, quibus bene conſideraris fortè erit, quod monet Fab. Column. *Bonifacia*, ſiue *Biſtinga*, cum qua meliùs videntur conuenire, quæ Veteres de ea ſcripſerunt: Ab aliis poſitam plantam dicit nullam cum ruſco habere affinitatem.

Flor.

Valerandus Donrez, ſagaciſſimus alioqui ſtirpium veſtigator ac cenſor olim putabat Vaccinia rubra Dod. & Myrtum montanam Cordi eſſe hanc ipſam: ſed vt tempore & hominum curâ omnia fiunt clariora, ita & in apricum datæ, in opacis alioqui deliteſcentium ſuffruticum diſtinctiones à nobis propoſitæ.

Vaccinia rub Myrtus montana.

Quum verò Tragus Vitis Idææ rubræ non meminerit cap. de ſuis Myrtillis, licet coniectari eum de hac ſcribere, aut certè de Radice Idæa his verbis: In altiſſimis Walgoniæ ſiluis non procul à Cęſareo Luthro humo arenoſâ, exigua ſtirpis ſpecies Ericâ haud quaquam maior reperitur. Hæc folia habet Buxo aut Myrtillis quàm ſimillima, humiſque magis procumbit, quàm in altum ſeſe attollat. An verò ea Chamæpyxos fuerit, ait ſe affirmare non auſum.

Chamæpyxis aut.

Conſiderandum an eadem ſit Vva Vrſi Galeni apud Cluſ. quam ſcribit fruticare pedalibus ferè ramulis flexilibus & lentis, humi diffuſis, rubeſcente cortice tectis, vt teneriores Arbuti ramuli: folia illi frequentia, Arbuti foliis minora, carnoſa, Chamæleæ Italicæ foliorum planè æmula, minimè tamen hirſuta, cum aſtrictione amaricantia. Extremis ramulis flores proferre ex candido purpuraſcentes, ſiue candidos, quibus leuiter purpuraſcens color admixtus ſit, cauos, Arbuti floribus ſimiles, & vuæ modo ſimul congeſtos: fructum non vidit: ſed incolæ rubentem, rotundum, exigui ceraſi inſtar acidum referebant. Radicem paruam ſed lignoſam. Perpetua fronde virere. Peritiores quidam Hiſpani, quibus eam oſtendebat, Chamædaphnen eſſe exiſtimabant, craſſitudine foliorum procul dubio decepti.

An Vua Vrſi Galeni ex Cluſio.

Chamædaphne.

Cluſio verò ad amuſſim quadrare videtur ἀνανκάζα quam Gal. lib. 7. c. 4. καλλίστους ſic deſcribit: Vua Vrſi in Ponto naſcitur, planta humilis & fruticoſa, folio μυρσίνου, fructum ferens rubrum, rotundum, guſtu auſterum. Sed icon Vuæ Vrſi Cluſij nobis ſcrupulum iniicit, an eadem ſit cum Radice noſtra Idæa, in qua non apparent nerui tranſuerſi, vt pinguntur in Cluſij icone.

Arctoſtaphylos.

Deſcriptio Gal.

Lob. *cum Pena* obſcurè admodum de his plantis ſcripſerũt, vt apparet ex eorum Aduerſ. vbi aiũt: Alpigena Chamærhodendros odora, frutex, flore purpureo, pinguis tota &c. Alpinis *Alproſen*: Baculas Aſparagi vel Taxi pares & concolores, Septẽbri edit. Et in Obſ. Genuina Vua Vrſi Galeni apud Cluſ. eadem videtur cum Alpigena Chamærhodendro exibita in Obſ. p. 199. & Adu. p. 154. cuius flores Arbuto ſimiles, ſed ex candido purpurei aut candidi conſpiciuntur. Hæc Lob. qui figuram eandem habet cum Cluſ. Is pagin. Obſ. prædicta figuram habet aliam cum baccis lateralibus, & nõ in extremitatibus, his titulis: Alpigena Chamærhodendrõs odora Aduerſ. p. 154. Balſamum Italicum vulgare, ſiue Rhododaphne parua ruſtica: Theriomarcha Plin. putata Gualandino. Sed Lobelium diuerſa nomina, plantas & icones confundere clarè patebit rem ipſam, eiuſque, & Cluſii verba conſideranti. Nec ſcimus an extet aliqua Chamærhodendros odora baccifera. Si extet grati

Chamædendros.

Vua Vrſi.

Chamærhodendros Alpigena.

Balſamum Italicum.

Rhododaphne.

Theriomarcha. Lob. error.

erimus erga demonſtrantem.

Riſ. Lugd. Veprob. Aſt *Riſ. Lugd.* more ſuo duas vel tres confundit, dum vni huic diuerſarum ſtirpium hæc nomina tribuit: Idæa radix, ſiue Idææ vitis ſpecies: Dod. Vacinia rubra: Cluſio Vua vrſi Gal. Italis Rhododaphne parua ruſtica: quibuſdam Balſamum Italicũ vulgare: Therionarcha Plin. Idæa radix Dioſc. Plin. Gal. Tam egregiè Chaos iſtud ſtirpes digerere conſueuit.

Radix Idæa Therionarcha.

Prunæ baciferæ latifoliæ. Tabern. proponit figuram Ericæ baciferæ latifoliæ nomine, quam & *Reuſch* Germ. vocat, ſine deſcriptione, quæ exprimere videtur noſtram Idæam radicem. De *Vua vrſi* quam idem ex Cluſ. habet, iam diximus noſtram ſententiam. Chamærhodendros Alpinam latifoliam & is ſanè confundit cum Lobelio Alpino: Figuram etiam proponit Lobelianam, cuius næuos iam deteximus. De Chamæpyxo eius idem dicimus, quòd de Tragi Chamæpyxo, nobis videri eo nomine tradi Vitis Idææ ſpeciem, cuius iconem ſi quis conſideret, fortè ſuſpicabitur potiùs accedere ad vitim Idæam rubro fructu, quàm ad Radicem Idæam. Rem Lectoribus conſiderandam relinquimus. Quicquid ſit, cum D. Caſparo Bauhino Botanico verſatiſſimo exiſtimamus non eſſe ex genere Buxi.

Tabern. nor.

Chamæpyxos

C. Bauh. Inſt. Vaccinia Vrſi. Gerard. quoque Chamærhodendros alpigena dicitur: Angl. Cowearſſe roſe Baie: Item Vaccinia Vrſi ſiue Vua vrſi Cluſ. Bearꝛs Weſortle berries.

Locus

Tempus

Cęterùm *Vua Vrſi* Cluſio non niſi vnico loco naſcentis viſa aridò ſolo & aprico, via regia in colle imminenti cuidam viculo, *Venta el baul* vocato, inter Guadix & Baca, regno Granatenſi, iam florens Martio. Seriùs tamen plerumque florere, fructum æſtate matureſcere, & in planta ad hiemem vſque perdurare ipſi incolæ affirmabant. Nos in montibus circa Geneuam obſeruauimus. Prouenit etiam Baſileæ via quâ tenditur ad S. Chriſchonæ fanum iuxta vineas. Leguntur etiam in Vegaganijs Narbonæ montibus.

Vſus. Ill. Princeps noſter Frid. Dux Wirtemb. miſit nobis plantam ſiccam monens copioſè reperiri circa Curiam Rhætorum, ferre baccas rubras: magni fieri hanc plantam à tinctoribus pro tinctura nigra, ac eis dici Rauſch.

CHAMÆBVXVS SIVE CHAMÆPIXOS QVIBVSDAM. CAP. IX.

Deſcriptio.

Radix.

QVamuis hæc planta non ſit de tribu bacciferarum, iungendam tamen cenſuimus propter quandã ſimilitudinem cum præcedenti, à quibuſdam Chamæbuxus putata. Hunc ſuffruticem itidem Chamæbuxũ dixêre, multis virgultis tenuibus, lentis, ſpithamam circiter longis præditum, quæ vbi terram attigerint, fibris demiſſis radicantur: alioqui & rádicem habet, ſæpè non multò ipſis virgulis craſſiorẽ, lignoſam, ex cuius capitibus (quæ plura poſſidet) ipſę emergunt.

Folia. Folia per ramos incondita, Buxeis quodammodo ſimilia, magis acuminata, carnoſa, pediculis breuiſſimis hærentia, [guſtantibus primùm ingrata, deinde amara & acria Cluſ.] amaricãtia: ex quorum alis, in ramulorum extremis flores emicant Coluręę ſcorpioidis floribus ſimiles, ſimul plures iuncti, qui, teſte Cluſ. odoris expertes, nonnullis verò locis odoratiſſimi & Narciſſinam quandam fragrantiam æmulantes, tribus foliolis conſtant, quorum duo alba ſunt, & alarum modo ſurſum expanſa, galeolã exalbidã illorum exortũ integentia, tertium folium in oblongum veluti tubulum conuolutum eſt, ſurſum per lanuginem apertum, per extremitatem bracęę modo effoemorum atque luteum, & vetuſtate interdum omnino purpuraſcens aut rubeſcens. Floribus ſuccedit latę & compreſſę ſiliquę. Thlaſpi latifolii ſiliquis paulò minores, virides. quę bina plerumque [nonnunquam verò vnicum tantùm] continent granula, exigui Erui magnitudine, colore ex cinereo nigricante, hirſuta & veluti quoddam animalculũ emenrita, Polygalę vulgaris maioris rubrę ſemini haud abſimilia, ſed minora, quę aperientibus ſeſe per latera loculis, ſponte decidunt.

Flores. Interdum etiam pro loci natura floris colorem variare deprehenditur: nam bina illa folia alarũ inſtar, ſurſum expanſa, galeolaque eorum exortum tegens, alba non ſunt, ſed pulcherrimè ex purpura rubent: tertium autem veluti in tubulum conuolutum flaueſcit, eiuſque extrema pars aurea eſt.

Cordum exiſtimamus in Obſ. ſilua de hac planta ita tradidiſſe: [licet Thalius aliò referat] Frũiculus exiguus, humi proſtratus, iunceis viridibuſque virgulis: foliis myrtinis, duris, acuminatis, perennibuſque: floribus papilionaceis ferè, diuerſo colore, videlicet albo, fuſco & rubente: extimum quidem albet, proximum flauet, intimum rubet. Naſcitur in ſiluis montanis circa Egeriam, in Bauaria & Vindelicia.

Flores papilionacei

Locus

A'ναύσιμος Coluręę flore, ſiue elegans Cluſ. qui à nemine adhuc deſcriptam putat. At nos à Cordo. Quidam à perpetuâ viriditate wintergrün appellari dixerunt, quod nomen alioquin & Vincę pervincę conuenit.

Anonymos Peruicę folio: Camer. Geſn. iam olim [cùm ego Bauhinus ipſi conniuerem] Chamębuxũ ſeu Chamępyxon vocauit. Argentinę vidimus inter Plantas D. Agerii ſiccas nomine myrtogeniſtę, quod nomen non diſplicet: nec ſanè malè poſt Geniſtam ponit Cluſius. Sed magis arriſit Chamæbuxi.

Chamæbuxus. Myrtogeniſta.

Locus. Frequens eſt prior teſte Cluſ. non modò in montibus Calenberg, Medeling, & Badenſibus thermis imminentibus, ſed & in alijs ad Auſtriacas & Styriacas Alpes excurrentibus, qui omni Reſiniferarum arborum genere integuntur, inter ſaxa. Plurimis etiam Pannoniæ locis eſt obuia, veluti ad Poſonium, Sopronium & Zolnock. Altera verò rarior inuenitur.

Tempus. Floret vtrãque Aprili & Maio. Semen [nam alterius non obſeruauit] Iunio perficitur. D. C. Bauh. attulit Patauio in horto lectam, his nominibus: Vitis Idæa Theoph. cum baccis Myrti, Olea Æthiopica Dioſc. Guilandino. Sed decepti fuere qui ita vocarunt, niſi nomina caſu ad plantam fuerint adiecta. Tiguri etiam obſeruauimus & collegimus. Locus particularis nunc non ſuccurrit. Hactenus neglecta fuit hæc planta, nec in vſum Medicum vocata, quod ſciamus.

VITIS

VITI IDÆÆ AFFINIS POLIIFOLIA MONTANA.

CAP. X.

Descriptio. ORtu & facie est Polii nostratis, virgultis cretaris, dodrante longioribus, lignosis, ex nigro rubentibus, magna ramorum sobole fœcundis. Folia Polii nostratis, acutiora, neruosa, vncialia, angusta, superiùs viridantia, pronâ parte cinerea vel glauca, neruo elatiore per longum currente. Extremis ramulorum petiolis calyculi hærent perexigui, folioli, rubentes, vnde angulosa pyramis exilit Conchyliata, baccæ alicuius rudimentum promittens. Pro radicibus passim ex ramis nascuntur capilli instar tenues fibræ terram morsu comprehendentes. Appingi curauimus latiusculum folium, iuxta angustum, cuiusmodi pauca plantæ à nobis collectæ adhæserunt.

Folia.

Calyculi.

Locus. Hanc plantam reperimus vliginosis, muscosis, & frigidis locis cum alijs Vitis Idææ speciebus, Maij principio in montibus Harciniæ siluæ inter vallem Griesbachianam vbi fontes acidi, & Ris beisauwen, vbi etiam fons acidus. Vidimus quoque cum flore apud D. Platerum Basileæ, sed siccam, collectam in monte Pilati.

Myrtus vliginosa. Hanc eandem videtur Thalius in Harcynia sua Myrti tenuifoliæ nomine sic descripsisse. Copiosè reperitur in vligine illa, vltra Andersbergum vrbem, Broccembergum montem versus, quam nominant Den roten Bruch, hoc est, Vliginem rubeam, quòd totus ille vliginosus tractus sub radicibus Broccenbergi, & & vicinorum montiũ rubro musco plenus sit, quà videlicet ex Andersbergo via patet Goslariam versus. Fruticulus est lignosus, palmaris, viticulis multis, incuruis: foliis oblongiusculis, vncialibus, Myrti foliis angustioribus, quorum extrema plerumque in tergũ contorquentur. In exiguis recuruis pediculis profert circa autumnum flosculos paruos, rubicundiusculos ex albo. Fructum nunquam adipisci potuit, cumque serò admodum floreat, eo autem loco, vbi nascitur, hiems citiùs, quàm alibi incipiat, citiùs etiam grandiores ibi niues cadant, opinatur rarò eius maturos fructus haberi posse. Cognatum fortè quid cum hoc habere putat fruticulum illum exiguum Cordi, foliis Myrtinis, quem nos diuersum censemus, ac Chamæbuxum præcedentem.

Tempus.

Vitis Idæa rubra Bauarica. An Camer. Vitis Idæa rubra Bauarica, baccis insipidis sine succo. Fruticulus est supinus, crassiore caudice quàm vulgaris (ea fortè, quæ rubro fructu) quæ apud nos passim cum nigrâ [fortè angulosa] in siluis crescit, & Steinbeerlin vocatur: folijs item oblongioribus, acuminatioribus & angustioribus, per autumnum rubentibus. Crescit circa Monacum in campis asperis inter Ericas. In horto adhuc viuit & viget, nedum vt siluestres huiusmodi plantæ videtur interitura. *Hæc ille.* Quum verò nobis certò non constet; quò sit referenda hęc Vitis Idęa Bauarica, hic lubuit eius descriptionem referre, donec meliùs nobis innotescat.

Locus.

OXYCOCCVS SIVE VACCINIA PALVSTRIS.

CAP.

Descriptio. PRolongis viticulis, lignosis, ex atro rubentibus, lẽtis & fractu contumacibus, inque adnatas propagines diductis serpit, quas folia vestiunt crebra, positu ferè pinnato, dura, serpylli foliis patria, superiùs viridantia, subtus ex cinereo rubentia. Baccæ figura, vt inquit Cordus, rotundę & cordis modo inferiùs iuxta annexum turbinatæ, colore foris primùm candicantes, mox puniceæ & purpureis contiguisque maculis & punctis conspersæ, intus verò in candido modicè rubentes, & quatuor exiguis cauitatibus parua & veluti abortiua semina claudentes: ex vnà cum caulyculis humi procumbunt, nonnunquam etiam in musco tanquam abscondita latent. Flores in extremis & capilli instar tenuibus furculis, Glycypicridos floribus similes, colore propemodum puniceo. Radicibus nititur breuibus, capilli modo tenuissimis & flauis, ex viticulis subindè demissis. Saporem coliculi & folia habent adstringentem: baccæ verò egregiè & simpliciter acerosum.

Folia.

Baccæ.

Semina.

Flores.

Radix.

Sapor.

Dod. scribit se obseruasse radicem esse instar tenuis bacilli, obliquam, ex qua sursum complures coliculi & inferius fibræ aliquot demittantur.

Thalius autem hæc annotat: oxycoccon copiosè in Broccenbergo & vicinis montibus humidioribus, foliis non ita subrotundiusculis, vt est eius icon apud Cordum, sed oblongioribus ac strictioribus, lenticulæ ferè, breuioribus tamen: quorum ambitus versus dorsum vtrinque leniter reflectitur. Longis lignosisque ac obliquis protepit in vliginoso musco viticulis, radicibus constans tenuibus, multifidis, lignosis, quibus capillaceæ fibræ multæ adhærent. Flosculi exigui sunt, purpurei, veluti exigui Citinj.

Vaccinia palustria Dod. videntur fortè eiusdẽ stirpis fructus esse, vel congeneris. Tantus autem radicum truncus nostro oxycocco non est, quantum icon Dod. suorum vacciniorum exibet. Hic idem in hist. Gal. Vaccinia palustria ait Belgicè vocari Veenbessen & Veencoren: Gal: *Couffines des marets*: nullumque aliud nomen sibi co-

Vaccinia palustria.

purpureo ſucco, vti Mora, plenæ, in quibus multa inæqualia & veluti triangula grana. Radix lignoſa & dura eſt. Hanc florentem, & viridibus baccis onuſtam, multaſque adhuc ſuperioris anni maturas retinentem, inuenit idem in præcelſi mõtis, Vulgò Dechſe appellati, ſcopulis, quinto ſupra Neapolim Auſtriæ vrbem miliari, menſe Iunio: Poſtea etiam Auguſto, immaturo & maturo fructu plenam in Sneberg & Snealben Celſiſſimarum Auſtriæ & Styriæ alpium iugis. Illius etiam arenoſis Holandiæ tumulis erutæ ramum ſuis baccis maturis & immaturis onuſtum miſit ad eundem N.V. Io ab Hoghelande. Miramur verò in Cluſ. icone ramos pingi hirſutos, nec tamen fieri mentionem in deſcriptione: alioqui icon anguſtis foliis meliùs conuenit cum Erica à nobis deſcripta, quàm icon Camer. à nobis propoſita:

Orme. Radix.

Locus.

Iam antea monuimus Penam & Lob. & hos ſequutum Schuuenkf. exiſtimaſſe Vaccinia paluſtria eſſe Ericam bacciferam Matth. quem errorem dudũ deprehendimus. Sed quoniam idem Schuuéck. feld. Oxycoccon dicit eſſe Ericam bacciferam Matth. & μύρτιλλον Thalii, cùm ex eo apertè cõtrarium pateat nempe μύρτιλλον diuerſum eſſe à Vaccinijs: placet eius hiſtoriam totam ſubiicere, quæ ſic habet. Erica baccifera Matth. Nam hanc de qua nunc agimus, candida eſſe cenſemus. Angli verò in Aduerſar. Vacciniorum paluſtrium nomine eam proponunt, quamuis hæc noſtra in paluſtribus non naſcatur. Fruticulus eſt humi procumbens, in oblonga, multifidaque brachia rubẽtia, lignoſa, obſequioſa ac folioſa latè ſuper terram ſe prorependo explicans: foliolis denſè obſeſſitur breuibus, oblongiuſculis, ſtrictis, ſuffuluis, ſæpè etiam nonnihil cæruleis, ſplendentibus, ex quorum alis in ramulorum extremitatibus æſtate ſub Syrii æſtu micant tenuiſſima ſtaminula, breuiaque, filamentorum ſericorum ferè inſtar, quorũ ſummitatibus apicula inſident, coloris ex rubro nigricantioris aut ſpadiceſcentis ferè: hæcque filamenta & apicula florum vicem explent, iiſque decidentibus, emergunt baccæ ſplendentes, Iuniperinis minores, umiles baccis Viris Ideæ ſeu Vaccinijs nigrorum Dod. rotundæ, ex purpura nigricantes, dulci pulpâ conſtantes, cui infarcta continentur ſemina purpuraſcentia. Prouenit copioſè in ſummo Broccenbergi iugo & ſaxorum aridorum fiſſuris. Saxones qui montem illum accolunt, vocant hoſce fructus Apenbeer / hoc eſt, Simiarum baccas. Vnde, ſi quis neque Ericæ, neque Vacciniorum ſpeciem ſtirpem iſtam eſſe voluerit, is nomine conficto πιθήκιον appellare poſſet. Inde autem ei hoc nomenclaturæ inditum eſt, quòd eſus ipſorum vberior capiti noxia inferat quædam ſymptomata, ad quæ delirę ſubſequantur geſticulationes, ratione nonnihil interturbatâ, vt is, qui ipſis vſus fuerit copioſiùs, ſimiarum inſtar ſeſe habere geſtu riſibundo videatur. Hinc plantulam hanc deleteriâ facultate minimè carere contendunt, & ab eius eſu omninò abſtinent, aliiſque ipſorum vſum ſanctè interdicunt. At amicus quidam noſter Andreas Roſelerus, pharmacopœus Halberſtadienſis, vir opt. & rei herbariæ non trivialiter gnarus, hanc ſtirpem Chamætaxum vocare ſolet, tum ratione qualitatis iſtius malæ, tum foliorum oblongiuſculorum Taxi, ſed breuiorum. Æmilius eam olim, cùm necdum illo tempore à quoquam eſſet hæc ſtirps deſcripta, Corios ſpeciem faciebat, Cõrin Brocenbergenſem nominans. Reperiuntur & vetulæ herbariæ in Saxonia, quæ hanc plantam Eichtfraut vocitant, commendantque eam mulierculis vt præſentaneum præſidium contra iſtiuſmodi morbum, nempe Conuulſionem. Matth. fatetur ſe de ſuæ Ericæ bacciferæ qualitatibus nihil certi habere.

Pen. Lob & Schuuenckf. error.

Semina.

Locus. Simiarum baccæ.

Parkyncſõ cur dictum. Noxa ex baccis.

Deleteriam eſſe.

Chamæraxus.

Coriosſpecies. Vitis Conuulſio.

ANONYMOS FRVTICOSA, FOLIIS ERICÆ BACCIFERÆ MATTH.

CAP. XIII.

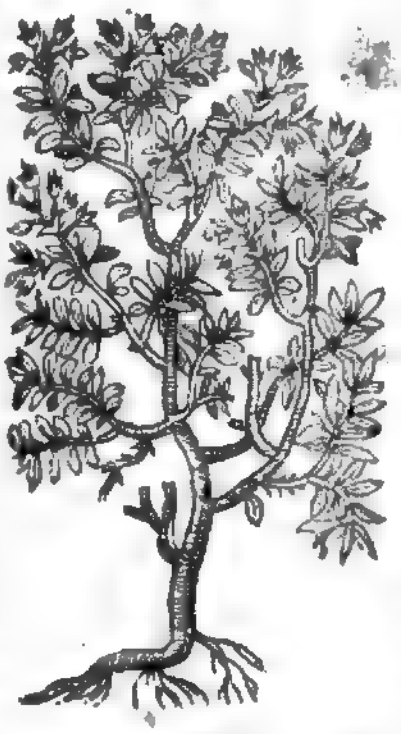

Deſcriptio.

ELegantiſſimi huius fruticelli ramo pulchello nos donauit Cl. D. Agerius Med. Argent. & ſtirpium ſagaciſſimus veſtigator, qui ſurculoſus, lignoſus, variè diuiſus, imâ parte rurſus aut fuſcus, annotinorum ramulorum principium diluté rubens, extrema flaueſcunt. Ex inæqualibus internodijs foliola emittit magna ex parte bina, nec tam numeroſo ac denſo agmine, vt in præcedenti, altero verò latiora, craſſiora, & in totum maiora, diluté virentia, & Buxi recentis in morem flaueſcentia. Ramulorum ſumma ſurrectis & longiuſculis petiolis rufis inſidentia occupant vaſcula Ledi Narbonenſis aut Nerij Montani quodammodo ſimilia, foliaceo calyculo ſuſcepta. Folia magis quàm præcedentis amara, nec ſine adſtrictione.

Folia.

Vaſcula.

Super.

De hac Aduer. vt putamus ſic ſcribunt: Chamærhododendros altera cellis & rigidiſſimis cautibus, floribus purpureis perquam exiguis, Ericæ foliolis, non deciduis, prouenit: humilis tota, à nobis tantùm ſicca viſa.

Flores.

Geſn. de hort: Roſæ alpinæ altera ſpecies, foliolis minimis, Acinariæ paluſtris noſtræ foliolis perſimilibus.

Roſa alpina. ſpecies.

Locus.

Naſcitur in Adula monte Rhætorum: inde autumno allata, in hortulo plantata, vbi nunc media hyeme egregiè viret nec perdit folia: duraturam tamen vix ſpero, altiſſimis, ſiccis, ventoſis & apricis frigidiſque locis aſſuetam. Species hæc Roſæ alpinæ rariſſima eſt.

Ex Cluſ. Ran. deſumpta eſt noſtra icon, ſed minùs feliciter pictor imitatus eſt: titulus erat ἀνώνυμον foliis Thymi: de ea ſcribebat nondum ſibi conſtare, quò eſſet referenda, eam ob cauſſã ἀνώνυμον etiam relinquere: niſi fortè ea ſit quam Pena & Lob. in Adu. Alpinam alteram vocant, & ſtatim poſt Chemarrhododendron odoram collocant.

Anonymus foliis Thymi.

In noſtr. hiſt vocat Chamæciſtum 1. Olim (inquit) non mihi conſtabat, quò iſtam plantulam referre deberem, quòd mediam naturam inter Chamæciſtũ & Cneorum Matth. obtinere videretur: eam ob cauſam inter vtriuſque capita locaueram. Sed diligentiùs poſtea obſeruatam, inter Chamæciſti genera reponere placuit, impel-

Chamæciſti genus.

Digitized by Google

lentibus me aliquot cauſis. Oblongis quandoque dodrantalibus tantùm ſerpit ramis humi diffuſis, nigricantibus, in multos alios breues ramulos diuiſis: folia frequentia & conferta ſunt, bina ſemper inter ſe oppoſita, [non ſemper hoc obſeruatum in planta] exigua, ſerpillo minora, Thymi durioris foliis haud maiora, craſſa, ſuperiore parte viridia, infernè candicantia, amaricantis ſaporis. Extremis ramulis innaſcuntur bini aut quaterni floſculi ſimul iuncti, perpuſilli è quinque foliolis compoſiti, carnei quati coloris. His ſuccedunt capitula, maturitate in quinas crenas ſeſe aperientia, & ſemen exile admodum oſtendentia. Radix dura, lignoſa, aliquot fibris donata: quinque etiam rami ſubindè tenues fibras agunt. Exiccata planta non iniucundo ſpirat odore.

Floſculi.

Capitula.

Locus. Naſcitur tenui ſolo inter ſaxa, in ſummis *Sneberg*, *Snealben*, & alijs Auſtriacarum Styriacarúmque Alpium ſupercilijs.

Tempus. Floret Iunio, interdum etiam paulò maturiùs, pro temporis, quo nix quæ iuga illa tegit maturè aut ſerò ſoluitur, ratione.

ERICA BACCIFERA LVSITANICA.

CAP. XIV.

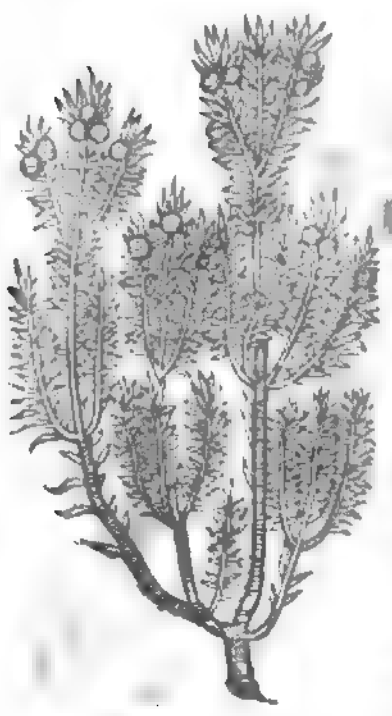

Deſcriptio. ERica foliis Corios Cluſio fruticoſa eſt, cubitalibus aſſurgens ramulis, fragilibus, nigriore quàm reliquę cortice, folia quoque iis ſimilia, ſed nigriora & craſſiora, guſtu cum adſtrictione calidiuſculo, trino ordine circa ramulos ſunt diſpoſita. Fructum a reliquis Ericis differentem ſummis ramulis inhærentem gerit, vniones obſcuriores tum forma tum colore referentę, ſucculentũ, ſapore acido, tria granula dura plerumq; continentem, qui exiccatus per ſe decidit. An floreat, nondum conſtat: incolæ negabant, & fructum paullatim intumeſcere amplioremque fieri donec matureſceret affirmabant.

Folia.

Fructus.

Non florere.

Camarinhara. Et verò hæc longè diuerſa à Matth. Erica baccifera. Lutitani vulgò *Camarinhara*: fructum verò *Camarinhas* dicunt. Erica baccifera Lob. Erica baccifera tenuifolia Tab. qui & Rauſch vocat. An verò & hoc nomen Germanicum, quod pluribus plantis tribuebatur, & huic conueniat, conſiderandum.

Acacalis. Ἀκακαλὶς, Lat. Acacalis Amato in Com. ad Dioſc. Eſt verò Acacalis eidem planta fructum ferens album, rotundum, paruis margaritis perſimilem, quem Lutitani ſua voce *Chamarinham* appellitant: neque putat fructum illum in Europa vniuerſa, præterquam apud Olyſſiponem creſcere. Planta media eſt inter Myricem & Ericen qui de cauſa Dioſc. prudentiſſimè cùm de Myrice & Erice ſermonem feciſſet, de hac illicò cœpit ſequens conſtituit. Fructus eſt eſui gratus: Verùm *Cacalia* herba longè alia eſt, quamquam Plin. illi quoque fructum margaritis ſimillimum ineſſe dicat. Quæ Acacali conueniunt, Cacaliæ Plinium tribuiſſe deprehendimus, dicentem: Cacalia ſiue Leontice vocatur ſemen margaritis minutis ſimile &c. De Acacali Paulus quoque ex Dioſc. *Cacalia.*

Bry fratres Hiſt. Ind. Oriental. notant quoque Luſitanis *Camarinnas* vocatas foliis eſſe equiſeti, ſed obſcurioribus. Fructus eſſe baccas rotundas, perlacei candoris, ſapore ſubacido. *Camarinæ.*

Locus In vna Luſitania hanc plantam obſeruauit Cluſ. non procul Vlyſſippone inter *Riofrio* & *Aldea Galega*, & etiam ſupra Vlyſſiponem, ſolo admodum arenoſo, copioſè ſuo fructu albo onuſtam: ait initiò Mannæ grana iſti frutici inhærentia exiſtimaſſe, adeò procul ipſi inſpicienti impoſuiſſe. Septembri & Octob. fructum fert, qui Nouembri exiccatur & per ſe decidit. Fructus Sept. & Octob. menſibus Vlyſſippone inuenitur, febricitantibus exhibent, ad ſitim quâ premuntur, reſtinguendam: auidè etiam idem fructus à pueris & mulierculis expetitur, Si Acacalis eſt, aquam in qua maduerit eius fructus, ad Collyria quæ ad excitandam oculorum aciem conueniunt, addi, teſtis eſt Dioſc. Amatus quoque teſtatur fructum eſui eſſe gratum, eoque mulieres & effœminatos pueros in cibo frequenter vti.

Vires & vſus. Febres. Sues. Cibus.

LIGVSTRVM.

CAP. XV.

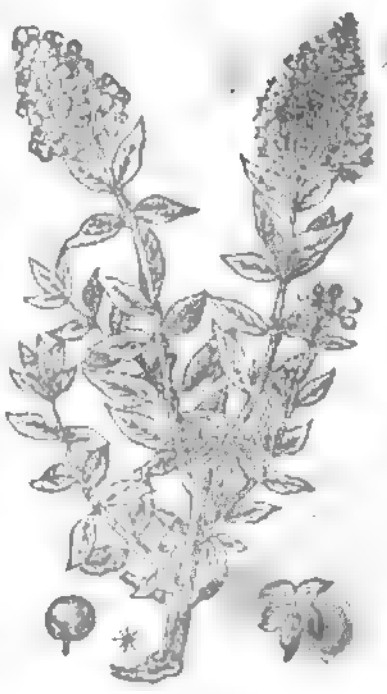

Deſcriptio. LIguſtrũ ſiue rex eſt arborescens, radicem hinc inde per obliquum ſpargẽs, tres aut quatuor cubitos altus & maior, crebris virgis lentis & in ramos diuiſis conſtans, cortice cinereo obtectis, præſertim verò ſtipites & rami craſſiores tali cortice veſtiuntur: nam ramuli *virides* leguntur, materie albida, dura. Folia bina aduerſo ſitu ex internodijs oriuntur, oblonga, anguſta, figura ad Salicis folia quodammodo accedentia, ſed breuiora, craſſioraque, arrouirentia, læuia, nitentia, guſtu acri & ſubamaro, non ſine adſtrictione. Flores in ramorum ſummis profert ſuauiter olentes, candidos, racematim congeſtos, quorum ſinguli quaternis, quinis, aut ſenis foliolis conſtant, apicibus ex luteo herbidis, qui decerpti ſtatim flacceſcunt: quos excipiunt Baccæ racematim quoque in Pyramidis figuram aggeſtæ, Hæderæ baccis minores, læviores ac nigriores, Iuniperinis æquales, initiò virentes, per maturitatem nigricantes, continentes bina grana, hinc gibba, inde compreſſa, cortice ſpadiceo, carne exalbida, vel digitorum leni preſſu fragilia; ſapore amaro ac iniucundo, quamuis quibus dam aliquid dulcedinis habere videantur.

Folia.

Flores.

Bacca.

Grana.

Tragus

Digitized by Google

Tragus annotat huius generis nonnullos frutices subluteo comari flore, atque eos quidem inuentu rariores esse.

Varietas.

Ligustrum.

Ligustri meminit Virgil. celebrato illo carmine: vbi flores intellexisse videtur.

Alba Ligustra cadunt, Vaccinia nigra leguntur.

Et Colum. in hortis: *Fer Calathis Violam, Et Nigro permixta Ligustro Balsama* &c: ad fructum potissimùm respiciens: vt censet Tragus.

Marcell. aut.

Marcellus sibi persuadet, Ligustrum hoc vulgare idem esse cum Cypro Dioscoridis. vt satis apertè insinuat, quando ait: Quos Maro cecinit pastoribus negligi & inutiliter perire Ligustri Flores, mediciña & Vnguentariorum Officinæ libenter exceperunt. Nostra ætate nulla aut exigua eius ratio est, cùm alioqui vulgaris & ubique paratus frutex hic sit. Cisalpina omnis adhuc Gallia sic vocat, Hetruria corrupta appellatione *Runsticum* De Dioscoridis & Plin. Cypro cap. seq. Sunt tamen qui & Plin. Cyprum eam esse Arborem censeant, quæ etiamnum in Italia Ligustrum vocatur, vt dicetur in progressu.

Runsticum.

Ipsiusmet Ligustri paucissimis meminit Plin. Ligustra inquiens non nisi in aquosis prouenire, tesseris vilissima. Alex. ab Alex. tessaras hic lusorias interpretatur: Dal. verò rectiùs nostro iudicio lignea signa, vinum, frumentum, oleum aut aliud quippiam significantia, & promittentia, quibus in congiariis & publicis largitionibus Imperatorum vtebantur.

Tessera ex Ligustro.

Porrò magna difficultas orta est inter Herbarios *An Ligustrum sit Cyprus Dioscoridis & Plinij.*

Cyprum quidam, vt Plin. inquit, esse dicunt arborem, quæ in Italia Ligustrum vocatur.

Ligustrum esse Cyprum Ligustrum Cyprus.

Et Ruell. Ligustrum apud nos eadem est arbor, quæ in Oriente & Græcia Cyprus, Gallis *Troenea*, Suessionibus *Druyna*, officinis ad Barbaros desinentibus tum *Alcana* tum *Henne*.

Troenea. Alcanna. Henne.

Virgil. pro flore vsurpauit *Alba Ligustra*. Cypri, id est, Ligustri, florem putat corollis intorquendum.

Scio, infit Tragus, qui Phyliream Dioscoridis velint, (vt Fr. Massarius Venetus & illius Simiæ) mihi verò est κόνυζα, Lat. *Ligustrum*, de quo Dioscoridis. Quidam immeritò vocant Bartrigel.

Massarius aut. Phylirea non est Cyprus.

Cordus quoque scribit, Ligustrum sine dubio arbusculam esse quæ Græcis Cyprus vocatur: propterea Plinium idem scripsisse nunquam pœniteat.

Annotat Corn. Posterioribus plerisque omnibus esse Cyprum: nec tam multis annis confirmatam opinionem velut errorem damnari debere, quum magna adeò sit inter Cyprum & Ligustrum affinitas & similitudo. Eidem aut Cypros est Italiæ Ligustrum, aut Philerea: eos tamen addit qui Italiæ Ligustrum viderunt magis Phillyreæ simile id quàm Cypro depingere.

Eorumdem sententiam tuetur Matth. & in errore versari tradit nouum quemdam Herbarium [Anguillaram] qui censeat *Cyprum & Ligustrum* diuersas esse stirpes, friuolis argumentis ex Plin. desumptis. Hallucinari qui non videant Ligustrum omnibus suis notis referre Cyprum, Sed Anguillaræ argumenta non videtur Matth. sufficienter refutare, & nimis audenter pronuntiare hallucinari eos, qui suæ opinioni non assentiuntur de Ligustro.

Anguillar. error.

Matth. aut.

Ab eorundam partibus stant Io. Agric & Turner. Hic speciatim, eius notas omnes cum Cypro Dioscoridis conuenire scribit: ac quanquam Massar. Venetus lib. de Piscibus strenuè neget Ligustrum esse Cyprum, rationes tamen quibus nititur, non eam habere vim videtur quin cófutari possint. Ac optasse-

Massar. reprehe.

mus sanè refutasset viuis rationibus, si potuisset, aut à reprehensione abstinuisset.

Turner. error.

Amatus ne ambigendū quidem censet Cyprum Ligustrum esse, quum Plin. dicat arborem Ægypro familiarem, in Italia Ligustrum vocari. Ideò omninò falli Mass. Venetum, Cyprum aliam arborem a Ligustro esse contendentem. Ligustri verò radicibus hodiè Mauros suos inficere capillos, velut equorum quoque crines, quod olim quoque fieri Dioscoridis tradidit. Verùm vel ex eo facilè conuincitur Amatus, Ligustrum nostrum neque esse Cyprum, neque id lignum quo Mauri capillos inficiunt, quia nihil tale præstat Ligustri nostri lignum, sed *Henne*, quod Cyprum existimamus.

Amatus refut. Lacunam.

Amati errorem vtrumque ruminātur Lacuna, (vir nostro iudicio parùm in re Botanica versatus) nempe & κύπρον esse & Ligustri radicibus à Turcis tingi caudas equorum: additque Poëtas huius arboris flores vocare Ligustra, & fructus eius Vaccinia: sed dubium non est duas ab eo confundi plantas: non enim nostratis Ligustri, sed alterius exoticæ arboris radice, de qua postea, tinguntur pili equorum.

Ligustra Pro Vaccinia Post.

Ad vnius huius plantæ historiam idem Lacuna accumulat & tertium errorem. Ponit Ligustri iconem ex Matth. & aliam habet eiusdem plantæ nomine Halimi, cum quo nullo modo conuenit, Cæcis ita inponendum est, non nobis & diligentibus studiosis.

Tertius Lacunæ error.

Monachis etiam *Cyprus* Græcorum & *Ligustrū* Latinorum vnum & idem sunt, quemad. & *Alcanna*, vt legentes [inquiunt] Serapionem, & Dioscoridis cū Plinio conferentes non latet. Addunt in oleo Cyprino Actuarij legi florum Ligustri, Græcis Cyprus dicti.

Lonicero *Ligustrum* Dioscoridis. Philyra est & Cypris, cuius duas species facit, magnam & paruā. Esse Virg. alba Ligustra, & Colum. Nigra Ligustra. Ita vides non minori ignorantia quàm ociosa ab illo vni plantæ tribui tria diuersarum plantarum nomina. Præterea vnius plantæ duas icones, minorem & maiorem ponit, & propter eas potiùs, quàm ex re ipsa, aut quòd viderit, vel ab aliquo didicerit, duas tradidit species, à nemine hactenus, quod equidem sciamus, obseruatas.

Lonic. error.

Alter eiusdem error.

Ryff error.

Eius priorem iconem Ryff. prædicto non magis in re Herbaria versatus, pro Ligustro ponit, scribens: *Ligustrum* Plinij aliorumque Latinorum, cuius picturam damus omnes fere hactenus Dioscoridis Cyprum interpretati sunt, sed illos nuper redarguit Massarius, demonstrans Ligustrum esse φίλυρίαν non Cyprum. Ryff. igitur qui ineptè posuit pro Cypro iconem Ligustri vulgaris, vti dictū, cap. sequenti iconem maiorem eiusdem plantæ cum eodem Lonic. ponit pro Philyrea Dioscoridis.

Ryff error.

Altiùs sapuisse sibi persuadent Pen. & Lob. in Adu. quando *Ligustrum* Dioscoridis nostras vocitant, subolfacientes fortè nostrum diuersum esse à Dioscoridæo, & nihilominus ad illud reduci posse aut debere existimantes, vt equidem candidè interpretaremur nisi sequentia eorum verba diuersum proderent, quando aiunt: de florum fœtura Cyprus dictus Græcis videtur: κυπαρίζω enim floreo est, quò alludisse visus est Maro, vbi *alba Ligustra cadunt*, canit. Auic. dicit baccas esu sanguineum lotium aut potiùs colore cruentum ciere, quod præstitisset Refractarijs experiri, quàm Ligustrum verum inficiari. Quæ tamen Alkannæ afferuntur assulæ, vel baccilli, luteo sunt intus ligno, eoque si crinem (vt videtur Auic. ex Dioscoridis velle) suffant, sunt sanè aut melioris notæ Ligustri, aut diuersæ

Cyprus Græcis.

plantæ, Quibus poſtremis verbis & notis non temerè ceu recidiua quadam hæſitatione iactari nobis videntur, adeoque nihil certi ſtatuiſſe. Non placet igitur eos priùs *Liguſtrum* & *Cyprum* idem dixiſſe: nec quæ huic noſtræ aſcribunt de vrina cruenta, quod decebat illos potiùs experiri priùs, quàm redarguere eos qui negant *Cyprum*, cùm ipſimet dubitent, vt apertè docent eorum verba de Alkana, de qua nos ſeq. cap.

Cæſar Dur. errat.

Denique liguſtrum noſtras etiam Cyprum Dioſc. faciunt Caſt. Durantes, [qui non bene duas figuras & deſcriptiones vnius plantæ ponit, quaſi diuerſæ ſint plantæ.] Taber. & Cæſalp. Lonic. addit Cypron ab inſula dici.

Liguſtrum non eſſe Cyprum Dioſc.

His omnibus ſtrenuè ſe opponunt, iam ſæpè citatus Maſſarius, Fuchſ. Dod. Anguil. Rob. Conſt. apud Amatũ, Goropius, Porta, aliique quorum iudicio & rationibus ſanè in hac re plus tribuimus, eiſque hactenus ſubſcribimus, donec prodeat aliquis, qui nobis diuerſum perſuadeat. Quanquam Dioſc. Cypri deſcriptio propiùs ad noſtrum Liguſtrum accedere videatur quàm Plinii: quamuis noſtram vix propriè & ſimpliciter arborem dicas, adhuc minùs peregrinam. In noſtri quoque Liguſtri foliis nihil tale quid apparet, quod capillos ruffet, quæ nota noſtrum Liguſtrum à Dioſc. Cypro potiſſimùm diſtinguere videatur, quamuis & aliæ fortè ſint circa vires, nondum obſeruatæ. Sed quid multa opus velitatione, cùm alia planta, nec frutex, ſed arbor Recentiorum induſtria inuenta ſit, meliùs cum Dioſc. Cypro conueniens.

Nec Cyprum Ægyptiam vim.

Sed nec Cypro Ægyptiæ deſcriptioni Plinii quadrat noſtrum Liguſtrum. Plinii namque Cyprus ſemen habet Coriandri, peregrinaque eſt arbor. At Liguſtrum noſtrum grana non Coriandro ſimilia habet, vt facilè ex deſcriptione noſtra propoſita conferenti notas cum Coriandro patebit. Nec ſanè noſtrum liguſtrum, quod ſponte in ſepibus & ſenticetis paſſim occurrit naſcitur in Ægypto. Rectè igitur Fuchſ. Liguſtrum quo nomine Græcis appellatum ſit, nondum certò nobis conſtat, neque enim, vt ferè omnes hodie putant, Cyperos eſt.

Plin. mir.

Dod. quoque ipſum in hac re adeò Plin. reprehendere audens, cum ſcribit perperàm Liguſtrum eandem arborem eſſe cenſere, quæ in Oriente Cyprus. Quam cenſuram mitigans Anguil. Cyprum, inſit, quidam volunt eſſe Liguſtrum in Italia dictum: verùm credere non poſſum *Conaſtrello*, quam habemus in Italia eſſe Cyprum: notæ non reſpondent. Plin. etiam non affirmat Cyprum eſſe Liguſtrum, quamuis alio loco id aſſerere videatur. Verùm fortè Plinio addita quædam aut deceptus Plinius ſibi contrarius. *Conaſtrello* non poteſt eſſe Cyprus Plin. l. 12. c. 25. Liguſtrum Latinorum non negarim. Quæ planta ſit Cyprus ignoro. *Conaſtrello* eſt Philyrea vt patet ex deſcriptione. *Hæc ille.* Qui exiſtimando *Conaſtrello* eſſe Philyream, fallitur. de qua mox tractabimus.

Conaſtrello.

Plin. error.

Liguſtrum Latin.

Eadem ferè & Rob. Conſt. confirmat his verbis. Quid ſit Liguſtrum ſiue Cypros, profectò ignotum eſt his noſtris temporibus. In hoc ſolùm Dioſc. & Plin. conſentiunt, quòd vterque dicat eſſe arborem quâ vel ſolâ nota excluditur vulgaris illa planta ab huius conſortio, quam nobis pro Liguſtro & Cypro oſtendunt Herbarij, quę forte eſt Liguſtrum Virgil. non autem Cypros Dioſc. aut Plin. Liguſtrum, imò nec Columellę. Hic enim frutex in ſepibus maximè communis, vix vnquam viſus eſt arboreſcere: nos Galli vocamus *du Troeſne*: ſed Cyprus ſiue Liguſtrum, id eſt, Arabum *Alcanna*, arbor rara eſt, & inter pretioſa ſimplicia ſemper adnumerata.

Liguſtrum Virgil. Non eſſe Liguſtrum Columellæ.

His ac ſimilibus rationibus motus doctiſs. Goropius, Liguſtrum alterum Veteribus dicere maluit, & apertè ait Virgilij Liguſtrum non intelligendum eſſe de Cypri flore odorato. Sed cur Liguſtrum alterum Veterum dicit, vbi duo genera Liguſtri apud Veteres inuenit: ſanè niſi id intelligat vel apud Plin. vel hoc noſtrum Liguſtrum ceu alteram Liguſtri Veterum ſpeciem agnoſcat, quid aliud velit nondum olfacimus. Nam, vt diccbamus, præter Cyprum [cuius aliquoties meminit,] & Liguſtrum ſæpiùs citat, vt in ſequentibus patebit, nec tamen hoc idem eſſe cum illo categoricè affirmat: immò lib. 12. c. 24., vt & l. 23. c. 4. videtur ambigere, vtrum ea Cypros ſit, quæ in Italia Liguſtrum vocabatur; dum id ita eſſe, non ex ſua, ſed ex aliorum potiùs ſententia pronuntiat. Certiſſimum quoque diuerſitatis noſtri Liguſtri & Cypri Antiquorum argumentum producit Porta, ab ipſo experimento deſumptum nempe, inquit, Liguſtri vulgaris folia non flauum capillum reddunt: quare non eſt Cyprus Dioſc. Sic igitur primam difficultatem excuſſimus.

Altera difficultas eſt *an Liguſtrum noſtras ſit Alcanna & Henne Arabum.*

An Liguſtrum noſtras ſit Alcanna & Henne Arabum.

Aſſerunt Ruell. Tragus, Matth. Lacu. Monachi, Lonic. Brunfelſ. Bouius, Comes à Neuenar, & Caſt. Dur. ac in genere omnes ferè ij qui, noſtrum Liguſtrum cum Cypro Veterum idem faciunt, cùm Arabes pleraque ſua de Alcanna ex Dioſc. cap. de Cypro tranſcripſerint. Sed hinc non ſequitur noſtrum Liguſtrum eſſe Alcanam Arabum, ſed veriſimile tantùm ſit hanc & Cyprum Dioſc. eſſe idem. Idcirco fallitur, quiſquis ille ſit, qui apud Cordum annotauit Liguſtrum Arabicè dici *Alcanna*, *Henne*: Nam vti dictum *Henne* quidem eſt Cyprus, ſed non Liguſtrum noſtrum vulgare. Rectè igitur Bellon. Arabum interpretes, Latinos *Henne* ſeu *Alcanna* falſò liguſtrũ vertere notat, cùm diuerſa ſit arbor. Quod verò idẽ *Henne* ſiue *Alcanna* differre tradit à Cypro aut Liguſtro Gallicè dicto *Troeſne*, quòd hiemc Henne non deponat folia vt Liguſtrum, nobis non probatur. Nam cùm Henne & Alcanna Serap. ſit Cyprus Dioſc. Liguſtrum verò noſtrum, vel ipſo teſte, non ſit *Henne* & *Alcanna*, ne Cyprus quidem erit, aut rectè dicetur.

Cùm Alcanna Arabibus interpretetur.

Cæterum cùm (vt ex Adu diccbamus) quæ Alhannæ nomine importantur lignea aſſula ſint ſicca, ſatis patet à noſtro Liguſtro differre, ſi modò veræ & genuinæ ſint Alcannæ.

Alcanna.

Leonicenum carpit Agricola, quòd Cypron ſimilem Liguſtro fecerit, nec ſe eum ſequi, aut ipſemet tamen idem Liguſtrum facit & Græcis Cypron dictam: ac in eo hallucinatus eſt, quòd ſimilitudinem non viderit, & quòd ipſe cum plerique idem putarit. Meliùs igitur feciſſet, ſi meliùs ſentientem ſecutus fuiſſet.

Tertia difficultas eſt, *An Liguſtrum noſtrum ſit Philyrea*, vt volunt Maſſarius, Fuchſ. Anguil. Geſn. Euchar. Reuſlin. Dod. (qui malè non tantùm Philyream Liguſtrum facit, ſed & eam quæ exiſtimatur Philyrea, ponit pro Cypro.) Sed Geſn. ex aliorum potiùs, quàm ſua ſententia id dixiſſe videtur. Fuchſ. quoque earum forte ſuæ opinioni tribuens iudicium penes prudentem lectorem eſſe voluit. *Aperte negant* Tragus, Dod. & nos, apertis rationibus mox, quas ſuo loco trademus.

An Liguſtrum noſtrum ſit Philyrea. Dod. primus error.

Baccas, ſunt qui velint, alicui Vaccinium, de quo Vitruu. Architect. l. 7. c. 14. verùm certò affirmari non poteſt. Sunt qui & Liguſtri baccas à Vino Vaccinio vocari putent, ſed male, inquit Matth. Non deerunt, qui exiſtimarint Liguſtrum eſſe Mauritanorum caprifolium, ſed perperam. Sunt qui Liguſtrum

strum dictum velint, a ligando, quòd sepibus ligandis & muniendis conueniat: Alkanna & Henne omnibus ferè iis, qui Cyprum esse putant, vti dictum. Germ. Beinhöltzlin / quòd lignum ossis instar durum habeat: propter duritiem dicitur etiam, Hartrigel, sed perperam, vt notant Tragus, & Hier. Brunch. Hertholtz Taber. Aliis dicitur Mundholtz/Geisholtz: Reinweiden/quòd salici similis sit, & Rheni ripa copiosè nascatur: Mundweiden/ quòd oris vlceribus medeatur, quamuis Fuchs. Ligustrum officinis inusitatum dicat, vt reuera est, potest tamen commodè in vsum reuocari. Ait tamen Matth. sed male Officinis *Alcanna* dici, alii *Alchanna* scribunt) & mauritanis *Kenne*, [alii *Chenne* scribunt] *Henne*, seu *Hanne*. Belg. Heelcruyt, Rentweigen/ Schuuenckf. qui Ligustrum inter Silêtiæ plantas hortenses refert, ait Germ. Schluweiden dici Gal. *Troëne*, *Frezillon*. It. Herrusicis *Graffrico*, quod ibidem etiam aliqui Oliuetta, nonnulli Oliuella, quidam Chambrosene vulgò vocant: alii Callostro. A mulieribus & pueris Romæ *Fior fiorello* Alphab. scribit & *Chrysolino* dicit: *Conastrello* Patauinis. Hisp. *Alhenna*, *Alfena*: Castil. *Arbor de Paraysso*, aut de *Alhenas*: Portug. *Alfenheyro*. Bohem. Dracii Zob. Vngar. *fagyalfa*. Apud Bollenses in ducatu Wirtemb. Schwartze Hungbeeren vocant. Vt annotauit aliquando Solerius Delphinatibus dicitur *Sanguin blanc*, & Prouincialibus *Olivier sauuage*.

Synonyma. Lingua.

Oliuella.

Locus.

Nascitur magna ex parte in locis asperis, potissimùm vepribus & sepibus, frequens admodum passim Germaniæ, Galliæ, Italiæ. Ad Rhenum abundat. Lob. ait nulli calidiorum regionum hodiè deesse, paullò licentiosiùs: non enim inueniri in Ægypto Ligustrum Italicum, teste Alpino vt dictum: copiosè prouenit etiam in Diœcesi Cantabrigiensi ad sepes, & propemodum in omnibus Londini viridariis. Quin & in frigidioribus regionibus in hortis colunt, quorum sepis & areis cingendis accommodata quia tonsilis, & tam floribus quàm racemulis tota æstate læta. Floret Aprili & maio, citiùs aut tardiùs pro locorum ratione. Flores tota ferè æstate durant, aliis prætereuntibus, aliis emergentibus. Septembri racemuli matureſcunt, & subinde per totam ferè hyemem restant, non sine singulari utique prouidentia Dei, præcipuum auicularum famis refugiũ per sæuissimas hyemes futuri. Folia ad hyemis initium durant, postea decidunt, & vere noua renascuntur.

Lob.

Virium Ligustri meminit Galenus libro septimo simplicium medicamentorum, sic inquiens. Cypri seu Ligustri folia, summaque germina in vsum veniunt, & facultatis & temperamenti maximè misti: habent enim quiddam digerens cum aquea substantia modicè calida: habentque etiam adstrictorium quiddam ex terrenâ substantia frigidas, &c.

vires & vsus. Temperamentum. Aqua flor. Oris vlcera. Inflammatio. Vlcera pudendorum. Apoplexia.

Folia, flores & acini Ligustri vt prodidit Tragus, astrictoriam vim habent: hodie apud nos extrinsecus ferè vsurpatur. Aqua è teneris Ligustri foliis Maio mense, aut è floribus Iunio destillata, gargarismis exulcerationibus oris auxiliatur, neque non feruidis inflammationibus, carbiculisque & pudendorum vlceribus, ambustisque igni prodest colluta. Hoc enim remedio ad prædictos morbos Chirurgi penè omnes vtuntur. Flosculi aceto macerati, frontique impositi, capitis dolorem sedant. Acinis Ligustri maturis quidam, rubello Vino nigrum inducunt colorem, & vt crassius cuadat efficiunt, quò magis sit vendibile. Solent etiam illi tam nigrum quàm Ve-

Caput dolor. Vini fœbr.

Cl.

Aqua flor.

netum colorem præstare, quo nomine ab his, qui chartulas lusorias, aliasue picturas coloribus variis illuminant, leguntur. Pueri bacculis inficiunt decoctis in aqua, & atramenti loco scriptitant, quod & se aliquando confecere solitum testatur idem: sed pictura in coeruleum quadantenus spectat.

Diarrhœa. Lippitudo. Oleum florum Ligustri inflammationis dolor cap. Animum cibus. Ad cantat. animum. Crepa ad domandos equos.

Aqua stillatitia, è floribus Ligustri, tradente Marth. potu menses superfluos coëbringit, vtilis aduersus hæmoptoën & diarrhœam. Eadẽ per se, aut cum Pomphol yge in oculos instillata, rubores eorum & lippitudines tollit. Ex floribus cõficitur & oleum, quod ad inflammationes vulnerum insigne est, si calidum illinatur: idem dolenti à calore capiti benefacit. Hieme baccis vescuntur aues, præsertim Merulæ ac Turdi. Ex virgis flexilibus, solida tamen materie, cauex fiunt ad canoras seruandas aues, ac virgæ ad instruendos equos. Nullum reperiri posse, infit idem, medicum tam inexpertum crediderim, qui non nouerit Ligustrum iis omnibus præstare viribus, quibus pollere scriptum reliquerunt Dioscor. & Gal. Atqui Herbario illi [Anguillaræ] venia danda, quòd in noscendis tantùm plantis, non autem earum facultatibus examinandis operam nauarit. *Hæc Marth.* vt iam nobis Sesquiaristæus quidam esse videatur, qui solus omnia inuenerit, vel inuenisse somniarit. Sed quæ hæc temeritas, de re sibi incognita statuere, & alios insuper reprehendere, cùm ipse potiùs redarguendus est quòd præcipuam illam notã Ligustri quod Cyprum existimat, non examinarit, an eius folia rufent Capillũ, vt docet Dioscor. Et vehementer profectò miramur quî tam audacter ausit pronuntiare de viribus Ligustri, quod ex sua persuasione vult esse Cyprum quam nouit.

Angui ni

Phthiriasis & pituita pallinaru. Dolor animum cumq. Arthritis.

Acinos Ligustri contra Phthiriasim & Gallinarum pituitam prodesse, scribit Schuuẽckf. qui ea desumit ex viribus attributis Cypro: Lectores, poterunt sine periculo experiri an nostrum Ligustrum hæc præstet. Iac. du Fouloux de venãt. in cura morbi canum ad dolorem aurium commendat fruticem dictum *Troëne* qui nihil aliud est, quàm Ligustrum. Zefiriel in fulmine laudat ad Arthritidem intra mediam horam Oleum florum Ligustri, Veronẽsibus dictum *Conastrello* factum ad Solem, aut in Balneo Mariæ, calidè applicatum. Frutex, vti dicebamus, aptissimus est sepimentis, propter lenta & flexibilia vimina, ex quibus reticulato plexu Caryophyllei flores in vasis circumsepiuntur à nonnullis, non sine elegantia. Sic & ad topiarias scenas expetitur à nonnullis, quas non ineleganter conuexit. Foliorum succum quidam celebrant ad oris vlcera & inflammationes. Nec vires à Matth. traditas negamus, sed ab eo potiùs effictas rationabiliter, & aliunde mutuatas censemus, quàm experimento cognitas. Ex gustu facilè quiuis vel mediocriter versatus vnicuique plantę vires probabiliter assignare possit. At pro veris & compertis prodere non item.

Tantò minùs reprehendendi qui id non faciunt, nec facere volunt, nec debent.

LIGVSTRVM ÆGYPTIVM : CYPRVS GRÆCORVM : LEBANNE ARABVM.

CAP. XVI.

Descriptio.

Ligustri Ægyptiaci, à se propositi racemos nobis dono dedit Alpinus : cuius baccæ multò numerosissimæ nostratis Ligustri baccis terè pares, magis sessiles, coloris cinerei ferè, [in sicca] quatuor decussatas impressiones ostentantes, semine refertæ copiosissimo, minuto, Melochiæ, & figura angulosa, & magnitudine æquali, coloris rufi, saporis strenuè adstringentis, idque citra omnem morsum. Folia admista Ligustri nostratis satis similia, sed minùs lata & candidiora, sapore acidulo subadstringēte. Flores autore Alpino, coloris cinericei, non albi, sambuci floribus proximi, minores tamen : odor admodum acutus, & Ligustri odore suauior. Flores Rauuolfio ex lurco pallidi sunt, odoris suauis Moschi : concolores floribus baccilli : tota hyeme viret : semen ei pulchellum, spadiceum, piramidale, trigonum eleganter exprimens, basi ita æquali, vt surrectum latrunculi instar stet.

Baccæ.

Semen.

Folia.

Flores.

Perpetuo viret.

Hanc veram Dioscoridis Cyprum censemus, quo tradente, κύπρος arbor est foliis circum virgulta Oleæ similibus, sed latioribus, mollioribus & viridioribus : floribus candidis, muscosis, odoratis : semine nigro, sambuci fructui simili. Optima nascitur in Ascalone & Canopo. Idem Philyream tradit esse arborem similem Cypro. Pro muscosis floribus βοτρυώδη habent vulgata exemplaria : Oribasius accommodatiùs videtur legisse βοτρυώδη, id est racemosos : sunt enim in racemi speciem digesti. Vetus vtraque voce caret, & simpliciter ἄνθη μόνα dicit ἐχούσης.

Dioscoridis correctus & illustratus.

Cyprus Ægyptia Plinio.

Cyprum Ægyptiam describit Plin. his verbis : Cyprus in Ægypto est arbor ziziphi foliis, semine Coriandri, flore candido odorato. Coquitur hic in Oleo, premiturque posteà, quod Cyprus [Cyprum Dal.] vocatur. Pretium ei in libras quinque. Optimum habetur è Canopica in ripis Nili nota. Secundum Ascalone Iudææ. Tertium Cypro insula odoris suauitate. [præcipuum Dal.] Quidam hanc esse dicunt arborem, quæ in Italia Ligustrum vocatur. Item alibi. Ligustrum eadem arbor est, quæ in Oriente Cypros. Monet tamen Corn. in vetusto Plin. exemplari legi : Ligustrum si eadem arbor &c.

Ligustrum

Huic ex Virgil. competere videtur : *Alba Ligustra cadunt* &c : Et Ouid. 13. Metam.

Candidior fuluum nitet Galatea Ligustri.

Ligustrum.

Vt quod flori Virg. foliis Ouidius tribuat, quæ candicant in hac non in præcedenti : quamuis Virgilium de præcedenti locutum esse, nihil vetat, vt qui in Italia vixerit vbi illa, non in Ægypto vbi hæc, nascitur.

Huic etiam competere censemus omnia illa nomina Arabica, à plerisque præcedenti attributa. Apud Serap. Henne, id est Alcanna, cuius flos similis est floribus Myrti, sed racematim digestus, albus, & nonnihil ad glaucedinem declinans, odoris acuti. Hæc ex Isaaci testimonio. Citat & Dioscoridis eiusque suprascripta verba.

Cyprus Hebræis Cypher, Cantic. 1. vt Græcus interpres reddidit. Hanc etiam intellexisse videtur Hieron. in Cant. Cant. hoc nomine, his verbis : Botrus Cyperi [Cypri] frater meus mihi in vineis Engaddi. [βότρυς τῆς κύπρου] Quantùm autem ad literæ explicationem, habet aliquid ambiguum : quia & vua florens Cyperus [Cyprus] appellatur, & species quædam exterioris virgulti est quæ Cyperus (Cyprus) dicitur, ferens etiam ipsa floridum quendam fructum, in modi florentis Vuæ prolatum. Sed videtur magis ad fructum Vitis respicere sermo, quandoquidem Vinearum Engaddi facta est memoria : &c : Hanc igitur cognitam habuisse quidem, sed non eam, verùm ipsam Vitem in Canticis intelligi voluisse Hieronymum satis apertum esse arbitramur.

Cyprus Hebræis Cypher

Cyprus

P. Berchorius in reductorio, Cyprum seu Cyperum, vtrunque legi tradit : Cyprum esse arborem similem Oliuæ in foliis, quæ secundum Isidorum & Plin. suauissimi est odoris cuius semen si cum oleo coctum fuerit &c : Sed Berchorius videtur ignorasse discrimen inter Cyprū arborem & Cyperum herbam, cuius radix quoque suauissimi odoris : quapropter confundit has duas plantas. Cyperus etiam ab Hieron. scriptū videtur, vt notauimus. Idem ibidem rectè : Cyprus inquit, cum Nardo, Nardus & Crocus, Fistula & Cinnamomum cum Vniuersis lignis Libani. Et Ioseph. historicus Lib. 4. περὶ ἀλοιφῆς τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ τῷ ναῷ, κύπρου, καὶ μυροβαλάνου & subdit esse σπανιωτάτην ἀλοιφὴν. Vt videas Cyprum apud Veteres in magno pretio fuisse.

Cyprus in magno pretio quondam apud Veteres.

Theophr. κύπρος dicitur vnguentum ipsum, quod & Cyprinum vocatur, παρὰ τὴν κύπρον à Cypro. Sed an ab hac, an alia quadam herba Cypro dictâ, vt magna securitate asserit Lonic. nondū ausimus statuere.

Placet iudicium Constantini, κύπρος, inquit, arbor Ægypti assimilis ei quam Ligustrum vocat Italia : quam quidam etiam cum Ligustro candē esse contendēre Plin. temporibus : sic vt ferè interpretes omnes eandem Ligustrum reddant, cùm diuersæ sint, vt rectè censet Massarius.

Marcell. apud Dioscor. legit cypron, Romani Ligustrum dicunt : cuius lectionis nullam nec ratiōnē nec autoritatē addit. Videtur Plin. lectione motus id fecisse. Quod si ita est, abutitur sanè eius autoritate, qui ne ipse quidē id ex sua sententia sed aliorum pronuntiare sit ausus, quamuis id alio loco id fecisse quibusdam videatur : aliis ex veteri lectione, aliter. Sed Dioscoridi addere ex Plinio, tanquam genuina, nobis non videtur integrum, neque consultum. Ecquis scit, quid illud sit, quod olim Romani Ligustrum appellarunt. Enimuerò sanè cùm Italica planta sit Ligustrum vulgare atque adeò Romæ cognita, Cyprus nequaquam, illam Romanum Ligustrum esse verisimilius, quàm hanc.

Sed à Dioscor. & Plin. sententia recedit Bellon. fruticem solummodò dicens, non arborem. Sic autem scribit de ea, ac ipsum declarat. In Ægypto inuenimus paruum fruticem, nominatum Henne aut Alcanna, quem resecant & colunt diligenter.

Latini

Larini interpretes Arabes dixerunt Gallorum *Troesne* Latinè dictum Ligustrum, sed id falsum est, quia arbor *Troesne* differt ab ea. *Henne* prouenit ad altitudinem Mali Granati verùm fectus, profert tantùm tenues virgas, vt Salix. Magnus eius est reditus in Ægypto [vt dicetur in viribus] propter tincturam. *Item alibi*; Arbor Heane, nascens in Ægypto alio nomine Alcanna, in hoc differt à Cypro aut Ligustro, quod Galli *Troesne* nominant: huic enim folia decidunt: Henne verò retinet. *Hesselle*. Ergo cùm Henne differat à Ligustro vulgari, vt testatur Bellon. patet quoque non esse cyprum, cùm Henne & Alcanna apud Serap. nihil aliud sit quàm cyprus Dioscor. cuius verba recitat.

Quo differat Henne à Ligustro.

Alpin. mat. Alcanna. Auic. Cypros vim.

Alpin. sequens depraua tam Interpretum versionem, ait esse Dioscor. Ligustrum: & addit esse Alcannæ Auic. cyprum Plinio, Ægyptijs Elhanne ac Tamarhendi. Bellon. & Alpini sententiam approbat quoque Rauuolff. additque Græcis communi vocabulo *Schenna* dici: ex huius radice Arabes vrere spodium, vt etiam meminit Auic. c. 17. Melius conuenire cypro Dioscor. de qua Salom. in cantico, quàm nostras Ligustrum. Figuræ suæ titulum fecit, Cyprus Græcis.

Elhanne. Tamarhendi. Schenna.

Amat. cyp. Lagun. nat.

Amatus & Lacuna hanc cum Ligustro confundunt. Denique falluntur omnes, qui vel Plin. non intellecta mente, vel vulgata eius lectione, vel sua decepti opinione ἀνάγνωσιν censent esse Ligustrum nostras, quos in superiori cap. sufficienter refutauimus.

Henne. Dal reprob.

Annotat Dod. à Turcis vocari Henne: cur verò in eius historia pro cypro ponantur duæ icones Phillyreæ nescimus, nisi Cyprũ Phillyreã putarit, quorundã Recentiorum errorem secutus, qui Ligustrum Italorũ & nostras, ac ipsius etiam fortasse Plinij cum Dioscor. Phillyrea vnum & idem esse existimarunt. Cyprus Græcorum Hist. Lugd. quæ præter sententiam Alpini atq; figuram quam habet ex Rauuolffio in descriptione sua dicit flores duobus digitis lõgiores.

Non est Phillyrea.

Matth. mat. Locus.

Ligustrum, siue Cypros Dioscor. Portæ: quod è Turcia nobis affertur, vulgò *Hebena* dictum, cuius folia contrita, croceã siue ruffã ruffum capillum reddunt, vt idem inquit, non autem vulgare Ligustrum Matth. Videat etiam Lector quæ cap. præced. notauimus de *Alkanna* assulis.

Iam ex Dioscor. dictum cyprum nasci in canope & Ascalone. Plinio Cypros in Ægypto nascitur. Bellonio *Alkanna* Ægypti incola est, vbi omnibus notissimam testatur Alpinus. Speciatim refert Rauuolff. Tripoli & potiss. in Cairo prouenire. Eam Turcas & Mauritanos propter gratum & suauem odorem Moscho similem, quẽ flores exhalant, diligenter in vasis custodire, & hieme, ne frigore pereat, in cubiculis & subterraneis locis seruare. Et quia tardè noua folia protrudat, nempe Augusto, quosdam irrigare aqua sapone infecta; alios radici calcem adnoxere, vt vtiùs floreat. Ad nos multi baccilli afferuntur. Puluis viridis in instructioribus habetur officinis saccis plenis ex Ægypto & Africa delatis. Onustæ naues deuehuntur per Turciam, eodem teste. Eiusdem puluerem subtilissimum habemus munere Valerandi Dourez, cum inscriptione, Henne Bellon. Est is ex fusco flauescens. Verùm cùm semine nobis misit D. Paladanus nomine *Alhenne*. Pulchello sracemulos interxuũ, nostra peregrina seruamus à Cl. Alpino nunc horti Patauini præfecto dignissimo accepta.

Tempus. Cultus.

Vires & vsus.

Cypri folia, ex Dioscor. astrictoriam vim habent: quare oris vlcera commanducata medentur, & illita tum feruidis alijs inflammationibus, tum etiam carbunculis prosunt. Eorundem decoctum igni ambustis applicatur. Ruffant & capillos trita, & illita folia, siue in struthii succo maduerint. Flos ex aceto tritus & fronti inductus capitis dolores sedat. Cæterùm quod ex eo præparatur Cyprinum vnguentum, odoratum est, ac neruos excalfacit & mollit: siquidem feruenti natura præditorum medicamentorum misturam recipit. Plin. Cyprinum oleum vocat, quo autore, excalfacit, mollit neruos. Folia stomacho illinuntur: & vuluæ concipiendæ, [sanguinem emittenti vel procidenti] fucus quoque eorum apponitur. Folia recentia commanducata, vlceribus in capite manantibus, item oris, medentur, & collectionibus, condylomatis: Decoctum foliorum ambustis & luxatis prodest. Ipsa rufant capillum rufa, adiecto Struthei mali succo. [Fallitur Plin. ex vocis homonymia: ἔστι γὰρ ὁ habet. Dioscor. De Struthij herbæ seu Lanariæ succo, non Struthij Mali intelligendum.] Flos capitis dolores sedat cum aceto illitus. Idem combustus in cruda olla nomas sanat, & putrescentia vlcera per se & cum melle, Odor doris olet, qui somnum facit. Succus Ligustri, seu Cypri eodem teste neruis, articulis, algoribus; folia vbique [vtique vet.] veteri vlceri cum salis mica, & oris exulcerationi prosunt. Acini contra Phthiriasin item contra intertrigines, foliaque. Sanant & gallinaceorum pituitas acinj. Cypri arboris folia, inquit Gal. summaque germina in vsum veniunt, & facultatis sunt ac qualitatis maximè mixtæ: habent enim quiddam digerens cum aquea substantia, modicè calida: habentque etiam astrictorium quiddam ex terrena substantia frigida. Itaque eorum decocto quidam ambusta fouent. Vruntur verò etiam aduersus igneas phlegmonas & carbunculos. Nam absque molestia & morsu desiccant. Quinetiam sponte prouenientibus in ore vlceribus, aphthodesi, & ipsis puerorum aphthis commensa accommoda sunt. Paulus in viribus hoc ampliùs quàm Dioscor. Cypro tribuit, vt aptè remedijs his misceatur, quæ ad lienem conficiuntur: quod demiretur aliquis, inquit Marcell. nisi quia mollit Ligustrinum vnguentum, durato Lieni ideò accommodatum sit. Nec mirabitur, qui, vt diceb amus ex Plin. aduertet, calida quoque medicamenta recipere, quæ vtique vim habent aperiendi & discutiendi, præter vim remollientem, quàm habet. Serap. præter ea quæ Dioscor. & Gal. habet, addit, in muliebribus affectibus idem præstare, quod sanguis draconis. Cypri florem Plutarchus putat corollis intorquendum, quòd placidum suauemque somnum potoribus accersat, quippe qui lenem auram & mitem expiret, quæ temulentorum salebrosas aspritudines sensim læuiget, ita vt conciliatà tranquillitate hebes crapula retundatur, & caloris officio percoquatur. Folia madentia & iuncta discutiunt (vt ait Celsus) ea, quæ in aliqua corporis parte inhærent. Vnguentum è Ligustro Alexandro magno misit Abdelonymus Sicyonius, vt scribit Pollux. Auic. tradit, quod si quis hominem tinxerit Ligustro quod producit florem album, Alchannam vocat ipse, eum misturum vrinam nigram: Sed durum est credere, id euenire ex illitione externa, nec apud vllum alium id legimus. Certum quidem est, apud Turcas admodum consuetam esse illitionem ex eo. Attamen de ea re nihil hactenus accepimus: nec veri simile est. Magni porrò Ægyptijs (vt scribit Bellon.) ex Cypro reditus: folia enim reiccata in puluerem redigunt ad tincturas flauas. Ex eo in Turcico imperio census 300 ducatorum superat. Quam latè autem patet Turcia, consuetum fœminis hoc

Oris Vlcera. Inflammationes. Combusta. Capillorum tinctura. Cyprinum vnguentum.

Stomachi. Vuluæ.

Luxata.

Plin. error. Cap. dolor. Noma. Vlcera putrida.

Contra pediculos.

Tẽpetam.

Ambusta. Inflammationes. Carbunculi. Oris vlcera. Aphthæ.

Lien.

Noua.

Auic. mat. Magni reditus ex Cypro.

meminisse videtur, & Harlobeſtaden appellare: nam parum à Roſæ montanæ frutice differre aſſerit. Huius folia ſatis ad illam accedunt. Hæc Clus.

Tabern. Tabern. Vitim Idæam 3. vocat, & Heydelbeer: Sed compilator eius iconem & deſcriptionem Clus. proponit, nulla eius facta mentione: flores appingi curauit, quos nec deſcribit, nec Clus. vidiſſe fatetur.

Gerardus Anglus figuram Compilatoris habet ac Vaccinia Pannonica, ſiue Vitim Idæã appellat.

VITIS IDÆA ANGVLOSA. Cap. VI.

Deſcriptio. VItis Idæa angulosa virgultis fruticat plærumque pedalibus, interdum cubitalibus, ſatis crebris, virentibus, angulosis & fracta córumacib⁹, in multos ramulos diuiſis: in quib⁹ folia crebra, tenera: virentia, caduca, vnciam circiter lõga, pluſquam ſemunciam lata, acuminata, glabra, per ambitum argutis denticellis crenata, ſapore partim acido, potiſſimũ primùm emergentia, partim auſtero. Flores in ſingulis hærẽt, inter folia, bullati ſiue vrceolum referentes, colore ex albo punicante, ſtylo croceo. Succedunt baccæ, ſingulares quoque, Iuniperinis ferè pares, per maturitatem violaceæ potius quam nigræ, vmbilicatæ, ſapore grato & acido primulùm deguſtatę, quæ tamẽ paulò pòſt neſcio quid naufeabundi in ore relinquunt, purpureoviolacea, ſatiſq; pertinaci tinctura: cui grana immerguntur multa, parua, rubentia. Radix cum recta, tu obliqua quaquauerſũ agitur, è ſupina etiam parte ſtolones emittens.

Folia. Flores. Bacca. Grana. Myrtilli.

Hanc perperá quoſdam Myrtum exiſtimaſſe ex his Cordi liquet verbis, quando ait: Myrtus non eſt exiguus ille fruticulus, quem Germ. Beidelſtrauch, (al. Beidel vel Beidelſtaud:) & cuius baccas Beidelbeer appellant, vt hactenus falſò à pleriſque creditur etiam Staudelbeeren. Pleriſque hodiè Myrtilli Latinè dicuntur.

Quidam etiam fructus eius Vaccinia nigra appellant, autoritate Virgilii. Sed inſulſi homines videntur, inquit Tragus: nam Virg. de flore loquitur, Hyacinthum eum intelligens cuius Dioſc. l. 4. hiſtoriá proponens, Romanis teſtatur Vaccinium dici. Huius alterum genus Kopbeeren/ Krumpelbeeren/ & Bruchbeeren dicitur. Myrtillos Auerrhoes lingua ſua Arabica vocat. Her.

Hor. Auerr. Trag. 3. Non placet figura Tragi, in qua folia non ſerrata. Nec quod ſcribit foliis veſtiri ſolidis, Buxi per omnia ſimilibus, ſed tenerioribus. Quid ſi non diſtinguat Vitim Idæam fructu rubro, folio ſemper virente ab hac? eius enim non meminit, licet ſæpiùs cum hac proueniat.

Quoniam verò Germani & Boheimi legitima Myrto ſe carẽre perſpicerent, aliam in ſiluis naſcentem ſibi comparárunt pharmacopolæ, eamque Myrtillum vocauẽre, nempe hanc plantam, vt annotat Matth. Quod verò idem de hac planta ſcribit, folijs vitere Buxo ferè ſimilibus, ſed tenuioribus, Myrti minoribus, robuſtis, non placet. Conſiderent quæſo herbarum ſtudioſi: quænam ſit his cum Buxo ſimilitudo, quodque robur in folijs. Suſpicamur Matth. minùs verſatum in Myrtillorum differentijs, pauciores probè nouiſſe. In Epit. χαμαμύρσινη, It. *Myrtilli*: Ananienſibus *Calamezza* Dodon. *Confines* in quibuſdam Galliæ locis: Brabantis Crakebeſien/ peſtelbeſien & Hamerbeſien/ qui ait poſſe dici Latinè Vaccinia, non tamen Virgilij: meliùs tamen conuenire nomen Vacciniorum, quàm Myrtillorum, vt quidam apellant.

Matth. Chamemyrſine. Vaccinia. Myrtilli.

Videntur autem Vaccinia dicta à baccis, quaſi Baccinia.

Baccinia.

Quicquid ſit, Vaccinia hæc noſtra dici poſſunt, & cum Vaccinijs Plin. ac Vitruuij (de quibus ſuo loco) in eo conueniunt, quòd veſtes teleque lineæ tingi purpureo colore his queant. Cum Theoph. autem ac Plin. Vitis Idææ deſcriptione haud quaquam conuenire ſatis manifeſtũ: humilis enim eſt frutex, vix cubitum altus, paucis, brcuibus, & nequaquam cubitalibus ramulis; haud racemos, vt Plin. ait, nec vuarum acini ſimiles fructus, ſed veluti Taxi baccas, profert; non dulces, ſed ſubacidas & adſtringentes; in quibus quoque non μηλῶδες, molle, ſed multa exigua, candida, plana ſemina: folium non rotundum, ſed rotundo longius. Iam & credibile eſt hunc in Italia, Græcia, ac minore Aſia non reperiri, cùm Germaniæ proprium Matth. aſſerere videatur: tantùm abeſt vt Vitis Idæa aut Alexandrina dici haberiue queat. Potrò non placet Dod. icon quam in hiſt. Gallica proponit, nec illa quam in Latina, quamuis priore melior videatur: in eo tamen peccarum quòd adeò recta picta, in ſpeciem arboris, nec foliorum ſerraturas expreſſerit.

Nat. hiſt. lib. 16. cap. 18. Idæa Theoph. aut Alexandrina Plin. Dod. icon.

Aurelle du Choul non eſt ea ſtirps quam Dod. pro Vacciniis nigris exhibet, vt ipſe putat, ſed ea de qua proximè egimus.

Cæterùm Vitim Idæam, Beidelbeer vulgò dictam, eſſe à ſe primùm obſeruatã gloriatur Geſn. & viros aliquot eruditos conſentientes inueniſſe. Aduerſari quendam de re herbaria bene meritum, & Vitem Idæam interpretari illam quæ Paſſulas Corinthiacas vulgò dictas ferat. Se verò nobiliſſimum illud vuæ paſſæ genus non in Ida, nec aliis prælatis niuoſisque montibus naſci putare: ſed vel in planicie collibus apricis, magna hominũ cura.

Paſſulæ Corinth.

Idem de collectione ſtirpium Vitim Idæam Theoph. eſſe ex eiuſdem deſcriptione ſe interpretari ait: quæ tamen opinio paulò antè refutata per Dodod. Item in Catal. plant. Dryophoniam, Offic. nemoralis Myrtus: *Δρυόφονον*: Cæſalp. Myrtus offic. Ryff.

Vitis Idæa Theoph. Dryophonia. Myrtus nemoralis Lonic. mss.

Lonicerus qui pleraque ſua Botanica ex Tragi conſarcinauit, eundem de Myrtillis tradentem parum diligenter legiſſe videtur, quando ait, poſſe ſtatui duplicem differẽtiam, magnam & paruam, ambas tamen eiuſdem eſſe figuræ: nam aperte Tragus docet, maiorem & minorem figura differre. *Ἀμπελῶδες ἰδαῖα*, (vt annotat Rob. Conſt. ad Theoph. & in Lex.) Galeno *ἄμπελος ἀγρία* planta eſt, id eſt, Vua vrſina, in Apennino adhuc vocatur *Vigna dell' orſi*, quam vult eſſe Vitim Idæam Theoph. Anguillara: Vulgò *Auerres*, aliis *Aurelles*, It. *Vua dolce*, apud Northmannos nam copioſiùs prouenit, præſertim in Bellocaſiorum agro vbi vocant

cant *Monetes*. Sed ſi Conſt.intelligit noſtram Vitim Idæam anguloſam,vt ſuſpicamur,dubii adhuc ſumus an ſit *Vigna del Orſo* Anguil. ſiue Vua Vrſina Gal.quia tribuitur ei fructus ruber,qui in hac purpureoviolaceus & multis niger dicitur.

Vuam Vrſi differre à Vite Idæa. Myrtilli Germanis.

Quod nonnulli vuam vrſi Gal. à Theoph. Vite Idæa non differre putent,falluntur Cluſii iudicio, cui Vitis Idæa nihil aliud eſſe videtur, quàm Myrtillus Offic. Germaniæ. Idem in Pan.tradit Vitim Idæam Theoph.rei herbariæ peritis eſſe Myrtillum Germ. vulgarem baccis nigris.

Et Aduerſ. Herbariorum Vaccinia nigra & rubra ſunt Myrtilli Offic. An Idæa radix. Maturitatem(inquiunt) aſſecutæ baccæ nigræ vineo ſucco turgent , prædulci guſtu:flores Ericæ aut Vnedonis, minores, pallentes , radix lignoſa multa edit virgulta pede altiora.Folia effigie Myrti aut Ruſci rotundiora, molliora, ſed hieme decidua.

Vaccinia.

Vitis Idæa Myrtus montana.

Lob. Obſ. Vaccinia nigra & rubra, Idæa Vitis Theoph. Dalech. Cluſ. Myrtillus Offic. Germ.& Myrtus montana : Vua Vrſi Anguil. Gal. *Aurelle Airelle*.It *Vua Orſa*. At figura Lob.non placet,quia nullas foliorum ſerraturas oſtendit , quarum nec in deſcriptione meminit : non placet etiam comparatio foliorum cum Myrto & Ruſco : nec quòd duas plantas velit vnâ eademque illâ figurâ complecti,licet neutra conueniat.De Vua Vrſi Anguil. paulò pòſt.

Aduerſ. & Lob. not.

Bagula. Cæſ. not.

Audiamus Cæſalp. *Bagula*(inquit) vulgò in Alpibus quaſi bacculæ, fructus dulces,ſubacidi, paruis vuis ſimiles, in maturitate nigri quos eſitant Alpini : fert eos paruus frutex dodrantali altitudine , ramulis virentibus & ſtriatis , foliolis in rotunditate oblongis , leuiter ſerratis, ſine pediculo annexis alternatim : floſculis radiantibus, concauis vt Arbuti, qui ſummis fructibus inſident. Alterumgenus &c: Videntur hi frutices quaſi humiles Meſpili.*Hæc ille*. Quæ tota deſcriptio ſatis conuenit cum noſtra Vite Idæa anguloſa , ſi excipias quod ait,Vuis ſimiles,& quod videantur quaſi humiles Meſpili. Nos ſanè conſiderata eius deſcriptione ac etiam ipſa planta nihil videmus quod reſpondeat cum Meſpilo, cuius folia ſunt hirſuta, longa , tandem nec virentes nec ſtriati , ſed rotundi: flores ex foliolis conſtant: fructus in totum diuerſus,figura, colore,ſubſtantia,& ſapore. Quid verò ſibi velit cum floſculis radicantibus , in hac planta non apparet , niſi fortè legendum ſit candicantibus.

H. Lugd. not.

Vitis Idæa minor.

Chamæmyrſine. Myrtus terreſtris ſeu Pumila.

Locus.

*Hiſt.Lugd.*in ea eſt opinione , eſſe Vitim Idæam Theoph.& Vitim Alexandrinam circa Phalacrum Plin. In Auernia montibus (vbi prouenit) dici *Airelles* , Italis *Vua del' orſo* : Germ. Heidelbeer: Vuam Vrſi Anguillaram vocare : Dod. Vaccinia nigra & *Coſina*. Ab hac Idæa Vite differre à Lob. pictam Myrtum Germ.foliorum inciſuris, de qua tradat Matth.in Germ. & Bohem pharmacopœis Myrtillum dici. Sed fruſtra Hiſt.Lugd. duas facit plantas,cùm duæ ſint figuræ vnius plantæ,quarum prior deterior.

Vitis Idæa minor paſſim in Harcynia Saxothuringica, Thal.An Camer. in hort. Vitis Idæa nigra paſſim in ſiluis. Itim paulò pòſt : Vaccinia nigra. Dodonæi Vaccinium nigrum. *χαμαιμυρσίνη* Peuc. Myrtus terreſtris ſeu Pumila:Blaawe Heidelbeer/ Graandelbeer / Roßbeer Schuuenckf. Vitis Idæa ſiue Myrtillus 1.Tab. Angl. Blacke Whortes or Whortle Berries / Gerar. Myrtilli & Vua Vrſi Anguil.C.Bauh.

Naſcitur tàm in alpibus quàm in vaſtis deſertis, vliginoſis & tenebroſis vallibus aliiſque humectis locisGermaniæ,Galliæ,Angliæ,Scenæ inacceſſis, alpibus Tridentinis , monte Fracto iuxta Lucernam Heluetorum, in ſylua Harcynia,teſtibus Trago, Geſn.& Lob. In Helueticis alpibus & ſyluoſis non paucis locis obſeruauimus,Item Aſſariæ, Burgundiæ, Sabaudiæ :ſpeciatim in Burgundia propè Caſtellum *Meſche* vbi fructu veſcuntur & *Beulier* vocant : Item in cacumine montis *R ſberg* prope Meſocomium : circa Befordiam , in monte *Ballon* Locharingiæ vltimo.

Beulier.

Tempus

Fructus Auguſto maturos legimus. Eodem menſe Richenvvillâ proficiſcentes ad Eremitas à S. Maria cognominatas,multos pueros atque puellas obuiantes plenoſque calathos ad cibum referentes offendimus. Floret Maio. Fructus interdum etiam Iulio maturos edit.

vires & vſus.

Tragus reprob. Tèperam. Dyſenteriâ.

Matth. not.

Baccis terream & frigidam ineſſe ſubſtantiam ait Tragus,quare cibo quàm medecinæ accommodatiores eſſe.At nobis medicinæ quàm cibo aptiores videntur: ſi vera tradit Matthiol.fructus refrigerare , exſiccare, roborare, reprimere, cohibere, quæ omnes facultates medicamenti potiùs ſunt, quàm alimenti. Dari baccas cùm recentes , tum quoque ſiccas deuorandas Dyſentericis & Cœliacis.Has igitur Germanis vnà cum Vniuerſa planta haud ineſficaciter Myrti vicem præſtare idem cenſet.Cui hac in parte non aſſentimur: Myrti fructus aromatici ſunt: hi minimè. Præterea noſtro iudicio Matth.perperàm tribuit Myrti vires Viti Idææ anguloſæ, licet ei valdòpſint ſimiles. Quare Dod. & Camer.potiùs ſubſcribimus , quorum ſententiâ ſi crudę edantur baccæ ventriculum debilem & frigidum offendunt & aluum perturbant ſua frigiditate,tantùm abeſt , vt aluum adſtringant , aut fluentem reprimant : quod ſuccus illorum excoctus donec craſſeſcat(*Rob* vocant) addito melle & ſaccharo,vt cõſeruetur,haudquaquam efficit.Ideo ab aliquibus parari ſolet ad hæc mala ſiue ex ipſorum eſu, ſiue aliunde contracta. Cæterùm eodem Dod.tradente Vaccinia hæc faculcate ſecundo ordine , eoque ſatis intenſo frigida ſunt, & vnà cum manifeſta adſtrictione reſiccant. Ventriculo æſtuanti conueniunt:ſitim ſedant : ardentium febrium calores mitigant: aluum reprimunt : vomitum ſiſtunt : dyſenteriam ex flaua bile natam curant: aduerſus choleram morbum proſunt. Sed ad hos vſus *Rob* ſeu ſuccus cum ſaccharo vel melle inſpiſſatus ipſis baccis longè præferendus , ob rationes dictas.Pueris tamen qui omnia deglutiunt , itemque auiculis frugiuoris ob dulcedinem & ſuauitatem cibo gratiſſimæ ſunt. Paupercula quoque plebs,vt annotat Schuuenckf. in Sileſia ex baccis pultes cũ farina coquit,haud ingratas,vt ille ait:ſapidiores , hercle,exiſtimaremus abſque farina , & in ſimplicem ſapam , vel per ſe integras coctas, more ceraſiorum. Sed vt magis nutriantur , ideò farinam addere putamus.

Temperam. Ventriculi ardor.

Cibus Puerorum.

Lonicerus huic plantæ multas vires adſcribit, parum rationi conſonas , & fortè in eius cerebello natas.Folia & fructus in vino mulſeratos & epotos vrinam ciere,ac menſes,pellere calculum veſicæ; quas vires qua ratione rei adſtringenti,ideoque frigidæ & rerreę [vt ipſemet fatetur] tribuat, ipſe viderit. Item tradit conferre ad effuſionem bilis & dolorem capitis , quod partim adſtringendo & cohibendo bilem, partim calores & vapores reprimendo præſtare poſſe rationabiliùs. Foliorum ſuccus in ore retentus aphthas mitigat. Sed quo conſilio idem ait eundem ſuccum mixtum cum lacte,& auribus illitum in ambitu, omnia eorum vitia tollere , atque adeò viſum acuere,iudicent docti. Succus cum ſaccharo epotus ſputo ſanguinis reſiſtit, & generationi calculi in renibus: ſic enim

Prouocat menſes. Calculum. Lonicerus Bilis effuſio. Dolor cap.

Aphthæ.

Sanguinis ſputum.

Calculus. Vulnera. Cura pueri. Tumores pudendorum.

eius verba explicamus, quibus ait conferre ad calculum tenum. Radicis puluis vulneribus inſpersus, carnis excreſcentiam & putrilaginem cohibet & admit, & efficaciter cicatricem promouet. Ad pudendorum tumores in emplaſtrum cum oleo roſ. concinnata folia eos rollunt abſque noxa. Radix cum Aniſo & Fœniculo pari doſi puluerisata, addito ſaccharo, & ieiuno quantùm cochlear capiat ſumpta, certo remedio eſt flatibus & colicis doloribus, *inquit ille*: in quo ſanè circumforaneo empirico ſimilior videtur, quàm rationali Medico: Nam aut rem terreſtrem, frigidam, & adſtringentem, cum calidis, & diſcutientibus commiſcet? qua vi flatus carminare, & colicos cruciatus putat compeſcere id, quod temperamenti ſui ratione nihil minùs præſtare, fortè etiam citiùs cauſare poſſit? Abeat *ad Scholas, ad Scholas*, immò ipſam potiùs rei naturam, optimam & fidiſſimam medicorum ſcholam, & meliùs diſcat, rerum temperaturas in vſus diſpenſare, vulgóque credulo vanis ſuis pollicitationibus imponere.

Scribit Marth. Germanos Pharmacopœos baccis paſſim vti Myrti baccarum vice, cùm iis deſtituantur: quinetiam æſtate edi fragorum vice à Paſtoribus & aliis, quòd guſtui placeant. Peculiariter autem iis vtuntur Infectores ad Inficienda linteamina & chartam cœruleo colore, ac etiam à Pictoribus. Succus cum alumine & Galla coctus eleganti cœruleo tingit chartas. Linteamina eodem colore ita tinges. Ollæ huius ſucci plenæ affundes poculum aceti vini, aluminis puluerisati unc. j. ſquaminæ æris itidem in puluerem redactæ drach. ij. bulliant vna: tum retenti decocto immerge lintea: ſiccetur in aëre, demum frigida aqua laua, & pereleganti coeruleo tinctum habebis. Si dilutius uelis, omitte ſquammam æris: ſi ſaturatius, etiam plus addes. *Sic docet Lonicerus.*

Cæruleo Tingendi modus

VITIS IDÆA SEMPER VIRENS, FRVCTV RVBRO.

CAP. VII.

Deſcriptio.

Folia.

RAmis hæc fruticat dodrantalibus, rotundis, non angulosis, quos veſtiunt folia ſatis frequétia, craſſiora quàm Vitis Idææ angulosæ aut magnæ, oblonga, iſodò per extremum rotunda, modò leuiter acuminata, non ſerrata, in quibus nerui ſubtus potiſſimùm apparent, guſtu aſtringéte & amaricante. Flores racematim co-

Flores.

hærent in virgularum extremis Lilij conuallium floribus ſimiles, albi, interdum blandè rubentes:

Bacca.

quibus delapſis baccæ ſimiliter racemoſæ ſuccreſcunt, ſex, plùs minùs, racemulo vno, Piſi minoris magnitudine, ex albo luteóue rubentes, ſapore acido, valdè iucundo, carne ſimili Vacciniis paluſtribus, cui immerſa grana paruula lutea. Radix obliqua ferè, tenuibus capillamentis fibrata. *Radix.*

De hac, ni fallimur, ſcribit Camer. Epit. Matth. his verbis: Vitis Idæa rubra, nonnullis Rhus minimus Plin. Germ. Bot Heidelbeer, Steinbeerlin, Bronsbeer: Gal. *Aurelles rouges.* Suffrutex eſt exiguus, foliis Buxi, interdum leuiſſimè ceu ſerratis marginibus, floſculis Arbuti, candidis, confertis, ex quibus Baccæ rubentes in ſummitate, ceu corona quadam, denticulatæ naſcuntur, ſapore acidæ & aſtringentes. Radix tenuis ſerpit. *Vitis Idæa rubra Rhus minimus Plin.*

Anguil. Epiſt. 5. *Vua Vrſi* Galeno dicta l. 7. de comp. ſ. loc. c. 4. Arctoſtaphylos hodierna die in Appennino vocatur adhuc *vgna del' orſ*. Hanc idé à Theoph. appellatam Vitim Idæam cenſet. Inueniri ait in omnibus Italiæ montibus, vbi niues. Galeni verba cap. ſequentibus trademus. Hanc autē potiùs ſuſpicamur ab Anguil. dici *vuam vrſi*, quàm præcedentem, conferendo eam cum Gal. deſcriptione. *Vua Vrſi Gal. Arctoſtaphylos.*

Geſn. ſcribit Vitis Idææ ſpeciem eſſe, acinis rubris Coldenbergio, Vaccinia rubra: pingi à Dod. bis, altera icone meliore: acinos acidiores eſſe, ſine vmbilico. At nos apud Dod. vnicam tantùm huius Vitis Idææ iconem inuenimus, quæ placet: nobis etiam gratiores videntur baccæ: Prior apud Dod. quæ duplicet eſt Vitis Idææ angulosæ. *Vitis Idæa. Vaccinia rubra.*

Vitis Idæa buxeis folijs nec deciduis, baccisque rubris Cluſ. quamuis minùs benè ſimpliciter Buxea dicat: id potùs conuenit ſequenti plantæ, quam Radicem Idæam ſuſpicamur. *Cluſ. aut.*

Vaccinia rubra Herbarior. & offic. Myrtillos dicunt Aduerſ. vt & præcedentia: an Idæa Radix ſit dubitant: ac tradunt fruticem lætiore, & habitiore aſpectu ſemperuirére: non perinde vt nigrá frequentem, nec tamen nigræ diſſimilia folia, ſed paulò maiora & ad Myrtum albam ſiue maiorem, & Rhus Plinianum accedentia, rotundiora: Bacculas nec diſſimiles, ſed rubras, aſtringentes magis, nec perinde ſuccolentas ferre. Radicem æquè lignoſam fibris ſerpere Ericæ ritu. Flores ex oblongis calyculis paruulis ſubpurpureis apiculos è medio exerere. Sed iſta deſcriptio Aduerſ. Vaccinionum rubrorum non placet: folia namque nobis videntur valdè diſſimilia, & ad Myrtum vel Rhus nullo modo accedere. *Aduerſ. aut.*

Iconem certè non ſpernendam propoſuerat Dod. in Hiſt. Gal. quam etiam retinuit in poſtrema. vbi notat Geſnero Vitem Idæam rubris acinis dici, ſed multò minùs quàm nigram cum Idæa vite hanc conuenire, ipſarum baccarum exortus oſtēdit. Non enim ad latera Cauliculorum, veluti nigra, ſed è ramulorum cacuminibus, Corymborum inſtar, dependent. *Geſn. reprob.*

An *Cam. hort.* Vitis Idæa vulgaris. An Thal. Vitis Idæa ſeu Vaccinia rubra Dod. Idem Thalius refert, hanc ſtirpem olim Aemilium exiſtimaſſe eſſe Rhum Plin. minorem. Vulgò Brans beer dici: Noricis Rote preißelbeer / quorum Siluæ hoc frutice refertiſſimæ ſunt. Belg. Roote Crakekeſien, teſte Dod. Red Rohertes or Whortle, Anglis. *Rhus Plin. minor.*

Vaccinia rubra Gerard. qui figuram habet ex Taber. quæ poſita erat pro vite Idæa maiore, à qua Vitis Idæa fructu rubro multùm differt. Vbi autem Taber. ac etiam Tragus de hac ſcripſerint, neſcimus, niſi fortè ſub Chamæbuxo, vti monuimus Cap. de Radice Idæa. *Gerardus aut.*

Schuuenckfeld. in ſuo Catal. Sileſ. varia nomina diuerſa imponit, hæc: Vaccinium rubrum, μαίνιξος: Vitis Idæa rubra Matth. {ſed vbi?} *Schuenckfeld. tab.*

Erica

Erica baccifera latifolia Taber. Vua vrſi Anguil. Rote beydelbeer/ Rote preußelbeer/ preußelbeer, Rauſch Taber. ſed an ſine confuſione, ipſe viderit & Herbarum periti.

Locus. Gaudet & hæc locis ſiluoſis, ſaxoſis ac opacis: itemque alpibus: Monte fracto Heluetiæ: Item in ſimilibus Brabantiæ locis. Copioſiſſima circa Wernigerodam in Broccenbergo & vicinis montibus. Item circa Walckenridam, Gerenrodam, alijſque locis quampluribus, teſte Thalio. Vaſtis etiam ſiluis circa Boleſlauiam & ſaganum ſileſiæ plurimum: Schuenckf. Nobis verò obſeruata in cacumine montis Roſſberg prope Meſocomium tractus Alſatici Octobri pulchrè virens, cum anguloſæ folia decidiſſent ferè omnia. Hanc ſemper virere exiſtimamus. Item in monte Ballon Lotaringiæ vicino, cum Vite Idæa anguloſa, & alia fruticoſiore ſiue magna. Auguſto iam racemulos gerebat, ſed tum primum baccæ nonnihil incipiebant matureſcere, cùm aliarum iam dictarum omninò eſſent maturæ: vnde patet ſerotinam magis eſſe. Communiter etiam ſub Abietibus atque piceis creſcere videas quod & Camer. annotauit. Floret Maio & Iunio. Septembri demum perfectè maturatur. Cùm baccæ ſint acidæ magiſque adſtringentes cæteris, nec perinde ſuculentæ vt Myrtilli, facultatem vtique frigidam ſiccamque habebunt, quam & Dod. aliique ipſi tribuunt. Quapropter ad eos vſus, vbi adſtrictione opus accommodari poſſet. Hinc vſus eorum in Dyſenteria non contemnendus: item in diarrhœa, & ſuperiùs dictis affectibus pleriſque. Qua verò ratione puluis ex acinis aridis exhibeatur calculoſis, vt ſcribit Camer. & repetit Schuuenkf. nec nouimus ipſi, nec facilè declarabunt iſti. Poſſis & ex harum ſucco Rob conficere addito ſaccharo aut melle, ad viſcerum calores & ſitim in febribus calidis. Quidam ad ſuffusiones commendant, additis aromatibus. Foliorum vſus ob adſtrictionem idem eſſe poſſit, qui præcedentium.

Vitis & vſus.

Temperam.

Camer. & Schuenckfeld. not.

Febres.

RADIX IDÆA PVTATA, ET VVA VRSI.

Cap. VIII.

Deſcriptio. Vltis Idææ rubræ affinis eſt quam Radicē Idæam Dioſc. vocant, à qua tamen manifeſtè differt: ſiquidem folia habet denſiora, ad Buxum accedentia, ex oblongo rotundata, angustiore ad pediculum ceruice, vtrinque rugola, nec neruos, vt illa, præter vnicum, qui ſecundum longitudinem decurrit, exhibentia, quamuis pictor perperam quaſdam propagines latererſum appinxerit, guſtu cum amatore adſtringente, quemadmodum Vitis rubro fructu. Hærent autem ea ramis lignoſis, pedalibus, cortice tenui & facilè cedenti rectis. Flores racemoſi, concaui, rubri. Fructus vt in Vite ſempervirente racemoſus in extremitate ramulorum. Quæ de radice Idæa Dioſc. & Plin. ſcripſere, annotata ſunt poſtea, quibus bene conſideratis fortè erit, quod monet Fab. Column. *Bonifacia*, ſiue *Biſlingua*, cum qua meliùs videntur conuenire, quæ Veteres de ea ſcripſerunt: Ab aliis poſitam plantam dicit nullam cum ruſco habere affinitatem.

Flor.

Valerandus Dontez, ſagaciſſimus alioqui ſtirpium veſtigator ac cenſor olim putabat Vaccinia rubra Dod. & Myrtum montanam Cordi eſſe hanc ipſam: ſed vt tempore & hominum curâ omnia fiunt clariora, ita & in apricum data, in opacis alioqui deliteſcentium ſuffruticum diſtinctiones à nobis propoſitæ.

Vaccinia rub Myrtus montana.

Quum verò Tragus Vitis Idææ rubræ non meminerit cap. de ſuis Myrtillis, licet coniectari eum de hac ſcribere, aut certè de Radice Idæa his verbis: In altiſſimis Waſgoniæ ſiluis non procul à Cęſareo Luthro humo arenoſâ, exigua ſtirpis ſpecies Ericâ haudquaquam maior reperitur. Hæc folia habet Buxo aut Myrtillis quàm ſimillima, humique magis procumbit, quàm in altum ſeſe attollat. An verò ea Chamæpyxos fuerit, ait ſe affirmare non auſum.

Chamæpyxos

Conſiderandum an eadem ſit Vva Vrſi Galeni apud Cluſ. quam ſcribit fruticare pedalibus ferè ramulis flexilibus & lentis, humi diffuſis, rubeſcente cortice tectis, vt teneriores Arbuti ramuli: folia illi frequentia, Arbuti ſolijs minora, carnoſa, Chamæleæ Italicæ foliorum planè æmula, minimè tamen hirſuta, cum aſtrictione amaricante. Extremis ramulis flores proferre ex candidò purpuraſcentes, ſiue candidos, quibus leuiter purpuraſcens color admixtus ſit, cauos, Arbuti floribus ſimiles, & vuæ modo ſimul congeſtos: fructum non vidit: ſed incolæ rubentem, rotundum, exigui ceraſi inſtar acidum referebant. Radicem paruam ſed lignoſam. Perpetua fronde virere. Peritiores quidam Hiſpani, quibus eam oſtendebat, Chamædaphnen eſſe exiſtimabant, craſſitudine foliorum procul dubio decepti.

An Vua Vrſi Galeni ex Cluſio.

Chamædaphne.

Cluſio verò ad amuſſim quadrare videtur ἀνδρόσαιμον quam Gal. lib. 7. c. 4. καλλίεργες ſic deſcribit: Vua Vrſi in Ponto naſcitur, planta humilis & fruticoſa, folio μυρσίνης, fructum ferens rubrum, rotundum, guſtu auſterum. Sed icon Vuæ Vrſi Cluſij nobis ſcrupulum iniicit, an eadem ſit cum Radice noſtra Idæa, in qua non apparent nerui tranſuerſi vt pinguntur in Cluſij icone.

Andrósæmon Galeni.

Deſcriptio Gal.

Lob. *cum Pena* obſcurè admodum de his plantis ſcripſerũt, vt apparet ex eorum Aduerſ. vbi aiũt: Alpigena Chamærhodendros odora, frutex, flore purpureo, pinguis tota &c. Alpinis *Alproſen*: Baculas Aſparagi vel Taxi pares & concolores, Septẽbri edit. Er in Obſ. Genuina Vua Vrſi Galeni apud Cluſ. eadem videtur cum Alpigena Chamærhodendro exibita in Obſ. p. 199. & Adu. p. 154. cuius flores Arbuto ſimiles, ſed ex candido purpurei aut candidi conſpiciuntur. Hæc Lob. qui figuram eandem habet cum Cluſ. Is pagin. Obſ. prædicta figuram habet aliam cum baccis lateralibus, & nõ in extremitatibus, his titulis: Alpigena Chamærhodendrõs odora Aduerſ. p. 154. Balſamum Italicum vulgare, ſiue Rhododaphne parua ruſtica: Theriomarcha Plin. putata Guilandino. Sed Lobelium diuerſa nomina, plantas & icones confundere clarè patebit rem ipſam, eiuſque, & Cluſii verba conſiderantibus. Nec ſcimus an extet aliqua Chamærhodendros odora baccifera. Si extet grati

Chamærhodendros.

Vua Vrſi.

Chamærhodendros Alpigena.

Balſamum Italicum.

Rhododaphne.

Theriomarcha.

Lob. error.

erimus ergo demonſtrantem.

Hiſt. Lugd. reprob. Aſt *Hiſt. Lugd.* more ſuo duas vel tres confundit, dum vni huic diuerſarum ſtirpium hæc nomina tribuit: Idæa radix, ſiue Idææ vitis ſpecies: Dod. Vacinia rubra: Cluſio Vua vrſi Gal. Italis Rhododaphne parua ruſtica: quibuſdam Balſamum Italicũ vulgare: Theriõnarcha Plin. Idæa radix Dioſc. Plin. Gal. Tam egregiè Chaos iſtud ſtirpes digerere conſueuit.

Radix Idæa Theriomarcha.

Pena bacifera latifolia. Tabern. proponit figuram Ericæ bacciferæ latifoliæ nomine, quam & *Rauſch* Germ. vocat, ſine deſcriptione, quæ exprimere videtur noſtram Idæam radicem. De *Vua vrſi* quam idem ex Cluſ. habet, iam diximus noſtram ſententiam. Chamærhodendros Alpinam latifoliam & is ſanè confundit cum Lobelio Alpino: Figuram etiam proponit Lobelianam, cuius næuos iam deteximus. De Chamæpyxo eius idem dicimus, quod de Tragi Chamæpyxo, nobis videri eo nomine tradi Vitis Idææ ſpeciem, cuius iconem ſi quis conſideret, fortè ſuſpicabitur potiùs accedere ad vitim Idæam rubro fructu, quàm ad Radicem Idæam. Rem Lectoribus conſiderandam relinquimus. Quicquid ſit, cum D. Caſparo Bauhino Botanico verſatiſſimo exiſtimamus non eſſe ex genere Buxi.

Tabern. nor.

Chamæpyxos

C. Bauh. Laur. Vaccinia Vrſi. Gerard. quoque Chamærhodendros alpigena dicitur. Angl. Cowearſſe roſe Bace: Item Vaccinia Vrſi ſiue Vua vrſi Cluſ. Bearēs Weſortle berries.

Locus Cęterùm *Vua Vrſi* Cluſio non niſi vnico loco naſcens viſa atido ſolo & aprico, via regia in colle imminenti cuidam viculo, *Venta el baburl* vocato, inter Guadix & Baca, regno Granatenſi, iam florens Martio. Scriùs tamen plerumque florere, fructum æſtate matureſcere, & in planta ad hiemem vſque perdurare ipſi incolæ affirmabant. Nos in montibus circa Geneuam obſeruauimus. Prouenit etiam Baſileæ via quâ tenditur ad S. Chriſchonæ fanum iuxta vineas. Legimus etiam in Veganijs Narbonæ montibus.

Tempus

vſus. Ill. Princeps noſter Frid. Dux Wirtemb. miſit nobis plantam ſiccam monens copioſè reperiri circa Curiam Rhætorum, ferre baccas rubras: magni fieri hanc plantam à tinctoribus pro tinctura nigra, ac eis dici Rauſch.

CHAMÆBVXVS SIVE CHAMÆPIXOS QVIBVSDAM. CAP. IX.

Deſcriptio.

QVamuis hæc planta non ſit de tribu bacciferarum, iungendam tamen cenſuimus propter quandã ſimilitudinem cum præcedenti, à quibuſdam Chamæbuxus pitrata. Hunc ſuffruticem itidem Chamæbuxũ dixêre, multis virgultis tenuibus, lentis, ſpithamam circiter longis prędictum, quæ vbi terram attigerint, fibris demum iſis radicantur: alioqui & radicem habet, ſæpè non multò ipſis virgulis craſſiorẽ, lignoſam, ex cuius capitibus (quæ plura poſſidet) ipſę emergunt.

Radix.

Folia. Folia per ramos incondita, Buxeis quodammodo ſimilia, magis acuminata, carnoſa, pediculis breviſſimis hærentia, [guſtantibus primùm ingrata, deinde amara & acria Cluſ.] amaricãtia: ex quorum alis, in ramulorum extremis flores emicant Coluteę ſcorpioidis floribus ſimiles, ſimul plures iuncti, qui, teſte Cluſ. odoris expertes, nonnullis verò locis odoratiſſimi & Narciſſinam quandam fragrantiam æmulantes, tribus foliolis conſtant, quorum duo alba ſunt, & alarum modo ſurſum expanſa, galeolâ exalbidâ illorum exoriã integente, tertium folium in oblongum veluti tubulum conuolutum eſt, ſurſum per lanuginem apertum, per extremitatem braccę modo effoemoratum atque luteum, & vetuſtate interdum omnino purpuraſcens aut rubeſcens. Floribus ſuccedũt

Flores.

Siliqua. laxę & compreſſę ſiliquę, Thlaſpi latifolii ſiliquis paulò minores, virides. quę bina plerumque [nõnunquam verò vnicum tantùm] continent grana,

Semen. exigui Erui magnitudine, colore ex cinereo nigricante, hirſuta & veluti quoddam animalculũ ementita, Polygalę vulgaris maioris rubrę ſemini haud abſimilia, ſed minora, quę aperientibus ſeſe per latera loculis, ſponte decidunt.

Varietas. Interdum etiam pro loci natura floris colorem variare deprehenditur: nam bina illa folia alarũ inſtar, ſurſum expanſa, galeolaque eorum exoortum tegens, alba non ſunt, ſed pulcherrimè ex purpura rubent: tertium autem veluti in tubulum conuolutum flaueſcit, eiuſque extrema pars aurea eſt.

Cordum exiſtimamus in Obſ. ſilua de hac planta ita tradidiſſe: [licet Thalius aliò referat] Fruticulus exiguus, humi proſtratus, iunceis viridibuſque virgulis: foliis myrtinis, duris, acuminatis, perennibusque: floribus papilionaceis ferè, diuerſo colore, videlicet albo, flauo & rubente: extimum quidem albet, proximum flauet, intimum rubet. Naſcitur in ſiluis montanis circa Egeram, in Bauaria & Vindelicia.

Flores papilionacei.

Locus

A'ναίνυσον Coluteę flore, ſiue elegans Cluſ. qui à nemine adhuc deſcriptam putat. At nos à Cordo. Quidam à perpetuâ viriditate wintergrũn appellari dixerunt, quod nomen alioqui & Vmę pervincę conuenit.

Anonymos Peruicę folio: Camer. Geſn. iam olim [cùm ego Bauhinus ipſi conuiuerem] Chamębuxũ ſeu Chamępyxon vocauit. Argentinę vidimus inter Plantas D. Agerii ſiccas nomine myrtogeniſtę, quod nomen non diſplicuit: nec ſanè malè poſt Geniſtam ponit Cluſius. Sed magis arriſit Chamæbuxi.

Chamæbuxus myrtogeniſta.

Locus. Frequens eſt prior teſte Cluſ. non modò in montibus Calenberg, Medeling, & Badenſibus thermis ſuminentibus, ſed & in alijs ad Auſtriacas & Stiriacas Alpes excurrentibus, qui omni Reſiniferarum arborum genere integuntur, inter ſaxa. Plurimis etiam Pannoniæ locis eſt obuia, veluti ad Poſonium, Sopronium & Zolnock. Altera verò rarior inuentu.

Tempus. Floret vtraque Aprili & Maio. Semen [nam alterius non obſeruauit] Iunio perfectum D. C. Bauh. attulit Patauio in horto lectam, his nominibus: Vitis Idæa Theoph. cum baccis Myrti, Olea Æthiopica Dioſc. Guilandino. Sed decepti fuere qui ita vocarunt, niſi nomina caſu ad plantam fuerint adiecta. Tiguri etiam obſeruauimus & collegimus. Locus particularis nunc non occurrit. Hactenus neglecta fuit hæc planta, nec in vſum Medicum vocata, quod ſciamus.

VITIS

VITI IDÆÆ AFFINIS POLIIFOLIA MONTANA.

Cap. X.

Descriptio. ORtu & facie est Polii nostratis, virgultis crebris, dodrantè longioribus, lignosis, ex nigro rubentibus, magna ramorum sobole fœcundis. Folia Polii nostratis, acutiora, nervosa, vncialia, angusta, superiùs viridantia, pronâ parte cinerea vel glauca, nervo elatiore per longum currente. Extremis ramulorum petiolis calyculi hærent perexigui, folioſi, rubentes, vnde angulosa pyramis exilit Conchyliata, baccæ alicuius rudimentum promittens. Pro radicibus passim ex ramis nascuntur capilli instar tenues fibræ terram morsu comprehendentes. Appingi curauimus latiusculum folium, iuxtà angustum, cuiusmodi pauca plantæ à nobis collectæ adhæserunt.

Folia.

Calyculi.

Locus. Hanc plantam reperimus vliginosis, muscosis, & frigidis locis cum alijs Vitis Idææ speciebus, Maij principio in montibus Harciniæ siluæ inter vallem Griesbachianam vbi fontes acidi, & Ris belsauten, vbi etiam fons acidus. Vidimus quoque cum flore apud D. Platerum Basileæ, sed siccam, collectam in monte Pilati.

Myrtus ſ. muſcoſa. Hanc eandem videtur Thalius in Hercynia sùa Myrti tenuifoliæ nomine sic descripsisse. Copiosè reperitur in vligine illa, vltra Andersbergum vrbem, Broccembergum montem versus, quam nominant Den roten Bruch, hoc est, Vliginem rubeam, quòd totus ille vliginosus tractus suis radicibus Broccenbergi, & & vicinorum montiũ rubro musco plenus sit, quà videlicet ex Andersbergo via patet Goslariam versus. Fruticulus est lignosus, palmaris, viticulis multis, incuruis: foliis oblongiusculis, vncialibus, Myrti foliis angustioribus, quorum extrema plerumque in tergũ contorquentur. In exiguis recuruis pediculis profert citra autumnum flosculos paruos, rubicundiusculos ex albo. Fructum nunquam adipisci potuit, cumque serò admodum floreat, eo autem loco, vbi nascitur, hiems citiùs, quàm alibi incipiat, citiùs etiam grandiores ibi niues cadant, opinatur rarò eius maturos fructus haberi posse. Cognatum fortè quid cum hoc habere putat fruticulum illum exiguum Cordi, foliis Myrtinis, quem nos diuersum censemus, ac Chamæbuxum præcedentem.

Tempus.

Vitis Idæa rubra Bauarica. An Camer. Vitis Idæa rubra Bauarica, baccis insipidis sine succo. Fruticulus est supinus, crassiore caudice quàm vulgaris (ea fortè, quæ rubro fructu) quæ apud nos passim cum nigra [fortè angulosa] in siluis crescit, & Steinbeerlin vocatur: folijs item oblongioribus, acuminatioribus & angustioribus, per autumnum rubentibus. Crescit circa Monacum in campis asperis inter Ericas. In horto adhuc viuit & viget, nedum vt siluestres huiusmodi plantæ videtur interitura. *Hæc ille.* Quum verò nobis certò non constet, quò sit referenda hæc Vitis Idæa Bauarica, hîc lubuit eius descriptionem referre, donec melius nobis innotescat.

Locus.

OXYCOCCVS SIVE VACCINIA PALVSTRIS.

Cap.

Descriptio. PRælongis viticulis, lignosis, ex atro rubentibus, lẽtis & fractu contumacibus, inque adnatas propagines diductis serpit, quas folia vestiunt crebra, positu ferè pinnato, dura, serpylli foliis paria, superiùs viridantia, subtus ex cinereo rubentia. Baccæ figura, vt inquit Cordus, rotundę & cordis modo inferiùs iuxta annexum turbinatæ, colore foris primùm candicantes, mox puniceæ & purpureis contiguisque maculis & punctis conspersæ, intus verò in candido modicè rubentes, & quatuor exiguis cauitatibus parua & veluti abortiua semina claudentes: ex vnà cum cauly culis humi procumbunt, nonnunquam etiam in musco tanquam absconditæ latent. Flores in extremis & capilli instar tenuibus furculis, Glycypicridos floribus similes, colore propemodum puniceo. Radicibus nititur breuibus, capilli modo tenuissimis & flauis, ex viticulis subindè demissis. Saporem coliculi & folia habent adstringentem: baccæ verò egregiè & simpliciter acetosum.

Folia.

Bacca.

Semina.

Flores.

Radix.

Sapor.

Dod. scribit se obseruasse radicem esse instar tenuis bacilli, obliquam, ex qua sursum complures coliculi & inferius fibræ aliquot demittantur.

Thalius autem hæc annotat: oxycoccon copiosè in Broccenbergo & viciuis montibus humidioribus, foliis non ita subrotundiusculis, vt est eius icon apud Cordum, sed oblongioribus ac strictioribus, lenticulæ ferè, breuioribus tamen: quorum ambitus versus dorsum vtrinque leniter reflectitur. Longis lignosisque ac obliquis protepit in vliginoso musco viticulis, radicibus constans tenuibus, multifidis, lignosis, quibus capillaceæ fibræ multæ adhærent. Flosculi exigui sunt, purpurei, veluti exigui Citinj.

Vaccinia palustria Dod. videntur fortè eiusdẽ stirpis fructus esse, vel congeneris. Tantus autem radicum truncus nostro oxycocco non est, quantum icon Dod. suorum vacciniorum exibet. Hic idem in hist. Gal. Vaccinia palustria ait Belgicè vocari Veenbessien & Veencoren: Gal: *Cerises des marets*: nullumque aliud nomen sibi co-

Vaccinia palustria.

purpureo ſucco, vti Mora, plenæ, in quibus multa inæqualia & veluti triangula grana. Radix lignoſa & dura eſt. Hanc florentem, & viridibus baccis onuſtam, multaſque adhuc ſuperioris anni maturas retinentem, inuenit idem in præcelſi mõtis, Vulgò Dechſe lappellati, ſcopulis, quinto ſupra Neapolim Auſtriæ vrbem miliari, menſe Iunio: Poſtea etiam Auguſto, immaturo & maturo fructu plenam in Sneberg & Snealben Celſiſſimarum Auſtriæ & Styriæ alpium iugis. Illius etiam arenoſis Holandiæ tumulis erutæ ramum ſuis baccis maturis & immaturis onuſtum miſit ad eundem N.V. Io ab Hoghelande. Miramur verò in Cluſ. icone ramos pingi hirſutos, nec tamen fieri mentionem in deſcriptione: alioqui icon anguſtis foliis meliùs conuenit cum Erica à nobis deſcripta, quàm icon Camer. à nobis propoſita:

Orana. Radix.

Locus.

Iam antea monuimus Penam & Lob. & hos ſequutum Schuuenkf. exiſtimaſſe Vaccinia paluſtria eſſe Ericam bacciferam Matth. quem errorem dudũ deprehendimus. Sed quoniam idem Schuuéck. feld. Oxycoccon dicit eſſe Ericam bacciferam Matth. & μόσιξυλον Thalii, cùm ex eo apertè cõtrarium pateat nempe μόσιξυλον diuerſum eſſe à Vacciniis: placet eius hiſtoriam totam ſubiicere, quæ ſic habet. Erica baccifera Matth. Nam hanc de qua nunc agimus, eandem eſſe cenſemus. Angli verò in Aduerſar. Vacciniorum paluſtrium nomine eam proponunt, quamuis hæc noſtra in paluſtribus non naſcatur. Fruticulus eſt humi procumbens, in oblonga, multifidaque brachia rubẽtia, lignoſa, obſequioſa ac folioſa latè ſuper terram ſe prorependo explicans: foliolis denſè obueſtitur breuibus, oblongiuſculis, ſtrictis, ſuffuluis, ſæpè etiam nonnihil cæruleis, ſplendentibus, ex quorum alis in ramulorum extremitatibus æſtate ſub Syrii æſtu micant tenuiſſima ſtaminula, breuiaque, filamentorum ſericorum ferè inſtar, quorũ ſummitatibus apicula inſident, coloris ex rubro nigricantioris aut ſpadiceſcentis ferè: hæcque filamenta & apicula florum vicem explent, iiſque decidentibus, emergunt baccæ ſplendentes, Iuniperinis minores, ſimiles baccis Vitis Idææ ſeu Vacciniorum nigrorum Dod. rotundæ, ex purpura nigricantes, dulci pulpâ conſtantes, cui infarcta continentur ſemina purpuraſcentia. Prouenit copioſè in ſummo Broccenbergi iugo & ſaxorum aridorum fiſſuris. Saxones qui montem illum accolunt, vocant hoſce fructus Apenbeer / hoc eſt, Simiarum baccas. Vnde, ſi quis neque Ericæ, neque Vacciniorum ſpeciem ſtirpem iſtam eſſe voluerit, is nomine confecto μοσιξυλον appellare poſſet. Inde autem ei hoc nomenclaturæ inditum eſt, quòd eſus ipſorum vberior capiti noxia inferat quædam ſymptomata, ad quæ deliræ ſubſequantur geſticulationes, ratione nonnihil interturbatâ, vt is, qui ipſis vſus fuerit copioſiùs, ſimiarum inſtar ſeſe habere geſtu riſibundo videatur. Hinc plantulam hanc delereriã facultate minimè carere contendunt, & ab eius eſu omninò abſtinent, aliiſque ipſorum vſum ſanctè interdicunt. At amicus quidam noſter Andreas Roſslerus, pharmacopœus Halberſtadienſis, vir opt. & rei herbariæ non triualiter gnarus, hanc ſtirpem Chamætaxum vocare ſolet, tum ratione qualitatis iſtius malæ, tum foliorum oblongiuſculorum Taxi, ſed breuiorum. Æmilius eam olim, cùm necdum illo tempore à quoquam eſſet hæc ſtirps deſcripta, Corios ſpeciem faciebat, Cõrin Brocenbergenſem nominans. Reperiuntur & vetulæ herbariæ in Saxonia, quæ hanc plantam Eichtkraut vocitant, commendantque eam mulierculis vt præſentaneum præſidium contra iſtiuſmodi morbum, nempe Conuulſionem. Matth. fatetur ſe de ſuæ Ericæ bacciferæ qualitatibus nihil certi habere.

Pen. Lob & Schuuenkf. error.

Semina.

Locus ſimiarum; baccæ.

Pũbyceũs cur dictum.

Noxa ex baccis.

Deleteriam eſſe.

Chamæcaſtanus.

Corios ſpecies.

Vitis Conuulſiua.

ANONYMOS FRVTICOSA, FOLIIS ERICÆ BACCIFERÆ MATTH.

CAP. XIII.

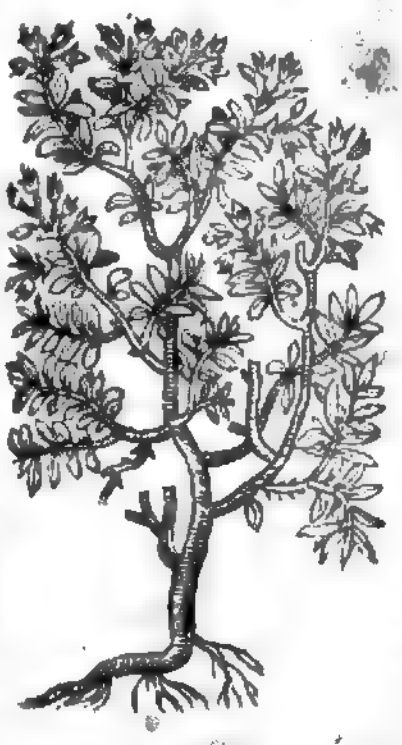

Deſcriptio.

ELegantiſſimi huius fruticelli ramo pulchello nos donauit Cl. D. Agerius Med. Argent. & ſtirpium ſagaciſſimus veſtigator, qui ſurculoſus, lignoſus, variè diuiſus, imâ parte ruſus aut fuſcus, annotinorum ramulorum principium dilutè rubens, extrema flaueſcunt. Ex inæqualibus internodijs folioſa emittit magna ex parte bina, nec tam numeroſo ac denſo agmine, vt in præcedenti, altero verò latiora, craſſiora, & in totum maiora, dilutè virentia, & Buxi recentis in morem flaueſcentia. Ramulorum ſumma ſurrectis & longiuſculis petiolis ruſis inſidentia occupant vaſcula Ledi Narbonenſis aut Nerij Montani quodammodo ſimilia, foliaceo calyculo ſuſcepta. Folia magis quàm præcedentis amara, nec ſine adſtrictione.

Folia.

Veſtula.

Super.

De hac Aduer. vt putamus ſic ſcribunt: Chamærhododendros altera cellis & rigidiſſimis cautibus, floribus purpureis perquam exiguis, Ericæ foliolis, non deciduis, prouenit: humilis tota, à nobis tantùm ſicca viſa.

Herat.

Geſn. de hort: Roſæ alpinæ altera ſpecies, foliolis minimis, Acinariæ paluſtris noſtræ foliolis perſimilibus.

Roſa alpina. ſpecies.

Locus.

Naſcitur in Adula monte Rhætorum: inde autumno allata, in hortulo plantata, vbi nunc media hyeme egregiè viret nec perdit folia; duraturam tamen vix ſpero, altiſſimis, ſiccis, ventoſis & apricis frigidiſque locis aſſuetam. Species hæc Roſæ alpinæ rariſſima eſt.

Anonymus folijs Thymi.

Ex Cluſ. Ran. deſumpta eſt noſtra icon, ſed minùs feliciter pictor imitatus eſt: titulus erat ἀνώνυμον folijs Thymi: de ea ſcribebat nondum ſibi conſtare, quò eſſet referenda, eam ob cauſã ἀνώνυμον etiam relinquere: niſi forte ea ſit quam Pena & Lob. in Adu. Alpinam alteram vocant, & ſtatim poſt Chęmarhododendron odoram collocant.

Chamæciſti genus.

In poſtr. hiſt vocat Chamæciſtum 2. Olim (inquit) non mihi conſtabat, quò iſtam plantulam referre deberem, quòd mediam naturam inter Chamæciſtũ & Cneorum Matth. obtinere videretur: eam ob cauſam inter vtriuſque capita locauerã. Sed diligentiùs poſtea obſeruatam, inter Chamæciſti genera reponere placuit, impel-

lentibus me aliquot cauſis. Oblongis quandoque dodrantalibus tantùm ſerpit ramis humi diffuſis, nigricantibus, in multos alios breues ramulos diuiſis: folia frequentia & conferta ſunt, bina ſemper inter ſe oppoſita, [non ſemper hoc obſeruatum in planta] exigua, ſerpillo minora, Thymi durioris ſolijs haud maiora, craſſa, ſuperiore parte viridia, infernè candicantia, amaricantis ſaporis. Extremis ramulis innaſcuntur bini aut quaterni floſculi ſimul iuncti, perpuſilli è quinque foliolis compoſiti, carnei quaſi coloris. His ſuccedunt capitula, maturitate in quinas crenas ſeſe aperientia, & ſemen exile admodum oſtendentia. Radix dura, lignoſa, aliquot fibris donata: quinque etiam rami ſubinde tenues fibras agunt. Exiccata planta non iniucundo ſpirat odore.

Flaſculi.

Capitula.

Locus. Naſcitur tenui ſolo inter ſaxa, in ſummis *Sneberg*, *Snealben*, & alijs Auſtriacarum Styriacarúque Alpium ſupercilijs.

Tempus. Floret Iunio, interdum etiam paulò maturiùs, pro temporis, quo nix quæ iuga illa tegit maturè aut ſerò ſoluitur, ratione.

ERICA BACCIFERA LVSITANICA.

CAP. XIV.

Deſcriptio. ERica foliis Corios Cluſio fruticoſa eſt, cubitalibus aſſurgens ramulis, fragilibus, nigriore quàm reliquę cortice, folia quoque iis ſimilia, ſed nigriora & craſſiora, guſtu cum adſtrictione caliduſculo, trino ordine circa ramulos ſunt diſpoſita. Fructum a reliquis Ericis differẽtem ſummis ramulis inhærentem gerit, vniones obſcuriores tum forma tum colore referentẽ, ſucculentũ, ſapore acido, tria granula dura plerumq; continentem, qui exiccatus per ſe decidit. An floreat, nondum conſtat: incolæ negabant, & fructum paullatim intumeſcere amplioremque fieri donec matureſceret affirmabant.

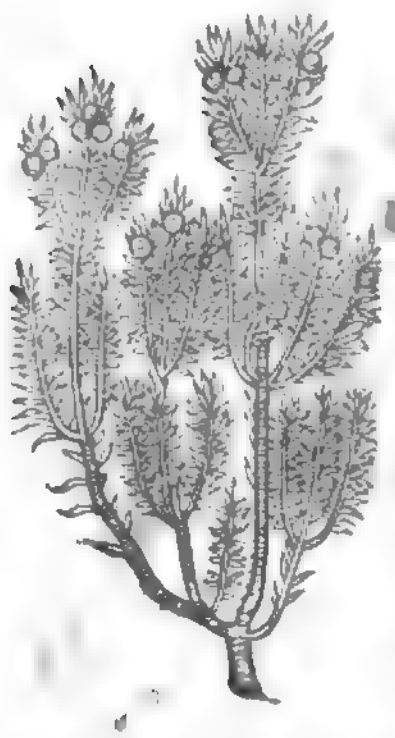

Folia.

Fructus.

Non florere.

Et verò hæc longè diuerſa à Matth. Erica baccifera. Luſitani vulgò *Camarinbara*: fructum verò *Camarinbas* dicunt. Erica baccifera Lob. Erica baccifera tenuifolia Tab. qui & Kauſch vocat. An verò & hoc nomen Germanicum, quod pluribus plantis tribuebatur, & huic conueniat conſiderandum.

Camarinbara.

Acacalis Ἀκακαλὶς, Lat. Acacalis Amato in Com. ad Dioſc. Eſt verò Acacalis eidem planta fructum ferens album, rotundum, paruis margaritis perſimilem, quem Luſitani ſua voce *Camarinham* appellitant: neque putat fructum iſtum in Europa vniuerſa, præterquam apud Olyſiponem creſcere. Planta media eſt inter Myricen & Ericen qua de cauſa Dioſc. prudentiſſimè cùm de Myrice & Erice ſermonem feciſſet, de hac illicò cœpit ſequens conſtituit. Fructus eſt eſui gratus: Verùm *Cacalia* herba longè alia eſt, quanquam Plin. illi quoque fructum margaritis ſimillimum ineſſe dicat. Quæ Acacali conueniunt, Cacaliæ Plinium tribuiſſe deprehendimus, dicentem: Cacalia ſine Leontice vocatur ſemen margaritis minutis ſimile &c. De Acacali Paulus quoque ex Dioſc.

Cacalia.

Bry fratres Hiſt. Ind. Oriental. notant quoque Luſitanis *Camarinas* vocatas folia eſſe equiſeti, ſed obſcurioribus. Fructus eſſe baccas rotundas, perlacei candoris, ſapore ſubacido.

Camarinas.

Locus In vna Luſitania hanc plantam obſeruauit Chil. non procul Vlyſſippone inter *Riofrio* & *Aldea Gallega*, & etiam ſupra Vlyſſiponem, ſolo admodum arenoſo, copioſè ſuo fructu albo onuſtam: ait inſitiò Manna grana iſti frutici inhærentia exiſtimaſſe, adeò procul ipſi inſpicienti impoſuiſſe. Septembri & Octob. fructum fert, qui Nouembri exiccatur & per ſe decidit. Fructus Sept. & Octob. menſibus Vlyſſippone inuenitur, febrientibus exhibent, ad ſitim quà premuntur, reſtinguendam: amidè etiam idem fructus à pueris & mulierculis expetitur, Si Acacalis eſt, aquam in qua maduerit eius fructus, ad Collyria quæ ad excitandam oculorum aciem conueniunt, addi, teſtis eſt Dioſc. Amatus quoque teſtatur fructum eſui eſſe gratum, eoque mulieres & effrenatos pueros in cibo frequenter vti.

Vires & vſus. Febres. Sitis. Colus.

LIGVSTRVM.

CAP. XV.

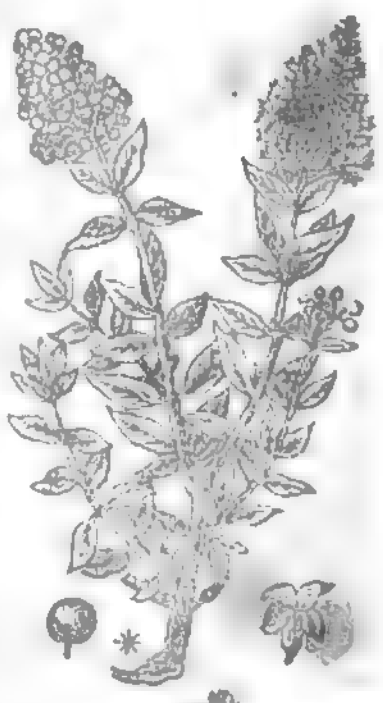

Deſcriptio. LIguſtrũ ſuo ex arbore reſecens, radicem hinc inde per obliquum ſpargẽs, tres aut quatuor cubitos altus & maior, crebris virgis lentis & in ramos diuiſis conſtans, cortice cinereo obductis, præſertim verò ſtipites & rami craſſiores tali cortice veſtiuntur: nam ramuli *virides* leguntur, materie albida, dura. Folia bina aduerſo ſitu ex interuallis oriuntur, oblonga, [illegible]uſta, figura ad Salicis folia quodammodo accedentia, ſed breuiora, craſſioraque, atrouirentia, læuia, nitentia, gu[illegible]acri & ſubamaro, non ſine adſtrictione. Flores in ramorum ſummis profert ſuauiter olentes, candidos, racematim congeſtos, quorum ſinguli quaternis, quinis, aut ſenis foliis conſtant, apicibus exluteo herbidis, qui decerpti ſtatim flacceſcunt: quos excipiunt Baccæ racematim quoque in Pyramidis figuram aggeſtæ. Hæderæ baccis minores, læviores ac nigriores, Iuniperinis æquales, initiò virentes, per maturitatem nigricantes, continentes bina grana, hinc gibba, inde compreſſa, cortice ſpadiceo, carne exalbida, vel digitorum leni preſſu fragilia; ſapore amaro ac iniucundo, quamuis quibusdam aliquid dulcedinis habere videantur.

Folia.

Flores.

Bacca.

Granum.

Tragus

Tragus annotat huius generis nonnullos frutices subluteo comari flore, atque eos quidem iuuentu tariores esse.

Varietas.

Ligustrum.

Liguſtri meminit Virgil. celebrato illo carmine: vbi flores intellexisse videtur.

Alba Liguſtra cadunt, Vaccinia nigra leguntur.

Et Colum. in hortis: *Fer Calathis Violam, Et Nigra permixta Liguſtro Balſama* &c: ad fructum potiſſimùm reſpiciens: vt cenſet Tragus.

Marcell. ver.

Marcellus ſibi perſuadet, Liguſtrum hoc vulgare idem eſſe cum Cypro Dioſc. vt ſatis apertè inſinuat, quando ait: Quos Maro cecinit paſtoribus negligi & inutiliter perire Liguſtri Flores, mediciha & Vnguentariorum Officinæ libenter exceperunt. Noſtra ætate nulla aut exigua eius ratio eſt, cùm alioqui vulgaris & vbique paratus frutex hic ſit. Ciſalpina omnis adhuc Gallia ſic vocat, Hetruria corrupta appellatione *Runciſicum*. De Dioſc. & Plin. Cypro cap. ſeq. Sunt tamen qui & Plin. Cyprum eam eſſe Arborem cenſeant, quæ etiamnum in Italia Liguſtrum vocatur, vt dicetur in progreſſu.

Runciſicum.

Ipſiusmet Liguſtri pauciſſimis meminit Plin. Liguſtra inquiens non niſi in aquoſis prouenire, teſſeris vtiliſſima. Alex. ab Alex. teſſaras hic luſorias interpretatur: Dal. verò rectiùs noſtro iudicio lignea ſigna, vinum, frumentum, oleum aut aliud quippiam ſignificantia, & promittentia, quibus in congiariis & publicis largitionibus Imperatorum vtebantur.

Teſſeræ ex Liguſtro.

Porrò magna difficultas orta eſt inter Herbarios *An Liguſtrum ſit Cyprus Dioſc. & Plin.*

Liguſtrum eſſe Cyprum.

Cyprum quidam, vt Plin. inquit, eſſe dicunt arborem, quæ in Italia Liguſtrum vocatur.

Liguſtrum Cyprus.

Et Ruell. Liguſtrum apud nos eadem eſt arbor, quæ in Oriente & Græcia Cyprus, Gallis *Troenes*, Sueſſionibus *Druyna*, officinis ad Barbaros deſinentibus tum *Alcana* tum *Henne*.

Troenes. alcanna. Henne.

Virgil. pro flore vſurpauit *Alba Liguſtra*. Cypri, id eſt, Liguſtri, florem putat corollis intorquendum.

Scio, inſit Tragus, qui Phyliream Dioſc. velint, (vt Fr. Maſſarius Venetus & illius Simiæ) mihi verò eſt κράνεια, Lat. *Liguſtrum*, de quo Dioſc. Quidam immeritò vocant Hartrigel.

Maſſarius ver. Phylirea non eſt Cyprus.

Cordus quoque ſcribit, Liguſtrum ſine dubio arbuſculam eſſe quæ Græcis Cyprus vocatur: propterea Plinium idem ſcripſiſſe nunquam pœniteat.

Annotat Corn. Poſterioribus pleriſque omnibus eſſe Cyprum: nec tam multis annis confirmatam opinionem velut errorem damnari debere, quum magna adeò ſit inter Cyprum & Liguſtrum affinitas & ſimilitudo. Eidem aut Cypros eſt Italiæ Liguſtrum, aut Philerea: eos tamen addit qui Italiæ Liguſtrum viderunt magis Phillyreæ ſimile id quàm Cypro depingere.

Eorumdem ſententiam ruetur Matth. & in errore verſari tradit nouum quemdam Herbarium [Anguillaram] qui cenſeat *Cyprum & Liguſtrum* diuerſas eſſe ſtirpes, friuolis argumentis ex Plin. deſumptis. Hallucinari qui non videant Liguſtrum omnibus ſuis notis referre Cyprum, Sed Anguillaræ argumenta non videtur Matth. ſufficienter refutare, & nimis audenter pronuntiare hallucinari eos, qui ſuæ opinioni non aſſentiuntur de Liguſtro.

Anguillar. ratio. Matth. non.

Ab eorundam partibus ſtant Io. Agric & Turner. Hic ſpeciatim, eius notas omnes cum Cypro Dioſc. conuenire ſcribit: ac quanquam Maſſar. Venetus lib. de Piſcibus ſtrenuè neget Liguſtrum eſſe Cyprum, rationes tamen quibus nititur, non eam habere vim quin cõfutari poſſint. Ac optaſſemus ſanè refutaſſet viuis rationibus, ſi potuiſſet, aut à reprehenſione abſtinuiſſet.

Maſſar. refutatus.

Turner. Agric.

Amatus ne ambigendũ quidem cenſet Cyprum Liguſtrum eſſe, quum Plin. dicat arborem Ægypto familiarem, in Italia Liguſtrum vocari. Ideò omninò falli Maſſ. Venetum, Cyprum aliam arborem a Liguſtro eſſe contendentem. Liguſtri verò radicibus hodiè Mauros ſuos inficere capillos, velut equorum quoque crines, quod olim quoque fieri Dioſc. tradidit. Verùm vel ex eo facilè conuincitur Amatus, Liguſtrum noſtrum neque eſſe Cyprum, neque id lignum quo Mauri capillos inficiunt, quia nihil tale præſtat Liguſtri noſtri lignum, ſed *Henne*, quod Cyprum exiſtimamus.

Amatus refutatus Lacunæ.

Amari errorem vtrumque ruminatur Lacuna, (vir noſtro iudicio parum in re Botanica verſatus) nempe & κράνεια eſſe & Liguſtri radicibus à Turcis tingi caudas equorum: additque Poëtas huius arboris flores vocare Liguſtra, & fructus eius Vaccinia: ſed dubium non eſt duas ab eo confundi plantas: non enim noſtratis Liguſtri, ſed alterius exoticæ arboris radice, de qua poſtea, tinguntur pili equorum.

Liguſtra Poet. Vaccinia Poet.

Ad vnius huius plantæ hiſtoriam idem Lacuna accumulat & tertium errorem. Ponit Liguſtri iconem ex Matth. & aliam habet eiuſdem plantæ nomine Halimi, cum quo nullo modo conuenit, Cæcis ita inponendum eſt, non nobis & diligentibus ſtudioſis.

Tertius Lacunæ error.

Monachis etiam *Cyprus* Græcorum & *Liguſtrũ* Latinorum vnum & idem ſunt, quemad. & *Alcanna*, vt legentes [inquiunt] Serapionem, & Dioſc. cũ Plinio conferentes non latet. Addunt in oleo Cyprino Actuarij legi florum Liguſtri, Græcis Cyprus dicti.

Lonicero *Liguſtrum* Dioſc. Philyra eſt & Cypris, cuius duas ſpecies facit, magnam & paruã. Eſſe Virg. alba Liguſtra, & Colum. Nigra Liguſtra. Ita vides non minori ignorantia quàm oſcitantia ab illo vni plantæ tribui tria diuerſarum plantarum nomina. Præterea vnius plantæ duas icones, minorem & maiorem ponit, & propter eas potiùs, quàm ex re ipſa, aut quòd viderit, vel ab aliquo didicerit, duas tradit ſpecies, à nemine hactenus, quod equidem ſciamus, obſeruatas.

Lonic. error. Alter eiuſdem error.

Eius priorem iconem Ryff. prædicto non magis in re Herbaria verſatus, pro Liguſtro ponit, ſcribens: *Liguſtrum* Plinij aliorumque Latinorum, cuius picturam damus omnes fere hactenus Dioſc. Cyprum interpretati ſunt, ſed illos nuper redarguit Maſſarius, demonſtrans Liguſtrum eſſe κράνειαν non Cyprum. Ryff. igitur qui ineptè poſuit pro Cypro iconem Liguſtri vulgaris, vti dictũ, cap. ſequenti iconem maiorem eiuſdem plantæ cum eodem Lonic. ponit pro Philyrea Dioſc.

Ryff. 1. error. Ryff. 2. error.

Altiùs ſapuiſſe ſibi perſuadent Pen. & Lob. in Adu. quando *Liguſtrum* Dioſc. noſtras vocitant, ſubolfacientes fortè noſtrum diuerſum eſſe à Dioſcoridæo, & nihilominus ad illud reduci poſſe aut debere exiſtimantes, vt equidem candidè interpretaremur niſi ſequentia eorum verba diuerſum proderent, quando aiunt: de florum fœtura Cyprus dictus Græcis videtur: κυπρίζω enim floreo eſt, quò alluſiſſe viſus eſt Maro, vbi *alba Liguſtra cadunt*, canit. Auic. dicit baccas eſu ſanguineum lotium aut potiùs colore cruentum ciere, quod præſtitiſſet Refractarijs experiri, quàm Liguſtrum verum inficiari. Quæ tamen Alkannæ afferun tur aſſulæ, vel baccilli, luteo ſunt intus ligno, eoque ſi crinem (vt videtur Auic. ex Dioſc. velle) ruffant, ſunt ſanè aut melioris notæ Liguſtri, quę diuerſæ

Cyprus Auic.

plantæ, Quibus posteriùs verbis & notis non temerè ceu recidiua quadam hæsitatione iactari nobis videntur, adeoque nihil certi statuisse. Non placet igitur eos priùs *Ligustrum* & *Cyprum* idem dixisse: nec quæ huic nostræ ascribunt de vrina cruenta, quod decebat illos potiùs experiri priùs, quàm redarguere eos qui negant *Cyprum*, cùm ipsimet dubitent, vt apertè docent eorum verba de Alkana, de qua nos seq. cap.

Denique ligustrum, nostras etiam Cyprum Dioſc. faciunt Cast. Durantes, [qui non bene duas figuras & descriptiones vnius plantæ ponit, quasi diuersæ sint plantæ.] Taber. & Cæsalp. Lonic. addit Cypron ab insula dici.

Cæsar Dur. error.

Ligustrum non esse Cyprum Dioſc.

His omnibus strenuè se opponunt, iam sæpè citatus Massarius, Fuchs. Dod. Anguil. Rob. Const. apud Amatũ, Goropius, Porta, aliique quorum iudicio & rationibus sanè in hac re plus tribuimus, eisque hactenus subscribimus, donec prodeat aliquis, qui nobis diuersum persuadeat. Quanquam Dioſc. Cypri descriptio propiùs ad nostrum Ligustrum accedere videatur quàm Plinii: quamuis nostram vix propriè & simpliciter arborem dicas, adhuc minùs peregrinam. In nostri quoque Ligustri foliis nihil tale quid apparet, quod capillos tingat, quæ notæ nostrum Ligustrum à Dioſc. Cypro potissimùm distinguere videantur, quamuis & aliæ fortè sint circa vires, nondum obseruatæ. Sed quid multâ opus velitatione, cùm alia planta, nec frutex, sed arbor Recentiorum industria inuenta sit, meliùs cum Dioſc. Cypro conueniens.

Nec Cyprum Ægyptium Plin.

Sed nec Cypro Ægyptiæ descriptioni Plinii quadrat nostrum Ligustrum. Plinii namque Cyprus semen habet Coriandri, peregrinaque est arbor. At Ligustrum nostrum grana non Coriandro similia habet, vt facilè ex descriptione nostra proposita conferenti notas cum Coriandro patebit. Nec sanè nostrum ligustrum, quod sponte in sepibus & senticetis passim occurrit nascitur in Ægypto. Rectè igitur Fuchs. Ligustrum quo nomine Græcis appellatum sit, nondum certò nobis constat, neque enim, vt fere omnes hodiè putant, Cypros est.

Plin. err.

Dod. quoque ipsum in hac re adeò Plin. reprehendere audens, cum scribit perperàm Ligustrum eandem arborem esse censere, quæ in Oriente Cyprus. Quam censuram mitigans Anguil. Cyprum, inſit, quidam volunt esse Ligustrum in Italia dictum: verùm credere non possum *Conastrello* quam habemus in Italia esse Cyprum: notæ non respondent. Plin. etiam non affirmat Cyprum esse Ligustrum, quamuis alio loco id asserere videatur. Verùm fortè Plinio addita quædam aut deceptus Plinius sibi contrarius. *Conastrello* non potest esse Cyprus Plin l. 12. c. 25. Ligustrum Latinorum non negarum. Quæ planta sit Cyprus ignoro. *Conastrello* est Philyrea vt patet ex descriptione. *Hæc ille.* Qui existimando *Conastrello* esse Philyream, fallitur. de qua mox transigemus.

Conastrello.

Plin. excusat.

Ligustrum Latin.

Eadem ferè & Rob. Const. confirmat his verbis. Quid sit Ligustrum siue Cypros, profectò ignotum est his nostris temporibus. In hoc solùm Dioſc. & Plin. consentiunt, quòd vterque dicat esse arborem quâ vel solâ nota excluditur vulgaris illa planta ab huius consortio, quam nobis pro Ligustro & Cypro ostendunt Herbarij, quę fortasse est Ligustrum Virgil. non aurea Cypros Dioſc. aut Plin. Ligustrum, imò nec Columellę. Hic enim frutex in sepibus maximè communis, vix vnquam visus est arborescere; nos Galli vocamus *du Troëne*: sed Cyprus siue Ligustrum, id est, Arabum *Alcanna*, arbor rara est, & inter pretiosa simplicia semper adnumerata.

Ligustrum Virgil. Non esse Ligustrum Columellæ.

His ac similibus rationibus motus doctiss. Goropius, Ligustrum alterum Veteribus dicere maluit, & apertè ait Virgilij Ligustrum non intelligendum esse de Cypri flore odorato. Sed cur Ligustrum alterum Veterum dicit, vbi duo genera Ligustri apud Veteres inuenit: sanè nisi id intelligat vel apud Plin. vel hoc nostrum Ligustrum ceu alteram Ligustri Veterum speciem agnoscat, quid aliud velit nondum olfacimus. Nam, vt dicebamus, præter Cyprum [cuius aliquoties meminit,] & Ligustrum sæpiùs citat, vt in sequentibus patebit, nec tamen hoc idem esse cum illo categoricè affirmat: immò lib. 12. c. 24., vt & l. 23. c. 4. videtur ambigere, vtrum ea Cypros sit, quæ in Italia Ligustrum vocabatur; dum id ita esse, non ex sua, sed ex aliorum potiùs sententia pronuntiat. Certissimum quoque diuersitatis nostri Ligustri & Cypri Antiquorum argumentum producit Porta, ab ipso experimento desumptum: nempe, inquit, Ligustri vulgaris folia non tingunt capillum reddunt: quare non est Cyprus Dioſc. Sic igitur primam difficultatem excussimus.

Altera difficultas est *an Ligustrum nostrum sit Alcanna & Henne Arabum.*

Asserunt Ruell. Tragus, Matth. Lacu. Monachi, Lonic. Brunfels. Bouius, Comes à Neuenar, & Cast. Dur. ac in genere omnes ferè ij qui, nostrum Ligustrum cum Cypro Veterum idem faciunt, cùm Arabes pleraque sua de Alcanna ex Dioſc. cap. de Cypro transcripserint. Sed hinc non sequitur nostrum Ligustrum esse Alcanam Arabum, sed verisimile tantùm sit hanc & Cyprum Dioſc. esse idem. Idcirco fallitur, quisquis ille sit, qui apud Cordum annotauit Ligustrum Arabicè dici *Alcanà*, *Henne*: Nam vti dictum *Henne* quidem est Cyprus, sed non Ligustrum nostrum vulgare. Rectè igitur Bellon. Arabum interpretes Latinos *Henne* seu *Alcanna* falsò ligustrũ vertere notat, cùm diuersa sit arbor. Quod verò idẽ *Henne* siue *Alcanna* differre tradit à Cypro aut Ligustro Gallicè dicto *Troëne*, quòd hieme Henne non deponat folia vt Ligustrum, nobis non probatur. Nam cùm Henne & Alcanna Serap. sit Cyprus Dioſc. Ligustrum verò nostrum, vel ipso teste, non sit *Henne* & *Alcanna*, ne Cyprus quidem erit, aut rectè dicetur.

Cæterum cùm (vt ex Adu diceb amus) quæ Alhannæ nomine importantur ligneæ assulæ sint tinctoriæ, satis patet à nostro Ligustro differre, si modò veræ & genuinæ sint Alcannæ.

Leonicenum carpit Agricola, quòd Cypron similem Ligustro fecerit, nec se eum sequi, ait ipsemet tamen idem Ligustrum facit & Græcis Cypron dictam: ac in eo hallucinatus est, quòd similitudinem negauerit, & quòd ipse cum plerique idem putarit. Meliùs igitur fecisset, si meliùs sentientem secutus fuisset.

Tertia difficultas est, *An Ligustrum nostrum sit Philyrea*, vt voluit Massarius, Fuchs. Anguil. Gesn. Euchar. Rueffius, Dod. (qui malè non tantùm Philyream Ligustrum facit, sed & eam quæ existimatur Philyrea, ponit pro Cypro.) Sed Gesn. ex aliorum potiùs, quàm sua sententia id dixisse videtur. Fuchs. quoque parum fortè suæ opinioni tribuens, iudicium penes prudentem lectorem esse voluit. *Aperte negant* Tragus, Dod. & nos, apertis rationibus mori, quas suo loco trademus.

Baccas, sunt qui velint, dici Vaccinium, de quo Vitruu. Architect. l. 7. c. 14. verum certò affirmari non potest. Sunt qui & Ligustri baccas à Vitis Vaccinia vocari putent, sed malè, inquit Matth. Non desunt, qui existimarint Ligustrum esse Mauritanorum caprifolium, sed perperam. Sunt qui Ligustrum

strum dictum velint, à ligando, quòd sepibus ligandis & muniendis conueniat: Alkanna & Henne omnibus ferè iis, qui Cyprum esse putant, vti dictum. Germ. Beinholtzlin / quòd lignum ossis instar durum habeat: propter duritiem dicitur etiam, barttrigel, sed perperàm, vt notant Tragus, & Hier. Brunch. Beckholtz Taber. Aliis dicitur Mundholtz / Geisholtz: Reinweiden / quòd salici similis sit, & Rheni ripa copiosè nascatur: Mundweiden / quòd oris vlceribus medeatur, quamuis Fuchs. Ligustrum officinis inusitatum dicat, vt recens est, potest tamen commodè in vsum reuocari. Ait tamen Matth. sed malè Officinis *Alcanna* dici, alii *Alchanna* scribunt) & mauritanis *Henne*, [alii *Chenne* scribunt] *Hanne*, seu *Hanne*. Belg. Heelcruyt, Rynweilgen / Schuuenckf. qui Ligustrum inter Siliquosas plantas hortenses refert, ait Germ. Schwartzen diçi Gal. *Troesne*, *Frezillon*. It. Herruscis *Guistrico*, quod sibi etiam aliqui Oliuetta, nonnulli Olluella, quidam Chambrosene vulgò vocant: alii Callostro. A mulieribus & pueris Romæ *Fior gorello* Alphab. scribit & *Chrysolue* dici: *Conastrello* Patauinis. Hisp. *Albeno*, *Alfeno*: Castil. *Arbor de Paraso*, aut de *Albeno*: Portug. *Alfenheyro*. Bohem. Ptacti Zob. Vngar. fagyalfa. Apud Bollenses in ducatu Wirtemb. Schwartze Hundbeeren vocant. Vt annotauit aliquando Solerius. Delphinatibus dicitur *Sanguin blanc*, & Prouincialibus *Olivier sauuage*.

Nascitur magna ex parte in locis asperis, potissimùm vepribus & sepibus, frequens admodum passim Germaniæ, Galliæ, Iraliæ. Ad Rhenum abundat. Lob. ait nulli calidiorum regionum hodiè deesse, paullò licentiosiùs: non enim inuenitur in Ægypto Ligustrum Italicum, teste Alpino vt dictum: copiosè prouenit etiam in Dioecesi Cantabrigiensi ad sepes, & propemodum in omnibus Londini viridariis. Quin & in frigidioribus regionibus in hortis colunt, eorum septis & areis cingendis accommodata quia consilis, & tam floribus quàm racemulis tota æstate læta. Floret Aprili & Maio, citiùs aut tardiùs pro locorum ratione. Flores tota ferè æstate durant, aliis præterceuntibus, aliis emergentibus. Septembri racemuli maturescunt, & subinde per totam ferè hyemem restant, non sine singulari utique prouidentia Dei, præcipuum auicularum famis refugiũ per sæuissimas hyemes futuri. Folia ad hyemis initium durant, postea decidunt, & vere noua renascuntur.

Virium Ligustri meminit Galenus libro septimo simplicium medicamentorum, sic inquiens. Cypri seu Ligustri folia, summaque germina in vsum veniunt, & facultatis & temperamenti maximè misti: habent enim quiddam digerens cum aquea substantia modicè calida: habentque etiam adstrictorium quiddam ex terrenâ substantia frigidas, &c.

Folia, flores & acini Ligustri vim prodidit Tragus, astrictoriam vim habent: hodie apud nos extrinsecus ferè vsurpatur. Aqua è teneris Ligustri foliis Maio mense, aut è floribus Iunio destillata, gargarismis exulcerationibus oris auxiliatur, neque non feruidis inflammationibus, carbũculisque & pudendorum vlceribus ambustisque igni prodest colluuu. Hoc enim remedio ad prædictos morbos Chirurgi pene omnes vtuntur. Flosculi aceto macerati, frontique impositi, capitis dolorem sedant. Baccinis Ligustri maturis quidam, rubello Vino nigrum inducunt colorem, & vt crassius cudat efficiunt quò magis sit venale. Solent enim illi tam nigrum quàm Ve-

netum colorem præstare, quo nomine ab his, qui chartulas lusorias, aliasue picturas coloribus variis illuminant, leguntur. Pueri baculis inficiunt decoctis in aqua, & atramenti loco scriptitant, quod & se aliquando conficere solitum testatur idem: sed pictura in coeruleum quadantenus spectat.

Aqua stillatitia, è floribus Ligustri, tradente Matth. potu menses superfluos constringit, vtilis aduersus hæmoptoysim & diarrhœam. Eadẽ per se, aut cum Pomphol ge in oculos instillata, rubores eorum & lippitudines tollit. Ex floribus cõficitur & oleum, quod ad inflammationes vulnerum insigne est, si calidum illinatur: idem dolenti à calore capiti benefacit. Hieme baccis vescuntur aues, præsertim Merulæ ac Turdi. Ex virgis flexilibus, solida tamen materie, caueæ fiunt ad canoras seruandas aues, ac virgæ ad instruendos equos. Nullum reperiri posse, inst idem, medicum tam inexpertum crediderim, qui non nouerit Ligustrum iis omnibus præstare viribus, quibus pollere scriptum reliquerunt Dioscorides & Gal. Atqui Herbario illi [Anguillaræ] venia danda, quòd in noscendis tantùm plantis, non autem earum facultatibus examinandis operam nauarit. *Hæc Matth.* vt iam nobis Sesquiaristæus quidam esse videatur, qui solus omnia inuenerit, vel inuenisse somniarit. Sed quæ hæc temeritas, de re sibi incognita statuere, & alios insuper reprehendere, cùm ipse potiùs redarguendus est quòd præcipuam illam notã Ligustri quod Cyprum existimat, non examinarit, an eius folia rufent Capillũ, vt docet Dioscorides. Et vehementer profectò miramur qui tam audacter ausit pronuntiare de viribus Ligustri, quod ex sua persuasione vult esse Cyprum quam nouit.

Acinos Ligustri contra Phthiriasim & Gallinarum pituitam prodesse, scribit Schuuckf. qui ea delumit ex viribus attributis Cypro: Lectores, poterunt sine periculo experiri an nostrum Ligustrum hæc præstet. Iac. du Fouloux de venat. in cura morbi canum ad dolorem aurium commendat fruticem dictum *Troesne* qui nihil aliud est, quàm Ligustrum. Zebrici in fulmine laudat ad Arthritidem intra mediam horam Oleum florum Ligustri, Veronẽsibus dictum *Conastrello* factum ad Solem, aut in Balneo Mariæ, calidè applicatum. Frutex, vti dicebamus, aptissimus est sepimentis, propter lenta & flexibilia vimina, ex quibus reticulato plexu Garyophyllei flores in vasis circumsepiuntur à nonnullis, non sine elegantia. Sic & topiarias scenas expetitur à nonnullis, quas non inelegantes conuestit. Foliorum succum quidam celebrant ad oris vlcera & inflammationes. Nec vires à Matth. traditas negamus, sed ab eo potiùs effictas rationabiliter, & aliunde mutuatas censemus, quàm experimento cognitas. Ex gustu facilè quiuis vel mediocriter versatus vnicuique plantę vires probabiliter assignare possit. At proveris & compertis prodere non item.

Tantò minùs reprehendendi
iqui id non faciunt, nec
facere volunt, nec
debent.

Latini interpretes Arabes dixerunt Gallorum *Troesne* Latinè dictum Liguſtrum, ſed id falſum eſt, quia arbor *Troesne* differt ab ea. Henne prouenit ad altitudinem Mali Granati verùm ſectus, profert tantùm tenues virgas, vt Salix. Magnus eius eſt reditus in Ægypto [vt dicetur in viribus] propter tincturam. *Item alibi*: Arbor Henne, naſcens in Ægypto alio nomine Alcanna, in hoc differt à Cypro aut Liguſtro, quod Galli *Troesne* nominant: huic enim folia decidunt: Henne verò retinet. Hactenus. Ergo cùm Henne differat à Liguſtro vulgari, vt teſtatur Bellon. patet quoque non eſſe cyprum, cùm Henne & Alcanna apud Serap. nihil aliud ſit quàm cyprus Dioſc. cuius verba recitat.

Qua deſcr. Hennè à Liguſtro.

Alpin. vet. Alcanna. Auic. Cyprus Plin.

Alpinus ſequens depranatam Interpretum verſionem, ait eſſe Dioſc. Liguſtrum: & addit eſſe Alcannæ Auic. cyprum Plinio, Ægyptijs Elhanne ac Tamarhendi. Bellon. & Alpini ſententiam approbat quoque Rauuolff. additque Græcis communi vocabulo *Sibenna* dici: ex huius radice Arabes vrere ſpodium, vt etiam meminit Auic. cap. Meliùs conuenire cypro Dioſc. de qua Salom. in cantico, quàm noſtras Liguſtrum. Figuræ ſuæ titulum fecit, Cyprus Græcis,

Elhanne. Tamarhendi. Sibenna.

Amat. et Lacun. err.

Amatus & Lacuna hanc cum Liguſtro confundunt. Denique falluntur omnes, qui vel Plin. non intellecta mente, vel vulgata eius lectione, vel ſua decepti opinione eandem eſſe conſent eſſe Liguſtrum noſtras, quos in ſuperiori cap. ſufficienter refutauimus.

Hrnna. Bal. reprob.

Annotat Dod. à Turcis vocari Henne: cur verò in eius hiſtoria pro cypro ponantur duæ icones Phillyreæ neſcimus, niſi Cyprũ Phillyreã putarit, quorundã Recentiorum errorem ſecutus, qui Liguſtrum Italorũ & noſtras, ac ipſius etiam fortaſſe Plinij eam Dioſc. Phillyrea vnum & idem eſſe exiſtimarunt. Cyprus Græcorum Hiſt. Lugd. quæ præter ſententiam Alpini atq; figuram quam habet ex Rauuolffio in deſcriptione ſua dicit flores duobus digitis longiores.

Non eſt Phillyrea.

Match. mar. Locus.

Liguſtrum hue Cypros Dioſc. Portæ: quod è Turcia nobis adfertur, vulgò *Hichena* dictum, cuius folia contrita, croccea tinctura ruffum capillum reddunt, vt idem inquit, non autem vulgare Liguſtrum Matth. Videat etiam Lector quæ cap. præced. notauimus de *Alkanna* aſſulis. Iam ex Dioſc. dictum optimam cyprum naſci in canope & Aſcalone. Plinio Cypros in Ægypto naſcitur. Bellonio *Alkanna* Ægypti incola eſt, vbi omnibus notiſſimam teſtatur Alpinus. Speciatim refert Rauuolff. Tripoli & potiſſ. in Cairo prouenire. Eam Turcas & Mauritanos propter gratum & ſuauem odorem Moſcho ſimilem, quẽ flores exhalant, diligenter in vaſis cuſtodire, & hieme, ne frigore pereat, in cubiculis & ſubterraneis locis ſeruare. Et quia tardè noua folia protrudat, nempe Auguſto, quoſdam irrigare aquâ ſapone infectâ; alios radici calcem adijcere, vt citiùs floreat. Ad nos multi baccilli adferuntur. Puluis viridis in inſtructioribus habetur officinis ſaccis plenis ex Ægypto & Africa delatis. Onuſtæ naues deuehuntur per Turciam, eodem tempore. Eiuſdem puluerem ſubtiliſſimum habemus munere Valerandi Dourez, cum inſcriptione, Henne Bellon. Eſt is ex fuſco flaueſcens. Verùm cùm femine nobis miſit D. Paladanus nonnihil *Alkanna*. Pulchellos racemulos interim, noſtra peregrina ſeruamus à Cl. Alpino nunc horti Patauini præfecto dignißimo accepta.

Tempus. Cultus.

Virtus & vſus.

Cypri folia, ex Dioſc. aſtrictoriam vim habent: quare oris vlcera commandacata medentur, & illita tum feruidis alijs inflammationibus, tum etiam carbunculis proſunt. Eorundem decoctum igni ambuſtis applicatur. Ruffant & capillos trita & illita folia, hue in ſtruthii ſucco maduerint. Flos ex aceto tritus & fronti inductus capitis dolores ſedat. Cæterùm quod ex eo præparatur Cyprinum vnguentum, odoratum eſt, ac neruos excalfacit & mollit: ſiquidem feruenti natura præditorum medicamentorum miſturam recipit. Plin. Cyprinum oleum vocat, quo autore, excalfacit, mollit neruos. Folia ſtomacho illinuntur: & vuluæ concretæ, [ſanguinem emittenti vel procidenti] ſuccus quoque eorum apponitur. Folia recentia commanducata, vlceribus in capite manantibus, item oris, medentur, & collectionibus, condylomatis: Decoctum foliorum ambuſtis & luxatis prodeſt. Ipſa rufant capillum tuſa, adiecto Struthei mali ſucco. [Fallitur Plin. ex vocis homonymia: nam ἄνθος habet. Dioſc. De Struthij herbæ ſeu Lanariæ ſucco, non Struthij Mali intelligendum.] Flos capitis dolores ſedat cum aceto illitus. Idem combuſtus in cruda olla nomas ſanat, & putreſcentia vlcera per ſe & cum melle. Odor doris olet, qui ſomnum facit. Succus Liguſtri, ſeu Cypri eodem teſte neruis, articulis, algoribus; folia vbique [vtique vet.] veteri vlceri cum ſalis mica, & oris exulcerationi proſunt. Acini contra Phthiriaſin, item contra intertrigines, foliaque. Sanant & gallinæ eorum pituitas acinj. Cypri arboris folia, inquit Gal. ſummaque germina in vſum veniunt, & facultatis ſunt ac qualitatis maximè mixtæ: habent enim quiddam digerens cum aquea ſubſtantia, modicè calida: habentque etiam aſtrictorium quiddam ex terrena ſubſtantia frigida. Itaque eorum decocto quidam ambuſta fouent. Vtuntur verò etiam aduerſus igneas phlegmonas & carbunculos. Nam abſque moleſtia & morſu deficcant. Quinetiam ſponte prouenientibus in ore vlceribus, aphthodeſi, & ipſis puerorum aphthis commenſa accommoda ſunt. Paulus in viribus hoc ampliùs quàm Dioſc. Cypro tribuit, vt aptè remediis his miſceatur, quæ ad lienem conficiuntur: quod demiratur aliquis, inquit Marcell. niſi quia mollit Liguſtrinum vnguentum, durato Lieni ideò accommodatum ſit. Nec mirabitur qui, vt dicebamus ex Plin. aduertet, calida quoque medicamenta recipere, quæ vtique vim habent aperiendi & diſcutiendi, præter vim remollientem, quàm habet. Serap. præterea quæ Dioſc. & Gal. habet, addit, in muliebribus affectibus idem præſtare, quod ſanguis draconis. Cypri florem Plutarchus putat corollis intorquendum, quòd placidum ſuauemque ſomnum potoribus accerſat, quippe qui lenem auram & mitem expiret, quæ remulentorum ſalebroſas aſperitudines ſenſim læuiget, ita vt conciliatâ tranquillitate hebes crapula retundatur, & caloris officio percoquatur. Folia marcentia & iuncta diſcutiunt (vt ait Celſus) ea, quæ in aliqua corporis parte inhærent. Vnguentum è Liguſtro Alexandro magno miſit Abdelonymus Sicyonius, vt ſcribit Pollux. Auic. tradit, quod ſi quis hominem tinxerit Liguſtro quod producit florem album, Alchannam vocat ipſe, eum micturum vrinam nigram: Sed durum eſt credere, id euenire ex illitione externa, nec apud vllum alium id legimus. Certum quidem eſt, apud Turcas admodum conſuetam eſſe illitionem ex eo. Attamen de ea re nihil hactenus accepimus: nec veriſimile eſt. Magni porrò Ægyptijs (vt ſcribit Bellon.) ex Cypro reditus: folia enim reſiccata in puluerem redigunt ad tincturas lanas. Ex eo in Turcico imperio cenſus [illegible] ducatorum ſuperat. Quàm latè etiam patet Turcia, conſuetum fœminis hoc

Oris Vlcera. Inflammationes. Ambuſta. Capillorum tinctura. Cyprinum vnguentum.

Stomachus. Menſes.

Luxata.

Phn error. Cap. dulcor. Noma. Vlcera putrida.

Contra pediculos.

Tenesmus.

Ambuſta. Inflammationes. Carbunculi. Oris Vlcera. Aphthæ.

Lien.

Noua.

Auic. mir. Magni ex Cypro.

puluereremanus, pedes, parteſque piloſas flauo rufoque colore tingere, viris verò eodem vngues rubare: addiroque alumine capillos pueris tam maribus quàm fœmellis inficiunt: nec non equis pilos, pedes, muſcarium. Regionum illarum fœminis decorum habetur, femora, epigaſtrium, parteſque pudibundas flauo colore tinctas habere, id quod hoc puluere efficiunt balneo egreſſæ. Tunc enim tinctura faciliùs imbibitur. Tantus verò eſt eius vſus, vt non ſolùm Turcis familiaris ſit, verùm etiam in Dacium & Boſſenam exportetur. Sæpè fit vt Alexandriæ naues hoc ſolo onuſtæ Conſtantinopolim appulſæ derepentè fabrilem diuendant. Vruntur & ad alias res aureo colore tingendas, ad quem vſum magna fiunt eius in Ægypto commercia. Flores apud eoſdem, autore Alpino, ſunt in vſu frequentiſſimo dolenti capiti appoſiti, non tamen cum aceto, vt Dioſc. atque alij meminerunt: quod ſi feciſſent, manifeſtiùs, vt arbitror, ijs floribus iuuarentur, intus medicamenti vi, aceto penetrationem adiuuante, deducta. Ex folijs puluerem confectum, quem *Archenda* vocant, ad ruffandos ornatus gratiâ capillos, nõ ſucco Lanariæ vel Struthij, vt ait Dioſc. ſed ſimplici aqua miſcentes, aquam auream faciunt. Ex hoc puluere cum aqua muſſa parato Emplaſtro vruntur ad humidos pedes, fluxionibus obnoxios, ac multùm exſudantes fœtenteſque pedibus ipſis appoſito, ac per horam retento: maximè enim pedes, & quaſcunque alias partes corporis appoſitus puluis exiccat ac adſtringit: nihil enim habent Ægyptij, quod exſudantes pedes plus exſiccet, quàm prædicta iſthæc maſſa appoſita & aliquandiu retenta. Puluere etiam hoc ad Vlcera oris, gingiuarumque & pudendorum maximè vruntur. Vſus baccularum, vt refert Rauolff. eſt, ſi contundantur extrema earum ad abſterſionem dentium, ſi affricentur. Idem folijs pulueriſatis & mixtis cum Citrij ſucco ſcribit tingi rubro colore vngues & crines puerorum, qui color videtur interdum apud nos in crinibus equorum Turcicorum.

Dolor capitis.

Puluis Archenda.

Aqua aurea Emplaſtrum

Ad humidos & fœtentes pedes.

MOLLE.

CAP. XVI.

Deſcriptio

Folia.

Molle procera eſt arbor & patula, (vt à nobis viſa in horto magnatis alicuius, Romæ, à Coruino induſtrio pharcopoeo culto) foliis Lentiſci longioribus multò, anguſtioribus, acuminatis, læuibus, obliquis venulis à neruo per longum decurrente exporrectis, conjugatim ad coſtã latiuſculam compreſſam alligatis, per ambitum æqualibus, tillùm nonnunquam per extremum ſerratis. Flores peculiari ramoſo ſurculo hærent, numeroſiſſimi, perpuſilli, ſtellati. Vitigineis pares, quos bacæ excipiunt, Aſparagi baccis ferè pares, ac ſimiles, pingues, rugoſum oſſiculum nucleorum continentes, ſapore & odore baccarum Iuniperi, acriculum amarore aliquo.

Flores.

Bacæ.

Semen.

Cluſius ſuo *Molli* folia tribuit ſerrata, quæ ab arbuſculis reuulſa, lacteo ſucco, eoque lento & viſcido & odorato manant, & ipſa folia trita Fœniculi odorem reddunt, guſtataque adſtringentis facultatis nonnihil habere videntur. Trunco erant arbuſculæ, [adhuc tenellæ] ex viridi nigricante, multis conſperſo veluti maculis cinereis. Idem *Molle* ſuum, quemad. ſerrato folio deſcribit, ita etiam pingit, vnde nos folia trita ex ſummitate auulſa mutuati ſumus: reliquam figuram ex noſtra ſicca planta, foliis non ſerratis, aut ſaltem crenâ vnâ aut alterâ per extremum donatis, delineandam curauimus: fierique poteſt vt naturæ luſus ſit, quemad. in Sorbo aucuparia adoleſcente & adulta obſeruamus.

Folium Fœnic.

Lob. quoque nouellas plantas profundè crenatas ait.

Porrò eſt nobis Reſina Ill. E.C. Wirtemb. à D. Paludano miſſa, Gummi *Molle* arboris nomine, ceræ depuratæ inſtar, lenta, alicubi nonnihil friabilis, flaueſcens undique, odore pingui, reſinoſo & aromatico, vehementi, quæ candelæ admota, in clarum incendium exardeſcit liqueſcitque, manducata non adhæreſcit, ſed lenteſcens magis magiſque colorem album contrahit, ſapore ſatis grato, obſcurè amaro. Et ſanè magnam habet ſimilitudinem cum eo, quòd in Oitic. proſtat nomine *Gummi Elemi*, niſi quòd paulò videtur candidior. Peritiores rem omnem diligentiùs perpendant. Hanc reſinam ex arbore iam dicta, Romæ viſa, detractam habemus dono eiuſdem Coruini.

Gummi Molle ad pœnam reſinæ.

Ad Gummi Elemi.

Videtur & Petrus de Oſma apud Monar. vt ſentit Cluſ. *Molle* deſcribere, quando in epiſt. quadam ait: Fructus arboris cuiuſdam, Ilicis magnitudine, cortice Cerri Ægylopis ſimili, foliis Fraxini. Eiuſdem deſcriptionem Petrus Cieca dat cap. 112. primæ partis Chronici. Sed quando Lob. *Molle* Cluſij vocat, & addit, eius ſemen & herbam à D. Brancion communicata, credere vſus, eſſe herbam quam tamen ſcire debuit, vel ex alijs, eſſe arborem. Sed deceptus forte fuit vocis homonymia: non enim *Mollis* arboris erat illud ſemen & herba, ſed herbæ Mimoſæ, quæ etiam dicitur *Molle* herba: de qua ſuo loco.

Cortex.

Lob. error.

Molle herba

Apud eundem lib. de Balſamo, Carpobalſami ſpecies eximiæ odoris fragrantiæ, cuius fructus apprimè quadrare videtur cum Galenico & Antiquorum Carpobalſamo: eoque merito Carpobalſami ſpecies cenſendus. Eius iconem proponit, & annotat, *Mollis* arboris amoſæ frondes extremas prominentes nullis inciſuris diuiſas aut ſerratas eſſe. Ibidem *Molle* ſeu *Molly* vocat, ciuſdemque trimeſtris & quadrimeſtris effigié habet.

Carpobalſamum.

Molle. Molly.

Io. Fragoſ. Medico & Chirurgo regio de rebus ex Indijs importatis Hiſpanico Idiomate conſcripto libro, Arbor *Mollis* ſeu *Muelle* cuius folia referunt Fraxini folia præterquamquòd anguſtiora & minutiora, aliquantulùm crenata verſus terminum: Gummi albiſſimum, Mannam referens: *Hæc ille.*

Molle. Muelle.

Huius Carpobalſami, id eſt *Mollis* fructus tuſi & expreſſi liquor, eo modo paratus, qui dicetur, in aquam iniectus & agitatus, vt ſcribit Cluſ. celerrimè liquatur, diluitur & lactis modo albeſcit: quibus notis à Dioſc. Syncerum Balſamum à viriaro

Balſami ſpecies

riato coarguitur: Vnde colligere licet, *Mollem arborem* esse veri Balsami speciem. Sic Lob.sentit. Verùm quia ipsa arbor nulla ferè in re ad Balsami descriptionem accedit, cur ex ea sola nota & odoris suauitate ex fructu seminisque magmate expresso latice Balsami veri & genuini species censenda sit, nulla adhuc occurrit ratio. Sit quidem liquor Balsamodis & odoratus: an ipsam proinde arborem multùm à Balsami veri frutice dicertàm eius speciem dicemus? Sed odoratum tamen laticem ξύλοβαλσαμον meliùs dixisset Balsami similem liquorem quam *Mollem arborem* veri Balsami speciem.

Lob nus.

Mollis.

Mollis & Lentiscus Peruuianus Cast. Durantis, cuius figuram habuisse ait ab Odoardo Lopes medico quæ sanè multùm differt à Clusiana & à nostra.

Locus

Abundàter nascitur in conuallibus & locis planis Peruanæ regionis, vt referunt omnes, qui Occidentalium Indiarum descriptionem dederunt. Eius arboris pusillas duas plantas vidisse testatur Clus. in horto splendidissimo Ill.viri D. Ioan. de Brancion, sed quæ tertio anno perierũt hyemis iniuria. Annotat Lob. enatam ex semine in Anglia, vt Londini. Camerario sata sequenti vere exaruit, cùm tamen magno studio ab eo fuisset asseruata: liquorem vbi folia decerpebantur, emittebat lacteum, odoratum admodum.

Satio.

Romæ, vt dicebamus, proceram arborem obseruauimus in horto quodam à D. Coruino pharmacopeo Romano peritissimo culto: Mari initio nondum floruerat, vix ante finem eius floribus læta futura, ut iudicabat nobiscum idem Coruinus quo tempore tamen aliàs citiùs florêre referebat Vere calidiori. Ex eadem tamen arbore pulchros ramos, quales pictura ostendit ex parte, cũ floribus & baccis dono accepimus ab eodem: Misit ad nos bacceas recentes, vt putabat, Doct. Casp. Bauh; quæ tamen frustrãnea spe fuit Montbelgardi.

Tempus.

Refert Clus. ex Petro Cieca, *Molle* cortice adeò commendato esse, vt eius decocto crurum dolores & inflationes summa cum vtilitate foueantur. Ex ramulis fiunt dentiscalpia vtilissima Ex fructu cum aqua decocto, pro cocturæ modo, fit aut vinum, siue potio admodum bona, aut acetum, aut mel: tantoque in pretio sunt apud Indos hæ arbores, vt quibusdam locis eas consecratas suis Idolis habeant: addunt nonnulli eius arboris foliorum decoctum, doloribus ex frigida caussa ortis auxilio esse. Gummi verò eius, quod Mannæ modo candidum esse tradit, lacte dilolutum, caliginem oculorum abstergere. Coruinus, qui nos eiusdem Gummi participes fecit, testabatur eius drach. vnam & semis, egregiè aluum ciere, seque experiẽtia vim eius catharticam cognouisse. M. Fumee in hist. Ind.gen. quoque testatur ex *Mollis* arboribus fructiferis fieri mel, & potionem. Notat Cardanus huius corticem adeò salutarem esse, vt si aquæ incoquatur, soluat lotio illa-lassitudines ac tumores: ramuli; pergit idem, gingiuis ac dentibus vtiles sunt: cùm eis dentes tricantur, purganturque: Fructum, quem fert exiguum, si iniicias aquæ, sola coquendi diuersitate, mel, vinum & acetum facit. manifestum est autem, priùs vinum fieri, quàm acetum: mel verò dulcedine vinum præcedit, crassitie subsequetur. Monarde quoque teste, magnis viribus pollet hęc arbor: nam corticis eius puluis vulneribus inspersus, ea mundat, deinde carnem generat, & perfectè curat. Dentes eodem puluere fricati, stabiliuntur, gingiuæ abscedentes sanantur. Foliorum decocto intincti panni, & calidi vulneribus, aut puluere corticis illius inspersò impositi, curationem eorum accelerant, & humorum eò defluxum prohibent. Ex ea manat liquor odoratus, qui fructibus adiunctus, suffitibus idoneus est ad multos capitis morbos, & ad Emplastra. Eius quoque potio, quam ex fructu parant Indi salutifera admodum est. Ipsa arbor omni tempore odorata est. Scribit Io. Fragos. Corticem eius tantarum virium esse, vt crurum dolores, tumoresque ingentes (si eius decocto aliquoties lauentur) breui ollat.

Virés & vlus.

Crurum dolor

Potus Gummi Acetum. Mel.

Idolis sacra.

Dolores frigidi.

Gummi &c.

Purgans.

Vlcera.

Dentium robur.

Gingiuæ abscedentes.

Mollis arboris fructus, inquit Lob. Carpobalsamum verum virtute longè superat, tum expressus ex fructu liquor vero Balsamo viribus quàm proximè accedit, eiusque defectu conuenientissimum erit succedaneum. Huius fructus vnciæ octo tusæ drachmas septem præstantissimi & vtrilissimi laticis, artificioso torcularis pressu, fului ex atro coloris, crassamenti ouorum olei ferè & diuinæ fragrantiæ, simillimi ipsius seminis odoris inter rundendum, & saporis Xyloaloes optimæ notæ, nobis dedêre. Hic liquor recens expressus albescit & spumat: in laneam vestem fulus, & simplici ablutione aquæ lotus, notam non reliquit. Ex magmate seminis iterum tuso, & pauca rosacea aspersò, pressu forti, laticis vnguinosioris resinacei, instar grani Iuniperini drach. duas elicui, qui maculam non reliquit: quinetiam in aquam iniectus & agitatus, celerrimè liquatur, diluitur & lactis modo albescit. Quibus notis colligit idem *Mollem arborem* esse veri Balsami speciem, de qua re priùs.

Mirus de lit. rei nomen.

Balsami succedan.

Expressus latex.

Balsami ea, ratio

MOLLIS ARBORIS RESINÆ SIMILES, FOENICVLI ODORE.

CAP. XVIII.

Descriptio.

DOnabat mihi honestus vir Petrus Garetus [inquit Clus. Exot. lib. 4. c. 8] succum octauum, quem acceperat ex nauigatione longinqua anni 1600. Erat densa resina, nec transparens, foris subrussa, inferiore parte alba, & digitis attrita satis friabilis, odorisque non iniucundi, sed fœniculi odorem quodammodò referentis, vt suspicionem mihi mouerit Mollis Arboris resinam esse posse, sapor erat amariusculus & acriusculus: nec dẽtibus cedebat, nec ore retenta molliescebat igni tamen admota liquescebat instar ceræ, atque splendida fiebat, flammam tamen non concipiebat.

Odora fœniculi. Sapor.

Nonus verò, Resina erat cineracei ex albo coloris, adeò autem strigosa & retorrida, vt gleba aut lapidis fragmentum potiùs videretur, quàm resina: licet quispiam suspicari posset eiusdem generis esse cum superiore, sed magis impuram, quia simili odore & sapore prædita erat cũ ea, nec dentibus cedebat, nec ore retenta mollis fiebat, igni tamen admota perinde atque illa liquescebat, & flammam non modò concipiebat, sed simul etiam ardebat.

Resina alia

ELEMI RESINA.

CAP. XIX.

Descriptio.

GUmmi Elemi inmassas Cylindraceas cogitur, quas pollice & medio digito complectaris, duarum palmarum circiter longitudine. Substantia verò est ferè vniformi, ceræ flauæ & colore

Calculus. Vulnera. Caro putris. Tumores pudendorum.

eius verba explicamus, quibus ait conferre ad calculum renum. Radicis puluis vulneribus inspersus, carnis excrescentiam & puttilaginem cohibet & admit, & efficacitet cicatricem promouet. Ad pudendorum tumores in emplastrum cum oleo tost. concinnata folia eos tollunt absque noxa. Radix cum Anisо & Fœniculo pari dosi puluerisata, addito saccharo, & ieiuno quantùm cochlear capiat sumpta, certo remedio est flatibus & colicis doloribus, *inquit ille*: in quo sanè circumforaneo empirico similior videtur, quàm rationali Medico: Nam cui non terrestrem, frigidam, & adstringentem, cum calidis, & discutientibus commiscet? qui vi flatus carminare, & colicos cruciatus putat compescere id, quod temperamenti sui ratione nihil minùs præstare, fortè etiam citiùs causare possit? Abeat *ad Scholas, ad Scholas*, immò ipsam potiùs rei naturam, optimam & fidissimam medicorum scholam, & melius discat, rerum temperaturas in vsus dispensare, obigóque credulo vanis suis pollicitationibus imponere.

Scribit Matth. Germanos Parmacopœos baccis passim vti Myrti baccarum vice, cùm iis destituantur: quinetiam æstate edi fragorum vice à Pastoribus & aliis, quòd gustui placeant. Peculiariter autem iis vtuntur Infectores ad Inficienda linteamina & chartam cœruleo colore, ac etiam à Pictoribus. Succus cum alumine & Galla coctus eleganti cœruleo tingit chartas. Linteamina eodem colore ita tinges. Ollæ huius succi plenæ affundes poculum aceti vini, aluminis puluerisati unc. j. squammæ æris itidem in puluerem redactæ drach. ij. bullíant vna: tum retenti decocto immerge lintea: siccetur in aëre, demum frigida aqua laua, & pereleganti cœruleo tinctum habebis. Si dilutius uelis, omitte squammam æris: si saturatius, etiam plus addes. *Sic docet Lonicerus.*

Cærulea Tingendi modus.

VITIS IDÆA SEMPER VIRENS, FRVCTV RVBRO.

CAP. VII.

Descriptio.

RAmis hæc fruticat dodrantalibus, rotundis, non angulosis, quos vestiunt folia satis frequẽtia, crassiora quam Vitis Idææ angulosæ aut magnæ, oblonga, modò per extremum rotunda, modò leuiter acuminata, non serrata, in quibus nerui subtus potissimùm apparent, gustu astringẽte & amaricante. Flores racematim cohærent in virgularum extremis Lilij conuallium floribus simile, albi, interdum blandè rubentes: quibus delapsis baccæ similiter racemosæ succrescunt, sex, plùs minùs, racemulo vno, Pisi minoris magnitudine, ex albo luteóue rubentes, sapore acido, valdè iucundo, carne simili Vaccinijs palustribus, cui inmersa grana paruula lutea. Radix obliqua ferè, tenuibus capillamentis fibrata.

Folia.

Flores.

Baccæ.

Radix.

De hac, ni fallimur, scribit Camer. Epit. Matth. his verbis: Vitis Idæa rubra, nonnullis Rhus minimus Plin. Germ. Rot Heidelbeer, Steinbeerlin, Bronsbeer: Gal. *Aurelles rouges*. Suffrutex est exiguus, foliis Buxi, interdum leuissimè ceu serratis marginibus, flosculis Arbuti, candidis, confertis, ex quibus Baccæ rubentes in summitate, ceu corona quadam, denticulatæ nascuntur, sapore acidæ & astringentes. Radix tenuis serpit.

Vitis Idæa rubra Rhus minimus Plin.

Anguil. Epist. 5. *Vua Vrsi* Galeno dicta l. 7. de comp. s. loc. c. 4. Arctostaphylos hodierna die in Appennino vocatur adhuc *Ligna del' orſ*. Hanc idẽ à Theoph. appellatam Vitim Idæam censet. Inueniri ait in omnibus Italiæ montibus, vbi niues. Galeni verba cap. sequentibus trademus. Hanc autẽ potiùs suspicamur ab Anguil. dici *vuam vrsi*, quàm præcedentem, conferendo eam cum Gal. descriptione.

Vua Vrsi Gal. Arctostaphylos.

Gesn. scribit Vitis Idææ speciem esse, acinis rubris Coldenbeer, Vaccinia rubra: pingi à Dod. bis, altera icone meliore: acinos acidiores esse, sine vmbilico. At nos apud Dod. vnicam tantùm huius Vitis Idææ iconem inuenimus, quæ placet: nobis etiam gratiores videntur baccæ: Prior apud Dod. quæ duplicet est Vitis Idææ angulosæ.

Vitis Idæa. Vaccinia rubra.

Vitis Idæa buxeis foliis nec deciduis, baccisque rubris Clus. quamuis minùs benè simpliciter Buxea dicat: id potùs conuenit sequenti plantæ, quam Radicem Idæam suspicamur.

Clus. not.

Vaccinia rubra Herbarior. & offic. Myrtillos dicunt Aduers. vt & præcedentia: an Idæa Radix sit dubitant: ac tradunt fruticem lætiore & habitiore aspectu semperuirêre: non perinde vt nigrã frequentem, nec tamen nigræ dissimilia folia, sed paulò maiora & ad Myrtum albam siue maiorem, & Rhus Plinianum accedentia, rotundiora: Bacculas nec dissimiles, sed rubras, astringentes magis, nec perinde succulentas ferre. Radicem æquè lignosam fibris serpere Ericæ ritu. Flores ex oblongis calyculis paruulis subpurpureis apiculos è medio exerere. Sed ista descriptio Aduers. Vacciniorum rubrorum non placet: folia namque nobis videntur valdè dissimilia, & ad Myrtum vel Rhus nullo modo accedere.

Aduers not.

Iconem certè non spernendam proposuerat Dod. in Hist. Gal. quam etiam retinuit in postrema. vbi notat Gesnero Vitem Idæam rubris acinis dici, sed multò minùs quàm nigram cum Idæa vite hanc conuenire, ipsarum baccarum exortus ostẽdit. Non enim ad latera Cauliculorum, veluti nigra, sed è ramulorum cacuminibus, Corymborum instar, dependent.

Gesn reprob.

An Cam. b. vt. Vitis Idæa vulgaris. An Thal. Vitis Idæa seu Vaccinia rubra Dod. Idem Thalius refert, hanc stirpem olim Aemilium existimasse esse Rhum Plin. minorem. Vulgò Brambeer dici: Noricis Rote preißelbeer / quorum Siluæ hoc frutice refertissimæ sunt. Belg. Roote Crakefessen, teste Dod. Red Roberres or Whortle, Anglis.

Rhus Plin. minor.

Vaccinia rubra Gerard. qui figuram habet ex Taber. quæ posita erat pro vite Idæa maiore, à qua Vitis Idæa fructu rubro multùm differt. Vbi autem Taber. ac etiam Tragus de hac scripserint, nescimus, nisi fortè sub Chamæbuxo, vti monuimus Cap. de Radice Idæa.

Gerardus not.

Schuuenckfeld. in suo Catal. Silef. varia nomina diuersa imponit, hæc: Vaccinium rubrum, μελανόξυλον: Vitis Idæa rubra Matth. [sed vbi?]

Schuenckfeld. syn.

Erica

by Google

Erica baccifera latifolia Taber. Vua vrſi Anguil. Rote beydelbeer/ Rote preußelbeer/ preußelbeer, Rauſch Taber. ſed an ſine confuſione, ipſe viderit & Herbarum periti.

Locus. Gaudet & hæc locis ſiluoſis, ſaxoſis ac opacis: itemque alpibus: Monte tracto Heluetiæ: Item in ſimilibus Brabantiæ locis. Copioſiſſima circa Wernigerodam in Broccenbergo & vicinis montibus. Item circa Walckenridam, Gerenrodam, aliiſque locis quampluribus, teſte Thalio. Vaſtis etiam ſiluis circa Boleſlauiam & ſaganum Sileſiæ plurimum: Schuenckf. Nobis verò obſeruata in cacumine montis Roſſberg prope Meſocomium tractus Alſatici Octobri pulchrè virens, cum anguloſæ folia decidiſſent ferè omnia. Hanc ſemper virere exiſtimamus. Item in monte Ballon Lotaringiæ vicino, cum Vite Idæa anguloſa, & alia fruticoſiore ſiue magna. Auguſto iam racemulos gerebat, ſed tum primum baccæ nonnihil incipiebant matureſcere, cùm aliarum iam dictarum omninò eſſent maturæ: vnde patet ſerotinam magis eſſe. Communiter etiam ſub Abietibus atque piceis creſcere videas quod & Camer. annotauit. Floret Maio & Iunio. Septembri demum perfectè maturatur. Cùm baccæ ſint acidæ magiſque adſtringentes cæteris, nec perinde ſuculentæ vt Myrtilli, facultatem vtique frigidam ſiccamque habebunt, quam & Dod. aliique ipſi tribuunt. Quapropter ad eos vſus, vbi adſtrictione opus accommodari poſſet. Hinc vſus eorum in Dyſenteria non contemnendus: item in diarrhœa, & ſuperiùs dictis affectibus pleriſque. Qua verò ratione puluis ex acinis aridis exhibeatur calculoſis, vt ſcribit Camer. & repetit Schuuenkf. nec nouimus ipſi, nec facilè declarabunt iſti. Poſſis & ex hatum ſucco Rob conficere addito ſaccharo aut melle, ad viſcerum calores & ſitim in febribus calidis. Quidam ad *ſuffuſiones* commendant, additis aromatibus. Foliorum vſus ob adſtrictionem idem eſſe poſſit, qui præcedentium.

Tempus.

Vires & vſus.

Temperam.

Camer. & Schuenckfeldius.

Febres.

RADIX IDÆA PVTATA, ET VVA VRSI. CAP. VIII.

Deſcriptio. Vltis Idææ rubræ affinis eſt quam Radicē Idæam Dioſc. vocant, à qua tamen manifeſtè differt: ſiquidem folia habet dentiora, ad Buxum accedentia, ex oblōgo rotundata, anguſtiore ad pediculum ceruice, vtrinque rugoſa, nec neruos, vt illa, præter vnicum, qui ſecundum longitudinem decurrit, exhibentia, quamuis pictor perperam quaſdam propagines laterorſum appinxerit, guſtu cum amatore adſtringente, quemadmodū Vitis rubro fructu. Horrent autem ea ramis lignoſis, pedalibus, cortice tenui & facilè cedenti rectis. Flores racemoſi, concaui, rubri. Fructus vt in Vite ſemperuirente racemoſus in extremitate ramulorum. Quæ de radice Idæa Dioſc. & Plin. ſcripſēre, annotata ſunt poſtea, quibus bene conſideraris fortè erit, quod monet Fab. Column. *Bonifacia*, ſiue *Biſlingua*, cum qua meliùs videntur conuenire, quæ Veteres de ea ſcripſerunt: Ab aliis poſitam planam dicit nullam cum ruſco habere affinitatem.

Flor.

Valerandus Donrea, ſagaciſſimus alioqui ſtirpium veſtigator ac cenſor olim putabat Vaccinia rubra Dod. & Myrtum montanam Cordi eſſe hanc ipſam: ſed vt tempore & hominum curā omnia fiunt clariora, ità & in apricum datæ in opacis alioqui deliteſcentium ſuffruticum diſtinctiones à nobis propoſitæ.

Vaccinia rubra Myrtus montana.

Quum verò Tragus Vitis Idææ rubræ non meminerit cap. de ſuis Myrtillis, licet coniectari eum de hac ſcribere, aut certè de Radice Idæa his verbis: In altiſſimis Waſgouiæ ſiluis non procul à Cęſareo Luthro humo arenoſā, exigua ſtirpis ſpecies Ericā haud quaquam maior reperitur. Hæc folia habet Buxo aut Myrtillis quàm ſimillima, humique magis procumbit, quàm in altum ſeſe attollat. An verò ea Chamæpyxos fuerit, ait ſe affirmare non auſum.

Chamæpyxos

Conſiderandum an eadem ſit Vva Vrſi Galeni apud Cluſ. quam ſcribit fruticare pedalibus ferè ramulis flexilibus & lentis, humi diffuſis, rubeſcente cortice tectis, vt teneriores Arbuti ramuli: folia illi frequentia, Arbuti tolijs minora, carnoſa, Chamæleæ Italicæ foliorum planè æmula, minimè tamen hirſuta, cum adſtrictione amaricantia. Extremis ramulis flores proferre ex candidō purpuraſcentes, ſiue candidos, quibus leuiter purpuraſcens color admixtus ſit, cauos, Arbuti floribus ſimiles, & vuæ modo ſimul congeſtos: fructum non vidit: ſed incolæ rubentem, rotundum, exigui ceraſi inſtar acidum referebant. Radicem paruam ſed lignoſam. Perpetua fronde virere. Peritiores quidam Hiſpani, quibus eam oſtendebat, Chamædaphnen eſſe exiſtimabant, craſſitudine foliorum procul dubio decepti.

An Vua Vrſi Galeni ex Cluſio.

Cluſio verò ad amuſſim quadrare videtur ἀνατικὸν quam Gal. lib. 7. c. 4. καθ' ἱπποκρατην ſic deſcribit: Vua Vrſi in Ponto naſcitur, planta humilis & fruticoſa, folio Memœcyli, fructum ferens rubrum, rotundum, guſtu auſterum. Sed icon Vuæ Vrſi Cluſij nobis ſcrupulum iniicit, an eadem ſit cum Radice noſtra Idæa, in qua non apparent nerui tranſuerſi, vt pinguntur in Cluſij icone.

Arctoſtaphilos.

Deſcriptio Gal.

Lob. *cum Pena* obſcurè admodum de his plantis ſcripſerūt, vt appareat ex eorum Aduerſ. vbi aiūt: Alpigena Chamærhodendros odora, frutex, flore purpureo, pinguis tota &c. Alpinis *Alproſen*: Baculas Aſparagi vel Taxi pares & concolores, Septēbriedit. Et in Obſ. Genuina Vua Vrſi Galeni apud Cluſ. eadem videtur cum Alpigena Chamærhodendro exhibita in Obſ. p. 199. & Adu. p. 154. cuius flores Arbuto ſimiles, ſed ex candido purpurei aut candidi conſpiciuntur. Hæc Lob. qui figuram eandem habet cum Cluſ. Is pagin. Obſ. prædicta figuram habet aliam cum baccis lateralibus, & nō in extremitatibus, his titulis: Alpigena Chamærhodendrōs odora Aduerſ. p. 154. Balſamum Italicum vulgare, ſiue Rhododaphne parua ruſtica: Theriomarcha Plin. putata Guilandino. Sed Lobelium diuerſa nomina, plantas & icones confundere clarè patebit rem ipſam, ciuſque, & Cluſii verba conſideranti. Nec ſcimus an exter aliqua Chamærhodendros odora baccifera. Si exter grati

Chamædaphne.

Chamærhodendros.

Vua Vrſi

Chamærhodendros Alpigena.

Balſamum Italicum.

Rhododaphne.

Theriomarcha.

Lob. error.

erimus erga demonſtrantem.

Hiſt. Lugd. repreh. Aſt *Hiſt. Lugd.* more ſuo duas vel tres confundit, dum vni huic diuerſarum ſtirpium hæc nomina tribuit: Idæa radix, ſiue Idææ vitis ſpecies: Dod. Vacinia rubra: Cluſio Vua vrſi Gal. Italis Rhododaphne parua ruſtica: quibuſdam Balſamum Italicũ vulgare: Theriõnarcha Plin. Idæa radix Dioſc. Plin. Gal. Tam egregiè Chaos iſtud ſtirpes digerere conſueuit.

Radix Idæa Theriomarcha.

Pruna baccifera latifolia. Tabern. proponit figuram Ericæ baccíferæ latifoliæ nomine, quam & *Rauſch* Germ. vocat, ſine deſcriptione, quæ exprimere videtur noſtram Idæam radicem. De *Vua vrſi* quam idem ex Cluſ. habet, iam diximus noſtram ſententiam. Chamærhodendrõn Alpinam latifoliam & is ſanè confundit cum Ledo Alpino: Figuram etiam proponit Lobelianam, cuius næuos iam deteximus. De Chamæpyxo eius idem dicimus, quod de Tragi Chamæpyxo, nobis videri eo nomine tradi Vitis Idææ ſpeciem, cuius iconem ſi quis conſideret, fortè ſuſpicabitur potiùs accedere ad vitim Idæam rubro fructu, quàm ad Radicem Idæam. Rem Lectoribus conſiderandam relinquimus. Quicquid ſit, cum D. Caſparo Bauhino Botanico verſatiſſimo exiſtimamus non eſſe ex genere Buxi.

Tabern.

Chamæpyxos

C. Bauh. Lonic. Gerard. quoque Chamærhodendros alpigena dicitur: Angl. Vncarffe roſe Bace: Item Vaccinia Vrſi ſiue Vua vrſi Cluſ. Bearés Weſortle berries.

Vaccinia Vrſi.

Cæterùm *Vua Vrſi* Cluſio non niſi vnico loco naſcentis viſa arido ſolo & aprico, via regia in colle imminenti cuidam vículo, *Venta el baful* vocato, inter Guadix & Baca, regno Granatenſi, iam florens Martio. Seriùs tamen plerumque florere, fructum æſtate matureſcere, & in planta ad hiemem vſque perdurare ipſi incolæ affirmabant. Nos in montibus circa Geneuam obſeruauimus. Prouenit etiam Baſileæ via quâ tenditur ad S. Chriſchonæ fanum iuxta vineas. Legimus etiam in Vegaganijs Narbonæ montibus.

Locus

Tempus

Ill. Princeps noſter Frid. Dux Wirtemb. miſit nobis plantam ſiccam monens copioſè reperiri circa Curiam Rhætorum, ferre baccas rubras: magni fieri hanc plantam à tinctoribus pro tinctura nigra, ac eis dici Rauſch.

vſus.

CHAMÆBVXVS SIVE CHAMÆPIXOS QVIBVSDAM. CAP. IX.

Deſcriptio.

QVamuis hæc planta non ſit de tribu bacciferarum, iungendam tamen cenſuimus propter quandã ſimilitudinem cum præcedenti, à quibuſdam Chamæbuxus putata. Hunc ſuffruticem itidem Chamæbuxũ dixêre, multis virgultis tenuibus, lentis, ſpithamam circiter longis præditum, quæ vbi terram attigerint, fibris de-

Radix.

n iſſ s radicantur: alioqui & radicem habet, ſe-

pè non multò ipſis virgulis breuiorẽ, lignoſam, ex cuius capitibus (quæ plura poſſidet) ipſæ emergunt.

Folia

Folia per ramos incondita, Buxeis quodammodo ſimilia, magis acuminata, carnoſa, pediculis breviſſimis hærentia, [guſtantibus primùm ingrata, deinde amara & acria Cluſ.] amaricãtia: ex quorum alis, in ramulorum extremis flores emicant Coluteæ ſcorpioidis floribus ſimiles, ſimul plures iuncti, qui, teſte Cluſ. odoris expertes, nonnullis verò locis odoratiſſimi & Narciſſinam quandam fragrantiam æmulantes, tribus foliolis conſtant, quorum duo alba ſunt, & alarum modo ſurſum expanſa, galeolã exalbidã illorum exortũ integente, tertium folium in oblongum veluti tubulum conuolutum eſt, ſurſum per lanuginem apertum, per extremitatem braccæ modo efformatum atque luteum, & vetuſtate interdum omnino purpuraſcens aut rubeſcens. Floribus ſuccedũt latæ & compreſſæ ſiliquæ, Thlaſpi latifolii ſiliquis paulò minores, virides. quæ bina plerumque [nõnunquam verò vnicum tantùm] continent grana, exigui Erui magnitudine, colore ex cinereo nigricante, hirſuta & veluti quoddam animalculũ ementita, Polygalæ vulgaris maioris rubræ ſemini haud abſimilia, ſed minora, quæ aperientibus ſeſe per latera loculis, ſponte decidunt.

Flores.

Siliquæ.

Grana.

Interdum etiam pro loci natura floris colorem variare deprehenditur: nam bina illa folia alarũ inſtar, ſurſum expanſa, galeolaque eorum exortum tegens, alba non ſunt, ſed pulcherrimè ex purpura rubent: tertium autem veluti in tubulum conuolutum flaueſcit, eiuſque extrema pars aurea eſt.

Varietas.

Cordum exiſtimamus in Obſ. ſilua de hac plãta ita tradidiſſe: [licet Thalius aliò referat] Fruticulus exiguus, humi proſtratus, runceis viridibuſque virgulis: foliis myrtinis, duris, acuminatis, perennibusque: floribus papilionaceis ferè, diuerſo colore, videlicet albo, flauo & rubente: extimum quidem albet, proximum flauet, intimum rubet. Naſcitur in ſiluis montanis circa Egeram, in Bauaria & Vindelicia.

Flores pentapetali.

Locus

A'νάνυμος Coluteæ flore, ſiue elegans Cluſ. qui à nemine adhuc deſcriptam putat. At nos à Cordo. Quidam à perpetuâ viriditate wintergrün appellari dixerunt, quod nomen alioqui & Vincæ pervincæ conuenit.

Anonymos Peruicæ folio: Camer. Geſn. iam olim [cùm ego Bauhinus ipſi conuenirem] Chamæbuxũ ſeu Chamæpyxon vocauit. Argentinæ vidimus inter Plantas D. Agerii ſiccas nomine Myrtogeniſtæ, quod nomen non diſplicet: nec ſanè malè poſt Geniſtam ponit Cluſius. Sed magis arriſit Chamæbuxi.

Chamæbuxus. Myrtogeniſta.

Locus.

Frequens eſt prior teſte Cluſ. non modò in montibus Calenberg, Medeling, & Badenſibus thermis imminentibus, ſed & in alijs ad Auſtriacas & Stiriacas Alpes excurrentibus, qui omni Reſiniferarum arborum genere integuntur, inter ſaxa. Plurimis etiam Pannoniæ locis eſt obuia, veluti ad Poſonium, Sopronium & Zolnock. Altera verò rarior inuentu.

Floret vtraque Aprili & Maio. Semen prioris [nam alterius non obſeruauit] lunio perficitur. D. C. Bauh. attulit Patauio in horto lectam, his nominibus: Vitis Idæa Theoph. cum baccis Myrti, Olea Æthiopica Dioſc. Guilandino. Sed decepti fuere qui ita vocarunt, niſi nomina caſu ad plantam fuerint adiecta. Tiguri etiam obſeruauimus & collegimus. Locus particularis nunc non ſuccurrit. Hactenus neglecta fuit hæc planta, nec in vſum Medicum vocata, quod ſciamus.

Tempus.

VITIS

VITI IDÆÆ AFFINIS POLIIFOLIA MONTANA.

CAP. X.

Descriptio. ORtu & facie est Polii nostratis, virgultis crebris, dodrante longioribus, lignosis, ex nigro rubentibus, magna ramorum sobole fœcundis. Folia Polii nostratis, acutiora, nervosa, vncialia, angusta, superiùs viridantia, pronâ parte cinerea vel glauca, nervo elatiore per longum currente. Extremis ramulorum petiolis calyculi hærent perexigui, foliosi, rubentes, vnde angulosa pyramis exilit Conchyliata, baccæ alicuius rudimentum promittens. Pro radicibus passim ex ramis nascuntur capilli instar tenues fibræ terram morsu comprehendentes. Appingi curauimus latiusculum folium, iuxta angustum, cuiusmodi pauca plantæ à nobis collectæ adhæserunt.

Folia.

Calyculi.

Locus. Hanc plantam reperimus vliginosis, muscosis, & frigidis locis cum alijs Vitis Idææ speciebus, Maij principio in montibus Harciniæ siluæ inter vallem Grielbachianam vbi fontes acidi, & Ris belsauwen, vbi etiam fons acidus. Vidimus quoque cum flore apud D. Plarerum Basileæ, sed siccam, collectam in monte Pilati.

Myrtus tenuifolia. Hanc eandem videtur Thalius in Harcynia sua Myrti tenuifoliæ nomine sic descripsisse. Copiosè reperitur in vligine illa, vltra Andersbergum vrbem, Broccembergum montem versus, quam nominant Den roten Bruch, hoc est, Vliginem rubeam, quòd totus ille vliginosus tractus sub radicibus Broccenbergi, & & vicinorum montiũ rubro musco plenus sit, quà videlicet ex Andersbergo via patet Gosslariam versus. Fruticulus est lignosus, palmaris, viticulis multis, incuruis: foliis oblongiusculis, vncialibus, Myrti foliis angustioribus, quorum extrema plerumque in tergũ contorquentur. In exiguis recuruis pediculis profert citra autumnum flosculos paruos, rubicundiusculos ex albo. Fructum nunquam adipisci potuit, cumque sero admodum floreat, eo autem loco, vbi nascitur, hiems citiùs, quàm alibi incipiat, citiùs etiam grandiores ibi niues cadant, opinatur rarò eius maturos fructus haberi posse. Cognatum fortè quid cum hoc habere putat fruticulum illum exiguum Cordi, foliis Myrtinis, quem nos diuersum censemus, ac Chamæbuxum precedentem.

Tempus.

Vitis Idæa rubra Bauarica. An Camer. Vitis Idæa rubra Bauarica, baccis insipidis sine succo. Fruticulus est supinus, crassiore caudice quàm vulgaris (ea fortè, quæ rubro fructu) quæ apud nos passim cum nigra [fortè angulosa] in siluis crescit, & Steinbeerlin vocatur folijs item oblongioribus, acuminatioribus & angustioribus, per autumnum rubentibus. Crescit circa Monacum in campis asperis inter Ericas. In horto adhuc viuit & viget, nedum vt siluestres huiusmodi plantæ videtur interitura. *Hæc ille.* Quum verò nobis certò non constet; quò sit referenda hęc Vitis Idęa Bauarica, hìc lubuit eiùs descriptionem referre, donec meliùs nobis innotescat.

Locus.

OXYCOCCVS SIVE VACCINIA PALVSTRIS.

CAP.

Descriptio. PRælongis viticulis, lignosis, ex atro rubentibus, lętis & fractu contumacibus, inque adnatas propagines diductis serpit, quas folia vestiunt crebra, positu ferè pinnato, dura, serpylli foliis paria, superiùs viridantia, subtus ex cinereo rubentia. Baccæ figura, vt inquit Cordus, rotundę & cordis modo infe-

Folia.

Bacca.

riùs iuxta annexum turbinatæ, colore foris primùm candicantes, mox puniceæ & purpureis contiguisque maculis & punctis conspersæ, intus verò in candido modicè rubentes, & quatuor exiguis cauitatibus parua & veluti abortiua semina claudentes: ex vnà cum caulyculis humi procumbunt, nonnunquam etiam in musco tanquam absconditæ latent. Flores in extremis & capilli instar tenuibus surculis, Glycypicridos floribus similes, colore propemodum puniceo. Radicibus nititur brevibus, capilli modo tenuissimis & flauis, ex viticulis subindè demissis. Saporem cõliculi & folia habent adstringentem: baccæ verò egregiè & simpliciter acetosum.

Semina.

Flores.

Radix.

Sapor.

Dod. scribit se obseruasse radicem esse instar tenuis bacilli, obliquam, ex qua sursum complures coliculi & inferius fibræ aliquot demittantur.

Thalius autem hæc annotat: oxycoccon copiosè in Broccenbergo & vicinis montibus humidioribus, tolijs non ita subrotundiusculis, vt est eius icon apud Cordum, sed oblongioribus ac strictioribus, lenticulæ ferè, breuioribus tamen: quorum ambitus versus dorsum vtrinque leniter reflectitur. Longis lignosisque ac obliquis procepit in vliginoso musco viticulis, radicibus constans tenuibus, multifidis, lignosis, quibus capillaceæ fibræ multæ adhærent. Flosculi exigui sunt, purpurei, veluti exigui Citinj.

Vaccinia palustria Dod. videntur fortè eiusdẽ stirpis fructus esse, vel congeneris. Tantus autem radicum truncus nostro oxycocco non est, quantum icon Dod. suorum vacciniorum exibet. Hic idem in hist. Gal. Vaccinia palustria ait Belgicè vocari Veenbessien & Veencoren: Gal: *Cerfuiers des marets*: nullumque aliud nomen sibi co-

Vaccinia palustria.

purpureo ſucco, vti Mora, plenæ, in quibus multa inæqualia & veluti triangula grana. Radix lignoſa & dura eſt. Hanc florentem, & viridibus baccis onuſtam, multaſque adhuc ſuperioris anni maturas retinentem, inuenit idem in præcelſi mótis, Vulgò Dechſe lappellati, ſcopulis, quinto ſupra Neapolim Auſtriæ vrbem miliari, menſe Iunio: Poſtea etiam Auguſto, immaturo & maturo fructu plenam in Sneberg & Snealben Celſiſſimarum Auſtriæ & Styriæ alpium iugis. Illius etiam arenoſis Holandiæ tumulis eruæ ramum ſuis baccis maturis & immaturis onuſtum miſit ad eundem N.V. Io ab Hoghelande. Miramur verò in Cluſicone ramos pingi hirſutos, nec tamen fieri mentionem in deſcriptione: alioqui icon anguſtis foliis meliùs conuenit cum Erica à nobis deſcripta, quàm icon Camer. à nobis propoſita:

Grana. Radix.

Locus.

Pen. Lob & Schwenckf. error.

Iam antea monuimus Penam & Lob. & hos ſequutum Schwenkf. exiſtimaſſe Vaccinia paluſtria eſſe Ericam bacciferam Matth. quem errorem dudũ deprehendimus. Sed quoniam idem Schuuẽck. feld. Oxycoccon dicit eſſe Ericam bacciferam Matth. & ὀξύκοκκον Thalii, cùm ex eo apertè cõtrarium pateat nempe ὀξύκοκκον diuerſum eſſe à Vacciniis: placet eius hiſtoriam totam ſubiicere, quæ ſic habet. Erica bacciſera Matth. Nam hanc de qua nunc agimus, candẽ eſſe cenſemus. Angli verò in Aduerſar. Vacciniorum paluſtrium nomine eam propoſuunt, quamuis hæc noſtra in paluſtribus non naſcatur. Fruticulus eſt humi procumbens, in oblonga, multifidaque brachia rubẽtia, lignoſa, obſequioſa ac folioſa latè ſuper terram ſe prorependo explicans: foliolis denſè obteſtitur breuibus, oblongiuſculis, ſtrictis, ſuffuluis, ſæpè etiam nonnihil cæruleis, ſplendentibus, ex quorum alis in ramulorum extremitatibus æſtate ſub Syrii æſtu micant tenuiſſima ſtaminula, breuiaque, filamentorum ſericorum ferè inſtar, quorũ ſummitatibus apicula inſident, coloris ex rubro nigricantioris aut ſpadiceſcentis ferè: hæcque filamenta & apicula florum vicem explent, iiſque decidentibus, emergunt baccæ ſplendentes, Iuniperinis minores, ſimiles baccis Vitis Idææ ſeu Vacciniorum nigrorum Dod. rotundæ, ex purpura nigricantes, dulci pulpâ conſtantes, cui infarcta continentur ſemina purpuraſcentia. Prouenit copioſè in ſummo Broccenbergi iugo & ſaxorum aridorum fiſſuris. Saxones qui montem illum accolunt, vocant hoſce fructus Apenbeer / hoc eſt, Simiarum baccas. Vnde, ſi quis neque Ericæ, neque Vacciniorum ſpeciem ſtirpem iſtam eſſe voluerit, is nomine conficto πιθηκόκκον appellare poſſet. Inde autem ei hoc nomenclaturæ inditum eſt, quòd eſus ipſorum vberior capiti noxia inferat quædam ſymptomata, ad quæ deliræ ſubſequantur geſticulationes, ratione nonnihil interturbatâ, vt is, qui ipſis vſus fuerit copioſiùs, ſimiarum inſtar ſeſe habere geſtu riſibundo videatur. Hinc plantulam hanc deleteriã faculeate minimè carere contendunt, & ab eius eſu omninò abſtinent, alijſque ipſorum vſum ſanctè interdicunt. At amicus quidam noſter Andreas Roſslerus, pharmacopœus Halberſtadienſis, vir opt. & rei herbariæ non triualiter gnarus, hanc ſtirpem Chamætaxum vocare ſolet, tum ratione qualitatis iſtius malæ, tum foliorum oblongiuſculorum Taxi, ſed breuiorum. Æmilius eam olim, cùm necdum illo tempore à quoquam eſſet hæc ſtirps deſcripta, Corios ſpeciem faciebat, Cõrin Broccenbergenſem nominans. Reperiuntur & verulæ herbariæ in Saxonia, quæ hanc plantam Eichtkraut vocitant, commendantque eam mulierculis vt præſentaneum præſidium contra iſtiuſmodi morbum, nempe Conuulſionem. Matth. fatetur ſe de iuæ Ericæ bacciferæ qualitatibus nihil certi habere.

Semina.

Locus. Simiarum baccæ.

Pithycocchi cur dictum. Noxa ex baccis.

Deleteriam eſſe.

Chamætaxus.

Corios ſpecies. Vitis Cretenſis.

ANONYMOS FRVTICOSA, FOLIIS ERICÆ BACCIFERÆ MATTH.

CAP. XIII.

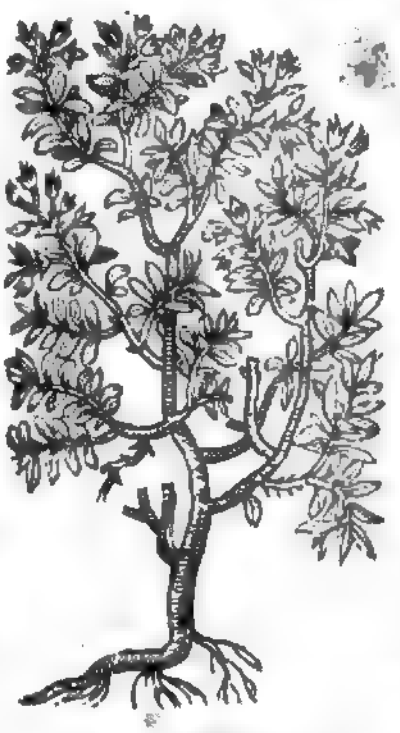

Deſcriptio.

ELegantiſſimi huius fruticelli ramo pulchello nos donauit Cl. D. Agerius Med. Argent. & ſtirpium ſagaciſſimus veſtigator, qui ſurculoſus, lignoſus, variè diuiſus, imà parte ruſſus aut fuſcus, annotinorum ramulorum principium dilutè rubens, extrema flaueſcunt. Ex inæqualibus internodijs foliola emittit magna ex parte bina, nec tam numeroſo ac denſo agmine, vt in præcedenti, altero verò latiora, craſſiora, & in totum maiora, dilutè virentia, & Buxi recentis in morem flaueſcentia. Ramulorum ſumma ſurrectis & longiuſculis petiolis ruſis inſidentia occupant vaſcula Ledi Narbonenſis aut Nerij Montani quodammodo ſimilia, foliaceo calyculo ſuſcepta. Folia magis quàm præcedentis amara, nec ſine adſtrictione.

Folia.

Vaſcula.

Super.

De hac Aduer. vt putamus ſic ſcribunt: Chamærhododendros altera cellis & rigidiſſimis cautibus, floribus purpureis perquam exiguis, Ericæ foliolis, non deciduis, prouenit: humilis tota, à nobis tantùm ſicca viſa.

Flores.

Geſn. de hort: Roſæ alpinæ alterã ſpecies, foliolis minimis, Acinariæ paluſtris noſtræ foliolis perſimilibus.

Roſa alpina. ſpecies.

Naſcitur in Adula monte Rhætorum: inde autumno allata, in hortulo plantata, vbi nunc media hyeme egregiè viret nec perdit folia; duraturam tamen vim ſpero, altiſſimis, ſiccis, ventoſis & apricis frigidiſque locis aſſuetam. Species hæc Roſæ alpinæ rariſſima eſt.

Locus.

Ex Cluſ. Pan. deſumpta eſt noſtra icon, ſed minùs feliciter pictor imitatus eſt: titulus erat ἀνώνυμος folijs Thymi. De ea ſcribebat nondum ſibi conſtare, quò eſſet referenda, eam ob cauſa ἀνώνυμον etiam relinquere: niſi fortè ea ſit quam Pena & Lob. in Adu. Alpinam alteram vocant, & ſtatim poſt Chęmarhododendron odoram collocant.

Anonymus folijs Thymi.

In poſtr. hiſt vocat Chamæciſtum 1. Olim (inquit) non mihi conſtabat, quò iſtam plantulam referre deberem, quòd mediam naturam inter Chamæciſtũ & Cneorum Matth. obtinere videretur: eam ob cauſam inter vtriuſque capita locaui. Sed diligentiùs poſtea obſeruatam, inter Chamæciſti genera reponere placuit, impel-

Chamæciſti genus.

Digitized b

lentibus me aliquot cauſis. Oblongis quandoque dodrantalibus tantùm ſerpit ramis humi diffuſis, nigricantibus, in multos alios breues ramulos diuiſis: folia frequentia & conferta ſunt, bina ſemper inter ſe oppoſita, [non ſemper hoc obſeruatum in planta] exigua, ſerpillo minora, Thymi durioris ſolijs haud maiora, craſſa, ſuperiore parte viridia, infernè candicantia, amaricantis ſaporis. Extremis ramulis innaſcuntur bini aut quaterni floſculi ſimul iuncti, perpuſilli è quinque foliolis compoſiti, carnei quaſi coloris. His ſuccedunt capitula, maturitate in quinas crenas ſeſe aperientia, & ſemen exile admodum oſtendentia. Radix dura, lignoſa, aliquot fibris donata: quinque etiam rami ſubindè tenues fibras agunt. Exiccata planta non iniucundo ſpirat odore.

Flores.

Capitula.

Locus. Naſcitur tenui ſolo inter ſaxa, in ſummis *Sneberg*, *Snealben*, & alijs Auſtriacarum Styriacarúmque Alpium ſupercilijs.

Tempus. Floret Iunio, interdum etiam paulò maturiùs, pro temporis, quo nix quæ iuga illa tegit maturè aut ſerò ſoluitur, ratione.

ERICA BACCIFERA LVSITANICA.

CAP. XIV.

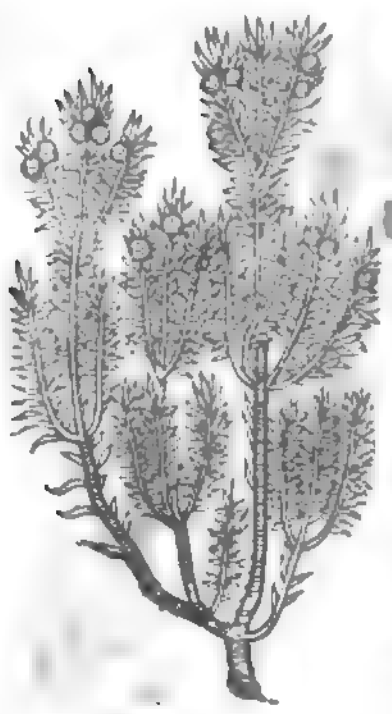

Deſcriptio. ERica foliis Corios Cluſio fruticoſa eſt, cubitalibus aſſurgens ramulis, fragilibus, nigriore quàm reliquę cortice, folia quoque iis ſimilia, ſed nigriora & craſſiora, guſtu cum adſtrictione calidiuſculo, trino ordine circa ramulos ſunt diſpoſita. Fructum a reliquis Ericis differentem ſummis ramulis inhærentem gerit, vniones obſcuriores tum forma tum colore referentē, ſucculentū, ſapore acido, tria granula dura plerumq; continentem, qui exiccatus per ſe decidit. An floreat, nondum conſtat: incolæ negabant, & fructum paullatim intumeſcere amplioremque fieri donec matureſceret affirmabant.

Folia.

Fructus.

Non florere.

Camarinhara. Et verò hæc longè diuerſa à Matth. Erica baccifera. Luſitani vulgò *Camarinhara*: fructum verò *Camarinhas* dicunt. Erica baccifera Lob. Erica baccifera tenuifolia Tab. qui & Rauſch vocat. An verò & hoc nomen Germanicum, quod pluribus plantis tribuebatur, & huic conueniat, conſiderandum.

Acacalis. Ἀκακαλὶς, Lat. Acacalis Amaro in Com. ad Dioſc. Eſt verò Acacalis eidem planta fructum ferens album, rotundum, paruis margaritis perſimilem, quem Luſitani ſua voce *Camarinham* appellitant: neque putat fructum iſtum in Europa vniuerſa, præterquam apud Olyſiponem creſcere. Planta media eſt inter Myricem & Ericen qua de cauſa Dioſc. prudentiſſimè cùm de Myrice & Erice ſermonem feciſſet, de hac illicò caput ſequens conſtituit. Fructus eſt eſui gratus: Verùm *Cacalia* herba longè alia eſt, quanquam Plin. illi quoque fructum margaritis ſimillimum ineſſe dicat. Quæ Acacali conueniunt, Cacaliæ Plinium tribuiſſe deprehendimus, dicentem: Cacalia ſiue Leontice vocatur ſemen margaritis minutis ſimile &c. De Acacali Paulus quoque ex Dioſc. *Cacalia.*

Bry fratres Hiſt. Ind. Oriental. notant quoque Luſitanis *Canarinas* vocatas foliis eſſe equiſeti, ſed obſcurioribus. Fructus eſſe baccas rotundas, perlacei candoris, ſapore ſubacido. *Canarinas*

In vna Luſitania hanc plantam obſeruauit Cluſ. non procul Vlyſſippone inter *Riofrio* & *Aldea Calega*, & etiam ſupra Vlyſſiponem, ſolo admodum arenoſo, copioſè ſuo fructu albo onuſtam: ait initiò Mannæ grana iſti frutici inhærentia exiſtimaſſe, adeò procul ipſi inſpicienti impoſuiſſe. Septembri & Octob. fructum fert, qui Nouembri exiccatur & per ſe decidit. Fructus Sept. & Octob. menſibus Vlyſſippone inuenitur, febrientibus exhibent, ad ſitim quā premuntur, reſtinguendam: auidè etiam idem fructus à pueris & mulierculis expetitur, Si Acacalis eſt, aquam in qua maduerit eius fructus, ad Collyria quæ ad excitandam oculorum aciem conueniunt, addi, teſtis eſt Dioſc. Amatus quoque teſtatur fructum eſui eſſe gratum, eoque mulieres & effœtatos pueros in cibo frequenter vti. **Locus** *Vires & vſus. Febres. Sitis. Cibus.*

LIGVSTRVM.

CAP. XV.

Deſcriptio. LIguſtri frutex eſt arboreſcens, radicem hinc inde per obliquum ſpargēs, tres aut quatuor cubitos altùs & maior, crebris virgis lentis & in ramos diuiſis conſtans, cortice cinereo obtectis, præſertim verò ſtipites & rami craſſiores tali cortice veſtiuntur: nam ramuli *virides* leguntur, materie albida, dura. Folia bina aduerſo ſitu ex interuallis oriuntur, oblonga, anguſta, figura ad Salicis folia quodammodo accedentia, ſed paulò minora, craſſioraque, atrouirentia, læuia, nitentia, guſtu acri & ſubamaro, non ſine adſtrictione. Flores in ramorum ſummis profert ſuauiter olentes, candidos, racematim congeſtos, quorum ſinguli quaternis, quinis, aut ſenis foliis conſtant, apicibus ex luteo herbidis, qui decerpti ſtatim flacceſcunt: quos excipiunt Baccæ racematim quoque in Pyramidis figuram aggeſtæ, Hederæ baccis minores, læviores ac nigriores, Iuniperinis æquales, initiò virentes, per maturitatem nigricantes, continentes bina grana, hinc gibba, inde compreſſa, cortice ſpadiceo, carne exalbida, vel digitorum leni preſſu fragilia: ſapore amaro ac iniucundo, quamuis quibusdam aliquid dulcedinis habere videantur. **Folia.** *Flores.* *Bacca.* *Grana.*

Tragus

Digitized by Google

Varietas.

Tragus annotat huius generis nonnullos frutices ſublutreo comari flore, atque eos quidem inuentu rariores eſſe.

Ligustri meminit Virgil. celebrato illo carmine: vbi flores intellexiſſe videtur.

Alba Liguſtra cadunt, Vaccinia nigra leguntur.

Et Colum. in hortis: *Fer Calathis Violam, Et Nigra permiſta Liguſtro Balſama* &c: ad fructum potiſſimùm reſpiciens: vt cenſet Tragus.

Marcell. opi.

Marcellus ſibi perſuadet, Liguſtrum hoc vulgare idem eſſe cum Cypro Dioſc. vt ſatis apertè inſinuat, quando ait: Quos Maro cecinit paſtoribus negligi & inutiliter perire Liguſtri Flores, medicina & Vnguentariorum Officinæ libenter exceperunt. Noſtra ætate nulla aut exigua eius ratio eſt, cùm alioqui vulgaris & ubique paratus frutex hic ſit. Ciſalpina omnis adhuc Gallia ſic vocat, Hetruria corrupta appellatione *Ruuiſticum*. De Dioſc. & Plin. Cypro cap. ſeq. Sunt tamen qui & Plin. Cyprum eam eſſe Arborem cenſeant, quæ etiamnum in Italia Liguſtrum vocatur, vt dicetur in progreſſu.

Ruuiſticum.

Ipſiusmet Liguſtri pauciſſimis meminit Plin. Liguſtra inquiens non niſi in aquoſis prouenire, teſſeris vtiliſſima. Alex. ab Alex. teſſaras hic luſorias interpretatur: Dal. verò rectiùs noſtro iudicio lignea ſigna, vinum, frumentum, oleum aut aliud quippiam ſignificantia, & promittentia, quibus in congiariis & publicis largitionibus Imperatorum vtebantur.

Teſſeræ ex Liguſtro.

Porrò magna difficultas orta eſt inter Herbarios *An Liguſtrum ſit Cyprus Dioſc. & Plin.*

Liguſtrum eſſe Cyprum.

Cyprum quidam, vt Plin. inquit, eſſe dicunt arborem, quæ in Italia Liguſtrum vocatur.

Liguſtrum Cyprus.

Et Ruell. Liguſtrum apud nos eadem eſt arbor, quæ in Oriente & Græcia Cyprus, Gallis *Troenea*, Sueſſionibus *Druyna*, officinis ad Barbaros deſinentibus tum *Alcana* tum *Henne*.

Troenea alcanna. Henne.

Virgil. pro flore vſurpauit *Alba Liguſtra*. Cypri, id eſt, Liguſtri, florem putat corollis intorquendam.

Scio, inſit Tragus, qui Phyliream Dioſc. velint, (vt Fr. Maſſarias Venetus & illius Simiæ) mihi verò eſt κόνηρος, Lat. *Liguſtrum*, de quo Dioſc. Quidam immeritò vocant Bartrigel.

Maſſarius. Phyllirea non eſt Cyprus.

Cordus quoque ſcribit, Liguſtrum ſine dubio arbuſculam eſſe quæ Græcis Cyprus vocatur: propterea Plinium idem ſcripſiſſe nunquam pœniteat.

Annotat Corn. Poſterioribus pleriſque omnibus eſſe Cyprum: nec tam multis annis confirmatam opinionem velut errorem damnari debere, quum magna adeò ſit inter Cyprum & Liguſtrum affinitas & ſimilitudo. Eidem aut Cypros eſt Italiæ Liguſtrum, aut Philerea: eos tamen addit qui Italiæ Liguſtrum viderunt magis Phillyreæ ſimile id quàm Cypro depingere.

Eorumdem ſententiam tuetur Matth. & in errore verſari tradit nouum quemdam Herbarium [Anguillaram] qui cenſeat *Cyprum* & *Liguſtrum* diuerſas eſſe ſtirpes, friuolis argumentis ex Plin. deſumptis. Hallucinari qui non videant Liguſtrum omnibus ſuis notis referre Cyprum. Sed Anguillaræ argumenta non videtur Matth. ſufficienter refutare, & nimis audenter pronuntiare hallucinari eos, qui ſuæ opinioni non aſſentiuntur de Liguſtro.

Anguillar. error. Matth. err.

Ab eorundam partibus ſtant Io. Agric & Turner. Hic ſpeciatim, eius notas omnes cum Cypro Dioſc. conuenire ſcribit: ac quanquam Maſſar. Venetus lib. de Piſcibus ſtrenuè neget Liguſtrum eſſe Cyprum, rationes tamen quibus nititur, non eam habere vim, quin cõfutari poſſint. Ac optaſſemus ſanè refutaſſet viuis rationibus, ſi potuiſſet, aut à reprehenſione abſtinuiſſet.

Maſſar. error. Turner. cenſig.

Amatus ne ambigendũ quidem cenſet Cyprum Liguſtrum eſſe, quum Plin. dicat arborem Ægypto familiarem, in Italia Liguſtrum vocari. Ideò omninò falli Maſſ. Venetum, Cyprum aliam arborem à Liguſtro eſſe contendentem. Liguſtri verò radicibus hodiè Mauros ſuos inficere capillos, velut equorum quoque crines, quod olim quoque fieri Dioſc. tradidit. Verùm vel ex eo facilè conuincitur Amatus, Liguſtrum noſtrum neque eſſe Cyprum, neque id lignum quo Mauri capillos inficiunt, quia nihil tale præſtat Liguſtri noſtri lignum, ſed *Henne*, quod Cyprum exiſtimamus.

Amatus refut. Lacuna noſt.

Amati errorem vtrumque ruminatur Lacuna, (vir noſtro iudicio parùm in re Botanica verſatus) nempe & κόνηρον eſſe & Liguſtri radicibus à Turcis tingi caudas equorum: additque Poëtas huius arboris flores vocare Liguſtra, & fructus eius Vaccinia: ſed dubium non eſt duas ab eo confundi plantas: non enim noſtratis Liguſtri, ſed alterius exoticæ arboris radice, de qua poſtea, tinguntur pili equorum.

Liguſtra Poet. Vaccinia Poet.

Ad vnius huius plantæ hiſtoriam idem Lacuna accumulat & tertium errorem. Ponit Liguſtri iconem ex Matth. & aliam habet eiuſdem plantæ nomine Halimi, cum quo nullo modo conuenit, Cæcis ita imponendum eſt, non nobis & diligentibus ſtudioſis.

Tertius Lacuna error.

Monachis etiam *Cyprus* Græcorum & *Liguſtrũ* Latinorum vnum & idem ſunt, quemad. & *Alcanna*, vt legentes [inquiunt] Serapionem, & Dioſc. cũ Plinio conferentes non latet. Addunt in oleo Cyprino Actuarij legi florum Liguſtri, Græcis Cyprus dicti.

Lonicero *Liguſtrum* Dioſc. Philyra eſt & Cypris, cuius duas ſpecies facit, magnam & paruã. Eſſe Virg. alba Liguſtra, & Colum. Nigra Liguſtra. Ita vides non minori ignorantia quàm oſcitantia ab illo vni plantæ tribui tria diuerſarum plantarum nomina. Præterea vnius plantæ duas icones, minorem & maiorem ponit, & propter eas potiùs, quàm ex re ipſa, aut quòd viderit, vel ab aliquo didicerit, duas tradit ſpecies, à nemine hactenus, quod equidem ſciamus, obſeruatas.

Lonic. cenſig. Alter eiuſdem error.

Eius priorem iconem Ryff. prædicto non magis in re Herbaria verſatus, pro Liguſtro ponit, ſcribens: *Liguſtrum* Plinij aliorumque Latinorum, cuius picturam damus omnes fere hactenus Dioſc. Cyprum interpretati ſunt, ſed illos nuper redarguit Maſſarius, demonſtrans Liguſtrum eſſe ἀγκάθιον non Cyprum. Ryff. igitur qui ineptè poſuit pro Cypro iconem Liguſtri vulgaris, vti dictũ, cap. ſequenti iconem maiorem eiuſdem plantæ cum eodem Lonic. ponit pro Phylyrea Dioſc.

Ryff. error. Ryff. error.

Altiùs ſapuiſſe ſibi perſuadent Pen. & Lob. in Adu. quando *Liguſtrum* Dioſc. noſtras vocitant, ſubolfacientes fortè noſtrum diuerſum eſſe à Dioſcoridæo, & nihilominus ad illud reduci poſſe aut debere exiſtimantes, vt equidem candidè interpretaremur niſi ſequentia eorum verba diuerſum proderent, quando aiunt: de florum fœtura Cyprus dictus Græcis videtur: κυπαρίζω enim floreo eſt, quò alluſiſſe viſus eſt Maro, vbi *alba Liguſtra cadunt*, canit. Auic. dicit baccas eſu ſanguineum lotium aut potiùs colore cruentum ciere, quod præſtitiſſet Refractarijs experiri, quàm Liguſtrum verum inficiari. Quæ tamen Alkannæ afferuntur aſſulæ, vel baccilli, luteo ſunt intus ligno, eoque ſi crinem (vt videtur Auic. ex Dioſc. velle) tuffant, ſunt ſanè aut melioris notæ Liguſtri, quæ diuerſæ

Cyprus Græc.

plantæ, Quibus postremis verbis & notis non temerè ceu recidiua quadam hæsitatione iactari nobis videntur, adeoque nihil certi statuisse. Non placet igitur eos priùs *Ligustrum* & *Cyprum* idem dixisse: nec quæ huic nostræ ascribunt de vrina cruenta, quod decebat illos potiùs experiri priùs, quàm redarguere eos qui negant *Cyprum*, cùm ipsimet dubitent, vt apertè docent eorum verba de Alkana, de qua nos seq. cap.

Castor Durr. errat.

Denique ligustrum, nostras etiam Cyprum Dioscor. faciunt Cast. Durantes, [qui non bene duas figuras & descriptiones vnius plantæ ponit, quasi diuersæ sint plantæ.] Tabern. & Cæsalp. Lonic. addit Cypron ab insula dici.

Ligustrum non esse Cyprum Dioscor.

His omnibus strenuè se opponunt, iam sæpè citatus Matthæus, Fuchs. Dod. Anguil. Rob. Const. apud Amatū, Goropius, Porta, aliique quorum iudicio & rationibus sanè in hac re plus tribuimus, eisque hactenus subscribimus, donec prodeat aliquis, qui nobis diuersum persuadeat. Quanquam Dioscor. Cypri descriptio propiùs ad nostrum Ligustrum accedere videatur quàm Plinii: quamuis nostram vix propriè & simpliciter arborem dicas, adhuc minùs peregrinam. In nostri quoque Ligustri foliis nihil tale quid apparet, quod capillos tuffet, quæ nota nostrum Ligustrum à Dioscor. Cypro potissimùm distinguere videatur, quamuis & aliæ fortè sint circa vires, nondum obseruatæ. Sed quid multâ opus velitatione, cùm alia planta, nec frutex, sed arbor Recentiorum industria inuenta sit, meliùs cum Dioscor. Cypro conueniens.

Nec Cyprum Ægyptium Plin.

Sed nec Cypro Ægyptiæ descriptioni Plinii quadrat nostrum Ligustrum. Plinii namque Cyprus semen habet Coriandri, peregrinaque est arbor. At Ligustrum nostrum grana non Coriandro similia habet, vt facilè ex descriptione nostra proposita conferenti notas cum Coriandro patebit. Nec sanè nostrum ligustrum, quod sponte in sepibus & senticetis passim occurrit nascitur in Ægypto. Rectè igitur Fuchs. Ligustrum quo nomine Græcis appellatum sit, nondum certò nobis constat, neque enim, vt ferè omnes hodiè putant, Cypros est.

Plin. err.

Dod. quoque ipsum in hac re adeò Plin. reprehendere audens, eum scribit perperàm Ligustrum eandem arborem esse censere, quæ in Oriente Cyprus. Quam censuram mitigans Anguil. Cyprum, infit, quidam volunt esse Ligustrum in Italia dictum: verùm credere non possum *Conastrello* quam habemus in Italia esse Cyprum: notæ non respondent. Plin. etiam non affirmat Cyprum esse Ligustrum, quamuis alio loco id asserere videatur. Verùm fortè Plinio addita quædam aut deceptus Plinius sibi contrarius. *Conastrello* non potest esse Cyprus Plin. l. 12. c. 25. Ligustrum Latinorum non negarim. Quæ planta sit Cyprus ignoro. *Conastrello* est Philyrea vt patet ex descriptione. *Hæc ille.* Qui existimando *Conastrello* esse Philyream, fallitur, de qua mox tractabimus.

Conastrello.

Plin. error.

Ligustrum Latin.

Eadem ferè & Rob. Const. confirmat his verbis. Quid sit Ligustrum siue Cyprus, profectò ignotum est his nostris temporibus. In hoc solùm Dioscor. & Plin. consentiunt, quòd vterque dicat esse arborem quâ vel solâ nota excluditur vulgaris illa planta ab huius consortio, quam nobis pro Ligustro & Cypro ostendunt Herbarij, quę fortasse est Ligustrum Virgil. non autem Cypros Dioscor. aut Plin. Ligustrum, imò nec Columellę. Hic enim frutex in sepibus maximè communis, vix vnquam visus est arborescere: nos Galli vocamus *du Troëne*: sed Cyprus siue Ligustrum, id est, Arabum *Alcanna*, arbor rara est, & inter pretiosa simplicia semper adnumerata.

Ligustrum Virgil. Non esse Ligustrum Columellæ.

His ac similibus rationibus motus doctiss. Goropius, Ligustrum alterum Veteribus dicere maluit, & apertè ait Virgilij Ligustrum non intelligendum esse de Cypri flore odorato. Sed cur Ligustrum alterum Veterum dicit, vbi duo genera Ligustri apud Veteres inuenit: sanè nisi id intelligat vel apud Plin. vel hoc nostrum Ligustrum ceu alteram Ligustri Veterum speciem agnoscat, quid aliud velit nondum olfacimus. Nam, vti dicebamus, præter Cyprum [cuius aliquoties meminit,] & Ligustrum sæpiùs citat, vt in sequentibus patebit, nec tamen hoc idem esse cum illo categoricè affirmat: immò lib. 12. c. 24., vt & l. 23. c. 4. videtur ambigere, vtrum ea Cypros sit, quæ in Italia Ligustrum vocabatur: dum id ita esse, non ex sua, sed ex aliorum potiùs sententia pronuntiat. Certissimum quoque diuersitatis nostri Ligustri & Cypri Antiquorum argumentum producit Porta, ab ipso experimento desumptum: nempe, inquit, Ligustri vulgaris folia non rufum capillum reddunt: quare non est Cyprus Dioscor. sic igitur primam difficultatem excussimus.

Nondum plani constat an Plin. Cyprus & Ligustrum Latin. & idem sint: Quid igitur mirum si à Recentioribus quoque dubitatum?

Altera difficultas est *an Ligustrum nostrâ sit Alcanna & Henne Arabum.*

An Ligustrum nostras sit Alcanna & Henne Arabum.

Asserunt Ruell. Tragus, Matth. Lacu. Monachi, Lonic. Brunfels. Bouius, Comes à Neuenar, & Cast. Dur. ac in genere omnes ferè ij qui, nostrum Ligustrum cum Cypro Veterum idem faciunt, cùm Arabes pleraque sua de Alcanna ex Dioscor. cap. de Cypro transcripserint. Sed hinc non sequitur nostrum Ligustrum esse Alcanam Arabum, sed verisimile tantùm sit hanc & Cyprum Dioscor. esse idem. Idcirco fallitur, quisquis ille sit, qui apud Cordum annotauit Ligustrum Arabicè dici *Alcanná, Henne*: Nam vti dictum *Henne* quidem est Cyprus, sed non Ligustrum nostrum vulgare. Rectè igitur Bellon. Arabum interpretes Latinos *Henne* seu *Alcanna* falsò ligustrū vertere notat, cùm diuersa sit arbor. Quod verò idē *Henne* siue *Alcanna* differre tradit à Cypro aut Ligustro Gallicè dicto *Troëne*, quòd hieme Henne non deponat folia vt Ligustrum, nobis non probatur. Nam cùm Henne & Alcanna Serap. sit Cyprus Dioscor. Ligustrum verò nostrum, vel ipso teste, non sit *Henne* & *Alcanna*, ne Cyprus quidem erit, aut rectè dicetur.

Cordi commentarius. Arabum interpretum error.

Bellonius refut.

Cæterum cùm (vt ex Adu dicebamus) quæ Alhannæ nomine importantur ligneæ assulæ sint luteæ, satis patet à nostro Ligustro differre, si modò veræ & genuinæ sint Alcannæ.

Agricolæ err.

Leonicenum carpit Agricola, quòd Cypron similem Ligustro fecerit, nec se eum sequi, ait ipsemet tamen idem Ligustrum facit & Græcis Cypron dictam: ac in eo hallucinatus est, quòd similitudinem negauerit, & quòd ipse cum plerique idem putarit. Melius igitur fecisset, si meliùs sentientem secutus fuisset.

An Ligustrum sit Philyrea: Dod. grauis error.

Tertia difficultas est, *An Ligustrum nostrum sit Philyrea*, vt voluit Matthæus, Fuchs. Anguil. Gesn. Euchar. Roesslin. Dod. (qui malè non tantùm Philyream Ligustrum facit, sed & eamquæ existimatur Philyrea, ponit pro Cypro.) Sed Gesn. ex aliorum potiùs, quàm sua sententia id dixisse videtur, Fuchs. quoque parùm fortè suæ opinioni tribuens, iudicium penes prudentem lectorem esse voluit. *Apertè negant* Tragus, Dod. & nos, apertis rationibus moti, quas suo loco trademus.

Ligustrum non esse Philyrea.

Non est priscis.

Baccas, sunt qui velint, dici Vaccinium, de quo Vitruu. Archit. l. 7. c. 14. verum certò affirmare non potest. Sunt qui & Ligustri baccas à Virg. Vaccinia vocari putent, sed malè, inquit Matth. Non defuerunt, qui existimarint Ligustrum esse Mauritanorum caprifolium, sed perperam. Sunt qui Ligu-

ſtrum

Synonyma, lingnar.

strum dictum velint, a ligando, quòd sepibus ligandis & muniendis conueniat: Alkanna & Henne omnibus ferè ijs, qui Cyprum esse putant, vti dictum. Germ. Beinhölʒlin / quòd lignum ossis instar durum habeat: propter duritiem dicitur etiam, hartrigel, sed perperàm, vt notant Tragus, & Hier. Brunch. Gerckholʒ Taber. Alijs dicitur Mundholʒ/Geisʃholʒ: Reinweiden/quòd salici similis sit, & Rheni ripa copiosè nascatur: Mundweiden/ quòd oris vlceribus medeatur, quamuis Fuchs. Ligustrum officinis inusitatum dicat, vt vera est, potest tamen commodè in vsum reuocari. Ait tamen Matth. sed malè Officinis *Alcanna* dici, alij *Alchanna* scribunt) & mauritanis *Kenne*, [alij *Chenne* scribunt] *Hnne*, seu *Hanne*. Belg. Beeldruyt, Rennweilgen/ Shuuenckf. qui Ligustrum inter Siliquas plantas hortenses refert, ait Germ. Schnitweiden dici Gal. *Troesne*, *Frezillon*. It. Hetruscis *Ginestrino*, quod inibi etiam aliqui Oliuetra, nonnulli Oliuella, quidam Chambrosene vulgò vocant: alij Callostro. A mulieribus & pueris Romæ *Fior fiorello* Alphab. scribit & *Chryselæo* dicit *Conastrello* Patauinis. Hisp. *Albeno*, *Alfena*: Castil. *Arbor de Paraiso*, aut de *Albeno*: Portug. *Alfenheyro*. Bohem. Pracii Zob Vngar. *fagyalfa*. Apud Bollenses in ducatu Wirtemb. Schuartze Hundbeeren vocant. Vt annotauit aliquando Solerius Delphinatibus dicitur *Sanguin blanc*, & Prouincialibus *Olivier sauuage*.

Oliuella.

Locus.

Nascitur magna ex parte in locis asperis, potissimùm vepribus & sepibus, frequens admodum passim Germaniæ, Galliæ, Italiæ. Ad Rhenum abundat. Lob. ait nulli calidiorum regionum hodiè deesse, paullò licentiosiùs: non enim inuenitur in Ægypto Ligustrum Italicum, teste Alpino vt dictum: copiosè prouenit etiam in Dioecesi Cantabrigiensi ad sepes, & propemodum in omnibus Londini viridariis. Quin & in frigidioribus regionibus in hortis colunt, quorum sepibus & areis cingendis accommodata quia tonsilis, & tam floribus quam racemulis tota æstate læta. Floret Aprili & maio, citiùs aut tardiùs pro locorum ratione. Flores tota ferè æstate durant, aliis prætereuntibus, aliis emergentibus. Septembri racemuli matureſcunt, & subinde per totam ferè hyemem restant, non sine singulari vtique prouidentia Dei, præcipuum auicularum famis refugiũ per sæuissimas hyemes futuri. Folia ad hyemis initium durant, postea decidunt, & vere noua repascuntur.

Lobel.

Virium & vſus. Temperam. aqua folior. Vires Oliuæ, Inflammat. ex. Vlcera pudendorum. Apoſt.

Virium Ligustri meminit Galenus libro septimo simplicium medicamentorum, sic inquiens. Cypri seu Ligustri folia, summaque germina in vsum veniunt, & facultatis & temperamenti maximè misti: habent enim quiddam digerens cum aquea substantia modicè calida: habentque etiam adstrictorium quiddam ex terrenâ substantia frigidas, &c.

Folia, flores & acini Ligustri vt prodidit Tragus, astrictoriam vim habent: hodie apud nos extrinsecus ferè vsurpatur. Aqua è teneris Ligustri foliis Maio mense, aut è floribus Iunio destillata, gargarismis exulcerationibus oris auxiliatur, neque non feruidis inflammationibus, carbũculisque & pudendorum vlceribus ambustisque igni prodest colluta. Hoc enim remedio ad prædictos morbos Chirurgi pene omnes vtuntur. Flosculi aceto macerati, frontique impositi, capitis dolorem sedant. Acinis Ligustri maturis quidam rubello Vino nigrum inducunt colorem, & vt crassius cuadat efficiunt, quò magis sit venibile. Soleut enim illi tam nigrum quàm Ve-

Cap. dolor. Vim ſoluit. ma.

Chirurg. vſus.

Aqua flor. Virtus.

netum colorem præstare, quo nomine ab his, qui chartulas lusorias, aliasue picturas coloribus variis illuminant, leguntur. Pueri baculis inficiunt decoctis in aqua, & atramenti loco scriptitant, quod & se aliquando conficere solitum testatur idem: sed pictura in coeruleum quadantenus spectat.

Diarrhœa. Lippitudo Oleum florum Vulnerum inflam. dolor cap. Auium cibus. Ad canorat animum. Vsus ad domandos equos.

Aqua stillatitia, è floribus Ligustri, tradente Matth. potu menses superfluos constringit, vtilis aduersus hæmoptoysin & diarrhœam. Eadẽ per se, aut cum Pomphol yge in oculos instillata, rubores eorum & lippitudines tollit. Ex floribus cõficitur & oleum, quod ad inflammationes vulnerum insigne est, si calidum illinatur: idem dolenti à calore capiti benefacit. Hieme baccis vescuntur aues, præsertim Merulæ ac Turdi. Ex virgis flexilibus, solida tamen materie, caueæ fiunt ad canoras seruandas aues, ac virgæ ad instruendos equos. Nullum reperiri posse, insit idem, medicum tam inexpertum crediderim, qui non nouerit Ligustrum iis omnibus præstare viribus, quibus pollere scriptum reliquerunt Dioscor. & Gal. Atqui Herbario illi [Anguillaræ] venia danda, quòd in noscendis tantùm plantis, non autem earum facultatibus examinandis operam nauarit. *Hæc Matth.* vt iam nobis Sesquiaristæus quidam esse videatur, qui solus omnia inuenerit, vel inuenisse somniarit. Sed quæ hæc temeritas, de re sibi incognita statuere, & alios insuper reprehendere, cùm ipse potiùs redarguendus est quòd præcipuam illam notã Ligustri quod Cyprum existimat, non examinaris, an ejus folia rutent Capillũ, vt docet Dioscor. Et vehementer profectò miramur quî tam audacter ausit pronunciare de viribus Ligustri, quod ex sua perfunctione vult esse Cyprum quam nouit.

Anguillarij.

Phthiriasis & pituita Gallinarũ. Dolor aurium cani. Arthritis.

Acinos Ligustri contra Phthiriasim & Gallinarum pituitam prodesse, scribit Schuuckf. qui ea desumit ex viribus attributis Cypro: Lectores, poterunt sine periculo experiri an nostrum Ligustrum hæc præstet. Iac. du Fouloux de venat. in cura morbi canum ad dolorem aurium commendat fruticem dictum *Troesne* qui nihil aliud est, quàm Ligustrum. Zefriel in fulmine laudat ad Arthritidem intra mediam horam Oleum florum Ligustri, Veronẽsibus dictum *Conastrello* factum ad Solem, aut in Balneo Mariæ, calidè applicatum. Frutex, vti dicebamus, aptissimus est sepimentis, propter lenta & flexibilia vimina, ex quibus reticulato plexu Caryophyllei flores in vasis circumsepiuntur à nonnullis, non sine elegantia. Sic & ad topiarias scenas expetitur à nonnullis, quas non inelegauter conuestit. Foliorum succum quidam celebrant ad oris vlcera & inflammationes. Nec vires à Matth. traditas negamus, sed ab eo potiùs effictas rationabiliter, & aliunde mutuatas censemus, quàm experimento cognitas. Ex gustu facilè quiuis vel mediocriter versatus vnicuique plantę vires probabiliter assignare possit. At proveris & compertis proderemon item.

Tantò minùs reprehendendi qui id non faciunt, nec facere volunt, nec debent.

Latini interpretes Arabes dixerunt Gallorum *Troesne* Latinè dictum Liguſtrum, ſed id falſum eſt, quia arbor *Troesne* differt ab ea. *Henne* prouenit ad altitudinem Mali Granati verùm ſectus, profert tantùm tenues virgas, vt Salix. Magnus eius eſt reditus in Ægypto [vt dicetur in viribus] propter tincturam. *Item alibi*: Arbor Henne, naſcens in Ægypto alio nomine Alcanna, in hoc differt à Cypro aut Liguſtro, quod Galli *Troesne* nominant: huic enim folia decidunt: Henne verò retinet. *Hæc ille.* Ergo cùm Henne differat à Liguſtro vulgari, vt teſtatur Bellon. patet quoque non eſſe cyprum, cùm Henne & Alcanna apud Serap. nihil aliud ſit quàm cyprus Dioſc. cuius verba recitat.

Qua differat Henne à Liguſtro.

Alpin. ref. Alcanna. Auic. Cyprus vitis.

Alpin. ſequens deprauatam Interpretum verſionem, ait eſſe Dioſc. Liguſtrum: & addit eſſe Alcannā Auic. cyprum Plinio, Ægyptijs Elhanne ac Tamarhendi. Bellon. & Alpini ſententiam approbat quoque Rauuolff. additque Græcis communi vocabulo *Schenna* dici: ex huius radice Arabes vrere ſpodium, vt etiam meminit Auic. *Melius conuenire cypro* Dioſc. de qua Salom. in cantico, quàm noſtras Liguſtrum. Figuræ ſuæ titulum fecit, Cyprus Græcis.

Elhanne. Tamarhendi. Schenna.

Amarus. Cyprus. Lacuna. Liguſtrum.

Amarus & Lacuna hanc cum Liguſtro confundunt. Deniquè falluntur omnes, qui vel Plin. non intellecta mente, vel vulgata eius lectione, vel ſua decepti opinione κύπρον, cenſent eſſe Liguſtrum noſtras, quos in ſuperiori cap. ſufficienter refutauimus.

Henne. Dal. reprob.

Annotat Dod. à Turcis vocari Henne: cur verò in eius hiſtoria pro cypro pōriantur duæ icones Phillyreæ neſcimus, niſi Cyprū Phillyreā putarit, quorundā Recentiorum errorem ſecutus, qui Liguſtrum Italorū & noſtras, ac ipſius etiam fortaſſe Plinij cum Dioſc. Phillyrea vnum & idem eſſe exiſtimarunt. Cyprus Græcorum Hiſt. Lugd. quæ præter ſententiam Alpini atque figuram quam habet ex Rauuolffio in deſcriptione ſua dicit flores duobus digitis lōgiores.

Non eſt Phillyrea.

Matth. non. Locus.

Liguſtrum, ſiue Cypros Dioſc. Portæ: quod è Turcia nobis adfertur, vulgò *Ilchena* dictum, cuius folia contrita, crocea ſiue ruffa ruſſum capillum reddunt, vt idem inquit, non autem vulgare Liguſtrum Matth. Videat etiam Lector quæ cap. præced. notauimus de *Alkanna* aſſulis.

Iam ex Dioſc. dictum optimam cyprum naſci in canope & Aſcalone. Plinio Cypros in Ægypto naſcitur. Bellonio *Alkanna* Ægypti incola eſt, vbi omnibus notiſſimam teſtatur Alpinus. Specialim refert Rauuolff. Tripoli & potiſſ. in Cairo prouenire. Eam Turcas & Mauritanos propter gratum & ſuauem odorem Moſcho ſimilem, quē flores exhalant, diligenter in vaſis cuſtodire, & hieme, ne frigore pereat, in cubiculis & ſubterraneis locis ſeruare. Et quia tardè noua folia protrudat, nempe Auguſto, quoſdam irrigare aqua ſapone infectà; alios radici calcem ad notare, vt citiùs floreat. Ad nos multi baccelli adferuntur. Puluis viridis in inſtructioribus habetur officinis ſaccis plenis ex Ægypto & Africa delatis. Onuſtæ naues deuehuntur per Turcia m, eode m tēpe. Eiuſdem puluerem tubeliſſimum habemus munere Valerandi Dourez, cum inſcriptione, H[illegible] Bellon. Eſt is ex fuſco flaueſcens. Verùm cùm ſemine nobis miſit D. Paladanus nomine *Alhanne*, Pulchello sracemulos intexuisse, noſtra peregrina ſeruamus à Cl. Alpino nunc horti Patauini præfecto dignitſi no accepta.

Tempus. Colnus.

Vires & ſim.

Cypri folia, ex Dioſc. aſtrictoria m vim habent: quare oris vlcera commandacata medentur, & illita tum feruidis alijs intlà natiomibus, tum etiam carbunculis proſunt. Eorumdem decoctum igni ambuſtis applicatur. Ruffant & capillos trita, & illita folia, ſiue in ſtruthii ſucco maduerint. Flos ex aceto tritus & fronti inductus capitis dolores ſedat. Cæterùm quod ex eo præparatur Cyprinum vnguentum, odoratum eſt, ac neruos excalfacit & mollit: ſiquidem feruenti natura præditorum medicamentorum miſturam recipit. Plin. Cyprinum oleum vocat, quo autore, excalfacit, mollit neruos. Folia ſtomacho illinuntur: & vuluæ concretæ, [ſanguinem emittenti vel procidenti] ſuccus quoque eorum apponitur. Folia recentia comminuta, vlceribus in capite manantibus, item oris, medentur, & collectionibus, condylo natis: Decoctum foliorum ambuſtis & luxatis prodeſt. Ipſa rufant capillum ruſa, adiecto Struthei mali ſucco. [Fallitur Plin. τῶν vocis homonymia: eorum quæ habet. Dioſc. De Struthij herbæ ſeu Lanariæ ſucco, non Struthij Mali intelligendum.] Flos capitis dolores ſedat cum aceto illitus. Idem combuſtus in cruda olla nomas ſanat, & putreſcentia vlcera per ſe & cum melle. Odor doris olet, qui ſomnum facit. Succus Liguſtri, ſeu Cypri eodem teſte neruis, articulis, algoribus; folia vbique [vtique vet.] veteri vlceri cum ſalis mica, & oris exulcerationi proſunt. Acini contra Phthiriaſin, item contra interrigines, foliaque. Sanant & gallinaceorum pituitas acinj. Cypri arboris folia, inquit Gal. ſummaque germina in vſum veniunt, & facultatis ſunt ac qualitatis maximè mixtæ: habent enim quiddam digerens cum aquea ſubſtantia, modicè calida: habentque etiam aſtrictorium quiddam ex terrena ſubſtantia frigida. Itaque eorum decocto quidam ambuſta fouent. Vruntur verò etiam aduerſus igneas phlegmonas & carbunculos. Nam abſque moleſtia & morſu deſiccant. Quinetiam ſpontè prouenientibus in ore vlceribus, aphthodeſi, & ipſis puerorum aphthis commenſa accommoda ſunt. Paulus in viribus hoc ampliùs quàm Dioſc. Cypro tribuit, vt aptè remediis his misceatur, quæ ad lienem conficiuntur: quod demiretur aliquis, inquit Marcell. niſi quia mollit Liguſtrinum vnguentum, durato Lieni ideò accommodatum ſit. Nec mirabitur, qui, vt dicebamus ex Plin. aduertet, calida quoque medicamenta recipere, quæ vtique vim habent aperiendi & diſcutiendi, præter vim remollientem, quàm habet. Serap. præterea quæ Dioſc. & Gal. habet, addit, in muliebribus affectibus idem præſtare, quod ſanguis draconis. Cypri florem Plutarchus putat corollis intorquendum, quòd placidum ſuauemque ſomnum potoribus accerſat, quippe qui lenem auram & mitem expiret, quæ temulentorum ſalebroſas aſperitudines ſenſim læuiget, ita vt conciliata tranquillitate hebes crapula retundatur, & caloris officio percoquatur. Folia madentia & inuncta diſcutiunt (vt ait Celſus) ea, quæ in aliqua corporis parte inhærent. Vnguentum è Liguſtro Alexandro magno miſit Abdelonymus Sicyonius, vt ſcribit Pollux. Auic. tradit, quod ſi quis hominem tinxerit Liguſtro quod producit florem album, Alchannam vocat ipſe, cum micturam vrinam nigram: Sed durum eſt credere, id euenire ex illitione externa, nec apud vllum alium id legimus. Certum quidem eſt, apud Turcas admodum conſuetam eſſe illitionem ex eo. Attamen de ea re nihil hactenus accepimus: nec veriſimile eſt. Magnū porro Ægyptijs (vt ſcribit Bellon.) ex Cypro reditus: folia enim reſiccata in puluerem redigunt ad tincturas flauas. Ex eo in Turcico imperio cenſus 3000 ducatorum ſuperat. Quàm latè ibi pateat Turcia, conſuetum fœminis hoc

Oris Vulcera. Inflammationes ambuſta. Capillorum tinctura. Cyprinum vnguentum.

Stomachus. Matrix.

Luxata.

Plin. error. Cap. dolor. Noma. Vlcera putrida.

Contra pediculos.

Tēperam.

Ambuſta. Inflammationes. Carbunculi. Oris Vlcera. Aphthæ.

Lien.

Noua.

Auic. non Magni ſed Iuni ex Cypro.

tiato coarguitur: Vnde colligere licet, *Mollem arborem* esse veri Balsami speciem. Sic Lob. sentit. Verùm quia ipsa arbor nulla ferè in re ad Balsami descriptionem accedit, cur ex ea sola nota & odoris suauitate ex fructu seminisque magmate expresso latice Balsami veri & genuini species censenda sit, nulla adhuc occurrit ratio. Sit quidem liquor Balsamodis & odoratus: an ipsam proindè arborem multùm à Balsami veri frutice dicerìam eius speciem dicemus? Sed odoratum tamen laticem καλλιγαστρικὸν melius dixisset Balsami similem liquorem, quam *Mollem arborem* veri Balsami speciem.

Lob. not.

Mollis.

Mollis & Lentiscus Peruuianus Cast. Durantis, cuius figuram habuisse ait ab Odoardo Lopes medico quæ sanè multùm differt à Clusiana & à nostra.

Locus.

Abundàter nascitur in conuallibus & locis planis Peruanæ regionis, vt referunt omnes, qui Occidentalium Indiarum descriptionem dederunt. Eius arboris pusillas duas plantas vidisse testatur Clus. in horto splendidissimo Ill. viri D. Ioan. de Brancion, sed quæ tertio anno perierũt hyemis iniuria. Annotat Lob. enatam ex semine in Anglia, vt Londini. Camerario sata sequenti vere exaruit, cùm tamen magno studio ab eo fuisset asseruata: liquorem vbi folia decerpebantur, emittebat lacteum, odoratum admodum.

Satio.

Romæ, vt dicebamus, proceram arborem obseruauimus in horto quodam à D. Coruino pharmacopeo Romano peritissimo cultu: Mari initio nondum floruerat, vix ante finem eius floribus læta futura, vt iudicabat nobiscum idem Coruinus quo tempore tamen aliàs citiùs florère referebat Vere calidiori. Ex eadem tamen arbore pulchros ramos, quales pictura ostendit ex parte, cũ floribus & baccis dono accepimus ab eodem: Misit ad nos baccas recentes, vt putabat, Doct. Casp. Bauhini, quæ tamen frustrànea spe fatæ Montbelgardi.

Tempus.

Refert Clus. ex Petro Ciecza, *Molle* cortice adeò commendato esse, vt eius decocto crurum dolores & inflationes summa cum vtilitate foueantur. Ex ramulis fiunt dentiscalpia vtilissima Ex fructu cum aqua decocto, pro coctura modo, fit aut vinum, siue potio admodum bona, aut acetum, aut mel: tantoque in pretio sunt apud Indos, hæ arbores, vt quibusdam locis eas consecratas suis Idolis habeant: addunt nonnulli eius arboris foliorum decoctum, dolotibus ex frigida caussa ortis auxilio esse. Gummi verò eius, quod Mannæ modo candidum esse tradit, lacte dilolutum, caliginem oculorum abstergere. Coruinus, qui nos eiusdem Gummi participes fecit, testabatur eius drach. vnam & semis, egregiè aluum ciere, seque experiẽtia vim eius cathartícam cognouisse. M. Fumee in hist. Ind. gen. quoque testatur ex *Mollis* arboribus fructiferis fieri mel, & potionem. Notat Cardanus huius corticem adeò salutarem esse, vt si aquæ incoquatur, soluat lotio illa. lassitudines ac tumores: ramuli, pergit idem, gingiuis ac dentibus vtiles sunt: cùm eis dentes fricantur, purganturque: Fructum, quem fert exiguum, si iniicias aquæ, sola coquendi diuersitate, mel, vinum & acetum facit. Manifestum est autem, priùs vinum fieri, quàm acetum: mel verò dulcedine vinum præcedit, crassitie subsequetur. Monarde quoque teste, magnis viribus pollet hæc arbor: nam corticis eius puluis vulneribus inspersus, ea mundat, deinde carnem generat, & perfectè curat. Dentes eodem puluere fricati, stabiliuntur, gingiuæ abscedentes sanantur. Foliorum decocto intincti pann, & calidi vulneribus, aut puluere corticis illius inspersò impositi, curationem eorum accelerant, & humorum eò defluxum prohibent. Ex ea manat liquor odoratus, qui fructibus adiunctus, suffitibus idoneus est ad multos capitis morbos, & ad Emplastra. Eius quoque potio, quam ex fructu parant Indi salutifera admodum est. Ipsa arbor omni tempore odorata est. Scribit Io. Fragos. Corticem eius tantarum virium esse, vt crurum dolores, tumoresque ingentes (si eius decocto aliquoties lauentur breui tollat.

Vires & vsus. *Crurum dolor Potus Gemfa Acetum. Mel. Idolis sacra. Dolores frigidi. Gummi vis.*

Purgans.

Mollis arboris fructus, inquit Lob. Carpobalsamum verum virtute longè superat. tum expressus ex fructu liquor vero Balsamo viribus quam proximè accedit, eiusque defectu conuenientissimum erit succedaneum. Huius fructus vnciæ octo tusæ drachmas septem præstantissimi & vtrissimi laticis, artificioso torcularis pressu, fului ex atro coloris, crassamenti ouorum olei ferè & diuinæ fragrantiæ, simillimi ipsius seminis odoris inter tundendum, & saporis Xyloaloes optimæ notæ, nobis dedère. Hic liquor recens expressus albescit & spumat: in laneam vestem fulus, & simplici ablutione aquæ lotus, notam non relinquit. Ex magmate seminis iterum tuso, & pauca rosacea aspersò, pressu forti, laticis vnguinosioris refinacei, instar grani lupertini drach. duas elicui, qui maculam non relinquit: quinetiam in aquam iniectus & agitatus, celerrimè liquatur, diluitur & lactis modo albescit. Quibus notis colligit idem *Mollem arborem* esse veri Balsami speciem, de qua re priùs.

Durum dolor & tumor.

Balsami succedan.

Expressus liquor.

Balsami vis.

MOLLIS ARBORIS RESINÆ SIMILES, FOENICVLI ODORE.

CAP. XVIII.

Descriptio.

DOnabat mihi honestus vir Petrus Garetus [inquit Clus. Exot. lib. 4. c. 8] succum octauum, quem acceperat ex nauigatione longinqua anni 1600. Erat densa resina, nec transparens, foris subrussa, inferiore parte alba, & digitis attrita satis friabilis, odorisque non iniucundi, sed fœniculi odorem quodammodò referentis, vt suspicionem mihi moueret Mollis Arboris resinam esse posse, sapor erat amariusculus & acriusculus: nec dẽtibus cedebat, nec ore retenta mollescebat igni tamen admota liquescebat instar ceræ, atque splendida fiebat, flammam tamen non concipiebat.

Odore fœniculi. Sapor.

Nonus verò, Resina erat cineracei ex albo coloris, adeò autem strigosa & retorrida, vt gleba aut lapidis fragmentum potius videretur, quàm resina: licet quispiam suspicari posset eiusdem generis esse cum superiore, sed magis impuram, quia simili odore & sapore prædita erat cũ ea, nec dentibus cedebat, nec ore retenta mollis fiebat, igni tamen admota perinde atque illa liquescebat, & flammam non modò concipiebat, sed simul etiam ardebat.

Resina alia

ELEMI RESINA.

CAP. XIX.

Descriptio.

GUmmi Elemi inmassas Cylindraceas cogitur, quas pollice & medio digito complectaris, duarum palmarum circiter longitudine. Substantia verò est ferè vniformi, ceræ flauæ & colore

& consistentia similis, facilè flammam concipiens color aliàs incensior, substantia resinacea, sub dentibus facillimè lentescit dealbaturque, sapore non ingrato nonnihil acri & subamaro, odore ferè Fœniculi. Obvoluuntur autem glebæ, quę ad nos important, pulchro folio, à cuius nervo medio paralleli obliquè in margines creberrimæ feruntur venæ, quod cannæ indicæ videtur esse. Funiculis præterea Xylinis simul omnia constringuntur.

Folium quo involuitur.

Illud autè quod à tingita annis *Gummi Elemi* nomine asseruamus, magis est friabile & exiuccum, colore ferè crocco, quorum vtrumque vetustati videtur adscribendum: alioqui folio eodem inuolutum est. Multa habet communia cum Resina *Gummi Molle arboris* nomine missa à D. Paludano, id quod Doctorum & Peritorum scrutina dignum est: eamque ob causam hoc loco de eo agere placuit.

Vetustum quale.

An gummi Molle arboris.

Quidam Aethiopicæ Oleæ lachrymam esse censent, Gummi Elemi dictum, vt annotat Cordus, & ante illum Hermolaus, quasi Enhæmum: quod vt non negamus, inquit ille, ita etiam non affirmamus. Apud eundem in margine annotatum. Gummi Elemi suspicantur aliqui esse lachrymam cedri.

Olea Æthiopic lachryma.

Marcel. Ficinus in Antid. Epid. ait Elemi quibusdam Gummi cedri esse.

An Lachryma Cedri.

Fuchs. de comp. med. Oleæ, inquit, Aethiopicæ lachryma Officinis corruptè Gummi Elemi nominatur: videntur verò carere.

Nimiùm securè Ryffius in Dios. scribit de lachryma Aethiopicæ Oleæ Gummi Elemi ab Elæa. vel corruptè Enhæmum.

Ita vides nostrà etiamnũ ætate obscuram admodũ esse Elemi originem, quod & suo tempore annotauit Matthiol. qui negat Gummi Elemi Recentioribus Medicis & Officinis dictum, esse Aethiopicæ Oleæ lachrymam, quia gustu mordax non sit ea lachryma [etsi impropriè Gummi appelletur] non in Gummi quidem, sed verius in resinarum genere recipienda.

Resina est, non Gummi.

Matthiolo adstipulantur Hist. Lugd. traditque vehementer errare qui putant Oleæ Aethiopicæ lachrymam esse. Gummi verò impropriè dici, cùm in Resinarũ genere sit potiùs, vt ex eo intelligere licet, quod igni exposita hęc lachryma statim colliquescit ac diffunditur, non aliter quam Resina, quæ ex Pinu, Picea, reliquisque resiniferis stirpibus manat: nullũ autem Gummi genus igni liquatur, niti addito aceto, aut liquore alio, sed vritur.

Lacuna autor est, Gummi oleæ silu. siue Æthiopicæ hodiè non adferri, quamuis aliqui credant esse *Gummi Elemi* vocatum, quod potiùs resina sit sed ex qua arbore, ignorari.

Amatus tradit dici hodie Gummi Elemi corruptè quasi oleæ, quum Oleæ Æthiopicæ lachryma esse debeat. Quæ verò in offic. hodiè habetur, iucundi sanè si prunis iniecteris odoris est, quæ an vera vel falsa sit dubitatur, quia Gummi Elemi offic. non habet affinitatem & similitudinem cum scammonio, & sit resina, vt iure censendum sit vero gummi Oleæ Æthiopicæ nos carere.

Autore Cæsalpino Scribit Dios. Oleastrum in Æthiopia lachrymam fundere Scammonio similem, mordaci gustu, fuluam, stillis constantem exilibus.

Lachryma Theoph. ad fist. sang.

In mari Rubro peculiarem describit Theoph. è cuius Lachryma Medici medicamentum componunt sistendo sanguini. Plin. Enhamon appellari Oleæ lachrymam in Arabia singula i effectu. contrahendis vulnerum cicatricibus. Hoc fortè fuerit illud quod a recentioribus Chirurgis vocatur Gummi Ælemi.

Lachryma. Gummi.

Io. de Vigo l. 8. c. 19. Oleum Hypericonis tradit, quod recipit Gummi Elemi. Cronemburg. exponit esse lachrymam Oleæ Æthiopicæ apud Dioscor. corruptum initiò in Elæa, postea in Elemi & Elemnii doctam Medicorum scholam credere. Nostrum autem vulgare potiùs ab odore, resinam Piceę siue Pinus esse credendum esse, quàm verum Gummi: qui ambigit, inquit, supra ignem experiatur, nam continuò colliquescit ac diffunditur, resinarum instar, quod Gummi non faciunt, atque sic controuersiæ suæ ipse iudex sit.

Gummi Ælemi.

Resina Picea vel Pinea.

Nescimus cur Alex. Bened. vulgare hoc gummi tertium genus Halimi censuerit, quum tamen Dioscor. fruticem, alij plantam asserant, ac prorsus de lachryma nihil Apollo supra Balsamum artificiale: Gummi Helemi siue Elemi, quasi Enæmi, non vsu venit nisi addito aceto aut vino, odoratum valdè. Verùm ex quanam planta resudet, incompertum esse ait, nullam notam habere cũ lachryma Æthiopica communem. Nos, inquit idẽ, quandoque suspicati sumus lachrymam esse Oleæ maritimæ Theoph. & Plinii Enæmum: Nos verò contrà non probamus Apollinem marinam plantam dicere maritimam, Theoph. l. 4 c. 3. scribit in mari prouenire, non autem iuxta mare: quæ occasio, vt nullo modo possit esse olea Æthiopica, nec etiam Gummi Elemi.

Gummi Helemi. Enæmum.

Cæsalpinus sanè scripsit in mari rubro prouenire Theoph. plantam: si ita est, vt sanè ex Theoph. apparet, non potest esse Gummi Ælemi, vt ille etiam suspicatur, nec olea Æthiopica.

Lonicerus *Elemi & Elemum* esse gummi tradit, simile Gummi oleæ Æthiopicæ, nimirum quasi vtrumque tam probè notum habuerit, atque adeò maiori etiam temeritate vires ei tribuit lachrymæ Æthiopicæ, non declarans interim quid sit.

An lachryma olea maritima Theoph. & Plin. Enæmum.

Lonic. fenestrati error.

De Loco natali eius nihil adhuc certi accepimus, Indagabit posteritas.

Testantur plerique qui de eo scripserunt mirabiles eius vires esse in vulneribus capitis quo nomine tam apud medicos quàm Chirurgos celebratissimum habetur. Practici quoque in calvariæ fracturis ac vulneribus nunquam id in suis Emplastris ac vnguentis omittunt, mirabilem eius vsum continuo experimento edocti, qua de causa ex eo & vnguentum & ceratum à pharmacopolis diligentioribus concinnatum habetur. Eius loco nonnulli officinarum mangones (notante id Amato) Hederæ gummi non sine ægrotorum detrimento accipiunt.

vires.

Vulnera & Fractura capitis.

Hedera gummi pro adulterio.

PHILLYREA ET MAHALEB.

CAP. XX.

DE Phillyrea & Mahaleb meritò hoc libro agimus, vt baccifera planta. Cuius tractatio cùm maximè intricata sit & apud Autores controuersa, primùm more nostro in talibus cõsueto ex autoritate Veterum de ea trademus in genere, passim vbi opus videbitur Neotericorum nostraque placita interentes. Distinguimus autem à Phillyrea arborem quæ propriè φιλύρα Græcis, Latinis *Tilia* dicitur de qua lib. 8. agemus.

φιλυρία Dioscor. arbor est cypri magnitudinem æquans, foliis Oleæ similibus, sed latioribus & nigricantibus, fructu Lentisci, [χνοῦ] nigro, subdulci

Descriptio Dioscor.

Digi ogl

dulci, & quasi racemato. Locis asperis nascitur.

Lonic. Cordus reprob. & Lonic.

Prorsus autem hallucinatur Cordus qui ad Dioſc. hunc locum annotat: Quæ hoc cap. ab eo deſcribitur Tilia omnino eandem eſſe cum Liguſtro, quem oſcitanter quoque Lonicerus ſecutus eſt, Eorum opinionem merito Matth. ante nos reiecit, qui errorem paullò pòſt apertiùs detegemus.

Temerè quoque plerique interpretes Phillyreæ vocem in Tiliam transmutarunt, non agnoſcentes manifeſtum diſcrimen inter hanc φιλλυρίαν & Latinorum Tiliam, quæ noſtro ſanè iudicio Theoph. eſt πτελέα, ab eodem in marem & fœminam diſtincta.

Theoph. correct. & explic.

Sunt tamen qui apud Theoph. non abſque ratione legant & intelligant hanc, quando ait: Ex ſilueſtribus perpetuò virent φιλυρίαι, (ſed illi φιλυρίαι legunt, Gaza vertit Philyca, quamuis in eius verſione Phylica ſcribatur? an exveteri aliquo codice, vel ſuo cerebello, nos latet: nec ſcimus vbi locorum Theoph. vel eius interpres & imitator Plinius Philycam commemoret.) quæ in olympo monte prouenit. Hæc l. 1. c. 15. hiſt. Fortè & l. 1. c. 8. legendum φιλυρίαι, quando ſcribit: Quædam cortice tenui vt Laurus, φιλύραι, [Gaza Tiliam reddit: quam tamen nemo neſcit cortice eſſe craſſiſſimo] ſeu vti nos, Phillyrea.

Plin. quoque Tiliam non diſtinguens à Phillyrea, Tiliæ dotes eas aſſignat, quæ à Dioſc. Phillyreæ tribuuntur.

Plin. error.

Sic & Paulus Ægin. veramque manifeſto errore confundens, eadem & quidem totidem verbis ſuæ Philyræ aſcribit, quæ Dioſc. Phillyreæ.

Ruell. reprob.

Ruell. Gazæ verſione deceptus priore loco apud Theoph. legit Philycam. Verùm enimuero quomodo Theoph. Tiliam folio deciduo diceret Philycam, vel vt nos potiùs legendum cenſemus, Phillyream quæ perpetùo viret?

Mahaleb.

Audiamus Arabes, qui *Mahaleb* vocant.

Almahaleb.

Mahaleb Dioſc. (inquit Serapio) eſt arbuſtum ſimile arbori Alcannæ: dixit Gal. in tractatu nouo quoſdam putare eſſe Carpobalſamum. Scribit Albaſarri, *Almahaleb* eſſe calidum & ſiccum, deferri ab Andargen & Nahund: Melius eſſe, quod ſimile Margaritis minoribus & boni odoris. Iſaac eben Amram Almahaleb diuerſas ſpecies tradit, album, nigrum, & viride: albo grana eſſe parua; maius eſſe magnitudinis Cicerculæ, adferri ex inſula: Hiſpanicum autem minus eſſe. Melius eſſe albidius & nitidius, melioriſque odoris: deterius verò nigrius. Vſum eſſe medullæ ſine cortice, qui niger eſt, & internè albus deferri ex monte Sebuen & Deibegen & de Nahand, cuius arbores grandes; colligi Septembri, vſum eſſe grani & corticis. Verùm apud eundem Serap. in margine malè ſcribitur Mahaleb eſſe Tiliam Dioſc. præſtitiſſet retinere nomen Græcum Phillyreæ, de qua Serapionem ſcribere manifeſtum eſt ex verbis, quæ ex Dioſc. citat.

Differentia album. Delectus.

Tempus Serap. interpretis error.

Matth. error.

Matth. [vt etiam indicauimus l. 2. c. de Ceraſo amara, Mahaleb putata] non ſine errore concedit erraſſe Serapionem, exiſtimando Phillyream & Mahaleb Arabum idem eſſe, quia facultates ex Arabibus ſint diuerſæ à Phillyreæ facultatibus. Nos ſanè nihil adhuc videmus in Serap. ex quo ſententia Matth. confirmari poſſit. In viribus notandum Dioſc. ſcribere de foliis, Arabes de granis. Quinimò quod Dioſc. ait vrinas ducere, reſpondet viribus ab Arabibus traditis. Serap. id interpretatur de granis. Non concedimus igitur Matthiolo Serapionem capite de Mahaleb erraſſe, hanc eandem faciens cum Phillyrea.

Serap. defenditur aduersus Matth. Mahaleb. Hermol. Marcell. reprob.

Auicenna *Mahaleb* vel *Mahalab* eligit album & purum. Bellunenſi Mahaleb eſt granum fructus, ſimile oſſi ceraſorum, notum in Syria, & commendatum contra calculos renum.

Hermolaum, virum alioqui doctiſſimum, miramur φιλυρίαν apud Dioſc. interpretatum Tiliam, ac eandem cum illa facientem, vt ampliùs docebitur in hiſtoria Tiliæ. Maior etiam nostros admiratio habet, eundem ſecutum Marcellum, nullam alioqui occaſionem omittere ſolitum, ſi quando Hermolaum carpere poſſit. Hos mores ſuo ſequitur Ruell. ac Hermolai verba pro ſuis venditat. Mirum tantum diſcrimen à doctiſſimis viris non obſeruatum, inter Phillyream, inquam, & Tiliam ſeu Philyram. Sed quid non poſſit ſecuritas ac confidentia tum ſui, tum erga alios? Quanquam ſatis euidens ſit eos parum in ſtirpium cognitione verſatos.

Aegriùs excuſabitur Tragus, vir pro ea ætate in perſcrutandis ſtirpium hiſtoriis ac naturis ſagaciſſimus. Nam nec is quidem diſtinguit.

Sed prædictos Dioſc. interpretes alioſque nominis vicinitate deceptos putamus, nõ agnoſcentes Tiliam Græcis φιλύραν, non autem φιλυρίαν dici. Quid ſi eos Plinii quoque autoritas in eum errorem traxiſſet? qui tradit Tiliam arborem eſſe proceritate perquam modica, cùm ipſo ſenſu conſtet contrarium? Fortè & huic nominis ſimilitudo impoſuit. Inde factum, vt dicebamus, vt Tiliæ eas attribuerit vires, quas Dioſc. ſuæ Phillyreę, quem errorem etiam Ruell. incautè ſecutus eſt.

Plin error.

Ruell. not.

Lonicerus aſſerit, nullâ allatâ ratione autoritateue, Liguſtrum & Phillyream vnam & eandem eſſe plantam, contenditque caput hoc Dioſc. de Phillyrea ſpurium eſſe. Quid ſpurium? Ac codices Græci non ſolùm impreſſi, & ii quidem probatiſſimi, ſed etiam Oribaſii codex manu ſcriptus habent & caput illud, & Phyllyream nomine tenus, quemad. & Paulus, & Serapio, quem Arabico ſermone Mahaleb appellaſſe diximus.

Lonic. reprob.

Imperitum in re herbaria Lonicerum deceptiſſe videtur quòd Phillyreę deſcriptio a Liguſtri, quod Græcis Cypros dicitur, non parum conueniat.

Macholebum, Mahaleb, deſcriptio.

Porrò *Macholebum*, inquit Cordus, ſeu vt Arabes vocant *Mahaleb*, nuclei ſunt, figurâ, quantitate & colore ceraſiorum nucleis ſimiles, guſtu tamen teneriores, vehementiores & odorati, ideoque ſuaui odore oris halitum commendantes. Eligito recens, hoc eſt, plenum, in candido ſubruſſum, odoratum, & minimè veruſtate rancidum. Affertur ex Africa & Ægypto in Italiam, Galliam & Hiſpaniam: in Germaniam verò rariſſimè, quia apud Germanos nullus adhuc eius vſus inualuit. Arbor autem in qua naſcitur, qualis ſit, nobis nondum conſtat. *Hæc Cordus.* Cui Geſn. addit iconem Ceraſi amaræ, de qua egimus ſuo loco, non tamen exiſtimauerimus Cordum hanc plantam intellexiſſe.

Locus.

De eadem ſic ſcribit Rauuolff. Halepi apud aromatarios vidi parua ſemina alba, Machaleb, quæ duro cortice cõtinentur, longiuſcula, acuminata, obducta tenui tunica, Piſtachiorũ modo. Ex iſtis regionibus multa tranſportantur in Syriam, quibus vruntur ad odoratum ſaponem. Arbuſculas in quibus proueniunt, non vidi: quantùm intellexi proueniunt in vicinia, potiſſimum in montibus itineris Perſiani. Ab incolis hodierno adhuc die cum Serap. nominatur *Nahandi* ille tractus.

Oſmyri Plinij err. Mahaleb.

Mahaleb Serap.

Phyllirea propriè quid Latinè ſignificet, ſe neſ-

cite fatentur Monachi apud Mes. Arabicè autem esse Mahaleb, de quo præter iam dictos Arabes etiam Rhasis & alij plures Arabicæ linguæ Scriptores pertractarunt. Mahaleb autem arbusculam in Syria notissimam esse, & hodiè ibidem vulgò Mahaleb vocari. Eam (quod illi sciant) nō reperiri in Italia. Esse enim spinosam, foliis Oliuæ similibus, ferre grana quasi racematim in ramis, vt Lentiscus, paullò crassiora tamen: è quibus Syri oleum exprimant, valdè odoriferum, ex quo conficiant sapones olfactu suaues, & alia plura. Sequè habuisse ramos eius allatos à sui ordinis quodam fratre, qui ex ijs partibus redierit. Ergo [addunt] Mahaleb non sunt fructus Cerasi syluestris, vt ferè omnes iuniores hallucinantes interpretati sunt. Fortasse quia cùm immediatè post oleum de cerasis, Mesues posuerit oleum Almahaleb, & in eius descriptione dixerit, oleum de Almahaleb fortius esse in omni re, quàm oleū de cerasis, inde fortè putantes, Mahaleb esse cerasia syluestria: sed reuera satis differunt inter se. Ex quibus patet oleum de Almahaleb non esse oleum de cerasis syluestribus. Quod si vera scribunt Monachi, Mahaleb spinosum in Syria proueniens, planta erit diuersa a nostra Phillyrea, aut certè eo ipso varians, quòd sit spinosa: nam cætera conueniunt.

Mahaleb Syriacum spinosum Monachis

Oleum.

Matthiolo assentimur, Cerasum amaram de qua suo loco egimus, a multis dictam Mahaleb, non esse Phillyream Dioscoridis esse Mahaleb Arabum non concedimus. Nec etiam scimus an vnguentarij, quod ille scribit, illius plantæ nucleis vtantur, ad linegmata odorata paranda, an potiùs vt nos censemus, ijs qui ex Syria adferuntur, eò aliunde illata, vti dictum. A nemine hactenus annotatum, quod equidem sciamus, ex cerasso amara colligi & reponi pro vnguentariis grana. Nihil tamen certi adhuc statuere possumus, cuius plantæ sint illa semina cùm eam, vti dictum, Monachi spinosam faciant, qualis sanè nostra Phillyrea non est.

Matth. reprch Alter eiusdem error.

Amatus Phillyream speciem Ligustri facit, & ait Hisp. *Otrasuerte* de Alhenam dici: forteque Germ. Hartrigel: Arab. *Mahaleb* &c: sed non docet quæ aut qualis sit illa Ligustri species, aut an cognitam habuerit. Nomen etiam Germanicum Phillireæ nostræ minimè cōuenit. Tam hic quàm Lacuna erroris accusant eos qui per Phillyream Dioscoridis Tiliam intelligunt: & meritò, sed interim ij nuda figura contenti, quam Lacuna ex Matth. proponit, non docent quid sit.

Ligustri species amar. not.

Lacuna not. Chamæcerasus.

Gesn. in epist. ad Collinum in fine descriptionum Cordi notat à Dalech. chamæcerasum nominari arbusculam, quæ Arab. Mahaleb dicatur. Aduehi ex Syria, quamuis vbique per sepes circa Lugdunum nascatur, sed fructu minùs habito, vt ille ait, nucleo & semine tenuiore. Ast nos Chamæcerasum hanc non existimamus Mahaleb, quia Mahaleb & Phillyrea non differunt, Chamæcerasus verò multùm differt à Phillyrea.

Gesn reprob.

Adstipulantur quoque Pen. & Lob. frondosam illam patulam Theoph. ἔλαιμον Tiliam esse, non hanc, malle tamen se legere ἔλαιαν siue Oleæ amasiam istam, quam Dioscor. describit per congruam descriptionem, & Oleæ non modò similem, sed etiam sociam, vt ab Oleastris, quibuscum frequens reperitur, nihil ferè discrepet: cuius duo modi, de quibus postea.

Theoph. errand.

Apud Theoph. γλαία scribitur, non vt illi habent, γλαμία. Taber. & eius cōfarcinator Bruna de hac nihil tradunt, præter ea quæ acceperunt à Clusio, quasi sibi cognita, nisi quod Germ. Steinlinden vocent, quod nomen non placet. Quid Phillyreæ commune cum Tilia, quæ Linden Germanis: Steinlinden autem Tiliam saxatilem significat. Sed iam differentias à Neotericis & nobis obseruatas videamus.

PHILLYREA ANGVSTIFOLIA: SIVSQVE VARIETAS.

Descriptio.

HAnc primò dicamus, tanquam notissimā hoc seculo, & ad Veterum Phillyream omniū optimè accedētem, vt adeò eadem esse videatur, quod tamen nōdum ita temerè pro certo & indubitato asseuerare ausimus. Ergo frutex, quem Monspelii nostro tempore Phillyreā vocant, nonnūquam arborescit, cortice cinereo obtectus, materie alba, ramis sibi inuicem oppositis, foliis Oleæ situ aduerso respondentibus, nigrioribus, nec vnà vt Oleæ candicantibus, modò angustis, & olearum foliis angustioribus, nunc mucronatis, aliàs subrotundis, interdum nonnihil in ambitu serratis, duris, acrimoniæ cuiusdam & amaritudinis nequaquam expertibus: ad quorum exortum flores multi vtrinque ramulos coronant ex herbaceo albi. Succedunt baccæ rotundæ, paruæ, cæruleæ, vel potiùs Violaceæ, breuissimis pedicellis racematim ramulis adhærescentes, dulces cum aliquo amatore: in quarum vnaquaque osseculum paruum, in quo nucleus.

Folia.

Flores.

Bacca.

Osseculum.

Vt verum fateamur, cùm essemus Monspelii, minùs diligenter obseruauimus an sint species diuersæ quæ ibi proueniunt, an tantùm naturæ lusus.

Camer. ad hist. Germ. & in Epit. Matth. proponit iconem ex nostra sicca iam olim depicta per Gesnerum, quæ angusto admodum folio pingitur, eadem tamen nobis videtur cum Cluiana à nobis proposita. Is Phillyream 4. facit, traditque humanam altitudinem æquare, ramos tamen minores & frequentiores habere quàm Phillyrea folio Ilicis & Phillyrea latiori folio non crenato, nigriore cortice tectos: folia Oleastri, angustiora, viridiora, amaritudinis non expertia: flores etiam exiguos albicantes, Oleæ similes, simul congestos, & inter foliorum alas circa ramulos nascentes: quibus succedit fructus, maturitate niger, baccarum Myrti magnitudine, osseculo duro præditus. Abūdè in Castella noua Hispaniæ, locis incultis, non procul à Tago flumine dilitis inuenitur, & frequenter agro Monspeliano in sepibus. Monspelianæ Academiæ studiosi olim, modò Oleastrum, interdum etiam Halimum appellabant. Hispani huic & sequentibus duabus indifferenter nomina dabant modò *Piadera*, modò *Ladierna*, nunc *Lentesco*, nonnulli etiam Tornisco, quod Thymeleæ

Phillyrea 4. Clus.

Flores.

Loci.

leæ proprium.

Phillyrea quinta eidem Cluſio dicta, iam deſcripcæ, forma & magnitudine ſimilis, in hoc differens, quòd eius rami teniores, rariores, minuſque conferti: frequentiores etiam habet virgas à radice germinantes, fructu ſatis contumaces. Folia etiam ex aduerſo diſpoſita, paulò longiora & anguſtiora quàm prædicta, oleaſtrinorum modo firma, ſaturatiùs vireſcentia, ſubacris ſaporis. Hanc & fructu & flore carere incolæ affirmabant: ſed vtrumque ſuperiori ſimilem proferre non dubitare ſe idem Cluſ. ſcribit. Nec alibi hanc vidiſſe, quàm in incultis Hiſpaniæ Caſtellæ veteris & Bæticæ.

Locus. Non dubitamus de Phillyrea quam hoc loco depictam damus, ſcripſiſſe Penam & Lob. in Adu. vbi duas icones exhibent quæ minùs placent: dubitamus tamen an per minorem ſuam intelligant Cluſij quartam, & per maiorem, Cluſ. 3. de qua poſtea. Lubet lectori eorundem verba proponere, quæ ſic habent. Phillyreæ duo modi arboreſcunt in Galloprouinciæ viarum marginibus & oliuetis Maſſiliæ vicinis: & quæ maior, rarior perſimilis pumilæ Oleæ, caudice ramiſque nigrioribus, longioribus quàm oleæ agreſtis, & folio magis ad Liguſtrum accedentibus. Bacculæ multæ in ramis, etiam oliua agreſti minores, non amaræ (vt oliuæ) ſed ſubdulces, nucleo intus Ceraſi. *Maior.* *Minor.* Minor multò frequentior iſdem in naturalibus & Monſpelij collibus glareoſis: folio æquè longo, ſed anguſtiore duplò: duploque minor tota planta: ſimiles acinj Lentiſcinis & ſimiliter racematim proximè hærentes admodũ curto pediculo, quæ item maturæ ſubdulces ſunt, aliquantùm aeres, ſed neutiquam ingratæ, vt ſunt Oliuæ ſatiuæ & agreſtes.

Matth. mal. Senenſis (Matth.) infarcit plauſtra verboſarũ auctoritatum, nec tamen, quam dat deſcribit.

Varietates plures. Lob. in obſ. Phillyrea Narbonenſis florida. *Varietates*: Belgicis hortis Hiſpano ſemine anguſtioribus folijs gemina Phillyrea viſitur. Item latifoliam criſtatam & tenuifoliam munere Georgij Rye plerique habent in Viretis Belgicis. Phillyræ anguſtifoliæ flores. Apud eundem pro Phillyra Narbonenſi poſita eſt icon, de qua paullò pòſt. Pro anguſtifolia ea quæ à nobis ex Cluſ. iam propoſita duas figuras ponit Lob. in iconibus, omiſſis ijs quas habebat in Adu.

Ilatrum. Linozterum. Scribit Cæſalp. *Ilatrum* vulgò appellari, alijs *Linozterum*, fruticem in maritimis tractibus frequentiſſimum veluti oleam quandam paruã, multis ramis fruticantibus: foliis oleæ durioribus ac viridioribus, ſimiliter perpetuis: florere à lateribus in alis foliorum, non oblongo racemulo, vt olea, ſed acetuatis granulis fructum ferre nigrum, Liguſtro ſimilem: vnico intus oſſiculo, tenui putamine, figura oliuari. Frequentior in hac ſterilis, quaſi in eo genere maſcula, quam Plin. Alaternum vocat inter ſteriles quæ fructum nullum ferunt, ei folia, inquit, ſunt inter Ilicem & oliuam. Vidimus tamen quandam anguſtiori folio quàm olea, quandam latiori breuioriq́ue, ad Ilicem valdè accedente. Hanc (addit idem) videtur Theoph. Phillycam appellaſſe, perpetuò virentem, vnde illi honor in alendo pecore, cùm ſemper fronde abundet. Obedientiſſima eſt materies, candorque ei Celaſtri modo. Germinat ineunte vere: Fructum reddit poſt occaſum Vergiliarum. Montibus eſt propria. Dioſc. Phillyream vocat. *Hactenus Cæſalp.* *Alaternus Plin.* *Materies. Tempus.*

Phillyrea minor Penæ & 4. Cluſ: Alaternus minor Dalech. Hiſt. Lugd. Dodonæus in hiſt. Lat. nomine Cypri proponit à nobis hic exhibitam, ſine vlla deſcriptione. Cur id faciat, neſcimus: cum Cypro ſanè non conueniat. *Cyprus. Dod. error.*

PHILLYREA LATIVSCVLO FOLIO.

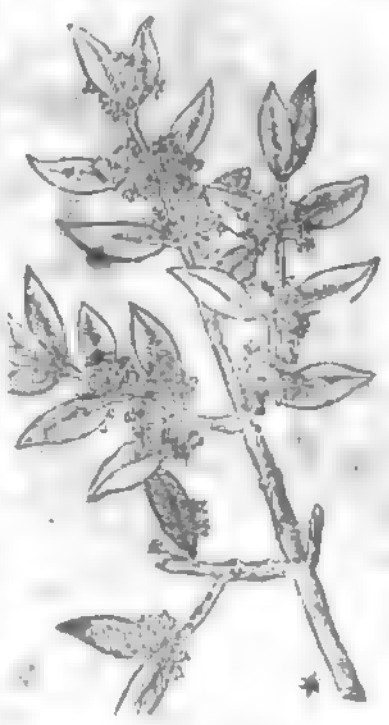

Deſcriptio. HAnc Cluſ. Phillyreã tertiam minorem vt plurimùm tradit, ea, quæ folio eſt Ilicis, ac ea cui folium Alaterni: illius tamen arbuſculam vidiſſe, aut, duorum hominum altitudinem æquantem, & ab illa ramulum ſuis floribus onuſtum auulſi ſſe, è quo ſuam iconem delineari curauit.

Folia. Eius autem rami, inquit, exalbido cortice teguntur, vt in altera, [quæ foliis Alaterni] aliquantulùm rugoſo: folia habet iam modò citatis anguſtiora, nullis crenis ſerrata, eiuſdem vt in præcedente coloris, adſtringentis guſtus: *Flores.* Flores Oleæ ſimiles, puſillos, ex herbaceo candicantes, confertim inter folia rum exortus naſcentes: fructum deinde rotundum, ſuperiori ſimilem. Deſertis Bæticę locis naſcitur. *Locus.* Eius etiam vnica arbuſcula in Narbonenſi Gallia ab eodem conſpecta, ad ingreſſum pagi *Peraul* vicini Volcarum ſtagno, ſecundo à Monſpelio miliari. vbi, inquit, ſi benè memini *Alader* dicebatur. Hiſpanis iiſdem nominibus, vt præcedens. *Alader.*

An Pen. & Lob. Phillyrea maior de qua antè. Lob. ſanè in Obſ. iconem Cluſii ponit pro Phillyrea Narbonenſi florida Adu. p. 420. Idem in icon. Plantini.

Matth. reprob. Matth. more ſibi conſuecto iconem habet ſub titulo, Phillyrea: deſcriptionem autem nullam. Vnde coniicere licet, nunquam ei viſam. Ait quidem Phillyream arborem longè diuerſam à Tiliâ, in Italia prouenire, aſperis tantùm montibus, quibus maximè gaudeat, fructum Lentiſco ſimilem, racematim cohærentem, rubentem, granis, quæ vocant Paradiſi, non abſimilem. Oportebat demóſtrare vbi talem fructum viderat, alioquin vix ei credendum cenſemus. In epiſt. ait eſſe Mahaleb Arabum: nihilominus pag. ſeq. ponit aliam plantam pro Mahaleb Mauritanorum, nempe Ceraſum amaram: docuiſſet ſaltem apertè quid intelligat per ſuam Phyllyream: quanquam icon ab eodem propoſita non malè reſpondere videatur iconi hic ex Cluſ. appoſitæ.

Lob. & Penam ſcimus Matth. Phillyream ad ſequentem referre. Nos verò cunctabundi hæremus, nec quicquam affirmamus, quia neſcimus quantùm Lobeliana ſequens differat ad hac.

An Cæſalp. *Ilatrum* latiore breuioreque folio, ad Ilicem valdè accedente, de qua antè. *Ilatrum.*

Geſn. in fine hiſt. Cordi. à Matth. pictam Serap. Mahaleb vocat. An eidem de hortis Phillyrea Bellon. in hortis Lutetiæ conſita, quæ etiam Ve-

netis in horto Maphei & locis saxosis & montanis Italiæ, vbi sponte nascitur translata.

Hist Lugd. Coniarcinator l.2.c.14. Matth. Phillyreæ iconem proposuisse tantum, non descripsisse tradit, quia descriptioni Dioscoridis haud parum conuenire videatur: non affirmare tamen legitimam esse, quòd eius baccæ subdulces non sint: quasi nulla alia nota requireretur, vt legitima sit Dioscoridis Phillyrea. Item alibi c.67. Phillyrea Penæ maior 3. Clus. Alaternus maior Dalech. Item: Philyca Dalech. Philyca (inquit) Græcis dicta, arbor Dalechampio esse videtur, Illyrici gentibus, Comorich. Galli oppido S. Spiritus nuncupato, ad Rhodanum sito vicini, in quorum sepibus frequens hæc stirps gignitur *Alarders* vocant. Monspelienses seplasiæ Phillyream, vt & Penæ, de qua Theoph. ἰδιωτικώτατον δὲ φιλύκης, ἡ λιχνότης ἔστιν ἀπλήκτου. Quæ sic Gaza vertit: Obedientissima Philyca est, candorque ei celastri modo: rectiùs fortassis: sed legisse videtur ἰνδάλμης siue ἴσης, vel quid simile.

Eadem Hist. Lugd. sic describit: Philyca Ligustri est magnitudine, multùm fruticosa, comâ perpetuâ, caudicis cortice cinereo, rugoso; foliis Lentisco ferè similibus, amplioribus, longioribus, carnosis, obscurè virentibus, gustu adstringentibus: fructu racematim congesto, antequam maturescat angulosо, cùm maturuit rotundo, nigro. Is constat pulpâ tenerâ, succosa, gustu principiò dulci, mox amaro, cum acrimoniæ tantillo, ac dum manditur, suaue quiddam olente, quod cum baccarum Iuniperi odore comparari possit: Pulpæ subiectum est lignosum, sed valdè tenerum ac fragile putamen, nucleum continens rotundum, gustu amarum. In Gramontio luco haud procul à Monspelio, ac in eius tractus saxosi glareosique sepibus crescit.

Ita vides Compilatorem Hist. Lugd. duobus distinctis locis de vna hac tradere, totidemque figuras proponere, cuius etiam videri possit Phillyrea Matth. Sed & hoc ipso posteriori loco duas iconas vnius plantæ habet: Priorem sub titulo Phillyreæ Penæ maioris, quæ florem exprimit: posteriorem sub Philyca 3. Dalech. quæ fructum. Sed & nihilominus Phillyream angustifoliam seu minorem Penæ habet, sine vlla descriptione.

De comoricha Illyricorum vid. cap. seq. de spina Burgi.

Dod. in hist. lat. Cyprus latiore folio. Cur verò iconem Clus. Phillyreæ ponat pro Cypro, nec eius tradat descriptionem, ne cõiectari quidem licet, nec etiam Cypro conuenit. Sunt nobis rami optimè respondentes iconi Matth. sunt alij, qui iconi Clus. alij foliis rotundioribus & breuioribus. Nos portionem iuxta iconem Clusianam ex sicca appingendam curauimus: fructum & florem quoque particularem ex icone Gesneri quæ apud Camer.

C. Bauh. apud Matth. Phillyrea Dioscoridis [inquit] videtur à Theoph. Philyca dicta, quam Matth. proponit racemosam, ad imitationem textus Dioscoridis. Nisi racemos haberet Phillyream arborem Galloprouinciæ Adu. Lob. & Lugd. herbarij diceremus. Camer. vnâ figurâ tres differentias ostendit, alteram latis, alteram angustis foliis, & tertiam medio modo se habentibus, vt nihil obstet Dioscoridis descriptioni folia latiora Phillyreæ tribuentis. Has diuersas species & adhuc alias circa Monspelium obseruauimus, cuius nomine ad Matth. figuram adiecimus adhuc mediam, quæ Phillyrea Narbon. Lob. &c. Clus. Phillyrea media apud Matth. Ilatrum Cæsalp.

Idem C. Bauh. in Animadu. in hist. Lugd. sic infit: Sequitur Phillyream Mahaleb Serap. p. 154. Hist. Lugd. Hist. Lugd. pan. Hist. Lugd. Hist. Lugd. pan. Hist. Lugd. Hist. Lugd. pan

sunt, (si præcedentem non intellexit) his verbis: Philyra videlicet ea, quam Dioſc. deſcripſit, non illa quæ Lat. vocatur Tilia, arbor eſt mediocris magnitudinis, candice ſatis craſſo, quem vbi ad iuſtam magnitudinem adoleuerit, vtraque manu nemo complectatur, cùm ambitu quatuor non raro dodrantes impleat. Cortex illi læuis, nec ita ſcaber vt alijs plerisque arboribus, præſertim in ramis & ſurculis, colore cinericeus, & Liguſtro ſimilis, qui etiam materiam habet non diſſimilem. Ramuli minores, & ſurculi cruciformi & alternante poſitu aduerſi ſibi in geniculis ſeu exortibus reſpondent. Folia ſeſcunciam longa, vel paullò longiora, ſeſquunciam circiter lata, breuibus pediculis hærentia, vtroque capite in anguſtum faſtigiata, Oleæ foliis ſimilia, obtuſiora tamen & proportione latiuſcula, nec ita candida à tergo nec in lateribus retrorſum reflexa, ſed æqualiter lata, glabra, nitentia, & egregiè viridia, multâ circa ramulos frequentiâ, & inuicem aduerſa ſibi in exortu, craſſiuſcula vt Buxi, hyeme non decidua, Vere autem ſubnaſcentibus alijs nouis decidunt. Quæ verò circa nouellos ſtolones ſunt folia, alijs plerumque duplò longiora exiſtunt, & leniter per ambitum ſerrata. Flores, quibus ſingulæ ſuccedunt baccæ, ſimiliter vt flores in racemos digeſtæ, rotundæ, paruis Iuniperi aut Lentiſci baccis ſimiles & æquales, principiò viridis, in maturitate purpureæ, rotundo intus nucleo, guſtu cum aliqua dulcedine adſtringentes. Folia item guſtu adſtringunt, cum amaritudine & acrimonia aliqua, quemad. & immaturæ baccæ, eodem modo; quo Liguſtrum, oleaſter & olea. Materia arbori lenta, alba & ſatis ſolida. Radicibus nititur multifidis, non rectà deſcendentibus, ſed per obliquum deorſum actis. Naſcitur in montibus, aſperis locis, iuxta foſſas in aggeribus, ac foſſis in Hetruria agro Florentino. Non vbique in arboré excreſcit, ſed Liguſtri modo, parua manet & fruticoſa.

Philyra Dioſc. ſunt.

Folia.

Fructus.

Semen.

Locus.

Varietas.

PHILLYREA FOLIO ALATERNI

Deſcriptio.

Folia.

C L. D. Agerii Medici Argentinenſis, & egregii Botanici munere eſt nobis paruus arboreus ramus, datus titulo *Alaterni* collecti in hort. Veneto. Differt à *Spina Bourgi*, Monſp. colore corticis cinerei ferè. folia etiam non ita virent, bino ordine per caulem procedant, vnciam longa & lata, in ambitu pulchrè & ordinatè ſerrata, ſerraturæ denticellis veluti in aculeos deſinentibus, ad folia à Cluſ. pro Alaterno 2. picta accedentia, differunt tamen latiori baſi quâ ramis adhærent, eo modo, quo Cluſ. pingit in ſua Phillyrea primo, quam nos Phillyream Ilicis folio cognominauimus. Diſſidet à Phillyreis excepta 2. Cluſ. cuius iconi non malè accederet, niſi folia eſſent paullò longiora latioraque & pediculos haberet longiuſculos: deſcriptio alioqui non repugnat. *Phillyrea 3 Clu.*

Non animus tamen ex fragmento palmari tantùm, arrogantem ſenis foliorum oppoſitè conjugatorum verſibus ſtipato, pro certo affirmare eſſe 2. Cluſ. Phillyream, quam ipſe ſic deſcribit: Phillyream dictam folio Ilicis magnitudine ſuperat, multis ramis candicante cortice obtectis prædita: foliis Alaterno prioſi pene ſimilibus, firmioribus tamen, & minùs nigricantibus, ſaporis quidem aliquantùm acris, ſed in quo amaritudo ſentiatur. Neque illius florem conſpexi; ipſum autem fructum racematim inter folia propendentem, magnitudine granorum Piperis, aut fructus Myrti, rotundum, nigrum, calidi guſtus, oleum & durum nucleum, candido & fragili nucleo obductum continentem, Decembris initio legebam. *Fructus Nucleus.*

Tempus.

Variis Luſitaniæ locis, in ſepibus, ſed nuſquam copioſior, quàm circa *Tomar* inſignem pagum, vnde plurimum fructum in Belgium detuli. Luſit. dicitur *Adorno*. Locus.

Eſt item nobis ramus Phillyreæ Monſpelio delatus, cuius folia benè reſpondent iconi Cluſ. quã hic exibemus, verùm quædam folia non ſunt ſerrata, alia medio tenus tantùm ſerrata, quædam per totum ferè ambitum: ramuli tenuiores quàm in præcedenti, foliorum color etiam magis virens. An diuerſa ſit à præcedenti, an eadem cum Cluſiana hac, diligentibus inquirendam relinquimus. *Varietas.*

PHILLYREA FOLIO ILICIS.

Deſcriptio.

EA verò quæ folio eſt Ilicis, Cluſ. aeſte, altiùs aſſurgit quàm Ilex Coccigera, tametſi habet pollicaris eſt etiam ampliùs craſſitudinis, cortice viridi, ſed candicantibus maculis aſperſo-tectos: folia Ilicis coccigeræ, maiora, viridiora, craſſiora, in ambitu nonnihil ſpinoſa, adſtringentis quidem guſtus, ſed non ingrati. Huius flos eidem non conſpectus, ſed fructus Lentiſcino æqualis è foliorum alis dependens, maturitate niger, oſſiculum continens. Folia. Fructus. Locus.

Frequens eſt in Luſitaniæ inculris circa Eboram. Quibuſdam vernaculo Hiſpanorum ſermone *Alebo* dicitur, illius ſemen Oxyacanthæ nomine ad Belgas miſſum.

Oxyacantha Phillyreæ latif. Phillyrina.

Hiſt. Lugd. Phillyream Cluſ. priorem vocat. An Lob. obſ. Phillyrea larifolia criſtata. An Cordo Philyrina, quæ ſub * [ſic ille habet, Quid?] à Theoph. eſt deſcripta.

Arbuſcula eſt fruticoſa, Phillyræ aſpectu ſimillima: ſiquidem ligno, ramulis, corticis colore, & cruciformi ramulorum ſurculorumque poſitu,

Digitized by Google

Alaternus 2. Spina Cerui-na. Alaternus 3.

& Anguil. Spina cerui-na quorundam. Lob. præterea locis citatis iconem ex Cluſ. ponit, cui titulus, Secunda Alaternus humilior lato folio Cluſii. At nos diſſentimus a Pena & Lob. in deſcriptione *Spina Bourgi*, qui bacculas didymas dicunt. Nos non didymas obſeruauimus, ſed ſemina terna in ſingulis bacculis.

An Alaternus Geſneri.

Alaterni Cluſii ſi non ſunt iidem cum noſtra ſpina, ſanè valdequàm ſunt ſimiles, & congeneres noſtro iudicio, ne tamen fallantur fortè Studioſi, totam earum hiſtoriam ſubiicimus, quæ ſic habet. Alaterni fruticis perpetuò virentis duo genera: vnum arboreſcens interdum, longis ramis, non admodum craſſis, neque in multas alas diuiſis, flexilibus deinde virgultis, quæ externo cortice candido vireſcente integuntur, latente ſubeo membrana quadam flaueſcente quæ lignum ambit. Ramos veſtiunt incondito ordine diſpoſita folia, mediâ inter Oleæ atque Ilicis folia magnitudine, craſſiuſcula, leuiter per ambitum ſerrata, ex viridi nigricantia, guſtu ingrata, & cum amaritudine paululùm mordicantia. Ad ſingulorum foliorum, qui in ramulis naſcuntur, exortus, flores oleæ ſimiles, coloris ex herbido palleſcentis, racemarim ex oblongis pedicellis dependent vere, interdum etiam media hieme. Nullum in hoc fructum vidi. Alterum multò humilius eſt, ramis breuioribus, cortice qui eos ambit, ex albo viridi, & purpuraſcente, coloribus ſimul permixtis infecto. Folia illi ſuperiore minora, magis circinatæ rotunditatis, in ambitu etiam ſerrata. Ex foliorum alis flores è lõgiuſculis pediculis dependent, vt in ſuperiore, illis tamen maiores, & coloris magis herbacei: quibus ſuccedit fructus racematim cohærens, Lentiſcini magnitudine, initiò viridis, deinde nonnihil rubeſcens, qui tribus nucleis conſtare videtur. Pleniorem & nigri coloris maturitate fieri arbitror: nam immaturo fructu colligebam Aprili, & floribus onuſtum Febr. & Martii initio. Primum genus Vlyſipponenſi agro, locisque vicinis in Luſitania obſeruabam. Alterum etiam iiſdem locis. Præterea multis Bæticæ; tum Granatenſi regno & Valentino.

Alaternus 1. Cortex. Folia. Flores. Fructus.

Tempus.

Plin l. 16. c. 26. Alaterni meminit, cui folia inter Ilicem & Oleam tribuit. Hæc adeò cauſa fuit cur huic frutici *Alaterni* nomen dederim, non *Celaſtri*, quem Theoph. etiam inter perpetuò virentes recenſet, & tardè fructum maturare ait. Nec refert quod Plin. Alaternum neget fructum ferre: Etenim in Arbore non valdè ſibi nota hallucinari potuit, quemad. in cæteris, quas eodem loco commemorat. Fructum, inquit, arborum ſolæ nullum ferunt, hoc eſt, ne ſemè quidem, Tamarix ſcopis tantùm naſcẽs, Populus, Alnus, Vlmus Attinia, Alaternus, cui folia inter Ilicẽ & Oleã. Nemo enim rei herbariæ adeò ignarus eſt, qui Alnos ex ſemine, quod in globulis adultiores ferunt, naſci non ſciat, cùm & ipſis ruſticis id ſit notum. Tamarix ſanè ex ſemine non ſemel nata: Populos, Salices ſeminibus pappoſa lanugine inuolutis prouenire, Vlmos item Attinias ex ſamaris [ferunt enim ſemen ſed minùs quam latifolia] plerumque viſum.

Locus.

Alaternus. Plin. Celaſtrus Theoph. Plinio Alaternus ſterilis. Plin reprehẽ.

An Alaternus Geſneri frutex qui Tiguri naſcitur, rariſſimus alibi, juxta fluuii Sihl ripam, Perſici arboris ſapore foliorum ferè, fructu & ſemine nullo, quod is obſeruauerit, quem fruticem Perſicum appellare licebit, donec aliud nomen reperiatur, nam Alaternum eſſe nondum affirmauerit, quòd folia latiuſcula videantur. Sed quomodo hunc fruticem Perſicum appellet non video, quum Perſica Malus fructum ferat, arboréque ſit.

Philyca Theoph.

Cæterùm Alaternum eandem cum Theoph. Philyca eſſe, Bellon. l. 1. obſ. c. 42. cenſet. Nemo eſt in monte Atho, inquit, cui arbor Plinio Alaternus dicta, veteri legitimo nomine, quo ipſe Theoph. illam donauit, Philyceæ, ignota ſitu Corcyrenſes verò & Cretenſes ἰσατικὸν: appellant, quia eius folium inter Ilicem & Oleam medium eſt, teſte Plinio.

Theoph. quidem variis locis in ſua plantarum hiſtoria Τῶν φυτῶν ἱ. Τῶν κατὰ μ. meminit, ſed formam non deſcribit: veramque tantùm maturè germinare, & ſerò fructum ferre, Philyceæ honorem in alendo pecore, ſemper etiam fronde abundare, maximè flexibilem eſſe, candoreque Celaſtri.

Synonyma linguar. Dalader. Aterno Alaterna. Linterna Philyca plã. diſ-ra Bellõ. Cluſ. mss.

Porrò Luſitanis prior Alaternus, eodem Cluſ. tradente, *Caſſa* appellatur, quibuſdam *filiguera* & *ſanguentia*: Gallis Bellonio teſte, *Dalader*, & *ſanguin blanc*: Lucenſibus *Herrẽ*. Anguil. *Alaternum* vocari tradit vulgari appellatione *Alterna* & *Linterna*.

Quoad nos, non poſſumus dicere Philycam Bellon. eſſe Cluſij Alaternum, quia Bellon. l. 1. obſ. c. 17. dicit Philycam arborem glandiferam magnam, quam cap. 55. ſcribit nos non habere. Nondum reperimus apud Bellonium vbi Alaternus dicatur Dalader & *Sanguin blanc*. Phyliceæ ſuæ, ſiue Alaterno Bellonius nomen Gallicum attribuere nõ poteſt, ſiue in Italia non proueniat, ſiue in vniuerſum in iſtis Europæis tractibus eo careamus. Iſta diligentiùs perquirenda. Quæ de Philyca Bellon. ſcripſit, recenſebimus libro de Glandiferis.

Alaternus ſanguine infelix infelices arbores quæ.

Antè verò l. 4. ſcripſimus quoſdam exiſtimare Laurum Tinam Plinii eandem eſſe cum Philyca Theoph.

Non omittendum Macrobio Alaternum *Sanguine infelicem* dici. Infelices autem arbores Plin. teſte, exiſtimantur, damnatæque religione, quæ neque feruntur unquam neque fructum ferunt. Vocarunt & infelicem, ad quam capitis damnatus ſuſpendio necaretur, obtecto, velatòque capite, quod conſtat ex illo priſco diro carmine.

Caput obnubito, arbori infelici ſuſpendito,
Sed in viam redeamus: lubuit enim, antiquitatis
ſtudio illectum nonnihil deuiare.

Quæ Anguil. ſcribit de Alaterno, non malè conuenire videntur noſtræ Bourgi ſpinæ: ſcribit autem, In territorio di Lanzano ad S. Vitum hanc plantam *Alaternum* dictam, & in Apulia *Linternam*: in Sclauoniæ [Illyriæ] inſula dicta Vergada, *Cmoricham*. Excreſcere in arboris ſpeciem, folio inter oleam & ilicem medio, ſed atrouirente. Bacculas quaſdam ferre paruas Lentiſcinis ſimiles nullius uſus, quod ſibi conſtet.

Cmoricha.

Hiſt. Lugd. l. 2. c. 64. non hanc arborem intelligit, ſed præcedentem Phillyream. Dalech. hanc curauerat depingendam, & Apharcam vocabat, Hinc Hiſt. Lugd. l. 2. c. 15. de hac tradit: Herbarii quidam Apharcam Theoph. eſſe putant, alii Lycium, alii Philyream Græcorum. Monſpel. Pharmacopœi *Bourgeſpine*, id eſt, Spinam Burgundicam vocant. Frutex hic in arborem etiam creſcit, magnitudine Mali Punicæ, radice craſſa, caudice ex cinereo albicante, aſpectu triſti, foliis imâ parte anguſtis, ſupernâ latiuſculis, Portulacæ modo, obtuſis aliquando, interdum in acutum faſtigium terminatis, per ambitum inſectis, inciſuraſum eminentiis rigidiuſculis, carnoſis, Ilicis, aut Oleæ modo, venoſis, latâ coſta per medium diui-

Apharca Theoph. Lycium. Philyrea Græcorum Spina Burgundica

by Google

sis: flore albo: baccis racematim cohærentibus, cùm maturuerunt nigris, gustatu subdulcibus. Arbor ista perpetuâ fronde viret, ea dote Laurum, Ilicem, & cæteras sua coma semper ornatas prouocans.

Phillyrea mas Theoph. Cæsalp. Lignum putridum.

De eadem nempe Spina Bourgi dicta, & Cæsalp. prodidit in hunc modum: Phillyrea mas Theoph. vulgò in agro Plumbinensi vocant *legno Puzzo*, & *Putrié*, quasi lignum putridum: copiosa ibi nascitur. Arbuscula est, Lauro similis, foliis breuioribus, leuiter serratis, similiter perpetuis, leuibus, lentis: flosculos ferr racematim circa ramulos herbaceos: baccas paruas, ternis intus ossiculis, rotundas, cortice interno pallido: materie rara, leuissima: medulla rufla: putant quidam Phillyream Dioscoridis. sed magis placet vt Philyra mas dicatur apud Theoph. seu Tilia mas, vt Plinio vocat nã & multæ steriles in his reperiuntur, vt in Alaterno. *Hactenus Cæsalp.* In nostra Spina Bourgi fuerè lignũ nõ obseruauimus, nec alij, quod adhuc legerimus. Monspelienses obseruent, & considerent an differat à Ligno putrido Cæsalpini, quod nullo modo pro Phillyra siue Tilia mare recipere possumus quicquid scribat ille, habere conditiones. Nemo, hercle, nobis persuadebit Theoph. arbusculam Lauro similem fecisse marem tantæ arboris, quãta est Tilia fœmina, cum qua nulla similitudo. Ecquæ enim possit esse inflexibilitas & duricies in tenui cortice arbusculæ? Materies dura, qualis à Theoph. requiritur in mare, nobis multùm differre videtur à rara & leuissima, qualis in ligno putrido, teste ipsomet Cæsalpino. Prouenit *Theoph. in Instr.*

Locus

Aphace, Hist. Lugd. tradente, in asperis & saxosis oræ maritimæ locis, non procul à Monspelienſi vrbe, qua *Vicum* rus, pagum Apiano vino percelebrem.

Tempus.

Nos *Bourgi spinam* Monspelienſibus dictam in silua *Egremont* abundè prouenientem obseruauimus. Floret mense Martio. Baccæ à Septembri in Aprilem & Maium per hiemem in arbore sua hærẽt.

Vsus.

Trecis quoque Gallo-Campaniæ celebri vrbe in horto cuiusdã Canonici cultam vidimus. Fatetur ingenuè Clus. vtriusque sui Alaterni nullum se vsum nouisse. Sed Lusitanos asseruisse eius cortice in aqua decocto piscatores sua retia subrutilo colore inficere: & tinctores è fragmentorum ligni, quod pallet decoctione, nigrescentem è cæruleo colorem conciliare. Ex gustu, ad præscriptum Galeni, vbi occasio & necessitas requirat, industrius medicus & ad vsus medicos transferre rationis auspicijs possit.

Tinctura.

SAMBVCVS VVLGARIS.

CAP. XXIII.

Descriptio.

NOn magnum descriptionis apparatum desideraret vulgatissimæ notitiæ Sambucus, nisi diligentis Historiographi esset, etiam peregrinis, & quibus ea non vulgata, morem gerere. Ea in arboreã procritate excrescit, caudice plurimâ parte lignoso, in quo exiguũ admodũ medullæ, tamen satis fragili, findique facili, quãuis Cæsalp. quãdoque tamen ramis suis fruticosa permanet, cortice scabro, rimoso, cinericeo colore sordescens. Rami tamen & baculi, præsertim iuniores geniculis ex longiusculo interuallo articulati, materie pauca constantes, medulla plurima alba eaque leuissima farcti, quorum cortex læuis, dilutè cinereus, & quasi argenteus, sed super exeuntium viridans. Cinereo subest alius lignum immediatè inuestiens, medianus ossic. dictus, rotundus herbidus ac virens, nerulis tamen suis fibris neutiquam carens, quorum etiam materies caudici duritie multùm cedit, magisque exalbida.

Folia.

Ramos patulo obsita folia vestiunt, terna aut quina, interdum septena rarò octona (gustu amaro & nescio quid proprij ac nauseosi habẽte, odore graui, viroso, sed contusorũ gratione) ad costam vnam annexa, oblonga, acuta, serrata, aduersantia.

Flores.

Flores in patula vmbella non ingrati odoris, albi, è foliolis quinque totidem staminibus ad luteũ vergentibus vmbilicoque compositi, exiguo petiolo innixi & horum rursus grandiusculo, donec tandem omnes in vnum communem ac insignem coëant. Baccæ initiò virentes, per maturitatem atropurpureæ, succum concolorem reddunt, granã continentes exigua, plana, oblonga, communiter terna. In extremitatibus ramulorum & ad pediculos florum solent sæpè nasci velut pediculi nigri, de quibus alio loco. Multos stolones emittit à radice.

Baccæ.

Granum.

Pediculi.

Est & alia Sambucus iam descriptæ quoad frondem, flores, ac materiem similis, nisi, quod odorem attinet, ad Ebulum quodammodo accedere videretur. Ac insignis differentiæ nota est, quòd acinos ferat albos. Tragus ex candido luteos dicit, ac in cæteris vulgari similem: nec multis visam putat.

Ἀκτὴ apud Theoph. descripta clarè Sambucum exprimit: atque vtinam omnes essent tales eius reliquorumque Veterum descriptiones, non tot difficultatibus implicati hæsitassent sæpe doctissimi Herbariorum. Sed in eius versione minùs placet Gaza, qui quædam etiam omittit. Genuina eius historia hæc est. Nascitur & sambucus [ἀκτὴ,] maximè circa aquas, & vmbrosis locis: attamen & in alijs quoque prouenit. Fruticosa est, virgis anniculis vsque ad foliorum defluuium in longitudinem excrescentibus, postea verò in crassitudinem. Virgarum altitudo non admodum magna, sed senũm ad summum cubitorum. Caudicum vetustiorum crassitudo quæ trabis in nauium prora super carinam posita. [ἴσον πεντεκαιδεκάπηχυ, Cortex læuis, tenuis, aridus. [ἐρυθρὸν Gaza legit πυρρὸν, malè autem rufum vertit Hist. Lugd.] Materies fungosa, qua exiccata, læuis, medullam mollem habens, vt virgæ totæ concauentur, ex qua & baculos faciunt leuitate præcipuos. Vbi siccata est, valida fit, nec sentit vetustatem, etiamsi madefiat aquis, & cortice nudata sit. Amittit autem illum sua sponte, cùm arescit. Radices per terræ summa spargit, nec multas, nec magnas. Folium singulare seu particulare exit molle, oblongum, sicut Lauri latifoliæ, verùm maius & latius, & circa media parteque inferiore rotundius, nam suprema parte in acutum contrahitur, in ambitu inci-

Theophr.

Cortex rufus.

Digitized by Google

incisuras habet. [ἐγκοπὰς πολυτρήτους, vt Vulg. habet.] Totum verò circa vnum pediculum crassum ac nerosum, ceu ramulum pendent, foliorum alijs hinc, alijs inde geniculatim coniugatimque adhærentibus, atque ratio quodà latere distantibus, vno ex pediculi fastigio exeunte. Obiter rufescunt folia, molliaque sunt atque camosa. Defluit autem totum simul. Quapropter meritò quis totum illud vnum folium dixerit. Rami quoque nouelli quædam ad geniculorum speciem habent. Flos candidus, ex multis minutis candidis constans, specie faui pedicali diuisuris insidet. Validus huic odor, qualis Lirij, ac nonnihil grauis. Fructum non secus pediculo crasso racematim hærentem profert, qui matureſcens nigrescit. Immaturus omphacius est [συμπαχὺς: colorem intellige, alioqui acerbum rectiùs dicas] magnitudine Erui, paullo maior. Sequentia, quia depraua ta & penitùs obscura, omisit Gaza.

Locut. Theoph. corr.

Infelix lignum.

Miserrimum atque infelix lignum quibusdam dicta est *Sambucus*.

Eandem metri causa *Sabucam* dixisse putamus Q. Serenum, cùm ait:

Conueniet tenera radix decocta Sabuci. Et alibi:

Vngitur, & succis dederit quas pœna Sabucus.

Quamuis & alia subsit plausibilior ratio, vt mox tradetur.

Alie Dioſc.

Apud Dioscoridem sambucus [ἀκτὴ] gemina describitur: prius genus [nempe hoc de quo nunc agimus] in arborem assurgit, [ἀνδρῶδες] surculos spargens arundinaceos, teretes, quadantenus cauos, candicantes, prælongos: folia terna quaternáue ex internallis circa virgas singulas exeunt, nucis iuglandis foliorum similitudine, graueolentia, magisque incisa: in summis autem surculis ac ramis umbellæ sunt circinatæ rotunditatis, in quibus flores candidi: tandemque fructus Terebintho similis, ex nigro purpurascens racemosus, succosus, vinosusque. Alterum genus Chamæacte, de quo postea.

Ruell. prob.

Ruell. ἀνδρώδεις surculos cauos vertens vocis vim non expressit, non enim omninò cani sunt, sed fungosâ medullâ farcti. In vet. cod. ἀκτὴ βαρβάκεα τὸ γυμνάκουσα, legitur βαρβάκεα δὲ ἡ μακρὰ, vt incisuris amaritudo subsiciuatur. Ac veraque ferri posse videtur. Quamuis vix credamus Sambuci folia Iuglandinis amariora esse. Experiantur. Studiosi. Orib. legit ἀκτὴ ἔστιν, sed rectiùs Dal. μακρὰ ἔστιν. Sunt enim minora illis, non maiora, saltem magna ex parte.

Dioſc. corr. & illuſtr.

Apud Gal. Acte magna & arbosa ab interprete dicitur. Apud Paulum Ἄκτη μεγάλη. Dicitur & Ἄκτικα alicubi apud Theoph. & ἀκτὴ à Dioscoride, vt annotat Const. in Lexi quamuis neutrum hactenus apud eosdem legerimus. Anonymo in fine Moschionis ἀκτοξύλινα dicitur, quæ vox apud Nic. Myrepsl. ligni scobem denotat. Possis nouè leuiligniam, vocitare: quamuis neutra vox arrideat.

Actica. Actis.

Caryophyllea. Leuiligna. Ξύλινα

Sambucus verò à *Sambuca* musico instrumento, quod alij pectida, vel magadin vocant, dicta. Vnde quidam Sabucum non Sambucum pronunciare maluerunt, vt Serenus, vti dicebamus, nisi carminis ratione motus id fecerit. Alii ab Autore denominatam malunt, cui nomen *Sambix*. Vlam tamen ea primam omnium Sibyllam perhibent. Alii Ἀνδρὸς ἀκτὴ, alii ἄρσεν vocant. Videtur autem Actæa siue ἀκτὴ dicta, quasi littoralis, quòd littorum, crepidinumque sit amans. Barbarè sanè Serapio de hac tradit, cùm ait: Kameactis & Iaphacti duæ sunt species, quarum vna dicitur Græcè Actis, & Lat. Sabuca: (voluit aut debuit dicere Sambucus) Secunda vocatur Græcis Kameactis, id est, terrena vel infima. Actis Latinè Abolos [Ebulum intellige] estque arbor Ebuli. Cætera quæ apud eosdem sunt ex Dioscoride & Galeno.

Iaphacti. Serap.

Hermol. & eius furia Ruell. annotant nonnullos dixisse Sabucum [sic enim Q. Sereni autoritate scribunt] medullâ carere. Sed qui illi fuerint non addunt. Oportet fanè eos vel aliam ab hac nostra intellexisse, vel ne hanc quidem nouisse, vel denique quid medulla sit plantarum nescisse. Sabucus.

De Planifolia. Sambuco dictum ante.

Marcellus apud Dioscoridem ab aliis reiecta retinet nomina, cùm in sua versione scribit, Actem sunt qui *Vrsi arborem*, quidam Iactiuam Actem dicunt: Galli *Sabien*, Daci *Seba*: Romani *Sambucum*. Vrsi arbor. Satiua Acte.

Idem annotat, primum & in templis religioneque maximum Sambuco & Ebuli honorem fecisse sanguineas vtriusque baccas: quibus ante inuentum minium & excogitatam coloris eius rationem superstitiosè deos colentes homines non antè ad aras & sacrificium accedebant, quàm rubente natiuo aliquo colore, qualis in Sambuco, Ebulo, Anchusa & Moris est, facies suas coloraſſent: quasi placere sibi sine coloris eius lenocinio numen non posset: aut fœminarum modo nollet deus nisi purpurisso fucatus videri. Fuisseque hùc Gentibus morem antiquitatis maximus auctor testis Verrius quondam fuit: cuius auctoritati credere necesse est dicentis, Iouis simulachri faciem diebus festis minio illinire solitos, & à Censoribus in primis miniandùm Iouem locari instituendum fuisse. Verùm non fuit hic Romanis vsus, nisi aucta vrbis maiestate, & cùm iam incœpisset minium in pretio & honore haberi. Rudi autem adhuc seculo, & in mundi nouitate natiuis herbarum & pomorum coloribus ad eadem religionem vsi sunt. Idque in Buccolicis suis Maro rerum omnium & antiquitatis peritissimus indicauit, canes ad lamentandos Galli amores venisse Pana Arcadiæ deum, quem viderat ipse sanguineis Ebuli baccis minioque rubentem. Quod ex quotidiano deorum imaginum in templis spectaculo fictum ab eo est, Coeperunt deinde post inuentum minium negligere homines, quod paratum vbique erat: translatæque ad ruris disciplinam & necessitates Sambucus & Ebulus sunt. In Sambuco excauata, aureum munus Apollini Delphico Brutus obtulit, quo munere Romani imperii gubernationem promeruit. *Hæc obiter.* Fructus racematim vnico pediculo dependens ἄκτιον vocatur. Corticem quidam *Canopen* vocant. Alii eius florem ita cognominant, vt Paulus. Gallis dicitur nunc *Sus*, quibus *suin*, quod Dioscoridem à nostris dicit vocari, notante Ruellio, qui ineptè suo nomine scribit & repetit quæ à Plin. malè vel dicta vel intellecta; de qua re antea. Actium fructus. Ruell. mon.

Amat. apud Auicen. can. c. 619. Per Sambucum ait se non intelligere Sambucum communem, vel Ebulum, sed *Sambac*, hoc est, Iasminum, vel Violas quas Kerri, Arabes Violas vocant. Sambac, Iasminum. Rosa. Viola. Beza.

Lonicero *Arbor vrsa*, *Sabien*, *seba* sunt exotica. Gulielmo Saliceto Beza dicitur, teste Dod. Sambucus umbellifera Anguil. Sambucus arborescens Ryff. Sambucus campestris siue vulgaris, Camer. Germ. Holder / & holunder, quod excauari facilè queat, cùm habeat medullam fungosam: Alijs Albern. Ital. *Sambuco*. Gal. *seu*, *sureau*, *Sebin*. Belg. Vlierboom / Vlier. Hisp. *sabugo*, *Sabuco*. Castil. *Sauco*? Catal. *sauch*. Portug. *Sambugeyro* & *Sabugueiro*: quibusdam & *Canneiro* teste Had Iun. Gallobelgis *suyn* & *Sebin*. Angl. Eldertre, vel Bourtree. Bol-

223. Hung. 6033a fa. In poſt. com. Ital. Marth. cum magnis figuris figura Sambuci trãſpoſita ponitur ſub titulo ſambuci montani; mirum idem fieri in com. Lat. cum magnis fig. & in hiſt. Germ. non ſine erroris ſuſpicione.

Lob. pro ſambuco alba nouam & diuerſam, attamen non neceſſariam habet, cùm facie tenus eadem ſit cum nigra, & vtramque vnà commodè exprimat.

Differentiæ 1. *Nigr.* 2. *albæ.* 3. *Viridis.* *Rubræ.* 4. *agreſtis.* 5.

Dicamus quædam de differentijs. *Nigram*, hoc eſt, vulgatam, & *albam* diximus. Vtramque obſeruarunt nobiſcum Dod. Pen. & Lob. item Tragus. Camer. annotat quibuſdam in locis viridibus baccis inueniri. Hieron. Argent. in ſua Apodixi Sambucì tres ſpecies dicit: *Sambucum*, *Ebulum*, & *Sambucum rubeam*. Et addit quoſdam ſcribere de ſambuco agreſti omnino incognito. Verùm ſambucum eſſe altum fruticem: Ebulum verò herbam: vnde verſus.

Sambucus ſtellatus, ſed Ebulus eſt bene fatus.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

Nos præter iam dictas, hoc eſt, nigram & albam obſeruauimus, *Sambucum herbaceam*, quam Ebulum vulgò dicunt: *Sambucum racemoſam acinis rubris*: *Sambucum aquaticam*: & *ſambucum roſeam*: quibus ſi addas *viridem* Camer. ſeptem habebis differentias Sambuci titulo inſignitas. Sed *Vulgatiſſima* hiſtoriam perſequamur.

Locus.

Sambucum aquarum eſſe accolam iam ſuprà ex Theoph. dictum, qui eandem alibi minùs durare ait, quòd aquis propinqua naſcatur. Naſcitur tamen & alibi eodem autore. Non temerè tamen in montibus viſa ſambuci, teſte Plinio. In Germania ſanè inter arbores omnes, vt & Tragus annotat, vix aliam quamcunque reperias vulgatiorem, & quæ adeò ſine nullo negotio & plerumque humectis & tenebroſis locis, iuxta muros, ſepes aliſque incultis naſcatur, atque Sambucus. Crebertima Baſileæ & in toto tractu Alſatico. In Italia & Gallia rarior, præſertim regionibus calidioribus, amat enim pinguia. Monſpelij tamen etiam obſeruauimus. Maturè germinat, cùm tamen frigora patiatur.

Tempus.

Ordine naturæ ſilueſtrium, inquit Plin. primæ florent Sambucus, cui medulla plurima, & cui nulla, Cornus maſcula, Vrbanarum Malus pòſt, vt ſimul videri poſſint Pirus, & Ceraſus, & Prunus. At apud nos longè præcedit Cornus & Laureola flore deciduo, multò pòſt Malus, Pirus, & Ceraſus, & Prunus, potiſſimùm ſilueſtris: Sambucus verò Maio floret, interdum adhuc Iunio, atque adeò paullò ante vites florere ſolet, ex frigidiore pluuia aut pruina facilè defluunt flores, non ſequentibus baccis ſinistrum apud vulgus omine, ne idem vitibus eueniat. Gemmas & folia tempeſtiuè admodum protrudit, vt Martio & Aprilis initio. Geneuæ etiam Febr. principio folia exerentem obſeruauimus. Appropinquante autumno, maturitate nigreſcunt acini.

Satio. Cultus.

Ex ſemine ſeſamaceo frutices noui progigni queunt, ſi ſeratur, teſte Trago.

In hortis ſi colatur, diu viuit, & in arborem ſatis craſſam & proceram euadit: Eam quæ baculas fert albas primùm vidimus Argentinæ cultam in horto inſtructiſſimo D. Frid. Meier, magiſtri armamentarij primarij, amici noſtri ſingularis, ex qua ſcumina leginus, & in H. E. C. hortum Montb. ſeuimus. Multò tamen ante vnicam & eam quidem ſpontaneam obſeruauit Cheslerus Genet in vinearum ſepibus Baſileæ extraportam Cineream ad dextram flectendo.

Vires & vſus.

Hippocratis æuo in medicina celebris fuit Sambucus, quo autore, acini poti, acetabuli menſurâ, vrinam mouent. Coxendicibus, mulierum vuluæ morbis, vel earum locellis, pluſimùm medentur, etiam ſemen eius. Manducati verò ac poti, aquas per aluum educunt: folia idem præſtant. Hinc idem in doloribus capitis oculorum & aurium à bile ortis folia comedenda, vel ſuccum ſorbendum, præcipit, ad ſoluendam aluum deturbandamque bilem. Quidam ex oleo & ſale comedunt. *Cæſalp. Matth.*

Dioſcor. eaſdem tam ſambuco quàm Ebulo vires aſſignat, nimirum, inquit, exiccant & aquas aluo detrahunt: at ſtomachum offendunt. Folia olerum modo cocta, pituitam biliemque purgant. Sed & caules teneri in patinis cocti, eadem præſtant. Radix in vino decocta, & in cibis data, hydropicos adiuuat. Prodeſt & contra viperarum morſus eodem modo pota. Decocta verò ex aqua ad inſeſſum, vuluam emollit, eiuſque ſpiracula patefacit, ac ipſius denique vitia emendat. Acini in vino poti eundem præbent effectum. Denigrant & capillos inuncti. At folia recentia molliaque illita ex polenta, inflammationes mitigant: ambuſtis & canum morſibus illitu proſunt. Vlcera verò ſinuoſa glutinant, & iis qui podagra tentantur, cum ſeuo taurino aut hircino illita proſunt. *Hæc Dioſc.* Apud quem dubia lectio in voce ξηραίνει pro, ψυχρὰν quâ alias legitur, quam vocem & Marcellus legiſſe videtur. Sic vertit: ſiccant, adſtringunt, refrigerantque. At Actuar. Sambucum & Ebulum, omiſſa ſiccandi vi, refrigerandi facultatem habere tradit, quod & Plin. confirmat, vt mox dicetur: imò & ipſe adeò Dioſc. qui & inflammationibus & ambuſtis adhibet. Quamquam doctiſſimi Sarraceni iudicio neque Sambucus neque Ebulus per ſe refrigerare videantur, niſi fortè ex accidenti, dum bilem educunt: calefacere verò vtramque certum eſt, inquit, licet in primo gradu duntaxat: id quod ſatis innuit Gal. ſimpl. Nos quoque Sambucum exiſtimamus minùs nocuam ventriculo, quàm Ebulum. Folia etiam non ita fœtèt, baccæque non tantam euacuandi vim habent, vt Ebuli. Indicio eſt inſpiſſatus è baccis, quo Germani crebrò vtuntur ad mouendos ſudores, & pueris etiã præbent cum pane, quo & quidam non infeliciter vſi ſunt in iis qui ad hydropem procliues fuere, Germani vocant Holdermus. Coquuntur baccæ ex aqua, & cribro tranſmittuntur, denuoque coquuntur ad ſapæ conſiſtentiam, apud Heluetios vſitatiſſimæ ad vſus prædictos. *Nota.* *Vul. & durum.* *Tepefac.* *Dioſc. non prob.* *Sacer de inſpiſſatu.*

De ſambuci viribus eadem Plinius quæ Dioſc. habet: dixerat verò alibi: frigidiſſima, quæcunque aquatica: lentiſſima autem, & ideò ſcutis faciendis aptiſſima, quorum plaga contrahit ſe protinus, cludítque ſuum vulnus, & ob id contumaciùs tranſimittunt ferrum, in quo ſunt genere Sambucus, Populus vtraque. Sed non aſſentimur hac in parte Plinio omnia aquatica, hoc eſt, ſecus aquas aut in ijs naſcentia, frigidiſſima eſſe: nam nec Sambucum nec Populum, frigidas exiſtimamus, tantò minùs frigidiſſimas, licet aquaticæ plantæ exiſtimétur. Nec ſufficit ratio à loci natura deſumpta, inſpiciendus potiùs ſapor, odor, & ipſe effectus: fortè Plin. intelligit tantùm de ligno, & non de cæteris partibus. Galenus ſanè ad amaritudinem & modicam eius aſtrictionem reſpiciens, & huic & Ebulo ſiccantem vim tribuit, glutinantemque, & moderatè diſcutientem. *Plin. non prob.*

Galenum quoque ſequuntur Fuchſ. & Amatus, qui ſic inſit: Dioſcoridi Sambucus & Ebulus refrigerant, ſicuti & Actuario: nobis verò conſiderato ſapore, odore, ac operationibus, inuenimus potiùs

potiùs inclinare ad caliditatem quàm frigiditatem. Quanquam,vt verum fateamur, nuſpiam legamus apud Dioſc. ab eo tradi ſimpliciter refrigerare, licet ex eo colligi poſſit, vti dictum antè.

Lonic. error Lonic. ſcribit Sambucum calidam & ſiccam, qui tamen paulò ſubdit folia & flores refrigerare, & aquam ex ijs deſtillatam: parum, hercle, ſibi conſtans.

Aetius Sambucum vſtum & Ceraro liquidiſſimo exceptum[ſic ille loquitur]illinendum præcipit: augere hoc pilos ait, denſare cutem,& defluuium prohibere. Actęæ radicem in vino coctam *Hydrops.* hydropicis exhibendam ſuadet, ὑποπάζειν iubens: & hoc eſt, inquit Corn.quod Dioſc. dixit, διδόναι πρὸ τῆς διαίτης,id eſt, πρὸ τῆς διαίτης, manè videlicet, antequam quis cibum capiat. Actuar. inprimis ſambucum ad recens ambuſtum commendat,

Alberti ſuperfluo. Albertus tradit,Sambuci ab imo ſurſum corticem raſum ventrem ſupernè, contrà infernè euacuare. Adeò ſuperſtitionis plena pleraque ſunt eius hominis placita: Quaſi non vtrumque contrario modo raſus cortex id præſtare queat, ſi tales in ſe vires habeat:ſimile ferè illud ab Hermol. annotatum: In ſabuco magis canoram buccinam *Buccinæ.* iubamque credit paſtor ibi cæſa, vbi gallorum cantum frutex illè non exaudiat. Baccæ quoque cum ſuis granis grato ſunt cibo auiculis,potiſſimùm paſſerculis,turdis & ſturnis. *Auium cibus.*

Iudicio Tragi, tam flores quàm folia Sambuci recentia refrigerandi vi pollent: potiſſimùm verò earum facultatem ait eſſe aquam è floribus deſtillatam, quæ vtiliter vtrinque, tam intrinſecus, vſurpari poſſit. Sed noſtram ſententiam Galeno & rationi conformem antea diximus. Nec repudiamus reliquas à Trago traditas vires. Radix namque eius vino decocta & pota hydropem potenter exigit. Cortex medius efficaciſſimus eſt: *Corticis vſus.* quapropter prudentia & conſilio opus eſt,ſi quâdo hiſce vti velimus.

Prodidit apud Geſnerum vir quidam probus & admodum ſenex, ſe huius corticis decoctum cum theriaca duntaxat exhibuiſſe,eoque plurimos,qui peſte infecti erant, ſanaſſe. Nullo præterea alio prophylactico ſe vſum vnquam, cùm tamen ſæuiſſimis non ſatò peſtilentijs interfuerit.

Turionum vſus. Turiones ſiue folia tenera vere lecta, modo quo diximus vſurpata,non perinde ſunt efficacia, & imbecillioribus magis conueniunt. Iidem in puluerem redacti,& ex iure piſorum poti, duram aluum emolliunt. Eaſdem facultates habet aqua è medio cortice deſtillata. Quædam mulierculæ *Aceturn* caſeos flore Sambuci quaſi condiunt. Floſculorum conditurâ Gallos pretioſius acetum facere teſtatur Ruellius. Sed & à racemorum Succo admodum laudatum & rubrum parare nouimus.& ſuum habet Lob.Poſſis & vina ex ijſdem racemis reddere coloratiora,haud ſanè ſecus vt Ebuli baccis id facere conſueuerunt in agro Lombardico, notante Scaligero.Et ſi credimus Camerario Prunus in Sambucum [vt ſe expertum teſtatur] inſita *Inſitio.* fert fructus purgantes.

Aqua ſambuci (inquit Tragus)illita calorem à Sole profectum reſtinguit, ſiue is caput, ſiue quamcunque aliam cutis partem tentarit.Eadem ardentes & ſubitos capitis dolores, & quaſcunq; inflammationes ſedat, aduerſus ictus ſerpentum & viperarum vtiliter applicatur,& vlcera in fiſtulam dehiſcentia agglutinat. Succus ex acinis expreſſus cœruleo colore inficit veſtes lineas. Succus è radicis cortice expreſſus, vomitum valenter mouet,& humores aquoſos detrahit in puluerem redactum,& drachmę pondere ſimè commouet, & aquam inter cutem pellit, tic eſte Matth.

Dolores. Inflammationes. Aduerſus ſerpentium. Vlcera Fiſtularum Paratur è Sambuco vnguentum præſtantiſſimum ad ignis ambuſtiones hoc pacto. Sumito viridis Sambuci corticis,qui ſtatim ſub primo deliteſcit libro,herbacei coloris,libram, olei pluries lori ex ſtillatitia florum Sambuci aqua,libras duas: ferueant ſimul aliquandiu,& deinde percolato,& exprimito, & addito ceræ nouæ odoratæ, ſucci ſurculorum Sambuci,cuiuſque unc.quatuor: rurſus vt ferueſcant finito, quouſque ſuccus euaneſcat: tollito tunc ab igne, & rudiculâ agitato, omniaque miſceto: ad finem addito vernicis liquidæ unc. duas: Thuris albi in tenuem pollinem contriti vnc.quatuor, quinetiam duorum ouorum album, diu priùs cochleari agitatum. Subinde miſceto diligenter omnia, & mundo vaſe aſſeruato. *Hydrops. Vnguentum ad ambuſta.*

Exuſta Sambuci folia, & in puluerem trita, emanantem è naribus ſanguinem ſiſtunt. Baccarum ſambuci ſuccus à recremento repurgatus, & cum melle optimo coctus ad lulapij ſpiſſitudinem aurium dolores tollit, ſi calidis imponatur. Sambuci renerrima folia, quæ primo ſtatim germinatu prodeunt, vnà cum pari pondere radicum plãtaginis ſuiſlæque axungiæ veteris contrita ſubactaque podagricos dolores præſentaneo auxilio mulcent. Hæc Matth. *Foliorũ puluis. Sanguinis fluxus mar. Iulapus ſambuci Aurium dolor. Ad podagricos dolores experum.*

Florum vmbellam domeſtici noſtri polentæ immergunt, frigunt, gratumque inde parant edulium ac ſalubre.Poſſunt etiam cibo aliquo permiſceri,vel cum ouis frigi,nam blandè deiectionem moliuntur, quod & Dod. obſeruauit. Simile quid Platina patare docet illo ſuo libello de honeſta voluptate *Frictellas ex Sambuco* vocat. Caſeo trito tum veteri, tum recenti, farinæ parum, ouorum albamenta quædam, lactis aliquid, ſacchari pluſculum addes, & ſimul in eodem mortario contéres. Tritis è mortario & in carinum tranſlatis, flores Sambuci integros ſuperaſperges & miſcebis.Hanc condituram, aut manu aut cohleari,aut aliqua alia forma in patellam inditam, vbi optimum liquamen vel butyrum vel oleum ferueat coquito. Calidè edantur neceſſe eſt.Ex compoſitione quid profit obſtitue, deprehendes. Reſiccari verò flores, ſimul cum humiditate, purgandi potentiam amittunt: digerendi & attenuandi retinent. *Frictellæ ex Sambuco.*

Aceti Sambuci vis Acetum in quo & hi iam áridi macerati ſunt, in cibis ventriculo gratum, appetentiam excitat, craſſos crudoſque humores incidit ac attenuat.

Condimentum florum Pro duodecim conuiuis in ieiunio, idem Platina tale florum ſambuci condimentum parare docet. Ex ſicco ſambuci flore tres vncias in aqua frigida per horam ſines: expreſſâ inde aquâ,dimidiũ cum libra ac ſemiſſe Amygdalarum mundatarum tundes,addeſque excauatarum ac molitum panem,ſelibram ſacchari, parum gingiberis: ſi croceum voles, addes & parum Croci. Hæc omnia in cacabum per ſetaceum fundes: ferueré vbi occeperint, reliquos flores integros indes. Coctum cum aromatibus conuiuis appones. Hoc ſi noſter Labeo non guſtu ſolùm, verùm etiam olfactu reiicit, pectori tamen, hepati,melancholia & hæmorrhoidibus laboranti prodeſt. Habes apud eundem Tortam Sambuceam. *Poſſet. Hepar. Melancholia.*

Seminis Sambucini facultas, autores Dod. paullò quàm reliquarum eius partium mitior. ventrem quoque mouet,& humores aquoſos detrahit in puluerem redactum,& drachmę pondere *Seminis facultas. Purgans egregium.*

exhibitum. Recens collecta in aceto id macerari expedit, ac deinde reſiccari, commodè facis vini aridæ par pondus, & non mhil feminis Anisi; ſic etenim citra omnem moleſtiam potentiam ſuam exercet, & hydropicis ſubuenit. Continuis autem aliquot diebus exhibendum, cum modico vini, quibus placet.

Repetendi modus.

Hydrops.

Bouius mirabilem, inquit, comperio virtutem & efficaciam in ſemine Sambuci & Ebuli: ſoleo dare de his duas aut tres drach. optimè tritas, mixtas cum Zuccaro roſato, aut diantho, aut Diamarindo, aut ſimili aliquo medicamento ægro grato, delicatulis do drach. Ol. horum ſem. extracti per expreſſ. cum vino odorato aut iuſculo. Mira eius efficacia in phlegmaticis naturâ, aut per accidens, & in hydropicis: colligiguntur baccæ maturæ priuſquam flaueſcant; Aut ſiccantur. Detractis pediculis, imponuntur in aquam multam, contunguntur, poſtea inclinato vaſe, effunditur aqua, ac noua affunditur: & iterum effunditur, id toties fit donec ſemina inunda remanent, quæ deinde ſiccantur & reponuntur. Semen primi anni mouet vomitum, ſecundi minùs, tertii adhuc minùs, ſed per inferiora purgant multam pituitam & ſerum. Geſnerus è baccis Sambuci & Ebuli liquorem aq. vitæ ſimilem deſtillari poſſe credit.

Mira eius ſemina Sambuci.

Hydrops.

Vomitus.

Aq. vitæ.

Nouellorum ramulorum medulla qualitatis expers eſt: hæc reſiccata, atque nonnihil compreſſa aut contorta, ad fiſtularum anguſtiora ora dilatanda impoſita, conducit.

Medulla vſus.

Scribit Camer. ſuccum acinorum admixtum iuſculo gallinæ, in quo multùm radicis Petroſelini decoxerit, & expreſſum, plurimùm conferre Hydropycis. Cortex medius ſcabie vexatis vtiliter adminiſtratur. Flores odorati, inquit Schuuenckf. caſeis inſeruntur. Saccharo etiam ad hepatis affectus conſeruantur. Rob ex ſucco baccarum per ſe vel cum ſaccharo parato plebecula vtitur in alui fluxibus biliioſis & Dyſenteria. Nuclei abſtergunt ac per aluum & vomitum purgant vehementer. *Ruſticorum medicina.* Ex granis, vt docet Quercetanus in Pharmac. Dogmat. Sambuci vt extracti genus, ſiue ſapa quædam hydropiſi congrua & ſalutaris, Chymici vocat Extractũ granorum, actes, cuius præparatio ſequentibuss verbis continetur. Collige magnam copiam granorum Sambuci optimè ad vmbram exſiccatorum cæterisque omnibus abiectis ſola grana accipe, quibus ad mediam partem imple matracium magnum cum longo collo, ſuperaffundendo fortiſſimum ſpiritum vini, acidulum redditum cum liquore acido vel vitrioli, vel, Sulphuris, vt materiam tres quatuórve digitos ſupernatet. Vaſe clauſo vt nihil expiret, fiat digeſtio in B.M. per 3. aut 4. dies, donec ſpiritus vini in colorem rubini tinctus apparuerit, quem ſeparabis per inclinationem, cauendo, ne quid ex fæcibus aut turbulenta materia ſimul tranſeat. De qua tinctura iam, non etiã ſeparato priùs menſtruo, hoc eſt, aqua vitæ, quæ ſine corruptione aut alteratione ulla diutiſſimè adſeruabitur, & cui, ſi voles addes parum ſacchari gratioris guſtus cauſa. Exhibemus ſemicochlear argenteum, aut cochlear plenum, mulieribus, quæ ex vteri præfocatione miſeris modis excruciantur, & ſubitò effectus ſequitur exopatiſſimus. Ex improuiſo enim & quam miraculoſè expergeſcient, priſtinæque valetudinis integritati reſtituentur, vtque *Specificum hyſtericum*. Rurſus ſi velis, ſepara inde aquam vitæ per Alembicum in balneo vapo-

Diarrhœa. Dyſenteria. Purgans. Extractum granorum maturorum Sambuci.

Tinctura.

Doſis. Vtyi ſuffocatio.

roſo, donec in fundo remaneat extractum rubicundiſſimum de quo exhibebis ſcrup. i. pro doſi: idque diſſolues in ſua propria aqua deſtillata, aut in quibuſdam aliis conuenientibus, aut vino albo quod inde rubeſcere incipiet. Hæc *uſque Quercetanus*, cuius verba de verbo aduerbum recitare nobis viſum eſt, vt habeant Chymiatri ſub hoc exemplo veluti tractatum integrum parandi extracta, eadem enim ratio eſt reliquorum. Ebuli ſc. baccarum Iuniperi &c. ſicque elicere poteris ex hoc noſtro Theſauro totam artem Chymicam, nec non pharmaceuticam, vbi dabitur occaſio. Sunt qui & Oleum parent ex infuſione florum, vel iis in oleo decoctis. Folia contuſa ſcabiei & digitorum Paronychiis impoſita breui ſanare tradit Lonic. Folia & baccas ex aqua ſalſa decocta, tollere tumores pedum. Corticis vſum potiſſimùm ſenibus vtilem eſſe ad abſumendas humiditates ſuperfluas. Odorem capiti moleſtum eſſe & ex facili ſanguinis fluxum narium ciere, potiſſimùm ab homine calidi temperamenti odoratum. Conſtat & nobis Sambuci tam foliorum quàm florum odorem aliquibus moleſtum eſſe, & caput tentare. Superſtitioſum verò illud eiuſdem putamus, quando ait: ſi Sambuci ſurculus capiti equi imponatur, non nociturum etſi ſi bibat in æſtu. Quæ enim huius rei ratio eſſe queat, & quis adeò confidat ei, vt contrarium euentum non metuat?

Extracti doſis.

Oleum ſambucinum.

Scabies Paronychia. Tumor pedum.

Noxa.

Triplicis aquæ modum & vſum habes: ex cortice viridi: ex foliis, ex floribus. Primæ vſus ter iteratus in die ad vnciam vnam & ſemis, nempe manè, circa meridiem & veſperi, apprimè prodeſt hydropicis. Trium vnciarum doſi pota à ieiuno, potenter ſed ſine noxa aluum ciet: & itidem hydropicos leuat. Extrinſecus admota calores euocat. Secunda æſtuantibus tibiis ac pedibus & corruptis fracturis multa & iterata lotione ſpontaneaque exiccatione benefacit. Tertia manè & veſperi ad vnciam vnam & ſemis hauſta, remollit pectus, & in eo infarctus, tumores hydropicos & oedematoſos exhaurit, hepatis obſtructiones reſerat Lienis ac renum, tertianam abigit, fluxus Melancholicos emendat, & ſtomachum confortat. Trium vnciarum pondere ſumpta egregiè & abſque moleſtia purgat, & alleuiat corpus. Oculis infuſa, ardores extinguit. Manus tremulas ſæpiùs iterata lotione firmat. Vetera & frigida vlcera ſanat, ſi linteo in ea madefacto ſæpiùs foueantur. Placet Cæſalpino floſculos panibus inſpergi cum oleo: Sambucum multas virgas ferre à radice dicebamus: ideò ad hortorum ſepta à nonnullis quæritur, quamuis non magnam firmitatem habeant. Ex virgis parantur commoda candelarum emunctoria & retinacula foliorum librorum apertorũ. Curtius pollicetur aquâ macerationis [malimus decoctionis] cauliculorum aſperſa, necari pulices: foliorum decocto abigi muſcas. Inuenit & inter paſtores gratiam calamus Sambucinus, ex eo canoras buccinas, tubaſque conficientes, utilioreſque in eo vſu exiſtimantes, vt iam priùs obiter attigimus. Denique quouis anni tempore nihil aptius inuenias ex quo citiùs tubulos vel canaliculos conficias ad quoſuis vſus, quàm ex virgis Sambucinis.

Triplex aqua. Earum vſus.

Æſtus pedum.

Fractura.

Tumores.

Hepatis Obſtructi & viſcerum. Tertiana. Purgans. Manus tremula. Vlcera vetuſta. Edula.

Aduerſus pulices.

* * * *
* * *

SAM-

SAMBVCI FVNGVS.

Descriptio. ADnascuntur vt annotat Tragus interdum Sambuci veteris præsertim radicibus fungi quidam incani, quos gummi quoddam vocat Dodon. & fruticum caudicibus quoque adnasci ait, molle, nigricans, tenue membranosumque, hominis auriculam quodammodo subindè referens, quod ablatum resiccatumque contrahitur ac durescit.

Excrementum corticosum. Huiusmodi & nos aliquando è stipite nascentem obseruauimus, sed fungi potiùs membranacei specie, quàm gummi, & colore nec albi nec nigri, & obsoleti, hoc est, ex vtroque quodammodo mixti.

Locus Iudæ aures. Pena, & Lobel. excrementum corticosum vocant coriaceumve, & annosis arboribus apud Boreales præsertim accrescere tradunt, multis dotibus cognitu dignissimum, plebique Anglæ & Germanæ *Iudæ aures* vocatum, propter effigiem auris, quam cartilaginco plexu multis plicis & mæandris æmulatur: sed colore pullo, prædurum, aquis mersum mollescens, spongiæque ritu tumens, gustu penè insipido, cutis elixæ aut corii.

vires & vsus. Fungus Sambuci, & Auricula Iudæ ad imam Sambuci caudicis sedem oriens. Germ. Holunder Schwemlin: Braën holderschwam. Acini rubri in aqua florum Sambuci aut rosacea priùs macerati, deinde impositi maximè conducunt ad ardentes & subitos capitis dolores & quascunque inflammationes, teste Trago. Adstringendi ac reficcandi vim obtinet, vt vult Dodon. dilutum eius in quo paucis horis maceratum fuerit collutione ac gargarisatione oris tonsillarumque incipientes inflammationes sedat, & collumellàm laxiorem reprimit: quin &, si Pen. & Lobel. credimus, Anginis certissimo experimento utilissimum, & tumoribus intus forisque nunquam satis laudatum. Lonic. aquam ex eo destillare suadet, aut ipsos etiam in aq. ros. maceratos inflammationibus oculorum efficaci remedio infundere, & imponere. Annotat Camer. præcipuæ notæ medicum quendam eosdem pulueritatos aduersus hydropem propinasse.

Dolor cap. Inflamato.

Inflammatio oris & tonsillarum Columella laxata. Ad anguinam expe-rum.

Aqua.

SAMBVCVS LACINIATA.

Descriptio.

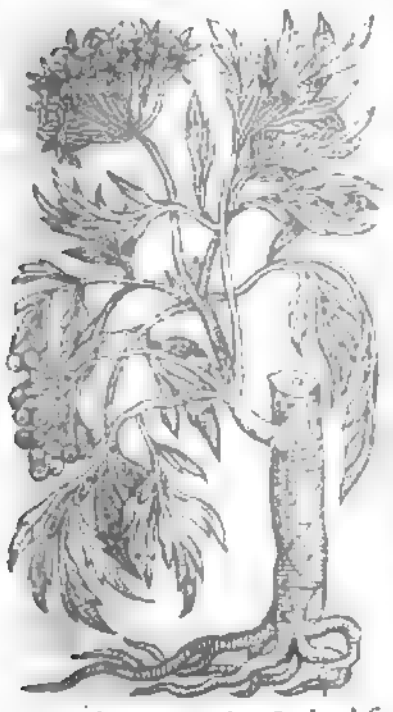

SAmbuci elegantissimâ speciem foliis admodum fissis, & multùm lacinijs, vidimus in cultissimo horto Robini Botanici Regij, Lutetiæ à quo & semina accepimus pro horto Hesdi. E. Wirtemb. Flores alioqui & baccæ iam descriptæ vulgari, quæ baccis nigris est, similima.

Eandem & Dod. & Lob. obseruarunt. Hic speciatim in hortis Belgij. Taber. Germ. Holder mit außgeschnittenen blettern

EBVLVS SIVE SAMBVCVS HERBACEA. CAP. XXIV.

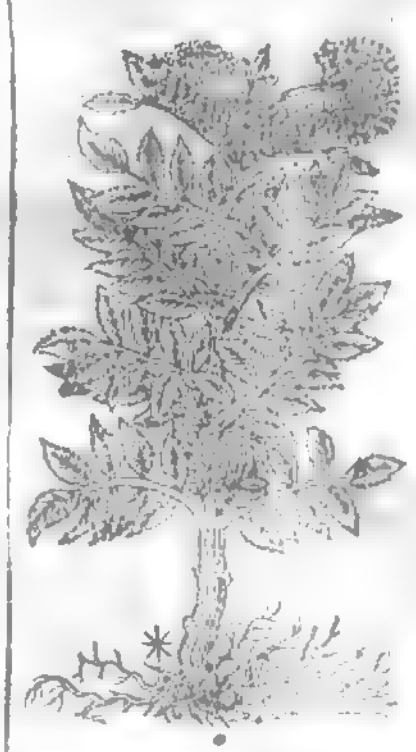

Descriptio. EA Ebulo magnitudo vt inter herbaceum genus & frutices ambigere quis dicat, veriùs tamen de tribu herbacea, adeò tamen Sambuci æmula, vt illius nomen primæ adiectione apud Græcos, sub voce χαμαιάκτη, promeruerit: siquidem non vt illa in arborem grandescat, rarò hominis proceritatem æquans, plurimùm infrà subsistens, & magna ex parte sesquicubito non altior: caule herbaceo, striato, Sambuci ritu medulloso, hi- *Folia.* bernis mensibus contabescente: ad quam accedunt & folia, ordinatiùs disposita, è tribus quatuorúe coniugationibus ad rachin annexis, imparique extremo folio composita, odore grauiore: *Flores* quorum singularia Sambucinis longiora, acutiora: pares tamen umbellæ albæ floseulorum quinquepartitorum, odoratorum, & nescio quid nucleorum Persicorum magnatis spirantium, sed esu vix ferendorum, ferrugineis apicibus, quos stamina sustinent candida: quibus fatiscentibus acini succedunt per maturitatem nigri, & thorulis multis anguloli ante maturitatem, & penè trianguli, post verò magis rotundantur, succo suo manus rutilà quadam purpura inficientes, semina *Semina.* continentes terna, altera parte gibba, altera angulosa. Radix longa, digitalis crassitudinis, non lignosa, latè sparsa. *Radix.*

Hæc Dioscoridis χαμαιάκτη dicta, humilis est ac longè Sambuco breuior, & ad genus herbaceum [συκαμινέα propiùs accedens, caule quadrangulo, crebris distincto geniculis: foliis per interualla circa singula genicula vtrinque expansis, iisque Amygdalinis, at in ambitu serratis, longioribusque & graui odore. In cacumine verò umbella, flore ac fructu Sambuci. Radice nititur longa, crassitudine digitatili.

Plinio Sambuci alterum genus, magis siluestre, *Helion.* quod Græci Chamæacté, alii Helion vocant, multò breuius. *Et alibi* Acte, quam quidam esse Ebulũ putant. *Rursus alibi*: Actæa graui odore, caulibus *Acte. Actæa.* asperis, [angulosis vet. quædam exẽpl. legũt Anisi,] teste Hermol. geniculatis, semine nigro, vt Ederę, baccis mollib. Huius Virg. quoq; meminit in Gallo.

Pan Deus Arcadiæ venit, quem vidimus ipsi
Sanguineis Ebuli baccis minioque rubentem.

Cuius rei originem & Veterum consuetudinem diximus antè. Baccas quoque floresve Ebuli aut Sambuci videtur intellexisse Plaut. cùm dixit in Captiuis: Laridum atque Ebulum foueri foculis feruentibus: nisi quis herbulas in eo versu lectitare malit: aut quod propius est verò, epulas.

Hermol. hanc aut valdè similem putat ei quam Plin. Actæam vocauit: nos eandem cẽsemus,

quamuis Leonicenus diuerſam opinionem tueri, videatur. Idem Hermol. Sabucum pumilam vocat.

Sabucus pumila. Mecon Aphroden.

Chamæacten, inquit Apuleius, alij *Chamaſycen*, alij *Mecon Aphroden*, alij *Agrian Aſten*, alij *Eubœicen*, Galli *Durone*, Daci *Olma*, Itali *Ebulum* vocant: tamis rotundis, (nobis ſtriati & anguloſi obſeruati) digitalibus, terræ proſtratis (ſurrecti ſunt, quamuis humiles, & paruli) ſucco plenis, folijs lenticulatis, fructu ſine ſemine rotundo, radice tenui. Vt videas Apulcium hoc loco manifeſtè duas diuerſas plantas, & nomine & deſcriptione cõfuſas miſcuiſſe; vnde inſignem rei herbariæ ignorantiam cernas Apulei, tam differentes, & vix quicquam commune habentes herbas, Ebulum inquam & Chamæſycen confundentis; hinc factum vt à viribus quas ille recenſet, tranſcribendis nobis temperauerimus, ne fortè poſteritati cum ipſo imponeremus, qui ipſemet neſciuit, quid ſcriberet, vt taceamus vanitatis plenum illud remedium (ſi Dijs placet) quod ad colubri morſum ex Ebulo præſcribit.

Apul. mor.

Serapio nihil habet de Ebulo præter ea quæ à Dioſc. tradita, & nomina præced. cap. allegata.

Platina in opuſculo ſuo de honeſta voluptate, ſambuci alterum genus magis ſilueſtre dicit, additque alijs Thamiatem, alijs Ebulum vocari.

Sambuci 2. genus ſilu. Thamiates. Sambucea. Hieblum.

Ruell. Acteam quaſi Sambuceam interpretatur, & Gallis *Hieblum* dici ait: *Meatien*, Brunſchuelg.

Plin. mor.

Iniquè fert Curtius Ebulum à Plin. & alijs quibuſdam Sambuci 2. genus ſtatui, ſeque ſcribit inter frutices, quòd herba ſit, ne numeraturum quidem. Age verò ſit herba: at ideò non negabit, opinor, Curtius, & ſpecie, & viribus ſambuco ſimillimam, vt nihil in eo peccarum ſit, ſi vel Sambucum 2. cum Plin. vel humilem cum Dioſc. vel Sambucum herbaceam, noſtro titulo vocitemus.

Plin. defẽd. contra Curtium.

Heliofacte ſilu. Euboica Sambucus. Chamaacte. Acte. Kameactis. Heliofacte. Agria Acte

Helioſacte ſilu. aut Euboica Sambucus, Tragus, qui & ſambucum æſtiualem dici poſſe tradit: Summer holder aut Heilender. Chamæacte (χαμαάκτη) Galeno: & Paulo: Kameactis Arab. *Durone & Olma* Barbaris, teſte Lonic. ἐλαμαάκτη, ἀγρία ἀκτὴ & ἐυβοϊκὴ: *Ebulus & Ebulum* Lat. Dod. Pumila humiliſue ſambucus Dioſc. Pen. & Lob. Germ. Attich: Burger feldholder: Vlideer holder. Belg. Wilde Vlier / haddick: Gal. Hiebie: *perit Sambucus*, Valeriol. It *Ebulo*. Hiſp. *Hierguos*, vel vt Caſtil. *Yezgos*, *Sabuco pequenno*: Portug. *Engos*: Angl. Walewort / & Bloewurt / & Dauwort; Boh. Chebdi. Vngar. fodi bozza.

Naſcitur in opacis aquoſiſque locis, atque etiã aſperis, ſi Plin. credimus. Læto gaudere ſolo Colum. teſtatur hoc carmine:

Locus.

Atque habilis natura ſoli, qua gramine læto
Parturit & ruſilas creat Baccas,

Sic paſſim Germaniæ, Heluetiæ, Galliæ, ac Italiæ, potiſſ. Lombardicæ videas naſci vdis, incultis & paluſtribus locis, ſæpiſſimè ad aruorum margines, florentem Iunio & Iulio, baccas Auguſto & Sept. maturantem.

Quas Dioſc. Ebulo vires aſſignat, cap. præced. diximus, qui eaſdem ei cum ſambuco tribuit. Plin. quoque vtriuſque iunctim tradit, quando ſic ſcribit: Sambucus habet alterum genus magis ſilueſtre, quod Græci Chamæacten, alij Helion vocant, multò breuius. Vtriuſque decoctum in vino veteri foliorum, vel ſeminis, vel radicis, ad cyathos binos potum, ſtomacho inutile eſt, aluo detrahens aquam. Refrigerat etiam inflammationem, maximè recentis ambuſti: & canis morſum cum

Vires & vſus.

Stomacho nocet. Purgat. Ambuſta. Capillorum tinctura.

polenta molliſſimis foliorum illitis. Succus cerebri collectiones, priuatimque membranæ, quæ circa cerebrum eſt, lenit infuſus. Acini eius infirmiores, quàm reliqua, tingunt capillum. Poti acetabuli menſura, vrinam mouent. Foliorum molliſſima ex oleo & ſale eduntur, ad pituitam bilemque detrahendam. Ad omnia efficacior quæ minor. Radicis eius in vino decoctæ duo cyathi poti, hydropicos exinaniunt, & vuluas emollit, & folijs inſidentium decocta, [al. & foliorum decocta inſidentium] Caules teneri minoris Sambuci, in patinis cocti, aluum ſoluunt. Reſtituunt folia & ſerpentium ictibus in vino pota. Podagricis cum ſeuo hircino vehementer proſunt cauliculi illiti, lidemque in aqua macerantur, vt eâ ſparſa puliges necentur. Foliorum decocto ſi locus ſpargatur, muſcæ necantur. Cortex interior tritus, ex vino albo potus, aluum ſoluit. Idem alibi: Ebuli quoque quem nemo ignorat, fumo fugantur ſerpentes. Ebulum tenerum cum folijs tritum, ex vino potum calculos pellit, impoſitum teſtes ſanat. Inter ea quæ hydropicos ſanant; habetur Ebuli recentis radix, excuſſa tantùm, nec colluta, quantùm duo digiti comprehendant, ex vini veteris calidi hemina. Et mox: Acte quam quidam eſſe Ebulum putant, radice contrita in vini cyathis tribus, ſi febris abſit: vel ſemine ex vino nigro. Præcipuè tamen Chamæactes ſuccus apriſſimus creditur. Et rurſus: Ebuli folia contrita, & è vetere vino impoſita, etiam boam ſanant, id eſt rubẽtes papulas. Datur & Actæa acetabulo pleno interioribus fœminarum morbis. Si verum eſt Ebulum refrigerare, vt vult Plinius, non conſultum eſt applicare morſui canis, vt Dioſc. facit, qui ſemper ſuſpectus eſſe debet, non enim eſt rutum frigiditate occludere vulnus, & repellere ad interiora.

Vrinam mouent. Purgat. Vrinam mouet. Purgant. Serpentium ictus. Podagra. Calculos. Teſtium tumor. Hydrop.

Scribit Platina florem Ebuli in cibariis ſumptum, hepaticis, ſplenecticis, cardiacis atque hydropicis prodeſſe. Nos nollemus cum Platina in cibariis dare flores ob ingratitudinem.

Noxius fœminarum.

Gal. huic, vt & Sambuco potentiam tùm deſiccandi tùm conglutinandi, modiceque digerendi tribuit.

Ebuli ſemen vt prodidit Matth. per diutinas aquæ lotiones à nigro circumſtante ſucco expurgatum, datur vtiliter drachmæ pondere ex Chamæpytios decocto, podagricis, iſchiadicis, & Gallica Lue laborantibus: mulcet enim deiectoria vi mirificè eorũ dolores, cùm humores eò defluentes tum reuocet tum deliciat. Sunt qui Ebulo albugines ictusque oculorum ſanent hoc modo. Ebulum contundito, eiuſque ſuccum penna in oculum inſtillato, per triduum, & perſanabitur. Sunt etiam qui ex Ebuli radicibus ſuccum eliciant, inſolentque ſubinde, & in paſtillos redigant, ſeruentque ad vſus. Hic clistere infuſus tam inteſtinorum, quàm coxendicum dolores tollit à frigiditate & flatu genitos. Supponitur conuenienter fœminarum locis ad euacuandos menſes, præſertim ſi lana exceptus intromittatur. Suffiuntur Ebuli decocto commodè ii, qui diuturna tuſſi vexati ad malum deuenerunt habitum, ſi tamen ventriculus & iecur interea roborẽtur odoratis adſtringentibus, & ad id conferentibus medicamentis. Stillatitia cùm Ebuli tum Sambuci radicum aqua hydrope timpanite laborantes mirificè iuuat, ſi huius quaternas vncias, illius verò binas vtriusque ſimul miſtis hauriant affecti, diebus triginta continuis. Illitus Ebuli radicum ſuccus procidentem ſedem reprimit, & anginã tollit, vbi circa gulam calidum cum linteolis illina-

Tepefam. Podagra. Iſchias. Paſtilli. Inteſtin. & coxend. dolor. Menſes. Timpanites. Ani procidentia. Anginæ.

linatur.

Temperat. Cautio. Noxa.

Temperamentum, inquit Dodon. Ebulus habet calidum ac ſiccum, vtrumque ordine tertio, & facultatem non modò, quam ei Gal. tribuit, digerendi exiguam; ſed & purgandi per aluum eximiam & validam habet: efficaciſſimæ radices ſunt: folia digerendi ac diſcutiendi potentiâ præſtant. Educunt autem radices non modò pituitam, verùm & aquoſos potiſſimùm humores: vtiles iccirco ad hydropicorum purgationes, vti dictum, ſed tamen correctæ, & vbi vires ſufficerint. Purgant enim cum moleſtia: Ventriculum labefactant: interioraque viſcera omnia perturbant. Malè omnibus vſus earum ſuccedit, quibus hepar obduruit? vt quando ex regio morbo Aſcites ſucceſſit. Scimus cuidam nobili fœminæ, arthritidi obnoxiæ, & quæ non facilè medicamenta aſſumebat, ſæpiùs de ventriculo conquerenti, cùm in purgatione ſemen Ebuli additum fuiſſet, excitaſſe magnos dolores ventriculi & moleſtum vomitum. Quamobrem nec temerè, nec niſi valdè robuſtis ex Ebuli radicibus medicamentum aut potionem dandam cenſet Dod. Acinos verò ait, & ſemina multò clementiùs ac minori cum moleſtia purgare, præſertim priùs aceto infuſa, ac deinde ſemine Aniſi vel alijs aromatis vnà permixtis. Radix in vino decoquitur, ſi cauſa morbi frigida, & febris abeſt: aliàs pro affectus natura temperanda potio eſt. Folijs tumores oedematoſi diſcutiuntur, cataplaſmatis vel fomentis additis.

Obſervatio.

Acinorum præparatio.

Eadem.

Lacuna longè maiores vires tribuit Ebulo, quàm ſambuco, traditque magnam habere proprietatem ad mitigandos iuncturarum dolores, & reſoluendos membrorũ tumores, potiſſimum à frigiditate obortos: eius radicis decoctum ad tres quatuorúe vncias, calideque potum omnis generis obſtructiones referare, quamuis nocear ventriculo. Paululùm ſpicæ Nardi addendum ſuadet. Folia & radices coquit in fuſti lixiuio aut aceto, addito ſale: & cum eiuſmodi decoctione calida fouendum iubet ventrem hydropicorum torum & pedes ſpongijs: non eſſe præſtantius remedium in eo caſu. Imponit poſtea & folia. Parat & vnguentum hoc modo. Vncias duas ſuccì radicis, totidemque ſuccì foliorum & cum ſex vncijs olei Chamæmelini decoquit ad ſuccorum conſumptionem, tandem & ceræ vnciam ſemis addit & aliquid aceti roſacei ad maiorem penetrationem. Vnguenti huius efficaciſſimam pollicetur vim ad reſoluendas omnes humorum ſuperfluitates in doloribus podagricis cuiuſcunque membri, ſiue à frigida ſiue à calida cauſa obortis.

Vnguentũ ad Arthritic.

Oleum etiam paratur ex Ebulo, quod apprimè conueniens eſt in quouis articulorum dolore mulcendo, ſi eo articulorum regiones, iunctureque illinantur. Oleum quidem præparat Bouius ex ſemine Ebuli per torcular, mirabilis, vt affirmat effectus: conſueuit dare ægris drach. cum medio cochleari iuſculi. Vt verò paret oleum diligenter, terit ſemen, aſpergit pauco vino albo, dein terculari ſubjicit. Ex li.. ſeminis Ebuli, extrahitur Ol. vncia.

Oleum.

Vt porrò, quod equidem Fernelius teſtatur, Sambuci & Ebuli contuſa folia & appoſita ambuſtæ parti perſanant, ſic & Oleum, ſale tamen addito. Ebulus, inquit idem, meth. meden. celidius ac ſiccus ordine ſecundo, hydropicorum aquas facilè per aluum deducit, nonnunquam & vomitione reijcit. Eſt autem ventriculo aliquantùm ingratus, ſuccì vis efficacior purgat vncias vnius pondere. Elicitur autem vel è radice, vel è mediano cortice ſtipitis contuſo, affuſa aqua hordei vel vuarum paſſarum, cum Cinnamomi, vel nucis Moſchatæ momento & cum Saccharo. Coctura vis eius purgandi perit & exoluitur, neque, vt Dioſcorides ſcribit, eam pertiſtere vſu compertum eſt; Fructum nonnulli condiunt duplo ſacchari & Cinnamomi parte octaua, exhibentque vnciam vnam: acinorum verò drachma vna tuſa, idem ex mulſa aut vino albo præſtat. Sambucus eodem temperamento iiſdemque pollet viribus, ſed Ebulo aliquantò infirmior. Inter ea quæ aquas ducunt ebulus imbecillis & prægnantibus, ſed ne temere quidem decerni poteſt.

Hydrops

Succus. Doſis.

Conditura.

Tuſis frigida Angina

Lonic. quoque non eſſe aliud efficacius & præſentius remedium ſcribit ad hydropem, quàm Ebuli radix, ſi ex ea bibatur. Eandem & in tuſſi frigida celebrat. Folia ex aqua cocta, & ea pota tuſſim ſiccam ſanare promittit, & conferre anginæ. Item ad vuulam, addito in eius decocto Pyrethro. Succum Ebuli cùm puluere Tithymalli radicis, addito ſaccharo, quotidianis febribus commodum medicamentum prædicat: Eius tamen vſum minùs tutum & non niſi magnà cautelà adminiſtrandum cenſemus. Folia podagricis doloribus impoſita, eos mitigare ait. Aqua deſtillationis foliorum ad vncias duas aut circiter, aluum mouet. Eodem modo manè & veſperi pota hydropicos tumores exhaurit, quotidianam febrem abigit, & laterum dolores mitigat. Prodeſt & extrinſecus linteaminibus in ea madefactis impoſita. Cento experimentorum Wittembergicus inter alia habet, Ebuli radicis in vino contuſæ ſucco ſæpiùs abluto capite, criſpari capillos. Io. de Monte Experimentum eſt, ſi capra nutriatur Ebulo per diem & noctem, lacte eius ventriculum repurgatum iri. Camer. annotat mures fugere Ebulum. In Vicentinis, & Taruiſinis refert Scal. olim vina ex Ebulo fieri conſueſſe colorationis: alioqui plebeculæ minùs venalia.

Cautio.

Feb quotid.

Criſpat capillos.

Purgat lac.

Aduerſus mures.

Vini mendum

SAMBVCVS RACEMOSA, ACINIS RVBRIS.

CAP. XXV.

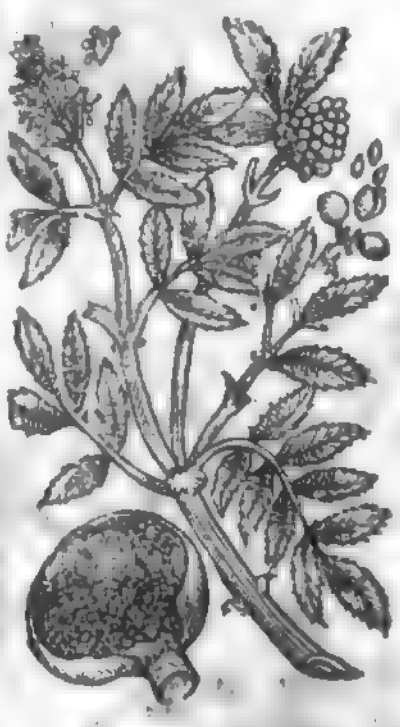

Deſcriptio.

QVàquam cum vulgari Sambuco multa habeat communia, ſic vt floribus aut baccis vidua, in re Botanica non verſato facilè imponere poſſet, folijs tamè eſt paullò minùs fœtidis: at in floribus & baccis clariſſimũ diſcrimen. Flores enim nullam vmbellam faciunt, vt in vulgata, ſed in racemum oblongum digeſti, ſtellati, colore ex albido in luteolum tinguente. Baccæ conſimili modo racematim frequentes ſuccreſcunt ex rubentibus pediculis,

Folia.

Flores

Bacca.

ipſæ quoque per maturitatem coccineæ, iniucundi planè ſaporis, è quibus nouæ plantulæ ſi ſerantur, progignuntur, teſte Trago. Matthiolo verò perpetuò rubeſcentes, vinoſæ ac ſucci plenæ. Lobelio colorate, puniceæ, non inſuaues per Augustum eſui.

Hanc eandem Cirrium intellexiſſe cenſemus, quam deſcribit arborem generis fruticoſi, fructum racematim producentem, colore per maturitatem rubeo, non, vt in noſtra, nigro. Sambuci genus minus, floribus & baccis in racemo conſtitutis, Cordo Sambucus ſilu. & Ceruina, Trago. An Hieron. Brunſchuueig. in apodix. Germ. apud Brunf. Sambucus rubens, & ſilu. & agreſtis doctorum quorundam? Sambuci 2. genus montanum & ſilu. Matth. apud quem in poſt. comm. Ital. cum magnis iconibus cap. 175. figura huius tranſpoſita ponitur titulo Sambuci, qui idem error quoq; cõmiſſus in Hiſt. Germ. vbi vocatur Sambucus montana. Tertia Sambuci ſpecies Alpina, cæterà Sambuco ſimilis, baccis rubris, Turnero. Sambucus montana vel rubra, Geſn. Sambucus cum racemo Anguil. Sambucus montana racemoſa Ren. & Lob. qui in edit. Teut. duas icones proponit. Sambucus 4. ſilu. & Sambucus Cerſina. Dod.

Sambuci genus minus. Matthiol.

Alpina. montana.

Lonic. eius iconem ſub titulo Aceris ponit, Germ. Ahorn: & eandem rurſus ſub nomine Sambuci Ceruini, quod vtique eius ignorantiæ tribuendum cùm ſimiles errores paſſim in ſuo Herbario committat, quippe qui in ſtudio Botanico, tanquam Venator Helueticus in ſilua Bohemica verſatus fuerit.

Plin. quoque montanum ſambuci genus videtur cognouiſſe, cùm in montibus etiam naſci tradat. An Cæſal. Sambuci 2. genus in montibus, vmbellis paruis, baccis rubentibus? Sambucum ſilu. ſiue montanam Dalech. eam ſuſpicatur, quam πυγὴν Theoph. ſignificat l. 3. c. 14. quamuis Pygos in verſione Gazæ omiſſa ſit. Sambucus ἐριθρόκαρπος aut ἐρυθροκάρπος Thalio: qui annotat, in Hercynia Saxothuringica eius folia ignaris vetulas pro Ebuli foliis obtrudere, ac diuendere, atque adeò vulgo Attich vocari. ἀττὴν φωνὴ Germ. Sed alaſſer: Berchholder/ Wilder holder/ Waldholder, Hirſcholder/ Bergholunder.

Pygos Theoph.

Varietas cum baccis albis.

Annotat Camer. in Palatinatu verſus montes Bohemicos inueniri interdum cum baccis albis.

Locus.

Matth. teſte in montoſis & algentibus locis naſcitur. Prouenit maximè in opacis vliginoſiſque ſiluis, ferarum luſtris inuijs, in Hercynia Saxothuringica circa Stolbergam & Honſtenium, Thal. in Cotarſſiana propè Symphorianopolim agri Lugdunenſis ditionis. In Latomijs ab vrbe Norimberga ad mille paſſus ſitis copioſè creſcere teſtatur Camer. & in Italiæ monte Veronenſi Baldo, Anguil. Paſſim in opacis Comitatus Montbel. & Burgund. ſiluis & montibus obſeruauimus, potiſſimùm etiam in montibus Lotharingicis, in monte Rollbero circa Maſſimünſter, vbi mẽſe octobri cum pulchris acinis coccineis, decidentibus foliis videas, quas & Auguſto maturas legimus in Lotharingia, & Iunio circa Geneuam in monte *Jaleue*, & in Rhætiæ pluribus. Veronæ quidam in hortis colunt. Floret menſe Aprili.

Satio.

Scripites aliquot ex vicinis locis, in hortum E. C. Montbelg. plantandos curauimus. Tradit & Curtius ſe in hortum ſuum (Lugdun.) in ordinem cæterarum decuſſatarum arborum redegiſſe, verùm diu non duraſſe; quòd loca amet opaca, & manus aſperneturi.

Cultum aſpernatur.

Vires & vſus.

Experimento didicit Tragus Ceruum Sambucu ſilueſtrem, ſicut & ſolanum (ſilijſicum) magno deſiderio inquirere. Solent binæ hæ ſtirpes plerumque eoſdem ſitus occupare: folia vtriuſque, non baccas decerpit. Vnde intelligi poteſt, fructus hoſce frigidioris eſſe qualitatis ac feris, nedum alijs iumentis & hominibus minùs ſalutares; obſeruauit idem. Ceruum ſolùm folijs harum plantarum veſci, non autem Ceruam, niſi ea prægnans fuerit, & ceruum in vtero geſtauerit. Ideo ſambucum ſilu. frigidæ naturæ eſſe iudicat, ita quidem, vt pro Mandragora, ſi illa deſit, vſurpari queat. Sic & Lonic. Sambucus ſilu. inquit, ſimilem naturam habet cum vulgari Solano: frigida eſt, potiſſ. baccæ. Somnum conciliat. Multus vſus nocuus eſt. Matth. ſcribit vires vrbano ſambuco imbecilliores habere: ipſe ſibi ipſi & prædictis autoribus contrarius: nam in hiſt. ſua Germ. eiuſdem naturæ cum vulgari Solano dixit. Camer. quoque teſtatur, frigidas eſſe baccas, ſoporoſos reddere edentes, multumque earum eſum eſſe nocuum: Lob. quoque ſubſcribit, & veternum quoque inducere teſtatur, præſertim baccarum eſum. Scribit tamen Schuenckfeld. à nonnullis ſuccum baccarum cũ melle ad intinctus coqui. Nos ſic paratas non parum mellis calore caſtigari cenſemus. Tutiùs tamen abſtinere.

Temperam.

Aſtringit.

Somnificum

Aduer. Matth. error.

Noxium.

Intellus.

SAMBVCVS AQVATICA.

CAP. XXVI.

Deſcriptio.

AQuarum amaſia hæc ſambuci ſpecies indè que cognominata, arbuſcula eſt quinq; aut ſex cubitorum altitudine, caudice craſſitudine ſuâ manum cõplente, ligno tenero, candido, fragili, fungoſa intus medullâ, polito cortice cinereo obtecto, geniculatis ramis gemellis, ordine verùm que vno brachiatõ: ex quorum geniculis folia exeunt lata, angulosa, rugoſa, Aceris minoris foliorum æmula, vel Sorbi Torminalis. Flores nonnihil odorati, in vmbella candidi, tam latè quàdo, vt pollicis vnguem æquent, quinquepartiti [Trago verò quadripartiti:] ſed circa vmbilicum continui, maximè verò ij qui extimi in ambitu ſunt, expanduntur, medijs intra vmbellam exiguis concluſis, ſeriuſque ſe expandentibus, flauescentibus. Acini rubri ſeu ſanguinei, magnitudine baccarum Spini albi, ſemen continent planum, latum, rubrum, cordis effigie. Cæſalpino nuclei duo, ſimiles ſemini Atriplicis, compreſſi. Hæ baccæ, autore Trago, ingrati planè ſunt ſaporis, ita vt degustanti nauſeam & taſtidia continua pariant: Matthiolo, vinoſo & amaro ſucco referræ: Cæſalpino ſiccatæ vuis paſſis ſimiles, cum in ſu-

Flores.

Acini Semen.

Sapor.

Digi Google

dulcedine auſteræ: Cordo baccarum ſuccus Autumno amarus, modiceque dulcis & acerosus eſt, inſequenti autem Vere, cùm hyeme paſſus factus fuerit, magis aſtringit. Cortex amari & aſtringentis ſaporis.

Opulus. Obierus. An Ruell. Opulus Cornio ſimilis (inquit) arbor arbuſto Gallico faciendo idonea: *Obierus* vel *Opierus* apud nos ruri dicitur: Vlmi procericate adoleſcit, caudice recto, enodi, rarioribus ramis brachiato, frondibus ferè vitigineis, baccis racematim dependentibus, prima pubertate viridibus, à maturitate puniceis. Vitem Opulus alit: verùm quoniam frondem non habet idoneam, à pleriſque repudiatur. Ieiunum ſolum horret &c. Si

Ruell err. Ruell. per Obierum intelligit Sambucum aquaticam vti nobis videtur, male ſanè deſcribit: non enim adoleſcit ad altitudinem Vlmi, nec caudice recto eſt: is aliquot plantas confundit.

Curtius cap. proprio eandem Opuli deſcriptionem habet, ex Ruell. vt exiſtimamus, deſumptam, citans Varronem & Columellam. Nondum legimus apud hos vel apud alios Opulum ferre baccas: ideò Ruell. & Curtium hanc cum Sambu-

Curtius idem ſfer. co racemoſa confudiſſe modò diximus. Nos de Opulo alio loco trademus.

Ὀπαύιος apud Theoph. l. 4. c. 1. hiſt. Sambucus aquatica ſiue Paluſtris, vulgò (Gallis) *Obier* putatur, vt annotat Rob. Conſt. cuius opinionis etiam Dalech. fuit, & multi alij vt notat Hiſt. Lugd. ſed hæc coniectura incerta, quum nulla ſit deſcriptio: paucula enim tantùm hæc verba habet Theoph. Taxus quoque & Thraupalus maximè gaudent vmbroſis. Quis inde certi quiddam ſtatuat? Eſto hæc igitur vna à nobis pro derelictis habita, ſitq; primi occupantis, vt ſit quum incerta eſt vacua poſſeſſio, ne omnia occupaſſe aut tenuiſſe videamur.

Lycoſtaphilos. Lycoſtaphylos fœmina Cordo, qui figuram Tragi habet, cum hac annotatione: noſtri Sambucum aquaticam vocant: Saxones lupinam vuam, quod nomen Græcè exprimere voluit Cordus.

Thraupalus. An Anguil. epiſt. 4. Aceris ſpecies 3. dicta θραύπαλος. Patauij & in Patauino agro *Pſeudoca* & *Platano aquatico*.

Chamæplatanus. Dodonæi ſententia eſt, de ſambuco aquatica ſiue paluſtri nihil Veteres memoriæ prodidiſſe: neque enim Opulum eſſe, vt nonnullos temerè ſuſpicari contigit: multò minùs Platani ſpeciē. Sambucus paluſt. vel aquat. flore ſimplici Geſn. qui fruticem eſſe ait, & ſi cieuterur, arbuſculā fieri. Nec probat eos qui Chamæplatanum vocant.

Colum. Acte & ſambucus aquat. ſiue roſea, Pen. & Lob. & Taber. *Actē inuſpes.* Germ. **Waſſerholder / Bachholder. Schwelcken / Schwelckenbaum:** quibuſdam **Waßholder / Schneeballen / Tabern. Silef. Ballinckenbaum, Tallinckenbeer:** Belgis **Gelders roſen.** Gall. *Obier* vel *opier*. Sambucus paluſtris fœmina, Camer. Sambucus paluſtris folio Opuli, Cæſalp. Hiſt. quoque Lugd. negat opulum eſſe. Patauij cùm eſſemus D. Preſburgius indicauit vocari *clymetrochon* Theoph. Lectirotariam, Sambucum aquat. & Platanum fœminam Guilandino.

Chamæplatanus Acte aquat. ſiue roſea.

Locus Naſcitur in ſiluis & dumetis, & vmbroſarum amœnarumq; riparum quas blandè rigant aquæ accola communiter inter Alnos viſitur in Germaniæ, Galliæ, Angliæ, Italiæ, Pedemontiumque pratenſibus, vdis, conualliumque marginibus. A loco & hanc *Actæ* nomen ſibi aſciuiſſe Lob. memorat. In Helvetia, Burgundia & circumiacentibus locis non rara. Naſcitur & in paluſtribus Piſanis: Baſilcæ in monte Mutenſi ſtirpium varietate Studioſis qui illuc quotannis confluunt clariſſimo.

Acte.

Nos eam in hortum Momb. tranſlatam elegantèr topiario operi, præſertim contegendis Adonidis domunculis horrorum aptandam cura- *Cultus.* mus, vbi non inelegans viſitur tota hieme, abſque corruptione, coccineas baccas oſtentans. Vmbellæ cum floribus Maio lætæ conſpiciuntur: Autumno baccæ perficiuntur: nihilominus in- *Tempus* tegra hieme durantes: quo tempore cum reliquæ cum potiſſimùm Bonoliæ aues [baſeldhuner] ſummopere eas expetant, vt non rarò etiam *Aues eæ- bus.* illis ineſcatæ decipiantur ab aucupibus, notante Trago: cuius iudicio in Eclegmate exhiberi poſſent ad vomitiones ciendas. Flores cùm ſuauiter odorati ſint, ſolent æſtate voluptatis gratiā *Vires & vſus.* legi & conclauibus inferri. Matthiolo baccæ deuoratæ vomitionem cient, ſucco vis ineſt abſterſoria, qui cum melle (inquit Schuttenius f.) ad ſyrupi coquitur conſiſtentiam, aduerſus tuſſim, vulgi experimento. Tradit Rob. Conſtant. neſcimus quo autore, Aquatici ſambuci deſtillatos flores ad frangendum calculum efficaciſſimum *Ad calculū.* omnium eſſe remedium.

SAMBVCVS ROSEA.

NB Huius Sambuci Icon Errore typographico paulò ante ſub titulo Sambuci Aquaticæ poſita fuit: Sicut Sambuci Aquaticæ Icon ſub hoc.

Deſcriptio.

A Mabili florum candidorū magnorum, quinquepartitorū, vnàque ſe expandentium, glomeratorū, pilæ niueq; vnde nomē apud vulgus Germanicū inuenit] inſtar, ſpectaculo, hortos decorat fragiperda iſta aquatica Sambucus: floribus paruis deſtitutis cæteris præcedenti ſimilis, niſi quòd flores propemodū odore deſtituti videantur.

Fructus eorum. *Flores odori.*

Geſnerus annotat ſibi relatum etiam purpurei coloris flore Baſilcæ in hortis reperiri. Verùm quanquam ibi multories, & quà eſt illic frequentia pluribus hortis viderimus, nuſpiam tamen nobis purpureo flore obſeruata. At Montbelgardi Anno 1600. in horto E. C. Wirtemb. vbi albam abundè habemus, ſemel ex improuiſo viſi ſunt ex quadam aeris conſtitutione omnes flores purpuraſcentes: qualem colorem in ea ante non obſeruaueramus.

Purpurei Flores.

Lycoſtaphylos maſcula Cordo. Roſa Menapia, & Sambuci aquatici ſiue paluſtris ſpecies, Dodo. Sambucus paluſtris, hortenſis flore multiplici albo, Geſn. qui aliquibus **Schönballen**, id eſt, Globos formoſos nuncupant. Baſilienſes globos niueos, à figura & colore, **Schneballen** vocant. Sambucus roſea ſiue aquatica Penæ & Lob. Sambucus paluſtris mas, flore conglobato Camer. Sambucus aquat. polyanthos, **Gefülte Schwelchen**: Item Sambucus 6. roſea, flore purpureo multiplici Tabern. quem non neceſſe erat

Tabern. mentitur.

duabus figuris opus suum stipare, vnius eiusdemque plantæ floris colore variantis : quem tamen num viderit dubitamus. Sanè nihil indicat ipse.

Locus.

Cæterùm, tota hortensis creditur hæc, inquit Dod. & cultum mangonio talis facta, apud Germanos superiores & Belgas haud infrequens hortorum incola. Cordus refert nasci iisdem locis, quibus præcedens simplex, sed in Germania parciùs, ideoque in hortos propter florum elegantiam translatam, præsertim Angustæ Vindel. Ratisbonæ & Norimbergæ. C. Bauh. scribit in Gallijs & Italijs sibi nusquam visam : nec nobis sanè quod recordemur, nisi in horto instructissimo Robini Botanici Regij, Lutetiæ, (Lugdunum enim & Geneuam à nobis primùm introducta:) Item Vesuntij in cuiusdam Canonici horto, qui perhibebat Gallis *Roses de Gueldres* vocari.

Vires & vsus.

De huius vsu & viribus nihil hactenus innotuit nobis. Attamen corticum sapor subastringens est & detersorius cum modica quadam amaritudine : vnde rationabiliter coniicimus, ad eosdem cum præcedenti vsus aptari posse, præsertim cùm eius species & varietas esse videatur.

Sapor.

AZADARACHENI ARBOR. CAP. XXVII.

Descriptio.

IVstæ magnitudinis est arbor, cortice in nouellis læui, in adultioribus scabro & rimoso. Folia Fraxini ferè, serrata, cubito longiora, ex foliolis multis sibi mutuò respondentibus ad costam vnã ramosam adhærentibus constantia, saturè viridibus & nigricantibus, & sub hiemem cum suis pediculis decidentibus. (Clus. Barbæ caprinæ folia comparat.)

Folia.

Flores ex longo pediculo, dodrante maiore, in ramusculorum extremis ad exortum foliorum copiosi, racematim cohærentes, parui, odorati, sapore nullo, ex quinque foliolis expansis constantes : in quorum medio veluti calyx longiusculus, ex purpureo nigricans, in quo stamina.

Flores.

Floribus succedunt baccæ multæ, luteæ, magnæ, amaræ cum dulcedine quadam, initiò viridis, maturitate candicantes, magnitudine Mespili Azoniæ, fœtidæ, ingrati saporis, in quibus nuclei duri, eleganter anguloſi, nunc pentagoni, nunc hexagoni, medullam continent albam, valdè ingratam.

Semen.

Nuclei.

An de hac Auicennas l. 2. tract. 2. c. 17. *Azedarath*, id est, *Azederach* : arbor nota, cui fructus similis Nabach [id est Loti quibusdam.] In Rechi vocant Arborem Myrobalanorum &c.

Monachos alioſque qui eandem cum Sycomoro faciunt, reprehendunt meritò Gesnerus & Matthiolus : Bellonius Siliquam nominat, quod mireris, cùm baccas non siliquas ferat.

Monspelij meo tempore, inquit Clus. *Arbor sancta* dicebatur, Pellicerio Episcopo *Lotus alba* existimabatur, alijs verò *Ziziphus alba* : quam opinionem adhuc retinere magni nominis viros miror, cùm nullas notas habeat, quæ albæ Ziziphoconueniant : Italis Herbarijs inepte & imperitè Sycomorum vocari audio. Bæticis vulgari sermone. *Arbo Parayso*, Castellanis *Ziziphus alba*, Italis *Perlaro* vocari audio. Tripoli, vt notat Rauuolff. *Zenselachr*. Rhazi & Auic. *Aftirgar* aut *Aftergir* & *Azadarachr*. Lob. & Pen. Adu. *Ziziphba candida Monspel.* quæ perperàm Venetorum Sycomorus.

Arbor sancta Clus. *Lotus alba*. *Ziziphus alba*. *Monspelien. sium & Italorum error.*

Apud Hist. Lugd. *Ziziphus alba* Dalech. & Matth. siue *Pseudosycomorus* : Turcis *Thespic*. Eadam icones duas habet, quarum Dalechampii deterior : folia enim falsa.

Dalech. aut.

Non parum errarunt, ait Dod. qui Lotum arborem affirmarunt. *Tuber* Cæsalpino.

Nic. Braun malè **bruſtberlin** : hac nimirum Germanica voce, quę thoracis bacculas significat, incautis periculum præparans, qui iuiubarum loco in thoracis affectionibus vti vellent. Apage verò istos Rhizotomos cum suis **weißbruſtbeerlin**/ quod idem est, ac si albas Iuiubas dicas. Dolendum, hercle, vnicuique statim se Medicum aut Herbarium profitenti, statim fidem adhiberi, cùm in nullo mendacio periculum sit maius.

Porrò *Azadarachr*, teste Bellun. reperitur Venetijs, Patauij & in Syria. Gesnero è semine prodijt : sed dodrantalem spondyli erosa radice perdiderunt. Hieme reponi debet sub tectum. Bellonij curâ Lutetiæ aliquot huius arboris plantæ iamdudum spectari cœperunt. Plerumque visitur in Monachorum clausitris & in templorum plateis, si Matth. credimus. Clus. nusquam sponte nascentem vidit in multis Baticæ viridarijs, atque etiam secùdum vias regias alitur : sed nullibi maior eidem conspecta, quàm Hispali in Regio Palario. Tota hieme perdurat, nullis degustantibus auibus, vnde facilè venenatam & malignam eius qualitatem intelligas. Tripoli in vrbis plateis ad vmbram excolunt : Rauuolff.

Locus. Sator.

Camerario prouenit ex semine.

Vidimus Nematũsi elegantissimam arborem cultam, quæ hyemes rigidiusculas tulerat. Sed & Monspelij in horto quodam vidisse meminimus. Alebat & aliquando Platerus Basileæ in elegantissimo suo horto. Nobis etiam ex semine prouenit Montbelgardi in horto E. C. Wirt. Patauio missо, verùm non ritè repositа frigore interijt : Est enim durioris frigoris impatiens. Primùm omnium, quod equidem sciamus, visa nobis Monspelij in horto Celeberr. præceptoris nostri Guil. Rondeletij. Arelatæ in Prouincia maximam arborem ostendit nobis insignis Medicus Valleriola, qui Sycomorum nominabat : postea vidimus Patauij horto publico & alijs baccis onustam mense Ianuar. & Febr. Ferrariæ in horto Ducis (vbi Struthiocamelos tres conspeximus) multas arbores. Folia & flores simul erumpunt mense Iunio. Baccæ autumnò matureſcunt, totaque hieme in arbore durant, maximè in Italia. Stutgardiæ in horto Ill. E. C. vidimus Iunio & Iulio pulchrè florentem. Elegantem etiam videas Heidelbergę in horto Electoris instructissimo, qui hieme tegitur. Narbonæ frequens est, teste Lob. Belgis colitur in hortis. Merebatur rara arboris elegantia, paullò specialiùs loca designari.

Colitur. Tempus.

Azedarach Rhazæ calida & sicca est, conuenit obstructionibus capitis, capillos prolongat. fructus ventriculo valdè nocuus, & interdum permi-

Vires & vsus. Temperam.

Digitized by

Capiti obstrat. Capillos prolongat. Corrigit colorem. Aduersus pediculos. Nocumēta. Calica. Febres pestilentes. Aduersus Serpentes. Venenum. Substrat. Ischiatica. Difficultatem vrinæ. Vrina. Vsus est re- centes. Factus. Sanguis cōgelatus. Aduersus Ve- nenata.

pernitiosus. *Azadaracth* flos, autore Auic. calidus in tertio, siccus in fine primj, cerebri obstructiones aperit. Aqua foliorum pediculos interficit, capillos longiores reddit, si cum vino caput abluatur. Fructus autem pectori noxius & valdè pernitiosus, ventriculo quoque aduersatur, angustiam causans. Confert colicæ corticum eius cum Fumaria & Myrobalanis decoctio: Febribus conferre dicitur phlegmaticis: turionum succus cum melle omnibus venenis resistit: fortè fructus interficit. Pro eo ad augendos capillos ponuntur folia Canabis. *Idem alibi*: *zeridaet* (Glossa: idem quod Azadarachr) confert Ischiadi, aqua foliorum cum rolo (lāpa) difficultati vrinæ & menstruorum, extrahit fœtum, & sanguinem congelatum in vesica: vtilis morsui venenatorum animalium, *Rursus alibi*: (loca supra citauimus) folia *Azadarachr* interficiunt animalia: idem facit interdum lignum. Remedia sunt vulgaria, qualia aduersus oleandrum præscribuntur. Hæc *Auic.*

Sed quicquid ille tradat, nolimus, hercle, tam venenatâ plantâ internè vti, quandoquidem non desint infinitæ propemodum aliæ ad eiusmodi vitia vtiles. Placuit tamen hic quoque eius vires recitare ex eodem, donec aliquid certius addiscamus quónam sit referenda. Merito suadet Matth. vt omnes caueant, qui hanc arborē suis in viridarijs alunt, ne fortè imprudenter se ipsos, aut liberos vel domesticos in perniciem agant. Nam & Rauuolff. testatur fructus admodum nocuos esse, eorumque esu mori canes. Eosdem ne aues quidem attingunt, vti dictum auctō.

Cautio.

RHVS SIVE SVMACH.

Cap. XXVIII.

Descriptio.

Folia.

RHus arbuscula est altitudinē hominis superās, paruulis ramis, subhirsuto cortice, potissimùm circa fastigia vestitis, è quibus folia alternatim exeunt alata, Sorbi, quinque aut sex coniugationibus ex intervallo longiusculo dispositis conflata, costæ tenui hisutæ hærentia: singularia folia oblonga, acuminata, hirsuta, serrata. Ramulorum fastigia, inter folia, flores tuliment racematim congestos, Sambucinis similes, (Cæsalpino rubri & minuti.) quos & racemosa grana excipiunt orbiculata, lenticulæ modo compressa, rubentia, medulla exigua, cuticula acidi saporis obducta. Radix haud altè descendit, per summa cæspitum hærens. Rhus Hipp. Hippocrati dicta à coccineo acinorum colore, quasi φοινικ-, per apocopen, id est, tuffeus seu coccineus.

Flores. Grana.

Apud Theophrastum Rhois [ῥοῖ: Gaza, Fluidarum: vtinam tam feliciter quàm nouè:] alia mas, alia fœmina, quòd alia sterilis sit, alia fructifera. Virgas neque longas habet, neque rectas. Folium Vlmeo simile, sed paruum, oblongius, subhirsutum. [πυκνότερα: densum aliquantulùm Gaza: quidam doctus, crebrum aliquantulùm: pilosum, Plin.] Ramulorum nouellorum folia paribus interuallis bina coniugatim dispositа ex lateribus ordine seruato prodeunt. Inficiunt (vel spissant) his Coriarii alba coria. Flos albus, racemosus, figura rotundus, cirris cincinnisque vuæ modo capillatus. (τὸ χρῶμα δὲ λευκότερον ἔστιν ἢ ἔχει, (sic leg. pro ἔσχατα corrupta voce) ὥσπερ ἐξ ὑποστάσεως, quam totam clausulam Gaza transiliit, nescius quid esset, & voce deprauata deceptus.) Quo delapso, fructus cum labrusca rubescit, coacernatis veluti lentis, multis, ac tenuibus in modum racemi. In hoc fructu olfcum medicamentum est, itidem Rhus vocatum, quod sæpè absistit percolādo. (ἔστιν πολλαχοῦ: pro ἔστι: quod itidem Gaza omisit, atque adeò totum hunc locum iam per se satis corruptum magis obscurauit & mutilum reddidit) Radix per summa cæspitum hæret simplex, vt facilè integra euelli queat, Lignum medullam non habet, (deest in textu, ὡς ἔοικε.) Cæsum non corrumpitur. Nascitur omnibus locis, sed argillosis potissimùm luxuriat.

Gaze nor. Rhois mas & fœmina. Theoph. locum restit. Gaza nor. Theop. corr. Locus.

Plin. quoque non omnia transcripsit ex Theophrasto: Sed quædam veluti obscura transiliēs. Sic ait: Etiam Rhus Syriæ mascula fert, sterili fœminā, folio Vlmi paulò longiore & piloso, foliorum inter se semper contrariis pediculis, gracili breuique ramo. Pelles candidæ conficiuntur iis. Semen Lēti simile, cum vua rubescit, quod vocatur Rhus, medicamentis (medicamentum. M.) necessarium. *Item alibi*: Nec Rhus Latinum nomen habet, tùm in vsum pluribus modis veniat. Nam & herba est siluestris, foliis Myrti, cauliculis breuibus, quæ venena & tineas [tænias, &c.] pellit: & frutex coriarius appellatur, subrutilus, cubitalis, crassitudine digitali, cuius aridis foliis &c. [vid. inter vites.] Et mox: Rhus, quæ Erythros appellatur, frutex est: & huius fruticis semen vim habet &c. (huius fruticis semen est. Vim &c. Vet.) Ineptè, inquit Dal. Plinius Rhun Erythron differre putat ac distinguit à Rhoe coriariorum. Sed per diuersam lectionem potest Plinius ab errore excusari.

Rhus Syriæ Plinius. Rhus Latini folia. Plin. non. Plinius ab

Dioscorides Περὶ ῥοῦ τοῦ ἐρυθροῦ καλουμένου. καρπὸς τῆς ῥοῦ τῆς καλουμένης βυρσοδεψικῆς ἐστιν. &c. id est, Rhus qui obsoniis aspergitur, quémque nonnulli Erythron, hoc est, rubrum, appellant, fructus est Rhois Coriariæ, sic vocatæ, quòd eà Coriarii ad spissanda perficiendaue coria vtantur. Est verò arbuscula in petris nascens, biniūm ferè cubitorum altitudine, in qua folia sunt oblonga, subrubentia & in ambitu serrata: (πεπυκνωμένα: vulg. πεπυκασμένα, id est, Iuliis: perperam.) fructus racemulis similis, densus, Terebinthini magnitudine, quadantenus latus, cuius corticosa tunica acinos ambiens perquàm vtilis est: ἄχρηστον. quanquam Corn. legat ἄχιστον. verùm cur inutilis dicatur cortex non videmus, cùm in fructu potissima pars ad obsonia sit cortex cum sua acida pulpa.

Descriptio. Dioscor. Rhus obsoniorum Rhois coriariorum. Dioscor. Corn. not.

Patet igitur clarè ex Dioscoride περὶ ῥοῦ τοῦ ἐρυθροῦ sine μαγειρικοῦ, & ῥοῦ βυρσοδεψικῆς neutiquam diuersos esse frutices, vt quidam voluêre, ac patebit in progressu: sed eiusdem arbusculæ partes diuersas, diuersis dicatas vsibus. Fructū quippe rubētē coqui olim pro sale obsoniis aspergebāt, vnde eis nō non ῥοῦ μαγειρικοῦ inditū: foliis verò ac reliquis

arbuſculæ partibus coriarii ad depſanda coria vtebantur, ob id ῥοῦς βυρσοδεψικὸς Græcis dicta: quam Colum. *Rorem futorium* ſemel dixit, aliàs quidem & Sc, todepſicos dicatur, vt notat Hermol. qui tradit, habere ſe, vnde hoc *Rhus Syriacum*; (nam in argilloſis Syriæ potiſſimùm naſci ait: aliàs vbique) ſiue vt Colum. & Pallad. appellant *Rhus Syriacus* parum diſtare videatur ab hoc noſtrate, qui frutex excoriarius, & Rhus crythros à colore ſubrutilo vocatur Dioſcor. & Plin. craſſitudine digitali, altitudine bicubitali: quanquam Plin. niſi librariorum ea ſit incuria, cubitali prodidit. Duo faciunt omnino Græci genera: *Magiricon*, quod additur in obſonia: idem eſt cum Syriaco, vt opinor: *alterum* quod βυρσοδεψικὸν, id eſt, excoriarium. (notabis utrumque ex eadem planta eſſe, vt antè dictum, vſus tantùm differentes, in quo deceptus videtur Hermol.)

Rhus Syriacum.
Rhus Syriacus.
Frutex excoriarius.
Plin. emend.
Hermol. not.

Marc. Virgil. in Colum. lib. 9. capit. 13. malè Rorem ſutorium legi tradit: Rhun enim non Rorem legi illic oportere. Conſiderandum igitur qualis ſit eius Rhus in Ethruria folio Myrti, illaque quam pani nautico condimenti loco inſpergi tradit. Vera Rhus Theophraſt. & Dioſc. non habet folia Myrti, ſed potiùs Vlmi: nullam nouimus plantam folio Myrti, quæ ferat baccas vtiles pro pane nautico præter veram Rhoën, cui non ſunt folia Myrti, ſed Vlmi. Suſpicamur Marcellum non intellexiſſe quæ ſcripſit. De Rhoë Myrtifolia Plinii putata, poſtea trademus. Actuar. in quibuſdam compoſitionibus Sumachum tradit Rhon appellari, quod nomen omnes vſurparunt officinæ, à barbaris emendicatum quibus *Sumach* dicitur, quæ vox etiam coriis communis aliquibus locis eſt: non aliunde, vt credimus, quàm quia ex foliis huius fruticis confecta fuerint.

Marcellus not.
Sumach. Actuar. Sumach.

Ruell. Rhois deſcriptiones conuenientes ponit quidem: Verùm in fine addit: rura noſtra *Viburnum* appellant, flexu ferè inuictam: vnde ſatis apparet eum Rhoën cum Lantana confundere de qua poſtea.

Viburnum.
Ruell. error.

Rhus Culinaria Cordo. oportet autem (inquit ille) enucleatum & pulpam eius accipere. Verùm minùs placet, quando ei Laurinos ramulos alternatim geniculatos tribuit, Per errorem Syriacum Celſi Crinitus intelligit Mannam ſed perperàm, vnde nec immeritò à Manardo eo nomine reprehenditur. Manna enim intelligi non poteſt apud Celſum, niſi inſcitiâ rei medicæ Celſus ipſe notetur. Quæ enim vis Mannæ noſtræ, vt mala vlcera oris, de quibus inibi ſcribit, per eam ſaneſcant, Sed fortè depraua-ta lectio Celſi, vt vult Manardus.

Rhus culinaria.
Cordi lapſus.

Celſũ ab errore vindicare conatur Amatus, non ſolùm Crinito, ſed & Manardo ipſi erroré imputans his verbis. Ros Syriacus ſiue Ciriacus ſiue Cyrenaicus aut Medicus dictus, Laſerpitii ſuccus eſt. Manardum non minùs ac Crinitum errare certum eſt: illum per Rorem Syriacum, mannam intelligentem, hunc verò Rhun Sumach dictum. *Hæc ille*: temerè, & imperitè, vt patebit legenti ipſum Celſum l. 6. c. 11. à quo Ros, vel (vt rectè legit Plantin.) Rhus Syriacus, præſcribitur pueris vel lactantibus infantibus, ἐφέδρῃσι aut vlceribus oris laborantibus. Quis verò præſcribat Laſerpitium. Quare Cornel. Celſum rectè à Manardo interpretatum omninò nobis perſuademus.

Amatus reprob.

Cotereau in ſua verſione Gall. apud Colum. l. 9. c. 31. non benè vertit Benioin: Nos cum doctioribus Rhoën Syriacum legendum cenſemus. Idem Cotereau lib. 12. cap. 41. Colum. malè vertit *Rouſée de Syrie*; vbi traditur conditura ex Cydoniis. In noſtro ſanè quoque exemplari non benè legitur Roris Syriaci pro Rhois Syriaci.

Cotereau genuinus error.
Columel. emend.
Monachorum error.

Monachi tradunt Rhos Ponticum quale ipſis Patauij oſtenſum fuit, habere fructum in racemulis. Verùm ſuſpicamur Monachis Patauij demonſtratum Sumach ſiue Rhus obſoniorum, quamuis dicant: aduerte quod Rhus Ponticum differt à Sumach, quod eſt Rhus obſoniorum.

Rhos Ponticus.

Elpatoricam & Ponticam Rhon Damocrates probat vt l. 7. comp. med. oſtendit Gal. Eam autem à loco natali ſic cognominatam exiſtimamus, non quòd ſpecies ſint diſtinctæ: nam & paulò poſt hunc locum Gal. inter parabilia aſtringentia recenſet *Culinarium* & *Coriarium Rhoën*, & ſuccum qui ex Syria adfertur. Habetur & apud Marcellum medicum *Rhus marinus*, ſiue *Rhus Orientalis*: vt etiam apud Colum. Rhoën marinum legi poſſit, pro *rorem marinum*. Num igitur tot ſpecies dicemus ſi tot diuerſa ſint nomina, & ea quidem patria?

Rhus culinarius.
Rhus marinus.
Rhus Orientalis.

Nec intellexit Lonicerus quid ſcriberet, quando Rhois duo genera dicit: Mageiricum, hoc eſt, Rhus obſoniorum: alterum Byrſodepſicum: & à Dioſc. deſcribi arborem: à Ruell. fruticem in Gallia prouenientem: ponitque duas icones, quarum poſterior eſt Ryſſij ſimilis, pro poſteriore Ruellii, quam ineptè Viburnum vocat, & tamen deſcriptionem ex Ruell. habet, quæ neutiquam Viburno Ruellij conuenit, ſed Rhois eſt eiuſdem.

Ryſſ. et Roſlin. not.

Tam Ryſſiana quàm Euch. Roſlin. icones nullius momenti ſunt.

Etſi autem Galenus, vt annotat Matth. plura Rhois nomina & genera explicaſſe videatur, vt qui id modò Syriacum appellet, modò Ponticum, modò obſoniorum, modò coriarium, modò rubeum: non tamen propterea cenſendum, Rhois arbores inter ſe genere vel ſpecie differre. Rhus obſoniorum nihil aliud eſt, quàm ſemen: coriariorum verò nil aliud, quàm folia & fruticis ramuſculi. Rhus rubens nihil aliud eſt, quàm eius ſemen immaturum, cui maior adſtringendi facultas ineſt, quàm maturo, cuius acini quadantenus nigricant. Syriaca præterea atque Pontica Rhus nihil genere diſtat ab Italica & Iberica.

Nominum diuerſitas non diuerſas facit ſpecies.
Rhus rubens.

Hallucinantur ergo Monachi, qui Rhoëm Ponticam alterius eſſe generis crediderunt ab ea cuius vſus extitit apud Antiquos in obſonijs, Plin. fortè lectione vulgata deceptí.

Errat & Fuchſius, qui præter culinarium & coriarium, etiam tertium genus Syriacum inter ſe omnia differentia putarit.

Fuchſ. error.

Fatetur Matth. id, quod Gaza *Fluidam* interpretatus ſit, ſibi errandi anſam præbuiſſe, vt putarit Fluidam Theoph. eſſe eam arbuſculam, quæ vulgò Lantana vocatur, ideò poſtea eundem errorem reuocat.

Cæſalp. error.
Synonyma linguar.

Miramur etiam doctiſſ. Cæſal. ſeparaſſe Theoph. Rhun à Dioſcoridis ῥοῦς & ῥόος.

Lat. Rhus. Rhus terginus vel tergoratius Cæl. Aurel. l. 4. Chronicôn: ita namque minore lectionis fraude cum Had. Iun. leginus, quàm, vt vulgati codices habent, *Vuthergmario* incompta & barbara voce pro rhoë tergorario, quo tergora, id eſt, coria depſere mos eſt.

Cæl. Aurel. locus correct.

Arab. *Sumach, Aduriou, Rothar, Sadiſticos* ſeu *Roſaidicos*. It. *Rhu & Sumacho*. Belgæ contracta Arabica voce *Smack* vocant: Itẽ *Ren, Rin*. Gal. *Roux* vulgò: quibuſdam *Change*, alij *Rhon*. Hiſp. Caſtil. & Catal. *Sumaque*: Port. *Sumagre* G. Gerberbaum. Sceminis ſeu

seu acinorum color coccineus flammeusue nomen imposuisse videntur, vt βῶς ἰῶδης dicerentur. Semen alioqui ἐν βοτρυϊτῇ ὄξει vocatur.

Locus. De hac arbuscula Italia, potissimùm Gallia Narbonensis, Gallo prouin. & Hispania gloriantur. Speciatim Monspelii vidimus circa castellum nouum locis glareosis & macilentis, Sorbo vulgari adeò similem, vt vix sit internoscere, nisi attentiùs perpendenti. Quo loco multò procerior, quam Dioscor. memorat, nascitur, ac penè Sambuci maioris magnitudine, vt obseruauit Lob. Locis Galloprouinciæ aridioribus & ruderosis, desitis, incultis, pumila, & quanta qualisque apud Dioscor. descripta bicubitalis arbuscula visitur. Incolæ territorii Siderocapsæ dicti, copiosè colligunt folia, ad depsanda coria, teste Bellon. Notissimus quoque Rhus nomine Sumach ad Marranum Castellum Mariæ, Lanzanæ & per Vmbram: Anguil.

Clusius in Hispanica sua peregrinatione magnum eius prouentum Salmaticensi agro esse, isticque quæstus gratia diligenter coli obseruauit. Multi, inquit, agri eo conuti, nec minore ibi cura coluntur quàm vineta, alioqui nec tam latè assurgit, aut si cultura absit, degenerat & silescit. Imò non desunt qui vitibus interserant, culturæ coinpendium quærentes, vt eadem opera cum vitibus fodiantur. Cæduntur singulis annis enati surculi cubitales ad radicem vsque aut summam tellurem, deinde deiccantur, in pollinem rediguntur, & in vsum conuertuntur ad parandà coria, quo vsu in tota Hispania celebratissimus habetur.

Cultura.

Camerario ex semine prouenit, quemad. & nobis aliquando in horto Montbelg. sata, & multis annis in fictilibus asseruata, hiemeque reposita tandem exaruit. Felix Platerus etiam non repositam hiemes aliquot annis in cultissimo suo horto aluit. Monspelii Augusto florentem vidimus.

Reseruatio.

Tardè fructus suos perficit ad perfectam maturitatem: rubros tamen racemos circa autumni tempus vidimus & legimus ibidem, quos & apud Pharmacopolas diligentiores inuenias, quemad. & ex eo vel foliis expressum succum spissum rubentem, ex Hispanis, vt putamus, illatum. Alioqui in Germania exteriúe Septentrionalibus prouinciis sponte non nascitur.

Tempus.

Vires & vsus.

Iam ex Dioscoride dictum, fructus corticosam tunicam perquàm vtilem esse, atque acinorum etiamnum hodiè ad condimenta multus in culinis vsus. Eodem tradente, folia vim habent stringendi, & Acaciæ effectus præbent. Decoctum eorum capillos denigrat: dysenthericis infunditur, ab iisdem bibitur, & ad inferiorem vsus paratur: nec non & purulentis auribus instillatur. Pyerygia & Gangrænas cohibent folia, ex aceto aut melle illita. Succus elicitur Lycij in modum, aridis foliis ad mellis crassitudinem in aqua decoctis: & is quidem ad eadem ad quæ Lycium conuenit. Quin & fructus eosdem exhibet effectus, ac Cœliacorum Dysentericorumque obsonijs commodè inspergitur. Contusa, desquammata, liuidaque ex aqua illitus ab inflammatione vindicat: linguæ asperitates cum melle abstergit, alba fœminarum profluuia sistit, & hæmorrhoidas sanat, cum querno carbone intrito impositus. Huius quoque dilutum si decoquatur, cogitur coitque ipso etiam fructu efficaciùs. Gummi quoque profert hæc arbuscula, quod ero sorum dentium cauis inditur ad dolores finiendos.

Capillorum emissura. Dysenteria. Gangræna. Caliaca. Contusa. Lingua asperitas. Menses albi.

Gummi.

Cæterùm, Hipp. ad fluorem muliebrem & quemuis veteri morbum Rhoë diuersimodè vtitur. Qua de re si certior fieri cupis, cum consulito. Illud duntaxat examinandum, cur de nat. mul. ad veteros purgandos eius folia præscribat, & fructum ex vino bibendum det. Titulus fortè transpositus, & quædam confusè transcripta. Adhæc non intelligo Hippocratem, quomodo dicat medicamentum sanguinem ex vtero expellere. Fortassis error quidam librarius. Aridis foliis, inquit Plin. vt Malicorio, coria perficiuntur. Medici autem rhoicis vruntur ad contusa: item cœliacos & sedis vlcera. At quę phagedænas vocant, folia trita cum melle, aut illita cum aceto sanant. Fit & Stomatice decoctis ramis ad eadem, quæ ex Moris, sed efficaciot admisto alumine. Illinitur eadem hydropicorum tumoribus. Semen (Rhois Erythru) vim habet astringendi refrigerandique. Aspergitur pro sale [cum sale. vet. nec aliter sapit palato Cornar. quamuis & sine sale condimentis inspergi possit,] obsoniis. Aluos soluit [malimus, stringit.] omnesque carnes cum silphio suauiores facit. Hulceribus medetur manantibus cum melle: asperitati linguæ, percussis, liuidis, desquamatis eodem modo. Capitis vlcera [vulnera. CH.] ad cicatricem celerrimè perducit: & fœminarum abundantiam sistit cibo.

Dolor dentium. Vlcera Phagedæna. Stomatice. Hydrops. Plin. correct.

Rhus, inquit Galenus, fruticosa planta astringit, deiccat. Nam & Coriarij tinctores ad deiccandum & adstringendum coria vruntur: vnde ῥοτοδέψαι Græcis dicta. Porrò medicis in vsu sunt inprimis fructus eius & succus multùm austerę qualitatis. Consentaneus est vsus particularis ipsi gustus sensui. Fuerit igitur ex tertio ordine exiccantium, & secundo refrigerantium. Vtilem vero præsertim se experimento agnouisse tradit ad crustas, vuulæ inflammationes, aluum fluidam, fluxiones, & sanguinis eruptiones.

Tépetem. Dentes mobiles.

Foliorum decoctum vtilissimum habetur ad confirmandos dentes. Colum. ad profluuia alui apum præscribit vuas passas cum Rore Syriaco [leg. Rhoë syr.] pari mensura pinsitas & austero vino infuscatas. Nonnulli Rorem marinum (Rhoën marinum legit Corn.) aqua mulsa decoctum, cum gelauerit imbricibus infusum præbent libandum. Turcæ, inquit Bellon. habent officinas, in quibus arietum capita & pedes cocti prostant, quos calidos aceto & sale aspersos Embammate ex semine sumach, alliorum succo cum pinguedine optimè conditos emeticibus offerre ex tempore norunt. In Heraclea etiam, vbi in vicinis montibus abundat, magnos saccos venales videas huius fructu plenos, quibus contusis cum sale & allijs suis cibis non insuauem gratiam conciliare norunt, aspersa hoc condimento tam assis quàm elixis cibis.

Vlcus inciborum.

Notat Sylvius Rhois succum esse vicè Omphacii in Gallia Narbonensi.

Omphacii succed. Rhois succi.

Rhois vicè obsoniis immiscri docet Dioscor. immatura Mora sicca & tusa.

Ad vsus medicos verò varia eius habes succedanea apud Gal. l. 6. comp. med. sec. loc. quem consule.

LANTANA VVLGO, ALIIS VIBVRNVM.

CAP. XXIX.

Hic frutex arborescens est grandis quandoque, licet in amplitudinem magis diffun-

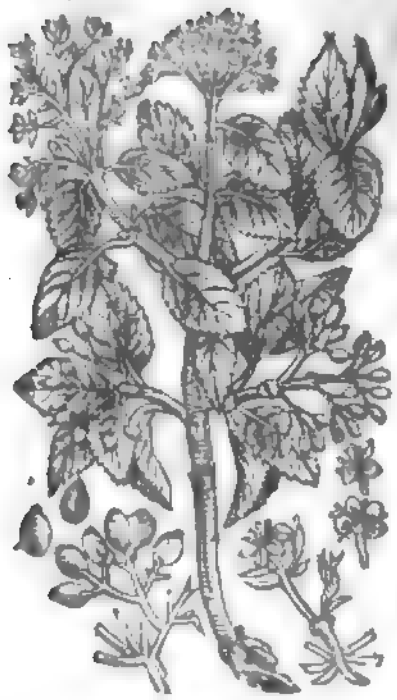

rdatur quàm in altum assurgat, lignoque constat fungoso & medulloso. E radice summo cæspite vagante ramos digitali crassitudine emittit bicubitales, etiamque longiores, cortice ruffo, farinaceo, puluisculo consperso, materie paucâ ac viridi, medullâ amplissimâ & albâ. Folia ad Alnum vel potiùs Sorbum alpinam accedentia, opposita, lata, sublonga, crassiuscula, in ambitu crenata, hirsuta, & puluisculo albo, maximè infernâ parte, quæ ob id etiam magis candicat, consperſa, gustu astringente. Flores in vmbella odore florum Sambuci, candidi, caduci, quinque foliis extrorsum modicè reflexis constantes, singuli, in quorum medio stamina quina surriguntur longa, albicantia, apicibus luteis. Quos excipiunt superuenientes baccæ, primùm virides, dein rubræ, per maturitatem nigræ, compressæ, dulces & viscosæ, sapore tamen nostro palato minus gratæ, semen vnum continentes, latum, compressum, & striatum, osseo cortice intectum.

Folia. *Flores.* *Bacca.*

De hac Ruell. lib. 1. cap. 85. Halymus in sepibus apud nos [Gallos] frequens frutex, quem *Blanche puraine* rura vocant. Et l. 1. c. 125. *Rhus* Dioſc. Theoph. Plinio: *Rus Syriacus* Colum. Actuario *Sumachum*: Offic. *Sumach*. Rura nostra *Viornam* appellant, flexu ferè inuictam, & ob id fascibus ligandis vruntur. Sed folia & frutex incano ferè colore nitent, ruborem tantùm procidentia præ se ferunt: Ita benè onustus Veterum ineptè corrasis nomenclaturis abit Ruellius, & ignaros decipit. Eccur non descripsit suum *Blanche puraine* quam præter rationem putat Halymum. Reliqua Rhois synonyma tam conueniunt huic plantæ, quàm verum est, ipsum vtramque cognitam habuisse. Enimvero sanè, si Sumach Offic. contulisset cùm baccis Lantanæ, discrimen facilè animaduertisset, nec incorditam illam appellationum congeriem discendi cupidis, studiosis obtrusisset. Idem lib. 3. cap. 152. de Vite silu. eam *Viorne* & *Hardeau* à Gallica voce *Hard*, quæ vinculum & funem significat, nominari tradit. Vt necesse sit aut Ruell. hęc obliuioſe confudisse, aut duas illas plantas, Halymum inquam, vel Rhoëm suum, & Vitem silu. æquè vocari à Gallis *Viorne*: quo nomine appellari iure possent aliæ quamuis lentæ, flexiles, vietæ, vt annotat Histor. Lugd. Parum quoque decebat tantum stirpium Commentatorem Matth. dicere: Halimus, si Ruellio credimus: vel illi subscribere etiam non intellecto quid per Halimum & Rhoën intelligat.

Halimus. *Rhus.* *Ruellij multiplex error.* *Rhus Ruell. error.* *Matth. error.*

Lonic. quoque duobus locis eandem tradit plantam, nempe l. 4. c. 82. vbi & Rhoën & Viburnum Virg. ex Ruell. sententia dicit: & lib. 4. c. 71. Vbi Klein *Weelbaum* vocat, addiqueque quosdam velle esse *Ganbiechen* / [Fagum sepium] aut *Erlino* / [Alnum.] Sed quid quæso commune habet hæc nostra cum Fago sepium aut Alno?

Lonic. error.

Annotat Clus. nonnullis ... Theoph. putari. An verò spiræa Viburnum Lt Virg. an potiùs vitis silu. parum refert, inquit Hist. Lugd. cùm vtraque planta, si cum Cupresso comparetur [vt facit Virg.] humilis sit, & altitudine longè inferior. Flexilis tamen lentor [addit eadem] Viti silu. magis conuenit, quàm spiræ. Præterea obseruandum monet, quod Ruell. non animaduerrit, Rhoën & Vitem silu. coriarias esse plantas, sed à Vite silu. coria depsari, à Rhoë perfici. Dixerat autem eadē l. 2. c. 62. Ruel. cū de Rhoë scriberet, vt Rhoën quā non nouerat, in Lutetiæ suburbanis reperiret, fruticem depinxit, quem antea l. 1. c. 85. solo nomine Halimi indicauerat, & à Gallis *Blanche-puraine* vocari dixerat. Verùm dum Hist. Lugd. notat Ruellium Rhoën non nouisse, simili reprehensione digna videtur dum *Blanche-puraine* non describit: descriptio namque Ruellii vt diximus, est ipsius Rhois, non Spirææ, exceptis postremis verbis Ruellii de viuen, vide qua eodem cap. scribit Histor. Lugdun. Fruticem hunc Spiræam esse Theoph. primus animaduertit Dalech. cuius sententiam approbauit Rob. Constant. in Lex. annotans Σπειραία fruticem esse lentum & vitilem, ita vt in Spiram torqueri possit; vnde & nomen ἀπὸ τῆς σπείρας, de qua Theophrast. & Plin. eam plantam Ruellium pro Halimo deceptum nec pilla.

Hist. Lugd. error. *Spiræa. Theoph.*

Videamus ergo quid Theoph. & Plinius de Spiræa tradant. Hue lib. . cap. . hist. Arborum aliæ in cacuminibus fructum gerunt, aliæ à lateribus, aliæ vtrinque. Verum plura ex cæteris generibus fructum cacumine ferunt, quàm in arborum genere: vt frugum, quæ spicam pariunt: fruticum Erica, Spiræa, & Vitex. Σπειραία habet vetus codex: Bauil. σπυρία: Vnde Gaza: Piræa. Sed magis placet Dal. & Const. Σπειρεία legi: sanè verò & nobis. Pro vitice Gaza Amerinam substituit: In Græco enim est ἄγνῳ. Alius locus est lib. 6. cap. 1. Eorum quæ non aculeata sunt, diuisio nulla generalis dari potest: quòd foliorum in iis diuersitas, amplitudine, paruitate & figura, immensa propemodum sit atque incerta. Quapropter alia ratione diuisio eorum tentanda. Sunt verò eorum genera complura magnas differentias sortita, vt Hedera, Melothrum, Ereuthodanum [alii ἰσοδάϊνον] Spiræa, [corruptè habetur in Græco Σιδεαία pro Σπειραία nec alii rectè emendarunt, σπειραία, Const.] Cneorum (Gaza, Casia ex Plin.) Origanum: pro quo Plin. videtur legisse Τέρμαρον. Sic enim is lib. 21. cap. 9. Ergo in coronamenta folio venêre Melothron, Spireon, (quasi σπείρεον legisset: Const. Spirzon legi vult.) Trigonon (an Origanum?) Cneoron quod Casiam Hyginus vocat. Hæc Veteres de Spiræa.

Gaza error. *Theoph. restit.*

Verùm ex his tam paucis difficile est asserere nostram Lantanam esse Spiræam. Habemus tamen quod dicamus, hanc in cacumine fructum gerere, fruticem esse, & non aculeatum: Imò & lentum & vitilem, vt in spiras torqueri possit, vnde & nomen accepisse videtur ἀπὸ τῆς σπείρας. Sed ad hanc opinionem obest potiùs quàm prodest Plin. Nam quis credat Lantanæ folia vnquam in coronamenta venisse? Nisi fortè intelligamus folia (quæ tamen per se satis quoque speciosa) cum floribus seu baccis pulchrè sanè & venustè coccineis: tandem

Autor ergo Gedernum.

& ni-

& nigris, Clus. pro Spiræa aliam proponit, de qua paullo post.

Locus. Inculto maximè solo inter reliquas vepres & sentes in dumetis nascitur, humo gaudens argillosa & forti. Interdum & inter sepes nasci videas. Quanquam vero non vbique locorum in Germania hic frutex gignatur, tamen in Alsatia & apud Mediomatricos, nec non in monte tonitrui magna in copia reperitur, Trago teste. Basileæ in monte Moutez stirpium varietate celebrato, item eundo contra Rhenum versus pagum Brentzab, & opposita eiusdem Rheni ripa passim, alibique. Frequens quoque circa Norimbergam, Tigari & passim in Helvetia, Burgundia, circa Montbelg. In Italia inter Veronam & Castelfranc Martio mense penè floridam obseruauimus:

Tempus. Lugduni Aprili: Genevæ Maio: In Helvetia & Alsatia Iunio: Imò circa Basileam Octobri adhuc florentem vidimus, & propè *Laurach* in monte cum fructu maturo mense Augusto. Magna tamen ex parte acini rubescunt Iulio: Augusti fine demum & Sept. nigrescunt.

vires & vsus. *Purgant. Dentes vacillantes.* Viburni fructus, inquit Matth. vbi ad vltimam prouenit maturitatem, alium exoluit. Folia adstringentis sunt facultatis, ideoque præstant ad vacillantes dentes confirmandos, & gingiuarum rheumatismos, si decoquantur in vino austero: atqui longè magis valebit, si cum Oliuæ foliis decoquantur in aqua & aceto, & ex hoc decocto sæpè fouentur dentes. Gargarisatur idem ad columellæ procidentiam & ad faucium fluxiones. Vuarum acini arefacti antequam maturescant, & in puluerem triti ac poti, alui fluxiones sistunt. Paratur è radicum corticibus sub terra maceratis, & subinde decoctis, & diu tusis, viscum ad aucupia haud inutile. Folia in lixiuio decocta, capillum denigrant, & eosdem fluentes sistunt. Sed peritis considerandum relinquimus quæ Matth. tradit fructum aluum soluere, & acinos eandem sistere. Res est experimenti, quod vix credimus hac in parte Matthiolo compertũ. Veremur ne multa tribuerit Viburno quæ sunt Rhois, cùm easdem aliquando putarit, vti dictum. Eas tamen, quas diximus, vires, Viburno neutiquam denegamus: maximè cùm ipse etiã Dodon. proprio nomine similes eidem attribuat vires, qui scribit Lantanæ & folia & baccas refrigerantis, reliccantis, & astringentis esse facultatis. Quomodo igitur baccæ aluum mouebunt vt prodidit Matthiolus? Ex furculis paratur optima aqua ad oculos. Camer. Rustici nostri, & alibi ferè passim vbi prouenit, virgis commodè vtuntur in ligandis sepibus & lignorum fasciculis. Multi etiam vescuntur baccis, quas, vt citiùs maturescant, supra paleas aut fœnum reponere alterno stratu solent.

Viscum ad aucupia. Capillorum denigrantes & tinctura.

Vtrum aluum moueant.

SPIRÆA THEOPH. FORTE, CLVSIO.

CAP. XXX.

NOminis similitudo, vel potiùs identitas, vt ne eloquamur, hanc non bacciferam, sub hanc classem coëgit quippe quam Clus. Spiræam, [quam nos cum nonnullis doctis præcedentem potiùs credimus] Theoph. suspicatur, cuius hanc tradit historiam.

Bugæ Silesiæ mihi Viennam misit elegantem hunc fruticem D. Sebizius, ipso Vere Anno

1586. qui in meo hortulo repositus, egregiè prouenit (vmbroso enim loco collocarã vt facilius cõprehenderet) & sequente anno flores semen protulit. Duorum autem cubitorum altitudine assurgit, tenuibus ramis seu virgis punicео cortice obductis, per quos sine vllo ordine sparsa sunt frequentia, longiuscula & angusta folia, salignis proxima, per ambitum serrata, supernè dilutiore viriditate prædita, infernè veluti ærugine aspersa, exsiccantis cum quadam amaritudine coniuncti gustus. Extremi ramuli, digitalis ferè longitudinis, satis crassam spicam ferunt exiguorum florum, vuæ in modum congestorum, quinis foliis constantium, è quorum vmbilico multa staminula prodeunt, coloris cum suo flore ex albo rubescentis siue carnei, nullo peculiari odore præditorum, nisi qualis ferè in florente Olea est. Illis enascentibus succedunt pusilla pentagona capitula, quæ ad plenam maturitatem peruenientia tenuissimũ & puluereum quodammodo semẽ flauescens effundunt. Mense Iulio floret. Sub Aug. finem semen maturescit. Qui mittebat Sebizius, percontabatur an ad Syringam referri posset: propter pentagona capitula forsitan quæ Syringæ albo flore capitulis haud absimilia, minora tamen, pollinem potiùs, quàm semen effundentia. Sed ego, inquit Clus. ad Σπιραίαν, cuius Theophrast. lib. 1. cap. 23. hist. inter frutices qui spicam pariunt meminit, commodè referri posse iudico: [verba Theophrast. præced. cap. citauimus] & forsasse commodiùs quàm Viburnum Matth. quod nonnulli σπιραίαν esse volunt. *Hæc ille.*

Descriptio.

Folia

Spica florũ

Semen. Tempus.

Syringa.

Sed nondum vidimus aut hæc planta commodiùs referri possit aut debeat ad Spiræam Theophrast. quàm Viburnum Matth. seu Lantana à nobis proposita; nisi fortè quia spicata est, & in eo magis accedit ad Ericam & viticem. Verùm si hæc tantùm nos nota moueat, cur non potiùs Ligustrum edicemus Spiræam, quippe quod verè ἀκρόκομον & πυραῖον. Si autem Theoph. dicitur ἀπὸ τῆς σπείρας, vt dicebamus & verisimile videtur, considerandum an hæc à Clusio descripta planta quadret: Nihil enim docet an sit sequax & flexuosa. Alioqui nostro iudicio satis benè conuenit Lantana huic Viburnum dictum.

Antorum inducunt.

Ligustrum.

RHVS PLIN. PVTATA

CAP. XXXI.

RHus Plinii quibusdam dictus frutex, & etiamnum hodiè Monspelii pro eodem

Descriptio.

Flos.

Flores

Fructus.

Semina

bitus, ramulis quadrangulis bicubitalibus est donatus, per quos, ordine & serie quadam, folia oriuntur bina vt in Numularia, & luiubis, luiubarū quoque foliis similia, sed acutiora & maiora multò. Flores parui, virides siue chlori, racematim quasi congesti, cum apicibus multis, partim nigricantibus. Fructus Pisorum māgnitudine: pentagoni, cuius seminula, vt notat Lob. intra angulosam tunicam inclusa sunt, cochleara.

Hist. Lugd. sic describit. Frutex ad hominis altitudinem adolescit. Caule est crassitudinis pollicaris, fragili, cauo, Sambuci modo, cortice cinereo, maculoso, membrana rufescente subiecta, paribus interuallis in nodos quosdam intumescente; à quibus surculi siue ramuli prodeunt, lenti, & & flexiles, in quibus folia sunt æqualibus spatiis bina, aduersum disposita, Myrto similia. & latifoliæ omnino similia, aliquantò ampliora, venosa, alterâ parte rubescentia. Flores purpurei in summis virgis hinc illinc enascuntur: fructus nigri è tenui pediculo pendent, aliquantùm compressi, veluti striis quibusdam canaliculati: fibris quaternis discreti, sapore acerbo: semen intus album, rugosum, vinaceis simile. Ergo florum & fructus congerie, eiusdem sapore, foliorum effigie cum Rhois natura & Plinīana descriptione satis conuenit, nisi fruticis proceritate caulis crassitudine & ramulorū longitudine discrepare viderat.

Caulis.

Folia.

Hanc tamen Rhun siue Rhoën Plinii Myrtifoliam volunt & dicunt Pen. Lob. Tab. Camer. & alii plerique. Gesnerus, vt annotat Camer. potiùs Clymenum esse vult, cùm diserte Rhun in herbam & fruticem distinguat Plinius: planta verò hæc quam nunc dicimus, frutex sit, non herba. Myrti quidem folia etiam Coriario tribuit Marcell. verùm de Rhu herba nihil apud alios. Clymeno verò conueniunt 1. κατὰ τὸ πτέρυγα. 2. φύλλα ἐοικότα τοῖς τῆς Μυρσίνης potiùs quàm Myrti. 3. θυμέλια ἐπὶ τῶν κλάδων τῶν ἄλλων πλείονα πολλάκις. acerabulis enim Polyporum similis est fructus. 4. Vis astringendi & refrigerandi insignis. Nec dubium radicem quoque vtilem esse: Sed de hoc aliorum quoque sit iudicium.

Clusio frutex describitur foliis oxymyrsines, flore albo, in Hispania & Gallia Narbonensi frequens, qui à nonnullis Rhus Plin. nuncupatur. Verùm, inquit, cùm is nullius alterius Rhois meminit, præterquam illius, quam herbam cognominat & Coriarii fruticis: arbitramur peritiores ad Dryphani Plinii historiam accedere. Miramur verò Clusium, alioqui diligentissimum herbarum obseruatorem, eï tribuere flores albos; sunt enim virides. Dryophonum Plin. non censemus, flores enim non sunt similes Sambuco, neq; candidi, nec est herba, sed frutex arborescens. Etsi verò prædicti quoque autores, qui Rhun Plinii esse volunt, fruticem istum à Plinianā Rhoë mutatis aliquot discrepare satis aperte, vt equidem putamus, viderint, maluerunt tamen eo nomine donare, quia multis aliis notis Rhois naturam & figuram referret. Certiora docebit posteritas.

Rhus Plinii.

Dryophonon Plinii.

In sepibus agri Monspelientis, pingui densoque solo, præsertim ad Lani amnis crepidines haud insolēs fruticat, & alibi quoque ac Narbonæ similibus locis. Nobis aliquoties Montbelgardi è semine sata prouenit, verùm oborto intempestiuo gelu minima arbuscula, quam vltimò colebamus, periit Septembri. Gesnero quoque Tigurū Antuerpiā missus frutex feliciter adhæsit. Et Camer. quoque ex semine, sed hieme vult recondi. Videtur autem facilè nasci, sicuti reliquæ quoque herbæ astringentes, vt obseruauit Gesnerus.

Locus.

Situs.

Vsus nullus eius hactenus innotuit, præterquā ad coria firmanda, quo nomine notissimum & vsitatissimum cunctæ Narbonæ dicit Lob. Possit tamen acerbitatis & adstrictionis nota quæ ei tribuitur facile ad similes cum Rhoë vsus reuocari ab industrio medico.

Vsus.

ALNVS NIGRA BACCIFERA.

Cap. XXXII.

Descriptio.

RRbuscula est, quæ complures à radicibus rectas edit virgas sex vel octo cubitos plùs minùs altas, pollicaris crassitudinis, in ramulos nōnullos diuisas, cortice exteriore quidem fusco, sed glaucis maculis aspersō, quo detracto, alius apparet, croceo tingens. Ligni materies candida & fragilis, mediotenus rufescente quadam medullā tecta. Folia ad Alnum accedentia, vel vt vult Matth. Corni & Virgæ sanguineæ, per ramos ex oblongo rotunda, in mucronem obtusum desinentia, atro virore nitida, neruosa; ex quorum alis floseulos coaderuatos profert, sed singulis singulos pediculis nixos, paruos, pallescentes, baccis succedentibus primùm virentibus, deinde rubris, demum nigris, ingrati planè saporis: [Tragus malignum dicit] in quibus grana bina lentibus maiora, compressa, in quibus nucleus. Radix per summa cespitum vagatur.

Cortex.

Matth.

Folia.

Flores.

Bacca.

Dum pusilla est, inquit Camer. in pingui solo collocata, folia fert oblonga & magna, similia Guaiacanæ dictæ, tam figura quàm magnitudine.

Semen.

Radix.

Si hæc arbor aut frutex spinis horridus, esset sanè nullum alium in locum illum conijcere possem, infit Tragus quàm ad Rhamnos: Germani quidam Zapfenholtz vocant, propterea quòd Veteres ex hoc ligno epistomia conficiunt; nostrates

Fouls

Faulbaum & Leißbaum à fœtido tum colore tum sapore.

Alnus nigra. Alnus nigra plerisque, vt Dod. Pen. Lob. Hist. Lugd. Thalio & alijs plærisque. *Alnus baccifera* quibusdam. *Frangula*, Matth. & Camet. Dicta autem frangula quòd eius bacculi, recentes præsertim, facilè frangantur. *Alnus baccifera.* *Frangula.* *Alnus Cresc.* Pen. Lob. Hist. Lugd. Thalio & alijs plærisque. *Alnus baccifera* quibusdam. *Frangula*, Matth. & Camet. Dicta autem frangula quòd eius bacculi, recentes præsertim, facilè frangantur. *Alnus* Petro Crescentio: *Siler Plinij* secundum nonnullos: *Arbor fœtida* Lonic. & Schuuenckf. Pen. & Lob. suspicantur esse *Colycean Theoph.* Quod verò Lob. dicit flores albos, nobis non obseruatum. Tragus ait ex pallido albicantes, Dod. inalbescentes. *Siler Plin.* *Arbor fœtida Colycea Theoph.*

Anagyris. Anagyris, inquit Cornar mea sententia est arbor parua, quæ nostris Schwefßbeerbaum/ id est, *grauorum cacationis arbor.* Si intelligit Alnum nigram, vt suspicamur, & quæ Germanica dicitur, excusari sanè non potest. Considerandum tamen an non intellexerit Cornum fœminam, aut cum ea confuderit. Vide cap. de Corno fœmina. In hanc suspicionem nos traxit quòd eodem ferè nomine Cornum fœminam vocat, quo Tragus hanc plantam de qua nunc agimus.

Ligustrum aquat. Gesnero. Vulgi opinio. Luci species. Rob. Const. error. Matth. non. Hist. Lugd. lapsus. Ligustrum aquat. Gesn. Vocatur & Germ. Berenholtz/Belg. Spórkenhaut, & à pueris Pijlhout dicitur, quia pueri inde suas sagittas conficiunt, teste Dod. & Hadr. Iun. Gal. *Aulne noir*: Hericuriæ oppido Ducis Wirtemb. ad comit. Montbelg. sito, vocant du *Pinerne* aut *pissefang*, quia vulgò sibi persuadent animalia eo ligno verberata sanguinem mingere. Rob. Const. interet Lotos referebat: quæ opinio non placet. Bohem. Krußena. Baccæ non sunt gemellæ, vt pingit Matth. ex planta sicca.

Histor. Lugd. more suo duobus distinctis locis, diuersis iconibus & nominibus de hac tradit. 1. sub Alno nigra. 2. sub Frangula Matth. Figura quæ sub Alno nigra posita melior est. Eandem Hist. Lugd. carpit C. Bauh. in suis animaduers. ex professo in eam editis, quòd in sua descriptione non meminerit in baccis quandam fissuram apparere, quasi ex duabus coaluissent: item sequenti libro nempe secundo, huius figuram aliam Frangulæ nomine exhibere, assumpta Figura Matth. nulla interim facta plantæ mentione, in posteriori figura in baccis fissuram eleganter ostendi. Scrupulosa profectò animaduersio, quæ si locum habeat *C. Bauhin.* eodem errore culpandi Trag. Dod. Pen. Lob. alii que qui elegantis istius fissuræ non meminêre. Nobis sanè non placet in icone Matth. vt iam diximus, tàm operè apparêre quasi gemellæ essent baccæ. Nam quod Matth. scribit fructum per medium diuisum, adeò vt duabus simul baccis constare videatur, quodam artificio simul coniunctis, existimamus ab eo non obseruatum nisi in sicca planta: tales enim apparent in sicca. At ipsemet C. Bauh. in expolito & recocto suo Matth. ponit iconem ex Taber. in qua nulla apparet fissura.

Fallitur quoque Matth. qui flores albos dicit. Nobis, vt iam plus satis inculcatum, in luteolum pallescentes obseruati.

Varietas. Videtur Thalius duas species, aut varietates obseruasse in sua Hercynia. 1. Alnū hanc nigram, quam Spöcker ait vocari. 2. Alnum nigram pumilam, in Broccenbergi vertice: nisi id loci naturæ tribuendum videatur. In saxosis namque prouenientes plantæ, vt plurimùm pumilæ esse solent. Considerent diligentiùs qui ea loca adibunt. *Alnus nigra humilis.*

Locus. Nascitur magna ex parte in siluosis, montosis, vdis, vt circa Basileam in monte Murenti & Aquacidâ Vulgò Wasserfall dicta, in monte propè Brenzach, & in Leurach quoque. Prope Montbelg. in itinere versus pontem Vauancourt in siluis: item inter *Arbonam* & *Adincourtium* pagos, inter sentes & frutera Meridiem spectantia. Habetur & in horto E. C. Montb. nostra cura plantata. Geneuæ in monte *Salena* obseruauimus florentem Maio: in monte Mutero, fructu maturo Octobri. Gesn. ait Septembri quoque fructum habere. Nascitur etiam passim in Bohemię siluis & nemoribus. Matth. Scribit Lob. obuiam paucioribus locis, nisi ad Septentriones, vt Angliæ, Germaniæ, & Northmanniæ siluosis & vdis. *Tempus*

Vires & vsus ad Scabiem experimentum. Flauus huius arboris & medius cortex tritus cum aceto, & scabiei illitus, intra paucos dies illam sanat & exsiccat. Estque hoc experimentum singulare. Idem cortex in aceto decoctus putridis dentibus collutione prodest: nam & dolorem mitigat, & dentes ipsos purgat. Corticis vis inest non modica cùm exoluens, tùm etiam astringens. Ideoque Rhabarbari modo aluum deijcit, & viscera roborat. Idem bilem & pituitam expurgat: quinetiam hydropicorum aquas ducit. Decoquitur cortex cum Eupatorio communi, Pontico Absinthio, Agrimonia, Cuscuta, Lupulo, Cinnamomo, Fœniculi, Apij & vtriusque Intybi radicibus, ad hydropem, malum corporis habitum, & Ictericiam: daturque potandus ita affectis quinque vnciarum pondere, magno sanè auxilio. Atqui operæpretium est, vt priùs excrementi humores, qui in ventriculo, & primis locinoris venis decumbant, expurgentur. Soluit enim aluum sine vllo incommodo, bellè iecur expurgans, ac roborans, adeò vt quidam, qui scyrrhoso iecoris & Lienis affectu laborabant, hoc medicamento curati sint. Aperit enim omnium viscerum obstructiones, & vasa omnia à crassorum excrementorum infarctu expedit. Extimo cortici facultas est adstringens: intimo autem exsoluens. Vterque simul ab arbore deliberari debet, in ipso statim Veris principio, ac deinde in vmbra siccari. Siquidem viridis nullus debet esse vsus, quòd vomitiones moueat. Bohemis vsus eius vulgaris est. Decoctum quod hinc paratur, quiescat priùs oportet antequam propinetur, duobus aut tribus diebus, quousque flauus color in nigrum vertatur, alias vomitiones mouere quandoque solet. Idem potum, vbi aluum non exsoluerit, appetentiam prouocat, ob eam quam possidet astringendi facultatem. *Ad febrem quotidianam.* Cortex interior Frangulæ, Absinth. Cichor. Lupul. rad. Fœnic. Apij, Asparagi, omnia simul coquantur, additoque Cinnamomo, Saccharo, Oxymelite, fiat potio. *Ad Tertianam*: Idem cortex coquitur cum Endiuia, Borrag. Cichor. Oxalid. rad. Fœnic. & bibitur decoctum. Præ cæteris autem facit hic cortex ad *Splenis affectus*, coctus cum Asplenio, Ruta mitar. corticib. cappar. & Fraxini, rad. Fœnic. & Petrosel. Atque hæc quidem potio, vt maximè non soluat aluum, appetentiam tamen excitat: id quod non facit, si purget. Notandum tamen ante huius vsum, Venam, si opus sit, esse priùs aperiendam, & corpus purgandum, vti dictum. Præstat cortex, Matth. iudicio radici quàm trunco detractus. Præcedentia de interiore cortice flauo intelligenda: exterior enim qui nullius efficaciæ cuticula abradendus, retento flauo, exsiccato, & ad vsus repositio.

Hic, vt scribit Dodon. licet temperamenti calidi in vino maceratus aut cerevisia, deinde epotus, potenter vomitum mouet, pituitam & humores putridos contentos in ventriculo pellit. Interior hic cortex apud rusticos nonnullos in vsu est.

Tempus *Vires & vsus ad Scabiem experimentum* *Tertium.* *Purgans.* *Hydrops.* *Iterus Vicenarium.* *Obseruatio.* *Obstruit, Coctorum & Cocturum* *Cautio Venæsectio.* *Modus administrandi decoctum.* *Ad aperitionem.* *Ad vomitum.* *Ad Splenis affectus.* *Vena secanda præmittenda*

Rusticorum medicina.

qui eius vruntur diluto, quando corpus expurgare cupiunt. Expurgat enim, vti dictum, tum crassos & pituitosos humores, tum & biliosos: & non modò per inferiorem sedem, sed frequenter etiam vomitione, cum magna ventriculi perturbatione ac molestia. Rusticorum idcircò magis est medicamentum, quàm vrbanorum: ac eorum qui crassa victus ratione vruntur, quàm delicatè viuentium. Plerique tamen cum Matth. & Camer. asserunt, corticem aridum mitiorem esse, & minores molestias excitare: recenti siquidem ac nondum resiccato humiditatem quandam superfluam adesse, quæ torsiones adferat ac vomitiones excitet, ventriculumque perturbet. Tabet. ad duplum Rhabarbari dandum suadet. Sed malimus paullò inferiùs subsistere, si tam forte sit medicamen, vt ille ait.

Nota.

Dos.

In multis locis Saxoniæ hoc tempore vruntur loco Rhabarbari, teste Camer. quod interdum propter immensum pretium non cuiuis præscribi potest: possunt corrigi & castigari adiectione anisi, cinnamomi, spicæ, aut similium. Vulgus Silesiorum corticem luteum flore lactis incoquit, contra scabiem præsentissimum remedium.

Contra scabiem.

Noui tamen, inquit Schuenckf. eius vsu Agricolas hydropicos factos & penè suffocatos fuisse, repentina malignæ materiæ repercussione. Eapropter ab eius vsu abstinendum suadeo, nisi priùs fuerit probè euacuatum corpus. Flores apibus grati. Folia lætum feruntur bubus, ac præcipuè vaccis pabulum, quæ horum pastu lac reddunt copiosius. Ex ligno sagittas parant.

Cautio.

Apibus gratus flores.

ALNVS NIGRA BACCIFERA, RVGOSIORE FOLIO, SEV MAIOR.

CAP. XXXIII.

Descriptio. Cortex.

PEr omnia maior est hęc species, caudex, rami, reliqua: cortex exterior tenuis foris cinereus, intus virescés, cui alius subest crassus, in plures diuiduus, intimâ facie quâ lignum attingit, flauus, laminæ verò in quas deduci potest, vel croco tinctoriæ vel versicolores, ruffo, flauo, filamentisque albidis, sapore amaro. Folia, quàm in vulgari Alno nigriora, multò ampliora, palmo longiora, duas vncias & semissem lata, subrotunda, rugosa, atrouirentia, splendida, crenata. Floscules bini simul aut singulares ex petiolo non longo adhærent, colore herbaceo, in quatuor laciniasmucronatas diuisi, totidem apicibus virescentibus interiectis, stylo in tria cornicula extrorsum reflexa dissecto.

Folia.

Flos.

An Lonic. Creutzbeer seu Rhamni Dioscoridis species? Eius Icon huic nostræ quadraret, si baccæ numerosiores non essent simul iunctæ. Rhamnus esse non potest nostra Alnus quia non spinosa: is etiam suam spinosam negat, & tamen cum Rhamno in idem cogit caput, nescit forte quid scribit, nec cuius plantæ iconem exhibeat non enim describit.

Locus.

Propè S. Hippolytum, Burgundorum asperis locis, montosis, Soli meridiano expositis, prouenit. Obseruauimus etiam inter *Barlmt* & *Lesse* eiusdem Burgundiæ montosis locis ad Dubim, & iuxta castellum *Meche*: item inter *Cerenel* oppidū & C. Wirt. Burgundicum, & *Baulme* itidem montosis & lapidosis. Nec non propè *Cauernam illam admirabilem Passauantium* in Eiusdem C. Wirtemb. ditione sitam, [in qua æstiuissimis æstatis tęporibus glacies concrescit] quæ eidem Principi currum plenum rediru annuo debet Montbelgardum deferendà, ad vinorum refrigeria æstiuis canículæ diebus: hyeme verò liquescit glacies, & cauerna calet, cùm extrinsecus omnia rigent glacie ac niuibus.

Cauerna glacialis media æstate.

Aiunt S. Hippolitani ligna colligi ad pulueré bombardicum parandum, eorumque carbones ad eam rem vehementer commendari prædicat.

Vires & vsus.

DAPHNOIDES ET LAVREOLA.

CAP. XXXIV.

ANteąuam Laureolam vulgarem folio perpetuo proponamus, quæ accedit ad Daphnoidem Veterum, si non eadem: placet priùs generalia & Veterum placita de ea præmittere.

Daphnoides Eupetalon.

De ea igitur sic scribit Dioscorides. Daphnoides alii qui *Eupetalon*, alij *Chamædaphnen*, alij *Cneoron* vocant. Exiguus frutex est, [*semicubitalis*] cubitalis, ramis multis a medio sursum versus sori modo flexilibus & obsequiosis, iisque foliosis. Ramulos vestiens cortex supra modum viscosus est: at folia sunt Lauri, verum molliora, fractuque contumacia, quorum gustatu os fauceśque mordentur & accenduntur. Flores candidi: fructus cùm e maturuit, niger: radix superuacua. Nascitur in montosis. Sed in Dioscoridis lectionis varietas occurrit. Basil. &. vulg. codices folia huic Lauro *ixvéλua*: Vet. cod. autore Lacuna *ixvoéιτια* habet, quod magis placet. Nam & Plin. quoque Daphnoiden crassiore, molliorequè quàm Laurum folio esse prodidit, vt mox patebit. Quin & Serap. *ixvoéιτια* potiùs, quàm *ixvιτιά* legisse dicas, si aduertas eius interpretem tenaciora conuertisse. Marcell. validiora vertit, mimirum veterem lectionem secutus, quæ naturæ foliorum Laureolæ vulgò dictæ magis conuenire videtur.

Cneoron.

Descriptio. Dafne.

Folia. Flores. Fructus.

Dioscor. lect. emend.

Plin. l. 16. c. 30 de Lauri generibus tradens: Id quoque, inquit, quod Daphnoides vocatur genus, in nominum ambitu est. Alij enim Pelasgum, alij Eupetalon, alij Stephanon Alexandri vocant. Et hic frutex est ramosus, crassiore, [graciliore, Dal.] ac molliore quàm Laurinis folio, cuius gustatu accenditur os atq; guttur: baccis è nigro rufis. Idē & alibi præter hæc nomina & siluestrem Laurum dici ait. Quidam legunt: baccis nigris & rufis: nigris vel rufis: Vet. Dal. At si vulgatam lectionem retinere lubeat, dicere queas Plin. de baccis nondum perfectè maturis intelligendum esse: alioqui nec rei nec Dioscoridi consentiret.

Pelasgus. Eupetalon.

Syluestrem Laurum.

De Laureola nihil Theophrastus, nisi forte hæc quæ habentur l. 9. c. 15. Nascitur apud Arcades Elleborus vterque, albus & niger: item *Actea*, *Daucus*, *Daphnoides*, *Cneoron*: (Sic enim legimus & distinguimus apud Theoph.) id est, Daucus, Daphnoides crocea:

Theophr. emend.

Croceâ: Gaza τὸ ἀγριοδαῦκον non ſeparat à ἥμερος, ſed Dauci ſine Paſtinacæ ſpeciem facit. Cæſalp. quoque ad Daucum ſiue Carotam refert, vt dicetur ſuo loco de Paſtinaca: Marcell. & Curtius, vt in ſequentibus patebit, intelligunt Daphnoidem, diuerſam omninò plantam à Dauco.

Hiſt. Lugd. ſcribit: Albam ſeu feminam Laureolam noſtram, Daphnoidem alteram eſſe ignoraremus, ſi Theoph. apertè non docuiſſet Daphnoidis eſſe genera duo, fructu præcipuè diſtincta, qui niger in altera eſt, in altera Croci colore, nempe ſtaminum, quæ à flore Croci auulſa recondantur, non autem Croci liquore diuti, vt meritò hæc Daphnoides, crocea nominari poſſit. *Hactenus*: Nobis autem nondum occurrit adhuc locus, vbi Theoph. meminerit Daphnoidis nigræ.

Chamædaphne. 1. *Daphne Alexand.* 2. *Daphnoides.* 3

Sed quam aut qualem Daphnoidem intelligit Galenus: quando l. 6. ſimpl. ſic ait: Chamædaphnes germina tenera edi quoque aſſolent. Eſt autem perſimilis Daphne Alexandrinæ ſicut ſanè & quod Daphnoides nuncupant. Certè non exiſtimamus eius germina poſſe edi, ſi eandem cum Dioſcoridea intelligit. Dalech. ſententia fuit Galenum ſimilitudinem Daphnoidis cum Chamædaphne & Lauro Alexandrina oſtendiſſe abſque Dioſc. teſtimonio, ſic tamen vt ei fides conſtet, ſi vel δαφνοειδὲς, accipiamus non quidem vlcerantem & vrentem fruticem Laureolam noſtram, ſed Clematiden Galeni ſecundam, quam paulò pòſt ἀγριοδάφνην etiam vocari teſtatur. Ambabus enim vis eſt aſtringens & ſiccans. Vel ſi parem vtriuſque vim, Chamædaphnes, inquam, & Daphnoidis catharticæ, in prouocandis tantùm menſibus intelligas: menſes enim & hæc & illa ciet. Proprio capite oſtendemus clematiden ſecundam ſpeciè dici à Dioſc. Gal. & Plin. Daphnoidem.

Clematis Gal. 2.

Herba Victoriola.

Diglaſſos. &c.

Apuleius more ſuo nominum faſciculum conſarcinat, ſic ſcribens c. 58. Herba Victoriola, Eupeplios Græcè, Daphnoides, Hypoglotſion, Eupetalon, Diglotſos, Nycephyllon, Pelleon, Idæa Daphne, Samothracia Daphne, Alexandrina Daphne, Mitrion, Danaë, Stephane Alexandru, Chamædaphne, Carpophyllon, Daphnitis, Latinè Peruinca, Victoriæ folium, Laurus Alexandrina, Macedonica, Laurago, Muſtellago terreſtris vocatur. Et addit: frutex eſt ſæpiùs cubitalis, foliis vt Myrtus, [in omnibus exépl. ſine intellectu legebatur, muria: nos reddimus Myrtus. Humelb.] paulò maioribus, & non infractis, id eſt, non facilè fragilibus, ſed lentis. Hum.] guſtu remordentibus & incendioſis. Herbæ Victoriolæ folia pinſabis, & ſuccum eius cyathis duobus dabis cum melle bibere ieiuno, mox phlegmata intercidet. (hoc eſt, diſijciet, diſſipabit, deducet, purgabit. Hum.) Quod ſi prædictorum nominum rationes ſcire cupis, tradit eas idem Humelbergius in ſuis ad Apuleium notis.

Non temerè fidendum Apuleio.

Nobis ſanè Apul. diuerſas plantas confundere videtur: inter alias *Daphnoidem*, *Laurum Alexandrinam* & *Peruincam*, cùm in nominibus, tum in deſcriptione. Potiſſimùm tamen videtur nobis ſcribere voluiſſe de Daphnoide, quod apparet ex deſcriptione cùm ait, folia incendioſa: & ex viribus, ſi intercidit interpretandum vt Humelbergius vult. Fuchſ. tamen aliter ſentit: Victoriolam Apulei exiſtimat Laurum Alexandrinam, & hanc cum illa confundi ab Apuleio. Profectò Apul. poſſet creare temerarijs magnum periculum vitæ. Si intelligit Laurum Alexandrinam, de eius ſucco dari poſſe concedimus: verùm non duos cyathos, vt ille vult. De daphnoide verò nequaquam. Quis enim plenos præbeat cyathos eius ſuci, cuius foliorum aut corticis maſticatum abſque magno incendio lingua & fauces ferre nequeant? Veriſſimè in Apuleium retorqueri poteſt, quod ſcribit in præfat. ſui libri aduerſus medicos: nimirum eius ſcripta de medicaminibus herbarum, earumque viribus, eſſe vendicationes potiùs quàm curas: ipſumque inertiâ pleráque & imperitiâ enixum, lucripetam verum, aut ſine literata ſcientia, de qua ſe iactat, temerarium nuncupandum, quique adeò ipſis ſæuior morbis exiſtat. Ipſe enim tantâ & tam ſupina quadam imperitia & temeritate, confundit plantas & earum vires ſalubres cum inſalubribus, cum immenſo vtentium periculo, vt ex hoc loco & alijs quamplurimis hoc opere detegendis patebit, vt ſatius fuiſſet, ſi obſcæni ſui Animi metamorphoſin ſuæ ſortis hominibus explicaſſet, quàm in re tam ſacra, hominumque vſibus adeò neceſſaria temerarium & iactabundum ſuum iudicium & ſtylum adhibere. Apage verò peſtilentes hos ſcopulos. Nos certiora meditamur tutioraque. Diſcant verò interim herbarum & medicinæ Studioſi, nullibi huic herbarum alieno Commentatori temerè fidendum eſſe, donèc illud clariùs & ad oculum cunctis patefaciamus.

Confutat Apulei.

Humelberg. taxatur.

Ipſe verò etiam Humelbergius nobis non videtur meliùs intellexiſſe hiſtoriam Daphnoides, quàm Apuleius, dum aſſerit, Laureolam & Zyland eſſe, & talem quidem, qualem Apul. deſcribit, eccur non declarat quam Laureolam intellexerit, folio perpetuo an deciduo? Quæ propriè Laureola dicitur, ignota eſt Cordo: quæ folio deciduo, eidem eſt Thymelæa, Fuchſio verò Daphnoides & Zetlant, quam ſuſpicamur Humelburgium intelligere. Quicquid ſit, neutra conuenit cum deſcriptione Apulei. Neutra enim folia habet Myrto vllatenus ſimilia: per Myrtum autem apud Apuleium intelligimus ſilueſtrem, id eſt, Ruſcum: quæ ſimilitudo cum Ruſco non tribuitur à Veteribus Daphnoidi, vel Laureolæ, ſed Lauro Alexandrinæ: præterea in Laureola folio deciduo, folia non ſunt lenta, ſed facilè fragilia. Neutram Laureolam coronis adhibitam fuiſſe centemus, & Laurum Alexandrinam potiùs in eum vſum vocatam, quam ſua lignæ iſtæ plantæ. Hypoglotſum male dici de Daphnoide, clarum nobis videtur. Si quis conſideret Apulei caput 27. de Chamædaphne, hanc eum à Daphnoide diſtinguere vix animadvertet. Carpophyllon non poteſt dici de Daphnoide, quod id nomen proprium ſit Lauro Alexandrinæ & Ruſco. Hæc fructum ſupra folium gerit; non illa. Peruincæ quoque vocabulum minimè Daphnoidi conuenit, vt apparet ex Plin. ſed clematidi ſecundæ, quæ etiam Chamædaphne dicitur. Cur Apuleius Muſtellaginem terreſtrem vocauit ſuam Victoriolam, cùm tamen apertè ſcripſerit c. 27. Chamædaphnen dici Italis Muſtellaginem?

Neque carpophyllon.

Gar.

Sed quid multis ſtirpium ignorantiſſimo refutando inhæremus? Audiamus Serapionem. Laurus Daphnoides: Eſt & Gar ſpecies alia, quæ dicitur Daphnoides &c. ex Dioſc. Ortus eius [alij & rectiùs. Virtus eius.] eſt ſicut Chamædaphnes, & ex Galeno.

Laurus fo.

Hermol. de Daphnoide pauca habet hæc. Daphnoides & ipſa Laurus ſilu. Herbarij noſtri Laureolam & hanc & Chamædaphnen Dioſc. vocant. Folio huius craſſiora Plinio quàm Laurus, graciliora Dioſcoridi: cuius verba mihi nó videntur, quibus dicitur: Alypo ſimilem hanc herbam

Alypoides.

elle, floribus Nymphææ. Inuenio & qui Alypoides hanc vocent. *Hercule.* Verùm non docet quâ plantam per Laureolam intelligat.

Laureola Ruellio in Dioſc.

Non Laurum, inquit Marcell. in Dioſ. ſed Lauri formam & ſpeciem: neque eam toto corpore, Verùm in foliis & fructu tantùm habentẽ herbam Græci *Daphnoides* dixerunt. Laureolam vocant. Exploſimus quod à capitis principio apud Dioſc. ſtatim legebatur Alypo ſimile Daphnoides: & florem Nymphææ habere: & quod ſequitur: in medio floris eſſe Cono ſimile quiddam, in quo ſemen: quoniam non reſponderent Daphnoidis hiſtoriæ, & nullibi in antiquiſſimis Græcis & Latinis ea legerentur, & paulò pòſt de flore eius, legitimo loco ageretur. Naſci multum Daphnoides hoc Theoph. in Arcadia teſtatus eſt, numeraturque ab eo inter ea quæ præcipuam purgandi vim habent. Cæterùm non videmus cur Marcellus Daphnoidem dicat herbam, cùm exiſtimet Laureolam, quæ frutex bicubitalis & maior interdum, & ipſe Dioſc. dicat *Δαφνοειδεα*. Addendum & illud: Daphnoidem à Theoph. nõ ſolùm numerari inter purgantia, ſed etiam inter alia non purgantia. Ruell.

A Theoph. inter purgantia relata.

Marcell. non.

Ruell. taxat

Ruell. Daphnoidis hiſtoriam non illuſtrat, ſed cum Hermolao, cuius conſueto ſibi more verba transſcribit, non citato eo, dicit Herbarios noſtros appellare Laureolam, eiuſque deſcriptionem ſubiungit, non ad ipſam plantam factam, ſed ex Dioſc. inepte repetitam.

Stephanus Alexandri.

Curtius notat Alexandri Stephanion à nonnullis vocari, quòd eo Alexander Magnus coronari ſolitus ſit. Hic volumus Antiquitatum ſtudioſos exercêri, nos certè ipſi, abſque autore, non credimus. Sic & de eadem Daphnoide ex Veterum plenitis hiſtoriam pangit, ac ſi ſua eſſent, non dignatus eos citationis honore, quod plagiarium eſt. Sed quid ille curat, qui paſſim plagio ita attritus, vt iamdudum duriſſimum contraxerit callum. Nunc Laureolam noſtram vulgatam deſcribamus.

LAVREOLA SEMPERVIRENS, FLORE LVTEOLO.

Deſcriptio.

Folia

Flores

LAureola Recentioribus dicta ad cubitos duos & altiùs grandeſcit, ſtipite lento, aliquando ſimplici aliàs in ramos aliquot diuiſo, quem ſubcinereus tegit cortex, & tractu contumax, & flexuoſus: foliis ferè nudũ, quæ circa faſtigium potiſſimùm gerit, eaq; ſatis frequentia, Laureorum æmula, nec per hiemis aſperitates caduca, ex anguſtiore principio ceu ceruice ſenſim dilatata, tandemq; in nucronem deſinentia, craſſa, glabra, nigricantia, ſplendentia, Laurinis ferè ſimilia, ſed minora, inter quæ longiuſculos, graciles, cautoſq; multos ſtellatos profert floſculos luteos, [Dod. e virore ſubcandicantes: Lob. ex herbaceo albos vel luteolos] ſuccedentibus baccis glomeratim proximè ad ramos cohærentibus, iuniperinis paribus, nonnihil oblongis, primùm viridibus, per maturitatem nigris, nucleo intus duro, cannabis ſemine paulò longiore, medulla interiore candida. Radix ſubeſt in aliquot partes diuiſa, longa, craſſa, lenta, quæ difficulter euelli poteſt. Sapor toti frutici feruidus.

Bacca.

Nucleus.

Radix.

An Hermol. Herbariorum Laureola, cuius verba paullò antè citata.

Scribit Marcellus Daphnoiden Dioſc. noſtræ ætatis peritiores Herbarios priuatim Laureolam vocare, ac oſtendere Laurinis foliis ſurgentem à terra ſurculoſum fruticem confertis coacerua-tiſque ſub foliis ſeminibus, quæ Laurinarum baccarum figurâ ſunt, nigris maturitate. Florem videre non licuiſſe, Quod ſi Marcell. intelligit Laureolam quam nos hic, hæc repugnant. 1. Quod non ſit herba, qualem ipſe dixit Daphnoidem (vt antè dictum) præter tamen Dioſc. 2. flores non candidi. 3. radix non inutilis, quibus notis deſignatur à Dioſc. Daphnoides. An etiam huius noſtræ folia molliora ſint Laurinis, vt de ſua Daphnoide Dioſc. ait, dubitamus.

Marcell. reprob.

An Ruell. hanc pro Daphnoide & Laureola Herbariorum intellexerit, vix ſciri poteſt, quia Laureolam imaginariè, nec ſibi viſum aut cognitam deſcribit, vt dictum priùs.

Candidè & apertè Cordus *Δαφνοειδη* Recentiores Laureolam vocant, quæ in noſtris omic. non habetur, nec ego quæ ſit compertum habeo. Hic Germanus fuit ſicut & Cornar. ipſi coæuus, qui tamen duobus diſtinctis locis apud Dioſc. magna ſecuritate tradit. 1. Daphnoidẽ Officinis Laureolam vocari: Germ. Zuſant. 2. cap. ſeq. Officinis & herbarijs Chamædaphnen etiam Laureolam vocari. Et poſtea inferiùs alio cap. ait, eſſe hodie apud ſuos, qui cum Daphnoide Chamelæam confundant, itidem Zeilant appellantes: qui ſanè non ritè nobis videtur diſtinguere has plantas: & vt verum fateamur, neſcimus quam Laureolam intelligat pro Daphnoide.

Officinis ignota.

Monachi quoque Laureolam vulgò dictam Daphnoidem vocitant. Ac eos (inter quos Pandectarius) hallucinari ſcribunt, qui Laureolam volunt eſſe Mezereonis ſpeciem.

Pandect. error.

Quin & Anguil. Daphnoiden ait hodiè vocari *Laureolam, Oliuellam, Oriolam,* & notiſſimam eſſe in Italia.

Oliuella. Oriola.

Chamædaphne, inquit Matth. quam Laureolam marem plerique vocant, foliis ac fructu à Daphnoide non longè differt: verùm hæc tantùm intercedit differẽtia, quòd Chamædaphne ſingulari rectoque caule conſtat, cui folia circunquaque prominent, adeò vt in cacumine in orbem vmbellæ inſtar diradientur, ſemine inde prodeunte Daphnoides modo. *Hæc Matth.* cuius icon habere videtur aliquid commune cum Laureola folio ſemper virente, Sed quæ hic tradit non diſtinguunt à Daphnoide. In Epit. nullam ponit deſcriptionem præter Dioſc. & iconem, ſcribens Italis dici *Laureola minore.* In Com. cum magnis con. Lat. & Ital. aliam ponit iconem cum foliis acutioribus & tribus virgis additis floribus. In hiſt. Germ. omiſit & iconem & deſcriptionem Dioſc.

Laureola, mas. Chamadaphne.

Matth. ad modum Cornuti in hiſt. Laureola.

Camer. in ſua Matth. epitome poſuit iconem iam dictam cum tribus virgis, addens, ſibi repertam ſimilem aliquando plantam in montibus

Chamadaphne Camer.

Sileſiæ altiſſimis verſus Morauiam, ſed folijs craſſis, duris, & caule ſatis denſo, baccis nigris. Quapropter veriſimile eſſe, potiùs ad Daphnoidem referendam: nec immeritò de hac ſtirpe, tunquam incognita, nonnullos dubitare. Idem in hiſt. Germ. ait, prouenire cum baccis nigris, foliis latis, in quibuſdam montanis locis propè Lacum Lemanum & ad Rhenum: videri ſpeciem Chamædaphnes Marthioli.

Daphnoides.

C. Bauh. apud Matth. Chamædaphne, inquit, Matthioli: Daphnoides ſeu Laureola Lugd. de qua ſtirpe nonnulli dubitant tanquam de incognita: alij tamen ad Daphnoidem referunt: ſuſpicantur Matth. Laureolam Offic. exprimere voluiſſe. *Hæc ille*: vbi incuriâ typographicâ pro Chamædaphne, poſita icon Lyſimachiæ ſiliquoſæ ſpecioſo flore.

Vt liberè dicamus, quod ſentimus, videtur nobis Matth. non nouiſſe diſcrimen inter Laureolam folio deciduo, & folio ſemper virente, atque adeò neſciuiſſe, quas plantas ſuis nudis iconibus proponeret. Si pro Chamædaphne intelligit Laureolam ſemper virentem, id fit cum ſummo periculo. Quis medecinæ peritus volet exibere ad ardores ſtomachi mulcendos, & ſedanda tormina, menſes & vrinas ciendas, & in peſſis (ad quæ omnia Chamædaphne commendatur) tam feruidam & malignam ſtirpem, qualis Laureola; Ea præterea non reſpondet deſcriptioni: fructus non eſt ἐρυθρὸς, ruber: nec κυκλοτερὴς φύλλων ἐκπτωσις habet.

Matth. nor.

Cautio in Matth.

Lacun. iconem Matth. proponit nomine Chamædaphnes, dicens, vocari Laureolam marem, non demonſtrans quæ ſit, aut qualis. *Cæcus cæcum ſequitur.*

Lacuna nor. & Lonic.

Eadem cenſurâ dignus Lonic. qui Chamædaphnes iconem Matth. proponit, nihil addens de ſuo: ſed cautè euitauit hos ſcopulos: meliùs tamen ſuæ exiſtimationi conſuluiſſet, ſi Dioſc. & Matth. citaſſet, ex quibus ſua aſſumpſit & tranſcripſit nullo plagij metu. Videri nempe voluit probè nouiſſe ſibi ignotam ſtirpem.

Daphnoides Dod. Laureola. Empetro ſup. Peplus. Dod. nor.

Dod. eandem facit cum Dioſc. ſic tradens: *Laureolæ* Latini poſteriores Laureolam dixere. Vocatur & ἰουλιανὴ ac πίτυλλις. Huius baccas Piper montanum ab Italis nuncupari, ſunt qui affirmant: alij à Germanis etiam Zeilandt dictum volunt.

Idem putat Theoph. Cneorum nigrum eſſe poſſe, folio ſiquidem Myrtum ſatis referre: (quod ei nunquam conceſſerimus) & ramoſam, [ſæpè etiam vnicaulis eſt] lentam, obſequioſamque ſtirpem, albæ radicis, abſque odore, fructu nigro, quæ potiſſimæ notæ ſunt Cneori nigri Theoph. Nos pro eo etiam proponemus ſuo loco. Placet alioqui Dod. figura, quam hîc proponimus, quanquam magna ex parte vnico caule à nobis ſit conſpecta.

Icon.

Geſn. in horto ait Laureolam ſeu Daphnoidē ſpontè circa Lacum Lemanum naſci folijs ferè Lauri, anguſtioribus, ſolidis, guſtu feruidis. Item in append. Daphnoides, inquit, è Sabaudia miſſum, vbi ad Lacum Lemanum ſpontè prouenit, autumno ſuperiore plantatum viret adhuc, ſed non ſatis lætum & tenuioribus folijs, quæ ad Daphnoides noſtrum vulgare ferè accedunt. Quibus verbis ſanè duas ſpecies inſinuat, hanc vt putamus, quæ Sabaudica, & per vulgare eam quæ folio deciduo.

Locus

Cronemb. ad pilulas Mezereonis Pandectarium & Dinum reprehendit, qui Mezereon putarint Laureolam eſſe, vt copioſiùs poſtea dicemus in hiſt. Laureolæ folio deciduo. Nos verò per Laureolam cuius mentionem facit Cronemburg. exiſtimamus intelligendam, quæ perpetuo folio.

Laureola non eſt Mezereon.

An eandem intelligit cenſor Apollo quando ita inſit Rad. 1. Serap. & Meſues non implicant cũ Mezereo Laureolam & Lotiolam vulgi, cuius hiſtoriam reddidit Dioſc. l. 4. Daphnoidem dictam non admiſcent: quanquam Matth. neſcio quâ mente huic capiti inſitam aſſeuerare audeat: eius enim reminiſcitur Serap. cap. de Lauro: Meſue tõticet &c. Præterea in commento Daphnoidis, Matth. vt etiam Fuchſ. aliud eſſe Mezereon à Chamęlęa ſcriptum reliquit: huius verò ſententię immemor, cap. de Chamęlęa, idem eſſe Mauris Mezereon, quod Chamęlęa, Thymelea ac ſimul admixta Laureola, comminiſcitur.

Laureola Vulgi.

Matth. reprh.

Fuchſ. nor.

Idem Apollo rad. 10. Daphnoides Offic. Laureola ex Dioſc. Laureola fœmina medicamentariis. Verùm Apollo ita irradiat nobis, vt non poſſimus aſſerere, quę ſit eius Laureola, nedum intelligere de qua planta loquitur.

Lob. & Pen. Daphnoidis ſiue Laureolę vt nomenclatio, ſic natura proſum Puſillam Laurum imitatur, vt plebecula vix conſpectam dictitet Laurum. Vbiuis fermè Germanię, Galliç & Angliç, præſertim Mulomedicis & mulierculis clinicis nimis quàm nota, vt mirũm ſit Commentatorem Senenſem tam ieiunè & manca deſcriptione hanc deſignaſſe, certo indicio ignorationis: quippe figura quam nullis floribus dat, fortè Mezerei Germanici ſurculum refert potiùs quàm Laureolam.

Apollo nor.

Matth. nor.

Tragi tela contra Lob.

Lob. Obſ. Daphnoides ſiue Laureola, Germanicè Zeilandt: Gall. *Laureole*, Ital. *Oliuella*: perperàm Thymelea Tragi. Sed fallitur Lob. non enim Tragus hanc poſuit de qua hic agimus pro Thymelæa, cuius nec icon nec deſcriptio hanc noſtram oſtendit. Cluſius ſcribit Pyrolę fruticantis folia carnoſa, ſuperne ſaturatiùs virentia & ſplendentia Chamædaphnes, quam vulgus Laureolam vocat, foliis, formâ & magnitudine propè ſimilia.

Schuuenckfeldius Chamędaphnen Cluſii quę perpetuifolia eſt cum alia confundit, vt poſtea dicetur.

Hiſt. Lugd. tradit Dale champ. cum Dodon. Laureolam Offic. ſiue Laureolam marē Dioſc. Daphnoidem eſſe rectè cenſuiſſe, quæ Matth. ſit Chamædaphne. Hiſp. *Loreola*. Iconem quoque habet Chamædaphnes Matth. titulõ Daphnoidis ſeu Laureolæ: habet & aliam titulo Daphnoidis ſeu Laureolæ cum flore: & cap. ſequenti pro Laureola folio deciduo cur poſuerit iconem Dodon. titulo Laureolę cum fructu, nec nos ſcimus, nec illa excuſabit: erat enim ponenda pro ſemperuirente. Sed ita euenire ſolet de ſibi incognitis commentantibus.

H. Lugd. tr. tur.

Tabern. Kellerhals Germanicè vocat.

An Cęſalp. Daphnoides Italis Laureola dicta?

Daphnoides Cæſalp.

Gignitur magna ex parte in ſiluis ac montibus vmbroſis incultis & frigidiuſculis. Tamen in Italia circa Patauium obſeruauimus inter montem Gemulam & di-venda, necnon in huius deſcenſu verſus Balneum Aponenſe, ſed quæ & ipſa loca frigidiuſcula ſunt reſpectu reliqui tractus. Florebat menſe Februario floſculis paruis lureolis ſtipata. Vidimus etiam Patauii, Veronæ, Ferratiæ, & Bononię in hortis cultam. Geneuæ circa Caſtellum *la Baſtie* dictum iam Decembri florere incipientem, vbi & Feb. & Martio aliàs florēre ſolet Baſileæ propè Dornacum, & in horto D. Th. Zuing.

Locus.

Tempus

Zuingeri, ex quo & Montbelgardum in hortum transtulimus, vbi & floruit & baccas tulit. In Burgundicis etiam montibus aliquot obseruauimus, vnde etiam transplantauimus. Iam priùs dictum apud Lemanum lacum reperiri, & non paucis iuxta Rhenum ac Mosa locis. Flores, inquit Dod. præmature germinant, paulò post Autumni æquinoctium: hyeme aut primo vere perficiuntur: fructus Maio & Iunio Lob. autore: media æstate etiamnum virent, demum æstatis fine & aduentante Autumno maturitatem assequuntur, & nigræ fiunt. Tota hyeme viret, foliaque obdurant, vt in cæteris stirpibus perpetuò virentibus.

Sorix.

Vires & vsus.

Etsi pro certo & indubitato asserere non possimus hanc esse ueram & genuinam Dioscoridis & Plinij Daphnoidem, reclamantibus suprascriptis aliquot notis: quia tamen vires ab iisdem traditæ apprimè huic conueniunt, luber easdem hic recenſere. Folia gustatu os faucesque vellicant & inflammant. Eadem seu arida, seu etiam recentia potu pituitosa per alvum deiiciunt: vomitus quoque ac menses cient: quin & commanducata pituitam à capite extrahunt, & sternutamenta mouent. Cæterùm & quindenæ ipsius baccæ potæ, purgãt. Paulò aliter Plin. Daphnoides, inquit, [hiuc his nominibus quę diximus] silvestris Laurus prodest, alvum soluit, vel recenti folio vel arido, drachmis tribus cum sale in hydromelite manducata. Pituitas extrahit folium & vomitus, stomacho inutile. Sic & baccæ quinæ denæue, purgationis causa sumuntur.

Purgant. Vomitum. Menses. Capitis pituita.

Plinij locus lectu dignus defenditur contra Serap.

Sunt tamen qui Plinii lectionem ad Dioscoridem aptãdam & emendandam censeant, vt Sarracenus. Nos sanè in Plin. nihil præter rationem dictum inuenimus. Nam & stomacho incommodam hãc plantam censemus, insignis suæ acrimoniæ & ardoris gratiã, & quinas baccas malumus quàm denas, has quàm quindenas, purgationis ergò exhibere: quod vel paulò maior dosis in talibus nobis semper suspecta videatur, præsertim cùm Dei beneficio mitiora tutioraque habeamus.

Cauto.

Téperam.

Corrigitur

Laureolam certè Dod. in Hist. Gall. calidam & siccam ad tertium gradum, accedentem ferè ad quartum tradit, subuertere admodum ventriculum, inflammare, lædere, & adurere partes internas. Folia eius corrigi & ad sumẽdum commodiora reddi eo modo quo Chamælæa. Idem in Hist. Lat. temperie & facultate similẽ facit Chamæleę Germanicæ ea vniuersã suã substantiã acrẽ & feruidam esse. Vt non temerè sanè hanc præscripserimus, propter insignẽ eius acrimoniam.

LAVREOLA FOLIO DECIDVO, SIVE MEZEREON GERMANICVM.

CAP. XXXV.

Descriptio

Radix.

Virgæ.

Cortex.

Lanugo. Lignum. Flores

QVæ verò deciduo est folio Laureola, frutex est interdum ad trium cubitorum altitudinem excrescens, radice in aliquot partes diuisa, minimi digiti crassitudine, vel etiam crassiore, longâ, alteque se demittente, albâ; ex qua assurgunt plerumque virgulæ singulares, lentæ, teretes, tenues, obsequiosæ, cortice duplici tecte, exteriore cinereo, tenuj, fragili, interiore extrinsecùs virente, interiùs albicante: valdè lentæ, & fractu cõrumaces, lanuginem quandam bombycinam, dum diuelluntur ostentantes, cui subest lignum candidum, solidum, medullà pauca præditum. Flores ad ramulorum latera sine pediculo, nunc singulares, nunc plures simul iuncti, ex nodulo ante folia prodeunt pulchelli, ex rubello purpurascentes, colore ad flores Persicæ accedẽtes, obtongi, in quatuor foliola mucronata reflexa diuisi, odore suauj: in medio staminula aliquot crocea. Folia ex tuberculis plærúque plura simul, colore herbaceo, Laureolæ folio perpetuo accedentia, molliora, nec vt illa, splendicantia. Baccæ cum maturitate rubentes, quæ reliccatæ, nigricant, (inquit Dod.) quarum interior nucleus Cannabis semini similis, medulla candida. Tota planta vt odore graui est, exceptis floribus, ita sapore acerrimo & vrentissimo. De hac Ruellius sic scribit: Chamæleam Romani *Cilibracam*, alij *Oleagineum* vel *Oleastellum* vocant. Olea Cilibraca vocatur autore Colum. sed Calabrica legendum puto. Recentiores *Oliuellam* appellãt: Othc. *Mezereon*, quasi læthalem & viduiferam. Oliuella surculosa fruticat ramis palmaribus, folijs Oleæ similibus, tenuibus, amaris, quæ gustata linguam acriter mordent, fauceſque ac gutur vellicatu lacessunt. Lacte manat copioso, animalibus cunctis intacta. Baccas fert si benè memini virides, per maturitatem ex parte rubescentes. Ex hac granum Cocci plerique falsò nasci existimauêre. Recentiores Chamæleam cũ Thymelea, & vtramque cum Daphnoide turpiter confundunt. *Hæc ille*: qui dum alios reprehendit, seipsum accusare videtur: dubitamus an vllam harum plantarum nouerit. Fortè intelligit nostram hanc Laureolam folio deciduo. Non conuenit tamen, quod ait lacte manare copioso: nec etiam Chamæleа est, multò minùs Olea Cilibraca Columellæ. Quando folijs Oleæ dicit, & postea baccarum rubrarum meminit, Chamæleam cum Laureola confundens, neutram sibi cognitam fuisse satis clarè prodit.

Folia.

Bacca Nucleus.

Odor & Sapor.

Chamælea. Cilibraca. Oleastellũ. Oleago Oliuella.

Mezereon.

Ruell. reprehendens reprehenditur.

Multiplex error.

Brunfelſ. somnium.

Brunfelſ. nescit quæ scribit Tom. 3. dum Laureolam Teut. **Bellerebale** dici ait, Græcis Daphnoiden, flores illi candidos radicem inutilem: passim per siluam. Et cap. sequ. Thymelæam vel Coccum Cnidium quoque **Bellerebale** vocat, floribusque esse candidis. Quis hanc incuriam ferat? Dioscoridis descriptiones sublegens cum **Bellerebale** Germanorum confundit, nec docet quæ ea sit: nec existimamus reperiri Laureolam flore albo in Harcynia. Vbi quis fide dignus monuerit, aut miserit, credemus.

Brunfelſ. errores.

Cordi opinio errorea. Thymelæa. Mezereon. Coccognidium.

Cordi opinio non opus habet longa refutatione: ipsa per se satis ruit, quando apud Dioscor. tradit Thymelæam quoque Mezereon & Coccognidium, & grana quoque Mezereon vocari: nimirum nostram Laureolam vult esse Thymelæam, & seque cap. hanc fruticem esse dicit quem Germ. **Zebast** & **Bellerbale** appellant, ex quo Granum Gnidium colligatur, quod etiam Coccognidium vocitetur. Quasi verò.

An Cornac. Thymelæa ex qua granum Cnidiũ, othc.

Camer. caspitat.

, offic. & notum & in vsu? sanè videtur esse: nam addit, Barbara voce Mezereon, Germ. Kellerßhals dici: fortè ab eo quòd collum, id est, fauces offendit & vrit. Sed cęspitat. Differunt enim multùm Thymelæa & Mezereon, quo nomine à Serapione & Mesue vocatur.

Rapiens vitam.

Tragus horrenda nomina tribuit: Ex mesue dicitur, infit, *Rapiens vitam: faciens viduas*: (sic & meliora sperantibus per accidens prodesse posset, si iocari liceat) Seidelbast aut Teufelfraut Germ. Baccas Ari baccis confert: sed non probatur nobis quando folia per omnia Ligustro aut Oleæ similia tradit: immo vix vllam ei similitudinem aduertimus, quæ dici mereatur. Neque etiam est Dioscoridis Chamelæa, vt is sibi persuadet.

Tragus improbatur.

Liber Tragi error.

Tertius error eiusdem

Cur verò apud eundem huius Laureolæ alia ico pósita sit, sub titulo Thymelęę, Zelandt & Kellerhals, nos latet: quam autem plantam suspicemur eum intelligere paulò post dicemus.

Neque concedimus Fuchsio huic, (quam ἀκρομυρσίνην vocat, Daphnoiden, offic. & Herbariorũ Laureolam) omnes Dioscoridis notas præter floris colorem conuenire, vt ille scribit: quia Dioscoridis suæ tribuit folia ὡς ἴτεα, fructu contumacia: talia non sunt folia huius nostræ: nec habet κεφαλάνθια, fructum nigrum, sed rubrum, ac potiùs coccineum: folia quoque vix propriè Lauri folia dici posse putamus. In eodem censura dignum, quòd, quam priùs fruticem dixerat, postea in annot. herbam vocitet facientem viduas. Dubitamus quoque an hæc fuerit Offic. Laureola. Probamus quod taxat, mirum in modum errare Officinas, quòd foliis Daphnoidis pro Mezereo vtantur, & eius fructu pro Cocco Cnidio, qui Thymelææ fructus est. Thymelæa verò non esse Laureolã hodiè appellatam herbã ex eo colligi potest, quòd Dioscoridis autore Linum nonnullis nominata sit.

Offic. inscitia errat.

Matthiolus, vt passim varius à seipso & fluctuanti simillimus, ita & in huius plantæ historia, sicut ex diversis eius editionibus & historiis patet.

Videtur itaque Camer. nõ accipere pro Daphnoide Matth. nostram Laureolam folio deciduo, sed fortè eam quæ est folio perpetuo., vel aliam aliquam. At C. Bauh. apud eundem ponit eam quæ est folio deciduo.

Quod ad nos attinet, satis colligimus ex ipsius met Matth. verbis, ei non bene cognitas has plãtas, ac ab eo confundi, quamuis eius icones & descriptiones meliùs cõueniant cum nostra Laureola folio deciduo. Reclamant tamen notæ quædam ne sit Daphnoides Dioscoridis quicquid dicitur Matthiolus. sicuti antè dictum aduersus Fuchsium. Cur verò folia in eius edit. Germ. dicantur viscosa, seu glutinosa, ne suspicari quidem licet: in neutra Laureola hoc obseruauimus. De Amati quoque sententia omninò falluntur, qui Daphnoidem Laureolam dictam Mezereon esse credunt. Esse enim, inquit, Laureolam herbam siue fruticem [differunt hæc duo] cui flores albi purpurascentes intint, & eam pharmacopolas omnes satis cognitam habere. Sed an ipse etiam Amatus probè cognitam habuerit vtramque Laureolam & Chamæleam est cur multùm dubitemus. Scribit enim l. 4. χαμαιλέα, Lat. Oleastellum, Arab. Mezerion, vulgò Mezereon, Gall. *Bois gentil*: Non describit. Nomen Gallicum conuenit Laureolæ folio deciduo: figura quæ apposita, est alterius plantæ, de qua non videtur locutus Amatus, nempe Chamelææ tricoccæ, de qua postea.

Daphnoides Laureola.

Plures Amati errores.

Lacuna Matthioli simia diuersam ab eo habet figuram pro Daphnoide, quæ potiùs semperuirentem Laureolam exprimit, quàm hanc: interea tamen Matthioli imitatus, vel potiùs, more suo, ex eo transcribens ait, Daphnoidem nonnullos, vocare Laureolam fœminã. Aliquos confundere cũ Mezereo, quòd non differat à Chamælea Dioscoridis. Sed facilè patet non oculatiorem fuisse magistro suo in istarum stirpium dignotione ac historia.

Piper montanum, inst Anguil. quod quidam existimant Chamæleæ, sine dubio non est Chamęleæ, potiùs dixerim Coccum Gnidium Theoph. Nos de Cocco seu Grano Cnidio Theoph. postea trademus.

Coccum gnidium.

Dodo. vocat Chamæleã Germanicã, ac videtur ei esse Cneorum album Theoph. nihil tamen affirmare posse dicit propter breuitatẽ. Ast quũ Cneoron album Theophrasto candido dicatur folio, figura quodammodo Oleagineo simile, vix concesserimus nostram hanc Laureolam esse Cneorum, licet id sibi persuadere videatur Dod. dicens non multùm dissimilem esse Oleæ. At nos multùm dissimilem dicimus. Etsi etiam similis esset, desiderantur & aliæ adhuc notæ. Et vt reliquas omittamus, quis, nisi luscus fortè aut parum oculatus, Laureolæ folium candidum dicat?

Cneorum album.

Dod. opinio reiicitur.

Negat Gesnerus in hortis, Piper mõtanum Italis dictum, & Germ. Zylandt rectè Laureolam vocari: cui sanè haud grauatim subscriberemus; nisi iamdudum apud omnes penè Herbarios istud nomen inoleuisset, & in quibusdam cum Laureola haberet similitudinẽ. Alioqui non semperuirẽs est, quâ in re differt à Laureola æquè ac Lauro tẽperuirentibus. Quapropter & ipse quoque Gesn. alibi non vno loco, latà vulgi incedens via, modò Daphnoides nostrum vulgare, modò Laureolam vulgarem, modò Daphnoidem Fuchsii vocitat, Thymelææ tamen speciem potiùs esse, iteratò diuersis locis inculcat.

Non rectè dicit Laureolam.

Laureola vulgaris

Ah Apollin. Rad. 10. Chamædaphne, Laureola etiam medicamentariis dicta, eaque mas? nimirum ita irradiat nobis more suo ambitiosis suis radijs, vt non ausimus asserere, nec alius fortè id facilè ex eius verbis queat, num hanc intelligat vel aliam: non sine suspicione ipsummet id neciuisse.

Chamædaphne., Laureola mas.

An Altomari de med. c. 91. Mezereon septasiariorum communiter dicta, & propriè ea, quam Dioscoridis nuncupat Chamæleam, vt ille vult, qui ex ea parat pilulas, quas summè laudat ad eductionem aquarum. Si hanc nostram intelligit, fallitur quòd Dioscoridis Chamælæam putet.

Mezereon septasiariorum Chamelea.

Cronemb. l. 5. comp. ad Pillulas ex Mezereo Mesues: Mezereon, inquit, frutex omnibus officinis & quibusdam aliis Almezereon vocatus in magnam controuersiam agitur, dum quidam Chamælææ Dioscoridis alii Thymelææ eam vocem tribuendam contendant. Auic. 2 can. c. 467. & Serap. simpl. c. 363. quos, vt præceptores suos, sequitur Mesue, Chamæleam cum Thymelæa turpiter confuderunt. Tragus Pandectario & Leoniceno subscribit eleganter vulgatem Mezereonem picturâ sua ob oculos ponens, dum ait: In Ianuario plantam antè folia germinare, flores purpureos edere. In cap. præced. Thymelæam Germ. peculiariter Kellerßhals referens ex Dioscoride sine dubio fidelitèr ea grana pingit, quæ nostri [Germaniæ] Pharmacopolæ ex Mezereo vulgari colligunt? nam rotunda esse dicit, maiora canabinis, linguam vrentia. Dioscoride clariùs, fructum habere Myrti in modum, rotundum &c. Hæc si vera sunt, vt omninò iudicari debent, non iam Mezereon Chamelæa, sed Thymelæa, ex qua granum sine Coccon cnidium colligi & Theoph. l. 9. cap. 21. & Dioscoride autor est. Constat hinc Tragum hic pa-

Auic. Serap. & Mesue arguuntur.

Thymelæa Tragi

Tragus refellitur

ed by Google

rum attentum fuisse, dum floribus quidem Mezereonem vitiatum, seminibus aut fructibus Thymelæam repræsentat.

Sylvius Mezereo Mesues Thymelæam rectissimè decernit.

Pandectarius Simonē Genuensē redarguens c.124. hanc malè Laureolam cōstituit: deinde c.170. eos improbat qui Coccognidiū [quod aliàs semē Mezereonis dixerat] semē Laureolæ putant. Ampliùs c.483. diserte Laureolam Laurum Alexandriæ & Daphnoidem interpretatur: vnde manifestum fit quantoperè sibi diffideat. Simili quoque errore D. Florentinus includitur c.1. in Mes. commentans: Veerque facilè hinc arguitur, quòd Dioscor. diuersa capita omniū earū herbarū instituat, quodq; Arabes omnes (Si Serap. excipiamus) Mezereonem copioso lacte manare scribant, quod tamen nec profert Laureola, nec etiam Mezereon vulgare. Et quamuis Mesue Lactariarum maximam dixerit, & Auic. Lacticinium magnum, id esse falsum oculari fide monstratur. Nihilque moror Monachos in Mes. vbi confidenter Lonicerum & Fuchs. canillantes, ac Serapioni iniquo iure patrocinantes, idem contendunt.

Pandect. censura.

Laureola.

Daphnoides D Florent. error.

Arabum labes deterg.

Lactariarū maxima. Lacticinium magnū Monachi increpantur.

Non dubium quin Dioscor. Chamelæa sit Serapionis Mezereon, quam Arabes & eorum discipuli non tantùm multiplici verborum imperitiâ confuderunt, sed insuper cum Chamæleone albo ac nigro lethali errore commiscuerunt. Atqui illud horrendum quod Mesue initio sermonis Mezereon *rapere vitam*, ac *viduas facientem* dixerit, vnde seriò vius eius ab agyrtis & circumforaneis formidari debet, qui integra grana (quia pauculùm ore comminuta, fauces accendunt & linguam miserè vellicant) transglutienda exhibent, extremo hominis periculo. Noui (addit Cronemb.) impudentissimam obstetricem Nouiomagii (quæ primaria vrbs Geldriæ) Gretam nomine, quæ passim quibusuis: & quod intolerabili scelere fit, etiam grauidis ac pueris propinat: ô flagitiosam fœminam! Quare, prudenti etiam necessario consilio, Mesuæ aceto corrigantur folia. *Hæc ille.* Cæterùm Cronemburgium per Mezereonem vulgarem intelligere Laureolam nostram folio deciduo satis clarum: Laureola autem eius fuerit forte ea, quæ folio perpetuò virente. Quæ autem sit Thymelæa vera, & Mezereon Mesue imponendum in pilulis Mesuei, non indicat. Apud Theoph. vt citatur a Cronemb. nusquam inuenimus in qua planta colligatur Coccon cnidium. Verùm de hac re postea.

Vitam rapiens. Viduam faciens Cautio.

Agyrtarum impostura.

Nunc cæci ac periculosi errores Lonicer. detegendi. Is lib. 4. c. 4. 9. suæ historiæ sic scribit: Bellersbals, aut Zyland, aut Zebast/ Dioscor. Thymelæa, fructus Granum Cnidium aut Cocco cnidium: alii Daphnoides Dioscor. volunt, quamuis non respondeat descriptio huic Bellersbals. Quo loco Lonic. posuit falsam figuram Matthiol. Thymelæ, cui appictæ bacæ triococcæ: quam plantam intelligat nescimus, nec ipsum sciuisse existimamus: nomina tamen Germanica conueniunt nostræ Laureolæ folio deciduo. Cap. seq. quod 50. sic tradit: Seidelpast/ Leußfraut/ Dioscor. Chamelæa, Barbaris Arabibus & Offic. Mezereon, *Rapiens vitam, Faciens viduas.* Quidam confundunt hunc fruticem cum Bellersbals cap. præced. descripto, propter similem figuram & vires. Ambas indiscriminatim vocant Mezereon. Hoc cap. Lonic. ponit figuram Chamelææ Matth. descriptio autem est Laureolæ folio deciduo ex Trago, cui dicitur Chamelæa, vt antè annotatum. Sic ille, magis etiam cæteris, more suo omnia confundit. Lib. 5. cap. 108. iconem Laureolæ folio deciduo ex Matth. ponit pro Lorberfraut Daphnoide: ascribit quosdam velle esse Bellersbals Zylandt. Is præterea malè scribit. Coccum Cnidium semen esse Thymelææ apud Myropolas in vsu.

Laci ac periculosi errores Lonicerī detegūtur.

Rissius quoque apud Dioscor. notat Chamelæam G. dici Zyland/ Gallis *Bois gentil* & cap. sequenti Thymelæam esse Mezereon Mesue & officinarum, cuius granum Gnidium Dioscor. Officinis sit Coccum gnidium Germ. Bellersbals.

Sed eadem ignorantiæ nota inurendus est Ryssius, qui eandem plantam facit Chameleam & Thymeleam, cùm tamen neutra sit.

Lectores perpendant in quanta pericula isti ignari Herbarii coniiciant non solùm miseram plebem, verùm etiam Medicos stirpium ignaros, quorum maiorem numerum scimus, quàm vulgus crederet.

Multi medici stirpium ignari.

Pen & Lob. Aduers. Chamædaphne siue pusilla Laurus: an Germ. Mezereon granum vocitant Piper rusticum, & Gnidium granum Pharmacaria inscitia, quâ ponit iamdiu Senensis, decipitque deceptus, sibi incognitas, *hirsum prorsum*, confundit. At ipsi interim Aduersarii dubii hærent, an sit Chamædaphne. Corrigunt tamen versionem, & vires Dioscor. exponunt, vt suæ opinioni accommodent, vt apparebit infrà inter vires. Nec vllam vidimus tàm similitudinem, vt mereatur nomen pusillæ Lauri.

Piper rusticum Matth. sugillatur. Camer & Lobeliꝰ.

Camer. annotat Chamæleam Germanicam [sic enim vocat) flore quandoque reperiri albo. Sed vbi? &, si vidit, cur locum non indicat?

An Turner. Daphnoides, quibusdam dicta Laureola? Angl. Lauriel vel Solbry quam in Germania se vidisse negat: in Anglia tamen ad sepes propè Cantabrigiam & Barchway frequentem. Videtur Turnerus intelligere Laureolam semperuirentem: quamuis figura non respondeat, nec quadret ex Dioscor. flos albus.

Chamelæa, inquit Cæsalp. quam vulgò in alpibus Oliuellam vocant, duplex est: vtraque, paulò minor Daphnoide obsequiosa, &c.

Chamelæa duplex Cæsalpino.

Qualem autem suspicemur Cæsalpini priorem Chamæleam dicemus. Altera videtur nostra Laureola folio deciduo.

Histor. Lugd. pro Laureola fœmina proponit iconem Matth. præterea eodem cap. habet iconē sub titulo, Laureolæ cum fructu, quam Dod. exhibuerat pro Laureola siue Daphnoide quæ perpetuò viret, diuersa ab ea de qua Hist. Lugd. eo loco agit.

Schuuenchf. in Cat. Silef. Laureola, χαμαιδάφνη Dioscor. Chamædaphne Clus. At non videmus cur hæc planta simpliciter Laureola dicenda sit, nulla tanta similitudo. Chamædaphne Clus. non est, vt priùs dictum. De Dioscor. Chamædaphne postea.

Hist. Lugd. ait falluntur.

C. Bauh. apud Matth. Daphnoides: Laureola folio teneriore & deciduo: Glycyrrhizam montanam nominare solemus, vt rei herbariæ ignaros fallamus.

Caste. Daphnoides & Laureola maior. Plaraque linguarum nomina iam suprà dicta sparsim Hisp. & Ital. *Laureola.* Gal. *Laurelle.* Germ. etiam Scheißlorbeeren quasi cacationis Lauri baccæ, quia sedem potenter mouent. Sileſi. Zeislang/ Zieglig. Sequanis & Montpelgardensibus, *Bois gentil.* Rustici circa Basileam, vt ex Cl. D. Fel. Platero accepimus, nominant Camar. Belg. quoque vt Germ. Bellerbals dicitur, his etiam Leußfraut: pediculorum herba, fortè quòd eos abigat Boh. Wlcy Laybo Wersse/ teste Matth.

Sileſi. vepres Gipsyribus montanam Daphnoidem.

Eadem

Loca. Eadem ferè loca cum præcedenti amat, siluatica, montana. Plurima cùm in Germania & Heluetia, tum in Allobrogum & Ligurum Delphinatusque montibus & collibus siluosis, opacis, in vallis Anoniæ montibus Tridentini agri reperitur in monte Amano, teste Bellon. quam ille **Bellerfraut** Germ. dici ait, quanquam temerè herbam vociter. Circa Basileam in Mouteto monte. *Natio.* Denique in plerisque pinguibus & opacis, asperis atque desertis Germaniæ locis. In Italiæ hortis quamplurimis cultam vidimus. Translata enim ad frugem peruenit ac diu durat, quales plures in hortum E. C. Montb. transferri curauimus, quæ adhuc vigent, vbi & Ian. & Feb. Martio atque Aprili florentem obseruauimus, pro natura & clementia hiemis. *Tempus.* Communiter tamen Martio floret: Sed florum gemmas seu germina statim post autumnum promere solet, qui mox hieme, si clemens sit, alioqui ineunte vere, panduntur. Folia post flores demum exeunt. Tandem æstate & baccæ quæ Augusto magna ex parte rubræ factæ maturantur. Subinde folia amittit.

Vis & vsus. Prodidit Tragus se Chameleâ [intelligit autem hanc de qua hic agimus] quosdam agyrtas & impostores non paucos ad orcum mittere vidisse. Eiusdem iudicio Pilulæ quas è Chamelæa Mes. & Serapio conficiunt, ad hydropem maximi sunt momenti. *Hydrops. Flores nocent. Vlcera crustosa.* Existimat decoctionem florum tutioris & minùs noxij vsus esse. Nemini tamen autorem aut magistrum hac in parte se velle esse, profitetur. Folijs cum melle tritis sordida vlcera & crustosa repurgari. Mulieres quæ formæ student, hoc medicamento vti posse: nam faciei maculas intra paucos dies illitu exterere & purgare. Nostrum consilium est, ne quis temerè vtatur Pilulis de Mezereo dictis, præsertim si imponatur Chamælæa Tragi, quia non paratæ sunt vt decet. Qui sinegma Tragi volet vsurpare in maginatibus, caueat nec inflammet faciem, & pustulas excitet ipsis maculis deteriores. Nam erodentis & admodum inflammantis est facultatis. *Cauis.* Folium vnũ siue recens siue siccum comestum pituitam viscidam per deiectiones vacuare, vomitum mouere & menses Matth. tradit. Baccas quindecim potu assumptas efficaciter purgare. *Purgant.* Folium in nares inditum sternutamentum excitare. Cum passulis folium vnum masticatum, à capite pituitam & saliuam ducere. Nimirum hæ ipsæ sunt vires quas suæ Daphnoidi tribuit Dioscor. quas mutuatus Matth. suæ Laureolæ applicat. Vt iam aperte videant Studiosi, quantùm ei sit fidendum. *Matth. non fidendum multa purgant.* Dosis baccarum periculosa, & quam ipse non sumpsisset, nec sine noxa aliis propinasset.

Dodonæo folia, cortex, radix, & fructus sunt calida & sicca ad tertium ferè gradum, eiusdémque ferè qualitatis cum Thymelæa. Folia, inquit, purgant potenter & violenter per inferiora pituitam & humores biliosos ac aquosos, his vti officinas loco foliorum Chamælææ. Easdem vires habere baccas, easq; commansas tantum calorem ac feruorem in faucibus relinquere, vt vix potûs copiâ restingui possit. Ideò hanc plantam sine dubio nocuam esse hominibus, cùm sit vsque adeò calida, vt vehementer violenterque operetur, ideoque lædat & nocear partibus internis. Huius folia præparari vt folia chameleæ; eademque ratione præparandos esse fructus & corticem, si sumendi exhibeantur in aliqua medicina. Idem in hist. lat. scribit, officinas Germaniæ & Belgij huius foliis (si quando opus sit) vti pro chamælæa, quod citra errore fieri possit, quod & Cam. repetit. Menses quoque ducit, vt perhibet Schvvenckf. *Tipeium.* Correx verò aduersus Quartanam, Hydropisin & venena pro se cũ Sacchato, vel liquore aliquo bibitur, corrigitur Lacte, vel Aceto. Experiatur qui volet? Nos non facilè periculum fecerimus, nisi deficientibus aliis medicamentis, aut in casu desperato eius vsum suaserimus idque cum magna consideratione.

Suspectum porrò nobis est & illud Ant. Roiet medicamentum, quod peste laborantibus exhiberi tradit. Foliorum, inquit, Laureolæ exsiccatorum pondus coronati, plus minúsve pro ratione vitium ægroti, per biduum in aceto macerant, & bibendum præbent, quod sudorem mouet, vomitu & aluum: & hac ratione venenum expellit. Suspectum vt diximus, est nobis hoc medicamentum: si eo vtendum esset, velimus potiùs folia Laureolæ macerata per biduum in aceto cum alio liquore propinare.

Nam vel Pen. & Lob. testibus, ac ipso adeò sensu, fauces, œsophagumque [aliter quàm Euphorbium Gesner.] adurit, diu multumque vexante impressione. Non minùs hæc per aluum dejecit crassum viscidumque Phlegma, & intestinorum ramenta abradit quàm Laureola, cui non dispar, sed vehementior facultas inest, eademque in aceto maceratio ad corrigendum debetur. Sic enim vtuntur etiam Medicorum quorundam præcepta Pharmacopœa. Quare [inquiunt ijdem] facit hæc vitium expentio, vt minùs quis puret Chamædaphnen legitimam. Quippe quam Dioscor. κεφαλαλγικὴν, id est, capitis doloribus & stomachi ardoribus mulcendis commendet, vt interpres vertit. At si vlla ratio iniri queat, quâ tam feruida planta pro Dioscor. Chamædaphne agnosci queat, ea interpretatione commodiore & veriore videtur sita: nam κεφαλαλγίαις & στομάχου ἐκκαύσεσιν ἁρμόζει, id est, capitis doloribus & stomachi vstionibus accommodat, vertas, non incommodo sensu intelliges folia tusa admotáque capitis dolori, puta à frigore, vel flatu, mederi: Stomachique vstionibus faciendis admoueri, ad diuturnas fluxiones sistendas aque stomacho asperrendas: vt Paulus ex Antiquis docet faciendum, lib. 6. de stomachi vstione, ferro vel causticò non vrente actu, cuiusmodi sunt fungi, aut nigri Agarici frustilla, aliaue inibi scripta, quibus non secus atque folijs huius vsi sunt Antiqui. *Dioscor. interpret.* Sic Dioscor. magnam præsidium putat *Arabicam* vocatam *vstionem* à Græcis, quæ fieri solita fuit spirillis caprinis, oleo feruenti immissis, & pollicis cauo inuolutis. *Arabica vstio qualis.* Sic illi.

Nobis nondum verisimile videtur hanc esse Dioscor. mentem, eique valdè longè petita hæc interpretatio, nec consueuit aut opus habuit Dioscor. ab Arabibus discere, quos nec vidit nec agnouit. Quæ nostra sit aliorumque hac de re sententia cap. de Chamædaphne declarabimus. Non enim concedimus, hanc de qua hic agimus, esse Chamædaphnen Dioscor.. Nec tacendus tamẽ alius eius vsus quem Moibanus inuexit, in cuius Antidotum aliàs Saxonicam vocatam aduersus venena eius radix quoque in aceto macerata venit, quam antidotum alio commodiore loco referemus. *Vsus ad venena.*

CHAMELÆÆ HIRSVTÆ NOMINE DATA.

CAP. XXXVI.

CHAMÆLÆÆ nomine, & Gallicè *Bois Gentil*, id est, Ligni nobilis nobis datam (non

recordamur [à quo] plantam in sicco nostro herbario inuenimus & etiamnum asseruamus. Fruticis parui speciem habet, vti præcedens: Caudex lignosus, ramis palmares, nigricantes (in sicca.) Folia similia ferè cum præcedenti Laureola folio deciduo, breuiora tamen, & multò angustiora, in acumen desinentia, nonihil hirsuta.

THYMELÆA MINOR CORDI.

CAP. XXXVII.

Descriptio.

THymelæa minor Cordo, parulus est frutex, plures ab vna radice emittens virgas, longitudine pedales aut dodrantales, per terram stratas, lentas, flexiles, & difficulter confractu contumaces: foliis numerosis, viridique vestitis, figurâ oblongis, vtrinque acuminatis, crassiusculis, superiùs viridibus, inferiùs pallidioribus, Oleæ Myrtique foliis multò minoribus, ac potiùs fruticoso Polio similibus, paulò tamen maioribus, gustu glutinosis. Flores, Sole Taurum occupante, producit in summis virgis oblongos, inferiùs angustos, superiùs in quaterna folia parua se pandentes, è purpura in puniceum atque candicantem colorem vergentes, densos: & ab vno principio sese in Corimbos diffundentes, suauiter odoratos, & mellis aliquem odorem redolentes. Floribus singulę succedùt baccę. Radice nititur longa, candicante, neruosa, lenta, flexili, infragili & perenni: gusta ad aliquot horas fauces & palatum Coccognidii modo excalfaciente & scarificante. Nascitur fruticosis & muscosis tam planis quàm editis locis: nonnunquam etiam sub Iuniperis. Copiosa autem circa Vindelicorum Augustam, & Ratisbonam.

Folia.

Sapor.

Flores.

Radix Sapor.

Locus.

An de hac Gesn. de hort. Piper montanum in Italia multis vocatum, quod nostri Zyland, Dod. Chamelæam falsam? eiusdem species alpina minor superiore autumno hortulo meo commissa, vires etiamnum. Vis vtriusque caustica, omnibus partibus os & palatum non aliter quàm Euphorbium accendens. Aliqui non rectè Laureolam vocant. Facilè nascuntur: crassior enim radicis & tenax est cortex. Item de Collectis simpl. Laureolæ prior species in monte prope Curiam, parua, angustis foliis, paulò maioribus, quàm Rosmarini, floscułis purpureis odoratis, vt in Zyland. Cauliculus lignosus est, non vltra septem digitos altus. Floret Iunio. Considerent periti an Gesn. de duabus plantis scribat, an de vna tantùm. Item an intelligat Thymelæam Cordi vel Cneorum Matth. fruticosum, potissimùm per eam Laureolam, quæ prouenit Curiæ: Icon à Gesn. addita Thymelęę minori Cordi non quadrat cum Cneoro Matth. Stirpium studiosi obseruabunt circa Augustam Vindel. & Ratisbonam, Thymelæam minorem, & conferent cum Cneoro fruticosa Matth.

Vtr. & vtr. parum.

Laureola species.

Tempus.

Tragus de sua Thymelæa sic scribit: Kellerhals & Zeilandt Germ. Latinis nonnullis *Linum silu. Oliuella* & *Lee terra*: apud Dioic. [illegible] & [illegible]: Plin. *Pyrosachne*, Cnestron & Cneorum vocari tradit. Syri *Apolinn* nuncupant: Hyginus *Capsam. Liparem* cumidam. Aetius mentionem facit, qui & Cnestron nominari tradit. Num verò ad hunc fruticem & pertinent appellatio, minimè constat. Fructus Thymelæ *Granum Gnidium* vel *Coccum Gnidium*, vt loquuntur Offic. appellatur. Errant Recentiores, qui Coccognidium ex Chamælea nasci existimant. Multò maiori in errore versantur, qui Chamæleam cum Daphnoide seu Laureola confundunt. ac si ad vnam & eandem herbam veraque appellatio referenda sit. Vid. Cristoph. de honestis & Iac. Manlium, super Confect. Mezereon. Frutex est, arbusculæ instar prosiliens, virgis multis, tenuissimis, tripedaneis, aut breuioribus, foliis exiguis & pinguibus, flore candido, fructu rotundo, seminibus Cannabis haud maiori, linguam si mandatur adurente, non aliter atque Chamælea de qua proximo capite. Non vbique obuia est, sed inculis, altissimisque montosis & siluis prouenit. *Hac Tragus* cui id euenit quod reprehendit in alijs. Laureolam folio deciduo bis pingit, pro Chamælea & Thymelæa vti dictum, licet neutra possit esse: nec eius Thymelęæ descriptio respondeat iconi, quæ fortè ex Dioscor. desumpta, ipsis plantis non probè ei cognitis, vel saltem superficiariè consideratis. Considerandum tamen an fortè intelligat Thymelæam minorem Cordi modò dictam.

Linum silu. Oliuella

Cneorum. Apolinum. Liparem acu *Quorum. Rem vtrique delegatur.*

Thymelæa Tragi. Folia. Flos. Fructus.

Locus.

Tragi loci.

An Apollo de hac Rad. cp. 96. Thymelæa ex qua Granum Gnidium, Chamelææ simillima? An item Anguill. in epist. Thymelæa ex qua fertur Coccum Gnidium dictum. Adeò superficiariè vel intricatè de his tradunt, vt quid statuendum nesciamus.

CNEORVM MATTH. SVFFRVTEX.

CAP. XXXVIII.

Descriptio.

PRo Cneoro, exhibet Math. plantam Thymelęę Monspessulanæ aliquatenus similem, ex radice crassa, nigra, plura lignosa virgulta, dodrantem circiter alta, ramosa, cortice nonnihil rufescente tecta proferente: in quibus pocillatim sessilia, folia conferta, virētia: Thymelæa multò breuiora, obtusiora, glabra, nerno vno secundum longitudinem donata. Flores ramulorum extremis insidentes multi, simul congesti, purpurascentes, ac interdum albi, quorum singuli Kalach Matthioli floribus formâ non absimiles, ex oblongo tubulo in quatuor

Radix

Folia

Flores

tuor lacinias radiatim dispositas facessentes. Placet & diligétissimi & peritissimi Herbarii Clus. descriptioné subiicere. Elegans, inquit, suffrutex, cui multi sunt rami graciles, flexibiles, lenti, surculosi, ab ima protinus tellure emergentes & humi diffusi. Folia nullo ordine disposita ramulos ambiunt, viridia, cutanea, Thymelææ veræ proxima, ingrati primùm, deinde amari saporis, nullà aut perexiguâ (quantùm quidem gustanti deprehendere licuit) acrimoniâ prædita. Flores in summis surculis, sex, septem, aut plures, conferti, quatuor foliolis constantes, ex rubro purpurascentes, Centaurij minoris florum penè æmuli, ingrati etiam & amari saporis, aspectus tamen pulcherrimi, atque odorati, caput (si diutiùs naribus admoueantur) tentantes: ijs succedit fructus exiguus, Thymelææ fructui haud dissimilis, non ruber quidem, sed candidus: oblongiusculus, semen continens cinereâ membranâ tectum, rotundum, Thymelææ grano par. Radix longa, minimi digiti vt plurimùm crassitudine, interdum nigricans, maiore verò ex parte flauescens, lenta, supernâ parte nonnunquam gracilior, vnde rami flexibiles & humi dispersi emergunt, & subinde secundum alarum caua, latis crassas fibras flauescentes agunt.

Matth. in com. cum magnis icon. Lat. & Ital. iconem proponit huius plantæ nomine cneori Matth. ubi scribit: inuenisse se in Bohemiæ siluis plantam, quæ omnibus partib⁹ suis cneorum candidũ referat: flores in surculorũ cacuminibus purpureos, odorati Testiculi odore &c. In epit. sua iconem ponit diuersam à præcedenti, pro cneoro candido: de quo agemus suo loco, nempe capit. de Ocymoide vel saponaria minore. Hanc non describit, sed tantùm ait: cneori candidi, de quo meminit Theoph. hic imaginem damus, vt qui chamælæam faciant, ad mentem redeant. Profectò in ipsomet mens requiritur, qui sibi parum constans quod affirmauit audacter in dubium reuocans, aliam plantam pro Cneoro, nempe herbam, à prædicta toto genere differentem exhibeat, parum memor eorum quæ priùs tradiderat. Certè camer. in Epitome Matthioli figuram omisit. C. Bauh. in auctis & illustratis Matth. commentarijs l. 1. c. 13. Cneorum priùs fruticosum posuit, addens: Cordum fortè nomine Thymelææ minoris exprimere voluisse: is nihilominus illustrans Matthiolum, l. 4. c. 167. cneori titulo herbæ iconem ponit adiectis adeò his Matth. verbis: Cneorum de quo meminit Theoph. nullis deficientibus notis misit ad me Romà vir quidam nobilitate clarus, cuius imaginem hîc appingi curauimus, vt qui chamælæam & Thymelæam cneorum faciunt ad mentis sanitatem redeant. Est autem ea icon reuera Ocymoidis minoris. Verum iam verum erit cheotum Matthiolo? frutex ne hic descriptus, an dicta iam herba? Vt meritò de stirpium historiis meritissimus Clusius in hæc verba proruperit, Matth. hunc fruticem pro cneoro albo Theoph. proponit. Cùm verò quale sit difficulter indicari possit, cur huic stirpi cneori nomen accommodare voluerit, multi mirantur.

Postrema Com. editione l. 2. Aliud nobis Theophrasti Cneoron adfert, nullis, vt ipsius verbis vtar, deficientibus notis. Sed cùm nudam tantùm imaginem, addito, cneori nomine oculis subiiciat, illiusque historiam planè subticeat, si parum fidei ipsius assertioni adhibuerimus, nemo, vt opinor vitio vertet. Cæterùm, addit Clus. nisi in hac planta, (cuius & ipse satis elegantem figuram exhibet) acrimonia, quæ quidem sensu percipi possit, abesset, ad Thymelææ genera aut ipsi cognatum suffruticem referendam esse contenderem. Nonnulli rustici Steinroselin, hoc est, *Petræum Rosulum* vocant. Nos autem antè monuimus cap. de Thymelæa minore Cordi considerandu esse, an Gesnerus hanc fortè intellexerit nomine Laureolæ paruæ, cuius descriptionem ibi posuimus.

Est verò id notatu dignum, quod obseruauit Myconus, medicus Barcinonensis, rei herbariæ studiosissimus à nullis animantibus, fruticem hunc attingi aut arrodi. Et cùm mille huiusmodi plantas foliis & floribus onustas viderit, nullam vnquam reperire potuisse asserit, in qua præcisum aut arrosum aliquid fuisset.

Braun apud Tabern. ponit iconem hoc titulo: De Bellerßhale aut Zeiland (ap. Matth. *Chamelææ* species: subiungit duas descriptiones, & posthea duas icones Thymelææ, de quibus postea. Cassiæ, quam vocat, Matthioli, descriptionem omittit, quam inuenisset apud Matth. sub Cneoro, sic parùm oculatus vno capite diuersas plantas confunde ns se & alios fallit: qui leget caput eius quod 91. est l. 2. vix intelliget an in descriptione priori intelligat Cassiam, vti vocat, an Thymelæam.

Prouenit Cneorum Matth. vt tradit Clus. in multis montibus Viennæ vicinis tantâ abundantiâ, vt rusticæ mulieres, dum floribus abundat, multos eius manipulos in forum venales adferant, cum aliis varii generis floribus, exornandorum tricliniorum gratiâ. Nascitur etiam in Pannoniæ siluis editiore loco sitis vltra flumen Rabum siue Arabonem. Frequens etiam crescit quibusdam ficetis pratis Francofurto ad Moenum vicinis, præsertim siluæ quadam quercubus consita, circiter miliare infra eam vrbem ad sinistram fluminis, inter Ericas, vbi illam candidis etiam floribus variantem conspexit Clus. cuius etiam manipulos rusticæ mulieres in foro venales proponunt.

Aprili plerumque florere solet, nonnunquam etiam Maio. Fructus maturus est Iunio. Adeò autem fœcundus est hic suffrutex, vt sæpenumerò ter eodem anno floreat, nouis floribus semen sæpe consequentibus, quod probè maturum, bis eodem anno de vna eademque planta collegit idem Viennæ Austriæ.

Camer. testatur Cneorum Matth. sibi in horto è semine natum: sed non docet an herbaceum intelligat, an fruticosum. Dato enim Cneoro habet Matth. eaque valdè differentia, si probè meministi quæ antea scripsimus. C. Bauh. suffruticem intelligit.

Toscanus Carolus pharmacopœus Burgundus in Campagniola, diligens stirpium indagator, flore albo & purpureo ad nos misit nomine Balsa mi

Lugd.

Frankf.

Radix.

Icon Cneori Matth. Locus.

Matth. sententia mutata.

C. Bauh.

Braun apud Tabern.

Locus.

Pro cneoro vsus mulierum.

Flos candidus.

Tempus.

Satio

Clus. parili ratione fere Matthiolo tribuit.

Petræum Rosulum.

A nullis animalibus attingi.

alpini, quas in hortum E.C. Monbelg. plantari curauimus.

CHAMÆDAPHNE, LAVRVS ALEXANDRINA HIPPOGLOSSVM, RADIX IDÆA, BISLINGVA, SIVE BONIFACIA.

Cap. XXXIX.

Inconstantia Plinij.

QVandoquidem multi ad Laureolam referunt Dioscoridis Chamædaphnen, vt ex præcedentibus liquet, quam ipse subnectit suæ Daphnoidi: nos eum secuti, hoc loco trademus eius historiam, addentes & subnectentes his *Lauri Alexandrinam*, *Hyppoglossum*, *Radicem Idæam*, quæ à Dioscoride pro quatuor distinctis plantis traduntur, ab alijs verò vna eademque stirps existimantur, ac putantur esse, vulgò dicta *Bislingua* siue *Bonifacia*. Quod si cui videatur hæc planta interrumpere nostrum ordinem, quo similes plantas, quantùm fieri pote, iungere studemus: is sciat, facilioris doctrinæ & vitandarum repetitionum ergò nos quasi coactos de ea hîc tradere. Habet tamen aliquid in quo conueniat cum præcedentibus: videlicet, nomina, baccas, & quòd sit fruticosa planta, constans virgis hieme non pereuntibus.

CHAMÆDAPHNE.

Descriptio.

CHamædaphne, quam & Ἀλεξάνδρειαν aliqui vocauerunt, autore Dioscoride virgas promit singulari ramulo constantes, [μονοκλάστους: deerat in vulg. exempl. Latinum Ruell. ex Plin. Græcam vocem Sarac. ex vet. cod. adiecit] cubitales, rectas, tenues ac læues. Et huic quoque folia sunt Lauri similitudine, sed multò læuiora (λειότερα addunt ex veteri codice Lacuna & Sarracenus) tenuioraque ac viridiora: fructus rotundus, rubens, foliis adnatus: [πᾶν σύλλαι ἐπιφυόμενον.] Huius folia trita illitaque capitis doloribus & stomachi ardoribus [ἢ στομάχου πάθεσιν vulg. codices habet. Sarac. legit ἐμπνευματώσεσιν & inflationes vertit, ex autoritate Serap. qui est ipse inflationes reddit.] quòd verisimile non sit, Chamædaphnen, cuius eadem est, Gal. teste, natura, quæ Daphnoidis & Lauri Alexandrinæ (quas vocat) ardoribus stomachi succurrere: quò eximio suo calore stomachi potiùs ardorem excitare debeat. Fuerit autem vero similius illam vt tormina à flatibus concitata, ita & stomachi inflationes discutere. Vbinam legit Sarrac. Laurum Alexandrinam eximium calorem Daphnoidis habere? Galen. non videtur per Daphnoidem intelligere Dioscoridis Daphnoidem, sed clematidem 2. Præterea non omnes ardores sunt à causa calida, sed sæpissimè à frigida: facilior potuit esse lapsus Scriptoris, vel Correctoris apud Serapionem, qui scripserit inflationis, pro inflammationis. Plinius etiam Dioscoridis lectionem comprobat. Quæ hac de re sit Aduersi sententia seu opinio, superiùs dictum] succurrunt. Eadem pota cum vino tormina [σπάσεις] sedant. Succus cum vino potus, menses vrinasque ciet: idem quoque subditus in pesso præstat. Dixerat autem Dioscor. cap. præced. Daphnoiden quoque nonnullis chamædaphnen appellari, de qua Daphnoide purgante vt ab hac chamædaphne differenti, paullò antè egimus.

Dioscor. secund. Folia.

Fructus.

Vires. Cap. præc.

Stomachi vel ardor vel inflatio.

Sarrac. reprehenditur.

Menses. Vrina sup. pessus.

Porrò χαμαιδάφνης germina tenera, inquit Gal. edi quoque solent. Est autem persimilis viribus Daphnæ Alexandrinæ, si curæ sanè & quod Daphnoides nuncupant. Quale igitur hoc fuerit Daphnoides Galeni? Certè Daphnoides Dioscoridis mordet fauces, nec existimamus eius germina à quoquam comedi posse. Quidam [Paulus & Serapio] intelligunt per Gal. Daphnoidem eam plantam, quæ dicitur clematis Daphnoides, & clematis secunda.

Daphne alex.

Galen. Ruel. Clematis Daphnoides.

Plinio Chamædaphne vnico ramulo est, cubitali ferè, folio tenui, Lauri similitudine. Semen rubens admixtum: [annexum melius ex vet. cod. testibus Corn. & CH.] foliis illinitur capiti dolori-bus recens. Ardores refrigerat: Ad tormina cum vino bibitur. Menses succus eius, & vrinam ciet potus, partusque difficiles in lana appositus. Quæ sanè Plinij chamædaphnes descriptio ita cum Dioscoride conuenit, vt ex eo desumpta videatur.

Chamædaphne Plin.

Cæterùm idem Plin. vbi de Lauri generibus scribit: Est, inquit, & Chamædaphne siluestris frutex, est & Alexandrina [videl. Laurus.] quam aliqui Idæam, alij Hippoglottion, alij Daphnitin, alij carpophyllon &c. quæ postea dicentur sub Lauro Alexandrina.

Parua differentiæ.

Meritò autem Leoniceno Plinium carpit, qui l. 15. Chamædaphnen describit, & eandem l. 24. iterum: eidem plantæ differentes descriptiones afferens. Est enim prior descriptio in Daphne Alexandrina, non autem in Chamædaphne, l. 4. à Dioscoride tradita. Esse verò Chamædaphnen à Daphne Alexandrina differentem non solùm Dioscor. sed Gal. pariter & Paul. ostendunt. Chamædaphne tamen, vt à Dioscoride describitur non multùm ab Alexandrina Lauro differt: hodiè, inquit Cornar. non cognoscitur, si alia & diuersa est ab Alexandrina Lauro.

Plin. arguitur à Leoniceno.

Chamædaphnen Græcis, quam Vincam Peruincam vocant, Plin. tradit l. 21. c. 11. & c. 27. de qua nos cap. de clematide altera siue Daphnoide. Fortè hæc ipsa fuerit de qua Theoph. l. 3. hist. c. 18. vbi tradit: arborem Euonymum magnitudine esse Mali Punicæ, atque folio eiusdem, sed maiori, quàm Chamædaphnes. [ἡ χαμαιδάφνη: Gaza more suo audacter lasciuiens Vincam peruincam reddit, Relinquendum nomen suo autori, in re præsertim non probè cognita: sed hoc non nouum ipsi, interpretis fidem excedere.]

Clematis Daphnoides, siue Vinca Peruinca.

Gaza excedit interpretis fidem

Chamædaphne, inquit Apuleius, à Græcis quibusdam *Daphnites*, aliquibus verò *Daphne*, alijs *Hydragogo* seu *Caragogo* dicitur: Itali *Mustellaginem* dicunt, alij *Lactilaginem*: Galli *Eugubim*, *Vibem*: In puluerem redacta mollissimum, & in aqua calida potui data aluum concitat. Annotat apud eundem Humelb. Qualis sit herba chamædaphne nos docet Dioscor. & Plin. ex quorum descriptione facilè intelligere est, non esse vulgò Laureolam Germ. Zyland, neque est herba quam nostri temporis Herbarij Vincam peruincam appellant. Hydragogos Apuleio dicitur, quasi aquæ & humidorum subductiua: in vetustis exemplaribus non Hydragogos sed caragogos scriptum est: sicque dici potuit, quòd caput, quod Græcè κάρα dicitur, à noxijs humoribus expurget. Mustellago nomen à Lauro sortita est, quam Pomp. Leneus, eo quòd Mustaceis subijceretur, Mustacem appellauit, vt autor est Plin. Lactilago dici potuit, quod iucundo sapore, ceu Lac in cibi vsu aliquandò fuerit, quod & Paul. Æg. tradit l. 6. sect. 1. Apuleius porrò temerè, nec ex litterata scientia, inuisis adeò medicis, chamædaphnen dicit aluum concitare: si ex aliquo autore id habet, cur non monet; quanquam non putandum peritum hunc Herbarium pariter ac medicum

Dapknites. Daphne.

Caragogus. Mustellago. Lactilago

Etymon

Apuleius reprehenditur

[ii

Digitized by Google

[ſi credere fas eſt] quicquam ab vllo autore mutuaſſe, qui remedia, quæ ciuibus ſuis, inuitis etiam medicis profuiſſe iactat, promulgat. At ſalem docuiſſet nos, aut didiciſſet ipſe, ſi neſciuit egregius Herbarius, quâ in re differat à Victoriola ſua, quam etiam Daphnitin, chamædaphnem & Muſtellaginem ſilu. cognominat. Quid ſi confundat chamædaphnen cum Daphnoide? quod et non nouum. Dubium igitur relinquitur nobis, quæ ſit chamædaphne Apulei purgans, & an eadem cum Dioſc. Plin. & Pauli vt cenſet Humelbergius.

Hermol. fugillatur. Hermol. dum nimium Plinianè ſcribere ſtudet, obſcuriorem reddit Chamædaphnes hiſtoriam ac ſuo nomine pronunciat, quæ Plin. prodidit: Chamædaphne Dioſc. & Plin. quæ ſit, non demonſtrat Hermol. fugit hos ſcopulos, quemad. & Ruell. qui ſuo more ex Hermol. eo non citato ſua docerpit & ſuffuraratur. *Ruell. plagiarius.*

Chamædaphnen Marcellus humilem & terreſtrem Laurũ interpretatur, aitque Latinis Vincam peruincam dici, ac eius meminiſſe quidem Theophraſtum, ſed tam breuiter, vt nihil poſſit ab eo intelligi, quàm ferre chamædaphnen fructum foliis adnatum [vbi autẽ id ſcribit Theoph? locum ſanè nondum inuenimus apud eum, & vix credimus extare: neque enim adeò alieni aut peregrini ſumus in lectione Theophraſti, vt ſi hæc diceret non alicubi id obſeruaſſemus: indagandum tamen etiam in poſterum.] *Humilis Laurus. Terreſtris Laurus.*

Apertè & ingenuè Anguil. fatetur, nondum ſibi perſpectum eſſe, quænam ſit chamædaphne.

Amatus in Dioſc. dicit, Chamædaphnem Hiſp. Laureolam dictam, affinem eſſe Daphnoidi, non eſſe Vnicamperuincam, vt multi falsò reatur, ſed aliam herbam cubitalis altitudinis, vt Plin. deſcribit: interim quæ ſit illa non docet, vnde ſatis patet ei non cognitam fuiſſe, præſertim cùm nec doceat in quo differat à Daphnoide. Cornar. & Chamædaphnen, & Daphnoiden, vtramque, Plinii, Officinis & Herbariis Laureolam vocari tradit. Sed iam antea dictum nobis videri Laureolam Cornario ignoram fuiſſe. Præterea Chamædaphne videtur à Laureola non parum differre. *Amatus notat. Laureola. Cornar. reprob.*

Et, vt tandem & noſtrum iudicium de Chamædaphne dicamus, placet nobis opinio Fab. Columnæ, qui vult Chamædaphnen Dioſc. Plin. & Galeni eſſe *Biſlinguam* ſiue *Bonifatiam*, de qua paulò pòſt.

LAVRVS ALEXANDRINA.

HVius Theoph. meminit l. 1. c. 17. ſic ſcribens: Illa quoque propria Idæ ſunt, Laurus Alexandrina dicta, & Ficus quædam, Vitiſque Lauri Alexandrinæ hoc proprium eſt, quòd in folio fructum gerat [ἐπιφυλλίδιον ἔχει] quemad. & Myrtus ſilu. ſeu Ruſcus [ὁ καλούμενος]. Vtrique enim fructus ex foliis ipſius dorſo [ἐκ τῆς ῥάχεως τῶν φύλλων ἐπὶ τῶν &c.] enaſcitur. Hic obiter Theophraſtum ridens Scal. Feſtiuum vocat ἑορτάδες: Nam (addit) Quomodo Idæ fuerit propria Laurus ea, quæ Alexandrina nominantur? Pro Theoph. & pro ſe reſponſum habes apud Plin. l. 15. c. 29. quem conſules. Idem Theoph. eadem paullò aliter enarrat, cuius verba Græca lubet aſcribere, non ad oſtentationem, vt quibuſdam id ſolemne viſum, ſed quia vel ipſis Latinis ſint magis ſignificantia, & neſcio præ iis quam ἐνέργειαν habeant. *Theoph. Varie cum Scal.*

ſic ait: ἴσως δὲ φύλλων ἑρπόντων πολυανθῆ τὸν καρπόν, ὥσπερ ἡ Ἀλεξανδρεία δάφνη ἐπιφυλλίσκουσιν. Quorum verborum ſenſum minùs fideliter expleuit Gaza, ſic inquiens: fructiferaque nonnulla fructum foliis interceptum vel pediculo tenus tantùm gerunt, quales ſunt eæ, quæ ad foliorum inſitionem ſeu exortus angulum, fructum exerunt. Planiùs ita: Quædam fructifera eo modo, vt fructum veluti ſinu foliorum ſuorum comprehendant. Lenocinium addas cum Scal. molliuſculè ſic: Quorundam inuolucro, aut ſinu fructus obducitur adeò, vt ipſa (folia) fructifera dici mereantur, quemad. Alexandrina Laurus, in foliis vel ſuper foliis fructum ferens. *Gaza reprob.*

Audiamus & Plin. Eſt inquit (& chamædaphne ſilu. frutex: eſt & Alexandrina, [Laurus] quam aliqui Idæam aliqui Hippoglottion, alii Daphnitin, alii Carpophyllon, alii Hypelaten vocant. Ramos ſpargit à radice dodrantales, topiarij ac coronarij operis, folio acutiore quàm Myrti, molliore & candidiore ac maiore, ſemine inter folia rubro. Plurima in Ida, & circa Heracleam Ponti, nec niſi montoſis. Id quoque quod Daphnoides &c. Dixerat autem iam priùs: accedit in topiario opere Taxa [Laurus] excreſcente in medio folio parulo, veluti lamina folii. *Item alibi.* Laurus Alexandrina ſiue Idæa partus celeres facit, radice pota trium denariorum pondere in vini dulcis cyathis tribus: ſecundas etiam pellit, menſeſque eodem modo pota. *Laurus Alexandrina Plinio. Laurus Idæa. Dioſc. illuſtr. Laurus Taxa Plin.*

Adeamus Dioſcoridem: Laurum Alexandrinam, inquit, alij Ἴδαιαν, alii Δαφνίδα, alii, Ὑπογλωττον, alii ζμιλαξ, alii denique σμιλακίνην vocant. Foliis eſt Myrti ſilueſtris [ὀξυακάνθη] ſeu Ruſci ſimilibus, maioribus tamen, mollioribus & candidioribus: fructu in mediis foliis [ἐν μέσοις: Ruell. inter folia: maluit cum Plinio loqui, quàm fidem præſtare autori] rubro, ciceris [ἐρεβίνθου] magnitudine. Ramos verò per terram [ἐπὶ γῆς] ſpargit (fortè rectiùs è terra emittit, aut ſuprà terram profert) dodrantales, interdum etiam maiores: radicem ſimilem Ruſco [ὁμοιόριζον] maiorem tamen, odoratam & molliorem. Naſcitur in montoſis. Eius radix ſuccurrit in difficili puerperio drachmarum ſex [alii quinque] pondere in vino dulci pota. Succurrit & vrinæ ſtillicidio vexatis, & menſes educit. Pro quibus poſtremis verbis habetur: ἄγει δὲ καὶ αἷμα Sanguinem extrahit: Sarac. per quem nihil aliud quàm menſtruum cum Plin. & Cornar. intelligimus. Illud non omittendum: pro eo quod foliis quàm Ruſci maioribus diximus, in Græco haberi μείοσιν. Marcell. vertit minoribus quaſi legiſſet μείοσιν: ſed malè, adſtipulante etiam Cordo, immò Plin. quoque & Serapione, hoc ſpeciatim, qui Laurũ Alexandrinam & Gar Alexandrinam vocans nihil præter Dioſc. & Gal. verba tranſcribit. Corrupti igitur codices putandi qui μείονα habent. Galen. Daphnen herbam vocat Ἀλεπιὰς τῆς πίκης inquit, quam & Daphnen Alexandrinam appellitant, temperatura euidenter eſt calida, & guſtantibus acris ſimul & ſubamara, poraque tum vrinas tum menſes prolicit. *Menſes. Laurea Alexandrina Dioſc. Daphne. Hypoglottum Zalac. Deſcriptio. Dioſc. Difficilis partus. Vrina ſtil licidium. Menſes. Marcell. mar. Daphne herba Gal. Sapor & temperam. Apulcius ſanat.*

Cæterùm Laurum Alexandrinam & Laurum Taxam eandem plures eſſe cum Hypoglotto & Bonifatia ſeu Biſlingua ſtatuunt: de qua re poſtea ſpecialiùs trademus. Cornar. verò negat Laurum Alexandrinam eſſe Hypoglottum, ſed

Rusticorum medicina.

qui eius vtuntur diluto, quando corpus expurgare cupiunt. Expurgat enim, vti dictum, tum crassos & pituitosos humores, tum & biliosos: & non modò per inferiorem sedem, sed frequenter etiam vomitione, cum magna ventriculi perturbatione ac molestia. Rusticorum idcircò magis est medicamentum, quàm vrbanorum? ac eorum qui crassa victus ratione vtuntur, quàm delicatè viuentium. Plerique tamen cum Matth. & Camer. afferunt, corticem aridum mitiorem esse, & minores molestias excitare: recenti siquidem ac nondum reliccato humiditatem quandam superfluam adesse, quæ torsiones adferat ac vomitiones excitet, ventriculumque perturbet. Taber. ad duplum Rhabarbari dandum suadet. Sed malimus paullò inferiùs subsistere, si tam forte sit medicamen, vt ille ait.

Nota.

Dos.

In multis locis Saxoniæ hoc tempore vtuntur loco Rhabarbari, teste Camer. quod interdum propter immensum pretium non cuiuis præscribi potest: possunt corrigi & castigari adiectione anisi, cinnamomi, spicæ, aut similium. Vulgus Silesiorum corticem luteum flore lactis incoquit, contra scabiem præsentissimum remedium.

Contra scabiem.

Cautio.

Noui tamen, inquit Schuuenckf. eius vsu Agricolas hydropicos factos & penè suffocatos fuisse, repentina malignæ materiæ repercussione. Ea propter ab eius vsu abstinendum suadeo, nisi priùs fuerit probè euacuatum corpus. Flores apibus grati. Folia lætum feruntur bubus, ac præcipuè vaccis pabulum, quæ horum pastu lac reddunt copiosius. Ex ligno sagittas parant.

Apibus gratus flores.

ALNVS NIGRA BACCIFERA, RVGOSIORE FOLIO, SEV MAIOR.

CAP. XXXIII.

Descriptio. Cornu.

PEr omnia maior est hæc species, caudex, rami, reliqua: cortex exterior tenuis foris cinereus, intus virescens, cui alius subest crassus, in plures diuiduus, intimâ facie quâ lignum attingit, flauus, laminæ verò in quas deduci potest, vel croco saturatæ vel versicolores, ruffo, flauo, filamentisque albidis, sapore amaro. Folia, quàm in vulgari Alno nigriora, multò ampliora, palmo longiora, duas vncias & semissem lata, subrotunda, rugosa, atrouirentia, splendida, crenata. Flosculi bini simul aut singulares ex petiolo non longo adhærent, colore herbaceo, in quatuor laciniias mucronatas diuisi, totidem apicibus virescentibus interiectis, stylo in tria cornicula extrorsum reflexa dissecto.

Folia.

Flosculi.

An Lonic. Creuzbeer seu Rhamni Dioscoridis species? Eius icon huic nostræ quadraret, si baccæ numerosiores non essent simul iunctæ. Rhamnus esse non potest nostra Alnus quia non spinosa: is etiam sùam spinosam negat, & tamen cum Rhamno in idem cogit caput, nescit forte quid scribit, nec cuius plantæ iconem exhibet non enim describit.

Locus.

Propè S. Hippolytum, Burgundorum asperis locis, montosis, Soli meridiano expositis, prouenit. Obseruauimus etiam inter *Barbe* & *Cosse* eiusdem Burgundiæ montosis locis ad Dubim, & iuxta castellum *Meche*: item inter *Clerual* oppidū E. C. Wirt. Burgundicum, & *Baulme* itidem montosis & lapidosis. Nec non propè *Cauernam illam admirabilem Passauantium* in Eiusdem C. Wirtemb. ditione sitam, [in qua æstiuissimis æstatis tēporibus glacies concrescit] quæ eidem Principi currum plenum reditu annuo debet Montbelgardum deferenda, ad vinorum refrigeria æstiuis canículæ diebus: hyeme verò liquescit glacies, & cauerna calet, cùm extrinsecus omnia rigent glacie ac niuibus.

Cauerna glaciales media æstate.

Aiunt S. Hippolitani ligna colligi ad puluerē bombardicum parandum, eorumque carbones ad eam rem vehementer commendari prædicāt.

Vires & vsus.

DAPHNOIDES ET LAVREOLA.

CAP. XXXIV.

ANtequam Laureolam vulgarem folio perpetuo proponamus, quæ accedit ad Daphnoidem Veterum, si non eadem: placet priùs generalia & Veterum placita de ea præmittere.

Daphnoides Eupetalon.

De ea igitur sic scribit Dioscorides. Daphnoides aliqui *Eupetalon*, alij *Chamædaphnen*, alij *Stephanon* vocant. Exiguus frutex est, [*semipedalis*] cubitalis, ramis multis a medio sursum versus sori modo flexilibus & obsequiosis, iisque folios. Ramulos vestiens cortex supra modum viscosus est: at folia sunt Lauri, verùm molliora, fractuque contumacia, quorum gustatu os fauces que mordentur & accenduntur. Flores candidi: fructus cùm e- maturuit, niger: radix superuacua. Nascitur in montosis. Sed in Dioscoridis lectionis varietas occurrit. Basil. &c. vulg. codices folia huic Lauro *ἰχνώδεα*: Vet. cod. autore Lacuna *ἰχνοειδέστερα* habet, quod magis placet. Nam & Plin. quoque Daphnoiden crassiore, molliore que quàm Laurum folio esse prodidit, vt mox patebit. Quin & Serap. *ἰχνοειδέστερα* potiùs, quàm *ἰχνώδεα* legisse dicas, si aduertas eius interpretem tenaciora conuertisse. Marcell. validiora vertit, minimum veterem lectionem secutus, quæ naturæ foliorum Laureolæ vulgò dictæ magis conuenire videtur.

Descriptio. Dioscoridis.

Folia. Baccæ. Semen.

Dioscoridis lectio emend.

Plin. l. 16. c. 30 de Lauri generibus tradens: Id quoque, inquit, quod Daphnoides vocatur genus, in nominum ambitu est. Alij enim Pelasgum, alij Eupetalon, alij Stephanon Alexandri vocant. Et hic frutex est ramosus, crassiore, [graciliore, Dal.] ac molliore quàm Laurinis folio, cuius gustatu accēditur os atq; guttur: baccis è nigro rufis. Idē & alibi præter hæc nomina & siluestrem Laurum dici ait. Quidam leguntibaccis nigris & rufis: nigris vel rufis: Vet. Dal. At si vulgatam lectionem retinere lubeat, dicere queas Plin. de baccis nondum perfectè maturis intelligendum esse: alioqui nec rei nec Dioscoridi consentiret.

Pelasgus. Eupetalon.

Syluestris Laurus.

De Laureola nihil Theophrastus, nisi forte hæc quæ habentur l. 9. c. 15. Nascitur apud Arcades Elleborus vterque, albus & niger: item *Δαῦκος ἄγριος, κρόκιος*: (Sic enim legimus & distinguimus apud Theoph.) id est Daucus, Daphnoides crocea:

Theophr. emend.

Digitized by Google

Crocea: Gaza ν' δαφνοειδὲς non ſeparat à δαύκῳ, ſed Dauci ſiue Paſtinacæ ſpeciem facit. Cæſalp. quoque ad Daucum ſiue Carotam refert, vt dicetur ſuo loco de Paſtinaca: Marcell. & Curtius, vt in ſequentibus patebit, intelligunt Daphnoidem, diuerſam omninò plantam à Dauco.

Hiſt. Lugd. ſcribit: Albam ſeu feminam Laureolam noſtram, Daphnoidem alteram eſſe ignoraremus, ſi Theoph. apertè non docuiſſet Daphnoidis eſſe genera duo, fructu præcipuè diſtincta, qui niger in altera eſt, in altera Croci colore, nempe ſtaminum, quæ a flore Croci auulſa recondunturnon autem Croci liquore diuti, vt meritò hæc Daphnoides, crocea nominari poſſit. *Hactenus*: Nobis autem nondum occurrit adhuc locus, vbi Theoph. meminerit Daphnoidis nigræ.

Chamædaphne. 1. Sed quam aut qualem Daphnoidem intelligit Galenus? quando l. 6. ſimpl. ſic ait: Chamædaphnes germina tenera edi quoque aſſolent. Eſt autem perſimilis Daphne Alexandrinæ ſicut ſanè & quod Daphnoides nuncupant. Certè non exiſtimamus eius germina poſſe edi, ſi eandem cum Dioſcoridea intelligit. Dalech. ſententia fuit Galenum ſimilitudinem Daphnoidis cum Chamædaphne & Lauro Alexandrina oſtendiſſe abſque Dioſc. teſtimonio, ſic tamen vt ei fides conſtet, ſi vel δαφνοειδὲς, accipiamus non quidem vlcerantem & vrentem fruticem Laureolam noſtram, ſed Clematiden Galeni ſecundam, quam paulò pòſt δαφνοειδὲς etiam vocari teſtatur. Ambabus enim vis eſt aſtringens & ſiccans. Vel ſi parem vtriuſque vim, Chamædaphnes, inquam, & Daphnoidis catharticæ, in prouocandis tantùm mentibus intelligas: menſes enim & hæc & illa ciet. Proprio capite oſtendemus clematiden ſecundam ſpeciè dici à Dioſc. Gal. & Plin. Daphnoidem.

Daphne Alexand. 2.

Daphnoides 3

Clematis Gal. 2.

Herba Victoriola. Apuleius more ſuo nominum faſcieulum conſarcinat, ſic ſcribens c. 58. Herba Victoriola, Eupeplios Græcè, Daphnoides, Hypogloſſion, Eupetalon, Digloſſos, Nycephyllon, Pelleon, Idæa Daphne, Samothracia Daphne, Alexandrina Daphne, Mitrion, Danaë, Stephane Alexandru, Chamædaphne, Carpophyllon, Daphnitis, Latinè Peruinca, Victoriæ folium, Laurus Alexandrina, Macedonica, Laurago, Muſtellago terreſtris vocatur. Et addit: frutex eſt ſæpiùs cubitalis, folijs vt Myrtus, [in omnibus exẽpl. ſine intellectu legebatur, muria: nos reddimus Myrtus. Humelb.] paulò maioribus, & non infractis, id eſt, non facilè fragilibus, ſed lentis. Hum.] guſtu remordentibus & incendioſis. Herbæ Victoriolæ folia pinſabis, & ſuccum eius cyathis duobus dabis cum melle bibere ieiuno, mox phlegmata intercidet. (hoc eſt, diſijciet, diſſipabit, deducet, purgabit. Hum.) Quod ſi prædictorum nominum rationes ſcire cupis, tradit eas idem Humelbergius in ſuis ad Apuleium notis.

Digloſſum.

Non tutò fidendum Apuleio.

Nobis ſanè Apul. diuerſas plantas confundere videtur: inter alias *Daphnoidem*, *Laurum Alexandrinam* & *Peruincam*, cùm in nominibus, tum in deſcriptione. Potiſſimùm tamen videtur nobis ſcribere voluiſſe de Daphnoide, quod apparet ex deſcriptione cùm ait, folia incendioſa: & ex viribus, ſi intercidit interpretandum vt Humelbergius vult. Fuchſ. tamen aliter ſentit: Victoriolam Apulei exiſtimat Laurum Alexandrinam, & hanc cum illa confundi ab Apuleio. Profectò Apul. poſſet creare temerarijs magnum periculũ vitæ Si intelligit Laurum Alexandrinam, de eius ſucco dari poſſe concedimus: verùm non duos cyathos, vt ille vult. De daphnoide verò nequaquam. Quis enim plenos præbeat cyathos eius ſucci, cuius foliorum aut corticis maſticatum abſque magno incendio lingua & fauces ferre nequeant? Veriſſimè in Apuleium retorqueri poteſt, quod ſcribit in præfat. ſui libri aduerſus medicos: nimirum eius ſcripta de medicaminibus herbarum, earumque viribus, eſſe vendicationes potiùs quàm curas: ipſumque inertiâ plerũque & imperitiâ enixum, lucripetam verum, aut ſine literata ſcientia, de qua ſe iactat, temerarium nuncupandum, quique adeò ipſis ſæuiot morbis exiſtat. Ipſe enim tantâ & tam ſupina quadam imperitia & temeritate, confundit plantas & earum vires ſalubres cum inſalubribus, cum immenſo vtentium periculo, vt ex hoc loco & alijs quamplurimis hoc opere detegendis patebit, vt ſatiùs fuiſſet, ſi obſcæni ſui Atini metamorphoſin ſuæ ſortis hominibus explicaſſet, quàm in re tam ſacra, hominumque vſibus adeò neceſſaria temerarium & iactabundum ſuum iudicium & ſtylum adhibere. Apage verò peſtilẽtes hos ſcopulos. Nos certiora meditamur tutioraque. Diſcant verò interim herbarum & medicinæ Studioſi, nullibi huic herbarum alieno Commentatori temerè fidendum eſſe, donèc illud clariùs & ad oculum cunctis patefaciamus.

Cenſura Apulei.

Humelberg. taxatur.

Ipſe verò etiam Humelbergius nobis non videtur meliùs intellexiſſe hiſtoriam Daphnoides, quàm Apuleius, dum aſſerit, Laureolam & Zyland eſſe, & talem quidem, qualem Apul. deſcribit, eccur non declarat quam Laureolam intellexerit, folio perenne an deciduo? Quæ propriè Laureola dicitur, ignota eſt Cordo: quæ folio deciduo, eidem eſt Thymelæa, Fuchſio verò Daphnoides & Zetlant, quam ſuſpicamur Humelburgium intellexiſſe. Quicquid ſit, neutra conuenit cum deſcriptione Apulei. Neutra enim folia habet Myrto vllatenus ſimilia: per Myrtum autem apud Apuleium intelligimus ſilueſtrem, id eſt, Ruſcum: quę ſimilitudo cum Ruſco non tribuitur à Veteribus Daphnoidi, vel Laureolæ, ſed Lauro Alexandrinæ: præterea in Laureola folio deciduo, folia non ſunt lenta, ſed facilè fragilia. Neutram Laureolam coronis adhibitam fuiſſe cenſemus, & Laurum Alexandrinam potiùs in eum vſum vocatam, quam maligna illa plantæ. Hypogloſſum malè dici de Daphnoide, clarum nobis videtur. Si quis conſideret Apulei caput 27. de Chamædaphne, hanc cum à Daphnoide diſtinguere vix animadverteret. Carpophyllon non poteſt dici de Daphnoide, quòd id nomen proprium ſit Lauro Alexandrinæ & Ruſco. Hæc fructum ſupra folium gerit; non illa. Peruincæ quoque vocabulum minimè Daphnoidi conuenit, vt apparet ex Plin. ſed clematidi ſecundæ, quæ etiam Chamædaphne dicitur. Cur Apuleius Muſtillaginem terreſtrem vocauit ſuam Victoriolam, cùm tamen apertè ſcripſerit c. 27. Chamædaphnen dici Italis Muſtellaginem?

Neque carpophyllon.

Gar.

Sed quid multis ſtirpium ignorantiſſimo refutando inhæremus? Audiamus Serapionem. Laurus Daphnoides: Eſt & Gar ſpecies alia, quæ dicitur Daphnoides & cetera Dioſc. Ortus eius [alij & rectiùs. Virtus eius] eſt ſicut Chamædaphnes, & ex Galeno.

Laurus ſil.

Hermol. de Daphnoide pauca habet hæc. Daphnoides & ipſa Laurus ſilu. Herbarij noſtri Laureolam & hanc & Chamædaphnen Dioſc. vocant. Folio huius craſſiora Plinio quàm Laurus, graciliora Dioſcoridi: cuius verba mihi nõ videntur, quibus dicitur: Alypo ſimilem hanc herbam

Alypoides.

eiue, floribus Nymphæa. Inuenio & qui Alypoides hanc vocent. *Hecsile.* Verùm non docet quâ plantam per Laureolam intelligat.

Non Laurum, inquit Marcell. in Dioſ. ſed Lauri formam & ſpeciem : neque eam toto corpore, Verùm in foliis & fructu tantùm habentẽ herbam Græci *Daphnoides* dixerunt. Laureolam vocant. Exploſimus quod à capitis principio apud Dioſc. ſtatim legebatur Alypo ſimile Daphnoides: & florem Nymphææ habere: & quod ſequitur: in medio floris eſſe Cono ſimile quiddam, in quo ſemen: quoniam non reſponderent Daphnoidis hiſtoriæ, & nullibi in antiquiſſimis Græcis & Latinis ea legerentur, & paulò pòſt de flore eius, legitimo loco ageretur. Naſci multum Daphnoides hoc Theoph. in Arcadia teſtatus eſt, numeraturque ab eo inter ea quæ præcipuam purgandi vim habent. Cæterùm non videmus cur Marcellus Daphnoidem dicat herbam, cùm exiſtimet Laureolam, quæ frutex bicubitalis & maior interdum, & ipſe Dioſc. dicat *ſuprioem*. Addendum & illud: Daphnoidem à Theoph. nõ ſolùm numerari inter purgantia, ſed etiam inter alia non purgantia. Ruell.

Laureola. Ruellio in Dioſc.

A Theoph. inter purgantia relata.

Marcell. err.

Ruell error

Ruell. Daphnoidis hiſtoriam non illuſtrat, ſed cum Hermiolao, cuius conſueto ſibi more verba transſcribit, non citato eo, dicit Herbarios noſtros appellare Laureolam, eiuſque deſcriptionem ſubiungit, non ad ipſam plantam factam, ſed ex Dioſc. inde citer repetitam.

Stephanus Alexandri.

Curtius notat Alexandri Stephanon à nonnullis vocari, quòd eo Alexander Magnus coronari ſolitus ſit. Hic velimus Antiquitatum ſtudioſos exercẽri, nos certè ipſi, abſque autore, non credimus. Sic & de eadem Daphnoide ex Veterum placitis hiſtoriam pingit, ac ſi ſua eſſent, non dignatus cos citationis honore, quod plagiarium eſt. Sed quid ille curat, qui paſſim plagio ita attritus, vt iamdudum duriſſimum contraxerit callum. Nunc Laureolam noſtram vulgatam deſcribamus.

LAVREOLA SEMPERVIRENS, FLORE LVTEOLO.

Deſcriptio.

Folia.

Flores

LAureola Recentioribus dicta ad cubitos duos & altiùs grandeſcit, ſtipite lento, aliquando ſimplici aliàs in ramos aliquot diuiſo, quem ſubcinereus tegit cortex, & tractu contumax, & flexuoſus: foliis ferè nudũ, quæ circa faſtigium potiſſimum gerit, eaq; ſatis frequentia, Laureorum æmula, nec per hiemit aſperitates caduca, ex anguſtiore principio ceu ceruice ſenſim dilatata, tandemq; in nucronem deſinentia, craſſa, glabra, nigricantia, ſplendentia. Laurinis ferè ſimilia, ſed minora, inter quæ longiuſculos, graciles, cauos & multos ſtellatos profert floſculos luteos, [Dod. e virore ſubcandicantes: Lob. ex herbaceo albos vel luteolos] ſuccedentibus baccis glomeratim proximè ad ramos cohærentibus, Iunperinis paribus, nonnihil oblongis, primùm viridibus, per maturitatem nigris, nucleo intus duro, cannabis ſemine paulò longiore, medulla interiore candida. Radix ſubeſt in aliquot partes diuiſa, longa, craſſa, lenta, quæ difficulter euelli poteſt. Sapor toti frutici feruidus.

Baccæ.

Nucleus.

Radix.

An Hermol. Herbariorum Laureola, cuius verba paullò antè citata.

Scribit Marcellus Daphnoiden Dioſc. noſtræ ætatis peritiores Herbarios priuatim Laureolam vocare, ac oſtendere Laurinis foliis ſurgentem à terra ſurculoſum fruticem confertis coceruatiſque ſub folijs ſeminibus, quæ Laurinarum baccarum figurà ſunt, nigris maturitate. Florem videre non licuiſſe, Quod ſi Marcell. intelligit Laureolam quam nos hic, hæc repugnant. 1. Quod non ſit herba, qualem ipſe dixit Daphnoidem (vt antè dictum) præter tamen Dioſc. 2. flores non candidi. 3. radix non inutilis, quibus notis deſignatur à Dioſc. Daphnoides. An etiam huius noſtræ folia molliora ſint Laurinis, vt de ſua Daphnoide Dioſc. ait, dubitamus.

Marcell. reprob.

An Ruell. hanc pro Daphnoide & Laureola Herbariorum intellexerit, vix ſciri poteſt, quia Laureolam imaginariè, nec ibi viſam aut cognitam deſcribit, vt dictum priùs.

Candidè & apertè Cordus ſentit. Recentiores Laureolam vocant, quæ in noſtris onuc. non habetur, nec ego quæ ſit compertum habeo. Hic Germanus fuit ſicut & Cornar. ipſi coæuus, qui tamen duobus diſtinctis locis apud Dioſc. magna ſecuritate tradit 1. Daphnoidẽ Officinis Laureolam vocari: Germ. Zeilant. 2. cap. ſeq. Officinis & herbarijs Chamædaphnen etiam Laureolam vocari. Et poſtea inferiùs alio capite ait, eſſe hodie apud ſuos, qui cum Daphnoide Chamelæam confundant, itidem Zeilant appellantes: qui ſanè non ritè nobis videtur diſtinguere has plantas: & vt verum fateamur, neſcimus quam Laureolam intelligat pro Daphnoide.

Officinis ignora.

Monachi quoque Laureolam vulgò dictam Daphnoidem vocitant. Ac eos (inter quos Pandectarius) hallucinari ſcribunt, qui Laureolam volunt eſſe Mezereonis ſpeciem.

Pandect. error.

Quin & Anguil. Daphnoiden ait hodiè vocari *Laureolam, Oliuellam, Oriolam*, & notiſſimam eſſe in Italia.

Oliuella. Oriola.

Chamædaphne, inquit Matth. quam Laureolam marem plerique vocant, foliis ac fructu à Daphnoide non longè differt: verùm hæc tantùm intercedit differẽtia, quòd Chamædaphne ſingulari rectoque caule conſtat, cui folia circunquaque prominent, adeò vt in cacumine in orbem umbellæ inſtar diradientur, ſemine inde prodeunte Daphnoides modo. Hæc *Matth.* cuius icon habere videtur aliquid commune cum Laureola, folio ſemper virente, Sed quæ hic tradit non diſtinguunt à Daphnoide. In Epit. nullam ponit deſcriptionem præter Dioſc. & iconem, ſcribens Italis dici *Laureola minore.* In Com. cum magnis con. Lat. & Ital. aliam ponit iconem cum foliis acutioribus & tribus virgis additis floribus. In hiſt. Germ. omiſit & iconem & deſcriptionem Dioſc.

Laureola mas. Chamædaphne.

Matth ad modum Cordi in hiſt. Laureola

Camer. in ſua Matth. epitome poſuit iconem iam dictam cum tribus virgis, addens, ſibi repertam ſimilem aliquando plantam in montibus

Chamædaphne Camer.

Sileſiæ altiſſimis verſus Moraviam, ſed foliis craſſis, duris, & caule ſatis denſo, baccis nigris. Quapropter veriſimile eſſe, potiùs ad Daphnoidem referendam: nec immeritò de hac ſtirpe, tanquam incognita, nonnullos dubitare. Idem in hiſt. Germ. ait, prouenire cum baccis nigris, foliis latis, in quibuſdam montanis locis propè Lacum Lemanum & ad Rhenum: videri ſpeciem Chamædaphnes Matthioli.

Daphnoides.

C. Bauh. apud Matth. Chamædaphne, inquit, Matthioli: Daphnoides ſeu Laureola Lugd. de qua ſtirpe nonnulli dubitant tanquam de incognita: alij tamen ad Daphnoidem referunt: ſuſpicantur Matth. Laureolam Offic. exprimere voluiſſe. *Hæc ille*: vbi incuriâ typographicâ pro Chamædaphne, poſita icon Lyſimachiæ ſiliquoſæ ſpecioſo flore.

Vt liberè dicamus, quod ſentimus, videtur nobis Matth. non nouiſſe diſcrimen inter Laureolam folio deciduo, & folio ſemper virente, arque adeò neſciuiſſe, quas plantas ſuis nudis iconibus proponeret. Si pro Chamædaphne intelligit Laureolam ſemper virentem, id fit cum ſummo periculo. Quis medecinæ peritus volet exibere ad ardores ſtomachi mulcendos, & ſedanda tormina, menſes & vrinas ciendas, & in peſſis (ad quæ omnia Chamædaphne commendatur) tam feruidam & malignam ſtirpem, qualis Laureola; Ea præterea non reſpondet deſcriptioni: fructus non eſt ἰρυθρὸς, ruber: nec κερκὶς ἴσις φύλλοις ἐντεταγμένοις habet.

Matth. nec.

Cautio in Matth.

Lacun. iconem Matth. proponit nomine Chamædaphnes, dicens, vocari Laureolam marem, non demonſtrans quæ ſit, aut qualis. *Cæcus cæcum ſequitur.*

Lacuna nec. & Lonic.

Eadem cenſurâ dignus Lonic. qui Chamædaphnes iconem Matth. proponit, nihil addens de ſuo: ſed cautè euitauit hos ſcopulos: meliùs tamen ſuæ exiſtimationi conſuluiſſet, ſi Dioſc. & Matth. citaſſet, ex quibus ſua aſſumpſit & tranſcripſit nullo plagij metu. Videri nempe voluit probè nouiſſe ſibi ignotam ſtirpem.

Dod. eandem facit cum Dioſc. ſic tradens: *Laureolæ* Latini poſteriores Laureolam dixere. Vocatur & ἰουλιανὸν ac πίτυλον. Huius baccas Piper montanum ab Italis nuncupari, ſunt qui affirmant: alij à Germanis etiam Zeilandt dictum volunt.

Daphnoides Dod. Laureola. Lugd. alop. Pepius. Dod. nec.

Idem putat Theoph. Cneorum nigrum eſſe poſſe, folio ſiquidem Myrtum ſatis referre: (quod ei nunquam conceſſerimus) & ramoſam, [ſæpè etiam vnicaulis eſt] lentam, obſequioſamque ſtirpem, albæ radicis, abſque odore, fructu nigro, quæ potiſſimæ notæ ſunt Cneori nigri Theoph. Nos pro eo etiam proponemus ſuo loco. Placet alioqui Dod. figura, quam hîc proponimus, quanquam magna ex parte vnico caule à nobis ſit conſpecta.

Non.

Geſn. in horto ait Laureolam ſeu Daphnoidē ſpontè circa Lacum Lemanum naſci folijs ferè Lauri, anguſtioribus, ſolidis, guſtu feruidis. Item in append. Daphnoides, inquit, è Sabaudia miſſum, vbi ad Lacum Lemanum ſpontè prouenit, autumno ſuperiore plantatum viret adhuc, ſed non ſatis lætum & tenuioribus folijs, quæ ad Daphnoides noſtrum vulgare ferè accedunt. Quibus verbis ſanè duas ſpecies inſinuat, hanc vt putamus, quæ Sabaudica, & per vulgare eam quæ folio deciduo.

Locus

Cronemb. ad pilulas Mezereonis Pandectarium & Dinum reprehendit, qui Mezereon putarint Laureolam eſſe, vt copioſiùs poſtea dicemus in hiſt. Laureolæ folio deciduo. Nos verò per Laureolam cuius mentionem facit Cronemburg. exiſtimamus intelligendam, quæ perpetuo folio.

Laureola non eſt Mezereon.

An eandem intelligit cenſor Apollo quando ita inſit Rad. 1. Serap. & Meſues non implicant cũ Mezereo Laureolam & Loriolam vulgi, cuius hiſtoriam reddidit Dioſc. l. 4. Daphnoidem dictam non admiſcent: quanquam Matth. neſcio quà mente huic capiti inſitam aſſeuerare audeat: eius enim reminiſcitur Serap. cap. de Lauro: Meſue tõticet &c. Præterea in çommento Daphnoidis, Matth. vt etiam Fuchſ. aliud eſſe Mezereon à Chamęlęa ſcriptum reliquit: huius verò ſententię immemor, cap. de Chamęlęa, idem eſſe Mauris Mezereon, quod Chamęlęa, Thymelea ac ſimul admixta Laureola, comminiſcitur.

Laureola Vulgi.

Matth. reprob.

Fuchſ. nec.

Idem Apollo rad. 10. Daphnoides Offic. Laureola ex Dioſc. Laureola fœmina medicamentariis. Verùm Apollo ita irradiat nobis, vt non poſſimus aſſerere, quę ſit eius Laureola, nedum intelligere de qua planta loquitur.

Lob. & Pen. Daphnoidis ſiue Laureolę vt nomenclatio, ſic natura proſum Puſillam Laurum imitatur, vt plebecula vix conſpectam dictitet Laurum. Vbiuis fermè Germanię, Gallię & Anglię, præſertim Mulomedicis & mulierculis clinicis nimis quàm nota, vt mirum ſit Commentatorem Senenſem tam ieiunè & manca deſcriptione hanc deſignaſſe, certo indicio ignorationis: quippe figura quam nullis floribus dat, fortè Mezerei Germanici ſurculum refert potiùs quàm Laureolam.

Apollo nec.

Matth. nec.

Tragi cauſa contra Lob.

Lob. Obſ. Daphnoides ſiue Laureola, Germanicè Zeiland: Gall. *Laureole*, Ital. *Oliuella*: perperàm Thymelea Tragi. Sed fallitur Lob. non enim Tragus hanc poſuit de qua hic agimus pro Thymelæa, cuius nec icon nec deſcriptio hanc noſtram oſtendit. Cluſius ſcribit Pyrolę fruticantis folia carnoſa, ſupernè ſaturatiùs virentia & ſplendentia Chamædaphnes, quam vulgus Laureolam vocat, foliis, formâ & magnitudine propè ſimilia.

Schuuenckfeldius Chamędaphnen Cluſii quę perpetuifolia eſt cum alia confundit, vt poſtea dicetur.

Hiſt. Lugd. tradit Dale champ. cum Dodon. Laureolam Offic. ſiue Laureolam marē Dioſc. Daphnoidem eſſe rectè cenſuiſſe, quæ Matth. ſit Chamædaphne. Hiſp. *Loreola*. Iconem quoque habet Chamædaphnes Matth. titulo Daphnoidis ſeu Laureolæ: habet & aliam titulo Daphnoidis ſeu Laureolæ cum flore: & cap. ſequenti pro Laureola folio deciduo cur poſuerit iconem Dodon. titulo Laureolę cum fructu, nec nos ſcimus, nec illa excuſabit: erat enim ponenda pro ſemperuirente. Sed ita euenire ſolet de ſibi incognitis commentantibus.

H. Lugd. error.

Tabern. Zellerbals Germanicè vocat.

An Cęſalp. Daphnoides Italis Laureola dicta?

Daphnoides Cæſalp.

Gignitur magna ex parte in ſiluis ac montibus vmbroſis inculcis & frigidiuſculis. Tamen in Italia circa Patauium obſeruauimus inter montem Gemulam & di-venda, necnon in huius deſcenſu verſus Balneum Aponenſe, ſed quæ & ipſa loca frigidiuſcula ſunt reſpectu reliqui tractus. Florebat menſe Februario floſculis paruis luteolis ſtipata. Vidimus etiam Patauii, Veronæ, Ferrariæ, & Bononię in hortis cultam. Genuæ circa Caſtellum *la Baſtie* dictum iam Decembri florere incipientem, vbi & Feb. & Martio aliàs florēre ſolet Baſilea propè Dornacum, & in horto D. Th. Zuing.

Locus.

Tempus

Satio. Zuingeri, ex quo & Montbelgardum in hortum tranſtulimus, vbi & floruit & baccas tulit. In Burgundicis etiam montibus aliquot obſeruauimus, vnde etiam tranſplantauimus. Iam priùs dictum apud Lemanum lacum reperiri, & non paucis iuxta Rhenum ac Moſã locis. Flores, inquit Dod. præmaturè germinant, paulò poſt Autumni æquinoctium: hyeme aut primo vere perficiuntur: fructus Maio & Iunio Lob. autore: media æſtate etiamnum virent, denum æſtatis fine & aduentante Autumno maturitatem aſſequuntur, & nigræ fiunt. Tota hyeme viret, foliaque obdurant, vt in cæteris ſtirpibus perpetuò virentibus.

Vires & vſus. Etſi pro certo & indubitato aſſerere non poſſimus hanc eſſe ueram & genuinam Dioſc. & Plin. Daphneoidem, reclamãtibus ſupraſcriptis aliquot notis: quia tamen vires ab iisdem traditæ apprimè huic conueniunt, lubet easdem hic recenſere. Folia guſtatu os fauceſque vellicant & inflammant. Eadem ſeu arida, ſeu etiam recentia potu pituitoſa per alvum deiiciunt: vomitus quoque ac menſes cient: quin & commanducata pituitam à capite extrahunt, & ſternutamenta mouent. Cęterùm & quindenæ ipſius baccæ potæ, purgãt. Paulò aliter Plin. Daphnoides, inquit, [iuxta his nominibus quę diximus] ſilveſtris Laurus prodeſt, alvum ſoluit, vel recenti folio vel arido, drachmis tribus cum ſale in hydromelite manducata. Pituitas extrahit folium & vomitus, ſtomacho inutile. Sic & baccæ quinæ denæue, purgationis cauſa ſumuntur.

Purgans. Vomitum. Menſes. Capitis pituitam.

Plinii lectio defenditur contra Sarac. Sunt tamen qui Plinii lectionem ad Dioſc. aptãdam & emendandam cenſeant, vt Sarracenus. Nos ſanè in Plin. nihil præter rationem dictum inuenimus. Nam & ſtomacho incommodam hãc plantam cenſemus, inſignis ſuæ acrimoniæ & ardoris gratiã, & quinas baccas malumus quàm denas, has quàm quindenas, purgationis ergò exhibere: quòd vel paulò maior doſis in talibus nobis ſemper ſuſpecta videatur, præſertim cùm Dei beneficio mitiora tutioraque habeamus.

Cautio. Laureolam certè Dod. in Hiſt. Gall. calidam & ſiccam ad tertium gradum, accedentem ferè ad quartum tradit, ſubuertere admodum ventriculum, inflammare, lædere, & adurere partes internas. Folia eius corrigi & ad ſumẽdum commodiora reddi eo modo quo Chamælæa. Idem in Hiſt. Lat. temperie & facultate ſimilẽ facit Chamæleę Germanicæ ea vniuerſã ſuã ſubſtantiã acrẽ & feruidam eſſe. Vt non temerè ſanè hanc præſcripſerimus, propter inſignẽ eius acrimoniam.

Temperam. Correctio.

LAVREOLA FOLIO DECIDVO, SIVE MEZEREON GERMANICVM.

CAP. XXXV.

Deſcriptio. QVæ verò deciduo eſt folio Laureola, frutex eſt interdum ad terium cubitorum altitudinem excreſcens, radice in aliquot partes diuiſa, minimi digiti craſſitudine, vel etiam craſſiore, longâ, alteque ſe demittente, albâ; ex qua aſſurgunt plerumque virgulæ ſingulares, lentæ, tereres, tenues, obſequioſæ, cortice duplici tecte, exteriore cinereo, tenui, fragili, interiore exteriùs virente, interiùs albicante: valdè lentæ, & fractu cõtumaces, lanuginem quãdam bombycinam, dum diuelluntur oſtentantes, cui ſubeſt lignum candidum, ſolidum, medullâ pauca præditum. Flores ad ramulorum latera ſine pediculo, nunc ſingulares, nunc plures ſimul iuncti, ex nodulo

Radix. Virgæ. Cortices. Lanugo. Lignum. Flores

ante folia prodeunt pulchelli, ex rubello purpuraſcentes, colore ad flores Perſicæ accedẽtes, oblongi, in quatuor foliola mucronata reflexa diuiſi, odore ſuauj: in medio ſtaminula aliquot crocea. Folia ex tuberculis plærũque plura ſimul, colore herbaceo, Laureolæ folio perpetuo accedentia, molliora, nec vt illa, ſplendicantia. Baccæ cum maturitate rubentes, quæ reſiccatæ, nigricant, (inquit Dod.) quarum interior nucleus Cannabis ſemini ſimilis, medulla candida. Tota planta vt odore graui eſt, exceptis floribus, ita ſapore acerrimo & vrentiſſimo. De hac Ruellius ſic ſcribit: Chamæleam Romani *Cilibracam*, alij *Oleaginem* vel *Oleaſtellum* vocant. Olea Cilibraca vocatur autore Colum. ſed Calabrica legendum puto. Recentiores *Oliuellam* appellãt: Othc. *Mezereon*, quaſi læthalem & viduferam. Oliuella ſurculoſa fruticat ramis palmaribus, foliis Oleæ ſimilibus, tenuibus, amaris, quæ guſtata linguam acriter mordent, fauceſque ac guttur vellicatu laceſſunt. Lacte manat copioſo, animalibus cunctis intacta. Baccas fert li bene memini virides, per maturitatem ex parte rubeſcentes. Ex hac granum Cocci plerique falſò naſci exiſtimauêre. Recentiores Chamæleam cũ Thymeleą, & vtramque cum Daphnoide tuipit confundunt. *Hæc ille*: qui dum alios reprehendit, ſeipſum accuſare videtur: dubitamus an vllam harum plantarum nouerit. Fortè intelligit noſtram hanc Laureolam folio deciduo. Non conuenit tamen, quod ait lacte manare copioſo: nec etiam Chamæleą eſt, multò minùs Ôlea Cilibraca Columellæ. Quando foliis Oleæ dicit, & poſtea baccarum rubrarum meminit, Chamæleam cum Laureola confundens, neutram ſibi cognitam fuiſſe ſatis clarè prodit.

Folia. Bacca & Nucleus. Odor & ſapor. Chamalea. Cilibraca. Oleaſtellũ. Oleago Oliuella. Mezereon.

Ruell. reprehendens reprehenditur. Multiplex eius error.

Brunfelſ. neſcit quæ ſcribit Tom. 3. dum Laureolam Teut. Bellerebale dici ait, Græcis Daphnoiden, flores illi candidos radicem inutilem: paſſim per ſiluam. Et cap. ſequ. Thymelæam vel Coccum Cnidium quoque Bellerebale vocat, floribuſque eſſe candidis. Quis hanc inuriam ferat? Dioſcoridis deſcriptiones ſublegens cum Bellerebale Germanorum confundit, nec docet quæ ea ſit: nec exiſtimamus reperiri Laureolam flore albo in Harcynia. Vbi quis fide dignus monuerit, aut miſerit, credemus.

Brunfelſ. ſomnium.

Brunfelſ. inuria.

Cordi opinio non opus habet longa refutatione: ipſa per ſe ſatis ruit, quando apud Dioſc. tradit Thymelæam quoque Mezereon & Coccognidium, & grana quoque Mezereon vocari: nimirum noſtram Laureolam vult eſſe Thymelæam, & ſeque cap. hanc fruticem eſſe dicit quem Germ. Zebaſt & Bellerebale appellant, ex quo Granum Gnidium colligatur, quod etiam Coccognidium vocitetur. Quaſi verò

Cordi opinio errorea. Thymelæa. Mezereon. Coccognidium.

An Cornac. Thymelæa ex qua granum Cnidiũ, hîc.

officin. & notum & qualis sit) fuisse videtur esse: nam addit, Barbara voce Mezereon, Germ. Beilerßbals dici: forte ab eo quòd collum, id est, fauces offendit & vrit. Sed cęlpitat. Differunt enim multùm Thymelæa & Mezereon, quo nomine à Serapione & Mesue vocatur.

Camer. calpitat.

Tragus horrenda nomina tribuit: Ex mesue dicitur, inſit, *Rapiens vitam: faciens viduas*: (ſic & meliora ſperantibus per accidens prodeſſe poſſet, ſi iocari liceat) Seidelbaſt aut Kellerhalß Germ. Baccas Asi baccis confert: ſed non probatur nobis quando folia per omnia Ligustro aut Oleæ ſimilia tradit: immò vix vllam ſimilitudinem aduertimus, quæ dici mereatur. Neque etiam eſt Dioſc. Chamelæa, vt is ſibi perſuadet. Cur verò apud eundem huius Laureolæ alia icõ poſita ſit, ſub titulo Thymelęę, Zelandt & Kellershals, nos latet: quam autem plantam ſuſpicemur eum intelligere paullò poſt dicemus.

Rapiens vitam.

Tragus improbatur.

Alter Tragi error.

Tertius eiusdem

Neque concedimus Fuchſio huic, (quam *Acrocnidr* vocat, Daphnoiden, officin. & Herbariorũ Laureolam) omnes Dioſc. notas præter floris colorem conuenire, vt ille ſcribit: quia Dioſc. ſuæ tribuit folia ἐν ὑγιαινε, fructu contumacia: talia non ſunt folia huius noſtræ: nec habet καρπὸν μέλανα, fructum nigrum, ſed rubrum, ac potiùs coccineum: folia quoque vix propriè Lauri folia dici poſſe putamus. In eodem cenſura dignum, quòd, quam priùs fruticem dixerat, poſtea in annot. herbam vociter facientem viduas. Dubitamus quoque an hæc fuerit Offic. Laureola. Probamus quod taxat, mirum in modum errare Officinas, quòd folijs Daphnoidis pro Mezereo vtantur, & eius fructu pro Cocco Cnidio, qui Thymelææ fructus eſt. Thymelæa verò non eſſe Laureolã hodiè appellatam herbã ex eo colligi poteſt, quòd Dioſc. autore Linum nonnullis nominata ſit.

Daphnoides Laureola.

Plures Amati errores.

Offic. inarum error.

Matthiolus, vt paſſim varius à ſeipſo & fluctuanti ſimillimus, ita & in huius plantæ hiſtoria, ſicut ex diuerſis eius editionibus & hiſtorias patet.

Videtur itaque Camer. nõ accipere pro Daphnoide Matth. noſtram Laureolam folio deciduo, ſed fortè eam quæ eſt folio perpetuo, vel aliam aliquam. At C. Bauh. apud eundem ponit eam quæ eſt folio deciduo.

Quod ad nos attinet, ſatis colligimus ex ipſismet Matth. verbis, ei non bene cognitas has plãtas, ac ab eo confundi, quamuis eius icones & deſcriptiones meliùs cõueniant cum noſtra Laureola folio deciduo. Reclamant tamen notæ quædam ne ſit Daphnoides Dioſc. quicquid dictitet Matthiolus. ſicuti antè dictum aduerſus Fuchſium. Cur verò folia in eius edit. Germ. dicantur viſcoſa, ſeu glutinoſa, ne ſuſpicari quidem licet: in neutra Laureola hoc obſeruauimus. De Amati quoque ſententia omninò falluntur, qui Daphnoidem Laureolam dictam Mezereon eſſe credunt. Eſſe enim, inquit, Laureolam herbam ſiue frutiçem [differunt hæc duo] cui flores albi purpuraſcentes inſint, & eam pharmacopolas omnes ſatis cõgnitam habere. Sed ân ipſe etiam Amatus probè cognitam habuerit vtramque Laureolam & Chamæleam eſt cur multùm dubitemus. Scribit enim l. 4. χαμαιλέα, Lat. Oleaſtellum, Arab. Mezerion, vulgò Mezereon, Gall. *Bois gentil*: Non deſcribit. Nomen Gallicum conuenit Laureolæ folio deciduo: figura quæ appoſita, eſt alterius plantæ, de qua non videtur locutus Amatus, nempe Chameleæ tricoccæ, de qua poſtea.

Lacuna Matthioli ſimia diuerſam ab eo habet figuram pro Daphnoide, quæ potiùs ſemperuirentem Laureolam exprimit, quàm hanc: interea tamen Matthi. imitatus, vel potiùs, more ſuo, ex eo transcribens ait, Daphnoidem nonnullos, vocare Laureolam fœminã. Aliquos confundere cũ Mezereo, quòd non differat à Chamælea Dioſc. Sed facilè patet non oculatiorem fuiſſe magiſtro ſuo in iſtarum ſtirpium dignotione ac hiſtoria.

Piper montanum, inſit Anguil. quod quidam exiſtimant Chamæleæ, ſine dubio non eſt Chamęleæ, potiùs dixerim Coccum Gnidium Theoph. Nos de Cocco ſeu Grano Cnidio Theoph. poſtea trademus.

Coccum gnidium.

Dodo. vocat Chamæleã Germanicã, ac videtur ei eſſe Cneorum album Theoph. nihil tamen affirmare poſſe dicit propter breuitatẽ. Aſt quũ Cneoron album Theophraſto candido dicatur folio, figura quodammodo Oleagineo ſimile, vix concederimus noſtram hanc Laureolam eſſe Cneorum, licet id ſibi perſuadere videatur Dod. dicens non multùm diſſimilem eſſe Oleæ, At nos multùm diſſimilem dicimus. Etſi etiam ſimilis eſſet, deſiderantur & aliæ adhuc notæ. Et vt reliquas omittamus, quis, niſi luſcus fortè aut parum oculatus, Laureolæ folium candidum dicat?

Cneorum album.

Dod. opinio retunditur.

Negat Geſnerus in hortis, Piper mõtanum Italis dictum, & Germ. Zylandrecht Laureolam vocari: cui ſanè haud grauatim ſubſcriberemus; niſi iamdudum apud omnes penè Herbarios iſtud nomen inoleuiſſet, & in quibuſdam cum Laureola haberet ſimilitudinẽ. Alioqui non ſemperuirẽs eſt, quâ in re differt à Laureola æquè ac Lauro ſẽperuirentibus. Quapropter & ipſe quoque Geſn. alibi non vno loco, latâ vulgi incedens via, modò Daphnoides noſtrum vulgare, modò Laureolam vulgarem, modò Daphnoidem Fuchſii vocitat, Thymelææ tamen ſpeciem potiùs eſſe, iteratò diuerſis locis inculcat.

Non rectè dici Laureolam.

Laureola vulgaris

Ab Apollin. Rad. 10. Chamædaphne, Laureola etiam medicamentariis dicta, eaque mas? nimirum ita irradiat nobis more ſuo ambitioſis ſuis radijs, vt non auſimus aſſerere, nec alius fortè id facilè ex eius verbis queat, num hanc intelligat vel aliam: non ſine ſuſpicione ipſummet id neſciuiſſe.

Chamædaphne, Laureola mas.

An Altomari de med. c. 91. Mezereon ſeplaſiariorum communiter dicta, & propriè ea, quam Dioſc. nuncupat Chamæleam, vt ille vult, qui ex ea parat pilulas, quas ſum. nè laudat ad eductionem aquarum. Si hanc noſtram intelligit, fallitur quòd Dioſc. Chamælæam putet.

Mezereon ſeplaſiar. Chamalea.

Cronemb. l. 5. comp. ad Pillulas ex Mezereo Meſues: Mezereon, inquit, frutex omnibus officinis & quibuſdam aliis Almezereon vocatus in magnam controuerſiam agitur, dum quidam Chamælæę Dioſc. alii Thymelææ eam vocem tribuendam contendant. Auic. 2 can. c. 467. & Serap. ſimpl. c. 363. quos, vt præceptores ſuos, ſequitur Meſue, Chamælęam cum Thymelæa turpiter confuderunt. Tragus Pandectario & Leoniceno ſubſcribit eleganter vulgarem Mezereonem picturâ ſua ob oculos ponens, dum ait: In Ianuario plantam antè folia germinare, flores purpureos edere. In cap. præced. Thymelæam Germ. peculiariter Kellerſhals referens ex Dioſc. ſine dubio fidelitẽr ea grana pingit, quæ noſtri [Germaniæ] Pharmacopolæ ex Mezereo vulgari colligunt: nam rotunda eſſe dicit, maiora canabinis, linguam vrentia. Dioſc. clariùs, fructum habere Myrti in modum rotundum &c. Hæc ſi vera ſunt, vt omninò iudicari debent, non iam Mezereon Chamelæa, ſed Thymelæa, ex qua granum ſiue Coccon cnidium colligi & Theoph. l. 9. cap. 21. & Dioſc. autor eſt. Conſtat hinc Tragum hic pa-

Auic. Serap. & Meſue arguuntur.

Thymelæa Tragi

Tragus calix.

rum arrentum fuiſſe, dum floribus quidem Mezereonem vſitatum, ſeminibus aut fructibus Thymelæam repræſentat.

Syluius Mezereo Meſues Thymelæam rectiſſimè decernit.

Pandect. cenſura. Pandectarius Simonẽ Genuenſẽ redarguens c.124. hanc malè Laureolam cõſtituit: deinde c.170. eos improbat qui Coccognidiũ [quod aliàs ſemẽ Mezereonis dixerat] ſemẽ Laureolæ putant. Ampliùs c.483. diſertè Laureolam Laurum Alexandrinam & *Laureola.* Daphnoidem interpretatur: vnde manifeſtum fit quantoperè ſibi diſſideat. Simili quoque errore *Daphnoides II Florent. error.* D. Florentinus includitur c.1. in Meſ. commentans: Vterque facilè hinc arguitur, quòd Dioſc. diuerſa capita omniũ earũ herbarũ inſtituat, quodq; *Arabum labes deterſ.* Arabes omnes (Si Serap. excipiamus) Mezereonem copioſo lacte manare ſcribant, quod tamen nec profert Laureola, nec etiam Mezereon vulgare. Et quamuis Meſue Lactariarum maximam dixerit, & Auic. Lacticinium magnum, id eſſe falſum oculari fide monſtratur. Nihilque moror *Lactariarũ maxima. Lacticinium magnũ Monachis exprobratur.* Monachos in Meſ. vbi confidenter Lonicerum & Fuchſ. canillantes, ac Serapioni iniquo iure patrocinantes, idem contendunt.

Non dubium quin Dioſc. Chamelæa ſit Serapionis Mezereon, quam Arabes & eorum diſcipuli non tantùm multiplici verborum imperitiâ confuderunt, ſed inſuper cum Chamæleone albo ac nigro lethali errore commiſcuerunt. Atqui illud horrendum quod Meſue initio ſermonis Mezereon *rapere vitam*, ac *viduas faciens* dixerit, *Vitam rapiens. Viduas faciens Cautio.* vnde ſeriò vſus eius ab agyrtis & circumforaneis formidari debet, qui integra grana (quia pauculùm ore comminuta, fauces accendunt & linguam miſerè vellicant) tranſglutienda exhibent, extremo hominis periculo. Noui (addit Cronemb.) impudentiſſimam oſtetricem Nouiomagii (quæ primaria vrbs Geldriæ) Gretam nomine, quæ paſſim quibuſuis: & quod intolerabili ſcelere fit, etiam grauidis ac pueris propinat: ô flagitioſam fœminam! Quare, prudenti etiam neceſſario conſilio, Meſuæ aceto corrigantur folia. *Hæc ille.* Cæterùm Cronemburgium per Mezereonem vulgarem intelligere Laureolam noſtram folio deciduo ſatis clarum: Laureola autem eius fuerit fortè ea, quæ folio perpetuò virente. Quæ autem ſit Thymelæa vera, & Mezereon Meſue imponendum in pilulis Meſuei, non indicat. Apud Theoph. vt citatur a Cronemb. nuſpiam inuenimus in qua planta colligatur Coccon cnidium. Verùm de hac re poſtea.

Agyrtarum impoſtura.

Cæci ac periculoſi errores Lonicer. detegendi. Nunc cæci ac periculoſi errores Lonicer. detegendi. Is lib. 4. c. 4. 9. ſuæ hiſtoriæ ſic ſcribit: **Bellerſhale**, aut **Zyland**, aut **Zebaſt**/Dioſc. Thymelæa, fructus Granum Cnidium aut Cocco cnidium: alii Daphnoides Dioſc. volunt, quamuis non reſpondeat deſcriptio huic **Bellerſhale**. Quo loco Lonic. poſuit falſam figuram Matthiol. Thymelææ, cui appictæ baccæ triccoccæ: quam plantam intelligat neſcimus, nec ipſum ſciuiſſe exiſtimamus: nomina tamen Germanica conueniunt noſtræ Laureolæ folio deciduo. Cap. ſeq. quod 50. ſic tradit: **Seidelpaſt**/**Leußfraut**/Dioſc. Chamelæa, Barbatis Arabibus & Offic. Mezereon, *Rapiens vitam, Faciens viduas.* Quidam confundunt hunc fruticem cum **Bellerßhale** cap. præced. deſcripto, propter ſimilem figuram & vires. Ambas indiſcriminatim vocant Mezereon. Hoc cap. Lonic. ponit figuram Chamelææ Matth. deſcriptio autem eſt Laureolæ folio deciduo ex Trago, cui dicitur Chamelæa, vt antè annotatum. Sic ille, magis etiam cæteris, more ſuo omnia confundit. Lib. 5. cap. 108. iconem Laureolæ folio deciduo ex Matth. ponit pro Lorberſraut Daphnoide: aſcribit quoſdam velle eſſe **Bellenbalß Zylandt**. Is præterea malè ſcribit, Coccum Cnidium ſemen eſſe Thymelææ apud Myropolas in vſu.

Rhaſis quoque apud Dioſc. notat Chamelæam G. dici **Zyland**/ Gallis *Bois gentil* & cap. ſequenti Thymelæam eſſe Mezereon Meſue & officinarum, cuius granum Gnidium Dioſc. Officinis ſit Coccum gnidium Germ. **Bellerbale**.

Sed eadem ignorantiæ nota inurendus eſt Ryſſius, qui eandem plantam facit Chamelæam & Thymelæam, cùm tamen neutra ſit.

Multi medici ſtirpium ignari. Lectores perpendant in quanta pericula iſti ignari Herbarii coniiciant non ſolùm miſeram plebem, verùm etiam Medicos ſtirpium ignaros, quorum maiorem numerum ſcimus, quàm vulgus crederet.

Piper ruſticum Matth. fugillatur. Camer & Lob. arcol. Pen & Lob. Aduerſ. Chamædaphne ſiue puſilla Laurus: an Germ. Mezereon granum vocitent Piper ruſticum, & Gnidium granum Pharmacaria i. aſcitia, quã ponit iamdiu Senenſis, decipitque deceptus, ſibi incognitas, *horſum prorſum*, confundit. At ipſi interim Aduerſarii dubii hærent, an ſit Chamædaphne. Corrigunt tamen verſionem, & vires Dioſc. exponunt, vt ſuæ opinioni accommodent, vt apparebit infrà inter vires. Nec vllam vidimus rãtam ſimilitudinem, vt mereatur nomen puſillæ Lauri.

Camer. annotat Chamæleam Germanicam [ſic enim vocat] flore quandoque reperiri albo. Sed vbi? &, ſi vidit, cur locum non indicat?

An Turner. Daphnoides, quibuſdam dicta Laureola? Angl. **Lauriel** vel **Iolbry** quam in Germania ſe vidiſſe negat: in Anglia tamen ad ſepes propè Cantabrigiam & **Barcfway** frequentem. Videtur Turnerus intelligere Laureolam ſempervirentem: quamuis figura non reſpondeat, nec quadret ex Dioſc. flos albus.

Chamelæa duplex ex Caſalpino. Chamelæa, inquit Cæſalp. quam vulgò in alpibus Oliuellam vocant, duplex eſt: vtraque paulò minor Daphnoide obſequioſa, &c.

Qualem autem ſuſpicemur Cæſalpini priorem Chamæleam dicemus. Altera videtur noſtra Laureola folio deciduo.

Hiſtor. Lugd. pro Laureola fœmina proponit iconem Matth. præterea eodem cap. habet iconẽ ſub titulo, Laureolæ cum fructu, quam Dod. exhibuerat pro Laureola ſiue Daphnoide quæ perpetuò viret, diuerſa ab ea de qua Hiſt. Lugd. eo loco agit.

Schuuenchf. in Cat. Sileſ. Laureola, *χαμαιδάφνη* Dioſc. Chamædaphne Cluſ. At non videmus cur hæc planta ſimpliciter Laureola dicenda ſit, nulla tanta ſimilitudo. Chamædaphne Cluſ. non eſt, vt priùs dictum. De Dioſc. Chamædaphne poſtea.

Herba Laureolæ ſimilis. C. Bauh. apud Matth. Daphnoides: Laureola folio teneriore & deciduo. Glycyrrhizam montanam nominare ſolemus, vt rei herbariæ ignaros fallamus.

Glycyrrhiza montana. Daphnoides. Caſtor. Daphnoides & Laureola maior. Plaraque linguarum nomina iam ſupra dicta ſparſim Hiſp. & Ital. *Laureola.* Gal. *Laureolle.* Germ. etiam Scherßlerbeeren quaſi cacationis Lauri baccæ, quia ſedem potenter mouent. Sileſ. **Zeilang**/ **Zieglig**. Sequanis & Montpelgardenſibus, *Bois gentil.* Ruſtici circa Baſileam, vt ex Cl. D. Fel. Platero accepimus, nominant Daphne. Belgæ quoque vt Germ. **Bellerbale** dicitur, his etiam **Leußfraut**: pediculorum herba, fortè quòd eos abigat Boh. **Wlcý Lybo Wetſſý**/ teſte Matth.

Eadem

Loci. Eadem ferè loca cum præcedenti amat, siluatica, montana. Plurima cùm in Germania & Heluetia, tum in Allobrogum & Ligurum Delphinatusque montibus & collibus siluosis, opacis, in vallis Anoniæ montibus Tridentini agri reperitur in monte Amano, teste Bellon. quam ille Bellerfraut Germ. dici ait, quanquam temerè herbam vocitet. Circa Basileam in Mouteto monte. *Locis.* Denique in plerisque pinguibus & opacis, asperis atque desertis Germaniæ locis. In Italiæ hortis quamplurimis cultam vidimus. Translata enim ad frugem peruenit ac diu durat, quales plures in hortum E. C. Montb. transferri curauimus, quæ adhuc vigent, vbi & Ian. & Feb. Martio atque Aprili florentem obseruauimus, pro natura & clementia hiemis. Communiter tamen Martio floret: Sed florum gemmas seu germina statim post autumnum promere solet, qui mox hieme, si clemens sit, alioqui ineunte vere, pandantur. Folia post flores demum exeunt. Tandem æstate & baccæ quæ Augusto magna ex parte rubræ factæ maturantur. Subinde folia amittit. *Tempus.*

V. & vſus. Prodidit Tragus se Chameleâ [intelligit autem hanc de qua hic agimus] quosdam agyrtas & impostores non paucos ad orcum mittere vidisse. Eiusdem iudicio Pilulæ quas è Chamelæa Mes. & Serapio conficiunt, ad hydropem maximi sunt momenti. Existimat decoctionem florum tutioris & minùs noxij vsus esse. Nemini tamen autorem aut magistrum hac in parte se velle esse, profitetur. Foliis cum melle tritis sordida vlcera & crustosa repurgari. Mulieres quæ formæ student, hoc medicamento vti posse: nam facici maculas intra paucos dies illitu exterere & purgare. Nostrum consilium est, ne quis temerè vtatur Pilulis de Mezereo dictis, præsertim si imponatur Chamælæa Tragi, quia non paratæ sunt vt decet. Qui smegma Tragi volet vsurpare in magnatibus, caueat nec inflammet faciem, & pustulas excitet ipsis maculis deteriores. Nam erodentis & admodum inflammantis est facultatis. Folium vnú siue recens siue siccum comestum pituitam viscidam per deiectiones vacuare, vomitum mouere & menses Matth. tradit. Baccas quindecim potu assumptas efficaciter purgare. Folium in nares inditum sternutamentum excitare. Cum passulis folium vnum masticatum, à capite pituitam & saliuam ducere. Nimirum hæ ipsæ sunt vires quas suæ Daphnoidi tribuit Dioscor. quas mutuatus Matth. suæ Laureolæ applicat. Vtiam apertè videant Studiosi, quantùm ei sit fidendum. Dosis baccarum periculosa, & quam ipse non sumpsisset, nec sine noxa aliis propinasset. *Hydrops. Flores mouent menses. Vlcera crustosa. Purgant. Matth. non fidendum. multa fingens. Dosis.*

Dodonæo folia, cortex, radix, & fructus sunt calida & siccca ad tertium ferè gradum, eiusdemque ferè qualitatis cum Thymelæa. Folia, inquit, purgant potenter & violenter per inferiora pituitam & humores biliosos ac aquosos, his vti officinas loco foliorum Chamælææ. Easdem vires habere baccas, easq; commansas tantum calorem ac feruorem in faucibus relinquere, vt vix potùs copiâ restingui possit. Ideò hanc plantam sine dubio nocuam esse hominibus, cùm sit vsque adeò calida, vt vehementer violenterque operetur, ideoque lædat & nocear pattibus internis. Huius folia præparari vt folia chamelææ; eademque ratione præparandos esse fructus & corticem, si sumendi exhibeantur in aliqua medicina. Idem in hist. Iar. scribit, officinas Germaniæ & Belgij huius foliis (si quando opus sit) vti pro chamælæa, quod citra errore fieri possit, quod & Cam. repetit. Menses quoque ducit, vt perhibet Schvvenckf. *Tipicum.*

Cortex verò aduersus Quartanam, Hydropisin & venena pro se cú Sacchato, vel liquore aliquo bibitur, corrigitur Lacte, vel Aceto. Experiatur qui volet? Nos non facilè periculum fecerimus, nisi deficientibus aliis medicamentis, aut in casu desperato eius vsum suaserimus idque cum magna consideratione.

Suspectum porrò nobis est & illud Ant. Roiet medicamentum, quod peste laborantibus exhiberi tradit. Foliorum, inquit, Laureolæ exiccatorum pondus coronati, plus minúve pro ratione virium ægroti, per biduum in aceto macerant, & bibendum præbent, quod sudorem mouet, vomitu & aluum: & hac ratione venenum expellit. Suspectum vt diximus, est nobis hoc medicamentum: si eo vtendum esset, velimus potiùs folia Laureolæ macerata per biduum in aceto cum alio liquore propinare.

Nam vel Pen. & Lob. testibus, ac ipso adeò sensu, fauces, œsophagumque [aliter quàm Euphorbium Gesner.] adurit, diu multumque vexante impressione. Non minùs hæc per aluum deijcit crassum viscidumque Phlegma, & intestinorum ramenta abradit quàm Laureola, cui non dispar, sed vehementior facultas inest, eademque in aceto maceratio ad corrigendum debetur. Sic enim vtuntur etiam Medicorum quorundam præcepta Pharmacopœa. Quare [inquiunt ijdem] facit hæc virium expensio, vt minùs quis putet Chamædaphnen legitimam. Quippe quam Dioscor. κεφαλαλγικὰς, id est, capitis doloribus & stomachi ardoribus mulcendis commendet, vt interpres vertit. At si vlla ratio iniri queat, quâ tam feruida planta pro Dioscor. Chamædaphne agnosci queat, ea interpretatione commodiore & veriore videtur sita: namque κεφαλαλγικὰς ἢ στομάχου ἰγκαύσεων ἀρήγει, id est, capitis doloribus & stomachi vstionibus accommodat, veritas, non incommodo sensu intelliges folia tusa admotáque capitis dolori, puta à frigore, vel flatu, mederi: Stomachique vstionibus faciendis admoueri, ad diuturnas fluxiones sistendas aque stomacho auertendas: vt Paulus ex Antiquis docet faciendum, lib. 6. de stomachi vstione, ferro vel cauitico non vrente actu, cuiusmodi sunt fungi, aut nigri Agarici frustilla, aliaue inibi scripta, quibus non secus atque folijs huius vsi sunt Antiqui. Sic Dioscor. magnum præsidium putat *Arabicam* vocatam *vstionem* à Græcis, quæ fieri solita fuit spirillis caprinis, oleo feruenti immissis, & pollicis cauo inustis. *Sic illi.* *Dioscor. interpr.* *Arabica vstio qualis.*

Nobis nondum verisimile videtur hanc esse Dioscoridis mentem, estque valdè longè petita hæc interpretatio, nec consuevit aut opus habuit Dioscor. ab Arabibus discere, quos nec vidit nec agnouit. Quæ nostra sit aliorumque hac de re sententia cap. de Chamædaphne declarabimus. Non enim concedimus, hanc de qua hic agimus, esse Chamædaphnen Dioscoridis. Nec tacendus tamen alius eius vsus quem Moibanus invexit, in cuius Antidotum alias Saxonicam vocatam aduersus venena eius radix quoque in aceto macerata venit, quam antidotum alio commodiore loco referemus. *Vsus ad venena.*

CHAMELÆÆ HIRSVTÆ NOMINE DATA.

CAP. XXXVI.

CHAMÆLÆÆ nomine, & Gallicè *Bois Gentil*, id est, Ligni nobilis nobis datam (non

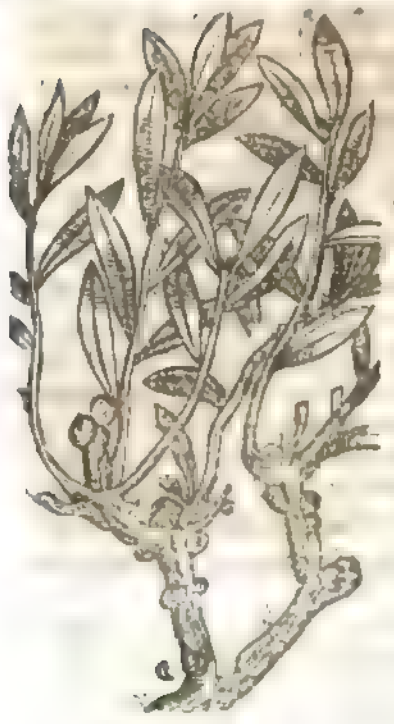

recordamur à quo] plantam in ſicco noſtro herbario inuenimus & etiamnum aſſeruamus. Fruticis parui ſpeciem habet, vti præcedens: Caudex lignoſus, rami palmares, nigricantes (in ſicca.) Folia ſimilia ferè cum præcedenti Laureola folio deciduo, breuiora tamen, & multò anguſtiora, in acumen deſinentia, nónihil hirſuta.

THYMELÆA MINOR CORDI.

CAP. XXXVII.

Deſcriptio. THymelæa minor Cordo, paruulus eſt frutex, plures ab vna radice emittens virgas, longitudine pedales aut dodrantales, per terram ſtratas, lentas, flexiles, & diffractu contumaces, foliis numeroſis, vndique veſtitis, figurâ oblongis, vtrinque acuminatis, craſſiuſculis, ſuperiùs viridibus, inferiùs pallidioribus, Oleæ Myrtíque foliis multò minoribus, ac potiùs fruticoſo Polio ſimilibus, paulò tamen maioribus, guſtu glutinoſis. Flores, Sole Taurum occupante, producit in ſummis virgis oblongos, inferiùs anguſtos, ſuperiùs in quaterna folia parua ſe pandentes, è purpura in puniceum atque candicantem colorem vergétes, denſos: & ab vno principio ſeſe in Corimbos diffundentes, ſuauiter odoratos, & mellis aliquem odorem redolétes. Floribus ſingulę ſuccedũt baccę. Radice nititur longa, candicãte, neruoſa, lenta, flexili, infragili & perenni: guſtu ad aliquot horas fauces & palatum Coccognidii modo excalfaciente & ſcarificante. Naſcitur fruteteſis & muſcoſis tam planis quàm editis locis: nonnunquam etiam ſub Iuniperis. Copioſa autem circa Vindelicorum Auguſtam, & Ratiſbonam.

Folia.

Sapor.

Flores.

Radix Sapor.

Locus.

An de hac Geſn. de hort. Piper montanum in Italia multis vocatum, quod noſtri Zyland, Dod. Chamelæam falſam: eiuſdem ſpecies alpina minor ſuperiore autumno hortulo meo commiſſa, viret etiamnum. Vis vtriuſque cauſtica, omnibus partibus os & palatum non aliter quàm Euphorbium accendens. Aliqui non rectè Laureolam vocant. Facilè naſcuntur: craſſior enim radicis & tenax eſt cortex. Item de Collect. ſimpl. Laureolæ puto ſpecies in monte prope Curiam, parua, anguſtis foliis, paulò maioribus, quàm Roſmarini, floſculis purpureis odoratis, et in Zyland. Cauliculus lignoſus eſt, non vltra ſeptem digitos altus. Floret Iunio. Conſiderent periti an Geſn. de duabus plantis ſcribat, an de vna tantùm. Item an intelligat Thymelæam Cordi vel Cneorum Matth. fruticoſum, potiſſimùm per eam Laureolam, quæ prouenit Curiæ: Icon à Geſn. addita Thymelęę minori Cordi non quadrat cum Cneoro Matth. Stirpium ſtudioſi obſeruabunt circa Auguſtam Vindel. & Ratiſbonam, Thymelæam minorem, & conferent cum Cneoro fruticoſa Matth.

Vis & temperam.

Laureolæ ſpecies.

Tempus.

Tragus de ſua Thymelæa ſic ſcribit: Rellershale & Zeilandt Germ. Latinis nonnullis *Linum ſilueſtre*. *Otinella* & *Leo terræ*: apud Dioſc. θυμέλαια & γναφάλιον: Plin. *Prouſachne*. Cneſtron & Cneorum vocari tradit. Syri *Apolinarim* nuncupant: Hyginus *Caſtam*. *Liparonis* cunctatio Actius mentionem facit, qui & Cneſtron nominari tradit. Num verò ad hunc fruticem & pertineat appellatio, minimè conſtat. Fructus Thymelææ *Granum Gnidium* vel *Coccum Gnidium*, vt loquuntur Offic. appellatur. Errant Recentiores, qui Coccognidium ex Chamælea naſci exiſtimant. Multò maiori in errore verſantur, qui Chamæleam cum Daphnoide ſeu Laureola confundunt, ac ſi ad vnam & eandem herbam veraque appellatio referenda ſit. Vid. Criſtoph. de honeſtis & Iac. Manlium, ſuper Confect. Mezereon. Frutex eſt, arbuſculæ inſtar proſiliens, virgis multis, tenuiſſimis, tripedaneis, aut breuioribus, foliis exiguis & pinguibus, flore candido, fructu rotundo, ſeminibus Cannabis haud maioribus, linguam ſi mandatur adurente, non aliter atque Chamelæa de qua proximo capite. Non vbique obuia eſt, ſed inculris, altiſſimiſque montoſis & ſiluis prouenit. *Hæc Tragus*: cui id euenit quod reprehendit in alijs. Laureolam folio deciduo bis pingit, pro Chamælæa & Thymelæa vti dictum; licet neutra poſſit eſſe: nec eius Thymelęæ deſcriptio reſpondeat iconi, quæ fortè ex Dioſc. deſumpta, ipſis plantis non probè et cognitis, vel ſanè ſuperficiariè conſideratis. Conſiderandum tamen an fortè intelligat Thymælęam minorem Cordi modò dictam.

Cneſtron. *Cneorum.* *Apolinaris.* *Liparon.* *Actij Quorum. dam error detegitur.*

Thymelæa Trag. Folia. Flos. Fructus.

Locus.

Tragi loci.

An Apollo de hac Rad. t. p. 96. Thymelæa ex qua Granum Gnidium, Chamelææ ſimillima? An item Anguill. in epiſt. Thymelæa ex qua fructus Coccum Gnidium dictum. Adeò ſuperficiariè vel intricatè de his tradunt, vt quid ſtatuendum neſciamus.

Chamelæa falſa.

CNEORVM MATTH. SVFFRVTEX.

CAP. XXXVIII.

Deſcriptio. PRo Cneoro, exhibet Math. plantam Thymelęæ Monſpeſſulanæ aliquatenus ſimilem, ex radice craſſa, nigra, plura lignoſa virgulta, dodrantem circiter alta, ramoſa, cortice nonnullũ euaneſcente rectà proferentẽ: in quibus potiſſimùm ſummis faſtigijs, folia conferta, viridia: Thymelææ multò breuiora, obtuſiora, glabra, neruo vno ſecundum longitudinem donata. Flores ramulorum extremis inſidentes multi, ſimul congeſti, purpuraſcentes, ac interdum albi, quorum ſinguli & Iacob Matthioli floribus formâ non abſimiles, ex oblongo tubulo in quatuor

Radix

Folia.

Flores.

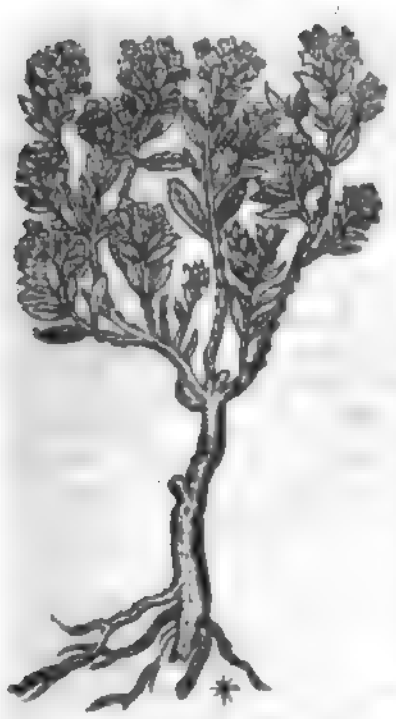

tior lacinias radiatim dispositas facessentes. Placet & diligētissimi & peritissimi Herbarii Clus. descriptionē subiicere. Elegans, inquit, suffrutex, cui multi sunt rami graciles, flexibiles, lenti, surculosi, ab ima protinus tellure emergentes & humi diffusi. Folia nullo ordine disposita ramulos amplectunt, viridia, cutanea, Thymelææ veræ proxima, ingrati primùm, deinde amari saporis, nullà aut perexiguà (quantùm quidem gustanti deprehendere licuit) acrimoniâ prædita. Flores in summis surculis, sex, septem, aut plures, confertis, quatuor foliolis constantes, ex rubro purpurascentes, Centaurij minoris florum penè æmuli, ingrati etiam & amari saporis, aspectus tamen pulcherrimi, atque odorati, caput (si diutiùs naribus admoueantur) tentantes: ijs succedit fructus exiguus, Thymelææ fructui haud dissimilis, non ruber quidem, sed candidus: oblongiusculus, semen continens cinereâ membranâ tectum, rotundum, Thymelææ grano par. Radix longa, minimi digiti vt plurimùm crassitudine, interdum nigricans, maiore verò ex parte flauescens, lenta, supernâ parte nonnunquam gracilior, vnde rami flexibiles & humi dispersi emergunt, & subinde secundum alarum cauia, satis crassas fibras flauescentes agunt.

Ramuli.

Fructus.

Radix.

Cneorum Matth. Locus.

Matth. in com. cum magnis icon. Lat. & Ital. iconem proponit huius plantæ nomine cneori Matth. ubi scribit: inuenisse se in Bohemiæ siluis plantam, quæ omnibus partib⁹ suis cneorum candidū referat: flores in surculorū cacuminibus purpureos, odorati Testiculi odore &c. In epit. sua iconem ponit diuersam à præcedenti, pro cneoro candido: de quo agemus suo loco, nempe capit. de Ocymoide vel saponaria minore. Hanc non describit, sed tantùm ait: cneori candidi, de quo meminit Theoph. hic imaginem damus, vt qui chamælæam faciunt, ad mentem redeant. Profectò in ipsomet mens requiritur, qui sibi parum constans quod affirmauit audacter in dubium reuocans, aliam plantam pro Cneoro, nempe herbam, à prædicta toto genere differentem exhibeat, parum memor eorum quæ priùs tradiderat. Certè camer. in Epitome Matthioli figuram omisit. C. Bauh. in auctis & illustratis Matth. commentarijs l. 1. c. 13. Cneorum priùs fruticolum posuit, addens: Cordum fortè nomine Thymelææ minoris exprimere voluisse: is nihilominus illustrans Matthiolum, l. 4. c. 167. cneori titulo herbæ iconem ponit adiectis adeò his Matth. verbis: Cneorum de quo meminit Theoph. nullis deficientibus notis misit ad me Romà vir quidam nobilitate clarus, cuius imaginem hic appingi curauimus, vt qui chamælæam & Thymelæam cneorum faciunt ad mentis sanitatem redeant. Est autem ea icon reuera Ocymoidis minoris. Verum

Matth. se- riosè re- cusans.

C. Bauh.

iam verum erit cneorum Matthiolo? frutex ne hic descriptus, an dicta iam herba? Vt meritò de stirpium historiis meritissimus Clusius in hæc verba proruperit. Matth. hunc fruticem pro cneoro albo Theoph. proponit. Cùm verò quale sit difficulter indicari possit, cur huic stirpi cneori nomen accommodare voluerit, multi mirantur.

Postrema Com. editione l. 2. Aliud nobis Theophrasti Cneoron adfert, nullis, vt ipsius verbis vtar, deficientibus notis. Sed tùm nudam tantùm imaginem, addito, cneori nomine oculis subiiciat, illiusque historiam planè subticeat, si parum fidei ipsius assertioni adhibuerimus, nemo, vt opinor vitio verten. Cæterùm, addit Clus. nisi in hac planta, (cuius & ipse satis elegantem figuram exhibet) acrimonia, quæ quidem sensu percipi possit, abesset, ad Thymelææ genera aut ipsi congenerem suffruticem referendam esse censerem. Nonnulli rustici Steinroselin, hoc est, *Petræum Rosulum* vocant. Nos autem antè monuimus cap. de Thymelæa minore Cordi considerandu esse, an Gesnerus hanc fortè intellexerit nomine Laureolæ paruæ, cuius descriptionem ibi posuimus.

Clus. parkinsonum sive Blacthonio tribuit.

Petræum Rosulum.

A nullis animalibus attingi.

Est verò id notatu dignum, quod obseruauit Myconus, medicus Barcinonensis, rei herbariæ studiosissimus à nullis animantibus, fruticem hunc attingi aut arrodi. Et cùm mille huiusmodi plantas foliis & floribus onustas viderit, nullam vnquam reperire potuisse asserit, in qua præcisum aut arrosum aliquid fuisset.

Braun apud Tabern. ponit iconem hoc titulo: De Kellerßhals aut Zeland (aß). Matth. *Chamelea* species: subiungit duas descriptiones, & posteà duas icones Thymelææ, de quibus postea. Casiæ, quam vocat, Matthioli, descriptionem omittit, quam inuenisset apud Matth. sub Cneoro, sic parū ocularus vno capite diuersas plantas confundens se & alios fallit: qui legat caput eius quod 91. est l. 2. vix intelliget an in descriptione priori intelligat Casiam, vti vocat, an Thymelæam.

Braun cneoron.

Locus.

Prouenit Cneorum Matth. vt tradit Clus. in multis montibus Viennæ vicinis tantâ abundantiâ, vt rusticæ mulieres, dum floribus abundat, multos eius manipulos in forum venales adferant, cum aliis varii generis floribus, exornandorum triclinioriū gratiâ. Nascitur etiam in Pannoniæ siluis editiore loco sitis vltra flumen Rabum siue Arabonem. Frequens etiam crescit quibusdam siccioribus pratis Francofòrto ad Moenum vicinis, præsertim siluæ quadam quercubus consita, circiter miliare infrà eam vrbem ad sinistram fluminis, inter Ericas, vbi illam candidis etiam floribus variantem conspexit Clus. cuius etiam manipulos rusticæ mulieres in foro venales proponunt.

Pro cneoro vsi quidam.

Flore candido.

Tempus.

Aprili plerumque florere solet, nonnunquam etiam Maio. Fructus maturus est Iunio. Adeò autem fœcundus est hic suffrutex, vt sæpenumerò ter eodem anno florcat, nouis floribus semen sæper consequentibus, quod probè maturum, bis eodem anno de vna eademque planta collegit idem Viennæ Austriæ.

Satio

Camer. refutatur Cneorum Matth. sibi in horto à semine natum: sed non docet an herbaceum intelligat, an fruticosum. Duo enim Cneora habet Matth. eaque valdè differentia, si probè meminisset quæ antea scripsimus. C. Bauh. suffruticem intelligit.

Toscanus Carolus pharmacopœus Burgundus in Campagniola, diligens stirpium indagator, flore albo & purpureo ad nos misit nomine Balsa mi

[ſi credere fas eſt] quicquam ab vllo autore mutuaſſe, qui remedia, quæ ciuibus ſuis, inuitis etiam medicis profuiſſe iactat, promulgat. At ſaltem docuiſſet nos, aut didiciſſet ipſe, ſi neſciuit egregius Herbarius, quâ in re differat à Victoriola ſua, quam etiam Daphnitin, chamædaphnem & Muſtellaginem ſilu. cognominat. Quid ſi confundat chamædaphnen cum Daphnoide? quod ei non nouum. Dubium igitur relinquitur nobis, quæ ſit chamædaphne Apulei purgans, & an eadem cum Dioſc. Plin. & Pauli vt cenſet Humelbergius.

Hermol. jugillatur.

Hermol. dum nimiùm Plinianè ſcribere ſtudet, obſcuriorem reddit Chamædaphnes hiſtoriam ac ſuo nomine pronunciat, quæ Plin. prodidit: Chamædaphne Dioſc. & Plin. quæ ſit, non demonſtrat Hermol. fugit hos ſcopulos, quemad. & Ruell. qui ſuo more ex Hermol. eo non citato ſua decerpit & ſuffuratur.

Ruell. plagiarius.

Chamædaphnen Marcellus humilem & terreſtrem Laurũ interpretatur, aitque Latinis Vincam peruincam dici, ac eius meminiſſe quidem Theophraſtum, ſed tam breuiter, vt nihil poſſit ab eo intelligi, quàm ferre chamædaphnen fructum folijs adnatum [vbi autẽ id ſcribit Theoph? locum ſanè nondum inuenimus apud eum, & vix credimus extare: neque enim adeò alieni aut peregrini ſumus in lectione Theophraſti, vt ſi hæc diceret non alicubi id obſeruaſſemus: indagandum tamen etiam in poſterum.]

Humilis Laurus terreſtris Laurus.

Apertè & ingenuè Anguil. fatetur, nondum ſibi perſpectum eſſe, quænam ſit chamædaphne.

Amatus in Dioſc. dicit, Chamædaphnem Hiſp. Laureolam dictam, affinem eſſe Daphnoidi, non eſſe Vnicamperuincam, vt multi falsò rentur, ſed aliam herbam cubitalis altitudinis, vt Plin. deſcribit: interim quæ ſit illa non docet, vnde ſatis patet ei non cognitam fuiſſe, præſertim cùm nec doceat in quo differat à Daphnoide. Cornar. & Chamædaphnen, & Daphnoiden, vtramque, Plinii, Officinis & Herbariis Laureolam vocari tradit. Sed iam antea dictum nobis videri Laureolam Cornario ignotam fuiſſe. Præterea Chamædaphne videtur à Laureola non parum differre.

Amatus error. Laureola. Cornar. reprob.

Et, vt tandem & noſtrum iudicium de Chamædaphne dicamus, placet nobis opinio Fab. Columnæ, qui vult Chamædaphnen Dioſc. Plin. & Galeni eſſe *Biſlinguam* hiuc *Vuolfarian*, de qua paulò pòſt.

LAVRVS ALEXANDRINA.

HVius Theoph. meminit l. 4. c. 17. ſic ſcribens: Illa quoque propria Idææ ſunt, Laurus Alexandrina dicta, & Ficus quædam, Vitiſque Lauri Alexandrinæ hoc proprium eſt, quòd in folio fructum gerat [ἐπιφυλλίδιον τὸν καρπὸν] quemad. & Myrtus ſilu. ſeu Ruſcus [ὁ καλούμενος μύρτος]. Vtrique enim fructus ex foliis ipſius dorſo [ἐκ τῆς ῥάχεως τῶν φύλλων: ἐπὶ τῶν &c.] enaſcitur. Hic obiter Theophraſtum ridens Scal. Feſtiuum vocat ἑορτάδες: Nam (addit) Quomodo Idæ fuerit propria Laurus ea, quæ Alexandrina nominatur? Pro Theoph. & pro ſe reſponſum habes apud Plin. l. 5. c. 30. quem conſules. Idem Theoph. eadem paullò aliter circumſcribit, cuius verba Græca lubet aſcribere, non ad oſtentationem, vt quibuſdam id ſolemne viſum, ſed quia vel ipſis Latinis ſint magis ſignificantia, & neſcio præ iis quam ἐπιφυεστέρα habeant.

Theoph. error contra Scal.

ſic ait: ἴσως δὲ τῶν φύλλων ἐστὶν ἐπιφορὰ παραπλησία τῇ κισσῷ, ἅπτεται δ' Ἀλεξανδρίνη δάφνη ἐπιφυλλίσιμος. Quorum verborum ſenſum minùs fideliter expleuit Gaza, ſic inquiens: fructiferáque nonnulla fructum foliis interceptum vel pediculo tenus tantùm gerunt, quales ſunt ea, quæ ad foliorum inſitionem ſeu exortus angulum, fructum exerunt. Plenius ita: Quædam fructifera eo modo, vt fructum veluti ſinu foliorum ſuorum comprehendant. Lenocinium addas cum Scal. molliuſculè ſic: Quorundam inuolucro, aut ſinu fructus obducitur adeò, vt ipſa (folia) fructifera dici mereantur, quemad. Alexandrina Laurus, in foliis vel ſuper foliis fructum ferens.

Gaza reprob.

Audiamus & Plin. Eſt inquit (& chamædaphne ſilu. frutex: eſt & Alexandrina, [Laurus] quam aliqui Idæam aliqui Hippoglottion, alii Daphnitin, alii Carpophyllon, alii Hypelaren vocant. Ramos ſpargit à radice dodrantales, topiarij ac coronarij operis, folio acutiore quàm Myrti, molliore & candidiore ac maiore, ſemine inter folia rubro. Plurima in Ida, & circa Heracleam Ponti, nec niſi montoſis. Id quoque quod Daphnoides &c. Dixerat autem iam priùs: accedit in topiario opere Taxa [Laurus] excreſcente in medio folio paruulo, veluti lamina folii. *Item alibi.* Laurus Alexandrina ſiue Idæa partus celeres facit, radice pota trium denariorum pondere in vini dulcis cyathis tribus: ſecundas etiam pellit, menſeſque eodem modo pota.

Laurus Alexandrina Plinio. Laurus Idæa. Dioſc. alibi. Laurus Taxa Plin.

Adeamus Dioſcoridem: Laurum Alexandrinam, inquit, alij δάφνιν, alii Δαφνίδα, alii ὑποσκιάδα, alii ζάκυνθον, alii denique σμύρναν vocant. Foliis eſt Myrti ſilueſtris [ὀξυακάνθου] ſeu Ruſci ſimilibus, maioribus tamen, mollioribus & candidioribus: fructu in mediis foliis [ἐν μέσοις: Ruell. inter folia: malunt cum Plinio loqui, quàm fidem præſtare autori] rubro, ciceris [ἐρεβίνθου] magnitudine. Ramos verò per terram [ἐπὶ γῆς] ſpargit (fortè rectiùs è terra emittit, aut ſuprà terram profert) dodrantales, interdum etiam maiores: radicem ſimilem Ruſco [ὀξυακάνθου] maiorem tamen, odoratam & molliorem. Naſcitur in montoſis. Eius radix ſuccurrit in difficili puerperio drachmarum ſex [alii quinque] pondere in vino dulci pota. Succurrit & vrinæ ſtillicidio vexatis, & menſes educit. Pro quibus poſtremis verbis habetur: ἄγει δὲ καὶ αἷμα Sanguinem extrahit: Sarac. per quem nihil aliud quàm menſtruum cum Plin. & Cornar. intelligimus. Illud non omittendum: pro eo quod folijs quàm Ruſci maioribus diximus, in Græco haberi μείζοσι. Marcell. vertit minoribus quaſi legiſſet μείοσι: ſed malè, adſtipulante etiam Cordo, immò Plin. quoque & Serapione, hoc ſpeciatim, qui Laurũ Alexandrinam & Gar Alexandrinam vocans nihil præter Dioſc. & Gal. verba tranſcribit. Corrupti igitur codices putandi qui μείοσι habent. Galen. Daphnen herbam vocat θέρμης τῆς πάνυ inquit, quam & Daphnen Alexandrinam appellitant, temperatura euidenter eſt calida, & guſtantibus acris ſimul & ſubamara, poraque tum vrinas tum menſes prolicit.

Menſes. Dauca. Hypoglottis. Zalaca. Deſcriptio. Dioſc. Difficilis partus. Vrina ſtil. incidens. Menſes. Marcell. err. Daphne herba Gal. Sapo & temperam. Apulei error.

Apuleius cap. de Victoriola ſua Laurum Alexandrinam cum Daphnoide confundit, ac etiam, vti ſuſpicamur, Chamædaphnen, vt iam priùs latiùs oſtenſum.

Cæterùm Laurum Alexandrinam & Laurum Taxam eandem plures eſſe cum Hyppogloſſo & Bonifacia ſeu Biſlingua ſtatuunt: de qua re poſtea ſpecialiùs trademus. Cornar. verò negat Laurum Alexandrinam eſſe Hypogloſſum, ſed

diuerſas eſſe vult, illamque hodiè ignoram.

LAVRVS ALEXANDRINA.

Item diri-mens de Lauri Alexandrinæ elegantiſſima planta ingenuè proferam [inquit Lob. Adu. part. 2.] quæ vidi operâ Ioannis Parkinſõ Pharmacopœi Londinenſis, qui ramulum eius non diſſimilem Biſlinguæ mihi communicauit, delatum ex hõtto Medico Piſano. Hæc ramuli pars non excedebat longitudinem vnciarum quinque, ſeptenis foliis alterno ſitu, nõ exaduerſo, vt habet effigies Matthioli & Lugdunenſis, prædita; neruoſis vtrinque, rigidis vt Hyppogloſſi: inferioribus ternis, aut quaternis, vncias duas longis, & plus vnâ latis, in mucronem Rufci modo, faſtigiatis; medio averſo folii craſſiore nervo, ſpecimine floſculi pallidi gemmato, ſine pediculo, & ligulato, bilinguiúe foliolo, [fructus enim mediis foliis amplectitur Theoph. autore) vbi ſemen Bonifaciæ, ſiue Hyppogloſſi minus prõferre dicitur, donatis; ternis verò ſuperioribus vnciam latis, & ſeſquiunciam longis, mucronatis, vtrinque item neruoſis ſine floſculorum rudimentis.

HYPOGLOSSVM, SIVE BIPPOGLOSSVM.

Dioſcoridi ὑπόγλωσσον θαμνίσκος ἐστὶ, exiguus frutex, foliis Myrto ſilueſtri [μυρσίνῃ ἀγρίᾳ ἢ λευκῇ λευκὴ albæ Dal.] & tenui ſimilis. Comam [κόμην ὅτι. Adu. putant leg. ex Plin. κοιλὴ, id eſt, concaua] verò ſpinoſam habet, & in ſummo ceu lingulas ſecundum folia. [ἢ ἐπ' ἄκρῳ ὥσπερ γλωσσίδια ἐξ ἑκάστου φύλλου. Dal. monet ſic habere quædam exemplaria: ἐπ' ἄκρῳ, ἢ ὥσπερ γλωσσίδια ἐξ ἑκάστου φύλλου: ſicque legendum putat. Lacun. ex vet. cod. ſic. ἢ ἐπ' ἄκρῳ ὥσπερ ὑπογλωσσίδια ἐξαίρουσι μίκρας ἐν ταῖς φύλλοις. in foliis. Quidam al. γλωσσίδια ὑπούσας μικράς. vet. addit μικρᾶς. Coma caput dolentibus vtile amuletum creditur. Malagmatis radix expreſſuſque ſuccus admiſceretur.

Cæterùm diuerſimodè ſcribitur ab Autoribus. Baſ. cod. & Pariſ. ὑπόγλωσσον habent, & Marcell. Hippogloſſon. Apud Gal. & Paul. ὑπόγλωσσον. quæ lectio nobis magis probaretur, maximè cùm ei conſentiat etymon à Gal. l. ſimpl. 8. redditum, his verbis: ὑπόγλωσσον ὑπομάζιος μὲν ὄνομα, ἐπὶ ἐξαίρουσι ἐπ' ἄκρου ταῖς κορύμβοις παρόμοιον γλώσσαις: Hypogloſſon ex eo nomen traxit, quòd ſummis illius Corymbis proximæ velut ligulæ innaſcuntur.

Plin. Hypogloſſam vocat, quamuis quidam Hypogloſſon in vet. cod. legi notent. Folia habet [inquit] ſilueſtris Myrti, concaua, ſpinoſa, & in his ceu linguas folio paruo exeunte de foliis. Hæc malè à Plinio dici Dalech. annotat, quòd id nuſquam dicat Dioſc. de Hypogloſſ. Lauro taxę folium paruum exire de foliis, quod in alio nullo genere Lauri videatur, Quaſi verò Plinio nihil aliud ſcribere permiſſum ſit quàm quæ Dioſc. habet. At habet Hyppogloſſum, ſaltem quod hodiè vulgò Herbariis ita dicitur, folium paruum ceu linguam è maioribus foliis exeuntem. Aut docere debuit Dalech. in ſuis annot. in quo differat Hypogloſſa à Lauro Taxa Plinii, aut tacere. Næ facit interdum Dalech. intelligendo, vt nihil intelligere videatur. Qui ſi hunc accuſat, quod linguam hæc Hypogloſſa tribuat, idem eſt, ac ſi negaret, nominis vim clarè id exprimere, quod miramur alioqui in tanto Græco & Herbario, qualem ipſum fuiſſe conſtat. *Pergit Plin.* Capitis dolorem ex his [foliis] impoſita miſuia. Item paulò poſt Ideæ herbæ folia ſunt, quæ oxymyrſines &c. vbi ſanè hanc eadem intelligere videtur. Iampridem verò Alexandrinam Laurum ab aliquibus Hippoglottion vocari monuerat. Vide ſub Lauro Alexandrina.

Marcell. in Dioſc. ſua verſione retinet nomina quæ poſtea ab aliis reiecta fuere, nempe hæc. Sunt qui (Hippogloſſon nẽpe) Antirhinõ, qui Anarrhinõ qui & hanc Lychnidem agreſtem vocent. Romani pariter Græcis Hippogloſſum appellãt. *Idem addit:* Ruſci, quæ ſilueſtris Myrtus eſt, folia habere Hippogloſſum omnes teſtantur. Ea non adeò grandia ſunt, & præter id in cuſpidem acuminata deſinant. Eam ob cauſam, ſiue magnitudinem, ſiue equorum linguæ figuram in ea voce [Hippogloſſo] intelligas, nulla in folijs ratio eius erit. Nec ſi etiam, vt in Plin. adhuc legitur, Græcam præpoſitionem, ἐπὶ coniunctam linguæ à Græcis fuiſſe credideris, Dioſcoridis hiſtoriæ reſpondebit: ἐπ' ἄκρῳ enim, id eſt, in ſummo lingulas exire hic ait ἐξ ἑκάστου φύλλου, id eſt, ſecus & ſecundum folia quæ hic intelligit in caule ſuperna. At caulis deſinens non folia profert, ſed conferctæ lanuginis potiùs quàm folioſæ comæ in latitudinem ſe aperiens inuolucrum: non aliter quàm in ſpicatis aliquibus ſeminibus & floribus fit. Differt tamen à ſpica quòd rotundæ, quatuorúe plerumque angulis ſpicæ ſurgunt: in hac quod vltimum incaute exit, in latitudinem ſe explicat. Et quoniam humanam linguam imitatur, ideò Hippogloſſum quaſi grandis lingua dicta. Hæc Marcello origo nominis & cauſa eſt. Quæ licet Plinij hiſtoriæ aduerſari videantur, (ait enim, & in ijs ceu linguas folio paruo exeunte de folijs) meminerint tamen omnes, inſit Marcell. ſequi nos Græcos Scriptores, præcipuéque Dioſcoridem, & in vertendis eius verbis, quam debemus illi fidem præſtare, qui ἐπ' ἄκρῳ ἐξ ἑκάστου φύλλου, prodire linguas ex Hippogloſſo dicit, quod eſt in ſummo & ſecundum folia: non ex folijs, ſed ex ſummo caule, qua parte deſinunt folia, exire ea dixit. Id enim ἐπ' ἄκρῳ apertè ſignificat. Cæterę appellationes, vt idem ſenſit Marcell. ex ſimilitudine aliqua, verùm importunè, illi acreuerunt. Vult igitur Marcellus, Hippogloſſum neque à foliorum quę Ruſco ſimilia habet magnitudine, neque ab Equinæ linguæ figura dici, neque Hypogloſſum à Plin. rectè nominari, cum ἐπ' ἄκρῳ, id eſt, in ſummo caule proferat, quæ humanam linguam imitantur, vnde Hippogloſſum, id eſt, grandis lingua, nuncupandum.

Cordo autore quædam Dioſc. exemplaria Hippogloſſum habent, ſed malè. Nam nomen ſuum ab Hypoglottide inuenit: propterea Marcellus malè Hippogloſſon legi caniet, qui nequaquam etiam

etiam verum Hippoglosson in suo commentario indicat. Nescio enim quam spicatam lanuginem indroducere conatur, cùm tamen nullus vnquam autor alicuius lanuginis, vel spicæ, in hac herba mentionem faciat. Mihi profectò Hippoglossum, siue Hippoglossidion, siue Hippoglotton eadem esse videtur cum Lauro Alexandrina. *Hæc Cordus*, cui partim cõsentit, partim refragatur Hist. Lugd. scribens: Marcelli mentem non satis intellexisse videtur Cordus, quum scribit: Marcellum Hippoglossum malè legi censere: imò Hippoglossum legi vult. Multò verius dixit ille, Marcellum nequaquam verum Hyppoglossum indicare: præterea cum eodem Cordo sentio, cum præpositione Græca ὑπὸ scribendum esse. Ita ab eodem dissentio dicente, Hippoglossum eandem esse plantam cum Lauro Alexandrina, eam nimirum, quam pro Lauro Taxa exhibuimus [videlicet Bisslinguam.] Hæc Hist. Lugdunensis.

Cordus reprehenditur.

Hist. Lugd. reprehenditur.

Nos comperimus apud Marcellum ei placere Hippoglossum dici, quasi grandem linguam, sed nescimus vbi velit Hypoglossum legi. Vnde autem Marcellus opinionem desumpserit, lanuginem requiri in Hippoglosso Dioscoridis, nondum intelligimus. Hist. Lugd. exhibenti Polygonati genus pro Hypoglosso assentire non possumus, vt copiosiùs dicemus, suo loco.

Cornarius approbat Cordi lectionẽ, cùm scribit Verus noster codex apertè Hypoglosson habet, & non Hippoglosson, velut ferè vulgata Dioscoridis exemplaria. Anguil. hic rursus apertè profitetur qualis planta sit Hippoglossum dicere se non posse: nullam plantã sibi visam quæ respondeat descriptioni, nullosque modo respondere Bonifacium. Penæ & Lob. in Adu. Laurus Alexandrina Dioscoridis quæ Theoph. Ruscifolia ἐπιφυλλόκαρπος siue super folio baccifera, ab Hippoglosso differt, vt in promptu esse dicunt ex Theoph. & Dioscoride noscere: quippe fructum siue baccam coccineam medijs in foliis hærere, nullius ligulæ facta mentione vterque asserit: foliaque molliora, maiora, & albidiora quàm Ruscis inesse Dioscoridis subdit, viresque diuersas reddit, & radicem maiorem, odoratam. At Hippoglossi radix minor &c. Vide postea de Bisslingua.

Ruscifolia epiphyllocarpos.

Fabius Columna in Hist. Lugd. inuehitur, quòd existimet Hypoglossum ab Hippoglosso differre, inque doctiores insurgat, malè illos Hypoglossi etymon intelligere asserens. Nullum quidem aliam inter illarum historias esse differentiam, nihilque ad plantæ cognitionem facere, vt ἴσον vel ὑπὸ dicatur, cùm sciamus Plin. Dioscoridem & Galenum eandem plantam designare voluisse. Quod verum quidem est: sed interest tamen Dioscoridi classico & probatissimo autori genuinam & veram, non adulterinam lectionem restitui. Si ἴσον & ὑπὸ nihil facit ad plantæ cognitionẽ: facit etymi, ad quodẽ Gal. respexit, exactam cognitionem, atque adeò ad ipsam adeò plantæ formam. Nam quicquid ille dicat, aliud est si sciam ὑπὸ, id est, infra solitum linguam esse: aliud, si sciam τὸ ἴσον γλῶσσαν ἔχειν, quasi equi linguam esse. Quid enim aliud denotet ἴσον, nostri magistri nos non docuerunt. Sed hæc ad pædotribas Grammaticos releganda.

Fab. Columna in Hist. Lugd.

Bisslingua.

Vt tandem concludamus, hoc Hypoglossum multis idem videtur cum Bisslingua, de qua paulò pòst specialiùs disseremus: alij negant.

RADIX IDÆA VETERVM.

Idæa radix Dioscoridis. Descriptio.

ET hanc quoque distinctam facit Dioscorides, à prædictis, distinctoque capite de ea tradit. Idæa radicis, inquit, folia Oxymyrsinen (Ruscum) referunt: iuxta ipsa verò exigui sunt veluti capreoli seu pampini [ἕλικες] ex quibus etiam flos emergit. Radix valdè astringens est, iis proinde conueniens quæ adstrictione indigent. Bibitur & aduersus alui profluuia, fluxumque muliebrem, & omnem sanguinis eruptionem sistit. Sunt autem ἕλικες, vt censet Fab. Columna, viticulæ paruæ seu petioli, ab Hist. Lugd. [ἕλικος autorem, καὶ ἐξοχὴν], Autorem plantarum patrio vocat, quasi nemo ante eum de plantis scripsisset, peperam γραμματικῶς purari, verborum proprietatem suæ opinionis improprietate extorquentem, vt planta ab ipsa depicta Hypoglosson videri posuisset.

Tèperam. alui fluxus Menses superflua.

Plin. non Idæam radicem, vt Dioscorides à parte potiore, sed herbam Idæam vocat, eademque dicit: nempe Idææ herbæ folia esse quæ Oxymyrsines: adhærere his veluti pampinos, in quibus flos. Ipsam autem aluum, menses que, [ἴσον καὶ pro ἰσχὺν γλωσσαίαν], hoc est, fluxu mulierum transscripsit] & omnem abundantiam sanguinis sistere. Spissandi cohibendique naturam habet.

Herba Idæa vim.

Idæa radix, inquit Gal. gustu admodum acerba est: ac, si opere periculum facias, eandem vim præferet, nimirum sanguinis profluuia, alui fluxus, Dysenterias, profluuium mulierum, & quæcunque eius sunt generis, tum pota, tum foris imposita curans. Quibus fanè verbis, vt annotat Columna, Gal. Idæam radicem non cognouisse videtur, cùm taceat vim calefaciendi & frigefaciendi, quarum aliquã præditam esse hanc plantam necesse est: nec quo ordine, siue excessu, scribat, vt in alijs solet, calefaciat, refrigeret, & an moderata sit, vel contrarijs constet facultatibus.

Super

Dysenteria.

Conqueritur Clusius Idææ radicis descriptionem apud Dioscoridem valdè mutilam esse, vt difficile sit certi quippiam statuere. Quapropter non absre alicubi maximorum ingeniorum æmulus Scaliger Dioscoridem aliquantùm negligentem fuisse prodidit.

Fab. Columna Bisslinguam, de qua paulò pòst, vult esse Radicem Idæam. Sunt alij qui velint esse plantam Viti Idææ quibusdam dictam affinem, de qua antea egimus titulo Radicis Idææ. cui vires meliùs conuenire videntur: non item figura folij Ruscí.

BONIFACIA SIVE BISLINGVA.

Descriptio.

NEotericis *Bonifacia* siue *Bisslingua* nuncupata sesquicubitalibus, lentis, hilari virore perfusis, striatis viminibus multis à radice adolescit, per quos alternata ferè folia, interdum plusa veluti ex genículo radiata visuntur, nunc latiora, nunc angustiora, pulchrè virentia, crassiuscula, neruosa, verùm

Folia.

Plinius. Bacca. Turiones.

obsequiosa, acuminata, quorum vnicuique, mirabili naturæ industriâ, in medio enascitur aliud foliolum, consimili formâ, non item magnitudine, cuius è sinu flosculi ita exigui ac ita dissecti, vt veluti muscosi videantur, micât, colore herbido dilutiore, & in flauum seu pallidum inclinante: quibus delapsis bacca succedit maiuscula, quam semel tantùm vidisse meminimus Romæ in horto quodam, vbi coli à multis solet, quæ primulùm rubêre incipiebat. Fab. Columna paulò specialiùs describens Radicem Rusco similem dicit maiorem verò, à qua plures turiones, Asparagi, vel Rusci modo exeunt, cibo apti, qui postea in virgas distenduntur, cubitales fetè, vel cultu maiores, læues, virides, flexibiles, à medio ad summum vsque folia habentes formâ acutæ Myrto, Rusco scilicet, similia, maiora verò & formâ parum angustiore, ad nouella Rusci folia accedentia, viridiora & molliora: nec ita pungentia, etsi acuta sint: alternatim virgas circundant, sed quæ proximiora sunt terræ, Rubiæ modo terna circum virgas hærent. In ipsis foliis viticulæ paruæ seu petioli enascuntur, tenues, breues, sed Rusco longiores, in quorum extremo vere flos exit herbaceus, stellatus, sex foliolis constructus, medium habens purpureum, non dissimile Rusci flori. Fructum edere minimè vidit, sicuti & amici multi, qui plantam viginti annis coluêre, nec vnquam nisi florem edere animaduerterunt. Quod solo & cœlo imputandum est: alibi enim fructus perficere rubros ciceris magnitudine, vt Ruscus asseritur. Ligulam è folio exeuntem etiam alijs non obseruarunt.

Flos.

Hippoglossum. Hermol. quoque acinos rubentes Rusci modo sibi visos testatur. *Hypoglossum* & *Hypoglossam* vocat. Corollæ genus *Hypoglottidas* vocari ait, aut ex Lauro Alexandrina, quam & *Hypoglottida* appellabant.

Laurus. Alexandrina. Marcel. *Laurus Alexandrina est*: ἐπωνύμως, vt ait Theoph. *Idea Laurus* etiam dicta. *Stephanos* itidem, id est, coronam, quòd pro Lauro ad coronas fortè vterentur, dictam ait: censetque Alexandrinam Laurum dictam quòd Alexander victor ea vsus fuerit, etsi Plin. Daphnoidi id tribuat.

Alexandrina Laurus Gnid. Sciendum illud etiam, inueniri aliquando in ea simplicia folia, quæ super narum illud folium minus non habent: Sed sterilia ea sunt, manifesto argumento supernasci illud folium fructus causa.

Varinus. Hypoglotton & Hypoglossidion à quibusdam vocari eandem Dioscor. ait: idem monuit Plin. factumque id nomen à lingua est: nec aliud significat quàm quod sub lingua habetur aut huiusmodi quippiã. Credit Marcellus potuisse quondam sic dici, quòd ad siccandam linguæ nimiam humiditatem in pueris fortè vterentur. Idem Laurum Alexandrinam non separat ab Hippoglosso Dioscor.

Hippoglossum hodiè vulgus Italicum *Bonifacia* vocat: multi *paganam Linguam*, autore Ruell. *Vunlaria* Brunf. *Laurus Alexandrina* Theoph. & *Epiphyllocarpus* eidem: cuius duo genera constituit: vnum quod duplici folio constat: aliud quod simplici folio est: duas quoque figuras habet distinctas, nomine maris & fœminæ. Hippoglossum. Vunlaria. Laurus Alex. Epiphyllocarpus.

Tragus quoque Laurum Alexandrinam Dioscoridis dicit, & à Theoph. ἐπωνύμως elegantèr dictam ait: Hunc secutus est Eutitius Cordus in colloquio suo de herbis: Ruellium notans quòd non cognouerit Laurum Alex. cum Hypoglosso eandem esse: à foliolo, inquit, Linguæ aut Vuulæ appensæ simillimo apud Germ. nomen inuenit Zapfflinkraut, hoc est Vunlaria: dicunt etiam Zäpffenblat & Bockenblat. Suspicatur etiam eandem esse Chamædaphnen Dioscoridis.

Chamædaphne Dioscoridis.

Fuchsius quoque Daphnen Alex. & Idæam vocat, Germ. Lauerblatt / & Zuffenblatt / Theoph. ἐπωνύμως & Apulei *Victoriolam*: quòd nimirum eâ pro Lauro in triumphis & victoriæ signum vterentur, quanquam in eo capite Apul. Daphnoida cum Victoriola confundat. Victoriola. Apulei.

Cornar. nimis audenter pronuntiat in Vunlaria nullum fructum comparêre, alij viderunt, vt Tragus, nos &c:

Hippoglossum, tradente Turnero, Offic. & Herbariis Vunlaria vulgò dicitur & Bonifacia. Accedit multùm ad Laurum Alexandrinã dictã: sed illud lingulas & semen habet in foliis: Hæc verò duntaxat fructum inter folia, non autem lingulas. Videntur ergo in hoc differre. In monte Athos, vbi Hippoglossum frequens, teste Bellon. dicitur *Coraio Votano*, id est, Gallicè *herbe de la Cornille*: Herba cornicis.

De Lacunæ quoque opinione, Hypoglossum, seu ὑπογλωσσον, vt legi ait in quibusdam codicibus, non est idem cum Lauro Alexandrina, vt quidam putarunt. quia, inquit, ea non producit ex folijs parua folia, sed tantùm fructum. Is duas icones proponit ex Matth.

Lacunæ Laurus Alex. esse negat.

At Amato Hippoglossum, Hisp. Lengoa de Cualhor est idem, nisi, inquit, quòd plerumque in Hippoglosso ex maiori & vero folio minus folium è medio non oriatur: quod si illi inesse aut nasci contigerit, nunquam inter illa duo folia, fructum illum rubrum gigni videbitur, qualem in Lauro Alexandrina oriri percipimus. Eâ de causâ Laurus Alexandrina à Theoph. Epiphyllocarpos nominatur, quam nonnulli masculum. Hippoglossum verò fœminam dicunt. Lauri Alexandrinæ folia longè quàm Rusci sunt maiora, quamuis in nonnullis exemplaribus Dioscor. per Marcellum versis non sine mendo legatur minora folia quàm Rusci.

Amato. Confirmat.

Guiland. quoque suam opinionem habet, Laurum Alexandrinam (inquit) fructum inter folia ferre contra veterum autorum sententiam dixit Matth. Dioscoridis ὁμόνοιαν quidam nasci eum rectè tradente, atque Theophrasto ἐπωνύμως asserente, quicquid dicat Plin. Non modò non differt, quod Matth. negat, Laurus Alex. & Hippoglossum, sed nec Chamædaphne. Hippoglottidis coronæ mentionem fecêre Plato comicus in Ione: Theodorus in Atticis dict. & Pamphylus in libris de nominum compositione, quam ex Hippoglossi foliis constitisse satis apparet. Nec me mouet Gal. Paul. & Dioscor. separantes. Dod. duas species tradit reperiri, nempe præter Hippoglossi, Biflinguæ alia adhuc species, in qua ex doctorum testimonio

Chamædaphne.

nó foliolum non accrescat folio: hanc hippoglossum fœminam, illum, marem dicit: tamen vnam tantùm figuram habet. Idem ἴσως, omnes, Recentioribus Victoriolam, & Ἀκμὴν ἐπιβλέπουσαν & ἀφορῶσαν ἰδίαν ab Ida Troadis monte, quæ & Alexandri Troas dicta est, eandem iudicat. Nec referre ait, quod Dioſc. de Hippoglosso vno loco, alio verò de Lauro Alexandrina scripserit. Nam de vna stirpe quandoque sub diuersis appellationibus separatisque locis agere Dioscoridem & alibi à se ostensum, veluti cap. Tussilagine. Nec etiam refert (addit) quod Ruell. versio habet fœmina inter folia exire, aut quod talem iconem Ruellianæ interpretationi respondentem Matth. exhibuerit, fructu videlicet & longis pediculis. Ruellii autem conuersionem non esse fidelem & ipse Matth. postea agnouit. Mirum tamen tam falsam & imaginariam iconem in suis commentariis relictam fuisse. *Hæc ille.* Verùm de hac Matth. icone plura dicemus cap. de Polygonato ramoso.

Lonicer. Lonicer. in sua historia more suo duas icones Bistinguæ ponit pro diuersis plantis, nimirùm priori titulum faciens **Zapffenkraut**/ quam dicit Laurum Alexandrinam & Victorialem: alteri capit. seq. **Zungenblat** / Hippoglossum. Idem in comment. l. 4. c. 127. in Dioſc. euidenti repugnantia dicit Hippoglosson, id est, equinam linguam sibi incompertam: & c. 141. tradit Laurum Alexandrinam Germ. vocari **Zapffenkraut** & **Hochenblat**. I nunc si lubet, & eiusmodi varianti Scriptori vel potiùs nugatori nescio, fidem adhibeto.

Lingua equina. Ryffius quoque in Dioſc. bis ponit eandem iconem, sed non pro diuersa planta: scribit se Laurum Alex. Dioſc. eandem putare cum eius Hippoglosso. Verùm nescimus quid sibi velit cùm ait, Nec me fugit nullam in ea qua vuæ medeatur familiaritatem inueniri, à qua tamen ei inditum nomen, vt hinc etiam Germanis Vuulæ folium dicatur: immò ne aliquem quidem foliorum vsum. Quid hoc est? quomodo conueniunt cum his quæ sequuntur? Sub lingua teneri solita sunt folia, vel hodiè, non tantùm apud Insubres vt Marcell. ait, aliasque alibi Gentes, sed etiam in Germania nostra fit, quoties abundantem puerorum saliuam & distillantem in fauces humiditatem, vnde vel prolixa columella, id est, vuulæ, vel fauces balbutie linguæ impedimentum oritur, cohibere & siccare opus est. Sanè, vt ipsa locutio satis obscura, sic contradictio satis manifesta apparet.

Ryffius male. Genero melius Hypoglossus, quàm Hippoglossus scribitur, quam & Laurum Alex. vocat, & cum Rusco aliquid cognationis habere censet. Cæterùm Laurum Alexandream Dioſc. quæ Ruscifolia Theoph. (vt annotant Aduer.) aliam esse ab Hippoglosso, cuiuis in promptu est: De Theoph. & Dioſc. nosce: Hippoglossi siue Linguæ radix minor, gracilior, breuior: folium tenue, paruum, cui medio quasi cauo aliud foliolum, lingulæ instar, insitum: aculeo rigido, infesto, mucronatum vtrumque, inter quæ baccula etiam rubra Rusci visitur, suspiciendo naturæ, propter raritatem, opere. Quare versionem Plinij legenti, satis liquet, diuersas esse plantas, lectionemque Hippoglossi apud Dioſc. luxatam fuisse: videreturque Plin. legisse, non ἄτιτα, sed ναῦτα, id est, non comosa, sed caua folia, supe inflexa, cuiusmodi planè sunt etiam nostratis Bistinguæ siue Bonifaciæ.

Rusco ex aliqua. Laurus Alex. diuersa ab Hippoglosso. Bistinguæ species. Senensis quâ ingenij est opulentia & liberalitate, vbi cæteri Scriptores putarant descriptionem, nomenclaturamque geminam esse, duntaxat vnius & eiusdem plantæ, non solùm dedit, vt par fuit, *Bonifaciam* pro *Hippoglosso*, sed insuper duas commentus fuit. Alteri nempe affixis affabrè lingulis, quam postea, prudentior factus, delendam curauit: Alteri datis in petiolis longis baccis, quam Sigillum Salomonis meritò Matth. in Polyn. ra. suspicantur, in illumque quasi impostorem ignarum debacchantur isti Critici, quòd totos, totque annos, cùm versarit aut versare debuit diligenti, ac fideli manu, oculis, ac ingenio hâc plantam, tandem non animaduerterit Theophrasto & Dioſc. Lauro medijs in folijs fructum, non in petiolis inesse: sed illam deemptam, quasi foret à se fictam commentarijs penultimis,, commodiorem multò fuisse: quippe cui similior est ea, quam quidam Herbariorum peritissimi in hortis colunt & veram affirmant Alex. Laurum.

Pena & Lob. optime reiecta. Sed argumenta quibus negant Aduerſ. Bonifaciam seu Hypoglossum esse Laurum Alexandrinam, nobis videntur parui momenti: & quod aiunt, folia Hippoglosso esse spinosa, quod & Cluſ. dicit, id negant Cæsalp. Dod. & Fab. columna: Verùm hi fortè describunt cultam, illi siluestrem & spontaneam, cuiusmodi fere cultis solent esse rigidiores aut hispidiores. Lectores videant, quæ antea de Lauro Alex. tradita.

An folia spinosa. Anguillaræ iudicio Laurus Alex. nihil aliud est quam Bonifacia: & alibi tradit Hippoglossum non conuenire vllo modo cum ea quæ dicitur Bonifacia & Bistinguа: nullam ferre comam spinosam, nec ex corymbis prodire vllas linguas. Matth. in com. in Dioſc. l. 4. c. 142. Bonifaciam seu Bistinguam scribit non esse Laurum Alex. aut Idæam, vt existimat Fuchſ. in suo comm. de plant. historia. Quippe Laurum Alex. è foliorum vmbilico nullam exerere linguam: sed tantùm fructum rotundum, Tiliæ modo, longiori pediculo appensum, proferre. Idem postea c. 143. Si, inquit, Laurum Alex. & Hippoglossum vnam & eandem plantam esse sensisset Dioſc. vt quidam existimat, superuacuum erat de ijsdem diuersis & proximis capitibus differere: diuersas quoque veris quenotas assignasse. In Lauro Alex. nec linguarum meminisse nec aculeorum è folijs prodeuntium: ferre fructum rubeum inter folia, non autem in medijs folijs. Ex his notis, tum ex viribus, quæ in hisce duabus plantis maximè pugnare deprehendantur, omnibus abundè constare arbitratur, hallucinari eos, qui putant vnam & eandem plantam esse. Se equidem illam, cuius dat figuram, legitimam Laurum Alex. censere. Huic alteram adiecit, quam & ipsam haud dubiè Laurum Alex. fore: si huic fructum in medijs folijs innasci concedatur. In Epit. primò pro Hippoglosso ponit, & postea pro Lauro Alex. 2. Sed sciat lector primam omnium iconem Matthioli pro Lauro Alex. positam esse Polygonatum ramosum, de quo alibi trademus. Secunda similis est Hippoglosso, sed in ea fructus appingitur sine foliolis, quam in comment. cum magnis fig. Lat. & Ital. omisit, fortè quia contrariari videbat suis verbis, quibus dixit, Laurum Alex. non ferre fructum in medijs folijs, sed inter folia, contra manifestum textum Dioſc. & Theoph. Plinium potiùs & Ruell. sequi maluit, vt tueretur suum Polygonatum ramosum, cui malè in hist. Germ. tribuit nomina & vires Vuulariæ, seu Bonifaciæ. Camer. in epit. eiusdem Matth. omisit quoque alteram Laurum Alex.

Matth. Bonifaciam non esse Laurum Alex Fuchſ. not.

Hippoglossum duplex C. Bauh. C. Bauh. in vltima Matth. editione tradit Hippoglossum duplex esse, alterum in quo fructus pedicalo, alterum in quo folio insidet: quod etiam

Alypoides.

etic, floribus Nymphææ. Inuenio & qui Alypoides hanc vocent. *Hæc ille.* Verùm non docet quâ plantam per Laureolam intelligat.

Laureola. Ruell. & in Dioſc.

Non Laurum, inquit Marcell. in Dioſ. ſed Lauri formam & ſpeciem: neque eam toto corpore, Verùm in foliis & fructu tantùm habentẽ herbam Græci *Daphnoides* dixerunt. Laureolam vocant. Exploſimus quod à capitis principio apud Dioſc. ſtatim legebatur Alypo ſimile Daphnoides: & florem Nymphææ habere: & quod ſequitur: in medio floris eſſe Cono ſimile quiddam, in quo ſemen: quoniam non reſponderent Daphnoidis hiſtoriæ, & nullibi in antiquiſſimis Græcis & Latinis ea legerentur, & paulò pòſt de flore eius, legitimo loco ageretur. Naſci multum Daphnoides hoc Theoph. in Arcadia teſtatus eſt, numeraturque ab eo inter ea quæ præcipuam purgandi vim habent. Cæterùm non videmus cur Marcellus Daphnoidem dicat herbam, cùm exiſtimet Laureolam, quæ frutex bicubitalis & maior interdum, & ipſe Dioſc. dicat *Suprieur.* Addendum & illud: Daphnoidem à Theoph. nó ſolùm numerari inter purgantia, ſed etiam inter alia non purgantia. Ruell.

A Theoph. inter purgantia relata.

Marcell. mal.

Ruell. taxat.

Ruell. Daphnoidis hiſtoriam non illuſtrat, ſed cum Hermolao, cuius conſueto ſibi more verba transſcribit, non citato eo, dicit Herbarios noſtros appellare Laureolam, eiuſque deſcriptionem ſubiungit, non ad ipſam plantam factam, ſed ex Dioſc. inde iniuriter repetitam.

Stephanus Alexandri.

Curtius notat Alexandri Stephanon à nonnullis vocari, quòd eo Alexander Magnus coronari ſolitus ſit. Hic volumus Antiquitatum ſtudioſos exercẽri, nos certè ipſi, abſque autore, non credimus. Sic & de eadem Daphnoide ex Veterum plaeitis hiſtoriam pangit, ac ſi ſua eſſent, non dignatus eos citationis honore, quod plagiarium eſt. Sed quid ille curat, qui paſſim plagio ita attritus, vt iamdudum duriſſimum contraxerit callum. Nunc Laureolam noſtram vulgatam deſcribamus.

LAVREOLA SEMPERVIRENS, FLORE LVTEOLO.

Deſcriptio.

Folia.

Flores

LAureola Recentioribus dicta ad cubitos duos & altiùs grandeſcit, ſtipite lento, aliquando ſimplici aliàs in ramos aliquot diuiſo, quem ſubcinereus tegit cortex, & fractu contumax, & flexuoſus: foliis ferè nudũ, quæ circa faſtigium potiſſimum gerit, eaq; ſatis frequentia, Laureorum æmula, nec per hiemis aſperitates caduca, ex anguſtiore principio ceu ceruice ſenſim dilatata, tandemq; in mucronem deſinentia, craſſa, glabra, nigricantia, ſplendentia, Laurinis ferè ſimilia, ſed minora, inter quæ longiuſculos, graciles, cauos & multos ſtellatos profert floſculos luteos, [Dod. è virore ſubcandicantes: Lob. ex herbaceo albos vel luteolos] ſuccedentibus baccis glomeratim proximè ad ramos cohærentibus, iuniperinis paribus, nonnihil oblongis, primùm viridibus, per maturitatem nigris, nucleo intus duro, cannabis ſemine paulò longiore, medulla interiore candida. Radix ſubeſt in aliquot partes diuiſa, longa, craſſa, lenta, quæ difficulter euelli poteſt. Sapor toti frutici feruidus.

Bacca.

Nucleus.

Radix.

An Hermol. Herbariorum Laureola, cuius verba paullò antè citata.

Scribit Marcellus Daphnoiden Dioſc. noſtræ ætatis peritiores Herbarios priuatim Laureolam vocare, ac oſtendere Laurinis foliis ſurgentem à terra ſurculoſum fruticem confertis coacerua-tiſque ſub foliis ſeminibus, quæ Laurinarum baccarum figurà ſunt, nigris maturitate. Florem videre non licuiſſe, Quod ſi Marcell. intelligit Laureolam quam nos hic, hæc repugnant. 1. Quod non ſit herba, qualem ipſe dixit Daphnoidem (vt antè dictum) præter tamen Dioſc. 2. flores non candidi. 3. radix non inutilis, quibus notis deſignatur à Dioſc. Daphnoides. An etiam huius noſtræ folia molliora ſint Laurinis, vt de ſua Daphnoide Dioſc. ait, dubitamus.

Marcell. vt. prius.

An Ruell. hanc pro Daphnoide & Laureola Herbariorum intellexerit, vix ſcirí poteſt, quia Laureolam imaginariè, nec ſibi viſam aut cognitam deſcribit, vt dictum prius.

Candidè & apertè Cordus *Auctuarii*. Recentiores Laureolam vocant, quæ in noſtris oris. non habetur, nec ego quæ ſit compertum habeo. Hic Germanus fuit ſicut & Cornar. ipſi coæuus, qui tamen duobus diſtinctis locis apud Dioſc. magna ſecuritate tradit. Daphnoidẽ Officinis Laureolam vocari: Germ. *Zeilant.* 2. cap. ſeq. Officinis & herbarijs Chamædaphnen etiam Laureolam vocari. Et poſtea inferiùs alio capite ait, eſſe hodie apud ſuos, qui cum Daphnoide Chamelæam confundant, itidem *Zeilant* appellantes: qui ſanè non ritè nobis videtur diſtinguere has plantas: & vt verum fateamur, neſcimus quam Laureolam intelligat pro Daphnoide.

Officinis Germa.

Monachi quoque Laureolam vulgò dictam Daphnoidem vocitant. Ac eos (inter quos Pandectarius) hallucinari ſcribunt, qui Laureolam volunt eſſe Mezereonis ſpeciem.

Pandect. error.

Quin & Anguil. Daphnoiden ait hodiè vocari *Laureolam, Oliuellam, Oriolam*, & notiſſimam eſſe in Italia.

Oliuella. Oriola.

Chamædaphne, inquit Matth. quam Laureolam marem plerique vocant, foliis ac fructu à Daphnoide non longè differt: verùm hæc tantùm intercedit differẽtia, quòd Chamædaphne ſingulari rectoque caule conſtat, cui folia circunquaque prominent, adeò vt in cacumine in orbem vmbellæ inſtar diradientur, ſemine inde prodeunte Daphnoides modo. *Hæc Matth.* cuius icon habere videtur aliquid commune cum Laureola folio ſemper virente, Sed quæ hic tradit non diſtinguunt à Daphnoide. In Epit. nullam ponit deſcriptionem præter Dioſc. & iconem, ſcribens Italis dici *Laureola minore.* In Com. cum magnis con. Lat. & Ital. aliam ponit iconem cum foliis acutioribus & tribus virgis additis floribus. In hiſt. Germ. omiſit & iconem & deſcriptionem Dioſc.

Laureola. mas. Chamadaphne.

Matth ad modum Veron. in hiſt. Laureola.

Camer. in ſua Matth. epitome poſuit iconem iam dictam cum tribus virgis, addens, ſibi repertam ſimilem aliquando plantam in montibus

Chamadaphne Camer.

Sileſiæ altiſſimis verſus Moraviam, ſed folijs craſſis, duris, & caule ſatis denſo, baccis nigris. Quapropter veriſimile eſſe, potiùs ad Daphnoidem referendam: nec immeritò de hac ſtirpe, tanquam incognita, nonnullos dubitare. Idem in hiſt. Germ. air, prouenire cum baccis nigris, foliis latis, in quibuſdam montanis locis propè Lacum Lemanum & ad Rhenum: videri ſpeciem Chamædaphnes Matthioli.

Daphnoides.

C. Bauh. apud Matth. Chamædaphne, inquit, Matthioli: Daphnoides ſeu Laureola Lugd. de qua ſtirpe nonnulli dubitant tanquam de incognita: alij tamen ad Daphnoidem referunt: ſuſpicantur Matth. Laureolam Offic. exprimere voluiſſe. *Hæc ille*: vbi incuriâ typographicâ pro Chamædaphne, poſita icon Lyſimachiæ ſiliquoſæ ſpecioſo flore.

Vt liberè dicamus, quod ſentimus, videtur nobis Matth. non nouiſſe diſcrimen inter Laureolam folio deciduo, & folio ſemper virente, atque adeò neſciuiſſe, quas plantas ſuis nudis iconibus proponeret. Si pro Chamædaphne intelligit Laureolam ſemper virentem, id fit cum ſummo periculo. Quis medecinæ peritus volet exibere ad ardores ſtomachi mulcendos, & ſedanda tormina, menſes & vrinas ciendas, & in peſſis (ad quæ omnia Chamædaphne commendatur) tam feruidam & malignam ſtirpem, qualis Laureola; Ea præterea non reſpondet deſcriptioni: fructus non eſt ἐρυθρὸς, ruber: nec καρπὸν ἔχει τῶν φύλλων ὑπεναντίον habet.

Matth. non.

Cautio in Matth.

Lacun. iconem Matth. proponit nomine Chamædaphnes, dicens, vocari Laureolam marem, non demonſtrans quæ ſit, aut qualis. *Cæcus cæcum ſequitur.*

Lacuna not. & Lonic.

Eadem cenſurâ dignus Lonic. qui Chamædaphnes iconem Matth. proponit, nihil addens de ſuo: ſed cautè euitauit hos ſcopulos: meliùs tamen ſuæ exiſtimationi conſuluiſſet, ſi Dioſc. & Matth. citaſſet, ex quibus ſua aſſumpſit & tranſcripſit nullo plagij metu. Videri nempe voluit probè nouiſſe ſibi ignotam ſtirpem.

Daphnoides Dod. Laureola. Empetrum. Peplus. Dod. not.

Dod. eandem facit cum Dioſc. ſic tradens: *Laureolæ* Latini poſteriores Laureolam dixere. Vocatur & ἰουπέτρινον ac πέπλιον. Huius baccas Piper montanum ab Italis nuncupari, ſunt qui affirmant: alij à Germanis etiam Zeilandt dictum volunt.

Idem putat Theoph. Cneorum nigrum eſſe poſſe, folio ſiquidem Myrtum ſatis referre: (quod ei nunquam conceſſerimus) & ramoſam, [ſæpè etiam vnicaulis eſt] lentam, obſequioſamque ſtirpem, albæ radicis, abſque odore, fructu nigro, quæ potiſſimæ notæ ſunt Cneori nigri Theoph. Nos pro eo etiam proponemus ſuo loco. Placet alioqui Dod. figura, quam hic proponimus, quanquam magna ex parte vnico caule à nobis ſit conſpecta.

Rat.

Geſn. in horto ait Laureolam ſeu Daphnoidē ſpontè circa Lacum Lemanum naſci folijs ferè Lauri, anguſtioribus, ſolidis, guſtu feruidis. Item in append. Daphnoides, inquit, è Sabaudia miſſum, vbi ad Lacum Lemanum ſpontè prouenit, autumno ſuperiore plantatum viret adhuc, ſed non ſatis lætum & tenuioribus folijs, quæ ad Daphnoides noſtrum vulgare ferè accedunt. Quibus verbis ſanè duas ſpecies inſinuat, hanc vt putamus, quæ Sabaudica, & per vulgare eam quæ folio deciduo.

Locus

Cronemb. ad pilulas Mezereonis Pandectarium & Dinum reprehendit, qui Mezereon putarint Laureolam eſſe, vt copioſiùs poſtea dicemus in hiſt. Laureolæ folio deciduo. Nos verò per Laureolam cuius mentionem facit Cronemburg. exiſtimamus intelligendam, quæ perpetuo folio.

Laureola non eſt Mezereon.

An eandem intelligit cenſor Apollo quando ita inſit Rad. 1. Serap. & Meſues non implicant cũ Mezereo Laureolam & Loriolam vulgi, cuius hiſtoriam reddidit Dioſc. l. 4. Daphnoidem dictam non admiſcent: quanquam Matth. neſcio quâ mente huic capiti inſitam aſſeuerare audeat: eius enim reminiſcitur Serap. cap. de Lauro: Meſue tõticet &c. Præterea in cõmento Daphnoidis, Matth. vt etiam Fuchſ. aliud eſſe Mezereon à Chamęlęa ſcriptum reliquit: huius verò ſententię immemor, cap. de Chamęlęa, idem eſſe Mauris Mezereon, quod Chamęlęa, Thymelea ac ſimul admixta Laureola, comminiſcitur.

Laureola vulgo.

Matth. reprob.

Fuchſ. not.

Idem Apollo rad. 10. Daphnoides Offic. Laureola ex Dioſc. Laureola fœmina medicamentariis. Verùm Apollo ita irradiat nobis, vt non poſſimus aſſerere, quę ſit eius Laureola, nedum intelligere de qua planta loquitur.

Lob. & Pen. Daphnoidis ſiue Laureolę vt nomenclatio, ſic natura proſum Puſillam Laurum imitatur, vt plebecula vix conſpectam dictitet Laurum. Vbiuis fermè Germanię, Gallię & Anglię, præſertim Mulomedicis & mulierculis clinicis nimis quàm nota, vt mirum ſit Commentatorem Senenſem tam ieiunè & manca deſcriptione hanc deſignaſſe, certo indicio ignorationis: quippe figura quam nullis floribus dat, fortè Mezerei Germanici ſurculum refert potiùs quàm Laureolam.

Apollo not.

Matth. not.

Tragi tutela contra Lob.

Lob. Obſ. Daphnoides ſiue Laureola, Germanicè Zeilandt: Gall. *Laureole*, Ital. *Oliuella*: perperàm Thymelea Tragi. Sed fallitur Lob. non enim Tragus hanc poſuit de qua hîc agimus pro Thymelæa, cuius nec icon nec deſcriptio hanc noſtram oſtendit. Cluſius ſcribit Pyrolę fruticantis folia carnoſa, ſupernè ſaturatiùs virentia & ſplendentia Chamædaphnes, quam vulgus Laureolam vocat, foliis, formâ & magnitudine propè ſimilia.

Schuuenckfeldius Chamędaphnen Cluſii quę perpetuifolia eſt cum alia confundit, vt poſtea dicetur.

Hiſt. Lugd. tradit Dale champ. cum Dodon. Laureolam Offic. ſiue Laureolam marē Dioſc. Daphnoidem eſſe rectè cenſuiſſe, quæ Matth. ſit Chamædaphne. Hiſp. *Loreola*. Iconem quoque habet Chamædaphnes Matth. titulo Daphnoidis ſeu Laureolæ: habet & aliam titulo Daphnoidis ſeu Laureolæ cum flore: & cap. ſequenti pro Laureola folio deciduo cur poſuerit iconem Dodon. titulo Laureolę cum fructu, nec nos ſcimus, nec illa excuſabit: erat enim ponenda pro ſemperuirente. Sed ita euenire ſolet de ſibi incognitis commentantibus.

H. Lugd. tro ror.

Tabern. Kellerhals Germanicè vocat.

An Cęſalp. Daphnoides Italis Laureola dicta?

Daphnoides Cęſalp.

Gignitur magna ex parte in ſiluis ac montibus vmbrolis inculcis & frigidiuſculis. Tamen in Italia circa Patauium obſeruauimus inter montem Gemulam & di-venda, necnon in huius deſcenſu verſus Balneum Aponenſe, ſed quæ & ipſa loca frigidiuſcula ſunt reſpectu reliqui tractus. Florebat menſe Februario floſculis paruis lutcolis ſtipata. Vidimus etiam Patauii, Veronæ, Ferrariæ, & Bononię in hortis cultam. Geneuæ circa Caſtellum *la Baſtie* dictum iam Decembri florere incipientem, vbi & Feb. & Martio aliàs flotêre ſolet Baſileæ propè Dornacum, & in horto D. Th. Zuing.

Locus.

Tempus

Zuingeri, ex quo & Montbelgardum in hortum transtulimus, vbi & floruit & baccas tulit. In Burgundicis etiam montibus aliquot obseruauimus, vnde etiam transplantauimus. Iam priùs dictum apud Lemanum lacum reperiri, & non paucis iuxta Rhenum ac Mosa locis. Flores, inquit Dod. præmaturè germinant, paulò post Autumni æquinoctium: hyeme aut primo vere perficiuntur: fructus Maio & Iunio Lob. autore: media æstate etiamnum virent, demum æstatis fine & aduentante Autumno maturitatem assequuntur, & nigræ fiunt. Tota hyeme viret, foliaque obdurant, vt in cæteris stirpibus perpetuò virentibus.

Satio

Vires & vsus.

Etsi pro certo & indubitato asserere non possimus hanc esse ueram & genuinam Dioscoridis & Plinij Daphnoidem, reclamantibus suprascriptis aliquot notis: quia tamen vires ab iisdem traditæ apprimè huic conueniunt, luber easdem hic recensere. Folia gustatu os fauces que vellicant & inflammant. Eadem seu arida, seu etiam recentia potu pituitosa per alvum deiiciunt: vomitus quoque ac menses cient: quin & commanducata pituitam à capite extrahunt, & sternutamenta mouent. Cæterùm & quindenæ ipsius baccæ potæ, purgãt. Paulò aliter Plin. Daphnoides, inquit, [hiuc his nominibus quę diximus] silvestris Laurus prodest, alvum soluit, vel recenti folio vel arido, drachmis tribus cum sale in hydromelite manducata. Pituitas extrahit folium & vomitus, stomacho inutile. Sic & bacca quinæ denæue, purgationis causa sumuntur.

Purgant. Vomitum. Menses. Capitis pituita.

Sunt tamen qui Plinii lectionem ad Dioscoridem aptãdam & emendandam censeant, vt Sarracenus. Nos sanè in Plin. nihil præter rationem dictum inuenimus. Nam & stomacho incommodam hãc plantam censemus, insignis suæ actimoniæ & ardoris gratiã, & quinas baccas malumus quàm denas, has quàm quindenas, purgationis ergò exhibere: quòd vel paulò maior dosis in talibus nobis semper suspecta videatur, præsertim cùm Dei beneficio mitiora tutioraque habeamus.

Plinii lectio defenditur contra Sarac.

Cautio.

Laureolam certè Dod. in Hist. Gall. calidam & siccam ad tertium gradum, accedentem ferè ad quartum tradit, subuertere admodum ventriculum, inflammare, lædere, & adurere partes internas. Folia eius corrigi & ad sumẽdum commodiora reddi eo modo quo Chamælæa. Idem in Hist. Lat. temperie & facultate similẽ facit Chamæleę Germanicæ ea vniuersã suã substantiã acrẽ & feruidam esse. Vt non temerè sanè hanc præscripserimus, propter insignẽ eius acrimoniam.

Tẽperam.

Correctio

LAVREOLA FOLIO DECIDVO, SIVE MEZEREON GERMANICVM.

CAP. XXXV.

Descriptio

QVæ verò deciduo est folio Laureola, frutex est interdum ad trium cubitorum altitudinem excrescens, radice in aliquot partes diuisã, minimi digiti crassitudine, vel etiam crassiore, longã, altequę se demittente, albã; ex qua assurgunt plerumque virgulæ singulares, lentæ, teretes, tenues, obtequiosæ, cortice duplicj tectę, exteriore cinereo, tenuj, fragili, interiore exteriùs virente, interiùs albicante: valdè lentæ, & fractu cõtumaces, lanuginem quandam bombycinam, dum diuelluntur ostentantes, cui subest lignum candidum, solidum, medullà pauca præditum. Flores ad ramulorum latera sine pediculo, nunc singulares, nunc plures simul iuncti, ex nodulo

Radix.

Virgæ.

Cortices.

Lanugo. Lignum. Flores

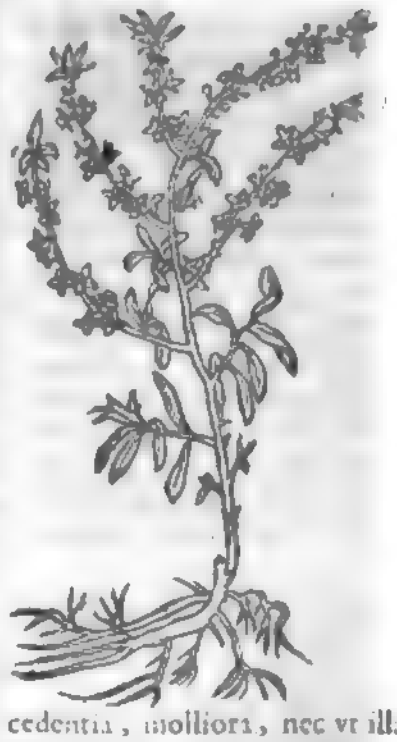

ante folia prodeunt pulchelli, ex rubello purpurascentes, colore ad flores Persicæ accedẽtes, oblongi, in quatuor foliola mucronata reflexa diuisi, odore suauj: in medio staminula aliquot crocea. Folia ex tuberculis plærúque plura simul, colore herbaceo, Laureolæ folio perpetuo accedentia, molliora, nec vt illa, splendicantia. Baccæ cum maturitate rubentes, quæ reliccatæ, nigricant, (inquit Dod.) quarum interior nucleus Cannabis semini similis, medulla candida. Tota planta vt odore graui est, exceptis floribus, ita sapore acerrimo & vrentissimo. De hac Ruellius sic scribit: Chamæleam Romani *Cilibracam*, alij *Oleagineam* vel *Oleastellum* vocant. Olea Cilibraca vocatur autore Colum. sed Calabrica legendum puto. Recentiores *Oliuellam* appellãt: Ottic. *Mezereon*, quasi læthalem & viduiferam. Oliuella surculosa fruticat ramis palmaribus, folijs Oleæ similibus, tenuibus, amaris, quæ gustata linguam acriter mordent, fauceśque ac gutur vellicatu lacessunt. Lacte manat copioso, animalibus cunctis intacta. Baccas fert si benè memini virides, per maturitatem ex parte rubescentes. Ex hac granum Cocci plerique falsò nasci existimauêre. Recentiores Chamæleam cũ Thymæa, & vtramque cum Daphnoide turpiter confundunt. *Hæc ille*: qui dum alios reprehendit, seipsum accusare videtur: dubitamus an vllam harum plantarum nouerit. Fortè intelligit nostram hanc Laureolam folio deciduo. Non conuenit tamen, quod ait lacte manare copioso: nec etiam Chamæleæ est, multò minùs Olea Cilibraca Columellæ. Quando foliis Oleæ dicit, & postea baccarum rubrarum meminit, Chamæleam cum Laureola confundens, neutram sibi cognitam fuisse satis clarè prodit.

Folia.

Bacca Nucleus.

Odor & sapor. Chamælea. Cilibraca. Oleastellũ. Oleago Oliuella.

Mezereon.

Ruell. reprehendens reprehenditur. Multiplex eius error.

Brunfelf. somniam.

Brunfelsius nescit quæ scribit Tom. 3. dum Laureolam Teut. **Bellerebals** dici ait, Græcis Daphnoiden, flores illi candidos radicem inutilem: passim per siluam. Et cap. sequ. Thymelæam vel Coccum Cnidium quoque **Bellerebals** vocat, floribusque esse candidis. Quis hanc inuriam ferat? Dioscoridis descriptiones sublegens cum **Bellerebals** Germanorum confundit, nec docet quæ ea sit: nec existimamus reperiri Laureolam flore albo in Hercynia. Vbi quis fide dignus monuerit, aut miserit, credemus.

Brunfelf. inuria.

Cordi opinio errores. Thymelæa. Mezereum. Coccognidium.

Cordi opinio non opus habet longa refutatione: ipsa per se satis ruit, quando apud Dioscor. tradit Thymelæam quoque Mezereon & Coccognidium, & grana quoque Mezereon vocari: nimirum nostram Laureolam vult esse Thymelæam, & seque cap. hanc fruticem esse dicit quem Germ. **Zebast** & **Bellerbals** appellant, ex quo Granum Gnidium colligatur, quod etiam Coccognidium vocitetur. Quasi verò.

An Cornar. Thymelæa ex qua granum Caidiũ, oilic.

Camer. caspitat.

offic. & notum & in vſu? ſanè videtur eſſe: nam addit, Barbam voce Mezereon, Germ. Zellerbala dici: forte ab eo quòd collum, id eſt, fauces offendit & vrit. Sed cęſpitat. Differunt enim multùm Thymelæa & Mezereon, quo nomine à Serapione & Meſue vocatur.

Rapiens vitam

Tragus horrenda nomina tribuit: Ex meſue dicitur, inſit, *Rapiens vitam: facitque viduas*: (ſic & meliora ſperantibus per accidens prodeſſe poſſet, ſi iocari liceat) Seidelbaſt aut Seidelfraut Germ. Baccas Ari baccis confert: ſed non probatur nobis quando folia per omnia Ligiſtro aut Oleæ ſimilia tradit: immò vix vllam ſimilitudinem aduertimus, quæ dici mereatur. Neque etiam eſt Dioſc. Chamelæa, vt is ſibi perſuadet.

Tragus reprobatur.

Alter Tragi error. Testimonia eiusdem

Cur verò apud eundem huius Laureolæ alia ratione ſit, ſub titulo Thymeleę, Zelandt & Bellerbala, nos latet: quam autem pigritiam ſuſpicemur cum intelligere paullò poſt dicemus.

Neque concedimus Fuchſio huic, (quam Laureolā vocat, Daphnoiden, offic. & Herbarioni Laureolam) omnes Dioſc. notas præter floris colorem conuenire, vt ille ſcribit: quia Dioſc. ſuæ tribuit folia ἐν ἴσῳ κύκλῳ, fructu contumacia: talia non ſunt folia huius noſtræ: nec habet καρπὸν μέλανα, fructum nigrum, ſed rubrum, ac potiùs coccineum: folia quoque vix propriè Lauri folia dici poſſe putamus. In eodem cenſura dignum, quòd, quam priùs fruticem dixerat, poſtea in annot. herbam vocitet facientem viduas. Dubitamus quoque an hæc fuerit Offic. Laureola. Probamus quod taxat, mirum in modum errare Officinas, quòd foliis Daphnoidis pro Mezereo vtantur: & eius fructu pro Cocco Cnidio, qui Thymelææ fructus eſt. Thymelæa verò non eſſe Laureolā hodiè appellatam herbā ex eo colligi poteſt, quòd Dioſc. autore Linum nonnullis nominata ſit.

Officinarum error.

Matthiolus, vt paſſim varius à ſeipſo & fluctuanti ſimillimus, ita & in huius plantæ hiſtoria, ſicut ex diuerſis eius editionibus & hiſtoriis patet.

Videtur itaque Camer. nō accipere pro Daphnoide Matth. noſtram Laureolam folio deciduo, ſed fortè eam quæ eſt folio perpetuo., vel aliam aliquam. At C. Bauh. apud eundem ponit eam quæ eſt folio deciduo.

Quod ad nos attinet, ſatis colligimus ex ipſiſſimis Matth. verbis, ei non bene cognitas has plāntas, ac ab eo confundi, quamuis eius icones & deſcriptiones meliùs cōueniant cum noſtra Laureola folio deciduo. Reclamant tamen notæ quædam ne ſit Daphnoides Dioſc. quicquid dicitur Matthiolus. ſicuti antè dictum aduerſus Fuchſium. Cur verò folia in eius edit. Germ. dicantur viſcoſa, ſeu glutinoſa, ne ſuſpicari quidem licet: in neutra Laureola hoc obſeruauimus. De Amati quoque ſententia omninò fallimur, qui Daphnoidem Laureolam dictam Mezereon eſſe credunt. Eſſe enim, inquit, Laureolam herbam ſiue fruticem [differunt hæc duo] cui flores albi purpuraſcentes inſint, & eam pharmacopolas omnes ſatis cognitam habere. Sed an ipſe etiam Amatus probè cognitam habuerit vtramque Laureolam & Chamæleam eſt cur multùm dubitemus. Scribit enim l. 4. χαμαιλέα, Lat. Oleaſtellum, Arab. Mezerion, vulgò Mezereon, Gall. *Bois gentil*: Non deſcribit. Nomen Gallicum conuenit Laureolæ folio deciduo: figura quæ apposita, eſt alterius plantæ, de qua non videtur locutus Amatus, nempe Chameleæ tricoccæ, de qua poſtea.

Daphnoides Laureola.

Plures decepti errore.

Lacuna Matthioli ſimia diuerſam ab eo habet figuram pro Daphnoide, quæ potiùs ſempervirentem Laureolam exprimit, quàm hanc: interea tamen Matth. imitatus, vel potiùs, more ſuo, ex eo transcribens ait, Daphnoidem nonnullos, vocare Laureolam fœminā. Aliquos confundere cū Mezereo, quòd non differat a Chamælea Dioſc. Sed facilè patet non oculatiorem fuiſſe magiſtro ſuo in iſtarum ſtirpium dignotione ac hiſtoria.

Piper montanum, inſit Anguil. quod quidam exiſtimant Chamæleæ, ſine dubio non eſt Chameleæ, potiùs dixerim Coccum Gnidium Theoph. Nos de Cocco ſeu Grano Gnidio Theoph. poſtea trademus.

Coccum gnidium.

Dodo. vocat Chamæleā Germanicā, ac videtur ei eſſe Cnecorum album Theoph. nihil tamen affirmare poſſe dicit propter breuitatē. Aſt quū Cnecoron album Theophraſto candido dicatur folio, figura quodammodo Oleagineo ſimile, vix conceſſerimus noſtram hanc Laureolam eſſe Cnecorum, licet id ſibi perſuadere videatur Dod. dicens non multùm diſſimilem eſſe Oleæ. At nos multùm diſſimilem dicimus. Etſi etiam ſimilis eſſet, deſiderantur & aliæ adhuc notæ. Et vt reliquas omittamus, quis, niſi luſcus fortè aut parum oculatus, Laureolæ folium candidum dicat?

Cnecorum album.

Dod. opinio reiicitur.

Negat Geſnerus in hortis, Piper montanum Italis dictum, & Germ. Zylandt rectè Laureolam vocari: cui ſanè haud grauatim ſubſcriberemus, niſi iamdudum apud omnes pene Herbarios iſtud nomen inoleuiſſet, & in quibuſdam cum Laureola haberet ſimilitudinē. Alioqui non ſemperuirēs eſt, quā in re differt à Laureola æquè ac Lauro tēperuirentibus. Quapropter & ipſe quoque Geſn. alibi non vno loco, lata vulgi incedens via, modò Daphnoides noſtrum vulgare, modò Laureolam vulgarem, modò Daphnoidem Fuchſii vocitat, Thymeleæ tamen ſpeciem potiùs eſſe, iteratò diuerſis locis inculcat.

Non rectè dicit Laureolam.

Laureola vulgaris

Ah Apollin. Rad. 10. Chamædaphne, Laureola etiam medicamentariis dicta, eaque inas? nimirum ita irradiat nobis more ſuo ambitioſis ſuis radijs, vt non auſimus aſſerere, nec alius forte id facilè ex eius verbis queat, num hanc intelligat vel aliam: non ſine ſuſpicione ipſummet id neſciuiſſe.

Chamedaphne. Laureola mas.

An Altomari de med. c. 91. Mezereon ſepiaſiariorum communiter dicta, & propriè ea, quam Dioſc. nuncupat Chamæleam, vt ille vult, qui ex ea parat pilulas, quas ſummè laudat ad eductionem aquarum. Si hanc noſtram intelligit, fallitur quòd Dioſc. Chamæleam putet.

Mezereon ſepiaſiar. Chamelea.

Croneinb. l. 5. comp. ad Pillulas ex Mezereo Meſues: Mezereon, inquit, frutex omnibus officinis & quibuſdam aliis Almezereon vocatus in magnam controuerſiam agitur, dum quidam Chamælæę Dioſc. alii Thymelææ eam vocem tribuēndam contendant. Auic. 1 can. c. 467. & Serap. ſimpl. c. 363. quos, vt præceptores ſuos, ſequitur Meſue, Chamæleam cum Thymelæa turpiter confudērunt. Tragus Pandectario & Leoniceno ſubſcribit eleganter vulgarem Mezereonem picturā ſua ob oculos ponens, dum ait: In Ianuario plantam antè folia germinare, flores purpureos edere. In cap. præced. Thymelæam Germ. peculiariter Bellerſbala referens ex Dioſc. ſine dubio fideliter ea grana pingit, quæ noſtri [Germaniæ] Pharmacopolæ ex Mezereo vulgari colligunt? nam rotunda eſſe dicit, maiora canabinis, linguam vrentia. Dioſc. clariùs, fructum habere Myrti in modum, rotundum &c. Hæc ſi vera ſunt, vt omninò iudicari debent, non iam Mezereon Chamelæa, ſed Thymelæa, ex qua granum ſiue Coccon cnidium colligi & Theoph. l. 9. cap. 22. & Dioſc. autor eſt. Conſtat hinc Tragum hic pa-

Aui. Serap. & Meſue arguuntur.

Thymelæa Tragi

Tragus refutatus

rum attentum fuisse, dum floribus quidem Mezereonem vitatum, seminibus aut fructibus Thymelæam repræsentat.

Sylvius Mezereo Mesuæ Thymelæam rectissimè decetnit.

Pandectarius Simoné Genuensẽ redarguens c.124. hanc malè Laureolam cõstituit: deinde c.170. eos improbat qui Coccognidiũ [quod aliàs semé Mezereonis dixerat] semé Laureolæ putant. Ampliùs c.483. diserte Laureolam Laurum Alexandrinæ & Daphnoidem interpretatur: vnde manifestum fit quantoperè sibi dissideat. Simili quoque errore D. Florentinus includitur c.1. in Mes. commentans: Vterque facilè hinc arguitur, quòd Dioscoridis diuersa capita omniũ earũ herbarũ instituat, quodq; Arabes omnes (Si Serap. excipiamus) Mezereonem copioso lacte manare scribant, quod tamen nec profert Laureola, nec etiam Mezereon vulgare. Et quamuis Mesuæ Lactariarum maximam dixerit, & Auic. Lacticinium magnum, id esse falsum oculari fide monstratur. Nihilque moror Monachos in Mes. vbi confidenter Lonicerum & Fuchs. cauillantes, ac Serapioni iniquo iure patrocinantes, idem contendunt.

Pandect. censura.

Laureola.

Daphnoides D. Florent. error.

Arabum labes deterg.

Lactariarũ maxima. Lacticinium magnũ Monachis increpantur.

Non dubium quin Dioscoridis Chamelæa sit Serapionis Mezereon, quam Arabes & eorum discipuli non tantùm multiplici verborum imperitiâ confuderunt, sed insuper cum Chamæleone albo ac nigro lethali errore commiscuerunt. Arqui illud horrendum quod Mesuæ initio sermonis Mezereon *rapere vitam*, ac *viduas faciens* dixerit, vnde seriò vius eius ab agyrtis & circumforaneis formidari debet, qui integra grana (quia pauculùm ore comminuta, fauces accendunt & linguam miserè vellicant) transglutienda exhibeat, extremo hominis periculo. Noui (addit Cronemb.) impudentissimam obstetricem Nouiomagii (quæ primaria vrbs Geldriæ) Gretam nomine, quæ passim quibusuis: & quod intolerabili scelere sit, etiam grauidis ac pueris propinat: ô flagitiosam fœminam! Quare, prudenti etiam necessario consilio, Mesuæ aceto corrigantur folia. *Hæc ille.* Cæterùm Cronemburgium per Mezereonem vulgarem intelligere Laureolam nostram folio deciduo satis clarum: Laureola autem eius fuerit fortè ea, quæ folio perpetuò virente. Quæ autem sit Thymelæa vera, & Mezereon Mesuæ imponendum in pilulis Mesuei, non indicat. Apud Theoph. vt citatur à Cronemb. nusquam inuenimus in qua planta colligatur Coccon cnidium. Verùm de hac re postea.

Vitam rapiens. Viduas faciens Cassia.

Agyrtarum impostura.

Caci ac periculosi errores Lonicer. detegendi.

Nunc cæci ac periculosi errores Lonicer. detegendi. Is lib. 4. c. 4. 9. suæ historiæ sic scribit: Bellerßhals, aut Zyland, aut Zebast/ Dioscoridis Thymelæa, fructus Granum Cnidium aut Cocco cnidium: alii Daphnoides Dioscoridis volunt, quamuis non respondeat descriptio huic Bellerßhals. Quo loco Lonic. posuit talsam figuram Matthiol. Thymelææ, cui appictæ baccæ triccoccæ: quam plantam intelligat nescimus, nec ipsum scisse existimamus: nomina tamen Germanica conueniunt nostræ Laureolæ folio deciduo. Capseq. quod 50. sic tradit: Seidelpast/ Leußfraut/ Dioscoridis Chamelæa, Barbaris Arabibus & Offic. Mezereon, *Rapiens vitam*, *Faciens viduas*. Quidam confundunt hunc fruticem cum Bellerßhals cap. præced. descripto, propter similem figuram & vires. Ambas indiscriminatim vocant Mezereon. Hoc cap. Lonic. ponit figuram Chamelææ Matth. descriptio autem est Laureolæ folio deciduo ex Trago, cui dicitur Chamelæa, vt antè annotatum. Sic ille, magis etiam cæteris, more suo omnia confundit. Lib. 5. cap. 208. iconem Laureolæ folio deciduo ex Matth. ponit pro Lorberfraut Daphnoide: ascribit quosdam velle esse Bellerebalß Zylandt. Is præterea malè scribit. Coccum Cnidium semen esse Thymelææ apud Myropolas in vsu.

Riffius quoque apud Dioscor. notat Chamelæam G. dici Zyland/ Gallis *Bois gentil* & cap. sequenti Thymelæam esse Mezereon Mesuæ & officinarum, cuius granum Gnidium Dioscor. Officinis sit Coccum gnidium Germ. Bellerebals.

Sed eadem ignorantiæ nota inurendus est Ryffius, qui eandem plantam facit Chameleam & Thymeleam, cùm tamen neutra sit.

Lectores perpendant in quanta pericula isti ignari Herbarii coniiciant non solùm miseram plebem, verùm etiam Medicos stirpium ignaros, quorum maiorem numerum scimus, quàm vulgus crederet.

Multi medici stirpium ignari.

Pen & Lob. Aduers. Chamædaphne siue pusilla Laurus: an Germ. Mezereon granum vocitant Piper rusticum, & Gnidium granum Pharmacaria inscitia, quâ ponit iamdiu Senensis, decipitque deceptus, sibi incognitas, *horsum prorsum*, confundit. At ipsi interim Aduersarii dubii hærent, an sit Chamædaphne. Corrigunt tamen versionem, & vires Dioscor. exponunt, vt suæ opinioni accommodent, vt apparebit infrà inter vires. Nec vllam vidimus rãtam similitudinem, vt mereatur nomen pusillæ Lauri.

Piper rusticum Matth. fugillatur. Camer & Lob. notata.

Camer. annotat Chamæleam Germanicam [sic enim vocat) flore quandoque reperiri albo. Sed vbi? &, si vidit, cur locum non indicat?

An Turner. Daphnoides, quibusdam dicta Laureola? Angl. Lauriel vel Iolbry quam in Germania se vidisse negat: in Anglia tamen ad sepes propè Cantabrigiam & Barckway frequentem. Videtur Turnerus intelligere Laureolam semperuirentem: quamuis figura non respondeat, nec quadret ex Dioscor. flos albus.

Chamelæa, inquit Cæsalp. quam vulgò in alpibus Olinellam vocant, duplex est: vtraque paulò minor Daphnoide obsequiosa, &c.

Chamelæa duplex Cæsalpino.

Qualem autem suspicemur Cæsalpini priorem Chamæleam dicemus. Altera videtur nostra Laureola folio deciduo.

Histor. Lugd. pro Laureola fœmina proponit iconem Matth. præterea eodem cap. habet iconé sub titulo, Laureolæ cum fructu, quam Dod. exhibuerat pro Laureola siue Daphnoide quæ perpetuò viret, diuersa ab ea de qua Hist. Lugd. eo loco agit.

Schuuenchf. in Cat. Silef. Laureola, χαμαίδαφνη Dioscor. Chamædaphne Clus. At non videmus cur hæc planta simpliciter Laureola dicenda sit, nulla tanta similitudo. Chamædaphne Clus. non est, vt priùs dictum. De Dioscor. Chamædaphne postea.

Hist. Lugd. reprehenditur.

C. Bauh. apud Matth. Daphnoides: Laureola folio teneriore & deciduo: Glycyrrhizam montanam nominare solemus, vt rei herbariæ ignaros fallamus.

Castor. Daphnoides & Laureola maior. Plaraque linguarum nomina iam suprà dicta sparsim Hisp. & Ital. *Laureola*. Gal. *Laureolle*. Germ. etiam Scheißlorbeeren quasi cacationis Lauri baccæ, quia sedem potenter mouent. Silef. Zeislang/ Zieglig. Sequanis & Montpelgardensibus, *Bois gentil*. Rustici circa Basileam, vt ex Cl. Di Fel. Platero accepimus, nominant Damar. Belg. quoque vt Germ. Bellerbale dicitur, his etiam Leußfraut, pediculorum herba, fortè quòd eos abigat. Boh. Wlcy Laybo Wetssy / teste Matth.

Schneef. reprehenditur. Glycyrrhiza montana. Daphnoides.

Eadem

Loci.

Eadem ferè loca cum præcedenti amat, siluatica, montana. Plurima cùm in Germania & Heluetia, tum in Allobrogum & Ligurum Delphinatusque montibus & collibus siluosis, opacis, in vallis Anoniæ montibus Tridentini agri reperitur in monte Amano, teste Bellon. quam ille Bellerfraut Germ. dici ait, quanquam temerè herbam vociter. Circa Basileam in Moutero monte. Denique in plerisque pinguibus & opacis, asperis atque desertis Germaniæ locis. In Italiæ hortis quamplurimis cultam vidimus. Translata enim ad frugem peruenit ac diu durat, quales plures in hortum E. C. Montb. transferri curauimus, quæ adhuc vigent, vbi & Ian. & Feb. Martio atque Aprili florentem obseruauimus, pro natura & clementia hiemis. Communiter tamen Martio floret: Sed florum gemmas seu germina statim post autumnum promere solet, qui mox hieme, si clemens sit, alioqui incunte vere, panduntur. Folia post flores demum exeunt. Tandem æstate & baccæ quæ Augusto magna ex parte rubræ factæ maturantur. Subinde folia amittit.

Tempus.

V. & vſus.

Prodidit Tragus se Chameleâ [intelligit autem hanc de qua hic agimus] quosdam agyrtas & impostores non paucos ad orcum mittere vidisse. Eiusdem iudicio Pilulæ quas è Chamelæa Mes. & Serapio conficiunt, ad hydropem maximi sunt momenti. Existimat decoctionem florum tutioris & minùs noxij vsus esse. Nemini tamen autorem aut magistrum hac in parte se velle esse, profitetur. Foliis cum melle tricis sordida vlcera & crustosa repurgari. Mulieres quæ formæ student, hoc medicamento vti posse: nam faciei maculas intra paucos dies illitu exterere & purgare. Nostrum consilium est, ne quis temerè vtatur Pilulis de Mezereo dictis, præsertim si imponatur Chamælæa Tragi, quia non paratæ sunt vt decet. Qui smegma Tragi volet vsurpare in magnatibus, caueat nec inflammet faciem, & pustulas excitet ipsis maculis deteriores. Nam erodentis & admodum inflammantis est facultatis. Folium vnũ siue recens siue siccum comestum pituitam viscidam per deiectiones vacuare, vomitum mouere & menses Matth. tradit. Baccas quindecim potui assumptas efficaciter purgare. Folium in nares iniectum sternutamentum excitare. Cum passulis folium vnum masticatum, à capite pituitam & saliuam ducere. Nimirum hæ ipsæ sunt vires quas suæ Daphnoidi tribuit Dioſc. quas mutuatus Matth. suæ Laureolæ applicat. Vt iam apertè videant Studiosi, quantùm ei sit fidendum. Dosis baccarum periculosa, & quam ipse non sumpsisset, nec sine noxa aliis propinasset.

Hydrops. Flores sternuere Flores comesti.

Cœnis.

Purgant.

Matth. non fidendum multa spurcè.

Dodonæo folia, cortex, radix, & fructus sunt calida & sicca ad tertium ferè gradum, eiusdémque ferè qualitatis cum Thymelæa. Folia, inquit, purgant potenter & violenter per inferiora pituitam & humores bilioſos ac aquosos, his vti officinas loco foliorum Chamælææ. Easdem vires habere baccas, easq; commansas tantum calorem ac feruorem in faucibus relinquere, vt vix potûs copiâ refrigui possit. Ideò hanc plantam sine dubio nocuam esse hominibus, cùm sit vsque adeò calida, vt vehementer violenterque operetur, ideoque lædat & noceat partibus internis. Huius folia præparari vt folia chameleæ; eademque ratione præparandos esse fructus & corticem, si sumendi exhibeantur in aliqua medicina. Idem in hist. lat. scribit, officinas Germaniæ & Belgij huius foliis (si quando opus sit) vti pro chamælæa, quod citra errore fieri possit, quod & Cam. repetit. Menses quoque ducit, vt perhibet Schwenckf.

Tipetum.

Cortex verò aduersus Quartanam, Hydropisim & venena pro se cũ Saccharo, vel liquore aliquo bibitur, corrigitur Lacte, vel Aceto. Experiatur qui volet? Nos non facilè periculum fecerimus, nisi deficientibus aliis medicamentis, aut in casu desperato eius vsum suaserimus idque cum magna consideratione.

Suspectum porrò nobis est & illud Ant. Roiet medicamentum, quod peste laborantibus exhiberi tradit. Foliorum, inquit, Laureolæ exiccatorum pondus coronati, plus minúsve pro ratione virium ægroti, per biduum in aceto macerant, & bibendum præbent, quod sudorem mouet, vomitu & aluum: & hac ratione venenum expellit. Suspectum vt diximus, est nobis hoc medicamentum: si eo vtendum esset, velimus potiùs folia Laureolæ macerata per biduum in aceto cum alio liquore propinare.

Nam vel Pen. & Lob. testibus, ac ipso adeò sensu, fauces, œsophagumque [aliter quam Euphorbium Gesner.] adurit, diu multumque vexante impressione. Non minùs hæc per aluum dejcit crassum viscidumque Phlegma, & intestinorum tamenta abradit quàm Laureola, cui non dispar, sed vehementior facultas inest, eademque in aceto maceratio ad corrigendum debetur. Sic enim vtuntur etiam Medicorum quorundam præcepta Pharmacopœa. Quare [inquiunt ijdem] facit hæc virium expensio, vt minùs quis puret Chamædaphnen legitimam. Quippe quam Dioſc. κεφαλαλγίαις, id est, capitis doloribus & stomachi ardoribus mulcendis commendet, vt interpres vertit. At si vlla ratio iniri queat, quâ tam feruida planta pro Dioſc. Chamædaphne agnosci queat, ea interpretatione commodiore & veriore videtur sita: namque κεφαλαλγίαις & στομάχου ἐμπύροις ἐπιτήδεια ἐστιν, id est, capitis doloribus & stomachi vstionibus accommodata, veritas, non incommodo sensu intelliges folia tusa admotáque capitis dolori, puta à frigore, vel flatu, mederi: Stomachique vstionibus faciendis admoueri, ad diuturnas fluxiones sistendas aque stomacho auerrendas: vt Paulus ex Antiquis docet faciendum, lib. 6. de stomachi vstione, ferro vel causticò non vrente actu, cuiusmodi sunt fungi, aut nigri Agarici frustilla, aliaque inibi scripta, quibus non secus atque foliis huius vti sunt Antiqui. Sic Dioſc. magnum præsidium putat *Arabicam* vocatam *vstionem* à Græcis, quæ fieri solita fuit spirillis caprinis, oleo feruenti immissis, & pollicis cauo inustis. *Sic illi.*

Dioſc. autoritas.

Arabica ustio quæ.

Nobis nondum verisimile videtur hanc esse Dioſc. mentem, estque valdè longè petita hæc interpretatio, nec consueuit aut opus habuit Dioſc. ab Arabibus discere, quos nec vidit nec agnouit. Quæ nostra sit aliorumque hac de re sententia cap. de Chamædaphne declarabimus. Non enim concedimus, hanc de qua hic agimus, esse Chamædaphnen Dioſc.. Nec tacendus tamẽ alius eius vsus quem Moibanus inuenit, in cuius Antidotum aliàs Saxonicam vocatam aduersus venena eius radix quoque in aceto macerata venit, quam antidotum alio commodiore loco referemus.

Vſus admirandus.

CHAMELÆÆ HIRSVTÆ NOMINE DATA.

CAP. XXXVI.

CHAMÆLÆÆ nomine, & Gallicè *Bois Gentil*, id est, Ligni nobilis nobis datam (non

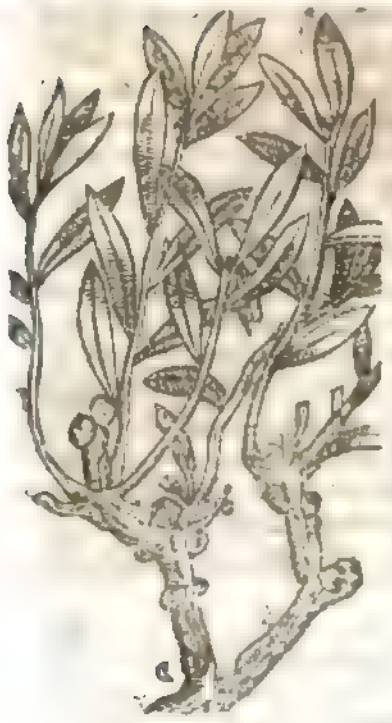

recordantur à quo] planram in ſicco noſtro herbario inuenimus & etiamnum aſſeruamus. Fruticis parui ſpeciem habet, vti præcedens: Caudex lignoſus, ramis palmares, nigricantes (in ſicca.) Folia ſimilia ferè cum præcedenti Laureola folio deciduo, breuiora tamen, & multò anguſtiora, in acumen deſinentia, nónihil hirſuta.

bium accendens. Aliqui non rectè Laureolam vocant. Facilè naſcuntur: craſſior enim radicis & tenax eſt cortex. Item de Collect. ſimpl. Laureola pulcra ſpecies in monte prope Curiam, parua, anguſtis folijs, paulò maioribus, quàm Roſmarini, floſculis purpureis odoratis, vt in Zyland. Cauliculus lignoſus eſt, non vltra ſeptem digitos altus. Floret Iunio. Conſiderent periti an Geſn. de duabus plantis ſcribat, an de vna tantùm. Item an intelligat Thymelæam Cordi vel Cneorum Matth. fruticoſum, potiſſimùm per eam Laureolam, quæ prouenit Curiæ: Icon à Geſn. addita Thymelęę minori Cordi non quadrat cum Cneoro Matth. Stirpium ſtudioſi obſeruabunt circa Auguſtam Vindel. & Ratiſbonam, Thymelæam minorem, & conferent cum Cneoro fruticoſa Matth.

Vis & temperam.

Laureola ſpecies.

Tempus.

Tragus de ſua Thymelæa ſic ſcribit: Rellerus & Zeilandt Germ. Latinis nonnullis *Linum ſilue. Otiuella* & *Leo terræ*: apud Dioſc. [illegible] & χαμαιλεα: Plin. *Pyraſachne*. Cneſtron & Cneorum vocari tradit. Syri *Apolinum* nuncupant: Hyginus *Caſiam*. *Liparonis* cuiuſdam Aetius mentionem facit, qui & Cneſtron ita nuncupat: Hyginus *Caſiam*. *Liparonis* cuiuſdam Aetius mentionem facit, qui & Cneſtron ita nuncupat tradit. Num verò ad hunc fruticem & plantam appellatio, minimè conſtat. Fructus Thymelææ *Granum Gnidium* vel *Coccum Gnidium*, vt loquuntur Officinæ, appellatur. Errant Recentiores, qui Coccognidium ex Chamælea naſci exiſtimant. Multò maiori in errore verſantur, qui Chamæleam cum Daphnoide ſeu Laureola confundunt. ac ſi ad vnam & eandem herbam veraque appellatio referenda ſit. Vid. Criſtoph. de honeſtis & Iac. Manlium, ſuper Confect. Mezereon. Frutex eſt, arbuſculæ inſtar proſiliens, virgis multis, tenuiſſimis, tripedaneis, aut breuioribus, folijs exiguis & pinguibus, flore candido, fructu rotundo, ſeminibus Cannabis haud maioribus, linguam ſi mandatur adurente, non aliter atque Chamæleæ de qua proximo capite. Non vbique obuia eſt, ſed inculris, alriſſimiſque montoſis & ſiluis prouenit. *Hac Tragus*: cui id euenit quod reprehendit in alijs. Laureolam folio deciduo bis pingit, pro Chamælea & Thymelæa vti dictum, licet neutra poſſit eſſe: nec eius Thymelęæ deſcriptio reſpondeat iconi, quæ fortè ex Dioſc. deſumpta, ipſis plantis non probè et cognitis, vel ſanè ſuperficiariè conſideratis. Conſiderandum tamen an fortè intelligat Thymelæam minorem Cordi modò dictam.

Linum ſilue. Otiuella

Cneſtron. Cneorum. Apolinum. Liparon. Aetij Quorum. dum errant delegantur.

Thymelæa Tragi. Fol. Flos. Fructus.

An Apollo de hac Rad. t. p. 96. Thymelæa ex qua Granum Gnidium, Chamelææ ſimillima? An item Anguill. in epiſt. Thymelæa ex qua fructus Coccum Gnidium dictum. Adeò ſuperficiariè vel intricatè de his tradunt, vt quid ſtatuendum neſciamus.

Loca

Tragi lapſus.

THYMELÆA MINOR CORDI.

CAP. XXXVII.

Deſcriptio.

THymelæa minor Cordo, paruulus eſt frutex, plures ab vna radice emittens virgas, longitudine pedales aut dodrantales, per terram ſtratas, lentas, flexiles, & diffractu contumaces, folijs numeroſis, vndique veſtitis, figurâ oblongis, vtrinque acuminatis, craſſiuſculis, ſuperiùs viridibus, inferiùs pallidioribus, Oleæ Myrtique foliis multò minoribus, ac potiùs fruticoſo Polio ſimilibus, paulò tamen maioribus, guſtu glutinoſis. Flores, Sole Taurum occupante, producit in ſummis virgis oblongos, inferiùs anguſtos, ſuperiùs in quaternia folia parua ſe pandentes, è purpura in puniceum atque candicantem colorem vergẽtes, denſos: & ab vno principio ſeſe in Corimbos diffundentes, ſuauiter odoratos, & mellis aliquem odorem redolẽtes. Floribus ſingulę ſuccedũt baccę. Radice nititur longa, candicãte, neruoſa, lenta, flexili, infragili & perenni: guſtu ad aliquot horas fauces & palatum Coccognidii modo excalfaciente & ſcarificante. Naſcitur fruteteſis & muſcoſis tam planis quàm editis locis: nonnunquam etiam ſub Iuniperis. Copioſa autem circa Vindelicorum Auguſtam, & Ratiſbonam.

Folia.

Sapor.

Flores.

Radix Sapor.

Locus.

An de hac Geſn. de hort. Piper montanum in Italia multis vocatum, quod noſtri Zyland, Dod. Chameleam falſam? eiuſdem ſpecies alpina minor ſuperiore autumno hortulo meo commiſſa, viret etiamnum. Vis vtriuſque cauſtica, omnibus partibus os & palatum non aliter quàm Euphor-

Chamelea falſa.

CNEORVM MATTH. SVFFRVTEX.

CAP. XXXVIII.

Deſcriptio.

PRo Cneoro, exhibet Math. plantam Thymelęę Monſpeſſulanæ aliquatenus ſimilem, ex radice craſſa, nigra, plura lignoſa virgulta, dodrantem circiter alta, ramoſa, cortice nonnihil raſtefcente tecta proferentẽ: in quibus paſſim inca faſtigiũ folia conferta, viridia: Thymelæę multò breuiora, obtuſiora, glabra, neruo vno ſecundum longitudinem donata. Flores ramulorum extremis inſidentes multi, ſimul congeſti, purpuraſcentes, ac interdum albi, quorum ſinguli Raſoch Matthioli floribus formâ non abſimiles, ex oblongo tubulo in quatuor

Deſcriptio.

Radix

Folia.

Flores.

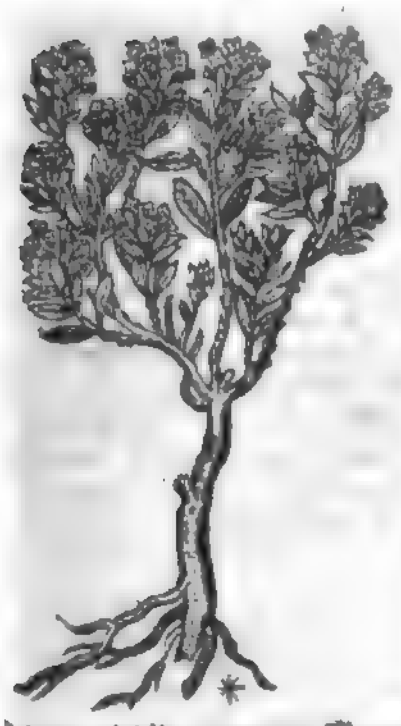

tuor haciniis radiatim disposita facellentes. Placet & diligentissimi & peritissimi Herbarii Clus. descriptioné subiicere. Elegans, inquit, suffrutex, cui multi sunt rami graciles, flexibiles, lenti, surculosi, ab ima protinus tellure emergentes & humi diffusi. Folia nullo ordine disposita ramulos ambiunt, viridia, cutanea, Thymelææ veræ proxima, ingrati primùm, deinde amari saporis, nulla aut perexigua (quantùm quidem gustanti deprehendere licuit) acrimoniâ prædita. Flores in summis surculis, sex, septem, aut plures, conferti, quatuor foliolis constantes, ex rubro purpurascentes. Centaurij minoris florum penè æmuli, ingrati etiam & amari saporis, aspectus tamen pulcherrimi, atque odorati, caput (si diutiùs naribus admoueantur) tentantes: ijs succedit fructus exiguus, Thymelææ fructui haud dissimilis, non ruber quidem, sed candidus: oblongiusculus, semen continens cinereâ membranâ tectum, rotundum, Thymelææ grano par. Radix longa, minimi digiti vt plurimùm crassitudine, interdum nigricans, maiore verò ex parte flauescens, lenta, supernâ parte nonnunquam gracilior, vnde rami flexibiles & humi dispersi emergunt, & subinde secundum alarum caua, satis crassas fibras flauescentes agunt.

Cneorum Matth. Locus.

Matth. in com. cum magnis icon. Lat. & Ital. iconem proponit huius plantæ nomine cneori Matth. ubi scribit: inuenisse se in Bohemiæ siluis plantam, quæ omnibus partib' suis cneorum candidũ referat: flores in surculorũ cacuminibus purpureos, odorati Tesuculi odore &c. In epit. suã iconem ponit diuersam à præcedenti, pro cneoro candido: de quo agemus suo loco, nempe capit. de Ocymoide vel saponaria minore. Hanc non describit, sed tantùm ait: cneori candidi, de quo meminit Theoph. hic imaginem damus, vt qui chamælæam faciant, ad mentem redeant. Profectò in ipsomet meris requiritus, qui sibi parum constans quod affirmauit audacter in dubium reuocans, aliam plantam pro Cneoro, nempe herbam, à prædicta toto genere differentem exhibeat, parum memor eorum quæ priùs tradiderat. Certè camer. in Epitome Matthioli figuram omisit. C. Bauh. in auctis & illustraris Matth. commentarjis l. 1. c. 13. Cneorum priùs fruticolum posuit, addens: Cordum fortè nomine Thymelææ minoris exprimere voluisseris nihilominus illustrans Matthiolum, l. 4. c. 167. cneori titulo herbæ iconem ponit adiectis adeò his Matth. verbis: Cneorum de quo meminit Theoph. nullis deficientibus notis misit ad me Romã vir quidam nobilitate clarus, cuius imaginem hîc appingi curauimus, vt qui chamælæam & Thymelæam cneorum faciunt ad mentis sanitatem redeant. Est autem ea icon reuera Ocymoidis minoris. Verum

Matth. Germanicæ emendat.

C. Bauh.

iam verum erit cneorum Matthiolo? frutex ne hic descriptus, an dicta iam herba? Vt meritò de stirpium historiis meritissimus Clusius in hanc verba proruperit. Matth. hunc fruticem pro cneoro albo Theoph. proponit. Cùm verò quale sit difficulter indicari possit, cur huic stirpi cneori nomen accommodare voluerit, multi mirantur.

Postrema Com. editione l. 5. aliud nobis Theophrasti Cneoron adfert, nullis, vt ipsius verbis vtar, deficientibus notis. Sed cùm nudam tantùm imaginem, addito, cneori nomine oculis subiiciat, illiusque historiam planè subticeat, si parum huic ipsius assertioni adhibuerimus, nemo, vt opinor vitio vertet. Cæterùm, addit Clus. nisi in hac planta, (cuius & ipse satis elegantem figuram exhibet) acrimonia, quæ quidem sensu percipi possit, abesset, ad Thymelææ genera aut ipsi cognatum suffruticem referendam esse centeream. Nonnulli rustici Steinroselin, hoc est, *Petraum Rosulum* vocant. Nos autem antè monuimus cap. de Thymelæa minore Cordi considerandũ esse, an Gesnerus hanc fortè intellexerit nomine Laureolæ paræ, cuius descriptionem ibi posuimus.

Clus. partim rem sibi Matthiolo refutat.

Petraum Rosulum.

A multis animalibus attingi.

Est verò id notatu dignum, quod obseruauit Myconus, medicus Barcinonensis, rei herbariæ studiosissimus à nullis animantibus, fruticem hunc attingi aut arrodi. Et cùm mille huiusmodi plantas foliis & floribus onustas viderit, nullam vnquam reperire potuisse asserit, in qua præcisum aut arrosum aliquid fuisset.

Braun apud Tabern. ponit iconem hoc titulo: De Bellerßhale aut Zeiland (*Cast.* Matth. *Chamelææ* species: subiungit duas descriptiones, & posteà duas icones Thymelææ, de quibus postea. Casiæ, quam vocat, Matthioli, descriptionem omittit, quam inuenisset apud Matth. sub Cneoro, sic parũ ocularus vno capite diuersas plantas confunde ns se & alios fallit: qui leget caput eius quod ꝓ. est L. vix intelliget an in descriptione priori intelligat Casiam, vti vocat, an Thymelæam.

Braun eius stirpis.

Prouenit Cneorum Matth. vt tradit Clus. in multis montibus Viennæ vicinis tantâ abundantiâ, vt rusticæ mulieres, dum floribus abundat, multos eius manipulos in forum venales adferant, cum aliis varii generis floribus, exornandorum tricliniorum gratiâ. Nascitur etiam in Pannoniæ siluis editiore loco sitis vltra flumen Rabum siue Arabonem. Frequens etiam crescit quibusdam siccioribus pratis Francofurto ad Moenum vicinis, præsertim siluã quadam quercubus consita, circiter miliare infra eam vrbem ad sinistram fluminis, inter Ericas, vbi illam candidis etiam floribus variantem conspexit Clus. cuius etiam manipulos rusticæ mulieres in foro venales proponunt.

Locus.

Pro cneoro ea Matth. ver.

Flore candido.

Tempus.

Aprili plerumque florere solet, nonnunquam etiam Maio. Fructus maturus est Iunio. Adeò autem fœcundus est hic suffrutex, vt sæpenumerò ter eodem anno floreat, nouis floribus semen sæpe consequentibus, quod probè maturum, bis eodem anno de vna eademque planta collegit idem Viennæ Austriæ.

Satio.

Camer. testatur Cneorum Matth. sibi in horto è semine natum: sed non docet an herbaceum intelligat, an fruticosum. Duo enim Cneora habet Matth. eaque valdè differentia, si probè meminisset quæ antea scripsimus. C. Bauh. suffruticem intelligit.

Toscanus Carolus pharmacopœus Burgundus in Campagniola, diligens stirpium indagator, flore albo & purpureo ad nos misit nomine Balsamitæ

[ſi credere fas eſt] quicquam ab vllo autore mutaſſe, qui remedia, quæ ciuibus ſuis, inuitis etiam medicis profuiſſe iactat, promulgat. At ſaltem docuiſſet nos, aut didiciſſe ipſe, ſi neſciuit egregius Herbarius, quâ in re differat à Victoriola ſua, quam etiam Daphnitin, chamædaphnem & Muſtellaginem ſilu. cognominat. Quid ſi confundat chamædaphnen cum Daphnoide? quod ei non nouum. Dubium igitur relinquitur nobis, quæ ſit chamædaphne Apulei purgans, & an eadem cum Dioſc. Plin. & Pauli vt cenſet Humelbergius.

Hermol. fugillatur.

Hermol. dum nimiùm Plinianè ſcribere ſtudet, obſcuriorem reddit Chamædaphnes hiſtoriam ac ſuo nomine pronunciat, quæ Plin. prodidit: Chamædaphne Dioſc. & Plin. quæ ſit, non demonſtrat Hermol. fugit hos ſcopulos, quemad. & Ruell. qui ſuo more ex Hermol. eo non citato ſua decerpit & ſuffuratur.

Ruell. plagiarius.

Chamædaphnen Marcellus humilem & terreſtrem Laurũ interpretatur, aitque Latinis Vincam peruincam dici, ac eius meminiſſe quidem Theophraſtum, ſed tam breuiter, vt nihil poſſit ab eo intelligi, quàm ferre chamædaphnen fructum folijs adnatum [vbi autẽ id ſcribit Theoph? locum ſanè nondum inuenimus apud eum, & vix credimus extare: neque enim adeò alieni aut peregrini ſumus in lectione Theophraſti, vt ſi hæc diceret non alicubi id obſeruaſſemus: indagandum tamen etiam in poſterum.]

Humilis Laurus. Terreſtris Laurus.

Apertè & ingenuè Anguil. fatetur, nondum ſibi perſpectum eſſe, quænam ſit chamædaphne.

Amatus in Dioſc. dicit, Chamædaphnem Hiſp. Laureolam dictam, affinem eſſe Daphnoidi, non eſſe Vnicamperuincam, vt multi falsò rentur, ſed aliam herbam cubitalis altitudinis, vt Plin. deſcribit: interim quæ ſit illa non docet, vnde ſatis patet ei non cognitam fuiſſe, præſertim cùm nec doceat in quo differat à Daphnoide. Cornar. & Chamædaphnen, & Daphnoiden, vtramque, Plinii, Officinis & Herbariis Laureolam vocari tradit. Sed iam antea dictum nobis videri Laureolam Cornario ignotam fuiſſe. Præterea Chamædaphne videtur à Laureola non parum differre.

Amatus error.

Laureola.

Cornar. reprehenſ.

Et, vt tandem & noſtrum iudicium de Chamædaphne dicamus, placet nobis opinio Fab. Columnæ, qui vult Chamædaphnen Dioſc. Plin. & Galeni eſſe *Biſlinguam* ſiue *Vuulariam*, de qua paulò pòſt.

LAVRVS ALEXANDRINA.

HVius Theoph. meminit l. 1. c. 17. ſic ſcribens: Illa quoque propria Idæ ſunt, Laurus Alexandrina dicta, & Ficus quædam, Vitiſque Lauri Alexandrinæ hoc proprium eſt, quòd in folio fructum gerat [ἐπιφύλλιόν τι ἔχει quemad. & Myrtus ſilu. ſeu Ruſcus [ὁ καλούμενος ῥύμνος. Vtrique enim fructus ex foliis ipſius dorſo [ἐκ τῶν ῥαχέων τῶν φύλλων: ἐπὶ τῶν &c.] enaſcitur. Hic obiter Theophraſtum ridens Scal. Feſtiuum vocat ἑορτικὸν: Nam (addit) Quomodo Idæ fuerit propria Laurus ea, quæ Alexandrina nominatur? Pro Theoph. & pro ſe reſponſum habes apud Plin. l. 5. c. 29. quem conſules. Idem Theoph. eadem paullò aliter circumſcribit, cuius verba Græca lubet aſcribere, non ad oſtentationem, vt quibuſdam id ſolemne viſum, ſed quia vel ipſis Latinis ſint magis ſignificantia, & neſcio præ iis quam ἰσχνὰ habeant.

Theoph. Laurus contra Scal.

ſic ait: ἴσως δὲ καὶ ἄλλαι ἐγγενεῖς μεσόφυλλοι δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ, ὅσπερ ἡ Ἀλεξανδρὶς δάφνη ἐπιφυλλόκαρπος. Quorum verborum ſenſum minùs fideliter expleuit Gaza, ſic inquiens: fructiferaque nonnulla fructum foliis interceptum vel pediculo tenus tantùm gerunt, quales ſunt eæ, quæ ad foliorum inſitionem ſeu exortus angulum, fructum exerunt. Planiùs ita: Quædam fructifera eo modo, vt fructum veluti ſinũ foliorum ſuorum comprehendant. Lenocinium addas cum Scal. molliuſculè ſic: Quorundam inuolucro, aut ſinu fructus obducitur adeò, vt ipſa (folia) fructifera dici mereantur, quemad. Alexandrina Laurus, in foliis vel ſuper foliis fructum ferens.

Gaza reprehenſ.

Audiamus & Plin. Eſt inquit (& chamædaphne ſilu. frutex: eſt & Alexandrina, [Laurus] quam aliqui Idæam aliqui Hippoglottion, alii Daphnitin, alii Carpophyllon, alii Hypelaten vocant. Ramos ſpargit à radice dodrantales, topiarij ac coronarij operis, folio acutiore quàm Myrti, molliore & candidiore ac maiore, ſemine inter folia rubro. Plurima in Ida, & circa Heracleam Ponti, nec niſi montoſis. Id quoque quod Daphnoides &c. Dixerat autem iam priùs: accedit in topiario opere Taxa [Laurus] excreſcente in medio folio parulo, veluti lamina folii. *Item alibi.* Laurus Alexandrina ſiue Idæa partus celeres facit, radice pota trium denariorum pondere in vini dulcis cyathis tribus: ſecundas etiam pellit, menſeſque eodem modo pota.

Laurus Alexandrina Plinio. Laurus Idæa.

Dioſc. illuſtr. Laurus Taxa Plin.

Adeamus Dioſcoridem: Laurum Alexandrinam, inquit, alij ἴδαιαν, alii Δαφνίδα, alii, Τπποχλῶτιν, alii ζμυρναν, alii denique στεφάνην vocant. Foliis eſt Myrti ſilueſtris [ὀξυμυρσίνης] ſeu Ruſci ſimilibus, maioribus tamen, mollioribus & candidioribus: fructu in mediis foliis [ἐν μέσοις: Ruell. inter folia: malunt cum Plinio loqui, quàm fidem præſtare autori] rubro, ciceris [ἐρεβίνθου] magnitudine. Ramos verò per terram [ἐπὶ γῆς] ſpargit (fortè rectiùs è terra emittit, aut ſuprà terram profert) dodrantales, interdum etiam maiores: radicem ſimilem Ruſco [ὀξυμύρσινη] maiorem tamen, odoratam & molliorem. Naſcitur in montoſis. Eius radix ſuccurrit in difficili puerperio drachmarum ſex [alii quinque] pondere in vino dulci pota. Succurrit & vrinæ ſtillicidio vexatis, & menſes educit. Pro quibus poſtremis verbis habetur: ἄγει δὲ καὶ αἷμα Sanguinem extrahit: Sarac. per quem nihil aliud quàm menſtruum cum Plin. & Cornar. intelligimus. Illud non omittendum: pro eo quod folijs quàm Ruſci maioribus diximus, in Græco haberi μείζοσι. Marcell. vertit minoribus quaſi legiſſet μείοσι: ſed malè, adſtipulante etiam Cordo, immò Plin. quoque & Serapione, hoc ſpeciatim, qui Laurũ Alexandrinam & Gar Alexandrinam vocans nihil præter Dioſc. & Gal. verba tranſcribit. Corrupti igitur codices putandi qui μείοσι habent. Galen. Daphnen herbam vocat δένδρου τῆς πικρᾶς inquit, quam & Daphnen Alexandrinam appellitant, temperatura euidenter eſt calida, & guſtantibus acris ſimul & ſubamara, poraque tum vrinas tum menſes prolicit.

Aſenſes. Danae. Hypoglottion Zalan.

Deſcriptio. Dioſc.

Difficilis partus. Vrina fil lædium. Menſes.

Marcell. mut.

Daphne herba Gal. Sapor & temperam. Apulejus taxat.

Apuleius cap. de Victoriola ſua Laurum Alexandrinam cum Daphnoide confundit, ac etiam, vti ſuſpicamur, Chamædaphnen, vt iam priùs latiùs oſtenſum.

Cæterùm Laurum Alexandrinam & Laurum Taxam eandem plures eſſe cum Hyppogloſſo & Bonifacia ſeu Biſlingua ſtatuunt: de qua re poſtea ſpecialiùs trademus. Cornar. verò negat Laurum Alexandrinam eſſe Hypogloſſum, ſed

diuersus esse vult, illamque hodiè ignotam.

LAVRVS ALEXANDRINA.

Item diriмens de Lauri Alexandrinæ elegantissima planta ingenuè proferam [inquit Lob. Adu. part. 2.] quæ vidi operâ Ioannis Parkinsõ Pharmacopœi Londinensis, qui ramulum eius non dissimilem Bislinguæ mihi communicauit, delatum ex horto Medico Pisano. Hæc ramuli pars non excedebat longitudinem vnciarum quinque, septenis foliis alterno situ, nõ exadverso, vt habet effigies Matthioli & Lugdunensis, prædita; neruosis vtrinque, rigidis vt Hyppoglossi: inferioribus ternis, aut quaternis, vncias duas longis, & plus vnà latis, in mucronem Ruscimodo, fastigiatis; medio aversofolii crassiore nervo, specimine flosculi pallidi gemmato, sine pediculo, & ligulato, bilinguiúe foliolo, [fructus enim mediis foliis amplectitur Theoph. autore) vbi semen Bonifaciæ, siue Hyppoglossi minus prõferre dicitur, donatis; ternis verò superioribus vnciam latis, & sesquiunciam longis, mucronatis, vtrinque item neruosis sine flosculorum rudimentis.

HYPOGLOSSVM, SIVE LINGVA BOVIS.

Dioscoridi ὑπόγλωσσον suffruticosum est, exiguus frutex, foliis Myrto siluestri [μυρσίνης ἐλάτης ἢ λεπτῆς λευκῆς albæ Dal.] & tenui similis. Comam [κάλυκα sic. Adu. putant leg. ex Plin. κοιλῆ, id est, concaua] verò spinosam habet, & in summo ceu lingulas secundum folia. [ἢ ἐπ' ἄκρῳ ὥσπερ γλωσσίδια φέρει τοῖς φύλλοις. Dal. monet sic habere quædam exemplaria: ἐπ' ἄκρῳ, ἢ ὥσπερ γλωσσίδια φέρει τοῖς φύλλοις: sicque legendum putat. Lacun. ex vet. cod. sic. ἢ ἐπ' ἄκρῳ ὥσπερ ὑπογλωττίδια φέρουσι μίκρας ἐν τοῖς φύλλοις. in foliis. Quidam al. γλωσσίδια ἐκτείνουσι μικράς. vet. addit μικρὰς. Coma caput dolentibus vtile amuletum creditur. Malagmatis radix expressusque succus admiscetur.

Cæterùm diuersimodè scribitur ab Autoribus. Bas. cod. & Paris. ὑπόγλωσσον habent, & Marcell. Hippoglossõn. Apud Gal. & Paul. ὑπόγλωσσον. quæ lectio nobis magis probaretur, maximè cùm ei consentiat etymon à Gal. l. simpl. 8. redditum, his verbis: ὑπόγλωσσον ἐοικέναι μὲν ὕπνῳ, ἔχει δὲ φύλλα ἐπ' ἄκρου τοῖς παρήκουσι ποσὶν γλωσσαρίοις: Hypogloſſon ex eo nomen traxit, quòd summis illius Corymbis proximæ velut ligulæ innascuntur.

Plin. Hypoglossam vocat, quamuis quidam Hypoglossõn in vet. cod. legi norint. Folia habet [inquit] siluestris Myrti, concaua, spinosa, & in his ceu linguas folio paruo exeunte de foliis. Hæc malè à Plinio dici Dalech. annotat, quòd id nusquam dicat Dioscor. de Hypoglossõ. Lauro taxę folium paruum exire de foliis, quod in alio nullo genere Lauri videatur, Quasi verò Plinio nihil aliud scribere permissum sit quàm quæ Dioscor. habet. At habet Hyppoglossum, saltem quod hodiè vulgò Herbariis ita dicitur, folium paruum ceu linguam è maioribus foliis exeuntem. Aut docere debuit Dalech. in suis annot. in quo differat Hypoglossa à Lauro Taxa Plinii, aut tacere. Næ facit interdum Dalech. intelligendo, vt nihil intelligere videatur. Qui si hunc accusat, quod linguam suæ Hypoglossæ tribuat, idem est, ac si negaret, nominis vim clarè id exprimere, quod miramur alioqui in tanto Græco & Herbario, qualem ipsum fuisse constat. *Pergit Plin.* Capitis dolorem ex his [foliis] impõsita misauis. Item paulò post Ideæ herbæ folia sunt, quæ oxymyrsines &c. vbi sanè hanc eadem intelligere videtur. Iamdudum verò Alexandrinam Laurum ab aliquibus Hippoglottion vocari monuerat. Vide sub Lauro Alexandrina.

Marcell. in Dioscor. suæ versione retinet nomina quæ postea ab alijs reiecta fuere, nempe hæc. Sunt qui (Hippoglossõn nempe) Antirrhinõ, qui Anarrhinõ qui & hanc Lychnidem agrestem vocent. Romani pariter Græcis Hippoglossum appellãt. *Idem addit:* Ruscí, quæ siluestris Myrtus est, folia habere Hippoglossum omnes testantur. Ea non adeò grandia sunt, & præter id in cuspidem acuminata desinant. Eam ob causam, siue magnitudinem, siue equorum linguæ figuram in ea voce [Hippoglosso] intelligas, nulla in foliis ratio eius erit. Nec si etiam, vt in Plin. adhuc legitur, Græcam præpositionem, ἐπὶ coniunctam linguæ à Græcis fuisse credideris, Dioscoridis historiæ respondebit: ἐπ' ἄκρῳ enim, id est, in summo lingulas exire hic ait ἐπὶ τοῖς φύλλοις, id est, secus & secundum folia quæ hic intelligit in caule suprema. At caulis desinens non folia profert, sed conferctæ lanuginis potiùs quàm foliosæ coma. In latitudinem se aperiens inuolucrum: non aliter quàm in spicatis aliquibus seminibus & floribus fit. Differt tamen à spica quòd rotundæ, quatuorúe plerumque angulis spicæ surgunt: in hac quod vltimum in caule exit, in latitudinem se explicat. Et quoniam humanam linguam imitatur, ideò Hippoglossum quasi grandis lingua dicta. Hæc Marcello origo nominis & causa est. Quæ licet Plinij historiæ aduersari videantur, (ait enim, & in ijs ceu linguas folio paruo exeunte de foliis) meminerint tamen omnes, infit Marcell. sequi nos Græcos Scriptores, præcipueque Dioscoridem, & in vertendis eius verbis, quam debemus illi fidem præstare, qui ἐπ' ἄκρῳ φέρει τοῖς φύλλοις, prodire linguas ex Hippoglosso dicit, quod est in summo & secundum folia: non ex foliis, sed ex summo caule, qua parte desinunt folia, exire ea dixit. Id enim ἐπ' ἄκρῳ apertè significat. Cæteræ appellationes, vt idem sentit Marcell. ex similitudine aliqua, verùm importunè, illi acreuerunt. Vult igitur Marcellus, Hippoglossum neque à foliorum quę Rusco similia habet magnitudine, neque ab Equinæ linguæ figura dici, neque Hypoglossum à Plin. rectè nominari, cum ἐπ' ἄκρῳ, id est, in summo caule proferat, quæ humanam linguam imitantur, vnde Hippoglossum, id est, grandis lingua, nuncupandum.

Cordo autore quædam Dioscoridis exemplaria Hippoglossum habent, sed malè. Nam nomen suum ab Hypoglottide inuenit: propterea Marcellus malè Hippoglossõn legi censet, qui nequaquam etiam

etiam verum Hippoglossον in suo commentario indicat. Nescio enim quam spicatam lanuginem introducere conatur, cùm tamen nullus vnquam autor alicuius lanuginis, vel spicæ, in hac herba mentionem faciat. Mihi profectò Hippoglossον, siue Hippoglossidion, siue Hippoglotton eadem esse videtur cum Lauro Alexandrina. *Hæc Cordus,* cui partim cõsentit, partim refragatur Hist. Lugd. scribens: Marcelli mentem non satis intellexisse videtur Cordus, quam scribit: Marcellum Hippoglossum malè legi censere: imò Hippoglossum legi vult. Multò verius dixit ille, Marcellum nequaquam verum Hippoglossum indicare: præterea cum eodem Cordo sentio, cum præpositione Græca ἐπὶ scribendum esse. Ita ab eodem dissentio dicente, Hippoglossum eandem esse plantam cum Lauro Alexandrina, eam nimirum, quam pro Lauro Taxa exhibuimus [videlicet Bilinguam.] Hæc Hist. Lugdunensis.

Cordus reprehenditur.

Hist. Lugd. reprob.

Nos comperimus apud Marcellum ei placere Hippoglossum dici, quasi grandem linguam, sed nescimus vbi velit Hypoglossum legi. Vnde autem Marcellus opinionem desumpserit, lanuginem requiri in Hippoglossῶ Dioscoridis, nondum intelligimus. Hist. Lugd. exhibenti Polygonati genus pro Hypoglosso assentire non possumus, vt copiosiùs dicemus, suo loco.

Cornarius approbat Cordi lectionẽ, cùm scribit Vetus noster codex apertè Hypoglossον habet, & non Hippoglossον, vtut ferè vulgata Dioscor. exemplaria. Anguil. hic rursus apertè profitetur qualis planta sit Hippoglossum dicere se non posse: nullam plantã sibi visam quæ respondeat descriptioni, nulloque modo respondere Bonifaciam. Pena & Lob. in Adu. Laurus Alexandrina Dioscor. quæ Theoph. Ruscifolia ἐπιφυλλοκάρπου siue super folio baccifera, ab Hippoglosso differt, vt in promptu esse dicunt ex Theoph. & Dioscor. noscere: quippe fructum siue baccam coccineam medijs in foliis hærere, nullius ligulæ facta mentione vterque asserit: foliaque molliora, maiora, & albidiora quàm Rusci inesse Dioscor. subdit, viresque diuersas reddit, & radicem maiorem, odoratam. At Hippoglossi radix minor &c. Vide postea de Bisilingua.

Cornarius.

Anguil.

Ruscifolia epiphyllocarpos.

Fabius Columna in Hist. Lugd. inuehitur, quòd existimet Hypoglossum ab Hippoglosso differre, inque doctiores insurgat, male illos Hypoglossi etymon intelligere asserens. Nullam quidem aliam inter illarum historias esse differentiam, nihilque ad plantæ cognitionem facere, vt ἐπὶ vel ὑπὸ dicatur, cùm scianus Plin. Dioscor. & Galenum eandem plantam designare voluisse. Quod verum quidem est: sed interest tamen Dioscoridi classico & probatissimo autori genuinam & veram, non adulterinam lectionem restitui. Si ἐπὶ & ὑπὸ nihil facit ad plantæ cognitionẽ: at facit etym., ad quodẽ Gal. respexit, exactam cognitionem, atque adeò ad ipsam adeò plantæ formam. Nam quicquid ille dicat, aliud est si sciam ὑπό, id est, infra folium linguam esse: aliud, si sciam ἐπὶ ἴσον γλῶσσαν, quasi æqui linguam esse. Quid enim aliud denotet ἐπὶ, nostri magistri nos non docuerunt. Sed hæc ad pædotribas Grammaticos relegenda.

Fab. Columna in Hist. Lugd.

Vt tandem concludamus, hoc Hypoglossum multis idem videtur cum Bisilingua, de qua paulò pòst specialiùs differemus: alijs negamus.

Bisilingua.

RADIX IDÆA VETERVM.

Idæa radix Dioscoridis.

Descriptio.

ET hanc quoque distinctam facit Dioscoridis à prædictis, distinctoque capite de ea tradit. Idæa radicis, inquit, folia Oxymyrsinen (Ruscum) referunt: iuxta ipsa verò exigui sunt veluti capreoli seu pampini [ἕλικες] ex quibus etiam flos emergit. Radix valdè astringens est, iis proinde conueniens quæ adstrictione indigent. Bibitur & aduersus alui profluuia, fluxumque muliebrem, & omnem sanguinis eruptionem valet. Sunt autem ἕλικες, vt censet Fab. Columna, vticulæ paruæ seu petioli, ab Hist. Lugd. [ἕλικος autorem, ἀπὸ τοῦ ἕλκειν, Autorem plantarum passim vocat, quasi nemo ante eum de plantis scripserit, perperam ἕλικας putati, verborum proprietatem hac opinionis improprietate extorquens], & planta ab ipsa depicta Hypoglossον videri potuisset.

Tẽperam. alui fluxus Menses superflua.

Plin. non Idæam radicem, vt Dioscoridis à parte potiore, sed herbam Idæam vocat, eademque dicit: nempe Idææ herbæ folia esse quæ Oxymyrsines: adhærere his veluti pampinos, in quibus flos. Ipsam autem aluum, menseſque, [ἀντὶ τοῦ ῥοὰς γυναικείων, hoc est, fluxu mulierum transcripsit] & omnem abundantiam sanguinis sistere. Spissandi cohibendique naturam habet.

Herba Idæa vlia.

Idæa radix, inquit Gal. gustu admodum acerba est: ac, si opere periculum facias, eandem vim præferet, nimirum sanguinis profluuia, alui fluxus, Dysenterias, profluuium mulierum, & quæcunque eius sunt generis, tum pota, tum foris imposita curans. Quibus fanè verbis, vt annotat Columna, Gal. Idæam radicem non cognouisse videtur, cùm tacear vim calefaciendi & frigefaciendi, quarum aliquâ præditam esse hanc plantam necesse est: nec quo ordine, siue excessu, scribat, vt in alijs solet, calefaciat, refrigeret, & an moderata sit, vel contrarijs constet facultatibus.

Sapor

Dysenteria.

Conqueritur Clusius Idææ radicis descriptionem apud Dioscor. valdè mutilam esse, vt difficile sit certi quippiam statuere. Quapropter non absre alicubi maximorum ingeniorum æmulus Scaliger Dioscoridem aliquantùm negligentem fuisse prodidit.

Fab. Columna Bisilinguam, de qua paulò pòst, vult esse Radicem Idæam. Sunt alij qui velint esse plantam Viri Idææ quibusdam dictam athinem, de qua antea egimus titulo Radicis Idææ. cui vires meliùs conuenire videntur: non item figura folij Rusci.

BONIFACIA SIVE BISLINGVA.

Descriptio Bonifacia

NEotericis *Bonifacia* siue *Bisilingua* nuncupata sesquicubitalibus, lentis, hilari virore perfusis, striatis viminibus multis à radice adolescit, per quos alternata ferè folia, interdum plura veluti ex geniculo radiata visuntur, nunc latiora, nunc angustiora, pulchrè virentia, crassiuscula, aeruosa, verùm

Folia.

nio foliolum non accrescat folio: hanc hippoglossum fœminam, illum, marem dici: tamen vnam tantùm figuram habet. Idem ἴσως, Recentioribus Victoriolam, & ἀπὸ τῆς ἐλάτης ἀναδιδόμενον & ἀφ' ὑψηλῶν ab Ida Troadis monte, quæ & Alexandri Troas dicta est, eandem iudicat. Nec referre ait, quod Dioscor. de Hippoglosso vno loco, alio verò de Lauro Alexandrina scripserit. Nam de vna stirpe quandoque sub diuersis appellationibus separatisque locis agere Dioscoridem & alibi à se ostensum, veluti cap. Tussilagine. Nec etiam refert (addit) quod Ruell. vertio habet fœmina inter folia exire, aut quod talem iconem Ruelliana interpretationi respondentem Matth. exibuerit, fructu videlicet & longis pediculis. Ruellii autem conuersionem non esse fidelem & ipse Matth. postea agnouit. Mirum tamen tam falsam & imaginariam iconem in suis commentariis relictam fuisse. Hæc ille. Verùm de hac Matth. icone plura dicemus cap. de Polygonato tamoso.

Lonicer. in sua historia more suo duas icones Biflinguæ ponit pro diuersis plantis, nimirùm priori titulum faciens Zapffenkraut/ quam dicit Laurum Alexandrinam & Victorialem: alteri capit. seq. Zungenblat / Hippoglossum. Idem in comment. l. 4. c. 112. in Dioscor. euidenti repugnantia dicit Hippoglosson, id est, equinam linguam sibi incompertam: & c. 142. tradit Laurum Alexandrinam Germ. vocari Zapffenkraut & Hochenblat. Iam nunc si lubet, & eiusmodi varianti Scriptori vel potiùs nugatori nescio, fidem adhibeto.

Ryffius quoque in Dioscor. bis ponit eandem iconem, sed non pro diuersa planta: scribit se Laurum Alex. Dioscor. eandem putare cum eius Hippoglosso. Verùm nescimus quid sibi velit cùm ait, Nec me fugit nullam in ea qua vuæ medeatur familiaritatem inueniri, à qua tamen ei inditum nomen, vt hinc etiam Germanis Vuulæ folium dicatur: immò ne aliquem quidem foliorum vsum. Quid hoc est? quomodo conueniunt cum his quæ sequuntur? Sub lingua teneri solita sunt folia, vel hodiè, non tantùm apud Insubres vt Marcell. ait, aliasque alibi Gentes, sed etiam in Germania nostra fit, quoties abundantem puerorum saliuam & distillantem in fauces humiditatem, vnde vel prolixa columella, id est, vuulæ, vel fauces balbutie linguæ impedimentum oritur, cohibere & siccare opus est. Sanè, vt ipsa locutio satis obscura, sic contradictio satis manifesta apparet.

Genero meliùs Hypoglossus, quàm Hippoglossus scribitur, quam & Laurum Alex. vocat, & cum Rusco aliquid cognationis habere censet. Cæterùm Laurum Alexandream Dioscor. quæ Ruscifolia Theoph. (vt annotant Aduers.) aliam esse ab Hippoglosso, cuiuis in promptu est: De Theoph. & Dioscor. nosce: Hippoglossi siue Linguatæ radix minor, gracilior, breuior: folium tenue, paruum, cui medio quasi cauo aliud foliolum, lingulæ instar, insitum: aculeo rigido, infesto, mucronatum vtrumque, inter quæ baccula etiam rubra Ruscí visitur, suspiciendo naturæ, propter raritatem, opere. Quare versionem Plinij legenti, satis liquet, diuersas esse plantas, lectionemque Hippoglossi apud Dioscor. luxatam fuisse: viderurque Plin. legisse, non ἀπὸ, sed ἀπὸ, id est, non comosa, sed cana folia, siue insita, cuiusmodi planè sunt etiam nostratis Biflinguæ siue Bonifaciæ.

Senensis quâ ingenij est opulentia & liberalitate, vbi cæteri Scriptores putarant descriptionem, nomenclaturamque geminam esse, dum ex vnius & eiusdem plantæ, non solùm dedit, vt par fuit, *Bonifaciam* pro *Hippoglosso*, sed insuper duas commentus fuit. Alteri nempe affixis affabrè lingulis, quam postea, prudentior factus, delendam curauit: Alteri datis in petiolis longis baccis, quam Sigillum Salomonis meritò fulpicantur, in illumque quasi impostorem ignarum debacchantur isti Critici, quòd tot annos, totque annos, cùm versarit aut versare debuit diligenti, ac fideli manu, oculis, ac ingenio hic plantam, tandem non animaduerterit Theophrasto & Dioscor. Lauro medijs in foliis fructum, non in petiolis inesse: sed illam demptam, quasi foret à se fictam commentarijs penultimis, commodiorem multò fuisse: quippe cui similior est ea, quam quidam Herbariorum peritissimi in hortis colunt & veram affirmant Alex. Laurum.

Matth. impostura.

Sed argumenta quibus negant Aduers. Bonifaciam seu Hypoglossum esse Laurum Alexandrinam, nobis videntur parui momenti: & quod aiunt, folia Hippoglosso esse spinosa, quod & Clus. dicit, id negant Cæsalp. Dod. & Fab. columna: Verùm hi fortè describunt cultam, illi siluestrem & spontaneam, cuiusmodi fere cultis solent esse rigidiores aut hispidiores. Lectores videant, quæ antea de Lauro Alex. tradita.

Prima & Lob. opinio reiecta

An folia spinosa.

Anguillaræ iudicio Laurus Alex. nihil aliud est quam Bonifacia: & alibi tradit Hippoglossum non conuenire vllo modo cum ea quæ dicitur Bonifacia & Biflingua: nullam ferre comam spinosam, nec ex corymbis prodire vllas linguas. Matth. in com. in Dioscor. l. 4. c. 142. Bonifaciam seu Biflinguam scribit non esse Laurum Alex. aut Idæam, vt existimat Fuchs. in suo comm. de plant. historia. Quippe Laurum Alex. è foliorum vmbilico nullam exerere linguam: sed tantùm fructum rotundum, Tiliæ modo; longiori pediculo appensum, proferre. Idem postea c. 143. Si, inquit, Laurum Alex. & Hippoglossum vnam & eandem plantam esse sensisset Dioscor. vt quidam existimat, superuacuum erat de ipsdem diuersis & proximis capitibus differere: diuersas quoque veris quenotas assignasse. In Lauro Alex. nec linguarum meminisse nec aculeorum è foliis prodeuntium: ferre fructum rubeum inter folia, non autem in medijs foliis. Ex his notis, tum ex viribus, quæ in hisce duabus plantis maximè pugnare deprehendantur, omnibus abundè constare arbitratur, hallucinari eos, qui putant vnam & eandem plantam esse. Se equidem illam, cuius dat figuram, legitimam Laurum Alex. censere. Huic alteram adiecit, quam & ipsam haud dubiè Laurum Alex. fore: si huic fructum in medijs foliis innasci concedatur. In Epit. primò pro Hippoglosso ponit, & postea pro Lauro Alex. 2. Sed sciat lector primam omnium iconem Matthioli pro Lauro Alex. positam esse Polygonatum ramosum, de quo alibi trademus. Secunda similis est Hippoglosso, sed in ea fructus appingitur sine foliolis, quam in comment. cum magnis fig. Lat. & Ital. omisit, fortè quia contrariari videbat suis verbis, quibus dixit, Laurum Alex. non ferre fructum in medijs foliis, sed inter folia, contra manifestum textum Dioscor. & Theoph. Plinium potiùs & Ruell. sequi maluit, vt tueretur suum Polygonatum ramosum, cui malè in hist. Germ. tribuit nomina & vires Vuulariæ, seu Bonifaciæ. Camer. in epit. eiusdem Matth. omisit quoque alteram Laurum Alex.

Bonifaciam non esse Laurum Alex Fuchs. not.

Matth.

Hippoglossum duplex C. Bauh.

C. Bauh. in vltima Matth. editione tradit Hippoglossum duplex esse, alterum in quo fructus pedicalo, alterum in quo folio insidet: quod etiam

ponit in ſua Matth. editione nomine Lauri Alex.

C. Bauh. mu.

2. Idem inſuper in Animaduerſ. in Hiſt. Lugd. annotat Lauram Taxam cum Lauro Alexandrina vera non confundendam eſſe, cùm diuerſæ ſint, vtramque ſe à D. Agerio habere: aliam fructum habere cum pediculo, in altera fructum inſidere folio. Sed num Biſlinguæ vulgari, quia pediculum habet fructus, ideirco folio non inſidere dicemus? Cæſalp. & Cluſ. meminerunt quidem Hypogloſſi ſiue Biſlinguæ ſine medio folio aut gloſſario, fructu ex petiolo pendente. Gloſſaria nobis videntur facere differentiam, non pediculi.

Cæſalp. opinio reiecta

Cæſalpinus equidem, vt induſtrium Botanicum, mirari ſatis non poſſumus Laurum Alex. Dioſc. à Lauro Alex. Theoph. & Plinii diſtinguentem, ac putantem polygonatum ramoſum eam eſſe, atque adeò Ruſco affinem dicere, quam longè differentem alio loco trademus. Paulò antè dictum Penæ & Lob. Biſlinguæ folia eſſe pungentia, quod negat Cæſalpinus.

Polygonatum ramoſum Lauri. Taxa. Manardus. Lauris Fraxinea. Manardus reprob.

Manardus, vt obſeruauit Hiſt. Lugd. pro Lauro Taxa Plin. Laurum Fraxineam vel Fraxinum Lauream (vtrum enim velit non ſatis explicat) legendum eſſe cenſet, quoniam Lauri folio Fraxineum ſimile ſit. Sed cùm inter tot Lauri genera nemo vnquam Fraxinum retulerit, nec Lauri Fraxineæ vllus vnquam meminerit, perſcutari debuerat, quænam eſſet illa Laurus Taxa, potiùs quàm Plinii lectionem ſine ratione mutare.

Taxa unde dicta.

Laurus Taxa Dalechampio ea eſt, quæ Matth. & Dod. Hippogloſſum. Lauri & Taxæ appellationes optime conueniunt: Lauri quidem a Laurinis foliis figurâ: Taxæ verò à colore, figurâ, magnitudine fructus, qui Taxi baccas omninò refert. Dalechamp. chamædaphnem eſſe non ſine multis & validis rationibus arbitratur. Ex eiuſdem ſententiâ, Hippogloſſum Dioſc. ac Galeni & Hippogloſſa Plinii eſt frutex diuerſus à Biſlingua: (intelligit polygonatum) Laurus Alex. Dioſc. & Theoph. etiam diuerſa. Hæc Hiſt. Lugd. vel eius conſarcinator Molinæus: qui pro Lauro Alex. ponit iconem Matth. in qua fructus ſine ligulis foliis appictis: neſcimus an Dalechamp. fuerit eius ſententiæ quam ei attribuit: ſi ita eſt, indigna profectò opinio tã docto viro: aliquid ſtatuere ex ſola icone à Matth. propoſita, cuius nulla extat deſcriptio, ac ne loci quidem notatio, vbi vel à Matth. vel à Dalech. viſa, temerarium iudicamus: quamuis fortè poſſemus. Nolumus tamen ex vmbra metiri rem, quod aiunt. Præterea Hipogloſſum illud quod exhibet, de quo cap. de polygonato agemus, non eſt frutex. Argumẽta eius contra Cordum putantem Hypogloſſum & Lautum Alex. eandem eſſe plantam, cum F. Columna parui facimus: quandoquidem pro iis proponit icones plantarum ſibi incognitarum, vt ſuam ſtruat opinionem.

Chamædaphne.

Laurus Alex diuerſa à Biſlingua.

Hiſt Lugd. error.

Alex error.

Tertius lapſus.

Cluſius veram Laurum Alex. nunquam vidiſſe ingenuè faſſurum ſe ſcribit, ſi ab eâ quæ vulgò Biſlingua dicitur & Hippogloſſum Dioſcor. eſſe cenſetur, diuerſa ſit. Theophraſtus enim nuſquã Hypogloſſi meminit, ſed Lauri Alex. duntaxat. Eidem Cluſio Dalechampii Laurus Alex. quam baccis in medio foliorum impreſſis nec vlla epiglottide tectis exhibet, valde ſuſpecta eſt: an ipſe ſimilem viderit dubitare videtur, ſibi ſanè nuſquam conſpectam fatetur. Memorat in vlt. ſua hiſtoria, anno 1596. miſiſſe ad ſe virum eruditiſſimum Sim. de Touar Hiſpalenſem medicum, ſpeciminis gratiâ veræ Lauri Alex. folia cum ſuis baccis, ad Theoph. deſcriptionem paulò ſuprà memoratam ad amuſſim congruentia: atque poſtea ab aliis qui ex Italia redierunt, iſthic in quibuſdã hortis ſatis frequentem eam plantam admonitus fuit.

Laurus Alex. eadem Hippogloſſi & Lauri Alex. differentia.

Tabern. quoque Hippogloſſum & Laurum Alex. eandem cenſet, duplicem tantùm facies marem & fœminam, quæ mari valdè ſimilis ſit, niſi anguſtioribus & acutioribus eſſet foliis. Duas icones habet ſatis bonas c. 137 & 138: Noſtræ ſunt ex Guarinianis emptis.

In quo differat fœmina a mare.

Nic. Braun apud eundem Tabern. poſuit iconem Bonifaciæ ſine foliolis ex folio, addens hæc verba: Cur Autor (Tabern.) hanc herbam Laurũ Alex. Matth. nominet ſcire non poſſumus, quandoquidem ille improbat eorum opinionem qui hanc herbam Laurum Alex. vocant. Matth. Laurum Alex. poſuit Tabern. inter Polygonata, vers vuerzet.

Sed notari poterunt, ait Maranta, qui Bonifaciam vulgarem pro Lauro Alexandrina depingunt quando hæc ramos in terram ſpargere debebat, at Bonifacia in tectum magis ramos profert, ac propterea Hippogloſſum potiùs cenſenda.

Radix Idæa Dioſc.

Tandem & induſtriam herbarum exploratorem Fab. Columnã pudeis audiamus. Is tradit nullam ſib repertam plantam, quæ ad radicem Idæam Dioſc. folio Ruſci referri queat, quàm illam quam depictam exhibet: [eſt autem Biſlingua: eadem nimirum cum eâ quæ à nobis propoſita.] Eandem, inquit Veteres, Dioſc. & qui ſequuti ſunt ipſum Gal. & Plin. Hypogloſſum appellarũt. Hypogloſſum autem, Laurum Alexand. Laurotaxam, & Chamædaphnen eandem plantam cum Radice Idæa cenſeo: nec niſi nominum diuerſitatem habere à Scriptoribus diuerſis impoſitam, quam Dioſc. & qui ſequuti ſunt cum non animaduerterunt. Valerius Cordus in eâ eſt opinione, vt Hippogloſſum & Lautus Alex. eadem planta ſit, quam etſi Hiſt. Lugd. autor reiicere conatus ſit, non tamen ſuum conſecutus eſt finem.

Loc. in-

Gaudet vmbroſis & montanis: frequentiſſima in Liguriæ alpibus, Vrbinati agro, & quibuſdã ſiluoſis montibus, Matth. ſpontè etiam naſcitur montoſis, ſaxoſisque & aſperis, incultis Genuæ, Portus Lunæ, Sauonæ, Nicææ, aliisque alpinis ſterilibus calidiorum tractuum: Aduerſ. Eſt & in monte Athos frequens: Bellon. Apud Germanos non prouenire Brunfelſ. ſcribit, cauſam ſuſpicatur cœli qualitatem illi contrariam. Ex Vngaria adfertur. Cluſio autore, in montibus naſcitur, & abundanter quidem in monte imminenti oppidulò cui nomen D. Georgij, in Transdanubiana Pannonia, tribus ab vrbe Poſonienſi miliaribus, inuenitur: vnde Rhizotomi plurimam adferũt Viennã, & eius vrbis mulierculis vendunt: nam magno illis eſt in vſu, præcipuè autem ad vuæ procidentiam. In Sileſiæ hortis viret ex collibus Pannoniæ Danubianæ allata: teſte Schuenckf. Patauini quidam in hortis colunt: Romæ abundant horti, vt notat Lacuna, vbi & à nobis viſa ſub Maij finem baccula iam rubere incipiebat. Viſa nobis etiam Florentiæ florens Aprili: Ferrariæ in horto Monaſterij S. Dominici al' Angeli: Bononiæ in horto di S. Saluator aliiſque. Habuimus aliquando in horto Illuſtriſſ. Celſ. Wirtemb. Montbelg. miſſam cuidam induſtrio Botanico & Pharmacopoeo ex Burgundia: verùm non diu durauit. Geſnerus refert in hortis latam prouenire quidem, ſed pumilam manere neque fructificare. Radix quidem ſatis craſſa, carnoſa & geniculata cùm ſit herbam viuacem oſtendit. Rarò tamen ſi Camer. credimus vltra annum vel alterum in horto, vt pote nimis montana, durat.

Tempus

Satio & plantatio.

Vires & vſus.

Quæ Veteres de Lauri Alex. Hypogloſſi, & Chamædaphnes viribꝰ. tradidêre, licebit vidêre in præcedentibus. Libuit enim ibi particulatim cuique ſuas, vt illi fecerunt, tribuere, ne in re dubia & tam controuerſa, vti patuit, temerè & præter mentem illorum Veterum ſcripta, quod plærique magna ſecuritate facere ſolent, temerè diſpenſemus.

Sed quid Recentiores de *Bonifacia* viribus tradiderint, nunc videamus. Eſt ei, teſte Marcello Virg. actimonia & calefaciendi vis, ideóque Priſcis ad ſiccandam linguæ nimiam humiditatem in pueris adhibebatur, vnde *Hypoglottis* dictam putat. Inſubres aliquæ Gentes aliquæ eodem autore, in balbutientibus pueris vtuntur eâ · iubéntque ſub lingua habere mares duplex eius folium & fœcundum: ſimplex verò & ſterile illud fœminas: quod ſuperſtitione carêre vix credimus. Germani, vt obſeruat Tragus, in fauciũm Vlceribus & humectâ ſupra modum Columellâ & anginâ duntaxat hodiè vtuntur. Herba & radix in puluerem redacta, exſiccat manantia & fluentia vulnera ac vlcera, quemadmodũ vulgaris Ariſtolochia. Corn. uſumetus ad Columellam prolapſam leuandam prædicat. Conſtat, inquit Cordus, certiſſimis vulgi experimentis Vuulariæ radicem etiam ſiccã bubones in peſte maturare. Hinc eſt, quod malaſticam vim Hippogloſſi radici Autores tribuunt. Vuularia difficulter parientes epota adiuuat, mẽſes cit, & calculos pellit, quæ licet omnia vulgi experimenta ſint, tamen eaſdem etiam facultates Lauro Alexandrinæ Autores aſcribunt. Tradũt ex vino potam ſtrangulatibus vteri ſuccurrere: hernius ab prolapſu interaneorum extuberantibus mira celeritate mederi: ſiquidem diſſilientia iungit protinus, ſed infibulandus eſt æger, aut faſciandus primis diebus, ne rurſus foras inteſtina prorumpant, ſuadente Ruellio. Ergo Recentiores, vt annotauit Matthiol, longè plurib. cõmendant viribus Hippogloſſum, quàm fecerint antiqui Scriptores: nam vt illi tradunt, in vteri affectibus magno datur iuuamento. Quo fit vt ſtrangulatu vuluæ laborantibus mulieribus radicis aut herbæ puluis cochlearis menſurâ ex vino vel iure hauſtus præſentaneo remedio operam ferat. Eſt & ad puerorum enterocelas, ſi eidem & Cæſalpino credimus, præſtantiſſimum medicamentum, ſi diutiùs diluculo hauriatur puluis idẽ ſeſquidrachmæ pondere ex maioris Symphyti decocto. Verùm id fumentibus euenire ſcribit, quòd primis tantùm diebus adeò ramicem pulſare percipiant, vt inteſtina foras prolabi velle videantur: quare ſubcingulis, faſciis & fibulis reprimentibus, roborantibúſque primis diebus vtendum eſſe. Mira ſanè eius vis, ſi his Autoribus habenda fides, ita protrudi inteſtina. Suſpicamur bonos hos viros ex malè intellectis Ruell. verbis ita dixiſſe, cuius tamen nec is nec alius meminit, quod legerimus. Huius etiam tam rarę facultatis non meminit Dod. qui ex Baptiſta Sardo recitat vires huius ſtirpis ad ſuffocationes ex vtero, & inteſtinorum ramices vehementer commendatas. Pen. & Lob. vires eius ad calculum dyſuriáſque eximias celebrant.

Nonnulli appendunt hanc herbam pueris, vt nimia illorum humiditas exſiccetur.

Columella humecta. Angina.

Vulnera ac Vlcera manantia Bubo peſtilens. Radix malaſtica. Partus difficiles. Menſes. Calculus. Vteri ſtrangulatio. Hernia.

Vtenda matris in vteri ſuffocationibus. Enterocele pueror.

Dyſuria. Radix appenſa.

RVSCVS.

CAP. XL.

Deſcriptio

RVſcus duorum dodrantum, nonnunquam etiã duũm cubitorũ altitudine denſis viminibus, lentis fractúq; contumacibus, & ſtriatis frutiecat, uſque in multos ramulos diductis in quibus confertiſſima folia, Myrtinis paria, rigidula, neruoſa, mucrone infeſto pungentia, nullo pediculo ramis hærentia, parte prona ad latus inflexa, vt non ſurſum & deorſum, ſed dextrorſum ſiniſtrorſúmque ſpectare videantur, dura & robuſta: ſapore amara, & adſtrictoriâ vi efficaciàque pollentia, ad quorum medium flos minimus, perbreui pediculo hærens, enaſcitur, qui vbi primùm oritur, aciculæ nodulum figura, ſua exprimit: expanſus verò trina latiuſcula foliola, interiore quidem ſui, auerſáque parte, folium, cui quaſi ſtragulo incumbunt, reſpicientia, lintris in modum excauata, ſinuataque oſtẽtat omnia, reliquis interim tribus, quæ trinorum inſtar radiorum ſunt effoꝛmata, in anguſtum apicem deſinentibus. Florem deinde fructus ſequitur rotundus [non item ſolum] Aſparagorum baccis maior, rubeſcens, ſubdulcis, ſub cuius pellicula bina latent ſemina magna, ſulua, alterà parte gibboſa, alterà plana, inſignis duritiei, ita vt ſi in pauimentũ conijciantur reſultent, & vt ait Lob. vix vlli frangenti ictui cedant. Succreſcit quotannis noua Aſparagorum ſimillima propago, aromatica aliquantulùm, amara, vt annotat Lob. Radices craſſæ, obliquæ, implexæ, fibras demittunt crebras, Aſparagorum fibris ſimiles, albas, longas. & amaras: Trago: Dod. verò guſtu dulce quiddam reſipientes.

Folia

Frudus. Semina.

Aſparagi.

Radix.

Hanc ipſam plantam Dioſcorid. μυρσίνῃ ἡμερίδι, Myrtis ſylueſtris nomine deſcribit: Quidam & ſylueſtrem Oxymyrſinen dicunt: ſolum inquit, fert Myrti, ſed latius, ad formam lanceæ mucronatum: fructum rotundum, medio folio inhærentem, qui per maturitatem rubet, nucleúmq; oſſis inſtar durum complectitur. Ramuli ab vna eadémque radice numeroſi exeunt, vitilium modo leues, fractu contumaces, cubitales, folioſi. Radix Graminis ſimilis, guſtanti acerba, & ſubamara.

Myrtus ſylueſtris. Oxymyrſinen

Ruellius ſua Dioſcor. verſione minùs appoſitè conuertit, baccæ à medio folio pendentes, cùm Græcè legatur, κρεμάμεναι ἐκ μέσου τοῦ πετάλου στρογγύλαι, id eſt, habet in medio folia rotunda: neque enim ex foliis pendent, ſed ipſi adhærent, vt *ſimilia* te docebit. Aut quid ſi cum doctiſſimo Saraceno legamus στρογγύλαι; alioqui ex his vocibus, στρογγύλον & πέταλον alterutram redundare neceſſe fuerit.

Ruell. reprehẽd. Dioſc. illuſtr. & emend.

Serapio verò, poſtquam fructum hunc itidem

ense, floribus Nymphææ. Inuenio & qui Alypoides hanc vocent. *Hecille.* Verùm non dolet quã plantam per Laureolam intelligat.

Alypoides.

Non Laurum, inquit Marcell. in Dioſc. ſed Lauri formam & ſpeciem: neque eam toto corpore, Verùm in foliis & fructu tantùm habentẽ herbam Græci *Daphnoides* dixerunt. Laureolam vocant. Explosimus quod à capitis principio apud Dioſc. ſtatim legebatur Alypo ſimile Daphnoides: & florem Nymphææ habere: & quod ſequitur: in medio floris eſſe Cono ſimile quiddam, in quo ſemen: quoniam non reſponderent Daphnoidis hiſtoriæ, & nullibi in antiquiſſimis Græcis & Latinis ea legerentur, & paulò pòſt de flore eius, legitimo loco ageretur. Naſci multum Daphnoides hoc Theoph. in Arcadia teſtatus eſt, numeraturque ab eo inter ea quæ præcipuam purgandi vim habent. Cæterùm non videmus cur Marcellus Daphnoidem dicat herbam, cùm exiſtimet Laureolam, quæ frutex bicubitalis & maior interdum, & ipſe Dioſc. dicat δαφνοειδα. Addendum & illud: Daphnoidem à Theoph. nõ ſolùm numerari inter purgantia, ſed etiam inter alia non purgantia. Ruell.

Laureola. Ruell. in Dioſc.

Theoph. inter purgantia recta.

Marcell. err.

Ruell tollitur

Ruell. Daphnoidis hiſtoriam non illuſtrat, ſed cum Hermolao, cuius conſueto ſibi more verba transſcribit, non citato eo, dicit Herbarios noſtros appellare Laureolam, eiuſque deſcriptionem ſubiungit, non ad ipſam plantam factam, ſed ex Dioſc. inde inter repertam.

Stephanus Alexandri.

Curtius notat Alexandri Stephanon à nonnullis vocari, quòd eo Alexander Magnus coronari ſolitus ſit. Hic videmus Antiquitatum ſtudioſos exercẽri, nos certè ipſi, ubique autore, non credimus. Sic & de eadem Daphnoide ex Veterum placitis hiſtoriam pingit, ac ſi ſua eſſent, non dignatus eos citationis honore, quod plagiarium eſt. Sed quid ille curat, qui paſſim plagio ita attritus, vt iamdudum duriſſimum contraxerit callum. Nunc Laureolam noſtram vulgatam deſcribamus.

LAVREOLA SEMPERVIRENS, FLORE LVTEOLO.

Deſcriptio.

Folia

Flores

LAureola Recentioribus dicta ad cubitos duos & altiùs grandeſcit, ſtipite lento, aliquando ſimplici aliàs in ramos aliquot diuiſo, quem ſubcinereus tegit cortex, & tractu contumax, & flexuoſus: foliis ferè nudũ, quæ circa faſtigium potiſſimùm gerit, eaq; ſatis frequentia, Laureorum æmula, nec per hiemis aſperitates caduca, ex anguſtiore principio ceu ceruice ſenſim dilatata, tandemq; in nucronem deſinentia, craſſa, glabra, nigricantia, ſplendentia, Laurinis ferè ſimilia, ſed minora, inter quæ longiuſculos, graciles, canos & multos ſtellatos profert floſculos luteos, [Dod. è virore ſubcandicantes: Lob. ex herbaceis albos vel luteolos] ſuccedentibus baccis glomeratim proximè ad ramos cohærentibus, iuniperinis, poribus, nonnihil oblongis, primùm viridibus, per maturitatem nigris, nucleo intus duro, cannabis ſemine paulò longiore, medulla interiore candida. Radix ſubeſt in aliquot partes diuiſa, longa, craſſa, lenta, quæ difficulter euelli poteſt. Sapor toti frutici feruidus.

Bacca.

Nucleus.

Radix.

An Hermol. Herbariorum Laureola, cuius verba paullò antè citata.

Scribit Marcellus Daphnoiden Dioſc. noſtræ ætatis peritiores Herbarios priuatim Laureolam vocare, ac oſtendere Laurinis foliis ſurgentem à terra ſurculoſum fruticem confertis coaceruatiſque ſub foliis ſeminibus, quæ Laurinarum baccarum figurã ſunt, nigris maturitate. Florem videre non licuiſſe, Quod ſi Marcell. intelligit Laureolam quam nos hic, hæc repugnant. 1. Quod non ſit herba, qualem ipſe dixit Daphnoidem (vt antè dictum) præter tamen Dioſc. 2. flores non candidi. 3. radix non inutilis, quibus notis deſignatur à Dioſc. Daphnoides. An etiam huius noſtræ folia molliora ſint Laurinis, vt de ſua Daphnoide Dioſc. ait, dubitamus.

Marcell. reprob.

An Ruell. hanc pro Daphnoide & Laureola Herbariorum intellexerit, vix ſciri poteſt, quia Laureolam imaginariè, nec ſibi viſam aut cognitam deſcribit, vt dictum priùs.

Candidè & apertè Cordus *Recentiores*. Recentiores Laureolam vocant, quæ in noſtris oræ. non habetur, nec ego quæ ſit compertum habeo. Hic Germanus fuit ſicut & Cornar. ipſi coæuus, qui tamen duobus diſtinctis locis apud Dioſc. magna ſecuritate tradit 1. Daphnoidẽ Officinis Laureolam vocari: Germ. Zutlant. 2. cap. ſeq. Officinis & herbarijs Chamædaphnen etiam Laureolam vocari. Et poſtea inferiùs alio cap. ait, eſſe hodie apud ſuos, qui cum Daphnoide Chamelæam confundant, itidem Zeilant appellantes: qui ſanè non ritè nobis videtur diſtinguere has plantas: & vt verum fateamur, neſcimus quam Laureolam intelligat pro Daphnoide.

Officinis Germa.

Monachi quoque Laureolam vulgò dictam Daphnoidem vocitant. Ac eos (inter quos Pandectarius) hallucinari ſcribunt, qui Laureolam volunt eſſe Mezereonis ſpeciem.

Pandect. error.

Quin & Anguil. Daphnoiden ait hodiè vocari *Laureolam, Oliuellam, Oriolam*, & notiſſimam eſſe in Italia.

Oliuella. Oriola.

Chamædaphne, inquit Matth. quam Laureolam marem plerique vocant, foliis ac fructu à Daphnoide non longè differt: verùm hæc tantùm intercedit differẽtia, quòd Chamædaphne ſingulari rectoque caule conſtat, cui folia circunquaque prominent, adeò vt in cacumine in orbem vmbellæ inſtar diradientur, ſemine inde prodeunte Daphnoides modo. *Hæc Matth.* cuius icon habere videtur aliquid commune cum Laureola, folio ſemper virente, Sed quæ hic tradit non diſtinguunt à Daphnoide. In Epit. nullam ponit deſcriptionem præter Dioſc. & iconem, ſcribens Italis dici *Laureola minore*. In Com. cum magnis con. Lat. & Ital. aliam ponit iconem cum foliis acutioribus & tribus virgis additis floribus. In hiſt. Germ. omiſit & iconem & deſcriptionem Dioſc.

Laureola mas. Chamædaphne.

Matth. ad modum Cordi in hiſt. Laureola.

Camer. in ſua Math. epitome potuit iconem iam dictam cum tribus virgis, addens, ſibi repertam ſimilem aliquando plantam in montibus

Chamædaphne Camer.

Digitized by Google

Sileſiæ altiſſimis verſus Moraviam, ſed folijs craſſis, duris, & caule ſatis denſo, baccis nigris. Quapropter veriſimile eſſe, potiùs ad Daphnoidem referendam: nec immeritò de hac ſtirpe, tanquam incognita, nonnullos dubitare. Idem in hiſt. Germ. ait, prouenire cum baccis nigris, foliis latis, in quibuſdam montanis locis propè Lacum Lemanum & ad Rhenum: videri ſpeciem Chamædaphnes Matthioli.

Daphnoides.

C. Bauh. apud Matth. Chamædaphne, inquit, Matthioli: Daphnoides ſeu Laureola Lugd. de qua ſtirpe nonnulli dubitant tanquam de incognita: alij tamen ad Daphnoidem referunt: ſuſpicantur Matth. Laureolam Offic. exprimere voluiſſe. *Hæc ille*: vbi incuriâ typographicâ pro Chamædaphne, poſita icon Lyſimachiæ ſiliquoſæ ſpecioſo flore.

Vt liberè dicamus, quod ſentimus, videtur nobis Matth. non nouiſſe diſcrimen inter Laureolam folio deciduo, & folio ſemper virente, atque adeò neſciuiſſe, quas plantas ſuis nudis iconibus proponeret. Si pro Chamædaphne intelligit Laureolam ſemper virentem, id fit cum ſummo periculo. Quis medecinæ peritus volet exibere ad ardores ſtomachi mulcendos, & ſedanda tormina, menſes & vrinas ciendas, & in peſſis (ad quæ omnia Chamædaphne commendatur) tam feruidam & malignam ſtirpem, qualis Laureola; Ea præterea non reſpondet deſcriptioni: fructus non eſt ἐρυθρὸς, ruber: nec ὡσπερ ἴδιόν τι φύλλον ἐπιπροσθεῖται habet.

Matth. non.

Caſalp. in Matth.

Lacun. iconem Matth. proponit nomine Chamædaphnes, dicens, vocari Laureolam marem, non demonſtrans quæ ſit, aut qualis. *Cæcus cæcum ſequitur.*

Lacuna nat. & Laur.

Eadem cenſurâ dignus Lonic. qui Chamædaphnes iconem Matth. proponit, nihil addens de ſuo: ſed cautè euitauit hos ſcopulos: meliùs tamen ſuæ exiſtimationi conſuluiſſet, ſi Dioſc. & Matth. citaſſet, ex quibus ſua aſſumpſit & tranſcripſit nullo plagij metu. Videri nempe voluit probè nouiſſe ſibi ignotam ſtirpem.

Daphnoides Dod. Laureola. Empetrum. Pepius. Dod. nat.

Dod. eandem facit cum Dioſc. ſic tradens: *Asproneſ* Latini poſteriores Laureolam dixere. Vocatur & ἰουπίτηλον ac πίτυλον. Huius baccas Piper montanum ab Italis nuncupari, ſunt qui affirmant: alij à Germanis etiam Zeilandt dictum volunt.

Idem putat Theoph. Cneorum nigrum eſſe poſſe, folio ſiquidem Myrtum ſatis referre: (quod ei nunquam conceſſerimus) & ramoſam, [ſæpè etiam vnicaulis eſt] lentam, obſequioſamque ſtirpem, albæ radicis, abſque odore, fructu nigro, quæ potiſſimæ notæ ſunt Cneori nigri Theoph. Nos pro eo etiam proponemus ſuo loco. Placet alioqui Dod. figura, quam hîc proponimus, quanquam magna ex parte vnico caule à nobis ſit conſpecta.

Icon.

Geſn. in horto ait Laureolam ſeu Daphnoidē ſpontè circa Lacum Lemanum naſci folijs ferè Lauri, anguſtioribus, ſolidis, guſtu feruidis. Item in append. Daphnoides, inquit, è Sabaudia miſſum, vbi ad Lacum Lemanum ſpontè prouenit, autumno ſuperiore plantatum viret adhuc, ſed non ſatis lætum & tenuioribus folijs, quæ ad Daphnoides noſtrum vulgate ferè accedunt. Quibus verbis ſanè duas ſpecies inſinuat, hanc vt putamus, quæ Sabaudica, & per vulgare eam quæ folio deciduo.

Locus

Cronemb. ad pilulas Mezereonis Pandectarium & Dinum reprehendit, qui Mezereon putarint Laureolam eſſe, vt copioſiùs poſtea dicemus in hiſt. Laureolæ folio deciduo. Nos verò per Laureolam cuius mentionem facit Cronemburg. exiſtimamus intelligendam, quæ perpetuo folio.

Laureola non eſt Mezereon.

An eandem intelligit cenſor Apollo quando ita inſit Rad. 1. Serap. & Meſues non implicant cũ Mezereo Laureolam & Loriolam vulgi, cuius hiſtoriam reddidit Dioſc. l. 4. Daphnoidem dictam non admiſcent: quanquam Matth. neſcio quâ mente huic capiti inſitam aſſeuerare audeat: eius enim reminiſcitur Serap. cap. de Lauro: Meſue cõticet &c. Præterea in cõmento Daphnoidis, Matth. vt etiàm Fuchſ. aliud eſſe Mezereon à Chamęlęa ſcriptum reliquit: huius verò ſententię immemor, cap. de Chamęlęa, idem eſſe Mauris Mezereon, quod Chamęlęa, Thymelea ac ſimul admixta Laureola, comminiſcitur.

Laureola Vulgi.

Matth. reprob.

Fuchſ. nat.

Idem Apollo rad. 10. Daphnoides Offic. Laureola ex Dioſc. Laureola fœmina medicamentariis. Verùm Apollo ita irradiat nobis, vt non poſſimus aſſerere, quę ſit eius Laureola, nedum intelligere de qua planta loquitur.

Lob. & Pen. Daphnoidis ſiue Laureolę vt homenclatio, ſic natura proſum Puſillam Laurum imitatur, vt plebecula vix conſpectam dictitet Laurum. Vbiuis fermè Germanię, Gallię & Anglię, præſertim Mulomedicis & mulierculis clinicis nimis quàm nota, vt mirum ſit Commentatorem Senenſem tam ieiunè & manca deſcriptione hanc deſignaſſe, certo indicio ignorationis: quippe figura quam nullis floribus dat, fortè Mezerei Germanici ſurculum refert potiùs quàm Laureolam.

Apollo nat.

Matth. nat.

Tragi tutela contra Lob.

Lob. Obſ. Daphnoides ſiue Laureola, Germanicè Zeiland: Gall. *Laureole*, Ital. *Olinella*: perperàm Thymelea Tragi. Sed fallitur Lob. non enim Tragus hanc poſuit de qua hîc agimus pro Thymelæa, cuius nec icon nec deſcriptio hanc noſtram oſtendit. Cluſius ſcribit Pyrolę fruticantis folia carnoſa, ſupernè ſaturatiùs virentia & ſplendentia Chamædaphnes, quam vulgus Laureolam vocat, foliis, formâ & magnitudine propè ſimilia.

Schuuenckfeldius Chamędaphnen Cluſii quę perpetuifolia eſt cum alia confundit, vt poſtea dicetur.

Hiſt. Lugd. tradit Dale champ. cum Dodon. Laureolam Offic. ſiue Laureolam marē Dioſc. Daphnoidem eſſe rectè cenſuiſſe, quæ Matth. ſit Chamædaphne. Hiſp. *Loreola*. Iconem quoque habet Chamædaphnes Matth. titulo Daphnoidis ſeu Laureolæ: habet & aliam titulo Daphnoidis ſeu Laureolæ cum flore: & cap. ſequenti pro Laureola folio deciduo cur poſuerit iconem Dodon. titulo Laureolę cum fructu, nec nos ſcimus, nec illa excuſabit: erat enim ponenda pro ſemperuirente. Sed ita euenire ſolet de ſibi incognitis commentantibus.

H. Lugd. error.

Tabern. Kellerhals Germanicè vocat.

An Cęſalp. Daphnoides Italis Laureola dicta?

Daphnoides Cæſalp.

Gignitur magna ex parte in ſiluis ac montibus vmbroſis incultis & frigidiuſculis. Tamen in Italia circa Patauium obſeruauimus inter montem Gemulam & di-venda, necnon in huius deſcenſu verſus Balneum Aponenſe, ſed quæ & ipſa loca frigidiuſcula ſunt reſpectu reliqui tractus. Florebat menſe Februario floſculis paruis luteolis ſtipata. Vidimus etiam Patauii, Veronæ, Ferrariæ, & Bononię in hortis cultam. Genevæ circa Caſtellum *la Baſtie* dictum iam Decembri florere incipientem, vbi & Feb. & Martio aliàs florēre ſolet Baſileæ prope Dornacum, & in hortò D. Th. Zuing.

Locus.

Tempus

Satio.

Zuingeri, ex quo & Montbelgardum in hortum tranſtulimus, vbi & floruit & baccas tulit. In Burgundicis etiam montibus aliquot obſeruauimus, vnde etiam tranſplantauimus. Iam priùs dictum apud Lemanum lacum reperiri, & non paucis iuxta Rhenum ac Moſà locis. Flores, inquit Dod. præmaturè germinant, paulò poſt Autumni æquinoctium: hyeme aut primo vere perficiuntur: fructus Maio & Iunio Lob. autore: media æſtate etiamnum virent, demum æſtatis fine & aduentante Autumno maturitatem aſſequuntur, & nigræ fiunt. Tota hyeme viret, foliaque obdurant, vt in cæteris ſtirpibus perpetuò virentibus.

Vires & vſus.

Etſi pro certo & indubitato aſſerere non poſſimus hanc eſſe ueram & genuinam Dioſc. & Plin. Daphnoidem, reclamãtibus ſupraſcriptis aliquot notis: quia tamen vires ab iisdem traditæ apprimè huic conueniunt, luber easdem hic recenſere. Folia guſtatu os fauceſque vellicant & inflammant. Eadem ſeu arida, ſeu etiam recentia potu pituitoſa per alvum deiiciunt: vomitus quoque ac menſes cient: quin & commanducata pituitam à capite extrahunt, & ſternutamenta mouent. Cæterùm & quindenæ ipſius baccæ potæ, purgãt. Paulò aliter Plin. Daphnoides, inquit, [ſiue his nominibus quę diximus] ſilveſtris Laurus prodeſt, alvum ſoluit, vel recenti folio vel arido, drachmis tribus cum ſale in hydromelite manducata. Pituitas extrahit folium & vomitus, ſtomacho inutile. Sic & baccæ quinæ denæue, purgationis cauſa ſumuntur.

Purgant. Vomitum. Menſes. Capitis pituita.

Plinius lectio defenditur contra Sarac.

Sunt tamen qui Plinii lectionem ad Dioſc. aptãdam & emendandam cenſeant, vt Sarracenus. Nos ſanè in Plin. nihil præter rationem dictum inuenimus. Nam & ſtomacho incommodam hãc plantam cenſemus, inſignis ſuæ acrimoniæ & ardoris gratiã, & quinas baccas malumus quàm denas, has quàm quindenas, purgationis ergò exhibere: quòd vel paulò maior doſis in talibus nobis ſemper ſuſpecta videatur, præſertim cùm Dei beneficio mitiora tutioraque habeamus.

Cautio.

Tèperam.

Laureolam certè Dod. in Hiſt. Gall. calidam & ſiccam ad tertium gradum, accedentem ferè ad quartum tradit, ſubuertere admodum ventriculum, inflammare, lædere, & adurere partes internas. Folia eius corrigi & ad ſumẽdum commodiora reddi eo modo quo Chamælæa. Idem in Hiſt. Lat. temperie & facultate ſimilẽ facit Chamæleę Germanicæ ea vniuerſã ſuã ſubſtantiã acrẽ & feruidam eſſe. Vt non temerè ſanè hanc præſcripſerimus, propter inſignẽ eius acrimoniam.

Correctio

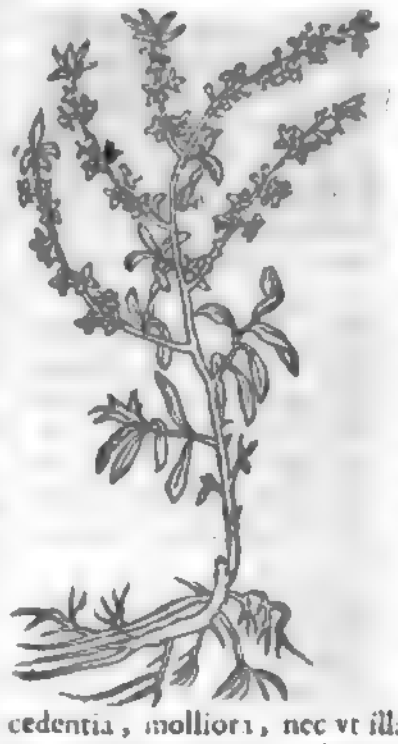

ante folia prodeunt pulchelli, ex rubello purpuraſcentes, colore ad flores Perſicæ accedẽtes, oblongi, in quatuor foliola mucronata reflexa diuiſi, odore ſuauj: in medio ſtaminula aliquot crocea. Folia ex tuberculis plærũque plura ſimul, colore herbaceo, Laureolæ folio perpetuo accedentia, molliora, nec vt illa, ſplendicantia. Baccæ cum maturitate rubentes, quæ reliccatæ, nigricant, (inquit Dod.) quarum interior nucleus Cannabis ſemini ſimilis, medulla candida. Tota planta vt odore graui eſt, exceptis floribus, ita ſapore acerrimo & vrentiſſimo. De hac Ruellius ſic ſcribit: Chamæleam Romani *Cilibracam*, alij *Oleaginem* vel *Oleaſtellum* vocant. Olea Cilibraca vocatur autore Colum. ſed Calabrica legendum puto. Recentiores *Oliuellam* appellãt: Offic. *Mezereon*, quaſi læthalem & viduiferam. Oliuella ſurculoſa fruticat ramis palmaribus, folijs Oleæ ſimilibus, tenuibus, amaris, quæ guſtata linguam acriter mordent, fauceſque ac guttur vellicatu laceſſunt. Lacte manat copioſo, animalibus cunctis intacta. Baccas fert ſi bene memini virides, per maturitatem ex parte rubeſcentes. Ex hac granum Cocci plerique falſò naſci exiſtimauêre. Recentiores Chamæleam cũ Thymeleę, & vtramque cum Daphnoide turpiter confundunt. *Hæc ille*: qui dum alios reprehendit, ſeipſum accuſare videtur: dubitamus an vllam harum plantarum nouerit. Fortè intelligit noſtram hanc Laureolam folio deciduo. Non conuenit tamen, quod ait lacte manare copioſo: nec etiam Chamæleę eſt, multò minùs Olea Cilibraca Columellæ. Quando folijs Oleæ dicit, & poſtea baccarum rubrarum meminit, Chamæleam cum Laureola confundens, neutram ſibi cognitam fuiſſe ſatis clarè prodit.

Folia.

Baccæ Nucleus.

Odor & ſapor.

Chamælea. Cilibraca. Oleaſtellũ. Olea. Oliuella.

Mezereon.

Ruell. reprehendens reprehenditur. Multiplex eius error.

Brunfelſ. ſomniam.

Brunfelſius neſcit quæ ſcribit Tom. 3. dum Laureolam Teut. **Bellerebale** dici ait, Græcis Daphnoiden, flores illi candidos radicem inutilem: paſſim per ſiluam. Et cap. ſequ. Thymelæam vel Coccum Cnidium quoque **Bellerebale** vocat, floribuſque eſſe candidis. Quis hanc incuriam ferat? Dioſcoridis deſcriptiones ſublegens cum **Bellerebale** Germanorum confundit, nec docet quæ ea ſit: nec exiſtimamus reperiri Laureolam flore albo in Harcynia. Vbi quis fide dignus monuerit, aut miſerit, credemus.

Brunfelſ. incuria.

Cordi opinio non opus habet longa refutatione: ipſa per ſe ſatis ruit, quando apud Dioſc. tradit Thymelæam quoque Mezereon & Coccognidium, & grana quoque Mezereon vocari: nimirum noſtram Laureolam vult eſſe Thymelæam, & ſeque cap. hanc fruticem eſſe dicit quem Germ. **Zebaſt** & **Bellerſbale** appellant, ex quo Granum Gnidium colligatur, quod etiam Coccognidium vocitetur. Quaſi verò.

Cordi opinio errorea. Thymelæa. Mezereon. Coccognidium.

An Cornus Thymelæa ex qua granum Cnidiũ, oliic.

LAVREOLA FOLIO DECIDVO, SIVE MEZEREON GERMANICVM.

CAP. XXXV.

Deſcriptio

QVæ verò deciduo eſt folio Laureola, frutex eſt interdum ad trium cubitorum altitudinem excreſcens, radice in aliquot partes diuiſa, minimi digiti craſſitudine, vel etiam craſſiore, longâ, alteque ſe demittente, albâ; ex qua aſſurgunt plerumque virgulæ ſingulares, lentæ, teretes, tenues, oblequioſæ, cortice duplicj tecte, exteriore cinereo, tenuj, fragili, interiore exteriùs virente, interiùs albicante: valdè lentæ, & fractu cõtumaces, lanuginem quandam bombycinam, dum diuelluntur oſtentantes, cui ſubeſt lignum candidum, ſolidum, medullâ pauca præditum. Flores ad ramulorum latera ſine pediculo, nunc ſingulares, nunc plures ſimul iuncti, ex nodulo

Radix.

Virgæ.

Cortices.

Lanugo. Lignum. Flores

Camer. cauillat.

offic. & notum & in vſu? ſanè videtur eſſe: nam addit, Barbara voce Mezereon, Germ. Zellerſbala dicitur forte ab eo quòd collum, id eſt, fauces offendere valet. Sed cauillat. Differunt enim multùm Thymelæa & Mezereon, quo nomine à Serapione & Meſue vocatur.

Rapiens vitam.

Tragus horrenda nomina tribuit: Ex meſue dicitur, inſit, *Rapiens vitam: faciens viduas*: (ſic & meliora ſperantibus per accidens prodeſſe poſſet, ſi iocari liceat) Seidelbaſt aut Seidelbaſt Germ. Baccas Ari baccis confert: ſed non probatur nobis quando folia per omnia Ligiſtro aut Oleæ ſimilia tradit: immò vix vllam ſi nihilitudinem aduertimus, quæ dici mereatur. Neque etiam eſt Dioſc. Chamælæa, vt ſibi perſuadet. Cæt. verò apud eundem huius Laureolæ alia icõ poſita ſit, ſub titulo Thymelęę, Zelandt & Kellers bals, nos latet: quam autem plantam ſuſpicemur eum intelligere paulò poſt dicemus.

Tragus improbatur.

Alter Tragi error.

Tertius eiuſdem error.

Neque concedimus Fuchſio huic, (quam Acoridi vocat, Daphnoiden, offic. & Herbarioni Laureolam) omnes Dioſc. notas præter floris colorem conuenire, vt ille ſcribit: quia Dioſc. ſuæ tribuit folia ἐκ τοῦ κύκλου, fructu contumacia: talia non ſunt folia huius noſtræ: nec habet σταφυλὴν μέλαιναν, fructum nigrum, ſed rubrum, ac potiùs coccineum: folia quoque vix proprie Lauri folia dici poſſe putamus. In eodem cenſura dignum, quòd, quam priùs fruticem dixerat, poſtea in annot. herbam vocitet facientem viduas. Dubitamus quoque an hæc fuerit Offic. Laureola. Probamus quod taxat, mirum in modum errare Officinas, quòd ſolijs Daphnoidis pro Mezereo vtantur: & eius fructu pro Cocco Cnidio, qui Thymelææ fructus eſt. Thymelæa verò non eſſe Laureolã hodiê appellatam herbã ex eo colligi poteſt, quòd Dioſc. autore Linum nonnullis nominata ſit.

Officinarum error.

Matthiolus, vt paſſim varius à ſeipſo & fluctuanti ſimillimus, ita & in huius plantæ hiſtoria, ſicut ex diuerſis eius editionibus & hiſtorijs patet.

Videtur itaque Camer. nõ accipere pro Daphnoide Matth. noſtram Laureolam folio deciduo, ſed fortè eam quæ eſt folio perpetuo., vel aliam aliquam. At C. Bauh. apud eundem ponit eam quæ eſt folio deciduo.

Quod ad nos attinet, ſatis colligimus ex ipſismet Matth. verbis, ei non bene cognitas has plãtas, ac ab eo confundi, quamuis eius icones & deſcriptiones meliùs cõueniant cum noſtra Laureola folio deciduo. Reclamant tamen notæ quædam ne ſit Daphnoides Dioſc. quicquid dicitet Matthiolus, ſicuti antè dictum aduerſus Fuchſium. Cur verò folia in eius edit. Germ. dicantur viſcoſa, ſeu glutinoſa, ne ſuſpicari quidem licet: in neutra Laureola hoc obſeruauimus. De Amati quoque ſententia omninò falluntur, qui Daphnoidem Laureolam dictam Mezereon eſſe credunt. Eſſe enim, inquit, Laureolam herbam ſiue fruticem [differunt hæc duo] cui flores albi purpuraſcentes inſint, & eam pharmacopolas omnes ſatis cognitam habere. Sed an ipſe etiam Amatus probè cognitam habuerit vtramque Laureolam & Chamæleam eſt cur multùm dubitemus. Scribit enim l. 4. χαμαιλέα, Lat. Oleaſtellum, Arab. Mezerion, vulgò Mezereon, Gall. Bois gentil: Non deſcribit. Nomen Gallicum conuenit Laureolæ folio deciduo: figura quæ appoſita, eſt alterius plantæ, de qua non videtur locutus Amatus, nempe Chamelęæ tricoccæ, de qua poſtea.

Daphnoides Laureola.

Plures Amati errores.

Lacuna Matthioli ſimia diuerſam ab eo habet figuram pro Daphnoide, quæ potiùs ſemperuirentem Laureolam exprimit, quàm hanc: interea tamen Matth. imitatus, vel potiùs, more ſuo, ex eo transcribens ait, Daphnoidem nonnullos, vocare Laureolam fœminã. Aliquos confundere cũ Mezereo, quòd non differat à Chamælea Dioſc. Sed facilè patet non oculatiorem fuiſſe magiſtro ſuo in iſtarum ſtirpium dignotione ac hiſtoria.

Piper montanum, inſit Anguil. quod quidam exiſtimant Chamæleæ, ſine dubio non eſt Chamelęæ, potiùs dixerim Coccum Gnidium Theoph. Nos de Cocco ſeu Grano Cnidio Theoph. poſtea trademus.

Coccum gnidium.

Dodo. vocat Chamæleã Germanicã, ac videtur ei eſſe Cneorum album Theoph. nihil tamen affirmare poſſe dicit propter breuitatẽ. Aſt quũ Cneoron album Theophraſto candido dicatur folio, figura quodammodo Oleagineo ſimile, vix conceſſerimus noſtram hanc Laureolam eſſe Cneorum, licet id ſibi perſuadere videatur Dod. dicens non multùm diſſimilem eſſe Oleæ. At nos multùm diſſimilem dicimus. Etſi etiam ſimilis eſſet, deſiderantur & aliæ adhuc notæ. Et vt reliquas omittamus, quis, niſi luſcus fortè aut parum oculatus, Laureolæ folium candidum dicat?

Cneorum album.

Dod. opinio reiicitur.

Negat Geſnerus in hortis, Piper mõtanum Italis dictum, & Germ. Zylandt rectè Laureolam vocari: cui ſanè haud grauatim ſubſcriberemus, niſi iamdudum apud omnes penè Herbarios iſtud nomen inoleuiſſet, & in quibuſdam cum Laureola haberet ſimilitudinẽ. Alioquĩ non ſemperuirẽs eſt, quâ in re differt à Laureola æquè ac Lauro lẽperuirentibus. Quapropter & ipſe quoque Geſn. alibi non vno loco, latà vulgi incedens via, modò Daphnoides noſtrum vulgare, modò Laureolam vulgarem, modò Daphnoidem Fuchſii vocitat, Thymelææ tamen ſpeciem potiùs eſſe, iteratò diuerſis locis inculcat.

Non rectè dici Laureolam.

Laureola Vulgaris

Ab Apollin. Rad. 10. Chamædaphne, Laureola etiam medicamentariis dicta, eaque mas? nimirum ita irradiat nobis more ſuo ambitioſis ſuis radijs, vt non auſimus aſſerere, nec alius fortè id facilè ex eius verbis queat, num hanc intelligat vel aliam: non ſine ſuſpicione ipſummet id neſciuiſſe.

Chamædaphne., Laureola mas.

An Altomari de med. c. 91. Mezereon ſeplaſiariorum communiter dicta, & propriè ea, quam Dioſc. nuncupat Chamæleam, vt ille vult, qui ex ea parat pilulas, quas ſum. nè laudat ad eductionem aquarum. Si hanc noſtram intelligit, fallitur quòd Dioſc. Chamælæam putet.

Mezereon ſeplaſiar. Chamalea.

Cronemb. l. 5. comp. ad Pillulas ex Mezereo Meſues: Mezereon, inquit, frutex omnibus officinis & nonnullis aliis Almezereon vocatus in magnam controuerſiam agitur, dum quidam Chamælæę Dioſc. alii Thymelææ eam vocem tribuendam contendant. Auic. 2 can. c. 467. & Serap. ſimpl. c. 363. quos, vt præceptores ſuos, ſequitur Meſue, Chamælęam cum Thymelæa turpiter confuderunt. Tragus Pandectario & Leoniceno ſubſcribit eleganter vulgarem Mezereonem picturâ ſua ob oculos ponens, dum ait: In Ianuario plantam antè folia germinare, flores purpureos edere. In cap. præced. Thymelæam Germ. peculiariter Zellerſbala referens ex Dioſc. ſine dubio fidelitèr ea grana pingit, quæ noſtri [Germaniæ] Pharmacopolæ ex Mezereo vulgari colligunt? nam rotunda eſſe dicit, maiora canabinis, linguam vrentia. Dioſc. clariùs, fructum habere Myrti in modum, rotundum &c. Hæc ſi vera ſunt, vt omninò iudicari debent, non iam Mezereon Chamelæa, ſed Thymelæa, ex qua granum ſiue Coccon cnidium colligi & Theoph. l. 9. cap. 22. & Dioſc. autor eſt. Conſtat hinc Tragum hic pa-

Auic. Serap. & Meſue arguuntur.

Thymelæa Trag.

Tragus taxatur.

rum attentum fuiſſe, dum floribus quidem Mezereonem vſitatum, ſeminibus aut fructibus Thymelæam repræſentat.

Sylvius Mezereo Meſues Thymelæam rectiſſimè decernit.

Pandect. cenſura. Pandectarius Simonẽ Genuenſẽ redarguens c.124. hanc malè Laureolam cõſtituit: deinde c.170. eos improbat qui Coccognidiũ [quod aliàs ſemẽ Mezereonis dixerat] ſemẽ Laureolæ putant. Ampliùs c.483. diſertè Laureolam Laurum Alexandriæ & *Daphnoides D. Florent. error.* Daphnoidem interpretatur: vnde manifeſtum ſit quantoperè ſibi diſſideat. Simili quoque errore D. Florentinus includitur c.1. in Meſ. commentans: Vterque facilè hinc arguitur, quòd Dioſc. diuerſa capita omniũ earũ herbarũ inſtituat, quodq; Arabes omnes (Si Serap. excipiamus) Mezereonem copioſo lacte manare ſcribant, quod tamen nec profert Laureola, nec etiam Mezereon vulgare. Et quamuis Meſue Lactariarum maximam dixerit, & Auic. Lacticinium magnum, id eſſe falſum oculari fide monſtratur. Nihilque moror Monachos in Meſ. vbi confidenter Lonicerum & Fuchſ. cauillantes, ac Serapioni iniquo iure patrocinantes, idem contendunt.

Arabum lactis deterſ.

Lactariarũ maxima. Lacticinium magnũ Monachis exprobratur.

Non dubium quin Dioſc. Chamelæa ſit Serapionis Mezereon, quam Arabes & eorum diſcipuli non tantùm multiplici verborum imperitiâ confuderunt, ſed inſuper cum Chamæleone albo ac nigro lethali errore commiſcuerunt. Atqui illud horrendum quod Meſue initio ſermonis Mezereon *rapere vitam*, ac *viduas facientes* dixerit, vnde ſeriò vſus eius ab agyrtis & circumforaneis formidari debet, qui integra grana (quia pauculùm ore comminuta, fauces accendunt & linguam miſerè vellicant) tranſglutienda exhibeant, extremo hominis periculo. Noui (addit Cronemb.) impudentiſſimam oſtetricem Nouiomagii (quæ primaria vrbs Geldriæ) Gretam nomine, quæ paſſim quibuſuis: & quod intolerabili ſcelere ſit, etiam grauidis ac pueris propinat: ô flagitioſam fœminam! Quare, prudenti etiam neceſſario conſilio, Meſuæ acero corrigantur folia. *Hæc ille.* Cæterùm Cronemburgium per Mezereonem vulgarem intelligere Laureolam noſtram folio deciduo ſatis clarum: Laureola autem eius fuerit forte ea, quæ folio perpetuò virente. Quæ autem ſit Thymelæa vera, & Mezereon Meſue imponendum in pilulis Meſuei, non indicat. Apud Theoph. vt citatur à Cronemb. nuſpiam inuenimus in qua planta colligatur Coccon cnidium. Verùm de hac re poſtea.

Vitam rapiens. Viduas faciens Cauſio.

Agyrtarum impoſtura.

Cæci ac periculoſi errores Lonicer. detegendi.

Nunc cæci ac periculoſi errores Lonicer. detegendi. Is lib. 4. c. 4. 9. ſuæ hiſtoriæ ſic ſcribit: **Bellerſbals**, aut **Zyland**, aut **Zebaſt**/Dioſc. Thymelæa, fructus Granum Cnidium aut Cocco cnidium: alii Daphnoides Dioſc. volunt, quamuis non reſpondeat deſcriptio huic **Bellerſbals**. Quo loco Lonic. poſuit falſam figuram Matthiol. Thymelææ, cui appictæ baccæ triccoccæ: quam plantam intelligat neſcimus, nec ipſum ſciuiſſe exiſtimamus: nomina tamen Germanica conueniunt noſtræ Laureolæ folio deciduo. Cap. ſeq. quod 50. ſic tradit: **Seidelpaſt**/**Leußfraut**/Dioſc. Chamelæa, Barbaris Arabibus & Offic. Mezereon, *Rapiens vitam*, *Faciens viduas*. Quidam confundunt hunc fruticem cum **Bellerßbals** cap. præced. deſcripto, propter ſimilem figuram & vires. Ambas indiſcriminatim vocant Mezereon. Hoc cap. Lonic. ponit figuram Chamelææ Matth. deſcriptio autem eſt Laureolæ folio deciduo ex Trago, cui dicitur Chamelæa, vt antè annotarum. Sic ille, magis etiam cæteris, more ſuo omnia confundit. Lib. 5. cap. 208. iconem Laureolæ folio deciduo ex Matth. ponit pro Lorbeerbaum Daphnoide: aſcribit quoſdam velle eſſe **Bellerebalß Zylandt**. Is præterea malè ſcribit, Coccum Cnidium ſemen eſſe Thymelææ apud Myropolas in vſu.

Riſſius quoque apud Dioſc. notat Chamelæam G. dici **Zyland**/ Gallis *Bois gentil* & cap. ſequenti Thymelæam eſſe Mezereon Meſue & officinarum, cuius granum Gnidium Dioſc. Officinis ſit Coccum gnidium Germ. **Bellerebale**.

Sed eadem ignorantiæ nota inurendus eſt Ryſſius, qui eandem plantam facit Chameleam & Thymeleam, cùm tamen neutra ſit.

Multi medicaſtri pleriq; ignari.

Lectores perpendant in quanta pericula iſti ignari Herbarii coniiciant non ſolùm miſeram plebem, verùm etiam Medicos ſtirpium ignaros, quorum maiorem numerum ſcimus, quàm vulgus crederet.

Piper ruſticum Matth. ſugillatur. Camer. & Lob. accuſ.

Pen & Lob. Aduerſ. Chamædaphne ſiue puſilla Laurus: an Germ. Mezereon granum vocitant Piper ruſticum, & Gnidium granum Pharmacaria inſcitia, quã ponit iamdiu Senenſis, decipitque deceptus, ſibi incognitas, *hirſum prorſum*, confundit. At ipſi interim Aduerſarii dubii hærent, an ſit Chamædaphne. Corrigunt tamen verſionem, & vires Dioſc. exponunt, vt ſuæ opinioni accommodent, vt apparebit infrà inter vires. Nec vllam vidimus tãtam ſimilitudinem, vt mereatur nomen puſillæ Lauri.

Camer. annotat Chamæleam Germanicam [ſic enim vocat] flore quandoque reperiri albo. Sed vbi? &, ſi vidit, cur locum non indicat?

An Turner. Daphnoides, quibuſdam dicta Laureola? Angl. **Lauriel** vel **Iolbry** quam in Germania ſe vidiſſe negat: in Anglia tamen ad ſepes propè Cantabrigiam & **Barckway** frequentem. Videtur Turnerus intelligere Laureolam ſempervirentem: quamuis figura non reſpondeat, nec quadret ex Dioſc. flos albus.

Chamelæa duplex ex Calpino.

Chamelæa, inquit Cæſalp. quam vulgò in alpibus Oliuellam vocant, duplex eſt: vtraque paulò minor Daphnoide obſequioſa, &c.

Qualem autem ſuſpicemur Cæſalpini priorem Chamæleam dicemus. Altera videtur noſtra Laureola folio deciduo.

Hiſtor. Lugd. pro Laureola fœmina proponit iconem Matth. præterea eodem cap. habet iconẽ ſub titulo, Laureolæ cum fructu, quam Dod. exhibuerat pro Laureola ſiue Daphnoide quæ perpetuò viret, diuerſa ab ea de qua Hiſt. Lugd. eo loco agit.

Schuuenchf. in Cat. Sileſ. Laureola, χαμαιδάφνη Dioſc. Chamædaphne Cluſ. At non videmus cur hæc planta ſimpliciter Laureola dicenda ſit, nulla tanta ſimilitudo. Chamædaphne Cluſ. non eſt, vt priùs dictum. De Dioſc. Chamædaphne poſtea.

Hiſt. Lugd. ac noſtra.

C. Bauh. apud Matth. Daphnoides: **Laureola** folio teneriore & deciduo. Glycyrrhizam montanam nominare ſolemus, vt rei herbariæ ignaros fallamus.

Schuenchf. reprehenſus. Glycyrrhiza montana. Daphnoides.

Caſtor. Daphnoides & Laureola maior. Plaraque linguarum nomina iam ſuprà dicta ſparſim Hiſp. & Ital. *Laureola*. Gal. *Laureolle*. Germ. etiam Scheißlorbeeren quaſi cacationis Lauri baccæ, quia ſedem potenter mouent. Silef. **Zeizlang**/ **Zieglig**. Sequanis & Montpelgardenſibus, *Bois gentil*. Ruſtici circa Baſileam, vt ex Cl. D. Fel. Platero accepimus, nominant Damar. Belgquoque vt Germ. **Bellerbale** dicitur, his etiam **Leußfraut**: pediculorum herba, fortè quòd eos abigat. Boh. Wlcy Laybo Werſſy / i. ille Matth.

Eadem

Loci.

Eadem ferè loca cum præcedenti amat, siluatica, montana. Plurima cùm in Germania & Heluetia, tum in Allobrogum & Ligurum Delphinatusque montibus & collibus siluosis, opacis, in vallis Anoniæ montibus Tridentini agri reperitur in monte Amano, teste Bellon. quam ille Bellerfraut Germ. dici ait, quanquam temerè herbam vocitet. Circa Basileam in Mouteto monte. Denique in pleriſque pinguibus & opacis, asperis atque desertis Germaniæ locis. In Italiæ hortis quamplurimis cultam vidimus. Translata enim ad frugem peruenit ac diu durat, quales plures in hortum E. C. Montb. transferri curauimus, quæ adhuc vigent, vbi & Ian. & Feb. Martio atque Aprili florentem obseruauimus, pro natura & clementia hiemis. Communiter tamen Martio floret: Sed dorum gemmas seu germina statim post autumnum promere solet, qui mox hieme, si clemens sit, alioqui ineunte vere, panduntur. Folia post flores demum exeunt. Tandem æstate & baccæ quæ Augusto magna ex parte rubræ factæ maturantur. Subinde folia amittit.

Tempus.

V. & vſus.

Prodidit Tragus se Chameleâ [intelligit autem hanc de qua hic agimus] quosdam agyrtas & impostores non paucos ad orcum mittere vidisse. Eiusdem iudicio Pilulæ quas è Chamelæa Mes. & Serapio conficiunt, ad hydropem maximi sunt momenti. Existimat decoctionem florum tutioris & minùs noxij vsus esse. Nemini tamen autorem aut magistrum hac in parte se velle esse, profitetur. Foliis cum melle tricis sordida vlcera & crustosa repurgari. Mulieres quæ formæ student, hoc medicamento vti posse: nam facici maculas intra paucos dies illitu exterere & purgare. Nostrum consilium est, ne quis temerè vtatur Pilulis de Mezereo dictis, præsertim si imponatur Chamælæa Tragi, quia non paratæ sunt vt decet. Qui smegma Tragi volet vsurpare in magnatibus, caueat nec inflammet faciem, & pustulas excitet ipsis maculis deteriores. Nam erodentis & admodum inflammantis est facultatis. Folium vnũ siue recens siue siccum comestum pituitam viscidam per deiectiones vacuare, vomitum mouere & menses Matth. tradit. Baccas quindecim potu assumptas efficaciter purgare. Folium in nares inditum sternutamentum excitare. Cum passulis folium vnum masticatum, à capite pituitam & saliuam ducere. Nimirum hæ ipsæ sunt vires quas suæ Daphnoidi tribuit Dioſc. quas mutuatus Matth. suæ Laureolæ applicat. Vtiam aperte videant Studiosi, quantùm ei sit fidendum. Dosis baccarum periculosa, & quam ipse non sumpsisset, nec sine noxa aliis propinasset.

Hydrops. Flores sternuere Vlcera crustosa.

Purgant.

Matth. non fidendum multa fingens.

Dodonæo folia, cortex, radix, & fructus sunt calida & siccea ad tertium ferè gradum, eiusdémque ferè qualitatis cum Thymelæa. Folia, inquit, purgant potenter & violenter per inferiora pituitam & humores biliosos ac aquosos, his vti officinas loco foliorum Chamælææ. Easdem vires habere baccas, easq; commansas tantum calorem ac feruorem in faucibus relinquere, vt vix potùs copiâ restingui possit. Ideò hanc plantam sine dubio nocuam esse hominibus, cùm sit vsque adeò calida, vt vehementer violenterque operetur, ideoque lædat & noceat partibus internis. Huius folia præparari vt folia chamelææ; eademque ratione præparandos esse fructus & corticem, si sumendi exhibeantur in aliqua medicina. Idem in hist. Iat. scribit, officinas Germaniæ & Belgij huius foliis (si quando opus sit) vti pro chamælæa, quod citra errore fieri posse, quod & Cam. repetit. Menses quoque ducit, vt perhibet Schwenckf.

Tiperum.

Cortex verò aduersus Quartanam, Hydropisin & venena pro se cũ Saccharo, vel liquore aliquo bibitur, corrigitur Lacte, vel Aceto. Experiatur qui volet? Nos non facilè periculum fecerimus, nisi deficientibus aliis medicamentis, aut in casu desperato eius vsum suaserimus idque cum magna consideratione.

Vſus ad venena.

Suspectum porrò nobis est & illud Ant. Roiet medicamentum, quod peste laborantibus exhiberi tradit. Foliorum, inquit, Laureolæ exiccatorum pondus coronati, plus minúsve pro ratione vitium ægroti, per biduum in aceto macerant, & bibendum præbent, quod sudorem mouet, vomitu & aluum: & hac ratione venenum expellit. Suspectum vt diximus, est nobis hoc medicamentum: si eo vtendum esset, velimus potiùs folia Laureolæ macerata per biduum in aceto cum alio liquore propinare.

Nam vel Pen. & Lob. testibus, ac ipso adeò sensu, fauces, œsophagumque [aliter quàm Euphorbium Gesner.] adurit, diu multumque vexante impressione. Non minùs hæc per alvum deijcit crassum viscidumque Phlegma, & intestinorum ramenta abradit quàm Laureola, cui non dispar, sed vehementior facultas inest, eademque in aceto maceratio ad corrigendum debetur. Sic enim vtuntur etiam Medicorum quorundam præcepta Pharmacopœa. Quare [inquiunt ijdem] facit hæc virium expensio, vt minùs quis paret Chamædaphnen legitimam. Quippe quam Dioſc. κεφαλαλγικὰς, id est, capitis doloribus & stomachi ardoribus mulcendis commendet, vt interpres vertit. At si vlla ratio iniri queat, quâ tam feruida planta pro Dioſc. Chamædaphne agnosci queat, ea interpretatione commodiore & veriore videtur sita: namque κεφαλαλγίαις & στόμαχι ὑγροῖσιν ἀρήγει, id est, capitis doloribus & stomachi vitionibus accommodat, veritas, non incommodo sensu intelliges folia tusa admotáque capitis doloti, puta à frigore, vel flatu, mederi: Stomachique vitionibus faciendis admoueri, ad diuturnas fluxiones sistendas aque stomacho auertendas: vt Paulus ex Antiquis docet faciendum, lib. 6. de stomachi vitione, ferro vel causticо non vrente actu, cuiusmodi sunt fungi, aut nigri Agarici frustilla, aliasue inibi scripta, quibus non secus atque foliis huius vti sunt Antiqui. Sic Dioſc. magnum præsidium putat *Arabicam* vocatam *vſtionem* à Græcis, quæ ueri solita fuit spirillis caprinis, oleo feruenti immissis, & pollicis cauo inuſtis. *Sic illi.*

Dioſc. interpret.

Arabica ustio quæ.

Nobis nondum verisimile videtur hanc esse Dioſc. mentem, estque valdè longè petita hæc interpretatio, nec consuevit aut opus habuit Dioſc. ab Arabibus discere, quos nec vidit nec agnouit. Quæ nostra sit aliorumque hac de re sententia cap. de Chamædaphne declarabimus. Non enim concedimus, hanc de qua hic agimus, esse Chamædaphnen Dioſc.. Nec tacendus tamẽ alius eius vsus quem Moibanus inuexit, in cuius Antidotum aliàs Saxonicam vocatam aduersus venena eius radix quoque in aceto macerata venit, quam antidotum alio commodiore loco referemus.

Vſus ad venena.

CHAMELÆÆ HIRSVTÆ NOMINE DATA.

CAP. XXXVI.

CHAMÆLÆÆ nomine, & Gallicè *Bois Gentil*, id est, Ligni nobilis nobis datam (non

recordantur à quo] planram in sicco nostro herbario inuenimus & etiamnum asseruamus. Fruticis parui speciem habet, vti præcedens: Caudex lignosus, ramis palmares, nigricantes (in sicca.) Folia similia ferè cum præcedenti Laureola folio deciduo, breuiora tamen, & multò angustiora, in acumen desinentia, nónihil hirsuta.

THYMELÆA MINOR CORDI.

CAP. XXXVII.

Descriptio.

Folia.

THymelæa minor Cordo, parnulus est frutex, plures ab vna radice emittens virgas, longitudine pedales aut dodrantales, per terram stratas, lentas, flexiles, & difficulter comminuendas, foliis numerosis, viridique vestitis, figurâ oblongis, vtrinque acuminatis, crassiusculis, superiùs viridibus, inferiùs pallidioribus, Oleæ Myrtique foliis multò minoribus, ac potiùs fruticoso Polio similibus, paulò tamen maioribus, gustu glutinosis. Flores, Sole Taurum occupante, producit in summis virgis oblongos, inferiùs angustos, superiùs in quaterna folia parua se pandentes, è purpura in puniceum atque candicantem colorem vergentes, densos: & ab vno principio sese in Corimbos diffundentes, suauiter odoratos, & mellis aliquem odorem redolentes. Floribus singulę succedit baccę. Radice nititur longa, candicante, neruosa, lenta, flexili, infragili & perenni: gustu ad aliquot horas fauces & palatum Coccognidii modo excalfaciente & scarificante. Nascitur fruticetosis & muscosis tam planis quàm editis locis: nonnunquam etiam sub Iuniperis. Copiosa autem circa Vindelicorum Augustam, & Ratisbonam.

Sapor.

Flores.

Radix Sapor.

Locus.

An de hac Gesn. de hort. Piper montanum in Italia multis vocatum, quod nostri Zyland, Dod. Chamelæam falsam: eiusdem species alpina minor superiore autumno hortulo meo commissa, viret etiamnum. Vis vtriusque caustica, omnibus partibus os & palatum non aliter quàm Euphorbium accendens. Aliqui non rectè Laureolam vocant. Facilè nascuntur: crassior enim radicis & tenax est cortex. Item de Collect. simpl. Laureolæ pilo species in monte prope Curiam, parua, angustis foliis, paulò maioribus, quàm Rosmarini, floscülis purpureis odoratis, vt in Zyland. Cauliculus lignosus est, non vltra septem digitos altus. Floret Iunio. Considerent periti an Gesn. de duabus plantis scribat, an de vna tantùm. Item an intelligat Thymelæam Cordi vel Cneorum Matth. fruticosum, potissimùm per eam Laureolam, quæ prouenit Curiæ: Icon à Gesn. addita Thymelęę minori Cordi non quadrat cum Cneoro Matth. Stirpium studioli obseruabunt circa Augustam Vindel. & Ratisbonam, Thymelæam minorem, & conferent cum Cneoro fruticosa Matth.

Vis & temperam.

Laureola species.

Tempus.

Tragus de sua Thymelæa sic scribit: Rellerebalo & Zerlandt Germ. Latinis nonnullis *Linum silv.* *Otiuella* & *Leo terræ*: apud Dioic. θυμέλαια & χαμαίζηλα: Plin. *Persachne*, Cnestron & Cneorum vocari tradit. Syri *Apolinon* nuncupant: Hyginus *Cassiam*. *Liparanis* confundam. Aërius mentionem facit, qui & Cnestron nominari tradit. Num verò ad hunc fruticem & pertinent appellatio, minimè constat. Fructus Thymelææ *Granum Gnidium* vel *Coccum Gnidium*, vt loquuntur Offic. appellatur. Errant Recentiores, qui Coccognidium ex Chamælea nasci existimant. Multò maiori in errore versantur, qui Chamæleam cum Daphnoide seu Laureola confundunt. ac ti ad vnam & eandem herbam veraque appellatio referenda sit. Vid. Crisoph. de honestis & lac. Manlium, super Confect. Mezereon. Frutex est, arbuculæ instar prosiliens, virgis multis, tenuissimis, tripedaneis, aut breuioribus, foliis exiguis & pinguibus, flore candido, fructu rotundo, seminibus Cannabis haud maiori, linguam si mandatur adurente, non aliter atque Chamælæa de qua proximo capite. Non vbique obuia est, sed incultis, altissimisque montosis & siluis prouenit. *Hac Tragus* cui id euenit quod reprehendit in alijs. Laureolam folio deciduo bis pingit, pro Chamælæa & Thymelæa vti dictum, licet neutra possit esse: nec eius Thymelęę descriptio respondeat iconi, quæ fortè ex Dioscor. desumpta, ipsis plantis non probè ei cognitis, vel sanè superficiariè consideratis. Considerandum tamen an fortè intelligat Thymelæam minorem Cordi modò dictam.

Linum silv. Otiuella

Cneorum.

Cneorum apollinum.

Lapsana dicta

Quorum. dum error denegatur.

Thymelæa Trag. Fol. Flos Fructus.

An Apollo de hac Rad. t. p. 96. Thymelæa ex qua Granum Gnidium, Chamelææ simillima? An item Anguill. in epist. Thymelæa ex qua fructus Coccum Gnidium dictum. Adeò superficiariè vel intricatè de his tradunt, vt quid statuendum nesciamus.

Locus

Tragi fus.

CNEORVM MATTH. SVFFRVTEX.

CAP. XXXVIII.

Descriptio.

PRo Cneoro, exhibet Math. plantam Thymelęę Monspessulanæ aliquatenus similem, ex radice crassa, nigra, plura lignosa virgulta, dodrantem circiter alta, ramosa, cortice nonnihil rubescente rectà profcrente: in quibus pocillaria ea fastigiù folia conferta, viridia: Thymelææ multò breuiora, obtusiora, glabra, neruo vno secundum longitudinem donata. Flores ramulorum extremis insidere multi, simul congesti, purpurascentes, ac interdum albi, quorum singuli & Iacob Matthioli floribus formâ non absimiles, ex oblongo tubulo in quatuor

Radix

Folia

Flores

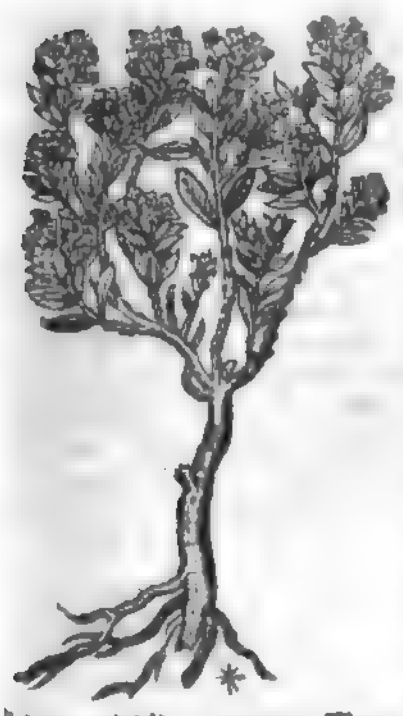

coor lacinias radiatim disposítas facessentes. Placet & diligentissimi & peritissimi Herbarii Clus. descriptionē subiicere. Elegans, inquit, suffrutex, cui multi sunt rami graciles, flexibiles, lenti, surculosi, ab ima protinus tellure emergentes & humi diffusi. Folia nullo ordine disposita ramulos ambiunt, viridia, cutanea, Thymelææ veræ proxima, ingrati primùm, deinde amari saporis, nullà aut perexiguà (quantùm quidem gustanti deprehendere licuit) acrimoniâ prædita. Flores in summis surculis, sex, septem, aut plures, conferti, quatuor foliolis constantes, ex rubro purpurascentes, Centaurij minoris florum penè æmuli, ingrati etiam & amari saporis, aspectus tamen pulcherrimi, atque odorati, caput (si diutiùs naribus admoueantur) tentantes: ijs succedit fructus exiguus, Thymelææ fructui haud dissimilis, non ruber quidem, sed candidus: oblongiusculus, semen continens cinereâ membranâ tectum, rotundum, Thymelææ grano par. Radix longa, minimi digiti vt plurimùm crassitudine, interdum nigricans, maiore verò ex parte flauescens, lenta, supernà parte nonnunquam gracilior, vnde rami flexibiles & humi dispersi emergunt, & subinde secundum alarum cauia, latis crassas fibras flauescentes agunt.

Matth. in com. cum magnis icon. Lat. & Ital. iconem proponit huius plantæ nomine cneori Matth. ubi scribit: inuenisse se in Bohemiæ siluis plantam, quæ omnibus partib' suis cneorum candidū referat: flores in surculorū cacuminibus purpureos, odorati Testiculi odore &c: In epit. suā iconem ponit diuersam à præcedenti, pro cneoro candido: de quo agemus suo loco, nempe capit. de Ocymoide vel saponaria minore. Hanc non describit, sed tantùm ait: cneori candidi, de quo meminit Theoph. hic imaginem damus, vt qui chamælæam faciunt, ad mentem redeant. Profectò in ipsomet mens requiritur, qui sibi parum constans quod affirmauit audacter in dubium reuocans, aliam plantam pro Cneoro, nempe herbam, à prædicta toto genere differentem exhibeat, parum memor eorum quæ priùs tradiderat. Certè camer. in Epitome Matthioli figuram omisit. C. Bauh. in auctis & illustratis Matth. commentarijs l. 1. c. 13. Cneorum priùs fruticosum posuit, addens: Cordum fortè nomine Thymelææ minoris exprimere voluisseris nihilominus illustrans Matthiolum, l. 4. c. 167. cneori titulo herbæ iconem ponit adiectis adeò his Matth. verbis: Cneorum de quo meminit Theoph. nullis deficientibus notis misit ad me Romà vir quidam nobilitate clarus, cuius imaginem hîc appingi curauimus, vt qui chamælæam & Thymelæam cneorum faciunt ad mentis sanitatem redeant. Est autem ea icon reuera Ocymoidis minoris. Verum iam verum erit Theotim Matthiolo? frutex ne hic descriptus, an dicta iam herba? Vt meritò de stirpium historiis meritissimus Clusius in hæc verba proruperit Matth. hunc fruticem pro cneoro albo Theoph. proponit. Cùm verò quale sit difficulter indicari possit, cur huic stirpi cneori nomen accommodare voluerit, multi mirantur.

Postrema Com. editione l. 5. aliud nobis Theophrasti Cneoron adfert, nullis, vt ipsius verbis vtar, deficientibus notis. Sed cùm nudam tantùm imaginem, addito, cneori nomine oculis subiiciat, illiusque historiam planè subticeat, si parum fidei ipsius assertioni adhibuerimus, nemo, vt opinor vitio vertet. Cæterùm, addit Clus. nisi in hac planta, (cuius & ipse satis elegantem figuram exhibet) acrimonia, quæ quidem sensu percipi possit, abesset, ad Thymelææ genera aut ipsi cognatum suffruticem referendam esse coniecerim. Nonnulli rustici Steinroselin, hoc est, *Petræam Rosulam* vocant. Nos autem antè monuimus cap. de Thymelæa minore Cordi considerandū esse, an Gesnerus hanc fortè intellexerit nomine Laureolæ paruæ, cuius descriptionem ibi posuimus.

Est verò id notatu dignum, quod obseruauit Myconus, medicus Barcinonensis, rei herbariæ studiosissimus à nullis animantibus, fruticem hunc attingi aut arrodi. Et cùm mille huiusmodi plantas foliis & floribus onustas viderit, nullam vnquam reperire potuisse asserit, in qua præcisum aut arrosum aliquid fuisset.

Braun apud Tabern. ponit iconem hoc titulo: De Bellerßhals aus Zeland (Cæs. Matth. *Chamelææ* species: subiungit duas descriptiones, & postea duas icones Thymelææ, de quibus postea. Cæsiæ, quam vocat, Matthioli, descriptionem omittit, quam inuenisset apud Matth. sub Cneoro, sic parū ocularus vno capite diuersas plantas confunde ns se & alios fallit: qui legat caput eius quod est l. 5. vix intelliget an in descriptione priori intelligat Cæsiam, vti vocat, an Thymelæam.

Prouenit Cneorum Matth. vt tradit Clus. in multis montibus Viennæ vicinis tantâ abundantiâ, vt rusticæ mulieres, dum floribus abundat, multos eius manipulos in forum venales adferant, cum aliis varij generis floribus, exornandorum tricliniorum gratiâ. Nascitur etiam in Pannoniæ siluis editiore loco sitis vltra flumen Rabum siue Arabonem. Frequens etiam crescit quibusdam siccioribus prati Francofurto ad Moenum vicinis, præsertim silua quadam quercubus consita, circiter miliare infra eam vrbem ad sinistram fluminis, inter Ericas, vbi illam candidis etiam floribus variantem conspexit Clus. cuius etiam manipulos rusticæ mulieres in foro venales proponunt.

Aprili plerumque florēre solet, nonnunquam etiam Maio. Fructus maturus est Iunio. Adeò autem fœcundus est hic suffrutex, vt sæpenumerò ter eodem anno floreat, nouis floribus semen sēper consequentibus, quod probè maturum, bis eodem anno de vna eademque planta collegit idem Viennæ Austriæ.

Camer. testatur Cneorum Matth. sibi in horto è semine natum: sed non docet an herbaceum intelligat, an fruticosum. Duo enim Cneora habet Matth. eaque valdè differentia, si probè meminisset quæ antea scripsimus. C. Bauh. suffruticem intelligit.

Toscanus Carolus pharmacopœus Burgundus in Campagniola, diligens stirpium indagator, flore albo & purpureo ad nos misit nomine Balsa mi

[ſi credere fas eſt] quicquam ab vllo autore mutuaſſe, qui remedia, quæ cuibus ſuis, inuitis etiam medicis profuiſſe iactat, promulgat. At ſaltem docuiſſet nos, aut didiciſſet ipſe, ſi neſciuit egregius Herbarius, quâ in re differat à Victoriola ſua, quam etiam Daphnitin, chamædaphnem & Muſtellaginem ſilu. cognominat. Quid ſi confundat chamædaphnen cum Daphnoide? quod ei non nouum. Dubium igitur relinquitur nobis, quæ ſit chamædaphne Apulei purgans, & an eadem cum Dioſc. Plin. & Pauli vt cenſet Humelbergius.

Hermol. jugillatur.

Hermol. dum nimiùm Plinianè ſcribere ſtudet, obſcuriorem reddit Chamædaphnes hiſtoriam ac ſuo nomine pronunciat, quæ Plin. prodidit: Chamædaphne Dioſc. & Plin. quæ ſit, non demonſtrat Hermol. fugit hos ſcopulos, quemad. & Ruell. qui ſuo more ex Hermol. eo non citato ſua decerpit & ſuffuratur.

Ruell. plagiarius.

Chamædaphnen Marcellus humilem & terreſtrem Laurũ interpretatur, aitque Latinis Vincam peruincam dici, ac eius meminiſſe quidem Theophraſtum, ſed tam breuiter, vt nihil poſſit ab eo intelligi, quàm ferre chamædaphnen fructum folijs adnatum [vbi autẽ id ſcribit Theoph? locum ſanè nondum inuenimus apud eum, & vix credimus extare: neque enim adeò alieni aut peregrini ſumus in lectione Theophraſti, vt ſi hæc diceret non alicubi id obſeruaſſemus: indagandum tamen etiam in poſterum.]

Humilis Laurus terreſtris Laurus.

Apertè & ingenuè Anguil. fatetur, nondum ſibi perſpectum eſſe, quænam ſit chamædaphne.

Amatus.

Amatus in Dioſc. dicit, Chamædaphnem Hiſp. Laureolam dictam, affinem eſſe Daphnoidi, non eſſe Vnicamperuincam, vt multi falsò rentur, ſed aliam herbam cubicalis altitudinis, vt Plin. deſcribit: interim quæ ſit illa non docet, vnde ſatis patet ei non cognitam fuiſſe, præſertim cùm nec doceat in quo differat à Daphnoide. Cornar. & Chamædaphnen, & Daphnoiden, vtramque, Plinii, Officinis & Herbariis Laureolam vocari tradit. Sed iam antea dictum nobis videri Laureolam Cornario ignoram fuiſſe. Præterea Chamædaphne videtur à Laureola non parum differre.

Laureola.

Cornar. reprch.

Et, vt tandem & noſtrum iudicium de Chamædaphne dicamus, placet nobis opinio Fab. Columnæ, qui vult Chamædaphnen Dioſc. Plin. & Galen eſſe *Biſlinguam* ſiue *Vuularian*, de qua paulò pòſt.

LAVRVS ALEXANDRINA.

HVius Theoph. meminit l. 1. c. 17. ſic ſcribens: Illa quoque propria Idæ ſunt, Laurus Alexandrina dicta, & Ficus quædam, Vitiſque Lauri Alexandrinæ hoc proprium eſt, quòd in folio fructum gerat [ἐπιφυλλοκαρπεῖ quemad. & Myrtus ſilu. ſeu Ruſcus [ὁ ὑποφυλλοκάρπιον. Vtrique enim fructus ex foliis ipſius dorſo [ἐκ τῶν φυλλίων τῶν ἄνω: ἐπὶ τῶν &c.] enaſcitur. Hic obiter Theophraſtum ridens Scal. Feſtiuum vocat ἑορτικὸν: Nam (addit) Quomodo Idæ fuerit propria Laurus ea, quæ Alexandrina nominatur? Pro Theoph. & pro ſe reſponſum habes apud Plin. l. 5. c. 29. quem conſules. Idem Theoph. eadem paullò aliter circumſcribit, cuius verba Græca lubet aſcribere, non ad oſtentationem, vt quibuſdam id ſolemne viſum, ſed quia vel ipſis Latinis ſint magis ſignificantia, & neſcio præ iis quam *inligiae* habeant. ſic ait: ἐπιφύλλων δέ τινων ἐστὶν ἡ μανδραγόρας καὶ ἡ τοῦ πεπερεως, ὅπερ ἡ Ἀλεξανδρεὶς δάφνη ἐπιφυλλόκαρπον. Quorum verborum ſenſum minùs fideliter expleuit Gaza, ſic inquiens: fructiferaque nonnulla fructum foliis interceptum vel pediculo tenus tantùm gerunt, quales ſunt eæ, quæ ad foliorum inſitionem ſeu exortus angulum, fructum exerunt. Pleniùs ita: Quædam fructifera eo modo, vt fructum veluti ſinũ foliorum ſuorum comprehendant. Lenocinium addas cum Scal. molliuſculè ſic: Quorundam inuolucro, aut ſinu fructus obducitur adeò, vt ipſa (folia) fructifera dici mereantur, quemad. Alexandrina Laurus, in foliis vel ſuper foliis fructum ferens.

Gaza reprch.

Audiamus & Plin. Eſt inquit (& chamædaphne ſilu. frutex: eſt & Alexandrina, [Laurus] quam aliqui Idæam aliqui Hippoglottion, alii Daphnitin, alii Carpophyllon, alii Hypelaren vocant. Ramos ſpargit à radice dodrantales, topiarij ac coronarij operis, folio acutiore quàm Myrti, molliore & candidiore ac maiore, ſemine inter folia rubro. Plurima in Ida, & circa Heracleam Ponti, nec niſi montoſis. Id quoque quod Daphnoides &c. Dixerat autem iam priùs: accedit in topiario opere Taxa [Laurus] excreſcente in medio folio paruulo, veluti lamina folii. *Item alibi.* Laurus Alexandrina ſiue Idæa partus celeres facit, radice pota trium denariorum pondere in vini ãu leis cyathis tribus: ſecundas etiam pellit, menſeſque eodem modo pota.

Laurus Alexandrina Plinio. Laurus Idæa. Dioſc. auctor. Laurus Taxa Plin.

Adeamus Dioſcoridem: Laurum Alexandrinam, inquit, alij Ἴδαιαν, alii Δαφνοίδην, alii, Τπόγλωττον, alii ζαλαν, alii denique καρπόφυλλον vocant. Foliis eſt Myrti ſilueſtris [ἡμερινοειδὴς] ſeu Ruſci ſimilibus, maioribus tamen, mollioribus & candidioribus: fructu in mediis foliis [ἐν μέσοις: Ruell. inter folia: maluit cum Plinio loqui, quàm fidem præſtare autori] rubro, ciceris [ἐρεβίνθου] magnitudine. Ramos verò per terram [κατὰ γῆς ἐξαπ- git (fortè rectiùs è terra emittit, aut ſupra terram profert) dodrantales, interdum etiam maiores: radicem ſimilem Ruſco [ἡμερινοειδὴς] maiorem tamen, odoratam & molliorem. Naſcitur in montoſis. Eius radix ſuccurrit in difficili puerperio drachmarum ſex [alii quinque] pondere in vino dulci pota. Succurrit & vrinæ ſtillicidio vexatis, & menſes educit. Pro quibus poſtremis verbis habetur: ἔχει δὲ καὶ αἷμα Sanguinem extrahit: Sarac. per quem nihil aliud quàm menſtruum cum Plin. & Cornar. intelligimus. Illud non omittendum: pro eo quod folijs quàm Ruſci maioribus diximus, in Græco haberi μείζοσι: Marcell. vertit minoribus quaſi legiſſet μείοσι: ſed malè, adſtipulante etiam Cordo, immò Plin. quoque & Serapione, hoc ſpeciatim, qui Laurũ Alexandrinam & Gar Alexandrinam vocans nihil præter Dioſc. & Gal. verba tranſcribit. Corrupti igitur codices putandi qui μείοσι habent. Galen. Daphnen herbam vocat Δάφνης τῆς πλατ inquit, quam & Daphnen Alexandrinam appellitant, temperatura euidenter eſt calida, & guſtantibus acris ſimul & ſubamara, potaque tum vrinas tum menſes prolicit.

Menſes. Danae. Hypoglottion. Zalaa. Deſcriptio. Dioſc. Difficilis partus. Vrina ſtil licidium. Menſes. Marcell. mut. Daphne herba Gal. Sapor & temperam. Apulcius tacet.

Apuleius cap. de Victoriola ſua Laurum Alexandrinam cum Daphnoide confundit, ac etiam, vti ſuſpicamur, Chamædaphnen, vt iam priùs latiùs oſtenſum.

Cæterùm Laurum Alexandrinam & Laurum Taxam eandem plures eſſe cum Hyppoglotto & Bonifacia ſeu Biſlingua ſtatuunt: de qua re poſtea ſpecialiùs trademus. Cornar. verò negat Laurum Alexandrinam eſſe Hypoglottum, ſed

Cornar. reprch. Theoph. Gaza contra Scal.

diuersas esse vult, illarumque hodiè ignoram.

LAVRVS ALEXANDRINA.

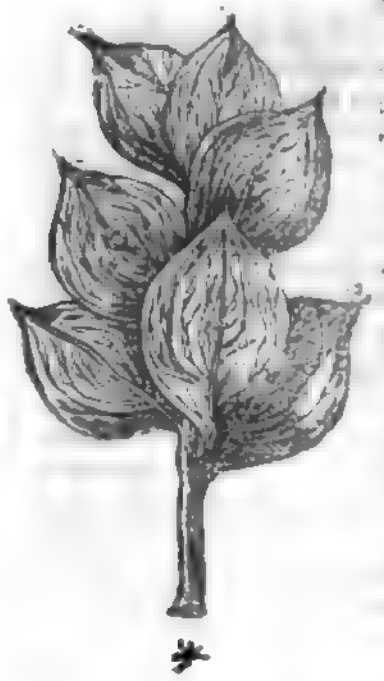

Item dirimens de Lauri Alexandrinæ elegantissima planta ingenuè proferam [inquit Lob. Adu. part. 2.] quæ vidi operâ Ioannis Parkinsõ Pharmacopœi Londinensis, qui ramulum eius non dissimilem Biflinguæ mihi communicauit, delatum ex hortis Medico Pisano. Hæc ramuli pars non excedebat longitudinem vnciarum quinque, septenis foliis alterno situ, nõ exadverso, vt habet effigies Matthioli & Lugdunensis, prædita; neruosis vtrinque, rigidis vt Hyppoglossi: inferioribus ternis, aut quaternis, vncias duas longis, & plus vnã latis, in mucronem Ruscimodo, fastigiatis; medio aduerso folii crassiore nervo, specimine floscul pallidi gemmato, sine pediculo, & ligulato, bilinguiúe foliolo, [fructus enim mediis foliis amplectitur Theoph. autore) vbi semen Bonifaciæ, siue Hyppoglossi minus proferre dicitur, donatis; ternis verò superioribus vnciam latis, & sesquiunciam longis, mucronatis, vtrinque item neruosis sine floscul orum rudimentis.

malè à Plinio dici Dalech. annotat, quòd id nusquam dicat Dioscor. de Hypoglosso. Lauro taxę folium paruum exire de foliis, quod in alio nullo genere Lauri videatur, Quasi verò Plinio nihil aliud scribere permissum sit quàm quæ Dioscor. habet. At habet Hyppoglossum, saltem quod hodiè vulgò Herbariis ita dicitur, folium paruum ceu linguam è maioribus foliis exeuntem. Aut docere debuit Dalech. in suis annot. in quo differat Hypoglossa à Lauro Taxa Plinii, aut tacere. Næ facit interdum Dalech. intelligendo, vt nihil intelligere videatur. Qui si hunc accusat, quod linguam tum Hypoglossæ tribuat, idem est, ac si negaret, nominis vim clarè id exprimere, quod miramur alioqui in tanto Græco & Herbario, qualem ipsum fuisse constat. *Pergit Plin.* Capitis dolorem ex his [foliis] imposita minuis. Item paulò post Ideæ herbæ folia sunt, quæ oxymyrsines &c. vbi sanè hanc eadem intelligere videtur. Iamdudum verò Alexandrinam Laurum ab aliquibus Hippoglottron vocari monuerat. Vide sub Lauro Alexandrina.

Dalech. reclarg.

Plin. Quæ videtur & à recentib. Dalech. tandem.

Marcell. in Dioscor. sua versione retinet nomina quæ postea ab alijs reiecta fuere, nempe hæc. Sunt qui (Hippoglosson nẽpe) Antirhinõ, qui Anarrhinõ qui & hanc Lychnidem agrestem vocent. Romani pariter Græcis Hippoglossum appellãt. *Idem addit:* Ruscí, quæ siluestris Myrtus est, folia habere Hippoglossum omnes testantur. Ea non adeò grandia sunt, & præter id in cuspidem acuminata desinant. Eam ob causam, siue magnitudinem, siue equorum linguæ figuram in ea voce [Hippoglosso] intelligas, nulla in foliis ratio eius erit. Nec si etiam, vt in Plin. adhuc legitur, Græcam præpositionem, ἐπὶ coniunctam linguæ à Græcis fuisse credideris, Dioscoridis historiæ respondebit: ἐπ' ἄκρα enim, id est, in summo lingulas exire hic aut ἐπὶ πλεῖστον, id est, secus & secundum folia: quæ hic intelligit in caule suprema. At caulis desinens non folia profert, sed conferctæ lanuginis potiùs quàm foliosæ coma. In latitudinem se aperiens inuolucrum: non aliter quàm in spicatis aliquibus seminibus & floribus fit. Differt tamen à spica quòd rotundæ, quarumque plerumque angulis spicæ surgunt: in hac quod vltimum in caule exit, in latitudinem se explicat. Et quoniam humanam linguam imitatur, ideò Hippoglossum quasi grandis lingua dicta. Hæc Marcello origò nominis & causa est. Quæ licet Plinij historiæ aduersari videantur, (ait enim, & in ijs ceu linguas folio paruo exeunte de foliis) meminerint tamen omnes, infit Marcell. sequi nos Græcos Scriptores, præcipueque Dioscoridem, & in vertendis eius verbis, quam debemus illi fidem præstare, qui ἐπ' ἄκρα φύλλων, prodire linguas ex Hippoglosso dicit, quod est in summo & secundum folia: non ex foliis, sed ex summo caule, qua parte desinunt folia, exire ea dixit. Id enim ἐπ' ἄκρα apertè significat. Cæterùm appellationes, vt idem sentit Marcell. ex similitudine aliqua, verùm importunè, illi acreuerunt. Vult igitur Marcellus, Hippoglossum neque à foliorum quę Rusco similia habet magnitudine, neque ab Equinæ linguæ figura dici, neque Hypoglossum à Plin. rectè nominari, cum ἐπ' ἄκρα, id est, in summo caule proferat, quæ humanam linguam imitantur, vnde Hippoglossum, id est, grandis lingua, nuncupandum.

Dioscor. exemplaria Hippoglossum habent, sed malè.

Marcellus reprehenditur.

Cordo autore quædam Dioscor. exemplaria Hippoglossum habent, sed malè. Nam nomen suum ab Hypoglottide inuenit: propterea Marcellus malè Hippoglosson legi censet, qui neq; quam

HYPOGLOSSVM, SIVE HIPPOGLOSSVM.

Dioscoridi ὑπόγλωσσον θαμνίσκος ἐστὶ, exiguus frutex, foliis Myrto siluestri [μυρσίνῃ ἀγρίᾳ ἢ λευκῇ λευκῇ albæ Dal.] & tenui similis. Comam [κόμην sc. Adu. putant leg. ex Plin. κοιλῶν, id est, concaua] verò spinosam habet, & in summo ceu lingulas secundum folia. [ἢ ἐπ' ἄκρῳ ὥσπερ γλωσσίδας, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τοῖς φύλλοις. **Dal. monet sic habere quædam exemplaria:** ἐπ' ἄκρῳ, ἢ ὥσπερ γλωσσίδας ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τοῖς φύλλοις: sicque legendum putat. Lacun. ex vet. cod. sic. ἢ ἐπ' ἄκρῳ ὥσπερ ὑπογλωσσίδας ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τοῖς φύλλοις. in foliis. Quidam al. γλωσσίδια ἐκτείνουσι μικράς. vet. addit μικρὰς. Coma caput dolentibus vtile amuletum creditur. Malagmatis radix expressúsque succus admiscetur.

Dalech. emendat.

Capitis dolor.

Cæterùm diuersimodè scribitur ab Autoribus. Bas. cod. & Paris. ὑπόγλωσσον habent, & Marcell. Hippoglossõn. Apud Gal. & Paul. ὑπόγλωσσον. quæ lectio nobis magis probaretur, maximè cùm ei consentiat etymon à Gal. l. simpl. 8. redditum, his verbis: ὑπόγλωσσον ὀνομάσαι μὲν ἴσως, ἢ ὅτι φύλλων ἐπ' ἄκρων ταῖς κορυφαῖς πυκνῶν γλωσσαίων: Hypoglossõn ex eo nomen traxit, quòd summis illius Corymbis proximæ velut ligulæ innascuntur.

Dioscor. emendat.

Plin. Hypoglossam vocat, quamuis quidam Hypoglossõn in vet. cod. legi notent. Folia habet [inquit] siluestris Myrti, concaua, spinosa, & in his ceu linguas folio paruo exeunte de foliis. Hæc

etiam verum Hippoglosson in suo commentario indicat. Nescio enim quam spicatam lanuginem introducere conatur, cùm tamen nullus vnquam autor alicuius lanuginis, vel spicæ, in hac herba mentionem faciat. Mihi profectò Hippoglosson, siue Hippoglossidion, siue Hippoglotton eadem esse videtur cum Lauro Alexandrina. *Hæc Cordus,* cui partim cõsentit, partim refragatur Hist. Lugd. scribens: Marcelli mentem non satis intellexisse videtur Cordus, quum scribit: Marcellum Hippoglossum malè legi censere: *imò* Hippoglossum legi vult. Multò verius dixit ille, Marcellum nequaquam verum Hyppoglossum indicare: præterea cum eodem Cordo sentio, cum præpositione Græca *ἀπὸ* scribendum esse. Ita ab eodem dissentio dicente, Hippoglossum eandem esse plantam cum Lauro Alexandrina, eam nimirum, quam pro Lauro Taxa exhibuimus [videlicet Distinguam.] Hæc Hist. Lugdunensis.

Cordus reprehenditur.

Nos comperimus apud Marcellum ei placere Hippoglossum dici, quasi grandem linguam, sed nescimus vbi velit Hypoglossum legi. Vnde autem Marcellus opinionem desumpserit, lanuginem requiri in Hippoglosso Dioscoridis, nondum intelligimus. Hist. Lugd. exhibenti Polygonati genus pro Hypoglosso assentire non possumus, vt copiosiùs dicemus, suo loco.

Hist. Lugd. reprehẽ.

Cornarius approbat Cordi lectionẽ, cùm scribit Vetus noster codex apertè Hypoglosson habet, & non Hippoglosson, velut ferè vulgata Dioscoridis exemplaria. Anguil. hic rursus apertè profitetur qualis planta sit Hippoglossum dicere se non posse: nullam plantã sibi visam quæ respondeat descriptioni, nulloque modo respondere Bonifaciam. Pena & Lob. in Adu. Laurus Alexandrina Dioscoridis quæ Theoph. Ruscifolia *ἀνθοφόρος* siue super folio baccifera, ab Hippoglosso differt, vt in promptu esse dicunt ex Theoph. & Dioscoride noscere: quippe fructum siue baccam coccineam medijs in foliis hærere, nullius ligulæ facta mentione vterque asserit: foliaque molliora, maiora, & albidiora quàm Ruscis inesse Dioscoridis subdit, virosque diuersas reddit, & radicem maiorem, odoratam. At Hippoglossi radix minor &c. Vide postea de Bifflogua.

Ruscifolia ἀνθοφόρος.

Fabius Columna in Hist. Lugd. inuehitur, quòd existimet Hypoglossum ab Hippoglosso differre, inque doctiores insurgat, malè illos Hypoglossi etymon intelligere asserens. Nullam quidem aliam inter illarum historias esse differentiam, nihilque ad plantæ cognitionem facere, vt *ἔσω* vel *ὑπὸ* dicatur, cùm sciamus Plin. Dioscoridem & Galenum eandem plantam designare voluisse. Quod verum quidem est: sed interest tamen Dioscoridi classico & probatissimo autori genuinam & veram, non adulterinam lectionem restitui. Si *ἔσω* & *ὑπὸ* nihil facit ad plantæ cognitionẽ: at facit etymi, ad quod & Gal. respexit, exactam cognitionem, atque adeò ad ipsam adeò plantæ formam. Nam quicquid ille dicat, aliud est si sciam *ὑπὸ*, id est, infra folium linguam esse: aliud, si sciam *τὸ ἔσω γλῶσσαν*, quasi equi linguam esse. Quid enim aliud denotet *ἔσω*, nostri magistri nos non docuerunt. Sed hæc ad prædorribas Grammaticos releganda.

Fab. Columna in Hist. Lugd.

Bifflingua.

Vt tandem concludamus, hoc Hypoglossum multis idem videtur cum Bifflingua, de qua paulò pòst specialiùs differemus: alij negant.

RADIX IDÆA VETERVM.

Idæa radix Dioscoridis. Descriptio.

ETHanc quoque distinctam facit Dioscorides à prædictis, distinctoque capite de ea tradit. Idæa radicis, inquit, folia Oxymyrsinen (Ruscum) referunt: iuxta ipsa verò exigui sunt veluti capreoli seu pampini [*ἕλικες*] ex quibus etiam flos emergit. Radix valdè astringens est, iisque proinde conueniens quæ adstrictione indigent. Bibitur & aduersus alui profluuia, fluoremque muliebrem, & omnem sanguinis eruptionem valet. Sunt autem *ἕλικες*, vt censet Fab. Columna, viticulæ paruæ seu petioli, ab Hist. Lugd. *ἑλκόμενα autorem, ἀπὸ τοῦ ἕλκειν*, Autorem plantarum passiuè vocat, quasi nemo ante eum de plantis scripsisset, perperam *προσφύσεις* putari, verborum proprietatem suæ opinionis improprietate extorquens, vt planta ab ipsa depicta Hypoglosson videri posuisset.

Tẽperam alui fluxu. Menses cõpescit.

Plin. non Idæam radicem, vt Dioscoridis à parte potiore, sed herbam Idæam vocat, eademque dicit: nempe Idææ herbæ folia esse quæ Oxymyrsines: adhærere his veluti pampinos, *in* quibus flos. Ipsum autem alui, menses que, [*ἐπὶ τῶν προϊόντων γυναικείων*, hoc est, fluxu mulierum transcripsit] & omnem abundantiam sanguinis sistere. Spissandi cohibendique naturam habet.

Herba Idæa vim.

Idæa radix, inquit Gal. gustu admodum acerba est: ac, si opere periculum facias, eandem vim præferet, nimirum sanguinis profluuia, alui fluxus, Dysenterias, profluuium mulierum, & quæcunque eius sunt generis, tum pota, tum foris imposita curans. Quibus sanè verbis, vt annotat Columna, Gal. Idæam radicem non cognouisse videtur, cùm taceat vim calefaciendi & frigefaciendi, quarum aliquã præditam esse hanc plantam necesse est: nec quo ordine, siue excessu, scribat, vt in alijs solet, calefaciat, refrigeret, & an moderata sit, vel contrarijs constet facultatibus.

Sapor

Dysenteria.

Conqueritur Clusius Idææ radicis descriptionem apud Dioscoridem valdè mutilam esse, vt difficile sit certi quippiam statuere. Quapropter non abs re alicubi maximorum ingeniorum aemulus Scaliger Dioscoridem aliquantùm negligentem fuisse prodidit.

Fab. Columna Bifflinguam, de qua paulò pòst, vult esse Radicem Idæam. Sunt alij qui velint esse plantam Viri Idææ quibusdam dictam affinem, de qua antea egimus titulo Radicis Idææ. cui vires meliùs conuenire videntur: nam ijsdem figura folij Ruscí.

BONIFACIA SIVE BISLINGVA.

Descriptio

NEoteticis *Bonifacia* siue *Bifflingua* nuncupata sesquicubitalibus, lentis, hilari virore perfusis, striatis viminibus multis à radice adolescit, per quos alternata ferè folia, interdum plura veluti ex gemmulo radicata virentia, nunc latiora, nunc angustiora, pulchrè virentia, crassiuscula, neruosa, ver-

Folia.

ajo foliolum non accrescat folio: hanc hippoglossum fœminam, illum, marem dici: tamen vnam tantùm figuram habet. Idem *ἀνώνυμον*, Recentioribus Victoriolam, & *ἀπὸ ἀλτέως τινὸς* & *ἀφ' οὗ ἰδάτου* ab Ida Troadis monte, quæ & Alexandri Troas dicta est, eandem iudicat. Nec referre ait, quod Dioſc. de Hippoglosso vno loco, alio verò de Lauro Alexandrina scripserit. Nam de vna stirpe quandoque sub diuersis appellationibus separatisque locis agere Dioscoridem & alibi à se ostensum, veluti cap. Tussilagine. Nec etiam refert (addit) quod Ruell. vertio habet fœmina inter folia exire, aut quod talem iconem Ruelliana interpretationi respondentem Matth. exibuerit, fructu videlicet & longis pediculis. Ruellii autem conuersionem non esse fidelem & ipse Matth. postea agnouit. Mirum tamen tam falsam & imaginariam iconem in suis commentarijs relictam fuisse. Hæc ille. Verùm de hac Matth. icone plura dicemus cap. de Polygonato ramoso.

Lonicer. aut.

Lonicer. in sua historia more suo duas iconcs Biflinguæ ponit pro diuersis plantis, nimirùm priori titulum faciens **Zapffenfraut**/ quam dicit Laurum Alexandrinam & Victorialem: alteri capit. seq. **Zungenblat** / Hippoglossum. Idem in comment. l. 4. c. 117. in Dioſc. euidenti repugnantia dicit Hippoglosson, id est, equinam linguam sibi incompertam: & c. 142. tradit Laurum Alexandrinam Germ. vocari **Zapffenfraut** & **Hochenblat**. I nunc si lubet, & ciusmodi varianti Scriptori vel potiùs nugatori nescio, fidem adhibeto.

Lingua equina.

Ryffius quoque in Dioſc. bis ponit eandem iconem, sed non pro diuersa planta: scribit se Laurum Alex. Dioſc. eandem putare cum eius Hippoglosso. Verùm nescimus quid sibi velit cùm ait, Nec me fugit nullam in ea qua vuæ medeatur familiaritatem inueniri, à qua tamen ei inditum nomen, vt hinc etiam Germanis Vuulæ folium dicatur: immò ne aliquem quidem foliorum vsum. Quid hoc est? quomodo conueniunt cum his quæ sequuntur? Sub lingua teneri solita sunt folia, vel hodiè, non tantùm apud Insubres vt Marcell. ait, aliasque alibi Gentes, sed etiam in Germania nostra fit, quoties abundantem puerorum saliuam & distillantem in fauces humiditatem, vnde vel prolixa columella, id est, vuulæ, vel fauces balbutie linguæ impedimentum oritur, cohibere & siccare opus est. Sanè, vt ipsa locutio satis obscura, sic contradictio satis manifesta apparet.

Ryffius ex.

Gesnero melius Hypoglossus, quàm Hippoglossus scribitur, quam & Laurum Alex. vocat, & cum Rusco aliquid cognationis habere censet. Caterùm Laurum Alexandream Dioſc. quæ Ruscifolia Theoph. (vt annotant Aduer.) aliam esse ab Hippoglosso, cuiuis in promptu est: De Theoph. & Dioſc. nosce: Hippoglossi siue Linguatæ radix minor, gracilior, breuior: folium tenue, paruum, cui medio quasi cauo aliud foliolum, lingulæ instar, insitum: aculeo rigido, infesto, mucronatum vtrumque, inter quæ baccum etiam rubra Ruscis visitur, suspiciendo naturæ, propter raritatem, opere. Quare versionem Plinij legenti, satis liquet, diuersas esse plantas, lectionemque Hippoglossi apud Dioſc. luxatam fuisse: videriquè Plin. legisse, non ἄκομα, sed κόμα, id est, non comosa, sed coma folia, siue inferta, cuiusmodi planè sunt etiam nostratis Biflinguæ siue Bonifaciæ.

Rusco ex.

Laurus alexandr. diuersa ab Hippoglosso.

Biflinguæ descriptio.

Senensis quâ ingenij est opulentia & liberalitate, vbi cæteri Scriptores putarant descriptionem, nomenclaturamque genuinam esse, duntaxat vnius & eiusdem plantæ, non solùm dedit, vt par fuit, *Bonifaciam* pro *Hippoglosso*, sed insuper duas commentus fuit. Alteri nempe affixis affabrè lingulis, quam postea, prudentior factus, delendam curauit: Alteri datis in petiolis longis baccis, quam Sigillum Salomonis meritò iudicantur, in illumque quasi impostorem ignarum debacchantur isti Critici, quòd toties, totque annos, cùm versarit aut versare debuit diligenti, ac fideli manu, oculis, ac ingenio hâc plantam, tandem non animaduerterit Theophrasto & Dioſc. Lauro medijs in folijs fructum, non in petiolis inesse: sed illam deinptam, quasi foret à se fictam commentarijs penultimis, commodiorem multò fuisse: quippe cui similior est ea, quam quidam Herbariorum peritissimi in hortis colunt & veram affirmant Alex. Laurum.

Matth. impostura.

Sed argumenta quibus negant Aduersi. Bonifaciam seu Hypoglossum esse Laurum Alexandrinam, nobis videntur parui momenti: & quod aiunt, folia Hippoglosso esse spinosa, quod & Cluſ. dicit, id negant Cæsalp. Dod. & Fab. columna: Verùm hi fortè describunt cultam, illi siluestrem & spontaneam, cuiusmodi fere cultis solent esse rigidiores aut hispidiores. Lectores videant, quæ antea de Lauro Alex. tradita.

Vera & Lob. opinio reiecta

An folia spinosa.

Anguillaræ iudicio Laurus Alex. nihil aliud est quam Bonifacia: & alibi tradit Hippoglossum non conuenire vllo modo cum ea quæ dicitur Bonifacia & Biflingua: nullam ferre comam spinosam, nec ex corymbis prodire vllas linguas. Matth. in com. in Dioſc. l. 4. c. 142. Bonifaciam seu Biflinguam scribit non esse Laurum Alex. aut Idæam, vt existimat Fuchs. in suo comm. de plant. historia. Quippe Laurum Alex. è foliorum vmbilico nullam exerere linguam: sed tantùm fructum rotundum, Tiliæ modo, longiori pediculo appensum, proferre. Idem postea c. 143. St. inquit, Laurum Alex. & Hippoglossum vnam & eandem plantam esse sentiebat Dioſc. vt quidam existimat, superuacuum erat de ijsdem diuersis & proximis capitibus differere: diuersas quoque vtrisque notas assignasse. In Lauro Alex. nec linguarum meminisse nec aculeorum è folijs prodeuntium: ferre fructum rubeum inter folia, non autem in medijs folijs. Ex his notis, tum ex viribus, quæ in hisce duabus plantis maximè pugnare deprehendantur, omnibus abundè constare arbitratur, hallucinari eos, qui putant vnam & eandem plantam esse. Se equidem illam, cuius dat figuram, legitimam Laurum Alex. censere. Huic alteram adiecit, quam & ipsam haud dubiè Laurum Alex. fore: si huic fructum in medijs folijs innasci concedatur. In Epit. primò pro Hippoglosso ponit, & postea pro Lauro Alex. 2. Sed sciat lector primam omnium iconem Matthioli pro Lauro Alex. positam esse Polygonatum ramosum, de quo alibi trademus. Secunda similis est Hippoglosso, sed in ea fructus appingitur sine foliolis, quam in comment. cum magnis fig. Lat. & Ital. omisit, fortè quia contrariari videbat suis verbis, quibus dixit, Laurum Alex. non ferre fructum in medijs folijs, sed inter folia, contra manifestum textum Dioſc. & Theoph. Plinium potiùs & Ruell. sequi maluit, vt tueretur suum Polygonatum ramosum, cui malè in hist. Germ. tribuit nomina & vires Vuulariæ, seu Bonifaciæ. Camer. in epit. eiusdem Matth. omisit quoque alteram Laurum Alex.

Bonifaciam non esse Laurum Alex. Fuchs. aut.

Matth.

C. Bauh. in vltima Matth. editione tradit Hippoglossum duplex esse, alterum in quo fructus pedicalo, alterum in quo folio insidet: quod etiam

Hippoglossum aut. C. Bauh.

Vires & vſus.

Quæ Veteres de Lauri Alex. Hypogloſſi, & Chamædaphnes viribꝰ. tradidêre, licebit vidêre in præcedentibus. Libuit enim ibi particulatim cuique ſuas, vt illi fecerunt, tribuere, ne in re dubia & tam controuerſa, vti patuit, temerè & præter mentem illorum Veterum ſcripta, quod plærique magna ſecuritate facere ſolent, temerè diſpenſemus.

Sed quid Recentiores de *Bonifacia* viribus tradiderint, nunc videamus. Eſt ei, teſte Marcello Virg. acrimonia & calefaciendi vis, ideóque Priſcis ad ſiccandam linguæ nimiam humiditatem in pueris adhibebatur, vnde *Hypogloſſo* dictam putat. Inſubres aliquæ Gentes aliquæ eodem autore, in balbutientibus pueris vtuntur eâ: iubéntque ſub lingua habere mares duplex eius folium & fœcũ dum: ſimplex verò & ſterile illud fœminas: quod ſuperſtitione carêre vix credimus. Germani, vt obſeruat Tragus, in faucium Vlceribus & humectâ ſupra modum Columellâ & anginâ duntaxat hodiè vtuntur. Herba & radix in puluerem redacta, exſiccat manantia & fluentia vulnera ac vlcera, quemadmodũ vulgaris Ariſtolochia. Corn. uſum eius ad Columellam prolapſam leuandam prædicat. Conſtat, inquit Cordus, certiſſimis vulgi experimentis Vuulariæ radicem etiam ſiccã bubones in peſte maturare. Hinc eſt, quod malaſticam vim Hippogloſſi radici Autores tribuunt. Vuularia difficulter parientes epota adiuuat, mẽſes cit, & calculos pellit, quæ licet omnia vulgi experimenta ſint, tamen eaſdem etiam facultates Lauro Alexandrinæ Autores aſcribunt. Tradũt ex vino potam ſtrangulatibus vteri ſuccurrere: herniis ab prolapſu interaneorum extuberantibus mira celeritate mederi: ſiquidem diſſilientia iungit protinus, ſed infibulandus eſt æger, aut faſciandus primis diebus, ne rurſus foras inteſtina prorumpant, ſuadente Ruellio. Ergo Recentiores, vt annotauit Matthiol, longè plurib⁹ cõmendant viribus Hippogloſſum, quàm fecerint antiqui Scriptores: nam vt illi tradunt, in vteri affectibus magno datur iuuamento. Quo fit vt ſtrangulatu vuluæ laborantibus mulieribus radicis aut herbæ puluis cochlearis menſurâ ex vino vel iure hauſtus præſentaneo remedio operam ferat. Eſt & ad puerorum enterocelas, ſi eidem & Cæſalpino credimus, præſtantiſſimum medicamentum, ſi diutiùs diluculo hauriatur puluis idẽ ſeſquidrachmæ pondere ex maioris Symphyti decocto. Verùm id ſumentibus euenire ſcribit, quòd primis tantùm diebus adeò ramicem pulſare percipiant, vt inteſtina foras prolabi velle videantur: quare ſubcingulis, faſciis & fibulis reprimentibus, roborantibúſque primis diebus vtendum eſſe. Mira ſanè eius vis, ſi his Autoribus habenda fides, ita protrudi inteſtina. Suſpicamur bonos hos viros ex malè intellectis Ruell. verbis ita dixiſſe, cuius tamen nec is nec alius meminit, quod legerimus. Huius etiam tam rarę facultatis non meminit Dod. qui ex Baptiſta Sardo recitat vires huius ſtirpis ad ſuffocationes ex vtero, & inteſtinorum ramices vehementer commendatas. Pen. & Lob. vires eius ad calculum dyſuriáſque eximias celebrant.

Nonnulli appendunt hanc herbam pueris, vt nimia illorum humiditas exſiccetur.

Columella humectã. Angina.

Vulnera ac Vlcera manantia. Bubo peſtilens. Radix malaſtica. Partus difficiles. Menſes. Calculus. Vteri ſtrãgulatio. Hernia.

Vtilis in pueris ſuffoc. & Hernia. Enterocele pueror.

Dyſuria. Radix appenſa.

RVSCVS.

CAP. XL.

Deſcriptio

RVſcus duorum dodrantum, nonnunquam etiã duûm cubitorũ altitudine denſis viminibus, lentis fractúq; contumacibus, & ſtriatis fruticat, uſque in multos ramulos diductis in quibus confertiſſima folia, Myrtinis paria, rigidula, neruoſa, mucrone infeſto pungentia, nullo pediculo ramis hærentia, parte prona ad latus inflexa, vt non ſurſum & deorſum, ſed dextrorſum ſiniſtrorſúmque ſpectare videantur, dura & robuſta: ſapore amara, & adſtrictorũ vi efficaciàque pollentia, ad quorum medium flos minimus, perbreui pediculo hærens, enaſcitur, qui vbi primùm ortus, aciculæ nodulum figura ſua exprimit: expanſus verò trina latiuſcula foliola, interiore quidem ſui, auerſaque parte, folium, cui quaſi ſtragulo incumbunt, reſpicientia, lintris in modum excauata, ſinuataque oſſẽtat omnia, reliquis interim tribus, quæ trinorum inſtar radiorum ſunt efformata, in anguſtum apicem deſinentibus. Florem deinde fructus ſequitur rotundus [non item ſolum] Aſparagorum bacçis maior, rubeſcens, ſubdulcis, ſub cuius pellicula bina latent ſemina magna, ſulua, alterà parte gibboſa, alterà plana, inſignis duritiei, ita vt ſi in pauimentũ conijciantur reſultent, & vt ait Lob. vix vlli frangentu ictui cedant. Succreſcit quotannis noua Aſparagorum ſimillima propagu, aromatica aliquantulùm, amara, vt annotat Lob. Radices craſſæ, obliquæ, implexæ, fibras demittunt crebras, Aſparagorum fibris ſimiles, albas, longas & amaras: Trago: Dod. verò guſtu dulce quiddam reſipientes.

Folia

Fructus. Semina.

Aſparagi.

Radix.

Hanc ipſam plantam Dioſcorid. μυρσίνης ἀγρίας, Myrtus ſylueſtris nomine deſcribit: Quidam & ſylu Oxymyrſinen dicunt: ſolum inquit, ſert Myrti, ſed latus, ad formam lanceæ mucronatum: fructum rotundum, medio folio inhærentem, qui per maturitatem rubet, nucleúmq; oſſis inſtar durum complectitur. Ramuli ab vna eademque radice numeroſi exeunt, vitilium modo leues, fractu contumaces, cubitales, folioſi. Radix Graminis ſimilis, guſtanti acerba, & ſubamara.

Myrtus ſylueſtris Oxymyrſine

Ruellius in ſua Dioſcor. verſione minùs appoſitè conuertit, baccæ à medio folio pendentes, cùm Græcè legatur, μέσου δὲ τοῦ πετάλου κρεμῶν, id eſt, habet in medio folia rotunda: neque enim ex foliis pendent, ſed ipſi adhærent, vt ſimilia te docebis. Aut quid ſi cum doctiſſimo Saraceno legamus ἀκανθῶν; alioqui ex his vocibus, κεφαλὴν & ἀκανθῶν alteruti am redundare neceſſe fuerit.

Ruell. reprh. Diſc. Illuſtr. & e. mend.

Serapio verò, poſtquam fructum hunc itidem

rotundum esse scripsit, addit insuper, aliquantulùm depressum & latum: quod tamen neque apud Dioscor. legitur, neque veritati est consentaneum. Sed longè fallitur idem Serapio, dum existimat Carpesium Galeni, quod vocant Cubebas, idem esse cum Myrto agresti Dioscor. quam etiam Cubebam vocat: quod facilè deprehendent, qui conferent verba Gal. de Carpesio cum Dios. Myrto silu. seu Ruscо. Vt mirum sit Serapionem eò oscitantiæ lapsum, vt diceret: descriptionem Galeni Cubebarum esse eandem cum descriptione Myrti agrestis Dios.

Cubebe Serap. Myrtus silu.

In Vet. Dios. titulo habetur: *περὶ μυρσίνης ἀγρίας, ἢ περὶ μυρσακάνθης.* Exordium verò capitis, tale vterque Vet. Sarac. codex habuit: *μυρσίνη ἀγρία ἡ ἐξυπνοφόρος, ἧς διακόπτουσι πολλοὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐν τῷ ἀγρῷ ὄντες, ἵνα μὴ ἐν τῇ οἰκίᾳ ὦσι τὴν ὀσμὴν ἐνοχλοῦσαν.* μυρσίνη ἀγρία τῇ ἡμέρᾳ ἢ ἀφρακτοφόρος καλεῖται λυγοειδὴς &c.

Lectionis Dios. varietas. Oxymyrsine.

Inter reiectanea Dios. quæ tamen aliqui retinent, sunt hæc nomina: *μυρσίκανθα: ἡμέμυρσα: ἐξυπνοφόρος: μυρίνη: μυάκανθα: ἄγνος: πτέρυγιον: αἰγάγελος: ἀκάνθος: ἄκανος: ἄκνησις: κίνη: λυγκλὶς: χαμαίκλαδος: χαμαιπίτυς: ξυλοπὸς ὑγρανίης: σκορπίτις γένος ἱμαντώδης: ῥαμνάδες ῥίσσαι.* Confusa sanè nominum, vt sono ita significatione, differentiarũ farrago, sine dubio ab ineruditorum barbarie & inconsiderantia inuecta, alioqui dissimilibus admodum plantis, si pauca quædam eximas, quæ huic quadrare queant, conuenientia. Proinde non malè, nostro quidem iudicio, quorundam doctorum calculo, [quamuis id alicubi, vt & hic fortè, citra delectum factum videatur] expuncta atq; reiecta.

Myrtacantha Myrtus sacer. Oxymyrsine. Myacantha. Agnus. Scinetus. Mimbra. Castagelas. Anangelas. Acanos Oenuros. Cine. Lychnus Chamapityi. Chamamyrta. Cyrenia Genus Heraclei. Ruscus.

Idem Dios. c. statim sequente Lauro Alexandrinæ tribuit folia Oxymyrsines, sed maiora, [quamuis quædam exempl. pro *μείζονα* habeant *μαίζονα*.] molliora & albidiora. Radicem eidem quoque similem, maiorem tamen, & odoratam & molliorem. Item cap. de Phu: Adulteratur [inquit] Ruscі [*ἐξυπνοφόρου*] radicibus admixtis. Sed facilis est cognitio. Duræ enim sunt hæ, & ægrè frangi possunt, citra omnem odoris gratam iucunditatem.

Idem denique Hypoglossum, Myrto syluestri [*μυρσίνῃ ἀγρίᾳ*] similem ait. Quin & Theoph. hanc apertè satis insinuasse videtur, *καρπυνύφιον* nomine, sic scribens: Lauri Alexandrinæ illud proprium, quòd in folio fructum habeat, sicut & Ruscus: [*καὶ ἐξυπνοφόρον*] vtrique enim fructus ex foliи ipsius dorso enascitur. Ideò *ὑπογλώσσῳ* dixit, quia fructus ex circumplectente folio velut conceptaculo emicat, *ἀφ' οὗ καὶ ἐφύοντο τὸ εἶδος ὑπογλώσσοις ἴσοι.* Gaza circumscriptione quæ nobis non placet: eam vocem expressit, fructum foliis interceptum gerentia. Nihilo felicius, vt dicebamus, Marcellus Virg. folia inter se fructum amplexa. Nam quid sibi vult illud: folia inter se? Nec vocis vim, nec rem graphicè designat.

Dios. superflua nomina sapè citra delectũ reiecta. Centromyrsine Theophr.

Gaza & Marcell. caligo.

Virgil. *horridam Rustum*, & *aspera Ruscі vimina* dixit: & *cuspidatam vertice Myrtum*. *Horridam* quoque *Ruscum* dixit Colum. in suo Poëmate Geoponico. Porrò Myrti syluestris acceptio ambiguà, quà nunc veram Myrtum sponte nascentem, nunc Ruscum denotat, in errorem non semel adduxit Plinium, vt non distingueret. Idem quoque parum scitè Ruscum Latinorum ab Oxymyrsine Græcorum diuersum esse putauit, vt abundè cognoscet qui ea considerauerit, quæ lib. 23. cap. 9. prodidit. Hic rursus Ruscum quæ & Oxymyrsine dicitur, manifestè cum syluest. Myrto, sponte passim nascente confundit.

Horrida & aspera Ruscus. Plinii errores.

Ruscum Verrius.

Ruscum, inquit Verrius apud Festum, amplius paulò herba est, exilius virgulto, fructibus non dissimile Iunco. Huius colore mulieres vtì solitas, meminit Cato.

Scio, insit Hermol. fructum huius Cubebas *Maurice* vocatas credi: quod quàm verum sit, diligenter animaduerti cupio, præsertim ab iis dissentiens, qui id affirmant. Nondum inuenimus apud Serap. Oxymyrsinem esse arborem ferentem Cubebas, vt dixit Leonicenus. Minori, inquit Leonicenus, errore dubitauit Plinius, nunquid Oxymyrsine esset Ruscus, an alia arbuscula, tanquam syluestris à Myrto satiua differens, quam Serapio Arabs affirmauerit, Oxymyrsinem esse arborem ferentem fructum, qui apud Arabes Cubebe vocatur. Neque eò tantùm fallitur Serapio, quòd Oxymyrsines fructum, de qua scriplit Dios. putet esse Cubebas, sed ob id etiam, quòd Carpesium, de quo Gal. non autem Dios. facit mentionem, Cubebas esse opinatur: nam neque idem est Carpesium atque Oxymyrsine: & licèt Arabes, in quorum numero etiam est Amic. pro Carpesio Cubebas accipiant, aliud tamen significare Carpesium apud Græcos, quàm grana illa minuta, quæ Arabes Cubebas vocant, indicat Gal. in lib. suo de Theriaca ad Pisonem. De Carpesio plura alio loco scribemus.

Ruscі fructum non esse Cubebas Hermolai. Plin. mot. Serap. error. Amic. reprob. Cubeba Arabum.

Marcellus Ruscum propter vsum aduersus mures *Myacantham*, id est, Murinam spinam dictam fuisse censet: Theophr. culpidatam Myrtum dici notat: sicque potiùs dicendum indicat, quàm spinosam.

Murina spina. Culpidata Myrtus.

Mirum Oxymyrsinen, à Gal. Paulo, & Aetio in simplicium censu præteritam, id quod & Cornar. obseruat.

Multi [inquiunt Monachi in Mss.] decipiuntur credentes Myrtum agrestem esse Cubebas, inter quos Simon Ianuensis, Pandectarius, & Luminare maius, dum volunt Myrtum albam, Myrtum agrestem siue Ruscum esse Cubebas, Burungi, Abrungi & alia plura. Myrtus alba non est Myrtus agrestis: Dios. separat. Ex Serap. apparet Myrtum agrestem non esse Abrugi: duo enim habet capita. Cubeba autem apud Græcos Carpesium vocatur. Miramur fatuitatem quorundam Iuniorum, qui conantur probare Myrtum syl. esse Carpesium, id est, Cubebas. Caput Serapionis de Myrto agresti ab indocto & malo interprete inscriptus titulus de Cubebis: quæ in calce capitis Serapionis scribuntur, interpretis iudicantur verba: quia interpres, scilicet Simon Ianuens. in sua claui in litera Kubebe, eadem verba ad literam [falsò tamen cum authoritate Serap.] ponit. *Hæc Monachi.* Quod si verum est, vt ipsimet quoque fatentur & asserunt, Cubebas esse Græcorum Carpesium, certum est Serapionem Myrtum syl. siue Ruscum vocasse Cubebe, quicquid satagant Monachi, non distinguentes Galeni Carpesium à Myrto syl. Dios. ac proinde temerè culpam in interpretem reiicientes.

Ianuensis Pandectarij & Lumin. error. Burungi. Abrungi. Serapionis vitium. Monachi explodentur cum Serap. eiusque interpres defenditur.

Matth. quoque, Lacuna & Camer. consentiunt Arabes Cubebas vulgò dictas cum fructu Ruscі confundere.

Ruscum Anguillara opinabatur esse Serap. Cubebas, & secundum eundem Galeni. Sed & hic ipse error ex Arabum confusione ortus, vt sensit Camer. Nullum enim dubium, apud Serap. vt dicebamus Ruscum & Carpesium Galeni vocari Cubebe, si communis versio vera, & quod plus est, inter se confundi.

Eucharius Bruscum spinosam arborem dicit, vt de re sibi ignota temerè pronuntiasse videatur, nisi fortè intelligat Agrifolium, quod Ruell. &

Ryffio

Digitized by Google

Ruscus arborescens seu Agrifolius. Ryssenus.

Ryssio dicitur Ruſci 2. genus, & Ruſcus arborescens, de quo suo loco.

Apud Ryssium est falsa icon: nec vnquam eum vidisse talem Ruscum certum est. Et tamen autor est Lonicerus eandem iconem ponere sub titulo Ruſci Officinarum, & ignorantiâ maiori addit idem, Ruscum quo Pharmacopœi apud nos vtuntur, differre à Ruſco vero, non enim ferre fructus, vt ille ex foliis, sed ex particulari pediculo: quanquam vbi hunc pediculum viderit, incompertum habeamus. Profectò ridiculum quod ait, Ruscum horrendo suo aspectu Vespertiliones abigere seu arcere, qui non consideravit id accidere, ab infesto foliorum densè hærentium spiculo, quorum compunctu abiguntur.

Lonicerus cens.

Matth. reprob. Turnerus.

Turn. conqueritur Matthiolum Ruscum nimis angustum, Myrtum nimis latum foliis pinxisse. Sed in ipsa quoque Turneri historia error commissus, in qua figura apposita nomine Sabinæ, videtur ad Myrtum referenda, quamuis parum bona.

Turnerus.

Fab. Columna apertè testatur, nullam aliam Myrtum sylu. apud Dioscor. atque Plin. esse præter *μυρσίνην ἀγρίαν & ἡμερωτέραν*, à Romanis Ruscum dictam, vt idem Dioscor. ait, & Plin. etiam testatur, sic à Castore dictam, atque nomipis tantùm varietatem esse, etsi plantarũ historiæ Lugd. compilator aliter somniet.

Hist. Lugd. scribler.

Pro Ruſco apud Dorsth. malè ponitur icon Vitis Idæ angulosæ, malè etiam Ruscum Germ. Beydelbeer vocat.

Synanyma Linguar. Bruscum Offic.

Porrò Ruscum, quem ineptè officinę *Bruscum* vocant, à nonnullis *Scopam regiam* vocari scribit Marcell. empiricus vetus autor: Scribonius Largus quoque sic vocat, & *Myrtum syluestrem*. Germ. Meußdorn / à muina spina nomine mutuato: Item Ruſchken / Brusch & Brusken / Myrtendorn / quasi Myrtum spinosam dicas.

Scopa regia. Myrtus syluestris. Myrtus spinosa.

Had. Iun. Beerbesien Belg. id est, Scopas vocat. Cordus apud Germanos nomine carere tradit, vt mirum sit Cornar. iisdem Wilde Myrten dici, asserere audere. Vbinam audiuit? Belg. Steechende Palm / Autore Had. Iun. quòd nomen, nostro iudicio rectiùs Agrifoliæ competere & aliàs iisdem Meußdorn. Gallis *Brusc*, inquit Matthiol. fortè quia ita à quodam nouitio Pharmacopœo nomine à Lanno defexo audiuerat. Alioqui hic sonus Gallorum non est, qui potiùs *du Bruscus* aut *Brusc* dicerent, sed Italorum, qui *Ruscо* vocant. Sunt tamen qui iisdem Gallis *Brusc* dici notent. Item *Meurte sauuage*: Frellon. Quibusdam *Bouys piquant*: id est, Buxus pungens. Hetruscis *Pungitopi*, eo quòd circumligarus à carnibus mures arceat. Hisp. *Brusco*, teste Had. Iun. Sed Lacuna notat Castil. *Iusbarba*, Portug. *Gilbarbeya* dici. Amatus scribit Lusit. dici *Sfalendro*. Angl. Buchholme vel Buch Italiis Bucher browme / vel Bochtis Browme: quibusdam Petigre. Bohem. Geblicerylada. Burgundi *du Fricon* vocant.

Cornar. negatur.

Buxus pungens.

Locus.

Dioscor. prodidit, nasci in asperis & præruptis locis. Cordus notat in Germania nascentem à se non visam, nec ab aliis ibidem nasci audiuisse: propterea nullum eius Germanicum nomen expiscari potuisse. At in Italia facilè & sponte sua gignitur, multis in locis, secus itinera aspera & sepes præcipuè propè Bononiam.

Curio.

In Germania nostra, seu se quidem patitur, & à fatu prosilit. Semen eius & obsertum Tragus pertriennium sæpe intra terram delitescens, tandem erumpit, & in mediocrem euadit fruticem, seu fructum non profert, quod rigidioni apud nos hyemi ascribi debet.

Norimbergæ hiemem nisi clementiorem non ferre, inquit Camer. sed locis subtetraneis asseruatam & ineunte vere loco vmbroso collocatam baccas rubras in horus suis producere. Ruscum plantauit Tiguri Gesnerus: qui cùm fructum non ferret, & multi ab vna radice coliculi prodirent, distraxit in quinque plantas, & partim loco vmbrosiore, partim magis aprico posuit. Crescunt autem [inquit] omnes, & nullum videntur solum aspernari. Ideoque suffruticem vinacissimum dicit alibi, additque: Plantam vnam ante 18. annos è Sabaudiæ horto secum attulisse, nescire cuius tũ ætatis. Ab eo tempore in hortulo suo pulchrè viruisse per totum annum, [quamuis bis aut ter in hortos translata diuersos fuisset] Vere germinasse, & veteribus arescentibus coliculos nouos prompsisse: florusse etiam aliquando, & florum rudimenta vel hyeme in medijs foliis ostendisse. Fructum quidem toto illo tempore nullum ne inchoasse quidem. Radicem videri talem esse, qualis ferè Hypoglossi & Polygonati: ideóque tam diuturnam pedis altitudinem non excessisse: nec minutam nec multiplicatam, nisi vt dictum. Refractos à radice coliculos seorsim germinaturos arbitratur.

Camer.

Aut.

Copiosè etiam prouenit in Anglia Essexiæ, Cantio & Barcia, teste Turnero. Nos Monspelii passim crescentem obseruauimus, etiam ad altitudinem duorum cubitorum, maximè propè castellum nouum. Inter Lugdunum & Viennam Allobrogum spontanea frequens, & toto etiam tractu Narbonensi. Vidimus & plantas è semine natas Tiguri in horto D. Io. Funckii. In Burgundiæ quibusdam montibus asperis & saxosis nihil frequentius, potissimùm circa Clareuallum, oppidum elegans E. C. Wirtemb. vnde in hortum Monsp. plures transtulimus, quæ à multis annis iam durant: sed ramis florent: fructum nunquam protulere. Et quasi in eodem semper statu permanent. In Italiæ sepibus & saxosis passim obseruauimus, in Euganiis montibus cum baccis Februario vidimus. In Belgio non nisi hortis colunt, vt & Basileæ D. Platerus. Floret hyeme, & fructus seruat (vbi ferre solet) vsque ab alterum prouentum.

Tempus.

Primo vere virentes & teneros admodum turiones promit, qui ebi aliorum Asparagorum modo possunt, vt dicetur mox. Autumno semen perficitur. Radix & tota adeò planta Paranii & Venetijs copiosè vendi solet.

Vires & Vsus. Vrinas ciet. Menses. Calculos. Iterum. Vrinæ stillicidium. Cap. dolori. Capitis dolori. Serangurię.

Folia & baccæ in vino potæ vrinas cient, menses pellunt, & calculos vesicæ frangunt. Morbo quoque regio, vrinæ stillicidio, & capitis dolori medentur. Sed & radicis decoctum in vino potum, eosdem illos præbet effectus. Potrò & cauliculi pullulare incipientes Asparagorum vim ac olerum modo in cibo sumuntur: sunt autem amari, vrinásque cient. Dioscor. Ruſci radix decocta (inquit Plin.) bibitur alternis diebus in calculorum valetudine, & tortuosiore vrina vel cruenta. [Sic *στραγγουρίαν* reddit. *Tortuosiorem* igitur cum Dal. intelligimus molestam, torquentem, quæ velut tortuosa exit ac procursu veluti diuiso, ob crassum humorem impactum vrinario meatui, vel ob hypersarcosin in vrinæ via extumescentem, louiq; meatum impedientem.] Radicem prudie erui oportet, posterò manè decoqui: ex calentarium vini Cyathis duobus misceri. Sunt qui & crudam radicem tritam ex aqua bibant, & in totum ad virilia, [virilium morbos, præsertim vrinæ difficul-

Calculis. Ischuria. Vrinæ stillicidio. Cap. dolori. Capitis dolori. Serangurię.

Collatio. Dosis. & extendi modus.

tates & calculos. D.] cauliculis eius in vino & aceto tritis: nihil vtiliùs putant. Radix eius in honore est, decocta vino ad renum dolores pota, & difficili vrinæ, præcipuéque crassæ, & graue olenti: morbo regio, & vulvarum purgationi trita cũ vino. Cauliculi quoque incipientes, Asparagorum modo in cibo sumpti, & in cinere cocti: semen cum vino potum, aut oleo aut aceto calculos frangit. Item in aceto & rosaceo tritum, capitis dolores sedat & potum morbum regium.

Nephritis. Vrinæ fortior.

Plin. error.

Cæterùm vehementer errat idem Plin. quando Chamæmyrsines siue Oxymyrsines eandem naturam tradit, cum Oleo Myrteo, nempe adstringentem, nimirum nominum similitudine deceptus, in quem errorem bis & diuersis locis impegit, nempe lib. 15. cap. 7. & lib. 23. cap. 4. Cùm prorsus diuersa sit ac potiùs contraria natura Oxymyrsines seu Ruscí, quæ aperiens & Diuretica: & Myrti, quæ cohibens & adstringens. Præterea ex Oxymyrsine oleum fieri à nullo alio. Authore proditum, non leui argumento ignoranter Plinium hæc inter se confudisse, de qua re & suprà plura dicta sunt. Idem Plin. Herbis sponte nascentibus inquit, vtuntur in cibis: In Italia nouimus. Fraga, Tamum, Ruscum &c. veriùs oblectamenta quàm cibos. Potuit, [insit Marcellus Virg.] in vsu medicinæ aliquo & sanitatis quondam, vt Dioscor. ait, fuisse. Nunc in nullo honore est. Aliquibus locis tamen scopæ ad purganda pauimenta ex ea fiunt. Pueri etiam rubentes baccas ex foliis eius decerpentes ceu Ceratis per ludum se illis ornant.

Scopæ.

Aduersus morsus.

Rustica postremò plebs in carnario suspendit: tuenturque eo à murium iniuria pernas & casei sui fiscellas: neque enim acuminata in cuspidem foliorum eius cacumina penetrare animalia illa audent. Sed dicat quicquid velit Marcellus, qui cùm Medicus non fuerit, non mirum sensum nobilissimæ, huius stirpis vel nescierit, vel hodie nullum esse crediderit. An igitur si ab eo aut Italis in vsum non vocetur [de quo tamen vehementer dubitamus, qui scimus Italos ad seligenda vtilissima quæque medicamenta solertissimos esse: cur enim hanc negligerent, quâ tam præstanti tantoperè abundant?] ideò *in nullo vsu ac in nullo honore esse dicemus.* Amatus sanè Lusitanus radicum vsum quotidianum prædicat ad infarctus & obstructiones tollendas, in quo casu & ipsi non parum conferre multoties experti sumus. Harum quoque præcipuum vsum celebrat Dod. Temperatè calidæ sunt, ac essentiæ tenuitate mediocriter quoque siccantis. Vt non in Ictericis modò, secundum Veteres, sed ipsis adeò hydropicis obstructionibus, magna vtilitate præscribi posse & solere sit certum.

Marcellus non quadrat.

Obstructiones

Temperã.

Dignum profectò notatu Bartholom. Cabrol non ignobilis Chirurgi Monspelienſis experimentum. Is Ruscí radice copiosè infusâ in aqua, potáque manè & serò per se, & in pastu vino permixta, aliísque cibis, vt insculis, ipsíque adeò panis, vnius mensis aut quinque septimanarum spatio alcitenus curauit Ioannam Ianinam filiam Monspelienſem. Nam sub finem prædicti temporis ad apertã & hiante vuluã magno impetu profluxerunt aquæ circiter libræ [vt ille scribit] octoginta, sine vlla intermissione. Eodem morbo & remedio curata Catharina Turle, & simili planè euacuationis modo. Acta perfectè sanitas, vt viginti etiam annos sospes & incolumis superuixerit. Sic ille notauit. Nos exiti vacuationis modo ac impetu potiùs hydropem matricis diceremus, cùm vix credibile nobis videatur tantam aquæ

Epocrisis mentiens non affuit, sed potius hydropi vteri.

Aliud.

vim ex abdominis capacitate impetuosè & continuato fluxu, sine immensa virium ac fortè etiam vitæ iactura euacuari posse. Iudicio tamen & fidei senis ac ferè octogenarii Chirurgi nihil detractum volumus. Ipsam interim rationem Medicinæque τὸ πιθανὸν obiter inspici par fuit. A nobis verò eiusdem radicis & Iridis atque fœniculi decocti ex aqua continuato vsu, [exhibitis interim etiam eradicatiuè purgantibus aliquoties, administratisque cæteris ad rem pertinentibus, potissimùm omni præterea dicto, interdicto potu] Textorem Seluertianum [pagus est Comitatus Montbelg.] sexagenarium, cui pedes & abdomen totum in augmentum propemodum tumebant, ipsúmque adeò scrotum capitis pueri amplitudinem æquaret, vnius tantùm mensis spatio D. G. tanta felicitate persanasse, vt ipsemet, sub mensis finem pedes ad nos, & sæpiùs postea gratiam habiturus & relaturus profectus sit. Sed per vrinas pariter ac sedem ordinatis propemodum interuallis exhausta fuit aquæ moles, & viscerum infarctus reseratus. Aliquot tamen annis pòst, satis salubriter transactis, cùm ad genium rediret [erat enim homo apprimè deditus vino] eodem morbo correptus, sed tam graui, vt iam ingrauescente senio, & calore natiuo propemodum suffocato, nec his, nec aliis esset remediis locus: quod in iuniorum gratiam hic annotare placuit.

Asciti curationis experimentã Autoris.

Turionum quoque propago, viscerum & ductuum farctui vtilissima, nec secus ac in Officinis Asparagi vsurpari solita. Semen etiam miscetur eodem scopo Benedictæ laxatiuæ & Lithontribis, monente Loh. Verùm quia Asparagi non obscurum amaroris gustum relinquunt, in medicamentis potiùs quàm in cibis expetuntur: sunt enim crendæ vrinæ, aperiendíque obstructionibus perquàm idonei, teste Matth. In Italis passim ipsum fruticem in scopas concinnari vidimus: deinde fronde eius de industria carnibus, caseis, & cæteris eiusmodi circumligatâ glires, mures ac vespertiliones arceri, qui vsus & Pungitopi, vt dicebamus, apud Hetruscos ei nomen dedit. Eiusdem lentis ramulis ad colligandas vites vtebantur Antiqui, vt discimus ex Virgilio. Serapio ex antoritate Pauli dicit bonum gutturi esse, & adstringere ventrem: vbi autem Paulus id dixerit de Ruscó siue Cubebis, vt vocat Serapio, nondum obseruauimus: fortè confundit ex Paulo plantam aliquam cum eodem Ruscó, vt confundit, quod antè dictum, Carpesium Galeni.

Virgilius.

Serap. citat Paulum.

CHAMÆLÆA.

CAP. XLI.

Inscitia. ratio.

TAm obscura, támque intricata est Chamelææ historia, ab Auctoribus tradita, vt coactus fuerim, euitandæ fallaciæ & obscuritatis gratiã antequam ad plantas nobis cognitas deueniamus, primùm ex Veterum placitis, & in genere, de ea tradere, neque id quidem hoc ipso loco, ob nominum affinitatem & confusionem in præcedenti cap. plus satis expolitam: quanquam aliàs Lauretiis quoque haud infeliciter subiuncta fuisset.

Pyrus agrestis Acmelos Cercum. Cnidium. Heracleã. Citracaciã. Elæagnum Oleastellum.

Dioscoridi χαμαιλέα [inter alios χαμαιλέα ἄκανθα: alii χαμαιλέα ἔχις, aut ἀσπὶς: alii χαμαιλέα ἰσάτις: alii χαμαιλέα ἄκανθος: alii χαμαιλέα Cnicus: alii Chamæa: Rotundifolium Cnicum: alius Elæagnus: alii Oleastellus.] frutex est è cremorum genere, ramis quadrangulatis, foliis Oleæ similibus, sed tenuioribus, densis & amaris, lasi-

gustu

guſtatu linguam mordentibus & arteriam lancinantibus. Idem ait Thymelæam aliquibus Chamelæam dici: ex Thymelæa eſſe granum Cnidiũ, fallique eos, qui id Chamelææ fructum cenſeant: foliorum ſimilitudine decepti.

Plin. mendoſe.

Plin. quoque Chamæleam ſimilitudinem foliorum Oleæ habere tradit: eſſe autem amara, odorata (quidam Codices legunt nigra, odorata: alii amara & odorata Herm.) in petroſis, palmum altitudine non excedere: hæc lib. 24. capite 15. At *alibi*, nempe lib. 15. cap. 7. dixerat: Oleum fieri ex Oleaſtro, tenue id, multóque amarius, quàm Oleæ, tantùm ad medicamentum vtile: cui ſimillimum ſit ex Chamelæa frutice fixoſo (ſarmentoſo Cornar.) non altiore palmo, foliis Oleaſtri, baccíſque. Hîc Dalechamp. ſcribit: Oleæ ſimilitudine, quæ Baccifera eſt, Plinium decipi: baccas non gignere Chameleam. Verùm Dalechãpii cenſuram nobis nullius ponderis videri, indicabitur capite de Chamelæa tricocco. Plinius lib. 13. cap. 2. de Thymelæa agens, eam aliis Chamelæam dici ſcribit. Vnde manifeſtum videtur, eum lib. 25. cap. 7. per Chamelæam herbam intelligere Thymelæam, de qua pòſt. Multùm, inquit, infra hunc ſuccum (Euphorbii) eſt qui in Gallia fit ex herba Chamelæa granum Cocci ferente. Fructus Hammoniaco ſimilis eſt, etiã leui guſtu os accenſum diu detinens, & magis ex interuallo donec fauces quoque ficcet.

Thymelæa

Placet & Dalechamp. iudicium: ex Chamelææ ſolus tuſis ſuccus exprimi poteſt: verùm quod legerimus, præter Plin. alius nullus autor id prodidit. Eum exiſtimat idem noluiſſe id vertere quod Dioſcor. ſcribit: Thymelæam farinam vuæ acerbæ ſucco excipi & in paſtillos digeri.

Ex his Plinii placitis ſimum illud figmentum prodidit Hermol. quando ait Chamelæam fruticem eſſe petroſum, ſimillimum ei Oleum meſſe vt Oleaſtro, ob id à quibuſdam Oleaſtellum & Oleam Cilibracam vocari, auctore Columellà, Sirapam (Oluarum condituræ antiquum genus) inde cõdi ſolitam ſcribente. Addens paulò pòſt, noſtri & hanc, & Thymelæam præcipuè Caſiam videntur appellaſſe Theophraſt. Cneoron, Higino id apud nos Caſiam interpretante, cuius duo genera ferunt &c. *Hæc Hermol.* Vt videat & aduertat lector in quanta pericula ſe alioſque coniiciant, qui tantâ ſecuritate aliorum ſcripta pro ſuis venditãt, nec illa tamen probè intellecta, aut ſuis interſuta, quod paſſim Hermol. facit. Quis ferat eum ſimillimum Chamelææ oleum facientem cum Oleaſtri Oleo. quanquam quid oleaſtrum vocitarit, eum neſciuiſſe facilè deprehendimus. Sed longè periculoſior eiuſdem error, quando putat Chamelæã eſſe Oleam Cilibracã Colum. lib. 12. cap. 49. quamuis in noſtro Baſil. codice legatur Calabricam, quam ſcriptor ille propter ſimilitudinem Oleaſtellum quibuſdam vocari ait: quem Hermolai errorem, doctè ſanè & ſolidè refutat Marcellus.

Hermolai figmentum. Oleaſtellũ Olea Celebrata.

Caſia. Cneoron. Hermol. ſeuèr caſtig.

Eiuſdem periculoſus error refut.

Heraclian, (inquit idem Marcellus) id eſt, Herculeam vocari etiam Chamelæam ex Dioſcoride dictum, credimuſque nos factum id nomen ex antiqua fabulâ fuiſſe, quam ex Pindaro in Oleaſtro ſuo loco retulimus, quòd ſcil. Hercules ex Scythia Coronatus Oleaſtro in Græciam redierit: & quoniam ſimilis Chamelæa Oleaſter ſit, & Oleaſtro Chamelæa ideò ſimilitudine decepti aliqui non Oleaſtrum, ſed Chamelæam Herculeam vocauerint Hunicem & Coronam.

Chamelæa Herculea.

Adiecimus quòd alii omittunt, & hoc nomen, χαμαιδάφνη: chamelæa nigra: error tamen is eorum eſt, qui Græcarum vocum ſimilitudine decepti, chamelæonem cum chamelæa miſcuerunt. Neque enim nigredo chamelææ competit: qui colore nigro à candido diſcernitur, chameleon eſt. Et quoniam nihil in chamelæa id cauſæ haberet, inutiles eas voces & Marcell. & plerique interpres expunxerunt.

Chamelæa nigra. Quorundã error refut. Chamæleõ.

Erraſſe autem in duabus his plantis non Græci tantùm, ſed & Arabes, & hi quidem inter medicos probatiſſimi Serap. & Auic. videntur: qui Mezereon, quæ Chamelæa hæc Barbaris eſt, deſcribentes, multa quæ Chameleoni debentur illi attribuerunt: & è diuerſo: Poterúntque volentes id certiùs in Chamæleonis & Mezerei hiſtoris videre.

Græcorum & Arabũ error refut.

Sunt chamelææ huius appellationes aliæ quoque adductæ, ſed impropriæ, & ex aliis plantis importunè ad hanc relatæ, vt ſpecialiùs quoque in Thymelææ hiſtoria patebit.

Nomina reiecta.

Ruellii erorẽ, chameleam cum Laureola folio deciduo confundentis, in huius hiſtoria deteximus, quem, licet grauiſſimum, more ſuo ex Hermol. ſuxerat: & ex Ruellio Tagaultius, doctus alioqui medicus. Tam lubrica ſolet eſſe ſecuritas ſua, & oſcitans confidentia in alios, vt quà primùm data porta eſt, tectis oculorum & rationis facibus, præcipites agamur in hiatum erroris.

Ruell error. Item Hermol. & Tagaulti.

Sic autem hic ait: Mezereon Serap. indubiè chamelæa eſt Dioſcor. Meſue verò, vt plerique omnia chamelæam cum Thymeleã & vtramque cum chameleone nigro pudendo errore commiſcuit: in quo etiam grauiter peccauit eius præceptor Auic. Itaque nihil certi de Mezereo ex eorum ſcriptis ſtatui poteſt. Theophraſt. verò chamelæam Cneorum & Cneſtrum vocauit: ita à Cneoro, vt puto, deriuata eſt vox Mezereon, quam vocem factionis Arabicę Scriptores & Barbarę eorũ officinæ quaſi lethalem & viduificam interpretãtur. Veneno enim proximum eſſe Mezereõ ſcribit Meſue, quod tamen de chamelæa vel Thymeleã nuſquam, quod ſciam, legitur. Sed de chameleonte nigra ſcribit Gal. quod radix eius habet quid venenoſi. Falluntur qui Granum Cnidium vocatum ex hoc ſuteculoſo frutice, chamelæa inquam, naſci autumant, foliorum ſimilitudine decepti. Thymelææ namque fructus eſt, quæ folia habet chameleę, anguſtiora tamen. Quo fit vt Meſ. turpiter lapſus, ſi per Mezereon, vt quibuſdam videtur, chameleam intellexerit. Scribit enim folia eius ſimilia eſſe foliis Oliuæ, ſed maiora. *Hæc Tagaultius.* Qui dum Meſuem erroris inſimulat, ipſe quoque parum oculatus reprehenſionem meretur. Confundit quippe plantarum diuerſarum nomina & deſcriptiones, quas ex aliis vt ex Ruell. tranſcribit, ſpeciatim Chamelææ, quam dicit cum illo lacte manare: vbi autem galeni lacteum chamelæam viderint non demonſtrant. Ruellii Chamelææ deſcriptionem poſuimus ante cap. de Laureola decidua. Aut potiùs ex ipſomet Meſue hunc errorem vterque hauſiſſe videtur, qui Mezereon Lactariarũ maximam dixit, quod hi ad chamelæam, cui neutiquam id competit, ex Veterum hiſtoria retulerunt.

Granum Cnidium.

Meſue error.

Tagaultis reprehẽ.

Monachi etiam Chamelææ & Thymelææ tribuunt lac, vt ſuo loco dicetur. Meſuem longè aliter interpretatur Cæſalp. vt annotatum cap. de Mezereo. Syluio Mezereon Serap. eſt chamelæa Dioſcor. Mezereon autem Meſ. eſt Thymelæa Dioſcor. cum verò differentias eius deſcribit Meſues, Mezerei nomine vtramque & præterea chameleontem vtramque comprehendere videtur cum Auic. Cordus quoque teſtis eſt chameleam

Almedor. lapſus.

Mezereon. Chamelæa.

ab Arabibus & Pharmacopolis Mezereon appellati.

Cornar. explod. Clamitat Cornar. esse hodie qui cum Daphnoide Chamelęam confundant itidem Zeilandt appellantes: vulgi in eo morem secutus, quod publica delicta carpens ipsum tamen remedia adferre nescit. Nam nec ipsum eas plantas probè distinguere potuisse, sub Laureola decidua dictum.

Brunfelf. derisus. Iactat se Brunfelf. in Exegesi sua simplicium, Dioscoridem Chamelęam, id est, Mezereon herbam vidisse se in Officina aucuparia, ne per latum quidem vnguem discedentem à Dioscoridis descriptione. Nihil ei testabat, quàm vt clamitaret, ἴσμεν, ἴσμεν. Sed sibi vidit, nec cuiquam alteri, dum qualem & quantam viderit, propria descriptione non declarauit, quod optassemus sanè: alioqui suspecta nobis ab eo pro legitima Dioscoridis Chamelęa habita, qualis certè, quæ ad amussim eius descriptioni in omnibus satisfaceret, nondum nobis hactenus innotuit.

Qua sit genuina Chamelaea Dioscoridis. ad. huc dubitatur.

Pyrus Ochne. Bdelyra Cicaceiō. Lonicero Chamelęa etiam *Pyros Ochne* dicitur, si [inquit] πυρὸς ὄχνη scriberetur, esset Tritici palea. *Bdelyra* quoque dicitur, id est, *execrabilis*. *Citoracium* ad effectu lauandi. Hebraicè dici posset *Salith ſiaphla*, id est, humilis Olea.

Humilis olea. Aequinoct. Cæterùm Chamelææ vocem multis plantis attributam manifestum est. Alicubi enim pro Oleę generica specie loci tantùm differentiâ distincta, posita: vt Olea Calabrica Colum. vti dictum. Item de Olea Aethiopica & Ligno Rhodio, vt notatum lib 3. Hæ autem plantæ nihil habent commune cum Chamelæa de qua hoc capite. Sunt verò & aliæ, quæ in quibusdam accedunt, vt Laureola folio deciduo, quæ quibusdam Chamelæa dicitur, vt ostensum. Chamelęæ hirsutæ nomine fruticem proposuimus à vera Chamelęa tamen diuersum. Daphnoidem confundi cum Chamelęa per Arabes, existimant aliqui, vt antè declaratum. Chamelęam dici de Thymelęa, clarum fiet ex capite proprio. Est præterea Chamelęa Monspeliaca tricoccos, de qua paulò pòst. Sequetur Chamelęa subtus incana. Sesamoides minus Dalech. aliqui Chamelęam faciunt, de quo proximo capite. Nerium alpinum ab aliquibus Chamelęæfolia dicitur.

Olea Calabrica. Lignum Rhodium.

Chamelaea hirsuta.

Thymelaea.

Chamelaea trucesc. Chamelaea incana Sesamoides minus Nerium alpinum.

Fuchsius absurdissimo errore Chamelęæ substituit Polypodium, secutus authoritatem supposititi libri Galeni de succedaneis, quem errorem ante nos & Sylvius reprobauit. Camerar. & ante eum Dod. substituunt Laureolam folio deciduo, vti dictum iam suo loco.

Substituit. Fuchsii absurdus error.

Vires Chamelęę ex Veterum præscripto hæ sunt. Folia gustu linguam mordicant, & arteriam abducunt. Eadem per inferna pituitam bilémq; detrahunt, maximéque si in catapotio assumantur. Vni siquidem Chamelęæ parti duplum Absinthii adiicitur, ex hisque aqua aut melle exceptis catapotia finguntur: & ea quidem in ventre non liquescunt conficiuntúrve: sed prout deuorata fuerint, ita per aluum egeruntur. Eadem folia trita melléque excepta sordida, & crustosa vlcera repurgant. *Hæc Dioscor.* apud quem & vinum chamelaites ht, si, vbi floret, chamelęę fruticem cum foliis contusum cribratúmque duodecim drach. pondere in musti congium mittas, & post duos menses vinum transfundas. Hydropicis, hepaticis, delassatis auxiliatur: itémque fœminis, quæ à partu ægrè purgantur. Alius & ab isto discrepans chamelææ vius est apud Plin. quando ait: aluum purgat, detrahit pituitam bilémque, foliis in duobus Absinthii partibus decoctis, succóque eo cum melle poto. Folus impositus & vlcera purgantur. Aiunt, si quis ante Solis ortum eam capiat, dicátque ad albugines oculorum se capere, adalligatà discuti id vitium. Quoquo modo collectam iumentorum pecorúmque oculis salutarem esse. Sed superstitiosum & vanitatis plenum est remedium Plinii ad albuginem, vt mirum sit, tam grauissimum virum eiusmodi nugis fidem adhibuisse. Gal. chamelęæ amaram qualitatem prædominantem tribuit. Quare & sordida valdè vlcera, & quæ maximas crustas habent, cum melle repurgare posse. Paulus drachm. quatuor chamelęę in aqua mulsa cotylis duabus coctas, donec quarta pars supersit, dat: & catapotia ex duabus Absinthii partibus & vna chamelęę dicit purgare, vt Elleborum.

Vires & vsus. Nota.

Purgantes pilulæ.

Mira pilularum ratio. Vlcera sordida.

Vinū Chamelaites. Eius vsus.

Petus.

Albugo. Oculorum pecorum.

Plinij vanitas.

Vlcera crustosa.

Dosis.

CHAMELÆA TRICOCCOS.

Descriptio

FRutex est Chamelæa tricoccos cubitalis ac bicubitalis, minor quàm Thymelęa Monspeliaca, magis sarmentosus, rugosus, lignosus, intortus, in ramulos plures diffusus: foliis retusioribus, latioribus, viridioribus, & tenuifoliam Phyliteam referentibus: inter quæ flores parui, luteoli, foliolis tribus constantes: quibus succedunt semina tricocca, primùm viridia, maturitate verò ruborem inducentia, in frutice suo perennia, vt sunt Lathiridis, Tithymali, siue Heliotropii verrucosi, dura, dentibus fractu contumacia, medullam albam continentia. Dentibus frangenti apparet manifesta amaritudo.

Folia.

Flores.

Semina.

Sapor.

Lob. rubentes bacculas tricoccas dicit, officulis præduris, lignosis, gustanti medullam fœtidam & præsiccam exhibentibus. Radix lignosa.

Clus. sic depingit: Surculosus est frutex, ramis palmaribus, interdum minoribus, præsertim calidis regionibus: foliis perpetuò virentibus, Oleæ similibus, minoribus tamen, nec incanis, sed viridibus, gustus initiò amari, deinde linguam vellicantis: flores habet exiguos, pallidulos aut flauos, tribus foliolis constantes, ex foliorum alis prodeuntes: fructum tricoccum Tithymali modo, pellicula primùm viridi, deinde per maturitatem rubra, amari & fœtidi gustus, obductum, durum, & vbi exiccatus fuerit fuscum.

An Chamelaea Monachorum Mezereon? Oliuella Olcastellū.

Monachi in Mel. fortè hanc Chamelæam tradunt his verbis. Chamelęa quæ etiam Mezereon est, & vulgò Oliuella & Olcastellum dicitur, & non remota ab vrbe [fortè Romà] versus mare plurimùm prouenit. Folia Oliuis simillima, minora tamen & quasi decurtata habet. Rami eius multi, tenues, duri, non recti, sed per terram circumquaque vt plurimùm deiecti, foliis pleni sunt, omni tempore. Videntur è longinquo monticuli foliorum speciosi, quasi arte parati: hodie quamplurimis cognita est. *Hæc ille.* Mirum est eos nihil

nihil de fructu & floribus tradere, ac ne saporem quidem foliorum dicere. Nostra etiam non ita humi deiecta procumbit, vt de sua tradunt. Quæ difficultates cauent, quominus confidenter audeamus asserere, eandem esse cum hac nostra.

Matth. in com. Matth. in suis com. in Dioscor. Chamelææ huius fructus tricoccos appinxit Thymelææ, euidenti fuco, sed sibi non insolenti. In postr. com. & hist. Germ. reiecit totam figuram, vel nullam posuit, fortè quia pœniteret figmenti.

Camer. epit. Camer. in epit. Matth. & historiam eius Germ. ponit iconem Chamelææ tricoccæ ex Gesneri anis figuris depictam ad meam plantam missam Gesnero ante 40. annos, quod non placet, vbinam de ea aliquid prodidit Matth.? Idem in horto Chamelæam veram alias tricoccon & Mezereon dici ait. At apertè in hist. chamelææ lac denegat, quod tamen Arabes in suo Mezereo expetunt.

C. Bauh. in Matth. Nec probatur nobis Casp. Bauhin. in Matth. Comment. nouissimè sub incudem reuocatis pro Matth. icone Chamelææ supposuisse iconem Tabern. in qua fructus tricoccos: (quæ fictitia nobis videtur, vt postea dicetur) maximè cùm idem nihilominus retinent Thymelææ iconem absurdâ cum fructu tricocco. Item addit hæc verba: Inter Chamelæam & Thymelæam Dioscor. differentiam fecit: at Serapio vtramque Chamelææ, sic Mes. Thymelææ, & Arabes Mezerei nomine expressêre. Chamelæa latifolia alba Serapionis. Thymelæa foliis magnis & tenuibus Mesuæ: Chamelæa Matth. Lac. Cordo in Dioscor. Dod. Gal. & in fol. Lugdun. qui duas habet figuras: Chamelææ 2. Cæsalpin. *Hæc ille* à quo in pluribus dissentimus, apud Serap. enim cap. 351. de Mezereone ex Dioscor. & Gal. referuntur quæ illi de Chamelæa tradiderunt, neutiquam verò quę de Thymelæa. Mesues quidem de Mezereone scribit quam vocem Syluius Thymelæam interpretatus est quod multi docti improbant: non enim de sola Thymelæa eo cap. scribit. Cordus Chamelææ tricoccæ nullam fecit mentionem apud Dioscor. cap. de Chamelæa. Lacuna quoque hanc non habet, sed tantùm iconem fictitiam ex Matthiol. & præterea malè eiusdem iconem Thymelææ cum fructibus tricoccis. Vtrumque etrotem & Lonic. commisit. Sic unus error plures parit errores. Præterea Hist. Lugd. non habet duas icones Chamelææ tricoccæ: vna est Dod. altera autem Matthiol. quæ non vera icon tricoccos. Quare non admittenda Casp. Bauh. reprehensio in eius Animadu. quâ autumat duas figuras & totidem descriptiones vnius plantæ ab eadem positas. Matth. scribit, suam chamelęam fructum ferre Myrti baccis similem, longiorem quadantenus & Oliuæ formam referre. Quod vel ex Plin. verbis fortè extorsit, de Matth. verò Chamelęa pòst.

Cæsalpinus reprehenditur. *Lacuna tacet. & Lonic.* *Hist. Lugd. errasse.* *C. Bauh.*

Apud Amatum quidem in Dioscor. satis apta huius Chamelęæ tricocci figura quamuis hanc nõ intelligat Amatus cum apertè Mezereon vocet, & quæ huic competunt tribuat illi.

Fus. & Lob. reprehendit. Meritò quidem Aduersa. increpant Matthiolũ, quòd hæc planta illi non fuerit cognita: ipsi interim carpendi qui flores quinis foliis fingunt & pingunt, cùm sint tantùm ternis.

Inquirendum an sit Chamelęa Bellon. quam in Cretæ monte Ida vulgò Psiloriti dicto cum Thymelæa vidit, cuius meminit Obs. lib. 1. cap. 16. Item an de hac Maranth. Meth. lib. 2. cap. 5. scribat. Idem lib. 1. cap. 8. vult Cneorum Theophrast. esse. Neopto certo asserere ausimus Fuchsium l. 1. c. 4. de comp. med. de hac scripsisse, cùm ait: Chame-

Cneorum Theoph. Chamelæa Fuchs.

læa Seplasiis Mezereon nominatur. Paucis autem hodiè vera chamelęa cognoscitur: Seminata quidem nobis est aliquoties, verùm nunquam prodiit.

Plin. defend. contra Dalechamp. Dalechamp. apud Plin. annotat eum decipi, neque enim chamelæam baccis ferre, vt ille ait, sed fructum triangulum: Bellam verò, mehercle, & oppidè festinam subtilitatem: quasi verò non & tricoccos queat esse bacca. Sed esto non esse baccam: quî scit hanc Plinium intellexisse? aut quo autore nos docebit chamelæam Plinii quę & Dioscor. est, baccas non gignere, sed fructum triangulum. Sed videtur nobis nimiâ quadam confidentiâ præsupponere hanc nostram esse Veterum chamelæam, de qua tamen ust, quod dubitemus, quamuis Dod. omnia Veterum nomina, etiámque reiectitia superiùs ex Dioscor. posita huic tribuat.

Idem ait in hist. Gal. folia valdè similia Oleæ, sed minora. In hist. Lat. scribit oleę similia, minora & nigriora: fructus decerptos nigrescere, oleosámque pinguetudinem contrahere Oliuarum instar, fauces exurere veluti & folia ac cortex.

Arabum error. Auic. & Serap. Chamelæam Mezereon vocant, sub quo tamen nomine Chamelæonem vtrumque complexi quoque sunt: ita Chamelæam cum Chamæleonibus, atque vnà etiam Thymelæam confundentes.

Mezereon Mesuæ Dod. Chamelæam, Syluius Thymelæam reddit, vt antehac annotatum. Ita vides & huius historiam satis confusam apud autores. Tabern. sensibus nostris imponit, quando Chamelæam Arabum tricoccon vocat, quamuis huius rei etiam Lobelium autorem citet, addens Mezereon quoque esse Arabum in Aduers. Sed vbi locorum Arabes Chamelææ tricoccæ meminere? Aut vbinam locorum vidit Tabern. Chamelæam qualem pingit, compositam ex frutice olim à Matthiol. picto pro Chamelęa, [nunc autem reiecto] & nescio quibus figmentis, granis tricoccis, floribus quinque partitis? Aut quâ fronte suæ quoque Thumelææ eadẽmet grana tricocca, qualis Thymelæa nunquam in rerum natura extitit, appingere est ausus. χαμαίλεα. siue vt alii scribunt, χαμαίλεια τείχεως & Græcè non malè dicitur. Quidam Hispani *Oliuellam* vocant: Prouincia Narbonensis *Garoupe*, teste Clus. Germ. Seidel pasi, si Tabern. credimus. sed addendum *Frembò* vel *Welsch*, id est peregrina.

Tabern. & Lob. reiiciuntur. *Tabern. icon fictitia esse.*

Chamelæa tricoccos feruidi squalidique soli, maritimique amasia, vbicunque suæ sponte est, saxosa amat. Proinde in collibus Narbonæ arentibus, saxosis, Monspelii & Frontignanæ vberè fruticat: in cultis etiam Oliuetis, potissimùm ad margines, aut si ipse ager paulò saxosior fuerit, inter alias stirpes. In Galloprouincia, vbi tamen nascitur, haud multò prodire prouentu, Lob. obseruauit. Nascitur etiam [inquit Clus.] Hispaniæ Valentino & Arragonum regno, totáque Catalonia: verùm multò breuior & candidior, quàm in Gallia Narbonensi. Certè Monspeliano agro circa *Miranaux*, & vicinum illi collem, viáque ad Frontignanum oppidum, Setio monti, quod vulgò *cap de Sete* dicitur, in ipso mari sito, proximam, frequens est, vbi multò vegetior & viridior quàm in Hispaniis. Nunc etiam à rei herbariæ studiosis in Germania & Belgio colitur. Sed in locis frigidioribus difficulter seruatur, ideò subterraneis per hyemem habenda.

Locus.

Genecę à nobis semine sata altero primùm anno prouenit, ac non recondita asperam hiemem pertulit. Basilęo ip hortis D.D. Plani & Zuingeri

Cultus. Satio.

plures & pulchras plantas obseruauimus, sed ly eme reponunt. Ad fruges peruenisse scimus & Basileæ & Pforzaimi, & vtroque semina probe maturua decerpsimus mense Nouembri. Propagatur etiam surculis teste Camer. Floret Aprili, Clus. estate, æstúque summo, Lob. Nos vtroque tempore florentem, ac certè etiam Augusto partim florentem, partim fructus ferentem vidimus. Augusto fructus perfici solet, tubinde per totam hyemem plantæ iux adhærens: nam & Aprilmensis semina præcedentis anni collegimus. In Italia reperitur culta in hortis instructioribus.

Propagatio Tempus.

Vires & vsus. Purgat. Hydrops. Cautio de maturis eius.

Calida est, iudice Dod. & ficca tertio gradu, accedens ad quartum. Folia purgant per inferiora magna vi & violentia pituitam & humores biliosos, maximè serosos: Vtilia sunt hydropicis, si cum iudicio & ratione exhibeantur. Huius enim qualitas accedit ad vim veneni, nocua & praua homini multis modis: lædit ventriculum, hepar, partes omnes nobiles, eas calefaciendo, erodendo, & vlcera inducendo intestinis, tandem vacuat aluum ad sanguinem vsque. Hæc Dod. quæ vitia hanc cum Thymelæa fert communia: postea tradit Chameleæ correctionem cum aut: Folia viridia Chameleæ macerauda per 24 horas in aceto generoso, deinde exiccanda & in vsum reponenda. Acetum autem melius esset ad hanc præparationem, si antè in eo macerata essent Cotonea mala, aut Berberis semina. Folia autem præparata exhibenda sunt in pulucre cum semine Anni & Malbice, aut decoquenda in sero lactis potissimùm caprini, aut in iusculo caponis, deinde propinandum ferunt aut ius. Mesues ex Mezereon, id est, Chameleæ, vt vult Dod. Syluius vero, vt edebamus Thymelæ reddit] foliis catapotiorum deceptionem habet, ex corticibus Myrobalanorum & Cepularum & Terembin, ad est. mellè aëreo [Manna] & Palmulis acidis, quas Tamarindos vocant, in tutilato liquore dilolutis efformat: ipsaque folia priùs in aceto acerrimo temperata reficcari præcipit. Commendantur catapotia hæc ad hydropicorum purgationes: aquosos enim humores educunt. Sed violentiam naturæ inferunt, ideircò ab iis quantùm licet abstinendum. Bacculæ tricoccæ medullam habent fruidam & pretiosam, inquit Lob. Radix ignota inutilis. Magnus tamen succi totius plantæ vsus, etiam hodie, præsertim Monspelii, vbi Pharmacopœi pressum siccatúmque habent, monente primùm Rondel. cuius imitatione & nos sæpiùs densati succi recentis drach. & drach. dedimus per se, & sæpiùs aliis Catharticis hydragogis mixtas, perbono sinè euentu. Sed non admodum multùm excernit, nec vllo efficaci motu, vt solent Laureola, Mezereon Germanica, Gratiola, & alia. Quin perpaucum aut nihil interdum mouet Chameleæ succus concretus, nisi remixtus quibusdam lenientibus, aut similibus catharticis. Cuidam arthritico habitioni, torosо, procero homini, tres drachmæ nullum excrementum mouerunt. Pueris etiam datus, nec tormina nec vomitiones facit, sed aquas educit & serum. Admotus pubi & abdomini hydropico, non vllum præstantius ad vrinas prouocendas, quò modo lubentiùs vtebatur Rondel.

Chameleæ sacrif. Exhibendi modus.

Catapotia Myrep.

Hydrops

Succus exiccatus. Dosis.

Haud admodum multum excernit, nec efficaci motu.

Hydrops. Externus impositus Granum cit.

CHAMELÆA INCANA ET LANVGINOSA.

CAP. XLII.

ANno 1594. Cl. D. D. Casp. Bauh. frater ramum pulchelli huius fruticis ex Italia acceptum nomine chameleæ speciei, Neapoli Mezereon dicti, ad nos misit. Folia sunt aliquatenus similia Laureolæ folio semper virenti, multò tamen minora, vncias duas ferè longa, alia multò minora, ad Vitis Idææ semper virentis dictæ folia accedentia latitudo maiorum vnciæ vel digiti, in acumen non definant: crassa sunt, vt in Laureola dicta, supernè viridia, infernè lanugine candicant.

Chameleæ species. Mezereon Neapol.

Folia

Eandem quoque in horto D. Cortusi vidisse suspicamur, ante 40. annos, nam hæc inter nostra annotata scripta inuenimus. Chameleæ à Cortuso vocatur frutex cuius folia viridia, vt in Laureola semperuirenti, oblonga, multò minora, quę summè acria dicit, ac baccas ferre. Differt à Chameleæ Monspessulana tricocco.

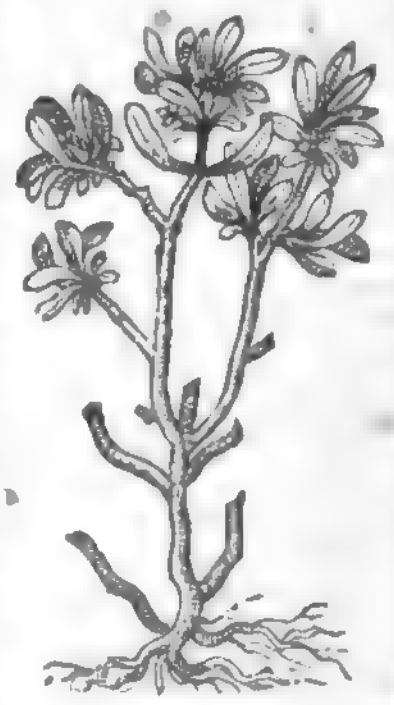

Chameleæ Cortus.

Eandem Clus. diligenter descripsit, his verbis: Aliud Chameleæ genus nobis ex Italia defertur, à prædicta planè diuersum. Id recto stolone fruticat, ramosque habet admodum flexibiles, tenaci cortice, & qui difficile disrumpi potest, obductos: folia admodum cor ferta, carnosa, Daphnoidis foliorum formam imitantia, multò tamen minora, & incanà lanugine, infernè præsertim, pubescentia: flores sinibus congestos, quatuor foliolis constantes, dilutissimè purpurascentes, ex lanuginosis, colorisque argentei, calyculis prodeuntes. Fructum non tricoccum, vt superior, sed vnicum, oblongiusculum, tenui miniata membrana tectum, succulenta carne, & feruidum nucleum in se continente præditum. Eum fruticem duntaxat apud nos videbam, in Belgio in hortis cultum, bisque interdum eodem anno florentem. Viennæ Austriæ aliquoties illum etiam terræ credidi, & natas plantulas diligenter summaque curâ conseruare volui, sed subsequens hyems semper corrupit. Pena & Lob. in Aduers. huius iconem exhibent titulo chamelææ Alpinæ incanæ, ex qua & nostra facta. Cæterùm ignoramus adhuc quónam sit referenda Chamelæa incana Bononiensium Lob. quam proponit in Obs. in eorum agris maritimis prouenientes, facie & vultu Dorycnii Monspel. cubitalibus virgulis, quam repert eruditiss. D. Hermes le Clerc M. Nerniensis, qui eidem plantam aridam impertiuit.

Flores.

Fructus.

Locus & tempus.

Satio.

Chamelæa Alpina incana. Locus. Chamelæa incana Bononiens. Lob.

Considerandum etiam an Cæsalpin. chamelæa vulgò in Alpibus Oliuella prior, flore purpureo ex Sicilia, non sit eadem cum hac nostra incana. Cæsalp. descriptio posita est cap. de Laureola folio deciduo, quam Lectores considerent, & quæ ibi annotata. Fortè de hac intelligit Matthiol. in Com. in Dioscor. hunc modum scribens: Chamelæam patter & Thymelæam Arabes confusè satis ac perplexè Mezereon appellant, cuius etsi faciant duo genera, vnum album, alterum nigrum: tamen iis etiam Daphnoidem admiscent, & hæc omnia confundunt & implicant. Illarum plantarum vis furiosa, quare non temerè eas Mauritanis

Chamelæa Sicula.

Chamelæa Matth. Arabum errores

Caute.

Lactuca hortensis. ni terræ Leones, & *plantas vidificas* cognominant. Proueniunt hæ plantæ numerosæ in vallis Ananiæ montibus, Tridentino agro: & vtræque, licet hoc in Chamelæa præterierit Dioſc. fructum ferunt Myrti baccis ſimilem, quamuis Chamelææ quadantenus longior ſit & Oliuæ formam repræſentet: vtrique fructus initio ſui exortus viteſcit, mox per maturitatem rubeſcit, denique exſiccatus niger conſpicitur. Cæterùm baccam, quæ ex Thymelæa decerpitur, quoniam ſiccata Piperis faciem præ ſe ferat, acrimoniamque non obſcuram guſtantibus relinquat, rurſus Ananienſia vnà etiam cum Laureolæ ſemine *Piper montanum* indifferẽter nominant: Theoph. *Cardum granum.* Frequenter vtuntur incolæ in ſuis purgationibus aduersᵒ omnes ferè morbos, ita medicos & pharmacopolas fallere credentes: ſed ſæpè euenit vt ſibi mortem conſciſcant. Et certè hoc teſtari poſſum, quod ex montani illius Piperis aſſumptione plures perierint, niſi antidotis noſtris ſuccurriſſẽt. Habentur tamen paſſim in Pharmacopolis Catapotia, quæ de Mezereo appellant, quibus aliquando medici vtuntur ad aquam inter cutem extrahendam. Verùm ea non audent exhibere (quanquam medicamenta ſimul receperint, quibus eorum malitia reprimitur) niſi robuſtis & fortioribus hominibus. Chamelæa Germ. dicitur Zylandr: Gall. *Bois gentil. Hæc Matth.* Sed nec chamelæa, nec Thymelæa eius adhuc nobis perſpecta eſt: cõfundere eum cum Laureola folio deciduo, quam Daphnoidem ſecit, oſtendunt nomen Germ. & Gallicum. Icon chamelææ Matthiol. accederet nonnihil ad noſtram plantam, niſi paulò acutiora viderentur eſſe folia. Eandem habet in epit. ſine deſcriptione. In com. cum magnis icon. Lat. & Ital. iconem habet, quæ paulò melius placet quæque planè demonſtrat plantam à Laureola folio deciduo diuerſam, licet ibidem adhuc retineat nomina prædicta. In hiſt. Germ. eandem hanc iconem habet nomine Germ. Seidelbaſt: nec tamen monet an & vbi viderit in Germania.

Thymelæa Matth.

Piper montanum. Cardum granum Theoph.

Matth. ex Dioſcor. in epitom.

Non placet Camer. in epit. Matthiol. & hiſt. Germ. planè diuerſam ponere figuram, nempe chamelææ tricocci [de qua præced. cap.] ibi tamen ſcribit chamelææ ibidem nati aliud à Tricocco genus, multò molliorib. foliis & cinereis, flore purpureo, ſemine ſimplici abundare in Sicilia & propterea vocari Siculam chamelæam: ſe quoque in Neapoli propè Neapolim, non eſſe ita commodè vſum vt Tricoccos. Perquirant ſtudioſi an Camer. eandem quam nos intelligat.

Chamelæa Camer.

Nec probatur nobis Caſp. Bauhin. opinio exiſtimantis Chameleam Matthiol. eandem eſſe cum Tricocco, nec quod in ſuo adaucto Matthiolo exhibet iconem falſam Taber. vt ſpecialiùs dictum cap. de chamelæa tricocco.

C. Bauh.

Hiſt. Lugd. hanc noſtram proponit titulo chamelææ Alpinę incanæ Penæ: habet etiam eodem cap. iconem priorem Chamelææ Matthiol. quam & Lonic. poſuit pro ſua chamelæa, adiuncta deſcriptione Laureolæ fol. deciduo, quam & ineptè confundit cum Thymelæa, vt ſuo loco copioſiùs demonſtratur. Eodem errore implicatus cæſpitat Lacuna, quamuis vbique notiſſimam dicat, ſibi tamen incognitam fuiſſe ſatis patet, cùm non deceat, quam intelligat plantam. Nam quod Piper montanum dici ait, ex aliis habuit.

Lonic. in pral. Lacunæ error. Lac. error.

Denique & Portam Neapol. hanc noſtram inſelleniſſe putamus, cùm ait: Albiflorę plantæ ad piniticam valent, Chamelæa & Thymelæa cognatæ ſunt formæ & figuræ: nam & Chamelæa alterius ſpeciei pallent flores è lagenulis argenteis phlegmatis vim deuitiendi retinent. *Chamelæa cum lagenulis argenteis.*

MEZEREON ARABVM.

ALiquoties Mezerei Arabum mentio incidit, ſed obiter tantùm & per accidens: Nunc quibusque Autores ex profeſſo de eo tradant videndum.

Auicen. Mezereon eſt *Lactucinium magnum*, idque duũm generum. Vnum, magna folia habet & ſubtilia: [aut anguſta, aut tenuia.] Alterum foliis exiguis, ſed ſpiſſis, quod poſterius dictum eſt priore: nigrum eſt & pernitioſum. Melius Mezereon eſt, in quo plurima folia exigua. Peſſimæ notæ in quo craſſa. Sed quando malitia Abnezeron frangitur cum reſolutione. Calidum eſt & ſiccum, ordine quarto. Mundificat, exc[illegible] & potenter adurit &c: in viribus. Nigrum Mezereon lethale eſt. *Lactucinium magnum.*

Mezereon autore Meſue, Perſis *Viram variens* dicitur, aliis *Faciens viduas*, multis *Lactuca terræ*, planta eſt Lactucarum maxima, caule cubitali, foliis Oliuę, ſed maioribus, fructu nigro: Myrtarum magnitudine: eáque multiplex. Vna foliis magnis, craſſis: Altera, foliis quidem paruis Oliuę modo, ſed multò ſpiſſioribus: Alia foliis craſſis, aſperis. Exhibus item quędam foliis viridibus, alia nigricantibus, colorem pauonis referentibus. Præſtantior quę foliis eſt magnis, tenuibus, viridibus, in loco libero nata, propè alias, ſpeciei eiuſdem. Quę verò ſola (fortè ſpontanea.) in magno agri ambitu oritur, pauca eſt: vti etiã quæ propè thermas [illegible] quæ foliis eſt paruis & craſſis: item quæ nigricantibus. Calida eſt ac ſiccã ordine quarto potiùs quàm tertio, vt finis Zeuar cenſuit. Vis enim ineſt valenter actis, ignea, vlcerans, mordens, in flammans. *Temperamentum. Mezereon nigrum. Viram variens Viduas faciens Lactucarum maxima. Viret. Nigricant. Deh Qua. Qualitas.*

Apud Serapionem legimus: Mezereon, id eſt, chamelęa Dioſcor. & Gal. Belgoras ait proprietatẽ eius eſſe, purgare melancholiam & aquam crinam, quemadmodum faciunt ſpecies Lactucinorum, (Tithymallorum.) Liber venenorum habet, pondus drach. minùs occidere deficcando humiditatem hepatis. Paulo verò Mezereum nigrum purgat aquàm & album ſimiliter, ſed educit alcarides: melius eſt nigro &c: Dixit Cuzenu ſiccum eſſe in quarto gradu, & facere hydropyſin. Auen Meſuai quoque duas ſpecies dicit: vnam folio grandi: aliam folio paruo ſed craſſo rugoſo, quam itidem deteriorem ait: eam verò cuius folia ſunt grandia, meliorem, non intelligi vult vtrumque foliorum genus ex vna eademque arbore colligi, ſed ex diuerſis ſpeciebus. Reliqua in viribus. *Hæc ille.* *Veneno.*

Ita habes ſanè obſcuritatem magnam, non ſine barbarie, quam vt potuimus, re inuiolata, nonnihil abſterſimus. Dicat nobis nunc egregius quidam & feſtiuus Botanicus, quęnam ſint hæ ſpecies Mezerei?

Manardus in annotata in Meſ. Mezereon, inquit, eſt abſque dubio chamelæa Dioſcor. A Meſue autẽ deſcribitur Thymelęa: quum Meſue ſcribit, folia eius ſunt ſimilia ſolus Oliuę ſed maiora; eſt error manifeſtus. De Thymelæa ſiquidem ſcribit Dioſcor. anguſtiora: licet Meſ. voluiſſe viſus ſit deſcribere Thymelæam, tamen per verba, ſpecies ſunt plures: putat vir[illegible] Mezereon eſſe genus ad Thymelæam & Chamelæam, ſed quod magis abſimile, ad [illegible] nigrum Chamelæam. *Chamelæa Dioſc. Meſue ver. prob. Alb. Dioſc. error.*

Digitized

ta : quem errorem & Auic. commisit in 4. & 6. quatenus in 2. maximè vbi vires enumerat.

Mesue cap. 2.

Monachi in Mes. Arabibus [aiunt] Mezereon modò videtur Chamelæa, modò Thymelæa, modò Laureola vulgò dicta, id est, Daphnoides, & aliud diuersum ab istis. Serap. per Mezereonem non intelligit Laureolam : quippe ea non lacte fecit, vt Arabum Mezereon. Et licet Mesue confusè Mezereonis plures describat species, nulla tamen ipsarum potest esse Laureola, vt Pandectarius & alii volunt: ea lacte caret. Arabes prædicti omnes cum cæteris Mezereon in numero Lacticiniorum ponunt, quod quidem à Dioscoride Chamelæa & Thymelæa minimè scribitur: licet Fuchs. Leonicenum secutus dixerit Serap. non scripsisse Mezereon lacte fluere. Dixit enim id ex autoritate Bedigoras, & cap. de Tithymalis, & 2. breuiarii cap. 16. & 24. Iidem folia maiora eius quàm Mel cæteris præfert, longiora interpretantur: & addunt: pluries collegimus Chamelæam & Thymelæam, & obseruauimus non carére lacte, quamuis paucum habeant. Thymelæa tamen lacte magis abundat, potissimùm in ramulis : aliquando in folus non videtur.

Chamelæa & Thymelæa habent lac. Arabes negant.

Fuchs. & Leonicenus.

Lacuna tradit Med cos Arabes Chamelæam & Thymelæam vocare Mezereon, hóque confusè duudere in album & nigrum : hanc enim diuisionem neutiquam competere Chamelææ & Thymelææ sed soli Chameleonti.

Gorræus arguitur.

Gorræus in Definit. Medicis χαμαιλέων Offic. Mezereon appellare scribit, verùm non demonstrat, quam plantam intelligat : si vulgatem intelligit, nempe Laureolam folio deciduo, duplicaret errat : quippe hæc nec Chamelæa est, neque Mezereon. Sed quid Cæsalp. ? Arabes [inquit] Mezereon vocant omnes has plantas, scilicet Chamelæam, Thymelæam, & amplius ipsam Daphnoidem, & fortè Cneorum.

Mezereon multis plantis attribuitur Cæsalpino.

Mezereon Lonicero maiori Bene sed errore. Circa instans nil gnit.

Luc. Manlius in Lumin. suo maiori supra Hieram Hermetis scribit: Mezereon i. semen Ptius, [apud Brunfels. T. 2. pag. 285. malè legitur i. Semen Allii.] quod appellatur Coccus Gnidius. Dioscoridis Chamelea, non est semen Laureolæ, vt dicit circa instans, cap. de Laureola. Alexander cap. de Hydrops Chamelæam dicit, ex qua colligitur Coccum Gnidium, esse lacticinium folio Oliuæ, vt est : & propterea inulus dicitur Oliuella. Item supra Confect. de Mezereon ex sua inuentione, scribit : Confectio apud nos in vsu est : Mesaliam habet similem : Almezereon vel Mezereon est Chamelea vel Coccus Gnidius: Auic. c. 4. fen. 6. videtur distinguere : Mesue est planta vocata apud Persas. Rapiens vitam &c. Christoph. de Honestis errauit, dicens, confectionem de Almezereon esse de Laureola. Idem supra Oleum de Mezereo: Mezereon, inquit, est Chamelæa Dioscoridis. Quid multis? nuram hanc & discordem barbariem inuexit profectò bene fundatæ medicinæ, & potissimùm stirpium omnisque materiæ medicæ ignorantissima schola Arabica, quæ vtinam non & hoc nostro seculo adhuc duraret, cum magno vitæ hominum periculo. Nimirum hic Manlius existimans arte Pharmaceutica lucem se restituisse magnam, [nam ideò opus suum Luminare maius vocauit] eam ita perplexam & confusam suis ineptis coniecturis & scriptis reddidit, vt potiùs Barbaræ tenebræ, quàm Luminare magnum sit vocanda. Mezereonis folia & Oleum in sua confectione imponit pectoris exhibenda, cui vel dictu exsuccidenda fastidiendaque ex Mesue nomina attribuit, & Lacticiniam plantam esse concedit, interim cæcò & periculoso errore nihilominus

Coccus Gnidius vel Chamelea idem. Christoph. de Honestis error.

Arabum ignorantia & barbaries multas confusiones & obscuritates peperit.

Manlius Luminaris autor explosus.

vult esse Chamelæam Dioscor. quum apud hunc nulla lacti fiat mentio. Et quoniam alios carpit, qui volebant esse Laureolam, ipsum demonstrare par erat, quam intelligeret plantam per Mezereon, quo vtebatur.

Ex Ft. Alexand. quoque radiato Apolline non possumus intelligere quam plantam existimet pro Mezereone imponendam in Hiera Hermetis & Pilulis, licet de Mezereone multa scripserit, vt in præcedentibus dictum : nimirum maluit tum prudentis quàm scientis aut docentis munus subire, quando tam sollicitè, tam cautè & oppidò circumspectè, ceu Apollinis edicto, promulgat : ei qui omnis inscitiæ & calumniæ occasionem fugit, ac ægri salutem oportunè vnicè cogitat, maturo vtendum esse iudicio. Dictum puta. Id nos antea latebat.

Apollo increpatur.

Salutare Apollinis consilium.

Altomar. de Medend. morbis cap. 91. mirabiliter extollit ac prædicat suas Pilulas de Mezereo, quæ, vt ait, ferosos purgant humores citra aliquod nocumentum notatu dignum, seque iis intercute laborantes perfectè curasse : confici autem ex foliis plantæ, quam communiter Seplasiarii Mezereon appellant, & propriè eius quam Dioscoridis chamelæam nuncupat, &c. Verùm insignis Medicus Altomarus nobis valdè imprudenter hic de Mezereo scribere videtur. Mezereon communis vius Seplasianus, quantùm obseruare possumus ex plurimis Autoribus, & Herbariis doctissimis, est Laureola folio deciduo, hanc si per Mezereonem intelligit, grauiter errat, dum Chamelæam putat: sin intelligit aliam, decuisset sanè tantum virum in tam generoso medicamento graphicè designare quam plantam per Chamelæam intelligat, quod nomen non minùs dubium est, & vagum apud Autores quàm Mezerei : variæ enim plantæ eo donantur. Qui Neapoli degunt Medici & Pharmacopœi rem gratam & nobis & posteris facient, si doceant, qualis herbe Mezerei loco apud eos sit vsus. Sic & ab Antidot. sine Dispensario Italico à Clus. Latinitati donato non doctiores redimus, dum tantùm dicit : Mezereon aut Dioscoridis Thymelæa, quo nomine aliqui etiam chamelæam complectuntur, vtraque nota: cætera quæ addit, sunt ex Dioscoride.

Altomari Pilulæ de Mezereo laudantur.

Mezereon Neapolitanum quid sentiendum. Italicum.

Nec probamus Schvvenckf. in suo Thesaur. Pharmaceutico scribentem, Mezereonem esse Chamelæam Dioscoridis & Oleastellum : nec iudicare possumus, quam plantam intelligat, atque adeò nec ipsum quidem scisse facilè patet ex eo, quod priùs de Laureola folio perpetuo dicit : Laureolam, *daphnoidis* Dioscor. Chamelæa Germ. Pharmacopœorum. Quam igitur plantam assumet imponendam Pilulis de Mezereo ex Mesue? cuius descriptionem ipse Schvvenckfeldius ponit lib. 2. cap. 10.

Schvvenckf. quid sentiendus.

Alter confundendus.

Trincauel. lib. 1. c. 19. de Comp. meminit Pilularum Mesuæ ex Chamelæa, quam Mezereon ipse vocat, in suo Grabadin : verèm nec is docet, quam plantam intelligat. Nec Foesius, in sua Pharmacop. quicquam docet scribens: Rec. foliorum Mezerei aut Thymelææ : quasi verò hæc, duo sint vnum, aut earumdem prorsus virium.

Trincauel. & Foesius accusantur.

Brassauolus in Exam. catapotiorum pro Mezereo censet sumendam Thymelæam, minimè verò Laureolam : in Exam. herbarum scripserat : Nonnullos Mezereon & Laureolam cófundere, Laureolam lacte carere, Mezereon eo abundare, vt Arabes imponunt : eosdem vno cap. confundere Chamelæam & Thymelæam : iubet suum senem Pharmacopœum ex monte [fortè vbi Ferrariensi proximo.] colligere Chamelææ folia : Thymelææ

ixx autem folia & semina condere: interea non docet quas plantas intelligat: quinimò nec quam Laureolam putet, declarat, quam ante scripserat malè à D. Florentino in Mes. commentanti esse Mezereon.

Cordus, diligentissimus alioqui Scriptor quæ planta Mezerei nomine intelligenda imponendáue sit, non monet.

Fuchs. de comp. med. Pilulas dictas vocat catapotia ex Thymelæa Io. Damasceni. Annotans, Arabes Mezereonis appellatione Thymelæam & Chamelæam confundere. Thymelæam a paucis agnosci, eius semen esse Coccum Gnidium, pro eo tamen officinas fructu seu semine Daphnoidis uti, quod Seplasiariis Laureola nuncupetur [eam quę fol. deciduo est intelligit] ac eius etiã foliis Germ. officinas uti. Audimus hæc quidem. At hus non docemur quid iniiciendum in pilulis pro Mezereone: nec etiam, vt priùs monuimus, Daphnoidem censemus quam ille putat.

Et, siquidem Adolph. Occonis institutum, vt ipse ait, fuit, docere, quomodo tutò parari debeant compositiones medicamentorum, eccur non declarauit suis Augustanis quam plantam pro Mezereone sumere debeant?

Apud Cronemburg. de comp. med. multa dicũtur de Mezereone, vt ostensum cap. de Laureolæ fol. deciduo: inter alia dicit, eleganter depingi à Trago vulgarem Mezereonem, [quam alii Chamelæam, alii Thymelæam volunt] sed an ea ipsa, vel qualis imponenda sit, ne verbulo quidem insinuat. Weckerus pro Mezereone scribit Thymelęa: quod nomen cum æquè ambiguum sit apud Autores ac illud, quam velit nemo intelligat.

Ex dictis apparet incertus, temerarius, & periculosus vsus Pilularum de Mezereo. Monemus igitur iuniores, & seniores Medicos, [quibus hominum vita in manu est,] eos præsertim quibus exacta stirpium, & potissimùm eiusmodi periculosarum cognitio non est, [vt sanè paucis est,] vt abstineant ab his Pilulis & similibus medicamentis compositionibusque, quæ recipiunt simplicia pharmaca, ipsis incognita, donec perspecta & probè cognita habeãt ea, quæ Pharmacopœi iniiciunt, ne horum vel sua etiam graui ignorantia miseris ægris venena exhibeant pro medicina: & dum sperant ἀγαθὸν, malum adferant ἀγαθόν: quod [heu] nimis crebrò euenit, vti nos multoties sumus experti euenisse medicis, alioqui non indoctis, sed imperitis botanicis, vt suâ negligentiâ & imprudentiâ, in præscribendis iis, quæ ne minimo quidem cognita habeant, cùm ingenti infamia decepti, deceperint, ac etiam in funesta pericula conjecerint alios.

Speciatim, vt ingenuè fatemur, Pilulæ de Mezereo non placent, ob adstringentia admixta, qui mos est Arabum pro correctione actium, violentium & malignorum purgantium: idque nostro iudicio contra rationem, atque adeò cæco & periculoso errore. Quod si cui tamen libeat his vti, quæsierimus potiùs lubricantibus quàm adstringẽtibus emendanda esse, probè gnari, quò citiùs è corpore exeant, eò minùs nocitura, quò diutiùs hæreant [nam moram sanè adstringentia faciunt] eò periculosiorem futuram vacuationem simũl ac læsionem. Aut si quis etiam Altomari experientiæ tantum tribuens iis vti velit: saltem priùs certior fiat quo Mezereo vel Chamelęa is sit vsus, sed eo modo curet præparandam, quo ille præparauit: vel vtatur Chamelæa tricocco Monspelienſi, consideratis iis quæ superiori cap. ex Lob. annotauimus, qualis eius succi inspissati vsus sit apud Monspelienses. Caueant interim à Mesue *Viram rapiente, viduas faciente*, & *Leone terra*, quod nũc semel monuisse sit satis.

Cæterùm Mezereonis nomine, vti dictum, plures plantæ obtruduntur: inprimis Laureola sẽperuirens & folio deciduo, de quibus paulò antè. Chamelæa tricoccos, ac etiam aliæ plantæ pro Thymelæa vel Chamelęa. Quinetiam Lathyris posset dici Mezereon, quum dicitur Lacticiniorũ maximum. Talis enim alia est. Chameleon niger & albus, vt dicebamus, confunduntur cum Thymelæa & chamelæa. Bene igitur nostro iudicio Camer. apud Matthiol. in Iust Germ. ait: non facilè licet colligere, quid Mezereon sit apud Mes. iuxta Græcos medicos, quia dicit habere lac, quod non reperitur nec in chamelęa, nec in Thymelæa, nec in Daphnoide nostrate.

Aequiuocã Laureolæ folio perpetuo & deciduo.

Quid Mezereon sit adhuc inquiritur.

THYMELÆA.

CAP. XLIII.

VEterum placita de Thymelęa & Cocco Cnydio, & quædam in genere præmittamus, antequam de Thymelęa Monspeliaca specialiùs tradamus.

Thymelęam, autore Dioscor. alii Chamelæam, alii πυξὸς ἄγριαν, alii κλεσρον [sic cod. Bas. habet: Hermol. fretus autor. Hipp. & Gal. & cod. ver. legit κνῆσρον.] aut Cneoron vocant. Ex hoc granum Cnidium, quod semen ipsius est, colligitur. Hoc Euboenses Ætolium [αἰτώλιον cod. Bas. Corn. Apolinon vertit.] vocant, alii Linum, eò quòd satiuo Lino [ἀκρῆλινο] frutex natura similis sit. Virgas edit speciosas, numerosas, [Vet. addit λεπτὰς, tenues.] bicubitales: foliis chamelęę, sed angustioribus & pinguioribus quæ inter mandendũ quadantenus viscosa & glutinosa percipiuntur: floribus candidis: ac inter ipsos fructu, ceu Myrti paruo, rotundo, inter initia quidem viridi, tandem verò rubente: cuius inuolucrum durum ac nigrum est, medulla autem alba.

Chamelæa Dioscoridis correctè Pyrofachne Cneſtron. Cneoron.

Folia.

Et mox sub finem cap. addit: Nascitur in montosis & asperis. Fallũtur qui Granum Cnidium fructum esse putent, per foliorum similitudinem decepti.

Flores. Fructus, seu granum Cnidium.

Gal. in gloss. κνῆσρον exponit τὸ κλεσρον. Plin. quoque Cneſtron legit: sic enim habet: in principio cap. 21. lib. 13. Et in quo nascitur granum Gnidium, quod aliqui Linum vocant. Fruticem verò Thymelęam, alii chamelęam, alii Pyros achnen, alii Cneſtron, alii Cneoron. Est similis Oleastro, foliis angustioribus, gummosis si mordeantur, Myrti magnitudine, semine, colore, & specie farris, (foris. Vet.) ad medicinæ tantùm vsum.

Cneſtrum & Gnevum Genus. Thymelæa Plin.

Hermol. quoque Cneſtron legi vult. & foris pro farris. Liparonis herbe meminit Actius, ex Alexandria sic vocante, quam aliqui Cneſtron, inquit, nominant, ad vlcera capitis manantia vehementer vtilis. Nec indicat is autor, qualis ea sit, vtrumne à Thymelęa siue Cneoro diuersam an eandem putarit.

Plin. emẽd. & Hermõl.

Liparonis Herba. Actii.

Recentiores, vt pleraque omnia, chamelæam cum Thymelęa, & vtramque cum Daphnoide turpiter confundunt. Theophrast. [inquit Marcell.] Cneoron Thymelæam vocauit, furculosi generis herbam & carnosi folii: quæ in Dioscor. coniiciendæ magis quàm manifestè intelligendæ, siquidem virgas inea dixit, & Lino comparauit, & folia pinguia gummosáque descripsit: Quod totum

Recentiorum error. Cneorum Marcel. Thymelæa.

Periculosus vsus Pilularum de Mezereo.

Autores planè improbant Pilulas de Mezereo. Arabum cæcus & periculosus error. Correctio Mezerei & malignorum medicam. secundum autores.

Plin.ex Theoph.acceptum eodem loco retulit, similem Oleastro Thymeleam faciens. Theoph.l.3. Cnidium granum vocauit, & hæc nominum diuersitas in Theoph. Thymeleæ est. Quibus addiderunt alii alia, vocantúntque Pyrofachne ab vrendi vi, quam habet: nec aliud Pyrofachne compositum ex igne & tenui stipula nomen indicat, quàm quod egregiè vrit. Chamelæa eadem dicta fuit, quoniam vt Plin.ait, Oleastro similis sit. Cnestron postremò eandem hanc Thymeleam vocarunt Hip. Gal. & plerique alii. Nobis tamen ignota eius vocis origo & causa. Sed quando Dioscor. Thymeleam λίνου σπέρμα comparat, quærendum Linóne sativo simpliciter, an sirculoso frutici, quem Sparton omnes vocant. Nobis in hanc partem inclinat animus, etsi aliorum Interpretum modo & nos sativum Linum vertimus: Genistæ enim similior, quàm Lino, ex historia delectionéque eius videri potest. Vniuersæ plantæ nomen factum videtur ab Olea cui similis est, & à Thymo herba, cuius habet flores.

Cnidium granum Theoph.

Pyrofachne Gadæ Diosc. illust.

Thymelæa Gadæ.

Idem Marcell.addit: Præter ea quæ in Dioscor. leguntur, Paulus radicem eius contra sanguinis profluuia commendauit, sapore acerbo: eique malo prodesse potam & foris impositam. Sed vbinam Paulus hoc ait: quod si fecit, confundit fortè cum Thymelæa aliam plantam aliquam: quis rationis compos credat plantam Dioscoridi vrentem, purgantem, stomacho incommodam; vel noxiam, vt vertit Marcell. vtilem contra sanguinis profluuia. Imò ipsemet Paul lib.7. Cocco Cnidio fructui Thymeleæ tribuit facultatem vrentem & purgantem: & eodem libro paùlò de Thymeleæ tradens, ei non tribuit eius modi vim, imò dicit similem grano Cnidio, vt apparet ex verbis à nobis citatis de Grano Cnidio. Neq; audiendus Plin. qui Cocco Cnidio aluum sistendi vim tribuit, nisi fortè mendum subsit, legendúmque sit ex Vet.Cod. quod facit Dalech. aluum ciendi.

Pauli recepta opinio. Vel potiùs Marcelli

Plin. mut. & correct.

Herbarii, inquit Ruell. Thymelæam nunc Oliuellam, vt Chamelæam, nunc Leonem terræ, aut Linum siluest. granum vocant Cnidium, vel Coccon. Sed docere debuit Ruell. quam plantam per Oliuellam intelligat. Ruellium sequitur Tagaultius. Syluio Mezereon Mes. Thymeleæ est, vt antè dictum de Chamelæa. Sed Mes. nomine Mezereon cum Anic. comprehendere videtur & alias plantas.

Oliuella. Leo terræ. Lini silu.

Mezereon Mes.

Thymeleæ semen, Authore Dioscoride, bilem, pituitam, aquásque detrahit, si viginti granorum pars hæc interna bibatur: verùm fauces adurit: atque ideò cum farina polentáve, aut in vuæ acino dari debet, aut cocto mellè obducta deuorari. Quibus autem ægrè sudores eliciuntur, eadem trita cum nitro & aceto inungitur. At folia, quæ peculiariter Cneoron appellantur, per messes colligi debent, & siccata in vmbra recondi. Sed si cui exhibere placet, priùs ea tundere, ac ipsorum quoque fibras eximere conuenit. Vino diluto inspersa, acetabuli modo aquosa detrahunt: sed moderatiùs purgant, admista lenti coctæ, & contritis oleribus. Eadem trita vuæ acerbæ succo excipiuntur, & in pastillos coacta reponúntur. Herba stomacho infesta: partus subdita necat.

Vires & vsus. Purgat.

Sudorifica. Cneoron Diosc. Præparatio. Pastilli. Noxa.

COCCOS SEV GRANVM CNIDIVM.

Κνίδιος κόκκος, quod est granum Cnidium Theoph. rotundum est, colore rubrum, maius Pipere, sed multò validiore caliditate. Quare in potu dantes, [exhibent verò ad alui solutionem, κατὰ παλαιὰς λύσεις: Gaza Plinii vulgati codicis periculosum potiùs errorem secutus, quàm Theophr. lectionem, nisi fortè ea corrupta fuerit, conuertit: dari enim contra alui solutionem solet.] in pane aut farina subacta obductum exhibent: nam alioqui fauces adurit. Ex quo & Plin. transcripsit: Cocco Gnidio color cocci, magnitudo grano Piperis maior, vis ardens. Itaque in pane deuoratur, ne adurat cùm gulam transit. Huic vis præsentanea contra Cicutam. Sistit [ciet. Vet.] aluum. Dalech. scribit Plinium fœdè lapsum, quod de ipso Plinio dicere non possumus, quandoquidem in Vet. Cod. Plinii legitur ciet, vt ipsemet Dalech annotat: id scribendum erat aduersus Gazam. Quî fieri potest, inquit Cæsalpin. vt quod vehementer soluit, aluum sistat?

Vulgati codicis Plinij & Gazæ pericula lapsus arguit.

Plin. excusat. contra Dalech.

Galeno quoque κόκκος κνίδιος purgat, facultatísque est acris & causticæ. Et Paulo, Thymeleæ ex qua granum cnidium est, simulem ipsi [grano] vim habet. Et posteà: coccus cnidius, fructus est Thymeleæ, non chamelææ, velut quidam putarunt: éstque acris ac vrentis facultatis. Potum autem aquam deorsum purgat.

Temperi.

Euchar. Rosslin more suo variarum plantarum nomina confundens, hæc habet: Fellers balß: zeitdelpaſt: zeiland: *Coccognidium*: *Coccum Gnidium*: *Thymelæa*: *Daphnoides*, *Grana Gnidia*: *Mezereum*. *Laureola*. Pingit tamen Laureolam flore deciduo, sub titulo Fellerßbalo.

Euchar. Rosslin quem fugim.

Gesn. in suo libello de herbis Lunariis: Miror, inquit, quæ granum Gnidium gignit, ignorasse Plinium. An ignorant Plin. vel non cognouerit Plin. Thymelæam, iudicium suspensum tenemus. Illud scimus, satis manifestè apud eum legi, fruticem, ex quo Granum Gnidium gignitur, appellari Thymelæam, quam etiam sub chamelæa tradit. Rob Const. apud Amatum: cocci nomine, inquit, apud Græcos, res duæ admodum diuersæ significantur. Nam vt Author Galen. in Hipp. κόκκον sine adiectione vocant Granum Gnidium, siue Cnidium, & Granum infectorium. Tamen & separatis distinctisque nominibus efferuntur. Siquidem Gal. apud ipsum Hip. κόκκον κνίδιον ex Dioscor. [apud quem tamen hanc vocem nondum legimus] exponit Coccum Gnidium: Et per κόκκον apud hunc ipsum Scriptorem, idem Gal. intelligit commune granum, hoc est, tinctorium. Idem in Lex. κόκκος apud Hip. Granum Cnidium, κόκκος κνίδιος Dioscor. & κόκκος, fructus Thymeleæ: Coccus Gnidius Plin. Item κόκκον apud Hipp. Granum Gnidium.

Plin. mut.

Cocci cnidij duplex significatus.

Coccus sine simplicitèr.

Granum infectorium. Coccalos.

Cæterùm Cocci Cnidii nomine, variarum siliquarum fructus exhibentur, vt ab Antiquis fiebat, qui fructum Chamelææ malè pro Thymelæa perhibebant, quod hoc & præced. cap. ex Dioscor. annotatum. Thymeleæ autem fructum ita dici, patet etiam ex hoc & præced. capite: & capside chamelæa tricocco, & de Thymelea subtus inscripta. Quosdam etiam existimare coccon Gnidium colligendum esse ex frutice Laureola folio deciduo, videre est antè cap. proprio. Trago & Dod. κόκκος Theophr. est Tithymalus paralius, de quo alibi. Anguillaræ verò est *Peplis*. Apuleio coccos cnidios est *Lathyris*, aliis *Chamelæa*. Humelb. in Annot. ad Apul. Lathyris, inquit, videtur esse, quæ nunc Cataputia minor. Coccos Gnidios ex Thymelæa propriè est: huc adcreuit ista appellatio, quæ causa fuit, vt Chamelæa diceretur. Trag. & Dod. tribuit quoque chamelæoni nigro nomenclaturam cnidii cocci, de quo suo loco.

Æquiuoca Chamelææ.

Laureola folio deciduo.

Tithymalus.

Peplis & Lathyris.

Chamelæa niger.

THY-

THYMELÆA MONSPELIACA.

Thymelæa Monſpelienſibus dicta, frutex eſt plerumque procerior, quàm chamelæa tricoccos vnum aut duos circiter cubitos altus, odore grauis. Folia per ramos, molliora & acuminata quàm Chamelææ. Flores in virgularum extremis dumtaxat aceruatim fert paruos, cándidos, ſuccedentibus eodẽ ordine baccis: in quibus non obſeruauimus τὸ ἀκαρπότερον τιτανὸν ἐχούσας, quale Dioſcor. Thymelææ fructui tribuit.

Diligentiùs paulò Cluſius ſic deſcribit: Frutex pollicaris interdum craſſitudinis, cubitalis verò altitudinis aut amplior, & in multas virgas diuiſus cubitales, pulchras, tenues, rectas: quas ſepiunt perpetuò virentia folia, Lini ferè, ſed maiora, laeuora, non obtuſa cuſpide vt Chamelææ, neque adeò fragilia, ſed mucronata, lenta, & gũmoſum quiddam, ſi dentibus atterantur, præbentia: flores fert in extremis virgis copioſos, quatuor foliolis conſtantes, Oleæ ferè ſimiles, candidos, racematim fermè propendentes: deinde fructum baccarum Myrti interdum magnitudine, paulò longiorem, initiò viridem, poſtea Coralli modo rubrum, carne ſucci plenâ Ceraſorum inſtar, ſub qua latet vnicum ſemen, nigra fragilique pellicula, albam & feruidi ſaporis medullam obuoluens. Radix lignoſa eſt & dura, in tenellis plantis Raphani modo efformata, craſſo cortice tecta, ſed quemadmodum tota planta, lento, & admodum tenaci.

De hac ipſa ni fallimur, Monachi in Meſue ſcribunt: Serapionis, Auicennæ, Meſue, Mezereon ſiue Mezerion, magis commendatum eſt Thymelæa, cuius ſemen eſt granum Gnidium ſiue Gnidium, id eſt, Coccognidium, teſtimonio Dioſcor. Gal. & aliorum &c. Non longè ab vrbe, [Roma fortè] vbi maxima copia: incolæ Tribuſcam vulgò nominãt, ac in virgis ſiue ramulis viſum laſ aſſerunt idem, vti cap. de Mezereo monuimus.

Videtur quoque eſſe Thymelæa Bellon. quam ait prouenire cum Chamelæa in Cretæ monte Ida, vulgò dicto Pſiloriti.

Quæ Matthiol. in ſuis com. in Dioſcor. de Thymelæa prodidit, retulimus ſub Chamelæa incana: vbi ait vocari Piper montanum, nec interim deſcribit plantam: iconem quidem proponit, quæ repræſentare videtur, vt dicebamus, Thymelæam Monſpeſſulanam, exceptis fructibus tricoccis, ſecundum ramos ſparſis, qui ſunt Chamelææ Monſpeſſulanæ: flores etiam per ramos ſparſi non conueniunt cũ Thymelæa Monſp. quæ eos in ſummitate gerit: vt meritò nobis ea icon à Matth. efficta videatur ex duabus illis dictis plantis, & neſciuiſſe quid ſcriberet, vt manifeſtè apparet, quòd in com. Lat. & Ital. cum magnis fig. eam reiecerit ſubſtituta aliâ nouâ, multùm à priore differente, [quam tamen & in epit. ſua retinuerat] in qua fructus ſingulares per ramos ſparſi, quam figurã itidem fictiuam cenſebimus, donec aliquis ſimilem nobis plantam oſtenderit. *Matth. icon conſtantia & figmentum aliud.*

In huſt. Germ. eandem habet iconem ſub titulo Kellerſhalß / Zeiland / *Thymelæa, Granum Cnidium, Coccum Cnidium*: nomina autem Germanica ſunt Laureolæ ſol. deciduo: florem aut album aut carneum, qui colos conuenit quoque eidem Laureolæ.

Camer. reiectis Matth. [quem alioqui ſequi magna ex parte conſueuit] iconibus in epit. eius, & in huſt. Germ. reponit iconem genuinam Thymelææ Monſp. ac dicit: fructum ſiue baccas dici propriè Coccum Gnidium, licet ita denominetur vulgare Kellerſhals, qua occaſione & Matth. denominarit hanc plantam Kellerſhals.

Caſp. Bauhin. apud Matthiol. poſuit iconem falſam ex Tabern. in qua pro baccis tricoccis per ramos ſparſim appicti fructus ſimplices. *C. Bauhin. not. Tabern. figmentum.*

Picturam quam antè diximus Matthioli non eſſe veram, apparebit etiam ex ſeq. Maranthę verbis, lib. 1. cap. 8. Meth. ſuę ſic ſcribentis: Cneorum Theophraſt. per quod Thymelæam & Chamelæã intelligit. Et lib. 2. cap. 15. In Thymelææ hiſtoria ſummi Viri prolapſi ſunt, cum fructus inuolucrum cum Dioſcor. dicat fore eſſe nigrum, intus album: illi nigras baccas per maturitatem in Thymelæa quæſiuere: non animaduertentes ibidem Dioſc. Thymelæam fructu Myrti depingere, qui inter initia viret, & tandem rubeſcit: vnde plantam quandam nigro fructu pro Thymelæa oſtendunt, quæ tamen ipſa non eſt, licet ei congenerem eſſe negari non poſſit, tum ob foliorum & ramorum ſimilitudinem, tum etiam ob eaſdem facultates. Sed veram Thymelæam vidimus nos vberrimè prouenire in campis inter Caietam & Fundanum oppidum, in maturitate rubicundos fructus ferentem: vidimus etiam in Apulia prope Barum: & in Sicilia inueni in loco: fructus autem, & flores in ſummis virgis racematim prouenium, non, vt pictura Senenſis oſtendit, per virgas ab infima earum parte ad ſummum. Verùm quod in hoc erratum præclaros hoſce viros induxit, inter alia eſt nimis proba Græcę dictionis verſio: nam vbi habet Dioſcor. τὸ δὲ περικάρπιον ἔλαιον μέλαν, τὸ δ' ἔνδοθεν λευκὸν; ita verti debet: fructus inuolucrum durum & nigrum, pars autem interior alba; non, vt omnes ferè interpretantur, inuolucrum fructus durum, foris nigrum, intus album: quia illa dictio, foris, non eſt in Græco: neque per pericarpium intelligere poſſumus carnem fructus exteriorem: quia illa rubicunda eſt, & tenera: hoc autem Dioſcor. vult eſſe durum & nigrum, ſed intelligemus nucleum carne nudatum, &c. *Matth. carpitur.* *Dioſc. Verſio correcta*

Amatus notat Hiſp. dici *Thorniſco*: Ital. *Pepe montano*: Gall. *Lin Sauuage*: Germ. Bellerßhala, ſed nec nomen Italicum, nec Gal. nec Germ. placet. Placet verò ibidem ex Dalechamp. figuris apponi Thymelææ Monſpeſſulanæ iconem. *Erroris occaſio* *Amatus reprehẽ.*

Lacuna, qui falſam figuram Matth. habet ait Caſtil. *Torniſco*: Portug. *Troniſco*: Ital. *Treniſco* dici: Piperis verò montani nomen omittit.

Lonic. quoque fictitiam Matthiol. figuram habet, cui tribuit nomina Kellerßhals aut Zyland / aut Zebaſt: addens Thymelææ Dioſcor. deſcriptionem in omnibus conuenire cum Germano-

rum Tellerßhala, se aliis suam opinionem de Daphnoide relinquere, cum eo non conuenire. Sed facilè imperitiam suam in re herbaria prodit, quando iconem Matthiol. quæ nihil habet cum Tellerßhala siue Laureola folio deciduo commune, etiam pari ineptiâ ponit sub nomine Gnidiæ assumptæ Chamelææ Matthiol. icone.

Lonicerus geminus errat.

Gesn. vt suprà dicebamus, miratur Thymelæam suffruticem, qui granum Gnidium gignit, quàmque in Gallia vidisse ait, & in Italia nasci, ignorasse Plinium.

Thymelæa Dod. ab semper viresc.

Dodon. Thymeleæ fructum similem dicit spino albo, vbi maturuerit, rubro, & in eo granum album obductum pellicula nigra, feruidum & virens linguam: hanc stirpem non amittere folia, sed semperuirentem remanere: grana eius κόκκῳ κνίδιῳ Offic. incognita esse. Hæc in Hist. Gallica. In Lit. addit, Theophr. κνίδιον à Thymelæa differre, nisi nigrum Cneoron Thymelæa sit.

Cneorum.

Pena & Lob. cognatæ figuræ & naturæ dicunt Chamelæam & Thymelæam, quam dictam æstimant quasi Thymelæum, id est, Tithymali & Oleæ mixtâ facie: Corticoso describunt amictu, tenaci, cinereo, à summo ad imum deglubendi sequaci, instar Laureolæ corticis: grana Antiquis Gnidia vocata, nouena aut dena, primùm viridia, deinde ex flauo rubentia, tenella cuticula, succo aqueo turgida, vnum gygartum amiciente.

Thymelæa Gnidia.

Perperam edoctus [addit idem] cum Pharmacopœorum plebe Commentatot [Matth.] qui hanc non nouerat. Mezerei Germanici granum feruidius multò & planè crustas inurens, tum foris, tum intus labia, quâ solet fiducià, fugillatà tum Dioscor. tum Recentiorum omnium Doctorum sententiâ temerè obtrusit. Nam non coccum ipsum rubrum dat, aut purgare asserit, cui vni [albam nuncupat, vim deiiciendi attribuit, & abundè explicat, vt ex eius verbis liquet. Vnde nec ipsas plantas, nisi superba animi inductione à Senensi infertas, & codicis Dioscoridei, nulla nisi triuiali lectione, cuius tamen admodum accuratum vindicem se fore voluit videri initio, assertas, magno multorum detrimento, qui illius freti commentis ad Hydropem sunt vsi, rati esse Dios. veras Thymeleas, Chameleas, Daphnoides, & Chamædaphnes, quarum nullam nec legendo quidem, nedum facie, vel viribus cognitam habuisse tantùm hiatorem Senensem, cuilibet vel Pharmacopœo iam liquet.

Matth. reprob.

Matth de suis nec-gnare scribit.

Clus. huic omnia prisca nomina, quæ apud Veteres leguntur attribuit, eandem sine dubio cum Veterum Thymelæa faciens, quod vtrumuis temerè negare nolimus, ita etiam pro indubitato habere nondum ausimus. Casp. Bauh. existimat chamelæam Anguillaræ eandem esse cum ea de qua hoc loco agimus: quod nec ipsum adhuc pro certo asserere velimus: ait enim folia infernâ parte alba, quod non obseruatur in Thymelæa Monspessulana: fortè melius respondet illius Thymelæa.

Chamelæa Anguil.

Irradiemur pàrumper Apollinei Ft. Alexandri radiis. Is inter alia hæc habet.

Quandoquidem Chamelæa Aphis Græcisque cognita, suffruticem æmulatur, ramos tenaci viscidóque libro contexiens, Oleaginis foliis exiguis, tenuibus, duriusculis, floribus candidis, in surculorum cacumine aggestis, è quibus nigræ bacculæ exteriùs, carne videlicet nudata semina Berberorum instar, Myrtorum figurâ & rubentia continentes, radice inutili, foliis, floribus & fructu amaris, acritérque fauces vellicantibus. Thymelæa

Thymelæa fortè spectat.

Thymelæa.

melæa, è qua granum Gnidium, Chamelææ similima, hoc tantùm differt quòd virgis bicubitalibus, rectis, ab vna radice multis, non fasciculosis: nec fructu abimo ad summum, vt Matth. fallitur. Foliis angustioribus constat, pinguioribus, viscosisque, radice cubitali & crassa, Raphani magni instar, coruce crasso vestita, & venenata. Granum verò Gnidium Theoph. lib. 9. cap. 22. Piper montanum appellari potest. *Hucusque radices Apollinis.* Verùm nihilò clariùs videmus quid velit per Chamelææ duplicem plantam, quæ baccis est Thymelææ creditæ, [id est, nostro iudicio, Laureolæ folio deciduo] quæ montanum Piper vulgò dicitur: præterea non intelligimus, quantùm ea Apollinis planta differat ab illa Thymelæa credita. Præterea si ipse veram Chamelæam tradidit, cur alterius meminit, nempe Apulorum & Græcorum, quam descripsit ex Anguill. sicuti etiam Thymelæam Raphani radice, quæ fortè, vt antè dictum, eadem cum nostra Monspeliaca. Rogamus peramanter peritos Botanicos Italos, vt nos ex his Labyrinthis extricent, quòd erit illis facile.

Matth.

Piper montanum.

Apollo Opsis reprehensus.

Cæsalpin. Thymelææ folia media quadam magnitudine dicit inter Oleam & Laurum, dura, & fauces exurentia. Baccas oblongas, tenuiores Myrto, flauescentes ex rubro, semine intus nigro, sed medulla candida & oleosa: radicem crassam. Dioscoridis & Plinii Thymelæam dicit, dubitátque an etiam sit Chamelæa granum Cocci ferens. Idem Coccum Cnidium vocat colore Croci. Hist. Lugd. Thymelæam [inquit] hic appinximus. Mezereon quidem illic [Matth.] Germanicum potiùs, cuíusque semen Piper rusticum seu montanum appellatum, quàm Thymelæam veram cuíusque granum Cnidium nobis proposuit. Geminam Thymelæam descripsit Dod. & Clus. *Hæc ita*, quæ tres figuras habet: poterat sufficere vna.

Thymelæa Cæsalp.

Chamelæa.

Matth. mal.

Camer. Thymelæam foliis Lini vocat.

Cæterùm præter Thymeleam Monspelien sem, de qua longa & lata tædiosa hac narrationis serie agimus, aliæ sunt etiam plantæ, quæ id nomen obtinuêre: vt *Sanamunda glabra* existimatur Thymelææ species, quæ sequetur. Quæ sit Thymelæa minor Cordi nondum nobis constat. Quapropter antea cap. peculiari de ea egimus, eidem capiti obscuram historiam Tragi de Thymelæa subiungentes, *Chameleam Anguillare* quidam Thymeleam existimant, quod asserere non audemus, vt antè dictum. *Cneoron suffruticem* Matth. à quibusdam Thymelææ species existimata ob foliorum quandam similitudinem: destituitur tamen atrimoniâ. Deeâ priùs, *Tartonraire* siue *Sanamunda prima Clus.* Thymelææ congener existimatur. Item, *Sanamunda eiusdem secunda*, de quibus paulò pòst. Item *Sesamoides minor Dalechamp.* siue *Sanamunda tertia Clus.* Multi Laureolam folio deciduo malè existimant Thymelæam. Sunt qui Laureolam folio perpetuò virente eandem cum Thymelæa Tragi existimant, quod nobis non videtur.

Aequinoct.

Sanamunda glabra Thymelæa minor Cordi.

Cneorum suffruticem.

Tartonraire. Sanamunda. Sesamoides Dalech. Laureola Tragi.

Scribit Adolphus Occo supra Hieram Logad. non multùm peccaturum, qui Lathyridis grana pro Thymelæa acceperit. Idem præterea dicit: pro semine Thymeleæ se Laureolæ Germanicæ, quam Spiland vocant, acceperum: Thymelæa enim & Chamelæa à Germanos carêre.

Substitutio.

Thymelæa non modò in Galloprouincia & toto Narbonensi littoreo tractu, sed etiam Italicis montibus longiusculè à mari Tyrrheno, dissitis, vt sunt mons D. Iuliani, & Pisani Lucensesque col-

Loci.

collem, vbi nusquam Chamelæam vidimus. Quin etiam in Occidno Oceano Gallæ Xantonicæ ad Rupellam insulam, *des Rats* vocatam, id est, muriam. Lob. Clus. per totam Hispaniam locis asperis nasci tradit. Floret Iulio, & toto pene nunquam Autumno, semenque subinde profert. Camer. circa Neapolim ad vlnæ vnius & semis crescentem obseruauit. Talem & nos copiosè circa Monspelium.

Tempus.

Vires & Vsus.

Modus educendi succum.

Thymelææ succus, inquiunt Aduersi difficilius premitur & elicitur quàm Chameleæ, propter glutinosum virus: nec nisi tepente affuso vino, aut consimili quopiam liquore, vt facilitant dum succū Brassicæ marinæ educunt, quo quilibet vti poterit, eo modo quo & de Chameleæ succo dictum est. Tunduntur tenella folia, flores, & diu, & vehementer, sæpiúsque tantillum tepentis vini affunditur inter túdendum: tunc prælo ligneo vehementiùs vrgentur, dum trans colum expiret: tunc igne lento aliquandiu bullit, dum Loch crassitiem assequatur. Demúmque Soli feruido obiectum durescit, additio Saccharo, ne mucescat, sicque coctum reconditur. Cortices Thymelææ seruiunt pro ligandis scopis & fasciculis. Fructu maturo rubro Perdices & auiculæ auidissimè vescuntur. Rustici Hispaniarum singulis annis propè infinitas auiculas hoc semine curuatis virgis & quibusdam lineis dispositis venantur, testibus Amato & Clusio. Cauet Camer. ne quis radice vtatur, quia paucis horis perimat. Thymelææ vires ex Veteribus antea diximus.

Auium alliciens.

Radix venenata.

SANANVNDA GLABRA.

CAP. XLIV.

Descriptio

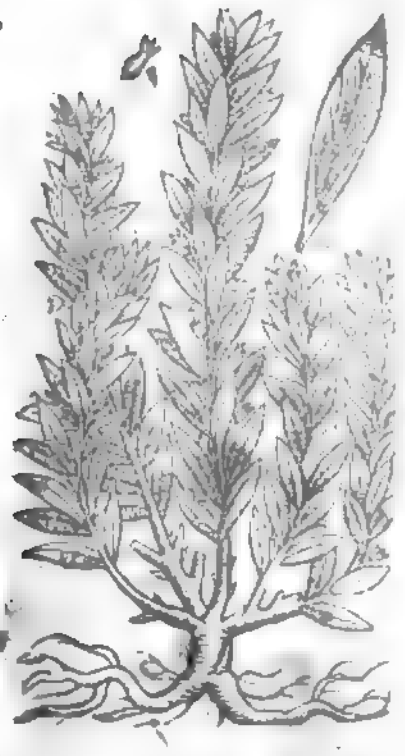

FRutex quē in tractu maritimo Narbonensi, prope Agdes oppidū collectum hoc nomine donare placuit, Lentis & obsequiosis est ramis, cortice tectis flauescente, in fila Mezerei Germanici in morem ductili: per quos agminatim conscendunt folia crebra, Myrteis similia, vncialí plùs minùs lōgitudine; vix semunciam lata, in acumen desinentia, glabra: è quorum sinu, per integrum ferè ramum flores oblongi, parui, ex luteo herbacei, quatuor foliolis decussatis constantes. Succedit granum rotundum singulare.

Folia.

Flores.

Granum.

Eadem nostro iudicio videtur planta, quam inter siccas nostras inuenimus à Valerādo Dourez: radice dodrantali, digitalis crassitudinis, foris fusca, intus candida, lenta, & Xyli instar quodammodo in fila dūctili, quemadmodum cortex Mezerei Germanici, siue Laureolæ folio deciduo: infima parte in fibras crassas finditur. Superiùs rudem in capita multa diuiditur, è quorum vnoquoque ramus exit palmaris circiter & breuior [tenellus, vt apparet, & primulùm se reuoluens] foliis ornatus positu & formā foliorum Sanamundę, qualia appinguntur Alypo Matthioli, vel etiam Apiō primùm prouenienti, vt à Dod. pingitur.

D. hac planta, ni multùm fallimur scribit Hist. Lugd. hoc modo: Fruticem & iconem ex Hispania misit Myconus, quem Thymelææ speciem esse suspicatur: folia Myrti: flos luteus: radix crassa: cortice à nigro rufescente, crassitudine pollicari, flexili gustu valdè ingrato, cum acrimonia amaro, & fauces abradente. Totius frutices odor grauis & sapor insuauis. In Hispaniæ Monteserrato & locis vicinis frequens, & Catalonis Arragoniæ finitimis. Hispani agricolę vocant *Herosmi de Monteserrato*: Catalani *Brisalagiam & Ciegegat*.

Thymelææ species.

Sapor.

Locus.

Casp. Bauhin. in Animadu. in Hist. Lugd. Thymelææ speciem dicit, & describi Myconi verbis: sed proponi aliam ex Clus. Sanamundę primæ nomine. Nobis verò Thymelææ hæc species diuersa est à Sanamunda Clusii, ideò prudenter Hist. Lugd. vtrámque posuit descriptionem & dixit, videtur: nihil temerè asserens.

Sanamundam igitur huiusmodi planè aliam plānamque à hac glabra censemus, de glabra & Matth. scripsisse suspicamur in hæc verba: Tithymalo Paralio similis planta, quæ in Hetruria vulgò appellatur *Herba mora*: cuius radicibus priùs contusis, ac deinde fluminibus demersis pisces protinus enecantur. Sed caret hæc lacteo succo: quapropter eam inter Tithymalorum genera iam non esse annumerandam cognoscimus, etsi aliàs aliter senserimus, quòd aliis notis neglectis, Lini folia viderentur & caules subrubentes. Si hæc defuerit, Platyphylli radices sumunt, quo vniuersa regio scatet.

C. Bauhin.

Herba mora.

Substitut.

Myconio autore, vis purgatoria ei vehemens, & quàm in Chamelæa valentior: nam drach. dimidiæ pondus potentissimè aleum soluit: ac aquas potentissimè vacuat, non sine torminibus & magno cruciatu. Datur in iure aut vino. Hoc remedio Hispani agricolæ vtuntur.

Purgandi vis. Dosis.

TARTONRAIRE MASSIL. SANAMVNda I. Clus.

CAP. XLV.

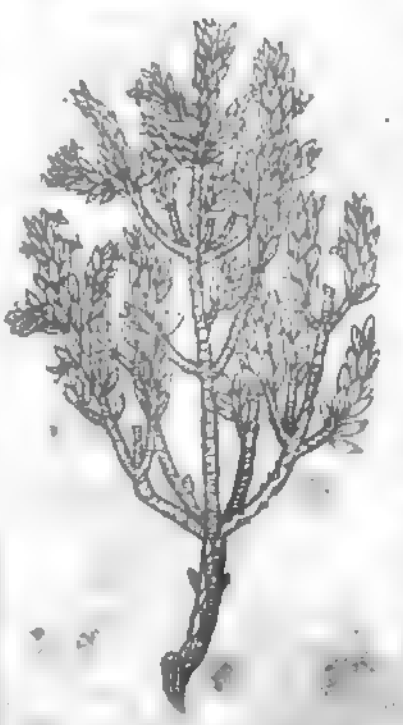

Descriptio

VOCANT Massilienses, apud quos vber eius prouentus, Tartonraire suffruticem quēdam cubitalem, valdè ramosum, radice nitentē altè actà, crassà quem cortex tegit, mirè obsequiosus & lētus: in minima stamina non sine floccis quos lanam dicas carptam, ductilis, quali etiam cortice vestiūtur rami, sed superstrato denso tomento albido, & quasi argen-

Radix.

Folia

teo. Folia numerosissima, Myrti Tarentinæ magnitudine, nisi quòd per extremum sunt paulò latiora, in acumen tamen obtusius desinentia, vndique lanuginosa, & tactu mollia, albida vel argentea, lucida: inter quæ flores exeunt, Oleæ similes, ait Clus. oblongi, in quatuor foliola per extremum diuisi, colore luteo. *Fructus* [quemad. ex relatu accepit] Thymelęę ferè, sed nigricante colore.

Flores.

Fructus. Sapor.

Idem Clus. folia carnosa dicit, aliquantulùm hirsuta, gummosa, si mordeantur amara initiò, deinde actia & adurentia. Ramos cortice exteriore nigrescente obduci, alio interiore lento.

Tartonraire Lob.

Quoniam verò Lob. Tartonraire separat à Sanamundi Clus. lubet eius descriptionem hic subnectere, quæ eiusmodi est. Noua nostræ ætati iuxta ac elegans aspectu fruticat: virgas edit rectas, crassiores, vicenas, tricenas, aut plures, cubito longiores, incana lanugine obsitas: foliis candidis, nitentibus: floculos in summo pusillos, & [ni labat memoria] pallidulos ex albo, semine pullo, rotundo, Arthemisiæ aut Ambrosiæ. Radix prolixa pedem, simplex, cortice albicante foris, intus candida, lineo aspectu & fibris dura, lignosa, gustu non admodum calida, nec amara, nec ingrata, nonnihil tamen caloris impressi postremò relinquente, & quadantenus Turbith Alexandrinum siue vulgare referente, inodora, tota lactis expers.

Semen. Radix. Sapor.

Sesamoides maius quorundam Hist. Lugd.

Permulti, inquit, Hist. Lugd. opinantur Sesamoides maius esse eam herbam, quæ in tota ora Massiliæ & Ligusticæ, Corsica ac Sardinia gignitur, illicque vernacula lingua *Tartonraire* appellatur. Eadem sic depingit: Fruticosa est, pede non altior, radiculis subflauis, gracilibus, tenuibus, si totam spectes plantam, superuacuis: ramis multis, rotundis, densa lanugine villosis, furculosis: foliis Rutæ similimis, numerosis, hirsutis: candidis: flore in summis ramis coprosо, exiguo, candido, densiùs congesto, intra lanuginem delitescente: semine paruo, nigro, gustu tam feruido, vt si quis herbam mandat, diutiùs ardere fauces videantur, tam pertinaci vredine, vt nulla oris collutione deleri possit. Minor sanè est in Chamelæa, Thymelæa, Laureolæque generibus acrimonia, ac vrendi vis, quàm in hac planta.

Locus. Descriptio

Semen. Sapor eiusd.

Hist. Lugd. fallitur.

Porrò quod pede non altiorem dicit, pusillas tantùm aut vidisse aut habuisse Hist. Lugd. Autorem oportet, nam & cubitales habemus, & eas quidem non integras. Sunt nobis & pede breuiores, sed non tenuibus radiculis. Idem fallitur dum putat Sanamundæ tertium genus Clus. de quo paulò pòst: nostro autem iudicio est Cluiii Sanamunda prima differens à Thymelęę specie Myconi, in quo à D.C.Bauh. dissentimus vtramque plantam vnam eandémque putante.

Alter eiusdem error C. Bauh.

Tartonraire Gnid.

Pena & Lob. tradunt *Tarton-raire* dici Galloprouinciæ & Massilientibus, ab exuperanti purgandi vi, ob eandémque causam *Miердacruz* Hispan. dici Clus. Autore est.

Miердacruz.

Sesamoides maius Scalig. Lob. not.

Sesamoides maius Scaligeri, vt vult Lob. de quo tamen apud Scalig. aliquid legisse non meminimus.

Nec placet icon Lob. qui non agnouit *Tartonraire* idem esse cum Sanamunda Clus. qui probam iconem habet, qualem & nos proponimus.

Chamelæa Solerii.

De hac planta aliquando scripsit Solerius hæc verba: Chamelęa, Massilitanis & Beterrensibus [qui *Berro* & *Barsegue* locum vocant, vbi prouenit] dicitur *Tarton-arrayo*, id est, *tardè alnum lubricans*: Arelatensibus *Rerumbet*: Aquasextianis, *Herba-luarina*, Montanis *Bucilli*, haud procul à Nicæa *Reuero Patrum*. Semina quoque ab insigni Medico Belgiæ D. Iac. Vtenhouio, cùm esset in Gallia Narb. *Retumbet* nomine nobis missa. Neapoli *Sporchina Gallina* dicitur. Iac. Raynaudetus Pharmacop. nobis misit hunc fruticem in littore maris Massiliæ natum, scribens *Tart en rayre* ibidem vocari, quòd aluum mirificè soluat.

Tarton-arrayo. Retumbet.

Sporchina Gallina.

Circa Massiliam locis ad mare deueneris, præsertimquè collem vulgò *Mont-rond* vocatum, squalidum, fœdum, glareosum, plurima fruticat, vt ante nos Lobelius annotauit. Nihil iucundius aspectu quàm colliculi aut areolæ argenteo huius herbæ nitore vestitæ. Neapoli quoque nobis missa. Frequens quoque, inquit Clus. regnis Granatensi & Valentino, in apricis & Sole illustratis locis. Verno tempore floret, hoc est, Martio & Aprili. Æstate fructum perficit.

Xyonia. Lotus

Tempus. Vires & vsus.

Folia sunt adurentia, vti dictum: ob purgandi facultatem rusticis Hispanis magno in vsu. Sed effrenis & exuperans eius purgandi vis, inquit Lobel. non rarò Dysenterias fluxúsque immoderatos accersit. Præsertim si quis minùs peritus, huius folia in puluisculum reducta, vel quopiam liquore diluta, propinarit: vt facitabat ille necator Tmisо, qui nobis primùm eam, eiusque vires, vt dicebat arcanas detexit. Hodie impostores, ac quidam ignari, notante Dalechamp. quanta sit huius plantæ vis, & corporibus nostris noxia, ex vino albo, vel Cicerum decocto, vel elixæ carnis iusculo bibendam propinant drachm. vel ii. in validissimis naturis, tanta purgandi potestate, vt sæpè ob hypercatharsim sanguis erumpat. Educit autem sic sumpta bilіosa, pituitosa, aquosa, id quod & Dioscor. testatur de suo Sesamoide: vt mirum non sit, eodem teste, in Anticyra dictum olim fuisse Elleborum, admiscerique solitum potionibus ex Veratro albo paratis, vt facilиùs & citiùs Veratrum, quod vomitiones magis ciet quàm deiectiones, aluum commodiùs detraheret. Hoc idem Dalechamp. Elleborum suspicatur, quod fructum Sesamo similem edere Theophr. scripsit, quo in Anticyra purgationes fiebant. Quanquam non solùm fructu, sed etiam radice vtile esse scribit: quod negat Dioscor. qui radicem ἄνονον, id est, imbecillem & inefficacem, seu ignauam, suo Sesamoidi maiori tribuit, seminique purgandi vim, quam etiam foliis & ramulis inesse experientia docuit.

Impostorū fraus detegitur.

Elleborum Veterum. Elleborus Theophr.

SANAMVNDA II. CLVS. CAP. XLVI.

Descriptio

TArtonraire alsinem fruticem Sanamundam facit Clus. quem & circa Calpen, vulgò Burhalaga appellari ait, altitudine cubitalem, ramis lentis, flexilibus, carnoso & denso cortice intectis, qui [sublatâ exteriore cute] per totam plantam, præsertim circa radicem, Lini aut Cannabis modo in fila duci potest: superiore ramuscu-

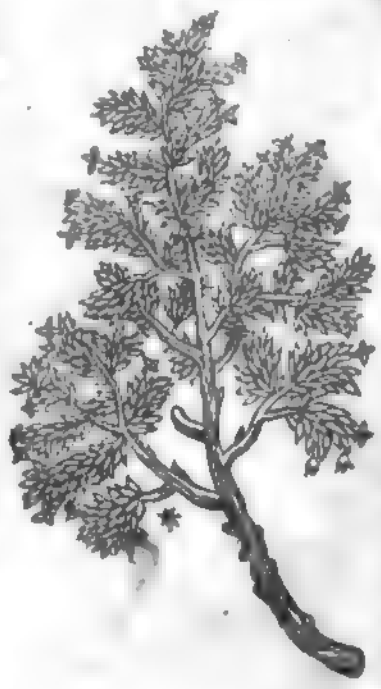

Burhalaga

rum

rum, confertorum, lanugineforum, & veluti tomento quodam obſitorum foliorum comam pariunt, ſuperiore minorum, & mucronatorum, ſalſi nonnihil guſtus, ſed deinde acris & calidi. Exornatur hæc coma flaueſcentium floſculorum Oleæ ſimilium numeroſa ſobole. Radix craſſa & lignoſa ſuperiori ſimilis eſt. Eius fructum obſeruare non potuit: quandoquidem Febr. florentem inueniebat petroſo & ſalebroſo loco, maritimis Bæticę inter Calpen & Eſtepona, montibúſque Granatę proximis.

Folia. *Super.* *Flores.* *Radix.* *Tempus & Locus.*

Granatenſibus Mauritanis Samundam vocari ait, apud quos purgandorum corporum gratiâ frequenter vſurpetur. Drachmæ enim pondere cum decocto Cicerum ſumptam, mirificè purgare perinfenbra. Circa Calpen verò nullius eſſe vſus, præterquam ad excalefaciendas fornaces.

Samamunda. *Vſus. Purgat.*

SESAMOIDES PARVVM DALECH. Sanamunda III. Cluſ.

CAP. XLVII.

Deſcriptio

COncinna eſt planta, ramis crebris, lignoſis, incondítis, inque fili tenuitatem tandem abeuntibus donata, quos ſarctim denſa, candida, cineracea lanugo obuoluit, quæ in maioribus virgis paucior. Folia conſertiſſima ramulis ſine pediculis hærent, Thymi aut Vaccinię paluſtris, acuminata, infernà parte rugoſa, virentia & in ſicca nigricantia, glabra, ſuperna verò [qua parte contrahuntur & velut alueolum efficiunt] tomento albido penitùs obducta.

Lanugo. *Folia.*

Cluſ. ſic deſcribit: Sanamunda 3. duas priores magnitudine excedit, candidioribus & multò lętioribus virgis, quarum cortex ſupra modum lentus eſt, & frangi contumax. Extremi ramuli frequentes, & ferè omninò tomentoſi, procumbętem comam habent, & frequentibus foliolis obſiti ſunt, carnoſis, paruis, Semperuiuo minori Dioſcor. quod nonnulli *Illecebram* vocant, valdè ſimilibus, vrentis etiam facultatis. Flores ſuperioribus ſimiles, interdum herbacei ſunt, aliquándo pallentes, Sed neque iſtius fructum obſeruare licuit. Floret autem cum ſuperioribus. Quo porrò nomine vulgari appelletur, ignorare ſe ait. Similem autem fruticem ſiccum ad ſe aliquando miſiſſe C. V. Alfonſum Pantium, Med. & Prof. Ferrar. & Cortuſum Patauinum, hic quidem Ericæ Alexandrinæ nomine, ille verò Cneori. Verùm Cneorine, an alio nomine Veteribus deſcriptæ ſint hæ ſtirpes, aliis iudicandum relinquit. Certum tamen eſſe dicit Thymelæx congeneres eſſe, & iiſdem facultatibus polłére. Nos Seſamoides minus Dalechamp. idem exiſtimamus cũ

Sanamunda 3. Cluſ. *Cortex.* *Flores.* *Erica Alexandrina Cneorum.* *Thymelæa congener. & Seſamoides minus Dal.*

Sanamunda 3. Cluſ. de quo ſic tradit Hiſt. Lugd. Seſamoides minus quidem nominant, non ad Dioſcor. quidem hiſtoriam referentes, ſed ad Seſamoides maius multorum Dalechamp. [ſiue *Tartraire* & Sanamundam 1. Cluſ.] cum quo cognationem habet originis, ſaporis, facultatis cathartica. Quidem Phacoides volunt eſſe Onobaſii, ob foliorum cum Lente ſimilitudinem. In maritimis, vt & alterum prouenit, ſed Corſicæ magis quàm Galliæ, Liguriæue: caule pedali, in ramulos plurimos & graciles diuiſo, lanugine molli veſtitos ſuperioris modo: foliis numeroſiſſimis, minimis, lætiùs virentibus, Lenticulæ ſimilibus, circa ramos denſiſſimè coacernatis, vt ramorum conſpectum adimant, Aizoi acris ſpecie: flore copioſo, tenui, candido, per totos ramos foliis interſparſo, ſuauiſſimi odoris, nec moſcho diſſimilis, & quaſuis acres plantas ſuperantis. Purgat, & eoſdem humores educit, quos Seſamoides maius: ſed laborioſius, præſentioréque nimiæ vacuationis diſcrimine. Eius tuſæ ac cribratæ drachmam ptiſanæ immixtam ſorbendam dedit Dalechamp. cuidam neruorum diſtentionibus laboranti Lugduni in valetudinario, cui non ſegnius aluus deturbata eſt, quàm ſi Colocinthidem ſumpſiſſet, reſtitutáque ſanitas. Suſpicamur eandem Hiſt. Lugd. huius aliâ habere deſcriptionem & iconem nomine Cneori nigri Myconi, de qua ſcribit: Plantam, *Palæ marinæ* vulgò dictam à Barcinonenſibus, ad nos miſit pro Cneoro nigro depictam & deſcriptam, his ferè verbis: Frutex eſt duorum cubitorum altitudine cùm multùm adoleuit, caule rotundo, flexili, aliquantùm aſpero, & ferè nodoſo, qualis in Aizoo foliis deſtractis cernitur, ramulis multis ſimiliter nodoſis brachiato, in quibus folia minuta, perpetuò virentia, quæ quò frutícis ſummitati propiora, eò minora cõſpiciuntur, vt quæ in ſummitate ſunt, Cupreſſi foliis ſimilia ſint, paulò tamen latiora: omnia nonnihil craſſa ſunt, carnoſa, incana, caulem complectentia. Floresin viridi lutei: radices craſſæ, digitales, lignoſæ, albo cortice veſtitæ, ſatis in terram deſcendentes. Totus frutex, & maximè cortex manu tritus, grauis eſt odoris: ſed vigente canicula folia, ſi confricentur, Zibeti odorem quadantenus ſpirant. Barcinonę naſcitur locis arenoſis, & maritimis, aut non multùm à mari diſtantibus. Floret Autumno, & floris prouentum ad Maium vſque producit, foliis aliis decidentibus, aliis renaſcentibus. Foliorum ſapor cum lentore ſubaſtringit. Fotu huius herbæ hæmorrhoidum inflammationem ſedari aſſerunt: quod & ſuffitu præſtatur. Hanc plantam Cneori deſcriptioni à Theophraſt. traditæ optimè quadrare putat Myconus. Ea eſſe videtur, quam lib. de Catharticis nomine Seſamoidis minoris depinximus. Cluſ. Sanamundam 2. fecit. *Hæc Hiſt. Lugd.* At nos non ſecundam, ſed tertiam Cluſ. Sanamundam cenſemus.

Phacoides Orbaſ. *Locus* *Vſus. Purgat. Daſit. Neruorum diſtentio.* *Cneorum nigrum. Palæ marinæ.* *Radix.* *Zibeti odor* *Locus* *Tempus. Sapor.* *Sanamunda 2 Cluſ.* *Sanamunda 3. Cluſ.* *Cneorum Caſalpini.* *Miccia. Funiculi bellici ſeu ſclopetarij.* *Flores* *Fructus. Radix.*

Caſalpin. quoque de hac eadem, ni fallimur ſcribit: Cneorum Hiſpani milites *Miccias* vocant, quia eius rami ſiccati ignem conſeruant, ideò ex his funiculos parant ad tormenta bellica igne exoneranda: appellant autem hos funiculos *Miccias*. Frutex eſt in maritimis circa Plumbinum, multos ſpargens ramos, valdè obſequioſos: foliolis breuiſſimis totos ſurculos conueſtientibus, modo Cupreſſi, craſſis, ſupernè candicantibus, infernè viridibus. Floret in autumno, & per totam hyemem: floſculi ſunt Thymelæx, inter folia, exiliores, & in medio lutei: fructus quoque ſimilis, tenuior, nigro ſemine. Radix ramoſa & obſequioſa, ſed guſtum non mordet. Eadem in inſulis,

odorata & candidior. Theoph. Cneorum appellat: eius duo genera, candidum & nigrum &c. Plin. Casiam à Latinis appellari testatur. *Hæc Casia*

S. Aristot. Cneoron Theoph.

Quamuis autem ex Clus. Myconio, Dalecham. & Cæsalp. descriptæ plantæ vnam eandemque stirpem denotare videantur, nondum tamen illud pro certo affirmamus, cùm hanc plantam integram & in suo natali non viderimus. Malumus igitur de non probè cognitis iudicium suspendere, quàm temerè aliquid, quod quidam faciunt in suis Annotationibus pronunciare.

Autores aut non vidit aut non probè cognitum non temere pronunciemus.

Si verò diligenter consideremus descriptiones illarum, quædam dissona deprehendemus, & maximè in Myconio & Dalech. & potissimùm quoad vires & icones. Multi & peritissimi Botanici circa similitudinem decepti sunt, præstat ergo occasionem præbere diligentiùs inquirendi, quàm posteritatem decipere non sine graui periculo.

Erica Alexandrina. Lob.

Ericam Alexandrinam vocant Itali, teste Lob. nimirum, vt ille ait, hoc speciosо nomine mittunt & obtrudunt Itali quidam peritiores peregrinitatis & nouitatis titulo, cùm tamen in Gallopro uincia & Hispania eius sit facilis prouentus. At is inter varietates Vermiculati fruticis acris recenſuit in Obſ. & Aduerſ. vtipſemet testatur. Verùm non possumus nobis persuadere Lobelio bene notam fuisse Sanamundam tertiam Clus. Si quis consideret eius icones, quanta diuersitas!

Locus.

Vermiculatus fruticis.

Nos existimamus plantas depictas in Aduerſ. pag. 161. & Obſ. p. 205. diuersas à Sanamunda tertia Clus. de qua hic agimus, quamuis pauca, quæ scribit in Obſ. pag. 203. nomine Vermiculatæ videantur posse Sanamundæ conuenire: scribit enim folia albis densissimè conferta denticulis Vermicularis acris, matoribus. Quas autem plantas credimus exhiberi per prædictas icones, dicemus sub huius operis finem, vbi trademus de Vermiculatis marinis.

Locus.

Cæterum, inuenitur etiam hæc planta, inquit Clus. in toto illo tractu maritimo Meridiei obiecto, qui ab Herculeo freto, ad Pyrenæos vsque excurrit. Nos pulchrum ramum cubitalem habemus in Herbario nostro ſicco, à Valerando Dourez, insigni Pharmacopœo, adſ. noſtro, cuius manu adscriptum est: *Sesamoides fortè minus ex Syria.* & ibidem manu Dalech. nobis hæc planta picta adducta è Corsica D. Casp. Bauh. attulit ramulum nomine Cneori albi Guilandi collectum in horto S. Pontificis Romæ. Nos & in horto Serenissimi Magni Ducis Hetruriæ legimus Florentiæ, ex satis alto & eleganti frutice, cum hac annotatione à non indocto hortulano accepta: *Aproxis Plin.* aut *Focalea.* Miscent cum puluerem bombaceum parant.

Sesamoides minus.

Cneorum album Guilandi.

Aproxis Plin. Focalea.

Scribit autem Plin. à Pythagora Aproxin appellari herbam, cuius radix è longinquo concipiat ignes, vt Naphtha. Idem tradit: si qui morbi humano corpori acciderint florente Aproxi [Brassica est.] quamuis sanatos, admonitionem eorum sentire, quoties florere eam contigerit [florem eum tetigerint. M.] Sed mittamus Pythagoricas has nugas, quarum Author, vel ipso Plinio teste, Magorum studiosissimus fuit. Sed quantò portentosiora tradit Plin. eo loco? nempe lib. 24. c. 17. Annotat Dalech. *Λαισῆν* dici, quòd metu & pauore accedere propiùs non audierint: *λαισήια*, accedere est.

Ad pituitæ pyrum.

Aproxis vsus.

CNEORVM.

CAP. XLVIII.

QVam certum sit tam Chamelæam quàm Thymelæam à Veteribus Cneorum fuisse appellatam, non insubidè hoc loco, opinamur, de eo trademus. Verùm quum non solùm de modò dictis plantis dicatur hoc nomen, sed & pluribus aliis plantis à Neotericis attribuatur, [vt iam in præcedentibus ex parte dictum] statuimus hoc loco præferre quæcunque Veteres de eo prodiderunt, subinde demonstrare quales plantæ eo nomine à diuersis donentur.

Cneori duo genera.

Theoph. inter surculosa quę carnoso folio constant refert Cneoron, & inter herbacea, Sedum, quod *κότυλον* nuncupat. Cneon verò duo genera statuit: album & nigrum. Albi, inquit, folium cutaceum est [*Ἀφυλλίδι*] oblongum, figura quodammodo Oleagineo simile. Nigri verò quale Tamarisci, carnosum. Album supra terram minùs se attollit, [*μᾶλλον ἐπιγείῳ ἰσὸν.*] & exiguum quid olet: Nigrum autem valdè odoratum est. [*ἐσφῷ* habent vulg. Cod. Gaza, Cornar. & Guil. legunt *ἔσφῳ*. Rob. Const. *ἀσφῷ*, omnes Plinium secuti.] Vtrique radix alta, magna. Rami multi, crassi, lignosi, ferè statim è terra diuisi: [Græcum addit *ξυμπεπλεγμένοι καὶ πλέκεσθαι*: melius tamen legisse videtur Gaza cùm omisit hanc vocem, & *πλέκεσθαι* tantùm legit.] lenti admodum. Quamobrem hisce vtuntur ad colligandum & comprehendendum modo salicis & Vitilium. [*ὥσπερ τὰ ἰξία, Οἷον* salix Amerina & Vitilis: Galli sua lingua adhuc vocant *Osier*. Gaza, Iunci modo vertit.] Germinant floréntque post æquinoctium Autumni, & diu florent. *Idem* quoque prius alibi Cneorum inter ea recenset; quæ aculeis carent. Gaza vbique more suo interpretis fidem excedens, *κνίσῳ* Casiam vertit, Plinium secutus quidem: sed itidem malà fide. Nam & hic Cneoron dixit, quamuis addat Casiam *Hygino* vocari. Reliqua paucissimis expedit, his: Cneori duo genera, nigri atque candidi. Hoc & odoratum. Ramosa ambo. Florent post æquinoctium Autumnum. Dixerat autem prius: Fruticem Thymelæam, aliis Chamelæam, alius Cneoron dici: similem esse Oleastro &c.

Vtriusque comparatio.

Locus.

Thoph. Gazæ illustr.

Tempus.

Gaza interpretis fidem excedit.

Thymelæa. Chamelæa. Cneorum.

Et Galen. lib. 9. cap. 3. de Compon. Med. sloc. Ex Archigene, *κνίσῳ* [inquit] *δὲ χρῶνται ἔνιοι τῶν ῥιζῶν.* Et Hermol. Nostri (ait) Chamelæam & Thymelæam præcipuè Casiam videntur appellasse. Porrò quod Cneoron Theoph. carnosum folium veluti Myricæ attribuit, hoc, infit Cornar. ad Cneoron Dioſc. quod nomine peculiari Thymelæa appellatur, non pertinet, sicut neque ea, quæ de duobus Cneori generibus scribit: sed referenda sunt ad aliud Cneorum, quod foliis in coronamenta venire & Casiam ab Hygino vocari Plin. ait.

Casia.

Vidimus doctos viros hac parte rerum confusionem fecisse. Tragulti in lib. de Purg. opinio est, folia Thymelææ vsque ad Theophr. tempora Cneorum vocata fuisse: ipsum verò Theophrast. plantam Cneoron & Cnestron vocasse: ita à Cneoro putat deriuatam vocem Mezerei, Hyginíque. Casiam à Latinis Oliuellam dici. Sed longè petita Mezerei deriuatio, quam vix enunctior Grammaticus admittat. Interim non docet, quam plantam intelligat, aut exhibeat.

Cneorum.

Cneorum.

Marantha in sua Meth. tradit Theophrast. per Cne-

Digitized by Google

Cneoron, Thymelæam & Chamelæam intelligere, quæ nomina Dioscoridi vsitatiora dicit, vt prius illud Theophrasto.

Cassia Virgil.

Matthiol. in Dioscor. Casiam Virgilii putat eandem cum Cneoro Plin. & Theophrast. Sed quæ nam plantæ oriantur in Italia vel aliunde eò afferatur, quæ Cneoron referant, quid referat, se non habere ait. Guiland. in Theone, Cneorum vtrumque Chamelæam & Thymelæam esse ex Aretæi, Dioscor. Plin. Gal. & Actii traditione ignorare demiratur. Matthiol. respondet in Epist. ad Cratonem: Cneorum, quòd videat Guilandinus inter adulterinas Thymelææ nomenclaturas habere Dioscor. quòdq; habeat Gal. & Plin. id quod me adnotasse ignorabat, non sine ingenti latratu barbarus ille Canis me adoritur. Verùm Theophrasti Cneoron à Dioscor. & Gal. Cneoro plurimus differt notis: Thymelæa Chamelæaue ambæ grauiolentes sunt: grandi altaque radice haudquaquam nituntur, nec florent, nisi Vere inchoante, nec humi procumbunt. Adde quòd Cneoro nigro folia Tamaricis reddidit Theophrast. Sed eiusmodi folia nec Chamelææ nec Thymelææ insunt. De alba Cneori genere meminit Plin. inter odoratas plantas: de altero verò Cneoro, de quo Dioscor. & Gal. meminit is loco superiùs citato. Scribit de Gnidio grano Theophrast. statim simul ac de Pipere egit non autem vbi tàm diligenter Cneori historiam describit, vtpote, qui Gnidium granũ non ignorabat Cneori non esse fructum. Idem in epist. ad Marantham similibus argumentis conatur refutare Maranthæ opinionem: addens, nullum esse inter Thymelæam & Chymelæam coloris discrimen, quo nigra altera appellari debeat, altera verò alba. Pro Guilandino rursus respondet Paul. Hessius aduers. Matth. Probl. 8. in hunc modum: Multa sunt quæ sententiam Matthiol. de Cneoro infringunt, quod nullius rationibus euidentiùs probari posse puto, quàm ipsiusmet Dioscor. & Theophr. autoritate, cui ille inniti quàm maximè videtur. Neque enim Cneorum inter adulterinas soldm apud Dioscor. nomenclaturas legitur, quemadmodum Matthiol. commentari sunt ausus, neque etiam verba Theophrast. de vtroque Cneoro & Dioscor. de Chamelæa & Thymelæa adeò longè inter se dissident, quin trambos de iisdem locutos esse plantis docere queant. Pluribus rem prosequitur Hessius, quem consulere poterit Lector, cùm fusam huius controuersiæ tractationem, ex illius scriptis integram huc trãsferre non permittat breuitatis studium. Nos sanè neutiquam legimus apud Veteres Thymelæam & Chamelæam grandi altáque radice haudquaquam esse, & non florere nisi Vere inchoante, vt Matthiol. ait. Hoc quidem conuenit Laureolæ folio deciduo, quæ non floret nisi vere, quam Matth. videtur confundere cum aliis plantis, vt antehac demonstratum.

Matth. fugit.

Matth. inconstans & sui immemor.

Mirum etiam Matth. ita inconstantem suique immemorem, vt exhibeat pro Cneoris plantas cui folia nullo modo similia Tamarici, quale eius Cneoron frutex, de quo nos antè: & Cneorum herba, de qua etiam suo loco, titulo Ocymoides vel Saponariæ minoris.

Doctissimorum quorumcunq; iudicio, inquit Clus. Cneorum Theophrast. à Thymelæa & Chamelæa Dioscor. non differt. Quin & Cæsalp. Plinius [inquit] Chamelæam petrosis nasci tradit, non vltra palmi altitudinem, foliis Oleæ amaris, odoratis: videtur autem intelligere Cneorum cãdidum Theophrast. quæ inter Coronarias Casia à Latinis vocatur. Idem Cæsalp. eo cap. quo hæc tradit nempe 7. lib. 4. duas plantas describit, quas ambas descriptiones posuimus cap. de Laureola decidua, vt qui dubii simus, quas plantas intelligat: quarum vna fortè Chamelææ folio subrus incano, altera Laureolæ folio deciduo. Idem tamen cap. 8. tradit, Cneorum Hisp. Micciam vocatum: (de quo prius actum, cap. de Sesamoide minore Dalechamp. siue Sanamunda 3. Clus.) ibidem Theophrastum dicit Cneorum appellare.

Cneorum, Cneori.

Rob. Const. in Lex. κνίωρον vel κνίωρος, Casia herba, differens à Casia frutice aromatico, de qua Virg. De hac intelligit Plin. lib. 2. cap. 12. & lib. 12. c. 19. Vbi Cneorum quod Casiam Hyginus vocat Cneorum Hipp. etiam κνίωρον vocat, vt plurimus dictum in superioribus.

Æquiuoca

Cæterùm Cneori nomine has inuenimus plantas exhiberi: *Chamelæam tricoccon: Chamelæam folio subrus albo: Thymelæam Monspelien sem: Laureolam folio deciduo*, ac etiam *folio perpetuo: Cneorum Matthiol. frutex: Tartonraire* siue *Sanamunda* 1. Clus. *Sesamoides minus* Dalechamp. siue *Sanamunda* 3. Clus. *Casia Monspel.* de quibus omnibus abunde actum distinctis locis & capitibus.

Dalechamp. *Cneorum album* facit plantam dictã *Argenteam*, de qua mox. Item *Nertum alpinum quorundam* de quo l. 13. *Rosmarinus coronarius* 1. lib. eodem. *Laureola* siue Pseudonardus lib. 28. *Camphorata Monspel.* lib. 29. Eodem etiam *Ocymoides minus* siue Saponaria. Dod. inter Synonyma Dyplaci ponit Cneorum.

Ita vides in quantam confusionem Cneori historia ab Herbariis fuerit coniecta, singulis ferè nouam quandam, ne nihil dixisse viderentur, pro Cneoro obtrudentibus. Nos vti speramus, aditũ patefecimus posteritati hæc omnia diligentiùs examinandi ac diiudicandi.

Guilandino defenso.

Cneorum album Theoph. Casia Laureola.

CNEORVM ALBVM DALECHAMP. aliis Doryenium.

Descriptio

CNeori albi Dalechamp. plantam in hortis Adonidis aliquando aluimus, cuius rami tomentosi, albidi: folia quàm vel Chamelææ vel Thymelææ maiora nonnihil, ad magnitudinem foliorum Mezerei Germanici siue Laureolæ folio deciduo propiùs accedentia, argenteâ lanugine vtrinque nitentia, mollitie holosericea, per extremum obtusa.

Folia.

Flor.

Dalechamp. autore, in summo ramorum vertice velut in Corymbos aceruatus emicat: *Semen* nigrum, crassum, in folliculo tanquam glumâ recondtum. *Radix* grandis, in profundum fubens.

Semen.

Radix.

Imperatus scribit, folio esse simili Oleæ, & flore integro,

Doryenium Imperati.

instar Campanulæ, quem pulchrè depictum exhibet, sicut & Clusius in Appendice Operis sui Botanici, qui plantam hanc ad duorum aut trium pedum altitudinem assurgere, & multos ramos lignosos spargere tradit, non valdè dissimiles tenellis ramis Ziziphæ albæ; & flores Conuoluuli aut Strammoniæ, latis fugaces, quia vno marcescente alter sese expandere incipiat: frutiçem esse semperuirentem, & hyeme folia non abiicientem.

Semperuirens.

Cæsalpino quoque herba fruticosa est, multis ab eadem radice caulibus simplicibus, altitudine dimidii cubiti, numerosis foliis circumdatis Oleę figura, paulò angustioribus, molli lanugine, colore argenteo, in summis virgis comam prædentia, in qua flores candidi Calathi effigie, & fructus Conuoluuli minoris.

Fructus.

Hist. Lugd. scribit esse Cneorum album Dalechamp. & quorundam Herbariorum sententia optimè quadrare cum descriptione Theophrast.

Dorychnio. Argentina. Argentina flore purpureo

Cæsalp. & Dorychnium vocat & ex Sicilia habere scribit, vulgóque Argentinam vocari. Sed quæ sit altera eius Argentina nescimus: quam tradit oriri in asperis collibus & maritimis, breuioribus ramulis humi sparsis, rarioribus, foliis pinguioribus breuioribusque: floribus purpurascentibus in plures ramos distributis. Dioscor. Doryenium tradit Oleæ nuper nascenti similem &c. folius Oleæ angustioribus, vbi suérea legendum esse, idem vult Cæsalpinus. Imperatus quoque Doryenium Dioscoputat, & Iacobus Plateau, vt annotat Cluſ.

Locus.

Nascitur in locis lapidosis & saxosis maritimis teste Hist. Lugd. Nos pulchrum ramum inter siccas nostras habemus. D. Casp. Bauhino quoque missa fuit titulo Doryeni Dioscor. Sata nobis ex semine aliquando prouenit in horto E. C. Montb. De viribus eius nihil adhuc cognitum nobis: si sit Doryenium quod non negauerimus, sed iudicio Lectorum relinquimus, eius vires reperient Lectores in noſt. Hist. lib. 11. cap. de Doryenio Vetenibus dicto, vbi etiam comperient æquiuocationes.

Ordinis ratio.

Cæterùm de Cneoro non baccifero frutice vel suffrutice hoc loco egimus, propter historiam eius communem cum Chamelæa & Thymelæa, quæ & Cneorum plerisque Doctis putantur, & baccifera sunt. Non malè quoque facturi videbimur, si sequentem fruticem, foliis non vsque adeò diuersum à prædictis, licet non baccifernm, sed facultate ad eosdem plurimùm accedentem, ideóque terribilem herbam dictum, cùm sit frutex, hoc quoque loco tradamus.

ALYPVM MONSPELIANVM, SIVE FRVTEX TERRIBILIS. CAP. XLIX.

Definitio.

ALypum Monspelienſibus putatum; frutex est cubitum aut sequicubitum altus, in multos diuisus ramos lignosos, satis tenues, rubentes, vel ex fusco purpurascente corrice rectos; per quos folia concoloria ferè nascuntur, Myrto vulgari accedentia, magnitudine suâ non item penitùs formâ. Ex angustissimo enim principio ad extremum usque propemodum dilatantur, vbi interdum & vnâ aut altera crenâ incisâ, obtusum mucronem efficiant, crassa, solida, amara. Flosculi extremis ramulorum plurimùm, aliàs ad medios ramulos glomeratim congesti hærent, purpurei, ex tenuibus staminulis contexti. Radix crassa, dura, nigra lignosa. Cuncta planta, inquit Lob. amara & inamœno Thymelææ aut Chamelææ gustu, aut vehementiore etiamnum à sexto anno.

Cortex.

Folia.

Flores.

Radix.

Sapor.

Quoniam verò Cluſ. in Hispania natam describit, & quædam habet in sua descriptione, à nobis non annotata, iubet & illam subiungere. Suffrutex hic potiùs, quàm herba, cubitali aut ampliore altitudine assurgit, multis ramis lignosis, duris, fragilibus tamen & nigricantibus præditus, circa quos ex tuberculis interdum multa confertim & simul iuncta folia nascuntur, in tenerioribus verò ramulis, qui plerumque rubescunt, rariora, Myrti ferè, longiuscula, ex cœruleo nigricantia, carnosa, nigricante pediculo, acuto mucrone, extremæ amaritudinis. Summis ramulis singulares inhærent calyces squammatim compacti interioris orbis florum Scabiosæ aut Morsus Diaboli magnitudine, qui florem continent villosum & lanuginosum, ex cœruleo candicantem in medio tullio, at in ambitu omninò cœruleum. Semen se ignorare ait, & florentem tantùm conspexisse.

Flos.

Alypum Montis Ceri Narbonensium, Herba terribilis vulgò: si[inquiunt Aduersi.]vti nonnullis eruditis persuasum fuit, Arabes vocitarunt Turbith quodlibet Phegmagogum, paulò vehementiùs pituitam educens, meritò & istum fruticem possit quis Turbith vocare, nec enim minùs malè ominato nomine, quàm Turbatorium Turbith vocat istam herbam Terribilem vulgus Narbonensium, vbi Impostores valetudinis cauponatores impij atque tribades mulierculæ terribiles, vt vocant, illic moliuntur purgationes istius terribilis fruticuli foliis, floribus & semine.

Herba terribilis.

Turbith.

Eam si Senensis prorsum silnisset, nec pingendo deprauasset, melius suo honori Lectoriique consuluisset. Hanc enim cap. de Tripolio, sibi etiâ ignoto, vbi multùm ineptit, & Alypum plantam tenui-

Mendose.

tenuibus Ferulæ folijs esse dicit, non istam: Dioscoridi imponit, Brassauolæ & alijs doctissimis conuiciatur & obtrectat, argumentis ab illorum monumentis mutuò sumptis, etiamque veligatore ingenuo indigna prorsum & vecordiæ plena verba illa meruit: Non referre, cuius sit plantæ radix Turbith Alexandrinum, cùm eius facultates à Medicis optimè sint perspectæ. Sic scammonidem vel arietem, non commentatorem loqui decet. Nullam hodiè nostra ætas nouit plantam, vt eadem Aduersi tradunt, cui Dioscor. Alypum assimilari queat, neque vllam plantam habemus, quæ æquè benè, imò vllo modo (præter Ferulas) Alypo congruat, siue lineamentis, siue eliciendis purgandi, atque hic frutex Maritimus.

Sanè hanc quominus asseramus genuinum Alypum, vna notula non tam obstrepit, quàm deest, foliorum nimirum: quæ non fuerunt expressa à Dioscor. aut fortassis fuerunt labecula codicis peruersa: mutata nempe voce ἀκανθώδες in ἀνάνθωδες, vt sit non subruber, sed fœniculaceus frutex. Hinc-

Dioscoridis mos.

que Mesue suum Turbith ferulaceum fecerit, vel Tapsiam cum nonnullis.

Eadem Aduersi. tradunt non esse Ptarmicam. Lob. in Obs. dicit esse Ptarmicam, & Conyzam tertiam quorundam. Quærit etiam an sit Calcifraga Dioscor. At si corrigeretur Dioscoridis lectio, & pro voce ὁ ἀκάνθωδες reponeretur, vel ἀνάνθωδες, vel

Pro, & Lobelij opinio & lectio improbatur.

παράνθωδες, ita enim esset corrigendum, multò minùs herbæ terribili responderet Dioscoridis descriptio. Nam quæ obsecro similitudo eius cum Fœniculo? nulla omninò. Nec etiam potest dici ἀκάνθωδες radix Betæ nec plena succo. Immò nec nobis propriè videtur dicenda ἄκανθα, siue herba, cum reuera sit frutex lignosus, cuius & radix & virhulta lignosa.

Vix putamus Matth. hanc plantam voluisse exprimere, id tamen poterit suo loco diligentiùs considerari.

Coronula Fratrum.

Bætici, teste Clus. *Coronilla de frayles*, hoc est, coronulam Fratrum siue Monachorum vocant, quasi eorum orbicularem tonsuram flore referentem, & *siempre enxuta*, quia semper arida & exsucca videtur. Murciani verò & Valentini vulgari voce *Segutlada*. Nonnulli Valentinæ Academiæ Professores Hypogl ssum esse censebant: sed

Professorum Valentinæ Acad. opinio reijcitur.

nihil cum Hypoglosso à Dioscor. descripto commune habet, nisi quis fortè ob foliorum eius cū Rusci folijs affinitatem ei hoc nomen donandum putet, quæ tamen in hoc frutice circa pediculum oblongiora & angustiora, sunt: præterea dissimiles vtriusque facultates.

Hist. Lugd. *Empetrum phacoides* dicitur, & *Herba terribilis* Narbonensium. Scribit tamen: Diuinare potiùs quàm certò statuere licet, quæ planta legitimum Veterum Empetrum asseri possit. Si tamen coniecturæ locus sit, Dalech. Empetrum esse opinatur plantam, quæ à vulgo Narbonensium Herba terribilis vocatur, cuius cap. de Alypo mentionem faciemus, ob violentam in corpore purgando facultatem. Ea nunc in ipso maris littore prouenit, salsum humorem bibente eius radice ac tum salso gustu est, vt cæteræ plantæ, quarum radix marinata aquam fugit: nunc in montibus mari vicinis, vt in monte Cestio, vulgò *Cap de Ceste*, propè Agathàm, nullo maris succo imbuta, sed tantùm obiecta eius afflatui, ac tum salsuginis expers, gustanti perquàm amara sentitur.

Empetrum Dalech.

Locus.

Eadem Hist Lugd. sic depingit: Cubiti esse magnitudine, & eo maiorem, cortice purpurascente ramosam, folio Lentis, sed Lentis modo per æquales versus non dispositio, per ramos & surculos nullo ordine prodeunte, supernè viridi, infernè candicante, capitulis in ramorum vertice purpureis & rotundis, Aphyllanthi non dissimilibus. Ast nobis sanè valdequàm affectatè, ne dicamus fictè Lentis folio dici videtur, propter vocem κατανθὲς, attributam Empetro apud Dioscor. cùm alij ἀκανθώδες vocari tradant, vt postea ostendetur. Profectò parum nobis videtur in folijs Herbæ terribilis esse similitudinis cum Lentis folijs. At non idèo prorsus reijcimus esse posse Empetrum Veterum. Considerentur quæ mox tradentur de Empetro.

Hist Lugd. fugillat. eiusdēque multiplicem errorem.

Miramur quoque tur Hist. Lugd. capiti de Empetro non subiunxerit caput de Alypo, sed interposuerit vtrisque caput de Cucumere silu. & cap. de Colocynthide. His demum subdit iconē Alypi Matth. quam ex Penæ autoritate corrupit & deprauauit: nihilominus tamen denuò proponit suam Empetri iconem titulo Alypi Penæ & Herbæ terribilis Narbonensis. Præstitisset nostro iudicio, vno capite fuisse scripta & tradita, non quòd existimemus Alypum Matth. idem cū Herba terribili, licèt hanc opinionem non reprobet C. Bauh. in sua Animadu. in Hist. Lugd.

Tabern. nus Locus.

Taberna quoque duas ponit figuras huius plantæ pro diuersis, & sub diuersis titulis, Alypi, & Hypoglossi Valent. Clus. Camerarii: Alypum autem apud Matth. vix putamus idem cum Herba terribili seu Alypo Lob.

Tempus.

Cæterùm Alypum potissimùm in monte Cestio Frontignano oppido versus Austrum opposito, & in mare sito frequentem obseruauimus & leginus. Quamuis & in aliis Narbonæ & Galloprouinciæ locis ad mare & Austrum deuexis, & præruptis maximè, vt annotat Lob. natales suos delegerit. Flores in prædicto monte vidimus mēse Aprili. Febr. mense floribus onustum inuenit Clus. in Bæticę solitudinibus circa Antequeram. Martio autem inter Velez, & Rubio, & Lorca, quæ Eliocrota Veteribus dicitur, Murciani regni vrbes, torcoque Valentino regno.

Cubus.

Ptarmica.

Vires & vsus purgat.

In Italiæ quibusdam instructioribus hortis cultam, & proceritate foliorumque amplitudine speciosiorem paullò obseruauimus. D. Calzolarius Veronæ nobis ostendit pro Ptarmica: quo nomine & doctiss. Medico Rantzio in horto Florentino lectam nobis attulit, & ex Prouincia misit Iac. Rainaudetus industrius Pharmacopœus. Vim cathartica violentam huius stirpis antè diximus. Circumforanei Bæticæ Medici, notante Clus. eius decoctum propinare dicuntur iis qui Gallica scabie siue Venerea Lu laborant, non sine magno, vt aiunt, successu, Hist. Lugd. quoque purgandi vim Sesamoide utroque [intelligimus Sanamundam 1. & 3. Clus.] non imbecilliorē habere testatur. Purgare autem bilem, pituitam, & aquas, non aliter quàm Tithymalus. Quapropter eā non temerè vtendum censemus.

Cauet.

Vim.

EMPETRVM PVRGANS.

Cap. L.

PAulò antè dictum, quibusdam videri Alypum esse Empetrum. Videamus ergo quid Veteres de eo tradiderint, potissimùm de purgante.

Empetron, inquit Dioscor. aliqui Phacoides vocant. Nascitur in maritimis & montanis, salso gustu. Quod verò propius terræ fuerit, amarius sentitur. Trahit pituitam, bilem & aquam, da-

tam in iure aliquo, aut in hydromelite. Obiter verò notandum caput hoc Empetri in quibusdam exemplaribus deesse. Empetron verò Gal. Paul. & Aetius non ἐπιτρῖδι sed ἀγριτρῖδι, alio nomine vocari tradunt, ita vt non temerè quidam suspicentur ita apud Dioscoridem legendum esse. Porrò ea verba quod propiùs terræ, amarius sentitur, aliter reddidit Plinius sic scribens: Empetrum (Empetros Graeci) quam nostri Calcifragam vocant, nascitur in montibus maritimis, ferè in saxo. Quò propius mari fuerit minùs salsa est potàque bilem trahit ac pituitas: quò longiùs magisue terrena, amarior sentitur. [Sed quidam, vt Plinium cum Dioscoride concordent, sic legendum censent: quò propiùs mari fuerit, magis salsa est &c. Vetustate vires perdit.] In his vero quæ proximè sequuntur] Recens vrinas ciet decoctum in aqua vel tritum, calculosque frangit. Qui fidem huic promittunt affirmant lapillos qui subseruchant, vna sumpti. In his, inquam, videtur Plin. Empetrum marinum cum Saxifraga confudisse: quæ hactenus inaudienda accipiendaque esse, vt ante nos & Matth. & Dal. obseruarunt.

Calcifraga.

Plin. errauit

Empetra duo Herm.

Empetron ad solas purgationes commodum iudicat Gal. bilemque ac pituitam educere. Gustu salsum esse: proinde ad alia quoque vtaris licet, ad quæ pollere docuit substantiam salsam.

Epipetron.

Etymo.

Paulus quoque Dioscoridem secutus, mentiones duas Empetri habet, quasi duorum generū. Gal. vnicū. Aetius etiam Epipetron vocari solitum affirmat.

Porrò Empetron dictum videtur quòd nascatur in petris, eademque origine *Epipetron* ab Antiquioribus. Nec solùm quia lentis figuram & speciem refert, Phacoides, sed quia Marrubio simile Prasoides est, inquit Marcell. Plinius Saxifragam à Latinis vocari ait, miscetque eodem notante cum ea quæ priuatim & seorsim à Dioscoride Saxifaga descripta est. Ex quo suspicatur, quod in Saxifragia dictum, non esse illud in Dioscoride eo nomine recipiendum; aut si sit, quod tamen verisimile non sit, variantibus historia & medicina: bis de eadem actum fuisse, antè sub titulo Saxifragiæ, & iterum sub Empetri. Paulum quidem Empetri manifestè, Saxifragiæ autem nusquam meminisse. An verò Empetron idem sit cum Saxiphago, vel diuersum, non facilè quis indicabit, inquit Cordus. Vtcumque fuerit, nulla iam hoc nomine extat herba.

Saxifragia Marc.

Phacoides Corn.

Cornario Phacoides in Dioscoride suspecta est: & caput quod de Altero Empetro Dioscoridis habebat, de Saxifrago inscriptum, à se inter suppositicia relatū testatur, ac quòd Græcam inscriptionem non præferret, illegitimū iudicatum. Habere tamen & Paulum Saxiphages, idque vrinam ciere & calculos atterere. Quæ à Plinio confusa duo Empetra diligenter esse distinguenda. Quin & Herbarii nostri multas saxifragæ species ostendunt, quas omnes Steinbrech appellant, vt in ipsis diligenti distinctione sit opus.

Saxifrages

Epipetron. Arist.

Arist. l. 4. de part. anim. Epipetri ab aliquibus vocati meminit, quod ad præsens Empetron pertinere autumat Cornar. & nos Cordatam censemus, de qua suo loco.

Non desunt, inquit Matth. qui Oedipum se faciant, & Dioscoridis obscura quasi ænigmata de Empetro audeant soluere. Plinius fortassè similitudine deceptus, quòd Empetrum Saxifragiam existimauerit. Vires quas vtrique tribuit Dioscorides, pari vni impetro attribuit. *Hæc ille.* Sedsi Matth. suæ opinionis autores citasset, non in eum hæc scripsisset Rob. Const. in suo Lex. Plinius Empetron non confundit cum Saxifrago, vt criminatur Matth. sed disertis verbis distinxit lib. 22. cap. 22. inquiens Saxifragum Adianthi genus esse.

EMPETRVM SARXIPHAGVM.

Descriptio & nomina.

MEminit & alterius Empetri Dioscoridis his verbis: Σαξιφαγὲς alias Σαξιτραγγον, aliis Ἴσατις, Romanis Σαξιφάγγα: Frutex est furculosus, (βάμνος ἐπιτριδώδης) in petrosis & asperis locis nascens, similis ἐπιδίῳ. Marcell.

vires.

Vim habet in vino coctus & potus, vt febricitantibus [vt febricitantibus omittitur in vetustiss. cod. Marcel.] opituletur: vrinæ item stillicidio & singultui, & vt in vesica calculos atterat, & vrinas ducat. Hermol. hoc caput retinet, sed vocem Epithymi non habet, nec etiam cod. Basil. nec Paris. Ruellius & Cornar. addunt quidem, Epithymo, sed ipsum caput, vt subreptitium & adulterinum reijciunt.

Saxifragum Saxifraga.

Saxifragum, inquit Hermol. & Saxifraga Lat. dicitur. Item Calcifraga; si modò hæc est, quam & Plin. & Dioscor. alio loco Empetron appellant. Corrosi & ambusti sunt hac parte Græci Dioscoridis codices, nec quale sit huius herbæ folium animaduerti vllo modo potest, & in ipso verborum textu spatiolum inane vacat. Porrò veterem in Dioscoridis picturam huius herbæ vidisse se testatur Herm. non plùs foliis, quàm cirris minutis & c: Recentioribus de hac herba parum conuenire, alios Tritici foliorum figuram, alios matinæ Bati similem dixisse, alios Tormentillæ vulgò dictæ.

Marcellus.

Marcellus peregrinam Græcis & alienam vocē esse rectè annotauit. Idem ait: si negaremus Dioscoridis esse hoc caput, contra Græcos Latinosque codices omnes & Posteriorum decreta id erit: inclinat tamen animus non esse Dioscoridis legitimum illud caput, aut non Saxifragam Latinā appellatione a Græco homine dicendam fuisse: sed quo in plerisque adhuc indicatur, Sarxiphagon, à minuendis & erodendis carnibus: etsi appellationis huius nulla sit nobis causa aut ratio. Paulus, vt idem notat, qui totum in sextum suæ Medicinæ Dioscoridem multa breuitate exscripsisse videtur, Empetri manifestè meminit: Saxifragiæ autem nusquam; quod non relinquendum ab eo fuerat, si tunc in Dioscoride Saxifraga legeretur, aut ipse pro diuersa eam recepisset. Crederemus nos etiam eandem Saxifragam & Empetron esse, nisi diuersa penitus vtriusque historia & medicina esset. Ruellius dicit Saxifragon à Paulo Sarxiphages nominari, sed id caput non esse legitimum Dioscoridis facilè eo persuaderi posse, quòd Latina appellatio contra Scriptoris morem Græcæ præferatur. Verùm nullius id argumentum valoris esse, infit Cordus: & addit, hoc Sarxiphagon esse, quod Gal. Ceitron etiam dici testatur, quodque Paulus Pulegio simile esse dicit, sed minus. In Ceitri, id est, Betonicæ capite cum Epithymo comparare: [non inueniimus in Dioscoridis capite de Betonica, sed in hoc cap. de Sarxiphago.] Ille verò suspicatur non legendum esse Epithymum, quoniam nulla sit inter Pulegium & Epithymum similitudo. Quare Thymum pro Epithymo legendum esse, non sine ratione conijcit.

Paulus Dioscoridem breuiss. transcripsit.

Ceitron.

Lonic. cōiectura est nominum ratione eundem esse fruticem & hunc, & qui deinceps alio loco à Dioscoride describitur, nisi diuersæ vtriusque essent medicinæ. Rectè tamen esse diuersas.

Matth. in Dioscoridis retinet caput Sarxiphagia, hijs Empetri, dicti. At Const. apud Amat. apertè scribit,

bit, ſuppoſititium & ſpurium eſſe illud caput de Saxifragia, non enim in antiquis Dioſc. exemplaribus legi. Quin hæc, quæ à Falſario quodam interpolata ſunt de Saxifragia, ita deprauatè & corruptè Græcè legi, vt qui hæc interiecta & non legitima non poſſit agnoſcere, neſciat planè quid differant ærea Lupinis. Plinium vocare Adiantum Saxifragum, quòd calculos comminuat.

Adiantum Saxifragum Aquilegia. Empetrum. Alypum Monſp.

Gorgonium plurimæ plantæ pro Veterum Empetro ſubijcitur ſunt, vt frutex ille, quem ſuprà Alypi Monſpel. nomine deſcripſimus. Anguil. quæſt. 14. meminit Empetri in Græcia, dicti *Prouſat*, vocem corruptà à Brallonde ſolijs Alchali purgantibus alibi poſt Gali. Aut ea conſiderandum propoſuimus an Seſamoides minus Dalech. ſiue Sanamunda 2. Cluſ. poſſit conuenire cum Empetro Dioſc. Anatus ignauiam ſuam ſatis prodit, quando non auſus ſit deſcribere ſuum Empetrũ, de quo in ſuo in Dioſc. com. ſcribit, confundens diuerſarum plantarum nomina, quando ſic tradit: Empetron, Calcifraga, Gal. *Perſepetra*: Germ. Steinfraut: mox addens: Empetri hiſtoriam tam ſuccinctè narraſſe Dioſc. vt quæ illa ſit herba, difficile ſit adduinare. Olim verò apud Antuerpienſes agebat, apud quos magnâ diligentia ſimplicia medicamenta inueſtigaſſe ait, Cornelium Medicum Antuerpienſem ſibi herbam cæſpitoſam, ſapore ſalſam, prope mare naſcentem, obtuliſſe, quam Empetrum eſſe contenderit: Nam & paſtorem, qui illam ad eum attulerat, iureiurando affirmaſſe, Oues quum malè haberent, ad illam tanquam ad certum ſalutis aſylum confugere: ciuſque eſu munitas, morbum propulſaſſe & immunes manſiſſe.

Conſiderent periti, an Crithmum 3. Matth. in com. cum magnis fig. ſiue Chryſanthemon marinum eſſe poſſit, de quo agemus ſuo loco. De ea autem ſcribit Matth. Non deeſſe qui Empetron faciant, ſed ſe ijs haud ſubſcribere aulum. Sylu. in Meſ. annotat Sennam quoſdam Empetron Dioſc. putare. Crithmum ſiue Fœniculum marinum aliqui eſſe Empetrum: Verum eſſe nequit, cùm non purget: de eo agemus in libro vmbelliferarum. Ruell. Empetrum ſeu Calcifragam Lat. multis eſſe Criſtam marinam: & retinet vitioſam Plin. lectionem de Empetro.

Crithmum ſeu Fœniculum.

Crithmum marinum.

Matth. pro Saxifrago, alijs Empetro, exhibet herbam Fœniculi vel Anethi folio, de qua lib. Vmbelliferarum ſaxifragæ nomine, quæ non frutex eſt, ſed herba. Is etiam in poſtr. ſuis com. alias etiam nobis obtrudit plantas pro Empetro, & poſtr. c. de ſaxifragijs.

Matth. pro Saxifraga tenuif.

Hallucinantur, inquit Ryff. apud Dioſc. qui eam herbam, quam Offic. Saxifragam albam Weiß & Hohenſteinbrech appellant, Empetrum eſſe contendunt. Sed Ryſſus, vt ſuo loco copioſiùs dicetur, dum alios reprehendit, nec malè ipſe tamen quoque hallucinatur, pro ſaxifraga alba, Icone exhibens Polemonium petræum, a quo non diſtinguit.

Ryſſus not.

Polemonium Petræum.

Ineptè quoque Thurniſius in ſuo Piſone Saxifragam album vocat Empetrum Dioſc. & Lonic. Empetrum Galenicum nihilo aptiùs Saxifragam & weiße Steinbrech Tragi dicit. At ipſemet falſus eſt Empetrum eſſe fruticem; non igitur ſaxifraga alba fuerit, quæ herba eſt. Cur Galenicum dicat neſcimus. Præterea non purgat: nec tamen in Empetro requiritur. Multò ineptiùs idem alibi ad Empetrum refert Germ. Harnkraut/ widertod, Jungfraubar / addens ex Gal. ad ſolas purgationes commodare. Quanta quæſo confuſio diuerſarum? Aut quid purgantis faculatis vel is vel alius in his plantis obſeruauit. Quis item minutiſſimas herbulas frutices dicet?

Tragus Polytrichum ſuum alterum ac etiam tertium ad Empetrum refert, Item Polytrichum ſuum primum, ſiue Roſellam Cordi. Ruell. Pariſienſibus ſalniam Vitæ dictam, nobis Rutam murariam Empetron ſuſpicatur. Euchar. Roſſlin Herniariam. Et Geſn. ait, Herniaria Empetron Trago, neſcio quàm rectè. Nos planè reijcimus ob antè dictas cauſas. Caſp. Bauh. in Phytop. Polygonum 6. minus ſeu Milegranam maiorẽ Tragi Empetrum dicit. Empetrum album Paracelſi, cuius Thurniſius meminit l. 6. c. 14. in Piſone, titulo de Saxifragia alba, fortè Milium Solis.

Ros Solis.

Ruta muraria Herniaria.

Multi hallucinari mihi videntur, inſit Ruell. quòd quidam huius herbæ [videl. Calcifragæ ſiue Empetri] ſidunt picturę, notis omnibus reclamantibus nempe cirris minutis &c. de quo ſuo loco, ſub Saxifraga. Hæc autem ſunt contra Hermol.

Cornarius Empetrum idem putat cum Epipetro Ariſt. quod nos, vt dicebamus, Cuſcutam cenſemus.

Milium Cuſcuta.

FINIS LIBRI QVINTI.

HISTORIÆ VNIVERSALIS PLANTARVM

LIBER SEXTVS

BACCIFERAS SPINOSAS EXHIBENS, TAM ARBORES, QVAM FRVTICES.

BACCIFERARVM nondum est finis. Nam & talium haud parva vastat classis, sed quas natura spinâ armavit, sive ut accursus importunos arceantur, sive ut in eas abeat alimenti terrestrior portio, sive aliud quippiam in eam rem humana temeritas, vel potiùs fragilitas comminisci audeat, non contenta sæviisse, quod fat fit: sed cur ita fecerit Deus parensque rerum natura, scisitari absa, ut tandem intelligat se nihil scire. Dignitatis ordinisque prærogativa tribuatur omnium arborum, omnibus autoribus decantatissima Olea: quæ, ut sativa & culta, etsi spinosa non sit, natura tamen talis esse videtur, cùm sterilescens in Oleastrum abeat, qui spinosa est arbor.

DE OLEA. CAP. I.

OLEA SATIVA.

DE Olea pro dignitate & argumenti feracitate traditurus iusto opus esset volumine, vel Galeni exemplo, qui de Oleo, quod ex Oleæ fructu exprimitur, integrum librum satisque amplum conscripsit, & illu plus quàm alijs omnibus simplicibus inhæsit. Quare & nos utilissimæ huius arboris naturam paulò diligentius tradere constituimus: sed ea lege ac omine, ut historiæ amplitudinem, & multi-jugam varietatem, ordine atque compendio temperemus, incipientes ab Oleæ sativæ, tanquam vulgatissimæ, descriptione. Olea mediocris, nec magna est arbor, haud valdè patula, perennis viroris, trunco femur humanum plus minùs crasso, magna ex parte nodoso, materie æqualiter spissa, satis solida, alicubi & scissa & intorta, gustu amaricante, colore inter flavum & spadiceum ferè medio, nonnunquam etiam maculis utriusque coloris invicem convolutis conspersa, præsertim cùm ad iustam ætatis consistentiam pervenerit, teste Cordo: *Cortex.* Cortex tam trunco quàm ramis obducitur coloris cinerei, lævis, glabri. [Cordo in his flavus.] *Folia.* Folia oblonga & angusta, salignis ferè similia, acuminata, incisuris ac manifestis venis (excepto unico nervo insigni à pediculo ad acumen oppositum excurrente) carentia, crassa, rigida, supernè, ut nobis quidem videbatur, coloris atrovirentis, aut certè saturatiùs virentis, (attamen Cordo, [Virg. fortè imitatus, fronde qui flava dixit,] in viridi flavescentia, supernè quàm infernè pilli diora contra aliarum arborum naturam) infernùs caneſcentia, tullis tamen pilis obsita, tam brevibus pediculis hærentia, ut surculis quasi inserta videantur: ex *Flores.* quorum alis proferuntur pediculi, quibus Flores racematim cohærentes sustinentur, albicantes, Sambucinis similes, è quatuor foliolis fructus rudimentum complectentibus contexti. Cordus aspectu, muscosos dicit, & propemodum caprimosos: qui non omnes ad frugem perveniunt in Europa. In iis verò locis quibus propria est hæc arbor, proveniunt, adeóque congestæ eius baccæ cæsertas uvas æmulantur. Floseulis succedunt Fructus, figuræ ovalis aut glandium ferè, magnitudinis variæ: nam in Hispaniis nascuntur, quos Olivas Hispanicas vocant, mediocre Prunũ æquant. Italicæ pleræque & Narbonenses vix mediocrem glandem superant, quamvis ea sint habitiores rotundioresque, primùm virides, postea flavicantes, per maturitatem purpurascentes, tandem & nigricantes, quædam etiam ex purpureo punicantes, sed rarius, (sunt & quæ in Hispania albæ fiunt,

ut annotat Cord.) sapore valdè acri & amaro & nescio quid acerbitatis ac nauseo si mixtum habente, etiã in maturis & iam mollibus, cortice primùm dura, maturitate molli ac pingui, officulum lignosum, oblongum utrinque acuminatum, & in hoc proportionatum nucleum unicum habẽte. Qui v. in iis continetur succus pinguis, Oleum fit dulce, aquosus qui amarus, Amurca. Foliorum quoque sapor amarus est, non sine acrimonia tamen. Radicibus nititur, inquit Cordus, partim rectis, partim obliquis in summo cæspite obhærentibus, materia trunci modo solida.

Oleum.

Amurca.

Radix.

Theoph. de Olea.

Theoph. variis in locis de Olea hæc habet: Virget ex urbanis perpetuò radicem habet: quæ ex medio tendit parvam, cæteras grandiores & cancrorum modo velut flexuosas, inæquales, nodosas ac fimbriatas, obliquas, quod, non tantùm loci ratione evenit, sed naturæ quoque ipsius proprium est: parvam incertámque habet medullam: quamobrẽ quidam Oleã, ut Butum, medulla omnino carere existimant: materies spissa, sed obliquitate atq; duritia fragilis: folia angusta, pediculum habent brevem: vertuntur æstuis solstitiis: nam peculiare illud sanè quod Oleę Tiliæ, Vlmo, Populo, evenire videtur: Vertunt enim partes supinas mox post solstitium æstuum: eóque argumento rustici solstitium transactum intelligunt.

Medulla.

Observatio.

Olea foliorum peculiaris natura.

Omnia folia parte prona, supináque inter se distant, ac cæterorum pars supina pinguior [nitidior. Gaza viridiorem vertit, atque lævior est. Prona enim parte, seu ima, qua terram versus spectant, habent nervos, ac venas sicuti manus. Oleaginorũ verò pars ea ipsa cãdidior minúsq; lævis: Eius fructũ natura ligno operuit, seu ligneo putamine, & hoc rursus mole quadã carnosa obduxit: Et tunica prætenui inuestiuit: Floré verò circa fructum ipsum producit integro principio, & in orbitu diviso, ita ut prostrati flosculi perforati spectentur, quo argumento intelligitur arborem propè defloruisse: nam si exaruerint, aut madefacti fuerint, una cum fructibus defluent, atque ita nulli tenus perforabuntur. Maior enim ferè pars fructum in medio floris continet.

Observatio.

Oleam Dioscor. non describit, sed vires tantùm eius recitat. At Plin. si quisquam alius, amplus & copiosus in eius historia est: quippe, qui ex variis priscorum monumentis & observationibus sua concinnavit, quæ suis quibúsque locis referemus. Speciatim Oleæ [ait] constant nucleo, oleo, carne, amurca. Sanies hæc est earum amara: fit ex aquis, ideo siccitatibus minima, riguis copiosa. Suus quidem Oliuæ fructus Oleum est, idque præcipuè ex immaturis intelligimus, sicut de Omphacio docuimus. Augetur Oleum ab Arcturi exortu xvi. Calendas Octobris: postea nuclei increscunt, & care. Huic arbori folia non decidunt, quæ supernè candidiora, & minùs lævia, angusta, pediculo brevi. Cariem vetustatémque non sentit eius materies: animam filiramque non capit spontè. Nec alia maior in Bætica arbor. Cæterùm in summo honore habita olim Olea, ita ut eam in sacris accendi fas non fuerit: Vnde Plinius. In profanis usibus pelli Laurum & Oleam fas non est, ut ne propitiandis quidem numinibus accendi ex his ullas aras nefas debeat. Olea Minervæ sacra dicatáque, cuius rei multæ rationes aut coniecturæ ab autoribus adferuntur: Quòd Olea venix pacisque index sit, & quòd illius inventrix fuerit Minerva: Vnde Virgil.

Ex quibus constent Olivæ.

Olea Bætica maxima.

Olea dignitas.

Olea non accendebatur in sacris.

Olea inventores. Cur Minerva dicata.

——— *Oleaque Minervæ*
Inventrix. ———

Volunt enim Oliuam marmoreæ virgineæ fatam & excultã, uberiores fructus præbere. Habebatur autem Minerva puritatis amantissima, labisque nescia, proinde Oleam ei dedicatam voluere. Creditque antiquitas non nisi à castis recte & feliciter seri. Ferunt etiam in Anazarbo Ciliciæ pueros castos Oleam colere, & propterea Oleum apud ipsos fertilissimam & fructuosissimam esse. Cicero verò de natura Deorum, Atticam Apollinis filium Oleæ inventorem scribit. At Diodorus Mercurium eius autorem facit, non Minervam, ut Græci: quanquam alibi huic & Oleæ & Olei educendi exprimendique inventionem attribuat. Atque ante Minervam, eam cum cæteris syluestribus ignotam vilémque habitam fuisse, scribit. Martianus quoque Capella, Minervæ sacram dicit quòd artes & disciplinæ, quarum illa Dea est, Oleo, ac lucernarum lucubrationibus perficiantur. Sic enim ait:

Alia ratio.

Hic nam vernicoma frondent tibi munera Oliva
Ars & cura vigil per te quòd dis.at.

Plutarchus præterea scribit Oleum Minervæ munus esse, idque ab ea mortalibus elargitum. Cæterùm Olea veniæ & pacis supplicantium ac contristantium index fuit olim atque symbolum: ut qui veniam poscerent, Oleam manibus gestarent: Athenienses enim contra Timocratem sordidati, & Olivam gestantes, supplicare soliti fuerant, autore Demosthene. Artaxerxe Ocho, ut in vita Philippi autor Siculus, Sidonem obsidente, quingenti ciuitatis primóres, Oleę ramos ferẽtes. Artaxerxi obuiarunt, pacem postulantes. Xerxe in Athenienses expeditionem ducente, Timon & Androbulus, cùm primùm oraculum consuluissent, & infaustum responsum ab eo accepissent, ramos Oleagineos ferentes, pacem & salutem petunt. Deuictis item Carthaginensibus, consulente Annibale, ad Scipionem ad deprecandam pacem & misericordiam, decem è ciuitatis principibus illi seligunt, quos nauis Oleæ ramis velata, deferebat. Sic & Romanis cum Persa Macedoniæ Rege bellum gerentibus, Alexandrini Legati sordidati, barba & capillo promissis, & Oleæ ramos ferentes, in Curiam Romanam progressi ad miserationem procubuerunt, ut scribit Liuius: quo item autore, eodem etiam rege deuicto, Rhodiorum Oratores, habita priùs oratione, veniam deprecantes & ramos Oleæ gestantes, universi procciderunt. Apud Apuleium mulieres propter homicidium viduæ, sui à iudicibus cõmiserti, cupientes, ramos Oleagineos ferunt.

Olea pacis symbolum fuisse exemplis ostenditur.

Quare autem pacis & misericordiæ signum sit Olea, apud neminem hactenus legimus. Curtius lepidè satis & ingeniosè hanc excogitavit causam, nempe quòd hæc arbos Minervæ Deæ, mulieri & virgini dicata sit, a quibus facilius venia impetratur. Sed iam ad Poëtas diuertamus, ut ipsis fides (quam frequentes alioquin detrahunt fictiones) propter ea quæ modò, ex historiarum schola, retulimus, maior habeatur. Vt autem à principe Latinorũ, vid. licet ipso Virgilio incipiamus utpote qui longiorib. hac de re passibus processerit. Sic ille de Æneæ tempestati obluctante, eiusque remedia. leniendæ satagente.

Quare misericordiæ signum sit Olea.

Et tempestatibus æquam
Cadere deinde iubet: sed simul ex ordine funes,
Ipse caput tonsa foliis euinctus Oliua,
Stans procul in prora pateram tenet: extáque salsa
Proiicit in fluctus, ac vina liquentia fundit.
Prosequitur surgens à puppi ventus euntes,
Certatim socij feriunt mare, & aequora verrunt.

Et idem Æneas apud eundem.

Contem

Virgil. 8.

Centum Oratores augusta ad mœnia regis
Ire iubet ramis velatos Pallados omnes;
Donaque ferre viro, pacemque expoſcere Tecto.

Et idem Pallantei ſocios ſepulturæ Æneas:

Amend. 8.

Pacifero quæ manu ramum prætendit Oliuæ.

Amend. 11.

Rurſus alibi: iamque Oratores ierant ex urbe Latina
Velati ramis Oleæ veniamque rogantes.

Vbi Seruius, non coronatos inceſſiſſe ait, quod lugentes non decebat, ſed in manibus tantùm ramos detuliſſe, quod miſerantium erat. Statius in 12. Thebaidos.

Mite nemus circà, cultuique inſigne verendo.
Pictata Laurus, & ſuppoſitis arbor Oliuæ.

Reliquum, vt hanc reminſigni Dauidis Regis teſtimonio finiamus. Ait enim Pſaltes ille regius. Ego autem ſum ſicut Oliua fructifera in domo Dei: Speraui in miſericordia Dei, in æternum, & in ſeculum ſeculi. Aliud nobile elogium ſupereſt, ad modo dicta apprimè faciens. Columba enim, poſt cõmune omnium animantium naufragium, à Noa ex arcæ ergaſtulo tertiò emiſſa, roſtro Oliuæ ramũ retulit: Generi videlicet humano à Deo Opt. Max. pacem redditam ſignificare volens. Eſt & græcum adagium Ariſtoph. ἐλαίαν ἔχειν ἐν τῷ κεράμῳ. Non eſt Oleum in lecytho: id eſt, *ex ira Dei, ſi mobiliſta*, ubi precibus iam non eſt locus. Hæc & ſequentia à nobis relata, à Curtio magna ex parte collecta ſunt. Sed & victoriæ ſignum Oleam eſſe ſcribit Dionyſ. Halicarn. in præceptis orationis panegyricæ. Epimenides ſanè Phæſtius, ab Athenienſibus accerſitus, Solonis ad legum condendarum rationẽ adiutor fuit, in quibus nonnulla, prout illi tanquã ſummo & ſapientiſſimo viro minimè viſa idonea, commutauit, multaque ad Deorum cultum, & religionem, ſtatúmque Reipub. inſtituit. Diſcedens verò ab Athenienſibus honores & opes largientibus, nihil aliud, quàm ex ſacra Olea ramum poposcit. M. Antonius, acceptæ de Ventidij in Parthos victoria nuntio, & Labieni ab eo interfecti, Athenis, Græcis epulum dedit, & ludos in urbe fecit quibus & ipſe [depoſitis inſignibus] cum iuuenibus præfuit, atque ſaltauit. Ab his verò contra Anthiochum Comagenem proficiſcens, ſertum ex Olea ſacra excerpſit. Tanti omnis Græcia hanc arborem fecit, idque propter primariæ urbis Athenarum inquam, nominis impoſitionem, cuius hiſtoria vel potiùs fabula, referente Cæſ. Conſtantino, ita habet. Oleam fabulantur, Athenis, terra adhuc obruta, primùm emerſiſſe. Cúmque de loci principatu, déque ciuitatis dicendo nomine certarent, Neptunus atque Minerva, loci illius amœnitate illecti: Iupiter controverſiam diremens, pronunciauit eum potiturum dominio, qui de ciuitate melius meretetur, eámque pluribus ditaret opibus. Mox ſinguli certatim ſua dona conferentes, Neptunus hanc portu & nauali bus ornat. Minerva autem in Acropoli, cùm lætam virentem, tùm fructiferam Olivam edit, qua ſe coronans, omnium calculo victrix ſalutata eſt, ideóque ciuitatem ſuo nomine nuncupavit. Quippe, Minerva *Athen* dicitur. Hinc ſpectatores Oleaſtro, eos qui certaminibus viciſſent, coronabant. Multi Areopagorum iudicio id ſæpitum arbitrantur.

Olea honorem [ut ſcribit Plin.] Romana mateſtas magnum præbuit, turmas equitum Idibus Iulijs ex ea coronãdo: item minoribus triumphis ouantes. Athenæ quoque victores Olea Coronant. Græci verò Oleaſtro Olympiæ. Hæc Plin. Theocriti interpres & Ariſtophanis Ariſtoteles in Pantheo Callicephani, Oleæ ramis, nõ Oleaſtri, coronatos fuiſſe tradunt. Athenienſium duces ad bellum profecturi fronde ex Olea ſacra ſumpta coronari ſolitos, ſcribit Alex. ab Alex. & Fab. Ruthanus, Equites Romanos equis inſidentes & Olea coronatos, Idibus Quintilib. ab ade honoris in Capitolium traeſire, & tranſvehi ita ut, ordinis eius recognoſcendi & probandi gratia. Porrò, quod de Minervæ & Neptuni certamine ſuprà diximus, aliter ab Hygino refertur, aliter autem à Servio. Scribit enim ille, decertatum inter eoſdem Deos fuiſſe, qui primus eorum in terra Attica oppidum conderet, ſecundúmque Minervam à Iove, quod in ea terra Oleam ſeviſſet, iudicatum. Hic autem, hoc modo: Poſt illorum longam contentionem Diis placuit, ut eius nomine ciuitas appellaretur, qui munus mortalibus melius protuliſſet. Tùnc littus percuſſit Neptunus, & tellus equum animal bellis aptum produxit: Minerva autem iacta haſta, Olivam procreavit, quæ res maior comprobata, quòd pacis inſigne foret. At nonnulli Neptunum tridente arcem percuſſiſſe, & inde ſalſi hauſtus aquarum ſcatebrã: vnde poſtea fons qui in arce fuit, fons Neptuni dictus] proſiluiſſe: Minervam verò in eadem cuſpidis, haſtæ ictu, Oleam evocaſſe, quæ, quia utilior omnibus viſa eſt, ut ei Athenæ cederent, arbitratum.

Alij aliter, nempe poſt longam altercationem, in id, à litem dirimentibus conuentum fuiſſe, ut ambo ſimul Athenis præſiderent. M. autem Varro, hanc fabellam ad rem veram, hoc modo, traducit. Ædificatis Athenis, & ibi imperante indigena Cecrope, in arce ſponte enata Olea, & ibidem alio loco, aquarum ſcaturigo. His vero prodigijs perterritus Rex, atq; timens, ne hæc portenta futurarum calamitatum forent prænuntia, certos Apollinem Delphicum ſciſcitatum miſit. Quibus tandem reſpondit, uti bono eſſent animo, neque oſtentum illud mortalium malo aliquo euenïſſe, verùm binorum Deorum de nominis ſuper urbe impoſitione decertantium contentione. Per Oleam enim Minervam, per undam verò Neptunum ſignificari: liberúmq; nunc eſſe Athenienſibus, ex alterutrius Dei appellatione ciuitatẽ ſuam denominare. His autem à Lucijs Cecropis renuntiatis, mares & fœminas, ad conferenda ſuffragia conuocat. Perãd enim tempus, mulieres ad publicas conſultationes advocabantur. Mares autem pro Neptunõ, mulieres pro Minerva ſententiam tulére: & quia numero plures, ut ferè ubique eſt in ſexu fœmineo, pro Minerva viceruut. Quare Neptunus indignatus, marinis fluctibus Athenienſium omnem terram inundavit, ut, viſa ſit imæ perſimilis quædam facies. Quem, ut triplici mulierum ſupplicio placarent, cenſuerunt Athenienſes. Primùm, ne quis mulieres *Athenæas* vocaret. 2. Ne naſcentium ullus materno cenſeretur nomine. 3. Ne poſthac mulieres ſuffragia ferrent.

Horum verò nonnulla, D. Auguſt. dum Dei magnam pluribus doctrinarum variarum cæmentis ſtruit ciuitatem.

Fabulæ autem locum, ex re ipſa Themiſtoclem dediſſe, Plutarchus eſt autor in vita eius. Etenim ſummo labore effecit is, ut ciues omiſſa navigatione, ac maris ſtudio, arbores conſererent, & regionem illis adimplerent, ſertiloremque reddderent, maximè verò Oleis, quarum ager Atticus apprimè ferax eſſet, & ex illarum fructu non minimum quæſtum facerent. Vnde lex poſtea apud eos lata, cuius Demoſthenes cõtra Macartatum meminit, Ne quis Athenis Oleam effoderet, niſi ad templorum Athenienſium ſtructuram, vel ad municipalia munera, aut cùm ad funus eundũ eſſet. Ad ſuos verò uſus, quotannis binas Olea tol-

Themiſtoclis conſilium.

laret, capitis etiam pœna. Quod si contra quisquam fecerit, pro singulis Oleis, drachmas centum arario publico pendito: cujus multæ decima pars Minervæ sunto.

Terra Attica Olea præcipua.

Ab hac autem, de nomine Athenis imponendo controversia, sive etiam propter Oleæ arboris in illa regione feracitatem & utilitatem, postea semper Athenis in maximo honore fuit, quin diis inoleverit, & victoriam redoluit: unde factum, ut eum meliore omen significare velimus cui Olivæ ramum porrexerimus. Quod expressit Virgilianus Æneas, cùm ait:

Optime Græcugenum cui me fortuna precari
Et vitam, cœptus volvat si prosperet omen.

Ab eo item certamine, ferunt, postea Oleam illam à Minerva excitatam, per longissima tempora in arce perdurasse. Quæ summa religione, ac veneratione, si qua apud gentes omnes unquam alia, ab Achemenibus & cæteris Græcis habita.

Olea sacra.

Sophocles in Oedipo Coloneo sacras Oleas Athenis fuisse scribit, quarum Iupiter cognomento Morios custos erat, cujus sacellum propè Academiam erat, quod ibi primùm, sicut & ficus inventa sit.

Olea nova.

Dicitur Halirrhotius Neptuni filius, Oleas in eodem Palladis excidere voluisse, atque cùm id tentans obdormisset, sibimet securim impegisse, undeque occubuisse: A quo casuille Oleæ nomen desumpserit, hæc verò (sive ob præclarum Iovis cognomentum: sive à portione [quæ Græcis *μόρος, μοῖρα, μορσίνη, μορία & μόριον*] quam ut Panathenæis persoluebat quisquis Oleas possidebat) Morias dicta.

Herodotus autem in arce Athenarum templum Erechthei os terrigenæ fuisse scribit: & in eo Oleastrum Minervæ, & mare, in Neptuni & illius testimonium dissensionis. Hæc autem arsit, cùm Athenæ Medorum incendio conflagrassent: sed eodem die ad duorum cubitorum altitudinem repullulasse autor Pausanias. Perse iterum cùm Xerxes Græciam invasisset, illam exussserunt. Ad quam quum Athenienses, altero ab incensione die, ad res divinas missi templa adierint, fructificasse invenerunt, edito à stipite, virgulti instar. In foro quoque Oleæ ara fuit, ut in Atticis Pausanias meminit, quam præ cæteris aris Græcis Athenienses magis colebant, quoniam humanæ vitæ & rerum difficultati potissimùm conducat.

Olea Miltiana.

Olea ara.

Olea Miltiadis.

Fuerunt & alteræ apud Græcos Oleæ sacræ: utilla apud Miltiades, quæ post divitum ac popularium intestina & perniciosa bella, sponte exaruit. Apud Sicyonios ante Minervæ templum ab Epopeo exstructum, effluxisse Oleum, à multis observatum.

Oleum ex Oleæ fructu.

Inter autores eodem referente Curtio, non benè convenit, ubi quam arbore Latona Apollinem peperisse Euripides enim in Hecuba, Palmam primùm in Delo insulæ natam prodidit, Latonámque eam amplexatam Apollinem edidisse.

Tacitus autem, lib. 3. de Ephesiorum legationibus ad Senatum missis, Latonam partu gravidam, apud Cenchrium amnem propè Ortygiam Oleæ adnixam, Dianam & Apollinem enixam scribit: Ephesiosque, Tiberio imperante Romam venisse, memorantes, [ponit vulgus crederet] Dianam atque Apollinem in Delo genitos, esse apud se Cenchrium amnem, lucum Ortygiam: atque ibi Latonam partu gravidam, & Oleæ, quarum etiam maneret, adnisam, edidisse numina ea, deorumque monitu factarum nemus.

Sed arborum harum duarum dissidium Alius dirimit: nam in Delo esse & Oleam & Palmam radices, quibus à Latona tactis, in subitò pullulaverit, quo priùs facere non potuerint.

D. Divæ atque Apollinis arbores alii alias esse. Sed iam, ne quid omittam, omissis Græcorum commentis ad naturalem Oleæ historiam reducamus, atque Olearum differentias tradamus.

Differentiæ Olearum.

Olivarum, inquit Theophrastus, libr. 4. cap. 1. multa sunt genera, ut in hisce dictis & paulò antè Olearum genus, quod Ægyptium vocamus, celeritate ac magnitudine fructus excellit. Alterum verò Oleiferum, [*ἐλαιοφόρον δὲ τὸ ἐλαιῶδες*.] Sed sibi non admodum constare videtur, multa genera, & duas tantùm notas tradens: nisi, ut Scaligero placet, duo constituta. Oleorum fastigia summa, *ἀκρώρειαι δὲ ἐλαιοφόρου*, sub quorum altero scilicet Oleifero, multas esse species agnoscat, quæ quamvis, ut ingenuè fateamur, locum non habeant ubi nuper diximus, ubi totius speciei meminerit.

Olea Cypria. Olea Aricina.

Aristomenus Oleæ in Pantheo *πρωτοτόκου* dictæ, de qua postea seorsim trademus.

Videntur autem Olearum differentiæ desumptæ, vel à forma, vel à colore, vel à succo, à loci varietate, à magnitudine fructus, eumdemque saporis ac bonitatis diversitate. Neque verisimile Olearum censum pertinet Olea lapidis speciei, quæ Theoph. autore, cernitur in sinu Heroo adquentes accedunt Ægyptij, parte arboris eminentes, non viridis, similis tamen foliis, tam foliis, quàm germinibus. Columella Oleastrum ficui vitiumque plura genera esse arbitratur. Sed in eius notitiam decem tantùm pervenerunt, quarum hæc nomina: Paulia, Aglana, Liciniana, Cominiana, Curtia, Sergia, Nevia, Culminia, Orchis Regia, Circites, Murtea [Myrtea Curt.] Ex quibus bacis eximiè est Paulia: speciosissima Regia, quæ potius ex ea, quàm Oleo est idonea. Paulia tamen Oleum saporis egregij dum viride est, vetustate corrumpitur. Orchis quoque & Radius melius ad esculenta quàm in liquorem transmittitur. Optimum Oleum Licinia dat, plurimum Sergia: omnisque Olea. Et minor fere ad esculenta: minor Oleo est aptior. Idem tamen & Calabriensem Oleastrum citat alibi, quem quidem propter similitudinem Oleastellum vocant.

Differentiæ Olearum.

Olea Lapidis.

Paulia.

Orchis Radius.

Sergia.

Genera Olearum tria dixit Virgil. Orchites & Radios, & Pausias:

Differentiæ Virgil.

Nec pingues unam in faciem nascuntur Olivæ,
Orchites Radique & amara Pausia baccæ:

Nec desiderare rastros, aut falcem, illámve coram.

Audiamus & Plinium: sic ille, liber decimiquinti, capite tertio. Omnium in vita errori (ut pulicis, tumor Olivæ excepere Oleum existimantium: præsertim, cùm magnitudine contra Oleum non constare videamus. Radios sunt quæ Regiæ vocantur, ab aliis Majorinæ, ab aliis Pharsalides afferuntur ex Hispania & Africa] grandissimæ, alioquin minimo succo. Et in Ægypto exilissimus Oleo exiguum. De apoll verò Syriæ perquàm parvæ, nec Cappari maiores, carne cumen cómendantur. Quâ ob causam ad nos transmarine præferuntur in cibis, cui Oleo vinoque. Et in ipsa Italia, cæteris Picenæ & Sidicinæ Setinæ primum, privatim M. Varr. & C. H. condiuntur, & ut reliqua, amurca [Muria Var.] sapare. Nec non aliquæ Oleo, suo, sive accersita commendatione nuces inungant, Columbades. Frequentant eædem herbarum quæ viridium, præcipuè sorticulis in Narbonensi Galliæ [Ital.] sapore condiunt. Sunt & præcoces serventque aquam quamlibet immaturæ [hæ Postremæ faciles sunt: de quarum condiendi modo infra dicetur.] Mirumque, dictu

Radius.

Regia Majorinæ.

Ægyptia.

Syriacæ. Setinæ.

Columbades.

Præcoces.

ceu

rem ſuccum Olivas [immaturitate acerbas. Dal.] bibere, & alieno ſapore infici. Purpureæ ſunt & in ius, uuavis in nigrum colorem tranſeuntibus, Pauſiæ. Sunt & Superbæ præter iam dicta genera. Sunt & prædulces, per ſe tantùm [nulla conditura] ſiccatæ, uviſque paſſis dulciores, admodum rarę in Africa, & circa Emeritam Luſitaniæ. In Africa verò (fides penes autores erit) Miliarias vocari multas narrant à pondere Olei, quod ferant annuo proventu. Ideo lxxv. pedes Mago intervallo dedit undique: etiam in macro ſolo ac duro, atque ventoſo, cùm minimùm xlv. Laudatur & Africana, Aquilia, & Alexandrina, vt annotavit Curtius.

Pauſia. *Superbæ.* *Prædulces.* *Miliariæ.* *Africanæ.* *Aquilia.* *Alexandrina.*

Dicamus & Etyma. Grandis, inquit Varro, Olea vocatur Orchitis, à ſimilitudine ut credo teſtium: antiquitus Archemora. Probus à magnitudine ſic dictâ vult, quòd teſtib. ferè par ſit, Archemorâ verò itidẽ, quia grandis eſt. Radius à longitudine dicitur, ut ait Seruius, unde Varro Radium maiorem dixit. Pauſia à Catone Poſia, ex literarum cognatione, & à Probo Poſſia appellata. A paviendo, id eſt, tundendo dictam Servius autumavit, aliter enim Oleum non redditurum. Alij tamen à ſapore dictam volunt, quòd fiat, ut ait Curtius μύσαν. Sunt etenim baccæ eius ſucci amarioris, ideo incomeſtibiles. Sergiam Columellæ, Sergianam vocat idem, & Colmineam quam ille Culminiam, cui Plin. præcipuam gloriam tribuit, & quæ Licinianum Oleum in Venafrano Italiæ agro ferret. M. tamen Varro eam, quæ in agro Caſſinate, præfert, etiam autore Virgilio.

Orchitis unde. *Archemora.* *Radius unde.* *Radium maiorem Poſſia.* *Sergiana.* *Caſſinata.* *Georg. 2.*

Neu ſegnes iaceant terræ: iuvat Iſmara Baccho
Conſerere, atque Olea magnum veſtire Taburnum.

In Sabinis etiam laudatiſſimæ. Bætica item Hiſpaniæ regio Olivis fertilis. Silius:

Sabina. *Bætica.*

Palladio Bacis ornatum cornua ramo. Et alibi.
Nulla Palladia ſeſe magis arbore tollit.

Arbor Palladia.

Liciniæ unguenta palmam dedere, accommodato ipſis odore: dedit & palatum, delicatiore ſententia. De cætero etiam Liciniæ baccas nulla avis appetet.

Licinia.

Præter antè memorata Plin. & Albigerem & Salentinam poſuit, inquit Curtius, quamvis neutram adhuc legerimus. Idem Radium ab aliis Majorinam dici putat à magnitudine. Græcis etiam, autore Polluce φαύλια, quam hic Colinidam & Trabellum vocat. Apud eundem, Pherecrates Trambellos in Oleaſtro inſitas Oleas vocabat. Eſt & Echinus genus Oleę, & Iſchades, & Gergerimæ. Apud Polluc. etiam reperiuntur Drypetes, & Nictrides, quas Pherecrates Cotinidas vocavit. Erit ergo ex Polluce eadem cum Phaulia. Hęc Curtius. In Mari rubro, inquit, Hermol. vivit Olea, quę vocatur Arabica, baccis ferè noſtratibus, fungos cùm largi ceciderunt imbres, educans, qui tacti ſole in pumicem durantur, ex qua manat lachryma inhibendo vulnerum ſanguini expetita medicis, de qua ſpecialiùs poſtea. Celebratur & cognominata στρογγύλη, ab intorta ſpecie: ſed ea loci nomen eſt circa Epidaurum, adiecta fabula, evenuſſe ita ei circumactu manus, Hercule illac meante: Nam reverſo ex Hyperboreis, volunt ex Oleaſtro, Græciæ priùs ignoto, fuiſſe clavam, quæ mox apud Troezenios, aut certè ad Alpheum amnem refloruit: ſi Pauſaniæ credendum eſt, homini quidem ſatis docto, ſed ſuperſtitioſo, qui divi Adriani & Antonini temporibus floruit.

Majorina. *Phaulia.* *Trambellis.* *Echinus.* *Iſchades.* *Gergerimæ.* *Drypetes.* *Nictrides.* *Cotinidas.* *Arabica.* *Strepta.* *Herculea clava.* *Pauſaniæ ſuperſtitioſum.*

In Arcadia ſpectari ſolitam affirmat ille arborem, è cuius radice unà Ilex & Olea naſcerętur in quodam fano. *Ilex & Olea.*

Syracuſis, ut Diodorus autor eſt, in frondibus Olearum, ſcriptis optimatum nominibus, diſceſſione facta, irrogabatur quinquennale civibus exilium: de quo argumento genus id mulctæ ὀστρακισμὸς appellabatur, ut Athenis Oſtraciſmus. *Syracuſæ.* *Mulctæ genus.*

Nunc ad ea genera, quæ ex hominum artificio ſunt, provt à Curtio, & à nobis ex diverſis autoribus collecta fuerunt. Colymbades (perperam nonnulli autores Columbares) conditæ erant, ideo ſic dictæ, quòd oleo ſuo puræ, non exquiſita commendatione innatent & quaſi urinabũdę fluitent: κολυμβᾶν enim urinare eſt, ſeu natare. De quibus & Dioſc. ut dicetur in viribus. Hæ & ἅλμαδες vocantur ab Athen. quæ & νικτερίδες à Polluce, ἀπὸ τῦ νήχεσθαι quod innatent Oleo, ut annotat Conſt. Sunt & Nitrides appellatæ, quia natent, apud Pollucem. Idem autor Cotinidas nominat, quas & Phaulias & Trambelos dici ait. *Conditarum differentia.* *Colymbades.* *Halmades.* *Neſtrides.* *Nitrinæ.*

Halmades ſic nuncupatæ videntur, quod ſale condiantur, cùm ἅλμη muria ſit: eaſque malè cum Colymbadibus confundi tradunt Hermol. & Curtius: ſiquidem, ut inquit Paulus, Colymbades oleo ſuo puræ, hoc eſt, ſine accerſita commendatione quaſi urinabundæ innatent: Halmades verò cum fœniculo condiantur, ut ſcribit Hermippus. *Athen. 2. mend.*

Pityridæ ſive Pyrenæ, ſunt genus Olivæ fractæ: Herm. nucleos & freſas, & furfuraceas interpretatur: Epityra falsò dixerunt quidam, cùm ſit Epityrum, ut Varro inquit, Siculum edulium, de quo alibi pleniſſimè dictum. Oleas autem contuſas Comici πυρῆνας vocarunt: de quibus in Niſis Ariſtoph. Nunc Thlaſtas vocant. Sunt & Stemphylides dictæ. Græci enim quæ preſſis Olivis ſupereſt, ἐλαιόλα vocant: Latini fraces. Stemphylides Athen. l. 2. etiam Olivæ nigræ. *Pyridæ.* *Pyrenæ.* *Thlaſtæ.* *Stemphylides.*

Poſteritas hac cura & ſatagentia perquirendarum Olivarum, vel etiam colendarum non tenetur. Cæterùm tam Dioſc. quàm Gal. etiam ipſe recentioribus Herbariis Olea alia domeſtica, de cuius differentiis nunc agitur: alia ſylveſtris, de qua poſtea ſpecialiùs tradetur.

Nobis verò, vt & aliis Olearum differentiæ αὐτοψίαι obſervatę, ſunt. 1. Olea cõmunis, paſſim in Italia, & Gallia obvia: in qua varietas quędam, ut in deſcriptione obſervatum. 2. Quæ fructus fert albos. Sed à fructus magnitudine & loco hodie tam Olearum, quàm Olivarum potiſſima differentia. Luſitanicæ Oleæ, teſtæ Cluſ. minores Olivas producunt, ſed multum Olei eiuſque præſtantiſſimi prębentes. Sic etiam nonnullę, quæ in Narbonenſi Gallia & Bætica naſcuntur Oleę, minorem fructũ ferũt, ex quo plus Olei exprimitur, etiam illi quod è maioribus Olivis elicitur, longè præferendi. Circa Hiſpalim, & craſſior Oliva atque etiam minor, nonnunquam & alba: quam & circa Vlyſſiponem naſci, Cl. eques Damianus de Goes, idémque vir doctiſſimus, in quodam ſuo prædio aſſerebat. Olivis Comenſibus, ad Lacum, inquam, Comenſem propè Mediolanum natis, iiſque conditis nihil ſapidius & ſuavius, quamvis & macræ ſint, & propemodum reſpectu maximarum, quas Hiſpanicas vocant, exuccæ videantur. Eóque nomine & à delicatioribus Italis celebratæ. At magnæ illæ, etſi ſuculentæ amaritudinem inſignem habent, dulcoris minus: acerbitatis amaræ, hoc eſt, amurcæ, magis. Diuerſis magnitudinis Venetiis, & Genuæ vidimus & guſtavimus, magnas, mediocres, parvas, quæ ſemper nobis ſapore iſtis pręferebantur, quippe minùs amaræ. *Communes.* *Alba.* *Luſitanæ.* *Narbonenſes.* *Hiſpalenſes.* *Comenſes.* *Hiſpanæ.*

Hetruria, teſte Matth. plura non novit Olea-

Tria genera Italiæ.

rum genera, quàm tria, præsertim Senensis ager. Primum genus earum est, quæ licet à minoribus

1. Olearum plantis proferantur, sunt tamen spectatæ forma & magnitudine, Bononiensibus quidem non inferiores. His tantùm muria asservatis utuntur in cibis, quàndoquidem Oleo minùs aptæ sunt, quòd multò plus amurcæ quàm Olei fundant. Proximæ tum colore, tum magnitudine præstantes, quamvis prædictis longè minores sint,

2. sunt tamen omnium aptissimæ ad Olei conficiendi usum, quippe quòd Oleum ex eis expressum sit non modò flavum, dulce, pellucidum, ac cæteris

Olea præcocia ex admixtione.

præstans, sed etiam copiosum. Gignuntur hę à proceriſsimis Oleis, prægrandibus, Iuglandium Nucum instar, ramos in altum quàmque amplissimè

Oliva silvestris Hetruria.

fundentibus. Eas rura Olivastrie vulgò vocant.

3. Tertij generis ex sunt, quę passim in Italia nascũtur, & omnium vulgatissimæ habentur. Laudatissimæ Olivæ Bononiensibus & Hetruscis crassiores; muria asservatæ Romam, Venetias & ad

Italias complures Italiæ clarissimas urbes, ubi opiparæ & magnificæ parantur mensæ, ex Hispania importantur.

Differentia Cæsalp.

Olearum differentiæ, inquit, CÆSALP. ex fructu magis, quàm adspore spectantur, scilicet pro magnitudine, pinguedine & probitate. Idem veterum & Plinij differentias quasdam illustrat, suis applicat, & legendi tempus addit. Pausias primò

Pausia.

purpureas, deinde in nigrum transeuntes, plurimum carnis habentes, Autumno colligendas dicit, sicut & Orchites. Radios tenerrimas, unde citissimè eas occupat æstas, & amurca cogit decidere.

Orchites. Cæsalp.

Licinia.

Liciniam in agro Venafrano callosam in Martium mensem durare, probatissimum Oleum fundere: eius baccas aves non tangere. Cominiam similiter callosam. Regiam, quæ & Phaulia, & Maiorana

Cominia.

Regia.

grandissima, non nigrescere ante Februarium, eodémque tempore & Sergiam. Hodiè grandissimas ex Hispania Nucis magnitudine adferri solitas, meritò Superbarum titulo decorandas. Italicas,

Superba.

quæ minores rotundioréſque plurimum Olei habentes, Olivolas vocari: quæ majusculæ & oblongæ dulcissimum Oleum reddentes, sed parcius, Raggiarias à radiis nomine deflexo: Et Regias

Raggiaria.

Regia.

quæ majores adhuc pulposioréſque ad condituras tantùm quæritæ.

Sunt & quædam, quarum caro abscedit ab osse cùm franguntur virides, quæ condituræ gratissimæ fiunt, quas Colymbades putat idem.

Olivas omnes, cùm nigrescere incipiunt, Ἐλαῖαι Græci, Drupas Latini vocant: quæ optima ætas

Drupa.

ad decerpendum: nam maturiores pinguiori quidem succo constant, sed minùs grato, immaturiores Oleum reddunt præstantissimum, quod Omphacinum vocant, sed exiguum.

Ἐλαία ἀγρία.

Meminit Serapio Olivarũ aquaticarum, sed quales illæ sint, in certum adhuc. Item Olivarum novarum, colore Smaragdino: hæ recentes videntur, & immaturæ, & viridis: dicit enim Smaragdinas, & subdit mox: Et Olivæ nigræ maturæ sunt paratæ

Olea.

corruptionis, & in viribus. Ita ut hic non species, si aquaticam eximas, sed maturitatis gradus & perfectio intelligenda sit. Scribit enim Bellon. in Græciæ monte Athos Monachos vesci Olivis nigris conditis, quas vocant Demarties: sed eas non peculiarẽ quandam speciem, & à suprascriptis distinctam censemus, cùm iam olim in usu fuerint, & eas condiendi modus tradatur à Columella: aiunt-

Ἐλαία ἀγρία.

que ex Pausers vel Orchitis, nonnullis etiam Naevis dictis, parari. Ad nos rariùs importantur, aut certè vix, nisi fortè magnatibus. Sed & in

Ἀγριέλαια.

Italia insolentiores esse putamus.

In Galliam, notante BRVYERO comportantur Capparum amplitudinem vix excedentes: in cibis autoritatis non obscuræ. Hispanicas illas grandissimas præ cæteris ideo expeti censet, quia ex longinquis terris quæsitæ. Mediæ magnitudinis esse Narbonenses. Italis tamen transmarinas præferri in cibis, Oleo abiisdem vinci.

Illæ Olearum differentiæ à forma & sapore potissimum desumptæ sunt: reliquas prætermimus: nam, quę à locis & inventoribus petuntur explicare, infinitè esset laboris.

Nomina ex vigo.

Nominis originẽ quod attinet: Olea ἐλαία Græcis dicta, & Oleum ἔλαιον ab ἵλεως, ut quidam volunt id est, misericordia. Nam supplicantium symbolum esse Oleam, supra dictum. ἐλαία ἵλεως Dioscor. & Gal. Olea sativa, sive domestica. Dicitur & ἡμερελαία, quam nos sativam, ut ab Oleastro differat, quem vocant ἀγριελαίαν. Oliva Virg. Palladia arbor: ἐλάα Platoni de Repub. fructus Oleæ est: ἐλάα verò arbor, ἐλαίη ἱερὴ Herod. ἐλάτε Aristoph. Latini etiam quandoquè Termitem, quanquam etiam Termes vocentur vermiculi qui carnibus & lignis ingenerantur. Vt Cradæ Fico, ita Thaleæ tribuuntur huic arbori, utique apud nos [Italos] inquit Hermol. At Græci, ut scribit Pollux, Thalos non Oleagineos solùm, sed vitigineos quoque ramos nominant interdum.

Nomina & Synonima Linguar.

Termites. Thalea.

Eresionem porrò Athenis sive Iresionem vocabant plantam Oleagineam, velleribus & corollis involutam: unde & nomen, contra pestilentiam foribus imponi solitum, ut est apud Aristoph. quam etiam Corythalion dicebant, & qua (ritu [teste Hermol.] Romanis non incognito) in Lustrationibus utebantur.

Ἐρεσιὼνη Iresione.

Græci etiam Oleam, ut dicebamus, in Academia satam, Moriam vocabant. Alij notante Curtio, sic distinguunt, ut Oleas publicas, Morias vocitent. Cæteri Moriæ stipitem σῦκον dici volunt.

Moriæ.

Caper Grammaticus Olivam arborem esse dicit, Oleam verò fructum, Oleum liquorem. Sed ea differentia parum observationis in duobus primis apud classicos autores habet: quod Virg. testimonio demonstrare facilè est. Ait enim, Georg. 2.

Olivæ. Olea. Oleum.

Sed truncis Oleæ melius propagine vites
Respondent. ——

Vt & Varronis, apud quem Oleam conditaneam pro conditiva Olivalegas: frequentior autem & usitatissimus modus est, ut Oleam pro arbore, Olivam pro fructu ponamus.

Epitheta.

Ἀείθαλὲς, dicta quod perpetuò niteat. Hinc Ouid. — Ramis semper frondentis Olivę. Poëtæ Patiferam, Pacalem, Pacatam, Insontem, Pacificam, Liciniam, Piscam, Picenam, Atticam dicunt, & quamplurimis aliis Epithetis ornant. Arab. *Zaitum*, vel *Caitun*, vel *Zaitrun* est Oliva, & *Cair*, vel *Cait*, Oleũ, ut à quibusd scriptũ invenitur. Germ. Oelbaum/Oliuenbaum/Olbeerbaum/Belg. Olijuenboom/Gal. *Olivier*, It. *Oliva domestica*. Hispan. *Azeytuna*, Castil. *Oliva*: Catal. *Oliuera*, Port. *Oleyvera*, Angl. Olive tree. Bohem. Oliwa/Hungar. Olayfa. Nucleum vocant veteres Sansa, vel Samsa, ut videre est ap. Colum. Quidam Naucum, unde proverbium nauci facere. Nodos Oleę rustici Itali *Ova Olearum* vocant, de quib. in morbis.

Zaitun Arab.

Sansa.

Oleæ, ut scribit Theoph. apprimè competit solum Campestre, ita ut meridiem præcipuè spectet, argilaceum, atque etiam magis candidum, in quo fertiliores evadunt: id enim multum vaporis, flatúsque continet, quod natura Olearum desiderat. Nulla ex iis generibus, quæ ex Colum. diximus, ut ipsemet prodidit, aut perfervidum, aut gelidum statum Cœli patitur. Itaque æstuosis locis,

Locus & natalis.

Septe-

Digitized by Google

Septentrionali colle: frigidis, Meridiano gaudet. Sed neque depressa loca, neque ardua: magisque modicos clivos amat, quales in Italia Sabinorum, vel tota provincia Bætica videmus.

Hanc arborem plerique existimant ultra milliarium sexagesimum [quadragesimum. Plin.] à mari, aut non vivere, aut non esse feracem. Sed in quibusdam locis recte valet, ut abundè videre est in toto tractu maritimo Narbonensi, Liguriæ, & reliquis Italiæ.

Optimè [addit Colum.] vapores sustinet Pausia, frigus Sergia.

Aptissimum genus terræ est Oleis, cui glarea subest, si superposita creta sabulo admista est. Non minùs probabile est solum, ubi pinguis sabulo est. Sed & densior terra, si vuida est & læta, commodè recipit hanc arborem.

Creta ex toto repudianda est: magis etiam scaturiginosa, & in qua semper uligo consistit. Inimicus est etiam uter sabulo macer, & nuda glarea. Nam etsi non statim moriatur in ejusmodi solo, nunquam tamen convalescit. Potest tamen in agro frumentario seri, vel ubi Arbutus aut Ilex steterant.

Quæ terra improbetur

Nam Quercus etiam excisa radices noxias Oliveto relinquit, quarum virus enecat Oleam. Hanc ita Quercum aversari Costæus quoque scribit, ut in scrobe posita, in qua Quercus crevit, non vivat. Et Plin. Olea ubi Quercus effossa sit, malè ponitur: quoniam vermes qui Raucæ [leg. Eruce ex Theoph.] vocantur, in radice Quercus nascuntur & transeunt. Et si Olea consitum in confinio Quercetum habuerit, non solùm non feret, sed etiam fugiet, introrsúmque sein fundum abiiciet, si Hermol. cred mus. Et rursus alibi Plin. Quercus & Olea tam pertinaci odio diffident, ut altera in alterius scrobe depactæ moriantur.

Quercus inimica Oleæ.

Plin. Cornel.

Glareosum Oleis solum aptissimum in Venafrano, pinguissimum in Bætica. Nec omittenda quæ Florentinus Græcus scriptor Geoponicus de Oleæ loco natali prodidit. Aër inquit calidus & siccus Oleæ commodus est, quod ipsum in Libya & Cilicia videre est, & provenientibus in ipsis Oleis. Auxiliantur autem ad aëris commoditatem, etiam terræ figuræ acclives & altæ. In talibus enim propterea quòd superexcellens solis ardor à ventis perfrigeratur, optimum Oleum provenit, & ejusmodi quale Omphacinum & Omotribes appellatum præparatur. Quæ verò in Campestribus sunt Oleæ, & minus à ventis mouentur, & vehementius à sole incumbente aduruntur, atque propterea crassum Oleum remittunt.

In universum autem observandum, quod venti non plantas modò, sed omnia vivificant, quemad. vehementes & impetuosi venti omnibus sunt contrarij. In totum verò plantis quidem maximè omnibus, præcipuè verò Oleæ conferunt. Virides igitur potissimum illas Olearum plantas reperies, ad quas venti flatus ingreditur, latis spatijs in medio plantarum relictis, per quæ ventus liberè inspirare potest. Ob id enim & ardua & acclivia loca Oleæ valdè commoda esse diximus, quòd videlicet semper ventum tepidum suscipiunt, ut nihil prætersirare possit, sed æqualiter per singulas arborés penetrare, ipsiúsque plantæ augmentum excitare aceà connutrire. Humidior sanè terra floridiores & pinguiores Oleas producit, ob quam causam, hæc terra præferenda est. Secundum locum habet argilla alba. Tertium argilla dura. At verò profundam terram non laudamus, neque item rubram. Calida enim existens plantas comburit. Multò verò magis fugienda est defossa. Fru-

Ventus Oleæ amicus.

ctum enim macrum fert, & germen aquosum. Aptissima autem est Oleis terra tenuis, cui testimonium Attica præbet. In Cyrenensi agro, autore Theoph. Olea optimè prodit, Oleúmque plurimum fit: Circa agrum Thebanum quoque Olea gignitur, non aquis fluuij rigua: (distat enim plusquàm trecentis stadiis) sed manantibus sponte aquis: multi enim fontes in eo supra tractu. Ipsum verò Oleum nihilo deterius nostrate, nisi quòd deteriùs olet, quoniam naturà sale rarò utantur.

Oleam porò Theophrastus [ut refert Plin.] è celeberrimis Græcorum autoribus urbis Romæ anno circiter CCCCXL. negavit nisi intra XL. [LX. Colum. & M.] passuum à mari nasci: Fenestella verò omnino non fuisse in Italia, Hispania atque Africa, Tarquinio Prisco regnante ab annis populi Rom. CLXXXIII. Quæ nunc peruenit trans Alpes quoque & in Gallias Hispaniásque medias. Vrbis quidem anno DV. Appio Claudio Cæci nepote, L. Iunio Cos. Olei libræ duodenæ [duodenis Vet.] assib. veniére. Et mox DCLXXX. M. Seius [aliis Seruius] L.F. Ædilis curulis Olei denas libras singulis assib. præstitit populo Rom. per totum annum.

Olei pretia olim Romæ.

Minùs ea miretur, qui sciat post annos XX. Cn. Pompei III. Consulatu Oleum provinciis Italiam misisse. Hesiodus quoque in primis cultum agrorum docendam arbitratus vitam, negavit Oleæ satorem fructum ex ea percepisse quenquam. Tam tarda tunc res erat. At nunc etiam in plantariis serunt, transplantarúmque altero anno decerpuntur baccæ.

Fabianus negat provenire in frigidissimis Oleam, neque in calidissimis. Hæc tamen etiam in solo & cœlo Septentrionali, sed fronde flaccidiore, latiore & ferè saligna, ubi nihilosecius perennis viroris est, sicut Londini in Guidij vireto operis & stirpium novitate visendo, ut annotarunt Adu. Stutgardiæ in horto, si quis alius in Germania, regio, plures & pulchras videas arbores, nec exiguas etiam Basil. in horto D.D. Plateri. Sed & nos aliquando aluimus Montbel. Verùm hyeme reponendæ in omnibus his dictis locis frigidioribus.

Alioqui eius lucos perennes densissimos & amœnissimos alunt apricæ tepidiores convallæ Hispaniæ, Gallo provinciæ & Narbonæ. In Italia nihil ea frequentius. Bellonius in Lemno paucas Oleas reperiri scribit, in hortis verò Cretæ coli, atque in Syria lætas provenire, vt & in agro Hyerosolymitano.

Mons ille altus, inclytus & sanctus vocatus, è regione Hierusalem ad Orientem situs, in cujus vertice Rex Dauid à facie filij sui Absalon fugiens, flens & nudis pedibus Deum adoravit. In quo filius ejus Salomon omnis pietatis oblitus, Astaroth idolo Sidoniorum (è regione Hierosolymitani Templi ex quo omnis quæ ibi peragebatur idololatria prospici poterat) Fanum erexit: Et quem Christus orationis & quietis gratia sæpe frequentavit, atque è cujus summitate in cœlum ascendit: palmis quidem, myrtis alijsque fructiferis arboribus abundabat: sed tamen ab ubertate frequentium in eo crescentium Olivarum, *Mons Oliveti & mons Olivarum*, Latinis: Græcis verò τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν dictus est.

Mons Oliveti.

Plurimæ circa Benacum nascuntur: multæ etiam circa Roboretum apud confœderatos Helvetiorum Rhætos: propè fere ultra alpes, Insubriam versus.

Olea florentibus iam Punicis germinat. Concipit Vergiliarum exortu. Hoc tempus florum est. *Tempus.* Floret autem paulò seriùs quàm Vitis, quæ Sol-

stitio floret. Defloreſcunt omnia ſeptenis diebus, non celeriùs: quædam tardiùs, ſed nulla pluribus bis ſeptenis. Omnia intra VIII. Idus Iulij, Eteſiarum præcurſu. Nec ſtatim fructus ſequitur in aliquibus. Hæc Plin.

Tempus. Iunio menſe magna ex parte omnes Oleæ florent: ſed in Germania & locis Septentrionalibus tardiùs, ubi quāvis diligēniſſimè colatur Olea, nihil præter florem producit, idque in calidiori ejus parte. Baccæ decerpuntur Novembri ac Decembri. In Granatenſi regno, teſte Cluſ. primùm Februario colligitur Oliva, pleriſque verò Hiſpaniæ locis Decembri, ut & in Gallia Narbonenſi. Hi quidem perticis decutiunt, illi autem rariſſimè, ſed potiùs admotis ſcalis manu legunt, ne ſequentis anni ſpem decuſſis germinibus præripiant: Vehementer enim laborant Oleæ percuſſæ, & detrimentum capiunt.

Legendi modus. Sequamur igitur M. Varronis conſilium ſic præcipientis: De Oliveto, Oleam quam manu tangere poſſis è terra aut ſcalis legere oportet potiùs, quàm quatere, quòd ea, quæ vapulavit inareſcit, nec dat tantum Olei quæ manu ſtricta. Melior ea, quę digitis nudis legatur, q̄ illa, quæ cum digitalib. duritiei. n. eorum non ſolùm ſtringit baccam, ſed etiam ramos glubit, ac relinquit ad gelicidium deſectos. Quę manu tangi non poterūt, ita quati debent, ut arundine potiùs, quàm pertica feriantur: gravior enim plaga medicum quærit. Qui quatiet, ne adverſam cędat, ſæpe enim ita percuſſa Olea ſecum defert de ramulo partem, quo facto, fructum amittunt poſteri anni, ut hæc non minima cauſa, quòd Caduca dicantur alternis annis non ferre fructus, aut non æquè magnos. Hæc ille. Hinc Plin. Qui perticis, inquit, decutiunt Olivas, cum injuria arborum, ſequentiſque anni damno id faciunt. Quippe Olivantibus lex antiquiſſima *Lex Oliuā. tundi virgis.* fuit: Oleam ne ſtringito, néve verberato. Qui cautiſſimè agunt, arundine levi ictu, nec adverſos percutiunt ramos. Sic quoque alternare fructus cogitur decuſſis germinibus. Nec minùs, ſi expectetur ut cadat.

Hærendo enim ultra ſuum tempus, abſumunt venientibus alimentum, & detinent locum. Argumentum eſt, quòd niſi ante Favonium collectę, novas vires reſumunt, & difficiliùs cadunt. Prima ergo ab autumno colligitur, vitio operæ, non naturæ, Pauſia, cui plurimum carnis: mox Orchites, cui Olei: pòſt Radius. Has enim ocyſſimè occupatas, quia ſunt tenerrimæ, amurca cogit decidere. Differuntur verò etiam in Martium mentem Calloſæ, contra humorem pugnaces, ob idq; minimę, Licinia, Cominia, Cōtia, Sergia, quá Sabini Regiam vocant, non ante Favonij afflatum nigreſcentes, hoc eſt, ad VI. Idus Febr. Tunc arbitrantur eas matureſcere. Et quoniam probatiſſimum ex iis fiat Oleum, accedere etiam ratio pravitati [pravè iudicantium hominum opinioni D.] videtur. Ferúntque frigore (exactę hiemis, qua memorata Olivarum genera non colliguntur D.] ſterilitatem [ſuavitatem D. quæ lectio melùs placet.] fieri, ſicut copiam maturitate) cùm ſit illa bonitas non temporis, ſed generis tardè [tarditate D.] putreſcentium in amurcam.

Optima autem ætas ad decerpendum inter copiam bonitatémque, incipiente bacca nigreſcere. Sed quando & quomodo vindemiare, atque Oleas legere oporteat, omnium familiariſſimè nobis videtur tradidiſſe apud Cæſ. Conſtant. Paxamus Geoponicus Græcus, ſic tradens. Tempus ad Olei communis confectionem accommodatum eſt, quando maior pars dimidij fructus apparuerit nigreſcens. Acceleranę autem collectionem convenit, antequam glacies congeletur: facilíſs enim & copioſiores fœtus exhibebunt. Collectio ipſa fructus facienda eſt ſereno tempore, & minimè pluvioſo. Nam humectum germen imbecillius fit & facilè frangitur. Ob quam cauſam neque minutis imbrium guttis delabentibus, ramos movere oportet, neque fructum auferre, priuſquàm omnis humiditas ab arboribus ſit diſcuſſa. Si verò lutoſum ſit ſolum, ſtramenta aut ſtorias, aut tale quiddam ſubſternito. Si verò nihil ejuſmodi adſit, Olivas aqua calida lavare convenit: poſt purificationem enim, fructum ampliorem reperiemus. Quapropter, etiamſi non inquinentur luto, ſi fieri id poteſt, lavandæ ſunt ex calida aqua. Quidam rectè faciunt, qui ſolùm manibus ramos quatiunt, ut fructus excutiatur. Virgam autem Oleę non admouent, quoniam in poſterum minùs fructuoſa inde evadit. Sed & ipſe fructus violenter delapſus lauciatur, lapides, aut duras glebas offendens: & terræ qualitas contracta ipſum Oleum terreum faciet. Triangularia igitur ſcabella præparare oportet, & latam tabulam ſupernè imponere, ut in ipſa ſtantes Oliuas decerpant. Sed ad arboris hiſtoriam redeamus.

Oleam Theoph. diuturnam dicit vitámque ei ducentos annos longiſſimam eſſe tradidit. Quare Virg. Georg. 2. *Anni Oleæ.*

Deſicies primùm terræ cælíque maligni
Tenuis ubi argilla: & dumoſis calculus arvis,
Palladia gaudent ſilva vivacis Oliva.

Et alibi: prolem tardè creſcentis Olivæ, dixit. Nam lentè admodum creſcit. Ideo difficilem auctu dixit Theoph. & Plin. firmiſſimas ad vivendum Oleas dixit, ut quas durare annis CC. inter autores conveniat. *Pro ciuis ere, cat.*

Hanc in creſcendo cinere è calcariis fornacibus maximè advivari Coſtæus ait eſſe obſervatum.

Olea omnibus provenit modis, inquit Theopl. præterquam ſurculo. Defixa enim nequit germen edere. Olivę nucleū aliquoties ſevimus, ſed irrita ſpe. Tradit tamen Theoph. ſylveſtrem Oleaſtrum ex ſativæ nucleo naſci. At quæ cuſtodienda in Olearum cultura Cato judicaverit, ipſius verbis, ſi cuſi Plinium, optimè præcipiemus. Taleas Oleagineas, quas in ſcrobe ſaturus eris, tripedaneas decidito, diligētérq; tractato, ne liber laboret, cùm dolabis aut ſecabis. Quas in ſeminario ſaturus eris, pedales facito, eáſque ſic inferito. Locus bipalio ſubactus ſit, benéque terra tenera glutus. Cùm taleam demittis, pede tantùm opprimito: Si parum deſcendat, malleolo aut mateola adigito, caveróq. ne librum ſcindas. Cùm adigis, palo priùs locum feceris, quo taleam demittas: & ita ſi feveris, utilis fiet tales, meliúſque vivet. Et ubi trimę ſunt, tum denique curę ſint ubi liber ſe vertet. Si in ſcrobibus aut in ſulcis feras, ternas taleas ponito, eáſque divaricato ſupra terram, ne plus quatuor digitos tranſverſos emineant, vel oculos ſcito. Seminarium, ad hunc modum facito. Locum quamoptimum & apertiſſimum & ſtercoratiſſimum poteris, & quamtimillimum terræ ubi ſemina poſturus eris: & uti ne lōgiùs ſemina ex ſeminario ferāturcum locū bipalio vortito, delapidatóq; & circumſcribito, & in ordine ſerito, in ſiſquipedem quoquovorſum taleam demittito, opprimitóque pede. Et ſi parum deprimere poteris, malleo aut mateola adigito, digitum ſupra terram facito, ſemina emineant, limóque bubulo ſummam taleam oblinito, ſignúmque apud taleam appoſito, crebróque ſarrito. Diligenter

Plin. emēd.

Colligendi tempus, eúſque diuerſitas.

Quomodo & quando vindemiare atque Oleas legere oporteat.

(addit Plin.) eximere Oleam oportet, & radices quamplurimas cum terra ferre. Vbi radices benè operueris, calcare benè, ne quid noceat. Si quis quærat, quod tempus Oleæ serendæ sit? Agro sicco per Sementem, agro læto per Ver. Cato in Calido & pingui solo Radium majorem, Salentinam, Orchitem: Pausiam, Sergianam, Cominianam, Albicerum seri jubet. In frigido autem & macro Licinium. Pingui enim aut ferventi vitiari ejus Oleum, arboremque ipsa fertilitate consumi. Muscо præterea rubro infestari. Spectare Oliveta in Favonium loco exposito Solibus censet. Mago, ut tradit Plin. in colle & siceis, & argilla, inter autumnum & brumam seri iussit. In crasso, aut humido, aut fabriguo, à messe ad brumam. Quod præcepisse eum Africæ intelligitur. Italia quidem nunc Vere maximè serit. Sed si & autumno libeat, post æquinoctium XL. diebus ad Virgiliarum occasum. XIIII. soli dies sunt, quibus seri noceat. Græci Oleas plantandas præcipiunt à Sucularum occasu usque ad solstitium hybernum, hoc est, à 15. Novembris, usque ad 8. Decembris. Plantandas tamen & in Vere suadent, quòd se mutuò imitentur hæc tempora, humidum habentia & calidum. Autumnus enim calidam adhuc terram habet à sole, humiditatem à pluviis prægressis: assumit autem caliditatem à solari accessione.

Tempus serendi.

Pinalcis observatio Olearum plantas, quas plantatores fugiant.

Oportet autem Olearum plantas à commodis locis, & arboribus novellis, quæ singulis annis fructum ferunt, desumptas esse, crassitudinem habentes rami, aut crassiores, leuésque ac rectas esse.

Varij plantandi modi.

Multis porrò modis Olea plantatur. Quidam à scytalis plantant: acceptis enim ramis crassioribus, & his in magnitudinem cubitalem confectis, ita plantant. Quidam à taleis plantant hoc modo. Ramos crassiores in magnitudinè cubitorum duorum consecant, & in fundum scrobis lapidem latiorem immittunt, deinde plantam super ipso rectam statuunt, ac terra adobruunt. Alij generosissimas propagines unà cum trunco plantant. Alij plantas, quas acceptur sunt in ipso adhuc trunco existétes falce circumpurgant, & circa Arcturi ortum in scrobes imponunt. Alij Tropea appellata plantant hoc modo. Rubrica notant situm ad Orientem & Meridiem, & de trunco resecant ad longitudinem cubitorum quatuor, sive quinque, & in scrobes immittunt, aliam omnem diligentiam adhibentes. Hic modus plantationis citiùs vivificat, & citiùs fructum producit. Quidam à truncis plantant sic. Concidunt truncos ipsos in stipites majusculos, eósque scrobi imponunt, corticem sursum versus habentes, & aggesta terra stercore mixto ad palmi altitudinem sinunt. Quidam ex partibus trunci in terra, segmẽta quatuor palmorum magnitudine, unà cum cortice exscindunt, & lapidem in fundum scrobis permittunt, & circũ bina aut quatuor segmenta ponunt, & ad palmi altitudinem obruunt. Quocunque autem plantationis modo ipsa plantatio fiat, cùm ferra quæ plantanda sunt, secentur, observandum est diligenter & cavendum ne cortex dilanietur. Acuta etiã falce cæsura leviter facta, cortice illæso & incolumi conservato, stercore quoque bubulo admixto, cinere inferiam rami partem illinemus. Et imprimis vitandũ est, ne secundùm verticem inversus ramus pangatur. Torquebimus enim plantam, si secundũ verticem plantaverimus.

Vtrum stercorandæ Oleæ.

Oportet autem & stercus in scrobes injicere. Omne autem stercus Oleæ aptum est, præter humanum. Convenit autem non ad radices injicere ipsum stercus, sed paulò longiùs à trunco. Stercoratio autem Oleæ quarto aut quinto quoque anno fiat.

Nunc de insitione. Africæ scribit Plinius peculiare esse Oleastro inserere: senescentémque adoptivas virgas, quoties opus sit, proximè emittere: quibus iterum juvenescat: ut ævis eadem Oliveta constent: sic enim intelligendus obscurus ille Plinij locus, quem Dal. ipse non satis perspicuum reddidisse videtur. Pallad. de insitionibus libello, non tantùm Oleastro, sed & Roboti inseri (quod mirum) docet hoc carmine.

Insitio.

Plinius & Dal. emend.

Robora Palladij decorant sylvestria rami,
Nobilitat partus, bacca superba feros.
Fœcundat sterilis pingues Oleaster Olivas,
Et sua læta novis munera ferre docet.

Per Robora sylvestria stipitem Oleastri hic intelligi licentia poëtica censemus, quasi stipitem & fustem ejus. Vix enim verisimile nobis sit, unquam Robur sive Quercum societatem inituram aut, ut veriùs dicamus, colituram cum Olea, præsertim cùm Quercus tam inimica sit Oleæ, ut antè demonstratum. Adde quòd hujus coniugij nullusalius meminit, ac ne Palladius quidem ipse alio loco.

Inseritur autem calamo & inoculatione. Idem modum præscribit hunc. Mense Aprili locis temperatis, inseratur Oliva inter corticem more Pomorum. Sed ut Oleastro inseras, contra illud, quod ex Oliveto insito, & casu incenso renascitur Oleaster infelix, sic providendum est. Positis priùs Oleastri brachiis in scrobe, in qua disponemus inserere, scrobes ita replebimus, ut medix vacuæ sint. Cùm comprehenderit Oleaster, inseremus in infimo, vel insitum ponemus, & insitionem probè infra terram nutriemus. Deinde sicut adolescit, terram subinde colligimus. Ita commissura in profundo latente quisquis erit aut cædit, Olivæ locum non aufert pullulandi, quæ & apertam redeundi felicitatem de Olea, & occultam valendi feracitatem de Oleastri connexione retinebit.

Inserendi modus & tempus.

Ne insitio ne noscatur Oleaster.

Aliqui Oleas in radicibus inserunt, & ubi comprehenderit, cum aliqua parte radicis avellunt, & transferunt more plantarum.

Aliter inserendi.

Græci Oleas ab VIII. Cal. Aprilium, usque ad III. Non. Iulij, inseri debere præcipiunt, ita ut locis frigidis serùs, calidis maturiùs inserantur.

Verùm ex qua arbore inserere voles, & surculos ad insitionẽ sumpturus es, videto ut sit tenera, & ferax, nodisq; crebris. Et cùm primùm germina emebunt de ramulis anniculis, qui solis ortum spectabunt, & integri erunt, eos legito, crassitudine digiti minimi. Surculi sint bifurci, vel trifurci. Arborem, quam inserere voles, serra diligenter exsecato ea parte, qua maximè nitida, & fine cicatrice est, dabisque operam ne librum lædas. Cùm deinde truncum recideris, acuto ferramento plagam levato, deinde cuneum tenuem ferreum, vel ossium inter corticem & materiam, ne minùs digitos tres, sed considerate demittito, ne lædas, aut rumpas corticem. Postea surculos quos inserere voles, falce acuta ex una parte deradito tantum, quantum cuneus demissus spatij dabit, atque ita ne medullas, néve corticem aliámve partem lædas. Vbi surculos paratos habueris, cuneum vellito, statimque surculos in ea foramina, quæ cuneo adacto inter corticem & materiam feceris, demittito. Ea autem fine, qua adraseris, surculos sic inserito, ut summo pede, nec amplius de arbore extent. Supra deinde muscum imponito, & ita ligato, ne pluvia dilabatur. Quosdam tamen magis delectat in trunco arboris locum serramibus

Surculus dilectus.

Inserendi modus initus, qui ex omnib. reliquus arboribus aptari possit.

ferra facere, insectásque partes tenui scalpello leuare, atque ita surculos aptare: si puellum arbore inserere voles, unum abscindito, atque ita scalpello per medium ferè terra extet. Secùm præscideris, oleagi diligenter leuato, & medium truncũ acuto scalpello per medium ferè findito, ita ut fissura ligitorum trium sit in eo: deinde cuneum, quo findatur, inserito, & surculos ex utraq; parte derasos demitto, sic, ut librum seminis labro arboris æqualem facias. Cùm surculos diligenter aptaueris, cuneum exime rito, & arborem, ut modo dictum, alligato. Deinde terram circa arborem adgesto usque ad ipsũ insitum, ea res à vento & calore maximè tuebitur.

Hoc altimum genus insitionis, cùm sit subtilissimum, non omni generi arborum idoneum est, sed ferè recipiunt talem insitionem, quæ humidum succosumque & validum corticem habent. Hæc Columella. Florentinus verò: Ex Oleis, aliæ quidem tenui cortice prædiræ sunt, aliæ verò crasso. Quæ igitur crassum librum & humidum habent, duxta corticem inseratur: quæ verò tenuem & aridum, in ipsum lignum. Tempus autem insitionis hujusmodi, à x. Cal. Jun. hoc est xxii. die mensis Maij, ait esse, usque ad Iunias Calendas. Oleæ verò insitæ multoties aqua rigandæ sunt, quippe, quæ aridæ existentes rigari desiderant.

Olea colenda cum Vinea quoad cultum & impensam.

Cæterùm exiguam admodum impensam ad sui cultum longéque minorem, quàm Vinea, desiderat Olea, quæ prima arborum est, ut prodidit Columel. Nam quamvis [eiusdem verba sunt omnia hæc de cultu] nõ continuos annis, sed ferè altero quoque anno fructum affert, eximia tamen eius ratio est, quòd levi cultu sustineatur; & cùm se non induit, vix ullam impensam poscit. Sed &, si quam recipit, subinde fructus multiplicat, neglecta compluribus annis, non ut vinea deficit, sed eo ipso tempore aliquid interim patrifamilias præstat, & cùm adhibita cultura est, uno anno emendatur.

Cultura.

Ergo facto & instituto Olearum seminario biennio à putatione abstineri: tertio anno singulis seminibus binos ramulos relinqui, & frequenter sarriri seminarium, conuenit. Quarto anno ex duobus ramis infirmior amputandus est, sic exculeæ quinquennio arbusculæ habiles translationi sunt.

Quando transferenda.

Plantæ autem in Oliveto disponuntur optimè siccis, minimèque uliginosis agris per autumnum, lætis & humidis uerno tempore paulò antè quàm germinent. Atque ipsis scrobes quaternum pedum præparantur anno antè: vel si tempus non largitur, priùs quàm deponantur arbores, stramentis incendantur scrobes, ut eos ignis putres faciat, quos sol & pruina facere debuerat. Spatium inter ordines minimum esse debet pingui & fumentario solo sexagenum pedum in alteram partem atque in alteram quadragenum: macro, nec idoneo segetibus, quinquagenum pedum. Sed in Fabianum ordines convenit, ut æstivo prosatu refrigerentur.

Ipsæ autem arbusculæ hoc modo possunt trãsferri. Antequam explantes arbusculam, rubrica notato partem ejus quæ meridiem spectat, ut, eodem modo quo in seminario erat deponatur. Deinde, ut arbusculæ spatium pedale in circuitu relinquatur, atque ita cum suo cæspite planta euuatur. Qui cæspes in eximendo ne resoluatur, modicos surculos virgarum inter se connexos facere oportet, eósque pilæ quæ eximitur applicare, & viminibus ita innectere, ut constricta terra velut inclusa teneatur.

Mod. insit. serendi.

Tum subruta parte imale inter pilam commoueto, & supervinctis virgis alligato, atque plantam transferto. Quæ antequam deponatur, oportebit vnum scrobis latus fodere bidentibus, deindè terram aratro subiectam (si tam non pinguior erit, tum nabimus) immittere, & ea hordeum semina substernere, & si constet in scrobibus aqua, eam haurienda est antequam demittantur arbores, & priùs ingerendi minuti lapides, vel glarea mista pinguiori solo. depositisque seminibus latera scrobis præcidenda, & aliquid stercoris interponendum.

Hordei semina, & stercus.

Quod si cum ea terra planta non conuenit, tum optimum est omni fronde privare truncum, atque leuatis plagis, fimóque & cinere oblitis, in scrobem vel sulcum deponere.

Truncus autem aptior translationi est, qui brachij crassitudinem habet. Potest enim longè maioris incrementi & robustioris trãsferri: quem ita conuenit poni: ut, si periculum non à pecore habeat, exiguus admodum supra scrobem emineat: altiùs enim frondet. Si tamen incursus pecoris aliter vitari non poterit, celsior truncus constituatur, ut sit innoxius ab injuria pecorum.

Truncus translationi aptus.

Atque etiam agendæ sunt plantæ cùm siccitates necessarium, nec nisi post biennium ferro tangendæ, ac primò furculari debent. ita ut simplex stylus altitudinem maximi scrobis excedat, deinde arando ne coxam bos, aliámve partem corporis offendat.

Optimum est etiam constitutas plantas conuenire caueis, deinde constitutum iam & maturum Olivetum in duas partes dividere. quæ alternis annis fructu induantur. Neque enim Olea continuo biennio uberat.

Cùm subjectus ager consitus non est, arbor colliculum agit. Cùm seminibus repletur, fructum affert. Ita sic divisum Olivetum omnibus annis æqualem reditum adfert. Sed id minimè bis anno arari debet, & bibentibus altè commoueri.

Post Solstitium cùm terra æstibus hiat, curandum est ne per rimas sol ad radices arborum penetret. Post Æquinoctium autumnale ita sunt arbores ablaqueandæ, ut à superiore parte, si Olea in clivo sit, incilia exciter tur: quæ limosam aquam ad ejus dicem deducant.

Omnis deinde soboles, quæ ex una stirpe nata est, quotannis extirpanda est, ac temio quoque, simo pabulandæ sunt Oleæ.

Stercus autumno debet injici, ut, permistum hyemi radices Oleæ calefaciat.

Quibus stercoranda.

Amurca valentibus infundenda, est enim per hyemem, si vermes, atque alia subeuntes animalia, hoc medicamento necantur.

Adversus vermes & reptilia amurca.

Plerúmque etiam locis siccis, & humidis arbores muscio infestantur, quem nisi ferramento resecueris, nec fructus, nec frondem lætam Olea inducet.

Muscus

Quin etiam compluribus annis interpositis Olivetum putandum est: nam veteris proverbij memini esse convenit: Nam qui arat Olivetum, rogare fructum, qui stercoret exorare, qui cædat cogere. Quod tamen si serius octavo anno fecisse, ne fructuarij rami subinde amputentur.

Proverbium.

Solent etiam quamvis lætæ arbores interdum fructum non afferre. Eas terebrari convenit atque in foramen viridem talcam Oleastri demitti, sic velut initiata arbor, fœcundo semine fœcundior extat. Paulò aliter & specialius Africanus, Oleam fertilem facere docet. Truncum inquit, terebra per totum terebrato, & acceptis ab altera fructuosa

Oleæ terebratio.

by Google

fructuosa Olea duobus ramulis, principia ramulorum ex utraque parte immitte, ac transfige, & apprehensos utrosque ramulos fortiter attrahe.

Quum autem optimè fuerint adacti, & quasi incunearis redundantia, ex utraque parte resecà, & lupo aperto cavernas utrinque obline, & fiet Olea multùm fructuosa, & quæ optimam producet Olivam, Oleúmque præcellens.

Sed & sine ablaqueatione adjuvanda est, inquit Columella. Amurca insulsa cum sulla, vel nostra urina fovere, cujus utriusque modus servatur. Nam maxime etiam arbori, ni tantundem aquæ misceatur, urina abundè erit.

Ut Olea fructu non deficiat.

Solent etiam vitio soli fructum Oleæ necare: cui rei sic medebimur. Altis gyris ablaqueamus eas, deinde calce pro magnitudine arboris plus minúsve circundabimus: sed minima arbor modicum postulat. Hoc remedio si nihil fuerit effectum, ad præsidium insitionis confugiendum erit. Non defluet Olea, ut pollicetur Democritus, si fabam, quæ pedunculum habet acceperis cavernámque cera occluseris, deinde accepta à radice gleba fabam in eam indideris, & sic eam operueris.

Faba.

Nonnunquam etiam in Olea unus ramus cæteris aliquantò est lætior, quem nisi recideris, tota arbor contristabitur.

Ne unus ramus cæteros superet.

Solent & fructus amittere Oleæ, si florentibus ingruat imber. Verùm contra vim mortis non est medicamen.

Putandi modus & tempus.

Oleas putandi modum Cato hunc docet. Olivetum, inquit diebus xv. ante æquinoctium vernum incipito putare. Ex eo dies xxv. rectè putabis. Id hoc modo putato. Quà locus rectè ferax erit, quæ arida erunt. Et si quid ventus interfregerit, ea omnia eximito. Qui locus ferax non erit, eum plus commodito [diligentiùs fodito, subigito, aratro proscindito.] aratróque benè enecato, stercoreque leves facito. Circum Oleas autumno circumquirato. [Hæc Plin. addit] & stercus addito. Qui Olivetum lætissimè & altissimè miscebit, is tenuissimas radices exarabit. Radices si sursum abibunt crassiores fient, & eò in radices vires Oleæ abibunt. Varro sanè Oleam post ablatum fructum putare suadet, neque putandum esse ait, ablatis manifestis & conspicuæ magnitudinis ramis, parciorem fieri fructum. Multò enim copiosiorem fructum ex recentium ramulorum ubertate proditurum.

Unde Palladius unoquoque anno sicca & fructuosa, & cum aliqua debilitate nascentia recidi debere statuit.

Luxuriosæ curæ.

Porrò Oleas in materiæ multæ effusionem eluxuriantes & velut insanientes, hoc est, folia quidem ferentes multa, fructum verò modicum, sic curabis. Paxillum Oleæ sylv. aut [Pinus, aut Quercus in radices agres, aut etiam tripedem impones.

Eis verò quæ multum fructum ferunt, non autem maturum faciunt, & florem malè perdunt, sic medeberis. Circunfodito truncum, & majoris Algæ corbes duas, minoris, mittes circumjice: deinde amurcæ aqua potabili permixtæ quatuor congios singulis truncis affundes: quod si Alga haberi nequeat, sola amurca utere.

Ut proveniat maturum fructum.

Alga.

At verò curam contra infestantes bestias, & leves sanè ex ambiente accedentes, in tractatu de Viribus universaliter docebimus.

Contra bestias.

Quod si tamen arescentes radices & ægrotantes animadverteris, vermiculos in fundo generatos causam judicabis, quos multis quidem modis disperdere poteris, ut eo loco tradetur.

Vermiculi in fundo.

Morbus ille Oleæ peculiaris, [ἄκρος dictus, hoc est clavus quem alij Fungum & Patellam vocant: Vnde lib. xvii. cap. 24. Plinius. Olea præter vermiculationem, quam æquè ac ficus, sentit, Clavum etiam patitur, sive Fungum placet dici, vel Patellam: hæc est solius quædam exustio, quamvis propter nimios imbres contrahi dicat Hermol. Videtur autem hoc ipsum esse, quod supra diximus ab Italis rusticis Ova vocari: sunt enim nodi.

Clavus Oleæ.

Nulla post ficum arbor uredini magis obnoxia est. *Uredo.*

Est & impetigo peculiaris ei morbus, ut scabies Fico, & Vitibus fluor. Remedium esse potest, cùm nimia nutrimenti ubertas detrahitur. *Impetigo.*

Solet & mox post sationem Oleæ officere frigus hyemis, corrocem enim detrahit: quapropter diligenter muniendæ.

Sed & ipse fructus Vermiculos sentit. Illi vel sub cute nascuntur, vel in ipso fructu augentur, nam caro non tangitur: cujus rei causas, & alias, vel his subtiliora excutiemus in opere de insectis. *Oleæ vermiculi.* *Opus de insectis.*

Oleæ Arachnium quoque innascitur, hoc est, Aranea fructus absumens vermis, tela sua nodulos, obvolvens: gignitur humiditate quadam aëris proximi. *Arachnium.*

Amicitur, & fructus, si germinetur ramis annicubis ingruentibus imbribus. Quoniam enim pabulum, eò fluit, antè quàm fructus vires conceperit, humore aggerato, mox germen prosilit, & fructuum proventus impeditur.

Atque in genere circa Vergilias (quæ octavo vel nono Maij oriri solent) quidem pluere, inimicissimum & Viti & Oleæ, teste Plin: quoniam, tunc coitus est earum. Hoc est illud quatriduum Oleis decretorium, hic articulus nubili spurci, quod diximus. *Vergiliarum exortus.*

Olivam lambendo quoque sterilem fieri, auctor est Varro: eaque de causa Minervæ non immolabantur, nec in arcem Athenis agebantur capræ præterquam semel ad necessarium sacrificium: ne Oleam ibi primùm editam, (de qua antea) violarent. *Salliva sterilem facta.*

Erucæ quoque aliæ frondem, aliæ florem Olivarum (ut in Mileto) erodunt: ac depastam arborem turpi facie relinquunt. *Erucæ.*

Olea tamen, foliis amissis fructificavit, inquit Theoph. sed inter rara & ostenta refert. Nonnúquâ [addit idem] ratione hyemis, aut alias ob causas quædam accidunt, quæ ordini naturæ, incongrua judicantur, cùm tamen non ita sit: Vt Olea penitus aliquando adusta, regerminavit tota. In Bœotia verò germinibus omnibus à locustis derosis, iterum germinavit. Sed hæc haudquaquam pro absurdis haberi forsitan debent, quippe, quorum manifestæ causæ reddi possint. *Fructificat Olea amissis foliis.* *Locustæ.*

Novellæ quoque Oleæ pereunt ex fertilitate, quòd priùs, quàm perficiantur, alimentum incrementi sui ad fructificandum consumunt.

Evenit etiam, ut cùm Oleæ benè germinant, malè fructificent: cúmque benè fructificant malè germinent: cinquam natura utrique satisfacere non valeat: sed necesse habeat absumere alterum, ut alterum faciat.

Olea quoque Gongros à quibusdam vocatos habet, vel aliquid Gongris simile, propinquissimum enim huic illud nomen, quòd, hoc morbo magis quàm cæterę arbores, laborare videatur. Premnon etiam quidam vocant id vitium alij Crotonam, alij alio nomine. Id vitium rectis, & unica radice nitentibus, ab imo stolones non mittentibus, aut nullo pacto, aut minùs, accidere solet. *Gongri.* *Premnon.* *Crotones.*

Olea verò & Oleaster, has cauditum conservitates peculiariter habere videntur. Hæc Theophr.

Vnde colligimus κόγχην, seu σήλυγα, seu κρυπτάς, apud eundem dici hiantes in arborum truncis & crudicibus, maximè Olearum, fissuras, quam rem jejunè admodum nostri grammatici intellexisse videntur. Has igitur plagas contegendas præcipit alibi, ne sol aut imber intrò penetret: Nam, inquit, si id acciderit, morbi contrahendi periculum imminebit. Circumlinunt alij luto tantùm: alij scilla subdita lutum superimponunt, & testam adijciunt. Scilla enim plantam viridem servat: lutum scillam: testa lutum tuetur.

Scilla.

Cinyri cura.

Idem denique diuersis in locis inculcat: Oleas præcisas meliores reddi: easdem præcipuè exigere ablaqueationem: & amare putationem, purgationémque.

Sed hactenus de satu, cultu, & vitiis Oleæ. Plura qui volet consulat Geoponicos. Putamus tamen pleraque eorum in compendium redacta.

Mutatio Olea in Oleastrum & contrà.

Illa affectio non omittenda qua Oleaster in Oleam, & hæc rursus in illum migrat. Vnde Theoph. Spontaneas quoque mutationes interdum fieri aiunt fructuum, & non nunquam arborum integrarum: quas quidem Haruspices [μάντεις] Ostenta [σημεῖα] esse existimant, ut [quod deterius] fieri ex Olea Oleastrum: & invicem [quòd rarò evenit] ex Oleastro Oleam. Omnino autem neglectam Oleam in Oleastrum migrare observavit posteritas, ut specialiùs dicetur in Oleastro.

Olivæ flos.

Olivæ flores ab apibus non attingi scribit Plinius, lib. 11. cap. 12. Oleamque à favis procul esse vult: alibi verò id vanum statuit, atque aliquas Oleas quàm proximè seri convenire dicit, quæ evolantium examina invitent, nec longiùs abire patiantur: ex quo constat, quàm sibi parum constet. Olivarum autem proventu plurima examina gigni certum est. Verùm, utra sententia verior sit, iudicabunt, qui Oliveta adhabitant.

Plinius sibi contradicit.

Zygobalanus.

Maximam esse inter Oleam & Quercum ἀντιπάθειαν diximus supra: at Oleam & Myrtum adeò amicas inter se tradit Theophr. ut eas mutuo complexu radicum gaudere, virgasque Myrti per brachia Oleæ, prorepere atque dispergi ex Andronio referat: nec aliud iuxta Oleam seri velit.

Olei faciendi ratio.

Nunc quomodo Oleum fieri debeat ex præstantissimum Geoponicorum doctrina tradendum. Tam magnam artem Oleum, quàm musta temperandi esse dicit Plinius. Ex eadem quippe Oliva differunt succi. Primum omnium, è cruda atque nondum inchoatæ maturitatis, Omphacinum vocant. Viride Cato.

Omphacium.

Hoc præstantissimum. Quin & ex eo prima vnda præli laudatissima, ac deinde per diminutiones. Quantò maturior bacca, tantò pinguior succus, minúsque gratus. Optima autem ætas ad decerpendum, inter copiam bonitatémque, incipiente bacca nigrescere. Amurcæ color est, qui Olivam cogit nigrescere. Ideoque, incipiente nigritia minimum amurcæ, ante eam nihil. Et [inquit Plin.] Error hominũ fallus. 1. Existimantium maturitatis initium, quod est viti proximum. 2. Quòd Oleum crescere Olivæ carne arbitrantur, cùm succus omnis in corpus abeat, lignumque ineus grandescat, ergo tum maximè rigantur. Quod, ubi cura multa sive imbribus accidit, Oleum absumitur: nisi consecuta serenitate, quæ corpus extenuet. Omnino enim [ut Theophrasto placet] est Olei causa calor, quæ & in torcularibus, & in collis multo igne quæritur. Tertia culpa est in parsimonia, quoniam propter impensam decerpendi, expectatur ut decidat. Stimulis, arrone collectam servandi in tabulatis: nec priùs quàm sudet premendi, cùm omni mora Oleum decrescat, amurca augeatur. Itaque vulgò non amplius senas libras singulis modiis exprimi dicunt. Amurcæ mensuram nemo agit, quanto copiosior reperiatur in eodem genere, diebus adiectis.

Quadruplex error.

1.

2.

3.

Cæterùm & Cato tradit, Oleum quàm acerbissima Oliua optimum fieri. Hoc Omphacinum Græci vocant. Verùm,, quamprimum è terra colligendam: si inquinata sit lavandam, à foliis & stercore purgandam. Postridie aut post diem tertium, quàm lecta sit, premendam. Si gelent mane, gora, die quarta. Hanc, si volet quis, & sale aspergi posse. Oleum in tabulato minui, deteriúsque fieri. Idem & in amurca & fracibus. Hæ sunt carnes, & inde fæces. Quare sæpiùs die decapitandum: præterea in conchas & plumbeas cortinas: æte vitiari. Ferventibus, omnia ea fieri clausísque torcularibus, & quam minimè ventilatis.

Omphacium seu Oleum Viride ut fiat.

Imprimis præcipit, quàm calidissimam etiam habere cellam. Qua de causa è nucleis ipsarum ignem aptissimum. Et è cortinis in labra fundendum, ut fraces & amurca liquentur. Vasa crebriùs mundanda, fiscinas spongia tergendas, ut quàm maximè pura sinceritas constet. Postea inventum, ut lavarentur, utique ferventi aqua: protinus prælo subijcerentur solidæ (ita enim amurca exprimitur) mox trapetis fractæ præmerentur. Premi plus quàm centenos modios non probant. Factus vocatur.] Factum enim appellabant Geoponici, quantum Olei vnà torculi expressione, exprimi poterat.] Quod verò post molam primum, est Flos. Factus tergeminos ferè à quaternis hominibus nocte ac die premi iussum est.

Sic Cato & ex eo Plin. Quæ paulò familiariùs exposuerunt Varro & Columella, ex omnibus his Ruellius & Cuttius, qui huic ævo adaptarunt. Res eò redit. Quamminimùm Olivas manibus ex arbore districtas & diligenter repurgatas in terra & tabulato relinquendas. Celeriter enim concalescunt, prævia quadam ad putredinem alteratione. At Factores [Factores dicti, qui Oleum faciebant & torculum movebant, ut ipsa expressio fieret] desiderant, ut multùm sint in tabulato, & fracidæ fiant, ut faciliùs liquescant. Quod sanè si ita fiat, & minùs fiet Olei, & deterius. Omni quippe hora Oleum decrescit, augetur amurca, quæ Oleo maximè contraria. Quæ si in bacca remanserit, Olei saporem utique corrumpet.

Agricolarum autem plerique si diu baccæ stent in tabulato sub tecto, Oleum crescere sibi persuasa ferunt: quod tam falsum, quàm in arca crescere frumenta. Quod mendacium Cato refellit, tradens, in tabulato corrugari Olivam, & minorem fieri. Ideo cum Facti unius mensuram rusticus sub tecto reposuerit, & post multos dies eam premere desideraverit, oblitus prioris mensuræ, quam intulerat, ex alio acervo similiter sepresito, quantum cuique mensuræ defuit, supplet. Eoque facto, videtur plus Olei quieta quàm recens bacca reddere: cùm longè plures modios acceperit. Attamen, si id maximè verum esset, nihilominus ex pretio viridis Olei plus mali, quàm ex multitudine contraheretur, quod & Cato dicit. Et si quidem, quid ponderis, aut mensuræ Oleo accedat, si portionem velis in Factum adiectæ bacce computare, non proventum, sed detrimentum senties. Quapropter dubitare non debemus, Olivam lectam, primo quoque tempore premendam

dam. Ergo ut primùm in districti fuerit Oliva, substratis tegetibus, aut pannis, expandi aut cribrari debet, quò aquositas ex ipsis resiccetur, & à foliis ac virgulis repurgetur. Hæc enim commista, Olei diuturnitati obsunt. Tum diligenter mundata protinus in torcular deferri, & integra in fiscinis novis includi, prælisque subtrici, ut quantum possit paulisper exprimatur. Postea resolutis corticulis emoliri debebunt, adiectis binis sextariis integri salis in singulos modios. Quod defluxerit in labrum, protinus decapulator deplear, & in fictilia labra, huic usui præparata, defundat. Hoc enim sanissimum est, & tenuissimum. Nam æreis & plumbeis vitiatur Oleum. Longè melioris saporis est Oleum, quod minore vi præli quasi lixivium defluxerit. namque si nuclei confringantur, olei saporem vitiant. Cùm verò paululum constiterit, subinde decapulandum est, quamvis Cato bis tantùm in die præceperit. Nam quò sæpiùs translatione illa ventilatur, tantò magis eliquescit & amurcâ liberatur, cui quò diutiùs hæret, eò deteriùs fit. Solet etiam cum amurca frigoribus congelari: tum insperso sal coctus resoluit Oleum, & separat ab omni vitio. Si ne sic quidem resoluatur, præsertim cùm maiora frigora incesserint, nigrum torretur, & contritum inspergitur. Ea res eliquat amurcam, quæ inimicissima est Oleo, & si remanserit in eo, saporem eius corrumpit. Neque verendum est ne salsum fiat: nam quantumcunque salis adieceris, nunquam saporem eius recipiet Oleum. Debet itaque Oleum Cibarium fieri protinus ex olivis de oliveto lectis bacca. Minùs probatur oleum ex oliva quæ decidit, vel tempestatibus aut pluviis in lutum defluxit: nam immunditiarum saporem trahit. Quare ad præsidium aquæ calidæ decurritur, qua immundæ baccæ priùs eluantur, quàm molæ aut torculari credantur. Habes igitur veluti tres gradus Olei. Primum & nobilissimum, quod sponte vel minore pressuræ vi, quasi lixivium defluxerit. Hoc seorsim asservator. Secundum, quod ex reliquis fracibus premitur, sed paulò graviori pondere & mole fortiore quassantur. Hoc tertiuum non malè dixeris Oleum, quod, velut secundæ pressuræ, privatim in alia vasa transmittitor. Hac iteratione invalidius, sed tertiatione multò deterius oleum exit. sed utrobique decapulandum, & oleaginea rude movendum, & ab amurca, seu aquosa sanie, repurgandum. Vbi oleum in labris paululum constiterit, denuò in alia uel uitrea uel uitreata transferendum, ut à sanie illa, aqua, quæ subsidet, penitùs repurgetur. Imò tæpiùs iteranda, ut dictum, hæc translatio, donec mundum admodum & sincerum evadat. Sed plurimum refert non miscere iterationem cum prima pressura, quæ longè melioris saporis est: tantóque minùs tertiationem. Vitreata vasa omnium optima sunt ad hanc rem, vitrum enim Oleum maximè conservat, quippe, cùm frigore lætetur Olei natura. De olearia cella, torculari, & reliquo apparatu ad hanc rem necessario instituendo, consule suprascriptos Geoponicos, maximè Columellam lib. 12. c. 50. & alibi passim.

Sal.

Cautio.

Olei cum amurca congelati resolvendi ratio.

Sal non miscetur Oleo.

Quomodo & conspurcata bacca oleum probatum reddant.

1. Tres gradus olei.

2. Tertiuum oleum.

3.

Cæterùm, multa incommoda oleo uel nuper facto, vel dum fit, vel deinceps ætate solent accidere. Quod gelatur, plerumque fracescet. Cui præscriptis præsidiis, sale & nitro commodè obsistemus. Sordenti quoque fractos & adhuc calentes sales Tarentinus iniici suadet, & diligenter operiri: ita mundum, reddi brevi tempore promittit. Oleum quoque sordidum purgat Pineanux, quæ ignita candens, oleo restinguatur. Emundat & citri radix in Oleum demersa. Oleum quod fœtis facibus torridis fuerit insuetum, limpidius eliquescet. Oleum rancidum idem pollicetur corrigi, si cera alba mundo & optimo Oleo resoluta, & adhuc coctura liquens, in oleum mittatur, & mox sales fricti calentes addantur: sic fieri, ut Oleum purgetur, sapore & odore mutato, sunt qui & sole uel igni, aut etiam aqua fervente simul in vasculo mixta restitui posse asserant.

Olei olivarum ut emendandum. Sordens ut corrigêd. Nux pinea.

Olei vitiosi ut tollenda. Fracidum oleum ut emendandum.

Rancidum ut restituatur.

Item. Non rancescere Oleum in quo priùs anisum maduerit. Si graue oleat, præcipiet idem virides Oleas sine ossibus turdi, & in vasa per solis calorem mitti: si baccæ defuerint, cannles tenerrimos Oleæ similiter esse tundendos. Nonnulli utraque permiscent, adiecto etiam sale, sed omnia inter linteum clausa suspendunt, atque ita in vas Olei demittunt. postea tribus diebus exactis auferunt, & agitantes, vbi conquieuit in alia vasa transferunt. Alij immittunt veteris sum laterem torrefactum. Quidam panes hordeaceos breuiter friatos, & raro linteolo inuolutos, immergunt, & nouos deinde permutant: Vbi hoc bis aut ter fecerunt, salis callos aut micas iniiciunt, & in alia vasa transfundunt paucos dies subsidere permittunt. Quod si mus, aut aliud fortè animal decideris, & Oleum putri nidore vitiaverit, iubet Democritus Coriandri manipulum in Oleum suspendere in aliquot dies. Si nihil remiserit nidor, denuò nouo Coriandro iterandum, donec expellatur nidor. Quidam in umbra priùs exsiccatum iniiciunt. Alij Fœnumgræcum itidem in sole siccatum in vasa mittunt. Præstat autem carbones ignitos ligni Oleaginei in Oleo exstinguere. Alij uvas passas demptis vinaceis tusas immittunt, & post decem dies rursus exemptas exprimunt & Oleum in aliud vas transfundunt.

Fœtor olei ut tollendus.

Si insecta sint animalia aliquod quod inciderit.

Coriandrum.

Fœnugræcum.

Si acerbus odor fuerit, uvæ recremento [ὑγιάτια] præcipiunt Græci tusa, & in mastam redacta mersari. Si Oleum turbulentia vexet, Tarentinus vult in fidelia oris ampli coniectum oleum inferuescere, tenuissimúmque salem fractum inspergi, & ubi subsiderit, spurcum Oleum clutriari. Oleum Istrico aut Liburnico simile fieri promittunt Græci, si in viridi Oleo, quod omphacinum vocant, aut aliàs optimo, Enulam siccam & Lauri folia, & Cyperum aridum omnia videlicet & tusa, & subtiliter creta permisceas cum salibus torrefactis ac tritis, & diu Oleo iniecta perturbes: dein tribus aut pluribus decursis diebus, cùm quieverit, utaris. Noceat oleum Liburnicum appellatum, & ipsum adeò Istrianum. Damegeron Oleum Hispano simile faciebat, hoc modo. Oleo sincero & omni amurcæ spurcitia repurgato, ubi efferbuisset, triplum aquæ quàm feruidissimæ, & salis modicum probè tritum commiscebat multa agitatione, dum concorporari & in unum coire perciperet: tum spatio quodam conquiescere patiebatur, donec iniecta aqua amurcæ in morem subsideret. Deinde exsistens Oleum concha deplebat, rursum, cum aqua tepente movebat; denuóque subsidentem aquam ab Oleo sincero emergente separabat. Deinde succum foliorum Oleæ tenerorum contusorum admiscebat, quò acrimoniam quandam & amaritudinem inde contraheret Oleum, quod post triduum, ubi constitisset, ad usus depromebat. Alij post diem utebantur. Alij etiam Omphacinum Oleum, aut alias bonum, in mortarium mittebant, ac in eodem succo terendo prælũ, ubi opus esset, ad usum vocabant.

Contra acerbum odorem.

Si turbetur.

Olei mutationis diuersa.

Oleum Liburnicum, Istricum?

Oleum Hispano simile.

Oleum odoratum.

Diophanes autem odorati Olei faciundi rationem ita docuit Musti sextarios octo cum duobus Olei, & bonam Iridis tusæ portionem, linteo convolutam misceant in vase, & exactis

decem diebus excolatum recondant, hoc autem mulieribus potu gratissimum. Plures Oleorum factitios modos postea dicemus. Nunc baccas seu Oliuas condiendi & conseruandi rationes tradamus.

Olivas condiendi modi varii.

Olivas condiendi soliciti fuerunt veteres, quanquam revera nihil aliud sint quàm palatus blandimenta. Tam ingeniosus fuit venter, ut & amara, nec ab ipsa natura percocta, suæ quoque voluptati placere coëgerit. Quid quæso gustu horridius Oliva, sive matura, sive immatura? At suavitatem invexit ars, quam non potuit natura. Cato, Columel. & Palladius in harum conditura præcipuâ operam locarunt. Ex quib. eas seligemus, cõdituras, quæ uñicuiq; generi communes esse possunt. Peculiares parum necessarias arbitrati, quòd Olearum hodie genera, neque omnia, neque fortè multa, omnibus sint nota, ita ut & nomina esse desierint. Baccæ igitur etiamnum hodie, sicut olim, conviviorum epulis præparantur: quarum conditura diversa: nam alia cædivis, alia lectis, alia albis, alia nigris debetur, ut condiendi modus peculiare etiam tribuat nomen. Iam suprà dictum Colymbades dici, quæ oleo suo puræ, & sine accersita commendatione innatant. Halmades verò, quæ muria propriè condiuntur, etiamsi Græci harum sæpè nomina confundant. Plura nomina dicta supernùs. Caducis, quia sponte cadunt, nulla nec collectionis, nec temporis observatio debetur. Has iam rugosas [exsiccata nempe iam in ijs excrementitia illa sanie seu amurca] colliges, & sale trito aspersas, donec inarescant sole expandes. Tum strato cratibus Lauro, baccas dein ordinabis, & pluries invertes, ut probè siccentur. Demum aquam, tribus aut duabus undis, cum defruto, & satureiæ manipulo fervefactam, & rursus tepefactam, iniecto pauxillo salis cum origano superinfundes, & ad usum recondes.

Colymbades. *Halmades.* *Olivæ condendæ ut prædicunde*

Lectæ diverso tempore condiuntur. Priùs enim albescunt Olivæ quàm nigrescant. Hoc autem summæ maturitatis, illud uirescentis, sed iam ad maturitatem mox inclinaturæ Olivæ signum, quod circa vindemiam esse solet, autore Catone. Hic lectam albam contundi priùs præcipit (quod fieri censemus, ut amurca & austerus ille liquor evocetur) tum in aquam iniici [secundùm quosdã calidam] Crebrò autem aqua mutari debet, & ubi satis macerata est, exprimi, atque in acetum immergi, oleúmque addi, & salis selibra. In modium Olearum Fœniculum & Lentiscum seorsim condes in acetum. Si unà admiscere voles, citò utitor. In orculam calcato manibus siccis. Cùm uti voles, sumito. Oleam albam secundùm vindemiam, qua uti voles, sic condito. Musti tantundem addito, quantum aceti. Cætera item ita condito, ut suprà dictum. Res eò redit, ut probè maceratas in fideliam, cum Fœniculi & Lentisci ramusculis & cocto modicè sale permistas recondas, & mustum quàm recentissimum infundas cum media parte aceti, ita ut ius supereminеat. Quibus sic conditis tertia die uti poteris. Oleas albas, inquit Varro, quas condire vis, novas, celeriter condito, ut promas: nisi condieris, propter amaritudinem, illas respuit palatum. Item, nigras nisi priùs sale macetaris, non libenter in os recipientur.

Olivæ albæ condituræ.

Maioris seu Regiæ conditura.

Regias quoque seu Maiorinas illas, quàm candidissimas eligunt, deinde substrato arido Fœniculo, in amphoram coniiciunt, atque Fœniculi & Lentisci ramusculos intermiscent. Cùm autem ad fauces usque amphora repleta fuerit, duram muriam adiiciunt: ac spissamento de arundinum foliis facto, ut infrà ius mergatur, premunt: & iterum muriam duram, dum ad summum amphoræ labrum devenerit infundunt. Alij aqua marina ad dies sex macerant: deinde in vas mittunt, & recens mustum superfundunt, ita, ne omnino vas repleatur, ne videlicet in illius fervore effundatur Quod ubi efferbuerit, oblinunt. *Aliter.*

Nonnulli non contundunt, sed acuta arundine [quod quidem operosius] insecant: nam, à ferro cavendum, ne sapor inde perversus contrahatur. *Aliter.*

Quidam verò sive contuderint, sive insecuerint, modico sale cocto, & prædictis seminibus immissis, sapam deinde, vel passum infundunt. *Aliter.*

Olivam autem Pausiam cùm iam decoloratur, & antequam mitescat, cum petiolo legunt, & in oleo quàm optimo servant. Hac enim ratione viridem, etiam post annum, Olivæ saporem repræsentare promittunt. Plures etiam cùm de oleo trito exemerunt, aspersam sale pro nova apposuerunt. *Aliter.*

Familiaris est hic modus Florentini. Olivas magnas & intactas, manu decerptas, acuta arundine circum circa incide, & in vas novum immissis, salem tenuissimum insperge: quo colliquato, in alio vase mel vel sapam in promptu habe cum foliis citri, & in hanc condituram mitte, ita ut liquor ipsis innatet. *Aliter.* *Citri folia.*

Quidam etiam Fœniculi semen & Apij admiscent, & condituram faciunt pergratam, admirabilem, vulgóque ignotam.

Familiarissimus iste Didymi. Vinacea recentia priusquam exprimantur unà cum olivis vicissim interpositis in vas condes, deinde oblines. *Aliter.*

Nunc de nigrarum conditura, quæ ubi iam nigruerint, nec tamen adhuc permaturuerint, legendæ sunt, & cribrandæ, exemptis impuris & maculosis. Tum in singulos Olivarum modios salis integri heminas ternas adijcies, atque in vimineos qualos confundes, copiosè superaddito sale, ut baccas contegat, atque sic 30. dies conludascere permittes, ut omnem amurcam extillent. Postea in alveum diffundes. Tandem in vas recondes, & illud sapa ac defruto replebis, aridi fœniculi spissamento superposito, quod Olivas deprimat. *Nigrarum conditura.*

Alij lectas, uti dictum & compositas, muria diluunt, atque in ollam deiiciunt, & mellis partes duas, defruti dimidiam, vini unam. Quæ ubi semel omnia deferbuerint, abiiciunt, & acetum admiscent, ac permovent: & ubi refrixerint, origani surculos insternunt, sed, ita ut liquor supereminеat. *Aliter modus.* *Origanum.*

Alij cum pediculis & agnatis ramulis diligenter lectis, aquam triduo aspergunt, & per duodecim dies in muriam demittunt, & exemptas, in vas cum aceti & musti æquis partibus deijciunt, & repletum vas ita operiunt, ne aliquod spiraculum supersit. *Aliter.* *Aliter.*

Alij easdem lotas & sale maceratas aceto mulso, modo prædicto, condiunt, affuso etiam oleo, & aspersо sale trito. Fœniculique ramulis iniectis in vas probè obturatum recondunt. *Aliter.*

Didymus Olivas antequam nigrescant lectas, & contractas in aquam calidam mittit, deinde in sportam transfert, & exprimit additque salem non tritum, cum cumino & Fœniculi ramulis. Deinde in mustum immergit & diligenter operit. Olivas contusas & fractas vocat. *Olivæ contusæ & fractæ.*

Idem Olivas Colymbades sic parare præcipit: has plenas & perfectas, quum in vigore fuerint, & prope maturitatem exiterint, unà cum ecortu ex quo pendent accipito, & ne frangantur ac contundantur *Colymbades qualiter fiant.*

Digitized by Google

tundantur in magnum vas coniectæ quum deferuntur, diligenter prospicito: deinde frigida aqua locas, paulatim in umbra per diem unam in calathis ac cratibus vimineis alliccato, &, quo æqualiter siccentur, leniter convertito. Deinde: præimmisso in fundum vatis salis triti pugno, & postea muriæ congiis quatuor cum aceti heminis tribus infusis, Olivarum chœnices viginti immittito, & ubi expletum est vas, commoveto. Liquor autem supereminеat, & obturatione per Fœniculi fasciculum facta, vas obturetur. Cæterùm muria ea gratia præinfundi debet, ut Olivæ, dum immittuntur, non contundantur.

Olivæ modus omnium simplicissimus.

Alij cum tenerimus ramulis decerptas Olivas in vas marinam aquam habens immittunt, & ad dies quinque vel sex relictas eximunt, & in vasa conjectas, unà cum muria reponunt & oblinunt, qui modus est omnium simplicissimus.

Columellæ Olivæ.

Columella sic fieri docet. Maturam Olivam, in statura, factam Colymbaden, de muria tollito, spongia tergito: deinde canna viridi scindito duobus vel tribus locis, & triduo in aceto habeto. Quarto die spongia extergito, in urceum aut tacabum novum mittito, substrato Apio & modica Ruta. Concisis deinde pleno vase Olivis, immitte defrutum usque ad os. Lauri turiones in hoc usu mittito, ut Olivas deprimant: post dies viginti utere.

Olivæ Colymbades quid Colum.

Ex hoc Colum. loco facilè iudicabis quid propriè sint Olivæ Colymbades, nempe, quæ iam semel conditæ fuerint, sed proprio Oleo. Ideo dicit: Olivam in statura {id est repositam & suomet Oleo innatantem} factam Colymbadem: quam tamen, uti vides, denuo condiendam docet, modo iam præscripto.

Modus Pall. Lady.

Palladius sic docet: Olivas muria per 30. dies macerabis, pòst universam fundes, & duas defruti partes, aceti unam, cum Menthæ minutè incisa vasculo adiicies, & ita replebis, ut iusta infusione liquor supernatet.

Epityrum modo.

Ἐπίτυρα quidem fraces & Oliuatum magmata vocat Hesych. At M. Cato. Ἐπιτυρίς Olivarum conditura est, de qua sic tradit.

Epityrum album, nigrum, variúmque sic facito. Ex Oleis albis, nigris, variisque nucleos eiicito. Sic condito. Concidito ipsas, addito Oleum, acetum, coriandrum, Cyminum, Fœniculum, Rutam, Mentham, in Orculam condito: Oleum supra siet: ita utitor. Alium modum habet Colum. l. 12. c. 47. Cuius usum maximè dicit esse in vetvitatibus Græciæ. Alij eius usum olim frequentiorem in Sicilia quàm Italia fuisse tradunt. Falli verò videtur Varro, dum l. 3. de ling. Lat. ἐπίτυρον, ab ἐπὶ, si τυρὸς, id est caseus, compositam putat nisi fortè eadem vox & aliud edulij genus ex caseo paratum olim significarit: sicut ἐπίτυρις erat edulij genus: quod, ut lib. 14. scribit Athen. fiebat melle inecto lacti dum coagulatur: alioqui reclamat & modo citatorum Catonis & Colum. autoritas, & ipsa componendi ratio præscripta quin potius Epityrum à confracta Oliva, quæ Græcis πίτυος est, dictum. De quo Plaut. Milit. 3.

Pityri.

——*Ego me illi mancupio dabo,*
Si [*alij legunt nisi*] *unum Epityrum edam apud illum esuriens insane.*

Tot itaque modis vides anxios fuisse veteres Olivis ita concinnandi, ut diversimodè placerent palatui. Sunt verò & longè plures apud citatos autores, quos studio omisimus, quemadmodum & Sampsam, Syrapam, & alia id genus, quorum parandi rationem abundè docet Colum. Quæ omnia eodem modo hoc ævo parari vix putamus. Nam & simplicissimo tantùm modo conditæ Olivæ, muria, vel (quod rarius) aceto & Oleo, interjectis interdum Olivæ aut Lauri foliis ad nos importantur ex Italia & Gallia Narbonensi, itinere terrestri, sed pleraque minores. Nam majores ex Hispania per mare afferuntur, si institoribus credimus, iisdem muria conditæ, & ut plurimùm arboris suæ frondibus aut Thymi foliolis interstratæ.

Delectus.

Deligantur firmiores ac solidæ, non flaccidæ, non maculis affectæ, compressæ, aut ulla putredinis labe inquinatæ, succulentæ ac minimè rugosæ, sed superficie probè tensa, pediculis adhuc hærentibus, in quocunque genere.

Olivarum usus.

Et si delitiarum potiùs causa Oliuæ condiri videantur, tamen & usum habent in medicina, & venditori non exiguo compendio sunt ad rem augendam.

Arnaldi.

Nigras Olivas stomacho inutiliores putat Plin. veteri minùs: præclarúmque habere antequà condiantur, vsum, recentes per se cibi modo devoratas. Mederi atenoſq; urinæ, item dentibus, aut attritis, aût conuulsis. Albam Oliuam faciliorem stomacho, sed ventri magis alienam.

Fructus olei.

Fructus Oleæ inquit Gal. si quidem ad vnguem maturuit, moderatè calidus est, sin immaturus est, magis tùm astringit, tùm refrigerat.

Tempera-tam.

Menses & secundæ ambustæ.

Olivas albas priusquàm insit Oleum, Hip. siccari & tundi iubet, ac cribrari, & cum vino propinari. Hoc autem & menses & secundas elicit.

Pustulæ.

Olivæ Colymbades tritæ, autore Dioscor. & ambustæ illitæ, pustulas gigni prohibent, ac sordida etiam ulcera purgant. Succus autem ipsarum ex muria, collutione gingivas contrahit, emotósque dentes stabilit. Est porrò Oliva subsulva ac recens alvo incommoda, sed stomacho utilis. Nigra verò & matura corruptioni opportuna stomachòque adversa est, ac tum oculis minimè convenit, tum capitis etiam dolores inducit. Torrefacta ac illita nomas sistit & carbunculos emarginat.

Nomæ.

Carbunculi.

Olivæ, quæ maturæ sunt, ex sententia Sim. Sethi, temperatè calidæ sunt, non maturæ verò, astringentes, & frigidæ & ſiccæ sunt, ventrem roborant, aluumque sistunt: at pulmoni noxiæ. Nigræ verò & maturæ facilè corrumpuntur, ventriculóque ac oculis noxiæ & vesicæ. Calidæ temperatutæ sunt, & ad siccum magis inclinant. Colymbades verò quæ dicuntur, frigidæ sunt & siccæ quæ si cum garo ante cibum sumantur, aluum proritant. Immaturæ autem adstringunt & refrigerant, siccæque sunt.

Tempe-tam.

Purgant.

Alui fluxus.

Diogenes cùm vidisset iuvenem in diversorio Olivas esitantem, si sic prædisses (inquit) non ita cœnares. Idem etiam cum Platonem in lautissimo convivio degustantem Oleas intuitus fuisset, illum percunctatus est, quamobrem in Siciliam hujusmodi mensarum gratia profectus, appositis modò Oliuis non fueretur: Cui ille. At Hercules, ô Diogenes, illic & Olivis & reliquis hujuscemodi vescebar. Cur igitur, ait ille, Syracusas adnavigare te oportuit? An Attica tunc Oleam non ferebat? Quibus verbis Platonis navigationem subarguere videbatur.

Pulmoni noxæ.

Demost. in Orat. pro Ctesiphone contra Æschinem. Solebas aliorum {inquit Adagialiter} Olivas & uvas colligere.

Olivæ etiamnum hodie non solùm in Italia & Hispania, sed nostra etiam Germania ditiorum & magnatum mensas opulentant, gulosorum invento, ad aviditatem excitandam. Quanquam

Tragus Germanis consulat ut Gallis & Italis hunc cibum relinquant, quòd iis minùs salubrem existimet.

Olivarum Collatio ad edum.

Nigræ conditæ omnium leviſſimè alunt: eas cum pane edendas præcipit Gal. Paulus tamen alienas stomacho, crassique succi esse testatur. At Colymbades astringẽte succo præditæ sunt, proinde ventriculum roborant aviditatémque ciborum stimulant: prima mensa ex garo, sine pane, ad aluum deijciendam commenducatæ mirè utiles sunt. Ætius eas quę aceto condiuntur, ad invitandum appetitum nobiliſſimas omnium affirmat, & minori negotio à ventriculo perfici ea, quæ iucundiora suaviorâque sunt. Paulus Oxymelle conditas laudat. In Gallia Narbonensi, ab incolis nullis non prandiis cœnisque apponuntur, quemad. & capparis fructus. Sunt inter Arabes, qui inter prandendum iubeant mandi aviditatis gratia & concoctionis. Alij astringentiores secundis mensis adhiberi volunt, ut roborato ore ventriculi extera deorsum pellantur cibaria. Vulgus eruditum pariter atque inerudítum primo, & medio, & postremo cibo, carnibus, piscibus atque ovis intermiscens, mandit eas, ubi frequentes sunt, ut iam dicto loco, & in Italia. Nostri magna ex parte cum carnibus assatis apponunt.

Adversus pulices. Vius & vites O. lex:

Sunt qui tradant baccarum decocto pulices interire, si eo domicilium conspergatur: hocque magis, si Cymini agrestis triti non nihil commistum fuerit. Oleæ verò ipsius folia Dioscor. iisdem prædita sunt viribus cum Sylvestri, sed aliquantò minore efficacia: quare oculorum medicamentis, ob suam vim mitiorem, convenientiora sunt. Qui verò humor ex accenso virente ligno emanat, furfures, scabiem & lichenas illitu sanat. Quin & fructus earum, furfuribus ac nomis seu depascentibus ulceribus medetur. Quod autem intra nucleum est, cum adipe & farina scabros ungues excutit: Quod experientia ipsa probatum esse Cornar. Scribit. Sed Hip. eius nuclei usum etiam ad ocularia medicamenta adhibuit: unde l. 2. de morb. popul. sectione quinta sic tradit: ὀφθαλμῶν, γραδὶς δυὸ ἔγκυτον, κρόκου πίνακτον, στιμμέως ἴτ, φακιδίου ἓν, σμύρνης ἴτ. Hoc est Oculorum [sub intell. medicament.] spodij partem duodecimam, croci quintam, nuclei [Olivę] unam, cerussæ unam, myrrhæ unam. (De Olivæ enim nucleo, nec de ullo alio, hic locus intelligendus, ut benè annotat Cornar.) Sed aquam frigidam quoque capiti infundendam præcipit, & allia cum maza præbenda. I nunc, & hodie nostros delicatulos tali modo curato.

Oculi. Lippitudo. Furfures. Scabies. Lichenes. &c.

Ad scabros ungues.

Plin. de Oleæ viribus eadem ferè habet, attamen illi multò plures tribuere videtur, quàm hic Oleastro. Sic enim scribit: Olearum [post uvas] proxima autoritas intelligitur.

Foliorum Temperam & vires Vlcera. Cap. dolor. Ambusta. Gingiva. tussis. Paronychia. Hemorrag. Pustula. Procidens pupilla. Lachryma. Gena erosa Pastilli.

Folia earum vehementissimè astringunt, purgant, sistunt. Itaque commanducata impositа ulceribus medentur, & capitis doloribus illita cum Oleo. Decoctum eorum cum melle his quæ medici tulerint, gingivarum inflammationibus, paronychiis, sordidisque ulceribus excrescentibus. Cum melle profluvium sanguinis è nervosis partibus cohibet. Succus eorum carbunculantibus circa oculos ulceribus & pustulis, procidétiq. pupillæ efficax: quapropter in Collyria additur. Nam & veteres lachrymationes sanat, & genarum erosiones. Exprimitur autem succus tusis, affuso vino, & aqua cœlesti, siccatúsque in pastillos digeritur. Sistit menses in lana admotus vulvæ. Vtilis & sanie manantibus. Item Condylomatis, ignibus sacris, ulceribus serpentibus, atque Epinyctidi.

Menses. Condylomata. Ignis sacer. Serpentia ulcera.

Eosdem & Flos earum habet effectus. Vruntur & cauliculi Florescentes, ut spodij vicem cinis præstet: vinòque infuso iterum utitur. Suppurationes & panos illinunt cinere eo, vel foliis tusis cum melle, oculos verò cum polenta. Succus fruticis recentis acceali destillans, sanat lichenas, furfures, manantia ulcera. Nam & lachryma, quæ ex arbore ipsa distillat, Æthiopicæ maximè Oleę, mirari satis non est, repertos, qui dentium dolores illinendos censerent, venenum tamen esse prædicantes, atque etiam in Oleastro quærendam. E radice Oleæ quàm tenerrimæ cortex derasus, in melle crebro gustatu medetur sanguinem reiicientibus, & suppurata extussientibus. Ipsius Oleæ cinis cum axungia tumores sanat; extrahitque fistulis vitia, & ipsas sanat.

Spodij succed. Lichena. Furfures. Vlcera manantia. Lachryma eius. Dentium dolor. Sanguinis & puris fluxus. Oleæ Cinis. Fistula & tumores.

Oleæ germina, [Olivæ rami] inquit, Gal. lib. 6. simpl. medicam. quantum habent astrictionis, tantæ & frigiditatis participes sunt. Fructus verò, si quidem ad unguem maturuit, moderatè calidus est: sin immaturus est, magis tum adstringit, tum refrigerat.

Pascitur Oleæ & Oleastri baccis turdus, ac inde pinguior, & præpingui pallidior, id est, magis cereus evadit. Hinc Martialis:

Si mihi Picena turdus palleret Olivâ.

Cervus Germanus & locustarum remedium.

D. Ambrosius in Hexamero prodit ægrotantem cervum sanum fieri, mansis Oleæ ramusculis: & locustas ab ægritudine liberari, arrosis Oleæ foliis.

Aquam etiam, in qua Olivæ salitæ fuerint, dentes vivare præditum est. Plurima Trallianus, & Curtius superstitiosè de Oleæ viribus. Scribitque hic inter alia, radicis corticem drachmæ pondere cum vino aut aqua deglutitum, pituitam evacuare, quod nobis nondum compertum.

Purgans.

Oleæ quoque materies præcipuè commendationis est apud operarios & statuarios, à quibus ad præstantes operas desideratur cum Ebeno, propter densam & tractabilem ejus substantiam, & colorem subruffum ac varium, quem ductus & nervi inzorti referunt, præsertim, si obliquè [verberim dicunt artifices] in frusta vel assulas secetur.

Materies.

Memorabile quod Theoph. ait: Oleæ statuam sudare posse: Nam ex Olea olim statuas fieri solitas ait, quod minùs sit eius materies obnoxia corruptioni: quod & in cupresso & cedro fieri ait. Causam refert ad internam earum pinguedinem, & tenuem liquorem, qui, quoties ablanditur eis Austrina tempestas, tempore suo, suáque humiditate, erumpat & exludet: quod alij prodigium & ostentum esse putent.

Statua vi lea sudare perhibe.

Sanè & marmorea templorum signa, & æneas vidimus appendentibus guttis, sudantium præbere speciem: cùm ea ligna vetustate succum penè omnem amisissent eum qui intus fuerat. Equidem cum Scaligero censemus, aërem tepidum illis adhærescentem, nactum superficiei frigus aliquod, cogi quasi in lachrymas & sudores. Nam illorum oculis tale quiddam stillans, pro lachrymis, se puero, quondam receptum, atque inter ostenta vulgò relatum fuisse, idem Scal. scriptum reliquit. Nemo sanè est, uti puramus, qui non, frigidiore mutato aëre in Austrinum, statuam aliquam in templis sudantem non deprehenderit.

Ratio cur sudent statuæ.

DE OLEO SPECIALIVS, EIVSQVE differentiis & usu.

OLivarum liquor Oleum est, cui honorem Veterum majestas magnum præbuit, ob infinitam ejus utilitatem. Hujus inventorem Plinius dicit Aristæum Athenienſem.

Olei ſimplicium tres differentiæ.

Olei ſimplicis & ex Oliva expreſſi tres differentias diximus. Primum omnium laudatiſſimum, Πρότερον Græcis, prima preſſura, & quaſi ſpontanea, lixivium Oleum, non tortivum: Olei Flos, Gleucinum, hoc eſt, muſtum expreſſum, [muſtum enim γλεῦκος Græcis] antequàm Olivæ calcentur, vulgò *Huile-vierge*. 1. Secundum Ireterativum, quod eſt ſecundæ preſſuræ. 2. Tertium Tertiarium, quod eſt tertiæ. Hoc peſſimum: 3. Illud medio modo ſe habet. Oſtum vel Hoſtum vocant Cato & Varro, quod ex utroque facto Olei reficitur.

Oſtum. Omphacium.

Fit autem & Oleum ex acerbiſſima & nondum matura bacca, quod Græcis ὄμφακες dicitur, Lat. acerbum, æſtivum & viride, cuius meminit Theoph. I. de Odoribus idque fieri tradit ex Olivis Phaulis: non ἐξ ἀγριελαίων, ut habetur apud Athen. ita enim reſtituendus ille locus Athen. ex Theophraſt. Græco codice, quem ipſemet citat.

Omphacium.

Ὀμφάκιον, καὶ Ὀμφάκινον, quod ex immaturis baccis fit dicebatur Græcis [apud quos ὄμφαξ uvam acerbam, nec dum maturam, atque etiam omnes omnium plantarum, acerbos, crudos & immaturos fructus ἀπὸ τῶ ὀμφὰξ εἶναι ſignificabat.] Illud autem valde commendant autores, tam Græci quàm Latini.

Acerbum autem Oleum facere, niſi baccæ tempeſtatibus in terram decideriut, & neceſſe ſit eas ſublegere, patris familias rationibus non convenit, inquit, Columell. qua exiguum fluit. Cibarium utique Oleum faciendum modo præſcripto. Samici Olei meminit Antiphanes apud Athen. quod reliquorum eſſet candidiſſimum.

Cibarium. Samicum.

Oleum. Caricum. Oleum. Thuricum.

Caricum, ex Caria advectum, laudarunt alij.

Alij, id quod Thuriis [nobile eſt magnæ Græciæ oppidum] fit, ut excellens commendant.

Candidum ut fiat.

Lubet hîc Olei candidi parandi rationem ex Dioſc. adferre. Candidatur hunc in modum. Sumito album colore, nec anniculo vetuſtius, & in fictile novum lati oris infundito centum heminarum menſura. Mox in ſole expoſitum quotidie circa meridiem concha refundito, ex altò deturbans, ut frequenti volutatione ac verberatu agitatum alteretur & tumeſcat. Octava deinde die fœnugræci in purgatum drach. 50. pondere, aquaque calida maceratum, atque adeo remolliti, aqua interim neutiquam expreſſa, in ſupradictum Oleum conjicito: tendam quoque Pineam prepinguem & in tenues aſſulas conciſam pari pondere inſuper addito: atq; ita dies octo alios elabi ſinito. His tranſactis concha Oleum denuò confundito. Poſtremò ſi finem aſſecutum fuerit, in vas novum priùs vetere vino elutum, ſubſtratis antea Meliloti floſculis ad drach. undecim, cum Iridis pari pondere: decapitulato atque recondito. Sin autem candorem nondum contraxerit, Oleum rurſus inſolandum, & opus ipſum repetendum, dum candidum illud evaſerit.

Lavandi & candi faciendi Olei longè ſimpliciorem modum docet, Galen. lib. 2. ſimpl. capit. 15.

Reperitur, inquit Cordus, natura etiam candidū Oleum, ſed Dioſc. de eo tractat, quod arte & induſtria humana candorem contraxerit. Dealbatur etiam pura tantùm, crebròque, affuſa & refuſa aqua, idque duas ob cauſas. Primùm ut acrimoniam, amurcę reliquias, & pinguedinis rancorem, ſi quis ſit, in aquam deponat. Deinde etiam ut aſpectu candoréque magis placeat, ne fuſco aut profundiore colore candida vnguenta inficiat. Lavatur præterea & aliis modis, habito diverſarum affectionum reſpectu, aquis odoratis, Roſatum, Lavendulæ, aut ſimilibus.

Eſt & Sicyonium Oleum à loco ita nūcupatum: Item Oleum quod paratur ex Oleæ furculis, de quib. pòſt ſeorſim. Sabinum Oleum ſic à Sabinis populis dictum, apud quos conficiebatur, cuius pluribus locis meminit Gal. & quod plurimum laudat, quòd inter alia tenuium ſit partium, quóque utebatur adverſus ea, quæ diſcutienda erant, propter redundantiam.

Sabinum Oleum.

Vt autem cum Galeno rem paucis complectamur, illud quod propriè Oleum dicitur, de quo hoc loco agimus, differentias habet vel ab ætate, quòd aut recens ſit & velut muſtum, aut ætate vigente, aut vetus.

Differentiæ. Ab ætate.

A præparandi modo, ut ſimplex, ſolum, & impermiſtum, aut cum ſale præparatum.

A præparandi modo

A diverſitate fructus, cùm is aut maturus aūt immaturus extiterit.

A diverſitate fructus.

Iam quot compoſitorum Oleorum formulas tradiderint autores, hoc loco recenſere non permittit inſtituti noſtri ratio.

Oleum cum aqua muſtum ὑδρέλαιον vocant.

Oleum verò quo luctaturi perungebantur, χρῖσμα, & κάρυκα, & μύρον dicebatur: verùm hoc ultimum propter cœnum, pulverem aut certum terræ genus, quod denſandi atque roborandi corporis gratia luctaturis poſt Olei illitionem affricabatur ἐλαιόκονις, Oleum inſulſum vocatur apud Galen. ἄσαλον, lib. 1.

Oleum, olivum vocat Horat. Ἔλαιον Græci. Germ. Baumöl. Belg. Boomolie: Olie wan d'Olive/Gal. *Huile d'Olive.* It. *Oglio d'Oliva.* Hiſp. *Azeyte de Azeytunas.*

Synon. Linguar.

Olei vires nemo facilè, quamvis diſertus, quod ſatis ſit explicabit. Plinius ſanè pauciſſimis verbis Olei & vini uſum prædicavit, quando ait: Duo ſunt liquores corporibus humanis gratiſſimi, intus vini, ſoris olei, arborum è genere ambo præcipui. Sed olei neceſſarius.

Olei vires & uſus.

Videtur autem alludere ad Pollionis Romuli feſtivum reſponſum, cuius alibi meminit: eum centeſimum annum excedentem, cùm D. Auguſtus hoſpes interrogaret, quānam maximè ratione vigorem illum animi corporiſque cuſtodiſſet: reſpondiſſe: intus mulſo, foris oleo.

Pollionis Romuli reſponſum.

Eadem propemodum ſententia, Democritus interrogatus, qua ratione homines inoffenſa valetudine degerent, ac vigorem illum animi cuſtodirent, reſpondiſſe fertur: Si corporis externa oleo, interna melle linirentur.

Democriti reſponſum.

Plato in Menexeno Oleum πόνων ἀγλαὸν, id eſt, laborum ſubſidium & adiumentum hominibus eſſe datum ait. Oleo enim natura tepefacere corpus, & contra algores munire: eidémque fervores capitis refrigerare.

Oleum laborum ſubſidium.

Vſum eius, inquit Plin. ad luxuriē vertere Græci vitiorum omnium genitores, in gymnaſiis publicando. Ideo & Anacharſis infamię pharmacum dixit, quòd eo uncti Athletæ invicem ferventes

Græci vitiorum genitores. Infamia pharmacū.

& ardentibus atque furiosis insultarent.

Infamia pharmacum

Oleum & alem emere oportere Aristoteles autumavit, utique quòd utrumque ad prorogandum vitam quàm maximè conduceret:

Oleum in Aegypto nullum.

Invenimus Ægyptum penè universam Oleo carere: esse verò quosdam hortos circa Alexandriam, in quibus Olex sint, verùm Oleum non ted lere.

Solum Oleum humidũ Homero.

Fons ille ingeniorum Homerus, inter tot liquores, qui ex fructibus quos terra parens nobis producit, solum Oleum ὑγρὸν, id est, humidum, [Metaphoricè etiam molle, laxum remissum, lubricum] dixit. Quare sic Plutarchus optimus huius rei & gravis interpres in Sympos. rationem reddit, Quòd videlicet in Oleo nihil asperum sit, ut ne ad motum quidem percussum, quemadmodum, cæteri liquores, strepat, ut, quod cum igne minimè luctetur, verùm illum tacitè pascat. Nec alius etiam liquor, qui tam latè diffundatur, si corpori inungatur, aut qui feridas succedat.

Ratio.

Imagines speculorum more reddit.

Tardè ficcatur. Speculis ob eas probr. Tranquillum. Vrinatores mulcens.

Tranquillitatis etiam nomine, eius natura in infinitum propemodum commendata est, ut mare etiam, omnium rerum sævissimam tranquillet. Atque ob id Vrinatores ore Oleum spargere aiũt, quòd mitiget Elementi naturam, lucémque deporret. A qua quidem natura tractum adagium, Oleo tranquillior. Plautus in Pœnulo: ita hanc ego canem faciam tibi Oleo tranquilliorem. Oleum in auricula ferre dicit Martialis:

Adagia.

Narratur quidam bellè dixisse Marulle,
Qui referre Oleum dixit in auricula.

Quod in assentatores quidam referunt.

Humidis nõ permiscetur

Humidis autem permisceri nullis Oleum patitur quia lentum sui que pertinax est.

Spirituosũ.

In partes quoque dividuas secari se non sinit, reliquisque commisceri liquidis. Multum spiritus habet, pingue enim est, ut propterea neque terrenæ, neque aqueæ substantiæ, sed aëreæ perhibeatur: Ex quo fit ut per summa aquæ fluitet, & levitatis indicium præbeat, quamvis revera per se non sit leve, sed copiosam etiam admistam habeat densam & terrestrem portionem.

Sed calor & spirituosa eius substantia prohibet, quominus congelescat. Crassescit tamen frigore, ut hyeme, tum flavum tum citrinum conspicitur. Æstate, liquidum & subviride.

Ferrum remollit.

Qui autem ferrum remollire cupiunt. Oleo tingunt,

Cæterùm omnes Olei utilitates hîc persequi, nec volumus, nec possumus, maximè, cùm sciamus. Galenum in eo genere plurimum præstitisse, nec tamen potuisse omnia.

Quod si quis tamen eius utilitatem alitùs pensare velit, vix ullam aliam rem maiorem, post aquæ & panis usum, inveniri deprehendat, sive ad rem familiarem spectet, sive ad rei medicæ necessitatem, sive ad luxum & ornatum.

Odores cõfovet.

Nam ipsum, cùm per se propemodum inodorum sit, omnium tamen rerum vim, odorem, & facultatem recipit, illas verò nulla ratione inficit, quod Lucretius insinuasse videtur, cùm ait:

Ac possis reperire insentis Olivi
Naturam, nullam quæ mittat naribus auram. &c

Vsus medicus.

Hinc Vnguentarij odores in Oleo reponunt. Nam odorem servare omnium maximè potest. Sed iam reddenda est medicinæ eius ratio.

Oleum ad usum per sanitatem optimum, inquit Dioscor., quod, quia ex crudis seu acerbis & immaturis Olivis exprimitur, crudum, & omphacinum dicitur. Excellit in hoc genere recens, minimè mordens atque odoratum. Tale ad unguentorum compositionem utile. Quinetiam propter astringendi vim stomacho accommodatum. Ore si contineatur, gingivas contrahit, dentésque firmat: sudores denique cohibet. Quod vetustius ac pinguius est, ad medicamentorum usum est accommodatum.

Stomachus. Dentes.

Temperã.

Laxat.

In universum autem Oleum omne calefaciendi vim habet, carnem emollit, corpus contra algores munit, ipsúmque ad actiones obeundas expeditius reddit. Bonam etiam alvum facit, éstque molliendi vi præditum. Exulcerantium medicamentorum vires, permistum, hebetat. Exhibetur quoque contra venena, sic ut subinde bibatur ac revomatur. Purgat heminæ mensura, cum pari ptisanæ succo, aut aqua, epotum. Torminosis utiliter datur in potu cum ruta decoctum, sex Cyathorum mensura, lumbricósque pellit. Infunditur & idipsum ad Ileosos maximè affectus. At vetus tum magis excalfacit, tum etiam vehementiùs discutit, & ad exacuendam oculorum aciem sublinitum prodest. Sin desit vetus, hac præparatione opus est. De eo cuius est copia, quod præstantius erit in vas defundito, & ad mellis crassitudinem decoquito, atque ita utitor. Eandem enim cum prædicto vim assciscit.

Adversatur Purgat. Tæniam.

Lumbrici. Iliaca passio.

Oculorum aciei.

Plin. quoque testatur in Oleo odores maximè conservari. Et Oleum, liquor recreans membra, idem dicitur. Et alibi: *Omni oleo mollitur corpus, vigorem & robur accipit.* Stomacho contrarium, ubi omphacinum non comprehendisse videtur, quod stomacho gratum esse Dioscor. dixit. Sed quando Oleo, ut vino, palati gratiam nullam dicit, sola comparatione detraxit Oleo, quod alioqui recens & dulce est, & oleosa lenitate gratum. Alioqui, vinimodo, insigni quodam sapore palatum nec invitat nec titillat. At Oleum recens & dulce, panis segmentis tostis, cum sale infusum, præcipuam suavitatis gratiam nobis habere videtur. Vtilissimum, eodem teste, est Omphacinum: proximè viride. Præterea quàm maximè recens, nisi cùm vetustissimum quæritur, tenue odoratum, quódque non mordeat, è diverso quàm in cibos eligitur. Omphacinum si contineatur in ore, colorem dentium custodit magis quàm aliud, sudorésque cohibet.

explicat Plin.

Olei nom.

Omne autem oleum auget ulcerum incrementa: Fauces exasperat, & venena omnia hebetat, præcipuè Psimmythij [Cerussæ], & Gypsi, in aqua mulsa, aut Ficorum siccarum decocto potum, contra Meconium ex aqua: contra Cantharides Bupreslin, Salamandras, Pytiocampas per se potum, redditúmque vomitionibus, contra omnia supra dicta laudatissimum. Et lassitudinum perfrictione refectio est. Vulneratis emplastris utile. Faciem purgat, & rebus omnibus nitorem & lucem addit: Vnde tractum adagium: Oleo nitidius

Contrà venenata vetus.

Ad Oculorum

Nitorem inducit.

Vetus porrò magis excalfacit corpora, magisque discutit sudores. Duritias magis diffundit. Lethargicis magis auxiliare, & inclinato morbo. Oculorum claritati confert olei quid, cum pari portione mellis acapni. Capitis doloribus remedium est. Item ardoribus in febri cum aqua. Et si vetusti non sit occasio, decoquitur, ut vetustatem repræsentet.

Duritias. Lethargum. Oculi.

Oleum uvas à vespis tuetur: picem è pannis extrahit: eo apes & reliqua insecta exanimantur.

Contra Vespas.

Oleum solum calci miscetur, quando utrumque aquas odit.

Olei mixta vis.

Eodem extinguuntur quædam, quæ aqua accenduntur, ut Thracius lapis, & Gagates. Hæc Plin.

Boues,

Pedum dolor bouum.

Boues, inquit Arist. pedum dolores non sentiunt, si eorum cornua vel pice vel Oleo liniantur.

Contra hauſtam hirudinē.

Item vbi bos aqua hirudinem hauserit, & ea faucibus inhærens, manibus detrahi non possit, fistulam vel arundinem aut tubulum inserito, & ita calidum oleum infundito. Nam eo contactu animal confestim decidit: quod remedium & hominum simili casu accommodare possis. Bubus etiam infusum per nares, donec ructent, inflationem sedat. Oleo poto etiam Elephantes tela, quæ eorum corpori inhæserint, eiiciunt.

Tela eiicit.

Vt temperamentum oles dignoſcas.

Olei temperamentum elegantèr declarat Simeon Sethi, his verbis: Oleum mediocriter calidum est, magis humectans. Immaturum verò, quò magis astringit, eò magis frigefacit: quod autem elutum est, minùs mordicat. Vetustum quoque quò vetustius est, tantò calidius est, & magis discutit, eóque maximè, si à principio tenuium partium fuerit, quod cognoscitur, si purum est & perspicuum, & si eius modica pars maximam corporis partem perungat, & facilè ab eo imbibatur. Dignoscetur verò caliditatis & frigiditatis Olei gradus, gustu: quod enim dulce est, mediocrem caliditatem habet: quod autem astringit, frigidum est. Tale autem stomacho bonum est. Quod autem calidum est celerrimè inflammatur.

Olei ſuprema regis melior.

Olei suprema [ex Plutarch. sympos.] regio melior est: nam imum ab amurca turbatur. Summum verò optimum, quod remotissimum à nociua parte, nec tua spissitate ab aëre laditur.

Cur vacuandum ſit.

Nouum præstantius, illi enim senium inutile. Transpiratu carens ob lentitiam inuetescit, & tandem rancescit, quod ad vomitum ciendum, ob tetrum tum saporem, tum odorem ab aliquibus præfertur. Attamen illud nobis suspectum, quòd vitiosa qualitate stomachum nimis vellicet, & molestet. Recens laxando, lubricando, atque adeò leui suo motu & fluctuatione abundè id præstare posse censemus, maximè si præbeatur cum aqua tepida.

Cur oleum vomitum bili moueat.

Quærit Alex. Aphrod. cur epotum Oleum vomitum, potissimùm flauæ bilis moueat? Quod suapte natura semper ad superiorem locum tendat. Quotiens enim cuiquam humori permisceatur, ad superiorem sese recipit sedem, innatátque, & cibos ad stomachum impellat, efferátque: quibus aggrauatus & oppressus vim excernendi ad euomendum incitat: præsertim verò flauam bilem, quæ cùm leuis, atque tenuis sit, idcircò facilius superiora petit.

Olei, præter rem etiam ipsam medicam, plurimus vsus, quod omnes ipso vtu experiuntur, qui tantus, támque in rebus multis, vt eius commoditates, multiplicésque vtilitates enumerare perdifficile sit.

Et quoniam suprà dictum Oleo corpora munire contra algores, lassitudinesve: addendum nunc, & illud tueri corpus perfrictionibus, lubricum illud reddendo, & ad motus habilius. Nam vbi corpus arefactum fuerit, vel à sole, vel à frigore, vel à re quadam erodente vel acri, vel extra vel intra corpus, aut si cutem prurigo infestet, Olei dulcis inunctione nihil præstantius, præsertim si in balneo, vel pòst, id fiat, quod apud veteres Romanos tàm consuetum fuit, vt exemplis illustrare pigeat, cùm pleni sint, tam medicorum quàm historicorum libri. Inde & excogitata medicamenta Latinis Acopa [vt & etiam Græcis Ἄκεστα] dicta ad tollendas lassitudines, & robur agilitatémque corpori inducendam. Hinc luctaturi quoque eo perungebantur, vt eius vnguinis lubricitate difficilior foret inuicem brachiorum connexio. Hinc luctæ succurrere Oleum dixit Philostratus, apud cuius icones, pictor appositè ramum Oleagineum in Palæstra Mercurij filiæ & luctæ inventricis nudo sinu locauit. Ludorum verò Olympicorum, ut vnctionis ad eosdem, Herculem aut rem faciunt, cuius consilio factum erant, vt luctatores Oleo oblinerentur. Quod & Lucanus scribitur lib. 4.

Acopa Veterum.

Luctæ ſuccurrit oleum. Emblema Philoſtrati. Luctæ inuentrix. Ludorum Olympicorum inuentor.

Ille Cleonas prouolit pergit lentus,
Antæum Libyes perfudit membra liquore.
Hesperi Olympiaca seruato more Palæstræ.

Hæc in Antæi & Herculis pugna.

Propterea Anacharsis Scytha, vt dicebamus, Oleum insaniæ pharmacum esse dicebat, quoniam eo perunctis athletæ feruentèr inuicem insanirent.

Inſaniæ pharmacū.

E contrà Essæos è Iudæorum genere, ungi oleo non pati ait Porphyrius in libris quos de abstinendo a carnibus scripsit, vt est apud Eusebium de præparatione Euangelica. Quod si verò quis Oleo tactus fuisset, diligenter tanquam à magna corporis macula, corpus abstergebatur, quòd eos corpore aridos, non molles, fore oporteret. Possidonius Stoicus, in suis historiis tradit vt refert Athen. Gallos quoque olim non fuisse vsos Oleo, propter raritatem: quin & quod insuaue fœtirent, vsu eius non assueti. Hodie tamen in Gallia Narbonensi & Prouincia Olei maximus est vsus: quibusdam enim in locis non quadragesimali duntaxat tempore, sed per totum annum cibos omnes cum oleo coquunt: Vere tostus panis cum Oleo & Mentha gratus est cibus, nisi quis laboret Antipathia, sicut fuerunt mihi aliquando duo conuensales, quorum vnus abhorrebat à cibis coctis cum Oleo, aiter à coctis cum Butyro.

Eſſæorum mos.

Olei vſus maximus hodie apud Gallos.

Epaminondas quum impensarum rationem Ć. quum collegis reddere iussisset, & olei multitudinem molestè tulisset, admirantibus illis ait: Non impendij magnitudo me mouet, sed quòd tantum Olei intra corpus receperint.

Gallī oleū abhorrent ab eo. Epaminōdæ reſponſum.

Velabrum, autore M. Varrone, Romæ locus fuit, in quo Olearij oleum distrahebant. Mos autem huic hominum generi fuit, vt inter se de pretio conspirarent, quo pluris venundarent: vnde tractum adagium: Vt in velabro Olearij. De his dictum, qui conspirant, rémque ex composito gerunt. Plaut. in Captiuis.

Velabrum oleī emporium. Olearioꝝ mos.

Perge ad alios, uenio ad alios, deinde ad alios, una res,
Omnes cum pacto rem agunt, quasi in Velabro Olearij.

adagiū

Non prætereundum etiam, quod vsus Olei erga Deos ac illorum sacrificia non infrequens fuit. Vnde Lebation poculum, quo in sacris Oleum liberetur, ex Curtio.

Lebaſium poculum.

Fuit etiam Romæ olim Saturni simulachrum Oleo plenum, teste Plin. fortè quod ex Ebore confectum erat: nam prius dixerat existimari eburi à carie vindicando vtile esse: & quasi pro ratione subdit: certè simulachrum Saturni Romæ intus Oleo repletum est: in quam rem inquirant Antiquarij.

Et taberna etiam meritoria trans Tyberim, Augusti temporibus, Oleum è terra erupisse, ac tota die nulla intermissione fluxisse proditum est. Quo significatum volunt grauissimi autores IESV CHRISTI erga gentes gratiam & natiuitatem.

OLEVM SICYONIVM.

Sicyonij.

Sicyonium Oleum dictum, in Sicyone Achaiæ vrbe præparabatur, vnde nomen accepit. Illud

ex candidato Oleo, de quo suprà egimus inter differentias, docente Dioſc. hoc modo parare licet. In lebetem oris amplis anno inductum recentis Oleo candidique congium unum, aquæ verò dimidium infundito: tumigne levi coquito, leniter agitando. At cumprimùm bis effervuerit, ignem subtrahito, & ubi refrixerit, Oleum decanthato. Tandem alia adjecta aqua simul iterum ferveſacito: ac reliquis, veluti prædemonſtratum eſt, peractis; reponito. Vim habet leviter calſactoriam, in febribus ac nervorum affectibus accommodatum. Vtuntur & eo mulieres ad inducendum cuti nitorem. Cæterùm, priſcis maxima cura erat, Oleum parare albiſſimum, quia illo quotidie, ut notat Amatus, univerſa corpora inungebant, ut agilia, prompta & expeditiſſima ea haberent.

Modus parandi.

Vſus & vires.
Febres.
Nervorum affectus.
Fucus.

Cæterùm ne lector vocum ambiguitate aut ſimilitudine fallatur, notandum duplex eſſe Oleũ Sicyonium, vnica tantùm litera mutata: Σικυώνιον & Σικυόνιον. De priori hic agitur. Poſterius à A vocabulo σίκυος, vel σίκυς Cucumis, nomen invenit cuius hîc Dioſcor. nullam facit mentionem. Priorillud noſtrum intelligit Paulus, l.3.c.9.de Lethargi cura: & eodem, lib.c 20.in cura Tetani. Ad hos enim affectus commendat. Poſteriorismeminit, l.3.c.77. in cura Coxendicis. Pariterque hîc, l.7.c 20. Tum Ætius Tetrab.1. Serm.tum Myrepſus, ſect.16.cap 24. & Actuar.meth.med.l.6. tam ſimplices quàm compoſitos nobis nec parum inter ſe diſcrepantes parand Olei Sicyonij habent: ſed omnes σικύου ὀπὸς, hoceſt, Cucumeris ſylu. ſuccum aut certè radices in ſe recipiunt, unde & illi Sicyonij nomen, uti dictum, indepti. Apud Græcos verò per ο μικρὸν ſcribitur, quemadmodum hoc Dioſc. per ο μέγα

Lethargus.

Tetanus

OLEVM EX OLEÆ furculis.

PAratur & ex Oleæ ſurculorum [θαλλῶν] pinguedine Oleum, teſte Dioſc. qui optimum in hoc genere eſſe dicit vetus, craſſum, pingue, non turbidum. Calfacere autem privatimque ſuper illitum facere ad ea quæ pupillis caliginem offundunt: quin & ad lepras nervorumque dolores illitum conferre. Θαλλὸς enim [παρὰ τὸ θάλλω, & ἡ θαλία, θαλλία, vel θάλεια] quidem communiter cuiuſvis arboris virentem ramum ac teneriorem ſurculum denotat. Atticè verò hoc loco & κατ' ἐξοχὴν pro Oleagineo accipitur.

Delectus. Vires & vſus.
Oculorum caligo.
Lepra.
Nervorum dolor.

Similis Olei mentionem facit, Gal.l.6.ſimpl.licet non videatur è germinibus ſolis id Oleum fieri voluiſſe, ſed tantùm in Oleo illo conficiendo addi ſolita Oleæ rum germina. Ait enim: Quinetiam quicunque in præparando Oleo ramos oleagineos iniiciunt, ij & ipſi Omphacino ſimile Oleum faciunt. Et Meth.11. Sit tibi Oleum aſtringens, quale eſt Hiſpanum dictum, & quæcunque alia è germinibus oleagineis parant. Suprà ſanè ubi Olei Hiſpani parandi rationem è Damogerontè propoſuimus, dictum, fuit, addi etiam debere ſuccum ſolorum Oleæ tenellorum contuſorum, quo ab iis amaroremet acrimoniam quandam aſciſcat.

Differt igitur in eo à Dioſc. quod ille χλωρῶν φύλλων adiiciat cum Galeno: hic verò ſimpliciter ἐκ τῶν ἄκρων τῶν θαλλῶν, Oleum fieri dicat. Quanquam ſolus Marcellus ἄκρας legat, id eſt, ex cortice.

Teſtimonia Dioſc. Correctum.

AMVRCA.

AMurca expreſſæ Olivæ fæx eſt & craſſamentum, Oleo inimica, cuius color Olivam cogit nigreſcere: & ſapor amaram reddit. Ideóque incipiente nigrescere Olivæ, nunquam Amurcæ, ante earum nihil. Error hominum eſt, ut antea dicebamus ex Plin. exiſtimantium maturitatis initium, quod eſt vitio proximum. Saniem Olivæ amaram, Plin. dicit. Ἀμόργη Dioſc. [alias ἀμόργη] & Gal. τρύξ etiam teſte Polluce: aliis τρυγία, ut notat Curtius.

Nonnulli Tragœdiam priſcis denominatam dicunt, inter quos Donatus, quòd Scenici ad perſonarum uſum, ora ſua ea perlurrent: quod primùm reperiſſe Æſchylum aiunt. Præclara, mehercle, inventio. Hoc tamen in arte innuit Horatius.

Ignotum Tragica genus inveniſſe Camœnæ,
Dicitur, & plauſtris vexiſſe poemata Theſpis:
Quæ canerent, agerénteque perunctis faciebus ora.

Dicitur & ἐκ τριμμάτων. Heſych. apud quem corruptè legitur ἐκ τριτρύγων. Servio autore, Amurca eſt ex Olei ſordibus: ſed iis quæ præcedunt: nam ſordes quæ Oleum ſequuntur fæces vocantur. Colum. Amurcam Palladiam dixit, ſatis honorificè:

Heſych. cor. rect.

Palladia ſine fruge ſalis conſpergere amurca.

In qua, teſte Catone quo diutiùs fuerit Oleum, eò deterius fuerit. Germ. Oelbrüſen, Elhapff. Bel. Proeſem oft Proeſen van d'Olie. Gal. *Lie d'huile*, It. *Fece d'Oglio*, Hiſpan. *Alpechin*, *Borras de Azeite.*

M. ſanè Varro & fructus titulo dignatus eſt, ſic ſcribens: Ex Olea fructus duplex: Oleum, quod omnibus notum, & Amurca, cuius utilitatem ignorant plerique.

Super omnia autem celebravit, Amurcam laudibus Cato [inquit Plin.] ſcripſitque, *Dolia Olearia*, cadoſque illa imbui, ne bibant Oleum. Amurca ſubigi areas terendis meſſibus, ut formicæ rimæque abſint, & ne Curculio noceat, néve mures lædant. Quin & lutum parietum ac tectoria & pavimenta horreorum frumẽti, veſtiarium etiam contra Teredines ac noxia animalia, Amurca aſpergi: ſemina frugum perfundi: morbis quadrupedum quoq; illam ad medendum efficacem, ut & ad ulcera interiora humani oris. Lora etiam ac coria omnia, & calceamina, aréſque decocta ungi, atque æramenta contra æruginem, coloriſq. gratia elegentioris: & totam ſupellectilem lineam, ac vaſa fictilia, in queis Ficum aridam libeat aſſervare. Aut ſi Olivas baccáſve Myrti, aliudúe id genus ſimile. Poſtremò ligna macerata Amurca, acapna fieri, hoc eſt, nullius fumi tædio ardere. Vtilis & Amurca Apothecarum & officinarum fabricis, ubi lanei vel ſericei panni reconduntur. Nam ſi calci admiſceatur, & ex ea inde parietes incruſtentur, oblinanturque, item laquearia & pavimenta: non modò parietes contactos vel adventantios humores nunquam collachrymant, & ſitum minimè contrahunt: ſed nec blattæ, nec aranei, nec cuiuſvis generis vermiculi ibidem gigni poſſunt.

Vſus.
Imbuuntur cadi.
Adverſus noxias beſtiolas.
Vlcera oris.
Coria tuenda.

Licet videre inquit M. Varro, è torulis, [nonnulli torculis] Olearias fluere in agros, ac non ſolùm denigrare terram, ſed multitudine facere ſterilem, cùm tamen is humor modicus, cùm ad multas res, tum ad agriculturam pertineat vehementer. Nam circum arborum radices infundi ſolet, maximè ad Oleam, & ubicunque in agro herba nocet.

Denigrat terram.

Herbas necat circa arbores.

nocet. Rectè igitur Amurcam periti agricolæ tam in ollis condunt, quàm Oleum aut vinum.

Modus parandi & reponendi.

Expressa Oliva, ejus quòd effluxerit de ea, decoquuntur duæ partes, ac reliquum refrigeratum conditur in vasa. Quidam expressi Oleo, per xv. dies amurcam custodiunt, tum, quod est levissimum ac summum, deplent & decripulant, ut trajiciant in alia vasa, & hoc iisdem intervallis duodecies. In sex mensibus proximis id faciunt. Cùm id novissimè faciunt, potissimùm trajiciunt cùm senuerit Luna: tunc decoquunt in aheneis levi igne, & ad duas partes regerunt. Tum demum ad usum rectè conditur.

Vis & vires medicæ.

Nunc medicæ quoque virtutes dicendæ. Ea, in aheno cupreo ad crassitudinem mellis decocta, astringit, eosdémque quos Lycium præbet effectus, insuperque etiam facit ad dentium dolores & vulnera, cum aceto, vino aut multo illita. Additur & in oculorum medicamenta, eáque quo spiracula cutis obstruendi vim habent. Inveterata melior evadit. Sedis, genitalium & vulvæ exulcerationi utiliter infunditur. Dentes quoque corruptos extrahit, cum Omphacio ad mellis crassitudinem cocta & oblita. Scabiem iumentorum cum Lupinorum & Chamæleonis decocto illita sanat. Cruda verò & recens, podagricos & arthriticos calente fotu iuvat. Velleri inducta & hydropicis imposita tumoris molem reprimit.

Dentium dolor. Vulnera.

Oculi.

Viscera fœtora.

Dites corrupti. Scabies iumentorum. Podagra

Eadem ferè & Plin. habet, & præterea hæc: Gingivis & oris ulceribus, dentiumq. stabilitati efficacissimè subvenit. Item ignibus sacris infusa, & his quæ serpunt. Pernionibus nigræ Olivæ amurca utilior: Item infantibus fovendis. Albæ verò, mulierum vulvæ in lana admovetur. Multò autem omnis amurca decocta efficacior: usus eius quoque in curatione aurium, ulcerum manantium, rhagadum. Vulneribus in linteolis imponitur: luxatis in lana. Ingens hic usus, utique inveterato medicamento. Tale enim fistulas sanat. Illinitur podagris incipientibus. Contra limaces & culices, cæteràsque eius generis noxias bestiolas vim habere maximam passim apud Geoponicos legimus.

Dentes fir. mat Ignis sacer Perniones Viscera autem Vulnera. Luxata. Fistulæ.

Colum. quoque tradit, ovium scabiei illitu valdè prodesse, præsertim decoctam.

Ovium Scabies.

Amurca, Galeno, terrestris est substantiæ, & calidæ, non tamen tantùm possidet caliditatis, ut palàm mordicet. Cocta multò terrestrior fit, crassarum partium & sicca: & fuerit sanè ex secundo ordine excalfacientium & siccantium, intenso quodammodo magis. Sic & ulcera corporum siccorum curat: quæ verò in aliis omnibus sunt, exasperat. Siquidem contrahit, perinde ut resina, & pix sicca, & bitumen.

Temperatura.

Ulcera.

Cacoëthe.

Camer. quoque Amurcam ad multos morbos utilem prædicat, & non sine commodo sæpè usurpari ait, si quidem facilè comparari possit, facliúsq. quàm Lycium vel Acacia, quæ ambo plærunq; adulterata ad nos importantur. Imprimis verò aliquibus locis utuntur cum Lithargyro, Cerussa & pulvere ex foliis Vlmi, ad ulcera antiqua.

Ad ulcera antiqua medicamen.

OLEÆ VISCVM

Vix emersi ex Oliveris, nihilominus Viscо adhuc adhæremus. Hoc non procul Hispali, in Oleis copiosè nascens observavit Clvs. mense Ianuario, olivetorum dominos, magno damno afficiens. Integros enim Olearum ramos, crebrò etiam maximam earum partem cæde re coguntur, ne latiùs vitium serpat, alioqui totas arbores occupaturum & steriles redditurum. Habet verò id viscum baccas non albas, quales in aliis arboribus natum, sed ex rubro purpurascentes, cuiusmodi nuspiam alibi viderit se idem testatur.

Olea eius.

Bacca.

Has cùm in Belgium rediens columbis & aliis avibus devorandas daret, ut experiretur, an nasci vellent, arboribus impositio avium illarum fimo, operam lusit. BELLON. quoque Obs. l. 2. simile Viscum in Oleis, Hierosolymitano agro crescere scribit, sed eas Oleas differre putat à cæteris Oleis, quòd Viscum terant, baccis rubris abundè refertum, magno incolarum damno, quippe, quod Oleas steriles reddat.

OLEASTER, SIVE OLEA SYLVESTRIS.

CAP. II.

Descriptio.

Spinosa.

Folia.

Folia.

Flores.

Fructus.

AT verò quæ culturam nō sensit, sua sponte Olea sylv. sive tantùm Oleaster, utvt Sativæ magnitudine non cedat caudicis & ramorum, horum tamen frequentia superat: adde quòd & spinas per ramos possidet. Folia minora, non dissimili interim figura. Ira quoque & flores racematim compacti fructum præcedunt, Olivæ similem, sed minorem, strigosiorem, succo purpureo mordaci præditum.

Quoniam verò Clus. Lusitanicam Oleam sylvestrem describens, spinarum non meminit, nec picturâ suâ exprimit, eius quoque descriptionem ascripsimus.

Oleaster inquit, instar Oleæ adolescit, illíque per omnia ferè similis est, cortice tamen lævore, ramis rarioribus, minùs frequentibus, & brevioribus angustioribúsque foliis, licet eorum modo circa ramos dispositis. Flos, ut in Olea satiua racematim cohærens, fructus exiguis olivis similis, pauca tamen carne præditus, mucrone recurvo, è longis petiolis racematim dependens, primùm viridis, deinde purpureus, postremò ubi maturuit niger, signo prægnans purpureo, qui gustatus nonnihil linguam uellicat. Tota arbor insigniter amara est. Præter nos sanè etiam Matth. Spinosum observavit & annotavit, & Dod. Horridam aspectu dicunt Adu. & sentitosam. Hist. quoque Lugd. habet iconem Oleastri valdè spinosi, ex Matthiolo.

In quo differat ab Olea sativa.

Sapor.

Oleastro Theoph. [κότινον vocat] longiorem vitam tribuit quàm Oleæ: & Oleastrum Olympiæ æquè à famæ & fabularum auctoribus celebratum dicit, ac Oleam Athenis: Vitæ autem diuturnitatem ex communi ratione sylvestrium deducit, quòd robustiores sint, spissiores, fructúque infœcundiores. Caudex quibusdam peculiaribus cavernulis dehiscit, quod & in Olea quoque deprehenditur. Eandem, cum Olea, neque teredinem

Digitized by Google

etiam ulcera ſordida repurgant, panos & inflammationes cum melle impoſita diſcutiunt, & cutem à capite avulſam conglutinant. Oris etiam ulceribus & aphthis commanducata medentur.

Oris ulcera

Sed & eorum ſuccus ac ipſum etiam decoctum eoſdem habent effectus. Admotus enim ſuccus ſanguinis eruptionem, fluxum muliebrem, oculorum ſtaphylomata, puſtulaſque inhibet: inſuperque ulcera veteréſque defluxiones ſiſtit. Quapropter etiam in collyria additur, ad palpebrarum eroſiones perquàm utilis. Ad exprimendum verò ſuccum folia tundere oportet, & affuſo vino aut aqua exprimere, illúmque ſole ſiccatum in paſtillos digerere. Eſt porrò qui cum vino exprimitur tum valentior, tum ad recondendum aptior, eo qui cum aqua expreſſus fuerit. Facit & ad aures purulentas atque exulceratas: Folia cum hordeacea farina illita Cœliacis conveniunt. Vruntur, autem, cum Floribus folia, ut ſpodij vicem præſtent, in olla cruda, cujus os luto ſit oblitum, uſque dum figlinum percoquatur: deinde vino reſtinguuntur, iterúmque vino ſubacta, eodem modo cremantur: poſtremò ceruſſę modo lavantur, & coguntur in paſtillos. Cęterùm creduntur uſtionis ejuſmodi ratione in medicamentis oculorum ſpodio minimè cedere. Quare & iiſdem viribus pollere cenſendum eſt. Hæc Dioſc.

Sang. fluxus. Muliebris fluxus. Oculor. puſtulæ & ulcera. Succus ut fiat.

Aurium ulcera. Cœliaca. Spodij ſuccedaneum.

Hinc patet aperté falli Amatum, & immemorem verborum Dioſc. fuiſſe, quando ait, Flores & folia Oleaſtri combuſta, pro ſpodio uſurpari, Arabum in vento.

Amatus per.

Elephas Chamęleonte concolori frondi devorato, occurrit Oleaſtro, huic veneno ſuo, inquit, Plinius, qui reliquas quoque Oleaſtri vires his complectitur. Foliorum eadem natura, [ſcil. cum Oleæ foliis.] Spodium è cauliculis vehementiùs inhibet rheumatiſmos. Sedat & inflammationes oculorum, purgat ulcera, alienata explet, excreſcentia leniter erodit, ſiccat, & ad cicatricem perducit. Cętera ut in Oleis. Peculiare autem, quòd folia decoquuntur ex melle, dantúrque cochlearibus contra ſanguinis excreationes. Oleum tamen acrius atque efficacius: Et os quoque colluitur illo ad dentium infirmitatem. Imponuntur folia & Paronychiis, & carbunculis, & contra omnem collectionem cum vino: ijs verò quæ purganda ſunt, cum melle. Miſcentur oculorum medicamentis, & decoctum foliorum & ſuccus oleaſtri. Vtiliter etiam auribus inſtillatur cum melle, vel ſi pus efluat. Flore Oleaſtri condylomata illinuntur & epinyctides. Item cum farina hordeacea venter in rheumatiſmo cum oleo, & ad capitis dolores. Cutem in capite ab oſſibus recedentem cauliculi decocti, & cum melle impoſiti, comprimunt. Ex oleaſtro maturi [fructus] in cibo ſumpti ſiſtunt aluum. Toſti autem & cum melle triti, nomas repurgant, carbunculos rumpunt. Hactenus Plin.

Spodium è cauliculis. Sanguinis fluxum. Cap. dolor. Alui fluxus.

Hipp. l. 2. morb. mul. ad fluxum rubrum inter reliqua medicamenta Λύσαι ἀγριελαίης, id eſt, Oleæ agreſtis ſcabiem habet. Sic enim Plin. l. 17. cap. 24. Λύσαν, interpretatur, quam dicit morbum omnium arborum communem. Eandem, l. 23. c. 7. Lichena appellans. Quid ſi impetigo intelligenda, quam ſupra ex Theoph. diximus oleæ peculiarem, ut ſcabies in Fico?

Scabies Oleaſtri.

Gratam etiam oleaſtri frondem Capris eſſe Lucretius teſtatur, qua homini nihil amarius:

Barbigeræ Oleaſter eò invant uſque capellæ

Effluat [Ambroſia] quaſi vero hæc arbor vinctum. At nihil eſt homini fronde hac, quod amarius exſtet.

Oleaſtri materiæ perpetuam naturam tribuit Theoph. & propter amaritudinem, à nulla neque teredine, neque tinea erodi.

Minora etiam ſimulachra, tam ex huius quàm Oleæ radicibus ſculpi ſolita, quòd rimas non admittant, & materiæ æqualitate quodammodo conſtare videantur. Ex Oleaſtro etiam breviores malculi & terebris vaginæ fiunt, quod in totum oleaginea nodoſior ſit ex ſpa, & ſpiſſa. Ac etiamnum hodie ex Oleaſtro delicatiora fieri opera in Germania. Cordus teſtatur.

Cæterùm, quod ex fructu Oleaſtri exprimitur oleum, potentiùs aſtringit, inquit, Dioſc. quàm vel omphacinum, & ad uſum ſanorum ſecundum, ſibi locum vendicat. Caput dolentibus roſacei vice, convenit. Sudores ſiſtit, & defluos capillos inhibet. Quinetiam furfures & capitis ulcera manantia, Scabiem & lepras extergit: moratúrque canos, ſi quotidiè illinatur. Idem & ad gingivas uligine putri laborantes colluitur, dentéſque labantes confirmat. Eiuſdem calfacti & excolati fotus gingivis fluxione tentatis eſt accommodatus. Lanam ſpecillo circundatam in Oleum demergere oportet, ac gingivis tantiſper adhibere, dum albæ conſpiciantur.

Olei & oleaſtri vires. Capitis dolor Sudor Capil. defluxum. Furfures. Vlcera capit. Scabies lepra. Gingiva purulentæ.

Plin. Oleaſtri Oleum tenue dicit, multoque amarius quàm oleæ, tantúmque ad medicamentum utile. Gal. & eum ſecutus Paulus, non ſimplicem ei temperaturam tribuunt, quippe, quòd aſtringat ſimul & extergat, ſed admodum ſqualidum dicunt. Curtius calidiſſimum dicit, ex omni Oleorum genere. Hoc in cibos non venit. Si quis tamen eo quotidie barbam vel capitis capillos inunxerit, canitiem remorabitur, teſte Amato.

Temperam.

ELÆOMELI.

IN Palmyreno Syriæ tractu, ut ſcribit Dioſc. quod Elęomeli vocant, ex quodam caudice manat, Oleum craſſius melle, ſapore dulci. Id cyathis duobus bibitum cum una aquæ hemina, crudum bilioſúmque humorem alvo detrahit. Sed qui aſſumpſere torpeſcunt, viribúſque deſtituuntur. Attamen eo minimè terreri oportet. Quin excitandi ſunt, neque permittendum ut ſomno graviore conſopiantur. Ejuſdem meminit & Plin. his verbis: ſponte naſcitur in Syriæ maritimis [in ſyriæ Palmyris vet. & Dioſc.] quod Elęomeli vocant. Manat ex arboribus pingue, craſſius melle, reſina tenuius, ſapore dulci, & hoc medicis. Item alibi: Elæomeli, quod in Syria ex ipſis Oleis manare diximus, ſapore melleo, non ſine nauſea, alvum emollit. [ſoluit vet. & n. n.] Bilem præcipuè detrahit: duobus cyathis in hemina aquæ datis: qui bibêre, torpeſcunt, excitantúrque crebro. Potores [pugnatores, alij] certaturi præſumunt ex eo cyathum unum.

Lòpaĩ. Subſtantiæ. Sapor. Vſus. Purgat.

Plin. vitiat.

Aurelian. Oleum Syriacum vocat, laudátque in Paralyſi, ut mordicans, ac cendens emolliens.

Oleum Syriacum. Temperam.

Hermol. reprehendit Plin. quòd in maritimis Syriæ naſci ſcribat, cùm tamen Palmyra longè à mari abſit: ideò, non maritimis ſed Palmyris, legendum cenſet. Ni quis, locum unde id excerpſit, non Palmyris, ſed Almyris, legiſſe Plinium exiſtimet: quod in tanto ſe viro dubitare nullo modo poſſe ait.

Plin. Cęſtig.

Cæterùm Dioſc. arborem ex qua manat Elæo-

Digitized by Google

meli ignorare videtur, non enim nominat ? ſed indefinitè tantùm ex quodam candice dicit : At Plin. apertè Oleas eius regionis eſſe teſtatur. Sed ad hoc cap. Dioſc. Marcellus peculiarem opinionem habet : Nam [ait] Dioſcoridem dicere, & ſponte ſua fluere, & opere humano ex ſumma arboris parte confici eundem docere. Imò ſibi ipſi non conuenire putat, quòd primùm dicat ex quodam trunco fluere : mox humano opere etiam confici ἐκπιέζεσθαι : quaſi Olearum ſurculos indicaret, quæ apud Athenienſes πίθακαι ſignificatio eſt. Atque adeò difficile putat diuerſam Dioſc. & Plin. hiſtoriam in hac re concordem facere. Quapropter πίθακαι voce corticem ſurculorum eiuſdem arboris intelligit, quæcunque tandem ea ſit: Sed pro λέπους, legendum putat λέπους, i. cortice, idq; hac ratione: nam, inquit, ubi ex trunco arboris humor per ſe fluit, expreſſis eiuſdem corticibus fluere etiam poterit : perſuaſitque id præcipuè, quòd, conficere verbum, eam hominis operam indicat, quæ, quod nondum eſt efficiat. Vnguen autem per ſe propiùs ad olei naturam & habitum accedit. Nec ratione caret, ut, quod in ima arboris parte per ſe fluit, in ſummo lateat, nec niſi vi & humana opera extrahi & colligi poſſit : præſertimque ex corticibus, qui copioſiore, quàm interiores partes in pluribus humore abundant. Hæc Marcellus, qui ſe tamen non adeò hoc decernere fatetur, ut illud penitùs damnet. Ingenioſè ſanè atque modeſtè, Nam & imperitis rerum ita rationabiliter uideri poſſet, & rectè ab eo factum ut non pro indubitato decerneret. Certè nec etiam potuit. Poſterior enim illa pars capitis apud Dioſc. de Elæomeli, vel potiùs huius capitis appendix, quæ docet, ex ſurculis olearum & Oleum fieri, non commiſcenda neque confundenda eſt cum prioribus. Nam, ut dicebamus, in genere de Olea intelligendum quod de Oleo ſurculorum ſcripſit Dioſ. non de peculiari illa arbore, ſive Olea ea ſit, ut equidem cenſemus, & ſpecialiùs mox explicabitur, ſive de alia quadam hactenus incognita.

Marcelli opinio peculiaris.

Marcellus non.

Dioſc. explan. & illuſtr.

Plin. iuxta Elæomeli non meminit eiuſmodi Olei.

Manna.

Hæc Manna [inquit Ruell. Elæomeli : de quo loquitur, intelligens] pertinaciter iis, quibus ſe inſerit, hæret: ſic, ut non niſi cum fragminibus decerpatur. Optauerimus ſanè declaraſſet, ubi uiderit, unde profluxerit, quid denique de eius parente ſentiat, ſiquidem ſpecialem hanc adhæſionis notam emulgare auſus ſit.

Oleomeli Cordi.

Cordus Oleomel [ita vocat] quòd in Syria, orbe alieno naſcatur, nec authoribus conſtet è quanam emanet arbore, atq; difficile ſibi eſſe fatetur rē peregrinam indicare. Noviſſe tamen oportere

Oleomeli duplex.

duplex eſſe Oleomeli, alterum quod ſponte ſua ex caudice defluat, & alterum, quod ex eiuſdem arboris ſurculis humana arte eliciatur. Oleomeli ſimilem eſſe liquorem, qui apud nos veris tempore è Betullæ & Quercuum caudicibus ſponte ſua diſtillat humor liquido melle craſſior : & alium ab hoc eſſe, qui ſauciatis Betullæ & Oſtryæ arborum caudicibus aquæ modo liquidus. Verùm, quod antè diximus, id repetimus, non videri nobis duo Elæomeli tradi à Dioſc. ſtatuimúſque ſecundum Elæomeli Cordi non dicendum Elæomeli, ſed Oleum.

Cordus reprehenditur.

Cornar. apertè fatetur Elæomeli hodiè penitùs ignotum eſſe, quod & Lonic. & Ryffius aiunt, magno errore implicari eos aſſerentes, qui Mannam exiſtimant.

Lonic. non neceſſariam dicit quod Marcell. apud Dioſcor. λίπος, id eſt pinguedinem in λίπος mutet. Cur enim [inſit] ex frondibus vel ramis arboris, cuius truncus Oleo fluat, non etiam Oleum expreſſerit humana opera? Quanquam, cùm Oleomelle careamus, quid refert, ſive ex cortice vel germinibus ſeu ramulis Oleum exprimatur?

Marcell. non audiendus.

Quanquam verò quotidie plura, variaque mercimoniorum genera nobis ex Syria conuehantur, Elæomeli tamen, inquit Matth. quod ſciat, non modo non conuehi, ſed ne ullum quidem audiviſſe, qui ipſum viderit vel noverit. Idem aſſt & Dioſc. & Plinium communi eorum ſententia, quibuſcum longam contraxerant conſuetudinem, ſcribere, Elæomeli Oleum eſſe : & Dioſc. addere non modo Elæomeli per ſe ex arbore manare, ſed & factitium haberi tuſis ſurculis. Quibus ſanè verbis bis impingit Matth. Non enim ſcribit Plin. quod hactenus quidem legerimus, Elæomeli eſſe Oleum : Nec etiam Dioſc. dixit ex ſurculis fieri Elæomeli. Apud Dioſc. ſuſpicamur ἔλαιον vocem ſuperfluam, quandoquidem à Plinio omiſſa.

Matth. grauiter errat.

Dioſc. emendat.

Amatus quoque Elæomeli Europæ incognitum dicit, & quærit in India ex Nuce uel Palma Indica.

Sed huic hiſtoriæ maximam lucem attulerunt Pena & Lob. cùm ſcribunt. Oleæ Monſpelij in vinetis duplicem perquàm nobilem fundunt laticem : nimirum Oleum baccæ callo : & mel ſive Elæomeli, quod mirum dictu, ſed veriſſimum, caudice vulnerato. Atque ex Olea arbore vulgari perquàm amara tota & ingrata, cortice, candice, fructu nondum ſale condito, emanare verè melleum, non ſolùm colore, ſapore, ſed etiam durationè incorruptum experti ſumus. Habemus namque, partim iam duodecim abhinc annis collectum à Rondeletio præceptore, partim à nobis quinque ab hinc annis, cùm eò nos duxiſſet Stephanus Batralius, Monſpelienſis Dioſcorides, vocatus, atque in tenellis ramis & ſtipitibus Olearum arborum, tàm inſolitas diuitias affatim nos latere monuiſſet. Tunc enim rimoſis è corticibus, partim ſcalpello ſauciatis, ſatis excepimus, non modò ad explorandum, ſed etiam ad amicis impartiendum. Verùm, non niſi propemodum penè matura Oliva ac nigricante vel purpuraſcente, quam Novembri & ingruente hyemis ſævitia decerpunt, quiſquam reperiet mel iſtud, ut nos plebecula monebat, quæ interdum tantam copiam ramis aggeſtam ſe vidiſſe una aut altera die ante vel poſt D. Catherinę feſtum aiebat, ut, aviditati explendę, pueri & mendici eò certatim confluerent. In proximis vinetis pone fanum ſine cinctorum Franciſcanorum, via ad Latrenſem portam, etiam nonnihil emanabat, & plurimum ferebatur Lunellę exſillare, præſertim ſectis maioribus truncis, è quibus initio melle liquidior latex glutinoſus effluebat, poſtea inibi reſidens aliquandiu, frigore denſior evadebat, atque, non tam mel quàm Mannam veram præ ſe ferebat, ſpecie, guſtu, ſapore, contrectione, omnium commilitonum iudicio qui deguſtarant, inter quos Iac. Vtenhouius Gandauenſis, generoſus, & multarū literarum medicus doctiſſimus. Quin iam, dum hæc proderemus, cùm multi alij deguſtarunt & mirati ſunt, tum Medici ſingularis eruditionis, vniuerſæque materiæ medicæ conſultiſſimi D. Pariſienſis Drouetus, & D. Penius Anglus. Hæc illi.

Elæomeli ex Olea, & quomodo.

Manna Melleum.

Monſpelienſis Dioſcorides.

Tempus colligendi.

Locus.

Deſcriptio.

Caterùm, quidam, [ut Hermol.] ſuſpicati ſunt Aeromeli ſive Mannam, eſſe Dioſ. & Plin. Elæomeli ſive Oleomeli: ſed multi eam opinionem reijciunt, nec ſine ratione, ut oſtendemus l. 8. c. de

de Manna. Eorum verò opinio, qui exiſtimant Elæomeli eſſe ex Palma Indica nuciſera, reiecta eſt l. 3. ubi de illius Palmæ liquore traditur.

OLEA ÆTHIOPICA EIVSQVE Lachryma Cap. III.

STRABO Geograph. l. 16. ſcribit eſſe inſulas in Arabia tres deſertas, Oleis obſitas, non noſtratibus, ſed indigenis, quas Æthiopicas vocat, earúmque lachrymam medicam vim habere: quę, autore Dioſcor. [qui Δάκρυον τῆς Αἰθιοπικῆς ἐλαίας: Aethiopicæ Oleæ lachrymam vocat] ſcammonio quodammodo ſimilis eſt, fulua, ſtillis conſtans exilibus, atque mordax. Quæ verò gummi & ammoniaci ſimilitudinem refert, colore nigricans, nec guſtu mordens, inutilis cenſetur. Noſtrates Oleæ Oleaſtrique talem lachrymam fundunt. Facit porrò illa ad viſus hebetudines, & oculorum cicatrices albuginéſque illita emendat, urinas menſéſq; ciet. Eroſorum dentium cauis indita, ad eorum dolores efficaci eſt auxilio. In medicamentis quoque exitiali vi prædita reſertur, partúſque etiam pellit: & impetiginibus ac lepræ medetur. Appellatur autem Æthiopica Olea etiam Olea ſylueſtris. Hæc Dioſc.

Lachryma deſcripta. Variæ. Vires & uſus. Albugo. Vrina, menſes. Eroſi dentes, eorúmque dolor. Vtcunque eſt. Partum pellit. Impetigo. Lepra. Olea ſylueſtris.

Verùm Paulus, l. 7. rei Med. Oleæ Aethiopicæ lachrymam non à Scammonio, ſed Ammoniaco tenui, hoc eſt, guttæ Ammoniacæ, quam vocant, aſſimilauit. ut ἀπὸ τῆς Σκαμμωνίας [vel τῆς Σκαμμωνίας] apud Dioſc. non intempeſtivè Sarracenus, ἀμμωνιακῆς λεπτῆς legendum ſuſpicetur. Nec obſtare putat, quod paulò pòſt ſubdit Dioſcorid. lachrymam Ammoniaco ſimilem inutilem & ineffacem eſſe. Nam de ea lachryma, quæ Ammoniacum vulgare, nimirum craſſius, ſordidius impuriúſve referat, hoc accipiendum exiſtimat.

Hermol. annotat Oleæ Aethiopicæ lachrymam in pretio eſſe. Et tamen neſcit quid ſit. Subdit enim: Sit hæc Arabica quæ & ipſa dotatur lachryma, nondum conſtat mihi, quanquam puto eandem eſſe, quoniam in Arabici ſinus deſertis tribus inſulis, ut inquit Strabo, naſcitur: utcunque in Arabia ſtillat eam olea, qua medicamentum conficitur ἴναμον appellatum, ſingulari effectu contrahendis vulnerum cicatricibus.

Arabica lachryma. Ἴναμον medicamentum ad vulnera. Gummi Elemi.

Sunt qui hoc eſſe putent gummi genus illud, quod Neoterici Elemi quaſi Enhæmi appellant: ad oſſa etiam fracta calvæ conglutinanda cantatiſſimum. Oleas autem has in Arabia naſci ait idem, in maritimis & fluctibus, æſtúque operiri Rubro mari: nec baccæ noceri, cùm conſtet & in foliis ſalem relinqui.

Ex Aethiopia uſque [ut ex Comico ait Marcel.] Aethiopicæ oleæ lachryma quondam Græciæ importabatur.

Non, ideo, parum certam eius in Græcis & Latinis demirabitur aliquis hiſtoriam, quam ab extremo orbe & incoctis calore Solis gentib. didiciſſe oportebat. Neque à nobis deſiderabit quiſpiam, quæ in tàm longinquo & inacceſſo orbe naſcentia cognoſci ætate noſtra non poſſunt. Neſcimus enim nos an ad mare hęc lachryma Oleæ ſit in Arabia naſcentis quæ in rubri maris, littoribus viuens, fluctibus & æſtu aliquando operitur, ſalémque in foliis oſtendit.

Hermol. fugillat.

Plin. inter Aethiopiæ arbores eius non meminit: diſtantque tam longo intervallo inter ſe Aethiopia & Arabia, ut non veriſimile ſit, quod in Arabia naſcitur, Aethiopiæ à Dioſc. tributum fuiſſe. Nec mirum ignorari hoc tempore rem, cùm Paulus ex aliorum fama potiùs, quàm ex plantarum hiſtoria dicat, dicere quoſdam Oleaſtrum eſſe Aethiopicam oleam, quod utique ex Dioſc. hauſit. Ruell. tamen oleam Aethiopicam omninò ſeparat à ſylueſtri olea.

Oleaſtri in Aethiopia lachrymam hodie incognitam Cordus quoque fatetur: quoſdam tamen eſſe dicit, qui exiſtiment eſſe Gummi dictum Elemi, ſéque id neque negare, neque aſſerere.

Nos verò de Gummi Elemi egimus, l. 5. poſt arborem Molle, cujus lachrymam eſſe putamus.

Quod verò ipſam arborem oleæ Aethiopicæ attinet, idem Cordus ait, conſiderantibus eam, eiúſque materiem, nullam inventam eſſe, quæ æquè eius habitum referret, ut lignum quod Rhodij aut Rhodiſij cognomine circunfertur. Sæpiſſimè autem ignaris pro Agallocho, hoc eſt, Xyloaloe ſubſtituitur, de quibus ſuo loco.

Lignum Rhodium.

Ex eadem aut ſimili coniectura Cæſalp. Ad ſimulachra, inquit, perpetua hodie Oleaſtrum Rhodium maximè expetitur, maculoſa facie, prædenſum, ut quodam modo Agallochum Indicum æmuletur, impoſtoribus adulterandi anſam præbentibus. Et addit: oleaſter, id eſt, ſylv. Olea in Aethiopia lachrymam fundit. In mari rubro peculiarem de ſcribit Theoph. è cuius lachryma medici medicamentum componunt ſiſtendo ſanguini. Plin. Enhæmon appellari ſcribit Oleæ lachrymam in Arabia. Fortè fuerit gummi Elemi. Hæc ille.

Oleaſter Rhodius.

Verùm has conjecturas alibi exploſimus, præſertim de Elemi reſina, ſicut & Apollinis. Quod de mari rubro peculiari addit ex Theoph. ſciat, aliud eſſe marinum, ſive in mari: aliud i ſita mare, ſive maritimum, quod in littore vel tractu mari vicino naſcitur. De Olea, autem marina Theoph. trademus ultimo hujus operis libro D. V. inter marinas plantas.

Cæſalp. & Apollin. mar.

OLEA ΚΑΛΛΙΣΤΕΦΑΝΟΣ Aristotelis. Cap. IV.

IN Pantheo inquit Ariſt. Olea eſt, quam Calliſtephanum vocant, omnia folia reliquis Oleis contraria forma producens: Quippe, quæ ſupinam non pronam partem habeant viridiorem: ramos mittit quemadmodum Myrtus, unde & ſumpta plantula Hercules in Olympiis Oleam plantavit, athletis coronas ſuppeditantem. Diſtat ab Iliſſo fluvio ſtadiis LX. muro circumjecto munita. Ac ne quis tangat, grandi pœna cavetur. Hinc & Oleæ decerptum ſurculum, in Olympio campo plantarunt, ut victores inde coronis donarentur. Apud Pauſaniam quoque legitur Oleaſtro Calliſtephano victores Olympios coronari ſolitos, ſicq; ſolam eam Oleam quæ in Olympia naſcebatur vocatam, quemadmodum in Academia ſatam, Moriam Græci dixerunt, ut Ariſtoph. & Pollux prodidere. At Theocriti interpres cum Ariſtoph. & Ariſt. Calliſtephani Oleæ, non Oleaſtri, ramis coronatos fuiſſe unanimi conſenſu ſcribunt. Mirum verò à ſolo Ariſtotele annotatum Oleam hanc à cæteris diverſam, & à nullo alio, præter iam citatos autores, qui tamen differentiam hanc non tradunt, il-

Deſcriptio. Herculis Olea.

Digitized by Google

lud obſervatiſſe. Ea verò foliorum contraria forma peculiarem etiam hanc hiſtoriam poſtulabat.

OLEA INDICA.

Cap. V.

Locus. MEMINIT quoque Theoph. Oleæ Indicę, quam in montuoſis naſci ſcribit, verùm ſterilem eſſe, ac mediæ naturæ inter Oleaſtrum atque Oleam. Sed & ſpecie tota diſtare, & folia eius latiora quàm Oleaſtri, anguſtiora quàm Oleæ.

Deſcriptio. Aliter Plin. Oliva Indiæ, inquit, ſterilis, præterquàm Olęaſtri fructu. Sanè ſi ſit ſterilis, non erit Oleaſtri fructu: & viciſſim, ſi Oleaſtri fructum ferat, non erit ſterilis. Ideo non diſplicet Conſt. iudicium, qui ſic emendat: Oliva Indiæ ſterilis: cæteris, præterquàm fructu, Oleaſtri. Debuiſſent ſanè qui illas oras perluſtrarunt, ad vivum arborem hanc deſcribere, & in quibus ab Oleaſtro & Olea noſtrate differat graphicè depingere.

ELÆOSTAPHYLOS.

Cap. VI.

CÆSAR Conſtantinus, vel quiſquis alius ſit operis Geoponici, quod eius nomine circumfertur, autor, (quem quidam Dionyſium Vticenſem putant) huius hiſtoriam recenſet ex Varrone quodam, ut ille ait, his verbis: Non eſt ſilentio prætereundum, quod de Oleæ cum vite naturali conſenſa tradit Florentinus undecimo Georgicon. Ait enim, ſi quis Oleam in vitem inſerat, non ſolàm uvas, ſed olivas quoque parere. Talem arborem addit ſibi viſam apud Marium Maximum, qui cùm fructum eius deguſtaſſet, negavit unquam ſe quippiam comeſſe, quod magis Oleam uvamque reſiperet, tàm exactè ſimul utriúſque ſaporem linguæ repræſentatum. Naſci autem tales arbores in Libya prodit, vocarique patria regionis voce Vbolima. Perticas igitur ſubiiciendas, quibus ramorum onus ſuſtinere queat. Si verò alio quovis modo inſeratur, iiſdem non eſſe opus. Ergo propter terram vitem terebrandam, & Oleæ ramum immittendum ſuadet, ut & à vite dulcedinem, & è terra naturale alliciat alimentum, ut tandem eius iucundiore cibo fruamur. Poſtea autem minori moleſtia fructum ex ea capi, ubi vitem non ampliùs onerat ſuo pondere, ſi videlicet acceptum ex ipſa ramum tranſplantemus. Servaturum enim naturam atque naturam progenitorum, ſi probè fuerit irradicata. Appellatur autem fructus à promiſcua parentum conditione Elæoſtaphylos Græcis, quem Latinè Vvoleam, vel Oleuvam dicere poſſis.

Oleæ & Vitis concordia.

Locus. Vbolima.

Modus inſerendi.

Etymon. Vvolea, Oleuva.

OLEÆ OLEASTRI ET OLIVELLÆ æquivocæ & ſuccedaneæ.

Cap. VII.

CÆTERVM his nominibus, Olea, Oleaſter, Olivella, variæ donantur plantæ, præter Oleas antè dictas, ut Ziziphus alba, mox dicenda, quæ Oleaſter. Olea ſylv. & Olea Bohemica dicitur.

Æquivoca. Ziziphus alba. Oleaſter Germ.

Oleaſter Germanicus, qui aliis Rhamnus, paulò pòſt ſequetur. Coccygria malè exiſtimatur à quibuſdam Olea Calabrica.

De Coccygria autem, quæ Cotinos quibuſdam dicitur egimus, l. 4.

De Olea Calabrica vel Calabrica Colum. quam Hermol. & alij malè putarunt Chamelęam, actum lib. 5. Chamelæa.

Multis etiam Chamelęa dicitur Olea humilis & Olivella, eaque nomina variis imponunt plantis.

Laureola folio perpetuo, & folio deciduo dicuntur Olivellæ & Oleaſtellæ, de quibus, lib. præced. Laureola utraque.

Olivellam ſuam habet Cæſalp. de qua ſub titulo, Chamelæa ſubtus incana. Chamelæa incana.

Liguſtrum quidam vocant Olivellam. Liguſtrum, Phillyrea.

Phillyreæ genus Oleaſter dicitur Cluſ. autore.

Lycium Narbonenſium oleæ ſpecies eſt Lob. de quo infra.

Habetur & Lignum Rhodium pro Oleaſtri genere. Lignum Rhodium, Buxum.

Buxi item genus malè apud Plin. dici oleaſtrum, anteà dictum.

Oleam maris rubri non benè ſuſpicantur Apollo & Cæſalp. eſſe Oleam Aethiopicam & Elemi, ut oſtenſum paulò antè. Olea autem maris rubri Theoph. deſcribetur inter marinas plantas. Olea maris rubri.

Matth. tradit ſuam Pratmicam olivellam multis vulgò dici. Pratmica Matth.

Inter ſuppoſititia Dioſc. ſcriptum Ebulum Dacis dici Olivam.

Oleaſtri folia quibuſdam eſt Nerium ſive Ledum alpinum. Nerium alnum, Nerium.

Nerium dicitur Oleander. Cneorum, Adarca.

Et quibuſdam Oleander Avicen. ut & à nobis cap. de Cneoro. Succedan.

Quid ſibi velit tractatus quid pro quo, ſubſtituens Olivæ Agyptiacæ Adarces duplum neſcimus.

Nec etiam placet pro Olivæ foliis præſcribi folia Plantaginis. Plantago Scilla.

Dod. annotat apud Dioſc. depravatè, cap. de Orchi ἐλαίας μικρὰς, pro ἐχίδνης μικρὰς. Elæagnus.

Elęagni ſeu Oleagni nomine plures quoque plantæ traduntur de quibus ſub Elęagno.

SPINA OLEVM PROFERENS ET ALIÆ SPINÆ.

Cap. VIII.

CTESIAS, autor eſt apud Athen. in Carmania Oleum è ſpina [ἔλαιον ἀκανθινον] fieri, quo rex utitur: puta, vel ad ciborum condimentum, vel ad illitum corporis. Sed è qua ſpina id fieret non explicat. Κατ' ἐξοχὴν Græci ἄκανθαν, ſpinam vocant è cuius fructu Acacia exprimitur. Quidam legunt Oenanthinum, ut notat Dalech. Theoph. Arianæ ſpinę meminit, è qua cùm Sol oritur ſtillat Myrrhæ ſimilis lachryma: verba eius ſunt: In regione Aria dicta [quæ & ipſa Indicarum una] ſpina eſt, ἄκανθα, ex qua lachryma gignitur Illyriæ aſpectu odoréque ſimilis. Hæc ubi Sol illuxerit profluit. In textu habetur, ἴσασιν τῇ ἰλλυρίᾳ. Dal. legit τῇ γαβρηνῇ σμύρνῃ, id eſt, Gabyræę Myrrhę. Sed vulgata Plinij lectio non conſentit. Sic enim habet: Conterminæ Indis gens Ariam Oleum ſpinæ. Vſus. Ariana ſpina. Myrrhæ ſimilis lachryma. Theoph. & mod.

Ziziphum albam & Oleaſtri ſpeciem quibuſdam dictam notat.

Olea Bohemica. Elæagnus Theoph.

Matth. tradit arborem quandam naſci & vocari in Bohemia Oelbaum / ſed non eſſe veram Oleam : ſe exiſtimare eſſe Elæagnum Theoph. ac omnibus eius notis adſtipulari. Eſſe enim fruticoſam, folio Viticis ſimili, molli ac lanugineſo : flore albo gradatim virgis propè foliorum exortum prodeunte, odore non inſuavi, è quo nullus proveniat fructus.

Alia.

Huic aliam per omnia ſimilem haberi Viennæ Auſtriæ in viridario Sereniſſ. Cæſ. Ferdin. quæ baccas proferat Oleæ figura, ſed longè minores, apice in ſummitate aculeo ſimili. Ac addit hanc quoque ſibi Elæagnum videri appellari poſſe, quòd folio ac virgis Agnum, fructu verò Oleam referre videatur : etſi ſciat Theoph. Elæagnum non eſſe, quòd hęc ſterilis ſit, non fructum ferens, niſi fortaſſe deceptus ſit Theoph. vel eius codex depravatus.

Non eſſe Elæagnum, Theoph.

In Hiſtor. Germanic. eandem Bohemis Oleam dictam ait ramos habere ſimiles ſalici cum aliquibus ſpinis : Florem album eſſe; ferre fructus vel baccas, ubique ſimiles veris Olivis, niſi eſſent minores, & ſuperiùs acutæ. Oleam & Olivam Bohemicam vocat, Germ. Behemiſch er Oelbaum. In Epitome, Matth. icon proponitur ſine deſcriptione pro Elęagno Theoph. quaſi oraculum quoddam Apollinis. Sed neutiquam convenit deſcriptioni Theoph. Flos enim ei non eſt Populi albæ. Et diſtinctio illa quam putat, parvi eſt momenti: In Hiſt. Germ. non diſtinguit, & ait Oleam Bohemicam fructum ferre, quod priùs negaverat. Adeò conſtans ſibi eſt, uti paſſim.

Matth. error multiplex.

Soleriùs quoque volebat Elæagnum eſſe, & in Dioſc. pro τῇ τῆς λευκῆς legendum eſſe, τῇ τῆ λευκῇ vel τῇ τῆς λευκῆς ἴσῃ.

Seiſefum Aethiopibus.

Seiſefum Aethiopibus, ut tradit Rauvolf. in ſuo itiner. Arbuſcula eſt, vel potiùs frutex ſpinoſus, cuius folia Safsaf. [de quo ſuo loco] dicti foliis utcunque ſimilia. Locis gaudet udis, viarum item marginibus & arbuſtivis ſepibus. Ex unica radice plures erigit ſtipites, lęvi ruſóque cortice textos, in varios brachiatos ramos, oblongos, firmos, ſpinis hinc inde munitos, quibus adhærent floſculi foris candidi, intus luteoli, tergemini,] drey vnder drey] è foliorum geniculis emicantes. Fructus ſibi non viſus. Non ſine coniecturâ tamen putat Oleę Bohemicæ fructum, affabrè à Matth. depictum, æmulari. Cæterùm tàm ſuavem primo Vere ſpirare odorem, ut prætereuntibus, licet ignota, facillimè innoteſcat, eóſque ad ſe alliciat. Ideo à Turcis & Aethiopibus in ſerta concinnari atque corollas, ut ſuis conclavibus parilem odoris ſuavitatem concilient. Seiſefum dictum videtur atque detorto à Zizipha nomine.

Locus.

Ziziphus alba. Iovis barba.

Non deſunt, inquit, Cluſ. qui Ziziphum albam Iovis barbam, Plin. l. 16. c. 18. eſſe exiſtiment. [Anguil. tamen duas alias proponit] Nonnulli etiam Elęagnũ Theoph. (quam tamen deſcribit :) volũt, nihil aliud, quàm Salicis genus eſſe, & aliquando exiſtimavi ſalicem latifoliam. Sed perlecto Rauvolffij Hodoeporico, animadverti ipſum aliam arborem obſervaſſe, Safsaf appellatam, quę ad Elæagnũ magis accedere videtur. Vulgus pleriſque in locis Oleaſtrum appellat, & legitimum eſſe putat. Caſtellani & Granatenſes *Arbol Paraiſo*, hoc eſt, arborem Paradyſi. Galli, *Iuinbier blanc*, & *Olivaſtre Olea ſylv. Septentrional.* & Elæagnos Theophraſt. foliis viticis, Lob. Italis *Zeingale*. *Ziziphus Cappadocia* Dod. & Camer. qui & Zizipham albam eſſe Colum. conſentit. At Schuenckf. aliorum nixus iudicio ſecurè ἐλαιάγνου, Theoph. pronunciat, ſique flores affinxit luteos.

Oleaſter legitimus Vulgi.

Olea ſylv. ſeptentr.

Schuenckf. error.

Cæterùm lubet huius plantę hiſtoriam quondam à Doctiſs. DALECHAM. concinnatam, qualem ab eo accepimus, huic noſtrę intertexere, quòd multa in ea tradantur ab aliis non obſervata, & ut is ſuo labore ac honore non defraudetur : Illa autem ſic habet.

Dalech. obſervata in hanc plantam.

Quando ex Rhodo Lugdunum vecta.

Arbor Paradiſæa.

Salix peregrina.

Deſcriptio alia.

Ziziphus Cappadocia Plin. in hortis quibuſdam Lugduni viſitur, ex Rhodo, [quod narrant] ab Equitum Rhodiorum procuratore & quæſtore ærarij, olim advecta, priuſquàm Solimanus Turcarum imperator, in poteſtatem ſuã eam inſulam redegiſſet. Arborem Paradiſæam vocant, ob ſuaviſſimum floris odorem. Quanquam & hoc nomen alijs etiam tribuatur, ut, Thuię odoratæ. Quidam Salicem peregrinam, ob foliorum cum Salice ſimilitudinem.

Radix. Cultus.

Creſcit ad magnitudinem Salicis, radicibus multis, craſſis, huc illuc diffuſis, & loci plurimum occupantibus per ſummam terram vagis, ſtolones multos mittentibus, qui niſi tollantur matrem emaciant, & abſumunt : avulſi verò & depacti vivunt & arboreſcunt : cortex albicat, in ſtipite valdè rugoſus & craſſus, in ramis tenuior, & molli quadam lanugine pubeſcens. In multos porrò & longos ramos arbor finditur. Folia candida denſa, oblonga, Oleæ ſativæ ſimilia, multa uni ſurculo adnexa, qui in longam validámque ſpinam deſinit. Flos hians, aureus, in ſex cuſpides diſſectus, priuſquàm ſe pandat, in alabaſtrum faſtigiatus, ex viridi candicans, parvus, Rhamni 2. noſtratis aut Mali Citriæ figura, velut floſculis conſertis, pendulus, ternis ferè ſimul ad imam foliorum partem emicantibus, odoris iucundiſſimi, mea quidem ſententia ſuavitatem floris Mali Citriæ, quæ ſumma inter nos habetur, ſuperantis. Pro fructu parva bacca eſt, Oleæ ſylv. ſimilis, ſed minor, brevi pediculo alligata, viridis, & qua parte magis ſolem excipit, rubeſcens, lanugineſo quodam pulviſculo obſita, guſtu ſubacido, ſed carne valdè ſicca & exucca, qualis eſt caro Oxyacanthos, cùm maturuit. Taleæ huius arboris exciſæ, & in terram defixæ, Salicis modo facilè comprehendunt & radicantur. Bellunenſis Avic. interpres Chalef arborem deſcribit, quam quidam hanc ipſam eſſe volunt. Ego equidem diſcrepare puto, quamvis in utriúſque flore par ſit odoris gratia, quòd editis iam foliis Ziziphus hæc floreat, Chalef verò antequàm folium exoriatur. Item. quòd baccis Ziziphus hæc gravari ſolet. Chalef autem nullum fructum præbeat. Non tamen dubito quin ex huius Ziziphi floribus in operculata concha præſtantiſſimi odoris aqua ſtillare poſſit, Oleúmque ex iis cum Amygdalis tritis præparari, modo à Bellunenſi recitato, odoris fragrantia excellens & pretioſum. Hæc ille.

Folia.

Flos.

Baccæ.

Sapor.

Satio.

Chalef.

Vſus.

Aqua. Oleum.

Pro apum paſtu probatiſſimos flores dicit Columella albæ ac rutilæ Ziziphi.

Apum paſtus.

Hiſt. Lugd. aliam habet titulo Ziziphi Cappadocicæ, in qua plures ſpinæ. Eadem & aliam iconem proponit nomine Olivæ Bohemicæ ſiue Elæagn. Matth. quæ eadem ab ipſomet autore hiſtoriæ exiſtimatur cum Zizipho Cappadocica. Cluſ. quoque aliam habet.

Placet ramus apud Camer. in Matth. epitom. depictus, & in Hiſtor. German. licet deſint ſpinæ.

Cenſor hiſt. Lugd. in ſuis Animad. ſcribit: duas in ea eſſe figuras unius plantæ illam novam, hanc Matthioli,

Matthioli, hancque sufficere potuisse, siquidem non ostendat differre. At sufficere non potuit nec placuit Dalechampio, quòd flores in ea non pingantur eo ordine ac numero, quo solent provenire. Dalech. equidem maluit spinosum pingere, quod ab eo factum antequam Matth. Olivæ Bohemicæ meminisset. Cur igitur non exhibuisset utrámque, siquidem fuerint ad manus.

Hoc est nodum in scirpo quærere, ut ne quid gravius excidat. Imò in renovata quoque Matth. editione nova apposita icon cum spinis à priore diversa. Cortusus aliquando Patavio ad nos misit pro Cypro quorundam.

Cyprus.

Lucus.

Lutetiæ & in aliis urbibus vicinis magna copia est non ferentium fructum, aut si ferant, non perfectè matureſcit. In Syria quoque nascitur. Apud Heracleam sepes ex ea fiunt, teste Bellon. Provenit etiam in Æthiopia, & in monte Libani, notante Rauvolff. Lugduni, in horto Cœnobij D. Eirenæo sacri, lætissimę & nicidissimæ arbores hoc genus aliquot luxuriant. Spontè provenit in Bohemiæ sylvis & hortis circa domos, Matth. Londini, Antuerpiæ & alibi in Belgio passim hortensis est, sed fructus in Belgio non matureſcit. Lausannæ & Genevæ alibique in Sabaudia in hortis colunt, ut & Norinbergæ. Crescit spontè in sepibus cum Rhamno & Vitice iuxta urbem Guadix in regno Granatensi: & in omnibus ferè viridariis alitur non modò per Hispanias, sed etiam per Galliam & Germaniam.

Tempus.

Floret æstatis initio fructus autumno matureſcit: sed rarò admodum frigidis regionibus fructifera est. Clus. Apud D. Baronem à Schuendy baccas plures Septembri maturas legimus in Alsatia.

Curio.

Plures surculos in horto E. C. Montb. pangi curavimus, ab Hugone Bauhino celebri Chirurgo Patruo nostro ex Matiæsodinis missos, qui penè omnes feliciter provenêre, & quidam etiam iam in arbores adolevêre, annuatim florentes, quamvis rariùs fructum perficiant. Hyemem ferunt, licet extrema interdum frigore adurantur, subinde tamen repullulat, vel caudex, vel radix.

ZAGCON HIERICVNTEA, VOLUIS OLEÆ.

CAP. X.

Descriptio

CAST. DURANT. memoriæ prodidit, quod Zaccon de Hierico arbor sit magna, ut Aurantia Malus, spinosa, cum paucissimis folus, Oleæ similibus, angustioribus, acutionibus, virentibus, ut Aurantia. Cui Flores albi: fructus verò magnitudinis Prunorum, rotundi primò virides, luteoli maturi: ossiculum, in quibus, ut in Pruno. Provenit in planitie Hiericuntea. Oleum ex fructu utile affectibus frigidis.

Folia.

Flores. Fructus. Locus. Virtutes.

DE RHAMNO.

CAP. XI.

MVLTÆ hodie Rhamni species innotuêre, quas omnes ad priscorum scripta referre difficile est. Quapropter ut confusio evitetur, libet primùm veterum tradita de Rhamnis, aliáque nonnulla generalia in medium proferre.

Theophrasto Rhamnus duûm generum: niger & candidus: diversúsque eorum fructus. Vterque tamen spinosus. Hæc in historiis. At in 1. de causis Rhamnum in genere sempervirentium, collocat cum Hedera, in quo genere rara esse dicit quæ germine ac fructu præveniant, hoc est, tempestivè germinent, fructúmque profetant, ut modò dictæ. Quoniam verò Theoph. Rhamnis subiungit Paliurum, quem Dioſc. tertium Rhamnum facit, dicenda quoque sunt quæ veteres de illo Paliuro scripsêre: posteà verò cap. de Rhamno folio luiubino demonstrabitur, an differant, nec ne.

Rhamnus duplex. Theoph.

Paliurus Theophr.

Sic igitur scribit Theoph. de Paliuro isto: Paliurus fructum habet in siliqua quadam veluti folio, vel foliatea: [sic enim legimus apud Theoph. ἐν λοβῷ τινι τῷ καλουμένῳ φύλλῳ: non ut in vulg. legitur καθάπερ τὸ φύλλον, ut sit ἀκριβὴς ὁμοίωσις, ut dixit Dioſc. de tertia Rhamni specie, quæ nihil aliud est, ut dicebamus, quàm Paliurus hæc Theoph.] in qua terna aut quaterna gignuntur semina, quibus contusis medici utuntur ad tussim; quippe quæ lentorem quendam habeant cum pinguedine coniunctum, velut semen Lini. Nascitur locis humidis pariter atque siccis, sicuti Rubus: nec minùs etiam iuxta aquas provenit. folus est deciduis, non perpetuis sicuti Rhamnus. Germinant ineunte Vere, & reddunt semen circa Vergiliarum occasum Paliurus, & Oxyacanthus.

ad Tussim.

Locus.

Inter genera Ruborum, inquit, Plin. Rhamnus appellatur à Græcis candidior & fruticosior.

Rhamnus Plinij.

Is floret [has duas voces omittit Corn.] ramos spargens rectis aculeis, non, ut cæteri, aduncis, foliis maioribus. Alterum genus [eius, Corn.] sylvestre, nigrius & quadantenus rubens. Fert veluti folliculos. Huius radice decocta in qua fit medicamentum, quod vocatur Lycium. [Hoc saltum & à nemine proditum, Dal.] Semen secundas trahit. Alter ille candidior astringit magis, refrigerat, collectionibúsque & vulneribus accomodatior. Folia utriusque & cruda & decocta illinuntur cum Oleo.

Lycium.

Secundinæ trahit.

Nicander in Theriacis ἀλεξιφάρμακον φάρυγα vocat: ἢ γὰρ ἀλεξιφάρυγξ [inquit] πτόθους ἀναμίξασα φάρυγι: Tradit autem ieiunis datam, interitum à venenatis repellere. Interpr. ἀλεξιφάρμακον φησὶν ἀμέινον ὅτι ἀγαθὴ ἐστι ἀποκλάσαι τὰς ἐπ' ἐσθιόντων πληγέντας τῷ πάθει, ἀλλ' ὅτι καὶ τὰς φαντάσματα ἐωθεῖ: Alexiara dicta est, non modò quòd bona contra serpentum ac reptilium ictus, sed etiam quòd defendit adversus spectra: nempe, quia nocturnos Incubos, Lemures, Striges avertit efficaci amuleto: quo argumento in parentationibus antè fores suspendebatur.

Alexiara Nicand.

A muleto adversus spectra.

Meminit & Lycophron & Euphorion his verbis: ἀλεξίφαρμον εὐῖ φάρυγα. Spinam Ianalem hanc esse volunt celebratam ab Ovid. in Fastis. Vbi de Iano & Carna.

Alexicacus Rhamnus. Spina Ianualis.

Nympha iubet quari de more remotius antrum
Vtque comes sequitur, destituitque ducem:
Stulta [videt] Ianus quæ post sua terga gerantur]
Nil agit & latebras respicit ille tuas.
Nil agis en! dixit: nam te sub rupe latentem
Occupat amplexu, réque potitus ait:
Ite pro concubitu nostro tibi Cardinis esto:
Hoc pretium posita virginitatis habe.
Sit satus spinam, &c. Vid. pag. seq.

Eadem hæc causa fecit, ut à Proserpina, inferno Numine, spina hæc Persephonios dicta ab aliquibus fuerit. Persephonem enim Græci Proserpinam dicunt.

Persephonios.

A colore Leucacantha, id est, alba Spina, & Cer-

Leucacantha. Spina

Cervina. Dioſc. diverſ. lectio. & Rhamni tria genera.

valis ſive Cetvina dicta eſt, notante Marcello: quæ voces ex ſuppoſititiis ſunt Dioſcoridis, apud quem ῥάμνος frutex eſt, circa ſepes naſcens, [vet. ῥάμνος ἄγριος ἐστὶν ἄγρι.] Sic Paul. quoque frutex acutus,] virgas gerens erectas, ſpináſque Oxyacanthę modo aculeatas.

1. Folia ſert parva, [μικρά. Marcel. legit μακρά.]
2. longa, ſubpinguia ac mollia. Præter hanc altera
3. eſt, candidior: itémque tertia nigrioribus latioribúſque foliis, & quadantenus rubentibus, virgultis quinos ferè cubitos longis: ſpinoſioribus quidem, at minùs firmos, rigidóſve, minúſque acutos aculeos habẽtibus: Fructus eſt latus, candidus, tenuis, folliculi propè figura [ὡς συλακάδες] verticillo ſimilis [ἴσως στεμφύλῳ, ut Ruell. & Cornar. placet, vel ut aliis (ipſiq; interdũ Corn.) ἀσφεδίλῳ.] Omnium folia Eryſipelatis & herpetibus efficaciter illinuntur. Feruntur & huius rami ianuis ſe-

Candidior. Nigrior latioriſq.

Dioſc. diverſa lectio. Vt videre eſt apud Gyd. de quo poſtea.

neſtriſve appoſiti veneficorum maleficia depellere. Cæterùm pro iis verbis: Præter hanc altera eſt candidior, in Græco legitur: ἄλλη δὲ λευκοτέρα ἐκ πλείονος λευκοτέρα: quæ verba, teſte Goupilo, non inveniuntur in altero Codice, quem habuit, manuſcripto λευκοτέρα quoque vulg. ex. non habent. Inter reiectanea quorundam, quæ tamen retinent Hermol. Marcell. & Ruell. in hiſt. ſunt: alius πικροτέρα: alius λευκάνθεμος: Romanis Spina alba: alius ſpina Cervalis [καρβάλις: Aphris Atadim.

Paliurus Dioſc.

De Paliuro verò, ſic idem Dioſc. Paliurus notus eſt frutex, aculeatus, ſolidus, cuius ſemen pingue, & Lini ſeminis ſimulum repetitur, quod potum tuſſi opitulatur: Veſicæ calculos comminuit, & ſerpentium morſibus adverſatur. Folia & radix aſtrictoriam vim habent: quorum decoctum potum, alvum ſiſtit, urinas trahit, & contra venena, venenatorúmque morſus auxiliatur: Radix verò trita & impoſita recentia quævis tubercula & Oedemata diſcutit.

Vites & vſus. Calculus Serpentum morſus. Alius vſus. Lyma.

Sit ſanè Rhamnus Phantaſmatum veneficiorúmque amuletum, quantum velint citati autores, at in S. Scriptura exiguo honore habetur. Nam ut D. Hieron. ſcribit in Aggæum, cap. 1. l. Iudicum, c. 9. Infructuoſa ligna veniunt ad dignum ſterilitatis ſuæ regem, id eſt, ad Rhamnum [ut Hieron. interpretatur] ſpinoſum fruticem, & arbuſculam ſentibus uncinisque contextam, quæ teneat quicquid attigerit, & retentum vulneret.

Rhamnus Diabolum ſignificat in S. Scriptura.

Refemmus autem, inquit idem, Rhamnum ad Diabolum. Item in Sophoniam, c. 1. Rhamnus plena ſentibus, & Encio ſimilis, qui habitat in Babylone, & ſemper verſatur in foveis, Eſai. 14. Apud Theocritum paſtor comitem ſuum monet, ne nudis pedibus per ſylvam, in qua ἰαμνόεντα καὶ ἀκανθώδεα χαίνοντι. Ex quibus utique verbis fruticem humilem eſſe colligitur, alioqui pedibus minimè offendiculo eſſe poſſet.

Hermol. de Rhamno. Agnus. Veneris ſanctum.

Athen. Loto Libyce folia tribuit Rhamni, paulò tamen craſſiora & latiora, ubi per Rhamnum quis intelligere poſſit Rhamnum folio luiubino nobis dictum, de quo poſteà. Photion, ut annotat Hermol. Rhamnum à quibuſdam Agnon à virtutis ſimilitudine vocatam ſcribit, quod venerem coerceat, ut Vitex.

Igniaria.

Rhamnum quoque igniariis utilem ferunt, præſertim conceptaculo & craticulæ: Idem Hermol.

Vires ex Gal. Tèperam.

Galenus unius tantùm Rhamni meminit, l. 8. ſimpl. Rhamnus, inquit, deſiccat & digerit, gradu ſecundo: teſtigerat in primo completo, aut ſecundo incipiente: proinde Herpetes ſanat, & Eryſipelata non magnopere calida. Cæterùm, ad hæc teneris utendum eſt foliis. Plinium carpit Marcellus, quòd amuletum contra Veneficia Rhamno huic à Græcis aſſignatum, Aquifoliæ, ſpinoſæ pariter arboti, aſſignarit: niſi fortè eadem vis Aquifoliæ quondam ineſſe etiam credita fuerit.

Plin. err.

Antiquiores enim Græci, [inquit] Rhamnum: poſteriores alterius ſpinę nomine, ob candoris ſimilitudinem, Leucácantham.

Romani modò hac, modò illa appellatione indicarunt: quæ alterius erant alteri etiam tribuentes.

Naſo cerdè in Faſtis ſuis Græcam fidem ſecutus: Spinam albam Rhamnum dixit: ex re ipſa & altera in Græcis Rubi huius appellatione rem oſtendens. Locus non longè à principio, l. 6. eſt.

Naſo.

Sic fatus, ſpinam, qua triſtes pellere poſſet
A foribus noxas, hac erat alba, dedit,

Et paulò pòſt.

Protinus arbutea poſtes ter in ordine tangit
Fronde, ter arbutea limina fronde notat.

Item.

Virgáque Ianalis de ſpina fumitur alba.
Qua lumen thalamis parva feneſtra dabat.

Rhamnus, inquit, Lonic. Hebræis Atad Iudicum &c. & multitudinis numero facit Atadim: unde proculdubio deſluxit nomen in Dioſc. Matth. Ruellium aberraſſe putat, quòd Theophraſti teſtimonio, ea de Rhamni fructu tradiderit, quæ ſtatim Theoph. abſoluta Rhamni hiſtoria de Paliuro diſſecuit. Sed in eo neutiquam nobis erraſſe videtur Ruell. Nam uti dictum, Paliurus Theoph. eſt Rhamni 3. ſpecies Dioſcorid. & Paliurus eiuſdem.

Atarah.

Ruell. defenditur contra Matth. Amatum.

Amatus erroris inſimulat Dioſc. interpretes, qui in eo addunt Rhamnum appellari Leucacantham, vel Spinam cervalem. Sed paulò liberiùs pronuntiat Amatus: interpretes enim non addidere, ſed ita in Græcis codicibus ſcriptum invenerunt.

Idem Ruellium accuſat eiuſdem erroris, cuius modò diximus Matthiolum eum accuſare: Sed error non eſt: & in ſequentibus manifeſtè patebit, non ſine occaſione id Ruellium feciſſe.

Anguillara tertium Rhamnum apud Dioſc. adcitium eſſe putat. Et ſanè inſit Clul. ſcum Dioſc. eaſdem facultates ſuo Paliuro tribuat, quas Theoph. ſuo Paliuro, veriſimile eſt tertij Rhamni deſcriptionem, quæ apud Dioſc. extat, ad Paliuri eius hiſtoriam revocandam, pleráſque enim notas habet cum Theoph. Paliuro communes. At Dod. Verba, inquit, Dioſc. de Rhamno 3. à nonnullis doctis & quidẽ haud temerè, non ad Rhamni, ſed ad Paliuri deſcriptionẽ facere, iudicantur quæ mutila & imperfecta apud Dioſc. eſt. Nam Theoph. & ipſius Plinius, non videntur inter ſecundum & tertium, hoc eſt, inter album & nigrum, aliud, quàm coloris diſcrimen agnoviſſe. Quod ſi ita eſt, Paliurus tertia Rhamni ſpecies eſſe non poterit, qui pro Rhamno 3. à multis habitus fuit.

Annotat Hiſt. Lugd. Plinium inconſideratè duo Rhamnorum genera Ruborum generi aſcripſiſſe.

Gal. uti dictum, & eum ſecuti Paulus atque Aetius, velut de uno ſolùm genere, aut certè de una omnium facultate, loquuti ſunt.

Oribaſ. & Serapio Dioſcoridem ſecuti, tria quoque genera memorant. Paliuri mentio à neutro facta, ac ſi Rhamnorum hiſtoriæ involvatur, aut eorum genere contineatur.

Ipſa

Ad hanc ſectionem ſequitur ſectio ſecunda, quæ eſt de ſimilitudine figurarum.

SECTIO II. DE SIMILITUDINE FIGURARUM.

Figuræ ſimiles ſunt, quæ ſimilem habent figuram, & ſimilem habitudinem laterum, & angulorum.

Ad hanc ſectionem ſequitur ſectio tertia, quæ eſt de æqualitate figurarum.

SECTIO III. DE AEQUALITATE FIGURARUM.

Figuræ æquales ſunt, quæ ſimilem habent figuram, & æqualem habitudinem laterum, & angulorum.

nia visam. Nos verò Rhamnum Germinicum longè diversum censemus à Lycio Ghini mille Rhamno, cuius effigiem exhibet Matth. Descriptio quam idem in Epit. sua habet, fictitia est, nec facta ad plantam à Ghino missam, cuius tamen iconem adhuc retinet. Cur non ex ipso ramo descripsit, quem ille illum accepit? Sic & Rhamno suo secundo adpingit vel affingit baccas fortè nunquam à se visas, quem admodum & Gallica nomina quæ sunt Rhamni cathartici.

Diligenter etiam perpendenti Matth. scripta, facilè apparebit, ne eas quidem plantas de quib. scribit, ei probè fuisse cognitas, & aliquot etiam interse confudisse. Brassavolam taxat, quòd supra syrupum de Eupat. dixerit Leucacantham arbusculam esse sepibus conficiendis idoneam. Camer. apud Matth. in hist. Germ. ait diversas esse opiniones de Matth. Rhamnis: eius secundum, idem videri cum Oleastro Germanico Cordi: ex icone tamen non posse facilè colligi, propter spinas nimis aduncas. Hæc Camer. qui iconem habet cum aduncis spinis, quales non sunt in Matth. iconibus. Nos igitur dicimus iconem Rhamni 2. Matth. esse ex ramo Rhamni 1. eiusdem Matth. factam. C. Bauh. apud Matth. ait Rhamnum 2. Matth. multum similitudinis habere cum Rhamno Germ. nisi sit idem. Nos contrarium sentimus. Nec placet icon ab eo addita cum aduncis spinis. Eiusdem sententia est, Rhamnum 1. Dioscor. Rhamnum nigrum Theoph. & Rhamni 2. genus, sylvestrem nigrum Plin. esse. At Rhamnum 2. Dioscor. candidum Theoph. & candidiorem Plinio. Ambic noster Rhamnus albus Amati, quando apud Dioscor. ait, Rhamnum tam album quàm nigrum, & in Hispania, & Italia prosperè crescere animadverto, qui sepium ornamentum sunt, præsertim albus, cuius spinæ Oxyacanthæ sunt similes, folia verò crassa, pinguia, oblonga, Olivæ magnitudine. Quanquam, si Amato Rhamnus albus tam benè notus fuit, cur non plures quàm unam, descriptioni suæ inservit notas, repetens tantùm Dioscor. verba: cur etiam non differentiam inter utrunque docet in titulo etiam diversarum plantarum nomina confundens.

Brassav. taxat.

C. Bauh.

Amatus accusatur.

Imperitus Serpium Lacuna pro Rhamno 1. 2. & 3. proponit icones ex Matth. & valde notas ait, licet ipsi Matth. fuerint incognitæ, ut antè demonstratum. Gesn. Rhamnum 1. facit. Pena & Lob. in adv. Rhamnum 2. Monspelien. cum icone, in qua falsi Flores, addunt: Secunda species Matthioli minùs exquisitè respondere Dioscor. notis videbitur illis, qui Rhamni 2. speciem Monspelij, sepibus muniendis aptissimam, viderunt: nam tota planta alba & minoribus floribus, foliis Oleæ, sed candidioribus Iesamini pubet, at herbacei coloris: cortice ex viridipallescente. Monspelienses Ramnum 2. vocant. In obs. annotat Lob. Rhamnum 2. Monspel. dictum, esse Rhamnum 1. Dioscor. Clusio. Verùm non animadvertit Lob. Matthioli Rhamnum 1. eundem esse cum Monspelensi, & Matth. 2. esse ramos primi, quales planè observavimus & siccos habemus. Ergo non magis convenit Rhamnus 2. Matth. quàm Monspelensis, cum Dioscor. 2. quem à primo ipsemet Dioscor. solo colore distinguit.

Lacuna Serpium imperitus.

Lob. taxat.

Hist. Lugd. aliquot errores.

Hist. Lugd. ponit quatuor icones, quantum iudicamus, unius huius plantæ sub his titulis: 1° Rhamnus 1. Matth. 2° Rhamnus 2. Matth. 3° Rhamnus 3. Môsp. 4° Rhamnus 1. Clus. Rhamnum verò sive Oleastrum Germ. confundit cum Rhamno 1. Matth. Nec placet opinio C. Bauh. existimantis in suis animadv. in eandem. Historiam, iconem Rhamni 2. Dod. & Rhamni 2. Matth. duas icones esse unius plantæ: nos verò censemus, ut antè dictum & post dicetur, Rhamnum 2. Matth. eundem esse cum primo Dodonæi.

CÆSAL. Rhamnum quem putat candidum Theoph. & Dioscor. 2. & Plin. 1. describit, Fruticem virgas ferentem albas, foliis Oleæ pulpotis. Floribus specie Gelsemini ex purpura candicantibus, baccis parvis Oleæ figura: videturque nihil aliud, quàm hanc ipsam descripsisse.

Scribit RAVVOLF. in itin. circa Tripolim provenire satis copiosè Spinam cuius fit mentio lib. Iudicum, c. 9. & Psalm. Davidis 58. mensis dictam Hausek: Arab. Hasseg: Lat. Rhamnum. Alii Nausig, sive Nausegi Mauritanici dicti traducat. Ital. Rhamno & Marraca: Rhamno 1. *hale fende Olivari, disse & grassette*, &c. Hisp. Castil. Cambron, Portug. *Cambroes*, Germ. Steckdorn 1. Bohem. *Bodlak*.

Syno. Lingua.

Natales plures diximus in historiæ decursu. Nascitur etiam, ut Clus. refert, multis Hispaniæ, Lusitaniæ & Galliæ Narbonensis locis. Monspelij abundè observavimus circa urbem, nec non in Aquis mortuis & circa Florentiam. Monspelio allatus & in horto E. C. Monsp. consitus, egregiè radices egit, & iam aliquot annis duravit: sed hieme reponendus. Autumno nova succrescunt folia, interdum decidua. Floret Martio, Aprili atque Autumno.

Locus. Sator. Tempus.

Huius Rhamni prioris folia Salmanticæ & alijs quibusdã Castellæ locis, autore Clusio, cum turundis ex oleo & aceto edunt primis mensis: non nullam enim acrimoniam cum aciditate coniunctam habent, quæ sapori gratiam conciliat. Vires quas Rhamno veteres tribuunt antea proposuimus.

Vires & usus Cibus.

RHAMNI PRIMI SPECIES ALTERA Clus.

RHAMNI prioris alteram speciem observavit Clus. similem ferè primo, sed humiliorem & frequentioribus ramis fruticantem, minoribus foliis, & magis carnosis, salsóque gustu, superiore cãdidiorem, Floribus, eiusdem cum illo formæ; sed purpureo planè colore.

Descriptio

An de hac Bellon. l. 2. obs. c. 59. Arbusculam invenimus Rhamno alteri similem, secundùm littus maris Rubri, foliis admodum densis, saltis, albicantibus: ramis spinosis, sed spinis obtusis, ut in Rhamno Europeo.

Locus.

Vno tantùm loco inveniisse tradit idem Clus. iuxta Horivelam urbem, Orcelim veteribus dictam ad flumen Serabin, Segura vet. regni Valentini extremis limitibus.

RHAM Mo

Fig.

annalis, nonnunquam ad hominis procerit atem assurgens, cortice cinereo, ramis hirsutis, ex quibus furcati hinc inde oriuntur, per intervalla proferentes, & semper in rigidam spinam desinentes, quæ recta frutetis discrepat. Fructus est circa ramos copiosus, rotundus, cùm maturuit phœniceus, folliculo aut vesiculæ similis, succo lento pleno, acidi gustus, nec ingrati, cuius, omphacij vice, ad bonam condimenti usus esse possit. Hæc sanè descriptio satis apertè declarat hunc nostrum, quem tamen Historia malè eundem putat cum Rhamno 1. Matth.

Hist. Lugd. error

Eadem verò huius & aliam ponit descriptionem ex Pena, & iconem, titulo Rhamni 2. Dod. & primo Penæ.

Cæsalpino Bauhino in suis animadver. Rhamnus 2. Matthioli. & Rhamnus 2. Dodonæi videntur duæ figuræ unius plantæ, posterior tamen melior: nos contra existimamus, Rhamnum 2. Matth. diversum à Dod. secundo, ut ante dictum. Rhamnus Germanicus eidem C. Bauh. qui annotat semen esse ex rotunditate oblongatum, splendens, tunica foris fusca, intus candida, involutum includi. In aquosis ad Rhenum infra Hunningen Basilienses ludere: unam, latioribus esse foliis & longioribus baccis singulis vel binis stipiti annexis: aliam, foliis angustioribus & brevioribus, baccis multis velut conglobatis, quę & hieme frutici adhærent: quæ satis conspicua varietas est.

Bauh.

Varietas. Latifolia. Angustifolia.

Camer. Rhamnum 2. Matth. videri quidem Oleastrum Germ. Cordi scribit, verùm non posse ex figura Matth. cognosci, atque eò quòd spinę nimis curvæ sunt, dubitat an Matth. hanc intellexerit. Ideo meliorem figuram apponendam curavit. An Cæsalp. Rhamni 2. genus sine flore? quod dicit esse Theoph. Rhamnum nigrum, & Plinij 2. genus sylvestre nigrius, & Rhamni 1. genus Dioscoridis: neque describit: Rhamni 2. genus arborescit ramis rectis, silicis modo, cortice minùs candido, foliis angustioribus longior búsque [quàm Rhamnus Monsp.] non pulposis, veluti pulvisculo ferrugineo, infernè obsitis: iuxta folia folliculos quosdam tenues sine flore fert, Hordei figura & magnitudine, pulvisculo scintillante obsitos, colore ferrugineo: ij in maturitate parvæ Olivæ speciem gerunt, rubentes: succo intus croceo, tenui tunica incluso: maturantur hyeme: semen unicum continetur nigrum, aculeos rariores habet acutioréque, sed infirmiores. Peregrina hæc in Hetruria. Multa conveniunt cum nostra, quædam etiam cunctationem iniiciunt, quominus temerè affirmare audeamus. Indagabunt diligentiores.

Rhamni 2. genus sine flore Cæsalp.

Folliculi Flore carere.

Hactenus quoque nos latet, quónam sit referendum Rhamni genus illud, cuius meminit Ruell. l. 1. c. 123. Lubet itaque huc referre, donec melùs innotescat. Hæc eius sunt verba: Aliud Rhamni genus in afflatu maris nascens, quod putaverim Rhamni fastigijs annumerandum, fruticę nonnunquam arborescente, prælongis ramulis, qui rigidis armantur spinis, aculeis mucrone sævientibus, foliis, tam æmula facie Ligustrum exprimentibus, ut pro illis fallant, bacca, folliculari specie, verticillata, primùm candida, post maturitatem rubescente, foris flaccida, intus uliginosa, quam pastores pecorum pabulo decutiunt. Ausus est tamen Ryffius Ruellij hunc Rhamnum suo nomine proponere, cùm ait, Rhamni fastigijs genus 2. annumerandum in afflatu maris &c. quod morosior quis plagiarium diceret. Cæterùm, de quo hic agimus, Rhamnus Germ. Sandthorn/ weydendorn: quasi spinam arenariam, aut silicem spinosam dicas: Batavis Seedubesien/ id est, acini purgatrices, teste Lobelio, Galli Gratianopolitani vocant, *des arguusses.*

Rhamni spectans 2. Ruel.

Folia Ligustri.

Bacca Germanicæ.

Ryffius plagiarius.

Nascitur circa fluvios & amnes, solo lapidoso, arenosóque, copiosissima autem in Germania ad Lycum Vindelicæ amnem, & ad Danubium ab eiusdem Lyci ostio, usque ad Petreas fauces, per quas Danubius fluit, tribus millibus passuum supra Kelheymum oppidum sitas: Cord. In Hollandiæ ac potissimùm Flandriæ maritimis littoribus. Reperitur verò & alibi in convallibus, ac iuxta profluentes amnes. Dod. & Clus. Lob. ait Italiæ, Galliæ & Hollandiæ maritimis plurimis locis provenire: Zelandiæ, Lemnius. Circa Rhenum multis tractibus copiosè, potissimùm circa Basileam, Curiam: Genevæ ad Arar & Rhodanum loco valdè glareoso frequentissima. Provenit etiam in monte Baldo. In Alpibus Rhæticis, in valle Tellina propè Meyenfeld, & Drusiana propè Fedkirch, Campus D. Petri dicta, & plurimis alijs Helvetiæ locis, tàm montosis quàm convallibus. Scribit Io. Fabri. in cõvalle circa Curiam Rhętorum fuisse Rhamnum miræ magnitudinis: spinis arborescentem & magnitudine truncos adæquãtem. In Cl. D. Platteri horto in arborẽ excrevit & fructus tulit, qui tamen à nobis satus non provenit. Iamdudum etiam in horto Morb. cultus egregiè repit, nondum tamen fructum protulit. Allatus fuit Lugduno ubi, in prato Aine dicto, ad Rhodanum abundat. Hyemem fert. Floret Iunio: Post autumnum demum baccæ maturantur & subinde tota hærent hyeme.

Loci.

Tempus.

Adornantur in Belgio huius virgultis Coenacula ac triclinia ineunte autumno, quo baccæ luteo colore suffundi incipiunt, atque in multam hyemem spectaculo sunt, oculósque reficiunt, atque acido sapore nauseanti ac fastidioso palato gratificantur. Affatim salivam eliciunt, ac febricitantibus sitim compescunt, teste Lemnio, qui hanc Rhamni speciem Zelandis *Dutin besien*, dici ait.

Vires & usus.

Salivam movent.

Cordus tradit frondes eius in cubiculum proiectas, mures allicere, præsertim siccatas. Notat Hist. Lugd. succi usum omphacij vice ad ciborum condimenta esse posse: aliud tamen nomen Belgicum suprascriptum Lobelij insinuare videtur. Scribit fatè Camer. in epit. Matth. acinos purgatricem habere facultatem à quibusdam affirmari. Addit tamen parari exin. Rob. quod vehementer acidum sit, & attenuans & incidens, ut Berberis fere, commendarique ad Dysenteriam. Hunc nodum solvant experti: si tamen purgant, ut scribit ille, Tamarindorum ferè in modum id præstare quis coniectare possit.

Purgat. Rob.

Dysenteria.

RHAM-

RHAMNVS III. CLVS.

Cap. XIII.

Descriptio

RHAMNVS tertius dictus Cluſio fruticoſus eſt frequẽtibus ramis, Spini magnitudine, cortice nigro tectis, & ſpinis longis armatis. Folia ex quibuſdam tuberculis, ut in priore, multa ſimul enaſcuntur, oblonga & angusta, carnoſa, colore viridi, guſtu adſtringente, & Rhabarbari ſaporem ſatis referente, ſemper virentia. Flos veris initio parvus, iuxta folia plurimus, & confertim naſcens, colore herbaceo.

Cortex.

Folia.

Flores.

Æſtate nigrum fructum fert, Pruno ſylv. ſimilem, rotundum, acerbum. Hiſp. *Spino negro* dicitur. Hic fortè eſt, inquit Cluſ. quem Bellon. in Creta inveniri ait, fructu nigro. Ad nos eius fructus ex Hiſpaniis poſtea miſſus eſt Lycij nomine, & in fruticem excrevit. Fortaſſan ad Rhamnum nigrum Theoph. referri poſſet. Hæc Cluſ. Bellon. verò, l. 2. obſ. c. 76. dicit in itinere inter Cairum & Hieroſolymam Rhamni ſpeciem ſe obſervaſſe ſemine rubro, differentẽ à Græco, cui niger. Ingenuè fatemur, nos nec Cluſiũ, nec Bell. hac in parte intelligere. Lycium Hiſp. inquit. Lob. Spinę Burgundicæ aut Phillyreæ anguſtifoliæ non ita abſimilem perelegantem fruticellum, foliis tamen multò anguſtioribus & ramulis exilioribus ſtudiosè alunt in Belgio, &c. Extrema infeſta ſpiculis virgulta: folia Thymeleæ Monſpelliens. exiliora, atrovirentia, guſtanti adſtringentia. Apud Belgas nullum fructum edit. Et mox ſupra figuram ex Cluſ. appoſitam. Rhamnus primæ ſpeciei tertius, & fortè Rhamnus niger Theoph. apud Cluſ. Hiſp. Spino negro. Non diverſum opinor à Lycio Hiſpanico Belgij nuper inquilino facto. In append. aliam figuram habet eiuſdem Lycij Hiſp. nomine. In iconibus Plant. Lobelianis duæ ponuntur figuræ: uni titulus Lycium Hiſp. alteri Rhamnus primæ ſpeciei tertius. Fortè Lob. duas deſcriptiones & figuras unius plantæ, licet diverſæ videantur figuræ, ponit. Cluſ. ſanè unius tantùm plantæ ex ſuis Lycij nomine donatis, in Belgio provenire tradit, non duas. Rhamnus 3. Dod. Hiſt. Lugd. ſcribit pinxiſſe Lob. Lycium Hiſpanicum, quod Cluſ. deſcripſit his ferè verbis: frutex eſt ſpinoſus, folia Myrti Tarentinæ vel Buxi. Figura quam Lugd. ponit priore loco eſt Cluſij: altera ex appendice Lob. pro Lycio Hiſp. quæ non habet folia Myrti, ſed longa. Quin ipſe quoque Lobel. folia Thymeleæ habere ſcribit.

Frucțus.

Ide Rhamnus niger Theoph.

Lycium Hiſpanicum.

Rhamn. 3.

Hiſt. Lugd. aut.

Frequentem Granatenſi & Murciano regnis, locis incultis inter alios frutices invenit Cluſ. cui in Belgio ſata provenit.

Locus.

Fructus decocto, eodem teſte, membra relaxata & diſſoluta, atque etiam podagræ dolores utiliter foveri incolæ referebant.

Vſus.

RHAMNVS SIVE PALIVRVS folio Iujubino.

Cap. XIV.

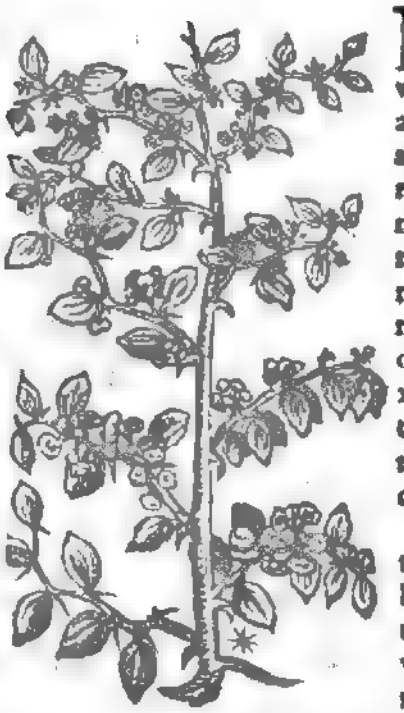

Descriptio

NON ſemper humilis eſt, verùm interdum adeò excreſcit, ut arboris tueri nomen poſſit, materie perquàm dura, virgas emittit rectas, & ab his ramos patulos, deorſum inflexos, ſubrubentes, quos tenues, rigidæ & mordaces armant ſpinæ.

Folia

Folia Iuiubinis tàm ſimilia ut nihil ſuprà, quibus tamen nonnihil videntur minora, nec ita profundè per oras crenata, ſed minimùm, ac interdum ferè nihil: cæteroqui Iuiubini folij nervos tres ſecundum longitudinem decurrentes poſſident. Iuxta quæ flores emicant parvi, ſtellati: orbiculati: Succreſcunt Fructus, lati, per margines membranei, compreſſi, prominente utrinque umbone lignoſo, cuius medio pediculus inſeritur, qui diſtracti, in geminis vel ternis loculis totidem oſtendunt ſemina, lubrico lævore & colore ſeminum Lini, ſed rotundiora, toroſiora, pulpa dulci, coloris ferè porracei. Fructus, [ut deſcribit Cæſalp.] depreſſus ex tenui pediculo pendet, pulpa quadam fungoſa circumducta, oſſiculo intus duro, intra quem tria ſeminis cõceptacula ſingulis ſeminibus donata, quæ in ſuis alveolis tinnabuli modo ſonant. Facilè autem nobis perſuademus Theophraſti Paliurum eſſe hanc plantam de qua, l. 3. hiſt. cap. 17. & Paliurum noſtratem Græcum ab eodem vocari, l. 4. hiſtor. c. 4. Denique eandem hanc à Dioſc. uno capite dici Rhamnum 3. alio verò Paliurum, quorum omnium verba poſuimus antè, in genere de Rhamno tradentes. Dioſcoridem [inquit Guiland.] de iiſdem plantis in diverſis locis pertractaſſe ſub diverſis nominibus, apertiſſimum: ignorantémne, an abundandè diligentem neſcio, exemplo ſit Rhamnus 3. Idem & Virgil. dictus Eclog. 5.

Flores. Fructus.

Semen.

Paliurus Theoph.

Paliurus Græcus. Rhamnus 3. Dioſc.

Paliurus Dioſc. & Gal.

Dioſc. aut. Seruij lap. ſus. Theſ. ling. Lat. error.

Cardnus, & ſpinis, ſurgit Paliurus acutis.

Supra quem locum apparet Servij lapſus, qui Paliurum ait herbam eſſe aſperrimam & ſpinoſam, ut rectè quidem notat Theſ. ling. Lat. ipſe tamen, in alium ſimilem incurrit, cùm ait, Paliurum herbæ nomen eſſe Galeno, l. 8. c. 33. ſimpl. quod falſum. Nam nec herbam ibi dicit, nec fruticem, etſi, revera, frutex ſit arboreſcens. Eundem Paliurum intelligit Columel. l. 11. c. 3. ubi docet rationem parandæ vivæ ſepis, ubi inter vaſtas ſpinas recenſet cum Rubo & Cynoſbato. Et Paliurum acutis ſpinis vocat, l. 10. & ab hortis cultis exterminat.

Nec manibus miti Ferulæ, nec cruribus æquæ
Terga Rubi, ſpiniſque ferax Paliurus acutis.

In S. Scriptura non magnus honor ſit huic frutici,

quandoquidem cum impiis conferatur, ut suprà ex regio Psalt. retulimus, atque etiam, ut notat D. Hier. in Micheam, c. 7. Qui optimus in eis est, quasi Paliur⁹ & qui rectus quasi spina in sepe, &. quasi Paliurus pungens & retinens: vulnerans, appropinquantē sibi adunco dente cōprehendens, &c.

Cordus Paliurum ait vulgò non cognosci, nec quicquam pro eo exhibet. Rhamni autem duas species agnoscit, candidum & nigrum, utrunque Theophrasti, ut ille ait, à se aliquoties visum: qui tamen non in Germania nati sint, sed ex Italia & Gallia allati. Et addit: fructus candidæ candidus: nigræ niger: quemadmodum & folium, quod oblongum parvúmque est: Fructui orbiculata est figura, isque in medio turget, in margine verò tenuior est & veluti foliaceus, in summo verò, verticillo, quo, cum pondere fusis infixo, utuntur mulieres, similis est, non tamen perforatus. Dioscor. & tertium Rhamnum recenset, cuius semen in quibusdam Dioscor. exempl. spondylo, in *Dioscor. 4. simil.* in quibusdam etiam Asphodelo comparatur diversis naturà plantis nos sphondylo, hoc est, verticillo, similem esse iam ostendimus: quare non Asphodelo, sed spondylo legendum censemus. Idem in sylva obs. Rhamni, inquit, nigri fructus niger est, verticilli figura, orbiculatus, in medio elatus: Rhamni candidi fructus prædicto similis est figura, sed colore candidus. Hæc Cordus. Vt autem verum fateamur, nondum bene eum percipimus: videtur enim Rhamnum 3. Dioscor non distinguere à primo & secundo eiusdem. Fructus alioqui ab eo descriptus optimè quadrat huic nostro. Nam quę de folio dicit, parvi momenti sunt, nec quicquam certi inde colligas quod intelligat. Huius nostri sanè folium nec candidum nec nigrum rectè dixeris.

Anguil. opin. Peculiarem opinionem habet Anguil. nimirum suspicatur, alteram Rhamni speciem adiectam Dioscoridi, ut aliæ multæ plantæ spuriæ. Occasio suspicionis est, quòd sibi contradicat Dioscor. in descriptione huius fructus, cùm dicit: fructum edit latum, candidum, tenuem veluti folliculum, hastulæ regiæ simulem. Quippe fructus Rhamni 3. qui ostenditur, etsi latus sit, hoc est compressus, non ideo similis est fructui hastulæ regiæ, [Asphodelo] qui rotundus est vel orbicularis, non compressus. Præterea spinæ eius non sunt debiles, ut vult Dioscor. Deinde Theoph. de duobus tantùm Rhamnis loquitur foliis non deciduis: qualis Paliurus non est. Adde, duas primas Rhamni Dioscor. species semper virere: tertiam verò non item, quæ, ut ex Theoph. verbis colligo, nihil est aliud quàm eiusdem Paliurus, admodum vulgaris Italiæ, sicut & Græciæ: Nascitur etiam hæc planta omnis generis locis, tàm siccis quàm aquaticis, frutex valdè spinosus, cuius folia similia Iuiubis nostris sylvestribus, nisi quòd latiora & rotundiora, & circa petiolum colore magis fusco. *Descriptio Angui.* Plures emittit ramos altitudine quatuor aut quinque cubitorum, in multa brachia diuisos: suntque cùm ipsi rami, tùm spinæ coloris Castaneæ. *Spina gemina.* Spinæ semper geminæ, una recta, altera aduncа, rectà ut plurimùm supra incurvam locatà, ad figuram harpagonis. Fructus rotundi, compressi, in medio nonnihil extuberantes, qui sphondylo figura similes, conferti ramulis adhærent, colore primò inter viridem & & album medio: fuliginoso verò si reliccati fuerint: Horum quilibet tria aut quatuor semina continet, substantia pinguí ut Lini. Ita ut appareat hunc fruticem nihil aliud esse quàm Paliurum Theoph. ac Dioscor. Nostro tempore vocatur ad huc in multis Græciæ locis nomine aliquantulum corrupto Paliru. Paliurus Græcis, inquit, Bellonius vulgò nunc Apaliura dicitur, quem multi existimant Rhamnum 3. Iam inaudiendus Matth. *Apaliura*

Rhamni genus, quod nigrum est (ut etiam Dioscor. inquit) quinùm fermè cubitorum altitudine attollitur, infirmioribus aculeis: fructu tenui, folliculari specie, rotundo, verticillo non absimili. In cpit. addit, in eius medio ósficulum concludi, in quo parvus nucleus: ut & aculeos aliquos longos rectósque, nónullos verò, ut Rubi, incurvos: falli verò eos qui putāt Rhamnū 3. esse Dioscor. Paliurū, sed adhuc magis cæcutire, qui eundē esse Dioscor. adulterinū cōtendunt. Præterea dicitur eidem Rhamnus 3. Ital. *Marruca vera.* In postr. com. Flores & tribuit muscosos, subcroceos, fructum candidum, in eius medio nucleum durum ac rotundum, ciceris ferè magnitudine, & in eo semen lentis instar compressum, rubro cortice, alba intus medulla: asserit præterea legendum esse apud Dioscor. iuxta antiquum Codicem & Oribas. σφονδύλῳ, additque Paliurum Theoph. semen proferre ἐν λοβῷ, id est in siliqua prælonga, Fabę instar, ut ille reddit. Græcis λοβὸν longam vel oblongam siliquam in plantis designare Suida & Phavorino testibus: imò ipsum quoque Theoph. manifestum testem esse ait eius significationis, qui l. 3. c. 11. de Acere scribens inter alia dicat: Paliuri fructum sive folliculum oblongum esse, &c. Obstare præterea, ne tertium Rhamni genus, Paliurus esse possit, ipsum quoque semen, quòd non ἐν λοβῷ, sed in duro ac rotundo concludatur ossiculo, in ipsius verticis centro latescente, fungosa quadam siliqua exteriùs obducto, triplici intus cauitate diviso, ubi semen ipsum se contineat ac latitet, Lentis instar compressum, rufa, ac levi cuticula contectum, alba dulcique intus medulla, non autem fuliginosum ac pingue, ut de Paliuri semine scribit Dioscor. *Rhamn. 3. Marruca vera.*

Verùm hæ rationes Matthioli non sufficiunt ad demonstrandum Rhamnum 3. non esse idem cum Paliuro. Inaniter etiam se torquet, dum λοβὸν contendit non aliud significare, quàm oblongam siliquam. λοβὸς enim & pro Hepatis extrema parte, & pro aurisima & carnosa parte, quam Graeca Fibram vocat, & pro phaselo à Galeno de facultatibus aliment. l. 1. c. 28. Et pro vasculo, in quo semina vel fructus reponunt agricolæ, & pro summis rebus omnibus ab Hesych. & Suida sumitur: quamvis frequentissimè de siliqua vel folliculo, quo semen veluti vagina clauditur, dicatur, ut sæpe apud Theophrastum. Quod autem adducit Theophrastum, id non bona fide facit: non enim simpliciter dicit Theoph. ἐν λοβῷ sed λοβῷ τινι quasi insinuare velit peculiarem esse vasculi modum, nec quicquam addit quod longitudinē ostendat. Deinde, quomodo terna aut quaterna semina parva facient siliquam prælongā Fabæ instar? Locus etiam quem citat ex Theoph. de Acere, ita habet. Τὸν δὲ καρπὸν ὁ λέπυρον περιέχει [legēdū videtur περιμηκη] περίμηκον διὰ τὸ πολύσπερμον, πολὺ περιμήκεστερον: qui planè nihil pro eo facit. Nam si Aceris fructus nō sit admod. longus & tamen oblongior quàm Paliuri, sequitur sanè non esse prælongam siliquam Paliuri, ut vult Matth. Sic ex, cur semen, alba dulcique medulla, λοβὸν esse neget, nullam rationem videmus: Sanè & eiusmodi seminibus etiam Oleum elici solet. Eccur etiam non dicatur λιγυρῶδες, fuliginosum? ut vertunt viri extra controversiam doctissimi, Hermol. Marcel. Ruel. & Cornar. intelligentes, uti putamus, de colore, à quo non adeò dissidet rufus, qualem Rhamni semen habere *Matth. opinionem reprimitur. λοβὸς. Dioscor. illustr.*

[illegible] [illegible] [illegible] [

Solera. Alui fluxus. Sistens corpori. Lenitas. Plin. illustr.

nois. In vino potæ alvum sistunt. Radix decocta & illita, extrahit infixa corpori. Vtilissima est & luxatis, tumoribúsque.

Videtur autem Plin. duas plantas confundere. Nam vires quas primo loco ponit pro Paluro, respondent viribus à Dioscor. etiam Paliuro adscriptis. Verùm si Paliurus Dioscor. & Theoph. [quod existimamus,] idem sunt, baccæ non conveniunt Paliuro primo: à Theoph. enim ea attribuuntur Paliuro Libyco, ut ex præcedentibus apparet.

Dod. intelligit per Zuram Plin. Rhamnum vel Paliurum folio Iuiubino, de quo ante. De Connaro & Paliuro Athen. vid. lib. 14. c. 20. ubi diversæ autorum de iis sententiæ. De Connaris, inquit, priùs apud Alexandrinos vocatis verba faciam, ac de Paliuris. Meminit de iis Agathocles Cyzicenus, his verbis libro historiarum patriæ tertio: Cùm in sepulchrum fulmen irruisset, arbuscula [alij legunt arbor] ex tumulo pullulavit quam illi Connarum nominant. Est autem planta Vlmi Piceæque magnitudine, nihilque minor [nonnulli legunt, magnitudine quidem parva illa est, pino aut ulmo magnitudine pariunde, nec immerito sic super hunc locum exclamat Dalechamp. Quid hoc est dicere? Pinus sanè & Vlmus proceræ sunt arbores, ita veteres interdum laudent nostram diligentiam. Et Clusius, se hunc locum non intelligere dixit) Truncos habet frequentes & oblongos, spinásque paulùm prominentes: folium est tenerum ac viride Phyeque simillimum. Fructum bis quotannis producit, Vere lilicet & Autumno, qui dulcis est omnino, & olivæ oleastrique fructui similis, carnem, osque illi simile habet, & differt succi voluptate, cuius fructus etiam viridis comeditur. Vbi verò siccatus fuerit, farinas conficiunt ex eo, quas calcant, ac non pinsunt: neque aqua irrigant. Paliuri ramum dixit Euripides in Cyclope. Theopompus lib. Philippic. 21. mentionem facit de iis, & Diphilus Siphnius medicus in libro de iis, quæ ab ægrotantibus & sanis sunt comedenda. Considerent igitur periti an de Iuiubis hoc loco scribat Athen. Lubet & ex eodem propter magnam similitudinem proponere quæ de Loto Polybij tradit: Quæ [inquit] de Loto scripsit Herod. eadem refert Polybius Megalopolytanus, oculatus testis l. 12. hist. his verbis: Est autem Lotus arbor minimè procera, aspera, aculeata, folio Rhamni [Ilicis, Theoph.] paulò latiore & crassiore: fructu per initia colore & magnitudine simili perfectis baccis Myrti, dum augescit, coloris phœnicei, dulces [Fabæ, Theoph. de Loto à Dioscor. hæc inaudienda sunt. Secundæ Loti Theoph. quæ περὶ μεσὰ τὸ κάρυον ἔχει, id est, fructum habet inclusum nucis putamine, Herod. l. 4. fructum verissimè & appositissimè tradit esse lentisco similem, Dal.] magnitudine, rotundo, nucleo admodum pusillo. Maturus is colligitur, & cum alica contusus ad servorum famulorúmq; cibum in vasa concalcatus, adstipatur: ingenuorum autem eduliis, detracto nucleo eodem modo reponitur, ac pro cibo est, gustu caricis & Palmulis non dissimilis odore tamen suaviori. Fit & ex eo vinum, in aqua macerato, & trito, saporis grati, & iucundi, qualis est optimi mulsi. Merum id, & sine aqua, bibunt, sed ultra decimum diem non perdurat. Quamobrem paulatim ad usum brevis temporis conficiunt. Fit & acetum ex eo. Hactenus Athen.

Ruell. & Matth. volunt Connarum Athen. esse Paliurum: id negat Solerius, & vult apud eundem pro Philycæ legendum Philyræ: Paliurum Libycam Theoph. eandem esse censet cum Loto Libyca Polybij. Paliuri species incognitas, omnia eiusdem genera semen in siliquis ferre falsò Matth. asserere ex Theoph.

Paliurus. Arbuscula. Pal. arum. Iuiuba. Lotus Libyca Polyb. Folium. Connarus Athen. Vinum.

Plutarchus autor est, in Coccygio monte Paliurum arborem haberi, cui si vel bestia vel avis, aut aliud animal volucre fidat, velut invisceatum cohæsebit, præter Cuculum. Huic enim soli parcit: & ne scripto derogetur fides Ctesiphonta citat in testem, libro arboribus dicato. *Observatio.*

Ichthyophagi, ut annotat Hermol. piscium carnes semine Paliuri conditas inveterant.

Troglodytę succo Paliuri pro vino utuntur vulgò. Nam proceres florem quendam expimunt, cuius liquor nostrati musto similis aspicitur. *Succus Paliuri pro vino.*

De Paliuro apud varias nationes, inquit Ruell. discrepant historiæ, quæ facie multùm dissimili, ut apud se nascitur, ostendant. Interomnes tamen convenit, eam vivis hortorum sepibus dictatam, quod suis minacibus aculeis noxium pecus abigat. At nos vix concedendum hoc putamus Ruellio. Præterea, quem putat Paliurum, non est Paliurus, ut dicetur in Spino alba. Sic & Matth. Adeò inter se, inquit, in quibusdam historiis discrepant scriptores, ut persepè eorum mentes maximè perturbent, qui rerum veritatem indagare studeant. Id autem discriminis nimirum evenit de Paliuro. Nam quæ huiusce stirpis à Dioscoride traditur historia, omnino differt ab ea, quam diversis generibus protulit Theoph. Hæc autem non convenit cum ea, quam memoriæ prodidit Agathocles: neque huic illa correspondet, cuius Plutarch. est autor, & hæc à prædictis omnibus dissentire videtur. Paucis eius historiam perstrinxit Dioscor. Quod nobis est impedimento, quominus verum Paliurum de qua ipse intellexit, cognoscere valeamus. Theoph. quoque plura Paliuri sunt genera. Quare cùm de Paliuro tot ac diversæ ferantur sententiæ & habeantur historiæ, facilè, inquit, Matth. crediderim, Paliurum esse nomen ad nationum placita variis ac diversis aculeatis stirpibus impositum: etsi Iosephus Salandius medicus apprimè doctus, & in stirpium historia non imperitus, dum Venetia classe in Græciam traiecisset, Dioscoridem Paliurum se vidisse pro certo affirmaverit, semine fuliginoso & pingui: atque mihi proprium adhuc nomen retinere. Hæc ille. *Matth. de Paliuro. Paliurus Dioscor.*

Bellonius scribit Paliurum Agathoclis descriptum à Theoph. provenire circa Sues in planitie Arabiæ desertæ. Quæ verò sit hæc Paliurus nondum nobis constat: existimassemus Nabcam, de qua mox, nisi ipse Bellonius separasset. Cordus apud Dioscor. scribit variam esse apud autores Paliuri historiam, & inconstanta varietate quicquam indicare temerarium fore: autores duplicem tradere, alteram arborescentem, alteram humiliorem. Quidam nihilominus temerarius apud Cordum annotat esse *Klein Stachel Vvicken*, foliis Vitię similibus. Nos intelligimus Tribulum terrestrem, exiguam herbulam, humi repentem. I nunc & Paliurum dicito. Nos verò ex prædictis satis patêrè arbitramur, plantam quam antea vocavimus Rhamnum, sive Paliurum Iuiubinum, non malè ad Paliurum veterum reduci posse. Paliurum alios existimasse Iuiubam sylvam & sylvestrem postea demonstrabitur. Notatur etiam alia Nabca dicta folio Rhamni vel Iuiubæ, esse Paliurus Athenæi, de qua paulò post. Quidam existimarunt Paliurum Theoph. fructu Cedri esse. Grossulariam spinosam, ut vocant, de qua Vva crispa. Lycium Gallicum quidam vocant Paliurum. *Paliurus Agathoclis. Paliurus duplex. Arborescens. Humilior. Indicium autoris. Aequivoca Iuiuba sat. & sylv. Nabca. Grossularia spinosa. Lycium Gallicum.*

Iiurum peregrinum 2. de quo poſtea. Agriſolium malè aliquibus pro Paliuro habitum fuit. Spinus albus ſive Oxyacantha Matth. non eſt Paliurus, ut quidam volunt. Meſpilus Aronia dicitur Rudbeckio Paliurus Africana, de qua egimus, l. 1. Paliuri etiam nomen videtur attributum Rhamno ſive Oleaſtro Germanico, de quo antè. Acaciam putat Ruell. Paliuri Theoph. quoddam genus. Iomarinus an ſit Paliurus dubitat Ruell. de quo inter Geniſtellas ſub Nepa.

Agriſolium Oxiacantha Matth. Meſpilus Aronia. Oleaſter Germ. Acacia. Iomarinus.

NABCA FOLIO RHAMNI vel Iujubæ.

CAP. XVI.

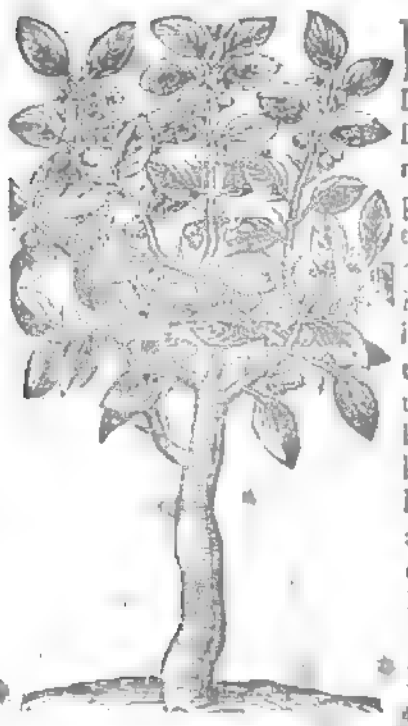

Deſcriptio

Oenophia. Folia.

Spinæ. Flores.

Fructus.

Officulum.

Arbor.

Oenophia.

Sapor.

Paliurus. Theoph. ſive Ziziphus ruſtica.

EX Creta ab inſigni medico & Botanico Honor. Bello miſſi rami, nomine Oenophiæ, quibus Cortex albus, folia qualia Iuiubis vel Rhamno 3. qui aliis Paliurus dicitur, trinerviis tantillùm crenatis cum brevibus pediculis, & iuxta ſingulos Spinæ tenues, albæ. Floſculi racemoſi ſimiles jubinis.

Fructum verò Napecæ & Nabcæ nomine ex Italia attulit I. Henr. Cherlerus. Is Prunum Cereum autumnale æquat, cortice rufo intectus, cui & caro ſubeſt concolor, ſaporis grati, aciduli: huic verò & officulum immergitur nucleatum.

Biferam arborem eſſe adnotat Alpinus, Loti magnitudine, Acaciæ inſtar Spinoſam, foliis Iujubæ proximis, latioribus: floribus quoque qui Iuiubæ floribus planè ſint ſimiles, albis, parvis. Bello ait, Oenophiæ ſeu Napecæ arbores ad Pyri noſtræ magnitudinem exſurgere: fructu, Pomo ſylveſtri adeò conſimili, ut pro altero alterum quis ſumpſerit, dulci, cum acore grato & ſuavi, nucleo intus, qualis eſt Olivæ.

Lubet & eiuſdem Hon. Belli deſcriptionem ex citatione Cluſ. adſcribere. Arbor eſt, inquit, Pyri mediocris altitudine, cuius caudicem & ramos tegit cortex exalbidus, ad cineraceum tendens: ramus folia Paliuri Theophr. ſeu Ziziphi ruſticæ foliorum ſunt æmula, binas uncias longa, innamœna, tribus nervis à petiolo ſecundum longitudinem excurrentibus præditi, ſuperna parte ſatura viriditate nitentia, inferna ad cineraceum aliquantulum tendentia, quæ ramos alternis inordinata ambiunt: ad quorum exortum multi naſcuntur floſculi albi, floſculorum Oleæ inſtar peculiaribus longis petiolis ſinguli nitentes. Fructus ſuccedit, parvo Malo valdè ſimilis, magnitudine ut plurimùm Ceraſi, interdum tamen, Nucem Iuglandem etiam æquante, ſuavis guſtus, officulum in ſe continens Olivæ inſtar. Bifera autem eſt: nam & novo Vere & Autumno ſingulis annis fructum profert. Vernalis tamen plerunque ad frugem non pervenit, ob imbrium copiam, & à vermibus corrumpitur.

Tempus.

Duo eius genera, eodem teſte: Spinoſum unum, alterum Spinis carens. Spinoſum ab Alpino deſcribitur, qui Connarum Athen. (& rectè) eſſe censet, licet icon ipsius, arborem non rectè exprimat. Spinis carens in Aegypto, Syriáque provenit: Naſcitur & in Creta, in urbe Rhetimo, è Syria allatum, quod non noverat Alpinus, quemadmodum neque Hon. Bellus Spinoſum. Quare diu fuit in ea ſententia, ut non Connarus Athen. eſſet hæc arbor, ſed potiùs Polybij Lotus Lybica, ab ipſo Athen. eod. lib. paulò pòſt deſcripta, cuius verba antea citavimus, præſertim cùm videret arborem Spinis carere, hancque ſuam ſententiam Alpino ſignificavit, à quo Oenophiæ ramum ſpinoſum acceperat, quem, demptis ſpinis, eundem fuiſſe cum Napecâ à ſe deſcripta dicit Bellus teſtatur. Ramos nos pulchros vidimus apud C. L. D. C. Bauh. & Iac. Zuingerum inter alias plures exoticas. D. Rauvolff quoque aliquando ad nos miſit fructus hoc titulo Iujubarum alia ſpecies in Paleſtina frequens: ſed hic fructus rotundus eſt, non longus, ut Iuiubæ vulgares. Alpinus quoque teſtatur bis in anno florere ac fructum ferre, ſed Vere non perfectè maturam, at computreſcere priùs quàm matuueſcat. At Autumno perfectiſſimum ac optimum evadere. Provenit Oenophia ſeu Nabca, inquit, Bellon. frequens in Aegypto, Syria & Armenia, qua Græcia totaque Europa caret. Secundum eundem, omni tempore viret, quod tamen Hon. Bellus tantùm in Aegypto & Syria naſcente, verum eſſe ait: in Cretam verò tranſlata, falſum, teſte experientia. Porrò utriúſque prædictarum arborum, tàm ſpinoſæ quàm non ſpinoſæ, hiſtoria eſt apud Serap. ſub nomine Sadar, eodem cenſente, nec repugnante Alpino, ſed more ſuo cum Loto Dioſc. (à qua valdè differt) confundit. Is Sadar duas facit ſpecies, una eſt Afri, & alia eſt Ad hal: ſed Afri non habet ſpinas acutas; utriúſque autem ſpeciei folia ſunt lata & rotunda: ſed Nabach & Ad hal fructus ſũt parvi, præſertim in huius provinciæ cæteris, & in regum menſas veniunt, quia dulcedine omnibus aliis præſtant, ſicut & odore, nam & aromaticam ſuavitatem in ore relinquunt, eandémque indumentis conciliant iuxta ea poſitis, ſicut alia aromata. Reliquà quæ de Nabach [hoc eſt Loto] habet ex diverſis autoribus, cap. de Loto recitata ſunt.

Differentiæ. Spinoſa. Spinis carens.

Connarus Athen.

Locus.

Iuiubarum ſpecies.

Sadar Serap. cap. Serap. reprob.

Sadar duæ ſpeciæ.

An Lybica Paliurus Theoph. Item an Paliurus & Afrorum Zura Plin. Item an Athen. Connarum Agathocli, qui & idem etiam Paliurum appellare videtur? Verba eorum, quòd adhuc dubij ſimus, antè adduximus, cùm de Paliuro ex Veterum placitis traderemus. Interim certiora perquirent poſteri.

An Paliurus Veterib. & Connarus Agathoclis.

Bellon. vult eſſe Oenophiam Græcorum, à qua Paliurum Agathoclis apertè diſtinguit, lib. 3. obſ. cap. 54. Conſiderandum an hiſtoria Loti Polybij apud Athen. quam antea ſub Paliuro Connaro ſubiecimus huc referri poſſit.

Oenophia Græcorum. An Lotus Polybij.

Nabcam, dicit Alpinus, olim Aegyptiis idem fuisse cum Paliuro & Connaro Theophrasti: tamen Connari fructum non videri omninò similem Nabcæ fructui ac ossi: séque etiam nusquam in Aegypto ex siccatis illis fructibus farinam fieri animadvertisse.

P. Martyr de rebus Oceani & noui orbis: Poma inquit illa, ut Præcocia Pruna, quæ olfacta parva etiam & rubella, arbitror ego eius generis, qualia ipso comedi Aprili mense in Aegypti Alexandria: quorum arborem Iudæi indigenæ periti legis Mosex, Cedrum Libani asseverant, ea sunt esui apta: dulcedinem leni quadam acrimonia mixtam habent, uti in Sorbis videmus. Loco Persicorum & Cerasorum, atque huiusmodi aliarum arborum incolæ in hortis arborem hanc plantant, & diligenti cura nutriunt, cùm peregrina sit. Ea est Zizyphæ arbori & altitudine & trunco etiam simillima. Et Rauvolff. Iuiubam albam vocat, Weissenbrustberlinbaum / quàm se vidisse ait inter Rama & Ioppe: primúmque existimasse, esse Paliurum nostrum, tertium genus Rhamni, ac tandem agnouisse errorem, similem, tamen esse Paliuro 2. cuius Theoph. meminit, l. 4. cap. 4. In Syria teste Bello, Nep seu Nap vocatur: ac in Creta proprio nomine caret.

Cedrus Libani.

Iuiuba alba.

Nep Nap Syrm.

Vires & usus.

Horum fructuum temperies, si Serapioni credimus id de Sadar suo ex diversis scribenti, est frigida & sicca in primo gradu: perfectè maturi aliquam habent humiditatem: sunt omnes astringentes, ante maturationem, quorum usus frequens est ad stomachi aluique relaxationem firmandam: ad quæ mala succum etiam ex ipsis immaturis expressum familiariter tum per os sumptum, tum clysteribus iniectum usurpant Aegyptij, teste Alpino. Ex iisdem quoque fructibus siccis in aqua maceratis fit infusio utilis ad intestinorum relaxationem & ulcera. Sed maturorum siccatorum decoctum aut infusio familiarissima est ad omnes pestiferas febres. Aiunt enim hos fructus miram aduersus venenosas qualitates & putredinem, efficaciam habere, córque strenuè roborare. Succus item perfectè maturorum optimus est ad purgandam bilem è ventriculo, & primis venarum ductibus. In omnibus etiam putridis febribus, infusione ex ipsis parata, libenter ad sedandum calorem utuntur. Esui summè iucundi exitunt hi fructus, præcipuéque maturi: tamen parum nutriunt, faciléque, ut Cerasa, in stomacho corrumpuntur, si immoderatè ipsorum esui indulgeatur, stomachúsque offenditur. Apud primates tamen Aegyptios ac Turcas in deliciis sunt, & magno in prætio habentur.

Stomachi & alui relaxatio.

Vlcera intestinorum.

Febres pestiferæ.

Cardiacis. Purgat bilem Febres putridas.

Cibus. Nota.

ZIZIPHA SATIVA ET SYLVEST.

CAP. XVII.

Descriptio

QVÆ in officinis notas Iujubas fert, arbor est domestica, sed in fruticem spinosum facilè degenerans, teste Cæsalp. alioqui satis magna, stipite recto, in ramos plures brachiato, quibus in tenuibus surculis quasi pediculis adnascuntur alternatim folia, unciam aut sesunciam longa, semunciam aut unciam ferè lata, in obtusum mucronem desinentia, splendido virore nitida, tribus secundum longitudinem decurrentibus nervis, per ambitum serrata: ad quorum ortum rami spinis horridi, aliis aduncis brevioribus, aliis rectis longioribus: (sed cùm senescit aculeis carere, inquit, Cæsalp.) eodémque loci flores, plures ferè simul emicant, pediculis brevissimis, ut ferè sessiles videantur. Ribes floribus persimiles, colore herbaceo, apiculis concoloribus. Hosce fructus excipiunt forma & magnitudine Olivarti, Cornio crassiores & per maturitatem rubentes, vel, ut ait Cæsalp. ex pallido nigrescentes, quasi fumo infecti, pelliculæ crassiusculæ pulpam subalbidam, mollem, fungosam melleæ dulcedinis contegente, cui immergitur ossiculum oblongum, utrinque acutum, rugosum, in quo nucleus compressus, Lentis maioris instar, rufa pellicula tectus, sapore amaro.

Folia.

Spina.

Flores.

Fructus.

Ossiculum.

Cordus quoque singulari diligentia, hos fructus sic describit: Iujubæ quæ Græcis Ziziphia nominatæ ab Oriente in Europam inuectæ, arboris Pomaceæ baccæ sunt. Corni baccis sanguineo & splendente foris colore, oblongæ figura & singulari intus ligneóque semine similes, aliquantulum tamen maiores, & admodum Pruni, aut Oliuæ magnitudinem, accedentes, leui, molli, glutinosa gustúque dulci pulpa seu carne constantes: in medio singulare, ut dictum est, semen continétes, utrinq; acuminatum, foris duro ligno intus oblongo aliquantulum cõpressi & rufo nucleo constans. Afferuntur ex Italia ad nos siccatæ, ideóque rugosæ. Iuiubæ minores, Plinio Tuberes appellatæ, colore, nitore, carne, molli lentore, sapore & nucleo maiores imitantur, iis tamen minores, nec oblongæ, sed rotundæ atque sumiter flaccidæ. Eligantur maiores ponderosiores, minùs flaccidæ, & pleniorem carnem habentes. Afferuntur hæ quoque ex Italia.

Iuiubæ maiores.

Nucleus Iuiubæ maiores. Tuberes Plin.

Delectus Iuiubæ syluestris.

Iujuba syluestris, teste Anguil. similis est Paliuro primo, quem folio Iujubino diximus, non solùm foliis, sed ramis & spinis. Frutex est altitudinis quatuor aut quinque cubitorum: cuius rami se terram versus contorquent ad formam semicirculi, spinis abundantes crassioribus, & similiter acutis, binis simul dispositis, modo prædicto.

Folia. Fructus.

Folia disposita sunt ut in Sorbo. Fructus similes Iuiubis domesticis, nisi quòd multò minores, & similiores Cedro ferenti fructus minores, aut Lauri fructibus, qui, ubi maturuerint, rubent, & esui apti: non autem nuclei, qui ossei, ideóque reiiciuntur. Quibusdam in locis fructus hi in vinum immittuntur ut suauius reddatur. Reperiuntur in agris Veronensibus.

Vinum suauius reddit.

Columella rutilam & albam Ziziphum inter probatas arbores, & apum pabulationibus commodas refert: postea tamen Ziziphi flores ait mel mediocris gustus reddere.

Ziziphus rutila & alba.

Plin. Ziziphas & Tuberes retulit ad mala, quorum plura genera dicit, & mox subdit: Aequè peregrina sunt Ziziphũ & Tuberes, quæ & ipsa non pridem venère in Italiam, hæc ex Africa, illa ex Syria. Sext. Papinius, quem Consulem vidimus, primus utraque attulit, D. Augusti nouissimis temporibus, in castrorum aggeribus sata, baccis similiores, [de Ziziphis id audiendum, non de Tuberibus Dal.] quàm Malis, sed aggeribus præcipuè decora, quoniam & in tecta iam syluæ scandunt. Quibus utique postremis verbis insinuare vult,

Ziziphas & Tuberes. Plin. Quo tempore venerint Plin.

Anno 1600. Ordinance for the Sheriffs of London and Middlesex.

Sheriffs of London and Middlesex to be chosen by the Lord Mayor and Aldermen

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [

Græci Poëtæ iudicium inaudiamus. Fatetur is sanè egregiam in iis inveniſſe: quippe qui, cùm Quartana laboraret, & Zizipha inſpexiſſet, ſubitò ſe convaluiſſe aſſerat, & Croto factum: cuius rei teſtimonium perpetuum hoc epigrammate extare voluit:

Experimentum in Quartana

ἐκ κλέους ἐγὼ ζιζύφοις ἐνέκυρσα θείοις
ἦ ἔφυν χθὲς χὰ ζίζυφα ἐν χερσὶν
ἡνίκ' ἐμοὶ, κάμνοντι τεταρταῖον μελέῳ,
καὶ χίγυρα πυκίνοις ἐν κρατὶν ὑγιεῖ.

Miram ſanè verò ac verè Diuinam ziziphorum vim, ſi his & hoc modo iis Quartanæ cuta adſcribenda. Non tacendum tamen, notante Curtio, in quibuſdam exempl. legi Δίζυρα, cuius vocis explicationem ne ex tripode quidem petas.

BER INDICA FRVCTV IVIVBINO.

CAP. XVIII

Deſcriptio

BER Indis dicta, autore Acoſta magna eſt arbor, multis foliis & floribus prædita & copioſo fructu, folia minùs rotunda ſunt Mali foliis, tametſi ea æmulentur, ſupernè ſaturatè virent, infernè candicant & pubeſcunt uti Salviæ folia guſtu adſtringẽte, Flores exigui, candidi, quinque foliolis conſtantes, inodori: Fructus Iuiubis ſeu Ziziphis ſimiles, alij aliis maiores & ſuaviores, nunquam verò tam probè matureſcentes, ut conſervari queant, & in alias regiones tranſferri, uti Zizipha, & perpetuò nonnihil aſtrictionis retinentes: unde colligitur minimè pectori utiles eſſe, quemadm. Zizipha. Præferuntur fructus in Malaca nati Malabaricis: ſed iis adhuc præſtantiores quos Balaguate profert. Conſpicitur hæc arbor æſtate alatis formicis perpetuò onuſta, quæ in ramis eius Laccam elaborant. Garcias præter iſta ait eum fructum, qui in Anaſegua provenit, commodè exſiccari poſſe. Arborem verò nonnihil ſpinoſam eſſe. Allatumq; ſibi ramulum ab arbore Berifera revulſum, cui multa inhæſerit Lacca.

Folia.

Fructus.

Delectus.

Lacca.

Arbor Berifera.

Vocatur hic fructus in Canara *Ber*, in Decan *Ber*, in Malayo *Vidaras*.

Nomina.

Hiſt. Lugd. *Mala Indica* Acoſtę vocat, Luſitani *Mancanas de la India*, id eſt, *Mala Indica*. Cùm aliis eſui aptis Malis careant in prædictis inſulis ac provinciis, commendantur hi fructus apud eos.

Cibus.

LACCA.

CAP. XIX.

CVM Lacca in arbore prædicta, tanquam loco natali gignatur, vel ſanè tanquam in horreo à formicis congeratur, meritò ea hic dicenda.

Deſcriptio Laccæ Offic.

Laccæ gummi, ut in officinis habetur, concretione bacillis pertinaciter circumnata adhæreſcit, ſuperficie inæquali, rugoſa & veluti granulata, pellucida, colore rufo, flavo, aut ex rubro nigricante, intus cavernoſa, neſcio quid nigri, friabilis ſubſtantię in antris continens, ſaporè nullo evidente, ſputũ colore rubro tingit, qui longè apparet floridior, ſi cum aqua miſceatur. Prunis impoſita bullat primùm, levem odorem reſinoſum ſpirans, tandémque flammeſcit. Vi detracta bacillis, corticem ferè ſeorum rapit, & canaliculata qua adhæſit, apparẽt. Bacilli duarum trium̃ve unciarum aut longiores cortice teguntur ſatis craſſo, melino ferè: materies ut coryli, ſed medulla copioſiore farcta.

Tinctura.

Bacillo qualis.

De Laccæ generatione diuerſa narrationes.

Reliqua hiſtoria tota incerta quodammodo eſt, vel ipſo Garcia teſte, qui de ea in hunc modum ſcribit. Quidnam ſit Lacca, quomodo paretur, & ubinam gigneretur diu dubitavi. Nam affirmabant nonnulli in Pegu flumina exundare atque alveum ſuum ſuperare ſolere: aqua deinde defluente, in lutum quod remaneret baculos ab incolis iniici, in quibus prægrandes formicæ naſcerentur alatæ, quæ multam Laccam accumularent.

Formicæ alatæ.

Verùm hi non oculati teſtes ex fama vulgati narrarunt. Apprimè curioſus diligẽnſque vir, qui iſtic fuerat, ubi Lacca colligitur eidem retulit vaſtam arborem inveniri in Pegu & Martaban, foliis quodammodo Pruni, in cuius ſurculis & minutioribus ramis magnæ formicæ in terræ viſceribus aliiſque locis enatæ, hanc Laccam elaborarent (ut apes mel conficiunt) materiam ex ipſa arbore exſugentes. Hos deinde ramulos ab arbore revelli atque umbra ſiccari, donec decideret ramuli, Lacca autem ipſa velut in tubulos concreta maneret: interdum tamen ligni fragmenta inhærere: at meliorem cenſeri, quæ ſincera eſſet, lignique fragmentorum expers: eam verò, cui inhærerent fragmenta, deteriorẽ. Inveniri etiam ſordidam & minimè ſinceram, quam poſtea colliquarent, & in pollinem reducerent, eamque viliorem cenſeri, quoniam multam terram admixtam haberet. Deinde negotium dedit idem Garcias quibuſdam qui in Pegu profecturi erant, ut, an ita ſe res haberet, diligenter perquirerent: ſed ij retulerunt veriſſima eum dixiſſe. Idem poſtea verum eſſe didicit in Balaguate profectus. Allatus quoque eidem ramulus ab arbore Berifera revulſus, cui multa inhærebat Lacca. Sed quoniam exigua admodum quantitate provenit, ibi negligi ait. Ibi tamen ſe vidiſſe in arboribus, affirmaſſe teſtatur. Formicas autem hanc Laccam elaborare indè manifeſtum putat Garcias, quòd plerumque alæ formicarum Laccæ permiſtæ conſpiciantur. Præmanſam autem

Vaſta arbor Pruniſolia.

Delectus.

Arbor Berifera.

tem hanc Laccam pulcherrimo rubro colore inficere: quę sit deligendi ratio. Non esse autem eam arborem, in qua Lacca elaboratur, Myrto similem aut facie aut magnitudine, ut aliqui volunt, sed interdum in Nucis Iuglandis magnitudinem excrescere, interdum minorem esse.

Myrto non similis.

Porrò, quod ex Formicarum alis coniecturam *Autorum indicium de Lacca generatione.* desumit Garcias, eas esse Laccæ opifices, id nobis nondum manifestum, nisi diversorum relationi quantum par est tribueremus. Facilè enim Laccæ primò ex arbore Berifera exsudanti adhærere possent formicæ multis arboribus infestæ. Cum succino sanè varia animalcula reperiuntur, ut muscæ, culices, *&c.* in cuius substantia aliquot eiusmodi bestiolas non semel vidimus, ut miraculo insertas dixisses. Quid si modò exsudantis succi, & fortè aliquid dulcoris habentis (ut ex fructu ejus Iujubino coniectamus) amasiæ formicæ, eique inhiantes accurrant, & ita adhæreant? Nec bacillis aggerere liquorem fluidum & resinosum posse formicas, atque ob id ad hanc rem ineptiores esse, fortè morosior aliquis investigator dixerit, ita ut citiùs credat, ex ipsamet arbore, vel eius ramis & surculis ætatis temporibus exsudare illum liquorem, & demum Solis vi in eam formam, quam videmus, concrescere. Non tamen quicquam derogatum volumus, relationi suprascriptorum: consideranda tamen hæc proponere voluimus, donec peritus & *αὐτοπτικὸς* aliquis testis totam rei historiam declaret.

Sed quid Arabes dicant audiamus. Ita enim Bellunensis apud Avic. habet. De Lacca, id est, *Cancamo.* Cancamo, Laccam quidam dixerunt, inter quos est Paulus, esse gummi herbæ, simile Myrrhæ, boni odoris: sed cum cautione administrandum. Alij verò errantes dixerunt esse Karabe, *Karabe.* quanquam in plærisque proprietatibus cum ea conveniat. Serapio itidem ex sententia Dioscoridis & *Serapio.* Athabaric (quem quidam Paulum putant) scribit esse gummi arboris in Arabia nascentis, Myrrham quadantenus referens. Deinde ex sententia Rhasis, in ramos Sorbi, quam ipse Guberam vocat, è cœlo delabi tradit. Postremò, Lacca, inquit Isaac apud eundem, res quædam est rubea quæ tenuib. lignorum surculis inhæret. Coquitur hæc, & ex ea panni rubeo colore inficiuntur, quam infecturam Chermes appellant. Cæterùm Lacca ex Armenia defertur. Hactenus Serap. Ita ludũt Arabes nostrã diligentiã, & rarò doctiores sępissimè a. magis cõfusi ac hęsitabũdi, ab iis redimus. Verùm, quoniã Dioscoridis Cancamum Laccam esse putavit Serapio, ex ipso satis prodit, sibi Laccam incognitam fuisse.

Chermes.

Garcias cui Lacca à Cancamo diversa est: nec Avicennæ, nec Serapioni, imò nec ulli Græcorum cognitam fuisse asserit. Laccam autem in Arabia non nasci palam esse dicit, quoniam in Arabiam ex India deportetur. Similiter nec in Sorbi ramos delabi, neque etiam Mespili, ut nonnulli perperam verterunt, cùm nulli sint per universam Indiam Sorbi aut Mespili. Sed nec in Armenia nascitur, nec eũam est Chermes Arabum, cùm id nihil aliud sit, quàm Coccum infectorium Græcorum. Sed neque Myrrhæ similis est Lacca, ut volunt Arabes, quoniam hæc in extimis ramis elaborata hæret: Myrrha verò ex ipso arboris trunco exstillat, neque item odorata veluti Myrrha est. Quidam, inquit MATTH. pro Cancamo gummi quoddam rubrum ac pellucens ostendunt, quod surculos incognitæ arboris undique circumuestit, Myrrhæ quadantenus simile. Veruntamen quòd nullæ (ut Dioscoridis inquit) in eo mansofaponis viriositas deprehendatur, alij id potiùs mentiri, quàm esse legitimum Cancamum volunt. Quantum etiam hallucinentur Monachi, qui in Mesuen scripserunt, sanguinem draconis vulgò vocatum Cancami loco substituentes, suo dicetur loco. AMATVS scribit in errore versari eos, qui Cancamum Laccam esse putant: Laccam enim non esse gummi aut plantæ alicuius guttam, ut huc vsque omnes ferè crediderint, sed potiùs formicarum alatarum stercus, sabagóve, velut cera apum. Quod si ita sit, cur non simile aut *ὁμοιοχὸ* quid observatur in nostris? nam multas arbores vastant, etiam glutinosi fuci, ex quibus pastæ tale quiddam excernere possent. Ita in rebus nobis nec cognitis, propè nec visis, velitamur potiùs, quàm veritatis vadum teneamus. Cæterùm, quam officinæ Laccam vocant, eam, teste Garcia, Arabes, Persæ & Turcæ *Loc Sumatri*, quasi dicas Laccam è Samatra nuncupant: non quòd Samatra sit provinciæ Pegu, vbi plurima Lacca nascitur, finitima: sed quòd Arabes & alij iam memorati in Samatra gigni putarent. Idem nomen etiam invaluit apud provinciarum Balaguate, Bengala, & Malanar incolas, quoniam à Mauritanis sic edocti fuerunt. Legitimum tamen earum provinciarum nomen est *Lac*: in Pegu verò & Martaban, ubi præstantissima est, *Trec*, atque istuc è *Iamay* adferri tradunt. Non vocatur *Aec*, aut *Auculfal*, ut Pandectar, ea, corrupto nomine appellavit: neque *Sac*, ut apud Serap. lib. simpl. c. 181. corruptè legitur. Cæterùm cùm ab ipsis incolis, apud quos plurima nascitur, *Trec* vocetur, mirabitur aliquis, cur nomen *Loc*, *Lac*, aut *Luc* invenerit. Sed hanc fuisse causam conijcit Garcias, quòd hoc medicamentum in *Lac* sive Mellis crassitiem dissolveretur, cùm ad inficiendum, tùm ut eius usus esset in medicina. Quodautem Bellunensis *Luc* verterit, fieri potest cum ita in veteri exemplari inveniſſe. Attamen nunc omnibus Arabibus *Loc-Sumatri* dicitur.

Nomina.

Loc Sumatri.

Lac.

Trec. Aec. Sac.

Serap. & Mesue.

Luc.

Vulgati sermone quidam in Italia appellant *Lacca*: quidam diminutivè *Lachetta*. In Germ. non nullis officinis institorum *Legnasi* vocari audivimus. Eius duo genera facit Matth. [quæ tantùm bonitate differre opinatur] præstantius, vulgò *Lacca Sumetri*: deterius eidem *Lacca comberti* dictũ.

Genera duo.

Loc Sumatri.

Acosta imitatus Garciam sic de ea scribit. Lacca, Arabicè, Persicè, Turcicè, *Loc Sumatri*, quasi dicerent Lacca ex Sumatra, non quòd in Samatra inveniatur. Quidam enim existimant eam fieri in fluvijs Pegu: verùm res ita se habet: Quædam formicæ alatæ eam præparant supra magnas arbores. Veniunt in Hispaniam multi rami pleni Lacca, ex qua fit Cera. Adulteratur Lacca cum Resina & Cera. Nomina, quæ posuit Pandectarius *Aec* & *Aucusal* sunt corrupta. Avicennæ non videtur cognita Lacca, quandoquidem similem facit Myrrhæ, similémque facultate Carabe. Carabe siquidem glutinat & adstringit: Lacca verò aperit. Error eorum, qui vocant *Loc Sumatri*, provenit à Chinensibus. Serapio vocat Sac, quod est Lacca: ac Dioscoridis allegans, dicit Guinmi Arabiæ arboris similis Myrrhæ, citat Rhasim dicentem cadere de cœlo supra Guberam: in omnibus errat. Dioscorides non scripsit de Lacca, nec Serapio ritè cognovit, putavit esse Cancamum Dioscoridis. Rami cum Lacca, non sunt arboris, quæ proferat Laccam, uti penè omnes hodie credidère. Est secunda Lacca artificialis, quam confundit Serapio cum prima, de qua Amatus. Quum præterea dicit Serapio similem Myrrhæ, clarum fit, non cognitam nec Serapioni nec Paulo. Falsumest quod dicit Rhases cadere supra Guberam, id est, Sorbum. Dicunt Monachi in Mesuem nemitè vidisse veram Lac-

Lacca quid modo sit.

Cera ex Lacca.

Aec, Aucusal, corruptè leguntur. Avic. reprob. Serapionis errores.

Non esse Cancamum Dioscoridis. Serapionis confusio.

Rhasis error de Sorbo.

Monachorum error.

cam in Europa, multos credere esse Cancamum, convenire quidem cum descriptione Pauli & Dioscor. Verum cancamum incognitum existimari. Erraverunt quandoquidem reperitur, & ea utuntur Arabes, Persæ, Turcæ. Clarum veram esse Laccam, qua in offic. utimur, & quæ adfertur ex India Orientali: talem existimat omnes Asiæ, Africæque regiones, & maior pars Europæ, ita etiam nominant ipsi Indiani, quamvis Monachi in Mesuem & alij existiment non inveniri. Vocatur Lacca, Lac aut Loc, vel Luc.

Dubitant etiamnum Pena & Lob. Arabum Lacca an sit Dioscoridis Cancamum, Et in Adversis. Nullis, inquiunt, rationibus severiores veri exactores Laccam Arabum Dioscoridis Cancamum esse inficiantur. Et, mox, an verò sit Chermes, cuiusvis est scisciatari, at non nisi eruditi statuere. Dixerant autem priùs Laccam arborem & nomenclaturam Arabicam esse, quadantenus arbuto & pruno similem à multis referri, cuius sint fructula & surculi, qui vulgari Lacca obducti in officinis habentur. Notandum verò in Plant. iconib. Lobelianis malè positum esse titulum Laccæ cum bacillis: est enim figura ad Bdellium pertinens.

Arbor arbuto & Prano similis.

Plantæ error.

Anonymos ad Cosmogr. notat, veram Laccam esse Gummi arboris in Arabia suaviter olentis, & Myrrhæ non usque adeò absimilis. A Malayis Lacca dicitur *Caulacca*, testibus Bry fratribus. Cæterùm, Scalig. libet de Lacca differentem audire. An est, inquit, Cancamum ea, qua utimur, Lacca? Est. *Arabes enim* sic sunt Cancamum interpretati. Est enim Lacca nomen Arabicum: nempe Lach ipsi etiamnum vocant. Corruptus enim est Serapionis codex. Quin communis Indiæ quoque vox. Nam quæ in Martabane Indiæ oritur, cognomen habet à loco appositum nomini, *Laccamartabani*. Ibi enim optima. Eius arbor, similima est Iuglandi nostræ. Est igitur Cancamum verum Lacca. Nam, qui negant odorem ullum ei inesse ignibus impositæ, videntur suam sententiam aut non ab experimento sumpsisse, aut in adulterinam incidisse quæ fit ex Gummi & Brasilio liquore.

Arbor fragrans olens. Caulacca

Cancamum est Lacca scaligero. Lob.

Laccamartabani. Arbor Iuglandi similima.

Sed quid hoc est dicere, Cancamum est Lacca quia Arabes ita sunt interpretati? Non alioqui hic mos est huic viro tam securè credendi. At priùs odoratum Cancamum dixerat, atque etiam suffitionibus expetitum, qualis sanè nostra Lacca nequaquam est, nec talem esse ab ullo Indicarum rerum Historiographo, quem quidem legerimus, annotatum: nisi ab Anonymo supradicto, Lob. & Pen. qui ex Scaligero suum illud iudicium ac censuram, quàm paulo ante adduximus, desumpsisse videntur. Adhuc itaque stat sententia Cancamum & Laccam differre, donec aliquis prodeat qui vivis rationibus, vel ex re ipsa, nos doceat rem eandem esse.

Scalig. opinio reiicitur.

Nascitur Lacca plurima in Pegu: nonnulla in Balaguate. In Arabia non nascitur, iam est, inquit Garcias. In regno Pegu dicto, ut refert Amatus apud Indos, quum terra vel pluvia, vel arte plus iusto irrigatur, formicæ ligna quædam subtilia ab incolis disposita in altum ascendunt in quibus Laccam generant, quam hodie Lusitani nostri ex India afferunt rubram, translucidam, inodoram & sine sapore tincturis præcipuè deservientem, ex qua Officinæ Dialaccam appellatam conficiunt.

Locus.

Amati indicis ut generetur.

Lacca vera. Lacca artificialis.

Nunc, quod reliquum est de veræ Laccæ succedaneis, artificialique Lacca. Veræ Laccæ nomen, de qua iam egimus, Artificiali etiam, ex face Brasilij & Coccifactæ, à nonnullis attribuitur. Inter alios enim Serapio incepte hanc cum prima & genuina confudit Lacca, unde, autore Amato in Dioscor. multi Serapionis errore seducti, eam in compos. Dialaccæ miscent. Hanc porrò Laccam alteram seu factitiam Venetus ex granis tinctorum & Brasilij face fieri, testatur quoque Fuchs. lib. 1. comp. med. cap. 11. Scaliger ex gummi aliquo & Brasilio liquore.

Resina verò & Cera Laccam veram interdum adulterari annotavit Acosta. Et nos ante in Icon. Plantini pag. pro Lacca cum suis bacillis Bdellium cum suo trunco & surculo spinoso poni diximus. Cæcutiunt, inquit, Amatus, Monachi, qui Antidotarium Mesues exposuerunt, quum in comp. Dialaccæ dicunt: Si defecerit Lacca eius loco iniiciatur lachryma Sanguinis Draconis. Eundem insignem sanè errorem ante Monachos commisit Avicenna, non considerans Laccam aperire & provocare menstrua, Sanguinem verò Draconis constringere. In Dialacca maiore Mesuæ & aliis compositionibus, si vera Lacca requiratur, inquit Andernac. Myrrha utimur, sed minori pondere, ut pro Drach. I. ponantur Scrup. II. Laccâ deficiente ponit Styracem Colleg. Flor. in Antiball. Nec est quod credamus, ut præcipit Acosta Ital. lib. 1. cap. 16. Laccam esse, quod Chermes, vel Charmes Arabibus dicitur, Chermes enim est Coccus tinctorius.

Adulterii. Subjecta. Bdellij cum pro Lacca. Monachi mentiuntur. Sanguis Draconis. Avicen. error.

Myrrha. Styrax. Coccus. Tinctorius

Lacca, inquit Avic. vehementem vim habet attenuantem: confert tremori cordis, & iecur roborat, & prodest contra icterum & hydropem ac hepatis dolores. Cæterùm errat Avicen. quòd similes illi cum Carabe facultates tribuat. Nam glutinatoria non est & astrictionis particeps ut Garcias scribit, dum Avic. eiusdē erroris accusat, quamvis idem vim aperiendi obstructiones Laccæ tribuat, Caraben verò multas partes calidas ac tenues habere censemus adstringētes nullas.

Dialacc. Vires & usus. Tremor cordis. Icterus. Hydrops. Avicenna lapsus. Garcia error.

Cæterùm erroris ansam Avicennæ præbuisse putat idem, quòd Laccam Cancamum Dioscoridis esse æstimarit, cùm tamen planè diversum sit à Lacca. Præterea ex eo manifestum eius errorem esse, quòd duo diversa capita describient, in altero ibidem Cancami descriptionem enarrans, in altero de Cheichem agens, quasi diversa essent simplicia. Serapio ex diversis autoribus Laccæ tribuit vires Cancami, quas duas res earumque facultates planè inter se confundit. Ad oppilationes tamen tàm hepatis quàm splenis, ut & in hydrope & Ictero, ad quæ vitia inter alia ille commendat, à plerisque medicis unanimi consensu præscribuntur Trochisci Dialaccæ dicti. Pulcherrimo quoque rubore inficit præmansa Lacca, non tamen ea tinctura carnes est, ut putavit idem Serapio. Ex ea etiam bacilli parantur ad obsignandas epistolas, ut notat Garcias. Ceram Hispanicam vocant. Iisdem & fabros lignarios lineas ducere ait. Lacca etiam implere cum aurifabros tùm argenti fabros vasa maiora aurea & argentea. Quod an ita se habeat his iudicandum relinquimus qui ea tractant. Nobis enim nihil adhuc de ea re innotuit: miramur tamē, cùm Lacca toto genere differat a metallis, & quòd facilè uratur. Scimus quidem cum Lacca in Ceram Hispanicam redacta, & Conchyliorum splendicantium minutissimis fragmentis & aliis ad splendorem & varietatem commendatis incrustari ligna, tabulas, arculas, sclopeta, cultellorum manubria, & similia elegantissimo aspectu, & Iaspidis eam Elegantiam non æmulante modò sed etiam superante. Aliquot eiusmodi tabellas inter rariora nostra adservamus. Clusius ex quo-

Cancamum. Non Lacca ut putat Serapio.

Cera Hispanica.

Incrustatio elegans.

fundam ſententiæ tradit, Alutas & Coria vervecina Laccâ contuſa, & urina veteri macerata, rubro colore inſici ex altera parte.

Coria tinctura.

Laccam abluendi & præparandi modus.

Cæterùm modus abluendi & præparandi Laccam, qui paſſim à ſcriptoribus traditur, admodum abſurdus eſt, inquit Cordus: & qui eum primus invenit aut tradidit, Laccæ naturam penitus ignoravit. Nam quicquid parum ſincerum & efficax eſt in Lacca, illud aquæ miſcetur, quam illi dicunt abiiciendam eſſe, & quod remanet in trochiſcos formandum, hoc eſt calculos, ligna & ſordes. Ille verò hunc modum tradit. Ariſtolochiæ longæ, Schœnanthi ſingul. uncias duas Decoquantur in aquæ lib. 4. aut quantum ſatis ſit, donec remaneant, lib. 3. Colaturæ inſperge Laccæ integræ, lib. 1. unc. 4. Decoqu. Laçca deinde lento igne, donec aqua fiat coloris ſanguinei & quicquid in Lacca boni fuerit, diſſolvatur: tum per filtrum aut laneum pannum cola, & remanentes ſordes abiice. Excolatam verò & ſanguinei coloris aquam lentis prunis in duplici vaſe uſque ad mellis ſpiſſitudinem coquito, & tepidam maſſam in Trochiſcos fingito.

Trochiſci.

VVA CRISPA SIVE GROSSVLARIA.

CAP. XX.

Deſcriptio

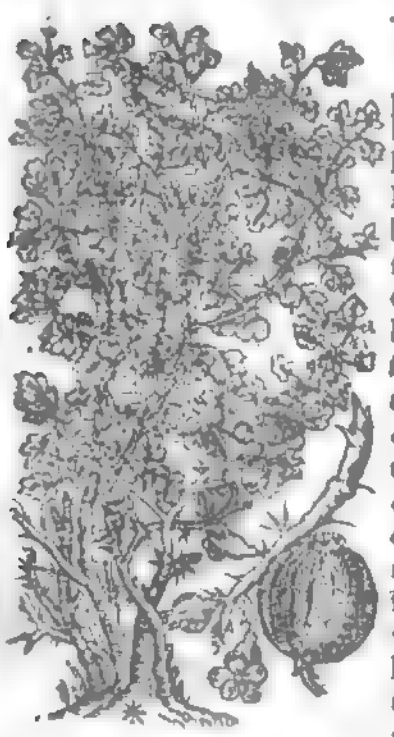

Spina.

Flores.

Fructus.

VT ſpinis armavit rerum parens natura arbores ſuperiùs exhibitas, Oleam ſc. Rhamnum, Iuiubas, ſic etiam quæ ſequuntur, ut ſunt Oxyacantha, Berberis & uva Criſpa (quam recentiores ita dixerũt) & de qua iam. Frutex eſt bicubitalis & tricubitalis, ac etiam maior numeroſa ſtolonum ſegete luxurians, variéque in ramulos ſubdiviſus cortice purpurante, materiè ferè buxeo colore palleſcente. Spinis longiuſculis, acutis & rigidis ad foliorum exortum paſſim armatũs, ſingularibus, binis aut ternis: folia unguem lata, nonnunquam ampliora, nonnihil rotunda, modicè diviſa, ſuperiùs ſaturo virore ſplendentia, inferiùs dilutiora, utrinque hirſuta, ſapore acido, ex brevibus pediculis: floſculi pulchelli parvi, ſuavi ſed nonnihil gravi odore, ſimul multi ex eodem tuberculo, quo folia prodeunt, ex pediculo breviſſimo puſicante hirſuto nutantes, quibus ſubſunt globuli hirſuti futurarum baccarum rudimẽta, ex foliolis quinis utrinque rubentibus, extrorſum reflexis, ut radiatam ſtellam exprimant, quæ totidem adnatas quaſi lingulas albicantes, intus hirſutas ſurrigentia, florem reliquum concavum efficiunt; inter ſingulas autem lingulas ſingula ſtamina rectũ ſe tollunt à rubris illis florum foliis ſimiliter orta: ex globulo autem ſtilus vireſcens, alba lanugine circa infimam partem, aſpergilli modo obſitus. Baccæ ſuccendunt, rotundæ, hyrſutæ, ſtriatæ, ante maturitatem acidæ, maturæ dulces: in quibus grana multa exigua.

Vnum genus ſylveſtre, alterum cultum in hortis minùs ſpinoſum, baccas multò maiores producens. *Sylveſtre Hortenſe.*

Sed iam mitam autorum varietatem circa hunc fruticem intelliges.

Ruel. Groſſulariam veterib. ſilentio prætentam ait: alibi tamen ait non deeſſe qui Paliurum eſſe arbitrentur, quorum opinioni ſe non auſum accedere, cùm etſi nonulla cõſentire delineationi putentur, plurima tamen reclamare etiam conſtet. Hallucinari verò eos qui Rhamnum 1. eſſe arbitrãtur: folia non reſpondere, quæ circinatæ rotundiatis conſpiciantur. Api) modo diſſecta. *Groſſularia. Paliurus. Rhamn. 1.*

Ryſſius eadem profert, Ruellio tamen non citato, gaudens magis alienis ornari plumis, quàm creditori ſuo honorem ferre debiti. *Ryſſius alienis ornat plumis.*

Amatus Rhamni nomine uvam criſpam ponit, & more ſuo in titulo diverſarum plantarum nomina confundit. Sic enim habet *Rhamnus: Vua criſpa Scambrones*, Hiſp. & Luſ. It. *Maruche*: Germ. *Stechdorn, Grafelbeerbaum*: Gallicè, *Burgeſpine*, aliis *Groiſelier*. Alibi *uvam criſpinam*, aliis *uvam marinam*, aliis *uvam ſpinam* dici, quæ nomina & Matth. habet, ac uterque antiquis præteritam ac incognitam putat. *Vua criſpina. Vua marina. Vva ſpina.*

Cornar. perperam Paliurum, 2. Theoph. & Plin. cenſet, nempe eum cuius fructus ſit magnitudine baccarum Cedri, *Cloſterbere* German. qui culinis quàm medicinæ notior, ad Rhenum & Menum frequens, non rubicundus, ſed rotundus, viridis & ſtriis velut diſtinctus. *Paliurus 2. Theoph. & Plin.*

Spinam ferentem Criſpinam uvam, inquit Cordus, Rhamnis quidam annumerant, ſed cùm foliis & fructu plurimùm diſcrepent, ſui generis ſpinum eſſe credimus. Quidam Bergerebeer eſſe putant, ſed folia diſſimilia ſunt: nos autem per eam vocem uvam criſpinam intelligimus, alioqui Dei baccas ſonat. *Rhamnum non eſſe ob folia ſui generis. Bacca Dei.*

Trago *Groſſularia* verè Rhamnus eſt veterum, videlicet genus 3. Dioſc. Et addit aliis dici *Burgam ſpinam*, aliis *Neprum. Perſephonium, Leucacantham, Album ſpinam, Cerualem ſpinam. Agnon. Aradim, Philetæum* aut *Sectalem*: Setapioni dici *Hanſig* aliis *Auſici*. Sed pleraque hæc nomina ad Rhamnum Catharticum pertinent. Præterea uva criſpa non convenit cum Rhamno Dioſc. *Rhamnus 3. Dioſc. Tragus rec. prob.*

Fatetur Fuchſ. neſcire ſe fuerítne cognita uva criſpa veteribus tàm Græcis quàm Latinis, eamq; Latinius putat uvam inortam nuncupari poſſe. Non eſſe Rhamni ſpeciem primam, ut nonnulli arbitrantur, poſſe tamen citra aliquod vitæ diſcrimen Rhamni generibus annumerari, quòd ſcilicet viribus admodum ſimilis ſit. At Cornar. Rhamnum 3. Dioſc. facilè ſe credere ait. Vt iam videas Cornarium duobus locis de uva criſpa ſcribere, quaſi diverſas traderet plantas: nempe Embl. 98. ubi hæc ait: & Embl. 108. ubi Paliurum Theoph. putat, uti dictum. *Vva inorta. Rhamni ſpeciem.*

Hermol. & Lacuna veteribus præteritam putant. Lonic. & Apollo Rhamni Dioſc. ſpeciem faciunt. Negat Curtius. Hiſt. Lugd. Iſos, vel ut alij legunt Oeſos Theoph. putat: nulla alia coniectura, ut equidem cenſemus, quàm quòd inter alios frutices ſpinoſos numerat. At habet ibi & non ſpinoſos. Certè difficile eſt iudicare in tanta brevitate & obſcuritate. *Iſos vel Oeſos Theoph.*

Geſnerus Ceanothum vocat. Hæc autem eius ſunt verba: Ceanothus ſpina Theoph. memorata, hoc eſt, uva criſpa vulgo dicta, (ut mihi quidem videtur) paſſim apud nos obvia eſt, ſepibus hor- *Ceanothus Theoph.*

Sepibus commoda. etorum inprimis commoda. Facillimè enim naſcitur, denſè fruticat & propagat ſeipſam, & ſpinis ſuis tranſitum prohibet: & acinis iucundi ſaporis placet. Ceanothum aſperum noſtrum Cardanus de variet. te rerum l.6. Rocellam (malim Roncellam, ſeu diminutivum à *Ronce* Gallico nomine Rubum ſignificante) vocat. Rocella, inquit, humile arbuſtum eſt, folio anguſto (anguſtum ſanè non videtur) ac tenui, quaſi vitis, ſpinoſum, baccam ferens, quæ cùm matureſcit, viridis & ſubflava eſt, rotunda admodum, magnitudine Lupini: guſtu ex dulci adſtringente. Quidam volunt eſſe vitem pretiam Plinij, in qua ſententia fuerunt Guil. Rondinus, Pena & Lob. ſed perperàm noſtro & Dalechi iudicio: neque enim veriſimile eſt Plinium ſentem & fruticem ſpinoſiſſimum inter nitidas & cultiſſimas vites retuliſſe.

Rocella, Roncellæ.

Vitis Pretia Plin.

Reiicitur ea opinio.

Synonyma linguar. Dicta *uva crispa, Grossula, Grossularia, Grossularia: uva marina, uva spina, uva crespina* vel *crispina*, ab intortis ferèque in circulum verſis foliis & acinis quos producit. *Grossula* verò à dura illa membrana ſeu cuticula, qua obducuntur acini iſti: ſiquidem manducati crepant, inſtar membranæ quæ diſrumpitur. Germ. *Kreuſelbeer, Krauſsbeer, Groſſelbeer, Kloſterbeer, Creutzbeer, Wegdorn, Stachdorn*, Belg. *Steeckebeſſen, Steckelbeer, Stekelbeſſen, Krabbeſſen, Kroſſelen* Brabantis, *Truysbeſſen*, quibuſdam *Kruyſelen*. Gal. *Groſeller, Groiſelier, Groiſelles, Groiſelles, Groſſeliers*. Angl. *Goesberrye*. Italicè *uva ſpina* & *Creſpina*. Hiſpan. *uva creſpa* ſive *eſpina*. Bob. *Chlupate rahodi*.

Locus. In ſylveſtribus provenit & ſepibus multis Germaniæ locis, nō tamen paſſim. Vix alibi copioſiùs luxuriantem videas, quàm circa Baſileam, ubi circa omnes ferè ſepes ſeſe diffundit. In toto Ducatu VVirtembergico ferè obvia, maximè circa Tubingam. In Gallia calidiori non adeò frequens, ſed minùs in Italia cæteriſque calidioribus locis. Amat enim frigidos tractus, nec uſtum frigus recusat. Venetiis tamen etiam obſervavimus in Muran, in Cà Corneri, Patavij in hortis quibuſdam. In vivarum ſepium ſtructuram venit paſſim ubi abundat, etiam in Scotia. Illud autem genus quod baccas maiores profert in hortis nonnullis infirmo ſarmento ridicis ſuſtentato obſervavit D. Cargillus. Cuius nos pulchras arbuſculas à pluribus annis in horto E.C. Montbelg. colimus.

Tempus. Veris ſtatim initio pubet, ac vireſcit Martio, ſæpè etiam antè. Floret Aprili. Fructum fert Maio. Iunij fine ac Iulio perficit, quo tempore dulceſcit in cibum, qui tamen lautioribus menſis repudietur maturus: immaturus verò & acidus adhuc coquitur cum carnibus ac piſcibus: nam ſucco ſuo ſubacido cibos commendat. Concinnatur & in placentas Cupediarum & ſcitamentorum vice. Vulgò *Tartas* vocant. Ipſe verò maturus fructus pueris, pauperibus & gravidis mulieribus ſatis expetitus. Immaturæ haud quoque iuſculis incoctæ febrientibus non ſine utilitate exhibentur. Frigidè tamque ſunt & aſtringentis qualitatis. Quapropter diverſimodè adminiſtrari poſſunt choleri-cis, calidis, & bile refertis corporibus tàm ſanis quàm ægris: in ſaliſamenta, vel etiam in damnata. Poteſt & exprimi Omphacium. Valent contra gravidarum picam: appetentiam cibi excitant. Omne ventris profluvium, potiſſimùm verò Diarrhœam & Dyſenteriam, & Cœliacam paſſionem compeſcunt immaturæ, ut tradit Matth. nam frigidæ ſunt & frigidæ aſtringentes, ſitim ſedant, & cruenta exſpuentibus proſunt. Haud dubiè, inquit Fuchſ. idem quod nos temperamentum obtinet. Vt enim hic adſtringit & refrigerat, ſic etiam illa. Refrigerat autem in primo complecto, aut ſecundo incipiente: deſiccat verò ſecundo. Ex Dioſc. verbis de Rhamno [addit idem] ſatis liquet, Vuam intortam non hoctantùm nomine ſepibus appōni, ut eaſdem muniat, atque adeò alienorum ingreſſum prohibeat, verùm et am ut veneficia ab hortis propulſet, ut hinc quoque colligere liceat eiuſdem cum Rhamno eſſe facultatis. Quæ verba utinam non exciderent Fuchſio. Miſeros verò nos Philoſophos Chriſtianos, ſi à paganis modum diſcere debeamus talem arcendi faſcinationem. Doctis & potiſſimùm Theologis iudicandum relinquimus de hac re, & an plantis poſſint impediri hac ratione veneficiorum maleficia. Omnium optimum modum veneficia, hoc eſt animalia noxam hortis inferentia, ab iis arcendi, cenſemus, ſi Tragi conſilio, ordine multos Groſſulariæ frutices ponas: ita enim ſepem efficies perpetuam & præſtantiſſimam, quam nulla poterunt animalia, ac ne mures quidem commodè, penetrare, & ſic horti ab illis tuti reddentur. Meliùs Dod. de viribus eius, quando tradit. Fructus antequàm matureſcat, frigidus & ſiccus eſt, ad ſecundum gradum ac aſtringens: eiuſdem ferè naturæ cuius uva immatura. Siſtit fluxum ventris, & omnem fluxum ſanguinis, & maximè ſuccus expreſſus & exiccatus. Vtiliter applicatur inflammationibus calidis, Eryſipelatibus & igni ſacro. Idem præſtant folia, ſed imbecilliùs. Eadem novella crudaque comeſta, urinam ciunt ac proſunt laborantibus arenulis & calculo. Fructus etiam ſaccharo condiuntur contra calores internos, potiſſimùm febriles. Frequens eorum eſus prodeſt Gonorrhœa & fluore albo laborantibus, teſte Camer. Aviculæ quoque baccis gaudent. Ideò circa ramoſas & frondoſas arbuſculas, Diepæ Galliæ civitate non ignobili, obſervavit Geſn. circunductum rete, atque ita aviculas in iis pulchro ſpectaculo nutritas.

Temperā.

Fuchſius reprehenditur.

Tritis Prodeſt cum eulm. tum medic.

Febres.

Ventris profluvia.

Dirit. Sputum ſang.

Succus uvæ acerbæ. Inflammationes. Eryſipelas. Ignis ſacer. Arenulæ, calculus. Condiri fructus. Gonorrhœa.

Aviculæ eiibus.

GROSSVLARIA SPINOSA, FRVctu obſcurè purpuraſcente.

CAP. XXI.

Deſcriptio. CORALLARII loco huc etiam transferemus ea quæ Cluſ. in pl. rar. hiſtor. tradit. Certè, inquit ille, anno 1594. Leydæ conſpiciebam Groſſulariæ genus amplioribus nigrioribuſque foliis, ſpinas ad ſingulos foliorum exortus binas vel unicam habens (interdum etiam nullas) breves & vulgari multò infirmiores, præterea alias inermes & longè breviores, ſparſim ramis cortice ex fuſco purpuraſcente tectis innaſcentes: fructum, dum immaturus eſt, vulgaris inſtar virentem, qui maturus purpuraſcit, plenâ autem maturitate ex purpura atrum colorem contrahit, perinde ac nonnulla pruna.

Folia. Spinæ.

Fructus.

DE OXYACANTHA, PYXACANtha & Pyracantha, tàm veterum quàm neotericorum placita in genere.

CAP. XXII.

INTRICATA & perplexa harum hiſtoria ſuadet cuique autori de iis placita ſeorſim relinqui, idque ideò, ne veterum placita, multorum intempeſtiva imitatione, aut dubio conatu, quadrata miſceamus rotundis: ſubinde eas plantas propoſituri

montanis, quàm campestribus, siccis pariter, atque udis. In Burgundia ad Dubium amnem magnas & altas arbores videas. Vidimus etiam Monspelij & in pluribus Italiæ locis. In Bronnweciſzenburg pulcherrimas patulas & expansas vidimus, & aliam perelegantem in Schombach Ducatus Vvirtembergici. Mense Maio florum amœnitate, odoriſque fragrantia spectabilis. Fructus maturescunt Septembri, quo mense, eius semina reperi in ventriculis tam merulæ nigræ, quàm montanæ & Octobri, & ad multam hyemem in sepibus ac hortis grato spectaculo videtur. Solet enim hæc, ad tonsiles sepes, quæ passim decussatim implexa extimas hortorum pometorúmque oras ambit, præ alijs ferè omnibus expeti, etiam in hortis principum.

Tempus.

Vſus.

Virtes & vſus.

Dos eius præcipua videtur in odoris suavitate florum, tametsi non defuerint, uti testatur Ruel. qui tradiderint hanc stirpem instar Lauri fulmine non ici, nec unquam de cœlo tangi. Aiunt quoque pisces marinos: floris odore perculsos, confestim corruptionis sentire contagia, quod gravi fragrantiæ acceptum quis referat. Huius rei piscatores gnari florem devitant. Mirum est, si fulminis ictum tuta respuat. Sed relatu se hoc habere Ruell. ait, non certò scriptore: Additque vulgus deturbandis calculis uti acino, singulari (ut se vidisse testatur) remedio ex vino, quod peculiari vocabulo Senellam nominat. Tragus falsò Cynosbaton existimans, tam fructui quàm foliis & floribus astringentē & constipatoriā vim tribuit. Scribitq; flores vino maceratos per triduū, deinde in vitro destillatos, remedio esse præstantissimo pleuriticis, & ius quos tormina exercent. Aquam etiam ex foliis floribus extractam arte destillatoria alvi fluxus sistere, si aliquoties per diem bibatur. Eandem aquam non tantùm refrigerandi vim habere, sed etiam aculeos carni inhærentes refigere, si linteola in illa madefacta imponantur. adeò attrahendi facultate pollere: Essēque hoc singulare experimentum. Lignum Cynosbati flagellis idoneum est, quo remedio desidia & insolentia servulorum, & malè morigeræ familiæ, quàm efficacissimè emendari potest. Dod. ei attribuit vires à veteribus Oxyacanthæ tributas; ac præterea dicit: fructum ex opinione quorundam Neotericorum conferre adversus arenulas & calculum. Et Gornar. audivisse quendam ait, qui siccati pulverem calculosis commodum assereret cum vino potum, cum suo illustri experimento. Et Camer. Saxonibus notissimum & usitatissimum è baccis Oxyacanthæ destillatum liquorem esse tradit ad calculos renum. Anguillara scribit, fructum ventrem lubricare, non astringere, & mulierum fluxus potiùs provocare quàm compescere. Nos verò non possumus nobis persuadere, fructus dulces Spinalbę astringere & constipare ut Tragus & Matthiolus opinantur, nec etiam aquam ut vult Tragus, Anguillaræ etiam non assentimur fluxus provocare. Si enim astringeret, nihil faceremus ad Nephritim & calculos. Qui autem credunt esse Oxyacanthā genuinam veterum, legant eius vires antea traditas.

Fulmine non ici.

Piſcibus necatis flor.

Calculus.

Pleuritis. Tormina.

Aqua ex floribus.

Alvi fluxus.

Aculeos extrahere.

Experimentum. Flagella.

Calculus. Experimēt.

Aqua baccarum contra calculum.

Laxat. Tragus & Matth. opinio refut.

Ex posteroribus scriptoribus Schuenckfeldius est, qui alios secutus Oxyacanthā veram veterum censet: nec parum mirantur illum, nullo citato authore, nullóque experimento scripsisse fructum eius astringere, roborare, prohibere alvi, & fœminarum profluvia: nucleos calculos communere: radicem illitam aculeos & spinas extrahere, aquam ex floribus pleuriticis utilem esse. Imò rationem ipsam respiciat, contraria planè in his viribus deprehendet: Astringere ac prohibere certè contrariantur extractioni spinarum, ubi præstaret dilatare quàm astringere & repellere, quod fit astrictione & frigiditate. In pleuritide, ubi expectorandum, si ea aqua frigida sit, ut vult Tragus, & astrictoria, quomodo utilis esse queat periti norunt medici. Ita nobis ipsis interdum somnia fingimus, ut aliquid novi & inauditi dicentes, & nobis placeamus & aliis. Atque utinam materia medica, vel potiùs eius immensa facultatum varietas, non magnam incrementi sui partem, non in vanis eiusmodi opinionibus nulla interdum ratione, nullo sensu fundatis cœpisset. Sed mundus vult decipi, decipiatur ergo. Hoc tamen de aqua florum & fructuum non ita dictum volumus, ut eam prorsus reiciamus in pleuritide & calculo, quia nobis nondum constat nec existimamus astringentem & refrigerantem esse. Quare ampliùs indagandum.

Schuenckſ. refutat.

Rustici ex hac arbuscula vivas sepes passim facitant & exstruunt, quòd pecus hortis invisum minacibus aculeis valenter arceat. Materie eius nihil magis expetitum ad tornum, propter duram & firmam atque tenacem eius æquabilitatem, quā ad Buxum quodammodo accedit, ut in dies in torni exercitio experimur. Ad manubria & alia id genus præcipuā post Buxum.

Sepes viva

PYRACANTHA QVIBVSDAM.

CAP. XXII.

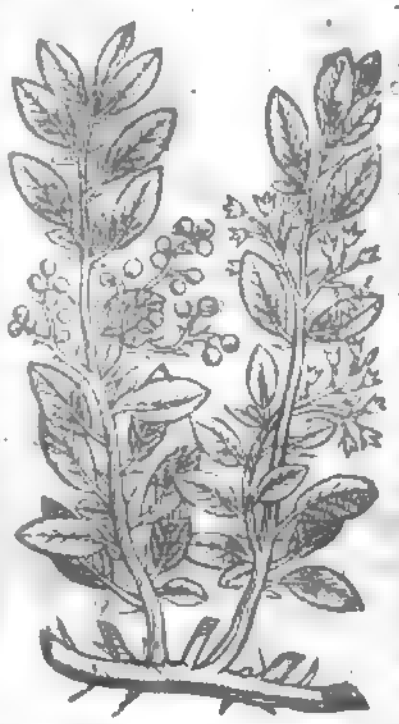

Deſcriptio

PYRACANTHA frutex est spinosus, cortice nigricante vestitus, cuius per ramos aculei, alij unciā longi, alij breviores, sursum ferè spectantes, rigidi: folia iuxta aculeos Arbuti foliis quodammodo similia, alia sescunciā longiora, alia unciam longa aut breviora, semunciam aut unciam lata, leviter acuminata, quædam rotunda, pulchrè per ambitum serrata, glabra, potissimùm inferiora, siquidem superiora interdum nonnihil lanuginosa sunt, nitore illo, quem superna facie ostentant inferiora, destituta ferè. Eandem existimamus Dalech. Vuani ursi, cui flores attribuit acervatim congestos, ex luteo rubentes: fructum ex aureo colore ad coccineum vergentem, demùm coacervatum, rotundum, acidi gustus. Addit C. Bauh. in iis grana aliquot contineri: & floscules ex quatuor aut quinque foliolis cōpositis, ex luteo subrubentes, in quorum medio aliquot brevia stamina.

Rubi.

Folia.

Vva ursi. Flores. Fructus. Grana.

Pyracantha folio Pyrastri inquiunt Lobel. & Pena in Adverſ. aspectu squalida, eius baccæ rubræ esitantur à pueris: semina oblonga habent, quasi Pyri aut Berberidis, in umbella flores racematim candidi, & fructus Oxyacanthæ pares. Rami valdè spinosi. Rhamnus 3. Dioſc. Icon. Plant.

Pyracantha folio Pyraſtri. Cæſal.

Dioſc. Rhamnus 3.

fragamur, ſed potiùs conquerimur, confundi apud autores hoc nomine duos frutices natura diverſos.

Alia Oxyacantha Dioſc. alia Galeni.

Quæ enim apud Dioſc. extat Oxyacanthæ deſcriptio, nihil minùs deſignat quàm Berberim. Alia enim eſt Oxyacantha, cui Gal. adſtringendi & partiter incidendi vires tribuit ab ea Spina, quæ à Dioſcor. ſub Oxyacanthæ nomine deſcribitur, quod iam oſtendemus, ab ipſa fruticis deſcriptione exorſi. Principiò Oxyacantham ſuam Dioſc. Achradi, hoc eſt Sylveſtri Pyro, ſimilem dicit, minorem tamen & ſpinoſiorem. Similitudo autem ſemper ad formam & figuram rei refertur. At diverſiſſima eſt Berberi à Pyraſtro figura, ut iam declarabimus. Pyraſter enim plerumque ſingulari caudice aſſurgit, non ita recto, in divaricatos & intortos ramos diviſo. Berberis pluribus virgis fruticis modo ſe attollit, iiſque minimè intortis, ſed rectis. Pyraſtro, antequàm omninò ſeneſcat, cortex eſt lenis, glaber, in flavo ſpadiceus, in exſilio candicantibus maculis variegatus. Berberi verò longè diverſus colore, & in ipſa adoleſcentia rimoſus & rugis contractus. Quapropter, nemo facilè, modò ſemel tantùm utrumque viderit, Berberim Pyraſtro ſimilem dixerit. Iam in fructu tanta diſcrepantia, ut ne ſimilitudini quidem ulli ullus relictus videatur locus. Berberi quidem rubeus eſt fructus, ſed Myrteæ baccæ diſſimilis. Hæc enim rotunda & globoſa exiſtit, ille verò oblongus & utrinque acuminatus. Oxyacanthæ deinde fructus ἰνδαντῶδες, hoc eſt, friabilis deſcribitur. Sed Berberis bacca quoniam lenta cute ſuculentam carnem continet, minimè friabilis eſſe poteſt. Friabile etiam non de re quapiam lenta, humida & ſuccoſa dicitur, ſed de fragili, arida, quæ digitis facilè veluti in pulverem atteri queat. Talis autem fructus Berberi non eſt. Quare nemo ipſum friabilem dixerit. Cenſemus itaque aliam eſſe ſpinam quæ à Dioſc. deſcribitur, ab ea quam Gal. & Arabes Oxyacanthę & Berberis nomine deſcribunt. Itaque pronunciamus Oxyacantham à Dioſc. deſcriptam eſſe Pyracantham: Veram autem Oxyacantham de qua Gal. ſcribit, Berberim eſſe. Nihil enim obſtat quòd quædam ex Dioſcor. Galenus in ſuæ Oxyacanthæ deſcriptionem tranſtulerit. Omninò eiuſdem quoque ſententiæ eſt Matth. ac iiſdem penè nixus rationibus: nempe Criſpinum vulgò dictum, qui nihil aliud quàm Berberis eſt, prorſus ab Oxyacantha ſeu Acuta ſpina Dioſcor. differre. Immò Berberis virgæ policarem (addit) craſſitudinem rariſſimè excedunt, niſi ætate longa incrementum ſuſceperint, quin & rata inveniuntur eius virgulta quæ hominis longitudinem æquent.

Collatio fructus Berberis cum fructu Oxyacanthæ.

Oxyacantha Galeni.

Ad hęc Pyraſter cortice conſtat aſpero, ſquamoſo, inæquali, craſſo, colore in nigro rufeſcente. Berberis verò cortice veſtitur albo, lęvi & admodum tenui: quo fit ut non adeò leviter ferro vel lapide tangi poſſit, quin ſtatim cortex frangatur, & crocea ligni materies detegatur. Præterea Pyraſter Prunorum modo aculeata conſpicitur, aculeis ſingulis ex eodem loco erumpentibus, licet rami frequentiſſimis horreant ſpinis, iiſque nigris, validis, candidi Rhamni modo mucronatis. At Creſpinus [Berberis] ternis per intervalla armatur aculeis, ſimul ex uno eodémque puncto prodeuntibus, adeò ut triſurcato ordine prodeant, duobus ſcilicet utrinque ſe pandentibus: tertio verò medium occupante, albis, planis, non quidem rotundis, fragilibus, & admodum pungentibus. Illud inſuper diſcriminis addit: acutam Spinam fructum ferre Myrti magnitudine: Creſpinum [Berberim] verò racematim in uvæ modum, cuius oblongi acini tritico paulò maiores, vividi ac rubenter elegantérque racemis adnexi, puniceos acinos quadantenus repræſentant: quanquam minores, oblongiores, acidiores, & colore etiam multò vivaciores habeantur.

Creſpini [Berberis] deinde folia minimè Pyraſtrum referunt, ſed potiùs punicam malum, quamvis latiora, nec adeò in mucronem deſinentia, per ambitum ſpinis tenuiſſimis frequentiſſimiſque horrida. Radices etiam quæ profectò æquè flavæ ſunt, ac ſi croco eſſent infectæ, etſi plures ſint, atque exiles, nihilominus altè non deſcendunt, veluti acutæ ſpinæ, ſed in latus ſummo cęſpite vagantur. Flos denique Pyraſtro admodum refragatur: namque melinus ex racemo Vvæ ſimili erumpit, ſui fruticis interno colore à quo dum explicatur atque dehiſcit, perquàm ſuavem ſpirat odorem. Quibus evidentiſſimè colligi poteſt, & Oxyacantham Græcis & Berberim Arabibus, non eſſe hanc noſtram Berberim, ſeu Creſpinum vulgò dictum, cuius communis uſus eſt apud Medicos & Sophiſtarios.

Alia eſt Oxyacantha Græcorum & Berberis Arabum ab hac.

Sed præter hæc illud etiam certò credendum, quòd ſi Dioſc. per acutam ſpinam hanc noſtram intellexiſſet, nunquam ſilentio diſſimulaſſet folia mirabili opere per ambitum aculeata: neque fructum, quem ramis pendulum gerit, acinis inter ſe racematim cohærentibus, Myrti baccis aſſimilaſſet, nec ſcriptum reliquiſſet, radices in profundum agi: nec denique flavum earum colorem quo inſigniter natura infectæ ſunt, unquam reticuiſſet. Non prætermiſiſſet etiam ſpinatum hiſtoriam, utpote quæ ternæ ſuis virgis innaſcantur, à pede ad verticem: non corticis candorem, non tenuitatem: non item, quòd ſæpiùs ſine caudice variis veluti ſtolonibus fruticet: non denique ipſam Pyraſtro prorſus ſimilem reddidiſſet, à qua profectò non minùs diſſidet, quàm Quercus ab Olea, ut pudeat huic rei vel refutandæ, vel confirmandæ veritati manifeſtæ diutiùs incumbere.

Differunt Oxyacantha & Oxyacantha.

Non diſſimulandum tamen eiuſdem huius ſententiæ præter Cordum & Matth. eſſe etiam Amatum, Dod. Dalech. Tabern. Hiſt. Lugd. Camer. Bacchanel. Turner. & pleroſq; doctiores, qui ipſam rem non diligentiùs perpenderunt. Quid? Quòd ipſe Galenus quoque quamvis hanc ſpinam ὀξυακάνθην vocet, ab ὀξυακάνθῳ tamen diſtinxerit, in lib. de ſimpl. ſed & manifeſtiùs in lib. de ſuc. alim. ut probè annotat Dod. Etenim, inquit, Dioſc. huius Spinæ [Berberis] nonmeminit: nam quam ipſe Oxyacantham fœm. gen. vocat, Galeni eſt maſculini generis Oxyacanthus. Avic. utrumque fruticem ſub Amyrberis nomine complexus videtur. Quin & Serapio Berberim deſcripturus, Dioſc. nomen verbáque producit, quam tamen nunquam ei innotuiſſe clarum eſt. Cùm vulgarem Italorum Criſpinum, legitimam eſſe Mauritanorum Berberim totus Oriens clamitet, teſte P. Heſſo, ubi in præſentem uſq; diem Amyrbaris nomen conſervat, ut in Arabia: quo nihil eſt Damaſci & Tripoli notius.

Amyrberis.

Amyrbaris.

Eſt igitur Berberis Oxyacanthus Galeni. Sicque volunt & ſtatuunt etiam Dod. Geſner. & Camer. ac ita ſtatuent, quicunque rem diligentiùs examinabunt, quamvis Tabern. inter recentiores etiamnum Oxyacantham Galeni dicat.

Oxyacanthæ tamen vocem cum Oxyacantho plerique Herbarij confudere, inter quos & do-

ctiſſimus Cordus, vulgi opinionem ſecutus, & diligentiſſimus Sylvius, & alij pletique, ſed parvi momenti eſt nominum confuſio, ſi de re ipſa conſtet.

Vua urſi Dalech. volebat aliquando Berberim eſſe Vvam urſi Galeni l. 7. comp. med. ſ. loc. de qua re ſuo loco. *Tragus.* Fruſtra quoque Tragus huic nomina à Dioſc. ſuæ Oxyacanthæ tributa aſcribit. Apud Serap. legas Amytherim etiam Arſam dici, & fructum Zairach. Hiſpanicum etiam & Italicum nomen quod Berberi tribuit Amatus, neutiquam ei convenit, ſed Oxyacanthæ Matth. ſive *Spina alba*. Fallantur quicunque Oxyacanthæ Dioſcor. loco Berberim ſumunt. Sic Carolus Stephanus Styrpium parum peritus confundit in Horto *Spinum album* & Berberim. Berberis, *Berberus*, *Creſpinus*, Ὀξυάκανθος, *Spina acida*, & *Spina ſancta*, quorundã, ex qua Bugia officinarum, Germ. Erbſal/Erbſalen / Verſing. Sauwerach / Paſſelbeer/Sauerdorn / Io. Bokelius in lib. ſuo de peſte ſatis barbarè vocat *Berberiſi*. Belg. Sauſelboom/Suerboom/Gal. *Eſpine-vinette*, atque inde Latino nomine, *Spinivineta*, quòd ex eius acinis vinum exprimatur: *ou de Berberis*. Ital. *Creſpino*, Hiſp. *Eſpino de Maiuelas*. Vngar. *Iromo Borbala*, hoc eſt, Vinum-Barbarum *Faij-ſeſka*. Boh. *Drac*, ſive *Driſſal*. Angl. *Berberi tree*, aliàs, *Pirigde tree*, & *Berberis*. Burgundi vocant, *Rein de ſainct Martin*. Et Montbelgardenſes Baccas, *Ioumarin*.

Locus. Sponte naſcitur multis in locis incultis, ſylveſtris, frutetis campeſtribus, montanis, ſiccis & aquoſis: & riuulorum ripis ac collibus etiam potiſſimùm gaudet. Amat loca frigida, paulò caliziora tamen non reſpuit. Nam & circa Bononiam obſervavimus, & in Italiæ hortis plurimis, ſed cultam. In Delphinatu iuxta Valentiam, ſpontaneam. In agro Baſilienſi, Alſatico & Burgundico paſſim ferè occurrit, ut & Montbel. Stuckardiæ in horto illo Ducis regio totas ſepes ea contextas vidimus. In Brabantia reperitur in marginibus agrorum & ſepibus? In uniuerſa Hiſpania fructum non emittere ait Fuchſius: fortè ob regionis eximium calorem: ſecùs verò in Germania, Gallia & vniverſa Italia.

Tempus. Germinat ineunte Vere: Floret Aprili & Maio. Per Septembrem & Octobrem rutilo ſuo decore ſepes exornant Baccæ, quibus menſibus maturæ carpuntur ad uſus. Rubent verò etiam Auguſto. Monſpelij non vidimus.

Vires & uſus. Temperam. Folia & fructus temperamenti ſunt frigidi & ſiccí in ſecundo gradu, partéſque etiam quaſdam nonnihil ſubtiles habent. Vires Spinæ Appendicis ex Plin. ante dictæ. Quidam ex Baccis vinum exprimunt eodem ferè uſu, quo vinum ex Malo Punico, quod per totum annum aſſervari poteſt. Eſtque hic liquor alvi quibuſdam fluxionibus, quæ à calore originem trahunt, cuiuſmodi ferè æſtivis & caniculatibus diebus aut ſub Autumnum quoque incidere ſolent, perutilis: non enim ſolùm ſitim immodicam reſtinguit, ſed & continuos ac diuturnos alvi fluxus cohibet. Idem abundantiam mulierum ſiſtit, ſtomachum & hepar roborat, & appetitum conciliat. Condiuntur Baccæ pro delicatioribus melle vel ſaccharo ad eoſdem uſus, & ad depellendam febricitantium malaciam, quorum morotum nimis palatum cibum ferre quemcunque reſpuit, atque ita elangueſcens eorum appetentia grato harum acore recreatur. Scimus Baccarum ſuccum quemad. & corticis decoctã, item & foliorũ contuſorũ ſuccũ cum aceto plurimũ profuiſſe in calidis dolorib. dentiũ à fluxione biliola vel ſcroſa obortis: arcent enim ſua frigiditate & aſtrictione humorum ſubtilium influxum, & gingivas confirmãt. In doloribus capitis à cauſa calida fronti applicata multùm poſſunt. Poſſunt & maturi acini cũ ramis decerpi, & vel per ſe in umbra ſiccari, vel in cella vinaria reponi, ut noſtri ſolent, tùm quando opus, aquæ tepidæ vel gelidæ immergi, (nam quaſi reviviſcunt,) & ad præſcriptos uſus accommodari. In omnibus penè calidis morbis in vomitionibus continuis, præſertim biliosis, Berberis Baccæ ſalutares ſunt. Folia tenera Maio menſe: acini Autumno intinctibus quàm accõmodatiſſimi ſunt. Tradunt nonnulli, acinos maturos tuſos, ac cataplaſmatis inſtar illitos, non ſolùm abſceſſus calidos lenire, dolore mitigato: ſed & illos rumpere, & ad ſanationem promovere. Id annotat Tragus. Verùm huic remedio non multùm tribuimus, nec eo etiam uti vellemus. Ad maturandum enim aſtringentibus non opus. Obſunt repercutientia. Quid igitur prodeſſe queat Berberis?

Aqua. Aqua ex foliis & floribus Maio menſe deſtillari poteſt, & ad prædictos morbos pleróſque præſcribi.

Sed vino quod ex Berberis acinis exprimitur, noſtro & Matth. iudicio, longè maior ineſt auſteritas, acidítaſque, quàm mali Punici ſucco quamvis nonnulli aliter ſentire videantur. Illud enim, ut egregiè monet Matth. ſi in acutis pernitioſiſque febribus, uti Cauſus, & quæ peſtilens, Iulapio Violaceo ac aqua commiſtum, ægrotantibus exhibeatur, non modò ſitim reſtringuit, ſed biliosas peſtilentéſque exhalationes ſupprimit. Datur utiliter Cæliacis, cibum reiicientibus & Dyſentericis, & ubi bilis à lecinore in Ventriculum regurgitans choleticos excitaverit affectus: Non tàm ſumptum quàm inditum menſium profluvia inhibet. Tineas ventris enecat, præſertim ſi bibatur ex aqua Graminis, vel Portulacæ, vel Abrotoni, addito ſacchari tantillo. Prodeſt cruentis excreationibus: firmat commotos dentes ſi eo ſepiũs fovcantur, quinetiam gingivas roborat, & gargariſatu faucium uvæque inflammationes diſcutit, atque deſtillationes eò confluentes reprimit. Vulnera recentia in carnis ſuperficie glutinat, & ulcera vetera deſiccat. Nocet his, qui ex flatu, ac frigiditate laborant ventriculi doloribus, atque etiam ægrè ſpirantibus.

Huius verò ſuccum mordacem nolimus oculis inſtillare, in Ophthalmia, etſi, ut ſuadet idem Matth. pompholyx addatur cum aqua roſarum. Acria enim non poſſunt non vellicando exquiſitiſſimi ſenſus oculis dolorem cauſare, & ita fluxiones potiùs concitare quàm prohibere. Quare hoc remedio uti volentibus ſuademus, ut extrinſecùs palpebris circumcirca applicent, adhibita cura, ne intra oculos pertingat. Ex foliis eius viridibus teſte Dod. fiunt intinctus, haud ſecùs atque ex oxalide, ad appetentiam excitandam ad refrigerandum, atque etiam utiliſſimi febricitantibus & temperamento calidis.

Flavus eius cortex, inquit, Camer. pulveratus, auxilio eſt aphthis, ſimilibúſque faucium ulceribus. In lixivio maceratus flavo colore tingit. Hunc corticem uxdam Officinæ Bugiam nominant. Aſſamenta & ſupellectilem ligneam obſervavimus hac ratione vernice incruſtari, illuſtraque. Aquâ, quæ macerata colla mucaginoſa ſit reddita, illinuntur ligna explendis fibrarum & pectinum interſtitiis: ſiccata infuſis corticum Berberis croceo colore tingunt, ſeu lignorum rem inducta vernice liquida vulgata conciliant.

RHAM.

Vomitiones. *Aqua.* *Cauſus. F. b. peſtilens. Cæliaca. Lienteria. Dyſenteria. Cholera. Tineæ. Sparſum ſang. Dentes mobiles. Faucium inflammatio. Vulnera. Nota. Notatur Matth. Ophthalmia. Cantus. Embamma. Aphtha. Faucium ulcera. Tinctura. Bugia. Vernicis palibra tinctura.*

Digitized by Google

RHAMNVS CATARTICVS.

CAP. XXV.

Descriptio

CELEBRAVIT Rhamnum cathartici usus in purgando multus & felix, arbusculam sepibus alcubi familiarem, cortice externo nigro vestitam cui duo alij subsunt, alter viridis, alter luteus, materie pallida dura, ramis satis crebris, iisque ferè ex adverso sitis brachiatam, duris, rigidisque & longis spinis foliosis minacem, aculeis præterea aliis minoribus horrentem. Folia ad Pruni folia accedunt, acuminata, atrovirentia, crenata, nervosa, adstringenti sapore: flores herbacei coloris parvos profert, quatuor apicibus constantes, multos simul iunctos. Succedunt baccæ frequentes ad radicem spinarum ex longiusculis pediculis, frangulæ pares, per maturitatem nigræ, succo virente plenæ, in quibus grana terna, vel quaterna Pyrorum granis penè similia figurâ ferè triangulari, cortice nigricante, medulla alba non ingrati saporis, quæ facilè ungue premente franguntur, sapor baccarum amarus & subastringens, & qui facilè gustanti nauseam moveat. Habet & succus earum nescio quem sibi peculiarem odorem.

Cortex

Spina. Folia.

Flores.

Bacca.

Grana. Super. Rhamnus. Spinus cervinus. Color pro pulueribus.

Rhamnum [inquit, Hermol.] Dioscorid. à nostris Spinam cervalem dicit appellari. Quo argumento videri potest haud dissimile huic genus esse quod & hodiè vulgò Spinum cervinum vocamus, fructu Myrti, foris nigro, intus viridi, ob id, vel ad colorem pingentibus idoneo. Cortex arbori subniger & nitidus, quasi Cerasо, interior virens, postea luteus, lignum extrà candidum, interior medulla rubet. Hermolai hanc opinionem sugillans Marcel. Fuerunt, inquit, qui Spinum Cervinum appellatum Rhamnum crediderint, non animadvertentes fruticem à Dioscoride non arborem vocari, virgasque non ramos illi tribuere, & Rubis, Hederæ, Paliuróque, ac similibus plerisque aliis coniungere eam Theophrastum quorum nullum arborescit. Spinum verò Cervinum arborescere, & humani femoris crassitudine truncum aliquando habere, & omnem rubrum esse, quum Rhamnum nigram & candidam Theoph. tradiderit. Nec posse Rhamnum arborem intelligi Theocritus ostendit, Nam si arbor fuisset, pedibus nocere non potuisset. Hermolai opinioni adstipulantur, Ruell. Gesnerus, & Fuchsius quondam etiam Spinam cervalem cervinamve vocavit. At Ruellius quidem & Ryff ambo more suo Hermolai verba ipsa adducunt, eo tamen non citato. Quasi maluerint se falsa induere opinione, ut aliquid dixisse videantur, quàm autori suo citationis honorem referre. Quin & à Trago

Non esse Rhamnum

Ruell. & Ryff. transferibunt, & suo nomine vendicant.

hæc planta pingitur & describitur sub hoc nomine: Rhamni 2. species: quo verò apud veteres habitus fuerit, sibi non satis constare fatetur. Et nisi folia eius hyeme decuterentur, facilè se dicturum esse speciem Rhamni alteram apud Theoph. Quanquam id obstare neutiquam posse censeat, quò minùs Rhamnis accensetur. Siquidem nec Dioscor. nec Plin. perpetuò virentium Rhamni foliorum ullam fecerint mentionem. Quapropter præsentem fruticem Rhamni speciem esse statuit, quoad alij certiorem eius nomenclaturam docuerint. Et in Hist. German. idem tradit, & nec à Nicandro quidem semper perpetuo esse folio. Ac parvi id momenti esse etsi hyeme excidant folia, quominùs Rhamnus 2. Theoph. esse possit, se itaque in ea mansurum opinione, donec alius meliora tradat. Nobis sanè verò maximi momenti esse videtur, plantam esse vel sempervirentem, vel folio deciduo, & hanc notam nusquam facilè deleri contemnive deberi aut posse statuimus. Præterea non videmus quid in hac tyrpe appareat, cuius merito Rhamnus candidus, qui alter est Theoph. dici possit. Mirum etiam, Tragum, alioqui sedulum herbarum vestigatorem, facultatis purgatricis huius fruticis non meminisse. Cordus quoque Cervi spinam vocat: Et Cæsalp. Spinam cervalem vulgi, quasi & ipse dubitaret esse veram & legitimam Dioscо. Dubitasse videtur & Apollo, nequicquam statuens. Sed revera Rhamnus non est, ac tantò minùs Spina cervina Dioscor. ut rectè nostro iudicio statuit Marcellus contra Hermol. cuius opinioni etiam refragatur Matthiol. quamvis non nisi ex Marcello id hausisse videatur.

Rhamnus 2. species.

Rhamnus Theoph.

Tragi opinio reiecta.

Hallucinantur proculdubio, inquit Amatus, qui Spinam cervalem vulgò dictam, Gallis *Burgam* vel *Neprum*, Rhamnum esse putant, quum revera nulli Rhamni generi respondeat. Et Dod. Rhamnum solutivum vocans, negat tamen esse verum Rhamnum vel Theoph. vel Dioscor. Nec placent qui Rhamnum simpliciter & absolutè dicunt, ut fecerunt Theoph. Golius in Onom. Ecchar. Roslin, & Helfricus, qui & *Spinum*, & Spinam albam vocat, nihilò rectiùs & alia quædam nomina tribuit, neutiquam huic arbori competentia. Nihil tamen impedit, quominùs cum adiectione Rhamnus Catharticus vel solutivus dici queat, quòd Rhamnis quodammodo, spinis, baccis, & aliis quibusdam accedat, ut à plerisque recentioribus herbariis fuit nuncupatus.

Rhamnus solutivus.

Spina infectoria Matth. Clus. Penæ, Lob. & aliis. *Spina merula* quorundam. *Spinam cervalem*, inquit Amatus, Hispani *Alvarem*: Itali verò *Merlam* vel *Cervinam*, Galli *Burgam* vel *Neprum* appellant. German. *VVegdorn, VVegdornbeer, Creutzbeer, VVeerfenbeer, VVahenberne, Ferbkorner, Ferbbeer* Dartzon man das Saffrigrun macht. Belg. *Rhijnbeſien doren Beſienboom*, Baccarum arbor: & fructus *Rhijnbeſien*, id est, *Rhenana* baccæ, quòd magna copia iuxta Rhenum reperiatur. Italis *Spino merlo*, Longobardis Venetisque *Spin Cervino*: Foroiulienſibus *Spin-guerzo*, cæteris *ſpino da tingere*. Bacchan. tradit Hetrulcis *Marucho* dici: num rectè, ipse viderit. Gal. *Neprun, Bourgeſpine*. Gallobelgiæ *Nertprun*. Hung. *Eb tovisk*, i.e. canina spina.

Spina infectoria. Spina, merula. Spina Alba Dario. Merla. Burga Neprum. Baccarum arbor. Rhenana bacca.

Pulchram iconem habet Matth. ut & Camer. quæ meliùs placent nostrâ. Euchar. duas figuras habet diversis locis, & diversis nominibus, quasi de distinctis plantis tradidisset, cùm tamen utrobique posita illa nomina [nempe primo loco *Brautzbeer/Ferbkörner*: alio *Weegdorn/*

Figuræ Euchar. errore.

Weerſenbeer] omnia uni huic frutici conveniant.

Locus. Naſcitur multis Germaniæ locis ſenticoſis, & ſepibus, agrorum limitibus, ac iuxta vias, in dumetis iuxta itinera & vias ſitis, ut vix alibi copioſiorem obſerves: unde & Germ. Wegdorn, quaſi *Viarum baccæ*, vel *baccifera* dicta. Amat inculta loca, & riſulos ac ſcrobes aquam habentes. Baſileæ, Tiguri, inter Montbelgardum & Beſſordiam circa Barrum copioſè naſcitur. In horto E. C. Montb. copioſè alitur inter ſepes. Multis Pannoniæ locis vulgatiſſima eſt, ubi interdum arboream amplitudinem adipiſcitur, teſte Cluſ. quales & aliquot videas in horto prædicto. Floret Maio, Autumno

Tempus. baccæ matureſcunt.

Vires & uſus. Folia frigidæ & ſiccæ ſunt naturæ: ideò igni ſacro & ſerpentibus ulceribus efficaciter illinuntur.

Ignis ſacer. Serpentia ulcera. Quædam mulierculæ vel folia vel interiorem corticem cum modico aluminis vino decoquunt, adverſus oris ulcera & putredines, quibus hoc medicamento gargariſatu ſingulari experientia ſuccurrunt.

Oris ulcera. Baccæ huius fruticis meſſis tempore lectæ arefactæ & tuſæ in aqua & alumine macerate, luteum ſeu croceum potiùs reddunt colorem, quo librarii olim libros pingere conſueverunt. At hodie cùm auripigmentum uſu recipi cœpit, repudiati ſunt acini iſti, quanquàm locum adhuc habeant apud eos qui chartas depictas & luſorias, nec non coria colore flauo inficere ſolent. Autumno cùm baccæ iſtæ maturitatem ſuam aſſecutæ nigræ evaſerint, leguntur, & tuſæ in vaſe

Viridis color. æreo aſſervantur, & pulchrè viridem exhibent colorem. Vnde nonnulli eum viridè colorè ex his parant, quem Ger. Saffrigrün vocamus. Gal. verò, *verd de Veſſie*. Belg. Saagruen: qui pictoribus accommodatiſſimus eſt, & in magno uſu. Hi acini cùm circa feſtum D. Martini in arboribus adhuc hærent, legi ſolent, & ad Puniceum colorem con-

Puniceus color. ficiendum ab iis qui coria inficiunt, & depictas chartas coloribus illuſtrant. Ex his facilè liquet has baccas utiliſſimas eſſe, ut quæ tria colorum genera præbeant, croceum, viridem & puniceum, ut in ſcripta retulit Tragus. Baccæ autem, ut guſtu amaritudinem cum adſtrictione quadam referunt, ita & calidæ ſiccæque exiſtimantur ordine ſecundo. Purgatrices verò ſunt, atque craſſam pi-

Temperam. tuitam & biliоſos quoque humores per alvum e-

Purgant. ducunt. Nos peculiarem earum vim in ſero & aquoſis humoribus efficaciter educendis experti ſumus, quapropter non rarò earum ſyrupus ad uncias tres hydropicis præſcriptus notabili cum ſucceſſu datur: atque etiam exhibetur aridarum

Hydrops. Doſis pulvis a ʒj: ad ʒiß. autore Dodon. Nonnulli baccas numerant, qui à XV. ad XX. exhibent, vel etiam plures duris hominibus. Præſtat autem ipſas confractas in iuſculo pinguis carnis abſque ſale incoquere, atque iuſculum ebibere: ſic etenim minori cum moleſtia, ac paucioribus ventris do-

Et mitiùs purgant. loribus ac torſionibus evacuant. Incoquuntur autem bacæ à XL. ad LX. pro robuſtiſſimis etiam plures. Idem Dod. tradit baccas potenter purgare per inferiora, evacuare pituitam viſcidam ac humores biliоſos magna vi & exceſſu, ita ut multùm corpus perturbent eorum qui ſumunt, ac ſæpè vomitum movere. Itaque non convenire niſi iu-

Maleſiè purgant. venibus robuſtis & ruſticis, qui magis parcunt pecuniis, quàm vitæ ſuæ, Sed mollibus & debilibus has baccas valdè nocere, immeſa ſua vi: atque eò magis ſi non correctæ & caſtigatæ exhibeantur. Et ſanè cùm facilè parari poſſit ex iis ſyrupus, aut ipſæ quoque prædicto modo adminiſtrati, ipſas baccas temerè, nili robuſto devorandas dare nolimus. In Syrupo verò quo quotidie & frequenter utimur, etiam in delicatiſſimis naturis, nullam moleſtiam effatu dignam, unquam deprehendimus: & ſolvendo corpori accommodatiſſimum à multis iam annis cognovimus, etiam

Syrupus. in nobis ipſis. Paratur Matth. hoc modo. Baccæ probè maturæ, ut Octobris principio, leguntur ad lib. ij. mundatæ, conquaſſantur parum, & in ollam vitreatam inditæ per tres quatuórve dies benè tectæ, ſtare ſinuntur loco tepido. Poſtmodum exemptæ in acculum coniiciuntur & prælo ſubiectæ exprimuntur. Succus expreſſus cum lib. j. ℔ Sacchari lento igne coquitur ad Syrupi conſiſtentiam. Poſtea colatur, adduntúrque Cinnamomi & Zinzigeberis benè pulveriſati ana drach. 4. Garyophill. drach. ij. & in uſum reponitur. Huius unciæ j. ad drach. x. placidè purgat pituitam omnéſque crudos & viſcoſos humores. Quare podagricis optimum eſt medicamentum. Nos ita fieri

Alius modus. iubemus. Succi baccarum maturarum extracti & ritè depurat. lib. V. coquantur cum Mellis opt. & Sacch. ana lib. j. ſ. ad Syrupi conſiſtentiam. Adde pro unaquaq; libra Syrupi, Cinam. & ſemin. Aniſi conquaſſator. ana ʒ. ij. in pet. ligata jam mergatur.

Obſervatio de hoc tutò dabis ab ʒj. ad ʒij: nec prædictas moleſtias metues, niſi fortè in exquiſitiſſimè delicatis homuncionibus aut impuris planè corporibus: in quibus omnes ferè purgationes moleſtiores fieri ſcimus, quòd plærique tales ſtomachici ſint quorũ Camerinam abſq; ſingulari cautione

Electuarium mouère periculóſum, fit & ex baccis his Electuarium, nonnullis in locis uſitatum, ut & Syrupus: quæ ambo parum amica ſtomacho Camer. cenſet, ideóque eò diligentiùs corrigenda. Medici Lutetiani, inquiunt, Pen. & Lob. certiores virium, quàm Matth. ut qui non ad pituitam craſſam & viſcidam, ſed potiùs tenuem educendam, prudentiùs utuntur. Sanè & nos præcipuam earum vim in extrahendis aquis deprehendimus: uti dictum.

RHAMNVS SOLVTIVVS
PVMILVS PANNONIVS.
L. Cluſ.

Deſcriptio EX ea plantæ portione, quam penes nos in ſicco noſtro herbario habemus, apparet fruticem eſſe, ad Rhamnum Catharticum vulgarem accedentem, cortice tectum nigricanti. Folia ex *Folia.* eodem tuberculo plura oriuntur, brevibus pediculis hærentia, acuminata, unciam plus minùs longa, ſemunciam lata, circumcirca crenata, lævia. Baccæ ſiccæ Terebinthi fructum referunt, *Baccæ* tùm magnitudine, tùm forma turbinata, in acumen deſinente pediculis ſemuncialibus appenſæ: nec demonſtrant commiſſuras quales Cluſ. habet in Rhamni ſive ſpinæ infectoriæ Pannon. 2. ſua figura, cui tamen folia ſatis reſpondere videntur.

Conſiderandum an poſſit eſſe prima eiuſdem, cuius nullam dat figuram, quamque ſic deſcribit: Spina infectoria prior bicubitalibus aſ-

Spina infect. doria. Cortex. ſurgit ramis, in multas alas diviſis, cortice lævi, ſpinæque infectoriæ vulgari tum colore tum ſubſtantia ſimili, tectis, qui membrana ſuperiori dempta: ex viridi palleſcit, & ſapore eſt amariuſculo: ramuli paucis ſpinis horrent, ſed ipſi in ſpinas plærúmque deſinere ſolent. Folia vulgari ferè ſimilia, ſed minora & anguliora, ad Rhamni ſylv. folia plurimùm accedentia, guſtu linguam exiccante. Flos congeſtus, ut in vul-

Flos. gari,

Digitized by Google

gari, eiusdémque coloris & formæ, hoc est, ex pallido herbaceus, & quatuor foliolis constans, minor tamen. Radix ut in aliis fruticibus lignosa. Hanc si quis Lycij generibus annumerandam censeat, non refragabor. *Lycij genus.*

Frequens cum vulgari Rhamno exit in Leytenberg. Floret Maio. *Locus & tempus.*

RHAMNVS SOLVT. PANNON. II.

Descriptio

SPina infectoria Pannonica 2. Clusio, cubitales habet ramos, minimi interdum digiti crassitudine plerúmque minores, nigro tugosóque cortice obductos, superiore parte in ramulos divisos, qui tenuiore & læviori cortice tecti plerunque in acutam spinam desinunt. Folia Myrti aut sylv. potiris, breviore tamen & minora, viridia, per ambitum nonnihil ferrata, gustu, primùm adstringente, deinde nonnihil amaricante. Flores inter folia herbacei, quatuor foliis constantes, ut in priore: Fructus deinde spinæ infectoriæ vulgari haud abtimilis: binis, nonnunquam etiam ternis veluti commissuris distinctus, initio viridis deinde per maturitatem niger. Radix crassa, lignosa, dura, raras fibras in latera spargens. Et hanc quoque Lycij generibus accensen æquo fere animo. Tabern. Germ. **Vngerisch Beeg dornbeer & Creutzbeer** vocat. Botanici qui viderunt, considerent quantùm differat hic Rhamnus à Lycio Gallico. *Cortex. Folia. Flores. Fructus. Radix. Lycium.*

Locus. Nascitur copiosè in monte Bodensi thermis imminente & vicinis iugis, loco petroso & salebroso.

RHAMNVS BAVARICVS
DALECH.

Descriptio

PRo Rhamni etiam genere spinosum plantam Germanus quidam rei herbariæ studiosus ex Ingolstadio Dalechampio attulit, quam Rhamnum Bavaricum vocabat, quòd aliud aptius nómen non inveniret. Hæc planta, ut ille narrabat, hominis altitudinem superat, corticé est purpurascéte, spinoso, foliis densis, pallidis, omnibus fermè aliis longioribus & angustioribus, prima scilicet ramorum parte, nec Ilici dissimilibus, aliis brevioribus & rotundioribus, circa ramorum extrema Rhois folia utcunque æmulantibus, spinis multis, tenuibus, sed acutissimis, foliosis, ut in primo Rhamno Matthiol. Hister. Lugd. *Cortex. Spinæ.*

LYCIVM VETERVM.
CAP. XXVI.

Descriptio Dioscor. Pyracantha. Folia Buxi.

ΛύκιονΛύκιον, quod alqui ἀκανθόδαφνον vocant, autore Dioscor. arbor est spinosa, virgistrium cubitorum, aliquando etiam longioribus, circa quas folia sunt Buxo similia [Plin. Radix Buxei coloris] densa. [πυκνὰ: quidam frequentia vertunt] Fructum fert Piperis instar nigrum, [μέλανα: Cæsalp. non probat, sed melinum substituit, id est, luteum] amarum, densum, [πυκνὸν, sive succi plenum, aliter quàm Matth. & Corn.] lævem: corticem verò pallidum, Lycio diluto similem, & radices multas, obliquas, [pro πλαγίας ut Oribas. habet à Plin. legi potuit φλοιὰς, Serap. quoque legit πλαγίας] lignosas. Nascitur plurimùm in Cappadocia, Lycia, pluribúsque aliis locis. Aspera loca amat.

Locus.

Succus dicitur radicibus cum frutice ipso tusis. [Ruellius hic more suo malut Plinij sensum exprimere, quàm autori fidem præstare, cùm ait: Rami cum radiculis tusi, &c.] & per dies multos maceratis, denique coctis, ac tùm ligna quidem abiiciuntur, liquor verò iterum coquitur, donec melis crassitudo fiat. Adulteratur amurca inter coquendum admixta, aut Absynthij succo, aut felle bubulo. Quod verò spumosum innatat inter coquendum, eximito, & ad oculorum medicamenta reponito: reliquo ad alia utitor. Simili modo & è fructu expresso & insolato succus elicitur. Optimum est Lycium, quod igni accenditur, quodque dum restinguitur, rubentem spumam [Oribas. πυρρὸν, id est, fumum legit] edit, extrinsecus nigrum, intus verò cùm dilueris fulvum, minimè virosum, cum amaritudine astringens, colore croceo: quale est Indicum, reliquo præstantius & efficacius. Vim habet astrictoriam, & quæ pupillis caliginem offundunt exterit: palpebrarum scabiem, pruritus veterésque fluxiones sanat. Facit & illitum, ad aures purulentas, tonsillas, gingivas exulceratas, labiorum fissuras, sedis rimas & attritus. Cœliacis & Dysentericis, tum potum, tum etiam infusum convenit. Datur & sanguinem exscreantibus atque tussientibus ex aqua: itémque à rabioso cane demorsis, catapotij instar devoratum, aut ex aqua bibitum: Flavos facit capillos: Reduvias, herpetibus, putrescentibúsque ulceribus medetur: fluxum muliebrem appositum sistit, & à rabiosis animalibus demorsis, seu in lacte bibitum, seu catapotij vice assumptum, auxiliatur. Fertur & Lycium Indicum [hæc sequentia superflua apud Dioscor. putat Cornar.] fieri ex frutice Lonchitide vocato. Est is è spinarum genere, virgas habens rectas tricubitales aut etiamnum maiores à fundo numerosas & Rubo crassiores. Ruptus cortex rufescit: folia verò Oleæ similia visuntur. Cuius herba in aceto decocta propinataque proditur Lienis inflammationibus, Regióque morbo mederi, & fœminarum purgationes ciere. Cruda quoque trita in potu eadem præstare traditur. Semina myrta *Succus à fructu. Delectus. Indicum. Vires. Caligo oculorum. Scabies palpebrarum. Aurium ulcera. Gingivarum ulcera. Rima labiorum, & ani. Cœliaca. Dysent. Sanat sputum. Canis rabidi morsus. Capillos ringit. Vlcera putrida. Menses suppressi. Lycium Indicum. Lonchitidis descriptio. Vires. Lienis inflammatio. Iterum. Menses ciet.*

cordis figura, pro nucleorum numero : è cuius faſtigio pilus duplex ſubtiliſſimus eminet, guſtu adſtringente & valdè amaro. Baccis ad tingendum lanicum aureo colore infectores utuntur, eaſque vocant Tinctorium granum, *Graine à teindre*, aut Flavum granum, *Graine iaune*, aut Avenionenſe granum, *Graine d'Avignon*. Ex eo quod de Lycio Dioſc. prodidit nimirum ξανθίζειν τὰς τρίχας, flavos reddere pilos, movit Dalechampium ut crederet, quod & multi aſſerunt, verum Lycium, quamvis hæc planta non ſit, cuius ſuccо in Offic. utimur, eoſdem effectus tamen præſtaturam, quos veteres ſuo Lycio tribuerunt. Eiuſdem Dalech. figura ad plantam ſiccam facta, in qua contrahuntur folia. Baccæ etiam proculdubio erant ſiccæ, quæ ita anguloſæ appictæ. Solitum fuerat advehi Lycium ex Lycia, verùm quid ſit hodiè norunt perpauci, inquiunt Adver. Eſt in Provinciæ Narbonæ pleriſque locis arbuſcula [Lycium ſiue Pyracantham Narbonenſium vocant] Oleæ ſylv. ſimilis, Arbuti magnitudine, foliis Oleæ, ſed breviоribus, rigidioribus, rotundioribus, minoribus, candicis foliorúmque viridi, obſcuro, ſaturiore, colore ſubfulvo, ſpinis craſſis atq; rigidis, pręduris. Baccæ ſunt ut Phylireę maiores, ſed rotúdiores quàm Oleæ, ſucco ſubrubro, Oleaginolo, uti Phylireæ: qui amarus, ingratiſſimus, accenſus cum ſtrepitu quodam flagrat, extinctus rubet. Hanc, tametſi præ ſe undique referat Lycium, tamen non auderemus aſſerere eandem eſſe. Id tamen audemus dicere, vix maiori poſſe vſurpari commodo Lycium, quàm iſtud noſtrum: & poſſe longè propiùs, aptiúſque ſubduci illi quàm Amurcam: habet namque vires digerendi quadam cum aſtrictione. Quod ſi non ſit Lycium, fuerit ſanè ſpecies Oleæ ſylveſt. cuius Amurca omnium præſtantiſſima vicè Lycij eſt. Valdè putamus Matthiolum hic iconibus abuti, ſed & Anguillaræ etiam & aliis doctioribus vera monentibus conviciari. Conſiderent itaque periti an hæc conveniat cum Lycio à nobis deſcripto & depicto: an verò illa quam eadem Adverſ. Paliuri alterius peregrinę nomine deſcribunt his verbis: Quædam ſpinis horrida, foliis Oleæ minoribus, baccis nigris, tricoccis, Smilacis, gravidis, ſucco fulvo, tincturæ apto, prægrandibus, Berberidis modo, granis ternis, ſed minoribus, oblongis, guſtu ſubacri, cuius hic picturam damus, non procul Monſpelio, qua itur ad ſcaturiginem Lani amnis, ſecus ripam & propè viam multa. In qua ſanè deſcriptione multa ſunt, buæ cum noſtra conveniunt, excepta comparatione illa foliorum cum Olea. Figura ſanè quam ponunt Adæ pro Paliuro 2. peregrino ſatis quadrat cum noſtro Lycio, quamvis foliorum ſerratura non adſit, granaque anguloſa non appareant. Vix enim putamus virentia ita anguloſa eſſe, ut ſicca, niſi fallat memoria. In icon. Lob. p. 279. errore ut exiſtimamus Typographi pro icone prædicta alia poſita, nempe Pyracanthæ, quæ etiam poſita p. 182. ſub titulo Rhamni 3. Dioſcor. Nec ſcimus cur ibi etiam ſpina vocetur, quum in Adverſ. Pyracantha dicatur, niſi & is ſit error Typographicus.

Tinctura aurea. Tinctorii granum. Flavum granum. Avenionenſe granum. Verum Lycium.

Lycium ſiue Pyracantha Narbon.

Species. Sapor.

Temperãtura Oleæ ſylv. ſpecies.

Matth. Ieprch.

Paliurus 2. peregr.

Locus.

LYCIVM ITALICVM.

Deſcriptio Baccæ.

ANTE plures annos accepimus à D. Corrado baccas ſimiles baccis Lycij Gallici, cum inſcriptione Lycij ex monte Baldo; colore tamen

differunt, ſunt enim purpuraſcentes & ferè nigræ: ſemina in baccis ad Berberim accedunt, breviora tamen lucida, polita, colore ſubfuſco, aut ex ſpadiceo in nigrũ vergente, penè triangula, inter ea quædam ſulcata: ſaporem amarum non deprehendimus, ſed aliàs ingratum? Quædam etiam baccæ apparent anguloſæ: an verò virentes tales, ſint neſcimus: Poſtrema Matth. figura id non demonſtrat. Fortè ſucco & carne humidiore exſiccata, à granorum intus poſitorum ſitu & figura tales apparent, ut hinc dicat Anguil. ad Tithymali fructus accedere. Nihil tamen aſſerimus. Qui viderint plantam virentem, explicent. C. Bauh apud Matth. putat eſſe Lycium 1. Cæſalp. & Braſſavolæ, cuius icon ex Matthiol. propoſita falſa eſt, nec meretur nomen Lycij primi, tantùm abeſt ut Braſſavolæ ſit decendum: ac multò etiam minùs Cæſalpini, cuius Lycium ſuſpicamur eſſe Pyracantham Lob. de quo diximus alibi. Idem C. Bauh. & Lycium 2. apponit ſub alia figura quod & Italicum vocat.

Semina.

C. Bauh. Lycium.

Lycium Italicum.

Cæterùm ut Galli ſuum, ſic Itali ſuum quoque Lycium celebrant, atque adeò melius cenſent. Sic enim tradit Matth. Lycium medicamentum Officinarum adulteriis non vacat: hoc ævo ex Lycia ad nos non importatur: veruntamen & in Italia Lycij arbor naſcitur: quandoquidem (ut Braſſavolus teſtatur) in Liguriæ Alpibus frequens illa viſitur. Eadem & in Dalmatia provenit, unde nuper eius ramuli baccis onuſti mihi allati fuerunt: quippe (ut mihi retulerunt) via, qua ex Zara itur Nonam, ubique vireſcit. In com. cum magnis fig. Lat. & Ital. ait Licij plantam, cuius iconem dat, ſibi miſſam à Baptiſta Baliſto Dalmato Myropola: Sed revera plantam ipſam vivam à ſe nuſquam viſam. Cæterùm quamvis cenſeat vitiligator quidam, eam fictitiam potius, quàm veram eſſe Licij plantam, ſe tamen, cùm Lycij hiſtoriam omnib. ferè notis illam repreſentare videat, eam ex commẽt. ſuis eruendam conſultùm non duxiſſe, quouſque alius compareat, qui ex Lycia, vel Cappadocia verioré Lycij plantã ad nos affetat. Haberi quoque aliam quandam plantam, quæ non parum Lycium æmuletur. Hanc primùm Verona ad ſe miſſam à Fran. Calzolario, cuius & imaginem exhibet, ut de ea quoque aliorum ſit iudicium. Lycium Arab. *Hadbadh, Hadad, Kilulem* ſive *Felcakarag* vocari. At pace Matthioli dixerimus, icon, quam fictitiam apponit[ut is non negat, merebatur quæ ex commentariis ſuis eruereturcum aliis quamplurimis fictitiis: res docendæ, & vivis imaginibus repræſentandæ, quantum in nobis eſt, non figmenta, non excogitatæ larvæ, ut ipſe non parum ſæpè factitat. Lycium Italicum verum ſit an non, nihil refert, modò talis exhibeatur, qualis eſt, & pro Italica. Qui Italis

Lycij arbor. Locus.

Alia Lycii ſimula.

Arab. Matth. ſuo more multa ſcimus.

habet parva, ad buxi foliorum formam accedentia, leniter ſerrata, flores copioſos, luteos, inſtar Paliuri, ſed minores, quibus ſuccedunt fructus aliquantulum longi, ut berberis fructus, colotis autem nigri, ſaporis inter acidum & dulcem medij, in quibus vel unum vel duo granula continentur. Cortex ligni non lævis ut Berberi, ſed aſper & pallidus eſt: materies ligni lutea, atq; radix ipſius elegantiſſimo luteo inficit: oritur in aluiſſimorum montium convallibus: differt autem à Berberi, cuius folia maiora ſunt, & fructus racematim naſcuntur. Legitimum verò Lycium non eſt, quia fructus neque rotundus ut piper, neque amarus eſt. Propterea potiùs vocanda erit Berberis alpina aut montana, quàm Lycium, quemadmodum Sylvius Todeſchini cenſet, qui hunc fruticem frequentiſſimum in Libano monte etiam invenit.

Flores. *Fructus.* *Cortex ligni.* *Materies.* *Berberis alpina.*

Caterùm duo alia Lycij genera hîc reperiuntur, quorum unum maximè hiſtoriæ convenit, id etiam in Libano monte oritur, cuius cùm ad manus neque ſemina, neque rami ſint: ideò de ipſo in præſentia verba non facio. Alterius verò ramos ſiccos ſimul cum eius fructu nondum maturo mitto: vocatur Petræa Amygdala, licet cùm amygdalis nihil commune habeat: frutex eſt ad duorum aut trium cubitorum altitudinem aſſurgens, denſus, folia parva firmaque ferens, ſpinis totus plenus eſt, & fructum rotundum fermè parvum ut piper habet, cùm ad maturitatem pervenit, nigricantem: radix lignoſa eſt maxima, eaque firmiſſima. Hebræi ex huius fructu elegantem luteum colorem parant.

Locus. *Lycij duo alia genera.*

An Rauvolf. lib. 2. c. 12. itin. de plantis Libani, Lycium incolis Zarda. Item l. 3. 22. Lycium peregrinus frutex inter Ramam & Ioppe, cuius ſuccus interdum reperitur in noſtris Officinis: & cuius meminit Propheta David Pſal. 58. ſub nomine Hadhadh. Et ſub finem lib. 4. figuram proponit ſub titulo Lycij Dioſcorid. & Hadhadh Arabum, quam figuram & nos proponimus, non tuderemus tamen pro certo aſſerere Rauvolff. Lycium eſſe Creticum. Non enim deſcribit ſuum Rauvolf. nec Cretici partes omnes vidimus: appiximus tantùm Cretici folium & granum.

Lycium Rauvolf. Zarda. Locus. Lycium Davidis Propb. Lycium Dioſcor.

LYCIVM QVORVNDAM, FOLIO Myrti Tarentinæ aut Buxi.

Deſcriptio

FRutex eſt ſpinoſus, multas ab radice virgas proferens, cubitales, ſæpenumero ampliores, rectas, pulchras, tenues, rubentes, multis ramulis præditas, qui in acutam ſpinam plerúmque deſinunt, tametſi alios hinc inde ſparſos aculeos habeant, breves interdum & infirmos: nonnunquam verò oblongos, firmos, & multis foliis obſitos, ut in Rhamno primo. Folia nullo ordine digeſta, Spini, ſed multò breviora, Myrti Tarentinæ aut Buxi quodammodo æmula, guſtu lenta & cum aliqua aciditate mordicantia. Eius nec florem nec fructum videre cõtigit: nam Novemb. & primo dũtaxat Vere, aliqua ex parte foliis viduatum hunc fruticem inveni: inquit Cluſ. qui dubitat quonam hic frutex referendus ſit, atq; tradit eſſe tamen nõnullos qui ad Lyciũ referri debere putẽt, Caſtellanis *Tamaios* ſive *Tamnexos* vocati. Hiſt. Lugd. tradit pinxiſſe Lob. Lycium Hiſpanicum quod Cluſ. deſcripſit. At nos figuram Lycij Hiſp. Lob. non referimus ad hanc plantam, ſed ad Rhamnum 5. Cluſ.

Spinæ. *Folia.* *Sapor.* *Hiſt. Lugd. aut.*

Locus.

Apud Complutum, aliiſque Caſtellæ veteris locis, & Baticæ parte, quam vulgò Extremadorum vocant: circa fluenta & declivibus locis, quæ hyeme abundant naſcentem obſervavit Cluſius.

Idem ait Caſtellanis ſcoparum uſum præbere: componi etiam in faſciculos pictorum fornacibus calfaciendis idoneos. Vſus.

LYCIVM GARCIÆ, SIVE CATE.

Deſcriptio Paliuri.

ARbor ex qua ſuccus Cate extrahitur, autore Garcia, magnitudine eſt Fraxini, folio minuto Ericæ vel Tamarici ſimillimo, perpetuò virente: Florere aiunt, ſed fructum ferre negant: multis ſpinis horret: materies ligni robuſta, dura, denſa, ponderoſa, nec ut aiunt putredini obnoxia, ſive ſolibus exponatur, ſive aquis immergatur. Potrò ſucci extrahendi hæc eſt ratio. Ramos huius arboris minutim conciſos elixant, deinde contundunt, poſtmodum cum farina Nachani (ſemẽtis eſt nigra & minuta ſapore, ſecalibus conficiendis panib. apta,) & eiuſdem nigri ligni, quod iſtic naſcitur, ſcobe, interdum etiam ſine eo) paſtilli & tabellæ formantur, quas in umbra ſiccant, ne Solis ardore earum facultas evaporet.

Fructu carere. Spina. Materiẽs. Succi extrahendi ratio.

Cate in omnibus ferè locis Indiæ, in Malaca Cato. Quòd verò hoc nomen Cate aut paululum immutatum apud Arabes, Perſas, reliquáſque Aſiæ nationes obtinuerit: in cauſa eſſe puto, quòd maxima pars illius in Malacæ regno abſumitur, ubi idem nomen obtinet. Incolæ eius arborẽ *Hachũ & Lignum Sempervivum* nuncupãt. Exiſtimat autẽ idem Garcias hoc Cate nihil aliud eſſe quàm Græcorum & Latinorũ Lycium. Propter vires. n. & extrahẽdi modum, Indicum Lycium præfertur à Dioſc. Plin. & Gal. quorum verba antea protulimus. Vocatũ a. eſt Lycium à Græcis, ut dicebamus, quoniam in Lycia primùm inter Græcos eius uſus repertus ſit, optimúmque iſtic naſci eo tempore cenſerent. Præfertur etiam Indicum ab Avic. & Serap. qui id *Hadhadh* appellant, uti dictum. Sed meritò Garciæ opinioni ſe opponit Cluſ. quòd Dioſc. Lyciũ folia Buxi habeat, & puſilla ſit arbor. Itaq; longè alia cenſenda eſt, quàm ea quæ à Garcia deſcribitur. Tametſi non ſatis ſibi conſtare videatur Dioſc. in Lycij deſcriptione, ſi modò poſtrema capitis de Lycio pars, Dioſcoridis ſit.

Cate. Lignum ſempervivum. Lycium antiquorum. Indicum Lycium. Non eſſe Lycium Dioſc. Garcias reprehẽ.

Locus.

Cæterùm de quo his agitur Lycium plurimùm naſcitur in Cambaya, teſte Garcia, præſertim Bacaim Manora & Daman, urbibus Luſitanorũ Regi parentibus. Provenit etiam in continenti Goæ, aliiſque plurimis locis, ſed non tàm abundanter ut ſuprà enumeratis, è quibus mercimonij gratia exportatur magnà quãtitate in Chinatum regionem. In Arabiam verò, Perſiam, & Cotaſone, medicamenti cauſa, & pauca quantitate. Magna autẽ copia in Chinarum regionem & Malacam deportatur, quoniã in maſticatoriis plurimus eius cum Betre eſt uſus. Indi quippe ad gingivarum mollificationem & relaxationem medicamento ex Betre, Areca & Cate compoſito plurimùm utuntur. Neque tantùm optimum eſt medicamentum ad confirmandas gingivas & deſiccandum & conſtringendum: verùm etiam ad alvi profluvia curanda, oculorúmque dolores tollendos, in quibus plerumque optimo cum ſucculſu uſum ſe eſſe teſtatur idem. Ex ligno eius, propter duritiem & pondus, piſtilla parantur deglumandæ Orizæ idonea in mortariis ligneis, ſex palmos in ambitu continentibus.

Vires & uſus. Dentium laxitas. Alvi profluvia. Oculorum dolor. Ligni vſus.

Recentiores quidam è Periclymeni ſucco ſuccedaneum eius parant. Sed ſi Luſitani pharmacopolæ ac inſtitores in conquirendis legitimis medicamentis diligẽtiores eſſent & huius & alia-

Succedaneum.

rum desideratarum copia classe regia in Lusitaniam, & inde in alias nationes deferri posse.

LYCIVM INDICVM ALPINO PVTATVM.

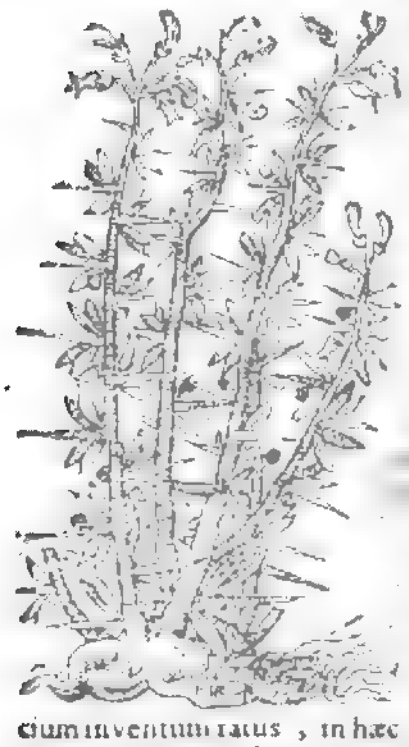

HACTENVS post tot nationum, tot autorum, etiamque nostram satagentiam, nondum constat, quodnam verum & legitimum veterum sit Lycium, singulis fuum, quod ad illorum Lycij vires quodammodo accederet, pro eo obtrudentibus, tandem prodit Alpinus, qui, ut ille quondam Philosophus, cum fortè, forte, à sole ignitum Lycium inventum ratus, in hæc prorumpit verba: Verum Lycium Indum tibi prodam: quem fruticem longè ab Alexandria civitate supra ripas rami Nili Calig vocati, decem millia passuum invenit: quem incolæ Vzeg appellant. Est is frutex multis ramis rectissimis, ab radicibus multis, duris, lignosis, obliquè descendentibus, longitudine trium cubitorum & plùs observatis, sursum assurgens ramis: spinæ acutissimæ & longæ multæque insunt, quarum quædam foliolis vestitæ spectantur. Folia verò huiusce fruticis sunt Olivæ similia, iis tamen candidiora & augustiora vel minùs lata. Flores Agihalid planè similes habet, quippe parvos albos, Hyacinthi orientalis forma & magnitudine æmulos, à quibus fructus nigri parvi producuntur, Ebuli fructibus prorsus similes, læves, gustu amari & astringentes.

Lycium Indum.
Locus.
Vzeg.
Descriptio
Spinæ.
Folia.
Flores.
Fructus. Sapor.

Quanquam verò in Ægypto multa Lycij copia circumferatur, tamen nescire se fatetur, an ex hoc illud frutice conficiant, quando neque hanc plantam copiosè ibi provenire noverit, neque sciat illam esse notam. Siquidem Lycium ab illis usitatum falsum ac adulteratum esse arbitratur. Hûc autem succum, qui ex Arabiæ locis apportatur, durum esse, exteriùs nigrum, & Acaciæ succo valdè similem. Fractum intus colorem Aloës præ se ferre, odore obscuro, non ingrato, sapore subdulci, astringente, nullius amaritudinis participe: viscosum esse, digitisque contrectatum adhærere, unde colligit, haud esse verum Lycium, præsertim cùm neque amaritudinem habeat, neque igne succensum rubescentem edat spumam, ut de vero Lycio traditur. Quapropter quod ante Categoricè affirmarat, nunc dubitat, an sit Lycium Indicum Dioscoridis, quod tamen & in titulo fecerat. Sed nec experiri se potuisse tradit succum, qui pro Lycio circumfertur. Ægyptios inter calidum & frigidum medium constituere, sed supra primum gradum siccum, stipticum: proinde, inquit, in omnibus ulceribus

Lycium Ægyptiorum adulteratum quale.
Non esse Lycium verum.
Vires & usus.

loto utuntur, præsertimque ad oris, augium, narium, ani, intestinorúmque ulcera. Vsus maximus est in Collyriis ad Ophthalmias arcendas: mulieres enim paratum linimentum ex Lycio & antimonio habent, quo quotidie oculos liniunt, ut oculos defendant ab humorum fluxionibus. Eo etiam illi ad ventris fluxum utuntur, non minúsque ad Dysenteriam. Ad sputum sanguinis eo maxima spe utuntur, & ad uteri profluuium cohibendum, eo pessi modo introrsùm misso, ad ulcera pulendorum præsertim ad cauas, ad gingivas corrosas & ulceratas, nec non ad dentium commotionem. In Lienteriis, dysenteriis atque fluxu hepatico & Clysteribus iniiciunt & in liquore aliquo convenienti solutum hauriunt. Nec dubium illius illitu quamcumque partem ab influxu humorum efficaciter defendi, unde & podagricos dolores retardare compertum est.

Vlcera duræ Cerebri membranæ. Ophthalmiæ. Linimenta ophthalmica Ægyptiarum mulierum. Alvi fluxus. Sputum sanguinis. Menses fluentes. Vlcera. Lienteria. Dysenteria. Defendit a catarrhis.

AGIAHALID ÆGYPTIVM FOLIO BVXI: AB LYCIVM?

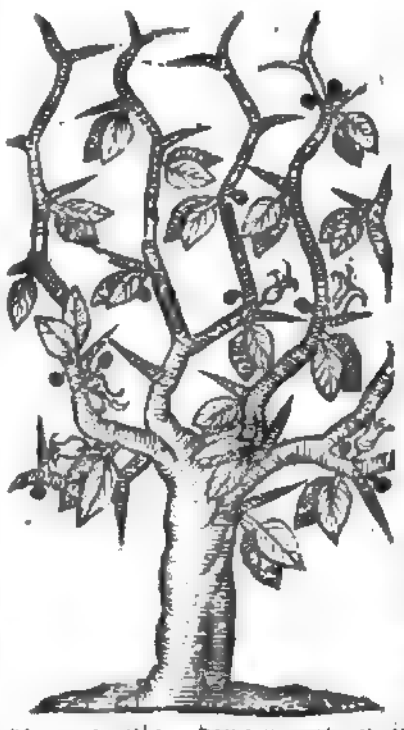

ET huius historia Alpino accepta ferenda. Arbor est, quæ in medio cuiusdam Eunuchi Turcæ viridario, quod patum ab æde Veneti Consulis distat ex Æthiopia asportata, magnitudine Pyri sylv. ramis raris non multis, in rectum æqualiter elatis, ordinatim acutissimis multis spinis obsita, folia ferens Buxi proxima, latiora tamen, pauca, rara, singula, bina æqualibus interstitiis adnata. Flores habet paucos albos, Hyacinthi Orientalis floribus similes, sed minores, à quibus prodeunt fructus nigri Ebuli similes, gustu subamari & astringentes. Folia gustum acido sapore sentiunt, cum aliqua astrictione. Huius arboris foliorum usum ad pueros vermibus vexatos, in Æthiopia audivit esse familiarissimum. Dubitat verò an hæc possit esse Lycium Dioscoridis. Sed hæc obstare videntur, quod Lycium Dioscoridis frutex potiùs sit quàm arbor: præterea foliis densis describitur, non rarís: nisi forte ad unius folij densitatem referre velis, quod possis. Nihilominus tamen adhuc dubitabitur. Nec intelligat quis facilè alla Alpini verba, quando folia dicit singula, bina æqualibus interstitiis adnata: nisi fortè error sit typographi, & legendum: bina singulis æqualibus interstitiis adnata, ut figura ostendit. Ita dubius abit nobiscum lector, nescius adhuc, quodnam sit verum & legitimum Lycium veterum. Nos viam patefeciimus inquirendi, conferendi, decernendi.

Certiora aliquando docebit posteritas.

Descriptio
Spinæ. Folia.
Flores.
Fructus. Sapor.
Vsus ad Pueros.
Veterum Lycium hactenus ignoratum.

HISTOR.

FINIS LIBRI VI.

Digitized by Google

HISTORIÆ UNIVERSALIS PLANTARUM LIBER SEPTIMUS.

DE RADICIBUS ET EARUM GENERIBUS IN GENERE.

RADICES PLANTARUM QUÆ SUNT, ET QUOT GENERA EARUM.

CAPUT I.

RADICES sunt quæ plantis ex terra nascentibus, ut fundamenta ædificiis, subjacent, & ipsas sustentant, & humorem ex terra attrahunt, & ad totam plantam transmittunt. Quæ quidem radices, quia ex terra humorem attrahunt, ideo ad terram semper tendunt, & quo altius terra est, eo altius radices descendunt. Quæ autem in aqua nascuntur, ad aquam tendunt, & quo altius aqua est, eo altius radices descendunt. Quæ autem in aere nascuntur, ad aerem tendunt, & quo altius aer est, eo altius radices descendunt. Quæ autem in aere nascuntur, ad aerem tendunt, & quo altius aer est, eo altius radices descendunt.

Digitized by Google

Etymodryos. Aegilops. Platyphylloi. Phagus. Haliphloeus.

tè legendum ἐτυμόδρυα ut infra, Etymodryn.] vocant. Quod idem & in cæteris faciunt. At Idæi in has species dividunt: Hemerida, Ægilopa, Platyphyllon, Phagum, Haliphloeon, quam alij Euthyphloeon vocant. Græcè: ἡμερὶς, αἰγίλωψ, πλατύφυλλος, φηγὸς, ἁλιφλοιὸς, ἢ εὐθύφλοιος. Omnia quidem fructifera sunt: sed dulcissima glans Phagi, uti dictum: proxima Hemeridis: deinde Platyphylli: quartò Haliphloei. Ægilopis glans omnium amarissima. Distant etiam magnitudine, figura & colore glandium. Quin & folio, caudice, materie, totâque adeò specie. Hemeris namque non erecta est, nec lævis, nec excelsa, quippe quę corpore in orbem comoso, contorto, ac nodoso, sinuosóque assurgat: cuius materies robusta quidem, sed infirmior quàm Phagi. Hæc enim robustissima, & minimè putredini obnoxia. Sed nec ipsa erecta quamquam minùs torta Hemeride [ἀλλ' ἧττον ἔστι τῆς ἡμεριδος Θ: Aldin. & Bas. Cod. Gaza legisse videtur ἀλλ' ἧττον εὐσχημόνως ἐστὶ τῆς ἡμεριδος Θ, quem & nos secuti sumus.] Caudice verò crassissimo constat, ut tota quoque ipsa curta maneat. Nam eius etiam plantam orbem comosa minimèque erecta assurgit. At Aegilops rectissima, celsissima & lævissima, materie per longitudinem robustissima, nunquam in cultis, aut certè perrarò nascens. Ab hac proxima Platyphyllo proceritas, sed materie ad ædificia, demptâ Haliphloei. Ad cremandum etiam & carbonem faciendum inutili sicut & Haliphloei: ac post illam teredinibus cunctisque maximè obnoxia. Haliphloeus verò crassissimo est & cortice & caudice, sed fungoso & cauo magna ex parte, ubi magnus evaserit. [Totus hic locus corruptus est in vulg. exemplarib. Sic legimus ex Plinio & reipsa: ἡ γὰρ ἁλιφλοιὸς πλεῖστον μὲν ἔχει τὸν φλοιὸν ἢ πλεῖ τὸ σῶμα Θ, &c.] Quapropter ædificiis hæc minùs apta habetur. Brevi quoque putrescit, quæ arboris eius natura est, vel à natura hoc ei accidit. [μικρὰ πλουσία ἔστι τὰ δένδρα: Quidam legunt: μικρὰ πλουσία ἔστι τὰ δένδρα: Etenim arrectis solus arbor horrida est.] Ideò cava fit. Dicunt quidam hanc corde solam carere, & fulmine solam tangi, quamvis altitudine non excellat. Ideò Aeolum quidam, huius lignis minimè uruntur ad sacrificia. Ergo secundùm ligna & totas formas hæ in eis differentiæ sunt. Gallas verò omnia genera ferunt. Sed foliis Hemeridis [Quercus, Gaza.] utilis ad Coria. Aegilopis verò & Platyphylli aspectu quidem similes sunt Hemeridis Gallis, sed leviores, & inutiles. Fert verò & aliam nigram, qua lanæ inficiuntur. Quod autem Sphagnon [σφάγνον] legunt doctissimi, pro φάγον: Gaza penem reddit. Plinæ panos ardentes, muscoso villo canos] quidam vocant, branchiis [βραγχίοις, βράγχοις alij, βράκοις alij ex Plin. id est, musco] simile: sola Aegilops profert, canum muscosúmque cubitali longitudine pendens ceu longum aliquod linteum. Nascitur id è cortice, non ex furculi capite, unde glans, nec è gemma, sed è lateribus supernorum nodorum. At Haliphloeus id negligens & breve gignit. Sic itaque Idæi *suas* genera distinxere.

Hemeris. *Phagus.* *Theoph. emend.* *Aegilops.* *Platyphylloi.* *Haliphloeus.* *Theoph. correct.* *A Gallis differentia.* *Gallae nigra. Theoph. emend.*

Macedones *defectio.* *Etymodryos. Platyphylloi. Phagus. Aspris.*

At Macedones has differentias faciunt: Etymodryn [Veriquercum Gaza, nimis licentiosè] quæ dulces fert glandes: Platyphyllon, quæ amaras: Phegum quæ rotundas [σφαιρίδας] Asprin [Gaza Cerrum interpretatur: At Plin. hoc de Haliphloeo] quam alij sterilem dicunt, alij verò fructum ferre adeò insuavem, ut eo nullum animal vescatur, exceptis suibus; ac ne has quidem, nisi alterius pabuli inopia, ac harum esu pleraque capitis dolore vexati. Materia quoque Platyphylli [hæc enim vox subauscultanda videtur ex præcedentibus: nec repugnant Scal. Comit. & Dalech.] improba, & dolabrata quidem prorsus inutilis; rumpitur enim & labat. Non dolata verò melior, ob id rudi tantùm utuntur. Improba etiam ad cremandum & ad carbonem faciendum: quippe cuius carbo omninò inutilis, exilit enim & scintillat: æratiorum tantùm officinis compendio. Nam cùm cessante flatu protinus extinguatur, parum absumitur. Has igitur *suas* differentias constituunt. tum Idæi, tùm Macedones apud Theoph.

Platyphyllon.

Plinius etiam specialiùs differentias ex hoc loco declarat, & explicatiùs etiam rem absolvit. Genera inquit, Glandium multa. Distant fructu, situ, sexu, sapore. Namque alia Fagæ glandi figura, alia Quernæ, & alia Ilignæ: atque inter se quoque genetum singulorum differentiæ. Præterea sunt aliquæ sylvestres, aliæ placidiores, quæ culta obtinent. Iam etiam in montosis planisque distant: sicut & sexu mares & fœminæ; Item sapore. Dulcissima omnium Fagi. Genera distinguere non datur nominibus, quæ sunt alia alibi. Quippè cùm Robur Quercúmque vulgò nasci videamus, Esculum non ubique. Quartam verò generis eiusdem, quæ Cerrus vocatur, nec Italiæ quidem maiore ex parte notam esse. Distinguemus ergo proprietate naturâque, & ubitres coget, etiam Græcis non inibus.

Differentiæ glandium Plin. *Fagus.*

Glandem quæ propriè intelligitur, ferunt Robur, Quercus, Esculus, Cerrus, Ilex, Suber. [omittit hic Haliphloeon, quam posteà memorat.] Continentur hi sub Calyce, per genera plus minùs cutem complectente. Foliis præter Ilicem gravia, carnosa, procera, sinuosa lateribus, nec dura cadunt flavescentia, ut Fagi, pro differentia generum breviora vel longiora. Glans optima in Quercu atque grandissima, mox Esculo: nam Roboris parva: Cerro tristis, horrida, echinato calice, ceu castaneæ. [Theoph. dulcissimam in Phago atque grandissimam, mox Hemeridi: Platyphyllo parvam, Cerro amarissimam dixerat.] Sed in Querna alia dulcior molliórque fœminæ: maris spissior. Maximè autem probantur Latifoliæ [Phagi Theoph.] ex argumento dictæ. Distant autem inter se magnitudine, & cutis tenuitate. Item quòd aliis subest tunica rubigine scabra, aliis protinus candidum corpus. Probatur & ea, cuius in balano utrinque ex longitudine extrema [longitudinis extremo. Th.] lapidescit duritia. [Id accedere glandi maris Phagi & Haliphloei, tradit Theoph. nunc in cute, nunc in carne: sed glandem non commendare.] Melior, cui in cortice, quàm cui in corpore, utrumque non nisi matura. Præterea aliis ovata, aliis rotunda, aliis acutior figura. Sicut & color nigrior, candidiórve, qui præfertur. Amaritudo in extremitatibus, mediæ dulces. Quin & pediculi brevitas proceritásque differentiam habet. In ipsis verò arboribus, quæ maximam fert, Hemeris vocatur, brevior, & in orbem comosa, aliíque ramorum crebris cavata. Fortius lignum Quercus habet & incorruptius: ramosa & ipsa, procerior tamen & crassior caudice. Excelsissima autem Ægilops, incultis amica. Ab hac proxima Latifoliæ proceritas, sed minùs utilis ædificiis: atque carbone dotata [ædificiis atque carboni: dolata &c. ex Theoph. quamvis hic de Cerro & Aspri Macedonum id tradat.] vitiis obnoxia est. Quamobrem solida uruntur carboni, æratiorum tantùm officinis compendio: quoniam desinente flatu, protinus emoriens, sæpiùs recoquitur: cæterò plurimis scintillis. Idem è novellis

Robur. Quercus. Esculus. Cerrus. Quæ propriè glandes ferant. Haliphloeus. Folia in genere qualia. Glandium differentiæ. *Figura diversa. Colore varia. Differentia à pediculo. Hemeris. Differentia ligni.* *Carbo.*

novellis melior. Acervi confertis taleis recentibus luto caminantur, accensâque strue contis pungitur durescens Calyx, [Corium seu tegumentum lutosa crusta, Dalec. Hoc fieri Theoph. vult, ut excitata flamma omnia corripiat.] atque ita fudorem emittit. Pessima & Carboni & materiæ Haliphleos dicta, cui crassissimus cortex atque caudex, & plerumque cavus fungosúsque. Nec alia putrescit ex hoc genere, etiam cùm vivit. Quin &, quamvis altitudine non excellat: fulmine sæpissimè icitur, hinc Virgil. Eclog. 1. cecinit:

Carbones faciendi maxime antiquorum. Haliphleos. Fulmen.

De cœlo tactas memini prædicere Quercus.

Ideóq; ligno eius nec ad sacrificia uti fas. Eidē rarò glans, & cùm tulit, amara, quam præter sues [de Cerri glande hoc Theoph.] nullum attingat animal, ac ne ex quidem, si aliud pabulum habeant. Hoc quoque inter reliqua neglectæ religionis est, quòd emortuo cuipiam sacrificatur. Glans Fagea suem hilarem facit, carnem coctibilem ac levem & utilem stomacho. Ilignа suem angustam, [compacta & minimè laxa carne] nitidam, strigosam, ponderosam: Querna diffusam & gravissimam, & ipsa glandium æquè dulcissima [& ipsarum glandium quæ est dulcissima Dalec. nempe Fagi Græcorum.] Proximam huic Cerream tradit Nigidius, [contra iudicium hoc Theophrasti,] nec ex alia sordidiorem carnem, sed duram. Ilignа tentari sues, nisi paulatim detur. Hanc novissimam cadere, Fungosam carnem fieri Esculo. Robore, Subere. Quæ glandem ferunt, omnes & Gallam, alternisque annis glandem. Hæc Plinius ferè de Quercuum vel potiùs Glandiferarum arborum differentiis, qui δρυόκαυστον Suber dixisse videtur, ubi Suber glandem ferre dixit.

Fagea glās. Glandium comparatio. Especies eius.

Suber.

Idem quoque & antè eum M. Varro, in Thurino agro, ubi Sybaris fuit, Quercum memorat, quæ ex ipsa urbe perspiciebatur, nunquam folia dimittens, nec ante mediam ætatem germinans.

Quercus semper virens.

Idque mirum esse, addit Plin. Græcis autoribus proditum, apud nos postea silēri. Nos id apud nullum Græcum autorem præterquam apud Theoph. hactenus legimus. Sed & hodie observatæ sunt quas posteà dicemus. Meretur & illud relationem, quod de Quercubus miræ magnitudinis idem refert Plin. his verbis. Aliud è sylvis miraculum: totam reliquam [præter eam quæ proximè Oceano adiacet, Germaniam replent, addúntq; frigori umbras altissimæ tamen haud procul Cauchis, circa duos præcipuè lacus. Littora ipsa obtinent Quercus, maxima aviditate nascendi: suffossæque fluctibus, aut propulsæ flatibus, vastas complexu radicum insulas secum auferunt: atque ita libratæ stantes navigant ingentium ramorum armamentis, sæpè terrus classibus nostris, cùm velut industria fluctibus agerentur in proras stantium noctu, inopésque remedij illæ, prælio navale adversus arbores inirēt.

Quercuum mira magnitudo.

Ridicula historia

Quædam etiam Quercuum genera negavit Theophr. fructum ferre: nos tanè, addit Scal. aliquot pumila Robortilla sterilia novimus, si glans exigatur. At Gallam ex iis legimus grandem oppidò.

Quercus sterilis.

Roborilla sterilia. Galla grādis.

Sed iam reliqua quæ naturam δρυὸς in genere declarent ex citatis autoribus colligamus. Theophrast. ergo, quæ folio constant deciduo, communi nomine δρυὸς [quod sive Quercum sive Robur vertas, per nos licet] vocat, cuius modò genera diximus. Reliquarum autem glandiferarum, quæ perpetuò virent, numerantur ab eodem Theoph. species quinque: scilicet Ilex, Smilax, Phellodrys apud Arcades vocata: Suber, Aquifolia, de quibus infrà, suis locis tradetur.

Dryos Theophrasti. Grandiferæ perpetuifolia.

Porrò δρυὸς robustissima est, ac difficulter moritur: materies quoque eius spissa, dura, ideóque flexum nullum recipit, tàm navibus quàm domibus commoda, nec non & in terra obruta durat. Cortex δρυὸς Crassus, Scaber & rimosus, ex humore carne & nervis constans in senecta quoque rugosior: Medulla quoque eius [μύελος] spissa, quam Melandrion vocant [atrum reddit Gaza] Quidam δρῦν florere existimant: alij minimè, sed δρῦν ἀνθεῖν, Iulum Quercinum. [muscum Roboris. Gaza. Melius fortè dixeris Bryon Quercinum reservato nomine Græco, cùm id genus floris proprium sit τῆς δρυὸς autore ipso Theophrast. l. 1. histor. cap. 3.] Proprium τῆς δρυὸς Galla: ac omnium copiosissimè præter fructum, & alia gignit: ut gallam parvulam, & aliam resinosam, & nigram: ferunt & quid Moris specie simile [συκαμινέαν], sed durum & fructu contumax. Hoc verò rarum est. Quiddam etiam initio colis aut pudendi virilis effigie, cùm perficitur durum parte protuberante & perforatum. Fert & aliquid Tauri caput imitans, quod effractum, nucleum intus ostendit Olivari similem. Nascitur in iis & quod πίλον, vocant, hoc est, pilulas lanatas, vel coactos lanæ flocculos, molles, sed nucleo duriore, quibus in lucernarum luminibus utuntur. Etenim probè flagrant, sicut galla nigra. Item & aliæ quædam pilulæ cum capillo, sed inutiles, verno tamen tempore melleo succo inficientes tàm tactum quàm gustum. Aliæ præterea interiùs ad alarum pronos recessus enascuntur Pilulæ sine pediculo, intus cavæ, versicolores, eminentibus umbilicis candicantibus, aliquando maculosis, interdum nigris, quibus media cocci colore splendicant: quibusque apertis nigra & putris inanitas conspicitur. Gignunt & Quercus, quanquam rarò, lapidosum quid, sed magna ex parte pumicem referens. Et his adhuc ranus è foliis convolutas compactáq; Pilulas oblongas. Præterea in foliorum tergo Pilulas albicantes, pellucidas, aquosas dum molles sunt, in quibus & muscæ [μυῖαι] nascuntur: quæ adultiores factæ in parvam ac lævem veluti gallam indurescunt. Sed & fungi è radicibus & iuxta radices erumpunt, quos tamen communes habent cum cæteris arboribus quemadmodum & Viscum, quod in aliis quoque provenit. Ita vides multiferam esse hanc arborem. Quod si etiam, ut prodidit Hesiodus, mella apésque ferat, etiam magis illud confirmabitur. Nascitur verò hic melleus liquor ex aëre descendens, [ἐκ τοῦ ἀέρος]: possis & dicere de cœlo cum Plinio & Gaza.] & huic maximè incumbit. Quin & ex crassissima Quercu nitrum fieri aiunt: Hæc igitur τῆς δρυὸς propria sunt: Dixerat autem tam paulò ante ἔχειν quoque in Quercu nasci, sicut & in aliis arboribus.

Materies.

Cortex.

Melandrio

Flos.

Quænam ferat. δρῦς, seu Quercus in genere. Mora simile quid. Colus. Nucleus Tauri caput imitās. Pilula lanata. Pilula Pilosa.

Pilula cava.

Pumicosum quid. Pilula foliata Pilula cādida. Culices. Fungi. Viscum. Mel & apes.

Nitrum.

Cæterùm eadem ferè & Plin. sed paulò aliter addens quoque alia: Robur præter fructum, plurima & alia gignit. Namque fert & gallæ utrumque genus [album & nigrum Theophr.] & quædam veluti Mora, ni distarent aliis duritie, plerumque tauri caput imitantia, quibus fructus ineſt nucleis Olivæ similis. Nascuntur in eo & Pilulæ, Nucibus non absimiles, intus habentes floccos molles, lucernarum luminibus aptos. Nam & sine Oleo flagrant, [Nam tanè in Oleo, &c. Dal.] sicuti galla nigra. Fert & aliam inutilem pilulam cum capillo, verno tamen tempore melligeni succi. Gignunt & alæ ramorum e-

Cachrys Plinio Robur. Mora. Pilula flocculos habentes.

ius pilulas, corpore, non pediculo adhærentes, candicantes umbilicis. Cætera nigra varietate dispersa. Media cocci colorem habent. Apertus amara inanitas est. Aliquando & pumices gignit: nec non è foliis convolutas pilulas: & in folio rubente aquosos nucleos candicantes & translucidos, quamdiu molles sint in quibus & culices nascuntur: matureſcunt in modum gallæ. Ferunt Robora & Cachryn: ita vocatur pilula in medicina urendi vim habens. Gignitur & in Abiete, Larice, Picea, Tilia, Nuce, Platano, postquàm folia cecidere, hyeme durans [Cachrys foliorum conceptu, è medio germinis globo prominens, tanquam parturiente folium natura, qui in folia post explicatur: Convoluta è foliis pilula tulus, in Iuglande & in Avellana racematim compactus callus, floris vicarius: Cyttarus in Coniferis gradatum, squamosúmq; nucamentum, rudimentũ fructus, Bryõ in quercu, racemosi villi qui loco floris sunt. Hæc diligenter distinguẽda. Κάχρυν pro Libanotidis semine quidam scribunt. Roboris verò & arborum citatarũ Cachryn ineptè cõfundit Plin. cum Rosmarini pilula acri & urente, quæ etiam Cachrys dicitur, ut & medulla seminis Crethmi. Hæc Dalech.] Continet nucleum Pineis simulem. Is crescit hyeme, aperitur vero pilula tota. Cadit, cum folia cœperint crescere. [Hic rursus dormitasse videtur Plin. Nam de Iulis Avellanarum hoc Theoph. esse nucì Pineæ similes, crescere hyeme, aperiri verè totos, &c.] Tam multifera sunt, & tot res præter glandem pariunt Robora. Sed & Boletos Suilósque, gulæ noviſſima irritamenta, quæ circa radices gignuntur: Quercus probatiſſimos: Robur autem & Cupressus & Pinus noxios. Robora ferunt & Viscum, & mella, ut autor est Hesiodus. Constatque rores melleos è cœlo cadentes, non aliis magis insidere frondibus. Cremati quoque Roboris cinerem nitrosum esse certum est. Omnes tamen has eius dotes, Ilex, solo provocat Cocco. Galliarum glandiferæ maximè arbores Agaricum ferunt. [Immò potius in Laricibus nascitur, sub quibus de eo trademus in libro Resiniferarum & Coniferarum.] E glandiferis sola quæ vocatur Aegylops, fert Panos arentes, muscoso villo canos, non in cortice modò, verùm & è ramis dependentes, [è cortice nascentes, non è furculorum cacumine, unde glans: nec è gemma, sed è latere superiorum nodorum. Theoph.] cubitali magnitudine, odoratos, ut diximus inter unguenta. Suberi minima arbor [non minima. Dal.] glans pessima, rara, cortex tantùm in fructu præcrassus ac renascens, atque etiam in denos pedes undique explanatus est.

Hactenus Plin. de iis quæ Quercui seu Robori innascuntur. Addamus & reliqua quæ ad eorum doctrinam generalem pertinere videbuntur. Omnes arbores, ut creditur, inquit Theoph. cortice detracto intereunt, sed aliquæ plus temporis perdurant, ut Δρυὸς. Idæi Δρυὸς radices non tàm profundè descendere volunt, ac Abietis, sed multò plures habere, & latiùs diffundi. Quercus, autore Plin. & Olea tàm pertinaci odio dissident, ut altera in alterius scrobe depactæ moriantur. Quercus verò & iuxta nucem Iuglandem. Roboris radices copiosæ, carnosæ, quas in profundum agit. Si Virgilio credimus, Esculus, quantum corpore eminet, tantum radice descendit. Maxima spatio atque plenitudine & Citri. [Cedri vet.] est. Ab ea Platani, Roboris & Glandiferarum. Falsum arbitror quod aliqui prodidêre, radices arborum vetustate minui, visa etenim est annosa Quercus eversa vi tempestatis; & ingerum soli amplexa. Roboris materies ossea, cariem vetustatémque tardissimè sentit. Diuturnior materies Roboris defossi, & in aquis Quercus obrutæ. Eadem supra terram rimosa facit opera, torquendo sese. Robur marina aqua corrumpitur. Fagus & Cerrus defossæ celeriter marcescunt. Esculus quoque humoris impatiens. Incurvatur & Robur, ceditque ponderi. Idem insociabile glutino & secum & cum aliis. Securibus pertinaciùs resistit tàm aridum quàm viride, serrarúmque dentes replet, sicut & Buxus, æqualitate inerti: qua de causa altera inclinatione egerunt scobem. Ex reliquis siccissima Lotos, quæ Romæ ita appellatur, deinde Robur exalburnatũ & huic nigricans color, [Roboris exalburnati nigram medullam antea diximus ex Theoph. μελανδρυον vocat.] magisque etiam Cytiso. De cætero plærisque eorum, sed utique Robori tanta duritia est, ut terebrari nisi madefactum non queat, cùm sic quidem adactus avelli clavus. Suberis materies mollis, in aqua non fluitat si dematur cortex.

Sed, quod maximè honorificum sit Quercui, Plinius ipsam etiam Italiam, Provinciarum totius Mundi sine æmula nobilissimam & pulcherrimam, & ut ille ait, omnium terrarum alumnam, eandem & parentem, numine Deûm electam, quæ cœlum ipsum clarius faceret, sparsa congregaret imperia, ritúsque molliret, & tot populorum discordes feràsque linguas, sermonis commercio contraheret ad colloquia, & humanitatem homini daret; brevitérque una cunctarum gentium in toto orbe patria fieret &c. hanc inquam folio maximè Querno assimilare voluit, multò proceritate amplioré, quàm latitudine. Sed idé & stillicidia Quercus ponderosissima dicit. An quia pondus ab ipsa Quercu acquirunt? & an à foliis, vel à ligno? Ab hoc possint aliquid: ab istis, vix putamus. Sed ita putamus: cùm Quercus folia sint sinuosa, & interdum veluti carinata, ideò plus aquæ sustinere: inde guttas, maiores, ideóque graviores. Quod si cui lubeat aliam excogitare rationem, possit.

Sed nunc paucis quid & Dioscorides de Quercu, περὶ Δρυὸς, in genere habeat, videamus. Is unica Δρυὸς voce Dioscor. (ne quis fortè eum existimet prædictas species non novisse, ad vites potiùs quàm historias respiciens.) & nostro & aliorum doctissimorum iudicio, comprehendisse in universum omnes glandiferas arbores, non solùm quòd sciret, una voce omnia illa genera contineri posse, sed etiam, ut brevitati consuleret. Ideò dixit Δρυὸς πᾶσα στυπτικὴ ἰχνὸς δύναται, &c. Similitérque tunica quæ circum glandem est calyci subiecta. Sed ligneas glandes, Quernis. [τῆς δρυὸς dicit, non τῶν δρυὸς: diversarum specierum intelligeas.] Attamen gallam idem non τῆς δρυὸς, sed δρυὸς fructum dicit, nihilominus sub hac voce diversas species comprehendens. Mirum verò ab eo potiùs fructum dici Quercus, quod tamen de glandibus adeò expressè non dixerat. Nempe si non verè fructus est Galla, habet tamen fructus speciem, quamvis revera excrementum sit, ut & reliqua suprascripta, quæ nullus flos præcedit, sicut fructum præcedere solet, in iis quæ florent. Sed notandum quòd idem Dioscorides ait Chamædryn folia habere parva forma & divisura similia Dryi: quòd & Plin. dixit: Item Betonicam inquit Dioscor. folia ferre longa, similia Dryi, in circuitu dissecta: denique Syderitidis primæ folia esse longiuscula ad formam δρυὸς. Sed longè diligentiori observatione dignum, quando idem cap. de Cocco ait,

Pilula cum capillo. *Pumices.* *Pilulæ & folia. Nuclei aquosi.* *Cachrys rotunda quid. Iulus. Cyttarus. Bryon. Plin. error.* *Cachrys non ambigua tria significat.* *Alter Plin. error.* *Ilicis Suilo.* *Nocy Roberi. Viscum Ros melleus. Roborum cinis nitrosus.* *Agaricus.* *Panis Aegilops.* *Suber.* *Radix.* *Quercus cum Olea & Iuglande antipathia. Plinio.* *Materies.* *Melandryon.* *Robur quomodo terebrandum. Suber.* *Italiæ laus.* *Assimilatur folio Querneo.* *Cur stillicidia Quercus ponderosissima.* *Dioscor. ad vites potius quàm historias plantarum respexit.*

Dioſc. locum illuſtr.

ait, ἐν τῶν δρυῶν, in quercubus provenire Coccum, quamvis ibi Anguil. ἐν τῇ πρίνῳ legi velit ex Theoph. hoc eſt, in Ilice. De qua re plura in Ilice, ubi de Cocco tradetur. Illud obiter notabis, & veluti ſuperpondij loco: etiam veterem Dioſcor. lectionem ferri poſſe, ſed ea lege ac omine, ut, ſicut dicebamus, δρυὸς nomine glandiferæ arbores omnes comprehendantur, inter quas & Ilicem referri nemo negaverit. Interpretes tamen quercus nomen retinuerunt.

Balanes Hippo.

Hip. in lib. de affect. βαλανώδη voce, ἀντὶ δρυὸς uſus eſt, ubi ad inflammata βαλάνους τύλας. id eſt, quercus folia imponere iubet. quercum Plutarchus inter arbores ſylveſtres fructu belliſſimam & fertiliſſimam ait. Eo enim & feræ & alites paſcuntur. Nempe etiam M. Cato inter ea, quæ ad bonum opumumque agrum ſpectant, ſylvam glandariam annumeravit. Inter mitigatas validiſſima. Omnium verò prima nata dicitur. Vnde Arcadum cum illis, cognatio quædam, quòd omnium primi ex terra homines fuiſſe perhibeantur. Socrates autem in Deorum contumeliam, qui ſua tempeſtate colerentur, per quercum, ut ait Tertullianus, deierabat, hac ratione, ut ipſe arbitraretur, quòd Deum unum, qui Mundum cœlúmque regeret, eſſe exiſtimaret, qui antè foret, quàm quercus crearetur & naſceretur. At qui Athenis & in Græcia colerentur, longè poſt quercum, & ferè à ſua memoria natos, nec dignos ut pro Deo colerentur, quare ob violatas illorum ceremonias ultimo ſupplicio à ſuis condemnatus.

Glandaria ſylua Catonis.

Socrates per Quercũ deieraſſe.

Socratis ſupplicium.

Heſiodus autem Deos dicebat, iuſtis hoc concedere, ut in illorum quercuum ramis altioribus glandes naſcerentur, in medio verò apes habitarent. Idem Plutarchus in vita Martij Coriolani ait coronam quernam ſervati civis eſſe præmium, quòd Iovi, in cuius tutela ſunt civitates, ſacra ſit quercus. Quamvis alij, ut Plin. Eſculum Iovi ſacram dixerint. Iovis autem ſignum altiſſima quercus erat. Hinc quercum ſacram ferunt, quòd vitæ cauſa, in hac primùm arbore, mortalibus fuerit, qui primùm glandibus veſcerentur. Ovidius.

Corona Querna. Quercus Ioui ſacra. Ioui ſignũ Hinc.

Et quæ deciderant patulæ Iovis arbore glandes.

Ioui arbor.

Huius enim fructu ſuos populos primùm aluiſſe dicitur. quare Iovis arbor dicta. Vnde adagium: πολλῶν πανηγύρεων Διὸς βάλανον ἔφαγεν. Id eſt, multorum feſtorum Iovis glandes comedit, quamvis per Διὸς Cæſarem & Caſtaneam intelligant. Dicitur autem de ſene multarum rerum uſu docto & experto.

Civica Quercus.

Civica autem dicitur quercus, quoniam antiquitus querna corona donabatur ei, qui civem ſervaſſet, de qua neminem meliùs diſſerentem audias quàm ipſum Plinium: Glandiferi maximè generis honos apud Romanos perpetuus. Hanc civicæ coronæ, militum virtutis inſigne clariſſimum iampridem verò & clementiæ Imperatorum, poſtquàm civilium bellorum profano [profanatio M. profanatione. Vet.] meritum cœpit videri civem non occidere. Cedunt his Murales Vallaréſque aureæ, [ita enim legimus ex Gellio,] quanquam pretio antecedentes. Cedunt & Roſtratæ, quamvis in duobus maximè ad hoc ævi celebres: M. Varrone è piraticis bellis, dante Magno Pompeio: itémque M. Agrippa, tribuente Cæſare è Siculis, quæ & ipſa piratica fuêre. Civica lligna primò fuit, poſtea magis placuit ex Eſculo, Iovi ſacra. Variatúmque & cum quercu eſt, ac data ubique, quæ fuerat, cuſtodito tantùm honore glandis. Additæ leges arctæ, & ideò [coronæ] ſuperbæ, quáſque conferre libeat cum illa Græcorum ſumma [ex Oleaſtro in Olympicis, ut ſuo dictum loco.] quæ ſub ipſo Iove datur, cuique muros patria gaudens rumpit: Civem ſervare, hoſtem occidere: Vtque eum locum, in quo ſit actum, hoſtis obtineat eo die: útque ſervatus fateatur: aliàs teſtes nil proſunt: ut civis fuerit. Auxilia, quamvis rege ſervato, decus id non dant: Nec creſcit honos idem Imperatore conſervato, quoniam conditores in quocunque cive [civem M. & GH] ſummum eſſe voluére. Accepta licet uti perpetuò. Ludos ineunti ſemper aſſurgi etiam ab Senatu, in more eſt. Sedendi ius in proximo Senatui. Vacatio munerum omnium ipſi patríque & auo paterno. quatuordecim eas accepit Sicinius Dentatus: [qui propter fortitudinem Achilles Romanus dictus.] ſex Capitolinus, Is quidem & de duce Servilio. Africanus de patre accipere voluit apud Trebiam. O mores æternos qui tanta opera honore ſolo donaverint, & cum reliquas coronas commendarent, ſalutem civis in pretio eſſe noluerint: [clarè profeſſi, ne ſervari quidem hominem fas eſſe lucri cauſa] ſervari quidem hominem, nefas eſſe lucri cauſa. Hæc Plin.

Civica corona militaris Virtutis inſigne.

Lligna corona. Eſculea. Querna.

Summa maximaq; priuilegia Querna corona redimitorum. Qui eam acceperint.

At Plutarchus ex quercu dari ſolitam Civicam narrat, quòd in expeditionibus glandiferi generis hanc adinvenire facilè ſit, vel, quòd Iovi & Iunoni ſacra, qui urbibus præſidere dicuntur. Corona querna, & draconum voluminibus olim Triviæ Dianæ τῆς τριοδίτιδος, ſive τριοδίτιδος, quam eandem eſſe cum Hecate putabant imaginem, coronáre mos fuit. Sophocles in Rhizotomis apud interpretem Apollonij.

ἦλθε δ' ἐπ' αὐτὰ, καὶ τῆς ἱερᾶς
Τῆς τριοδίτιδος ἐκ τῆσδε φλογός,
τὸ δ' ἐλαίνεον πλέκει στεφάνῃ
καὶ γᾶς τοῦτ' ἐφιᾶ τεύδους
σφαγιαστηρίῳ δρυΐ, καὶ πλείστας
ἄμυσε σπειρώσιν δρακόντων.

Hanc Coronam ut inferis diis, ſic etiam Parcis imponebant. Catullus,

Hic corpus tremulum complexens undique Quercus
Candida purpureis ramis induxerat ora.

Purpureis, τοῖς ἐρυθροῖς. Scalig. P. Decius Mus, tribunus militum in bello Samnitico ea donatus, teſtibus Corn. Nepote ac Plin. ſecundo de viris illuſtrib. M. Antonino Philoſopho, & L. Aurelio Vero quoque fratribus oblata. Aurelianus Princeps his ea donatus. Probus in bello Sarmatico ſemel, & Valerianus. Cæſar autore Suetonio, à T. Thermo, in expugnatione Mitylenarum illa donatus. Coriolanus, ut narrat Plutarch. à Dictatore Civili donatus, propter civem in prælio, quod Latini poſt exactum Tarquinium cum Romanis fecêre, ſervatum. Scipio Africanus, conſulem patrem apud Ticinum amnem, adverſis auſpiciis cum Hannibale præliantem ſaucium, interceſſu ſuo, ſervavit. Quamobrem duabus coronis donatus, ſcilicet ut duplici corona conſpicuus foret, quòd & patrem & conſulem ſervaſſet. Lege Val. Max. Rufus Helvius, miles gregarius, ob ſervatum civem in bello, quod Tacfarina in Africa, contra Romanos geſſit, à Cæſare Civica donatus. Ciceroni, propter ſervatam contra L. Catilinæ, & cæterorum coniurationem vrbem, L. Gellius, vir præclariſſimus à Repub. dandam Civicam coronam arbitratus, ut ille de ſeipſo teſtatur. Habes exempla eorum: qui Querna, hoc eſt Civica corona redimiti fuêre, ob ſervatum civem. Sed quid vetuſtis exemplis inhæremus? Hoc noſtro ſeculo cùm dirus ille Mars, & fatalis Orci filia feritas, in totam Galliam ac civem Genevenſem graſſata, Iol.

Iof. Quercet. Medicus summus Civi. ea corona donatus.

Quercetani Medici excellētis & Regij, ac optimè de patria & concivibus suis meriti, ob editum à se Sclopetariorum, hoc est, librum de curandis vulnēribus, quæ Sclopetorum & similium tormentorum ictibus acciderunt: Fr. Hotomanus, æternæ famæ Iurisc. Gallicus ille Cato, & Acad. Basil. lumen præclarum, eidem Quercetano nomine, felici omine, Coronam Quernam, Ob CIVEIS SERVATOS, publico illo opere extare dicaréque voluit, hoc adiuncto argumento:

Ob conservatos insigni hoc munere cives
Quercetane tibi Querna corona datur.

Consuetudo vetus Athenien-sium.

Fuit & consuetudo vetus scitu dignissima. Mos erat Athenensibus, ut puer quispiam in nuptiis indueretur undique spineis frondibus, & quercus glandibus opertus coronatúsque Cunas panibus impletas gestaret.

Quercus civilis.

Virg. quoq; Quercum civilem dixit: Aeneid. 7.

At qui umbrata gerunt civili tempora Quercu.

Lælium Querna corona redimitum celebrat Lucanus.

Lælius emeriti gerens insignia doni,
Servati civis referentem præmia Quercum.

Audi Valerium Max. Cæterùm ad Quercum pronæ manus porrigantur, ubi ob cives servatos corona danda est. Argumenti sanè proportio hanc eximio Medico indies suos cives arte sua servanti, & ab orco revocanti competere, atque adeò verè tali conferri debere, iubet. Nec absonum fuerit dixisse, inter civicam & obsidionalem coronas hoc interesse, quòd hæc singularis salutis sit, illa diversorum civium servatorum publicum quoddam præmium. Sed de hac re satis.

Obsidionalis differt à civica.

Prienensis Quercus.

Iuxta Prienem Ioniæ urbem Quercus fuit, apud quam Samij & Prienenses bellum gerentes, mutuis se damnis afflixere, magnóque prælio inter eos commisso, Samios mille Prienenses occiderunt. At septimo post anno ibi cum Milesiis congressi, optimos quosque urbis cives ac primores uno prælio amiserunt, ut post eam calamitatem mos Prienensibus mulieribus fuerit, ut cùm de maximis rebus ageretur, cum miserabili precatione iureiurando testarentur: Apud Quercum funebrem: quòd eo in loco & patres & viros ac filios, amisissent. Hæc Plutarch. in Probl.

Quercus funebris.

Absalon in Quercu pendens transfixus. Adag.

Absalon Davidi patri rebellis & insidians (ut sacræ nos docent paginæ, cùm mulo insidens aufugeret, & sub Quercu densa pertranstiret, obvolutis ramis illius crinibus, pependit, & à Ioabo tribus lanceis transfixus. Extat & Adagium, τὸ ἀπὸ δρυὸς ἀκόντιον, id est, per tenebras quæ apud Quercum: De ingenti & fatali calamitate dicitur. Sed satis digressum.

Restatet ut ipsas Quercuum differentias proponeremus, ni diversorum autorum recentiorum diversæ sententiæ nos remorarentur, in assignandis suis, & reducendis explicandisque priscorum τῶν δρυὸς differentiis, quos consuluisse & audivisse interest rei herbariæ studiosis antequam singulas nobis observatas promamus. In ea verò re multùm se torserunt.

Recentiorum sententia de Quercus differētiis. Roboris genera Hermol.

Hermol. Roboris genera quaterna tantùm fecit, Quercum, Robur, Esculum, Cerrum, quæ eiusdem iudicio Græcis illis respondent, Hemeridi, Aegilopi, Haliphloeo, Platyphyllo. Vt sit quercus, Hemeris: Platyphyllos, Esculus: Aegilops, Cerrus. Sed nunquid Haliphloeos Robur significet, sibi incompertum ait Theophrast. certè [addit idem] Agriam δρῦν appellat, quam nostri Robur interpretantur. Quidam ut Dioscor. quatuor supradictis duas addidere species, Fagum & Ilicem. Sed toto genere distant, ut cognatæ potiùs quàm congeneres habendæ sint, Verùm non ideò malè locutus Dioscorides, potiùs respiciens, quas easdem cum cæteris habent. Hemeris sanè Homero non quercum sed vitem significat, ut Photion testatum esse voluit.

Fagus & Ilex non sunt de genere Quercuum Hemeris.

Sunt, inquit Ruell. qui Hemerin esse Quercum existiment, quam Mylion interpretantur: quibus facilè accedo fretus Theoph. testimonio, qui scriptum reliquit, eam quæ glandem ferat dulcissimam, quibusdam Quercum, aliis Hemeridam, id est, placidam vocari. Cæterùm utrique eadem ascribitur natura, præterquam à Plinio, qui parum diligenter glandiferarum arborum discrimina obsevasse à nonnullis accusatur. Hanc inter Quercum & Hemeridam invenit differentiam, ut in his arboribus, quæ maximam ferat glandem Hemeris vocetur brevior & in orbem comosa, aliisque ramorum crebrò cavata: fortius lignum Quercus habeat & incorruptius, ramosa & ipsa: procerior tamen & crassior caudice. Theoph. certè δρυὸς δρῦν appellat, quam nostri Robur interpretantur. Robur tamen, quæ Theophr. δρυὸς δρῦς dicitur, licet pro communi glandiferarum genere usurpent, ea tamen Plin. esse videtur quercus, quã Gallicum nunc vulgus *Chesnam* vocat, ea passim in sylvis spectatur, folio latebrarum anfractibus sinuosissimo, glande exigua, materie durissima. Nam & hæc sola præter fructum Gallam utriusque generis & fungos, & plurima alia gignit. [Gallas singula ferre genera dixit Theoph.] Cæterùm sunt qui Haliphloei nomine Robur putent comprehendi, quod compertum non habeo, nec parva fuit difficultas prodere, quibus Græcis latina congruerent. Hæc Ruell.

Querc. Mylion.

Plin. mr.

Hemeris.

Robur, & grcia drys.

Chesne.

Halis phlœus.

Drys, iudicio Amati, Quercus est, suaves & dulces glandes ferens, quam nonnulli Etymodryn appellant. Nam communis Quercus insulsas & suibus gratas glandes producit, cuius Dioscor. tanquam species, Fagum & Ilicem numerat, quod intelligendum de viribus: secus autem figura, quum multùm inter se differant. Nam Fagus arbor est, quæ licet fructum glandi figura & forma similem non habeat, glandiferis tamen arboribus annumeratur.

Drys, dimato. Etymodrys. Quercus communis.

Fagus glandifera.

In Italia, si Anguil. credimus, omnes species arborum glandiferarum, quas recensct Theoph. sunt benè notæ. Nam, ut ille tradit, Prima species, quæ montanis dicitur Hemeris, Macedonib. Etymodrys, quam Gaza nunc *Placidam* nunc *Vericquercum* vocat: Itali vocant *Querciam*: In Abruzzo *Ghianda Castagnola*. Profert hæc glandem magnam, crassam & longam, ac hæ glandes in quibusdam locis Hispaniæ comeduntur coctæ in igne instar castanearum. Secunda à Montanis dicitur *Aegilops*: Macedones vocant *Asprin*, Gaza vertit *Cerrum*, Itali adhuc vocant *Cero*, cupula autem in qua continetur glans vocatur *Vallania*. Tertia species quæ vocatur à Montanis πλατύφυλλος, eodem nomine à Macedonibus vocatur, Gaza vertit, nunc Esculum, nunc Latifoliam. Itali vocant *Fargno*, *Fargni & Ischio*. Quarta eodem nomine à Montanis & Macedonibus dicitur φηγός. Gaza vocat Fagum. Itali, Faggi. Quinta species incognita erat Macedonibus: non autem Montanis, qui Haliphloeon vocárunt: Gaza vertit Salsicorticem nec non Rectricorticem. Itali *Rovere*. Aliæ sunt quoque species figura inter se similes, sola magnitudine differentes. Prima Græcis dicitur πεύκος. Gaza Ilex: Italis *Lecini* & Elici. Secunda ῥόμβος, Gaza Suber. Tertia ἀγρία,

Anguil. glandiferi 1. In Italia omnes species Theoph. notas esse. Quercia. Eius glandes edules. 2. Aegilops. Asprin. Cerrus. Vallania. 3. Platyphyllos. Esculus. Latifolia. 4. Fagus. 5. Haliphloeos. Salsicortex Rectricortex Genera quæ. Prima Ilex. 2.

Gaza

phellos Sub-ber. Agrifolio. Aquifolio.

Gazæ Aquifolium. Hæ sunt species arborum glandes ferentes, in Italia cognitæ. Hæc Angui. Qui cum Matth. & Amato existimat ὄρυος Theoph. & Dioſc. eandem esse cum Fago Plin. quod sanè consideratione dignum. Fagus enim Theoph. Dioſc. & Gal. eadem videtur, & diversa à Plinij Fago, quæ Oxya Theoph. Quæ verò Dioſc. tradidit πῆ ὀξυᾶ, intrà referemus, cap. de Ilice, inter vires, sicut & quædam Plinij, de Fago habes cap. de Oxya sive Fago vulgari & Latinorum.

3 Auctorum sententia de Fago an sit Theoph. Dioſc. Gal. & Plinij. Oxya Theoph. Fagus Plin.

Cæſalp. aliter tradit Glandiferarum differentias, quàm Anguillara, dum scribit: Species quas novimus, folio sinuato, & deciduo tres notæ sunt, quarum una Quercus vocatur, frequens in collibus, caudis intorto, ramis in multam latitudinem sparsis, folio non valdè sinuato, glande mediocri, licèt quædam maiorem, quædam minorem ferat glandem, optimam ad saginandos sues, solum similiter ac latam illa angustum fert. Altera erecto caudice ingentem altitudinem folio maximè sinuato, glande in echynato calyce insuavi, quæ Cerrus appellatur. Tertia erecto similiter caudice non adeò excelsa: folio latiore, modicè sinuato, glande maximâ rotundiori: appellant in Etruria Farniam, triremibus fabricandis expetitam, materia enim flexilis & enodis: eadem in maritimis reperitur, sed operibus inutilis. Quæ autem folio constant non sinuato, dissimilia secundùm ætatem sibi ferunt, nam initio obrotunda sunt, modicè sinuata in angulos acutos, adultæ autem arbores oblonga redduntur & angustiora, quam Oleæ similitudine, sed amphora inferiùs candicante, glandem ferunt tenuè in acutum desinentem, inutilem, perpetuóq; virent: Huius generis quinque novimus species, scilicet Suberem, Suberellam, Ilicem duplicem & Granum tinctorum.

Quercus folio sinuato species tres.

Cerrus.

Farnia.

Folio non sinuato.

At Theophrastus, quæ folio constat deciduo, communi nomine δρῦς id est, Robur, sive Quercum vocat, cuius modi quatuor, modò quinque facit species, quarum prima Hemeris, sive Placida vocatur, quæ nostra Quercus, tenuiori glande & folio. Secunda Cerrus. Tertia Latifolia, cuius notæ in nostra Quercu latifolia reperiuntur. Quarto loco Fagum ponit, non quam nos ex Plinio Fagum vocamus, cuius verba conveniunt Farniæ in montibus altissimis ad naves quæsitæ. Quinto loco Haliphlœos, seu Saleicortex additur, quæ etiam Recticortex cognominata est: hanc putaverim apud nos illud genus Farniæ esse, quod in maritimis provenit. Theophrasto teste, Macedones Roboris quaterna genera faciunt, aliis nominibus, scilicet Etymodrym, seu Veriquercum, quæ glandem dulcem producit, hæc cum Placida eadem videtur esse. Secundo loco Esculum quæ glandem amaram fert, Latifoliam videntur intelligere. Tertio Fagum, quæ rotundam fert glandem, quæ Farnia est. Quartò Cerrum.

Macedones quatuor genera Roboris, quæ in secundùm Cæſalp.

Robur.

Apud Plinium Robur, Quercus, Hemeris, aut eandem arborem significant, aut parum differentes: Ægilops & Cerrus similiter conveniunt, sic Latifolia, & Esculus, Haliphlœos autem apud eundem cum Cerro Arcadum eadem putatur.

Lugdunenses Coloni, hoc pacto inter se contendunt, ut du Choul narrat. Quæ pleno in loco aut convallibus Quercus creverit, illis rusticis Chesna vocatur. Si verò in altis montibus radices egit, qui iuga habitant agricolæ, *Roule* aut *Rouure*, quasi Robur nominant. *Roule* folio Quercus est minore, & duriore materia. In Gallia Quercus, quam plebs *Charme* vocitat, sine glande adolevit, lignumq; maximè expetitur, propterea quod cæteris præferatur.

Fallitur noſtro iudicio du Choul reponens arborem, *Charme* Gallis dictam, in numero quercus, omninò enim ab ea differt: de ea autem trademus sub Fago supiùs dicta. Ait præterea, Ornum & Roboris speciem, quæ ſterilis sit, aliqui credidêrunt: Et postea: Glandiferarum arborum penè incertus numerus, efficit ut omnes enumerari non possint. Hullos arbor est glandifera. Balaustum quercum, Babalaustum querceam glandem Avicenna dixit. Ornus. Hullos. Balaustia.

Pausanias in Arcadum sylvis diversas esse quercus tradidit, quarum alias μακρόφυλλος vel Latifolias: alias φηγούς, Fagos appellat. Tertium autem genus rarum esse, & utq; adeò levem corticem præbere ait, ut in mari anchoris signa ex eo faciant. Huius quercus corticem Hermesianax Poëta, φλοὸν nominavit, & Suberem. Pauſanias differentias. 1 2 3 Latifolia. Fagi. Cortice levi. Phellos. Suber.

Vitruvius l. 7. de Farno meminit, quod inter quercus genera ponitur, & nunc quoque Itali Fernum quercus genus vocant, teste Curtio. Est præterea Enzina quercus in Hispania, genus minus, & non adeò rectum, cuius glandes ob suavitatem eduntur. Hodiè vulgus *Vellotas* appellat. Repertæ in Olympo hac nostra ætate, admodum humiles quercus, folio tenui, glande exigua: quæ vetenibus fuisse incognitas ferunt. Farnus. Enzina. Vellotæ. Quercus humiles Olymp.

Nos ad Rhodani ripas [inquit du Choul] saxis hærentes quercus offendimus, contorto caudice, fruticis magnitudine, & natura steriles. Non desunt qui penitùs contendant in quercubus marem & fœminam esse: discrimen sic faciunt, ut mas ad ultimam usque senectutem opacis locis folio non spolietur, fœminæ hyemis initio decidat. Galli Andegavenses quercus inserunt perpetua coma virentes, quod equidem sibi persuadere prius quam vidisset potuisse negat idem. Quercus ſterilis & fruticosa. Mas. Fœmina. Quercus perpetuæ folia.

In Apennino & Anduum agro [vulgò *Angiers*] Quercus perpetuò virens ex genere Latifoliæ notante Rob. Constantino. Antea diximus ex Theoph. Varrone & Plinio Sybaritucam agri Thurini iidem semper virentem,

In Græcia hodiè hæc Quercuum genera faciunt, autore du Choul, Melano Tymeri, Thessalia Drys Lesquymeri. Reperta hac ætate, inquit idé, in nemore Trôsæ propè Bituriges tanta proceritate atq; crassitudine quercus, ut referre quàta sit nemo ut animum inducat, fuisse enim mandatóve Francisci Regis invictissimi ac doctissimi, aggere vallari facto, pedamentis quibusdam circummunita est, ut cùm venaretur tantus Gallorum princeps propter admirationem & inauditam pulchritudinem sæpe sub hac posset oblectari. Græcia hôdie Quercuum genera. 1 2 Melanò Tymeri. Drys Lesquymeri. Quercus Gallissima Gallia.

Hæc fortè non minor, sed ob naturam in ea obsequentem arti mirabilior, quæ etiammum hodiè, in spectatissimo illo Basilicensium viridario ac sylva à D. Petro cognominata visitur, à Cardano aliisq; celebrata. Vulgatæ Quercus, quam paulò post describemus species est, crassitudine, quantam vix tres homines comprehendant, trunco homine breviore, sed vastissimis ramis, senis aut septenis, quorum quilibet Quercus quales vulgò videntur facilè crassitudine æquet, ita in orbem expandis brachiata, & triplici pedamentorum ordine in immensum propemodum ambitum sustulta, ut iam ante multos annos centum passus circumcupti non sufficerent. Sed crebrioribus ramis divaricatâ prædicta brachia, & densim elata patula opacitate sua, & conniventibus circa media brachiis pateram perelegantem referat, qua de causa ob rarum & insolentem huius pulchritudinem, & quòd præterea fons perennis Quercus Basilicensis amplissima.

Mentzelius, Lobelius, Cæsalpinus, Dodonæus, Clusius, Matthiolus, Tragus, Fuchsius, Lonicerus, Cordus, Gesnerus, Camerarius, Bauhinus, Dalechampius, Ruellius, Trallianus, Paulus Ægineta, Oribasius, Actuarius, Aëtius, Alexander Trallianus, Galenus, Dioscorides, Theophrastus, Plinius, Columella, Varro, Cato, Virgilius, Ovidius, Nicander, Hesiodus, Homerus, Aristophanes, Aristoteles, Hippocrates, Democritus, Xenophon, Herodotus, Thucydides, Sophocles, Euripides, Æschylus, Pindarus, Anacreon, Sappho, Alcæus, Theocritus, Bion, Moschus, Callimachus, Lycophron, Apollonius Rhodius, Aratus, Nonnus, Quintus Calaber, Tryphiodorus, Musæus, Orpheus, Dionysius Periegetes, Oppianus, Manetho, Hermes Trismegistus, Sanchoniathon, Berosus, Ctesias, Hellanicus, Philistus, Timæus, Ephorus, Theopompus, Callisthenes, Polybius, Diodorus Siculus, Dionysius Halicarnassensis, Strabo, Arrianus, Dion Cassius, Herodianus, Appianus, Josephus, Philo Judæus, Plutarchus, Pausanias, Athenæus, Longinus, Dionysius Halicarnassensis, Hermogenes, Aristides, Lucianus, Philostratus, Maximus Tyrius, Dio Chrysostomus, Apollonius Dyscolus, Herodianus, Ammonius, Hesychius, Julius Pollux, Harpocration, Phavorinus, Suidas, Eustathius, Stephanus Byzantinus, Photius, Lexicon Rhetoricum, Etymologicum Magnum, Etymologicum Gudianum, Scholiasta Nicandri, Scholiasta Theocriti, Scholiasta Apollonii Rhodii, Scholiasta Aristophanis, Scholiasta Homeri, Scholiasta Hesiodi, Scholiasta Pindari, Scholiasta Euripidis, Scholiasta Sophoclis, Scholiasta Lycophronis, Scholiasta Dionysii Periegetæ, Scholiasta Oppiani, Scholiasta Aristidis, Scholiasta Hermogenis, Scholiasta Dionysii Halicarnassensis, Scholiasta Platonis, Scholiasta Aristotelis, Scholiasta Hippocratis, Scholiasta Galeni, Scholiasta Dioscoridis, Scholiasta Nonni, Scholiasta Gregorii Nazianzeni, Scholiasta Basilii Magni, Scholiasta Synesii, Scholiasta Lucani, Scholiasta Persii, Scholiasta Horatii, Scholiasta Juvenalis, Scholiasta Ovidii, Scholiasta Virgilii, Scholiasta Terentii, Scholiasta Plauti, Scholiasta Ciceronis, Scholiasta Juvenci, Scholiasta Prudentii, Scholiasta Sedulii, Scholiasta Claudiani, Scholiasta Boethii, Scholiasta Martialis, Scholiasta Statii, Scholiasta Lucretii, Scholiasta Manilii, Scholiasta Germanici, Scholiasta Columellæ, Scholiasta Plinii, Scholiasta Varronis, Scholiasta Catonis, Scholiasta Palladii, Scholiasta Vegetii, Scholiasta Frontini, Scholiasta Hyginii, Scholiasta Solini, Scholiasta Ammiani Marcellini, Scholiasta Eutropii, Scholiasta Justini, Scholiasta Cornelii Nepotis, Scholiasta Sallustii, Scholiasta Cæsaris, Scholiasta Tacitii, Scholiasta Suetonii, Scholiasta Florii, Scholiasta Velleii Paterculi, Scholiasta Curtii, Scholiasta Livii, Scholiasta Valerii Maximi, Scholiasta Quintiliani, Scholiasta Plinii Junioris, Scholiasta Panegyricorum Veterum, Scholiasta Apuleii, Scholiasta Aulii Gellii, Scholiasta Macrobii, Scholiasta Censorini, Scholiasta Vitruvii, Scholiasta Frontonis, Scholiasta Arnobii, Scholiasta Lactantii, Scholiasta Minucii Felicis, Scholiasta Tertulliani, Scholiasta Cypriani, Scholiasta Augustini, Scholiasta Hieronymi, Scholiasta Ambrosii, Scholiasta Prosperi, Scholiasta Orosii, Scholiasta Eusebii, Scholiasta Rufini, Scholiasta Socratis, Scholiasta Sozomeni, Scholiasta Theodoreti, Scholiasta Evagrii, Scholiasta Nicephori, Scholiasta Cedreni, Scholiasta Zonaræ, Scholiasta Glycæ, Scholiasta Curopalatæ, Scholiasta Leonis Grammatici, Scholiasta Georgii Monachi, Scholiasta Theophanis, Scholiasta Nicetæ, Scholiasta Manassis, Scholiasta Joannis Malalæ, Scholiasta Joannis Antiochi, Scholiasta Joannis Lydi, Scholiasta Joannis Stobæi, Scholiasta Joannis Damasceni, Scholiasta Joannis Climaci, Scholiasta Joannis Chrysostomi, Scholiasta Joannis Philoponi, Scholiasta Joannis Tzetzæ, Scholiasta Joannis Scylitzæ, Scholiasta Joannis Cinnami, Scholiasta Joannis Zonaræ, Scholiasta Joannis Camateræ, Scholiasta Joannis Cantacuzeni, Scholiasta Joannis Palæologi, Scholiasta Joannis Ducæ, Scholiasta Joannis Chalcondylæ, Scholiasta Joannis Phrantzæ, Scholiasta Joannis Cananæ, Scholiasta Joannis Eugenici, Scholiasta Joannis Bessarionis, Scholiasta Joannis Argyropuli, Scholiasta Joannis Lascaris, Scholiasta Joannis Reuchlini, Scholiasta Joannis Pici Mirandulæ, Scholiasta Joannis Politiani, Scholiasta Joannis Sambuci, Scholiasta Joannis Gruteri, Scholiasta Joannis Lipsii, Scholiasta Joannis Scaligeri, Scholiasta Joannis Casauboni, Scholiasta Joannis Meursii, Scholiasta Joannis Vossii, Scholiasta Joannis Grævii, Scholiasta Joannis Gronovii, Scholiasta Joannis Burmanni, Scholiasta Joannis Schefferi, Scholiasta Joannis Wowerii, Scholiasta Joannis Hudsoni, Scholiasta Joannis Mill, Scholiasta Joannis Clerici, Scholiasta Joannis Le Clerc, Scholiasta Joannis Le Feure, Scholiasta Joannis Le Fevre, Scholiasta Joannis Le Fevre de Saint-Marthe, Scholiasta Joannis Le Fevre de Saint-Marthe, Scholiasta Joannis Le Fevre de Saint-Marthe

tûs: obſervantur quoq; & glandium rudimenta, nunquam globuli minimi purpurantes & hirſuti (qui mihi floſculus) privatis pediculis inſidentia. Glandes in Calycibus ſuis ſeu cupulis ſeſſiles, vel ſurculo proximè adhærent: & longis tenuibuſque pediculis appenduntur. Atque etſi magnitudine varient, unciam tamen communiter longæ ſunt, corticoſa membrana tectæ punicea, nucleo calloſo, acerbo & auſtero; quemadmodum & cupula exteriùs aſperiuſcula, interiùs lævis prædicto corticè multò denſior, vix tertiam glandis partem capiens.

Myrſinites dicatur. Quercus deſcripta Lob.

Quercus vulgaris tres varietates à fructu potiſſimùm poſtea trademus: hic id notandum nobis videtur, ſæpiùs viſas Quercus maximas totas cavas corrupto ligno ac etiam interdum aduſto penè toto ab opilionibus, ut homines in eis occultari potuerint, & nihilominùs pluribus annis virentes & fructiferas durare. Vox *Δρῦς* inquiunt Lob. & Pena, à *Δρύω*, erumpo, pullulo, qua deſignarunt potiſſ. glandiferum genus & præſertim Quercum, cuius frequentiſs. occurſus, ipſaque cèlſior & ramoſior arboris ſpecies frondis grandioribus anfractibus ſinuata quavis notarum notiorem faciunt, tum frigidis, tum calidis plagis. Eam meritò quis putet apud Theophraſt. dictam Salicorticem *ἀλίφλοιον* quam hodie *Robur* vel *Roure* vulgus noſtras vocitat, ut quæ ſit perquàm ſolido trunco, multùm cineris urendo relinquente. Qualem etiam è vulgari trunco nos parandum curavimus, aiunt Lob. & Pena, qui addunt: Quæ gallas dat quercus, duplex videtur. Earum vulgatiſſima nemorum & ſaltuum Pedemontium, Delphinatus, aliarúmque regionum temperatiorum eſt alumna, minore ſtipite, brachiis & fronde. Huius quædam varietas aut differentia videtur Fagus, Theophraſto dicta, vocis argumento Latinis Eſculus, cuius eſculentâ glans, & poſt quernam dulciſſima celebrabatur, famémque explebat primis mortalibus: hodiè *Fargni* & *Fargno* Italicè. *Hargni* Gallicè: Lignum iſtius firmius proditur, quàm urbanæ quercus. Item in obſ. quercus perpetua fronde virens, Gallis *Cheſnes verds*. Huius quercetas in Galloſrancia oriri audio. Glandes noſtratibus ſimiles ſunt, quales ferendas miſit eruditiſs. D. N. Rache apud Lutetianos Medicus. Nos verò quòd concernit, cur totam quercus Lob. hiſtoriam hic proponamus, factum id à nobis, quod non in omnibus æquè perſpecta ſit. quercus etiam à nobis deſcripta, *Quercus Virgilij* eſt, Et fortè reliquorum quoque Poetarum, *Iovi ſacra*, *Chaonia*, *Fatidica*, *Domonia*, *Dodonæa*, *Cirrica*, *Mathonia*, *Alricoma*, *Patula*, *Rigida*, *Dura*, *Grandifera*, *Grata* ſubus, *&c.*

Ilex Lob. Robur.

Quercus gallifera duplex Lob.

Eſculus Lob.

Quercus perpetua fronde virens.

Quercus Virgilij.

Mamre Hebr.

Quercus Mamre eſt apud Hebræos: nos in vulgata interpretatione Vallem Mamre habemus: & Genes. c. 12. ubi Græca vulgata editio *Δρῦς* habet, Latinus interpres Vallem vertit. D. Hieronymus inter quercum & Terebinthum pullum diſcrimen agnoviſſe videtur, lib. Gen. 1. cap. 17. Latinus habet Terebinthum Græcus *Δρῦς*. Item l. 35. & Gen. 35. Et Serap. Codex emendatius ubi Culloc Latinis literis ſcribitur: eum errorem in ſua commentaria tranſtulit. Elon citra controverſiam quercus fuerit, Et quercus Oſeæ cap. 4. Quercus etiam à Joſue filio Nun, Ela dicta. Sunt tamen qui hæc vocabula generales arborum omnium apud Hebræos appellationes eſſe contendant, quæ ſanè rerum magna eſſet confuſio in tanta vo-

Culloc Serap.

Elon.

ce. Extat & Ciceronis poëma de Arpinatum quercu. quercus de qua Pompeius.

Hæc eadèm à nobis deſcripta putatur, eſſe Platiphyllos Idæorum & Macedonum, & Latifolia Plin. Periti quidam Herbarij hanc marem eſſe aiunt, fœminam verò genus alterum in ſaxoſis, glande puſilla. Robur quoque quæ Theophraſt. Agria Drys dicitur, ea Plinio eſſe videtur quam Gallicum vulgus, *Cheſne*, vocat, inquit Ruell. non ſine errore, ſi hæc *Cheſne* quercus ſit.

Platyphyllos Iſt. Latifolia. Mas fœmina. Agria Drys. Ruel. aut.

Dalechampio, quercus genus 2. eſt Hemeris Idæorum, Macedonum *Etymodrys*, Latinorum *Robur*: Italorum *Rovere*. *Placidam* interpretatur Gaza, audaciùs more ſuo. Plin. Græco nomine utitur. Idem Dalech. multa habet curiosiùs obſervata in ſua quercus hiſtoria, quam Hiſt. Lugd. retulit his verbis: quercus in ſpecie arbor eſt omnium maximè procera, ſi Ægilopem excipias, recto caudice, cortice infera parte rimoſo ſcabróque, ſuperiore lævi, cui ſubeſt Alburnum, quod cum animalis pingui comparari poteſt, plurimis in orbem brachiata ramis, magnam innoxamque umbram loco inducentibus: folio grandi, Cerri & Haliphlœi folio latiore, carnoſo, laterum anfractibus ſinuoſiſſimo in arbore vetuſta, minùs in ea quæ cæſa novam frondem mittit, ſed tum maximè lato & ſpiſſo, ſumma parte obtuſo, cùm cadit nigreſcente potiùs quàm flaveſcente: glande mediocri, ſuibus grata, od eamque cauſam iis ſaginandis apta, cùm à Phagi & Hemeridis glande diſceſſeris, dulci, non omninò quidem, ſed ſi cum Haliphlœi & Ægilopis glande conferas. Minùs enim acerba & amara guſtui eſt, Calyce nullis aculeis horrido, ſed puſtulata tantùm ſcabritia aſperato. In ſummo ramorum cacumine ferè Glans naſcitur, brevior, extrema parte veluti depreſſa ac retuſa, aculeo, qui in ſummo faſtigio glandis eminet, breviore & minùs pungente: ſæpè ternæ glandes ſimul cohærent, aut binæ, rarò unica prodit: pediculus eas ſuſtinens craſſus & brevis, inde naſcitur ubi ramo folium adhæret. In unius ſurculi capite plerumque videas hinc tres coniunctas glandes, illinc duas, ac in proximo unam ſolùm, prout ſuccus, earum alimentum, hùc illuc ſeſe magis ſpargit: radice longè latéque evagante. Hanc uti dictum, Platyphyllon quidam marem eſſe aiunt: fœminam verò genus alterum, in ſaxoſis & aſperis locis ferè naſcens: mare humiliore, cortice in tenellis ſurculis rubeſcente, non ut in illo albeſcente: folio minore: breviore, anguſtiore, antrorſum magis acuminato, tàm denſis lacinuis ſinuoſo lateribus, ut teminus criſpum videatur, lætiùs & nitidiùs virente, glande puſilla & ſtrigoſa. Talem profectò gignunt æprici lapidoſique colles Alliobrogum, aſpectu nonnihil variam, ob loci ſqualidi, aridítatem.

Hemeris. Etymodrys. Robur Gaza & aut. Quercus ſpecialior deſcripta. Cortex. Alburnum. Quercus umbra. Folium. Varietas. Glandis collatio cum caſtris. Calyx.

Glandes. Varietas. Aculei.

Pediculus.

Radix.

Deſcriptio fœminæ. Folia.

Glans. Locus.

Cæterùm & in aliis Quercetis fœmina quoque provenit, folio quàm maris breviore, antrorſum latiore, & magis obtuſo, inferne pallido, cortice ramorum nigriore: glandibus minimis, in ramorum & ſurculorum vertice prodeuntibus, interdum ſenis aut quinis, ſæpè ternis aut quaternis, rarò binis, rariſſimè ſingulis, quaſi digito retuſis, aculeo minimo, parum e calyce prodeuntibus, ſed ei firmiter adnexis. Platyphyllorum quoque generi adſcribenda, quam ſupra memoravimus in Thurino agro, in Apennino &

Fœminæ Varietas. Folia.

Glandes.

Perpetua folia Platyphyllos

Andium Galliæ gentis agro nascentes, ut, quod Plinio rarum fuit, iam nos mirari desinamus.

Id verò admiratione longè dignius, quod scribit Plin. lib. xvi. cap. vi. probari Latifoliæ glandem, cuius in balano utrinque ex longitudine extrema lapidescit duritia: meliorem cui in cortice quàm cui in corpore, utrumque non nisi mari. Nam cùm locum Theophrasti exprimere voluisse videatur, ab eius sensu alienissimus est. Neque enim id melioris glandis signum esse vult Theoph. neque id de Platyphyllo scribit, sed de Phago & Haliphloeo. Hemeris arbor est non lævi, sed aspero rimosóque cortice: humilis, non excelsa: non recta, sed contorta: aliísque ramorum crebrò cavata: materia firma duráque, sed minùs quàm Phagi, glande post Phagum dulcissima, sed longiore maioréque, imò omnium maxima, è suo calyce breviore ac depressiore facilè decidua, tenui longóque pediculo affixa, modò unica, modò gemina dependente, quod illi ex omnibus Quercus generibus peculiare est.

Lapidescit duritia. *Plin reddit. Theoph. explicat.* *Hemeridis descriptio.* *Materies. Glans.*

Hæ sunt igitur huius Quercus, quam hic proponimus differentiæ vel varietates, quas cæteri Herbarij præter Dalech. non distinxére.

Cæsalp. tacet.

Cæsalpinus quoque, qui tamen multùm circa Quercum sudasse videtur, non manifestum discrimen posuit harum Quercuum. Periti viderint an Theoph. Hemeris sive Placida, (ut ille cum Gaza vertit) & Macedonum Etymodrys seu Veraquercus, ipsi cum Gaza dicta, Plinij item Robur, Quercus, Hemeris eidem dicta, sit nostra Quercus pediculo brevi. Iidem viderint an eidem Cæsalp. Drys, Robur vel Quercus 3. Theoph. Latifolia Plinij & Italica, Macedonum Esculus, possit esse nostra Quercus cum longis pediculis.

Querens brevi pediculo. *Quercus longo pediculo.*

Alias & Cordus Quercûs facit differentias: est enim *materie* illi vulgaris illa ramosa in latitudinem diffusa glandifera arbor, caudice neque adeò procero, neque recto, crasso tamen, quam Latini propriè *Quercum* vocant, Germani Eychc, Theodorus nunc *Placidam* nunc Quercum vertit. Δρῦς specialiter vocata Robur est (siquidem Theodoro credendum) nisi enim ita Robur Græci appellarent, non temerè aliud nomen esset reperire, quo ea gens eam *robore* indicaret. Caudice assurgit Robur recto, procero, pauciſque ramis brachiato. Italis adhuc *Rouer* vocatur, Germanis Steineiche, à soliditate quasi lapideam Quercum dicas. Frequentissima est hæc in Hessia arbor.

Hemeris Quercus vulgaris est. *Drys.* *Robur.*

Ægilops Cerrus est, Roboris figuram referens, sed hæc etiam eò tum rectior, tum procerior existit, ramósque non nisi in summitate habens, Germanis Taneiche vocatur, quoniam Abietis modo recto proceróque constat caudice. Platyphyllos, est quam Esculum Latini, & Easteiche German. appellant, Saxoniæ sylvis in plano familiaris, huic latissima folia, unde & apud Græcos nomen. Hæ sunt Glandiferæ arbores quæ hoc capite Δρῦς πᾶσα à Dioscoride nominantur, & propriè vocatas glandes ferunt. A Fago Latinorum dissimillima [Phegus Græcorum] qui ei tribuunt glandem non aliorum modo oblongam, sed rotundam. Fagus verò Latinis dicta, glandem propriè non fert, sed in echinatis pericarpiis castanearum more pingues & oleosas nuces, easque triquetras & acuminatas: quæ figura è diametro cum rotunda pugnat. Qui vero Phegum novisse voluerit, montanas subeat sylvas, in quibus provenit hæc arbor. Figura illi non dissimilis Quercui, sed strigosior & tristior. Glandes fert omnibus agrestibus notas, figurâ rotundas: qua nota tanquam præcipua ab aliis glandiferis distinguitur. Porrò non licuit hactenus rescire quo nomine nostri agrestes hanc Phegum appellent, glandes verò, adiecto earum cognomento, à reliquis distinguunt. Hæc Cordus. Miramur diligentiss. Botanicum non observasse differentias, quæ à pediculis sunt, & fructibus, licèt abundent in Germania: atq; ut verũ fateamur, eius differentiæ nobis minùs perspectæ sunt: Hemeridem Cordi existimamus nostram Quercum cum longis pediculis. Robur etiam eius fortè est Quercus, cui glandes parvæ cum breviss. pediculis. Ægilops eius, quæ sit hæremus, quid si ea, quàm altissimam observavimus, de qua paulò pòst, quam non separamus ab ea, quæ pediculis longis caret? nolumus tamen veram & genuinam antiquorum Aegilopem dicere: nec scimus an vera Aegilops in Germania proveniat. Platyphyllos Cordi, quæ sit, ignoramus, vellemus eius glandes descriptas. Quercus sanè vulgaris mirè ludit foliis. Phegon, Cordus cur dicat, figurâ rotundâ, notâ tanquam præcipuâ, ab aliis distinguens, nos latet: quandoquidem Theophr. Phego tribuit fructum dulcissimum, inter alias, glandem, qualem vix puto reperiri in Germania. Considerandum igitur an intelligat Cordus, nostram Quercum longos non habentem pediculos, glande maiori.

Cerrus Aegilops. *Esculus Platyphyllos.* *Phegos.* *Fagus Lat.* *Hemeris & Etymodrys Cord.*

Anguil. Hemerida Theoph. & Etymodryn Macedonum apud eundem *veram Quercum* dicit, quam *Quercium* in Abruzzo vocant: *Chianda Castagnola* in quibusdam Hisp. locis, ubi eius glandes coctas comedunt castanearum instar. Videat lector an eam intelligat quæ est cum longis pediculis: Item an *Fargno* & *Fargni* & *Ischio* eiusdem, quam Platyphyllon Theoph. dicit, & à Gaza nunc Esculum, nunc Latifoliam verti, sit nostra cum brevibus pediculis: an verò hanc intelligat Lob. cùm scribit uti dictum? Quercus quæ Gallas dat, differentia quædam videtur, Fagus Theoph. Latinè *Esculus*, *Fargni* & *Fargno* Italicè. *Hargni* Gallicè.

Fagus Theoph. Esculus.

Tragus genus durum Quercus Latinè Robur, germ. Hageichen & Eyßholtz dici ait, ubi Quercum cum longo pediculo pingit, etsi nihil distinguat.

Ad eundem modum Lonicerus distinguere conatur Quercum Eichbaum, ab eius specie Hagen-Eichen / Robore, haliphleos Græcis dicta. Qui tamen, quamvis ponat duas icones, non demonstrat differentiam inter Quercum & Robur: utræque enim icones repræsentant Quercum, cui glandes cum longis pediculis.

Lonicerus.

Rythio quoque in Dioscor. Quercus, Δρῦς appellatur & Hemeris, id est, Placida nostra, vulgaris quercus cum longis pediculis, quantum demonstrat eius icon.

Dodon. in hist. gall. propriam habet iconem, quæ eandem videtur demonstrare, quam simpliciter Δρῦν & Quercum vocat: in hist. autem Latina fortè vocat Quercum sylvestrem Δρῦν & Robur. Non observavit discrimen in nostratibus Quercubus à glandibus & pediculis petitum, pro eo exhibet iconem sine glandibus à Lob. & nobis positam, pro Quercus excremento fungoso: gradit Hemerin, Quercum, Robore, sive Agresti quercu sæpè humiliorem, glande maxima & dulci: Quercum passim per Europæ provinciam obviam esse, præsertim Robur: Hemerin non ita vulgarem. An verò ipse noverit discrimen, dubitamus.

Dodon.

At Clusius Hisp. quòd peculiari nomine Robur appel-

rum deſideratarum copia claſſe regia in Luſitaniam, & inde in alias nationes deferri poſſet.

LYCIVM INDICVM ALPINO PVTATVM.

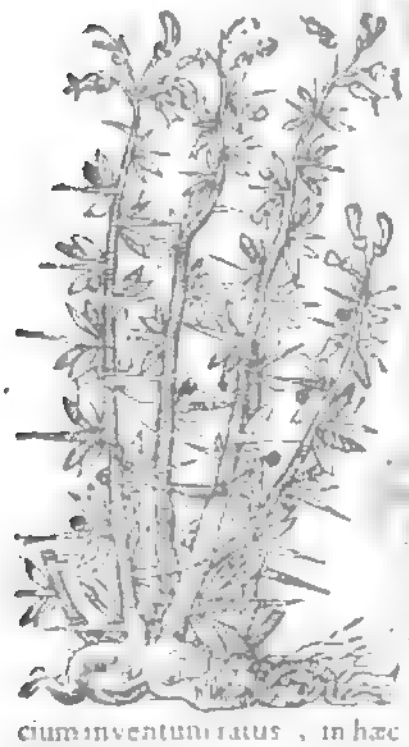

HACTENVS poſt tot nationum, tot autorum, etiamque noſtram ſatagentiam, nondum conſtat, quodnam verum & legitimum veterum ſit Lycium, ſinguli ſuum, quod ad illorum Lycij vires quodammodo accederet, pro eo obtrudentibus, tandem prodiit Alpinus, qui, ut ille quondam Philoſophus, cum ſuo ἑυρηκα, ἑυρηκα, à ſe legitimum Lycium inventum ratus, in hæc prorumpit verba: Verum Lycium Indum tibi prodam: quem fruticem longè ab Alexandria civitate ſupra ripas rami Nili Calig vocati, decem millia paſſuum inveni: quem incolæ Uzeg appellant. Eſt is frutex multis ramis rectiſſimis, ab radicibus multis, duris, lignoſis, obliquè deſcendentibus, longitudine trium cubitorum & plùs obſervatis, ſurſum aſſurgens ramis: ſpinæ acutiſſimæ & longæ multæque inſunt, quarum quædam foliolis veſtitæ ſpectantur. Folia verò huiuſce fruticis ſunt Oliuæ ſimilia, iis tamen candidiora & auguſtiora vel minùs lata. Flores Agihalid planè ſimiles habet, quippe parvos albos, Hyacinthi orientalis forma & magnitudine æmulos, à quibus fructus nigri parvi producuntur, Ebuli fructibus prorſus ſimiles, læves, guſtu amari & aſtringentes.

Lycium Indum. *Locus.* *Vzeg.* *Deſcriptio* *Spinæ.* *Folia.* *Flores.* *Fructus. Sapor.*

Quanquam verò in Ægypto multa Lycij copia circumferatur, tamen neſcire ſe fatetur, an ex hoc illud frutice conficiant, quando neque hanc plantam copioſè ibi prouenire noverit, neque ſciat illam eſſe notam. Siquidem Lycium ab illis uſitatum falſum ac adulteratum eſſe arbitratur. Hùc autem ſuccum, qui ex Arabiæ locis exportatur, durum eſſe, exteriùs nigrum, & Acaciæ ſucco valdè ſimilem. Fractum intus colorem Aloës præ ſe ferre, odore obſcuro, non ingrato, ſapore ſubdulci, aſtringente, nullius amaritudinis participe: viſcoſum eſſe, digitiſque contrectatum adhærere, unde colligit, haud eſſe verum Lycium, præſertim cùm neque amaritudinem habeat, neque igne ſuccenſum rubeſcentem edat ſpumam, ut de verò Lycio traditur. Quapropter quod ante Categoricè affirmarat, nunc dubitat, an ſit Lycium Indicum Dioſcoridis, quod tamen & in titulo fecerat. Sed nec experiri ſe potuiſſe tradit ſuccum, qui pro Lycio circumfertur. Ægyptios inter calidum & frigidum medium conſtituere, ſed ſupra primum gradum ſiccum, ſtipticum: proinde, inquit, in omnibus ulceribus

Lycium Ægypt. adulteratum quale. *Non eſſe Lycium verum.* *Vires & uſus.*

leto utuntur, præſertimque ad oris, aurium, narium, ani, inteſtinorúmque ulcera. Vſus maximus eſt in Collyriis ad Ophthalmias arcendas: mulieres enim paratum liniamentum ex Lycio & antimonio habent, quo quotidie oculos liniunt, ut oculos defendant ab humorum fluxionibus. Eo etiam illi ad ventris fluxum utuntur, non minúſque ad Dyſenteriam. Ad ſputum ſanguinis eo maxima ſpe utuntur, & ad uteri profluuium cohibendum, eo peſſi modo intromiſſo, ad ulcera pudendorum præſertim ad caires, ad gingivas corroſas & ulceratas, nec non ad dentium commotionem. In Lienteriis, dyſenteriis atque fluxu hepatico & Clyſteribus iniiciunt & in liquore aliquo conuenienti ſolutum hauriunt. Nec dubium illius illitu quamcumque partem ab influxu humorum efficaciter defendi, unde & podagricos dolores retardare compertum eſt.

Vlcera diuerſorum membrorum. Ophtalmiæ. Liniamenta ophtalmiæ Ægyptiarum mulierum. Alui fluxus. Sputum ſanguinis. Meſſes ſuæ perfluat. Vlcera. Lienteria. Dyſenteria. Defluxus & catarrhus.

AGIAHALID ÆGYPTIVM FOLIO BVXI: AN LYCIVM?

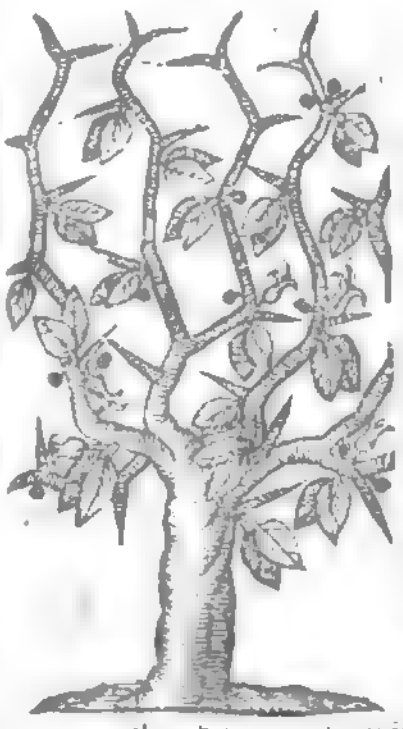

ET huius hiſtoria Alpino accepta ferenda. Arbor eſt, quæ in medio cuiuſdam Eunuchi Turcæ viridario, quod patum ab æde Veneti Conſulis diſtat ex Æthiopia aſportata, magnitudine Pyri ſylv. ramis ratis non multis, in rectum æqualiter elatis, ordinatim acutiſſimis multis ſpinis obſita, folia ferens Buxi proxima, latiora tamen, patica, rara, ſingula, bina æqualibus interſtitiis adnata. Flores habet paucos albos, Hyacinthi Orientalis floribus ſimiles, ſed minores, à quibus prodeunt fructus nigri Ebuli ſimiles, guſtu ſubamari & aſtringentes. Folia guſtum acido ſapore ferunt, cum aliqua aſtrictione. Huius arboris foliorum uſum ad puetos vermibus vexatos, in Æthiopia audivit eſſe familiariſſimum. Dubitat verò an hæc poſſit eſſe Lycium Dioſc. Sed hæc obſtare videntur, quòd Lycium Dioſc. frutex potiùs ſit quàm arbor: præterea foliis denſis deſcribitur, non rarus: niſi τὸ πυκνὸν ad unius ſolij denſitatem referre voles, quod poſſis. Nihilominus tamen adhuc dubitabitur. Nec intelligat quis facilè illa Alpini verba, quando folia dicit ſingula, bina æqualibus interſtitiis adnata: niſi fortè error ſit typographi, & legendum: bina ſingulis æqualibus interſtitiis adnata, ut figura oſtendit. Ita dubius abit nobiſcum lector, neſciens adhuc, quodnam ſit verum & legitimum Lycium veterum. Nos viam patefeciuus inquirendi, conferendi, decernendi.

Certiora aliquando docebit poſteritas.

Deſcriptio *Spinæ. Folia.* *Flores.* *Fructus. Sapor. Vſus ad Veneres.* *Veterum Lycium haſtenus ignoratum.*

HISTOR.

FINIS LIBRI VI.

HISTORIÆ VNIVERSALIS PLANTARIVM LIBER SEPTIMVS.

DE MALVACEIS ET DE ALIIS GENERIBVS

MALVA, Graecis μαλάχη, ἀλθαία, ἐρίφιον, ἐρίφιος, ἐρίφιον, ἐρίφιος, ἐρίφιον, ἐρίφιος

Ἔτυμόδρυς. Ægilops. Platyphyllos. Phagus. Haliphloeus.

cè legendum ἐτυμόδρυν ut infra, Etymodryn.] vocant. Quod idem & in cæteris faciunt. At Idæi in has species dividunt: Hemeridā, Ægilopa, Platyphyllon, Phagum, Haliphlœon, quam alij Euthyphlœon vocant. Græcè: ἡμερὶς, αἰγίλωψ, πλατύφυλλος, φηγὸς, ἁλίφλοιος, ἢ εὐθύφλοιος. Omnia quidem fructifera sunt: sed dulcissima glans Phagi, uti dictum: proxima Hemeridis: deinde Platyphylli: quartò Haliphlœi. Ægilopis glans omnium amarissima. Distant etiam magnitudine, figura & colore glandium. Quin & folio, caudice, materie, totaque adeò specie. Hemeris namque non erecta est, nec lævis, nec excelsa, quippe quę corpore in orbem comoso, contorto, ac nodoso, sinuoſóque assurgat: cuius materies robusta quidem, sed infirmior quàm Phagi. Hæc enim robustissima, & minimè putredini obnoxia. Sed nec ipsa erecta quamquam minùs torta Hemeride [ἀλλ' ἧττον ἰσοπλεκὴς τῇ ἡμερίδι Ald. & Bas. Cod. Giza legisse videtur ἀλλ' ἧττον ἀπεσπασμένη τῆς ἡμερίδος, quem & nos secuti sumus.] Caudice verò crassissimo constat, ut tota quoque ipsa curta maneat. Nam & ea etiam plantam in orbem comosa minimèque erecta assurgit. At Aegilops rectissima, celsissima & lævissima, materie per longitudinem robustissima, nunquam in cultis, aut certè perraro nascens. Ab hac proxima Platyphyllo proceritas, sed materie ad ædificia, demptā Haliphloei. Ad cremandum etiam & carbonem faciendum inutilis sunt & Haliphloei: ac post illam teredinibus cæteisque maximè obnoxia. Haliphloeus verò crassissimo est & cortice & caudice, sed fungoso & cauo magna ex parte, ubi magnus evaserit. [Totus hic locus corruptus est in vulg. exemplarib. Sic legimus ex Plinio & reipsa: ἡ μὲν ἁλίφλοιος παχύτατον μὲν ἔχει τὸν φλοιὸν ἐν μεγάλῳ τῷ σώματι, &c.] Quapropter ædificiis hæc minùs apta habetur. Brevi quoque putrescit, quæ arboris eius natura est, vel à natura hoc ei accidit. [ἐγγὺς ἐπιπολῆς ἔστι τῶν δένδρων. Quidam legunt ἐγγὺς πόρρω ἔστι τῶν δένδρων: Etenim arrectis solus arbor horrida est.] Ideò cava fit. Dicunt quidam hanc corde solam carere, & fulmine solam tangi, quamvis altitudine non excellat. Ideò Aeolam quidam, huius ligni minimè utuntur ad sacrificia. Ergo secundùm ligna & totas formas hæ in eis differentiæ sunt. Gallas verò omnia genera ferunt Sed solus Hemeridis [Quercus, Gaza.] utilis ad Coria. Aegilopis verò & Platyphylli aspectu quidem similes sunt Hemeridi Gallis, sed leviores, & inutiles. Ferunt verò & aliam nigram, qua lanæ inficiuntur. Quòd autem Sphagnon [σφάγνον] legunt doctissimi, pro φήγου: Gaza penem reddit. Plin. panos ærentes, muscoso villo canos] quidam vocant, branchis [βραγχίοις, βρόγχοις alij, βράκοις alij ex Plin. id est, musco] simile: sola Aegilops profert, canum muscosúmque cubitali longitudine pendens ceu longum aliquod linteum. Nascitur id è cortice, non ex furculi capite, unde glans, nec è gemma, sed è lateribus supernorum nodorum. At Haliphloeus id nigricans & breve gignit. Sic itaque Idæi duo genera distinxere.

Hemeris. Phagus. Theoph. emend. Aegilops. Platyphyllos. Haliphloeus. A Gallis differentia. Gallæ nigræ. Theoph. emend.

At Macedones has differentias faciunt: Etymodryn [Veriquercum Gaza, nimis licentiosè] quæ dulces fert glandes: Platyphyllon, quæ amaras: Phegum quæ rotundas [στρογγύλας] Aspren [Gaza Cerrum interpretatur: At Plin. hoc de Haliphloeo] quam alij sterilem dicunt, alij verò fructum ferra adeò insuavem, ut eo nullum animal vescatur, exceptis suibus; ac ne has quidem, nisi alterius pabuli inopia, ac harum esu pleraſque capitis dolore vexati. Materia quoque Platyphylli (hæc enim vox subauscultanda videtur ex præcedentibus: nec repugnant Scal. Cor. & Dalech.] improba, & dolabrata quidem prorsus inutilis: impitur enim & labat. Non dolata verò melior, ob id rudi tantùm utuntur. Improba etiam ad cremandum & ad carbonem faciendum: quippe cuius carbo omninò inutilis, exit enim & scintillat: æratiorum tantùm officinis compendio. Nam cùm cessante flatu protinus extinguatur, parum absumitur. Has igitur duas differentias constituunt. tum Idæi, tùm Macedones apud Theoph.

Ἔτυμόδρυς. Πλατύφυλλος. Φηγὸς. Ἄσπρις. Platyphyllos. Phagus. Aspris. Platyphyllos.

Plinius etiam specialiùs differentias ex hoc loco declarat, & explicatiùs etiam rem absolvit. Genera inquit, Glandium multa. Differant fructu, situ, sexu, sapore. Namque alia Fagea glandi figura, alia Quernæ, & alia Ilignæ: atque inter se quoque generum singulorum differentiæ. Præterea sunt aliquæ sylvestres, aliæ placidiores, quæ culta obtinent. Iam etiam in montosis planisque distant: sicut & sexu mares & fœminæ; item sapore. Dulcissima omnium Fagi. Genera distinguere non datur nominibus, quæ sunt alia alibi. Quippe cùm Robur Quercúmque vulgò nasci videamus, Esculum non ubique. Quaritam verò generis eiusdem, quæ Cerrus vocatur, ne Italiæ quidem maiore ex parte notam esse. Distinguemus ergo proprietate naturáque, & ubi res coget, etiam Græcis nominibus.

Differentiæ glandium. Plin. Fagus. Robur. Quercus. Esculus. Cerrus. Quæ proprie glandes ferant. Haliphloeus. Folia in genere quales. Glandium differentiæ.

Glandem quæ propriè intelligitur, ferunt Robur. Quercus Esculus, Cerrus, Ilex, Suber. [omittit hic Haliphloeon, quam postea memorat.] Continentur hi fructus Calyce, per genera plus minùs cutem complectente. Folia præter Ilicem gravia, carnosa, procera, sinuosa lateribus, nec dura cadunt flavescentia, ut Fagi, pro differentia generum breviora vel longiora. Glans optima in Quercu atque grandissima, mox Esculo: nam Roboris parva: Cerro tristis, horrida, eclinato calice, ceu castaneæ. [Theoph. dulcissimam in Phago atque grandissimam, mox Hemeridi: Platyphyllo parvam, Cerro amarissimam dixerat.] Sed in Querna alia dulcior molliórque fœminæ: maris spissior. Maximè autem probantur Latifoliæ [Phagi Theoph.] ex argumento dictæ. Distant autem inter se magnitudine, & cutis tenuitate. Item quòd aliis subest tunica rubigine scabra, aliis protinus candidum corpus. Probatur & ea, cuius in balano utrinque ex longitudine extrema [longitudinis extremo. Th.] lapidescit dutitia. [Id accedere glandi maris Phagi & Haliphloei, tradit Theoph. nunc in cute, nunc in carne: sed glandem non commendare.] Melior, cui in cortice, quàm cui in corpore, utrumque non nisi maturæ. Præterea aliis ovata, aliis rotunda, aliis acutior figura. Sicut & color nigrior, candidiórve, qui præterea. Amaritudo in extremitatibus, mediæ dulces. Quin & pediculi brevitas proceritásque differentiam habet. In ipsis verò arboribus, quæ maximam fert, Hemeris vocatur, brevior, & in orbem comosa, aliísque ramorum crebris cavata. Fortius lignum Quercus habet & incorruptius: ramosa & ipsa, procerior tamen & crassior cauduce. Excellissima autem Ægilops, incultis amica. Ab hac proxima Latifoliæ proceritas, sed minùs utilis ædificiis: atque carbone dotata [ædificiis atque carboni: dolata &c. ex Theoph. quamvis hæc de Cerro & Aspri Macedonum id tradat.] vitio obnoxia est. Quamobrem solida utuntur carboni, æratiorum tantùm officinis compendio: quoniam desinente flatu, protinus emoriens, sæpiùs recoquitur: cæterò plurimis scintillis. Idem è

Figuræ diversæ. Colore Gallæ. Differentia a pediculis. Hemeris. Differentia ligni. Carbo.

novellis

...ment, and the Constitution of the United States, which is the supreme law of the land, and the Constitution of the State of Ohio, and that I will faithfully discharge the duties of the office of ... according to the best of my abilities and understanding, so help me God.

Subscribed and sworn to before me this ... day of ... A. D. ...

...

...

ius pilulas, corpore, non pediculo adhærentes, candicantes emolliens. Cætera nigra varietate dispersa. Media cocci colorem habent. Apertus amara inanitas est. Aliquandò & pumices gignit: nec non è foliis convolutas pilulas: & in folio rubente aquosos nucleos candicantes & translucidos, quamdiu molles sint in quibus & culices nascuntur: maturescunt in modum gallæ. Ferunt Robora & Cachryn: ita vocatur pilula in medicina urendi vim habens. Gignitur & in Abiete, Larice, Picea, Tilia, Nuce, Platano, postquàm folia ceciderè, hyeme durans [Cachrys foliorum conceptu, è medio germinis globo prominens, tanquam parturiente folium natura, qui in folia post explicatur: Convoluta è foliis pilula tulus, in Iuglande & in Avellana racematim compactus callus, floris vicarius: Cyttarus in Conferis gradatum, squamosúmq; nucamentum, rudimentũ fructus, Bryõ in quercu, racemosi villi qui loco floris sunt. Hæc diligenter distinguẽda. Κάχρυν pro Libanotidis semine quidam ferebant. Roboris verò & arborum citatarũ Cachryn inceptè cõfundit Plin. cum Rosmarini pilula acri & urente, quæ etiam Cachrys dicitur, ut & Medulla seminis Crethmi. Hæc Dalech.] Continet nucleum Pineis sinulem. Is crescit hyeme, aperitur vere pilula tota. Cadit, cum folia cœperint crescere. [Hic rursùs dormitasse videtur Plin. Nam de Iulis Avellanarum hoc Theoph. esse nuci Pineæ similes, crescere hyeme, aperiri verè totos, &c.] Tam multifera sunt, & tot res præter glandem pariunt Robora. Sed & Boletos Suilosque, gulæ novissima irritamenta, quæ circa radices gignuntur: Quercus probatissimos: Robur autem & Cupressus & Pinus noxios. Robora ferunt & Viscum, & mella, ut autor est Heliodus. Constatque roges melleos è cælo cadentes, non aliis magis ardere frondibus. Cremati quoque Roboris cinerem nitrosum esse certum est. Omnes tamen has eius dotes, Ilex, solo provocat Cocco. Gallarum glandiferæ maximè arbores Agaricum ferunt. [Immò potius in Laricibus nascitur, sub quibus de eo trademus in libro Resiniferarum & Coniferarum.] E glandiferis sola quæ vocatur Aegylops fert Panos arentes, muscoso villo canos, non in cortice modò, verùm & è ramis dependentes, [è cortice nascentes, non è furculorum cacumine, unde glans: nec è gemma, sed è latere superiorum nodorum. Theoph.] cubitali magnitudine, odoratos, ut diximus inter unguenta. Suberi minima arbor [non minima. Dal.] glans pessima, rara, cortex tantùm in fructu præcrassus ac renascens, atque etiam in denos pedes undique explanatus est.

Hactenus Plin. de iis quæ Quercui seu Roburi innascuntur. Addamus & reliqua quæ ad eorum doctrinam generalem pertinere videbuntur. Omnes arbores, ut creditur, inquit Theoph. cortice detracto intereunt, sed aliquæ plus temporis perdurant, ut Δρῦς. Idæi Δρῦς radices non tàm profundè descendere volunt, ac Abietis, sed multò plures habere, & latiùs diffundi. Quercus, autore Plin. & Olea tàm pertinaci odio dissident, ut altera in alterius scrobe depactæ moriantur. Quercus verò & iuxta nucem Iuglandem. Roboris radices copiosæ, carnosæ, quas in profundum agit. Si Virgilio credimus, Esculus, quantum corpore eminet, tantum radice descendit. Maxima spatio atque plenitudine & Citri [Cedri vet.] est. Ab ea Platani, Roboris & Glandiferarum. Falsum arbitror quod aliqui prodidere, radices arborum vetustate minui, vita etenim est annòsa Quercus eversa vi tempestatis; & iugerum soli amplexa. Robori materies ossea, cariem vetustatémque tardissimè sentit. Diuturnior materies Roboris defossi, & in aquis Quercus obrutæ. Eadem supra terram rimosa, facit opera, torquendo sese. Robur marina aqua corrumpitur. Fagus & Cerrus defossæ celeriùs marcescunt. Esculus quoque humoris impatiens. Incurvatur & Robur, ceditque ponderi. Idem insociabile glutino & secum & cum aliis. Securibus pertinaciùs resistit tàm aridum quàm viride, ferrarúmque dentes replet, ficut & Buxus, æqualitate inertiæ: qua de causa alterna inclinatione egerunt scobem. Ex reliquis siccissima Lotos, quæ Romæ ita appellatur, deinde Robur exalburnatũ & huic nigricans color, [Roboris exalburnati nigram medullam antea diximus ex Theoph. μελανδρυον vocat.] magísque etiam Cytiso. De cætero plærisque eorum, sed utique Robori tanta duritia est, ut terebrati nisi madefactum non queat, bene sic quidem adactus avelli clavus. Suberis materies mollis, in aqua non fluitat si dematur cortex.

Sed, quod maximè honorificum sit Quercui, Plinius ipsam etiam Italiam, Provinciarum totius Mundi sine æmula nobilissimam & pulcherrimam, & ut ille ait, omnium terrarum alumnam, eandem & parentem, numine Deûm electam, quæ cœlum ipsum clarius faceret, sparsa congregaret imperia, ritúsque molliret, & tot populorum discordes ferásque linguas, sermonis commercio contraheret ad colloquia, & humanitatem homini daret; brevitérque una cunctarum gentium in toto orbe patria fieret &c. hanc inquam folio maximè Querno assimilare voluit, multò proceritate amplioré, quàm latitudine. Sed idẽ & stillicidia Quercus ponderosissima dicit. An quia pondus ab ipsa Quercu acquirunt? & an à foliis, vel à ligno? Ab hoc possint aliquid: ab istis, vix putamus. Sed ita putamus: cùm Quercus folia sint sinuosa, & interdum veluti carinata, ideò plus aquæ sustinere: inde guttas, maiores, ideóque graviores. Quod si cui lubeat aliam excogitare rationem, possit.

Sed nunc paucis quid & Dioscorides de Quercu, περὶ Δρυὸς, in genere habeat, videamus. Is unica Δρυὸς voce Dioscorides (ne quis fortè eum existimet prædictas species non novisse, ad vires potiùs quàm historias respiciens.) & nostro & aliorum doctissimorum iudicio, comprehendisse in universum omnes glandiferas arbores, non solùm quòd sciret, una voce omnia illa genera continen posse, sed etiam, ut brevitati consuleret. Ideò dixit Δρυὸς οὖσα σπερματικὴ ἔχει βάλανον, &c. Similitérque tunica quæ circum glandem est calyci subiecta. Sed ligneas glandes, Quernis. [Τῆς δρυὸς dicit, non τῆ δρυὸς: diversarum specierum intelligens.] Attamen gallam idem non τῆ δρυὸς, sed δρυὸς fructum dicit, nihilominus sub hac voce diversas species comprehendens. Mirum verò ab eo potiùs fructum dici Quercus, quod tamen de glandibus adeò expressè non dixerat. Nempe si non verè fructus est Galla, habet tamen fructus speciem, quamvis revera excrementum sit, ut & reliqua suprascripta, quæ nullus flos præcedit, sicut fructum præcedere solet, in iis quæ florent. Sed notandum quòd idem Dioscorides ait Chamædryn folia habere parva forma & divisura similia Dryi: quòd & Plin. dixit: Item Betonicam inquit Dioscorides folia ferre longa, similia Dryi, in circuitu dissecta: denique Syderitidis primæ folia esse longiuscula ad formam δρυὸς. Sed longè diligentiori observatione dignum, quando idem cap. de Cocco ait,

Pilula cum capillo. *Pumices.* *Pilulæ & folia. Nuclei aquosi.* *Cachrys roborum quid. Iulus. Cyttarus. Bryon. Plin. error.* *Cachrys non omnia ea significat.* *Alter Plin. error.* *Iuglandis fructus.* *Roboris cinis nitrosus.* *Agaricum.* *Panos Aegilops.* *Suber.* *Radix.* *Quercus cum Olea & Iuglande ob radicum vitium Plinio.* *Materies.* *Melandrynos.* *Robur quomodo terebrandum. Suber.* *Italiæ laus.* *Assimilatur folio Quercino. Cur stillicidia Quercus ponderosissima.* *Dioscoridis verba quàm historias plantarum respexerit.*

Digitized by Google

Diſc. locum illuſtr.

ait, ἐν τῇσι δρυσὶν, in quercubus provenire Coccum, quamvis ibi Anguil. ἐν τῇσι πρίνοις legi velit ex Theoph. hoc eſt, in Ilice. De qua re plura in Ilice, ubi de Cocco tradetur. Illud obiter notabis, & veluti ſuperpondij loco: etiam veterem Dioſcor. lectionem ferri poſſe, ſed ea lege ac omine, ut, ſicut dicebamus, δρυὸς nomine glandiferæ arbores omnes comprehendantur, inter quas & Ilicem referri nemo negaverit. Interpretes tamen quercus nomen retinuerunt.

Balanos Hippoc.

Hip. in lib. de affect. βαλανώδη voce, αἱ ἐν δρυὶ uſus eſt, ubi ad inflammata βαλανώδη τυλὰ id eſt, quercus folia imponere iubet. quercum Plutarchus inter arbores ſylveſtres fructu belliſſimam & fertiliſſimam ait. Eo enim & feræ & alites paſcuntur. Nempe etiam M. Cato inter ea, quæ ad bonum opumumque agrum ſpectant, ſylvam glandariam annumeravit. Inter mitigatas validiſſima. Omnium verò prima nata dicitur. Vnde Arcadum cum hac, cognatio quædam, quòd omnium primi ex terra homines fuiſſe perhibeantur. Socrates autem in Deorum contumeliam, qui ſua tempeſtate colerentur, per quercum, ut ait Tertullianus, deierabat, hac ratione, ut ipſe arbitratur, quòd Deum unum, qui Mundum cœlúmque regeret, eſſe exiſtimaret, qui antè foret, quàm quercus crearetur & naſceretur. At qui Athenis & in Græcia colerentur, longè poſt quercum, & ferè à ſua memoria natos, nec dignos ut pro Deo colerentur, quare ob violatas illorum cerimonias ultimo ſupplicio à ſuis condemnatus.

Glandaria ſylua Catonis.

Socrates per Quercũ deierabat.

Socratis ſupplicium.

Heſiodus autem Deos dicebat, iuſtis hoc concedere, ut in illorum quercuum ramis altioribus glandes naſcerentur, in medio verò apes habitarent. Idem Plutarchus in vita Martij Coriolani ait coronam quernam ſervati civis eſſe præmium, quòd Iovi, in cuius tutela ſunt civitates, ſacra ſit quercus. Quamvis alij, ut Plin. Eſculum Iovi ſacram dixerint. Iovis autem ſignum altiſſima quercus erat. Hinc quercum ſacram ferunt, quòd vitæ cauſa, in hac primùm arbore, mortalibus fuerit, qui primùm glandibus veſcerentur. Ovidius.

Corona Querna. Quercus Iovi ſacra. Iovis ſignũ Homerum.

Et quæ deciderant patula Iovis arbore glandes.

Huius enim fructu ſuos populos primùm aluiſſe dicitur. quare Iovis arbor dicta. Vnde adagium: πολλῶν πανημερίων Διὸς βάλανον ἔφαγεν. Id eſt, multorum feſtorum Iovis glandes comedit, quamvis per Διὸς βάλανον & Caſtaneam intelligant. Dicitur autem de ſene multarum rerum uſu docto & experto.

Iovis arbor.

Civica autem dicitur quercus, quoniam antiquitus querna corona donabatur ei, qui civem ſervaſſet, de qua neminem melius diſſerentem audias quàm ipſum Plinium: Glandiferi maximè generis honos apud Romanos perpetuus. Hinc civicæ coronæ, militum virtutis inſigne clariſſimum iampridem verò & clementiæ Imperatorum, poſtquàm civilium bellorum profano [profanatio M. profanatione. Vet.] meritum cœpit videri civem non occidere. Cedunt his Murales Vallaréſque aureæ, [ita enim legimus ex Gellio.] quanquam pretio antecedentes. Cedunt & Roſtratæ, quamvis in duobus maximè ad hoc ævi celebres: M. Varrone è piraticis bellis, dante Magno Pompeio: itémque M. Agrippa, tribuente Cæſare è Siculis, quæ & ipſa piratica fuêre. Civica ligna primò fuit, poſtea magis placuit ex Eſculo, Iovi ſacra. Variatúmque & cum quercu eſt, ac data ubique, quæ fuerat, cuſtodito tantùm honore glandis. Additæ leges arctæ, & ideò [coronæ] ſuperbæ, quáſque conferre libeat cum illa Grego-

Civica Quercus.

Civica corona militaris Virtutis inſigne.

Ligna coronæ. Eſculea. Querna.

rum, ſumma [ex Oleaſtro in Olympicis, ut ſuo dictum loco.] quæ ſub ipſo Iove datur, cuique muros patriæ gaudens rumpit: Civem ſervare, hoſtem occidere: Vtque eum locum, in quo ſit actum, hoſtis obtineat eo die: útque ſervatus fateatur: aliàs teſtes nil proſunt: ut civis fuerit. Auxilia, quamvis rege ſervato, decus id non dant: Nec creſcit honos idem Imperatore conſervato, quoniam conditores in quocunque cive [civem M. & GH] ſummum eſſe voluêre. Accepta licet uti perpetuò. Ludos ineunti ſemper aſſurgi etiam ab Senatu, in more eſt. Sedendi ius in proximo Senatui. Vacatio munerum omnium ipſi patríque & auo paterno. quatuordecim eas accepit Sicinius Dentatus: [qui propter fortitudinem Achilles Romanus dictus.] ſex Capitolinus. Is quidem & de duce Servilio. Africanus de patre accipere voluit apud Trebiam. O mores æternos qui tanta opera honore ſolo donaverint, & cum reliquas coronas commendarent, ſalutem civis in pretio eſſe noluerint: [clarè profeſſi, ne ſervari quidem hominem fas eſſe lucri cauſa] ſervari quidem hominem, nefas eſſe lucri cauſa. Hæc Plin.

Summa maximaque privilegia Querna corona redimitorum. Qui eam acceperint.

At Plutarchus ex quercu dari ſolitam Civicam narrat, quòd in expeditionibus glandiferi generis hanc adinvenire facilè ſit, vel, quòd Iovi & Iunoni ſacra, qui urbibus præſidere dicuntur. Corona querna, & draconum voluminibus olim Triviæ Dianæ τῶν τριόδων, ſive τετρατόδου, quam eandem eſſe cum Hecate putabant imaginem, coronare mos fuit. Sophocles in Rhizotomis apud interpretem Apollonij.

ἦλθε δ' ἐς πατρὶ, καὶ πρὸς ἑσπέρᾳ
Τῶν τριόδων ἐκύρησε φέγγει,
τὸ δ' ἐκλύμενε πολλὰ μεθέπει·
ἀγχοῦ ναίων· ἐφαὶ τετόδυς
σφαγαμιδὴν δρυὶ, καὶ πλεξάμενε
δεσμὸν στεφάνοις δρακόντων.

Hanc Coronam ut inferis diis, ſic etiam Parcis imponebant. Catullus,

Hu corpus tremulum complectens undique Quercus
Candida purpureis ramis induxerat ora.

Purpureis, τοῖς ἐρυθροῖς. Scalig. P. Decius Mus, tribunus militum in bello Samnitico ea donatus, teſtibus Corn. Nepote ac Plin. ſecundo de viris illuſtrib. M. Antonino Philoſopho, & L. Aurelio Vero quoque fratribus oblata. Aurelianus Princeps bis ea donatus. Probus in bello Sarmatico ſemel, & Valerianus. Cæſar autore Suetonio, à T. Thermo, in expugnatione Mitylenarum illa donatus. Coriolanus, ut narrat Plutarch. à Dictatore Civica donatus, propter civem in prælio, quod Latini poſt exactum Tarquinium cum Romanis fecêre, ſervatum. Scipio Africanus, conſulem patrem apud Ticinum amnem, adverſis auſpiciis cum Hannibale præliantem ſaucium, interceſſu ſuo, ſervavit. Quamobrem duabus coronis donatus, ſcilicet ut duplici corona conſpicuus foret, quòd & patrem & conſulem ſervaſſet. Lege Val. Max. Rufus Helvius, miles gregarius, ob ſervatum civem in bello, quod Tacfarina in Africa, contra Romanos geſſit, à Cæſare Civica donatus. Ciceroni, propter ſervatam contra L. Catilinæ, & cæterorum coniurationem vrbem, L. Gellius, vir præclariſſimus à Repub. dandam Civicam coronam arbitratus, ut ille de ſeipſo teſtatur. Habes exempla eorum: qui Querna, hoc eſt Civica corona redimiti fuêre, ob ſervatum civem. Sed quid vetuſtis exemplis inhæremus? Hoc noſtro ſeculo cùm dirus ille Mars, & fatalis Orci filia feritas, in totam Galliam ac civem Genevenſem graſſata, loſ-

Iof. Quercet. Medicus summus Civib. ea corona donatus.

Quercetani Medici excellétis & Regij, ac optimè de patria & concivibus suis meriti, ob editum à se Sclopetarium, hoc est, librum de curandis vulnéribus, quæ Sclopetorum & similium tormentorum ictibus acciderunt: Fr. Hotomanus, æternæ famæ Iurisc. Gallicus ille Cato, & Acad. Basil. lumen præclarum, eidem Quercetano nomine, felici omine, Coronam Quernam, Ob CIVES SERVATOS, publico illo opere extare dicaréque voluit, hoc adiuncto argumento:

Ob conservatos insigni hoc munere cives
Quercetane tibi Querna corona datur.

Consuetudo Veteris Athenienſium.

Fuit & consuetudo vetus scitu dignissima. Mos erat Athenienſibus, ut puer quispiam in nuptiis indueretur undique spineis frondibus, & quercus glandibus opertus coronatúsque Cunas panibus impletas gestaret.

Quercus civilis.

Virg. quoq; Quercum civilem dixit: Aeneid. 7.

At qui umbrata gerunt civili tempora Quercu.

Latium Querna corona redimitum celebrat Lucanus.

Latium emeriti gerens insignia doni,
Servati civis referentem tramite Quercum.

Audi Valerium Max. Cæterùm ad Quercum pronæ manus porrigantur, ubi ob cives servatos corona danda est. Argumenti sanè proportio hanc eximio Medico indies suos cives arte sua servanti, & ab orco revocanti competere, atque adeò verè tali conferri debere, iubet. Nec absonum fuerit dixisse, inter civicam & obsidionalem coronas hoc interesse, quòd hæc singularis salutis sit, illa diversorum civium servatorum publicum quoddam præmium. Sed de hac re satis.

Obsidionalis differt à civica.

Prienenſis Quercus.

Iuxta Prienem Ioniæ urbem Quercus fuit, apud quam Samij & Prienenses bellum gerentes, mutuis se damnis afflixere, magnóque prælio inter eos commisso, Samios mille Prienenses occiderunt. At septimo post anno ibi cum Milesiis congressi, optimos quosque urbis cives ac primores uno prælio amiserunt, ut post eam calamitatem mos Prienensibus mulieribus fuerit, ut cùm de maximis rebus ageretur, cum miserabili precatione iureiurando testarentur: Apud Quercum funebrem: quòd eo in loco & patres & viros ac filios, amisissent. Hæc Plutarch. in Probl.

Quercus funebris.

Absalon in Quèrcu pendens transfixus. Adag.

Absalon Davidi patri rebellis & insidians (ut sacræ nos docent paginæ, cùm mulo insidens aufugeret, & sub Quercu densa pertransiret, obvolutis ramis illius crinibus, pependit, & à Ioabo tribus lanceis transfixus. Extat & Adagium, τὸ ἀπὶ δρυὸς σκότος, id est, per tenebras quæ apud Quercum: De ingenti & fatali calamitate dicitur. Sed satis digressum.

Restaret ut ipsis Quercuum differentias proponeremus, ni diversorum autorum recentiorum diversa sententiæ nos remorarentur, in assignandis suis, & reducendis explicandísque priscorum τῶν δρυὸς differentiis, quos consuluisse & audivisse interest rei herbariæ studiosis antequam singulas nobis observatas promamus. In ea verò re multùm se torserunt.

Recentiorum sententia de Quercus differētiis.

Robur genera Hermol.

Hermol. Roboris genera quaterna tantùm fecit, Quercum, Robur, Esculum, Cerrum, quæ eiusdem iudicio Græcis illis respondent, Hemeridi, Aegilopi, Haliphloeo, Platyphyllo. Vt sit quercus, Hemeris: Platyphyllos, Esculus: Aegilops, Cerrus. Sed nunquid Haliphloeos Robur significet, sibi incompertum ait Theophrast. certè [addit idem] Agriam δρῦν appellat, quam nostri Robur interpretantur. Quidam ut Dioscor. quatuor supradictis duas addidére species, Fagum & Ilicem. Sed toto genere distant, ut cognatæ potiùs quàm congeneres habendæ sint, Verùm non ideò malè locutus Dioscor. ad vires, potiùs respiciens, quas easdem cum cæteris habent. Hemeris sanè Homero non Quercum sed vitem significat, ut Photion testatum esse voluit.

Fagus & Ilex non sunt de genere Quercuum Homeri.

Quercus. Mylion.

Sunt, inquit Ruell. qui Hemerin esse Quercum existiment, quam Mylion interpretantur: quibus facilè accedo fretus Theoph. testimonio, qui scriptum reliquit, eam quæ glandem ferat dulcissimam, quibusdam Quercum, aliis Hemeridá, id est, placidam vocari. Cæterùm utrique eadem ascribitur natura, præterquam à Plinio, qui parum diligenter glandiferarum arborum discrimina observasse à nonnullis accusatur. Hanc inter Quercum & Hemeridá invenit differentiam, ut in his arboribus, quæ maximam ferat glandem Hemeris vocetur brevior & in orbem comasa, aliísque ramorum crebrò cavata: formius [illegible] Quercus habeat & incorruptius, ramosa & ipsa: procerior tamen & crassior caudice. Theoph. certè ἄγριαν δρῦν appellat, quam nostri Robur interpretantur. Robur tamen, quæ Theophr. ἄγριος δρῦς dicitur, licet pro communi glandiferarum genere usurpent, ea tamen Plin. esse videtur quercus, quá Gallicum nunc vulgus *Chesnam* vocat, ea passim in sylvis spectatur, folio latebrarum anfractibus sinuosissimo, glande exigua, materie durissima. Nam & hæc sola præter fructum Gallam utriusque generis & fungos, & plurima alia gignit. [Gallas singula ferre genera dixit Theoph.] Cæterùm sunt qui Haliphloei nomine Robur putent comprehendi, quod compertum non habeo, nec parva fuit difficultas prodere, quibus Græcis latina congruerent. Hæc Ruell.

Hemeris.

Robur. ἄγρια δρῦς.

Chesne.

Haliphlœus.

Drys, iudicio Amati, Quercus est, suaves & dulces glandes ferens, quam nonnulli Etymodryn appellant. Nam communis Quercus insulsas & suibus gratas glandes producit, cuius Dioscor. tanquam species, Fagum & Ilicem numerat, quod intelligendum de viribus: secus autem figura, quum multùm inter se differant. Nam Fagus arbor est, quæ licet fructum glandi figura & forma similem non habeat, glandiferis tamen arboribus annumeratur.

Drys, & mater. Etymodrys. Quercus communis.

Fagus glandifera.

In Italia, si Anguil. credimus, omnes species arborum glandiferarum, quas recenset Theoph. sunt benè notæ. Nam, ut ille tradit, Prima species, quæ montanis dicitur Hemeris, Macedonib. Etymodrys, quam Gaza nunc *Placidam* nunc *Veri-quercum* vocat: Itali vocant *Querciam*: In Abruzzo *Ghianda Castagnola*. Profert hæc glandem magnam, crassam & longam, ac hæ glandes in quibusdam locis Hispaniæ comeduntur coctæ in igne instar castanearum. Secunda à Montanis dicitur *Aegilops*: Macedones vocant *Asprin*, Gaza vertit *Cerrum*, Itali adhuc vocant *Cero*, cupula autem in qua continetur glans vocatur *Vallania*. Tertia species quæ vocatur à Montanis πλατύφυλλος, eodem nomine à Macedonibus vocatur, Gaza vertit, nunc Esculum, nunc Latifoliam. Itali vocant *Fargne*, *Fargni & Ischio*. Quarta eodem nomine à Montanis & Macedonibus dicitur φηγὸς. Gaza vocat Fagum. Itali, Faggi. Quinta species incognita erat Macedonibus: non autem Montanis, qui Haliphloeon vocárunt: Gaza vertit Salsicorticem nec non Recticorticem. Itali *Rovere*. Aliæ sunt quoque species figura inter se similes, sola magnitudine differentes. Prima Græcis dicitur πρῖνος. Gazæ Ilex: Italis *Lecini* & Elici. Secunda ῥῖλος, Gazæ Suber. Tertia ἀγρία,

Anguil. glandiferi 1.

In Italia omnes species Theoph. notæ esse.

Quercus.

Ilex glandes edules. 2.

Aegilops, Asprin. Cerrus. Vallania. 3.

Platyphyllos. Esculus. Latifolia. 4.

Fagus. 5.

Haliphloeos. Salsicortex Recticortex Genera quata.

Prinos. Ilex. 1.

2.

Gazæ

Theophr. Suber. Agria. Aquifolium.

Garx Aquifolium. Hæ sunt species arborum glandes ferentes, in Italia cognitæ. Hæc Anguil. Quicum Matth. & Amato existimat φηγὸς Theoph. & Dioscandem esse cum Fago Plin. quod sanè consideratione dignum. Fagus enim Theoph. Dioscor. & Gal. eadem videntur, & diversa à Plinij Fago, quæ Oxya Theoph. Quæ verò Dioscor. tradidit περὶ ὀξυᾶς, infrà referemus, cap. de Ilice, inter vires, sicut & quædam Plinij, de Fago habes cap. de Oxya sive Fago vulgari & Latinorum.

3 Auctorum judicia de Fago: an eadem Theoph. Dioscor. Gal. & Plinij. Oxya 7 Theoph. Fagus Plin.

Cæsalp. aliter tradit Glandiferarum differentias, quàm Anguillara, dum scribit: Species quas novimus, folio sinuato, & deciduo tres notæ sunt, quarum una Quercus vocatur, frequens in collibus, caudis intorto, ramis in multam latitudinem sparsis, folio non valdè sinuato, glande mediocri, licèt quædam majorem, quædam minorem ferat glandem, optimam ad saginandos sues, folium similiter & hæc lanuginosa angustum fert. Altera erecto caudice in ingentem altitudinem folio maximè sinuato, glande in Echynato calyce insuavi, quæ Cerrus appellatur. Tertia erecto similiter caudice non adeò excelsa: folio latiore, modicè sinuato, glande maximè rotundioji: appellant in Etruria Farniam, truremibus fabricandis expetitam, materia enim flexilis & enodis: eadem in maritimis reperitur, sed operibus inutilis. Quæ autem folio constant non sinuato, dissimilia secundùm ætatem folia ferunt, nam initio obtorunda sunt, modicè sinuata in angulos acutos, adultâ autem arbore oblonga redduntur & angustiora, quasi Oleæ similitudine, sed ampliora inferiè candicantia, glandem ferunt tenuè in acutum definentem, inutilem, perpetuóq; vireot: Hæus generis quinque novimus species, scilicet Suberem, Suberellam, Ilicem duplicem & Granum tinctorum.

Quercus folio sinuato species tres.

Cerrus.

Farnia.

Folio non sinuato.

At Theophrastus, quæ folio constat deciduo, communi nomine δρῦς id est, Robur, sive Quercum vocat, cuius modi quatuor, modò quinque facit species, quarum prima Hemeris, sive Placida vocatur, quæ nostra Quercus, tenuiori glande & folio. Secunda Cerrus. Tertia Latifolia, cuius notæ in nostra Quercu latifolia reperiuntur. Quarto loco Fagum ponit, non quam nos ex Plinio Fagum vocamus: cuius verba conveniunt Farniæ in montibus altissimis ad naves quæsitæ. Quinto loco Haliphlœos, seu Saleicortex additur, quæ etiam Recticortex cognominata est: hanc putaverim apud nos illud genus Farniæ esse, quod in maritimis provenit. Theophrasto teste, Macedones Roboris quaterna genera faciunt, aliis nominibus; scilicet Etymodrym, seu Veriquercum, quæ glandem dulcem producit, hæc cum Placida eadem videtur esse. Secundo loco Esculum quæ glandem amaram fert, Latifolium videntur intelligere. Tertio Fagum, quæ rotundam fert glandem, quæ Farnia est. Quartò Cerrum.

1
2
3
4

Macedones quatuor genera Roboris, quasi tria, secundùm Theophr.

Robur.

Apud Plinium Robur, Quercus, Hemeris, aut eandem Roborem significant, aut parum differentes: Ægilops & Cerrus similiter conveniunt, sic Latifolia, & Esculus, Haliphlœos autem apud eundem cum Cerro Arcadum eadem putatur.

Lugdunenses Coloni, hoc pacto interse contendunt, ut du Choul narrat. Quæ plano in loco aut convallibus Quercus crevere, illis rustici Chesna vocatur. Si verò in altis montibus radices egit, qui juga habitant agricolæ, *Roule* aut *Rouvre*, quasi Robur nominant. *Roule* folio Quercus est minore, & duriore materia. In Gallia Quercus, quam plebs *Charme* vocitat, sine glande arbor viret, lignumq; maximè expetitur, propterea quod cæteris præferatur.

Fallitur nostro judicio du Choul reponens arborem, *Charme* Gallis dictam, in numero quercus, omninò enim ab ea differt: de ea autem trademus sub Fago sæpiùs dicta. Ait præterea, Ornum & Roboris speciem, quæ sterilis sit, aliqui crediderunt: Et postea: Glandiferarum arborum penè incertus numerus, efficit ut omnes enumerari non possint. Hullos arbor est glandifera. Balaustum quercum, Babalaustum querceam glandem Avicenna dixit.

Ornus.

Hullos. Balaustus.

Pausanias in Arcadum sylvis diversas esse quercus tradidit, quarum alias μακρόφυλλος vel Latifolias: alias φηγὸς, Fagos appellat. Tertium autem genus tarum esse, & utqi adeò levem corticem præbere ait, ut in mari anchoris signa ex eo faciant. Huius quercus corticem Hermesianax Poëta, φλοὸν nominavit, & Suberem.

Pausaniæ differentiæ

1
2
3

Latifolia. Fagus. Cortex levis.

Vitruvius l. 7. de Farno meminit, quod inter quercus genera ponitur, & nunc quoque Itali Fernum quercus genus vocant, teste Cornio. Est præterea Enzina quercus in Hispania, genus minus, & non adeò rectum, cuius glandes ob suavitatem edantur. Hodiè vulgus *Vellotas* appellat. Repertæ in Olympo hac nostra ætate, admodum humiles quercus, folio tenui, glande exigua: quæ vetenibus fuisse incognitas ferunt.

Ilex. Suber.

Farnia. Enzina.

Vellotæ.

Quercus humiles Olymp.

Nos ad Rhodani ripas [inquit du Choul] saxis hærentes quercus offendimus, contorto caudice, fruticis magnitudine, & natura steriles. Non desunt qui penitùs contendant in quercubus marem & fœminam esse: discrimen sic faciunt, ut mas ad ultimam usque senectutem opacis locis folio non spolietur, fœmina hyemis initio deciduat. Galli Andegavenses quercus inserunt perpetua coma virentes, quod equidem sibi persuadere priusquam vidisset potuisse negat idem.

Quercus steriles & fruticosæ.

Mas.

Fœmina. Quercus perpetuifolia.

In Apennino & Andium agro [vulgò *Angiers*] Quercus perpetuò virens ex genere Latifoliæ notante Rob. Constantino. Antea diximus ex Theoph. Varrone & Plinio Sybaritucam agri Thurini itidem semper virentem,

In Græcia hodiè hæc Quercuum genera faciunt, autore du Choul, Melano Hemeri, Thessala Drys Lesquymeri. Reperta hac ætate, inquit idē, in nemore Trôsæ propè Bituriges tanta proceritate atq; crassitudine quercus, ut referre quāta sit nemo in animum inducat. Iussu enim mandatóve Francisci Regis invictissimi ac doctissimi, aggere valli facto, perlamentis quibusdam circummunita est, ut cùm venaretur tantus Gallorum princeps propter admirationem & inauditam pulchritudinem sæpè sub hac posset oblectari.

Græcia hodie duæ Quercuum genera.

1
2

Melanus Hemeri. Drys Lesquymeri. Quercus Gallissimæ Gallia.

Hac fortè non minor, sed ob naturam in ea obsequentem arti mirabilior, quæ etiamnum hodiè in spectatissimo illo Basilientium viridario ac silva à D. Petro cognominata visitur, à Cardano & aliis celebrata. Vulgatæ Quercus, quam paulò pòst describemus species est, crassitudine, quantam vix tres homines comprehendant, trunco homine breviore, sed vastissimis ramis, senis aut septenis, quorum quilibet Quercus quales vulgò videntur facilè crassitudine æquet, ita in orbem sepandis brachiata, & triplici pedamentorum ordine in immensum propemodum ambitum sustulta, ut iam ante multos annos centum passus circumcupti non sufficerent. Sed crebrioribus ramis divaricatis prædicta brachia, & sensim elata patulæ opacitatæ sua, & conniventibus circa medium brachiis pateram perelegantem referat, qua de causa ob ramum & insolentem hujus pulchritudinem, & quòd præterea fons perennis

Quercus Basilienses amplissimæ.

ad ipsum ferè truncum perentes per tubos excitatus Lymphas, D. Maximil. Cæsari sub ea cum Cæsarea sua aula discumbere ac cœnitare libuerit. Floret eadem & fructus fert, cæterarum more, quotannis ferè. Diceres in unica illa quercu, omnes propemodum pulcherrimæ arboris dotes Faunos atque Sylvanos certatim contulisse. Vt iam nihil sit quod de Lycio Platano glorietur Licinius Mutianus, eius provinciæ legatus, comitatus fæpiùs sub ea cum octodecim focis, cum hæc quercus Basil. multò plures supra trunci ambitum brachiorúmque, diviſuram capiat, quàm Platanus ista adumbrarit. Sed, ut hæc altitudine præcellebat, erat enim 77. pedes alta, ita illa nostra amplitudine expansa.

Plin. natur. hist.

Plin. sanè multa Robori tribuit; quæ quercui adscribenda videntur, etiam iudicio du Choul. Calyci Cerri tribuit idem, quæ calyci Haliphloei competunt, ut vult Const.

Hæc in genere de differentiis quercuum nunc enim reliqua generalia de Tempore, Loco, Satu & cultu dicenda, ploraque ex Theoph. Plu. Varrone, & Trago.

Nomina Roboris in genere.

In genere verò & omnibus Roboris speciebus competunt hæc nomina Eychbaum vel Steineich & Eyßbolt: Belg. Eagetecke: Gall. *Robre* ou *Roure*: Ital. *Rovere*, Dunstinæ quercûs genus, *Agriadrys* Theoph. putata: δρῦς ἀγρία: ἀλιφλοιος eiusdem, ut Had. Iun. & alij quidam putant, *Robur* dicitur & *Fobor*. Maturè & verè cœpturo germinat *Robur* & glandes, fructū serùs reddunt, ut circa Vergiliarum occasum. Et reliquæ quidem arbores, ut primùm cœpere, continuant germinationem. Robur & Abies & Larix intermittunt tripartito, ac terna germina edunt: ideò & inter cortices squamas sparsunt. Folia quercus cuiuscunque in principio tenerrima sunt, ideò facillimè superveniente pruina marcescunt, & ipsam fructuum spem amittunt, quod aliquando in illis regionibus evenire solet: Eadem folia mox commutantur oblongæ & luteæ Cachryes. Hæc verò circa diem D. Georgio sacrum, quercus ostendit. Porrò folia Quercina quæ primùm lutei sunt coloris [licet non nulla etiam rubicunda appareant, maximè ea quæ è novellis Quercubus erumpunt] subinde viridiora ac solidiora evadunt. Post Cachryas, quas diximus, perexigui prorumpunt & rubri flosculi, qui in glandes tandem abeunt, quarum non raro tres aut quatuor aniculo eóque tenuissimo insident pediculo. At verò glandes copiosiores à vulgatissima quercu nostrate.

Agriadrys.

Haliphloeus. Robur. Tempus in genere.

Cachryes.

Glandes. Flosculi.

Montes & valles diligit Robur: quercus & in plana descendunt. Omnibus suprascriptis differentiis veterum, si Matth. credimus, universa abundat Hetruria; quippe in maritimis Senensibus & Falisconum agro, ac etiam Romano tractu, omnia illa glandiferarum genera adeo numerosa in vastissimis sylvis provenire tradit, ut glandibus innumerabiles porcorum greges incolæ ibi quotannis saginent. Frigorum & calorum iniurias passæ Quercus veluti Robora, tardiùs moriuntur. Quercus cæsa anno tertio resurgit: & in aquis obruta durat, Fitque Ebeno similis & decorticationem facilè tolerat.

Locus in genere.

Ebeno similis.

Circa Oleum & Iuglandem seri vetant Geoponici quòd naturali quadam [illegible] ab iis dissideat, & sundi oram sterilem faciat. De *Iovis* satu controvertitur. Quidam enim ex semine ac glande tantùm eam progigni statuunt: alij ex radice quoque sed lentè. Nonnulli etiam ipsa radice detruncato: avulsione aut radice, nullam earum quæ ab imis sobolem non mittat [τῶν μὴ ἐκ ῥιζῶν βλαστανόντων] exoriri posse arbitrantur. Iuxta urbem Ilienſium quercus in Ili tumulo tunc fatæ dicuntur, cum cœpit Ilium vocari. In Ponto circa Heracleam aræ sunt Iovis Stratij cognomine, ibique quercus duæ ab Hercule satæ.

Satio.

Antipathia Olea fugiat Iovem & Quercum.

Iussivi

De insitione nihil est statu dignum traditum: hosce tamen etiam fructus quercus protulerunt, si verum dicant Poëtæ: Virgil. Eclog. 8.

Aurea mala.

——— *Aurea durè*
Mala ferant Quercus: Narcisso floreat Alnus;
Pinguia corticibus sudent Electra myricæ;
Certent & cygnis ululæ:

Horat. Epist. 1.

——— *Quid si rubicunda benignè*
Corna vepres & Pruna ferant? & Quercus & Ilex
Multa fruge pecus, multa Dominum juvet umbra:

Corna, Prunæ.

Sed hæc vota poëtica nobis potiùs esse videntur, quàm veræ narrationes. Ruellius tamen memorat, per insitionem quercum bona Pyra ferre visam esse: Fides sit penès autorem. Nunc specialiorem historiam aggrediamur, intentissimo in fidente pediculo.

Pyra.

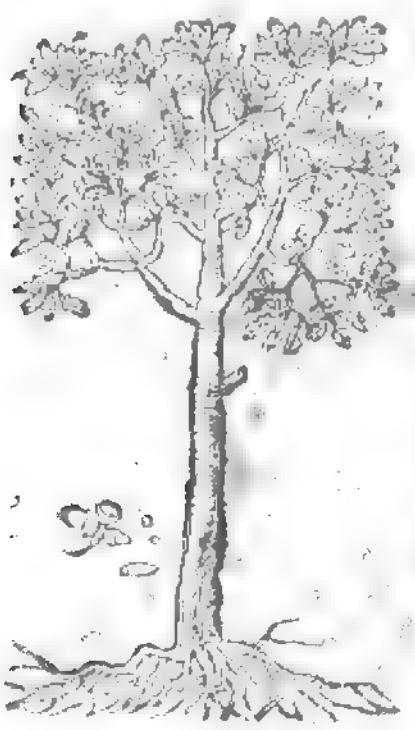

Glandium flos.

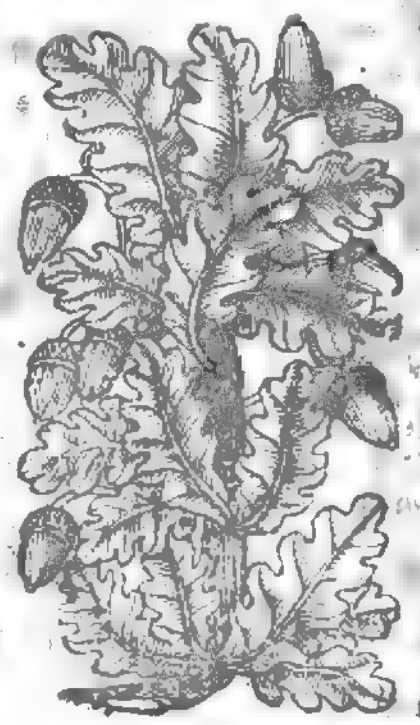

QVERCVS VVLGARIS BREVIBVSIMAE LONGIS pediculis.

Descriptio. Cortex. Folia.

VIx ulli genti Europæ incognitam putamus Quercum vulgarem; recto, crassissimo, vasto & valido caudice, licet minus firma materie, crasso, rufo, sulcoso, scabróq; cortice: brachiis longe latéq; luxuriantibus, foliis longis sinuosis. In hac nucamenta aut lusi observantur, in quadam exilibus tenuibus pediculis ex cæteris intervallis, masculi, ex apiculis sessilibus herbidis eodem puncto plumbus exorti, compositi, sic ut interdum verticillatim ligulam cui adhærent coronent, quos infra pictos damus cum pilulis quercus

tus: obſervantur quoq; & glandium rudimenta, tanquam globuli minimi purpurantes & hirſuti (qui mihi floſculus) privatis pediculis inſidentia. Glandes in Calycibus ſuis ſeu cupulis ſeſſiles, vel ſurculo proximè adhærent: & longis tenuibuſque pediculis appenduntur. Atque etſi magnitudine varient, unciam tamen communiter longæ ſunt, corticoſa membrana tectæ punicea, nucleo calloſo, acerbo & auſtero; quemadmodum & cupula exteriùs aſperiuſcula, interiùs lævis prædicto cortice multò denſior, vix tertiam glandis partem capiens.

Drys unde dicatur. Quercûs deſcriptio Lob.

Quercus vulgaris tres varietates à fructu potiſſimùm poſtea trademus: hîc id notandum nobis videtur, ſæpiùs viſas Quercus maximas totas cavas corrupto ligno ac etiam interdum aduſto penè toto ab opilionibus, ut homines in eis occultari potuerint, & nihilominùs pluribus annis virentes & fructiferas durare. Vox *Δρῦς* inquiunt Lob. & Pena, à *Δρύω*, erumpo, pullulo, qua deſignarunt potiſſ. glandiferum genus & præſertim Quercum, cuius frequentiſs. occurſus, ipſaque celſior & ramoſior arboris ſpecies frondis grandioribus anfractibus ſinuata quavis notatione notiorem faciunt, tum frigidis, tum calidis plagis. Eam meritò quis putet apud Theophraſt. dictam Salicorticem *ἀκτέαν* quam hodie *Robur* vel *Roure* vulgus noſtras vocitat, ut quæ ſit perquàm ſolido trunco, multùm cineris urendo relinquente. Qualem etiam è vulgari trunco nos parandum curavimus, aiunt Lob. & Pena, qui addunt: Quæ gallas dat quercus, duplex videtur. Earum vulgatiſſima nemorum & ſaltuum Pedemontium, Delphinatus, aliarúmque regionum temperatiorum eſt alumna, minore ſtipite, brachiis & fronde. Huius quædam varietas aut differentia videtur Fagus, Theophraſto dicta, vocis argumento Latinis Eſculus, cuius eſculenta glans, & poſt quernam dulciſſima celebrabatur, famémque explebat primis mortalibus: hodiè *Fargus* & *Fargus* Italicè. *Hargni* Gallicè: Lignum illius firmius creditur, quàm urbanæ quercus. Item in obſ. quercus perpetua fronde virens, Gallis *Chesnes verds*. Huius quercetas in Galloſrancia oriri audio. Glandes noſtratibus ſimiles ſunt, quales ferendas miſit eruditiſs. D. N. Rache apud Lutetianos Medicus. Nos verò quòd concernit, cur totam quercus Lob. hiſtoriam hic proponamus, factum id à nobis, quod non in omnibus æquè perſpecta ſit. quercus etiam à nobis deſcripta, *Quercus Virgilij* eſt, Et fortè reliquorum quoque Poetarum, *Iovi ſacra*, *Chaonia*, *Fatidica*, *Dinomia*, *Dodonea*, *Cirrea*, *Mathonia*, *Alticoma*, *Patula*, *Rigida*, *Dura*, *Grandifera*, *Graia* ſuibus, *&c.*

Halipholos Lob. Robur.

Quercus gallifera duplex, Lob.

Eſculus Lob.

Quercus perpetua fronde virens.

Quercus Virgilij.

Maure Hebr.

Quercus Maure eſt apud Hebræos: nos in vulgata interpretatione Vallem Maure habemus: & Geneſ. 12. ubi Græca vulgata editio *Δρῦς* habet, Latinus interpres Vallem vertit. D. Hieronymus inter Quercum & Terebinthum nullum diſcrimen agnoviſſe videtur, Ob. Gen. 1. cap. 17. Latinus habet Terebinthum Græcus *Δρῦς*. Item l. 3. & Gen. 35. Eſt Serap. Codex emendandus ubi Gallot Latinis literis ſubiecit: eum errorem in ſua commentaria tranſtulit. 2. Elon citra controverſiam quercus fuerit, Et quercus Oſeæ cap. 4. Quercus etiam à Joſue filio Nun, Ela dicta. Sunt tamen qui hæc vocabula generales arborum omnium apud Hebræos appellationes eſſe contendant, quæ ſanè rerum magna eſſet confuſio in unica vo-

Gallot Serap.

Elon.

ce. Extat & Ciceronis poëma de Arpinatum quercu. quercus de qua Pompeius.

Hæc eadem à nobis deſcripta putatur, eſſe Platiphyllos Idæorum & Macedonum, & Latifolia Plin. Periti quidam Herbarij hanc marem eſſe aiunt, fœminam verò genus alterum in ſaxoſis, glande puſilla. Robur quoque quæ Theophraſt. Agria Drys dicitur, ea Plinio eſſe videtur quam Gallicum vulgus, *Cheſne*, vocat, inquit Ruell. non ſine errore, ſi hæc *Cheſne* quercus ſit.

Platyphyllos. Latifolia. Mas fœmina. Agria Drys.

Ruel. mal.

Dalechampio, quercus genus 2. eſt Hemeris Idæorum, Macedonum *Erymadrys*, Latinorum *Robur*: Italorum *Rovere*. *Plinium* interpretatur Gaza, audaciùs more ſuo. Plin. Græco nomine utitur. Idem Dalech. multa habet curioſiùs obſervata in ſua quercus hiſtoria, quam Hiſt. Lugd. retulit his verbis: quercus in ſpecie arbor eſt omnium maximè procera, ſi Aegilopem excipias, recto caudice, cortice inferna parte rimoſo ſcabróque, ſuperiore lævi, cui ſubeſt Alburnum, quod cum animalis pingui comparari poteſt, plurimis in orbem brachiata ramis, magnam innoxiamque umbram loco inducentibus: folio grandi, Cerri & Haliphlœi folio latiore, carnoſo, laterum anfractibus ſinuoſiſſimo in arbore vetuſta, minùs in ea quæ cæſa novam frondem mittit, ſed tum maximè lato & ſpiſſo, ſumma parte obtuſo, cùm cadit nigreſcente potiùs quàm flaveſcente: glande mediocri, ſuibus grata, od eamque cauſam ius ſaginandis apta, cùm à Phagi & Hemeridis glande diſceſſeris, dulci, non omninò quidem, ſed ſi cum Haliphlœi & Aegilopis glande conferas. Minùs enim acerba & amara guſtui eſt, Calyce nullis aculeis horrido, ſed puſtulata tantùm ſcabritia aſperato. In ſummo ramorum cacumine ferè Glans naſcitur, brevior, extrema parte veluti depreſſa ac retuſa, aculeo, qui in ſummo faſtigio glandis eminet, breviore & minùs pungente: ſæpè ternæ glandes ſimul cohærent, aut binæ, rarò unica prodit: pediculus eas ſuſtinens craſſus & brevis, inde naſcitur ubi ramo folium adhæret. In unius ſurculi capite plerumque videas hinc tres coniunctas glandes, illinc duas, ac in proximo unam ſolùm, prout ſuccus, earum alimentum, huc illuc ſeſe magis ſpargit; radice longè latéque evagante. Hanc uti dictum, Platyphyllon quidam marem eſſe aiunt: fœminam verò genus alterum, in ſaxoſis & aſperis locis ferè naſcens: ſtirpe humiliore, cortice in tenellis ſurculis rubeſcente, non ut in illo albeſcente: folio minore: breviore, anguſtiore, antrorſum magis acuminato, tàm denſis lacinijs ſinuoſo lateribus, ut crinus criſpum videatur, lætiùs & nitidiùs virente, glande puſilla & ſtrigoſa. Talem profectò gignunt apruci lapidoſique colles Allobrogum, aſpectu nonnihil variam, ob loci ſqualidi, aridi tatem.

Hemeris. Erymadrys. Robur Gaza. Quercus ſpectatior deſcriptio. Cortex. Alburnum. Quercus umbra. Foliorum Varietas. Glandis collatio cum cæteris. Calyx.

Glandis Varietas. Aculeus.

Pediculus.

Radix.

Deſcriptio fœminæ. Folia.

Glans. Locus.

Cæterùm & in aliis Quercetis fœmina quoque provenit, folio quàm maris breviore, antrorſum latiore, & magis obtuſo, infernè pallido, cortice ramorum nigriore: glandibus minimis, in ramorum & ſurculorum vertice prodeuntibus, interdum ſenis aut quinis, ſæpè ternis aut quaternis, rarò binis, rariſſimè ſingularibus, quaſi digito retuſis, aculeo nullo, parum e calyce prodeuntibus, ſed ei firmiter adnexis. Platyphyllorum quoque generi adſcribenda, quam ſupra memoravimus in Thurino agro, in Apennino &

Fœminæ Varietas. Folia.

Glandes.

Perpetui folia Platyphylli.

[illegible] [illegible] [illegible] [

FAGVS SIL. ICON.

Fagus.

Fagus.

FAGVS SIL. ICON.

Fagus.

Fagus.

FAGVS SIL. ICON.

Fagus.

Fagus.

FAGVS SIL. ICON.

Fagus.

Fagus.

FAGVS SIL. ICON.

Fagus.

Fagus.

FAGVS SIL. ICON.

Fagus.

Fagus.

Folia

Glans.

Fructus.

flexibiles vulgaris quercus virgultis ſimillimi t : folia ad proximè deſcriptas accedunt, ſed aliquãtùm maiora & molliora. Hoc ſert glandem quernæ vulgari haud minorem, interdum etiam craſſiorem, Calyce planiore, admodum amaram. In reliquis generibus nullas glandes obſeruauit Cluſius, præterquam in ſecundo. Dodon. in miſt. Lat. quercus humilis nomine ponit iconem Roboris ſeptimi Cluſii, quercus humilis fruticis ſpecie, fronde Ilicis molliore Lob. Bachetchen s. Tabern. His omnibus Roboris differentiis Cluſ. vires eas quas Dioſcor. ad ἔρυν in genere refert, quas poſtea dicemus.

CERRI GLANS, AEGILOPS ASPRIS THEOPHR. PVTATA.

Deſcriptio

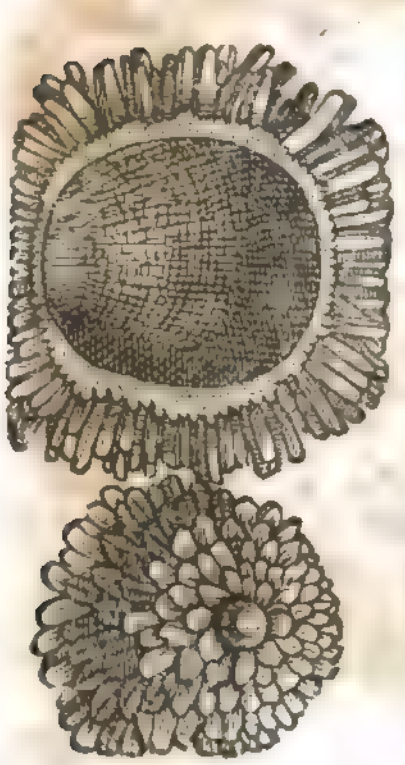

AD manum nobis cùm ſint illiuſmodi Cerri rami ex quibus Dalech. iconem ſuam (quam minùs artificioſè pictor expreſſit) curauit delineandam, nouam damus figuram & deſcriptionem, quàm poſſumus ex ipſis ramis maximè fidelem. Folia habet vulgaris quercus, ſed vt longiora, ita in tenuiores altioréſque lacinias diuiſa, licet ſit, vbi & foliis ſubdat, ſi rectè iudicamus ex ramis, quos munere Dalech. habemus, quibus ſubinde folia propiùs ad quernea vulgaria accedunt, ſuperiùs lucida, ſubtus autem cineracea. Cæterùm proximè ligno adhærent, calycibus hiſpidis & ſenticoſis inſidentes, vnciam latis, glande tamen nondum matura, ſimilibus planè calycibus quercus Burgundicæ echynato Calyce. An verò ſit eadem cùm Cerro magno Calyce à Lobelio picta, ambigimus.

Folia.

Glandes.

Calyx maximus.

Equidem à Valerando Dourez Calycem glandis maximæ habemus, cuius magnitudinem non capiebat tabella noſtra, quem maximam glandem è ſinu ſuo protuliſſe ipſa cauitas indicat, vt quæ ſeſcunciam in diametro habeat, paulò minùs altum, quem vndique craſſa rigidaque creberrima ſpicula obuallãt, præruptæ rupis fragmenti æmulum, non minùs ternis vncis in diametro habentem, interne hirſutum: habemus & minorem occluſam eo modo quo pingitur à du Choul & Lob. eiuſdem magnitudinis quà eorum figura. Sunt nobis etiam glandes noſtris vulgaribus duplo aut triplo maiores. Cerrus, Gallis ignota arbor, cui eam ob cauſam nullum ab eis nomen poſitum eſt ac ne Italiæ quidem magna ex parte nota, vt ait Plin. In ſummam altitudinem creſcit in Græciæ & Hetruriæ ſyluis, incultis amica, rectiſſima, leuiſſima, & materiâ per longitudinem robuſtiſſima, ad ſuſtinenda ſuſpẽdendaque ædificia firmiſſima. Folio eſt craſſo, amplis inciſuris laciniato. Sterilis non eſt, vt quidam putauerunt, ſed eſt glande triſti, horrida, rotunda, ac velut obtuſa, amariſſima adeóque inſuaui, vt eam præter ſues, nullum animal attingat, ac ne eæ quidem, ſi aliud pabulum habeant, vt & Theophraſt. prodidit, quin addit caput mandentium dolore afficere, quod tamen de Haliphlœi glande perperàm ſcripſit Plin. Calyx glandis eam ferè totam complexus, rigidis, latis, in cinereo candicantibus aculeis echinatus vallatúſque eſt, non, vt Plin. ait, ceù Caſtaneæ, ſunt enim hi craſſiores & rigidiores multò. Glandes cerreas Calycibus ſuis contectas ex Cypro, Chio, aliiſque Cerrorum ferãdibus locis negociatores interdum conuehunt, *Gallones* alii vocant, alii *Valonia*. rotunda ſicca ſuperficie ſuper eſt, toto.

Glans maior. Glans magna. Cerrus Plinio. Locus. Arboris deſcriptio. Glans Cerri. Plin. error. Alter Plin. error. Gallones. Valonia.

Quercus Aegilops inquit Lob. in Aduerſ. ſiue præcellæ, dictæ Cerris Plinii, triſti prægrandi echinata glande: quà itur Peſaro Romam publica via viſuntur celſiſſimæ, alibi minùs peruiæ, nec valdè notæ hodie: cuius glandes prægrandes capulum habent echinatum, imbitu ſquamis præduris ſibi mutuò incumbentibus, horridum, magnitudine ferè Echini marini, valdè craſſum: Folia maiora multò, eadem alioquin Quercus. Et in obſeru. Valerandus Dourez, Iuſtinopoli Venetias rediens ramulos quercus duorum generũ aſportauit, quibus me donauit. Vterque, inquit, quercui noſtrati admodum aſſimilatur, folio & ligno, ſed glandes ipſi ramo inhærent: Vni qui minor Calyx hiſpidus & molliter echinatus, Ilicis ſubpar, alteri verò glandes prægrandes calycem habent Echinatum, imbitu ſquamis præduris ſibi mutuò incumbentibus horridum: valdè craſſus eſt. Folia maiora, eadem alioqui quercus nuius ſpeciei obſeruaſſe memini publica via qua itur Peſaro Romam &c: alibi minùs obuias nec valdè notas: è cuius tamen prægrandi & duro Calyce glandes non exerebat, ſed claudebat, fortè quia immaturæ erant. Huiuſmodi folia & glandes liberaliſſimè communicauit Dalech. qui Cerrum Plinii me docuit.

Aegilops. Cerris. Plin. Locus.

Hæc Lob. quem non ſatis intelligimus. In Aduerſ. poſuerat deſcriptionem Cerris viſæ in itinere Peſaro Romam: poſtea in Obſ. repetit eandem nomine Valerandi, apud quem viderit, ac eius quam vidit Romano itinere ſpeciem facit: figuram apponit in Obſerv. ſub hoc titulo, Cerris Plin. maiore glande Adu. 451. Hæc figura quæ diuerſa à Dalech. Cerri figura: vix videtur differre ab altera, cui Lobel. titulum fecit Cerris Plin. minore glande, & Calyce molliùs echinato, niſi ſit luſus naturæ, de quo noſtra ſuſpicio in deſcriptione: Cerris glans immatura, quam & Hiſt. Lugd. & ante hanc Lobel. etiam propoſuit. Theophraſt. montanis αἰγίλωψ: Macedonibus ἄσπρις: Gazæ Cerrus & nobis adhuc Cero & Calix Vallania, inquit Anguil. Hiſt. Lugd. cum

Cerris Plin.

Aegilops.

Aſpris.

Aegilops Idæorum. Dalechamp. Quercus 4. genus facit, item Aegilopa Idæorum, Aſprin Macedonum, Cerrum Latinorum. *Cerrus* Plin. maiore glande Lob. qui & aliam immaturam habet, vti dictum. Cerris Plin. 1. *Frembd Eichbaum*, Taber.

Vſus & Vires. Vſus Calycum ad inficiendos atro colore pannos, Gallarum vice. Sed ex illis tinctura dilutior, fugacior, viliórque eſt. Cerri folia & cortex, & glans, authore Plin. ſiccant collectiones, ſuppurationéſque: fluxiones ſiſtunt. Torpentes membrorum partes corroborat [poſt vſum calefacientium & ſiccantium] decoctum, eius fotu: cui & inſidere expedit, ſiccandis adſtringendiſque partibus. Radix Cerri aduerſatur ſcorpionibus.

Collectiones & abſceſſus. Partium debilitas. Contra ſcorpiones.

GLANDIS MAGNVS CALYX.

Deſcript.

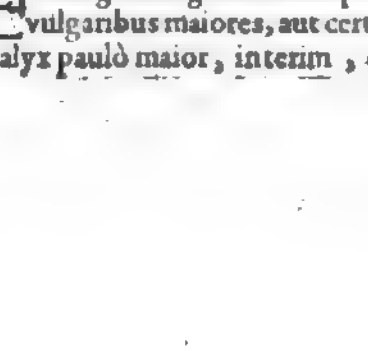

INter fructus miſſos à Iacobo Gareto, [inquit Cluſ. Exot. lib. 2. cap. 16.] magnus erat glandis ille calyx, qui ab Anglis ex Windecaow relatus, Londino ad me mittebatur, etenim ſeſcunciæ latitudinem, & vnciæ profunditatem habebat, durus admodum, & multis ſquamis hiſpidis firmiſq; obſitus, ex cinereo fuſcis, interná parte ad glandis vſque ſedem breui, mollique & veluti ferrugineá lanugine cineracei coloris fultus, cuius glans [quæ mihi non conſpecta] ingens fuiſſe debuit. Schedæ quâ hic calyx inuolutus, adſcriptum erat, Hic calyx glandis ex Wingandeccoum allatus fuit: propterea eum eſſe ſuſpicabar, quem Virginenſis Hiſtoriæ ſcriptor Mangummenauck appellari tradit, cuiuſque glandes ab incolis deſiccari, vt faciliùs conſeruari poſſint, deinde aquâ macerari & decoqui, vt in cibum cedant cum piſcibus vel carnibus, tam miniſtris quàm ipſis patribus familiàs, vel variandi cibi gratiâ, vel ob panis penuriam. Hæc Cluſius. Nos neſcimus in quibus hic calyx differat à noſtro Valerandi, quem Icone expreſſum exhibemus, vel etiam ab eo, quem Lobelius exhibuit Obſ. & Icon. Plant. cum inſcriptione: Cerris glans immatura. Illius etiam glandis & calycis iconem, propoſuerat Io. du Choul in ſuo libello de Quercu: Lectores hiſtoriam Cerris diligentiùs perpendant, quum arbores videbunt.

QVERCVS BVRGVNDICA, CALYCE HISPIDO.

An Haliphlœos putata, & Cerrus fœmina Dalechamp.

Deſcriptio glandis. EX Burgundia glandes accepimus, non multò, vulgaribus maiores, aut certè pares, quamuis Calyx paulò maior, interim, echinatis ſpiculis non rigidis tamen, ſatiſque longis horret, eo modo, quo Cerri nobis deſcriptæ, atque ternas & quaternas proximè iunctas, non tantùm ſingulares, extremitati ramulorum adhærentes: folia verò parùm nobis à vulgaribus differre apparet, niſi quòd accedere videantur ad colorem foliorum Quercus pediculo breui vel ſine pediculis: nec malè hæc nobis conuenire videntur cum Haliphlœo Cerro fœmina Dalech. & Cluſii Cerro. Ne tamen fortè Lectores fallantur, addimus & Dalech. deſcriptionem.

Folia.

Cerrus fœmina. Deſcriptio arboris. Cerrus fœmina, inquit, caudice aſſurgit procero & recto, cortice ſubcæruleo, ramoſa quidem, ſed ramis latiùs non porrectis, nec extentis, vt Quercus, imò breuibus, nec ita in multos furculos diuiſis, vt tota arbor aſpectu tonſæ & putatæ ſimilis ſit. *Folia.* Folia habet Cerro ſimilia, ſ longiora, anguſtiora, & multò nigriora, per latera inciſuris minùs latis ſinuoſa, interualio quod iacet inter margines laciniarum minùs patente, infernè ſuperné que ſubaſpera, tactu duriora, hyeme decidua. *Glandes.* Glandes profert aliis glandiferis minores, excepta Ilice, non longas ac teretes, ſed orbiculatas, & aliquantùm compreſſas, Cerri maris modo, ex Calycibus ſuis parum exertas, qui ſpinis longis, flauis, gracilibus, denſis, hiſpidi ſunt, Caſtanearum inſtar, nec tamen ita rigidis, erectiſque, ſed nec craſſioribus ſpinarum mucronibus armati, vt in Cerro. Calyculi hi quibus continentur glandes bini plerumque ad ſingulos exortus, breuiſſimo pediculo ramis & furculis adhærent. *Radix.* Radicibus nititur validis, non recta deorſum actis, ſed vndique per tranſuerſum terram in obliquum comprehendentibus. *Cortex. Sapor & qualitas.* Cortex ligno propior cùm in ramis, tùm in caudice & radice vehementer adſtringit: folia remiſſiùs: Glandium calyces facultate cortici reſpondent. Glandes vehementiùs adſtringunt & amaræ ſunt: quare etiam à porcis negliguntur, niſi aliud deſit pabulum. *Materia.* Materia arbori robuſta & dura.

Conſiderandum nũc An non eadem Cluſii Aegilops Certúſve ſit: quæ occaſio vt hic iungamus hiſtoriam integram ex Cluſio: quercus, inquit, genus, non modò in Viẽnenſi ſaltu, ſed etiam in plæriſque Pannoniæ ſyluis frequens eſt, eadem altitudine quâ vulgaris quercus, atque etiam celſiore aſſurgens, caudice erectiore, corticéque craſſiore, & magis ſcabro: folia frequentioribus inciſuris, ſed minùs altis diuiſa habet quàm quercus, longioribus tenuioribúſque pediculis inhærentia, ramulos breuiores, frequentibúſque nodis obſitos, gemmas minores, & aliquot gracilibus foliolis ceu ſtaminibus aut villis ſeptas: Calyces breui, craſsóque pediculo annotinis ramulis adnatos, non in foliorum alis, omninò hiſpidos, & molliter echinatos, in quibus glans eſt Querna, paulò breuiori & obtuſiori

Aegilops & Cerrus, Cluſii. Locus. Folia. Calyx. Glans.

tusiori mucrone prædita, quæ autumno maturitatem consequitur. Adhærent interdum inter folia, multis veluti squamis constantia capita. Rustici & materiæ cæsores optimè eam à Quercu vulgari distinguere norant: illius materiem candidiorem laxiorémque & ad opera minùs aptam censentes. Huius Cerri crassiorum atque etiam tenuiorum ramorum, ac libralia interdum fragmenta in lapides commutata, atque adeò matrice in nigrum silicem conuersa [superficie tamen candida & friabili remanente] atque naturales ipsius ligni venas, orbes reliquáque formam etiamnum retinentia, non modò ereuta conspexit Clus. & Ill. Herois Dom. Balth. de Bathyan munere habuit, sed seipsum etiam legisse meminit in mõtis Eysenberg vulgò nũcupati & Pinkæ fluuio Pannoniæ imminentis accluti, quà ad vallem Pinckathal ab eiusdem fluuii eam perluentis nomine nuncupatam, descensus est atque ad Austrum λιβόνοτον spectat. Obitus olim is mons fuit [quemadmodum adhuc vidimus] Quercus & Cerri arborum syluis, nunc verò vineis generosissimi vini feracibus.

Materies.

Lignum lapidefactũ.

Locus vbi tale crescat

Cerris Plin. minore glande & Calyce mollius echinato Lob. & Quercus Instinopoli allata à Valer. Doures, calyce minore hispido eidem. Clus. iudicio Αἰγίλωψ Theophr. est, Cerrus Plin. Quercus genus cum calyce hispido. Quercus Pannonica latifolia & rectiùs Cerrus. Camer. Quercus 5. genus Dalech. apud Hist. Lugd. Haliphlœos Idæorum & Macedonum, Cerrus fœm. quorundam, Italorum *Farnia*, Gallis *inconnue*, Latino nomine caret: quare Plin. Græcum semper vsurpauit: Gaza ineptè *Salsicortica* nomen finxit. An Cæsalp. Quercus 3. in Hetruria Farnia: Dryos 4. genus Theoph. Fagus, Farnia in montibus, Maced. Fagus: Cerris Plin. altera Taber. Duriiconem habet Lobelii, nomine Aegilopis, minore glande, verùm nihil vltrà. Caspar Bauh. præter Cerrum magno calyce echinato, duas alias tradit his verbis: Quercus calyce echinato altera, Haliphlœos Idæorum & Macedonum, Cerris Plinii minore glande Lobelio, cuius lignum sæpè lapidescit: Huius etiam species in Burgundia reperitur minor, calyce valde hispido, quàm apud fratrem Io. Bauhinum vidimus. Copiosè nascitur in Apẽnino, & in Burgundia quà itur Vesuntio Dolam, vnde nobis Nobiliss. D. Frid. Cappler gubernator Insulæ oppidi, dicti *L'isle* attulit glandes & ramos, quos tamen iam priùs in pileo cuiusdam videramus. Glandes in hortum E. C. VVirt. Montb. seri curauimus, spe bona nascituras. Prodierunt quidem aliquot, ast vna solummodò remansit quæ pluribus annis à nobis culta tandem glandes protulit: sed non quales sperabamus. Fuerunt enim cum longo pediculo, & calyce non echinato. Nec propterea imaginamur nobis metamorphosim aliquam veteribus & recentioribus consuetam, sed suspicamur cum illis glandibus alias fuisse admixtas.

Synonyma

Aegilops Theoph. Cerrus Plin.

Haliphlœos Theoph.

Gaza sagill Dryos 4. genus. Theoph.

Locus.

Sed nunc vires Quercũ in genere recitemus.

Quercus omnis (possis & dicere, omnibus suis partibus) autore Dioscor. astrictoriam vim habet: Δρῦς πᾶσα συστολὴν ἔχει δύναμιν maximè verò astringit membranacea tunica, quæ corticem & caudicem ipsum interiacet: similiter & ea quæ circum glandem est sub putamine. Harum autem decoctum datur Cœliacis, dysentericis & sanguinem excreantibus. Eodem tritæ fluxione laborantibus fœminis in vaginã subduntur. Sed & glandes eosdem effectus habent: vrinam quoque cient, & si comedantur, capitis dolorem inducunt & flatus efficiunt: esitatę verò virus eiaculantium ictibus resistunt. Earum quoque & corticis decoctum contra toxica prodest, ex lacte vaccino potum. Crudæ autem ac tritæ inflammationes illitu leniunt: cum axungia verò suilla salsa, ad malignas duritias & malefica vlcera conueniunt. Hipp. ad suffocationem matricis in suffitu vtitur foliis Quercus.

Vires & Vsus.

Quercuum in genere.

Cohibent.

Dysenteria Sanguinis spuum.

Menses.

Vrinam cient glandes.

Noxa.

Toxica. Inflammationes.

Eadem penè & Gal. confirmat, qui sic habet: paucis immutatis & additis aliis nouis. Quercus (δρῦς) partes omnes, astringentis qualitatis participes sunt. Sed plus tamen habet quæ in truncis cortice membrana subest, tũm quæ sub glandis ipsius calyculo, ea videlicet quæ fructus carnem conuestit. Quamobrem ad profluuium mulebre, & sanguinis expuitiones tũm Dysenterias & diuturnos ventris fluxus commodã esse credũt. Maximè verò vtuntur eâ decoctâ. Valentiùs tamen astringunt Phagus & Ilex (φηγὸς ἢ πρῖνος) seu quis eas species δρυὸς velit, seu toto genere diuersas. Quin & folia harum plantarum tenella illita strenuè deficcare valent, minùs autem quæ sunt alterius δρυὸς, nimirum quantò minùs fortita sunt astrictionis. Siquidem ego quandoque glutinasse me vulnus memini, fœcum insidum, cùm nullum adesset ad manum medicamen præter ipsius Quercus folia: Terebam ea in læui petra, & vulnus omnémque vicinum locum conteximus. Eandem cum foliis vim habet & inuolucrum δρυὸς, eóque medici nonnulli ad incipientes & crescentes vtũtur phlegmonas. Nam quæ tum vehementes sunt, astringentia respuunt. Deficcatigitur & astringit Quercus: excalfaciendi autem paulò infrà media, in genere scilicet eorum, quæ [vt sic dicam] tepida sunt. Medius cortex quercus inquit Matthiol. & tunica interior glandis, in aceto & aqua decoctus, & super ignem factum impositus, calorem tollit. Mulieres quæ vterum difficulter reddunt, carbones Quercinos candentes aspergunt vino, & per infundibulum vaporem in vterum recipiunt. Ad ardorem ventriculi sume folium quercinum, supra linguam ponas, humiditatem quæ exprimitur ex eo, deglutias, iuuabit. Folia Quercus imposita feruidis pustulis, calorem compescunt & sanant. Mulieres quibus menstrua redundant, folia Querna decoquunt in aqua, ac inferiores partes fomentant. Eodem modo & glandes administratæ iuuant.

Suffocatio matricis. lib. 6 simpl. med.

Vulnus.

Experimentum Gal.

Phlegmonũ cura.

Temperã.

Ignis facer. Vrinæ difficultas.

Ardor Ventriculi.

Feruida pustula.

Menstruũ superfluũ.

Folia & cortex ac calyces glandium sicci, sunt ad tertium vsque gradum adstringentes, vt vult Dod. eiusdem etiam temperamenti sunt glandes, nisi quòd calidiores & minùs astringentes. Cortex quercus in puluerem tritus, vtilis est pueruli aduersus vermes. Valet etiam ad gonorrhœam. Io. de Monte experimento glandes contulæ & potæ vrinam promouent: mirum quâ id vi, quãuis idem & Dioscor. dicat. Aqua è tenera ac recẽs prorumpente Quercus fronde, aut immaturis glandibus destillata, iisdem donata facultatibus, quibus decoctum, pueris maximè in commemoratis affectibus exhibenda. Iocinoris defluxiones sistit, renum calculos comminuit si Matthiol. credimus & mulierum alba profluuia cohibet.

Vermes.

Vrinam ciẽt Aqua stillat. Gal.

Hepatis defluxio. Menstruũ alba.

Decoctum ligni quercus inquit Lonic. mixtum cum vino & potum, vtile est sanguinem spuentibus: Aqua medio Maio ex iuuenis Quercũs foliis destillata, & singulis vicibus ad drach. iij. pota medetur profluuio albo laborantibus, púsque excreantibus &c. Non probamus quod scribit propellere sanguinem concretum, nec etiam in punctionibus lateralibus, nec in calculosis.

Dysenteria pestilens. Hausus & ictus venen.

Horstius ad Dysenteriam pestilentem præscribit aquam foliorum Quercus & decoctionem cupulatum glandium cum Amygdalis. His qui à venenatis animantibus aut serpentibus morsi, vel icti fuerint, quive venenum hauserunt, vel cantharidas biberunt, ita vt sanguinem mingant, glandes in puluerem redactas bibant, ac sentient opem, Tragi experimento.

Sang. mictus. Calculus.

Quidam glandes andas aduersus calculum exhibent, quo successu, nescimus. Quidam & cereuisiam ex foliis Quercus parant, eáque vtuntur in Dysenteria pro singulari experimento, vt scriptum reliquit Placotomus de natura Cereuisiarum. Neque id ratione caret. Adstringendi enim facultate cùm polleat, & aluum sistere, & omnis generis fluxiones supprimere potest, & prædictis plærisque affectionibus accommodari. Eodem teste, corroborat ventriculum, iuuat retentionem, prouocat vrinam, & quibusdam Dysuria laborantibus præsentem fert opem.

Cereuisia ex foliis Quercus. Dysenteria

Dysuria.

Sputum sanguinis.

Quidam aduersus sputum sanguinis decoquunt folia Quercus in aqua plantaginis, & bibunt, teste V Vittichio. Folia Quercus tenera & rubicunda vino decocta, collatu ac gargarisatu, dentium dolorem sedant à fluxionibus obortum, sed sæpè hoc decocto calido os colluendum, quo experimento nos sæpè fœticissimè vlos fuisse, etiam inuetérati dentium doloribus, testamur. Cupularum & corticum arboris decoctum, idem præstat.

Dentium dolor.

Experimentum.

Ex vicinis locis Montbelgardo & Beffordia solent adferre coria, ex iunioribus potissimùm Quercubus vulgaribus detractos, & in scobem fere tritos, quos plærique Canellam ironicè vocant Coriariorum: iis enim sua coria præparant: Prontrutenses, prout nobis indicatum, sua coria parant cum corticibus Abietis, verùm ea coria aiunt non ita firma, sed molliora.

Canella coriariorum. Adeuria.

Boum pabulum. Serpentes necat. Hydri morsus.

Querna folia exhibet Bobus in pabulum Columella. Quæ Cato non perenda animalibus dari iubet. Democritus verò apud Apsyrtum, serpentes emori, iniecta fronde Querna dicebat. Radix etiam minutatim contrita, contra Hydri morsum prodest, cuius decoctum, cum vaccino lacte potum, contra toxica valet, & serpentis plagæ illinitur. Carbunculum autem, querneus tritus carbo cum melle sanat. Adeò in rebus quoque damnatis, vt eleganter Plin. aciam nullis, vt in hoc carbone, aliqua sunt remedia. Ligni Quercum eúisque differentiarum vsus diximus suprà in differentijs Veterum.

Carbunculus.

Ad triremes.

Addantur & ista. Cyprii, inquit Theophr. carinam triremibus Quernam subiiciunt, vt cùm in terram attrahitur resistere possit. Nauibus onerariis Piceam atque Quernam [δρύϊνην] subiungunt, cùm extrahendas ædificant. Nec Piceę nec Abieti Quercus conglutinari valet: altera enim spissa, altera rara, altera materie æquabili, [ὁμοίαν: similis Gaza ad verbum,] altera nequaquam. Roboris materiem pro ridicis commendat Cato. Carbones optimos, ex δρυὸς, tanquam materie spississima fieri, author Theophr. solidissimos etiam esse ait, & efficaciores cæteris.

Carbones.

Matth. improbatur.

Cur à Matthiolo laudentur Carbones Quercini ligni pro mulieribus vrinam difficulter reddentibus, nescio, sunt carbones aliarum arborum, qui præferendi videntur: nos præterea contra toxica assumpta, non velimus exhibere decoctum corticis Quercus, licet præscribat Dioscor. potissimùm in principio, si tamen vomitus, vel fluxus alui multùm vexent, reiecto toxico per vomitũ, vel aluum prodesse tunc posse existimamus.

Scandulæ.

Scandulæ, tradente Plinio, è Robore aptissimæ, mox è glandiferis aliis, Fagóque.

Goropij Ians. Crux Christi fuit ex Quercu. Lignum vetus. Faces Quercinæ Alexandri inuentum seruandæ nuces. Emendatio Amygd.

Goropius vir multæ lectionis, & admirabilis antiquitatum vestigator, tradit Crucem Christi fuisse ex Quercu, non ex vanis lignis, vt quidam prodidére. Ideò & alibi, Quercus lignum, vitæ appellat. Xerandilæ, eodem teste, in pede montis Vaccæ faces parant ex bacculis Quercinis excorticatis & contusis.

Nec prætereundum Alexand. Macedonis inuentum seruandæ nuces in scrobes, vbi ea fit, contectis è Quercu ramis. Roboris cunei vsum ad emendandam Amygdalæ arborem vitiosam vide cap. de Amygdalo.

Sanè Quercini ligni vsum nemo facilè declararit. Vix enim aliud habeas in hoc nostro orbe perennius, quódque ad plures vsus necessarius accommodari possit ac soleat, vt ad ædificia, naues, & instrumenta tam ea quæ in terra quàm aquis vsui esse possunt. Fiunt & ex ea dolia vinaria cæteris omnibus præstantiora, immò vel sola ferè bona. Vetustate nigrescit. Si Querno cinere murium aditus obturentur, eos scabie confici ac deinde perire proditum est.

Contra mures.

Glandium vsus.

Sed glandium vsus quoque præcipuus, quarum appellatione Vlpianus & Caius I.C.ti censent omnes fructus contineri, vt Iuglandes, Diiuglandes, & Iugli, quoniam iis homines quondam viuebant. Qui frugibus reperis vescuntur, glande olim vsutuisse, prouerbio antiquo iactatur. Primum tamen homini cibum inde fuisse, inter omnes penè conuenit: Virgilius Culicc.

Diiuglandes. Iugli. Adag.

Quercus ante data cereris quàm semina vitæ
Ilas Triptolemi mutauit fulcus aristas.

Et alibi:

Heu magnum alterius frustra spectabis acerum
Concussáque famem silvis solabere Quercu.

Lucretius:

Glandiferas inter curabant corpora Quercus
Et sedare sitim, fluuij, fontésque docebant.

Boetius.

Nam qui longa negantibus
Sulcis semina credidit
Et fus Cereris fide
Quernas pergat ad arbores.

Theocr. Schol.

Et terram calcans propriam ne desere Quercus.

Glandium cibus ràm frequens olim Arcadibus fuit, referente Pausania, vt quo tempore monuit Apollo Lacedæmonios, ne Arcades bello lacessérent, hunc illis victum è glandibus attribuerit.

Glande satur multá obsistet tibi plurimus Arcas,
Nostra tuis non sunt contraria numina cœptis.

Pelasgus cùm regnare cœpisset, primùm quidem rudes homines docuit tuguria facere, ad frigoris imbrúmque & æstus incommoda arcenda. Ille idem tunicas conficere è pullis coriis instituit. Ad hæc cùm vulgò virente adhuc fronde herbísque ac radicibus, non modò non cibaris sed plerumque pernicioſis vescerentur, salubriores multò glandes esse, neque omnes, sed quæ sola Phago legerentur persuasit. Hac ciues in oppido Chio obsessos vixisse tradit Cornelius Alexander, inquit Plinius. Quoniam verò glandium cibus tam vulgatus fuit Arcadibus, eos Plutarchus non ineptè Glandiphagos, βαλανεάγους, vocauit: apud eos voracitas in summa gloria fuit. Alii verò glandium collectores mercede conductos balanistas appellabant.

Fagi glans.

Arcades glandiphagi. Balanistæ.

Legimus apud Strabonem, in Lusitania montanas gentes glandibus victitasse. Quin & apud Plin. vt dicebamus, quosdam inopia fruguin arefactis

Elevation. ...the Sun, Moon, or Stars above the Horizon, or the Arch of the Meridian between the Horizon and the Object.

Elevation of the Pole, is the Height of the Pole above the Horizon, and is always equal to the Latitude of the Place.

Elevation of the Equator, is the Height of the Equator above the Horizon, and is always equal to the Complement of the Latitude of the Place.

Elevation of a Mountain, is the Height of it above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of a Star, is the Height of it above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Sun, is the Height of it above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Moon, is the Height of it above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Planets, is the Height of them above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Comets, is the Height of them above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Fixed Stars, is the Height of them above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Zodiac, is the Height of it above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Ecliptic, is the Height of it above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Meridian, is the Height of it above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Horizon, is the Height of it above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Zenith, is the Height of it above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Nadir, is the Height of it above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Poles, is the Height of them above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Equinoctial Points, is the Height of them above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Solstitial Points, is the Height of them above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Tropics, is the Height of them above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Polar Circles, is the Height of them above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Colures, is the Height of them above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Ecliptic Poles, is the Height of them above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Celestial Poles, is the Height of them above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Celestial Equator, is the Height of it above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Celestial Horizon, is the Height of it above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Celestial Meridian, is the Height of it above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Celestial Zodiac, is the Height of it above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Celestial Ecliptic, is the Height of it above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Celestial Poles, is the Height of them above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Celestial Equinoctial Points, is the Height of them above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Celestial Solstitial Points, is the Height of them above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Celestial Tropics, is the Height of them above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Celestial Polar Circles, is the Height of them above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Celestial Colures, is the Height of them above the Horizon, and is measured by the Angle of Elevation.

Elevation of the Celestial

dentes fotu. Omnes Capillos denigrant.

Menſes. Fluxiones

Gallarum vires memoriæ prodidit Galenus l. 7. ſimpl.med.ſic inquiens. Galla omphacitis admodum acerbum eſt medicamen, plæraque ſui parte eſſentiæ terrenæ & frigidæ: perquàm deſiccat, & fluxiones repellit: ad hæc conſtringit, contrahítque partes laxas, & languidas, omniúmque fluxionum affectibus ſtrenuè reſiſtit. Eſto igitur tertii in deſiccando, ſecundi autem in refrigerando ordinis. Altera autem galla, flauailla, & magna laxáque, & ipſa deſiccat quidem, ſed tantò minùs, quantò minùs acerbæ qualitatis eſt particeps. Cocta itaque per ſe ac deinde trita, cataplaſma eſt non inſtrenuum ſedis phlegmonarum ac procidentiarum. Potrò coquenda eſt, ſi modica opus ſit aſtrictione, in aqua: ſin vehementiore in vino. Ac ſi augere inſuper adſtrictionem ſit opus, vino vtare auſteriore. Denique Gallæ combuſtæ ſanguinem reprimendi facultatem acquirunt, ac nimirum etiam calorem & acrimoniam ex vſtione aſſumunt, ſúntque iis quæ ignem expertæ non fuerint, tum ſubtiliorum partium, tum maiore deſiccandi poteſtate.

Temperamentum.

Sedi phlegmone & procidentia

Galla vſta

Galla Auicennæ eſt frigida in primo gradu, ſicca in ſecundo: Dodonæo frigida & ſicca ad tertium vſque gradum.

Lucilii dictum.

Lucilius vt Feſt. Pompeius atteſtatur, cùm gallam fore bibendam pronuntiabat, parſimonia vtendum eſſe, ventremque coarctandum, nec gulæ indulgendum eſſe, inſinuabat.

Atramentum ſcriptorium.

Ex omphacitide galla, calcantho, gummi & vino Matthiolus atramentum ſcriptorum parare docet hoc mòdo. Sumito gallarum craſſiuſculè contritarum vnc. v. chalcanthi Romani vnc. iij. Gummi Arab. vnc. ij. Salis drach. j. conficiantur hæc omnia in fictili vitreo circulato: ſuperfundito vini albi potentis feruentiſque lib. v. & vnc. iiij. occluſo vaſis ore, quindecim dies inſolato, vel poſt vaporarii fornacem hiemæ reponito, miſcetóque quotidie rudicula.

Temperamentum.

Reſtat tandem vt ea quæ de viribus & vſu gallarum Lonicerus annotauit, ſubiungamus: Gallæ ait, adſtringunt, glutinant, tingunt. Vis & facultas eis qualis quercui. Flos gallarum, aquæ ſanguinariæ immixtus, & naribus inſtillatus, ſiſtit hæmorrhagiam. Medium in gallis contentum excauato denti applicatum, dolorem eius lenit. Gallæ in puluerem redactæ, ſordidiſque vlceribus inſperſæ, putredinem arcent, vulnerâque mundificant. Gallas ſi cum ouorum albuminibus cómiſceas ac emplaſtrum confictas, inferioríque ventri ſuperponas, aluum ſiſtit. Vehementer etiam puluis cum aqua pluuiali bibitus fluxilem conſtipat ventem. Cui vomitus frequentem moleſtiam parit, is in aceto & pluuiali aqua gallas coquet, eóque decocto linteum aut pannum imbibere permittet, vúlter autem imbibitum ventriculo linteum admouebit. quę mulier nimios menſes patitur, in aqua pluuiali gallas coquat, cui ſuccũ plantaginis addat, & cum bombace ſuppoſitorium formet, vuluæque indat, ſiſtit enim hæc menſes, & mirè prodeſt. Hæmorrhagiâ laboranti gallæ miſcentur cum ſucco plantaginis aut Burſę Paſtoris, imbuuntur in hiſce ſuccis pili leporini, ſtupa interdum, linteolum, naribuſque imponuntur. Emplaſtrum etiam ex gallis cum albumine oui temporibus applicatum, inhibet fluxum narium. Puluis gallarum vulnéribus inditus, manantem adhuc ſanguinem ita comprimit, vt non ſit opus illa fuere. Tu qui nigros efficies capillos, gallas recipito craſſas, nigras, non oculatas, quas in oleo coquito: facta coctione oleum colaturâ ſeparato, gallaſque Soli exponito, donec ſiccatę ſint, quo facto hunc puluerem cum aqua pluuiali iterum coquito, crineſque decoctione lauato.

Hæmorrhag. Dolor dentium.

Vulnera. Aluus ſoluta.

Menſes nimii.

Hæmorrhagia.

Fluxus ſanguinis.

Vt capilli denigrentur.

GALLAE SIMILE EXCREMENTVM QVINQVANGVLVM BRASILIANVM.

Mittebant (inquit Cluſ. Exot. lib. 2. cap. 25.) pro fructu decimo, qui delatus è Braſilia dicebatur: ſed arboris excrementum aliquod inſtar gallę vetiùs nuncupandum cenſebam, quàm fructum: ſimili enim materiâ conſtare videbatur: & gallas ſimilis, penè formæ vidiſſe memini. Vnciâ autem minor erat, quinque angulis ſolut aliis conſtans, ſupernâ parte aliquantulum protuberans, & à centro ductas habebat quinque lineas ad extremos vſque angulos: infernâ longior erat, ſenſim gracileſcens vſque ad ſedem, quâ ramo inhęſiſſe videbatur.

Deſcrip.

PILVLAE FOLIORVM QVERCVS.

Deſcriptio

Quercus hîc pilulas damus, parte tabellę inferiore: ſuperior enim Quercus nullos edit, ad captus huius inibi referendos. Hæ autem pilulę magna ex parte auerſis foliis, hoc eſt, parti terram ſpectanti adnaſcuntur, plures interdum vnico hærentes folio proximè & immediatè, læves, fungoſæ, pallidę, ſapore ſubacido & aſtringente. Gallæ non duritiem acquirunt ſed molles & fungoſæ manent: exquiſitè rotundæ ſunt magna ex parte, & exiguã gallam raro æquantes, veruſtatéque corrugantur. Et in his, ſi autumnus calidior fuerit, vermiculi naſcuntur qui poſtmodum in culicellos transfigurantur. Naſcuntur autem & ipſæ pillulæ magna ex parte autumno aduentante, ac poſt primos autumni imbres. Aridæ & inueteratæ digitis facilè in puluerem atteruntur, quibus notis facilè à gallis diſtinguuntur, ne quis eaſdem cum iis putet. Videntur autem ex ipſa eſſe, quas Theophraſt. in foliorum tergo candicantes, tranſlucidas [διαφανὲς:] aquoſas, [quales & hæ noſtræ in principio ſunt] quandiu molles ſunt, in quibus & culices naſcuntur. Sed, quod ait, matureſcentes in modũ paruæ & lævis gallæ, indurari, id in noſtris non obſeruauimus, fortè quia in his regionibus, vt alibi, non perfectè maturantur. An pilulę Onocicidæ Galeni? Ita ſanè Tragus iudicat. Gallis ſimiles Pilulæ Cordo & Hiſt. Lugd. Galla in folio quercus naſcens. quidam & Gallópfel, vt Mat-

An pilulæ aquoſæ Theophr.

Pilulæ Onocicidæ Gal.

Plantarum Recepta. Plantarum Recepta.

Plantarum Recepta. Plantarum Recepta.

Plantarum Recepta. Plantarum Recepta.

quante ſiniſtro in latere rotundas & candidas oſtendant ſquamulas eáſque caducas. Cúmque hi floſculi (ſic enim à ruſticis ex ſquamulæ nominantur) apparent ſpem omnes concipiunt, copioſi ſequenti anno glandium prouentus. *Præſagiũ.*

EXCREMENTVM QVERCVS TVBEROSVM.

Deſcript. LIgnea penè duritie & veluti ex plurimis baccis & vuarum ſpecie aggeſtum excrementum bis tantùm in quercu offendimus, vtrumque cauum & cauernoſum, ſed minus: maius minutiſſimis & rigidis ſpinulis hiſpidum, colore ex ruſſo in pullum ac fuſcum tendente, pluſculis foraminulis à vermiculis vtrumque pertuſum. Sapor aſtringens. Nonnulli ad Theophraſti *συφεκυάδα*, hoc eſt quiddam Mori ſeu Sycamini ſpeciem gerens referunt. *Maius & Minus.*

GEMMÆ FORAMINVLATÆ FOLII QVERCVS.

Deſcriptio

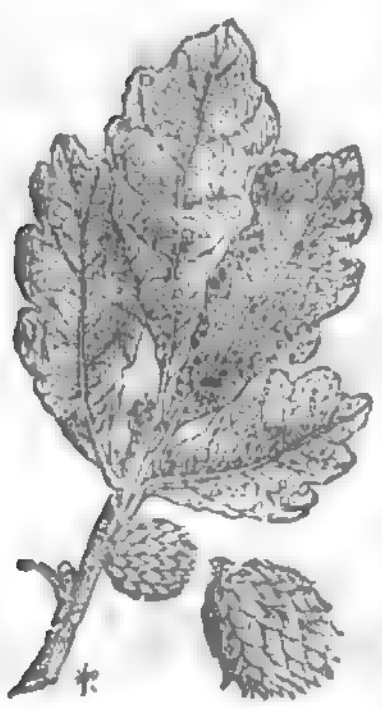

NOn curioſitas eſt has à nobis deſcribi. Nihil aſpectu pulchrius: minutiſſimæ ac innumeræ propemodum foliorum dorſo adhærent [ſtudio agglutinatas dicas,] veluti minutiſſimę ſphærulæ corollares compreſſæ, in medio pertuſę ſed non ex toto, colore ex Byſſino in fuluum nitente, eleganter ſplendicante, ac ſi holoſerico ſubtiliſſimo obductæ eſſent. Supra centum triginta in vno folio numerauimus. Autumno obſeruatæ in vulgaribus quercubus prope Beſſordiam & alibi, ac etiã in eodem ramo capitula ſquammata antè dicta.

NODI SEV VERRVCÆ QVERCVVM.

INtra quercuum corticem interdum inuenias, velut glandularum in homine *ἀιδοίοις*, lignoſos nodos atque verrucas materie prorſus querna, criſpa & eleganti, proprio cortice, præter Quercinum, eoque ruſſo atque fungoſo obductas, magnitudine & figura varias. Vidimus pugni magnitudine, item avellanæ, ac inter has medias. Aliquando etiam foras prominent, haud ſecus ac verrucæ in manibus, alimenti argumento luxuriantis.

QVERCVS ALBVMEN.

SCaliger. in lib. de plant. falsò Ariſtoteli attributis, vbi autor ille variè differit de analogia plantarum cum animalibus, illarúmque partes cũ horum comparat) ait: omiſit albumen in quercu quod cũ animalis pingui potuit comparare. Quale autem illud ſit, fatemur nondum nobis innotuiſſe.

VVA QVERCINA.

RAdicum Quercus fibris ſub terra adnaſcitur & circumnaſcitur ſuglandis magnitudine, ex pluribus veluti acinis racematim cohærentibus [vnde ei vuæ nomen] compacta, ſubſtantiâ durâ, intus rubentis ſeu ferruginei coloris, medullio nonnihil albo, ſapore inſigniter acerbo & aſtringente. Meminit Encelius per Ver, quo tempore vegeta eſt, colore foris eſſe purpureo, intus candido & quaſi lactifero. Scribitque tempore veris colligi debere, & ſiccari in vmbra, & deinde puluerilari: in æſtate perire, & fieri quaſi ligneam: ita à ſe obſeruatum teſtatur. Cl. D. Schenckius Medicus apud Friburgenſes celeberr. ad nos miſit his verbis: Vuæ Quercinæ vobis mitto radiculas: amanuenſis meus ante triennium caſu, dum aliis herbis eruendis intentus eſſet, ſub Quercu ex eiuſdem radicibus in monte proximo, Orientem ſpectante, & vbi vicino, nobis vulgo Burhalden dicto, effoſſas. Vuæ Quercinæ puluere nihil [expertus loquor, inquit Encelius,] præſentius in Dyſenteria & in omni fluxu ſanguinis. Deſperatos Dyſentericos aliquot curaui illa vua quercina: meritò ergo digna eſt omni laude. Habet & alias virtutes, de quibus Medicis eſt cogitandum. Solenander teſtatur, ſuccum vuæ quercinæ magno ſolatio illiniri Podagricis. *Deſcriptio* *Locus & Tempus.* *Vires & Vſus.* *Dyſenteria* *Fluxus ſanguinis.* *Podagra.*

FVNGVS VEL AGARICVS QVERCVS.

NAſcitur etiam in Quercuum caudicibus Agaricus, quem aliquando vidiſſe meminimus colore in fuſco ſubcinereum, [ſi probè meminimus] annoſo Quercui adnatum. Hunc inquit Camer. recentem ſale condiunt nonnulli indéq; loco calido reponunt: ſuccum emanantem Podagricis illinunt. Sed ad id efficacior putatur Vua quercina, vt teſtatur Solenander. De Agarico quercuum copioſius agemus lib. 9. capit. de Larice. *Deſcriptio* *Vſus.*

Tradit du Choul quercus fungos producere, ſed eſſe, qui parum prodent.

De Polypodio in quercu proueneinte, quod aliis præfertur, alio in loco agemus, vbi eorum ſententiam reprobabimus, qui pluris faciunt,

Digitized by Google

quàm murale. Ibidem ſcribemus de Dryopteride à Quercu dicta.

EXCREMENTVM QVERCVS PVRGANS.

ANtiqui, inquit Lobel. cuiuſdam è Quercu, inſtar Ledi pullulantis, memminerunt excrementi, quòd purgat & adſtringit ſummopere.

MVSCVS QVERCVVM, ET ALIARVM ARBORVM.

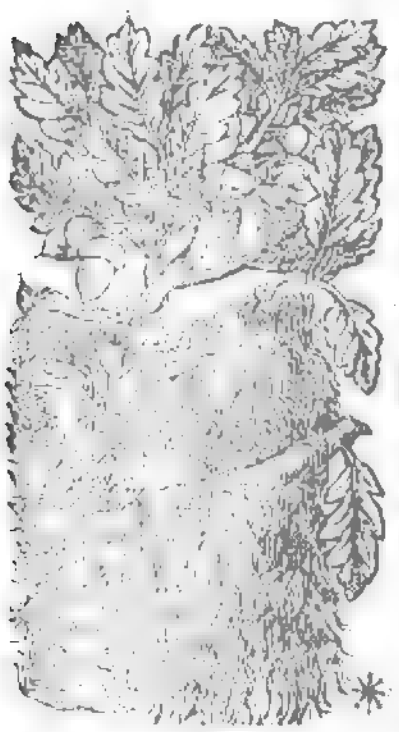

Deſcript.

FErt & Muſcũ Quercus, ne vel in minimo ſuo officio deſuiſſe videatur. Hoc nomine ſignificantur cani eius, cæteratúmque arborum villi, exteriùs arboribus adhærentes, aut ex iis pendentes, exiis tamen enati, aut adnati ſine radice, ſine flore, ſine ſemine. Nos exhibemus iconem, qualem Lobel. exhibuit hoc titulo: Quercus vulgaris cum glande & muſco ſuo. Differunt capilli de ſitate, exilitate, figura & diuiſura: Item odore. Græci ἔριφον σφάγνον, σπαλάχνον, ἔριφον φάκον vocant. Stranus ἔριφον ἀπόφυσιν, Sphagnos, ſiue Spacos, ſiue Bryon & in Gallia naſcitur, inquit Plin. Sunt qui Splachnon & Hypnon appellant: Arabes Vſneam, quanquam Phauorinus φάκον τὴν ἐπὶ τῶν δένδρων φυομένην exponit. Dioſc. ἔριφον à quibuſdam σπάλαχνον vocari tradit. Idem & Gal. & Paulus. Sed Plin. alibi, Sphagnon aliis Bryon dici ait: eſſéque hoc nomine Canos arborum villos, quales in Quercu maximè videmus. Muſcum alioqui Officinæ, Arabes ſecutæ, Vſneam vocant. *Axnech* etiam Arab. Bohemicè Mech: teſte Matth. Germ. Baumm. De reliquis Muſci differentiis, vt de terreſtri diuerſarum ſpecierum, & de Marino tradetur in fine operis.

Sphagnos. Bryon. Splachnon.

Locus.

Muſcus inuenitur in arboribus Cedro, Populo alba, aut Quercu.

Delectus.

Præſtat verò Cedrinus: proximus huic populneus: quo in genere probatur, qui odoratior eſt & candidus: nigricans autem deterior cenſetur: Dioſc. Sphagnos in Cyrenaica prouincia teſte Plin. maximè probatur: ſecundum locum obtinet Cyprius, tertium Phœnicius. Ferunt & in Ægypto naſci, quin & in Gallia, nec dubitauerim. In Quercu maximè videmus odore præſtantes. Hæc Plin. Alii tamen Cedrinum, Lariceum & Piceum primæ nobilitatis dicunt, quod odoratiſſimi ſint, Quernum omnium vilſſimum pronunciant, præter eum qui ſaxis & vdis terræ glebis adnaſcitur, quum à natali atque parente ſuo muſcus naturam mutuetur. Du Choul in lib. de Quercu ſcribit: In Quercu maximè annoſa muſcum gigni, in Gallia nullo ſuaui odore eſſe.

Dioſc. Muſcus adſtringendi vim habet in caliditate ac frigiditate medius, facitque decoctus inſeſſu ad vuluæ affectus. Miſcetur & vnguentis balaninis ac oleis ſeu illitibus, propter eam, quâ præditus eſt, ſpiſſandi vim. Eſt & ad ſuffitum & acoporum medicamentorum præparationes vtile & accommodatum. Serapio epotum vinum reculit, in quo diebus aliquot Vſnea maduerit, altum ſomnum inducere, ventriculum roborare vomitiones compeſcere, & aluum ſiſtere. Adhæc Muſcus, vt inquit Auic. vtiliter inter cordis medicamenta inſeritur, quòd odoris fragrantia animi defectus iuuet. Ad Dyſenteriam, inquit Matth. & profluuium ventris coquatur muſcus arboreus in aqua aut vino rubro & detur in potu. Puluis muſci Querni exſiccatus aſſumptus cum ouo impedit ab abortu. In vino acerbo coctus, gargariſatus facit ad dolorem dentium, & relaxatam vuulam. Muſcum cohibere ſanguinem obſeruatum eſt in vrſis, qui cumprimùm vulnerati fuerint, ſanguinem reprimunt muſco. Quidam muſcum Querſinum eligunt, macerant in vino per noctem, & bibunt contra Ictcrum: alii & in calculo probant.

Vires. Somnifer. Vomitus. Alui fluxus. Cordiale. Dyſenteria. Abortus. Sanguinis fluxus. Ictcrus. Calculus.

Monſpelienſes ex Muſco Quercino aut Ilicis alterniſve arboris reſinam non ferentis, parant cantatiſſimum & præſtantiſſimum illum puluerem Cyprium appellatum: quem etſi pro magno ſecreto meritò habeant, à Clariſſ. tamen Illuſtriſſ. iſtius Acad. Profeſſore & Medico quodam nobis communicatum, perlubenter ita communicabimus, vt facilè à quouis induſtrio Pharmacopœo ad illorum imitationem parari poſſit. Ergo Muſcum aſſatis initio lectum & probè mundatum ſaculo lineo tenuique inditum limpido riuulo vel torrenti immergunt per triduum, ſæpè pedibus conterant, vt albeſcat: tum aqua fontana elotum & in vmbra reſiccatum aqua roſ. & florum Cranguli per ſex continuos dies irrorant, vel alternis vicibus, vel de ſingula triduo, incipientes ab aqua roſ. bis ſingulis diebus mouendo, ac rurſus, vt priùs ſiccari permittunt: Sed arcam habent ſeu capſam ſtudio ad id factam, cratibus vel aſſeribus pertuſis interſtinctam: his muſcum imponunt, & in imo ſuppoſito ſtyrace & Benioino perfumant ter in die probè clauſa arca ne quid euaporet: ſed ſingulis vicibus mouent & mutant, donec fiat ſiccitſſimus, quod biduo aut triduo fieri aiunt. Tum in amplo mortario tundunt & ſetaceo cribrant, addendo ad quatuor huius puluerís libras, libram ſemis pollinis Santali muſcatellini: quidam & albiſſimi ſacchari vncii. adiiciunt, vt albidior euadat. Hæc maſſa & veluti prima materia eſt puluerís Cyprii, odorata quidem ſed longè præſtantior futura ſi ſingulis libris addatur Cibeti & Moſchi ana. drach. 1. ſem. ambræ griſeæ ſcrup. 1. ac probè in mortario agitentur & miſceantur. Alii aliter parant, & præſtantiorem additis ad ſingulas vnc. iiii. prioris materiæ, Cibeti drach. 1. Ambræ & Moſchi an. drach. ſ. Hunc magnatibus vendunt magno pretio. Prioris, aureo nummo ſingulas vncias. Nos adhuc optimum habemus à pluribus annis. Scimus & alios parandi modos Italorum & Hiſpanorum. Sed quilibet ſua induſtria facilè addere ac minuere poteſt. Res eſt experimenti vt cæterarum ferè omnium mixtionum. Ad hæmorrhagiam narium Muſcum, qui cranii is hominum æri expoſitis adnaſcitur, in ſubtiliſſimum pollinem redactum multò præſtantiorem eſſe non rarò expertum ſe ſcribit Hildanus. Aſſ ego non video cur præferat querno, cùm veriſimile ſit quernum magis adſtrin-

Puluis Cyprius. Eius parandi modus pro ſecreto habetur.

ſtologere, conſideratâ præſertim naturâ Quercûs & poſſimùm corticis.

MELLEVS LIQVOR QVERCVS.

CElebratur Quercus ob melleum rorem [apud Theophraſt. & Plinium ex autoritate Hermolai, vt ante indicatum] qui in eam cadit: verùm pluris facienda Quercus ob prodeuntem & erumpentem liquorem, de quo Cordus c. de Oleomelle in Dioſcor. lib. 1. cap. 37. dum inquit: Apud nos veris tempore è Betulæ & quercuum caudicibus ſponte ſua diſtillare humorem liquido melle craſſiorem, ad quem apes & id genus inſecta cõuolent, eſt enim guſtu dulcis: ſed nauſeam guſtantibus affert. Alliciuntur eius dulcedine agreſtes pueri nonnunquam, ſed poſtquam tantillũ deguſtauerint, naulea & capitis dolore corripiũtur, qui ſuperueniente vomitu paulò poſt ſoluitur. Porrò hunc liquorem Oleomel eſſe nequaquam affirmamus, ſed ſimilem aliquem in noſtro orbe genitum. De hoc liquore fortè poterit non malè dici ex Virg. Eclog. 4.

Oleomel nũ eſt.

Et dura Quercus ſudabunt roſcida mella.

DE VISCO QVERCVS ET CÆTERARVM ARBORVM.

Deſcript.

CAtillonem dicas Viſcum, nutrimenti alieni præreptorem, vt quod non niſi arboribus innaſcitur, neque iis omnibus promiſcuè: quoniam verò optimum in quercubus, omnium Medicorum teſtimonio prouenit, libuit poſt quercum eius hiſtoriam proponere. Multis autem ſtolonibus fruticat, cortice tectis coloris herbacei ac interdum flaueſcentis, minimi digiti ferè craſſitudine, nonnunquam craſſior, quos intercipiunt genicula, è quibus rami frequentes propagantur nodoſi & ipſi, ſimulémque ſibi ſobolem procreantes ramulorum bina oppoſita, Portulacæ foliorum forma, oblonga, per extremum rotunda ferè, coloris herbidi, craſſa, neruis rectis, Plantaginis pentanerui modo ſecundum longitudinem donata, ſaporis ſubdulcis & ſubacris. Flores, tum ad genicula, tum extremis ramis hærent, parui, lutei, quadripartiti, qui in baccas abeunt confertim coaceruatas, vuæ criſpæ ſuppares, eodémque modo ſtriatas, albicantes, pellucido lento ac tenaci liquore plenas, odore quodam grato, vinoſo, ſapore iucundo: quibus immerſa ſunt grana nigra, ſingulis ſingula, lata, compreſſa, cordis effigie. Ἰξὸν Viſcum dicitur Ariſtoteli, vnde Latinis Viſcum manaſſe putant. *ἰξία* Theophraſt. quod nomen ait eſſe commune, *ἴξιον* verò Arcadibus, *ῥοιὰς* Euboicis dici. *ἔσσιας* Heſych. Aliud eſt *ἰξία* ſiue *ἴξιον* venenum: quod ſi Matthiol. conſideraſſet non in eundem cum Plinio errorem impegiſſet, *ἴξιον* venenum, viſcum Chamæleonis albi exponens, quando ait in com. in Dioſcor. Ixia vt ſuperiùs l. 3. retulimus, lenta & viſci modo tenax eſt lachryma, quæ in chamæleonis albi radicibus agglutinata reperitur. Sed de hac re fuſiùs ſuo loco. Arab. *Debach.* & *Dabach.* & *Hele*, Lat. *Viſcus* & *Viſcum*: *Viſcum Querceum* Offic. Germ. Miſtel / Eichenmiſtel, Affelter: Belg. Marentacken: Gal. *Guy*: It. *Viſchio, Pania*: Hiſp. *Liga muerdago: Muerdago de roble*: Boh. *Melj*. Vng. *Fay gyongy*. Dicitur & *omnia ſanans*: & Germ. Heil allen ſchaden teſte Trago: Angl. Miſſelstree. à Chaldæis, vt legitur apud Alb. Magnum, dicitur Luperax, à Græcis Eliſena. *Bind lyme* quod ex acinis eius fit. Hoc eſt Viſcum vt ait Plin. pennis auium tactu ligandis, luglandis oleo [Glandis oleo. C.H.] ſubactum, cùm libeat inſidias moliri: de quo poſtea. Inde Adagialiter Plautus in Bacchidibus: Viſcus merus veſtra eſt blanditia: nempe ad me capiendum illecebra, & tendicula. Idem eadem comedia: Tactus ſum vehementer viſco: cor ſtimulo foditur. Sunt qui aureum illum ramum, quem Æneas apud Virgil. ex Sybillæ præcepto ex Ilice decerpſit Viſcum fuiſſe exiſtiment: coniectura hecle non mala: nam & auri colore flaueſcit viſcum, & Ilici non rarò innaſci ſolet. Audiamus ipſa Virgil. verba; Aen. 6.

Cortex.

Folia.

Lapor.

Bacca.

Odor et ſapor. Grana.

Ixia.

Ixia. Hyphear. Stelis. Aſphalis. Matthiol. reprob. & Plin.

Nomina linguarũ

Aureus ramus Æneæ.

Accipe quæ peragenda priùs: Latet arbore opaca
Aureus & foliis, & lento vimine ramus,
Iunoni infernæ dictus ſacer: hunc tegit omnis
Lucus, & obſcuris claudunt conuallibus umbræ.
Sed non ante datur telluris operta ſubire,
Auricomos quàm quis decerpſerit arbore fœtus.

Et mox.

Diſcolor unde auri per ramos aura refulſit,
Quale ſolet ſylvis brumali frigore Viſcum
Fronde virere noua, quod non ſua ſeminat arbos
Et croceis fœtu teretes circundare truncos
Talis erat ſpecies auri frondentis opaca
Ilice.

Non eſt omittenda in hoc frutice & Galliarum veteris illius rui admiratio, tradente Plinio lib. 16. capit. 44. Nihil, inquit, habent Druidæ (ita ſuos appellabant Magos) Viſco, & arbore in qua gignatur [ſi modò ſit Robur] ſacratiùs. Iam per ſe Roborum eligunt lucos: nec vlla ſacra ſine ea fronde conficiunt, vt inde appellati quoque interpretatione Græca poſſint Druidæ videri. Enimuero quicquid adnaſcatur illis, è cœlo miſſum putant: ſignum eſſe electę ab ipſo Deo arboris. Eſt autem id rarum admodum inuentu, & repertum magna religione petitur: & ante omnia ſexta Luna, quæ principia menſium annorúmque his facit, & ſeculi poſt triceſimum annũ, quia iam virium abundè habeat, nec ſit ſui dimidia: (etiam ſi non ſit dimidia Dal.) Omnia ſanantem appellantes ſuo vocabulo. ſacrificiis epuliſque ritè ſub arbore præparatis, duos admouent candidi coloris Tauros, quorum cornua tunc primùm vinciãtur. Sacerdos candida veſte cultus arborem ſcandit. Falce aurea demetit. Candido id excipitur ſago. Tum deinde victimas immolant, precantes vt ſuum donum Deus proſperum faciat his quibus dederit. Fœcunditatem eo poto dari cuicunque animali ſterili arbitrantur, contráque venena omnia eſſe remediũ. Tanta Gentiũ in rebus friuolis plerunque religio eſt. Hæc Plin.

Viſcum aliud Galliæ ſacratiſſimum, virga Robur. Druidarũ mos.

Quercus à Deo electa putata.

Omnia ſanans.

Viſcum magna veneratione legebant Druides.

Fœcunditatis medicina.

Contra Venena.

Theophraſt. verò in Viſci natura indaganda non parum ſe torſit. Duæ potiſſimùm circa id occurrunt difficultates: de differentiis, & de creſcẽdi modo. Fatetur Theophraſt. Viſcum non ſolùm in Quercu prouenire, ſed in aliis quoque arboribus: quin & alibi ait: Ilex præter glandem fert & puniceum quoddam granum & Viſcum atque Hyphear. Itaque contingit ipſam quatuor ſimul fructus ferre, duos proprios, totidémque alienos, Viſci nimirum & Hyphearis. Ac Viſcum quidem fert à Septentrione: à meridie Hyphear.

Duæ controuerſiæ.

Viſcum.

Hyphear.

Theophraſt. illuſtr.

Hic vides eum Viſcum & Hyphear apertis verbis inter ſe diſtinguere. At lib. 2. Cauſ. cap. 23. Longè aliter cantat: Viſcum ſiue *ἴξιον* nomen eſ-

ſe commune: Hyphear ab Arcadibus: Stelidem ab Euboicis appellari. Vnam eſſe naturam: diuerſas habitudines, quatenus oritur in diuerſis. Sed hoc ex aliorum ſententia narrat: & addit δοκεῖν, videri, non eſſe. Subdit tamen, quaſi ſuo nomine, Hyphear & Stelidem, in Abiete ac Pinu: Ixiam etiam in Quercu, Terebintho aliiſque plurimis. Alii tamen [inquit] differre iſta inter ſe volunt, non leui ratione: ſiquidem [ſi vera dicunt] non ſolùm in congeneribus vnumquodque prædictorum naſcitur, exempli gratia, in Abiete ac Pino: verùm etiam in eadem arbore plura diuerſis partibus innaſci, hinc Stelidem vel Viſcum, inde Hyphear. Præterea non ſolùm formâ differre, ſed & fructus diſſimiles proferre. Atque id quidem paſſim obſeruari poſſe, etiam in agris ac regionibus, quæ plurimùm inter ſe diſtant. Item aliud Viſcum folio eſſe perpetuo, aliud nequaquam, haud eſſe abſurdum aut inſolens: ſiquidem aliud ſemperuirentibus, aliud frondem amittentibus innaſcatur. Ita euenire, vt in his careat alimento, in illis habeat, quantum ſit ſatis. Hanc enim cauſam eſſe perpetuæ aut deciduæ frondis. Sed hæc vtro ſe modo habeant, nihil facere ad eam quæſtionem, quâ quæritur, Cur Viſcum ex ſemine in terram conſito naſci nequeat?

Plinius omiſſa hac velitatione ſecurè tradit, Viſci tria eſſe genera: Nàmque [inquit] in Abiete ac Larice [Pinu Theophr.] Stelin dicit Euboea naſci, Hyphear Arcadia: Viſcum autem in Quercu, Robore, Ilice, Pruno ſylu. Terebintho, nec aliis arboribus adnaſci, plerique. Copioſiſſimum in Quercu, quod Dryos Hyphear vocant. In omni arboré excepta Ilice & Quercu, differentiam facit odor vtriuſque, & folium non iucundi odoris in vtroque Viſco amarum & lentum. Hyphear ad ſaginanda pecora [πιείρειν χαλεπόν] vtilius. Adiiciunt diſcrimen, Viſco in his quæ folia amittant, & ipſi decidere: contrà inhærere nato in æterna fronde. Altitudo eius non excedit cubitalem, ſemper fruticoſi ac viridis. Mas fertilis, fœmina ſterilis. Aliquando non fert. [Dalech. legit: aliquando verò fert.]

Perpetuifolium. Folio deciduo.

Mas. Fœmina.

Quod ſi igitur ita eſt, vt Plin. tradit, & ſentire videtur Theophraſtus. Iam non tria tantùm erunt Viſci genera, ſed tot, in quot arborum generibus illud innaſcitur. At multos, immò longè pluribus arborum ſpeciebus innaſci quàm vel à Theophr. vel Plinio proditum ſit, infrà patebit. Neque enim idem Viſcum ſpecie, quod è Quercu, & Ilice, & Pyro, & Malo, & aliis prodit: ſed tamen vt omnes Viſci differentiæ ad duo ſumma genera reuocari poſſint, arborum ſuarum, quibus innaſcuntur naturam imitantia: dicemus aliud eſſe perpetuifolium, aliud folio deciduo. Atque id, cui ab arboribus alimentum ſuppeditetur, perpetuam frondem agere: Adnatum verò arboribus quæ amittant folia: in iis quoque ſentire diſpendium. Quanquam hoc poſterius non ſit perpetuæ veritatis. Nam in noſtris Malis & Pyris (id quod & Scal. notauit) hyemis ſæuitia ſpoliatis, videmus ne vnum quidem amittere folium. Ratio eſt tenacitas ipſius ſucci, quæ ſuo lentore ſibiipſa ſufficit. Vt fortaſſe illa diſtinctio contingens tantùm ſit, non perpetua. Quam verò Plin. adfert Maris & fœminæ diſtinctionem, idque à fructus ferendi aut non ferendi argumento, de eo nondum planè conſtat, nec quicquam de hac re Theoph. Ipſa quoque Plin. verba dubia ſunt, quando habet. Mas fertilis, fœmina ſterilis: Aliquando non fert. Quid enim hoc eſt dicere: ſterilis eſt, & aliquando non fert? quod aliquando non fert, de eo præſupponitur & aliquando ferre: contingentia enim ſic intelligitur. Quare non ſterilis. Ergo nec illa quidem differentia pro vera ac perpetua ſtabit. Ac ne quidem ſi cum Dalecham. legamus: aliquando verò fert. Nam quod aliquando fert, is nemo facilè ſterile dicet. Niſi quis fortè imaginari velit ſterilem naſci in ſterilibus arboribus (ſi modo exſtet vlla in rerum natura) fructiferam verò in fructiferis. At quid arboris fructus toto genere diſſidens, ad fructum Viſci? Contrarium potiùs rationabilius videtur, vt ſterilis Viſcus in fructifera arbore: & fructifer in ſterili naſcatur, ex ratione alimenti huc aut illuc abrepti. Sed horum neutrum apparet.

Quapropter reſtat eam tantùm ſolam veram diſtinctionem Viſci eſſe, quæ deſumitur ab arboribus ſpecie differentibus, quibus innaſcitur. Nam & differentes fructus ferre proditum eſt.

Baccarum differentiæ.

Scaliger ſanè in Vaſconia baccas eius aut virides, aut pallidas obſeruatas ſibi tradit. In Syria rubræ eſſe perhibentur, vbi etiam Oleas, in quibus naſcitur, interficere creditur, vt dictum in Oleæ hiſtoria. Et fortè ad hoc reſpexêre, qui apud Theophr. Viſcum non ſolùm formâ ſed & fructu differre tradunt.

Viſcus Oleæ

Sed quid Hyphear, quid Stelis? nunquid res diſtinctæ à Viſco, an huius ſpecies & differentiæ, vt Plin. voluiſſe videtur, ac ipſe etiam Theophraſtus, Nam quod de eorum differentia affert, ex aliorum potiùs ſententia narrat, quàm ex ſua. Aut ſi res diſtinctæ ſint, cur à tot ſeculis, à tot poſt Theophr. Authoribus non ab aliquo declaratæ? Neotericorum ſanè herbariorum, immò ne Grammaticorum vllus hactenus nobis viſus, qui non Hyphear & Stelidem ſub Viſco tanquam genere complexi ſint. Quin & Theoph. in tota illa ſua diſputatione de generatione Viſci, hunc ſaltem nominat, huic ſuas aptat rationes, non friuolà coniectura ipſum hunc pro genere cæterarum intellexiſſe. Imò apertè eandem omnibus naturam tribuiſſe videtur: quando de omnibus tribus dicitur: validum & nutrimento aptum, ſeu, vt ille ait, ἰσχυρὸν καὶ τρεφτικὸν, καὶ πιαντικὸν, καὶ τὸ ὅμοιον. Nam his & boues, & iumenta hoc pabulo poſt meſſem alì atque pingueſcere. Aut ſi diuerſa ſunt, cur non de aliorum ſemine forma ac ſatu egit, ſicut de Viſci; Cur non alius aliquis poſt tot ſecula produit, qui illud oſtenderit? Quare tantiſper credamus, genere conuenire Viſcum, Hyphear & Stelidem, aut ſpecie, aut ſuæ arboris ratione differre, donec doctus & expertus aliquis doceat, vel nos vel poſteritatem, quid ſit Hyphear, quid item Stelis, & in qua re differant à Viſco: maximè cùm ſciamus doctiſſimos etiam viros ad hanc noſtram ſententiam acceſſiſſe.

Plin. lapſus

Plinius, neſcimus an oſcitantia memoriæve lapſu, an ignorantiâ, lib. 16. cap. 40. Buxo adſcribit, quæ de Ilice ſcripſerat Theophr. quando ait Buxum à Septentrione Viſcum, à Meridie Hyphear ferre.

Dioſc. de Viſco tradens, neque Hyphearis meminit, neque Stelidis: ſed ſimpliciter fruticem ait in Quercu [ἐν δρυΐ] naſcentem, folia habentem Buxo ſimilia: Addítque gigni etiam in Malo, Pyro & pleriſque aliis arboribus: atque etiam apud fruticum quorundam radices inueniri, & ſe vidiſſe teſtatur Braſſauolus frequenter, ſed detectas eſſe, & vice truncî fungi.

Viſcum in radice.

Scribit Bellon. inter montem Athos & vrbem Ceres & Tricala nullam eſſe Quercum, in qua non prouenirat Viſcum, omninò diuerſum ab eo,

Viſci Quercini diuerſitas à cæteris.

quod

quod naſcitur in Pomis, Pyris & & aliis arboribus, nec vllum eſſe ruſticum, qui non norit nominare Oxos: ex ſemine enim eos tenaciſſimum parare gluten. Optaſſemus ſanè, Bellonius indicaſſet tantùm differentiam Viſci quercini illius à Viſco Pomorum noſtratium. Qui.n. in noſtris regionibus naſcitur, facie non videtur differre à Pomorum aut Pirorum Viſco. Præcipua differentia virium eſſe putatur, quæ præſtantiſſimæ creduntur in Quercino.

In Pinu. In Abiete.

Matthiol. id quod in Pinu & Abiete naſcitur, quodque vt Plin. ait, Stelidem [Stelin] Euboea dicit, Hyphear Arcadia, frequentiſſimum in Tridentino agro naſci teſtatur: ſed hoc ad aucupia prorſus eſſe inutile. Quæ ſanè notabilis eſt differentiæ ratio. Idem tradit id quod in Pinu, Abiete, Amygdalo, Malo, Pirôque prouenit, perpetua fronde virere. Id verò contrà, quod Quercui, Robori & Caſtaneæ innaſcitur, vt potè cui appetente hyeme omnia folia decidant. Huius rei cauſam euidere conatum Theophraſt. cuius tamen ſententia non omni ex parte probanda videatur. Nam & Amygdali, & Pomi, & Pyri, [quæ arbores frondem hyeme amittunt] in Italia perpetua fronde virere teſtatur.

Perpetuò virens in quibus arboribus. Fronde deciduæ in quibus. Theophr. reprob.

Tarabella Serap.

Apud Serap. legimus in monte Naſea ex arborem quæ ibidem naſcente, & ab eis Tarabella dicta, nasci Viſcum. Eius ramos decorticatos macerari in aqua per duos menſes, deinde ex fortè contuſis elici Viſcum bonum. Hanc verò præparationem magis ſibi placere ait Tragus quàm eam, quæ à Plinio traditur. Sed miramur quomodo probare & conferre potuerit rem ſibi incognitam: nec Serapionis verba nobis conuenire videntur cum noſtro Viſco. Cur non docet Tragus quæ ſit ea arbor, quæ à Serap. vocatur Tarabella? Viſcum quoque non dicitur Oreua, vt exiſtimat Tragus malè Ruellium intelligens. Præterea lectores conſiderent, an Viſcum fiat ex ligno, & non potiùs ac meliùs ex baccis: quanquam non prorſus negauerimus ex Viſci furculis quoque ea ratione, quæ ab Serap. præſcribitur, Viſcū confieri poſſe, ſed minus acriter.

Tragus.

Alter Tragi error.

Poſteris (vt Camer. Caſp. Bauh. & nobis quoque Viſci differentia obſeruata: ſimplex, hoc eſt ſingularibus aut binis vel paucis baccis, & Viſcum Polycoccō. Vtrūque pingit Camer. Nos vnica noſtra Fuchſiani cōtentiſſem°, rati baccarū multitudinem, quam potiùs varietatem cenſemus, non nouam tueretur figuram. Equidem in eadem arbore, aliquando binis vel ternis, aliquando plurimis baccis racematim cōaggeſtis Viſcum obſeruauimus.

Viſcum ſimplex. Viſcum Polycoccum.

Sed noua, nec ſanè vulgaris velitatio ineunda de Viſci creſcendi modo. Theophraſt. enim eumque ſecutus Plin. ac omnis adeò antiquitas ſine controuerſia putauit Viſcum naſci ex ipſius baccarum ſemine, per aluos turdorum, palumbarum, exterarúmque id genus auium, poſtquam acinorum pulpam intra ſuos ventriculos concoxere: In qua ſententia & Plautum fuiſſe certum eſt, quando ait:

Disputatio de Viſci ſatu.

Ipſa ſibi auis mortem creat: Et
Turdus exitium ſibi cacat.

Nempe propter glutinum, quod ex eo fit: quo aues poſtea capiuntur. Inde etiam veteri prouerbio in eos dictum, qui ſibi ipſi extremi exitii cauſam præbent, & perditæ ſuę fortunę infœlices fūt fabri. Hos omnis ferè poſteritas ſecuta, vt fit, ſecurè crediderunt rem ita ſe habere. Aſt huic opinioni vir ſummus & acutiſſimus Scaliger ſe oppoſuit, multis nixus rationibus.

Adagium.

Sed lubet priùs Theophraſt. rationes audire, ne indicta cauſa condemnatus videatur: idque ſummatim tantùm.

Mirandum, inquit, & abſurdum atque παράδοξον videtur, quaſdam plantas in alias omni plantis, in terra non poſſe, vt Viſcum, Stelis atque Hyphear. Namque arbor ex qua Viſcum oritur terræ vicem gerit. Tantò igitur magis ferre debuit, vera mater, ipſa ſcilicet terra, præſertim cùm tam multum ac validum fructum pariat. At omne Viſcum in arbore naſcitur: nullum in terra. Admirationis etiam cauſam auget Quercus durities: nempe rigiditas ligni, & ſuccivel copia vel lentitudo & fœcunditas inſignis ſui Roboris dat ſignificationē, non etiā in terra prodire poſſe: ſupponit autem Viſcum ex ſemine velle prodire: non, ſicut animalcula quæ ex putredine gignuntur in aliis arboribus, ſed ſibi propriam habere materiam, & quidem propriam actu ſecum afferente formam: tale namque ſemen eſt, vt ipſemet Scal. explicat. Multa præterea adducit exempla eorum quæ in aliis naſcuntur quæ tamen & ipſa in terra apta ſint naſci, ſi ſemen ferant. Secus in ijs ſi non ferant, vt Cornua & ſimilia. Voracem & validam eſſe plantam Viſci, ideoq; multùm ſibi depoſcere cibi. Quapropter ſi qua in arbore oriatur, quę minùs commeatus habeat ſuppeditare: debile eſſe. Cur ergo, inquit, non oritur è terra? Valida enim queunt cogere terram in ſuas leges, vi ſua eam diſiungere. Cogere igitur debuit Viſcum terram, vt parēret ſibi. Itaque & in ea naſci, ſicut Lupini ſemē: Quod ſi quis frigi dum diat ſemen, id non tollet generationem ſed differet: ideóq; fieri vt quædam anno ſequenti demū enaſcantur, ſicut Beta. Nec metū eſſe à putrefactione, à quo periculo æquè longè abſit ac ipſa Beta.

Sicitaque vtrò citrò que multis iactatis argumentis, quæ quilibet videre & legere poteſt lib. 2. cauſ. cap. 23. tandem oſtendit ijs non eſſe acquieſcendum. Tantùm enim abeſſe vt ſoluant quæſtionem, vt etiamnum magis implicent. Sequi igitur capite vbi quæſtionem ſoluere conatur, inde initium capiendum eſſe nos monet, vnde nos ducit natura, id eſt, ex rei ipſius conditione. Has verò plantas eſſe eiuſmodi, vt in aliis tantùm ſint, è quibus & ſolis & ſolæ enaſcuntur, ſicut & animalia quædam non niſi in animalibus poſſint creari: quorum tamen origo lateat: harum verò plantarum generatio pateat. Cuius initium fiat à paſtu auium, velut accidente ad generationem. Id etiam in aliis euenire. Picam nempe & alias aues quaſdam, glandes reponere, obruere terra. Ita hic quoque, viſci grano detracto confectóque in aluis, quòd frigidiſſimum ſit, caſu quodam exterri ac deponi ab auibus ſupra arborem, in qua parum immutata ſtercoris vi & naturā, illud pullulet & emergat. Mox pabuli copia & naturæ fortè vi propria vires capere & incrementa. In Abiete autem & Pinu validiſſimum naſci. Naturam concluditita comparaſſe multarum rerum ſocietatem & mutua beneficia, tùm generationis, tùm conſeruationis. Non tamen dicendum eſſe, hāc generationem non niſi auium opere cōfici potuiſſe.

Hæc ferè Theophraſt. de generatione Viſci. quod poſtremum tamen hic obiter refutandum. Nam cur aues non ſint concauſæ neceſſariæ, ſemen vorantes, coquentes ſuccum, emittentes ſemen cum ſtercore? Aut quis illuc ſtercus illud transferat calidum niſi auis? Aut quomodo ſemen ab arbore ſuſcipiatur, quod non ſuſcipiebat, niſi vi ſtercoris alterata? Illud enim frigidiſ-

Theophr. reprob.

simum dixit : quasi sua natura ineptum ad hanc generationem, nisi præparatio & alteratio ventriculi auis tanquam Coquus & portitor interueniat.

Sed Plinium audiamus, qui pauciſſimis rem expedit. Quædam, inquit, in terra gigni non possunt, & in arboribus nascuntur. Namque cùm suam sedem non habeant, in aliena viuunt, sicut Viscum. Omnino autem satum vllo [nullo M.& cet.] modo nascitur, nec nisi per aluum auium redditum, maximè palumbis ac turdi. Hæc est natura, vt nisi maturatum in ventre auium non proueniat. Hæc Plin.

Theoph. & Priscorum opinio de Visci generatione reijcitur.

Nunc Scalig. audiendus, qui ex professo hanc Theophr. & Plin. opinionem magna subtilitate conuellit, in hunc modum. Veteres omnes sine controuersia sunt arbitrati, Visci acinis à Turdo comesis, quod ad pulpam pertinet, concoqui: quod seminis est, incoctum ab aluo deiici, exire, sistique in arboribus iis, in quibus isti quiescere consueuerunt. Pro nobis facit, quod ait Theophr. semen esse propter generationem. Mihi tamen aliter videtur. Neque vlla in terra satum prouenit: neque in quauis arbore. Dices, arbores certas pro solo ei à Natura destinatas. Sic sanè fugies. Sed tum contrà, mirabor: quomodo in duriſſima ligna subeat ita, vt sibi findat corticem, ac sine radice vnum cum illis fiat. Nam quamobrem non super Iuglande, Olea, Lauro, Cupresso, Larice? quando super horum congeneribus, usque æquè duris, atque etiam durioribus nascitur: Pyro, Malo, Sorbo, Pruno, Cerro, Quercu, Terebintho, Abiete, Pinu, Ilice. Etiam super Castaneam vidimus. At in illis nihilosecius auiculæ stabulantur. At in Turdorum ventriculis, atque intestinis, quos Visci baccis hac de causa nutritos secuimus, nullum vnquam granum inuentum est. Similis est hæc fabula, Qui à me rogati: quo seminio in parietibus herbæ nascerentur; vento aiebant, in parietes seminibus delatis. At non ita est. Sed quasi cornua ex ossibus animalium: sic ex arboribus educi Viscum.

Quibus arboribus non innascatur Viscum.

Quibus innascatur.

Viscum quasi cornua animalium.

Quamobrem Ion poëta Chius in fabula Ceneo, Viscum dixit esse sudorem Quercus.

Visci Genus lignum cũ Quercu.

Quam ob causam vnicum est lignum vtriusque, non autem insertum, tanquam in terram. Qua ratione etiam è Thymo prodit Epithymum, non è semine: haud sine Recentiorum nugis. Nullo modo fieri potuit, vt in Terebinthi corticem latissimum, durissimúmque, vitam membráque sua infigere atque insinuare queat Viscum. Sed à calore potiùs interno informata Visci principia in succo sibi connaturali: ab externo adiuta, atque euocata concreuisse, atque in plantam hanc adoleuisse, quasi cornua quædam, sicuti dicebamus. Vbi & illud tibi à Theophr. animaduertendum fuit, qui lib. 2. de caus. scribit: perpetuari frondes Visci generibus iis, quæ in arboribus æternifoliis oriuntur. In perdifoliis quod proueniat, ipsum quoque amittere folia. Non enim verum est. In Malis nostrorum prædiorum, non solùm vt seriò dicam δυτίφυη, sed etiam, vt iocemur, τεττίζη. Quibus foliis ipsæ virent, suis spoliatæ. Non tamen illorum infectamur opinionem, tanquam vulgi vel sobolem, vel alumnam. Subest etiam ratio non inepta, neque imbecilla, quâ id illis potuit persuaderi. Quando in diuersis arboribus eandem viderent plantam: vnum, idémque principium, è diuersis originibus promanare posse minimè videbatur. Sed quemadmodum Quercus & Pini folia diuersa, sic diuersa esse quoque debuit vtriusque Visci folia: si ab illorum natura profecta essent. Pulchram sanè pro illis excogitauimus defensionem. Quam tamen diluere licet hac insciţa obiectione. Non enim necesse est, diuersorum excrementa diuersa esse facie: sed ratione sola differre satis est, vt lachrymas. Itaque pro nobis faciet potiùs. Quia longè aliis viribus Quercinum est Viscum, quàm Ilignum & alia. Exempla quoque valida sunt. Alia Fagus à Quercu: ab vtraque Ilex: Galla tamen omnibus. An suo peculiari fatu, seminióque Galla orta est? Sic Ceruorum & Damarum cornua sunt vtraque; non ab externo compluta, aut inserta semine, sed ab internis primordiis excitata. Maximum verò ad sententiæ nostræ confirmationem argumentum, quòd è ramis quibusdam exit Viscum, quo in loco nullis modis vel stercus consistere, vel semen vnquam potuerit hærere. Nam quod ait Cardanus: semen ex auicularum aluo deiectum, quominus ab imbribus deuolutum pereat, foliorum operimento in ramis custoditi, id in perpetuæ frondis arboribus fortasse verum fuerit: at in Sorbo quî potest? Visci namque fructus neque maturus neque edendo est, nisi arbore exfoliata. Quare intempestiuas hyberna sæuitiæ iniurias ipsum perpeti ac perferre posse, non sit verisimile. Nihilò enim commodiùs consistere, quàm in re procliui globum. Quippe in summis furculis etiam hodie ipsum conspicati sumus. Qua in sede & ancipitis firmamenti, & quietis, ne tranquillo quidem cœlo stare quicquam valeat.

Visci vtribus differunt.

Ad Theoph. argumentum, quod aiebat: Omne semen esse propter generationem, neque respondere scio, neque animus suadet vt ei assentiar. Denique omninò si respondere nesciam, magis nesciam, quo modo semen, vti dicebamus, valeat durissimos cortices ita penetrare, vt coalescat. Nostrum sanè commentum parabiliore videtur firmum ratione. Theoph. accipit pro probatione, quod ipsum eget probatione. Ait enim è semine nasci. At negamus nos. Si enim è semine nasci posset, è terra quoque de semine nasceretur. Plin. ait, non nisi auium ventriculis domitum semen, vim reconditæ genitale. Atqui ex earum aluo plus in terram deiicitur, quàm in ramos: neque tamen proficit. Quasi verò in palumbis & turdi ventriculo nequeat granum concoqui: cùm tamen Labruscarum gigarta longè duriora & grandiora conficiantur. Hoc experti sumus nos. Primùm Labruscæ uuam dedimus Turdo: in deiectionibus nihil præter ipsa excrementa. Deinde etiam Visci baccas dedimus: idem. Nec faciat Æolus edictis suis, vt hyemales tempestates abstineant à iure suo deiiciendi ex ramis, compluuis, agitatis, semen illud quod necesse habet seruari sub ipsum vique Ver vt conformetur. Nam per hyemem qui possit? Interea sedeat in ramo summo, læui, tereti, securus de dilapsione déque gelu: tum sibi findat corticem valentissimum, quod vix acutissima subula facere queat. Arguatur & aliquis ita licet: si Viscum oritur tantùm ex stercore auis comedentis Viscum, quomodo igitur primum ortum Viscum, ex quo aues nondum comederant?

Rationes Theoph. diluuntur.

Plin. sententia reiicitur.

His & multis aliis similibus rationibus, quas hîc breuitatis causa omittimus, confutatur opinio Veterum de generatione Visci. Plures rationes habet Scalig. ex ipso etiam Aristotele accersitas, quas inde petet, qui volet. Huius etiam sententiæ inter Veteres sine dubio fuit Virgil. cùm ait:

Quod non fua seminat arbor.

Monachorũ opinio ridicula.

Ridicula est sententia Monachorum existimantium Viscum nasci ex stercore auium, non quatenus sit Viscum, sed quatenus sit auium stercus.

Porrò

An in omni arbore nasci queat Viscum

Potest Brassauolus vult in omni arbore posse nasci Viscum, ac etiam in Vite se vidisse testatur. Cui sententiæ se opponunt Monachi, id negantes, quòd à se non in omnibus conspectum sit. Quorum sanè negatio non minùs reiicienda videtur, quàm affirmatio Brassauoli, qui eam intempestiuo fundamento firmauit: nempe quòd super omnem arborem stercus emittere queat Turdus aut alia aliqua auis. Sed hæc quæstio ex eorum numero est, quæ ab homine definiri nequeunt: adde quòd de potentia agat, non de actu. Temerario iudicio incedunt, quicunque negant possibilitatem cum aliqua ratione coniunctam.

Quibus arboribus innascatur

Nimium fidi tribuunt qui omnibus arboribus Viscum innasci alleuerant, quia non omnes viderunt. Sed hoc parum refert. Dicamus potiùs quibus arboribus innascitur, hoc est quibus arboribus innatum videmus vel nos, vel alii. Vidimus in quercu & habemus magnum & integrũ fruticem Quercus ligno adhærentem. Habemus & frustum pollicaris ferè crassitudinis, cortice nigro tecta, vetusta, pro Quercinis data. Latifolia Quercus per multas Pannoniæ syluas visci feracissima est, teste Clus. Nec alibi sibi veri Visci querni conspectam copiam scribit Turner. quàm apud Hugonem Morganum Londini acceperat autem ex Angliæ Lilexia, quæ horum præ reliqua Angliæ feracissima. Apud nos rarùs inuenitur in Quercu. At in Pomis & Pyris tam domesticis quàm syluestribus satis frequente: & multis locis in Spino alba seu Oxyacantha Matthiol. Vidimus etiam natum in Corylo, sed rarò. Semel tantùm in Sorbo torminali. In Tilia aliquoties, & quilebet videre potest, satis frequens Basileæ in viridario D. Petri supra Tilias nasci. In Pruno syl. non rarò: in Salice altissima bis. In Mespilo semel. In Sorbo alpina semel. In Abiete ter. In Amygdalo & Acere semel. Obseruauimus etiam aliquando Monpelii in Ilice. In Populo Lybica semel. Cordus scribit reperiri, sed rarò in Vite: in qua & Brassauolus vidit. Quod Abiete innascitur, Hyphear est secundum quosdam. Hoc antea disputatum. Nascitur & in Betula, Populo nigra, Terebintho, Robore, Tilia syluestri, Cerro, Castanea, Cotonea, Olea. Thalius vidit in Inglande. Autumni initio cum suis acinis decerpitur, tota hyeme restant baccæ.

Quercus.

Pomi. Pyri. Spinus alba Corylus. Sorbus torminalis. Tilia. Prunus Prunus syluestris. Salices. Mespilus. Sorbus alpina Abietis. Amygdalus. Acer. Populus Lybica Fraxinus. &c.

Tempus.

In quacunque verò nascatur arbore, noxam ei affert, vt etiam interimere possit, teste Theophrast. Hederà inquit Plin. necari arbores certum est. Simile quiddam & in Visco, tametsi tardiorem eius noxam arbitrantur. Suprà verò dictum Oleas Palestinæ ob Viscum cum illis innatum sterilescere. Nos à nostrati Olea scimus, etiam vitem exhaurire, inquit Scal. Alex. Cornelius, tradente Plin. arborem Aconiã, [id est, æternam: vulg. ex. Eonem habent] appellauit, ex qua facta esset Argo, similem Robori Viscum ferenti, quæ nec aqua nec igni posset corrumpi, sicuti nec Viscum, [ferentem: quæ nec aqua posset corrumpi, sicuti nec Viscum, nec igni Dal.] nulli alii cognitam, quod equidem sciam.

Visci noxa.

Visci parandi modi. 1. 2.

Porrò glutinis, quod Viscum nuncupatur parandi ratio multiplex. Dioscor. ex baccis Visci querceni contusis ac lotis, tandémque in aqua decoctis fieri tradit. Eséque qui acinos commanducantes ipsum conficiant. Optimum dicit recens, colore intus porraceo, extrà verò subflauo, quodque nihil habeat asperi aut furfuracei. Optimum etiam traditur Quercinum: inualidum verò quod ex Mali & Pyri Visco paratur. In Hetruria, teste Matthiol. non modò in Quercu laudatissimum prouenit, sed etiam in Cerro, Ilice, & Castanea, præsertim in maritimis Senensibus, vbi vastissimæ assurgunt syluæ, quæ non paruo prætio iis locantur, qui Viscum efficiunt. Scandunt autem illi arbores immensas, non sine magno vitæ suæ periculo, sæpiúsque funibus adalligati, id muneris in aëre pendentes obeunt. Grana quę legerunt, in aqua decoquunt, donec disrumpãtur, postea cõtundunt, & tandiu lauãt in aqua quoadusque furfuracea excremẽta eximãt. Paratur optimũ ex Castaneę visco. Nam quod ex Pyri, ac Pomi Visco paratur, inutile est. Quod in Pinu & Abiete nascitur, ad aucupia prorsus inutile est: decoctum enim, & deinde elotum omnem amittit lentorem. Non dubitauerimus ex Tiliæ Visco optimum parari posse, cùm arboris eius succus sua natura lentus & glutinosus videatur. Viscum autore Plinio, confit ex acinis qui colliguntur messium tempore immutati: nam si accesserint imbres amplitudine quidem augentur, Visco verò marcescunt. Siccantur deinde, & aridi tundantur, ac conditi in aqua putrescunt duodenis fermè diebus. Vnúmque hoc rerum putrescendo gratiam inuenit. Inde in profluente rursus malleo tusi, amissis corticibus interiore carne lentescunt. Hoc est illud Viscum pennis auium tactu ligandis, tuglandis oleo subactum, cùm libeat insidias moliri. Fit etiam à nonnullis artificio Viscum, ex variis rebus, vt ex Sebesten in Damasceno, & ex radicibus Maluauisci, & ex fructu Aquifolii, & similibus ad capiendas aues, etiámque aquaticas: quod tamen medicinæ minùs est idoneum testibus Monachis. Viscum enim Damascenum, [vt Herm. Alaufius] alnos alterum solitum, non fit ex acinis Visci dicti, sed ex Myxis pomis vel aliis rebus. Quod autem hoc verum sit, apparet ex eo, quoniam vulgare hoc Viscum non acrimoniam, nec amaritudinem vllam habere videtur, quas Gal. & Dioscor. suo inesse Visco scribunt, sed dulcedinem potiùs: ideóq; humores ex intimis corporis partibus attrahendi & digerendi vires non habebit. Apud recentiores hæc nomina leguntur: *Viscum Quercinum, Viscum aquæ aptum, Viscum Romanum, & Viscum absolutè.* Viscum Romanum non est Mastiche, vt quidam putant, nec in vllo probato autore legitur, tantò peiùs faciunt, qui ita legunt apud Mes. in compositione Catapotiorum de Colocynthide: nam in alio & antiquissimo cod. legitur Absinthium Romanum, sicque legendum esse & Monachi & Brassauolus meritò censent. Viscum aquæ aptum, arte paratum est: aucupes eo vtuntur. Melle aliqui parant: alii oleo nucum, alii oliuarum: ita nuncupatur, quoniam etsi pluerit, nihilominus aues eo irretiuntur, & quòd eius vsus etiam sub aqua esse possit ad capiendos pisces. Fit hoc Viscum ex Sebesten in Syria, deinde Alexandriam, inde Venetias transuehitur, sed rarò bonum inuenitur. De quo suo loco. Fit tamen & Viscum commune pro aqua & aquatilibus auibus. Viscum verò soli aptum, quod & alii Damascenum dicunt, fit ex Visco, de quo hoc loco tradimus, quod & simpliciter Viscum dicitur. Veteres autẽ Querno & Colurno.

Vt hodie fiat.

quando legenda bacca.

Artificiale Viscum. Viscum Sebestem. Viscum Maluauisci. Viscum Aquifolii. Viscum Myxarum

Viscum Romanum.

Viscum aquæ aptum.

Viscum Solo aptum. Viscum simpliciter.

Visco eximias vires, maiorémque quàm reliquis efficaciam adscripsere, inquit Turner. Nos non videmus quas vires veteres Colurno tribuerint, quamus eum non repudiemus, sed laudemus. Dioscor. Vim habet discutiendi, molliendi, attrahendi, concoquendi, panos seu tubercula (φύματα) parotidas & abscessus, resinæ, parique ceræ admi-

Vires & Vsus. Tumores & abscessus.

Epinyctides. Vlcera. Lienis tumor. Vngues.

xtum: epinyctidas quoque iu splenio sanat. Vetera autem vlcera, malignósq; abscessus cum thure mollit: henémque absumit cum calce aut Gagate Asióve lapide coctum & impositum. Vngues quoque extrahit cum Arsenico aut Sandaracha illitum. Cæterùm cum calce vinique fæce mixtum, suam vim intendit. Viscum inquit Plin. è Robore præcipuum diximus haberi, & quo conficeretur modo. Quidam contusum in aqua) decoquunt, donec innatet. Quidam commanducantes acinos, expuunt cortices. Optimum est, quod sine cortice est, quódque leuissimum (læuissimũ) extrà fuluum, intùs porraceum, quo nihil est glutinosius. Emollit, discutit tumores, siccat strumas. Cum resina & cera panos mitigat omnis generis. Quidam & Galbanum adiiciunt, pari pondere singulorum: eóque modo & ad vulnera vtuntur. Vnguium scabritias expolit, si septenis diebus soluantur, nitróque colluantur. Quidam id religione efficacius fieri putant, prima Luna collectum è Robore sine ferro. Si terram non attigit Comitialibus mederi. Conceptum fœminarum adiuuare, si omninò secum habeant. Vlcera commanducato impositóque efficacissimè sanari. Hyphear ad lagenanda pecora vtilius centet Plin. At Theophrast & Viscum, & Hyphear, & Stelidem multùm nutrire tradit. Nam & boues & iumenta hoc pabulo post messem ali, atque pinguescere. Vrina modò purgat primò, addit Plin. dein pinguefacit, quæ suffecêre [supersuere Dal.] purgationi. Quibus sit aliqua tabes intus, negant durare. Ea medendi ratio ætatis quadragenis diebus. Galen. Viscum ex plurima aërea & aquea calida, paucissima terrena substantia constat: nam acrimonia in eo amaritudinem excellit. Itaque etiam effectus subitaptiæ respondent. Siquidem valenter ex alto humores extrahit, nec eos tantùm tenues, sed & crassiores, eósque diffundit ac digerit. Est autem ex eorum genere, quæ non protinus post primam appositionem excalefaciunt, sed quæ tempus requirunt, velut Thapsia. Apud Plin. quoque legitur florem Visci ad Lichenas cum calce subactum confetre.

Delectus.

Vulnera. Vnguium scabritia.

Epilepsia.

Ad conceptum.

Vlcera.

Iumentorũ cibus.

Temperamentum.

Lichenes.

Porrò non apud Priscos tantùm, sed etiamnum hodie apud Christianos superstitiones locum habent circa Viscum. Inuenias enim qui credant, Viscum Quercinum amuletum aduersus venefitia & ludibria Satanæ efficax esse, ideóque è collo puerorum & infantium suspendunt, quo à venefitis tuti esse queant. Quidam Empirici existimant Viscum quod Quercui, Corylo aut Pyro adnascitur, si terram non tetigerit, in puluerem redactum ac è vino potum comitialibus mederi. Itaque ex eo orbiculos conficiunt, quos ad eundem morbum facere credunt. Alii argento includunt, & inter alia è collo puerorum & infantium suspendunt. Omnia Visci genera dum viridia adhuc & recentia sunt, tusa, succo extracto auribúsque indito, discutiunt collectiones earum, & emolliunt eas intra paucos dies, dolorémque finiunt: ex Trago.

Superstitiones circa Viscum.

Orbiculi ad Epilepsi.

Visci, tradente Matth. Hetruscis maxima vtilitas est: nam præter eius vsum in aucupiis, quibus mirum in modum delectantur, ob ingentem turdorum copiam, qui autumni tempore in syluis quibusdam ex Iunipteris arte constructis, eo capiuntur: id etiam inprimis vtile est Vitibus muniendis, ne prima germinatione ab Erucis, quibus omnia scatent, gemmæ deuorentur. Siquidem agricolæ Visco vites omnes circundant, quo postea erodentes vermiculi, qui tàm præstantissimo latici insidiantur, è terra sursum petentes meritò implicantur. Quod cùm perspexisset natura omnium rerum parens, Visci multùm Hetruriæ largita est, ne hanc ob pestem vino destitueretur. Sunt qui Querni Visci lignum in tenuissimum puluerem redigant, & comitialibus hauriendum præbeant, quo tantùm medicamento multos fuisse sanatos pro certo affirmant. Sed noui ego, inquit Matth. complures, morbi & medicamenti prorsus ignaros, qui ligni loco Viscum ipsum in catapotiis deuorandum dederunt.

Turdorum aucupium. Cautela Visearum Erucas.

Quæ medicã fabulantur.

Adnotandum tamen, Ligni Visci vsum in medendo præclarum à doctissimis quibúsque haberi, & à plerisque Medicis præscribi contra Epilepsiam & Apoplexiam, & Paralysim, multùmq; in his casibus præstare tùm intus epotum, tùm verò in collo appensum. Viscum Pyri sylu. contractione morborum laborantibus maximo auxilio esse sibi compertum ait Matth. Contunditur id vnà cum foliis & ramis, & cum pinguedine capi recenti. Rami, nouitii præsertim, commendantur in fluxu muliebri, & Nephritide. Quidam Viscum Quercinum, quod terram non tetigerit [hoc nobis superstitiosum videtur] in aqua Rutæ decoquunt, & 40. dierum spatio potandam præbent, protúsque eo modo, quo vulgò Diæta dicta instituitur, sudare iubent, efficaci & probato, vt aiunt, remedio aduersus Epilepsiam, cui experimento etiam non parum tribuere videtur Camer. argumento, quòd in magna æstimatione fuerit apud Veteres, vt etiam omnia sanantem vocitarint. Gentilis & Iac. de partibus lignum S. Crucis vocant: de quo & suprà quædam dicta. Scimus quosdam non inutiliter eo in vino macerato vios contra vertiginem. Quidam nostro suasu contusum in aquis conuenientibus macerant, vt de eo pocillent pueri contra vermes, egregio effectu. Cento Medicus VVirtemb. ad Epilepsiam commendat.

Epilepsia. Apoplexia. Paralysis.

Fluxus muliebr. Nephritis.

Experim. ad Epilep.

Lignum S. Crucis.

Vertigo. Lumbrici.

Sera & a persona.

Viscus Querci, inquit Alb. Magn. cum quadam alia herba, quæ dicitur Marlegon, id est, Syluium, vt scribitur lingua Theuthonica, omnes feras aperit: & si prædictum compositum in ore alicuius ponatur, & cogitetur de aliquo, si debet accidere, corde infigitur, si autem non, corde resilit. Sed si prædictum ad arborem suspendatur cum ala hirundinis, ibi congregabuntur aues bene per quinque milliaria, & hoc vltimum tempore meo est expertum. Hæc ille, quæ homini Christiano tanquam superstitiosa, aut saltem fabulosa non tentanda.

Aues vndè congregentur.

Viscum Corylı ad Epilepsi.

Viscum Corylı mense Iunio collectum ante exortum Solis: concisum minuum exsicca, quod in puluerem redigi possit. Cuius puluveris accipe quanta est auellanæ magnitudo, superfunde aquæ florum aut herbæ Verbasci, cochleare vnum aut alterum, tertiúmve, vel q. suff. puluerí humectando, vt eo vti possis. Hoc omni septimana ter repetes: noctu horæ quadrantem antequam cubitum eas. Nihil autem superbibendum aut comedendum. Quod si æger iam paroxysmo correptus sit, prodesset puluerem cum aqua exhibere, aut cùm paroxysmum imminere præsentiscit.

Viscum Arcuria ad Ictericum. Emplastrũ de Visco.

Nicol. Metri in lib. Medico. ab Hen. Martio edito, mirabiliter commendat Viscum Auellanarum siue Coryli. Platear. in Conuulsione Visci Querni penuria Viscum Coryli sumi suadet. Eo Visci ligno quod in Aronia nascitur, arquatos prospere curatos sibi compertum tradit Curtius. Paratur & emplastrum efficax ad suppurationes, & extrahendum pus, quod Scribonius Largus describit, Emplastrum de Visco vocant. E quo petet,

Digitized by Google

Mercurius in conjunctione Solis, quando combustus est, et quando non est combustus, et quando est in via recta, et quando est in via retrograda, et quando est in via tarda, et quando est in via velox, et quando est in via media, et quando est in via longa, et quando est in via curta, et quando est in via aequalis, et quando est in via inaequalis, et quando est in via directa, et quando est in via obliqua, et quando est in via recta, et quando est in via retrograda, et quando est in via tarda, et quando est in via velox, et quando est in via media, et quando est in via longa, et quando est in via curta, et quando est in via aequalis, et quando est in via inaequalis, et quando est in via directa, et quando est in via obliqua.

Mercurius in conjunctione Solis, quando combustus est, et quando non est combustus, et quando est in via recta, et quando est in via retrograda, et quando est in via tarda, et quando est in via velox, et quando est in via media, et quando est in via longa, et quando est in via curta, et quando est in via aequalis, et quando est in via inaequalis, et quando est in via directa, et quando est in via obliqua, et quando est in via recta, et quando est in via retrograda, et quando est in via tarda, et quando est in via velox, et quando est in via media, et quando est in via longa, et quando est in via curta, et quando est in via aequalis, et quando est in via inaequalis, et quando est in via directa, et quando est in via obliqua.

Inter Halepum & Antiochiam & Ariæ & Eſculi & Elæprini. Hæc Bellon.

Cæterùm quod dicit Ariam vocari in Creta Acilacam, confirmat noſtram opinionem in locis antea ex Theophraſto ſatis legendum eſſe, Aria, non Agria: & Ariam eſſe Phellodryn. Theophr. enim, vt dicebamus, ait Phellodryos fructum vocari ἄχορον, quæ vox ſanè quam proximè ad Acilacam Belloni accedit. Poſterorum eſt Ariam Theoph. cum Acilaca Belloni diligenter conferre, & iſta omnia diligentiùs explicare. Sufficiat nos tot rebus implicitos animum cogitandi vlteriorem, & fortè etiam cognoſcendi præbuiſſe. Non enim omnia poſſumus omnes, vt ait ille.

Theophr. ſcitio comprob.

AGRIA SIVE AQVIFOLIA GLANDIFERA ANGVILLARÆ.

Oportunè hîc de Anguillara Agria glandifera dicemus: quam Ilicis aliquod genus putamus, nec idem eſſe cum Aria Belloni. Sic. ſuum Agriam deſcribit Anguill. Agr. quam Plinius Aquifolium vocat, folia ferè ſimilia Ilici, non nihil ſpinoſa: glandem minimam. Lignum eius durum eſt. Prouenit in montibus ſaxoſis Sclauoniæ & Pataumis. Hæc ille.

Qualis autem ſit hæc eius Aquifolium ingenuè fatemur nos ignorare. Interim is quoque vt alibi monuimus, non benè Sorbum Alpinam vocauit *Aria*, plantam, hercle, admodùm diuerſam ab Aria Theoph. & ab Agriæa, modò deſcripta.

Deſcriptio

Folia. Glans.

Anguill. error.

PHELLODRYS MATTHIOLI.

PHellodrys Matthiolo arbor eſt glandifera, quam [quòd folia ferat Suberis, corticem verò & ligni materiem Cerro non abſimilem] Cerrifugam vulgò appellant, *cerri fugam*, quaſi *cerri fugere* dicas: id quod eiusmodi eſſe videtur Anatomes. Quandoquidem Theoph. lib. 3. c. 16. ea Phellodrys dicitur.

Deſcript.

Cerrifugam.

Copioſa hæc in agro Senenſi, in omnibus, Archidoſſi, & Comitatus S. Floræ. Sed illuc vſque non peruenit Anguill. cùm de hac arbore nihil tradiderit inter glandiferas, quæ in Italia prouenium. Hæc ille in poſt. com. Lat. & Ital. cum magnis figuris. Idem in Icon. ſcribit Phellodryn Hetruſcis Cerroſugaro dictam, caudicem habere Suberi non abſimilem, & folia & glandes Quercui ſiue Cerro ſimilia. Naſci in agro Senenſi in montanis ſyluis. Δρῦς ἀφόρος Theophr. vt notat Camer. in Epit. Matth. vbi huius iconem retinet, ſicut & Tabern. qui Phellodryn & Borcheych vocat.

Locus.

Ilex ſæminea. Theoph.

Verùmtamen quæ ſit hæc Phellodrys Matth. qualisve planta, aſſerere non audemus. Hetruriæ Herbarii aut Medici diligenter aliquando id docebunt. Interim obſeruandum non ſibi conſtare Matth. dum modò ſcribit folia eſſe Suberis, modò Quercus ſiue Cerri ſimilia, quæ ſanè à ſe inuicem inſigniter differunt. Quod ſi neſciuit ille, ſaltem in eo peccauit, quòd imaginariam collationem inſtituerit, in planta rara, & vt ille carpit, Anguillaræ non cognita. Quod ſi liceat ſuſpicari ex icone, ea accedit ad Smilacem Dalech. paulò ante dictam, quam & du Choul videtur Phellodryn nuncupare. Hiſt. Lugd. Phellodryn Matthioli pictam ſed non deſcriptam dicit. Vide plura infrà de Phellodry nigra Paulò ſecuriùs C. Bauh. in Hiſt. Lugd. animaduertiſſe videtur, cùm ſcribit: Phellodrys alba anguſtifolia, & Phellodrys Matth. Cùm vtraque figura vnam plantam exprimat, alterutra omitti poterat. Modeſtè in mitt. Lugd. ſcriptum, Phellodryn albam anguſtifolium, videri eſſe Phellodryn Matth. Idem C. Bauh. apud Matth. Phellodryn hanc Ilicem fœminam Arcadum Theoph. putat, & Phellodryn Caſt. Lugd. & Tabern.

Matth. tacetur.

An Smilax Dalech.

C. Bauh.

Ilex fœm. Arcadum.

Cluſ. ſolertiſſimus, ſi quis alius, huius ætui Botanicus, Matthioli Cerroſugaro ſibi nunquam conſpectam fatetur. Certè nec nobis, etſi Italiæ diuitias Botanicas luſtrauerimus. Sit fides penes authorem, donec aliquis certiora doceat. Dod. quidem fide implicita, vti videtur, meminit Phellodryos Theoph. & Cerroſugaro Matthioli, verùm nihil definit aut docet.

Cluſii labor.

PHELLODRYS NIGRA ET ALIÆ DALECHAMP.

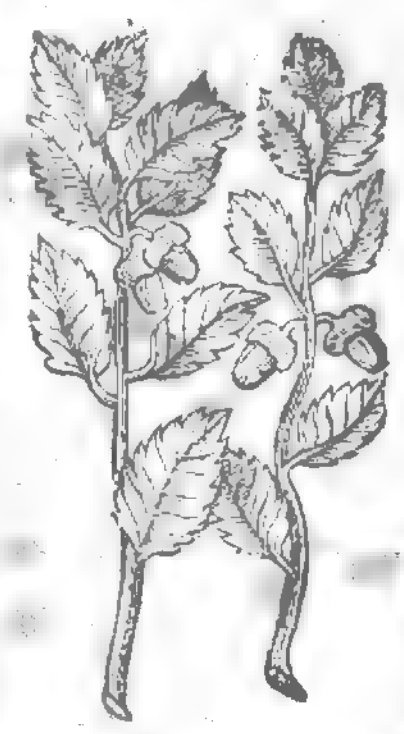

PHellodrys nigra vocitata, id nominis à ramis nigricante cortice veſtitis & glabris adepta eſt. Folia ab Ilignis differunt, quòd rotundiora multò & latiora: à Smilacis foliis, quòd longè breuiora pro latitudine, minúſque candida inferiùs: à Suberis nobis traditi, quòd duriora, ſpinis mordacioribus, magis horrida. Ita deſcribimus ex ramis generis Ilicis, quos habemus, quóſque Dalechamp. Phellodryn nigram latiſſimis foliis & valdè ſpinoſis, calyce glandis læui vocitabat.

Deſcriptio Etymon. Folia.

Dedit nobis diligentiſſimus ſtirpium veſtigator D. Agerius folia duo Ilicis fruteſcentis ex monte Euganeo, vncias duas lata, tres longa, præ dictorum ramorum foliis admodum ſimilia.

Hiſt. Lugd. quæ Phellodryn hanc Dalech. proponit, ad eam ſic annotat. Quum de Ilice & Smilace diſſereret Theoph. ſubiungit. Quod verò Phellodryn Arcades nuncupant, natura eſt inter Ilicem & Quernam media. Hæc ille. Si tamen nomen ex Subere & Quercu factum ſpectes Phellodryn, id eſt, Suberiquercum, naturæ Suberis & Quercus participem potiùs dixeris. Sed Suber Ilici adeò ſimile eſt, vt nihil interſit, an ex Ilicis, an ex Suberis & Quercus confuſis principiis hanc dicas fuiſſe à Theophraſt. nominatam. Quinque Phellodryos genera obſeruauimus: duo candicantibus foliis, tria obſcurè virentibus. Vna igitur [deſcribente Dalech.] eſt foliis altera parte albicantibus, anguſtis, longiuſculis, crebris admodum & non profundis inciſuris crenatis, leuiter aſperis potiùs, quàm ſpinoſis: cortice cinereo: Glande, cùm matura eſt, ex fuſco flauescente. Hæc videtur eſſe Matth. Phellodrys picta, ſed non deſcripta. Alteri, folia altera parte candicantia, latiora ſunt, raris laciniis, ſinuoſa, molliter aculeata: cortice, maturáque Glande, ex atro ruſeſcen-

Nominis ratio.

Theoph. ibi inſt.

Quinque Phellodryos genera. Phellodryos 2.

Phellodryos 3.

Phellodrys 3.

fœcente. Alia Phellodrys est, cui folia sunt mediocris amplitudinis, nigricantia, siue obscuræ viriditatis, non adeò multus, neque profundis laciniis sinuata, minùs pungentia: Calyce Glandis læui: Glande ipsa ex fusco flauescente: cortice cinereo. Alia est foliis latissimis, similiter nigricantibus, crassis, frequentibus incisuris, valdè spinosis, glandis calyce læui, cui maturæ, & cortici idem qui & superiori color est. Harum omnium Glans strigosa est, & tenuis: calyx non spinosus, sed vtin Quercu tuberculis verrucosus. Hanc & Ilicis Glandem olim ἄκυλον vocabát, autore Theophrast: cuius vocis vestigia hodie quoque Græci retinent, vniuersum hoc glandium genus Acylacas nominantes. Postremum Phellodryos genus folia superiore minora habet, pallida, multùm lacinata, valdè muricata, aquifolii modo: Calycem glandis echinatum: Glandem cæteris similem, corticem cinereum. Hæc genera in collibus Rhodano vicinis, aut non procul ab eo dissitis proueniunt. Hæc Dal.

Phellodrys 4.

Acylos Theophr. Acylacas.

Phellodrys 5.

Locus

Vt verum fateamur, icon Phellodryos albæ angustifoliæ tol o ferrato, quâ ille habet, videtur nobis accedere ad ea nos quos habemus, qui ferè similes Ilici Matthiol. Smilacis humilis angustifoliæ, folio non ferrato icon, similis est ramis Ilicis nostræ Monsp carentibus serraturis. Phellodrys alba latifolia fuerit fortè variatio Ilicis Monspel. Plurimùm certè ea Ilex ludit ramis etiã in eadem planta, vt sæpè monuimus. Hæc candidè monemus subinde inemptores illius summi Philosophi eiusdictispecies non esse temerè multiplicandas. Qui incolunt regiones vbi Ilices proueniunt, ista diligenter inuestigent, & considerent, an Phellodrys nigra Dalechamii Ilex nigra Virgilio, Horatio & Senecæ, vel an Poetucè tantùm nigra fit dicta, vt Cortusius videtur sentire: de quare & supràdictum.

Auctorum censura de prædicta differentia.

Species non temerè multiplicandæ.

An Ilex nigra poetarum?

Suberella glandifera

An Cæsalp. lib. 2 cap. 2. de hac Suberella glandifera, arbor in cæteris Suberi similis, cortice tenui, folio latiore, modicè sinuato: in montanis tractibus oritur. Hæc videtur Phellodrys Theophrast. Suber à Plinio accipi videtur eadem cum Phellodry Theophrast. cùm Subero attribuatque Phellodry Theophrast. Studiosi obseruent Casp. Bauh. cuius verba & Synonyma sub Ilice posuimus, Phellodryn magnam eandem facere cum Ilice maiore Clus. & Suberellam Cæsalp. eandem cum Subere latifol. Clus.

SMILAX GLANDIFERA VETERVM.

Descript.

SMilacem Arcades, vt scribit Theophrast. vocant arborem Ilici similem, folio tamen non aculeato, sed molliori profundiorique [βαθύτερα: sic & Gaza legit. Dal. vult legendum ἀβαθέστερα, id est, rectiora: quoniam, inquit, neque sinuosa, neque in ambitu incisa,] differentias plures habens: nec materie, vt Ilex, solida spissáque, sed molli in opere. Perpetua folia habet.

Smilax Plin.

Plin. postquam Ilicis duo genera dixisset, ex iis in Italia [inquit] folio non multùm ab Oleis distant Smilaces (quidam Milaces legunt) à quibusdam Græcis dictæ, in prouinciis Aquifoliæ. sed hinc confusio nascitur. infit Hermol. quòd Smilacè vocari legimus, quæ dicatur Ilex in Italia & in prouinciis Aquifolia: cùm Smilacem Sestius eandem esse cum Taxo prodiderit. Verùm Hermol. vt dicetur in Taxo, Smilacem Theophrast. cum Smilace Dioscor. confundit, non animaduer-

Milax. Aquifolia.

Hermol. error. Smilax sit ea Taxus.

tens apud Theophrast. aliud Milon aliud Smilacem esse.

Cornar reprob.

Cornar. in com. in Gal. lib. 6. capit. 3. de comp. med. f. l. vbi inter Columellæ remedia habet vigulta Ilicis & Smilacis, non bene interpretatur Taxum vt dicetur suo loco. Meritò igitur reprehenditur à Matthiol. qui tamen non demonstrat quodnam Ilicis genus sit Smilax Theoph. quam Gal. præscripsit ad Columellæ affectus & non Taxum.

Smilax Gal. non ea Taxus.

Æquiuoca

Smilacis, glandiferæ arboris Veterum, Dalechampius, vt mox dicetur, duo facit genera. Ilicem arboream Dodonæus eandem existimat cum Smilace Theophrasti & Plinii, vt iam ostensum. Phellodrys, teste Hermolao, confunditur ab aliquibus cum Smilace. Taxus qui vocatur Smilax, tradetur Hist. n. lib. 9. De Smilace etiam aspera agemus lib. 15. Smilax hortensis siue phaseolifera pertractabitur lib. 17. Smilax tandem læuis discutietur lib. 15. Hist. n. sub Conuolulo maiore albo.

SMILAX DALECH.

Descriptio

INter glandiferarum arborum species communia varia, ramos quosdam obseruauimus villosos, cinereos siue candicantes, pulchros illos quidem, & quibus folia Ilicis arboreæ solius similia sunt, nisi quòd multò exigua sunt maiora, tres vncias longa, duas ferè lata, subtùs cana, suprà viriditia, quæ magnâ partem in ambitu æqualia sunt: in aliis verò paruas muricatas spinas est conspicere, sed eas minùs exsertas: ac licet similia videantur Suberi à nobis descriptæ, tamen plantas ipsas conferenti diuersitas facilè apparebit: nucamenta habent lignea. Glandes binæ aut ternæ, ex pediculis crassis lutulis, calyce squammato, incano, mitioribus quàm Suberis dicti. Quantùm ab Ilice Monspeliaca differat, considerent, qui integras arbores videbunt. Certi sumus Dalechampium hanc distinxisse ab eâ, & Smilacis glandiferæ genus fecisse. Camer. in Epit. hanc vocauit. Ilicem latifoliam, Græcè πεῦκον ἢ πλατύφυλλον cuius descriptionem antè posuimus sub titulo, Smilacis glandiferæ arboreæ. Dalech. Smilacum duo obseruauit esse genera. Vnum Smilacem Arcadum Theophr. dictum: arbor mediocriter procera [vt ille describit,] cortice cinereo, in summis ramis cano & laniginoso: folio Lauri, nec serrato, nec, Iligni modo, in ambitu spinoso, superiore parte viridi, inferiore candicante, lanugineque obducto, quæ mollis tangentibus sentitur: flore Oleæ Roboriue simili, luteo, in longis paniculis denso, quo Ilex caret, glande admodum parua. Græci vocant Milaci & Arilaci vocibus corruptis. Materia non est vt Ilex solida densáque, sed molli, vt tradit

Variet.

Nucamenta. Glandes.

Ilex latifolia.

Dalechampii Smilaces duæ. Smilax Arcadum. Cornea. Folia.

Flor.

Milaci & Arilaci. Materia.

Theoph. qua ratione Matth. eorum improbat sententiam, qui Smilacem Arcadum, Ilicem non spinosam esse autumant.

Smilax humilis. Folia. Alterum Smilacis glandiferæ genus humile est, fruticosum, in arborem se non attollens: folio Oleæ, candido, neque inflecto neque spinoso: fructu floréque superiori simili, à quo folio tantùm angustiore discrepat. Rectè ergo Theophr. scribit Smilacis glandiferæ folium non esse aculeatum, cùm Smilacis asperæ reptatricis folium pungat. Item rectiùs esse quàm Ilicis [ἰνδότερον enim, non vt Gaza ἐκδότερον legi vult Dalech. vt antè monuimus] quoniam neque sinuosum, neque in ambitu incisum: molle, quia vna parte lanuginosum: differentiisque pluribus varium.

Theoph. explic.

Locus. Smilacis primum genus, eodem teste, frequens in agro Monspel. prouenit, vbi non rectè ab herbaris Robur appellatur. Alterum in collibus Rhodanum respicientibus, totóque eo tractu, qui à Vienna Allobrogum ad Arelatem vsque porrigitur. Hæc Dalech.

Robur.

Smilax. An du Choul in hist. Quercus hanc intelligit? cùm ait: Smilacem Arcades vocant arborem Ilici similem, folio tamen non aculeato: idem Arcades Phellodryn nuncupant, quasi Suberiquercum dixeris. Cerrosúgaro Hetruria, si quibusdam creditur, nominat. In Prouinciis Yeose, si docti Medici velint consentire. Hæc ille: qui figuram à nostris ramis descriptis non differentem habet, titulo Glandis Smilacis Pilatinæ.

Phellodrys. Cerrosugaro.

Hermol. annotat esse quosdam ex Recentioribus, qui Smilacem cum Phellodry eandem faciant, errorem autem hunc non esse ferendum, quæ censura cadit, & quidem iustè in du Choul, qui non bene considerauit verba Theophrasti. De Cerrosúgaro Hetruriæ sub titulo Phellodryos Matth. quæ fortè ab hac non differt, nec à Smilace Dalech. Id tamen meretur diligentiorem inquisitionem. Nec enim asserimus Dalech. Smilacem Veterum veram. Clusio Ilicis primum genus Plinii aliud nihil esse videtur, quàm Smilax, Arcadum Theophrast. quam Ilici similem facit: quare considerandum quam arborem intelligat Clusius.

Error Neotericorum.

PHELLODRYS FOLIIS MVRICATIS, CALYCE GLANDIS ECHINATO, Dalech.

Titulo hoc proponit hanc Hist. Lugd. descriptionem antea posuimus sub Phellodry nigra Dalech. vbi pro quinta specie posita.

Est & nobis ramus similis huic iconi ex Hist. Lugd. desumptæ, sed sine glandibus. Vnde accepimus, non occurrit. Misit & Doct. Caspar. Bauh. ramum hoc titulo: Ilex alia in syluula Perou, iuxta Monspelium, hæreo an eadem cum muricata Dalechamp. Magnam quoque similitudinem habet cum ibis, ramus datus à D. Rentzio Medico, collectus in Pataninis montibus, vt ille narrabat: sed nec hic glandes habet.

Locus.

Ilex media coccifera.

De hac fortè scribunt Pena & Lob. in Aduers. Ilex media coccifera, Ilici planè suppar, folio Aquifoliæ: Coccó adeò similis est, vt non sit discernere illicò facilè: huius tamen glandosus echinatus fructus oblongior est, Dactylum æquans, nusquam coccum ferens, etiam vbi inter coccíferas Ilices fructescit, proceriore maioréque trunco, ramis & frondibus perennibus.

Arboris & fructus descriptio.

PHILYCA SIVE ALATERNVS GLANDIFERA BELLON.

A Peritissimo Botanico Clusio dissentientes, qui Philycam & Alaternum Bellonii tradit & reponit inter bacciferas, vt monuimus lib. 5. sub Spina Burgi, nos eam huc referimus, quia ipsemet Bellon. Glandiferam ait: eámque separamus ab Alaterno Clusii bacciferæ. Nec tamen eam dicimus Philycam Theoph. & Alaternum Plinii, quorum verba & Macrobii loco citato à nobis proposita. Quæ verò Bellonius de sua Philyca & Alaterno scripsit, placet huc in vnum locum coacta referre.

Philyca. Alaternus Clusiorum.

In vallibus montis Athos arbores Atiæ, Philycæ siue Alaterni & Ilicum semper virent. Inter rupes maiores, in itinere Siderocapsa Bucephalam, arbores erant Actia & Philyca, quibus cùm destituamur, nomen Gallicum non habent. In Creta sua nomina retinuerunt Acylaca & Philyca insigni magnitudine arbores, glandem ferentes. In monte Athos nullus est incola, qui arborem dictam Plinio Alaternum non norit denominare vero suo & antiquo nomine, quo vsus est Theophr. nempe Philyca. Verùm in Corphu & Creta dicitur Elæprinos, quia ei folium inter Ilicem & Oleam, vt scripsit Plinius. Inter Hierosolymam & Damascum reperimus arbores Elæprini siue Alinternæ. In monte Cretæ Psilonti proueniunt Elæprini, id est, Philycæ, Lat. Alaterni. Inter Halepum & Antiochiam inuenimus arbores Atiæ, Esculi, & Elæprini. Lat. dicti Alaterni, Itali qui habitant in Terni & Narni Alinterno vocant.

Glandifera. Philyca Theoph. Elæprinos. Alaterna.

Plinius, vt annotat Scalig. in Theoph. omisit Philycam Olympo monti peculiarem: vbi commemoret, non memini. Nam qui putarunt esse Tiliam, falsi sunt. Neque enim Olympo peculiaris Tilia: & Philyram cum Philyca miscuere, quorum errorem sine iudicio Ruell. quoque est secutus. Nam eodem loco apud Theoph. & Philicam legimus & Philycam.

Tilia. Ruellius prob.

Sunt qui Philycam Theophrast. eandem faciunt cum Phillyrea de qua lib. 5. Gazam non bene conuertisse Philycam in Aquifolium, posteà dicetur.

Phillyrea. Gaza error.

Ergo expositis Ilicis differentiis, & his confinibus Phellodryos & Smilacis speciebus, quarum omnium eadem cum Ilice natura videtur, tandem & vires subiiciamus.

Ilicis vires & vsus.

Ilicem Dioscorides Quercus speciem facit, similémque efficaciam tribuit. At radicis Ilicis cortex coctus cum aqua, donec flaccidus fiat, & per totam noctem impositus, capillos denigrat priùs cimolia terra confricatos. Folia tusa & trita tumoribus prosunt, & imbecillas membrorum partes corroborant.

Capillos denigrat.

Hippoc. lib. de vlceribus, radices Ilicis in vino dulci albo coquere iubet, & de vino duas partes sumere, & amurcæ olei ficiissimæ vnam partem addere, atque ita agitando coquere, vt ne torrefiant, ad lentum ignem, donec ad bonam crassitudinem deueniant. Idem Hipp. lib. de Diæta: ἄκυλος, inquit, ἢ ξύλον, ἢ φηγὸς, πικρὸν αἷμα ἢ ὀστῶν, &c. Et Gal. de cibis bon. & mali succi, de iisdem tradens Acylis: εἰσὶ ἢ inquit, στυφναὶ ἢ ἑλκώδεις, ἢ διὰ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἰσχὺν τὴν στερεοῦσαν: δυσπέπτους ἢ παχυχύμους εἶναι, φυλάττεσθαι χρὴ. Austeræ, inquit, ac duræ sunt, ideóque insuaues & vitandæ vt concoctioni aduersantes, ac crassi succi etiamsi quis elixas sumat. & in 6. simpl. Ilicem ipsa etiam Quercu vehementiùs adstringere ait: eiúsque folia imposita non ingenerosè siccare, sed

Tumores. Vlcera.

Temperat.

Digitized by Google

eo fiunt etiam aluearia. Secundus crepidas munit, & hybernum calceatum. Ex tertio subtili atque admodum delicato, fiunt patenæ, è quibus quidquid hectics propinatur, magna voluptate hauritur. Eò melior hæc arbor, quò vetustior. Detrahédis corticib⁹ hæc est ratio. Qua stipes telluri committitur, circúmciditur ad ligneam usq; materiē, paritérq; in summis humeris, antequā in brachia diuidat sese: mox à summo ad imum finditur, detrahiturque triplex cortex. Non explanantur aqua, sed igni, nec demuntur nisi tertio mox anno. Quod si paucis diebus à tonsura largi imbres interuenerint, arbor interit, quod rarò accidit, nimirum tregione calida & sicca, & temporum obseruatione rarò fallente. Hæc ille.

Patenæ ad Hectica.

Vt Cortices detrahantur.

Verùm, addit Clus. in Hispaniis primum illum præcrassum corticem duntaxat detrahere solent: quo non modò ad cadorum obturamenta, aluearia, & nonnulla etiam vasa rustici vtuntur, sed etiam ad tuguriorum, parietum & murorum prætexta, præsertim in ea Bœticę parte, quam Estremaduram vocant: vbi interdum totis pagis ædes magnis Suberis fragmentis imbricum loco tectas conspicere licet. Idem cortex exteriore illa scabritie derasa muniendis crepidis & hiberno calceatui idoneus. Itaque videtur Quinqueran⁹ præter veterum autorum sententiam ex præcrasso illo externóque cortice binos fecisse: nam scabritia illa exterior ad nullam rem vtilis.

Crassitum corticis vsus.

Duos esse tantùm cortices.

Est porrò nobis ex Suberis cortice illo extimo, quo calceamenta suffulciuntur, scutella profunda, spithamęâ diametro, quasi tornatili opere facta. Theophrasto lib. 3. cap. 4. inter ἀείφυλλα & perpetuò virentia syluestria recensentur, σμίλαξ, ἀγρία ἄμπελος, ἔρυσίβη, & κισσός. Quo loco tamen, pro σμίλαξ, suspicamur legendum, σμίλαξ: vno vocabulo: eam enim lib. 1. cap. 15. etiam recensuit inter perpetuifolia. Contrà lib. 3. capit. 16. dicit σμίλακα ἀείφυλλον, ἄλλα φυλλοβολεῖν. Item inter ἀβλαστότατα & quæ tardissimo omnium sunt germine numerat lib. 3. cap. 6. vbi ἄμπελος vocatur. Gaza & Const. in Lex. Suber conuertunt. Palma, eodem tradente, leuis est, tractu facilis ac mollis, sicut Suber: (φελλὸς) sed melior Subere, quia obsequiosa. Suber enim fragile. Quapropter simulachra ex Palmis faciebant olim, spreta Suberis materie, vt in commoda. Est verò Suber eidem Theophrast. arbor mediocriter procera, [ἐμμελὲς δ' ἐστὶ πολύ: Gaza & eum secuti plerique vertunt, admodum procera.] caudicosa, parúmque ramigera, & augescens: [ἰσχάδες habent vulg. Hist. Lugd. legit ἐλάτης, quæ lectio & nobis probatur] materie robusta, cortice præcrasso, qui disrumpi, vt in Picea, soleat, verùm fragmentis prægrandioribus: folio Fraxini [ὅμοιον τοῖς μελίαις: quidam volunt legendum, ἐλαίαις, Oleæ: Quid si legamus τοῖς σμίλαξιν?] crasso, oblongiori, non perpetuo, sed deciduo: [Plin. contrà: quem & Hermol. secutus: vulgata habent, οὐκ ἀείφυλλον, ἀλλὰ φυλλοβολοῦν. Quidam docti contrà: οὐ φυλλοβολοῦν ἀλλ' ἀείφυλλον legendum censent.] Fructum perpetuò fert glandiformem, similem Ariæ. [Nam ἄρια legendum censemus pro ἄγρια, vt in vulg. habetur: quamuis Gaza Aquifolium venerit, Aria autem est Phellodrys.] Detrahunt corticem, vniuersúmque diuidendum censent: alioqui arborem deteriorem fieri. Rursum verò intra triennium repletur.

Scutella ex Subere.

Theophr. emend.

Descriptio Theophr.

Theoph. Gaze corr. & illustr.

Suberi, inquit Plin. minima arbor, [non minima D.] glās pessima, rara: corte x tantùm [tantùm non D.] in fructu præcrassus ac renascens, atque etiam in denos pedes vndique explanatus. Vsus tùm ad alia infrà dicenda, tùm in hyberno fœminarum calceatu. Quamobrem non infacetè Græci corticis arborem appellant. Sunt & qui fœminam Ilicem vocent: [Hæmalè Plinius, De Phellodry id Theoph. non de Subere D.] atque vbi non nascitur Ilex, pro ea Subere vtantur, in carpentariis præcipuè fabricis, vt circa Elim & Lacedæmonem.

Plin. emēd.

Corticis arbor.

Plin. ipsum.

Quod Plin. ait corticis arborem Græcis dici, hi φελλόδρυν dicunt, quasi arborem corticosam.

Ex eodem Plinio, Suber tardissimè germinat: est ex propriè glandem ferentibus: materie est molli: in aquis non fluitat, si dematur cortex: vetustatem cariémque tardissimè sentit: ei è syluestrium genere non decidunt folia: omnes arbores cortice in orbem detracto necantur, excepto Subere, quod hic etiam iuuatur, crassescens enim perstringit & strangulat.

Meminit & Colum. Suberis: nam, inquit, est præcipua cuneis fissa Olea, Quercus & Suber. Et Persius Satyr.

Vt ramale vetus vegrandi Subere cæsum.

Quod verò Plin. ait, in aquis non fluitare, si dematur cortex, id vtique materiei densitatem & pondus arguit. Corticis verò leuitas lignum non solùm non mergi finit aquis, sed aliis quoque rebus alligatus facit ne mergantur.

Qui arborem per Hispanias viderunt, hac sibi facie repræsentasse tradit Ruellius. Humilem parúmque ramigeram esse, folio Ilicis aculeato, tristi glande, cortice præcrasso & multis inanitatibus fistuloso, quem ad vsus detrahunt. Sed forsitan Pyrenaicis insignior auctu, procerióque fauente cœli statu consurgit.

Descriptio Ruell. Suberis Hispan. Pyrenaica.

Matth. sic depingit: Suber arbor est Ilicis folio perpetuà similiter comà virens, quanquam id neget Theoph. sed crassissimo cortice vestitur, atque Ilici magnitudine cedit, vt ii quidem atteștari possunt, qui Baccano Romam profecti sunt. Eo enim in itinere innumeræ Suberum plantæ visuntur: Is pingit Angustifoliam. Postea in poster. comment. cum magnis icon. mutata sententia, duo Suberis facit genera: alterum folio prolixiore acuminatióque: alterum breuiore, rotundioréque, & per ambitum serrato, acuminatisque quibusdam in locis incisuris. hoc in Romano, illud in Pisano agro prouenientis. Matth. vt ex prædictis patet, relegat Suber suum angustifolium ex Romano itinere Pisas. An vtrobique viderit, norunt incolæ. In epitome eius transpositæ sunt icones.

Suber perēnifol. Matth.

Duo genera Matth.

Accepimus folia quædam Ilicis nomine à D. Rentzio Medico VVirtembergico, collecta propè S. Petrum in montibus Euganeis, quæ sanè similia sunt picturæ Suberis angustifoliæ Matthiol. Non tamen dixerimus temerè, eandem, nec etiam diuersam plantam ab Ilice, Lectotibus id totum committentes diligentiùs inquirendum.

Nonnulli Ilicem, Suber maius esse crediderunt, sed falsò, inquit Amatus, quum maius Suber magnæ proceritatis sit, & ex eo cortices virides & ficci ad varios vsus detrahantur, illa verò glandifera admodum sit: verùm errat & ipse dum medium corticem viridem appellat, quem tamen ipsemet colore rubrum fatetur.

Suber maiū magnæ procer. sit.

Lacuna, cui propria icon, diuersa admodum ab icone Matth. angustifolii olim exhibiti, speciem Quercus [*Roble*] dicens, fructu & foliis similem facit Ilici, sed ipsam arborem minùs ramosam & proportione breuiorem crassioremque.

Lob. tum in Aduers. tum in icon. propriam iconem

Digitized by the Internet Archive in 2011 with funding from Missouri Botanical Garden

LIX. CORNUTI.

CORNUTUS, Canadensis, Lugdunensis, Parisiensis, Monspeliensis, Bauhino, Tabernæmontano, Clusio, Dodonæo, Lobelio, Matthiolo, Gesnero, Cæsalpino, Columnæ, Dioscoridi, Plinio, Theophrasto, Cornutus

certioráque perquirendi: nec tàm planè, vt is ait, coniiciendi, Cocci diuersa esse genera: in qua quidem re Aduersaria, quorum censuram & verba antea produximus, haud immeritò titubantem hunc commentatorem rident.

Camer. epit. Camer. in epit. Matthiol. nouam iconem proponit, nomine Cocci infectorii: & tamen aliam alio titulo, nempe Cocciferæ Ilicis appictis glandibus, excrementis atque Iulis, addita adscriptione & obseruationibus iisdem planè, quas (ego Bauh.) iam olim iuuenis cum plantis meis & obseruationibus D. Gesnero tanquam fido Præceptori candidus discipulus transmiseram, quem vt industrium & diligentem philosophum scio multùm adiutum', magnam lucem inde studio Botanico attulisse, & attulisse maiorem, si vir ille, communi bono natus, diutiùs vixisset. Epistolæ eius ante paucos annos à Cl. D. Casp. Bauh. editæ, fidem abundè faciunt eorum quæ hîc testamur. Interim thesauro eius naturali alibi distracto, minùs candidè nobiscum actum fatemur, quando nostros labores & conceptus supposititio partu parentem mutasse, nullo honoris vel nostri, vel Gesneri, nulla gratitudinis compensatione, non sine cachinnis contemplamur. Non ita fecisset Gesnerus, vir modestiæ, gratitudine, & æquanimitate, præter singularem eruditionem, toti Mundo notissimus. Sic vos non nobis &c. Fruatur iis tantisper bonum publicum, dum interim maturiora meditamur.

Gesneri laus.

Item. Extant & herbarum imagines, nullo autore nominato, vbi Cocci baphicę nomine fictitia icon habetur. Non enim ex pediculis pendet Coccum, vt ibi pingitur. Nec putamus Gesnerum in Catal. cum ait, Aquifolia vel Aquifolium, ἢ ἀγρίαν aut ἀγρίαν, Coccum fert, istud Coccum de quo hic agimus, & quod tàm à Græcis quàm Latinis, priscis ac neotericis Herbaris κόκκον & Coccum κατ' ἐξοχὴν dicitur, intellexisse. Monendi tamen incauti, ne fortè decipiantur. Quæ multùm differt bacca Aquifolii, à Cocco baphica nostra.

Agria & ria.

Tab. reprch. C. Bauh. Tabern. geminas quoque icones huius vnius plantæ habet: vnam titulo Ilicis coccifere: aliam vitiosam, &, vti videtur, ad habitum factam, nomine Cocci tinctorię seu infectoriæ: quam sanè nolimus in renouato Matthiolo adiectam.

Hist. Lugd. reprch. Hist. Lugd. quoque frustra duas posuit icones. Scire debuit aut monere eius consarcinator, cùm calyx complectitur glandem, immaturam esse. & principium eius. Priorem tradit his Synonymis: *Ilex aquifolia* Plin. *siue Ilex parua aquifolia: Phellodrys Coccifera* quibusdam Theophrast. lib. 3. hist. cap. 16. communi nomine πρῖνος: κόκκος βαφικὸς Dioscor. *Chermes* Serap. Huic, inquit, Glans, rotunda, Calyce aculeis rigente, totamque ferè, vt Cerro, complectente. Nimirum immaturam glandem & imperfectam, & inchoatam tantùm, nesciuit à completa distinguere. Posteriorem simpliciter cocci infectorii arbusculam nominat. Vt sub quo cœlo versatus fuerit, ipsemet nescisse videatur.

Ilex Aquifolia. Phellodrys coccifera.

Amati opinio reprob. Nec placet Amati iudicium inquientis Grani tinctorii Plinio duas esse partes: exteriorem corticosam, quam *Castellum* Lusitanos & Plinium *Quisquilium* vocare. Non enim Plinium intellexisse videtur, qui non granì exteriorem partem corticosam Quisquilium dicit ac intelligit, sed totum granum ipsum indifferenter, quod etiam coccum Ilicis alibi vocat idem Plinius.

Ilex Aquifol. coccifera. Ilex Aquifolia coccifera duChoul in hist. Quercus.

Cornut. Cornar. post tot Authores qui antè eum scripserunt, incertum se fatetur de cocci tinctorii ortu: & qui integrum eius Emblema ad Dioscl. legerit, competiet eum non nouisse discrimen inter coccum Ilicis, & coccum radicum, quem ait vocari Zschirbitz in Podolia.

Lacuna scribit Dioscor. confundere coccum [*la grana*] cum planta quę eum profert, nempe Ilicis specie parua. [*Enzinella*] Quasi verò hoc nouum sit, fructus nomen pro planta sumi, & vice versa. Maioris momenti, quod ait, corticem tantùm plantæ adhærere: nos etiam in foliis obseruauimus. Notatu dignum, si verum quod idem ait, vermiculos cocci ipsissimi puri sanguinis colore esse & in extremo gradu aromaticos: qui aliquantùm auchi prodeant ex semine in terram decidno, & innumera multitudine vicinos arrepere parietes. Idem & odoratos dicit: quod incolis examinandum relinquimus, potissimùm an adeò sint aromatici hi vermiculi, vt hîc ait, quod à nemine alio hactenus proditum nouimus. Idem vult, coccum si simpliciter ponatur aut legatur apud authores, intelligendum esse istud, quod & nos statuimus.

Vermiculi aromatici.

Singularis & planè ἀπάνθρωπος nobis videtur Anguill. quando de cocco & plantis cocciferis scribens ait: Italis *la Grana* dicta, vel coccos baphica nascitur in duabus plantis distinctis: Ilice, & in planta propria. Coccus Ilicis adhuc hodie reperitur in Prouincia & Sclauonia, vbi *Cernach* vocatur, quòd tinctura significet. Prouenit etiam in Macedonia, vbi similiter *Chernach* vocitatur, sed cum aspiratione in prima syllaba. Hæc ipsa planta profert eum liquorem, quem Theophr. ὑφὶν vocat, colore rubrum, substantia mellis: quo mulierculæ illius loci fuci vice vtuntur, nam rubello decore cutim commendat. Prouinciales *Chermes* nuncupant. Ast planta propria quæ coccum fert, prouenit in agro Valentino Hispaniæ: vbi radice propagatur, stolones emittens lignosos cubitales, foliis vestitos Agrifolii, sed paruis admodum, in ambitu spinosis: & intra foliorum pediculos grana progignit multò pulchriora meliòráque Iligna. Hæc eadem nascitur in Creta, vbi χλοσπίνῳ vocatur: ibique grana colliguntur circa Festum S. Crucis, quòd aliis temporibus colligi nequeant, sicuti grana Pimpinellę. Chermes & coccus Arabum & Græcorum eadem res est, vt patebit conferenti vtrorumque scripta. Hæc Anguill. Quem vt sagacissimum alioquì Botanicum miramur non aduertisse coccum in Prouincia in propria arbore Ilicis specie, vt à nobis descripta est, & ab Ilice, tamen diuersa, nasci, non minùs quàm in Hispania: quam & eodem modo propagant. Mirari item subit, eundem inter glandiferas arbores non reposuisse. Sanè videtur ei Ilex coccifera non benè cognita fuisse, quicquid tandem de ea tradat. Clusius profectò, qui diligenter Hispanicas plantas perquisiuit, vnicam tantùm obseruauit coccíferam Ilicem. In Ilice maiore seu arborea, de qua antea egimus, in Hispania nullos coccos obseruauit, sed tantùm granum nigricans sicut & nos in Gallia Narbonensi. Planta igitur quam Anguill. propriè coccíferam appellitat ac describit eadem nobis est cum Ilice coccifera Prouinciæ & Hispaniæ.

Cernach.

Chernach.

Hyphear Theoph. quid Anguill.

Gazophylacium Creta.

Anguil opinio refut.

Ilex coccifera propriè Anguill.

Nec minor admiratio nos habet, vbi Anguill. apud Theoph. ὑφὶν scripserit succum esse. Nec nos, nec vllus alius, quicquam tale apud Theoph. legimus, aut ab aliis proditum legimus. Aut si maximè etiam succum talem obseruauit, qualem de-

Anguil. effictum Hyphear expositum.

scribit, nihilominus reprehensione non carebit, quòd ei nomen ἴσατις, rem longè diuersam, vt sub Visco ostendimus, ausus sit affingere.

Dodon. iudicio vnius tantummodò ἴσατις meminit Theoph. Duo tamen genera posteritati obseruata, nempe glandiferum tantùm, quod vocat, [nobis Ilex arborea] & alterum Coccum ferens, à Dioscoridis sententia aliena esse. Ilicem siquidem lib. 1. inter Δρύας refert: alterum verò lib. 4. sub titulo κόκκου βαφικοῦ describit. Sed hoc peculiare idem Dod. annotat: Coccum ferentem Ilicem quandoque vnico caudice arborescentem attolli: sæpè tamen fruticantem esse: Glandem [si quando proferat] pusillam gignere [nos magnam satis obseruauimus, vti dictum.] Hallucinari eos, qui Chermes ab infectorio Cocco differens esse opinantur, & circa radices alicuius herbæ veluti Pimpinellæ reperiri ac colligi. Hæc Dodon. qui suam iconem ex Clus. habet, suámque descriptionem, partim ex eo, partim ex Theoph. cudisse videtur. Nondum etiam ei concedimus simpliciter. Theoph. vtramque Ilicem non agnouisse: rationes suprà diximus. Rarum etiam esse videtur id, quod Coccum baphicam, vnico tantùm caudice arborescentem vidisse tradit. Nic. Reusnerus, vir Cl. nec ignobilis Poëta Germanus, vtramque Ilicem ex Theoph. eandem putasse videtur, etiam in suis Emblem. eleganti Tetrastycho sic celebrans:

Fortius vmbrosa nihil, aut fecundius vsquam
Ilice, quæ Viscum nobile fronde parit.
Et præter glandem, fert Coccum tota rubentem
Et folijs semper frondet amœna suis.

Coccifera Ilex arborescens Dod.

Mendosus.

Synonyma ling.

Ilex coccifera, πρῖνος βαφικὸς Græcis: ἴσατις Paus. Lat. *Coccos Baphica*, sed *Grani tinctorij* aut *infectorij* vel *Kermes* nomine potissimùm Seplasiis cognita. πρῖνος Theoph. vt vult Rob. Const. Hip. πρινάλεα: Plin. *Coccum* vocat. Arab. *Chermes* vel *Kermes*, vel *Charmes* vel *Cherma*, *Quermes*, & *Alkermes*: Tot enim modis scriptum inuenimus. Nec dubium, esse Chermes Serap. quoniam vniuersum caput Dioscoridis excripsit. Myrepsius *fericum ex Grano Ilicis* dixit. Grana Theoph. κόκκα φοινικᾶ videtur nuncupasse. Cætera priùs dicta. German. Scharlachbeere, & Scharlachgrän. Gal. *Graine d'Escarlate*, *Vermillon*: Item simpliciter, *Graine*. Ital. *Grana de tintori*. Hisp. *Grana para teñir*: & *Grano en Grano*. Castel. *Cascia*, *arber* & grana: quæ vox à Culculio Plinii detorta videtur. *Grana de tintoreros*. Catal. *Cascol & Quasques*. Portug. *Gran de Cacrasco*. Tinctura *Scarlatum* dicitur: quibusdam *Carmesinum*. Non tamen est genuinum illud de quo mox trademus sub Pimpinella. Coccum verò hoc Græcorum, vel Chermes Arabum à Chermesino vulgò dicto diuersum est, vel tinctorum iudicio, qui Granam vocant, *Graine*: Chermesinum verò quod ex herbę radicibus colligitur, *Cramoisi*.

Primus. Coccum Mpp.

Coccus Pharnacum.

Scarlatum Carmesinum. defert à Cnco.

Locus & delectus.

Optimum Coccum Dioscor. gigni tradit in Galatia, & Armenia, deinde in Asia & Cilicia: locum postremum obtinere quod in Hispania prouenit. Sed ea vox Asia [ἀσίης] mendi suspicione minimè vacare, visa est doctis: quoniam & Galatiam & Armeniam Asiæ regiones esse constat. Ideò quidam eam vocem planè expungendam cẽsent. Alii Asiam pro Lydiæ ciuitate, Asiæ, vnius ex mundi quatuor partibus accipiendam censent. Sed interim sciendum, an ibi etiam Coccum prouenerit. Nos nihil decernimus de regionibus nobis incognitis, hoc est, non lustratis. Probabilior tamen nobis videtur doctiss. Sarraceni coniectura, qui Ἀσίῃ vel Mundi reponendum censet: quam sanè ex Plin. hausit: qui ait: Gigni & in Galatia, Africa, Pisidia, Cilicia. Pessimum in Sardinia. Et alibi etiam Lusitaniæ grana celebrat. Dixerat autem priùs: Coccum Galatiæ rubens granum, aut circa Emeritam Lusitaniæ, vt dicemus in terrestribus in maxima laude est. Verùm vt simul peraganatur nobilia pigmenta, anniculo grano languidus succus: idem à quadrimo euanidus. Ita nec recenti vires nec senescenti. Item alibi: Est genus Cocci Ilicis, in Attica ferè & Asia nascens, celerrimè in vermiculum se mutans, quod ideò Scolecion vocant, improbántque. Principalia eius genera diximus. Cæterùm quod Dioscor. vilissimum omnium Hispaniæ Coccum dicit, neutiquam ei subscribit Lacuna Hispanus, qui longè excellentissimum in multis Hispaniæ partibus colligi testatur, ac tale quidem, quòd facilè cum Galatico & Armeniaco possit comparari. Magni etiam fieri quod in Sexambra, parte Lusitaniæ crescat: immò illud reliquis omnibus præferri. Quod verò ex Africæ Barbaria aduehitur multò minoris esse virtutis ac valoris. Cui tanè fidem neutiquam derogamus, maximè cùm ipsemet etiam Plinius Lusitanicum (quæ Prouincia Hispaniæ contermina est) in maxima laude poluerit, quippe imperatorius dicatum paludamentis. Crescit, inquit Clus. multis Hispaniæ locis, in Narbonensi etiam Gallia & Prouincia. (vbi & ipsi multoties vidimus & legimus) Nec dubium quin & plurimis aliis, sed non vbique Coccum gerit. Nam iis solùm regionibus, quæ Mediterraneo mari vicinæ sunt, & magno Solis ardore torrentur, nasci animaduertebam. Sed neque istic perpetuò fert. Cùm enim frutex adeò adoleuit, vt glandem alere incipiat, Coccum non gignit: ideóque solent incolæ quadriennes aut adultiores frutices vrere, vt proximo anno nouelli resurgant, qui deinde singulis annis aliquot subsequentibus Coccum ramulis inhærentem, instar exiguorum Pisorum coloris cinerei gignunt. Nunc pueri & mulierculæ colligere solent, & mercatoribus vendunt, qui magna eius copia coacta, deinde præparata, in Emporia mittunt. Nascuntur etiam inter Hierosolymam & Damascum Ilices cocciferæ, ex quibus incolæ, teste Bellon. colligunt Coccum [*Graines d'Escarlate*] & mercatoribus Venetis vendunt, qui emunt in omnibus Mundi partibus. Arbusculæ Ilicis cocciferæ circa Monspelium cuulsæ & in hortos Stuckardianum & Montbelgardensem E. Cels. transplantatæ, hyeméque repositæ plures annos durarunt. Sed nec flores, nec Glandes, nec Coccos protulerunt.

Dulcedo ab arte.

Non vbique coccum fert nec omnia plãta.

Quo modo ferat. Calam.

Satio.

Colligendi modos suprà ex diuersorum obseruationibus ostendimus. Illud addendum in Gallia Narbon. ac fortè etiam alibi, non legi Coccum annuatim, sed cùm anni temperies tulerit. Nam si Ver pluuium fuerit, omninò deperit. Ad hanc verò messem, ingens hominum turba vndique càm ex locis vicinis quàm remotioribus concurrit. Ordinatim omnes procedunt, vt nemini ordinem aut prævertere, aut antevertere liceat, magistratibus etiam prohibentibus, ad quam item leguli, si Bened. Curtio credendum, in campo decubant, à quibus tunc mercatores Coccum ipsum emunt.

Non quotannis legi Coccum.

Ordo politicus in legendo Cocco.

Aft vnus aut alter scrupulus restat eximendus in Dioscoride. Is tradit nasci Cilicium Coccum in Quercubus, exilis cochleæ similitudine, quòd illius regionis mulieres ore legant & coccum vocitent. Vt de posteriori priùs dicamus, fatemur cum Marcello, non intelligere nos in quem vsum ab incolis mulieribus ore auelli aut excipi opus fuerit, & pro, στόμασιν aliter quondam legi potuisse.

Duo difficultates cum Dioscoride.

Anno-

Plinius de eodem.

Annotat Sarac. in Vet. legi, ἐν σταδίῳ πολὺ sed Scholion esse, al. στάμνῳ. Sed neutra lectio placet. Nam ad quid ferro opus ad tantulas bacculas legendas? Et στάμνος seu luxatio, quid hic doceat? Marcellus putat aliquid substituendum quod tempus designet, quo legendus sit Coccus. Ideò Cornar. pro πολὺ στάμνῳ, substituit ἐν τῷ δέρει: at late. Quæ lectio fieri quidem potest, si cum Dioscoride consentiat. Sed quis id nouit? Plin. de hac re nihil: nihil Theophr. Aut quid si relicta vulgata lectione dicamus mulieres ex ramis arulis ore decerptum dentibus contriuisse, & in Pilulas redegisse, ne inde nascerentur vermiculi? Aut quid si cocci genus aliquod magnum illud fuerit, quod & ore & manibus decerpi mereretur? Sed meræ hæ sunt coniecturæ. Retineamus tantisper Cornarii lectionem, donec certiora aliquando inuestiget posteritas.

Altera difficultas, de Cocco Cilicio seu Quercus.

Sed quid? in Quercubus [ἐν τῇ δρυΐ] etiam nasci Coccum? Infelicem verò Germaniam aliásque nobilissimas Prouincias, quæ tot alant Quercus quas nec vnica vnico, quod quidem obseruatum sit, bearit Cocco. Quapropter meritò diligentissimus Anguill. hanc lectionem Dioscoridis digerere nequuit, sed ἐν τῇ σμυρνῃ seu ἐν τῇ σμύρνῃ reponi voluit. Hic suspicio nobis oritur, ne fortè Dioscor. Ilicem generica voce δρυὸς, qua omnes glandiferas arbores intelligi in principio huius l. diximus, complexus sit, aut fortè Ilicem arboreã. (si modò ea sit alicubi Coccifera, quod ex Theophrasti aliquo suspicari posset, hactenus verò nesciatur) sed prius operæ pretium magis arrideret, nisi priùs δένδρον τοιοῦτο id ostenderit. Et quid opus fuit denuò obtrudere δρυὸς vocem? Et si ἐν τῇ σμύρνῃ legendum sit, Cur de Cilicio potiùs id dicat Dioscor. quàm de Galatiatico & Armeniaco? Quæ rationes nos mouent, vt nondum certam & indubitatam Anguillaræ lectionem agnoscamus. Atque ex hac quidem velitatione nos retraheret in assentionis portum Matthiolus, si ei viro, fingere consueto, fidem auderemus adhibere. Aut enim:

Etiam in Bohemia nasci.

Coccum inuenisse se in quibusdam Quercubus Boh. Et rursus in post. com. quod in Quercubus insit, nisi enim Coccum (vt Dioscor. in Cilicia nasci scribit) copiosum quoque in Bohemia prouenit. Primum quod à me visum est, truncum ferè totum occupabat non infimæ Quercus, non longè Poggibroni in Ieporatio, quod Parcum ferarum vocat Cæsaris Ferdinãd. deinde aliis etiam in locis: sed cũ ab incolis non cognoscatur, quotãnis perditur. Atqui in Polonia vbi etiá copiosè prouenit, nó desunt, qui illud diligenter legant. Hęc ille.

Infœlices verò nos denuò & omnes cæteros Medicos aut Herbarios, qui tot Querceta per tot nobilissimas prouincias minùs sanè septentrionales quàm Bohemia ac Polonia, rarissimarum earum harum diuitiarum participes vnquam facti, in hanc usque diẽm, pace sanè Matthioli, dubitare cogimur, an vspiam locorum vnquam in Quercu natum sit Coccum tinctorium: de hoc enim agitur, & intelligit Matthiol. Optassemus sanè tãtum naturæ Scrutatorem graphicè docuisse formam, magnitudinem, cohærentiæ modum, colorem, saporem, tempus, cætetàque quæ ad illorum naturam intelligendam facerent. Item an planè conueniant, atque adeò nihil aliud sint, quàm veluti Cocci Ilicis. Quod quia non fecit, nec testem, vel vnum, vel plures produxit, qui cum ipso Coccum in Quercu viderint: quia item Medici & Herbarii illorum locorum nihil hactenus, quod equidem nobis constet, istarum raritatum [fortè sibi solis seruantes] communicarunt,

De Cocco in Quercu Matthioli dubitatur.

aut aperuerunt, tantisper bona Matth. venia dubitabimus, num verum Coccum tinctorium viderit in Quercu, donec Medici aut Sepiasiarii istorũ Regnorum nos doceant certiora. Interim, tàm iis, quàm cæteris rei herbariæ studiosis considerandum relinquimus, an non fortè viderit Matth. illud excrementum rubellum quod Lob. & nos quoque non semel obseruauimus tàm ex trunco quàm è mediis foliis enatum, sed Cocco tinctorio maius: similia ferè & passim videas in foliis Fagi. Si sic? Cum Cocco Cilicio Dioscoridis conferre non debuit, minùs verò idem dicere. Mirum etiam nobis videtur, ad quid Poloni istud tam diligenter legant?

Cæterùm Coccus Baphica, teste Dioscor. vim habet adstringentem: cuius ratione vulneribus neruisque sauciatis trita ex aceto conuenienter imponitur. Et Plin. Coccum Ilicis, inquit, Vulneribus ex aceto recentibus imponitur: Epiphoris ex aqua & oculis suffusis sanguine instillatur. Galeno. Granum tinctorium adstringentem simúlque amaram qualitatem possidet. Vtraque sine morsu desiccat. Proinde ad ingentia vulnera congruit, & ad neruorum vulnerationes. Sed tunc ipsum quidam cum aceto terunt: alii cum oxymelite. Eximiè conferre hoc granum mulieribus abortientibus cum pari thuris pondere in potu sumptum: id quod & Fuchs. & Matthiol. testantur, qui ait, mulieres Italicas puluerem Cocci infectorii non infeliciter sumere ex ouo sorbili, pauco addito thure vel masticke ad prohibendum abortum. Idem affirmant mulieres Lugdunenses & Gallæ pleræque: atque adeò Amatus se cum mulieribus ab abortum pronis magno iuvamento exhibere solitum testatur. Nostro tempore mulierculas Monspelienses & Nemausenses in difficili partu & collapsis viribus eius puluerís scrobem ex vino, aut ipsam etiam Confectionem Alkermes non sine fructu hausisse scimus, quod & Clus. obseruauit. quædam etiam eà vel ante partum, tanquam sacra anchora se muniunt, ad quam necessitatis tempore confugiant. Roborat enim partes, siue prædictis qualitatibus manifestis, siue etiam [vt quibusdam placet] totius substantiæ familiaritate, quam dicunt habere cum corde præcipuam. Medicis certè Monspelienſibus nihil præsentius in quouis casu præcipiti, & morbis acutissimis, Apoplexia, Paralysi, & similibus esse scimus. Meſues eam ad cordis palpitationem, syncopem, mentis alienationem seu desipientiam, & mœrorem sine causa manifesta celebrat: facultates enim nostrum corpus dispensantes mirificè roborare testatur. Efficacissima, inquit Syluius, multorum etiam Regum in Gallia testimonio est probata, maximè in quibus vel longo morbo fessis, vel iam moribundis, vel ab eo reualescentibus, natura languet: etiamsi quibusdam maximè improbari audiam, dicentibus Coccum baphicam solùm astringere, & suo colore rubro sanguinem & spiritum similitudinis ratione magis ad se distrahere & dissipare, quàm cogendo firmare. Præterea lapidem Cyaneum [qui eam quoque ingreditur] vomitu & deiectione purgatorium, naturam turbare tantùm, & humores melancholicos exagitare, ob quantitatem tam exiguam non vacuare. Ac prior obiectio non maioris momenti nobis videtur, quàm si quis de vino rubro & astringente idem diceret, quod tamen vel magis illud præstare posset. De lapide Cyaneo: etsi Syluius illam probabili satisfactione diluere conatus sit, altiùs considerandum putamus. Nam ad quid vomitoria atque purgan-

Vires & Vſus. Vulnera. Nerui læſi. Epiphora. Oculi ſuffuſi. Præparatio Abortus. Difficilis partus. Confect. alkermes. Vires confect. alkermes. Syluij opinio reiicitur.

miscebimus cardiacis & ad robur viscerum destinatis, vt in eadem compositione, quod ille prætendit, denuò ea castigemus? Omitto, & rectè castigaueris. Non ideò minoris momenti, nostro sanè iudicio, fuerit confectio Alkermes: immo vel multò nobilior, quippe quæ pacatiùs generosis, & nullo impedimento turbata, munere suo cardiaco strenuè sit functura. Et nouimus viros præclarissimos, etiamque Medicos quondam apud Monspelienses celeberrimos, aliquando eiusdem fuisse sententiæ.

Quæstio de compositionis confect. Alkermes.

In eius verò compositionis fabrica potissimùm dubitatur, vtrum sit melius, Grani tinctorij succum, qui sericum nondum infecerit vsurpare: an ex serico eo tincto resumere ac mutuari. Sagacissimus Medicus Ioubertus sericum à Mesuco non frustra requiri existimat, cui succi copia esse potuit: sed vtriusque copiam & qualitatem expeti, quem etiam crudum sericum & in substantia [vt vocant] ipse Mesues permultis aliis immisceat cardiacis. Eiusmodi autem Serico, vt verum fateamur, paulò magis quàm nihil virium. Illique sanè vires cardiacas tribuere videtur tota ferè Medicorum schola, fide potiùs implicita, quàm ratione bona & aperta. Malimus igitur ipsummet succum accipi, si haberi possit: [potest autem ab iis qui incolunt eas regiones vbi nascitur,] aut ex succo granorum recenti & saccharo Syrupus parari potest, vt & cum aliis succis fit, cui succus pomorum & aqua rosarum addi potest [absque serico crudo] ex quo deinde & cæteris addi solitis confectio præstantissima, quando lubet concinnari queat. Aurum quid in ea possit aut præstet, nouunt Sapientes. Hæc res non est huius instituti.

Ioubertus sentit.

Non tamen probatur nobis Manardus in censura Mes. scribens ad eam confectionem se nunquam prostituturum suas pecunias, quod neque in serico vocato, neque in cocco, vel Baphica vel chermes, agnoscat vim nisi constringentem: lædere cor potiùs, quàm iuuare, &c. ei dubio, inquit Apollo, mentem adhibuit Syluius, at difficultate perterritus, insolutum reliquit, nos soluere tentabimus, Sed Deus bone, quàm elumbi conatu: ad adstrictionem recurrit, ad rosarum succum aut liquorem stillatitium [de quo non quæritur,] ad colorem succi, qui sanguineam dirigat massam atque defæcet coloris familiaritate. Miserabilis cæcitas, ac Medico Philosopho indigna, quæcunque à colore sumitur ratio. Sufficiat scisse adstrictionem quam Dioscor. & Gal. nos docuerunt, & sensus ipse, vt de substantiæ familiaritate nihil tradamus. Sufficiat item scisse, Ambram, Lignum Aloës, Cinnamomum optimum, Moschum & cætera quæ hanc confectionem ingrediuntur, partim & ipsa cardiaca atque adeò etiam cephalica esse, partim succo Cocci baphicæ, quæ basis est eius compositionis, pro vehiculo esse ad partes principes, quas roboret, muniat, atque sua adstrictione à vaporum & humorum ingluuie tueatur, aut ipsos etiam spiritus dissolutos cohibeat, & retineat in officio. Tota autem confectio odoris iucunditate non modò oblectat, sed & corroborat, & corporis spiritus vehementer reficit, animúmque exhilarat. Sed de his disputent otiosè alii, dum nos hic dissertationes fugientes, recensendis & enarrandis viribus immoramur.

Manardus reprehe.

Apollo vox Pisæ.

Fallop. Expos. in lib. Hipp. de Vuln. c. Solemus inquit in vulneribus capitis linamenta vti ex serico grano infecto, ne sit autem chermesinum, quod tingitur vermiculis illis: at si è cocco aut Grano fiat, præstantissimum est, non ex Vermiculo nato in cocco, sed ex cocco ipso, quoniam linamentum illud vim habet adstringendi. At quia ex nauigationibus Indicis aduenium vermes, quibus purpuram illam mentiuntur, ideò semper obseruaui fugere, cùm non possim scire, an ex vero cocco, vel ex vermiculis sit tinctura illa.

Vulnera cap.

Linamenta ex Cocco.

Vermes lapidei.

Iam verò nihil pretiosius, & in maiore fortunæ honestius hodie habetur quàm coccum, & eo tinctus pannus Scarlatinus dictus, quo Reges quondam à priuatis, nunc nobilitas à plebe vix discernitur. In pretio & honore meritò habendum, nisi corrupta morum disciplina, calcatísque sumptuariis legibus, ceu aranearum telis, promiscuum plebi eum colorem nostra tempora fecissent. Vestes scimus eo infici admirabili suco. Atque vt fileamus, Galatiæ, Africæ, Lusitaniæ granum cocci imperatoriis, vt Plin. ait, dicatum paludamentis. Coccina autem, vt habet Martialis, aut vt Lampridius, indumenta coccea, quæ scil. cocci colorem imbiberunt, olim plurimi fecit Antiquitas, vel hoc vnico argumento, quòd coccum Imperatoriis paludamentis dicatum prodiderit Plin. Huius puluisculo & hodie lanas inficiunt vivido illo colore, qui in rosis micat, quo aspectu nihil gratius, & in purpuras Tyrias, Dibaphásque aut Laconicas. Etenim Tyrio primùm tinctas, mox ex cocco tingere mos erat, aut contrà, notante Dalecham. Nam & tertio, quarto & quinto saturabantur, vnde nomina illa vestium, Monocoros, Tricoros, Tetracoros, Pentacoros in vitis Principum.

Cocciua & Cocca vestimenta.

Color cocci.

Nunc etiam, vt tradit Conil. ex cocci & Bersilii fæce pigmentariorum Lacha paratur ad rubrum saturum. Non autem illam Lacham intelligimus Arabum, quod cancamum est Græcorum, hodie ignoratum, vt putatur: sed illam pictorum. De qua etiam doctiss. Fuchs. lib. de comp. med. qui aliam Lacham tradit ex Arabum secta, gummi scil. Kermes, siue Alkermes, ex quo carmesinus color paratur.

Lacha pigmentariorum.

Gummi kermes.

COCCVS RADICVM.

DIctum vulgò CHERMESINVM, quod ex herbæ radicibus colligitur, *Cramoisique* dicitur, iamiam tractandum venit. Ex sanguisorbæ igitur [attestante Hermol. in Dioscor.] radice, quibusdam locis, vt ferunt, vermiculus eruitur, qui curatus, sericis præcipuè tingendis purpuram facit incomparabilem. Inuentus casu, excrementis gallinaceorum ita coloratis, nam & vsus purpuræ, vt est apud Iulium Pollucem ab Hercule videtur institutus, conspecto canis rostro, qui purpuram deuorasset, infecto. Igitur Purpurissum ex hoc vermiculo Carbasinum à præstanti amphitheatralium velorum [vt arbitratur idem] colore dicitur. Quidam carmasinum appellant colorem: quoniam vermiculus hic Punicâ linguâ carmes appelletur, quemadmodum & coccus. Potest & ab vrbe charmi, quæ Sardibus est, nomen accepisse coloris, quòd lanas inficere Sardibus cœptum sit, vt inquit Plinius. De hoc vermiculo nihil apud Veteres inuenias. Hermolao subscribunt cardanus, Amat. Corn. Lacun. Monach. Matth. & Apollo, quamuis & ex alia quoque nasci credant. Sericum [inquit Card.] tingebatur apophyse quadam Bibunellæ, sed nunc maior copia grani, quod è Ficu Indica prodit. Karbasinum porrò, quo floribus ille ruber color efficitur, à Kermes Arabum longè alia res est. Hoc siquidem ex illice colligitur, illud autem [vt Amatus quoque testatur

Sanguisorba.

Vermiculus Purpura. Quomodo inuentus.

Purpurissum. Carbasinum. Carmasinum. Carmes. Coccus.

Bibinella. Karbasinum. Non est Kermes Arabum.

Google

Bandbuch Atlanticum

Bandbuch Atlanticum

Bandbuch Atlanticum

ſuper ſe ſtantes, ſed ſuper ſe ſtantes ſunt

[illegible] [illegible] [illegible] [

Nasus.

Nasus.

Nasus.

nè eum diſcrimen non ſtatuiſſe inter Fagum Latinorum & Phagum Græcorum, nec demonſtraſſe Fagum eandem eſſe cum Oxya Theophr. præſertim cùm ex eius deſcriptione quædam excerpſiſſe videatur. Nec ſcimus quo nomine donet φήγον Theophraſti, niſi ei ſit Eſculus.

Fagi honoratæ apud ſuperos fagutalis.

Fagus olim Troiæ magno in honore habita fuit. Et Latini Fagum ſuam perinde atque Græci ſuam Ioui conſecrarunt, authore Goropio. Vnde Iupiter Fagutalis à luco Fageo dictus. Virgil. eam paſſim celebrat: Eclog 2.

Fagina pocula.

-----Duo tibi pocula paſſim
Fagina, cælatum diuini opus Alcimedontis.

Eidem *patula* dicitur, *alta, frondoſa, ardua, proceras, rudis, teres.* &c. Per tegmen autem patulæ Fagi nihil aliud intelligit, quàm Auguſti patrocinium. Luſit idem Virgil. Grammaticos, dum, Fagineus axis dixit: quòd illud Homeri φήγινος ἄξων interpretari voluiſſe videretur, eo quòd ſciret ex Oxya etiam axes fieri. Celebratæ & olim haſtæ egregiæ ex ea fieri ſolitæ. Ideò fortè Theophraſt. dixit æqualem fermè Abieti & ad ſimilem quoque vſum comparari. ξυστὰ ἄξονα dici ab Homero prodit Porphyrius. Locum quærant otioſi.

Fagi ſignificatus Allegoricus. Virgil. emend.

Xanthus Lydus & Menecrates Elaita auctores ſunt Fagum arborem apud Lydos Myſon dici, & Olympum montem Fagorum ſyluis abundare: Vnde Myſi populi, vt Strabo inquit & Euſtachius.

Myſos.

Hallucinantur qui Oxyam Græcorum, omnium exiſtimant, vti Pandectarius. Vetus interpres, vt notat Goropius, pro Oxya reddidit Fagoſciſſimam; neſcimus vnde mutuatus ſit ſciſſimæ adiectionem, nec ille ſe ſcire fatetur. Tantò magis miramur Hermolaum, Ruellium & alios, alioqu. doctiſſimos viros, etiamque bonos Latinos tàm implicita fide faſſos, noſtris, [id eſt, Latinis] ſciſſimam appellari: Immò & Scaligerum emunctiſſimæ naris Philologum, ea voce vſum, quâ nullus vnquam probatus autor, quod quidem ſciamus, vſus ſit. Non conſuetam ſuam diligentiam adhibuit Tragus in Fago, cùm ait: Latinè Fagus, Græcè Phegos: aliud genus vocatur Sciſſima, Oxya, quod non prouenit apud nos: docti vocant etiam Myſon. Hic triplex error. Fagus Latinorum non eſt Phegos Græcorum vt ille putat, ſed Oxya: quod non aliud diſtinctum genus à Phago. Et naſcitur apud nos Oxya.

Pandectarij error.

Tragi triplex error.

Nec placet à Conſt. in ſuo Lexico φηγὸν Theophraſt. miſceri cum Fago Plinii, quam tamen ipſemet alibi diſtinctam agnoſcit. Fallitur igitur cùm ait: φήγινον βάλανον, Fagea glans Plinio, ὁ φηγὸς καρπὸς Theophraſt. lib. 3. cap. 9. Haud enim Fagea Glans eſt ὁ φηγὸς καρπὸς Theophr. vt ille citat. Immò ne φηγὸς quidem ſimpliciter. Quem eundem errorem committunt Ruell. Caſtor. Dur. Lacun. Curtius, Cornar. Ruff. Dod. Matthiol. Anguil: du Choul. Had-Iun. & poſtremus illę hiſtoriæ Germanicę, Tabernamontani titulo editæ, Compilator. Adde his omnibus Lonicerum, qui nec ipſe Phagum Græcorum & Latinorum diſtinguere nouit, ita namque ſcribit: Theophraſti duo genera, marem & fœminam, alii diuidunt in albam & nigram. Fagus nigra prouenit in agris, nec ita frequens: cortex eius craſſus & hirſutus (Borſtich) In medio folii ſolet prouenire bacca viridis acuta: fructus dulcis eſt, & triangularis: Oblectantur agrorum planicie. Fagum nigram, vocant aliqui ſciſſimam, quia lignum eius facilè in aſſulas findituꝛ, Græci vocant Oxyam. Hæc Lonic. qui non animaduertit Phegon Græcorum diuerſam à Latinorum Fago, in qua nobis nondum cognita differentia à nigredine & albedine, ignota etiã nobis corticis hirſuties: nec nota Fagus, quæ oblectetur planitie agrorum. Ita vides paucos in re herbaria, quid ſcriberent, aut poſteritatem docerent, ſecuros ſuæ famæ, animaduertiſſe. Mirandum, hercle, in re tàm clara, tàm manifeſta, addamus etiam tàm facili, quam vel ſola collatio deſcriptionum Theophraſt. & Plinii adductarum luce meridiana clariorem faciat: quam etiam claram fecerunt, Cordus, Pena, Lob. (qui tamen alibi eundem errorem committit, vt dicetur poſtea) Goropius, Girardus Anglus, Cæſalp. & Dalechamp.

Conſtant. err.

Plinianorum Herbariorum; error.

Videtur tamen doctiſſimus Hermolaus aliquid ſubolfeciſſe, cùm ita ſcribit: Fagus ea, vt quidam ſcripſerunt, quæ in tenuiſſimas ſecatur laminas, glandifera non eſt: Ideóque duo genera ſiue nomina Fagi ſunt: glandem ferentis, materie ſcabra, quam Græci φήγον appellant, vt fructum quoque Hippocrates: & altetius, quam Græci Oxyam. Sed fallitur in eo quòd Fagum, vt dictum, ab hac Oxya diſtinguit. φήγῳ verò, vt dicebamus nobis videtur Eſculus. Et Ruell. ait: Fagus Græcis Phegos, glandiferis arboribus annumeratur: tametſi fructus nihil ſimile glandi habet. Cætera tranſcribit ex Hermol. eo non citato, & ſatis indiſtinctè. At Phegi fructus ſimilis eſt glandi: immò ipſemet glans eſt: quanquam interim etiam nolimus dicere, Fagi fructum planè nihil ſimile habere cum Glande: nec glandiferis arboribus ſimpliciter annumerari: nam à Plinio veluti excludi iam antè dictum. Ne quiſquam igitur poſthac arbitretur φηγὸν Græcorum & Fagum Latinorum eandem eſſe arborem.

Glandifera non eſſe.

Phegus Hipp.

Ruell. vn prob.

Dod. lapſus.

Dod. quoque in poſtr. ſuis ſcriptis aliquid ſubolfecit, quando inquit: Ad Fagi genus à nonnullis refertur quæ φηγὸς Theophraſt. dicitur. Sed fallitur tamen idem Dod. quando addit: Plinium & huius arboris meminiſſe, ſed ſub oſtryæ nomine: ſi modò non per oſtrya legendum ſit Oxya l. 16. cap. 11. Nec ſub Oſtryæ, ſed Fagi nomine apertiſſimè deſcripſit Plin. Et ſi Dod. ſedulò caput Theophraſt. vbi Oxyan deſcribit perlegiſſet ac conſideraſſet, deprehendiſſet, hanc & Oſtryn ſiue Oſtryam etiam Plino dictam, ab eodem, ipſomet capite, ſatis clarè deſcribi: [interpoſita tantùm hiſtoria Taxi.] nec ſuſpicio eum inceſſiſſet, Plinii Oſtryn, mutandam in Oxyam, quum arbores reuera ſint diſtinctæ. Tantò magis hallucinatur Girardus Anglus, qui Oxyam Theophraſt. putauit eſſe Oſtryam Plinii, quem ſuam opinionem ſorpſiſſe ex Dodon. ſuſpicamur. Itaque nullius momenti illa correctio Dodonæi apud Plinium, qua in Oſtryæ deſcriptione, pro ſemine hordeo ſimili, putat legendum, ſemine Caſtaneæ ſimili. Nos Oſtryn Plin. eandem cum Oſtry Theophr. cenſemus, de qua lib. ſeq. ſub Fago ſepium, diuerſa ab Oxya Theophraſt.

Girardi error.

Dod. emendatio.

Oſtry: Plinii & Theophraſt. eadem.

Io. Ferus caſtigat.

Neſcit quid velit Io. Ferus, dum in Geneſin cap. 1. Fagum nullum fructum ferre ait, ſed ſemen. quæ hæc ſubtilitas? Siue Fagum hanc noſtram intelligat, ſiue Fagum ſepium, ſiue etiam multorum imitatione φηγὸν Græcorum, & fructum ferre & ſemen, ſi rectè nouerit, intelliget. Quid diſcriminis facit inter fructum & ſemen neſcimus: niſi fortè maiores fructus, fructus: minores, ſemina cum vulgo dicere velit. At ne neſciat ille, & ſemè fructus eſt, quamuis non totus vel totum fructus, ſemen ſit. Hæc ad Phyſicam pertinent, cuius nos non partem tantùm, ſed totum profitemur. Su-

ſpicamur ei fortè viſam aut cognitam Fagum ſepium, quæ parua fert ſemina, loco fructus, ideóque in ea ſuam ſubtilitatem exercere voluiſſe.

Lob. tamet. Quamuis autem Lob. in Adu. Fagum agnouerit eſſe ὀξύαν Theophraſt. tamen in ſuis obſeruationibus hallucinatur, cùm ſcribit, Fagum Dioſcor. quercus generi aſſignare, & conſimile munus obire: nam in omnibus operibus ferè à Quercu differt Fagus Latinorum: igitur per ἔρυν Dioſcor. hanc non intelligit, vt Lob. ſui immemor tradidit.

Fagus ſpecies Quercus Pauſanias. Du Choul. annotat Pauſaniam in Arcadum ſyluis, diuerſas eſſe Quercus prodidiſſe, quarum alias μακρόφυλλον alias Fagos appellat. Non eſt nobis ad manus Pauſaniæ Codex, hæc commentantibus: forte ἔρυν habet. *Du Choul reprob.* Idem du Choul Fagum, glandifera m arborem agnoſcit, ſed glande intus triãgula Et tamen paulò pòſt, parum ſui memor, ſubdit: Oxya, quam Scilliniam dicunt, non poſſum confirmare an glandiferarum in numero rectè poſſit collocari: fructus in calyce molli, caſtaneæ ſimilis dulcedine atque ſucco. Sed hanc eius hæſitationem variationémque peperit error ille communis, quòd neſciuerit Fagum Latinorum eſſe Oxyam ſiue Scilliniam, differentem à Phego Græcorum: quod toties inculcare pigeret, ni errorum varietas id fieri poſtularet.

Matth. & Hiſt. Lugd. lapſus. Matth. in prioribus com. vitioſam figuram habet, potiùs Fagum ſepium exprimentem. In poſtremis meliorem, vbi tamen nullam Oxyæ mentionem fecit. Hiſt. Lugd. more ſuo duas icones ponit: priorem cum ſerrato folio, quę falſa ad falſam Matth. iconem facta: alteram ex Dodon. bonam.

Synonyma Ling. Dicitur itaque ὀξύη & ὀξύα Græcis, etiámque ὀξυών. Theophraſt. niſi mendoſus ſit codex, & ὀξύα Heſychio. Goropius paſſim *Oxeam* vocat, qui ſciuit etiam *Oxyam* Theoph. dici, quem toties citat. Et quid prodeſt Græcum ampliùs retinuiſſe nomen in ſchola Latina, ſi Latinum ſuppetat. Idem *Batrarum* à Ballaro Baccho nuncupatam fuiſſe credit. Quid vocis ſit *Batrarum* neſcimus. Eidem *Batrarus. Boek.* in Hieroglyph. Boek arbor, Græcis Oxea, Latin. Fagus. Fructus ὁ τῆς ὀξύης [non ὀξυᾶς, vt Conſt.] καρπὸς Theoph. Poſſis & dicere κάρυον ὀξυηρὸν. Nuces Fagi. *Myſon. Oxya Oxyas. Chinaos. Chiaca.* Lydi Myſon vocant arborem. Bellon. annotat etiamnum hodie in monte Athos vocari, Oxya, & in Macedonia, Oxyas. Arab. *Chinaos*, aut *Chiaca*, Germ. **Buechbaum/Bucke.** Fructum **Buchnüßlin/ Buckeychel/** & **Buchäckerle.** Gal. *Fau, Fouteau, Fayard, Heſtre*: fructum, *Fayne.* Montbelgardi vocant arborem, *des Aſte*, & *des Fa.* Belg. **Buecken boom/Boeckhoom**: Fr. **Buecken noot/ Feno.** Angl. **The Beech/** & **Beech tree.** Ital. *Fagio*, & *Fagia*, & *Faggi*. Matth. in poſtr. com. Ital. ait, fructum in Hetruria dici *Faggiuola*. Hiſp. Caſtil. *Haya*: Catal. *Fax*: Portug. *Faia*. Hung. *bikkefa*. Fruſtra Curtius duo eius genera nobis conatur obtrudere, non animaduertens ὀξύαν quam malè ὀξύην vocat, eandem eſſe cum Fago eius prioce ſeu Latinorum, à Phego diſtinctam. *Curtius reprehenſus.*

Locus. Oxyam Theophr. tàm planis quàm Montibus prouenire ait, quanquam differentiam quandam inter vtramque faciat, vti dictum. In Æquilijs olim, vt prodidit Varro l. 4. de ling. Lat. fuit lucus *Lucus Fagutalis.* Fagutalis, & Viratum Querquetulanum lucellum: & lucus Meſtis. Vitas Feſtus dictas vult Nymphas, quæ præſident Querceto virescenti, χλοερὰ ἀπὸ τῆς ἀναδύσεως, notante Dal. Ex eo loco Plin. Syluarum diſtinguebantur [Scandulæ] inſignibus, Fagutali Ioui [Fagutalis Iouis Dal.] etiam nunc, vbi lucus Fageus fuit, porta Querquetula- *Plin. illuſtr. Lucus Fageus.*

na. vet.] colle in quem vimina petebantur, tótque lucis, quibuſdam & geminis. Dixerat autem & paulò antè Scandulas è Fago aptiſſimas. Hæc obiter. Iul. Cæſar lib. 5. de Bell. Gall. tradit in Britannia materiam cuiuſcunque generis eſſe, vt in Gallia, præter Fagum & Abietem. An idem hodie verum, viderint incolę. Per totam Germaniam frequentiſſimus eſt: amat & montoſa ſed humentia, & plana. Nam & Plin. teſte, deſcendit in plana. In monte Athos abundat, & in Macedoniæ montibus: Bellon. In Carinthiæ Stiriæ & Carniolę ſyluis Matth. Noſtra cuta paſſim in ſepibus topiariis inſerta in horto Montb. Vbi & in horto D. Viroti vexilliferi E. C. perelegans & amplum vmbraculum olim mandato Illuſtr. D. Georgii Patris Illuſt. Principis Frid. Ducis V Virt. &c. plantatum, quod nec Solis radios circa meridiem, nec pluuias, ac vix guttulas aliquas imbrium admittebat. *Scandulæ è Fago. Calcus.*

Floret & frondem protrudit communiter Martio. Fructus Septembri cum caſtanea maturatur. Arborum fertilitas omnium ferè alternat, inquit Plin. ſed maximè Fagi. Excrementa verrucoſa in foliis obſeruauimus Iunio: Maio & Iulio prouenium iuli. Porci fructu ſaginantur Nouembri. *Tempus.*

Conſtanter, inquit Goropius, Sonii ſaltus incolę affirmant, Fago cęſa, ſubnaſci ex eodem trunco Betulam, ſe tamen vt credat, vix adduci poſſe. Et meritò non credendum. Sed potuis, ſi quando Fago Betula ſuccreſcat exiſtimandum Betulæ ſemen ob tenuitatem à ventis facilè transferri. Ergo naſtum ſolum & terram commodam facilè apprehendit. Talis ſolet eſſe, vbi Fagi prouenium, quarum trunci & radices, exciſa arbore, facilè putreſcunt, ac terrã leuem efficiunt, quam facile ſubeat Betulę ſemen, & germinet. Betula namque terra pingui & craſſa aut ſaxoſa ſemine non bene prouenit at leui facillimè. *Sonierum error de Metamorphoſi Fagi in Betulam.*

Faginea glans, tradente Trago, nonnihil calide obtinet qualitatis, porcis numbus & turdis hyberno cibo gratiſſima. Rarus in medicina vſus eſt. Fagi folia, authore Plin. manducantur in gingiuarum labiorúmque vitiis. Calculis [Oculis M. Gallis. Guill.] glandis Faginęę cinis illinitur: item cum melle Alopeciis. Folia recentia tuſa & impoſita, calidis tumoribus proſunt, eóſque diſcutiunt. Aqua quę in cauis Fagis & annoſis Quercubus quandoque reperitur, ſingulari remedio ad omnis generis ſcabiem & impetigines Lichenáſque facit, quod ſeipſum in pecoribus & hominibus expertum ſcribit idem Tragus. Vipera, teſte Ruell. Faginei ramuli tactu vel oblatu cohibetur. Hæc verò ante Ruellium à Plutarcho quoque prodita. Sed vehementer dubitamus an hæc inſit noſtræ Fago. Cohiberi poſſet vel alterius alicuius arboris ramulo, ne videlicet vlteriùs proreperet. Verùm non ita intelligit Plutarchus. Experiri id poſſunt Pharmacopœi Patauini, qui Verno tempore ad montes Euganeos proficiſcuntur, viperas venatum pro theriaca. Quidam dicunt, inquit Tragus, Faginas glandes vſas & raxtas cum axungia porcina applicatas calidè lumbis, conferre calculoſis, quod & Matthiol. confirmat. Glires Fagina glande maximè delectantur ac pinguescunt. Quamobrem cùm eius adueniat maturitas, teſte Matth. innumeri capiuntur Glires in Carniolæ, Stiriæ & Carinthiæ ſyluis: quippe iis in locis incolas manè videas, qui ſaccos Gliribus plenos ferant, vna tantùm nocte captos. Delectantur Fagi fructu etiam mures: ſiquidem è longinquis regionibus natura ducti gregatim ſyluas ingrediuntur. Item & Sciurus gratiſſimus eſt cibus, *Vires & vſus. Tumoribus calidis. Aqua Fagi ad Scabiẽ. Impetigo Lichen. Contra Viperam. Glirium fagina. Murium cibus. Sciuri cibus.*

bus, ac etiam turdis, merulis, aliisque complurimbus volatilibus. Glans Fagea suem hilarem facit, carnem coquibilem, ac leuem & vtilem stomacho. Et sanè in Germaniæ multis locis, præsertim in Saxonia sues iis saginari nobis relatum. Fagi folia esitata, labiorum gingiuarúmque vitiis mirificè opitulari: tusa item torpentia membra corroborare Matth. asserit. Dod. eadem folia refrigerant, vtiliterq; applicantur pustulis & vlceribus. Nucleus nonnihil humidus & calidus, cuius licet non multus vsus sit in hominibus, dulcis tamen est & esui gratus, vtilis ferè ad omnia, ad quæ Pinei nuclei: vt idem vult. At nobis sanè obseruatum, Fagineam glandem, potissimùm virentem & nondum exiccatam, si paulò copiosiùs comedatur, Loli instar, caput turbare, ac ipsos etiam sues asserunt, eius esu turbulentos reddi, & tandem obdormiscere: id quod etiam Schvvenckf. testatur: qui ait, caput tentare, & inebriare eos, qui nimiùm comederint. Fertur pinguedo suum eiusmodi Fagineis glandibus saginatorum mollior, quæque dum coquitur, magis liquescat. Nolimus itaque has nobilissimis ac innocuis Pineis nucleis ferè pares dicere cum Dod. qui & ipse in postr. suis scriptis meritò omisit illa verba: sed addit: Feruntur renum ex calculo dolores, si edantur, mitigare, & ad Calculorum ac arenularum faciliorem exitum prodesse. Delectantur iisdem Columbæ. Est & esca vrsis quæsita, inquit Lob. & paupercula plebi, regionibus calidis & frigidis: sed quas Calidas intelligat, notare debuit. Oleo ex ea expresso paupercula plebs tempore quadragesimali loco butyri vtitur, teste Schvvēk. Sed præcipua nobilitas, vtilitasque meritò quoque habeatur illa quā Poetarum maximus Virgil. celebrat: Eclog. 5.

Fagus sues.
Nuc.
Dod. reprh.
Calculus & arenula, & ab iis dolor.
Columbarum cibus.
Oleum.

——In viridi nuper quæ Cortice Fagi
Carmina descripsi: & modulans alterna notaui.

Cortex Fagi alijs inscriptum.

Et Plinius lib. 16 cap 9. Scribit in recenti cortice ad duces explorator, incidens literas à succo. [incisæ literas tegēte succo Dal.] [Literis ob succi maiorem non conspicuis, & cùm siccatis fuerit cortex apparentibus.] Nec non in quodam vsu sacrorum religiosus est Fagi cortex. Sed non durat arbor ipsa. [subaudi, cortice spoliata.] P. Crescentius scribit Cinerem Fagi posse assumi ad conficienda vitra.

Modus scribendi.
Fagi vsus ad sacra.
Cinis ad Vitra.

Theophrast. humidissimam oxyam dicit: lectulósque ex ea cedentes & obsequiosos confici: eádem minoribus nauibus commodam: atque in totum ex hac testudinem (χέλωνα: lignum carinis affigi solitum, ne dum subducuntur, lacerentur vel offendantur) condi solitam. Præstate item ad plaustrorum vehiculorúmque vilem fabricam. Denique hanc in aqua permanere incorruptam posse, madefactamque reddi meliorem. Cortex Fagi, inquit Plin. Tiliæ, Abieti, piceæ, in magno vsu agrestium. Vasa corbésque ac patentiora quædam messibus conuehendis vindemiisq; faciunt, atque prætexta tugutiorum.

Ligni vsus.
Plaustra.
Vasa.

Facilis & in opere Fagus, quanquam fragilis & tenera. Eadem & sectilibus laminis in tenuia flexilis, capsisque ac scriniis sola vtilis. Fagis pectines transuersi in pulpa. Apud antiquos & inde vasis honos. Pocula Fagina Alcimedontis, cælato opere facta supra dicta ex Virg. Miramur sanè oxyan Theophrast. & Fagum Plinii olim in tàm nobiles vsus vocatam, maximè eius materiem, quam scimus facilè putrescere, nisi sit perpetuò tecta aut in aqua sēper mersa, quod sæpè nobis obseruatum in lignis ad vrendum sectis. Si enim sub dio maneant non tecta & madefiant, facilè corrumpuntur, & ad ignem inutilia redduntur: alioqui inter nobis nota ligna ad focum & carbones vtilissima & præ aliis expetita. Iam si ad formam spectemus, quæ quæso in hoc ligno elegantia, inter tot alia, & tàm nobilissima ligna, vt ad cælata opera sit adhibitum? Non facilè dixerimus aliam oxyam Theophrastum, aliam Fagum Plinium à nostra Fago intellexisse: hoc enim vetat vtriusque descriptio tam eximiè & apertè huic nostræ quadrans. Sed multùm potuit Veterum superstitio in rem aliquam, alioqui per se nec valdè pulchram.

Plin. err.

Scandulis Faginis quas Plin. post Roboreas aptissimas dicit, hodiè longè præferuntur Quercinæ. Immò inutiles habentur Faginæ, ob modò dictam causam. Nos concedimus Plinio capsis ac scriniis solam Fagum vtilem. Multa alia hodiè præferuntur. Et ipsemet Plin. fragilem & teneram fatetur. Quanquam ad crassiora firmioráque opera nobis satis firma videatur, vt ad plaustra, & similia. Multa quoque vtensilia ex ligno Fagi cōfici solent, & plærique instrumenta agriculturæ. Annotat Tragus, Fagum in aquis durare incorruptam, madefactámque firmiorem reddi, ædificiis aquaticis accommodatissimam. Theophrast. idem dixerat priùs.

Sed non postremus vsus eius, quòd in tenuissimas laminas flexiles dissecta, ensium vaginis firmandis interseritur, ad id cultratiis hodiè sola vsitata.

Ad Vaginam.

Iucundum saltem auditu est, quod Io. Coleus tradit, quomodo scilicet in Festo omnium Sanctorum experiri liceat qualis hyems ventura sit: Illo ipso die, inquit, in syluam abito] vt resciscas num hyems calida aut frigida futura sit) ad Fagum, ex ipsa assulam recidito, & si quidem fuerit sicca: hyemem expectabis calidam affuturam. sin verò fuerit humida, hyemem sperabis frigidam aduenturam.

Prognostica ex Fago.

CASTANEA.

CAP. V.

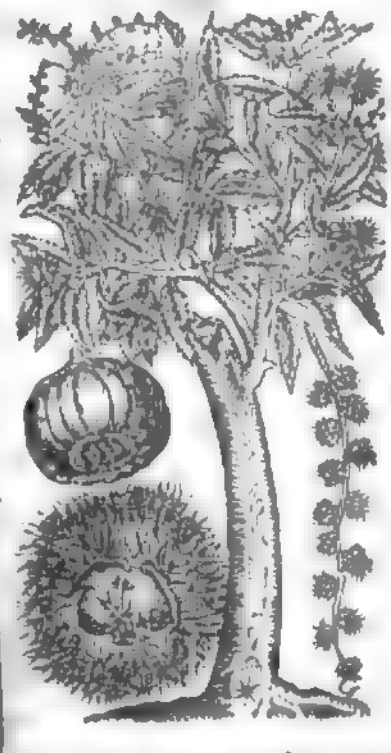

Descriptio

DIctum de Quercu, Ilice, Agrifolia, Fago Latinorum. Venit nunc recēsenda Castanea inter glandiferas, licet ipsa glandem non ferat, sed Castaneam. Verùm vt Glans includitur cupula seu calyce, sic & Castanea si addas echinatum. Primùm omnium exeunt virgas Phœniceas Castaneæ, quæ temporis progressu in magnam altam & crassam arborem excrescunt, Quercuúmque annosarum crassitudinem adipiscitur. Cortice vestitur leui, maculoso, subnigro. Est vbi & in cinereum vergat, sed potissimùm in ramorum extremis & iunioribus arbusculis. Materies robusta, non sentiens putre-

Cortex.
Materies.

Carbones. diniem, in igne multùm crepitat : cuius carbones statim extinguuntur, proinde fabris ferrariis expetiti. Folia gerit ampla & magna, vncias duas plùs minùs lata, quatuor aut quinque longa, tenuia, ferræ instar incisa, nonnihil rugosa, transuersis multis venis in dorso eminentibus à media insigni costa extensa, fructum præcedunt nucamenta dependentia, insignis longitudinis, luteolis apicibus cóstantia. Fert calyces echinatos, pungentes, erinaceis similes, qui intus, villoti fericiinstar, tactu molles sunt. In quo continentur binæ aut ternæ nuces, alàs vnica, ex lata basi in acumen definentes, compressæ, altitudine vnciali, plus minùs, interdum & vna parte in ventrem extuberantes, cordis forma quodammodò, vt vulgò pingi solet, æmulantes: cortice exteriùs obductæ, non crasso sed veluti coriaceo, duro ac lento, exteriùs spadiceo ac læui, excepta basi scabriore & subcinerea, (qua parte adhæsit) internè incana lanugine molli pubescente, cui subiacet alius tenuior cortex siue membrana tussa, crispa & fissuris glandis sese insinuans, fragilis, amaricans & adstringens, nucleum siue glandem continés albam, callosam, solidam ac duram satis, qualis glandium ferè Quercus, sed dulcem & gratam palati, potissimùm si cocta fuerit.

Tubi. *Nucamenta.* *Calyx echinatus.* *Nuc.* *Cortices.* *Nucleus.*

Curechino à natura munitę videantur Lacunæ, dicetur in viribus.

Differentia & varietates. Castaneæ plures obseruatæ species, Vulgata quæ modò descripta: humilis seu racemosa: Equina dicta: & deinde quædam aliæ exoticæ infra describendę. Sed ipsa quoque vulgata suas differentias ac varietates habet, potissimùm in fructu, vt à vulgo discernuntur: Magni, mediocres & parui. Magnæ castaneæ reuera à mediocribus non differunt, sed post vindemias quæstus causa, aut gestra muneris, maiores à minoribus seliguntur: Maiores, vulgus Gallorum *Marrons*, *Marrònes* Ruell. *Marrones* Curtius vocat: cuius nominis ratio adhuc incomperta nobis est, amplitudine & sponte sua mitescere mundissimę. Hæ lautiores diuitum mensas claudunt. Reliquæ communiter castaneæ dicuntur, & pauperum saturant ieiunia, quamuis & promiscuè ad vulgi mensas admittantur. Illas cinerибus obrutas prius torrent igni: has & torrent quoque & frequentiùs in aqua coquunt ad satiandam plebeiam auiditatem: vnde Populares Plinio dictæ videntur. Tales Lugduni & passim apud Allobroges videas venales adhuc ab elixatione calidas haberi, & à mulierculis per plateas & compita circumferri, clamando patrio idiomate, *Chattagny chodi*, *tutti chodi*. Adhuc calere, vociferantur. Sed habentur & minimæ ac veluti ferę, vix vngues digitorum, ac rarò pollicis æquant aut superant, quarum vix decem aut duodecim vnam magnam pendeant. Videntur & gallo esse solutiore, gustuq; prędictis longè inferiores. An id cultus faciat, vel locus, vel speciei quædam sit varietas, considerandum. Ruell. sanè duo agnouit genera: maiora, & minora, *veluti* sunt ferę. Nullo autem nominis alio discrimine hodiè separantur, tametsi figura, magnitudine, dotéque haud parum inter se differant. At Cordus tria facit genera: vnum syluestre: & duo satiuarum minores & maiores. Sed in his ita ferè habet vti dictum. Matth. satiuas & syluestres tantùm in Hetruria agnoscit, & duo genera dicit.

Differentia. *Varietates.* *Magna.* *Marrones.* *Communes.* *Populares.* *Minores & ferę.* *Syluestre.*

Olim plura habebantur genera, vt legitur apud Plin. Tarentinæ faciles, nec operoso sunt cibo, planæ figura. Rotundior, quæ Balanitis vocatur, purgabilis maximè & sponte prosiliens. Pura & plana est ex eis & Salatiana: Tarentina minùs tractabilis. Laudatior Corelliana, & ex ea facta, quo docemus in insitis modo. Meterana, quam rubens cortex præfert triangulis, [rubenti cortice, quam vulgus præfert.] & popularibus nigris, quæ coctiuæ vocantur. Patria laudatissimis Tarentum, & in Campania Neapolis. Cæterę suum pabulo gignuntur, scrupulosa corticis, intra nucleos quoque ruminatione. Vel, vt Dal. legit, & clariùs: scrupulosi corticis interioris circa nucleos quoque ferruminatione. Nimirum, tanto adhæsu, & tàm arcto, vt interior cortex glutinatus cum nucleo, solidatus ferruminatusq; videatur, ideóq; ab eo separari & diuelli nequeat, quod vitium est. Has postremas Lonic. Plinii differentias adducens, ac si sibi vel hodie cognitæ essent, lapideas porcorum ineptè appellauit. Videtur autem Plin. octo genera fecisse. Nec dubium, inquit Bruer. quin hodie multò plura inueniantur, ingenio hominis nihil intentatum relinquente.

Corelliana. *Meterana.* *Triangula.* *Populares nigræ seu Coctiuæ.* *Differentia à loco.* *Lonicer.* *Lapidea porcorum.*

Varia porrò est authorum de castanea historia, videntúrque sibi in ipsa nominum varietate placuisse, vnde historia dubia magis ac anceps monitè aduertentibus appareat.

Primùm non conuenit, an Nuces dicendæ, an Glandes, Pomorúmque generi accensendæ. Hipp. sanè lib. de Diæta *κάρυα καὶ ἄκανα* dicit, hoc est, Nuces laras: quo loco Cornar. vt dicetur in viribus, *ἄκανα* conuertit maturas, cùm potiùs nostro iudicio coctas vertere debuisset, quales Virg. molles dixit Eclog.

Carya seu Nuces latæ Hipp. Cornar. prob.

Castaneæ molles.

Seruij lapsus.

——Sua nobis mitia Pruna,
Castaneæ molles & prælixi copia lactis.

Quanquam Seruius exponat quoque castaneas molles, maturas, castaneas nullas nouimus, aut ab authoribus descriptas legimus, quæ maturitate mollescant, fabidiores quidem redduntur, gelu molliescunt, sed tunc esu inutiles. Coctione verò in aqua, aut sub prunis tales redduntur. Ex Turner. tamen sententia non ab re fuerit, earum certum genus intelligere, quum interpres Nicandri castanearum quoddam genus *μαλακὰν*, id est mollie appellet. Sic enim scribit. *τῆς δ' ἡμέρου τὸ μὲν ἐφίδρυσιν, τὸ δ' ἥμισυ, τὸ δὲ μαλακὴν, τὸ δὲ πωλητήν.* Nec ideò ab errore vindicabitur Seruius & Frisius & quicunque eos secuti sunt, qui non speciem aliquam peculiarem, sed in genere benè maturam intellexerunt. Idem Virg. Eclog. Nuces dixit:

Virgilius. *Differentia inter Nuc.*

Castaneæque nuces, mea quas Amaryllis amabat.

Nuces inquit Plin. vocamus & castaneas, quanquam accommodatiores glandium generi. Castanea, nostro iudicio, Theophrast. est *Διὸς βάλανος*, quod facilè probauerimus vel exillo loco, qui habetur lib. 3. c. 10. vbi ait, Oxyæ fructum [quam Fagum esse Plin. & Latinorum, antea declaratum.] laruem esse & glandosum in echino, sed non spinoso, verùm miti, nec vt *διὸς βάλανος* seu castanea [ita & Gaza vertit] spinoso. Quomodo clarius potuisset insinuare castaneæ fructum, quàm Oxyę cum illo conferendo fateri quidem habere echinum, sed non, vt *διὸς βάλανος*, *ἀκανθώδη*: Similem tamen illi esse dulcedine atque succo? Sic & cap. 6. eiusdem lib. castaneam intelligimus, vbi ait: Quidam Quercum, Nucem Auellanam & *διὸς βάλανος* florere exilitimant: alii non. Vbi iterum Gaza castaneam conuertit, & rectè. Vbi pro Nuce auellana, *ἀμυγδαλῆς καρύα* legitur. Sed quando idem Gaza eodem cap. pro *καρύα* simpliciter, reponit Nux Iuglans, fallitur: nos Auellanam intelligimus: quæ [quod ille ait] sicut & *διὸς βάλανος*, i. castanea, [etiam Gazæ] maturè germinat. Et rursus: fructum reddit *καρύα* [Nux Iuglans, Gaza, nobis

Diuus Balanus seu Iouis glans Theophr. *Theophr. lapsus.*

bis Auellana) autumno : δὶς βάλανος seu Castanea, serius : nam circa Vergiliarum occasum. Et cap. 7. καρύα (Amentum Gaza : nos seruata voce Græca malimus Cachryn reponere.) habet καρύα (Nux Iuglans Gaza :) & δὶς βάλανος (Castanea. Idem ait : Syluestris καρύα (Nux glans Gaza) atque δὶς βάλανος (Castanea Gaza) frigoris cupidæ montanæque sunt. Ast nobis Iuglans minimè videtur frigoris cupida : gelu enim facilè perditur. Considerandum an non intelligat καρύαν ἡμερῶν, quæ etiam lib. 3. cap. 15. simpliciter dicitur καρύα, folio Betulæ, vt fusiùs explicatum sub Auellana. De Castanea facilè id concedimus, experientia nó reclamante, & ipso etiam Theophrast. lib. 3 cap. 4. dicente, δὶς βάλανος montium esse propriam, quod an simpliciter verum, in loco patebit. Hæc itaque Theophrast. de Castanea, quam δὶς βάλανον vocat, habet.

Sardiana Balanus. Dosc.

Dioscor. Σαρδιανὰ βάλανοι, quas aliqui Κάστανα, aut Λέπυρα, aut Μύκες, aut Διὸς βάλανοι appellant. Quidam pro μέγας, legendum putant ἄκανθα, vt apud Athen.

Eleganter, vt omnia, Plinius : Armatum iis echinato calyce vallum, quod inchoatum glandibus. Mirúmque, vilissima esse, quæ tanta occultauerit cura natura. Tuni quibusdam partus ex vno calyce, cortéxque lentus. Proxima verò corpori membrana, & in his & in nucibus saporem, ni detrahatur, infestat. Sardibus ex prouenere primùm. Ideò apud Græcos Sardianos (Sardinianos Turn.) balanos appellant. Nam D. Tiberius posteà Balanum nomen imposuit, (Nam Διὸς Καισαρῆ postea nomen impositum,) excellentioribus fatu factis. Item alibi : quorundam extrà gemina gemmantur vitia, vt in Castaneis. Putamine claudũtur nuces, corio Castaneæ.

Gardiani, Balani Plin. & Gnde. Dios Balanus.

Euboica Theophr. Glans Euboica. Glans Sardiana. Dalech. optimè refut.

Cæterùm Dalech. apud Theophrast. lib. 4. cap. 6. Euboicas nuces, quarum multæ in Euboea habentur vult esse Castaneas, quas (inquit) posterior ætas glandes Euboicas & Sardianas vocauit, vt est apud Athen. l. b. 2. Sed si Euboicæ Theophrast. sunt Castaneæ, vt vult Dalechamp. ex Athen. Diosbalanos eiusdem Theophrast. non potest esse, quia manifestè separat Euboicas nuces à Diosbalano, qui paulò ante dixerat δὶς βάλανον [Castaneam, Gaza.] plurimam nasci in Tmolo & Olympo. Athen. sanè Diosbalanon eandem nobis videtur facere cum Iuglande : ita etiam interpretatus est ipse Dalech. Veràm Diosbalanum Theoph. dicere non possumus esse Iuglandem : quandoquidem ait : Caryan & Diosbalanon frigoris cupidas montanásque, quod planè repugnat naturæ Iuglandis : qua occasione improbauimus Gazę versionem καρύων Nucem Iuglandem interpretantis : nos verò, vti dicebamus, eo loco per καρύα intelligimus eã, quę dicitur καρύα ἡμερῶν i. l. est, Auellanam. Quæ apud Theophrast. traduntur de Diosbalano à nobis paulò antè citata, respondent castaneæ. Adde quod etiam Dioscor. vti dictũ μύκωνα vocat διὸς βαλάνου. Hermol. Ruell. Cæsalp. & alii idem faciunt.

Theoph. illustr.

Athen. Caryæ illustr.

Athenęum verò per Diosbalanon intelligere Iuglandem, videtur manifestum ex sequentibus eius verbis, ipso sic vertente Dalecampio. Heracleon Ephesius, inquit Athen. Nuces (καρύα) nominarunt & Amygdalas quas nunc Castaneas. (κάστανα) Arbor κάρυα est apud Sophocl. καρύα μαλίαν : Carya, Fraxinique. Ebulus. Phegos, Nuces, [κάρυα] Carystia. Nucum Ponticarum quas κάστανα quidam nominat, Nicander meminit. Hermonax verò & Timachidas in glossis tradunt vocari διὸς βάλανον (Id est, Iuglandem : Dal.

Castanea.

Nuces Pontica. Pepones.

qui addit : absurdum hoc videri, Castanearum potiùs illam nomenclaturam esse, quas & κάστανα μήλα, & καρύδια βαλάνου appellant, & Castana siue Castania, & Euboycas nuces. Item mox : Heracleoticæ nuces (Auellanę : hic fallitur Athenæus, Dal.) quæ etiam διὸς βαλάνου [Iuglandes Dal.] dicuntur, non tantum alunt, quantum Amygdalæ, & aliquid habent, quod innatet, & quod lenitorem ac raucedinem vocis (λιγυρῶν. Dal. annotatum magis conuenire putaui μιγνύμενοι & λιγυρῶν.) efficiat : largiùs sumptæ caput grauant, & minùs offendunt recentes quàm ficcæ. Persicæ nuces [Regiæ siue Iuglandes, Dal.] capiti non minùs graues sunt quàm δι' διὸς βαλάνου, Heracleoticæ, Dal. (quâ licentia? quo autore?) magis nutriunt, os & fauces exasperant : assæ minùs lædunt, & ex omnibus nucibus, si edantur cum melle, egeruntur promptissimè. Latæ nuces, [πλατεῖαι Castaneæ, Dalech.] magis inflant : minùs noxiæ sunt elixæ, quàm vel crudæ vel frixæ, & frixæ minùs, quàm crudæ. Philotimus libris de alim. scribit : Nucem latam & Sardianam vocari : τὸ πλατὺ [sub. γένος.] καὶ τὸ καλούμενον Σαρδιανόν. Et mox : Mnesitheus Athenensis l. de eduliis, Nucum Euboicarum siue Castanearum, Εὐβοϊκῶν ἐνίοι βρῶσιν ἡγοῦνται (εὐκατέργαστον δὲ πλατεῖαν.) [duobus enim his nominibus appellant] coctionem tradit esse laboriosam vẽtriculo, & cum multo flatu perfici : si quis tamen superarit, habilforem fieri : Amygdalas autem, Nucésque Persicas & Heracleoticas [Iuglandes & Auellanas, Dal.] & alias omnes, illis [nucum Castaneis Dal.] esse deteriores. Ex his tamen cunctis generibus in vnius fuit edendum nihil esse quod non sit igne coctum, præter viridem Amygdalas; sed elixari quædam ex his oportere : [vt Castaneas, Dal.] quædam frigi [vt Amygdalas, Iuglandes, Auellanas.] Quoniam horum alia sunt natura pinguia, vt exiccatæ Amygdalæ & διὸς βάλανος : [Iuglandes Dal.] alia fieca & acerba, veluti φηγοῦ (Fagi, Dal.) & quicquid est eius generis. Earum [Nucum, Dal.] quæ vnguinosæ sunt, ignis absumit pinguedinem. Quæ verò duræ & acerbæ sunt, igni matureſcunt, lento ac exiguo. Diphilus Castaneas (κάστανα) vocat Sardianas glandes : λέγονται κάστανα τὰ Εὐβοϊκὰ καὶ Σαρδιανὰ βαλάνου, id est, glandem : alii, vt Nicander Colophonius scribit in Georgicis. Agelochus Amotas appellat Castaneas (Ἄμοτα κάστανα τὰ μεγάλα.) Vbi Sinopicæ nuces nascuntur, has arbores Amotas dixerunt. Sic dictas annotat Dal. quòd fit prouentus illius fructũs messis, gentibus nonnullis, quę Castaneis tantùm victitant : ἄμωτος enim metere est : ἀμητὸς, messis. Hactenus Athenæi placita ex Athen. satis confusè, vt apparet, de Castanea tradẽte : cui tamen multum lucis afferat, si, vti iudicamus, apud eum per διὸς βάλανον, intelligas Iuglandem, quemad. apud Theophrast. Castaneam.

Latæ nuces. Nux Sardiana.

Sardiana glans. Balanus. Amota. Sinopicæ nuces.

Amota Gazæ.

Τὰ γοῦν καστανὰ inquit Gal. quidam etiam λεπίδας nominãt. Idem earum hispidum Corticem in vsum assumpsit lib. 1. de comp. med. part. vocatque κώμην λεπίδος, id est, Barbam Castaneæ : id quod Plin. echinatum calycem dixit : quem Aëtius Castaneæ testam φλοιὸν appellat, qui & ipse scribit Castaneas etiam Lopima appellari. Virg. Castaneas hirsutas dixit : nimirum adhuc intra suos echinos locatas, vt notat etiam Seruius. Ecl. 7.

Lepimi.

Barba Castaneæ Echinatus Calix Castaneæ hirsutæ.

Stant & Iuniperi & Castaneæ hirsutæ
Strata iacent passim, sua quaque sub arbore poma.

Castanea inquit Hermol. Græcè διὸς βάλανος, hoc est, Iouis glans : Nuces vocamus & Castaneas, quanquã propiores Glandium generi. Ideò

Iouis glans.

Balani. Sardianæ. Euboicæ.

apud Græcos appellantur Balani Sardianæ, Euboicas quoque Græcis dicti lego. Sed & castaneas primò dictas, scribit Photion, quòd ab oppido Magnesiæ, quòd Castanon dicatur, aduectæ sint: vt fortè Diodorus Nuces castanicas inde nominârit. Quid si à castitate, cùm Plinius ieiuniis dicatas eas innuat. Eadem Græci Pogonias appellant, nisi quis Lanatas earum intelligat, sunt enim aliquæ pilis hirsutæ. Stephanus docet Castanon oppidum esse in Apulia, non procul à Tarranto.

Castanea Glans. Nuces Castanicæ. Pogonias, Lanatæ.

Castaneam Iouis glandem dixerunt Prisci, etsi Posteriores, vt notat Marcell. Regiis Nucibus eum honorem tribuerint. Eandem legimus in Veterum Græcorum Lexicis Lopimam & Euboicam dictam fuisse: hanc à regione, illam à cortice: quem λέπος Græci dicunt: & λεπαῖ decorticare.

Euboica Glans. Lopima Glans.

Laudauit contra venena quædam præcipuè Nicander castaneam: Nucémque, vt postea Maro dixit, appellauit: versiculus eius est:

Καστανέ καὶ κάρυον παρελείπετο καλλύμασι.

Et paulò pòst:

Ἀνθρώπῳ δὲ κακὸν καὶ κάρυον ἐστὶν ἔδεσθαι.

Quod non parum miretur aliquis, cùm manifestè inter Glandes potiùs [teste etiam Marcello] quàm inter Nuces castanea numeranda sit. Magnis authoribus vtrumque defendi potest, vt suprà ostensum: nec nos aliud in huiusmodi re monemus, quàm fuisse quondam in ea Glandis & Nucis nomen; latiùs Glandis quàm Nucis claruisse. Quod Iurisconsulti etiam decreuerunt, titulo de Glande legenda, omnes arborum fructus ea voce complexi. Atqui Iouis glandes appellentur, Plinio non castaneis, sed Nucibus Regiis adscribit: quum, vt inquit, sint qui honoris nomen interpretentur. Vnde fortè & Iuglandium appellatio contracta est.

Glans Iurisconsultis, omnis fructus.

Cordus consentit nobis esse Cestianam Glandem Aëtio: sed sibi compertum ait, in aliquibus codicibus apertè κεστιανὸν haberi, & non κάρυον, velut Bohemum Hassensteinium exemplar, vnde se primùm Aëtii editionem transfudisse scribit. Habuisse nimirum βάλανον κεστιανὴν κρύφιον: hoc est, cortex glandis, minimè castaneæ.

Cestiana Aetio. Aetius correctus.

Nux etiam Heracleotica dicitur, vt ex Oppio viro doctissimo, in lib. quem fecit de sylnestribus arboribus docuit Macrobius, his verbis: Heracleotica hæc nux, quam quidam castaneam vocant, Euboica etiam à regione. Nonnulli insuper ex Philostrato in iconibus, Iouis Glandem dici arbitrantur: quod etiam aliquos facere ait Dioscor. At mihi ἡρακλεωτικὸν κάρυον, rectius videtur competere Abellanis siue Corylo arbori, quàm castaneæ, iuxta sententiam Theophr. apud quem & Gaza vertit Nucem abellanam.

Nux Heracleotica. Oppii & Macrobij.

Rob. Const. in Lex. vult κάρυον δ' ἔμπυον esse nuces castaneas. Theoph. lib. 1. c. 18. περὶ δὲ τὰς [leg. ἀμυγδαλὰς] ὅσα δὲ ἡ βάλανος καὶ τὸ δένδρον [scribendum δένδρεον.] Plin. crusta teguntur Glandes, corio castaneæ. Hesych. etiam δόρυ pro κάρυα, sed scrib. δόρια vel δόρεια, supple κάρυα. Nicander quidem Λέπυρα κάρυα Εὐβοίης: βάλανον ἡ ἔντερον ἔχουσα κελύφου, cecinit. Deprehenditur & inquit idem Const. nondum retectus error Plinii, quem sequitur Gaza. Siquidem Theoph. lib. 1. c. 5. quia κάρυα δόρεια recenset inter ἄκαρπα: Plin. lib. 16. c. 40. Iuglandem: Et lib. 15. c. 7. τὰς δόρειας κάρυας. Plin. lib. 16. c. 42. Iuglans. At nos Plinio potiùs assentiri quàm Athenæo & Constantino, nempe per Nucem Euboicam intelligendam Iuglandem, docuimus suprà lib. 3. cap. de Iuglande sub titulo Caricæ seu Nucis Euboicæ: vbi Lector comperiet quæ

Theoph. apud.

Plin. & Gaza error, si Castaneæ gerendæ.

Theoph. sparsim de ea scripsit. Licet ipse quoque Cæsalp. tradat δὶς βάλανον alibi à Theophr. Nucem Euboicam dici. Apud Xenoph. ἐπὶ τὰς ἐν τοῖς ἀγροῖς βαλάνους, de castaneis intelligendum. In collect. ad agricolationem spectantium l. 2. ad notatum, Castaneas dici διὰ βαλάνου: quod & lib. 10. repetitum aduertas. Galeno etiam λεπύριναι dicuntur castaneæ nuces, sic dictæ à loco Idæ montis, quem Λέπυρα plurali numero appellat idem Galenus lib. de Euchymia.

Cæsalp. Galenus.

Apud Serap. castanea dicitur Castal: & Sadlerus ait quibusdam vocabulum dici, & esse Strebulas.

Castal. Arab.

Armon Hebræis, Tango, quæ ait Iacobum Patriarcham Genes. 30. virgas è castaneis: ita & Latina pleraque habent & Gallica & Germanica, quanquam vetus & ex eo Tubingensium impressio habeat Platanum in eo castaneæ. Nimirum virgis castaneæ lateb. locem sui ipse, quam demum plici ac capiolo cortu concepérat, ingenioso dolo eluſit. Sic autem verba sonant, vertente Castalione: Iacobus ex Populis & Coluris, & Castaneis virgis virentibus passim cortices detrahebat, & earum album nudabat, deinde eas ponebat in canalibus aquarum è regione pecorum, vt cum eò potum venissent, in aspectu virgarum inicerentur, quod cum hebat, varios & maculosos, & versicolores fœtus edebant. In Græco exemplari nulla prædictarum arborum exprimitur, sed simpliciter legitur: Ἔλαβε γὰρ Ἰακὼβ ῥάβδους λεπτὰς καὶ &c. fortè quòd interpretibus non probè cognita fuerint ea arbores.

Armon. Hebr. Castanea Bibliorum. Iacobi astutia.

Galen. & Castanea, & Castanea neutro genere dici ait fructus. Dodon. Græcè etiam κάστανον & κάστανα vocat: sed quo authore? Germ. Kastanienn/ Beschenbaum: fructus Beschen. Belg. Kastanienboom/ Castaren. Gal. Chastaignier, Chastagne. Ital. Castagna, Castagna magna, Marron. Hisp. Castaño: fructus Castul. & Cast. Castannas: Portug. Castanhas, Marroens. Angl. Chesnie tree & Chesnut. Vnear. Gesztenye.

Nomina linguar.

Antea dictum ex Theophr. Thmolium Olympumque Mysium Castaneis ferre plurimas. In Macedoniæ montibus obiectæ Bellon. Lætantur opaco & Septentrionali tubo, regionum tamen non frigidiorum, nam cœlum Aquilonium non ferant. Quapropter rationi pleraque Germaniæ locis, immò in quibusdam vix nisi culta. Laurus at, tamen, inquit, Tegus circa Veisenburgum Imperiale oppidum non procul à pago Sörrenbach vulgò vocato, nec non in Alsatia superiori, vbi magna nemora castaneæ, vnde & in Thuringiam & inferiorem Germaniam conuehi solent. In tota Italia vulgò notissimæ: vbi tamen montibus & opacis gaudent magis, quàm campestribus & apricis: sunt etiam in Palatinatu, in Helvetia. Plenæ sunt præterea Allobrogum, Delphinatus & Aluerniæ sylvæ, quæ in eam regionem, ob præstantiam dispergunturque. Apud Petragoras tamen maior prouentus: vbi ingentes ēius arboris, si alterius vllusque cernantur apud quos quadrupedum omnis generis & auium pabulum, teste Curtio. Delphinates tamen minimè sua frustrantur laude, quæ à negotiatoribus magna copia Lugdunum deuehuntur, & deinde in alios tractus comportantur: quanquam & ager Lugdunensis montanus, qui Chaussanius dicitur, aliique conterminæ serant, magnitudine gustatúque minimè inferiores, sed non tanta copia. Sed Petragoriis & Cenomanorum potissimùm montium populis instar messium sunt, vbi paucæ familiæ [nobilitate excepta] quæ pane

Loca. Petragoriis & Cenomanis cibus quotidianus.

vescun-

vescuntur, nisi septimo quoque die aut solenni festo, tradente Bruyerino, qui se illac transeuntem ita ab incolis accepisse testatur.

Italicis laudatissimis patria Tarentum, vt dicebamus, & in Campania Neapolis, de quibus Martial. Epigr. l. 5. ad Toranium.

Et quæ docta Neapolis creauit
Lento Castanea vapore tosta.

Delectant Vidimus in montibus Euganeis, Rheticis, ad lacum Verbanum Italiæ, & Lemanum Sabaudiæ. Integrarum probatio est, vt in frigidum mittantur: liquidem bonæ & incorruptæ merguntur, vitiosæ supernatant. In genere recentes & bonæ à putredinis labe infectis, vel non decorticatę secernuntur duritie ac pondere.

Tempus. Ineunte Vere germinant nec multò pòst florent, seriúsque Vergiliarum occasu fructicant, nempe circa finem Septembris ac per totam ferè hyemem durant. Maturo fructu echinati calyces rumpuntur ac hiant. Tum maturæ decidunt Castaneæ. Quidam morę impatientes prælongis virgis sicut nuces Iuglandes arboribus decutiunt. Alternis ferè annis agricolam vberem messe exhilarant. *Cultus.* Gaudent in Genere montibus & accliuibus: Campestribus interdum degenerant, quas oderunt.

Cultus & seminis ratio ex Colum. Castanea, inquit Colum. roboribus proxima est, & ideo stabiliendis vineis haudquaquam inutilis: Nux eius in repastinato posita celeriter emicat, & post quinquennium cæsa, more salicti recreatur, atque in palum formata ferè vsque in alteram cæsionem perennat. *Quam terram delig.* Puram [Basil. Cod. Pudam] terram & resolutam desiderat. Sabulonem humidum vel refractum tofum non respuit, opaco & Septentrionali cliuo lætatur: ipsissum solum & rubricosum reformidat.

Satio. Seritur à Nouembri mense per totam hyemem sicca terra, & repastinata in altitudinem dupondii & semissii, nuces in ordinem sempedalibus, ordines autem quinũ pedum spatiis diriminuntur, in altitudinem dodrantis Castaneæ depressis sulcis cõmittitur: qui vbi nucibus confici, priusquam complanentur, breues arundines ab latere Castanearum panguntur, vt per hos sationis indices cautiùs fodi & runcari possint. Bimam item semina transferri queunt: sed vacuitas binum pedum relinquatur, ne densitas plantulas emaciet. Spissius autem semen propter varios casus deponitur: nam interdum priùs quàm enascatur, aut siccitatibus nux inarescit, aut aquarum abundantia putrescit: interdum subterraneis animalibus, sicuti muribus & talpis infestatur, propter quæ nouella Castaneta caluescunt. Atque vbi frequentanda sunt, meliùs ex vicino, si competit (mergi more) pertica declinata propagatur, quàm exempta referitur. Hæc enim velut immota sua sede vehementer germinat. At quæ radicibus exempta & deposita est, biennio reformidat: propter quod cõpertum est, commodiùs Nucibus, quàm viviradicibus eiusmodi syluas instituì. Cultus eiusdem est fossionis positionisque, qui vineæ. Supputari debet bima, quinetiam trima nam bis ferro repetenda est veris principio, vt incitetur eius proceritas. Idem Colum. alibi ante Calendas Martias, vel etiam inter Non. & Idus Martii Castaneas serere præcipit.

Putatio.

Satio & cultus ex Pallad. Digna obseruatu quæ Palladius in hanc rem prodidit. Castanea seritur & plantis quæ sponte nascuntur & semine. Sed quæ plantis seritur, ita ægra est, vt biennio de eius vita sæpè dubitetur.

Tempus sationis. Serenda ergo ipsis Castaneis, hoc est, seminibus suis, mense Nouembri & Decembri: item Februario. Eligendæ sunt Castaneæ ad ponendum recentes, grandes, maturæ: quas si Nouembri mense seramus, facilem se præsentia fructus ipsius præstat, si verò Febr. ponamus, vt ad id tempus durent, sta faciendum. In vmbra Castaneæ siccentur expansæ, tunc in angustum & siccum locum translatæ Cumulum faciant, & eas omnes fluuialis arena diligenter operiat. Post dies 30. eas remotâ arenâ in aquam frigidam mittis. Quę sanæ sunt, merguntur, supernatat quæcunque vexata est. Item quas probasti, similiter obrues, & post 30. dies æquè probas. Hoc cum tertio feceris vsque ad Veris initium, facere debebis, quę mãserint illibatę. Aliqui in vasculis seruant, arena pariter missa. Amant solum molle & solutum, non tamen arenosum. In sabulono proueniunt, sed humecto. Nigra terra illis apta est, & Carbunculus, & tofus diligenter infractus. In spisso agro & rubrica vix prouenit. In argilla & glarea non potest nasci. Diligit cœli statum frigidum sed & tepidum non recusat, si humor assenserit. Delectatur cluis & opacis regionibus, ac maximè in Septentrionem versis, vt dictum. Pastinari ergo locus debebit, qui huic destinatur arbusto, altitudine pedis vnius & semis, vel duorũ: vel totus aut sulcis in ordinem destinatis, aut certè aratris resoluti hinc inde findentibus. Qui fimo fatuatus ac redactus in puluerem, Castanearum semen accipiat, non amplius pedis dodrante demersum. Vnicuique semini propter notam, surculus debet affigi. Ipta semina singulis locis simul terna vel quina ponantur, inter se quatuor pedum spatio separentur. Quibus transferre placuerit, binas Plantas transferre debebunt. Locus tamen deductoria liquoris accipiat, ne humor insidens limo, germen extinguat. Cui placet, potest Castaneæ in propaginem ducere ima virgulta, quæ in radice nascuntur. Nouum Castanetum circumfodi debet assiduè. Mense Martio & Septembri incrementum maius aquirit si putationibus adiuuetur.

Delectat ad satum.

Vt Castaneæ asseruandæ ad satum.

Terra delectat

Terra præparatio.

Seminis modus

Quando transferéda

Cultus post sationem.

Quando propagandæ.

Quando putandæ

Breuiùs paulò aliter Plinius: Castanea pedamentis omnibus præfertur facilitate tractatus, perdurandi pertinacia, regeneratione cędua vel Salice lętior. Quærit solum facile, nec non arenolum, maximéque sabulum humidum aut carbunculum, vel tophi etiam farinam, quamlibet opaco Septentrionalique & prefrigido situ vel etiam decliui. Recusat eadem Gallicam [glaream D. Calcem, Vet.] rubricam, cretam, omnémque tetrę fœcunditatem. Seri nuce diximus, sed nisi ex maximis non prouenit, nec nisi quinis aceruatum satis. Perfringi solum debet suprà (supremũ Vet.) ex Nouembri mense in Februarium: quo solutæ, sponte cadunt ex arbore, atque subnascuntur. Interualla sunt pedalia (semipedalia, Col. sesqui pedalia Dal.) vndique sulco dodrantali. Ex hoc seminario transferuntur in aliud, bipedali interuallo, plus biennio. Sunt & propagines, nulli quidem faciliores. Nudata enim radice, totam in sulco prosternitur. Tunc ex cacumine super terram relicto renascitur, & alia ab radice. Sed translata nescit hospitari, pauętque nouitatem. Biennio ferè postea prosilit. Ideò nucibus potiùs, quàm viviradicibus plantaria cædua implentur.

Satio & cultus ex Plin.

Non transfertur Plinio.

Cultura non alia quàm suprà dictis fodiendis supputandisque biennium sequens: de cætero ipsa se colit, vmbra stolones superuacuos enecante. Cæditur intra septimum annum. Sufficiunt pedamenta iugeri vnius virenis vinearum iugeribus, quando etiam ea bifida stirpe fiunt, durantque vices alteram syluæ suæ cæsuram. Damege-

Ipsa se colit.

ronti Caſtanea planzatur & ex viuiradicibus, & ex ſemine. Securior eſt, eodem tradente, modus ex plantis: poſt duos enim annos fructum producit. Plantatur ab æquinoctio non ſolùm à ſeytalis & ramis, ſed etiam auulſionibus ac viuiradicibus, quemadmodum Olea. Seminantur porrò Caſtaneæ non ſimiliter vt Amygdalæ & Nuces, ſed acuminata parte ſurſum ſpectante. Menſe Martio vel Aprili caſtanea inſeritur ſub cortice, teſte Palladio, qui vtroque genere ſibi probatum ait. Poteſt etiam inoculari. Inſeritur in ſe & in ſalice, ſed ex ſalice tardiùs maturat, & fit aſperior in ſapore.

Secundò varia. Inſertio.

Salici.

Fulmineam Salicem fecundant ardua membra
Caſtaneæ, & multo paſta liquore virgæ.

Fagi. Idem inquit Virg. 2. Georg.

Et ſteriles Platani malos geſſere valentes,
Caſtaneæ Fagos &c.

Virgil. expenditur. Dicit quid in quam arborem debeamus inſerere, Fago caſtaneam, non enim in caſtanea fertili longè ignobiliore fructu Fagum facilè inſeruerit, Vnde aut Hypallage eſt, vt caſtaneæ Fagos ſit, pro Fagi caſtaneas geſſere, aut mutanda diſtinctio, vt ſit:

Platanus.

Et ſteriles Platani malos geſſere valentes
Caſtaneæ, Fagos.

Iuglandi. Roboris. Hoc eſt: Infœcundæ arbores Platani ſortes ramos caſtaneæ portauerunt. Seruius.

Caſtanea, teſte Ruellio, Iuglandi, Fago, & Robori inſita comprehendit.

Annotat Bruyerius: Inſeri quidem caſtaneas: verùm non ita feliciter: nam longè plures deperire, quàm quæ incolumes euadant: operoſiſſimámque eſſe inſitionem.

Repoſitio. Caſtaneæ ſeruantur vel in cratibus diſpoſitæ, vel intra ſabulonem, ne inuicem tangantur, vel in vaſculis fictilibus nouis conditæ, & loco ſicciore defoſſæ, vel incluſæ virgeis ex Fago receptaculis, & lutatæ. vt ſpiracula non relinquas, vel hordei paleis minutiſſimis obrutæ, vel paluſtri vlua denſioribus ſportis recluſæ. Pallad.

Virtet. & vſus. Caſtaneæ glandes, quum & ipſæ adſtringant, ſimiles etiam præbent effectus cum cæteris glandibus: maximè verò membranæ quæ ſunt inter carnem atque putamen. At caro iis qui Ephemerum biberint conueniens eſt. Dioſc. Caſtaneæ vehementer ſiſtunt ſtomachi & ventris fluxiones, ſanguinem excreantibus proſunt, carnes alunt. Torrere has in cibis gratiùs. Moluntur etiam & præſtant ieiunio fœminarum quandam imaginem panis. Simeon Sethi & Fuchſ. calidas & ſiccas dicunt, ordine primo. De calore adhuc dubitamus, Coctæ in carbonibus, vel in fictili vaſe ſicco aſſatæ, & cum melle ieiunis datæ, tuſſientibus proſunt. Aqua in qua cum ſuo cortice decoquuntur, cœliacis, dyſentericis, ſanguinémque excreantibus bibenda haud inutiliter propinatur. Interior membrana quæ corticem fructumque diſcernit, ad tertiam partem decocta in aqua, & potui oblata, mirè aluum fluentem refrenat, adeò vt Dioſcor. putet, etiam cathartico dato per hanc potionem iri obuiam poſſe, ſi plùs, quàm neceſſe ſit, purget. Plin. Valer. Ex farina caſtanearum cum melle fit Electuarium vtile aduerſus tuſſim & ſanguinis ſputum. Dod. Monet tamen Lacuna viridem damnoſas eſſe pulmonibus, ac ob hanc cauſam putat præter tunicam propriam etiam echinato illo cortice armatas eſſe, ne ab vllo animalium attingantur, antequam ſint maturæ, in quam rem amplius inquirendum. Caſtaneæ tritæ cum ſale melléque ſubactæ rabidorum canum morſibus vtiliter imponuntur, eodem & Matth. teſte, & cum hordeacea polenta, & aceto illitæ mammarum duritias diſcutere hic ait cum Fuchſio: nos ſientem impedire potiùs, quàm factam diſcutere cenſemus, ob adſtringentem illarum vim & aceti repercutientem. Idem ventrem excitare, eò quòd flatum gignant, vult. Nos, quia ſtomacho graues, pes ſe ad eam rem inutiles putamus. Interior membrana rubens, qua albicans pulpa circumueſtitur ex vino auſtero pota, duarum drach. pondere, ſiſtit valenter immodicos omnes alui fluores, & ſanguinis reiectiones: quinetiam cum pari pondere tamentorum Eboris, alba fœminarum profluuia cohibet ex aqua albæ Nymphææ hauſta, inquit idem. Poſſunt & cum farina ſubactæ peſſi forma ſubdi, ad ſupprimendos menſes, monente Fuchſio: ſed priùs in aceto macerare ſuadet. Emulſio caſtanearum cum decocto Glycyrrhizæ extracta, addito pauxillo ſeminum Papaueris, confert iis qui ardore vrinæ laborant, quod remedium ſibi communicaſſe Cratonem Med. Cæſ. teſtatur Camer. Caſtanini olei meminit Sipontinus. Indi quoque, vt Plinius ait, è caſtaneis vinum conficiunt. Porrò de caſtaneis, quantùm ad cibum & nutrimentum, variant inter ſe authores. Gal. inter craſſi ſucci cibos caſtaneas cibo ſuaues recenſet, atque adeò inter reliquas glandes, quanquam has ſuibus magis quàm hominibus accommodatas dicat. Et alibi caſtaneas, ſiue elixentur, ſiue aſſentur, ſiue denique frigantur, ſemper prauas dicit, & multò magis, ſi crudæ mandentur.

Cætera Ephemerum. Fluxiones ſtomachi. Sanguinis ſputum. Temperiã. Tuſſis. Celiaca. Dyſenteria. Alui fluxus. Ad Hypercatarſin. Elect. contra tuſſim Sputum ſang. Cur echino armata caſtanea. Canis rabidi morſus.

Mammarũ duritiæ. Menſes ſuppreſſos. Alui fluores. Sanguinem. Menſtrua alba Menſes ſuppreſſos. Ad ardorem Vrinæ emulſio. Oleum caſtaneum. Vinum e caſtaneis. Differentiæ authorũ de caſtan. nutrimento. Prauas eſſe.

At Aëtius ex omni glandium genere optimas dicit caſtaneas, & ſolas ex ſylu. fructuum genere memorabile alimentum ſufficere. Eſſe tamen etiam ipſas capiti graues, vtpote dolorem eius inducentes: ſed multò magis his Quercinas. Philotimus in lib. de nutrim. vbi citat Athen. tradit difficillimè omnes crudas digeri, atque peragrè ſolui, cùm à Phlegmate in ventre retentæ fuerint, propter ſubſtantiæ firmitudinem. At Diphilus apud eundem caſtaneas bonum dicit habere ſuccum, & multùm nutrire: at duræ eſſe digeſtionis, multúmque in ſtomacho commorari: toſtas minùs quidem nutrire, ſed facilè digeri: elixatas minùs his eſſe ventoſas, & magis nutrire. Sic & Simeon Sethi copioſum corpori alimentum præbere affirmat, ſed difficulter concoqui, tardè tranſire, craſſum humorem & capitis dolorem facere, flatuoſas eſſe & ventrem ſiſtere: ſed ſi torrefiant: vel deſiccentur, multùm nocumenti deponere.

Bonus nutrit. Noxa. Nutrimenti Varietas Cauſa.

Cœna Bapt. Fieræ.

Qua tibi grata licet poſito molleſcat echino,
Sicca eſt, & nimio Caſtanea igne calet.
In caput & ventres inflata aſperrima ſeuit,
Ni ſpolia apponas mellis arundinei.

Nimirum ad noxas eius vitandas cum Saccharo comedendas ſuadet. Non infeſtiuè tamen eaſdem ab hac iniuria vnico hoc diſtichо vindicauit Antonius Campanus quondam Epiſcopus Iteranienſis perdoctus. Caſtanea loquitur.

Non eſſe Ventoſam.

Ventoſam qui me cenſet, ventríque timendam,
Falluntur: ventos pello ego, non facio.

Lob. Heſſus:

Si quem ſacra tui victus Dodona iuuabat
Satigeri, & ſtomachum vellet habere ſuis.
Caſtaneas molles patula ſub regmine Fagi
Ipſe ego pro duris Glandibus eſſe velim.

Præparatio ad panificũ. Vſus Auctus.

Sunt & ad panificium aptiſſimæ caſtaneæ, qualis ſanè fit ab incolis illorum tractuum, vbi abundant, præſertim in montibus, vbi quotannis alie-

rum

rum frugum annona deficit. Primùm vt ætatem longiſſimè prorogent [alternant enim Caſtaneæ, vti dictum.] caſtrantur lento illo ſuo cortice, qui ſub echinato calyce primò ſubeſt: deinde proxima corpori tunica, quæ infeſtat ſaporem, detrahitur: mox ut ſiccentur exactè, curant ſedulò. Nam cratibus ſic delibratas imponunt, quas poſtea in caminis ſuſpendunt: ſiccatas in vſus ſeruãt: molúntque in farinam, ac tandem cogunt in panem, quo per hyemem victitant. Integras etiam plerunque cum ſuilla coquunt in capaci cacabo: vicéque pulmentarii ac panis iucundiſſimè veſcũtur. Suprà dictum ex Plinio, molituram præſtare ieiunio fœminarum quandam imaginem panis. Coquunt & ſolas ex aqua, atque ita bellatiorum cęterorúmque fructuum loco comedunt.

Annona refugium.

Fuere ſanè refugium non ſemel Caſtaneæ miſeræ plebeculæ in maxima annonæ caritate, vt Romæ compertum anno M.D.L. teſte Lacuna.

Noſtri homines torreri eas non modò gratiùs, ſed & in deliciis habent, præſertim ampliſſimas illas Matrones dictas, quas cum cæteris promiſcuè diurnis ac nocturnis commeſſationibus apponunt: Galli & Itali etiam ex liquore roſaceo ſaccharato. Alii cum pipere & ſale comeſtas, innocentiores putant, ſuntque reuera ſic paratæ, illicia Bacchi ac Veneris: & de noxa ſua plurimùm remittunt.

Bacchi ac Veneris illicia cum pipere & ſale.

Torrentur duobus modis, vel in perforata patella ad ignis flammas, vel ſub prunis & cineribus candentibus. Priùs tamen quàm igni aut cineribus credantur, cultello obiter vulnerari debent, vt plagæ hiatu, flatus igne citatus euadat: alioqui vbi flagrantes incaluerint concepto intus ſpiritu, magno cum crepitu proſilient, non ſine adſtantium periculo. Conſumitur etiam meliùs flateoſa illa humiditas, quæ iis ineſſe putatur, & æqualiter torrentur. Præfertur poſterior torrendi modus: nam in ſartagine toſtæ vel patella ferrea, vt in cauponis fieri conſueuit, partim comburuntur, aut certè aliquid ſuliginoſi Empyreumatis contrahunt.

Torrendi modi. Alia præparationes.

Diutum culinæ porcellos, miſerculos, gallinas & artocreata iis infarciunt, ſicque aſſant. Et quid non ingenioſo excogitatum ventri. Portentoſa gula hyeme ad focum luculentum toſtas caſtaneas ex vino dulci, hoc eſt, muſteo & nouiſſimè expreſſo mandi ſuaſit. Ita vides qua ratione à ſumma neceſſitate, in qua iis victitabant homines, ad extremam voluptatem ſit deuentum. Sed ſibi ſolis iſta habeant ventres. Nam in totum quomodocunque paratæ, operoſæ ſunt in cibo, & paulò tantùm Glandibus præſtant.

Noxa.

Viſcerum infarctibus oportunæ: Colico dolori obnoxiis inimicæ, & iis qui ad Calculum prociues noxię, ſi modus abſit in edendo. Citra igitur ſatietatem edendas ſuademus.

Ligni vſus.

Materies arboris ædificiis atque aliis domeſticis vtenſilibus admodum apta eſt: ſiquidem non modò ex ea fiunt trabes, tigna, aſſeres & pedamẽta, ſed & cadorum coſtæ, & eorum cinctus, verùm ignariis inepta, teſtibus Matthiol. & Lacuna. Fabris tamen ferrariis carbones expetitos, quòd citò extinguantur, vt antè dictum, ſuppeditat.

Carbones.

CASTANEA HVMILIS RACEMOSA.

CAP. VI.

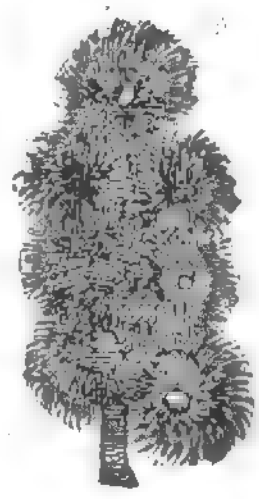

HVmilem Caſtaneam Io. duChoul nemini adhuc notam vt arbitratur, non longè à Palatino monte contemplatam, depinxit. Matura nucis Auellanæ eſt magnitudine, echinato calyculo, corio, membranáq; tegitur. Sola nunquam ſuo calyculo includitur. Multæ ſimul racematim cohærent. Guſtu eſt inſuaui. Sequentes ad hanc non referendæ, nec huius ſunt fructus: ob mox dicendam rationem quamuis fortè aliquam ſimilitudinem habeant.

Deſcriptio & Locus.

Sapor.

CASTANELLA PEREGRINA: ANGOR ARBOR, CASTANEÆ FRVctu amaro.

CAP. VII.

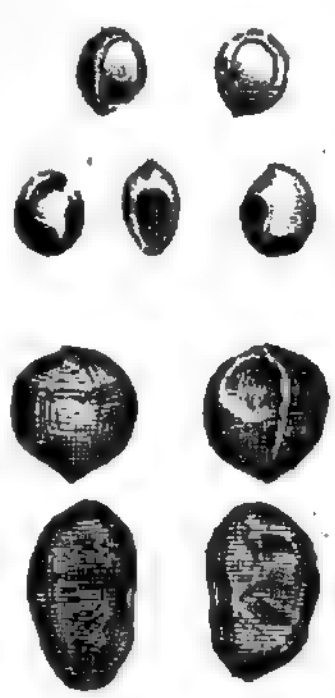

APud Cl. C. Bauh. hunc fructum primò vidimus & deinde à D. Robino Botanico Regio dono miſſum accepimus. Figura & facie Caſtaneam non malè repræſentat, niſi quòd ea parte quâ ſeſſilis eſt Caſtanea, hæc in gibbum elata ſit & concolor, conſimili corio vniuerſam contegẽte. Magnitudinem oſtendit icon: cortice integitur ſpadiceo, quali Caſtanea, niſi quòd paulò ſaturatiore, & pluſculis ſtriis inæquali. A cuius ſummo ad imum mucronem hyli facie linea latiuſcula, cinerea, ſtriarum itidem eminentiis aſperata protenditur, vt in altera iconum videre eſt. Superna partè, (ſiue infernam dicere lubeat) linea coronali cingitur, intra quam pars clauſa nigrior, nulliſque ſtriis donata. Impreſſio arguit alteri cuidam adhæſiſſe. Sapor pulpæ ex albo in fuſcum inclinantis (fortè ob vetuſtatem) ac firmę, amaricans ac ingratus: Cæterùm oleaginoſa, vt impreſſa aciculæ acies

Deſcriptio

prodidit: iuxta enim oleaginosum quid exsudabat, haud secus ac Nuci muscatæ, adactâ punctură. Icon gemina vtramque faciem ostendit. An *Gor arbor.* Scalig. de hac scribit ex. 181. parte 20. cùm ait: Ad fluuium Nigir arbor, cuius fructus Castaneæ similis, sed amarus: Gor vocant incolæ. Hi sunt *Locus.* Æthiopes sub Libyæ solitudinibus. Io. Leo lib. 3. descript. Africæ tradit has arbores mirandæ esse proceritatis, satis procul à mari in continente. Cæterùm si nostra Castanella sit Gor, non potest esse fructus Castaneæ humilis. Repugnat enim immensa illa proceritas, & locus vbi prouenit.

CASTANEA EQVINA FOLIO MYLTIFIDO.

Cap. VIII.

Descriptio

Folia.

CAstanea equina, quâ Florentiæ vidimus in horto Magni Ducis Hetruriæ, & ex qua fructũ cũ echyno decerptũ habemus, magna satis est arbor, quanta Morus, & valdè patula: folia palmata sunt, ex segmentis plurimùm septem composita, quorũ singula pinnæ marinæ quodammodo ęmula, ex angusto admodum principio sensim dilatantur, tandem in obtusum mucronem desinentia, per ambitum serrata, quamuis serraturas pleraſque veteratoriè sculptor omiserit, longitudine dodrantali: qua parte latissima sunt, palmum circiter lata, à costa media obliquis ordine neruis in ambitum directis, coloris supernè atrouirentis, infernè hilarioris, sapore amaricante. Porrò coeunt hæc omnia in vnum longum pediculum, éstque pediculorum situs oppositus. Fructus ipse non ita in conum desinit, vt vulgatæ nostræ castaneæ, globosior, altera parte spadiceus: quà verò echino adhæret, impressionem cineraceam ostentat, cui cortici, nulla intercedente lanugine pulpa nostratibus castaneis similis subiacet. Echinus ipse multò crassior ac firmior, quàm dictæ, extenùs rufus, prout siccus ostendit, interne albus, durus, sed ratiotibus, breuioribúsque spinis obsitus, firmis tamen & infestis, coloréq; flauicantibus, qui per maturitatem in tres partes dehiscens, Nucem ostendit, ipsius lateri infima parte inhærentem, non à pediculo, vt reliquæ. Hanc scribit Clus. Autumno cùm folia amisit, protinus amentaceum quiddam extremis ramulis gignere, & turgidum, quasi parturiret, pingui ac lento humore conspersum, in quo culices & huiusmodi insecta hæreant, totáque hyeme ita perdurare, donec ineunte Vere, & præmaturè admodum, gemmæ in folia sese explicent. Corticem ramis tribuit, nouellis quidem virentem, adultis autem cinereum, sub quo lateat alius succulentus, viridis, lignum ambiens, vt in Sambuco, vel Acere latifolia.

Fructus.

Echinus.

Amentum.

Culices.

Cortex.

Matth. Castanearum aliud genus, in Orientalibus regionibus, de quo tam apud Antiquos, quàm Recentiores neminem meminisse putat. Arbor est, inquit, spectatæ proceritatis, folio Pentaphylli: Echines fert in cacumine, magnitudine nostratibus æquales, subrufo colore, verùm duriore & crassiore putamine, aculeis raris, sed robustis ac firmis, & colore flauescentibus. Singuli singulam continent castaneam, nostratibus ferè similem, crassiorem tamen, cortice subnigricante; præterquam anteriori parte: ea enim albicat, maculâ cordis effigiem prę se ferente. Totus idem robustus est, simplex tamen, nullam intra se aliam tuniculam habens, quæ carnem ambiat, illi similem, qua nostrates castaneæ conteguntur. Sapor pulpæ vulgaribus ferè similis habetur, sed dulcior paulò, nec adeò mandentibus gratus, si tamen ex sicco fructu id quidem rectè percipi potest. Clusius quoque Veteribus ignotam censet. Lob. mixtæ quasi naturæ ex Fago & Castanea dicit, frondibus digitalis Ellebori, Castaneæ alioquin fimbriis donatam, in qua Echinus octennium aut decennium, eiúsque nucleum claudit & tuetur saporis perboni, seque nonnullas incorruptas prædulces gustasse in Musæo Rondeletii.

Castanea Orientalis

Sapor.

Diu arboris haret.

Cæsalpinus nouam opinionem habet: putat Castaneam equinam esse, quam Plinius Myrobalanum appellat folio Heliotropii herbæ simili: fructu Nucis Auellanæ, quæ Glans appellatur, &c. At quæ obsecro folii Heliotropii similitudo cum foliis castaneæ equinæ? Nos Myrobalanum illud Plinii relinquimus sub Nuce Myrepsica.

Myrobalanus.

Cæsalp. opinio reiicitur.

Equinam castaneam appellant Constantinopolitani, testibus Matth. Cæsalp. & Clus. qui ait Turcis patrio nomine *Atcestaneſi*, vel *Ad castaneſi*, eadem significatione ob mox dicendam causam. German. Roſs keſten: Gal. *Chastaigne de cheual*: It. *Castagna di cauallo*, & *Castagne cauelline*: Hispan. *Castanna de cauallo*. Anglic. Horſe Cheſtnut tree.

Nomina ling.

Concedimus quidem Penæ & Lob. Matthiolum affabrè expressisse in sua figura, ad quam & nostra facta [excepto fructu] si modò florem, quem primus pingit, descripsisset. Vt dubii simus an verus sit flos, vel fictus. Clusius sanè etiam in sua icone, quam habet in post. hist. omisit florem

Matth. non.

Nascitur Constantinopoli, & in Creta, vnde folia accepimus à Cl. Medico Hon. Bello. Ramus etiam cum fructibus incipientibus à Clariss. Zuingero communicatus, qui ait sibi obseruatam inter Patauium & Veronam. Nobis arbor visa Florentiæ in horto Ducis. Tam Matth. quàm Clus. scribit sibi ramum missum Constantinopoli per Qualcebenum medicum. Hic speciatim sibi etiam egregiè adoleuisse testatur, Viennæ, & intra duodecimum annum, in humanæ coxæ crassitudinem, duarúmque Orgyiarum aut amplius altitudinem adoleuisse, latámque comam sparsisse. Frigoris patientissimam esse, vmbráque & aqua, vt Platanum, delectari.

Locus.

Satio.

Cultus.

Adstringunt fructus, & flatus deuorati pariunt, si Matthiolo credendum: qui tamen paulò ante saporem tantùm dulcem dixerat, nullius adstrictionis mentionem faciens. Idem & tussientibus & anhelosis equis plurimùm auxilii afferre deuoratas affirmat: darique etiam sanguinem reiicientibus. Id de equis & Clus. affirmat, indéque nomen apud Turcas traxisse.

Vsus & vires.

Tussis e quorum optima Sanguinis ſputum.

CASTA-

CASTANEA PERVVIANA.

CAP. IX.

Locus

Descriptio

SCribit Cluſius in Hiſt. poſt. Caſtaneæ hoc genus ſibi ab Abrahamo Ortelio Coſmographo Cl donatum, quod is ex Peruana prouincia delatum à Celeb. viro D. Aria Montano acceperat. Sphæricæ inquit, penè eſt figuræ hæc Caſtanea, niſi latera haberet paullò depreſſiora: præſertim vbi pediculo inhæſit, cortice ſatis craſſo, fragili tamen, & veluti fungoſo obducta, coloris ex fuſco aliquantulum flaueſcentis. Huic ſubſunt innumeræ, tenues quidem ſed firmæ ſpinæ, putamini, quo nucleum includit, tenaciter inhærentes: ipſum putamen fuſcum eſt, non denſum ſed lentum & fractu contumax, intepore parte læue & ſplendidum, quo continetur nucleus Amygdalæ [putamine ſuo liberæ] magnitudine & colore, forma autem leporino reni ſimilis, intus albus, ſapore dulcis fere vt Amygdalæ aut Caſtaneæ vulgaris.

Cortex exterior.

Spinæ.

Putamen diuersum.

Nucleus

Sapor.

CASTANEÆ PVRGATRICES.

CAP. X.

Deſcriptio

FRuctus eſt arboris eiuſdam vaſtę, Caſtaneis ſimilis, ſed calyce læui; non, vt illarum, echinato: eo calyce fructus continetur. Caſtaneis non admodum abſimilis, ſed ſine cortice, & ferè quadratus, in duas partes diuiſus, medium intercurrante, & totum deinde ambiente pellicula. Ex maritimis Nicaragua & Nata (quæ ſunt in nouo Orbis Cõtinenti) inuehitur in hiſpaniam. Editur hic fructus viridis, aut conditus vino exceptus: ſiccus, eius puluis ex vino aut Gallinæ iuſculo ſumitur: datur etiam toſtus, vt minùs purget. quocunque tandem modo ſumptus, ſine moleſtia purgat, obſeruatis iis quæ à purgatione obſeruari ſolent, & præparatis priùs, vt decet, humoribus. Illud verò minimè ſilentio prætereundum, pelliculam illam exteriorem & internam abiicẽdam eſſe, alioqui grauia Symptomata excitaturam veluti ingentes vomitus, animi deliquia, & periculoſa aluifluuia. Calidus eſt in primo gradu. Ex Coſta: qui fructum Cholagogum vocat: It. *Caſtagne purgatiue. Caſtaneæ purgantes* Caſtor. Dur. Poſſis Germ. Purgierende Caſtanien. Gal. *Chaſtaignes qui purgent*, appellant.

Locus.

Vires & Vſus.

Purgans

Cautio.

Nota pelliculæ.

Fructus Cholagogus

CASTANEAE SPECIE FRVCTVS PEREGRINVS.

CAP. XI.

Deſcript.

MEdiocrem Caſtaneam non tantùm magnitudine, ſed & tota forma refert, vt pro ea primo obtutu poſſit fallere: Color tamen paulò dilutior ad flauũ inclinat: nitor & læuitas eximia, excepta baſis portiuncula oblonga, quà videtur aut arbori aut echino adhæſiſſe. Cortex extimus admodum tenuis fragiliſque, cui fungoſa ſubſtantia adnata ſubeſt. ipſa verò cauitas vacua ſtatim fit vt ſi ſigmoeidaus fructus ſemias. Hunc Ill. noſtro Princip. mittit D. Paludanus nomine Fructus peregrini Indici.

Cortex.

LEVCOMA FRVCTV CASTANEAE.

CAP. XII.

Deſcript. fructus.

FRuctus quem ex India accepi, inquit Monar. Leucoma eis dictum, ſimilis eſt noſtratibus Caſtaneæ, cùm colore, tùm magnitudine, tùm etiam ſeſſili illa & albicante parte, quam Caſtanea obtinet, quæ prægnans videtur. Arboris eſt vaſtæ magnitudinis, materieq; firme & robuſtæ, cui folia Arbuti. Fructum edulem gratique ſaporis eſſe aiunt, & alũi profluuia ſiſtere, quoniam adſtringit. Temperatum aſſerunt.

Arbor. Folia Vires & vſus. alui fluxus.

GLANS INDIAE DV CHOVL.

CAP. XIII.

DV Choul in fine libelli ſui de Quercu ſcribit: ſupereſſe Indię Glandes, Latinis ſuo iudicio & Græcis incognitas, de quibus ſe non poſſe aliquid viris optimis tradere, neque deſcribere, quoniam arborem non viderit. Egregiam ſanè verò excuſationem: quaſi verò interim non ipſam Glandem ſine arbore deſcribere potuiſſet. Ex icone [ſi quando viderint] occaſionem ſument ſtudioſi, inquirendi, an non aliquid commune habeat cum Caſtaneis purgantibus antea deſcriptis. Nobis ſanè videtur, quoad figuram accedere ad Ahouai, de quo inter Nuces exoticas lib. 3.

Digitized by Google

HISTORIÆ UNIVERSALIS PLANTARUM LIBER QUINTUS.

DE AQUATILIBUS HERBARUM.

Aquatilium herbarum genera quinque. Nymphæa. Nymphæa Ægyptia. Nymphæa Indica. Nymphæa Persica. Nymphæa Cretica. Nymphæa Lutea. Nymphæa Alba. Nymphæa Rubra. Nymphæa Cærulea. Nymphæa Cærulea Ægyptia. Nymphæa Cærulea Indica. Nymphæa Cærulea Persica. Nymphæa Cærulea Cretica. Nymphæa Cærulea Lutea. Nymphæa Cærulea Alba. Nymphæa Cærulea Rubra. Nymphæa Cærulea Cærulea. Nymphæa Cærulea Cærulea Ægyptia. Nymphæa Cærulea Cærulea Indica. Nymphæa Cærulea Cærulea Persica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cretica. Nymphæa Cærulea Cærulea Lutea. Nymphæa Cærulea Cærulea Alba. Nymphæa Cærulea Cærulea Rubra. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Ægyptia. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Indica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Persica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cretica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Lutea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Alba. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Rubra. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Ægyptia. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Indica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Persica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cretica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Lutea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Alba. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Rubra. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Ægyptia. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Indica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Persica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cretica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Lutea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Alba. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Rubra. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Ægyptia. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Indica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Persica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cretica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Lutea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Alba. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Rubra. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Ægyptia. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Indica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Persica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cretica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Lutea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Alba. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Rubra. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Ægyptia. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Indica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Persica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cretica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Lutea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Alba. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Rubra. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Ægyptia. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Indica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Persica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cretica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Lutea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Alba. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Rubra. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Ægyptia. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Indica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Persica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cretica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Lutea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Alba. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Rubra. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Ægyptia. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Indica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Persica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cretica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Lutea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Alba. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Rubra. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Ægyptia. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Indica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Persica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cretica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Lutea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Alba. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Rubra. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Ægyptia. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Indica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Persica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cretica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Lutea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Alba. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Rubra. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Ægyptia. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Indica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Persica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cretica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Lutea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Alba. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Rubra. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Ægyptia. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Indica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Persica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cretica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Lutea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Alba. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Rubra. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Ægyptia. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Indica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Persica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cretica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Lutea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Alba. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Rubra. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Ægyptia. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Indica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Persica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cretica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Lutea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Alba. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Rubra. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Ægyptia. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Indica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Persica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cretica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Lutea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Alba. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Rubra. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Ægyptia. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Indica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Persica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cretica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Lutea. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Alba. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Rubra. Nymphæa Cærulea. Nymphæa Cærulea Ægyptia. Nymphæa Cærulea Indica. Nymphæa Cærulea Persica. Nymphæa Cærulea Cretica. Nymphæa Cærulea Lutea. Nymphæa Cærulea Alba. Nymphæa Cærulea Rubra. Nymphæa Cærulea. Nymphæa Cærulea Ægyptia. Nymphæa Cærulea Indica. Nymphæa Cærulea Persica. Nymphæa Cærulea Cretica. Nymphæa Cærulea Lutea. Nymphæa Cærulea Alba. Nymphæa Cærulea Rubra. Nymphæa Cærulea. Nymphæa Cærulea Ægyptia. Nymphæa Cærulea Indica. Nymphæa Cærulea Persica. Nymphæa Cærulea Cretica. Nymphæa Cærulea Lutea. Nymphæa Cærulea Alba. Nymphæa Cærulea Rubra. Nymphæa Cærulea. Nymphæa Cærulea Ægyptia. Nymphæa Cærulea Indica. Nymphæa Cærulea Persica. Nymphæa Cærulea Cretica. Nymphæa Cærulea Lutea. Nymphæa Cærulea Alba. Nymphæa Cærulea Rubra. Nymphæa Cærulea. Nymphæa Cærulea Ægyptia. Nymphæa Cærulea Indica. Nymphæa Cærulea Persica. Nymphæa Cærulea Cretica. Nymphæa Cærulea Lutea. Nymphæa Cærulea Alba. Nymphæa Cærulea Rubra. Nymphæa Cærulea. Nymphæa Cærulea Ægyptia. Nymphæa Cærulea Indica. Nymphæa Cærulea Persica. Nymphæa Cærulea Cretica. Nymphæa Cærulea Lutea. Nymphæa Cærulea Alba. Nymphæa Cærulea Rubra. Nymphæa Cærulea. Nymphæa Cærulea Ægyptia. Nymphæa Cærulea Indica. Nymphæa Cærulea Persica. Nymphæa Cærulea Cretica. Nymphæa Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea Cærulea

nequit. Fœminæ candidior & flexibilis, ex quo cistas [ϰίστας: cazza, cunas alij, Canistros.] faciunt. Item odoratior. [Plin. mari tribuit odorem] Præterea mas sterilis est, & sine flore: fœmina & florem & fructum gignit. Flos calyci similis [κρανοειδὲς: cazæ Calyculo intectus: nec ad verbum, nec ad rem.] iuxta folij pediculum, & anni sequentis Cachryn, suo petiolo innixus emergit, viridis, dum in calyculo est: detectus verò subflavus. Floret cum domesticis arboribus. Fructus rotundus, oblongus, Fabæ magnitudine, Hederæ acino similis, masculus quidem quinis constans angulis, veluti libris eminentibus, & in acutum se contrahentibus: Minor verò minùs divisus. grandior exsculptus, minuta quædam tenuiaque emittit semina, quanta Atriplicis. Folium & cortex suavia, dulciaque. Folium figura Hederæ simile, verùm in ambitu sensim magis rotundatur, & iuxta pediculum id, quod velut in gibbum prominet, a folij medio, longiore tractu in acutum magis cogitur: sùntque folia per ambitum crispa atque serrata. Lignum paucam medullam habet, ac eam quidem haud multò molliorem materie, quæ & ipsa mollis est.

Cazza alium error.

Medulla.

Tilia historia ex Plin.

Hæc Theoph. ex quo Plin. pleraque sua de eadem transcripsit in hunc modum. In Tilia mas & fœmina differunt omni modo. Námque & materies maris dura, rufiórque ac nodosa, & odoratior. [de fœmina id Theoph.] Cortex quoque crassior, ac detractus inflexibilis. Nec semen fert aut florem, ut fœmina, quæ crassior arbore, materie candida, præcellénsque est. Mirum in hac arbore fructum à nullo animalium attingi: foliorum corticisque succum esse dulcem. Inter corticem & lignum tenues tunicæ multiplici membrana, è quibus vincula Tiliæ vocantur: tenuissimæ earum [tenuissimum corium. Vet.] Philyræ, coronarum lemniscis celebres, antiquorúmque honore. Materies teredinem non sentit, proceritate perquàm modica [hoc ad Philliream pertinet] verùm utilis. Mollissima Tilia, eadem videtur & calidissima: argumentum afferunt, quòd citissimè ascias retundat. Et mox: Frigidissima quæcunque aquatica: lentissima autem & ideò scutis faciendis aptissima, quorum plaga contrahit se protinus, cluditque suum vulnus, & ob id contumacius transmittit ferrum: in quo sunt genere Fici, Salix, Tilia Betula &c. [Hic Plin. sibi contradicere videtur, magna oblivione, qui paulò ante Tiliam calidissimam ex Theoph. dixerat, nunc frigidissimam dicit. Nec verum, frigidissima quæcunque aquatica: Salix amara neutiquam talis nobis videtur.] Sol ad Aquilonem scandens, vertit Tiliæ folia ad mille usus petenda. Quod postremum ante ipsum dixerat Theoph. cap. 16. l. 2. caus. ubi, postquam de foliorum circumactu à Sole locutus fuisset, addit: hoc latiùs in Tilia [φιλύρᾳ] patere, quòd hæc ampliora candidioràque folia gerat. Tilias *molles* dixit Ovid. Dicitur & apud Poëtas *fequax*, *lævis*, *pinguis*, *elumbis*.

Vincula Tiliæ.

Philyra.

Plin. sibi contradicere videtur

Tilia molles. Epithera.

Hermol. lapsus.

Mirum Hermol. in re tàm manifesta hallucinatum, ut Tiliam Græcis Phelyream [sic enim ille habet.] nostris quoque Phelyram & Philyram dici tradiderit. Certè tantùm differt Philyrea à Philyra seu Tilia, quantùm Myrtus à Quercu. Non igitur rectè φιλυρέαν Tiliam vertit, eandémque cum φιλύρᾳ Dioscor. confundit, & præterea cum Phlyca. Sic enim quoque à Theoph. vocari ait. Eandem censuram meretur Ruell. dum Tiliam Græcis Philuram dici scribit: & Dioscor. esse arborem magnitudine quâ Cyprus.

Ruell. rectè. Philura.

Marcellus more suo Hermolaum emendat in versione Theophrast. quod suo ingenio Græcum fecerit convertat, quam, quid sit, scire Græcarum literarum imperiti non sit. Ipse tamen & geminum incurrit errorem: Primò quòd Phillyream Dioscor. convertat Tiliam: Deinde quòd demonstret aleam plantam esse Phlyram sive Phillyram eandem Dioscor. quam nos Tiliam diximus. Sed quod putat *Cæsal.* melius in temperaturam converti, per nos licet: Optassemus tamen declarasset, quam vim aut qualitatem agentem per illam temperaturam intellexerit. Vult autem Tiliam marem esse sutoriam Tiliam, in omni opere tractabilem quæ pectinum suorum sequaci facilitate nomen aliis omnibus arborum pectinibus dederit. Passim enim Tiliam nunc in arboribus Italos dicere lineas, ductus, intersectionésque & circunductiones illas, quibus confecta omnis earum materia & in seipsam stipata convolutáve videtur: quod naturæ tàm diversum opus Græci κτενίσκας. Plin. eos imitatus *pectines* dixit: & in quibus variarent pectinum illorum lineæ & intervalla, semper adiecit aliquid, quo varietas illa indicaretur, obliquos, crispos, nodosósve dicens. Etsi verò idem Marcellus sibi ab Hermol. ostendi optet, sitne nostrati Tiliæ antiqua illa eadem: (dicit autem nostratem, quæ in Hetruria nunc ab omnibus Tilia nominatur, ex qua secandis coriis sutores paratam ubique tabulam habent, in nullam partem rectis pectinibus, sed quacunque ferramentum agatur sequacem & cedentem,) ipse tamen quoque nihil certi adstruit, neque sanè adstruere potuit, quippe qui apud Dioscor. Phillyream, Tiliam converterat, & Ligustro magnitudine æqualem hanc arborem fecerat: atq; qui ligni pectinibus adhærens, (quos Græcis κτενίσκας vocari diximus) seu per longitudinem rectis pectinum modo lineis, nullam earum esse in ea sutorum tabula & arbore caussatur, sed in omnes partes sequacem pariter & facilem sectionem: antiquiores tradit Græcos ex agresti pro sutoria illa tabula usos: expertos namque in duriore materia acui ferrum, in molli verò in secando ductum retundi, atque aciem amittere. At si Marcellus Theoph. εἶναρ, ex quo eius marem & fœminam agnoscit, cum Phillyrea Dioscor. contulisset, & rursus hanc cum Tilia sua Italica, facilè agnovisset, hanc ad Philyram tàm propè accedere, quàm à Phillyrea, & arboris magnitudine, & tota adeò forma distat, nec ex nudæ tabulæ sutoriæ (quam tamen Tiliaceam fuisse agnoscimus) pectinum carentia, & accersita illa etymi ratione, dubitasset, an Tilia nostras sit Philyra Theophr. & Phillyra Dioscorid. diversissima à Phillyrea eiusdem.

Marcelli geminus error.

Tilia Italica quid.

Nihilò doctiorem se Botanicum præbet Cordus, quando ad caput Dioscor. de Phillyrea scribit, ab eo describi Tiliam omnino eandem cum Ligustro, si invicem utriusque descriptionem conferat. Galeni & Aeginetæ ætate talem Tiliæ historiam in Dioscor. lectam. Atque sive Tilia à Dioscor. ita descripta sit, sive ab alio hæc descriptio adiecta, falsam esse pronunciat, ob id quòd nullius, neque ex priscis neque ex recentioribus hisce nótis eam depinxerit. Omnes [addit ille] manifestè describunt Tiliæ appellatione eam arborem quæ German. ob ligni lenitatem & mollitiem ein Lindé vocatur. Ac miratur hoc nullum ante se animadvertisse: quòd omnes qui post Dioscor. de rebus scripserunt, aut alios interpretati sunt, usque ad nostram ætatem, eam controversiam de Tilia inter Dioscor. & Theophr. silentio præterierint. Et tandem supervacaneam concludit esse historiam

Tilia German. unde dicta Linde.

Marriage Act, 26 Geo. 2. c. 33. [Ireland] 12 Geo. 3. c. 11. [Scotland] 20 Geo. 2. c. 43. [Jews] 26 Geo. 2. c. 26. [Quakers] 6 Geo. 2. c. 23. [Foreign Protestants] 13 Geo. 2. c. 7. [Foreign Protestants] 22 Geo. 2. c. 30. [Foreign Protestants] 4 Geo. 3. c. 21. [Foreign Protestants] 13 & 14 Car. 2. c. 4. [Foreign Protestants] 7 & 8 Will. 3. c. 34. [Foreign Protestants] 1 Geo. 1. st. 2. c. 55. [Foreign Protestants] 9 Geo. 2. c. 30. [Foreign Protestants] 13 Geo. 3. c. 21

aut Iuglandis nucamentis. Vt ſuſpicio ſit, eos Quercum, quæ nondum protruſerat omninò ſua folia, & iam iſta nucamenta oſtentabat, ſumpſiſſe oſcitanter fatis pro Tilia.

Tilia Cordi Iulifera, quæ

Cordus quidem in ſua obſ. ſylva ſcribit ſibi viſam Tiliam grandem Veris medio aut paulò antè Iulos ferentem longos, colore flavos, propè Nurtingam oppidum in pago. Sed quam is Tiliam intelligat, dolemus nos non recordatos ſcrutari, quando ipſi adfuimus apud Illuſtr. Palatinam viduam Illuſtr. Ducis Lud. VVittenbergici. Nemo præter ipſum, quod equidem ſciamus, Iulorum iſtorum in Tilia meminit, nec facilè fortè animadvertentur in vulgatis Tiliis, quas ſanè plus ſatis diverſis anni temporibus contemplati ſumus. Theoph. tamen, vti dictum etiam Cachryn Tiliæ tribuit.

Conſideratione digna deſcriptio Cæſalp. Tilia [inquit] arbor in Alpibus tantùm provenit, Alno ſimilis, fructus minor quàm Alni, ſtriatus, ſemina inter ſquamas continens depreſſa, materia alba aut flavescens. Etſi autem hîc videatur Cæſalp. hanc noſtram Tiliam intelligere: tamen nec in Alpibus tantùm provenire, dicimus, nec Alno valdè ſimilem, quamcunque tandem intelligat. In materie quoque nullam flavedinem hactenus obſervavimus.

Tilia formæ.

Cæterùm Tiliam hanc, de qua hîc agimus plerique fœminam ſtatuunt, ut Fuchſ. Dod. Pen. Lob. Cæſalp. Hiſt. Lugd. & Schuvenckf. quibus non gravatè ſuſcribimus. Non placet verò eam à Schuvenckfeldio Tiliam ſativam ſive fœcundam dici, cùm incerta ſint ea epitheta: quia altera folio minore, de qua poſtea, multis in locis eſt ſativa, & paſſim fœcunda quoque. Præterea fœmina hæc noſtra, etiam ſpontè in montibus provenit, & viſcum fert. Proinde nec à Trago quidem rectè ſimpliciter ſativa dicta. Quid nobis videatur de Tilia mare Dod. Penæ & Lob. dicetur poſtea cap. de Fago ſepium ſive Oſtrya. Quanquam Cæſalpinus difficilè putet conjectari poſſe, quænam ſit Mas, cùm folia non deſcribantur: ſuſpicetúrque intelligi poſſe Lignum putidum vulgò dictum, de quo nos l. 5. de Spina Burgi, ubi hanc Cæſalp. opinionem reiecimus. Idem paulò ante ſcripſerat, ſuſpicionem eſſe, ne Plin. cum Vlmi genere comprehendat carpinum utramque, aut Alnum, Tiliamque quaſi *πλατάνου* dictam.

Schuvenckf. error.

Trago non.

Cæſalp. opinio reprob.

Platan.

Apud Amatum Lugduni excuſum, icon Tiliæ, incuria typographica malè poſita pro Ciſto mare.

Car. Steph. error.

Fallitur Car. Stephan. dicendo Philuram interdum Philycam appellari. Differt enim Phylica à Phylira quicquid dicat Stephanus.

Nomina Linguar.

Tilia, *φιλύρα*: Hebr. ut placet Eliæ in nomencl. Aſchenach: Germ. **Linden** / & **Lindenbaum** / à ligni mollitie, uti volunt. At Gorop. in Indoſcyth. Tiliam gemina ratione **Linde** dici ſcribit: & quia pulchra ſit, & quia faſciæ & funiculi ex ea fiant. Belg. **Linde** / **Lindenboom**. Gall. *Tiller*, *Teil*, *Tilleu*, *Tilier*: It. *Tiglia*, *Tilia*: Hiſp. *Teia*. Angl. **Lind tree**. Boh. **Lipa**. Hung. hac ſa.

Etymon.

Philyra cortex.

Cortex eius quoque Philyra dicitur & Tilia. Sed & aliarum arborum cortices interiores eo nomine donantur. Sic Plin. l. 24. de Vlmo: Corticis utique inquit, interior Tilia lepras ſedat. Et paullò pòſt: Idem præſtant & Tiliæ corticis &c: Et hoc ipſum etiam lib. 16. his verbis idem Plin. declarat: inter corticem & lignum tenues tunicas multiplici membrana, è quibus vincula Tiliæ vocantur, tenuiſſimæ earum Philyræ Coronarum lemniſcis celebres, antiquorúmque honore.

Philyræ homonymia.

Philyram Theoph. ibidem naſci ſcribit, ubi Cerafus. In locis ſervidis difficillimè prodit. Ait Plinio autore, montes & valles diligit Tilia: item aquoſis gaudet montibus. Pinguè lætúmque ſolum deſiderat, ut ſtercorato optimè proficat: in arido ac ſaxoſo ægrè adoleſcit. Tiliam Aſia nunquam Theoph. difficulter recipit: & in hac alenda cultores hortorum vehementer laborant. In toto Germaniæ tractu, in vrbium & mœnium areis ut delitiis habent, ob opacitatem quam vel per ſe, in vel ategias diſpoſita, deambulantibus recubantibuſque tempore æſtivo præbet. Et ſanè vix videas aliam arborem in Germania, aut fortè in tota etiam Europa, quæ cum Tilia opere topiario, & ampla ac patula illa vaſtitate certet.

Locus.

In primis nobilis Baſilea inter alia nobiliſſima naturæ dona, quæ habet, & huius ſtipatu ac ornatu triumphat, ubi plureis areas ac ſylvas hac unica arbore conſitas videas, præcipuum illius amœniſſimæ urbis decus, quod totus ferè Iunius cum Maij parte media ingeminat ſuaviſſimo florum per totam urbem afflatu, non ſine incolarum ac tranſeuntium ſalubritatis iuvamento. Sed præ cæteris ſacra & topiaria amœnitate conſpicua, quæ iuxta ſummum templum in regio illo viridiario ad Rheni alluentis ripam, vaſto illo propugnaculo ceu humeris Coloſſeis elato, ex quo Rheni tractus utramque urbem alluentis & circumiacentis provinciæ præclarus & cuivis promiſcuus patet proſpectus: vulgò die Dhalen vocant, quaſi Palatinam dicas. Item extra urbem paſſim præcipuè etiam in amœniſſimo illo ſclopetariorum campo.

Baſilea Tilicorum ſuo triumphat.

Tiguri quoque Helvetiorum, ut ipſi vidimus, & in ſcripta retulit Geſnerus, magnæ proceræque collem Palatinum, quem vulgò Aulam (den Hof) nominant, quàm plurimæ decorant, pulcherrimo Tiliceto: & extra urbem paſſim in foſſis circa mœnia, egregiæ ſpectantur, ut paſſim ſub eis ſedilia in umbra non deſint ſenibus & aliis animi gratia obambulantibus. Harum mamma truncum habet inferiùs ea craſſitie, ut ſi viri duo mediocres amplectantur, dodrantes quinque adhuc ſuperſint. Sed præcipuè ſpectabiles ſunt duæ illæ huius generis arbores, quæ infra urbem ſtatim ad Limagum viſuntur, media inter eas domo, cui plancæ utrinque iunguntur, in qua conveniunt, qui ſclopetis exercentur, ita digeſtæ, ut menſis aliquot in utraque collocatis, maximus convivarum numerus, tanquam in cœnaculis & triclinijs capiatur, infrà, ſuprà & circumquaque brachijs, & frondibus Tiliarum ambientibus, &c. Similes aut etiam elegantiores Scaphuſiæ Heluet. ad Rhenum viſuntur. Inſignis quoque viſitur Moguntij in S. Albani cœnobio 20. craſſis columnis lapideis ſuffulta, quæ nihilominus quotannis exſcinditur, teſte Lonicero. Eſt & in Sileſiæ cœmeteriis, artis hortis & ſylvis notiſſima, ut notat Schuvenckf. quanquam Dod. ſcribat rarò in ſylvis naſci. Calceolarius annotat Tiliam provenire in Baldo. Conſiderandum an ſit ea ampliſſimo folio, quam poſtea deſcribemus. Copioſè etiam provenit in Eſſexia Angliæ, in nemore, duobus milliaribus Cicceſtriâ, teſte Turnero. In Italia provenit aſperis tantùm montibus, inquit Matth. quibus maximè gaudet.

Tigurum quoque.

Calvus.

Omnes quidem ſic formandæ arbores, ne trunco cubitos quatuor excedant, ut quicquid ab ea altitudine ſupereſt, ſecum in tabula a ſi-

ve her-

ve brachia & ramos effundatur, ſicut & de quercu Baſilienſi ſuprà dictum eſt, impietatis illo genere, à quo & Impiam herbam denominavit antiquitas, quòd filij inſectandant patrem, minores ramuli brachiis, è quibus oriuntur, ſuperemineant. Tilia utraque, quod in hortis Lutetiæ nunc ſpectatur, induſtria Bellonij fecit.

Tempus. Paulò antè æquinoctium germinat Tilia: floret Maio & Iunio: fructum maturat Auguſto, qui mox ſeptembri adapertus ſatiſcit ac ſua ſponte decidit. Aeſtivis ſolſtitiis folia ſua vertit, ut prodidit Theoph. In multam ætatem vivit hæc arbor creditúrque ſupra centeſimum vivere, quales multæ videntur Baſileæ, quarum ſatum ne avi quidem noſtri viderunt.

Cædendi tempus. Theophr. Tiliam poſt vindemiam & Arcturum cædendam ſuadet.

TILIA FOLIO MINORE.

Deſcriptio

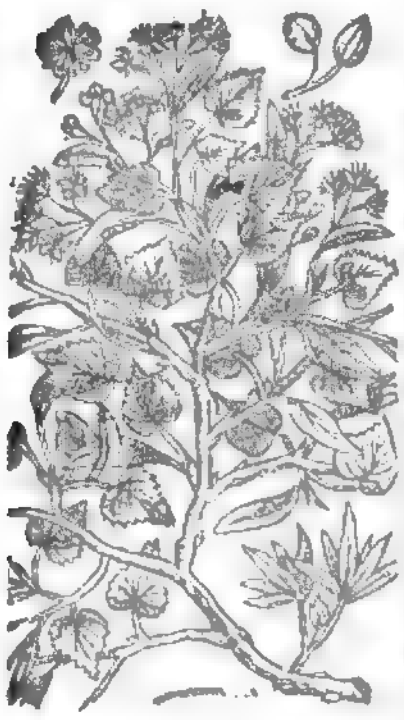

Folia.

Flores.

TILIA folio minore nobis dicta, non minùs patula eſt arbor quàm prædicta. Folia tamen multò ſunt minora, ad Betulæ accedentia, colore ferè Populi Libycæ non hirſuta ut Tiliæ præcedentis, ſed firmiora rigidioráque. Flores tamen ſimiles, niſi minores eſſent, coloris eiuſdem, pallidi odorati, formâ accedẽtes ad Berberim, umbellam ferè efficientes, ſex ſeptem, octo, novem, aut etiam undecim, ex luteo foliolo ſeu amento prodeuntes, ut in alia Tilia, ſapore acido cum lentore: quibus ſuccedunt fructus parvi, hirſuti, anguloſi, ut in alia. Materies ſimiliter alba, lenis, ſed cortice magis ſcabro obducta. Hanc facilè credidimus prædictâ firmiorem & duriorem: tota enim arbor torioſior. Fert & hæc viſcum.

Sapor. Fructus.

Tilia Sylveſtris.

De hac ſic Tragus: Tilia ſylveſtris ſativæ per omnia reſpondet, niſi quòd folia & flores gerit magis exiguos: præterea & frondem nigriorem. Florem edit tardiùs ſativa Tilia, qui nullo poſt ſe relicto fructu aut ſemine decedit.

Theoph. in hunc ferè modum ſuam quoque Tiliam delineavit.

Tilia fulmine tacta.

Viſa nobis in VVirtenbergico monte, ubi nobilis & antiqua illa arx Teckſiana Ill. Ducum VVirtemb. Tilia (de qua & in Bollenſium fonte Admirabili, fontiumque hiſtoria ſalubrium Univerſali) quæ fulmine tacta fuit noctu, menſe Septembri, & ſub ea novem vaccæ exanimatæ ex peculio E. C. ſub caſtabulantes. Iſta Tilia non erat eiusſpeciei quam antea deſcripſimus folio maiore, ſed ad hanc accedebat, quam vocamus folio minore: nihilominus tamen ei folia erant maiora, quamvis glabra, nec hirſuta: ipſa quoque arbor maxima, neque in hac ſpecie glabra illa maiorem ob-

Tilia ſpecies alia

ſervavimus. Dubij hæremus, an ſit ſpecies quædam particularis, vel varietas tantùm foliorum: quæ tamen ſi conſtans & perpetua, & ipſa ſpeciem efficiet, quod nobis facilè perſuaſerimus.

Etſi verò, ut dicebamus, Tragus hic depictam atque deſcriptam, ſylveſtrem vocitet, & fructum non ferre dicat, quemadmodum & Geſn. qui & Tiliam ſylveſtrem & ſterilem dicit, nobis tamen & Baſileæ & Montbelgardi & alibi locorum fructifera obſervata.

Schuvenckf. nar. Tilia montana.

Cur Schuvenckf. dicatur φιλύρα ὀρείχαρις, neſcimus, id eſt Tilia montana minore folio: Steinlinde / Waldlinde Tilia mas & ſaxatilis Matth. At nobis Tilia mas ſive ſaxatilis Matth. videtur Vlmus, nobiſque conſentit C. Bauh. ut dicetur ſub Vlmo. Marem Theoph. dicere vix quiſquam rectè auſit, cùm eius folia non ſpeciatim deſcribat. In tabella ad latus prima exortus folia picta habes.

Tilia mas.

Gaudet hæc iiſdem cum præcedenti locis: Speciatim Baſileæ inter cæteras viſitur, ſed rariùs, quia ob foliorum parvitatem paulò minùs patula. Extitit & pulchra Montbelgardi in fori angulo, ſupra quam quondam tugurium pulchrum & amplum, cum menſis erat exædificatum, comeſtantium refugium haud inſolens. Naſcitur & in tenebroſis ac latiſſimis VVaſgoviæ ſylvis: item Sileſiæ tàm ſylvis quàm montibus: atque in pluribus Ducatus VVirtemb. pagis.

Tempus.

Florentem obſervavimus in fine Iunij, quum aliud genus iam deflorueſſet. Tardiùs etiam fructum perficit.

TILIA MAXIMO FOLIO.

Locus.

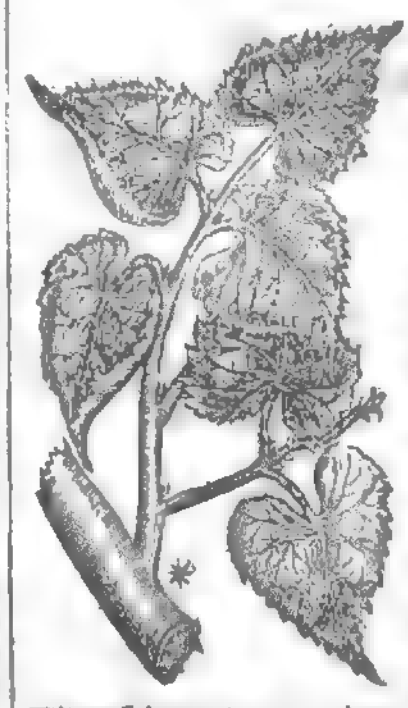

VIx horæ ſpatio diſtat ab urbe Baſilea mons à pago vicino Mutetus vocitatus: proli Apollineæ quotannis aliquoties à Celebratiſſimo Medico ac Botanico D. D. Calp. Bauhino, fratre & adſ. noſtro eò ſtirpium varietatis cauſa, tanquam ab altero quodam Apolline, produci ſolitæ, notiſſimus. In eo, inter cætera haud paſſim obvia, provenit arbor quædam ad Tiliam folio maiore accedens, cui folium ſpeciosum, ampliſſimum, dodrante interdum latius, hiſutum, in appendicem anguſtum faſtigiatum: quodq; hirſutius etiam apparet in dorſo quòd nervorum eminentia decorat. Sed præſtat ipſius deſcriptionem adiicere.

Mons Mutetus Baſileam ſtirpium frequentia clarus.

Tilia mas nova.

Materies.

Cortex.

Folia.

Tilia mas nova arbor, craſſo caudice, ramoſa, materia uti Tiliarum robuſta, [cæteratum alioqui materies mollis, etiam priſcis & neotericis Herbariis teſtibus] cortice lanuginoſo, ſubruſo: foliis magnis, quæ vix rotundantur, ut in fœmina fit, monente Theoph. l. 3. hiſt. c. 10. ſed in acutum angulum deſinunt, Mori ſativæ foliis quoad formam ſimillima; eo excepto, quòd profundè ſint ſerrata, ex virore nigricantia, prona verò parte

ſplendentia, Tiliæ fœminæ vulgaris, foliis triplo & quadruplo maiora: in qua hactenus nec florem nec fructum videre licuit. Quam tamen ab annis ſeptendecim nunc obſervavi, cùm in monte noſtro Muteto (quo ſtudioſos ſingulis annis deduxere ſolemus) ob plantarum copiam, verè Apollineo, plures ſint arbores. Tilia fœmina non eſt, nec etiam Tilia ſylv. Tragi, cui folia multò minora. Fortè Tilia mas Theoph. 3. hiſt. cap. 11. quam ſterilem & nullo flore eſſe ſcribit.

An Tilia mas Theoph.

Æquivoca Tiliæ.

Cæterùm Tiliæ æquivocationes non paucæ. Dictæ ſunt ſpecies tres, & fortè etiam adiungenda quarta illa Techſiana. Eſt & Tilia Iulifera Cordi itidem dicta. Du Choul autor, Sorbum torminalem dici à nonnullis Tiliam fœminam, de qua ſuo loco. Dicitur & Tilia de Fago ſepium. Quidam & Vlmum pro Tilia exhibent, cuius & interiores tunicæ dicuntur Tiliæ. Item Aceris genus maius (de quo poſtea) à Corn. Tilia putatur, minùs benè. Phillyrea Dioſc. à multis confunditur cum Philyra Theoph. De illa lib. 5. Cæſalp. Lignum putidum exiſtimat eſſe Phlyram matrem, quam opinionem refutavimus l. 5. c. de ſpina Burgi. Quidam ſibi perſuadent Liguſtrum eſſe Tiliam & Phillyream Dioſc. non diſtinguentes Philyram à Phlyrea: de qua re ſuprà plus ſatis. De Liguſtro actum lib. 5. Quidam Philicam Theoph. confundunt cum Tilia, Philyra & Phillyrea. Et Hermol. redarguit meritò Vallam, quod Iteam, quæ ſalix eſt, interpretatus ſit Tiliam.

Sorbus torminalis.
Fagus ſepium.
Vlmus.
Acer maius
Phillyrea.
Lignum putidum Spina Burgi.
Liguſtrum.
Philyra.
Salix.
Valla error.

Tiliam caliduſſimam eſſe ſuprà ex Theoph. dictum: addita ratione cur ita ſentiat, nempe quòd tincturam ferri ſecantis emolliat. Aſt nobis ſanè atque expertis aliter videtur. Nam & Cerdones qui tabulas ex ea expetunt oppoſitum experiuntur, in coriis incidendis: nam ob mollitiem ſuam cedit ferro, ideò non retundit, quia non ſecatur. Nec ea qualitas cultri aciem corrumpens hactenus à noſtris obſervata. Sed apertioribus rationibus, neſcimus an item experimentis, ſtipatus incedit Fuchſ. Cùm ſic inſit: Calidam eſſe Tiliam, vel ex eo liquet, quòd frigidis cerebri malis, Epilepſiæ, & id genus aliis mirificè conferat. Amaritudo etiam cum glutinoſitate quadam in ea reliquis qualitatibus prævalêre videtur, ſi hanc deguſtes. Quare abſtergendi planè facultatem, cum modica adſtrictoria, perinde atque Vlmus (cuius facultates illi Plin. tribuit) habere evidentiſſimum eſt. Si quiſpiam vires quæ à recentioribus Tiliæ tribuuntur, probè expendat, nihil ab iis quæ ex Plin. & Gal. ſententia de Vlmo dicuntur differre comperiet. Nam maculas faciei abſtergere ſcribunt Tiliam, ſi illa eius ſucco lavetur. Mederi etiam morbo Comitiali bibitum eius liquorem ſtillatitium, oculis claritatem inducere, calculum ſanare, tumores diſcutere. Quid multa? omnes facultates Vlmi obtinet Tilia, ideóque vulneribus etiam recentibus ſuccurrit, & alia quæ à Dioſc. & Galeno in Vlmi hiſtoria commemorantur, poteſt. Hæc Fuchſ. Nobis conſideratione & inquiſitione dignum videtur, annon ſcribat Tiliam amaram ex imaginatione. Is alioqui, cúmque ſequuti Matth. Dod. & Curtius Vlmi vires tribuunt Tiliæ, decepti verbis Plin. qui, uti dicebamus, interiorem corticem Tilias vocat. Fuchſ. præterea & Dod. non obſervarunt Plinium tribuere Tiliæ, quod attribuitur Phillyreæ, longè diverſæ plantæ, ut rectè etiam monuêre Cornar. & Matth. Lonicerus verò, licet agnoverit Phillyream diverſam à Philyra: nihilominus tamen vires Phillyreæ oblivioſè tribuit Tiliæ. Quas vires Plin. Tiliæ tribuit, omittimus, ob dictam modò cauſam. Competunt enim Phillyreæ, non Tiliæ, quæ Philyræ.

Epilepſia.
Macula faciei.
Comitialis morbus.
Viſus.
Calculus.
Tumores.
Vulnera.
Fuchſ. Matth. Dodon. & Curtij error.
Lonicerj Lapſus.
Plinius.

Cortex & folia Tiliæ, inquit Dod. calore temperata ſunt, nonnihil ſiccantia & adſtringentia, temperamento penè ſimilia Vlmo. Tiliæ cortex commanſus, ac inde illitus, vulneribus ſecentibus agglutinandis efficax eſt. Folia verò trita & aqua conſperſa, pedum tumores diſcutiunt. Humor è medulla caſtratæ arboris defluens, capiti illitus, capillos reddit, defluentéſque continet, teſte Matth.

Vulnera.
Tumor pedum.

Baccæ ſeu fructus Tiliæ tempore oportuno collectæ, & in pulverem redactæ, in Dyſenteria, aliiſq; alvi profluviis ſummoperè laudantur, nam & ea ratione in expeditione quadam multos milites conſervatos Camer. prodidit. Eædem cum aceto tritæ, in nares datæ potenter Hæmorrhagiam ſiſtunt. Baccæ aliquot (imparem numerum ſuperſtitioſè præcipiunt, quod nec Camer. magni facit, nec ab ullo docto & ſapiente probatur) deglutitæ, validè ſanguinis è naribus profluvium compeſcunt, ut in primaria quadam perſona experientia comprobatum. Ex recentibus Tiliæ foliis expreſſus ſuccus, cum vino miſtus & calidus artubus infrictus, ſpaſmo flatulento benè facit. Quidam eadem trita & aqua conſperſa, atque emplaſtri modo impoſita, ſingulare contra eundem ſpaſmum in gravidis remedium iactant.

Dyſenteria.
Alvi profluvia.
Hæmorrhagia narium.
Experimentum.
Spaſmus.

Tiliarum è floribus (quorum perquàm ſuavis odor, & cum vitium floris odore ſimilis ſuavitas) aqua deſtillatur in frequenti uſu tàm apud Germanas quàm Gallas mulierculas. Exiſtimatur autem à doctis modicè calida, ſicca & emplaſtica. Pota utilis ad Epilepſiam, cordis tremorem, uteri dolores, calculum renum & ſanguinem in corpore, ob caſum aut ictum aliquem, concretum, ad quod remedium aliqui etiam tritos Tiliæ carbones admiſcent. Doſis eſt unica uncia aut ſeſqui. Oculorum dolores mitigat, & locos igne aut quavis materia fervente aduſtos ſanat, idque efficaciùs, ſi interior cortex albus Tiliæ in hac aqua maceratur, aut eius loco Cydonij grana, aut Pſyllium, & nata inde mucilagine loci illinantur. Aliqui liquore vi ignis extracto ex ſanguine Melis ſeu Taxi adverſus peſtem utuntur, tradente Evonymo. Quidam inquit Tragus, aquam Tiliæ florum deſtillatam, adverſus ventris tormina exhibent, & non ſine ratione: nam inteſtinis à Dyſenteria eroſis illa convenit. Alij adverſus morbum Comitialem uſurpant. Tilia uſta, aceto carbonibus reſtinctis, cum oculis cancrorum tritis ſumpta, concretos ſanguinis grumos exigit, his qui ex alto delapſi fuere, ita ut ſanguinem exſcreent. Tunicæ ſeu libri medij, qui cortici & ligno intercedit, aqua macerati, lentus viſcoſúſque humor ambuſtis ſingulari remedio prodeſt, quod experientia multos docuit. Scimus etiam aqua florum Tiliarum pleraſque mulierculas uti ad faciei fucum. Ex carbonibus Tiliæ, qui pulveri bombardarum parando abhibentur, præſentiſſima mors multis creatur, ita ut Tilia & ſalubria præbêre & necem afferre poſſit. Súntque qui exiſtiment Tiliæ carbones pulverem pyrium veneni ſuſpicione liberare, argumento, quòd iidem lapſis ex alto, ex liquore aliquo utiliter propinari ſoleant. Cæterùm mirari ſubit, cur Theophraſt. Tiliæ ſeu Philyræ fructum à nullo, mandi poſſe ſcribat, [ὁ τῆς φιλύρας καρπὸς ἀβρὼς]

Aqua florum.
Epilepſia.
Cordis tremor.
Veteris dolor.
Calculus renum.
Sanguis concretus.
Oculorum dolor. ambuſtæ.
Peſtis.
Tormina.
Sanguinis fluxum à caſu.
Fucus faciei.
Pulvis pyrius.

Theoph. in fragm.

ὑλοῦ δ᾽ φασὶν, inquit:] cùm alibi tradat folia Tiliæ dulcia esse, & à multis animalibus comedi: Vltimum enim hoc verum. Nam & Basilea pauperculam plebem folia pro vaccis & capris adventante hyeme recondere solêre scimus. Fructum quidem negligunt, & ipsa quoque respuunt animalia: & eundem Tragus ab omnibus animalibus tutum esse scribit. Gustavimus tamen non semel, & dulcem comperimus, atque innoxium. Quare illud, ὑλοῦ δ᾽ φασὶν, non ita intelligimus, ac si omninò mandi nequeat, sed quòd nulli animalium cibo ac nutrimento idonea sit. Folia etiam non solùm sua natura dulcia, (qui tamen dulcor exiguus & viscidus) ac propemodum insipida nobis visa sed & per accidens, ex roris cœlestis incubitu, à quo multa ita oblinuntur, & glutinosa evadunt ac si melle madefacta fuissent: ut iam olim pueri didicimus.

An Tilia flores conducant apibus.

Porrò num Tiliæ flores apibus competant, nondum apertum videtur. Columella sanè Tiliæ & Taxi, ex omnibus, flores apibus nocere dicit, repudiandosque esse. Ego, quod ad me attinet, insit etiam Tragus, crediderim flores Tiliæ apibus, licet maximè ab illis expetâtur, minimè conducere. Sed quare non conducant, aut conducere possint, nullam adfert rationem: & horum neuter ostendit, in qua re noceant. Virgilius sanè commendare videtur pro apibus Georg. 4.

Ergo apibus fœtis idem: atque examine multo
Primus abundare, & spumantia cogere pressa
Mella favis: illi Tilia, atque uberrima Pinus: &c.

Pinus sanè apud autores pro apibus commendatissima. De Tilia diligentiùs inquirendum.

Corticis usus. Ad scripturam.

Nobilissimus & corticis usus, in quo olim scriptitatum, sed recenti opus, in quo ad duces scribat exploratos, monente Plinio. Modus expositus in Vlmo. Et Gal. 6. Epid. scribit, quosdam valdè antiqua Hippocratis exemplaria, ante trecentos annos exarata, habuisse, alia ἐν φλοιοῖσιν, alia, qualia apud se [sua ætate] in Pergamo. Langius quoque in epist. librorum meminit in delicatioribus ex Tilia corticibus conscriptorum. Sed hic usus iam dudum inolevit, suppetente pergameno & charta factitia ad eam rem longè aptissima. Crassiores Tiliæ cortices vidimus Nurtingæ pedali latitudine, longitudine competente in circulum plexos, quos tinis imponebant, in quibus lintea lixivio perfundebantur, ut eo corticeo circulo supereminente cineres cum lixivio supereminentes continerentur. Plin. lib. 16. c. 9: ex Tiliæ cortice vasa, corbésque, ac patentiora quædam, messibus, vindemiisque convehendis, atque prætexta tuguriorum fieri scribit.

Libri ex Cortice Tiliæ.

Ligni usus.

Sed materiei utilitas non postrema. Theoph. in opere facillimam dicit, [τὸ ξύλον ἁπαλὸν] ob suam mollitiem. Foris navium longarum & arcarum, mensurarúmque fabricæ expetendam. Habere & corticem ad cistas (seu cunas ut Gaza vertit) faciendas idoneum. Ex iis namque fabricari solere. Verba sunt: ἔχει δὲ καὶ τὸν φλοιὸν χρήσιμον, ὥστε τι καὶ πίσσας. πολλὰ γὰρ ἐξ αὐτοῦ. [non ἐξ αὐτοῦ ut exemplaria habent. Nam antea, ἐξ οὗ καὶ πίσσας πολλὰς dixerat. Sed hîc etiam alterum membrum deesse, non malè suspicatur Corn. ante πρόσεστι καὶ πίσσας. Gaza vertit: Habet etiam corticem funibus cunisque percommodum: ubi, funibus de suo addit, quod in eius sit situm fide, nisi ita in quodam exemplari vetusto legerit. Materiei Tiliæ usum non satis laudare hodiè possunt sculptores simulachrorum, ex ea quippe omnia penè simulachra parentur. Levis est, ac lævis fit magis arte, tenax, facilè secatur. Diu durat. Ab iis aliquando scisciantibus nobis, dum ex Tiliæ ligno imaginem Christi salvatoris exsculperent, cur non uterentur Acere, responderunt, cariei obnoxium esse, Tiliæ nequaquam. Atque in primis etiam ex Tilia Lapidarij sculptores suas Ideas (Disterung vocant) parant. Ex eodem ligno optimi fiunt carbones pro delineationibus pictoribus expetiti.

Theoph. illustr.

Carbones pictorum.

Et ut nihil, quantum in nobis erit, utilitatis Tiliæ omittatur, & illud memoratu dignum: Cinesiam Poëtam Græcum flagitiosissimum, tàm gracilem fuisse, uti perhibetur, ut Tiliaceis asseribus corpori circumdatis imbecillitatem suam fulciret, uti Philetas alter poëta, plumbeis orbiculis circum pedes adalligatis, ne vento subverti posset. Cinesiam verò Atistoph. ob illam causam Philyreum vocitabat. Vsus etiam his Antoninus pius, ut testatur Capitolinus. Quum (inquit) & longus esset, incurvareturque, tiliaceis tabulis in pectore fasciabatur.

Cinesias Poëta fulcra Tiliacea.

Cinesias Philyreus.

Antoninus pius.

Solent & Germani, ramos Tiliæ ordine quodam in amplitudinem distribuere, ac palis suffulcire, ut sub umbra eius, quæ omnium arborum maximè innoxia putatur, æstatis tempore, parulaq; ramorum opacitate recubantes, sese recreare cometationéque instituere queant. Hinc fortè tritus ille versus.

Recubantibus parula tuguriola.

Filia sub Tiliâ ducit subtilia fila.

Viscum Tiliaceum quidam caduco morbo obnoxius salutarem prædicant.

Visci usus. Morbus Caducus.

VLMVS.

CAP. II.

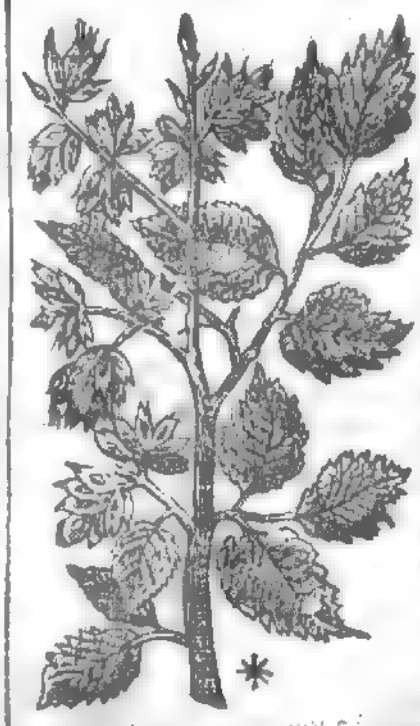

Descriptio.

PLVRIMIS ramis brachiata Vlmus arbor procera, interdum infra ingentem altitudinem subsistens, cortice cinereo, nunc lævi, nunc profundissimis sulcis, eminentissimisq; porcis secundùm rami longitudinem exarato, interiori albo flexibili: materie item alba, firma. Ante omnia flores promit, ex ramulorum extremorum tuberculis, in muscarium congestos, ex staminulis plurimis atropurpureis, quorum terna aut quaterna includuntur receptaculo oblongiusculo in viridi purpurante. Floribus succedunt foliacei utriculi compressi, seminibus Atriplicis similes, multi, ex oblongo rotundati, magni tenues, & in extremo parum fissi: in quorum medio semen parvum, tenerum, planum, candidum, sapore dulci: masticatum glutinosum reddit succum, ut & cortex. Tandem post semina, ex ramulorum, qui semina sustinent, fastigiis folia se proferunt, lætiùs primum virentia, pòst obscuriùs, oblonga, crispa, in ambitu serrata, aspera, quinque aut sex, & interdum septem digitorum longitudine, latitudine duorum, trium, aut quatuor, utrinque ex rotundo fastigiata per

Cortex.

Materies. Flores.

Vtriculi foliacei.

Semen.

Folia.

mediam longitudinem rectus & à tergo magis conſpicuus tranſit nervus, à quo alij minores ceu coſtæ, recti & veluti paralleli exeunt, in uno tamen latere plures, quo fit ut altera foliorum pars alteram longitudine vincat, ut ingeniosè obſervavit Cordus, & quodammodo in noſtra icone apparet, minùs tamen apertè quàm optaremus. *Folliculi.* Foliis quotannis ferè adnaſcuntur folliculi cavi, tuberoſi, ſubrotundi ac diverſarum figuratum, in quibus primùm glutinoſus quidam liquor, ex quo vermiculi exigui gignuntur, qui in minutos culicellos transfiguruntur. D. Caſp. Bauhinus Baſileæ ad nos miſit ramum Vlmi, cui folia ampla, palmum longa, & uncias quatuor vel quinque lata, aſpera, in quibus præter ſerraturas ſunt etiam laciniæ quædam: cui icon Lobeliana Vlmi latifoliæ reſpondet. *Foliorum varietas.* *Latifolia.*

Minima. In Alſatia propè Polvillam arcem in ſepibus obſervavimus Vlmi ſpeciem cui folia valdè crebra, parva, nec multò maiora articulo poſtremo pollicis, plurima etiam minora, minùs rugoſa, ſupernâ parte nonnihil lucidâ, non aſpera, nervi-fabrè, eleganti ac exquiſito ordine diſpoſita. Talis ferè ramus etiam Monſpelij à nobis collectus, niſi folia eſſent maiora, minùs lucida, & nervi non ita argutè diſpoſiti: in quibus etiam menſe Septembri erant folliculi prædicti. In omnibus his Vlmi varietatibus apparet nota prædicta, a Cordo obſervata. *Folia Vlmi varietates.*

Germania Vlmi genera duo. Tragus diligens Botanicus Germaniæ duo Vlmi genera ſic deſcribit. In Germania, maximè ea quæ Rheno contermina, Vlmi duo genera reperiuntur: quorum alterum latiùs ſe diffundit, alterum procerius evadit, utrumque agro VVormatienſi perfamiliare: nam iis in locis nullæ ferè aliæ arbores plantantur, quàm Vlmus, Populus alba, & Salices. Ex his Vlmis una perquàm procera evadit, nullo fructu prægnans, in humectis ut plurimùm pratis, ad ripas fluminum, & in circuitu pagorum proveniens, ædificiis conſtruendis expetita. *1. Vlmus procera.* Alterius verò generis Vlmus *2. Vlmus latifolia.* & ipſa in altum attollitur, ſed plurimis ramis in latitudinem magis diffunditur. Gaudet agris edito loco ſitis. Florem ſuum hæc arbos profert, qui & fructus eius eſt, antequam folia producat. *Folia in folliculis abeunt.* Hic Atriplicis maioris ſeu hortenſis foliarum refert ſemen: nam ſinguli floſculi per ſe ſpectati oboli latitudinem obtinent, & à maturitate in auras avolant.

Theoph. l. de hiſt. plant. 3. c. 8. Vlmum vuas & folliculos quoſdam ferre ſcribit. Id genus Vlmi, inquit Tragus, mihi ignotum eſt. Folia utriuſque Vlmi iam à nobis deſcripti complicata quodammodo apparent, criſpaque, ac Orni foliis longiora, quæ cùm Aprili & Maio menſe pluviis, ſubitóque calore ſolis inſequente infeſtata fuerint, corrugantur protinus, ac tum ex illo humore in corrugatis foliis vermiculi exigui culicum formam gerentes naſcuntur, qui progreſſu temporis evolant. Pari ratione & Chamæciſſi tenella folia vitiantur. *Vermiculi.*

Nec abs re fuerit & Italicas Vlmos à doctiſſ. ac inſigni Philoſopho & Botanico Cæſalp. deſcriptas produci. *Vlmi Italica. 1.* Vlmus, inquit, arbor ingens, in latitudinem magis, quàm in altitudinem funditur, provenit in collibus & planis: quæritur ad vites ſuſtinendas: cortice valdè aſpero, rimoſo & craſſo, adeò ut ramuli novelli ſtriati appareant extremis ſurculis tenuiſſimis, folio Carpini, breviori, magis rugoſo, minùs ſerrato. Floret primo Vere ante foliorum exortum racematim circa ramulos: flos Perſico ſimilis, rubens, ex ſtaminibus tantùm conſtans, tranſit in foliaceum quiddam, unguis magnitudine ſubrotundum, medio quodam dorſo, in quo ſemen parvum continetur, depreſſum & oblongum, quod menſe Martio perficitur, antequam folia omninò exeant. Veſicas præterea fert in æſtate, in quibus humor continetur, qui cõcreſcit in gummi: in iiſdemq; animalia culicibus ſimilia reperiuntur. Alterum genus habetur cortice lævi, rufo, vel cinereo & maculoſo, quod in altitudinem ingentem adoleſcit. In utroque genere quædam ſteriles omninò reperiuntur. *Plin. Perſica.* *Semen.* *Gummi.* *2.* *Steriles omnino.*

Theoph. Vlmum πτελέαν vocat, cuius genera duo tradit: prior ὀρεινὴ hoc eſt, montana dicta: [Montivlmum vertit Gaza: novè:] altera Ptelea ſeu Vlmus ſimpliciter [quam Plinius campeſtrem vertit] Differunt quòd Vlmus fruticoſa magis ſit: Montana maior & amplior. Folium gerit minimè fiſſum [ἀχιδὲς] leviter in ambitu ſerratum, oblongius quàm Pyri, ſcabrum non lævе. Ipſa arbor magna eſt, & altitudine & magnitudine. Non abundat circa Idam, ſed rara eſt. Amat rigua. Materia flava, dura, nervoſa, deformis: quippe tota cor eſt, qua utuntur ad fores lautiores. Cùm viret cæſu facilior: ubi exaruit, difficilior. Putatur autem ſterilis eſſe. Fert & gummi in folliculis vel loculis,]ἐν κοιλώμασι: in vulg. ex. habetur κοιλώμασιν: Gaza malè tranſtulit, petiolis: nec feliciùs Plin. ad Corycum montem] & animalcula quædam Culicibus ſimilia: [ἐκ τούτων κωνωπώδη.] Cachryn etiam edit peculiarem autumno, multam, minutam, nigram. Cæteris verò temporibus [ἄφαυρα: Ald. habet χαῦνα] quid ferat, non animadverſum. Dixerat tamen idem Theophr. priùs, in Vlmi folliculis genus quoddam beſtiolarum innaſci, quod Cnipes vocitetur [ἐν δὲ τοῖς κοιλώμασι. Quid verò differant inter ſe κνιπὸς & κνίψ, dicetur [[à me Cherlero] in opere de Inſectis. Idem Vlmo, humorem in lachrymæ modum denſari ſcripſit, ſicut Abieti, Piceæ, & Terebintho: per quem humorem, qui διαχρώσθαι ab eo dicitur, niſi illud glutinoſum in folliculo intelligit, ulteriùs inquirendum quid velit: præſertim cùm reſiniſcens annumeret, ſicut & Gummi ferentibus, Amygdalo, Pruno, Ceraſo, Iunipero, &c. Expreſsè autem etiam alio loco ait: quibuſdam à natura datum eſſe, ut plura producant: Vlmum enim & uvam gignere & folliculos: βότρυν τε καὶ θυλακώδη. Quæ autem ſit ea, quæ uvas fert, nobis nondum innotuit. *Gaza & Plin. err.* *Cachryn.* *Vlmus fructifera.*

Vlmo & Plin. gummi tribuit ad nihil utile: ex quo & Culices naſcantur. Sed quando addit: in Coryco monte Ciliciæ, deceptus fuit Græcæ vocis apud Theoph. ſimilitudine. Κώνωπος enim folliculus ille dicitur, quem ſupra deſcripſimus. Plin. non benè in montem convertit. Oſtendemus etiam in viribus, haud prorſus inutile eſſe illud Gummi, ut ille putabat. Idem & alibi lentitiam Vlmo tribuit, ſicut & Fraxino, Moro, Ceraſo, ſed ſicciorem ponderoſioremque quàm Platano & Alno. Qui in noſtratis Vlmi folliculis gummoſus conſpicitur liquor, magna ex parte madidus eſt, non ſiccus. Conſiderandum an fortè & is cum Theophraſt. alium intelligat, aut an talis ſit in regionibus calidioribus. Neque verum quod idem ſcribit, Vlmum Atiniam fructum nullum ferre, hoc eſt, ut ille ait, ne ſemen quidem, niſi ea planè diverſa ac diſtincta ſit à noſtra Vlmo: ſed lubet eundem de Vlmi differen- *Plin. error.* *Alius error.* *Tertius Plin. error.*

tijs

tis tradentem audire. Sic autem ait.

Vlmi differentiæ. Plin.

Inter has atque frugiferas, materie Vitiumq; amicitia, accipitur Vlmus. Græci duo eius genera novere: Montosam, quæ sit amplior: Campestrem, quæ fruticosa. [ramis plurimis opaca, sed exiguis & brevibus.] Italia Atinias vocat excelsissimas, & in iis Siccanas præfert, quæ non sint tiguæ. Alterum genus Gallicas. Tertium nostrates, densiore folio, & ab eodem pediculo [furculo Vet.] numerosiore. Quartum silvestre. Atiniæ non ferunt Samaram: [Colum. ferunt quidem, sed rariorem.] ita vocatur Vlmi semen: omnésque radicum plantis [radicibus plantarum. D.] proveniunt, reliquæ semine. Idem & alibi Maritæ Vlmi meminit: & Vlmo in genere ramulosa folia tribuit. Marita autem Vlmus est, cum qua Vitis maritatur, ut specialiùs dicetur in satu & cultu.

Montosa. Campestris. Atinia. Siccana. Gallica. Italica. Sylvestris

Maritæ.

Cæsalp. prædictas differentias ex Plinio citans, quatuor in Italia ab eo numerari scribit: sed pro Atinias, legit Albineas. Et ut ne quis putet esse typographicum errorem, sciat, eius vocis nullam extare correctionem inter errata in fine posita, cùm tamen minoris momenti eiusdem paginæ exaggeret, unius tantùm literæ mutatæ, Sumoræ, pro Samaræ. Quæ autem Amentum ferat, & Vvas, nondum vidimus, [addit Cæsalp.] ut suspicari liceat, ne Plin. cum Vlmi genere genere comprehendat Carpinum Vtramque, aut Alnum, Tiliámque appellatam, quasi pteleam. Plin. tamen etiam alibi Atiniæ meminit, eámque propter nimiam frondem, Vitibus ineptam dicit.

Albineas.

Plin. error.

Plinium taxat Solerius, quòd Vlmum malè dividat in quatuor species, aliter atque Theoph. atq; Colum. Gallicam Vlmum & Atiniam esse Montanam Theoph. Vernaculam, Italicam, Nostratem, & Campestrem, & Theoph. Pteleam seu Vlmum simpliciter esse unum & idem. Cui sanè non gravatè suscribimus, præsertim Columellæ, diligentissimi Geoponici verba considerantes, qui ita habet. Vlmi duo genera, Gallicum & Vernaculum. Illud Atinia, hoc nostras dicitur. Atiniam Vlmum Tremellius Scrofę non ferre sameram (quod est semen eius arboris) falsò est opinatus: nam rariorem sine dubio creat, & iccirco pleriſque & sterilis videtur, seminibus inter frondem, quam prima germinatione edit, latentibus. Itaque nemo iam serit ex sameta, sed ex sobolibus. Est autem Vlmus longè latior & procerior, quàm nostras, frondémque iucundiorem bubus præbet. Virgil.

Theoph. & Plin. explic.

Vlmi duo genera Columæ Gallicum seu Atinia. Vernaculum. Tremellij & Plin. error. Samera.

Præterea genus haud unum, nec fortibus Vlmis.

Cordus scribit: quid discriminis sit inter Vlmum montanam, & Ptelean seu Vlmum simplicitet, fabris lignariis notum esse, & à se quoque ex historia arborum differentias indicatas. Sed memoriâ lapsus hoc dixit. Nam l. 3. c. 1. suarum hist. describit Vlmum unicam, nullam differentiam demonstrans. In Com. in Dioſc. Vlmum folia Tiliæ & Corylo non dissimilia habere scribit: quod de maxima & latifolia superiùs descripta intelligendum putamus: Nam vulgata parum similitudinis cum iis habere videtur.

Cord. err.

Tragus Vlmum proceram nullo fructu prægnantem dicit: Campestrem fructum ferre, quod in eius fide situm sit. Plin. Atiniam, semen nullum proferre prodidit: attamen Columellam contrarium scribentem produximus.

Matthiol. falsò ait Theophrastum dicere, Vlmum sterilem esse, quamvis multa in eam rem ex Plin. quiritetur. Idem in Comm. cum magnis fig. Lat. & Ital. proponit Vlmi iconem, sine ulla descriptione, titulo Tiliæ maris: Et in Hist. Germ. Greinlinden / Tiliæ saxatilis: ait ferre folia Vlmi [sanè verò: nam ipsamet Vlmus est.] aut Carpini: quosdam vocare nigram Carpinum. Profectò quivis vel vulgariter in sturpibus versatus agnoscat ibi pictam Vlmum; quod nescivit tantus commentator, ut apertè constat ex eius descriptione, quam in sua Epitome dat, his verbis: Tilia mas: Græcis σπάφη ὀρεινὴ: It. Tilia *maschio & Carpino*: Arbor est magna, patentibus ramis, materie robusta spissáque, ac etiam sterilis: folia fert lata, oblonga tamen, in quibus ferè omnibus numerosæ extuberant bullæ, in quibus muscæ gignantur, quæ tamen arescentibus receptaculis, inde gregatim evolant. Quis hic non videat Vlmum à Matth. descriptam? Rectè igitur à C. Bauh. nobiscum sentiente annotatum. Tilia mas quæ proponitur à Matth. Lob. Lugd. & Tab. Carpinus nigra dicitur Castori, & nobis Vlmus, aut certè eius aliqua species esse videtur.

Matth. non probè.

Tilia mas. Tilia saxat. Carpinus nigra.

Matth. non agnovit Vlmum.

Error. Lob. Lugd. & Tab.

Lepidè Pena & Lob. Vlmum pro Tilia mare proponentes, à fœmina non perinde totam atque folio differre scribunt, tametsi exiguum sit discrimen: folia tamen Vlmi scabra rugosáque esse: floſculos, [suam Tiliam marem] non baccas uti fœmina, proferre, sed semen & flores in folliculis Carpini modo. Mox subiiciunt: Vlmus multò vulgatissima, notatúque facillima est: folio non adeò illi dissimili, [certè non, quia idem] aut Alno. Folliculis vermiũ volucellorum & *fuliginis* refertis. Habent & Vlmũ alteram latifoliam. Sed mirum industrios alioqui Herbarios in Tilia sua mare non eosdem folliculos observasse, in Vlmo; quæ eadem cum illa observasse: inter se non distinxisse, ex una planta duas fecisse, denique neque Tiliam suam marem neque Vlmum rectè inspexisse probéque cognovisse. Præterea quæ obsecro descriptio Tiliæ maris: partium delineatio ac designatio quomodo quadrat? Neque nobis exiguum, ut illi putant, discrimen esse videtur, inter folia Tiliæ & Vlmi. Figura à Lob. posita pro Tilia mare in obs. Teut. & icon. satis demonstrat, eum ex Vlmo facere Tiliam: id satis indicant etiam cortex sulcatus & rugosus, ac folliculi in foliis: similitudo item non parva cum Vlmi icone Dodonæi. Camer. ad hist. Matth. præter Vlmi iconem, quam cap. 38. habet, posuit & aliam cap. 46. nempe Matthioli, sub titulo Tiliæ saxatilis, annotans, Matthiolum in Lat. exemplari facere Tiliam marem, quamvis Dod. Vlmo similiorem dicat. Ipse verò in re tam aperta, quod sentiat, non docet: fortè nec scivit.

Pen & Lob. multis. plen lapsus.

Camer. suis.

Matth. in prioribus Com. iconem Vlmi satis bonam habebat, nisi quòd folliculis nimium artificum ad rotunditatem affictum videbatur, quos in postr. edit. Ital. mutavit. Pro Tilia mare, uti dictum, figuram Vlmi proposuit, itidem cum folliculis. Hist. Lugd. secuta Matth. more suo easdem duas icones proponit.

Dod. præter Vlmum, quam Theoph. simpliciter πτελέαν, Atiniam Colum. & Gallicam Vlmum vocat, & aliam tradit, de qua agemus postea sub titulo Fagi sepium sive Ostryæ.

Dod. err.

Sed verò Ryffius in Corn. in Dioſc. scribat,

Ryffius err. ann.

Vlmum esse folio individuo, nihilominus tamen iconem habet arboris cum folio in partes & laciniàs diviso, quæ fortè ad Aceris aliquod genus facta.

Lonic. vr. perh. Lonic. duas tradit Vlmos, totidémque figuras: prior ei dicitur Ruſtholz; posterior Vlmenbaum, cuius icon eadem cum modo dicta Ryſſij: quam ait in magnam altitudinem excrescere instar Ruſtbaum: ei autem esse folia fissa sive angulosa. Non dubitamus bonum hunc Herbarium, & Diis placet, suam descriptionem ad iconem, non ad ipsam plantam, effinxisse.

Tabern. argum. Tabernamontani farrago, tres, immò quatuor habet Vlmi figuras. Prima quæ folliculos habet, titulo Ruſtbaum / Vlmus 1. Altera, Eſſenbaum / Vlmus 2. Tertia Yſſenbaum / Vlmus 3. Et alio loco Vlmum pingit cum folliculo pro Tilia mare & Stein linden / id est, Tilia saxatili: Sed nulla istarum figurarum exprimit semina: neque docet in quo differant tres eius Vlmi, quasi cum pueris ipsi res fuisset, qui picturis & figmentis delectantur. *Icon.* Icon Tragi & flores & Samaram ostendit, sed in una arbore iuncta. Nostra melius & flores & foliaceos utriculos cum semine: & folliculos in foliis, sed ramis distinctis. Palmam dactyliferam pro Vlmo nobis ostentat Petr. Crescentius.

Synonyma longior. Porrò & apud Dioſc. Vlmus πτελέα est, qui & folliculorum, & humoris in iis exiccatione in ψειρία κινούμενα, hoc est, animalcula culicibus similia, abeuntis meminit, & corticem fluxilem dicit internum, externum crassum. πτελέαν & cæteri Græci meminere, pro eadem arbore. *Thidehar. Hebr.* Hebræis *Thidehar*, Esaiæ 41. Sed apud Arabes variis nominibus insignitur, secundùm *Arbor Cimicum. Didar.* autores. Apud Serap. dicitur *Arbor Cimicum*, sicut & apud Avic. Can. 2. l. 2. c. 73. Vbi interpres Vlmum exponit. Item c. 216. *Didar*, id est, *Arbor Cimicum*, ex qua egrediuntur capita inflata, in quibus humiditas, ex qua fiunt *Cimices.* [Culices alij.] Vt mirum nobis videatur cur Avic. duobus distinctis locis scribat de eadem arbore. Sed hoc ei non insolens. *Avic sæpe recurrat.* Apud Bellon. legimus, *Albahud* est *Aldidar*, quæ *Arbor Cimicum*. Item: *Duaden Alderdar*, id est fructus seu flos: *Alderar*, quod est *Arbor Cimicum* ut patet 2. Can. Sed Scal. apud Serap. *Arborem Culicum* legi vult, *non Cimicum*, sic itaque & apud cæteros Arabes legendum fuerit. Matth. notat Arab. *Didar*, *Dirdar* seu *Lucach* dici. Germ. Ylmen / Ruſtboum / Rüſtholtz / Lindbaſt / Yſſenholtz / Vlmerbaum / Röſtern / Rustern / Eſſenbaum / pro diversis provinciis. Sed speciatim Montanam Wildruſterbaum / & Bergrüſtern / hoc est, *Sylvestrem, & montanam Vlmum* vocitant. Belg. Olmen / Olmenboom / Peperiboom. Gal. *Orme.* It. *Olmo.* Hisp. Cattil. *Olmo*: Catal. *Olms* Portug. *Olmo.* Angl. Elmtree. Boh. Gilm. Hung. Zilſa. Theoph. Vlmi folliculos κόκκους vocat, & alibi κόκκους [κάρυα]. Gal. *Follicul. Cyperis. Typhinum* Lat. verò folliculum, utriculum, capsulam, Vlmi nuncupant.

Semen Vlmi Samara, quibusdam Samera, ac etiam Amara, vt ex suo Columel. habet Hermol. vocatur.

Epitheta. Cæterum tàm Virgil. quam reliqui poëtæ Vlmum variis epithetis celebrarunt: *densa frondosa, alta, præcera, speciosa, fortis, opaca, densa, patula, ramulosa, umbrosa, varius, mollis, dura frondens, mœrosa, exesa, amicta viribus, hospita vitibus, pampinea, vitigena, textilis, falerna.* Cur autem à vitibus tantopere commendata, dicemus in cultura.

Nec potuit quin & Vlmo suam superstitionem proderet antiquitas. Sic enim legitur apud Plin. Est in exemplis, & sine tempestate, ulla ve causa alia, quàm prodigij, cecidisse multas, ac sua sponte surrexisse. Factum hoc populi Rom. Quiritibus ostentum Cimbricis bellis. Nuceræ in luco Ianonis, Vlmo postquam etiam cacumen amputatum [amputamentatam ch.] erat, quoniam in ipsam aram procumbebat, restituta sponte sua, ut protinus floreret: a quo deinde tempore maiestas populi Rom. surrexit, quæ ante vastata cladibus fuerat. Sed hoc parum, nisi & Vlmum aliquando loquutam atque apud Gymnosophistas cum hominibus fabulari credidisset eadem.

Prodigiosè Vlmus. Casa sponte resurrexit.

Vlmus loquens.

In Chersonesso atque in loco editissimo Protesilai tumulus fuit: [Græcorum sunt hæc figmenta] in cuius gratiam Nymphæ Vlmos plantarunt, ea quidem lege, ut si aliqui tumulum spectarent & contemplarentur, illarum unius partis rami protinus florerent, & statim foliorum profluvium paterentur, altera parte virescente, ut Protesilai immaturum casum indicarent. Cùm enim Græcorum primus in Troianum littus desiliisset, à viro Dardanio interfectus est, vt in 2. Iliad. describit Homerus. Habes Vlmeas virgas apud Plaut. in Asin. & Epid. 3. Quem Apelles Zeuxisque duo pingent pigmentis Vlmeis: virga atque nemini ingratior, quàm Vlmitribæ, hoc est, ei, qui virgis Vlmeis cæditur.

De tumulo Protesilai Vlmus ibi sine mora enascitur.

Vlmeæ virgæ.

Theoph. autor, Vlmum lucos, aquásque desiderare. In sylvis Germaniæ haud infrequens, etiam inter Querceta, aut ad marginem: Vnde forté illud Virgilij, *Locus.*

——*Glandémque sues fregêre sub Vlmis.*

Tàm montanam quàm campestrem Anguil. in Italia notam dicit. Provenit, inquit Matth. in sylvis & montibus, saxosis locis. Nascitur & pinguibus lutosisque campis. Pelion vrbs Thessaliæ nomen habuit ab Vlmorum frequentia. Plana, Campestris: montosa, Montana dicta amat: Facilis apud aquas incrementi. Circa Basileam, non paucis locis obvia, præsertim in sylvis, earúmque marginibus. Columna & in horto E.G. Vbi quotannis floret Martio & samaram fert. Observare licet & aliis multis Burgundiæ & Galliæ locis, Genevæ propè aream *la Treille* dictam etiam Maio florentem conspeximus, Germinat inter primas: mox Sole in Arietem transeunte florere consuevit: semen Maio maturescit: Quo mense & folliculi erumpunt. Auctu facilis est. Folia mox post solstitium æstivum convertit: quo argumento rustici solstitium transactum scitur.

Tempus.

Pabulum conferre. vt Vlmeta faciendæ. Pecudum cibus.

Docet Columella quomodò Vlmetæ sint faciendæ. Nam & ad vites sustinendas desiderantur Vlmi, & ad pecudum cibaria: nam capræ & oves libentissimè hanc frondem appetunt: itémque boves: sed magis Attiniæ. Itaque agrum genere uno Attiniæ Vlmi conserendum probat: sin minùs hen poterit, dabitur opera, ut in ordinibus disponendis par numero vernaculæ & Attiniæ alternentur. Ita semper missis frondibus erit utendum, ut quasi hoc condimento illectæ pecudes fortiùs iusta cibariorum conficiant. Vlmus quidem longè lætior est & procerior, quàm nostras, frondémque iucundiorem bubus præbet, qua tamen cùm assiduè pecus alueris, & postea generis alterius frondem dare institueris, fastidium

stidium bobus afferet. Sic itaque seminarium Vlmi facies. Sameram, quæ tam rubicundi coloris sit, & compluribus insolatis diebus iacuerit, ut aliquem tamen succum & lentorem habeat, iniicies areis pinguibus, & modicè humido bipalio pastinatis, occatis, ac resolutis veris initio, & eas totas seminibus spissè conteges: mox cribro putrem terram duos altè digitos incernes, & modicè rigabis, stramentisque areas cooperies, ne prodeuntia cacumina seminum ab avibus prærodantur. Vbi deinde protepierint plantæ, stramenta colliges, & manibus herbas carpes: idque leniter & curiosè faciendum, ne adhuc teneræ brevésque radiculæ Vlmorum convellantur, atque ipsas quidem areas ita angustè compositas habebis, ut qui runcaturi sunt, medias partes earum facilè manu contingant: nam si lætiores fuerint ipsis seminibus, quæ proculcata erunt, noxam capient. Æstate deinde priùs quàm sol oriatur, aut ad vesperam, seminaria conspergi potiùs, quàm rigari debent, & cum ternûm pedum plantæ fuerint, in aliud seminarium transferri.

Semini vario.

Cultus.

Transplantatio.

Ac ne radices altiùs agant, (quæ res postmodum in eximendo magnum laborem affert, cùm plantas in aliud seminarium transferre volumus) oportebit non maximos scrobiculos sesquipede inter se distantes fodere. Deinde radices, in nodum, si breves: vel in orbem coronæ similem, si longiores erunt, inflecti, & oblitas fimo bubulo scrobiculis deponi, ac diligenter circunculcari. Possunt etiam collectæ cum stirpibus plantæ eadem ratione disponi: Quod in Attinia Vlmo fieri necesse est, quæ non seritur è samera. Sed hæc Vlmus autumni tempore meliùs, quàm vere disponitur, paulatímque ramuli eius manu detorquentur, quoniam primo biennio, ferri reformidat ictum. Tertio demùm anno acuta falce abraditur. Atque ubi translationi iam idonea est, ex eo tempore autumni, quo terra imbribus permaduerit, usque in vernum tempus, antè, quàm radix Vlmi in eximendo delibretur, rectè seritur. Igitur in resoluta terra ternûm pedum quoquoversus faciendi scrobes: at in densa, sulci eiusdem altitudinis, qui arbores recipiant, præparandi.

Attinia Vlmus ut serenda.

Sed deinde in solo rolcido & nebuloso conserendæ sunt Vlmi, ut earum rami ad Orientem, & in Occidentem dirigantur, quò plùs solis mediæ arbores, quibus vitis applicata & religata innitur, accipiant. Quod si etiam frumentis consulemus, uberi solo intra quadraginta pedes, exili ubi nihil seritur intra viginti, arbores disponantur.

Loca seminis opportuna.

Positio.

Cùm deinde adolescere incipient, falce formandæ, & tabulata instituenda sunt: Hoc enim nomine usurpant agricolæ ramos truncósque prominentes, eósque vel propiùs ferro compescunt, vel longiùs promittunt, ut vites laxiùs diffundantur. Hoc in solo pingui, meliùs illud in gracili. Tabulata inter se ne minùs ternis pedibus absint, atque ita formentur, ne superior ramus in eadem linea sit, qua inferior: nam demissum ex eo palmitem germinantem inferior atteret, & fructum decutiet. Sed quancunque arborem seueris, eam biennio proximo putare non oportet.

Post deinde si Vlmus exiguum incrementum recipit, verno tempore antè quàm librum demittat, decacuminanda est iuxta ramulum, qui videbitur esse nitidissimus, ita tamen uti supra eum trunco stirpem dodrantalem relinquas, ad quam ductus & applicatus ramus alligetur, & correptus cacumen arbori præbeat. Deinde stirpem post annum præcidi, & allevari oportet. Quod si nullum ramulum arbor idoneum habuerit, sat erit novem pedes à terra relinqui, & superiorem partem detruncari, ut novæ vigræ, quas emiserit, ab iniuria pecoris tutæ sint. Sed si fieri poterit, uno ictu arborem præcidi; sin minùs, serra desecari, & plagam falce allevari oportebit, eámque plagam luto paleato contegi, ne sole, aut pluviis infestetur. Post annum, aut biennium, cùm enati ramuli rectè convalverint, supervacuos deputari, & idoneos in ordinem submitti conveniet. Quæ Vlmus à positione benè provenerit, eius summæ virgæ falce debent enodari. At si robusti ramuli erunt, ita ferro amputentur, ut exiguam stirpem prominentem trunco relinquas. Cùm deinde arbor convalverit, quicquid falce tontingi poterit, exputandum est, illevandúmque eatenus, ne plaga corpori matris applicetur. Vlmum autem novellam sic formare conveniet: loco pingui octo pedes à terra sine ramo relinquendi, vel in arvo gracili septem pedes: supra quod spatium deinde per circuitum in tres partes arbor dividenda est, ac tribus lateribus singuli ramuli submittendi, primo tabulato affignetur. Mox de ternis pedibus superpositis, alij rami submittendi sunt, ita ne iisdem lineis, quibus in superiore positi sint, in eadémque ratione usque in cacumen ordinanda erit arbor: atque in frondatione cavendum, ne aut prolixiores pollices fiant, qui ex amputatis virgis relinquuntur, aut rursus ita alleventur, ne ipse truncus lædatur, aut delibretur. Nam parum gaudet Vlmus, quæ in corpus nudatur, vitandúmque ne de duabus plagis una fiat, cùm talem cicatricem non facilè cortex comprehendat.

Diracuminatio.

Vt ad Vitis sustentationem aptanda Vlmus.

Arboris autem perpetua cultura est, non solùm antè diligenter eam disponere, sed etiam truncum circumfodere, & quicquid frondis enatum fuerit, alternis annis aut ferro amputare, aut adstringere, ne æmula umbra Viti noceat. Cùm deindé arbor vetustatem fuerit adepta, propter ramum vulnerabitur ita, ut excavetur usque in medullam, quà sit exitus humori, quem ex superiore parte conceperit. Vitem quoque antequam ex toto arbor prævalescat, conferere convenit. At si teneram Vlmum maritaveris, novam sufferet: si vetustam vitem applicueris, coniugem necabit. Ita sibi pares esse ætate, & viribus arbores vitésque convenit. Sed arboris maritandæ causa scrobs viviradici fieri debet, latus pedum duorum, altus levi terra totidem pedum, gravi, dupondio & dodrante longus pedum sex, aut minimũ quinque. Absit autem hic ab arbore ne minùs sesquipedali spatio. Nam si radicibus Vlmi iunxeris, malè vitis comprehendet, & cùm tenuerit, incremento arboris opprimetur. Hunc scrobem, si res permittit, autumno facito, ut pluviis & gelicidiis maceretur. Circa vernum deinde æquinoctium binæ Vites, quò celeriùs Vlmum vestiant, pedem inter se distantes deponendæ, cavendúmque ne aut Septentrionalibus ventis, aut rorulentæ, sed siccæ serantur. Hanc observationem non solùm in Vitium positione, sed & in Vlmorum, cæterarúmque arborum præcipit Columella. Et uti cùm de seminario eximuntur, rubrica notetur una pars, quæ admoneat, ne aliter arbores constituamus, quàm quemad. in seminario steterint. Plurimùm enim refert, ut eam partem cæli spectent, cui ab tẽ

Quando Vitis adserenda.

Quomodo adserenda.

decocto ſupernatans pinguedo colligatur, eáque illinatur ſæpè locus, à quo pili defluxerint, ij brevi renaſcentur. Eiuſdem cortex contuſus & muria uſq; adeò ſubactus, ut malagmati ſimilis ſit, illitus podagricos dolores mulcet, inquit Matt.

Pilorum defluuium.

Podagra.

Fallopius ſcribit ſe liquore folliculorum Vlmi, (quem & colore & ſubſtantia melleum videri ait) nihil reperiſſe opportuniùs in agglutinatione, & vidiſſe mirabilia in villicis de hoc liquore. Sed vidiſſe etiam maiora. Quendam ex erronibus perforaſſe mammillam, femora, brachia &c: pugione, & ſolùm huiuſmodi liquore mixto melle ſpatio [illegible] hor. ſanaſſe. Poſſe ſervari. Et à ſe quoque colligi ſolere, ut eo utatur in podagricis affectibus cùm fluxiones fiunt. Menſe Maio colligebat, quoniam tardiùs naſcantur vermiculi conferentes: explebat phialam vitream, & cera & linteo obturabat: poſtea faciebat foveam in terra pedis altitudine, & in fundo foveæ ponebat ſalem communem, ſuprà quem ampullam collocabat: deinde foveam explebat terra, ita ut ampulla operta eſſet terra, & relinquebat per 20. vel 25. dies, tandem dividebat fæces à ſubſtantia clara. Hæc ex eius placitis tranſcripta. 2. Eiuſdem liquoris colligendi præparandique rationem aliam tradit Camer. nempe hanc. Veſiculæ collectæ, antequam generent vermiculos, imponuntur vitro alicui anguſtioris oris, quod inverſum aptatur alteri vitro paulò minori, & ſic liquor ille commodè exſtillat. Ex hoc, quoniam non diu durat, Oleum paratur, teſte Sylvio præſtantiſſimum in vulneribus. Nobis verò hactenus obſervatum olea quibuſcunque invulnere ſimplici minùs profuiſſe: nam & eis ferè ſordeſcit vulnus, & glutinatio, quæ, inpromis deſideratur, impeditur.

Experim. à Fallop. obſervatum.

Liquoris præparatio.

alia.

Oleum.

Obſervatio auctorum.

Nec omittendum illud Timot. Roſſ. ſecretum: qui liquorem folliculorum Vlmi duobus phialis ſibi mutuò impoſitis, ad ſolis radios deſtillatum optimum & mirabilem prædicat ad curandos affectus tibiarum & vulnera.

Affectus tibiarum & vulnera. Apibus noxa.

Cæterùm apes, ubi ſe poſt hibernam famem Samera impleverint, profluvio alvi, niſi ſuccurratur, interèunt. Nam propriè hoc Vlmus habet, ut apum ventrem ſolvat: Eáque cauſa eſt, cur in regionibus Italiæ, quæ ſunt eius generis arboribus conſitæ, raro frequentes durent apes, uti Colum prodidit.

Ligni uſus.

Vlmi materiem, reliquas poſt Cornum, firmitate facilè vincere, Theoph. autor: quà de cauſa cardines ulmeos foribus addi, quòd rigorem ſervet. Nam ſi ipſi firmi permanent, valvæ quoque ſtare rigidè atque intortè poſſunt. Utilis Vlmus quoque ad fores, prela & torculatia. [σφῆς γαλαίους, fidiculas, quibus torqueri ſolent nocentes] Quin & ad carpentorum opus, ſed ad id mediocriter bona. Plin. quoque Vlmum, quòd rigorem fortiſſimè ſervet, cardinibus aſſamentiſque portarum utiliſſimam prædicat, quoniam minimè torqueatur: permutandâ tantùm eſſe, ut cacumen ab inferiore ſit cardine, radix ſuperior. Obſervavimus etiam exſcindi arbores ex horto E. C. VVirtemb. ad thedas magnarum bombardarum, idque ob ligni firmitatem, uti narrabant artifices.

LIGNORVM CARIES.

Quandoquidem caries lignorum, maximè eorum, quæ adſtringendi, & extergendi vim habent, qualis eſt & Vlmus, humentia ulcera purgat & replet, ideò mox poſt Vlmi tractationem, de arborum carie, quæ ex veteribus lignis & caudicibus colligitur, hæc ex Dioſc. ſubiungimus. Caries lignorum, quæ eſt velut farina, impoſita repurgat & ad cicatricem perducit ulcera. Quæ verò ſerpunt, cohibet, cum pari Aniſo & vino ſubacta, linteolis inducta & impoſita. Germani hanc Wormmel / Vermium farinam vocant.

Plorè.

VLMI EXCREMENTO ACCEDENS FRVCTVS Peregrinus

CAP. III.

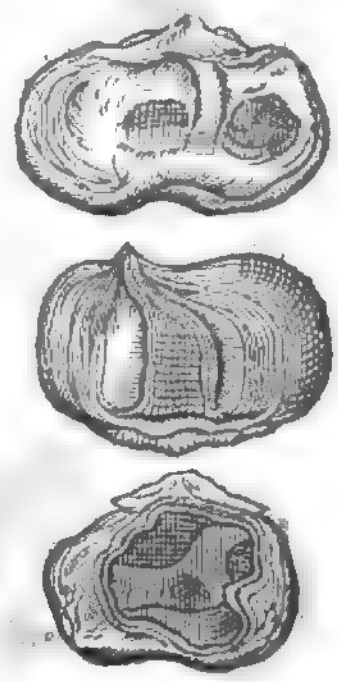

ANONYMON deſcripto quendam fructum in naturalium noſtro theſauro adſervamus: Caſtaneæ magnitudine, vel ferè duplo maiorem, qui utriculos ſeu excrementa Vlmi refert quodammodò, modóque compreſſus, modò inqualiter tuberoſus turgeſcit, rugoſus, ſtriatus, coloris fulvi; baſi feſſili latiori, cui pediculus annexus fuiſſe videtur. Inter huius geminos cortices concreta melligo, quemad. in Anacardio & Caiou, ſplendens, nigricans coërcetur, cuius in effœtis noſtris fructibus odor & ſapor omnis exolevit. Cavitas totius fructus inanis eſt. Datus iam olim dono anno 1563, à Clariſſ. & celeberr. naturalium veſtigatore D. Geſnero, qui inter Nuces moſchatas repererat. Idem poſtea & nobis repertus Lugduni cum Pipere.

Melligo.

Cluſ. de pereg. ſtirp. hunc pingit in quadam tabella ſub N° 7. de quo ait: Forma plana eſt, rugoſa, & nonnullis Caiou fructibus: per medium ſectus, nulla grana, ſed ſplendentem quendam nigrúmque ſuccum iam concretum & induratum duntaxat continere deprehenditur. Itaque inter fructus potiùs vitia, quàm inter fructus numerandum cenſet. Repertum ſibi ait inter Acaciæ veræ ſiliquas & ſemina.

Cluſii ſuſp. ſuſ.

Cluſ. in Exot. ipſe non ampliùs inter vitia fructus numerat, omiſit enim ea verba: verùm addit: interdum nucleum obſervaſſe rugoſum, quem ambiebat inter binos cortices ſiccus concretus, ſplendens, ut nux Caiou immatura conferi indubiè poſſit. Nos propter ſimilitudinem aliquam cum Vlmi excremento hunc fructum hic poſt ulmum repoſuimus, poſſet tamen transferri in lib. ſextum hiſt. noſtræ & Caioo ſubiungi.

Hiſt. Lugd. & Tab. proponunt nomine fructus peregrini 7. Cluſii Vlmi arboris ſimilem Indicam, cuius cortex ad rheumata commendatur, ut ex Monarde tradidimus l. 4. poſt Seſeli.

Vlmi ſimilis ad rheumatiſmos.

Digitized by Google

FAGVS SEPIVM VVLGO OSTRYS THEOPH.

CAP. IV.

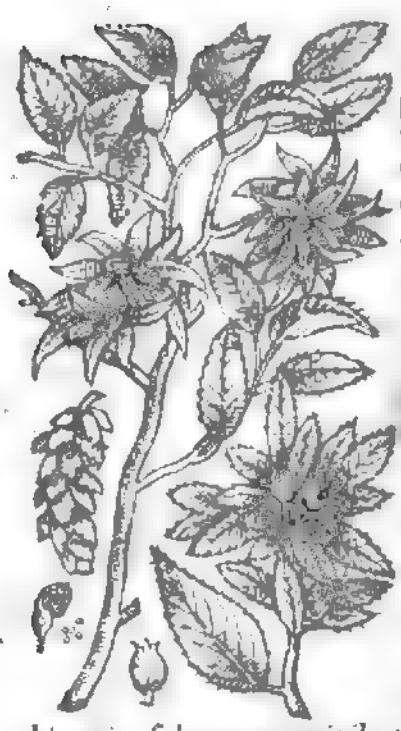

Descriptio. PROCERIOR magna ex parte, quàm ut ad vulgatarum ſepium humilitatem cogi poſſit, atque adeò in inſignem altitudinem ſæpè excreſcit, caudice craſſo, cortice ſubalbido, materie duriſſima & ſolidiſſima, albicante. Folia per ramos Vlmea, ſerrata, ſed longiora, minùs criſpa. Ex ramis primo Vere nucamenta quædam ac Iuli dependent ſolati, oblongi, foliorum agminibus denſè ſtipati acutorum, membranaceorum, ruforum, aut ex viridi fuſcorum. Fructus verò in longo pediculo ſpicæ inſtar, foliorum anguſtorum ligulis alatis obvallatus, pyramidali corculi effigie, ſtriatus, compreſſus, lignoſus. Qui proveniens duo foliola Pomorum foliolis ferè ſimilia producit. Collectus nobis Maio menſe in horto Patavino ramus, (Carpinum vocitabat Cortuſus) cui ſimilem alium dedit D. Agerius ibidem decerptum nomine Lupuli arborescentis: cuius ſanè Iuli ampli ex folioſis compacti, Lupuli illis foliaceis ac ſquammatis nucamentis non ita multùm diſpares, ſed membranea foliola articulum poſtremum pollicis facilè æquant: eiuſmodi in noſtra Fago ſepium nondum obſervavimus. Simile nucamentum ac veluti Iulum, ſi ita liceat appellare, in ſua icone exhibuit Camer. quale & à nobis in adiecta tabella exhibetur ad latus.

Cortex. Materies. Folia. Nucamenta. Fructus. Carpinus. Lupulus arborescens

Carpinus gemina. Cæſalp. Tàm hanc quàm precedentem tradidiſſe videtur Cæſalp. his ferè verbis: Sunt in montibus Hetruriæ duæ arbores Fago ſimiles, ſed materie candida, folio rugoſo, & circum minutiſſimè ſerrato, longiore quàm in Fago, & frequentioribus nervis, q uiex medio, coſtatum modo, recti producuntur: fructus utrique valdè exiguus. Nam altera in cacuminibus racemulum denſum fert flaveſcentem, ex folliculis quibuſdam membranaceis oblongis conſtantem: in ſingulis autem folliculis, tanquam, utericulis ſingula ſemina parva, cartilagineo & candido cortice obducta continentur. Altera autem non in folliculis, ſed in umbilicis foliaceis, ſingula, aut bina ſemina fert maiuſcula, & ſtriata: utrámque vulgò Carpinum vocant. Videtur Theoph. Oſtryn ſeu Oſtryam appellaſſe marem, & fœminam ſimilem Fraxino feciſſe. Plin. etiam ſimilem Fraxino facit, cortice & ramis: Cætera autem Theoph. Sed Carpinus apud Plin. alia ab his eſt. Dicit autem paulò pòſt idem Cæſalp. Quæ autem Amentum ferat Vlmus & Vvàs, nondum vidimus, ut ſuſpicari liceat ne Plin. cum Vlmi genere comprehendat Carpinum utranque. Sanè ingeniosè, vt rem propiùs inſpicienti non temerè ita eſſe videatur. Rectè & in cotleaut, quòd Oſtryn Theophr. ſtatuit, de qua hic ſic tradit. Oſtrys, quam quidam Oſtryam vocant, unica eſt ſpecies, Oxyæ cùmilata, tùm cortice ſimilis, foliis Pyri ſimilibus, nec multò longioribus, in acutum cõtractis & maioribus fibris multis & craſſis à medio dorſi, tenui per ambitum ſuſtulâ, reliquis fibris à media, coſtarum in modum, iuxta magnam porrectis: materie dura, decolori, exalbida: fructu parvo, oblongo Hordeo [κεγχρῳ] ſimili, flavo. Radices ſublimes habet.

Carpinus Lupulus arborescens

Oſtrya Theoph. Oſtrya.

Hunc Theoph. locum anguſtius contractum & nonnihil mutatum ſic habet Plin. In Syria & in Aegypto copioſa, hæc Tamarix eſt, cuius infelicia ligna appellamus, quæ tamen infeliciora ſunt Græciæ. Gignit enim arborem Oſtryn, quam & Oſtryam uocant, ſolitariam circa ſaxa aquoſa, ſimilem Fraxino cortice, & ramis: folio Pyri, paulò tamen longioribus, craſſioribúſque ac rugoſis inciſuris, quæ per totum diſcurrunt: ſemine hordeo ſimili. Materies eſt dura atque firma: quâ in domum illata, difficiles partus fieri produnt, mortéſque miseras. Hæc ille. Quod verò de arborum infœlicitate ait, id ex Catone & Tarquinio aliiſve ſimilibus hauſiſſe potuit: illi quippe felix arbor, quæ fructum fert: infelix, quæ nullum: huic apud Macrobium infelices, quæ fructum nigrum ferunt: quanquam & alias rationes eiuſdem rei dixerimus alibi, & ne hîc quidem citatas ſufficere ad conſtituendas infelices dixerimus in prologio huius libri.

Oſtrya Plin.

Arbores quæ infelices.

Dictum quoque lib. præced. cap. de Fago ſive Oxya, non probari nobis Dodonæi ſententiam, quâ Oſtryam Plinij eandem facit cum Oxya Theoph. nec, quod ille putat, pro Oſtrya, legendum eſſe Oxya, denique, nec pro Hordeo, ut idem autumat, Caſtaneam ſubſtituendam.

Dod. Trr. Plin. errat.

Tanta eſt porrò tàmque confuſa autorum, & modernorum potiſſimùm Herbariorum in huius arboris deſignatione confuſio errabunda, ut ex eorum hiſtoriis ſtudioſi involvantur potiùs, quàm definitam & certam cognitionem adſciſcant. Quorum opiniones ſerie quadam proponemus, & unicuique more noſtro ſententiam & cenſuram noſtram adiicemus.

Ac primùm quidem Ruellius inſigniter fallitur, dum arborem hanc Ornegloſſum dicit, & Vlmi ſpeciem, Linguam avis Othic. dictam. Hæc enim Fraxinus eſt. Conſiderandum tamen an noſtram hanc Fagum ſepium intellexerit, cùm ait: Gallis extrita priore litera, aut in aſpirationem converſa Herrum & Hedrum pro Cerro appellitari. Nam Herrus, vel Hedrus glandifera cernitur. Abdicatur quoque apud nos ædificiorum fabricis, ut quæ flexa & fructu infœlix habeatur, inſernis tamen & lavioribus non improbatur. Si præterea Gallis quibuſdam credimus, Fagus noſtra ſepium *Heſtre* dicitur. Verùm ſi Ruellius & Car. Steph. eam intelligunt, maximè errant, non glandifera eſt. Vnde liquidò conſtat ambos ignoraſſe quid ſcriberent: *Heſtre* enim deſcribunt cum verbis ab antiquis attributis Cerro: quæ fortè in Gallia non provenit, aut ſi proveniat locus fuit ignotus illis ac ipſimet planta. De Fago quoque ſepium, videntur & ſequentia dici à Car. Stephano: Tertium Aceris genus Græci Zygiam vocant, quam nonnulli Carpinum eſſe autumant. Et pòſt: Carpinus, vulgò *Charme*, inter Aceris genera numeratur, atque id eſt genus, quod Græci ζυγίαν, quaſi jugalem vocarunt,

Ruell. Ornegloſſum. Vlmi ſpecies. Hedrus Cerrus. Heſtre. Cerrus. Ruell. & Car. Steph. notantur. Acer is genus. Carpinus. Zygia. Charme. Car. Steph. ait.

Miratur idem quoſdam viros doctos in eum errorem inciditſe, ut exiſtimarint Gallorum vulgi *Haiſtre* eſſe Latinorum *Cerrum*: quoniam *Haiſtre* glandem non ferat, & Oſtrya benè deſcripta ſit à Theoph. ſunt tamen, uti notat Cluſ. qui fruticem coronarium Syringa dictum ὄρνος Theophr. eſſe cenſeant: ſed cùm illius ὄρνος adeò luculenter ſit ab ipſo deſcripta, non videmus, quibus rationibus ſuam opinionem ſtabilire poſſint. Ea τῆ ὄρνῳ ſive Fago, non Fraxino, ut vult Plin. ſimilis. Herbarijs quibuſdam Fagulus dicitur, neſcio quo autore, niſi fortè à Fagi ſimilitudine nominis occaſionem ſumpſerint.

Non eſt Cerrus. Oſtrea non eſt Syringa

Plin. nat. Fagulus.

Caſalp. ut & alibi dictum, ſuſpicatur ne Plin. cum Vlmi genere comprehendat Carpinum: ſic autem vocat Italorum Fagum hanc noſtram ſepium. Sic & Matth. nominat, Geſn. Tab. & alij. Carpinum album Caſtor Durantes. Sed Matth. *Carpinum* & *Carpinum Theoph. veram Theoph.* in hiſt. ſua Germ. tradit & *Ingalem* quam Carpinum in Com. Lag. & Ital. cum magnis figuris facit. Neſcit idem in Commentar. à ſe pictam arborem eſſe Theoph. & Plin. Carpinum, cùm tamen in hiſtorijs veram Carpinum dicat. Figura etiam, quam olim poſuerat pro Fago, quoad folia, huic plantæ conveniebat.

Carpinus Italorum.

Carpinus alba. Matth. reprob.

Geſn. Fagum ſepium vocitat, Vlmóque magis quàm Fago cognatam putat Italorum Carpinum eandem dictam: Nam Plinij Carpinus ſpecies eſt Aceris.

Camer. fatetur Oſtryan ſatis repræſentare, quam pro Carpino Matth. ponit.

Oſtrya.

Vlmum Atiniam ſive montoſam, inquit Hiſt. Lugdun. Orni nomine depinxit Tragus: Galli *Charme* vocant, & *Charpene*. Quamobrem nominum ſimilitudine quidam falſi Carpinum eſſe putarunt, cùm Aceris genus Carpinus ſit, non autem Vlmi. Sed videtur Hiſt. Lugd. putare *Haiſtre* & *Oſtryam* Bellon. à *Charme* differre, quia eius tantùm obiter ex Bellon. meminit l. 1. c. 10. nulla facta eius mentione ſub Vlmo ſua Atinia.

Vlmus Atinia.

Aceris genus Hiſt. Lugd. non.

Pena & Lobel. hanc noſtram Fagum Tiliam marem faciunt. Et mox interpoſita Vlmi hiſtoria, ſcribunt: velle recentiores hanc eſſe Carpinum Theophr. Foliis quoque iiſdem, ſed folliculoſa ſobole ſeminis cuiuſmodi ſavagines in caudatis floribus Lupuli, tametſi Vlmo congener ſit. Idem Lob. Carpinum dicit in Obſ. *Carme* Gallobelgis: Ital. *Carpino*. At in Teutonicis hiſt. ex ea Betulum facit. Sed & Dodonæum nobis videntur imitari in eo, quòd bis eandem arborem deſcribant: primò Tiliæ maris nomine: (nam deſcriptio, quam ponunt, egregiè huic noſtræ convenit) ſecundò ſub Carpino: cùm tamen idem Lob. Obſ. p. 606. Vlmi iconem ponat pro Tilia mare: cui ſimilem pro Vlmo poſuit Dod. Ecquid verò huic etiam cum Betulla? Ita vides quàm miſerè fluctuent Herbarij in vulgatiſſima huius arboris Hiſtoria.

Pena & Lob. taxat.

Betulus.

Sed nondum eſt finis. Taber. vel ſanè eius compilator, Carpinum Spindelbaum vocat Germ. & Græcè Ζυγία: ſed neutrum nomen competit. Nullam etiam habet deſcriptionem.

Fabarij tarpit.

Schwenckfeldius in ſuis manipulis Sileſiacis ſecurè pronunciat eſſe Fraxinum latifoliam Cordi, nec differentem hanc putat à noſtra Fago ſepium. Vocat & Ornum Tragi, & ἄκαυλον & Ἀγρίαν μάννην quæ nomina non placent. Falsò quoque Fraxinum ſterilem vocat. Neque animaduertit Cordum apud Dioſc. de Fraxino nihil habere quod reſpondeat cum Orno Tragi. Fraxinus Cordi Latifolia eſt noſtra vulgaris Fraxinus: quam Sileſiaci ruſtici eandem eſſe cum noſtra Fago ſepium nunquam concedent.

Schwenckfeldij Vanijerrores. Ordinaria agria mala. Fraxinus ſterilis.

Fraxinus Fago ſimilis.

An Thalio in ſua Hercynia, Fraxinus Fago ſimilis, quàm & Buchaſchen vocat. Planè dicerem Thalium intelligere Fagum, propter nomen Germ. niſi poſtea peculiatiter diſtinctam traderet Oſtryam Cordi, Ornum Tragi, Hainbuchen vocitans.

Fraxinus ſimilis.

C. Bauh. ſcribit Fagum ſepium Oſtryn ſeu Oſtryam Theophr. aliquantum repræſentare, Fraxino ſimilem dici à Plinio: alios ad Vlmum: alios ad Fagum referre, atque & eſſe, qui Carpinum Plinii velint, quæ Aceris ſpecies. Sed ſi Fraxino ſimilis Plinij eſt Fagus ſepium, cur dicit Oſtryam Theophr. aliquantum repræſentare? Immò tàm repræſentat, ut ſit planè eadem. Non peculiaris plantæ Synonymum faciendum, illud, Fraxino ſimilis. Plin. apertè Oſtryn poſuit. Scripſit quidem Caſalp. Plinium ſimilem Fraxino feciſſe Oſtryan cortice & ramis: cætera autem ut Theoph. Verba illa. Fraxino ſimilis, ex Caſalp. textu excerpta. Apertis agemus ſi ex ipſo Plin. l. 13. c. 21. ipſam vocem Oſtryn ſumamus, & advertamus eum pro voce ὄρνος apud Theoph. l. 3. cap. 10. poſuiſſe, Fraxini, quaſi legiſſet μάννης. In Fago ſepium profectò non videmus tantam ſimilitudinem, ut mereatur dici Fraxino ſimilis, ut vel utramque rectè inſpicienti patebit, vel utriuſque à nobis poſitam deſcriptionem conſideranti.

C. Bauh.

Plin. Interpr.

Monthelgardenſes Fagum ſepium *Charme* vocant. Atrebates ad Græcam vocem alludentes, *Heſtre* vocant Germ. Habenbüch. Reliqua nomina ſparſim dicta.

Amat aquoſa loca & præruptа Oſtrys: Theophraſt. Naſcitur in monte Athos frequens, & Macedoniæ montibus, teſte Bellon. Paſſim in ſylvis & ſepibus Germaniæ occurrit. Item Galliæ, Pannoniæ, & multarum aliarum provinciarum. Vidimus & Monſpelij & Lugduni. Imperitos fallit, ut pro Vlmo ſumant, cum qua magnam ſimilitudinem habet. In Alſatia, Helvetia, & Burgundia nihil ferè frequentius: ubi & in magnas arbores excreſcit.

Locus.

Nucamenta primo Vere proferuntur: folia in amento foliato, æſtate.

Tempus.

Vix durius invenias lignum, candidum eſt, cum multa ſoliditate ac firmitudine, nec facilè ſe findi patitur: Vnde ad rotas molares cochleaſque ac trochleas aliáque inſtrumenta, quæ magnum pondus ſuſtinere requiruntur, maximè expetitur. Ex craſſioribus etiam virgis eius Crates texuntur.

Vſus.

Non magni facimus, quod Theoph. & ex eo Plin. tradit Oſtryn domos illatam infauſtam putari: Acerbas enim inferre mortes, & partus ubicunque fuerit difficiles reddere, quod de materia Plin. ait.

Vanam ſuperſtitionem refellimus.

BETVLA.

CAP. V.

BETVLA arbor ſatis procera, ſæpè etiam frutex, ramos ſpargit tenues, flexiles, magna ex parte deorſum pendentes (quamvis pictoris incuriâ icon noſtra id non exprimat. Multiplici libro geſtitur: in tenera ætate rufum aut fuſcum oſtendit corticem: qui, cùm illa adoleve-

Deſcriptio

Cortex

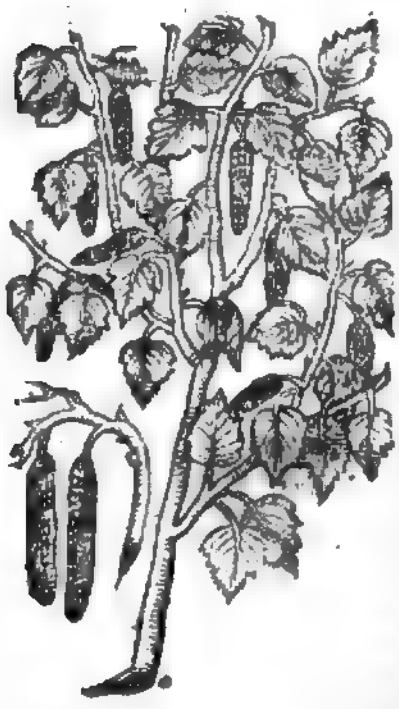

adoleverit, subinde candidior apparet, in tenues phlyras ductilis, satis crassis: in adulta arbore candidæ, ramosus: qui huic subest interior, tenuis admodũ, lævis, ac instar membranæ pellucidus. Crassiorum ramulorum cortices etiam inalbicant, sed minimorum puniceus aut spadiceus est, qui à siccatis & aridis tenuis pellicula specie avelli & unguè separari potèst, quemad. & incanus ille in ramis maioribus, lævore inoffenso. Folia quæ primo exortu plicata ac crispa prorumpunt, viridi pulchréque herbaceo tinguntur colore, singula singulis, iisque tenuibus dependentia pediculis, ubi excreverunt, Populi nigræ ferè, sed minora, minùs lævia, per ambitum serrata, saturatiùs virentia, paullò angustiora, subpinguia, odorata, sapore amara.

Folia.

Ruell. folius Fagi similis dicit, paullò angustiora: quæ collatio minùs placet.

Foliorum varietas.

Cæsalp. infernè subhirsuta ait, punctis albis distincta, quod posteriùs diligentiùs observandum. Goropius verò scribit, quasdam Betulas crispari.

Iuli.

Fert Iulos seu nucamenta longa, Piperi longo vel Alni Iulis similia, quæ, si credendum Trago, Betulæ sunt loco feminis, ex quib' novæ progignantur Betulæ. Sanè ii siccati, in femininum quoddam parvum, compressum ac leve fatiscunt.

Tamen.

Matth. reprob.

Matth. negat ferre ullum fructum: at nobis constat, semen ferre, & ex eo sato prognasci arbores, quod utique fructus eius fuerit, nisi ille aliter fructum acceperit.

Succus

Locis quibusdam ad septentrionem, ubi hæc arbor copiosa crescit, vulnerato cortice succus effluit, qui à ruscis appensis vasculis exceptus cum ipso musto dulcore certat.

Radices Vimineæ textiles.

Maioribus radicibus minora quædam fila crassitudinis culmi triticei adnascuntur, quæ sub arenis ad quadraginta & amplius pedes prorepunt, ut notavit Goropius in suo Niloscopio: ih quibus laus viminea textilisque materia.

Semyda Theoph.

Apud Theoph. Σημύδα [sic enim vocat] id est, Betula, folium fert Caryæ simile, sed paullò angustius. Cortice vestitur verticolore, sub quo materia lævis, nec nisi ad baculos utilis.

Semys.

Curtius Græcis Semys dici ait: Sed ubi Matth. fatetur se non compertum habere quid hic

Theoph. explic.

Theoph. per Caryan intelligat. Miramur etiam acutissimum Scaligerum non exposuisse quid hic sit καρύα, nec insignem Botanicum Cæsalpinum. Nos Nucis Avellanæ folium intelligimus, quamvis fortè minùs propria videatur similitudo. Rober. Constant. negat Betulam folium Nucis avellanæ habere, aut Iuglandis [alterutram enim per καρύα intelligendam esse & ipse subolfecit] sed accedere ad folium Tiliæ. Observent studioli, uter similius sit, Avellanæ seu Coryli, an Tiliæ folio. Apud Dioscor. nihil invenimus hactenus de Betula.

Plinius etsi paucis, satis tamen apertè nostram Betulam expressit, quando inquit: Betulla Gallica arbor, mirabili candore atque tenuitate, terribilis magistratuum virgis. Eadem circulis flexilis: item Corbium sportis. Materies eius contumaciùs transmittit ferrum.

Betulla Plin.

Tragus fatetur multos quidem doctorum existimare Betulam Græcè Semyda Theoph. esse: sed verò nihil istorum sententiæ detrahens, quod ad se attinet, Papyri illam speciem mavult dicere. Vt verò hic sentiat, & formam arboris universam & facultates id admonereant.

Papyri.

Neque tamen intelligere Papyrum illam, cuius Theoph. meminit l. 4. hist. c. 9. quæ longitudine super dena cubita non venit. Apud Germanos aliis quoque arboribus, ut Quercubus &c: non unam esse faciem: hanc enim proceram & in magnam simul amplitudinem diffusam, illam breviusculam, ac in fruticem potiùs, quàm arborem evadere, etiam centum annos natam. Quod in Quercu fieri videmus, quid obstaret, inquit, quo minùs idem in reliquis contingat? Sed ut hæc ita sint, quod non inficiamur, neutiquam tamen Trago assentiri possumus Betulam esse Papyrum, ut facilè apparebit legentibus historiam de Papyro.

Betulla parva.

Tragus reprob.

Schwenckfeldius temerè pronunciat.

Nolimus equidem à Svvenckf. tàm securè pronunciari; Σημύδα, πάπυρος, Theoph. de Betula. Nam Σημύδα (sic enim legitur apud Theoph. in casu recto non Σημὺς) & πάπυρος distinctæ sunt plantæ apud ipsum etiam Theoph. & cur ille Betulam Papyrum pronuntiaret, rationem non habuit meliorem, quàm autoritatem Tragi & Euch. Rôslin. At ipse etiam vidisset, si recètè inspexisset, etiam à Trago negari esse Papyrum illam Theoph. de qua modò diximus, quamvis Papyrum idem Tragus nihilominus putarit. Nec ideo dicere potuit esse Papyrum Theoph. quòd apud quosdam forsè legerit, olim in huius cortice scriptitatum, & in hanc usq; diem quosdam eius extare libros. Nam & aliis corticibus ac Philyris olim inscriptum fuit, quos tamen nemo prudens ideo Papyrum simpliciter aut Papyrum Theoph. dixerit.

Decuillet etiam Euch. Rôslinum docere, cur Betulam vocaret Vibicem. Sed in promptu suspicio: effectus Virgarum Betulæ id eum docuit, quòd iis cæsa tergora lapiculè vibicibus picturata vidisset.

Euch Rosl. in hoc.

Betulam plerisque Herbariis dictam legas à nonnullis, inquit Dod. & ex eo Taber. σημὺς, ab aliis σημὶς. Sed à quibus? Doctissimi quique pro Semyda Theoph. agnoscunt. Germ. **Bircken / Birckenbaum**: Cimbr. **Berrich**: Schavon. **Brejna**: Belg. **Berckenboom**: Gal. *Bouleau boule*, & *Bes*. Galli inquit Ruell. *Beulam* extrita t littera nominant: rura *Boulerum*. Iti *Biula*, *Bilula*, *Bidula*: *Beddla* Tridentinis. Angl. **Birche tree**. Bohem. **Brizza**. Vulgar. **Hirfa**.

Synon. Linguar.

Boulerum.

Betulam à battuendo dictam vult Constant. quòd eius virgultis cædantur pueri: non à Bitumine, (licet Plin. autore ex ea bitumen excoquatur.) quasi Batulam. Nomine Betulæ venit & Pyrola de qua suo loco, ut videre est in indice. Inventimus etiam Fagum sepium sive Oliyam à quibusdam dici Betulam, de qua antè.

Etymol.

Batula.

Æquivoca. Pyrola. Betulus.

Gaudet frigidis maximè Betula & aquosis, te-

ve Plin. Eiusmodi & arenosis maximè hodie Germaniæ non infrequens. Tragus ait in umbrosis & altis montibus reperiri, & feliciùs adolescere. In Germaniæ ac Bohemiæ montibus ac sylvis, teste Dod. gignitur, tum & alibi: & quandoque in arenosis & aridissimis, veluti in Brabantiæ Campania quibusdam locis adeò sterilibus, vt ne herbam quidem producant, in quibus tamen viget ac crescit. Calceol. notat in monte Baldo provenire. Observavimus etiam in multis Galliæ sylvosis, potissimùm in agro Aureliaco non longè à Gergeot oppido, si benè recordamur: ut & Helvetię & circa Basileã potissimũ in Suidcovia arbores magnas vidimus, non frutices quales suas tradit Tragus. Thalius tamen in Hercynia, Saxothuringia, atq; in Brocenburgo, Betulã pumilẽ nasci scribit: alibi. v. in Hercynia passim.

Sterilis.

Montbelgardi in horto E. C. à me [Bauh.]olim plantata, in maximam tam excrevit altitudinem. Optimè crevit in illo vivario circa Montbelgardum, ubi densum Betuletum videas Ill. nostri principis manu ex seminio consitum. Sonij saltus accolæ Fago cæsa subnasci ex eodem trunco Betulam constanter affirmant. Quid verò de hac re nobis videatur, in Fago dictum. Goropius scribit visas sibi duas aut tres Fagos ita connexas cum Betula, ut ex eodem trunco viderentur pullulasse. Meminimus & alias diversas arbores eadem ratione coalitas, non uno loco observatas.

Betula ex Fago.

Tempus.

Iuli ineunte vere prodeunt: Folia deinde Aprili aut paulò tardiùs, pro natura loci. Tragus Iulos non decidere ait antè autumnum. Notat tamen Schuenckfeldius semen paleaceum in Iulis Iulio à vento dispergi.

Vires & usus.

Plinius frigidissima dicit, quæcunque aquatica: lentissima autem, & ideò scutis faciendis aptissima; quorum plaga contrahit se protinus, cluditque suum vulnus, & ob id contumaciùs transmittunt ferrum: in quo genere & Betulam collocat. Idem & Galliam ex ea Bitumen excoquere tradit. Qui mos hodiè, uti putamus inolevit. Cortex quidem ignem facillimè concipit: ideò rara lucernarum vice succendunt: reddit flagrans pingue quiddam & oleosum, ut & Ruell. observavit.

Bitumen. Lucerna.

Fasces.

Columel. ad vinculorum usum eam quoque inter cæteras commendat. Fasces, quorum inventio Vetuloniæ Sillius adscribit, capiebantur ex Betula, teste Goropio.

Betula, inquit Tragus, priscis temporibus magno in honore habita fuit propterea quòd veteres, antequam Papyri usus esset inventus, libro Betulæ, hoc est, cortici candido opera sua inscribere soliti fuerint: is testatur se vidisse Curiæ, oppido Rhætiæ superioris nonnulla carmina in cortice Betulæ exarata. Lonic. quoque albis corticibus usos antiquos loco chartæ testatur, & ex ijs adhuc nostro seculo reperiri libros scriptos. C. Bauh. in interiori candido veteres antè repertam chartam, scribere solitos annotat, eumque tenuem dicit, & chartæ instar candidum: conferant qui libros inscriptos viderunt, & considerent an talis interior cortex reperiatur.

Papyrus.

C. Bauh.

Inter omnes verò arbores vix aliam quamcunque reperias, quæ Vere tàm citò, tantáque copia humorem & succum è terra hauriat atq; Betula. Nam in initijs Veris, anteq̃ folia prodiere, iam dulcem suum succũ cúmq; adeò largum recipit, ut si arbor vulneretur, limpidissimus liquor copiosus effluat, quem siti pressi pastores, in sylvis sæpenumero potare solent: quemad. & nos (inquit Tragus) non semel eo liquore recreati fuimus, cùm herbarum gratia vastas peragraremus sylvas. Vidimus & terebello perforato infernè caudice velut per tubulum prosilijsse. Hic succus, autore Trago, in Vere collectus, adversus calculum & morbum regium potu auxilari dicitur. Succus hic dulcis, præsertim si destillatus (ut vulgò dicunt) fuerit, exulcerationes oris papulasque sanat, & maculas exterit, collutu. Eadem efficit & aqua, è viridibus folijs destillata.

Betulæ succus dulcis.

Calculus. Morbus regius.

Oris exulcerationes.

Maculæ.

Ex eodem illo succo è caudicis vulnere exstillante, Ios. Simlerus refert in sua Vallesię descriptione, solere ibi plerumque Matzam confici.

Matza ex succo.

Quin & Camer. Succus Betulæ, ait, colligitur principio Maij, Sòli exponitur, effervescit instar musti: atque ita repositus per totum ferè annum bonus conservatur.

Succus præparatus.

Hydrops.

Quidam destillant. Creber eius potus cum aqua sambuci & similibus laudatur, in hydrope: Aqua præcipuè commendatur ad absterſionem & curationem vulnerum. Quidam plebei ex foliis eius corticis in aqua parant sibi balnea ad scabiem.

Vulnera. Scabies.

Cortex Betulæ in cineres redactus, si ex ijs lixivium paretur, ad oris ulcera & maculas abstergendas efficaciùs facere perhibet Tragus. Hic quia bituminosus est, inquit Matth. excalfacit & emollit, humectat & resoluit. Folia excalfaciunt & siccant; resolvunt, attenuant, abstergunt, amara sunt. Hæc eaſdem habent vires, quas Populi nigræ. Iisdem cum alumine ex aqua decoctis quidam luteum colorem parari tradunt pro pictoribus. Succo pingui, quem virentes Betulæ ramuli, vel etiam è scopis betulaceis aridi super pelvim accensi remittunt, instillato cáthij, oculorum rubores discutiuntur. Eodem linteolum imbutum, umbilico impositum, ad lumbricos facit enecandos. Schuvenckfeldius quoque cremati ligni emanantẽ liquorem oculorum albugines & cicatrices delere scribit, vel potiùs ex Lobelio, eo non citato, transcribit. At nos iis, qui hoc remedio uti volent, suasores sumus, ut eum liquorem degustent priùs, & caveant ne eius usu ex parvo morbo magnum faciant. Curtius ex corticis cinere factum lixivium, Caseos à vermibus innoxios magis servare scribit, q̃ aquam stillatitiã recentium foliorum. Idem, qui Gallus erat, Bitumen ex Betula Galliam excoquere tradit, cuius in medicina nullus, quod legerit, apud antiquos fit usus, nisi quòd recentiores quidam, eo pastores aridas fauces inungere dicant. Quæ valdè veremur à Curtio aut efficta; aut certè ab aliis, malè intellecta prodidisse. Quis enim bituminoso liquore & utique *iucundique* redolente ac sapiente, ideóque calidissimo, aridas inungat fauces? aut quis inde resultare queat fructus à quod solatium? quæ humectatio, remollitio aut quod refrigerium, quod in eo casu vel maximè desiderari solet, & ex artis præscripto, debet? Suspicamur itaque Curtium id de liquore, qui è caudice vulnerato exstillat intellexisse, oscitanter & obliviosè, aut verius imaginariè, quippe præter rationem, ad bituminosum ustione paratum liquamen transtulisse.

Cæsorum conservatio.

Aridæ fauces.

Curtius taxatus.

Ventriculi pecorum, quibus coagulum lactis nostri parant succo Betulæ conditi, seu macerati, caseos omnes, inquit Tragus, qui eo coagulo coeunt, à vermibus asserunt, certò id attestante experimento.

Experimentum pro conservatione Caseorum.

Miramur verò Dodonæum in sua histor. Lat. Anno 1582. conscripta, de medico usu Betulæ partiumque ejus nihil vel apud veteres vel recentiores

Dod. mirat.

certiores extare, tàm securè scribere ausum: quandoquidem Tragus & Matt. quos citavimus, & qui multò ante dictum tempus scripserant, plures tradidêre eius vires medicas. Fortè id fecit, quia more suo scopas facturus, apud Ruell. legerat, Betulæ in medicina nullum usum esse, quod ipse quidem legerit, sed baculis tantùm & scopis nasci. Certum quidem, nihil ea frequentiùs esse apud nos ad usum scoparum. Ab equitibus etiam expetuntur eius virgæ pro domandis equis. Eadem ut olim magistratuum virgis terribilis fuit, ita & hodie, & à longo tum tempore ad scholas triviales relegata pædagogis virgas præbet ad coërcendos & castigandos pueros: ut qui amore virtutis sapere ac discere nolunt, sapere discant formidine pœnæ: iuxta illud, ὑπὸ δείματι πάθημα.

Scopæ.

Virga pro equis.

Virga pro pueris.

Ipsa porrò materies tàm obsequiosa est, ut ob id in quibusdam locis ad quasillos plectendos expetatur, maximè in Anglia, teste Turnero. Laniones ex Betula & verucula conficiunt; gravior quippe est, quàm Populus. Aucupes viſco illitis Betulæ virgis ad aucupia utuntur: idem usus ad muscas. Piscatores Northumbri corticem delibratum fisso baculo interpositum accensúmque usurpant ad piscationes nocturnas; tridentéque adnatantes pisces confodiunt: qui piscandi modus & Burgundis & Montbelgardensibus haud insolens. Ex Betula in Alsatia, & Basileæ ad maxima illa dolia constringenda circuli probatissimi habentur. Item in Avernia, Allobrogibus, Sebusianis, agro Tridentino alibique locorum. Rustici etiam tempore messis virgis teneris Betulæ segetes colligare consueverunt, sicut & alia quoque, ad quem usum hæ virgæ commodissimè adhibentur. Cortices Betulæ Balistariis, duri verò & crassiores caudices Carpentariis (ex his enim illi axes & absides conficiunt) relinquuntur, teste Trago. Parantur & ephippia, equis imponenda ex Betula. Anani j teste Matth. è suis Betulis non modò optimos conficiunt carbones ad coquenda liquandaque metalla: (diu enim vivacem ignem retinent, caputq; non tenent: quo nomine & à Metallicis expetuntur cùm fundunt metalla) sed è delibrato contortòque cortice faces ad nocturna lumina parant, quibus in tedæ vicem utuntur, quod bituminosa & oleosa pinguitudine, uti dictum, redundent. Schvvenckfeld. semen siccantis naturæ esse scribit. Idem observavit, ex trunci medij substantiâ aliquando nasci Fungos flavos, Rhabarbaro similes; eosq; astrictoria vi pollere, & ad sanguinis fluxus cópescendos utiles esse.

Quasilli.

Verucula.

Ad aucupia.

Ad muscas.

Ad pisca. cũ noctur. tum.

Circuli ad dolia.

Tascias ad colligendas fruges.

Absides. Axes.

Ephippia.

Carbones.

Faces.

Seminis temperam.

Fungi flavi.

Ioan. Coler, verò hæc refert. Mense Martio ex Betula multa fluit aqua si truncus vulneretur: crescente luna coaservanda est, pellit calculum ex vesica & renibus: si quid depravati est in visceribus, pulmone, hepate, aut splene tollit: si abluatur facies, adimit omnes maculas, & faciem pulchram & gratiosam reddit. Fertur Tartaros circiter mensem Martium, hanc tantùm aquam potare, nec eo potu unquã ægrotare. Per totum annum potest ad multa usurpari.

Aqua. Calculum

Faciem formosam reddit.

Tartaris pro pota.

ALNVS VVLGARIS.

Cap. VI.

Descriptio. Cortex.

ALNVS vulgaris arbor iustæ magnitudinis, ramosa, cortice scabro, fusco: ligno molli, rufescente. Rami valdè fragiles sunt, ut vel digitales levi inflexu frangas, ob id Frangula hæc arbor dici posset, cortice ex fusco subcinereo, maculato, internè luteolo, amaro cum adstrictione & ingrato: ligno intus albo & medulloso: solis vestiuntur latis Avellanæ vulgaris, rotundioribus, nervosis, crenatis, viridibus, splendentib⁹, lento & viscido humore obsitis. Oculi triangulares, ex cinereo rufi interdum & virides, aut in purpuram quodammodo vergentes. In ramulorum fastigiis nucamenta seu Iuli dependent, simul multi, virentes vel rubentes, uncìam circiter longi & fragiles, antequam commissuræ conferruminatarum particularum dehiscant: quæ ubi se explicuerint, duas etiam uncias longitudine superant, sapore adstringente, cum aliqua amaritudine. Cæterùm portiúculas dictas ad mediam tanquam costam alligatas ambiunt staminula multa, ut in Corylis. Mense Septembri apparent etiam minimorum rudimenta. Eodem mense veteres conos videas privatis tamulis pendentes, binos ternos, quaternos, plus minùs, pulchrè hiantes & apertos. Item paulò antè, aut eodem tempore novos, magnitudine parvæ avellanæ, primò virentes, ubi maturescunt rubentes, & mox hiantes, ex imbricata squammarum compage coaggestos: è quibus & ante seminis maturitatem stamina purpurea prominula quædam observata, quæ fortasse florum loco haberi possunt. Horum Conorum gustus valdè astringentes cum aliqua amaritudine. In quibus semina, ubi matura fuerint (quod prædicto item mense observari solet) parva admodum, compressa, inæqualia, rubentia: atq; in iis medulla alba panca, sapore manifesto destituta. Observatur & in Conis, ubi maturescunt pulvis arenosus. Nic. Perot. in cornucopiæ notat in Alno, arbore nota, reperiri Tuber.

Frangula unde.

Folia

Oculi

Iuli.

Sapor.

Cum veteres.

Coni novelli.

Sapor.

Semen. Tuber.

Theoph. l. 3. hist. cap. 14. κλήθρα [sic enim vocat Alnum] ἄκαρπον, id est sterilem dicit: ita enim habet Cod. Bas. sic & Plin. legit, & Dal. & Gaza more suo Plinium secutus. At Aldin. noster codex ἔυκαρπον habet: Rob. Constant. legi vult ἔυκαρπα δὲ καὶ μονοχόα, pro eo, quod in utrisq; dictis codd. habetur post ἔυκαρπα & ἄγκαρπα, δὲ μονοχόα. Nec displicet ea lectio. Immò & ipse quoque Theoph. eiusdem lib. c. 6. κλήθρα manifestè circa autumnum fructum ferre dixit.

Clarkia Theoph.

Theoph. correct. & illustr.

Ergo Theophrasto Alnus fœcunda est & genius generis. Arbor natura recta, ligno molli, medulla tenera, ita ut virgæ graciliores totæ excaventur: folio Pyri [ἀπίῳ: at paullò pòst Coryli folio meliùs simile dicit.] sed ampliore nervosioréque: cortice scabro, intus rubente, quo coria tinguntur: Radice per summa cæspitum sparsa, nec maiore quàm Laurus, sed tenui.

Descriptio Theoph.

Radix

Plinij error. Fallitur itaque Plin. quando Alnum inter eas arbores recenſet, quæ ſolæ nullum ferant fructum, hoc eſt, ut ille explicat, ne ſemen quidem. Videtur autem & is apud Theophraſt. legiſſe ἄκαρπον. Idem eidem folia craſſiſſima tribuit, umbram pinguem: ſed paſcere ſatam.

Ruellij lapſus. Fallitur & Ruell. qui ex Theoph. meminit fructiferæ & ſterilis, prava deceptus Theophrastei codicis lectione.

A Dioſc. quod equidem ſciamus non deſcripta. Nec à Galeno cæteriſque Græcis: aut certè nomen eorum nondum innotuit, quod & Tragus fatetur: Sed difficultatem iniicit, quòd Ariſtoteles inter naturæ miracula (ut citant Ruell. & Tragus: locum enim ipſi nondum invenimus) refert, Alnos in ſola Creta non eſſe ſteriles. Exiſtimat autem Tragus, eum fuſca & rotunda illa capitula, in quæ flos Alni deſinit, intellexiſſe. Ergo ex hoc loco quis non malè concludat, Alnum alicubi & extra Cretam ſterilem eſſe. Sed non magni hoc loco facimus eum locum, quem ſcimus non eſſe Ariſtotelis, quemad. nec libellus ille de Mirab. auſcult. quod vel ex eo patet, quòd Venetiarum in eo meminerit, quas certum eſt ex hiſtoriis fide dignis Ariſtotelis ſeculo nondum extitiſſe. Putamus autem autorem eius opuſculi apud Theoph. legiſſe ἄκαρπον, & apud Plin. fructum non ferre: Cùm verò ipſe fortè Alnum noviſſet & in Creta fructum illam ferentem conſpexiſſet, tantis autoribus derogare fidè noluiſſe, ſed pro raro & admirabili in ſcripta referre. Sed in hanc rem diligentiùs inquirendum.

Liber de mirab. auſcult. non eſt Ariſtotelis.

Scribit Car. Steph. Alnum apud vulgus Gallicum, latinum ferè nomen retineri *Aulne*, indéque pumilas *Aulne-aulx* vocari. Materiem eius ad aquatilia commendari, hocque probari Virgilii teſtimonio, Georg. 1.

Tunc Alnus primùm fluvij ſenſêre cavatos.

Brunfelſ. reprch Geſn. & Trag not. Brunfelſius Alnum, de qua ſcribit, non novit, quando ait nec ſemen, nec ullum fructum ferre.

Geſn. quoque cum Trago minimè ſeparat Iulos à Conis. Nam hic per florem Iulos intelligit, quos putat in nigra & rotunda illa capitula, uti vocat, nobis Conos dicta, deſinere ut paulò antè dictum. Ille verò ait: Alnus ſuis Iulis, qui ei non decidunt, floret in Vere: ſed autumno ſemen maturat. Et alibi Alno Iuli ſunt loco ſeminis. Perperàm uterque: Nam nec Iuli in fructus dictos migrant: nec Iuli ſemen ſunt aut loco ſeminis. Sed Iuli à capitulis illis, ſeu Conis ſeu fructu ſemen continente, res diſtincta, exortu diſtincto, uno eodémque tempore in hac arbore obſervari ſolita.

C. Bauh. Sed nec C. Bauhinus, ſagaciſſimus alioqui Botanicus diſcrimen aliud inter Iulos & fructum agnovit, quàm temporis, quòd illi hunc præcedant, & in hos transformentur & abeant. Sic enim ſcribit apud Matth. Alnus quàm rotundifoliam glutinoſam appellamus, Iulos lógos pro flore emittit, qui non decidunt, ſed coguntur in formam olivarem: (hic fructus Alni eſt) in quibus ſemen, licet Phn. neque fructum neque ſemen ferre, & Theoph. ſterilem dixerit: fortè Ariſtot. moti ſententia, de qua, ut & de illorum, antè. Quis verò obſecro credat Iulos Alni ætate provectiores duas uncias æquantes, contrahi rurſus ac cogi in formam olivæ & capitulum vix ſemuncia longius? Præterea quæ latitudinis, quæ ſubſtantiæ, quæ ſitus differentia? Omninò diverſa ſunt, ut adver-

Alnus rotunde folia glutinoſa.

An Iuli ſint flores.

tentibus apparebit.

Neque etiam concedimus Iulos eſſe flores: quamvis ita plurimi, alter poſt alterum, uti fit, ſecura credulitate ſentiant, ut Tragus, Geſn. Dod. & alij. Nec quicquam ad rem facit quòd ad ſuam ſententiam defendendam ex Cæſalp. adducit idem C. Bauh. Theoph. aliquando ſteriles vocare eas plantas, quæ fructum non conſpicuum aut inutilem ferunt: nam & Alnum hanc noſtram fructum conſpicuum ferre ſcimus, neq; illum inutilem: ſcimus & Theoph. non temerè ſterilem dicere plantam, quam fructum ferre manifeſtum conſtet, ſaltem ſibi: & eundem Theoph. Alnum alio loco ex profeſſo fructiferam, ſtatuiſſe, & quo tempore fructum ferat indicaſſe. *C. Bauh.*

Cæſalp. aliquot errores. Sed nequicquam huc facit Cæſalpini illa ſubtilitas, qua Ruellium imitatus apud Theophr. Alnum quandam ſtatuit ſterilem, quandam fructiferam: adducta modò dicta explicatione, qua ratione Theoph. aliquando ſteriles arbores vocitet, quàm tamen nullam eſſe oſtendimus. Sed miramur perdoctum & ſolertem alioqui Botanicum Cæſalpinum, poſtquam Alnum aliam ſterilem, aliam fructiferam, ex Theoph. ut (ille ſibi perſuaſit) dixerat, addere auſum: unigenam eſſe naturam: Hoc enim vel ex Theoph. vel certè ex ſua mente eum dixiſſe certum eſt. Atqui ad Theoph. mentem non potuit: non enim hic illud ita habet: ſed de Alno ſimpliciter, loco vo, quē diverſimodè in diverſis exemplarib. ἄκαρπον & ἔκκαρπον, ſeu ut ipſi cum Conſt. legendum cenſuimus, ἔγκαρπον habere diximus. Poſteriori autem modò legendum eſſe oſtendimus: quod qui impugnaverit, aut Theoph. ſibi ipſi craſſo errore contradicere, fateri cogetur, vel duas Alnos tradidiſſe, quam tamen natura unigenam dicit: atque etiam hoc modò ſibi contraria protuliſſe. Quis enim fructiferum & ſterile natura unigenum dicat. Vel denique doceat nos quæ ſint illæ duæ Alni ſpecies apud Theophraſt. quarum alteram ἔγκαρπον & fœcundam, alteram ἄκαρπον ac ſterilem dixerit. *Theoph. locus explicatur.*

Sed nec debuit ad Theoph. mentem dicere Cæſalpinus, Alnum utramque (hoc eſt, tàm ſterilem, quàm frugiferam: quas tamen nos non concedimus, donec nobis quis vtramque oſtendat) unius eſſe naturæ: quem, ut ſummum (pòſt Ariſt. præceptorem eius acroamaticum) Philoſophum, nemo temerè credat ſterilem & fœcundam arborem homogeneam dixiſſe. Sed tota hæc difficultas, ex prava Theoph. codicis lectione orta, facilè tollitur, ſi ad veriorem & antiquiorem codicem, ut oſtendimus, legatur ἔγκαρπον, vel ἔγκαρπον, ut ipſe ſibi Theoph. concilietur, & rei natura, quæ quidem nobis cognita, talis ad veritatem & celebratiſſimi illius ſcriptoris mentem declaretur, qualis revera eſt, & eſſe à quovis deprehendi poteſt.

Alnus Cæſalp. error. Obſervabis interim ne Cæſalpinum quidem videri nobis agnoviſſe, Alnum Iulos, & Conos, uti res diſtinctas, ferre.

Lonic. impro. Ineptit Lonic. cùm ait Alnum fructum non ferre, quamvis floreat: ex Trago enim ſuo quem alias ſequi ſolet diſcere poterat fructum ferre præſertim verò, ſi arborem ipſam, cuius ſanè inepta exhibet figuram conſideraſſet.

Tabern. Tabern. in ſua icone & Iulos & Conos exprimit quidem, ſed deſcriptione non diſtinguit, cùm tamen inter poſtremos ſit, qui ſtirpium hiſtoriam compilarit.

Claudij Poëta & Fontenay lapſus. Errat & Claudius Poëta, eumque ſecutus Guido de Fontenayo, dum in ſuis Epith. Alnum Electriferam

Ante Bellum, see Bellum.

Ante Meridiem, see Meridiem.

Antecessor, see Antecessor.

Antecessor, see Antecessor.

Antecessor, see Antecessor

Vasa Culinaria.

vasis culinariis, sutorúmque formis, nec non cotum, quibus messores utuntur, receptaculis conficiendis utile est.

Falluntur igitur ii, qui, uti Ruell. scribit, Alnum duntaxat scopis nascentem, nullum ferre fructum prodiderunt: Nam & hoc falsum esse suprà docuimus. Et ad scopas inutiles esse ipsa docet fragilitas: nam ne minimùm quidem flecti potest. Hinc illud solemne apud Germanos de Alno proverbium.

Proverb. de Alno.

Rot haar / Vnndt Erlen bogen:
Thustu gutt / man soll dich loben.

Hoc est rufi, & qui capillitio sunt rufo, & arcus ex Alni ligno confectus si probè se gesserint, laudem sanè merituros: quòd experientia doceat contrarium. Alni quoque apud Plin. sepes muniunt, contráque erumpentium amnium impetus, riparum muro, in tutela ruris excubant in aqua satæ, cæsæque densiùs innumero hærede prosunt.

Ad prætorum sepes

Ad ædificiorũ fundamenta.

Sed non postrema Alni utilitas ac dignitas est ad ædificiorum fundamenta: Nam ut scribit Vitruvius, Alnus, quia non nimis habet in corpore humoris, in palustribus locis insita fundamenta ædificiorum palationibus crebrè fixa, recipiens in se quod minùs habet in corpore liquoris, permanet immortalis ad æternitatem, & sustinet immania pondera structuræ: sic enim in vulgatis Vitruvij codicibus mendosè legi debere non malè doctiss. censuit Budæus. Vitruvium secutus Ruell. eadem citat, additque, & sine vitiis conservari, quòd aëre sit & igni plurimo temperata, non multùm terreno, humore pauco. Itaque non posse extra terram paulum tempus edurare, sed in humore obrutam, permanere ad diuturnitatem. Multaque ædificia sub fundamentis eius generis habere palos. Sed cur Alnus sub aquis duret nec putrescat, aliam à Vitruvii & à Ruellii profert rationem acutissimus Scal. nempe quòd humidum habeat communis naturæ, cum humore adventitio: non enim aquam sub aqua putrefieri, quòd nihil invehatur peregrini: quæ subtilitas plane contraria est rationi Vitruvii, qui ad humoris inopiam, uti dictum, causam retulit: Ruell. verò & ad hanc, & ad aëris & ignis plurimi, terrenæque substantiæ paucæ temperationem.

Vitruvij locus restitutus.

Cur Alnus sub aquis non putrescat.

Sed enimvero magis arridet Scaligeri ratio: quem optassemus certè eodem tenore lapidescentis Alni causam exaggerasse. Sed circa hos scopulos nobis alio loco, alioq; tempore velitandum. Illud tantùm dicamus si non multùm terreni habet Alnus, cur tàm facilè lapidescit. Lapide sanè verò, nihil ferè magis terrenum. Aut si ignis cùm aëre temperatus in causa sit, citiùs hercle patietur ab aqua, ob qualitates contrarias: A contrariis quippe omnis passio & alteratio. Sed nec Vitruvio temerè concesserimus humoris in Alno inopiam, quam non frustra poturam & fluvialem dixerunt poëtæ, & quam non nisi aquarum alumnam scimus. Immò in humidi exuperantiam & sicci seu terrestris substantiæ defectum eius fragilitatem referimus. Sed de his aliàs. Hic enim potissimùm πῶτον spectandum: alibi πῶ δεύτερον. Illud certum & indubitatum, palos eiusmodi sub aquis infixos, temporis progressu lapidescere, ut multi nobiscum testantur, vidit Tragus, & nos Alni frusta lapidea plurimis locis: apud incomparabilem illum naturæ scrutatorem Vlyssem Aldroandum Bononiæ magna vidimus frusta: apud Calceolarium Veronæ, & Venetiis multis in locis, in qua nobilissima & verè regia civitate nobis pro certo à fide dignis relatum magnis etiam sumptibus accersiri solitam Alnum ad facienda palationum & ædificiorum sub aquis fundamenta, non modò quòd crebrò fixa ad æternitatem maneat immortalis, uti Vitruvius dixit, sed quòd ingentes admodum ferat etiam moles, ut annotavit Matth. Et ut ille ait, in Musæo Calceolarii:

Cur fragilis.

——Videas lapidescere Sarni
Cæruleo sub fonte Alnum, Filicisque manipleis,
Et palea interstes lento cum vimine culmos.

Nec contenta ingeniosa hominum solertia istud scisse, nisi & ipsa ad imitationem naturæ, artificio quodam, sed & naturæ obstetricantis beneficio, ex Alno lapidem generare, vel illam in hunc transmutare posset.

Alnus quæ arte mutatur in lapidem.

Imponitur lignum, quantæ velis magnitudinis, in labra illa ampla ænea, in quibus Lupulus coquitur ad faciendam Cerevisiam: cúmque percoctus abundè Lupulus est, eximitur idem lignum, & arena vel glarea in ipsis cellariis obruitur per triennium: inde cùm exemptum fuerit, duratum in lapidem apparet. è quo potissimùm Cotes fiunt, quibus ad ferramenta acuenda mensarii utuntur. Recitat Gesnerus ex D. Kentmanno.

ALNVS INCANA ET HIRSVTA.

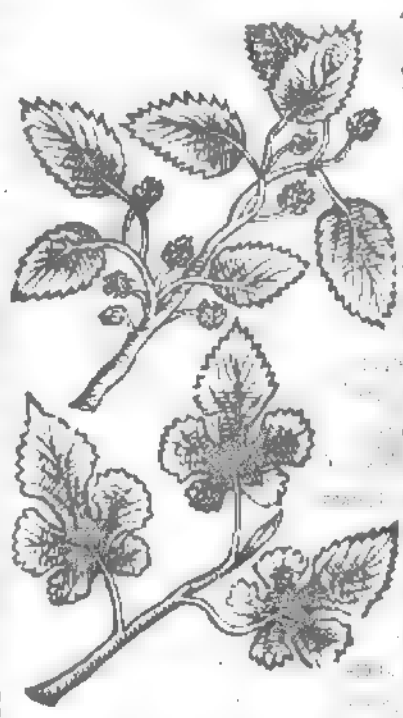

Descriptio

ALNI incanæ & hirsutæ nobis dictæ folia vulgari similia, minùs tamen rotũda: desinunt enim in acumen, magis serrata & penè laciniata, subtus hirsuta & incana, non virentia, nec etiá viscosa. Color quoque ramulorum diversus, non ita virens, sed candidior. Iulos & Nuculas, ut vulgaris, fert.

Folia.

Iuli. Nuculæ.

Cæterùm neque hic assentimur C. Bauhino, dicenti. Iulos hanc obtinere, quàm vulgaris Alni breviores, qui conglobati fructum non ita rotundum, sed oblongum constituant. Nam & in hac diximus Iulos à fructu distinctos, ut antea traditum.

C. Bauh.

Alnus 2. in Austria & Styria weißerlen, id est, alba Alnus, Clus. Alnus hirsuta. C. Bauh.

Loci.

Iam olim hæc nobis observata Genevę & circa Montbelgardum variis in locis, sed humidis potissimùm, uti præcedens, ut ad Dubis ripas in pago Adincurtio propè domum D. Docurtii Consil. Ill. E. C. VVirtemb. ubi licet utramque Alnum videre & pulchrè à se invicem discernere. Iteni in Burgundia ultra pontem rigidum, vulgò dictum, *Pont de roide*, versus *Villars*, cum Iulis & Nuculis mense Septembri. Inter Grandivillam oppidum, & pagum Fesche ad Comitatum Montbelg. pertinentem. Observavimus etiam

Tempus.

trãs

trans Rhenum inter Brisacum & Burckenheimum. Inter Montbel. & Porentruum itidem Septembri cum Iulis & nuculis distinctis. Nascitur & locis aquosis circa Basileam inter Mutetum & Munchensteinium, & infra pagum Hünnigen ad Rhenum. Alunt & Austriæ & Styriæ montana circa flumina & udis locis: etiam in Danubij insulis circa Viennam frequens est, priori commixta, teste Clusio: cui huius Alni cortex magis refrigerantem cum siccitate facultatem obtinere videtur, quàm vulgaris.

Virtus.

ALNO SIMILIS ARBOR.

Cap. VII.

ANnotant Pena & Lob. in Adversariis suis, post historiam Visci Indici, conieciſſe Nautas in eadem spontulas, furculos effractos arboris, Alno quidem similis, fronde & ligno: sed tamen diversos, racemoso & muscoso flore, glomerulos constante. Fortè [addunt iidem] duntaxat cœlo & agro variat. At nobis floris hanc diversitatem vix cœlum aut agrum variare in eadem specie videtur. Posteri indagabunt.

Descriptio

DE POPVLIS IN GENERE, ET IN SPECIE.

Cap. VIII.

POPVLVS NIGRA SIVE ΑΙΓΕΙΡΟΣ.

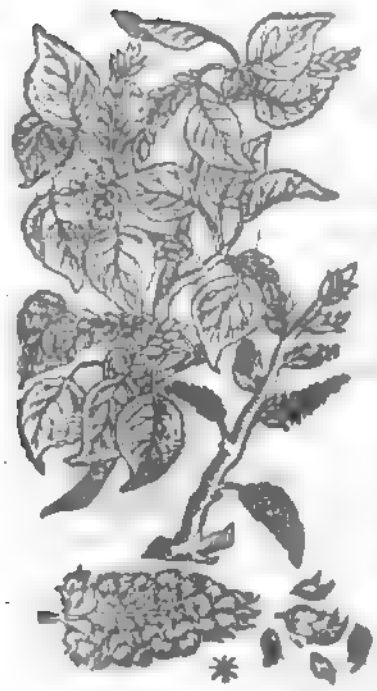

Descriptio.

Cortex.

Materies.

Oculi.

Folia.

Iuli.

Varietas duplex Flos.

POPVLVS nigra in altum se attollens, cortice lævi exalbido ac incano obducta: sed ramuli potissimùm albicant: materiè dura, pallescente, ac minùs alta minúsque sessili, quàm Populi albæ: quidam volunt aridam & lævissimam. Radices profundiores quàm in alba. Antequam folia erumpant, oculos protrudit mucronatos, odorato, luteo & pingui atque tenaci succo prægnantes. Hinc folia Hederaceis similia, ex rotundo mucronata, serrata, Hederaceis minùs crassa, atro virore splendentia, longis pediculis appensa. Producit & quasi Iulos in longo racemo coacervatos, lanugine, ubi dehiscunt, alba plenos.

Quædam, notante C. Bauh. ante exortum foliorum floret: ac fructum non fert. Flos instar amenti colore rubente aut candicante. Quædam fructum fert, seu Iulos, racematim compactos, multis rotundis & viridibus granis constantes: (uva Populi aliquibus) in quibus lanugo candida in pappos avolans, cui pauca semina valdè minuta adpensa sunt.

Vva populi. Semina.

Hæc αἴγειρος est apud Dioscor. cuius nihil aliud quàm vires tradit, & quòd ex ea δάκρυον seu lachrymà exstillans concrescat in Electrum seu succinum: de qua re postea. Idem & Populum albam agnoscit, quæ ei λεύκη dicta.

Αἴγειρος.

Apud Theoph. verò satis ampla Populi utriusque, hoc est, càm nigræ, quam & ipse αἴγειρος vocat: quàm albæ, quæ & ipsi λεύκη dicitur: itemque Libycæ descriptio: Aegiron autem in Creta nuncupari dicit, de nigra intelligens. Populus alba nigraque, inquit [λεύκη τε ἡ αἴγειρος] unius sunt formæ:] ambæ rectæ: sed excelsior lævióreque nigra: figura foliorum similis, & lignum cùm cæditur albedine simile est: utramque ne florem quidem habere putant. λίβυκὴ [hæc Populus est Libyca, de qua postea.] Populo albæ similis est. Quidam Populum nigram solam sterilem esse putant, ut Arcades: cæteras autem omnes, quæ in montibus proveniunt, fructum parere. At verò in Creta Populi nigræ multæ sunt fructuosæ. Ac paulò antè dixit: Fructum reliqua quidem omnia ferunt: de Salice verò, & Populo nigra [αἰγείρῳ] & Vlmo, uti dictum, varia sententia est. De Populo, annotat Scaliger, non est dubitandum: in Aquitania enim fert fructum. Sanè circa Basileam alibique locorum sæpissimè fructus prædictos ferentem vidimus, ut de hac re hodiè ampliùs non sit dubium.

Nigra & alba Theophrast. Item Libyca. Circit. Theophr. illustr.

Sed & alia difficultas oritur in foliis diversarum Populi specierum, quas nos dissimiles describimus, uti revera sunt: cùm tamen Theoph. ex modò citato loco patet, utriusq; Populi foliorum similem figuram dixerit. Respondendum ex ipsomet Theoph. l. 1. hist. c. 16. Aliarum quidem arborum folia ipsa sibipsis similia esse: Populi verò albæ [τῆς λεύκης] & Hederæ, & Ricini dissimilia. Recentia enim seu novella, rotunda esse: [τὰ μὲν γὰρ νέα, στρογγύλα. Hist. L. vertit: Recentia enim Populi utriusque & Ricini folia rotunda esse: de quibus intelligere ait, cùm dicit Theoph. utraque foliorum figuram similem habere.] Vetustiora verò angulosa fieri. τὰ δὲ πλείω γωνιώδη: quæ non benè expressit Gaza, cùm ait in angulum exire, sed nimirum Plin. potiùs quàm suum autorem sequi voluit: qui tamen melius, quàm Gaza dixit, Nigræ Populo, ut Crotoni, folia in iuventa circinatæ rotunditatis esse: vetustiora in angulos, exire. In angulos, inquit, non in angulum. Sed fallitur uterque, & neuter vocis vim apud Theoph. exprimit. Fallitur & Plin. in eo quòd quæ Theophr. de alba dixit περὶ τῆς λεύκης, ille ad nigram transfert: cùm tamen hunc locum ex Theoph. transcripsisse videatur.

Dubium de foliis. Solvitur. Gaza hic prob. Plin. & Gaza hic notantur.

Sed Gaza etiam fallit, dum ex eo Plinii loco, ne non Plinianus videatur, ad versionem Theophrast. de Populo alba accommodat, verba quæ Plinius dixerat de Nigra. Vt, vel hinc pateat, quàm fidus Theophr. interpres fuerit Gaza, qui multos in errores Barathrum cum sua versione præcipitavit. Hist. Ludg. uti dictum, ad utramque, retulit. Vox est γωνιώδη. Sive igitur in angulos exire dicas, sive angulosa, utrumque rectè Populo albæ conveniet: non item Nigræ, quæ folia non habet angulosa. Errantque qui Populi albæ folia in suis Herbariis non angulosa pingũt. Res eò redit, ut Theophrasto sua mens, sua sententia relinquatur. Alio-

Gaza non fidus Theophrast. interpres.

gui haud vanè quis dicat, curiosam & haud magni momenti esse hanc ce satagentiam.

Idem ferè repetit Theoph. l. 2. Caus. c. 22. nisi quòd Crotonis tantùm ibi mentionem faciat: nonitem Populi.

Porrò quod idem Theoph. tradit, & pluribus in locis inculcat, spontanea Metamorphosi Populum albam mutari in Nigram: id nemo mortalium nobis persuaserit. Quis enim credat arbores specie & forma diuersas, distinctas foliis, fructu, odore &c: in se invicem transmutari: si modò easdem Theoph. per albam & Nigram intelligat, quas & nos intelligimus, uti sanè non dubitamus. Nam etsi in 5. de caus. idem scribat eiusmodi mutationes ideo evenire intelligendum esse, ut quæ trãsmutantur aliquid similitudinis habeãt. Fatetur tamen idem, λευκὴ πλατυφυλλότερον τι ἔιδωρ, καὶ λειοκλαδώτερον, καὶ τὸ ὅλον ὀπτερώτερον εἶναι: hoc est, foliis esse latioribus albam Populum, quàm Nigram, cortice læviori, & in totum succo lætiore. Sed eandem in senecta ob alimenti inopiam, frondem angustiorem corticemque scabriorem acquirere, haud præter rationem putat. Sanè & nos idem putamus.

An alba mutetur in nigram.

Theoph. reprob.

Aſt Albam in Nigram transfigurari, sua sponte, sine arte, hoc est insitione, aut alia cura, id verò nobis non modò præter rationem, sed & præter naturam esse videtur, quippe qui longè maiores plorésque differentias inter eas agnoscamus, quàm à Theoph. positæ sunt, atq; adeò tot & tales, ut pro distinctis speciebus agnoscamus, & nobiscum agnoscat Scaliger: quem proinde ut acutissimum, & nasutissimum atq; adeò etiam interdum regidum ac severum Theoph. interpretém atque censorem miramur hos scopulos non adnavigasse, ut aliquid subtilitatis inde ferret, sed secura credulitate præternavigasse: & nihilominus hanc mutationem passim in suis commentariis inculcasse. Consideret bene utrámque qui novit arborem, & à nobis utriusque positas descriptiones, & nostræ sententiæ facilè plausum dabit. Theoph. verò eo loco, ubi de plantarum transmutatione tradit, more suo (Aristot. præceptorem imitatus, & ut securitati suæ consuleret, néque obnoxius fieret reprehensioni) non ex sua sententia eam metamorphosim tradit, sed aliorum: Quædam, inquit, totius arboris plantæve mutationes sua sponte [αὐτομάτως] fieri videntur: quemad. Populum albam in Nigram quodammodo facellere aiunt, tùm foliis, tùm tota facie. Ἐξαγριοῦσθαι φάσι, καὶ φύλλοις, καὶ τῇ ὅλῃ ὄψει. Nota: ἐξαγριοῦσθαι, mirabilem vocem, & de qua nihil Grammatici nostri. Nota & τὸ φάσι aiunt. Et ait: ὄψει, aspectu: non τῇ ὅλῃ μορφῇ. Non feliciter itaque Gaza τῇ ὅλῃ ὄψει in totam speciem convertit. Putamus autem eiusmodi popularem persuasionem Theoph. fuisse relatam, quà viro Philosopho, & in universum generi humano nihil est pestilentius: quippe quæ & constantes animos interdum labefactet, & curiosos ac discendi cupidos inhibeat, simpliciores verò irretitos occupet secura & vana spe credulitatis, qua nunquam ad genuinam & solidam rerum cognitionem pertingere queant. Eiusmodi multa sunt etiamnum hodiè, in nobilissima nostra arte Medica, licet una, falsa & præter rationem etiam à doctis nihilominus pro veris agnita ac etiam usurpata: quorum tamen non minimam partem explosit Doctissimus Joubertus in erro-

Scal. not.

Popularis persuasio nota.

Errores po-

ribus popularibus, & nos non minorem fortè in hoc nostro opere.

pulares Iouberti.

Sed ad institutum revertamur: nimis enim digressum.

Plin. cum Theoph. tria agnoscit Populi genera: albam, nigram, & quam peculiari novóque nomine Libycam vocat, quæ λιπὴς est Theoph. uti dictum. Nigræ Populo materiem tribuit crispam, quod notandum. Idem Plin. Populis in genere tremula tribuit folia, & iisdem folis inter se crepitantia dicit esse, quod de Libyca potissimùm intelligendum. Item Populo nullam esse umbram, ludentibus foliis, quod itidem de Libyca inuendimus. Quando verò Populum Herculi dicatam scribit, id de alba intelligendum esse, postea docebimus. Nec audiendus Plinius, quando & Populum inter eas arbores recenset, quas solas nullos fructus parere falsò credidit.

Matrix crispa.

Populus Herculi dicata. Plinij alia quæ errores.

Dioſc. sanè apertè Populo nigræ tribuit, cùm ait: ἡ Νίγρα &c:

Quin ipse quoque Plin. l. 24. c. 8. De Nigræ Populi viribus tradens, eius semen ex aceto comitialibus utile prædicat. Falsum autem est quod idem lib. 16. c. 23. Plin. ait: Populorum foliis grandissimam esse lanuginem. Nam nec Nigræ nec Libycæ ulla est. Et populo albæ non grandissima, sed candidissima, (uti forte legendum) superficie tenus aversa partæ aspersa quasi farina quadam essent obducta folia. Et tamen non benè Plinium reprehendit Matth. quasi, ut ille ait, Candidam efflorescentem lanuginem in nigra Populo videri scripsisset l. 16. c. 23. Nam & hoc expressè non dicit, eo saltem loco, sed Albæ, folium bicolor, tribuit peculiariter. Nigræ nequaquam, cuius tamen folia mox subdit ex Theoph. ut Crotoni, in iuventa circinatæ rotunditatis esse: vetustiora in angulos exire, quod de alba dicere Theoph. supra monuimus.

Plin. ſibi contradicit.

Matth. reprehendens reprehenditur.

In sacris literis quoque Populi fit mentio ut Genes. 30. Sed quia ibi Populum albam intelligendam putamus, id postea sub eius historia dicemus. Hermol. annotat Populum nigram Aristoteli vocari Acheroin. Est & Populus nigra memorabilis Homeri celebratione, & loco, quòd inter arbores hortorum Alcinoi commemoretur.

Acheroia Aristot.

Auicenna Populum Nigram vocat Haurum Romanum cap. 344. Et 516. Nucem Romanam: Et cap. 311. sub nomine Haur, confundit ea quæ de alba & nigra Populo à Dioſc. & Gal. diversis capitibus scribuntur.

Auic. error. Haurum Romanum. Nux Romana.

Ruell. mutilatur.

Ruell. de Populo nigra scribens nugatur: nam quæ dicit de ea, nec albæ nec nigræ Populo competunt, quamvis ea ex historia aliqua albæ malè intellecta, ignoranter transtulisse videatur. Sic enim habet: Populus nigra, ἄγριος Græcis, fronde angustiore: folia vetustiora in angulos exeunt, infernè herbacea, supernè candicant. [quæ contrario modo apparent in alba] Et mox: Nigra, folio bicolor. Fallitur: nam talis alba, non nigra. Idem ad caput Populi nigræ refert quæ de Electro ex Hermolao transcripsit. Planè a. nobis persuademus, Populi genus neutrum Ruellio cognitum fuisse. Rectiùs Curtius ex hac Populo Populneum unguentum fieri scribit, quàm Ruell. ex alba, de qua re postea.

Eius plures errores.

Falsò legitur apud Plin. l. 14. c. 1. Rumbotinum vocari & alio nomine Populum arborem Italiæ Padum transgressis. Nam eo loco, non Populus

Plin. error.

Populus, ſed Opulus legendum. Fallitúrque Theſ. ling. Lat. quando ad eam ſcribit, αἴγειρος. Vitioſa Plin. lectio eum decepit.

Error. Theſ. ling. lat.

Farfarum.

Veteres Latini, uti notat Cordus, utramque Populum, Farfarum appellarunt. Eſt etiam herba Farfarus & Farfarella dicta, à ſimilitudine, quam cum Populi foliis habet.

Farfarum herba.

Cur verò Tragus nobis & aliis nigram Populum, dixerit albam, neſcimus: Nam ea quam proponit, nigra eſt. Eius opinionem imitatus eſt Solerius.

Trag. Soler. Lonic. & Harchius mut.

Lonic. quoque ponit iconem Populi nigræ, pro alba, confundens cum alba & Libyca ut poſtea dicetur. Sed & Harchius inſcitè Nigram, λευκὴν dicit.

Populus ſimpliciter.

Petro de Creſcentiis, Populus nigra ſimpliciter dicitur Populus: Similiter & Geſnerus Populum nigram vocat. Anguil. Populi ſecundam ſpeciem facit. Schvuenckfeldius & Camerarius annotant Populum nigram Albarum dici P. de creſcentiis: ſive verò hoc ita ſit, ſive nõ ſit, (Nam Creſcentii codex nobis nũc non eſt ad manus) non rectè ita dicitur id nomen de nigra. Nam λευκὴν ſeu albam à colore in Italia Albaram vocari Scal. teſtis eſt, cui hac in parte plus tribuimus, maximè cùm & vocis vis id præclarè inſinuet. Populum verò ſimpliciter & is vocat hanc noſtram. Tragus & nigram Albaram Ital. dici ait.

Albarus.

Hebræis *Liſnach*, Gen. 30. ſi modò hæc Populus intelligenda, ut idem putat Tragus. Germ. Pappelbaum / Sarbaum / Bollen / poppeln / poppelweiden / ſchwartze poppeln / Aſpen / Alterbaum / ſchwartz pappelweiden / Sarbauchbaum: idque, ut fit, pro diverſitate Provinciarum. Belg. Popelier / Popelaer / Populierè. Angl. Poplier / Aſp or Æſp tree. Non tamen quælibet hoc nomine Anglis appellata eſt Populus nigra. Montana enim & Libyca eodem illis appellatur nomine, teſte Turnero. Quapropter diſtinctiùs dicetur, Black Poplier tree / vel Black aſpe / vel Warte aſpe. Gall. *Peuplier*, & *Tremble*, uti notant Had. Iun. & Matth. At nobis poſterior appellatio meliùs competere videtur Libycæ. Soler. annotat Delphinatibus dici *Pinon*, & Provincialibus *Pibouls*. Vaſconibus *Pibol*, teſte Scal. Ital. *Propa*, eidem: aliis *Populo negro*. Hiſp. *Alamo nigrillo*. Bohem. Topel. Sclavon. Lopel / Topel. Maurit. *Haur romi*. Vngar. fekete igonie / fibol lerónar. Primum illud erumpens germen, cuius in medicina uſus, Officinæ *Oculos Populi* vocant: alii *Gemmam Populi*: Græcorum quidam ὄνισμα vocant: vnde erroris occaſionem acceperunt, qui non prima illa germina reſinoſa, ſed racematim cohærentia granula, in compoſitione unguenti ex Populo aſſumenda temerè exiſtimant, in quibus nihil reſinoſum. Græci certè non aliud quàm quod reſinoſum eſt, accipi volunt, licet fortaſſis hoc ipſum haud proprio nomine exprimant, uti Dod. putat. πολὺ δεῖ τὸ ὀνίσμα ἐπὶ ῥητίνην: id eſt, multa circa ſemen reſina exiſtit, inquit Paul. Ægin. l. 7. Sed de hac re plura in viribus. Schvvenckf. tamen eadem gemma πώλαν Græcè dicitur: ubi hanc vocem ſublegerit, neſcimus. Germ. Sarbollen vocant: & Pappelknoſpen. Quæ de Populo ſimpliciter Epitheta habent Poetæ, potiſſ. ad albam pertinent.

Synonyma Ling. Liſnach Hebr.

Oculi Populi.

Error, quorũdam aut.

Schvvenckf.

Quid verò ſit Populi nigræ ſuccinum diligentiùs inquiremus lib. ſeq. inter Reſiniferas, poſt Vernicem ſive Sandaracam Arabum, Mithridatis ducti autoritate, qui Succinum ex Cedri genere defluere dixit.

Succinum è Cedri genere eſſe.

Populum nigram in variis locis obſervavimus, ſed potiſſimùm aquaticis: circa Baſileam extra Portam lapideam & alibi paſſim ad clices aquarum, quibus prata & pomaria irrigantur, ordine plantatæ copioſè viſuntur. Nullibi tamen obſervavimus cum ſuis Vvis ſeu racematis ſeminibus, quàm circa Baſileam, potiſſ. propè Binningam pagum. Montbelgardi, quòd in eo tractu rara ſit, in hortum plantandam curavimus. Obſervavimus etiam Monſpelii, Patavii, Genevæ, Lugduni, in Alſatia, potiſſ. ad tractum Rheni & propè Lautterburg, in ducatu VVirtemb. Anguil. in Italia vulgarem dicit. Provenit etiam in monte Baldo, teſte Calceolario. Turner. in Anglia minùs frequentem ſcribit, quàm vel in Italia vel Germania ſuperiore. Ad Padi ſeu Eridani Ferrariam perlabentis ripas Populos nigras naſci Lacunæ teſtimonio diximus. Annotat & Riviſ. Textor frequentem eſſe hanc arborem iuxta Sperchium & Padum fluvios, qui propterea vocentur Populiferi à Poëtis. Matth. quoque utriámque Populum imbi naſci teſtatur.

Locus.

Theoph. auctu facilem dixit, quòd ad aquas naſcatur: quod verum eſſe cum Trago obſervavimus: nam brevi in altum ſe attollit, maximè ſi ſecundum amnes in pratis & uliginoſis campis conſita fuerit.

Aprili menſe, aut etiam priùs, odoratæ gemmæ prorumpunt: Maio racemuli ſeu Vvæ quæ Iunio decidunt, aut certè paullò pòſt, ut circa Baſileam obſervatum.

Tempus.

Si propagare velis, ex præſcripto Theoph. & Tragi, rami deputandi ſunt, ac Verno tempore uliginoſæ ac humidæ terræ mandandi. Avulſione, ſalicum modo, facilè provenire obſervavimus. An berè ex ſemine proveniat, nondum compertum nobis. Quomodo verò Fungi naſcantur à Populo nigra docet Tarentinus in Geoponicis: ut ſi caudici Populi nigræ concilo, & per terram ſtrato, fermentum àqua reſolutum infundatur, fore ut illico proſiliant Æquitæ fungi, quod Dioſc. etiam de alba tradit. Theoph. ſcribit Ægerion ſeu Populum nigram ex Creta tranſlatam ſterileſcere, quod vix credimus: ut tamen hoc verum ſit, non tamen verum, extra Cretam eſſe ſterilem. Fertur quoque Populum nigram efficaciſſimam in eadem inſula naſci.

Satio.

Scribit Dioſc. Populi nigræ folia ex aceto impoſita, podagricis doloribus auxiliari. [quod de incipientibus potiſſimùm intelligimus] Reſinam verò quæ ex ea profluit, malagmatis admiſceri. Semen ſeu fructum ex aceto potum, comitialibus utile eſſe. Quæ verò de Populorum lachrymæ viribus tradit, & paullò ante dicta ſunt, & ad ſuccinum propriè pertinent.

Vires & uſus. Podagra. Epilepſia.

De Populi nigræ temperie vàrii varia ſentiunt. Aliis calida eſt in tertio: aliis in primo tantùm gradu. Galeno Ægiri flores calidi ſicultate quidem ſunt, in primo receſſu à temperatis: at in differentia quæ habetur in ſiccando & humectando, paulùm quiddam ad ſiccius deflexerunt, ſed & ſubtilitorum potiùs, quàm craſſiorum ſunt partium. Et folia quoque ipſius quodammodo floribus ſimilia ſunt, niſi quòd ad omnia imbecilliora, minúsque efficacia. Sed & reſina eius floribus ſimilem facultatem obtinet, atque etiam calidiorem. Porrò ſemen tùm reſina, tum floribus & ſubtiliorum eſt partium, & exiccantius, non tamen admodum calfacit. Solerius apud Gal. pro ὀρίτου, vult legi ὀρίτου, exiſtimans

Temperã. populi nigra diſſe. piasio.

Digitized by Google

Populum albam quàm perperàm nigram vocat, uti dictum, calidam esse in tertio gradu: secque lectum fuisse aliquando ait. Mauardus quoque, Oribasius atque Avic. variis in locis calefacere etiam scribunt in tertio ordine: Sed hic nulla in re tam variius tàmq; parum sibi constans fuisse videtur.

Mir. inconstantia.

Serap. multos Arabes citat, quorum unus temperatæ caliditatis cum pauca frigiditate dicit: alii frigidam, sicut & Haliabas. Verùm cùm de fucino loqui videantur, quod ipsi Crabe vel Carabe vocant, & quod falsò Gummi Populi reddatur, fabuloso errore parum dignos se monstrant, quibus credatur.

In Populi temperam. exactè inquirtur.

Consulendus itaque naturæ Codex, hoc est, Populus ipsa, qui ostendit ad tantum caliditatis gradum hanc arborem non extolli, ut inter medicinas tertii ordinis debeat collocari. Nam quis quæso sapor, quis odor, quæ demum qualitas tàm præcellentes monstrat calores? Neq; n. multùm odorata, neque eximio aliquo sapore prædita: sed dum gustatur, primò quidem modicè adstringit: postèà amaritudinem quandam subobscuram invehit: Olfacienti non insuave quid, sed exiguum id omninò repræsentat. Si quis verò via regia, quam Gal. monstravit, incedens, experiri eam in corporibus temperatis ægrisque voluerit, calefacientem non valdè inveniet. [Non tamen frigidam ideò dicimus cum Amato, quem mox refutabimus.] Paulus præterea calefacere eam scribit in primo ordine: cui Constant. quoque Monachus consentit.

Actius, interprete Cornar. taxat ad tertium caloris gradum, sicut & Gal. in quibusdam exemplaribus. Optimi tamen Codices tàm Græci quàm Latini, calidam faciunt duntaxat in primo. Oculos tamen ut odoratos, cum resina reliquis Populi partibus calidiores statuimus, uti plenius mox declarabitur.

Cùm igitur omnes calidam faciant, alii in hoc, alii in illo gradu, si quid valet veterum auctoritas, satis confutabitur Amatus, qui Populum nigram frigidam statuit. Verba eius sunt: Tenellos cauliculos, pro conficiendo Myracopo, id est, Vnguento Populeo colligunt: quo medici pro extinguendo capitis & renum ardore frequentissimè, illitis fronte & temporibus, renibúsque ipsis, ardentissimis in febribus utuntur: An verò benè, in dubium vocamus, quum vetus Galeni translatio, ἀψυχον calidam in 3°. gradu esse constituat: Cui opinioni Serap. & Avic. favent, eam in 3. caloris gradu collocantes, à quibus nec Oribas. dissentit. Quæ si vera sunt, procul dubio unguétum Populeum potiùs calidum quàm frigidum censendum est. At revera res ipsa, inquit, non ita se habet, quum unguentum Populeum prope 3. gradum frigiditatis à doctissimis iudicetur, & quotidiana expetientia ita esse attestetur. Proinde Populum frigidam esse, vel saltem non calidam necessarium est.

Amati opinio refut. qui Pop. frigidam esse.

An ung. Populeum cal. vel frig. sit.

At mehercle bonus Dialecticus, si Diis placet, Amatus, ab unguenti Populnei temperamento, de ipsius Populi qualitate concludit, præter omnem rationem, non considerans, illud unguentum & Mandragoram, & Hyosciamum, & Lactucam, &c: res frigidissimas ingredi. Nec ullius ponderis est argumentum ab autoritate sine ratione. Siquidem exigua rei calidæ portio in frigidam compositionem potest recipi, ad frigida medicamenta ad locos affectos deducenda, aut vehementiam insalubrium frigidorum simplicium infringendam; ut in dicto Vnguento fit: non tamen necesse est, ut ob id calidum medicamentum propter eius commistionem existat. Quod si ita fuisset ratiocinatus: Doctissimi Populũ propè tertium frigiditatis gradum esse iudicant. Errans itaque qui calidam censent, rectè fuisset argumentatus. At sic antecedens negatur, productis Galeno, Aetio, Paulo, Orib. Serap. & Avic. Fallit enim à parte ad totum argumentatio. Non enim si Vnguenti pars aliqua calida est, totum Vnguentum ideò calidum esse necesse est. Alioqui & sic concludere liceret: si calida esset Populus, esset quoque Populeum unguentum calidum: atqui frigidum est: ergo Populus frigida est, sed hæc ad Scholas. Cùm in unguentum Populeum ingrediantur duntaxat unciæ xviii. oculorum Populi, frigidissimorum recipiuntur unciæ xxxiii. debilem oculorum Populi vim superantium: atq; ita frigidum semper remanet, præsertim cùm Populus in primo tantùm gradu sit calida, frigiditas verò reliquorum ferè omnium 2. aut 3. gradum attingat, nónulla etiam ad quartum ferè sint frigida. Erroris autem cardo in eo versatur, quòd non animadverteret autores in acopa indere nonnulla calida, non ad totam compositionem calidam reddendam, sed frigidorum vim deducendam, aut certè tandem retundendam. Id quòd Gal. l. 9. κατὰ τόπους docet, his verbis: Ex Opii & Hyoscyami &c:

Cur calida frigidis adiungantur.

Alterum Amati argumentum ita procedit: Gal. Paul & Constant. scribunt Populum calidam esse tantùm in primo: Ergo frigida est, aut saltem non calida. Indoctum sanè argumentum, & quod confutatione parum egeat. Debebat ergo concludere. Ergo Populus calida est, nullo modo frigida. Calidam namque esse in primo, est uno gradu à temperatis aut frigidis recessisse.

Refutatio 2. rationis Amati.

Tertiò argumentatur: Nullum habet Populus insignem odorem saporémve, quo calida *Ad 3.* posset iudicari. Ergo nullo modo est calida. Negatur antecedens, & ad eos omnes qui teneros oculos Populi nigræ degustarunt, olfecerúntve provocamus. Etsi verò tantæ vehementiæ nón sit vel sapor vel odor, ut in tertio ordine constituere velimus, talis tamen est, qui ius suum ordinis primi facilè tueatur, ut fortè etiam accedat ad secundum, in quo sanè ordine doctissimus Turnerus, qui ingeniosissimè eadem Amati argumenta in Herbario suo Anglico refutat, collocare non dubitavit cum resina sua. Cornar. cùm videret Populum nigram adeò esse calidam, inquit idem Turn. consultissimum putavit accipere Populi albæ oculos. Vtrum autem rectè, an secus consulat, iudicabunt qui Nic. Alexandrinum consulent, móxque speciatim dicetur.

Calidum ord.

Iudicium Tragi de Populo resti per.

Nobis sanè hac in parte nequiquam reiiciendum videtur iudicium Tragi, qui utramque Populum albam [nam sic & nigram nostram vocat, uti dictũ] medium putat obtinere temperamẽtum humidæ & terreæ substantiæ, ad refrigerandi potiùs, quàm excalfaciendi accedens: nisi quòd oculi odoratissimo illo gummi prægnantes, aliquantum calfactoriæ facultatis habent. Ergo dicendum distinctius, oculos Populi in prædicto ordine calidos, ipsámque etiam resinam. Reliquas verò partes inclinare ad frigiditatem.

Schuvenckfeldii sententia.

Schuvenckfeldii edicto, folia & flores digerunt, resolvunt, attenuant: Oculi calfaciunt, humectant, siccant cum partium tenuitate: molliũt, digerunt, resolvunt. Oppidò hercle festivus qualitatum dispensator. Quo experimento, qua ratione, quo sensu foliis resolvendi attenuandique

vim

vim tribuit? Et quis ipsi credat oculos simul humectare & exiccare.

Alius Amatis error. Sed & illud addendum, falli etiam in eo Amatum, dum ait, tenellos cauliculos pro unguento Populeo fumi, quod non verùm: aut si alicubi fit: non benè fit: sed oculi accipiendi.

Plin. & Ruel. lapsus. Plin. quidem dum Populum & uvas & semen fovere fatetur, illas unguentis, hoc verò comitialibus præfert: sed optimè monet Matth. ne ob id Myropolæ communis usus unguentum Populneum vocatum, ex Populi uvis conficiant, ut Ruell. credidit à Plin. deceptus. Quandoquidem Nic. Myrepsi. qui illud unguentum describit, non Vvas, sed germina seu gemmas admiscet. Odorata enim sunt & ceraginosa: Cùm tamen nullus prorsus sit uvis odor, nulla insignis qualitas. An igitur antiquitas Populi Vvas inodoras admiscuerit dubitandum sanè est.

Plinio Populi uva quid. Sed Plin. & in eo hallucinatus est, dum Muscum in Populo nascentem, nihil ab eiusdem uvis differre existimavit. Eius verba sunt. Eodem & Bryon pertinet, Vva Populi albæ Optima circa Gnidium aut Cariam, in sitientibus aut siccis asperisque: secunda in Lyciæ Cedro. Hæc Plin. *Plin. alij errores. Muscus Populi.* At Cedrus nullas fert Vvas, sed Muscum odoratum. Apud Dioscor. legimus, post Cedrinum, optimum esse Muscum Populneum: sed hæc ad Populum albam pertinent.

Plin. quoque secuti sunt Hermol. & Ruell. qui aiunt Vnguentum ex uva Populi fieri, quæ Bryon sit. Verùm falluntur, nec hodiè ex Vva fit: neque sanè ea etiam oculis præferenda.

Lacuna lapsus. Lacuna scribit flores Populi albæ vulgò assumi in unguentum Populeon, quum videantur accipiendi flores nigræ Populi secundùm sententiam Gal. & Pauli. Verùm considerandum esse autores per flores intelligere gemmas quas oculos vocant, quandoquidem neutra florem ferat, ut benè ab Hermol. annotatum ait. Ast nescimus ubi Lacuna observarit Vnguentum fieri è floribus Populi, id nec in Italia, nec in Gallia, nec in Germania vidimus. Oculos pro floribus accipi non displicet, quanquam non destituantur suis floribus vel Iulis, ab uvis distinctis ambæ Populi, ut is cum suo Hermol. autumat.

Neque ijs accedendum, qui Nigræ Populi oculos neutiquam assumendos putant, sed albæ, quòd huius oculos frigidiores putent iis, quos tamen nos cum Manardo calidos potiùs, quàm frigidos censemus. Legimus etiam apud Gal. Aet. & Paulum, acopon *ἀκόπον*, hoc est, è Populo nigra: nullibi *λευκόπον*, hoc est, ex alba, legisse meminimus.

Cordus in suo Dispensario oculos Populi simpliciter sumendos tradit, non addens, cuius. At Matth. nigræ accipere iubet. Et Cronemburgius eorum improbat opinionem, qui volunt parari hoc unguentum ex oculis Populi albæ. *Vnguenti usus.* Valet istud unguentum in omnibus calidis affectibus illitum: naribus inditum, & temporibus ac pulsantibus arteriis illitum somnum conciliat. Eius quoque usus ad calidos dolentésque tumores. Quidam & feliciter podagris calidis illinunt. Sed ne inveterescat cautio est: alioqui vires eas perdit.

Oleum Aegirinum. Aetius & Paulus Aegineta ex oculis populi nigræ Oleum Aeginetum dictum conficiunt. Verno tempore id confici debet, cùm plurimùm gravis est, prægnansque resinâ, potissimùm in gemmis. Falsò legitur in Histor. Lugd. cùm nulla est circà illam Resina. Nam & Paulus Vere fieri præcipit, licet Aetius æstate patari iubeat, at uterque, quum multa circa sperma [sic baccas vocat] est Resina. Sumunt eius grana modicéque contundunt, & ad pondere expensum inde trientem, Olei dulcis sextarium immittunt, & ad dies 40. insolant, atque ita excolatum reponunt. Est hoc Oleum calfactorium, tenuium partium, attenuat, remollit, & est odoris iucundi. Cutis densitatem sanat autore Paulo. Ad cap. dolorem valet, & illitum membris delentibus, podagris, arthriticis & nephriticis. Alii Olei uncias 76. recipiunt: vini verò lib. 4. oculorum Populi nigræ resinosorum Vere lib. 3. quos diutissimè terunt: pòst in oleo ac vino infundunt. Septem verò sequentibus diebus quotidiè eos agitare oportet. Octavo levibus prunis subiiciunt, incoquuntque ad vini consumptionem. Pòst fortiter exprimunt & in vase ad usus reponunt. Sic Curtius describit. Atque hoc propter coctionem admixtionémque vini calidius existimaverimus, & frigidioribus affectibus quoque adhiberi posse. Mirum verò hoc Oleum hodiè in Officinis nec parari nec haberi, quum tamen commodissimè parari posset, & in multos usus aptari. *Eius Curat.*

Capillorũ fucus. Oculis Populi nigræ odoratis & viscosis fœminæ pulchros capillos hoc modo cõmparant tradente Matth. Oculos cum butyro contusos ollæ indunt, quàm probè operculatam pòstquam per septem dies stare permiserint, igni tantisper admovent, quoad butyrum liquescat: butyrum hoc per linteum excolatum mundo vase reponunt, eoque capillos lotos & exiccatos illinunt: unde non tantùm pulchriores sed & prolixiores reddu ntur.

Ad Verrucas. Humor qui è Populi nigræ cavis effluit, verrucas & papulas corporisque attrita tollit, teste Plin.

Superstitiosum contrà Vermes Vulnerum. Nugæ sunt quod scribit Curtius ex quorundam relatione vermes hominis animalisve vulnerum decidere, si horum vel pili, vel lana in apertum corticem Populi nigræ ante Solis ortum recondantur. Hoc autem Betulæ quidam ascribunt.

Intertrigo. Apes. Simile illud Plinii: virgam Populi in manu tenentibus intertrigo non metuatur.

Pecudum cibus. Vsibus diversa. Populi ferunt in foliis guttam, ex qua apes propolin faciant. Rami ab agricolis Octobri decerpti exiccantur cum foliis, ad pabulum hyemale capris & ovibus.

Theoph. & Populum nigram deligit ad sustentandas vites nobilium vinorum, quòd minùs densa patulaque sit foliò.

Populi vitibus placent, inquit Plin. nulla illarum umbra, ludentibus foliis.

Huic materia lenta, ideòque scutis faciendis apta eodem autore.

Ligni usus. Varia utensilia. Est sanè annosæ Populi lignum pulcrè crispante undarum discursu peramœnum: ideóque artifices Germani ex eo varia utensilia, mensas, abacos, lectorum spondas, capsellas, ostia, etiamq; cohlearia & alia plurima parant. Attétiores ad rem eam in tenues asseres secant, & alia ligna iis investiunt. Alba est, sed vernice croceato tincta undulatam crispitudinem longè elegantiùs ostendit. Stupidos verò esse eos oportet, qui incoctas atramento Populneas assulas ad speculorũ capsulas ab *Impostura.* impostoribus emunt, quale ab iis dividi scribit Scaliger. Nam Ebeni lignum nec undatum Crispum est sicut hoc: aut si Populneum adolescentius fortè tale non sit, at reliqua facie, & pondere præsertim, & lævore etiam politum, Ebeno longè cedit.

POPVLVS ALBA: ΑΒΤΚΗ.

Deſcriptio.

Folia.

Tomentum.

PLVRIMÙM differunt Populi albæ folia à Nigræ foliis, totóque vultu aliam arborem docent. Sunt ea enim omniũ maxima, Aceris maioris potiùs, in acuminatas circumroſas lacinias diviſa, ſupernè cum atro virore fortuita lanugine donata: at inferiore parte denſo tomento incano ceu Tuſſilaginis folia, ſed magis niveo pubeſcunt, quo etiam obſiti ſunt cum pediculis longis rami. Folia obſervavimus manus expanſæ amplitudinem facilè æquantia. Quales ferat flores vel fructus nondum obſervavimus. Icon noſtra eſt Geſneriana vel Cameriana: poſterior lobeliana. Hic ſcribit Catulos ferre ante foliorum exortum, & latifolii ſalicis modo edere. Taber. ſcribit, villoſos eſſe, & ex purpureo fuſcos. Ligno eſt albo, quod facilè finditur, cortice albo lævi. Et hæc ut prior, gemmas in primo foliorum germinatu fert. Illa verò quæ minore eſt folio, non aliter ferè à prædicta differt. Hæc λεύκη eſt Dioſc. & Theoph. ἡ δὲ λεύκης [inquit hic] καὶ ἡ λευκὴ, καὶ ἡ χαλκιτὶς κέκτηνται φύλλα εὐρύτερα, καὶ ὑπερσχήματα: τὰ μὲν γὰρ νέα σεσήρηται, τὰ δὲ παλαιότερα γωνιοῦται. Variare ait folia, ut ex rotundis adoleſcentioribus, ſi veteraſcant, fiant angulosa: id quod Plin. nigræ quoque accidere vult, quod in noſtris non reperiri ait Cæſalpinus. Eandem idem Theoph. fronde latiore, cortice lævi, atque omnino ſucculentiorem [ἀπροφωτέραν] dicit, quàm nigram: [ἡ αἰγείρου] ſed eandem in ſenecta ob alimenti defectum, in frondem auguſtiorem corticémque ſcabriorem abire, haud abſonum putat, id quod ei facilè conceſſerimus, quòd idem fieri videamus in cæteris quoque arboribus, ut vetulæ ſtrigoſiores evadant. At ſi eam in nigram hac ratione transformari putet, ut ex aliorum relatione citat, & aliquas rationes, quare id fiat, producere conetur, ei ſanè nequaquam aſſentiemur, ut clariùs expoſuimus in hiſtoria Nigræ.

Theoph. ſibi contrarius.

Cæterùm videtur Theoph. ſibi ipſi contrarius: nam modò citato loco, qui eſt l. 5. cauſ. c. 8. τὴν λεύκην λειοφλοιότερον καὶ πλέον ἀπροφοτέραν ἢ αἰγείρου hoc eſt, Populum albam cortice læviori, & in totum lætiorem dicit quàm Nigram; qui tamen l. 3. c. 14. hiſt. τὴν αἰγειρον ſeu nigram μελαντέραν καὶ λειοτέραν dicit: foliorum verò figuram ſimilem, ſimile & lignum candore eſſe cùm cæditur. Videri autem utrámque flore carere. Hîc Populum nigram λειοτέραν dicit: ibi albam: quod miramur naſutiſſimum non obſervaſſe Scaligerum. Nec eſt, quod nobis quis obtrudat, in cauſis eum de cortice loqui [ut ſanè facit] in hiſtoriis verò folia conferre. Nam ſimpliciter læviorem dicit, nullam foliorum faciens mentionem. Imò hæc non intellexiſſe apertè patet ex ſtatim ſequentibus: τὸ δὲ σχῆμα τῆς φύλλου &c: priùs ipſas arbores contulerat: nunc demum de foliis tranſigit. Et videtur nobis τὴν ἀπροφοτέραν non longè aliud eſſe, quàm μελαντέραν, ſaltem in harum arborum collatione. At illud epitheton in cauſis albæ, hoc in hiſtoriis, nigræ tribuit. Vtrobique verò ambas inter ſe confert: ut qua ratione excuſemus Theophraſtum, nunc non habeamus. Cogitabimus autem in poſterum.

Gaza.

Gaza λεύκην non rectè vertit ſimpliciter Populum, apud Theop. l. 1. Hiſt. cap. 16. Magna ſanè differentia in foliis eſt, non tantùm, quòd folium albæ ſubtus candidum ſit, ſed etiam quòd laciniatum. Si quis autem obiiciat, Theoph. l. 3. hiſt. cap. 14. dicere, τὸ δὲ σχῆμα τῆς φύλλου παρόμοιον. Reſp. ſimilitudinem eſſe foliorum primùm erumpentium, non autem adultorum: alioqui & hic ſibi ipſi contrarius foret Theoph. Sed hanc obiectionem & ipſe Theoph. ſuſtulit, paullò pòſt deſcriptionem ex eo à nobis adductis verbis. Nugantur qui in ſuis Herbariis Populum albam folio non anguloſo pingunt, vel potiùs pro alba, nigram oſtendunt, quæ folia non habet laciniata.

Plin. errat.

Plin. non benè inſpexit Populum albam, quam rectè quidem folio bicolorem dicit, ſed ſupernè candicante, inferiore parte virid.. Nam contrarium apparet: ſupernè virét, infernè albet. Minùs excuſandus Lonic. qui eundem errorem commiſit: qui quàm ignarus fuerit ſtirpium, ex eo patet, quòd in hac tàm vulgari planta tàm turpiter cæſpitat. Pro ea iconem exhibet Populi nigræ: cui in deſcriptione, quam ponit, nihil reſpondet: confunditque inter ſe utrámque Populum, ac etiam Libycam. Nam folia albæ tremere dicit: ideoque Gallis *Trembulam*, quaſi Tremulam vocari: quod veriùs Libycæ competit: folia primò rotunda, poſtremò anguloſa dicit, cùm tamen nigram pingat, atque id tantùm albæ competat: addens eius folia eſſe ſupernè alba, ſubtus viridia, cùm contrario modo ſe res habeat: ut tandem neſciamus, an credendum ei ſit, & de qua intelligat, cùm ait: ferre Iulos cinereos, qui ſine fructu decidant.

Lonicerus ſtirpium ignarus.

Pulli cinerei.

De hac intelligendum quod Plinius ſimpliciter de Populo tradit, cùm ait: Populorum foliis grandiſſima lanugo. Evolat candidæ (tradita folio numeroſiore candida) ut Iulus. Quanquam equidem quæ ſit illa grandiſſima lanugo, nondum videamus. Nam foliis parte inferna quod aſperſum eſt incanum tomentum, tàm grande

Plin. correct. & explic.

POPVLVS ALBA FOLIO MINORE.

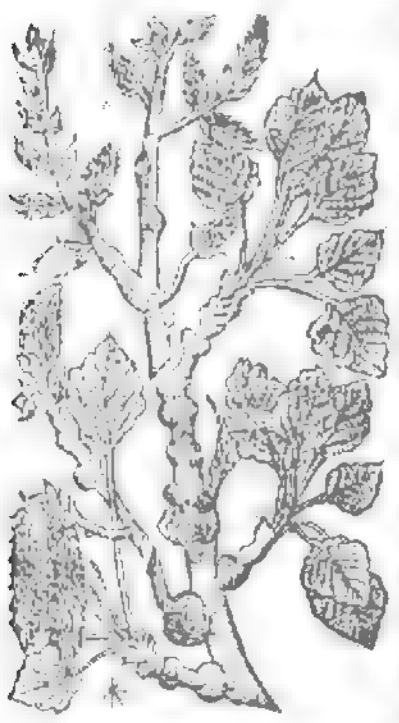

Catuli.

Lignum.

Cortex. Gemma Popul. folio minore.

Exotæ Species.

grande non eſt, ut grandiſſimum dici mereatur. Vnde ſuſpicio nobis non vana, fortè legendum eſſe, candidiſſimum. Cætera quoque non ſatis clara videntur, & parum abeſt, quin totum illum locum corruptum dicamus. Quid enim ſibi iis vult verbis: Evolat candidæ ut Iulus. Si Iulum intelligit: ſit ita. At & reliquæ Populi Iulos habent. Non ergo de candida ſola id dicendum. In M. S. ita legitur: grandiſſima lanugo evolat. Candidæ &c: eſt ut Iulus. Alii ſic legunt. Evolat &c: candida, & ut villi. Dalech. ſic. Evolant candidæ & ut villi. Idem & alibi huic folia circumagi poſt ſolſtitium ait: eóque argumento certiùs intelligi ſidus confectum.

Cæterùm quicquid antiquitas de Populo prodidit, ad hanc potiſſimùm pertinere videtur. Populi virga lacte pecudium propoſuit. Geneſ. 30. Populi fit mentio: ubi ſcribitur Iacobum virgas eius cum aliis ineuntibus propoſuiſſe pecudibus, ut oſtendimus in hiſtoria Caſtanea. Nec tamen pro certo aſſerimus hanc intelligi oportere, vel aliam. Vetus interpres & poſteriores, ut Caſtalio, ita verterunt. In Græcis ſcriptum λεύκην &c: Quid ſi legas λάβνε, & intelligas Populum albam. Lonicerus annotat Populum dici Hebr. eo loco Libne: Tigurini interpretantur Weyden / id eſt Salicem: an benè iudicent alii. Libne Hebr.

Vva. Hermol. uvas tribuit Populo albæ, Plinium ſecutus: an benè neſcimus. Inquiratur. Eadem Populus & Herculi dicata conſecrataque fuit, teſte Plinio: Vide Virgil.

Populus Alcidæ gratiſſima:

de qua etiam intelligit, dum dixit: Herculi dicata.

——Herculéaque arbos umbroſa Corona.

Idem in ludis iuventutem fronde Populea velatam fingit: quòd ἥβη, id eſt, Hebe, ſive iuventus, Herculis uxor fit, cui Populus dicata eſt. Hoc autem phyſici, ut Probus ait, ad naturalem cauſam ἀλληγορικῶς referentes, Herculem tempus ſignificare volunt, ac ei Populum devovent, propter colorem album, quo dies accipitur, & nigrum, quo nox. Vnde Salii Herculi ad aram maximam in foro Boario ſacra facientes, Populi fronde coronabantur: Vnde etiam Virgil. Æneid. 8.

Dixerat Herculea bicolor cùm Populus umbra
Velavitque comas, foliiſque implexa pependit.

Et non longè poſt:

Tum Salij ad cantus, incenſa altaria circum
Populeæ adſunt, evincti tempora ramis.

Docent autem alii, Coronam Lauream his præfici. Cæteri verò ad fabulas referunt, & ad albam tantùm Populum. Vnde Pauſanias, albam Populum Acheroidem vocat: contrà Ariſtoteles nigram. Quòd primus, iuxta Acherontem Theſprotidos amnem genitam ad Græcos tranſtulerit. Ἀχαιὰς Homero quoque dicta, quòd redux ab inferis Hercules, Populi in Acherontis ripa naſcentis ramo coronatus, emerſerit, Harpocratio teſte. Lepida eſt fabula. Nam quum ad inferos Hercules deſcenderet, & labore defatigaretur, corona ex hac arbore complexa, caput, propter ſudorem velaſſe dicitur: Vnde foliorum partem alteram, quæ temporibus adhærebat, exalbuiſſe aiunt: partem verò exteriorem, propter inferiorum calorem nigram permanſiſſe: eóſque colores ſic in ea permanſiſſe, ut bicolor poſtea fuerit. Alii autem eum ab inferis redeuntem, primum arborem iſtam contemplatum ſe inde coronaſſe, conveniente plantæ colore albo huic eventui, quum è tenebris in lucem commearet. Eandem cauſam & Pauſanias refert: proindéque [addit] non alio ligno cremari victimas in Elide Iovi Olympio. Alii denique dictam ita tradunt, quòd Hercules devicto Cerbero, Populum arborem ex Acheronte detulit frondibus eiuſdem coronatus.

Acheroſias Pauſaniæ & Homero. Ariſtoteles enim ſolũ ſylvoſum arboróſúmque, Acheruſion dici prodidit: ad quod fortè alludens Poëta feſtiviſſimus, Vlmorum Acherontem dixerit in Amphitruone. Horat. Acheruſia quid Ariſt.

Tempora Populea fertur vinxiſſe Corona.

Theocr. εἰδ. β. λεύκας ὑφαιλόφ ἠὲ ἴτεφ: quo loco interpres ſcribit Populum ſacram eſſe Herculi.

Pauſanias in Eliacis ſcribit Populum etiam λεύκην ab Homero appellatam. λεύκη Homer.

Lambinus ſuſpicatur bicolorem dictam Populum, quòd & alba & nigra in hoc genere ſit, quæ Populus dicitur. Sed potior eſt illa ratio, quòd frons Populi etiam albæ revera bicolor eſt. Apud Horat. Carm. l. 2. od. 3. legimus. Bicolor hinc.

Quà Pinus ingens, albáque Populus
Vmbram Hoſpitalem conſociare amant
Ramis, quà obliquo laborat
Lympha fugax trepidare rivo.

Item Epod. lib. od. 2.

Ergo aut adulta vitium propagine
Altas maritat Populos.

Populus maritata. Populus Vidua. Contra Od. 5. l. 4. Populum, Vlmum & ſimiles arbores viduas appellat, quæ vitibus carent. Quid ſi legendum cum Lambino dicamus, albas maritæ nihil & ſuperiùs quoque legendum ſit: alteque Populus. Vtraque lectio ferri poteſt.

Baccharum corona. Texebant (ait Parthaſius in Claud.) ſibi Bacchæ coronas ex alba Populo, &, ut ait Harpocration, iuxta ripas Acherontis enata.

Farfarum Plauti. Populum albam Plautus Farfarum appellat, à foliorum multitudine, ut quidam volunt. Quid ſi dicamus à foliorum ſimilitudine cum herba Farfara, cuius folia itidem inferna parte albicant? Proſternebam eos [inquit in Pœn.] ut folia Farfari; quæ levi impulſu venti alicuius Autumno univerſa aliquando cadunt.

Ruell. ideò manetur multis erroribus. Porrò ut ad hiſtoriam redeamus, plærăque quæ Ruell. de Populo alba tradit, Libycæ potiùs competunt, quàm nos Cercida Theoph. cenſemus, multùm ab hac diverſam, atque adeò tota ſpecie. Huic illæ voces, *Tremula*, *Trambula*, non albæ competunt, & quam à vulgo tribuuntur. Idem cum Hermolao Plinium tibubantem potiùs, quàm naturæ codicem inſpexit, ut diceret, Populum albam foliis eſſe infernè herbaceis: nec ex noſtra alba hodie paratur unguentum ut ille ait, nec ex ſua Tremula: nec ſcopis tantùm natæ Populi: nec in ſalices damnátæque religione, quòd neque ſemen ullum, neque fructum ferant, ut oſcitanter cum Plinio aſſerit. Denique nec Bryon eſt una Populi: ut quid veri in ea hiſtoria, habeat præ erroribus vix appareat. Hermol. tibubat.

Curtius ſugillat. Eoſdem pleroſque errores & Curtius habet. Alciatus in ſuis Emblem. Populum nigram pingit, & albam vocat. Alciatus tibubat.

Tragus Pôpuli albæ alteram ſpeciem hanc facit: nam priorem albam dixit, quæ nobis nigra eſt.

Ryſſius. Ryſſius iconem proponit Populi nigræ: nec tamen declarat aut ſcribit, quam intelligat.

Albarum. Albatus, Pet. de Creſcentiis.

Albara. Λάβνε, ſpeciem Populi inquit Scal. à colore quoque in Italia Albara. Nihil igitur fuerit

Figmenta Poetarum quando Populus bicolor euaſerit.

impedimento quominus apud Theoph. Albaram Latinè vocaret Gaza, qui & alibi alia fingit, & multis locis, ubi est utrumque λεύκη & ἄγνος alterum omittit, ut l.3.c.6. ubi λεύκην simpliciter populum vertit, & ἄγνος omittit, pro ea reponens Alnum, cùm tamen paulò antè κλήθρον Alnum reddidisset. Tanta est huius interpretis fides! se & alios fallentis. Nec tamen verum quod Theoph. ἄκαρπα seu steriles dicit λεύκην, & ἄγνον, hoc est, tùm albam quàm nigram Populum. Ex quo loco Plinius eosdem infelices damnatásque religione dicere ausus fuit, easdémque arbores citat, quas hîc ἀκάρπους Theoph. dicit. Sed de hac re iam priùs dictum.

Gaza se & alios fallit.

Theoph. & Plin. error.

Epithets.

Dicitur & Virgilio *Candida Populus: Populus Alcide gratissima: Populus in fluuiis pulcherrima*, & alicubi, *Populus* solùm. Huic & aliis Poëtis, *bicolor, nutrita, unda, alba, alta, phaëthontias, glauca, frondens, ardua, &c. Populus Heraclea, cana, umbrosa, frondosa, Guidoni de Fontenayo.* Mirum quo consilio Solenus hanc *Populum nigram* dicere ausus sit. Minùs placet eandem Castori Dur. & Populum nigram, Germ. Aspen & Gall. *Tremble* dici: nam nec nigra est: & uox Aspen sicuti *Tremble*, Libycæ competit. Lob. priorem, *Populum albam latifoliam*: posteriorem *minoribus foliis*, pingens utramque dicit. *Arbor admirans* vulgò, inquit Scuuenckfeldius, ob folium bicolor, supernè candicans, inferiore parte viride. Hæc ille.

Pop. Heraclea.

Pop nigra Solenio, malè.

Cast. Dur. reprch.

Latifolia.

Arbor admirans. Schwenckf. testig.

Eóque res nunc rediit, ut & arbores iudicio præditæ mirari audeant, quid miremur in illis. Miretur sanè Populus, cur se non propiùs inspexerit bonus ille vir, sed ex aliorum ore suæ frondis colores invertere sit ausus. Contrarium si dixisset, non *Arbor admirans*, sed *Admiranda nobis*: seu *Admirabilis*, ut ille dicere voluit aut debuit, restituisset. Sed hæc ad scholas. *Leuce* etiam Lat. dicitur. Arab. *Haur.* Hebr. *Libne* teste Lonicero, *Lisnach*, Trago. Germani autem luxuriant in huius arboris nomenclatura, idque pro regionum varietate.

Locus.

Nomina linguar.

Iis enim dicitur, weiß Alberbaum / weiß Pappel / weiß Papelbaum / weiß Papelweiden: Papelbaum & Papelweiden etiam simpliciter, Sarbaum / Abelen / Bollen / Poppelbaum / Abielbaum / Papierbaum: quæ duo postrema nomina Schuuenckfeldius adiecit, quorum alterum Papyri arborem denotat: alterum admirationis arborem. Belg. Abeelboom / Popelenboom. Angl. Whyt aspe ou Poplier tree. Gall. *Obeau*, *Aubel*, vel *Obel*: Provincialibus *Aulbero*: Vascon. *Viole.* Ital. *Popolo bianco, la pioba, Albare.* Hisp. Castil. *Alamo blanco*: Catal. *Alber.* Portug. *Amieyro* & *Alamo branco.* Bohem. Topol. Sclavon. Lopel, Topel, teste Hort. Lusatiæ. Vngar. Jegnye fa.

Locus.

Plinio autore, Populus montes amat: ac considerandum an hanc intelligat, an potiùs Libycam. Nam paulò pòst ait: Populos in aquosis provenire: quod & Theoph. dixerat. Nam in partibus ad Rhenum fitis, locis humectis, & uliginosis tractibus pratisque nasci gaudet. Frequentissima nascitur utraque Populus in agro Mantuano ac Ferrariensi, non modò in Padi littoribus, sed & per agros & prata in fossarum aggeribus, ut testatur Matth. Provenit & in monte Baldo teste Calceolo. Scribit Turner. non meminisse se in Anglia vidisse, sed in Italia iuxta Padum frequentem obseruasse: ut Lucianus conspicibo equisse videatur, quando ad Padum nullas Populos se vidisse scribit. Neque verisimile est post eius ætatem demùm ibi consitas, cùm longè ante eius tempora ibi natæ Populi celebratæ fuerint à scriptoribus, adeò ut & Populifer, uti dicebamus, à Poëtis nuncupatus fuerit. Pulchra atque præcera videtur propè Basileam versus arcem Binningen. Nostra cura Argentuarius, vulgò Horburg, in arce E. C. V Virtemb. è vicinis locis accersita & in horto Montb. plantata. In Lotharingiæ sylvis etiam obseruavimus. Illa verò quæ minore est folio, frequentissima est in Brabantia, teste Lob. Nascitur etiam circa Basileam, qua itur ad novam domum.

Lucianus mer.

Padus Populifer.

Leuce aquarum præuida, non modò auulsione, sed & summis ramulis facilè pullulat, autore Theophr. Auctu facilis est. Sed celerrimè pulcherrimèque germinat ex auulsione, uti salices. Eam etiam si quis prægrandem, & cum arbore se exæquantem transtulerit, optimè perdurare posse idem tradit. Defixam seri nunquam recusare: Proinde non solùm semine, radicéque germinationem, sed & hanc assignari posse. In agrorum circuitu potiùs plantanda, quia umbra eius nocua, & radices magnas & copiosas fundit. Quanquam & hoc commodi habeat Populus, quòd loco vinoso & sterili benè proueniat, ut obseruavit Aug. Gallus. Superstitiosum utique quod Theoph. inter alia arborum quarundam mirifica prodidit, Populum albam Stagyris in Musco procidua in sua sponte resurrexisse. Credat qui volet. Vitium causa, hoc est, pertinacium vites sustinentium. Populus alba seritur bipedaneo palmarum, talea sesquipedali, biduo siccata, palmipedali intervallo, terra superiniecta, duorum cubitorum crassitudine, ut docet Plin. Sed qua ratione Vlmeta instituas, & ad eius imitationem & Populeta [nam & hanc desiderat Vitis] ad vitium sustentationem, seu, ut prisci loquuntur, ad maritantas vites, ampliter traditum in Vlmi historia.

Leuce.

Vbi seritur.

Obseruata de Populo.

Vepres cum hac seruanda.

Vites & usus.

Populus vitibus placet, inquit Plin. Idem Populum inter frigidissimas recenset, quòd sit aquatica: lentissimásque dicit & scutis faciendis aptissimas, quarum plaga contrahit se protinus, clauditque suum vulnus, & ob id contumaciùs transmittit ferrum. Sed eum ad materiem potissimùm respexisse certum est, quæ ad eosdem usus cum nigra accommodari potest & solet. Ignibus dicatum Populi lignum multùm eructat fumum inquit Ruell. Dioscor. Populo albæ vires has tribuit: eius cortex unciæ unius [alij, denarij, & rectiùs inquit Dod. in Græco habetur τετραγύου μιᾶς ἀρτάβης: nec prior dosis superflua nobis videtur corticis nullæ vehementi qualitate præditi.] pondere potus Ischiadicis & Stranguriæ seu urinæ stillicidio prodest. Traditur & conceptum prohibere seu adimere [ἀποτικτόμενον] si cum molino rene bibatur. Sed & folia post purgationes cum vino pota idem præstare dicuntur. Tepidus quoque foliorum succus aurium doloribus utiliter instillatur. Pilulæ verò quæ primo foliorum germinatu erumpunt, [σφαιρία vocat: intelligere videtur gemmas] tritæ & cum melle illitæ oculorum hebetudini [ἀμβλυωπίαις: Al. ἀμυλώσεις] medentur. Nec desunt qui memoriæ prodiderint, tùm albæ tùm etiam nigræ Populi corticem in tenuia frusta concisum, ac stercoratis areolis sparsum & quasi satum, quauis anni tempestate fungos edules proferre. Plin. Populi albæ foliorum succum calidum aurium dolori conferre ait: & simpliciter dicit, corticem potum Ischiadicis & stranguriæ prodesse. Hoc & Serenus testatur.

Ischias. Strangu-ria. Contra conceptum.

Oculorum hebetudo.

Fungi ex Populo. Aurium dolor.

Sapiùs occultis nitla coxendice morbus
Perfurit, & gressu diro langnore moratur,

Populus

Populus alba debilit medicas de cortice potus.

Gal. abſterſoriæ facultatis Populum albam dicit, & temperaturæ mixtæ, ex aquea tepida & terrena extenuata eſſentia. Hinc fortè Schuuenckfeldius occaſionem ſumpſit Populum albam habere vim humectandi & ſiccandi. At aliud eſt ex contrariis qualitatibus miſtum eſſe: aliud contraria præſtare, hoc eſt, ſimul humectare & ſiccare poſſe. Eadem ratione quis dicat vinum calefaciendi & refrigerandi vi pollere. Sed hîc non diſputandi locus. Ipſe viderit, quo experimento hoc dixerit.

Schuuenckf. reprh.

Cautiùs Dod. in hiſt Gal. Folia, inquit, & cortex Populi temperata ſunt in calore & frigiditate, nonnihil tamen ſicca & abſtergentia. Porta albam quàm nigram humidiorem dicit: Lacuna tàm albam quàm nigram calidas dicit in primo gradu, & paulò ſicciores, quàm temperatas: & habere partes tenues. Præterea efficaciores eſſe flores ramis. Reſinam eodem temperamento eſſe, niſi quòd nonnihil calidior ſit quàm flores. Folia decocta potu torminibus mederi Schuuenchfeld. tradit: & ambuſta ſanare impoſita.

Termina. ambuſta.

Nic. Goddinus in Chirurgia militari Populi lanuginem commendat ad fluxum ſanguinis, quod & Holler. facit in inſtit. Chirurgicis: ſed molliter evellenda vel abradenda.

Nolumus hîc cum Alberto impiè docere modum cauſandæ ſterilitatis aut abortum cùm Populo. Fortè & nimis iam dictum ex Dioſc. Talia ſuis autoribus relinquenda, nec in vulgus ſpecialiùs ſpargenda & explicanda, ut quidam neotericorum, ſpecratim eques quidam, cui tamen votum erat caſtitatis. Sat ſit peritos iſta ſcille, ut obviam eant. Sanè aranei ex herbis venena: ſolæ apes mella colligunt. Lacuna, ut antè monuimus, ex huius oculis fieri unguentum Populeum ſcribit: ſed ubi, non docet: ideò non credimus.

Quæ non sunt generi humano, non in vulgus ſpargenda.

POPVLVS LIBYCA. ΚΕΡΚΙΣ THEOPH.

Deſcriptio

Radix.

Cortex.

Folia.

Foliorum Gazetæ.

Nucamenta.

POPVLVS Libyca facilè & brevi tempore in magnam excreſcit altitudinem, radicibúſque reptantibus latè ſe propagat: Cortex partim nigricat, partim albicat. Folio eſt continuò tremente, breviore, rotundiore quàm nigræ, per ambitum crenato, ſuperna parte virente, inferna ex cinereo candicante, ac propemodum glauco, [Matth. punctis quibuſdam albis conſperſum eſſe notat] longiſſimis pediculis donato. Folia in extremo ramo interdum magis anguloſa, & ſubtus incana, ad populi albæ quadantenus accedentia; qualia inniora. Fert & nucamenta uncias quinque circiter longa, lanuginoſa, cinericei & fuſci coloris, arundinaceæ iubæ portiunculis ſimilia: quibus ſubſunt verticillatim quodammodo apices pe-

Oculi. Semen. Matth. ſe ipſi contradicit.

puſilli, albidi. Oculi acuti, nitidi, ſpadicei. E ſemine ſuo, inquit Tragus, quod Salicis quarti generis ſimile cernitur, revivíſcit. Contrà Matth. fructum nullum, nec flores ferre ſcribere auſus eſt, cùm tamen ipſemet paulò pòſt ſibi manifeſtè contradicens ſcribat: Semen legi antequam rumpatur, & ſiccari in umbra. Mendacem oportet eſſe memorem.

Cercis Theoph.

Κερκὶς hæc apud Theophr. cuius nominis rationem nullam adhuc videmus. Fieri poteſt, ut κέρκις irrepſerit, pro κίκυς aut κίκεως, vel κρίκος, à κρίκειν, crepitu & tremulo concuſſorum foliorum motu, id quod Plin. ſæpenumero Populo in genere tribuit, & nos potiſſimùm in hac obſervamus. Theophr. κίκυδα Gaza Populum Alpinam vertit. Eſt quidem hæc magis alpina quàm cæteræ Populi ſpecies: at non ideò decuit Gazam interpretis fidem excedere, & novum Theophr. affingere nomen, præſertim tale, quod nihil minùs quàm κίκυδα exprimat. Si fingere voluit, cur non Tremulam dixit.

Populus alpina. Gaza mut.

Ruell. tacuit.

Ruell. Græcum nomen, quaſi Græcè neſciſſet, omiſit. Alpinam ex verſione Gazæ, Libycam ex Plinio appellavit. Hermol. Alpinæ nomen non poſuit: non poſuit Cercidos, & dixit, Noſtros facere tria genera: quaſi verò non & Theoph. totidem faciat. Nemo enim eſt, inquit Scal. qui Cercida Populi ſpeciebus non annumeret, ſi earum communes differentias contempletur. Ruell. hoc amplius erravit addit idem, qui Alpinam cum Libyca coniunxit: utramque confundens. Quippe ſi Alpina eſt, Libyca non erit. Nam & cœli ſegmenta alia, & natura loci longè diverſiſſima. Scaliger putat non convenire Plinianam Libycam cum Cercide Theoph. quòd Plinius folio minimam ac nigerrimam dicit. At Theophra. φύλλα χαίτης σχεδὸν ἐλάχιστα, τὸ μέγεθος, καὶ τὸ σκοτεινὸν. Hîc nihil nigroris intelligas, tantò minùs illius maximè nigri. Sic. Scal.

Hermol. fugit.

Alius Ruel. error.

Scalig. opinio non retinetur.

At nobis Libyca Plinij & Cercis Theophr. eadem videtur. Nam quod Plin. Libycam ſuam folio minimam dixit, ac nigerrimam, ſine dubio, id cum reſpectu ad albam dixit: quanquam & ſic nigerrimam licentioſiùs dixit. Nigrior eſt, quàm alba. Illud verum, huic folia eſſe minima inter cæteras Populos. Quod verò eandem idem, fungis enaſcentibus laudatiſſimam dixit, id de alba Dioſc. Profectò non diſplicet lectio codicis m. ſ. quæ, ut annotat Dalechamp. ita habet: Quæ Libyca appellatur, minima folio, ac nigerrima evaneſcentibus fungis. Laudatiſſima alba, &c. Quæ lectio ſi bona & genuina, iam nihil ampliùs habet Scal. quod quiritetur. Eſt enim vera. Nam autumni fine ceſſantibus fungis, hoc eſt, non ampliùs erumpentibus, arbores ſotas penè nigra fronde veſtitas videas, antequam folia decidant.

Deſcriptio Theoph.

Sed & Theophr. deſcriptionem producamus. Cercis, inquit, Populo albæ ſimilis eſt, cum magnitudine, tùm quòd ramos albicantes quoque habeat: [Ἀνθίζουσι: & verum hoc, ut diximus in deſcriptione: præſertim in innioribus.] folia fert Hederæ, ſed partim anguloſa, partim oblonga & in acutum faſtigiata: colore parte ſupina pronâque ferè ſimili, pediculo longo & gracili pendentia, ideóque non recto ſed reflexo & nutante. Cortice veſtitur aſperiore, quàm Populus alba, ſcabrioréque, Pyri ſylveſtris in modum. Hæc Theophr. de Cercide ſua, quam utrique Populo ſubiicit. Quæ ſanè appoſitè in Libycam noſtram quadrant: nec alia hactenus inventa, quæ Cercidi melius reſpondeat. Nobiſcum quoque ſentiunt Anguil. Solenius, Matth. Hiſt. Lugd.

Aloe. Aloe, Aloes. Aloe, Aloes.

Aloe, Aloes. Aloe, Aloes.

Aloe, Aloes. Aloe, Aloes.

Paul appeals unto Cæsar. Agrippa and Bernice hear him. He is sent to Rome.

CHAP. XXV. 1 Festus, coming into the province, goeth up to Jerusalem. 2 The high priest and the Jews inform against Paul. 6 Festus, sitting in judgment, 9 would gratify the Jews, 11 but Paul appeals unto Cæsar. 13 Agrippa and Bernice hear him. 24 He is sent to Rome.

NOW when Festus was come into the province, after three days he ascended from Cæsarea to Jerusalem.

2 Then the high priest and the chief of the Jews informed him against Paul, and besought him,

3 And desired favour against him, that he would send for him to Jerusalem, laying wait in the way to kill him.

4 But Festus answered, that Paul should be kept at Cæsarea, and that he himself would depart shortly thither.

5 Let them therefore, said he, which among you are able, go down with me, and accuse this man, if there be any wickedness in him.

6 And when he had tarried among them more than ten days, he went down unto Cæsarea; and the next day sitting on the judgment seat commanded Paul to be brought.

7 And when he was come, the Jews which came down from Jerusalem stood round about, and laid many and grievous complaints against Paul, which they could not prove.

8 While he answered for himself, Neither against the law of the Jews, neither against the temple, nor yet against Cæsar, have I offended any thing at all.

9 But Festus, willing to do the Jews a pleasure, answered Paul, and said, Wilt thou go up to Jerusalem, and there be judged of these things before me?

10 Then said Paul, I stand at Cæsar's judgment seat, where I ought to be judged: to the Jews have I done no wrong, as thou very well knowest.

11 For if I be an offender, or have committed any thing worthy of death, I refuse not to die: but if there be none of these things whereof these accuse me, no man may deliver me unto them. I appeal unto Cæsar.

12 Then Festus, when he had conferred with the council, answered, Hast thou appealed unto Cæsar? unto Cæsar shalt thou go.

13 And after certain days king Agrippa and Bernice came unto Cæsarea to salute Festus.

14 And when they had been there many days, Festus declared Paul's cause unto the king, saying, There is a certain man left in bonds by Felix:

15 About whom, when I was at Jerusalem, the chief priests and the elders of the Jews informed me, desiring to have judgment against him.

16 To whom I answered, It is not the manner of the Romans to deliver any man to die, before that he which is accused have the accusers face to face, and have license to answer for himself concerning the crime laid against him.

17 Therefore, when they were come hither, without any delay on the morrow I sat on the judgment seat, and commanded the man to be brought forth.

18 Against whom when the accusers stood up, they brought none accusation of such things as I supposed:

19 But had certain questions against him of their own superstition, and of one Jesus, which was dead, whom Paul affirmed to be alive.

20 And because I doubted of such manner of questions, I asked him whether he would go to Jerusalem, and there be judged of these matters.

21 But when Paul had appealed to be reserved unto the hearing of Augustus, I commanded him to be kept till I might send him to Cæsar.

22 Then Agrippa said unto Festus, I would also hear the man myself. To-morrow, said he, thou shalt hear him.

23 And on the morrow, when Agrippa was come, and Bernice, with great pomp, and was entered into the place of hearing, with the chief captains, and principal men of the city, at Festus' commandment Paul was brought forth.

24 And Festus said, King Agrippa, and all men which are here present with us, ye see this man, about whom all the multitude of the Jews have dealt with me, both at Jerusalem, and also here, crying that he ought not to live any longer.

25 But when I found that he had committed nothing worthy of death, and that he himself hath appealed to Augustus, I have determined to send him.

26 Of whom I have no certain thing to write unto my lord. Wherefore I have brought him forth before you, and specially before thee, O king Agrippa, that after examination had, I might have something to write.

27 For it seemeth to me unreasonable to send a prisoner, and not withal to signify the crimes laid against him.

ACANTHUS. Bear's breech. Herbaceous perennials, with large, deeply lobed, spiny leaves and tall spikes of white and purple flowers. Native of S. Europe. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ACER. Maple. Trees and shrubs, with opposite, palmately lobed leaves and small flowers in racemes or panicles. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the shrubbery and as specimen trees. Propagated by seeds sown in autumn, by layers in autumn, and by grafting in spring.

ACHILLEA. Milfoil. Herbaceous perennials, with pinnate leaves and flat heads of white, yellow or pink flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ACONITUM. Monkshood. Herbaceous perennials, with palmately lobed leaves and tall spikes of blue, white or yellow flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ACORUS. Sweet flag. Herbaceous perennials, with sword-shaped leaves and spikes of small flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ACTAEA. Baneberry. Herbaceous perennials, with pinnate leaves and racemes of white flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ADIANTUM. Maidenhair fern. Evergreen ferns, with delicate, pinnate fronds. Native of tropical and subtropical regions. Cultivated in the greenhouse. Propagated by spores sown in spring.

ADONIS. Pheasant's eye. Herbaceous annuals, with finely divided leaves and red flowers. Native of Europe and Asia. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by seeds sown in autumn.

AESCULUS. Horse chestnut. Trees, with palmately compound leaves and panicles of white flowers. Native of N. America and Asia. Cultivated in the shrubbery and as specimen trees. Propagated by seeds sown in autumn, by layers in autumn, and by grafting in spring.

AGAPANTHUS. African lily. Herbaceous perennials, with strap-shaped leaves and umbels of blue flowers. Native of S. Africa. Cultivated in the greenhouse. Propagated by division of the roots in spring.

AGAVE. Century plant. Succulent perennials, with rosettes of thick, fleshy leaves and tall spikes of yellow flowers. Native of tropical America. Cultivated in the greenhouse. Propagated by offsets in spring.

AGERATUM. Floss flower. Herbaceous annuals, with opposite leaves and heads of blue flowers. Native of tropical America. Cultivated in the greenhouse. Propagated by seeds sown in spring.

AGROSTEMMA. Corncockle. Herbaceous annuals, with linear leaves and red flowers. Native of Europe and Asia. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by seeds sown in autumn.

AILANTHUS. Tree of heaven. Trees, with pinnate leaves and panicles of small flowers. Native of China. Cultivated in the shrubbery and as specimen trees. Propagated by seeds sown in autumn, by layers in autumn, and by grafting in spring.

AJUGA. Bugle. Herbaceous perennials, with opposite leaves and spikes of blue flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ALCEA. Hollyhock. Herbaceous perennials, with palmately lobed leaves and tall spikes of white, yellow or pink flowers. Native of Europe and Asia. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by seeds sown in autumn.

ALCHEMILLA. Lady's mantle. Herbaceous perennials, with palmately lobed leaves and panicles of small yellow flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ALLIUM. Onion. Herbaceous perennials, with linear leaves and umbels of white, yellow or pink flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ALNUS. Alder. Trees and shrubs, with alternate, toothed leaves and catkins of small flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the shrubbery and as specimen trees. Propagated by seeds sown in autumn, by layers in autumn, and by grafting in spring.

ALOE. Aloe. Succulent perennials, with rosettes of thick, fleshy leaves and tall spikes of yellow flowers. Native of tropical Africa. Cultivated in the greenhouse. Propagated by offsets in spring.

ALSTROEMERIA. Peruvian lily. Herbaceous perennials, with linear leaves and umbels of white, yellow or pink flowers. Native of S. America. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ALTHAEA. Marsh mallow. Herbaceous perennials, with palmately lobed leaves and tall spikes of white, yellow or pink flowers. Native of Europe and Asia. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by seeds sown in autumn.

ALYSSUM. Madwort. Herbaceous annuals, with linear leaves and racemes of white flowers. Native of Europe and Asia. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by seeds sown in autumn.

AMARANTHUS. Amaranth. Herbaceous annuals, with alternate leaves and spikes of small flowers. Native of tropical America. Cultivated in the greenhouse. Propagated by seeds sown in spring.

AMARYLLIS. Belladonna lily. Herbaceous perennials, with strap-shaped leaves and umbels of white, yellow or pink flowers. Native of S. Africa. Cultivated in the greenhouse. Propagated by division of the roots in spring.

AMELANCHIER. Juneberry. Trees and shrubs, with alternate, toothed leaves and racemes of white flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the shrubbery and as specimen trees. Propagated by seeds sown in autumn, by layers in autumn, and by grafting in spring.

AMMOPHILA. Marram grass. Herbaceous perennials, with linear leaves and spikes of small flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

AMPELOPSIS. Virginia creeper. Trees and shrubs, with alternate, palmately lobed leaves and panicles of small flowers. Native of N. America and Asia. Cultivated in the shrubbery and as specimen trees. Propagated by seeds sown in autumn, by layers in autumn, and by grafting in spring.

ANAGALLIS. Pimpernel. Herbaceous annuals, with opposite leaves and red flowers. Native of Europe and Asia. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by seeds sown in autumn.

ANCHUSA. Alkanet. Herbaceous perennials, with alternate leaves and spikes of blue flowers. Native of Europe and Asia. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ANDROMEDA. Bog rosemary. Trees and shrubs, with alternate, toothed leaves and racemes of white flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the shrubbery and as specimen trees. Propagated by seeds sown in autumn, by layers in autumn, and by grafting in spring.

ANEMONE. Windflower. Herbaceous perennials, with palmately lobed leaves and white, yellow or pink flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ANETHUM. Dill. Herbaceous annuals, with pinnate leaves and umbels of yellow flowers. Native of Europe and Asia. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by seeds sown in autumn.

ANGELICA. Angelica. Herbaceous perennials, with pinnate leaves and umbels of white flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ANTENNARIA. Pussytoes. Herbaceous perennials, with alternate leaves and heads of white flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ANTHEMIS. Chamomile. Herbaceous perennials, with pinnate leaves and heads of white flowers. Native of Europe and Asia. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ANTHERICUM. St. Bernard's lily. Herbaceous perennials, with linear leaves and racemes of white flowers. Native of Europe and Asia. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ANTHRISCUS. Chervil. Herbaceous annuals, with pinnate leaves and umbels of white flowers. Native of Europe and Asia. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by seeds sown in autumn.

ANTIRRHINUM. Snapdragon. Herbaceous perennials, with alternate leaves and spikes of red flowers. Native of Europe and Asia. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by seeds sown in autumn.

APHANES. Parsley piert. Herbaceous annuals, with palmately lobed leaves and small green flowers. Native of Europe and Asia. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by seeds sown in autumn.

APIUM. Celery. Herbaceous annuals, with pinnate leaves and umbels of white flowers. Native of Europe and Asia. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by seeds sown in autumn.

AQUILEGIA. Columbine. Herbaceous perennials, with palmately lobed leaves and red flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ARABIS. Rockcress. Herbaceous perennials, with alternate leaves and racemes of white flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ARALIA. Spikenard. Trees and shrubs, with alternate, pinnate leaves and panicles of small flowers. Native of N. America and Asia. Cultivated in the shrubbery and as specimen trees. Propagated by seeds sown in autumn, by layers in autumn, and by grafting in spring.

ARAUCARIA. Monkey puzzle. Evergreen trees, with spirally arranged, scale-like leaves and cones. Native of S. America. Cultivated in the greenhouse. Propagated by seeds sown in spring.

ARBUTUS. Strawberry tree. Trees and shrubs, with alternate, toothed leaves and racemes of white flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the shrubbery and as specimen trees. Propagated by seeds sown in autumn, by layers in autumn, and by grafting in spring.

ARCTOTIS. African daisy. Herbaceous perennials, with alternate leaves and heads of white flowers. Native of S. Africa. Cultivated in the greenhouse. Propagated by division of the roots in spring.

ARENARIA. Sandwort. Herbaceous perennials, with opposite leaves and white flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ARGEMONE. Prickly poppy. Herbaceous annuals, with alternate leaves and white flowers. Native of tropical America. Cultivated in the greenhouse. Propagated by seeds sown in spring.

ARISAEMA. Jack-in-the-pulpit. Herbaceous perennials, with palmately lobed leaves and spikes of small flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ARISTOLOCHIA. Dutchman's pipe. Trees and shrubs, with alternate, heart-shaped leaves and curious flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the shrubbery and as specimen trees. Propagated by seeds sown in autumn, by layers in autumn, and by grafting in spring.

ARMERIA. Thrift. Herbaceous perennials, with linear leaves and heads of white, yellow or pink flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ARNICA. Arnica. Herbaceous perennials, with opposite leaves and heads of yellow flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ARTEMISIA. Wormwood. Herbaceous perennials, with alternate, pinnate leaves and heads of small flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ARUM. Lords-and-ladies. Herbaceous perennials, with arrow-shaped leaves and spikes of small flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ASARUM. Wild ginger. Herbaceous perennials, with heart-shaped leaves and curious flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ASCLEPIAS. Milkweed. Herbaceous perennials, with opposite leaves and umbels of white, yellow or pink flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ASPARAGUS. Asparagus. Herbaceous perennials, with linear leaves and small flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ASPERULA. Woodruff. Herbaceous perennials, with whorled leaves and white flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ASPHODELUS. Asphodel. Herbaceous perennials, with linear leaves and spikes of white flowers. Native of Europe and Asia. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ASTER. Michaelmas daisy. Herbaceous perennials, with alternate leaves and heads of blue, white or pink flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ASTILBE. False goat's beard. Herbaceous perennials, with pinnate leaves and panicles of white flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ASTRANTIA. Masterwort. Herbaceous perennials, with palmately lobed leaves and umbels of white flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

ATHYRIUM. Lady fern. Evergreen ferns, with pinnate fronds. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the greenhouse. Propagated by spores sown in spring.

ATRIPLEX. Orache. Herbaceous annuals, with alternate leaves and small green flowers. Native of Europe and Asia. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by seeds sown in autumn.

AUBRIETA. Aubrieta. Herbaceous perennials, with alternate leaves and racemes of purple flowers. Native of Europe and Asia. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

AUCUBA. Spotted laurel. Evergreen shrubs, with opposite, toothed leaves and small flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the shrubbery and as specimen trees. Propagated by seeds sown in autumn, by layers in autumn, and by grafting in spring.

AURICULA. Auricula. Herbaceous perennials, with alternate leaves and heads of yellow flowers. Native of Europe and Asia. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by division of the roots in autumn.

AVENA. Oat. Herbaceous annuals, with linear leaves and panicles of small flowers. Native of Europe and Asia. Cultivated in the herbaceous border. Propagated by seeds sown in autumn.

AZALEA. Azalea. Trees and shrubs, with alternate, toothed leaves and racemes of white flowers. Native of Europe, Asia and N. America. Cultivated in the shrubbery and as specimen trees. Propagated by seeds sown in autumn, by layers in autumn, and by grafting in spring.

figura magis pro Acere.

co habet: deinde acerē maiorem minoremq; confundit, ac ſeq. cap. etiam Platanum: ubi figura, quam ponit, potiùs competere videtur Aceri minori, quàm vocat Maßholder: rurſúſque Platanum & Chamæplatanum variè miſcet.

Zygia Geſneri. Carpinus. Acoris ſpecies minor. Opulus. Rumpotinus.

Geſn. ſcribit Aceris ſpecies tres apud ſe [Tiguri in Helvet.] inveniri in ſylvis ac montibus: inter eas etiam Zygiam à Theoph. nominatam; neſcire ſe quàm rectè Gaza Carpinum vertat. Aceris ſpeciem minorem Opulum & Rumpotinum appellat. Et alibi: Opulum Aceris ſpeciem minimam, alio nomine Rumpotinum dici ait.

Hic tamen notandum Colum. diſtinguere Carpinum ab Opulo, licet Rob. Conſt. ut antè dictum pro iiſdem ponat.

Acer ſpecies lutea Anguil.

An Anguil. Aceris 2. ſpecies ζυγία, quam in Lombardia *Oppio* dici ſcribit, addens lignum eius luteum, folia minora eſſe [quàm in dicta Aſari ſive Acere maiore nobis] fructum etiam minorem. Ambas tamen figura ſimiles? Acer tenuifolia Thalio. Acer communis, Theophr. Sphendamnos Pen. & Lobel. Σφένδαμνος μείων, id eſt, Acer Campeſtris Dod. Aceris 2. genus minore folio, firmiore materia, craſſiore cortice Cluſ. quod ab imperitis in Gallia *Sycomorum* nuncupari tradit

Acer tenuifolia. Acer 2. genus. Sycomorus.

Hiſt. Lugd. tria Aceris genera Gallis nota proponit: Acerem montanam: cuius duo genera facit, unum Candidum, quod Alpini, Avernique *Plane* appellant: alterum flavum ſeu criſpum, quod Opulum montanum dicit. *Erable madré* & *Erable iſaline*. Traditque hodiè quoque lignatores Sequanos Acerem montanam mare fœminâque diſtinguere, colore magis flavo in mare, pallidiore in fœmina, &c. Verùm non placet ab eadem H. Lugd. Acer ſeu *Erable* Gallorum Italicè *Pied'ucca & Platano aquatico* dici: immò hæc nomina Italica nulli Aceri nec maiori neque minori convenire putamus. Figuræ etiam in eadem tranſpoſitæ. Supra eam quæ habet titulum Acer Campeſtre ponendus utulus Aceris montani, & vice verſa.

Plane. Opulus montana, Mas Fœmina. Hiſt. Lugd. reprob.

De hoc noſtro intelligenda eadem cùm inquit: ſecundum Aceris genus eſt Acer campeſtre, ſive in planis naſcens: veteribus Opulus campeſtris: hodiè Inſubres *Opulo* vocant, & ea ad maritandas vites utuntur, quas coniugatas *Hautains* vocant: nos *Erable mal* & *Erable madré*. Sed figura quæ pro Acere montano apud eandem poſita eſt, uti dictum, ad hæc nomina pertinet.

Acer campeſtre.

Taber. Acerem minorem non diſtinguit à maiori, & miſcet nomina cum Platano. Germ. Teutſch Ahorn vocat: Schwenckf. Leinbaum: Milchbaum & χλιστεχα antiquorum. Vulgo maßholter baum / & Ahorn / uti dictum: Belg. maeſhoutenboom / maeſhout: Gal. *Erable*, *Opier* Ital. *Acero*, *Areſe*. Hiſp. *El-Azre*, Eliſre. Angl. *Ople tree* vocari poſſe ait Turn. licet in Anglia non viderit, Vngar. Jharſa teſte Cluſ.

Nom. Linguar. Geſn.

Cordus notat; naſci iiſdem locis, quibus Vlmus. Et ſanè apud nos paſſim ſepes tàm hac quàm Vlmo ſtipatas videas: gaudet præruptis & ſylvoſis. Humili ſtatu contenta, vix ſupra hominis altitudinem attollitur caudex: reliquum non niſi virgæ & exigui rami, aut certè brachia haud magnâ, nec alta, nec multùm ſparſa: nò tamé frutex eſt potiùs, quàm arbor, ut Tragus putat, ſtirpis nomine abutens. Aliquibus tamen locis etiam in proceram arborem grandeſcit, ut in quibuſdam tenebroſis VValgoiæ ſylvis ac in comitatu Bidiſcenſi tantæ magnitudinis reperitur, ut ædificiis vel maximis interſeruire queat, teſte Tragō. In

Locus. Humilis. Arbor magna.

Helvetiæ & Sileſiæ etiamq; Lotharingiæ ac Burgundiæ editis collibus ac montoſis locis paſſim occurrit: in planis verò ut plurimùm inter ſepes & fruteta. Circa Verbanum lacum & aliis Lombardiæ quibuſdam locis, ut & in Sabaudia, potiſs. circa Genevam maritatur vitibus, in locis campeſtribus, aruis, pratis: Einſmodi vites vocant *Vrin* Vnde *Vina-d'Vrin*, quæ ibi celebrantur.

Vrin. Tempus. Piſcum. Satio.

Floret Aprili & Maio: fructum fert meſſis tempore: at maturum Septemb.

In Burgundia & circa Montbelgardum Viſcum ferens non ſemel vidimus.

Oculi meliùs cacuminibus, in arbuſto protinus deponũtur. Colum. Nam ferè [inquit idem] ita conſtitutum Rumpotinetum animadverti, ut ad octo pedes locis ſiccis & clivoſis, ad duodecim, locis planis & uliginoſis, tabulata diſponantur. Plerumque autem ea arbor in tres ramos dividitur, quibus ſingulis ab utraque partè complura brachia ſubmittuntur: tum omnes penè virgæ, ne umbrent eo tempore, quo vitis putatur, abraduntur. Arboribus rumpotinis ſi frumentum non inſeritur, in utramque partem viginti pedum ſpacia interveniunt. Cui rei maximè videtur idonea Opulus. Verùm quia raram, neque idoneam frondem pecori præbet, à plæriſque repudiata eſt. Quod mirum. Nam ut idem Colum. ſcribit, ad arbuſtum Gallicum, quod vocatur Rumpotinum, deſideratur humilis, nec frondoſa, qualem Opulum eſſe idem teſtatur. Cęterùm qua ratione arbuſta ad ſuſtentationem Vitium ſeri ac coli debeant, ad longum deſcriptum habes in Vlmo.

Rumpotinetum. Cultus ad Vrin ſub ſtantium.

Aceris radix. Plinio prodente contuſa [è vino c n.] tocinoris doloribus utiliſſimè imponitur. Serenus idem teſtatur hoc carmine, niſi quòd hic in potu det:

Vites & ſuſ. ſutoris dolor.

Si lacus immeritum morbo tentatur acutò
Accenſum tinges lapidem, ſtridentibus undis.
Hinc bibe: aut Aceris radicem tunde & unà
Cùm vino capias, hoc præſens medicamen habetur.

Tragus, Dod. Curtius huic Aceri eaſdem has vires aſcribunt quos & nos ſecuti ſumus. Habent ſemina & Cortex Vlmo ſimiles qualitates, ſi Cordo credimus.

Ligni uſus.

Geſn. lignum perennis durationis dicit: quòd cùm maximè annoſum fuerit, undatim criſpatur. Plærumque apud nos lautioribus dicatur ſupellectilibus, utpote orbibus, menſiſque, ut annotat Tragus, qui præterea addit. Qui venationi ſtudent, ij accipitres, quos ad prædam inſtituerunt, ad baculum ſeu vectem ex Acere aſſuefacere ſolent; ut illi inſideant. Quâ verò hoc faciant ratione, ipſi norunt proculdubiò.

Præſtig. Ad Venationem accipitrum.

ACER MONSPESSVLANVM.

Deſcriptio Cordi.

Acer Monſpelienſe, arbor eſt mediocriter procera, ramis ſatis expliçatis, cortice quodammodo purpuraſcente, folio Aceri vulgari ſimili, in tres tantùm cuſpides ſive angulos diviſo; craſſo, venoſo, ex longo pediculo pendente, paribus intervallis utrinque ſito: fructu gemino, membranulis duabus cohærentibus, alis muſcarum ſimilibus. Aceris 3. genus, inquit Hiſt. Lugd. nominavimus, quòd in ſylva Monſpelienſi, urbi vicina, Valena nuncupata provenit, Aceris vulgaris penè figura. Hoc Aceris genus quidam eſſe aiunt, quod Plin. in Iſtria, Rhætiaque præcipuum eſſe tradidit, criſpo macu-

Folia. Fructus. Aceris 3. genus. Locus. Iſtria. & Rhætia.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

Fig. 6.

Fig. 7.

Fig. 8.

Fig. 9.

Fig. 10.

Fig. 11.

Fig. 12.

Fig. 13.

Fig. 14.

Fig. 15.

Fig. 16.

Fig. 17.

Fig. 18.

Fig. 19.

Fig. 20.

Fig.

fuiſſe, & doctos viros. Idem paulò pòſt: Speciem Aceris [*d'Erable*] plurimi communi conſenſu dixerunt Sycomoron, quum tamen Sycomorus ſit admodum rara.

Oſtenditur apud nos, inquit Ruellius arbor Sycomori (ut aiunt) nomine, frondoſa, Moro non diſſimilis, conſpectu, folio, magnitudine: ſed neque germinibus, neque ramis quicquam provenire deprehendimus: niſi quippiam ineunte vere, cùm parturit, veluti nucamentum prælongum. Fructum foliacea ſiliqua, inflexu ferè falcato, gerit. Sed ſcalpru vulnerata, nihil remittit lactis, cùm vera Sycomorus æſtate multa lactea ſcateat ſaliva.

Sycomorus Pariſiis.

Car. Steph. verò in ſuo ſeminario ſic ait: Viſa eſt nobis Sycomorus Pariſiis in horto Gotofredi cuiuſdam Pharmacopolæ diligentiſſimi herbarum & arborum, quæ apud nos rariores ſunt, indagatoris & cultoris. Item in arbuſt. Platanus apud Græcos & Latinos nomen retinet à foliorum & umbræ latitudine: propria appellatione apud nos caret, quanquam etiam in Gallia conſpiciatur, omnibus inciſam arboris ſpeciem demirantibus, & nomen eius ac naturam ignorantibus.

Zygia montana.

Vidimus & ipſi Lutetiæ, quæ non alia eſt, quàm Aceris genus maius. Hæc eſt fortè apud Geſn. Zygia montana, quæ Bellonio Lutetiæ crevit, & Acer maius. Geſner. quoque tradit Ruellium Acer montanum pro Sycomoro deſcripſiſſe: illudq; Allobrogibus *Plane* dici: Helvetiis vulgò Aynbaum: cuius truncum ſemoris ferè craſſitudine, quatuor pedes & ampliùs lõgũ, ſuperna parte abciſſum, proximo vere plantavit prato mediocriter humido, quem mox æſtate pulchrè germinaſſe ſcribit: ita ut perfectè eam creſcere & durare appareat. In epiſt. ad Ios. Cairum Britannum notat, ſolum quod hic ei miſit pro Platano, omnino Aceris eſſe, vulgò Gallis *Plaine* dicti, nomine ad Platanum alludente, eáque voce quoſdam

Satio.

Cleinos.

deceptos Platanum credidiſſe. Olim Geſn. etiam vocabat κλεῖνον Theoph.

Error Cornarij.

Tertius error eſt Cornarij, qui dum ſibi perſuadet Tiliam eſſe Platanum, vult Acer maius eſſe Tiliam, quam ſibi perſuadet citò putreſcere: ſed præſtat eius proferre verba, ne indicta cauſa, condemnatus videatur. Tilia & Philyra inquit, niſi penitus fallor, eſt ea arbor, quæ noſtris Aſpen appellatur, permutatis omninò nominibus, contrà quàm hodiè fieri ſolet. Theoph. ad fabricandas naves deterrimam eſſe dicit Platanum, eò quòd citò putreſcit. Quibus verbis confirmatur id, qüod dixi, Platanum eſſe quam Germani Linde vocant. Nam lib. 5. Philyram ad tabulata longarum navium probat. Platanum autem alibi ad eadem improbat. In ſumma itaque, quicquid Theophr. de Philyra, quicquid Plin. de Tilia dixit, id omne ad arborem Aſpen noſtris dictam, pertinere mihi videtur. Quicquid verò de Platano uterque dixit, id ad eam, quæ noſtris Linde vocatur. Plin. tamen non ſatis ſibi conſtat, ſed Philyram Theophr. cum Phillyrea Dioſc. confundit. Hæc Cornar. Qui ut non malè in principio ominatur, penitùs fallitur, éſtque penitùs erronea hæc eius opinio. Sciſcitati ſumus à peritis ſculptoribus, quo ligno uterentur ad ſimulachra: reſponderant, Tilia, & non Acere teredini obnoxio. Sanè Meſocomi Alſatiæ in ſplendido & claro fœminarum cœnobio Anno 1604. quo hæc commentamur, totam paſſionem Salvatoris noſtri induſtrè ſculpſerunt ex Tiliæ ligno, non ex Acere, quod tamen ibi abundat.

Acer tereditni obnoxium.

Reliqua quæ Corn. adducit, verba ſunt, non rationes.

Splendissimus.

An Anguil. σφενδάμνου propriè, id eſt, Acer, vulgò *Aſari*, ex quo parantur orbes & vaſa & ſimilia ob ligni candorem. Rob. Conſt. ab hac *Aſari* ſeparat *Plane* Gallicè dictum & ſuam *Plane* idem facit cum *Pied'oca* Anguill. uti iam diximus, quæ nobis videtur *Sambucus aquatica*.

Rob. Conſt.

Clinorrochias. Lob. aliq.

Pena & Lob. hanc Aceris ſpeciem illam dicunt, quam χαμαίτεγνον antiqui vocarunt. At Lob. in Obſ. χαμαίτεγνον Anguil. dici ait, quaſi pœnituerit eum in Adv. χαμαίτεγνον cum Pena feciſſe. Addit Ital. *Pied'oca*, & *Platano aquatico* dici: duaſq; habet figuras unius huius plantæ. Non. a. putamus Anguil. hanc intellexiſſe arborem, ſed Sambucum aquaticam.

Lonicerus Ahorn & Acer hoc maius cum minore confundit.

Zygia. Carpinus.

Dodo. in hiſt. Gal. putat eſſe ζυγίαν & Lat. Carpinum. Aceris 1. ſpeciem, & maiorem vocat. Et in Lat. propriè σφενδάμνου dictam cenſet: ita & Ceſalp. & Camer. qui hanc vulgatiſſimam dicit.

Acer Lati. folium.

Acer latifolium ab imperitis Platani nomine donatum Cluſio. An Acer maius, Camer. in hort. cuius turiones etiam lacte ſcatere ait. Is in epit. Matth. de ſecundo à nobis tradito, quod non diſtinguit à priore, ſcribit: Acer maius, nonnullis Platanus Germanica, aliis Carpinus Plinij, Græcis σφενδάμνου, Gallis, *Plaſne*, Teutſch Ahorn & Waldeſchern Germanis: Alijs verò Ahorn ſimpliciter.

Tabern. Plane.

Tabern. manifeſtè Acer hoc cum Platano confundit: præterea non diſtinguit Acer maius à minori: nec ponit deſcriptionem nec figuram maioris. Bohem. Beck: Vngar. Jauorſa. Sclavon. Kleb. Reliqua linguar. nomina & huic conuenire poſſunt ſi ad differentiam addas, maius.

Differẽtiæ.

Tres Aceris ſpecies nobiſcum agnoſcunt Geſn. Hiſt. Lugd & Camer. qui in maiorem, mediam & minimam diſtinguit: ac maiorem hanc vulgatiſſimam dicit. Sed quæ eius media?

Schuenckf. ita diſtinguit: Acer maius Σφενδάμνου Theoph. Dod. Acer montanum, Ahorn, Ein Orle / Orlenbaum Sil. Arbor alta montibus propria, Opulus Geſnero. 2. Acer criſpa, Acer Bruſcum, intortius criſpum: σκληράμνου Theoph. Bellonio: Orlener, Flader ſyl. in montibus celſis naſcitur: non adeò frequens. 3. Acer ſimpliciter: Acer molliuſcum ſimplicius ſparſum Plin. Schlechter, Flader. At non docet Schuenckf. an tres diſtinctæ ſpecies & in quo differant, vel an tantùm varietas in ligno. Tragus ſanè Acer criſpum facit varietatem tantùm ligni Aceris vulgaris: nos verò vidimus Aceris maioris lignum valdè criſpum & fiſſum criſpitudine aſperum.

1 *Acer maius.*

2 *Criſpa.*

3 *Acer molliuſcum Schuenckf.*

Locus.

Humectis & altiſſimis montibus gaudet, intérque Fraxinos provenit, ſolo pingui & ſpiſſo, in Burgundia, & iuxta Blamontium Ill. Ducis VVirtemb. arcem, ubi abundat & aliis montibus vicinis. Baſileæ propè Campum Sclopetariorum: ſed in monte prope Leurach & in Waſſerfall Aquæcida monte copioſè: prope Bieben pagum ditionis Baſil. Genevæ in monte *Saleve*: in ditionis VVirtembergicæ multis montibus: in ſaltu Viennenſi & aliis vicinis ſylvis: Lutetiæ & in Anglia atque Scotia alibique locorum, umbræ cauſa, quam facit magnam, ad æſtivos Soles excludendos, in hortis & viridariis colitur. In horto Montb. etiam noſtra curâ plantata. Dodon. in alpibus & Brabantiæ quibuſdam locis naſci ſcribit.

Digitized by Google

nim eadem omnia in eodem agro rectè possunt. Aſt Bellon. postquam de Cortina Cretæ locutus fuisset, addit: in Valle ad fontem nascentes Platanos omnes esse deciduis foliis. Sententiam ferent, qui ista loca inhabitant.

Non esse perpetuis foliis.

Neque sterilis est Platanus, ut Virgilius ait Georg. 2.

Et steriles Platani Malos gessere valentes.

Virgil. error.

Putamus autem sterilem dici à Virg. quia fructum non ferat, qui homini sit edendo. Nam (ne quis fortè putet, antiquos aliam intellexisse Platanum) Theoph. Platanum manifestum semen habere scribit, & ex eo nasci. Hæc ob solam umbram, potatoribus præsertim, olim erat in deliciis, unde Virg.

Platanum esse fœtam.

Platani umbra olim potatoribus expetita.

Idumque ministrantem Platanum potantibus umbram.

Et Horat. Od. 11. l. 2.

Cur non sub alta vel platano, vel hac
Pinu iacentes, &c.
Potamus uncti?

Olim honoratissima arbor.

Tantus autem huic arbori olim habebatur honos, ut mero infuso enutriretur.

Sub ea disputabat Socrates.

Considet sub Platano disputaturus Socrates cum Phædro apud Platonem: & apud Cic. 1. de orat. Crassus cum Scævola, Antonio, Cotta, Sulpitio. Vmbriferam dixit idem ex Homero. Et Genialem, quòd sub ea convivari veteribus mos esset. Vnde Genium Deum eius foliis coronatum tradunt.

Vmbrifera. Genialis.

Monili aureo donata.

In Lydia Xerxem Herodotus scribit Platanum comperisse, quam ob pulchritudinem monili aureo donaverit, & custodiendam mandaverit uni ex immortalibus. Idem & Ælianus. Diè integram sub ea consumpsisse tradunt nulla postulante necessitate, castraque sua circa Platanum in solitudine posuisse: tuendamque viro delegasse immortali. Immortalis autem, uti notat Cæl. Rhodig. non hic intelligitur, quia planè nunquam moreretur, sed unus ex iis, decem millibus ex Persis in militia delectis. Hi dicebantur immortales: quoniam si quis eorum aut nece aut morbo numerum minuisset, confestim substituebatur alius, nec unquam plures erant pauciorésve decem millibus. Erant item præcipuo inter omnes cultu decori, & eodem omnium præstantissimi.

Immortalis quis Persis.

Aurea Platanus Xerxis.

Sed & proditum invenimus eundem Xerxem auream sibi Platanum fundi iussisse, quæ antimimos foret, id est, amatam effingeret, lenirétque æstivationem mentis ex illius absentia.

Darij aurea Platanus.

Memorabilis etiam fuit aurea illa Platanus. Dario donata: ut scribit Herodotus, quam Cyrus devicta Asia, ut refert Plin. invenit. Hæc ex Persis.

Θαμιλήχια πλάτανον Nicander vocat, quòd æstate, πᾶσι συναγωνιῶσιν lectum ac cubile umbra frondis suæ præbeat. Verba in Theriacis hæc sunt. Σφαῖρα τ' θαμιλήχιος πλατάνου: id est, Sphæra quoque thorum præbentis æstate Platani. Interpres locum eum enarrans, illud θαμιλήχιος pro umbrosa posse accipi, tradit: quoniam latissima sint eius arboris folia, ut opacissimè contegant æstivo tempore: vel (inquit) quia thorus ex numerosis foliis confici abundè possit eodem tempore.

Sed quis [inquit Plin.] non iure miretur, arborem umbræ gratia tantùm ex alieno petitam Orbe? Platanus hæc est, per Mare Ionium in Diomedis insulam eiusdem tumuli gratia primùm invecta: inde in Siciliam transgressa, atque inter primas donata Italiæ: & iam ad Morinos usque pervecta, ad tribunarium etiam pertinens solum, ut gentes vectigal & pro umbra pendant. Dionysius prior, Siciliæ tyrannus, Rhegyum in urbem transtulit eas, domus suæ miraculum, ubi postea factum Gymnasium: [idem & Theoph.] nec potuisse in amplitudinem adolescere, & alias fuisse in Italia, ac nominatim Hispania, apud autores invenitur. Hoc actum circa captæ (Capuæ M.) urbis ætatem: tantúmque postea honoris increvit, ut mero infuso nutriantur: Compertum id maximè prodesse radicibus: docuimúsque etiam arbores vina potare. Celebratæ sunt primùm in ambulatione Academiæ Athenis cubitorum xxxvi. unius radice ramos antecedente. Nunc est clara in Lycia gelidi fontis socia amœnitate, itineri apposita, domicilii modo cava lxxx atque unius pedum specu, nemoroso vertice, & se vastis protegens ramis, arborum instar, agros longis obtinens umbris. Ac ne quid desit speluncæ imagini, Saxea intus crepidinis corona muscosos complexa pumices: tàm digna miraculo, ut Lucinius Mutianus ter Cos. & nuper provinciæ eius legatus, prodendum etiam posteris putarit, epulatum intra eam se cum duodecivesimo comite, largè ipsa toros præbente fronde, ab omni afflatu securum, optantem imbrium per folia crepitus, lætiorem, quàm marmorum nitore, picturæ varietate, laquearium auro, cubuisse in eadem. Aliud exemplum Caii principis, in Veliterno rure mirati unius tabulata laxisque ramorum trabibus scamna patula, & in ea epulati, cum ipse pars esset umbræ, (circumspersa ipsius umbra) xv convivarum ac ministerii capace triclinio, quam cœnam appellavit ille nidum.

Vmbra vectigal.

Olim mero nutrita.

Asturianus epulatus sub Platano cum 18 comitibus.

Aliud exemplum.

Est Cortinæ [addit idem Plin.] in insula Creta iuxta fontem Platanus una, insignis utriusque linguæ monumentis, nunquam folia dimittens: statimque ei Græciæ fabulositas superfuit, Iovem sub ea cum Europa concubuisse: Ceu verò non alia eius generis esset in Cypro: sed ex ea primùm in ipsa Creta (ut est natura hominum novitatis auida) Platani satæ regeneravere vitium: quandoquidem commendatio arboris eius non alia maior est, quàm Solem æstate arcere, hyeme admittere. Inde in Italiam quoque ac suburbana sua, Claudio Principe Marcelli Esernini libertus, sed qui se potentiæ causa Cæsaris libertis adoptasset, spado Thessalicus, prædives, & meritò dici posset is quoque Dionysius, [fortassis ob vineta multa & ampla, quæ possidebat. D.] transtulit id genus. Nanque & Chamæplatani vocantur coactæ brevitatis: quo arborum etiam abortus invenimus. Hoc quoque ergo in genere pumilionum infelicitas dicta erit. Fit autem & serendi genere & recidendi. Hactenus Plin. de Platano, qui ei latissima folia cum Fico & Vite tribuit, & Platani quoque speciatim angulosa dicit: eiúsque umbram iucundam, quanquam crassam & Paulinus: Nam Platanus ramos expandit in umbras. Est & illud Elogium eius apud Ovid. Metam. 13.

Chamæplatanus.

Vmbra crassa.

Nobilior pomis, Platano conspectior alta.

Horat. in Odis:

Cur non sub alta, vel Platano?

Iuxta Amymonæ fontem, & propè Lernam paludem, Platanus enata, Græcorum fabulis etiam memorabilis, qui sub ea Hydram serpentem educatum ferunt, autore Pausania. Quo etiam scribente apud Messenios, à fluvio Biante longiùs stadiis viginti *Platanistonis* fons, sic dictus, quòd ex patula Platano intrinsecus cava, aqua

Platanistus unde fons.

itized by Google

fluas quæ potui fit.

Idem de Platanorum vastitate lib. 7. histor. veteris Græciæ scribit his verbis. Præterfluit Pharensium agrum fluvius Pierus, in cuius ripis Platanorum lucus est, tanta arborum magnitudine, ex ipsa vetustate, ut intra cavernas [multæ enim concavæ sunt] qui velint, & epulari, & recumbere possint. Fori area magna, & latè patenti ambitu est, quo scilicet spatio esse consueverunt prisca fora.

Priscorum fora sub Platan.

At quæ in Italiam invectæ fuerunt, climatis inclementia, inquit Matth. in magnam proceritatem non adolescunt.

Meminit & Homer. Iliad. 2. Platani his verbis: καλῇ ἐνὶ πλατάνῳ. Intelligit autem Platanum, uti annotant Cæl. Rhod. & Curtius. Aliàs Plataniſtos loca spacioſa ampliaque denotat, à foliorum Platani similitudine. Et Aristoph. ἔτ' αἰ πλάτανοι πλίαι ἀδυεῖς. Apoll. 2. ἀμφιλαφὴς πλατάνιστος. Arist. de Mundo: πλάτανος ἀγάστως.

Platanistus Homeri.

Themistoclem Athenarum principem, cuius operam ingeniúmque ac prudentiam summam non parvis in rebus, nec rarò, experta Græcia est, produnt autores gravissimi, ut citat Cæl. Rhod. posteaquam amplissimè de patria esset promeritus, solitum tamen sæpiùs convitio à civibus incessi. Vnde illius præclara circumfertur sententia: τί κακόν μοι ἐποίησαν ἢ αἰτῶν ἐδέησαν: Quid eis negotium facessitis, qui vobis fuere benefici? Se quoque subinde Platano consimilem prædicabat, ad quam decurrerent, quos infestaret imber: mox verò serenitate reddita velleretur ab eisdem, interimque convitiis proscinderetur. Hinc tractum adagium: Platano adsimilis: in eos, qui cùm alicuius necessaria operâ usi fuerint, eum postea derisui & vilipendio habent.

Themistocles de Platano.

Eius præclara sententia.

Themistocles se Platano similem dixit.

Adagium.

Socrates autem non ob aliam causam à Mileto reprehensus, autore Maximo Tyrio, quàm quòd per Platanum juraret, quasi nefas sit per tam nobilem arborem jurare.

Socrates per Platanum juravit.

Volunt & Platonem divinum Philosophum, à Platano ita cognominatum, quòd is prælatis humeris præditus esset. Plataniſtos enim Græcis, ut dicebamus, amplus & spatiosus locus est.

Plato à Platano cognominatus.

Sed ut ad Platani historiam naturalem redeamus, errant tàm in Germania quàm Anglia multi, ut in præcedentibus fusiùs ostensum, qui Aceris speciem majorem Platanum putant, quam Germ. Ahorn vocant: fatentur in summis montibus, nonnihil humidis, inter Fraxinos nasci. At Theophrasto Platanus in paluſtribus inter Salices, & ad fontes rivulósque provenit, idemque non uno loco de eius natalibus scribit. Adde quòd tùm Theoph. tùm Plin. scribunt, Platanum sponte in Italia non provenire, Plin. etiam ex peregrino Orbe umbræ duntaxat causa translatam. Sanè, si Acer ille maior fuisset Platanus, ac Itali tàm vicina regione, qualis est Germania, nasci cognovissent, (ut certè nosse potuisse verisimile est) nunquam ex peregrino Orbe accersivissent. Denique qui Acerem Ahorn describunt, non tàm umbrosos ei ramos tribuunt, ac Plin. & Theoph. Platano: ut de reliquis notis valdè dissimilibus, ex utriusque descriptione satis patentibus, nihil dicamus.

Multorum error.

Sed minùs adhuc ferendus eorum error qui Tiliam seu Linden Platanum esse putarunt: nam, vel ex Dioſc. didicissent Platani folia esse Ricini similia, nisi quòd huius sint maiora, leviora, nigriora: quam similitudinem nunquam sustinebunt folia Tiliæ. Plin. quoque ait, Ficum, Platanum & Vitem omnium amplissima habere folia. Tilia autem harum aliarúmque multarum respectu parva habet. Ergo Tilia non est Platanus: ut & hîc cæteras notas longè discrepantes, ex descriptionibus petendas omittamus.

Alius error.

Tilia.

Tabern. quoque confundit Acerem cum Platano, dicens: Ahorn / Græcis σφένδαμνος, Lat. Platanus &c. Scilicet qui postremus de Plantis scribens, quod alios docere debuit, nondum didicit ipse.

Tabern. nota.

Icon verò Platani, quam Camer. exhibet, iam olim ex nostra planta depicta fuit.

Platanus Arab. *Dulb.* Germ. incognita, aliquibus tamen Frömbd Ahorn / id est, Acer exoticum dicta: It. *Platano*: Hisp. Itidem. Gal. *Plane* Angl. Playnetree.

Synon. Linguar.

Dicta Platanos, à πλάτος, à latitudine foliorum: vel ἀπὸ τῆ πλατύτης, quoniam est patulis diffusa ramis. Vnde ἀμφιλαφὴς à Græcis. Dicitur & Plataniſtus, quòd fit πλατύφυλλος. Plataniſtum tamen sunt qui à Platano per diminutionem proferri putent: quum paronymon sive denominativum sit verius, nihil primitivo amplius, minúsve significans. Si enim diminutivum foret, exire debuerat in αλος, ut annotat Cæl. Rhod.

Etym.

Est & Platanon, locus Platanis consitus. Vnde Plin. iunior epist. 3. l. 1. Quid agit Comûm tuum meæ deliciæ? Quid πλατανὼν opacissimus?

Platanon.

Æquivoca circa Platanum hæc invenimus. Cardanus & alii malè putarunt Acerem maioribus foliis esse Platanum, uti dictum. Lonicerus, ut priùs monitum, confundit Acerem minorem cum Platano. Cornar. Tiliam ineptè censuit Platanum, quem & in Tilia & paullò antè explosimus. Sambucus aquatica quibusdam dicitur Platanus aquatica, de quo suo loco. Platani nomen quoque in hist. Indicis obtinuit Musa. Sparganion quoque dicitur Platanaria à fructus similitudine: de quo inter Gramina paluſtria. Platanus ab Horatio celebs dicitur, quòd non quemad. Vlmus ad sustentandas Vites adhiberetur.

Æquivoca. Acer maior.

Acer minor.

Tilia.

Sambucus aquat.

Musa.

Platanus celeb.

De natalibus multa scribunt, cùm prisci, tùm neoterici. Conveniunt in eo, quòd gaudeat riguis & paluſtribus, aquarumque ripis. Platanum, inquit Theophr. in Adria esse negant, præterquam circa Diomedis delubrum: inque Vniversa Italia raram esse affirmant, quanquam multi magníque fluvii utrobique eam perluant. [Vides eum distinguere Adriam ab Italia, id quod tunc, inquit Scal. fieri decuit, ut intelligat Adriam, Galliam cis Alpes.] Dionysius Tyrannus maior ambitiosiùs contendens in Rhegio in hortis consevit eas, quæ nunc in Gymnasio stant, nec ullam insignem magnitudinem capere possunt. At in aliis locis plurima nascitur. In Nilo Platanus provenit, non tamen multa. Hæc Theoph. Hodiè Platanum multam in in Hetruria sponte nasci Victorius scribit. Videndum annon & is Acerem maiorem pro Platano acceperit. Nam istud à nullo alio proditum invenimus. Videtur quidem speciosa & annosa Florentiæ propè pomœria, & in suburbio quodam non procul mœnibus urbis, ut observarunt Pen. & Lob. qui ex iis ramos & furculos defractos Augusto cum penè echini maturvissent depingi curarunt. Coluntur & Romæ in viridariis quibusdam, sed minùs proceræ sunt, nec foliis ita crebris, ut radios Solis impediant, videnturque petire, inquit Lacuna, non irriganur

Locus.

Theoph. de hist.

gantur vino, ut olim Romæ fiebat. Alioqui ſi commodum nacta fuerit cœlum & ſolum ad 80 pedes excreſcit. Anguil. ſanè teſtatur Platanum non naſci ſpontè in Italia: ſed in Creta locis vicinis fluviis abundare. At in Italia in agro Veronenſi, in *S. Maria in Stella*, in domo Dominorum *Giuſti* conſpici pulcherrimas: in agro Bononienſi *alla Cronara* vulgò illecta in prædio Faenzæ maximam, ſicut & Patavij in horto *Torquati Bembi*. Viſa & in agro Veneto *Baſſiano* dicto, in viculo cui *Fogia* nomen. Neapoli viſa Matthiolo. In Creta ad montem Ida iuxta torrentis fontem in valle abundant Platani, foliis omnibus deciduis, teſte Bellon. Provenit etiam in Lemno inſula. Item in monte Athos, ubi altitudine comparari poſſunt Cedris montis Libani. In monte Caſtagna in Macedonia. Antiochiæ habentur altiſſimæ. Sed altiores in monte Tauro, eiúſque naturæ ſunt, ut cortices exuant hyeme, hac in re Andrachnis contrariæ, quæ id æſtate agunt. In Sicilia frequentiſſima, etiámque ſpontè naſcitur ad Ætnæ montis radices. Apud Hiſpanos, Siculos & Conſtantinopolitanos, inquit Cordus, in divitum hortis excoli ſcimus. Cluſ. ſcribit Conſtantinopoli allata, ad aliquot Orgyas ſibi Viennæ Auſtriæ creviſſe. Turnerus duas etiam plantas tenellas in Anglia vidit, ſed aliunde advectas. Foliatum ramum cum Pilulis nobis dono dedit Patavinus Pharmacopoeus ad Aquilam.

Cortices hyeme exuunt.

* *Satio. Scal. notatur.*

Theophr. tradit ex ſemine naſci, argumento, quòd aliquando in Tripode Aeneo nata. At [addit Scal.] multa *ἀνώμαλα*. Verùm non probatur nobis eius opinio, qui vix ullam plantam *ἀνώμαλον* naſci cenſemus. Parva ſemina [qualia & Platani] leviaque facilè de loco in locum transferuntur, à ventis, avibus &c. ex quibus naſcantur. Quanquam ex ſemine quod ex Italia accepimus, à nobis fato, nihil unquam prodierit. Celerimè, inquit Theoph. pulcherrimèque germinat ex avulſione. Quæ etiam ſi quis iam proceram & arbori æqualem tranſtulerit, perdurare optimè poteſt. Idem prodidit & Delphicam Platanum Agamemnonis manu ſatam, & alteram in Caphyis Arcadiæ luco. In regione Aulocrene, per quam ab Apamia in Phrygiam itur, Platanus oſtenditur, ex qua pependit Marſyas victus ab Apolline, quæ iam tum magnitudine electa eſt, autore Plin.

Sed maximè mirum, quod Theoph. refert, & miratur etiam Plin. Antandri Platanum etiam circundolatis lateribus reſtibilem ſpontè factam, vitæque redditam longitudine decem (quindecim Plin.) cubitorum, craſſitudine, ut quatuor viri non facilè amplecterentur. Plin. ait, craſſitudine quatuor vlnarum. Immò & ſecutim tam ſtantes quàm procliues ita ferre tradit Theoph. ut & reſurgant, viuant, germinéntque. Nam cum Antandri Platanus procidiſſet, ramis amputatis, truncóque ſecuri luxato, reſurrexit noctu levata onere, atque reuixit, & cortex rurſus circumcrevit. Quæ incredibilia non temerè quis iudicarit, niſi idem Theoph. & alio loco idem tradereret, & modum quo id factum, adderet. Nempe cauſam hanc eſſe putat, quòd arbos proſtrata parte altera plurimùm terræ evulſerit: mox flatus noctu ingens adverſúsque ſecutus eam propulerit, ramiſque occurrens, ac impreſſionem faciens, erexerit. Fides ſit penes autorem.

Quomodo Platanus procidua ſpontè reſurrexit.

Inter primas germinat Platanus, teſte Plin. Echini autumno matureſcunt.

Tempus.

Inſitio.

De inſitione nihil ſpecialius proditum. Apud Plutarch. Sympoſ. 2. quæſt. 6. legimus: fuiſſe Platanos Malorum ſurculos ferentes. Et Palladius libello de inſitione, ubi de Pomi inſitione tradit, inter alia ſic canit:

Robora thyrſigero Platani concordia Bacchо.
Fœtibus inſtituit plena rubore nouis.

Platanus autore Theophr. lentore non caret, éſtque natura humida ſicut & Vlmus: indicium, quòd pòſt cæſuram erecta materies multùm humoris emittit. Tenerrima Platani folia, ut ſcribit Dioſc. in vino decocta, mox illita, oculorum fluxiones ſiſtunt, ac tùm œdemata tùm phlegmonas levant. Cortex in aceto coctus ad dentium dolores colluitur. Pilulæ verò virides, in vino potæ ſerpentum morſibus auxiliantur: exceptæ autem adipe, igni ambuſta ſanant. Foliorum pilularúmque lanugo (in aures & oculos) illapſa, auditum viſúmque labefactat. Addit Galen. lib. 8. Simpl. eiuſmodi Platani lanugine, ſpiritu attracta, inſpiratáve, arteriam quoque offendi, quippe cùm ea vehementiùs exiccet & exaſperet: quo fit ut uox non obſcurè vitietur. Ideóque vitandam ſuadet.

Vires & uſus.

Oculorum fluxiones. Œdema. Phlegmonæ. Dentium dolor. Serpentium morſus. Ambuſta. Lanugo.

Platanus eodem tradente, humidioris frigidioriſque eſſentiæ eſt, non tamen multò plùs quàm Symmetra. Proinde folia uiridia trita & illita, non obſcurè Phlegmonas naſcentes adiuvant. Cortex autem & Pilulæ magis deſiccantem vim obtinent, ut ille quidem in aceto coctus ad dentium adhibeatur dolores: Pilulæ verò cum adipe ad ulcera ambuſta. Sunt autem qui cortice combuſto medicamen deſiccatorium & abſterſorium efficiunt, ut cum aqua lepras ſanet: per ſeſe autem illitum ob humorem nimium ulcera vetera & ſordida. Platani, inquit Plin. adverſantur veſpertilionibus. Pilulæ earum in vino potæ x. quatuor pondere omnibus ſerpentum & ſcorpionum veneris medentur. Tuſæ autem cum aceto acri, magiſque ſcyllite, ſanguinem omnem ſiſtunt. Et lentiginem & Carcinomata, melanias quoque [melanchraſque] ueteres, addito melle emendant. Folia & cortex illinuntur collectionibus & ſuppurationibus, & decoctum earum. Corticis autem in aceto dentium remedium eſt. Folia eorum tenerrima in vino albo decocta, oculorum. Lanugo foliorum & auribus & oculis mutilis. Cinis pilularum ſanat ambuſta igni vel frigore. Cortex è vino ſcorpionum ictus reſtinguit. Inopia cogit aliquando luminum cauſa è Platani baccis [miramur Platani baccas Plin. dicere] fieri oleum, aqua & ſale maceratis. Folia manſa ieiunis impetigini auxilio eſſe & Curtius teſtatur, illúdque Serenum expreſſiſſe hoc carmine

Lepræ.

Contra veſpertiliones ſerpentes & ſcorp. Sang. fluxus. Lentigo. Carcinomata Collectiones.

Ambuſta à frigore.

Ad lumen.

Seu foliis Platani, quod manſi ieiunia mane vorabit.

Veſpertiliones, ſcribente Ælian., Ciconiarum ovis ingenita natura adeò infeſtæ ſunt, ut ea ſolo tactu ſterilia reddant. Verùm ad illarum maleficium, naturalis etiam ingenita ſcientia remedium edocuit. Platani enim folia ſuis nidis ingerunt, ut advolantes veſpertiliones, perniciem adferre nequeant. Quę de noctuis autè tradit Cæl. Rhod. fabuloſa putat. Scribunt & alij hoc genus animalis à ſtabulis abigi, ſi in eis folia appendantur. Videtur autem Avic. foliis Platani venenatis reſiſtendi aliquam qualitatem tribuiſſe: Nam Can. 4. fen. 6. tract. 3. legitur, Fumus Adulb, id eſt, Platani & propriè foliorum eius, [uti vertit quoque cum Bellunenſi Santes Ardoinus in ſuo opere de Venenis] ſerpentibus reſiſtit.

Ciconiarum aſtutia contra veſpertilionum noxam.

In monte Athos, ut obſervavit Bellon. Cymbas parant ex magnis truncis Platani, & ſine magno labore & ſumptu; unamquamque Cymbam ex

Contra ſerpentes. Cymba.

folo trunco parant. Deficiunt arborem iuxta radicem, deinde truncum cavant, & formant instar Cymbarum, quibus transnatur Sequana.

Noxa ex pilulis. Considerandum autem an tutò dari possint Pilulæ Platani in Potu, ut præscribunt Plin. & Dioscor. Quandoquidem lanugo arteriam offendit, autore Galeno, qui vitandam suadet ex Cordo etiam periculum [suffocationis] ex Pilularum papposa lanugine annotavimus.

FRAXINVS VVLGATIOR.

CAP. XII.

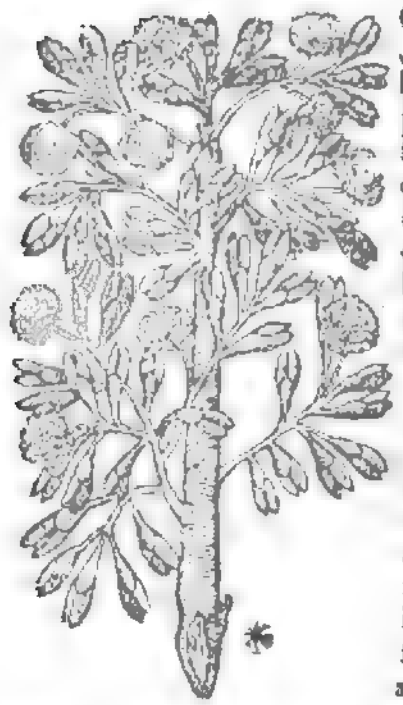

Descriptio SPECTOSÆ proceritatis arbor, crasso, simplici, erecto, celsóque caudice adolescit, cortice ex cinereo viridante, materie alba, crispo pectinum discursu undulata, validis ramis brachiata: folia Sorbi modo pinnata, quadruplici quintuplicive coniugatione ad costam annexa, atrovirentia, lævia, crenata: sicco sapore subamaro, acriúque mordaci prædita: quem etiam saporem linguæ imprimunt quoque

Fructus. fructus, qui peculiari furculo numerosi dependent, quòd inversam avis linguam referat, inde ipsi plasius nomen indepti. Ex his singuli sesquinciam circiter longi, parum culmo latiores, intima parte membranei, à medio ad pediculum medulla farcti sunt albæ, gustu acri & amara.

Musci globosi. Scribit Dalechamp. in Hist. Lugd. se globosos muscos, quales tradit Theophr. in Fraxino observasse & collegisse hyeme iam desinente: esse tuberosos, velut ex reficcato impensiùs glutinoso musco concretos, gustu nonnihil adstringentes, ligneso intus nodo muscosum corpus sustinente. An verò in Lauro tale quippiam gignatur nondum observasse.

Scimus quidem Theoph. lib. 3. cap. 8. Cùm recenset arbores quæ præter fructum peculiarem alia nonnulla ferunt, tradere, in Vlmo gigni Vvam & folliculos: in Fico Grossos & Ficus: in Avellana Nucem & Iulum: In Ilice, Glandem & Coccum: in Lauro fructifera, non omni quidem, sed aliqua eius specie, Baccam,

Theoph. illustr. Ioh. Dalech. & Vvam, τὸ βότρυον, nisi legendum sit τὸ βάτον) quæ tamen uva, inquit Dalech, in Lauro non fructifera, quam marem vocant, magis gignitur. In Lauro, addit idem Muscum aut Vvam me vidisse, equidem non memini. Hæc ille.

At nec nos quicquam tale hactenus in Fraxino observavimus. In icone nostra, quæ ex Camer. epitome Matth. mutuata βοτρυώδη quiddam seu racemosum appositum, uti etiam in descriptione non Matthioli, sed Theoph. quam priore loco ponit Camer. addens: præter fructum alia quædam ferre, ut muscos in globum coactos, specie Pilularum. An verò idem intellexerit cum Dalech. ignoramus. Sanè Dalech. icon nobis suspecta est, nec respondere videtur suæ descriptioni. *Icon Dalech.*

Scribit Camer. in horto, Fraxinum marem florere, sed non ferre fructum. Eius corticem interiorem (ut Cæsalp. refert) aquam in qua maduerit cœruleam reddere. Idem ad Hist. Matth. Germ. Ramis Fraxini curavimus appingendum rugosum tuber seu exeremetum, in quod degenerat nonnunquam fructus, ex multis quasi pilulis constans, cuius meminit Theophrastus, ut mox tradetur. Idem Cam. & apud Thalium annotat Fraxinum sterilem solam flosculorum racemos nigros ferre, qui absque fructu, ut Iuglandium Iuli decidant. *Cortex eius gr.* *Florat Ceu Cer. ne cervinum, aut Viscum. Manna in*

Scribit & Pierius in Hieroglyph. l. 7. summis ramis Fraxini adnasci ceu cornu cervinum, amputato ramo, statimque corticem lachrymam plorare, quæ Visci instar crescat, variéque se contorqueat & crispet in latum: atque illud quicquid sit, penitus lignosum esse. Nascitur & Manna in Fraxino, ut dicetur in progressu. Fraxinus [μελία] Dioscoridi arbor ignota est: ideò non describit, sed tantùm vires eius quasdam recenset. *Melia Iscor.*

At Theophr. l. 3. c. 11. Fraxini [μελίας] duo facit genera: unum excelsum ac procerum, ligno candido, benè fibrato seu nervoso, [ἶνωδες: Gaza ineptè & novè crassivenium convertit] molliore, crispiore, & magis enodi. Alterum humilius, minúsque augescens, scabrius, durius, & flavius. Folia [utriusque Dalech.] Laurinis, nempe Lauri latifoliæ similia: sed in acutius coacta, & in ambitu nonnihil serrata, nec tamen margine pungentia. [legimus enim, οὐ τραχέα δήπουθεν, pro οὐ λείως ἀδήκοντα, ut in vulgatis habetur: quam tamen vocem Gaza omisit [inquit Scaliger] & pro ea reposuit, ac fabli dentia. Nec sanè dum mihi compertum est, an ullquam extet Fraxinus aculeata: quapropter meritò Scaliger mendum esse iudicavit. Totum ramum folium unicum [φύλλον rectiùs cum Gaza & Scalig. quàm ut in vulgatis ἄφυλλον.] putaveris, quoniam ab vno pediculo folia simul iuncta exoriuntur, quæ coniugatim velut per geniculа in singulis ordine dependent, frequentibus ac crebris coniugationibus, perinde atque in Sorbo. At humilis Fraxini internodia brevia sunt [διαστήματα τὰ μεταξὺ τῶν ὀφθαλμῶν βραχέα: quoniam mox πρὸς κάτω, ἀκρεμονες.] foliorumque coniugationes minùs crebræ. Albæ autem sive montanæ longæ, plures que, quia latiùs distinctæ, latiora quoque habent intervalla, coloris porracei. [πρασώδη. Ita & Colum. At Hermol. legit πώδη, herbacei.] cortice integitur spisso, tenui, subrubro. Radicibus crebris, crassis ac profundis nititur. Idæi hanc nullum fructum ferre putant: sed & flore catere. Ferat tamen in siliqua [ἐν λοβῷ] fructum parvum, nucis modo, Amygdalæ similem, gustu subamarum. Ferat & alia quædam, veluti Muscos, [ὅ ἐστι] sicut Picea [in Ald. legitur πεύκης πόδων, sicut Laurus] verùm magis compactos, [συνεστῶτας non συνεστῶτα.] singulósque per se globosos, ut sunt Platani Pilulæ. Ac eos quidem partim fructui propinquos, partim à fructu multùm diffitos, hacque ratione plures. [πολλούς, ut & Dalech. vult. Alioqui legitur ἐκ τῶν πολλαπλασίων: quasi diceret: eodem modo & implicamina quædam nasci, sicut & Gaza vertit.] Lævis Fraxinus locis gaudet umbrosis valdè: (εὐσκίοις: Gaza legit εὐδένδροις: nam concavis reddit, & de suo addit, madidis.) at quæ aspera (τραχεῖα), siccis atque saxosis. Quidam alteram Fraxinum (μελίαν) alteram *Alba seu Montana.* *Cortex. Radix.* *Gaza mutat Locum.* *Melia*

Digitized by Google

Bumelia.

ram ἐυτενέστερον, id eſt, maiorem Fraxinum [Bubulam Fraxinum Gaza : latinus Væfraxinum dixiſſet, Scalig.] vocant, uti Macedones. Bumelia maior eſt & excelſior (μακροτέρα: Gaza & Dalech. habent, rarior corpore) ob id minùs criſpa. Hæc n. Fraxini natura, ut Bumelia campeſtris ſit lævis: montana verò ſcabra ; quæ in genere campeſtrium & montanarum natura eſt. Quæ in montibus naſcitur, benè colorata eſt, lævis, ſpiſſa lentáque : at quæ in planis, malè colorata, rara & ſcabra. (ἡ δὲ τραχεῖα. Hic ſibi contradicit Theophraſt. nam priùs contrarium dixit.) Sic itaque vtramque Fraxinum deſcribit Theophraſtus: qui & alibi tradit, Fraxino radicem eſſe numeroſam, denſam, altamque.

Comparatio vtriuſque.

Theophr. error.

Plinius, more ſuo, pleraque ex Theoph. tranſcribens, ita habet breviſſimè. Materiæ cauſa reliquas arbores natura genuit, copioſiſſimámque Fraxinum, Procera hæc ac teres, pennata & ipſa folio : multúmque Homeri præconio & Achillis haſta nobilitata. Materies eſt ad plurima utilis. Ea quidem, quæ fit in Ida Troadis, intantùm Citro ſimilis, ut ementes fallat cortice ablato. [De Taxo hoc Theoph. l. 3. hiſt. c. 10. Erroris cauſa, quòd Plin. Fraxinum, Milum eſſe putavit, ideóque etiam pinnatum dixit. Nimirum apud Theophr. ἀντὶ τῆς εὐείας, legit πτερυγίας. Illius non huius folia, inquit Theoph. Abietis in morem πτέρυγας ἔχει.] Pergit Plin. Græci duo genera eius fecêre : longam, enodem : alteram brevem, duriorem fuſcoréque [flavioréque, Theophr.] Laureis folus. Bumeliam vocant in Macedonia, ampliſſimam, lentiſſimámque [latiſſimámque Dalecham.] Alij ſitu diviſêre. Campeſtrem enim eſſe criſpam : montanam, ſpiſſam. Hæc Plinius qui dum folia, Theophraſteæ lectionis imitatione, Laureis comparat, de particulari id intelligendum, non de tota & alata illa foliorum congerie, quam totam ſolum dicunt Herbarij.

Citro ſimilis.

Theophr. ex Plin. aliuſq.

Colum. Fraxini non ſemel meminit, ubi de Vlmariis faciendis tradit. Specialim poſt Opulum atque Vlmum, Vitem maximè alere Fraxinum ſcribit : ſed neque Opulum neque Vlmum tàm idoneas eſſe, quàm Ornos. Eas ſylveſtres Fraxinos eſſe, paulò latioribus tamen foliis, quàm cæteras Fraxinos, nec detetiorem frondem, quàm Vlmi præſtare. Tàm Ornus quàm Fraxinus Virgilio quoque carmine celebrata Ecl. 6.

Ornos.

Cantando rigidas deducere montibus Ornos.

Ornus montana.

& Ecl. 7. *Fraxinus in ſylvis pulcerrima, Pinus in hortis.*

Populus in fluuiis : abies in montibus altis:
Sæpius at ſi me Lucida formoſe reviſas.
Fraxinus in ſylvis cedat tibi. &c.

Et alijs multis locis. Et Iuven. Satyr. 1.

Quantas iaculetur Monychus Ornos.

Cùm itaque dicat Colum. Ornum eſſe Fraxinum ſylvaticam ſeu montanam, ac Theoph. referat rupium Fraxinum colore eſſe luteo, & Germanorum Wald eſcher montana ſit colore luteo, ut experientia ſibi compertum eſſe ſcribit Turnerus, rectè nobis videntur ſtatuere, qui Fraxinum montanam & ſylv. Germanorum, eſſe Ornum Latinorum, & Fraxinum ſylveſt. Theophr. ſtatuunt. Nam Sorbus aucuparia in præcelſis montibus non oritur, ſed in depreſſis & aquoſis. Quò fit ut Ornus eſſe non poſſit, aut Fraxini 2. genus apud Theoph. In Plinio verò miramur, quòd Ornum poſt prædictos ſcriptores non Fraxini ſpeciem faciat. Imò eius non tantùm in loco, quod quidem legerimus, mentionem faciens, interponat inter Ornum & Fraxinum Acerem valdè diſſimilem arborem idque l. 16. c. 18.

Ornus non eſt Sorbus aucuparia.

Hermol. in Dioſc. Fraxinum *Milum & Melian* quoque Græci vocant, *Trinodémque* cognominant, hoc eſt, Triozon, quia ramos habeat prægrandes, ordinatos, paréſque numero : quod genus arborum Græci Ἀξιολογώτατον, hoc eſt, vt quidam interpretantur, egregias appellant. Duo genera. Excelſum & alterum humilius. Sed folio Lauri latifoliæ acutiore, lævitérque per ambitionem ſerrato : & ut Theodor. inquit, ſubſidenti, quia legiſſet, Ἁπαλίζων. Nos ἐπαργιλίζων, hoc eſt, non ſine quodam marginis, vel cacuminis aculeo. Fructum fert minutum in ſiliquis, qualem Amygdalæ, guſtu ſubſalſum. Fert & Lauri modo Fraxinus muſcum : & alia quædam adſtrictoria guſtu, circinatáque ut Pilulæ Platani : Hæc partim cum fructu emergunt : parùm multò pòſt naſcuntur ei & quæ plecta, hoc eſt, plicamenta ſive involucra dicuntur, &c. Id & Cæſalp. obſervavit dicens, Plinium non ſubiungere loco citato Ornum Fraxino : quaſi multùm differant & non ſint eiuſdem generis. Eius opinionis videntur fuiſſe, qui diverſam multùm à Fraxino plantam, Ornum putarunt eam quæ ſorbus aucuparia dicitur, contra mentem Columellæ. Quæ autem ex Fraxini genere certò ſit Ornus, mondum aſſerere auſimus. Scribit quidem Anguil. Inveniri Fraxini duas ſpecies, unam altiſſimam, ex quibus haſtæ : alteram Latinis dictam Ornum, cuius ſemen dicatur Orneoglotſum & Offic. Lingua avis, ac utramque ſpeciem notam eſſe in Italia. At alij, linguam avis Fraxini dicunt : alij utriuſque, diligentiùs autem hæc perpendant Itali.

Milus & Melia. Trinodis. Triozon.

Ἀξιολογώτατον.

Duo genera.

Lauri folio latio Theophr. diverſa.

Fructus Amygd. ſimilis. Pilulæ Platani. Plecta.

Cordus utramque ſic deſcribit. Fraxinus ſimpliciter ita dicta, & ἄκτη Græcis, minoribus eſt & anguſtioribus foliis, & ſemine ſeu fructu graciliore. Altera verò latioribus maioribúſque tum foliis tum fructibus conſpicitur. Eius frondes ad ſtatum pabula quidam adhuc non minùs quàm olim reponunt. Vnde Bubulæ cognomentum apud Græcos invenit, quamvis à magnitudine ita nominari potuerit. Eiuſdem iudicio Fraxinus ſylv. ſeu Ornus nihil aliud eſt, quàm magna illa latifolia Fraxinus montibus familiaris. Idem Fraxini aliam ſpeciem eandem cenſet, quæ Orni nomen circa R[illegible]am ſervat adhuc hodie, in Germania non pro[illegible]iens. Fructum vulgò Linguam avis vocant. At Tragus Linguam avis ad Fagum ſepium manifeſto errore refert, cùm huc potiùs ſit reducenda.

Bubulæ unde.

Ornus quid.

Lingua avis.

Tragi lapſus.

Avic. Linguam avis reponit inter medullas: & alio loco plantam cenſet. Nam foliorum eius & corticis medicinas ſcribit.

Lingua avis.

Serapio arborem eſſe dicit ſimilem arbori Didar, id eſt, Vlmo. Verùm in Fraxino, non in Vlmo invenitur res quæ Lingua avis nunc dicitur, de qua & mentio non ſemel apud antiquos, cùm & ad Venerem facere proditum ſit.

Gal. in confect. Hepatici ab Aſclepiade conſcriptis cuiuſdam meminit, quæ ſemen Fraxini recipit. Ætius verò l. 10. idem medicamentum ex Philagrio citat, & Oribaſium Fraxini ſemen non admittere ſcribit : additque, Fraxini ſemen, ſeu fructum eſſe arboris, ex qua Fraxinea ligna quocunque in opere apta ac obedientia, cæduntur, hoc eſt, ἐξ ἧς τὰ ἐργασίμως ἔχοντα ξύλα χαμάξυτα. Gal. alioquin lib. ſimplicium Fraxini nō meminit, ut neque Aetius. Paulus Dioſc. verba tranſcripſit, nihil ampliùs addens. Patet itaque Manardum perperàm dixiſſe de ſemine Fraxini ab antiquis nullam fieri mentionem. Fraxini, inquit Matth. ſpecies ſunt, Ornus, itemq; Orneoglotſum dictum, quòd ferat ſemen illud, quod Linguam

Fraxini ſemen Aetio.

Manardus nec Orneoglotſum.

avis appellant, quod & fraxinus quoque ſert.

2. Thalius in Harcynia Fraxinum ſterilem facit & fructiferam. Addit Camer. hanc Linguâ avis gignere. Illam floſculos ſolos nigros racematim proferre, uti ſuprà dictum. Idem Fraxinum Fago ſimilem habet, quam & Buchaſche Germ. vocat. Eſt & tertia aut quarta apud eundem hoc nomine: Fraxinus dura ſeu λιθίτης (ut dixerit quiſpiam) Steinaſche. Verùm non intelligimus quid velit Thalius per Fraxinum Fago ſimilem. Nomen Germ. tribuitur longè diverſæ plantæ à Fraxino, quæ dicitur Fagus ſepium, de qua ſuprà.

Sterilis & fructifera 2. 3. 4. *Thalius.*

Schuvenckfeldius, Fraxinum ita diſtinguit: 1. Fraxinus frugifera: Fraxinus anguſtioribus foliis Cordo: Orneogloſſum: Lingua avis Offic. ſemen Fraxini: Eſchſamen / Eſchenmiſpel vulgò [id eſt, Fraxineum Viſcum] ſed falsò.

Schwenckfeldij errores.

Fraxinus ſterilis. Ornus Tragi, Fraxinus latifolia Cordi Hagenbuche. 3. Fraxinus dura, λιθίτης Thalio, Fraxinus Petræa: Stein aſche: Petroſis & præruptis locis ſaltem nota. 4. Fraxinus criſpa Fladeraſche: Eius materies undulata, ab arcularijs ad menſas, tabulas & alia colligitur. Hactenus ille. Quibus haud parvos errores committit, dum Ornum Tragi, Fraxinum ſterilem facit, quæ nec Fraxinus eſt, nec ſterilis arbor: nec Fraxinus laufolia Cordi. Malè etiam ponit ſecundo loco. Illud quoque conſiderandum, an Fraxinus criſpa ſit ſpecies particularis, vel varietas tantùm Fraxini durioris.

Errores malorum

Euchar. Röſslin, Lonic. & Ryffius malè Sorbi aucupariæ iconem ponunt pro Fraxino.

Nomina Linguar.

Græci μελία & μελέη, & μελίη: Τρίζυγα etiam cognominarunt, id eſt, trinodem: quòd ramos prægrandes, ordinatos & numero pares habeat, uti indicatum ex Hermolao cuius verba de Triozo tranſcripſerunt (eo tamen non nominato) Ruellius, Brunſelſius in Onomaſtico, Gorræus in definit. med. Carol. Steph. in Sylv. Curtius, Rob. Conſtant. ſcribunt tantùm in Lex. Τρίζυγος, trenis conſtans nodis, & Trinodis arboris nomen etiam habet Theoph. lib. 1. hiſt. cap. 1. ibi apud Theophraſt. legitur etiam τρίζυγα de diverſis arboribus, non de particulari. Turner. etiam μελίαν ſcribit, pro eadem. Μελία pleriſque cum Theoph. quam vocem etiam Latinè retinuit Plin. pro maiore et procceriore, uti dictum, quemadmodum Ornum pro minore cum Columella. Tragus fraxinum et *Bumeliam* & *Polymeliam* nocat. Fraxinum Grammatici dictam volunt à fragoſis locis, in quibus naſcitur. Forſterus in Lexico Hebraico, *Beroſch* in ſacris literis putat eſſe Fraxinum Latinis, mutuato ab Hebræis nomine: pluraliter *Berochim*: Chaldaicè *Berroſim*, & Gentibus dictam *Ereu*. Plural. *Berothin*, Fraxini, pro *Berochin*, Cant. 1. quanquam aliqui velint eſſe Cupreſſum. Verùm lib. ſeq. c. de Abiete plura ſcribemus de *Beroſch*, quæ pleriſque putatur Abies. Nec animadvertimus adhuc, cur potiùs fraxinus exiſtimetur, quàm Abies. Nachumi ſecundo alii fraxineas, alii Abiegnas lanceas intelligi volunt: cùm tamen eo loco nulla fiat lancearum mentio. Germ. Aſch & Eſch / Eſpen / Eſchern / & Aſchbaum. Apud Cordum, alia dicitur Eichaſch quaſi Quercina fraxinus: alia Steinaſch / quaſi Petræa. rallitur Lob. dum fraxinum Mälbaum German. dici ſcribit. Sed & Hiericus in nomenclatoria nomina confundit, Ornum, Hagenbuch *Bumeliam* & *Freſne* pro eadem ponens planta, Hagenbuch enim Fago ſepium convenit, & Columellæ iudicio Ornus non erit *Bumelia*, quæ, uti dictum ex Theoph. & Plin. maior & procerior eſt Fraxinus. Belg. Eſchen & Eſchenboom. Gal. *Freſne*. Provincial. *Fraſſe*. It. *Fraſsino*. Hiſp. Caſtil. *Freſno*. Catal. *Fraxino*. Portug. *Freixo*. Angl. Aſche tree. Sclavon. Baßrenowe ſtromo. Bohem. Geſen. Polon. Zeſion. Vngar. Bötis fa.

Polymelia. Etymon. *Berochim. Beroſſim. Ereu.* *Lob. error.*

Fructus ſeu ſemen aliquibus σφενδάμνου: aliis σφενδόλαμνον: & rectiùs autore C. Bauh. Lat. *Lingua avis*: *Lingua paſſerina* Dod. Angl. Aſche Feyee, quòd clavibus colligatis ſimilia ſint eius ſemina, quæ in utraque ſpecie naſcuntur. *Fructus ſeu ſemina.*

Fraxinum Poetæ *ſylveſtrem*, *umbroſam*, *altam*, *ſtridulam*, *odioſam Calubris*, & *utilem haſtis dixere*. Et μελία quoque apud Poëtas haſtam ſignificat: unde μελίην δόρυ, apud eoſdem. Ornum verò, *rigidam*, *ſterilem*, *Peliacam*, *excelſam*, *aëream*, *proceram*, *annoſam*, *viridem*, *duram*, *ſolidam*, *frondoſam*, *montanam*, *ceranicam*, &c. *Epithet.*

Dicebamus Mannam in Fraxino naſci, quod mirum eſt veteres non obſervaſſe, qui de Fraxino ſcripsére. Illud verò teſtantur Coſtæus, Altomarus, Quiqueranus & alii. Æquè etiam in Orno. Sic enim Altomarus c. de Manna. Manna colligitur ex Fraxino & Orno, altera Fraxini ſpecie. Et Pamphilus Herilacus de aquarum natura: Manna, inquit, colligitur Romam circum, ex arboris cortice, quam incolæ nominant *Ornofraſſus*. Calabri tùm ex orno Mannam decerpunt, tùm ex fraxino. Mannam ex frondibus vocant eam, quæ ex fraxino eſt: alteram Mannam ex corpore &c: Sed de Manna eiuſque differentijs poſteà ex profeſſo trademus. *Manna in Fraxino & Orno.* *Ornofraſſus.*

Naſcitur Fraxinus æquè montoſis, (ſed humidis,) ac planis. Nam & in Nilo Fraxinus, & quæ Bumelia cognominatur, plurima eſt, teſte Theoph. Deſcendunt etiam in plana: & Olympi incolæ ſunt, eidem. Eadem & Plin. ait. In alijs, tenebroſis & humectis proveniũt ſylvis; nonnunquam & in lapidoſis quibuſdam agrorum limitibus. Eſt & ubi ripas frequens veſtiat. Obſervavimus Monſpelii, Genevæ, in Burgundia, Alſatia, Baſileæ extra portam S. Albani iuxta Birſam & alibi: In ſylva & monte Horn, propè admirabile Balneum ducatus VVirtemb. elatæ & multæ Fraxini, de quibus Ill. ducem Chriſtophorum f. m. ad parandas ſartiſs multas accerſendas curaſſe nobis relatum. In Birchen eiuſdem ducatus oppido, una eſt ante portam. Cœmiterium Abredonenſium in Scotia annoſis Fraxinis, proceris, craſſis, frequentibus conſitum eſt, teſte Iac. Cargillo D. Medico. Nec raræ occurrunt in Helvetiæ montibus concavis potiſſimùm & madidis. Circa Tigurum frequentes ſunt: in ſylvis & montibus frequentiores. Non omnes necubique fructificant. In montibus circa VValteſtadium plurimæ ſunt fructiferæ: Item paſſim in Sileſiæ montibus. Vt pateat, tàm frigidis quàm calidioribus gaudere locis. *Loca.*

Auctu facilis eſt, & feſtinantiùs germinat: meſſibus tamen reddit. Theoph. inter eas recenſet, quæ perfectè pariunt atque excoquunt. Plin. ligna eius poſt vindemiam & Arcturum cædenda præcipit. *Tempus.*

Tranſplantata facilè provenit, quales iam proceræ, noſtra cura ſatæ, viſuntur in horto Montbelg. Ergo quia feſtinantiùs germinat, diſponi quoque maturiùs convenit, hoc eſt, ab Idib. Feb. plantas & ipſas naſcentes. Altiùs demittenda, quia ſumma tellure gaudet, [Theoph. *Satio & Cultus.*

Theoph. vocat] ad quaternos pedes, monente Plinio: qui ante tricesimum-sextum mensem attingi falce vetat: & alterna servari brachia, alternis putari annis, suadet. Sexto anno maritantur cum vitibus, quas maximè alere Colum. prodidit: ac in eum finem locis asperis vel montosis rectè seri monet, quòd iis minùs lætantur. Nimirum ne plus iusto excrescant. Quomodo autem disponenda Fraxinus habes apud Colum. lib. de Arboribus, cap. 16. Sed hanc rem abundè docuimus in historia Vlmi.

Insitio. De insitione Fraxini nihil adhuc legimus: nisi quis fortè suspicari volet Pyrum inserendam Orno ex illo Virgiliano Carmine Georg. 2.

——Ornúsque incanuit albo
Flore Pyri. *Flore Pyri.*

FRAXINVS TENVIORI ET MINORI FOLIO.

Descriptio.

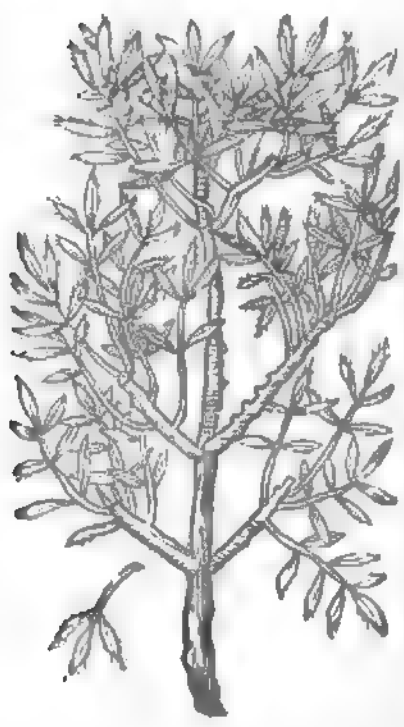

Folia.

Est & fraxini varietas alia: cuius folia pinnata segmentis dividuntur tenuioribus, strictioribus, acutioribus, serratis tamen perinde ut Fraxini vulgaris. Rami, pluribus & crebrioribus tuberculis foliorum pediculis sedem datutis, inæquales. Iconem nostram benè pictam, minùs affabrè expressit sculptor, ex ea q; expressa in hist. Lugd. quam ex nostro ramo iam olim pingi curavimus. Ramum ex Lugduno vicinis montibus collectum adhuc hoc anno 1605 quo hæc commentamur, adservamus.

An hæc sit Ornus Columellæ? Cuius folia singula dicit oblongiora, angustiora, obscuriùs virentia &c: Vix videtur. Non enim sunt oblongiora.

Fraxinus Petræa. An hanc intelligit Turner. cùm in Herbario suo Anglico ita scribit. Theophrasti Fraxinus altera, seu Petræa, montes amat: eadem cum fraxino sylvatica seu Petræa Germanorum, hoc est, Waldeschyer: & Orno Latinorum, de cuius natalibus Virg. 2. Georg.

Ornus Latin. *Nascuntur steriles saxosis montibus Orni.*

& Aeneid. 6.

——Ingentes advolvunt montibus Ornos.

Non ausimus tamen hac de re quid certi astruere.

FRAXINVS ROTVNDIORE FOLIO.

Descriptio. Sed & tertia Fraxini à nobis observata varietas, cui coniugatim quoque disposita folia, sed quæ Pistaciorum folia referunt, subrotunda, minora quàm fraxini vulgaris, in ambitu serrata, in quibus medietas interior ad nervi imum, brevior quàm exterior sæpè conspicitur, id quod

Folia.

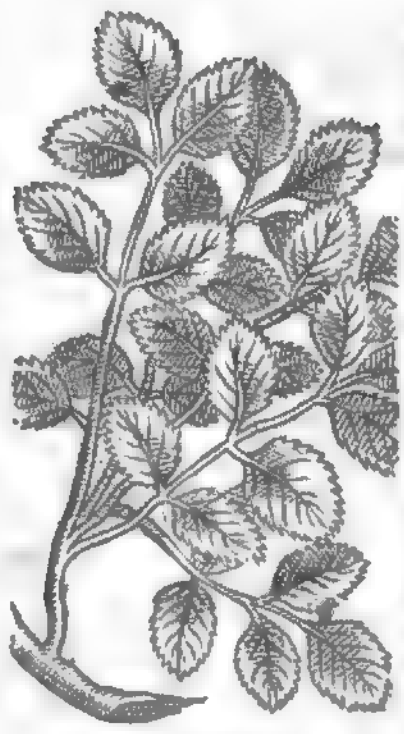

in Terebintho & Pistacio usu venire subinde observamus. Hoc fraxini genus attulit nobis D. Caspar. Bauhinus ex Italia cum hac inscriptione: Ornus 3. Galli Brixiani de re rustica. *Ornus Brixiana.*

Præter Fraxini genera à nobis enumerata aliæ plantæ quoque id nomen aut simile acquisivêre, quæ vitandæ æquivocationis ergo hîc consignandæ. Inprimis Sorbus aucuparia, quæ ab aliquibus dicitur Fraxinea arbor: aliis Fraxini sylvestris species, & Fraxinus bubula, & Ornus, de quibus paullò ante. Cæsalp. scribit: Ex Fraxini genere fortè fuerit lignum in nova Hispania repertum, cuius ramenta cæruleum elegantissimum reddunt. De hoc ligno in superioribus libris egimus. Oxyan Plinius Fraxinum interpretatur, ut Scal. quoque annotavit. De Oxya seu Fago vide lib. præcedentem ubi apparebit, quibusdam etiam Ornum dici. Considerandum an Thalio & Horto Lusatiæ Fraxinus, Fago similis, Buchesche sit nostra Fagus sepium, quam malè Tragus quoque Orneoglossum putavit. Non placet Lobelium in Obs. scribere de Lantana, Bleiner Mälbaum Tragi 1. Fraxinus minor. Dictamnum album quorundam, nonnullis dicitur Fraxinus pumila & fraxinella. Polygonatum quoque dicitur Fraxinella sive Frassinella. Apud Gesnerum videre est Lilium Convallium dici Frassinellam, ut alibi ostenditur. Tractatus Quid pro quo, deficiente Fraxino substituatur, quod non probamus.

Æquivoca. *Sorbus aucuparia.* *Lignum cæruleum tingens.* *Fagus.* *Fagus sepium.* *Lantana.* *Fraxinella.* *Polygonatum.* *Lilium cum Gallium.* *Substit.* *Sabina.*

Fraxini sem[illegible]utore Hippoc. numero decem trita, & [illegible]no pota, urinam ducunt, & vulvarum doloribus auxilio sunt. Foliorum succus, teste Dioscor. & ea ipsa quoque, cùm in vino pota, tum etiam imposita, viperarum morsibus opitulantur: [Quidam addunt, ὁτι καὶ φλεγμονὰς σπληνικὰς: sicut & cortex Spleneticis.] Cortex ustus & cum aqua illitus, lepras removet. Ligni ramenta [πρίσματα] pota lethalia perhibentur. Hæc ille. Nos suspicamur Dioscoridem apud veterem quendam malè legisse, μελίνῃ pro μήλῃ, uti fecit Plin. qui eius coævus putatur. Nam apud Gal. de med. facilè parab. cap. 40. legimus, Fraxinei ligni ramentorum Cyathus triduum potui datus, sanitatem restituit: quod utique non scripsisset, si lethalia agnovisset. Et in lib. de Dynamid: eidem Galeno adscripto: Ad Splenem: Cortices Fraxini excoque in Vino, & bibat quotidie donec sanetur. Si vis probare da porcello per triduum ut bibat, & in quarto occide ipsum, & non invenies splenem. Nos vix verisimile putamus. Res est experimenti. Idem lib. ad Hæmorrhoidas: Oleum Fraxini iniectum mirè prodest.

Vires & usus. *Urinam ducit.* *Veteri dolor.* *Viperarum morsus.* *Splenis tumor.* *Lepra.* *Venenum.* *Dioscor. corr.* *Ad splenem.* *Experimen.* *Hæmorrhoides.*

Columella Fraxinum & capris & ovibus gratissimam dicit, nec inutilem bubus. Et alibi: Orni frondes, inquit, Capræ & oves libentiùs ap-

Armentorum & ovium cibus.

Folia alicubi mortifera. petūt, quàm Fraxini aut Vlmi. At longè ſecus Plinius : Folia Fraxinorum, inſit, iumentis mortifera, cæteris ruminantium innocua, Græci prodidêre. In Italia nec iumentis nocent. *Contra ſerpentes.* Contra ſerpentes verò ſucco expreſſo ad potum, & impoſita ulceribus, opifera, ac nihil æquè, reperiuntur. *Vlcera.* Tantáque eſt vis, ut ne matutinas quidem occidentésve umbras, quàm ſunt longiſſimæ, ſerpens arboris eius attingat, adeò ipſam procul fugit. Experti prodimus : ſi fronde ea gyro claudatur ignis & ſerpens, in ignem potiùs, quàm in Fraxinum fugere ſerpentem. Mira naturæ bènignitas, priùs quàm hæ prodeant, florere Fraxinum, nec ante conditas folia dimittere. *Fraxini cum ſerpentibus antipathia.* Idem alibi: Fraxinus quam vim adverſus ſerpentes haberet, indicavimus. Semen foliis eius ineſt [rectiùs legas ſiliquis aut folliculis : non enim in foliis ſemen, ſed ἐν λοβοῖς ut Theoph. ait, & docet experientia] quo medentur iocinoris & *Plin. correct.* lateris doloribus in vino. *Hepatis & lateris dolor.* Aquam quæ ſubit cutem, extrahunt. Corpus obeſum levant onere, ſenſim ad maciem reducentes, iisdem foliis cum vino tritis ad virium proportionem, ita ut puero quinque folia tribus Cyathis dilvantur, robuſtioribus, ſeptem folia quinque Cyathis vini. *Hydrops. Obeſitas.* Non omittendum, ramenta eius & ſcobem quibuſdam cavendā prædici. Hæc Plin.

Experimenta contraria. Camer. quoque ſcribit, ſe expertum ſerpentes Germanicos non fugere Fraxinum. At longè aliter Ambr. Paræus in ſua Chirurgia : Expertus inquit retero, ſi fronde Fraxinea gyro claudatur ignis & ſerpens, in ignem potiùs, quàm in fraxinum fugere ſerpentem. Vtri nunc credendum? Experiundum. Scribit tamen Colum. lib. 6. cap. 16. Vbi bos à vipera ictus fuerit, præſens remedium eſſe, ſi conteras fraxini tenera cacumina quinque librarum, & totidem vini, & duobus ſextariis Olei, expreſsúmque ſuccum fauci- *Ictus ſerpentium.* bus infundas. Itémque cacumina eiuſdem arboris cum ſale trita læſæ parti ſuperponas.

Hepaticum med. Gal. l. 8. κατὰ τόπους, ex Aſclepiade ſub finem libri, hepaticum medicamentum deſcribit hoc titulo. ὅλκας ὀξυπτυχῶν. πωῖ καὶ σχὶς τῶν ἄλλων ἀπὸ ἐντὸς δυοῖϊν χοεῖν βοῖν. In cuius compoſitionem quoque ingreditur [illegible] ſemen.

Nota. Idem ſemen & tuſſim inſ[illegible] ſauces exaſperare, Cornus prodidit, [illegible] devoratum prodeſſe, & dentibus commodum, ut ait Serenus: *Hydrops. Aurium dolor.* quo etiam autore, hydropicis potum confert. Aurium etiam doloribus infuſus ſuccus, cùm torretur, prodeſt, ut idem teſtatur hoc carmine:

Quem ſævus teneræ dolor altè fauciat aures,
Fraxinea in flammis fundit quem talea ſuccum
Inſtillet.

Aqua corticum. Aqua è corticibus Fraxini deſtillata, unicè & ſingulari remedio ad calculum & morbum regium facit, inquit Tragus : Folia vino decocta & pota hepaticis & ſpleneticis conducunt. Eadem præſtat oleum è ligno Fraxini confectum, *Calculus. Idem. Oleum ligni.* ac potum, tradente Manardo ſuper Meſuem. Succus hydropicis, meo iudicio: non inutile fuerit remedium. *Pocula ad hepat.* Pocula quidam ex ligno Fraxini parant, pollicentes, ſi quis ex eiuſmodi poculis aſſiduè bibat, eum lienem extenuare hoc pacto poſſe. Idem & Hollerius commendat, & alii quidam.

Cautio antiquorum de oleo. Si oleum Fraxini fuerit paratum per deſcenſum, ut loquuntur : nullo modo ſuademus per os exhibendum : ſin alia ratione, magna cum *Duo modi parandi* prudentia exhibendum. Duobus namque modis oleum è Fraxino paratur. 1. E viridi Fraxini ligno teſſellatim conciſo per deſcenſum, uti loquuntur Chymici, tàm aqua quàm oleum elici poteſt, ſicut ex ligno Iuniperi vulgus elicit. 2. Iisdem teſſellis, ſed minutiùs conciſis, in aqua propria, addito altero tanto ſpiritus vini, aut media parte, maceratis, & poſtmodùm deſtillatis : exibit aqua cum oleo, quod ab ea poſtea ſeparatur. Theophr. Fraxinum humidiſſimam dicit, ex eo quòd lecti cedentes & obſequioſi ex ea fiant.

Vsus.

Folia, cortéxque Fraxini moderatè calida ſunt, *Temperā.* auctore Dod. & tenuium partium. Semen calefacit & exiccat tertio exceſſu. Foliorum & corticis decoctum ex vino potum hepar ſpleném- *Obſtructiones reſolvent. Plantus.* que ab obſtructionibus expedit, roborátque, & lateris doloribus medetur. Idem folia præſtant in oleo ferveſacta, & lateri impoſita. Folia, cortex, turionéſque eodem modo ſumpti valent ad hydropem, quia vacuant aquas. Ad idem facit ſemen in vino decoctum, Sereno teſte:

Fraxineum ſemen cum Bacchi rore bibendum eſt.

Lingua avis, tradente Matth. in recentiorum Medicorum uſu eſt ad ſtimulandam Venerem, *Ad Venerem.* qua in re primùm celebrata ab Arabibus. Clara experientia, in Italia, inſit idem, folia non lethalia iumentis, ut voluit Plinius [imponit Plinio *Folia non lethalia.* Matth. nam contrarium dicit Plin. nempe in Italia non lethalia eſſe] & malè eum tuetur Rob. Conſt. quin imò ſi ea exhibeantur, ubi aſſumpſerunt Taxum, liberantur à morte.

Videamus autem quid Rob. Conſt, quem Matth. notat, de ea re ſcribat. Carpitur, inquit, Plinius à Matthiolo (cuius etiam aſſecla in hac parte Amatus Luſit. & in multis imitator atque reprehenſor) quòd lib. 13. c. 16. dixerit Fraxinea folia iumentis mortifera, cæteris ruminantibus innocua, ex Græcorum authoritate : quum hoc ipſum Theophr. Taxo adſcripſerit. Sed profectò ab hac calumnia exonerandus eſt Plinius noſter: Primùm quòd hoc pro vero non aſtruat : imò liquidò teſtetur, id non verum in Italia deprehendi. Secundo loco, quòd abſurdum non ſit, eandem facultatem differentibus plantis genere, à diverſis autoribus attributam, & tantùm à Plinio recitatam. Neutérque mihi probat, Plinium, qui omnium optimè luculenter Græcè ſciret, tàm facilè vicinitate nominum aberraſſe, ut ipſi cauſantur, aut potiùs criminantur. Adhæc, quæſo, quæ nominum affinitas in his vocibus Græcis σμίλαξ & μυλία, id eſt, Taxus & Fraxinus : de quibus, vicinis capitibus egit ipſe Plin. nominatimque perſcripſit lib. 16. c. 10. Taxum ipſam à Seſtio Smylacem appellatam eſſe. Sed ambo dum ambitiosè Græcari ſtudent, & videri volunt in his doctrinæ literis tantum profeciſſe, ut utriuſque linguæ peritiſſimum Plinium, inſcitiæ coarguant, profectò vel in Grammaticis, ſuam produnt imperitiam, quod utriuſque cauſa doleo. Siquidem μίλαξ per iota, & σμίλαξ Græcè dicitur. Sed pro Hederæ ſpecie & frutice, quem deſcribit Dioſc. l. 2. σμίλαξ verò per ypſilon eſt Taxus, da qua Dioſc. l. 4. & l. 6. & Plin. l. 16. c. 10. non autem μῶλαξ, ut legit Amatus Luſit. apud Theoph. μῶλαξ enim ea ſcriptura idem eſt quod μωλία, ſive μωλίας λίθος, Lapis molaris. Atque ita ſemper diſtinctum invenies in emendatis codicibus. Verùm iſti ſcripturæ confuſione ſeſe implicant & alios credulos pertrahunt in errorem.

Amatus Matthioli imitator & reprehenſor. Matth. reprehendit & Plin. defend.

Sic itaque Rob. Conſt. quiritatur contra Matthiolum & Amatum pro Plinio. Cui Matth. reſpondet in poſtr. com. in Dioſc. Ac utique hallucinari ſcribit Conſtantinum dum contra ſuam ſententiam Plinium defendere nititur. Rei fi-

Matth. reſponſum ad Conſtant.

dem

dem esse Plinium lapsum fuisse, clarum in Italia experientiam: siquidem Taxi foliis, non Fraxini, iumenta non ruminantia necentur. Quinimò hanc salutare præstare remedium lethalibus serpentium venenis: quibus adeò inimica sit Fraxinus, ut ne matutinas quidem occidentésve umbras, quamlibet spatiosas, serpentes arboris huius attingant. Miraque naturæ benignitate, priusquàm illæ prodeant, florere Fraxinum. Quo argumento fretus, errorem Constantini facilè à quovis materiæ medicæ studioso, detectum iri concludit. Aut si (inquit) suam ipsius ignorantiam & Plinij errorem cognoscere cupit, alat suum equum aut asinum Fraxineis frondibus: id si fecerit, sui erroris atque Plinij palinodiam recantabit. Quod si plura à nobis doceri non dedignabitur, sciat devoratis à quadrupedibus Fraxini foliis ea certò sanari, quæ Taxum fuerint depasta. Hæc Matth. ad Rob. Constantinum. Et sanè qui diligenter Plinij verba perpenderit, & cum Theoph. verbis, quę de Taxo edidit, contulerit, facilè indicabit Plinium, quod ei non usque adeò est insolens, vocum μιλίαξ, & μιλία seu σμίλαξ similitudine deceptum, ut de Matth. experimentis aliorúmque nihil amplius dicamus. Probandum fuit Constantino, μιλίαν non esse Fraxinum. Et, si non agnoscit affinitatem inter has voces σμίλαξ & μιλία: at agnoscat, inter μιλία, & μίλαξ, cuius vocis ne meminit quidem. Accedat quòd Hermol. Ruell. aliique doctissimi viri, Plinij lapsum agnoverint. Parum itaque attentè Plinium de Fraxino scribentem perpendisse videtur Rob. Const. dum eius errorem non agnoscens, novo errore pro defensione cumulavit. Sed de his plus satis.

Matth. experim.

Contra Taxi venenum. Autorum medicum deprædita egregiè versio.

Pergit Matth. in viribus. Humor qui refudat urendo Fraxini lignum, mixtus cum pari pondere succi Cyclaminis Scyllæ & Rutæ, ac nonnihil simul decoctus, valet ad surditatem, si eundo cubitum ponatur in aurem lanam, ita ut æger dormiat supra lanam. Si sit in utraque aure surditas, ponatur in aure minùs affecta. Aqua extracta ex lignis per descensum, ablato oleo, mixta cum aqua Violarum, tollit ruborem & pustulas faciei. Decoctio corticis ramorum sumpta per aliquot dies, imminuit humidum splenem. Lingua avis utilis est in potu pleuriticis & ad provocandam urinam. Esa cum Pistaciis, nucleis Pineis & saccharo iuvat coitum. Si colligatur principio Novembris, exsiccetur in furno, & eius pulvis detur cum vino, plurimùm confert adversus renum calculos. Singulare experimentum contra calculum. In minutas taleolas concisæ Fraxini sumuntur M. ij. quibus affunduntur vini albi lib. iij. ad tertias coquuntur: per linteum colati iuris Cyathus in quo tenuissimæ serraturæ Fraxini drachma infusa fuerit, bibitur manè cabidus octo diebus continuis: Præservat à calculo diù: quod in multis experientia verum comprobavit. Cinis Fraxini cum aqua mistus, scabiem illitu profligat. Recens cortex vulneri recenti superligatus, ita constringit, ut sutura non sit opus. Coquitur eius cortex in aceto, quod ex spongia calidum ventriculo adhibitum, vomitus compescit. Idem in vino rubro coquitur, quo utiliter foventur dysentericorum ventres.

Surditas.

Rubor & pustulæ faciei. Pleuritis.

Vomit.

Renum calculi. Experim. contra calculum.

Calculi præservatio. Scabies. Vulnus.

Vomitus.

Dysenteria. Dioscor.

Quamvis autem Dioscor. ligni scobem potu lethalem credi tradat, esse tamen scribit Cæsalp. qui eius decocto utantur vice ligni Guaiaci, fœlici successu. Eius cortex internus aquam, in qua maduerit, cœruleam reddit, quam apponunt Gallinis, cùm morbis vexantur, eodem teste.

Ligni Guaiaci substitutum. Aqua cærulea.

Loquelà deficiente corticem Fraxini linguæ supponi iubet medicamentarius liber VVirtembergicus, & restitutam in promittit. Magnum sanè remedium, si verum & probatum. Fraxino Spleneticos, Nephriticos, & Lue Venerea affectos scio curatos, inquit Lob. Quî igitur sint ramenta venenum? siquidem ipsa adversatur venenis. An quia corpori non venenato imprimit illam qualitatem, quam in venenum exertura fuit. Siquidem Canthatidibus hæc perquàm grata est: ut pote inquâ nascuntur, victitant & moriuntur. Id verò, uti de Iunipero dicitur, ramorum asperitate posse interimere quosdam, qui noxam non sentiunt ex decocto. Corticis radicis cinis modulo exceptus cauterij potentialis supplet vicem madefactus & impositus: indéque foraminulum contractum reseratum, immisso Hederæ folio, fovetur. Corticis, seminis & foliorum decoctum surditati sufficit medetur, occulta proprietate. Sal Fraxini sudores movet ureticis mixtus: medicamentis autem purgantibus, seroſa evacuat, stimulósque agit. In immani illa peste Lugdunensi, ubi ego Bauh. medicus ordinarius urbis stipendio detinebar, observavi quosdam usos Fraxini cortice ad potiones sudorificas pro peste correptis. Addendos capillos pulchros Cento medicamentorum VVirtembergicus iubet accipere mense Aprili Fraxini gemmas & folia, eadémque siccata & pulverisata, quantitate medij ovi, linteo involuta macerare in lixivio, quo pili abluantur. Vsum Fraxini ad stipandas vites diximus in cultu ex Colum. Virgil. & fudes commendavit:

Loquela deficiens.

Splenetici. Nephritici. Lues Venerea.

Cantharides

Cauterium.

Surditas.

Sal Fraxini ad sudores. Purgans.

Peste. Capillorum ornatus.

Fraxineas aptare fudes furcásque bicornes:

Sudes pro vitibus.

Nempe Vitibus. Nec minùs hodiè in usus venit serenda inter vites, quamvis facile à gelu lædatur & minùs duret Acere. Verùm quia facilius provenit Acer, & quia serpentes eius umbram refugiunt, ut etiam Aug. Gallus non ignobilis Geoponicus Italus testatur, & in Italiæ locis quibusdam Vitibus adserantur, vel potiùs Vites adserantur huic, ut ea sustineantur, quod & Cæsalp. testatur.

Sed & folia ac frondes hodiè in quibusdam locis in usu sunt ad sustentandas oves & capras: speciatim propè Ad[illegible]ulas Vlmensium, Fraxini passim coluntur in eundem usum. Priusquàm decidant folia, frondem decerpunt & præsecant, fasciculósque conficientes in hyemem siccatos reponunt. Quo tempore iis rodendos & devorandos suspendunt, id potissimùm tertio quoque anno facientes, sicut & de Corylo ramis, uti nos observavimus.

Vsus ligni.

Porrò tantus est materiei usus, ut Fraxinum præ aliis copiosissimæ materiæ cauta naturam genèralle, scribere non dubitarit Plinius: quippe quæ obedientissima sit in quocunque opere, tandémque pro hastis Corylo melior, Corno levior, Sorbo lentior. Est sanè Fraxini lignum tenacissimum ac durissimum, ob quas dotes & ad hastas expetitur, huicque longitudine, rectitudine non aliud lignum præferri, nedum conferri potest. Ad ephippia & sarissas conficiendas passim expetitur, maximè in Anglia, Hybernia & Scotia. Abacis, mensis, cochlearibus, poculis conficiendis commodissimum. Denique quicquid ex ligno fieri debet, ita ut subtile, fabrè factum etiamque forte esse debeat, ut magnam vim sustinere queat, non meliùs ex alio, quàm ex ist[illegible]arabitur. Vtuntur & ad Rhedas & similia in[illegible]menta. Ex radice pugionum manubria fiunt, præsertim sylvestris, quæ materiæ elegan-

elegantiæ prædictæ longè præfertur, atque adeò undulata ſtriarum varietate, nec Aceri quidem cedit: qualem in Poloniæ ſylvis creſcere audimus: immò vix pulchrius lignum in tota adeò Europa creſcere tradunt. Nobile vocant: Germ. Edelesch̃ern: quale apud nos non creſcere artifices teſtantur.

Quæcunque vires primæ ſeu vulgari Fraxino tribuuntur, iiſdem prædita eſt & alia, ſed efficacioribus, vel Turneri iudicio, niſi ubi maior humiditas requiritur. Tum verò accommodatior eſt vulgaris.

Organa Chirurgica.

Sed nec illud prætereundum quod Oribaſ. ex Heliodoro monet: Baſes, cruta, lacera, tranſverſaria, Cubitos, teſtudines, adiunctaque cruta, cæteraque quæ in organis Chirurgicis ampliora expetuntur ex lligna vel fraxinea materie, quæ ſecundas obtineat, conficienda.

DE MELLE AEREO, MANNA, TERENIABIN ET SACCHARO Alhuzar in genere.

CAP. XL.

Inſtituti ratio.

DIu multúmque cogitavimus, quonam loco eſſet collocanda Manna: quam noſtram dubitationem iniecerunt potiſſimùm ii, qui Mel aëreum exiſtimant. Sed Experientiæ tandem Clariſſimorum Medicorum cedentes, atque potiſſimùm inſignis illius Altomari, ſtatuentis ac docentis Mannam eſſe liquorem ſeu Lachrymam Fraxini & Orni, libuit hoc loco de ea in genere & ſpecie tradere.

Ariſt. de melle aereo.

Incipiemus à verbis ſummi Philoſophi Ariſtotelis ſic ſcribentis de apibus: Conſtruunt favos è floribus, ceram ex lachryma arborum fingunt: Mella ex rore aëris, ſyderum ortu potiſſimùm, & arcus cœleſtis incubitu contrahunt. Omninò ante Vergiliarum exortum mel non fit. Favos itaque, ut dictum eſt, ex floribus faciunt. Mel ipſas non facere apes, ſed rorem candentem deferre, argumento eſt, quòd uno aut altero die cellas cera repletas inveniunt Apiarii.

Theoph.

Adhuc clariùs Theoph. lib. 3. hiſt. cap. 9. de melle aëreo ſcribit, his verbis. Quercus ferax arbor eſt plurimarum rerum. Sin autem, autore Heſiodo, Mella quoque apéſque ferat, magis illud quoque confirmatur. Ergo naſcitur & melleus hic liquor ex aere, nec aliis magis inſidet frondibus.

Plin.

Ex quibus & Plin. ſua mutuatus, tamen fuſiùs eadem declarat. lib. 16. cap. 8. Robora ferunt & Viſcum & mella, ut autor eſt Heſiodus: conſtátque rores melleos è cœlo cadentes non aliis magis inſidere frondibus. Et lib. 11. cap. 11. & 12. Nihil horum [apes] ſtato tempore, ſed rapiunt diebus ſerenis munia: & melle uno, alteróve ad ſummum, die cellas replent.

Ex aëre fiunt.

Venit hoc ex aëre, & maximè ſiderum exortu, præcipuéque ipſo Sirio exſplendeſcente fit: nec omninò prius Vergiliarum exortu ſublucanis temporibus. Itáque tum prima aurora folia arborum melle roſcida inveniuntur: ac, ſi matutino ſub dio fuere, unctas liquore veſtes, capillúmque concretum ſentiunt: ſive ille eſt Cœli ſudor, ſive quædam ſiderum ſaliva, ſive purgantis ſe aëris ſuccus: utinámque eſſet purus ac liquidus, & ſuæ naturæ, qualis cecidit primò. Nunc verò è tanta cadens altitudine, multúmque dum venit, ſordeſcens, & obvio terræ halitu infectus: præterea è fronde & pabulis potus, & in utericulos congeſtus apum (ore enim vomunt) ad hæc ſucco florum corruptus, & alveis macerátus, totiéſque mutatus, magnam tamen cœleſtis naturæ voluptatem affert.

Cœli ſudor. Siderum ſaliva. Aëris ſuccus.

Altomarus iungit ex Plinio, ea, quæ ſcripſit cap. 14. eiuſdem libri, de altero genere mellis, quod vocatur Horarum: Verùm quum ea, quæ ibi dicuntur, nobis videantur intelligenda de Melle propriè & ſimpliciter dicto, hic omittimus. Videtur & Virgil. de Melle propriè dicto ſcribere: Georg. 4.

Aëreum mel. Cœleſtia dona. Mellis rores.

Protinus aëri Mellis cœleſtia dona
Exequar.----

An verò Ecl. 4. intellexerit Melleũ rorem de cœlo cadentem ut quidam exiſtimant, aliis conſiderandum relinquimus. Eius hæc ſunt verba:

Et dura Quercus ſudabunt roſcida Mella.

Quercus mel.

In Quercũ ſanè foliis non ſemel obſervavimus Rorem melleum, quemadmod. & in foliis Tiliæ, quem noſtro iudicio, nec Quercus neque Tilia ſudabat: cenſemus Virgilium potiùs Poëticè loqui, quàm verè. Curtius tanquam miraculum extollit, quod ex Quercubus mel deſtillet, & de hoc Heſiodum ac Virgilium loco poſteriùs citato loqui cenſet. Cordus præter iam dictum Melleum liquorem roſcidum vel aëreum, etiam alium agnovit humorem melleum, dulcem ſponte deſtillantem ex truncis Quercuum, Quem Oleomeliti ipſe comparat, de quo nos lib. 6. & lib. 7.

Mellis diuerſa Genera.

Galenus lib. 3. alim. cap. 39. ſic diſtinguit: Mel à plantis & ab animalibus eſt ſecretum. Oritur enim in plantarum foliis. Eſt autem neque ſuccus earum, neque fructus, neque pars, ſed eiuſdem eſt cum rore generis: non tamen aſſiduè, nec copioſè, ut ille provenit. Memini, aliquando, cùm æſtate ſuper arborum ac fruticum herbarúmque folia mel quàm plurimum fuiſſet repertum, agricolas velut ludentes cecinille, Iupiter

Mel pluit.

melle pluit. Præceſſerat autem nox, ut per æſtatem, benè frigida (nam tum tempus anni æſtivum erat) pridiéque calida & ſicca fuerat aëris temperies. Peritis quidem naturæ interpretibus

Manna concretio.

videbatur halitus è terra & aquis à ſolis calore ſublatos, ac deinde exactè tenuatos ac coctos, à frigore ſecutæ noctis concretos coalviſſe. Apud

Mel Libani.

nos verò rarò id accidit. In monte autem Libano quotannis perſæpe. Itaque coria ſuper terram extendentes, & arbores excutientes, quod ab eis daſſuit, excipiunt, & ollas ac fictilia melle implent: vocantq; id mel roſcidum & aëreum. Proinde conſtat materiam, ex qua mel generatur, rori eſſe congenerem. Videtur autem & ex plantis, in quarum foliis colligitur, boni malive quid ipſi accedere. Hactenus Galenus.

Mannadefluctus.

Mel colligendum tempeſtiue.

Quæ verò noſtra ſit opinio de Melle aëreo Galeni, poſtea apparebit ſub titulo Mellis Cedrini.

Mel alterum Athenæus.

Amynthas lib. 1. de Aſiæ manſionibus, cùm tractat de Aëreo melle, referente Athenæo, inſcribit: Simul cum foliis id decerpentes componunt & fingunt ad inſtar Syriacæ maſſæ. [Caricarum pinguium, quæ à Syria convehuntur] Quidam glebas ex eo faciunt: & ubi fumere collibitum eſt, diffractas ex eis micas in ligneis poculis, quæ Tabætas nominant, dilutas anteà & colluras bibunt, guſtu ſimili, ac ſi quis mel dilutum bibat, ſed multò iucundiore. Hæc Athenæi verba optimè reſpondent noſtræ Mannæ Briançonnæ, ſive Laricea, de qua poſtea. Quid ſi Cedrinam intelligat?

Arabes ſub rore aëreo comprehendunt Tere-

niabin

Tenabin planta de Manna obſcura. niabin, Manham & Saccharum Alhuzar: quorum varias ſpecies tradunt, tanta obſcuritate, ut nihil ſuprà. Quum tamen differant à noſtris Europæis Mannis, nec inter ipſos benè conſtet, lubet omnia huc referre, quæ de ipſis ſcripſerunt incipientes à Serapione.

Arabum Manna ab Europæa differt.

Tereniabin Tereniabin, inſit ille, eſt Mel roris. Haec: Tereniabin eſt ros cadens de cœlo, ſimilis melli granuloſo concreto. Vocatur Mel roris. Plurimũ cadit ſuper arbores in Orientis regione, Coraſeni dicta, quibus folia ſimilia ſpinis viridib⁹, & flores rubri: & quæ fructum non ferũt. In Caſtella cadit ſupra ſummitates Palmarum. Vis ei emolliendi alvum & humectandi pectus. Confert natura calidis, potiſſimùm ſi diſſolvatur in aqua Juiubarum & Prunorum. Aben Meſuai: Emollit ventrem & pectus. Præſtat quæ alba & recens. Doſis à 10 ad 20 aureos. Ita tradunt Meſua, Albuſari, Aben Gueſid, Attabari & Rhaſis. Verùm Abix ſcribit: Tereniabin præſtare Zucchairo, ſedare inflammationes febrium calidarum, auferre ſitim, & ventrem mediocriter emollire. Eſſe Mannam quæ cadat ex aëre, ſicut Manna, lenire pectus: plerumque cadere ſupra ſpinas prædictas. Hæc Serapio cap. 11.

Mel roris. Arbor ſpinoſa.

Palma. Virtus.

Delectus. Doſis.

Manna.

Mel Serap.

At cap. 45. Men inquit, eſt Manna. Meſcha ſcribit, Mannam eſſe calidam, abſtergere & emundare: virtutem eius intentiorem aut remiſſiorem eſſe pro diverſitate arborum ſupra quas cadat. Meſarugie tradit Calidum primo gradu, temperatum in humiditate & ſiccitate, conferre pectori & pulmoni: Eam quæ cadit ſupra Tamariſcum bonam eſſe tuſſi & aſperitati pectoris.

Tamariſcus Malvaviſcus.

In Collect. Rhaſis Manna traditur, cadere ſupra arborem Malvaviſcum, veluti Mel: moram trahentem in ea albeſcere: at citò collectam viridem eſſe.

Temperã. Delectus.

Habice autore, calida eſt in fine ſecundi gradus, ſicca ferè eodem gradu. Melior cui color clarus, accedens ad albedinem, & nonnihil ruſeſcens, & è ligno purè collecta. Roborat ventriculum, adſtringit ventrem, confert aquæ citrinæ pota ventrique impoſita. Venit & in medicinas apoſtematum. Exiccat catharrum uſus drach. 1. in caput-purgio: mundat cerebrum, craſſos vapores diſſipat & corroborat. Mixta in potionibus & caput-purgiis, tollit tumores pituitoſos. Miſcetur & confectionibus magnis, quòd maximè ſit ſalutaris.

Virtus.

Tereniabin Rhazæ. Manna.

Rhaze autore l. 3. ca. 20. Tereniabin calidum eſt, ventrémque ſolvit, atque guttur lenit. Et l. 9. c. 14. Mannam, quam antiquis Mel aëreum dici ait, ad rancedinem commendat. Et c. 15. & 54. In evacuantibus medicamentis addit.

Manna quid Avic: Tereniabin Siracoſt. Mel ex Caſſeram.

Avic. iudicio, Manna eſt omnis ros cadens ſuper lapidem aut arborem, dulcis: coagulatus ſicvt mel: exiccatur ſicvt gummi, quemadmodum Tereniabin & Siracoſt, [Eſt Manna, quæ apud Italos in uſu: Bellun.] & mel quod adfertur ex Caſſeram, in Reb: [Altom. Antiquus codex habet haſce Eracoſt, & Mel aſportatum de terra Cuſaran ſylveſtri.] de ſingulis ſuo quoque capite diximus. Aſſumit præter ſuam levitatem & dulcedinem aliquid de natura & virtute eius rei, ſupra quam cadit. Hæc Avic. l. 2. tract. 2. c. 489. In margine annotatum Men eſſe commune nomen ad omnes ſpecies Mannæ. Idem cap. 496. Mel [Haſſel] eſt liquor cadens ſuper flores & reliqua, quod apes colligunt: éſtque vapor qui elevatur & maturatur in aëre, convertitur & incraſſatur noctu: & mel factus decidit. Et quandoque cadit mel ſicut eſt in monte Chaſeram. Variat ſecundum ea, ſuper quæ cadit. Quod manifeſtum eſt, colligunt homines: quod verò occultum, apes. Et cap. 704. Tereniabih [Bellu. Trungibin, ſpecies Mannæ, quæ in Oriente valdè in uſu] eſt ros plurimùm cadens in Coraſceni [idem Serap.] in locis, quæ ſunt ultra fluvium: & in noſtra regione [Bochara, in Perſia: Bellun.] ut plurimùm cadit ſuper Ahaagi. [Spinas, Serap.] Melius eſt recens, album. Eſt in caliditate temperatum, leniens, abſtergens, confert tuſſi, & lenit pectus: ſedat ſitim & Choleram. Facilè evacuat particulari proprietate. Doſis à 10 aureis ad 20. Et c. 758. Zuccarum Alhuſar [Sachar Alhaſſet.] eſt Manna cadens ſuper Alhuſar veluti fruſta ſalis. Habet cum abſterſione paucam acerbitatem & amaritudinem. Vnum eſt iamerum album: aliud eſt Albagiezi ad nigredinem declinans. Eſt abſterſivum cum acerbitate. Zuccarum Alhazar acuit viſum: confert pulmoni & hydropiſi cum lacte Camelæ noviter fœtæ: [Rhaſ. cum lacte Camelino & Serap. cum lacte Mandragoræ] non facit ſitim ſicut reliquæ ſpecies Zuccari: quoniam eius dulcedo eſt parva: bonum eſt ventriculo & Hepati confert, renibus & veſicæ.

Avicenn. ſimilia.

Tereniabin Rhaſis.

Delectus. Virtus.

Saccharum Alhuſar.

Iamerum album.

Virtus.

Serap. de dicto Zucharo: Abuſar hæc ſcribit c. 50. Et Zucharum Haoſceri Andacani confert ſtomacho propter ſuam ſtipticitatem & acerbitatem: confert in doloribus renum & Veſicæ, abſtetgit viſum Collyrio: exiccat & reſoluit pannum oculi [ſuffuſionem fortè.] Hauſum non ſitim creat, quia pauca abſterſione præditum, propter quam & hydropicis confert, potum cum lacte Mandragoræ, id eſt, Laſaha. [Camelæ. Avic.] Recens calidum eſt & humidum: Vetus calidum & ſiccum: Confert ventoſitatibus ventris, eumque lenit. Hauſtum cum Oleo Amygd. dulcium confert Coliçæ: Vetus ex eodem phlegma ſtomachi abſtergit, ſed ſitim inducit, & ſanguinem craſſum generat. At quod affertur ab Alienen, quod Maſtici ſimile eſt vocatúrque Zucharum haoſcer, prodeſt ſtomacho & hepati propter paucam amaritudinem, qua præditum eſt: & à proprietate quadam confert in doloribus veſicæ ac renum, haſque partes mundificat.

Zucharum Haoſceri.

Maſtici ſimile.

Iſaac Benſulaimen, Zucharum ex regionibus Heigen, quod eſt nominatum Zucharum haoſcer minùs dulce eſt quàm reliquæ ſpecies, [illegible] magis exiccat. Quare non aufert ſitim ſicut aliæ ſpecies Zuchari: ſed laudatas operationes præſtat in doloribus renum: & quando bibitur cum lacte Mandragoræ idem præſtat, ſed efficaciùs & manifeſtiùs operatur, & ſuſpectum, atq; periculoſum in natutis calidis.

Lac haſtat.

Aabrianiſa: Haboſcer habet latafolia, & naſcitur uno tempore anni: & habet Zucharum quod egreditur ex oculis ramorum eius, & ab exortu foliorum eius, & homines colligunt de eo rem convenientem, in cuius zuccaro eſt amaritudo: & egrediuntur ab eo Mala [intelligimus naſci in ea arbore Mala] ſimilia teſticulis Camelorum: & egreditur ab illis pomis res quædam adurens, quâ non eſt aliud præſtantius cauterium. Eadem & culcitræ & pulvinaria implentur. Arbor eius vocatur Cbercha: cuius folia inciſa emittunt lac, quod Mario collectum coria depilat in eo macerata. Lignum eius levé eſt, groſſum, rectum, pulchrum, ita ut etiam Muſici illud in ludicris ſuis cantilenis brachiis & cruribus fœminarum comparent. Aliud Haboſcer eſt ſpecies Tithymalli

Haboſcer quid.

Mala ſimilia teſticulis camelorum.

Cauſticum. Arbor Cherchba. Lignum quale Haoſcer Tithymalli ſpecies

Aeterorum omissum de supra scriptis Arabum placitis.

Hactenus Serapio & cæteri Arabes de Melle aëreo sive roris, & de Manna, satis quidem barbarè: quorum obiter, atque absque sensus immutatione [vti spetamus] placita proposuimus à nobis dedolata: quæ tamen ita obscura nobis videntur, vt pauca certa ex iis colligi & concludi in hac rerum obscuritate possint. Qui certa erueret, erit nobis magnus Apollo.

Manna Averroïs. Terregebin

Nec prætermittendus Averroes qui lib. 5. colle&. de Manna scribés granulosam intelligere videtur, aut certè liquidam. Ait enim: Terregebin, id est, Manna, est ex speciebus antiquæ Mannæ, quæ provenit à partibus superioribus Syriæ vel Indiæ: estque similis Saccharo, in suis virtutibus, calida & humida in primo gradu: & eius proprietas est purgare suaviter choleram, quamvis debilior sit aliis purgantibus: ideò datur in passionibus calidis, etiam antequam appareant signa digestionis.

Audiamus quid Neoterici de iis tradant.

Neoterorum placita.

Hermolai quidem & Marcelli opiniones de Melle aëreo, Manna & Elæomelite postea trademus sub titulo Man siue Manna sacrarum literarum. Nam Hermolaus propemodum in ea est opinione, vt credat idem esse Elæomeli & Aëromeli, quod tanquam à veritate alienum improbat Cordus. Matth. autem scribit Hermolaum vicinitate Elæomelitis & Aeromelitis deceptum, dubitasse utrum Elæomeli sit Manna.

Hermol opinio refut.

Mannam Elæomeli esse negant Lacuna, Ruell. Ryffius, Brassavolus, rationes autem cur non sit, infrà dicentur.

Manna mel aereum.

Ruellius Mannam roridum vel aëreum mel esse ex eius dulcedine sufficienter vult constare: mellisluumque hunc sudorem veteribus, præsertim verò Galeno, Plinio & Dioscoridi, non incognitum fuisse scribit: eosque magno implicari errore qui Mannam putant Elæomeli veteribus fuisse.

Veteribus non incognitum. Error.

Crinitus lib. de honesta voluptate improbos & ignaros vocat, qui Mannam, cuius nunc communis usus, ante Galeni tempora ignotam Italiæ affirmant, addens, Tiberio imperante, Mannæ usum à Medicis probatum, licet alio nomine appellarint: Celsum suæ sententiæ adstipulari & Rotem Syriacum apud eum oportere intelligi, quem Hebræorum monumenta & recentiores Medici Mannam vocant. Dioscoridem nominare Mannam λυβάνι: & Orpheum inter thymiamata referre. Ea autem ipsa verba Manardus citans, in Epistolis, Criniti sententiæ adstipulari non posse ait. Ac Roré Syriacum Celsi esse vulgi Sumach: scribendum fuisse, Rhos, voce Græca. Dioscoridi Mannam λιβάνι, eiusdem Manardi iudicio, esse ἀντίστοιχα λιβανώτι Galeno apud Orpheum: atque exòribrationem & pulvisculum quendam Thuris ad suffimenta idonei. Neque igitur Celsum, neque Dioscor. neque Orpheum, quorum testimonio nititur Crinitus, id probare, quod contendit: Tiberio scilicet Cæsare imperante, Mannam hanc, quam nunc passim ad alvum nobilium (pretiosa enim res est) leniendam exhibemus, in agnitione & usu fuisse Medicorum. Nisi tandem fortiores rationes producat, non se ab Averroë recessurum, (ait Manardus) sed Mannam hanc inter ea repositurum, quæ post Galenum in usum venerunt Medicorum. Nisi fortè quispiam antiquitati favens, Mel sylvestre, ut Svidas, vel Mel roris aut aëris, vt Galenus, vocatum ab antiquis contendat: cui nec nos magnoperè repugnabimus.

Rot Syriacus. Manna Syrbani. Crinitus vel. à Manardo Rot Syriacus.

Mel silvestre.

Zuccharum

Idem Manardus scribit: Zuccharum Alhusar est Manna cadens supra plantam Alhusar, cui eadem vires Avic. tribuit, quas Græci suo saccharo. Ergo idem est cum Zuccharo Alhusar Græcorum saccharum. Ex quibus adhuc colligit Saccharum melleum esse rorem. Quem sic ratiocinantem reprehendens Cordus, vehementer se mirari ait, ipsum suffragia ab Avic. petere, quem usque adeò detestatur, & cuius nullam facit autoritatem, vt pote qui se non admissurum protestetur, nisi id in gratiam amici faciat. Nos verò, infit Cordus, haud temerè Avicennam hoc dicentem reiicimus, etiamsi contra nostram sententiam scribere videri possit. Ideo autem hoc Manardi argumentum reiicimus, quoniam per Hahoscer, quod idem est cum Alhusar Avic. non eandem omnes plantam intelligunt, aliis rectam & proceram quandam plantam, aliis certam Tithymali speciem sic vocantibus. Præterea non conveniunt inter se in definiendo zuccharo Alhusar autores. Avic. enim dicit id Mannam esse, quæ cadat supra plantam Alhusar. Serapio contra autoritatem Abrionisæ, scribit zuccharum Hahoscer egredi ex oculis ramorum suæ plantæ, & à locis foliorum eius, hoc est, quà folia à planta sua & oculis enascuntur. Quare cùm ille Mannam esse dicat, hic verò lachrymam ex Hahoscer emanantem, nondum composita controversia nullum suggerit Manardo argumentum. Nos tamen credimus Hahoscer plantam esse, Cannæ Sacchari non dissimilem: quæ perinde ut Sacchari canna Saccharum ab oculis emittat: sed sui generis & minùs dulce, quàm verum Saccharum, atque adstrictione & amaritudine etiam ab eo differens. Si autem contingit etiam Mannam supra Hahoscer cadere, poterit hæc Manna Alhusar vocari, ut etiam Avicennæ salva maneat fides & autoritas. Quod verò eadem sit materia Mellis apum, Mannæ & Sacchari antiquorum, haudquaquam concedendum putamus. Diversà enim à Manna esse Saccharum antiquorum materiâ, suo loco ostendetur. Neque verò Mellis ac Sacchari materiam rorem veteres esse credidêrunt, alioqui nequaquam ἀγρύπνους, id est, Mel roscidum vocallent. Nam dum Mannam vocant roscidum Mel, ad differẽtiam Mellis apum, præsumunt apum Mel rore non constare ut Mannam. Quod autem diversa sit Mellis apum materia à rore, multæ mellis & apum proprietates palàm ostendunt. Mel enim semper quocunque veris & æstatis tempore in floribus reperitur: Mellei autẽ rores non semper, sed rarissimè apud nos decidunt. Mel tàm noctu, quam interdiu in floribus reperitur: Melleus ros tempore tantùm matutino. Mellis circa Meridiem plurimum in floribus deprehenditur: Melleus ros incalescente Sole statim perit. Mel dum in floribus continetur, semper est liquidum: Ros Melleus concretus est. Mel apum in floribus continetur: Ros melleus supra folia plantarum decidit. Mel vetustatem non tantùm per se ferre longam potest, verùm etiam omnia alia, quæ hoc excipiuntur in multos annos conservare, quod Theriaca, Mithridatium & aliæ huiusmodi confectiones clarè ostendunt: Ros verò Melleus, hoc est Manna, non solus quidem incorruptus unum atque alterum annum durare potest, nedum alias res à corruptione tueri. Itaque in favis etiam, aut favis expressum mel, brevi corrumperetur, si melleus ros apum mellis materiam præberet. Præterea in Septentrionalibus regionibus maxima mellis est copia, ut in Lithuania, Livonia & vicinis regionibus, in quibus tamen rarissimi mellei rores conspiciuntur.

Alhusar.

Manardus reprehenditur a Cordo.

Hahoscer.

Arabes inter se dissentiunt.

Serapio explic. & Avic. Saccharum Hahoscer.

Manna Alhusar.

Rorem nec saccheri materiam nec Mellis esse.

ſpiciuntur. Porrò ſi ros eſt mellis materia, quæ-rimus, quî fiat quòd hic in flores tantùm decidat. Cœlo enim delatus in ea potiùs ſe demitteret, quæ lata & expanſa ſunt, veluti folia plantarum, & minimè in tantillos flores? Quoniam verò mel non in foliis plantarum, ſed floribus reperitur, atque iis non totus, ſed abſconditis eorum anfractibus, & poſteriori tantùm parte atque receſſu, haud veriſimile eſt, mellis materiam rore conſtare. Quomodo enim his præteritis latiſſimis etiam foliis, in florum ultima penetralia tanquam furtim irrepens atque ex induſtria in latebris ſe abſconſum recipere poteſt? Poſtremò conſtat omnibus, qui uſque ad extremam ſenectutem apum naturam ſcrutati ſunt ruſticis, apes ipſas melificaturas, tantùm è floribus collectum liquorem in favis reponere. Rores verò melleos cùm decidunt, haudquaquam ad favos convehunt: quod ipſi quoque verum eſſe deprehendimus. Præterea mellito rore delapſo ad hunc frequentes quidem convolant apes, minimè ut eum in alvearia revehant, ſed tanquam ad cibum & paſtum: quo adeò ſe replent, ut prorſus inertes & ignavæ reddantur, multæq; emoriantur. Itaque ruſtici dicere ſolent, mellitos tores bonum quidem paſtum apibus præbere, ſed ad melificationem minimè conducere. Interim enim dum roris ſuavitate allectæ cibi avidæ detinentur, nihil ad alvearia convehunt. Quapropter, nemo nobis perſuadebit rorem mellis apum materiam eſſe. Hactenus Cordus: cuius quidem rationes non minùs manifeſtas quàm veras cuiquam videri facilè cenſemus, ut plura ſuper iis addere haud videatur neceſſe.

Mel aëreum nunc apibus.

Manna Orientalis Monachis.

Non dubium eſt, inquiunt Monachi, quod quantò recentior eſt Manna, tantò melior. Ob id Manna Orientalis parui ſit in Italia, quia non poteſt haberi ita recens ut Calabrica. Ea autem duplex eſt, ſcilicet aërea, quæ cadit veluti ros ſuper univerſas arbores & plantas & lapides, quam quidem vocamus Mannam cœleſtem ſive aëream, & propriè eſt Mel roris. Alia Manna eſt, quæ peculiariter ex Fraxino & Orno colligitur. Colligunt etiam Calabri quandoque Mel aëreum, id eſt, Mannam cœleſtem ſuper varias plantas & ſuper lapides, ſicut & aliæ gentes: ſed hoc fit rarò, nec ita denſatur. Manna autem aërea ſecundum Arabes habet plures differentias, teſte etiam Meſue. Cenſent communiter Doctores, apud Arabes Tereniabin & Siracoſt eſſe ſpecies Mannæ. Siracoſt autem ſive Xiracoſt, ſive Alſirecoſt, ut iidem Monachi tradunt, idem eſt: verùm de his copioſè ſcribemus capitè proprio de Siracoſt.

Calabrica. Aërea.

Manna cœleſtis. Mel roris.

Manna Fraxini. Mel aëreū.

Tereniabin Siracoſt.

Braſſavolus in ſuo examine ſcribit. Mannam rorem condenſatum nemo dubitare audeat. Superioribus annis Ferrariæ in horto Excel. medici Sigiſm. Nigriſoli cecidit: is copiam collegit, atque probavit. Eſt ſtatutus locus in Oenotria, in quem ſingulis æſtatibus deſcendit, & ab omnibus paſſim colligitur. Neapolitani reges occluſere locum, ne quis ſine vectigali colligeret. Dum locus occluſus fuit, non deſcendit, eo recluſo & vectigali remoto, iterum deſcendere cœpit. Sed & iterum clauſo loco & tertio recluſo & clauſo ceſſavit: ut neceſſarium fuerit, reges quibuſque permittere, ut colligere poſſint. Hoc mihi retulit Illuſtriſſ. Federici regis Neapol. digniſſima uxor.

Ros condenſatus Braſſavolo.

Locus.

Mirabilis obſervatio.

Sunt autem tria Mannæ genera in Calabro ſolo collecta. [& dictū antè quomodo Hebræorum Manna vera ſit de generibus Calabriæ, de quibus mox.

Manna tria genera.

Hermol. Mannam ſub Elæomeli comprehendit, cui conſentire non poſſumus. Manna è cœlo deſcendit: Elæomeli ex arboribus ſponte manat, &c.

Hermol. Nar.

Bellon. libello de arbor. conif. Mellis Cedrini duas præcipuas differentias facit: liquidum ſcilicet & durum. Frequentiſſimam Gallis aridam Mannam dicit quæ ex vicinis & vaſtis montibus petitur, adeò ut huius diſcrimen publicè à negotiatoribus ſit cognitum. Siquidem Mannam iſtam ſeu Rorem Cedrinum, quem in officinis aſſervant, ſuis nominibus diſtinguunt: & aliā Calabrinam, aliam Granatam, aliam Briançonam, aliam Ambrunenſem dicunt: quæ inter ſe diſſimiles ſunt. Dicit præterea variū eſſe durationis tempus: aliam enim ſtatim poſt annum exoleſcere, ſitúmque redolere: aliam tardiùs corrumpi, ut ad quinquennium adſervari poſſit. Omnes tamen ſiccioris loco gaudere. Sed liquidam Mannam, nobis alioqui infrequentem, temperato loco non humido nimis, nec adeò calente reponi debere. Omnium ortum in media aëris conſtitutione ex rore in Vere circa principium æſtatis eſſe conſueviſſe. Mannam in Libani Cedris potiùs quàm aliis arboribus adhæreſcere: ſic etiam in Europa Laricibus multe copulari. Indigenas ad Larices ſummo mane feſtinare. Nam quum ſol illuxerit liquidam evadere. Hinc duas eius ſpecies conſtituit: Liquidam, quam proprio nomine Arabico Tereniabin dici ait: hancque eſſe de qua Hip. & Gal. meminerint: quámque diverſis capitibus Serap. & Avic. à Manna ſicca diſtinxerint. Mannam itaque liquidam ſive Mel Cedrinum, cùm nobis nunc nullo in pretio habeatur, ampliùs ſervari deſiiſſe. Mannam etiam, quia mox friatur, magno venire ſolere.

Manna liquida & dura Bellonio.

Manna Garia.

Ambrunenſis.

Duratio-nis Varietas.

Manna liquida.

Ortus.

Manna Libani.

Manna Laricis duplex.

Mel cedrinum.

Mannam, eodem tradente, Veneti aliter quàm Galli negotiatores diſtinguunt, & variis nominibus appellant. Siquidem quum merces undecunque ad nos deferantur, varia Mannarum genera agnoſcunt: præcipuam tamen granulatam, quam vulgò Maſtichinam nominant. Alteram Bombycinam,

Manna diſtinctio Venetorum.

Fuchſij iudicio, Mel aëreum & Ros Libani Gal appellatum non eſt niſi manna Arabibus, nomine ab Hebræis mutuato: quibuſdam Ros Syriacus dicitur. Duûm eſt generum: alterum liquidū, quod Arabibus Tereniabin, & Hipp. Mel cedrinum dicitur: atque ſervari deſiit. Alterum aridum, quod hodiè aſſervatur in arculis ligneis aut vitteis, & ſupraſcriptis diſtinguitur nominibus.

Mel aëreū & Ros Libani.

Ros Syriacus.

Tereniabin

Matth. Mannam quendam liquorem ſive rorem ſuavem vocat ex aëre venientem, ſublucanis temporibus, arborum ramis & frondibus, herbis, lapidibus & ſolo interdum hærentem, qui brevi temporis curriculo coaleſcens, grumoſus in Gummi morem efficiatur. Huius duo tantùm genera ſe in Italia vidiſſe fatetur: quorum alterum ab orientali plaga, alterum à Calabris deferatur. Orientalis duplicem eſſe ſpeciem: præſtantiſſimam Maſtichinam: vilem & adulteratam, Bombycinam.

Manna deſcripta Matth.

Orientalis. Calabrica. Maſtichina. Bombycina.

Duo quidem genera à Mauritanis diverſis capitibus prodita agnoſcit: Mannam nempe, & Tereniabin: ſed non aliam inter ea ſpecierum differentiam facit, quàm quòd alia liqueſcens, melli ſimilis, alia in grumos concreta videatur, quam aſſerit eſſe illam quæ ad nos advehitur. Quam antea ex Braſſavolæ teſtimonio à quodam coëmptam Melli ſimilem diximus, Matth. cenſet ex eo genere fuiſſe, quod Mauritani Tereniabin nominant:

etsi contumaciùs ipse Stellavolus sentiat, qui vult Mauritanorum Tereniabin esse eam Mannam, qua communiter vtimur.

Mannam veteribus non incognitam.

Credidit Averr. & post eum alii plures, Mannam veteribus, præsertim Galeno incognitam fuisse. Quibus illud reclamat quod ipse Gal. l. 3. de Alim. fac. scripsit. Huius etiam meminêre Arist. Theophr. Plin. & alii, ut in præcedentibus liquet. Censetque Matth. & alii multi, illam hanc ipsam intellexisse, qua hodiè utimur, sed loco differentem. Idem testatur se Mannam utriusque consistentiæ è cœlo demissam vidisse in Comitatu Gotitiensi, universoque Ferrariensi agro, ac circumvicinis locis, Anno à Christo nato 1546. Maio & Iunio mensibus, fuisseque ipsi ambarum colligendarum amplissimam facultatem. Siquidem ea, quæ Fici, Fraxini & Ornoglossi frondibus adhæserat, gummi modo concrevisset, colore candida. At quæ super Amygdali, Persici ac Quercus folia deciderat, mellis modo liquescens, ab arbore defluxisset flavo colore. Quo factum esse ut facilè crediderit, non sui ipsius facultate gummi modo Mannam concrescere, sed foliorum, in quibus delapsa recumbit. Quare ab Arabibus diligentissimè perspectam, utriusque Mannæ historiam diversis per sua capitibus suis monumentis prodidisse. Cecidit quoque, eodem notante, è cœlo Manna admodum copiosa, Mastiches grumis similibus, agro Tridentino, in Ananiensibus montibus, & præsertim super Larices arbores: quo fit, inquit, ut hinc & ex cæteris manifestè deprehendatur, non parum Altomarum aberrare, qui contendat, Mannam quæ in Apulia & Calabria legitur, è cœlo haudquaquam cadere, sed ex planta exsudasse. Cæterùm ex his, qui Thuris Mannam credidêrunt esse Cœlestem, unum Crinitum Florentinum notat, in cuius censuram Manardus epistolam conscripsit, de quâ re suprà. Veruntamen veniam illi dandam putat Matth. cùm & Serapio Thuris Mannam cum cœlesti ineptè confunderit.

Mannæ veteribus non incognitam.

Manna aerea duplex in Italia à Matth. asseruata.

Praxima.

Manna liquida flaua.

Manna cœlestis unde.

Larices.

Altomarus reprehenditur.

Crinitii error.

Serap. taxat.

Manna Lacunæ.

Lacunæ in com. in Dioscor. Manna est vapor valdè crassus & suavis, qui interdum elevatur vi Solis, & noctu concrescens, condensatus descendit supra herbas, supra folia & ramos multarum arborum, & tandè supra petras: Congelaturq; instar gummi. Præfertur quæ in folia arborum cadit, quæ tota est granulosa, alba, dulcis, gustui grata, similis minimis granis Mastiches: hinc dicta Manna Mastichina, licet dicatur etiam Manna foliorum. Secunda est, quæ desidet in ramis. Deterior quæ cadit supra petras: grana sunt valdè crassa, coloris obscuri, nec saporis ita grati.

Delectus. Granulosa. Manna 1 Mastichina. Manna foliorum. Manna ramorum. 3 Manna saxorum.

Locus.

Optima Manna defertur communiter Venetias ex Oriente. Advehitur etiam ex Calabria Romam, tantæ bonitatis, ut possit conferri cum Orientali. Tereniabin Arabum eiusdem Lacunæ iudicio est species Mannæ liquidæ, qualis in monte Libano. Melior in foliis Fraxini & Populi, quàm in aliis arboribus. In Persicis & Amygdalis non cogitur in grana.

Orientalis.

Delectus.

Sive liquida sit sive arida, eligendam suadet Fachs. albam, recentem, dulcem, puram & excrementorum expertem, ex stirpibus odoratis & salubribus collectam. Est quæ statim post annum exolescit & fœtum redoleat. Alia tardiùs corrumpitur, ut ad quinquennium asservari possit. Omnes ficciori loco gaudent. Mala cinerea: pessima fusca, cœnosa, antiqua. Hæc tempore emollescit, dolúmque prodit. Annoso quoque Manna est ros melleus condensatus: qui tria genera fa-

Manna Amara. Calabrica. Orientalis duplex.

cit: *Calabricam*, de qua postea: *Orientalem*; quam aliquando granulosam esse dicit, & *absolutè* Arabibus *Mannam dictam*: aliquando liquidam, iisdem *Tereniabin*. Manna, inquit idem, multis in locis hodiè super arboribus cadit, ut apud Rhagusium: ubi quoque colligitur, & Venetias & Anconam adfertur.

Locus.

Suidas sylvestre Mel è cœlo cadens appellat, de quo & Pomponius videtur scripsisse in sua Cosmogr. præcipuè in Indiæ descriptione, quum ait: India tàm pinguis alicubi, & tàm feracis soli, ut in ea Mella frondibus defluant.

Mel silv. Suida, & Pompon.

Manuel Cirnius nobilis Belga & Lusit. Regi à negotiis, eodem referente narravit, Portugallenses rusticos invenire solitos super arborum foliis rorem melleum, qui mox in speciem sacchari condensaretur: qui quidem ros, quoties [non enim quotannis defluebat] è cœlo descenderet felicitatem illius anni insignem præsagiebat.

Manna Portugal.

Præsagium

Manna, inquit Acosta, de qua tot docti viri scripsêre, inuenitur in Vzbeche maiore trium generum: vnde ferunt Ormuz & in totam Indiam. Sunt & aliæ duæ species præter Calabrinam. Manna autem non est medicamentum novum aut incognitum antiquis, quamvis minori in usu, quàm apud Arabes. Serapio eam confundit cum Manna Græcorum. Fuchsius verò eius vsus tollere vult, sed pauca cum ratione: cùm sanè in usu medico multi sit facienda.

Manna à Costa tria genera Indica.

Serapio mal. Fuch. vit. preh.

Sed placet & Altomari diligentis scriptoris placita de Manna notabiliora producere. Nam peculiarem opinionem habet de eius generatione. Rationi consentaneum, infit ille, ut quibusdam etiam particularibus aëris constitutionibus, serenis tamen semper, ac tranquillis existentibus, liquor quidam suavis, mellæ consistentiæ, roriquè similis, nec non res quædam sacchari, seu gummi similitudinem præ se ferens, pruinæ instar, generetur, crassiusculis quibusdam, interim etiam & lentis è terra vaporibus, atque aqua diurno tempore à solis calore sublatis, exactéque tenuatis ac coctis: Et deinde supervenientis noctis frigore concretis seu congelatis, ac deorsum decidentibus. Qua ratione liquidam interim Mannam generari rori similem, quam roscidum seu roridum mel, aut saltem eidem simile, appellare licebit: interdum concretam atque congelatam, sacchato, seu gummi similem, pruinæ instar, quam roridum saccharum iure appellare poterimus: seu mauis pruinosum, cùm pruinæ magis quàm rori similis sit, eidémque in eius generatione respondeat.

Altomarus de manna generatione.

Melrosidum

Roridum saccharum.

Pruinosum saccharum.

Hanc suam opinionem non modò ponit ita Altomarus, sed insuper quæstiones quasdam, eam illustrantes proponit ac soluit. Cùm ros, inquit, in temperie, ac temperatis locis magis generetur, pruina verò in frigidioribus: & liquida manna seu mel roscidum, rori: concretum verò, & quæ coagulata est, pruinæ correspondeat, haud temerè quis quæret, num eodem anni tempore, eodémque loco ambo generari valeant? Respondet, Ita: quòd, quamuis vterque halitus seu vapor, ex quo tam liquida, quàm concreta manna generatur, à Solis & diurno calore, vti dictum, sublevetur, atque à supervenientis noctis frigore prope terram infrigidatus ac concretus tandem descendat, quemadmodum de rore & pruina dictum est: Dissident tamen inter se maioris momenti ratione. Nam, licut, cùm exiguum fuerit noctis supervenientis frigus, quemad. ros magis generatur, perinde etiam & liquidum, roscidum, aëreumque mel, potissimùm

An interque Mel eadem tempestate loco gignatur.

gignitur

gignitur: ſi verò maius fuerit ſuperuenientis noctis frigus, congelatus idem vapor à maiori frigore, priuſquam in liquidam & melleam ſubſtantiam convertatur, concreta Manna, pruinæ ſeu etiam nivi ſimilis procreatur. Etenim maioris frigiditatis eſt congelaſcere, teſte Ariſtotele. Quapropter in temperatis etiam natura locis, ac etiam calidis & æſtate nihil impedit, quominùs quandoque pruina generari poſſit, particulari cœli ſtatu (ſuperveniente nocte) frigidiori exiſtente, & ob eandem etiam cauſam coagulata Manna ſeu congelata ſimiliter eodem in loco, eodémque anni tempore, diverſis tamen noctibus, ſicut & liquida generari poterit: quamvis ros in temperie atque temperatis locis: pruina verò hyeme & hyemalibus locis magis fieri videatur. Nam idem operari poterit particularis aeris conſtitutio frigida, quod regio ſeu anni tempus frigidum. At ſi dixeris, ex Solis calore, æſtate præſertim, extenuatos & coctos adeò fuiſſe pridiè, ob calidam & ſiccam aeris intemperiem, ſublatos vapores, ut concreſcere ampliùs, ſeu congelaſcere pruinæ inſtar, à ſequentis noctis frigiditate, etiam valida exiſtente, haud quaquam valeant adeò ut concreta manna fieri poſſit: Reſpondet ille, non modò non impedire, ſed conferre admodum ad promptiorem, celeriorem, maiorémque coagulationem ſeu præcalefactos vapores ſeu halitus. Etenim citiùs ob eorum tenuitatem ac impenſiùs à ſequentis noctis frigore infrigidantur, & propterea congelantur: Quemadmodum ſi qui voluerint, citiùs aquam refrigerare, Soli primò exponunt, & qui circa Pontum habitant, cùm in glacie habitacula faciunt ad piſcium venationes, (venantur enim intercidentes glaciem) aquam calamis calidam circumfundunt, propterea quòd citiùs coagulatur: ita ex præcalefactis à Solis & diurno calore vaporibus, & deinde à ſeq. noctis frigore congelatis, nihil impedit, quominus concreta Manna æſtatis tempore generari poſſit, quēadmodum ex ipſis concretis à pauco frigore mel roridum fit eadem in regione, eodémque anni tempore, modò frigidior ſuperveniat cœli ſtatus in ſeq. nocte. Quinimò & æſtate magis, ubi eandem, quam diximus, ſervauerit conſtitutionem. Ex dictis colligit, quod, veluti materia ex qua roſcidum ſeu aereum mel generatur, eiuſdem eſt cum rore generis, [ex Gal. lib. 3. de alim.] ita etiam ea, ex qua Manna concreta, quam roridam vocant, eiuſdem eſt cum pruina generis, [etiam ex Ariſt. autoritate: qui lib. de Mundo ait, pruinam nihil aliud eſſe quàm rorem concretum:] Et licet Mannæ congelatio à lapidibus ſeu plantis, in quibus reperitur quodammodo poſſit iuvari: eius tamen præcipuam coaleſcentiam ab aëris ambientis frigiditate cauſari: eſſe enim eius generationem nivi ſeu pruinæ ſimilem, uti dictum, quamvis non tantam exigat frigiditatem, quòd eius materia lenta ſit, quippe quæ à Solis calore pridiè ſublata extenuata ac demùm cocta ſit: proinde citiùs coagulationem admittere à ſubſequentis noctis frigore minùs immodico. Mox addit: Cū è cœlo ambo hi liquores proveniāt, tàm liquid° videlicet, quàm concretus; neceſſariò ſequitur, quòd non in quibuſdam eiuſdem generis plantis, ſed indifferēter in omnibus, tùm arboribus, tùm fruticibus ac reliquis plantis, ſimúlque lapidibus ac terra eiuſdem loci decidat, quamvis boni malive quiddam ex plantis, in quibus colligitur, ipſi accidere poſſit, & in quibuſdam magis, in quibuſdam verò minùs ſervari valeat. Aſt ſi obiciat aliquis: ſi à frigore utraque prædicta manna generetur, quî fieri poſſit ut dulcis ſit, temperatéque calida, ac alvum ſolvat, ut omnes Medici uno ore fatentur? Reſpond. quòd, quamvis à frigore concreſcant ſublati halitus ſeu vapores, ex quibus utraque Manna generatur: à Solis tamen calore priùs fuēre attenuati & concocti, aliàs elevari haudquaquam potuiſſent: ideò etſi concretio à frigore eis accidat, earum tamen materia calida eſt & humida, cuius etiam temperaturæ manet utraque Manna ex eis genita. Similem etenim habet generationem ac pinguedo, quæ & ipſa dulcis ac moderatè calida eſt, quamvis à frigore concreſcat, uti Gal. voluit. Quòd verò in calidis regionibus, temporéque anni calidiore aër frigidior eſſe poſſit in nocte, quàm terra in ſua ſuperficie, & terrena omnia corpora, particulari potiſſimùm conſtitutione frigida exiſtente, hac ratione confirmat. Quemadmodum ex præcedentis diei calore impenſiùs ob eius tēnuitatem ac citiùs fuit calefactus aër, pari ratione à ſequentis noctis frigore impenſiùs ac citiùs refrigerabitur, quod tamen terræ ac terrenis corporibus non contingit. Sed & radiorum Solis reflexio die facta efficaciùs imprimitur terræ, tanquam corpori ſolido, quàm aeri: ita ut diutiùs illi quàm huic inhæreat, adeò etiam ut vix tota etiam nocte evaneſcat. Ad quod reſpexiſſe videtur Plin. quando ait Mannam liquidam ac roſcidam ſublucanis maximè temporibus primāque aurora decidere, quo tempore præcipuè frigus intenditur: quod nos etiam de concreto & roridо intelligimus. Eſt enim eo tempore aër frigidior, cùm ob Solis diuturniorem abſentiam, tùm quòd eodem iterum appropinquante è terra ſublati frigidi vapores uniantur ac dēſentur magis. Quamobrem Mannam, quam vocant aeream, concretam & coagulatam è cœlo delapſam proculdubio in aere, & nō in locis in quibus reperitur, concreſcere ac coagulari concludit. Conferre tamen locos in quibus colligitur aliquid ſaltem ad eius conſervationem, ita ut in quibuſdam plantis, terris, ſeu lapidibus meliùs quàm in aliis quibuſdam conſervetur, licet, uti dictum, & ex Meſve oſtenſum, indifferenter in univerſis tùm arboribus, tùm lapidibus in ea regione decidat, in qua generatur, & non in quibuſdam ſpeciebus duntaxat, aut certis eiuſdem ſpeciei arboribus, ut quidam falsò imaginantur.

Cæterùm eiuſdem Altomari iudicio de coagulata Manna inter Græcos, quos ille legerit, nemo eſt qui meminerit, quicquid alij ſentiant: niſi quiſpiam velit Actuarium de hac Manna intelligere voluiſſe, cùm ait: perquàm moderatè purgant Caſia nigra & Manna: Caſia quidem tribus aut quatuor drachmis ſumpta, vix moueret aluum: Manna verò etiam maiore modo quàm Caſſia ſumenda eſt, & flavam bilem ſimplici ratione pellit.

Videntur autem Ariſt. Theoph. & eum ſequutus Plin. in ſuprà citatis verbis liquidam Mannam ſeu roſcidum mel intellexiſſe, vel eiuſdem Altomari ſententia. De coagulato verò ſolos Arabes ſcripſiſſe cenſet. Ex Galeni verò verbis ex 3. de alim. citatis, quilibet, vt idem annotat, vel parum in eius doctrina exercitatus percipere poterit, de liquido ac aëreo melle, roris ſimili eundem verba facere, & non de ea liquida Manna quam Tereniabin Serapio & Avic. appellant: neque de coagulato melle, quod Manna appellatur, & ſaccharo ſeu granulis ſimile eſt.

In regno Neapolitano, inquit Altomarus, pluribus in locis ſæpe liquidam & melleæ conſiſten-

Congelata ſeu coagulata Manna.

Obiectio.

Soluitur.

Obſeruatio de aqua cōgelatione.

Manna in aere concreſcere.

Quorundam error.

Manna coagulata Altomarus cenſet Veteres non meminiſſe.

Theophr. & Plin. Manna.

Arabum Manna.

Manna cadere ſupra res multas promiſcuè.

Tereniabin.

Percipere aliquid mannam ab eo quod caret.

tim Mannam instar roris decidere supra folia ac ramos nonnullarum arborum : nec non super herbas & lapides, à quamplurimis rusticis nec paucis nobilibus intelleximus: verùm adeò noxiam esse retulerunt plantis super quas decidit, vt protinus earum folia marcescant. Hanc vno ore fatentur oēs super vniversas indifferenter arbores, plantas seu herbas ac lapides cadere, iis in regionibus, in quibus decidit: quam tanquam nullius vsus, paruifacientes, minimè colligunt.

Manna liquida plantis noxia.

Tereniabin antiquorum non ubique habere.

Tereniabin antiquorum quod de cœlo cadat minimè habere videmur. Altomarus sanè neutrum Tereniabin, hoc est, nec coagulatum nec liquidum in Regno Neapol. cadere putat, aut valdè exiguum, idque rarissimè, & non quotannis, potissimùm concretum & coagulatum. Liquidum verò aut non omninò reperiri, aut, si quod reperitur, quod non concrescat, vti dictum, id non esse eiusdem speciei ac facultatis, cuius Arabes Tereniabin esse fatentur, neque eiusdem notas habere. Traditque præterea eos qui coagulatam Mannam colligunt, tanquam inutilem eam derelinquere, eámque segetes, in quotquot inciderit, protinus tabe quadam, veluti rubigine perimere, quod sanè nequaquam de Tereniabin Arabes scripsêre.

Manna granulosa. Manna Mastichina.

Rob. Const. in Lexico duo Mannæ genera agnoscit: *Granulosam*, vt vocant, vel potiùs granosam cum Plinio, cui purgatrix vis inest, vt Cassiæ: quamq; quòd Mastichæ similis, in offic. Mannam Mastichinam dixêre. Alteram *Liquidam*, nunc etiam voce tamen prisca Tereniabin in Arabia nuncupatam. Vtramque ex arboribus legi ait, sed concretam tantùm afferri: Et liquidam præcipuè illud esse *κέδρινον μέλι* Hippoc. quod Quercubus insidêre ex auctoritate Hesiodi Theophrastus dixit, & quod *δρυόμελι* & *ἀιγίμελι* & *χυλὸν ἐκ τῶν ἀέρος* vocatur. Apoll. rad. 1. supra tripheram Persicam: Ad nos, inquit, tria Mannæ genera asportantur. Vna ex Orientalibus locis: altera ex Calabro solo: tertia ex Brigantio. Orientalis duplex visitur: altera Mastichina: altera Bambacina. Calabrica triplex: de quibus postea. Eiusdem iudicio absolutè nullo pacto dici potest, aut Manna, aut Tereniabin, hoc liquidum vt mel concretum, illud grumosum, aut è contra, vt Brasauolus rusch. & Matth. diversimodè sentiunt.

Cedrinum Mel Hippoc.

Orientalis duplex.

Calabrica triplex.

Brigantina.

Garcias quinque videtur statuere Mannæ genera. 1. ex Vsbeque provincia. 2. Quæ in Carduis. 3. Calabrinæ similem. 4. Calabrinam. 5. Melli similem. Ex quibus colligitur, eum Mannam Calabrinam à Calabrinæ simili diversam agnoscere: Simile namque non est idem, & in omni similitudine aliqua diversitas.

Quinque genera.

Mannæ genera apud Indos. 1.

Cæsalpinus apud Indos plura Mannæ genera esse tradit, quæ nequaquam ferantur ad nos. Quandam tradunt ex arboribus destillantem roris modo, vtribus collectam, sapore faui Mellis, quam *Siracest* vocant. Alteram granulis Coriandri similibus addensatam, colore rufo, quam ex capitibus Cardui cuiusdam decutiunt: & *Tereniabin* vocant. Tertiam grandioribus glebis, vt plurimùm foliis admixtam, similem Calabrienſi, *quam magni faciunt*. Quartam Mellis albi purgati similitudine, quæ citò corrumpitur, nisi vasis vitreis condatur, quibus ea gens caret.

Siracest. 2. Cardinum seu Tereniabin. 3. Folijs admixta. Mellis facie.

Manna à pruinis diuersa.

Colligitur, eadem notante, & apud Italos in Apennino diebus canicularibus & serenis promiscuè in pluribus arboribus, sed præcipuè in Quercu, & Salice: nunc concreta, similis Calabriensi: nunc liquidior melli similis, quod Græcis Aeromeli vocatur, Mel aereum, Mel roscidum: de quo Gal. Theoph. Plin. Verùm, vt Gal. Elæromelitis non meminit, sic Dioscor. Æromelitis, quamvis vtrique tribuatur vis purgandi bilem & cruditates. Sed de Elæromelite alio loco à nobis traditum. Idem Cæsalp. statuit Mesuem & Avic. nomine Mannæ quodcunque genus intelligere, quòd Mannæ eadem tribuant, quæ Serapio Tereniabin: apud quem hæ voces differre videntur, cùm diversis locis agat de Manna & Tereniabin: Mannamque eam dicat, quæ in grumos concreta: Tereniabin verò illam, quæ similis Melli. Sed hæc parvi sunt momenti. Illud potiùs disquirendum, an Manna quâ vtimur sit inter genera Mellis aërei, an proprius succus Fraxini & Orni? Id contendere nituntur quidam ex recentioribus. 1. Quoniam Ros promiscuè super omnes plantas, lapides & terram decidit. At Manna Calabrienſis solùm in Ornis & Fraxinis reperitur, idque nō in omnibus, sed in quibusdam. Præterea, quia Manna ea ex vulnere arboris emanat: Ros autem extetiùs ex Aëre adhæret: Sicut & experimento liquet: linteo enim arbori superextenso, quod rorem cadentem excipiat; reperitur nihilominus Manna ex arbore emanans, nulla autem in linteo. Tandem quoniam multùm differt à Manna prædicta, roris concretio in mellis substantiam: ros enim frigore noctis concrescit: ac Sole aut alia caliditate aduentante, solvitur, vt putant: Manna autem nostra, vt succus, concrescit à calido & sicco: meridie enim colligunt magis densatam.

Aeromeli.

An Manna qua Graeci sit inter genera Mellis aërei.

Experimentum.

Hæc & alia huiusmodi sunt, quibus Manna nostra à genere Mellis aërei, & Manna Arabum explodunt, ac Fraxini & Orni propriam quandam lachrymam censent. Sed de Manna nostra & aliis differentiis postea specialiùs. Nunc enim generalia tantùm persequimur. Pamphilus Herilacus de aquarum natura l. 1. c. 7. Ros inquit, in aliqua regione condensatur in Mannam, vel in mel roris. Item cap. 15. Circa procreationem Mannæ & Mellis roris diuersæ sunt opiniones Philosophorum: Hanc veritatem puto, vnà cum vaporibus commisceri terrestre siccum, pro materiali eorum causa, non vno modo: vnde diversa composita producuntur: in melle verò crassioris, commistio hæc, non est congelatio, sed coagulatio. Non ignorare autem decet Mannam, quæ Italis in vsu est, vt plurimùm non esse rorē de cœlo cadentem: sed factitiam, vel gummi quod colligitur in Orno & Fraxino circa Romam & in Calabria.

Generatio Mannæ & Mellis roris.

Manna Italica factitia.

Gummi Fraxini.

Cæterùm Adversaria de Mannæ origine sic statuunt. Eximium sanè naturæ opus, ac mirabilitatis plenum: nec valdè vt iidem tradunt, antiquis notum. Indicio est quòd paucis & vacillantibus verbis illius meminerint, nec quantùm esset ad purgandam salubritatis monuerint. Theophrast. siquidem ex Hesiodo & Aristotele succum mellitum ex æthere Quercubus sive Robori illapsum putat: qualem Galenus proventu portentoso è Libani arboribus excussis memorat, & Celsus Syriacum Mel vocat: qui omnes (præterquam experientissimus senex Hippocr. qui non aëreum sed Cedrinum mel vocat) persuasi fuisse videntur aliud esse Manna istud, quàm roridum ex humo in æthera subvectum interdiu, vi & calore siderum, vapidum spiritum, qui reducē nocte occurtans frigori liquor refluus & quasi stillatitius factus, arbores, tellurémque rursum, horis antelucanis præsertim roret.

Manna manifestè probè cognitam fuisse priscis.

Succus Mellitus Hesiod. Arist. apud Theoph.

Syriacum mel Celsi.

Cedrinum Mel Hippoc.

Manna generatio secundum Galenum.

Quam

Adverſ. opus de Manna generatim.

Quam opinionem, ut improbare nolumus : ita etiam ſequi, neſcio quo modo, renuit animus. Quiſnam enim tenuitatis tantæ, partim aëreæ, (cuiuſmodi eos eſſe videtur) deſtillatitius liquor illicò vel imbecillis Auroræ radiis diffiari in auras ſolitus, poſſit in grumos maſticheos, gummoſos, farinaceos, emplaſticos, ſolidos & denſos abire? Quin Manna etiam calidiuſcula eſt, gravis ac pinguis, & ſolutu non adeò facilis. Imò ſoluta, liquori calido, non uti mel, aut ſaccharum, mixta, perſtat, ſed plurima, quaſi aqueum reſpuens liquorem, reſinæ gummi & Caphuræ factitiæ modo rurſum coit, & collecta vaſis laterибus adhæret. At imbrium cœleſtium proles nix, grando, pruina, gelu, ros, omnia frigida, neutiquam pinguia, ſed facillimè vel calore, vel humore ſolvuntur, nec quicquam pinguis veſtigij relinquunt. Quare ſuſpicio magna eſt, Manna non aëreum eſſe rorem, quem refrigerando temperandóque diurnum æſtum natura comparet : ſed ſuccum, vaporémque vivificum cuilibet tùm arbori tùm herbæ inſitum iam per ſoles tempeſtivos & genitabiles maturitatem aſſequutum : qui extillans, expiránſque interdiu trans latentes corticis ſuperficieique meatus, in auras à ſole fervido diſſipatur, noctu verò cùm rore conſueto illabente permiſcetur, qui parum obſtat ne diſſipetur, partim ſeipſum unà fermentat, ita, vt in amicam naturam unà coëant, ac demùm quippiam conflent mediæ inter mel & Saccharum naturæ : quod quiſpiam *MELISACCHARUM* vocare poſſit. Iſtud paradoxum confirmat eorum diligentia Pharmacopoeorum, qui in ramis magnis præciſis Laricis & Fraxini, inque vinariam cellam, quo æſtatis tempore Manna colligi ſolitum eſt, aſportatis, Manna poſtero die, tametſi non perinde nitidum, conſpectum ſibi affirmarunt. Quod etiam minùs mirum videatur illis, qui ſciunt Rori communi deciduo purgatoriam vim ineſſe, non à ſe, ſed à foliis herbarum, quæ abluuntur & abſterguntur ab illo. Sicut Braſſicæ foliis & Roſarum rorem exceptum, detergente, nitroſo & laxante ſucco, magis lubricare certum. Eapropterque conſultò huic infundunt Roſas nonnulli ad Syrupum Roſarum ex infuſionibus. Quare cùm quilibet obſervare poſſit poſt ramos & truncos avulsóſve ſurculos, vel etiam radices Laricis, Pineæ, Iuniperi, & aliarum gummoſarum aut tediferarum arborum, gummi, lacrymas & micas etiamnum in ſuperficie congeri atque concreſcere, quas ideò propter ſimilitudinem *Manna Thuris* Græci : Ruſtici autem Narbonenſes Metaphoricè in Iunipero & Teda *glaciem*, Galli *Vernicem* vocant, poterit ſecum perpendere idem Lanici, Ornogloſſo, Amygdalæ, Prunis ac aliis quàm plurimis, uſu venire poſſe. Ab eo etiam [habent præterea Adverſ.] quod de œleomelite Narbonenſi dictum in Olea Æthiopica magis fulcitur hæc perſvaſio : alioqui & rara obſervatio eſt, neque à quoquam recentiorum literis prodita : quin potiùs à nonnullis quaſi fabula foret excepta, nec ipſimet aſſentiri recenſioni auſi eſſemus, niſi oculis manibúſque id comperiſſemus in Provincia Narbonenſi maritima, non procul Monſpelio, urbe tam lauta quàm nobili. Ea paulò poſt ſubdunt. Iſtud noſtrate porrò nos quæ utriuſq; naturæ Cinnum & particeps plurimarum arborum genitabili ſaliva ſvavi, atq; ex madore qui cuilibet ineſt pro ſua natura plantæ varius, conflatum putamus. Cui dum occurrit noctis [illegible] frigidiuſcula, quemadmodum tunc coacto in Æthere, vel aëre, vapore, aqueum facit Rorem vocatum : ſic in arboris ſuperficie cogendo & addenſando expirantem per latentes poros mellitam exhalationem, ſiſtit inibi Manna. Quæ eadem cauſa efficit, ut Ficus ſuos fructus noctu maturare verè dicatur, non autem lunæ calor *verisimè*, vt quoſdam ſtatuiſſe ſcribit Plutarchus, ſiquidem illi noctu ſilente æquè benè maturitatem aſſequuntur fructus, ut in Ficus hiſtoria abundè declaratum. Ac hanc quidem ſententiã, infiunt eadem Adverſ. de generatione Mannæ, cæteris probabiliorem ob rationes adductas putabimus, dum prodeat aliquis qui his certiora vel manifeſtiora declarare poſſit.

Manna ſubſtantiæ gualis.

Manna nõ eſſe aëreum rorem.

Alia Manna generatio paradoxa.

Meliſaccharum.

Obſervatio.

Ros communis purgans.

Alia obſervatio.

Locus. Glacies Iunipero. Vernix Iuniperi.

Elaomeli.

Ros.

Manna quomodo fiat.

Nunc reliquas Mannæ & aerei Mellis vires ex veteribus perſequamur. Ac ex cæteris quidem Arabibus pleræque traditæ ſuprà, ob naturæ & hiſtoriæ diverſitatem ad differentias & deſcriptiones facientes : nunc verò & Meſvem audiamus : & poſt Actuarium, & Neotericos quoſdam.

Meſuei de Manna.

Mel [inquit, cap de Manna] eſt Ros frigore noctis æſtivæ concretus, ex halitibus à terra & aquis Solis calore ſublatis æſtate, id eſt, die calido ſicco, ac deinde exactè tenuatis & coctis. Manna eidem eſt ros ex vapore elato, & cocto in aere temperato, fœcundo, lætis aſpectibus cadens ſuper quaſdam plantas & lapides, à quibus duæ ipſius differentiæ ſtatuuntur. Quæ enim lapidibus incidit, guttarum aut ſeminis modo coagulatur : quæ ſi recens, dulcis, alba aut ſaltem ſubcitrina, eſt melior. Mala verò antiqua, fuſca, cœnoſa. Quæ plantis, harum tum facultatem aliquam aſſumit, tum foliis & floribus eſt permiſta, neq; id nimis : quæ ſi præterea recens eſt, & ſubalbida, eſt melior. Temperata eſt, aut paulò calidior : [calida humida primo gradu Averroi] guttur, thoracem, ventriculum lenit, terget : bilem clementer purgat, ſitim ſedat. Adulteratur ſaccharo, & folliculis ſennæ : ſed hæc tempore maturari eget : dumque molleſcit & liqueſcit, dolum prodit. Quoniam verò imbecilliter vacuat, præſertim cruda (cocta enim citiùs agit) thymo & hyſſopo, vel alio, vis eius, ut Caſſiæ, intenditur. Valentibus autem medicamentis miſta, eorum actionem reddit meliorem, cùm ſuo dulci ſapore illa naturæ magis familiaria reddat. Ob id eam Galenus Scammonio miſcuit, [Mel, rem Mannæ congenerem miſcuit Gal. Vbi autem manna, non legimus, niſi in libris falsò illi adſcriptis : Syly.] quod à poſterioribus eſt laudatum : alii Turbith, alii aliis. Datur à drach. ſex ad drach. quindecim. Annum ſervatur.

Differentiæ duæ.

Delectus.

Temperatura.

Vires. Adulterium.

Caſſia efficacior.

Doſis. Duratio.

Perquàm moderatè purgant Caſſia nigra & Manna, prodente Actuario, præbemus utramque quibus potentiùs medicamen aliud dari non poteſt : nimirum pueris & fœminis utero gerentibus commoditate quadam & neceſſitate urgente repreſentamus, & iis : in quibus exuperans febris reliquorum medicaminum uſus reſpuit.

Quibus dãda.

Datur, monente Fuchſio, iiſdem quibus Caſſia nigra, ſed maiori pondere quàm Caſſia. Datur enim ab uncia una ad uncias tres, quamvis Meſue infra ſeſcunciam conſiſtat. Idem porrò Fuchſius levem aut ferè nullam ſolvendi alvumque ſubducendi vim tribuit : quod iis compertum eſſe ait, qui iuxta Libanum fuerunt. Referre namque indigenas eius montis, quibus abundè ea tientur, nihil tamen lædi, aut alvum ſibi quoquo pacto ſubduci ſentire, ſed ea tanquam obſonio nutriri. Quapropter cùm melli

Cibus.

...modò ſimilem facultatem habere con-... è ea nos caituros cenſet, modò peregri-... admiratione non ita duceremur, neque ... contemptis noſtratibus è longinquis alla-... vti potiùs, quàm iis quæ noſtris in hortis pro-... unt, mallemus. Atque ſtultitiæ noſtræ, te-... erè ſumptus immodicos facientes, condignas ...os dare pœnas concludit. Patet itaque Fu-...chſium Mannæ vſum prorſus è medio tollere. Sed rationes quas affert, non ſunt eius momenti, quibus perſuaderi debeamus: quapropter cum Matth. cogimur in hac eius ſententiæ refragari. Nam quòd Manna alvum ſubducat, & eam quidem innocuè, non ſolùm conuenit inter autores, qui hactenus de ea ſcripſerunt, ſed ita etiam quotidiana experientia docet. Siquidem duarum & ſemis vnciarum pondere data alvum perbellè deiicit, & privatim bilem educit. Quod verò de indigenis Libani montis ſcribit, quis tàm facilè illi credet, cùm nos quotidiè contrarium experiamur? Aut, ſi maximè etiam verum ſit, quod narrat, (nolimus enim cuiuſquam fidei temerè derogare) illud conſuetudini tribuendum cenſemus. Ab aſſuetis enim non fit paſsio, vt tradunt philoſophi. Et Medicis haud inſolens eſt, medicamenta benigniora longa conſuetudine alimentorum vices ſubire. Deinde non eſt de medicamenti benigni natura, lædere, ſed juvare: quod Manna utique præſtat blandè alvum ſubducendo. Quid ſi ſuſpicemur Mannam Libani eſſe peculiarem quandam ſpeciem: quæ ſi non purget, non ideò ſequitur, alia Mannæ genera (quæ diuerſa eſſe ex ſuperioribus liquet) non purgare. Quapropter ſecuriùs & generaliùs, quàm par erat, de omni Manna id pronunciauit Fuchſius: quod Arabum odio, more ſuo, eum fecille, non temerè fortè quis ſuſpicetur.

Sylvius putat nos ideò transſcendere Mannæ doſim à Meſue præſcriptam, quòd noſtra Manna fortè imbecillior ſit, aut etiam adulterata. Quod quamvis de imbecillitate concedi poteſt: de adulterio tamen non debet. Nam qua tandem re adulterari queat ut mitior evadat, & faciem non mutet? Adulterium virium acuendarum potiùs cauſa accedit, vt de Calabrica tradit, eam ſcammonii diluto commiſceri. Putamus tamen Sylvium intelligere Mannam Larignam, in Gallia vulgarem, quæ proculdubio diverſa à Meſuei Manna.

Catio.

Lud. Duretus in notis ad Holler. de morb. inter. ubi Holerius Mannam in Colica bilioſa præſcribit, annotat: Mannam tutò exhiberi non poſſe, quòd eiuſmodi Colici ferè ſint πυρέκται. Ac ſanè idem ſentire videtur Altomarus. At nobis: aliud videtur exhibere medicamentum purgans dulce, aliud cibos dulces. Si Manna educit bilem Colicam excitantem, non generabit. Ergo etiam non nocebit etiamſi ſint πυρέκται qui aſſumunt. Verùm hic opus eſt diligentiori conſideratione.

Duretus & Altomar. taxat.

MAN SIVE MANNA SACRARVM LITERARVM, SIVE ISRAELITARVM.

Manna hiſtoria ſacra.

HACTENVS de Manna, Melle aëreo & Tereniabin in genere: nunc de differentiis ſpecialiùs tradamus, exorſi à Manna ſacris literis celebrata. Exodi 16. legimus, Ab Elimo profectam omnem Iſraëlitarum multitudinem in Sinem ſolitudinem, poſitam inter Elimum & Sinam, perveniſſe quintodecimo die ſecundi menſis, à quo Ægypto exceſſerant. Ibi vulgò Iſraëlitas in Moſem & Aharonem fremuiſſe: optare ſeſe, ſi fieri poſſet, vt in Ægypto à Iehova eſſent occiſi, cùm ollis carnium aſſiderent, cùm panem ad ſatietatem comeſſent: nunc in eam eſſe ſolitudinem ab illis adductos, ubi tota illa multitudo fame conficeretur. At Iehovam Moſi denunciaſſe, ſeſe illis panem pluturum eſſe de cœlo, cuius ſingulis diebus certum modum egreſſi colligerent, ut eorum periculum faceret, utrum ex ſua lege victuri eſſent, nec ne. Sexto autem die curarent, ut quod ad ſe importarent, id duplo amplius eſſet, quàm quantum reliquis diebus conſueſſent. Et Moſen atque Aharonem ad omnes Iſraëlitas verba feciſſe, eos & veſpere ſe à Iehova ex Ægypto eductos eſſe cognituros, & manè etiam eius claritatem ſpectaturos, poſtquam illorum in ſe fremitus audiviſſet. Nam ſe quidem tales non eſſe, ut de ſe expoſtulare debeant. Ad Iehovam hanc querimoniam, non ad ſe ſpectare. Tum verò Moſem mandaſſe Aharoni, ut univerſam Iſrahelitarum multitudinem iuberet in Iehovæ conſpectum accedere, qui eorum querimonias audiverit. Atque Aharone ad univerſam multitudinem verba faciente, eam ipſam, Iehovæ ſplendorem in nube conſpexiſſe, cum Moſe colloquentis in hunc modum. Audivi fremitus Iſraëlitarum: renunciato eis, ſub veſperam comeſuros carnem, & manè ſatiandos eſſe pane, cognituróſque quantus eorum Deus Iehova ſit. Igitur veſpere exortas cothurnices, ut caſtra obtegerent. Manè autem circum caſtra, ſolum conſtratum fuiſſe rore: qui ubi ros evanuit, conſpectum fuiſſe quiddam in ſuperficie ipſius deſerti minutum, rotundum, tenue, perinde ac ſi pruinâ eſſet conſperſa humus. Eo viſo, Iſraëlitas ſic inter ſeſe dixiſſe. Manhu? quid hoc? neque enim ſciuiſſe quid eſſet. His Moſen reſpondiſſe: Hic panis eſt, quem vobis Iehova dat ad victum, de quo ita præcepit, ut colligatis ex eo, quantum cuique opus erit ad victum, videlicet gomerem in ſingula capita, inita ratione numeri eorum, qui ſunt in cuiuſque contubernio. Id quod illi fecerunt, collegerúntque partim largiùs, partim parciùs. Sed cùm gomere metirentur, neque [illegible], qui plùs collegerat, ſuperetat, neque ei qui minùs, deerat: tantúmque quiſque collegerat, quantum ei ad victum opus erat. Interdixerat autem Moſes, ne quis ex eo reliquum faceret in craſtinum. Cuius præcepto neglecto, nonnulli reſervarunt. Sed id enatis vermibus fœtebat. His cùm Moſes ſuccenſuiſſet, colligebant deinceps ſingulis matutinis, quod cuiuſque victui ſatis eſſet: poſtea caleſcente ſole liquefiebat. At ſexto die duplicem victum collegerunt, videlicet duos gomeres in ſingulos. Id cùm omnes ciuitatis magiſtratus ad Moſem retuliſſent: reſpondit illud ipſum denunciatum eſſe à Iehova. Poſtridiè enim Sabbati ferias Iehovæ ſacras fore: coquerent & elixarent quod opus eſſet, reliquum omne ſibi in poſterum diem reponerent, ac reſervarent. Idque cùm ab illis eſſet adminiſtratum ad præſcriptum Moſis, poſtridiè quod repoſitum fuerat, id neque fœtebat, neque in eo vermes erant. Eo Moſes juſſit vt illo die veſcerentur, quod Sabbatum Iehovæ eſſet, ruri non inventuri. Sex diebus enim colligi debêre: ſeptimo autem die, quod Sabbatum eſſet, non fore. Quidam tamen de populo etiam ſeptimo die exierunt ad colligendum, ſed nihil inve-

Iehova Mannam promittit. Panis de Cœlo.

Cothurnices.

Deſcriptio Mannæ ex S. Scriptura.

Manhu. Panis Iſraëlitarum.

[illegible] [illegible] [illegible] [

pellant. Aerebm enim mel non ex trunco manat, vt Oleo mel, sed in arborum foliis invenitur.

Lonic. non solùm stultum, sed impium quoque dicit, miraculum cœleste, quo Deus Manna pluebat Israelitis in deserto, in naturæ operationem vertere.

Munsterus in Exod. habet quædam notatu digna, sic scribens: Habuit autem Manna illud rorem suprà & infrà, ut Hebræi dicunt &c. Onkelos sic vertit hunc locum: Et cùm auferretur descensus roris, ecce super faciē deserti tenuitas quædam denudata in modum Calcis, quæ quasi gelu iacebat in superficie terræ. Id cum vidissent Israelitæ, dicebant: Man-hu, id est, hoc Man. *Man-hu.*

Interpretantur autem Hebræi Man, ut sit idem quod donum seu pars. Aben Ezra de Manna loquens, dicit Man esse nomen Arabicum, asserisque se vidisse speciem rei conformem Mannæ, sed quæ solùm in mensibus Nisan & Iar descendat, & expositam soli non defluere, nec per noctem reservatam putrescere, nec esse tàm duram ut conteratur in mortario, sed super linguam positam liquescere, ut usus eius magis sit pro medicina, quàm pro cibo. Assimilatur Man Coriandro, *Gar*, non colore sed figura. Videtur autem his verbis planè Manna nostrum Gallicum insinuare voluisse, cui sanè ex notæ haud malè competunt, de quo particularius postea. Sunt etiam, addit idem, qui *Gar* exponunt Sinapi. Aben Ezra verò fatetur se ignorare quid sit, aut quid significet. *Man.* *Gar.*

Fortalitium summè hallucinatur in Diction. suo Hebraico confundens semen herbæ gramineæ, Germanis dictæ Schwaden cum *Man Hebræorum*, Arabum & officinarum, cum quibus nihil commune habet, præter solum nomen. De ea Manna herbacea agemus inter frumentacea & gramineа. Idem *Man destinatum* vertit: sic enim (ait) rorem illum cœlestem, tanquam singulare donum à Deo ipsis destinatum Israëlitas vocitasse. Chaldæus vertit Mana: quem Hieronymus sequutus Manna transtulit Exod. 16. Ios. 5. Psalm. 78. Nehem. 9. *Fortalitii error.* *Manna herbacea.* *Man destinatum.* *Mana.*

Rob. Const. in Lex. μάνα Chaldæis, vel μὰν Hebræis, μανάειται ἄρτος. Nonno poëtæ, id est, Manna, cibus ille quo Deus XL. annis Israëlitas pavit in deserto, quique nocte roris instar cœlo demittebatur, & post solis exortū liquescebat.

Brassavolæ iudicio Hebræorum vera Manna in granula concreta ut Calabra videtur, sed miraculum in quantitate fuit, & in eo quòd singulis diebus pluebat, & ob mandatum pluebat, & ob mandatum putrescebat. Mannæ nomine vulgò, ut vult Cordus, quod nunc aëreum seu roscidum Mel, Manhu ab Israëlitis olim appellatum, ostenditur: Idem lib. 2. cap. 104. apud Dioscor. apertis verbis scribit, Mannam sacrarum literarum, idem esse cum melleo rore: an rectè ipse viderit & docti. *Mellens ros.*

Sanè & Monachis apud Mesven Manna sive Manhu est mel roris, sive pinguedo aeris, sive Melaëreum. *Pinguedo aëris.*

Claudamus sacram Mannæ historiam pulchra Adversariorum observatione. Hebræum Germanicum notum, inquiunt, & Rabinum admodum callentem Philosophiæ habuimus, qui Manna istud purum & Mastichinum vocatum, affirmabat esse idem cum suo Israelitico, Bdellii specie, Coriandri granis simile, melleo sapore, quale etiamnum est in Palæstina, Syria & Arabia. Porrò, nobis obiectantibus illius supercœlestes vires, portenta, & putredinem: Respondebat *Manna mastichinum.*

Iehovam omnipotentem, pro eo ac ferebat sua voluntas: usum & fruitionem Mannæ illis largitum fuisse, qualem, quantum & quamdiu illi visum fuit: réque ab se condita uti solitum ad suam ostendendam sive gloriam sive munificentiam, præter, & super naturæ leges ratas. Sic quoque *Marach* perquàm amarum & salsum edulcuit iniecto ligno: & Arabicus sinus quasi medius sectus, vadum fecit proli Iehovæ, hostes verò obruit: Solis orbita cursum inhibuit, & æquor montibus supernatavit.

MEL CEDRINVM.

HIppoc. lib. de Vlceribus ait: Medicamentum aliud ad ulcera vinum accipit, Mellis Cedrini paululùm: ex aridis, florem æris. *Ad ulcera.*

Mel illud sciuit Galenus mercatores sui temporis è Monte Libano petitum venale portexisse, idque roris modo destillare: atque in eo copiosissimè ex foliis arborum colligi: propterea quòd Cedrus inibi frequentissima sit, ex hac potissimùm accipi verisimile esse scripsit, lib. 3. de alim: *Rorem montis Libani* nominans quod Hippocrates Mel Cedrinum appellavit. *Locus.* *Ros Libani Gal.* *Manna Galeni.*

Itaque cùm mel istud vulgò Mannæ nomine cognoscatur, & durioris sit compaginis, quàm ab autoribus descriptum sit, meritò dubitabit quispiam an eadem res sit ac ea, quæ ab antiquis sub eo nomine intellecta est. Siquidem neque Hip. neque etiam Gal. unquam durum intellexerunt, sed liquidum, adeò ut Gal. scripserit suæ regionis indigenas referre solitos, Iovem aliquando melle pluere.

Ego verò, inquit Bellon. de arb. conif. aliquando dubitavi an olim Cedrinum mellis genus hoc edi ab hominibus loco medicamenti soleret, quo alvus solveretur. Sed ex antiquissimis Hebræorum monumentis habeo Cedrinum hos mellis genus edule fuisse, neque ita tamen liquidum, ut manibus facilè teneri posset: duasque eius præcipuas differentias fuisse, liquidi scilicet & duri, mihi ex negociatoribus apud Memphim planè innotuit: alterum liquidum in fictilibus, alterum aridum in arculis ligneis asservari. Vim verò nullam, aut saltem exiguam inesse ei alvum solvendi affirmare ausim. Nam si quispiam periculum fecerit, & utrumque paulò liberaliùs ederit, nunquam alvum subduci sentiet, etiamsi libram mediam absorpserit. Verùm quidem mihi hoc fatendum est, vim quandam ei inesse abstergendi, quemadmodum & in melle: sed solvendi, ut mihi videtur, nullam aut paucam habere, quod indigenis montis Libani & Sinay, [vbi Cedri] nostratibus etiam, qui Senesium & Iuniperorum (Gallicè *Senys* & *Geneure*) [vbi Laricis] montes incolunt, satis planum est: qui, cùm abundè eo satientur, nihil tamen ab eo læduntur, aut alvum sibi quoquo pacto subduci sentiunt, sed eo tanquam obsonio nutriuntur. Sed mirum quòd ea certam sibi statuerit sedem, ut in altiori montis fastigio, neque paulò infra versus radicem montis ullam eiusmodi videas. Nam in Libano Cedris potiùs, quàm aliis arboribus adhæresit. In Europa Laricibus mavult copulari, neque etiam alibi, quàm extremis arborum ramis insidet. At si fortè Salices adsint (ut sæpè fit) rarò tamen earum foliis adhærere consuevit. Manna verò liquida sive mel Cedrinum, cum nobis nullo nunc in pretio habeatur, amplius servari desiit. *Differentia.* *Liquidum. Aridum.* *Non purgare.* *Mel Cedrinum nullo in pretio.*

Monachi

Monachi ſive Caloieres montis Sinai (ut idem Bellon. annotat in ſuis Obſ.) habebant Mannam liquidam collectam in ſuis montibus, quam vocant *Tereniabin*, ad differentiam duræ Mannæ. Quodenim Arabes vocarunt Tereniabin conſervatur in ollis terreis mellis modo: venaleq; ferunt Cairum. Hoc Hip. vocauit Mel Cedrinum: alij Græci Rorem Libani. Differt à Manna alba ficca. Gallica quæ ex Brianſon defertur, ficca eſt. Cairi venalis in Officinis promitur Manna duplex. Vna quæ dura vocatur Manna: altera quæ liquida Tereniabin. Hæc Bellon. Cæterùm, conſiderandum an Manna Cedri non ſit potiùs liquor exudans ex Cedris, & concreſcens, quàm Ros. Nam ſi Ros eſſet, cur potiùs Cedris Libani, quàm aliis arboribus adhæreſcit, cùm eis ſint tenuia admodum folia, cæteris plærisque lata, & excipiendo rori commodiora: uti videmus apud nos Europæos Rorem foliis Quercus potiſſimùm adhærere.

Tereniabin

Ros Libani

Manna dura. Tereniabin liquida

Autorum coniectura de melle Cedri.

Laricea Sole liqueſcit.

Scribit Bellon. Mannam Laticeam, ſi Sol illuxerit, liquidam evadere, & eſſe Tereniabin. Inquirendum autem annon idem eveniat Cedrinæ Mannæ. Si ita ſit, cenſemus liquidam Cedrinam Mannam diverſam à Rore aëreo. Fortè Galenus Manneum liquorem in Libano proprium Cedris non diſtinguit à Rore aëreo in diverſas arbores cadente. De Melle Cedrino Hippoc. pauca quædam antè quoque dicta ſunt.

Virtus.

De viribus etiam Mannæ Libani conſiderentur quæ antè tradita ſunt ex Bellonij, Fuchſij, ac Matth. opinionibus diverſis. Et Lectores conſiderent quæ poſtea traduntur de Manna Orientali maſtichina: multa enim ad hoc caput referri poſſunt.

MANNA LARICEA SIVE BRIANSONA.

Manna ejusmodi differentia.

MANNÆ quæ paſſim in Officinis lautioribus habentur ſuis diſtinguuntur nominibus à loco petitis. Alia enim *Brianſonam*, aliam *Ambruneſem*, aliam *Calabrinam*, aliam *Granatam* vocat. Quæ cùm inter ſe ſint diſſimiles non tantùm facie, ſed & efficaciâ, aliam aliis præponunt, Nam [ut pulchrè etiam annotavit Bellon.] alia compactili grano pingui, dulci, flauóque, aut albicante prædita eſt, ut Brianſona. Alia grano conſtat grandiori, floccos lanæ referens, intus concavo, candidiori, cuiuſmodi eſt Calabrina. Alia pellucida eſt exiguo grano, cuiuſmodi maſtichina. Nunc de Brianſona ſpeciatim dicemus. Grumi itaque Mannæ Brianſonæ ſeu Laniceæ, alij Coriandro pares, rotundi, alij oblongi maioréſque, colore albicante, & cùm inveteraſcit, flaveſcente, conſiſtentia cerea, ſed in ore liqueſcente, dulcedine ſaccharina, valdè grata. Admiſta multa foliola Larigna ſunt. Carbonibus impoſita, tota ferè conſumitur bulliendo.

Barem.

Brianſona.

Calabrina Maſtichina.

Brianſona deſcriptio.

Scribit Bellon. ſe aliquando certum montis latus Laricibus conſitum eo modo albere competiſſe, quo cùm pruinæ in hyeme arbores veſtierint. Nam, ut paulò antè dictum, hæc in Libano monte Cedris, in Europa verò Laricibus mavult copulari, ac eius tantùm extremis ramis. Cuius rei cauſam ſubtilitatum profeſſoribus indagandam relinquimus. Vide quæ paulò antè etiam dicta de liquefactione Mannæ Laniceæ ex Bellonio, nempe quomodo à Sole liqueſcat.

Colligendi tempus.

Eſt autem legenda, eodem autore, antequam Sol arboribus ſuis igniculis vim intulerit: nam roris illius materia noctu ſuperſidet, non autem interdiu. Quocirca indigenæ ad Larices ſummo manè feſtinant, ut mannam legant, priuſquàm Sol illuxerit: nam, uti dictum, quum Sol ei illuxit, deterior eſſe ſolet, & liquida evadit. Hinc duæ ſpecies. Sicca Serap. & Avic. manna, quæ in mediterraneis magni venire ſolet. In urbibus autem quę ad radices montium ſitæ ſunt, adeò vilis eſt pretij, ut non pluris in vere libra, quàm quatuor aſſibus divendatur. Ros enim, qui arboribus inſidet, tantus eſt, ut operarij quantum volunt reperiant: ſed in legendo operariis tanto tædio eſſe ſolet, ut ab uno viro vix tres libræ uno die colligantur.

A ſole liqueſcit, & deterior fit. Duæ ſpecies.

Legendi modus.

Ruſtici porrò ad Larices manè appulſi, brevi Solis radios imminere ſentientes, faſces arborum ſecuribus in terram decutiunt, multos ramorum acervos ſub arboribus in umbra aſſervantes, ut quicquid roris illius cœleſtis cacuminibus adhæſerat, per otium in umbra ſub arbore legant. Illi verò quum multam exceperint, & ad vicinas urbes detulerint, hanc negotiatores quidem emunt, ſed quòd ea intra annum unum aut alterum deterior evadat & corrumpatur, neceſſe habent, ut ex multis libris paucas divendant, illas quidem cariùs diſtrahere, quibus reliquarum iacturam, ſi quam adeſſe contingat, reſarciantur. Hinc fit, quòd magno veneat. Hæc eſt illa Manna per totam Galliam celebris, quæ Brianſona: teſtatúrque Bellon. non aliunde, quam ex Laticibus in ſummitatibus altiſſimorum montium colligi: duram eſſe: atque differre à Manna montis Sinai quæ liquida ſit.

Manna omnis deterior evadit.

Cur magni veneat.

Fuchſius Mannam Brianſonam flavam dicit, utique vetuſtiorem inſpiciens: Nam vetuſtate flaveſcit. Quapropter etiam Bellon. flavam dixit. Deſignanda tamen res unaquæque ut eſt in prima propriáque ſua natura.

Cecidit è cœlo Manna, tradente Matth. admodùm copioſa, maſtichéſque granis ſimilis, agro Tridentino, in Ananienſibus montibus, & præſertim ſupra Larices arbores, teſtibus Cl. med. Iulio Alexandrino, & Petro Spezzalencio pharmacopoeo Ananienſi: quippe qui huius mannæ, quam ipſemet legerat, ſelibram ferè ipſi miſerit. Nunquam autem ſe conceſſurum ait Matth. mannam, quam è Lariceis foliis legerint Ananienſes, è Larice ipſa exſudaſſe, cùm nihil prorſus reſinoſi relipuerit. Quinetiam quòd non ſolùm in arborum foliis ſpectetur, ſed etiam in pratis, adeò ut fœniſecæ præ manna à Sole diſſoluta, falces ab herbis nequiverint explicare. Aſſeritque hanc cœleſtem fuiſſe mannam, perinde ac illa, quam ſe propriis manibus in agro Gotienſi legiſſe teſtatur. Sed par fuiſſet Matthiolum rationes quoque reddere, cur ſupra Larices potiùs concreſcat, quàm ſupra alias plantas. Quid ſi non lecta ſupra folia, ſed ſupra ramulos? Matth. non erat præſens cùm colligeretur. Laniceam mannam non reſipere reſinam, non ſufficit ad oſtendendum non exſudare, ut videre eſt de eo Elæomelite Lobelij. Fieri poteſt, ut præter exſudantem mannam in Larice, ros melleus interdum cadat aut conſervetur ſupra omnes plantas eius loci, ubi Latices manniferæ copioſæ ſunt, qui nihilominus diverſus ſit à manna Laricea. Sed de hac re poſteà ſpecialiùs ſub Manna Calabrina.

Matth. opinio non è Larice exſudare Mannam.

Matth. opinio improbatur.

Alterius coniectura.

An Apollini Manna Brigantina? à Brigantio Cœnomanorum oppido, nundinis illuſtri, vel candida, quæ quidem ſelecta nec viriata, dulcis &

Manna Brigantina candida.

gustu iucundissima, minuta, melleam dulcedinem repræsentans: vel livescens, tenuior, Pineis festucis: furculis herbulisque & foliolis etiam adnoluta, subductione aliis ignavior: ad alios usus, ut etiam ad lenitionis opera, vix subduplo efficacissima: quum præsertim Orientalis Calabrensisque interdum rancidæ amarescant, & imposituris imbutæ minùs valeant. Si autem Apollo eandem intelligit mannam, quam nos, minime non observasse foliola Laricis esse admixta.

Livida.

Observatio Lob. & Pena tradunt, ut antè monitum, Laricis ramos in vinariam cellam asportatos, mannam postera die demonstrare. Idem etiam conantur demonstrare, mannam potiùs succum plantæ quàm aëreum rorem esse. Addúntque non spernendam Brianſonensem ad Galloprovinciæ & Allobrogum Alpes provenire solitam, qua universa ferè utatur Gallia, modò delectus purioris, candidioris & recentioris grani habeatur, qualem illic effractis è Larice furculis copiosam se habuisse scribunt: quæ nec dosi, nec gustu, nec purgandi effectu quicquam cedere illi videretur exoticæ. Eámque multò minoris emi, minoríque [quàm Mastichina, vel Granata] mangonij suspicione. Blandè autem educit biliosa è primis venis & iecore, éque pulmonibus pituitosa veluti Lariceus liquor, Terebinthina Veneta vocata.

Delectus.

Vis purgatrix.

Venet.

Dosis. Hac si Syriacæ puræ copia desit, aut Calabriensis, utendum ab uncia semis ad unc. tres. Sylvius verò, ut anteà monuimus, huius dosin tradere videtur ab unc. ij. ad unc. iij.

Cæterùm miramur Altomarum, qui tàm curiosè de manna scripsit, nihil tradere de manna Laricea, qua tamen, uti dictum, in multis Galliæ & Germaniæ partibus utuntur, cui semper admixta folia Laricis.

Manna Tranchibil. Rauvolff. mannæ nostræ Lariceæ formam & saporem similem dicit mannam *Tranchibil.*

MANNA CALABRINA FRAXINI ET ORNI.

Descriptio PRo Calabrina nobis demonstrata manna purior est, quàm Brianſona. Grumi multò maiores, figura varij, colore flavescentes, sapore dulci, sed minùs grato, quàm prædictæ, cum quadam acrimonia. Nec ita facilè liquescit. Vsta etiam minùs consumitur. Loco humido posita, minùs videtur liquescere quàm Brianſona. Conservanda, ut illa, loco sicco. Hæc hodiernis temporibus notissima est, ut in Italia, autoribus monachis, pluribus colligitur locis: sed copiosior in Calabria, quæ & Calabrensis ubique vocatur: & particulariter in Fraxino & Orno colligitur, quam certè specialiter ipsæ arbores ex se producunt, sicut Gummi cæteræ arbores: ac huiusmodi est Calabrensis. Ratio est, quia in caudicibus & truncis sive ramis arborum copiosior, quàm in foliis repetitur. Nam quæ de aëre, sicut ros, descendit, abundantiùs recipitur in foliis, quàm in trunco. Hoc ratio, hoc experientia docuit plurimos. Nam quis audeat dicere pluviam aut rorem, dum cadit, priùs insidere truncis, quàm madefaciat folia? Et quemadmodum aqua æqualiter pluit super arbores & plantas, ita & manna descendit rorando universaliter & arbores & plantas, & petras, & ipsum adeò purum putum solum.

Calabrenſes.

Nascitur arboribus.

Iam quare in una potiùs arbore, quàm in alia non multùm distante reperitur? Nonne quia illa arbor ex se producit, & illa non? Item si sicut ros descendit semper, quare in extremitatibus & foliis superioribus, quæ cœlum spectant, ipsarum arborum non invenitur, sed in ramis & foliis inferioribus? Sed revera, nos (inquiunt idem monachi) curiosè ac studiosè hoc observare iussimus: & ita invenerunt, nempe ex se illas arbores producere illam rem, quam mannam vocamus: quæ liquida fluit ex trunco, & ramis superioribus in folia inferiora, postea congelatur. Et ad maiorem certitudinem plures observatores propriis oculis pluries viderunt fluentem mannam scaturire ex quibusdam tuberculis ipsius arboris: quia non undiq; per totam arborem fluit, sed in quibusdam specialibus locis generatur: ex quibus cùm profluit est dulcissima. Si autem quis locum illum (unde videt exire mannam, inciderit, exit abundantiùs, sed fit amara propter percussionem & corticis incisionem, ut ipsi observatores experti sunt. Etiam præcisus ramus, & domum virens portatus, produxit mannam.

Vt generatur.

Observatio.

Quare concludendum est, arbores, ut Fraxinus & Ornus, hísque similes, ex se generare, mannam, sive mauis, Gummi dulcissimum, quod manna dicitur. Nam & Gal. etiam quandóque utitur succo Fraxini: pro quo forsitan intelligenda ista manna, quæ scaturit è Fraxino & similibus arboribus. Eædem arbores & mannam cœlestem suscipiunt (cùm cadit) sicut & aliæ plantæ. Et quid mirum arbores gummi illud dulcissimum producere, quod mannam arboream vocamus? Nonne & arbores & plantæ generant, Ståcten, Myrrham, Storacem, Balsamum, Mastichen, Picem, Resinam, & similia plura? Nonne & apes similiter ex floribus quarundam arborum & herbarum mel & ceram colligunt. Ergo &c. Colligunt etiam & ipsi Calabri quandoque mel aëreum, id est, mannam cœlestem super varias plantas & super lapides, sicut & aliæ gentes. Sed hoc fit raro, & non ita densatur.

Gummi dulce.

Succus Frumiil

Manna arborea.

Mel aëreũ etiam in Calabria.

Arboream mannam autem singulis annis, circa caniculares dies ante sextiles pluvias colligunt. Cùm autem pluit, cessat fluere. Sed & genus hoc mannæ arboreæ dupliciter colligitur: scilicet una in candicibus & ramis, quam vocant mannam grossam, & mannam de corpore: alia verò super folia, quam mannam finam, seu mannam subtilem, & mannam foliorum nominant. Medici autem nostri temporis, laudant potiùs eam, quæ colligitur super folia. Sed revera viribus non differunt, & unum eundémque ortum habent. Nam quæ colligitur in foliis, non ibi generatur, sed è truncis & ramis fluens, cadit super folia illa, quæ ex directò habentur subter. Non enim in cunctis (uti diximus) foliis ipsius arboribus reperitur, sed in illis duntaxat, quæ ex trunco vel ramis susceperunt. *Hactenus Monachi.*

Tempus colligendi. Modus colligendi duplex. Manna grossa. Manna subtilis. Manna foliorum.

Eiusdem sententiæ est & Altomarus, qui concretam & granulosam Mannam, semini aut Gummi similem, (vt ille inquit) cuius frequens est vsus, quotannis colligi solitam scribit tàm à Calabris quàm à Samnitibus & Vestinis, qui Garganum incolunt montem, & pleraſque Apuliæ partes, vt Castellanetam: aliisque etiam in locis ipsam colligi solêre. Eam tamen non nisi ex Fraxino & Orno colligi, uno ore fateri omnes. Hanc; eam ipsam esse Mannam, qua communiter ad molliendam alvum Medici omnes utantur, ac usi sint quotquot per Centum annos & ultrà, medici antè se fuerint.

Manna.

Inqui-

Inquisturus autem an sit velut ros quidam è cœlo cadens, sicut ea, de qua Arabes meminerunt, vel dictarum arborum succus humor seu lachryma, sic ratiocinatur. Quæcunque ex aëre decidunt, in quacunque regione ac quovis loco, non speciatim supra unam rem determinatam illius regionis seu loci, sed indifferenter supra omnes ibi existentes rationabiliter cadere debet. Sed Manna hæc non nisi in Fraxino & Orno reperitur, in cæteris verò arboribus, herbis & lapidibus eiusdem loci nequaquam, ut collectores testantur. Igitur non generatur in aere, neque è cœlo cadit. Et per consequens non est eiusdem speciei cum ea, quæ è cœlo decidit. *Manna non esse roremaëreum.*

Ratio 2. Deinde: Eadem Manna, quotannis ex iisdem colligitur particularibus arboribus iam supra 40 annos, vt colligentes eã fatentur, ita ut non desint, qui easdem arbores emant, tanquam singulis annis hoc producentes vectigal. Súntque eodem in loco & eiusdem etiam speciei arbores nonnullæ, super quas Manna hæc non reperitur. Igitur è cœlo non cadit, nam, quæ maior ratio reddi posset de una quàm de altera, præsertim eiusdem speciei arbore, eodem in loco existente, ac per plures continuos annos eam producente, si è cœlo caderet? nulla sanè: quamvis in uno plantarum genere magis quàm reliquo quædam afferri possit apparens ratio. Præterea si Manna cœlestis seu aërea pro sua generatione, peculiarem quandam, uti dictum, cœli constitutionem requirit: ita ut calida & sicca præcedat diurna aëris temperies, nox verò sequatur per æstatem benè frigida, (etenim æstivo tempore potissimùm generatur) rationi consonum est, non qualibet die, singulisve noctibus etiam æstivo tempore generari posse, sed rarò admodum, quemadmodum & liquida, præsertim in Calabria. Ad hæc, Manna quâ utimur, quæ quidem in Fraxino & Orno colligitur singulis diebus, Canis præsertim tempore, aut paullò antè, in iisdem reperitur, modò pluviæ, præsertim magnæ, aut ventorũ vehementia non adsit. Igitur aërea non est. Amplius, si aërea Manna de genere est mellis roscidi seu aërei, à frigore, uti dictum, concreti: cùm mel solvatur à calore, ac coaguletur à frigore: sequitur quòd eadem Manna, à frigido, tanquam contrario causis liquefactionis coagulari debeat, solvi verò à calido. Cùm verò in ea, quæ in Orno & Fraxino reperitur, contrarium eveniat, nam à calido durior fit atque coagulatur, ab aqua verò solvitur: necessariò sequitur eandem de natura aëreæ & mellis roscidi non esse.

Quod si quis dicat: non modò à Solis calore Mannam in his arboribus repertam concrescere & duriorem reddi, verùm etiam à frigore, ut eam colligentes diù observarunt: aiunt etenim non solùm à Sole, verùm etiam à frigore, Aquilone videlicet modicè flante in nocte, eam condensari ficciorémque reddi: Dicimus nos, & hac etiam ratione probari, eam non esse rorem è cœlo cadentem. Nam hic cùm sit aqueæ naturæ, à frigido duntaxat coagulatur. Quæcunque enim sunt aquæ (inquit Arist. lib. 4. Meteo.) non coagulantur ab igne: solvuntur enim ab igne: Quæ verò communia sunt terræ & aquæ, & ab igne coagulantur, & à frigido, ut ipse ait: quoniam ab utrisque incrassantur, recedente videlicet & evaporante humido, diversa tamen ratione. Cùm itaque coaguletur, & à Solis calore, & ab aquilonis frigore, hæc quæ in Fraxino & Orno reperitur Manna, necessariò sequitur, eam nec vaporem nec rorem esse, aut ex eisdem genitam: proinde neque etiam aquæ solius, sed aquæ & terræ esse. Item si à Solis calore, & ab Aquilonis frigore, hæc, quæ in Fraxino & Orno reperitur Manna non solvitur, nec liquefit, sed potiùs concrescit, duriórque efficitur: sic ut eam colligentes asserunt, meridie Soléque magis ardente, aridiorem, candidiorem, magísque concretam & coagulatam esse: & collectam iam, ubi humidior fuerit, ac liquefieri cœperit, Soli expositam, albidiorem duriorémque reddi: quis vnquam afferere audeat eam à cœlo fuisse delapsam, atque ex concreto rore genitam? Cùm præsertim quæcunque à frigore concrescunt seu coagulantur, à frigore liquescant, ut idem tradit Arist: Quinimò Manna hæc ab aqua solvitur atque liquescit, ut in dies observamus, & eam colligentes testantur: pluvia enim superveniente, confestim solvitur & evanescit, ut primis Augusti imbribus ingruentibus observatum est: sequitur itaque à calido & sicco, hoc est, ab igne aut igni simili fuisse coagulatam. Ergo non erit aërea. Nam quæcunque sunt aquæ, inquit Arist. non coagulantur ab igne: solvuntur enim ab igne. At vapor aquæ signum est, eodem teste: eo enim consistente, est aqua, ut in ollarũ operculis videmus. Cùm itaque non ab igne, neque à Sole, sed ab aqua solvatur atque liquescat Manna hæc in Fraxino & Orno duntaxat reperta, coagulétúrque ac durior reddatur à calido, demonstrativè concluditur, eam non esse de genere roris, nec ex concretis à frigore vaporibus genitam, neque è cœlo cadivam si saltem prædictis Arist. rationibus ac fundamentis fides adhibenda. Adde quòd, vt huius Mannæ copia maior generetur, contraria requiratur particularis aëris constitutio ab aërea: nam si eo tempore, quo emanare consuevit, dies pluviosa præcesserit, & frigida quodammodo, sequatúrque admodum calida & sicca altera aut tertia, maior, ut aiunt, eisdem arboribus quantitas colligitur. Quà itidem ratione aërea seu roscida esse non potest.

Quod si quis rationibus destitutus, ad cœcas & occultas causas confugerit, inquiens, causam ob quam Manna hæc in Fraxinis & Ornis duntaxat reperitur, esse earundem arborum proprietatem quandam, ob quam ad seipsas magis alliciant, trahántque hunc suavem liquorem è cœlo cadentem, quàm cæteræ arbores, quemadmodum magnes ferrum, & succinum paleam: Dicemus: cur hæc proprietas non cuilibet particulari eiusdem speciei arbori conveniat? Nam ut cuilibet magneti ac succino datum est, ferrum & paleam trahere, ita sanè & cuivis Fraxino & Orno hæc facultas tribui debet. Atqui per multos annos, eósque continuos observatum est, in una regione eodémque loco quotannis determinatas quasdam Fraxinos & Ornos talem in se continuisse dulcem liquorem: quasdam verò aliàs eodem in loco existentes, eiusdem magnitudinis, eiusdémque ætatis nequaquam. Observatũ præterea diversæ magnitudinis ac ætatis quasdã particulares arbores iam dictarum, eodémque in loco consistentes, non tantùm quotannis eiusmodi dulcem in se continere liquorem, sed etiam certis temporibus: ut puta sub cane, vel paulò antè: quasdam verò nunquam. Quibus de causis nequaquam concedere aut fateri possumus, peculiari quadam illud fieri Fraxini & Orni proprietate: quoniam singulis hæc ineesset proprietas, etiamsi non æqualiter in omnibus. Non itaque à tota substantia seu specifica forma Fraxini & Orni talem sibi liquorem allicient è cœlo vel aere *Obiectio abluitur.*

cadentē: nam omnibus talis eſſet trahēdi facultas, quia omnibus vna eademque forma & ſpecies. Nunc verò in paucis id obſervatur.

Vera Manna generatio in Fraxino.

Sanè iam Maio & Iunio menſibus Caniculam antegreſſis liquor ille dulcis intra cortices earum continetur, quo paulatim cocto, adventante ardentis Sirij calore, cortex arefit, eoque ſciſſo aut fiſſo, liquor foras trahitur, atque ab eodem calore iterum concreſcit & condenſatur in grumos, aut gummi ſpecie granula. Imò etiam non inciſis corticibus, ante caniculam hæc Manna ſæpè emanare viſa eſt, præſertim in Ornis: ſive iam dicas tanquam ſuperfluum quiddam nec alimento commodum à natura arboris foras protrudi, ſive à Solis vi & calore foras elici, ſive utraque causâ concurrente, quod nobis verisimilius videtur. Neque tamen ſufficiebat expulſio illa arboris & attractio Solis, ni huius quoque calor cōcoctor & cōdenſator accederet. Ex quib perſpicuè intelligi poteſt Mannæ generatio in Fraxino & Orno, vel à mediocriter in naturæ contemplatione verſatis.

Obiectio diluitur.

At ſi dixerit forte aliquis, roridam hanc Mannam non eſſe velut ſuperfluum quiddam arboris, aut alienum, ſed ſimile & familiare, ac velut alimentum quoddam, & propterea ab eis attrahi: tum quæremus ex eo, quæ cauſa ſit, quòd iam continuè & diu támque copiosè ab iiſdem excernatur & non potiùs detineatur? Item quæ poſſit eſſe eius diuerſitatis cauſa, Solem opitulari, ut eadem Manna imbibatur priùs, ſiccetur & arefiat cortex, rarefiat & ſcindatur idem: deinde Canis feruidus calor eundem humorem rurſus evocet, condenſet ac coagulet, quo tempore cortices multò etiam magis exſiccare deberet, quàm præteritis menſibus, Maio & Iunio, potiſſimùm cùm abſque inciſione aliqua ſæpiùs ſpontè ex iiſdem arboribus prodeat Canis tempore, & antè, ut de Ornis dictum. Aut quid impedivit, quominus eadem Manna prædictis menſibus non fuerit à Solis calore concreta & coagulata inſtar gummi circa cortices dictarum arborum, potiùs quàm in iiſdem imbibita & intro attracta? præſertim cùm ab eodem calore Canis tempore iterum condenſata, & gummi inſtar granuloſa reddatur.

Quidam decepti.

Hoc loco notandum doctiſſimos quoſdam viros à villicis & paſtoribus Calabris deceptos, falsò aſſerentibus, Mannam hanc, quæ in Fraxinis & Ornis reperitur, manè antequam Solis calor invalcſcat, colligi, cùm communiter contrarium & hodiè obſervetur, ſempérque obſervatum ſit. Non enim manè, priuſquam Sol valdè perurat, ut ipſi falsò retulerunt, ſed meridie, Soléque feruidiſſimo eam colligunt: neque tamen à Solis calore rareſcit, ſolvitur aut evaneſcit, ſed potiùs concreſcit, & durior ac candidior redditur. Quapropter eam, quæ Ornis innaſcitur, tertia vel quarta à Solis ortu hora colligunt, quòd vel à remiſſiore calore condenſetur, cùm terreſtrioris naturæ ſit eius ſuccus, quàm Fraxini. Immò eandem quandóque, ut aiunt, etiam antè Solis ortum colligunt, ſed non niſi ubi pridie inclinante iam Sole profluxerit, & ab eodem concreta fuerit, aut certè noctu flante Aquilone fuerit coagulata. Idque ob eandē cauſam, ne Sole ſuperueniente ſiccior aridiórque reddatur, præſertim ubi non ſpontè, ſed vi, adhibitis cæſuris, proſilierit.

Circa Meridiem non tempore anteluccano colligi.

Quando ante Solis ortum colligatur.

Manna arborea nō cœleſtis.

Ex dictis liquet, Mannam hanc arboream, non aëream aut cœleſtem dicendam, quòd iiſdem ſemper colligatur arboribus, atque adeò earum ſit propria. Recenſendæque hæ arbores inter eas quæ copioſum ſuccum & humorem habent, quòd, & ſpontè, & inciſurâ, uti dictum, non tantùm è candice & brachiis, ſed ſurculis etiam, iuxtáque foliorum pediculos, immò ex ipſis etiam ſolis, eum liquorem exſpuunt. Id tamen non quolibet tempore, ſed ſub cane & antè etiam: quo tempore hæ arbores à germinatione & fructificatione ceſſarunt. Quare cùm eo tempore ſuccus earum validiſſimus ſit, ob dictam cauſam, maximè etiam ſuam oſtendit naturam.

E quibus arboris partibus profluat. Quo tempore & cur.

Cur non in omnibus Fraxini aut Orni Manna gignatur.

Sed alia non levis dubitatio diſcutienda. Dictum enim non omnibus eiuſdem generis Fraxinis & Ornis talem produci liquorem, ex quo fiat Manna: hinc quis inferat, non eſſe earum proprium humorem ſeu ſuccum proprium. Huic ita reſpondemus volumus. Proprium utique earum ſuccum eſſe hinc certò cognoſci, quòd ex quibuſdam earum etiam ſpontè profluat (nam cæſuris illatis modo & tempore conuenienti, plures emittunt, uti dictum.) Quòd verò non omnes, ſed aliquæ tantùm hanc Mannam procreent, cenſendum id fieri ob aliquod impedimentum, ut puta ob defectum aut vitium aliquod, vel ob ſoli aut regionis diverſitatem: quemadm. & Amygdalarum, Prunorum, Ceraſorum, Iuniperorum, & reliquarum quarundam arborum generi contingit, licèt eandem habeant naturam.

Eſt igitur proprius dictarum arborum ſuccus ſeu humor Manna, quæ quotannis, ſub Cane potiſſimùm, in Fraxinis & Ornis duntaxat, pluribus continuis diebus colligitur, (qua & ſe longo tempore Neapoli uſum teſtatur Alexmarus, & quotquot ante ſe per plures annos medici fuerint, ad alvum ſolvendam uſos eſſe) non ros, Mel aëreum, aut Manna, quod ſequentibus etiam obſervationibus confirmatur ab eodem. Nam, inquit, ſuperiniecto linteo, per plures noctes ac dies, ſupra eaſdem arbores, ita ut ros iis incumbere non potuerit, inventa nihilominùs in eis, iiſdémque diebus, ac collecta Manna fuit, arboribus etiam non inciſis: id quod fieri haudquaquam potuiſſet, ſi ſpontè ex iiſdem arboribus non emanaſſet, maximè cùm ſupra idem linteum, ne veſtigium quidem eiuſdem generis roris, vel liquidæ vel coagulatæ mannæ fuerit repertum.

Experimento confirmatur Manna Fraxini.

Eandem confirmat et Garsia obſervatum.

Sed quid opus diu hac in re ſermonem protelare, cùm plures fide digni, quibus hanc rem penitus inveſtigare decreveram, uno ore confeſſi ſint, mihique retulerint, ſe propriis cōſpexiſſe oculis, poſt collectam in dictis arboribus Mannā, ex eiſdemmet locis reliquam reſudaſſe, emanaſſe, ac ſenſim effluxiſſe, & deinde Solis calore ſuperveniente coagulatam fuiſſe: idque non ſemel duntaxat, ſed ſæpiùs ac ſæpiùs viditſe teſtati ſint.

Alia Tubercula cum Veſicula in Fraxino & Orno. Mannam exſudant.

Aiunt inſuper in Fraxini Ornique caudicibus, iuxta corticem ſæpiùs adnatas veluti veſiculas quaſdam ſe inveniſſe ſeu tubercula, quas diſrumpentes, primùm liquorem quendam album, dulcem, concretum & craſſum in optimam Mannam converſum: deinde minùs album, tenuiorem, liquidiorémque, ſed dulcem quoque manifeſtiſſimè emanantem ſæpiùs conſpexiſſe: qui etiam à ſuperveniente Solis calore coagulatus, concoctus, albidiórque redditus, effectus eſt Mannæ primæ aſſimilis: & ubi diu permanſiſſet ſuperfluè à Solis calore exſiccatus, inutilis redditus eſt. Ergo ſi inciſis arboribus, in eiſdem inciſuris talem reperiunt concretum & coagulatum ſuccum, eiuſdem ferè coloris, ſaporis & conſiſtentiæ, cum ea, quam ex non inciſis colligunt, Mannā, quis unquam hæſitare audeat eam eſſe earundē arborum ſuccū propriū, ſpontè ad eoſdē ramos, caudicē ac ſurculos detrusū, potiùs quàm rorē quendā è cœlo aut aëre delapſū? Nemo ſanè niſi pertinax valdè.

Ad-

Experimentum à cicadis factum.

Addunt & illud: nempe cicadas & alia quędam animalcula ſe inſpexiſſe, quę ex dictis arboribus, Ornis præſertim, cortice perforato, hanc lachrymam exugebant: quibus deinde fugatis, ex iiſdem foraminulis ſeu fiſſuris, liquorem hunc dulcem profluxiſſe, búneq; ſe poſtmodũ à Solis calore cõcretũ legiſſe, tanquá in optimá Mannã cõverſum.

Aliud.

Obſeruatum pręterea relatúmq; à fide dignis, ſe plures ſecuiſſe Ornos, vt ex eis pro vini doliis circulos pararent: quos cùm fidiſſent, ſoliq; expoſuiſſent, non parvá in eis huius Mannę copiá inuenerũt: eámque non in cortice, ſed ex lignoſa ac veluti eiuſdem Orni medulloſa ſubſtantia interiori emanantem.

Aliud.

Teſtatus item quidam Faber ferrarius, vir probus, cuius nomen Cæſar de Ruodi, ſe, cùm in quadam ſylva ſtructo igne carbones pararet, vidiſſe ex orno vicina Mannam reſudaſſe, & ab eodem igne paullò pòſt coagulatam fuiſſe.

Alia difficultas explicatur.

Cæterùm & difficultas hic excutienda. Nam cùm dictarum arborum cortex & folia amaro ſint ſapore, non abs re quæret quiſpiam, qui fieri poſſit vt tàm dulcis liquor ex iiſdem arboribus, ſi earum ſuccus ſit proprius, exſudare poſſit? Dicendum, hunc humorem non ex cortice, ſed ipſa ligni interioris ſubſtantia, quæ ſapore dulcis ferè eſt, aut ſaltem non amara, oriri, & per corticis fiſſuras promanare.

Alia.

Sed, cur corticis amaror contactu continuo eandem non inficit ſuo amarore? nimirũ eiuſdem corticis humor, exiguus cùm ſit, à Solis calore cõcoctus, tandem & ipſe dulcis redditur. Et quia maior ſucci ligni quàm ſucci corticis copia, illius ſapor, non huius prævalet. Adde quod cùm per tenues ac anguſtos corticis meatus idem excernatur ac trànſudet humor, quod eius craſſum eſt, in ſubſtantiam corticis impingitur, ita vt per eos expelli nequeat, niſi quod dulce & tenue exiſtit. Id quod contingit etiam in ſeparatione aquæ dulcis à ſalſa & amara per vas cereum ac tenue, per quod tenues dulcesque aquæ partes reſudant: reliquæ, tranſſudare ineptæ, obhærent.

Ab aqua ſeparatur.

Certum aũt eiuſmodi Mannam quam in fraxino admodũ copioſam prouenire diximus, in Orni foliis nunquam vel colligi vel reperiri: imò nec in ramis aut ſurculis, niſi perquàm rariſsimè: & fortè quæ neutiquam in iis ſit genita: Sed quæ ex caudice aut ramis ipſi proximis defluxerit. Eam verò in caudicibus ſeu truncis, aut craſſioribus ramis duntaxat colligunt. Cauſa autẽ eſſe poteſt, quòd cùm in ſaxis magis montoſis q; ac ſiccis locis proueniat Ornus, ſiccioris etiam naturæ, h.e. minùs humidæ ſit quàm Fraxinus, quæ, vti dictum, locis humidioribus, concaviſq; magis gaudet, vel Theoph. & Plin. auctoribus. Quapropter Ornus tantam in ſe non continet humiditatem ſuperfluam, nec adeò dilutam ac tenuem vt ad folia vſque exiguósque ramulos perueniat. Eſt item ſcabroſa arbos, ita vt facilè priuſquàm ad folia vſque aut ſurculos promanet, in caudicis craſſiorúmque ramorum corticem abſumatur. Quod vel ex eo probatur: quòd qui eam colligunt, aiunt huius arboris Mannam perfectiorem eſſe, ſi manè & veſperi legatur, quàm meridie ſub ardente Sole. Quia ex immodico Solis calore aridior ficciórque redditur, & propterea imperfectior. Contrà quàm in fraxini foliis fiat: in quibus non manè nec veſperi, ſed meridie, ac calidiſſimis diei horis, vti dictum; colligitur Manna. Manè enim humidior cùm ſit, colligi nequit.

Cur Ornus è caudice & ramis, non item è foliis & ſurculis Mannam reddat.

Minima è folijs.

Satis autem exigua eſt ea, quam in foliis reperiunt, & veluti mihum parva eius grana: ita vt facilè conici poſſit ex eiuſdem arboris ramis ſuperfolia decidiſſe potiùs, quàm in eiſdem genitam eſſe: aut ſaltem propterea, quòd magna ex parte vt collectores referunt, in Fraxinis Manna emanat ex ramis, ea potiſſimùm parte, quà foliorum pediculi eiſdem annectuntur, atque in eiſdemmet pediculis & ramis coaleſcentem inueniunt. Poterit ob id, quæ in foliis reperitur per eoſdem pediculos ad folia effluxiſſe, cùm tam minuta ſit, vt vix ſemunciam vna alteráve die ex foliis colligãt.

Cur in Fraxinus folijs potius quàm Orno concreſcat.

Nec alienum à ratione cuipiam videri debet, quòd in Fraxini foliis & iuxta pediculos eorum reperiatur, cùm id eueniat propter Fraxini humiditatẽ ſuperfluam, quæ non tantũ per caudicẽ & ramos diffundi, ſpargi atque trãſmitti queat, ſed & ad foliorum exortũ atq; ipſa adeò folia, per quorum poros trãſſudet, & à Solis calore concreſcat. Aiunt etiã minuta illa grana, quæ manè ſupra folia reperiunt, eodẽ etiam die Sole ſuperueniente, augeri maioráque reddi, quæ poſtea veſperi colligunt. Quod fieri haudquaquam poſſet, ſi ex aëre fuiſſet delapſa: nã à Solis calore potiùs liquefacta ac abſumpta fuiſſet quàm concreta & adaucta.

Quapropter valcant, qui Mannã in fraxinis & Ornis ſolis repertã, aëream ſeu roridam, ac è cœlo delapſam eſſe contendunt. Dictum autem non abs re, ſolis: Nam contingere poteſt, vt eædẽ arbores in quibuſdam locis, in quibus aërea Manna decidit, reperiantur: & ita ſupra eaſdem etiam decidere poterit. At nõ ſupra eas ſolas, & quotidiè p multos dies, ſed ſupra cęteras quoque oẽs, vt & herbas, & frutices, & lapides eiuſdẽ loci. At quę in Fraxinis & Ornis ſolùm generatur & reperitur, non tantùm ſpontè certis temporibus ex iis profluit, ſed & inciſione facta copioſiùs.

Inciſionũ modi.

Verùm non vnus eſt duntaxat earũ inciſionis modus: nã quidã factis nonnullis inciſuris in toto caudice, ſequenti demũ die eã colligunt. Quidã verò aliquot dieb. ante eaſdẽ arbores incidũt inferiorib. tantùm partibus, & deinde eadem collecta, quæ primò effluit, demũ & aliam effluere ſinunt, ac denuò colligũt. Alij verò, prætermiſſa omnino ea, quæ per primas effluit inciſuras, poſt paucos dies aliis in locis ſuperiorib. eaſdem arbores incidentes colligunt: quæ quidẽ prę cæteris dulcior, ac non parũ ſuauior exiſtit, purgata, vt aiunt, per primas inciſiones arbore, h.e. excreto eo humore, qui impurior, & propterea amarior & crudior erat.

1.
2.
3.

Fraxini plus continent Mannæ quam Orni: & cur?

Id verò in Ornis potiùs quàm fraxinis nõ abs re machinati ſunt: nã Fraxini humidiores cùm ſint, vti dictũ, ſpontè magis, nõ tantùm è caudicibus & ramis, verùm etiã è foliis eorũque pediculis, & qui iuxta eos ſunt oculis, talem emittunt lachrymam. At Orni, vt quæ ficciores natura ſint, h.e. minùs quàm Fraxini humidę, corticéq; duriores & ſcabriores, locisq; ſaxoſis, montoſis ac ſiccis degant, tãtam in ſe humiditatis copiã non continẽt: nec adeò dilutus & tenuis eſt eorũ humor, vt ad ramos & folia eũ ſpontè emittere valeant: ſed in caudicem ſolùm, & rariſſimè in ramos. Quapropter vt copioſiùs effluat ex eis humor, eiſdẽ vulnera iniiciũt: ita.n. & promptiùs effluit, & à Solis etiã calore, nõ parũ arbores inciſæ ad expulſionẽ iuuantur, eundem ſcil. humorem ad corticem trahente.

Validiſsimis itaq; rationib. atq; experientia probatũ eſt, eã Mannã qua hoc tẽpore in Italia vtũtur, quáque etiã prędeceſſores eorũ vſi fuêre p plures annos, ad alvũ molliendã, nõ eſſe eam, quæ eiuſdẽ generis cũ rore exiſtit, & de qua Arabes ſcripsêre, ſed Fraxini ac Orni ſuccũ propriũ atque cõcretum, quẽ ex eiſdẽ duntaxat in regno Neapol. plærisque in locis, præſertim Calabriæ colligunt, & per plures annos ſe collegiſſe fatentur, hunc colligendi modum à maioribus habentes.

Hæc de Mannæ arboreæ generatione, generationisque modo, quantâ potuimus diligentiâ ex Altomari doctissimis scriptis collecta approbat etiam doctrina insignis Medicus & Philosophus Goropius: qui in suo Nilosco pio ita scribit: In regno Neapolitano, in collib. plurimis & clivis mõtium Ornus multa luxuriat, quæ vulnerata, Mannam nostram, quam Calabram vocamus, exsudat, quâ Mellis aërei & Mannæ vereq; loco vti ferè solemus, eo quòd huius incerta, illius certa copia, & arbores quotannis, aër non quotannus idem reddat. Huic tamen Altomari Goropii & nostro sanè iudicio probabili ac verisimili sese obiiciunt Matth. Cæsalp. & alij quidam.

Contraria opinio Matth. & Cæsalp.

Sic enim Matth. infit. Mannæ alterum genus à Calabris defertur, plurimi penditur quæ stirpium frondibus incidens colligitur: proinde foliorum Manna cognominata, minutis granulis constans, translucida, gravis, Mastiches granulis similis, candida, gustu dulcis atque suavis. Secundas partes sibi adscisc it, quæ ramis insidet. Tertias vera, quæ lapidibus in solo inhæret. Hæc granulis constat crassioribus, & calore longè minùs sincero. Ex ea, quæ nocte peracta è cœlo deciderat Cossentiæ, quæ est Calabriæ civitas, mihi facta fuit copia super Fraxineis frondibus, quæ iulapu perfectè cocti guttas prorsus referebat. Accepi ibi ab incolis, quòd hæc manè legitur, priusquam Sol exortus admodum excalfaciat. Namque postea Sole liquefacta absorbtaque facilè evanescit. [Hoc planè negat Altomarus & ait, Fraxineam & Orneam Mannam solam à calore concrescere & indurari.] Quapropter plerique (ut à nonnullis audivi) ubi in magna decideri t copia, summo mane arborum ramos præscindunt, & in opacis collocant, ubi concretam maiori commodo legunt. Non parum aberrat Altomarus, cùm contendit Mannam quæ in Apulia & Calabria è Fraxineis legitur foliis, è cœlo haudquaquam decidere sed ex ipsa planta exsudare. Explodenda autem omnino videtur sententia Monachorum, cùm pro certo asserant, Sirio ardente Mannam non solùm roris modo super arborum & herbarum folia reperiri aëris & cœli clementia, sed etiam arboribus, Fraxino scil. & Orno absque aliquo cœli rore, gummium modo, inciso earum cortice, in lachrymas concrescere. Siquidem ea Manna, quæ inciso harum arborum cortice collachrymare cœpit, nullus quidem plantæ liquor est, sed ipsa eadem Manna, quæ diebus superioribus eadem in arbores ab aëre deciderat. Nam cùm illis regionib. usu veniat, ꝙ præ cæteris prædictæ arbores eo mellifluo flore affatim abundéque madescant, sitiq; cortex Solis ardore nimio sitiens ac rimosus, magnam liquoris quantitatem intra se absorbet. Quo fit, ut postmodùm exurente canicula, inciso eodem cortice idem liquor exiliat, & in grumos concrescat: qui tamen cùm leves fungosique sunt ob arboris succi mistionem, infeliciter operantur, nec alterius Mannæ viribus correspondent. Quòd autem id tantùm Fraxino Orneoglossóque eveniat, cùm melleus ille ros in universum omnes occupet plantas, in causa est harum arborum nobis occulta potestas, ut magnetis ad ferrum, & succini ad paleas. Quippe omnibus clarum est, apud Calabros & Apulos solam Fraxinum & congenerem Orneoglossum Mannam in se contrahere, retinere, densare ac cohibere: ex aliis verò arboribus eandem statim defluere, & in subiectas herbas, petras, solúmque diffundi. Quare ab his duntaxat arboribus inciso cortice, non sanè primò, secundum naturam, sed ex accidenti defluit Manna. Verùm optimi illi patres [Monachi] contenti (ni fallor) cortice, internas illarum arborũ partes penetrare neglexerunt. At incolæ qui ex maiore huius liquoris proventu plus aun referunt, rei naturam diligentiùs investigarunt. Monachorum sententiæ adstipulatur Altomarus, cùm ipse sibi persuadeat, communis usus Mannam, nihil roscidi cœlestisve liquoris continere, sed tantùm [ex arbore esse:] quod etsi multis conatur ipse comprobare, cùm tamen plura sint quæ non consentiunt, id ego examinandum sapientioribus relinquo. Hæc Matth. contra Monachos & Altomarum.

Altomarus err.

Monachi reprob.

Fraxinum & Ornum nullam Mannam exsudare.

Ex arbore.

Cui adstipulari videtur Cæsalp. sic scribens: Disquirendum utrum Manna, qua utimur sit inter genera mellis aërei, an prorsus fructus Fraxini & Orni, ut contendere nituntur quidam ex recentioribus, & Mannam nostram, à genere Mellis & Manna Arabum explodunt. At eo modo [quo illi de Fraxino & Orno] cavillari etiam de Quercu licebit, cuius foliis maximè insidet mel aereum. Si enim ros non magis super unam plantam quàm aliam decidit, cur maxime hoc genus reperitur in Quercu? Quod si id tribuatur naturæ Quercus, ut liquorem illum cœlestem conservet, aliæ autem plantæ magis & minùs absumant, cur eadem non liceat & Fraxinis & Ornis assignare? Quum enim intimè hauriant hunc rorem, totum autem non absumant in nutrimentum, aut ob multitudinem, aut ob aliam causam, necesse est, ut reliquum tanquam excrementum expuant, alteratum tamen & magis addensatum, quàm in Quercu, ob aliquam eius concoctionem, ob id non in foliis solùm reperitur, ut in multis aliis arboribus, sed undique ex intimis corporis exit. In foliis autem Quercus maximè reperiri melleum liquorem dicemus, quia ea arbor minimè omnium bibat eius homorem: idcircò defluit mellea substantia ex iis, non multùm addensata, & Sole adventante facilè evanescit, ut contingit substantiæ aëreæ facilè in spiritum resolubili. In quibus autem pauciss ima, aut nulla reperitur hujusmodi concretio, cùm tamen locus eo humore scateat, ut quibusdam Fraxinis & Ornis contingere aiunt, absumitur avidiùs eiusmodi humor in earum nutrimentum, ideo nec ros liquidus permanet in foliis, nec expuitur addensatus. Neque illud omninò verum à frigore noctis addensari rorem in melleam substantiam, ut modò concrescat ad similitudinem pruinæ ob vehementiorem frigiditatem, modò in liquidiorem substantiam ad roris similitudinem à minori frigiditate. Non enim hæc corpora aquea tantùm sunt, ut ros & pruina, sed terram habent aëri mixtam, ut tradit Arist. 4. Meteo. c. 7. de melle. Nam & mel quod apes cõdunt in suis alveolis, ex huiusmodi rore cõstat: quodque super diversas plantas colligitur, non succus earum, neque fructus, neque pars, sed eiusdem est cum rore generis, ut testatur Gal. 3. de Alim. fac. c. 39. non tamen omninò ros, simplex scilicet aqua, sed ob æstivam caliditatem terræ in halitum digestæ commixta, & incrassata magis & minùs in melleam substantiam. Eget tamen halitus aqueus frigiditate noctis, ut constet, simplex quidem in rorem & pruinam, commixtus autem in melleam sustantiam, quæ non amplius à solo calido liquatur, sed ab humido, ut sales. Aliqua tamen ex parte à calido sicco liquari huiusmodi corpora, quatenus à frigore condensata sunt, non est absurdum, ut contingit Nitro, Alumini, Calcantho, Sacchare: In igne enim prius

liquo-

liquescunt, deinde siccantur: humido autem frigido, id est, aqueo, omnia hæc corpora solvũtur, non calido, quale est Oleum. Hactenus Cæsalp.

Cæsalp. et Matth. opinio reuocatur.

Sed quæ tùm ipse, tùm Matth. protulit adversus sententiam Monachorum & Altomari, minimè nobis videntur evertere eius rationes, & experimenta quanquam iisdem etiam Amatus subscribat.

Hæc, inquit Apollo [de saccharo scribens adversus Matth.] naturæ sunt arcana, Philosophis ipsis incomperta: nec verisimile est tantam mellei roris copiam intrudi posse, quanta per tot dies exhauritur, &c. Sed ipse etiam Apollo, in re sibi incognita, uti patet, fluctuans, Monachos temerè carpit: mox ad naturæ arcana, ignorantium asylum confugit, Philosophis dicens incompertã, cuius tamen postea causam & modum hariolari veriùs quàm studiosa inquisitione vestigare videtur.

Apollo reprehend.

Observatio.

Pena & Lob. tradunt, ramos magnos Laricis & Fraxini præcisos, atque in vinariam cellam quo æstatis tempore Manna colligi solitum est asportatos, Mannam postero die, quanquam non perinde nitidam obtẽtare: quæ omnia, ut ipsorum reliqua: nec non etiam ea quæ Pamphilus Herilacus de Manna ex Ornifraxino tradit, cum Altomari sententia optimè consentiunt. Considerentur etiam alia quæ antea ex iisdem tradita de generatione Mannæ, & de Elæomelite: quæ itidem omnia facere videntur pro Altomari.

Mirum autem Galeni temporibus neminem istud, ac ne ipsum quidem Galenum tale quiddam observasse, vitam quoque Romæ agentem. Nemo enim asserere audebit Mannam hanc id esse, quod à Gal. 7. simpl. saccharum nominatur. Nam id quoque ut de Melle saccharo dicebat Dioscorides ex India & fœlici Arabia convehitur, ut Gal. inquit, & in calamis, ut aiunt, concrescit, non in Fraxinis & Ornis, ut à prædictis autoribus constanter asseritur. Ideóque idem esse cum Altomari putamus Mel saccharum Dioscoridis & saccharum Gal. de quo plenius suo loco.

Nam est Saccharum Gal.

Nec quicquam etiam referre ait idem Altomarus, si Theoph. cæterique veteres autores, qui de plantis scripserunt, inter eas arbores, è quibus humor emanat, coagulatur atque consistit, non connumerarint: nam neque Oleam tàm domesticam quàm silvestrem, inquit, quæ sponte, & vi etiam similem procreat lachrymam, ut diu à quibusdam observatum est meminerunt.

Elæomelæ indictum veteribus.

Cæterùm ex his, qui Thuris Mannam cœlestem hanc [sic vocat Matth. hanc Fraxini & Orni Mannam, cuius hæc sunt verba] esse crediderunt, Crinitus Florentinus quoque fuit in cuius censuram Manardus Ferrariensis lib. 1. suarum epist. peculiarem epistolam conscripsit. Veruntamen venia illi danda est, cùm & Serapio, qui Mauritanis omnibus in simpl. medic. historia præstitit, Thuris Mannam cum cœlesti ineptè confundat.

Crinitii error.

Serap. lapsus.

Brassavolus, Apollo & alii quidem prædictorũ autorum *Mannam Calabriensem triplicem* faciunt: primam & præstantissimam, vulgò *Mannam de folio* dictam. Quippe rustici folia aptant, & veluti tegete extendunt: plantãtque latiorum foliorum arbores, ut aptiùs colligatur, & parum supra aliam rem cadat. Eadem & *frondacea* dicitur, quòd stirpium frondibus insidens colligatur: atque oblongis constat granulis. transfucens, gravis, masticheos in morem lenta primùm, mox facilè liquescens, alba & suavis. Secundas sibi vendicat, quæ trunco, ligno & arborum ramis effluit ac inhæret. Ideo & *ligni* vel *trunci Mannam*; alii *Man-*

Mannæ Calabriensis triplex. Manna de folio seu frondacea.

Ligni vel

nam è corpore vocãt. Tertia cæteris deterior, in terram defluens aut petras, arenulis permixta, colore livente, minùs sincera. Hæc *Manna terræ* dicitur. Eadem igitur res supra diversa cadens, aut è diversis promanans, varia nomina, diversásque species (si modò verè differentia speciem dici possit) vel varietates sortitur.

trunci Manna. 3. Manna terræ.

Verùm aliter Amatus de Calabricæ differentiis statuit, dum putat eam ex aëre defluam esse. Sic enim ait: Manna est ros qui præcipuè cadit in Calabria, unum supra folia, quod perfectissimum est, vulgò dictum *Manna de folio*. Aliud supra ramos & caudices arborum, primò deterius, sed crassius & corpulentius. Tertium verò supra terram, cæteris deterius. Quæ verò super lapides cadit, mea sententia, inquit, cæteris generibus nobilior censenda est: dicitur verò *Calabrensis Manna* hæc *Mastichina*, quæ tanquam præcipua celebratur & in pretio hodiè habetur.

Amati opinio de differentiis Calabricæ.

Mastichina.

Altomarus amariorem dicit eam quæ incisis arboribus profilierit, Calabris ideo *Mannæ forzata* dictam. Hæc ex Orno est.

Amarior Orni.

Ita vides quanta sit autorum varietas in Mannæ historia & generatione. Nunc Calabrensem Amatus Mastichinam vocat, qualem plerique alii *Orientalem* dicunt: & nobiliorem æstimat quæ supra petras cadit, quàm alii detertimam putant.

Pamph. Heril. *Mannam ex frondibus* facillimè liquari ait à Sole, idq; *Mãna ex corpore* non cõtigere.

Cæsalpini opinio de eisdem.

Adhuc aliter distinguit Cæsalp. sic tradens Fraxinum & Ornũ solas Mannam ferre testatur [Sylvaticus] in Calabria, circa canis ortum, cuius est visus in tota Italia ad alvum leniendam dissolutę iuxte, aut sero, pondere duarum vnciarum aut trium: mitissimum.n. est medicamentum, solùm tenues humores educens. Sunt aũt micæ quædã candidæ, aut flaviscentes, pingues, sapore mellis. Eius differentiæ sunt: Nam quædam minutioribus micis constat, quã *Mannam foliorum* vocãt, quia ex foliis colligatur, quæ magis probatur: altera crassioribus, quam *Mannam corporis* appellant, quia ex ramis, tanquã ex corpore arboris habeant: & hæc aut sponte, aut vulnerato cortice: [hæc fanè contrariantur opinioni Cæsalpini, qui negat Mannam ex arbore promanare, de qua re antè] Nã ex vulnere primò exit liquor turbidus, nauseosus cum quadam amaritudine: postea emanat purior, quamuis glebis grandioribus.

Desit materiæ quæ ea habendi.

Cæsalpinus.

Turbida. Purior.

Probatur pinguis, & quadantenus translucida, Masticheos quàm simillima. Improbatur arida, & cinerei coloris. Item sapor optimæ suavis cum dulcedine modicè linguam mordens, quæ.n. morsu caret, evanida est, & quæ nauseosa, est impura, aut adulterata, aut sennæ infusione, aut addito Scammonio.

Delectus.

Si desit Syriaca Manna aut Calabriensis, vtẽdum monet Lob. Brianſonensi ab vnc. j. & f. ad vnc. iij. Et asserit quosdã institores, qui illinc veniebant, hodie illic perpaucam aut nullam inueniri, planéque conquestos desisse: quod an verum de Calabrina, viderint incolæ.

Additamentum.

Matth. ait Mannã Italicam, præsertim Calabricã pluribus annis incorruptam perdurare. Id negat Altomarus: & bonitatem eius perfectã non supra annum extendit. Herilacus cauet ne in compositionibus Arabum vtamur *Manna* dicta *ex corpore*, & addit eiusmodi gũmis nos falsò vti pro Mãna.

Durare.

Lacuna Mannam ex Calabria tantæ bonitatis dicit, vt conferri possit cum Orientali.

Garcias Mannam Calabrinam confert cum ea quæ ex Persia Becora vrbe aduehitur, magnis glebis, admistis pleruneque foliis.

Similis Persicæ.

Et Acoſta ei ſimilem dicit adulterinam quandam in Ormuz, & tertiam Indicam, de qua & alijs Indicis mox. Idem etiam teſtatur vulgatiorem Mannam in Hiſpania eſſe Calabrinam, verùm meliorem quæ ex Oriente Venetias adfertur.

Manna Halepi. Rauvolff. quoque Mannam quandam *Halepi* haberi ſcribit, ſimilem Calabrinæ. De Manna tridentes conſule etiam Coiteum & quinqueranũ, quorum neuter nunc nobis hæc commentantibus eſt ad manus.

An omni Manna Medicis liceat vti? Tardè vt ad vires tranſeamus, placet iucundâ & vtilem Medicis hoc loco quæſtionẽ præmittere. Nam cùm conſtet, ſaltẽ ex probatiſſimorũ autorũ plerisq; duplicẽ eſſe Mannæ originẽ: alterã ex aëre ſeu rore: alterã ex Fraxino & Orno: harumq; varias eſſe differentias: quæritur an Medicis indifferẽter atque innoxiè eiſdẽ mannæ ſpeciebus, alteráque pro alterâ vti liceat: & num vna eiuſdem ſpeciei ſit alterâ perfectior: & quæ imperfectior quodammodo earum eſt, nunquid omnino vitanda & explodenda?

Altomari diligentiſſimi de Manna ſcriptoris iudicio, *Aerea Manna*, ex rore genita, ab Arabibúsq; deſcripta, potiſſimùm concreta, & quam Meſues cõmendat, ad eos vſus quos ipſe ac Serap. & Avic. probarunt, eſt vtiliſſima. Eius vires antè poſuimus poſt generalem Mannæ hiſtoriã. At eius defectu, num *arborea* ſeu *Fraxinea* & *Calabrina* dicta liceat vti: Cùm, vt oſtenſum, ex Fraxino, & Orno quæ Fraxinus ſylveſtris eſt, profluat, vtiq; earũ vires quodammodo imitabitur. Nã ſi mel roſcidũ aëreaq; Manna cadens ſuſcipit aliquid de virtute plantarum ſupra quas cadit, vt Gal. & Meſ. volunt, quantò magis proprius earundem plantarum ſuccus, eaſdem contrahet facultates, quæ ipſis arboribus propriæ ſunt?

Vires & temperam. Mannæ Calabr. Cùm itaque *Manna Calabrica* Fraxinea, ſeu lacryma Fraxini, quam Mannã vocant, dulcis ſit cũ obſcuro quodam amarore, nec multo craſſo lẽtóque humore plena, conſequens eſt moderatè calidam eſſe, gratam & naturæ noſtræ amicam. Et ob dictas facultates, vt diſcimus ex 4. ſimpl. vim habebit cõcoquendi, laxandi & rarefaciendi, quemad. reliqua dulcia: nec non fundendi, lævigandi ac molliẽdi, ex 4. & 5. de ſimpl. Gal. Et vt ſumãtim dicamus, cunctas etiam præſtabit vtilitates, quas Arabes *aëreæ Mannæ* tribuerunt, quatenus dulcis eſt, quãvis non tantæ humiditatis ſit particeps, neque adeò temperatè calida exiſtat. Amaritudo n. vix ſenſu perceptibilis, talis non eſt, quæ dulcedinis vim obfuſcare aut impedire poſſit. Eius tamen ratione cuam magis abſtergendi vim habebit, extenuabit, humores craſſos incidet, ac infarctus liberabit. Quapropter & menſes movebit, pituitam & pus è pectore exterminabit, tantò efficaciùs quantò magis à dulcedine ad amarorem inclinabit. Quapropter non ſolùm probandus *Fraxineæ*, & Orni Mannæ vſus, ſed propter hunc vel maximè præ aliis deligenda. Sed quid opus multis rationibus, vbi ſenſus & experientia in aperto ſunt? *Nam rationes quærere earum rerum, quæ patent ſenſui, infirmitas quædam intellectus eſt*, vt meritò Ariſt. dixit in 8. phyſ. contra zenonem omnia quieſcere dicentem.

Obſtructiones. Menſes. Pectoris vlcera.

Ariſt. lib. 8. phyſ. contra Zenonem.

Blandè purgat. Neque n. ipſe ſolus, inquit idem Altomarus, ſed oẽs ante me & iuxta me in hac regione medici hac Manna bono ac felici ſucceſſu, citra vllam noxam eorum, qui ſumpſerunt, vſi ſunt, præſertim ad alvum molliendam. Nam nec inquietudines & faſtidia, neque tormina, colliquationem, ſuperpurgationem aut eiuſmodi malum ſymptoma aſſumpta excitat, aut excitavit vlla, ſive ex foliis, ramis aut caudice fuerit collecta. Omnino enim ſe prædictos vſus omnes feliciſſimè expertum eſſe Deum immortalem teſtem advocat idem Altomarus, omnésque medicos poſteros ad eius vſum inuitat & hortatur. Ab ea verò quæ inciſione prolicitur, cauet abſtinendum in ardentibus febribus, alvi fluoribus, dyſenteriis, aliiſque calidioribus morbis, ſimiliſque naturæ corporibus: ac etiam æſtate, regionibus, annique conſtitutionibus valdè calidis: non tamen adeò, vt cætera pharmaca alvum ſolventia, quæ calidiora ſunt, dictis temporibus, locis atque perſonis prohibendam cenſet. *Eius* tamen vſum, *quæ ex folijs eorumque pediculis ac oculis* profluit, quolibet anni tempore, quamis corporis conſtitutione ac morbo exhiberi tutiùs poſſe. Denique vbi *Arabum Manna* haberi nequeat, eâ vtendum ſuadet, quæ ſponte ex dictis arboribus emanat: nam eoſdem ferè præſtare vſus, quos Arabes ſuæ Mannæ tribuerunt, & longè plures, præſertim eam, quæ ex foliis & pediculis eorum colligitur: quòd ſincerior, dilutior ac tenuior ſit cæteris, quippe magis concocta, ideóque dulcior: ac de foliorum viribus nonnihil participet, quorum ſuccus, vti ſuo loco dictum, ſerpentum ictibus valdè opitulatur, Dioſc. & Plin. autoribus. Harcéque non ſolùm ſerpentum ictibus, ſed & eadem ratione malignis peſtilentibúsque febribus auxiliari. Huic proximam eſſe, quæ ex ramis & caudice ſponte profluit. Tertiam in bonitate eſſe eam, quæ non ex primis illatis cæſuris colligitur, videl. quæ ex eiſdem primò profluit, ſed ex alijs vulneribus poſt aliquot dies factis. Nam quod primò effluit, impurum, inconfectum, ac excrementoſum valdè eſſe: & proinde puriorem, perfectiorem dulciorémque ex ſecundis cæſuris. Neque tamen penitus & illam reſpuendam ſcribit quæ primò primis illis inciſuris profluit. Nam & hanc quoque, licet amaritudinis cuiuſdam ſit particeps, dulcedinem tamen magis præ ſe ferre, quæ perpetuò in ea prævaleat: nec aliter differre à prioribus, niſi quòd calidior ſit, quapropter etiam valentiùs operetur, ſibique ita longa experientia confirmatum eſſe. Ac ſi noxa quædam ex eius vſu, vt tormina, calores, &c. ſuperuenerint, id medici culpa, minùs rectè ac intempeſtivè ea vtentis, aut morbis vel corporibus, quibus non competebat, exhibentis, factum eſſe: aut quòd plus æquo dederit, vel Mannam aëream putarit: aut certè quòd pro hac ipſa aliam vitioſam aut adulteratam præbuerit, conſtanter aſſeverat.

Caute.

Serpentum ictus.

Febres malignæ. Venitatis earum gradus.

Suadet tamen ſemper recentiſſimam, quantùm *Delectus.* fieri poſſit, deligendam, humidiorémque: vetuſtam & aridam omninò vitandam.

Quæ ſi ita ſe habeant, quis Mannæ Calabrinæ, quæ ex Fraxino & Orno eſt, vſum deinceps auſit repudiare. Sed iam & cæteras Mannæ differentias perſequamur.

MANNA ORIENTALIS MASTICHINA.

Granditas. MANNA etiam ex partibus Orientalibus ad nos defertur, & præſertim ex monte Libano. Venetijs magna copia habetur. Braſſavolus ſcribit ex Orientalibus & Meridionalibus

bus partibus & alterum genus Mannæ importari, ſicut mel liquidum, præter illud albicans granuloſum, hoc eſt, ut ille ait, Manna Arabum. Et addit: Nicol. Nicolucium à Mauro quodam huius liquidæ Mannæ pyxidem emiſſe, & ea miros effectus feciſſe.

Amatus quoque tradit *Mannam Orientalem* ex monte Libano & aliis locis Venetias illatam aliquando *granuloſam*, aliquando *liquidam*, mel referentem. Primamque Arabes *Mannam* abſolutè, ſecundam *Tereniabin* vocare.

Maſtichina. Bellon. priorem *Maſtichinam* vocat, pellucidamque eſſe ait, exiguo grano: atque hanc præcipuam agnoſcere Venetos, *granulatam* dictam: Gallis *Granatam*: vulgò *Maſtichinam* dici, quod Maſtiche ſit adſimilis.

Granulata.

Granata.

Maſtichina unde.

Orientalem Mannam parvi fieri in Italia Monachi tradunt, quòd non poſſit haberi ita recens, ut *Calabrienſis*.

Matth. ſanè ſcribit, eam quæ ex Alexandria Ægypti adfertur, *Maſtichinam* dictam, uno duntaxat anno in ſuis vinbus perſiſtere. Alioqui eam præſtantiſſimam dicit: alteram verò infirmam ac vilem, *Bombycinam* nuncupatam. Lacuna quoq; Orientalem perfectiſſimam dictat. Hanc eandem Lob. *Maſtichinam*, *Granatam* & *Syriacã* vocat, pro qua ſubſtituit, ut antè dictum, *Brianſonenſem*.

Bombycina

Apollo quoque Orientalem primam & præſtantiſſimam facetur eam quæ *Maſtichina* dicta, in quoſdam quaſi grandinis callos niveoſque globulos denſatam.

Syriaca diverſitas.

Fertur (inquit Cæſalp.) aliquando & ex Syria longè candidior Italica, Maſtichina vocatur, quæ tranſlucida: Maſtiche ſimilis, parvis granulis, efficacior *Italica*. *Bombycina* autem minimè tranſlucida, craſſioribus micis Goſſipii. Putant hanc Saccharo adulteratam eſſe. Sed dentibus deprehenderetur: Saccharum enim ſub dentibus crepitat. Manna autem mollis eſt.

Adulterata ut deprehendatur.

Veneti, notante Bellonio, aliter quàm Galli negotiatores diſtinguunt, in *Maſtichinam* ſeu *granulatam*, & *Bombycinam*. Hæc ideo ſic vocitãt, quòd floccorum bombycis referat effigiem, quæ quidem vilioris eſt pretii quàm illa, neque tantæ dulcedinis particeps: cuius etiamſi libram edas, alvum tamen nunquam ſubducet, ideoq; Mannam iſtam ex rore aëreo venire, mellis modo, nemo dubitet.

Bombycina unde.

Bombycina non purgat.

Altomarus Bombycinam adulteratam putat. Sed hanc rem Venetorum doctiſſimos Medicos poſteritatem docere par eſt.

SIRACOST ET MANNA XIRQVEST INDICA EX ARBORE QVEST.

PRo interpretatione vocabuli *Siracoſt* hîc referemus & contrahemus quæ Monachi copioſè ſcripſere in Meſ. ſupra compoſ. *Diaſiracoſt*.

Siracoſt ſive *Xiracoſt* ſive *Aciſiracoſt* &c: idem eſt: ſecundùm Simonem Ianuenſem, & nonnullos aliquos ex iunioribus, eſt quædam ſpecies Mannæ. Et in teſtimonium citant Avic. cap. de de manna. Bellun. in interpret. ait Siracoſt eſſe Mannam, quæ apud Italos in uſu eſt. Pandectario Alſiracoſt, & Xiracoſt Arabicè, eſt Manna. At Siracoſt eidem eſt Manna vel ſuccus fructuum. Avic. autem licet capit. de Manna dicat, Mannam coagulari & exiccari ſicut gummi & ſicut Tereniabin & Alſiracoſt, & mel de terra Cuſuram &c; non tamen per hoc declarat nobis Siracoſt eſſe ſpeciem Mannæ. Nam ad inſtituendam aliquam ſimilitudinem [quod ille facit inter Mannam, gummi, Tereniabin, Alſiracoſt & mel &c:] non ſemper eſt neceſſe adducere ſpecies eiuſdem generis illius rei, de qua quæritur ſimilitudo ipſa. Non omnia verò illic poſita, eſſe ſpecies Mannæ probatur: quia ſicut gummi & mel non ſunt ſpecies Mannæ, ita fieri poteſt, ut nec Siracoſt ſit eiuſdem ſpecies. *Sira* enim ſive *Xira* Arabicè ſuccum ſignificat. Quoniam igitur, ut dicebamus, Pandectarius ait Siracoſt non tantùm ſignificare Mannam ſed etiam ſuccum fructuum, ideò fieri poteſt, ut ſit ſuccus alicuius fructus coagulatus ad Mannæ ſimilitudinem, & non ſpecies Mannæ. Et quamvis Avic. de unoquoque præfatorum loquutus ſit in proprio cap. tamen proprium cap. de Siracoſt, neque ſub hoc, neque ſub alio quovis vocabulo reperitur in eius 2. can. qui eſt de ſimplicibus. At eſt apud eundem Caput de Tereniabin. Poteſt tamen eſſe, ut communis opinio eſt, Syriacoſt eſſe veræ ſpeciem Mannæ: quia in ſequentem Triphcram Perſicam, quæ in multis cum iſta confectione concordat, ingrediuntur Manna, & Tamarindi & Caſſiæ pulpa, & ſaccharum Violatum, & alia multa ſicut & in iſtam. Chriſtoph. de Honeſtis autem in ſuis notatis, poſt Hieræ infuſiones ponit abſolutè Siracoſt eſſe Mannæ ſpeciem: additque eiuſmodi Mannam non ampliùs in noſtras partes importari. Igitur ſi Siracoſt eſt ſpecies Mannæ, poteſt hæc compoſitio vocari Confectio Mannæ. Sed quia infrà alia deſcriptio, cui titulus, Confectio de Manna: ad differentiam illius ſortè vocaru t præſentem Diaſiracoſt, quaſi declarantes particularem ipſius Mannæ ſpeciem: ut eſt etiam alio loco Syrupus Alterentabin, quod itidem ſignificat quandam Mannæ ſpeciem. Igitur quando de Siracoſt non poteſt haberi melior certitudo, loco eius ſi ponitur Manna aërea ſive arborea, noſtro indicio retè fiet. Idque eò maximè, quia in exordio eius deſcriptionis ait Meſ. eſſe medicinam benedictam in febribus acutis &c: Et Manna ſimiliter ab ipſo autore inter medicinas benedictas connumeratur. Ergo ſi (ut diximus) ponitur Manna in ipſa compoſitione, non agitur contra autoris intentionem. Ipſa autem Manna debet eſſe recens & perfecta: quia legitur ibi: Alſiracoſt boni & recentis &c:

Sirà.

An Siracoſt ſit Manna.

Confectio Manna.

Alterentabin Syrupus.

De Siracoſt nihil certi cognoſci poſſe.

Manna utribus conſervata via.

Scribit Garcias: In India Mannæ primum genus utribus conſervatum, ſapore ſavi mellis, *Xirqueſt* aut *Xircaſt* vocari, id eſt, *Lac ex arbore Queſt* nuncupata: nam *Xir* lingua Perſica lac ſonare: inde nobis corrupto nomine *Siracoſt* nuncupari. Eſſe autem rorem quendam in eas arbores delabentem, aut gummi ex eis deſtillans.

Xirqueſt.

Xircaſt.

Arbor Queſt.

Idem etiam confirmat Acoſta, niſi quòd pro *Xircaſt*, *Xiracoſt* habeat: & gummi eiuſdem arboris dicit, Lectorémque ad Avic. relegat.

MANNA INDICA TIRIAMIABIN AVT TRVNGIBIM.

MAnnæ in India alterum genus dictum *Tiriamiabin* aut *Trungibim*, ut vertit Bellunenſis, in Carduis naſci ferunt, granis quàm Coriandrum maioribus: colore inter ruſum & rubentem medio, quæ ex tribulis decutiuntur. Vulgus plantæ fructum eſſe putavit, ſed gummi aut reſinam eſſe reſcitum eſt.

Manna Cardinarum.

Deſcriptio.

Huius uſus præfertur à Perſis ei quâ utimur: quoniam quæ in uſu eſt, pueris exhibere non audent, niſi 14. annum exceſſerint. Ego tamen ab eo tempore quo in India ſum, illa uti non deſiti, & ſine moleſtia purgare ſemper depre-

biendi. Haec Garcias. Eadémq; ferè & Acosta habet.

Trunschibil. Frutex spinosus Agul et Alhagi.

Halepum, tradente Rauvolffio, copiosè adferunt Persæ in utribus mannam sub nomine *Trunschibil* quæ colligitur supra fruticem spinosum *Agul & Alhagi*. Hæc Manna constat granis paullò maioribus Coriandri seminibus, formâ & sapore admodum similis nostræ Mannæ Lariceæ. Posset existimari Israëlitarum manna, de qua Moses scribit fuisse similem semini Coriandri & colore Bdellii. Eam Mannam cadere in frutices spinosos testantur Serap. & Avic. cùm de Manna scribunt, quam vocant *Tereniabin* & *Trungibin*, & Clusius in epit. Indicarum plantarum.

Ait autem Avic. eam mannam cadere in regione Corasceni. At Rauvolff. potiss. in Persia supra Agul. Nos Agul sive Alhagi plantæ historiam & iconem posuimus lib. 10. cap. post Genistam spinosam, & alias ei similes.

MANNA INDICA CALABRIAE PERSIMILIS.

Descriptio.

MAnnæ in Indiam 3. genus, inquit Garcias, magnis glebis advehitur, admistis plerunque foliis. Calabrinæ persimilis est, pluriſque æstimatur.

Locus.

Defertur ex Bacora urbe Persica admodum celebri. Eadem & Acosta. Et Rauvolff. Halepi præter mannam Trunschibil & aliam Calabrinæ similem haberi notat.

MANNA INDICA MELLI CANDIDO SIMILIS.

ADvehitur interdum Goam in utribus aliud genus Mannæ ex Ormuz emporio melli candido depurato persimile. Sed facilè corrumpitur in ea regione: propterea quòd vitreis lagenis non asservatur. Garcias. Idem Acosta, qui liquidam esse ait.

MANNÆ ADVLTERINÆ.

Descriptio.

MAnnæ ex Oriente altera species infirma & vilis, quæ *Bombycina* nuncupatur quippe quæ nil aliud est, quàm aut evanida & senio exhausta *Mastichina*, aut saccharo aliisque impostoris adulterata, notante Matth. Hanc solam ex Orientalibus vidisse se ingenuè fatetur Altomarus, Venetiis transmissam, licet in cæteris investigandis maximam adhibuerit diligentiam. Hanc verò ferro ac lateri ignito unà cum Calabrinæ granis quibusdam iniecisse, tàm eius quæ ex foliis, quàm quæ ex ramis & caudice colligitur: illam autem protinus solutam & liquefactam: hanc verò aridiorem duriorémque redditam. Soli quoque expositam *Bombycinam* non quidem ita tepentè sed sensim liquefactam. *Calabrinam* verò duriorem redditam & albidiorem. Neque secus censendum putat de Mastichina, & de qualibet alia Manna è cœlo cadente, quocunque in loco, ac quovis tempore, modò adulterata non sit. Nam eâm humidior & recentior sit quàm bombacina, consentaneum esse ut citiùs ad Solem & ad ignem liquescat.

Bombycina.

Bombycina differentia.

Mastichina cur citius quàm Bombycina. alia differentia.

Cæsalp. hanc inter utrámque differentiam notat, quòd *Mastichina* sit translucida similis Mastiches parvis granulis: *Bombycina* verò minimè, sed similis crassioribus micis Gossipij. Quod si ita est, *Bombycina* sanè non erit verus *Mastichina*. Vetustas enim quantitatem non auget. Illius parva granula: huius micæ crassiores. De qua re certiora docebunt Veneti ac Neapolitani medici ac institores.

Bombacina.

Ait tamen Apollo mannam alteram Orientalem *Bombacinam* vocitatam aut *Mastichinam* evanidam & senio exhaustam, multo sacchar, farina miliacea aut hordeacea, aliisque miscellis vitiatam, vilem, detestabilem, nulliúsque momenti, floccorum lanæ & Gossipii effigiem candore præ se ferentem. Quod a Saccharo adulterata sit, dentibus deprehendetur, inquit Cæsalp. Saccharum enim sub dentibus crepitat. Manna autem mollis est.

Adulterium.

Manna adulterata publicè in igne cremata.

Testatur Altomarus iure ac prudenter à iustissimo suo præside Neapolitano atque consulibus de *quadam manna* sanctum esse, ut igne cremaretur. Neque in eo suam sententiam sequutos, sed pharmacopolarum & quorundam medicorum testificationem id decrevisse, qui eam mannam aiebant esse rem pessimam, & humano generi omnino adversissimam: quæ tamen verâne an falsa sint eorum conscientiis se relinquere scribit: in eo ipso suam prodens ostentantiam, cùm prùs dixerit iure ac prudenter crematam. Mannæ genus valenter purgans & magis solutivum reliquis Mannæ generibus medicus quidam Brachmanes in civitate Cochin in pretio & familiari vsu habuit, ut refert a Costa, ex doctiss. ab Orta: Factitium tamen erat & sic parabatur. Amylum candidum & purissimum, Mannam cuiuscunque generis, sed præsertim quæ Calabrinam æmulatur, Scammoneam & seminis genus Visa dictum, quod ex Bengala advehitur, quodque Lathyridis gr*a*no simile est (iniecto interdum polline radicis cuiusdam candidæ factitiæ, cui nomen Dante) cum Saccharo, pauxillâque aliqua odoratæ aquæ permiscebat, solique exponebat.

Rius Manna compositio.

Ipsa simul.

Dante radix.

Mannam autem adulterari nihil mirum, quandoquidem & lapides Bezahares tanto artificio in Ormuz & in urbe Cochin provinciæ Malabar, ubi rex degit, adulterantur: ut legitimi appareant, fallántque etiam maximè expertos in iis dignoscendis prima superficie, qui nisi fragantur, vix à legitimis discerni queant.

Lapidis Bezoar adulterium.

Ita non inutiliter monet Cordus adulteratam & minimè probam esse mannam, quæ grumis suis foliorum sennæ partes aliquas complectitur, cùm nulla ad nos ex Arabia & Ægypto Manna adferatur, quemadmodum Senna.

Alia cum senna.

Et Pamphilus Herilacus tradit Mannam nostram Italis consuetam, ut plurimùm non esse rorem de cœlo cadentem, sed vel concretam ex sennæ infusione vel aliis, & Saccharo, vel gummi hinc inde collecto.

Alia.

MANNARVM ÆQVIVOCA.

Manna graminea.

MAnna *graminea* longè diversa est à *Manna roris, arborea*, ac etiam *Thuris*, ut specialiùs tradetur inter frumenta. Est & *Manna Thuris* vocata extra harum Mannarum genus: de qua alibi. Manardo sacchatum antiquorum sub roscido, seu (quod idem est) aëreo melle, tanquam genere continetur. In hoc tamen differt Manna à Saccharo, quòd Manna super alias plantas & petras: saccharum verò super harundines in India & felici Arabia proveniat. Sed Manardus Alexandri Aphroditæi opinione deceptus est, confundentis Saccharum cum Manna, ut notat Cordus. Nos autem Manardi opinionem particularibus refutabimus in historia Saccharj.

Manna Thuris.

Saccharum.

Manardi error.

Nunc reliquas arbores sylvestres persequamur.

DE

DE EVONYMO VETERVM.

CAP. XIV.

Locus. EVONYMVS dicta arbor, autore Theoph. naſcitur cùm alibi, tum in Lesbo inſula, in Ordymno monte. [ἐν τῷ ὄρει τῷ ὑδύμνῳ: non ut vulg. habent: ἐν τῷ ὄρει τῷ ὑδυμνίῳ καλουμένῳ. Nam & Dal. ita legit, & Conſt vocem ὑδυμνίῳ è margine irrepſiſſe ſuſpicatur.] Eſt autem magnitudine Punicæ, & folio eiuſdem ſed maiore quàm Chamædaphnes. Circa Septembrem germinare incipit. Floret verè: floris color, qualis in Leucoio, odore gravi, odorem trucidati animantis, autem tabum putreſcentis [ὃν τὸ φόνου.] referente. Fructu cum ſuo putumine aut conceptaculo Seſami ſiliquis non abſimili, intus ſolido, ſed in quatuor verſus diſtincto. Eſu lethalis eſt arbor, tàm fructu quàm folis pecori & ovium gregibus, ſed maximè capris, niſi fortè purgentur. Purgantur autem alvi profluvio. [ἄνοχο: Dal. legit αὐοχί, inedia cibique abſtinentia. Quid ſit ἄνοχον, haud facilè invenias, quanquam aliqui vomitionem & per ſuperna purgationem vertant, ἀπὸ τοῦ ἄνω. Hæc Plin. bona ex parte ita tranſcripſit. Nec auſpicatior in Lesbo inſula arbor, quæ vocatur Evonymus, non abſimilis Punicæ arbori, inter eam & Laurum folij magnitudine, figura verò & mollitia Punicæ, flore candidiore, ſtatim peſtem denuntians [ſic ineptè γόνον transfert.] Fert ſiliquas Seſami ſimiles, intus granum quadrangula figura, lethale animantibus, nec non & in folio eadem vis. Succurrit aliquando præceps alvi exinanitio.

Tempus. Flor. Fructus. Lethalis arbor. Evonymus Plin. Plin. error.

Dod. de noſtra Evonymo dicit, eius foliorum eſu capras interire, niſi ſupernè & infernè purgentur. An hoc obſervatione habeat: an ex voce ἄνοχο, & Plinij lectione extorſerit, ipſe viderit.

EVONYMVS MVLTIS: ALIIS TETRAGONIA:

Deſcriptio. RAMOSA eſt arbuſcula, Evonymus multis putata, aut certè frutex arboreus, altitudinis quatuor aut quinque cubitorum, cuius ſtolones lxto virore perfuſi, & nuper nati ramuli, propter corticem in quatuor angulos excurrentem, quadrangulares apparent; non ſecus ac ſi dolabrà ars perpoliviſſet, ipſo alioqui ligno interno tereti, albo aut flaveſcente. Cortex viret

Stolones. Materies. Cortex.

Folia. Rami crebro intervallo, in oppoſitos ramulos dividuntur. Folia oblonga acuta, crenata, è Periclymeni genere Chamæceraſi dictæ foliis ſimilia & æqualia, paulò pòſt veris initiũ flores proſert pallidos aut herbacco quodammodo colore cõſtantes, ex quatuor foliolis congeſtos, quibus totidem alternatim poſita calyculi foliola ſubiiciuntur, pari numero ſpicibus luteis umbilicum curvoſum viridátem cum ſtilo concolore occupátibus. Singulis floſculis ſinguli ſuccedũt fructus, ſeu ſingulæ ſiliquæ quadrangulæ rubentes, aut puniceę, [aliquando albę, notante C. Bauh.] totidem diſtinctis loculis ſemina parva ſolida continent, cuticula croceà intecta, medulla alba, figura ſemini cannabino ſimilia, hoc eſt, ex rotundo oblonga, ſed maiora, ſapore amaro, cum obſcura quadam dulcedine nauſeabundo. Ipſa etiam arbuſcula tota gravem & iucundum habet odore m Matenes eius ſic ſatis ſolida, fiſſilis tamen & æqualis eſt: ea, cùm adhuc ſucco turget, cæſa, diluto croceo pallore etiam Buxum provocat.

Folia. Flores. Fructus. Semina. Sapor. Odor. Materies.

Hanc expreſsè ἀνώνυμον Theophr. faciunt Dod. Rob. Conſt. Pena, Lob. Matth. Anguil. Thalius. Cæſalp. nihil certi ſtatuit: ſuſpicatur tamen hanc ipſam eſſe Evonymum Theophraſt. Ruell. dubitat. Curtius Evonymum Plinij vocat: At Evonymus Plin. & Theoph. eadem eſt planta.

Evonymus Theoph.

Evonymos, i. boni nominis, per ἀντίφρασιν: unde quędam exemplaria Plin. habent Anonymos, uti notat C. Bauh. At Cæſalp. ſuſpicatur Plinium ex Theoph. depravatè Anonymon legere. Evonymõ & Anonymon vocat Cordus. Evonymum ſanè Theophr. eſſe ideò volunt plerique, quòd multæ notæ eius hiſtoriæ reſpondent.

Hiſt. verò Lugd. quam Dalech. primò incepiſſe conſtat, Evonymum falsò creditam ait ab omnib. ferè Herbariis. Idem alibi: Herbarij, inquit, quam Matth. Evonymum eſſe putat, Evonymum eſſe negant, ſed Tetragoniam Theoph. eſſe volunt. Gaza Quadratoriam interpretatur. Sic dictam hãc cenſet Dal. quòd rami ob linearum quatuor ruſſarum ſerratarum, dorſi modo extantium, rectà per viridem corticem porrectarum, diſcurſum, quadranguli appareant, quod huic arbori peculiare eſt: & quòd in fructu quadrangula ſiliqua ſit.

Non eſſe Evonymum Theoph. Tetragonia Theoph. Etymol.

Εὐώνυμος Græcorum inquit Cluſ. Evonymus Latinorum cenſetur potiori doctorum virorum parti, tametſi quidam aliter ſentiant, & πλατανίτης. cuius ſolum nomen apud Theophr. inter ſerò germinantes reperitur, eſſe velint.

Evonymus Lonicerus.

Nos ſanè hanc Evonymum pro certo nondum aſſerere audemus: tanti ſper tamẽ ita appellare lubet, dum aptiùs nomen reperiatur.

Quod ſi verò vulgaris hæc noſtra *Evonymus* eſt *Tetragonia* Theoph. ut volebat Dalech. (quod ut non negamus, ità non temerè in tanta eius brevitate aſſerere auſimus) & Evonymus etiam eiuſdẽ ſit eadem, ut ex diverſorum Herbariorum ſententia colligi poteſt, inconſideratè ſanè Theophraſtus eandem plantam diverſis nominibus tradidiſſet.

Ζυγία Theoph ſeu Carpinus Tragus, Lonic. & Friſchl. rationantur.

Tragus ζυγία & *Carpinum*, alii *Iugalem* dicunt. Sed fallitur Tragus, quod facilè animadvertet, qui deſcriptionem diligenter perpenderit: quanquam eundem eius errorem, more ſuo Lonic. & Friſchlinus in ſuo nomencl. ſequantur. Eiuſdem etiam Tragi opinionem meritò reiiciunt Dodon. Matth. Hiſt. Lugd. & doctiores plerique.

Fuſanus.

Petro Creſcentio, *Fuſanus* noſtro & aliorum judicio dicitur. *Fuſaria* vel *Fuſanum* turnbus, teſte Ruel. *Fuſaria* & *Fuſago* Herbar. Curtius quibuſdã regionibus *Fuſorium* dici notat. Si quis cum *Silio Italico* conferat, facilè coniiciet eſſe, inquit Matth. At in poſt. com. Categoricè aſſerit Hetruſcis *Silio* dici, aliis *Fuſaria*.

Fuſaria. Fuſanum. Fuſago. Silio Ital.

Nomina linguar.

Germ. Spindelbaum / id eſt, *Fuſaria*: & Hanſödlin / id eſt, *Galli teſticulus*: Spilbaum Cordo: Sileſiis Zwergholtz / & Pfaffenröhlin: In Than Alſatiæ nobis Weſchelholtz appellatam inter

notata invenimus. Apud Lonic. per Leodegrisianum annotatum Helveticè dici Schbinpfenschlegelin & ex ea fieri fliegenwadel & wiewädel, id est, *Flabella*. Aliis Eyerbretschelen. Schimpfenschlegelin holtz etiam Gesn. vocat, Gallic. *Du Fusaire, Fusin, Bonnet de prestre, Bois à faire des fardoires.* Montbelg. *Fusillon & du Fusin.* Belg. Papenhout. Ital. *Fusano, Fusaro, Silio.* Angl. Spindeltree Vngar. Bekeragofa, id est, à capris rosa arbor dicitur. Quæ verò Lonicerus nomina gallica, græca, & latina Evonymo adscribit tam conveniunt, quàm gnarus harum linguarum ille fuit. Ea autem sunt, *Carpier, Carme, ζυγία, Iugalis, Carpinus, tertia species Acerin.* Siliquæ vulgò *Serota sacerdotum.* Ruell. Malimus *Pileos sacerdotum* vocare.

Serota sacerdotum.

Species quatuor.

Gesnerus duas eius species notat: 1. Evonymum quæ passim in sepibus circa Tigurum. Et aliam propè Genevam nasci, ad Dioscorid. descriptionem accedentem. Bellonium sibi retulisse ait. An fortè ea sit varietas, quæ fructum exalbidum fert? Sed & latifolia observata, & alia flore phœniceo, de quibus mox.

(Forrè leg. Theoph.)

Locus.

Porrò hæc, si Lob. credimus, nulli regioni calidæ aut frigidæ iuxta sepes & margines deest. In Galliæ montibus & vivis interdum sepibus nascitur, Ruell. Inter spinosas stirpes iuxta vias plerunq; reperitur, Trag. In Italię sepibus, dumetis & sylvis, Matth. In sylvis tàm planis quàm editis, Cord. Nascitur & in Anglia, maximè inter Evare & Darckenaye. In Alsatiæ, Helvetiæ, Ducatus VVirtemb. & Burgundiæ sepibus, etiàmque in Allobrogibus, & in Italia Longobardica passim observavimus. Colitur etiam in horto Montb. transplantata nostra cura.

Tempus.

Monspelij Aprili ut & Patavij florentem vidimus. In frigidioribus locis ut Germania, Maio floret. Autumno appetente, siliquæ quadrangulæ purpureo tinguntur colore, donec penitus rubescant: postea sua sponte decussatim quadripartitæ rumpuntur, ac hiantes ita pendent, in hyemem usque croceas bacculas vel semina ostentantes non iniucundo aspectu.

Vires & usus.

Cæterùm inter recentiores non convenit, an hæc nostra Evonymus, quod de sua Theophrast. prædicat, pecori sit noxia. Id asserit Matth. & se hoc scire ait. Et Ruell. Hanc, inquit, neque pecus neque capra novellorum etiam germinum avida prorsus attingit. At Clus. Vulgarem hanc Evonymum scribit à capris maximè appeti, eásque eius foliis avidè sine noxa vesci, quod se in Pannonia observasse testatur: ac ob id Vngaris Bekerabosa, id est, à capris rosam dici, licet id Theoph. opinioni repugnet.

Contra Matth.

Et sanè nos Clusio potiùs credimus, quamvis Schuvenckf. audacter pronuntiet, fructus oves enecare. Veritatem prima quaque occasione discemus. Fertur fructus homini exhibitos per inferna ac per superna purgationem moliri, si terni aut quaterni dentur vorandi. Emolliunt etiam & resolvunt exteriùs appositi. Idem fructus in lixivio cocti capillos flavo colore tingere, furfures abstergere, lendes & pediculos necare traduntur. Italicæ mulieres ex eodem unguentum parant, quo ad pulchros & flavos reddendos capillos utuntur.

Purgans & Vomitorium.

Furfures. Pediculi.

Capillorum fucus.

Tornarij ex ligno varia vasa & instrumenta detornant. Ex eadem & fusos muliebri netu celebres apud Germanos conficiuntur, æquè ac apud Gallos. In Helvetia pulchra ex bacculis minutim ac tænìatim concisis parantur muscaria vel lardaria [sic vocat Had. Iunius.] quibus culinæ transfigendis lardo carnibus pro acubus com-

Fusi.

modè ac frequenter utuntur.

Triplicem proditum est parari ex huius fructu colorem. Flavum, viridem, & fulvum. *Flavum* conficiunt ita. Fructum legunt post festum D. Io. Baptistæ cùm adhuc viridis est, eúmque cum tantillo Aluminis parum bullire sinunt.

EVONYMVS LATIFOLIA.

Descriptio.

Evonymus latifolia virgas habet cubitales, virides, fructu contumaces, rotundas, quas magna ambiunt folia, bina semper ex adverso nascentia, leviter per oras serrata, Evonymi vulgaris foliis forma haud absimilia, sed longè ampliora, Citriç Mali foliis magnitudine non cedentia, minùs tamen longa, viridia, gustu ingrato & amaro. Radix digitalis crassitudinis summa tellure in bicubitalem longitudinem excurrit, multisque flavescentibus fibris donata est, summo capite, interdum etiam à media sui parte virgas singulis annis proferens, quas hyeme corrumpi & interire existimabamus, cùm non nisi novellas virgas Maio mense deprehendissemus: postea tamen comperi eas virgas hyeme non interire, sed exiguum admodum incrementum capessere, folia sub finem autumni cum reliquis eius generis abicientes, & oblongam gemmam extrema cuspide (spem proximæ novo Vere germinationis) proferentes. Inter infima folia oblongos tenuésque pediculos profert, è quibus aliquot dependent flosculi, quatuor albicantibus & ad carneum quodammodo colorem tendentibus foliolis præditi, forma vulgaris Evonymi floribus persimiles. Clus.

Folia.

Radix.

Flores.

Idem in postr. hist. addit: Floribus succedit fructus, ut in vulgari quadrangulus, interdum etiam quinque angulis constans, maior tamen & quasi alatus, maturitate delucens, & alba grana aurea pulpa inclusa nonnunquam Augusto, sed potissimùm Septembri mense continens. *Evonymus Pannonicus prior* seu *latifolius* eidem *Evonymus latifolius*; Breit Spindelbaum.

Fructus.

Synonyma.

Maio mense 1579. novellas virgas deprehendimus in sylva illa, quâ ex Greben Ill. D. Balthasaris de Batthyan arce, descensus est versus VVaradinum in ea Pannoniæ parte, quæ olim Interamnis appellabatur, nunc autem Slavoniæ nomen obtinet, Germani Windischland vocant, ultra Dravum flumen, quo solùm loco observavimus. Duas postea indidem mecum attulit, quas adhuc alit in cultissimo suo horto C. V. D. Ioh. Aicholzius Viennensis Medicus, notante eodem Clusio. Camer. in suo horto Norinbergæ coluit. Item Hortus Lusatiæ. Charissimus frater G. Bauh: ramum attulit nobis collectum in horto D. Trevisani cum floribus viridibus, *Evonymi latifolii Cortusii* nomine.

Loca & Tempus.

nomine. Genet etiam Charlerus collegit in horto Patavino, nobisque communicavit.

EVONYMVS FLORE PHOENICEO.

Descriptio

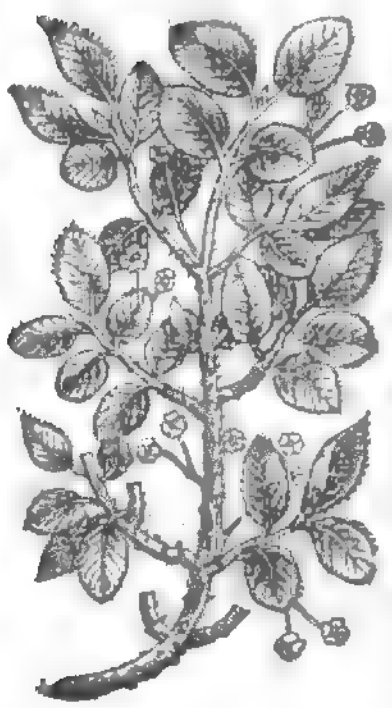

ARBVSCVLA est aut frutex homine altior, cuius cortex & rami tuberculis asperi, ac veluti punctis notati: rami sunt pulverulenti. Folia serrata, Pruno sylv. similia: flosculi aliquot simul ex longis petiolis, quasi foliosi, similes Evonymo vulgari vel Epimedio quorundam, phœniceo coloris. Clus. fusiùs sic describit: Assurgit bicubitalibus aut maioribus ramis, digitali vel etiam pollicari crassitie, lentus & obsequiosis, denso cortice obductis, viridi primùm, deinde multis nigricantibus tuberculis aspero, qui in summo dividuntur in plures ramulos ordine & serie quadam inter se oppositos, Myrti latifoliæ paribus, sed reflexioribus, levitérque in ambitu crenatis gustu primùm exsiccante, deinde amariusculo & calido: ex quorum sinu in oblongis gracilibúsque pedúnculis flosculus unus, binì, aut ad summum terni dependent splendentes, & purpurascentes, quatuor foliolis constantes, imbilico quadrato, & staminulis luteis quatuor angulos occupantibus? Cotini vulgò creditu flori haud multùm forma absimiles, licet maiores. Fructus succedit in siliquis quadrangulis, alterius Evonymi similibus, spongiosus, aurei coloris, iis dehiscentibus tenui filo propendens, in quo grana non crebra, uti in alio, sed nigra, Fraxinellæ granorum æmula & splendentia, bina interdum & terna, eodem loculo & pulpa comprehensa.

Folia.

Flores.

Sapor.

Fructus.

Grana.

Evonymus alter eiusdem Clus. *Evonymus Pannonicus*, Vngerisch Spindelbaum Taber.

Synonyma.

Hanc nobis insignis vir D.D. Schuvartzius Medicus Illust. C. V Virtemb. & præfectus horti Medici Illustriss. Celsit. Stutgardiani nobis ostendit Anno 1595. Maij 25. priùs non visam, quæ in pulchellam arbusculam excreverat: ex iconis imaginatione, quam apud Clus. videramus, statim deprehendimus esse Euonymi hanc speciem raram. Copiosè nascitur, teste Clus. in sylvosis utriusque Pannoniæ montibus: sed qui Alpes attingunt, eandem alere desinunt. Invenitur & in Moravia: nusquam verò abundantiùs, quàm in sylva arci Greytzenstein, Illustriss. Comitis Nicolai de Salmis vicina, secundo à Vienna milliari, ad lævam Danubij ripam. Floret Maio: Fructus Augusto plerumque matureſcit, maturiùs quàm vulgaris & latifolia. Camer. se etiam in suo horto Norinbergæ coluisse scribit. Porrò Dalech. suam particularem Evonymum exhibuit, de qua nos sub Nerio Alpino sive Chamænerio. Tradunt Advers. Quosdam apprimè doctos Chamæmespilum sibi persuasisse, alios Euonymum Alpinam fecisse arbusculam alpinam, folio Mali, &c. Nos existimamus eos intelligere Coronestrum, de quo alibi.

Locus & tempus.

Æquivoca.

Nerium alpinum.

Coronestrum.

SYRINGA FLORE ALBO.

CAP. XV.

QVVM Syringa alba vulgò dicta sit fructu inutili, visum est eam hoc loco ponere. Ea infirmis ramis adolescit fruticosa admodum, fungosa medulla refertis. Folia per conjugia exeunt tanquam è geniculis, Stachylodendri simillima, in ambitu crenata, hirsutie modica præditа, sapore subdulci & acri. Flores in extremis surculorum multi simul iuncti, odorati, candidi, dulces, Arantiorum, quaternis foliis constantes, apicibus in medio luteis.

Descriptio

Folia.

Sapor. Flores.

Philadelphus flos.

Hanc Gulandinus Philadelphum florem Apollodori apud Athenæum dipnosoph. l. 15. cap. 12. dicebat, uti nobis retulit D. Casp. Bauh. Quæ sanè opinio nobis non displicet.

Verba Athenæi hæc sunt: Apoll. l. 4. Rerum Parthicarum scribit florem Philadelphum vocatum nasci in Parthia regione de quo hæc tradit. Myrti varia genera, Milax, [Smilax] vocatúsque Philadelphus, qui flos naturæ aptum nomen accepit, quia ramos illi per intervalla esse accidit suâ sponte, complexionem ubi nascuntur animatorum, veluti ex una eadémque radice operantur: reliquum verò discurrunt, ac vivas plantas gignunt, [cùm ex intercapedine sponte rami coiverint, animato complexu cohæresunt] & in vnitatem iunguntur, deinde procurrentes vivos surculos pariunt] Hinc effectum ut domesticos Philadelphos in custodiam convertèrint: nam teneriores subtiliorésque ramos adimentes, ac in retis more componentes in circulum plantare solent circa hortos: qui ita coniuncti securitatem parant, difficilémque aditum operantur ubi fuerint positi.

Nomen rarum.

Vsus ad sepes.

Ostrys Hetruscorum.

At Rob. Const. iudicio Ostrys, Hetruscorum est Syringa arbor appellata, quam ait videri in horto Ducis Florentiæ cum iis notis, quas assignat Theophrast. nec deesse illam fructus insignem notam, quæ Hordei grano similis. Florem (quod ipse tacuit) candidum & suaviter olentem. De eadem & Plin. l. 13. cap. 21. Inter infelices arbores, quam & Ostryam vocari tradit. Hinc Hist. Lugd. Quæ vulgò Syringa, multi, inquit, Ostryn Theophr. esse volunt. At hæc opinio Camerario non placet: certè neque nobis. Nescimus verò quo errore in eadem Hist. Lugd. post Syringæ rubræ descriptionem indistinctè iterum

Ostrya.

Ostrya non est.

Error Rob. Const.

Hist. Lugd. gemina error.

guſtu iucundiſſima, minuta, melleam dulcedinem repræſentans: vel liveſcens, tenuior, Pineis feſtucis: ſurculis herbuliſque & foliolis enauaduoluta, ſubductione aliis ignavior: ad alios uſus, ut etiam ad lenitionis opera, vix ſubduplo efficaciſſima: cuium præſertim Orientalis Calabrenſiſque interdum rancidæ amareſcant, & impoſturis imbutæ minùs valeant. Si autem Apollo eandem intelligit mannam, quam nos, miramur non obſervaſſe foliola Laricis eſſe admixta.

Livida.

Obſervatio Lob. & Pena tradunt, ut antè monitum, Laricis ramos in vinariam cellam aſportatos, mannam poſtera die demonſtrare. Idem etiam conantur demonſtrare, mannam potiùs ſuccum plantæ quàm aëreum rorem eſſe. Addúntque non ſpernendam Brianſonenſem ad Galloprovinciæ & Allobrogum Alpes provenire ſolitam, qua univerſa ferè utatur Gallia, modò delectus purioris, candidioris & recentioris grani habeatur, qualem illic effractis è Larice ſurculis copioſam ſe habuiſſe ſcribunt: quæ nec doſi, nec guſtu, nec purgandi effectu quicquam cedere illi videretur exoticæ. Eámque multò minoris emi, minoríque [quàm maſtichina, vel Granata] mangonij ſuſpicione. Blandè autem educit biliosa è primis venis & iecore, éque pulmonibus piruitoſa veluti Laricea liquor, Terebinthina Veneta vocata.

Delectus.

Vis purgatrix.

Vires.

Doſis. Hac ſi Syriacæ puræ copia deſit, aut Calabrienſis, utendum ab uncia ſemis ad unc. tres. Sylvius verò, ut anteà monuimus, huius doſin tradere videtur ab unc. ij. ad unc. iij.

Cæterùm miramur Altomarum, qui tàm curiosè de manna ſcripſit, nihil tradere de manna Laricea, qua tamen, uti dictum, in multis Galliæ & Germaniæ partibus utuntur, cui ſemper admixta folia Laricis.

Manna Trunchibil. Rauolff. mannæ noſtræ Laricæ formâ & ſapore ſimilem dicit mannam *Trunchibil.*

MANNA CALABRINA FRAXINI ET ORNI.

Deſcriptio. PRo Calabrina nobis demonſtrata manna purior eſt, quàm Brianſona. Grumi multò maiores, figura varij, colore flaveſcentes, ſapore dulci, ſed minùs grato, quàm prædictæ, cum quadam acrimonia. Nec ita facilè liqueſcit. Vſta etiam minùs conſumitur. Loco humido poſita, minùs videtur liqueſcere quàm Brianſona. Conſervanda, ut illa, loco ſicco. Hæc hodiernis temporibus notiſſima eſt, ut in Italia, autoribus monachis, pluribus colligitur locis: ſed copioſior in Calabria, quæ & Calabrenſis ubique vocatur: & particulariter in Fraxino & Orno colligitur, quam certè ſpecialiter ipſæ arbores ex ſe producunt, ſicut Gummi cæteræ arbores: ac huiuſmodi eſt Calabrenſis. Ratio eſt, quia in caudicibus & truncis ſive ramis arborum copioſior, quàm in foliis reperitur. Nam quæ de aëre, ſicut ros, deſcendit, abundantiùs recipitur in foliis, quàm in trunco. Hoc ratio, hoc experientia docuit plurimos. Nam quis audeat dicere pluviam aut rorem, dum cadit, priùs inſidere truncis, quàm madefaciat folia? Et quemadmodum aqua æqualiter pluit ſuper arbores & plantas, ita & manna deſcendit rorando univerſaliter & arbores & plantas, & peoras, & ipſum adeò purum putum ſolum.

Calabrenſes.

Naſci ex arboribus.

Iam quare in una potiùs arbore, quàm in alia non multùm diſtante reperitur? Nonne quia illa arbor ex ſe producit, & illa non? Item ſi ſicut ros deſcendit ſemper, quare in extremitatibus & foliis ſuperioribus, quæ cœlum ſpectant, ipſarum arborum non invenitur, ſed in ramis & foliis inferioribus? Sed revera, nos (inquiunt idem Monachi) curiosè ac ſtudiosè hoc obſervare inſtimus: & ita invenerunt, nempe ex ſe illas arbores producere illam rem, quam Mannam vocamus: quæ liquida fluit ex trunco, & ramis ſuperioribus in folia inferiora, poſtea congelatur. Et ad maiorem certitudinem plures obſervatores propriis oculis pluries viderunt fluentem mannam ſcaturire ex quibuſdam tuberculis ipſius arboris: quia non undiq; per totam arborem fluit, ſed in quibuſdam ſpecialibus locis generatur: ex quibus cùm profluit eſt dulciſſima. Si autem quis locum illum (unde videt exire mannam, inciderit, exit abundantiùs, ſed fit amara propter percuſſionem & corticis inciſionem, ut ipſi obſervatores experti ſunt. Etiam præciſus ramus, & domum virens portatus, produxit mannam.

Vi generatur.

Obſervatio.

Quare concludendum eſt, arbores, ut Fraxinus & Ornus, hiſque ſimiles, ex ſe generare, mannam, ſive mauis, Gummi dulciſſimum, quod manna dicitur. Nam & Gal. etiam quandóque utitur ſucco Fraxini: pro quo forſitan intelligenda iſta manna, quæ ſcaturit è Fraxino & ſimilibus arboribus. Eædem arbores & mannam cœleſtem ſuſcipiunt (cùm cadit) ſicut & aliæ plantæ. Et quid mirum arbores gummi illud dulciſſimum producere, quod mannam arboream vocamus? Nonne & arbores & plantæ generant, ſtacten, myrrham, ſtoracem, Balſamum, maſtichen, Picem, Reſinam, & ſimilia plura? Nonne & apes ſimiliter ex floribus quarundam arborum & herbarum mel & ceram colligunt. Ergo &c. Colligunt etiam & ipſi Calabri quandoque mel aëreum, id eſt, mannam cœleſtem ſuper varias plantas & ſuper lapides, ſicut & aliæ gentes. Sed hoc fit rarò, & non ita denſatur.

Gummi dulce.

Succus Fraxini.

Manna arborea.

Mel aëreũ etiam in Calabria.

Arboream mannam autem ſingulis annis, circa caniculares dies ante ſextiles pluvias colligunt. Cùm autem pluit, ceſſat fluere. Sed & genus hoc mannæ arboreæ dupliciter colligitur: ſcilicet una in candicibus & ramis, quam vocant mannam groſſam, & mannam de corpore: alia verò ſuper folia, quam mannam finam, ſeu mannam ſubtilem, & mannam foliorum nominant. Medici autem noſtri temporis, laudant potiùs eam, quæ colligitur ſuper folia. Sed revera viribus non differunt, & unum eundémque ortum habent. Nam quæ colligitur in foliis, non ibi generatur, ſed è truncis & ramis fluens, cadit ſuper folia illa, quæ ex directò habentur ſubter. Non enim in cunctis (uti diximus) foliis ipſius arboribus reperitur, ſed in illis duntaxat, quæ ex trunco vel ramis ſuſceperunt. *Hactenus Monachi.*

Tempus colligendi.

Modus colligendi duplex.

Manna groſſa.

Manna ſubtilis.

Manna foliorum.

Eiuſdem ſententiæ eſt & Altomarus, qui concretam & granuloſam Mannam, ſemini aut Gummi ſimilem, (vt ille inquit) cuius frequens eſt vſus, quotannis colligi ſolitam ſcribit tàm à Calabris quàm à Samnitibus & Veſtinis, qui Garganum incolunt montem, & pleraſque Apuliæ partes, vt Caſtellanetam: aliisque etiam in locis ipſam colligi ſolére. Eam tamen non niſi ex Fraxino & Orno colligi, uno ore fateri omnes. Hancq; eam ipſam eſſe Mannam, qua communiter ad molliendam alvum Medici omnes utantur, ac uſi ſint quotquot per Centum annos & ultrà, medici antè ſe fuerint.

Locus.

Inqui-

Inquiſiturus autem an ſit velut ros quidam è cœlo cadens, ſicut ea, de qua Arabes meminerunt, vel dictarum arborum ſuccus humor ſeu lachryma, ſic ratiocinatur. Quæcunque ex aëre decidunt, in quacunque regione ac quovis loco, non ſpeciatim ſupra unam rem determinatam illius regionis ſeu loci, ſed indifferenter ſupra omnes ibi exiſtentes rationabiliter cadere debet. Sed Manna hæc non niſi in Fraxino & Orno reperitur, in cæteris verò arboribus, herbis & lapidibus eiuſdem loci nequaquam: ut collectores teſtantur. Igitur non generatur in aere, neque è cœlo cadit. Et per conſequens non eſt eiuſdem ſpeciei cum ea, quæ è cœlo decidit.

Non eſſe roremex aere.

Ratio 2.

Deinde: Eadem Manna, quotannis ex iiſdem colligitur particularibus arboribus iam ſupra 40 annos, vt colligentes eã fatentur, ita ut non deſint, qui eaſdem arbores emant, tanquam ſingulis annis hoc producentes vectigal. Súntque eodem in loco & eiuſdem etiam ſpeciei arbores nonnullæ, ſuper quas Manna hæc non reperitur. Igitur è cœlo non cadit, nam, quæ maior ratio reddi poſſet de una quàm de altera, præſertim eiuſdem ſpeciei arbore, eodem in loco exiſtente, ac per plures continuos annos eam producente, ſi è cœlo caderet? nulla ſanè: quamvis in uno plantarum genere magis quàm reliquo quædam afferri poſſit apparens ratio. Præterea ſi Manna cœleſtis ſeu aërea pro ſua generatione, peculiarem quandam, uti dictum, cœli conſtitutionem requirit: ita ut calida & ſicca præcedat diurna aëris temperies, nox verò ſequatur per æſtatem benè frigida, (etenim æſtivo tempore potiſſimùm generatur) rationi conſonum eſt, non qualibet die, ſingulíſve noctibus etiam æſtivo tempore generari poſſe, ſed ratò admodum, quemadmodum & liquida, præſertim in Calabria. Ad hæc, Manna quâ utimur, quæ quidem in Fraxino & Orno colligitur ſingulis diebus, Canis præſertim tempore, aut paullò antè, in iiſdem reperitur, modò pluviæ, præſertim magnæ, aut ventorũ vehementia non adſit. Igitur aërea non eſt. Ampliùs, ſi aërea Manna de genere eſt mellis roſcidi ſeu aërei, à frigore, uti dictum, concreti: cùm mel ſolvatur à calore, ac coaguletur à frigore: ſequitur quòd eadem Manna, à frigido, tanquam contrario cauſis liquefactionis coagulari debeat, ſolvi verò à calido. Cùm verò in ea, quæ in Orno & Fraxino reperitur, contrarium eveniat, nam à calido durior fit atque coagulatur, ab aqua verò ſolvitur: neceſſariò ſequitur eandem de natura aëreæ & mellis roſcidi non eſſe.

3. 4. 5.

Quod ſi quis dicat: non modò à Solis calore Mannam in his arboribus repertam concreſcere & duriorem reddi, verùm etiam à frigore, ut eam colligentes diù obſervarunt: aiunt etenim non ſolùm à Sole, verùm etiam à frigore, Aquilone videlicet modicè flante in nocte, eam condenſari ficciorémque reddi: Dicimus nos, & hac etiam ratione probari, eam non eſſe rorem è cœlo cadentem. Nam hic cùm ſit aqueæ naturæ, à frigido duntaxat coagulatur. Quæcunque enim ſunt aquæ (inquit Ariſt. lib. 4. Meteo.) non coagulantur ab igne: ſolvuntur enim ab igne: Quæ verò communia ſunt terræ & aquæ, & ab igne coagulantur, & à frigido, utipſe ait: quoniam ab utriſque incraſſantur, recedente videlicet & evaporante humido, diverſa tamen ratione. Cùm itaque coaguletur, & à Solis calore, & ab aquilonis frigore, hæc quæ in Fraxino & Orno reperitur Manna, neceſſariò ſequitur, eam nec vaporem nec rorem eſſe, aut ex eiſdem genitam: proinde neque etiam aquæ ſolius, ſed aquæ & terræ eſſe. Item ſi à Solis calore, & ab Aquilonis frigore, hæc, quæ in Fraxino & Orno reperitur Manna non ſolvitur, nec liquefit, ſed potiùs concreſcit, duriórque efficitur: ſic ut eam colligentes aſſerunt, meridie Soléque magis ardente, aridiorem, candidiorem, magiſque concretam & coagulatam eſſe: & collectam iam, ubi humidior fuerit, ac liquefieri cœperit, Soli expoſitam, albidiorem duriorémque reddi: quis vnquam aſſerere audeat eam à cœlo fuiſſe delapſam, atque ex concreto rore genitam? Cùm præſertim quæcunque à frigore concreſcunt ſeu coagulantur, à frigore liqueſcant, ut idem tradit Ariſt. Quinimò Manna hæc ab aqua ſolvitur atque liqueſcit, ut in dies obſervamus, & eam colligentes teſtantur: pluvia enim ſuperveniente, confeſtim ſolvitur & evaneſcit, ut primis Auguſti imbribus ingruentibus obſervatum eſt: ſequitur itaque à calido & ſicco, hoc eſt, ab igne aut igni ſimili fuiſſe coagulatam. Ergo non erit aërea. Nam quæcunque ſunt aquæ, inquit Ariſt. non coagulantur ab igne. ſolvuntur enim ab igne. At vapor aquæ ſignum eſt, eodem teſte: eo enim conſiſtente, eſt aqua, ut in ollarũ operculis videmus. Cùm itaque non ab igne, neque à Sole, ſed ab aqua ſolvatur atque liqueſcat Manna hæc in Fraxino & Orno duntaxat reperta, coagulétúrque ac durior reddatur à calido, demonſtrativè concluditur, eam non eſſe de genere roris, nec ex concretis à frigore vaporibus genitam, neque è cœlo cadivam ſi ſaltem prædictis Ariſt. rationibus ac fundamentis fides adhibenda. Adde quòd, vt huius Mannæ copia maior generetur, contraria requiratur particularis aëris conſtitutio ab aërea: nam ſi eo tempore, quo emanare conſuevit, dies pluvioſi præceſſerit, & frigida quodammodo, ſequatúrque admodum calida & ſicca altera aut tertia, maior, ut aiunt, iiſdem arboribus quantitas colligitur. Quà itidem ratione aërea ſeu roſcida eſſe non poterit.

6.

Quod ſi quis rationibus deſtitutus, ad cœcas & occultas cauſas confugerit, inquiens, cauſam ob quam Manna hæc in Fraxinis & Ornis duntaxat reperitur, eſſe earundem arborum proprietatem quandam, ob quam ad ſeipſas magis alliciant, trahántque hunc ſuavem liquorem è cœlo cadentem, quàm cæteræ arbores, quemadmodum magnes ferrum, & ſuccinum paleam: Dicemus: cur hæc proprietas non cuilibet particulari eiuſdem ſpeciei arbori conveniat? Nam ut cuilibet magneti ac ſuccino datum eſt, ferrum & paleam trahere, ita ſanè & cuivis Fraxino & Orno hæc facultas tribui debet. Atqui per multos annos, eóſque continuos obſervatum eſt, in una regione eodémque loco quotannis determinatas quaſdam Fraxinos & Ornos talem in ſe continuiſſe dulcem liquorem: quaſdam verò aliàs eodem in loco exiſtentes, eiuſdem magnitudinis, eiuſdémque ætatis nequaquam. Obſervatũ præterea diverſæ magnitudinis ac ætatis quaſdã particulares arbores iam dictarum, eodémque in loco conſiſtentes, non tantùm quotannis eiuſmodi dulcem in ſe continere liquorem, ſed etiam certis temporibus: ut puta ſub cane, vel paulò antè: quaſdam verò nunquam. Quibus de cauſis nequaquam concedere aut fateri poſſumus, peculiari quadam illud fieri Fraxini & Orni proprietate: quoniam ſingulis hæc ineſſet proprietas, etiamſi non æqualiter in omnibus. Non itaque à tota ſubſtantia ſeu ſpecifica forma Fraxini & Orni talem ſibi liquorem alliciunt è cœlo vel aere

Obiectio diſſolvitur.

eadem: nam omnibus tabis esset trahēdi facultas, quia omnibus vna eademque forma & species. Nunc verò in paucis id obseruatur.

Vera Manna generatio in Fraxino.

Sanè iam Maio & Iunio mensibus Caniculam antegressis liquor ille dulcis intra cortices earum continetur, quo paulatim cocto, aduentante ardentis Sirij calore, cortex arefit, eoque scisso aut fisso, liquor foras trahitur, atque ab eodem calore iterum concrescit & condensatur in grumos, aut grumi specie granula. Imò etiam non incisis corticibus, ante caniculam hæc Manna sæpè emanare visa est, præsertim in Ornis: sive iam dicas tanquam superfluum quiddam nec alimento commodum à natura arboris foras protrudi, sive à Solis vi & calore foras elici, sive utraque causâ concurrente, quod nobis verisimilius videtur. Neque tamen sufficiebat expulsio illa arboris & attractio Solis, ni huius quoque calor cōcoctor & cōdensator accederet. Ex quib. perspicuè intelligi potest Mannæ generatio in Fraxino & Orno, vel à mediocriter in naturæ contemplatione versatis.

Obiectio dissoluitur.

At si dixerit fortè aliquis, roridam hanc Mannam non esse velut superfluum quiddam arboris, aut alienum, sed simile & familiare, ac velut alimentum quoddam, & propterea ab eis attrahi: tum quæremus ex eo, quæ causa sit, quòd tàm continuè & diu tàmque copiosè ab iisdem excernatur & non potiùs detineatur? Item quæ possit esse eius diuersitatis causa, Solem opitulari, ut eadem Manna imbibatur priùs, siccetur & arefiat cortex, rarefiat & scindatur idem: deinde Canis feruidus calor eundem humorem rursus euocet, condenset ac coagulet, quo tempore corticem multò etiam magis exsiccare deberet, quàm præteritis mensibus, Maio & Iunio, potissimùm cùm absque incisione aliqua sæpiùs sponte ex iisdem arboribus prodeat Canis tempore, & antè, ut de Ornis dictum. Aut quid impedivit, quominus eadem Manna prædictis mensibus non fuerit à Solis calore concreta & coagulata instar gummi circa cortices dictarum arborum, potiùs quàm in iisdem imbibita & intrò attracta? præsertim cùm ab eodem calore Canis tempore iterum condensata, & gummi instar granulosa reddatur.

Quidam decepti.

Hoc loco notandum doctissimos quosdam viros à villicis & pastoribus Calabris deceptos, falsò asserentibus, Mannam hanc, quæ in Fraxinis & Ornis reperitur, manè antequam Solis calor inualescat, colligi, cùm communiter contrarium & hodiè obseruetur, semperque obseruatum sit.

Circa Meridiem non tempore antelucano colligi.

Non enim manè, priusquam Sol valdè peturat, ut ipsi falsò retulerunt, sed meridie, Soleque feruidissimo eam colligunt: neque tamen à Solis calore rarescit, solvitur aut evanescit, sed potiùs concrescit, & durior ac candidior redditur. Quapropter eam, quæ Ornis innascitur, tertia vel quarta à Solis ortu hora colligunt, quòd vel à remissiore calore condensetur, cùm terrestrioris naturæ sit eius succus, quàm Fraxini. Immò eandem quandóque, ut aiunt, etiam antè Solis ortum colligunt, sed non nisi ubi pridie inclinante iam Sole profluxerit, & ab eodem concreta fuerit, aut certè noctu flante Aquilone fuerit coagulata. Idque ob eandē causam, ne Sole superueniente siccior aridiórque reddatur, præsertim ubi non sponte, sed vi, adhibitis cæsuris, prosilierit.

Quando ante Solis ortum colligatur.

Manna arborea nō cœlestis.

Ex dictis liquet, Mannam hanc arboream, non aëream aut cœlestem dicendam, quòd iisdem semper colligatur arboribus, atque adeò earum sit propria. Recensendæque hæ arbores inter eas quæ copiosum succum & humorem habent, quòd, & sponte, & incisurâ, uti dictum, non tantùm è caudice & brachiis, sed surculis etiam, iuxtáque foliorum pediculos, immò ex ipsis etiam foliis, eum liquorem exspuunt. Id tamen non quolibet tempore, sed sub cane & antè etiam: quo tempore hæ arbores à germinatione & fructificatione cessarunt. Quare cùm eo tempore succus earum validissimus sit, ob dictam causam, maximè etiam suam ostendit naturam.

E quibus arboris partibus profluat. Quo tempore & cur.

Cur non in omnibus Fraxini aut Orni Manna gignatur.

Sed alia non levis dubitatio discutienda. Dictum enim non omnibus eiusdem generis Fraxinis & Ornis talem produci liquorem, ex quo fiat Manna: hinc quis inferat, non esse earum proprium humorem seu succum proprium. Huic ita respondemus. Proprium utique earum succum esse hinc certò cognosci, quòd ex quibusdam earum etiam sponte profluat (nam cæsuris illatis modo & tempore conuenienti, plures emittunt, uti dictum.) Quòd verò non omnes, sed aliquæ tantùm hanc Mannam procreent, censendum id fieri ob aliquod impedimentum, ut puta ob defectum aut vitium aliquod, vel ob soli aut regionis diuersitatem: quemadm. & Amygdalarum, Prunorum, Cerasorum, Iuniperorum, & reliquarum quarundam arborum generi contingit, licèt eandem habeant naturam.

Est igitur proprius dictarum arborum succus seu humor Manna, quæ quotannis, sub Cane potissimùm, in Fraxinis & Ornis duntaxat, pluribus continuis diebus colligitur, (qua & se longo tempore Neapoli usum testatur Alexomatus, & quotquot ante se per plures annos medici fuerint, ad alvum solvendam usos esse) non ros, Mel aëreum, aut Manna, quod sequentibus etiam obseruationibus confirmatur ab eodem. Nam, inquit, superiecto linteo, per plures noctes ac dies, supra easdem arbores, ita ut ros iis incumbere non potuerit, inuenta nihilominùs in eis, iisdémque diebus, ac collecta manna fuit, arboribus etiam non incisis: id quod fieri haudquaquam potuisset, si sponte ex iisdem arboribus non emanasset, maximè cùm supra idem linteum, ne vestigium quidem eiusdem generis roris, vel liquidæ vel coagulatæ Mannæ fuerit repertum.

Experimentum quibus mutatur Manna Fraxini.

Eandem confirmantes Garsiæ obseruationem.

Sed quid opus diu hac in re sermonem protelare, cùm plures fide digni, quibus hanc rem penitus inuestigare decreueram, uno ore confessi sint, mihíque retulerint, se propriis cōspexisse oculis, post collectam in dictis arboribus Mannā, ex eisdemmet locis reliquam resudasse, emanasse, ac sensim effluxisse, & deinde Solis calore superueniente coagulatam fuisse: idque non semel duntaxat, sed sæpiùs ac sæpiùs vidisse testati sint.

Alia. Tubercula cum Vesicula in Fraxino & Orno, Mannam exsudantia.

Aiunt insuper in Fraxini Ornique caudicibus, iuxta corticem sæpiùs adnatas veluti vesiculas quasdam se inuenisse seu tubercula, quas disrumpentes, primùm liquorem quendam album, dulcem, concretum & crassum in optimam Mannam conversum: deinde minùs album, tenuiorem, liquidiorémque, sed dulcem quoque manifestissimè emanantem sæpiùs conspexisse: qui etiam à superueniente Solis calore coagulatus, concoctus, albidiórque redditus, effectus est Mannæ primæ assimilis: & ubi diu permansisset superfluè à Solis calore exsiccatus, inutilis redditus est. Ergo si incisis arboribus, in eisdem incisuris talem reperiunt concretum & coagulatum succum, eiusdem ferè coloris, saporis & consistentiæ, cum ea, quam ex non incisis colligunt, Mannā, quis unquam hæsitare audeat eam esse earundē arborum succū propriū, sponte ad eosdē ramos, caudicē ac surculos detrusū, potiùs quàm roré quendā è cœlo aut aëre delapsū? Nemo sanè nisi pertinax valdè.

Ad-

Experimentum à cicadis & alijs.

Addunt & illud: nempe cicadas & alia quędam animalcula ſeſe inſpexiſſe, quę ex dictis arboribus, Ornis præſertim, cortice perforato, hanc lachrymam exugebant: quibus deinde fugatis, ex iiſdem foraminulis ſeu fiſſuris, liquorem hunc dulcem profluxiſſe, húncq; ſe poſtmodũ à Solis calore cõcretũ legiſſe, tanquá in optimã Mannã cõverſum.

Aliud.

Obſeruatum pręterea relatúmq; à fide dignis, ſe plures ſecuiſſe Ornos, vt ex eis pro vini doliis circulos pararent: quos cùm fidiſſent, ſoliq; expoſuiſſent, non parvã in eis huius Mannę copiã invenerũt: eámque non in cortice, ſed ex lignoſa ac veluti eiuſdem Orni medulloſa ſubſtantia interiori emanantem.

Aliud.

Teſtatus item quidam Faberferrarius, vir probus, cuius nomen Cæſar de Ruodi, ſe, cùm in quadam ſylva ſtructo igne carbones pararet, vidiſſe ex orno vicina Mannam reſudaſſe, & ab eodem igne paullò pòſt coagulatam fuiſſe.

Alia difficultas explicatur.

Cæterùm & difficultas hic excutienda. Nam cùm dictarum arborum cortex & folia amaro ſint ſapore, non abs re quæret quiſpiam, qui fieri poſſit vt tàm dulcis liquor ex iiſdem arboribus, ſi earum ſuccus ſit proprius, exſudare poſſit? Dicendum, hunc humorem non ex cortice, ſed ipſa ligni interioris ſubſtantia, quæ ſapore dulcis ferè eſt, aut ſaltem non amara, oriri, & per corticis fiſſuras promanare.

Alia.

Sed, cur corticis amaror contactu continuo eandem non inficit ſuo amarore? nimirũ eiuſdem corticis humor, exiguus cùm ſit, à Solis calore cõcoctus, tandem & ipſe dulcis redditur. Et quia maior ſucci ligni quàm ſucci corticis copia, illius ſapor, non huius prævalet. Adde quod cùm per tenues ac anguſtos corticis meatus idem excernatur ac tranſſudet humor, quod eius craſſum eſt, in ſubſtantiam corticis impingitur, ita vt per eos expelli nequeat, niſi quod dulce & tenue exiſtit. Id quod contingit etiam in ſeparatione aquæ dulcis à ſalſa & amara per vas cereum ac tenue, per quod tenues dulcesque aquæ partes reſudant: reliquæ, tranſſudare ineptæ, obhærent.

Ab aqua ſeparatur, vt.

Certum aũt eiuſmodi Mannam quam in fraxino admodũ copioſam provenire diximus, in Orni foliis nunquam vel colligi vel reperiri: imò nec in ramis aut ſurculis, niſi perquàm rariſsimè: & ſortè quæ neutiquam in iis ſit genita: Sed quæ ex caudice aut ramis ipſi proximis defluxerit. Eam verò in caudicibus ſeu truncis, aut craſſioribus ramis duntaxat colligunt. Cauſa autẽ eſſe poteſt, quòd cùm in ſaxis magis montoſis q; ac ſiccis locis proveniat Ornus, ſiccioris etiam naturæ, h.e. minùs humidæ ſit quàm Fraxinus, quæ, vti dictum, locis humidioribus, concavisq; magis gaudet, vel Theoph. & Plin. auctoribus. Quapropter Ornus tantam in ſe non continet humiditatem ſuperfluam, nec adeò dilutam ac tenuem vt ad folia vſque exiguósque ramulos perueniat. Eſt item ſcabroſa arbos, ita vt facilè priuſquàm ad folia vſque aut ſurculos promanet, in caudicis craſſiorúmque ramorum corticem abſumatur. Quod vel ex eo probatur: quòd qui eam colligunt, aiunt huius arboris Mannam perfectiorem eſſe, ſi manè & veſperi legatur, quàm meridie ſub ardente Sole. Quia ex immodico Solis calore aridior ſicciórque redditur, & propterea imperfectior. Contrà quàm in fraxini foliis fiat: in quibus non manè nec veſperi, ſed meridie, ac calidiſſimis diei horis, vti dictum; colligitur Manna. Manè enim humidior cùm ſit, colligi nequit.

Cur Ornus è caudice & ramis, non item à foliis & furculis Mannam reddat.

Minima è folijs.

Satis autem exigua eſt ea, quam in foliis reperiunt, & velutimihum parva eius grana: ita vt facilè conici poſſit ex eiuſdem arboris ramis ſuper folia decidiſſe potiùs, quàm in eiſdem genitam eſſe: aut ſaltem propterea, quòd magna ex parte vt collectores referunt, in Fraxinis Manna emanat ex ramis, ea potiſſimùm parte, quâ foliorum pediculi eiſdem annectuntur, atque in eiſdemmet pediculis & ramis coaleſcentem inueniunt. Poterit ob id, quæ in foliis reperitur per eoſdem pediculos ad folia effluxiſſe, cùm tam minuta ſit, vt vix ſemunciam vna alteráve die ex foliis colligãt.

Cur in Fraxini folijs potiùs quã Orni concreſcat.

Nec alienum à ratione cuipiam videri debet, quòd in Fraxini foliis & iuxta pediculos eorum reperiatur, cùm id eveniat propter Fraxini humiditatẽ ſuperfluam, quæ non tantũ per caudicẽ & ramos diffundi, ſpargi atque trãſmitti queat, ſed & ad foliorum exortũ atq; ipſa adeò folia, per quorum poros trãſſudet, & à Solis calore concreſcat. Aiunt etiã minuta illa grana, quæ manè ſupra folia reperiunt, eodẽ etiam die Sole ſuperveniente, augeri maiorãque reddi, quæ poſtea veſperi colligunt. Quod fieri haudquaquam poſſet, ſi ex aëre fuiſſet delapſa: nã à Solis calore potiùs liquefacta ac abſumpta fuiſſet quàm concreta & adaucta.

Quapropter valeant, qui Mannã in fraxinis & Ornis ſolis repertã, aëream ſeu roridam, ac è cœlo delapſam eſſe contendunt. Dictum autem non abs re, ſolis: Nam contingere poteſt, vt eædẽ arbores in quibuſdam locis, in quibus aërea Manna decidit, reperiantur: & ita ſupra eaſdem etiam decidere poterit. At nõ ſupra eas ſolas, & quotidiè p multos dies, ſed ſupra cęteras quoque oẽs, vt & herbas, & frutices, & lapides eiuſdẽ loci. At quę in Fraxinis & Ornis ſolùm generatur & reperitur, non tantùm ſpontè certis temporibus ex iis profluit, ſed & inciſione facta copioſiùs.

Inciſionũ modi.

Verùm non vnus eſt duntaxat earũ inciſionis modus: nã quidã factis nonnullis inciſuris in toto caudice, ſequenti demũ die eã colligunt. Quidã verò aliquot dieb. ante eaſdẽ arbores incidũt inferiorib. tantùm partibus, & deinde eadem collecta, quæ primò effluit, demũ & alias effluere ſinunt, ac denuò colligũt. Alij verò, prætermiſſa omnino ea, quæ per primas effluit inciſuras, poſt paucos dies aliis in locis ſuperiorib. eaſdem arbores incidentes colligunt: quæ quidẽ prę cæteris dulcior, ac non parũ ſuauior exiſtit, purgata, vt aiunt, per primas inciſiones arbore, h.e. excreto eo humore, qui impurior, & propterea amarior & crudior erat.

1.

2.

3.

Fraxini plus emittunt Mannę quam Orni: & cur?

Id verò in Ornis potiùs quàm fraxinis nõ abs re machinati ſunt: nã Fraxini humidiores cùm ſint, vti dictũ, ſpontè magis, nõ tantùm è caudicibus & ramis, verùm etiã è foliis eorũque pediculis, & qui iuxta eos ſunt oculis, talem emittunt lachrymam. At Orni, vt quæ ſicciores natura ſint, h.e. minùs quàm Fraxini humidę, corticéq; duriores & ſcabriores, locisq; ſaxoſis, montoſis ac ſiccis degant, tãtam in ſe humiditatis copiã non continẽt: nec adeò dilutus & tenuis eſt eorũ humor, vt ad ramos & folia cũ ſpontè emittere valeant: ſed in caudicem ſolùm, & rariſſimè in ramos. Quapropter vt copioſiùs effluat ex eis humor, eiſdẽ vulnera iniiciũt: ita.n. & promptiùs effluit, & à Solis etiã calore, nõ parũ arbores inciſæ ad expulſionẽ iuuantur, eundem ſcil. humorem ad corticem trahente.

Validiſsimis itaq; rationib. atq; experientia probatũ eſt, eã Mannã qua hoc tẽpore in Italia vtũtur, quáque otiã prędeceſſores eorũ vſi fuêre p plures annos, ad alvũ molliendã, nõ eſſe eam, quæ eiuſdẽ generis cũ rore exiſtit, & de qua Arabes ſcripsêre, ſed Fraxini ac Orni ſuccũ propriũ atque cõcretum, quẽ ex eiſdẽ duntaxat in regno Neapol. plærisque in locis, præſertim Calabriæ colligunt, & per plures annos ſe collegiſſe fatentur, hunc colligendi modum à maioribus habentes.

Hæc de Mannæ arboreæ generatione, generationiſque modo, quantâ potuimus diligentiâ ex Altomari doctiſsimis ſcriptis collecta approbat etiam doctrina inſignis Medicus & Philoſophus Goropius: qui in ſuo Niloſcopio ita ſcribit: In regno Neapolitano, in collib. plurimis & clivis mõtium Ornus multa luxuriat, quæ vulnerata, Mannam noſtram, quam Calabram vocamus, exſudat, quâ Mellis aërei & Mannæ verę loco vti ferè ſolemus, eo quòd huius incerta, illius certa copia, & arbores quotannis, aër non quotannis idem reddat. Huic tamen Altomari Goropii & noſtro ſanè iudicio probabili ac veriſimili ſeſe obiiciunt Matth. Cæſalp. & alij quidam.

Contraria opinio Matth. & Cæſalp.

Sic enim Matth. inſit. Mannæ alterum genus à Calabris defertur, plurimi penditur quæ ſtirpium frondibus incidens colligitur: proinde foliorum Manna cognominata, minutis granulis conſtans, tranſlucida, gravis, Maſtiches granulis ſimilis, candida, guſtu dulcis atque ſuavis. Secundas partes ſibi aſciſcit, quæ ramis inſidet. Tertias vera, quæ lapidibus in ſolo inhæret. Hæc granulis conſtat craſſioribus, & calore longè minùs ſincero. Ex ea, quæ nocte peracta è cœlo deciderat Coſſenuæ, quæ eſt Calabriæ civitas, mihi facta fuit copia ſuper Fraxineis frondibus, quæ tulapu perfectè cocti guttas prorſus referebat. Accepi ibi ab incolis, quòd hæc manè legitur, priuſquam Sol exortus admodum excalfaciat. Namque poſtea Sole liquefacta abſorbtáque facilè evaneſcit. [Hoc planè negat Altomarus & ait, Fraxineam & Orneam Mannam ſolam à calore concreſcere & indurari.] Quapropter plerique (ut à nonnullis audivi) ubi in magna deciderit copia, ſummo mane arborum ramos præſcindunt, & in opacis collocant, ubi concretam maiori commodo legunt. Non parum aberrat Altomarus, cùm contendit Mannam quæ in Apulia & Calabria è Fraxineis legitur foliis, è cœlo haudquaquam decidere ſed ex ipſa planta exſudare. Explodenda autem omnino videtur ſententia Monachorum, cùm pro certo aſſerant, Sirio ardente Mannam non ſolùm roris modo ſuper arborum & herbarum folia reperiri aëris & cœli clementia, ſed etiam arboribus, Fraxino ſcil. & Orno abſque aliquo cœli rore, gummium modo, inciſo earum cortice, in lachrymas concreſcere. Siquidem ea Manna, quæ inciſo harum arborum cortice collachrymare cœpit, nullus quidem plantæ liquor eſt, ſed ipſa eadem Manna, quæ diebus ſuperioribus eaſdem in arbores ab aëre deciderat. Nam cùm illis regionib. uſu veniat, ꝙ præ cæteris prædictæ arbores eo melliſluo flore affatim abundéque madeſcant, ſitq; cortex Solis ardore nimio ſitiens ac rimoſus, magnam liquoris quantitatem intra ſe abſorbet. Quo fit, ut poſtmodùm exurente canicula, inciſo eodem cortice idem liquor exiliat, & in grumos concreſcat: qui tamen cùm leves fungoſique ſunt ob arboris ſucci miſtionem, infeliciter operantur, nec alterius Mannæ viribus correſpondent. Quòd autem id tantùm Fraxino Orneogloſsóque eveniat, cùm melleus ille ros in univerſum omnes occupet plantas, in cauſa eſt harum arborum nobis occulta poteſtas, ut magnetis ad ferrum, & ſuccini ad paleas. Quippe omnibus clarum eſt, apud Calabros & Apulos ſolam Fraxinum & congenerem Orneoglotſum Mannam in ſe contrahere, retinere, denſare ac cohibere: ex aliis verò arboribus eandem ſtatim defluere, & in ſubiectas herbas, petras, ſolúmque diffundi. Quare ab his duntaxat arboribus inciſo cortice, non ſanè primò, ſecundum naturam, ſed ex accidenti defluit Manna. Verùm optimi illi patres [Monachi] contenti (ut fallor) cortice, internas illarum arborũ partes penetrare neglexerunt. At incolæ qui ex maiore huius liquoris proventu plus aurı referunt, rei naturam diligentiùs inveſtigarunt. Monachorum ſententiæ adſtipulatur Altomarus, cùm ipſe ſibi perſuadeat, communis uſus Mannam, nihil roſcidi cœleſtiſve liquoris continere, ſed tantùm [ex arbore eſſe:] quod etſi multis conatur ipſe comprobare, cùm tamen plura ſint quæ non conſentiunt, id ego examinandum ſapientioribus relinquo. Hæc Matth. contra Monachos & Altomarum.

Foliorum Manna. 2. 3.

Altomarus.

Monachi reprob.

Fraxinum & Ornum noſtram Mannam exſudare.

Ex arbore.

Cui adſtipulari videtur Cæſalp. ſic ſcribens: Diſquirendum utrum Manna, qua utimur ſit inter genera mellis aërei, an prorſus ſuccus Fraxini & Orni, ut contendere nituntur quidam ex recentioribus, & Mannam noſtram, à genere Mellis & Manna Arabum explodunt. At eo modo [quo illi de Fraxino & Orno] cavillari etiam de Quercu licebit, cuius foliis maximè inſidet mel aereum. Si enim ros non magis ſuper unam plantam quàm aliam decidit, cur maxime hoc genus reperitur in Quercu? Quod ſi id tribuatur naturæ Quercus, ut liquorem illum cœleſtem conſervet, aliæ autem plantæ magis & minùs abſumant, cur eadem non liceat & Fraxinis & Ornis aſſignare? Quum enim intimè hauriant hunc rorem, totum autem non abſumant in nutrimentum, aut ob multitudinem, aut ob aliam cauſam, neceſſe eſt, ut reliquum tanquam excrementum expuant, alteratum tamen & magis addenſatum, quàm in Quercu, ob aliquam eius concoctionem, ob id non in foliis ſolùm reperitur, ut in multis aliis arboribus, ſed undique ex intimis corporis exit. In foliis autem Quercus maximè reperiri melleum liquorem dicemus, quia ea arbor minimè omnium bibat eius homorem: idcircò defluit mellea ſubſtantia ex iis, non multùm addenſata, & Sole adventante facilè evaneſcit, ut contingit ſubſtantiæ aëreæ facilè in ſpiritum reſolubili. In quibus autem pauciſſima, aut nulla reperitur hujuſmodi concretio, cùm tamen locus eo humore ſcateat, ut quibuſdam Fraxinis & Ornis contingere aiunt, abſumitur avidiùs eiuſmodi humor in earum nutrimentum, ideo nec ros liquidus permanet in foliis, nec expuitur addenſatus. Neque illud omninò verum à frigore noctis addenſari rorem in melleam ſubſtantiam, ut modò concreſcat ad ſimilitudinem pruinæ ob vehementiorem frigiditatem, modò in liquidiorem ſubſtantiam ad roris ſimilitudinem à minori frigiditate. Non enim hæc corpora aquea tantùm ſunt, ut ros & pruina, ſed terram habent aëri mixtam, ut tradit Ariſt. 4. Meteo. c. 7. de melle. Nam & mel quod apes cõdunt in ſuis alveolis, ex huiuſmodi rore cõſtat: quodque ſuper diverſas plantas colligitur, non ſuccus earum, neque fructus, neque pars, ſed eiuſdem eſt cum rore generis, ut teſtatur Gal. 3. de Alim. fac. c. 39. non tamen omninò ros, ſimplex ſcilicet aqua, ſed ob æſtivam caliditatem terræ in halitum digeſtæ commixta, & incraſſata magis & minùs in melleam ſubſtantiam. Eget tamen halitus aqueus frigiditate noctis, ut conſtet, ſimplex quidem in rorem & pruinam, commixtus autem in melleam ſuſtantiam, quæ non ampliùs à ſolo calido liquatur, ſed ab humido, ut ſales. Aliqua tamen ex parte à calido ſicco liquari huiuſmodi corpora, quatenus à frigore condenſata ſunt, non eſt abſurdum, ut contingit Nitro, Alumini, Calçantho, Sacchare: In igne enim priùs liquo-

liqueſcunt, deinde ſiccantur: humido autem frigido, id eſt, aqueo, omnia hæc corpora ſolvũtur, non calido, quale eſt Oleum. Hactenus Cæſalp.

Cæſalp. & Matth opinio reiicitur.

Sed quæ tùm ipſe, tùm Matth. protulit adverſus ſententiam Monachorum & Altomari, minimè nobis videntur evertere eius rationes, & experimenta quanquam iiſdem etiam Amatus ſubſcribat.

Apollo reprehend.

Hæc, inquit Apollo [de ſaccharo ſcribens adverſus Matth.] naturæ ſunt arcana, Philoſophus ipſis incomperta: nec verſimile eſt tantam mellei roris copiam intrudi poſſe, quanta per tot dies exhauritur, &c. Sed ipſe etiam Apollo, in re ſibi incognita, uti patet, fluctuans, Monachos temerè carpit: mox ad naturæ arcana, ignorantium aſylum confugit, Philoſophis dicens incompertâ, cuius tamen poſtea cauſam & modum hariolari veriùs quàm ſtudioſa inquiſitione veſtigare videtur.

Obſervatio.

Pena & Lob. tradunt, ramos magnos Laricis & Fraxini præciſos, atque in vinariam cellam quo æſtatis tempore Manna colligi ſolitum eſt aſportatos, Mannam poſtero die, quanquam non perinde nitidam oſtẽtare: quæ omnia, ut ipſorum reliqua: nec non etiam ea quæ Pamphilus Herilacus de Manna ex Orni fraxino tradit, cum Altomari ſententia optimè conſentiunt. Conſiderentur etiam alia quæ antea ex iiſdem tradita de generatione Mannæ, & de Elæomelite: quæ itidem omnia facere videntur pro Altomari.

Nam eſt Saccharum Gal.

Mirum autem Galeni temporibus neminem iſtud, ac ne ipſum quidem Galenum tale quiddam obſervaſſe, vitam quoque Romæ agentem. Nemo enim aſſerere audebit Mannam hanc id eſſe, quod à Gal. 7. ſimpl. ſaccharum nominatur. Nam id quoque ut de Melle ſaccharo dicebat Dioſc. ex India & fœlici Arabia convehitur, ut Gal. inquit, & in calamis, ut aiunt, concreſcit, non in Fraxinis & Ormis, ut à prædictis autoribus conſtanter aſſeritur. Idcóque idem eſſe cum Altomari putamus Mel ſaccharum Dioſc. & ſaccharum Gal. de quo plenùs ſuo loco.

Elæomeli indictum Veteribus.

Nec quicquam etiam referre ait idem Altomarus, ſi Theoph. cæterique veteres autores, qui de plantis ſcripſerunt, inter eas arbores, è quibus humor emanat, coagulatur atque conſiſtit, non connumerarint: nam neque Oleam tàm domeſticam quàm ſilveſtrem, inquit, quæ ſponte, & vi etiam ſimilem procreat lachrymam, ut diu à quibuſdam obſervatum eſt meminerunt.

Crinitii error.

Cæterùm ex his, qui Thuris Mannam cœleſtem hanc [ſic vocat Matth. hanc Fraxini & Orni Mannam, cuius hæc ſunt verba] eſſe crediderunt, Crinitus Florentinus quoque fuit in cuius cenſuram Manardus Ferrarienſis lib. 1. ſuarum epiſt. peculiarem epiſtolam conſcripſit. Veruntamen venia illi danda eſt, cùm & Serapio, qui Mauritanis omnibus in ſimpl. medic. hiſtoria præſtitit, Thuris Mannam cum cœleſti ineptè confundat.

Serap. Lapſus.

Manna Calabrienſis triplex. 1 Manna de folio ſeu frondacea.

Braſſavolus, Apollo & alii quidem prædictorũ autorum *Mannam Calabrienſem triplicem* faciunt: primam & præſtantiſſimam, vulgò *Mannam de folio* dictam. Quippe ruſtici folia aptant, & veluti tegete extendunt: plantátque latiorum foliorum arbores, ut aptiùs colligatur, & parum ſupra aliam rem cadat. Eadem & *frondacea* dicitur, quòd ſtirpium frondibus inſidens colligatur: atque oblongis conſtat granulis. tranſlucens, gravis, maſtiches in morem lenta primùm, mox facilè liqueſcens, alba & ſuavis. Secundas ſibi vendicat, quæ trunco, ligno & arborum ramis effluit ac inhæret. Ideo & *ligni* vel *trunci Mannam*, alii *Mannam è corpore* vocãt. Tertia cæteris deterior, in terram defluens aut petras, arenulis permixta, colore livente, minùs ſincera. Hæc *Manna terræ* dicitur. Eadem igitur res ſupra diverſa cadens, aut è diverſis promanans, varia nomina, diverſaſque ſpecies (ſi modò verè differentia ſpecierum dici poſſit) vel varietates ſortitur.

Ligni vel trunci Manna. 2 Manna corporea. 3 Manna terræa.

Amati opinio de diſſerentiis Calabricæ.

Verùm aliter Amatus de Calabricæ differentiis ſtatuit, dum putat eam ex aëre defluam eſſe. Sic enim ait: Manna eſt ros qui præcipuè cadit in Calabria, unum ſupra folia, quod perfectiſſimum eſt, vulgò dictum *Manna de folio*. Aliud ſupra ramos & caudices arborum, primò deterius, ſed craſſius & corpulentius. Tertium verò ſupra terram, cæteris deterius. Quæ verò ſuper lapides cadit, mea ſententia, inquit, cæteris generibus nobilior cenſenda eſt: dicitur verò *Calabrenſis Manna* hæc *Maſtichina*, quæ tanquam præcipua celebratur & in pretio hodiè habetur.

Maſtichina. Amariet Orni.

Altomarus amariorem dicit eam quæ inciſis arboribus proſilierit, Calabris Ideo *Manna forzata* dictam. Hæc ex Orno eſt.

Ita vides quanta ſit autorum varietas in Mannæ hiſtoria & generatione. Nunc Calabrenſem Amatus Maſtichinam vocat, qualem plerique alii *Orientalem* dicunt: & nobiliorem æſtimat quæ ſupra petras cadit, quàm alii detertimam putant.

Pamph. Heril. *Mannam ex frondibus* facillimè liquari ait à Sole, idq; *Mãna ex corpore* non cõtigere.

Cæſalpi opinio de iiſdem.

Adhuc aliter diſtinguit Cæſalp. ſic tradens Fraxinum & Ornũ ſolas Mannam ferre teſtatur [Sylvaticus] in Calabria, circa canis ortum, cuius eſt vſus in tota Italia ad alvum leniendam diſſolutę iuſte, aut ſero, pondere duarum vnciarum aut trium: mitiſſimum.n. eſt medicamentum, ſolùm tenues humores educens. Sunt aũt micæ quædã candidæ, aut flaveſcentes, pingues, ſapore mellis. Eius differentiæ ſunt: Nam quædam minutioribus micis conſtat, quã *Mannam foliorum* vocãt, quia ex foliis colligatur, quæ magis probatur: altera craſſioribus, quam *Mannam corporis* appellant, quia ex ramis, tanquã ex corpore arboris habeant: & hæc aut ſponte, aut vulnerato cortice: [hæc ſanè contrariantur opinioni Cæſalpini, qui negat Mannam ex arbore promanare, de qua re antè] Nã ex vulnere primò exit liquor turbidus, nauſeoſus cum quadam amaritudine: poſtea emanat purior, quamuis glebis grandioribus.

Deſit non daſque exhibenda.

Cæſalpini. Turbida. Purior.

Probatur pinguis, & quadantenus tranſlucida, Maſtiches quàm ſimillima. Improbatur arida, & cinerei coloris. Item ſapor optimæ ſuauis cum dulcedine modicè linguam mordens, quæ.n. morſu caret, euanida eſt, & quæ nauſeoſa, eſt impura, aut adulterata, aut ſenæ infuſione, aut addito Scammonio.

Delectus.

Si deſit Syriaca Manna aut Calabrienſis, vtẽdum monet Lob. Brianſonenſi ab vnc. j. & ſ. ad vnc. ij. Et aſſerit quoſdã inſitores, qui illinc veniebant, hodie illic perpaucam aut nullam inueniri, planéque conqueſtos deſiiſſe: quod an verum de Calabrina, viderint incolæ.

Adulterium.

Durabil.

Matth. ait Mannã Italicam, præſertim Calabricã pluribus annis incorruptam perdurare. Id negat Altomarus: & bonitatem eius perfectã non ſupra annum extendit. Herilacus cauet ne in compoſitionibus Arabum vtamur *Manna* dicta *ex corpore*, & addit eiuſmodi gũmis nos falsò vti pro Mãna.

Lacuna Mannam ex Calabria tantæ bonitatis dicit, vt conferri poſſit cum Orientali.

Similis Perſica.

Garcias Mannam Calabrinam confert cum ea quæ ex Perſiæ Becora vrbe aduehitur, magnis glebis, admiſtis plerumque foliis.

Et Acoſta ei ſimilem dicit adulterinam quandam in Ormuz, & tertiam Indicam, de qua & aliis Indicis mox. Idem etiam teſtatur vulgatiorem Mannam in Hiſpania eſſe Calabrinam, veram meliorem quæ ex Oriente Venetias adfertur.

Manna Halepi. Rauvolff. quoque Mannam quandam *Halepi* haberi ſcribit, ſimilem Calabrinæ. De Manna tridentes conſule etiam Coſtæum & Quinqueranũ, quorum neuter nunc nobis hæc commentantibus eſt ad manus.

An omni Manna Medicis licear vti? Tardè vt ad vires tranſeamus, placet iucundã & vtilem Medicis hoc loco quæſtionẽ præmittere. Nam cùm conſtet, ſaltẽ ex probatiſſimorũ autorũ placitis duplicẽ eſſe Mannæ originẽ: alterã ex aëre ſeu rore: alterã ex Fraxino & Orno: harumq; varias eſſe differentias: quæruntur an Medicis indifferẽter atque innoxiè eiſdẽ in omnæ ſpeciebus, alteráque prò alterã vti liceat: & num vna eiuſdem ſpeciei ſit alterã perfectior: & quæ imperfectior quodammodo earum eſt, nunquid omnino vitanda & explodenda?

Altomari diligentiſſimi de Manna ſcriptoris iudicio, *Aerea Manna*, ex rore genita, ab Arabibúsq; deſcripta, pouſsimùm concreta, & quam Meſues cõmendat, ad eos vſus quos ipſe ac Serap. & Avic. probarunt, eſt vtiliſſima. Eius vires antè poſuimus poſt generalem Mannæ hiſtoriã. At eius defectu, num *arborea* ſeu *Fraxinea & Calabrina* dicta liceat vti? Cùm, vt oſtenſum, ex Fraxino, & Orno quæ Fraxinus ſylueſtris eſt, profluat, vtiq; earũ vires quodammodo imitabitur. Nã ſi mel roſcidũ aëreaq; Manna cadens ſuſcipit aliquid de virtute plantarum ſupra quas cadit, vt Gal. & Meſ. volunt, quantò magis proprius earundem plantarum ſuccus, eaſdem continebit facultates, quæ ipſis arboribus propriæ ſunt?

Vires ex temperam. Manna Calabr. Cùm itaque *Mãna Calabrina* Fraxinea, ſeu lachryma Fraxini, quam Mannã vocant, dulcis ſit cũ obſcuro quodam amarore, nec multo craſſo lętóque humore plena, conſequens eſt moderatè calidam eſſe, gratam & naturæ noſtræ amicam. Et ob dictas facultates, vt diſcimus ex 4. ſimpl. vim habebit cõcoquendi, laxandi & rarefaciendi, quemad. reliqua dulcia: nec non fundendi, lævigandi ac mollĩdi, ex 2. & 5. de ſimpl. Gal. Et vt ſũmatim dicamus, cunctas etiam præſtabit vtilitates, quas Arabes *aëreæ Manna* tribuerunt, quatenus dulcis eſt, quãvis non tantæ humiditatis ſit particeps, neque adeò temperatè calida exiſtat. Amaritudo. n. vix ſenſu perceptibilis, talis non eſt, quæ dulcedinis vim obfuſcare aut impedire poſſit. Eius tamen ratione etiam magis abſtergendi vim habebit, extenuabit, humores craſſos incidet, ac infarctus liberabit. Quapropter & menſes mouebit, pituitam & pus è pectore exterminabit, tantò efficaciùs quantò magis à dulcedine ad amarorem inclinabit. Quapropter non ſolùm probandus Fraxineæ, & Orni Mannæ vſus, ſed propter hunc vel maximè præ aliis deligenda. Sed quid opus multis rationibus, vbi ſenſus & experientia in aperto ſunt? *Nam rationes quærere earum rerum, quæ patent ſenſui, infirmitas quædam intellectus eſt*, vt merito Ariſt. dixit in 8. phyſ. contra Zenonem omnia quieſcere dicentem.

Obſtructiones. Menſes. Pectoris infarctus.

Ariſt. dict. contra Zenonem.

Blandè purgat. Neque. n. ipſe ſolus, inquit idem Altomarus, ſed oẽs ante me & iuxta me in hac regione medici hac Manna bono ac felici ſucceſſu, citra vllam noxam eorum, qui ſumpſerunt, vſi ſunt, præſertim ad alvum molliendam. Nam nec inquietudines & faſtidia, neque tormina, colliquationem, ſuperpurgationem aut eiuſmodi malum ſymptoma aſſumpta excitat, aut excitavit vlla, ſive ex foliis, ramis aut caudice fuerit collecta. Omnino enim ſe prædictos vſus omnes felicitſſimè expertum eſſe Deum immortalem teſtem advocat idem Altomarus, omnésque medicos poſteros ad eius vſum inuitat & hortatur. Ab ea verò quæ inciſione prolicitur, cauet abſtinendum in ardentibus febribus, alvi fluoribus, dyſenteriis, aliisque calidioribus morbis, ſimiliſque naturæ corporibus: ac etiam æſtate, regionibus, annique conſtitutionibus valdè calidis: non tamen adeò, vt cætera pharmaca alvum ſolventia, quæ calidiora ſunt, dictis temporibus, locis atque perſonis prohibendam cenſet. *Eius* tamen vſum, *quæ ex folio e rumque pediculis ac oculis* profluit, quolibet anni tempore, quamis corporis conſtitutione ac morbo exhiberi tutiùs poſſe. Denique vbi *Arabum Manna* haberi nequeat, eâ vtendum ſuadet, quæ ſponte ex dictis arboribus emanat: nam eoſdem ferè præſtare vſus, quos Arabes ſuæ Mannæ tribuerunt, & longè plures, præſertim eam, quæ ex foliis & pediculis eorum colligitur: quòd ſincerior, dilutior ac tenuior ſit cæteris, quippe magis concocta, ideóque dulcior: ac de foliorum viribus nonnihil participet, quorum ſuccus, vti ſuo loco dictum, ſerpentum ictibus valdè opitulatur, Dioſc. & Plin. autoribus. Hæc eque non ſolùm ſerpentum ictibus, ſed & eadem ratione malignis peſtilentibúsque febribus auxiliari. Huic proximam eſſe, quæ ex ramis & caudice ſponte profluit. Tertiam in bonitate eſſe eam, quæ non ex primis illatis cæſuris colligitur, videl. quæ ex eiſdem primò profluit, ſed ex aliis vulneribus poſt aliquot dies factis. Nam quod primò effluit, impurum, inconfectum, ac excrementoſum valdè eſſe: & proinde puriorem, perfectiorem dulciorémque ex ſecundis cæſuris. Neque tamen penitus & illam reſpuendam ſcribit quæ primò primis illis inciſuris profluit. Nam & hanc quoque, licet amaritudinis cuiuſdam ſit particeps, dulcedinem tamen magis præ ſe ferre, quæ perpetuò in ea prævaleat: nec aliter differre à prioribus, niſi quòd calidior ſit, quapropter etiam valentiùs operetur, ſibique ita longa experientia confirmatum eſſe. Ac ſi noxa quędam ex eius vſu, vt tormina, calores, &c. ſuperuenerint, id medici culpa, minùs rectè ac intempeſtivè ea vtentis, aut morbis vel corporibus, quibus non competebat, exhibentis, factum eſſe: aut quòd plus æquo dederit, vel Mannam aëream putarit: aut certè quòd pro hac ipſa aliam vitioſam aut adulteratam præbuerit, conſtanter aſſeverat.

Caute.

Serpentum ictus.

Febres malignæ.

Bonitatis earum gradus.

Suadet tamen ſemper recentiſſimam, quantùm fieri poſſit, deligendam, humidiorémque: vetuſtam & aridam omninò vitandam.

Delectus.

Quæ ſi ita ſe habeant, quis Mannæ Calabrinæ, quæ ex Fraxino & Orno eſt, vſum deinceps auſit repudiare. Sed iam & cæteras Mannæ differentias perſequamur.

MANNA ORIENTALIS MASTICHINA.

MANNA etiam ex partibus Orientalibus ad nos defertur, & præſertim ex monte Libano. Venetiis magna copia habetur. Braſſauolus ſcribit ex Orientalibus & Meridionalibus

Granulum. I.

bus partibus & alterum genus Mannæ importari, ſicut mel liquidum, præter illud albicans granuloſum, hoc eſt utille ait, Manna Arabum. Et addit: Nicol. Nicolucium à Mauro quodam huius liquidæ Mannæ pyxidem emiſſe, & ea miros effectus fecille.

Amatus quoque tradit *Mannam Orientalem* ex monte Libano & aliis locis Venetias illatam aliquando *granuloſam*, aliquando *liquidam*, mel referentem. Primamque Arabes *Mannam* abſolutè, ſecundam *Tereniabin* vocare.

Maſtichina. Bellon. priorem *Maſtichinam* vocat, pellucidamque eſſe ait, exiguo grano: atque hanc præcipuam agnoſcere Venetos, *granulatam* dictam: Gallis *Granatam*: vulgò *Maſtichinam* dici, quod Maſtiche ſit adſimilis.

Granulata.

Granata.

Maſtichina unde.

Orientalem Mannam parvi fieri in Italia Monachi tradunt, quòd non poſſit haberi ita recens, ut *Calabrienſis*.

Matth. ſanè ſcribit, eam quæ ex Alexandria Ægypti adfertur, *Maſtichinam* dictam, uno duntaxat anno in ſuis vinbus perſiſtere. Alioqui eam præſtantiſſimam dicit: alteram verò infirmam ac vilem, *Bombycinam* nuncupatam. Lacuna quoq; Orientalem perfectiſſimam dictitat. Hanc eandem Lob. *Maſtichinam*, *Granatam* & *Syriacã* vocat, pro qua ſubſtituit, ut antè dictum, *Brianſonenſem*.

Bombycina

Apollo quoque Orientalem primam & præſtantiſſimam facetur eam quæ *Maſtichina* dicta, in quoſdam quaſi grandinis callos niveoſque globulos denſatam.

Syriaca dicta.

Fertur (inquit Cæſalp.) aliquando & ex Syriâ longè candidior Italica, Maſtichina vocatur, quæ tranſlucida: Maſtiche ſimilis, parvis granulis, efficacior *Italica*. *Bombycina* autem minimè tranſlucida, craſſioribus micis Goſſipii. Putant hanc Saccharo adulteratam eſſe. Sed dentibus deprehenderetur: Saccharum enim ſub dentibus crepitat. Manna autem mollis eſt.

Adulterium ut deprehendatur.

Veneti, notante Bellonio, aliter quàm Galli negotiatores diſtinguunt, in *Maſtichinam* ſeu *granulatam*, & *Bombycinam*. Hæc ideo ſic vocitãt, quòd floccorum bombycis referat effigiem, quæ quidem vilioris eſt pretii quàm illa, neque tantæ dulcedinis particeps: cuius etiamſi libram edas, alvum tamen nunquam ſubducet, ideoq; Mannam iſtam ex tore aëreo venire, mellis modo, nemo dubitet.

Bombycina unde.

Bombycina non purgat.

Altomarus Bombycinam adulteratam putat. Sed hanc rem Venetorum doctiſſimos Medicos poſſentatem docere par eſt.

SIRACOST ET MANNA XIRQVEST INDICA EX ARBORE QVEST.

PRo interpretatione vocabuli *Siracoſt* hîc referemus & contrahemus quæ Monachi copioſè ſcripſere in Meſ. ſupra compoſ. *Diaſiracoſt*.

Siracoſt ſive *Xiracoſt* ſive *Aciſiracoſt* &c: idem eſt: ſecundùm Simonem Ianuenſem, & nonnullos aliquos ex iunioribus, eſt quædam ſpecies Mannæ. Et in teſtimonium citant Avic. cap. de de manna. Bellun. in interpret. ait Siracoſt eſſe Mannam, quæ apud Italos in uſu eſt. Pandectario Alſiracoſt, & Xiracoſt Arabicè, eſt Manna. At Siracoſt eidem eſt Manna vel ſuccus fructuum. Avic. autem licet capit. de Manna dicat, Mannam coagulari & exiccari ſicut gummi & ſicut Tereniabin & Alſiracoſt, & mel de terra Cuſuram &c: non tamen per hoc declarat nobis Siracoſt eſſe ſpeciem Mannæ. Nam ad inſtituendam aliquam ſimilitudinem [quod ille facit inter Mannam, gummi, Tereniabin, Alſiracoſt & mel &c:] non ſemper eſt neceſſe adducere ſpecies eiuſdem generis illius rei, de qua quæritur ſimilitudo ipſa. Non omnia verò illic polita, eſſe ſpecies Mannæ probatur: quia ſicut gummi & mel non ſunt ſpecies Mannæ, ita fieri poteſt, ut nec Siracoſt ſit eiuſdem ſpecies. *Sira* enim ſive *Xira* Arabicè ſuccum ſignificat. Quoniam igitur, ut dicebamus, Pandectarius ait Siracoſt non tantùm ſignificare Mannam ſed etiam ſuccum fructuum, ideò fieri poteſt, ut ſit ſuccus alicuius fructus coagulatus ad Mannæ ſimilitudinem, & non ſpecies Mannæ. Et quamvis Avic. de unoquoque præfatorum loquutus ſit in proprio cap. tamen proprium cap. de Siracoſt, neque ſub hoc, neque ſub alio quovis vocabulo reperitur in eius 2. can. qui eſt de ſimplicibus. At eſt apud eundem Caput de Tereniabin. Poteſt tamen eſſe, ut communis opinio eſt, Syriacoſt eſſe veræ ſpeciem Mannæ: quia in ſequentem Triphcram Perſicam, quæ in multis cum iſta confectione concordat, ingrediuntur Manna, & Tamarindi & Caſſiæ pulpa, & ſaccharum Violatum, & alia multa ſicut & in iſtam. Chriſtoph. de Honeſtis autem in ſuis notatis, poſt Hieræ infuſiones ponit abſolutè Siracoſt eſſe Mannæ ſpeciem: additque eiuſmodi Mannam non ampliùs in noſtras partes importari. Igitur ſi Siracoſt eſt ſpecies Mannæ, poteſt hæc compoſitio vocari Confectio Mannæ. Sed quia infrà alia deſcriptio, cui titulus, Confectio de Manna: ad differentiam illius fortè vocarunt præſentem Diaſiracoſt, quaſi declarantes particularem ipſius Mannæ ſpeciem: ut eſt etiam alio loco Syrupus Alterentiabin, quod itidem ſignificat quandam Mannæ ſpeciem. Igitur quando de Siracoſt non poteſt haberi melior certitudo, loco eius ſi ponitur Manna aërea ſive arborea, noſtro iudicio rectè fiet. Idque eò maximè, quia in exordio eius deſcriptionis ait Meſ. eſſe medicinam benedictam in febribus acutis &c: Et Manna ſimiliter ab ipſo autore inter medicinas benedictas connumeratur. Ergo ſi (ut diximus) ponitur Manna in ipſa compoſitione, non agitur contra autoris intentionem. Ipſa autem Manna debet eſſe recens & perfecta: quia legitur ibi: Alſiracoſt boni & recentis &c:

Confectio Mannæ.

Alterentiabin Syrupus.

De Siracoſt nihil certi cognoſci poſſe.

Manna utribus conſervata varia.

Scribit Garcias: In India Mannæ primum genus utribus conſervatum, ſapore ſavi mellis, *Xirqueſt* aut *Xiraſt* vocari, id eſt, *Lac ex arbore Queſt* nuncupata: nam *Xir* lingua Perſica lac ſonare: inde nobis corrupto nomine *Siracoſt* nuncupari. Eſſe autem torem quendam in eas arbores delabentem, aut gummi ex eis, deſtillans.

Xirqueſt.

Xiraſt arbor Queſt.

Idem etiam confirmat Acoſta, niſi quòd pro *Xircaſt*, *Xiracoſt* habeat: & gummi eiuſdem arboris dicat, Lectorémque ad Avic. relegat.

MANNA INDICA TIRIAMIABIN AVT TRVNGIBIM.

MAnnæ in India alterum genus dictum *Tiriamiabin* aut *Trungibim*, ut vertit Bellunenſis, in Carduis naſci ferunt, granis quàm Coriandrum maioribus: colore inter ruſum & rubentem medio, quæ ex tribulis decutiuntur: Vulgus plantæ fructum eſſe putavit, ſed gummi aut reſinam eſſe reſcitum eſt.

Manna Cardui-rum. Deſcriptio.

Huius uſus præfertur à Perſis ei quâ utimur: quoniam quæ in uſu eſt, pueris exhibere non audent, niſi 14. annum exceſſerint. Ego tamen ab eo tempore quo in India ſum, illa uti non ſtiti, & ſine moleſtia purgare ſemper depre-

de

bendi. Hæc Garcias. Eadémq; ferè & Acosta habet.

Trunschibil. Fruticem spinosum Agul et Alhagi.

Halepum, tradente Rauvolffio, copiosè adferunt Persæ in utribus mannam sub nomine *Trunschibil* quæ colligitur supra fruticem spinosum *Agul* & *Alhagi*. Hæc Manna constat granis paullò maioribus Coriandri seminibus, formâ & sapore admodum similis nostræ Mannæ Lariceæ. Posset existimari Israëlitarum manna, de qua Moses scribit fuisse similem semini Coriandri & colore Bdellii. Eam Mannam cadere in frutices spinosos testantur Serap. & Avic. cùm de Manna scribunt, quam vocant *Tereniabin* & *Trungibin*, & Clusius in eptt. Indicarum plantarum.

Ait autem Avic. eam mannam cadere in regione Corasceni. At Rauvolff. potiùs in Persia supra Agul. Nos Agul sive Alhagi plantæ historiam & iconem posuimus lib. 10. cap. post Genistam spinosam, & alias ei similes.

MANNA INDICA CALABRINÆ PERSIMILIS.

Descriptio. Locus.

MAnnæ in Indiam 3. genus, inquit Garcias, magnis glebis advehitur, admistis plerunque foliis. Calabrinæ persimilis est, pluriſque æstimatur. Defertur ex Bacora urbe Persica admodum celebri. Eadem & Acosta. Et Ravuolff. Halepi præter mannam Trunschibil & aliam Calabrinæ similem haberi notat.

MANNA INDICA MELLI CANDIDO SIMILIS.

ADvehitur interdum Goam in utribus aliud genus Mannæ ex Ormuz emporio melli candido depurato persimile. Sed facilè corrumpitur in ea regione: propterea quòd vitreis lagenis non asservatur. Garcias. Idem Acosta, qui liquidam esse ait.

MANNÆ ADVLTERINÆ.

Descriptio. Bombycinæ.

MAnnæ ex Oriente altera species infirma & vilis, quæ *Bombycina* nuncupatur quippe quæ nil aliud est, quàm aut evanida & senio exhausta *Mastichina*, aut saccharo aliisque imposturis adulterata, notante Matth. Hanc solam ex Orientalibus vidisse se ingenuè fatetur Altomarus, Venetiis transmissam, licet in cæteris investigandis maximam adhibuerit diligentiam. Hanc verò ferro ac lateri ignito unà cum Calabrinæ granis quibusdam iniecisse, tàm eius quæ ex foliis, quàm quæ ex ramis & caudice tolligitur: illam autem protinus solutam & liquefactam: hanc verò aridiorem duriorémque redditam. Soli quoque expositam *Bombycinam* non quidem ita repentè sed sensim liquefactam. *Calabrinam* verò duriorem redditam & albidiorem. Neque secus censendum putat de Mastichina, & de qualibet alia Manna è cœlo cadente, quocunque in loco, ac quovis tempore, modò adulterata non sit. Nam cùm humidior & recentior sit quàm bombacina, consentaneum esse ut citiùs ad Solem & ad ignem liquescat.

Differentia. Bombycina à Calabrica differentia notabilis. Mastichina recentior quàm Bombacina. Alia differentia.

Cæsalp. hanc inter utrámque differentiam notat, quòd *Mastichina* sit translucida similis Mastiches parvis granulis: *Bombycina* verò minimè, sed similis crassioribus micis Gossipij. Quod si ita est, *Bombycina* sanè non erit vetus *Mastichina*. Vetustas enim quantitatem non auget. Illius parva granula: huius micæ crassiores. De qua re certiora docebunt Veneti ac Neapolitani medici ac institores.

Bombacina.

Ait tamen Apollo mannam alteram Orientalem *Bombacinam* vocitatam aut *Mastichinam* evanidam & senio exhaustam, multo saccharo, farina muliacea aut hordeacea, aliisque miscellis vitiatam, vilem, detestabilem, nulliúsque momenti, floccorum lanæ & Gossipii effigiem candore præ se ferentem. Quod si Saccharo adulterata sit, dentibus deprehendetur, inquit Cæsalp. Saccharum enim sub dentibus crepitat, manna autem mollis est. Adulterata.

Manna adulterata publicè in igne cremata.

Testatur Altomaros iure ac prudenter à iustissimo suo præside Neapolitano atque consultis de *quadam manna* sanctum esse, ut igne cremaretur. Neque in eo suam sententiam sequutos, sed pharmacopolarum & quorundam medicorum testificationem id decrevisse, qui eam mannam aiebant esse rem pessimam, & humano generi omnino adversissimam: quæ tamen verán an falsa sint eorum conscientiis se relinquere scribit: in eo ipso suam prodens ostitandam, cùm priùs dixerit iure ac prudenter crematam. Mannæ genus valenter purgans & magis solutivum reliquis Mannæ generibus medicus quidam Brachmanes in civitate Cochin in pretio & familiari vtu habuit, ut refert a Costa, ex doctiss. ab Orta: Factitium tamen erat & sic parabatur. Amylum candidum & purissimum, Mannam cuiuscunque generis, sed præsertim quæ Calabrinam æmulatur, Scammoneam & seminis genus Visa dictum, quod ex Bengala advehitur, quodque Lathyridis grano similè est (iniecto interdum polline radicis cuiusdam candidæ hatticinæ, cui nomen Dante) cum Saccharo, pauxillàque aliqua odoratæ aquæ permiscebat, solique exponebat. Rios Manna composita. Visa semen. Dante radix.

Mannam autem adulterari nihil mirum, quandoquidem & lapides Bezahares tanto artificio in Ormuz & in urbe Cochin provinciæ Malabar, ubi rex degit, adulterantur: ut legitimi appareant, fallántque etiam maximè expertos in iis dignoscendis prima superficie, qui nisi fragantur, vix à legitimis discerni queant. Lapides Bezoar adulterium.

Ita non inutiliter monet Cordus adulteratam & minimè probam esse mannam, quæ grumis suis foliorum sennæ partes aliquas complectitur, cùm nulla ad nos ex Arabia & Ægypto Manna adferatur, quemadmodum Sena. Alia cum senna.

Et Pamphilus Herilacus tradit Mannam nostram Italis consuetam, ut plurimùm non esse rorem de cœlo cadentem, sed vel concretam ex sennæ infusione vel aliis, & Saccharo, vel gummi hinc inde collecto. Alia.

MANNARVM ÆQVIVOCA.

Manna graminea. Manna Thuris. Saccharum.

MAnna *graminea* longè diversa est à *Manna arborea*, ac etiam *Thuris*, ut specialiùs tradetur inter frumenta. Est & *Manna Thuris* vocata extra harum Mannarum genus: de qua alibi. Manardo saccharum antiquorum sub roscido, seu (quod idem est) aëreo melle, tanquam genere continetur. In hoc tamen differt Manna à Saccharo, quòd Manna super alias plantas & petras: saccharum verò super harundines in India & felici Arabia proveniat. Sed Manardus Alexandri Aphrodisæi opinione deceptus est, confundentis Saccharum cum Manna, ut notat Cordus. Nos autem Manardi opinionem particulatim refutabimus in historia Saccheri. Manardi error.

Nunc reliquas arbores sylvestres persequamur.

DE

DE EVONYMO VETERVM.

CAP. XIV.

Locus.

EVONYMVS dicta arbor, autore Theoph. naſcitur cùm alibi, tum in Lesbo inſula, in Ordymno monte. [ἐν τῷ ὄρει τῷ ὀρδύμνῳ: non ut vulg. habent: ἐν τῷ ὄρει τῷ ὀρδυμνίῳ καλουμένῳ. Nam & Dal. ita legit, & Conſt vocem ὀρδυμνίῳ è margine irrepſiſſe ſuſpicatur.] Eſt autem magnitudine Punicæ, & folio eiuſdem ſed maiore quàm Chamædaphnes. Circa Septembrem germinare incipit. Floret verè: floris color, qualis in Leucoio, odore gravi, odorem trucidati animantis, aut in tabum putreſcentis [ὀσμὴ θανάτου.] referente. Fructu cum ſuo putamine aut conceptaculo Seſami ſiliquis non abſimili, intus ſolido, ſed in quatuor verſus diſtincto. Eſu lethalis eſt arbor, tàm fructu quàm folijs pecori & ovium gregibus, ſed maximè capris, niſi fortè purgentur. Purgantur autem alvi profluvio. [ἄσχω: Dal. legit αὐχεῖ, inedia cibique abſtinentia. Quid ſit ἄσχω, haud facilè invenias, quanquam aliqui vomitionem & per ſuperna in purgationem vertant, ἀπὸ τοῦ ἄλλου. Hæc Plin. bona ex parte ita tranſcripſit. Nec auſpicatior in Lesbo inſula arbor, quæ vocatur Evonymus, non abſimilis Punicæ arbori, inter eam & Laurum folij magnitudine, figura verò & mollitia Punicæ, flore candidiore, ſtatim peſtem denuntians [ſic ineptè φόνον transfert.] Fert ſiliquas Seſami ſimiles, intus granum quadrangula figura, lethale animantibus, nec non & in folio eadem vis. Succurrit aliquando præceps alvi exinanitio.

Theoph. ex mend.

Temper.

Flor.

Fructus.

Lethalis arbor.

Evonymus. Plin.

Plin. error.

Dod. de noſtra Evonymo dicit, eius foliorum eſu capras interire, niſi ſupernè & infernè purgentur. An hoc obſervatione habeat: an ex voce ἄσχω, & Plinij lectione extorſerit, ipſe viderit.

EVONYMVS MVLTIS: ALIIS TETRAGONIA:

Deſcriptio

RAMOSA eſt arbuſcula, Evonymus multis putata, aut certè frutex arboreus, altitudinis quatuor aut quinque cubitorum, cuius ſtulones læto virore perfuſi, & nuper nati ramuli, propter corticem in quatuor angulos excurrentem, quadrangulares apparent, non ſecus ac ſi dolabrà ars perpoliviſſet, ipſo alioqui ligno interno tereti, albo aut flaveſcente. Cortex viret

Stulones.

Materies.

Cortex.

Rami crebro intervallo, in oppoſitos ramulos dividuntur. Folia oblonga acuta, crenata, è Periclymeni genere Chamæceraſi dictæ foliis ſimilia & æqualia, paulò pòſt veris initiũ flores profert pallidos aut herbaceo quodammodo colore cõſtantes, ex quatuor foliolis congeſtos, quibus totidem alternatim poſita calyculi foliola ſubiiciuntur, pari numero apicibus luteis umbilicum curvoſum viridátem cum ſtilo concolore occupátibus. Singulis floſculis ſinguli ſuccedũt fructus, ſeu ſingulæ ſiliquæ quadrangulæ rubentes, aut puniceę, [aliquando albę, notante C. Bauh.] totidem diſtinctis loculis ſemina parva ſolida continent, cuticula croceа intecta, medulla alba, figura ſemini cannabino ſimilia, hoc eſt, ex rotundo oblonga, ſed maiora, ſapore amaro, cum obſcura quadam dulcedine nauſeabundo. Ipſa etiam arbuſcula tota gravem & iucundum habet odore m Materies eius ſic factis ſolida, fiſſilis tamen & æqualis eſt: ea, cùm adhuc ſucco turget, cæſa, diluto croceo pallore etiam Buxum provocat.

Folia.

Fructus.

Semina.

Sapor.

Odor. Materiei.

Hanc expreſsè δάφνην Theophr. faciunt Dod. Rob. Conſt. Pena, Lob. Matth. Anguil. Thalius. Cæſalp. nihil certi ſtatuit: ſuſpicatur tamen hanc ipſam eſſe Evonymum Theophraſt. Ruell. dubitat. Curtius Evonymum Plinij vocat: At Evonymus Plin. & Theoph. eadem eſt planta.

Evonymus Theoph.

Evonymos, i. boni nominis, per ἀντίφρασιν: unde quędam exemplaria Plin. habent Anonymos, uti notat C. Bauh. At Cæſalp. ſuſpicatur Plinium ex Theoph. depravatè Anonymon legere. Evonymõ & Anonymon vocat Cordus. Evonymum ſanè Theophr. eſſe ideò volunt plerique, quòd multæ notæ eius hiſtoriæ reſpondent.

Hiſt. verò Lugd. quam Dalech. primò incepiſſe conſtat, Evonymum falsò creditam ait ab omnib. ferè Herbariis. Idem alibi: Herbarij, inquit, quam Matth. Evonymum eſſe putat, Evonymum eſſe negant, ſed Tetragoniam Theoph. eſſe volunt. Gaza Quadratoriam interpretatur. Sic dictam hãc cenſet Dal. quòd rami ob linearum quatuor ruſſarum ſerratarum, dorſi modo extantium, rectà per viridem corticem porrectarum, diſcurſum, quadranguli appareant, quod huic arbori peculiare eſt: & quòd in fructu quadrangula ſiliqua ſit.

Non eſſe Evonymiam Theoph.

Tetragonia Theoph.

Exemon.

Εὐώνυμος Græcorum inquit Cluſ. Evonymus Latinorum cenſetur potiori doctorum virorum parti, tametſi quidam aliter ſentiant, & πύραγρον. cuius ſolum nomen apud Theophr. inter ſerò germinantes reperitur, eſſe velint.

Evonymus Latinorum.

Nos ſanè hanc Evonymum pro certo nondum aſſerere audemus: tantiſper tamẽ ita appellare lubet, dum aptiùs nomen reperiatur.

Quod ſi verò vulgaris hæc noſtra *Evonymus* eſt *Tetragonia* Theoph. ut volebat Dalech. (quod ut non negamus, ita non temerè in tanta eius brevitate aſſerere auſimus) & Evonymus etiam eiuſdẽ ſit eadem, ut ex diverſorum Herbariorum ſententia colligi poteſt, inconſideratè ſanè Theophraſtus eandem plantam diverſis nominibus tradidiſſet.

Ζυγία Theoph ſeù Carpinus Tragus, Lonic & Friſchl. tẽtantur.

Tragus ζυγίαν & *Carpinum*, alii *Ingalem* dicunt. Sed fallitur Tragus, quod facilè animadvertet, qui deſcriptionem diligenter perpenderit: quanquam eundem eius errorem, more ſuo Lonic. & Friſchlinus in ſuo nomencl. ſequantur. Eiuſdem etiam Tragi opinionem meritò reiiciunt Dodon. Matth. Hiſt. Lugd. & doctiores plerique.

Fuſanum.

Petro Creſcentio, *Fuſanus* noſtro & aliorum judicio dicitur. *Fuſaria* vel *Fuſanum* ruribus, teſte Ruel. *Fuſaria* & *Fuſago* Herbar. Curtius quibuſdã regionibus *Fuſarium* dici notat. Si quis cum *Silio Italico* conferat, facilè coniiciet eſſe, inquit Matth. At in poſt. com. Categoricè aſſerit Hertuſcis *Silio* dici, aliis *Fuſaria*.

Fuſaria. Fuſanum. Fuſago. Silio Ital.

Germ. Spindelbaum / id eſt, *Fuſaria*: & Hanſödlin / id eſt, *Galli teſticulus*: Spilbaum Cordo: Sileſiis Tzwerckholtz / & Pfaffenröglin: In Than Alſatiæ nobis Weſchelholtz appellatam inter

Nomina linguar.

nomine. Gener etiam Cherlerus collegit in horto Patavino, nobiſque communicavit.

EVONYMVS FLORE PHOENICEO.

Deſcriptio

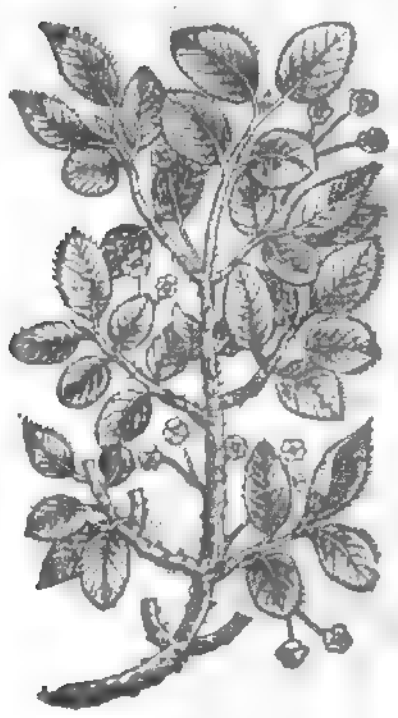

ARBVSCVLA eſt aut frutex homine altior, cuius cortex & rami tuberculis aſperi, ac veluti punctis notati: rami ſunt pulverulenti. Folia ſerrata, Prunо ſylv. ſimilia: floſculi aliquot ſimul ex longis petiolis, quadrifolij, ſimiles Evonymo vulgari vel Erimedio quorundam, phœniceo coloris. Cluſ. fuſiùs ſic deſcribit:

Folia.

Flores.

Aſſurgit bicubitalibus aut maioribus ramis, digitali vel etiam pollicari craſſitie, lentis & obſequioſis, denſo cortice obductis, viridi primùm, deinde multis nigricantibus tuberculis aſpero, qui in ſummo diviſuntur in plures ramulos ordine & ſerie quadam inter ſe oppoſitos, Myrti latifoliæ paribus, ſed teneriorибus, levitérque in ambitu crenatis guſtu primùm exſiccante, deinde amariuſculo & calido: ex quorum ſinu in oblongis gracilibúſque pedunculis floſculus unus, bini, aut ad ſummum terni dependent ſplendentes, & purpuraſcentes, quatuor foliolis conſtantes, umbilico quadrato, & ſtaminulis luteis quatuor angulos occupantibus? Cotini vulgò crediti flori haud multùm forma abſimiles, licet maiores. Fructus ſuccedit in ſiliquis quadrangulis, alterius Evonymi ſimilibus, ſpongioſus, aurei coloris, iis dehiſcentibus tenui filo propendens, in quo grana non crebra, uti in alio, ſed nigra, Fraxinellæ granorum æmula & ſplendentia, bina interdum & terna, eodem loculo & pulpa comprehenſa.

Sapor.

Fructus.

Grana.

Synonyma.

Evonymus alter eiuſdem Cluſ. *Evonymus Pannonicus*, Vngeriſch Spindelbaum Taber.

Locus & tempus.

Hanc nobis inſignis vir D.D. Schuvartzius Medicus Illuſt. C. VVirtemb. & præfectus horti Medici Illuſtriſſ. Celſit. Stutgardiani nobis oſtendit Anno 1595. Maij 25. priùs non viſam, quæ in pulchellam arbuſculam excreverat: ex iconis imaginatione, quam apud Cluſ. viderамus, ſtatim deprehendimus eſſe Euonymi hanc ſpeciem raram. Copioſè naſcitur, teſte Cluſ. in ſylvoſis utriuſque Pannoniæ montibus: ſed qui Alpes attingunt, eandem alere deſinunt. Invenitur & in Moravia: nuſquam verò abundantiùs, quàm in ſylva arci Greytzenſtein, Illuſtriſſ. Comitis Nicolai de Salmis vicina, ſecundo à Vienna milliari, ad lævam Danubij ripam. Floret Maio: Fructus Auguſto plerumque matureſcit, maturiùs quàm vulgaris & latifolia. Camer. ſe etiam in ſuo horto Norinbergæ coluiſſe ſcribit. Porrò Dalech. ſuam particularem Evonymum exhibuit, de qua nos ſub Nerio Alpino ſive Chamænerio. Tradunt Adverſ. Quoſdam apprimè doctos Chamæmeſpilum ſibi perſuaſiſſe, alios Euonymum Alpinam feciſſe arbuſculam alpinam, folio Mali, &c. Nos exiſtimamus eos intelligere Cotoneaſtrum, de quo alibi.

Æquivocà.

Nerium alpinum.

Cotoneaſter.

SYRINGA FLORE ALBO.

CAP. XV.

Deſcriptio

QVVM Syringa alba vulgò dicta ſit fructu inutili, viſum eſt eam hoc loco ponere. Ea infirmis ramis adoleſcit fruticoſa admodum, fungoſa medulla refertis. Folia per coniugia exeunt tanquam è geniculis, Staphylodendri, levia in ambitu crenata, hirſutie modica præditа, ſapore ſubdulci & acri. Flores in extremis ſurculorum multi ſimul iuncti, odorati, candidi, dulces, Arantiorum, quaternis foliis conſtantes, apicibus in medio luteis.

Folia.

Sapor. Flores.

Philadelphus flos.

Hanc Gulandinus Philadelphum florem Apollodori apud Athenæum dipnoſoph. l. 15. cap. 12. dicebat, uti nobis retulit D. Caſp. Bauh. Quæ ſanè opinio nobis non diſplicet.

Verba Athenæi hæc ſunt: Apoll. l. 4. Rerum Parthicarum ſcribit florem Philadelphum vocatum naſci in Parthia regione de quo hæc tradit. Myrti varia genera, Milax, [Smilax] vocatúſque Philadelphus, qui flos naturæ aptum nomen accepit, quia ramos illi perintervalla eſſe accidit ſua ſponte, complexionem ubi naſcuntur animatorum, veluti ex una eadémque radice operantur: reliquum verò diſcurrunt, ac vivas plantas gignunt, [cùm ex intercapedine ſponte rami coiverint, animato complexu cohæreſcunt] & in vnitatem iunguntur, deinde procurrentes vivos ſurculos pariunt] Hinc effectum ut domeſticos Philadelphos in cuſtodiam converterint: nam tenuiores ſubtiliorèſque ramos adimentes, ac in retis more componentes in circulum plantare ſolent circa hortos: qui ita coniuncti ſecuritatem parant, difficilémque aditum operantur ubi fuerint poſiti.

Nonnulli varij.

Vſus ad ſepes.

At Rob. Conſt. iudicio Oſtrys, Hetruſcorum eſt Syringa arbor appellata, quam ait videri in horto Ducis Florentiæ cum iis notis, quas aſſignat Theophraſt. nec deeſſe illam fructus inſignem notam, quæ Hordei grano ſimilis. Florem (quod ipſe tacuit) candidum & ſuaviter olentem. De eadem & Plin. l. 14. cap. 21. Inter infeliceſ arbores, quam & Oſtryam vocari tradit. Hinc Hiſt. Lugd. Quæ vulgò Syringa, multi, inquit, Oſtryn Theophr. eſſe volunt. At hæc opinio Camerario non placet: certè neque nobis. Neſcimus verò quo errore in eadem Hiſt. Lugd. poſt Syringæ rubræ deſcriptionem indiſtinctè iterum

Oſtrys Hetruſcorum.

Oſtrya.

Oſtrys non eſt.

Contra Rob. Conſt. Hiſt. Lugd. genuinus error.

albæ deſcriptio poſita ſit nullacius nominis facta mentione.

Synonyma. *Syringa vulgaris, Syringa flore albo Cluſ. Syringa Italica Lob. Syringa alba* Siringbaum, Tab. *Syringa vulgò*, Ceſalp. & Hiſt. Lug. Burgundi ut aiunt, *Iaſpe* vocant, præſertim Veſuntij, ubi aliquot in hortis egregiè cultam vidimus, undéque accerſitam in hortum Montbelg. tranſplantavimus. Habetur etiam in horto Stutgardiano. Et in Italiæ hortis multis Patavij, Bononiæ, Ferrariæ, aliiſque obſervavimus. Floret Aprili & Maio.

Locus.

Tempus. Satio. Vſus.

Facilè ſurculis propagatur. Hactenus nihil nobis de eius uſu innotuit. Poſſet tamen ex floribus aqua odorata deſtillari. Folia quia ſubdulcia & acria ſunt, eas habebunt vires, quas Galen, illis qualitatibus aſſignat, quem conſulas licet.

SYRINGA, ALBÆ SIMILIS CAPITVLO, OCTO STRIIS NOTATA.

CAP. XVI.

Deſcriptio. ARBORI'S-NE, an fruticis (inquit Cluſ. Exot. l.2.c.25.) ramulus, quémve florem tuliſſet, ex ſiccato difficile erat iudicare: aliquam tamen affinitatem habere videbatur cum illis ramulis, qui in coronario frutice, ſive Syringa à vulgo Herbariorum appellata, odoratos albos flores, racemi inſtar compoſitos, quinos aut ſeptenos ferente, nam eiuſmodi ferè capitula habebat, octo exilibus ſtriis notata, quæ in binas partes roſtelli avicolæ in modum dividebantur, contrà quàm in coronario frutice, cuius capitula in plures partes diviſa: nullum autem ſemen continebant, ſed inania erant.

SYRINGA FLORE COERVLEO SIVE LILAC.

CAP. XVII.

Deſcriptio. COMMVNE nomen & fructus inutilis faciunt ut Syringam cæruleam hic collocemus. Arboris magnitudinem acquirit, plerumque tamen & fruticoſa: radice multùm reptante & pullulante, ſéque plurimùm multiplicante, ſtolonibus robuſtis: cortice exteriore in cinereo virescente detracto librum oſtentans viridem, ſub quo lignum ſolidum, firmum. In extremitate ramulorum ſunt craſſæ & turgentes gemmæ. Folia bina adverſa, contrarióq; ortu ſerie quadã cruciformi diſpoſita, Aſclepiadis ſolijs quodammodo ſimilia, ſed latiora, vel Apocyni rotundifolij aut Populi nigræ, ſubrotunda, in acumen tamen definentia, mollia primùm cùm floret, poſtea duriora & firmiora, utraque parte glabra, pedículis uncialibus aut amplioribus appenſa, ſubamara & nonnihil acria. Flores ex privato ſurculo imbricato foliorum ſtipatu obvallato ſuaveolentes oriuntur in ſubæ formam diſpoſiti, numeroſi, ſine foliis: quorum ſinguli ad flores Laureolæ folio deciduo accidere videntur, oblongi, rubentes, aut ex rubore cærulei, quinque partiti, quatuor apicibus croceis altè reconditis farcti. Subſequuntur veluti ſiliquæ rubentes compreſſæ, vix unguem longæ, ex brevibus pediculis, quæ maturæ in duas partes ſeparantur & pulchrè hiant, in quarum interſtitiis ſecundum longitudinem porrectis latitant ſemina longa, anguſta, ſoliacea, compreſſa, tenuia.

Sapor. Flores. Fructus.

Hanc plantam, inquit Matth. Conſtantinopoli ſecum attulit Cl.vir Augerius de Buſbeke, qui continuis ſeptem annis Cæſaris Ferdinandi primi apud Solimanum Turcarum Imperatorem Oratorem egit, ſub hoc nomine *Lilac.* Eam quum inſpexiſſem, & fructus eius agnoſcerem Piſtaciorum faciem perquàm bellè referre, illicò in ſuſpicionem veni, an hæc fortaſſe *Glans unguentaria* dici poſſet. Quapropter, ut aliorum quoque ſit iudicium, eam hîc excudi voluimus. Vivam plantam videre non licuit, ſed affabrè & diligentiſſimè pictam. Hæc Matthiol. qui nimis audacter ex pictura ſuæ plantæ pronunciat. Neceſſe eſt ſanè fructus non benè fuiſſe pictos, quippe qui nulla ratione Piſtacia referant: quod ſi ille obſervaſſet, nullam profectò occaſionem reliquam habuiſſet ſuſpicandi eſſe Glandem unguentariam. Meliùs depinxêre Lob. & Dod.

Ex Conſtantinopoli. Lilac. Glans unguentaria. Matth. reprob. Glans unguentaria non eſt.

Glandem unguentariam eſſe non poſſe ſtatuunt & Cluſ. & Pena & Lob. & Hiſt. Lugd. & ob id Matthiolum taxarunt: Et Tab. monet, neutiquam *Ben* eſſe exiſtimandam.

Non eſt Ben.

Idem Matth. ſcribit Patavio huius plantæ recentiſſimum ramuſculum, floribus copioſiſſimis refertum, & alterum deinde cum fructibus ad ſe miſiſſe Cortuſum, literiſque ſibi ſignificaſſe, hanc ſe credere eſſe plantam, quæ Theoph. l.3.c.10. hiſt. Oſtryx appellatur. Hanc ex Aphrica, ubi frequentiſſima proveniat, ſibi miſſam fuiſſe, ubi vernaculo idiomate Scringa nuncupetur. Quinetiam ſe plures in ſuo horto hiemiſce arboris alere plantas, ob florum ſuaveolentiam. Hæc ex ſcripto Cortuſi.

Oſtryx Theoph. Lucus. Scringa.

Addit idem Matth. Vnguentarij ac Seplaſiarij Mauritanorum nomina ſecuti eam *Ben* appellant. Forma hæc Piſtacia maximè refert, albo cortice triquetro, fructu facili, nucleo intus conferto, & admodum pingui, &c. Sed neſcit quid miſſet Matth. Nam ſi huius ramum cùm fructibus à Cortuſo accepit, mirum quâ fiduciâ etiamnum Glandem Vnguentariam credere ſit auſus, niſi fortè ipſam Glandem unguentariam cognitam non habuerit. Apud Theoph. Oſtryx nulla: ſed Oſtrys ſive Oſtrya, quam neutiquam eſſe cenſemus. Conſule caput præcedens. Sed cùm Oſtrya dicat Theophr. habere fructum puſillum, oblongum, Hordeo ſimilem, colore flavum, &c. mirum rurſus, qua oſcitantia Matth. præterierint hanc Cortuſi ineptam ſuſpicionem, & diverſitatem non oſtenderit. Tanta nimirum eius naturæ herbariæ veſtigatoris fuit diligentia. Ac hos quidem errores in ultima Matth. editione oſtendi par fuiſſet. Falſum ubique detegi, veritas nuſpiam celari, aut neglecta præteriri debet, cuius in rebus naturalibus.

Matth. alter error. Cortuſi ineptus ſuſpic. Iterum Matth. error.

Cæſalp. *Liguſtrum Orientale*: fortè *Iaſeminum cæruleum Arabum* eidem, l.3.c.43. Idem l.4.c.10. Arabes, inquit, *Sambach* vocant, eorum interpretes

Liguſtrum orientale. Iaſeminum cæruleum. Sambach.

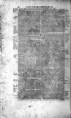

Hermol. locus correct. Lygea.

Hermol. & arborem, & quoddam herbæ genus: quod, ut inquit Athen. in nidos ſuos parituri Cygni ſerant. Nec tamen ſatis ſe habere compertum, hanc quam Cygni petant herbam, aliud genus oportêre intelligi, quàm Viticem. Invenire ſe & ſcopas Amerinas Spartis ſimiles deſcribi, folio tamen minore, ſed lentitia virgularum maiore, quas Geniſtellam Amerinam vocitent hodiè.

Cygnorum herba Athen. Scopæ Amerinæ. Geniſtella Amerina.

Corolla è Lygo uſos eſſe veteres Anacreonti Poëtæ credimus: cuius originem Samii Caréſque dederint, diverſis cauſis. Nam & Lacedæmones arundine certis ſacris, ut autor eſt Soſibius, coronabantur. Idem Hermol. monet Lygon & Aegylin quandoque dici ac legi. Item Moſyn, & Oeſyan, & Oeſon, & Oeſocarpon, ut Polluci & Photioni videtur. Vnde Gerra Oeſyma, hoc eſt, quadrata quædam tuguriola ex huius Salicis viminibus, quæ Ligella quoque nominatur à Plauto in Aululari a: fortè à Lygo, id eſt, Vitice, aut à ligando.

Corolla è Lygo. Aegidis. Moſyn. Oeſea. Oeſos. Oeſocarpos. Gerra Oeſyma. Ligella Plauti.

Adiicendum & illud, quod à Dioſc. ſcriptum eſt à quibuſdam Lecriſticum vocari, putare Hermolaum in eo verbo mendum eſſe: nec Lecriſticum, ſed à ſimilitudine ſaporis & acrimoniæ Ligu ſticum legendum. Nam & Piper agreſte dici Viticem, idem autor affirmat. Et in eadem, quæ apud eundem legitur voce, Amiſtomiæum, ſi non ſunt integra omnia, antiquæ tamen integritatis, ut annotat Marcel. & ſignificationis aliqua adhuc ſuperſunt veſtigia. Ex quibus facilis cõiectura eſt fuiſſe eius vocis compoſitionem, quæ ad Venerem miſceri marem cum fœmina perhiberet.

Dioſc. Ligu ſticum. Amiſtomiæum ſem.

Habet & λύγος à viminum & vinciendi uſu manifeſtam rationem. Id enim Græcè λυγίζειν eſt: idque omnes apertè teſtantur: præſertimque Homerus nonò Odyſeæ: ὑσπρφίαις λύγοις dicens: flexiles ſcilicet & ſequaci lentitia ad vinciendum aptos Vitices. Et Arrianus in hiſt. ſua exercitum deſcribens per nivem ingredientem: & ne in nive hæreret, pro calceis circulis ex Lygis factis utentem: ut eo auxilio maius nivis ſpatium premens, firmiore veſtigio iter faceret. Eſtque Lygos Græcis communis vox omnibus quibus in ruſtico opere ad vincula utimur, quales Salices omnes ſunt, ut & multæ plantæ aliæ, in quarum genere Vitex quoque numeratur: ideóque communi illa appellatione etiam indicatur.

Lygos Ædo. Flexiles Vitices ſeu λύγοι Homero. Calces ex Lygis. Lygos Græcis quid?

A rubore virgarum Sanguis manifeſtè Vitex dictus eſt. Avis verò Ibis adiectio ad ſuperſtitionem & Magicas vanitates, noſtra ætate penitùs incognitas, pertinet.

Sanguis Ibis unde.

Magi eundem Semnon, id eſt, Venerandum (ea enim eſt vocis illius ſignificatio) ob eandem illam caſtitatis cauſam dixerunt.

Semnon cur?

Quod verò & Agonos inter Dioſc. Synonyma dicitur, non aliunde eſt, quàm quòd ipſemet cum pluriſque aliis auctoribus & ante eum Hippoc. non uno loco humanum ſemen γόνος & γονὴ vocat: à cuius privatione ἄγνος vitex dictus.

Agnos cur?

Statio Papinio arbor caſta quoque dicitur. Sic enim apud eundem lib. 2. Thebaidos, Tydeus templum Palladi vovens ait.

Arbor caſta.

Centum ibi virgineis vota Calidonides aris
Addam tibi vitèa fores.— Et pòſt: *Et arbore caſta*
Nectent purpureas niveo diſcrimine vittas.

Vel hinc pateat cur & λύγος dictus ſit, nempe propter flexilitatem, quam habent in vinciendo eius rami. Vnde Diana λυγόδεσμος dicta, quòd inter hæc virgulta inventa fuerit, uti Poëtæ nugãtur.

Lygos cur? Diana Lygodeſmos.

Herbarium antiquum Io. Cubæ Agni caſti nomine, vel arboris Abrahæ, Arab. Amarikeſt, monſtroſam figuram exhibet, nullam plantam demonſtrantem. Sic & Petr. Creſc. ingens arboris monſtrum pro Agno proponit.

Figmentum. Arbor Abrahæ. Amarikeſt.

Mirum verò rudes etiamnum non modò Pharmacopoeos, ſed & Medicos hunc fruticem paſſim in ſuis practicis libris, atque receptis, quas vocant, Agnum caſtum vocitare ignorantes Caſtum expoſitionem eſſe, Agni. Agnos enim caſtus eſt apud Latinos: & Caſtus ἁγνὸς apud Græcos. Et Agnus quoque, ut Feſtus ait, animal dicitur quod ad hoſtiam purum ſit, & immolationi aptum. Sic ipſe ſalvator noſter, ipſamet caſtitas & puritas, & pro nobis hoſtia, Agnus Dei à præcurſore eius Io. Baptiſta dictus & indice oſtenſus.

Medicorum & Pharmacopœorum quorúndam rudit as. Agnus Chriſtus.

Averrhoes *Pentaſtiles* & *Granum ſterilitatis* vocavit. Alii *Caſtam arborem*. Germ. Schafffmůle/ Abrahams Baum/ Keuſchbaum/ non Kunſchbaũ ut Had. Iun. habet in ſuo nomencl. Keuſchlamb/ Genſchlamp. Itali. *Vitice*, *Agno Caſto*. Hiſp. *Gattiglio Caſto*, *Gattillo Caſto*, *Pimiendo*, *ſauzgatillo*. Angl. dici poſſet Chaſt-tree, ex Græco, vel Hauptree, à cannabinis foliis & ſeminibus. Bohem. Sumeck.

Pentaſtiles. Granum ſterilitatis. Synó. Linguar.

Semen eius in offic. Agni Caſti ſemen ineptè vocant.

Paſſim in Italiæ & Galliæ hortis celebrioribus colitur. Imò & in Germaniæ hortis. An verò copiosè ad Oenum fluvium, non longè ab Oeniponte oppido, Jßbruck Germ. dicto, aliiſque vicinis locis proveniat, ut Cordus tradit, accolæ viderint. Conſiderent etiam Herbarii, an is qui ibi naſcitur, ſit idem cum eo qui Italiæ ſatis familiaris.

Loci.

Monſpelii arbores ſatis magnas vidimus florentes Iunio, ſemine maturo Septembri: Item Lugduni, Bernæ Helvetiorum in horto Doctiſſ. viri Bened. Aretii. Paluſtribus gaudere ſuprà dictum. Colitur & in horto Montb. egregia arbuſcula una aut altera, noſtra cura, à multis iam annis, Stutgardiâ importata ex horto Ducis. Hyeme repoſita conſervatur, ac floret Auguſto & Septembri. Fructum orditur quidem, ſed non perficit.

Tempus.

Viticis genus folio ſerrato coluit Cl. Platerus Baſileæ, qui aſſerebat, ramos depactos facilè radicare. Fert & hyemem non repoſita, in eius horto, ſed à ventorum iniuria ſatis munito. Semen aliquoties ſevimus diverſis locis, ex Italia acceptum, ſed fruſtra.

Satio.

Viticem quondam Atheoæ, uno ſervandæ caſtitatis nomine, celebrarunt, eiuſque gloriam non parum auxerunt. Multùm illi etiam ex Academia & à Platone, ob eandem cauſam, laudis accrevit: gravi civitatis & hominis teſtimonio, non eſſe ab impuris tractanda, quæ puramente concipienda, & religionis egregia ſanctitate exercenda ab homine ſunt. Cui conſulens natura, quemadmodum generationis & Veneris multos animantium generi ſtimulos dederat, ut quotidianam vitæ iacturam nova continuè ſobole inſtauraret: ſic [ut eleganter tradit Marcel.] pro caſtitate aliqua etiam hominibus oſtendit, quibus vtentes, à Veneris & Cupidinis inſultibus tuti eſſent atque immunes. Ex quorum numero ſanè & Vitex eſt, ſatis hac in parte cùm ab aliis, tùm à Dioſc. celebrata: cùm teſtatus eſt, Agnon vocari, quoniam in Theſmophoriis Cereris ſacro, quod Athenis à mulieribus fiebat, caſtitatem cuſtodientes mulieres, foliis eius cubitus ſibi ſternerent: expertæ aut àpetitionibus

Vites. virtũ tam. Caſtitatis conſervatio.

doctæ, calore ſuo inflationes ſolvere Viticem: (niſi quis antipathia quadam aut proprietate naturali id præſtare tentire malit) ideóque Veneris impetus omnes facilè retundere ac inhibere. Qua poteſtate in abundantia ſeminis & contra nocturnas Veneris per ſomnum imaginationes, & ſeminis incontinentiam, ſanitati hominis non parum contulit.

Contra ſeminis incontinentiam.

Tempera.

Huic porrò excalfactoriam adſtringentémque vim Dioſc. tribuit: quo autore fructus eius epotus demorſis à ſerpente, ſed & lienoſis ac hydropicis opitulatur. Lactis abundantiam facit, menſesque ciet drachmæ pondere in vino potus: genituram quoque exſolvit. Caput verò tentat, ſoporémque infert. Herbæ ac ſeminis decoctum ad inſeſſus, vulvæ affectibus & inflammationibus opitulatur. Semen cum Pulegio potum, ſuffitu etiam & appoſitu, purgationes movet: dolorem quoque capitis diſſolvit illitum. Cum aceto & oleo Lethargicorum Phreneticorúmque capitibus inſtillatur. Quin & folia tùm ſuffitu, tùm etiá ſubſtratu venenata fugant: ac contra venenatorum morſus adhibita auxiliantur. Teſtium duritias cum butyro vitiúmque foliis emolliunt. Rimas ſedis ſemen cum aqua illitum mitigat: cum foliis verò, luxatis vulneribúſque medetur. Creditur & viticis virga intertrigines arcere, ſi eam viator dum iter facit, manu teneat. Hæc Dioſc.

Morſus ſerpentis. Hydrops. Lac auget.

Vulvæ inflam. Menſes.

Dolor capitis. Lethargus. Phrenitis. Contra venenata

Teſtium duritia. Luxatio.

Vulvæ, intertrigo.

Tempera. Gal. Viticis naturam atque temperamentum paulò diligentiùs inquirit, his verbis: Agnos aut Lygos, hoc eſt Vitex, planta illa fruticoſa, calidus quidem eſt & ſiccus tertio ordine, verùm multùm tenuis ſubſtantiæ, tùm guſtu acris ſimul & adſtringens. Ipſas tamen virgas [ἄγνου] ad medicinam habet inutiles. Cæterùm folia ſemenque calida ſiccáque facultate ſunt, ſubſtantia verò tenui. Nam & utentibus ita apparet, & guſtantibus acre ſimul & ſubadſtringens percipitur, tùm folium, tùm flos, tùm ſemen. Edendo tamen etiam ſemen [κάρυον] eſt: verùm tàm perſpicuè calfacit, ut capiti hoc nomine dolorem pariat. At ſi frigatur, (nam & ſic editur cum tragematis) minùs caput tentat. Porrò flatus ventris diſcutit, & cùm non fictus, & multò magis cùm fictus fuerit. Cohibet etiam impetus in Venerem, tum frictionis expers, tum etiam ipſam expertus (fructus.) Folia item floréſque ipſius fruticis id ipſum præſtare poſſunt. Itaque non tantùm eſa potáque ad caſtitatem conferre creduntur, verùm etiam ſubſtrata. Hinc eſt quòd Athenis in Theſmophoriis, hoc eſt, Sacris Cereris, mulieres totum ſibi fruticem ſubſternunt. Hinc illi quoque nomen inditum ἄγνου, id eſt, caſti, uti dictum. Ex quibus omnibus manifeſtum eſt, Agnum calfacere, ſimúlque exiccare, tùm omnium maximè flatus diſcutere. Porrò quod exactè tenuium ſit partium, facultas eius τμητικὴ eſt atque indicio. Nam, quod caput tentat, non magis à multitudine vaporum ab eo prognatorum, quàm à caliditate eius ac ſubtilitate partium fieri rationi conſonum eſt. Si enim flatuoſum ſpiritum procreare poſſet, ſanè & ventrem inflaret, & Venerem ſtimularet, perinde ut Eruca. Verùm, cùm non tantùm non excitare, imò etiam reprimere queat, fuerit ſanè ſecundum Rutæ maximè facultatem, tùm in excalfaciendo, (Quod l.1. alim. item 2. comp. med. part. refrigerare dicatur, id errore factum hinc diſces) tum in reſiccando, non tamen illi par eſt. Nam utróque paulò eſt inferior: ſiquidem Ruta tùm magis eſt excalfactoria, tùm magis deſiccatoria. Differt etiam qualitatis ſimul ac facultatis miſtione. Nam Agni ſemen ac germina modicam ferunt adſtrictionem: At Ruta ubi aruerit, exactè amara eſt & acris: ubi verò humida, ſubamara. Non tamen auſteritas aut acerbitas illi ineſt: aut ſi cui videatur ineſſe, ea utique omninò obſcura uidebitur, nec par ei quæ eſt in Agno. Quocirca & ad iecur & lienem indurata & obſtructa Agni ſemen potiùs quàm Rutæ competit. Sed hæc ad curandi iam Methodum pertinent. In præſens id ſolùm noviſſe ſufficit, quòd Agnus calidus eſt & ſiccus facultate, idque non mediocriter, ſed tertio exceſſu, tùm admodum tenuium partium. Hæc qui norit, ac poſtea methodum curandi didicerit, ipſemet inveniet, quo pacto menſes hic cieat, partes induratas digerat, laſſitudines ſolvat, & ex eo acopum excalfactoriúmque unguentum præparetur.

Nota, eiúſque correctio. Carminativum.

Vſus ad caſtitatem.

Cur caput tentet.

Cur tàm calidus ſit, non ſi tenuium ſimilium.

Confertur cum Ruta Agnus.

Iecoris lienisque duritiei & obſtructio.

Menſes ciet. Durities. Laſſitudo. Unguentũ acopon.

Idem Gal. l. 1. alim. fac. Cannabim cum Vitice comparat, eiúſque ſemen huius ſeminis viribus quodammodo ſimile dicit, ſed multùm ab ipſo diſtare, ut, quòd ęgrè concoquatur, ſtomacho incommodum ſit, capitis dolorem inducat, & pravum ſuccum habeat. Edi tamen frixum cum aliis bellariis, quæ poſt cœnam voluptatis ad bibendum gratia comeduntur. Sed & Viticis ſemen ſuxum edi, & impetus venereos cohibere, modicum verò dare alimentum, & hoc ſiccans ac refrigerans. Ex quo loco apertè liquet vel Galenum ſibiipſi contrarium eſſe, vel hoc loco mendum irrepſiſſe, legendúmque calfaciens, ut paulò antè monitum: quanquam idem ſimili errore repetatur l. 2. alim. c. 35. ubi etiam refrigerare ſcribit, & frixum manſum iis accommodum eſſe, qui à Venere puros ſe ſervare volunt: nec ita caput ferire, ut Cannabis. At ibid. c. 39. Viticis turiones ſicut & Terebinthi in muriam acetúmve iniectos per totum annum aſſervari tradit, ut vim quandam provocandæ appetentiæ acquirant, ſi quis ipſis moderatè utatur.

Confertur cum ſemine Cannabis.

Gal. ſibiipſi contrarius.

Viticis turiones conditi.

Porrò eandem modò dictam in Galen. contrarietatem Ætius 1. Tetrab. ſer. 1. velut emendans, legit pro ἰσχναίνουσαν voce, διαφοινίσσουσαν, ut alimentum ſiccans ac calfaciens corpori dari accipiamus. Niſi quis fortè cum Saraceno Viticis ſemen eatenus refrigerare dicere velit, quatenus Veneris impetus, qui à calore ſunt, inhibere poteſt.

Gal locum corrigit.

Quando Gal. excalfaciat.

At quod l. 2. κ. τ. τ. c. 1. Viticé moderatè, refrigerare, atq; adeò, ex Archigene, nonnullis aliis permiſtum dolori capitis à cauſa calida oborto cõvenire innuit: idem rectiùs de virentibus Viticis foliis accipi cenſet: quippe cùm prædominantis humiditatis ratione non uſq; adeò calefaciant: maximè verò ſi cum Lauri foliis, natura calidiſſimis conferantur. Adde quòd, quoniam longè tenuiſſimarum ſunt partium, æquè ac alia, quotquot ſunt καρυώδη, facilè eorum, quibuſcum permiſcentur, ſive calfaciant, ſive refrigerent, vim exacuunt & adaugent.

Notabis & aliam contrarietatem in citatis Gal. locis. Nam in 6. ſimpl. ἄγνου καρπὸν χειμάλλον ἐνέχειν aſſerit: Ad quod reſpicit & illud Dioſcoridis, ἄ. τινες δὲ καὶ καρπὸν ἄγνου ἔφασαν. At contra idem Gal. alim. 1. χειμάλλου δὲ καὶ ἄγνου, (inquit) μᾶλλον ἢ καύσεως. Sed pugnantia hæc loca facilè fuerit conciliare, ſi fateamur tentare quidem caput Viticis ſemen, uti reipſa facit, teſtante eodem quoque Sarac. non tamen quantùm Cannabis. Illic enim ſimpliciter agitur de Viticis ſemine: hîc verò cum Cannabis ſemine comparatione facta.

Alia Gal. contrarietas.

Vt conciliandi.

Cæterùm quòd Vitex contra Venerem inſiſtere iam aliquoties dicta ſit, & mulieribus in Theſmo-

Difficultas explicatur.

Mr. Hoover's Views on Prohibition.

Mr. Hoover's Views on Prohibition.

Mr. Hoover's Views on Prohibition.

Mr. Hoover's Views on Prohibition.

cas, *Alia* virgas ſequaces ad vincturas lentitiæ. *Alia* prætenues viminibus texendis ſpectabili ſubtilitate. Rurſus *alia* firmiores corbibus, ac plurimæ agricolarum ſupellectili: candidiores ablato cortice, læves tractatu, vilioribus [melioribus, aut mollioribus Ruel. & Ch.] vaſisatq; etiam ſupinis in deliciis cathedris [in quibus ignauæ ſedent totos dies mulierculæ, & cum iis molles & effœminati viri: vnde Cathedralitij Martiali] aptiſſimæ. Cæduæ Salici fertilitas denſior tonſura: nullius quippe tutior eſt reditus, minoriſve impendij, aut tempeſtatum ſecurior. Tertium locum et in æſtimatione iuris Cato attribuit, priorémque quàm Oliveti, quámque frumento aut pratis. Nec tamen quia deſint alia vincula: ſiquidem & Geniſtæ, & Populi, & Vlmi, & Sanguinei frutices, & Betulæ, & arundo fiſſa, & arundinum folia, ut in Liguria, & Vitis ipſa, recifiſque aculeis Rubi alligant, & intorta Corylus. Mirúmque contuſo ligno alicui maiores ad vincula eſſe vires. Salici tamen præcipua dos. Finditur Græca rubens, candidiórque Amerina, ſed paulò fragilior: ideò ſolido ligat nexu. In Aſia tria genera obſervant. *Nigram* utiliorem vinumibus: *Candidam* agricolarum uſibus: *tertiam*, quę breviſſima eſt, quãq; *Helicem* vocant. (Hanc diſtinctionem ex Theoph. tranſcripſit Plin.) Apud nos quoque multi totidem generibus nomina imponunt: *Viminea* vocant, candémque purpuream. Alteram *Nitelinam* (Vitellinàm Ruel.) à calore, quæ ſit tenuior. Tertiam *Gallicam*, quæ tenuiſſima. Columella *Viminea Salicis* tria genera: *Græca*, flavi coloris: *Gallica*, obſoleti, purpurei & tenuiſſimi viminis: *Sabina*, quam plurimi *Amerinam* vocant, gracili & rutila virga.

Salicum æſtimatio apud Veteres. Plauta ad Funcula.

Græca rubens. Amerina.

Nigra. Candida.

Viminea. Vitellina. Gallica. Differentia Colum. Græca. Gallica. Sabina.

Quæ ſanè ſingula pulchrè cum iis, quæ Theophraſt. tradit, convenire videntur. Nam primam Salicis ſpeciem, quam Theoph. *nigram* aut *puniceam* vocat, Plin. viminalem, Colum. verò Sabinam & Amerinam: Germani **Rott Weiden**, rubras Salices, Lugdunenſes etiamnum hodiè *Amerines* & *Ambres*, Pariſienſes *Oſier* vocant, teſte Dalech. Quod verò Plinius ait: Finditur Græca rubens, de Amerina quoque intelligendum, eiuſdem Dalech. iudicio, quòd ea ſola findatur. Nam Amerinarum Quædam rubet, quam Græcam vocant, Plin. etiam nigram, l. 24. c. 9. Quædam candida eſt: ideò ait Plin. Finditur Græca rubens, candidiórque Amerina, ita ut vox, Amerina, æquè ad rubentem & candidiorem referenda ſit. Secundam ſpeciem, quam Theoph. *Candidam*, Plin. *Vitellinam*, Colum. autem *Græcam* vocant: Germani **Geel Weiden**, *Salices flavas* nuncupare videntur, Tertiam quæ Theophr. *Helix* dicitur, Plin. & Colum. *Gallicam* appellant: Germani verò à tenuitate & exiguitate **Klein Weiden**, *Salices parvas* ſeu *humiles* nuncupant.

Aduersa Plin. Variè illuſtr.

Accommodantur prædicta inter ſe & ad noſtras.

Dalech. illa Plin. verba: *alia virgas ſequaces ad vincturas lentitiæ*: de Amerina, ruſſa, & vitellina intelligit. Et illa. *Alia prætenues viminibus texendis ſpectabili ſubtilitate*, de nigris & purpureis. Fortè rectiùs de Gallica ceu Helice, quam & tenuiſſimam idem Plin. dixit.

Helix unde dicta.

Videtur autem *Helix* dicta à ſimilitudine Hederæ ſic vocatæ, quæ ad iuſtum Hederę modum non excreſcit: vel *ἑκὼν*, ut apud Theophr. legitur, dictam putat Dalech. quòd maximè flexilis ſit ac plicatilis: nimirum propter tenuitatem.

Dub. ex Plin.

Illud conſiderándum an non ſubſit aliquis in Plinio error, dum Amerinam l. 16. cap. 37. rubentem (ut expoſuimus) & expreſsè candidam facit: eandémque lib. 24. cap. 8. nigram. Niſi legatur, uti corrigit Curtius: Columella autem rutilam. Quæ ſi quis non admittat, videat annon Plin. & Columel. in diviſione Salicum diſcordent.

Dioſc. de Salice tradit ac ſi una tantùm ſpecies eſſet. Nam arborem dicit vulgò notam. Fructum tamen ferre non ignoravit.

Salix Viminalis.

Cordus Salices ſic diſtinguit: *Salix Viminalis* in Francia noſtra copioſè propter Vites ſeritur *Perticalis* in Saxonia, ad Lupuli pedamenta. Perticalis eſt, quæ longioti talea ſive pertica pangitur, ea non ſingulis annis putatur, ut Viminalis, ſed quarto demùm anno. Longiorem enim ætatem Perticæ quàm Vimina requirunt. Atque hæc generum ſunt nomina. Specierum verò quę certò demonſtrari vetuſtis nominibus poſſunt, *Vitellina* & *Gallica*. *Vitellina* eſt, quæ German. **Gelbe Weiden**/ flava, & **Totter Weiden** vocatur. Frequens in Francia noſtra, cùm Perticalis tùm viminea. *Gallica* verò eſt, quæ in obſoleto purpurea profert, & omnium tenuiſſima vimina: Germ. **Harweyde**, hoc eſt, *capillares Salices* à gracilitate vocant. Porrò (addit idem Cordus) qui Salicum figuras ignoraverint, conſulant Herbarium Fuchſij, qui plurium ſpecierum imagines delineari curavit. Pingit autem Fuchſ. duas Salices hirſutas, & unam ſine pilis, ſed abſque deſcriptionibus additis, quod non placet. Ipſe quoque Cordus minùs diligenter Salices inveſtigaſſe videtur, qui tam paucas differentias agnovit.

Salix Perticalis.

Vitellina noſtras. Gallica noſtras.

Fuſch. & Cordus.

Geſnerus quoque poſtquam dixiſſet in Helvetia multa Salicum genera naſci, ſativa & ſylveſtria, addit ſylveſtrium minimam Siler appellan: & aliam quæ læto eſt folio **Salweiden**.

Sativa. Sylveſtres.

Matth. *Salicis quatuor ſunt genera.* Nam *quadam* in tantam procentatem aſſurgunt, ut ex eis in Liguria fiant perticæ & pali maximi uſus ad vitium pedamenta. *Alia* non tàm procerę, colore rufeſcentes, ſequacis lentitiæ, quæ ligandis cadorum vinariorum circulis commodè finduntur: Has Salices Græcas vocat Cato. *Alia* firmiores, corbibus, & ruſticæ ſupellectili admodum expetitæ. *Alia* minores ac mira tenuitate texendis caniſtris, ciſtellis, & calathis aptiſſimæ. Vt videas Matthiolum veterum differentiis contentum, differentiis noſtratium inquirendis parum inſudaſſe, ac uſum tantùm noſtratium illis accommodaſſe.

Differentia Neoterum.

Tragus *quatuor quoque Salicis genera* conſtituit Fuchſius *tria*. Dodon. *duo tantùm*. *Vnam* quæ cæterarum arborum modo in procerit atem magnam aſſurgit: *alteram* quæ ſemper humilis eſt, & vimina profert, cuiuſque cortex interdum rubeſcit, aliquando candicat, nonnunquam verò flaveſcit. Turnerus Anglus *tres tantùm agnoſcit ſpecies*: *Græcam*, colore flavo, plurimam in Friſia Orientali circa Anricum: *Gallicam*, vimine rubro, in multis locis Angliæ & Germaniæ: *Sabinam*, quæ & Amerina, quámque in Italia tantùm & Friſia Orientali inveniri ſcribit. Totidem habet figuras.

Græca. Gallica. Sabina ſeu Amerina.

Anguil. in Epiſt. ſcribit: Salicis ſpecies [veterum intelligit] omnes notas. Helicam, de qua ſcribit Theophraſt. Bononienſibus nunc Vincem vocari, ex cuius virgis fiant pulcherrimæ ciſtellæ.

Helica. Vitex.

Scimus (inquit Aloiſius in exam. Muſæ Braſſavolæ) Hermolaum dicere ſe non planè compertum habere, an Salix Amerina idem quod Agnos ſive Vitex ſit: Verùm, quia nullis quod ſuſpicatur, conjecturis aut rationibus probat, proprer[illegible]m Dioſc. tecúmque ſentimus.

Amerina.

Sc[illegible] cũ aliis multis bonis ac doctis viris

farragine nomẽclaturarum, quæ ſpuriæ in Dioſc. irrepſerunt, deceptus, tradit Viticem autore Dioſc. Salicem Amerinam à Latinis appellari, cùm inter has duas ſtirpes multùm interſit, doctiſſimorum Herbariorum quoque calculo, ut in hiſtoria Viticis oſtenſum. Enimuerò ſanè ſi Salix ſit frugiperda, uti Hom. cecinit: Amerina, ſi Vitex ſit, non omnis Salix erit frugiperda.

Amerinam non eſſe Viticem.

Scaliger ſanè ad lib. Ariſt. de plantis annotavit, cum [ſi modò is liber eius eſt, quod Scal. negat, plauſibilibus ſanè argumentis,] contradicere ſibi de ſterilitate Salicis. Suprà namque [inquit] Salicis brevioribus ramis flores attribuebat: nunc amovet à toto genere fructum. At Amerina, ſi ex multorum ſententia ſit in Salicum cenſu: ſuis baccis ſive granis infirmet hanc ſententiam. Quibus Scal. verbis facilè intelligi poteſt, eum per Amerinam, Viticem, quæ grana fert, intelligere.

Ariſt. contradicit ſibi de ſterilitate Salicis.

Amerina an ſit in Salicum cenſu.

Nos & alias Salices fructiferas, mox dicendas, obſervavimus ita ut ſaltem in iis edictum Homeri corruat: nec omnes ſint frugiperdæ.

Homeri & Ariſt. error.

Eodem errore & Ariſt. quoque lapſus eſt, qui lib. 1. cap. 18. de gen. animal. ſcribit nec Salicem, nec Populum ſemen aut fructum proferre. Verùm in utriſque ſemina obſervamus, quanquam non in omnibus Salicis ſpeciebus. Et ex ſemine Salices natas infrà dicetur.

Ariſt. not.

Remittit Tragus lectorem ad Ariſt. lib. de inventute & ſenectute c. 5. de Salice tradentem, quo tamen loco ne verbulo eius meminit. Alio quidẽ loco monet florem Salicis apibus gratum eſſe.

Tragus reprehẽ.

Salig. annotat, ſe Salicem ſine ullo medullæ motu cito vidiſſe.

Salix ſine medulla.

Cronemburg. lib. 3. de comp. med. ſcribit Plinium lib. 16. cap. 38. octo Salicis genera proponere: Quæ tamen omnia ex Plin. verbis, noſtra diligentia extorquere nondum potuit. Herbam porrigentibus ei, qui id præſtiterit.

Cronemb. carpitur.

Cæterùm in conſtituendis Salicum differentiis, reſpicias licet, *vel ad locum*, in quo naſcuntur: vel *ad uſum*: vel *ad corticis colorem*, ex quibus fontibus ſuas potiſſimùm deſumpſit differentias Dalech. in Hiſt. Lugd. Nam, inquit, Salices *aliæ* ſunt κατ' ἐξοχὴν, id eſt, aquaticæ: *aliæ* ſiccis locis non dedignantur, ut Amerina, quæ in vineis, quantumvis aridis & ſiccaneis paſſim protilit. *Aquaticarum aliæ* pigris & ſtagnantibus aquis gaudent, & ad rivorum fluviorúmque margines, leni lapſu fluentium, vel pingue craſſúmque ſolum rigantium proveniunt. *Aliæ* glareoſis, lapidoſis, arenoſiſque torrentium & rapidorum amnium ripis. Ex corticis colore, candido, nigro, phœniceo, luteo, *differentiæ aliæ* ſumuntur. Quæ ut ingeniosè quidem à perdocto viro tradita ſint, tamen non omnes Salicum differentias exactè deſignare poſſunt. Sunt enim & *aliæ* à magnitudine ſeu proceritate, à panniculi ſeu floris ſpecie, à figura foliorum, à fragilitate & lentitia virgarum &c: Immò & ab ipſo quoque fructu: Vt nihil dicamus de exoticis Salicum ſpeciebus infrà tradendis.

Vnde differentiæ Salicum conſtituantur.

Differentiæ C. Bauh. Perticalis. Viminalis. Sterilis. Fructifera. Gallica. Phœnicea Theoph. Purpurea Plin. Græca, Vitellina.

Quas C. Bauh. diligentia conſignavit, ita habent. Salix alia *perticalis*, alia *Viminalis*. *Perticalis*, quæ vulgaris & prima, vel eſt *ſterilis*, flores ferẽs amentaceos ante folia, vel eſt *fructifera* ferens racemulos, Populi inſtar oblongis granulis. *Viminalis* variat *colore, craſſitudine & fructu*. Colore eſt cortex albo ſeu pallido, *Gallica* dicta: nigro, *Phœnicea* Theoph. *Purpurea* Plin. Luteo, *Græca* dicta, *Vitellina* Plinio: Cinereo quæ *latifolia* ſeu *aquatica*. *Magnitudine* alia *viminalis magna*, alia *parva*. *Magna*, quæ ſecunda eſt Salix, purpurea nigra Viminalis, cui peculiare, quòd ad cuiuſque foliꝰ petiolum gemina ſemper ſint foliola κατ' ἐξοχὴν Theoph. Tertia: Salix, phœnicophloios, ſive phœnicea. Quarta: Salix lutea. Quinta Salix Latifolia, quam aliqui Elæagnon Theoph. cenſent, quæ duplex, alia folio oblongo, quæ *Salix Caprea* latifolia Tab. alia folio rotundo, *Salix* 4. Trago. 6. Salix anguſtifolia. 7. Salix longiſſimis foliis, Elæagnos Hiſt. Lugd. *Parva* variat foliis latis & anguſtis: Latis, Salix humilis repens, quæ duplex apud Cluſ. in Hiſt. Pan. hæc octava eſt & nona. 10. Rotundifolia infrà deſcribenda. Anguſtifolia duplex Cluſ. undecima & duodecima. 13. Salix Helice Hiſt. Lugd. quæ baccas fert rubentes & caput ſquammis compactum. 14. Salix marina, quæ teſtis oſtrearum & ſaxis in mari adnaſcitur. Fructu variat quòd alia ſterilis, alia fructifera, ut ſuprà dictum. Quas omnes differẽtias mox ita proponemus, ut vel ex titulis quovis obiter induſtrio Herbariæ ſtudioſo dignoſci à ſe invicem queant, ubi priùs nomenclaturas generales dixerimus, & alia quædam generalia.

Magna, Latifolia. Magna. Melanophloios Theoph. Phœnicophloios. Lutea. Elæagnus Theoph. 6. Salix Caprea. anguſtifolia. Parva. Humilis repens duplex. Rotundifolia duplex. Helice. Salix marina.

Græci *itea* vocant. Lat. *Salicem*, quòd ea celeritate creſcat, ut *Salire* videatur, uti Feſtus & Maurus Servius volunt. Arab. *Bulef, Bhulles, Saffaf*, aut *Chalif* dicitur, & ut alii volunt, *Saſas* quoque apud Avic: Iudaicè *Araf*. Germ. Weiden/ Weidenbaum/ Felbinger/ Felber. Belg. Wilghe/ Willghenboom. Gal. *Saulx*. & *Saule* & *Saulge*. It. *Salice*, *Salzeto*. Hiſp. *Saure*, *Salgueiro*. Angl. Wiſloer-tree aut Sallocr-tree: Borealibus, Saughe-tree. Bohem. Durba. Lugduni Salices vimunales dicuntur *Ambres*, quum Burgundis & Montbelgardenſibus fructus Rubi Idæi, ita dicantur. Ramus Salignus Græcis ἰτέη, aut vimen flexile à ἰτέα, quòd ob lentitudinem flectatur. Trunci ſummum ruſtici *Caput* vocant.

Nomina & Synonyma linguar.

Salicem Poëtæ, variis epithetis ornarunt: unde Virgil. Ecl. 1.

Epitheta.

——Salices carpetis amaras

Animalibus tamen, maximè Capris dulcis eſt: Valdè enim appetunt eas. Lenta Salix eidem. Vnde etiam Ovid. Metam 4.

Lentior & Salicis virgis.

Et Idem Virg. Georg. 2.

Et glauca canentia frondè Salicta.

Item eodem lib.

Inultique exercet cura Saliſti.

Amnicola & *curua* Ovid. Fœcunda *viminibus* Virg. *Tenera* Lucret. Dicta & *cana*, *viminalis*, *perticalis*, *ſylvatica*, *fluminea*, *amnicola*, *umbroſa*, *erratica*, *reſonans*, *opaca* &c: Malè verò frugiperdam dictam Homero dicas, ſi omnem intelligat: benè, ſi aliquas tantùm. Nam aliquas ſemen ferre mox patebit, & ex ſemine quoque naſci à Trago & nobis obſervatum.

Salix munda apud Iuriſconſultos, ea dicitur quæ omni ſpurcitia & frondibus liberata & purgata eſt, aptáque & ad viendum & alligandum: ut quum ex arundine iuga fiunt, aut pedamenta adminiculáque vitium. Verba Iuris Conſulti ſunt: Et Salicis mundæ annua librarum viginti millia. Turneb.

Salix munda I C.

Qui *Salicis ſpumam albicantem* adnotatam reliquerit, inquit Matth. inveni neminem: quæ delapſis ſtatim floribus, è ramuſculis uvæ modo dependet, donec ventis arrepta huc & illuc, plumæ modo, impellitur. Sed parum attentè Matth. legiſſe videtur Plinium de Salicibus tradentem, qui apertis verbis ſcribit, Salicis Fructum antè

Salicis ſpuma.

...ing the Mediterranean, and the Greeks and Romans, who succeeded them, were not much better acquainted with the Atlantic Ocean. The Phœnicians, however, had ventured beyond the Straits of Gibraltar, and had visited the British Islands, from which they brought tin, and the Greeks and Romans had also visited the same islands, and had carried on a considerable trade with them. The Romans, however, were not a maritime people, and their ships were chiefly employed in the transport of troops and provisions. The Greeks were more addicted to navigation, and their ships were of a better construction than those of the Romans. The Phœnicians were the most skilful navigators of the ancient world, and their ships were of a very large size, and were capable of carrying a great number of men and a large quantity of merchandise. They were also the first people who used the compass, which they had learned from the Chinese, and which they employed in their voyages to the British Islands.

medio obliquis in margines nervulis exporrectis, in ambitu crispa magna ex parte, quod pictor noster exprimere neglexit.

Excrementum. In hoc genere excrementum Gallæ simile foliis adnatum observavimus. An Hist. Lugd. *Elæagnum Dal.* Salicis 6. genus: quod Dalech. Elæagnum arbitratur, in sabulosis nascentis propè rapidos amnes duntaxat, ut ad Rhodani ripas? An Clus. Pan. Vulgaris Salix, quæ foliis alioqui angustis, prona parte incanis? An verò Amerina ex qua corbes fiunt. Et hæc riguis gaudet locis & pratis, *Locus.* cuiusmodi in locis circa Montbelg. & in Ducatu VVirtemb. inter Bol, vbi admirabile balneum, & Wyssenstag observavimus, alibique non paucis. *Vsus.* Ex hac potissimùm, quòd vimina proferat longissima, sine adnatis, & lenta, plectuntur qualli, sportulæ, ranni, cathedræ & anachinteria.

SALIX TENVIOR, FOLIO MINORE, VTRINQVE GLYBRO, fragilis.

Descriptio. VTRAQVE parte glabra sunt huius folia, aliàs uncia non longiora, aliàs tres uncias longa per ambitum ut plurimùm crenata, ex adverso ferè posita. *Nucamenta.* Nucamenta producit hoc genus longa, racemosa, è plurimis vasculis ceu acinulis, qui in duas carinulas debiscétes, *Lanugo.* lanuginem ostentant, præcedunt tamen muscoli floseuli, quibus iam iam defluere incipientibus ad nucamenti fastigium adnascitur excrementum quoddam bombycinum, uncià longius, candidum, lanâ tum substantiâ fungosâ, tum etiam colore per omnia referens, teres, atque oblongum, quòd si quis aperit, in eius meditullio insecti quoddã genus minimum reperit albicans, pédiculum capitis æquans, in eo tamen differens, quòd teres sit, atque oblongiusculum, depes, nullámque progrediendi vim in se habens.

Flosculi.

SALICIS RACEMI SEV MICAMENTA, ROSÆ ET CAPITULA squammata.

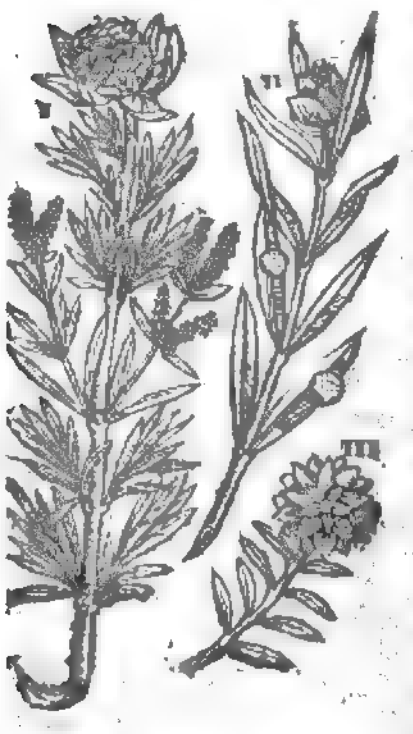

Bombycinũ excrementum. *Insectum.*

Cæteroqui notandum, quòd in exteriori parte excrementi huius flosculorum lutei apices toto se proferant ambitu, exertique suis finibus conspiciantur, suis tamen longioribus petiolis excrementitiæ substantiæ toti involvantur, obtegantúrque. Obsevavimus quoque excrementum producere in ramulorum fastigio, Rosæ æmulum, foliis confertim stipatis compactile, partim hirsutis, partim glabris. Icon prior quam iam sculptam eminus minùs placet. De hac sic Hist. Lugd. Dalech. Salicis quintum genus omnium brevissima, Helice fructifera, à nigra certè & alba diversa, quamvis pumilam in eo utroque genere, ut diximus, Theoph. esse tradit: virgas tenuissimas, maximéque exiles profert, cortice subluteo vestitas. Huic folia paribus semper intervallis gemina, cùm in aliis generibus temerè, nullóque ordine dispositæ sint, candicantia sed non lanuginosa, brevissima, conferta, in ambitu minimè crenata, protuberante semper ad foliorum radicem velut novo aliorum conceptu, quod huic proprium est. *Excrementum rosæ æmulum.*

Posita. Porrò sæpè foliis insident Vesicæ, quales in Vlmi foliis reperiuntur, subrubentes. Ramorum autem vertici foliosa capitula, delapsis iam foliis in arbore manentia. Quare hanc Salicem, *Rosa Salicem.* ut autor est Theoph. fœcundam esse Arcades existimarunt. Est enim hæc Salix Helice Theoph. *Salix Helice Theoph.* eiusdem Dal. iudicio.

An Fuchs. Salicis genus 4. Klein Weiden: Helix Theoph. Gallica Plin. & Colum. Gesnero Salix minima Siler dicta. Haarweiden, in margine ad Cordum, dubitamus tamen an Cordus hanc nostram intellexerit.

Vitice. An Anguil. Salix Helica Theoph. *Vitice* Bononiensium, ex qua fiunt pulcherrimæ sportulæ.

Salix Angustifol. Pãnon. Clus. An Matth. Salices minusculæ ac spectabili tenuitate, texendis canistris, cistellis ac calathis aptissimæ. An Clusin Pan. Salix angustifolia Pannoniæ genus peculiare, iuxta torrentes & udis locis nascens, crasso candice, & ramis in multos tenuiores frequentioréque ramulos divisis præditum, quàm vulgaris ea Salix, quæ foliis alioqui angustis, prona parte incanis est. Eius, *Folia.* inquit ille, præterea folia, licet subtus canentia, supernè cum virore alba quadam lanugine pubescunt, angustoria sunt, in longiorem mucronem desinunt, frequentioráque in ramulis nascuntur. *Flores. Semenque.* Flores item aliis generibus similes, pallidi, Semenque minutissimum, nigrum, candida mollique lanugine exceptum, levis auræ arbitrio huc illuc fertur. Solet etiam hæc Salix aliâ quâdam notâ à cæteris distingui, quòd plerumque tuber- *Tubercula.* culis quibusdam subrubentibus baphico cocco ferè similibus folia onerata habere conspiciatur. Vienna torrens, qui sub Vienna urbe in Danubium influit ea maximè abundat.

Salix rosea An Gerardo in hist. Angl. Salix 5. Rosea Anglica: The English Rose Willow.

Locus. Passim in pratis & riguis fossis circa Basileam, in Ducatu VVirtemb. Alsatia, Brisaci ad Rhenum, Genevæ ad Rhodanum, Montbelgardi, ubi & in horto Principis tùm hæc tùm aliæ plures Salicis species Labyrintheum hortum efficiunt fossa aqua plena undique cinctum.

SALIX PVMILA ANGVSTIFOLIA, PRONA PARTE CINEREA.

Descriptio. HUic generi, notante Clus. graciliores sunt virgæ, ut plurimùm pedales, nonnunquam

Dyſenteria diutiù ſanans. *Vlcera magna.*

ſtere iniectum, ſanguinis excretionem cohibere: auribus inſitum, tergere ſaniem: glutinare ulcera magna, atque potentiùs ſi bibatur cum vino ſtyptico nigro: & quando ex folio eius recenti fit emplaſtrum, conferre fluxui ſanguinis undecunque exeat.

Dolor cap.

Cinis Salicis, eradicat verrucas illitus cum aceto, autore Avic. Eiuſdem, ſummitates cum aqua propria ſedant dolorem capitis: [Sodam] eiúſque fuco nihil præſtantius in ſanie aurium. Percuſſis oculis Iuli ex aqua decocti benè faciũt. Eiuſdem aqua confert obſtructioni hepatis atque Ictero.

Oculorum percuſſio. Obſtructio hepatis. Ictorus.

Serenus Salicis uſum non reticuit, præſertim ad furfures faciei hoc carmine:

Frons Salicis cum flore ſuo contrita medetur.

Furfures faciei. Aeris refrigerium.

Eadem folia cum ramis in cubiculis ſtrata, aërem infrigidant, & infirmantium ardores mitigant. In quem uſum haud infeliciter etiamnum in Italiæ & Galliæ quibuſdam locis adhiberi obſervavimus. Cortex radicis Salicis barbam conſervat, & nigram facit cum oleo diſſolutus. Sciſſuræ capillorum curantur cum mucilagine Pſyllii, Altheæ, & ſolionum Salicis, tradente Bayro. Salicis folia cum albis refrigerantibus aquæ incocta ad lotiones pedum febricitantibus conducunt. Ex eiuſdem ligno & baccilli raſorii parantur ad abradendam & emundandam linguam Caulo & febribus ardentibus laborantium, notante Camet. Vulgus Barbitonſorum indiſcriminatim Breune vocat, & in ea linguæ abraſione præcipuam curam ineptè collocat, magno profectò ægrotantiũ periculo, ſi interioribus non proſpiciant. Breun enimque Germ. dicta ſeu nigredo & ſcabrities linguæ, Symptoma tantùm eſt febrium ardentium, maximè Cauli & febris Hungaricæ.

Barba conſervatio & emundatura. Sciſſura capill. Febres. Barbitonſorum error. Pecorum ſanguis. Bovis.

Salicis Iuli ac fructus, pabulo recudum admixti, ipſa pinguefaciunt, autore Democrito.

Porrò tàm Theoph. quàm Plin. frigidiſſima dicunt quæcunque aquatica, lentiſſimaque [potiſſimùm Salicem, & ideò ſcutis faciendis aptiſſimam] quorum plaga contrahit ſe protinus, cluditque ſuum vulnus, & ob id contumaciùs transmittit ferrum: &, quòd leviſſimum ſit Salilignum, utilitatem eandem ingeminat. Habet etiam candorem rigorémque, & in ſculpturis facilitatem. Nihilominus tamen lentitia ſua cõmodiſſimè inſervit ad ciſtas, corbes, cunas & eiuſmodi reliqua, quæ flexili crate conſtant: hâcque nullam aquaticam utiliorem dixit Plin. Cæterùm uſus tùm quotidianos, tùm villicos nihil attinet hîc recenſére, cùm multi ſint qui texendis è cortice etiámque virgis corbibus & piſcatorum naſis victum ſuum quæritent: quæ omnia abundè cantilenã illa Germanica de concertatione Buxi & Salicis confecta, uti notat Tragus, docére poteſt.

Vtriſilia ſacra. Cantilena de concertatione Buxi & Salicis.

Caſtor animal amphibion, dum in aquis degit, Salicibus gaudet: in his enim, vel potiùs ſub harum radicibus habitationem ſibi ædificat in fluminum ripis.

Caſtoris refugium.

Theoph. Paracelſ. notat nonnullos foliorum Salicum ſuccum cum Mercurio in cineribus tenuiſſe, [ad exoptatam illam metamorphoſin metallorum in aurum] ſed nullo fructu.

Salicis ſuccus nihil cõfert ad metallorum Metamorphoſin.

Reſtat & id explicandum, cur ἁλιτύραφος Homero dicatur Salix: An quia fructum proprium, perdit ante maturitatem, ut Theoph. Plin. Democritus, Porphyrius, referente Stobæo, & Conſt. ſtatuunt? An verò quia Veneri reſiſtit, ac ſterilitatem inferunt folia, conceptúmque impediunt, ut Dioſc. tradit? Quod & Plin. ait, his verbis: Folia contrita & pota intempeſtiuæ libidinis coercent: atque in totum auferunt ipſam ſæpiùs ſumpta. At alio loco idipſum ſemini tribuit, cùm ait: Salicis ſemen mulieri ſteriliratis medicamentum eſſe. Quare, fieri poteſt ut ἁλιτύραφος & frugiperda dicta ſit Homero, non tantùm quòd ocyſſimè ſemen amittat, antequam omnino maturitatem ſentiat, uti voluit Theophraſt. (quod tamen non in omnibus verum, uti dictum) ſed &, quòd viri ſemen ita infœcundum reddat, ut à fœmina non concipiatur. Nam & ἀπτοφορίας ſemen humanum ἀγονος dici poteſt, haud ſecus ac mulierem gravidam ἔγκυον, & Venerem fœcundam ἔυγονον dixère, notante Saraceno. Galſanè quoque eúmque ſequuti Paul. & Actius hoc Salicis ſemen ἄγονον Theophraſt. & Dioſc. dictum, florem ſolùm appellare videntur, quaſi ſeminis nomen minimè mereatur, quanquam revera pleræque ſemina quoque ferant, quod boni illi viri cum pleriſque priſcis ſalle videntur.

Plinius cõtrar. Aut errum videtur.

ign$_o$

SAFSAF SYRORVM, SALICIS SPECIES, ET Elæagnus.

Deſcriptio Salicis ſpecies.

Salicis pedibus quædam ſpecies Halepi proveniens, Saſſaf incolis dicta autore Rauvolfio, magnitudine variat. Betulæ ſimilis tranco, ramis, frondibúſque. Virgæ longæ, graciles, molles & expallido flavuſcentes. Surculis mollicellis folia hærent Viticis. E' ramis germina ſpithamea hinc inde prodeunt, haud ſecus ferè, ac in ficu Cypriotica: E' quibus primo vere floſculi mollicelli ac lanuginoſi pendent, pallidi, Populneorum æmuli, naturâ ficciores iucundi odoris. Hos legunt incolæ, eò quòd nullum ferant fructum, & ex iis aquam Cardiacam pretioſiſſimam eliciunt.

Virgæ. Flores. Folia. Aqua Cardiaca.

Rauvolff. Elæagnon Theoph. non modò Saſſaf Syrorum ſimilem dicit, ſed eam etiam cenſeri poſſe. At lib. 4. apertè Elæagnon Theophraſt. facit. Et Cluſ. ἐλαίαγνος Theophraſt. inquit, quando exiſtimavi Salicem latifoliam: ſed Rauvolffii Saſſaf ad Elæagni hiſtoriam magis accedere videtur. Elæagni autem deſcriptionem ex Theophraſto poſuimus cap. de Agno ſive Vitice.

Elæagnos Theoph.

Idem Rauvolff. ait eſſe *Arnabo* Æginetæ. Eiuſdem iudicio Saſſaf eſt *Zarneb* & *Zarnabum* Arabum, ut Rhaſi cap. 353. & Avic. cap. 749. Serapioni verò cap. 26. communi nomine *Zurumbeth.*: cui & nos ſuſcribimus. In noſtro Cod. Serap. de ſimpl. cap. 261. ſic legitur: *Zurumbeth*:

Arnabo. Zarnab. Zarnabum. Zurumbeth. Serap.

Galenus in translatione Arabica, *Zarich Adhueba* eſt *Zurumbeth*, è numero ſpecierum odoratarum: ideóque adiiicetur confectionibus aromaticis: eſtque calidum & ſiccum propè tertium

Subſtituit Cinnam. gradum, virtute ſua ſimilis Caſſiæ lignex & Cubebis. Caſſidonius pro *Cinnamomo* ſubſtituit *Zurumbeth*. Iſaaco tradente, arbor eſt magna, naſcens in montibus Lubnen, id eſt, in Oriente, nullum ferens fructum: foliis longis, colore inter viridem & citrinum, Salicis ſimilibus, eiuſdémque coloris ſunt rami: odore Citri: eſtque calida & ſicca, ſtyptica, reſolvit & ſtringit ventrem [quid hoc eſt dicere? niſi fortè vt Rhabarbarum, diverſarum ſit partium: ſolvat, hoc eſt, abſtergat: & adſtringat: nam ut mox ſequitur] Meſeah ei ſtypticitatem tribuit & ſimul cum ea etiam ſubtilitatem & caliditatem, & vim adſtringendi ventrem. Meſarugea eius virtutem ſimilem dicit Nucis moſchatæ, ſed eſſe ſubtiliorem eâ. Sternutatorium ex ea & oleo violaceo, conferre dolori capitis frigido & humido. Prodeſſe eandem ſtomacho & hepati propter vim ſuam aromaticam.

Deſcriptio apud Serap.

Temperã.

Viren. Dolor cap. Stomachum. Hepar.

Zarumbet Avic. Flatus. Impinguãt. Halitum commendat. Cardiacũ. Vomitum cohibet. Menſes. Vermes Genitura. Zarnab. Rhaſi.

At apud Avic. *Zarumbet* eſt lignum ſimile Cypero, ſed maius, & minùs odoratum: calidum & ſiccum ordine tertio: reſolvit flatus, impinguat, aufert odorem vini, alliorum & ceparum: Cor exhilarat & confortat: compeſcit vomitum: adſtringit muliebria, & matricis ventoſitates carminat: reſiſtit morſibus vermium venenatorum, qua vi accedit ad Zedoariam.

In Rhaſi noſtro, non prædicto loco, ſed c. 34. de re Medica, Zarnab calidum eſſe & ſiccum legimus, ſtomacho & hepati frigidis conferre, ventrémque adſtringere.

Arnabo Paulo.

Quæ Serapio primo loco dicit ex Galeno cõveniunt, cũ Arnabone Pauli Aeg. l. 7. c. 4. ubi ait: Arnabo ex aromaticis eſt, unde maximè in unguenta miſcetur, ut qui calidæ ac ſiccæ ſit facultatis in tertio ordine, Caſſiæ ac Carpeſio ſimilis. Vnde etiam Poſidonius Cinamomo non præſente, hoc uſum ſe eſſe dicit.

Elæagni equivoca.

PRÆTER *Safsaf* & aliæ plantæ putantur eſſe *Elæagnos*: ut *Salix latifolia*, de quarentè cap. de Salice. Marcellus ſcribit: Viticem notam omnibus & ubique plantam eſſe Elæagnon Theoph. Verùm qui verba Theophr. diligenter conſideraverit, comperiet multa non convenire cum Agno ſeu Vitice. Lob. & Penæ vitex eſt Elæagnus Theoph. Quidam *Gale* fruticem Septentrionalium Elæagnon faciunt, de quo pòſt. Nos verò capite de Zizipha alba docuimus eam non eſſe Elæagnon, ut quidam putant.

Salix latifolia.

Vitex Gale.

Zizipha alba.

Safsafas.

Cæterùm notent incauti, *Safsafas* non eandem eſſe arborem cum *Safsaf*.

DE ZARNABO SPECIALIVS. ET ARNABO.

QVANDOQVIDEM variæ plantæ exhibentur pro Zarnabo, lubet earum hoc loco mentionem facere.

Geſn. in Epiſt. ad Guil. Matthiolus, inquit, in Serapione duo capita de diverſis *Zurumbet* confundit: poſterius ſanè videtur Carpeſium & Zarnabo ab Avic. dicitur. Ac ſic è contrà.

Matth. notatur.

Carpeſium.

Matth. in epiſt. ad Fallop. Si Pauli Arnabonem & Avic. Zarnabum rectè expendamus, nil aliud veriùs repræſentabunt quàm poſtremum Serapionis Zurumbetum. Quamobrem manifeſtè hallucinatur Geſnerus, dum falsò in Zurumbeto me accuſat: quippe qui exiſtimat poſterius Serapionis Zurumbetum eſſe Carpeſium, &c.

Matth. refutat Geſnerum.

Idem etiam Matthiolus comm. in Dioſc. de Arnabone ſic tradit. Non deſunt, inquit, qui crediderunt, [inter alios Cordus] quòd Arnabo, de quo ſcribit Paulus, & Mauritanorum Zedoaria, vnũ & idem referant medicamentum: Verùm Serapionis teſtimonio cap. 271. Arnabo apud Græcos nihil aliud deſignat quàm Zurumbet apud Arabes: quippe quòd hoc loco de Zarumbet eadem ſcribat Serapio, quę de Arnabone ante ipsũ adnotavit Paulus. Hallucinatur autem Brunfelſius in ſuo Onomaſtico ſcribens *Arnabonem* eſſe unguentum odoratum: verùm eius lapſus cauſam fuiſſe arbitror, quòd oſcitanter Paulum legerit: nam Paulus apertiſſimè aſſerit, Arnabonem vnguentis expeti: quòd ſuaviter oleat, non autem unguentum eſſe, ut Brunfelſius ſomniaſſe videtur.

Cordus.

Brunfelſius reprehẽ.

Guiland. in Theone: Zurumbet &c. Geſnerus *Carpeſium* malè. Avicennæ *Zarnabum* dicitur. Actuario *Carnabum* ſeu *Carnabadium*, vel *Zarnabum*, & *Zarnabadium*: ut obiter *Rhizomaſtigas* iſtos rideam, Carnabadium apud Caſſianum Baſſum, & Myrepſum, Cuminum Æthiopicum eſſe neſcientes. Rhaſi *Zarnab*.

Geſn. lapſus.

Cuminum Æthiop.

Gronemb. l. 1. comp. med. ſuper El. de Gem. Vnus, inquit, Actuarius, [ex Græcis] quod equidem memini, Doronicum, id eſt, Carnabadium & Zarnabi habet. Geſn. in catal. plant. Zarnabum, ſive Parnabadium: vide Doronicum, *Παρναβάδιον*. Quidam exiſtimant Doronicum Romanum apothecariorum: mihi non placet: De Doronico verò ſuo proprio loco, & capite. Rauvolff. parte 4. Itiner. ad figuram N°. 112. Peregrina Salicis ſpecies, incolis Safsaf: Arab. Zarneb, Zarnabum, Zarumbeth. Theoph. Oleagnus: Æginetæ Arnabo. Certiora inquirant poſteri. Nunc aditum patefeciſſe ſatis eſto: Pauli verba de Arnabone ante poſita ſunt. Scribit Iul. Scalig. in Exerc. Arnabonem Pauli, Zedoariam nonnullos, alios Zurumbet Arabum eſſe arbitrari, parvi verò utrũ ſit, referre. Neutrum tamen eſſe patêre ex Avic. qui tria facit capita ſeparata. De Zedoaria pluribus Arnabo putata egimus lib. 19. Pandectario Arnabum eſt arbor magna fruticans, quæ eſt Vlmus, ut Hortus ſatis teſtatur, ubi pro icone figmentum nullo modo referens Vlmum, habet.

Doronicum.

Safsaf.

Oleagnus.

CALAF, SEV BAN ALPINI. CAP. XXI.

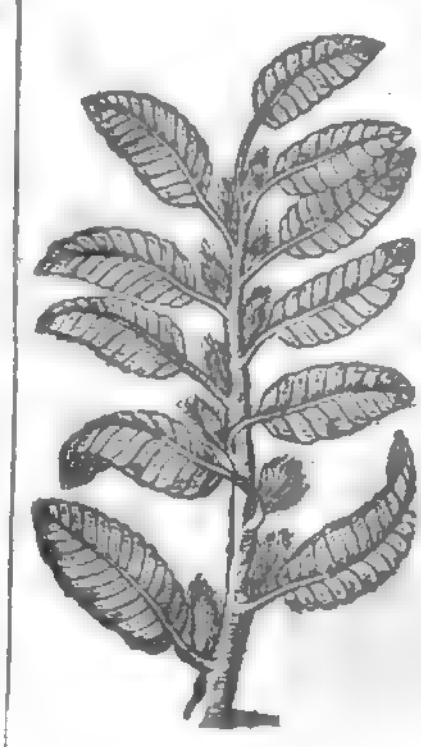

Deſcriptio

ARBVSCVLA fruticoſa eſt Alpino *Calaf* ſeu *Ban*, quæ quidem, inquit, mea ſententia Salicis genus exiſtit, foliis aliquatenus Salici ſimilis, ſed multò maioribus, quippe longioribus ac latioribus. Flores eius ſunt quidam globuli oblongi, albi, lanuginoſi, candici penès foliorum radices adnaſcentes: quot-

Salicis genus. Folia.

Flores

quotque in arbore folia exiſtunt, tot flores emittit. Creſcit ad Viticis magnitudinem ramis multis, ſive ſtolonibus, rectis. In Ægypto reperitur locisque humidis naſcitur. Hæc ille.

Chalef. Scribit Bellun. in interpret. Arabicorum nominum, *Chalef* eſſe ſpeciem Salicis in humidis naſcentem: folia ei eſſe Ceraſis ſimilia, ſed fructus non ferre. Flores ineunte vere valdè eſſe odoriferos, ante folia prodire, ex quibus eliciatur aqua ſuaviter olens, cuius frequens ſit uſus in affectibus cardiacis calidis. Atque ex iisdem infuſis, admiſtis amygdalis, fieri Oleum *Chalef*, ſicut Violaceum.

Aqua cardiaca. Oleum Chalef.

Aqua Macahalef. Vires & uſus. Contra putredinem. Febres peſtil. Capit. dolor. Alpinus quoque tradit ex floribus deſtillatam aquam *Macahalef* vocatam, cuius inſignes vires deprædicat ad arcendam putredinem & ad ſiccandum, ad Venena, & ad cor recreandum. Eamq; in febrib. peſtilentibus ſecreti loco haberi ad capitis dolores, ac ad virium recreationem, quin & ipſam putredini ac venenis obſiſtere: Eſſéque eorum florum decoctum, ac ex aqua dilutum in quibuſvis febribus maximo apud ipſos in uſu.

GARB MAVRORVM, SALICIS GENVS.

Deſcriptio.

Cortex. Folia.

ARbor *Garb* Mauris dicta, autore Rauvolffio, patula eſt, haud tamen multùm aſſurgens: Cuius ſurculi extremi teneriores fragiliorésque quàm ut Salicum noſtratium inſtar Vimineo operi inſervire queãt. Cortex ex pallido flaveſcit, ſicut & folia, quæ oblonga Palmũ circiter, duos digitos lata, per ambitum velut Atriplicis folia ſinuata, modicè ſiccante & adſtringente facultate. Fructum & florem ſe vidiſſe negat. Salicis genus idem facit, & incolis iuxta antiquum nomen *Garb* dici tradit: Perſianis *Fer.* Aethiopibus verò quoque hiderno ſeculo ſub antiquo Arabico vocabulo *Garb* dici de quo Pſal. 137.

Temperã. Garb. Fer. Salix Pſal.

Ein frömbd Weiden geſchlecht Germ. eidem. Interpretes verò convertunt *Salicem.*

Garab arbor. Apud Avic. ſcribitur *Garab*, id eſt, *Salix.* Annotat autem in marg. Bellũ. Garab eſſe arborem magnam naſcentem iuxta Euphratem fluvium. In explicatione tamen vocum Arabicarum nihil habet de ea voce.

Aphritinarum ad ignearium pulverem. At Rauvolff. ſcribit, ex ea Aphronitrum, Salem Petræ vocant, optimum fieri igniario pulveri parando quo in bellicis tormentis, pilis excutiendis utuntur. Surculos ſcilicet extremos cum foliis in cinerem comburi, affuſáque aqua macerari, ſeparari & multa ebullitione coagulari. Sed pulverem illum noſtrati haud æquivalêre. Simile quiddam Plin. l. 31. cap. 10. de Quercubus [has fortè arbores intelligens, quippe Quercubus quodammodo ſimiles, eodem coniectante] tradit, ex quibus nitrum parari ſolitum: cum tempore autem exoleviſſe ſcribit. Cæterùm Avic. ſuo *Garab* eaſdem penè vires tribuit quas *Salici.* Corticem eius quoque in uſum venire ſcribit & gũmi quod inciſione effluit. Florem & folia, ac utriuſque ſuccum exiccare ſine mordicatione, habere tamen adſtrictionem quandam. Eiuſdem, que naturæ eſſe corticem, ſed ſiccioris. Cinerem ligni cum aceto verrucas & clavos omnis generis tollere. Cortice radicis tingi capillos. Eundem cum foliis contuſum commodè imponi vulneribus recentib. ac ulceribus, ſotuq; mingare podagram. Succum foliorum cum oleo roſ. in cortice Granati ebullitum & auri inſtillatum conferre dolori eius: corticis decocto abſtergi furfures. Gummi & florem obſcuritatem viſus tollere. Aque etiam ſuccum eiuſdem extrahere ſanguiſugas: Quæ omnia & Salici competere ex ante dictis patet

Vires Vſus. Gummi. Temperã. Verrucæ. Capill. tinct. Vlcera. Vlcera. Podagra.

SPODIVM ARABVM, ET TABAXIR.

CAP. XXII.

TAbaxir, videtur aliquid commune habere cum Salicibus: unde fit ut hoc loco collocandum cenſeamus, prius tamen dictum de Spodio Arabum.

Aſſimilatio.

Spodium. Vires. Febres. Rhazis lib. 3. cap. 36. Spodium [Tabaxir Garc.] frigidum eſt & ſiccum. Febribus acutis, ſiti, ac nimio ventris fluxui & vomitui confert: puſtulis quoque quæ in ore & lingua naſcuntur, atque tremori cordis auxiliatur.

Alcanna. Vomitus. Puſtulæ oris. Tremor Cordis. Avic. lib. 2. tr. c. 617. Spodium [Tabaſir Bellun.] Radices Alcannæ [vide paulò pòſt [adduſtæ. Dicuntur aduri fricatione extremitatum, cùm eas perflat ventus. Frigidum eſt in 2. & ſiccum in 3 gradu. Adſtringit, parum reſolvit, ſed plurimùm refrigerat. Reſolvit autem ob amarorem exiguum, quem habet. Quæ reſolutio cum adſtrictione efficiunt, ut valdè ſiccet: eſtq; mixtæ virtutis, ſicut Roſa. Confert Alcolá & Melancholiæ proveniẽti ex ſollicitudine: Item apoſtematibus oculorum calidis: roborat cor, & benè facit ei in tremore à cauſa calida, & ſyncopi factæ ab effuſione bilis in ſtomachum, tàm hauſtum quàm illitum: timori præteritorum & terrori futurorum obviam it: compeſcit ſitim & inflammationem ſtomachi, debilémque erigit: prohibet effuſionẽ bilis in eum, turbatum ſedat. Effuſiones cholericas refrænat, ſebreſque acutas. Eſt autem Alcanna, [ut explicat Bellun. interp. Arab. nominum apud Avic.] ſeu Alcona arbor gracilis, longa, habens internodia ſicut Canna: ſed differt ab ea, quòd Alcanna non ſit cava: eaque utuntur Arabes loco lancearum. Reperiuntur & arbores craſſæ, ex quibus conficiuntur vaſa magna utilia. Fit igitur Spodium maximè ex radicibus arborum prædictarum gracilium combuſtis.

Melancholia. Apoſtemata oculi. Tremor cordis. Syncopè. Timor. Sitis. Inflam. ſtomachi. Febres. Alcanna. Alcolá.

Spodium unde fiat.

Serap. c. 332. Sataiſcir [Tabaxir Garc. leg. putat,] vel Reſcius, id eſt, Spodium. Confert caliditati choleræ. In Spodio eſt reſoluuo & prohibitio, & repercuſſio, & infrigidatio: ſed infrigidatio eius præſtat: eſtque in ſapore eius amaritudo & ſtypticitas, ideóque deſiccat. Non tamen tantum adſtringit ſicut Roſa. Dioſc. Spodium confert apoſtematibus calidis oculorum. Secundum Meſehah, frigidum eſt in 3. & ſiccum in 2. gradu &c: Vbi autem Gal. de Spodio

Sataiſcir Serap. Autorum indicium.

Serap. error.

scripserit ea quæ citantur a Serap. nos latet. Præterea Spodium Dioscor. confundit cum Spodio Arabum: nec facilè ex Arabum scriptis affirmati posse videtur quid sit *Tabaxir*: nam ex prædictis patet, quàm vanè de eo scribant.

Spodium Græcorum non est idem cum Spodio Arabum.

Notandum verò Spodium Græcorum non esse idem cum Spodio Arabum. Græcorum enim ut tradunt Monachi, per os non sumitur. Solus Actuarius & quidem Græcorum ferè novissimus in medicinis ex Arabum scriptis desumptis Spodium præscribit. At Spodium Arabum utplurimùm exhibetur per os in Confect. & Elect. cordialibus.

Spodium Averrhoi.

Averr. tradit Spodium esse carbonem nodorum arundinum Indiæ advectarum, &c. Atqui etiam hodie multi *Spodium de Canna* vocant.

Alcanna seu *Alcana* Bellunensi est arbor ex qua Spodium, diversa ab Avic. & Serap. Alcanna quæ Cyprus, autoribus iisdem Monachis, qui comentantur Avic. sumpsisse ex Serap. quæ de Spodio scripsit. In compositionibus autem Arabum, & præcipuè in iis, quæ per os sumuntur, per Spodium non est intelligendum Spodium Græcorum, ut nonnulli ex iunioribus declararunt.

Cyprus. Iuniorum error.

Spodium Cannarū. Manard. err.

Manardus existimat Spodium factum ex radicibus Cannarum adustis esse unum ex Antispodiis Dioscorid. Vnde nec immeritò inferunt prædicti Monachi. Ergo si est Antispodium, quare præcipit, ut non admittatur in compositionibus?

TABAXIR SIVE MAMBV ARBOR. TABAXIR FOLIO OLEÆ.

Descriptio

ARBOR in qua gignitur Tabaxir, autore Garciâ, interdum magna est & instar Populi procera interdum minor, ramos utplurimùm erectos (nisi quòd pulcherrimos quosque interdum incurvant ad pergulas & deambulacra, apud Indos frequentia, conficienda) frequentibus nodis distinctos, palmi tamen longitudine ab invicem dissitos habens. Folium Oleæ longius. Inter singula internodia liquor quidam dulcis generatur, crassus, veluti Amylum congestum & simili candore, interdum multus, nonnunquam verò perpaucus. Sed non omnes arundines sive rami eum humorem continent: at ij duntaxat quos *Bisnager*, *Batecala*, & pars provinciæ *Malavar* profert. Hic autem liquor concretus interdum nigricans & cinereus invenitur, sed non ideò improbatur, quoniam aut ob nimiam humiditatem, aut quòd diutiùs ligno inclusus permanserit, hunc sibi colorem conciliat: non autem ob arborum incendium hanc nigredinem acquirit, veluti nonnulli putarunt. Nam etiam in multis ramis, quos non contigit ignis, niger invenitur. Gerardus Cremonensis in Rhasin ad Alm. lib. 3. cap. 36. Tabaxir Arabum interpretatus est Spodium. Eius errorem omnes Arabum interpretes Latini sequuti sunt, Tabaxir Spodium vertentes, ut idem notat Garcias.

Folia.

Liquor candidus.

Liquor niger & cinereus.

Vnde nigredo.

Quorundā error.

Tabaxir non est Spodium.

Avic. lapsus.

Tabaxir non est Spodium Græcorum.

Cæterùm eodem teste *Tabaxir* vocabulum est Persicum, ab Avic. lib. 2. c. 617. & aliis Arabibus è lingua Persica desumptum, nihilque aliud sonat, quàm lacteus humor, aut succus liquórque alicubi concretus: quo nomine etiam Arabibus & Turcis hoc medicamentum cognitum est. Vocatur ab indigenis *Sacar Mambu*, quasi dicas *Saccharum de Mambu*, quoniam Indi arundines sive ramos arboris illud proferentes *Mambu* vocant. Attamen nunc etiam *Tabaxir* vocare cœperunt, quoniam eo nomine petitur ab Arabibus, Persis & Turcis, qui id mercimonij causa ex India in suas regiones exportant.

Tabaxir quid.

Sacar Mambu.

Pretium.

Magnò emitur hoc medicamentum pro proventus eius ratione. Eius tamen commune pretium in Arabia est, ut pari argenti pondere ematur. Meminit eius Rhases: sed omissa generatione, solas vires recenset. Serapionis exemplar temporis vitio corruptum esse verisimile est,

Serap.

cum *Seraisir* pro *Tabaxir* legat.

Ex dictis patet Avicennæ opinionem falsam esse existimantis ex arundinum radicibus crematis fieri. Acosta verò Avicennam excusat, culpāque interpretibus imputat. Incognitum est Græcis Tabaxir, quibus aliud est *σπόδιον*, nempe Tutia Arabum. Rectè autem corrigit Garcias Gerardum Cremonensem, siquidem Clusius audiendus, qui Tabaxir putavit esse *σπόδιον* Græcorum. Sed tamen in eodem errore versabatur doctiss. Bellunensis, qui ad Tabaxir notam apposuit Spodium. Itaque videndum num ille sit Bellunensis error, non Gerardi. Nam Gerardus reliquit nomen Persicum. Sed sive Bellunensis culpa illa est, sive Gerardi, quid alteruter, aut ambo peccarunt, si Spodium esse putarunt, quum Avicenna ipse dicat esse cinerem cannarum, vi venti inter se confricatarum, & ignem ex eo concipientium, & proinde ex illo igne exustarum? Nam Thucydides & Lucretius scribunt, ventis flantibus ramos arborum ex collisu mutuo ignem concipere, & ex eo sanè magnas sylvas conflagrare. Certè quod Avicenna habebat in animo & scripto expressit, id nihil aliud est quàm *σπόδιον* aut *σποδὸς ὡσεὶ*. Ideò iniquè Garcias Davum Comicum vocavit Gerardum, quem ait omnia turbare, quum potiùs in autorem erroris culpa Avicennam derivanda esset, quàm in Gerardum optimum interpretem. Arbores sive Arundines Mambu, in quibus nascitur Tabaxir Acostæ, Extat huius arboris figura apud Bey fratres Icon.

Spodium Avicennæ.

Gerard. excusatur. Avicen. notat.

part. 4.

Bambus arundinis species. part. 4. Indiæ Orient. ſub his nominibus. *Bambus arundinis* ſpecies. Item *Bambus cum pipere circumvolvente.* Prior icon ex figuris æneis deſumpta eſt, ad quam Bapt. à Doert hæc annotat. Arundo Indica, *Indianus Rieſ.* Arundines fert regio Charandel fœmoris craſſitudine, quas Luſitani *Bambu* vocant. Eſt interior Arundinum materia alba: *Tabaxir* vocant. Formantur autem Arundines & incurvantur ad uſum Pallanquinorum, nam ex iis conficiuntur veluti ſtipites. Naves quoque Indi conficiunt, quibus in flumine Craganor utuntur, Poſterior figura eſt Acoſtæ, non parum à priore differens, qui & Iulos oblongos adpingit. Cùm neſciamus utra ſit melior, utramque proponimus.

Icones Arundo Indica. Bambu.

Vires & uſus. Ex Medicorum tùm Indorum, tùm Arabum, Perſarum & Turcorũ teſtimonio, referente Garcia, *Tabaxir* internis & externis convenit ardoribus, eoque etiam in bilioſis febribus & dyſenteriis, præſertim autem in bilioſis fluxionibus utuntur. Noſtri verò trochiſcos ex eo conficiunt addito ſemine oralidis. E truncis Cymbas faciunt Indi, quæ binos viros capere poſſint: non quidem illos excavantes, ſed relictis ſolùm duobus utrinque internodiis per medium lecantes. Conſcendere verò ſolent ſimiles Cymbas bini Indi, iiq; nudi (nam nudos incedere illis in regionibus moris eſt) ſedereque ſinguli in eius extremitatibus, iunctis cruribus, tenenteſque ſingulis manibus remos trium aut quatuor palmorum longitudinis, quibus eas Cymbas impellunt tanta dexteritate, ut etiam adverſo rapidóque flumine ſummâ celeritate navigare poſſint, quemadmodũ ſuis oculis conſpexiſſe teſtatur Acoſta in flumine Cranganor, in quo plurimus eſt uſus Cymbarum ex hac arundine confectarum: quoniam qui eis vehuntur, ſecuriores ſeſe exiſtimant à Crocodilis, quos illi *Caymanes* vocant, magno numero in hoc flumine verſari ſolitis. Nam cùm ferociſſimi ſint, ſæpenumero in naves maiuſculas & minuſculas impetum facere ſolent, ut eos, qui illis vehuntur, apprehendant: & homines & quævis animalia quæ comprehendere poſſunt, illicò devorant. Indigenæ autem affirmant, nunquam compertum eſſe, ut eos qui Cymbis ex *Bambu* confectis vehuntur, appetant, ſed ſæpenumero conſpectos eſſe natantes prope illas, & tamen præterire ſine noxa.

Ardores. Febres bilioſæ. Dyſenteria. Trochiſci. Cymbæ.

Contra Crocodilos.

Summa eius aſſumptio. Tabaxir materia alba teſte Bapt. à Doert, ad uſus medicinæ aptiſſima ab Arabibus & Perſis ſummo ſtudio quæſita, auro & argento ponderatur. Indi ad vulnera teſticulorum & virgæ utuntur. Valet etiam contra cholericas paſſiones & Dyſenteriam.

Vulnera pudendorum. Cholera. Dyſenteria

DE ANTISPODIIS.

Goan. DE Goan arbore Perſiæ ex qua Tutiam parari ſcribit Garcias, quamque proantiſpodio tradit, egimus lib. 3. inter nucleatos fructus.

Tucia. Si autem eam arborem Avic. intelligit lib. 2 Tr. 2. cap. 705. per Tuciam: & Serap. cap. 412. per Tutiam: turpiter ambo eam confundunt cùm Pompholige & Spodio Græcorum, ut Dioſc. quæ mineralia ſunt. Scribit autem Avic. Originem Tuciæ eſſe fumum qui elevatur, ubi purificatur æs &c: Inda quidem eſt, quod abluendo Tuciam remanet in fundo, & illud eſt Deſchudium. Differentia autem inter Succudum & Tuciam eſt quòd Tucia ſublimatur, illud verò minimè, ſed remanet inferiùs in canalibus, per quos currit æs. Serap. dicit Tutiam quandam inveniri in mineris, aliam fieri in fornacibus &c: Et mineras Tutiæ Indiæ eſſe in littoribus maris, propè regionem Indiæ, & meliorem omnium eſſe albam, quæ ſuprà veluti ſalem habeat: ſecundum locum obtinere citrinam: viridem eſſe aſperam & perforatam, hàncque ex maritimis Syriæ differri. Apud Dioſc. duæ ſunt ſpecies &c: inquit Serapio. At Garzias conceptus verbis teſtatur, nullam per Vniverſam Indiam, ſibi ſaltem cognitam: Tutiam inveniri præter eam quæ conflatur è cineribus modò dictæ arboris.

Tucia Indica Avic. Deſchudium. Succudum. Tucia Indica Serap.

Differentia & delectus.

Nullã Tutiam in Indiæ eſſe quã è cineribus dictæ arboris.

Gulielm. Qualcebonus Curtacenſ. Phyſicus Hæc Conſtantinopoli ſcribit Matthiolo: Bellonium in ſuis Com. Caſſabouſſerire vulgò illic Pharmacopolarum Calamum aromaticum eſſe opinari ſed ſuo quidem iudicio abſurdiſſimè. Magiſq; placere Avic. potiùs Spodium eſſe, quòd arundines vi ventorum & partium ad ſe invicem confricatione aduſtas eſſe, videatur indicare: ac tale quidpiam huic arundini accidiſſe, quemuis non ineptè dicere poſſe. Qualcebono verò ſic reſpondet Matth. Errare toto cœlo Bellonium nunc procul dubio animadverto, quòd tàm facilè crediderit lapideos calamos illos Aromaticum eſſe calamum. Nec ob id tecum ſentire poſſum, ut ii Spodium ſint Avic. quia nova lectio Belluneniſis, quæ hactenus probatur ab omnibus, loco Cannarum habet Alcanna, quæ nobis Liguſtrum deſignat. Præterea ſi diligentiùs hos cannarum trunculos expendamus, quis non potiùs illos lapideos effectos iudicabit, quàm fricatione vel igne aliquo combuſtos? Mihi facilè perſuadeo hoc calami genus in littore alicuius lacus ſcatentis petrifico ſucco provenire, atque ſubinde vel ventorum impulſu, vel alio quovis caſu in lacum demerſum, in lapidem verti. Hæc Matth.

Caſſabouſſerire.

Calamus. Spodium.

Bellon reprehenſ. Calami lapidei.

Alcana eſt Liguſtrum Matth.

Nos ſanè Bellonii ſententiæ adhærentes exiſtimaremus *Caſſabouſſerire* Bellon. eſſe Calamum Arom. verum, ſi Matth. non diceret eſſe lapideos Calamos. Qui viderunt Conſtantinopoli *Caſſabouſſerire*, doceant nos & poſteros, quis meliùs de eo ſenſerit. Non poſſumus nobis perſuadere Bellonium ſagaciſſimum & doctiſſimum naturæ ſcrutatorem exiſtimaſſe lapideos calamos eſſe calamum aromaticum.

Bellon excuſatur.

Ex radicibus Hennæ, inquit Rauvolff. quæ Cyprus, Arabes urunt ſuum Spodium, ut meminit Avic. At hic & radicum Cannarum cinerem Spodium eſſe dicit. Salvo verò meliori iudicio; quia Spodium Cannarum Indiæ non habetur, minus malum Monachi putant, ſi pro eo utamur radicibus Cãnarum noſtratium artificiosè aduſtis. Id autem improbat Acoſta. At Fuchſ. Spodium Arabum quod Cannarum ſeu Arundinum radicum exuſtarum cinerem, & Spodium de cãna vocari, cum, eò quod Græci κάννα κόδιον nuncupant, nonnihil convenire tradit. Idem etiam neque Spodium neq; Antiſpodium Græcorum intra corpus aſſumendum ſuadet. Sed neque Arabum Spodium Cannæ per os ingerendum putat, utcunque Avic. & alii Arabes eius uſum commendent. Nam & Galenum teſtari radicem arundinum per ſe non levem abſtergendi facultatem obtinere: Vſtam verò & calidiorem & magis tenuium partium adeóque acrem effici. Hinc fieri ut lib. 1. de com. loc. c. 1. inter medicamenta quæ Alopecias ſanare poſſunt, recenſeat. Ob acrem igitur qualitatem ſuam radicem arundinis uſtam intra corpus tutò exhiberi non poſſe putat Fuchſ. Qui tamen ſui oblitus in troch. de Eupatorio ſcribit pro Spodio, Arabum Spodium accipiendum. Idem etiam in Micteræ Nicolai ait, Spodium Ara-

Cyprus ſive Henna.

Spodii Cãnarum ſuccedan. 4. Fuchſ. reiicit in antehac Spodii Cannarũ.

Fuchſ. ſibi ipſi contrarius.

bum Cannarum, in iis quæ per os ingeruntur, non uſurpandum, atque in vnguento Santalino Meſuæ dicit accipiendum Spodium Arabum, ſiquidem Græcorum calidum admodum ſit: cùm tamen ipſemet damnaverit Spodium Arabum ob acrimoniam.

Ebur.

Apollo non probat Braſſavoli opinionem ſibi perſuadentis Antiſpodium parandum ex noſtris arundinibus. Luminare maius Spodij loco ſumit os Elephantis combuſtum, quod adulteratur radice Cannæ, oſſibus canis, Marmore combuſto. Placotomus pro Spodio ſumit ebur uſtum. Collegium Colon. officinarum Spodium reiicit, ut ex boum ſimiliúmque oſſibus factum. Apollo reiicit prædicta oſſa, & Ebur aſſumendum ſuadet, ſi habeatur. Sylvius ſcribit ſe neſcire cur Barbari Spodium vocent. Cornarij opinio eſt, quod hodiè Spodium Offic. vocant, & in uſu habent, etiam Antiſpodium eſſe, vulgóque credi, Ebur uſtum eſſe. Neſcimus, inquiunt Monachi, quâ authoritate Plateatius dixerit Spodium optimum fieri ex oſſibus Elephantis combuſtis, addens eius oſſa, ſolida, qualia dentium: quod falſum cùm dentes careant medulla. Hodie Aromatarij eum ſequuntur, ubique utentes pro Spodio, tam Græcorum quàm Arabum, oſſibus combuſtis. Deus ſcit, an ſint Elephantis: & ſi ſint Elephantis quæ pro Spodio venduntur, an poſſint vel debeant admitti in cordialibus: non approbamus nec reprobamus. Id tamen aliquo modo ferendum cenſet Fuchſ. quum Ebur uſtum adſtringendi polleat facultate, ſi non ex bovis & canum maximè oſſibus ſuum conficerent Spodium. Idem in Micleta Nic. Myrepſi ſcribit id non eſſe intelligendum de Spodio Græcorum veterum neque Arabum, quod illi Spodium Cannarum vocant, locutum: ſed accipiendum per Spodium in ea compoſitione quod Offic. hodiè ita de ſententia Plateatij appellant, quod non aliud ſit niſi Ebur uſtum, & adſtringendi facultate pollère. Non ſolùm verò Nicolaum, ſed & Actuarium aliósque recentiores Græcos per Spodium intelligere id quod hodiè uſitatum eſt. Hæc illi.

Canis oſſa. Marmor Ebur uſtū.

Oſſa boum

Spodium & Antiſpodium Offic idē. Platearius.

Officinar. abuſus.

Spodium Offic.

Spodium recentiorū Græcorum.

Ac poſſet quidem etiam hic aliquo modo ferri ſententia Fuchſij, ſi certum eſſet Spodium Offic. eſſe Ebur uſtum. Nunc quando doctiſſimorum iudicio ex quibuſvis aliis oſſibus combuſtis fit, quæ ille reiicit, quomodo eius opinio ſtabit? Quanquam nondum planè cognitum habeamus quid nobiliorum virium nobis præſtare queat Ebur uſtum, quàm os equi aut bovis uſtum, aut cornu Cervi uſtum.

Fuchſ. ægrè.

Audiamus Garciam. Spodij penuriâ Antiſpodium fieri cenſent ex oſſibus Elephantis: ſed quàm id falſum ſit, ego, inſit ille, iudicare poſſum, quippe qui Elephantorum oſſa nullius eſſe uſus, ſed ea ab incolis abiici, ſciam.

Ebur uſtum reprobatur.

Acoſta quoque reprobat Spodium factum ex Ebore uſto: præterea annotat non fieri ex oſſibus Elephantum uſtis. Quod benè, inquit Cornar. Spodium Officinæ vocant & in uſu habent, etiam ipſum Antiſpodium eſt, vulgóque Ebur uſtum eſſe creditur, qui verò Græcorum Spodio uti volent, Officinarum Spodium non aſſument, ſed rectè nihil griſeum Officinis appellatum uſurpabunt. Quapropter non placet Cordum paſſim tàm ſecurè ſcribere, Spodii, id eſt, Eboris vſti: meliùs ſanè, ſi aliqua vis Cardiaca in Ebore: exiſtimamus potiùs pro Spodio Arabum ſubſtituendam raſuram Eboris ſupra cotem tenuiſſimè tritam, aſpergendo aquam roſaceam: vel cornu Cervini, quod indubiè præſentius. Fuchſius ſtatuens Spodium recentiorum Græcorum eſſe Ebur verum, nihil certi demonſtrat: non improbamus tamen in Micleta Ebur uſtum ac lotum poni: præſertim tamen Cornu Cervi uſtum & roſacea lotum, vel etiam non uſtum. Quapropter & Apollo nobis probatur, qui Spodio ſubſtituit Cornu Cervinum. Dioſc. Spodio ſuo Metallico ſubſtituit folia Myrti, ut quæ æqualem vim habeant, cum floribus & baccis immaturis. Eiuſdem etiam ſuccedanea Spodij ſunt, Oleæ ſylv. virgulta, modo iam dicto præparata. Item ſativæ cum floribus: Mala Cydonia [μηλόκυδα] conciſa & officulis exemptis [ἐξεντερίδια] [hîc autem miramur tribui oſſa cotoneis] Gallæ: Panniculi linei: Mora immatura alba in Sole priùs ſiccata: Lentiſcus: Terebinthus: Oenanthe: Rubi folia tenera: Pſeudocyperus cum flore. Quidam etiam, eodem authore, Fici frondes in Sole priùs ſiccatas ſimiliter [ut Myrti folia] præparant pro ſuccedaneo. Alij Glutinum taurinum: Alii lanas ſuccidas aſperas, pice aut melle imbutas ſimiliter præparant loco Spodij. Nuclei Palmarum uſti Spodij vice in medicamenta palpebris ornandis parata commodi ſunt. Acoſta Spodium ex Corallo factum reiicit. Pompholix, authore Dioſc. ſpecie differt à Spodio, genere non evariat, Spodos enim ſubnigra eſt, Pompholix autem alba. Fiunt ex æris coctura, ac etiam ex Cadmia, teſtibus Cornario & paſſim doctis viris. Vera Pompholix eſt Nil album: ſicut griſeum aut nigrum dictum, verum Spodium metallicum à Dioſcor. Plin. & Gal. deſcriptum: & ab Arabibus ut Serap. & Avicenn. ſub Tucia aut Tutia tradita, nullo modo confundenda aut ſubſtituenda pro Tabazir Arabum, quòd malè interpretes converterunt Spodium.

Folia Myrti.
Succedanea Spodij apud Dioſ.
Oleaſylv.
Olea ſativa.
Cydonia.
Gallæ.
Panniculi linei.
Mora immatura &c.
Fici frondes.
Glutinum taurinum.
Lanæ ſuccidæ.
Nuclei Palmar.
Coralium.
Spodium.
Pompholix Græcorum.
Nil album & griſeū.
Spodium metallicū.

Prænominati authores non præſcribunt Spodium in internis affectibus, ſed tantùm in externis. Nec temerè mirantur Monachi, Manardum, Braſſavolum & alios præcipere indifferenter ſumendam Pompholigem vel Antiſpodia Græcorum, ubicunque Spodium deſideratur, non excipientes compoſitiones Arabum quæ ore ſumuntur. Vnde rectè etiã Garcias ait, Spodium Græcorum ſive Pompholigem eſſe Tutiam Arabum, internè neutiquam ſumendam.

Manardi, Braſſavoli, aliorumque error.

Acoſta in compoſitionibus Græcorum pro Spodio, metallum ſumendum iubet. Sylvius verò pro Spodio Græcorum cinerem, qui ſuper fornacem auratiam invenitur. Item pro Spodio Pompholigem, Olaus Sudenus in verſione pharmacopoeæ Br. Bauderon. in Confect. Triſantali peſſimè & periculoſo ſanitatis errore pro Spodio ponit.

Subſtituta Spodij Græcorum.
Olai Sudeni error.

GALE FRVTEX ODORATVS SEPTENTRIONALIVM, ELÆAGNVS Cordo: Chamæleagnus Dod.

CAP. XXIII.

LAGNOS eſt frutex, ſarmentoſus, Dod. cubiti altitudinem rarò attingens, in ramos multipliciter devaricatus, cortice rufo ad ſpadiceum vergente, lævique: foliis quodammodo accedunt ad Vitim Idæam fruticoſam, vel ad parvam Salicem, glabra, ſed quodammodo incana: atque in quibuſdam illorum ſerraturæ apparent. Ramorum extremis inſident capitula veluti Iuli, multò minores quàm in Betula ſquammam perelegantes, quippe qui diluto ſpadiceo

Deſcriptio Cordi.
Folia.
Capitula.

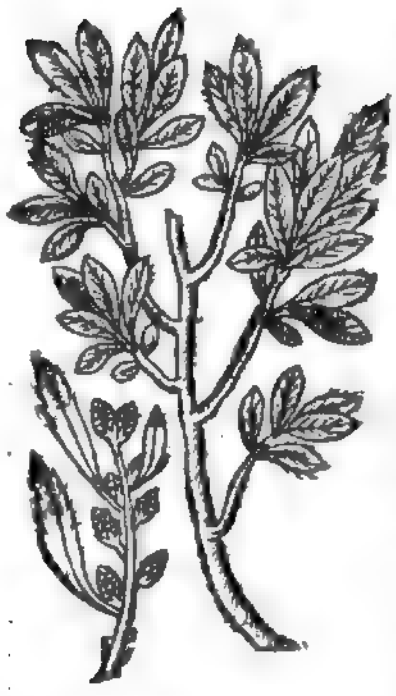

Sapor cortic.

Lignum.

Flosculi.

Semina.

Radix.

Semina aspera & pungentia.

Succus Oleosus.

diceo ſplendicent, ad octavam figuram aliquatenus accedentes, Cortex amaricat, non ſine adſtrictione. Materies candida. Lob. Floſculi ſunt ex luteo pallidi, quibus ſuccedunt ſeminum crebri racemuli, conferti & conflati quaſi ſpicis, in quibus ſemen pingue, odore Stœchadis citrinæ, ſed vehemẽtiore, & Trifolii quodammodo. Radix teſte Dod. ſubeſt lenta & dura: folia latiuſcula oblonga, Myrti foliis haud multùm diſſimilia, ſed duriora, & ſubinde longiora: è quorum ſinu prodeunt flores ſpicati exigui luteoli: quib. ſemina ſuccedunt aſpera cacumine pungẽtia, in racemi exigui & oblõgi formã cohærẽtia, oleoſo ſucco per maturitatẽ redũdantia, Totúmq; fruticẽ cum gravitate quadam odoratum eſſe, eiuſque pinguedinem ac oleoſam ſubſtantiam. Ramulos, quales deſcribit Lob. accepit gener Cherlerus anno 1605. à Machlinẽſi Pharmacopœo, quos nos anno 1606 deguſtavimus & competimus amaros acres & ingratos quaſi Oleam aut unguentum aliquod reſipiſcentes, odor tamen non ita ingratus.

Gale autem fruticem tradere videtur Ruell. dum dicit Botrys Pariſienſibus matronis, melius quàm officinis aut Herbaris noſcitur. Hanc odoris gratia veſtimentis, pannis, & linteis curiosè nimirum interponunt ut odoris ſuavitatem contrahant. Deferunt Auguſto & Septembri menſe venalis per urbem: *Pigmen* magno clamore denuntiant portentantes corbibus ruſtici, unde nomen hoc *Pigmen* manavit in vulgus: nam hac facie conſpicitur, fruticoſa herba, luteis ramulis, ex intervallo brachiatis, foliis cichorii, odoratis, erumpẽte paſſim ſemine in racemulos collecto, quod per maturitatem gummoſo lentore pellucet, coeuntibus fulgore auri ſimul annulis, unde nomen Græcis dictum. *Pigmen* vel potiùs Pigmen vulgò putaverim nominari, quòd ex ſe Pigmentarii inſtitoris vice faceret unguentum: nam ſi prægnans ſuo lignore premeretur, in gummi lentesceret, hoc cappadoces Ambroſiam vocant. In vino medetur Orthopnoicis. Hæc ille. Sed indicent Lectores an Belgarum Gagel, quod Ruell. tradit pro Botryde ſit foliis Cichorii, ut ait: eam plantam oportebat deſcribere & demonſtrare diſcrimen inter hunc fruticem & herbam vulgò Botrym dictam, de quâ nos lib. 25.

Myrtilli.

Rhus Plin.

Chamæleagnus.

Authorum iudicium.

Gold.

Pertinax fruticis odor & ſapor.

Amomum.

Amomum Quatram. Piment.

Gagel.

Locus & Tempus

Vires & uſus.

Odor inebriat.

Cœtra animalcula. Veſtes conſervat.

Pimen.

Deſcriptio

Folia. Semen.

Annuli. Pigmen.

Ambroſia. Ruell.

Rhus.

Meliſſophyll. vulgatum.

Elæagnus Cordi.

Buxifolia. Gagel. Myrtus.

Hiſtor. Lugd. Rhus ſylv. Dod. & Plin. Rhus altera: Rhotomagenſibus *Piment Royal*, quaſi Meliſſophyllum regium.

Huius fruticis icon exhibita fuit per Geſnerum in fin. hiſt. Cordi, titulo Elæagni Cordi, ſine deſcriptione, nos in noſtra tabella portionem poſuimus. Dodon. hiſt. gall. iconem noſtæ ferè ſimilem habet, ei tribuens folia magni Buxi, longiora tamen, ait Brabantis dici *Gagel* & quibuſdam Pharmacopœis Myrtum, & ſemina Myrtillos, quamvis non ſit Myrtus, hinc a Neotericis dici Pſeudomyrſinem, Myrtum Brabanticam: videri Rhus Plinii. Iconi titulus eſt: Rhus ſylv. Plinii, *Sumac Sauvage de Pline.* Icon apud Dod. hiſt. lat. diverſa admodum eſt, quæ non placet, caret enim foliis: ea eſt ſub titulo Chamæleagni, ait autem, Cordus Elæagnum appellat: nobis Chamæleagni, vox placuit. Elæagnus ſiquidem Theophraſt. deſcribitur folio molli, ac lanuginoſo flore Populi: qualis haud eſt à nobis deſcripta: Nomen apud veteres, quod ſciamus, non convenit, niſi ſit Rhus ſilv. Plinii, de quo lib. 24. cap. 11.

Nos Theophraſt. deſcriptionem antè cap. de Agno, ſive Vitice tradidimus. De Elæagni autem æquivocationibus & diverſis opinionibus nos egimus paulò antè. Rhois verò Plinii diſcriptio reperietur cap. de Rhoe ubi etiam ſunt æquivocationes.

Lob. & Pen. Adverſ. propriã habent iconem cum hac inſcriptione **Gagel** Germanorum: vel **Gold** Anglorum, *Myrtus Brabantia* quibuſdam. Sub eodem nomine in Obſ. & Icon. Plant. Eleagni Cordi proponitur etiam ea, quam habet Dodon. de quâ antè.

Porrò iam ante 30. annos inſignis medicus Pet. Turnerus nos donavit Herbario ſicco plantarum Anglicanarum, & inter alias & hæc appicta erat, adſcripto nomine *Gale*. Folium hoc ipſo anno 1605. quo hæc commentamur, deguſtatum adhuc & aromaticum. Eandem Plantam quoque haud ita pridem dono accepimus à fratre Caſp. Bauhino. Cæterùm, fruticis huius ramulos Amomi nomine Conſtantinopoli miſſos Cluſius in Exot. apud Gaterib. 1. cap. 31. Viennæ Auſtriæ accipiebat, quum Amomum, quo iſthic utuntur, inde expetiſſet, licet nullam ſimilitudinem haberet cum Dioſcoridis, vel Plinii Amomo, quemadmodum nec ea planta quam R. P. Quatramius in examine Theriacæ ſcribit ſibi donatam pro Amomo in pratis uliginoſis agro Pariſienſi eruxam, quam Galli *Piment* appellant, & inter veſtes recondunt ad eas à tineis præſervandum, Brabantis verò & Flandris *Gagel* dicitur, & in coquenda Cerviſia utuntur ad robur & acrimoniam conciliandam.

In ericetis umbroſis, teſte Lob. nemoroſiſq; ſaltibus fruticat. Iunio & Anglæ mulierculæ vænum adferunt ramos florentes. Dod. autore, gaudet locis incultis & Ericaſtris, aliquãtulum aquoſis & paluſtribus. In Britannia pleriſque locis & apud Brabantos ac Flandros non rarò occurrit. Maio ac Iunio flores apparent: Iulio & Auguſto ſemen perficitur. Tunc collectus fruticulus ad forum vnà cum fructu infertur. In Rhotomagenſium agro quoque plurimus hic frutex naſcitur per ſaltus herbidos & uligine madentes. Eſt & in Scotia vbi locis frequens nomine *Gale*: vbi conclavia per æſtatem ornat, teſte Iac. Cargillo medico Scoto perdocto.

Lob. quoque ſcribit: Anglas mulierculas vænum adferre ramos florentes ad concinnanda ædium conclavia, & triclinia ſuavi odore, quem halant flores, imbuenda. Addi etiam flores potionibus conſuetis Septentrionalium penuriam Lupulorum interdum reſarcturos. Interdum ad hilaritatem benè potis, conciliandam. Ferre namque caput lætiore temulentia. Ad everrucanda animalcula, quæ eius odore fugantur, ſuffiuntur quædam loca, & ſuffulciuntur ſummitatibus veſtes. Sapor egregiè amarus inſignem habere vim ſecandi & dilcutiendi monſtrat, ſed

Digitized by Google

Lumbrici. præsertim valêre tàm sumptum quàm admotum ad lumbricos necandos & pellendos Dal. prodidit. *Temperã.* Dodon. semina impensè calida ac sicca sunt, ac ad tertium utriusq; gradum accedunt. Folia quoque calida & facultate sicca sunt, sed multò minùs, Fructus cerebro molestus, Cerevisiæ *Nota.* inter coquendum additus (quod à plerisque fit) admodum caput tentantem & citò ebrietatem adferentem eam reddit. Totus frutex cum fructu aridus, vestimentis interpositus, à tineis & *Contra tineas.* vermibus ea tuetur.

HALIMON SEV HALIMOS.

Cap. XXIV.

Halimus Theoph. HVivs Theoph. non aliter meminit, quàm licut Lupi Æsopus in Fabulis, ut proverbio dicitur. Nimirum ut nocentem aliis herbam citat potiùs quàm describit: Ait enim ἅλιμον [Gaza Auro vertit] victimas plantas enecare, valentiùs quàm Hedera aut Cytisus: nam & Cytisum ipsum interimere, eoque perniciosiùs, quò plùs habeat salsuginis. Nam in 5. Caus. ingenita salsugine, nimióque pabuli desiderio id facere tradit. Quo loco ἅλιμον *aurimem* vertit. Hic autem duo notanda. 1. Si Halimus ut saltus, id facit cur non & aliæ plantæ idem faciunt? Deinde, si plus habet salsuginis: ergo & *Hederam* subsalsam intelligit. Sed quia πανύγρου est præ aliis, præ iis etiam hoc *Halimus Dioscor.* magis præstat. Dioscor. clariùs de eo tradit: describit enim sic: Halimus frutex est, circa sepimenta nascens, seu sepiarius [φραγίτης] similis Rhamno, subalbidus [ὑπόλευκος: vulg. exempl. non habent] spinas non habens, sed folia Oleæ similia, latiora tamen [Plin. molliora, ut fortasse ἁπαλώτερα vel ἁπαλότερα legerit, non πλατύτερα: Corn. illam lect. meliorem putat: utramque servat Sarac. etsi priorem vulg. exemplaria non habeant.] Nascitur in maritimis locis præruptis *Dioscor. emend. ex Varie illustr.* ac sepibus. Eius folia ciborum gratia olerum *Vsus ac vires.* modo decoquuntur. Radix verò drachmæ pondere in aqua mulsa pota, convulsa, rupta, torminaque mitigat, & lactis ubertatem præstat [ἡ ῥίζα γαλακτοποιεῖ: quæ verba quædam exempl. non habent.]

Nomina suppositicia Idem inter suppositicia habet: Ἅλιμος, Alimos, aliis Damasonium, aliis Erymos, aliis Rabdion, quasi virgula dicitur. Sunt qui Basilion, quasi Regium vocent: alii, Mercurij basin, similiter Sapsin: alij Osiridis diadema: alij Helioste phanon, quasi Solis coronam: alij Sacrum caulem: Pythagoras Anthenoron, Ægyptii Asontiri: alii Asphe, alii Asealuri: alii Asamphen: Latini Albucum aut Ampeluciam.

Ex amen præmissorũ. Aliud Halimus, aliud Alimus. Quisquis autem ille fuit, qui Dioscor. magna diligentia varias illas appellationes adiecit, deceptus est Halimi & Alimi similitudine. Halimus. n. simplex, est ab Hale derivatus, fruticem significans, sapore subsalso, quem se in Hetruria plurimum vidisse notat Goropius. Non igitur tantùm quia in maritimis nascitur hic frutex, ut voluêre quidam, nempe ἀπὸ τῆς ἁλὸς, ἅλιμος seu ἅλιμον aspiratè dicitur, sed etiam quia testibus Gal. *Halimus unde.* & Paulo gustu sit ἁλυκὸς, hoc est, sapore salso, unde & ab Ætio ἁλυκὶς vocatur. Plin. utrumque etymon eleganter complexus est, cùm ait: Halimon alii olus maritimum esse dixêre salsum, & inde *Halmyris.* nomen, &c. Ipse tamen Plin: non distinxit inter *Plin. lapsus* Halimum & Alimum. Non benè factum est, inquit Gorop. lib. 8. Amazonum, ut apud Dioscor. è Spartanica fieret Halimus cùm Alimus priscæ in- *Spartanica.* terpretatione diceretur: quod igitur adiectum est in nominum apud Dioscor. diversitate, Halimum à quibusdam Britannicam dici, id prorsus corruptum est. Bis itaque impingunt Dioscor. exemplaria: semel Halimum cum Alimo confundendo: atque iterum pro Spartanica Britannicam supponendo. Quare manifestè falluntur, qui Alimon citra aspirationem scribendum putant, atque *Britannica.* hunc fruticem dictum credunt, quòd famem depellat, aut gustantes esurire non patiatur. Cuius tamen sententiæ fuit Solinus, qui cap. 16. in Polyhistore herbam in Creta esse commemorat ἅλιμον dictam, quæ admorsa diurnam famem prohibeat. *Alimon unde?* Diceres nomen tractum à Latinorum alimonia. *Alimon Solini.* Suspicatur tamen Sarac. num Solini ἅλιμος à Dioscor. Halimo diversa fuerit planta. Non tamen videtur. Nam & Gal. Alimon dixit: & Corn. Halimon Dioscor. Solinum intellexisse putat. Immò doctiss. Hermol. illum Solini locum citans, non Alimon dicit: sed sic. Solinus Alimon in Creta nasci tradit mirabili si credamus effectu, quòd admorso eo fames diu nulla sentiatur: ut nomen ei inde impositum sit, *qui famem arceat*: propterea- *Alimus, aliud Halimus.* que neque aspirationem prima litera recipiat. Nisi dicere velis & ipsum Alimon cum Halimo confudisse. Dixerat tamen paulò antè Herm. sibi placêre aspirationem, quoniam maritimum olus credatur, ideóque & ἁλυκὶς dictum ab Ætio. Alioqui Alimus est Asphodelus: Halimus verò *Hermol. genuinus error.* hic frutex maritimus, ut annotatur apud Cordum in Com. ad Dioscor. At cùm idem Hermol. ait: Halimon nostri, ut Plin. ait, Aureonem vocant: Convolvit se ut Hedera: locis salsis nascitur, salsilaginémque præfert: bis peccat. Nam ubinam Plin. scripsit de Aureone? Quis dixit Halimum convolvi? Fortè hic error ei natus ex malè considerato, aut intellecto Theoph. l. 5. caus. *Aurea.]* supra citato. Ait quidem Plin. lib. 17. cap. 24. Nec Viscum prodest, nec Cytisus, nec Auro, quod Alimon vocant Græci. Vt videas etiam Plin. Alimon cum Halimo confundere. Aureonem legit *Aurea Plin.* Hermol. apud Gazam, qui tamen ut monuimus, priore Theophr. loco Aurum ex Plin. posteriore Aurionem ex suo capite vertit, ut mirum sit cur & Marcellus Aureonem à Plinio dici asserere audeat. Quam vocem Dalech. diligentissimus variarum Plin. lectionum perquisitor ne subolfecit quidem.

Crateuas tertium quoque genus tradidit lon- *Genus 3. Crateuæ.* gioribus foliis & hirsutioribus, odore Cupressi. *Opisthotonicis.* Nasci sub Hedera maximè. Prodesse Opisthotonicis, contractionibus nervorum, tribus obolis in *Contractura.* sextario aquæ. Annotat Dal. ad Plin. Sativam Halimũ Tholosæ in quibusdam hortis haberi, eamq; *Plin. illustr.* vocari, *l'herbe du Machlon*, id est Herbam Colicam, *Herba Colica.* quòd doloribus Colicis valdè prosit. Sylvestris haud procul Tholosa in quibusdam sepibus nascitur.

Cæterùm quod inter Dioscor. suppositicia dictum, Halimon quibusdam Albucum dici: inde *Albucus Dioscor.* fortè natus ille error, ut Asphodelon (qui Latinis *Cur Asphodelus putatur.* Albucus seu Albucum dicitur) ab Hesiodo quidam Alimon dici putarint, quod non temerè falsum dicit Plin. Eius verò erroris aliam causam suspicatur Marcellus. Quod deinde inter suppositicia Dioscor. legitur, Ampeluciam etiam dictam *Ampelucia unde.* Halimon: ab alba Vite, quam Græci in sepibus nascentem ita vocant, factum fuisse, ingeniosè sanè suspicatur Marcellus. Sed hæ coniecturæ sunt, non decreta.

Alimum apud Galen. [nam & ille ἅλιμον habet) frutex

rarìs erecta, albicantia, tenuia, lenta: in quibus folia quodammodo ad Oleæ aut Rhamni 2. Matth. folia accedunt, niſi breviora eſſent, pinguia ferè & Portulacæ Sativæ, exalbida ſive cinerea, lævia, interdum ferè quadrangularia, ſaporis ſalſi, quem culturâ in hortos tranſlato frutice exuunt. In ramulorum extremis ſemen copioſum racematim congeſtum fert, minutum, præcedentibus floribus, qui ex viridante in purpuriſſum quoddam vergunt, Bliti aut Atriplicis ferè ſimiles. Illi radix lignoſa, vivax, velut & ipſa ſtirps, quæ decidentibus paucis foliis hyemem ſuſtinet.

Folia. *Sapor.* *Flos.* *Radix.*

Putat Adamus Lonicerus, Halimũ eam eſſe plantam vuas ferentem quam vulgò Ribem vocant: Sed cùm huius folia non correſpondeant oleagineis, ſed potiùs vitigineis, eum planè hallucinatũ eſſe conſtat. Halimi meminit etiam Galenus lib. 6. ſimpl. med. vbi dicit: Illius plurimum in Cilicia præcipuè eſſe prouentũ, ibique recentia eius germina eſitari, ac in poſterum futura vſui etiam reponi, &c.

ἅλιμος, quæ à Dioſc. deſcribitur, etſi alicubi fortaſſis proveniat in Italia: tamen qui illam Matthiolo oſtenderet, adhuc reperit neminem. Halimus Mauritanis *Molochia* & Atriplex marinus appellatur. Cuius hiſtoriam referens Serapio narrat, quòd eam venalé circũferentes in manuales faſciculos cõponunt, & per Babiloniã clamitant Molochia, Molochia: quod manifeſtè indicat Halimũ apud Mauritanos herbã potiùs eſſe, quàm fruticé vel arborem, eámque fortaſſe, quam Plinius maritimam ac ſalſam prodidit. Quo fit, vt ſalſam quandam herbam (incolæ Bidoſſe vulgò appellent) quæ frequentiſſima in littoribus Venetis prouenit, hanc eſſe putarint: quippe quòd ea inſtar oleris in ciborum vſum recipiatur. Folia fert Olivæ ſimilia, craſſiora tamen, ac perinde ferè pinguia ut Portulacæ, ſubalbida, lævia, ſapore ſalſo. Caules emittit albicantes, tenues & lentos, in quorum ſummitate profert ſemen minutum, racematim cohærens. Naſcitur frequens prope Tergeſti mœnia circa ſalinas, ubi etiam ſeparatim, nec minùs copioſa viſitur Atriplex marina, quæ ſylveſtrem maximè æmulatur. Quanquam apud Mauritanos Atriplex marina idem eſſe videtur cum Halimo. Sed inter ſe differunt: ἅλιμος Græc. Lat. halimus, Arab. Molochia. Hæc Matth. cuius icon benè repræſentat hanc noſtram Portulacam marinam. ἅλιμοι alia ſpecies conſpicitur, diverſa à præcedenti [ἅλιμο latifolio Cluſij] locis maritimis proveniens, planta valdè ſimilis ei, quam Dioſc. tradit pro ἅλιμο, quã comedunt in Creta, & vocant *Sandalida*, ex qua, provt intellexit Anguillara, in Sicilia fiunt ſepes. Portulaca marina videtur. Dodon. Gallico Græcorum ἅλιμο, & nominatim ἅλιμοι ſecundi ſpecies deſcripta à Plinio. hanc vocat Gallicè *Pourpier marin, Pourpier ſauuage, & Pourcelaine de mer.* Eam porrò deſcribit Latin. in folio. Portulaca marina dicta exiguus eſt frutex, cuius ramuli duri ac lignoſi: folia pinguia, carnoſa, formâ Portulacæ æmula, ſed albiora & duriora: floſculi cauliculos parte ſuperiore ambiunt, quales Blito aut Atriplici, nec diſſimile ſemen, latum ac planum, radix lignoſa, veluti ipſa ſtirps, quæ defluentibus paucis foliis hyemem ſuſtinet. Huius verò & aliæ reperiuntur ſpecies foliis candidioribus longioribus & Olivæ ferè ſimillibus, non rarò quoque altiores, aut ramulis teneriores, quales in Luſitania & Valentino Hiſpaniæ regno ſe vidiſſe Cluſ. ſcribit. Ἅλιμος autem cum aſpiratione, differt ab ἄλιμος ſine aſpiratione. Dodonæus in fol. eandem proponit iconem, quam olim habebat, ac præterea aliã addit, cui titulus Portulacæ marinæ ramulus: quæ icon eſt in Ic. Plant. pag. 391.

Cluſius ſic deſcribit. ἅλιμι genus aliud ſupra cũbitalé aũt ſeſquicubitalé non aſſurgit altitudinẽ, flagellis potiùs quàm ramis, adeò infirmis, ut plerumque procumbant & humi fundantur, candidis quidem illis, ſed minùs ſuperioris ramis: huius folia oblonga, anguſta, pinguia & carnoſa, cinerei & albicantis coloris: flos ſummis flagellis racematim cohærens innaſcitur herbacei ferè purpuraſcentis coloris: deinde ſemen ſuperiori penè ſimile, paulò tamen minus. Floret quo ſuperior [ἅλιμος latifoliuꝰ] tempore. In maritimis regni Valentini naſcitur: vidiſſe & legiſſe etiam memini, ait Cluſius, in aggeribus illius inſulæ, quam duo Rhodani cornua faciunt inter Fanum D. Ægidii & Arelatum, cùm Monſpelio Arelatum, & inde Maſſiliam proficiſceret. Alitur etiam à noſtratibus in hortis. Alebat etiam Viennæ Io. Aicholtzius inſignis Medicus, adeò prolifico ſemine, ut plurimæ illi plantulæ ſingulis annis ſponte naſcerentur. Ad ἅλιμι etiam genera referri poteſt alia planta, non modò in maritimis mediterrahei maris, ſed etiam ad Oceanum ſitis, ut in aggeribus Flandriæ, Zelandiæ, & Hollandiæ naſcens. Flos etiam extremos ramulos ambit racematim, ex herbaceo purpuraſcens: deinde ſemen ſecundo ſimile. Cuius turiones & folia Flandros, Oceani accolas, ſale condire ſolére tradit, & in vſum ſervare, non ſecus ac Tyrrheni maris maritimis vicinos, fœniculum marinum. Alter ἅλιμος, ſylveſtre genus Plinii videtur, cui tenuiora folia tribuit: illius vulgare nomen mihi ignotum, tertius vulgò Portulaca marina dicitur. Omnes autem perpetuâ ſunt fronde, & aliquid affine cum Atriplice ſylveſtri habere videntur, & fortè etiam facultates non diſſimiles.

Matthiolum ſequitur Lacuna, & Alimum Solini putat, quaſi hæc tantopere famem arceat: & tamen ipſe ἅλιμον ſcribit, cùm Solinus Alimum ſcripſerit. Sed profectò non tam in hoc, quàm in eo decipitur Lacuna, quòd utique intelligens Portulacam hanc marinam, is interim ſuâ icone nobis obtrudat Liguſtrum, errore nimis craſſo. Hiſt. Lugd. tradit tertium ἁλίμι genus Cluſ. Crithmum eſſe Dioſc. Ital. *Bidone.* *Lacuna errat.*

De ea Pena & Lob. in Adverſ. hæc inter alia habent. Marina planta Portulacæ foliis & facie, quam Crithmum Deoſc. putarunt: nam nihil videtur obeſſe aut deeſſe, quò minùs Portulaca ſit.

C. Bauh. in Phyt. ἅλιμον 3. ſeu Portulacam marinam, ἅλιμον vulg. Matth. ἅλιμον ſylveſt. Plin. unam eandémque hanc cenſet, licet aliqui ἅλιμον eſſe negent.

Locus. Naſcitur Portulaca noſtra marina copiosè in agro Narbonenſi inter Lacum ſalſum & mare. In maritimis Zelândiæ, Flandriæ, Hollandiæ aggeribus & tum ulis arenoſis Portulacam marinam etiam gigni ſcribit Dodonæus, & alibi ſimilibus locis, ac Iulio menſe cum flore potiſſimèm vigére.

Vires & temper. Cæterùm, cùm Dodonæus ita validam dicat: non temerè dixerim, ſapor id non demonſtrat, cùm is ſit tantùm ſalſus, & cultus ſal ſuginem deponat. Ipſemet præterea Dodon. quaſi ſententiam mutans in poſtr. hiſt. in folio ex Galeno dicit tantùm maiorem eius partem calidam eſſe temperatè, cum humiditate non concocta, & flatuoſa. Enaſcuntur apud nos [Zelandos] inquit Lemnius, paſſim aliquot herbæ ſalſuginoſo ſucco imbutæ, ex quibus ſal, ſi aliàs denegatum ſit, facilè elici poteſt, atque in domeſticum uſum depromi: qualis eſt Portulaca marina halimo affinis, ut etiam adnotavit Matthiolus in eruendis herbis acer & induſtrius. Hanc noſtrates æſtate deſinente condiunt, ac muria aſſervatam, aut rudi ſale obrutam in hibernos uſus reponunt, ut Hiſpani Olivas, Capparres, Crithmon, Empetron. Excitat enim appetentiam ac faſtidia naufeamque diſcutit, ſi quando ventriculus pituitoſis humoribus oppreſſus, vel etiam biliofis, cibum reſpuit. Tota autem herba, uſque ad ſeminis quod minutum eſt ac racematim dependet, maturitatem, portulacam prægrandem hortenſem ac ſativam refert; quam Patricii etiam ſale rudi ac ſcabroſo obruunt ad excitandam cibi aviditatem: An autem hæc *Portulaca marina* Halimi nomine ſit deſignanda nondum ſtatui, quum illa famem excitet, iſtè verò arceat.

Salſa herba.

FINIS LIBRI VIII.

HISTORIÆ

potiſſimùm cyathis Bœtorum appareat: denſum adeò eſt, ut nec nivem, nec imbrem tranſmittat.

Diſtant verò inter ſe multifariam Pinus & Abies. Hæc enim magnitudine excelsâ, longéque Pino procerior. Differunt etiam ligno non paulùm. Nam Abieti nervoſum, molle, levéque. Pino autem tedaceum, ponderoſum, atque carnoſius. Nodi [idem alibi dicitur de ramis] plures Pino, ſed duriores Abieti. Quin & reliquis ferè omnibus duriores, quanquam mollius lignum eſt. Habet, ut Pinus *Aegidem*, ita Abies *Album*, dictum Luſſon, velut ægidi reſpondens, niſi quòd id album. Ægis verò gratiùs colorata eſt, quoniam tedam gerit. Spiſſum hoc & candidum, pulchrúmque ex arboribus iam vetuſtioribus gignitur: Arcades ambo ægidem vocitant, tam Abietis quàm Pini, & copioſiorem eſſe Abietis volunt, ſed meliorem Pini: Abietis enim totam commodam [candidam] levem, ſpiſſámque: Pini vero exiguam, & criſpiorem & leviorem, in totúmque meliorem. Abies verò etiam *circumactione*, ſive *agnatione*, quam ſuperiùs diximus, à Pino diſtinguitur. Præterea tunicâ multiplici Abies conſtat, modo Cepæ: aſſiduè namque tunicæ conſpectæ ſubditam aliam gerit, atque ex his tota conſtat. Pinus adhæc plùs quàm Abies corroditur à teredine: hæc enim amara eſt, Pinus verò dulcedinis nonnihil habet, eóque magis quò fuerit tedâ refectior. Omnes enim [arbores] teredinem ſentire affirmant, præterquam Oleaſtrum & Oleam, quas amaritudinis cauſa, neque teredo, neque tinea rodit. Quod autem hîc in Theophraſt. Gaza ξηρὰν non legit, ſed πικρὰν, dubitat Scaliger, an veram lectionem retinuerit, cùm Abies amara non ſit, ſed ſiccior, quàm Pinus. Is autem ξηρᾶν legit. Tradunt etiam Abietis, cùm germinat, decorticatam materiam aquis inoffenſam, durare poſſe. Patuitque id apud Pheneum Arcadiæ, cùm obtruſis faucibus campus in lacum redundavit: tum enim ductis pontibus ex Abiete, cùm ampliùs extumeſceret aqua, aliis ſuper aliis fabricatus, poſtea extruſis obturamentis, unda erupit, diſceſſitque, ac univerſa materies, incorrupta comperta fuit. Ratiſſima eſt medulla, pergit Theophraſtus, Abietis, quæ pondus ſubſtinet validè, ut Pinus, quamvis utramque reniti affirmant. Medullam (ut fabri aiunt) omnis habet materies, ſed conſpecta potiſſimùm in Abiete. Nunc humor ipſe quibuſdam in lachrymæ modum gignitur, ut Abieti, in quâ, ut & Picea, cum lignis deguſtatis vulnus intulerint, fit Reſina, de quâ poſtea ſub Peuce. Sed hæc fortè prolixiùs ex Theoph. dicta ſufficiát.

Audiamus Plinium. Peregrina, inquit, videbatur, quoniam non erat ſuburbana, Abies. Abieti expetitæ navigiis rami, ut Piceæ, penè ſtatim ab radice modici, velut brachia, lateribus inhærent. Situs in excelſo montium, ceu maria fugerit: nec forma alia [quàm Piceæ.] Materies verò præcipua trabibus, & plurimis vitæ operibus. Abies, ut omnia alia genera quæ reſinam ferunt, accenſa, fuligine immodicâ, carbonem repentè expuit, cum eruptionis crepitu, eiaculatúrque longè. Abies perpetuò viret, nec facilè diſcernitur in fronde, etiam à peritis: tanta quippe natalium miſtura eſt. Abies è cunctis ampliſſima eſt, & fœmina etiâ prolixior, materie mollior, utilióreque, arbor rotundior, folio pinnato denſa, ut imbres non tranſmittat, atque hilarior [intuitu] in totum. E ramis generum horum paniculárum modo nucamenta ſquammatim compacta dependent [ſubjicit Plinius: Sui enim ſunt & Laricis coni, veluti Pino, ſed minores, & Cupreſſinis ſimiles] Laricis. Hæc Abietis maſculæ, primori parte nucleos habent, non item fœminæ. Gignitur & in Abiete Cachrys, poſtquâ folia cecidêre, hieme durans. Montes & valles diliget Abies, cui folia non decidunt: ſunt hæc inſecta pectinũ modo & Piceæ & Abieti. Abies tripartitò intermittit ac terna germina edit: ideò & inter ſquammas corticem ſpargit: quod omnibus arboribus in germinatione evenit, quoniam prægnantium rumpitur cortex. Eſt autem primum eorum [germinum] incipiente Vere, circiter quindecim diebus. Iterum germinat tranſeunte Geminos Sole. Sic fit, ut [prima M. ſumma CH.] quima cacuminũa impelli ſecutis appareat, geniculato incremento. Tertium eſt eiuſdem ad ſolſtitium breviſſimum, nec diutiùs ſeptenis diebus. Claréque & tunc cernitur exceſcentium cacuminum articulátio. Abies floret coccino [croceo] colore circa Solſtitium, ſemen verò reddit poſt Vergiliarum occaſum [alius legit circa diem nonum Decembris.] Eſt ordo ramorũm Abien, Piceæ: Et Abieti quidem ſubrecta diviſura, tamíque in cœlum tendentes, non in latera proni. Mirum, cacuminibus eorum deciſis moritur: totis verò detruncatis, durat. Et ſi infrà [intra M. & CH.] quàm rami fuêre, præcidatur, quod ſupereſt, vivit: ſi verò cacumen tantùm auferatur tota moritur: Abieti ſucciſæ humor diu effluit. Hæc inter arbores altiſſimas rectiſſima. Navalium malis antennisq; propter levitatem præfertur Abies. Abies admirationis præcipuæ viſa eſt in navi, quæ ex Ægypto Caii principis iuſſu, Obeliſcum in Vaticano circo ſtatutum, quatuórque truncos lapidis eiuſdem ad ſuſtinendum cum addûxit: quâ nave nihil admirabilius viſum in mari certum eſt. CXX. velut alius, CXXX. modiûm Lentis pro ſaburrâ ei fuêre. Longitudo ſpatium obtinuit magna ex parte Oſtienſis portus latere lævo. Ibi namque demerſa eſt à Claudio principe, cum tribus molibus, turrium altitudine in ea exædificatus obiter Puteolano pulvere, advectiſque. Arboris eius craſſitudo quatuor hominum ulnas complectentium implebat. Vulgóque auditur octogintæ nummorum & pluris malos venundari ad eos uſus, rates verò connecti quadraginta ſeſtertiis pleraſque. Pondus ſuſtinet valdè Abies etiam in tranſverſum poſita. Firmiſſima ad tectum Abies. Eadem valvarum repagulis, & ad quæcunque libeat inteſtina opera aptiſſima, ſive Græco, ſive campano, ſive Siculo fabricæ artis genere ſpectabilis, ramentorum crinibus, pampinato ſemper orbe ſeſe volvens ad incitatos funcinarum raptus. Eadem & curribus maximè ſociabilis glutino, in tantùm, ut findatur antè, quàm ſolida eſt. Non faſtidienda hæc quoque ſcientia, atque non in ultimis ponenda, quando quibuſque ſatis umbra, aut nutrix, aut noverca eſt. Abietis quidem quemcunque attigerit, non dubiè venenum eſt. Et hæc ſunt, quæ paſſim Plinius in ſuis libris memoriæ mandavit.

Diſcorides arboris huius expreſsè non meminit, licèt nihilominùs eius reſinæ vocem annotarit, de quâ infrà agemus.

Meminit Homerus malum in navi ex Abiete fuiſſe, quâ Telemachus Pylum navigavit.

Ἰὼν δ' ἐλάτινον κοῖλον ἔπος δὲ μετ' ἄμπνυε
Στῆσαν ἀείραντες.

Apollon. Rhod. *ἀργοναυτικῶν.* celebrat Filium Iovis [Herculem] in ſilva oberrantem

Vt remum ſibi ipſi pararet ad manum aptum.

Invenisse Abietem hinc inde digreſſus, nequit

Differimen Abietis & Pini. Altitudine. Ligno. Nodis.

Aegis. Luſſum.

Agnatione.

Tunicæ.

Teredine

Gaza ſupplétur.

Interrupta in aqua. Pheneum.

Lachryma.

Reſina.

Abies Plinio. Rami.

Locus. Forma Materies.

Perpetuò viret.

Arbor ampliſſima. Fœmina.

Plinij error.

Abies maſculæ.

Cachrys.

Folia.

Germen triplex.

1.

2.

3.

Flos. Semen.

Ramorum diſpoſitio. Mirum de Abiete. lib. 16. c. 30.

Inter altiſſimas rectiſſima. Abies prodigioſa magnitudine.

Abies ponderi ſuſtinendo idonea. Ad opera inteſtina.

Abietis umbra venenata.

Malus.

Remus.

plurimis gravatum ramis, neque multùm viten-
tem.

Ennius eam navem quâ Iason cum Græciæ Heroibus in Colchidem vectus est, ex Abiete structam fuisse memorat.

Abiegna trabs.

Vtinam ne in nemore Pelio sinuoribus
Cæsa cecidisset abiegna ad terram trabs!
Néve inde navis inchoanda exordium
Cepisset, quæ nunc nominatur nomine
Argo.

Virg. Georg. 2.

——Et cæsus Abies visura marinos.

Claud.

Aptæ fretis Abies, bellis accommoda Cornus.

Sed & hastas ad præliandum ex Abiete fabricatas esse, notat Virg.

——cuius apertum
Aduersi longa transuerberat Abiete pectus.

Elate. Sapinus Auctum Mas & fœmina.

Abietem materiam vulgo notam dicit Hermol. ac ideo eius historiam omisit.

Ignem facilè concipit. Pars infe-rior Sapinea dicitur. Superior Futerna.

Quæ Græcis ἔλατη arbor est, ait Ruell. Gallis & Sapinus & Avetum dicitur, Latinis Abies. Hæc Pino non dissimilis. Eius alia mas est, alia fœmina. Procreat & alit termitem, ab eóque vitiatur. Ignem facilè concipit, vehementémque flammam eiaculatur, quod raritati actis, qui ei insidet, refertur acceptum. Pars arboris interior cuneis, erecto torulo ad intestina opera comparatur: & Sapinea, si Vitruvio credimus, vocatur. Superior nodosa duriorque Futerna dicitur. Plinius videtur Abietem cum Palma confudisse, quæ Medicinæ confert germina, folia & corticem. Nec Dioscor. nec Galen. usquam in arborum censu Abietis meminerunt. Quam Græci vocant Elaten, non est quam Plinius affert Abietem. Sed idem potiùs est Elate, quod Spathe. Abies resinam fundit celebratam, quam Gallicum vulgus Avetam vocat. Et hæc de Ruellii opinione, qui nec Abietem Latinorum [ἐλάτην ὀρεινὴν Theophrast.] nec eorundem Piceam [ἐλάτην ἄρρενα] ritè describit. Præterea non distinguit nisi quatenus in genere quædam ex veteribus, & potissimùm ex Plinio (quem tamen non nominat) recenset: cur ad hoc caput non refert Piceam Latinorum, quæ Elate mas Theophrasti. Cum Pino etiam non video tantam similitudinem, ut Pino non dissimilis sit: unde si Piceæ Latinorum non dissimilem dixisset, melius authoritati suæ consuluisset: nulla enim arbor ei similior, habet tamen manifesta discrimina. Præterea nimis generaliter scribit, quam Græci Elaten vocant, non est quam Plinius asserit Abietem: hoc enim falsum, quia quamvis aliis quidem quibusdam Græcis Elate non sit Abies, sed Palmæ pars, ut Dioscor. Galeno, Paulo & Hesychio, quos citat Ruellius: Attamen Elate Theophrasti est Abies & Picea Plinio: Et Dioscorides ipse ῥητίνην resinam, ἐλατίνην Abietinam nuncupavit.

Plin. mutatur.

Elate quæ Spathe. Resina Abies vera Gallorum Abies Latinorum.

Picea Latinorum.

Ruellius taxatur.

Plin. vindicatur.

Sapinus. Avetum.

Car. Steph. Græcis Elate dicta, Gall. *Sapinus* & *Avetum*, ea est arbor, quâ in Galliâ Lugdunensi & superiori Germaniâ, non solùm in ædificiis, sed etiam in domestica suppellectile lignea utuntur. Abietis trunco ad radicem, vel interdum altiùs, ubi arbor & lignum carie tentatur, fungus, vel adnatum, simile fungo grandiori, nascitur, cui nomen *de l'Agaric*. Id autem in Delphinatu frequenter reperitur. At Car. Steph. imitatus Ruellium, non novit discrimen inter Abietem & Piceam Latinorum: Agaricus in Delphinatu non est fungus Abietis, sed Laricis longè diversæ arboris: & Fungus in Abiete non potest, nec debet sumi pro Agarico. Porta in vill. sapite

Fungus. Agaricus. Carol. Stephan lapsus. Fungus Abietis non est Agaricus.

Porta ignorat.

de Abiete, Piceâ, & Sapino, satis demonstrat, se non nosse discrimen inter Abietem & Piceam Latinorum. Tradit autem inibi ἐλάτην dictam ab ἐλάω i. e. impello & prolongo: quòd in præcelsam proceritatem assurgat: atque etiam hac ratione Abietem dictam esse quòd in cœlum abeat. Quod autem idem ait Macrobium Abietem inter felices arbores annumerare, nondum in eo invenimus.

Elate male dicta.

Abies male dicta.

Febr. arbor

Petr. Berch. quoque non videtur distinguere Abietem, (cui folia tribuit acuta, parva sicut Pini) à Picea, cui folia acuta.

Petr. Berch. notatur.

Nec etiam quæ & qualis sit Abies satis declarat Cord. in Dioscor. Abies, inquit, quæ Græcis ἐλάτη, ea est sine dubio, quæ à Germ. Ein Tanne, appellatur, similes Piceæ silvestri conos ferens, sed torosiores. Weiß Thannen, ut tradit Io. Stumpf. lignum asperius, durius & durabilius est, minúsque resinæ fert, quàm Rott Thannen, sed pulchriorem & ad usum medicum meliorem, quibusdam dicitur Traubách, ab aliis Búbách. Ego autem tale lignum non Abietis esse dixerim, sed potiùs Piceæ tribuerim: Considerent diligentiores.

Cord. notatur.

Cordus ipse non videt.

Abietis duo genera. Rosmarini folio Ramuli Resinæ odore Thuris. Abies candida.

Duo Abietis genera, nigrum seu rubrum, & candidum Tragus agnoscit, ac utriusque folia latiora, sed breviora, pineis foliis esse dicit, Rosmarini penè similia: atq; ramulis crucis formam obtinere: Vtrumque, etiam Resinam puram ac odoratissimam, Thuris ferè instar, quod ad odorem & formam attinet, sudare: Candidam insuper Abietem, rubræ per omnia simulem existere, nisi quòd folia habeat ex una parte cinerascei prorsus coloris, & corticem candidiorem & tenuiorem: Hoc Abietis genus in Valesiæ Helvetiorum montibus gigni: Hancque Abietem simpliciter nuncupari, & Germ. Weiß Thannen dici. Sed Tragus resinam abiegnam & piceam non distinguit, quod minùs convenit. Quod autem ad me attinet, resinam Abietis observavi liquidam. Eius verò icon non in omnibus placet.

Locus. Abies sum plurimo. Trag. mutatur.

Sapinus.

Placet Bellonio, Abietem Gallorum *Sapinum*, Græcorum ἐλάτην, Marem vocare. Ac demiratur ille Plinium decorticatam Abietem Sapinum vocare: Nec non duriusculum ipsi videtur, quod Plinius Abieti folia pungentia esse dicit: ut pote, quod in Abiete nunquam deprehenderit: Ac etiam quod Theophrastus multis in locis croceum ei colorem tribuit: tradens se in Abieti nullum unquam florem vidisse: Ego autem Bellonium non demiror solùm, sed turpis ignorantiæ eum arguo, utique qui non observavit, Plinium ex Theophrast. Abieti mari tribuere folia pungentia, licèt ipsemet verba Theophrasti recitarit. Si quis etiam ingeniosè consideret, quæ Theoph. scribit, nostram vulgarem Abietem potiùs fœminam dicet, quàm marem, quamvis aliter censeat Bellon. cuius figura, uti & Matthioli parùm commendanda videtur.

Plinius taxatur.

Theoph. fugit.

Rectè Solerius affirmat Sapinum partem Abietis, ab Abiete non distinctam arborem.

Rectè etiam Du Choul. in descr. montis Pilati, Abietum, quas Sapinos vocant, folia pungentia dici non posse, sed apice modicè incisa, dicit. Rob. Constant. in Lex. ἔλατη, Abietem aut Piceam reddit. Idem & ἄβιες, ut apud Latinos inventi autor est. Quâ verò authoritate, nobis nondum constat. Et licet Abietem Theoph. cultu deteriorem reddi scribat, sicut & Pinastrum, attamen plantatas crescere Gesn. obicit. Qua objectione sententiam Theophrasti evertere velle nobis

Sapinus.

Abies. Abies. Rob. Const. mut.

Videtur. tamen. nobis videtur. Sed velle videtur. Aliud ſiquidem eſt creſcere & aliud à naturali ſtatu deflectere, aut in deteriùs vergi. Cultu enim nunquam deterior redderetur, ſi plantata non creſceret.

Inter ſe ſimiles arbores eſſe, placet Matthiolo, Piceâ & Abietem, ita ut ſæpè etiam lignarios fabros fallant: Piceæ folia eſſe colotis Abiegnis longè nigriore, quin & paululùm latiora, molliora, læviora, minúſque pungentia: In Tridentinis montibus Abietem omnem infructiferam eſſe, etſi Plinius Abietem fructiferam fecerit: Sapinum, teſte Plinio, ſicut etiam Vitruvio, partem tantùm eſſe in Abiete. Annotatque idem Abietem in centro ſaxei montis in lapidem eſſe converſam. Sed quis non miretur Matthiolum, tribuere Piceæ foliis, quæ Abietis ſunt, quaſi neutram norit. Immerito etiam videtur Plinium notare. Fructifera enim ſanè Abies eſt, uti ſæpiùs obſervavimus.

Abies infructifera. Plin fugillatur. Sapinus. Abies in lapidem conuerſa. Matth. tacitatur. Plin. excuſatur.

Lacuna Abietis picturam ex Bellonio habet, dicens: tantam ſimilitudinem eſſe cum Picea, ut quidá decipiantur, unam pro alterâ aſſumentes. Ait Lacuna ipſemet deceptus eſt, qui non novit plantas dictas Piceas: ſiquidem has non diſtinxit, vulgari Abiea tribuens, quę ſunt Piceę. Mihi etiam apud illum contrarietas videtur, cùm uno loco dicit: *cum en tiempo de Galeno ſe ſinpacua la Reſina del Abeto*: & altero loco, cùm de teſtina Piceæ locutus eſt, ait: *Il abeto, produze aquel excellente liquor incognito a los antiguos.*

Lacuna notatur.

Bened. Cast. de hort. ait Plinium cuiuſdam arboris meminiſſe, quæ Elate, aliis Palma dicatur, ubi Abietem, vel Maranthá teſte, cum Palma confudiſſe videtur. Plures unam & eandem arborem Sapinum & Abietem exiſtimavêr. Plinius verò aliter, qui Sapinum nihil aliud eſſe, quàm Piceam, feritate paulùm mitigatam, cuius imas partes tedas vocat. Servius autem Honoratus Sapinum Abietis ſpeciem dicit. Vitruvius Sapinum ab Abiete ſeiunxit. Alii inferiorem Abietis enodem partem Sapineam vocavêre.

Elate, Palma. Plin. notatur. Sapinus. Abies. Sapinus differt ab Abiete.

Abies & Picea arbor, multùm inter ſe ſimiles, adeò ut niſi quis multùm in eis exercitus fuerit, Amato ſubſcribente, diſcrimen ponere neſciat. Vtraque enim longitudine, craſſitie, figura & frondibus eadem habent, nam rami tanquá brachia à duobus lateribus in trunco oriuntur, ut in crucem naſci meritò quis dixerit: ita quoque & folia in ramuſculis ad illum modum enaſcuntur oblonga & dura. Sed in hoc inter ſe differunt, quòd folia Piceæ obſcuriora multò ſunt, quàm Abietis: item cortex Piceæ ad nigredinem quoq; vergit, qui tanquam corrigia facilè complicatur, ac illicò diſrumpitur: iis addamus, quòd rami Piceæ terram verſus curſtantur, id quod Abietis ramis non accidit, imò & quòd lignum Piceę pulchrius eſt, & utilius, venas directiores habens, & nodos pauciores. Sola præterea fœmina Picea fructum parit: verùm utriúſque ſexus Abietem fructum producere tradit Plinius. Et è contrà, in multis regionibus ſterilem utramque Amatus conſpexit.

Abies & Picea arbor ſimilis. Abies & Picea differunt. Picea fœmina.

Caſtor Durant figuram habet, quæ non placet. Apollo verò ex duabus plantis tres facit, nec novit diſcrimen inter Piceam, quæ Elate mas: & Abietem, quæ Elate fœmina: Matthiolumque imitatus tribuit Piceæ, quæ ſunt Abietis. Picea, inquit, frondibus eſt abiegnis multò atrioribus, ut quæ latiuſculæ, molliores, læviores, atque minùs pungunt.

Caſt. Dur. Apollinis Gartus errat. Petr. Creſcent. notatur.

Cedrum pro Abiete pingit Petr. Creſc. aut certè Cedrum meliùs exprimentem.

Fruſtra Dodonæus Abietem diſtinguit à Sapino, cùm una & eadem ſit arbor, quam meliùs meo iudicio deſcribit in Hiſt. gall. quàm latina, non tamen probanda figura, quam poſuit Hiſtor. gallic. ex Bellonio, nomine Abietis & in lat. Abietis alterius. Cæſalp. Abietem noſtram hanc tradit, cuius deſcriptio arridet, quamvis nec ipſe, nec authores Hiſt. Lugdunenſis demonſtrent, Abietem fœminam eſſe, multóque minùs doceant marem eſſe Piceam, de quâ paulò pòſt, & quam nullo modo æſtimarim à Theoph. dictam *πίτυν*, aut *πίτυν*, qualem facit eam Cæſalpinus.

Luſſi nominis veſtigia etiam hodie ſuperſunt. Nam Iuræ montis ſignatores Abietum, Piceárúmque candidiſſimos truncos, non nodis interceptos, ſed recto venarum procurſu fluviatos, & ad opera inteſtina faciles, nunc *Ouche* ut in hiſt. Lugd. perhibetur, nunc *Louchon* vocant. Quid autem Luſſum ſit, conſtat antè ex Theophraſto.

Luſſum.

Taberna. non ritè ſecernit Abietem fœminam à mare, *Picea Latinorum*: præterea figura eius falſa.

Taber. reprch.

Cluſ. Abies Plinii, Ἐλάτη ἄρσην, Abies fœmina Theophraſti. Lob. & Penæ Adv. Abies, Sapin Gallorum, Phthoropios Theophraſti, multùm tedæ dans.

Abie. fœmina. Phthoropios.

Abies, quam plerique vocant, arbor Prophetis ſæpiùs in concionibus ad populum eruden-dú adhibebatur. Ezech. 27. Abiegna è Senire æd-ificabát ubi omnia tabulata, Cedrú accipiebant ad parandú malú navis in te. Oſeæ 14. Dirigá eum ut Abietè virentem. Zachar. Exula Abies quia cecidit Cedrus. Samuel l. 2. c. 6. David 2. & omnes Iraël, ludebant coram DOMINO in omnibus lignis fabrefactis Abiegnis & Cithara, & Lyra, & tympanis, & ſiſtris, & cymbalis.

Abies in ſacris.

Nunc nomina proſequamur. Abies, græcè ἐλάτη, Hebraicè ut apud Trag. in margine ſcriptum legitur *Beroſch* dicitur, ſecundum alios *Aeres*. Germ. **Thannen / Thannenbaum**. Belg. **Dannenboom**, Gall. *Aver*. Ital. *Abiet*, *Abette* & *Abero*, *Anezzo*, *Avedia*, *Crocat* Hiſp. *Abeto*. Seorſim autem hæc noſtra Abies, *Abies fœmina*, ἐλάτη θήλεια, Germ. **Weiſſe Thannen**, quaſi candidam dicerres, Belg. **Witte Dannen**, Gall. *Sapin*, *Sap*. Ital. *Abete*. Hiſp. *Abero*, Angl. **Maeſtro** & Scole. nung. **Luch fenyo fa/ Melynd a lexeley egy feloel ab Boh. Gedle.**

Synonyma linguarũ.

Epitheta hæc Abieti conveniunt. *Longa*, *recta*, *nodu*, *audax*, *apta fretis*, *redolens*, *umbroſa*, *criſpa*, *procera*, *crinita*, *excelſa*: *electa* ut in ſacris habetur. Adhæc *perpetuò virens*, *reſinoſa*, *annoſa*. Conſiderandum autem an *mucilaginoſa* ſit dicenda, ut vult Querc. def. herm. dicens. Abietes reſinoſæ, ſunt & mucilaginoſæ, ac idcircò fixioris & conſtantioris vitæ arbores, adverſus temporum iniuriam munitæ.

Epitheta. Querc. notatur.

Abietis, nomine aliæ etiam denominantur plantæ, ut potiſſimùm arbor vulgò dicta *Picea*, quæ Elate ſive Abies mas Theophraſti, de quâ mox. Suſpicamur Petrum de Creſc. Abietis & Piceæ nomine intelligere Pinum ſyveſtrem. Tragus quoque quandam Tállau, ſive *tedam* Abietis quartum genus facit, de quo paulò pòſt. Abietem dici de *Cedro* videre eſt ex D. hieron. cap. de Cedro. Trago *Larix* eſt Abies tertia. Abietem uſurpan pro *Iunipero*, & vice verſâ, licebit ex D. hier. cap. de Iunipero videre. Gualandinus ſcribit Abietes in Arabia thure manere, & Cardanus *thu-*

Æquivocá, Picea. Pinus ſylveſtris.

Thurifera arbor. riferam arborem, Abietem pusillam vocat: ut dicetur cap. de Thure, quæ opinio non placet Scaligero. Non placet etiam Abietem *unam unguentariam* dici Hermolao. Immeritò quoque scripsit Ruellius, Plinium videri Abietem cum *Palma* confudisse, ut demonstratum. Inter marinas plantas sunt etiam *Abietes* dictæ *marinæ*, de quibus agetur lib. 39. Libro tándem 8. cap. de *Populo alba* demonstratum est, eam à quibusdam ignaris dici Abietem. Non omittendum hîc velle quosdam *Sapinum* nihil aliud esse, quàm caudicis Abiegni partem inferiorem ac enodem, & non ut aliqui falsò opinantur, arborem peculiarem, & ab aliis specie divisam. Non igitur est, ut Porta in villa docet, Piceæ species, aut Picea domestica. Quid enim est quæso Picea domestica? Piceam Latinorum sive Abietem marem esse credimus.

Palma. *Abies marina.* *Populus alba.* *Sapinus.* *Picea domestica.*

Locus. In Valesia frequentes Abietes esse prohibet Simlerus, Sabaudia fert proceras Abietes & Piceas, navali materiæ aptas: In nostris Alpibus Abietes nonnunquam inveniuntur 130. pedum longitudine. Firmitate materiæ præstant Abietibus Hercyniæ sylvæ, nec alioqui proceræ. Rheticas & Helveticas in mare Adriaticum deportare curant. Mirot Tragum Abietem non observasse in Germania, ut in Hercynia sylva, & passim provenientem. Scatent passim plerique omnes Helvetiorum montes & sylvæ Abiete. Abundat in insula Fermentaria. In monte Ida provenit. Anglia, autore Iulio Cæsare, præter Fagum & Abietem profert cuiuscunque generis materiam. Altissimas, ait Thom. Hariot insula Virginea alit. In Viennensi saltu, ut & in vicinis aliis aliquot montibus, Abietis esse maximam copiam testatur Clusius. In montibus Burgundiæ prope *Meche* antiquum castellum dirutum luxuriant Abietes ubi colligunt eius resinam, quam vocant *du Benchill.n.* Inibi etiam mense Iunio sub Abiete fungi proveniunt, pineis nucibus, vel favis similes, nigri, quos *Maronles* vocant. Genevæ Allobrogum habent Abietem in proximis montibus: ut & Basileæ, similiter circa Maßmünster, inter Richenwir in Alsatia, Ill. Ducis V Virt. urbem & S. Mariam, ubi fodinæ. Inter Montbelgardum & Porentrutum non raræ apparent Abietes, unde transtuli in hortum Ill. E. C. quæ minùs feliciter proveniunt, nisi sint admodum tenellæ. Curavit Ill. E. C. seminádas in suo ferarum horto, quarum quædam excreverunt. Nec destituuntur Abiete montes Reverend. Episcopi Basilienses, circa S. Vrsinum, circa fontem novum. Apud Zoringam, {legitur annotatum per Leodeg. apud Lonicerum,} Helvetiæ oppidum, in ditione Bernensi, sylua est Thannwald dicta, ubi arbores, potissimùm Abietes, tam elegantes & proceræ evadunt, ut vix similes in tota Europa reperire liceat. Nam quædam assequuntur longitudinem 130. pedum, ita ut usui adaptentur longitudine 110 pedum. Hinc à Genuensibus emptæ adminiculo Arolæ deducuntur in Rhenum, & inde in mare Anglicum ac Hispanum, tandémque in mare Mediterraneum Genuam usque, ex quibus malos navium facere consueverunt. Inveniuntur quidem tam proceræ Abietes & in nigra sylva, sed pinguiores, atque ob id non tam durabiles. Dictæ longitudinis Abietem Kilchburgi ante hospitium (interiacet autem Bernam & Basileam) Solo implantatam offendes, quo peregrinus è lóginquo diversoriũ dignoscere valeas.

Tragi mutatur. *Benchillon.* *Fungi Maronles.*

Tempus. Coni, teste Clusio, virent Autumni initio, & multam resinam fundunt: sub Autumni verò finem, & Hyemis initium maturitatem consequi ferunt. In hac arbore viscum, quod *stelin* Plin. ex Theophr. appellat, observavi anno Redemptionis humanæ 1583. sed longè maiore deinde copiâ 1585. in vivario Illustr. D. Hyneck à V Waldstein Promarchionis Moraviæ, non procul à Pierniz ipsius urbe (cuius arcem incolebat Albis) perinde atque vulgare Viscum baccis præditum.

Viscum. Stelin Plin.

Viscus Abietis anno 1587. cùm essem in Richenvvier allatus mihi ex proximo monte Vallon: reperi etiam anno 1591. ipsemet ibidem in summis ramis deiectæ arboris.

Trag. Iunc. tor.

In desperata fame posse & solêre homines ex integris conis seu fructibus Abietis farinam suam adaugere, quò largiùs cibentur, autor est Struppius. Cortex & resina Abietis arida, qualitatibus ac viribus cortici, & aridæ Pini resinæ valdè sunt similes, nisi quòd paulò acriores magis detergent. Vini Abiegni vires, eiúsque præparandi modum, vide cap. de Cedro. Abies, ut ex hactenus dictis constat, navibus aptissima est: triremes enim & longa navigia ex eâ levitatis gratiâ fiunt. Ædificiis optima quæ vetustissima, modò carioſa non sit. Quin & ad tabulas pictorias', authore Theophr. & ad quamplurima alia utilis est. Pondus sustinent validè Abies & Pinus: renituntur enim nec temerè rumpuntur, ac prius carie, quàm viribus deficiunt. Antiquis Hedera vini venalis indicium erat, ast nunc quibusdam in locis Abies. Viennenses Austriaci dum venale vinum habent, Abietis ramos ante ædes suspensos proponunt, quibus si ex stramine cirrus unus apponitur vinum præcedentis anni denotant. Sin duo cirri vinum trium annorum indicant. Si nullus, eiusdem anni vinum esse significant. Vinetorum pedamenta & pali Viennensi agro ex Abiete fiunt. Fertur vulgus Tigurinum offendi, si quis gestet in pileo ramum Abietis transiens per urbem. Situlæ novæ & tubuli fontium novi ex Abiete & similibus lignis dum sunt recentes, odiosum saporem aquæ imprimunt: idem faciunt pyxides abiegnæ, cùm condita, tabella, trochisci & similia imponuntur, præsertim si calor accedat, ita fastidiosum, & ingratum odorem, non tamen ullius pernecabilis malignitatis participem, contrahunt, ut ab eo contenta vindicari non possint, ut aliquando monuit egregius Medicus & Botanicus Iac. Gargilius Scotus in thesibus, quòd equidem observandum Pharmacopœis. Digitis vulneratis fotum lixivii facti ex cineribus Abietis, additâ radicis Altheæ parva quantitate, Felix V Virtz. conferre scribit. Ait Columella, quòd quidam abiegna scobe mala custodiant. Seminibus Abietis valdè oblectari ait Gesn. aves montanas, quas Latinè Loxias, Germ. Kreutz Vogel ob rostrum longum decussatum vocari tradit.

Vsus. Fames. Vires. Apta navibus. Ædificiis. Vini Genuæ in iudicio. Pali Vinearum. Abies adhibita Tigurinis. Situlæ. Tubuli. Degeneratio. Malorum affectibus. Loxia Auis semine delectatur.

ABIETINA RESINA LIQVIDA ET ARIDA.

NON solùm ex caudice, ut vult Amatus, Lusitanis etiam & vesicis affectis, intra quas resinam ipsam sive oleum abiegnum contentum esse dicit, extrahitur. Est autem ut eam describit Apollo, liquor ille limpidus, clarus, transparens, validè fragrans, atque amarus, globulis quibusdam inter corticem & corticem prætumidis, humorem eò loci subesse indicantibus, rarus sanè, videlicet impermixtus. Ex Abiete tam mare, quàm fœmina, eximius hic liquor perfluit, vulgo nostro

Abietina resina liquida. Descriptio.

Nov. 1. Thomas Hall, Bedford Row, Middlesex, Gentleman. Effects under £100.

Matth. reprehenditur.

Πίτυς græcè, non eſt *Picea* latinè, ut vult Amatus in Dioſc. qui alibi malam Bellonij figuram Sapini, quam Abietem fœminam exiſtimant, recepit.

Apollo, taxatur.

Apollo non diſtinguit Piceam deſcriptam à Matthiolo, à Picea Bellonii, licèt magnum ſit diſcrimen: quamobrem non exiſtimo eum ſcitè ſentire πίτυν ſimpliciter idem eſſe cum Pino: Quæ etiam ſcribit de Picea non conveniunt, ut nec Piceæ Matthioli, nec Piceæ Bellonii. Perperàm etiam putat Sapinum Bellonii, non alludere ad Piceam Matthioli: Perpendant doctiores, quam plantam intelligat nomine Piceæ urbanæ Allobrogum. quam Matthiolum ignoraſſe ſcribit. Plinio ex Metrod. Scepſii ſententiâ placuit ab arbore Picea, quæ *Pades* Gallis diceretur, Patavii nomen derivare: eò quòd circa fontem eius plurima naſceretur.

Picea Padus.

Padus.

De quo ſic Gorop. Venet. & Hyperb. libro, Quid ſit Padus apud Theoph. nec ego ſcio, nec ab alio me rectè doctum iri ſpero, propterea quòd unâ ſolâ, umbroſorum locorum quibus naſci gaudeat, notâ, deſcribatur, niſi hoc aliquid iuvet, ut è genere Picearum credatur, quòd Taxo foliis Piceas imitanti annumeretur. Quando verò Pades Gallis olim Piceam ſignificârit, æquè atque priùs ignoro. Verùm, quò Methrodorum iuvem, confiteor Padum à Picea dici, ſed nego Pades Piceam Gallis notare.

Padus è genere Picearum.

Alciatus notatur. Helſric. taxatur.

Alciati figura in emblematibus nil commendanda. Diverſarum plantarum nomina noſtro iudicio confundit Helſricus, qui Piceam Latinorum magno errore, græcè dicit πίτυλον.

Soyffe delphinatûm non eſſe veterum Piceam, contra Matth. aſſerit Solerius.

Picea Plinius Cluſio.

Quæ Plinio Picea dicitur, quæque etiam id nomen apud huius ætatis rei herbariæ ſcriptores retinet, Cluſii opinione nihil aliud eſt, quàm Theophraſt. ἄρσεν ἄβιες [Abies maſcula] arbor procera, & in metæ modum creſcens, foliis brevibus & pungentibus, undiquaque ramos ſingulatim cingentibus, qui cruciformiter & decuſſatim in arbore naſcuntur, quam ob cauſam Hungari Berózſtóo ſenyó [cruciatam Abietem] nuncupant. Senyó autem vocabulum, quod propriè Iuniperi lignum ſignificat, adaptant Hungari omnibus ferè arboribus perpetuâ fronde virentibus, quæ folia ſpinæ æmula habent. Quæ verò Theophr. πεύκη ſit ex Gazæ verſione & vulgatis græcis codicibus, difficulter admodum iudicari poſſe idem exiſtimat, quandoquidem eius materiam operibus ineptam eſſe, & magnitudine Pino minorem, minúſque erectam ſurgere, ſcribit. At ut ex melioris notæ codice colligere licet, omnium doctiorum iudicio, ea eſt arbor, quam Plinius Piceam appellat, & apud recentiores rei herbariæ ſcriptores eodem nomine donatur. Fert verò ea Maio menſe in extremis ramis ſingulares iulos palleſcente farinâ plenos, deinde ſtrobilos ſive conos mollibus ſquamis imbricatim compoſitis conſtantes, purpuraſcentes dum novelli ſunt & primùm nati, deinde paulatim in longitudinem excreſcentes, quæ in maturis ſeptem aut octo interdum unciarum eſt, ſub quibus exiguum alatum ſemen, Pinaſtro ſimile fovetur. Sed & multas habet notas ex quibus coniicere liceat, Theophraſti loco iam memorato ἄρσεν ἄβιες eſſe, hoc eſt Abietem marem. Ac meminit etiam Plinius lib. 15. cap. 10. Piceæ ſativæ, quæ Sapineam nucem ferat.

Abies maſcula.

Abies cruciata.

Folia. Picea Græcorum.

Iuli.

Coni.

Golius notatur.

Minùs convenienter Theophilus Golius in Onomaſtico Piceam Latinorum, ſive Piceam vulgò dictam Germ. Bech Thannen vocat.

Cæſalpini porrò perplexam, intricatam & obſcuram de Picea doctrinam conſultò negligimus. Non tamẽ illi penitùs cõcedimus πίτυν Theophraſti eſſe eam, quam pro Picea deſcripſit: nec ei conveniunt, quæ ex Theophraſto huic attribuit, atque is etiam non animadvertit, Piceam ut vocat, à Theoph. traditam pro Elate mare.

Cæſalp. refellitur.

Convenit Piceam Latinorum Græcè appellari ἐλάτην ἄρσενα, *Abietem marem*, Germ. Rohe oder ſchwarz Thannenbaum & Fichten. Belg. Peckboom, Gall. *Peſſe, Garipoit, Pin ſauvage*, Burg. *Feve*, Ital. *Pezzo*, Hiſp. *Pino negro*, Anglic. Pitche tree. Bohem. Sinrk / Hungar. Berötzöo ſenyó / Arab. Arz.

Nomina linguarũ.

Piceam pinguem cognominat Mantuanus, Virg. Idæam, & nigrantem: Non quidem ob colorem, ſed ob fumum, ut mihi videtur, quem accenſa emittit, ſic enim canit alibi.

Epitheta.

Nam ſæpè incautis paſtoribus excidit ignis,
Qui furtim pingui primùm ſub cortice tectus
Robora comprendit, frondéſque elapſus in altas
Ingentem cœlo ſonitum dedit: inde ſecutus
Per ramos victor, pérque alta cacumina regnat
Et totum involvit flammis nemus, & ruit atram
Ad cœlum Piceâ craſſus caligine nubem.

Picea fumans.

Idem

Diripuêre focos: Piceum fert fumida lumen
Teda, & commiſtam Vulcanus ad aſtra favillam.

Piceum lumen.

Piceæ ſanè nomen multis plantis attribuitur: ſed potiſſimùm à nobis arbori iam deſcriptæ, Elate ſcilicet Theophraſti mari, ſive Piceæ Latinorum, ſeu Abieti rubræ Germanorum. Cluſ. etiam pumilam deſcripſit, de quâ mox. Πίτυς Theophraſti Cæſalp. non benè interpretatur Piceam. Pinus ſylv. à pluribus dicitur Picea, ut videre eſt in ſequentibus, & Piceaſter. Pinus ſylveſtris tedâ varians parum à præcedenti, Picea etiam dici videtur. Pinus ſylv. Mugo dicitur etiam à quibuſdam Picea, & fortè Picea Corcyrenſis nigra. Pinus ſylv. ſive Pinaſter tertius Cluſii, fortè Piceæ genus alterum Bellonio, Pinus ſylv. Olympi. Pinus ſylv. Idæ Troadis, ſive Picea Bellonio. Maritimam Pinum ſylv. primam Matthioli ſuſpicamur. Piceam in planis Bellonii, Pinum maritimam conis firmiter ramis adhærentibus. Cembro exiſtimatur Picea Dioſc. per Cordum: Cæſalp. vocat urbanam Pinum, & fructum ſapineum Plinij. Pinus à quibuſdam malè dicitur Picea. Taxus verò vocatur Picea funeſta.

Æquivocatur Elate mari.

Picea pumila.

Pinus ſylv. Piceaſter.

Pinus ſylv. Teda.

Pinus ſylv. Mugo.

Pinus ſylv. Olympi.

Pin. Idæ Troadis.

Pin. maritima conis firmiter ramis adhærentibus.

Pinus Cembro.

Pinus.

Taxus.

Piceas cultum reſpuere coniicio, quòd ſæpiùs in horto E.C. fruſtra curavi plantandas. Attuli autem ex montibus *Franche montagne* in Burgundia, ubi abundant. Maxima copia Creſcere, cùm in Viennenſi ſaltu, tùm aliis montibus, Alpibúſque vicinis, teſtatur Cluſius.

Locus.

Piceâ ſcatêre ſylvas Tigurinas & montes, autor eſt Geſn. qui tranſlatas arbuſculas brevi adoleſcere prodidit. Qualitatem verò terræ congruam nobis innuit Poëtarum princeps ſecundo Georgicorum ſuorum.

Tempus.

——at ſiccatum exquirere frigus.
Difficile eſt, Picea tantùm, Taxíque nocentes
Interdum, aut Hedera pandunt veſtigia nigra.

Inter reſiniferas Pinus & Picea (mirum dictu) Erucis venenatiſſimis ſunt obnoxiæ, magis quàm quævis aliæ ſui generis. Nam etſi ſæpiùs contingat, ut Abietes, Larices, Pinaſtri, in eodem quo Piceæ ſunt, tractu naſcantur: illæ tamen ab Erucis immunes eſſe ſolent. Picea verò tàm multis erucis obnoxia eſt, tàm in montibus, quàm in plano, ut

Picea multis obnoxia.

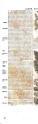
Bone
Bone
Bone

Folia. quin eodem vergentia ferè coincidant : iam verò ſi ſingularia ſpectes Taxi folia, ſunt ea abiegnis acutiore mucrone donata, ſupernè atro virore ſplendentia, infernè nitore deſtituta, vnicoloria tamen & viridantia, nervo ſecundum longitudinem decurrente, cùm abiegna elatiorem aversà parte habeant coſtam, coloréque glauco ſint prædita, guſtu amaricante : porrò autem in extremis ramulis circumquaque inter folia oriuntur, perpuſilla ſed copioſa capitella, ſublonga ſquammata ex quibus veluti floſculi emicant Iuniperinis ferè ſimiles, & virore palleſcentes, qui deinde in meros & muſcoſos apices ſatiſcunt : circa méſem Auguſtum, uti obſervavimus, fert baccas ex calyce ita emergentes, ut ſimile quid habére videantur cum glande : poſtquam verò maturuére, quod fit menſe Novembri, nihil planè ſimile habent cum glande, ſed figurâ quodammodo referunt florem Vitis Idææ, quippe parvo, virente, atque ſquammato calyculo, brevi pediculo adnato fructus inhæret, grano Iuniperino maior, ſupernè apertus atque hians, velut ex carnosâ cute conſtans, colore pulcherrimo & ſplendente coccineo conſpicuus, intus cavus, ſucco prædituſ viſcido, ac dulci, in quo granum latitat, pipere minus, nec exactè rotundum, ſed leviter compreſſum, colore inter pullum & ſpadiceum medio, cortice duriuſculo, medullam continens ſaporis non ingrati. Hoc granum fructus capacitatem non adimplet, ſed vndique ferè intactum à fructus pellicula in medio ſitum eſt, baccæ imo adhærens, haud ſecus ac ipſa ex pediculo enatum. Suſpicor a baccas tum cùm longiuſculæ ſunt, & glandis formam, aliquo modo demonſtrant, nondum maturas eſſe. Iam verò maturiores aperiri, & propter hiatum figuram acquirere rotundiorem. Materies bicolor partim rubet, partim ex albo flaveſcit.

Guſtus.

Floſculi.

Baccæ.

Fructus.

Medulla.

Materies.

Milas. Theophraſtus Taxum Græcè μίλον [quidam μίλητον apud eundem corruptè legunt] vocat, montibus propriam quæ in planis naſci nequeat, vehementérque umbroſis gaudeat. Hanc porrò genere ſimplicem eſſe ſcribit, proceram, auctu inſignem, ſimilémque Abieti, non pariter excelſam, magiſque aliis ſinuatam : folio quoque Abieti ſimilem, ſed pinguiorem, molliorémque ligno : eam quidem quam in Arcadia naſci tradit, nigro aut puniceo, quam autem in Ida, flavo & Cedro ſimili, ut pro ea vendant, nam totum cor eſſe videtur detracto cortice, quem ſcabritiâ, & colore Cedro ſimilem habet : fructum fert Fabâ paulò minorem, ruſum & mollem, qui ab aliquibus hominibus innoxiè manditur, ſuaviſque : folia aiunt iumentis lethalia, ruminantibus nequaquam : perpetuò viret, germinat tardiſſimè : floret, & fructum reddit cum Abiete.

Milas.

Locus.

Genere ſimplex. Abieti ſimilis.

Cedrus.

Abieti ſimilis. Sola bacciſera. Mas. Venenum. Plinius Taxum facit Abieti ſimilem, minùs virentem, gracilem & triſtem, ac diram [an duram] nullo ſucco, ex omnibus ſolam bacciferam. Mas inquit, noxio fructu, Lethale quippe baccis, in Hiſpania præcipuè, venenũ ineſt : vaſa etiam viatoria vinis facta in Gallia mortifera fuiſſe compertum eſt. Hanc Seſtius Smilacem à Græcis vocari dixit, & in Arcadia tam peſtilentus veneni eſſe, ut qui obdormiát ſub ea, cibúmve aſſumant, moriantur: Sunt qui toxica venena, quondam taxica ab hac arbore appellata ſcribant, quibus ſagittæ tinguntur. Repertum verò innoxiam fieri ſi in ipſam arborem clavus æreus adigatur. Fumus mures necat.

Taxica.

Dioſcorides Smilacem vocat Abieti ſimilem in Italia & Narbonenſi Gallia Hiſpaniæ contermina: baccis noxiam, in Italia, umbrâ in Narbonenſi. Hanc aliqui πτέλεαν, Romani verò Naxion aut Taxon vocant. *Smilax Dioſc.*

Nicand. in Alexipharm. Taxum inter venenatas ſtirpes quoque retulit, adſcripto ſimul remedio : & quidem his verbis. Non quidem Taxum [quis ve] tu malam Abietinam [ἐλατινίδα] decerpas Oetëam : Mortis multùm lachrymabilis datricem. Quia hominus iſthmia, & laryngis anguſtam obſtruit viam, quam implens meraciſſima potio vini curat, &c. Quæ Nicandri verba Gorræus ita refert. *Tithymalus Naxius. Taxus. Taxus Nicand. Elatini Remedium.*

Parce venenata Taxo, quæ ſurgit in
Octâ
Abietibus ſimilis, lethóque abſumit
acerbo,
Ni prius ore meri pleno cratere meracta
Fundere vina pares, cùm primum ſeviet
æger
Arctari obſtructu fauces, animaque
canalem.

Virgilius quoque inter alia hoc verſu Taxi meminit.

Sic tua Cyrnæas fugiant examina Taxos.

Dicitur autem Cyrnæa Taxus, quòd in Inſulâ Cyrne Græcis dicta abundet. *Cyrnæa Taxus.*

Iam excutiamus Neotericorum opiniones de Taxo, & inprimis Hermolai, qui miſcet Smilacem arborem glandiferam è genere Quercus cum Taxo non animadvertens aliud eſſe Smilacem apud Theophraſtum, & aliud apud Dioſcoridem, unde non ſine magno errore dixit : Smilax ſive Taxus eſt, ubi à Theoph. & Dioſc. Μίλος & appellata ſit ſoho æterno, extremitatibus & latenbus ſinuato, ut Quercus, & Paliuri, & omninò Ilicis, molliore tantùm profundioréque. Folium quoque ut ſcribit Plin. Abietis : Nec Taxus vulgo, ſed literæ prioris immutatione Naxus & Naxius quoque dicitur : quod nomen & Dioſcoridi fuiſſe cognitum video, qui ubi venena lib. 6. numerat, eodem loco non Taxum, ſed Toxum à Romanis dici credidit. *Hermolai errorem. Smilax. Milos. Naxus. Naxius. Taxus.*

In eodem errore verſatur Cornarius, & ipſe non cognoſcens Smilacem Theophraſto differre ab arbore Milos, quæ Smilax Dioſcoridis eſt, ſive Taxus. Dicit enim is, eum citante Matth. cap. de Smilace. Habet Gal. lib. 6. cap. 3. ſecundum loc. Virgultorum Ilicis, Arbuti, Smilacis ac Phagi decoctum. Quo loco ego non de alia Smilace in Com. med. accipiendum cenſui, & adhuc ſentio, quàm de ea, quæ Taxus appellatur. Apud Plinium pro Arcadia legendum puto Narbonia: Galeni exemplaria ἐν πάρκῃ habent falsò pro ἐν πίξῃ : corruptè legitur σμίλαξ ἐν ἴσῃ πτέλεαν, ῥητέον δὲ πάξιν ἢ πίξιν καλοῦσι. Non enim Smilax vocatur Tithymalus : nec Romani Naxium vocant. Recta itaque lectio eſt. σμίλαξ ἐν ἴσῃ θύμαλον, ῥητέον πάξιν ἢ δὲ πάξιν καλοῦσι. Vocari autem Smilacem etiam Thymalon, Dioſc. de mat. med. habet, & Thymion quoque dici inter ſuppoſititia legitur : quanquam Paulus non θύμαλον, ut Dioſc. ſed θύμιον habeat. Sed perversè Corn. Smilacem apud Galenum de comp. med. Taxum interpretatur, nec abſque periculo valetudinis humanæ venenatam Taxum pro non venenata arbore Smilace glandifera è genere Quercûs accipiendam cenſeo. Quid enim obſecro commune habet Taxus cum Ilice ? Vbi deinde Plinius Taxum dixerit Ilici, Arbuto ac Phago ſimilem non occurrit : Abieti verò quidem & Piceæ ſimilem facit. Ac cur in Plinio legendum ſit Narbonia non vide- *Cornarius error. Cornarius error alius. Plin. corrig. Galenus reſtituitur. Dioſc. excuſatur. Tithymalus non eſt θύμαλος. θύμιον. Ruell. excuſatur.*

Digitiz

ferè per quadraginta annos : fructificare tarò. Ego verò contrà Taxum aliquoties plantavi Montbelg. in horto Ill. C. VV. ſed fruſtra. Thalius Harciniæ incolam facit. Olim ego & primò obſervavi circa Tigurum in ſylvis. Reperitur ut ſemel dicam, in Italia, Gallia, Hiſpania, & Germania. Vmbroſis gaudet. Tardiſſimè germinat, fructum verò maturat Septembri.

Coſa. notatur.

Tempus.

Vires & uſus.

Aves nigreſcunt. Alvi profluvium.

Vmbra lethalis.

Mortem inducit. Remedia. Quando noxia. Apibus noxia.

Quæ Theophr. & Plin. de Taxi natura & viribus memoriæ prodiderunt, iam ſuprà à nobis tradita ſunt. Taxi, inquit Dioſc. quæ in Italia naſcitur, fructum edentes aviculæ nigreſcunt, [μιαίνεται vet. codex, Lacun. legit κέγχνται] Homines autem, qui ederunt baccas, in alvi profluvium incidunt. Quæ verò in Narbonia naſcitur, tantam vim habet, ut etiam ex umbra eius, hi qui ſub eâ ſederunt, aut dormierunt, lædantur, ſæpéq; etiam moriantur. Hæc de ipſa referuntur ea gratiâ, ut periculum evitemus. Idem de lethalib. Pota frigiditatem totius corporis inducit, ſuffocationémque ac celerem mortem. Auxiliantur his omnia, in Cicuta relata. Plutarchus eo tantùm tempore Taxum noxiam eſſe tradit, quo florêre incipit, quòd tùm ſucco ſit maximè prægnans. Virgilius Taxum, ut apibus noxiam, ab apiario ſemovet.

Ne propiùs tectis Taxum ſere.

Cadus pro Taxo falſis. Carnuntina Taxo ſexa nmatum.

Non ubique lethalis.

Carnutana.

Galenus hæc pauca de Taxo. Smilax ſive Taxus arbor eſt, venenoſæ facultatis, ubi exemplaria falsò habent ἡ κάκτος pro ἡ σμίλαξ. Cat. Eburnorum Rex Taxo [Taxi ſucco epoto & fortè per nares ſumo attracto] cuius magna in Gallia Germaniáque copia eſt, ſe exanimavit. Cornarius arbitratur Galenum in columellæ remediis Taxi arboris ramulos probare, ut quorum decoctum vehementi adſtrictoriâ vi præditum evadat: Non eſſe verò eam ubique lethalem & venenoſam ex eo patêre, quod Dioſc. præcipuè de Italica & in Norbonia Hiſpaniæ tradat naſcente. Nos verò nullum fide dignum autorem legimus, qui ſcripſerit Taxum vim adſtrictoriam vehementem habêre. Cavebimus etiam à venenata Taxo, & per Smilacem apud Galenum, ut antè dictum, interpretabimur arborem glandiferam. Eſſe Ruellius perhibet, qui tradant Taxi baccis alvum reſolvi, & altiles, & cohortales gallinas ſaginari. Marcellus credit Maronem monuiſſe fugiendâ eſſe Taxum apibus, ne citâ alvo, cui malo obnoxiæ ſunt, perirent. Curtius dicit Claudium Cæſarem, Tranquillo ſcribente, edicto propoſuiſſe, nihil æquè ad viperæ morſum facere, quàm Taxi ſuccum. Teſtatur Matthiolus in Tridentinis montibus, non veterina ſolùm, ſed ruminantia etiam animalia devoratâ Taxo interire, ipſiúſque baccas iiſdem in locis pernicioſas eſſe, séque curaſſe affirmat, paſtores aclignatores, qui ſaporis dulcedine allecti, cùm has ediſſent, in febres ardentes incidérunt, & alvi profluvia, non ſine magno vitæ diſcrimine. Contra Pena, eius baccas innoxiè puerulos eſitare in Anglia affirmat, séque guſtaſſe ſub Hyemem non ingrato ſapore, ſed ſicuo, vel ſubamaro, ibique porcos paſſim eas tanquam glandes comeſſe. Nulli ſanè Angliæ angulo deeſſe hanc, ubi ſemper virente, umbroſâ, denſáque ramorum fronde & latiſſimâ, ſimiliter Abieti, pênatis & longis quaſi pectinum radiis, ex atro-virentibus comoſa, ac in ſepulcretis & areis pro templorum foribus pangi, ad arcendos Solis æſtus à concione, plebe ſub tegmine Taxi conventus agere ſolitâ, nullo percepto inde vel tantillo incommodo.

Arbor glandifera. Alvum. Gallina.

Viperæ.

Viperæ Taxus noxia. Ruminantibus quoque lethalis.

Taxus innoxia.

Quæſtio de Tempetamento.

Sed hîc exiſtit quæſtio, inquit Matthiolus, an frigidi, an verò calidi ſit Taxus têperaméti. Dioſcorides eiúſq; ſectatores frigidi eſſe têperamenti, exiſtimarunt, quòd iiſdem remediis Taxi veneno quibus & Cicutæ occurrendum eſſe ille ſcripſerit. At his opponit Matth. amarorem, qui corticí ac frondibus ineſt, comam perpetuò virentem, Pinorum, Abietum, Picearúmque modo, quibus fronde ſimilis eſt, baccarum tum dulcedinem, tum acrimoniam quandam, & quòd aviculæ eas depaſtæ nigreſcant: quæ omnia inſignem temperamenti caliditatem arguunt. Quare & febribus, & alvi profluvio tentantur, qui eas baccas ederint, in flammatis ſcilicet ſpiritibus, & ſanguine. Quod ſi quis dixerit accendi febres, fieríque alvi fluxiones ex humorum putredine, quemadmodum æſtate ex frigidorum fructuum eſu, nigrum verò colorem in aviculis contrahi poſſe tam à frigido, quàm à calido, quid tandem ad frondium corticíſque amarorem, baccarum dulcedinem & acrimoniam, perpetuóque virentem comam reſpondebit? Nam hæc à calore fieri nemo negaverit. Febres verò & alvi profluxia ex calore immodico potiùs, ut devoratis anacardiis accidit, quàm ex humorum putredine oriuntur, & nigredo illa pennarum à calido potiùs, quàm à frigido avicularum pabulo. Frigus enim nigredinem non inducit, niſi ſit immodicum, & tantum ut interimat. Quare nigredo exuſtis humoribus gignitur, ut in Æthiopibus. Matthiolo de temperamento Taxi adſtipulatur Lacuna, dicens eius folia muribus eſſe valdè lethalia: temperamentúmque potiùs calidum, quàm frigidum. Sed & Camer. Taxum innoxiam eſſe tradit: acinos eius rubros avidè expeti ab avibus, ſed inde attonitas reddi, quæ facilè poſtea capiantur: ſcobem autem, ut quidam affirment, illius eſſe venenatam. Ego verò teſtari poſſum à fide dignis hominibus mihi affirmatum in montibus Burgundiæ, foliorum ut etiam corticum eſu mortuos boves & uaccas: cùm enim perſuaſum fuiſſet, cuidam ruſtico cortices Taxi valêre ad excitandas vaccas ad venerem & quærendum taurum, eo dato cortice, una mortua, altera graviſſimè ægrotavit. Io. Lutzius inſignis pharmacopœus, in ſuis ædibus Kirchenheimiæ ducatus VVirt. aſſeruit mihi turturem album cum torque nigra baccarum eſu periiſſe, & in pago **Oberentzingen** Aſinum deguſtata Taxo ſubitò mortuum.

Obiectio.

Reſponſio.

Frigus quando nigredinem inducat. Temperâ.

Acini.

Scobs. Autorum indicium.

Effectus mirus.

Turturis mortus. Aſinus.

Hæc paulò copioſiùs proſequi par erat propter eos, qui tradunt in Europa Taxum innocuam, quíque eam per os exhibent, aut eius ligno utuntur, inter quos annumerantur Pena & Lob. Camer. ac VVierus.

Impoſtura.

Qui morbos ſimulant pulvere Taxi adeò cutim ulcerant, ut miſerabiles aſcerè deplorati homines appareant.

Ligni materies quòd rufeſcat quamplurimis intercurſantibus venis, incorruptáque ſit, lignariis fabris maximè expetitur, & plurimi fit, præſertim concinnandis menſis & haſtis, teliſque conficiendis. Quamobrem Germani huius arboris aſſeres ad ſua conſtruenda hypocauſta non exiguâ ſibi comparant pecuniâ. In Epiſcopatus Saltzburgenſis urbe quadam torno parare ſolent pulchros ſcyphos, cucurbitulas, epiſtomia, aliáque ſubtilia, elegantia & egregia utenſilia, quæ per totam Germaniam diſtribuuntur, & Viennam uſque deferuntur, ac etiam Montbelgardũ perveniunt. Scyphorum autem, cucurbitularum & epiſtomiorum tutum uſum dicere nõ velim, tutiorẽ tamen exiſtimarim præmiſſâ macerátione, in vino uel aceto calido aliquoties repetita.

Ligni materies. Incorrupta. Menſa. Haſta. Tela. Aſſeres.

Scyphi. Cucurbitulæ. Epiſtomia. Utenſilia. Vtendi modus.

PEVCE

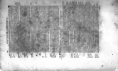

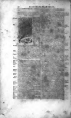

[illegible]

[illegible]

[illegible]

fuerit ratio, *Plinius ſtrobilum facit per ſe arboris ſpeciem, ergo eſt arbor*, quàm hæc, Plinius Tedam particularem facit arborẽ, ergo teda per ſe eſt arbor. Magis autem movent, quæ ſcribit Dioſcorides, inquit enim, πινεῖ δὲ τὸ αὐτὸ καὶ ὁ τῆς κεφάλου φλοιὸς καὶ τὰ φύλλα πεθέντα hoc eſt, præſtant verò eadem & ſtrobili cortex & folia pota. Iam verò nux pinea eiuſdẽ generis eſt cum pino. Sed hoc repugnare videtur, quod ab initio capitis habetur, cùm de quibus eſſet acturus indicans, meminit pini duntaxat & piceæ, non autem ſtrobili. Sed utrum hic ſtrobilos nucem pineam ſignificet, folia verò eiuſdẽ ſint pini, cuius paulò ante meminit Dioſ. parum refert, quoniam omnes illic ſimul memoratæ arbores iiſdem viribus ſunt prædi-tæ. Rob. Conſtant. in Lex. πεύκη propriè Pinus, impropriéque Piceæ arboris nuces in conis (quas Poma Cybeles dixit Martialis, Nuces verò pineas, πιτύϊνα κάρυα καὶ κεφάλινα καὶ κάκκοι Dioſcor. & Theoph.) contentæ. Græci etiam καρύου καὶ πυρήνος nomine appellant, ut nucis & nuclei voce Plinius.

Pityides.

Poma Cybeles.

Lonic. reprob.

Lonicero Pinus dicitur Pitys. Iſque conum tantùm pingit, temerè adiungens conum Cedrinum, non agnoſcens differentiam inter utrumque. Eum autem Pinum non agnoviſſe, indicio ſunt, vel nomina Germanica **Fichtenbaum/ Hartzbaum/ Rynholtz/ Bihfferholtz/ Feüren/** quæ diverſarum ſunt plantarum.

Petr. Creſc. figmentum.

Pro Pino abſurdum figmentum habet Petrus Creſcentius, Sedum arboreſcens referens quodammodo.

Lobel. mutatur.

Dicitur hæc Lob. *Pinus vulgariſſima*, quod mirum videtur, nec enim adeò vulgaris eſt. Tabern. *Pinus domeſticá*. C. Bauh. phyt. de Pino obſcurior eſt, Pinúmque ſylv. fortè intelligit cùm dicit: Peucedanon à πεύκη, quæ Latinis Pinus vocatur, quòd folia eius cum Pini foliis ſimilitudinem quandam habeant, unde & *Pinaſtellum* quidam dicunt.

C. Bauh.

Verum mi-

Præter verò quotidianam experientiam communis authorum conſenſus, Feri in Geneſim falſam opinionem meritò ridet. Pinus, inquit, nullum fructum fert, ſed ſolùm ſemen. Goropium conſulere debuiſſet dicentem: Plinius glandes è pomorum numero excluſit, neſcio qua de cauſa: cùm mihi æquè atque Nuces pineæ, de quibus non dubitatur, hanc nomenclaturam videantur meréri.

Poma.

Synonyma linguar.

Pinus, græcè plurimis πίτυς, aliis πίτυ malè, Germ. **Zirbelbaum/ Fichtenbaum/**, Belg. **Pinappelbaum**, Gall. *Pin.* Ital. & Hiſp. *Pino*, Angl. **Pine tree**, Bohem. **Borowice**, Polon *Soſzki*. Pinus quidem ut Matthiolo placet à pinnato foliorum acumine. Caſtel. & Catal. *Pino negro*, Portug. *Pinheyro negro*. Fructus eius græcè κεφάλου, Lat. *Strobili*, Nuces pineæ, Germ. **Zirbelnüßlin**. Gall. *Pignons*.

Epitheta Pini.

Pino à Poëtis apud Raviſium hæc epitheta attribuuntur. *Nautica, pontica, amans littora, virens, florida, procera, alta, ardua, coniſera, picea, odora, pinguis, cornigera, acuta, multiſida, capillata, nutans, ſylveſtris, hirſuta, cæva, garrula, Berecynthia, Cibeleia*, cui ſacram fecerunt, quanquam & Pani ſacram legerimus. His adde ex Theoph. *nodoſa, terſquammoſa, refinoſa, ingens, rectà ſurgens*, ex Guidone *flammifera, pronuba, rumida*, ex Virg. Pinus in hortis *pulcherrima*.

Cybele ſacra.

Locus.

Frequens eſt, ut Raviſius prodit, in Atlante, Idâ, Lycæo, Simoënte, Mœnalo, & Othry. In Germania, quod equidem ſciam, ſpontè non provenit. Genevæ non vidi, quamvis Geſnerus ſe audiſſe ſcribat, Pinum inibi in loco quodam publico ſpectari. Lutetiæ quidem in horto Reginæ vidi. Eam in Belgio, Angliâ, & Italiâ coli teſtatur Lobelius. Scribit Bellonius Pinum locis permultis ſylveſcere etiam in planis, ut in Gallia Narbonenſi (ubi ad aquas maritimas ſponte-neam perhibet quoque Lob.) & circa Maſſiliam, ac in multis Italiæ tractibus, ut circa Ravennam, quo loco ſylvas ex ſe faciat ampliſſimas: ac ſylveſtria ſemina ſi in cultum demandentur ſolum, eaſdem proferre arbores, eoldémque fructus.

Geſn. mutatur.

Satio.

Seremus autem Pinum, authore Palladio, nucleis ſuis (ſemine enim teſte Theophraſt. tantùm provenit) calidis & ſiccis regionibus, menſe Octobri, vel Novembri: frigidis & humectis, Februario, vel Martio. Amat locum gracilem, ſæpè maritimum, inter montes, & ſaxa vaſtior, & procerior invenitur: ventoſis & humidis arborum fiunt incrementa latiora. Sed ſive montes velis conſerere, ſeu ſpatia quæcunque, hæc huic generi deputabis, quæ alteri utilia eſſe non poſſunt. Exarabis ergo ea loca diligenter, atque purgabis, & frumenti more ſemen aſperges, ac levi ſurculo curabis operire, nec enim pluſquam palmo debet abſcondi. Defendenda eſt tenera arbor à pecore, ne calcetur invalida. Proficiet, ſi nucleos aquâ ante triduum macerabis. Aliqui dicunt fructum pineum tranſlatione mitéſcere: ſed plantas hoc modo procurant, ut priùs multa ſemina in caliculis terrâ & ſimo repletis obruant, quæ ubi proceſſerint, relicto eo, quod ſolidius eſt, auferant alia: ubi iuſtum cœperit incrementum, trimam plantam cum ipſis caliculis transferunt, quibus fractis in ſcrobe indulgent radicibus largitatem. Terra tamen equæ ſtercus admiſcent, facientes ſtraturam alterno ordine ſubinde creſcentem. Servandum eſt tamen, ut eius, quæ radix una & directa eſt, uſque ad ſummitatem ſuam poſſit integra & illæſa transferri. Putatio novellas Pini arbores tantùm promovet (quod autor ſe expertum ait) ut quæ ſperaveras incrementa, duplicentur.

Tempus.

Caltura.

Maturatio.

Nuces pineæ uſque in Novembrem eſſe poſſunt, & maturiores legentur.

Aſſervatio.

Nuclei verò ipſi purgati durare non poſſunt: tamen aliqui in vaſis fictilibus novis, & terrâ repletis cum teſtis ſuis miſſos aſſerunt cuſtodiri. Et nucleis Pini miſſis Lugduno per honeſtum virum Sebaſt. Hieberlin & alios, Pinus in horto E.C. ſæpiùs mihi provenit, ſed facilè perit. Eadem cauſa fortè fuerit, quam Camer. in horto aſſignat. Pinus, inquit, Italica ex ſemine enata prodit, ſed Hyemis frigore intenſiore facilè, niſi in fictili recondatur, perire ſolet. Dum recens è terra emergit, nuclei putamen non incommodè adimitur, ſed nucleus protruſus ſi auferatur priuſquam ſua ſponte decidat, plerumque germen enaſcens, cui tanquam munimentum à natura datum eſt, & foliis coniunctis oblongioribus adhæret, perite ſolet.

Obſervationes quædam. Proverbium

Proprium autem eſt huic arbori, ut ſalſo ſolo latiſſimè fruticet, quemadmodum apparet ex amœniſſimo pineto prope Ravennam. Dignum etiam eſt obſervatione, exciſam nullam remittere ex virgis radicum ſobolem, ſed prorſus emoti. propterea Cræſus (ut eſt apud Herod.) minabatur ſe extirpaturum Lampſacenos *Pini in morem*. Dignum quoque & illud notatu, quod D. Baſil. memoriæ prodidit, Pinus incenſas ac exuſtas flammis in querceta mutari.

Pini in morem.

Pini Vires & uſus.

Pini vires ſecundum antiquos videre eſt ante ſcriptæ

FIG. 1
FIG. 2
FIG. 3
FIG. 4
FIG. 5
FIG. 6
FIG. 7
FIG. 8
FIG. 9
FIG. 10
FIG. 11
FIG. 12
FIG. 13
FIG. 14
FIG. 15
FIG. 16
FIG. 17
FIG. 18
FIG. 19
FIG. 20
FIG. 21
FIG. 22
FIG. 23
FIG. 24
FIG. 25
FIG. 26
FIG. 27
FIG. 28
FIG. 29
FIG. 30
FIG. 31
FIG. 32
FIG. 33
FIG. 34
FIG. 35
FIG. 36
FIG. 37
FIG. 38
FIG. 39
FIG. 40
FIG. 41
FIG. 42
FIG. 43
FIG. 44
FIG. 45
FIG. 46
FIG. 47
FIG. 48
FIG. 49
FIG. 50
FIG. 51
FIG. 52
FIG. 53
FIG. 54
FIG. 55
FIG. 56
FIG. 57
FIG. 58
FIG. 59
FIG. 60
FIG. 61
FIG. 62
FIG. 63
FIG. 64
FIG. 65
FIG. 66
FIG. 67
FIG. 68
FIG. 69
FIG. 70
FIG. 71
FIG. 72
FIG. 73
FIG. 74
FIG. 75
FIG. 76
FIG. 77
FIG. 78
FIG. 79
FIG. 80
FIG. 81
FIG. 82
FIG. 83
FIG. 84
FIG. 85
FIG. 86
FIG. 87
FIG. 88
FIG. 89
FIG. 90
FIG. 91
FIG. 92
FIG. 93
FIG. 94
FIG. 95
FIG. 96
FIG. 97
FIG. 98
FIG. 99
FIG. 100
FIG. 101
FIG. 102
FIG. 103
FIG. 104
FIG. 105
FIG. 106
FIG. 107
FIG. 108
FIG. 109
FIG. 110
FIG. 111
FIG. 112
FIG. 113
FIG. 114
FIG. 115
FIG. 116
FIG. 117
FIG. 118
FIG. 119
FIG. 120
FIG. 121
FIG. 122
FIG. 123
FIG. 124
FIG. 125
FIG. 126
FIG. 127
FIG. 128
FIG. 129
FIG. 130
FIG. 131
FIG. 132
FIG. 133
FIG. 134
FIG. 135
FIG. 136
FIG. 137
FIG. 138
FIG. 139
FIG. 140
FIG. 141
FIG. 142
FIG. 143
FIG. 144
FIG. 145
FIG. 146
FIG. 147
FIG. 148
FIG. 149
FIG. 150
FIG. 151
FIG. 152
FIG. 153
FIG. 154
FIG. 155
FIG. 156
FIG. 157
FIG. 158
FIG. 159
FIG. 160
FIG. 161
FIG. 162
FIG. 163
FIG. 164
FIG. 165
FIG. 166
FIG. 167
FIG. 168
FIG. 169
FIG. 170
FIG. 171
FIG. 172
FIG. 173
FIG. 174
FIG. 175
FIG. 176
FIG. 177
FIG. 178
FIG. 179
FIG. 180
FIG. 181
FIG. 182
FIG. 183
FIG. 184
FIG. 185
FIG. 186
FIG. 187
FIG. 188
FIG. 189
FIG. 190
FIG. 191
FIG. 192
FIG. 193
FIG. 194
FIG. 195
FIG. 196
FIG. 197
FIG. 198
FIG. 199
FIG. 200
FIG. 201
FIG. 202
FIG. 203
FIG. 204
FIG. 205
FIG. 206
FIG. 207
FIG. 208
FIG. 209
FIG. 210
FIG. 211
FIG. 212
FIG. 213
FIG. 214
FIG. 215
FIG. 216
FIG. 217
FIG. 218
FIG. 219
FIG. 220
FIG. 221
FIG. 222
FIG. 223
FIG. 224
FIG. 225
FIG. 226
FIG. 227
FIG. 228
FIG. 229
FIG. 230
FIG. 231
FIG. 232
FIG. 233
FIG. 234
FIG. 235
FIG. 236
FIG. 237
FIG. 238
FIG. 239
FIG. 240
FIG. 241
FIG. 242
FIG. 243
FIG. 244
FIG. 245
FIG. 246
FIG. 247
FIG. 248
FIG. 249
FIG. 250
FIG. 251
FIG. 252
FIG. 253
FIG. 254
FIG. 255
FIG. 256
FIG. 257
FIG. 258
FIG. 259
FIG. 260
FIG. 261
FIG. 262
FIG. 263
FIG. 264
FIG. 265
FIG. 266
FIG. 267
FIG. 268
FIG. 269
FIG. 270
FIG. 271
FIG. 272
FIG. 273
FIG. 274
FIG. 275
FIG. 276
FIG. 277
FIG. 278
FIG. 279
FIG. 280
FIG. 281
FIG. 282
FIG. 283
FIG. 284
FIG. 285
FIG. 286
FIG. 287
FIG. 288
FIG. 289
FIG. 290
FIG. 291
FIG. 292
FIG. 293
FIG. 294
FIG. 295
FIG. 296
FIG. 297
FIG. 298
FIG. 299
FIG. 300
FIG. 301
FIG. 302
FIG. 303
FIG. 304
FIG. 305
FIG. 306
FIG. 307
FIG. 308
FIG. 309
FIG. 310
FIG. 311
FIG. 312
FIG. 313
FIG. 314
FIG. 315
FIG. 316
FIG. 317
FIG. 318
FIG. 319
FIG. 320
FIG. 321
FIG. 322
FIG. 323
FIG. 324
FIG. 325
FIG. 326
FIG. 327
FIG. 328
FIG. 329
FIG. 330
FIG. 331
FIG. 332
FIG. 333
FIG. 334
FIG. 335
FIG. 336
FIG. 337
FIG. 338
FIG. 339
FIG. 340
FIG. 341
FIG. 342
FIG. 343
FIG. 344
FIG. 345
FIG. 346
FIG. 347
FIG. 348
FIG. 349
FIG. 350
FIG. 351
FIG. 352
FIG. 353
FIG. 354
FIG. 355
FIG. 356
FIG. 357
FIG. 358
FIG. 359
FIG. 360
FIG. 361
FIG. 362
FIG. 363
FIG. 364
FIG. 365
FIG. 366
FIG. 367
FIG. 368
FIG. 369
FIG. 370
FIG. 371
FIG. 372
FIG. 373
FIG. 374
FIG. 375
FIG. 376
FIG. 377
FIG. 378
FIG. 379
FIG. 380
FIG. 381
FIG. 382
FIG. 383
FIG. 384
FIG. 385
FIG. 386
FIG. 387
FIG. 388
FIG. 389
FIG. 390
FIG. 391
FIG. 392
FIG. 393
FIG. 394
FIG. 395
FIG. 396
FIG. 397
FIG. 398
FIG. 399
FIG. 400
FIG. 401
FIG. 402
FIG. 403
FIG. 404
FIG. 405
FIG. 406
FIG. 407
FIG. 408
FIG. 409
FIG. 410
FIG. 411
FIG. 412
FIG. 413
FIG. 414
FIG. 415
FIG. 416
FIG. 417
FIG. 418
FIG. 419
FIG. 420
FIG. 421
FIG. 422
FIG. 423
FIG. 424
FIG. 425
FIG. 426
FIG. 427
FIG. 428
FIG. 429
FIG. 430
FIG. 431
FIG. 432
FIG. 433
FIG. 434
FIG. 435
FIG. 436
FIG. 437
FIG. 438
FIG. 439
FIG. 440
FIG. 441
FIG. 442
FIG. 443
FIG. 444
FIG. 445
FIG. 446
FIG. 447
FIG. 448
FIG. 449
FIG. 450
FIG. 451
FIG. 452
FIG. 453
FIG. 454
FIG. 455
FIG. 456
FIG. 457
FIG. 458
FIG. 459
FIG. 460
FIG. 461
FIG. 462
FIG. 463
FIG. 464
FIG. 465
FIG. 466
FIG. 467
FIG. 468
FIG. 469
FIG. 470
FIG. 471
FIG. 472
FIG. 473
FIG. 474
FIG. 475
FIG. 476
FIG. 477
FIG. 478
FIG. 479
FIG. 480
FIG. 481
FIG. 482
FIG. 483
FIG. 484
FIG. 485
FIG. 486
FIG. 487
FIG. 488
FIG. 489
FIG. 490
FIG. 491
FIG. 492
FIG. 493
FIG. 494
FIG. 495
FIG. 496
FIG. 497
FIG. 498
FIG. 499
FIG. 500
FIG. 501
FIG. 502
FIG. 503
FIG. 504
FIG. 505
FIG. 506
FIG. 507
FIG. 508
FIG. 509
FIG. 510
FIG. 511
FIG. 512
FIG. 513
FIG. 514
FIG. 515
FIG. 516
FIG. 517
FIG. 518
FIG. 519
FIG. 520
FIG. 521
FIG. 522
FIG. 523
FIG. 524
FIG. 525
FIG. 526
FIG. 527
FIG. 528
FIG. 529
FIG. 530
FIG. 531
FIG. 532
FIG. 533
FIG. 534
FIG. 535
FIG. 536
FIG. 537
FIG. 538
FIG. 539
FIG. 540
FIG. 541
FIG. 542
FIG. 543
FIG. 544
FIG. 545
FIG. 546
FIG. 547
FIG. 548
FIG. 549
FIG. 550
FIG. 551
FIG. 552
FIG. 553
FIG. 554
FIG. 555
FIG. 556
FIG. 557
FIG. 558
FIG. 559
FIG. 560
FIG. 561
FIG. 562
FIG. 563
FIG. 564
FIG. 565
FIG. 566
FIG. 567
FIG. 568
FIG. 569
FIG. 570
FIG. 571
FIG. 572
FIG. 573
FIG. 574
FIG. 575
FIG. 576
FIG. 577
FIG. 578
FIG. 579
FIG. 580
FIG. 581
FIG. 582
FIG. 583
FIG. 584
FIG. 585
FIG. 586
FIG. 587
FIG. 588
FIG. 589
FIG. 590
FIG. 591
FIG. 592
FIG. 593
FIG. 594
FIG. 595
FIG. 596
FIG. 597
FIG. 598
FIG. 599
FIG. 600
FIG. 601
FIG. 602
FIG. 603
FIG. 604
FIG. 605
FIG. 606
FIG. 607
FIG. 608
FIG. 609
FIG. 610
FIG. 611
FIG. 612
FIG. 613
FIG. 614
FIG. 615
FIG. 616
FIG. 617
FIG. 618
FIG. 619
FIG. 620
FIG. 621
FIG. 622
FIG. 623
FIG. 624
FIG. 625
FIG. 626
FIG. 627
FIG. 628
FIG. 629
FIG. 630
FIG. 631
FIG. 632
FIG. 633
FIG. 634
FIG. 635
FIG. 636
FIG. 637
FIG. 638
FIG. 639
FIG. 640
FIG. 641
FIG. 642
FIG. 643
FIG. 644
FIG. 645
FIG. 646
FIG. 647
FIG. 648
FIG. 649
FIG. 650
FIG. 651
FIG. 652
FIG. 653
FIG. 654
FIG. 655
FIG. 656
FIG. 657
FIG. 658
FIG. 659
FIG. 660
FIG. 661
FIG. 662
FIG. 663
FIG. 664
FIG. 665
FIG. 666
FIG. 667
FIG. 668
FIG. 669
FIG. 670
FIG. 671
FIG. 672
FIG. 673
FIG. 674
FIG. 675
FIG. 676
FIG. 677
FIG. 678
FIG. 679
FIG. 680
FIG. 681
FIG. 682
FIG. 683
FIG. 684
FIG. 685
FIG. 686
FIG. 687
FIG. 688
FIG. 689
FIG. 690
FIG. 691
FIG. 692
FIG. 693
FIG. 694
FIG. 695
FIG. 696
FIG. 697
FIG. 698
FIG. 699
FIG. 700
FIG. 701
FIG. 702
FIG. 703
FIG. 704
FIG. 705
FIG. 706
FIG. 707
FIG. 708
FIG. 709
FIG. 710
FIG. 711
FIG. 712
FIG. 713
FIG. 714
FIG. 715
FIG. 716
FIG. 717
FIG. 718
FIG. 719
FIG. 720
FIG. 721
FIG. 722
FIG. 723
FIG. 724
FIG. 725
FIG. 726
FIG. 727
FIG. 728
FIG. 729
FIG. 730
FIG. 731
FIG. 732
FIG. 733
FIG. 734
FIG. 735
FIG. 736
FIG. 737
FIG. 738
FIG. 739
FIG. 740
FIG. 741
FIG. 742
FIG. 743
FIG. 744
FIG. 745
FIG. 746
FIG. 747
FIG. 748
FIG. 749
FIG. 750
FIG. 751
FIG. 752
FIG. 753
FIG. 754
FIG. 755
FIG. 756
FIG. 757
FIG. 758
FIG. 759
FIG. 760
FIG. 761
FIG. 762
FIG. 763
FIG. 764
FIG. 765
FIG. 766
FIG. 767
FIG. 768
FIG. 769
FIG. 770
FIG. 771
FIG. 772
FIG. 773
FIG. 774
FIG. 775
FIG. 776
FIG. 777
FIG. 778
FIG. 779
FIG. 780
FIG. 781
FIG. 782
FIG. 783
FIG. 784
FIG. 785
FIG. 786
FIG. 787
FIG. 788
FIG. 789
FIG. 790
FIG. 791
FIG. 792
FIG. 793
FIG. 794
FIG. 795
FIG. 796
FIG. 797
FIG. 798
FIG. 799
FIG. 800
FIG. 801
FIG. 802
FIG. 803
FIG. 804
FIG. 805
FIG. 806
FIG. 807
FIG. 808
FIG. 809
FIG. 810
FIG. 811
FIG. 812
FIG. 813
FIG. 814
FIG. 815
FIG. 816
FIG. 817
FIG. 818
FIG. 819
FIG. 820
FIG. 821
FIG. 822
FIG. 823
FIG. 824
FIG. 825
FIG. 826
FIG. 827
FIG. 828
FIG. 829
FIG. 830
FIG. 831
FIG. 832
FIG. 833
FIG. 834
FIG. 835
FIG. 836
FIG. 837
FIG. 838
FIG. 839
FIG. 840
FIG. 841
FIG. 842
FIG. 843
FIG. 844
FIG. 845
FIG. 846
FIG. 847
FIG. 848
FIG. 849
FIG. 850
FIG. 851
FIG. 852
FIG. 853
FIG. 854
FIG. 855
FIG. 856
FIG. 857
FIG. 858
FIG. 859
FIG. 860
FIG. 861
FIG. 862
FIG. 863
FIG. 864
FIG. 865
FIG. 866
FIG. 867
FIG. 868
FIG. 869
FIG. 870
FIG. 871
FIG. 872
FIG. 873
FIG. 874
FIG. 875
FIG. 876
FIG. 877
FIG. 878
FIG. 879
FIG. 880
FIG. 881
FIG. 882
FIG. 883
FIG. 884
FIG. 885
FIG. 886
FIG. 887
FIG. 888
FIG. 889
FIG. 890
FIG. 891
FIG. 892
FIG. 893
FIG. 894
FIG. 895
FIG. 896
FIG. 897
FIG. 898
FIG. 899
FIG. 900
FIG. 901
FIG. 902
FIG. 903
FIG. 904
FIG. 905
FIG. 906
FIG. 907
FIG. 908
FIG. 909
FIG. 910
FIG. 911
FIG. 912
FIG. 913
FIG. 914
FIG. 915
FIG. 916
FIG. 917
FIG. 918
FIG. 919
FIG. 920
FIG. 921
FIG. 922
FIG. 923
FIG. 924
FIG. 925
FIG. 926
FIG. 927
FIG. 928
FIG. 929
FIG. 930
FIG. 931
FIG. 932
FIG. 933
FIG. 934
FIG. 935
FIG. 936
FIG. 937
FIG. 938
FIG. 939
FIG. 940
FIG. 941
FIG. 942
FIG. 943
FIG. 944
FIG. 945
FIG. 946
FIG. 947
FIG. 948
FIG. 949
FIG. 950
FIG. 951
FIG. 952
FIG. 953
FIG. 954
FIG. 955
FIG. 956
FIG. 957
FIG. 958
FIG. 959
FIG. 960
FIG. 961
FIG. 962
FIG. 963
FIG. 964
FIG. 965
FIG. 966
FIG. 967
FIG. 968
FIG. 969
FIG. 970
FIG. 971
FIG. 972
FIG. 973
FIG. 974
FIG. 975
FIG. 976
FIG. 977
FIG. 978
FIG. 979
FIG. 980
FIG. 981
FIG. 982
FIG. 983
FIG. 984
FIG. 985
FIG. 986
FIG. 987
FIG. 988
FIG. 989
FIG. 990
FIG. 991
FIG. 992
FIG. 993
FIG. 994
FIG. 995
FIG. 996
FIG. 997
FIG. 998
FIG. 999
FIG. 1000

erubuiſſe, lignúmque hoc fungoſum, leve, ſuo adhuc cortice obductum, quod non modò nulli unquam prodeſſe potuit, ſed etiam valdè obfuit. Cuius incommoda cùm multi magno ſuo malo ſenſiſſent, illud à ſuo uſu abdicandum omnium calculo cenſuerant.

Ioſ. Simlerus & Geſn. confuſi.

A Ioſia Simlero & Geſnet. confunditur Pinus propriè dicta, cum ea, quam Cembro dicunt. Vt id ſit manifeſtum ex lib. hort. ipſiuſmet Geſneri, dicentis: Pinus in Germania ferè nulla, &c. Pinaſter, Pinus ſylveſtris in altis montibus Rhætorum & Valleſiorum, nec ulla arborum (opinor inquit) altiùs naſcitur Ein wilder Zierenbaum. Nuclei quidem eius ut minores, ita etiam grattores ſunt, quàm Pini.

Pinus Zimbron.

Anguill. Pinus montana apud Griſones proveniens *Zimbron* vocata.

Pinus Cembro, Cembri & Cirmoli.

Matth. Pinus ſylveſt. *Cembro, Cembri & Cirmoli* vulgò vocata, nucibus domeſticæ ſimilibus, fructu facilibus. Facilè adducor, inquit is, ut credam hoc nucum pinearum eſſe illud genus, quod Plin. lib. 15. cap. 20. *Tarentinum* vocat. Bellon. loco iam citato hoc Pini genus Pinaſtrum eſſe cenſet, ſed non rectè. In poſt. autem com. It. eadem dicit, ac addit errare Anguillaram, qui velit Pinum Tarentinam, vulgò dictam Cembro, eſſe Pinum montanam ſylv. Theophraſti.

Bellon. mutatur.

Pinus Tarentina. Anguill. error.

Bellon. excuſatur.

Apollo rad. 9. non ſine ratione videtur Bellonium excuſare à cenſura Matthioli, ut qui non aſſeruerit hanc arborem eſſe Pinaſtrum Plinii, quamvis Pinaſtrum nominet, & in fine Plinii verba adducat: putátque Apollo hanc arborem eſſe Bellonio illegitimum Plinianum Pinaſtrum: & ex Bellonio vocat Pinum Tarentinam.

Suiſſe Bellonio nõ eſt.

Dodonæo aſſentiri non poſſum, exiſtimanti in Hiſt. Gall. *Zembro* eſſe Bellonii *Suiſſe*, quod non repetit in Hiſt. Lat. ubi Pinum ſylv. alteram facit, & à Macedonum fœmina ſylveſtri nihil differre ait, nam tractabilem & ad multa opera materiam habére idoneam.

Pinus ſylv. montana. Theoph.

Lob. Adv. Pinus à quibuſdam *Cembro* vocata. Ic. Plant. Pinaſter, Germ. Wild-Fiechtenbaum. Gall. *Pin ſauvage*: *Pinus ſylv. montana* Theophraſti: Alpigena in Pini arboris præcelſæ æmulationem, caudice recto & lævi accreſcens: foliis Pini oblongis gemino ordine ſitis: cono, ſtrobilo & nucleo Pini minore, putamine minimè duro, ſed cortice molliore.

Cembrum.

Audivit Cæſalp. in Tridentinis montibus differentiam quandam eſſe in genere ſylveſt. Pini, aſpectu Piceæ, foliis Pini, nucleis fragilibus, ut facilè dentibus comminui poſſint, *Cembrum* vocatam. Fuerit autem huius fructus quem Tarentinum Plinius dixit, digitis fragili putamine, aviúmque expoſitum furto in arbore.

Non eſt tæda.

Dalech. apud Plin. notat malè legi, Sextum genus [cognatarum arborum, cognitarum vet.] tedam eſſe propriè dictam. Etenim tedæ nomen πεύκης eſſe, ac nunc Pini reſinoſum & pingue lignum [πεύκη δᾴδα] ſignificare, quòd lucernæ candelæve loco uratur: nunc arborem ſui generis, Theophraſto ignotam, quam *Cembro* vocent Tridentini, Allobroges *Auvia*.

Tabern. Pinus ſylv. Cembro.

Locus.

Pini Cembro folia & Conum habeo ab Illuſt. Principe, allatum Oenoponto, cuius nuclei plantati in horto Excell. Comitis provenêre viſu grato, verùm citò periêre. Pinaſtrum maiorem (ſic enim is vocat) creſcere ſcribit Cluſ. in montibus Pyrenæis, & pleriſque aliis Hiſpaniæ locis.

PINVS SYLVESTRIS, SIVE PINASTER.

CAP. V.

Pinaſtri genera Theoph.

PINASTRVM in bina Theophraſtus partitur genera. Alia enim Idæa eſt, alia Maritima, & tertia Sterilis, de quibus plura cap. de Peuce vet.

Pinus ſylv.

Meminerunt Pinaſtri plurimi, ſed titulo tenus duntaxat, non demonſtrantes quam arborem intelligant. Alii quidem Pinum ſylveſtrem rectè ſtatuunt: ſed hanc non diſtinguunt. Hiſt. Lugd. de Pinaſtro meliora docet. Sylveſtrem enim Pinum ſive Pinaſtrum (Pinaſter enim ut ſcribit Plin. nihil aliud eſt quàm Pinus ſylv.) in fructiferam partitur & ſterilem, Fructiferam in Idæam ſive montanam & maritimam. Montanámque ſativæ ſimilem dicit, ac nuces edere ſimiles, ſolidas, ex ſimili ſquamarum congerie compactas, reſinolas, odoratas. Huiuſmodi verò montanas Pinus in multis Hiſpaniæ & Luſitaniæ montibus creſcere, adeò fructuoſas, ut indè maxima nucum pinearum copia per totam Galliam diſtrahatur. *Sterilem* autem vocat, non quòd nullum edat fructum (conos enim fert) ſed quia nuclei edules non ſint, nec cibis utiles. Sterilibus [addit præterea] Pinaſtris Arvennorum, Vellaunorum & Allobrogum montes abundant, ex quibus reſinam colligunt, & picem optimam conficiunt, vocántq; *Pins ſauvages & Pinnastеaus.*

Pinaſtri ſylv. fructifera & ſterilis. Fructifera duplex.

Sterilis ut dicatur.

Plinius error

Pinaſtrum ſcribit Plinius mira eſſe altitudine quod minimè verum eſſe videtur. Nam in hoc arborum genere Abies, Piceáque noſtrates altitudine mediocri, tametſi Bellonius prodiderit & Dictæos Pinaſtros in vaſtitatem diffuſos, ad inſignem altitudinem aſſurgere, & eos qui in Olympi Phrygii montis aut aliorum gelidiſſimorum montium ſummis, culminibúſque proveniunt, Abietis eſſe rectitudine. Sed is Pinum Cembro pro Pinaſtro deſcribit, depingítque abſurdè. Iuſtior eſt Matthioli reprehenſio, quam fugere non poteſt Bellonius, dum Pinaſtri vocem ex verſione Latina frequenter ſe legiſſe ſcribit apud Theophraſtum, eum tamen Theophr. fuiſſe incognitum, quod in Græciæ Aſiæque montibus non naſcatur. Itaque nullum eſſe ex Græcis authoribus, qui Pinus ſylveſtris, Pinaſtrive meminerit: Quid? nónne Theoph. πίτυλον aliam cultam, incultam aliam prodidit? Nos equidem nihil aliud eſſe πίτυλον, quàm Pinum probavimus, & πίτυλον ἀγρίαν Theophr. Pinum ſylv. ſive Pinaſtrum eſſe ſtatuimus.

Pinus Cembro eſt Pinaſter Bellonio malo

Bellon. reprob.

Pinaſtrum appellat Cluſ. Pinum ſylveſtrem ſequutus Plinium, qui quæ Theophr. τῆς πίτυος ἀγρίας dixit, ad Pinum ſylv. tranſtulit. Eius autem in ſuis peregrinat. varia obſervavit genera: terna in Hiſpanicis, quaterna in Auſtriacis Pannonicíſque montibus, & ſylvis.

Pinaſtri varia genera.

Æquivoci.

Pinaſtri ergo nomen ſeu Pini ſylveſtris pluribus attribuitur plantis. Pinaſtrum Plinii & πίτυλον ἀγρίαν, quidam eam Pinum exiſtimant, *quæ cultarum eſt*, alioqui ſimilis ſativæ, formâ non differens ab ea, ut cæteræ, quæ proponuntur. Pinaſtri vocabulum aſſumpſit quoque *Pinus Cembro* dicta. Pinaſter dicitur de *Pinu ſylv. vulgari Genevenſi.* Item de *Pinu ſylv. Hiſpanica maiore* Cluſii, De *Pinaſtro maiore Auſtriaco albo & nigro*, De *Pinaſtro Auſtriaco tenuifolio*, De *Pinu ſylv.* ſive ut vult Bellonius de *Picea ſylveſtri Ida Troadis*, cuius coni facilè decidunt, De *Pinu ſylveſtri Mughi*, ſive

Pinus Cembro. Pin. ſyl. Hiſpanica maior Auſtr. alba & nigra. Auſtr. tenuifolia. Pin. ſilv. Ida Troadis.

Teda Dioſcor. & Plin.

da (ſi modò fiat) Tedæ nomine vocari poſſet. Verùm ex eo quòd Dioſcorides πίτυς νέμυν ἢ πίτυν Tædam particulatim ſectam, ſi in aceto coquatur, & decocto dens colluatur dolores levare ſcribit: Atque cap. de Ol. Candido ubi tædam fuſiùs deſcribit: tedæ præpinguis pinus aſſulatim conciſæ cum aliis pondus aliquod præſcribit. Ex eoque quod Plinius Laricis morbum eſſe ſcribit ſi teda fiat &c. Nec non etiã Theophraſti autoritate fretus, concludit Bellonius planè perſpicuum eſſe, Tedam non eſſe arborem ſui generis, ac nullam eſſe arborem quæ peculiari nomine Tæda vocetur.

Nulla arbor eſt, quæ Teda vocetur.

Pinaſter.

Pinaſter, ut vult Tragus, in Germania vulgaris eſt notitiæ, & facilè provenit, quocunque loco plantetur. VVaſgoviæ admodum familiaris eſt, præſertim oppido Cæſareo Luthræ: folia gerit multò quàm Pinus craſſiora, duriora, & nocentioribus aculeis armata: conos quoque acquirit breviores & duriores, exiguis prægnantes nuculis: multam hæc arbor reſinam deſtillat vulnerata, Germani Ein wilden Binbaum / Byfferbaum, & in ſuperiori Germ. Forenbaum / aut Holtz nominant. Hæc ille. Si verò eandem quam nos, intelligit arborem, non in omnibus placet deſcriptio, potiſſimùm quòd ait folia craſſiora, quàm Pini. Seminibus etiam in vulgari noſtra ſylv. Pinu, nucularum nomen haud convenit: Sed Pino Cembro potiùs congruit. Conſiderandum præterea Tragum ſcribere cap. ſequenti quaſi de arbore à modò dictâ diverſâ, quæ ſequuntur. Pinguis illa arbor, quæ hybernas in quibuſdam locis faces præbet, ad Abietem quoque tanquam ſpecies eius refertur. Quartum hoc Abietis genus Germani Tällen nominant. Teda quibuſdam appellatur, à quibus in præſentia non diſcedo. Difficile autem aſſertu quid Tragus velit, quia non demonſtrat quâ in re differat ſua Teda à ſuo Pinaſtro, quem deſcribit præcedenti capite. Ut tegeret ſuam ignorantiam ſe otioſis diligentiorem & exactiorem nominum inquiſitionem relinquere ait: quos monet ut in hanc rem Valleſiæ Alpes, maximéque eas, in quibus S. Bernhardus habitet, perluſtrent. At non fuiſſet ſanè otioſi hominis, ſed boni Botanici arborem deſcribere. De qua ſi, vel liquidam ſententiam ſuam protuliſſet, vel planè tacuiſſet: nullam nobis occaſionem vellicandi ipſius ignorantiam præbuiſſet.

Tragi mens.

Abietis genus.

Golliſi ſententia.

Theoph. Golliusin Onom. Pinaſtrum Wilden Fiechtbaum/à Teda Rienbaum/vt à diverſa arbore ſeparat, demonſtrãs ſe neſciviſſe quid ſcriberet.

Picea. Picea montium.

An Petro de Creſc. Abies & Picea?

Bellon. conif. πίτυς, Picea, vulgi Græcorum πίτυς, & circa Lugdunum Pinus aggreſtis, Pin ſauvage, ſed falsò: figura etiam quam habet non placet. Eidem de negl. cult. Picea montium, ut Tararæ, omnium qui Lutetiã Lugdunum proficiſcuntur, oculis ſubiecta. An verò eidem Obſ. & conif. Picea Dictæi montis, ex qua Teda in Creta, & de qua ſub titulo, Pini ſylveſtres.

An Picea Dictæi montis?

Marth. in Dioſc. Pinus ſylv. numeroſa virens in Ananiis, reliquiſque Tridentinis montibus, fructu parvo, brevi, quamprimùm areſcente, aſſatim dehiſcente, & ex arbore decidente. Is figuram habet, eámque in prioribus comm. & Hiſt. Germ. Pinum ſylveſtrem inſcribit, atque ex ea in Bohemia & Germania picem fieri ait. In poſt. verò comm. Pinum montanam vocat.

Pin. ſylv.

Error. Caſt. Durr.

Caſt. Durant. non deſcribit ſuam Pinum ſylveſtrem, cuíuſque figuram ſecundò proponit ſub hac inſcriptione *Pignoli purgati*, vitrore aliquo.

Pinus, ut apud Stumff. Hiſt. Helv. legitur, multis dicitur de Forchenbaum/aut Fiechten, licèt ſit particulare genus: quod a Plinio Pinaſter vocatur.

Lonic. ſub titulo Feſtenbaum malem Pinaſtri figuram ex Trago depinxit. Vocat autem cap. ſequenti Feuren/ oder Tällen / auch Etlicher Binbaum & Byffern, Lat. Tædam, Græcè πίτυν.

Lonicerus.

Anguill. Picea, πίτυς, Plinio dicta. Phicophorum & Picea ſativa, & Teda. Habet is figuram Matthioli poſtremam, quæ convenit noſtræ Pino ſylv. Taxi ſive Teda dictæ: conveniunt & ea quæ dicit.

An Lob. & Penæ Adv. Pinus altera nuce minore, ferè Laricina?

An Dodon. Germ. πίτυς ἄγριος, Pini ſylv. ſeu Pinaſtri prima ſpecies, & Pinus Tarentina Plinii. Gell. *Aleve* & *Eleve* Bellonii? Fallitur Dod. exiſtimans eſſe Pinum Tarentinam, Aleve & Eleve Bellonii, eſt enim Eleve Cembro Matthioli: deſcriptio etiam confuſa videtur: ac præterea confundit etiam Theophraſ. ἄγριον, arborem peculiarem, cum πίτυι.

Dodon. notatur.

Ryff. in Dioſc. cùm dicit, Piceam aliis dici Ein Fiechr Dañe intelligit Pinum ſylveſtrem. Confundit autem, ut & Lacuna, Picea n Bellonij cum Picea Matthioli.

Ryffij error ſuppl.

An Cæſalp. Pinaſter in cæteris [cum Pinu] ſimilis, ſed graciliori caudice: nuce pyramidali: nucleíque ob parcitatem inutilibus, præterquam ad columbarum cibum?

Apollo contra Matthioli ſententiam exiſtimat Bellonii Piceam non alludere ad Pinaſtri aliquod genus à Matthiolo depictum. Ego verò potiùs huic quàm illi aſſentior, quanquam ſit cuius Matthiolum redarguam, quòd videlicet Theophraſtum πίτυν, ἄγριον ſcribentem malè intelligat: nam has duas voces coniungit non coniungendas, ac Pinum ſylveſtrem interpretatur, quum ἄγριος ſit Aquifolium, non autem adiectivum, ut ipſe putat, πίτυς.

Apollo nõ probatur.

Marth. redarguitur. Theoph. locus reſtituitur.

Piceaſtrum, inquit Geſnerus de hortis, in altiſſimis montium noſtrorum ſylvis naſci aiunt, materiã longè puriore & politiore quod nondum ſatis conſideravi. Piceaſtrum eſſe puto, cui maxima (ni fallor) rigidiſſimáque in coniferarum genere folia ſunt. In Catalogo verò dicit Tedam vel Taxdam Pinei generis arborem eſſe, cuius aſſulis pro candelis uti poſſimus, πίτυλλα Græcis: Germanis verò Brenholz dictam. An autem Piceaſter eius altiſſimorum montium huc referri debeat, dubito.

Pinaſtrũ.

Camer. ad hiſt. Matth. Germ. & Epit. *Pinus ſylveſtris*. Tabern. *Teda*. Thal. *Pinaſter*. Hotto. Luſit. *Pinaſter i. ſylveſtris*: *Pinaſter pumilio ex montibus Bohemiæ*.

Pin. ſylv. Teda. Pinaſter.

Pinus ſylv. vulgaris, *Teda* cognominata multis, πίτυς ἄγριος Græcè, & *Ael.* Cordo, Belg. Wilde, Puneboom, Gall. *Pin ſauvage*, Ital. *Pino ſalvatico*. Hiſp. *Pino ſylveſtre*, Vng. Vad fenyo / Boz fenyo.

Nomina linguarum.

Hæc arbor abundat locis vicinis in Burgundia circa Porentruum, in Sundgovia variis locis, ut circa Beſſordiam ac Baſileam in itinere Montbelgardum verſus, unde aliquot vicibus tranſlatarum, ac in horto Montbelgardenſi plantatarum, unica ſuperſtes manſit arbuſcula à pluribus annis lentè creſcẽs. Verùm ex ſeminibus ex Hercinia ſylva per E.C. miſsis egregiæ arbores adoleverunt in eius Theriotrophio.

Locus.

Ad tubulos pro fontibus expetitur. Cùm eſſem in Palatinatu cum E.C. obſervavi celebrem virum D. Beuterichium in ſylvis iuxta arcem ſuam Hirſchhorn ſeruſſe picem excoqui ex Pinis ſylveſt. vulg.

Vſus. Tubuli.

arb. conif. Siquidem in Ida Martio mense breves julos, vt Corylus pronit: quo tempore coni à Piceis montis Olympi decidunt, quod aliarum regionum Piceis non accidit. Pediculus, quo coni ramo adhærent, gracillimus est, quare cùm maturuerint leui ventorum flatu deturbantur, decutiuntúrque ab arbore, cæterorum fructuum modo, cùm tamen in aliis ferè omnibus anniculi, cum nuper nascentibus in arbore permanêre comperiantur. Quod in Ida Cretæ, Lyssa Illyriæ & in Schiro Cycladum insula animaduertit & diligenter obseruauit.

Tempus.

Pediculus.

PINI SILVESTRES, VEL VT BELLON. VOCAT, PICEÆ SILVESTRES, VT Picea planiciei, Corcyrensis, Dictæi montis, Gallo-Græciæ, & Olympi.

MVLTA sanè notatu digna scribit Bellon. lib. conif. verba autem eius sic habent. Πεύκη [Pinus, Picea Bellon. malè] in planiciem descendit in trivii illo itinere, quo Lugduno Lutetiam itur, duobus ab vrbe diebus itineris, in transitu colliculi, quem vulgus *Tarare* nuncupat, in quo Piceas [Pinus] vbique enatas & circum montem silvescere videbis, quas solâ fatione evariare comperi. Vbi igitur in arborem excrevit, si quidem in plano extra silvas sita sit, caudicem contortum habet, rubro cortice vestitum, rimis hiulcum, atque vbi consenuit fungosum. Mox vbi in ramos diffunditur, eos sinuosos liventes, & perpetuâ fronde virentes producit. Sed ea nunquam procera euadit, mediocris arboris altitudine contenta. Comam in latum expatiantem explicat, materiem mollem, leviter rubentem habet, cariei obnoxiam. Ramos fragiles profert, qui cum crepitu rumpuntur. Enascens mox ab radice brachiatur, cuius si caudex paulò profundiùs vulneretur, largam fundit resinam, per initia liquidam, transparentem vt Laticis. Postremò albescit & dura redditur, quæ si gustetur fibamara cum jucundâ quadam saporis gratia & aromatica sentitur. Nullos flores ferre creditur, sed autor julos, quos Hieme profert, florum loco esse censet. Coni rudimentum paulatim capescens incrementum compactili congerie nucamentorum turbinatur, túnque pediculum, quo arbori inhæret, rectum habet. Is autê postea augescens reflectitur. An verò hæc Picea planiciei, sit Pinus silv. maritima conis firmiter hærentibus, judicent alii.

Πεύκη. *Locus.*

Picea Gallo-Græciæ.

Picea planiciei. Caudex. Rami. Materies.

Resina.

Non floret. Juli. Coni.

An Pinus silv. maritima conis firmiter hærentibus?

Piceæ [Pinus] in Corcyra nigræ vastiores Ficubus non attolluntur. Radicem, vt omnes Piceæ, [Pinus] tanquam palum, humi rectà defixam, lignosam, foris nigram, gustu acerbam habent. An verò hæc Pinus Mughe sit, certò affirmare non audemus.

Picea Corcyrensis.

An Pinus Mughe? Picea Dictæi montis.

Piceæ, quæ in verticibus montis, vulgò Spachiæ dicti, consurgunt, in vastitatem diffunduntur, atque altitudinem consequuntur: nam cùm iam Picea adulta est, tunc, Pini instar, in vertices summos, hinc inde ramos diffundens comam facit latissimam: folia æquè vt in reliquis perpetuò gemina habet, veluti ab uno tubulo adima annexa gracilia, & oblonga, acuta. Ramos mox ab uno caule emittit. Ea annicula trunco glabro est prædita, senescens verò caudicem consequitur scabrum, teneriores tamen ramuli glabri sunt. Hac nota à Picea, quæ in plano dissilit, differt, quòd conos impares quidem atque turbinatos habet, sed non vt in iam dictis, quæ in plano nascuntur retrogressi hærent: nec ita pediculo crasso firman-

Rami.

Truncus.

Coni.

tur, sed caudici infirmo pediculo annectuntur, quorum rudimenta circa Martium mensem sese produnt, neque tamen illi primo statim anno matureſcunt. Ex huiusmodi Picea [πεύκη Pinu] magna tedæ pars eius, quæ in Creta nascitur, excipitur, ex qua Cretenses Tedarii picem & cedriam conficere solent. An, vt nobis videtur, Picea, hæc Bellonii, est Pinus sylvestris vulgaris Genevensis, cognominata Teda?

Teda. Pix. Cedria.

An Pinus sylv. Vulg. Genevensis. Picea Gallo-Græciæ.

Picea, quæ in Gallo-Græcia circa Abonimeniâ urbem & Conticum, quæ Turcico nomine *Cute* dicitur, & ea quæ in montis Olympi Phrygiæ ingo nascitur, ad cuius radices Bursa vrbs, de qua sæpè meminit Galenus, celebris nobili emporio, & balneis, & infinitis Græcorum & Romanorum monumentis, sita est, plurimùm à se invicem dissident. Ex porrò, quæ ad summum montis Olympi cacumen, aut aliorum gelidissimorum montium proveniunt, Abietis rectitudine constant, cortice (si ad alias comparantur) glabro & subalbido, ramos serie quadam in caudicis ambitu, Abietis in modum, cruciformes mittunt, haud secus ac Rubiæ folia, quæ quemadmodum circa caulem stillatim decussantur, sic huius rami ex eodem geniculo stellatim prodeunt, non autem confuso ordine, vt in aliis Piceis & multis arboribus, tum Platano, tum Fago, tum cæteris aliis accidit. Pauciotibus constat hæc foliis geminis, aliis quidem Piceis similibus, sed minoribus: conos verò adeò exiles habet, vt etiâ maiores Iuglandis nucis magnitudinem non excedant, qui etiam facillimè ab arbore decidunt. Propontidis piscatores ut & Euxini Subere carentes, Picearum corticibus utuntur, quos Vallachi ad eos transmittunt, quibus non secus atque Subere sustinendis sagenis in piscationibus vtuntur, quemadmodum & circa Athon montem cucurbitis. Ex montibus Olympi descendens Bellonius, peculiare quòddam Piceæ genus obseruauit, cono auricularis digiti extremitatem crassitudine vix superante. Piceas autem Gallo-Græciæ & Olympi si quis Pinastrũ tertium Hispanicum pumilem asserere velit, per nos equidem licebit. Eas incolæ nobis iudicibus, Pinus agrestes *Pini sauuages* rectè vocare consueverunt, quamvis non concedit Bellon. πίτυν Piceam malè transferens.

Cortex. Rami.

Coni cadet.

Cortices Sues.

Picea conis minutis.

Pinaster 3. Hisp. pumilio.

Bellon. aut.

PINVS SILV. MVGHO SIVE CRIN.

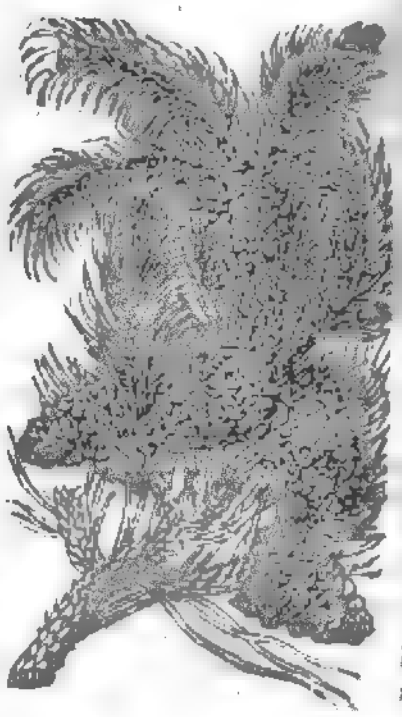

ARBOR quæ *Le Crene* vocant in Burgundia, crescit in montibus quos *Franche montague* vocant, in monte particulatim dicto *du Pré*, loco qui nominatur *Malfaigne* vno milliari ab arce dicta *Mache*: est è genere Pini silv. Matthioli, loca inferiora montis occupans, parua & pumila arbor, respectu aliarum resiniferarum arborum, & Pi-

Le Crene. Locus.

Pinus silv.

Descriptio.

Digitized by Google

...ing the wing, and the muscles which depress it, are of enormous size, and constitute the greater part of the flesh of the bird. The muscles which raise the wing are small, and are placed on the back. The muscles which depress the wing are attached to the sternum, and to the humerus, and are called the pectoral muscles. The muscles which raise the wing are attached to the scapula, and to the humerus, and are called the dorsal muscles.

Reſina faciendæ modus. Theoph. Gaza & Hermol. error.

non annua, ſed poſt plus temporis adminiſtrari ſolita eſt. Fit reſina in hunc modum. Vbi iam vulneratâ arbore, detractus tantùm cortex eſt [non detracta teda, ut ſcribit Herm. ſecutus Gazam] reſinam hauriunt, ſic enim in vulnus invectum, humor copioſior confluit: ex Abiete verò & Picea non cortice tantùm ſpoliatis, ſed ipſo etiam corpore, id eſt ligno vulnerato: haud enim quamque ſecretionem modo eodem agi mos eſt. Et hinc Plinii lapſus perſpicitur, è Picea detracto tantùm cortice reſinam fluere dicentis: quod de Pino ſcripſit Theophr. Deinde eiuſdem depravata hæc lectio manifeſtatur: Nec corpori ipſi paretur in cæteris, vel, utin cæteris: ſic a. reſtituendus Plinius, corpori ipſi paretur, non ut in cæteris. Eſt hæc porrò Reſina, non ita levis, quàm quæ ex Abiete & Larice & Picea [ἔλατον ἢ πίτυος: Inſignis. v. error Gazæ in ſua verſione, qui tres hic tradit plantas, ac aliàs πίτυν modò interpretatur Laricem, modò Piceam] teda enim Pinus referta eſt. Sed vel ex hac Theophraſti ſententia ſequitur: è Pino non detractâ tedâ, ſed cortice tantùm, Reſinam colligi. Pinus ſiquidem non ſpoliata, ſed referta tedâ eſt, ob quam gravior cæteris eius reſina ſit. Quam ob rem præclarè Hermol. è Pinu Reſinam copioſiſſimam, ponderoſiſſimam, piciſque proximam manare ſcribit. Plinius contrà minimum reſinæ de Pinu colligi tradit, ſed errat, Larici enim omnia ei tribuit, quæ de Pinu Theophraſt. dixit. Et ſic Plinius Archetypum ſuum imitatur!

Plinii lapſus.

Plinii locus reſtituitur.

Reſina gracilis.

Gazæ error alius.

Plin. reprob.

Reſina duplex.

Liquida.

Cæterùm, Reſinæ ſucci pinguis, ſummæ, ut antea quoque diximus, ſpecies duæ ſunt, liquida & ſicca. Liquida, ait Theoph. portatur utribus, dein ſponte ſpiſſatur. Reſinæ liquidæ, ut comprobat Dioſc. è Pinu & Picea manant. Hæ ex Gallia & Hetruria convehuntur. Quin & olim è Colophone aſportabatur, quæ inde Colophoniæ cognomen ſibi vindicavit. Ex ſiccis autem Reſinis, alia eſt ſtrobilina, alia abiegna, de qua dictum, ceu de alia picina, & alia denique pinea.

Colophonia cur dicta Sacra.

Corn. confutatur.

Confundit certè Corn. ſi non decipit ſtudioſum, dum ait: Quarum arborum ſint ſingulæ relatæ Reſinæ, ipſæ appellationes indicant. Falſum ſiquidem hoc eſt. Nam ſtrobilinæ reſinæ nomen, non ſtrobilum, arborem particularem, deſignat [ut ipſe ſibi imaginariè perſuadet,] ſed eandem planè cum pineæ reſinæ vocabulo quod Pinum denotat, ſignificationem habet. Strobilus enim (uti ſuſiùs declaratum) unde vox ſtrobilina derivata eſt, nihil aliud eſt, quàm nux pinea. Strobilina igitur reſina & pinea eiuſdem arboris reſina fuerit. Illa quidem partis arboris [fructûs,] hæc verò totius.

Impoſtura.

Reſina arida.

Garipotum.

Noſtra tempeſtate, inquit Bellon. eâdem impoſturâ utimur, quâ antiquiſſimi ſolêrent, in adulteratione Thuris. Siquidem reſinam Pini miſcemus Thuri. Sed fraus deprehenditur odore, vulgnſque noſtrum reſinam illam Garipotum nominat. Subolfecerat fraudem iſtam ſuo tempore Dioſcorides, qui in cap. de Thure ſcribit Thus in itinere, inquit, adulteratur Pini reſina: quæ res mihi abſurda videretur, niſi in itinere dixiſſet: utpote, quòd illæ regiones externæ, quæ admodum calidæ ſunt, Pinum non generent. Ideò, ut nobis Thus peregrinum eſt, ita & illis reſina Pini. Priſca ætas ea omnia adinvenit, quæ nunc à nobis perficiuntur, aut ſaltem his ſimillima. Ex quo liquet nihil à nobis nunc ſcribi poſſe quod non antè ab alio excogitatum ſit.

Pinus in ſeptentrionalibus regionibus nulla.

Inſerenda duo ex Plinio: Vnum, Reſinæ florem crudum ab eo dici, tenuem reſinæ crudæ & ſiccæ partem quæ in ea veluti bullat, & efflorescit: Alterum permirum id videri quod ſcribit: Reſina omnis diſſolvitur oleo: quidam & creta figlinarum hoc fieri arbitrantur. Reſinam enim creta liquari aut diſſolui poſſe verum non eſt, atque adeò ſi quis reſinæ liquatæ cretam, vel aliquod aliud terræ pinguis genus admiſceat, maſſa fit duriſſima, & quovis cæmento ſolidior: quare locum ſic corrigendum eſſe quidam arbitrantur: Reſina omnis diſſolvitur oleo: Pudet confiteri maximum iam honorem eſſe in evellendis pilis: Quidam creta figlinarum hoc fieri arbitrantur.

Reſina flos crudus Plinio.

Reſina diſſolvitur oleo.

Creta non diſſolvitur.

Locus Plinii correctus.

Eſt porrò de reſinæ coctura dicendum. Liquida reſina in offas cogitur duras, & ſolidas, ducentorum ferè pondo ſingulas, in aquæ duplo tamdiu cocta, quouſque odorem amittat, friabiliſque & tam arida reddatur, ut digitis iam non cedat, nec eorum veſtigium recipiat, ut ſit cùm eius lentor nondum prorſus conſumptus eſt. Eſt autem liquanda & colo defæcanda, ut fæculentæ ſordes ſecernantur, priuſquam in ferventem aquam conjiciatur. Hoc coquendi artificio reſina candidiſſima evadit, ac ferè nivea, et amſi antea, vel oleoſa, aut mellei coloris, ut Larigna, fuerint. Ex quibus perſpicere licet Ruellium Dioſcoridi, hac de re verba rectè non expreſſiſſe: Donec, inquit, friabilis, ac retorrida reddatur, & digitis cedat, cùm legendum ſit, ὅταν μὴ τοῖς δακτύλοις ἅπτηται, id eſt, arida ut digitis non cedat: deinde: reſina ſit etiam eximii candoris, ſi omnis eliquata percoletur, &c. Vertendum erat, ſit autem (hoc ſubaudi, coquendi ſupra dicto modo) eximiè candida. Omnem autem reſinam liquare, & colo defæcare antea oportet. Sed & Dioſcoridem ipſum mirantur plerique ac iure quidem, cùm declarat modum ſpiſſandæ in aqua fervente reſinæ liquidæ, cum eam un [κατάσαι] dixiſſe, & non potiùs elixari [ἑψῆσθαι:] Spiſſatur etiam reſina cocta ſine aqua in cortinis æneis ſubiecto primùm igne lento: deinde ubi coire cœpit, carbonibus liberaliùs aggeſtis, & aucto igne, ut quicquid ſeroſi eſt exhalet. Si liquidam durare & in offas redigere hac ratione libet, coquenda ea eſt ſine intermiſſione diebus ac noctibus tribus, quoad odoris expers, friabilis, arida, nec ſub digitis lenteſcens exiſtat. Sin tam ſiccam in offas ducere placet, uno die coxiſſe ſufficiet.

Reſina coctura in genere.

Ruell. tacitatur.

Ruell. corrigitur.

Dioſc. imo propria locutio.

Reſina ſpiſſanda ratio.

Haud abſimilis eſt coquendi modus hodie Chymiſtis uſitatus, oleum è Terebinthina elicientibus. Phialam ingentem vitream, luto oblitam & reſinâ, ad dimidium uſque, impletam furno imponunt, alterius vacuæ, & quod ſtillat excepturæ collum in eius fauces inſerentes. Dein eâ cautione, quâ dictum eſt, ignem accendunt: Fluit primùm liquidus ſudor Reſinæ, *aquam* Chymiſtæ vocant, *Piſſelæque* veterum is reſpondet: abiicitur verò tanquam inutilis, tametſi ad ea valeat, ad quæ Piſſelæon commendatur. Sequitur oleoſus liquor, qui cùm totus exſtillaverit, arida & friabilis in phialæ fundo reſina ſupereſt: Colophoniam hodie nominant, magni, ut & olim, in medicina uſus. Scire tamen licet nominis Colophoniæ multiplicem ſignificatum fuiſſe. Sic enim dicta quondam fuit Reſina autore Galeno, & reſina cruda; ex Picea, Pinóve ſicca,

Laguncili modus Chymiſtarum.

Aqua reſina.

Piſſelæon.

Colophonia. Colophonia Gaza ſignificatio Reſina cruda.

fuerit ratio, *Plinius ſtrobilum facit per ſe arboris ſpeciem, ergo eſt arbor*, quàm hæc, Plinius Tedam particularem facit arborẽ, ergo teda per ſe eſt arbor. Magis autem movent, quæ ſcribit Dioſcorides, inquit enim, πεύκη δὲ καὶ αὐτὴ ἡ ὁ πίτυς τρεχέλαιον φλοιὸς ἡ καὶ φύλλα πίνουσι hoc eſt, præſtant verò eadem & ſtrobili cortex & folia pota. Iam verò nux Pinea eiuſdẽ generis eſt cum Pino. Sed hoc repugnare videtur, quod ab initio capitis habetur, cùm de quibus eſſet acturus indicans, meminit Pini duntaxat & Piceæ, non autem ſtrobili. Sed utrum hic ſtrobilos nucem pineam ſignificet, & folia verò eiuſdẽ ſint Pini, cuius paulò ante meminit Dioſ. parum refert, quoniam omnes illic ſimul memoratæ arbores iiſdem viribus ſunt prædi-

Pityides. tæ. Rob. Conſtant. in Lex. πιτύδες propriè Pinûs, impropriéque Piceæ arboris nuces in conis (quas

Poma Cybeles. Poma Cybeles dixit Martialis, Nuces verò pineas, πιτύνια κάρυα ἡ τρεχέλαιος ἡ κάρυα Dioſcor. & Theoph.) contentæ. Græci etiam κάρυον ἡ μύρωνα nomine appellant, ut nucis & nuclei voce Plinius.

Lonicero reprob. Lonicero Pinus dicitur Pitys. Isque conum tantùm pingit, temerè adiungens conum Cedrinum, non agnoſcens differentiam inter utrumque. Eum autem Pinum non agnoviſſe, indicio ſunt, vel nomina Germanica **Fichtenbaum/ Harzbaum / Kyhnholtz / Kifferholtz / Feüren/** quæ diverſarum ſunt plantarum.

Petr. Creſc. figmentum. Pro Pino abſurdum figmentum habet Petrus Creſcentius, Sedum arboreſcens referens quodammodo.

Lobel. mutatur. Dicitur hæc Lob. *Pinus vulgatiſſima*, quod mirum videtur, nec enim adeò vulgaris eſt. Tabern. *Pinus domeſticà*. C. Bauh. phyt. de Pino obſcurior eſt, Pinúmque ſylv. fortè intelligit cùm dicit: Peucedanon à πίνη, quæ Latinis Pinus vocatur, quòd folia eius cum Pini foliis ſimilitudinem quandam habeant, unde & *Pinaſtellum* quidam dicunt.

C. Bauh.

Veram non Præter verò quotidianam experientiam communis authorum conſenſus, Feri in Geneſim falſam opinionem meritò ridet. Pinus, inquit, nullum fructum fert, ſed ſolùm ſemen. Goropium conſulere debuiſſet dicentem: Plinius glandes è pomorum numero excluſit, neſcio qua de cauſa: cùm mihi æquè atque Nuces pineæ, de quibus non dubitatur, hanc nomenclaturam videantur merêri.

Poma.

Synonyma linguar. Pinus, Græcè plurimis πίτυς, aliis πίτυς malè, Germ. **Zirbelbaum/Fichtenbaum/**, Belg. **Pinappelbaum**, Gall. *Pin.* Ital. & Hiſp. *Pino*, Angl. **Pine tree**, Bohem. **Borowice**, Polon *Soſnki*. Pinus quidem ut Matthiolo placet à pinnato foliorum acumine. Caſtel. & Catal. *Pino negro*, Portug. *Pinheyro negro*. Fructus eius Græcè τρεχέλαια, Lat. *Strobili*, Nuces pineæ, Germ. **Zirbelnüßlin**. Gall. *Pignons*.

Epitheta Pini. Pino à Poëtis apud Raviſium hæc epitheta attribuuntur. *Nautica, pontica, amans littora, virens, florida, procera, alta, ardua, conifera, picea, odora, pinguis, cornigera, acuta, multifida, capillata, nutans, ſilveſtris. hirſuta, cava, garrula, Berecynthia, Cibeleia*, cui ſacram fecerunt, quanquam & pani ſacram legerimus. His adde ex Theoph. *nodoſa, ſed ſquammoſa, reſinoſa, ingens, rectà ſurgens*, ex Guidone *flammifera, pronuba, tumida*, ex Virg. Pinus in hortis *pulcherrima*.

Cybele ſacra.

Locus. Frequens eſt, ut Raviſius prodit, in Atlante, Idâ, Lycæo, Simoënte, Mœnalo, & Othry. In

Geſn. mutatur. Germania, quod equidem ſciam, ſpontè non provenit. Genevæ non vidi, quamvis Geſnerus ſe audiſſe ſcribat, Pinum inibi in loco quodam publico ſpectari. Lutetiæ quidem in horto Reginæ vidi. Eam in Belgio, Angliâ, & Italiâ coli teſtatur Lobelius. Scribit Bellonius Pinum locis permultis ſylveſcere etiam in planis, ut in Gallia Narbonenſi (ubi ad aquas maritimas ſpontaneam perhibet quoque Lob.) & circa Maſſiliam, ac in multis Italiæ tractibus, ut circa Ravennam, quo loco ſylvas ex ſe faciat ampliſſimas: ac ſylveſtria ſemina ſi in cultum demandentur ſolum, eaſdem proferre arbores, eoſdémque fructus.

Satio. Seremus autem Pinum, authore Palladio, nucleis ſuis (ſemine enim teſte Theophraſt. tantùm

Tempus. provenit) calidis & ſiccis regionibus, menſe Octobri, vel Novembri: frigidis & humectis, Februario, vel Martio. Amat locum gracilem, ſæpè maritimum, inter montes, & ſaxa vaſtior, & procerior invenitur: ventoſis & humidis arborum fiunt incrementa latiora. Sed ſive montes velis conſerere, ſeu ſpatia quæcunque, hæc huic generi deputabis, quæ alteri utilia eſſe non

Cultura. poſſunt. Exarabis ergo ea loca diligenter, atque purgabis, & frumenti more ſemen aſperges, ac levi ſurculo curabis operire, nec enim pluſquam palmo debet abſcondi. Defendenda eſt tenera arbor à pecore, ne calcetur invalida. Proficiet, ſi nucleos aquâ ante triduum macerabis. Aliqui dicunt fructum pineum tranſlatione miteſcere: ſed plantas hoc modo procurant, ut priùs multa ſemina in caliculis terrâ & ſimo repletis obruant, quæ ubi proceſſerint, relicto eo, quod ſolidius eſt, auferant alia: ubi iuſtum cœperit incrementum, trimam plantam cum ipſis caliculis transferunt, quibus fractis in ſcrobe indulgent radicibus largitatem. Terra tamen equæ ſtercus admiſcent, facientes ſtraturam alterno ordine ſubinde creſcentem. Servandum eſt tamen, ut eius, quæ radix una & directa eſt, uſque ad ſummitatem ſuam poſſit integra & illeſa transferri. Putatio novellas Pini arbores tantùm promovet (quod autor ſe expertum ait) ut quæ ſperaveras incrementa, duplicentur.

Maturatio Nuces pineæ uſque in Novembrem eſſe poſſunt, & maturiores legentur.

Aſſervatio Nuclei verò ipſi purgati durare non poſſunt: tamen aliqui in vaſis fictilibus novis, & terrâ repletis cum teſtis ſuis miſſos aſſerunt cuſtodiri. Et nucleis Pini miſſis Lugduno per honeſtum virum Sebaſt. Hieberlin & alios, Pinus in horto E.C. ſæpiùs mihi provenit, ſed facilè perit. Eadem cauſa fortè fuerit, quam Camer. in horto aſſignat. Pinus, inquit, Italica ex ſemine enata prodit, ſed Hyemis frigore intenſiore facilè, niſi in fictili recondatur, perire ſolet. Dum recens è terra emergit, nuclei putamen non incommodè admittur, ſed nucleus protruſus ſi auferatur priuſquam ſua ſponte decidat, plerumque germen enaſcens, cui tanquam munimentum à natura datum eſt, & foliis coniunctis oblongioribus adhæret, perire ſolet.

Obſervationes pulchræ. Proverbium Proprium autem eſt huic arbori ut ſalſo ſolo latiſſimè fructificet, quemadmodum apparet ex amœniſſimo pineto prope Ravennam. Dignum etiam eſt obſervatione, exciſam nullam remittere ex virgis radicum ſobolem, ſed prorſus emoti. propterea Crœſus (ut eſt apud Herod.) minabatur ſe extirpaturum Lampſacenos *Pini in morem*.

Pini in morem. Dignum quoque & illud notatu, quod D. Baſil. memoriæ prodidit, Pinus incenſas ac exuſtas flammis in quercera mutari.

Pini Vires & uſus. Pini vires ſecundum antiquos videre eſt antè ſcriptam

Fig. 1.

Fig. 1.

erubuiſſe, lignúmque hoc fungoſum, leve, ſuo adhuc cortice obductum, quod non modò nulli unquam prodeſſe potuit, ſed etiam valdè obfuit. Cuius incommoda cùm multi magno ſuo malo ſenſiſſent, illud à ſuo uſu abdicandum omnium calculo cenſuerunt.

Ioſ. Similerus & Geſn. confuſi.

A Ioſia Similero & Geſnet. confunditur Pinus ptopriè dicta, cum ea, quam Cembro dicunt. Vt id fit manifeſtum ex lib. hort. ipſiuſmet Geſneri, dicentis: Pinus in Germania ferè nulla, &c. Pinaſter, Pinus ſylveſtris in altis montibus Rhætorum & Valleſiorum, nec ulla arborum (opinor inquit) altiùs naſcitur Ein wilder Zierenbaum: Nuclei quidem eius ut minores, ita etiam grationes ſunt, quàm Pini.

Pinus Zimbro.

Anguill. Pinus montana apud Griſones proveniens *Zimbro* vocata.

Pinus Cembro, Cembri & Cirmoli.

Matth. Pinus ſylveſt. *Cembro, Cembri* & *Cirmoli* vulgò vocata, nucibus domeſticæ ſimilibus, fructu facilibus. Facilè adducor, inquit is, ut credam hoc nucum pinearum eſſe illud genus, quod Plin. lib. 15. cap. 10. *Tarentinum* vocat. Bellon. loco iam citato hoc Pini genus Pinaſtrum eſſe cenſet, ſed non rectè. In poſt. autem com. It. eadem dicit, ac addit errare Anguillaram, qui velit Pinum Tarentinam, vulgò dictam Cembro, eſſe Pinum montanam ſylv. Theophraſti.

Bellon. notatur.

Pinus Tarentina. Anguill. error.

Bellon. excuſatur.

Apollo rad. 9. non ſine ratione videtur Bellonium excuſare à cenſura Matthioli, ut qui non aſſeruerit hanc arborem eſſe Pinaſtrum Plinii, quamvis Pinaſtrum nominet, & in fine Plinii verba adducat: putátque Apollo hanc arborem eſſe Bellonio illegitimum Plinianum Pinaſtrum: & ex Bellonio vocat Pinum Tarentinam.

Suiſſe Bellonius nõ eſt.

Dodonæo aſſentiri non poſſum, exiſtimanti in Hiſt. Gall. *Zembro* eſſe Bellonii *Suiſſe*, quod non repetit in Hiſt. Lat. ubi Pinum ſylv. alteram facit, & à Macedonum fœmina ſylveſtri nihil differre ait, nam tractabilem & ad multa opera materiam habêre idoneam.

Lob. Adv. Pinus à quibuſdam *Cembro* vocata.

Pinus ſylv. mont. ana. Theoph.

Ic. Plant. Pinaſter, Germ. Wild Fiechtenbaum. Gall. *Pin ſauuage*: *Pinus ſylv. montana* Theophraſti: Alpigena in Pini arboris præcelſæ æmulationem, caudice recto & lævi accreſcens: foliis Pini oblongis gemino ordine ſitis: cono, ſtrobilo & nucleo Pini minore, putamine minimè duro, ſed cortice molliore.

Audivit Cæſalp. in Tridentinis montibus differentiam quandam eſſe in genere ſylveſt. Pini, aſpectu Piceæ, foliis Pini, nucleis fragilibus, ut

Cembrum.

facilè dentibus comminui poſſint, *Cembrum* vocatam. Fuerit autem huius fructus quem Tarentinum Plinius dixit, digitis fragili putamine, aviúmque expoſitum furto in arbore.

Non eſt tæda.

Dalech. apud Plin. notat malè legi, Sextum genus [cognatarum arborum, cognitarum vet.] tedam eſſe propriè dictam. Etenim tedæ nomen μάσυμον eſſe, ac nunc Pini reſinoſum & pingue lignum [πὶ δάδα] ſignificare, quòd lucernæ candelæve loco uratur: nunc arborem ſui generis, Theophraſto ignotam, quam *Cembro* vocent Tridentini, Allobroges *Anvia*.

Tabern. Pinus ſylv. Cembro.

Locus.

Pini Cembro folia & Cohum habeo ab Illuſt. Principe, allatum Oenoponto, cuius nuclei plantati in horto Excell. Comitis provenêre viſu grato, verùm citò periêre. Pinaſtrum maiorem (ſic enim is vocat) creſcere ſcribit Cluſ in montibus Pyrenæis, & pleriſque aliis Hiſpaniæ locis.

PINVS SYLVESTRIS, SIVE PINASTER.

CAP. V.

Pinaſtri genera Theoph.

PINASTRVM in bina Theophraſtus partitur genera. Alia enim Idæa eſt, alia Mariuma, & tertia Sterilis, de quibus plura cap. de Peuce vet.

Pinus ſylv.

Meminerunt Pinaſtri plurimi, ſed titulo tenus duntaxat, non demonſtrantes quam arborem intelligant. Alii quidem Pinum ſylveſtrem rectè ſtatuunt: ſed hanc non diſtinguunt. Hiſt. Lugd. de Pinaſtro meliora docet. Sylveſtrem enim Pinum ſive Pinaſtrum (Pinaſter enim ut ſcribit Plin. nihil aliud eſt quàm Pinus ſylv.) in fructiferam partitur & ſterilem, Fructiferam in Idæam ſive montanam & maritimam. Montanámque ſativæ ſimilem dicit, ac nuces edere ſimiles, ſolidas, ex ſimili ſquamarum congerie compactas, reſinoſas, odoratas. Huiuſmodi verò montanas Pinus in multis Hiſpaniæ & Luſitaniæ montibus creſcere, adeò fructuoſas, ut indè maxima nucum pinearum copia per totam Galliam diſtrahatur. *Sterilem* autem vocat, non quòd nullum edat fructum (conos enim fert) ſed quia nuclei edules non ſint, nec cibis utiles. Sterilibus [addit præterea] Pinaſtris Arvennorum, Vellaumorum & Allobrogum montes abundant, ex quibus reſinam colligunt, & picem optimam conficiunt, vocántq; *Pins ſauvages & Pinastreaus.*

Pinaſtri Gæsia genera.

Sterilis ut dicatur.

Pinus ſylv. fructifera & ſterilis. Fructifera duplex.

Planè error

Pinaſtrum ſcribit Plinius mira eſſe altitudine quod minimè verum eſſe videtur. Nam in hoc arborum genere Abies, Piceáque noſtrates altitudine mediocri, tametſi Bellonius prodiderit & Dictæos Pinaſtros in vaſtitatem diffuſos, ad inſignem altitudinem aſſurgere, & eos qui in Olympi Phrygii montis aut aliorum gelidiſſimorum montium ſummis, culminibúſque proveniunt, Abietis eſſe rectitudine. Sed is Pinum Cembro pro Pinaſtro deſcribit, depingítque abſurdè. Iuſtior uſt Matthioli reprehenſio, quam fugere non poteſt Bellonius, dum Pinaſtri vocem ex verſione Latina frequenter ſe legiſſe ſcribit apud Theophraſtum, eum tamen Theophr. fuiſſe incognitum, quod in Græciæ Aſiæque montibus non naſcatur. Itaque nullum eſſe ex Græcis authoribus, qui Pinûs ſylveſtris, Pinaſtríve meminerit: Quid? nónne Theoph. πίτυλον aliam cultam, incultam aliam prodidit? Nos equidem nihil aliud eſſe πίτυλον, quàm Pinum probavimus, & πίτυλον ἄγριον Theophr. Pinum ſylv. ſive Pinaſtrum eſſe ſtatuimus.

Pinus Cembro eſt Pinaſter Bellonio multis

Bellon. reprob.

Pinaſtrum appellat Cluſ. Pinum ſylveſtrem ſequutus Plinium, qui quæ Theophr. περὶ τῆς πίτυος ἀγρίας dixit, ad Pinum ſylv. tranſtulit. Eius autem in ſuis peregrinat. varia obſervavit genera: terna in Hiſpanicis, quaterna in Auſtriacis Pannonicíſque montibus, & ſylvis.

Pinaſtri Gæsia genera.

Aliquivoca.

Pinaſtri ergo nomen ſeu Pini ſylveſtris pluribus attribuitur plantis. Pinaſtrum Plinii & πίτυλον ἄγριον, quidam eam Pinum exiſtimant, *quæ cultarum eſt*, alioqui ſimilis ſativæ, formâ non differens ab ea, ut cæteræ, quæ proponuntur. Pinaſtri vocabulum aſſumpſit quoque *Pinus Cembro* dicta. Pinaſter dicitur de *Pinu ſylv. vulgari Genevenſi.* Item de *Pinu ſylv. Hiſpanica maiore* Cluſii, De *Pinaſtro maiore Auſtriaco albo & nigro*, De *Pinaſtro Auſtriaco tenuifolio*, De *Pinu ſylv.* ſive ut vult Bellonius de *Picea ſylveſtri Ida Troadis*, cuius coni facilè decidunt, De *Pinu ſylveſtri Mughi*, ſive

Pinus Cembro. Pin. ſyl. Hiſpanica maior Auſtr. alba & nigra. Auſtr. tenuifol. Pin. ſylv. Ida Troad.

Teda Dioſcor. & Plin.

ðu (ſi modò fiat) Tedæ nomine vocari poſſet. Verùm ex eo quòd Dioſcorides πίτυος ἢ πεύκης Tædam particulatim ſectam, ſi in aceto coquatur, & decocto dens colluatur dolores levare ſcribit: Atque cap. de Ol. Candido ubi tædam fuſiùs deſcribit: tedæ præpinguis pinus aſſulatim conciſæ cum aliis pondus aliquod præſcribit. Ex eoque quod Plinius Laricis morbum eſſe ſcribit ſi teda fiat &c. Nec non etiã Theophraſti autoritate fretus, concludit Bellonius planè perſpicuum eſſe, Tedam non eſſe arborem ſui generis, ac nullam eſſe arborem quæ peculiari nomine Tæda vocetur.

Nulla arbor eſt, quæ Teda vocetur.

Pinaſter.

Pinaſter, ut vult Tragus, in Germania vulgaris eſt notitiæ, & facilè provenit, quocunque loco plantetur. VVaſgoviæ admodum familiaris eſt, præſertim oppido Cæſareo Luthræ: folia gerit multò quàm Pinus craſſiora, duriora, & nocentioribus aculeis armata: conos quoque acquirit breviores & duriores, exiguis prægnantes nuculis: multam hæc arbor reſinam deſtillat vulnerata, Germani Ein wilden Kinbaum / Kyfferbaum, & in ſuperiori Germ. Forenbaum / aut Holtz nominant. Hæc ille. Si verò eandem quam nos, intelligit arborem, non in omnibus placet deſcriptio, potiſſimùm quòd ait folia craſſiora, quàm Pini. Seminibus etiam in vulgari noſtra ſylv. Pinu, nucularum nomen haud convenit: Sed Pino Cembro potiùs congruit. Conſiderandum præterea Tragum ſcribere cap. ſequenti quaſi de arbore à modò dictâ diverſâ, quæ ſequuntur. Pinguis illa arbor, quæ hybernas in quibuſdam locis faces præbet, ad Abietem quoque tanquam ſpecies eius refertur. Quartum hoc Abietis genus Germani Tæden nominant. Teda quibuſdam appellatur, à quibus in præſentia non diſcedo. Difficile autem aſſertu quid Tragus velit, quia non demonſtrat quâ in re differat ſua Teda à ſuo Pinaſtro, quem deſcribit præcedenti capite. Is ut tegeret ſuam ignorantiam ſe otioſis diligentiorem & exactiorem nominum inquiſitionem relinquere ait: quos monet ut in hanc rem Valleſiæ Alpes, maximéque eas, in quibus S. Bernhardus habitet, perluſtrent. At non fuiſſet ſanè otioſi hominis, ſed boni Botanici arborem deſcribere. De qua ſi, vel liquidam ſententiam ſuam protuliſſet, vel planè tacuiſſet: nullam nobis occaſionem vellicandi ipſius ignorantiam præbuiſſet.

Tragus mutatur.

Abietis genus.

Golliſ. ignoratio.

Theoph. Golliusin Onom. Pinaſtrum Wilden Fiechtbaum/à Teda Kienbaum/vt à diverſa arbore ſeparat, demonſtrãs ſe neſciviſſe quid ſcriberet.

Picea. Picea montium.

An Petro de Creſc. Abies & Piella?

Bellon. conif. πίτυς, Picea, vulgi Græcorum πίτυς, & circa Lugdunum Pinus aggreſtis, Pin ſauvage, ſed falsò: figura etiam quam habet non placet. Eidem de negl. cult. Picea montium, ut Tatarææ, omnium qui Lutetiã Lugdunum proficiſcuntur, oculis ſubiecta. An verò eidem Obſ. & conif. Picea Dictæi montis, ex qua Teda in Creta, & de qua ſub titulo, Pini ſylveſtres.

An Picea Dictæi montis?

Matth. in Dioſc. Pinus ſylv. numeroſa virens in Ananiis, reliquiſque Tridentinis montibus, fructu parvo, brevi, quam primùm areſcente, aſſatim dehiſcente, & ex arbore decidente. Is figuram habet, eámque in prioribus comm. & Hiſt. Germ. Pinum ſylveſtrem inſcribit, atque ex ea in Bohemia & Germania picem fieri ait. In poſt. verò comm. Pinum montanam vocat.

Pin. ſylv.

Error. Caſt. Durant.

Caſt. Durant. non deſcribit ſuam Pinum ſylveſtrem, cuíque figuram ſecundò proponit ſub hac inſcriptione *Pignoli pergati*, vitrore aliquo.

Pinus, ut apud Stumff. Hiſt. Helv. legitur, multis dicitur de Forchenbaum/aut Fiechten, licèt ſit particulare genus: quod a Plinio Pinaſter vocatur.

Lonic. ſub titulo Feſtenbaum malam Pinaſtri figuram ex Trago depinxit. Vocat autem cap. ſequenti Feuren/ oder Tæden / auch Etlicher Kinbaum & Kyffern, Lat. Tædam, Græcè πίτυν.

Lonicer.

Anguill. Picea, πίτυς, Plinio dicta. Phicophorum & Picea ſativa, & Teda. Habet is figuram Matthioli poſtremam, quæ convenit noſtræ Pino ſylv. Tæder ſive Teda dictæ: conveniunt & ea quæ dicit.

An Lob. & Penæ Adv. Pinus altera nuce minore, ferè Laricina?

An Dodon. Germ. πίτυς ἀγρία, Pini ſylv. ſeu Pinaſtri prima ſpecies, & Pinus Tarentina Plinii. Gall. *Aleve & Eleve* Bellonii? Fallitur Dod. exiſtimans eſſe Pinum Tarentinam, Aleve & Eleve Bellonii, eſt enim Eleve Cembro Matthioli: deſcriptio etiam confuſa videtur: ac præterea confundit etiam Theophraſ. ἄγριαν, arborem peculiarem, cum πίτυος.

Dodon. cæt.

Ryff. in Dioſc. cùm dicit, Piceam aliis dici Ein Fiechtbaum intelligit Pinum ſylveſtrem. Confundit autem, ut & Lacuna, Piceam Bellonij cum Picea Matthioli.

Ryffer. cæt.

An Cæſalp. Pinaſter in cæteris [cum Pinu] ſimilis, ſed graciliori cuſpice: nuce pyramidali: nucleiſque ob parcitatem inutilibus, præterquam ad columbarum cibum?

Apollo contra Matthioli ſententiam exiſtimat Bellonii Piceam non alludere ad Pinaſtri aliquod genus à Matthiolo depictum. Ego verò potiùs huic quàm illi aſſentior, quanquam ſit cuius Matthiolum redarguam, quòd videlicet Theophraſtum πίτυος, ἀγρίας ſcribentem malè intelligat: nam has duas voces coniungit non coniungendas, ac Pinum ſylveſtrem interpretatur, quum ἀγρὶς ſit Aquifolium, non autem adiectivum, ut ipſe putat, πίτυος.

Apollo nõ probatur.

Matth. nõ dargmatur. Theoph. locus reſtituitur.

Piceaſtrum, inquit Geſnerus de hortis, in altiſſimis montium noſtrorum ſylvis naſci aiunt, materiã longè puriore & politiore quod nondum ſatis conſideravi. Piceaſtrum eſſe puto, cui maxima (ni fallor) rigidiſſimáque in coniferarum genere folia ſunt. In Catalogo verò dicit Tedam vel Tædam Pinei generis arborem eſſe, cuius aſſulis pro candelis uti poſſimus, πίτυλα Græcis: Germanis verò Brenholtz dictam. An autem Piceaſter eius altiſſimorum montium huc referri debeat, dubito.

Piceaſtrum.

Camer. ad hiſt. Matth. Germ. & Epit. *Pinus ſylveſtris*. Tabern. *Teda*. Thal. *Pinaſter*. Horto. Luſit. *Pinaſter i. ſylveſtris*: *Pinaſter pumilio ex montibus Bohemiæ*.

Pin. ſylv. Teda. Pinaſter.

Pinus ſylv. vulgaris, *Teda* cognominata multis, πίτυος ἀγρία Græcè, & ἄρις Cordo, Belg. Wilde, Pyneboom, Gall. *Pin ſauvage*, Ital. *Pino ſalvatica*. Hiſp. *Pino ſylveſtre*, Vng. Vad fenyo / Kos fenyo.

Nomina linguarum.

Hæc arbor abundat locis vicinis in Burgundia circa Porentruum, in Sundgovia variis locis, ut circa Beſſordiam ac Baſileam in itinere Montbelgardum verſus, unde aliquot vicibus tranſlatarum, ac in horto Montbelgardenſi plantatarum, unica ſuperſtes manſit arbuſcula à pluribus annis lentè creſcẽs. Verùm ex ſeminibus ex Harcinia ſylva per E.C. miſsis egregiæ arbores adoleverunt in eius Theriotrophio.

Locus.

Ad tubulos pro fontibus expetitur. Cùm eſſem in Palatinatu cum E.C. obſervavi celebrem virum D. Beuterichium in ſylvis iuxta arcem ſuam Elie benſele curaſſe picem exsequi ex Pinis ſylveſt. vulg.

Vſus. Tubuli.

non annua, ſed poſt plus temporis adminiſtrari ſolita eſt. Fit reſina in hunc modum. Vbi iam vulneratâ arbore, detractus tantùm cortex eſt [non detracta teda, ut ſcribit Herm. ſecutus Gazam] reſinam hauriunt, ſic enim in vulnus invectum, humor copioſior confluit: ex Abiete verò & Picea non cortice tantùm ſpoliatis, ſed ipſo etiam corpore, id eſt ligno vulnerato: haud enim quamque ſecretionem modo eodem agi mos eſt. Et hinc Plinii lapſus perſpicitur, è Picea detracto tantùm cortice reſinam fluere dicentis: quod de Pino ſcripſit Theophr. Deinde eiuſdem depravata hæc lectio manifeſtatur: Nec corpori ipſi parcitur in cæteris, vel, ut in cæteris: ſic a. reſtituendus Plinius, corpori ipſi parcitur, non ut in cæteris. Eſt hæc porrò Reſina, non ita levis, quam quæ ex Abiete & Larice & Picea [ἀλατίνη γ πευκίνη] inſignis. Vel error Gazæ in ſua verſione, qui tres hîc tradit plantas, ac aliàs πίτυν modò interpretatur Laricem, modò Piceam] teda enim Pinus referta eſt. Sed vel ex hac Theophraſti ſententia ſequitur: è Pino non detractâ tedâ, ſed cortice tantùm, Reſinam colligi. Pinus ſiquidem non ſpoliata, ſed referta tedâ eſt, ob quam gravior cæteris eius reſina ſit. Quam ob rem præclarè Hermol. è Pinu Reſinam copioſiſſimam, ponderoſiſſimam, piciſque proximam manare ſcribit. Plinius contrà minimum reſinæ de Pinu colligi tradit, ſed errat, Larici enim omnia ei tribuit, quæ de Pinu Theophraſt. dixit. Et ſic Plinius Archetypum ſuum imitatur!

Reſina faciendæ modus Theoph. Gazæ & Hermol. error.

Plinii lapſus.

Plinii locus reſtitutus.

Reſina gravis Gazæ error alius.

Plin. reprob.

Cæterùm, Reſinæ ſucci pinguis, ſummæ, ut antea quoque diximus, ſpecies duæ ſunt, liquida & ſicca. Liquida, ait Theoph. portatur utribus, dein ſponte ſpiſſatur. Reſinæ liquidæ, ut comprobat Dioſc. è Pinu & Picea manant. Hæ in Gallia & Hetruria convehuntur. Quin & olim è Colophone aſportabatur, quæ inde Colophoniæ cognomen ſibi vindicavit. Ex ſiccis autem Reſinis, alia eſt ſtrobilina, alia abiegna, de qua dictum, ceu de alia picina, & alia denique picea.

Reſina duplex.

Liquida.

Colophonia cur dicta Sicca.

Confundit certè Corn. ſi non decipit ſtudioſum, dum ait: Quarum arborum ſint ſingulæ relatæ Reſinæ, ipſæ appellationes indicant. Falſum ſiquidem hoc eſt. Nam ſtrobilinæ reſinæ nomen, non ſtrobilum, arborem particularem, deſignat [ut ipſe ſibi imaginariè perſuadet,] ſed eandem planè cum pineæ reſinæ vocabulo quod Pinum denotat, ſignificationem habet. Strobilus enim (ut ſuſiùs declaratum) unde vox ſtrobilina derivata eſt, nihil aliud eſt, quàm nux pinea. Strobilina igitur reſina & pinea eiuſdem arboris reſina fuerit. Illa quidem partis arboris [fructûs,] hæc verò totius.

Cur confutatur.

Noſtra tempeſtate, inquit Bellon. eâdem impoſturâ utimur, quâ antiquiſſimi ſolérent, in adulteratione Thuris. Siquidem reſinam Pini miſcemus Thuri. Sed fraus deprehenditur odore, vulguſque noſtrum reſinam illam Garipotum nominat. Subolfecerat fraudem iſtam ſuo tempore Dioſcorides, qui in cap. de Thure ſcribit Thus in itinere, inquit, adulteratur Pini reſina: quæ res mihi abſurda videretur, niſi in itinere dixiſſet: utpote, quòd illæ regiones externæ, quæ admodum calidæ ſunt, Pinum non generent. Ideò, ut nobis Thus peregrinum eſt, ita & illis reſina Pini. Priſca ætas ea omnia adinvenit, quæ nunc à nobis perficiuntur, aut ſaltem his ſimillima. Ex quo liquet nihil à nobis nunc ſcribi poſſe quod non antè ab alio excogitatum ſit.

Impoſtura.

Reſina arida.

Garipotum.

Pinus in ſeptentrionalibus regionibus nulla.

Inſerenda duo ex Plinio: Vnum, Reſinæ florem crudum ab eo dici, tenuem reſinæ crudæ & ſiccæ partem quæ in ea veluti bullat, & efflorescit: Alterum permirum id videri quod ſcribit: Reſina omnis diſſolvitur oleo: quidam & creta figlinarum hoc fieri arbitrantur. Reſinam enim creta liquari aut diſſolui poſſe verum non eſt, atque adeò ſi quis reſinæ liquatæ cretam, vel aliquod aliud terræ pinguis genus admiſceat, maſſa fit duriſſima, & quovis cæmento ſolidior: quare locum ſic corrigendum eſſe quidam arbitrantur: Reſina omnis diſſolvitur oleo: Pudet confiteri maximum iam honorem eſſe in evellendis pilis: Quidam creta figlinarum hoc fieri arbitrantur.

Reſina flos crudus Plinio.

Reſina diſſolvitur oleo.

Creta non diſſolvitur.

Locus Plinii correctus.

Eſt porrò de reſinæ coctura dicendum. Liquida reſina in offas cogitur duras, & ſolidas, ducentorum ferè pondo ſingulas, in aquæ duplo tamdiu cocta, quouſque odorem amittat, friabiliſque & tam arida reddatur, ut digitis iam non cedat, nec eorum veſtigium recipiat, ut ſit cùm eius lentor nondum prorſus conſumptus eſt. Eſt autem liquanda & colo defæcanda, ut fœculentæ ſordes ſecernantur, priuſquam in ferventem aquam conjiciatur. Hoc coquendi artificio reſina candidiſſima evadit, ac ferè nivea, et amſi antea, vel oleoſa, aut mellei coloris, ut Larigna, fuerit. Ex quibus perſpicere licet Ruellium Dioſcoridi, hac de re verba rectè non expreſſiſſe: Donec, inquit, friabilis, ac retorrida reddatur, & digitis cedat, cùm legendum ſit, ἀπαρὰ καὶ ὃς μὴ τοῖς δακτύλοις ἅπτο, id eſt, arida ut digitis non cedat: deinde: reſina fit etiam eximia ſi canderis, ſi omnis eliquata percoletur, &c. Vertendum erat, fit autem (hoc ſubaudi, coquendi ſupra dicto modo) eximiè candida. Omnem autem reſinam liquare, & colo defæcare antea oportet. Sed & Dioſcoridem ipſum mirantur plerique ac iure quidem, cùm declaret modum ſpiſſandæ in aqua fervente reſinæ liquidæ, eum eam uri [καίεσθαι] dixiſſe, & non potiùs elixari [ἑψεῖσθαι:] Spiſſatur etiam reſina cocta ſine aqua in cortinis æneis ſubiecto primùm igne lento: deinde ubi coire cœpit, carbonibus liberaliùs aggeſtis, & aucto igne, ut quicquid ſeroſi eſt exhalet. Si liquidam durare & in offas redigere hac ratione libet, coquenda ea eſt ſine intermiſſione diebus ac noctibus tribus, quoad odoris expers, friabilis, arida, nec ſub digitis lentescens exiſtat. Sin tam ſiccam in offas ducere placet, uno die coxiſſe ſufficiet.

Reſina coctura in genere.

Ruell. tentatur.

Ruell. corrigitur.

Dioſc. impropria locutio.

Reſina ſpiſſanda ratio.

Haud abſimilis eſt coquendi modus hodie Chymiſtis uſitatus, oleum è Terebinthina elicientibus. Phialam ingentem vitream, luto oblitam & reſinâ, ad dimidium uſque, impletam furno imponunt, alterius vacuæ, & quod ſtillat excepturæ collum in eius fauces inferentes. Dein eâ cautione, quâ dictum eſt, ignem accendunt: Fluit primùm liquidus ſudor Reſinæ, *aquam* Chymiſtæ vocant, *Piſſelæoque* veterum is reſpondet: abiicitur verò tanquam inutilis, tametſi ad ea valeat, ad quæ Piſſelæon commendatur. Sequitur oleoſus liquor, qui cùm totus exſtillaverit, arida & friabilis in phialæ fundo reſina ſupereſt: Colophoniam hodie nominant, magni, ut & olim, in medicina uſus. Scire tamen licet nominis Colophoniæ multiplicem ſignificatum fuiſſe. Sic enim dicta quondam fuit Reſina autore Galeno, & reſina cruda; ex Picea, Pinóve ſicca,

Leguminis modus Chymiſtarum.

Aqua reſinæ.

Pireti.

Colophonia. Colophonia varia ſignificata.

Reſina cruda.

Error ſuccurritur.

titu in hoc Dioſcoridis contextu reſinam piceam pro pinea [πιτύϊνη] falsò interpretari. Si enim Strobili pinei fructus ſunt, vt abundè docuimus, vinumque è Strobilis eoſdem effectus cum reſinato præbet, vt autor eſt Dioſcorides, quivis ſanè facili conjecturâ aſſequitur, non piceam, ſed pineam reſinam eſſe interpretandam.

PIX IN GENERE.

Pix è quib. arboribꝰ elicitur.

EPinguiſſimis, maximéque reſinoſis, & in tedam converſis, Pini præſertim, Picéæq; lignis, vi ignis Pix elicitur. Quibuſdam tamen in locis propter Pini Picéæq; penuriam, è Cedro, Terebintho, cæteriſque ſimilibus colligitur. Qui

Plinij error.

Macedoniam colunt, autore Theophraſt. ne Pinum quidem picis gratia urunt, præterquam marem. Sterilem enim marem nuncupant. Fœminæ verò radicem tantùm accipiunt. Omnis etenim Pinus tedam in radice gerit.

A vero igitur alienum eſt, quod Plin. de picis materia ſcribit. Pix, inquit, nihil aliud eſt, quàm combuſtæ reſinæ fluxus. Quare Hermol. & eum ſecutus Bellon. cùm hac definitione picis notionem parùm explicatam eſſe intelligerent, dixerunt, picem eſſe combuſtæ in teda ſua reſinæ fluxum. Sed hæc cum Plinii verbis coincidunt, nec meliora traduntur.

Hermol. & Bellon. taxantur.

Picis faciẽda modus Theoph.

Picis faciendi modum Theoph. fuſiſſimè deſcribit. Picem, ait, vrere [urendo elicere potiùs] hunc in modum conſueverunt, cùm locum æqualem præparaverint, & veluti ateâ concurſum habente, in medium diligenter pavimentarint, truncos perfiſſos componunt: proximè ſanè compoſitioni carbonem facientium, præterquam quòd ſine foſſa opus perficiunt, lignis erectis & inter ſe cohærentibus, ita ut altitudinem aſſiduè pro multitudine capiant. Quod fieri ajunt cùm compoſitionem deſcripſerunt circuitu centenorum octuagenorum cubitorum: altitudine verò cùm plurimùm ſexagenorum, & centenorum, & quinquagenorum, ambabus, ſi teda pinguiſſima ſit. Cùm igitur tædam ita conſtruxerint, & materiam pertexerint, aliqua terrâ ſuperinfuſa undique, ſumma cum diligentia occultant, ut ignis nulla ex parte emicare poſſit.

Cautio in coquendis pice.

Pix enim peribit, ſi id acciderit. Succendunt autem per aditum relictum: dein eam quoque partem ſtipant materiæ, & obſtruunt terrâ, reliquaſque omnes obſervant, & quacunque fumum protrudi viderint, ſcalis ſcandentes, terram aſſiduè infundunt, quò nullo pacto flamma erumpere poſſit. Canalis verò per medium ſtructus acervum, picem fluentem in foveam ducit, cubitis circiter quindecim ab acervo. Pix effluens tactu

Tempus coctionis.

frigida ſit. Vritur duos dies, & totidem noctes cùm plurimùm: Sæpe enim poſtridie ante Solis occaſum exuſta jam eſt, roguſque ceſſat. Id enim evenit, cùm nihil reliquum eſt, quod amplius fluat. Totum autem tempus, quo teda uritur, vigilantes obſervant, ne quid ignis erũpat, et ſacrificant & concelebrant precantes, ut pix ſibi copioſa bonaque fiat benignitate deorum. Macedones & Idæi, qui Pinos [τὰ πίτυα] diſcernunt,

Teda delectus. Idæa.

& aliam Idæam [montanam] aliam marinam cognominant, picem fieri ajunt ex Idæa largiorem nigriorem, dulciorem, tedatiorem, in totumque faciliorem, & odore gratiorem, dum cruda ſit: Ex marina autem flaviorem & craſſiorem. Atque plus picis imbribus frequentatis, quàm ſqualoribus reddi volunt: & ex hybernis, opaciſque locis, plus quàm ex apricis, ſereniſque. Bellon. lib. de coniſ. alium picis coquendi modum Cretenſibus receptum tradit, cuius verba hîc adponimus, quibus meliùs ea, quæ ex Theoph. annotavimus, intelligi poſſint. In Creta, inquit, noſtro ſeculo eodem fere modo picem excoquunt, parvâ abitus, quæ à Theoph. differentiâ. Furnum in ſublime latum exſtruunt, ad ima in anguſtum deſinentem, quâ parte cratem paulò inferius conſtruunt, deinde ſtruem quandam lignorum ſuperiniiciunt. Ignem poſtea deſuper accendunt, qui oleoſum ligni liquorem inferiùs ſubſidêre ad ima compellit, qui petens exitum per meatum deſcendit, ſeque in foueam vicinam recipit, ex qua pix nigerrima emanat, quæ omnium optima cenſetur. Nigrior efficitur, ſi ligna multùm ſicca fuerint, & multò magis ſi aſſulatim ſciſſa ſub Solem totâ æſtate permanſerint. Hoc modo pix fieri ſolet, ſed ex prima fovea ad minores transfunditur, in quibus cùm refrixit, cogitur, atque induratur. Pix optima puriſſimaque, quam loca admodum aprica & Aquilonia præbent. Contrà, quam opaca, horridior, limumque referens: locis enim admodum depreſſis atque opacis, nullo quidem pacto Picea [Pinus πίτυς] gignitur.

Picis coquendæ modus. Bellõ.

Nigrior pix ex ſiccâ teda.

Qua loca optimam picem præbeant.

Pix ut tradit Plinius duobus fit modis. Prior is eſt, quem à Macedonibus obſeruari mox à Theoph. ſcriptum eſt. Poſterior verò hic. Ingentibus vaſis terra defoſſis laminam ferream multis foraminibus perviam, vel ambiente canali cinctam adaptant. Super hanc, furnum extruunt, teda aſſulatim cæſa complent, & obturant: ac ignem accenſum extrorſum circumdant. Ferveſcens teda picem duorum generum mittit, liquidiorem & ſpiſſiorem. Liquidior ſeu humidior ac primò defluens, aquæ perquàm ſimilis eſt. Altera ſpiſſior & craſſior, quæ vaſculis collecta, in quibus ſervatur, aceto denſatur, ac cogitur.

Picis faciẽda modi duo Plin. 1. 2.

Teda ferveſcens duplicem confundit picem. Liquidior. Spiſſior. Aceto denſatur.

Quæ alium ignem non experta eſt, quàm cuius calore fluxit, ὠμὴ, id eſt cruda à Theoph. ſæpè dicitur: Latinis verò pix liquida, quam nonnulli Dioſcoride ceſte Conum [Κῶνον] appellant. Arab. *Eerſs*, *Zefs*, aut *Kir*: Germ. Weich Bech: Belg. Teer: Gall. *Poix fondue*: It *Pece liquida*, Hiſp. *Pex liquida*. Harum prior, inquit Plin. aquæ modo canali fluens in Syria *Cedrium*, ſive *Cedria* cognominatur, quia Syri cùm Pineis & Piceis carerẽt, rariſſimè Terebinthos, ſæpiùs Cedros ad picem conficiendam urebant. Rectè igitur Dioſc. Cedriam ex Cedro colligi ſcripſit. Et hinc meritò Bellonii opinionem improbamus, qui ex quavis arbore reſiniferâ huiuſmodi fluentem liquorem Cedrium vocat. Altera autem liquida ſpiſſior, *Pix brutia* appellatur: in hoc ſolùm à prior differens, quòd aceto aut druturnitate ſpiſſata ſit, ac colore fuſco, & pinguior.

Pix cruda Pix liquida Nomina linguarum. Cedrium Syri Pinũ tarent. Bellon. opinio reprobatur.

Pix brutia. Bellon. taxatur.

Picem autem liquidam in cortinas conjectam aceto ſpiſſari, tradit Plinius. Bellon. igne ſpiſſari cenſet. Nos verò nihil immutandum dicimus. Aceto enim ſiccandi vim ineſſe, cuivis perſpicuum eſt.

Pix arida fit è liquida iterum cocta, cuius itidem duo genera. Coquitur enim duplici curâ. Ac unâ quidem, eò uſque tantùm dum ad viſci craſſitudinem coacta ſit. Alterâ verò igne tam valido, & tamdiu continuato, vt abſumpto prorſus humore (per quem alias tenax eſt) arida, fragilis, ac rafilis fiat. Hæc Græcis ξηρὰ πίσσα: Latin. Arida aut ſicca pix. Germ. ſimpliciter Bech: Belg. Steenbech: Gall. *Poix ſeche*: It *Pece ſecca*: Hiſp. *Pex ſeca*. Huius autem prior viſcoſa potiùs nominatur

Pix aridà duũm generũ. Viſcoſa. Sicca.

Pix aridà. Nomina linguarum. Viſcoſa pix.

Lichenas tumores. munt ambæ, mixtæ cum cera, Lichenasque detergunt: Concoquunt item duros & crudos tumores omnes, cataplasmatis inditæ. Ad ea omnia, humida valentior est, arida verò tametsi ad ea quidem deterior, glutinandis tamen vulneribus magis convenit. Pix liquida calefacta, inquit Matth. vnà cum Thure & Mastiche abraso occipitio adhibita, prolapsam columellam restituit.

Vulnera.

Vsus picis. Vsus apud veteres. Picis vsum duplicem fuisse, rei rusticæ Scriptores tradiderunt: vnum ad dolia & serias, cæteráque vasa ante quadragesimum vindemiæ diem picanda, & aliter ea, quæ demissa essent humi, aliter ea, quæ starent supra terram. Nam in iis, quæ demersa essent, pix vetusta lateribus adhærens liquabatur igne in lampade admoto, & radulâ curvâ ligneo rutabulo præfixâ foras eiiciebatur, post detersa penicillo vasa, ferventissima pice infusa, scopula rutabulo alligata & circumducta picabantur. At quæ supra terram consisterent, complures dies antequam curarentur, in Solem producebantur: Deinde cùm satis insolata essent, in os conversa, subiectis tribus parvis lapidibus suspendebantur, atque ita ignis subiiciebatur tamdiu incensus donec ad fundum calor adeò vehemens perveniret, vt apposita manus patiens eius non esset, pixque vetusta liquaretur: tum dolio in terram demisso, & in latus deposito, picéq; fervêtissima infusa dolium volutabatur, vt oês eius partes linerentur. Picem autem duram & recoctam ad id commendabant, adiecta quinta parte picis brutiæ.

Vino firmitatem tribuit. Pix in Italia, ad vasa, vino condendo, maximè probatur Brutia, ait Plinius. Picis illitus vino duratricem firmitatem præstat, inquit idem, ne vinum corrumpatur, & sicubi timosum vas sit, ne transfluat.

Conditura. Picis alter usus erat ad condituras. Italiæ pars aliqua lenitatem vino excitat rabulanâ pice. Ratio condiendi musta aspersu picis lib. 15. dicetur.

Picis odor Romanis olim gratus. Picis odor sapórque Romanis olim fuit gratissimus in vinis, quæ ob id picata appellabant, Galenus οἶνον πιττίτην, & πισσίτην. Huiusmodi vina aut talia erant, vel naturæ sponte, qualia Viennensia, & Allobrogum. Sed de his loco iam citato. Quemadmodum autem cùm vinum adeò infirmum esset, vt perennare non posset, aut certè quousque venderetur, durare, periculúmque esset, ne acesceret, fugeret, mucesceret, id resinâ, flore resinæ, crapulâ resinaceâ, sapâ, defruto, aliisque odoribus condiebant: ita pice interdum solâ, interdum cum aliis mixta, & eâ quidem modò liquidâ, qualis fuit Nemeturica: vel sicca, qualis fuit corticata Allobrogum, Rasilis, Brutia, vina medicabantur, priùs tamen pici liquidæ semper aut cinerem lixivium infundentes, permiscentésque, aut aquam marinam ex alto petitam: vt his & picis odorem auferrent, & spurcitiem eluerent.

Pilia Gallis. Alios præterea duos usus libet adscribere hodie nondum penitùs aboletos. Pice illitâ pilos avellunt, è corporis partibus, quas natura iis vestitas esse voluit, quod πτίλα & ψιλοπτίλα Græci dicunt, à materia quâ utuntur in eo fœdo ministerio. Hoc verbo usus est sæpe Clem. Alexand. molle delicatúmque institutum, ac improborum hominum artificum accusans. Præterea pice torquentur corpora hominum, quâ in re verbo πιττοῦν longè alio intellectu quàm in vasis linendis utuntur: valet enim, cruciatu illa & supplicio afficere. Intellexit hoc Lucretius,

Pix tortura mortalium.

cùm pœnas mortalium, tormentáque brevi exponit.

Verbera, carnifices, robur, pix, lumina, tedæ.

Idem animadvertit & Plautus, cùm Aristophontem astutam servi vocem refellentem induxit, qui dixerat in eum:

Atra bilis agitat hominem:

Materia quæ carnifici. At pol te, si hic sapiat senex, Atra pix agitet apud carnificem, ac tuo capiti illuceat. Apud Palladium Rutilium nonnulli coracinam [liquidam intelligo, ut quæ in cotiis asservari soleat] picem contra formicas in arbore suspendendam [arboris trunco circumlinendam] esse confirmant.

Formicæ.

Fuligo. Fieri porrò & fuliginem è liquida pice hoc modo, autor est Dios. In lucernam novam elychnium habentem aliquid picis infunditur, & accenditur, & lucerna novo vase fictili clibani formâ prædito, supernè quidem angusto & rotundo, infernè verò foramen habente, quemadmodũ clibanus, operitur, & uri finitur. Quum autem prior picis humor consumptus est, alius infunditur, donec satis fuliginis collectum fuerit. Ad eundem modum è resina, Thure, Myrrha & styrace, aliísque his similibus fuligo conficitur. Vim habet acrem & adstringentem. Vtendum est ipsâ ad medicamenta & illitiones, quibus palpebræ ornantur: & ubi glabras genas producere pilos oportet. Est & ad debiliores, & lachrymantes, ampliúsque exulceratos oculos commoda.

Oleum picinum. Facit Pisselæon [oleum picinum] ad eadem, ad quæ pix liquida. Cum hordeacea farina Alopecis adhibitum, capillos restituit. Id ipsum quoque præstat pix liquida, quæ præterea iumentorum ulcera, scabrémque illita emendat. Vi-

Vinum picatum. num picatum [ἔνοπισσίτης] ex liquida pice & musto temperatur. Picem autem primùm marinâ aut murià tantisper eluere oportet, dum inalbuerit, & sincera maris aqua defluat: mox aqua dulci iterum proluenda. Tum in congios octo musti redditur uncia picis una aut altera, atque ita finitur. Post ubi efferbuerit atque subsederit, in vasa diffunditur. Hoc genus vini exca-

Vires & usus. lefacit [concoquit Plin.] concoctionem adiuvat, abstergit atque purgat: proindéque utile doloribus pectoris, alvi, iocinoris, lienis & vulvarum, si sine febre sint, itémque veteribus rheumatismis & profundis exulcerationibus. Est & efficax contra tussim, tardam concoctionem, inflationes & anhelationes: luxatis denique præsertim in succida lana, imponitur. Vide plura lib. 15. de Vinis.

Pectus. Alvus. Iecur. Lien. Vulva. Tussis. Anhelatio. Luxata.

PINVS INDICA EX QVA BRE.

CAP. VI.

Locus. IN Teneriffa, autore Theveto, in Gall. Antarctica Fortunatarum sive Canariæ insula una, copiosissimum paratur Gummi [*gomme*] vel potiùs pix [*poix*] nigra, quam vocant Bre: deiiciunt autem Pinos, quibus abundant, eas dissecant, fasciculos componunt ad decem, aut undecim plaustra, hos alternatim unum post alterum crucis in formam supra foveam mediocris profunditatis congerunt, ac struem accendunt, quâ accensâ, pix in foveam defluit. Alii verò faciliori viâ incedunt, faciliorique negotio rem absolvunt, factâ enim tantùm circum arborem fossâ, eam incendunt.

Gummi pix.

Picis fabricandæ ratio.

Alia.

Hoc gummi in *Peru* devehunt, magnúmque *Vsus.*

Digitized by Google

ex eo lucrum faciunt. Vſus autem eius duntaxat eſt ad naves picandas. Si quando cor de hac arbore rubri coloris montani indigentes offendunt, ipſum in aſſulas ſatis longas findunt, craſſas inſtar pollicis, quæ candelarum loco illis inſerviunt.

An Copei P. Mart.

An de hac Pinu Indica P. Mart. cum ait. Gignit ex duobus arborum generibus picem inſula Hiſpaniola, ex Pinu puta & arbore dicta *Copei*, in qua pix non aliter, quàm ex Pinu legitur, licèt dicant plerique ſtillicidio colligi comburendo eius lignum. Fructus autem eius parvus eſt, vti prunum, eſui ſatis aptus.

Fructus.

PINEA INDA HISPANIS.

CAP. VII.

Pinea Inda Hiſpan.

DIGNVS Oviedus, ait Cardanus, cui fides habeatur. Is refert in Peru inſula fructum eſſe omnium qui edi poſſint præſtantiſſimum: quem *Pineam* Hiſpani à formæ ſimilitudine; Indi *Boniama*, ſeu *Hyayama* vocent, atque è cuius genere ſit, qui *Hyayagua* nominatur. Eſſe enim formâ pulcherrimum, guſtu jucundiſſimum, odore ſuaviſſimum, vt ex quinque ſenſibus tres in eo maximè delectentur. Oriri autem ex planta ſpinoſa, referréque Pineam figurâ, ſed in ſummo vertice germen aſperum, Lilij caudicis quaſi inſtar prominêre: colore Mali Medici eſſe, dum acerbus ſit, & dum maturuerit, odorem Cotonei, adeóque valdè, vt vnus ex his cubiculum totum redolêre faciat. Corticem vt Pineis, inæqualem & inutilem, ſed tamen non vt Pineis apertum, verùm alio modo fructum ipſum mundari atque diuidi: Magnitudinem, qualis Medicis malis, Pèponibúsque: Odorem verò etſi Cotoneo ſimilis ſit, gratiorem tamen, quòd adulterinus, ac mixtus fragrantiâ variâ videatur: Succo præterea abundare, carnémque æqualem illi eſſe atque ſolidam, plantámque (vti dictum) ſpinoſam, ſolio amplo: Vnicuique verò fructui caulem ſuum ſubiici: matureſcere autem ſpacio menſium decem: quòd ſi ante maturitatem præcidatur, plantam ipſam nulli vſui præterquam impinguandæ terræ vtilem eſſe. Caulem, qui ſupra fructum ſit, detractum plantatúmque, genus ſuum renovare: folia verò ſimilia Carduo, ſed longiora, tenuioráque. Non ſervari vltra 15. dies, & edendo pyri moſcati ſpeciem referre: ſuſcitare appetentiam extinctam. Eundem tamen ſaporem vini ingratum reddere, & bilem gignere credi: adeò nihil in humanis abſolutum eſſe.

Ispinoſa planta.

Color.

Odor.

Cortex.

Magnitudo.

Caro.

Folium. Duratio. Vires & vſus. Appetitus. Genera.

Multa autem illius tradit genera, acida, acerba, alterúsque ſaporis, velut etiam in Pyris, aliisque fructibus, cœli, ſolique varietate & ſpecie diverſa, tum ipſarum plantarum cultu: habere & fila veluti Cardui albi, ob quæ dentibus noceat. Et neque aquam potam poſt ipſum ſapere, adeò vt hydropicos, abſterrendo à potu, juvare poſſet. Ex his etiam *Hyayagua*, albam intus & vinoſam, ſed ſaporis eſſe acerbioris: *Boniama*, dulcem & ipſam albam, ſed aliquantulum ſtuppæ referre imaginem: ambas etiam has rotundiores: *Hyayama* verò oblongiorem, lutei coloris, intus obſcuri: atque hanc omnium præſtantiſſimam.

Hydrop. Hyayagua Boniama.

Hyayama.

Cultura.

Addítque ruſtici operam maximè fructū hunc ſentire videri, quando agreſtes cultis longè ſint inferiores. Immaturas verò decerptas quandóque vſque in Hiſpaniam transferri: attamen cùm in propria arbore non maturuerint, gratiæ maiorem partem amittere: germina quoque translatâ corrupta fuiſſe. Eſſe verò humidum, addit Cardan. in hoc fructu tenue, tum pingue, tum aqueum, oſtendit copia ſucci, fragrans odor, brevis vita: & quòd marceſcat citò.

Temperatura.

PINEÆ NVCIS SPECIES MELENKEN.

CAP. VIII.

Locus. Melenken.

NARRAT Thevetus *Necumere* maris Indici inſulam innumeris fructibus abundare, inter quos, qui ipſorum lingua *Melenken* nominatur, magnus eſt, nucis pineæ ſpecie, cortice luteo, quo ſpoliatam carnem & in particulas confectam ſi deguſtaveris, ſaccharum ore continere dixeris, cum pauxilla nucis Moſchatæ portiuncula permixtum. Hoc Barbari præſertim ad ſedandam ſitim utuntur.

Deſcriptio Caro.

Vſus. Similis Nanæ. Arbor Melenken.

Fructui *Nanæ* ſatis ſimilis eſt, niſi quòd *Melenken* in arbore provenit, Mori ferè pcocentate, nigro cortice veſtitus, folio quadantenus rubeſcente, longitudine & latitudine folii Angelicæ. *Nana* autem planta eſt foliis lunco ſimilis, nunquam ad tantam altitudinem creſcens, de qua lib. 26.

PINEI CONI FACIE FRVCTVS EXOTICVS.

CAP. IX.

Deſcriptio Folia.

PEDICVLO minimi digiti ferè crāſſitudine, rufo, duro atque lignoſo, folia mutuo incubitu adnaſcūtur digitū ferè longa, firma, ſubſtantiâ lignoſâ, triquetra, principio anguſtiore, reliquâ parte latiora, & faſtigio tenus recurva, numeroſiſque ſquammulis foliaceis lucentibus, nigriſque veſtita. Hæc pars quæ recurva, modico inflexu ſeparatur, ita vt fructum eſſe ſquammoſum ſuſpicio ſit. Folia quæ intus delitescunt, extimis breviora, & denſiore dictorum foliorum ſtipatu obſepta. Per quorum longitudinem extimam coſta inſignis angulum faciens excurrit, parte internâ carinata. Sapor nonnihil amaricat, non ſine adſtrictione nidorulenta, ac ſi fructus in fumo eſſet exſiccatus. Partes ex comeſtione, dentiúmque attritu hærent, quod argumento eſt, ſubſtantiam nonnihil eſſe viſcoſam.

Squammæ.

Sapor.

Subſtantia inſuper-murata.

Fructum hunc communicavit nobis chariſſ. frater C. Bauh. qui cùm coni ſpeciem quodammodo gereret, vt ex figura, colore, & foliorum mutuo incubitu videre eſt, coni facie fructum

Digitized by Google

incorrupta magis ac emòri contumax, quàm Laricis. Sed dicamus Plinium in illo loco Laricem non intellexiſſe, ſed duntaxat arbores reſiniferas Theophraſto cognitas Abietem, Piceam, & Pinum quæ duabus prioribus materie præſtat. Sed rogabit porrò aliquis, quomodo Larici convenit, eam nec ardére, nec carbonem facere, nec ignis vi cõſumi: item nec florére, nec fructum ferre, contrarium ſiquidem hodie ei eveniat, ac magis ipſi Pino: imò nulla arbor reperiatur, quæ vi ignis ut lapides reſiſtere valeat? His reſpondetur Plinium hæc non ex ſua obſervatione habuiſſe, verùm temerè ab aliis tradita, ceu alia multa, hiſtoriæ veré loco accepiſſe, eiuſque loco retuliſſe. Nunc quod reſtare videtur, non negamus Plinium quædam Laricl aſſignaſſe, quæ de Pino Theophr. dixit, è quibus hoc maximè urget, eius morbum eſſe, ut teda fiat, qui certè proprius Pini morbus eſt: ac ſic fatemur eum Pinum & Laricem inter ſe confudiſſe, cùm idem etiam arguat vis & facultas illa foliorum Laricis, quam Dioſc. Pini foliis adſcripſit.

Plin. dicitur.

Plin. confuſus.

Dod. notatur.

Cæterùm, figura Dodonæi Gall. non placet, nec quod dicit folia eſſe *dechiquetées*, diſſecta. In hiſt. autem Lat. errorem agnovit, ac ſic correxit: folia ab uno tuberculo multa ſimul cohærentia. Pingit verò is arborem & ramulum qui omitti potuiſſet.

Laricem, inquit Turnerus quâvis Dioſc. non deſcribat, Plinius tamé id facit, ſed non vſq; veritatem aſſequitur. Recentiores, atteſtante quotidianâ experientiâ, Laricis lignum, non minùs quàm aliarum fomitem ignibus præbere ſcripſerunt. At Veteres vt Pallad. Vitruv. & ex his quoq; Plinius non ardere Laricem, nec carbonem facere prodiderunt. Hic præterea ſempiterna habere folia ſcripſit, quod utrumque falſum eſſe deprehenditur. Aut ergo erraruut illi, aut hodie vera Larix incognita eſt. Sed nulla ferè videtur notior. Quod autem Plinius ait ab Homero Laricem enumerari, id lapſui memoriæ Goropius condonandum cenſet. Siquidem Poëta de Larice ne literulam adiecerit. Cæterùm Stumpff. Laricis lignum duplex eſſe tradit, quemadmodum Laricis fungum Agaricum dictum, marem & fœminam, quod nondum affirmaverim.

Plinius lapſus.

Laricis ſexus.

Stumpff. notatur.

Locus. Ioſias Simlerus hanc Theophraſto & Græciæ ignotam teſtatur, propriam autem Alpibus Valeſianis: folia verò contra quàm Plin. aſſerat, qui *τὸν λάριξ* Theophraſti Laricem trãſtuliſſe videatur, Autumno amittere ſcribit. Ego contrà non Autumno, ſed Vere folia decidua obſervavi.

Locus.

Simler. notatur.

Prodit etiam Solerius eandem Dioſcoridi adeóque ipſi Theoph. ignotam fuiſſe: additque errãſſe Dioſco. Lariceam reſinam Piceæ exiſtimantem: ac Plinium Laricem & Piceam quoque confudiſſe. Ipſi autem Solerio ut & aliis adſtipulatur Geſner. hort. Laricem, inquit, Scaliger Græciæ ignotam prodidit. Theoph. quidem ignota fuit, aut ſub *πίτυος* nomine comprehenſa ſecundum Gazam, qui tamen alibi Piceam vertit, tanquam generale nomen ad utramque arborem. Lacuna, qui figuram Bellonii non admodum commodam exhibet, Ruellium meritò reprehendit, quòd ei folia non decidua tribuat.

Dioſcor. notatur, & Plin.

Pinus genitale nomen.

Ruell. reprehẽs.

Lob. & Penæ Adv. Obſ. & Ic. Pl. *Larix*, cuius etiam figura in Icon. ſub titulo Cedri Libani & Paleſtinæ præcelſæ.

Pinus Lyſi.

Audiuit Cæſalp. in Tridentinis montibus Pitii ſilveſtris differentiam reperiri, cui ſoli folia Hieme decidant, eximiæ proceritatis: cortice valde craſſo, rimoſoque intus rubente: ramis è caudice gradatim procedentibus, adnatis multis, more Salicis, lentis, colore luteo, odore non iniucundo, foliis denſis, oblongis, mollibus, comoſis, Pineis anguſtioribus, & minimè aculeatis: conis cupreſſinis admodum ſimilibus cui & ſimilis exiſtat, cùm novella ſit odore nõ ingrato: cũi v. flores ineunte Vere emergant in cacuminibus in purpura valde rubentes, odoratique: materies duriſſima, præſertim in meditullio rubeſcens, in hac ſolùm Agaricũ reperiri: reſinam fundere liquidá, quæ pro Terebenthina vendatur: atque hanc Laricem vocari. Et ita Laricem deſcribit Cæſalpinus arguens & ipſe Plinium, quòd ipſi Larici tribuat, quæ Theophraſtus Pino. Quæ verò paulò pòſt Laricl adſcribit, ex Plinio (quamvis eius mentionem non faciat) deſumit. Dari autem Marem & fœminam ait: in Macedonia quidem maſculam vti ad Picem: fœminæ radices tantùm. Verùm hæc non Larici, ſed ipſi Pino Theoph. adſcripſit, nec quidem apud Plinium legimus.

Deſcr. Caſalp.

Cortex.

Rami.

Folia.

Coni.

Flores.

Agaricus.

Reſina.

Caſalp. notatur.

Laricis fœmina.

Ex eo autem quòd Plin. omnia [quædam] Larici adſcribat, quæ Theoph. *πίτυϊ* tribuit, factum eſſe arbitratur Cluſius, ut perpetuam comam ipſi conceſſerit; contrarium quidem ipſâ experientiâ nos docente. Is etiam à Theoph. non eſſe deſcriptam Laricem confirmat: ait enim Gazæ Laricem, nihil aliud quam *πίτυν* eſſe (quam Pinum ſilv. eſſe aut Piceam aliquam ſilveſtrem Bello aij antea diximus) licèt eodem *πίτυος* vocabulo & Piceam & Laricem interdum interpretetur.

Larix Oũ ca.

Larix, Græcè ſimiliter *λάριξ* multis, ceu Fuchſio, Matth. Dod. Cluſ. & aliis; *Larex* quoque Lat. Officin. & vulgo *Larga*, Germ. *Ein Lerchbaum*/ Belg. *Lorbenboom*/ Gall. *Meleſe* Dod. & *Arbre retirant a vn Pin ou Sapin.* Ital. ac Hiſp. *Larice* Dod. & *Alerze* vt apud Cluſ. nonnulli aſſerunt, qui nullam in Hiſpaniis naſcentem vidiſſe meminit: item *Larege* Matth. Angl. *Lardetree* / Boh. *Orin* / Hung. ut Nomenclator Pannon. tradit *Doros fenyo* / *Tiibol* / terebinthina *Leżán.*

Synonyma illuſtrium.

Digna Larix arbor, quam *longævam* dicas, *robuſtam*, *impenetrabile lignum*, *incorruptam*, *ter ſquamoſam*, *cariem reſcientem*, *pondus validè ſuſtinentem*, *Valeſianam*, *ac montes amantem.*

Epitheta.

Ambrunenſe territorium adeò frequentem nutrit Laricem, ut nullo ſumptu comparari poſſit, & integrum plauſtrum vix aſſe Gallico conſtet. Tanta etiam nũc in Rhæticis Alpibus eius eſt frequentia, quanta unquam antea fuerit, atque adeò iiſdem locis, unde Tyberius Cæſar Romani advehi iuſſit ad Naumachiarum pontem concrematum reſtituendum. Apud Sedunenſes ſive Valeſianos abundat. Si quiſpiam tum in Vallaricem [locum abſque dubio à Valle & Larice vocatum] tum in Brianſonam appulerit, multas quidem illo Larices videbit, ſed totum diem antè forſitan peragrarit, quàm ei contingat, ut vel vnam Agariferam offendat. In Viennenſi ſaltu, tum aliis montibus, Alpibus vicinis, excepûs ſummis iugis, abundare Laricem ſcribit Cluſius. Habemus quoque Laricem Montbelgardi in horto E. C. quam accepimus ex montibus Italiæ vicinis, quæ unica ex duodecim evaſit.

Locus.

Coni Autumno matureſcunt.

Tempus.

Minimùm in eius temperamento, Fuchſio autore, ignis & aëris, humoris autem terreni plurimùm. Hinc cùm non habeat ſpatia foraminum, quà poſſit ignis penetrare, fit ut eius vim (quem-

Temperamentum.

Vires. admodum paulò antè diximus reuciat, nec patiatur ab eo citò lædi.

Pannus. Adstrictoriam itaque facultatem, eius folia & cortices, vt Piceæ [ὁ πίνυς Dioſc.] obtinent. Laticis lignum magni fieri aduersus elephantiasin scribit Stumpfius; Simlerus contra lepram. Reperitur in caudice vetustissimę Laricis, medullę vice, album quoddam corio persimile, quod pro constringendis & agglutinandis vulneribus ac

Sanguinis fluxio. Vſus. Pala compescendo sanguine (undecunque fluxerit Amat.) multi usurpant. Iam verò, ut testis est Clusius, fiunt ex ea vinetorum pedamenta & pali circa Neapolim, & supra Badenses [Austriæ] thermas, totoque illo tractu, ut quæ corruptioni minùs sit obnoxia: item longissimi canales, tectis

Canales. supponendi, & aptandi, ad pluviam & imbres ex iis accidentes accipiendum: sunt enim commodissimi: nam cùm firmâ & solidâ materie constent, diutissimè Solis ardoribus & aliis aëris iniurijs resistere possunt, nec finduntur aut vitium contrahunt, eaque de causa non Picis, nec alterius inductione egent. Horum magna copia Viennam advehitur quinquaginta pedum, aut maiore longitudine. Venalésque exponuntur ad portam Carinthiacam, quæ proxima est thermis Badensibus. Structurarum pondera, firmissimè & diutissimè sustinet, idquè Baptista Albertus adnotasse scribit, cùm alibi, tum apud Venetias ex vetustis operibus. Vetus est opinio, à Plinio quoque literis prodita, eam non ardere, nec carbonem

Opinio Veterum reprobatur. facere, neque alio modo ignis vi consumi quàm lapides. Sed falsam fuisse hanc persuasionem inde constat, quòd apud Valellanos quibusdam in locis non alia ligna in usum foci adhibentur, ac

Carbones. alicubi etiam in Alpibus ad ferrarias fodinas carbones ex ea fiunt.

AGARICVM.

Descriptio. COncretu fungoso Larici adnascitur Agaricũ, nunc maioribus, nunc minoribus massis conglobatum, leve, candoris nivei, in farinam digitorum attritu friabile, sapore primùm dulci, tandem amaricante. Reprobum, & candore

Delectus. cedit, magisque nigricat, & minùs facilè friatur: pondere etiam vincit. Vtrumque verò obvestit callosus cortex. Icon una cum Larice arbore iam antè est exhibita.

Si autem consulueris Veterum memoriam de Agarico videbis circa hoc Recentiorum à Veteribus discrepantes penitùs opiniones.

Agaricum. Dioſc. Radix. Agaricum inquit Dioscorides, radix fertur Silphio similis, quæ non ita densâ superficie, velut Sylphium, sed tota rara est. Duo eius genera

Duplex. Fœmina. Mas. Sapor. Locus. sunt, alterum mas, alterum fœmina. Præstat, hæc trias rectas intùs præferens. At mas rotundus est, & undique compactus. Sapor utrique similis, ab initio dulcis, deinde ex distributione amarescens. Nascitur in Agaria Sarmatica regione. Et quidam plantæ radicem esse dicunt: Quidam in truncis arborum ex putrefactione, velut

De origine Agarici opiniones fungi, nasci tradunt. Nascitur etiam in Galatia Asiæ, & Cilicia in Cedris, sed friabile & infirmum, &c. Agarici verò nigri meminit idem de læuis. cap. 36. his verbis: Veratrum album, & Thapsia, & Elaterium, & Agaricum nigrum, suffocationem inducunt, aut nimiam purgationem.

Agaricum nigrum. Agaricum Plinij. Agaricum, inquit Plinius, ut fungus nascitur in arboribus circa Bosphorum, colore candido. datur obolis iiij. contritum, cum binis cyathis aceti mulsi. Id quod in Galatia [vetus Gallatia] nascitur, infirmus habetur. Præterea mas spissior, amariórque. Hic & capitis dolores facit. Fœmina solutior, initio gustus dulcis, mox in amaritudinem transit. Ita Plinius. Vetus tamen Codex pro Gallatia, habet Gallia. Et sanè in Gallia nasci hodie certum est, in Delphinatu maximè, imò etiam in Alpibus Germaniæ, ubi pessimo errore Dannenschwam, quasi fungus Pinorum, aut potiùs Abietum appellatur.

Mas dolores capitis facit. Plinij lectio restauratur. Locus. In Pinis. Etymon.

Officinis notissimum est Agaricum, & nomen retinet, quod ab Agaria regione ductum esse verisimile est.

Agaricum Galeno. De Agarico ita scribit GALEN. de Antid. lib. 1. cap. 14. Agaricum fraudem nullam admittit, de quo illud modo dicere sufficiet, quod est ab Autoribus ante nos proditum. Optimum id Agaricum esse, quod leviſſimum esset: densum verò, grave, & lignosum abiectum. Quod autem inter hæc medium est, quantum signis, tantum & virtute ab utrisq; distabit. Idem libro de Simpl. med. ipsi attributo: Agaricum ab arboribus excrescit, prout tubera, vel Boleti. Et est fractu leve, & quasi vanum: est pallidum valde & aspectu subrubrum: ut penitus subalbidum, non dissimile fusuri: gustui initio videtur dulce, sed ex lento evadit amarissimum. Quod autem est optimum, in Ponto maximè invenitur. Quod autem in aliis locis nascitur, multùm est ineptius.

Delectus. Gal. Optimum in Ponto.

Agaricum Mesue. Paucis, at sufficientibus sanè verbis, ortum, genus, & delectum eius describit Mesues, lib. 2. de med. simpl. purg. dicens: Agaricus medicamentum efficax oritur in truncis arborum magnarum, vetustate iam putrescentium, & eroſarum, tanquam earum vel Apostema, vel fungus. Est autem hic duplex mas & fœmina. Mas est malus, præsertim qui longus, niger, durus, densus, gravis, & qui in fragmentis, ceu villos nervorum ostendit. Fœmina, si rotundior, alba, porosa, & valde rara, & frangi facilis, levis, dulcis primo gustatu, mox amara & styptica, est melior, præcipuè summa sui corporis parte. Nam stipes, quòd ligni putrefacti aliquid præferat, malus est, & erolus Agaricus.

Duplex. Mas. Fœmina. Delectus.

Fungus in abiete Vindicatur Cordus. Cordus in Dioſc. Agaricus fungi genus, Germanis (quoniam plærumque in Abiete nascitur) Dannenschwam vocatur. Hæc ille inibi: Vbi minùs prudenter ab imprudente & minùs animum autoris intelligente, aut assequente, sequentia sunt annotata: Potiùs Lerchenschwam à *Larice* vocandus: Non assecutus est, inquam, mentem autoris. Licet enim Autor, ab Abiete, Etymologiam nominis, Dannenschwã/ derivet: non ideò negat Lerchenschwam/ à Larice vocandum. Quod comprobant, quæ idem in Obs. silva posteritati reliquit, inquiens: Agaricus in Picea silvestri, Tæda, Abiete & Larice: sed omnium optimus Latignus, hic enim solus est in usu Medicis.

In Tæda, Abiete, & Larice. Helffric. in onom. Helffricus in onom. nimis generaliter Agaricum Holtzschwam germ. vocat.

Lonic. nimirum. Ineptit Lonic. qui Agaricum Dioscor. Fungum Abietum [Dannenschwam] vocare audet. Ego sanè in Abiete Agaricum nunquam observavi.

Dorſth. reddarguitur. Famuliare medicamentum. Theod. Dorsth. eadem ineptias tradit. Eius etiam icon nullam arborem ritè exprimit.

Agaricum veteres Famuliare medicamentum dicebant, non quia famulis propter copiam facilitatémque tribui soleret, ut vult Io. Bodin. sed quia benignè evacuabat.

Bodin. fugillatur. Maria cui fusus. Confudit Io[illegible]ia Agaricum cum Antirrhino, tribuens ut[illegible]em vires.

Antiquorum ignorantia. Fallopi[illegible]us ignotum fuisse scribit quid ell[illegible]od eorum alii radicem, alii

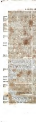

Error multorum.

Hanc etiam non ritè cognoviſſe Cordum, Amatum, Apollinem, Ruellium, & Gorrhæum, ut nec ipſum Dodonæum, facilè animadvertent, qui eorum ſcripta conſiderabunt. Indiſtinctè etiam Porta de Cedro ſic ſcribit: Aiunt Cedrum fructum ferre lignoſis thecis inductum & ſapore adſtringentem.

Porta reprob.

Hanc Geſn. de Hortis Germ. rectè Cedrum, & arborem coniferam vocitat.

Examinandum quoque proponimus, an Goropius per Chithram vel Chachram Arabum Cedrum Libani intelligat, vel Thuiam? Hæc ætate, inquit ille, magna Cedrini ligni, quod ſuaviſſimo odore ſpirat, copia ex Heſperio promontorio, aliiſque locis, partim citra, partim ultra Oceanum ſitis, Antuerpiam adfertur. Nec verò Cedrina modò, ſed aliarum quoque arborum odoratiſſimarum materia.

Cedrus Libani. Chithram Arab.

Ligna Antuerpiam adferuntur.

Sed hoc adhuc monendum. Quod Lonicerus ſub titulo **Cederbaum**/ *κέδρος*, Cedrus, figuram Oxycedri ex Matthiolo habeat, nec diſtinguat, Cedrum arborem ab Oxycedro, Cedriquè ſonum exhibeat pro alia planta, vt poſtea dicetur.

Lonicери error.

Acquivoca

N Cedri reſtarent Aequivocationes, propoſito noſtro, quod nos equidem exiſtimamus, recenſitas circa veterum ſententias, Gnaſecimus. At quia eædem ſuperſunt, tempeſtivum eſt, vt eas nunc tradamus. Cedri itaque nomine quoniam comprehẽdi diverſas plantas compertum, de prima & celeberrima Libani montis, ſive ſacrarum literarum primùm dicemus Cedro. Eſt autem *arbor vitæ*, quæ exiſtimatur Cedrus Atlantica & Thyia. Quidam verò volunt, *Iuniperum* eſſe Cedrum. Contendunt alii Cedri nomen obtinere Iuniperi genus, quod vocant Cedrum Phœniceam, ſive Oxycedrum. Bellonius ſcribit, quòd Theriaca Cedri ramos admittat, quod de minoris Cedri ramis eſt intelligendum. Cedrus Atlantica dicitur à nonnullis de Sabina, de qua poſtea ſuo trademus capite. Guilandinus inquirit an Abhel Orientis ſit Cedrus & Thyia. Nunc Cordo reſina Elemi, eſt Cedri lachryma, de qua nos ſcripſimus lib. 5 poſt *Moſſe* arborem, cuius lachrymam eſſe quidam volunt. Apud Plinium lib. 16. c. 15. Acer operum elegantiâ & ſubtilitate Cedro eſt ſecundum. Hiſt. Lugd. tenet cum Hermolao legendum Citro. Fuerunt quoque, qui eſti narrent Citrii Mali arborem eſſe Cedrum Libani, vt demonſtratum lib. 1. cap. 25. Dioſcoridi ſanè & Athenæo Citrus pomifera dicitur *κέδρος*. Petrus Martyr Nabeæ, ſive Paluro Athenæi creditæ nomen Cedri Libani tribuit vt videre eſt, lib. 6. Cedrum Lyciam quorundam folio retuſo (de quâ Cæſalp. lib. 3. cap. 58.) Sabinam vulgò in maritimis, Theophraſtus Iuniperum vocat, licet ab aliis Cedrum vocari teſtetur. Santalum tandem in Officinis quibuſdam uſurpari pro Cedro, dictum eſt lib. 4. de Santalo, quem errorem carpit Bellonius.

Cedrus Libani Arbor vitæ.

Iuniperus.

Cedrus Phœnicea ſive Oxycedrus Sabina. Abhel Orientis. Elemi.

Citrus. Citria mala.

Nabea ſive Paluro Athenæi quibuſdã. Cedrus Lycia folio retuſa. Santalum.

Reſtat vt de fructûs uſu & facultate dicamus. Cedrides (Dioſcor. verba ſunt) porrò vocantur Cedri arboris fructus. Vim habent calefaciendi ſtomacho incommodam: Auxiliantur tamen tuſſi, convulſis, ruptis, urinæ ſtillicidiis, & menſes ducunt cum pipere trito potæ. Ad leporis etiam marini potum cum vino ſanantur. Fugant item beſtias venenatas ſi corpus ex ipſis cum adipe, aut medulla cervina oblinatur. Admiſcentur quoque in Antidotos.

Vires. *Cedrinum Dioſc.*

Tuſſis. Menſes. Lepus marinus Venenum.

Cedrus ex Gal. ſimpl. med. lib. 7. ſpecie duplex eſt: altera fruticoſa Iuniperis adſimilis altera arbor non exigua, vtraque eſt calidæ, ſiccæque temperaturæ tertij quodammodo ordinis ſecundum vtrumque. Porrò Cedrides (nam ita fructum Cedri nuncupant) moderatiores vires obtinent, quàm Cedria, adeò vt comedi quoque poſſint. Attamen ſi liberaliùs iis utare, capiti dolorem inferent, ardorémque ac morſum in ventre percipies. Confirmat eadem Plinius dicens: Cedrides, hoc eſt, fructus Cedri, tuſſim ſanant, urinam cient, alvum ſiſtunt, vtileſque ſunt ruptis, convulſis, ſpaſticis, ſtrangunæ, vt & vulvis admoti, & contra lepores marinos, atque etiam collectionibus, ac magnis inflammationibus.

Temperamentum.

Cedrides.

Capiti lædunt.

Vrinam.

Cedrinum, Iuniperinum, Cupreſſinum, Laurinum, Pineum & Abiegnum vinũ ſimili ratione cõcinnari docet nos Dioſcorides. Arborũ, ſecundum fructus edunt cæſam recens materiem oportet aſſulosè dividere, & Soli aut balneo, ignive admovere, vt exudent, congioq; vini minã vnam permiſcere, atque ita duorum menſium ſpatio ſinere: tum demum transfundere, Soli exponere, tandémque recondere. Porrò factorum huiuſmodi vinorum vaſa impleri debent: namque illa non expletus vaſis acceſcunt. Nihilominùs medicata vina rectè valentibus haud quaquam idonea. Cæterùm iſthæc omnia excalefaciunt, urinam cient & leviter adſtringunt. Laurinum tamen vehementiùs exalefacit. Fit quoque vinum è Cedri maiori fructu, in vnum muſti congium addito baccarum contuſarum minæ ſemiſſe. Sed diebus quadraginta inſolari, ac iis exactis, defæcatum in vaſa transferri debet. Fit & à baccis Iuniperi vinum, ſimiliter ut è Cedri fructu ad eadem valens.

Vinum ut Confiterendum E ligno.

Cauſis.

Bene ſalubribus noxia. Vites & ut E fructu.

CEDRIA VETERVM.

COnſequentiâ partium maximè allecti de Cedria veterum tractare conſtituimus. Notabis igitur hîc Cedriã Cedri lachrymã eſſe: quod comprobat Plinius his verbis: Cedrus magna, quam Cedrelaten vocãt, dat picẽ, quæ Cedria vocatur.

Caſſius Hemina vetuſtimus Annalium Autor, quarto eorum libro vt tradit Plinius lib. 13. cap. 13. prodidit Cneum Terentium Scribam agrum ſuum in Ianiculo repaſtinantem offendiſſe arcam in qua Numa, qui Romæ regnavit, ſitus fuiſſet, atque in eadem libros eius repertos P. Cornelio L. F. Cetego, M. Bebio Q. F. Pamphilo Coſſ. ad quos à regno Numæ colliguntur anni D. XXXV: & hos fuiſſe è charta, maiore etiamnum miraculo, quòd tot infoſſi duraverunt annis. Mirabantur alii, inquit Hemina, quo modo illi libri durare potuiſſent. Ille tamen rationem reddebat, dicens ſe arbitrari eiteas non attigiſſe, eoſque non computruiſſe, propterea quòd libri Cedrati fuiſſent. In illis autem libris ſcripta erant Philoſophiæ Pythagoricæ: qui quòd Philoſophiæ ſcripta eſſent, à Q. Petilio Prætore combuſti fuêre.

Libri Cedrati.

Sic etiam ſcribit Vitruvius ex Cedro Oleum naſci, quo Libri aliæve res perunctæ, à tineis & carie non læduntur. Ad quod pertinêre videtur illud Perſij Satyra prima. —— *Et Cedro digna loquutus.*

Item illud Ovidij:

Nec titulus minio, nec Cedro charta notetur.

Fit (teſtis eſt Plinius) Oleum ex malis Cedri, quod Cedrelæon vocant.

Cedria, quod placet Dioſcoridi, optima eſt craſſa, perlucida, gravis odoris, quæ dum effunditur guttatim, non diſſipata coit.

Cedria delectus ex Dioſc.

De Cedria hoc ſcriptum reliquit Hermol. coroll. 111. Cedria modò pix Cedri, modò Cedri reſina vocatur, è Cedro magna, quæ Cedrelate dicitur: nihilque aliud eſt, ſi propriè loquendum ſit, quàm cruda Cedri lacryma. Cedrium verò

Cedria varia ſignificationes.

Cedrium.

succus Cedri est, è teda ejus concisâ qui primus atque modò fluxerit in canali: nam sequens liquor pix jam, non Cedrium est. Sed confundunt Autores, nunc pro resina: nunc pro sudore tedarum: nunc pro pice: nunc etiam pro Oleo Cedrino Cedriam & Cedrium tradentes: quod minimè tamen est nocentiæ, siquidem omnibus iis, quanquàm diversis, eadem tamen natura inest.

Pix.

Error quorundam.

Columella Cedrium liquidrem vocavit.

Galenus & Paulus, non Cedriam, sed Cedream vocabant.

Cedrea Gal. & Paulo

Cedria (docente Bellonio de arbotib. conif. lib. 1.) ex quavis resiniferarum materia, modò pinguis sit, promiscuè fieri potest. Sed non quemadmodum quævis Picea Cedriam facit, neque quævis Cedrus pinguis est. Ex Larice porrò, modò materia pinguis sit, Cedriam facimus. Ex Cupressô quoque, atque etiam Betula Cedriam fieri posse asseveratur. Omnium deterrima, quæ ex Iunipero fit: eam vulgus Oleum *de Cade* vocat. Vulgus nostrum Rothomagense, Lutetiæ & Lugduni, apud quos copiosissima est aliunde advecta, *Katranum* vocat. Cedriam ex teda fieri Plin. libro sexto cap. 11. his verbis testatur: Pix liquida, inquit, in Europa à Tæda coquitur. Hoc in Syria Cedrũ vocatur. Avicennas suâ linguâ Serbin vocat, sed Serapio Kitran. Turcarum vulgus hodie, vt Gallorũ quoq; *Katranum*.

ex aliquibus resiniferis.

Oleum de Cade.

Katranum

Serbin. Kytran.

Et alibi: Cedriam & Cedri oleum pro eodem cum Galeno 7. simpl. habet: nihilque aliud esse scribit, quàm recentiorum mumiam quâ condita olim fuerint corpora. Galeno verò Cedriam vocat modò resinam, modò lachrymam, modò picem, modò suo nomine Cedrian. Namillam, inquit, quæ ex Cedro arbore manat, Resinam appellat, seu crudam lachrymam, ad discrimen ejus, quæ coquitur. Quæ autem, inquit idem, à Cedro proficiscuntur, aut sponte effluunt, vt resina, aut lachryma: aut arte parantur, vt Cedria. Sed hæc vi ignis elicitur, quæ revera à Turcis melius multò, quàm à Cretensibus perficitur. Sunt qui ex Cedria picem faciant. Vulgus Galliarum habet aliquid, quod Cedriæ, aut pici liquidæ prorsus respondeat: Duobus autem nominibus id appellare solet. Vno modo *Huile de Cade*: alio verò; *du Tac*. Ex variis materiebus fieri consuevit, veluti Iunipero, Fraxino, Sabina, Cedro, & eiusmodi lignis adhuc virentibus. Indigenæ Avignionenses, Provinciales, & Linguosicitones, eo maximè oleo vtuntur, quod ex Phœnicea, & Lycia Cedro fit, & duobus nominibus *de Cade Sabin* vocant. Id autem quo nostri hîc in Gallia Celtica vtuntur, quod Tacum vocant, verius è lignis Iuniperorum perfici videtur, idque à morbo ovium, cui mederi solet, nomen habet. Idem etiam de medicato funere. lib. 1. cap. 3. hæc addit. Cedria, medicamentum quod ex Tæda sumitur, mortuorum vitam quidam appellavêre. Manat, inquit Matthiolus in Dioscoridem, ab arbore majoris Cedri etiam resina, quæ propriè Cedria dicitur, vtilis ad multos in Medicina vsus: Sed hanc ad nos non adferunt Cypri, neque mercatores, qui ex Syria mercimonia convehunt, tametsi regiones illæ plurimis (vt aiunt) Cedris majoribus scateant. Petrus Bellonius lib. 3. de medicato funere, Item lib. de conif. arb. putat non modò Cedrum Cedriam fundere, sed & Piceam, Tædam, Laricem, Cupressum, Iuniperum & Betulam. Quinetiam suis malè excogitatis Cedris eas omnes facultates assignavit, quas Dioscor. Galen. & alii quàm plurimi auctores Cedriæ tribuerunt: adeò vt magno & ridendo errore dixerit suis hâsce Cedrias defuncta corpora conservare, quemadmodum ea conservat legitima Cedria, quasi idem quoque velit, quòd Picea, Pinus, Larix, Cupressus, Iuniperus, & Betula nullis prorsus facultatibus inter se differant. Fuchsius lib. de comp. med. quem posterimò locupletatum excudit, in compos. Mithridatis, pro Cedria, quando ea non potest inveniri, lachrymam Abietis substituendam præcipit, ratus vtique eandem vtrique facultatem inesse. At ego quidem Galenum secutus, malim Ladanum substitui donec ab aliis aptiora proferantur, quorum meliori judicio subscribendum sit. Neque ineptè fortasse Iuniperinum gummi illius vicem supplêre poterit: quandoquidem conflat omnibus rei herbariæ studiosis tantam inter Cedrum & Iuniperum esse similitudinem, vt altera ab altera vix discerni posset, nisi ea esset differentia, quæ in baccis vtriusque manifesta deprehenditur. Cedri liquor, vt Græcis κηδρία, ita etiam Latinis Cedria dicitur, Arab. Kitran, sive Alkitran, Ital. *Cedria*. Ex quibus ita dictis manifestum est Matthiolum nescire, ex qua arbore profluat Cedria, videtur autem existimare ex minore fieri, cùm ait: Cedri differentiam à Iunipero ex baccis deprehendi. Deinde si Cedria est ex minore Cedro baccifera, quid attinet eam quærere in Syria, cùm ea sit propiùs & valdè frequens?

Fuchs. reprob.

Abietis lachryma pro Cedria.

Ladanum.

Iuniperinum Gummi.

Cedri & Iuniperi differentia.

Manh. mat.

Cedriæ substitutæ hæc observavimus. In Fuchsij Anziballomeno pro Cedria, fructus Cedri substituitur, ubi demonstrandum erat, cujus Cedri fructus sumendus: puto intelligi deberi Oxycedri: an verò bene substituatur, considerandum. Cedrio dicto, inquit Galenus, in Asia in frigidis capitis affectibus autin declinatione calidiorum, rustici ejus penuria pressi, Pisselæo, id est, pice & oleo mistis, liquidâ formâ vtuntur. Cedri gummi meminit Fuchs. in antid. Mithrid. & pro eo lachrymam Abietis substituendam præcipit, ratus vtique eandem vtrique facultatem inesse: at ego (dicit Matthiolus) quidem Galenum secutus, malim Ladanum substituere. Tract. quid pro quo? Pro Cedria, i.e. Pice liquida, Laudanum. Fuch. inter sua Antibal. Ladanum quoque pro Cedria substituit. Cedri lachryma vide Gummi Elemi, Gesnerus in Cordum. Cedri lacrymæ loco, vti licebit liquore germanicè Vögel dicto, qui ex Betula elicitur, Gesnerus Cordum. Ex Bellonio antè annotavimus ex Betula Cedriam fieri posse, sicut ex quavis resinifera materia, modò pinguis sit: Verùm quæ pinguedò est in Betula? non negamus tamen ejus succum in quibusdam supplere posse Cedriam. Videant itaque Lectores sententiam Matthioli antè positam de Cedria Bellonij. Cedriam facimus ex cupressô, inquit Bellonius. Cedria deterrima ex Iunipero, autore Bellonio, quam vulgus Oleum de Cade vocat. Non habetur, inquit Lacuna, Cedria legitima, cum qua maximam similitudinem habet, Oleum Iuniperi dictum in Castillia Mieta. Cæsalp. Ex lignis Iuniperi montani [vulgaris] igne superposito liquor extrahitur, qui Oleum de Iunipero vocatur apud Mesuem. Si hoc pro Cedria veteremur, puto non minorem in eo efficaciam futurã, quàm si ex magna Cedro haberemus. Matthiolo, vt antè dictum, non ineptè fortassis Iuniperinũ Gummi, Cedriam supplere poterit.

Cedria substituta & aquivocationes.

Cedri fructus substituti Oxycedro.

Pisselæum.

Abietis resina.

Ladanum.

Elemi.

Betulæ succus.

Bellon. ref.

Cupressus. Oleum de Cade.

Iuniperinum Gummi.

Vim habet Cedria (inquit Dioscor.) quæ viventia quidem corrumpit, mortua verò corpora conservat. Vnde etiam mortui vitam quidam ipsam appellaverunt. Sed & vestes, & pelles corrumpit, immensâ suâ caliditate ac siccitate. Commoda adhibita est ad

Vires.

Mortui Cedria.

est ad ocularia medicamenta, vt quæ illita visum acuat, & albugines ac cicatrices deleat. Cum aceto verò instillata, vermes in auribus necat, & cum Hyssopi decocto infusa, sonitus ac sibila sedat. Et in cava dentium indita, dentem frangit, & dolorem sedat. Idem facit etiam si cum aceto colluatur. In anginis etiam illinitur, & tonsillarum inflammationibus opitulatur. Pediculos item & lendes oblita perdit. Ceratæ verò serpentis [κεράεν] morsibus cum sale impositæ auxiliatur. Et adversus marini leporis potum cum passo sumpta auxilio est. Prodest & Elephantiasi laborantibus, si delingatur, aut oblinatur. Purgat quoque vlcera in pulmone, eáque sanat, si cyathi mensura forbeatur. Ea autem optima est, quæ crassa est ac pellucida, gravis odoris, & quæ guttatim emanans permanet & non diffunditur. Vermes & Ascaridas perdit, per clysterem infusa. Fit & Oleum ex ipsa quod separatur à cedria, si ita, velut de Pice dictum est, in coctura pura lana supertendatur. Hoc ad eadem facit, ad quæ etiam ipsa cedria. Privatim verò quadrupedum, & canum ac boum scabiem curat. Ricinos etiam in ipsis perdit, & vlcerationes, quæ ex tonsura ipsorum obortuntur, ad cicatricem perducit. Fuligo verò ex ipsa colligenda est, velut ex pice, quæ eandem cum illa vim habet.

Visum acuit. Auriū & dentium morbis cōmoda. Vt & in angina.

Elephantiasis.

Oleum ad quadrupedum morbos.

Plinio annotante cedrus magna, quam cedrelaten vocant, dat picem, quæ cedria vocatur, dentium doloribus vehementissimam, frangit enim eos, & extrahit, ac dolores sedat. Cedri succus ex ea quomodo fieret, diximus, magni ad lumina visus, ni capitis dolorem inferret. Defuncta corpora incorrupta ævis servat, viventia corrumpit; mira differentia? cùm vitam auferat spirantibus, defunctis pro vita est. Vestes quoque corrumpit, & animalia necat.

Cedri succus. Ad lumina. Ad cadavera.

Vestes corrumpit. Animalia necat.

Ob hoc non censeam in anginis hoc remedio utendum, neque in cruditatibus, quod suasêre aliqui: Dentes quoque colluêre ex aceto in dolore timuerim, vel gravitati, aut vermibus aurium instillare. Phthiriasesperungere eo non dubitarim, itémque porrigines. Suadent & contra venenum Leporis marini bibere in passo. Facilius in Elephantiasi illinitur. Et vlcera sordida & excrescentia in ipsis autores quidam & oculorum albugines, caliginésque munxêre eo. Et contra pulmonis vlcera cyathum eius sorbêre iussêrunt. Item adversus taneas [fortè Tænias CH.] Fit ex eo & oleum, quod pisselæon vocant, vehementioris ad omnia eadem usus. Cedri scobe serpentes fugari certum est: Item baccis tritis cum oleo, si qui perungantur. Cedrides, hoc est, fructus Cedri tussim sanant.

Non tentandum in Angina & cruditatibus. Dentes. Aurium Vermes. Phthiriasis. Venenum leporis. Elephantiasis.] Oculis. Pulmones Vlcera. Pisselæum Scabi contra serpentes.

Hæc nos capite de Iuniperis posuimus, cum quibus nobis videtur Plinius confudisse Cedrum magnam, ea enim non habet baccas. Ac etiam miramur Plinium non reprehendere usum succi Cedri ad vlcera pulmonum, uti fecit in anginis, & cruditatibus: nam Galenus Cedriam vlcera irritare, & phlegmonem excitare, immò quod plus est, septicam esse tradit 7. simpl. Mollem itaque carnem promptè citráque dolorem putrefacit, sicut alia omnia, quæ càlm eiusdem sint in calefaciendo ordinis, adiunctam etiam habent substantiæ tenuitatem. At in duris plusculo eget tempore, & vix effectum potest consequi. porrò talia omnia medicamenta, septica vocantur, & sepsa: sed inter sese maioris, minorísque ratione dissident. Est autem in hoc genere medicamentorum ex primo & infirmissimo ordine Cedria: pleráque enim eorum admodum sunt efficacia. Talia mortuorum corporum carnes corrumpunt: at Cedria exsiccat, simúlque à corruptione tuetur corpora demortua, utpote humiditates eorum superfluas depascens: cæterùm solida corpora haud attingens: At in viventibus calor ipse, qui in corporibus est, Cedriæ vires adaugens, causa efficitur, ut teneræ ab ea carnes deurantur. Nec mirum videri debet, si cùm tanta polleat potentia, lendes, pediculos, & tineas, & in auribus natos vermes interficere valeat, ac fœtum mortuum eiiciat. Alia multa eiusmodi particulatim efficit: Itaque argumentum est ipsam valenter excalefacere, sicut ubi dentium foraminibus instillatur. Siquidem dolores eorum mitigat, sed & ipsos confringit. Extenuat quoque oculorum cicatrices: & vitio hebetudini ab humorum crassitudine ortæ medetur. Porrò quod eius est pinguissimum, & ad unguem oleosum, quod suspensis supra eum, dum coquitur, Lanis excipitur, ac colligitur, tota Cedria tenuis quidem est: sed minùs acre, quanquam non minùs excalefaciens. Eandem quippe rationem habet ad id, quod reliquum est Cedriæ, crassius illud videlicet, quam Oleum ad amurcam. proinde illud, utpote crassius, est mordacius, & maiore aperiendi facultate præditum. Itaque & vlcera irritat, phlegmonémque illis excitat. Porrò oleosa illa Cedria adeò clementibus est viribus, ut etiam plebei, experientiâ docente, vulnera ovibus occasione tondendi à forfice facta, illâ illita sanent, atque etiam eâ & ad ovium scabiem & ad ricinos utantur.

Descript. Cons.

Vlcera irritat. Phlegmonem excitat. Vsurpata ad Ovium Scabiei & ricinos.

Vinum autem Cedrites, ut nobis Author est Dioscorides, ita paratur. Cedria aquâ dulci lavatur, & singula dolia cyatho uno proluuntur, & sic musto replentur. Calefacit hoc vinum & attenuat, tussi veteri conveniens citra febrem, Thoracis item doloribus, & laterum torminibus, vlceribus in alvo & intestinis, pectore suppuratis, hydropicis, hysterícis, fœminis uteri strangulatu vexatis. Facit & ad lumbricos, & ad rigores. Auxiliatur commorsis à bestiis venenatis, & animalia reptilia ac serpentes necat. Aurium quoque dolores instillatum sanat. Cedrites verò vinum Hippocratis, de quo antè, idem esse cum Cedrite hoc Dioscoridis scribit Cornarius, quod consideratione non vacat: quid si Hipp. intelligit vinũ paratũ ex baccis, vel ramentis Cedri Cretucæ?

Vinum paranda modus. Temperamentum. Sirei. Tussi Veteri medetur. Thoraci & lateribus. Alvo. Hydrops. Vteri strangulatu. Lumbrici. Venena. Aurium dolores. Cornar. not.

CEDRVS MAGNA SIVE LIBANI CONIFERA. CAP. XV.

CEDRI Libani ab annis multis servamus conos, ramos, lignũ. Coni quatuor pollicibus altiores, octonos in ambitu circa basin colligunt, paulatim in obtusum turbinem fastigiati, squâmis compacti sesquinciam circiter latis, unciam altis, mediocriter crassis, rufis, per extrema exilitia planis alia alius sinũita subeũte, vt

te, vt quot sunt eam circumarca agmina, totidem zonis præcincti videantur: inferior autē vniuscuiusq; ex his squamīs pars Lambdoïdes mucrone suo hastæ adnascitur, jugo elato medium percurrente, in valles laterales declivi, totidem consimilibus ex adverso valleculis respondentibus, quæ totidē recipiunt nuculas, pomaceis, aut pyraceis granis duplo, triplóve maiores, forma nō absimili, rutilante quadam resinā, durā, sed fragili, vehementer odoratā, evidenter atri, fractas, quarum unicuique vncialis triquetra tenuisque membrana affigitur, papilionis alam egregiè referens, ita quidem, vt duæ membranæ, uni squammæ maiori, averso inculcatu, respondeant. Cæterùm pediculus cont validus existit, uncialis & sextantalis longitudinis, crassitudine ferè extremi articuli digiti minimi, obliquūs, aut incurvus, cortice rugoso, & squammulis exiguis (vt in Pino & Ilinaltro) subinde loricatus. Ramus, quem habeo, pollice crassior, cortice crasso, rugoso, foris fusco, intus russo vestitur, materie dura, alba, in ramulos satis crebros divisus. Lignum verò in assamenta iam conformatum, colore est vndiquaque russo, qualem in Pyri ligno subinde conspicimus) pectinibus tectis hisile, solidum satis, media tamen inter fibras spatia inania, vt lignum quernum, ostendens, nullam cariem, nullam teredinem sentiens. Hæc domo meā petita, vbi tres conos unico ramo hærentes habuimus à Valerando Dourez. Cæterùm qui cominùs in natali suo loco terræ hærentem arborem observārunt, eam ita nobis depingunt vt *Rauwolffius*, Arbor est Cedrus Libani perpetuò virens, robustis ramis brachiata, orgyiās aliquot crassa, ad summam Abietum nostrarum proceritatem assurgens, quantò autem maiores accreverint rami, quorum pondere gravatus caudex se inclinat, tantum de arboris rectitudine decedit: Rami (vt & coni magni, rotundi) sursum spectant, longi, tam pulchro ordine dispositi, ac si artificis manūs resectos æquatósque apposuisset: sic vt eminùs etiam circinatus æqualiter dispositorum orbis egregiè appareat: ex quo etiam, antequam cominùs contempleris, facilè inter hanc, aliasque resiniferas arbores discrimen notes licet: cæteroqui magna huic cum Larice similitudo, potissimùm in foliolis, quæ parva, angusta, conferta, in exerto sulcello fusco, clavis Muscī terrestris longitudine & crassitie simili: quæ, vt ait Bellonius, ab vno surculo exorsa quadraginta, vel quinquaginta simul, serie quadam in ordinem disposita, surculum radiantia, pictoris penicillum referre videntur, odorata, subacida, & cum levi amaritudine adstringentia. Sola cedre-late inter arbores, demptā Abiete, conos in cœlum tendentes mittit, qui quidem Abiegnis similes, crassiores, duriores, ac multò majores, quinum, vel senum digitorum turbinati, compacti squammarum compressarū congerie coagmentati, atque obtusi, ex cinereo fulvi, conis Pinalioqui graciliores, tam firmiter ramo adhærentes, vt, à parente divelli non possint, nisi avulsā arboris parte: Coni porrò hiantes se pandunt, ac paulatim diffissi roribus & pluviis decidunt, relicto in ramo pediculo firmo & tereti. Semen habet Abieti simile, non vinaceo maius, dulcis saporis, vt Piceæ, ad cuius latus oleosum quidpiam, includitur odoratissimum. Pediculus squammam non priùs exuit, quàm conus duos annos excesserit, quem integrum annum fert, antequam matureſcat, quod Hieme

Nuculæ. *Resinæ.* *Membranæ Coni Pediculus.* *Ramus.* *Lignum.* *Descriptio Rauwolffi semper virens.* *Rami. Coni.* *Folia.* *Coni.* *Semen.* *Pediculus.* *Tempus.*

potissimùm fieri solet. Duas profert resinas, quemadmodum & Abies, alteram in tuberculis albam, nihil prorsus amarulentam, nec gravis odoris: alteram sua sponte exudantem, quæ cùm retorrida sit, naribus admotas Fraga redolet, odoratáque gustatu percipitur, sed ita pertinaciter dentibus inhæret, vt non nisi cùm difficultate auferatur. In monte Libani tantùm 24. supputavi. Et hac Libani montis Cedro Salomon templum Hierosolymitanum extruendum fecit. *Resinæ duæ.* *Cedri Salomonis.*

De hac etiam BELLON. Obser. In cacumine montis Libani ostenduntur cedri altissimæ, similes iis, quibus Salomon exædificandum templum curavit diuturnitatis ergò. Hæc sola arbor cum Abiete fructum habet sursum vergentem. Fert magnos conos, duros, Pini conis similes, ni essent læviores. Item lib. 1. In monte Libani Cedri viginti & octo plus minùs. Cedros, quas in Amano & Tauro vidimus, eandem cum prædictis similitudinē habere comperimus: Hoc affirmare possum, Cedrum magnam nusquam in Creta nasci. Audivi tamen à quibusdam fide dignis hominibus, Cedrum magnam supra Niceam in montibus nasci. Et hæc est Cedrus alta, & cedrelate, etiam à Theophrasto tradita: A Dioſc. etiam cap. de Agar. item cap. de Cedro. Nec non in sacris literis pro Cedro Libani & Salomonis: Vt & à Plinio lib. 16. cap. 39. à quo confunditur sæpenumero cum Oxycedris, sive Cedris minoribus: de maiori autem loquitur Plinius, quum ait Cedriam proferre, & cum collocat inter Larices. *Coni sursum vergentes.* *In Libano pauca Cedri.* *In Creta non nascuntur.* *Cedrus Theoph. Dioſc. Salom. Plin. Plinii error.* *Oxycedrus. Cedrus minor.*

MELCHIOR Lussy, Eques, Præfectus, sive Land-Amman in Underwalden in sua peregrinatione Hierosolymitana cap. 13. narrat se spatio tredecim horarum ascendisse montem Libanum, & pervenisse ad locum Cedris consitum, quos peroptabat videre: se autem reperisse Cedros, Mirúmque esse tantas arbores & tam pulchras ibi provenire supra rupes. Istud autem mirabilius esse nullum posse numerare eas, licèt paucæ sint, seque eas supputasse, quæ integræ & virentes erant, ac comperisse 23. alios 24. alios 25. Traditque præterea hanc arborem celebrari in sacris literis: Ac huic comparari Divam Virginem Mariam: cùm dicitur, Exaltata sum quasi Cedrus in Libano. Arbores esse magnas & altas, sex aut septem homines vix amplecti posse truncos: eas ferre conos similes conis Piceæ [den Forchen] sed maiores, semper virentes esse arbores. Quamvis infideles cupiant perdere, manere integras. Salomonem excellentiam huius arboris cognovisse, ideò non sine causa ex loco prædicto (scilicet Libano) desumpsisse huius arboris ligna ad templi Hierosolymitani ædificium. Se vidisse ibi veteres arbores à longo tempore dejectas, incorruptas, quæ similes erant truncis Fraxini, Eschen, aut Aceris, Ahorn. Ac tandem datos fuisse singulis ramos cum duobus conis, dictúmque fuisse alio etiam in loco huius montis provenire hanc Cedrum arborem, sed iam dictā minorem. *Mirum de Cedro Libani.*

Anguill. Cedrum Hebræorum & Sacrarum Literarum: quidam existimant Laricem esse masculam Plinio, verùm non video, quomodo id dici possit: Si autem ita res se habeat: aliam dicere non possum, quàm Cedrum, cuius meminit Theophrastus, dicens in Syria nasci. Existimo Dioscoridem, cùm dixit Cedri fructum esse similem Myrto, voluisse dicere potiùs Piceæ. Hac ratione iuxta nostram opinionem. Cedrus Dioscoridis, erit eadem cum Cedro sacrarum paginarum. *Larix mascula Plinio.* *Dioſc. corrigitur.*

Dode-

Dodonæo, Cedrus magna, Cedrus maior conifera. Græcis κέδρος: Latinis similiter Cedrum: Plin. lib. 24. cap. 5. Cedrelatem nominat, quasi Cedri Abietem, aut Cedrinam Abietem, tum ad differentiam minoris Cedri, tum quòd Abietem valdè referat.

Cedrelate Plinij.

Cedrelatis modo et cur?

Apud Matth. in Dioſc. hæc habentur Cedri arboris Theophraſto, Plinio, & Galeno duplex eſt genus, nempe maius & minus.

Cedri duplex genus.

Et in Epit. Cedrus, duûm genetum eſt, maior & minor. Maioris duo genera, quemadmodum & minoris. Procera arbor eſt, Abieti perquam ſimilis. Quæ in minoris genere eſt floret, & fructum non fert. Altera verò contrà, nunquam floret, ſed conos tamen profert, Cupreſſi longi maiores. Reſinam fundit laudatiſſimam.

Matth. not.

Idem Matthiolus reliquit ſuam reprehenſionem Dioſcoridis in poſt. com. Ital. quod miror: ſi enim lectio rectè reſtituta, à Matthiolo quæ occaſio reprehenſionis? Iconem exhibet in qua coni placent, bene reſpondentes noſtris conis, quorum mentionem antè fecimus: an verò folia ſint diſpoſita prout pingit, non ſine occaſione dubitamus, quandoquidem aliter longè diſpoſita pinguntur apud Rauvvolffium, qui arborem virentem vidit: ille etiam nobis videtur ſuo nomine & nimiùm ſecurè ſcribere duo genera eſſe, & cætera, quæ in Epitome tradit, de hac arbore, ab eo non viſa, nec obſervata: Camerarius in Epitome modò dicta, & in hiſt. Germ. eius Iconem mutavit, quæ partim deſumpta videtur ex Rauvvolffio, contra tamen eius hiſtoriam: folia non ſunt Abietis modo diſpoſita, ſed multa ſimul ex uno veluti nodo, provt demonſtrat noſtra Icon, quæ nobis abſentibus eſt facta ad Iconem Camerarij: ſed minùs concinnè.

Camer. repreh.

Matthiolus Cedrum magnam falsò bacciferam cum Dioſcoride ſtatuit, cùm conum eam gerere Guilland. in epiſtola ad Roſarium comprobarit. Ante omnia, inquit, conveniens eſt docere Cedrum magnam à Cedro ſimpliciter dictâ, quæ propriè Oxycedros vocatur, & Iunipero differre. Hanc ſiquidem & Iuniperum eandem eſſe arborem non recentiores ſolùm, ſed etiam veteres quidam opinati ſunt. Nónne quæ de Iunipero Theoph. refert, Plinius Cedro magnæ tribuit? Mirum minùs videri debet Gazam Cedrum apud Ariſt. Iuniperum convertiſſe. Illud fortaſsè leviùs cuiquam videri poſſit, Plinium Cedrum magnam cum Iunipero confudiſſe. Quis niſi vefanus non animadvertit Cedrum hanc eandem eſſe arborem cum illa, quam Theoph. fructum Myrti baccis æqualem ferre ſcriptum reliquit? Cedrus, inquit Theoph. nodoſa eſt, haloſa, & tortuoſa, Iunipero non abſimilis, verùm brevior. Sed quid quæſo, egregii magnificique ex arbore Iunipero humiliore, nodosà adhæc, haloſà, & materie tortuosà conſtante ſtrui poterit? trabésne, quibus magna ædium moles incumbit? an malus, quo nihil ſolidius, nihil firmius in navi eſſe condecet? an denique templorum valvæ, columnæ, tecta, deorum ſimulachra? profectò nihil horum, ut Guilland. fert opinio. Quare alterius fuiſſe generis Cedrum iſtam nobilem fatendum eſt. Narrat porrò Plinius Cedrum maximam in Cypro ad undeciremem Demetrii ſuccisam 130. pedum, craſſitudinis verò ad trium hominum complexum. Comprobat id inprimis Theoph. Cedros in montibus Syriæ cùm longitudine, tum craſſitudine præſtantiſſimas exire, quippe quæ adeò craſſeſcant, ut ſint quas ulnæ hominum quatuor nequeant amplecti. Cæterùm Cedrum hanc Lari-

Matth. error alius.

Cedrus magna.

Oxycedrus.

Plin notatur.

Cedrus maxima.

Larix eſt.

cem eſſe, vel inde perſpicuum fieri credit Guilland. quòd in hodiernum uſque diem Larix copioſiſſimè in Libano naſcatur, & altitudine excellat. Quod autem eum maximè movet, ut Cedrum Laricem credat, illud eſt, quia Dioſcor. Agaricum ἔξι ἐπὶ κέδρου nasci perhibet. At Agaricum in nullius alterius arboris trunco præterquam unius Laricis gigni, notius, quàm ut pluribus demonſtrare ſit neceſſe, dicit. Proinde corrigendum Plinium ubi legit: Galliarum glandiferæ maximè arbores Agaricum ferunt. Scribendum autem, Galliarum coniferæ, aut reſiniferæ maximè arbores, Agaricum ferunt. Nam glandiferæ nullo modo genuinum Agaricum producere poſſunt, quicquid dicat Braſſavolus. Huc accedit quòd Plinius toto opere ſemel κέδρον Laricem convertit, ut ſuboleviſſe Plinium ſibi firmiter perſuadeat, Cedrum quam Cedrelaten vocat, rectè Latinis, Laricem nuncupari, nec tranſverſum quidem digitum arbores haſce à ſe diſcedere. Habes quid ſomniet Guil. de Cedro magna, quàm falsò Laricem pronunciat. Larici folia decidunt, Cedrus magna perpetuò viret. Rami Laricis deorſum propendent, Cedri magnæ ſurſũ ſpectant.

Agaricus.

Plin. corrigitur.

Braſſavolus taxatur

Guilland. notatur.

Paulus verò Heſſ. Defenſ. II. pro Guill. increpans Matthiolum, quòd neget ſe ſcripſiſſe Cedrũ magnam bacciferam ait, Nónne cùm Dioſcorides Cedrũ magnã bacciferã facit, ipſe pro Cedro plantam bacciferam, per ſubiectam oculis Iconem proponit? Sed dicet Cedrum minorem, non maiorem eam eſſe, quam ille baccis onuſtam depingit. Quaſi verò Cedrus Phœnicea minoris Cedri genus ſit, quam maiori Cedro eſſe adſcribendam liquidò, Dioſcoridis teſtimonio, contrà quàm cenſet Plinius, comprobatur. Etenim Dioſcorides Cedrum magnam baccas Myrti magnitudine ferre ait, quam notam Plinius falsò minori Cedro reddidit, cúmque maioris Cedri eodem loco duo faſtigia proponit, non maiorem Cedrum, ſed minorem, imò ne Cedrum quidem, ſed Iuniperum attingit, cui ſanè Iunipero notas illas omnes, à Plinio Cedro maiori ibi redditas, Theoph. aſſignat, qui etiam Iuniperum eodem lib. Cedrum vocari ait, unde Plinii errorem profluxiſſe dubium non eſt. Sed utriuſque authoris verba antè recitavimus, ex quibus palàm eſt, confudiſſe Plinium duarum plantarum, Cedri ſc. & Iuniperi, notas, idque nullo alio argumento, quàm quòd Iuniperum à Græcis Cedrum quoque dici apud Theophraſtum legiſſet, & quæ propriè Cedrus erat ἄρκευθος, id eſt, Iuniperum etiam ab iiſdem vocari in Theriacis Nicandri inveniſſet. Verſiculus eius hic eſt: Nec te remedium lateat Polii herbæ, aut Cedri Arceuthis: quæ vox in communi ſignificationis æſtimatione, Iuniperi bacca nunc eſt, & nihilominus ille, cùm Cedrum dixiſſet, à Iuniperi appellatione baccam intulit, quam κεδρίδα dicturus erat. Quò fit, ut pro comperto habendum ſit, Cedrum, Iuniperúmque mutua invicem appellatione quondam dici & ſignificari ſolitas: quod eiuſdem Nicandri antiquus interpres teſtatus eſt, dicens: ἄρκευθον vocari fructum Cedri, quoniam & arbor ipſa ἄρκευθος dicatur: quâ voce poſteriores in Iunipero tantùm uſi ſunt. Proindè mirum minùs videri debet, & Theodorum illum Gazam κέδρον apud Ariſt. animal. 7. cap. 3. & Theoph. lib. 3. de cauſ. pl. cap. 23. Iuniperum convertiſſe. Cæterùm ut Plinius Cedrum in magnam & parvam divideret, quod neminem ex Latinis Plinio antiquioribus, cuius monumenta ad noſtram ætatem pervenerunt, feciſſe conſtat, in cauſa fuit, vel quia Dioſc. Iunipe-

Matth. taxatur. Cedrus magna non eſt bacciſera.

Cedrus Phœnicea magna.

Plin reprehenditur.

Iuniperus.

Cedrus arceuthus.

Cedrus Iuniperus quondam appellata.

rum in magnam & parvam discrevit, vel quis alius quispiam Plinio vetustior, Cedrum, quæ Iuniperus erat, eadem differentiâ maioris & minoris separavit. Nam qui Cedrum propriè dictam in magnam & parvam ante Galenum diremerit, ignoramus, etsi eundem Galenum in Hippocedro, seu Cedro magna iisdem erroribus, in quos Dioscorides prolapsus est, implicitum esse videamus, & Iuniperos Dioscoridis, nihil à Cedris Theophrasti differre putemus. Hactenus ille.

Galen. error.

Inter Cardanum & Bellonium non parva controversia est, sitne illa arbor, quam in Libano vidit Bellon. pro Cedro, vera Cedrus, an potiùs Abietis quædam species? Argumenta negantia veram Cedrum possunt esse huiusmodi. Primum. Ista est Cedrus, quam Theoph. lib. 3. cap. 11. ex sententia Veterum proponit: ut & quam Dioscorides, quæ scilicet arbor est magna, ex qua Cedria colligitur fructu Iuniperi. At hæ differentiæ quæ apud Theoph. significanter ad differentiam Iuniperinæ Oxycedrum & Cedrum simpliciter dictam arguũt, Arbori quam Bell. in Libano vidit non conveniunt. Ergo. Arg. 2. Cedrus Cedrides baccas fert non conos, authoribus Theophrast. Dioscor. & Galeno. 3. Species sunt, imò genere differentes arbores baccuferæ & coniferæ, non itaque in unum genus proximum aut speciem cogendæ. 4. Ad Abietes & Larices pertinet arbor Libani, non ergo ad Cedri genus. 5. Cedrinum oleum ex baccis fit, non ex conis arboris Libani. 6. Quæ arbor in lectione sacra apud Latinos & Græcos *Cedrus Libani* dicitur, ea Hebraicè vocatur *Oreta*. At hæc vox Pinum, vel Abietem, vel Laricem, vel Ornum magis signat, quàm Cedrum Theophrasti. Immò Rauvolff. Cedri Libani iudex oculatus, indicat Laricis similem esse, ut sit species quædam Laricis & non Cedri. Controversiæ igitur iudicium est, inquit Libavius, arborem Libani Cedrum Larignam, vel Laricis speciem esse, & Cedri nomen aliunde accepisse, cùm à Cedris propriè dictis toto genere differt. Atq; ut Cedrus Iuniperina appellabatur olim, ita Larix hæc Cedrina, vel Cedrus Larigna.

An Cedrus an Abietis species negatur.

1 2 3 4 *Abietis vel Laricis genus.* 5 6 *Oreta.* *Laricis species.*

Apollo rad. non. vocat hanc arborem Cedrum Libaniam, Hebraicamque: dicens, nos posse facilè assequi hanc non cognovisse, nec describere voluisse Theophrastum, vel illum secutum Dioscoridem: Plinium verò Iuniperis semen Cupresso simile addidisse, ac ad Libaniam, Hebraicamque Cedrum allusisse foliis capillaus, Lariceis, Pinciave brevioribus, minimè tamen aculeatus.

Cedrus Libanica. Theoph. & Dioscoridis ignota.

Lonicerus pingit conum Cedri, cum cono Pini, nec ab eo distinguit, quàm benè autem, iudicent lectores. Rufus quoque sub nomine Nucis Pini pingit in suis in Dioscor. commentariis fructum Cedri Hebraicæ. Sic Pet. Crescent. pro Cedro, nescio quos floccos pingit. An Lacunæ Cedrus maior in insula Cypro proveniens, ex qua Salomon templum ædificavit?

Pro cono Pini picta Cedri cona. Lonicerus error, & Rufus. Cedrus Hebraica. Pet. Crescentius.

Castor. Durant. κέδρος, *Cedrus*, *Cedrelate* proveniens in Syria in monte Libani.

An Cæsalpino fuerit Cedrus Libani & Magna, considerent lectores, & quam Cedrum intelligat per magnam, & per Syriacam Theophrasti, de quibus antea. Lob. & Penæ Adv. *Cedrus Libanica* & *Palestina*, *procalsa* Græcis, minùs verè à Matthiolo delineata. Lobelius in postremis figuram aliam proponit: sed si vera, quà in re prior eius melior sit, quàm Matthioli, non animadvertimus. Had. Iun. Cedrus, Cedrus conifera, κέδρος ἐρυθρὸς Plin. κέδρος, κυπάρισσος Nicand. interp. Arab. *Serbin.* **Cederbaum**/ Belg. **Cederboom**/ Gal. *Cedre*, *Cedre du Liban*, Ital. *Cedro*, Hisp. *Alerze*, Angl. **Cedre tree**. Et hæc est quam Hist. Lugd. Cedrum Phœniceam quoque appellat, aitque eam *passim* Theophrast. [ut Plin. interpretatus sit] Gazam inepte Punicam dixisse, à Phœnice, quæ Syriæ pars, à qua etiam Syriaca. *Cedrelatem* quoq; nuncupari, quia proceritate τὸν ἐλάτην æquet: Dendrolibanum in Geoponicis. Pediculum per medium coni traductum, à quo post biennium squammæ defluunt, malè Bellonium scribere vocari *hastulam* à Plinio, cum illi *assula* legatur, non *hastula*, & Cedri nulla hat mentio, sed Piceæ. Vtium & vires videndæ inter ea, quæ de Cedro diximus.

Cedrelates Etymon. Dendrolibanum. Hastula Plinij. Bellon. reprob. Plin. restituitur.

CVPRESSVS

CAP. XVI.

INter arbores coniferas & resiniferas iure cõnumeratur, procero siquidem, recto, crassoq; caudice surgit Cupressus, cortice ferè spadiceo, macie firma, solida, odorata: supra medium in ramos abit, metam concursu suo effigiantes: folia Cedri retusæ, aut Sabinæ imbricatim connexa, perpetuò virentia: galbuli Iuglandis nuci pulvinato calice tecta æquales confragosi, rimas agunt in clavata tubera dehiscentes, inter quorum commissuras semina continentur rufa, sublongà, altera parte rotunda, alterà acuminata, semiculmo latiora, medullà donata. Sapor acerbus, qui potissimùm in conis elucet. Lignum pallidum, aut rubescens, nec cariem sentit, nec teredinem, firmum, durum, vndulis nonnihil crispatum, micis saturatioribus, nunc longis transversisque, nunc parvis, punctorum instar, variantibus. Illi Odor suavis: sapor verò vix ullus excellens, præterquam in cortice, qui evidenter linguæ offert adtinctionem cum amarore, eoque haud ingrato in veteri quod excessit triginta annos.

Descriptio *Caudex.* *Materies.* *Folia.* *Galbuli.* *Semina.* *Sapor. Lignum.* *Odor.*

Cæsalpinus sic describit: Cupressus arbor est quam iuxta sacras ædes serunt ornatûs gratia, in rectitudine tantùm crescens, more Abietis & Piceæ: ramis densè circumvestientibus, modò fastigiatis: quæ fœmina vocatur: modò ad latera sparsis, quæ mas: foliis nullis, sed ipsamet germina tenuiter Foeniculi modo scissa: folia videntur pulposa, insunt tamen in nuper nascentibus foliola brevia, acutave, sed hæc in adultis degenerant in brevissimas veluti squamas totos surculos convestientes: amentaceum quid exile fert; in summis germinibus, conum Nucis magnitudine ex crassis & lignosis squamis constantem, quibus

Descr. Cæsalpin. *Rami. Sexus discrimen. Folia.* *Conus.*

Semina. Lignum.

bus dehiſcentes parva quædam ſemina decidunt. Lignum odoratum, & reſinoſum, non ſentiens putredinem.

Mas & fœmina Pinalongæ.

Olim nonnullos ſimplicium medicamentorum inveſtigatores in dubium vertiſſe conſtat, num Cupreſſus mas ex fœmina quoq; proveniret. Sed adhuc ipſo Theophraſt. id atteſtante plerumque Cupreſſum quoque ex fœmina marem provenire affirmant. Neque hæc inter proceras erectaſque brevem habet vitam. Mas omninò infœcundus eſt, & fœminæ pleræque ſteriles. Arborum quoque quarundam ſemina [ſcilicet δυάρια καὶ κιτρία] parvula, vixque viſu percipienda ſunt, ſeu Cupreſſi. Huius enim fructus non id totum eſt, quod pilæ ſpeciem gerit, ſed quod cono innaſcitur, prætenue [λεπτὸν] exile [ἀκανθῶδες] & quaſi Laricis [πιτυΐδος] ſeminiproximum: id verò pilula ſua dehiſcente evolat, & legi proinde non niſi ab experto homine poteſt. Exemplaria Aldinum & Baſileenſe legunt πιτυΐδε; Gaza vertit Laricis, vti ſæpiùs πίτυν Laricem interpretatur. Scaliger verò legit πιτυώδε, furfuraceum, quod an bene reſtitutum adhuc dicere non poſſum, quia ſemen Cupreſſi maturum non tale: præterea comparat fructum Cupreſſi cum fructu πίτυος. Seminum verò ipſorum nullus terminus eſt: Alia.n.cũ pulpis [cum eo quod amb.t] defluunt: alia verò vt Pini Picoſæ & omnium Coniferarum Conis adhuc pendentibus proſiliunt, vaſaque ipſa inania relinquunt: In iſtis verò vt in aliis omnibus perpetuò virentibus ſerò perficiuntur: ſuntque exilia membranacea. Huic aliiſque in quibus aliquid ineſt pinguedinis vt Oleæ & Cedro ligna Auſtrino Cœlo exudant quod quidem prodigium & oſtentum eſſe creditur. Punica enim, & Ficus, & Vitis, auctu faciles: Palma & Cupreſſus difficiles. Cupreſſus cæteris quidem in locis ſemine provenit, in Creta autem inſula etiam trunco, ut montoſa in Tarta. Apud has enim Cupreſſus cædua [ὑποξύλιον] eſt, quæ ex cæſura [ἀπὸ πυθμένος] germinat modis omnibus præciſa: nam & ab terra, & parte media, & ſuperna: alicubi etiam ex radicibus germinat, ſed rarò. Viret ex vrbanis Cupreſſus quoque perpetuò. In Cyrenenſi autem optimè prodit, oleúmque plurimum fit. Cupreſſum verò loca fervida magis habent, ut Creta, Lycia, Rhodus. Huic folium carnoſum. Quin & minùs fœcundæ fœcundioribus, & deterius fructificantes, probiùs fructificãtibus magna ex parte firmiores, niſi aliquo in genere mas fructuoſior eſſe ſoleat, vt alias quaſdam affirmant, & Cupreſſum. Natura quidem perpetua Cupreſſus, ſed inter cæteras diuturnior videtur: itaque in Epheſo cupreſſina materies, ex qua valvæ templi nuper conſtructi Dianæ, quatuor ætates reſervata durávit. Sola hæc nitorem etiam recipit, ideóque ex hac condere operum lautiora conſuevere. Ex reliquis poſt Cupreſſum ac Thuiam, Aliæ plantarum magis fimum & aquam diligunt, aliæ minùs: vt Cupreſſus, quæ nullo pacto fimum nec aquam concupiſcit, ſed etiam emori dicitur, ſi copioſè novella rigetur. Itaque in Creta inſula montibus Idæis, Leuciſque vocatis ſuper ſumma, quibus nix nunquam deeſt, Cupreſſum comperiri affirmant. Et hæc ſunt, quæ paſſim reperire licet apud Theophraſtum, ex tranſlatione Gazæ.

Semen exile membranaceum. Prodigia.

Auctu difficiles. Cupreſſus cæſa germinat.

Perpetuò viret. In agro Cyrenenſi. Loca quæ amet. Folia carnoſum. Duratio.

Vſus. Fimum & aquam non concupiſcit.

Loca.

Quæ verò iam ſequuntur, ex Plinio collegimus. Cupreſſus advena, & difficillimè naſcentium fuit, ut de quâ verboſiùs, ſæpiúſque quàm de omnibus aliis, prodiderit Cato. Natú moroſa, fructu ſupervacua, baccis torva, folio amara, odore violenta, ac ne umbrâ quidem gratio-

Cupreſſus Plinio. Italia advena. Natu moroſa. Bacca.

Materia rara. Fœmina.

Tenuis.

Duo genera Plinio.

Virgæ variæ pro. Aſſeres.

Silva dotalis filiarum. Plantaria Cretæ. Tarentina Catoni.

Sponte nata.

Locus.

Reſina.

Oleum.

Aquæ odit. Folia non decidunt. Folia carnoſa.

Trifera. Bacca. Cariem vetuſtatémque non ſentit. Valva antiquiſſimæ.

Simulachrum antiquiſſimũ.

Grana parva.

Mas ſterilis. Formicarũ cibus.

Serendi tempus & modus.

Tom. I. Aa 5

Mirum de Cupreſſo. ac ſine aura. Mirúmque dictu, periculum eà tantùm die eſt, ſi roraverit quantulumcunque imbrem, aut ſi afflaverit. De reliquo tutæ ſunt, perpetua ſecuritate, aquáſque poſtea odére. Nec aquam ſolùm aſpernatur, ſed & ſimum, & circumfoſſuram amputationémque, & omnia remedia odit: quinetiam necatur. Hanc quidam Creticam dixerunt. Floret poſt Laurum Cupreſſus. Hactenus Plinius.

Cupreſſus odit.

Cupreſſus Cretica. Florendi tempus.

Ineptè ſcribit Matthiolus, etiúſque figmentum ſecutus Lacuna, Cupreſſi ſemen adeò minutis granis naſci, ut atomis comparari poſſit, atque ob id ægrè perſpici, ſuam temeritatem demonſtrantes, talia enim non viderunt ſemina: ea ſi in conis conſideraſſent, non ſanè talia ſcripſiſſent, aut ſi ſaltem legiſſent, quod ſcribit Scaliger, contra Theophraſtum, cum abuti noſtris ſenſibus. Semina náinque, quod in deſcriptione diximus, ſunt manuſcula, ſublonga, ſemiculmo latiora. Meritò igitur in Hiſt. Germ. tantam ſeminum tenuitatem omiſit, quæ tactu non poſſint, ne dum viſu diſtingui.

Matth. & Lacun. notantur

Theoph reprehenditur.

Dodon. Lat. in fol. duas habet Icones, primæ titulus eſt Cupreſſus, alteri Cupreſſi ramus cum fructu, quæ Lobelij eſt. Apud Bellonium prava eſt Icon. Sic Pet. Creſc. pro Cupreſſo neſcio quæ ſarcimina ramis affingit.

Dod. Icones duæ Bellonius taxatur. P. Creſc. not.

Cupreſſum Virgil. Cypariſſum vocat, Offic. Cypreſſum, Græci κυπάρισσον & κυπάρισσος. German. Cypreſſenbaum / Belg. Cypreſſenboom. Gall. *Cypres*, Ital. *Cypreſſo* & *Cupreſſo*, Hiſp. Caſtil. & Angl. *Cipres*. Bohem. Cypriß, Hung. Cypros fa. Arab. (addit Lacuna) *Serin*, Catal. *Ciprer*, Portug. *Aupreſte*.

Nomina linguarum

Etymon. Dicitur autem κυπάρισσος, ἀπὸ τοῦ κύειν πρέπειν, à partu ramulorum parilium (ut inquit Didymus) vel quòd ex æquo & ramos & fructus creet.

Charites. Vocatas etiam cupreſſos χάριτας idem prodidit, quòd nobis eſſent oblectamento, vel quòd charites nobis aſpectu ſint iucundo.

Munſt. notatur. Non rectè interpretatus eſt Munſterus illud Ezech. 31. ubi Hebraicè ſcribitur *Erez*, vertit enim ipſe Cedrum, cùm tamen ſcriptum ſit Græcè κυπάρισσος. Vbi paulò Cant. 1. legitur Hebr. *Berothim*, ſcribit Forteiurgeſſe, qui velint Cupreſſum, ipſe autem intelligit ſtaxinum, ut copioſiùs annotatum alibi. Fructum Cupreſſi, Theophraſti & Dioſcor. authoritate motus Turnebus, σφαῖρας τὰς κυπαρίσσου; *galbulum Cupreſſi* vocat, ac ideò Varronem emendandum putat, qui Galbulum vocet, dicens lib. 1. c. 40. Semina quædam adoriendum ſunt uſque adeò parva, ut ſint obſcura, ut Cupreſſi, non enim Galbuli, qui naſcuntur, tanquam pilæ paryæ corticę (corticæ) id ſemen ſunt, ſed in his intus primigenia ſemina dedit natura. Melius igitur faciunt, qui Nuces appellant, aut pilulas Cupreſſi cum officinis. Germ. *Fruchs* vom Cypreſſenbaum. Belg. Cypreſznoße, Gallicè, *Noix de Cypres*, Ital. *Nocciuolo di Cypreſſo*, Hiſp. *El agalla del Cypres*. Ætius Cupreſſi ſcobem & ramenta πλάνιγμα, aliàs etiam πρίσματα vocat.

Berothim Hebr.

Fructus σφαῖρα. Varro corrigitur.

Galbuli.

Nux aut pilula Cupreſſi.

Peleryma Aetio. Priſma. Epitheta. Eam cum Poeta nominabimus *coniferam, lævem, acutam, arduam, teneram, ploratam, alticomam, rorantem, odoram, viridem, celſam, nigram, odoriferam, deploratam, viridantem, Stygiam*, & cum Ovidio *feralem*:

Funeris ara mihi ferali cincta Cupreſſu.

Feralis.

vt & *acutam*,

Vallis erat piceis & acuta denſa Cupreſſu

Maſſa. cum Sylio *mœſtam*:

At ferale decus mœſtæ ad buſta cupreſſos,
Funereas.

Dicitur etiam eadem *funeſta*, eò quòd & tardè creſcat & ſucciſa non repullulet: quapropter funebri ligno ante defunctorum ædes eam poſuere Maiores, vnde Daniel Cerot.

Funeſta.

I puer & poſtes funeſtá cinge cupreſſo.

Triſera. Licebit & *triferam* cupreſſum cognominare, ter ſiquidem in anno fructus eius colliguntur, Ianuario ſcilicet, Maio, & Septembri.

Cæterùm, vno cupreſſi nomine *mas* & *fœmina* comprehenditur. Cupreſſo ſimilis quoque *Thya*, ſeu cupreſſus ſilveſtris Theoph. cuius fructum eſſe *Abbel orientalem* credimus, de quo mox. Cæſalpini autem Sabinam, vulgarem arborem in maritimis, craſſiorem Iunipero, quam Dioſcoridem in codice Hermolai Iuniperum maiorem vocare ait, ſeu cupreſſum ſilveſtrem, Theophraſtum etiam Iuniperum, licèt ab aliis cedrum vocari teſtetur Dioſcorides, nos cedrum Lyciam retuſam Bellonij facimus. Thuia item apud Theoph. authore Cæſalpino, ad cupreſſum reduci oportere videtur, de qua hoc lib. cap. de Thuia & cedro Atlantis montis. chamæcypariſſum etiam, quaſi pumilam cupreſſum vocant, vulgò *du Cypres*, quod quaſi ſit cupreſſi arboris. Sunt qui hanc Abrotanum fœminam eſſe putent, de qua ſuo loco, ſub chamæcypariſſo.

Æquivoca: Cupreſſus mas & fœmina. Abbel frutex Orientis. Cedrus Lycia retuſa Bellonio. Thuia. Chamæcypariſſ.

Frater C. Bauh. miſit nobis Lutetia arbuſculas Cupreſſi quas plantavimus in horto Ill. C. VV. Montbelgardi. Lutetiæ ſanè copioſas & pulchras vidimus arbores magnas variis in hortis. Monſpelii abundat ad magnam excreſcens altitudinem, ferens nuces Autumno, quæ durant per totam Hyemem & Æſtatem. In Italia etiam frequentem obſervavimus, ut Venetiis, Patavij, Mantuę, Veronæ in cœnobio al frati d. S. Ioan. de monte, ubi veſtigia antiqui Theatri apparent. Lugduno Io. Vimart inſignis Pharmacopæus miſit ramos, quos plantavi in horto Ill. C. VV. Teſte Turnero in Anglia in hotto, cui Sion nomen, copioſa. Odere [inquit Matth.] Cupreſſi flumina, lacus, omnéſque aquoſos tractus, quo ſit, vt in eiſmodi locis ſata, ſtatim inareſcat. Quod ſi rectè ſciviſſet Adamus Lonicerus, non tam facilè, vt puto, ſcripſiſſet, Cupreſſum humidis gaudere locis. Hinc rectè Bellon. Cupreſſus tametſi advena & difficillimè naſcentium fuerit, tamen nunc tam mares, quàm fœminas vulgò ſatas, præcipuè apud Turcas, non in hortis modò, in quibus vbique cœpêre propagari, verùm etiam in agris ſeri & collibus ſolere comperio, ita vt circa Byzantium colles Cupreſſis pubeſcere videas, quemadmodum etiam in vineis & ſepibus. In Creta Cupreſſorum ſilvas nequaquam comperias, ſed ſparſim hìc vnam, ibi aliam in abruptiſſimis locis, aquas enim odit. Bellonio aſſentitur C. Bauh. apud Matth. ita ſcribens: Cupreſſus apud Italos in cœmeteriis colitur, cùm funebris arbor olim fuerit habita: plurimas vidimus non longè Patavio in colle circa Eremitarum cœnobium: apud nos [Baſileæ] ſæpe licèt ex ſeminę germinarit Iuniperinis foliis, non tamen ad aliquam altitudinem pervenit. Cupreſſus, inquit Dioſcor. adſtringit, refrigerat. Cuius folia cum paſſo & modica Myrrha pota, veſicæ, fluidæ & vrinæ difficultati auxiliantur. Pilulæ verò contuſæ, & cum vino potæ, ad ſanguinis reiectionem, & dyſenteriam, alvi fluxionem, erectà cervice ſpirationem, & tuſſim commodant. Sed & decoctum ipſarum idem facit. Molliunt etiam duritias, contuſæ cum Ficu, & polypos narium ſanant. Renovent item ſcabtos vngues, cum aceto coctæ & cum lupinis tritæ. Comprimunt & inteſtinorum Herniis impoſitæ

Locus & tempus.

Lonicero corr.

Aqua odit.

Vires & uſus, ex Dioſc. Vrina. Pilula. Alvi fluxus.

Polypi narium. Hernia.

Digitized by Google

Folia. Culices. positæ. Sed & folia eadem faciunt. Putantur etiam culices fugare pilulæ cum coma suffitæ. At folia trita imposita, vulnera glutinant: supprimunt & sanguinem. Cum aceto autem trita, capillos tingunt. Imponuntur etiam per se, & cum polenta ignibus sacris, herpeti proserpenti, Carbunculis & oculorum inflammationibus. In ceratum verò ammixta si imponantur, stomachum corroborant. Eadem ferè a Galeno traduntur: Cupressi folia, germina, pilulæ, recentes & molles, magna vlcera conglutinant, in duris corporibus: ex quo clarum est, quòd siccandi vim habeat absque insigni acrimonia, aut caliditate, sicut certè & gustus testificatur. Apparet enim in ea levis quędam acrimonia, sed plurima amaritudo, multóq; etiam plus acerbitatis in tota planta est. Tanta ei inest acrimonia, caliditásque, quanta satis sit deducendæ in altum acerbitati, ita vt nullam tamen mordicationem, aut caliditatem in corporibus efficiat. Proinde in alto latentes in flaccidis putrescentibúsque affectibus humiditates innoxiè, tutóque depascitur, atque absumit, cùm quæ calefaciunt simul, desiccántque, eas quidem quæ contentæ sunt, absumant, cæterùm acrimonia & caliditate alias attrahant. Sic enterocelicos iuvat: siquidem exsiccat, robúrque addit, corporis partibus præ humiditate laxis: Quidam ea vtuntur ad carbunculos & herpetes, polentæ miscentes, tanquam absúmente citra excalefactionem eos morbos facientem humiditatem. Sunt qui ad Erysipelata vtantur, admista nimirum polenta cum aqua aut oxycrato aquoso. Cupressini vini faciendi modum docet Dioscor. cap. de Cedro antiquorum. Semina Cupressi (autore Plinio) foliis tusis si misceatur, non sunt vermiculis obnoxia, nec si interlunio serantur: Cupressinum oleum eosdem effectus habet, quos Myrteum & Citreum. Ætuus verò (teste Cornario) scobem & ramenta Cupressi ad corporis bonum colorem inducendũ vsurpat cum oleo. Ligni etiam vsus aliquando ex Italia petitur ad mensas & tabulas & alveolos extornandos, & maximè odoris gratia. Sed & efficaciores sunt nuces, inquit Lonicerus, foliis: folia ex aceto decocta ad vrinæ adorem bibuntur. Galbuli recentes contusi vino macerantur, quod hæmoptoicis benefacit bibitum. Nuces ex aceto decoctæ dolori dentium subveniunt. Contusi corticis pulvisculus ex aqua Sãbuci stillatitia ebibitus calculum tam vesicæ, quàm renum pellit. Tradit Matth. Cupressi folia in vino cocta, addita pauxilla Myrrha, ebibita auxiliari involuntariæ mictioni, & strangurię. Quæstuosissima, ait Bellon. Cretensibus esse solet Cupressus, quòd eius materiam affatim externis divendant. Caudices Cupressorum Cretensium ex crassitie comprobabis, quòd vel arcas ex asseribus quatuor pedum latas videre possis. Cùm autem Cupressi materies oleosa & veluti resinacea sit, pici faciendæ, Tedæ modo, idonea esse creditur, quæ vel ex hoc maximè laudatur, quòd neque vetustatem, neque cariem sentiat, & bonum semper odorem spiret. Sed hoc habet peculiare in Creta, quòd ab incolis succisa, ex cęspite tamen regerminet, vt nepotes, stolonésque ex radicibus cæduæ silvæ modo procreentur, qui tandem in maximas arbores excrescunt.

Vulnera.

Capilli. Erysipelas. Herpes. Carbunculus.

Vrinæ ardor.

Hæmoptoici

Calculus.

Cedrus fimæ. Strangu-ria.

Nunc quod periculi plenum est, monêre sanè oportet. Credere scilicet iis, qui de plantis scribunt, nec Medici sunt. Si Michael Neander Medicus fuisset, ille priusquam categoricè Physices suæ part. 1. scripsisset, cupressi lignum frigidũ esse, id degustasset, olfecisset, ac considerasset, quæ Galenus scripsit de temperamento eius, & quæ Plinius de resina, quam acerrimam esse statuit. Inter ligna frigida etiam recenset VVeckerus cupressi lignum, cùm tamen insignis odor & acrimonia demonstret esse calidum.

Enterocele.

Carbunculi Herpetes. Erysipelata

Folia conservant a Vermiculis. Oleum Cupressinum.

Scobs. Lignum.

Latitudo asseum.

Neander notatur.

VVecker. taxatur.

ABHEL FRVCTVS ORIENTALIS.

CAP. XVII.

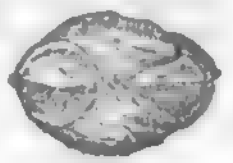

GVILANDINVS nuper in Syria, Ægypto & Arabia annotavit, ac Bellunẽsis alicubi literis commentatus est, Abhel fructũ esse in toto Oriente notissimum, pilularũ cupressi magnitudine, colore russo in nigrum declivi, qui ex arbore sui generis Cupresso simillima decerpitur: Vim ei eliciendi menstrua, & fœtus emortuos ex vtero eiiciendi, longè omniũ validissimam: Ni verò Θεῖον vel Θύϊον, vel Θύα, Trogetes, Citrum, & Cedrus arbor ab Homero, Theoph. Dioscoride, Strabone, Plin. Martiale, & Dione historico appelletur, nihil se porrò de ea exploratum habere: Avicennam & Serapionem Abhel Sabinæ fructum si pronuncient, longiùs à veritatis agnitione desciscere, quòd vniversus hodie Oriens arborem toto cœlo ab vtraque Sabina disparatam Abbel appellare soleat. Hinc facilè Clusius in Guilandini sententiam concesserit, plurimùm ad Thyiæ historiam à Theophrasto proditam, accedere arborem, cuius fructus Abhel: Talem autem Habbel nomine insignitum fructum sibi dedisse scribit Bernhardum Paludanum Enchusianum Poliatrum è peregrinatione sua Syriaca & ægyptiaca reducem. Eundem etiam fructum Abbel Thuyæ Theophrasti tribuit Camerarius.

Abhel Orientalis.

Vis.

Thya. Trogetes. Citrus. Cedrus.

Avicenna & Serapionis Abhel non Sabina fructus. Abhel ad Thyã Theoph. accedit.

THVIA ET CEDRVS ATLANTIS MONTIS.

CAP. XVIII.

INCOGNITA hodierno die lateret, ni ex Historiis palàm fieret. Quare non piget pro virili studioso lectori eam ex veteribus & recentioribus manifestare. Homerus igitur: Odyss. 5. hæc pauca literis consignavit.

Τηλόθι δ' ἐδμέ',
Κέδρῳ τ' ἀτειρέϊ Θυΐῃ τ' ἀπὸ πόντον ἐόντε.
De longinquo autem oder,
Cedróque ficca Thyíque per insulam spirabant ardentium.

Ac mirum quidem aliqui hoc videri posset, cur dicat ardentium, cùm Theophrasto teste, perpetuò vireat ex silvestribus Θυία, & sic eius natura ad

Perpetuò virens.

ardendum minùs idonea sit & habilis. Sed mirari cessabit, si fructum eius Fabæ magnitudine resinosum esse & sulphurosum, vt & arborem ipsam, ex Theophrasto intelligat [εὐωδέστερον Plin. odore jucundiorem: Gaza verò, qui vertit sulphurosum, legit εὐωδέστερον Dalech.]

Thuia Theoph.

Thyoeides rum.

Cæterùm est hæc tardissimo ferè omnium germine. Montium enim cacuminibus, locisque algẽtibus, quamvis excelsa, enascitur. Sed hunc locum (inquit Bellon.) de Thuia arbore, mendà carere non puto, quod quivis facilè percipiet, si Græcum exemplar contulerit. Siquidem quod à Theophrasto Thuium, ab aliis verò Thuia appellatur, apud Ammonis Phanum atq; in Cyrenensi agro nascitur, formà Cupressо simile, cùm ramis, tum foliis, candice, fructúque: vel potiùs ceu Cupressus silvestris. Copiosùm, vel vbi vrbs hoc tempore est, comperiri affirmant: atque etiam memorant conignationes quasdam vetustissimas Thuiæ: perdurat enim materies hæc incorrupta omninò. Radice huius arboris nihil crispius, eáque pretiosa opera conficiunt. Huius quoque ligni meminit Dioscorides, qui dicit: Agallochum lignum est, quod ex India & Arabia affertur Thyino ligno simile, punctis notatum [ἐστιγμένον, Matth. Sed legendum forte ἐστεφανωμένον. Nam huius vocabuli nullam mentionem faciunt, nec Oribas. nec Paulus, nec Serapio] Fuchs. στεφανῖτες, constrictum, compactum.

Locus.

Excelsa. Gaza Versio suspecta.

Locus. Fructus.

Cupress. silv.

Conignationes. Duritie. Radix crispa.

Thuia Plinio.

Fusiùs Cedrum montis Atlas & Thyam arborem prosequitur Plin. l.13.c.15. Atlas, infit, mons peculiari proditur silva. Confines ei Mauri, quibus plurima arbor Cedri [Citri legendum vult Goropius] & mensarum insania, quas fœminæ vitis contra margaritas regerunt. Extat hodie M. Ciceronis in illa paupertate, & quod magis mirum est, illo ævo empta H-S.X. Memoratur & Galli Asinij, H-S.XI. Venundatæ sunt & duæ, Iuba rege vendente: quarum alteri pretium fuit H-S.XV. alteri paulò minùs. Interiit nuper incendio à Cethegis descendens, H-S. XIIII. permutatà latifundij taxatione, si quis prædia tanti mercari malit. Magnitudo amplissima adhuc fuit, vnius commissæ ex orbibus dimidiatis duobus, à rege Mauritaniæ Ptolomæo, quatuor pedum & semi-pedis per medium ambitum, crassitudine quadrantali: maiúsque miraculum in ea est artis latente iunctura, quàm potuisset esse naturæ solidæ. Item à Nomio Tiberij Cæsaris Liberto cognomen trahentis, tribus sicilicis infra quatuor pedes, totidémq; infra semi-pedem crassitudinis. Quà in re non omittendum videtur: Tiberio principi mensam quatuor pedes sextante & sicilico excedentem, tota verò crassitudine sescunciali, operimento laminæ vestitam fuisse; cùm tam opima Nomio liberto eius esset, cuius materia erat Tuber, hoc est, radicis vitium, maximéque in eo laudatum, quòd sub terra totum fuerit, & rariùs quàm quæ supernè, quæque gignuntur etiam in ramis: propriéque quod tanti emitur, arborum vitium est, quarum amplitudo ac rádices æstimari possunt ex orbibus. Sunt autem Cupresso fœminæ etiamnum silvestri simules folio, odore, candice. Anchoranum mons vocatur citerioris Mauritaniæ, qui laudatissimam dedit Cedrum, iam exhaustus. Mensis præcipua dos in vena ei ipsi, vel in vertice variis. Illud oblongo evenit discursu, ideòque *Tigrinæ* appellantur. Hoc intorto, & ideò tales *Pantherinæ* vocantur. Sunt & vndatim crispæ, maiore gratiâ, si pavonum caudæ oculos imitentur: magna verò post has gratia extra prædictas crispis, densa veluti grani congerie, quas ob id à similitudine *Apiatas* vocant. Summa verò omnium in colore. Hic maximè multi placet, suis refulgens venis. Posthæc amplitudo est iam totius caudicis, ac iuvant plura quoque in vna mensa vitia. Item Lignæ venæ similitudo, vel coloris & quibus maximè obnoxias fecêre æstus ventique, rimæ, aut capillamenta rimas imitata. Postea murena [melius Murrhena, vel Murrhina] ac nigro transcurrens limite, variisque corticum punctis apprehensus Papaverum modo, & in totum atro propior color, maculæve discolores. Vitides terra condiunt Barbari, & illinunt cera. Artifices verò frumenti acervis imponunt septenis diebus, totidem intermissis: mirumque, ponderi quantum ita detrahant. Naufragia docuêre nuper, hanc quoque materiam siccatam mari, duritie incorruptâ spissari, nec ullo modo vehementius. Nutriuntur optimè, splendescúntque manu siccata fricatæ à balneis maximè: nec à vivis læduntur, ut his genitæ. Inter pauca nitidioris vitæ instrumenta hæc arbor est: quapropter insistendum ei quoque paulùm videtur.

Mensurarum amplitudo.

Materia Tuber.

Cupressо similis adorata.

Tigrina. Pantherina.

Apiata.

Locus Plin. correctus.

Papaverа.

Et cap.16. Thya arbor, quæ nota etiam Homero fuit, θόον [alij θοῦν, & θοῖον leg.] Græcè vocatur, ab aliis Thya. Hanc igitur inter odoresuri tradit in deliciis (fallitur Plin. De Calypso, non de Circe id Homerus scripsit. Hanc ut pro illa citaret, fortassis in causa fuerunt hi Virgilij versus:

Proxima Circea raduntur littora terra,
Dives inaccessus ubi Solis Filia lucos
Assiduo resonat cantu, tectisque superbis
Vrit odoratam nocturna in lumina Cedrum.

notante Dalech.] Circes, quam Deam volebat Intelligi, magno errore eorum, qui odoramenta in eo vocabulo accipiunt, cùm præsertim [in versibus Homericis ineptè Plinius pro voce Græca θοῦν, Laricem interpretatur] eodem versu cedrum [Laricémve, Guilland. legit. Vide Leopardum c.6.lib.8. & Virgilium:

Robora nec cuneis, & olentem scindere Cedrum,
Nec planstris cessant vectare gementibus Orni.

apud Athenæum p 231. vers.38. Empedocles λίβανον δυώδη vocat, suaviter olentem.

Σμύρνης τ' ἀκρήτου δυώδες, λιβανώτου δυώδες.

Dalech.] Laricémque unà tradat: in quo manifestum est de arboribus tantùm locutum. Theophrastus, qui primus à magni Alexandri ætate scribit, quæ circa urbis Romæ quadringentesimum quadragesimum gesta sunt annum, magnum iam huic arbori honorem tribuit, memoratas ex eo referens templorum veterum contignationes, quandámque immortalitatem materiæ in lectis, contra vitia omne [omnia M. & C.H.] incorruptæ. Radice nihil crispius, nec aliunde pretiosiora opera. Præcipuam autem esse eam arborem [mirum, cùm idem Theophr. scribat hist.lib.4.cap.1. Thuiam in montium cacuminibus, & locis algidis nasci.] circa Hammonis delubrum. Nasci & in interiore [inferiore M.] cyrenaicæ parte. De mensis tamen tacuit, & aliàs nullius ante ciceronianam vetustior est memoria: ex quo novitiæ [quę novitiæ apparent C.H. quæ novitia apparet M.] apparent. Alia est arbor [citriam, sive Assyriam malum intelligit, Dalech.] eodem nomine, malum ferens [tenens M.] execratum aliquibus odore & amaritudine, aliis expetitum, domos etiam decorans, nec dicenda verbosiùs. Huius arboris mentionem fecisse videtur Virgil. idque asserente Dalechampio:

Dalech. ibi minus recte de Circe & Calypso. Cedrus ardens Virgilio.

Leopardo olens Cedrus.

Liber de δυώδες.

Theophrastus de arbore scribit.

Thuia. Radix crispa, & pretium.

Locus.

Ciceronis mensa.

Alia arbor. Citrea arbor. Malum execratum.

Media

Malum fœlix.

Media fert tristes succos, tardúmque saporem
Felicis mali, quo non præsentius ullum
Pocula si quando sæva infecêre noverca.

Sed nemo inficias ibit arborem, ex qua celebres mensæ fiebant, & Thuiam, & Thuium, Θύϊον, Θύϊον. & Θύον, alibi etiam Θυΐνη, Θύϊνον, & Θύϊνον passim & citrum & Trogeten, à Theoph. & Plinio, vel Roberto Constantino teste, dictam esse, quibus addit Gesnerus idioma Germanicum Ein frömbs der wolgeschmackter baum / cui proximum sit lignum, quod Galli *Madarum* vel *Madrum* vocent, quod idem vult Ruell. An verò tale lignum extet odoratum, quod in Gallia Gallicè dicatur *Madré*, videant qui eam inhabitant, nos equidem tale quod ignoramus. Θύϊον verò cum diphthongo legi, confirmat Goropius in Vertumno apud Dioscor. cap. de croco, qui Ruellium erroris quoque meritò incusat, quòd eo loco, longè ab autoris mente aberrans verterit. Gaza etiam perperàm transfert Tyum, vt & in codice Theophrasti θύϊον corruptè legitur.

Madarum. Ruell. notatur.

Gaza notatur.

Plinius plantam non cognovit.

Plinij error.

Trogetes.

Cæterùm, inquit Anguillara, Cedrus Atlantica, non mihi videtur aliâ quàm Thuia, vel Thia, quamvis in diversis capitibus de iis scripserit Plinius: ille enim plantas non cognovit, sed ex diversis libris sua concinnavit. In Plinio de Thya error ab eo commissus, vel textus corruptus: dicit enim Homero notam arborem Trogeten, quę aliis dicitur Thya, quod falsum, siquidem Homerus non meminit Trogetes [necid dicit Plin.] sed Thyæ: Dicit præterea Homerum intellexisse cedrum & Laricem, quod etiam falsum.

Eiusdem opinionis cum Anguill. est Matthiolus, dicens in Dioscor. cum magnis figuris: Sunt qui dicant, & rectè quidem cedrum Atlanticam à Thuia sive Thya de qua Theophr. nihil differre. Quamobrem Plinium redarguunt, quòd simul ac de cedro Atlantica disseruit, illicò caput proprium de Thuia scripserit, tanquam de arbore diversa, verùm longè aliter se habet sententia nostra: nam diligenter Plinij lectionem enucleantibus palàm apertissimè fit, Thuiam Plinio nil aliud designare, quàm Atlanticam cedrum. In antiquis codicibus Plinianis Thuiæ caput à Mauritana cedro separatum non est, quod manifestè arguit, Plinium adhuc cedri historiam prosequi de Thuia agentem, quemadmodum & ipsa verba clarissimè indicant, quæ in aliquibus codicibus ita habent: Nota etiam Homero fuit, Trogete vocatur, ab aliis Thia, id est, eadem cedrus nota etiam fuit Homero, quam alij Trogetem, alij Thyam appellant. Ideóque perperàm egerunt, qui in Frobeniana editione Thuiæ sive Thyæ caput ab Atlantica cedro diviserunt, haud rectè Plinium intelligentes. Ac præterea lectionem eius corrumpunt, ubi se emendasse credideranr. Iustè itaque nostro iudicio reprehendit Matth. eos, qui caput de cedro Atlantica separarunt à Thya. Displicet etiam nobis apud Bellonium & in editione Lugdunensi pro Trogete, legi Thyon græcè: nullibi enim, quod observaverimus, legitur Trogete, quàm hoc Plinij capite. Cornarius, Cordus, Gesnerus, Brunfelsius, Matthiolus, Anguillara, & Cæsalpinus, meminerunt Trogetes, sed nullum alium locum citant, quàm Plinij antè dictum.

Thuia à Cedro Atlantica nihil differt.

Plin. redarguitur.

Homero nota.

Frobeniana editio reprob.

Error quorundam.

Bellon. notatur.

Animadvertes, inquit Scaliger Thuiam ignotam nobis, nisi ex historia Theophrastea: cùm alias species enumeraret, quod & alibi fecit. Est & aliud, quod à Plinio animadvertas. Ait ille in deliciis apud Homericam circen usum fuisse Thyiæ arboris ad urendum. cæterùm non apud circen, sed apud Calypsonem factum legas in quinto Vlyssææ. Fefellit tanti viri memoriam lectio Virgiliana, in qua cedri usus eiusmodi attribuitur circes deliciis. Eam autem indiligentiam primus Hermolaus sequutus est, tum autem usque ad Ruellium omnes.

Thuia ignota.

Plinij lapsus.

Circe & Calypso.

Hermol. notatur.

In codice Plinianο veteri, Thia scriptum est, & in veteri Homerico Θύϊον. recentiores verò partim Θύον legunt, partim Θύϊνον. Hactenus Scaligeri verba retulimus.

Thia apud Plinium.

Nunc cæsalpini: Ad cupressum reduci oportere videtur Thuia apud Theoph. Plin. verò scribit hanc Cedrũ ab Homero Trogetem vocari, ab aliis Thyam celebrem. Laudatissimam fert mons Anchoratius citerioris Mauritaniæ, præcipua dos mensis in vena cuspis, &c. Plura cap. de arbore vitæ, ibidémque Etymologiam.

Cupressi affinis. Thuia. Cedrus. Locus.

De Thya, sive Thuia variæ sunt opiniones, quarum una est de arbore Abhel Orientis, de qua iam dictum. Scribit Lacuna in Dioscor. pro Aracatide semen Thuiæ demonstrari Plinianæ, verùm scitu admodum difficile, quam intelligat plantam pro Aracatide, vt dicetur suo loco. Ex Sabinâ Thyam quidam faciunt, et olim teste Goropio, ponebatur Sabina in suffumigia pro Thuia arbore odorifera. Cedrum Lyciam plærique teste Bellonio, Thuiam Theoph. existimant. Arbor vitæ multis est Thuia, ubi multa notatu digna de Thya ex Goropio occurrunt, ut Etymologia. Dubitat Cordus an Guaiacum fortè Trogetes seu Thuia, seu Citrum, de quo lib. 4. Θυΐα apud Dioscor. cap. de Croco, non intelligenda de mortario, teste Bellon. & aliis.

Aequivocà Abhel Orientis. Aracatis. Sabina. Cedrus Lycia. Arbor vitæ. Guaiacum. Mortarium

BRVTA PLINIO.

CAP. XIX.

TAnta mortalibus suarum rerum satietas est, & alienarum aviditas, ut petant [inquit Plin. lib. 12. cap. 17.] in Helimæos arborem Brutam [Bratum C. H.] Cupressο fusæ similem, exalbidis ramis, iucundi odoris accensam & cum miraculo historiis Claudii Cæsaris prædicatam. Folia eius inspergere potionibus Parthos tradit. Odorem esse proximum Cedro, fumúmque eius contra ligna [quæ noxium & venenatum, vel gravem & iniucundum accensa odorem mittunt] exitialia remedio. Nascitur ultra Pasitigrin in finibus oppidi Sitacæ. [opimis Scytræ. Vet. pravè oppidi Scytræ C H.] monte Zagro [Scantso. Vet. Schantro C H.]

Brutia. Bratum.

Vsus.

Locus.

Ruellius qui more suo eadem ex Plinio transscripsit, quamvis nomen eius subticeat, addit: Brutes arbor est soli Orienti cognita, neque Latinis adeò celebrata. Sunt qui hanc in Europa, atque adeò Gallia iam nasci existiment, essèque alterum Sabinæ genus: nec profectò longè ab ea dissidêre.

Ruell. notatur.

Sabinæ species.

Nos quidem colligimus Ruellium intelligere Bellonij Sabinam alteram bacciferam, quam *Brutem* putat, & arborem vitæ nominat, cuius descriptionem posuimus cap. de Sabina.

Brutæ Bellon. Arbor vitæ.

Bellonio subscribit Clus. dum dicit: Non desunt, qui arborem vitæ, ad arborem Brutam Plinij referunt, quam describere videtur Ovidius, faciens arborem Filici similem,

Arbor Filici similis.

by Google

ARBOR VITÆ, SIVE PARADISIACA VVLGÒ DICTA, ODORATA AD Sabinam accedens.

CAP. XX.

Deſcriptio

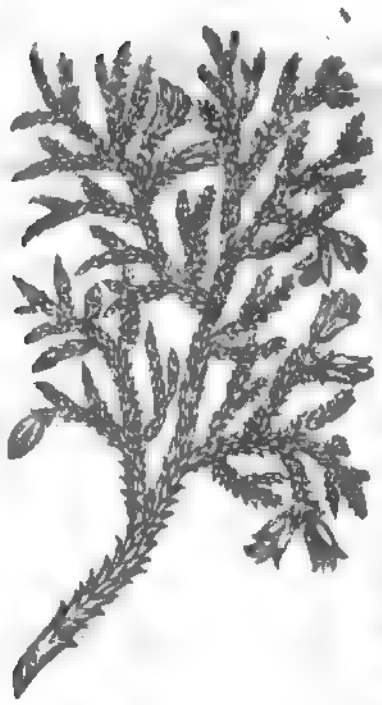

Caudex.

Materies.

Rami.

Folia.

Flores.

Squama.

Semina.

Coni.

Odor.

Arbor vita.

Sabina Lutetiana.

Cedri India altiſſima.

QVanquam non inquilina elegans hæc arbor, facilè tamen cœlo, ſoloque noſtro aſſueſcit, tic ut in iuſtæ proceritatis arborem excreſcat, caudice recto, nodoſo; cortice cinereo aut rubente, materie Abiegnâ reſinosâ: ramis perpetuâ comâ virentibus, & alarum modo expanſis, qui in latos ramulos planos alternatim è latere ſuccreſcentes diviſi, abeunt denuò in multa, oblonga folia, numeroſis foliolis compreſſis, quaterna medium gibboſum complectentia ex ramulorum extremis, aut paulò citrà. Vere oriuntur flores puſilli, flaveſcentes, quorum nonnulli deinde in conos parvos ſublongos, Pinei nuclei magnitudine efformantur, è ſex tenellis ſquamulis compactos, initio virides, deinde palleſcentes, poſtremò ubi planè maturuerunt nigricantes, qui in quatuor carinas dehiſcentes, ſemina oſtentant ſublonga, quaterna, plerumque paleacea, medio paulul ùm extuberante, in quo medulla acris & amariuſculi ſaporis. Coni hi non niſi detracti ferè, aut tabidi pediculo excidunt. Huius autem plantæ odor nobis non eſt gratus, de quo hæc Cluſius: Tota arbor graviter odorata eſt, reliquas congeneres longè ſuperans odore, quem, ſi quis folium digitis nonnihil duntaxat confricaverit, faciè eluere non poſſit. Hunc autem non modò viridis ex ſe exhalat, ſed etiam multus in annis excisa & reſiccata retinet.

Arbor porrò de qua nunc agimus, & quam icone exhibemus, paſſim *Arbor vitæ* dicitur, quâvis hic titulus aliis pluribus arboribus conveniat. Ni multùm labat memoria, huius meminit Bellonius, nomine arboris vitæ, quæ provenit Lutetiæ, & aliis locis. Sed obſcurè admodum, vti copioſiùs demonſtrabimus cap. de Sabina, de hac tractavit Bellonius, & eum ſecutus Cardanus de varietate rerum lib. 6. cap. 20. ubi meminit Sabinæ Lutetianæ Bellonii, & arboris vitæ. Illud modò notandum hanc arborem à quamplurimis cum aliis confundi. Conſiderandum tamen an hæc arbor non tradatur à Franciſco Loupez, & M. Foumee, cùm ſcribunt: In India provenit arbor valdè alta, odorata, Cedrúmque referens. An etiam à Iacobo le Moine de Florida agente, qui meminit Inſulæ, in qua erant tantùm celſiſſimæ Cedri, quapropter ea Cedrorum Inſula cognominata? An verò ab Oviedo cùm de Filici Hiſpanicæ ſimili arbore?

Thevetus etiam videtur eam agnoviſſe in ſua America, quando ait: In Canadia ſilveſtres homines cùm nives ſunt ſatis profundæ, explorată viâ cervorum, figunt in ea Cedri ramos [qui perpetuò virent] retium modo: ſub quibus ſe occultant armati. Cervi autem allecti viriditate & tritâ viâ eò veniunt, ubi excipiuntur à ſilueſtribus hominibus. Et: Hoc ſilveſtribus ſingulare, quum laborant febribus, aut aliis interioribus morbis, eos aſſumere folia arboris valdè ſimilis Cedris quę reperiuntur in monte Lugdunenſi, & ius exprimere, ac bibere: nec dubitandum intra 24. horas, quemcunque morbum etiam inueteratum hoc potu curari, prout ſæpiùs Chriſtiani experti ſunt, & in has regiones [nempe Galliam] plantam attulerunt. Item alio in loco: In inſulis Eſſores abundat ſpecies Cedri arboris, quæ ſilueſtribus hominibus nominatur *Oracatin*, ex cuius ligno varia pulcherrima vtenſilia parantur: eò quòd ſit valdè odoriferum putredini non obnoxium ſive in aqua, ſive in terra. Hæc Theuetus qui noſtro iudicio de vna & eadem planta ſcribit, quamvis ſeparet. Quænam enim obſecro Cedrus, quę provenit in Lugdunenſi territorio? Provenire quidem audimus Pini ſilv. genus.

An porrò, quòd ſuſpicamur, Cedrus Thomæ Hariot cuius in hiſtor. Virgineæ, mentionem fecit?

Celebratur Arbor vitæ à Libavio quando dicit: Citrus vel Cedrus Atlantica aliis cognomentis nuncupatur *Aethiopica, Maura, Mauruſiaca, Lybica, Heſperu, Cyrenaica, Hammonia*: vnde Martialis.

Gemmantes primâ fulgent teſtudine lecti
Et Mauruſiaca pondera vara Citri.

Lucanus ſcribit Cleopatram menſas exhibuiſſe, quarum pedamenta fuerint eburnea, orbes ex præſtantiſſima Citro, quæ Trogetes & Thya dicebatur.

Dentibus hic niveis ſectos Atlantide ſylva
Impoſuere orbes, quales ad Cæſaris ora
Nec capta venêre Iubâ.

Quia autem naſcebatur olim in finibus Cyrenaicæ iuxta Hammonem & in Atlante, iam dicta nomina ſibi aſciv it. *Africa incola* etiam à nonnullis dicta: & Heſperis ab occaſu non ab hortis filiarum Atlantis.

Eſt alia arbor Medica, inquit Lemn. in conjectura de lignis Sethim, etiam vocata Citrus, ſed quæ Mala aurea non profert, ſilveſtri Cupreſſo, aut Cedro non abſimilis, vt nonnulli exiſtiment eſſe *Sethim*. Lignum eſt à carie, teredine, vermiculiſque alienum, nec vllo æuo corruptioni obnoxium. Hæc de iſta Thya ſeu Citro. Si ex argumento cognationis naturalis iudicandum eſt, ad hanc referendæ ſunt Cupreſſus mas & fœmina & Citrus Atlantica minor, vt Arbor vitæ. Sed arborem vitæ teſte Cluſio, plurimi & Theophraſti exiſtimant. Quamvis non deſint (inquit Hiſt. lib. 5. cap. 5.) qui ad arborem Brutam Plinij referant, Cupreſſo ſuſæ ſimilem. Hæc quidem arbor [vitæ nimirum] ad Cupreſſum nonnihil accedit: verùm ramos ſurſum non attollit, quemadmodum illa, ſed in planas veluti alas expanſos, in latitudinem diffundit: Huius item folia tametſi ex foliolis ſquammatim compacta, omninò plana ſunt, non rotunda, vti Cupreſſo, Iunipero maiori, Sabinæ: nec rotunditatem contrahunt, antè quàm in ramos excreſcant. Galli *arbre de vie*, hoc eſt, arborem vitæ nuncupant, neſcio quâ ratione ducti, niſi forte ob immortalem eius comam, quam habet, aut odoris eius vehementiam, quam ſalubrem eſſe exiſtimant, hoc nomen indiderint. Vulgus Herbariorum & Thuiam

Cedrus.

Cedri Galliæ familiæ. Varia ſpecies.

Theſaurus mentitur.

Pini ſilueſtris genus.

Citrus Cedrus Atlantica. Aethiopica, Maura, Lybica.

Magnificentia Cleopatræ.

Cyrenaica. Hammonia. Africana. Heſperis.

Sethim.

Thya.

Brutæ Plinij.

Arbor vitæ.

Thuia plura genera.

Thuiam & arborem vitæ appellat. Nonnulli plura genera Thuiæ constituunt, & hanc arborem tertium genus esse volunt.

Nunc Goropij hac de re sententiam audiamus. Longè, inquit, à Plinij sententia discedunt, qui eo capite, quo de monstrosi pretij mensis tractat, Cedrum pro Citro scripserunt. Crediderim Romanos arborem, è qua cupressi materia secabatur, principiò Citrum nominasse, ac voce Africana, nonnihil corrupta, Chitram, vel ut alij legunt Chatram. Significatur enim hac voce Arabibus Cedrus. Quamobrem cum Pœni Chitram pronunciarent, & in Cedrorum genere arboris illud genus, è cuius nodis mensæ fiebant, collocarent, Romani Citrum nominarunt. Ignari verò Cedrum, &c.

Cedrus pro Citro apud Plin. male.

Chitram.

Et paulò pòst: Nos igitur in ea fumus opinione Thuiam Theophrasti esse Cedrum, sive Cedrelatem masculam. Romani melius fecissent si mensas Cedrinas nominassent. Thuia tandem geminâ de causâ ita vocatur: Alterâ, quod in sacrificijs Thus loco haberetur: alterâ, quoniam [Cimbris] The-hui & inde Thuì, nihil aliud est, quàm custodia. Perdurat, Theophrasto teste, materies hæc omninò incorrupta, unde meritò arborem vitæ vocant. In Plinij & Homeri codicibus Θύον, non θύον, ut plerique habent, legendum: An verò per diphthongum scripserit Homerus, antron, id necdum puto satis liquére. Apud Dioscor. in cap. de Croco θύον cum diphthongo legimus, quo loco Ruellius mortarium vertit, longè ab autoris mente aberrans. Thuium tandem sive Thuia dicas, quam sacræ literæ ex India adferri dicunt, eam Theophrastus ex Cyrenaica, Plinius ab Atlante & Anchorario Mauritaniæ monte adferri scribunt. Concludit tandem dicens: ad templum Salomonis non solùm aurum ex Atlantico orbe petebatur, sed ligna quoque Thyina eadem navigatione adferebantur, quæ an ex Atlanticis saltibus, è quibus pòst à Romanis magnis sumptibus petita legimus, an ex orbe quoque Opher advecta sint, cùm utrumque commodè fieri potuerit, ignoro.

Thuia unde dicta.

Arbor Vitæ.

Homeri lectio corrigitur.

Ruellij error.

Thyina ligna in templo Salomonis.

Gesnerus quoque huius arboris recordatus est, his verbis: *Arborem vitæ* à quibusdam vocari, Lutetia revertens nuper amicus quidam mihi retulit: cuius ramulum ostendebat, ex America translatam dicens, & in horto quodam Lutetiæ à Petro Bellonio sibi demonstratam. Sabinæ videtur genus, quod quidam Bruton esse volunt, simillimaque Cupresso: sed baccam fert dissimilem, odoratam tamen & nigriorem: folia Salviam olent. Verùm Gesnerus, Bellonium imitatus, confundit hanc plantam cum alia quadam: Siquidem Arbor vitæ non fert baccas, sed veluti oblongos minimos conos, qui semine maturo conorum modo dehiscunt: hanc arborem Bellon. de conif. vocavit Arborem vitæ & Sabinam & Brutes secundum, cuius duas descriptiones ponit, quas posuimus capite de Sabina.

Arbor Vitæ.

Sabina.

Brutum.

Gesn. & Bellon. notantur.

Sabina Bellonio secunda & Arbor Vitæ.

Lyciam Cedrum, (aiunt Lob. & Pen. Adv.) jam diu vidimus Lutetiæ in quibusdam hortis folio Cupressi compresso, semper virentibus squamulis, loricatis capitulis, semen Laricis claudentibus: Belgicis herbariorum viretis hodie notissima *Arboris vitæ* nomine. Eius folia trita suavissimum fundunt odorem. Ibi tradebant quandam bacciferam Cedrũ Lyciam. Mirum autem, quid sibi voluerint autores Adversariorũ: primò cum sua Lycia Cedro baccifera Lutetiæ visa, quum nunc aliam eodem nomine tradant, quæ nullas baccas fert. Quæ in Advers. dicuntur de Aegyptiaca Sabina Bononiensi, & de Abrotono peregrino Cupressi foliis videntur aliquatenus convenire cum arbore vitæ. Ex iam itaque adductis luce meridiana clarius patet, neque Lobelio & Penæ bene notam fuisse hanc arborem.

Lob. & Pena notantur.

Sabina Aegyptiaca.

Abrotonum peregrinum.

Dicitur & arbor vitæ (inquit Dod.) Thuia Theophrasti, aut Plinij Bruta esse, quod asserere non fuerit facilè. Novi orbis nova stirps habenda est.

An Arbor vitæ, arbor de qua scribit Levinus Apollonius Peruana sua regione, dum dicit: Miri odoris arborum ligna cremantur, ex quibus dum cortices detrahuntur, tam acri odore adeps defluit, ut olentium nares, cerebrúmque determinè afficiat; illita verò defunctis, aut guttis instillata (quemadmodum Cupresso permanens resina) perpetuò ab vermiculorum morsu, carnéque, mortuorum cadavera vindicet.

Tabernæmont. Arbor vitæ, Brunn deß Lebens/ Hist. verò Lugd. Thuiæ genus tertium, Arbor vitæ Gallis, Luteuæ *paradisea arbor*. Vocatur à Camer. in hort. Thuia sive Thya, vulgò arbor vitæ, vt Galli nominant. Goropius in suo Vertumno, Arborem vitæ sive Thuiam cum Cedro antiquorum conjungit & allegat Virgilij versum:

Paradisea Arbor.

Vrit odoratam nocturna ad lumina Cedrum.

C. Bauh. apud Matth. In classem Cedrorum refert arborem vitæ. Multis videtur Thuia Theophrasti, alij ad Brutam Plinij referunt, licèt paucissimæ notæ Plinianæ, nostræ conveniant. Arbuscula est admodum odorata, perpetuò virens altitudine virum longè superans: flores vt in Cupresso. Hæc ex Canadas Septentrionalis Americæ provincia in Galliam primùm illata & Francisco Regi Arboris vitæ nomine donata, quam Lutetiæ cùm essemus, ex regio horto, quem Io. Robinus colit, accepimus.

Primum Clusio conspecta hæc arbor in horto regio *Fontainebleau*, non procul Aurelianâ Gallorum, eò ex Americæ Septentrionali ora, *Canadas* dicta, delata, Gallorum imperium obtinente Francisco huius nominis primo, litteratorum omnium summo Mæcenate, nec antè, vt existimat, Europæ cognita. Deinde apud Doctissimũ Virum Nicolaum Rassium Regis Chirurgum, qui primus sua opera eam Belgio communicavit, vbi nunc adeò frequens est, vt nullus sit rei herbariæ studiosus, qui eam in suo horto non alat: inde porrò in plærosq; Germaniæ hortos transiit: facilè enim rami depacti radices agunt, quemadmodum sæpè est expertus, præsertim loco vmbroso & feruli, pinguique solo. Nascitur etiam semine: sed tenellæ plantæ antè quàm in ramos dividantur & explicentur, Oxycedrum, Iunipérumque maiorem primùm enatas admodum æmulantur. Frigoris patientissima est: Hieme tamen fuscum & fuliginosum colorem contrahentibus foliis, quæ novo Vere pristinum nitorem & viriditatem recipiunt. Sed & Cameratio primùm à Rassio missa, facilè semine nascitur, & furculis propagatur, fertque Hiemem parùm stramine vel simili re munita. Seri autem debet in vasis terra optima & cribrata plenis, ut semen quarta parte digiti eâ tegatur. Cùm verò rigare opus est, terra linteo impositio irriganda, alioqui semina sursum ascendunt & nudantur: quod etiam in aliis observandum est. Novellæ plantulæ à Sole meridiano per maiores æstus defendendæ, atque hac ratione plurimas arbusculas brevi consequi possumus: Nobis autem primùm visa operâ fratris Bauh. qui misit Lutetiâ nomine *Arboris Paradisi*, quam plantavimus in horto Illustr. Cels. VV. ea excrevit

Locus.

Radices facilè agit.

Semine nascitur.

Frigoris patiens.

Satio.

Cultura.

Arbor Paradisi.

in arborem pulchram, semper virentem, quæ ex ramis facilè radicatur, ac Hiemem commodè sine nocumento perfert: non tamen profundè radicatur, quin oportet maiores fulcire, ne à vento deiciantur, vt accidit nostræ primæ arbori quæ anno 1604. deiecta fuit, licèt palis retineretur. Habet Basileæ D. Felix Platerus in suo horto pernè missam. Stutgardiæ etiam pulchras vidi arbores. Ex sapore & odore [autore Tabern.] facilè colligitur hanc arborem calidæ & ficcæ temperiei esse. Non dubium Clusio, quin ad pleraque sit vtilis: nemo verò illius facultates suo ævo prodidit, quod sciat. Cùm tamen magnam habeat partium tenuitatem; & amaritudinella sit, verisimile est digerendi & abstergêdi facultate præditã esse. Hæc arbor, inquit Camer. in pretio habenda est, non solùm propter eius odoris fragrantiam, cuius contusi ramuli naribus impositi, quandoque sanguinem eliciunt, sed etiam propter alias eius facultates non contemnendas. Elicitur quoque ex ea aqua & oleum per Chymica organa, vtile ad dolores podagricos, ritè impositum.

Temperamentum. Vsus.

Digerit. Abstergit.

Aqua. Oleum Dolores podagrici.

SABINA BACCIFERA ET STERILIS.

CAP. XXI.

Descriptio

Humilior.

Vulgatior. Folia Myrica.

Folia Cupressi.

Caudex. Odor. Sapor.

Bacca.

Tubercula.

Apex.

Bacca matura.

Flores nulli.

PErpetuus comæ vigor Sabinæ est: quæ humilior semper, in latũ magis, quàm in altum proficit. Vulgatior ingrato odore fœtet, foliis Myricæ nostratis, pungentibus: altera foliis Cupressi quæ inoffensè demulceri patitur: caudice sunt satis crasso: Vulgatior illa odore gravi est, sapore acri: nec illi saporis acrimonia cedit altera. Baccas fert vtraq; Iuniperinis æquales, quas virentes & ex albido cæruleo quodam colore tinctas tubercula quædam obsident: In summo autem aliquãdo pediculo oppositò apex modò vnus, modò duo prominẽt: semine intus contentorum. Tandem etiam maturæ atrocæruleæ fiunt. Has baccas nulli præcedunt flores, sed duntaxat baccarum rudimenta incurvis pediculis insidentia, ex tribus, quatuor, aut quinque exiguis, viridantibus tuberculis, instar Myrmeciæ verrucæ parvulæ, compositæ. Quandoquidem autem Lobel. tres species facit, eius descriptiones hic subiiciemus: Boreales, Meridianique horti, præsertim in Claustris Vestalium, Sabinam vagatiorem alunt, longè notissimam Tamarisci foliis, sed rigidioribus, pungentibus, tetrúmque odorem halantibus, perpetuò virentibus, & baccarum expertibus. Vulgatæ sterili Sabinæ (quæ tamen flosculos ex herbido luteos promit) ortu, totaque facie simillima, sed folio paullò minùs acuto, munúsque rigido, & pungente, bacca sine grano resinoso, Iunipero nostrati pari & concolore. Nostra virẽta Belgica cultiora hanc alunt munere Io. Munni. Altera superiori comungenda, ramulorum exilitate & foliorum lenitate dumtaxat diversa: mediamter Sabinas & Cedros Phœniceas, folio Sabinæ aut Cupressi vocatas, videtur: sed folia tenuiora & delicatoria, minimè aspera & pungentia sunt. Fructus Iuniperi minoris par, similis & concolor. Natalibus gaudet montosis Calabriæ & Apuliæ, ni labat memoria.

Sabinæ tres Lobelio.

1.

Vulgatior.

2.

3.

Nostræ Sabinæ icon emptitia, demonstrat tantùm bacciferæ ramum, cùm foliis non spinosis qualem variis in locis etiam spontaneam observavimus. Alteram autem sterilem ex Matth. desumpsimus.

Sabinæ species hinc Dosc.

Cæterùm, Sabinam in genere novisse Dioscoridem, ex sequentibus eius verbis dedicimus. Βάρυτρον, aliqui Βάρυτον appellant nonnulli Barytron, Barathron & Baron. Eius species duæ sunt. Altera enim foliis est similis Cupressio, sed spinosior & graveolens, acris & fervida. Est autem arborcula & in latitudinem magis se fundens. Et quidam foliis eius ad fullitus vtuntur. Altera Myricæ [Tamaricis] foliis similis est. Plinio Herba Sabina *Brathy* appellata à Græcis, duorum generum est. Altera Tamarici similis folio: altera Cupressio. Quare quidam Creticam Cupressum dixerunt. Est tamen & Selago appellata, similis herba Sabinæ. Sabina herba propagine seritur & avulsione. Tradunt fœce vini, aut è parietibus latere tuso, mirè ali. Huic semen nullum.

Baryt. Barytron.

Cupressi folio.

1. *Tamarici folio.*

2. *Brathy Plinio. Cupressus. Cretica. Selago. Seritur modus. Semine caret.*

Dioscorides hoc loco (inquit Herm.) Baryton vocari Savinam tradit à nonnullis. Vt fortassè de hac intelligant Scriptores, præsertimque Diodorus, cùm in Arabia nasci dicunt Boraton Iuniperum, Cedrúmque, quasi Boraton pro Baryto, vel contrà exemplariorum vitio legatur. Testatur Ruellius Sabinam nomen vbique retinêre, ac in quibusdam Galliæ tractibus *Savinieram* nominari. Hæc (ait ille) Brutes arbor est, soli Orienti cognita, neque Latinis adeò celebrata. Sunt qui hanc in Europa atque adeò Gallia iam nasci existiment, eíséque alterum Sabinę genus: nec profectò longè ab ea dissidet. Addunt & quadamtenus tum odore, tum colore immutatam, quia & cœlum & solum inventu quoque mutaverit. Huc facit etiam, quod rudimentum nominis Græci Brathys luxatis literis, & aspiratione summota videatur elucêre. Quodnam autem sit Sabinæ secundum genus Ruellio, quod Brutes existimat, investigandum. Videtur intelligere Sabinam secundam, quam habet Bellonius, quam etiam Brutes putat. Perpendendum insuper an eam intelligat Ruell. quam Bellon Arborem vitæ nominat, de qua suo proprio capite.

Baryton.

Savinieram Brutes.

Sabina alterum genus.

Sabina secundum genus Ruellio quod?

Nunc subiiciamus, quæ traduntur à Bellon. conif. arb. de Sabinis duabus: scribit autem: Itali quemadmodum & multi incolæ Epyri & magna Græciæ pars non studens agriculturæ, paucas alunt in hortis herbas, præterea, ex quibus provectum

ventum sentiunt. Ideò neque Sabinam primam, neque alteram, i. é. neque sativam, neque silvestrem bene norunt. Ambas autem suapte sponte nascentes in montis Amani & Olympi Phrygiæ cacuminibus vidimus. Nostin hortis sativam tantùm colimus. Frugorum pariter nullissima est Sabina, ideò ea nobis feliciter proueniet, culta altiùs attollitur. Silvestris humi comàm dispergit. Priscî Sabinam arborem dividentes in primam & secundam partiebantur: de prima tam dictum est. Alterius autem Sabinæ folium, Cupressi aut Tamaricis simile est. Hæc namque modo abrauthonibus deterbi solet, quos sine non parum adorior, quòd eam arborem herbæ nomine vocaverint. Non erit quoque mirum, si, cùm ambæ silvestres sint, alteram cultam dixerim, quam vulgus nostrum agnoscit: alteram incultam montibus oliveribus jahoqui invisam. Ut autem Sabinam alteram hîc, qualem in montis Tauri excelsissimo vertice descripsimus, prosequamur, adiciendum fuit aliam frequentiorem arborem, quàm Sabinam utramque viden non posse. Sylvas hæ de se in summis Amani & Olympi montibus faciunt, in quibus nullam arborem præter has copiosorem videas. Altera Sabina tota facie Iuniperum maiorem referret, nisi lectoribus tamis prædita esset, & magis divulsis: & appendices multas in tamis, ut Sapinus produceret, atque eundem in nascendo, quem Taxus, morem servaret. *Resinam* profert in caudice, ut Iuniperus utraque, eodemque modo resina commanducata, ista in os pulverulenta diffunditur, nec amplius cogitur. Ideò hac in re similis est gummi Iuniperi minoris. Resinas inter se contuli, quæ quidem plurimùm distare mihi visæ sunt. Siquidem maioris Iuniperi resina Mastiches, vel Terebinthinæ in modum in ore cumulatur, & nunquàm in ore dissolvi, aut divelli potest. Præterea Iuniperi maioris resina insigniter amara est. Tranparentem resinam Sabina altera habet, duram ut Iuniperi, veluti fumo tactam. *Arboris caudex* sinuosus est, crassior plerumque, quàm ut vir in ulnas capiat. Corticem Vitis habet modicè crassum, rufum, materiam foris albam, intus veluti gilvam, cui nullam aliam similem repetimus. Est enim ei veluti indolutis quidam rubor degenerans in subnigrum. Perpetuà comâ viret, suis fœtibus grauida in Hyeme comperitur, sed Lentisci naturam servat, quòd fructus perpetuò quæ arbori insideant, decidentibus scilicet annicilis, cùm alii iam ad maturitatem pervenerint. Fructus autem, qui non perfectè maturuerint, egregiè virent. Cùm autem ad maturitatem devenerint, ex atro in cyaneum degenerant. Arbos ipsa elegantissimo virere nitet, quæ tota fructibus nigris fugilatur. Est autem arbor feracissima, cuius baccæ vix Cedridibus crassiores evadunt. Arbor Amygdali bene magnæ altitudinem petit, multùm ad Cupressum sativam accedens, sed crassiori caudice constat [nam silvestres in Creta sativis crassiores sunt.] Huius folia omninò Cupresso correspondissent, frequentiora tamen sunt. Ideò si arbor à longè spectetur, etiam à quovis perito à Cupresso vix dignoscetur, siquidem illa seminibus vidua fuerit, nisi attentè inspiciatur. Atque cùm eam primùm inspexissem, nihil de hoc dubitans, Cupressum esse censebam. Cùm autem aliam postea suis baccis, quas in ramis singulares profert, onustam vidissem, ea omne dubium sustulit. Folia eius gustatu amara sentiuntur, aromaque olent, resinaceum quiddam præ se ferentia. Os leviter excalefaciunt baccæ, quæ in huius extremis ramulorum surculis ostentur, ita ut perpetuò singulatis quivis surculus suam tantummodò ferat, & eam rotundam. Hæc merulis & turdis gratissimus cibus, amara est & subodora, &, ut dixi, ex cianeo subnigra. Habitus ramorum & foliorum in arbore Filici quodammodo similis est. Filix enim eum servat ritum, ut folium applanatum esse diceres, & veluti compressum, quod & ramis Cedri maioris accidit. Florem non promit, sed statim seminis rudimentum apparet. Quàm tum ad *lignum* huius attinet. Agebam in Mysia in ea urbe, quæ Iconium vocatur, vulgò Cogna, cùm inter urendum Iuniperi maioris & Cedri Phœniciæ, & Sabinæ alterius ligna, quæ simul contuli, nota quærens, quia unumquodque ab alio dignoscerem, ut pote quorum tanta sit affinitas, ut eorum tum ex montibus vicinis in urbes allata ligna nullo ex fese discrimine dignosci possint. Nam in Asia apud Conicum & Iconium nullum istis frequentius intuendum occurit. Eorum singulorum, ut periculum facerem, unumquodque gustavi, ussi, carbonem feci, sed id frustra. Cùm verò in eum locum perveniissem, ubi magna horum lignorum strues asservabatur, ex foliis tantùm unius cuiusque discrimen deprehendi, quod quam exiguum est, ut vix etiam à perito lignario artifice intercosci possit. Eorum nempe tum caudex, tum rami vitis penè *cortice* obducuntur, rubro, lentiscos longos suprà se invicem iunctos diceres. Omnium autem materies intus rubet, in gyrum albicat, carbonem seu fuligoem faciunt, materies leves sunt ligni ex genere, quæ facilius, quàm Piceæ truncus, tædi faciles sunt. Sed Sabina hæc multò magis, quàm cæteræ ad testudines faciendas Turcis expetita, quòd in simas nunquam diffindatur. Hanc autem excavant totam, ex eodem ligni frusto testudinem perficientes, mediocrem quidem illam, nostris tamen quinterna aliquantò maiorem. Plinius arborem soli Orienti, neque Latinis adeò celebratam tradit *Brutea* nomine, Cupressi, tuæ similem, albicantibus ramis, odore Cedri, cùm accenditur, quam ego Sabinam alteram esse interpretor. Eam fortassis, quam Theophrastus Thuiam vocavit, Dioscorides alteram Sabinam nominat. Notæ certè omnes, quæ suprà dictæ arbori tribuuntur Brutes appellatæ, omninò tum illis conveniunt, quas ego Sabinæ alteri paulò antè tribuebam. Huius alterius Sabinæ arbores iam in Europa atque adeò in Gallia, multis (ut paulò infrà scribam) locis visuntur, in Regia potissimùm Fontanæblæi, quam ille, qui Francisco Galliarum regi attulit, *virè arborem* cognominavit. Ex hac arbore, cùm adhuc exigua admodum existeret, ramulos vulsimus: quos cùm olim Renatus Bellayus Episcopus Cenomanensis, qui unicè rei herbariæ studebat, nostrâ operâ accepisset, eorum alterum domi suæ conseruit, alterum verò in hortis divæ Mariæ Lutetiæ, qui usque eò excrevit, seseque à Solo erexit, ut proceritate longè parentem vicerit. Est & arbor alia in eiusdem loci hortis regijs enata, quam *Pinastrum* esse asseverò, cùm tamen prædicto nomine (Arboris vitæ) abeo, qui Regi donarat, appellata fuerit. Nunc videndum est an notæ huius arboris vitæ, cum eadem, quam iam in Asia, & monte Tauro observaveram, conveniant, quâ multitiam nostrâ operâ Galliæ horti virent. Ea rectos promereramus: nisi parumper ad foliorum productionem reflecteretur. Ramos mittit geniculo bene robusto, rectissimè caudicem am-

Dua Sabinarum proveniant. *Sabina sativa.* *Culta & sylvestris differentia.*

Sabina altera folio Cupressi. *Sabina cur herba dicta miranur.* *Sabina culta Vulgò nota.* *Sabina inculta in monte Tauro.*

In monte Amani & Olympo. *Sabina Iuniperum referens.*

Resina.

Iuniperi maioris resina.

Sabina resina. *Crassa arbor.* *Cortex.*

Fructus.

Bacca Cedridibus similes. *Altitudo.* *Cupresso accedens.* *& saltè similis.* *Cupressi folia.*

Bacca singulares. *Foliorum saper.*

Cibus Turdorum.

Filices similes. *Folium applanatum.* *Cedrus maior.* *Flore carent.* *Lignum.*

Loci.

Sabina altera usus.

Pinaster.

Brutea.

Thuia Theoph. *Sabina altera Dioſc.*

Locus.

Arbor Vitæ.

Alia descripta.

plectentes, in quibus folia Cupreſſo ſimilia eſſent, niſi ſupra invicem ſeſsilia, & compactili nucamento procumberent. Ramus totus cum foliis applanatus videtur eſſe, eo, inquam, modo, tanquam ſi quis ſtudio eum prælo preſſerit. Arbor hæc in tantam altitudinem apud Fontanæblæum excreuit, ut quamvis nondum nonum exceſſerit annum, brachio tamen elato à quolibet procero homine vix poſsit ad eius cacumen pertingi: Ea nondum ſemina prompſit. Guſtata folia amara ſentiuntur & odorata, maximè ad Salviam accedentia. De cortice mihi adhuc certa tradi poteſt, quoad uſum ampliorem vaſtitate excreuerit. Hæc Bellonius, quæ chartam noſtram nullo modo recuſant.

Folia applanata.

Bellon. nar.

Arbor itaque vitæ poſtrema, quam deſcribit Bellonius, nullas fert baccas, ſed veluti parvos conos, ergò non poteſt eſſe eius Sabina altera, cui baccæ ſunt: Quod præterea ſcribit de ſua Sabina altera folio Filicis veluti applanato, ac cætera omnia de odore, & aliis, exceptis baccis, conveniunt cum ea arbore, quæ Pariſijs dicitur arbor vitæ: an extet interea natura talis arbor aliqua odorata, bacciferа, iudicent docti, nulla nobis viſa, nec audita: ſuſpicamur Bellonium ignoraſſe quid ſcribat, & confundere diverſas plantas: nec exiſtimamus ei viſam arborem vitæ in horto regio, quæ nullas tulerit baccas. Capite de Arbore vitæ, huius Sabinæ, ſecundæ fecimus mentionem ex Geſnero, qui etiam arborem vitæ vocat, & ex America translatam, malè addens, baccam ferre, quod ex Bellonio deſumptum videtur. Quæ autem Bellonius ſcripſit de altera Arbore vitæ, quæ Pinaſter, & de impoſtura, nos poſuimus capite de Pino Cembro.

Geſn. nar.

Cardan. nar.

Obſcurè admodum Cardanus Bellonium ſecutus huius arboris [Sabinæ Lutetianæ Bellonij, & arboris vitæ] meminit, dicens: Eſt etiam Lutetiæ Sabinæ genus (vt etiam Bellon. refert) quam quidam Bruton eſſe volunt: ſimillima eſt Cupreſſo, vt vix ab ea diſtingui queat, ſed baccam fert diſſimilem, odoratam tamen ac nigriorem, folia Salviam olent: vnde ferunt, Tartaros ſpargere pulverem ſuper cibos. Vocant ob id quidam vitæ arborem, fortè quòd in contignationibus nullũ vitium hoc lignum ſentiat: eaque Turcæ vtuntur. Ex hoc autem Cedri genere fermè eſt ea planta apud Indos occidentales Cumanæ provinciæ, cuius tabulis ſi naves conficiantur, non ſentiunt teredinem, malumilli regioni ingens: ſtarcæ, quæ reponuntur, omnia bene olent: quod verò mirum dictu eſt, eduſia tantùm amaroris contrahunt, vt eſui ingrata reddantur.

Sabina Lutetiana.

Sabina.

Sabina planta eſt (ait Matth.) in Italia vulgaris notitiæ, illa ſc. quæ à Dioſcoride primo generi aſſignatur, foliis Cupreſſo ſimilis, ſpinoſior. Verùm eius folia non adeò plenè virent, vt Cupreſſi, & in cacumine aculeata conſpiciuntur. Quod tamen ſæpè peritis negotium exhibet. Cæterùm non deſunt, qui plantam, cuius imaginem dedimus, negent legitimam Sabinam eſſe, hoc, ni fallor, argumento, quòd hæc baccas proferat, quarum in ſua Dioſc. non meminit. Vnde factum eſt, vt quidam putaverint, eam maiorem Iuniperum eſſe, alij verò Thuiam, quam Theophraſtus memoriæ prodidit lib. & cap. 5. de hiſt. pl. Verùm vtrique meo iudicio in errore verſantur. Illi quidem, quòd hæc planta nec folio, nec flore, nec fructu, non materiâ, non odore, neque ſapore, non cæteris denique notis Iuniperum referat. Hi verò, quòd Thuia, vt eſt apud Theophraſtum, naſcatur apud Ammonis delubrum, atque in Cyrenenſi agro, formâ Cupreſſo ſimilis tùm ramis, tum foliis, caudice, fructúque: vel potiùs, ceu Cupreſſus ſilveſtris. Præterea quòd, vtidem ſcribit, Thuiæ materies omninò incorrupta perdurat, nihil eius radice cariſpius ſit, atque ſimulacra ex ea antiqui ſculpere ſint ſoliti, quemadmodum ex Cedro, Cupreſſo, Loto, & Buxo. Hæc autem arbor conos, ſeu galbulas non fert Cupreſſi modo, ſed baccas: caudice non attollitur longè, ſed eo brevi contenta eſt; materie non conſtat incorruptâ, ſolidaque, ſed caducâ & fungoſâ: non vt Thuia peculiaribus locis gaudet, ſed vbique ferè locorum naſcitur, vt hinc manifeſtius atque evidentius diſcrimen in his plantis appareat, quàm vt illorum error, qui eas vnam faciunt Thuiam, plenis explodi merearur.

Thuia negatur.

Cinera nar. qui Sabinam negat.

Iuniperus maior. Thuia.

Sed certè relinquitur, vt miremur eos, qui ſtirpem hanc, quam depictam exhibemus, veram Sabinam eſſe inficiantur, cùm nullis careat notis ex iis, quas illi Dioſc. reddidit. Ea enim arbor conſpicitur coactæ brevitatis, quæ in latitudinem magis effunditur, foliis Cupreſſo ſimilis, ſpinoſior tamen: quin & graviùs olet, & acris, fervénsque ſentitur. Atqui illud nobis obiiciunt, quod Dioſc. in deſcribenda Sabina nullam baccarum mentionem fecerit: id meherculè quod legatur non fecit. Sed quid dicent ij, ſi in quamplurimis plantis ex iis etiam, quæ ab omnibus legitimæ habentur, plures notæ, & eæ quidem præcipuæ, nonnunquam deſiderentur: quas nimirùm Dioſcoridem omiſiſſe credendum eſt, vel quòd plantæ ea eſſent alioqui vulgò cognitæ, vel quòd ea earum partes non ſatis exploratas haberet, vel alias ob cauſas, quas proſequi non eſt hîc locus, quarum omnium aliqua facilè potuit eſſe: cur Sabinæ baccas non adnotatas reliquerit. Addam & id, fortaſſe ex eo evenille, quòd Sabina frequentior ſterilis occurrat, quàm fructifera. Nam (vt equidem fateri poſſum) inter innumeras Sabinæ plantas, quas varijs in locis mihi videre contigit, tres duntaxat memini me obſervaſſe, quæ baccas ferrent, & eas quidem rubentes, ac Iunipetinis maiores. Id quod me quandoque adduxit, vt putaverim in hoc Sabinæ genere marem & fœminam reperiri: atque alteram raram eſſe in Italia, quemadmodum eam quoque raro vidimus, quam Dioſcorides ſecundo loco repræſentavit, Tamarici foliis ſimilem, non autem aculeatam. Ex iis igitur, meritò colligendum eſſe arbitror, hanc noſtram Sabinam eſſe legitimam, vt quæ non ſolùm notis Dioſcoridis delineationis pulchrè reſpondeat, ſed etiam facultatibus.

Sabinam vulgarem eſſe veram Sabinam.

Rarò vidi baccas ſabinæ maiores.

Sabinæ Tamarici ſimilis, non aculeata, amara.

Bellon. nar.

Porrò Petrus Bellon. de arboribus coniferis diſſerens, iis ineptè ſatis, meo quidem iudicio, Sabinam admiſcet, atque in ea deſcribenda, quam ſecundo loco ponit Dioſcorides, mihi non parùm hallucinatus deprehenditur, quòd conſtanter affirmaverit, ſe vidiſſe frequentiſſimum hoc Sabinæ genus in Amano & Olympo Phrygiæ montibus, totâ facie Iuniperum maiorem referens, magnitudine Amygdalæ arboris maioris, foliis Cupreſſo per omnia ſimilibus, baccis per maturitatem in cæruleo nigricantibus, & caudice reſinam ferente. Errenim Dioſcor. non tradit, quæ ſit huius plantæ facies, & quæ magnitudo, ſed eam in foliis tantùm à priori variare ſcriptum reliquit. Quod non alia de cauſa autorem hunc feciſſe reor, quàm quòd ſciret, nullum vtriuſque eſſe in reliquis notis diſcrimen. Sed quod hanc rem turpiter confundent Bellonius, vel ex eo manifeſtum eſſe puto, quòd quam plantam nunc Dioſcoridis alteram Sabinam aſſerit, eandem pau-

lò poſt

ib pòst arborem illam constituit, quam Plinius Brutam appellat, quasi Plinius non meminerit vtriusque Sabinæ. Quod autem idem Bellonius primum Sabinæ genus, eam arborem suspicetur, quam Theophrastus Thuiam nominat, non miror: nam & alij idem sentiunt. Verùm hanc opinionem improbavimus. Adhæc bacciferam Sabinam Guillandinus si nunquam vidit, cur Fuchsium & Matthæolum reprehendit? Matthæolum scio ego è bacciferæ ramo suam pinxisse Sabinam, nec vereor quin etiam Fuchsius suam quoque ex viva planta delineari curaverit. Sed huiusce censuram inanem pronunciant Avicenna ac etiam Serapio, qui de Sabinæ baccis apertissimè meminêre, & in medicum vsum vertêre.

Brutæ.

Sabinæ primum genus Thuia.

Sabinæ bacciferæ.

Matthiolus obscurior in post. com. Ital. positis duabus figuris, dicit duas esse species, vnam sterilem magis vulgarem: alteram fructiferam in Italia raram, odore minùs gravi, eiusque duas facit differentias, vni enim baccas rubras, ac Iuniperinis maiores, alteri purpureas [Turchinas.] Nos autem non intelligimus Matthiolum, cùm ait baccas Sabinæ rubentes, ac Iuniperinis maiores, tales enim in Sabina non observavimus & illæ quas vidimus, sunt ferè concolores, & eiusdem quasi magnitudinis cum Iuniperinis, vnde minores potiùs dixerimus, quàm maiores: ac veremur ne confundat Cedrum quibusdam dictam Lycià cum Sabina. Sed quod magis miramur in postremis comm. facit manifestè tres species.

Matth. mal.

Camerarius in Matthioli hist. Germ. duas posuit alias figuras, addens in Liguria, & in finibus Galliæ iuxta Narbonam in monte Cetho inueniri Sabinam baccis rubris, erebris, alibi ex cœruleo nigricantibus. Nos quidem non otiosi fuimus mõtis Cethi spectatores, sed ibi nobis sola Cedrus retusa Bellonii obseruata, cui baccæ rubræ.

Camer. taxatur.

Qui Matthioli patrocinium suscepit ex Dioscor. duplicem facit, alteram vulgatiorem folio Tamarisci, alteram folio Cupressi, quas in eo convenire dicit, quòd immortali comâ vireant, & vtraque baccas ferat nigras Iuniperinis similes: nullam enim esse quæ sterilis omninò sit, sibi persuadet, quod falsum. Eam quidem, quæ surculis seritur, rarius fructum proferre scribit. Is Sabinam nostram vulgatiorem folio Myricæ, *Sabinam secundam folio Tamarisci* vocat: *Sabinam* Brunfels. Fuchsius, Dodonæus *Sabinam minorem* Gesn. hort. *Savinam* Lonic. *Savinam marem*, *Sabinam minorem* Lob. *Sabinam Tamarici similem* Hist. Lugdunensis. *Alteram Sabinam nostram folio Cupressi*, nominat *Sabinam primam* Dioscoridis. *Sab. maiorem.* Gesn. *Sab. alteram* Dod. *Sab. fructiferam* Cast. *Genuinam bacciferam atrocæruleam* Lob. *Sab. folio Cupressi similem* Cord. in Dioscor. *Cupresso similem* Hist. Lugd. *bacciferam* Camer. *fœminam maiorem* Tabern.

C. Bauh.

Synonyma.

Matthiolum adhæc oppugnat Guillandinus cui Paulus Hessus patrocinatur, ita differens: Nihil mihi attulisse videtur Matthæolus hoc in loco, quòd Guillandinus non multò antè in Theone suo circumscripserit, iis verbis: Cæterùm Sabinam, quam ego cum Plinio sterilem esse auguror, ipse fructiferam cum Fuchsio pingit: quanquam me non prætent Arabum eam in re sententia. Vide quot mysteria Guillandinus arctissimis verbis cõcluserit. Sabinam fructiferam esse negat, ductus authoritate & experientia, neque tamen interim ignorasse se, aliter sentire Mauritanæ factionis scriptores demonstrat. Matthæolus verò Plinii nomen tempestivè præterit, & sententiam suam Avicennæ & Serapionis auctoritate stabilire conatur, ac si non apertissimè Serapio, quem ille errori suo patrocinari putat: sterilem esse Sabinam & omni fructu carentem cap. 280. simplicis medicinæ scripserit, Abbel, id est, Sabina, inquit, quæ & Brathys dicitur, non habet fructum. His calculum adiiciunt quotidiana experientia, & Plinii testimonium, quibus Sabinam semine carere liquidò comprobatur. Iam verò Sabinam nullum vnquam fructum expulisse, norunt omnes, qui veram legitimamque Sabinam terræ hærentem observarunt. Reliquum est, vt quæ ab Avicenna de Sabina dicuntur, pari gravitate expendamus, quem profectò tantum abest, vt fructiferam eam esse asseruisse sentiamus, vt contrà etiam affirmare non dubitemus, nusquam id apud illum toto suo volumine legi. Quod autem Matthæolo apud ipsum imposuisse videtur, illud est, quòd cùm Sabinam à Mauritanis Abbel vocari apud Serapionem legisset, & Auicennam Abbel, fructum Alharar definiusse obseruasset, Alharar idem esse, quod Abbel ratus, Sabinam de Auicennæ sententia fructiferam esse voluit. Verùm Auicennæ Abbel, inquit, fructus est Alharar, similis Alzarar, hoc est, Abbel fructus est Iuniperi, similis Mespilo. Cùm verò paulò pòst Abbel duo fastigia constituit, non sanè Iuniperum describit, quam alibi sub nomine Harar, in magnam & pariuam distinguit, sed vtramque Sabinam cum Abbel confundit, haud secus, atque cap. 666. Scheam quoque, hoc est, Abrotanum, vel certè Absinthium aliquod rursus cum duobus Sabinæ generibus graui & pudendo errore permiscet. In similem huic lapsum Serapionem incidisse palàm est, quem Matthæolus quoque in Mespilorum historia adnotauit, quòd Sorbi titulo autor ille, omnia referat, quæ de vtroque Mespilorum genere scripsit Dioscorides. Præterea si Abbel Sabinæ fructus esset, turpiter admodum semetipsum Auicennæ dedisset, qui idem per idem definire instituisset. Et hęc Paulus Hessus in Apologia pro Guillandino.

Guillandinus & Paul. Hessus contra Matthiol.

Sabina sterilis.

Abbel. Brathys.

Sabina legitima careat semine.

Abbel.

Alharar.

Harar.

Schea.

Auicenna errat Absinthium cum Sabina confundens.

Serap. error.

Sorbus. Mespilus Auicennæ.

Sed & Gesnero teste coll. stirp. Sabina fœmina, rudimenta quædam germinum exiguorum, ceu floscules subluteos ostendit, quadripartitos, albicantes.

Sabina fœmina.

Sabina tandem vera [vt rectè Cæsalpino videtur] arbuscula est brevis, cacumine & omnibus ramis deorsum inflexis in terram, vt in quodam genere Iuniperi contingit: folia Cupressi viderentur, nisi squamulæ auctiores essent, odore acri: fructum non vidimus: Dioscorides duas affert, vnam quam modo descripsimus, & alteram Tamarici similem.

Sabina vera Cæsalpino.

Lobel. obseru. & Icon. Plantin. tres Sabinæ figuras habent, quarum vni titulus, *Sabina*: Alteri, *Genuina Sabina bacciferæ atrocæruleæ*: Tertiæ verò, *Sabina baccata altera, grano item atro-cæruleo, in montosis Calabriæ & Apuleiæ.*

Sabinæ tres icones Lobelio.

Monstrosi autem nobis videntur flores à Lobelio appicti: sunt enim à nobis ubique locorum & quocunque tempore, minimi lutei, & veluti Iuli in extremitatibus observati.

Lobelii icon monstrosa.

Ex omnibus autem huc vsque allatis colligere licet Sabinæ nomen à variis de variis dici plantis. Et primò de Sabina vulgari sterili, & bacciferæ. Rursus de Sabina vera & bacciferæ Bellonii, quam confundit cum arbore vitæ. Sabinam præterea vulgarem, arborem in maritimis nascentem Cæsalpinus dixit. Arbor vitæ etiam à quibusdam Sabina falsò putatur. Testatur Matthiolus, se vidisse, qui herbam moderam sumerent pro Sabina,

Atq; vocatio. Sabina Vulgaris. Sabina baccifera. Arbor vitæ

Cedrus Lycia, ſive retuſa Bellonij.

nos Muſcum repentem, inquit, Tragi intelligimus. Ad extremum à nonnullis Cedrus Lycia, ſive retuſa Bellonij dicitur.

Nomina linguarū.

Sabina Latinis dicta à Sabinorum regione, in qua multùm naſceretur, Græcis βρόθυς, Latin. etiam Savina, Savinera, & Trago teſte, Netion, German. Seuenbaum / Seuenpalmen / Belg. Seuenboom / Bohem. Klaſterſka dwogſa, Angl. Savin, Gall. *Savinier*, Ital. *Sabina*, Hiſp. *yerva Sabina*. Caſtil. & Portug. *Savina*. Arab. *Abel*, *Abbel*, ſeu *Alberar*. *Herbam Sabinam* Latini appellarunt βρόθυν Græcis dictam, etiamſi herba non ſit, nec etiam frutex, ſed iuſtæ ferè magnitudinis arbor.

Locus & tempus.

Habemus plantam in horto Illuſt. Exc. Celſ. Montbelgardi ex ramis à me collectis ex arbore mediocris magnitudinis in horto generi mei Theobaldi Noblot, Pharmacopœi Illuſt. E. Celſ. qui fuit aliquando hortus Medici ſimul ac Pharmacopœi Montbelg. Florentem ſæpiùs vidi, verùm in ea nullas unquam baccas obſervavi. Sterilis etiam manet à me variis in locis plantata. In hortum tranſtuli Sabinæ ramos ex Brunicoff. Caſtello, ubi multis baccis gravidam obſervavi. In horto noſtro fert etiam baccas. In Burgundia in Caſtello Beveuge onuſtam baccis multis, foliis non ſpinoſis collegi. Habui Baſileæ in horto ſatis magnam, interdum bacciferam: Tubingæ Sabinam vidi ſpontaneam cum multis baccis, foliis partim ſpinoſis, partim non ſpinoſis. Sabinas pulcherrimas exhibentes varias animalium figuras, alias etiam topiarias, præterea eius arbores duas magnas vidi Veronæ, nec alibi pulchriores. Apud D. Alexandrum Serratium Medicum inſignem, apud quem varia & plurima ſceleta erant, Ferrariæ in monaſterio S. Dominici *à l'Angeli*, Patavij, Genevæ, & Lugduni præclaras Sabinæ plantas intuebar. Geſnero autem Sabinas baccas profert Septembri."

Vires & uſus. *ex Dioſc.* *Vlcera.* *Carbunculi* *Partum pellit.*

Ambarum [Sabinarum] autore Dioſcor. folia ulcera paſcendo proſerpentia ſiſtunt, & inflammationes impoſita mitigant. Cum melle verò inducta, nigritias & ſordes depurgant, & carbunculos circumſcribunt. At cum vino pota etiam ſanguinem per urinas ducunt, & fœtus extrudunt. Idem faciunt etiam appoſita & ſuffita.

Temperamentum ex Galeno. *Gal. taxatur.*

Ammiſcentur etiam calefacientibus unguentis, & privatim glaucino. Sabina, inquit Gal. ex numero etiam fortiter exſiccantium, idque ſecundum tres qualitates, quas in guſtu præ ſe fert, ſimiliter Cupreſſo, niſi quòd ea & acrior eſt, &, ut ſic dixerim, magis aromatica, ſeu odoratior. Noſtra Sabina contra Galenum nobis videtur multò gravioris odoris, quàm Cupreſſi ac etiam ingrati.) Igitur huius, quam modò dixi, qualitatis eſt particeps, nempe acrimoniæ conſiſtentis in temperamento calido, propterea amaritudinis & adſtrictionis obſcurioris, quàm in Cupreſſo. Quantum enim ipſa Cupreſſum ſuperat in acrimonia, tantum ab ipſo ſuperatur in adſtrictione. Quod manifeſtum eſt, ex eo quòd omninò calidior eſt Cupreſſo, vnde etiam potentiùs digerit. Itaque

Vulnera. glutinare nequit vulnera, ob ſiccitatis & caliditatis robur. Nam utriuſque illi tantum ineſt, ut etiam tendat, & inflammationem afferat. At

Putredines putredinibus ſimiliter Cupreſſo accommodari poteſt, maximè ubi rebelliores fuerint & diuturniores. Nam hæc citra noxam vim medicamenti perferunt. Quin & quæ atra ſunt reddita, & admodum ſordida, ea cum melle expurgat.

Abſtergit. *Menſes mouet.* Carbunculos item ſolvit. Porrò eſſentiæ tenuitate menſes quoque provocat, utſi quid aliud, &

Fœtus. ſanguinem, per urinas movet. Fœtum etiam vi-

Tempera. ventem interficit, & mortuum ejicit. Eſt autem hoc medicamen tertij ordinis tum exalefacientium, tum deſiccantium, ex numero eorum, quæ vel maximè tenuium ſunt partium. Et hoc utique nomine unguentis inditur, & maximè glaucino, & in multas antidotos injicitur. Quidam verò etiam Cinnamomi vice duplum eius ſubiiciunt. Eſt enim extenuandi & digerendi facultatis, ſi epotum fuerit. Hæc Galenus.

Cinnamomo ſubſtituitur.

Vires ex Plinio. Ad Plinium accedamus. Sabina à multis in ſuffitus pro thure aſſumitur. In medicamentis verò duplicato pondere eoſdem affectus habere, quos Cinnamomum, traditur. Collectiones minuit, & nomas compeſcit. Illita ulcera purgat. & Partus emortuos extrahit ſuffitu. Illinitur igni ſacro & carbunculis. Cum melle & vino pota regio morbo medetur. Gallinacei generis pituitas fumo eius herbæ ſanari tradunt.

Nomas. *Gallinarū pituita.*

Sed hæc de Sabina Tragus. Eſt & Sabinæ herbæ in medicandis jumentis haud contemnendus uſus, eâ enim purgari conſueverunt jumenta. Sed prudenter medicamentis è Sabina petitis uti convenit, propter ſtrenuas eius in exſiccando & calefaciendo facultates. Folia Sabinæ herbæ in pulverem redacta, ex melle illita, fluentibus ulceribus medentur, nomas ſiſtunt, & collectiones mitigant. Cum pinguedine verò lacti ſupernatante (Germani **Mildraum** vocant) temperata ſcabiei capitis puerorum vnicè proſunt. Sabinæ recentia folia tuſa, ac phagedænis (Germani **den wurm** vocant) impoſita, eas enecare dicuntur. Aqua è foliis Sabinæ deſtillata maculas faciei abſterget, &, ut quidam aſſerunt, vertigini conducit. Montbelgardi utuntur venatores ad curandam ſcabiem canum.

Purgat iumenta.

Scabies capitis. *Phagedæna* *Aqua ad vertiginem.* *Canum ſcabies.*

SELAGO.

CAP. XXII.

Deſcriptio

BRATHY Sabinæ, Cupreſſi folio, ſimilis eſt herba Selago appellata (inquit Plin. lib. 24. c. 11.) quæ legitur ſine ferro dextra manu per tunicam, qua (quæ M.) ſiniſtra exuitur, velut à furante, candida veſte veſtito, puréque (puráque Dalech.) lotis, nudis pedibus; ſacro facto priùs, quàm legatur, pane (ex pane Dal.) vinóque. Fertur in mappa nova. Hanc contra omnem perniciem habendam prodidêre Druidæ Gallorum, & contra omnia oculorum vitia fumum eius prodeſſe. Huc uſque Plinius.

Superſtitio. *Fides.*

Æquivoca iuniperum minor. *Cedrus retuſa Bell. Cernuus.* *Muſcus terreſtris.*

Cæterùm, Selaginem quidam ſuſpicantur Iuniperum minorem Alpinam. Non deſunt quoque, qui Cedrum minorem, quę Retuſa Bellonio dicitur, Selaginem exiſtiment. Interpres præterea Theophraſti de cauſis lib. 2. cap. 7. Coronopodem reddidit Selaginem. Selago tandem exiſtimata videtur Matthiolo Muſcus terreſtris repens Tragi.

DE IVNIPERO IN GENERE.

CAP. XXIII.

Tecta. TECTIS (inſit Theophr.) Materia huius fabricis idonea, tum ſubdialibus, tum obruendis ſub terram: durat enim immunis à putredine.

Materia. *Durat.*

Duplex iuniperus Theoph. At Macedoniæ incolæ, ne illam quidem florêre arbitrantur. Nonnulli Duplicem eſſe dicunt, & alteram florere quidem, ſed fructum non ferre:

Fructus.

eſſen-

alterum non florêre, sed protinus fructum ostendere, ut Ficum grossos. Toto anno fructum habere videtur, quippe cùm novus anni exacti fructum occupet. Nascitur hæc quidem sed non procera. Huic porrò cortex sponte detrahitur, eique humor etiam in lachrymæ modum gignitur. Cedro Punicea excelsior Iuniperus, folium eius quoque mollius nasci videtur, &c.

Alicubi nō procera. Cortex. Alimenta. Folium.

Iuniperus Plinio. Non florent Dun.

Hæc paululùm immutans Plinius ita tradit: Nec Iuniperi florent. Quidam earum duo genera tradunt. Alteram florere, nec fructum ferre. Quę verò non floreat, ferre protinus, baccis subnascentibus, quæ biennio hæreant. Sed id falsum, omnibúsque iis dura facies semper. Et hîc Iuniperus Cedro affinitas, & eius duo genera: altera maior, altera minor. Montes amat, nec folia deciduntur Iunipero: anniferæ habetur, novúsque fructus in hac cum annotino pendet. Caret vetustatémque non sentit. Iunipero eadem virtus quæ Cedro, vasta hæc in Hispania, maximæque baccæ eius. Medulla ubicunque solidior etiam, quàm Cedrus. Et hæc passim apud Plinium legimus.

Montosa. Folia non deciduntur. Vetustatem non sentit. Vasta Bacca maxima Medulla.

Iuniperus duplex Dioscoridis.

Dioscoridi Iuniperus (ἄρκευθος) alia parva, alia magna est. Acres autem ambæ, & urinam cientes & calefacientes, fugitúque bestias venenatas fugantes. Fructus ipsarum alter Nucis (pro κράνου legendum fortè νάρδου, id est, Fabæ, ut habet Serapio. Corn.) magnitudine reperitur: alter Nuci pontícæ æqualis, rotundus, odoratus, dulcis dum manducatur & subamarus, qui ἀρκεύθις (Iuniperi bacca) appellatur. Sed inter spuria Dioscor. Iuniperum parvam alij *Arcuthida* vocant, alij *Mnesitheum*, alij *Acatalidem*, Aphri *Zuarinsiper*, Ægyptij *Libium*, Romani *Iuniperum*, Galli *Iepicellus*. Iuniperum magnam, alij *Cupressum agrestem* appellant, alij *Mnesitheum*, alij *Acataram*, Romani *Iuniperum*. Est autem hæc plurimis nota, similis Cupresso. Nascitur plerunque in asperis, ac maritimis locis.

Dissersa lectio. Nomina Iuniperi parvæ Arcuthis. Mnesitheū. Acatalis. Zuarinsiper Libium. Iupicellus. Iuniperus magna. Cupressus agrestis. Mnesitheū. Acatera.

Anguillara ostendit, Iuniperum Dioscoridis ac nostram, vnam esse ex Cedris Theophrasti, ac in eo errasse Dioscoridem.

Locus. *Dioscor. error Cedrum magnam & Iuniperum quibusdam eadem.*

Cedrum magnam & Iuniperum eandem esse arborem non recentiores solùm (inquit Guillād.) sed etiam veteres quidam opinati sunt. Idem prætetea Dioscoridem etiam Cedrum magnam cum Iunipero confudisse demonstrare conatur. Ad eundem etiam modum, notante Gesnero, Cedrum Galenus Iuniperum appellat: Et è contrà: Vnde mirum videri non debet Gazam *Kidar* apud Arist. & Theophr. Iuniperum vertisse.

Dioscor. confundit Cedrum magnam cum Iunipero. Cedri Theoph. Dioscor. Iuniperi.

Paulus Hellus etiam in defensione Guillandina, Cedros Theophrasti, esse Dioscoridis Iuniperos asserit: idq; ex Plinij verbis colligi posse scribit.

Apollo sibi persuadet Cedrum Theophrasti esse fructu Iuniperino, & ex hac Cedro olim trabes, statuas, ac columnas extructas. Ita vt videatur idem ferè sentire, quod Cordus. An verò tam magnæ Iuniperi in Syria reperiantur discutiendum relinquo iis, qui in Syria fuêre. Clusius quidem observavit in Hispania maximas.

Apollo tuetur.

Ad æquivoca quod attinet: Iuniperus vulgaris baccis parvis purpureis, Cæsalpino dicitur. *Iuniperus montana, mas & fœmina* ab eo etiam reperta fructu flavo. Cedrus phœnicea Bellonio, quibusdam dicitur *Iuniperus maior*, Cæsalpino autem *Iuniperus marina* & *Iuniperus minor* Dioscoridis. Sabinam vulgarem, arborem in montanis Dioscorides in codice Hermolai *Iuniperum maiorem* vocat, seu *Cupressum silvestrem* Theophrasti, licèt ab aliis Cedrum vocari testetur. Ac contendit idem c. 58. Plinium per Oxycedrum videri intelligere Iuniperum montanam, id est, vulgarem nostram.

Æquivoca.

1. 2. 3.

Iuniperus ex plex Cæsalpini. Cedrus phœnicea. Sabina marina.

IVNIPERVS VVLGARIS BACCIS PARVIS, PVRpureis.

Descript.

PLÆRVMQVE denso ramorũ stipatu fruticat dũtaxat Iuniperus, aliquando in iustæ magnitudinis arborem adolescit, caudice tamẽ non multùm crassò, cortice scabro & deciduo, rubente, materie firmâ, cornihil etiã rubescẽte, maximè si siccata fuerit, odore resinoso grato: ramuli in furcũlos multos dividuntur, minacibus solis sẽper virentibus, aculeatisque armati, rigidis, supernè glaucis, infernè virentibus splendidis, rarò vncià longioribus, sæpè brevioribus, valdè angustis (Cæsalp. Piceæ robustioribus & magis pungentibus.) Baccæ per ramos sparsæ numerosæ, rotundæ, vmbilico in tres radios, totidem seminum loculos ostendentes, distincto donatæ, duplo maiores granis Piperis, primùm virescentes, per maturitatem atrocœrulex, aut nigræ, in quarum singulis grana tria oblonga, triangula (nonnunquam quatuor Cæsalp.) pulpâ nonnihil ruffâ, involuta, sapore acri, resinoso, cum quadam dulcedine, tactu quoque vbi inveterârint, glutinoso & oleoso: pro flore tribus foliolis minutissimis, obseptum insidet futuræ baccæ rudimentum, tam exiguum, vt non nisi à diligenter inspicienti animaduertatur, vnde scripsit Cæsalpinus. Quæ fructum fert, non floret.

Caudex. Cortex. Materies. Odor. Ramuli. Folia. Bacca. Pulpa baccarum. Flos.

Per reliqua similis est huic Iuniperus, quæ fœmina dici potest, flores producens plurimos, aliàs, quà fors tulit, sparsos per ramulos; aliàs confertos, conorum exiguorum instar habentes, purpurâ cum croceo mixtâ pictos, ex plurimis corpusculis rotundis, Papaveris semine minoribus, pulvisculo farinaceo farctis compactiles, intercedentibus raris quibusdam viridantibus, acuminatis foliolis, squammatim corpuscula dicta obtegentibus: Videas autem cùm dehiscunt, effigiem capituli Equiseti florentis, vnicuique squammulæ adnatis apicibus ruffis, Cæsalp. vocat flosculos amentaceos, exiles. Cæterùm, tantum florum apparatum, quasi ad ostentationem comparatum, nullus fructus sequitur, sed in auras abiens, pulvisculus vanam baccarum spem eludit.

Iuniperus fœmina. Descript. Flores. Foliola.

Vulgarem itaque Iuniperum duplicem novimus, *vnam* quidem baccas ferentem, *alteram* flores tantùm, quam quis fœminam dixerit, vt ex modò dictis liquidò fit. Miramur autẽ diligentem alias Botanicum Eurcium Cordum hosce flores non observasse: Dicit enim in Dioscoridem Iuniperus minor altera, cuius duplex genus, vnũ florens sine fructu, alterum non florens, fructum tamen ferens.

Duplex diuersorum Iuniperus vulgaris. Cord. tuetur. Flos sine semine. Fructus sine flore.

Cedrus magna. Magna Cedrus Iunipero proceræ perquam similis est, caudice recto, aculeatis foliis, fructus eadem figura & magnitudine: in summa nihil aliud est, quàm peregrina Iuniperus. Hinc nonnulli veterum, quemadmodum etiam recentiorum, Cedrum cum Iunipero procera confundunt, utramque Cedrum appellantes. Sed uerba Cordi satis manifestè demonstrant, illi non cognitam veram Cedrum, ac ipsummet Iuniperum cum Cedris confundere. *Iunip. peregrina.* *Cordi error*

Dioscoridis lectio suspecta. Notat Cornarius, quòd Iuniperus utraque satis frequens sit in his regionibus. Non tamen hæ ad eam magnitudinem proveniant, quam Dioscorides expressit, alterius Iuniperi fructus Nucis magnitudine, alterius Nucis ponticæ. Certè Serapio, inquit, non Nucis, sed Fabæ, vt fortassis pro *nucis* voce *fabæ* vocem ipse legerit, & omninò legere oporteat. Plinius etiam de alia penitùs Iunipero loqui videtur, quàm nostrate, dum dicit: Iunipero eadem virtus, quæ Cedro, vasta hæc in Hispania. Quod etiam Vernix, sive Vernix, Lachryma, aut Gummi Iuniperi sit, falsò à Lacuna, Matth. Cæsalp. & aliis quibusdam asseritur. Nam factitia res est Vernix. *Dioscorides emendatur.* *Vernix non est gummi Iuniperi.*

Flos pulvis luteus. Maio mense tenuissimus ac luteus pulvis à Iuniperis in auras avolare conspicitur inquit Tragus, quod semen [florem] illius esse animadverti. Post hunc, quem diximus pulverem, baccæ prorumpunt exiguæ, virides, quæ altero demum anno, Autumno appetente, quod illi tempus maturitatis est, cæruleo tinguntur colore, gustu quadantenus dulces, admixta amaritudine, odorem gratissimum spirantes. E nucleis lapidosis, qui in hisce baccis continentur, novæ Iuniperi plantulæ fruticant. Folia vestitur Iuniperus angustis, oblongis, aculeatis, acutis, & ad Rosmarini folia formâ suâ accedentibus, sed magis exiguis & acuminatis. Radices Iuniperi multifidæ, corticeque puniceo obductæ, per summa terræ sparguntur, quod & Theoph. lib. 3. cap. 7. annotavit. Baccæ Iuniperi non vnius sunt generis. In quibusdam enim grandes, in aliis exiguas, in his dulces, in illis prorsus amaras, alias denique planè rotundas, quasdam oblongas, & acuminatas videas. Quæcunque in Iunipero cernuntur, odorata sunt. Primùm namque humor, qui è Iunipero, si lædatur, dum in sicco suo fuerit, effluit; deinde radices & caudices aridi; tertiò baccæ recentes & maturæ; postremò folia acuminata gratissimum spirant odorem. Iuniperi arbor Maio mense cùm pluviosa fuerit tempestas, luteam è cortice sudat lachrymam, quæ magna in copia, tanquam fungi exigui, arbori adhæret, nec magnopere odorata est, sicut suprà de altera gumma, quæ vulneratâ arbore profluit, audivimus. Alterum Iuniperi genus apud nos haud nascitur, Pervenerunt autem ad manus meas, baccæ rotundæ & rubræ, quæ dicebantur Iunipero maiore procreatæ. Iuniperi baccas, Germani nonnulli [Austriaci quod sciam] Krametbeer / à turdis, quos Krametvogel nominant, appellant, qui Hieme cibos suos in arboribus Iuniperorum quærunt & inveniunt. Et hinc vulgare ænigma, quo quæritur quæ sit avis quæ pabulo ttimo vescatur? Iuniperi enim baccæ tertio demum anno matureſcere creduntur. *Baccæ.* *Folia.* *Radix.* *Baccarum varietas.* *Omnia odorata.* *Lachryma lutea.* *Iuniperus maior.* *Turdorum cibus. Ænigma. Trag. et Cæs. notatur.*

Gesnerus de coll. Strp. repetens verba Tragi de puluere luteo, qui dicitur semen, non animadvertit legendum florem, ut habet Hist. Germ. & non semen. Ipse etiam textus Tragi demonstrat id, cùm postea dicit, è nucleis fruticare plantulas.

Turn. Iuniperi duas species Dioscoridis, maiorem sc. & minorem, solâ magnitudine differre dicit. Reperiuntur, teste Matthiolo, Græci Dioscoridis codices, ut etiam annotatum reliquit Marcellus, in quibus Iuniperi caput depravatum legitur, quibusdam additis, quæ Dioscoridis doctrinam minimè sapiunt. Siquidem nec Galenum, nec item Paulum, minusque Serapionem memoriæ prodidisse constat, ramenta ligni Iuniperi epota homines perdere, præsertim cùm eius baccæ contra serpentium ictus efficacissimè devorentur, bibaturque acillinatur foliorum succus ad viperarum morsus. Adde etiam quòd facto periculo id omninò falsum esse deprehendatur. *Iuniper species duæ Turnero. Dioscoridis caput de Iunipero depravatum.* *Ramenta Pinea.*

Maior inquit idem, & minor Iuniperi species in plurimis Italiæ locis reperitur. Tuscia Vibanas alit, quæ in procerum arborem assurgunt, ac visuntur frequentes in Agro Senensi, quarum fructus silvestris, & crassior, & dulcior habetur. Iuniperi materies ad centenarios annos incorrupta perdurat. Sic namque Poeta: *Addam & Iuniperos; carie impenetrabile robur.* Proinde tulit Annibal (ut Plin. tradidit) templum Dianæ Ephesiæ Iuniperinis trabibus extrui. Igitur mirari non licet, si Chymistæ asseverant, carbonem Iuniperinum accensum, & suo cinere obrutum, ignem integro anno fovere. Profert ex se Iuniperus gummi, quod & Sandarachâ etiam & Vernicem appellant. Sed hoc falsò asserit Matthiolus, ut iam antè dixit Corn. In post. com. Ital. invehitur in eos, qui volunt Iuniperos Dioscoridis esse Cedros Theophrasti. In hist. verò germ. statuit eius duo genera, parvum & magnum: Ac Matus invenit tantùm in Hetruria, & ferre Sandaracham. Iuniperum autem dici Latinè, quòd Iuniores & novellos pariat fructus. *Arborum procera. Durant.* *Carbo Iuniperi ignem per annum fovet.* *Sandaracha.* *Vernix. Matth. non, Cedrus Dioscoridis.* *Etymon.*

Hoc in loco figuram novam ponit Cam. ad hist. germ. Matthioli Iuniperi minoris titulo, quamvis tamen non mala Matthioli. Non autem prætereundum nos in nostro Plinio invenire Annibalem peperisse Iuniperinis trabibus, non autem iussisse extrui, quod Matthiolus tradidit. Iuniperus minor, & secunda Dioscoridis Cedrus, de qua ipse scribit, demonstrant, Anguill. teste; arborem eandem, cum Iunipero vulgari, cui parvi fructus, Fabæ communis: omnes vocant *Ginepri*. Vnde verò Iuniperus Petro de Crescentiis *Zenipero* dicatur, cutus tres facit species, nobis non constat. *Matth. Ipse.* *Iuniperus minor Dios.* *Ginepri. Zanperus Petr. Crescentiis triplex.*

Lob. & Pena Adv. *Iuniperus vulgatior.* Obs. & Ic. Plant. ἀρκεύθου, Iuniperus: Camer. in hort. *Iuniperus nostras*, quâ nullum ligni genus carbones præbet, qui diutiùs ignem conservent, vnde similitudo sumpta, Psalmo 120, Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus [Iuniperinis] desolatoriis. Tab. *Iuniperus baccifera.* Idem in hist. duas ponit figuras, cùm tamen vna latis feciſſet Clusio Iuniperus vulgaris excelsior, supra Segobiam, de qua Plin. Vasta hæc in Hispania nascitur. *Similitudo.* *Iuniperus baccifera. Tab. notatur.*

Finiamus cum Cæsalpino: Iuniperus arbuscula est, fruticoli potiùs generis, tamen lachrymam gignens resinosam, Vernicem vulgò appellant, Fabris & Pictoribus vtilem ad tectoria cum oleo. Iuniperi duo summa genera, vnum in montibus magis, & algentibus locis, fructu magnitudine Myrti, in maturitate nigro: flosculus eius generis nigricat. Alterum in maritimis, fructu Nucis Avellanæ magnitudine, in maturitate flavo. Reperi & montanam fructu flavo. Dioscorides non Iuniperum, sed Cedrum appellat, Iuniperi modo baccas ferentem, Myrthi magnitudine rotundas. Plinius verò per Oxycedrum sive Iuniperum *Vernix. I. Iuniperi duo Cæsalpino. 2.* *Iunip. fruct. Rufescens. 3.* *Oxicedrum Plinio.*

rum videtur montanam noſtram ſive vulgarem intelligere.

Nomina linguarum

Ἄρκευθος, & ἀρκεύθις Græc. Latin. *Juniperus*, germ. **Weckholder / wacholder / weckolderbaum / wacholderbaum / Bhramerbaum / Bramerſtaud.** Baccæ verò ἀρκεύθιδες græcè. germ. **Weckholderbeer / Bhramerbeer / Weckholderbeer / Belg. Genever / Genevverboom.** Angl. **Juniper** vel **Jeniper**, Junipertree. Bohem. **Jalowowae.** Hung. **Tevviffes fenyo.** Gall. *Genevre.* Catal. *Ginebre.* Portug. *Zimbro.* Arab. *Arconm*, & fructus *Abel.* Ital. *Ginepro.* Caſtil. & Hiſp. *Enebro*, Baccæ autem *Neurinas.* Serapioni, *Habbagar* Hebr. *Rothem.*

Locus.

Elias Propheta cùm Iſabelis crudelitatem fugiens in deſertum deveniſſet, ſub Junipero dormivit, vt Sacra refert Scriptura. Ac ex his intelligimus Juniperum vallis deſertis, altiſſimiſque montibus, frigidáque, humoſá & lapidoſá terrá, ut plurimùm naſci: nam in eiuſmodi locis, apud nos quoque germanos frequentiſſimè occurrit, maximè verò apud Mediomatrices, vt & in Vvalgoia & Creichgoia, in quibus paſcuis perpetuâ virens comâ luxuriat.

Tempus.

Maio menſe floret: poſt florem baccæ prorumpunt exiguæ, virides, quæ altero demum anno, appetente Autumno, quod illis maturitatis tempus eſt, cæruleo tinguntur. Copioſè quoque provenit, teſte Turnero, in Angliæ Cantio, nec non in Epiſcopatu Duramenſi & Northumbria: In Germania quoque multis locis frequens, nuſquam tamen magis, quàm prope Bonnam. Sed authore Cluſio, Juniperus, cui ſpina pro folio eſt, vix totâ Luſitania reperitur. In Caſtella verò nova, admodum frequens eſt: ſed ea præſertim, quæ excelſior & arboreſcens ſupra Segobiam, quà Madritum itur, ut illic trabes & contignationes ædium ſibi incolæ fabricent: ut non immeritò Plinius dixerit, *caſtam hanc in Hiſpania naſci.* Alì & in Belgio, & plaſtique Germaniæ locis, vulgarem Juniperum in inſtam ferè arboris magnitudinem excreſcere obſervabam, præſertim in hortis & cultioribus locis. Juniperus baccas fert Octobri, inquit Geſnerus. At Caſalpino fructus matureſcit anno ſecundo, ut aliquando fructus trium annorum contineantur, cùm is, qui maturus eſt, ſervatur ad tertij anni fructum naſcentem. Nos verò curavimus copioſè plantandam in horto E. Celſ. licèt abundet multis in locis Comitatûs vicinis urbi, ut in monte *la Chaux*, circa *Vandoeuvre* & *Blaumontiam*, ac alibi magnæ arboreſcentes proveniant Juniperi, ad altitudinem duorum hominum, ac altiores, craſſo caudice Nucis, ut inde cyphi tornentur. Inter Baſileam & Rotheus Maij principio vidi Juniperum florentem, flores inſtar nucamentorum ſunt minimi, ut vix appareant. Lugduni & Genevæ & per Alſatiam abundat. Patavij magnam arborem vidi in horto Nobilis Bembi menſe Januario.

Vires & uſus ex ſe ipſis. Stomachus. Thorax. Tormina. Vrina. Folia. Foliorum ſuccus. Venenum. Cortex. Ramenta lethalia. Vinum.

Arceuthis moderatè calefacit, & adſtringit, ſtomachóque commoda eſt, faciens ad affectiones in thorace, tuſſes, inflationes, tormina [rejectus] & beſtias venenatas, ſi bibatur. Vim etiam habet ciendi urinam, unde ruptis, convulſis, & ab utero ſtrangulatis confert. Folia etiam acria habet, quare & impoſita & pota, tum ipſa, tum ſuccus ipſorum cum vino, ad commorſus à vipera faciunt. At cortex uſtus, & cum aqua illitus, lepras removet. Ramenta verò ipſius ligni devorata interficiunt, Dioſcorides. Vt porrò vinum Juniperi fieri conveniat e baccis, ſimiliter ut è Cedri fructu, dicitur cap. de Cedro antiquorum.

Temperi.

Juniperus, Gal. de ſimpl. med. facul. lib. 6. teſte, calida & ſicca, utrinque tertij ordinis [πῶν τεττάρων.] At fructus ſimiliter ſiccus. Verùm in hoc primi fuerit ordinis.

Serpentes.

Juniperus vel ante cætera omnia [inquit Plin. variis in locis] excalefacit, extenuat, Cedro aſſimilis. Et eius duo genera, altera maior, altera minor. Vtraque accenſa ſerpentes fugat. Semen, ſtomachi, pectoris, lateris doloribus utile.

Inflationes.

Inflationes, algoréſque diſcutit, tuſſes concoquit & duritias, illitum tumores ſiſtit: item alvum, baccis ex vino nigro potis: Item ventris tumorē, illitus ildē. Miſcetur & antidotis oxyporis.

Alvum ſiſtit.

Ventr.

Oculo.

Vrinas ciet. Illinitur & oculis in Epiphoris. Datur convulſis, ruptis, torminibus, vulvis, ſciadicis cum vino albo potum, pilulis quaternis, aut decoctis vigintiin vino. Sunt qui & perungant corpus è ſemine eius in ſerpentium morſu.

Convulſio. Iſchias.

Vires & vſus ex Neotericis

Vires Juniperi Antiquorum antè ſunt poſitæ: Nunc intelligamus quid de hiſce Neoterici ſentiant.

Tragus inſit: Juniperi baccæ calidæ ſunt in tertio, & ſiccæ in primo ordine. Nam verò utilitates eius, quib. ſcatet, ſatis explicare poteſt. Baccæ Juniperi maturæ vtiles ad multas affectiones profunt, meóque iudicio Pipere ſalubriores. Nam in cibo efficaces ſtomacho frigido utiles ſunt, pituitámque, quæ in illo coit, digerunt: contra inflammationes [inflationes forte melius legendum] & tormina faciunt, vitia pectoris purgant, tuſsíque medentur, urinam efficaciter ducunt, venenúmque à corde repellunt. Apud Germanos ſingulari remedio, ad graſſantia Peſtilentiæ contagia depellenda uſurpantur. Eædem menſes & coxendicum viſcoſos humores expellunt. Et quid multa? ad quamplurima hæ baccæ utiles ſunt, quapropter coqui illas ad culinas vocarunt, condientes his cibos. Dioſcorides ramenta ligni devorata interficere ſcribit, quod equidem miror. Nam lixivium è vino & cinere Juniperi ſiſti factum ac potum, urinam potenter trahit, ita quidem, ut eo remedio, multi Hydropici liberati fuerint. E' baccis Oleum pretioſiſſimum, & ad Balſamum ferè accedens elicitur. Præterea & ex arido ligno oleum odoratiſſimum ac efficaciſſimū, adeoq; ad multa utiliſſimum diſtillatur. Multi multa de Gummi, quod Vernix dicitur, ſcribunt, ſed oleum Juniperi longo illud poſt ſe, quod ad facultates attinet, intervallo relinquit. Et ut ſemel finiamus, *facultates Juniperi nemo facilè explicabit, omnes.* Vnum eſt, quod in Junipero fugiendum, & deteſtandum fuerit, nimirum umbra, quæ noxia eſt, ſi Virgilio credimus.

Contra Diſc.

Lixivium.

Hydropi.

Oleum.

Vmbra.

Surgamus, ſolet eſſe gravis cantantibus umbra.
Juniperi gravis umbra, nocent & frugibus umbræ.

Juniperi fructus (pergit Corn.) Officinis in uſu ſunt & rami ac virgulta, & totum adeò lignum: ad aërem n. emendandum, incenſa ſuffumigantur.

Lignum.

Addit Matthiolus: Oleum, quod ex Juniperi materie per deſcenſionem, tum paritet vitreis inſtrumentis elicitur, calidum ore contentum dentium dolores mirificè mulcet, ſi tamen frigida defluxione afficiantur. Fit ex baccis hoc longè præſtantius, odore perquam iucundo. Nolimus autem nos cum Matthiolo putidum & inſigniter acre oleum Juniperi in ore continere, quale illud, quod à lignis per deſcenſum elicitur. Aſſerit Cluſius Narbonenſes Gallos ex Juniperi baccis oleum expiimere, quod ipſi *de Cade*, Hiſpani verò *Miera* cognominant, capitis ſcabiei, vt pecorum etiam ſcabiei & ul-

Oleum ex ligno & baccis. Dolor dentium.

Matth. not.

Oleum de Cade, ſive Miera.

ceribus, quibus à tonsione interdum infestantur, adprimè vtile. Perhibet Cam. ad Hist. Germ. interiora baccarum Iuniperi maioris, cum vtilitate Medicos Africanos exhibere loco Guaiaci ad luem veneream. Esse porrò eximium ad calculum præsidium, si recipias: Baccar. Iunip. Vnc. sem. Hisce in phiala tantum affundas Spiritus vini, quantum baccas operire valeat: sicque obturatâ phialâ, quatuor dies stent, subinde agitanda. Exactis quatuor diebus excoletur vini spiritus expressis bene baccis: alisque recentibus baccis affutum, quatriduo rursum exacto, colato: hoc tertiò iterandum: spiritus vini reservetur, optimè repositus: & vrgente calculo huius cochlearia duo ex vino albo calidè propinentur: móxque in semicupio, cui infusum Maluæ & Chamæmeli decoctum, semihoram sedeat: Illinatur subindè facies, manu aquaros. aut vino Cretico ad arcendam lassitudinem, quoad eiciatur calculus, quod dubio procul accidit. Cavendum interim, ne statim à cibo, pleno adhuc ventriculo, aut astrictâ alvo semicupium ingrediatur æger.

Cinnabre substituitur.
Luei Venereæ.
Calculus.

Menses.

Ad menses ciendos: ℞. Baccarum Iuniperi Manip. vj. contusis affunde album generosumque vinum. Coquantur ad medias. Colato vino adde Croci pulverati Drach. j. hoc vti incipiet, quo tempore expectari debent menses, quotidiéque manè, continuatis quibusdam diebus, haustum bonum bibet. Prodest tamen priùs, si necesse videbitur, Saphenam vtramque aperire. Baccarum Iuniperi decocto ex aceto vinum rubri, vtiliter colluuntur dentes dolentes. Ad diuturnarum febrium rigores, ℞. Bacc. Iunip. Rutæ, Salviæ an. Manip. j. affunde aq. lib. 4. coq. ad tertias. duabus ante accessionem horis stomacho ventriculo sumat Theriaces bonæ Drach. ij. ex vino albo calente: post horam in sudatorio exutus penitùs, papilionem, vel peripetasma subeat, affusâque dicta decoctione, calculis duobus tribusve candentibus in pelvi, cui superstabit, toto corpore vaporem excipiat, quoad sudet, sudoréque detersо componat se in lecto calido cooperтus, ita fiet vt indies sentim, rigor minuatur, tandémque penitùs desinat. Non est autem hoc medicamento priùs vtendum, quàm corpus antè sit ex docti Medici consilio præparatum, purgatumque. Contra podagram, paralysim & contractiones. ℞. Iuniperi lignum incisum minutim abraso cortice, in aqua coque: ac decocto in una infideto ieiunus, purgato priùs corpore. Si contra podagram vteris, præstiterit nondum præsentibus doloribus præcautionis loco vti.

Dentes.
Febres.
Cautio.
Podagra. Paralysis. Lepra.

Vim diureticam in Iuniperi baccis (inquit Iac. Cargill.) earúmque oleo in me expertus sum sæpiùs manifestam, & tum ex illis paucas devoratas, tum panem huius guttula unctum euidenter violarum odore urinas imbuere, non secus ac Terebinthinam vulgarem, eiusque oleum stillaticium: cuius vim talem sæpiùs pro cathedra referebat, Cl. D. D. Felix Platerus Pohater Basilienſis. Comprobatur hæc eadem baccarum vis Iuniperarum diuretica à Cl. V. D. D. Tobiâ Pitipachio, Professore Viennensi Excellentissimo, si cum generoso vino albo decoquantur, eiusque decocti singulo manè, (sumpto etiam cibo aliquo) haustus calculosis propinetur. Vt autem vinum hoc cum palato gratiam ineat, huic saccharum ebibituris admiscere iubet.

Vis diuretica.
Vrina vehementer odorata.
Vinum.

Nunc, ut nobis auctor est Cæsalpinus, ex lignis Iuniperi montanæ, igne superpotito liquor etiam extrahitur, qui Oleum de Iunipero vocatur apud Mesuem, efficacissimum ad cutis infectiones & alia multa: Si hoc pro Cedria uteremur, puto non minorem in eo efficaciam futuram, quàm si ex magna Cedro haberemus. Ex fructibus quoque oleum extrahitur per sublimationem priùs vino maceratis, qua operatione & aqua & Oleum elicitur: Aqua ad calculum renum & vesicæ prodest: urinam & menses elicit, singulis diebus pota à duabus unciis ad tres; extrahit quoque fœtum mortuum unciis quatuor bibita: & adversatur venenis: Oleū efficacius ad omnia prædicta: extrinsecus quoque inungitur ad frigidos articulorum dolores, & tetra ulcera. Recipitur in aqua ardente adiectis aliis quibusdàm aromatis, & pugnantibus adversus putredinem pestilentem, ut ex omni miscella aqua iterum distilletur, præsentaneum remedium in febre pestilenti, exhibita à drachmis duabus, usque ad quatuor cum totidem unciis aquæ Acetosæ paulò antè accessionem: Nam velut fulgur propellit ab internis, & dissipat malignam putredinem, nunc sudores movendo, nunc urinam copiosam, aut aliam insensibilem excretionē, repetitur aūt potio utique ad tres vices. Ex fructibus isdem, aut Iuniperi marini, cùm maturi sunt, vino remollitis exprimitur liquor, qui Saccharo exceptus, utilissimus in tempore pestis: præservat enim, & ex pulmone ac pectore educit purulenta.

Cedria substituendum censet Cæsalp.
Oleum ex fructib.
Aqua ad calculum. Vrinæ. Menses.
Arteriis Viscera.
Pestis.
Iunip. marina.

Notat tandem Hercules Saxonia, decocto Iuniperi plures uti, tanquam suis alexipharmaco, cùm tamen Rondeletius Dioscoridis autoritate motus, radicis usum, tanquam veneficum, improbet, & solos fructus admittat: Scaliger tamen contra Card. exerc. 180. ait Afros Medicos, utihuius radicis decocto ad luem expugnandam feliciter, redd. que causam, cur non sit venefica, licèt Dioscor. illam venenatam protulerit. Ait enim aliam esse corticis radicis facultatem, aliam verò substantiæ medullaris. Corticem verò cuius virtus recipitur in decocto, ait non esse venenatam. Itaque si fortasse dissuasi fueritis his medicamentis, quæ præstantiora putantur, Iuniperi decoctum non improbabitur, & si radices fuerint suspectæ, sumantur folia & fructus, vel semina, hàtque infusio sic: ℞ Fol. Iunip. Manip. vj Sem. Iunip. Manip. iij. infundantur in aq. lib. xij. bulliant ad consumptionem medietatis facta expressione ferveturSyrupus, quantitas sit Vnc. 8. cum ea vivendi ratione quæ in ligno.

Ad Iuniperi radix Garmanis Rondelet. not.
Lues Venerea.

Accipiendum quoque præcipit Io. de monte Exper. quantitatem Nucis Iuglandis cineris ramorum Iuniperi cum baccis, ponendam in linteolum, suspendendámque in vino, vt de ea bibat æger cum voluerit. Hocque remedio usum esse Marianum Gurberti Coloniæ, qui diu fuerit hydropicus, & tumidus, ac ei multùm profuisse. Oleum baccarum conferre difficulter urinam reddentibus, & calculosis & Cerevisia calidà potissimùm in balneo sumptum. Accipiendas porrò summitates Iuniperi, & coquendas in aqua, donec ea tubra omninò, reddatur tandem verò balnea in semicupio ad umbilicum usque quotidie, quantùm fieri poterit, calidéque horis tribus faciendа, ac si hoc ad decem dies fecerit, sanarum ira calculo.

Cruor cum baccis ad Hydropem.
Oleum baccarum. Vrina difficultas.
Balneum ad calculum.

Succus extractus è baccis Iuniperi, ad duodecim annos servari potest (inquit Evonymi Thesaurus) si ritè sit confectus.

Succus baccarum.

Valet ad calculi præservationē, expertus enim est eius vsum in multis, qui antehac graviter laborabant, & multa prophylactica adhibuerant, à nullo tamen tantopere iuuti sunt, atque ab hoc adiuti. Calidum quidem medicamentum est, ideòque renes

Calculi.

Cinnabre substituitur.
Luei Venereæ.
Calculus.
Menses.
Dentes.
Febres.
Cautio.
Podagra. Paralysis. Lepra.
Vis diuretica.
Vrina vehementer odorata.
Vinum.
Ex lignis Iuniperi Montana Liquor. Cedri.
Cedria substituendum censet Cæsalp.
Oleum ex fructib.
Aqua ad calculum. Vrinæ. Menses.
Arteriis Viscera.
Pestis.
Iunip. marina.
Ad Iuniperi radix Germanis Rondelet. not.
Lues Venerea.
Cruor cum baccis ad Hydropem.
Oleum baccarum. Vrina difficultas.
Balneum ad calculum.
Succus baccarum.
Calculi.

nes fortaſſis nimium calefacere poſſet, vt aliquis exiſtimarit, ſed propter parandi modum, qui calorem nonnihil frangere exiſtimatur, non nimium poterit. Pituitam in ventriculo, vel concoquit, vel conſumit, vel educit, & ventriculum abſtergit ac roborat. Vſus eius non tam eſt ad morbos præcavendos, quàm curandos. Omne genus deſtillationum & Catharrorum, vertiginem, lippitudinem, raucedinem, pectoris anguſtiam, tuſſim, colicam, matricis ſuffocationem, menſtruorum ſuppreſſionem, ſyncopen, calculum, & peſtem curat. Quinetiam ab aliis adnumerantur his morbi, quos hic ſuccus curare dicitur, mania, hydrops, fœtor anhelitûs, epilepſia, tremor membrorum, apoſtemata interna. Caput & cor hoc ſuccо mirabiliter recreantur, & ſanitatem in multos annos conſervat. In præcautione accipitur ieiuno ſtomacho tribus anni partibus, ſine coſtodia, Autumno nimirum, Hieme, & Vere, Æſtate verò propter calorem & ſiccitatem, neceſſitati ſervatur. Quod ſi tamen cœlum humidum fuerit, & calor moderatior, vti etiam in Aeſtate poteris. In morborum curatione, adhibetur omni tempore & crebriùs, ſed per certa intervalla, interiectis aliis, eódem ſpectantibus. Theriacam Germanam nonnulli dixerunt, tum quòd efficax ſit contra venena, tum quòd Germanorum corporibus amiciſſima & maximè ſalutaris. Oleum è baccis Iuniperi deſtillatur eo modo, quo aq. vitæ, affundendo enim aquam citò & facilè ſtillat. Primò quidem Oleum, deinde verò aqua, quemadmodum quando ſpica deſtillatur. Oportet autem priùs baccas contundere. Quidam deſtillant etiam in bocia. Valet ad multa, ad tormina, ad pus virgæ, quod eſt, quaſi Gonorrhæa, ad colli dolores ex catarrho. Agyrtæ mira de eo prædicant, quæ legi apud eos poſſunt, ſi quis velit. Modus autem, quo deſtillari debet, eſt. Accipio modium baccis Iuniperi plenum, quas contundo minutiſſimè, iiſque affundo aquam puram, eâ quantitate, vt optimè cooperiantur, poſtea in aheno cupreo, velut hoc eſt, in quo aqua vitæ deſtillatur, vnà cum canali cupreo, per aquam frigidam tranſeunte, deſtillo, canali adapto recipiens magnum, quod quatuor menſuras poſſit capere, & ſic deſtillat oleum cum aqua. Verùm aliud inſtrumentum capitello adaptatum habeo, aquâ frigida plenum ad refrigerandos ſpiritus ne adurantur. Ex prædicta baccarum quantitate, ſupra vncias iij. Olei non extrahio. Per expreſſionem quoq; hoc modo non malè Oleum extrahimus. ℞. Baccas Iuniperi contuſas, mixtas primùm aquâ ardente, deinde etiam oleo Olivarum; bulliant parùm, vel ſaltem ſimul maneant, ſæpè agitâdo ſpatulâ, per dies octo, in cucurbita ad fornacem, tum exprime prælo, & oleum ſupernatans collige: potes etiam Angelicam, vel aliquid aliud addere contuſum.

Oleum de Iunipero valet in fiſtulis, in ſectionibus cutis, & ntalo mortuo: tibiarum ſerpigine & cancro, vulneribus & vlceribus malis. Recipe ex lignis Iuniperi quantitatem ſufficientem, & incide in fruſta, & imple ollam, vel dolium magnum vitreatum, interius cuius orificium ſit arctum, & fac foveam in terra, & præpara parietes eius cum terra figuli, deinde pone ollam vitreatam in fundo ex directo foveæ, habentem orificium magnum, & cooperiatur lamina ferrea ſubtiliter perforata: deinde præpara iſta duo vaſa cum terra figuli, ne ex vtriuſque orificiis reſpiret, deinde coopen terra, & adde ignem per tres horas, finaliter reſudabit oleum de Iunipero optimum.

Oleum è ligno Iuniperi rectificatum, fit primò deſtillatione per deſcenſum: deinde totum ſimul in bociam infuſum deſtillato ſurſum, vel in balneo, quod tardiùs fit, ſed pulchriùs: vel in cinere, arenáve, quod fit magis rufum.

Salem è baccis & ligno Iuniperi, ſic paravit Geſnerus. Accepi, inquit, virgulta Iuniperi arida, vnà cum ſuis baccis, in magna quantitate, & in cinerem redegi (oportet autem exactiſſimè comburere, aliqui in magna olla figulina nova, & in qua liquor nullus antè fuerit, comburunt) cum hoc cinere fiat lixivium, cum aqua mediocriter calida: aut poteſt in vaſe ligneo cinis cum aqua relinqui, vt ſubſideat, ac poſtea aqua ſeorſim effundi, & cinis cum aqua turbida ſeparari. His alia aqua affundenda, idque aliquoties, quoad nullus ſapor lixivij in aquam deponatur, ac poſtea aqua decoctione conſumenda, ad exiccationem materiæ, & eiuſdem albedinem: odore autem refert boracem & vrinam, ac acris eſt, & penetrans.

E Ligno Iuniperi verò factum carnes omnes, quæ in eo torrentur, odore efficit iucundo. Ad tornum denique, ad delitias, ad ſuffimigia vtile lignum Iuniperi. Obſervavi etiam in vineis Montbelgardi Palos Iuniperinos multis durare annis, potiſſimùm ſi vratur pars, quæ in terram defoditur.

Pituita in ventriculo. *Deſtillationes.* *Vertigo.* *Raucedo.* *Colica.* *Menſes.* *Syncope.* *Peſtis.* *Mania.* *Hydrops.* *Fœtor oris.* *Epilepſia.* *Tremor.* *Apoſtema.* *Vtendi ſæpius.* *Theriaca Germanorum.* *Venenum.* *Oleum.* *Tormina.* *Gonorrhœa.* *Modum deſtillandi Geſn.* *Per expreſſionem.* *Fiſtula.* *Cancer.* *Olei præparandi modus è ligno.* *Oleum è ligno rectificatum.* *Sal è baccis & ligno.* *Vera.*

CEDRVS PHOENICEA BELLONIO, SIVE OXYCEDRVS, QVIBVSDAM Iuniperus maior, bacca nigra, rubra.

CAP. XXIV.

IVNIPERO ſimilis Cedr⁹, cuiuſtamè folia duplo ſunt longiora, latiora quoque, rigida, infeſto mucrone pungentia: baccæ duplo aut triplo Iuniperinis maiores, coloris, non ut illæ cærulei, ſed ruſſi, ſapore tamen & odore ſimili. Cluſius ſic habet: Iunipero ferè ſimilis eſt Oxycedrus: magna ex parte contorto, ut illa, caudice, interdum etiam in arbuſculam excreſcens, tenui & ruſeſcente cortice: folia habet Iuniperi vulgaris modo pungentia, aliquantulum tamen longiora & rariora, terna ſemper circa ramulos ſimul naſcentia, ut in Iunipero: fructum initio viridem, deinde flaveſcentem, poſtremò cùm maturuit, punicei coloris, Iuniperi fructu multò maiorem, ut interdum Avellanam magnitudine æquet, & tuberculis quibuſdam, veluti ſquamarum rudimentis obſitum, nucleos tres aut quatuor inæquales continentem, maiores, quàm in ſuperiore, medulla intus alba. Floret Iuniperi modo, & eodem tempore utriuſque fructus maturitatem adipiſcitur.

Iudicium fallax, ut ita liceat dicere: Nam fructus,

Deſcripſit Folia. *Deſcr. Cluſii.* *Caudex.* *Cortex.* *Folia.* *Fructus.* *Nuclei.* *Iuniperi maioris bacca.*

cant, Narb. *Cade*, Oleum eius *de Cade*, Hispan. *Miera.*

Iuniperus maritima. Cæsalpino Iuniperi alterum genus in maritimis, fructu Nucis Avellanæ magnitudine, in maturitate flavo, magna ex parte crassiore, quàm Iuniperus montana [vulgaris.] Dioscorides Iuniperum minorē vocat, fructu Avellanæ magnitudine.

Iuniperus minor. Goropius Cedros minores Iunipernis cognatas statuit. Tabernæmont. Cedrum Phœniceam Matthioli dicit: Cederbaum aus Phœnicia. Idem rursus Iuniperum maiorem Germanicam, gros Teutsch Wacholder / ex qua in Gallia oleum de Cade, & Gummi Sandaracha, aut vernix. Existimamus Commentatorem ponere duas figuras vnius plantæ, ac diuersarum: ille etiam non demonstrat vbi viderit, nec diligenter describit aut discrimen tradit.

Compil. reprch.

Cedrus minor. Iunip. maior. Lacuna eandem appellatur Cedrus minor, quæ provenit in quibusdam locis Italiæ in montibus similis Iunipero, fructu tamen rubro maiore. Erant, inquit, qui Iuniperum maiorem putant.

Locus. Maxima. Proventientem observavit Clusius, plaraque Hispaniæ, & Narbonensis Galliæ asperis locis. Nusquam autem maiorem se vidisse meminit, quàm supra Segobiam, & Guadarrama, itinere Madritiano, vbi in prouectā altitudinem, cum crassitudine corporis humani truncum æquante, excrescit.

Viscum. Lacun. Ego verò Oxycedri Bellonii baccas accepi à fratre Caspato Bath. nomine Iuniperi maioris, quas in horto Ill. E. C. Montbelgardi seminavi: Ea mihi primùm visa fuerat Monspelij, vbi eo modo abundat, quo Iuniperus vulgaris circa Basileam, & Montbelgardum, quam ibi non vidi. Monspelio verò nobis delata arbor, & plantata Montbelgardi in horto Ill. C. VV. baccis toto anno grauida.

Vsus. Trabes. Ex trunco Iuniperi, annotante Clusio, ædium trabes & contignationes Hispaniæ incolæ faciunt. Addit præterea ex eo fieri oleum, quod Narbonenses *Huile de Cade* appellant, capitis scabiei, pecorumque scabiei & vlceribus, quibus à tonsura nonnunquam infestantur, adprimè vtile. Id Oleum Cedriæ simile est. Cæsalpino ex fructibus Iuniperi maioris, cùm maturi sunt, vino cōmollitis exprimitur liquor, qui Saccharo exceptus vtilissimus: vtpote qui ex pulmone & pectore educit purulenta: ac tempore pestis præseruaturæ loco esse potest.

Oleū Huile de Cade. Scabies.

Ligur.

VISCVM OXYCEDRI.

Locus. Descript. IN Hispania (inquit Clus.) in Oxycedri ramis mense Octobri, observabam plantulam, digitij longitudine, instar visci, ramosam, geniculatam, viridem, interdum flavescentem, ramulis Myricæ, recenter enatis, sive eius plantæ, quam nonnulli *Salicorniam*, Mompeliani *Semperuivum marinum* vocant, sed paullò minoribus constantem, quorum extremis interdum veluti fructus inhæret, Muscī, qui in arboribus, aut saxis nascitur, fructui persimilis; acido autem & perquam adstringente gustu tota plantula hæc est, Oxycedro, velut Viscum in aliis arboribus, inpascens.

Ramuli. Salicornia.

Viscum. Camer. apud Matth. Germ. Visci genus in Cedro phœnicea, cuius meminit Clusius.

VERNIX SIVE SANDARACHA Arabum.

Descript. Color succinus. VErnix in stirias longas densatur in pallido flavescentes, Succini colore & perspicuitate, fragiles, quæque dentibus friata nequaquam denuò coëunt, sapore nullo evidente, odore, vbi adoletur, resinoso. *Odor resinosus.*

Gandaron. Iuniperinum Lentiscinum. Observatio. Cæterùm, Arabes Gandaron & Sandaracham vernicem vocant, & exponunt esse gummi arboris Iuniperi, simile Carabe. Quare diligenter observandum est his, qui illos sequuntur, ne pro salutari medicamento, Sandaracham Græcorum pernitiosum pharmacum agnoscant. Deinde ex vernice Iuniperi lachryma etiam factitiam vernicem cum Lini seminis oleo fieri dicunt, & sic Succinum cum Iuniperi lachryma confundunt. Corn. in Dioscor. Profert ex Iunipero gummi mastiche simile, quod & Sandaracham & Vernicem appellant. Hoc primùm cum mentur, candido splendescit colore, senescens vero in rubrum abit. Porrò haud ignorandum est, hanc Arabum Sandaracham à Dioscoridis Sandaracha, perquàm longè dissidere. Namque Græcis Sandaracha est fossilis. Verùm hæc Sandarachæ nomenclatio, in gummi Iuniperi inuecta fuit à Medicis, qui Mauritanos secuti, *Sandarax* Arabicum nomen (sic enim Arabes Iuniperi gummi vocant) in Sandaracham converterunt. Quamobrem illud adnotandum esse videtur, quòd vbi Arabes, Sandaracham medicamentis inferendam esse præcipiunt, Gummi Iuniperi intelligunt, vbiverò à Græcis de Sandarachā fit mentio, fossilis illa, rutila & Auripigmento similis, est intelligenda: non desunt tamen, qui velint Mauritanorum Sandaracham, non esse gummi Iuniperi, sed Oxycedri. Quorum equidem iudicio censet Matthiolus subscribendum: etenim paucis admodum sunt, qui non putent Oxycedrum esse Iuniperum maiorem: adeò ut plærique vulgarum, illam ab hac nesciant distinguere.

Sandaracha. Vernix Arab. *Sandaracha Dioscoridis alia à Sandaracha Arabum.* *Sandarax.* *Sandaracha Arab. quibusdam Oxycedri Gummi.*

Tradit Plin. lib. 13. cap. 11. plura gummi genera, vbi Gummi Iuniperinum ad nihil vtile esse scribit. Cuius tamen frequens usus in medicamentis contrarium indicat, & quòd hoc sincero & oleo ex lini semine presso fit vernix liquidus, cuius est usus ad illustrandas picturas, & ad nitorem ferri conseruandum: utilis etiamnū ad ambusta, est præcipuus ad dolores, & tumores hæmorrhoidum. Græcè dicitur ἄρκευθος ῥητινώδης, Lat. gummi Iuniperi, Mauritanis *Sandarax*, Italis *gumma de Ginepro*, Germ. Dermut / Belg. *Vernix*, Gall. *Vernix*.

Vsus Gummi Iuniperini, quamuis nullum existimat plin.

Nomina linguarū.

Ex Cedro phœnicea gummi exsudat durum, perspicuum, ut Mastiche (Nostri, inquit Bellan. de conif. falsò Sandaracham [Græcorum puta] alii vernicem nominant) quibus tanta inter se affinitas est, ut si cōmixta simul essent, vix discernerentur, nisi hac nota ab eo deprehendas. Mastichen, quòd Mastiche cōmanducata ore cōtrahit. Gummi autem Cedri diffunditur & in partes tenuissimas redigitur, quod in ore amplius non contrahit. Gummi Mastiche simile, quod eo Iunipero fluit, & Vernix dicitur, aut Sandarax Arabicè, vocamus, inquit Lacuna, vulgò in Castillia *Grassa*.

Cedrus Phœnicea. *Sandaracha, Vernix.* *Sandaracha Arabū & Mastiches dignotio.* *Grassa Lacuna. Vernix.*

Gummi Oycedri, ut & Iuniperi, vulgus *Vernicem* appellat, Hist. Lugd. Iuniperus (ait Cæsalp.) tenuem lachrymam fundit, resinosam, *Vernicem* vulgo appellant, fabris & pictoribus utilem ad tinctoria cum oleo. Sed quàm bene hi sentiant, considerandum proponimus. Siquidem opinionem hanc de Vernice pictorum, refutare videtur Cornarius, cuius verba antè posuimus.

Error multorum.

A quamplurimis autem Vernix, sive Sandarax Arabum, & gummi Iuniperi arboris, de una eademque re & habetur & dicitur. Sicut & Succinum Cornario, dum dicit: In Curiensis littoris tractu, maximè tamen in Dantisca Prussiæ urbe,

Aequivoca

succinum cum Lini semine, videlicet eius oleo, in id, quod Vernicem, sive Verniginem vocant, non pictoribus & multis opificibus familiareni, & quæ Bitumnibus usum hodie in plærisque locis præbet, apparatur. Sandaracha destillationes suspendit (Scio plenus est oratio) mensium profluvia sistit, sinus exsiccat immissus, haustus verò pituitam, quæ ventriculo & intestinus hæsent: tineas & cætera ventris animalia necat: nervorum resolutionibus, quas humores frigidi contraxerint, opitulatur: capitis destillationes sufflitu discutit: eadem exceptus sanguinis excretiones supprimit, & hæmorrhoidas fluentes illitus: additum ficedo, tumenti tino sedis rimas coercet & hiantibus humore manuum, pedúmque fissuris sicca succurrit. In summa calfacit & siccat primo recessu. Sandaracha (pergit Matth.) sicca proprietate quadam facit ad dentium dolorem. Inuritur carbonibus, fumúsque per siphunculum excipit dens malè affectus. Vel eius decocto calido ex aceto os colluitur. Vel ℞. Rosar. Chamæm. Origan. an. Manip. sem. Vernicis sicc. drachm. ij. coquantur in mensura vna vini, dimidia aceti, ad tertias. Excolati liquoris cochleat vnum ore concipiatur calidum, subinde expuendum, denuóque continuatis vicibus iterandum. Vel Recip. Vinum Malvaticum, quod chalybem candentem restinxerit, huic tantundem affunde spiritus vini, vernicis siccæ pulveratæ parum adde. Hâc miscellâ calidâ d. lentem dentem foveto. Efficacius tamen ad prædicta oleum è gummi stillatitium. Sicca Vernix cum albúmine ovi mista, fronti & temporibus inducta, hæmorrhagiam narium sistit. Cum albo ovi & Thure ventriculo impósita, vomitum compescit, alvíque profluvium.

Vires & vsus. *Destillationes.* *Mensium profluvia.* *Animalia ventris.* *Nervorum resolutio.* *Excretiones sanguinis.* *Hæmorrhoides.* *Fissura.* *Dentes.* *Hæmorrhagia narium.* *Vomitus.*

IVNIPERVS MAXIMA ILLYRICA.

CAP. XXV.

Iuniperus Illyrica.

IVNIPERI genera quinque Lob. & Pena Adv. Ex Istria quasdam habuimus plantas, non dispares fróde & figurâ Oxyacanthi, sive acutę Iunipero, sed fructus erat teres, oblógior, mediocris Olivæ par. Iisdem in Obs. & Ic. Pl. Iuniperus maxima Illyrica, cæruleâ baccâ, videtur Dioscoridis maior Iuniperus, aut congener. Tabern. *Iuniperus maior Illyrica.* Hist. Lugd. *Iuniperus maior.*

Iuniperus Illyrica. *Iuniperus maxima.*

CEDRVS LYCIA RETVSA BELLONIO DICTA.

CAP. XXVI.

CEDRVS Lycia in monte Cethi ipsi observata, arbor est pumila, tricubitalis, nec, an

Descript.

sibi maior, scil: Cortice subrubro, odore Cupressi, grato: sapore adstringente amarescente cum acrimonia, lentis & flexilibus ramis. Folia cupressinis similia, vt nihil similius, vel Sabinæ, interdū longiuscula, aculeata, ceu Iuniperi vulgaris: non nunquā vtrumque genetis, in eodem ramulo folia videas: vt plurimum tamē Cupressina. In ramulorum extremitate baccæ parua, etiamnum conos Cupressinos tuberculis nonnullis quodammodo æmulantes, odore baccarum Iuniperi resinoso, acri cum quadam amaritudine: quæ vbi adoleuerunt colore phœniceo rubent, magnitudine interdum ad Oxycedri baccas accedentes, à quibus ficeæ vix dignoscantur, nisi abessent lineæ triquetræ, quæ in Oxycedrinis pulchrè conspiciuntur: nucleos, seu grana tria continent parua, striata, resinosa, in quibus medulla alba, Oryzæ quodammodo similis: in Oxycedrinis autem terni esse solent nuclei maiores.

Cortex. *Odor.* *Sapor.* *Ramuli.* *Folia.* *Bacca.* *Odor.* *Nuclei.* *Medulla.*

Descriptio Clusij videtur nobis digna, quæ hic ponatur, quæ eiusmodi est: Iuniperus, quam maiorem appello, frutex est humanam altitudinem raro superans, caudice contorto, non recto, multis ramis prædito, scabro cortice: folia habet carnosa, & ex continua quaternorum foliorum mutuò connexorum serie composita, quemadmodum Cupressus: flores Iunipero vulgari, & Oxycedro similes, flauos, sed extremis ramis insidentes, vtin Cupressо & Thuia: quibus succedit fructus baccarum magnitudine Myrti, rotundus, primùm viridis, deinde ad phœniceum colorem tendens, qui maturitate nonnihil mollescit, sapore & odore Iunipero baccis simili, qui ternæ, aut quaternæ, vel etiam plura grana oblonga & striata habet, medullam albam & resinam olentem continentia. Vere floret, fructúmque diu retinet, antequam matureseat, vt Iuniperus. Primùm semine natus hic frutex, & adhuc tener, folia habet omninò dissimilia, vtpote quæ alterius Iuniperi folia æmulentur, nisi breuiora & paulò molliora essent: cùm verò iam tertium, aut quartum annum attigit, rotunda & cupressea folia efformare incipit, vt inferiores rami pungentibus & acutis foliis, summi verò obtusis & rotundis onusti interdum conspiciantur. Quam metamorphosin nisi quis diligenter obseruauerit, facilè in errorem induci possit, vt credat adolescentem à iam adultā diuersam plantam esse.

Clusij descript. *Iuniperus maior Clus.* *Caudex.* *Cortex.* *Folia.* *Flores.* *Fructus.* *Sapor & odor.* *Grana.* *Medulla.* *Tempus.* *Folia.* *Adulta planta metamorphosis.*

Cæterùm, hæc Cedrus interdùm spinosa est, qualem Matthiolus pingit; quandoque non spinosa. Nos ramum habemus vnum cum, alterum verò sine spinis. Scribit Bellon. de conif. Lyciam Cedrum plærosque eam, quam Theoph. Thuiam appellat, existimare: se verò Cedrum Lyciam retusam vocare maluisse, propter folia dubio procul obtusa. Miratus sum, inquit, Pharmacopœorum & Medicorum Epidauri imperitiam, qui cùm

Spinæ Cedrus. *Cedrus Lycia sive retusa. Thuia Theoph.* *Error medicorum.*

Sabina falsò substituitur.

verè Sabinâ careant, in Officinis pro Sabina utuntur, quo errore vidéo magnam Græciæ partem, Illyriæ, Epyri, atque etiam Venetias ipsas infestari. Circa Massiliam vulgus *Matveine* vocat, Avinionenses *Decade Serbin*, apud Sirpontem verò versùs Massiliam, *Cerranum* voce Arabica appellatur. Putavere fortè Bellon. Cedrum Lyciam, quam retusam vocat, Plinio *Selaginem* dictam. At Theophrasti interpres *Selaginem* pro Coronopode vertit. Cordus aliquando, cùm eum comitaretur & Lyciam Cedrum offendissent Thuiam esse conjecit, atque cùm amicis ramos impertiretur, Lyciæ offerre asserebat.

Cerranum.

Selago Plinii.

Coronopus.

Thuia non est.

Ibem Obs. Cedrum parvam folio retuso nominat, ac alibi eam tradit nomine Cedrorum parvarum Lyciarum, folio pungente, quæ Græcis dicantur Oxycedri, quibus contrariæ sint Cedri phœniceæ, quæ folia habeant retusa. Sed videant lectores, quomodo fuisplius oblitus à contrarietate eximi possit Bellonius.

Cedrus Phœnicea. Bellon. notatur. Matth. reprob.

Suspicamur quoque Matthiolum non bene distinxisse Sabinam à Lycia Cedro, sed eum ea miscuisse, dicit enim Lyciam vocatam ab illo, qui Moraviæ attulit Sabinam. Deinde tribuit uni Sabinæ, in post. scilic. com. Ital. baccas rubentes. Hinc fortè Durantes occasionem sumpsit, quòd *κέδρος ἄνεμον*, Sabinam fructiferam appellant. Ab eodem verò scilicet Castore Dur. duæ Icones vnius plantæ exhibentur, meliorem autem eam censemus, cui titulus *Sabinæ fructiferæ.*

Castoris Icones binæ.

Sabina 2. Smyrnichi glauci.

An Anguill. Sabina secunda in Sclavoniâ incolis *Smyrnichi Glauci.*

Cedrus Lycia. Thya non est.

Dodonæo hæc Oxycedrus Lycia dicitur. Altera humilis, Cedrus Lycia ex retuso folio, *ἄνεμος κέδρος* Theoph. Plinio similiter Lycia Cedrus dicitur. Sunt qui & *θύα*, sive Thyam esse existimant: sed Thya autore Theoph. non modò caudice, foliis & ramis, sed & fructu Cupressо similis.

Gesnero de hort. *Cedri species altera, Cedrus Lycia Bellonio.*

Cedrus Lycia Adv. iamdiu Lutetiæ visa in quibusdam hortis, folio Iuniperi multò minore, ad Sabinam accedente, baccâ phœniceæ minore: videretur Belloni Sabina altera, nisi Lob. Obs. pro ea plantam pingeret, quæ non fert baccas, ac etiam sua non bene scripta fateatur dum aliter legi vult. Qui fuerit Lutetiæ, rem perpendat.

Lob. & Pena Adv. & Icon. Plant. *Sabina baccata.* Obs. & Ic. Plant. *Cedrus phœnicea altera Plinij & Theoph. Oxycedrus folio Cupressi, aut Sabina maior Monspelliensium.* Item Obs. & Icon. Plant. *Cedrus phœnicea media, Iuniperus maior folio Cupressi*, inter notha Dioscoridis Clusio. Hæc superiori planè similis, sed omnia longè minora. In adversariis nostris *Sabinam baccatam* dixeramus: melius tamen quadrare videtur cum altera Cedro minori Theoph. Meo tempore Mespelliensibus vocabatur *Oxycedrus folio Cupressi.* 3. *Cedrus phœnicea minor, eodem modo fruticans.*

1 *Sabina baccata. Cedrus phœn. Oxycedrus Sabina maior.*

2

3

Lobel. in Adv. utrumque genus foliorum pingit, quamvis non in omnibus placeat eius figura. Clusius unicam tradit speciem. Testis est C. Bauh. Plantinum duas habere figuras unius plantæ, nempe Sabinæ bacciferæ & Cedri phœniceæ mediæ. Illi verò quam fecit Cedrum phœniceam alteram, multò maior est, potissimùm fructu, & longè etiam amœnior, ea quam habeo, foliis non tit Monspelienſis ex virore luteis, sed ex virore nigricantibus. Fructus etiam triplo Monspelienſi minor.

Iuniperi duo genera veteres constituunt maius & minus. Dioscor. unius fructum Nucis Iuglandis magnitudine interdum augeri: alterius verò Nucem ponticam æquare ait: cùm tamen reliqui Iunipero fructum non maiorem, quàm Myrto tribuant: sed nec ipse cap. de Cedro. Convenit optimè hic frutex cum Iuniperо maiore Dioscoridis inter spuria reiecto & dicto. *Iuniperus maior aliquibus silvestris Cupressus.* Nisi quis fortè ad Cedrum minorem alteram, quam Theoph. & Plinius phœniceam vocari scribunt, referre malit. Nonnulli ex Neotericis *Sabina baccifera* nomine appellarunt, cùm tamen à Sabina multum differat odore & forma. Sunt qui *Oxycedrum folio Sabinæ* appellant. Galli Bellonio teste *Serbin.* Quam alii pro Cedro Lycia exhibent, meo judicio [Clusij] nihil aliud est, quàm novella Iuniperi maioris, sive Cedri minoris phœniceæ planta, quæ baccas proferre non solet, donec Tamaricis, sive Cupressi folia contraxerit, licèt non desint, qui quartum Thuiæ genus ex ea facere non vereantur. Hispani à Iunipero non discernunt, sed eodem vocabulo *Enebro* vocant.

Iuniperus maior.

Cupressus fœm. & Cedrus minor. Sabina baccifera. Oxycedrus.

Cedrus Lycia quibusdam.

Thuia.

Enebro Hisp.

Camer. ad Hist. Matth. ponit novam figuram, sub titulo **Cederbaum**. Cedrus Lycia foliis cupressinis non spinosis: Matthioli autem erat cum omnibus foliis spinosis. Tab. Ic. & Hist. videtur nobis unius plantæ duas ponere figuras, unam sub Cedro Phœnicea, & alteram sub Sabina fœmina maiore, quamvis descriptio varíet.

Cedrus Lycia Matth.

Frater C. Bauh. mihi Patavio ex hortо Muzinigi ramum attulit hoc nomine, Sabina baccifera quibusdam, Cedrus Guillandino: in eodem ramo folia Cupressina retusa, & Iuniperina aculeata. Monspelij dum essem, imperiti quidam Sabinam vocabant.

Sabina baccifera quorundã. Cedrus Guilland. Sabina.

Hist. Lugd. Cedrum tertiam, tamen sanè & egregiam plantam, Matthiolo in Moraviæ montibus nascentem, quidam Thuiam Massilienſium esse putant, negligentiùs depictam.

Thuia Massiliens.

Bellonio circa Massiliam altam provenire dicitur, quemadmodum & apud Avinionenses, apud quos frequentissima est. Clusio autem nascitur in Tyrrheni maritimis, veluti inter Calpen & Malacam Bæticæ ora maritima, & Galliæ item Narbonensis. Semina mihi Patavio à fratre C. Bauh. missa, terræ mandavi in horto Ill. C. V. Virt. Obſervavi in Italia Bononiæ baccis gravidam mense Aprili in horto Nobilis di Gonzadinis, maiorem Monspeliaca quam Monspelij agens reperi in monte Cetho, mense Aprili baccis ceu coniso onustam.

Locus & tempus.

IVNIPERVS ALPINA.

CAP. XXVII.

EX Delphinatu olim Lugdunum mihi allatus est Iuniperi Alpinæ ramus (quam quidam Selaginem existimabant) rugoso, nigricantéque, cortice amictus, multis adnatis surculis filius, tamque denso foliorum agmine stipatus, ut vix ramuli possint conspici. Sunt autem ea breviora, latioráque, quàm in Iunipero vulgari, suprà viridantia, infrà glauca, baccæ non minus numerosæ, quàm in vulgari, eisque pares, per maturitatem item ex nigro glaucæ.

Locus.

Selago. Descriptio.

Folia.

Baccæ.

Nobis ut videtur eam Clusius in Pannon. & post. Hist. sequentibus depingit, ac describit: Elegantem, inquit, Iuniperum pungentibus foliis

Descriptio Clusii.

Rami.

in Austriatarum Alpium quibusdam iugis mihi plurimùm observatam hac adiungam.

Cubitalem altitudinem ea non excedit, sed depressa est, & quasi humi spargitur, multóque crassioribus & brevioribus constat ramis, quàm vulgaris, lentis etiam, fractúque, conummacibus, & contortis: tenellos ramos ambitu terna folia, æqualiter sæpe nascentia, ut invulgari, verùm latiora, breviora, crassiora, nec minùs, quàm illa, pungentia: colore intùs exceruleo candicante, extùs viridi: florem non conspexi: fructum autem in ramulis gestat vulgari similem, paulò tamen (ut mihi quidem videbatur) longiorem, antè quàm plenam maturitatem consequatur: deinde, ubi maturuit, nigrum, eúmdémque cum illo saporis. Crescit in scopulis Austriacis Stein & Etscher / quibus duntaxat locis inveniebam Augusto mense pauculas stirpes fructu maturo & immaturo onustas. Gustus autem indicabat, facultates à vulgari non abfimiles possidere. Hactenus Clus.

Folia.

Color.

Flor. Fructus.

Locus.

Facultas.

ETTALCHE.

CAP. XXVIII.

ARBOR est magna, spinosa, foliis Iuniperi, quæ gummi simile Masticht emittit: eo Africani adulterant Mastichen, quia odore & nonnihil colore Mastichen refert. In Numidia lignum album, in Lybia violaceum & nigerrimum, in Æthiopia nigerrimum, quod vocant Itali *Sangu*, ex quibus parant instrumenta musica. Violaceum lignum est in usu inter Medicos, ad curandum morbum Neapolitanum, ut refert Leo Afric. lib. 9.

Sangu. Lignum Violaceum.

Iunip. maior.

Eiusdem meminisse Scalig. videtur exerc. 181. part. 19. his verbis: Grandiorem Iuniperum, quæ Cedrum maximè æmulatur, *Harar* vocant Arabes, Afri nominant *Ettalch*. Eius medulla in Numidia candida, in Æthiopia nigra, in Lybia purpurea: quæ in scobem comminuta dicuntur Afri Medici fœlicissimo successu, vice Guaiaci ad morbum Indicum profligandum uti. Nimùm autem nostro quidem iudicio, obscurè loquitur Scaliger, non enim constat ex verbis ipsius, quam arborem intelligat, cùm eam non describat.

Harar. Ettalch.

Guaiaco succedit. Scalig. notatur.

Hæc eadem arbor apud Hist. Lugd. ex Scaligero grandior Iuniperus dicitur, *Harar* Arabibus, Aphris *Ettalch*: Ea tamen in descriptione novæ partis Africæ *Ettalch* se legisse ait, sibique prorsus videri esse Oxycedrum: ac meminisse eius Thevetum sub nomine arboris *Elabethen* quæ in insula Cicone provenit valdè spinosa & Iunipero similis.

Non porrò inficias ibimus, si nonnulli statuere velint, hanc nostram arborem eandem fortassis esse cum Hermolai in Dioscor. lib. 1. cap. 108. *Cupida*, arbore Iunipero virtute simili, quàm à Catone ita dictam invenit ad lotium movendum: nec quid sit diuere coniecturà potest.

Ab Cupida Hermol.

LIGNVM EXOTICVM ANONYMVM.

CAP. XXIX.

ANNO à nato Christo 1601. mittebat ad Clusium, Petrus Garetus Iacobi frater ligni cuiusdam fragmentum pedalis longitudinis, crassum in ambitu uncias penè tredecim, cuiúsque diametri crassitiæ quatuor cum semisse: contortum sive tortuosum, satis crassum, lævi tamen, cortice tectum, sed qui totus resinæ cuiusdam subflavi coloris grumis quasi tessellatim dispositis, esset obsitus, quæ odoris quidem, si igni admoveretur, non iniucundi, & qui Mastichen redoleret, digitis autem nonnihil attrita, valdè friabilis esset. Ligni materies gravis, dura, firma, & candicans.

Descriptio.

Cortex.

Odor.

Materies.

Cæterùm à Cheirurgo, qui fragmentum attulerat, intelligebat, arborem, ex qua resectum fuerat, non esse procerem, sed ad octo circiter pedum altitudinem assurgere, latéque esse in multos ramos spinosos spargere, & folia habere, instar foliorum spinæ appendicis dissecta, magis tamen virentia, & ad foliorum Rutæ colorem accedentia. Nullius autem usus apud incolas esse hanc arborem arbitratur, nisi quòd crassiores illius ramos ad quinque pedum longitudinem resectos, viginti, aut plures coniunctim in terram figebant, deindeque eos, subiectis fictilibus incendebant ad resinam ignis calore liquescentem & diffluentem excipiendam, quâ picis vice suas cymbas illinerent & stiparent.

Arboris descrip.

Folia.

Vsus.

Resina.

Crescebat autem ea arbor, referente Cheirurgo, in ea Americæ parte, quæ *Puma del Rey* nuncupatur.

Locus.

An porrò affinis arbori *Ettalch* in Africa nascenti, cuius meminit Ioannes Leo lib. 9. Descriptionis Africæ? Verùm & arboris magnitudo, & foliorum forma refragari videntur, nisi Cheirurgus suæ arboris notas rectè exprimere non quiverit.

An Ettalch?

THVS.

CAP. XXX.

PRÆMISSIS, more nostro, notioribus nobis, Abiete, Piceâ, Taxo, Pino, Larice, Cedro, Cupresso, Sabinâ, & Iunipero, ad alia transeundum, exotica scilicet, quæ etiam resi-

Descriptio.

resinâ vel gummi in se habent, Thus, Sarcocollam, Myrrham, Stacten, Carpinum, Bdellium, Bemorniū. Ambram, Caphuram, Styracem, & alia quædam his inferenda.

Sicca autem, at pinguior tamē est Thuris lachryma, quam Masticheː statimque in luculentam, pertinacémque flammam exardet, odore multò imbecilliore, sed nihil per incendium stillat, ut Masticheː dentibus statim friatur, verùm friatura non cōgitur dentò, ut Mastiches, neque ut ea liberè volutari potest, cùm dentibus, corúmque præsepiolis adhæreat. Sapore est amaro & modicè acri, non ingrato tamen, Cæsalpino adstringente, subamaro: colore est ex albo fulvescente, minúsque pellucet, quàm Masticheː colore candicante, aut subruffo, translucidæ gutt æ, aliàs singulares, aliàs gemellæ testiculos aut mammas prouectæ maiores, minoréve fuerunt, imitantur, unde & *Mammosi* & *Masculi Thuris* cognomentaː interdum quaternæ, aut quinæ, magnitudine Ciceris, Avellanæ, & maiores, adhærentes nonnunquam suo cortici, unde exsudarunt: friatura verò immundior ex grumorum attritu decussa, Manna Thuris apud Græcos appellatur.

Flamma.

Odor.

Sapor.

Color.

Thus mammosum, & masculum.

Manna Thuris.

Icon, quæ à nobis exhibetur, ex Theveto desumpta est, folia autem non respondentia, quæ ab autoribus diversis de hac arbore scribuntur, ut ex sequentibus videre licebit, fidem eius rei nostri eius autoribus: posteri, qui in Arabiam devenient, considerent.

Thus & Libanos Græcis. Folia Pyri. Myrrha arbor.

Theophrastus interea scribit, ἄνθος, arbor non magna, quinis ferè cubitis attollitur, ramosa; folium autem habet simile Pyro, & colore planè herbaceo, ut Ruta, corticem verò lævem omnium ex parte, ut Laurus. Myrrhæ minoris altitudo, sed eam fruticosiorem esse. Alij verò qui se vidisse affirmant, de magnitudine ferè non consentiunt. Neutram earum arborum magnam referunt, minorem verò Myrrhæ, & humiliorem. Folium autem habere Thuris. Sed huius Laurinum & lævem folium. Esse autem & radices & ramos incisos, sed alios veluti securi percussos videri, alios tenuiores incisuras habere. Lachrymam verò aliam decidere, aliam arbori inhærere. Alicubi subiectas tegetes [λεόβυρα] ex Palmis contextas, alicubi solum tantùm circumpavimentatum & putum esse. Thus, quod tegete exciperetur, purum esse ac perlucidum: quod terra, minùs: quod arboribus inhæreret, ferro deradi, & corticem ideò nonnullis adiungi. Montem universum Sabæis divisum. Alij verò quidam aiunt, arborem Thuris similem esse Lentisco, & fructum quoque Lentisci, folium verò subrubrum. Thus recentium arborum candidius esse, minúsque odoratum. Veterum magis flavum odoratiúsque, Myrrhæ autem similem. Sola hæc arbos omnem penitùs cultum naturâ aspernatur. Quidam dicunt suavius Thus in Arabia nasci, pulchriùs verò in vicinis insulis, in quibus hæ arbores proveniunt. Quoddam adeò magna gleba consistit, ut mole sua manum implere, pondere verò plusquam tertiam partem minæ æquare possit. Hæc de Thure Theophrastus, cuius historiam ex Plinio quoque describere, non iniucundum fuerit.

Thus. Libanos Græcis. Folia Pyri. Myrrha arbor. Folium Laurinum. Locus. Lachryma. Collectio. Alia descriptio. Folio & fructu Lentisci.

In Arabia. Magna gleba.

Arboris Thuris qualis sit facies non constat, à nullo enim Lauro, quod equidem sciam (inquit Plin.) traditæ Græcorum verò exemplaria variant: Alij folio Pyri minore duntaxat, herbidi coloris prodidêre. Alij Lentisco similem subrutulo folio, quidam Terebinthum esse, & hoc visum Antigono Regi, allato frutice. Iuba rex iis voluminibus, quæ scripsit ad Caium Cæsarem, Augusti filium ardentem tamè Arabiæ, tradit contorti esse caudicis, ramis Aceris, maximè Pontici: ac succum Amygdalæ modo emittere, talésque in Carmania apparêre, & in Ægypto satas studio Ptolemæorum Regnantium. Cortice Lauri esse constat: quidam & folium simile dixêre. Talis certè fuit arbor Sardibus. Nam & Asiæ Reges serendi curam habuêre. Qui mea ætate Legati ex Arabia venerunt, omnia incerta fecerunt, quod aure miremur, virgis etiam Thuris ad nos comminantibus, quibus credi potest, matrem quoque teretem enodi fruticare trunco. Apud nos adulteratûs. Retinæ candidæ gemmæ perquam similis. Probatur candore, amplitudine, fragilitate, carbone, ut statim ardeat: item ne dentem recipiat potiùs, quàm in micas frietur. Primæ vindemiæ Thus, Carpheotum: Secundæ, Dathaitum vocant. Quod ex eo rotunditate guttæ pendit, Masculum vocamus, cùm aliàs non ferè mas vocetur, ubi non sit fœmina. Masculum alij putant à specie testium dictum, præcipua autem gratia est Mammoso, cùm hærente lachrymâ priore, confecta alia miscet se. Græci Stagoniam & Atomum tali modo appellant, minorem autem, Orobiam. Mucus concussa clunis, *Manna* vocatus.

Inscitiam qualis arboris. Folia Pyri. Folia Lentisci. Terebinthus. Caudex tortuosus. Locus. Rami Aceris. Succus. Cortex & folia Lauri. Virga. Adulteriū. Dolentur. Vindemia prima. Carpheotum Dathaitum. Masculum. Stagonia. Atomum. Orobia. Manna. Genera. Stagonia. Pudendum. Quomodo per adulterium rotundum fiat. Stagonia. Arabicum. Copsium. Amomites. Adulterium. Cortex. Adulterii. Manna Thuris.

Thus, inquit Dioscorides in ea gignitur Arabia, quæ Thurifera cognominatur. Primatum tenet in eo genere *masculum*, quod *stagonias* vocatur, naturaliter rotundum. Fit autem tale non sectum, album & fractum, linguæ, & ad suffitum accensum statim ardet. At ubi cum suffulvum est, & lividum colore. Fit etiam ex industria rotundum. Secant enim ipsum in quadrangula frusta, & in fictilia conjectum tandiu volutant, donec rotundam figuram acquirat. Tale verò tempore flavescit, & sectum, aut sygragum appellatur. Secundum locum habet *Arabicum*; & quod in Sabæo nascitur, quod aliqui *Copsium* vocant, & minus, ac fulvius existit. Dicitur & quoddam *Amomites*, alioqui album quidem, sed quod dum molitur, velut Masticheː remittit. Adulteratur omne Thus, fraude tractatum cum Resina Pinea & gummi. Verùm facilis est dignotio. Gummi enim incensum in flammam non exardescit: Resina verò in fumum abit: Thus autem ardet. Sed & odor adulteratum prodit.

Cortex Thuris præcrassus, pinguis, & odoratus, recens lævis, & nodosus habet, aut membranis obtitus. Adulteratur commixto cortice strobilino aut Pineo. Sed & horum, index ignis est. Reliqui enim accensi non ardent, sed citra odorem in fumum abeunt. At Thuris cortex ardet, & cùm odoris gratia suffitur. Vritur autem & hic, velut ipsum Thus. Manna Thuris Mannæ Arbi-

probatur alba, pura, & granulosa. Quidam adulterantes ipsam commiscent resinam Pini celebratam. & farinæ pollinem: aut etiam Thuris corticem contusum. Sed & hæc igne deprehenduntur. Neque enim æquabiter & pari vigore ardebit, ut æreum vaporem emittat, sed fuliginosum, & non purum: Sed & odoris gratia mixtum quendam odorem naribus offeret.

Delectus Galeni.

Galeno etiam Thus optimum, quod masculum dicitur, subruffum, rotundum, & naturaliter leve, fragile, & si pinsatur, in micas minutas, ut subulum dissipatur, & quod ad ignem citò accenditur, ac odorem suavem, & copiosum emittit. Adulteratur resina pityina, & gummi & Thure commistis, & fit in speciem sinceri Thuris fortis. Itidem & Manna adulterant aliqui, lævigata resina pityina, vel farinâ, & cortice Thuris: & cortice nuclei Pinei. Sed deprehenduntur ita. Thus enim quod resinam, vel gummi habet, si masticetur, fit quasi mastiche, & ad ignem non citò accenditur, nec talem odorem habet. Similiter & Manna; & cortex, si sincera non sint; tardiùs & fumosiùs incenduntur. Idem quoque libro de Simpl. med. hæc habet. Thus, lachryma est arboris, quæ in Arabia & India nascitur, quæ Græcè λίβανος dicitur: quod ergo de Arabiæ arbore manat, candidius est: quod de Indica, subruffum. Verùm utrumque Masculum appellatur. Est & terrenum minutum valde & ruffum, de quo maximè Manna conficitur.

Adulterii.

Locus.

Olibanum. Kondr. Thus unde dictum. Tus. Dendrolibanus. Libanotos. Libanus unde dictus.

Hoc aut à verbo Græco θύω, sacrificio: aut certè à tusis glebis, (aut, quod non aspernandum à contrito corde, quo offerri soleat) ita ut sine aspiratione Tus Latinè scribi debeat, deducitur. Arbor ipsa Libanos & Dendrolibanos: Lachryma verò Libanotos à Galeno dicitur. Euripides contra Libanum pro Lachryma, Libanoton pro arbore Thuris accipit. A juvene Assyrio, cui nomen esset Libanos, in hunc fruticem converso, dictam Græci fabulantur, quem Deos studiosissimè colentem invidi occiderint, hinc nihil esse Dijs Thure gratius. Oriri apud Sabæos Larimnum suffitu odoratissimum tradit Strabo: hæc tamen quid & quale sit demonstrat.

Fabulæ Græcorum.

Manna Thuris. Mammæ depravatè apud Plinium. A Thure. Manna differt. Thuris Chondros. Thuris granum. Æthalon. Ethal.

Habetur ergo Manna Thuris & cortex [μάννα ἀπὸ θύϊς λιβανωτοῦ] Manna Thuris (inquit Hermol. est Hypothisma: quod Plinius micas concussu elisas interpretatus est, ubi depravata dictione, Mammas non Manna vulgò legitur. Differt à Thure Manna, quòd plus adstringit propter corticis fragmenta, quæ remanent. Nam quod Thuris Chondros à Græcis dicitur: Nos Plautum secuti Thuris granum interpretamur. Subjungit idem coroll. seq. 87. Fuligo Thuris, Græcè Lygnis, & Æthalos, & Ethal nominata. Ast Manna Libani, dicit Mesardis, Dioscoridis, non est nostra recentiorum Manna, ut voluit Petrus Crinitus l. de honesta voluptate.

Petrus Crinitus redarguitur.

Cortex Thuris.

Marcell. reprob.

Manna differentia

De Cortice Thuris ita Amatus lib. 1. cap. 75. huic negotio dicato, tradit, dicens: Cortex Thuris, si corticosum Thus, lachryma Thuris crustæ conjuncta dicitur, quæ constringendi ac exsiccandi vires potentiores, quàm Thus habet, unde Marcellum Virgilium in hac re non rectè sensisse dicendum est, quum dicat, quod in cortice Thuris laudatur, Thus est. Idem ita differit: Manna Thuris Officinarum Olibanum est, non verò Arabum Manna. Quum huic laxandi, illæ subducendi alvum vis inhæreat: illi verò adstringendi potiùs: unde Serapio hæc non animadvertens, utramque ineptè admodum confundit. At quum in hac re (ut Amati verbis utar) perplexior sit

Serapionis error Amati.

controversia, quàm quæ paucis explicari queat, non absurdum mihi fore videtur, si & Cornarij, & Cæsalpini verba hic de re hac subjecero, ut studiosi juvenes legendo veritatem eliciant.

Manna Thuris.

Vocantur igitur grana & micæ, quæ ex magnis Thuris glebis, unà cum ipsius Thuris cortice excutiuntur: & in hoc ipso Manna præstat Thuri, quæ ex admixto cortice modicum quiddam adstringentis facultatis est adepta, ut docet Galenus, item in Gal. lib. 5. de comp. med. sec. loc. cap. 1. Thus ἄρρεν, non sectum, hoc est, masculum, & natura sua rotundum: quod enim arte fit rotundum, ἄρρεν dicitur: appellantur & hæc genera ἄρρενες & ἄνανδρα. Item etiam lib. 10. cap. 3. λίβανος ἄνανδρος. Sic enim legendum, non λίβανος ἄφορος, velut exemplar habet: posset tamen non minùs rectè λίβανος ἄρσην ὁ γε, id est, masculi, legi. Idem enim Thus est, quod & masculum & non sectum appellatur. Hæc Cornarius, sequuntur autem quæ Cæsalpinus memoriæ prodidit. Hodie ad nos, inquit, neque cortex per se advehitur, neque Thuris tamenta, quæ Mannam vocant, separata à Thure. Quondam cùm arte confingeretur rotundum, attritione pulverem fieri oportebat: idcircò separatim vendebant, sed promiscuè nunc cum Thure cortices venduntur & tetramenta: Probatur autem cartilaginosa Manna, id est, consistentia cartilaginea, non pulverulenta, ut Chondri, quam Alicam vocamus. Recentiores nomine Mannæ non Thuris tetramentum intelligunt, sed rorem mellem, quo ad purgationes utantur.

Manna Thuris.

Delectus.

Garcias de aromat. tradit, Thus Arabibus *Lobam* vocari, Avicennæ verò *Conder*, *resinam*, Serap. *Rondr*, corrupto vocabulo. A Lusitanis etiam se intellexisse arborem, quæ Thus producit duplicem esse: alteram montanam, alteram in planis nascentem: montanam optimum Thus proferre, in planis verò nigrum & improbum, quo cum aliarum arborum resinis permixto navesplicent & oblinant. Atque has arbores illius Provinciæ Regi cedere, nec cuiquam colligere Thus licitum esse, nisi Regis permissu. Conducte verò eò Negotiatores ex Adem, Xael, & aliis Arabiæ locis, & cum Rege de Thuris quantitate, quam avecturi sint, de pretio convenire solere, modò laudatum sit & legitimum, ac quod ipsi *masculum* vocent, cum *Melaro* appellare. Laudatissimi autem inde etiam delati, vile esse pretium, centenas enim libras duobus duntaxat Lusitanicis aureis emi, improbumque interdum cum optimo misceri, cui nonnunquam & corticum fragmenta inhæreant atque huc deferri, sed vilissimi esse pretij. Thus ideò nullam alium adulterationem pati visse. Nam quis quæso, inquit, id adulterare vellet, cùm tam vili æstimatur? Ac Thuris tandem arborem humilem esse & folia habere Lentisco similia. Sed hoc ultimum dictum infirmat Theophrasti authoritas, qui Thuris arborem folio Pyri, ut etiam Lauri, esse dixit.

Lobam à Conder. Rondr. Arbor Thuris. Melaro. Pretium. Thus adulteratur. Folia Lentisci. Arbor Thuris. Guillandini taxatur.

Quis nunc cum Guillandino statuerit Abietes in Arabia Thure manare? Theoph. sanè Dioscor. & Plinius, cum Neotericis peritioribus arborem sui generis verius pronuntiant.

Cæsalpini

Pertinaciter nimiùm, nostro equidem judicio, asserit Cæsalpinus, arborem Thuris, quam Barbari Olibanum appellant ex nostris neminem vidisse, apudque Antiquos solum Theoph. descripsisse.

Pinus similis Theveti.

Thevetus à Garcia dissidens, scribit arborem Thuriferam Pinus resiniferæ referre, & succum fundere, qui tempore durescit, & Thus vocatur

cum

cum quò granula reperiantur arenæ aut ſabulo ſimilia, quæ *Mannam Thuris* vocent. Multas autem inſulas & regiones huius eſſe feraces, non ſolam Arabiam: & quibuſdam in locis tam vulgarem eſſe, quàm Aurantiæ Malum in Galliæ Provincia: Thus tamen quod in Arabia creſcat, & à *Pecher* & *Fartach* regni Aden oppidis deferatur, ut olim, ita etiam hodie, præſtantiſſimum haberi, quod à priſcis magna cum ſuperſtitione colligebatur. Id verò duplex eſſe: Vnum, quod Æſtate, & quamdiu Sol ſub cane eſt, colligitur, candicans, purum, nitidum, pellucidum: alterum, quod Vere, rubeſcens, pondere, pretio, bonitate, & viribus ſuperiore multò inferiùs, quia illud maturius, & à Sole ſub cortice ſuæ arboris magis excoctum eſſe videatur. Ac Arabes cultris arbores vulnerare, ut copioſior liquor effluat, quem *Albucar* vocant. Nec non etiam ex iis arboribus quaſdam ſexaginta Thuris libras, & eo plus emittere. Ex his a quæ Thevetus ſcribit, nihil minùs convenit, quàm quod ipſemet tradit arborem Thuriferam Pinus reſiniferas referre: Iconi enim noſtræ quæ ex eo deſumpta eſt, cum Pinus nulla eſt ſimilitudo.

Locus.

Duplex.

Theven. error.

Albucar.

Nomina. Thus ab Avicennâ *Olibanum*, à Rhaſe verò Thus dictum. Λίβανος, λιβανωτὸς Græcis dicitur, Lat. Thus, quod & arborem ſignificat, & lachrymam, quam particulatim Germ. Weyrauch. Belg. Weyroock/ Gall. *Encens.* Ital. *Incenſo.* Hiſp. *Encienſo*, Boh. Kadidlo nominem.

Epitheta. Quia porrò lachrima hæc in divinis quoque ſacrificiis & templorum ſuffimentis adhibetur, ideò variis eam Poëtæ Epithetis adornarunt, qualia ſunt, Thus pium, votivum, ſacrum, vaporoſum, odorum, redolens, fragrans, odoratum, ſumans. A loco quoque Panchaium, Sabæum, Eoum, Niliacum, Nabatheum, Panichæum &c. vocant: Sabell.

Sacrificiis Nabathea ſocia dant Thura miniſtri.

Ovid. Metam.

Templa tibi ſtatuam: ſolvam tibi Thure honores,

Locus & tempus. Gignitur etiam Thus (Theoph. ſermo eſt) in regione Arabum media (Theod. legit ὑλαν, alij γῆν.) Naſcuntur Thuris & Myrrhæ arbores, aliæ ſuper montem, aliæ in radice montis, locis in eam rem excultis. Quamobrem aliæ coluntur, aliæ non. Montem autem aiunt præaltum eſſe & arboribus denſum & nive tegi ſolitum. Amnes quoque de eo in plana fluere. Thus autem ſub cane ferventiſſimis diebus incidi referunt. Quod & ex Plinio conſtat dicente. Meti ſemel anno ſolebat, minore occaſione vendendi: iam quæſtus alteram vindemiam affert, prior atque naturalis vindemia canis circa ortum flagrantiſſimo æſtu, incidentibus, quà maximè videatur eſſe prægnans, tenuiſſimúſque tendi cortex, Autumno legitur in æſtivo partu. Secunda vindemia eſt Vere, ad eam Hyeme corticibus inciſis. Quidam & in inſulis melius putant gigni. Iuba in inſulis negat naſci Thura præter Arabiam, nullis, ac ne Arabiæ quidem univerſæ. Thuris arborem ab omnibus Arabibus non videri ſcribit idem Plinius: ac M.M.M. [Amatus legit C.C.C.] non amplius eſſe familiarum quę ius per ſucceſſiones id ſibi vendicent: quæ etiam ob id Sacræ vocentur: nullo præterea fœminarum, funerúmve congreſſu poſſui cùm incidant eas arbores aut metant: ac ita religione merces augeri. Eſſeque tandem qui promiſcuum iis populis ius in ſylvis eſſe exiſtument: alios verò qui per vices annorum dividi.

Caſtus.

Inciſionis tempus.

Tradidit Dioſcorides (teſtis eſt Matth.) prætet *Arabicum* inveniri & *Indicum*, id tamen flaveſcere, quod indicat Thus & in aliis regionibus naſci præter illud, quod ex Arabia devehitur. Quod cùm Theoph. & Plinius ſatis compertum haberent, quamvis priùs ſcripſiſſent, Thus præter Arabiam nullis gigni: dixêre tamen poſtea, quod ex relatu acceperant, id etiam naſci in quibuſdam inſulis: quod etiam benè annotat Hermolaus concludi poſſe ex Ovidio in Faſtis dicente:

Thura nec Euphrates, nec miſerat India Caſſum.

Thus non provenit in India autore Garcia.

Ex Garcia quoque per vniverſam Indiam Thus non naſci certiſſimum eſt: cùm quicquid Thuris hîc conſtruitur, & hinc in Luſitaniam invehitur, ex Arabia deferatur. Non poſſum ergo non mirari, inquit ipſe, à quo Dioſcorides (quem tamen & Avicenna ſequutus eſt) Thus in India naſci acceperit. De Arabibus minùs mirum, qui nigricantem colorem, quo Thus Indicum præditum eſſe vult Dioſcorides, Indum plærumque vocant, vt ex Myrobalano nigro, quem Indum appellant, patet. Thus ſolum provenit apud Arabes. Scribunt tamen Hiſpani in novo Orbe etiam Thus invenîri, ſed penès eos ſit fides, ego certò de eo nihil pronunciare poſſum. Nunc Thus, vel Amati autoritate, ex regione *Syr* apud Indos cognominata ad nos portatur.

Thus cur Indicum dictum? An in novo Orbe provenit.

Vires & vſus. Sed relictis diſceptationibus, ad vires nos accingamus. Poteſt itaque, prout Dioſcorides præſenti loco teſtatur, calefacere, adſtringere, ea quæ pupillis tenebras obdûcunt depurgare: cava vlcera replêre, & ad cicatricem perdûcere, vulnera cruenta glûtinare: omnem ſanguinis eruptionem, & eam, quæ ex Cerebri membranis contingit, cohibêre. Mitigat etiam vlcera maligna circa ſedem, & reliquas partes, tritum cum lacte & lineamento exceptum: Verrucas formicarias & impetigines in principio tollit, cum aceto & pice illitum. Ambuſta item & pernones ſanat, cum adipe porcino, aut anſerino. Vlcera capitis manantia cum nitro affrictum ſanat: Et vnguium reduvias cum melle: & aures contuſas cum pice. Verùm ad reliquos aurium dolores, cum vino dulci infunditur. Prodeſt etiam mammis à partu inflammatis, cum Cimolia & Roſaceo illitum. Vtiliter itidem ammiſcetur meditamentis, quæ ad arteriam & viſcera præparantur. Et ſanguinem ſpuentibus potùm prodeſt. Arâ à ſanis bibatur, inſaniam inducit: Copioſius autem cum vino potum, etiam occidit. Vritur Thus in fictili puro poſitum, & ſuccenſum à grumo de lucerna accenſo, donec exuratur. Oportet autem poſt perfectam vſtionem operculo integere, donec fuerit extinctum. Sic enim in cinerem non redigitur. Quidam æneum vas cavum in medio perforatum ollæ ſuperponunt, ad fuliginem excipiendam. Alij in ollam crudam immiſſum, luto oblitâ ollâ, in fornace vrunt. Torretur etiam in fictili novo carbonibus ignitis, donec non amplius bullas edit, neque pinguedinem aut vaporem emittat. Facilè autem frangitur, quod combuſtum non eſt.

Vlcera.

Cerebri membranæ.

Sedis vlcera. Verrucæ.

Ambuſta. Pernibus.

Vlcera capitis. Vnguis. Aures. Mamma.

Viſcera.

Potum inſaniam facit.

Lethale.

Thus vrendi modus.

Porrò autem Cortex Thuris vim habet eandem, quam Thus, efficacior tamen eſt, & magis adſtringit. Quare potus magis commodat ſanguinem ſpuentibus, & fluidis affectionibus appoſitus. Facit etiam ad oculorum cicatrices, cavitatésque ac ſordes. Torrefactus autem etiam ad ſcabras lippitudines facit. Manna tandem vim eandem habet, quam Thus, ſed magis remiſsè; Fuligo autem mitigandi inflammationes oculorum, ſiſtendi fluxiones, repurgandi vlcera, & explendi cava, cõpeſcendiq; carcinomata. Fuligînem porrò

Cortex Thuris.

Oculi.

Manna. Fuligo.

Fuliginis præparatio.

ita facito. Grumum Thuris singulatim forcipe comprehensum & de lucerna accensum, in novam fictilem cavam ollam imponito. Deinde æneum vas concavum in medio perforatum & probè extersum superponito, & juxta alteram ipsius partem, aut vtrasque, lapillos quatuor digitorum altitudinis subiicito, vt an vratur appareat, & vt locus sit semper alios grumos supponendi, priùs quàm prior penitùs extinguatur. Et hoc facito, donec satis multam fuliginem te collegisse putaveris. Assiduè tamen spongia ex frigida aqua externas ænei vasis partes detergeto. Ita enim omnis fuligo inhærebit, si non nimio feruore vas ipsum incalescat: alioqui ob levitatem dilabens fuligo, Thuris cineri ammiscetur. Detasà itaque priore fuligine, idem quousque collibuerit facito. *Thuris cinis.* Sed & vsti Thuris cinerem seorsum colligito. Eodem modo paratur etiam fuligo ex Myrrha, & Resina, ac Styrace. Et ad eadem commodæ sunt. Sed & ex reliquis lachrymis fuliginem similiter colligito.

Galenus per totam eius doctrinam, tanquam constringente medicamento in omnibus suis adstrictoriis medicamentis & compositionibus vtitur, velut apparebit ex mox adducendis eius aliquot locis. De simpl. igitur lib. 7. sicut & lib. de oculis part. 5 cap. 5. dicit: Thus excalfacit ordine secundo, desiccat primo, habet quoque adstringens pusillum, sed minimùm manifesta est adstrictio: Cortex eius evidenter adstringit: proinde sanè strenuè quoque desiccat, adeò, vt ex secundo sit ordine completo desiccantium. Est autem crassiorum partium, quàm ipsum Thus, & minimè particeps acrimoniæ. Ob has ergo tum facultates, tum qualitates multus est eius vsus apud Medicos in hæmoptoicis, stomachicis, cæliacis, ac dysentericis, non tantùm iis, quæ extrinsecus applicantur, ipsum admiscentes, sed & iis, quæ intrò in corpus sumuntur. Fuligo eius tum siccioris, tum calidioris est facultatis, quàm ipsum Thus, adeò vt ad tertium vsque excessum perveniat. Habet verò etiam absterforium quiddam. Itaque & eo nomine expurgare, & implere, quæ in oculis consistunt, vlcera videtur, velut & quæ ex Myrrha, & quæ è Styrace. Lib. autem 5. M. cap. 4. Est Manna medicamentum quod magis, quàm Thus adstringat. Thus verò, quàm Manna, magis emplasticum. Itaque magis tenax, ac (vt sic dicam) resinosius deligas Thus, oportet, cùm magis emplasticum esse medicamentum studebis: id sanè tum mollius est, tum albidius, tum quod mansum ritu Aloës & Mannæ non comminuitur, sed partes suas sibi cohærentes defendit, veluti Chia Mastiche. Idem lib. 3. M. cap 3. Thus igitur vt ad humani corporis naturam, eiusmodi obtinet temperamentum, quod cum temperatis & medijs naturis consentit, humidiores autem paulò liberaliùs siccat, sicuti rursum iis, quæ ad summum sunt siccæ, paulò est humidius. Meritò itaque Thus in quibusdam tum vlceribus, tum natiuis, pus quidem movet, carnem non producit: in quibusdam etiam carnem producit. Itaque si observaveris, rationi respondere eventa deprehendes. In humidiore namque natura carnem producere potest, in siccore non potest. Præterea in modicè humidis vlceribus, carnem efficere potest: in iis, quæ præhumida sunt, non potest. Lib. quoque 13. M. cap. 5. Post excisam cutim, medicamento, quod Græci Mannam vocant, affectam partem implebimus. Est autem ea purgamentum Thuris, levi adstrictione prædita, atque hoc nomine etiam Thure ipso ad nonnulla

Temperamentum Galeni. *Cortex.* *Vsus interni.* *Fuligo.* *Oculorum vlcera.* *Manna. Thus.* *In quibus producat carnem, vel pus.* *Manna.*

vtilior. Thus enim puris tantùm movendi facultatem obtinet, vtpote nullam adstringendi vim habens. Magisque id facit, quod pinguius ex eo est, & magis albicans: sicut etiam, quod flauum ex eo magis est, validiùs siccat. Mannæ verò etiam corticis Thuris paululum est admistum: vnde *Cortex Thuris.* scilicet, adstringendi vim habet. Ipse verò cortex Thuris, tum adstringit, tum siccat insigniter. Itaque etiam ad moderatiores sanguinis perfusiones eo vtimur solo, sicuti etiam ad valentiores solo vsto, sed tunc & cribrato, & in mollissimum pulverem redacto. Lib. 5. de comp. med. sec. loc. cap. 1. Thus concoquit & pus mouet, si tanquam ad probè temperatam naturam respicimus, &c. Ipsi autem Galeno author fuit, magnus *Fractura & contusio narium.* ille & admirandus Hipp. lib. 2. de fract. qui vtebatur Manna Thuris ad fracturam & contusionem narium, quàrde re hæc Galenus. Adde quòd inde etiam tenax esse hoc subactum farinæ velle Hippocratem, manifestum est: quod si huiusmodi non sit, Mannam ipsi, aut gummi misceri iubet. Manna autem Thuris succensio ac pollen nuncupatur, quæ si non assuent, Thus ipsum, quod pinguius sit sumptum terere ad hunc vsum poteris. Ego porrò cùm neque Thus, neque Gummi *Subsidia.* suppeteret, liquidam resinam, quæ fortè aderat, adhibui. Sed si hæc quoque desit, melle vtendum est. Satius tamen est, si Mannam, aut Gummi imponamus: quippe cùm mel, & resina quodammodo calefaciant, id quod inter initia inutile est.

Cæterùm quod Dioscor. dicit, facilè frangi Thus, *Dioscoridis locus vindicatur.* quod combustum non est, de eo dictum accipit Corn. quod & vti & torreri dixit Dioscorides. Torrefactum itaque Thus, quod combustum non est, facilè frangitur. Est enim inter boni Thuris notas, vt fragile sit, & non velut Mastiche remittat, dum mollitur: aut vt Plin. ait, ne dentem recipiat potiùs, quam in micas frangatur. Porrò quod *μανῆ ἀμιξὲς τὸ ἀγγειῖτο.* Dioscor. dicit, non accipiendum est fœminarum fluxionibus solùm, subditum sive appositum commodare, sed omnibus etiam fluidis affectionibus: quum Galenus etiam de cæliacis & dysentericis id testetur. Intelligenda autem est vox *ἀγγεῖον* in voce *μιγνῦσι.* Mannæ etiam non remissiorem, quàm *Galeni contra Dioscor.* ipsimet Thuri esse vim dicit Gal. contra Dioscor. Meth. lib. 13. sed aliquantò intentam magis, maximè in adstringendo, ob corticis Thuris ammixtionem. Et hoc ipsum idem Galen. 5. Meth. apertiùs declarat, ubi Mannam aliquando pro Thure se accepisse ait. Et mannam magis adstringens medicamentum testatur, Thus autem maiorem meatus obducendi vim habere, quàm Mannam.

Matthiolus qui & ipse ex professo de plantis scripsit, thure, cui admixtum sit acerum & Oleum Olivarum, cutem malam, scabiosam & le- *Scabies leprosa.* prosam, si a balneo inungatur, puram & politam reddit. Cum vino dulci & calido in aures ul- *Aures ulcerosæ.* ceroſas infuso, dolores tollit. Contra vomitio- *Vomitiones.* nes verò recipit Thus, Mastichen & Aloën, singulorum partes æquales, conterit in pulverem, hócque albo ovi & rosarum aquæ mixtum, stomacho imponit. Thus cum lacte non sine utili- *Combustio facies a Sole.* tate, facies à Sole combustæ inungit. Ad tenel- *le. Tenesmus.* lum Thus solum, vel adhibitâ pice nigrâ in ignitos carbones iniicit, & fuliginem per posteriora ascendere sinit. Contra lippitudinem cer- *Lippitudo.* tissimum experimentum, recipit Thus album, huiusque particulam cuspidi cultri imponit, & ad candelam incendit: incensum aqua Rosacea

duo-

duorum cochlearium extinguit, extinctum iterum incendit, ac aqua Roſarum viciſſim mergit, idque trigeſies iterat. Tum demùm mixtum aquæ Roſaceæ & lactis mulieris unius cochlearis, oculis inſtillat: lenit non ſolùm dolores: verùm etiam fluxum & rubedinem tollit. Sæpiùs probatum eſt, inquit. Verùm ſi neceſſitas exigat, priùs venam tundit, & corpus purgat. Et quoniam Dioſcorides dixerit, Thus in ſecunda valetudine hauſtum, inſaniam facere, & largiùs cum vino ſumptum interficere, hinc Avicennam erraſſe credit, qui & depravatis ſenſibus, & abolitæ memoriæ Thus opem ferre tradiderit.

Avicenna notatur.

Conſilium.

Nos conſulimus, ut nulli affectui interno præſcribatur: nec etiam in ſuffumigiis, ſi vera ſcripſit Dioſc. de eius naturâ, quicquid dicat inferiùs Apollo. Sunt nobis alia tutiora medicamenta, pro roborandâ memoriâ, & adverſus alios pravos affectus internos.

Petgit Matth. In Galeni loco citato non ſolùm Gerardi Gaudani verſio reprehendenda (quod tamen Interpreti vitio minimè dandum eſt) ſed etiam in Græcis tum ipſius Galeni, tum Pauli codicibus communis lectio depravata videtur, quippe ubi in Thuris capite legitur apud Galenum, ἡ δ' ἀκολὴ αὐτοῦ ξηροτέρα ἐστὶ, ἡ δὲ μετέπειτα ἡ κατ' αὐτὴν τὴν ἀναθυμίασιν, hoc eſt, ut vertit Gerardus, Ramus eius tum ſiccioris, tum calidioris eſt facultatis, quam ipſum Thus, rectiùs legendum putaverim: ἡ δ' αἰθάλη αὐτοῦ, hoc eſt, Fuligo eius. Quæ quidem lectio, primo Dioſcoridis teſtimonio comprobatur: qui præterquam quòd ramorum non meminit, ipſi Thuris fulgini, non ramis, tum expurgandi, tum implendi, quæ in oculis conſiſtunt ulcera, facultatem ineſſe teſtatur. Deinde Galeni ipſius lib. 7. de fulig. ſcribentis, Thuris fuligine utuntur, in oculorias medicinas muſtâ. Ac etiam Serapionis: qui cum hunc Galeni locum ſuo tempore legitimum, & incorruptum haberet, quæ hoc Galeni loco noſtra ætate de Thuris ramo leguntur, ea ipſe Galeno accepta referens, de Thuris fumo ſeu fuligine legit. Nec non ipſius Ætij tametſi Paulus, vel ſuâ vel Librariorum culpâ hic mendâ non vacet.

Galeni & Pauli lectio depravata.

Fuligo.

Locus Galeni reſtitutus.

De hoc verò & Amatus vir non mediocriter doctus, inter recentiores connumerandus, ita loquitur: Thuris maximus eſt uſus in luſtrandis mortuorum cadaveribus, & mirum dictu, ut hic mos per omnes ætates inter omnes ferè gentes & religiones inoleverit.

Ad luſtrationem cadaverum.

Vnde ſic Stat. 1. Theb.

Conjugis ara tuæ cumulo tur Thuris Eoi
Læta calet.

Et Ovid.

Aſpicit ara preces, votivâque Thura piorum.

Non deeſt, inquit Apollo, nigrum Thus omnium ignaviſſimum, quo tamen in ceratis, aliiſque extra admovendis, ne dicam uti, ſed abuti conſuevére, ac ſi topica humanæ vitæ emolumento futura negentur, quum tamen ex deterioni hoc compoſitis, vulnera non coaleſcant, non cicatricem ducant, & putredini obnoxia reddantur. Quidam etiam rubrum Thus, in India gigni memoriæ prodidere. Cæterùm in Latino volumine Matthiolus, Avicennam erraſſe ſibi perſuaſit; quòd depravatis ſenſibus, & abolitæ memoriæ Thus opem præſtare tradidit, quum ex Dioſcoride in ſecunda valetudine hauſtum, inſaniam faciat, & largiùs cùm vino ſumptum interficiat.

Thus nigrum.

Contra Matthiolum pro Avicenna.

Garcias autem de Thuris uſu hæc ſcribit. Multus eſt Thuris uſus apud Medicos Indicos in unguentis & ſuffimentis. Nonnunquam & in corpus aſſumitur ad varios capitis affectus, & alvi profluvia. Sed maxima Thuris pars hinc in Olivarum regionem exportatur (quoniam iſthic plurimùm eo utuntur) & in regiones Malacæ vicinas.

Alvi profluvium

Porrò ad memoriam hîc revocandum eſt, quòd præter Dioſcoridem, Thus in ſecunda valetudine hauſtum inſaniam movere, nullius alius Græcorum ſcriptorum, quod Hiſt. Lugd. ſciat, prodiderit. Contra verò Avicenna notarit, Thus conferre rationi, ipſamque corroborare, & eſſe quoſdam, quibus præcipitur, ut eius infuſum bibere aſſueſcant ieiuni, ſed eius uſum plurimum dolorem capitis excitare. Nec Dioſcoridi omnino ex parte contrarius Avicennas: Si enim ille dixit, Thus largiùs cum vino potum, interficere. Avicenna etiam uſum eius plurimum cum vino interficere pronunciavit ac ſimiliter cum aceto. Vnde etiam Serapio locum Dioſcoridis ſic convertit: Et quando bibunt de eo ſani, parum meliorat eos, ſed ſi nimis cum vino biberint, inducit manium, & amplius cum vino occidit.

Dioſc. lucum ſuſpectum.

Dioſc. corrigitur.

Pulvis ex Thure carnem gignit (inquit Glem. Clementin. lib. 1. de Med. mat. virt. & compoſ. cap. 7.) & cooperit oſſa denudata, poſt digeſtionem & abſterſionem ſanies, & maximè valet in fractura cranij. ℞. Thuris, Sarcocollæ, Ireos, ſanguinis Draconis, Myrrhæ, Ariſtolochiæ longæ ana drach. ſem. fiat pulvis. Electuarium verò (teſte eodem cap. 5.) Thurinum conſtringit vomitum & fluxum, calefacit & confortat omnia membra, & virtutes naturales, reducit guſtum, & reſolvit ventoſitatem. ℞. Granor. Myrti unc. ij. Fl. Roriſmarin. drach. j. Myrobal. Indor. Embl. Bellyric. aduſtor. ana. drach. j. & ſem. Thuris, Roſar. Coſti, Spicæ, Nucis Moſch. Calam. arom. Garyophyll. Macis, Cardamom. Naſturtij, Balauſt. Cort. Citri, Fol. Tamariſc. ana. drach. j. Zingib. drach. ſem. Bull. parum in opum. vino, & exſiccentur & poſtea bulliant cum ſucco Citoniorum in olla vitreata & exſiccentur & ſubtiliſſimè terantur & conficiantur cum miva Citoniorum, vel Sapa, & dentur drach. ii. cum aq. chalybeata.

Pulvis ex Thure.

Electuarium.

THVRIS LIMPIDI FOLIVM.

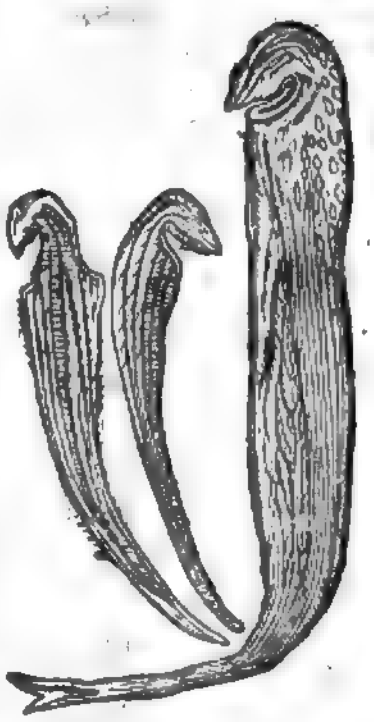

RArum eſt folium, & quod ſpectatorem in ſui admirationem rapiat, è Floridâ ſine nomine delatum, glabrum, pediculo fibroſo, & fungoſo, & quâ parte à matre avulſus fuit, canulato, quatuor ferè unciarum, à quo ad extremum porrigitur dodrantale folium, latitudinis circiter uncialis, venulis rectis ſtriatum, ex fuſco rubeſcens nonnihil, ex geminis commiſſum membranis

Deſcriptio folii.

Locus.

continuis, infundibulum (cuius apex ad pediculum) faciens, atque ita geminæ illæ tunicæ à cucullato vertice tantam efficiunt cavitatem, quanta ipſarum eſt latitudo: paullatim verò deſcendendo minorem relinquunt, ſic ut pediculum verſus cauitas ultra medium non protendatur, coëuntibus in reliquo medio tunicis. Pars folij ſuprema in latere ſciſſa, ritum hiſtrionis deformem oſtentat, ſupra quem quod ſupereſt folii cucullum imitatur. Interior infundibuli facies ruffa eſt, & hirſuta.

Deſcript. *Lobel. Thurn.* Convenit autem hoc folium, cum eo, quod Lobel. & Penà in Adv. pingunt & deſcribunt in hunc modum. Thuris limpidi, pellucidi & reſinæ Cedriæ æmuli, nitorem puritatemque Succini aſſecuti, nobis & viſendi & habendi fuit copia multis in locis, quod non perperàm Dioſcoridis notis quadrat, ſi notas, uſumque perpendas: nam & dum adoletur ſuaviſſimum habet odorem, & vulneribus, tumoribuſque, diſcutiendi vi, nonnullâ relictâ adſtrictione, ad robur partis, opem certam fert. Rupellæ occidui maris quadriennium fermè eſt, cùm doctus Medicus Launatus nos gummi illius glebis, arboris fructu & folio donavit: afferebat nihil tamen, ſed ſibi relatum à nautis utrumque, truncí Pino ſimilis ſobolem eſſe: at folium, quia valdequàm rarum, neque dum ab illo depictum, hîc dedimus, magis ſciſſuraturi, ſitne reſiniferæ plantæ, quàm aſſerturi. Eſt namque, quod rarò contingit aliis, ab imo pediculo ad ſummum uſque cuculli verticem duplicatum, quaſi ex glumis conflatum tenuibus tunicis, vagina ſeſqui palmum longa, inſtar infundibuli, hiantis hiſtrionis ſpeciem præ ſe ferentis, ſupernè v. galeata videtur, quod de floribus Napelli & Lonchitide, non de foliis vllis, memorant auctores. Hæc Adverſaria, ex quibus petitam figuram, cum noſtra coniunctam, damus.

Vſus.

Deſcript. *folij.*

Icon.

SARCOCOLLA OFFICINARVM.

Cap. XXXI.

Deſcript. SArcocollæ gruini, albicantes, aut ex albo ruſſi ſunt, ſpongioſi, micis lucentibus ſubinde miſtis: globoſarum lachrymarum fragmina Piſi, aut paruæ Auellanæ magnitudine, tantâ eſt enim fragilitas, vt in pulverem craſſiuſculum, vel concuſſu leui frietur. Sapor. Saporis amari cum quadam ingrata dulcedine obſcura: Sub dente lenteſcit, & candelæ admota primùm bullat, poſtmodùm in claram flammam exardet: admiſta reperiuntur aliquando folia ex candido flaueſcentia, Tithymali Mirſinitis folia ſicca egregiè referentia.

Deſcript. *Cæſalp.* Hanc Cæſalp. ſic deſcribit: Sarcocolla inter lachrymas affertur minutiſſimis guttis conſtans, veluti ſudore concreto, friabilis, ſubcandida, aut ſubruffa: ſapore ſubamaro ac medicamentoſo; in igne difficile ardet: attollitur in ſpumam, odore ingrato: de ea Dioſc. Plin. & Meſ.

Thuri ſimilis Dioſc. Virer. Adulterium. Deſcr. m. Plinio. Dioſcoridi lachryma eſt arboris in Perſide naſcentis, ſimilis Thuri tenui, ſubfulva [ad ruborem inclinans] in guſtu amara. Vim habet glutinandi vulnera, & cohibendi fluxiones. Miſcetur & Emplaſtris: adulteratur gummi ammixto. Verùm Plinio ea potiùs alba laudatur. Scribit enim eſſe qui & Sarcocollam ſpinæ lachrymam putent, pollini Thuris ſimilem, cum quadam acrimonia dulcem [in hoc à Dioſcoridis & Galeni placitis maximè abſcedit Plinius.] Cùm vino tuſam ſiſtere fluxiones; illini infantibus: vetuſtate & hanc maximè nigreſcere: meliorem verò quò candidorem. Lachrymam hanc, inquit Matthiolus, Sarcocollam dixere Græci: quoniam ſicuti glutinum lignum, ita hæc ſauciatam exulteratamve corporis carnem agglutinet. Quæ autem ad nos adducitur, non omnis legitima eſt: quippe quòd ea plerumque (vt de aliis quoque pluribus Lachrymis, reſinis, & liquoribus fieri ſuperiùs diximus) gummi, & alterius generis lachrymis adulterata deferatur, & talis in officinis inueniatur. Verùm ſraus guſtu facilè deprehenditur: quandoquidem, quæ amara non eſt adulterium ſenſit.

Virtus.

Sarcocollæ quæ optima? Meſue.

Plinio adſtipulari videtur Meſue dicens: Sarcocolla, eſt arboris fruticoſæ, ſpinoſæ, ramis nodoſis arbori impreſſis, gummi album, Thuris modo, vel pallidum, idque amarius, & ob id valentius. Calfacit ordine ſecundo, ſiccat minùs, coquit, terget, aperit, digerit, vulnera etiam vetera, putrida terget, carne implet, glutinat [unde ilit nomen.] Purgat pituitam crudam, & humores alios craſſos, præcipuè à cerebro nervis, iunctûris, ut iſchio, & pulmonibus. Ob id lenibus, pituitoſis, aſthmaticis, tuſſientibus prodeſt, ſed calvitium accerſit, corpus impinguat, & ſperma auget. Dioſc. Ophthalmiam & lippitudinem, & alios oculorum morbos, mirè iuvat nutrita in vaſe vitreo dies quinque in lacte aſinæ, novo quotidie affuſo. Aurium ulceri putrido, & ſanioſo utiliter imponitur, linamentum muſſa merſum, & pulvere huius inſperſum. Datur cum Zingibere & Cardamomo, ut citiùs & valentiùs agat, vel his Catapotiis Haly ſenis. Sarcocollæ ʒiij. Turbith. ʒiij. Medullæ Colocynthidis Zingiberis an. drach. j. ß. Salis gemmæ drach. j. Sarcocollam in aqua Roſarum ſolutâ, fiant pilulæ in dicta opera efficaciſſimæ. Ventriculo calido & bilioſo eſt nocentiſſima Sarcocolla: ob id vitanda picrocholis eſt: aliis datur à drach. j. ad ij.

Temperamentum. Vulnera. Humores craſſi. Aſthma. Sperma. Oculorum morbi.

Aurium ulcera.

Pilulæ de Sarcocolla.

Nocet.

Sed notas has habet in hunc textum Sylvius. Quòd carnem glutinet Græcis dicta, tanquam ſit carnis colla, nam vulnera glutinat, & ſine morſu ſiccat Gal. Albam rufæ præfert Plin. & annis nigreſcere ſcribit. Aliis primo aut circiter calida videtur, nam Dioſcoridi ſubamara, Plinio cum quadam acrimonia dulcis, Galeno emplaſtica, & parum amara dicitur, ſiccans ſine morſu. Sperma verò augere, non legit in Dioſc. Ophthalmias diſcutere expertus eſt Manardus, vbi hæ conſtituunt: initio enim cum vino fluxiones oculorum ſiſtit Dioſcoridi & Plinio. Inquit præterea, Sarcocollâ veteres tantùm vſi ſunt foris, purgatricem autẽ vim non dederunt, quæ etiam hodie parum eſt cognita. Si purgat, & ventriculo calido eſt noxia, impinguare videtur tantùm per accidens: vacuatis ſcil. excrementis, probam nutritionem impedientibus, id quod aliis purgantibus eſt commune: ſed dum correcta eſt lacte aſinino, calida humida evadit, ac ob id ſemen augere & promovere poteſt. Hanc dies quinque aſinino lacte, in dies mutando, macerant: pòſt aqua Roſarum diſſolvunt, vt caſtigent. Huc vſque Sylvius.

Graecis Gluten dicatur. Annoſa nigra.

Emplaſtica. Ophthalmia.

Purgandi vis Veteribus ignota.

Corrigitur.

MYRRHA IN GENERE.

Cap. XXXII.

TRIA aut ſaltem vno plura Myrrhæ genera etiam Veteribus fuiſſe cognita, Hippocratem de ſuperfœtatione & natura muliebri ſatis

Genera.

continuis

demonſtrare ducimus, dicentem: Σμύρνα πρώτη, aut Myrrham Calonian ſuffire convenire roſaceo affuſo ad vteri procidentiam.

Smyrna prima. Myrrha Calenia.

Cæterùm, ut quæ, & quot ſint Myrrhæ genera clariùs fiat, in genere nonnulla de his præmittere conveniet, initium petitoris à Dioſcoride. Eſt igitur hujus Myrrha lachryma arboris, naſcentis in Arabia, ſimilis Spinæ Ægyptiacæ. Quæ ubi incidituꝝ, defluit lachryma in ſubſtratas tegetes, partim etiam circum truncum concreſcit. Et quædam ex ipſa Pediaſimos appellatur, pinguis, quæ duro exprimitur, ſtacte excipitur: quædam Gabyrea pinguiſſima, in fœcundis ac pinguibus locis naſcens, quæ etiam multam ſtacten remittit. Primas obtinet Troglodytica, a regione ipſam producente appellata, quæ ſubviridis [ὑπόχλωρος, meliùs ut puto vertendum ſubalbida Cæſalp.] pellucida & mordax eſt. Colligitur etiam quædam alba, quæ poſt Troglodyticam numeratur, mollis ut Bdellium, gravi aliquantulùm odore, in apricis locis proveniens. Quædam Caucalis vocatur, exoleta [ὑπόμελαν] nigra, tolta [τέφρινον.] Peſſima verò inter omnes Ergaſima appellatur, friabilis, non pinguis, acris, & aſpectu, & viribus gummi refertè. Sed Amminea [ἀμμινὰ] vocata reprobatur. Sed & expreſſiones ex ipſis fiunt, à pinguibus odoratæ & pingues: à ſiccis, neque pingues, neque odoratæ, ſed inefficaces, eò quòd oleum aſſumpſerunt in efformando. Adulteratur gummi macerato in Myrrhæ cremore. Eligè recentem, friabilem, levem, undequaque concolorem, & quæ infrangendo albas, ad unguium ſpeciem, lævesſtrias intus habeat, & quæ in parvam glebam coacta eſt, amaram, odorátam, acrem. Quæ verò gravis eſt, & colore Piceæ [vide ſub proprio titulo] inutilis eſt. Hæc Dioſc. qui Smyrnii ſemen dicit oſſe ſapore Myrrhæ. Et: inventi ſtyracis lachrymam gummi ſimilem, pellucidam, Myrrhæ odore referentem.

Caucalis. Ergaſima peſſima. Amminea reprobatur. Exprimitur ad olcum. Adulteriò. Delectus. Amara. Smyrnium. Styrax odore Myrrhæ.

Cornarius in notis in Dioſc. aſſerit ibi legi ἀμμία pro μυρία, non ſolùm hic; ſed etiam multis in locis, apud alios Græcos Medicos. Ut pote Galeno, Aetio, Paulo atque aliis. μυρία autem à loco, ubi naſcitur, appellata eſt Myrrha, velut Gal. lib. 1 de antidotis teſtatur, eandem aſſerens eſſe Troglodyticam ac Minnæam. Unde magis mirum eſt, inquit, Dioſcoridem tradere Troglodyticam Myrrham primas tenere, Minnæam, Amminæam illi poſtham, verò reprobam eſſe: Cùm etiam Plinius libro 12. capite 6. Troglodyticam primam faciat, inter Myrrhæ genera, Erythream verò & Minnæam ſecundam, quibus generibus adhuc alia quatuor deinceps annumerat. Idem certè Plinius [addit] Thus Minnæum, à Minnæorum pago dictum tradit, eiuſdem lib. cap. 14. ut certum ſit Minnæam, & non Amminæam Myrrham appellari, quum in iiſdem proveniant locis, Thus & Myrrha, eodem teſte. Sed nobis mirum ſanè videtur, quomodo fieri potuerit, ut tot locis mendum ſit.

Dioſc. textus falsò legit ἀμμία pro μυρία.

Theophraſtus Myrrham ſub cane, ſerventiſſimiſque diebus incidi refert. Locum autem ubi gignatur Myrrha eſſe regionem Arabum mediam [μέσην] circa Sabe & Adramyta, & Citibæna, & Mamati. Naſci quidem Myrrhæ arbores quoque alias ſuper montem, alias in radice montis, locis in eam rem excultis. Quamobrem alias coli, alias non. Montem autem præaltum eſſe & arboribus denſum [πυκνὸν] & nive tegi ſolitum. Amnes quoque de eo in plana fluere. Myrrham minorem altitudine [Thuris ſcilicet] fruticoſio-

Tempus incisionis. Locus. Culta. Deſcriptio Myrrhæ arboris.

rémque: caudice duro, contortóque juxta terram, craſſioremque ſurâ hominis. Corticem verò habere lævem, ſimilem πτελέᾳ. Alios verò qui ſe vidiſſe affirment, de magnitudine, ferè non conſentire, neutram earum arborum magnam referre, minorem verò Myrrham, & humiliorem. Folium habere thuris. Sed hujus Laurinum & lævе [λειόφυλλον,] Myrrhæ autem aculeatum & non lævе: Folium etiam ſimile habere Ulmo [πτελέᾳ, Hermolaus & Ruellius ſuſpicantur cum Plinio legendum πτελέᾳ ſpinis horridum, ut Ilicis πρίνου. Eſſe autem & caudices & ramos inciſos, ſed alios veluti ſecuri percuſſos videri: alios tenuiores inciſuras habere. Lachrymá verò aliâ decidere, aliam arbori inhærere. Alicubi ſubtectas tegetes expalmis contextas: alibi ſolum circum parvum purum eſſe.

Caudex. Cortex. Folium Thuris.

Tradit præterea idem Theophraſtus mortem univerſum Sabæis diviſum. Hoſque illius loci Dominos eſſe, juſtitiáque mutuâ degere, quamobrem nullum ſuas arbores cuſtodire. Undè & thus & Myrrham ſeſe largè ad naves, cùm ſolitudo [ἐρημία] foret, deportaſſe. Eoſdem quoque audiviſſe, Myrrham, thuſque collectum, undique ad Solis delubrum convehere, quod Sabæorum ſit ſanctiſſimum inter omnia regionis illius, ac cuſtodes Arabes armatos habere, ſingulóſque ſuum thus acervarum, & Myrrham eodem modo relinquere, poſitâ ſuper acervum tabulâ, ſcriptam habente multitudinem menſurarum & pretij, quod pro ſingulis menſuris ponendum ſit. Mercatores verò venientes illuc, tabellas adverterę, eiúſque quod placuerit, ubi menſi fuerint, pretium in eodem ponere loco, unde merces acceperint; ſacerdotem deinde venire, partémque tertiam pretij Deo accepta, reliquum ibidem relinquere: idque ſervari tutiſſimè Dominis, donec acceptum venerint. Item hanc arborem ſimilem eſſe terebintho, alios etiam quoſdam dicere: Alios verò omninò eſſe terebinthum. Dicere eos, qui ab Arabibus thus advexerint, attuliſſe ſe ligna hujus arboris Antigono, quæ nihil differant à terebintho, ſed hos quidem alterâ ignorantiâ quoque longè quidem maiore laborare, qui thus & Myrrham ex eadem arbore naſci putaſſent. Myrrham adhæc aliam quandam ſtillaticiam, aliam fictitiam, probariſque meliorem guſtu, & poſtea concolorem accipi. De thure & Myrrha hæc ferè ſe accepiſſe. Ac tandem teſtatur ex Hippoſelino naſci lachrymam ſimilem Myrrhæ, quam quidam omninò Myrrham dicant.

Locus: Maxima fidelitatis exemplar. Sabæi. Arbor ſimilis Terebintho. Terebinthus. Ligna. Stacte. Myrrha Galen. Delectus. Myrrha altera. Myrrha facta. Myrrha Troglodytica.

Galeno (lib. de ſimpl. med. facult.) Myrrha lachryma eſt arboris ejuſdem nominis, quæ maximè in Arabia invenitur, quæque aliquo loco inciſa, hanc ipſam lachrymam emittit. Eſt ei optima Myrrha, quæ mundiſſima & recta quidem aſpera, & arida, & fragilis, & levis, & globulis puſillis; extrinſecus uno colore, intrinſecus deinde ſubruffa, & veluti venulas habens albicantes, odore ſuavi, guſtu amara & excalefaciens. Hanc in montibus invenirí ſcribit. Colligi alteram autem Myrrham in planis, quæ & ipſa ſit melior & pinguior, quámque exprimere in liquorem ſoleant. Quod illius quaſi immundiſſimum eſt, in vaſcula reponi, & Græcis Myrrham appellari. Verùm, omnem eſſe ſtypticam, & acrem, & excalefactoriam. Huius itaque effectus vehementer commovere poſſe. Hanc nequaquam cognitu difficilem hiſce, qui prius viderint. Noviſſe tamen opus eſſe, Myrrham, quam vulgò Troglodyticam appellent, antidotis ido-

Minæa. mena esse. Hanc quidem *μιναίαν* vocant, à loco, in quo optima nasci feratur. Maximè verò hanc bene olere, nec *Opocalpasi* quicquam admistum habere.

Opocalpasum. Nos de hoc Opocalpaso plura postea ex Galeno, & aliis, vt & de eius veneno, vbi ostendemus oportuisse Galenum, alioqui Asiaticum, describisse & demonstrasse differentiam inter Myrrham & Opocalpasum.

Myrrha, Plinio. Nunc historiam arboris Myrrham ferentis quam hactenus recitatu diminutam dereliquerunt, Plin. cap. 15. libri 12. complet, dicens: Myrrham in iisdem silvis [cum thure] permixta arbore nasci tradidêre aliqui, plures separatim. Quippe multis in locis Arabiæ gignitur, vt apparebit in generibus. Convehitur & ex insulis laudata, petúntque eam etiam ad Troglodytas Sabæi transitu maris. Sativa quoque provenit, multùm sylvestri prælata. Gaudet rastris aeq; ablaqueationibus, melior radice refrigerata. Arboris altitudo ad quinque cubita, nec sine spina, caudice duro & intorto, crassiore, quàm thuris, & ab radice etiam, quam reliqua sui parte. Corticem lævem, simulémque unedonis [rhoupli Adrachne] scabrum alij, spinosúmque dixêre. Folium Olivæ, verùm crispius & aculeatum. Iuba Olusatri. Aliqui similem iunipero, scabriorem tantùm, spinisque horridam, folio rotundiore, sed sapore iuniperi. Nec non fuêre, qui è thuris arbore, utrumque nasci mentirentur. Incidúntur bis & ipsæ, iisdémque temporibus, sed à radice usque ad ramos, qui valent. Sudat autem sponte priusquàm incidatur, Stacte dicta, cui nulla præfertur. Ab hac sativa, & in sylvestri quòque melior æstiva. Non dant ex Myrrha portiones Deo, quoniam & apud illos nascitur. Regi tamen Gebanitarum quartas partes eius pendunt. Cæterò passim à vulgo coëmptam, in solles confarciunt, ipsique Vnguentarij degerunt, haud difficulter odoris atque pinguedinis argumentis.

Locus. *Sativa.* *Arboris descript.* *Folio Olex aculeato.* *Olusatri.* *Iunipero.* *Mendacia quorundã. Inepta.* *Stacte sudat sponte.*

Genera verò complura Myrrhæ. Troglodytica sylvestrium prima: sequens Minea, in qua & Atramitica est & Ansanitis Gebanitarum regno. Tertia Dianitis. Quarta Collatitia. Quinta Sembracena, à civitate regni Sabæorum mari proxima. Sexta, quam Dusarum [Dusyritin CH.] vocant. Est & candida uno tantùm loco, quæ in Messalum Oppidum confertur. Probatur Troglodytica pinguedine, & quòd aspectu aridior est, sordidáque ac barbara, sed acrior cæteris. Sembracena prædictis cæteris vanis, ante alias hilaris, sed viribus tenuis. In plenum autem probatio est minutis glebis, nec rotundis, in concretu albicantis succi, & tabescentis: utque fracta candido sanguis habeat, gustu leviter amara. Secunda bonitas intus varia. Pessima intus nigra: peiór si etiam foris. Pretium ex occasione ementium varia. Adulteratur lentisci glebis, & gummi. Item Cucumeris succo amaritudinis causa, sicut ponderis, spuma argenti. Reliqua vitia deprehenduntur sapore gummi dente lentescentis. Callidissimè autem adulteratur Indica Myrrha, quæ ibi de quadam spina colligitur. Hoc solùm penes Indos affert facili distinctione. Requiescit hîcce Plin.

Genera. Troglodytica. Minæa. Dianitis. Collatitia. Sembracena. Dusaritis. Candida Troglodytica *Sembracena* *Delectus* *Vngues albi.* *Leviter amara.* *Pretium.* *Adulteriũ.* *Detegendo adulterio mirus Indicæ.*

Nominata hæc quoque Myrrha in sacris paginis: Ve Ecclesiastici cap. 24. Tanquam Cinamomum & tanquam pila aromatica, & tanquã Myrrha electa emisi odorem bonum. Tanquam Galbanum, & Onyx, & Stacte, vtque Thuris nidor in tabernaculo. Exod. cap. 30. Tu autem accipe tibi aromatum præstantissimum, myrrhæ ingenuæ siclos sacros quingentos & Cinamomi odorati dimidium eius, id est, ducentos & quinquaginta: & calami odorati ducentos & quinquaginta, & Cassiæ quingentos, prout est pondus sacrum: Et olei olivæ hinem. Et parabis ex illo Oleum vnctionis sacræ, vnguentum vnguentarix opere vnguentarij: Oleum vnctionis sacræ esto: Eoque vngentorum conventus, & aream testimonij. *Et paulò pòst.* Edixit Iehova Moseh: Accipe tibi aromata Stacten & Onychen & Galbanum, Nardi folia cum Spicis, & Thus purum: vnumquodque solum cum altero solo esto: Et parabis ex eo suffitum, &c. *Res sancta sanctarum esto vobis.* Et Euangelij secundum Iohannem cap. 19. Venit autem Nicodemus, (is qui venerat ad Iesum nocte primùm) ferens mistruram Myrrhæ & aloës libras quasi centum. Meminit huius ad extremum D. Hieron ad primum explic. Ps. 44. Myrrha & gnetta, & casia à vestimentis tuis. Quotidie Christo offert Myrrham, Christi bonus odor es & propterea Stacten, id est, Stellam, vel Guttam exhibes Domino. Narrant & ij, qui aromatum novêre virtutes, Stacten florem esse Myrrhæ. At vbi in nostris Codicibus Scriptum est Gutta vel Stacte, in Hebraico Ahaloth legitur.

Stacte flos Myrrhæ.

Sed tempestivum, ut æquivocationes, adulteria & subsitutia adumbremus. Voluntitaque intelligi & Myrrham *Stacten*, & *Succum*, vel liquorem *Myrrhæ*, de quo mox: Alij verò Myrrham Bœoticam. *Medium* quidam Myrrhæ genus censent, vt suo capite paulò pòst demonstrabitur. Sub suo titulo quoque de Myrrha venenata (*Opocalpasum* Galeno dicta, & quæ cum Myrrha reperitur) tractabitur, quæ & ipsa nonnunquam pro legitima Myrrha habetur. Præterea Belzuinum quidam Myrrhã Troglodyticam existimant, quæ opinio dilplicet. Anime insuper Indicum, quidam Myrrham Mineam, sive Ammineam putant, vt Amatus, quibus non assentimur. Nunc & Myrrhæ Stactæ sex, inquit Syly. Styrax rubra dicitur Arabum familiæ. Adijcit dicit: Myrrha Stacte multo rarior ipsâ Myrrhâ est, nam quæ Styrax liquida vulgò dicitur, si vera esset, Myrrha fuerit Stacte: sed cùm odore sit tetterrimo, à Myrrha alienissima res est. Hæc insuper (teste Dioscor. & Plin.) adulteratur Gummi, vt antè demonstratum, quod nos sæpiùs observavimus, ac vidimus ignaros pharmacopœos, eligentes pro meliori Myrrha: verùm id facilè distingui potest: gustatum liquidem amarum non est, vel patum vitium crepitat, nec liquescit, lucidius quoque quàm Myrrha, quòd aqua liquescit; ac viscidum redditur. Sed & antè ex Plinio ostendimus, adulterari lentisci glebis, Cucumeris succo, & spuma argenti, vbi etiam traditur, quomodo adulterium deprehendi queat. Scribit & Theophrastus ex Hipposelino nasci lachrymam similem Myrrhæ, quam alij omnino dicant Myrrham. Plura qui volet hac de re legat librum vmbelliferarum capite de Hipposelino.

Aequivocatio Adulterinum, & subsitutum. *Myrrha Stacte.* *Myrrha Bœotica.* *Medium.* *Opocalpasum.* *Belzuinũ.* *Anime.* *Styrax rubra.* *Styrax liquida.* *Adulteratur Gummi.* *Lentisci glebis.* *Cucumeris succo.* *Spuma argenti.*

Cæterò, vbi Myrrha deest, Galenus in succedaneis, si tamen liber is Galeni est (nobis enim, ait Matth. spurius censetur) odoratum calamum substituit: Constantinus autem Amygdalas amaras. Myropolæ verò nullo pacto sequuntur doctrinam eorũ, qui jubent Avicennæ autoritate malè intellecta, Myrrhæ loco piper nigrum supponere. Namque Avicen. hanc sententiam refellit, cùm vtatur his verbis: pro Myrrha substituendum Piperis nigri dimidium aliqui perhibent, sed hoc falsum est.

Substituitur calamus odoratus. *Amygdala amara.* *Piper nigrum.*

Myr-

Nomina ling.

Myrrha, græcis σμύρνα, Arab. *Lor, Mor*, seu *Mor*, *Mirrha* Italis, *Myrrhen* Germanis, & *Myrrhe* Gallis, Indis *Bola*. *Mira* Hispanis.

Epitheta.

A Poëtis cognominatur *Arabs*, *Arabia*, *Assyria* à regione: *Oromea* & Orontis ab Oronte, *Cynarea* & *Cynaria* à patre cui concubuit, ac ideò etiam *Libidinosa*, *incesta*, *scelerata*, *læva*, *maculosa*, & *lachrymata*: adhæc *pinguis*, *fulva*, *olens*, *stillata*, *stillans* & *decora*. Fabulantur autem Poëtæ fuisse Myrrham Cynaræ Cypriorum regis filiam, quæ patri suo concubuit: ex eóque coitu fuscepere Adonidem, quæ postea cùm pœnitens factum deflceret, in plantam sui nominis Deorum commiseratione commutata sit. De hoc incestu Ovid. libro

Fabula.

Impius obscurus genitor sua viscera lædit,
Virgineúmque nefas levat, horret & urget timentem.
Plena patris thalamis, incubuit, & impia diro
Semina fert utero, scelerique onus concipit.

De eadem Propert. lib. 3.

Crimen & illa fuit patriæ fuscensa senectæ,
Arboris in frondes condita Myrrha novæ.

Vires & usus.

Myrrhæ vires refert Dioscorides his verbis: Vim habet calefaciendi, soporem inducendi, glutinandi, siccandi, adstringendi, mollit etiam uterum conclusum & aperit. Ducit item menses & fœtus celeriter cum Absynthio, aut Lupinorum cremore, aut Ruræ succo apposita. Sumitur etiam & pro catapotio magnitudine Fabæ, ad tussim veterem, & græcâ cervice spirationem, & lateris ac thoracis dolorem, salvique solutionem, & dysenterias. Solvit quoque rigores, duabus horis ante accessionem cum Pipere & aqua magnitudine Fabæ pota. Arteriæ etiam asperitatem, & vocis raucitatem corrigit, linguæ supposita, & succo inde deglutito. Necat & lumbricos, & ad dentis gravolentiam manducatur. Ad ulcerum dolores [τῶν ἕλκων] illinitur cum alumine liquido. Si verò cum vino & oleo colluatur, dentes & gingivas corroborat. Insperta quoque, vulnera in capite glutinat. Et contusas aures, & denudata ossa, cum cochleæ carne imposita sanat. Et pure fluentes ac inflammatas aures, cum Papaveris succo; Castorio ac Glaucio illita. Ad varos autem cum Cassia & melle illinitur, & impetigines detersit cum aceto. Defluos item capillos cum Ladano, & vino, & Myrteo oleo illita corroborat. Mitigat quoque diuturnas destillationes, naribus cum penna illitis. Replet ulcera in oculis, & albugines, aceta, quæ pupillis tenebras offundunt, & asperitates detergit. Fit & fuligo è Myrrha similiter, ut ex Thure, velut mox ostendemus, ad eadem quoque commodans. Ac verò Bœotica Myrrha, &c. vide postea.

Vires. Dentes. Vulnera. Aures. Varos. Impetigines. Capillos. Nares. Oculi. Fuligo Myrrhæ.

Temperamentum Galeno. Vulnera.

Galenus cùm de Myrrha scripsisset, hæc de eius facultate & usu literis mandavit: Myrrha secundi ordinis est, tum excalefacientium, tum desiccantium. Itaque capitum vulneribus illita glutinare ea potest. Inest & amaritas non pauca, per quam fœtum & lumbricos, tum enecat, tum ejicit. Adest hinc ei & abstergendi potentia. Sic igitur ocularibus miscetur facultatibus, utique quæ ad ulcera & crassas cicatrices præparantur. Eadem de causâ inditur & medicamentis, quæ ad tussim veterem & asthma, sive anhelationem exhibentur, non tamen arteriam exalperat, ut sunt abstergentium nonnulla. Verùm adeò moderatam obtinet abstersionem, ut nonnulli eam arteriacis, quam vocant, medicamentis, commisceant, tanquam insufficientes excalefacientes, & desiccantes medicamen.

Lumbrici. Tussis. Asthma.

Noxa.

Ast Myrrha non ex omni parte beata. Semina enim cum Galeno Myrrhæ odorem plurimis etiam sanis dolorem capitis inducere, quare sanè eos ipsos, qui jam caput dolent, non parum offendet. Pustulas oculorum mundificat, ut idem Galenus testatur, qui tejubet ad podagram accipere Myrrham *Mor* vocatam, herbámque Policaten, aut pyxacanthum mystri mensura ex aceto, & pedes illinire. Dat præterea consilium, ut ad temporum ac totius capitis dolorem citra manifestas causas ortum, Myrrham vino quàm optimo tritam, & ad succi prisanæ crassitudinem redactam illinas. Myrrham ungento pretiosissimo tritam similiter adhibeas. In pueris autem, sinciput dolentibus, Myrrha cum oleo trita utaris. Admonet tandem operæ pretium esse, scire, in quantum facultas ipsius sit concoctoria humorum præternaturam, & vitiosorum, in tantum cum conveniente, admisceri. In quantum autem medicamentoria sit, non convenienter. Verùm paucitatem eius ad concoctionem quippiam conferre, qualitatis autem peregrinitatem non apparere, utpote victam ab odoratis.

Caput offendit. Podagra. Consilium.

Se itaque hoc pharmacum etiam sine Myrrha præparate consuevisse, ad securitatem perducere semper tentantem usum omnium pharmacorum, præsertim ubi in acuta febri talequid exhiberetur. Laudatissima, Plinio teste, apud priscos vina erant Myrrhæ odore condita, ut apparet in Plauti fabula, quæ Persa inscribitur. Meminit quoque Sabæos, cibos Thuris ligno coxisse, alios Myrrhæ. Myrrha citra adstrictionem (ait Actuar.) non instrenuè discutit ac humiditates consumit.

Vinum myrrhatum.

MYRRHA

Descriptio. Color.

GLebæ Myrrhæ, aliæ pugillares ferè, aliæ Avellanæ magnitudine & minores, colore fulvo, rufo, aut ferrugineo, aliæ pellucidæ, aliæ minùs, subinde etiam unguibus eximiè albo præditæ: sapore amaro, subacri: odore nares ferit acuter, ubi adoletur: Nam flammam concipit, dentibus atritæ friabilis apparent, quàm quod pro Bdellio exhibent, nec aquæ immersa dissolvuntur, ut gummi, sed diutiùs in ea relicta, limi instar diffluunt & flavescunt. Digitis etiam facilè confringuntur, terantúrque.

Sapor. Odor.

Quibus notis facilè distingues ab admixto adulterato gummi, & suppositiis glebis: quamvis autem Myrrha rariorfit purâ, talem tamen habemus, qualem descripsimus, ac sæpè cum adulterata reperitur, quæ minùs amara, quàm sincera, ac minùs odorata: puræ odor jucundior, & trita calefiat, ut liquidò apparuit nobis, cùm ad expressionem præpararetur, ut fieret Stacte. Hac Myrrha utebatur insignis ac peritissimus pharmacopæus Valerandus Dourez, cùm me protectore præpararet Lugduni & Genevæ celebrem Theriacam, quam Excellentissimorum earum urbium Medicorum collegia approbarunt.

Primus deprehendit eam adulterari.

Nobis videtur contra sententiam Cordi, Myrrham puram esse resinam, & non liquorem, qui dissolvatur in aqua, quod contra naturam resinarum. Sed hanc nostram opinionem stabilimus e. de Myrrha Bœotica.

Cordus hoc fatetur.

Optima quidem & vera Myrrha, vel Fuchsio attestante, inventu rara est: ut hoc nomine metuendum sit, Officinarum Myrrham non esse legitimam. Suspicionem hanc auget, quòd notæ, quæ sunt apud Dioscorid. illi non conveniant. Quin ipsi Bdellij indicia magis respondere vi-

Bdellium.

dentur, quàm Myrrhæ, ut ea de causa Bdellij potiùs, quàm Myrrhæ species quibusdam esse putetur. Quicquid autem sit, constat non esse optimam, nec inter Myrrhas deterrimam. Apparet autem, eam esse Myrrhæ speciem, quæ *Caucalis* Dioscoridi nominatur. Quippe hæc ὑπόπικρος, hoc est, ultra tempestivitatem suam producta, bonitatem suam amisit & exoletorum more aret, nigraque ac tornida existit. *Caucalis Dioſc.*

Fuchsio assentitur Cronemburg. supra antidotum Hæmagogam, dicens: Eligenda Myrrha non usualis nostra, quam esse suspicor Dioscoridis Caucalin & *Ergasinen* cognominatam, genuina enim caremus. Galenus omnibus [Myrrhis] prætulit Minæam, Dioſc. Amminæam damnavit, de diverso scilicet Myrrhæ genere loquentes, ut ego arbitror. Audio nunc legitimam Myrrham ad nos advehi, sed tam paucam, ut hactenus non viderim. *Ergaſinen.*

Cronemburgio subscribit Ioan. Agric. ita scribens: Myrrha, quam nos habemus, ea est, quæ secundo loco à Dioſc. scribitur & Caucalis vocatur. Ipsi verò adstipulatur Iodoc. VVilich. in sua Dialectica, & Brunfels. in suo libello de cons. Med. in cognosc. simpl. dum inquit: Myrrha vera non habetur, nisi fortè nostra communis sit, quæ à Dioscoride dicitur Caucalis sive Ergasine. *Caucalis.* *Ergaſine.*

Myrrha rubra Actuario (inquit Sylv.) ἐμίμησε ἐκ τοῦ, Myrrharerax eidem. Improbatur ἀμυρσία nomine Dioscoridi: Galeno autem eligitur Troglodytis, quæ & Minæa dicitur à regione ubi præstantissimam gigni affirmant. Ea gratissimi est odoris, & nullo vitiata liquore. Myrrhæ igitur Officinarum omninò adulteratæ parum tutus est usus in sumendis. *Myrrha rubra Actuario.*

Hic dicit Corn. ex hactenus dictis Myrrham vulgò esse notam, sed genera à Dioscoride præscripta manere ignota. Ast iam lectis neglectis intelligat Matthiolum, cui Myrrha, quæ ex Alexandria Ægypti hac ætate ad nos affertur, admodum sanè ab ea differt, quam inter præstantissimas Myrrhæ species recensuit Dioſc. Quippe universa ferè Myrrha, quæ in Officinarum usu habetur, iis omnibus qualitatibus, ac notis destituitur, quibus optima commendatur. Verùm si cuipiam fortasse videretur & hæc inter Myrrhæ species esse recipienda (quod tamen non satis compertum habeo) aut Caucalim, aut Ergasimam, esse crediderim, aut potiùs, quam Plinius ex India deferri ait, cùm hæ cæteris deteriores habeantur, certoque sciamus ex India in Alexandriam Myrrham importari. Nam ea, quæ plurima ad nos affertur, non modò sicca, nigraque est, sed etiam retorrida, macilenta, & cavo quodam situ obducta: & quamquam inter huiusmodi globulos aliquod quandoque reperiatur fragmentum, quod & clarum sit, & pellucens, contractum, tamen diversicolor apparet. Ecquid magis? nec gustui insigniter amarum, nec Myrrhæ odore præditum sentitur. Quo fit, ut credere liceat, eiusmodi Myrrham, aut è deterioribus esse, aut gummi alicuius, aliorumque mistorum adulterio minimè vacare. Cæterùm electam Myrrham iam ad nos advehi scimus, quæ & legitima, & probatissima esse censetur. Verùm ea hactenus tam rara est, ut non nisi ad ostentationem asservetur, & ad aliarum dignoscendarum regulam. Adhæc Brassavolo Ferrariensi animus inclinare videtur, ut existimet Myrrham, Officinis vulgarem Bdellium esse. Cui haudquaquam assentiendum putaverim: siquidem Myrrha hæc pellucens adeò non est, nec Taurino gluino similis, ut Bdellium esse tradit Dioscorides. Et licet quædam nostratis Myrrhæ frusta quandoque translucida reperiantur, sunt tamen potiùs hæc (ut dictum est) gummi adulteria, quàm Myrrha, vel Bdellium: nempe gustu maleficium detegitur. Præterea Bdellium incensum, Dioscoridis testimonio, odorem unguibus odoratis similem spirat, quod in nostrate Myrrha nunquam, facto periculo, sum consecutus. Huic etiam alia accedit ratio, quæ magis ac magis Brassavoli animum immutare poterit: quod scilicet Bdellium diu digitis ductum, tractúmque facilè lentescat, & confractum pingue spectetur. Myrrha verò, quæ officinis venditur, digitorum attritu conteritur, & si frangatur, perquàm arida sese offert. Cæterùm improbavit Dioscorides, omniúmque Myrrhæ specierum deterrimam iudicavit, quæ aliquibus Minæa, aliis Amminea vocatur, quam cùm Galenus probaverit lib. 1. de Antid. omnibúsque Troglodytim prætulerit, factum est, ut existimaverint quidam, in hoc loco Dioscoridis codici mendum subesse. Sed cùm in Dioscoride Græco legatur Amminea, & in Galeno Minæa, ego potiùs crediderim, eos non idem Myrrhæ genus intellexisse. Quò fit, ut facilè crediderim nostri usûs Myrrham, Indicam esse: namque per mare rubrum, & inde per Caravanas (ut dicunt) Alexandriam importatur. Postremò illud etiam notandum est, quod (ut Galenus inquit) Myrrha semper medicamentis est commiscenda, cùm ab igne tolluntur: quippe, quæ coqui minimè patiatur, velut etiam Thus & Aloë. *Differentia Bdellij & Myrrhæ.* *Minæa & Amminea.* *Dioſc. locus ſuſpectus.* *Myrrha Vulgaris eſt Indica.* *Myrrha nō eſt coquēda.*

Sed quid Val. Cord. sentiat, audiamus. Iamdudum, inquit, de Myrrha incidit controversia negantibus etiam doctissimis viris nos veram Myrrham habere. Qui verò res ipsas diligenter inquisivent, non poterit non videre, quod non tantùm mediocris, verùm etiam optima Myrrha afferatur, quamvis hoc fieri nolimus. Quod autem non frequentiùs contingat, sola in causa est Aromatopolarum, quos hodie Materialistas vocant, ignavia & insciti. Hi enim cùm partim etiam in Alexandriam navigent, facilè possent optima quæque eligere & adportare. *Myrrha vera adfertur.*

Sed quid sit illud Officinarum Belzoin, ab aliis Ben Iudæum dictum scire haud dubiè malles (inquit Lang.) Troglodytide præstantiorem Myrrham electam arbitror, quæ item ex arboris in Arabia, Ægypti spinæ similitudine nascentis, lachryma, cuius cortice inciso, in substratas palmeas tegetes, liquor eius defluit, aut in trunco arboris adeò tenaciter concrescit, ut unà cùm cortice avellatur, quem in Benzoi crebrò quoque conspicimus. Habet sanè omnes Myrrhæ electæ proprietates, est namque friabile: & fractum, in eo candidæ humanis unguibus similes, maculæ effulgent, ac (ut Ecclesiastes ait) fragrantissimum Deorum in templis suffumigium, Ægypti ex tali Myrrha & Bdellio, humani unguis colorem referente componebant: quod Democrates ὄνυχας appellat. At nostra vulgaris Myrrha incensa, planè viroso odore fœtet: quam adeò ab optima Myrrha degenerem, à Dioſc. Ergasinem dici arbitror. Sed etiam haud ignoro, te amaritudinem Myrrhæ in Benzoi requirere, quod commasticatum plùs dulcescit, quàm amarescit. Verùm scias, amaritudinem illam non omnibus Myrrhæ speciebus inesse. Nam Troglodytica leniter in ore lentescit, & (ut Dioſc. ait) erosione quadam linguam pungit. Nec ob id quod amaritudinis expers sit, inferre poteris, *Belzoin. Ben Iudæum.* *Myrrha vera adfertur.* *Ergaſinen.*

Belzoin

Belzoin esse Assam dulcem: quum hæc apud Serapionem & Avicennam à Græcorum Laserpitio nihil differat: quod non amplius extare, satis, supérque probavimus. Quod si Officinarum Belzoin Myrrham dulcem appellare voles, nil moror: solet enim natura sæpè in rebus eiusdem speciei ad voluptatem, contrariis saporum qualitatibus ludere. Nam si Poma & Mala Punica, atque Arantia, tam dulcia, quàm acetosa, Amygdalas item tam dulces, quàm amaras, procreat: quid obsecro obstare potest, quin etiam Myrrham tam dulcem, quàm amaram procreet? Nihil certè: proindè obsecro, vt meam de Silphio, Assa dulci, & Myrrha & Belzoin censuram, ad commilitones tuos referas: illorúmque iudicium quamprimùm ad nos referibas. Hæc Langius.

Myrrha dulcis.

Myrrha vulgata non est vera Monachis.

Monachi verò, tenentes aliam opinionem, inquiunt. Veram Myrrham nunquam voluimus videre: Nam illud, quo communiter pro Myrrha vtuntur aromatarij, non esse Myrrham, nec Myrrhæ speciem facillimè ab inquirentibus deprehenditur. Nam vbi amaritudo insupportabilis? vbi odor suavissimus? Et quòd Myrrha amara, immò amarissima sit, non solùm per Dioscoridem, & alios veteres medicæ authores, verùm etiam & per sacrum Euangelij Marci textum probatur, cùm legitur, quod Seruatori nostro, Christo, dederunt myrrhatum vinum, quod cùm gustasset, propter amaritudinem insupportabilem (vt nonnulli sancti viri contemplantur) non accepit. Et quod Myrrha sit odoratissima, bonum videlicet odorem iurans, & per eosdem authores, & per Sacros codices passim probari potest. Hæc autem falsò vocata Myrrha malè olet, & amaritudo eius est valdè debilis. Aliquorum iudicium non est spernendum, qui dicunt istam Officinarum Myrrham, esse Bdellij speciem. Et licèt Myrrhæ (vt testantur omnes inde digni authores) sint plura genera & species, hæc tamen, quam falsò diximus vocari Myrrham (siquidem Myrrha est) ea certè est, quæ à Dioscoride Ergasima cognominatur, quæ omnium est deterrima: vel ea ab eodem authore damnata Aminnea dicta: quoniam aliarum specierum esse posse nobis non videtur. Stacte igitur, loco Myrrhæ, admittenda est. Hæc Monachi, qui plura tradant in Hist. nostra generali cap. de Styrace, quæ videre ibidem poteris.

Vinum myrrhatum Saluatori datum.

Bdellium.

Ergasima.

Aminnea.

Stacte pro Myrrha.

Nos verò de Belzuino postea agemus, quod quicquid dicat Antonio nullo modo Myrrham existimamus, cùm Monachis & Langio: nec Stacte ex eo fieri potest, quæ respondeat Stacte veræ. Dum Langius (vt postea dicetur) vult Benzoinum esse Myrrham, reicit Myrrham vulgarem, quam virosum odorem dicit habere, & non suavissimum. Verùm vulgarem Myrrham propter odorem graviorem & non omnibus gratum, non censemus reiiciendam: in legitima siquidem Myrrha non requiritur ita suavis, qualis Benzoini, cùm dicat Dioscorides tantùm, esse δυσῶδες: quod idem de Onyche sive vngue, vt etiam de radice Asclepiadis, & de foliis Aristolochiæ rotundæ. Quod ad locum Ecclesiastici, quem citant tum Langius, tum Monachi, non videtur facere ad approbandum Belzuinũ, vel ad reiiciendam Myrrham vulgarem, vt vtrique volunt, ex eo enim, & altero, qui est in Exodo, argumentum desumimus, quo ostendimus nostram Myrrham ob odorem non vsque adeò suavem nostris naribus, non esse reiiciendam. Si inter aromata pretiosa ad vnguentum tam pretiosum & ad odores sumebantur Galbanum & Onyx (quæ quidem odorata sunt, sed nobis non suavia, & quibus fortè nunc nollemus vti, etiam Thure nollent vti delicatiores:) verisimilius eos assumpsisse Myrrham, potissimùm qualem descripsimus, quæ nostro sæculo rarior: quæ sanè non inucũdi odoris nobis videtur collata ad prædicta, licèt aliquid gravitatis habeat, quæ quibusdam non est odiosa, vt antiquis non fuit, quamvis fortè delicatulis minùs grata, quales fuerunt Monachi, qui dixerunt malè olere. Itaque nullo modo sumendum Benzoinum, maximè cùm nullam amaritudinem habeat, ipso etiam Langio teste, quod vnum ex signis bonitatis est Dioscoridi. Quod ad argumentum Monachorum de amaritudine, ob quam respuunt Myrrham vulgarem, dicentes esse valdè debilem, ac debere esse amaritudinis insupportabilis, vt dicunt fuisse vinum, quòd oblatum fuerit Christo, Salvatori nostro, ac propterea non bibisse. Nullum video, qui dixerit Myrrhæ insupportabilem amaritudinem, nec eam apud D. Marcum dicturis enim ait: καὶ ἐδίδουν αὐτῷ σμυρνισμένον οἶνον· ὁ δὲ οὐκ ἔλαβεν. Hic non dicitur cur Salvator noster Iesus Christus non biberit: quumquam verisimile sit, quandoquidem apud Matth. scriptum. Dederunt ei acetum cum felle mistum, & quum gustasset, noluit bibere.

Benzoinum non sumendum.

Plurima (scribit Garc. arom.) adfertur etiam ex *Arabia* ad nos myrrha, quæ Indis *Bol* dicitur: tum etiam ex regione *Abexim*, quæ AEthiopia est. Qualis verò sit arbor, quæ eam profert, aut quâ ratione resina eliciatur, nunquam scire potui. Intellexi duntaxat à quodam mercatore, qui in *Melinde*, & *Mosambique* negotiabatur, tum à quodam Sacrificio AEthiopiæ, Episcopóque Armenio, genus esse quoddam hominum montanum & syluestre, quos *Bodeos* vocant, linguáque pura Arabica, quæ nonnihil ad Chaldaicam, aut Syriacam antiquam accedat, vti perhibent. Id inquam hominum genus Myrrham in *Brava & Magadaxo* terrestri tumere adfert, & à Chaldæa regione sic illis vocata se adferre asserit.

Ex Arabia.

Bdellium. Ex Aethiopia.

Locus.

Notat Hist. Lugd. Plinium, dicitque eum magnam Myrrhæ Historiæ partem ex Theophrasto mutuatum esse. Ac negare plerosque Myrrham genuinam ad nos adferri.

Notatur Plin.

Perhibent Lobel. & Pena Myrrham, quæ suaviter & odore fluentis, vnguentariæ dictæ, nomen indicare lachrymæ: multam esse huic affinitatem cum Bdellio. Myrrhã item nos non carere certum esse, & hanc ab illo non tam specie, quàm accidentibus distare. Vtrum autem Bdellium præferendum sit, ambigunt. Frustra verò (addunt) velitari scriptores istos, & de colore refragari Herbario Senensi. Nam se vidisse in Officina Guillielmi *Driessch* periti Pharmacopœi Antuerpiensis.

Myrrha suæ dicta Lobelio.

Myrrha cum Bdellio magna affinitas.

Credit Cæsalpinus, quòd Indica Myrrha [Plinio] è Spina quadam ibidem colligatur, tantò deterior, vt facilis sit distinctio: quòd hoc nomine vendatur hodie lachryma, non in pãstillos coacta, sed dissolutam in parva fragmenta, colore russo, aut livido, nigróque, gustu amara, odore parvo, non iucundo, ideò solis Medicis in vsu: non Vnguentarijs: Et quæ vili pretio vendatur. Putat Indicam Myrrham esse à Plinio vocatam, sed facili distinctione, ac huiusmodi etiam apud Dioscoridem esse genera improbata. At Myrrham, vnde exprimatur Stacte, rem odoratam esse, hodiéque Belzoi vocari. Nos verò diximus antè Myrrham veram adferri, sed sæpiùs adulteratam cum Gummi, quæ minùs amara, quicquid dicat Cæsalpinus ex Plinio, meliorem verò esse gustu leviter amaram: Dioscorides enim dixit simpliciter πικρὰν

Vulgaris Myrrha est Indica Plinii.

Cæsalpin. notatur.

veram myrrham saepe natura amaram apparet ex ipsomet Plinio, dicente: adulterari gummi & Cucumeris succo, amaritudinis causâ: Fortè Plinius dixit meliorem leviter amaram, respectu adulteratæ cum Succo Cucumeris silv. Amara est certè vera myrrha, & non sine amaritudine, vt Benzoi, quod Myrrham vult Cæsalp. Myrrham verò amaram esse, videtur etiam id demonstrare, quòd adversus lumbricos præscribat Dioscorides. Quinimò Monachi volant veram Myrrham esse insupportabilis, vt aiunt, amaritudinis, allegantes Salvatorem nostrum propterea non voluisse bibere vinum myrrhatum: non tamen, vt antè dixi, concedo requiri tantam amaritudinem in Myrrha. Nomina recitavimus, dum Myrrhæ Historiam in genere prosequeremur.

Amara.

Vires & vsus.

Myrrhæ quoque vires ex veteribus, iam antè posuimus, quare superest, vt, quæ recentiores de his scriptis mandarunt, annotemus.

Conducit igitur hæc (vt author est Matth.) hydropicis, cum Agrimonia potâ. Iubet præterea quartanarios sumere drach. j. Myrrhæ, cum Piperis tantundem, & bibere cum vino Malvatico calido horâ vnâ ante febris paroxysmum, quo epoto se contineant in lecto ad sudandum, id ter si faciant, febrem mitiorem evadere, vel tolli. Myrrhæ vsus est in medicamentis repugnantibus venenis, ac pelit: arcet enim putredinem. Si mulier rugas arcere voluerit à facie: accipiat laminâ ferri novam aut patellam, quam ignitam reddat, deinde os vino repleat, ac subitò igniso ferro aspergat, caput cooperiat panno, ac vaporem in faciem recipiat. Postea iterum accendatur ferrum & superinducatur fistulum bonæ Myrrhæ, ac recipiat in faciem vaporem sub panno, quem deinde toti faciei superliget, ac superdormiat, si hoc bis in mense egerit, non est quod vereatur rugas. Myrrha lachryma arboris in Arabia nascentis, adversus alarum sudores, & taedia cum liquido alumine à Porta illinitur: diuturnas destillationes lenit, & oculorum vlcera complet; nudatisque ossibus medetur. A'Font. de morb. inter. purificato vlcere vesicæ dissolvitur trochisc. Gordonii in lacte ouillo, & per catheterem in vesicam iniicitur. Nos contra non possumus probare iniectionem hanc Fontani, propter pulverem Spodii, Myrrhæ & aliorum, quæ trochisci illi recipiunt.

Hydrops. Quartana.

Venena.

Rugæ faciei.

Alarũ sudores. Taedia.

Fluxus vesicæ.

Fontanus auc.

Myrrhinum oleum paulatim ab aliquibus paratur, contra Chiragram, & Podagram. Cicatrices insuper delet. A rugis quoque faciem frequens eius illinimentum præservat. Conficies id autem hoc modo. Coquito ovum donec coctionem durum fiat, partitor secundum longitudinem, in duas partes æquales, vitellum eximito, ac Myrrham eius loco pulverisatam imponito, ac in cellam vinariam, aut alium locum humidum, dum Myrrham diffluat, ac oleum fiat, reponito.

Oleum. Chiragra. Cicatrices. Ruga.

Modus faciendi oleum.

Electuarium ex Myrrha (inquit Clem. Clementinus) sanat veteres morbos stomachi, hepatis, & splenis, removet oppilationes, resolvit ventositates, & humores aquosos: prohibet putredinem, digerit crassos humores, & sedat dolores intestinorum. ℞. Myrrh. drach. iij. Croci, Acori, Bacc. Lauri, an. drach. ij. Sem. Dauci, Apii, Ameos, Fœnic. Siler. mont. Carpobals. Trium Piper. Cinam. Cassiæ, Squinanth. Costi, Spicæ, Menthæ, marrub. an. drach. j. Confice cum melle spumato, & da drach. ij. cum vino calido. Trochisci ex myrrha provocant menstrua, & sedant passiones, quæ ex retentione menstruorum proveniunt. ℞. Myrrh. drach. iij. Farinæ Lupinor. drach. v. Fol. Rutæ, Menthast. Puleg. Cymin. Rubeæ tinct. Assæ fœtid. Serapini, Opopanac. an. drach. ij. Fac Throchisc. cum succo Cichorii. i. e. Panis pone. & da drach. ij. cum coctione seminis Iuniperi. Vnguentum ex myrrha prohibet saniem & putredinem, generat carnem, & citò consolidat plagas. ℞. Myrrh. Aloës, Thuris, Sarcocoll. an. unc. sem. mellis spumati vnc. iij. vini alb. boni vnc. ij. Coq. cum facilitate vsque ad spissitudinem: sed si velles consumere carnem superfluam eminentem, vel mortuam, adde Vitrioli drach. ij. Constabat (inquit Ruell.) è myrrha vnguentum regibus Persicis dicatum, quod illi capite, ceu diadematis vice gestabant, sed addebatu myrrha habitas appellata, quàm multò pretiosiorem myrrhâ Dioscoridis.

Menstrua. Plagarum. Sanies. Putredo. Vnguentum Regũ Persarum. Myrrha. Habitas.

MYRRHA, BOEOTICA.

Radix. Dioscoridis. Vsus.

ARboris cuiusdam in Bœotia nascentis (vt nobis author est Dioscor.) concreta mix est. Eligit autem eam, quæ odoris gratiâ similis est Myrrhæ. Vim habet abstergendi, molliendi, diffundendi. Vtiliter etiam in suffitus miscetur.

Bœoticam myrrham necesse est, ait Cordus similiter lachrymam esse. Quemadmodum enim propriè vocata myrrha arboris sui nomine lachryma est, quæ in aqua dissolvitur, hoc addo vt à resinosis lachrymis, quæ in aqua minimè resolvuntur, distingui possit: sic etiam par est Bœoticam myrrham, ex alicuius arboris parte aliqua manare: non enim frustra, sed ob similitudinem substantiæ, & qualitatis, quas cum myrrha paulò minùs, quàm eadem habet, myrrhæ vocabulo appellata fuit. In hoc verò Dioscor. exemplari, quod Marcellus Virgilius interpretatus est, clarè legitur, Bœoticam myrrham nascentem cuiusdam in Bœotia arboris radicem esse, sed malè quantùm mihi videtur: neque hîc interpretis culpa, verùm exemplaris. Græci vitio factum est, in quo sic scriptum reperitur: ἡ δὲ βοιωτικὴ σμύρνα ἐστὶ δένδρου τινὸς ἐν βοιωτίᾳ γενομένου ῥίζα τετμημένη. h. e. Bœotica verò myrrha est arboris cuiusdam in Bœotia nascentis radix incisa. Fuisse autem alium verborum ordinem & sensum in hoc capite Serapio indicat, cùm in myrrhæ capite fuerit. Sed myrrha, quæ est ex terra, quæ dicitur Lapideseno. [Bœotia] abstrahitur ex radice arboris, quæ est in terris illis. Sic ille hoc Dioscoridis caput reddidit, nec dicit Bœoticam myrrham nascentem esse ex radicem, sed ex radice effluere, quemadmodum solere in ustione elici reliquit liquores. Item nobiscum sentiis commentariis Marcelli Virg. interpretis. Myrrha autem hæc hodie omninò non cognoscitur. Sed hic author Cordus est minùs diligentis fidei, & parum probatæ, ideò considerandum proponimus an verum scribat myrrham lachrymam quæ in aqua dissolvatur, & non resinam; Nos secus contrarium sentimus.

Aliter. Corbonensis ex sensu ex Serapione declaratur.

Cord. notat.

De Bœotica Myrrha, quod nec Matthiolus, non habet, quòd ætate sua (ut arbitratur) omnibus incognita.

MYRRHA ARBOR BELLONIO.

IN Palæstina Rauwolfius frutex spinosus provenit, quem existimamus ab antiquis non descriptum

Arboris Myrrhæ Descript.

ptum : suspicati sumus, esse arborem Myrrhæ: contorto git caudice, denso, horrentibúsque spinis obsito, folia habens Acaciæ similia, sed paulò minora. Bellonius Observat. lib. 2. cap. 80.

DE STACTE IN GENERE.

STACTE, ut apud Dioscor. videre est, appellatur recentis Myrrhæ, cum modica aquæ contusæ, & per organum expressæ, pinguitudo, [πίσσωμα] Odorata est valdè, & pretiosa, & per seipsam est unguentum, quod Stacte appellatur. Probatur quæ oleum admixtum non habet, & quæ in minima portione plurimam vim possidet, atque hanc calefactoriam, ad Myrrhæ & unguentorum calefaciendum proportionem.

Stacte unguentum. Delectus.

Plinius Dioscoridem corrigitur.

Stacte Plinii desumpta a Dioscoride.

Quæ Plinius de Stacte prodidit, eadem leguntur apud Galen. qui ita scribit: Quandoquidem Stacte ipsa per seipsam unguentum est, & Myrrha (ut Plinius ait) per se unguentum facit, sine oleo, Stacte (ita enim legendum est, & non Stactea) duntaxat, alioqui minimam amaritudinem affert: inde adeò inter unguenta Dioscor. de ea tractat. Et de arboribus Myrrhæ idem Plinius: Sudant, inquit, sponte priùs quàm incidantur, Stacten dictam, cui nulla præfertur. At contra hoc Dioscor. non eam Stacten appellari dicit, quam sudant arbores, sed pinguitudinem recentis Myrrhæ cum modica aqua contusæ, & per organum expressæ, ut ita videatur Dioscoridem Plinij Stacten ignorasse. Plinius autem Dioscoridis Stacten improbante, ut quæ cum Stacte non sit, sed expressa minimam amaritudinem afferat. Theophr. lib. 9. duas Myrrhæ species facit, alteram Stacten, alteram Plasten. Hanc equidem non arbitror, quòd in grumum ac gleba n efformaretur, velut idem de Thure dixit, ut manuum mole sua impleret, & pondere tertium minæ partem excederet. Vide etiam Dioscor. in Narcissino, & Irino, Myrrhæ grumum adducere iussit. Hodie porrò Stacten Officinæ, & nostri Medici Styracem liquidum vocant, quum Græci unum saltem Styracen agnoscant: Stacten autem pro Balsami liquore in *antidotis* assumant.

Theophr. duas Myrrhæ.

Styrax liquidus.

Corn. notat. Plin. reprehendit.

Sed unde quæso colligit Corn. minimam amaritudinem Stacte expressæ, nihil tale invenimus apud Plinium. Parùm nempe hæsitè quoque Plinius existimavit Stacten sudare ex arbore Myrrhæ, ait (citante Dalech.) Brodæus lib. 3. cap. 8. Non autem ex ipsa Myrrha. Quod Basilius in Psal. confirmat, qui Stacten Myrrhæ tenuissimum genus esse scribit. Quod enim primò effluit, in Stacten seponitur, quod crassum restat, Myrrha vocatur.

Stacte unde.

Stacte autem ex Ruellio dicitur, quoniam è stillatitia duntaxat fiat. Hodie Stacten Officinæ & Medicorum vulgus Styracem liquidum appellant, cùm sit tusæ Myrrhæ recentis pinguissimus flos. Factionis Mauritanicæ aut Arabicæ familiæ authores erant Dioscoridis testimonium in Styrace liquido. Styracem pro Stacte usurparunt, vel nominis vicinitate falli, vel quòd duo Storacis (sic loquuntur) statuant genera, liquidi & sicci, qui recentioribus Calamita dicitur, cùm Græci quicunque de Styrace quicquam prodiderint, unius duntaxat meminerint.

Error Magistratuum.

Stacte (Amatus enim quoque audiendus) pinguedo recentis Myrrhæ est, quæ hodie omnium votis Serapionem imitantium Storax liquida est, qua odoratissima pretiosissimaque ad paranda poma odorifera, & suffitus, Unguentarij passim

Storax liquida.

utuntur: apud verò Psalmistam, ut multi putant, Gutta, sive lachryma nominatur, quum legitur: Propterea unxit te DEVS, DEVS tuus, oleo lætitiæ, præ consortibus tuis: Myrrhâ, & Guttâ, & Cassiâ. At reverà textus Davidicus non ita habet, ut Hebraica veritas indicat; quem ita ad verbum Munsterus vertit: Dilexisti iustitiam, & odisti impietatem: propterea unxit te DEVS, DEVS tuus, oleo lætitiæ præ consortibus tuis, Myrrham, Aloën, & Kezam (redolent) omnia vestimenta tua. Hactenus Munsteri interpretatio, in qua, meâ quidem sententiâ, optimè verbum (redolent) supplet, & ex ea satis constat, Hieronymum, non bene Guttam pro Ahalod interpretatum, quum vox ipsa clamet Agallochum Græcorum esse, Romanorum verò lignum Aloës. Vnde Munsterus emendandus à me quoque venit, quum verbum Ahalod, Aloën verterit, cùm reverà lignum Aloës, & non Aloen dicere debuisset: nam Aloë succus herbæ est quem Hebræi suâ voce Aloë appellant, Ahalod verò lignum Aloës est, quamobrem Munsterus rectiùs sic interpretaretur, dicendo, Myrrham, lignum Aloës & Kerzam (redolent) omnia vestimenta tua: sed quid per Keizam intelligere debeamus, quia Munsterus vocem illam, inconversam relinquit, dicamus, quòd multi Rabinorum, locum istum enarrantium, per Kerzod, sive Keizam Costum intelligunt, sed reverà non sine ingenti, ne dicam pudendo errore, quum Costus apud Hebræos Kerah dicatur. Est igitur Queziod, Cassia, quæ à Cinnamomo, ut diximus differt, in quam sententiam, vox ipsa Hebraica legentem trahit, quum Cassia à Caziod derivata fuit, adeò ut loco Keziam, Casiam interpretari liceat.

Gutta.

Ahalod.

Ahalod non est aloe contra Munsterum.

Aloe Hebraum.

Keziam.

Keziod & Keziam Rabinis nō bene Costus Kerah Hebr. Costus.

Keziam est Cassia.

Et quamvis iam multa satis de Stacte hic adscripta sint, non veremur tamen plura notatu digna hic subjicere. Monachis itaque verba facientibus locum offerimus. Stacte autem, ut probari potest per Serapionem & alios plures, illa est, quæ ab ipso Serapione Styrax, sive mavis Storax liquida appellatur. Nam ipse Serapio cap. de Storace, quod incipit Miha (Storax) primùm loquitur authoritate Isaac eben Amram, de pluribus speciebus Storacis. Hinc cùm loquitur de liquida, authoritate Dioscoridis: capitulum ipsius Dioscoridis de Stacte, ad literam ponit. Vnde quod Græci Stacten, Arabes Storacem liquidam vocant. Item ipse Serapio cap. de Myrrha, cuius principium est Lazait: Et est de ipsa res, quæ dicitur Bathnasas, & est grossa, à qua egreditur Miha: id est, Storax liquida, quoniam exprimitur, & dicitur Mirnastacten. Mirnastacten dixit, quasi diceret Myrrhæ, sive Myrrham Stacten. Ex quibus patet Græcorum Stacten, Storacem liquidam Arabum esse. Etenim Storax apud Arabes est species Myrrhæ liquidæ, quam Miham vocant. Vnde Haliabbas etiam in 2. pract. cap. 41. ait, Storaca, & est species Mihæ. Quamobrem nihil dubites apponere pro Myrrha, optimam (si habes) Styracem liquidam, id est, Stacten Myrrhæ, vel Storacem liquidam veram, ab optima Storace expressam. Vel si non habes liquidam veram, præsentem apponito, & erit melius, quàm hoc, quod pro Myrrha venditur, quodque ignoramus quid sit.

Storax liquida. Miha.

Mirnastacte.

Stacte Græcorum.

Myrrha falsificata.

Myrrha quæ venditur, ignoramus quid sit.

Ita porrò Aloisius Mundella, ne eius desideres verba, inquit: Si verò è pinguissimâ Myrrhâ, ex qua Stacten fieri certum est, caremus, rationi consentaneum est, Stacte etiam verâ nos carere: fieri enim hanc ex Pediasmo, & Gabyrea, quæ

Brassavolus redarguitur per definitionem.

Styrax liquidus.

sunt Myrrhæ species, Dioſc. tradit. Styrax autem hic noſter liquidus, Stacte eſſe non poteſt, cùm nullam guſtui amaritudinem adferat, quemadmodum ipſe [Braſſavole] infrà etiam annotaſti: neque ita ut Stacte vehementer odorifer ſit. Congruum eam videtur, cùm Stacte pinguitudo Myrrhæ ſit, Myrrhàque amaritudinem præferat, & odorem vehementem: Stacten quoque ambas illas qualitates penitùs, vel certè multùm earum repræſentare. Adde etiam, quòd Styrax liquidus ſubviridis non eſt, quo colore prima omnium Troglodytica Myrrha à Dioſc. deſcribitur, cuius colorem quoque Stacten eſſe debere exiſtimamus. Ruellius præterea Styracem liquidum non eſſe Stacten, ut Medicorum vulgus opinatur, oſtendit: verùm infirmioribus quidem rationibus: non enim id, quod aſſumpſit, confirmat, & contrarium deſtruit: ſed tantùm cauſam erroris Arabum, vicinitatem nominis fuiſſe dicit, vel quia duo Storacis [ſic enim loquuntur illi] genera, liquidi & ſicci ſtatuerunt, qui recentioribus Calamita dicitur, cum antiqui de imo tantùm genere agant. Quare Ruellius ſi rectè diſpicio, quod refellendum ſuſceperat, his non confutat rationibus, Styracem ſcilicet liquidum non eſſe Stacten. Quocirca opinio illa, cui favêre vidêris, quòd Styrax hic noſter liquidus vulgaris, Stacte ſit, non valdè nobis probatur, niſi & Stactes veræ ſaporem, odorem, & colorem [ut ſcripſi] manifeſtè reddiderit.

Ruellius notatur.

Styrax liquidum eſt Stacte, ut Ruellius, Braſſavol.

Nec aſpernandus Cordus, qui à dextris Aſoniſi ſtat, dicens: Antonius Muſa, Styracem liquidam, Stacten eſſe conſtanter affirmat, ſed malè meo quidem iudicio. Sunt enim naturâ penitùs diverſæ Styracis & Myrrhæ arbores: & huius lachryma in aqua reſolvitur, illius verò in oleo, vel oleo ſimili humore tantùm. Myrrha præterea optima ex aqua fit. Stacte per ſe in ipſo emittitur. Styrax verò liquida admodum parvo. Quare cùm ex plurima Myrrha, quantumvis bona, minimum exprimatur Stactes, & Storax liquida longè minoris [quamquam Myrrha etiam longè valiſſimo] veneat, nemo temerè affirmabit, eam Stacten eſſe. Quod ſi non ſatis efficax hoc argumentum contradicentibus videbitur, electa Myrrha, Stacten expreſſimus: quæ vix alibi reperiatur, quæ diutiùs & latiùs oleat, odore aromatum modo iucundo. Sed propter gravitatem aliquam ſenſorium irrepentem, facilè ſomnum conciliat. Poſſunt noſtro exemplo volentes, ſi veram Myrrham, eamque optimam eligant, non magno labore eam exprimere. Nam vulgò hodie apud nos non exprimitur, ob recentis Myrrhæ inopiam, ſed in Arabia Mecha copioſè adhuc confici negotiatores referunt.

Stacten expreſſit.

Somnum conciliat.

In Arabia Mecha exprimitur.

Tandem his ita dictis, proxima ſunt illa, quæ Matthiolus refert, dicens: Stacte Serapioni quemadmodum & reliquis Mauritanis, paſſimque Officinis Styrax liquidus appellatur, cuius copia non ſolùm Venetiis ubique venalis habetur, ſed & in omnibus ferè Officinis reperitur, quæ medicamentorum componendorum artem exercent. Quòd autem Stacte Myrrhæ ſit liquidus vocatus Styrax, facilè probat Serapio: quippe qui capite de Styrace Calamita, liquidum Styracem ex Myrrha, primùm aqua conſperſa, ac deinde expreſſa, fieri tradidit: qua in re Dioſcoridem ad unguem imitatur. Cui quidem ſententiæ, illud adſtipulatur, quòd liquidus Styrax (de legitimo ſanè loquor) ſit perquàm odoratus, & guſtui non obſcurè amarus. Porrò animadvertendum eſt, quòd hoc ævo ſincerum haud facilè invenias, ut fermè evenit cum cæteris medicamentis, quæ ex Alexandria Ægypti, vel Syria ad nos conychuntur. Siquidem cùm omnia hæc per Mauritanorum, Turcarum, Indæorumque manus tranſeant, qui nobis Chriſticolis ſemper dolos, fraudeſque moliuntur, acceptum Diis ſacrificium facere ſibi perſuadent, cùm nos aliqua in re fallere poſſunt. Cæterùm, mea quidem ſert opinio, ſi ſinceram Stacten nanciſci poſſemus, non alienum fore, ipſam in Myrrhæ locum ſubſtituere. Sed certè perquam difficile erit legitimam invenire: niſi forte vera Stacte eſt liquor ille, de quo ſuperiùs in Balſami commentatione diximus. Huc uſque Matth.

Styrax liquidus.

Stacte Myrrha Serap. Styrax liquidus.

Styracem ſincerum haud facilè invenias.

Stacten demum præparabat pro Theriaca Valerandus Doureæ ex Myrrha à nobis deſcripta eo modo, quo præſcribit Dioſc. quam tritam calefaciebat ad expreſſionem, quæ ſanè ſatis iucundi odoris, & amaram experiebatur. Vnde non immeritò quondam Lucretius,

Aut Amaracini blanduli, Stacteque liquoris.

Columella.

Et melior Stacte ponatur Achaia Myrrha.

Finem facit Fuchſ. de compoſ. med. lib. 1. Myrrha Stacte, i. e. ſtillatitia, non eſt niſi expreſſa recentis Myrrhæ pinguitudo. Siquidem ex Myrrha recente pingui & ſolo lætiore nata, largior exudat, ac extillat: dein cum aqua pauca tunditur, ac tandem exprimitur, amaritudine præcipua, odoratiſſima, pretioſiſſima, minima proportione efficaciſſima: Arabibus & recentioribus Styrax, vel vtipſi loquuntur Storax liquidus appellatur, id quod ex hiſtoria virorumque authorum tum Græcorum, tum Arabum facilè patet.

Stacte igitur, vt ex hactenus dictis colligere eſt propriè & communiſſimè dicitur de liquore Myrrhæ, de quo dictum. Quare fruſtra ſe torquet Matth. dubitans an Balſamum ſit Stacte. Antonius verò Muſa Styracem liquidam Stacten eſſe conſtanter affirmat: ſed malè vel Cordi iudicio. Ruellio etiam teſte, Stacten Officinæ & Medicorum vulgus Styracem liquidam quoque appellant, de qua poſtea. Amatus inſuper malè ſtatuit nelzuinum eſſe Myrrham.

Stacte Myrrha liquor. Balſamum. Styrax liquida.

Nec Ruellium præterit Græcos etiam interdùm Stacten pro lixivio, quod cineris elotio eſt, vſurpaſſe, ſed vel addere, vel ſubaudire *ζωμὸν*.

Stacte pro lixivio.

Stacte, Gutta, & pinguiſſimus *flos Myrrhæ* Latinis: Græcis eadem: Hiſp. *Storaque liquida*: Ital. *Storace liquida*: Germ. Storax.

Nomina hoc.

CARPASVS ET OPOCARPASVM.

Cap. XXXIII.

QVAMQVAM minùs conſtet quid Carpaſus & Opocarpaſum veteribus ſit, non tamen præteribimus, quin annotemus id, quod Dioſc. Gal. Actius, Ægineta, Plin. Hermol. Rob. Conſt. Gorrh. Matth. Corn. & Amatus de his poſteritati tranſmiſerunt.

Inſit Dioſc. in Alexipharm. cap. 13. Epotus quoque Carpaſi ſuccus [ὁ τῆς καρπάσου χυμὸς] ſoporem inducit, ac repentinam ſtrangulationem infert. Adjuvantur itidem, qui hunc hauſerunt epotæ cicutæ remediis. Sed vt Galen. lib. 1. de antid. cap. 12. perhibet, inoptima Myrrha [ἀπὸ τῆς ἀκαίρου σμύρνης] Opocalpaſum reperitur, quod tamen à Myrrha differt. At Opocalpaſum exitiale eſt, multòſque nos ſorte quadam vidimus, noſtræ ætatis decurſu mo-

Carpaſi ſuccus. Necamen. Remedium. Opocarpaſum.

ri, quòd Myrrham, cui Opocalpasum admistum esse nesciebant, assumpsissent. De industria namque qui Antidotos conficiunt, tanquam optimam talem Myrrham imponebant, eò quòd viderant ipsam in collyriis optimam fuisse medicinam. Nempe saniem absque mordicatione extenuat, & interdum incipientes oculorum suffusiones, & adhuc tenues aufert. Atque sive in Emplastrum, sive in Ceratum, sive in extenuans aliquod medicamentum foris imponendum, talem Myrrham coniicies, remedij vim augebis. At intra corpus assumpta exitium affert. Succo huius illine [Capillos] & manebunt crispi ac nigri.

Opocalpasum exitiale Myrrhæ admistum.

Vsus.

Exitiale.

Capilli.

Nunc quid Aëtius apportet, percipiamus: Carpasi succus potatus soporem graviorem inducit, & sensus hebetat absque dolore, exudationem etiam facit & repentinam suffocationem cum exitiosæ saniei reiectatione. Opem verò sentiunt ex his, quibus curantur, qui Cicutam hauserunt & toxicum, atque item Ephemeron.

Nonnulla.

Remedium.

Nec recedit ab his Paulus Ægineta, dicens: Et [ὁ τῆς κωνειώδους ὀπός.] Carpesiæ liquor potus, soporem & strangulatum præcipitem induxit. Eodem remedio, quo & Cicutæ, auxiliamur.

Carpesia.

Remedium.

Sed Plin. Asinino lacte poto venena restinguit, peculiariter, si Opocarpathum [Dalech. Opocarpasum, Dioscor. Aët. AEgin.] potum sit. Qui & contra Doryenium echini maximè prodesse scribit, & iis qui [Dalech. Carpasi ex Gal. & Dioscor.] biberint, præcipuè eius iure sumpto [præcipuè iure sumpti Dal.] Hermol. quóque apud Plinium (& iis, qui succum Carpathi biberint) legit succum Carpasi non Carpathi: quem Dioscor. & cæteri Opocarpathon & Opocarpason appellent inter venena. Adstruit præterea, quòd cinis crematorum muricum potus contra Opocarpathon [Dalech. Opocarpason alij] antidoti vicem obtineat. Legit idem contra Doryenium aut Opocarpatum, & non Dorignium aut Opocartum. Esse autem Opocarpathon id, quod Plinius aliquando succum vocavit Carpathij. Apud Dioscor. verò aut Opocarpasum, h.e. lac è Carpaso, sive Carpatho, vt Dioscor. appellet, sivo Carpasia, & Carpesia, vt Paulus, ex eodémne sint genere, an diverso non constare. Illud certum esse inter deleteria venena ponit eum succum. Notat Rob. Const. apud Plinium succum Carpathij, pro Carpasij: & Opocarpathon, pro Opocarpason legi. Apud Paulum verò pro καρπάσιον, corruptè scriptum esse καρπάσιον: pasim quoque apud Galenum depravatè legi ἐπιπάσιον. Sed ἐπικάρπιον & Gorrh. legit, definiens succum esse quendam venenatum & frigidum. Quid autem sit Carpasum non constare: Hoc vnum certum esse, non esse, quod dicitur Carpesium, sed maximè diversum.

Lac. Carpasia. Carpesia.

Carpesia male apud Paulum.

Carpesium non est.

Quodnam hodie plantæ genus nobis Carpasum dici possit, fateor [inquit Matth.] me ignorare. Paulus Carpesiam vocat. Si quis asseret Opocalpasum, de quo scripsit Gal. lib. 1. de antid. & Opocarpasum à Dioscor. descriptum, vnum & idem esse medicamentum, is, meo iudicio, rem, vt aiunt, acu tetigisset. Licèt idem Galenus non Opocalpasi, sed ἀντικαρπάσου mentionem faciat, tum lib. 1. comp. med. loc. tum lib. 5.

Carpesia.

Carpesia falsò.

Hanc Matthioli sententiam recipit Cornarius, cuius etiam testimonio, falsò καρπάσιον legitur apud Paulum. Quamvis in Galeni exemplis vulgatis ἐπικάρπιον legatur: tamen non dubium est, ipsum de eodem Carpasi succo loqui, de quo Paulus, Aet. & Plin. Sed quæ de Calpaso mens Amati sit tandem percipe. Galeni tempore Myrrha adulterabatur succo arboris Calpasi dictæ, vnde succus iste Opocalpasus dicitur, omninò venenosus, & vitæ humanæ adversarius: quæ verò arbor sit Calpasus dicta, aut eius succus, non opus est scire, cùm humano generi inimica. Ecquid? divinaturne vel somniat Amatus, ne dicam insanit? Galenus non declarat, an succus sit arboris, vel herbæ. Opus mehercle scire foret, quale sit Opocalpasum, quo adulteratur Myrrha evitandi periculi causâ, ideò decebat Galenum ostendere, discrimen inter Myrrham & Opocalpasum, ut posteri ab ea cavère possent: quinimò utile fuisset indicasse symptomata, quæ assumpto Opocalpaso subsecuta essent.

Amat. reprob.

Meminerimus autem ex iam dictis, quòd Carpasi succus, ab Opocarpaso, aut Opocalpaso, non aliter quàm nominum duntaxat varietate differat. Ait vana prorsus est illorum opinio, qui credidere [inquit Matth.] Carpasum, Carpesiam, & Carpesium vnam & eandem esse plantam. Nos de Carpesia Hist. nost. gener. lib. 17. iuxta Valerianas. Quæ tandem planta sit Carpasum, nondum apud Græcos invenit Corn. reperit tamen ex Barbaris, qui Carpusiam, sive Carpasum arborem esse dicant, quæ item Oxyacantha vocetur. Sed incerta res est: nec satis tutum Barbaris de Græca voce pronuntiantibus fidem habere.

Æquivocâ

Carpesium.

Carpasia. Oxyacantha.

BDELLIVM.

CAP. XXXIV.

Descript.

BDellium veri nomine magnas habeo glebas, Taurino gluteni, vt habet Dioscor. aliquatenus similes, colore, vnquam, ex fusco nonnihil ruffescente, concretionéq; quãquam hac molli & tenaci, ad gũmi magis accedẽte: sapore sub amaro est, multùm tamen à Myrrha relinquitur. Odorem nõ insuavem spirat, flammámq; concipit, & quidem pertinacem, licèt cum crepitu. In superficie granula exsudantis glebæ hinc inde apparent. In glebarum medio subinde digitalis crassitudinis baculi reperiuntur, spinosi. Exterior facies glebarum aliquando Myrrham vulgarem refert, coloris ferrugineis; sed non tam intensi amaroris. Aliæ glebæ pro Bdellio adulterino exhibitæ, nigricantes, micis [fiscindantur] pellucentibus; alioqui visûs aciem nequaquam admittentes, cõsistentiâ & sapore gummi, cuius modo tenaciter dentibus hærent: concipiunt tamen flammam, relicto interim crassamento copioso.

Color.

Sapor.

Odor.

Granula.

Baculi spinosi.

Bdellium, βδέλλιον, quod alij μόλλιον, alij βολλὸν nominant, lachryma est Officinarum trivialis, Saracenicæ [φαλκὼ potiùs, vt habent Plin. Galen. Oribas. Matth.] arboris, quæ tamen rarò bona, & sincera, qualis à Dioscoride describitur, habetur:

Bdellium.

Gummi delectum. gummi scilicet gustu amarum, transluicidum, Taurini glutinis in morem, intus pingue, liquescens facilè (Græcus codex διαλύεται addit, id est, quod facilè mollescit,) ligni ac sordis expers, suffitu odoratum, ungui simile. Est etiamnum Bdellij genus, sordidum, nigrum, uberioribus glebulis in offas conuolutum. Aspalathi odore [in Basil. cod. καὶ ἀσπαλάθου: quidam ἀσπαλαθώδης, vel potiùs ἀσπαλαθώδες. Cæsalp. ait Serapio non καὶ ἀσπαλάθου legit, id est, coactum in massam, sed ἀσπαλαθώδες, id est, odore Aspalathi. Hoc Galenus Scoticum vocari tradit] ex India advectum. Defertur etiam à Petra oppido siccum, resinosum, sublividum, sed facultate secundum. Adulteratur gummi, sed ita adulteratum, non perinde gustui amaritudinem repræsentat, nec usque adeò suffitionibus odoratum.

Dioſc. Variè illuſtratur. Differentia.

Adulteriū.

Diminutam & hic dereliquerunt historiam Dioſc. & Galen. arboris ferentis Bdellium, quam Plin. lib. 12. cap. 9. complevit, dicens: Vicina est Bactrianæ, in qua Bdellium nominatissimum. Arbor nigra est, magnitudine Oleæ, folio Roboris, fructu Caprifici naturáque. Gummi alij Brochon appellant, alij Malachtam, alij Mâldacon. Nigrum verò sein offas convolutum Hadrobolon. Esse autem debet transiucidum simile ceræ, odoratum, & cùm fricatur pingue, gustu amarum citra acorem. In sacris vino perfusum odoratius. Nascitur & in Arabia, Indiáque, & Media ac Babylone. Aliqui Peraticum vocant ex Media advectum. Facilius hoc & crustosius, amariúsque. At Indicum humidius, ac gummosum. Adulteratur Amygdalæ nuce. Cætera eius genera cortice Scordasti. Ità vocatur arbor æmula gummi. Sed deprehenduntur odore, colore, pondere, gustu, igne. Bactriano nidor siccus, multique candidi ungues. Præterea suum pondus, quod gravius esse, aut levius non debeat. Pretium sincero in libras x. terni. Gentes supradictas Persis attingit, rubro mari (quod ibi Persicum vocavimus) longè in terra æstus agente, mirà arborum naturâ. Namerosæ sale, invectis derelictísque similes, sicco littore radicibus nudis polyporum modo amplexæ steriles harenas spectantur. Eædem mari adveniente fluctibus pulsatæ, resistunt immobiles. Quin & pleno æstu operiuntur totæ, apparétque argumentis rerum asperitate aquarum illas ali. Magnitudo miranda est, species similis unedonis, pomum Amygdalis extrà, intùs contortus nucleis.

Brochon. Malachtæ. Hadrobolū.

Locus. Peraticum

Indicum Adulteriū. Scordasti arbor.

Bactrianū Candidi ungues. Pretium.

Mira arborum natura.

Cæterò, Bdellium (inquit Corn.) & re, & nomine, retinent Officinæ. Sed appellationes *Saracenici*, si tamen hæc rectè in Dioſc. legitur, & *Bactriani* apud Plinium, & *Arabici* & *Scythici* apud Galenum & Medicos Græcos exoleverunt. Quod verò nigrum, crassarum glebarum esse Dioſc. dicit, & Aspalathi odore, hoc est, ἀσπαλάθου, ἀσπαλαθώδες, ambiguum est, an ἀσπαλαθώδη legendum sit, aut καὶ ἀσπαλάθου, id est, in massam coactum, ut sit, quod Plin. dixit, Nigrum & in offas convolutum hadrobolum, atque sic altera vox alteram exponat: aut si potiùs hoc accipiendum, ut ipse ἐκ βολῶν vocem, in offas convolutum exponat. De odore certè Aspalathi non adiecit. Et hoc tamen Aspalathi odorem habere potuit, sicut id, de quo priùs dixit, Onychis. Sed & hîc ambiguum est, quod Dioſc. dixit, δεῖται δὲ τῶν ὀφθαλμῶν, iuuat invigilare quum Plinius dicat, Bactriano nidor siccus, multique candidi ungues. Quod Dioſc. dixit, in suffitu odoratum est, Onycha simile, de nulla alia similitudine accipio, quàm ea, quæ odoris est in suffitu Bdellij, ad eum odorem, qui ex Onychis Indici conchilij testæ suffitu emergit. Et hinc adeò Bdellium Onyx appellatur variis in locis apud Gal. Posset autem huius odoris experimentum facilè sumi, si veram Onychem haberemus. Quo modo verò multi illi candidi ungues in Plinio intelligi ab excusari possint, ex commentariis nostris cognosci potest, Nam ad ungues humanos nequaquam referendos illos esse, quod à multis factum est, docuimus, quum nulla penitùs unguium similitudo Bdellio conspiciatur. Pro Bdellio etiam Plinius fœmineo genere habetur apud eundem Galenum.

De odore Onychis intelligendū.

Onyx.

Quod Dioſc. ungui simile dixit (infit Cæsalp.) de colore intelligit Plinius, non de odore, ut multi verunt. Arabes autem *Bdellium duplex* tradunt, appellantes unum *Bdellium de Mecha*, arboris fructum, ut tradit Avic. Alterum *Bdellium Iudaicum*, lachrymam ipsam, fortè quia in suffumigiis usurparetur à Iudæis, scribiturque à Moyse in Paradiso voluptatis oriri. Serapio duplici mentione de Bdellio agit, unâ inter Palmas: de qua nos tractamus, sub titulo: *Palma minor Iuncifolia.* Alterà verò mentione *Bdellium Iudaicum* appellans, gummi esse tradit, tantùm scribens, quæ apud Dioscoridem & Galenum de Bdellio scribuntur.

De colore Onychis intelligendo. Bdellium duplex. Bdellium de Mecha & Bdell. Iudaicum. Serapio de Bdello. Palma.

Notandum venit, Bdellium hodie non Scythicum, aut Arabicum Myropolæ appellare, sed Iudaicum potiùs, sub eius nomine Olivus de eo quoque mentionem facit, quidicit: Bdellium Iudaicum lucidum & fulgore coruscans, nusquam videram præclaris illis notis insigne, nisi in Apollineo sacrario Calceolarij. Lachrymam arboris Saracenicæ verè appellaveris. Non desunt, qui non admittant Mosis sententiam asserentis, aurum quidem purum nasci in Phisonde fluvio, Græci vocant Getram & cum eo gigni Bdellium, pro quo alij intelligunt Carbunculos, & alij Crystalium, nescientes Iudaicam esse plantam, quæ & fructum, & gummi proferat. Vox Hebraica sonat Bdellion: placet itaque antiqua lectio. Eius fructus simul ita pridem ex Iudæa cœpit ad nos devehi: quem Antonius Cortusus Dodonæo miserat. De Bdellio Plinium consulito. Arabes plurimùm de eo ineptire videntur. Sed fructus eius magnitudine Nucis Iuglandis est, odoratus, at putamine durissimo.

Bdellium Iudaicum, oſſa. Arboris Saracenicæ lachryma. Mosis de Bdello. Bdellij descriptio expressa.

Sed suum nobis Matthiolus de Bdellio mentem his recludit verbis. Bdellium. Mauritanis *Molochil*, *Molochal*, *Mochel*, aut *Mochel*. Si nostro tempore in Italiam importatur, adeò rarum est, ut ad ostentationem tantùm asservetur, vel ad adulterini & reprobati normam. Credidêre quidam, hoc vulgare Bdellium, cuius passim in Officinis est usus, constare partim ex nigro, quod Italia mittit, partim verò ex eo Arabici generis, quod siccum & resinosum, avéntque ex Petra deferri, cùm tamen parum, vel nihil amaroris sentiatur, est potiùs opinandum adulterinum esse. Huius, quo passim utimur, plura quidem habentur genera, vidi nigrum, resinosum, odore fœtidum, Laseri quadantenus simile: alind transluicidum, utpote taurinum glutinum, amaroris expers: quoddam adeò vulgari Myrrhæ perfimile, ut ab ea vix dignosci possit. Quæ omnia genera, tametsi illegitima censeantur, Officinis tamen, tanquam legitima passim usurpantur. Serapio Dioſc. Bdellium appellavit Iudaicum, licèt Saracenicæ arboris lectio admitti possit, quòd *Saraca* urbs sit in Arabia: Non tamen improbandâ videtur lectio *Arabicæ* arboris. Plinius, Galenus & Oribas. minerunt Bdellij Arabici. Per

Nomina Mauritanica. Error quorundam. Bdellij vulgo plura genera. Bdellium nigrum. 1 Transluicidum. 2. Myrrhæ simile. 3 Dioſc. illustratur.

cisè

cilè colligi poſſit, quid intelligat Dioſc. Eò tamen inclinat animus, ut putem humanum unguem intelligi, quòd Plinius de Bdellio diſſerens Bactriano ungues reddat candidos. Id quod videtur etiam Bdellio aſſignaſſe Damocrates in ſuis carminibus, quibus cypheos compoſitionem cecinit, & quæ à Galeno referuntur. Bdellium tuum Qualcebone, cùm nigro ſit colore, nec ullâ in parte pellucidum, nec ſuffitu odoratum, ſed virus potiùs redolens, cur id legitimum dicam non habeo. Quandoquidem ſola amaritudo, quæ illi ineſt, ut cæteris ferè lachrymis, ac reſinis, non ſufficit, aliis non adſtipulantibus notis, ut adulterinum hoc Bdellium, legitimum faciamus. Hactenus Matth. apud quem C. Bauh. has ſex differentias habet: 1. Maioribus glebis ruſſum, & cùm frangitur in plurimos grumulos diſſiliens, mediocriter ſplendens: 2. Minoribus glebis ſubfuſcum, intùs ruſſum, cùm frangitur in duas partes quaſi diſſectum ſe dividens, tranſlucens, denſum, lentum, glutinoſum, pingue & lachrymas albas calido in loco emittens: 3. Nigrum, intùs nigro ruſſum, glutinoſum, mediam inter Thus & gummi Ceraſorum qualitatem reſipiens: 4. Nigrum quoque, ſed intùs fulvum, purpureo colore, maximè tranſlucens, molle, glutinoſum, Ceraſi gummi ſimile, eiuſdémque ſaporis: 5. Colore & ſapore priori ſimile, ſed intùs pallidis, aut candicantibus maculis diſtinguitur: 6. Pallidum, aut candidum, grumis oblongis, mediocribus, multis, longis, guttis denſatis concretum, amarum, ingratum, omnibus ſpeciebus acerrimum. Eligendum porrò ſcribit in quovis genere, aſpectu cùm frangitur, nitidum, cornu, aut taurino glutini ſimile, magis tranſlucens, pinguius & mollius, cùm hoc recens indicium ſit.

Myrrhæ verum Bdellium præferendum ſit, meritò ambigunt Lob. & Pena. Etenim quod Bdellium putatur, quia certò ſciunt, & à Rondeletio experimentis perſuaſum ſunt, optimè viribus Myrrhæ reſpondere, putant illud Myrrhæ ſpeciem eſſe, nec vulgare rationis momentum iſtud. Londinum ſuperiore anno allatæ multæ peregrinæ merces fuêre, inter quas quamplurimos huiuſce ligni ſurculos expiſcati ſunt, ſolidâ ſubſtantia cortice duro, nigricante, ſpinis multis & rigidis, craſſiuſculis, horrentes, quibus multa copia Bdellij erat aggeſta, intùs, foriſque valdequàm amari: cætera deſcriptioni Dioſcoridis perquàm ſimilia. Idem ainnt alibi Bdellium, quaſi olidum putidúmve dictum. Qui de odore eius velitantur, ſciant accipiendum Bdellium ſuffitu βδέλλιον, ſive odoratum, dici à Dioſc. quemádmodum vnguis odoratus, Caſtoreum, Muſcus, Styrax liquida, Caphura, aliáque multa, quæ vehementer fœtent, aut ingrata ſunt. Cùm Myrrha & Bdellium proximè iteram ſpinoſa arbor deſcribatur, & gummi adeò ſimile effigie fundat, voluerunt quidam, non niſi tanquam ſylveſtrem à Satiua Myrrha diſtare Bdellium. Porrò Myrrhæ deſcriptio, quam dant, non eſt ita diverſa ab ea, quam Plinius Bdellij ſcripto reliquit, Bdellium notiſſimam arborem, nigram, magnitudine Oleæ, folio Roboris fructu Capnifici, naturáque. Quem Capnifici quadantenus effigie fructum, induſtria peritiſſimi exoticarum plantarum Cluſij in vernionibus è Garcia habemus. Obſ. autem Bdellium & Bdellij fructum nuncupant. Hiſt. inſuper Belg. Fructus, quem Cluſius Bdellium ſuſpicatur, quemadmodum ipſe nuper monuit, videtur Cuciophoti eſſe, quem ad librum de arom. in hunc deſcribit modum: ſuglandis Nucis magnitudine, aut etiam amplior, triangulari ferè formâ, oblongiore tamen, & ad Ficum quòdammodo accedente, odoratus, colore ſubcinericeo, duriſſimo putamine, quod prægnans eſſe, & nucleum continere videtur.

Figura noſtra, quam proponimus, eſt ex Lobelio. Nos ſimile ſanè lignum ſpinoſum, cum Bdellio à nobis deſcripto, obſervavimus. De fructu pro Bdellio exhibito, ſub Cuciophoro tradetur. In Iconibus Plantin. figura Ligni & ſpinæ Bdellij, malè poſita eſt ſub titulo Laccæ. Exhibet iconem Hiſt. Lugd. ſub hac inſcriptione, Myrrha aut Bdellium ſuo ſurculo ſpinoſo hærens. Penæ Herb. ant. Io. Cubæ tradit Bdellium Serapioni Arab. vocari *Melyalyend*, & provenire in Hiſpania. Ex hac arbore provenire gummi dictum de Meka: de Bdellio proveniente in Meka, ſcriptum eſſe Geneſ. 2. In Paradyſo arbor cuius fructus eſt ſatis dulcis: Eſſe etiam Bdellium Indicum, ac adulterari gummi Ceraſorum aut Pyrorum. Herb. Cubæ pro Bdellij icone habet monſtroſum figmentum. Neque in Pyris nos obſervavimus Gummi. Bdellium porrò in Hiſpania provenire Euch. Roeſs. quoque ſcribit, & Hiſpanicum melius frigidum eſſe, Indicum verò calidum. Sed his quem hac de re allegent, non habent. Quò gentium Bdellium exulatum volunt?

Bdellium quidem ab aliquibus (teſte Plinio) creditur Scordaſtus arbor, æmula gummi Bdellij, cuius cortice idem adulteratur. Dicitur Arabibus Bdellium de Mecha arboris fructus Avicennæ. Serapioni autem de Mecha arbore Iunci ſolio. Audit Cæſalp. in Sicilia ex Palmis iis (quas *Cefalianes* vulgò dicunt) effluere gummi odoratum, quod genus Bdellij fuerit apud Arabes. Habetur tandem Bdellium Cuciophoros.

Quidam ſomniaverunt communem Myrrham legitimam eſſe Bdellium, teſte Matthiolo. Sunt qui Anime verum Bdellium eſſe putant, inquit Cluſius, ob multas, quas habet cum Bdellij hiſtoria notas communes, de quibus ſuo loco dicimus. Olivo teſte pro Bdellio alij intelligunt Carbunculos, & alij Criſtallum. Matth. pro Bdellio in comp. Cypheos Damocratis Belzuinum ſupponendum cenſet: Nec abs re factum ipſi videbitur ſi Bdellij loco ſelectiſſimus addatur Styrax. Quidam docti Medici Galliæ, inter quos à Cluſio Rondeletius cenſetur, exiſtimant poſſe Bdellio ſubſtitui Propolin. Si quis præterea bono caruerit Bdellio, Galeni conſilio in iis ſuccedaneis (Amato cum allegante, eius loco arborum muſcho vtatur. Codex Galeno aſcriptus de ſuppoſ. med. in Bdellij penuria Sphagnum ſupponit, ſed cùm nulla ſit Sphagni [Muſci arborei] cum Bdellio communis facultas, id ſanè cum Matth. probare non poſſum. Cornarus in compoſ. Cypheos, vbi vnguium Bdellij meminit Dioſcorides, loco vnguium Bdellij apud Aetium Vnguem odoratum immiſcet.

Bdellium, vt nobis author eſt Dioſcorides, discutit, & emollit duritias, turgentia guttura, humidásque hernias [βοῤῥοκήλας ἢ ὑδροκήλας] diſcutit, cum ieiuna ſaliva dilutum [ἐναίμου] impoſitum. Vulvæ ſpiracula laxat appoſitu & ſuffitu, & partus, humiditatésque omnes extrahit, calculos potu communit, vrinam movet, tuſſientibus & à ſerpente percuſſis vtiliſſimè [ὠφελιμώτατον, vtiliter] datur. Valet ad rupta, vulſa, laterum dolores, & diſcurſantes ſpiritus. Malagmatis inſeritur, quæ contra duritias, & nervorum nodos proſunt: contuſum verò reſolvitur effuſo vino, aut aqua calida.

Qualcebone.

Differentiæ C. Bauh.

Myrrhæ ſpecies.

Bdellij lignum.

Bdellium vnde dictum.

Fructus.

Cuciophori fructus.

Item.

Plantæ error.

Myrrha aut Bdellium.

Melyalyend Serapion.

Paradyſi arbor.

Gummi Pyrorum.

In Cuba figmentum.

Euch taxatur.

Æquinoctia Scordaſtus.

Palmæ minor.

Cefalianes.

Cuciophori Myrrha.

Anime.

Carbunculus.

Criſtallum.

Subſtituta Belzuino.

Styrax.

Propolis.

Muſcus arb.

Vnguis odoratus.

Vires.

Hernias.

Calculos.

Tuſſim.

Ad ſerpentes.

Bdellium Scythicum.

Arabicum.

Bronchocele.

Tumores.

Galenus verò, bdellij facultates describens, ita inquit: bdellium, quod Scythicum nominant, quod sanè & acrius est, & resinosum magis, emollientis admodùm est, & efficacis virtutis: at alterum, nempe Arabicum, quod dilucidius est, magis desiccat, quàm emollientia. Igitur quod recens & humidum est, & contusum facilè mollescit, & ad omnia, ad quæ Scythicū idoneum est: at quòd antiquius est, & admodum gustu amarum & acre, & siccum, ab eorum, quæ indurata emolliunt, mediocritate recedit. Vtuntur autem quidam illis, & potissimùm Arabico, & ad bronchocelas & hydrocelas, saliva matutinâ, ieiunaque, subigentes vt emplastri consistentiam accipiat. Porrò Arabicum & calculos renum in potu sumptum frangere apparet, tum vrinas ciere, & crudorum flatuum discursus, præterea laterum dolores & rupturas persanare. Bdellio etiá maximè pro laxandis atque emolliendis tumoribus vtimur.

BELENIZAN AVT BELENZAN AVERRHOIS.

CAP. XXXV.

NOminum saltem, si res non altas confinitas effecit, vt quidam, authore Garcia, *Belenzan* existiment esse *Benivinum*, quæ quidem opinio ei non placet, vt mox apparebit ex eo capite, de Benivino.

Temperamentum.

Vires & vsus.

Cæterùm Belenizan [vt tradit Averrh.] aut *Belenzan*, sive *Petrozan*, exsiccantem & calefacientem in secundo excessu habet facultatem, stomachum humidum & languescentem exsiccat & roborat, oris odorem commendat, partes corporis confirmat, & venerem excitat.

Sed ex hac adeò succincta & brevi historia persuadere sibi non potest Garcias, esse Benivi quod sequenti capite describitur, quod si quis tamen contra sentiat, per ipsum licet.

BENIOINVM, CVIVS ARBOR FOLIO CITRI.

CAP. XXXVI.

Benzoini resina. Color.

Fragmenta. Substantia.

Odor.

Cortex.

RESINA nomine Benioini Officinis cognita, magis constat glebis inæqualibus, puris, nec vllà ferè sordè vt plurimùm infectis: colore sunt massæ aliàs rutilante, aliàs magis ad albedinem vergente, & crebrimisceu vnguibus, aut Amygdalarum frustura remistæ: verùm in rutilis illis massis obscurè lucent vngues, in aliis candidis admodum, sed non ita pellucidi: substantia omnibus satis compacta, sed vel attritu digitorum in pulverem frusti potis, nec quæ subdenubus lentescat, saporis ferè expers, verùm odor suavissimus, qui accenso vegetior. Eidem interdum adhærescens invenitur cortex, qui magnæ satis arboris suspicionem iniicit, sortis rugosus, ad cinereum inclinans, substantiâ compactâ, colore intrinsecus rufo ceu Canellæ, qui gustanti nihil præter siccitatem quandam offerre videtur. Hæc nobis de Resina ista nobilissima comperta.

Arbor ex Garcia.

Cortex Folia Citri.

Arboris faciem tradit Garcias: Arbor, inquit, Benivifera procera est, vasta, pulchra, magnam spargens umbram, ob ramorum frequentiam, quos pulcherrimo ordine digestos, & in aërem elatos habet. Caudice est crassio, materie prædura & firma. Eius folia partim aceto condita, partim adhuc adhærentia accepi: minora tamen à Citri, sive Limonii foliis, non tamen adeò virentia, sed parte adversâ candicantia, quæ verò in ipsis matoribus ramis nascuntur, ad Salicis folia magis accedere videntur, latiora tamen sunt, sed minùs longa. Vulnerantur arbores, vt gummi, quod est Benivi de *Benivi*, emittant, quod est ex provincia Bayrros, idque præstantius est eo, quod in Sian nascitur: natum verò in Sian reliquis generibus præstantius est.

Arboris scarificatæ Locus.

Benivi genera.

Amygdaloides.

Dilectus.

Benivi plura sunt genera. Id autem maximè mercatoribus expetitur, quod Amygdaloides vocant, quódque vngues, seu maculas candidas admixtas habet, Amygdalarum instar: quò enim pluribus huiusmodi maculis abundat, tantò præstantius habetur. Maximè id provenit in Sian, & eius contermina Mirtaban. Erant illæ provinciæ supra regnum Malacam ad fluminum Arx & Manan in Oceanum Indicum influxum supra Gangeticum sinum. Eius meminisse puto Antonium Musam, idque permixta eius radicum scobe asseri asserere: sed falsò, quandoquidem vnum idémque est gummi, aliud videlicet crassiori consistentiâ, aliud liquidiori, & aliud non plenè durâ, quæ deinde à Sole exusta magis albet. Id Benivi sic exsiccatum nonnunquam in farinam resolvitur, quam Musa radicum scobem esse putavit.

Musa sup. fin.

Nigrum. Negrum.

Aliud genus nigrius invenitur in Iaoa & Samatra, quod vilioris est pretii. Est & genus nigrum in Samatra è novellis arboribus profluens, quod ab odore grato *Benivi de Benivas* vocant, id superiore decuplo carius est: quod sapidè existimavi nihil aliud esse, quàm Benivi cum cum Styrace liquida, quam Chinenses *Rocamalba* vocant, permixtum, quod volui semel experiri, mixto Benivi cum Styrace liquida. Sed licèt Benivi sic permixtum vulgari odoratius esset, odoris tamen fragrantiâ & suavitate à Benivi de zoninas superabatur.

Rocamalba. Chinens.

Benivi de Benivas ex novellis permistetur.

Cæterùm nenivi è novellis plantis profluens Amygdaloide odoratius esse, causam esse puto, quòd gummi multùm nativæ suæ fragrantiæ vetustate amittat, vt ferè reliqua huiusmodi. Sed quia candidum elegantius est, nigrum verò & novellum odoratius, vtrumque permiscere solent, vt odoris fragrantiæ etiam elegantiam concilient.

Asa mirab.

Asa quoque odorata non est semivirum, tametsi nonnulli docti virian ea fuerint sententia.

Nunc illud restat, vt nostram sententiam firmis argumentis comprobemus.

Benivi non condimenta recepisse certum est.

Laser in India. Resina Samatra.

Nemunem nenivi vnquam in condimenta recepisse certum est; Asæ verò fœtidæ frequentissimus vsus condiendis cibis apud Indos. Adhæc minima pars Lasens (Asæ fœtidæ) ex India vltra Gangen advehitur. nenivi verò, quod in Indiam defertur, quódque Amygdaloides vocant, nascitur in Samatra & Sian [non in Armenia, aut Syria, Africave, aut Cyrene] eiúsque maxima pars huc convehitur: deinde in Arabiam, Persiam, & Asiam minorem defertur, atque etiam [vt ex virorum fide dignorum relatu intellexi] in Palæstinam, Syriam, Armeniam & Africam. Anton. Musæ imposuerunt igitur ij Lusitani, qui incolas, apud quos nascitur nenivi, id gummi etiammum Laserpitium vocare significarunt: quandoquidem ab indigenis *Conuiham* appellatur. Ad Ruellii autem obiectionem, quem capite de Lasere, *Imperatoriam*, *Laser gallicum*, atque *Officinarum Benivinum* esse, contendere scripsi, sic respondeo. Cùm is inter reliquas Imperatoriæ facultates hanc illi tribuat, vt libidines extinguat: in Lasere verò demonstratum sit eo vti ad venerem excitandam

Laserpitium. Conuiha.

Imperatoria. Laser Gallicum Ruell. reficitur.

Imperatoria Laſetis genus eſſe non poteſt.

Veteribus ignotum

Noſtrum Benivi veteribus ignotum fuiſſe omninò puto: ſiquidem nec Græcorum quempiam, neque quempiam Arabum hoc deſcribere meminit. Veteribus etiam Iudæis ignotum fuiſſe, ex eo colligere licet, quòd neque David, neque Salomon eius meminerunt, tametſi odores & fuſſimenta ſummoperè commendarint.

Ruell. Lapſus. Ben iudaum.

Fieri autem poteſt ut Ruellius [in eo, quòd Benivi, Ben Iudæum vocat] lapſus fuerit nominum affinitate, debuitque potiùs nuncupare *Benzoey*, id eſt, filium de Iaua, ubi plurimum naſcitur.

Locus.

Scribit Mediolanenſis quidam naſci Benivi in mõte Paropamiſo, & præter Macedones quoſdam, qui in Monte Caucaſo, odoratiſſimum, noſtrõque multò præſtantius ſe vidiſſe aſſerebant. Ludovicum etiam Romanum citat.

Lud. Rom. aut.

Ego verò neque huic Mediolanenſi, neque illis Macedonibus facilè crediderim, quandoquidem videre licet huc commeantes tot Thraces (quos alii *Rumes* vocant) & tot Turcos, qui Benivi mercium gratiã hinc tranſuehunt: quos, ſi apud eos, Benivi naſceretur, alias potiùs merces, quę maioris eſſent emolumenti & quæſtus, tranſportaturos credibile eſt. Fieri autem poteſt, ut illi Macedones Styracem pro Benivi intellexerint: ſed tamen nullibi Styracem naſci ſcimus, præterquàm in Æthiopia, ubi etiam Myrrha repetitur.

Cominham Lobanzoy.

Benivi genera vocantur à Chinenſibus *Cominham*, ab Arabibus *Lobanzoy*, quaſi dicas Thus de Iaon, quòd hæc regio primùm Arabibus innotuerit, Arabes enim Thus *Loban* dicunt, Guzarate & Decan incolæ, *Ido*.

Scalig. deſc. vitiat.

Scaligeri deſcriptio, quæ eſt exercit. 122. non parum variat, eam autem integram hic libuit ponere: Eſt mihi, inquit, arboris ipſius luculus, in meis Mutarum theſauris, etiamnum aliquid è Beniovin retinens ac ſpirans. Quin compreſſus nonnihil lenti ſucci, qualis eſt Beniouin, remittit. Quem à Ioa. Valada ex India delatum dono accepi. Is, ait, arborem eſſe, Amygdalæfacie, folio longiore: nullum ferre fructum, præter oblongas ſiliquas, compreſſas, oleo plenas, non ſemine: quo ex oleo ſpiſſato conficiunt Beniovin. Sarculi conſiſtunto molliſſlenta, ſtrata, qualis ſollis Carcis, aut Palmæ arefactis.

Benivyn & indava habetur (Linſchot. teſtimonio) ſed copioſiſſimè in *Baros* & *Sperimen*, quæ duo ſunt loca inſulæ Sumatræ Indiæ Orientalis. Appellatur ab incolis *Minyan* vel *Comignan*. Benyvin album aliquò carè vendunt, aliquum etiam Caxas in lava. Pari enim pondere vendunt, nec diſpari pretio. Nigrum verò triplo cariùs divenditur quàm Caxas. Eſt & genus quoddam ibi quod Benivyn vocant *Auendado*, fragile, atque friabile, quales ferè ſunt Amygdalæ contuſæ, quod cæteris bonitate præſtat. Omnium viliſſimum creſcit in *Palimban*, & Sumatra.

Minyan. Comignan.

Caxas.

Amendado.

Meminit etiam huius Aloiſ. Mund. in exam. ad Brall. Quàm rectè agant, nugiens, hi (è quorum numero eſt etiam Hieron. Eugub.) qui eo, quod *Belzuinum* vocant, Myrrhæ loco utuntur, viderint ipſi: certum enim eſt (ut alia omittam) omnis illud amaritudinis expers eſſe.

Subſtituit Myrrhæ.

Officinæ hodie duos habent ſuccos ſpiſſos quos aliqui gummi eſſe putant: alterum vocant Aſam dulcem, alterum Aſam fœtidam. Hos ego inquit Corn. eſſe credo Silphij ſuccos, ſed unde allatos, non ſatis conſtat. Cyrenaicum ſuã ætate interiiſſe ſcribit Plinius, niſi fortaſſis poſtea renatum fuerit. Inde certè dulcem Aſam eſſe veriſimile eſſet, ſicut ex Medico & Syriaco fœtidam. Nam Medicum & Syriacum Silphij ſuccum Dioſcor. viroſi & graveolentis odoris eſſe teſtatur, ſicut Cyrenaicum lenis & grati. Ex Indicis navigationibus hodie utrumque ad nos afferri ſatis notum eſt. Nam illorum lingua *belzoi* nomina ri, quod Latinis ſit Laſer, ipſi nautæ teſtantur. Et Aſa vocem ex Latere eſſe corruptam minimè dubium eſt. Fœtidam propter graveolentiam, noſtri vulgò *Merdam Diaboli* appellant.

Belzoi

Merda Diaboli Ben Iudaïc.

Ruell. benivinum Officinis, ſive *Ben Iudæum*, quòd Iudæa parens huius, mittat ad nos prolem ſuam. Andern. libello de peſte vocat ſimpliciter *Been* & *Been Iudaicum* ac ibidẽ etiam per Aſam dulcem, ſive Laſerpitium intelligit benivinum: in catal. verò Franc. belzoinum & benzoinum.

Been.

Cord. in Dioſc. erroris eos accuſat, qui Aſam dulcem, ſive benzoi, verum Laſerpitium eſſe putant, in quorum numero eſt Ruellius, ubi benevinum pro benzoinum ſcripſit & interpretatus eſt prolem Iudææ parentis, cùm tamen ex India adferatur. Idem in hiſt. benzuhi, ſive benzoi, quod etiam Aſa dulcis appellatur. Langii verò de benioino ſententiam vide antè capite de Myrrha.

Aſa.

Ruellij error.

Cæterò, beniovin (pergit Scalig. in Caſtig. exerc. 122.) quod vos Itali *Belzoi* dicitis, falsò putant eſſe *Laſer ab India*: nec verum eſt, quod aiunt: à Varthomano ſcriptum in ſuis Navigationibus è Latere fieri benioin ac qui Latinum fecit, inficiam addit audaciæ manifeſtam.

Laſer non eſt.

Error quorundam.

Coſta Iudæum eadem ferè tradit de *Benzoe* (ita enim cum Garcia vocat, quæ Garcias, reprehendens Ruellium, Muſam, & Mediolanenſem, negãſque eſſe Aſam, vel Laſerpitium, ac addens Matthiolum dicere, ſe veritate victum, coactum mutare ſententiam: ut & Monachos in Meſuem de Cancamum non cognitum, quamvis aliqui belzoinum exiſtiment. Cancamum adhuc non eſſe belzoin, ut bene annotarit Amatus. Atque etiam apud Valleriolam Laſerpitii Indici Lachrymam, vulgò benioin vocati.

Benzoe.

Cancamum non eſt Laſerpitii.

Lob. & Pena Adv. benzoin recentiorum non eſt ſuccus Cyrenaicus, ſed inventum recentioribus, & à Cancamo differt. Et alibi benzoin non eſt Cancamum Dioſc. Licèt ſentiat Anguillara, à Montano perſuaſus benzoin eſſe Cancamum. Siquidem is dicat epiſt. 1. Cancamum pronunciocum Montano nihil aliud eſſe, quàm belzoinum, & corruptum extum ubi dicitur ſapore iucundo, quod demonſtrari poteſt ex Paulo, & Serapione, ut etiam oſtendit Matthiolus. Sed animus inclinat Agricolæ Laſerpitium lachrymam illam eſſe, à ſe belzuinum vocatam.

Anguill. nec. qui Cancamum cum Montan. Benzoe eſſe facit.

Agricolæ partes ſuſceperat Matth. quas poſtea infimat. Credidimus iamdudum Laſerpitij lachrymam nihil aliud eſſe, quàm illud iucundi ac ſuavis odoris gummi, quod Pharmacopœis atque Vnguentariis belzoinum nominatur. Verum cùm poſtea cœpiſſem Laſerpitij ac Laſeris hiſtoriam diligentiùs examinare, facilè in aliam deductus ſum opinionem. Id gummi, quod Sepiaſiæ belzoinum dicunt, meo quidem iudicio, verum Silphij liquorem mentietur potiùs, quàm ſit. Validi cortices, qui plerumque belzoino implicati reperiuntur, arguunt id arboris magnæ potiùs, quàm ferulaceæ plantæ lachrymam eſſe: quod etiam nuper retulit mihi quidam Medicus Cyprius, qui belzoinum noſtrum in Cypro ex arbore ſatis procera manare affirmavit. Quid autem veteribus fuerit gummi illud elegantiſſi-

Laſerpitium.

Belzoinum non eſt ferulaceæ plantæ.

Ex arbore procera.

num, quod aelzoinum appellant, mihi hactenus incompertum est. Non enim est, ut quidam volunt, probatissima Myrrha. Idem hist. Germ. aenzoinum pretiosum est gummi & odorum ex Indta, alio nomine Asa dulcis dictum ad differentiam Asæ fœtidæ. Sunt enim, qui hoc gummi, Laserpitij esse putent, sed falsò.

Camer. ad Matth. Arbor, quæ aenzoinum fert, magna & procera est: folia minora, quàm Limonum, alterà parte incana: locum autem, ubi provenit, non facilè est adire, quàm magno agmine armatorum propter Tigrides.

Ex Theoph. & Dioscor. didicit Turnerus & Matthiolum, & quicunque aenzoinum putant esse Laser dulce Cyrenaicum, graviter errare. Theophrasto enim & Dioscoridi Laserpitium herba est, quotannis interiens, saltem quoad caulem, & summitates, cuius succus, exsiccatus sit Laser. Scimus autem ex fragmentis ramulorum ligneorum admissis, tum experientia Ludovici Romani (quem etiat etiam Matthiolus, altis scilicet contra seipsum arma subministrans) aenzoinum, sive aelzoinum, resinam esse arboris cuiusdam, non autem herbæ lachrymam. Quod autem ad Asam fœtidam, non negaverim esse Laser Medicum aut Syriacum, ut Matthiolus & alij docuerunt.

Amato præterea aenzuinum non est Cancamum, sed Arabum Asa odorifera, quam ipse Silphium, sive Laserpitium odoratum vocat, præcipuè subnigrum, quod Lusitani à *Benzoe* appellant.

Diffluit præterea lachryma ex arbore incisa, quę Myrrha dicitur. Aliquando tamen in trunco ipsius arboris, lachryma ipsa concrescit. Quę omnibus præstantior est Troglodytica, hodie apud Lusitanos, simul & reliquos Hispanos in Officinis, sub nomine aelzuni Amygdalini, reperta, levis, subnigra, undique sibi concolor, fragilis, quæ confracta, album quid, ungues humanos, vel Amygdalas dealbatas referens ostendit: unde Lusitani qui ex India eam adferunt, aelzuinum Amygdalinum vocant, ut inter eam & alteram nigram, propnè aelzuinum bonum, sive ut illi dicunt, à nominas differentiam ponant, de quo cap. de Laserpitio sermo agitur. Verùm ineſt huic, de qua agimus lachryma, Myrrha Troglodytica, quam Hispani aelzuinum Amygdalinum [ut dixi] vocant, sapor amarus, odor verò bonus, sed ita acer & vehemens, ac intensus, ut omnes assistentes, quum ex ea suffitiones fiunt, ingentes sternutamenta protumpant, qua de causa indies ab Hispanis magis despicitur, delicationibus odoramenus abundantibus. Hunc odorem considerans Dioscor. gravem odorem Myrrham habere dixit. Gal. verò lib. 1. de Antid. eam gratissimi odoris esse tradit, quem ita esse deprehendimus, intensiorem tamen: sed animadvertendum, quod Gal. ibidem à Dioscor. discrepat, quia Myrrham Mineam à regione, in qua nascitur, sic dictam, præstantissimam facit, quam tamen Dioscor. ut improbam, & cæteris Myrrhę speciebus peiorem, derelinquit. Hanc verò lachrymam aelzuinum Amygdalinum dictum, raro aut nunquam Italia vidit, qua de causa non mirum est, si Manardus vir diligentissimus lib. 6. suar. epist. dixerit, non solùm optimâ, sed etiam bonâ Myrrhâ carere nos: ex hac verò Myrrhæ specie *Stacte* præcipuè conficitur, ac destillatur cùm colore, tum odore & sapore illi maximè conveniens. Cæterum vulgata & communis Myrrha, Dioscor. Caustis est, arida, colore nigro, & velut abigee torrida, quæ ex India quoque, præcipuè insula *Farica* dicta ad nos adfertur. Hanc verò falsò nonnulli Bdellium apud Dioscor. esse contendunt.

Quid Amatus intelligat difficilè est scire: dubitamus enim, ad eam intelligat, quam nos exhibemus pro Myrrha Troglodytica, quia dicit vocari aelzuinum Amygdalinum, quamquam capite de Laserpitio aliud habeat, quod dicit vocari aelzuinum aoninas, quod quidem dulce est, ac à Langio existimatum Myrrha, cui opinioni se opposuit Aloisius Mundella. Notæ tamen, quas tribuit Amatus suo aelzuino Amygdalino, veræ Myrrhæ conveniunt, quam exhibemus. Monachi in Mesuem dicunt, se nunquam vidisse Myrrham, & eam, qua vuntur aromatarij, non esse speciem Myrrhæ: quod si sit, esse Ergasinam: aiunt præterea non spernendum iudicium eorum, qui dicunt vulgatem Myrrham esse bdellij speciem. Bacchanellus dicit nos veram Myrrham non habere, nisi fortè nostra, Caucalis sit, vel Ergasine Dioscor.

Quicquid porrò dicat Amatus, non existimo, in aelzuino Amygdalino, vulgò vocato, reperiri vllam amaritudinem, quod & alij testantur, nec vllum aelzuinum amarum novi: quæ occasio, vt nullo modo Myrrham censeam, nec etiam verisimile est, Laserpitium, sive Silphium esse, cùm herba fuerit. Bdellij autem arbori, ineptè etiam germanicum nomen Maisterwurtz addictum. Langio etiam & Monachus non assentior, vt antè indicatum, aelzuinum esse Myrrham. Odoratum Asæ genus inquit Apollo, à paucis annis illustres medicæ materiæ indagatores, id quod Laser Cyrenaicum, vulgò aenzuinum, multò ante Cardanum & illustrarunt, & approbarunt. Matthiolus tamen prioni suæ opinioni contrarius, aelzoinum haud esse Laserem odoratum primum ex Strabone detendit. Vbi verò Laser, vel Asa, sive succus Cyrenaicus simpliciter scribitur, aelzoinum accipiendum. Montuo *Asa odorata*, & *Benzoin* dicitur: Cardano & Gualtero *Asa dulcis, Belzoi, Benzoi*.

Toxites in Onom. philol. Benzoin / Wolrieder Laser / Wilder Granatbaum / *Arbor tremula, arbor Granati silvestris, Aspalathus, arbor Cretensis, Acatarath, Asa dulcis, Asa odorata, Azarath, Darsissham Arab.* Pharmacopœum, Porrum de recta compositionem cuiusdam medicamenti miram instituentem, qui tot plantas hic miscet.

An Saracen. de peste Laser Indicum seu liquor Cyrenaicus Arabum interpretibus Asa dicitur?

Asam dulcem à fœtida distinguit Avicennas: Venusque autem vicem supplere potest aelzuinum nostrum: nec est Laser ipsum, vt plerique falsò arbitrantur.

Varignana in Secretis de Asa aliquid. Verùm ego existimo Varignanam nescivisse quid esset Asa.

Disp. Colonien. *Asa dulcis*, Benzoe ex Taprobana insula hodie. Idem. Asa corruptè denominata à Lasere videtur: est autem duplex, videlicet aromatica & odorata Asa, & fœtida. Asa aromatica seu odorata est Laseris seu Silphij succus, sive liquor Cyrenaicus, seu potius Indicus hoc tempore. Etenim Indicus etiam Mesue laudatur. Nam ex *Taprobana* insula in mari Indico maxima hodiè à Lusitanis convehitur teste Lud. Romano. aelzoi indigenus dictus. Hæc ex Sylvio. Sed fatuus est fateri *Laserem*, seu *Laserpitium*, seu *Silphium* non extare amplius, quod pregnantibus rationibus Io. Lang. docet in epist. mea. Maraque dul-

cis

Aelzuinum Amygdalinum.
Saper amarus.
Gal. discrepat à Dioscoride.
Mineam.
Adversus Manard.
Stacte.
Vulgata.
Caustis. Locus.
Laserpitium folio.
Matthiolus reb. Non Laser.
Asa fœtida.
Asa dulcis.
Laserpitium Aelzuinum. Myrrha Langio.
Monachi errorem vulgarem.
Ergasina. Vulgata Myrrha Bdellij species. Caucalis. Ergasina.
Amat. errat. Lachryma arborum.
Asa dulcis Benzoe Duplex Asa. Asa aromatica Liquor Indicus.
Laser non amplius extat.
Matth. errat. Laser. Asa. Succus Cyrenaicus Asa odora. Arbor tremula Arb. Granati silv. Aspalathus Arbor Cretensis. Toxites reprehendit. Saracenus.

cis seu benzoin, quòd apud Serap. & Avic. à Græcorum Laserpitio nihil differat, Laseris succus esse non potest. Secundò Lud. Rom. refert belzoin esse gummi arboris, atque Laser non arboris, sed *Serami* ex Arabum, veteribus est. Quid verò Officinarum *Belzoin* sive *Assa dulcis* sit, indicabitur paulò pòst.

Harsh. in Ench. Liquor Cyrenaicus aut Indicus non extat in Officinis: Nam is, quem illæ ostentant pro Indico & Cyrenaico liquore, quem gummi Benioi vocant, potiùs est, selectissima Myrrha. Quanquam non desint, qui hunc liquorem, quem Officinæ peculiari nomine Assam odoratam vocant, legitimum esse negent, quòd Assa odorata apud Indos in vsus condendorum ciborum veniat, benè minimè. *Myrrha.*

Fuchsio de comp. med. Cyrenaicus liquor, Officinis Medicorum Asa dulcis & belzoe, vel Belzoin, & Belzuinum nominatur. Sed qui sub hoc nomine in Officinis prostat, non legitimus, aut saltem quarundam rerum accessione depravatus, quòd necacer, neque mordax sit. Præstaret ista, inquit, succo Laserpitii Germanici, quod *Meo* gestramine nominant, posse ad compositionem medicamentorum. Ego quidem contra Fuchsium belzoe non putarem depravatum: sed qua non est opus Laserpitij: ideò etiam non habet signa. *Belzoinum subfitutū Fuchs. notatur.*

Camerario apud Matth. Germ. *Benzoi* vocatur Asa dulcis, de quo legi possit Garcias.

Adolpho Occonio in pharm. Aladulcis, Ὀπὸς Ζωΐου, Benzoi & Benioi, Lazer.

Acosta Ital. refutat eorum opinionem, qui volunt Assam odoratam esse Benzoinum atque inter illos Antonium Musam. *Benzoinum.*

Tabern. apud Virsung. *Aladulcis, Benzoinum, Assa dulcis Officinarum, Assam Benzoes* vel *Asa dulcis.*

Hadriano in Nom. *Laser Cyrenaicum Lάσ ϰυρηναϊϰὸν*, vulgò *Assa dulcis, odorata & gummi Benzoinum*, Belg. Beutzuyn. *Laser. Lάσ ϰυρηναϊϰὸν. Assa dulcis.*

Rhegino in exercit. *Asa odorata*, pro liquore Cyrenaico Galeno vsurpasse; Myropolæ, inquit ille, Benzoin appellant: Laser, aut Laserpitium non est. Idem: Laser, liquor duplex; prior quidem Assa odorata, Galeno liquor Cyrenaicus dictus, & Benzuinum vulgarib. Medicis. Ex arborescente ferulaceo frutice, non ex herba erumpit utraque Lachryma, sive liquor, cùm plærumque cortex adhærens visatur: quod nusquam apprehenditur in herbarum succis, nisi adulteratis. Sed quàm bene sibi constet Rheginus apparet ex tam annotatis & magis approbatis in Laser. *Rhegin. sibi non constat.*

Lacunæ *Lexic. Laser*, Arab. *Alsirb & Assa* Castell. *Benivy & Ben Iudaica.* Liquor Cyrenaicus Benivy existimatur.

Monachi huc usque non viderunt propriam & veram odoriferam Assam. Et quamvis aliqui, vt Manardus & Brassavolus, velint Benzuin vulgò vocatum esse Assam odoriferam, tamen hoc illis non clarè constat. *Benioini subfitutū*

Bacchanel. in cons. Assa odorata, Laser odoratus vulgò dicitur *Belzoino.* Notat verò non haberi Assam dulcem, & se eius loco succum Glyzyrrhizæ ponere, seu potiùs Belzoino.

Belzoi vulgò appellari Lachrymam ex Oriente advectam: Colligi ex arbore in India vt vult Lud. Roma, aut Laserpiuū esse apud Antiquos credere non possum, ait Cæsalpinus: Hæc præterea addēs Lachrymam odoratiorem appellant Belgicanum de Boninas: suspicor Myrrham esse. De Myrrha Theophrast. Dioscor. similiter tradit Lachrymam Arabicæ arboris, Myrrha, vnde exprimitur Stacte; res odorata est, quam Vnguentarii in folles conferciunt, digeruntque odoris ac pinguedinis argumentis, vt inquit Plinius. Hæc hodie *Belzoi* vocatur, alias *Benzoinum*: deest quidem amaritudo, gustu enim suavis potiùs est, quod cum his, quæ à Theophrast. traduntur, convenit. Nos verò Myrrham amaram esse demonstravimus capite de Myrrha, & ideò non potest esse belzoinum, vt vult Cæsalp. & alii: Gesnero in catal. pl. *& Laser: Laserpitium*: cuius altera species odorata Assa dulcis dicitur, sive *Benivinum*, quasi *Ben Iudaum* ex sententia Ruellii. At mihi sanè veriùs arboris Lachryma videtur. *Myrrha.* *Cæsalp: ner.*

RESINA AMERICANA SIVE CARTHAGINENSIS NOVI ORBIS.

CAP. XXXVII.

LAchrymæ Americanæ nomine Resina, à D. Paludano communicata Ill. E. C. Aqua nos habuimus, flammescit, odore ferè Picis, sapore subacri. Hinc fortè eadem, eodem nomine, ab eodem D. Paludano data, consistentia, odore & sapore haudita abſimili, colore cuculo, perspicua, cum prior vitis aciem non transmittat. Descript.

Meminit Monard. Resinæ Carthaginensis, quæ an eadem sit, cum iam dicta, asserere non audemus, de ea hæc tradit. Nunc etiam nobis mittit Carthago, novi Orbis provincia, resinam quandam pinguissimam, & odoratissimam, Abiegnâ aut Terebinthina Venetâ multò præstantiorem, usdem facultatibus, seu maioribus præditam quàm sit selectissima Terebinthina. Experientia docuit, utiliter mundi nervorum, articulorum, pedúmque vulneribus, & antiquis vlceribus: magno etiam commodo, ea eloti & præparatâ matronæ sibi faciem oblinunt.

LIQVIDAMBAR RESINA ARBORIS Ocoxoc dictæ, foliis Hederæ, odore Styracis liquidæ.

CAP. XXXVIII.

LIqvidæ Ambræ nomine datâ à D. Paludano Resina, missa Ill. C. VVirt. à qua habui, ceram mollitie imitatur, coloris ferè melini, nonnihil obscuri, odore Styracis liquidi remissiore, tum accensa, tum non accensa, sapore quoque non absimili. De hac autem resina ac eius arbore hæc tradit Monard. Descript.

Resina, quam Liquidambar, & oleosam quiddam, quod oleum de Liquidambar vocamus, ad nos ex Hispania nova adferuntur, utrumq; odoratissimum, præsertim oleum, quod delicatioris & suavioris odoris est. Est verò Liquidambar resina effluens incisis arboribus, vastæ magnitudinis, pulchris & ramosis, quarum folia Hederaceis similia sunt; *Ocotel* Indi vocant, cortice crassiori cinereo, qui incisus aut vulneratus fundum Liquidambar emulgatur, cui cortex comminutus, odoris causa admiscetur, vt scilicet suaviùs & diutiùs spiret in fusilitiis. Vbi nascuntur eiusmodi arbores, fragrantissimus est aëris odor, adeò vt Hispani primùm eò appellentes, illuc aromata nasci, atque adeò eas aromatiferas esse arbores existimarent. Tanta quantitate in Hispaniam infertur Liquidambar, vt mercium vicem suppleat, vtribus & dolijs eo impletis; eo etenim hic vtimur, in *Resina Liquidambar Locus.* *Arbor. Hederacea folia. Ocotel.* *Odor.* *Quantitas.*

Styracis liquidæ subſtitutum.

ſuffitibus, odoramentis, paſtillis, Styracis liquidæ loco, cuius odor proximè ad hunc accedit: adeò autem validus eſt, ut celari, etiam ſuffitibus non additum, non poſſit, & totas ædes, ſi eius ſit copia, atque adeò plateas ſuo odore repleat.

Vſus.

Plurimus in Medicina illius uſus, nam calefacit, roborat, reſolvit, & anodinum eſt. Cerebrum, per ſe illitum, aut aliis aromatibus mixtum, roborat, & doloribus liberat, omnigenóſque dolores à cauſa frigida, emplaſtri modo impoſitum, tollit.

Emplaſtrū.

Ventriculo adprimè utile, ſtomachici inſtar adlibitum: etenim ipſum roborat, concoctionem iuvat, digerit, concoquit, & appetentiam excitat. Cùm Styracis, Ambræ, & Moſchi momento mixtum Emplaſtri conſiſtentia, & ſcuti forma ſuper alutam extenſum, omnibus prædictis morbis maximè prodeſt. Calidum in fine ſecundi gradus, humidum in primo. Ex eo recens collecto, & illic repoſito, ubi per ſe tenuior eius ſubſtantia ſtillare poſſit, oleum quod de Liquidambar nuncupant, elicitur, multò perfectiſſimum, illóque longè ſuavius. Sunt qui expreſſione etiam eliciant, ut maiorem quantitatem colligant. Nam chirotbecis imbuendis plurimum abſumitur. Vtile eſt medicamentum ad pleroſque morbos frigidos, nam calefacit, reſolvit & omnem tumorem emollit: itaque uteri tumoribus & obſtructionibus prodeſt, menſésque provocat: calidum ferè tertio gradu. Sciendum tamen eſt, pleroſque liquidam iſtam Styracem ex India inferre, non proinde bonam, quoniam è ramis eius arboris comminutis & coctis pinguedinem innatantem colligunt vendúntque pro légitimo.

Liquidambar. Oleum. Expreſſio ad Chirotbecas. Vtres. Temperi. Adulterium.

Vſus ſummitatum arboris.

Eius arboris pampini & ſummitates in fasciculos collecti, veſtibus & ſtragulis ab Indis inferuntur, odoris grátia, in eúmque uſum Hiſpanis etiam vendunt.

Locus.

Advehitur [inquit Cluſ. apud Monard.] Hiſpalim, totius non dicam Bœticæ, ſed etiam Hiſpaniæ celeberrimum emporium, olei quoddam genus ex America, ſubruſſi coloris, cuius mirabiles prædicant effectus in omnibus uteri morbis.

Vterus.

Id oleum de Liquidambar nuncupant, eius ſanè odoris ferè, qui Ambræ odorem æmulatur. Id verò ex eo liquore exprimitur, quem de *Ocoſotl* arbore ſtillare, Mexicana hiſtoria tradit in hūc modū. Inter arbores Mexicanas memoratur & *Ocoſotl* arbor prægrandis & venuſta foliis Hederæ ſimilibus. Huius liquor, quem Liquidambar nuncupant, vulnera curat, atque cum corticis ipſius polline permixtus, elegans, odoratúmque ſuffimentum præbet.

Hedera folium. Vſus.

Cæterùm ad Storacis genera reduci poſſe videtur Cæſalpino, quod ex India Occidentali affertur Liquidambrum vocatum. Reſina liquida valdè odorata apprehenſis & arboris corticibus ſimillimo odore Styracis. Eius arborem in nova Hiſpania magnam tradunt: frequentibus ramis ac foliis Hederæ, craſſo cortice, quo inciſo lachryma funditur prædicta: ex hac recenti ſtillare tradunt per ſe oleum quoddam odoratius, ac expriſſi quoque ut maiorem quantitatem habeant, ſed minùs perfectum quo chirothecas inficiunt. Hiſt. Lugd. *Liquidambar* eſſe dicit ex Ococól arbore, ſed qualis ſit ea arbor, non demonſtrat.

Styracis genus. Liquidambrum. Arbor foliis Hederæ. Oleum ſpōtè ſtillans. Ococol arbor.

ABIEGNA RESINA INDICA LIQVIDA.

CAP. XXXIX.

Locus.

IN novi orbis continente colligitur liquor ſive reſina, quam Abiegnam vocant, ex arboribus ſeris (quæ neque Pinus, neque Cupreſſi dici poſſunt) Pino aluoribus & Cupreſſi modo rectis. In harum arborum cacumine veſiculæ quædam enaſcuntur magnæ & parvæ, quibus confractis guttatim ſtillat liquor admirandus, quem Indi diligenter conchis excipiunt, ſed tantò labore & moleſtiâ, ut multi viri exiguam admodum quantitatem poſſint cogere.

Hanc Monardes author deſcriptionis, ex verſione Cluſij Reſinam abiegnam inſcribit, & ex eo Hiſt. Lugd. quæ indicæ nomen adiumſit.

Reſina abiegna. Indica.

Vires.

Eius uſus eſt in omnibus ad quæ Balſamum convenit, ſiquidem vulnera optimè curat; dolores ex materia frigida & flatulenta progenitos mitigat. Vtilis eſt etiam ſtomachi vitijs ab humore frigido, aut flatibus, ſumpta ex modico vino albo.

Vulnera. Stomachus.

CANCAMVM.

CAP. XL.

DE Cancámo [inquit Cornar.] Paulus inter ſimplicia idem, quod Dioſc. tradit. Sed pro voce *κάγκαμον*, quæ gravem ac virioſum odorem ſignificat, habet *ἄκαμον*, quæ odoratum ac gratum odorem indicat. Serapio cum Arabum gente Medica, *Laccam* appellat, & Dioſcoridis & Pauli verba citat. Citat etiam Galeni de Lacca verba, quæ ego neque in Græco exemplari reperio, neque in Latina noſtræ, magna ex parte, tranſlationis editione habentur. Recipitur autem in multas Arabum compoſitiones, & eam, quæ *Diolacca* appellatur, de ſe cognominat. Et Officinis quoque hodie ſatis hæc nota eſt. Galenus *κάγκαμον* quidem radicem habet, rem à Cancamo diverſiſſimam. Sed non Cancam, ſed Cacani legendum eſſe, ex Paulo conſtat, qui eadem de ipſo lib. 7. inter ſimplicia tradit, quæ Galenus habet. Quid verò ſit Cacanum, & an idem ſit, quod Bacanum, utrúmque enim reperitur lib. 3. Dolabellarum cap. 46. conſiderandum proponimus in Paulum Æginetam.

Lacca. Cacanum. Bacanum.

Cancámum hucuſque, Laccam quidam eſſe putarunt. Horum mirus error deprehenditur, quum Cancamum gummi odoriferum ſit, Lacca autem non gummi arboris, aut plantæ alicuius: ſed potiùs formicarum alatarum ſtercus (ut Amatus quoque aſſeſtatur) favagóve, velut cera apum. Sed hæc de Lacca hoc loco ſufficiant, & ad inſtitutum noſtrum, hoc eſt, an Cancamum ſit benzoinum (quod voluerunt aliqui, inter quos eſt Anguillara, & olim Amatus,) reverſamur. Cancamum igitur benzoinum non eſt, ut receptui canam, inquit Amatus. Benzoinum ſiquidem Silphium, ſive Laſerpitium odoratum noſtrum eſt, præcipuè ſubnigrum, cum quodam rubore. Vult tandem Amatus Cancamum eſſe gummi quoddam, quod Aniimum vocetur. Sed quâ fretus autoritate hoc aſſerat, fatemur nos latere. Nos de *Anime* cap. ſequenti.

Acquivocatio. Benzoinum. Amat. notatur.

Geſnerus hoc in loco non probat eos qui Cancamum apud Dioſcor. per c aſpiratum ſcribunt: Mirum autem, inquit, nullam huius lachrymæ mentionem à Galeno fieri. Ex confinio Caſiæ Cinnamíque & Cancámum & Turum invehi novit Plinius, nec alibi plura. Serapio & alij Arabes ſic appellant: Laccam vertunt interpretes. Sed quæ hodie in Officinis Lacca vocatur, nec odorata eſt, nec ſimiles habere vires videtur. Ego Cancami, ſive Laccæ [ut vertunt Arabes] loco, medica-

Error quorundam. Lacca.

Cancami obſtruct. Monachi reprch.

medicamentis, Myrrham potiùs injeçerim. Monachi autem [teſte Amato] qui nuper Antidotarium expoſuerunt, altâ mente cæcutiſſe, delirántve, quum in compoſitione Dialaccæ, dicant: Si defecerit Cancamum ſive Lacca, eius loco inniciatur lachryma ſanguinis Draconis. Quanto verò errore, omnes nouunt, quum Lacca aperitiva ſit, & menſes provocet: ſanguis verò Draconis tantum abeſt, ut aperat, ut potiùs mire modo conſtringat.

Nomina linguar.

Cancamum Græcè [illegible] Hiſp. & Luſit. *Anime blanco*, Arab. *Sarabi*, Italis *Olibanum Lucca*.

Locus.

Loci & virium meminit etiam Paulus lib. 7. ſuæ Medicinæ, dicens: Cancamum Lachryma eſt arboris in Arabia Myrrhæ ſimilis, odore grato, quâ etiam ad ſuffitum utuntur.

Vis.

Vis eius eſt obeſos extenuare, abſtergere & aperire obſtructa. Cancamum, inquit Dioſcorides, Arabici ligni lachryma eſt, Myrrhæ quodammodo ſimilis, viroſi guſtus, quam ad ſuffimenta uſurpant. Veſtes eo additis Styrace & myrrha ſuffiuntur, datur lienoſis, comitialibus ſuſpirioſis: menſes cum aqua muſta pellit, oculorum cicatrices confeſtim emendat: ac vino madefactum, eorum medetur hebetudinibus, adverſus gingivas humore prægnantes non aliud efficacius, ut & ad dolores dentium ac per pluſculos dies ternûm obolorum ponderem: ex aqua aut aceto muſto bibitum obeſos extenuat.

ANIME ET COPAL.

CAP. LI.

ANIMÆ mentionem fecit Amat. Luſit. libr. enar. 3. in Dioſcoridis verbis: Cancamum Dioſcoridis eſt gummi quoddam, quod ex Guinea Mina, Africave, & inſulis illi circumiacentibus Luſitani noſtri advehunt, *Animam* appellantes, quod teſtantur decidere ex procerſs arboribus quibus ſolia Myrti, unum album, alterum ſubnigrum, Myrrhæ quodammodo ſimile, odoratum, quod Dioſc. inter Myrrhæ ſpecies, tanquam improbam commemorat, & Mineam, à terra unde præcipuè naſcitur, eam appellat: quanquam Serapio Amineam nominet, unde Luſitani voce corruptâ, pro Manga, vel Aminea, *Animum* vocant. Hanc verò aſſertionem primò adſtruxit ariſtotus Gallus, & Cancamum eſſe dixit.

Folia Myrti. Animum album. Animum ſubnigrum. Myrrha.

Cancamũ.

Myrrha Minea vel Aminea.

Sed ad memoriam hic revocandum eſt, quòd non ſolùm Galeno in antidotis Myrrha Minea, vel Aminea dicta cognita fuerit, ſed hodie quoque in Luſitania & univerſa Hiſpania paucis immutatis literis habeatur, *Animi Animum* appellantibus, cuius duo genera, album, & nigrum. Nam album Cancamum eſſe ex ariſtoto didicimus: nigrum verò Minea Myrrha Dioſcoridis eſt. An verò Minea hæc regio, Mina hodie dicta, Regi Luſitaniæ parens ſit, Coſmographus inquirendum relinquo. Scio enim in hac regione, Animum optimum quoque reperiri, à quâ quotannis Luſitani noſtri in Portugalliam adferunt. Galenus verò Mineam Myrrham inter cæteras ſpecies præcipuam collocavit, quâ de causâ in illo textu libri de Antidotis, aut in Dioſcoridis, mendum eſſe ſuſpicor, quum Dioſcorides ex diametro contradicat.

Animi. nat. Animi album. Animum ſubnigrum. Myrrha.

Amatus ergo, [non aſpernandus aliàs botanicus] Anime plantam Cancamum eſſe ſcriptum reliquit, ſed, [quod citra ullum animi pathema dixerim,] non ſine menda, quum in Anime Cancami notas non comperiamus, ut ex Dioſcoridis verbis percipitur, quæ ſic habent: *δάκρυον, ἐστὶν ἐρεβινθίνης [illegible] λευκὸν*. Sed Anime proprie Reſinam potiùs aliquis appellaverit, quàm Gummi.

Cancamũ.

Erit Græcorum Cancamum meâ (inquit Garcias) ſententiâ, id quod nos *Anime* vocamus, quod in Luſitaniam ex Æthiopia, Arabiæ finitima, advehitur. Hallucinantur, qui Anime in Braſiliana regione inveniri contendunt, & genus illud picis, ſive bituminis, reſinæve, in *Syriam*, ut aiunt, non procul à Maluccis repertum, Anime eſſe credunt. Nam eius picis multa copia huc ex Sumatra, aliiſque regionibus advehitur, qua picandis navibus utuntur. Sed nec odore præditum eſt Cancamo ſimili, & dat taxat reſinam, aut quodvis vulgare gummi olet.

Pix ſive bitumen. reſinæve ex Syria.

Confirmat Cluſius apud Garciam Amati *duas Animes*, ac inſuper *tertium* addit, quod pallidum eſt & reſinaceum, ret orridúmque. Omnia verò, ait, iucundum in ſuffumigiis ſpirant odorem, idémque videntur temperamentum ſortita. Poſteriora dub deguſtata magis ficcare & amareſcere deprehenduntur. *Animæ* aut *Animes* Amatus vocem, neſcio. Dioſcor. habet Amineam. Non deſunt, qui Anime legitimum Bdellium eſſe putant, ob multas, quas habet, notas, cum Bdellij hiſtoria communes. Vnum tamen præterire non eſt, quòd, ut Cæſalpinus inquit, Stacte quondam cum oleo Syracino ex Alexandria adferebatur ſub nomine Balſami: ſed poſtea defit, cùm ex India Occidentali novum genus Balſami afferri cœpit. Sola autem expreſſa Myrrha aſſervatur glebis magnis concreta. Ex hoc genere videtur eſſe, quod vulgò *anime* vocatur à noſtris quaſi Aminæa Myrrha: Ex Oriente affertur duorum generum, odore ſuavis, quibus Vnguentarij utuntur. Vnum candidum: alterum flavum: album autem præſtantius. Referunt Hiſpani in India Occidentali, in ſuis hortis odoratis loco Thuris ſacerdotes uti quadam candida reſina, quam *Copal* vocant, tranſlucida magnis glebis. Origo & Anime flavius, in granulis Thuri ſimile: valdè autem odoratum eſt & ſuave. Dioſcorides autem inter reprobatas Myrrhas Aminæam vocat, ſed Galenus Mineam, ut Plinius appellat, ipſam & cæteris præfert, quia ei non admixtum eſt Opocalpaſum, quod eſt genus veneni.

Stacte. Baſſamum. Myrrha. Anime. Copal. Opocalpaſum.

Duo, ait Monardus, reſinarum genera multùm ſimilia ex Hiſpania nova adferuntur, quorum unum *Copal* vocatur, alterum *Anime*. *Copal* reſina eſt ad modum candida & tranſparens, magnis fragmentis Dracitri valdè tranſparentis haud diſſimilibus: ſatis odorata, ſed non perinde ut Anime. *Anime* arboris eſt lachryma, ſeu reſina albi, ad Thuris colorem nonnihil vergens, verùm Copali magis oleaginoſa. Defertur granis Thuris, ſed craſſioribus, quæ confracta luteum colorem oſtendunt inſtar reſinæ: gratiſſimi & ſuaviſſimi odoris eſt, & prunis impoſita facilè conſumitur. Differt ab Anime Orientali, quòd neque tam candidum, neque tam lucidum ſit. Orientale item magnis fragmentis adfertur tranſparentibus, ita ut nonnulli Carabe, ſeu Succini ſpeciem eſſe ſuſpicati ſint, cùm nihil ſit minùs.

Copal. Anime, Anime Orientale. Carabe ſeu Succinum.

Hermolaus ait Anime colligi vicinis locis pago, in quo Thus naſcitur, & ab illius pagi nomine Anime dici.

Novæ Hiſpaniæ Animæ colligitur ex arboribus mediocris magnitudinis, vulneratis, non aliter, quàm Thus, aut Maſtiche.

Scribit Cluſius ſe nobiliorie illius Orientalis

Anime fragmento, quod aliquot uncias pendebat donatum esse ab Hugone Morgano Pharmacopola Londinensi. Gomara porrò in Mexicana historia, duo *Copalli* genera facit, alterum rugosum, quod *Colachiopalli* vocari dicit; molle, Thuri simile: alterum multò præstantius, *Copalcahuite*, quod plærique Myrrham existmarunt: liquor scilicet albus, qui vulneratâ arbore guttatim stillat ac statim concrescit.

Copal. 1. 2. *Myrrha.*

Synonyma

Hist. Lugd. p. 1791. nomina hæc habet: *Copal*, *Anime*: *Anime Occidentale*: *Animeam Myrrham* esse putat Hermol.

Vires.

Lusitanorum mulieres *Anime* maximè prò suffumigiis, & Medici contra dolores à frigiditate ortos præcipuè utuntur, maximè capitis, ut Amatum adnotasse legimus. Confirmatur hoc idem testimonio Manardi, dicentis: Huius usus est in plærisque, sed capitis præsertim morbis, à frigiditate provenientibus, & defluxionibus purgationes subsequentibus, cubiculis per Hyemem (etenim aërem purgat) & capitis operimentis, dormire sub noctem volentibus, suffitis: quin etiam ipso capite, si qui Cephalæa & Hemicrania laborant: nam caput roborat. Miscetur emplastris & cerotis: ubi roborare, & frigidos humores, flatusque resolvere opus est. Thuris vicem suppleat, cùm in suffitibus, tum in iam dictis. Cerebrum roborat emplastri modo adhibitum, atque etiam ipsum ventriculum reliquasque partes nervosas, ceræ modo, tertia parte ceræ admista: atque sic gestatum diutiùs, & subinde renovatum, frigiditatem è quacunque corporis parte elicit. Calidum est secundo gradu, humidum primo.

Capitis dolores.

Thuris vicem supplet

Temperamentum

ANIMES SPECIES AD SVCCINVM LVTEVM ACCEDENS.

CAP. XLII.

Descriptio

INTER *Animen* Paludani & *Copal* medio se habet modo ad vulgare succinum proximè accedens, à quo tamen duritie parum vincitur, crocco hilariore colore tincta, & *Animes Paludani* modo pellucida: sub dente in grumos minutissimos dissilit, & candelæ ardenti admota non ita promptè liquescit, vt *Copal*; quo tamen flammam & luculentiorem & pertinaciorem fovet, minutissimas bullas eructans, odore non multùm differens, quo & ardendi modo magis refert Animen à Paludano missam. Hanc misit Antuerpia Coldenbergius.

Color.

ANIME SIMILIS RESINA EX ALBO FLAVESCENS.

CAP. XLIII.

Descriptio

PETRVS Garetus dedit, Clusio scribente Exoticorum lib. 4. cap. 8. resinam delatam ex longinqua navigatione anno 1600. quæ Succino non absimilis erat, transparens & lucida, penè instar Anime Americanorum, cuius fortasse genus: color ex albo flavescens, odor non iniucundus, sapor amariusculus, deinde acriusculus: in micas potiùs dissiliebat, quàm vt dentibus cederet, aut ore retenta, mollesceret: igni tamen admota, liquescebat, flammamque concipiebat & ardebat.

ANIME ALBA PERLVCIDA.

CAP. XLIV.

Descriptio

ANIMES albæ nomine peregrinam quandam resinam Ill. C. VVirt. misit D. Paludanus, vnde & specimen asservo. Succini nostratis consistentia paullò fragilior, Vernicis solidæ, seu Sandaracha arborum modo, nonnihil albicans, & pellucens, vitri modo, sapore Vernici nonabsimili odore, cùm adoletur, Mastiches: nec penitùs vivo carboni imposita, flammam concipit, liquescit & evanescit; crassamentum quoddam resinarum more relinquit, sub dentibus dissilit, nec facilè coit, eâ ratione, quâ Sandaracha. Anno 1605. ex Anglia rediens Gener Cherlerus attulit magnum fragmentum cum inscriptione *Anime*.

Sapor. Odor.

ANIME COLORE COLOPHONIÆ.

CAP. XLV.

Descriptio

IMPVRIOR hæc *Anime*, cæteris speciebus, Colophoniæ aut Taurocollæ colore, obscura quàmq; acies oculi nequaquam penetraverit: unguibus quibusdam ferè nigricantibus respersa, Colophoniæ concretione, flammam & promptam & pertinacem concipit, reliquarumque more ardendo bullit, bullis tamen maioribus: gustanti saporem quendam austerum imprimit: odor acutior paullò videtur & ingratior, quàm reliquarum specierum. Hanc habui Antuerpiâ à Coldenbergio.

Color fuscus.

Sapor.

ANIMES SPECIES ALBA COPAL INDIS.

CAP. XLVI.

Descriptio

COPAL Americanorum & Animes quartæ nomine missa Antuerpiâ à Coldenbergio resina, fusa videtur: ita cylindri sulphurei fusilis portionem refert semicircularem: externâ parte gibbâ, coloris albi: internâ, flavi: concretione densa, Animes à D. Paludano missæ, sed non vt illa, visûs aciem transmittens: etsi interim diffractæ micæ pellucidæ sint: flammam promptè concipit, nisi hanc præriperet liquatio: odore iucundiore, quàm resina strobylina, sed ad Animes Paludani gratiam non accedente, nescio quid tamen Styracem redolente: sub dente lentescit Mastiches modo, nec adhæret, & albescit, sapore grato. Gener Cherlerus ex Anglia redux attulit similem resinam, anno 1605. cum hac inscriptione: Animes albæ à D. Gareto fragmentum satis magnum semicirculare.

Odor.

AMBARVM.

CAP. XLVII.

NON desunt Monardi, qui Ambar ex fructu quodam ad maris littus nascente fieri dicût, qui mensibus Aprili & Maio matureſcat, & odoratus sit, quem decidentem vorant Balænæ: quasi fructus in alimentum cedens, aliud quàm sanguinem & carnem generare possit. Hæc Monardes, qui nobis præbet occasionem scribendi de Ambare

Ambaro, & tradendæ eius historiæ, in hoc Botanico nostro opere.

Ambari ergo [quantum quidem colligere licet] Simeon Sethi, Aëtius, Avicennas, & Serapio cum Averrhoë ex veteribus meminerunt. Ex Neotericis autem Ferdinandus Lopez, Iulius Cæsar Scaliger, Garcias, Monardes & Clusius. Quorum quidem circa huius generationem discrepans est opinio. Alij siquidem sperma Balenæ esse asserunt: alij belluæ cuiusdam marinæ excrementum, aut maris spumam, [quæ sanè opiniones ratione carent, quòd nullum Ambarum inveniatur, ubi frequentissimè sunt Balenæ, & ubi fluctuum reciprocatione spuma plurima excitatur,] alij bituminis modo ex maris alveo emanare: quæ opinio melior, & veritati magis consona præ-risque visa est.

Varia circa Ambari generationem opinio. Sperma: Balænæ. Excrementum bellu. Maris spuma.

Bitumen.

Inter Græcos autem solus Simeon Sethi & Aëtius huius recordati sunt, è quibus prior bitúminis modo è fontibus suis manare asserit, pessimúmque id esse, quòd à piscibus devoretur. Inde convellitur, inquit Monardes, eorum opinio, qui Balænarum sperma esse asserunt, ex eo decepti, quòd interdum in Balænarum ventriculis inveniatur, quæ illud aquis innatans nonnunquam devorant, alimentum esse existimantes. Verum est, meo tempore Balænam circa Canarias, quas Fortunatas Insulas putant, captam, in qua inventæ sunt plus quàm quatuor Ambari arrobæ, [*ponderis apud Hispanos genus, quod viginti quinque libras pendet,*] sive centenæ libræ: postea tamen infinitas Balenas, cum suis catulis interfecerunt, sed nihil Ambari in eis inventum est. Sed & qui ex Florida advenient, referunt Balenas in illo mari versari: quas tametsi cum suis catulis necarint, in neutris Ambram reperisse. Illos catulos porrò Americani summa dexteritate in hunc modum capere solent. Sumpto longo & forti fune, cui innexus sit laqueus, cymbam ingreditur Americanus, & Balenæ cum suis catulis advenienti obviam progreditur: uni ex catulis vicinior factus insilit, & laqueo rostrum induit. Illicò id sentiens catulus in altum se mergit una cum Americano ipsum amplexante [summi etenim natatores sunt Americani, diúque in aqua persistere queunt;] Balenæ autem catulo respirare volenti, sum num æquor repetere necesse est: interea Americanus per eius nares, sive meatus illos, quibus respirat, cuneum vel paxillum acuminatum pugno adigit, ut minimè excuti possit: deinde laxato fune suam cymbam conscendens illum subsequitur, donec obstructis meatibus respirare nequiens, suffocetur, & in terram eiiciatur. Iucunda sanè at non minùs periculosa est ista venatio: sed adeò industrij & agiles sunt isti Americani, ut etiam *Caymanem* [Lacerti, sive Crocodili genus est, binos & triginta pedes longum, ferociſſimum omnium quæ in mari versantur, belluarum] unus Americanus occidere queat.

Ambar non est sperma Balenæ.

Ex Arabibus verò Avicenna lib. xii. cap. 67. & Serapio lib. simpl. cap. 196. scriptum reliquerunt, fungorum in rupibus & arboribus more Ambarum in mari generari, & tempestatibus unà cum saxis interdum in littus eiici: quæ sententia verisimilior est reliquis ab Avicenna productis. Nam multùm flantibus Euris, magna eius copia *Sofalam*, & in insulas *Comaro*, *Demgoxa*, *Mosambicam*, totúmque eum tractum eiicitur. E *Maldivis* insulis quæ ad Orientem spectant. Flantibus verò Favoniis, cópiosè invenitur in insulis, quæ vulgò de *Maldiva* nuncupantur corrupto vocabulo, cùm de *Nalediva* dicendum sit: etenim *nale* lingua Malabrica significat quatuor, & *Diva* insulam: *Naledivæ* igitur pronunciandum erat; quasi dicas, Quatuor insulæ, simili planè ratione, qua *Angedivæ* vocamus eas insulas, quæ à *Goa*, Orientalis Indiæ emporio, duodecim leucis distant, quòd quinque sint numero contermina, *Ange* enim eorum linguâ quinque est. Sed hæc præter institutum: non potui tamen horum non meminisse, cùm in *Maldivæ* mentionem incidissem.

In mari generantur.

Scribunt iisdem locis suprà citatis, Ambarum devorari à pisce quodam *Axel* nuncupato, sed qui eo devorato statim extinguatur. Hunc deinde undis fluctuantem regionis illius incolæ ancis in siccum trahunt, eóque exenterato Ambarum colligunt: verùm omne improbari, præter id, quod spinæ adhæresent, id enim pro temporis diuturnitate purum & legitimum esse. Sed hæc eorum opinio erronea mihi videtur. Nam veluti certum est animalia quærere alimentum naturæ suæ conveniens, & minimè noxium; [nisi fortè cibis innoxiis ad nitto decipiantur, quemadmodum mures fallere solemus] sic etiam haudquaquam verisimile videtur, hunc piscem Ambrum venari, si eo devorato sit peiturus. Imò cum Ambarum sit ex eorum numero, quæ maximè cordis aures reficiunt, dixerim hunc piscem præsentaneum esse venenum, quandoquidem tam eximio medicamento devorato perit.

Scribit Averrhoës 5. coll. cap. 56. Caphuræ genus inveniri natum in maris alveo, quod deinde aquis supernatet: laudatissimum verò id censeri, quod Arabibus *Aſcap* dicitur. Quam verò eius opinio a veritate sit aliena, & tanto viro, insigniquè Philosopho indigna, clarius est, quàm ut multis demonstrari debeat: primùm quòd Caphuram in mari nasci dicat, deinde, quòd eandem, quæ frigidâ est & sicca tertio gradu, Ambari genus faciat, quod calidum & siccum constituit secundo ordine.

Averrh. reprob.

Cæterùm ex Neotericis Ferdinandus Lopez de Castagneda, qui rerum à Lusitanis in India Orientali gestarum historiam scripsit, lib. 4. cap. 35. dicit, selectissimam Ambram in insula *Maldiva* inveniri, cuius generationem cùm fieri tradat diversam, ab ea, quàm cæteri scribunt, non abs re futurum existimavi, si, quæ de generatione Ambræ tradit ex Italico sermone à Clusio conversa, hic subiicerem.

Maiores insulæ de Maldiva, Archipelagi illius interioris, multas odoríferas herbas producunt, quas depastum veniunt magnæ quædam aves ab incolis *Anacangrispasqui* nuncupatæ. Istæ aves in rupibus & scopulis earum insularum secundùm maris littus sitis versantes & aggregatæ, stercus egerunt, quod *Ambra* est, cuius tria genera faciunt: unum album, ipsis scopulis, uti egestum est, inhærens, quod probatissimum censent, & *Panambar*, h. e. auream Ambram appellant, maiorisque quàm reliquas pretii, quòd pauca quantitate & maiore difficultate reperiatur, quàm alia duo genera, quæ cinereacei & nigri sunt coloris, ac ex albo originem trahunt. Ex istis quos dixi scopulis, tempestatum vehementiâ temporis successu, magnis fragmentis in mare cadit hæc Ambra, & in littus eiicitur: id *Coambar* dicitur, id est, aquæ Ambra, quoniam aquarum fluctibus valdè eluta, magnam suæ probitatis partem perdidit. Tertium, quod nigrum, *Maniambar* vocant, quod significat piscis Ambram: nigredinem enim contraxisse existimant, quòd à Balenis, aut aliis pi-

Aves magnæ.

Stercus avium.

Coambar.

Maniambar.

Gummi delectum. gummi fuerit, gustu amarum, transluciduum, Taurinæ glutinis in modum, intus pingue, liquescens facilè (Græcus codex *ἀνάλιπον* addit, id est, quod facilè molliscit,) ligni ac sordis expers, suffitu odoratum, ungui simile. Est etiamnum Bdellij genus, sordidum, nigrum, uberioribus globulis in offas conuolutum, Aspalathi odore[in Basil.cod. *ἀσπαλαθώδη*: quidam *ἀσπαλαθώδη*, vel potiùs *ἀσπαλαθώδη*. Cæsalp. ait Serapio non *πολυσπάδη* legit, id est, coactum in massam, sed *ἀσπαλαθώδη*; id est, odore Aspalathi. Hoc Galenus Scoticum vocari tradit] ex India advectum. Defertur etiam à Petra oppido siccum, resinosum, sublividum, sed facultate secundum. *Adulteratū.* Adulteratur gummi, sed ita adulteratum, non perinde gustui amaritudinem repræsentat, nec usque adeò suffitionibus odoratum.

Diosc. Variè illa tractatur. Differentia.

Diminutam & hic dereliquerunt historiam Dioscor. & Galen. arboris ferentis Bdellium, quam Plin. lib. 12. cap. 9. complevit, dicens: Vicina est Bactriana, in qua Bdellium nominatissimum. Arbor nigra est, magnitudine Oleæ, folio Roboris, fructu Caprifici naturaque. Gummi alij Brochon appellant, alij Malachram, alij Maldacon. Nigrum verò & in offas convolutum Hadrobolon. Esse autem debet transluciduum simile ceræ, odoratum, & cùm fricatur pingue, gustu amarum citra acorem. In sacris vino perfusum odoratius. Nascitur & in Arabia, Indiáque, & Media ac Babylone. Aliqui Peraticum vocant ex Media advectum. Facilius hoc & crustosius, amariúsque. At Indicum humidius, ac gummosum. Adulteratur Amygdalæ nuce. Cætera eius genera cortice Scordasij. Ità vocatur arbor æmula gummi. Sed deprehenduntur odore, colore, pondere, gustu, igne. Bactriano nidor siccus, multique candidi ungues. Præterea suum pondus, quod gravius esse, aut levius non debeat. Pretium sincero in libras x. terni. Gentes supradictas Persis attingit, rubro mari (quod ibi Persicum vocavimus) longè in terra æstus agente, mirà arborum naturà. Nam eroſæ sale, invectis derelictisque similes, sicco littore radicibus nudis polyporum modo amplexæ steriles harenas spectantur. Eædem mari adveniente fluctibus pulsatæ, resistunt immobiles. Quin & pleno æstu operiuntur totæ, apparétque argumentis rerum asperitate aquarum illas ali. Magnitudo miranda est, species similis unedonis, pomum Amygdalis extrà, intùs contortis nucleis.

Brochon. Malachra. Hadrobolū.

Locus. Peraticum

Indicum Adulteriū. Scordasia arbor.

Bactrianū Candidi ungues. Pretium.

Mira arborum natura.

Cæterò, Bdellium (inquit Corn.) & re, & nomine, retinent Officinæ. Sed appellationes *Saracenici*, si tamen hæc rectè in Dioscor. legitur: & *Bactrianæ* apud Plinium, & *Arabici* & *Scythici* apud Galenum & Medicos Græcos exoleverunt. Quod verò nigrum, crassarum glebarum esse Dioscor. dicit, & Aspalathi odore, hoc est *ἀσπαλαθώδη*, ambiguum est, ut *ἀσπαλαθώδη* legendum sit, aut *πολυσπάδη*, id est, in massam coactum, ut sit, quod Plin. dixit, Nigrum & in offas convolutum hadrobolum, atque sic altera vox alteram exponat: aut si potiùs hoc accipiendum, ut ipse *ἀθρόον* vocem, in offas convolutum exponat. De odore certè Aspalathi non adiecit. Et hoc tamen Aspalathi odorem habere potuit, sicut id, de quo priùs dixit, Onychis. Sed & hic ambiguum est, quod Dioscor. dixit, *δεῖται δὲ τῆς δυσοσμίας, ἐοικὸς ὄνυχι* quum Plinius dicat, Bactriano nidor siccus, multique candidi ungues. Quod Dioscor. dixit, in suffitu odoratum est, Onychi simile, de nulla alia similitudine accipio, quàm ea, quæ odoris est in suffitu Bdellij, ad eum odorem, qui ex Onychis

Bdellium Saracenicum. Bactrianū. Arabicum. Scythicum Dioscoridis lectio ambigua.

De odore Onychis intelligendū.

Indici conchilij testæ suffitu emergit. Et hinc adeò Bdellium Onyx appellatur variis in locis apud Gal. Posset autem huius odoris experimentum facilè fumi, si verum Onychem haberemus. Quo modo verò multi illi candidi ungues in Plinio intelligi ab excusari possint, ex commentariis nostris cognosci potest, Nam ad ungues humanos nequaquam referendos illos esse, quod à multis factum est, docuimus, quum nulla penitùs unguium similitudo Bdellio conspiciatur. Pro Bdellio etiam *βδέλλιον* fœmineo genere habetur apud eundem Galenum. *Onyx.*

Quod Dioscor. ungui simile dixit (inſit Cæsalp.) de colore intelligit Plinius, non de odore, ut multi verunt. Arabes autem *Bdellium duplex* tradunt, appellantes unum *Bdellium de Mecche*, arboris fructum, ut tradit Avic. Alterum *Bdellium Iudaicum*, lachrymam ipsam, fortè quia in suffumigiis usurparetur à Iudæis, scribitúrque à Moyse in Paradiso voluptatis oriri. Serapio duplici mentione de Bdellio agit, unâ inter Palmas: de qua nos tractamus, sub titulo: *Palma minor Iunciformis.* Alterà verò mentione *Bdellium Iudaicum* appellans, gummi esse tradit, tantùm scribens, quæ apud Dioscoridem & Galenum de Bdellio scribuntur.

De colore Onychis intelligendū. Bdellium duplex. Bdellium de Mecche & Bdell. Iudaicum. Serapio de Bdellio. Palma.

Notandum venit, Bdellium hodie non Scythicum, aut Arabicum Myropolas appellare, sed Iudaicum potiùs, sub eius nomine Olivus de eo quoque mentionem facit, qui dicit: Bdellium Iudaicum, lucidum & fulgore coruscans, pusquam videram præclaris illis notis insigne, nisi in Apollineo sacrario Calceolarij. Lachrymam arboris Saracenicæ verè appellaveris. Non desunt, qui non advertant Mosis sententiam asserentis, aurum quidem purum nasci in Phisonde fluvio, Græci vocant Getram & cum eo gigni Bdellium, pro quo alij intelligunt Carbunculos, & alij Cristalium, nescientes Iudaicam esse plantam, quæ & fructum, & gummi proferat. Vox Hebraica sonat Bdellion: placet itaque antiqua lectio. Eius fructus haud ita pridem ex Iudæa cœpit ad nos devehi: quem Antonius Cortusius Dodonæo miserat. De Bdellio Plinium consulito. Arabes plurimùm de eo ineptire videntur. Sed fructus eius magnitudine Nucis Iuglandis est, odoratus, at putamine durissimo. *Bdellium Iudaicum esse.* *Arboris Saracenicæ lachryma. Mosis de Bdellio. Bdellij diversa expositio. Bdellij fructus.*

Sed satis nobis Matthiolus de Bdellio mentem hic recludit verbis. Bdellium. Mauritanis *Molochil*, *Molochal*, *Mochel*, aut *Mochel*. Si nostro tempore in Italiam importatur, adeò rarum est, ut ad ostentationem tantùm asservetur, vel ad adulterini & reprobati normam. Credidêre quidam, hoc vulgare Bdellium, cuius passim in Officinis est usus, constare partim ex nigro, quod India mittit, partim verò ex eo Arabici generis, quod siccum & resinosum, Levántque ex Petra defertur, cùm tamen parum, vel nihil amaroris sentiatur, est potiùs opinandum adulterinum esse. Huius, quo passim utimur, plura quidem habentur genera, vidi nigrum, resinosum, odore fœtidum, Laseri quadantenus simile: aliud transluciduum, utpote taurinum glutinum, amaroris expers: quoddam adeò vulgari Myrrhæ persimile, ut ab ea vix dignosci possit. Quæ omnia genera, tametsi illegitima censeantur, Officinis tamen, tanquam legitima passim usurpantur. Serapio Dioscor. Bdellium appellavit Iudaicum, licèt Saracenicæ arboris lectio admitti possit, quòd *Saraca* urbs sit in Arabia: Non tamen improbanda videtur lectio Arabicæ arboris. Plinius, Galenus & Otibæ meminerunt Bdellij Arabici. Per *ἰσοδυναμίαν*, non facilè *Nomina Mauritanica.* *Error quorundam.* *Bdellij Galeni varia genera. Bdellium nigrum. 1 Transluciduum. 2 Myrrhæ simile. 3* *Dioscor. illustratur.*

cilè colligi poteſt, quid intelligat Dioſc. Eò tamen inclinat animus, ut putem humanum unguem intelligi, quòd Plinius de Bdellio diſſerens Bactriano ungues reddat candidos. Id quod videtur etiam Bdellio aſſignaſſe Damocrates in ſuis carminibus, quibus cypheos compoſitionem cecinit, & quæ à Galeno referuntur. Bdellium tuum Qualcebone, cùm nigro ſit colore, nec ullâ in parte pellucidum, nec ſuffitu odoratum, ſed virus potiùs redolens, cur id legitimum dicam non habeo. Quandoquidem ſola amaritudo, quæ illi ineſt, ut cæteris ferè lachrymis, ac reſinis, non ſufficit, aliis non adſtipulantibus notis, ut adulterinum hoc Bdellium, legitimum faciamus. Hactenus Matth. apud quem C. Bauh. hàs ſex differentias habet: 1. Maioribus glebis ruſſum, & cùm frangitur in plurimos grumulos diſſiliens, mediocriter ſplendens: 2. Minoribus glebis ſubfuſcum, intùs ruſſum, cùm frangitur in duas partes quaſi diſſectum, ſe dividens, tranſlucens, denſum, lentum, glutinoſum, pingue & lachrymas albas calido in loco emittens: 3. Nigrum, intùs nigro ruſſum, glutinoſum, mediam inter Thus & gummi Ceraſorum qualitatem reſipiens: 4. Nigrum quoque, ſed intùs ſulvum, purpureo colore, maximè tranſlucens, molle, glutinoſum, Ceraſi gummi ſimile, eiuſdémque ſaporis: 5. Colore & ſapore priori ſimile, ſed intùs pallidis, aut candicantibus maculis diſtinguitur: 6. Pallidum, aut candidum, grumis oblongis, mediocribus, multis, longis, guttis denſatis concretum, amarum, ingratum, omnibus ſpeciebus acerrimum. Eligendum porrò ſcribit in quovis genere, aſpectu cùm frangitur, nitidum, cornu, aut taumno glutini ſimile, magis tranſlucens, pinguius & mollius, cùm hoc recens indicium ſit.

Myrrhæ verum Bdellium præferendum ſit, meritò ambigunt Lob. & Pena. Etenim quod Bdellium putarit, quia certò ſciunt, & à Rondeletio experimentis perſuaſum ſunt, optimè viribus Myrrhæ reſpondere, putant illud Myrrhæ ſpeciem eſſe, nec vulgare rationis momentum illud. Londinum ſuperiore anno allatæ multæ peregrinæ merces fuêre, inter quas quamplurimos huiuſce ligni furculos expiſcati ſunt, ſolidâ ſubſtantiâ cortice duro, nigricante, ſpinis multis & rigidis, craſſiuſculis, horrentes, quibus multa copia Bdellij erat aggeſta; intùs, forſisque valdequàm amara: cætera deſcriptioni Dioſcoridis perquàm ſimilia. Idem ainnt alibi Bdellium, quaſi olidum putidúmve dictum. Qui de odore eius velitantur, ſciant accipiendum Bdellium ſuffitu ἐύοδμον, ſive odoratum, dici à Dioſc. quemádmodum vnguis odoratus, Caſtoreum, Muſcus, Styrax liquida, Caphura, aliáque multa, quæ vehementer fœtent, aut ingrata ſunt. Cùm Myrrha & Bdellium proximè alteram ſpinoſa arbor deſcribatur, & gummi adeò ſimile effigie fundat, voluerunt quidam, non niſi tanquam ſylveſtrem à Sauva Myrrha diſtare Bdellium. Porrò Myrrhæ deſcriptio, quam dant, non eſt ita diverſa ab ea, quam Plinius Bdellij ſcripto reliquit, Bdellium notiſſimam arborem, nigram, magnitudine Oleæ, folio Roboris, fructu Caprifici, natúraque. Quem Caprifici quadantenus effigie fructum, induſtria periſſimi exoticarum plantarum Cluſij in verſionibus è Garcia habemus. Obſ. autem Bdellium & Bdellij fructum nuncupant. Hiſt. inſuper Belg. Fructus, quem Cluſius Bdellium ſuſpicatur, quemádmodum ipſe nuper monuit, videtur Cucuphou eſſe, quem ad librum de arom. in hunc deſcribit modum: Iuglandis Nucis magnitudine, aut etiam amplior, triangulari ferè formâ, oblongiore tamen, & ad Ficum quodammodo accedente, odoratus, colore ſubcinericeo, duriſſimo putamine, quod prægnans eſſe, & nucleum continere videtur.

Figura noſtra, quam proponimus, eſt ex Lobelio. Nos ſimile ſanè lignum ſpinoſum, cum Bdellio à nobis deſcripto, obſervavimus. De fructu pro Bdellio exhibito, ſub Cuciphoro tradetur. In Iconibus Plantin. figura Ligni & ſpinæ Bdellij, malè poſita eſt ſub titulo Laccæ. Exhibet iconem Hiſt. Lugd. ſub hac inſcriptione, Myrrha aut Bdellium ſuo furculo ſpinoſo hærens. Penæ Herb. aut Io. Cubæ tradit Bdellium Serapioni Arab. vocari *Melyalyend*, & provenire in Hiſpania. Ex hac arbore provenire gummi dictum de Meka: de Bdellio proveniente in Meka, ſcriptum eſſe Geneſ. 2. In Paradyſo arbor cuius fructus eſt ſatis dulcis: Eſſe etiam Bdellium Indicum, ac adulterari gummi Ceraſorum aut Pyrorum. Herb. Cubæ pro Bdellij icone habet monſtroſum figmentum. Neque in Pyris nos obſervavimus Gummi. Bdellium porrò in Hiſpania provenire Euch. Roeſs. quoque ſcribit, & Hiſpanicum melius, frigidum eſſe, Indicum verò calidum. Sed hi, quem hac de re alleguent, non habent. Quò gentium Bdellium exulatum volunt:

Bdellium quidem ab aliquibus (teſte Plinio) creditur Scordaſtus arbor, æmula gummi Bdellij, cuius cortice idem adulteratur. Dicitur Arabibus Bdellium de Mecha arboris fructus Avicennæ. Serapioni autem de Mecha arbore Iunci folio. Audit Cæſalp. in Sicilia ex Palmis iis (quas *Cefaliones* vulgò dicunt) effluere gummi odoratum, quod genus Bdellij fuerit apud Arabes. Habetur tandem Bdellium Cuciphoros.

Quidam ſomniaverunt communem Myrrham legitimum eſſe Bdellium, teſte Matthiolo. Sunt qui Anime verum Bdellium eſſe putant, inquit Cluſius, ob multas, quas habet cum Bdellij hiſtoria notas communes, de quibus ſuo loco dicimus. Olivo teſte pro Bdellio alij intelligunt Carbunculos, & alij Cryſtallum. Matth. pro Bdellio in comp. Cypheos Damocratis Belzuinum ſupponendum cenſet: Nec abs re factum ipſi videbitur ſi Bdellij loco ſelectiſſimus addatur Styrax. Quidam docti Medici Galli, inter quos à Cluſio Rondeletius cenſetur, exiſtimant poſſe Bdellio ſubſtitui Propolin. Si quis præterea bonò cæſuerit Bdellio, Galeni conſilio in iſtis ſuccedaneis (Amato cum allegante, eius loco arborum muſchio vtatur. Codex Galeno aſcriptus, de ſuppoſ. med. in Bdellij penuria Sphagnum ſupponit, ſed cùm nulla ſit Sphagni [Muſci arboris] cum Bdellio communis facultas, id ſanè cum Matth. probare non poſſum. Cornarus in compoſ. Cypheos, vbi vnguium Bdellij meminit Dioſcorides, loco vnguium Bdellij apud Aetium Vnguem odoratum immiſcet.

Bdellium, vt nobis author eſt Dioſcorides, calefacit, & emollit duritias, turgentia guttura, humidásque hernias [ῥῆξιν χοιράδων ἢ ὀδαγκάδων] diſcutit, cum ieiuna ſaliva ductum [ἐνσταζόμενον] impoſitum. Vulvæ ſpiracula laxat appoſitu & ſuffitu, & partus, humiditatémque omnes extrahit, calculos potu comminuit, vrinam movet, tuſſientibus & à ſerpente percuſſis vtiliſſimè [ὠφελιμώτατον, vtiliter] datur. Valet ad rupta, vulſa, laterum dolores, & diſcurſantes ſpiritus. Malagmatis inſeritur, quæ contra duritias, & nervorum nodos proſunt: contuſum verò reſolvitur affuſo vino, aut aqua calida.

Qualcebon non acuv. — *Differentiæ C. Bauh.* — *Bdellium Indicum.* — *Bdellij ligamen.* — *Bdellium unde dictum.* — *Fructus.* — *Cuciphori fructus.* — *Icon.* — *Plant. error.* — *Myrrha aut Bdellium.* — *Melyalyend Serapion.* — *Paradyſi arbor.* — *Gummi Pyrorum.* — *In Cuba figmentum.* — *Euch taxatur.* — *Aſſquirocreditur.* — *Scordaſtus.* — *Palma minor.* — *Cefaliones.* — *Cuciphori Myrrha.* — *Anime.* — *Carbunculus.* — *Cryſtallum.* — *Subſtituta Bdellio.* — *Styrax Propolis.* — *Muſcus arb.* — *Vnguis odoratus.* — *Virus.* — *Hernia.* — *Calculus.* — *Tuſſis.* — *Ad ſerpentes.*

Galenus verò adellij facultates describens, ita inquit: adellium, quod Scythicum nominant, quod lanè & arius est, & resinosum magis, emollientis admodùm est, & efficacis virtutis: at alterum, nempe Arabicum, quod dilucidius est, magis deficcat, quàm emollientia. Igitur quod recens & humidum est, & contusum facilè mollescit, & ad omnia, ad quæ Scythicū idoneum est: at quòd antiquius est, & admodum gustu amarum & acre, & ficcum, ab eorum, quæ indurata emolliunt, mediocritate recedit. Vruntur autem quidamillis, & potissimùm Arabico, & ad bronchocelas & hydrocelas, saliva matutinâ, ieiunáque, subigentes vt emplastri consistentiam accipiat. Porrò Arabicum & calculos renum in potu sumptum frangere apparet, tum vrinas ciere, & crudorum flatuum discursus, præterea laterum dolores & rupturas persanare. Adellio etiá maximè pro laxandis atque emolliendis tumoribus vtuntur.

Adellium Scythicum.

Arabicum.

Bronchocele.

Tumores.

BELENIZAN AVT BELENZAN AVERRHOIS.

CAP. XXXV.

NOminum saltem, si reš non alias confinitas effecit, vt quidam, authore Garcia, *Belenzan* existiment esse *Benivinum*, quæ quidem opinio ei non placet, vt mox apparebit ex eo capite, de Benivino.

Cæterùm Belenizan [vt tradit Averrh.] aut *Belenzan*, sive *Petrozan*, exsiccantem & calefacientem in secundo excessu habet facultatem, stomachum humidum & languescentem exsiccat & roborat, oris odorem commendat, partes corporis confirmat, & venerem excitat.

Temperamentum.

Vires & vsus.

Sed ex hac adeò succincta & brevi historia persuadere sibi non potest Garcias, esse Benivi quod sequenti capite describitur, quod si quis tamen contra sentiat, per ipsum licet.

BENIOINVM, CVIVS ARBOR FOLIO CITRI.

CAP. XXXVI.

RESINA nomine Benioini Officinis cognita, magis constat glebis inæqualibus, puris, nec vllaterè fordes vt plurimùm infectis: colore sunt massæ aliàs rutilante, aliàs magis ad albedinem vergente, & creberrimis eu vnguibus, aut Amygdalarum fragmentis remistæ: verùm in rutilis illis massis obscurius lucent vngues, in aliis candidis admodum, sed non ita pellucidi: substantia omnibus satis compacta, sed vel attritu digitorum in pulverem friari potis, nec quæ sub dentibus lentescat, saporis ferè expers, verùm odor suavissimus qui accenso vegetior. Eidem interdum adhærescens invenitur cortex, qui magnæ satis arboris suspicionem iniicit, foris rugosus, ad cineraceum inclinans, substantiâ compactâ, colore intrinsecus russo ceu Canellæ, qui gustanti nihil præter siccitatem quandam offerre videtur. Hæc nobis de Resina ista nobilissima comperta.

Benzoini resina. Color.

Vngues. Substantia

Odor.

Cortex.

Arboris faciem tradit Garcias: Arbor, inquit, Benivifera procera est, vasta, pulchra, magnam spargens umbram, ob ramorum frequentia, quos pulcherrimo ordine digestos, & in aërem elatos habet. Caudice est crasso, materie prædura & firma. Eius folia partim aceto condita, partim adhuc adhærentia accepi: minora sunt ea aliquàtum Citri, sive Limonii foliis, non tamen adeò virentia, sed parte adversâ candicantia, quæ verò in ipsis maioribus ramis nascuntur, ad Salicis folia magis accedere videntur, latiora tamen sunt, sed minùs longa. Vulnerantur arbores, vt gummi, quod est Benivi de *Benina*, emittant, quod est ex provincia Bayrros, idque præstantius est eo, quod in Sian nascitur: natum verò in Sian reliquis generibus præstantius est.

Arboris scarificatio. Locus.

Benivi plura sunt genera. Id autem maximè mercatoribus expetitur, quod Amygdaloides vocant, quodque vngues, seu maculas candidas admixtas habeat, Amygdalarum instar: quò enim pluribus huiusmodi maculis abundat, tantò præstantius habetur. Maximè id provenit in Sian, & eius contermina Mirtaban. Erant illæ provinciæ supra regnum Malacam ad fluminum Arx & Menan in Oceanum Indicum influxum supra Gangeticum sinum. Eius meminisse puto Antonium Musam, idque permixta eius radicum scobe adserri asserere: sed falsò, quandoquidem vnum idémque est gummi, aliud videlicet crassiori consistentiâ, aliud liquidiori, & aliud non plenè durâ, quæ deinde à Sole exusta magis albet. Id Benivi sic exsiccatum nonnunquam in farinam resolvitur, quam Musa radicum scobem esse putarit.

Benivi genera. Amygdaloides. Differentia.

Musa hæc fuit.

Aliud genus nigrius invenitur in Iaoa & Samatra, quod vilioris est pretii. Est & genus nigrum in Samatra è novellis arboribus profluens, quod ab odore grato *Benivi de Benina* vocant, id superiore decuplo carius est: quod sapidis exiftimavi nihil aliud esse, quàm Benivi cum Styrace liquida, quam Chinenses *Rosamalha* vocant, permixtum, quod volui semel experiri, mixto Benivi cum Styrace liquida. Sed licèt Benivi sic permixtum vulgari odoratius esset, odoris tamen fragrantiâ & suavitate à Benivi de Benina superabatur.

Nigrum. Rosamalha. Chinens.

Cæterùm senescit à novellis plantis profluens Amygdaloide odoratius esse, causam esse puto, quòd gummi multùm nativæ suæ fragrantiæ vetustate amittat, vt ferè reliqua huiusmodi. Sed quia candidum elegatius est, nigrum verò & novellum odoratius, utrumque permiscere solent, vt odoris fragrantiæ etiam elegantiam concilient.

Benivis de Benina ob senectam perquàm.

Asa quoque odorata non est Benivinum, tametsi nonnulli docti virisa ea fuerint in errore.

Asa nō est.

Nunc illud restat, vt nostram sententiam firmis argumentis comprobemus.

Nemunem Benivi vnquam in condimenta accepisse certum est: Asa verò fœtida frequens est vsus condiendis cibis apud Indos. Adhæc maxima pars Laseris (Asa fœtidæ) ex India vltra Gangen advehitur. Benivi verò, quod in Indiam adfertur, quodque Amygdaloides vocant, nascitur in Samatra & Sian [non in Armenia, aut Syria, Africave, aut Cyrene] eiúsque maxima pars hinc convehitur: deinde in Arabiam, Persiam, & Asiam minorem defertur, atque etiam [vt ex virorum fide dignorum relatu intellexi] in Palæstinam, Syriam, Armeniam & Africam. Anton. Musæ impositum igitur ij Lusitani, qui incolas, apud quos nascitur Benivi, id gummi etiamnum Laserpitium vocare significarunt: quandoquidē ab indigenis *Comuham* appellatur. Ad Ruellii autem obiectionem, quem capite de Lasere, *Imperaturiam*, *Laser gallicum*, atque *Officinarum Benivinum* esse, contendere scripsi, sic respondeo. Cùm is inter reliquas Imperatoriæ facultates hanc illi tribuat, vt libidines extinguat: in Lasere verò demonstratum sit eo vti ad venerem excitandam

Benivis de Benina cū asafœtida permixtum.

Benivis in condimentis vsus non fuit apud veteres.

Laser in India. Benivis Comuha.

Laserpitium. Comuha.

Imperatoria. Laser Gallicum Ruellij re-fellitur.

Imperatoria Laseris genus esse non potest.

Veteribus ignotum

Nostrum Benivi veteribus ignotum fuisse omninò puto: siquidem nec Græcorum quempiam, neque quempiam Arabum hoc describere memini. Veteribus etiam Iudæis ignotum fuisse, ex eo conijcere licet, quòd neque David, neque Salomon eius meminerunt, tametsi odores & suffimenta summoperè commendarint.

Ruell. lapsus. Ben iudaum.

Fieri autem potest ut Ruellius [in eo, quòd Benivi, Ben Iudæum vocat] lapsus fuerit nominum affinitate, debuitque potiùs nuncupare *Beniaoy*, id est, filium de Iaaa, ubi plurimum nascitur.

Locus.

Scribit Mediolanensis quidam nasci Benivi in monte Paropamisso, & præter Macedones quoldàm, qui in Monte Caucaso, odoratissimum, nostróque multò præstantius se vidisse asserebant; Ludovicum etiam Romanum citat.

Lud. Rom. test.

Ego verò neque huic Mediolanensi, neque illis Macedonibus facilè crediderim, quandoquidem videre licet huc commeantes tot Thraces (quos alii *Rumes* vocant) & tot Turcos, qui Benivi mercium gratiâ hinc transuehunt: quos, si apud eos, Benivi nasceretur, alias potiùs merces, quę maioris essent emolumenti & quæstus, transportaturos credibile est. Fieri autem potest, ut illi Macedones Styracem pro Benivi intellexerint: sed tamen nullibi Styracem nasci scimus, præterquàm in Æthiopia, ubi etiam Myrrha reperitur.

Cominham Lovanioy

Benivi genera vocantur à Chinensibus *Cominham*, ab Arabibus *Lovanioy*, quasi dicas Thus de Iaon, quòd hæc regio primùm Arabibus innotuerit, Arabes enim Thus *Lovan* dicunt, Guzarate & Decan incolæ, *Ido*

Scalig. descriptio.

Scaligeri descriptio, quæ est exercit. 246. non parum variat, eam autem integram hic subiicimus: Est mihi, inquit, arboris ipsius furculus, in meis Mutarum thesauris, etiamnum aliquid è Benioyin retinens ac spirans. Quin compressus nonnihil lenti succi, qualis est Benioyin, remittit. Quem à Ioa. Valada ex India delatum dono accepi. Is, ait, arborem esse, Amygdali facie, filio longiore: nullum ferre fructum, præter oblongas siliquas, compressas, oleo plenas, non semine: quo ex oleo spissato conficiunt Benioyin. Surculi constitutio mollis, lenta, striata, qualis solus Caricæ, aut Palmæ arefactis.

Miyman. Comignan. 2 *Caxas.* 3 *Amendoado.*

Benivyn & inuiva habetur (Linschot. testimonio) sed copiosissimè in *Baros* & *Sperimen*, quæ duo sunt loca insulæ Sumatræ Indiæ Orientalis. Appellatur ab incolis *Miyman* vel *Comignan*. Benyvin album eadè carè venditur, atque ipsum etiam Caxas in Iava. Pari enim pondere vendunt, nec dispari pretio. Nigrum verò triplo cariùs divenditur quàm Caxas. Est & genus quoddam ibi quod Benivyn vocant *Amendoado*, fragile, atque friabile, quales ferè sunt Amygdalæ contusæ, quod cæteris bonitate præstat. Omnium vilissimum crescit in *Palimban*, & Sumatra.

Meminit etiam huius Aloisius Mund. in exam. ad Brasil. Quàm rectè agant, inquiens, hi (è quorum numero est etiam Hieron. Eugub.) qui eo, quod belzuinum vocant, Myrrhę loco utuntur, viderint ipsi: certum enim est (ut alia omittam) omnis illud amaritudinis expers esse.

Subsidium Myrrhæ.

Officinæ hodie duos habent succos spissos quos aliqui gummi esse putant: alterum vocant Asam dulcem, alterum Asam fœtidam. Hos ego inquit Cornu esse credo Silphij succos, sed unde allatos, non satis constat. Cyrenaicum suæ ætate interisse scribit Plinius, nisi fortassis postea renatum fuerit. Inde certè dulcem Asam esse verisimile esset, sicut ex Medico & Syriaco fœtidam. Nam Medicum & Syriacum Silphij succum Dioscor. virosi & graveolentis odoris esse testatur, sicut Cyrenaicum lenis & grati. Ex Indicis navigationibus hodie utrumque ad nos affert satis notum est. Nam illorum lingua belzoi nominari, quòd Latinis sit Laser, ipsi nautæ testantur. Et Asa vocem ex Latere esse corruptam minimè dubium est. Fœtidam propter graveolentiam, nostri vulgò *Merdam Diabli* appellant.

Belzoi

Merda Diaboli. Ben Iudaïc.

Ruell. benivinum Officinis, sive *Ben Iudæum*, quòd Iudæa parens huius, mittat ad nos prolem suam. Andern. libello de pestè vocat simpliciter *Ben & Ben Iudaicum* ac ibidè etiam per Asam dulcem, sive Laserpitium incellit benivinum: in catal. verò Franc. belzoinum & ben zoinum.

Ben.

Asa.

Cord. in Dioic. erroris eos accusat, qui Asam dulcem, sive benzoi, verum Laserpitium esse putant, in quorum numero est Ruellius, qui benevinum pro benzuinum scripsit & interpretatus est prolem Iudææ parentis, cùm tamen ex India asseratur. Idem in hist. benzuin, sive benzoi, quod etiam Asa dulcis appellatur. Langij verò de benioino sententiam vide antè capite de Myrrha.

Ruellij error.

Laser non est.

Cæterò, benioin (pergit Scalig. in Cald. exerc. 142.) quod vos Itali *Belzoi* dicitis, falsò putant esse *Laser ab India*: nec verum est, quod aiunt: à Varthomano scriptum in suis Navigationibus è Latere fieri benioin ac qui Latinum fecit, inscitiam addit audaciæ manifestam.

Error quorundam.

Costa Ind. eadem ferè trad. de *Bengivo* (ita enim cum Garcia vocat) quæ Garcias, reprehendens Ruellium, Musam, & Mediolanensem, negánsque esse Asam, vel Laserpitium, ac addens Matthiolum dicere, se veritate victum, coactum mutare sententiam: ut & Monachos in Mesuem dicere Cancamum non cognitum, quamvis aliqui belzoinum existiment. Cancamum adhuc non esse belzoin, ut bene annotarit Amatus. Atque etiam apud Valeriolam Laserpitii Indici Lachrymam, vulgò benioin vocati.

Bengivo.

Cancamum non est Laserpitium.

Lob. & Pena Adv. benzoin recentiorum non est succus Cyrenaicus, sed inventum recentioribus, & à Cancamo differt. Et sibi benzoin non est Cancamum Dioscor. Licèt censeat Anguillara, à Montano persuasus benzoinum esse Cancamum. Siquidem, is dicat epist. 12. Cancamum pronuntio cum Montano nihil aliud esse, quàm belzoinum, & corruptum, rectum ubi dicitur sapore iucundo, quod demonstrari potest ex Paulo, & Serapione, ut etiam ostendit Matthiolus. Sed animus inclinat Agricolæ Laserpitium lachrymam illam esse, & se belzuinum vocatam.

Anguill. not. quo Cancamum cum Montan. Benzoin esse facit.

Laserpitium.

Agricolæ partes susceperat Matth. quas postea infirmat. Credidimus iamdudum Laserpitij lachrymam nihil aliud esse, quàm illud iucundi ac suavis odoris gummi, quod Pharmacopœis atque Vnguentariis belzoinum nominatur. Verum cum postea cœpissem Laserpitij ac Laseris historiam diligentiùs examinare, facilè in aliam deductus sum opinionem. Id gummi, quod Sephasiæ belzoinum dicunt, meo quidem iudicio, verum Silphij liquorem mentietur potiùs, quàm sit. Validi cortices, qui plerumque belzoino implicati reperiuntur, arguunt id arboris magnæ potiùs, quàm ferulaceæ plantæ lachrymam esse: quod etiam nuper retulit mihi quidam Medicus Cyprius, qui belzoinum nostrum in Cypro ex arbore satis procera manare affirmavit. Quid autem veteribus fuerit gummi illud elegantissi-

Belzoinum non est ferulaceæ plantæ.

Ex arbore procera.

nam, quod aelzoinum appellant, mihi hactenus incompertum est. Non enim esse, ut quidam volunt, probatissima Myrrha. Idem huit. Germ. aenzomum pretiosum est gummi & odorum ex India, alio nomine Asa dulcis dictum ad differentiam Asa fœtidæ. Sunt enim, qui hoc gummi, Laserpitij esse putent, sed falsò.

Camer. ad Matth. Arbor, quæ aenioinum fert, magna & procera est: folia minora, quàm Limonum, alterà parte incana: locum autem, ubi provenit, non facilè est adire, quàm magno agmine armatorum propter Tigrides.

Ex Theoph. & Dioscor. didicit Turnerus, Matthiolum, & quicunque aenzoinum putant esse Laser dulce Cyrenaicum, graviter errare. Theophrasto enim & Dioscoridi Laserpitium herba est, quotannis interiens, saltem quoad caulem, & summitates, cuius succus exsiccatus sit Laser. Scimus autem ex fragmentis ramulorum ligneorum admissis, tum experientia Ludovici Romani (quem citat etiam Matthiolus; aliis scilicet contra ipsum arma submini strans) aenzoinum, sive aelzoinum, resinam esse arboris cuiusdam, non autem herbæ lachrymam. Quod autem ad Asam fœtidam, non negaverim esse Laser Medicum aut Syriacum, ut Matthiolus & alij docuerunt.

Amato præterea aelzuinum non est Cancamum, sed Arabum Asa odorifera, quam ipse Silphium, sive Laserpitium odoratum vocat, præcipuè subnigrum, quod Lusitani à *Benzoe* appellant.

Diffluit præterea lachryma ex arbore incisa, quę Myrrha dicitur. Aliquando tamen in trunco ipsius arboris, lachryma ipsa concrescit. Quę omnibus præstantior est Troglodytica, hodie apud Lusitanos, simul & reliquos Hispanos in Officinis, sub nomine aelzuni Amygdalini, reperta, levis, subnigra, undique sibi concolor, fragilis, quæ confracta, album quid, ungues humanos, vel Amygdalas dealbatas referens ostendit: unde Lusitani qui ex India eam adferunt, aelzuinum Amygdalinum vocant, ut inter eam & alteram nigram, propriè aelzuinum bonum, sive ut illi dicunt, à nominas differentiam ponant, de quo cap. de Laserpitio sermo agitur. Verùm ineſt huic, de qua agimus lachryma, Myrrha Troglodytica, quam Hispani aelzuinum Amygdalinum [ut dixi] vocant, sapor amarus, odor verò bonus, sed ita acer & vehemens, ac intensus, ut omnes assistentes, quum ex ea suffitiones fiunt, in sternutamenta prorumpant, qua de causa indies ab Hispanis magis despicitur, delicatioribus odoramentis abundantibus. Hanc odorem commendans Dioscor. gravem odorem Myrrham habere dixit. Gal. verò lib. 1. de Antid. eam gratissimi odoris esse tradit, quem ita esse deprehendimus, intentiorem tamen: sed animadvertendum, quod Gal. ibidem à Dioscor. discrepat, quia Myrrham Mineam à regione, in qua nascitur, sic dictam, præstantissimam facit, quamquam Dioscor. ut improbam, & cæteris Myrrhę speciebus peiorem, derelinquit. Hanc verò lachrymam aelzuinum Amygdalinum dictum, rarò aut nunquam Italia vidit, qua de causa non mirum est, si Manardus vir diligentissimus lib. 4. suar. epist. dixerit, non solùm optimâ, sed etiam bonâ Myrrhâ carere mus: ex hac verò Myrrhæ specie *Stacte* præcipuè conficitur, ac destillatur cùm colore, tum odore & sapore illi maximè conveniens. Cæterùm vulgata & communis Myrrha, Dioscor. Caucalis est, arida, colore nigro, & velut abigee torrida, quæ ex India quoque, præcipuè insula Panico dicta ad nos adfertur. Hanc verò falsò nonnulli Bdellium apud Dioscor. esse contendunt.

Quid Amatus intelligat difficilè est scire: dubitamus enim, an eam intelligat, quam nos exhibemus pro Myrrha Troglodytica, quia dicit vocari aelzuinum Amygdalinum, quamquam capite de Laserpitio aliud habeat, quod dicit vocari aelzuinum nominas, quod quidem dulce est, ac à Langio existimatum Myrrha, cui opinioni se opposuit Aloisius Mundella. Notæ tamen, quas tribuit Amatus suo aelzuino Amygdalino, veræ Myrrhæ conveniunt, quam exhibemus. Monachi in Mesuem dicunt, se nunquam vidisse Myrrham, & eam, quæ vocatur aromatarij, non esse speciem Myrrhæ: quod si sit, esse Ergasinam: aiunt præterea non spernendum iudicium eorum, qui dicunt vulgatem Myrrham esse Bdellij speciem. Bacchanellus dicit nos veram Myrrham non habere, nisi fortè nostra, Caucalis sit, vel Ergasine Dioscor.

Quicquid porrò dicat Amatus, non existimo, in aelzuino Amygdalino, vulgò vocato, reperiri vllam amaritudinem, quod & alij testantur, nec vllum aelzuinum amarum novi: quæ occasio, vt nullo modo Myrrham censeam, nec etiam verisimile est, Laserpitium, sive Silphium esse, cùm herba fuerit. Bdellij autem arbori, ineptè etiam germanicum nomen Mastichendorn addiderunt. Langius etiam & Monachus non assentior, vt antè indicatum, aelzuinum esse Myrrham. Odoratum Asæ genus, inquit Apollo, à paucis annis illustres medicæ materiæ indagatores, id quod Laser Cyrenaicum, vulgò aelzuinum, multò ante Cardanum & illustrarunt, & approbarunt. Matthiolus tamen prioni suæ opinioni contrarius, aelzoinum haud esse Laserem odoratum primum ex Strabone defendit. Vbi verò Laser, vel Asa, sive succus Cyrenaicus simpliciter scribitur, aelzoinum accipiendum. Montuo *Asa edurata*, & *Benzoin* dicitur: Cardano & Gualtero *Asa dulcis*, *Belzoi*, *Benzoi*.

Foxites in Onom. philol. Benzuin / Wolfius Benzoe / Laser / Wilder Granatbaum / *Arbor tremula*, *arbor Granati silvestris* / *Aspalathus*, *arbor Cretensis*, *Azaaraeb*, *Asa dulcis*, *Asa odorata*, *Azaraeb*, *Darsisahan Arab.* Pharmacopœum Foxites dextrè compositionem cuiusdam medicamenti miram instituentem, quatuor plantas hic miscet.

An Saracen. de pelle Laser Indicum seu liquor Cyrenaicus Arabum interpretibus Asa dicitur?

Asam dulcem à fœtida distinguit Avicennas: Vtrumque autem vicem supplere potest aelzuinum nostrum: nec est Laser ipsum, vt plerisque falsò arbitrantur.

Vanignana in Secretis de Asa aliquid. Verùm ego existimo. Vanignanam nescivisse quid esset Asa.

Disp. Colonen. *Asa dulcis*, Benzoi ex Taprobana insula hodiè. Idem, Asa corruptè denominata à Laser videtur: est autem duplex, videlicet aromatica & odorata Asa, & fœtida. Asa aromatica seu odorata est Laser seu Silphij oppos, sive liquor Cyrenaicus, seu potiùs Indicus hoc tempore. Etenim Indicus etiam Mesue laudatur. Nam ex *Taprobana* insula in mari Indico vltimâ hodiè à Lusitanis convehitur teste Lud. Romano aelzoi indigenis dictus. Hæc ex Sylvio. Sed fatendum est fateri *Laserem*, seu *Laserpitium*, seu *Silphium* non extare amplius, quod pregnantibus rationibus Io. Lang. docet in epistolis. Asa tamque dul-

ds

Sirium ad Dioscor.

Asa dulcis.

Laserpitium.

Laserpitium folio

Matthiolus reprehenditur.

Non Laser.

Asa fœtida.

Belzuinum Amygdalinum.

Saporis amarus.

Gal. discrepat à Dioscoride.

Mineam.

Adversus Manard.

Stacte.

Vulgata.

Caucalis. Lacus.

Bdellium falso.

Amatus dubitat.

Laserpitium Belzuinum.

Myrrha Langio.

Monachi reiciunt vulgatam.

Ergasina.

Vulgata Myrrha Bdellij species.

Caucalis. Ergasina.

Amat. reprehenditur.

Indicium amarum.

Myrrh. notatur.

Laser.

Asa.

Succus Cyrenaicus.

Asa odora.

Arbor tremula

Arb. Granati silv.

Aspalathus Arbor Cretensis.

Foxites reprehenditur.

Saracenus.

Asa dulcis.

Benzoe.

Duplex Asa.

Asa aromatica

Liquor Indicus.

Laser non amplius extat.

cis seu benzoin, quòd apud Serap. & Avicà Græcorum Laserpitio nihil differat, Laseris succus esse non potest. Secundò Lud. Rom. refert belzoin esse gummi arboris, atque Laser non arbor, sed Σέραπιν ἀλέξανδρον, veteribus est. Quid vero Officinarum *Bdzoin* sive *Assa dulcis* sit, indicabitur paulò pòst.

Myrrha.

Harch. in Ench. Liquor Cyrenaicus aut Indicus non extat in Officinis: Nam is, quem illæ ostentant pro Indico & Cyrenaico liquore, quem gummi benzui vocant, pòtiùs est selectissima Myrrha. Quanquam non desint, qui hunc liquorem, quem Officinæ peculiariter nomine Assæ odoratæ vocant, legitimum esse negent, quòd Assa odorata apud Indos in vsus condiendorum ciborum veniat, benè ut minimè.

Belzoini substitutio.

Fuchsio de comp. med. Cyrenaicus liquor, Officinis Medicorum Asa dulcis & belzoe, vel belzoin, & belzuinum nominatur. Sed qui sub hoc nomine in Officinis prostat, non legitimus, aut saltem quarundam rerum accessione depravatus, quòd nec acer, neque mordax sit. Præstaret itaque, inquit, succo Laserpitii, Germanici, quod *Magistrantiam* nominant nostri, ad compositionem medicamentorum uti. Ego quidem contra Fuchsii *Fuchsius errat.* belzoe non putarim depravatum: sed quia non est opos Laserpitij: ideò eam non habet signa.

Camerarius apud Matth. Germ. Benzoi vocatur Asa dulcis, de quo legi possit Garcias.

Adolpho Occoni in pharm. Asa dulcis, Ὀπὸς Σύρου, Benzoi & Benioi, Lazer.

Acosta Ital. refutat eorum opinionem, qui volunt Assam odoratam esse Benginum atque inter illos Antonium Musam.

Benginum.

Tabern. apud VVirtung. *Asa dulcis, Benzuinum, Assa dulcis Officinarum*, Asant Benzuet vel *Asa dulcis.*

Laser. Opus Cyrenaicum. Assa dulcis.

Hadriano in Nom. *Laser Cyrenaicum* ἐκ τοῦ κυρηναϊκοῦ, vulgò *Asa dulcis, odorata* & *gummi Benzuinum*, Belg. Bentzuyn.

Rhegin. sibi non constat

Rheginò in exercit. *Asa odorata*, pro liquore Cyrenaico Galeno vsurpatur; Myropolæ, inquit ille, Benzoin appellant: Laser, aut Laserpitium non est. Idem: Laseris liquor duplex: prior quidem Assa odorata Galeno liquor Cyrenaicus dictus, & Benzuinum vulgariter Medicis. Ex arbore, aut ferulaceo frutice non ex herba erumpit utraque Lachryma, sive liquor, cùm plærumque cortex adhærens visatur: quod nusquam apprehenditur in herbarum succis, nisi adulteratus. Sed quàm bene sibi constet Rheginus apparet ex tam annotatis & magis apparebit in Latere.

Lacunæ ἴασις, *Laser*, Arab. *Altith* & *Assa* Castell. *Benivy* & *Ben Iudaica*. Liquor Cyrenaicus *Benivy* existimatur.

Monachi huc usque non viderunt propriam & veram odoriferam Assam. Etsi quamvis aliqui, vt Manardus & Strassavolus, velint Benzuin vulgò vocatum esse Assam odoriferam, tamen hoc illis non clarè constat.

Benzoini substitutio

Bacchanel. in cons. Assa odorata, Laser odoratus vulgò dicitur *Belzoino*. Notat verò non habere Assam dulcem, & se eius loco succum Glyzyrrhizæ ponere, seu potiùs Belzoino.

Laserpitij.

Belzoi vulgò appellati Lachrymam ex Oriente advectam: Colligi ex arbore in India vt vult Lud. Romà, aut Laserpitij esse apud Antiquos credere non possum, ait Cæsalpinus: Hæc præterea addes Lachrymam odoratiorem appellant Belgicanum de Bonnas: suspicor Myrrham esse. De Myrrha Theophrast. Dioscor. similiter tradit Lachrymam Arabicæ arboris, Myrrha, vnde exprimitur Stacte, ter odorata est, quam Vnguentarij in folles consarciunt, digeruntque odoris ac pinguedinis argumentis, vt inquit Plinius. Hæc hodie *Belzoi* vocatur, alias *Benzoinum*: deest quidem amaritudo, gustu enim suavis potiùs est, quod cum his, quæ à Theophrast. traduntur, convenit. Nos verò Myrrham amaram esse demonstravimus capite de Myrrha, & ideò non potest esse belzoinum, vt vult Cæsalp. & alij: Gesnero in catal. pl. *Laser: Laserpitium*: cuius altera species odorata Assa dulcis dicitur, sive *Benivinum*, quasi *Ben Iudæum* ex sententia Ruellii. At mihi sanè verius arboris Lachryma videtur. *Cæsalp. noc.*

RESINA AMERICANA SIVE CARTHAGINENSIS NOVI ORBIS.

CAP. XXXVII.

Descript.

LACRYMA Americanæ nomine Resina, à D. Paludano communicata Ill. E. C. aqua nos fabuimus, flammeolæ, odore ferè Piceo, sapore subacri. Huic fortè eadem, eodem nomine ab eodem D. Paludano data, consistentia, odore & sapore haud ita absimili, colore rutilo, perspicua, cum prior vitris aciem non transmittat.

Meminit Monard. Resinæ Carthaginensis, quæ an eadem sit, cum iam dicta, asserere non audemus, de ea hæc trad. t. Nunc etiam nobis mittit Carthago, novi Orbis provincia, resinam quandam pinguissimam, & odoratissimam, Abiegnâ aut Terebinthinâ Venetâ multò præstantiorem, vtilem siccandis, & maioribus præditam quàm ut selectissima Terebinthina. Experientia docuit, utilem esse nervorum, articulorum, pedumque vulneribus, & antiquis vlceribus: magna etiam commodo, ea elotâ & præparatâ matronæ sibi faciem oblinunt.

LIQVIDAMBAR RESINA ARBORIS Ocoxoc dictæ, foliis Hederæ, odore Styracis liquidæ.

CAP. XXXVIII.

Descript.

LIQVIDÆ Ambræ nomine data à D. Paludano Resina, missa Ill. C. VVirt. à qua habui, ceram mollitie imitatur, coloris ferè melini, nonnihil obscuri, odore Styracis liquidi remissiore, tum accensa, tum non accensa, sapore quoque non absimili. De hac autem resina ac eius arbore hæc tradit Monard.

Resina Liquidambar Locus.

Resina, quam Liquidambar, & oleosum quiddam, quod oleum de Liquidambar vocamus, ad nos ex Hispania nova adferuntur, vtrumq; odoratissimum, præsertim oleum, quod delicatioris & suavioris odoris est. Fit verò Liquidambar resina affluens incisis arboribus, vastæ magnitudinis, pulchris & ramosis, quarum folia Hederaceis similia sunt, *Ocotel* Indi vocant, cortice crassiciniereo, qui incisus aut vulneratus crassum Liquidambar eiaculatur, cui cortex communitus, odoris causa admiscetur, vt scilicet suavius & diutius spiret in suffitibus. Vbi nascuntur eiusmodi arbores, fragrantissimus est aëris odor, adeò vt Hispani primùm eò appellentes, istic aromata nasci, atque adeò eas aromatiferas esse arbores existimarent. Tanta quantitate in Hispaniam infertur Liquidambar, vt mercium vicem suppleat, vtribus & doliis eo impletis; eo etenim hic vtimur, in-

Arbor. Hederacea folia. Ocotel.

Odor.

Quantitas.

Styracis liquidæ substantia. suffitibus, odoramentis, pastillis, Styracis liquidæ loco, cuius odor proximè ad hunc accedit: adeò autem validus est, ut celari, etiam suffitibus non additum, non possit, & totas ædes, si eius sit copia, atque adeò plateas suo odore repleat.

Vsus. Plurimus in Medicina illius usus, nam calefacit, roborat, resolvit, & anodynum est. Cerebrum; per se illitum, aut aliis aromatibus mixtum, roborat, & doloribus liberat, omnigenósque dolores à causa frigida, emplastri modo impositum, mitigat. *Emplastri.* Ventriculo adprimè utile, stomachici instar adhibitum: etenim ipsum roborat, concoctionem iuvat, digerit, concoquit, & appetentiam excitat. Cùm Styracis, Ambræ, & Moschi momento mixtum Emplastri consistentia, & forma super alutam extensum, omnibus prædictis morbis maximè prodest. Calidum in fine secundi gradus, humidum in primo. Ex eo recens collecto, & illic reposito, ubi per se tenuior eius substantia stillare possit, oleum quod de Liquidambar nuncupant, elicitur, multò perfectissimum, illoque longè suavius. *Liquidambar. Oleum.* Sunt qui expressione etiam eliciant, ut majorem quantitatem colligant. *Expressio ad Chirotheras. Vires. Tempera.* Nam chirothecis imbuendis plurimum absumitur. Vtile est medicamentum ad plerosque morbos frigidos, nam calefacit, resolvit & omnem tumorem emollit: itaque uteri tumoribus & obstructionibus prodest, menses que provocat: calidum ferè tertio gradu. Sciendum tamen est, plerosque liquidam illam Styracem ex India inferre, non proindè bonam, quoniam è ramis eius arboris comminutis & coctis pinguedinem innatantem colligunt vendúntque pro legitimo. *Adulteria.* *Vsus fumosarum arborum.* Eius arboris pampini & summitates in fasciculos collecti, vestibus & stragulis ab Indis inferuntur, odoris gratia, in eúmque usum Hispanis etiam vendunt.

Locus. Advehitur [inquit Clus. apud Monard.] Hispalim, totius non dicam Bœticæ, sed etiam Hispaniæ celebersimum emporium, olei quoddam genus ex America, subrufi coloris, cuius mirabiles prædicant effectus in omnibus uteri morbis. *Vterus.* Id oleum de Liquidambar nuncupant, eius sanè odoris ferè, qui Ambræ odorem æmulatur. Id verò ex eo liquore exprimitur, quem de *Ocoxoti* arbore stillare, Mexicana historia tradit in hunc modũ. Inter arbores Mexicanas memorat & *Ocoxoti* arbor prægrandis & venusta foliis Hederæ similibus. *Hedera folio. Vsus.* Huius liquor, quem Liquidambar nuncupant, vulnera curat, atque cum corticis ipsius polline permixtus, elegans, odoratúmque sustimentum præbet.

Styracis genus. Liquidambrum. Cæterùm ad Storacis genera reduci posse videtur Cæsalpino, quod ex India Occidentali affertur Liquidambrum vocatum. Resina liquida valdè odorata apprehensis & arboris corticibus simillimo odore Styracis. Eius arborem in nova Hispania magnam tradunt: frequentibus, ramis ac foliis Hederæ, crasso cortice, quo inciso lachryma funditur prædicta: ex hac recenti stillare tradunt per se oleum quoddam odoratius, ac exprimi quoque ut maiorem quantitatem habeant, sed minùs perfectum quo chirothecas inficiunt. *Arbor folio Hederæ. Oleum per se stillans.* Hist. Lugd. *Liquidambar* esse dicit ex Ococol arbore, sed qualis sit ea arbor, non demonstrat. *Ococol arbor.*

ABIEGNA RESINA INDICA LIQVIDA.

CAP. XXXIX.

Locus. IN novi orbis continente colligitur liquor sive resina, quam Abiegnam vocant, ex arboribus feris (quæ neque Pinus, neque Cupressi dici possunt) Pino altioribus & Cupressi modo ramosis. In harum arborum cacumine vesiculæ quædam enascuntur magnæ & parvæ, quibus confractis gutratim stillat liquor admirandus, quem Indi diligenter conchis excipiunt, sed tantò labore & molestiâ, ut multi viri exiguam admodum quantitatem possint cogere.

Resina abiegna. Indica. Hanc Monardes author descriptionis, ex versione Clusij Resinam abiegnam inscribit, & ex eo Hist. Lugd. quæ Indicæ nomen adiunxit.

Vires. Vulnera. Eius usus est in omnibus ad quæ Balsamum convenit, siquidem vulnera optimè curat; dolores ex materia frigida & flatulenta progenitos mitigat. *Stomachus.* Vtilis est etiam stomachi vitiis ab humore frigido, aut flatibus, sumpta ex modico vino albo.

CANCAMVM.

CAP. XL.

DE Cancamo [inquit Cornar.] Paulus inter simplicia idem, quod Dioscorides tradit. Sed pro voce *κεγκάμῳ*, quæ gravem ac virosum odorem significat, habet *δαῦκι*, quæ odoratum ac gratum odorem indicat. Serapio cum Arabum gente Medica, *Laccam* appellat, & Dioscoridis & Pauli verba citat. *Lacca.* Citat etiam Galen. de Laccæ verba, quæ ego neque in Græco exemplari reperio, neque in Latina inseræ, magna ex parte, translationis editione habentur. Recipitur autem in multas Arabum compositiones, & eam, quæ *Diadata* appellatur, de se cognominat. Et Officinis quoque hodie satis hæc nota est. Galenus *κεγκάμου* quidem radicem habet, rem à Cancamo diversissimam. Sed non Cancam, sed Cacant legendum esse, ex Paulo constat, qui eadem de ipso lib. 7. inter simplicia tradit, quæ Galenus habet. Quid verò sit Cacanum, & an idem sit, quod Bacanum, utrumque enim reperitur lib. 3. Dolabellarum cap. 46. considerandum proponimus in Paulum Æginetam. *Cacanum. Bacanum.*

Cancamum hucusque, Laccam quidam esse putarunt. Horum mirus error deprehenditur, quium Cancamum gummi odoriferum sit, Lacca autem non gummi arboris, aut plantæ alicuius: sed potius formicarum alatarum stercus (ut Amatus quoque asseritur) favagóve, velut cera apum. Sed hæc de Lacca hoc loco sufficiant, & ad institutum nostrum, hoc est, an Cancamum sit benzoinum (quod voluerunt aliqui, inter quos est Anguillara, & olim Amatus,) revertamur. Cancamum igitur benzoinum non est, ut receptui canam, inquit Amatus. benzoinum siquidem Silphium, sive Laserpitium odoratum nostrum est, præcipuè subnigrum, cum quodam rubore. Vult tandem Amatus Cancamum esse gummi quoddam, quod Animum vocetur. Sed quâ fretus autoritate hoc asserat, fatemur nos latere. Nos de *Anime* cap. sequenti. *Accrvocatio. Benzoinum. Amatus. Animum.*

Gesnerus hoc in loco non probat eos qui Cancamum apud Dioscor. per c aspiratum scribunt: Mirum autem, inquit, nullam huius lachrymæ mentionem à Galeno fieri. Ex confinio Caliæ Cinnamíque & Cancamum & Turum invehi novit Plinius, nec alibi plura. Serapio & alij Arabes sic appellant: Laccam vertunt interpretes. Sed quæ hodie in Officinis Lacca vocatur, nec odorata est, nec similes habere vires videtur. Ego Cancami, sive Lacca [ut vertunt Arabes] loco, medica- *Error quorundam. Lacca.*

Cancamus obſtruens. Monachi reprob.

medicamentis, Myrrham potiùs iniecerim. Monachi autem [teſte Amato] qui nuper Antidotarium expoſuerunt, altâ mente cæcutiunt, delirántve, quum in compoſitione Dialaccæ, dicant: Si defecerit Cancamum ſive Lacca, eius loco inijciatur lachryma ſanguinis Draconis. Quanto verò errore, omnes norunt, quum Lacca aperitiva ſit, & menſes provocet: ſanguis verò Draconis tantum abeſt, ut aperiat, ut potiùs miro modo conſtringat.

Nomina linguar.

Cancamum Græcè κάγκαμον, Hiſp. & Lusit. *Alme blanco*, Arab. *Sac, Lab*, Officinis *Lacca*.

Locus.

Loci & virium meminit etiam Paulus lib. 7. ſuæ Medicinæ, dicens: Cancamum Lachryma eſt arboris in Arabia Myrrhæ ſimilis, odore grato, quâ etiam ad ſuffitum utuntur.

Vis.

Vis eius eſt obeſos extenuare, abſtergere & aperire obſtructa. Cancamum, inquit Dioſcorides, Arabici ligni lachryma eſt, Myrrhæ quodammodo ſimilis, viroſi guſtus, quam ad ſuffimenta uſurpant. Veſtes eo additis Styrace & myrrha ſuffiuntur, datur lienoſis, comitialibus & ſuſpirioſis: menſes cum aqua mulſa pellit, oculorum cicatrices confeſtim emendat: ac vino madefactum, eorum medetur hebetudinibus, adverſus gingivas humore prægnantes non aliud efficacius, ut & ad dolores denique ac per pluſculos dies ternũ obolorum pondere: ex aqua aut aceto mulſo bibitum obeſos extenuat.

ANIME ET COPAL.

CAP. XLI.

ANIMÆ mentionem fecit Amat. Luſit. lib. 1. enar. 23. in Dioſc. his verbis: Cancamum Dioſcoridis eſt gummi quoddam, quod ex Guinea Mina, Africæve, & inſulis illi circumiacentibus Luſitani noſtri advehunt, *Animam* appellantes, quod teſtantur decidere ex proceris arboribus quibus folia Myrti, unum album, alterum ſubnigrum, Myrrhæ quodammodo ſimile, odoratum, quod Dioſc. inter Myrrhæ ſpecies, tanquam improbam commemorat, & Mineam, à terra unde præcipuè naſcitur, eam appellat: quanquam Serapio Amineam nominet, unde Luſitani voce corruptâ, pro Minea, vel Aminea, *Animam* vocant. Hanc verò aſſertionem primò adſtruxit ariſtotus Gallus, & Cancamum eſſe dixit.

Folia Myrti. Animum album. Animum ſubnigrum. Myrrha.

Cancamũ.

Myrrha Minea vel Aminea.

Animum gummi à bono Cancamum. Nigrum. Myrrha.

Sed ad memoriam hic revocandum eſt, quòd non ſolùm Galeno in antidotis Myrrha Minea, vel Aminea dicta cognita fuerit, ſed hodie quoque in Luſitania & univerſa Hiſpania paucis immutatis literis habeatur, *Gummi Animum* appellantibus, cuius duo genera, album, & nigrum. Nam album Cancamum eſſe ex ariſtoto didicimus: nigrum verò Minea Myrrha Dioſcoridis eſt. An verò Minea hæc regio, Mina hodie dicta, Regi Luſitaniæ parens ſit, Coſmographis inquirendum relinquo. Scio enim in hac regione, Animum optimum quoque reperiri, à qua quotannis Luſitani noſtri in Portugalliam adferunt. Galenus verò Mineam Myrrham inter cæteras ſpecies præcipuam collocavit, quâ de causâ in illo textu libri de Antidotis, aut in Dioſcoridis, mendum eſſe ſuſpicor, quum Dioſcorides ex diametro contradicat.

Amat. not.

Amatus ergo, [non aſpernandus aliàs botanicus] Animæ plantam Cancamum eſſe ſcriptum reliquit, ſed, [quod citra ullum animi pathema dixerim,] non ſine menda, quum in Animæ Cancami notas non comperiamus, ut ex Dioſcoridis verbis percipitur, quæ ita habent: *δάκρυον, ουκοῦν κόμμεως ὅμοιόν ἐστι*. Sed Animæ proprie Reſinam potiùs aliquis appellaverit, quàm Gummi.

Cancamũ.

Erit Græcorum Cancamum meâ (inquit Garcias) ſententiâ, id quod nos *Animæ* vocamus, quod in Luſitaniam ex Æthiopia, Arabiæ finitima, advehitur. Hallucinantur, qui Animæ in Braſiliana regione inveniri contendunt, & genus illud picis, ſive bituminis, reſinæve, in *Siriam*, ut aiunt, non procul à Maluccis repertum, Animæ eſſe credunt. Nam eius picis multa copia huc ex Samatra, aliiſque regionibus advehitur, qua picandis navibus uruntur. Sed nec odore præditum eſt Cancamo ſimili, & duntaxat reſinam, aut quodvis vulgare gummi olet.

Pix ſive bitumen. reſinæve ex Siria.

Confirmat Cluſius apud Garciam Amati *duo Animæ*, ac inſuper *tertium* addit, quod pallidum eſt & reſinaceum, retorridúmque. Omnia verò, ait, iucundum in ſuffumigiis ſpirant odorem, idémque videntur temperamentum ſortita. Poſteriora duo deguſtata magis ſiccare & arefcere deprehenduntur. *Animæ* cur *Animam* Amatus vocet, neſcio. Dioſcor. habet Ammeam. Non deſunt, qui Animæ legitimum Bdellium eſſe putant, ob multas, quas habet, notas, cum Bdellij hiſtoria communes. Vnum tamen præterire non eſt, quòd, ut Cæſalpinus inquit, Stacte quondam cum oleo Styracino ex Alexandria adferebatur ſub nomine Balſami: ſed poſtea deſit, cùm ex India Occidentali novum genus Balſami afferri cœpit. Sola autem expreſſa Myrrha aſſeritur glebis magnis concreta. Ex hoc genere videtur eſſe, quod vulgò *anime* vocatur à noſtris quaſi Aminæa Myrrha: Ex Oriente affertur duorum generum, odoris ſuavis, quibus Vnguentarij utuntur. Vnum candidum: alterum flavum: album autem præſtantius. Referunt Hiſpani in India Occidentali, in ſuffimentis odoratis loco Thuris ſacerdotes uti quadam candida reſina, quam *Copal* vocant, tranſlucida magnis glebis. Orit & Animæ flavius, in granulis Thuri ſimile: valdè autem odoratum eſt & ſuave. Dioſcoridis autem inter reprobatas Myrrhas Aminæam vocat: ſed Galenus Mineam, ut Plinius appellat, quam & cæteris præfert, quia ei non admixtum eſt Opocalpaſum, quod eſt genus veneni.

Temperamentum Bdellium. Stacte. Balſamum. Myrrha. Anime. Copal. Anime. Opocalpaſum. Copal. Anime. Anime Orientale. Carabe ſeu Succinum.

Duo, ait Monardus, reſinarum genera multùm ſimilia ex Hiſpania nova adferuntur, quorum unum *Copal* vocatur, alterum *Animæ*. *Copal* reſina eſt ad nodum candida & tranſparens, magnis fragmentis Diacitri valdè tranſparentis haud diſſimilibus: ſatis odorata, ſed non perinde ut Anime. *Animæ* arboris eſt lachryma, ſeu reſina albá, ad Thuris colorem nonnihil vergens, verùm Copali magis oleagnoſa. Defertur granis Thuris, ſed craſſioribus, quæ conſtricta luteum colorem oſtendunt inſtar reſinæ: gratiſſimi & ſuaviſſimi odoris eſt, & prunis impoſita facilè conſumitur. Differt ab Anime Orientali, quòd neque tam candidum, neque tam lucidum ſit. Orientale item magnis fragmentis adfertur tranſparentibus, ita ut nonnulli Carabe, ſeu Succini ſpeciem eſſe ſuſpicati ſint, cùm nihil ſit minùs.

Hermolaus ait Anime colligi vicinis locis pago, in quo Thus naſcitur, & ab illius pagi nomine Anime dici.

Novæ Hiſpaniæ Aminæ colligitur ex arboribus mediocris magnitudinis, vulneratis, non aliter, quàm Thus, aut Maſtiche.

Scribit Cluſius ſe nobilioris illius Orientalis

Anime fragmento, quod aliquot uncias pendebat donatum esse ab Hugone Morgano Pharmacopola Londinensi. Gomara porrò in Mexicana historia, duo *Copala* genera facit, alterum rugosum, quod *Colochiopalli* vocari dicit, molle, Thuri simile: alterum multò præstantius, *Copalcahuitl*, quod plærique Myrrham existimarunt: liquor scilicet albus qui vulnerata arbore guttatim stillat ac statim concrescit.

Copal. 1. 2. *Myrrha.*

Synonyma

Hist. Lugd. p. 1791. nomina hæc habet: *Copalli Anime: Anime Occidentale: Animeam Myrrham* esse putat Hermol.

Vires.

Lusitanorum mulieres *Anime* maximè prò suffumigiis, & Medici contra dolores à frigiditate ortos præcipuè utuntur, maximè capitis, ut Amatum admotasse legimus. Confirmatur hoc idem testimonio Monardis, dicentis: Huius usus est in plærisque, sed capitis præsertim morbis, à frigiditate provenientibus, & defluxionibus purgationes subsequentibus, cubiculis per Hyemem (et enim aëreum purgat) & capitis operimentis, dormire sub noctem volentibus, suffitis: quin etiam ipso capite, si qui Cephalæa & Hemicrania laborant: nam caput roborat. Miscetur emplastris & cerotis: ubi roborare, & frigidos humores, flatusque resolvere opus est. Thuris vicem supplet, cùm in suffitibus, tum in iam dictis. Cerebrum roborat emplastri modo adhibitum, atque etiam ipsum ventriculum reliquasque partes nervosas, cerati modo, tertia parte ceræ admista: atque sic gestatum diutiùs, & subinde renovatum, frigiditatem è quacunque corporis parte elicit. Calidum est secundo gradu, humidum primo.

Capitis dolores.

Thuris vicem supplet

Temperamentum.

ANIMES SPECIES AD SVCCINVM LVTEVM ACCEDENS.

CAP. XLII.

Descriptio

INTER *Animen* Paludani & *Copal* medio se habet modo ad vulgare succinum proximè accedens, à quo tamen duritie parum vincitur, croceo hilariore colore tincta, & *Animes Paludani* modo pellucida: sub dente in grumos minutissimos dissilit, & candelæ ardenti admota non ita promptè liquescit, vt *Copal*: quo tamen flammam & luculentiorem & pertinaciorem fovet, minutissimas bullas eructans, odore non multùm differens, quo & ardendi modo magis refert Animen à Paludano missam. Hanc misit Antuerpia Coldenbergius.

Color.

ANIME SIMILIS RESINA EX ALBO FLAVESCENS.

CAP. XLIII.

Descriptio

PETRVS Garetus dedit, Clusio scribente Exoticorum lib. 4. cap. 8. resinam delatam ex longinqua navigatione anno 1600. quæ Succino non absimilis erat, transparens & lucida, penè instar Anime Americanorum, cuius fortasse genus: color ex albo flavescens, odor non iniucundus, sapor amariusculus, deinde actiusculus: in micas potiùs dissiliebat, quàm vt dentibus cederet, aut ore retenta, mollesceret: igni tamen admota, liquescebat, flammámque concipiebat & ardebat.

ANIME ALBA PERLVCIDA.

CAP. XLIV.

Descriptio

ANIMES albæ nomine peregrinam quandam resinam Ill. C. VVirt. misit D. Paludanus, vnde & specimen asservo. Succini nostratis consistentiâ paullò fragilior, Vernicis solidæ, seu Sandaracæ arborum modo, nonnihil albicans, & pellucens, vitri modo, sapore Vernici nonabsimili odore, cùm adoletur, Mastiches: nec penitùs vivo carboni imposita, flammam concipit, liquescit & evanescit, crassamentum quoddam resinarum more relinquit, sub dentibus dissilit, nec facilè coit, eâ ratione, quâ Sandaracha. Anno 1605. ex Anglia rediens Gener Cherlerus attulit magnum fragmentum cum inscriptione *Anime*.

Sapor. *Odor.*

ANIME COLORE COLOPHONIÆ.

CAP. XLV.

Descriptio

IMPVRIOR hæc *Anime*, cæteris speciebus, Colophoniæ aut Taurocollæ colore, obscura quàmq; acies oculi nequaquam penetraverit: vnguibus quibusdam ferè nigricantibus respersa, Colophoniæ concretione, flammam & promptam & pertinacem concipit, reliquarúmque more ardendo bullit, bullis tamen maioribus: gustanti saporem quendam austerum imprimit: odor acutior paullò videtur & ingratior, quàm reliquarum specierum. Hanc habui Antuerpiâ à Coldenbergio.

Vngues.

Sapor.

ANIMES SPECIES ALBA COPAL INDIS.

CAP. XLVI.

Descriptio

COPAL Americanorum & Animes quartæ nomine missa Antuerpiâ à Coldenbergio resina, fusa videtur: ita cylindri sulphurei fusilis portionem refert semicircularem: externâ parte gibbâ, coloris albi: internâ, flavi: concretione densa, Animes à D. Paludano missæ, sed non vt illa, visûs aciem transmittens: etsi interim disfractæ micæ pellucidæ sint: flammam promptè concipit, nisi hanc præriperet liquatio: odore iucundiore, quàm resina strobylina, sed ad Animes Paludani gratiam non accedente, nescio quid tamen Styracem redolente: sub dente lentescit Mastiches modo, nec adhæret, & albescit, sapore grato. Gener Cherlerus ex Anglia redux attulit similem resinam, anno 1605. cum hac inscriptione: Animes albæ à D. Gareto fragmentum satis magnum semicirculare.

Odor.

AMBARVM.

CAP. XLVII.

NON desunt Monardi, qui Ambar ex fructu quodam ad maris littus nascente fieri dicúr, qui mensibus Aprili & Maio maturescat, & odoratus sit, quem decidentem vorant Balænæ: quasi fructus in alimentum cedens, aliud quàm sanguinem & carnem generare possit. Hæc Monardes, qui nobis præbet occasionem scribendi de Ambare

Ambaro, & tradendæ eius historiæ, in hoc Botanico nostro opere.

Varia circa Ambari generationem opinio. Sperma: Balænæ. Excrementum belluæ. Maris spuma.

Ambari ergo [quantum quidem colligere licet] Simeon Sethi, Aëtius, Avicennas, & Serapio cum Averrhoë ex veteribus meminerunt. Ex Neotericis autem Ferdinandus Lopez, Iulius Cæsar Scaliger, Garcias, Monardes & Clusius. Quorum quidem circa huius generationem discrepans est opinio. Alij siquidem sperma Balenæ esse asserunt: alij bellux cuiusdam marinæ excrementum, aut maris spumam, [quæ sanè opiniones ratione carent, quòd nullum Ambarum inventatur, ubi frequentissimè sunt Balenæ, & ubi fluctuum reciprocatione spuma plurima excitatur,] alij bituminis modo ex maris alveo emanare: quæ opinio melior, & veritati magis consona plerisque visa est.

Bitumen.

Inter Græcos autem solus Simeon Sethi & Aëtius huius recordati sunt, è quibus prior bituminis modo è fontibus suis manare asserit, pessimúmque id esse, quòd à piscibus devoretur. In-

Ambar non est sperma Balænæ.

de convellitur, inquit Monardes, eorum opinio, qui Balænarum sperma esse asserunt, ex eo decepti, quòd interdum in Balænarum ventriculis inveniatur, quæ illud aquis innatans nonnunquam devorant, alimentum esse existimantes. Verum est, meo tempore Balænam circa Canarias, quas Fortunatas Insulas putant, captam, in qua inventæ sunt plus quàm quatuor Ambari *arrobæ*, [*ponderis apud Hispanos genus, quod viginti quinque libras pendet,*] sive centenæ libræ: postea tamen infinitas Balenas, cum suis catulis interfecerunt, sed nihil Ambari in eis inventum est. Sed & qui ex Florida advenerunt, referunt Balenas in illo mari versari: quas tametsi cum suis catulis necarint, in neutris Ambram reperisse. Illos catulos porrò Americani summa dexteritate in hunc modum capere solent. Sumpto longo & forti funi, cui innexus sit laqueus, cymbam ingreditur Americanus, & Balenæ cum suis catulis advenienti obviam progreditur: uni ex catulis vicinior factus insilit, & laqueo rostrum induit. Ibicò id sentiens catulus in altum se mergit una cum Americano ipsum amplexante [summi etenim natatores sunt Americani, diúque in aqua persistere queunt:] Balenæ autem catulo respirare volenti, sum numæquor repetere necesse est: interea Americanus per eius nares, sive meatus illos, quibus respirat, cuneum vel pastillum acuminatum pugno adigit, ut minimè excuti possit: deinde laxato funi suam cymbam conscendens illum subsequitur, donec obstructis meatibus respirare nequiens, suffocetur, & in terram eiiciatur. Iucunda sanè at non minùs periculosa est ista venatio: sed adeò industrij & agiles sunt isti Americani, ut etiam *Caymanem* [Lacertu, sive Crocodili genus est, binos & triginta pedes longum, ferocissimum omnium quæ in mari versantur, belluarum] unus Americanus occidere queat.

Ex Arabibus verò Avicenna lib. xii. cap. 67. & Serapio lib. simpl. cap. 196. scriptum reliquerunt, fungorum in rupibus & arboribus more Ambarum in mari generari, & tempestatibus unà cum taxis interdum in littus ejici: quæ sententia verisimilior est reliquis ab Avicenna productis. Nam multùm flantibus Euris, magna eius copia *Sofalam*, & in insulas *Comaro*, *Demigaxa*, *Mosambicam*, totúmque eum tractum ejicitur. e *Maldivis* insulis quæ ad Orientem spectant. Flantibus verò Favoniis, copiosè invenitur in insulis, quæ vulgò de *Maldiva* nuncupantur corrupto vocabulo,

In mari generatur.

cùm de *Naledivis* dicendum sit: etenim *nale* lingua Malabrica significat quatuor, & *Diva* insulam: *Naledivæ* igitur pronunciandum erat, quasi dicas, Quatuor insulas, simili planè ratione, qua *Angedivæ* vocamus eas insulas, quæ à *Goa*, Orientalis Indiæ emporio, duodecim leucis distant, quòd quinque sint numero conterminæ, *Ange* enim eorum linguâ quinque est. Sed hæc præter institutum: non potui tamen harum non meminisse, cùm in *Maldivis* mentionem incidissem.

Scribunt iisdem locis supra citatis, Ambarum devorari à pisce quodam *Azel* nuncupato, sed qui eo devorato statim exinguatur. Hunc deinde undis fluctuantem regionis illius incolæ ancis in siccum trahunt, eóque exenterato Ambarum colligunt: verùm omne improbant, præter id, quod spinæ adhæresct, id enim pro temporis diuturnitate purum & legitimum esse. Sed hæc eorum opinio erronea mihi videtur. Nam veluti certum est animalia quærere alimentum naturæ suæ conveniens, & minimè noxium (nihil forte cibis innoxiis ad nitio decipiantur, quemadmodum mures fallere solemus) sic etiam haudquaquam verisimile videtur, hunc piscem Ambarum venari, si eo devorato sit periturus. Imò cùm Ambarum sit ex eorum numero, quæ maximè cordis mœrores reficiunt, dixerim hunc piscem præsentaneum esse venenum, quandoquidem tam eximio medicamento devorato perit.

Scribit Averrhoës 5. coll. cap. 56. Caphuræ genus inveniri natum in maris alveo, quod deinde aquis supernatet: laudatissimum verò id censum, quod Arabibus *Asfap* dicitur. Quam verò eius opinio a veritate sit aliena, & tanto viro, insignique Philosopho indigna, clarius est, quàm ut multis demonstrari debeat: primùm quòd Caphuram in mari nasci dicat, deinde, quòd eandem, quæ frigida est & sicca tertio gradu, Ambari genus faciat, quod calidum & siccum constituit secundo ordine.

Averrh. reprch.

Cæterùm ex Neotericis Ferdinandus Lopez de Castagneda, qui rerum à Lusitanis in India Orientali gestarum historiam scripsit, lib. 4. cap. 15. dicit, selectissimam Ambram in insula *Maldiva* inveniri, cuius generationem cùm fieri tradat diversam, ab ea, quàm cæteri scribunt, non abs re futurum existimavi, si, quæ de generatione Ambræ tradit ex Italico sermone à Cluſio conversa, hic subjicerem.

Aves ingentes.

Maiores insulæ de Maldiva, Archipelagi illius interioris, multas odoriferas herbas producunt, quas depastum veniunt magnæ quædam aves ab incolis *Anacangrispasjui* nuncupatæ. Istæ aves in rupibus & scopulis earum insularum secundum maris littus sitis versantes & aggregatæ, stercus egerunt, quod *Ambra* est, cuius tria genera faciunt: unum album, ipsis scopulis, uti egestum est, inhærens, quod probatissimum censent, & *Panambar*, h. e. auream Ambram appellant, maioris quàm reliqua, pretii, quòd pauca quantitate & maiore difficultate reperiatur, quàm alia duo genera, quæ cineracei & nigri sunt coloris, ac ex albo originem trahunt. Ex illis quos dixi scopulis, tempestatum vehementiâ temporis successu, magnis fragmentis in mare cadit hæc Ambra, & in *Coambar* littus ejicitur: id *Coambar* dicitur, id est, aquæ Ambra, quoniam aquarum fluctibus valdè eluta, magnam suæ probitatis partem perdidit. Tertium, quod nigrum, *Maniambar* vocant, quod significat piscis Ambram: nigredinem enim contraxisse existimant, quòd à Balenis, aut aliis pi-

Sterc. ejus.

Maniambar

scibus inter istas insulas versantibus devoratum fuerit, qui illud concoquere non valentes, rursus evomuerunt: id autem est omnium vilissimum, quia penè totam facultatem amisit. Hæc Castagneda.

Alt opinio Garciæ de Ambaro hæc est. Veluti pro regionum naturâ terra interdum rubra est, ut Bolus armenus, interdum candida, ut Creta, nonnunquam nigricans: sic verisimile est, aut insulas, aut terras similis cum Ambaro formæ inveniri, quòd terra sit aut fungosa, aut alterius generis. Quod verum esse ceritatur, magna eius, quæ reperitur, quantitas. Siquidem interdum inventa sunt fragmenta humanæ magnitudinis, interdum nonaginta palmorum longitudinis, duo de viginti latitudinis. Affirmarunt nonnulli se Insulam ex puro Ambaro vidisse, eámque cùm postea requirerent, nusquam comparuisse. Refertum verò est plerunque avium rostris, quas in eo nidulari credibile est: ac interdum conchylios, testisque ostreorum permixtum invenitur, quæ contactu Ambaro adhærent,

Insula ex Ambaro.

Ambar bitumen est.

Varia est, pergit *Monardes*, circa Ambari originem opinio: sed verissimum est, Bituminis genus esse, ex fontibus in alto mari manans, quod aëri expositum, illicò densatur, ut solent pleraque, quæ sub maximis aquis tenella & mollia sunt, at aquâ exempta, durantur, ut Corallium, Succinum.

Ambarum legitimum.

Quid porrò sit legitimum Ambarum, atque quo modo nascatur, dicam, ait Clusius, quod Francofurti ad Mœnum anno 1593. paulò antè meum ex ea urbe abitum, mihi referebat vir probatæ fidei, mihique amicus D. Servatius Marel, Burgundus, qui multas regiones peragraverat, Ambarique, Moschi, Gemmarum & lapidum rerum mercaturam exercuerat. Quum enim de Ambaro inter nos sermo incidisset, ille ad me, Exploratúmne habes quidpiam de Ambaro? Non inquam, præter ea, quæ ex Garciæ Aromatum historia, & libello Nicolai Monardis de simpl. med. è novo Orbe delatis didici. Legi, inquit, utrumque illum quidem à te Latinum factum, hunc verò Hispanico sermone evulgatum. Sed quid aliud adferunt, quàm authorum dubia testimonia, qui excutientes, tanquam in tenebris versantur? Mihi autem crede, Ambarum nihil aliud esse, quàm recrementa quædam in ventriculo Balenæ verè multo tempore collecta, veræ inquam, quia plerique Cetaceos alios pisces, ut Orcadem, Physeterem & similes magnis dentibus præditos Balenæ appellatione donant. Balena autem legitima, nullos dentes habet, sed integros pisces vorat, & mollibus imprimis delectatur, ut Polypis, Sæpiis & similibus, quibus in ventriculo non bene confectis, necesse est, multam viscidam materiam in eo generari, quam postea simul congestam, & ventriculum nimis gravantem, vel singulis annis, vel breviore temporis spatio reiicit. Ista materia tamdiu in ventriculo adservata, dein reiecta, & mari innatans, *Ambarum* est, in quo interdum Polyporum devoratorum rostella deprehenduntur. Si Balenæ, liberato iam recens ab illa materia ventriculo, capiantur, nullum Ambarum habere reperientur, si aliquantò post reiectam materiam, aliquid quidem habebunt, sed deterioris, nec probè excocti, atque ita paulatim crescens illa materia congesta, probitatem vetustate adquirit, utpote, antè quam ventriculus illâ materiâ liberatus sit, Balena capiatur, plurimum & optimum reperietur. In aliorum verò Cetaceorum, quos antè retuli, ventriculo, frustra sequiras: itaque nihil mirum, si qui captos eos sequuntur, Balenas esse existimantes, nihil Ambari in illorum ventriculo reperierunt. Probant autem allerebat Ambarum cineraceo quodammodo colore præditum, illud verò optimæ esse notæ indicium, si eius fragmentum candenti ferro, laminæve ferreæ bene calefactæ, aut cultello applicatum, veluti in oleum resolvatur, quod naribus admotum suavem odorem spiret. Monardes etiam optimi delectûs esse tradit, quod ad rubedinem nonnihil tendit, albúmque non æquè bonum asserit, nigrum verò deterrimum facit.

Recrementum Balenæ verum.

Delectus.

Pretium.

Eius autem pretium, ut nobis author est Garcias, interdum pro fragmentorum magnitudine: quantò enim maius est fragmentum, tantò eius intensius est pretium, non secus atque in gemmis. Sed nusquam pluris venditur, quàm in Sinarum regione. Cùm enim à nostris Lusitanis eius exigua copia eò delata esset, pretium fuit mille quingenti aurei in singula Cate, quod apud eos ponderis genus est, pendens viginti uncias. Huius lucri cupiditate deinde alij mercatores allecti, tantam Ambari eò detulerunt copiam, ut nunc multò vilioris æstimetur.

Subiiciamus modò nonnulla vocabula, quæ apud Serapionem & Avicennam occurrunt. Magnam eius copiam ex regione *Zing* Serap. libr. simpl. cap. 196. adferri asserit. Hæc est *Sofala*. Nam *Zinge* aut *Zange* Persis aut Arabibus idem significat, quod niger Latinis: & quoniam totus ille maritimus Æthiopię tractus à Nigris incolitur, Serapioneam *Zuinge* vocat. Sic Avicenna lib. 2. cap. 63. epitheton illi addit Almendeli, quasi de Melinda: item Selachiticum [posteriora exemplaria habent Aseleheti,] à Zeilan fortè laudatissima totius Orientis insula, quam falsò urbem esse Lacuna comm. in Dioscorid. existimavit, cùm sit insula multis urbibus exculta.

Ambarum Latinis, *Ambar* Arabibus dicitur, quo nomine omnibus quas sciam [Garcias] nationibus notum est, aut immutato duntaxat paululùm vocabulo. Sed quid ad hæc Hadrian. Iun. percipe quæso Garcia. Maris flos, inquit, vocatur, ἄνθος θαλάσσης, sperma Ceti, vel Balænarum Officinis. & Ambar subalbidum, Germ. Walrath Baldrath / quasi præsentaneam opem adferens, Belg. Walschot / quod sonat Balænarum ejectamentum genitale, sive semen.

Nomina.

Locus assignatur varius. Anno 1555. circa promontorium Comorim, quod è regione insularum de *Maldiva* est, fragmentum trium ferè millium pondo repertum este sed cùm is, qui invenerat, picem, aut bituminis genus esse existimaret, vili admodum vendidit. Maximum verò quod unquam viderim (inquit Garcias) fragmentum, quindecim libras pendebat. Sed qui in Æthiopiam commercii causa navigant, multò maiora fragmenta se vidisse affirmant: totus enim ille Æthiopiæ tractus, à *Sofala* ad *Brava* usque, Ambaro abundat. Nunc mittit Florida novi orbis provincia Ambar, quod vocant *Grisum*, idque in littus ejectum invenitur à Canaveral ad promontorium usque D. Helenæ.

Vires perstringit, Garcias dicens: Nota est Manardis contradictio, qui in Electario de Gemmis dist. 1. in compos. Mes. Ambarum rem novam esse affirmat, eámque non magno æstimat, sed paullò post in Electario Diambra ibidem, quasi sui oblitus, hanc compositionem ob Ambarum multis

Vires & vsus.

multis laudibus effert, eóque se in mulierum & senum morbis sæpenumerò uti asserit. Ac magna in æstimatione esse apud opulentiores Indos asserit, vt pote quo tibis permisto frequenter vtuntur medicamenti loco. Excalefacit, resolvit, roborat, quocunque tandem modo applicetur: nam calidi est temperamenti & sicci, cum pinguendine quadam, quâ emolliendi facultate præditum est. Variæ sunt Ambari facultates: nam cum oleo florum Mali Arantii, sive Assyrii in calente mortario permixtum, & vnguenti modo capiti illitum, illius dolorem levat, cerebrum corroborat & nervos, & frigidos, qui infarcti sunt, humores resolvit: ad eadem efficax, emplastri modo cum Alypta musæata assiduè gestatum. Eius folius, aut cum Moscho & ligno Aloës permixti, olfactu cerebrum roboratur, memoria augetur, spiritus vigor & cordis vires reficiuntur: ideóque in pestis contagiis illius odor adprimè utilis est: nec minùs his, qui frigidis defluxionibus vexantur, convenit, si capitis tegmina, atque etiam cubiculum, vbi dormiunt, per Hiemem eo fuffiantur: Maximè prodest senibus, quòd illorum spiritus vegetet, cor & cerebrum roboret, & crassos, lentósque humores, quibus plurimùm abundant, extenuet, sive cibis indatur, sive vestes suffiantur, sive cerebro, cordisque regioni applicetur, sive vino, quo sibi faciem & manos abluunt, permisceatur. Scobi Magnetis, Galbanoque miscetur, & emplastri modo mulierum vmbilico impositum, vterum suo loco retinet, & reliquos eius morbos profligat, eius autem assiduus odoratus prodest vteri procidentiæ: suffocationibus verò, in Liquidambar dissolutum, ex xylo exceptum, vterique ori impositum. *Sterilitas.* Sterilitatis à frigidis humoribus ortæ, hac compositione mederi soleo, quæ recipit Ambari partes duas, rasuræ Eboris tenuissimè tritæ vnam, pulveris ligni Aloes partem dimidiam, cum Algaliæ momento: fiunt catapotia, quorum tria pendentia ʒj. singulis triduis dabuntur, & emplastrum vmbilico, possum uteri colo imponetur, purgatis tamen prius vti decet. Ex eo, alypta moschata, & styracè fit emplastrum scuti formâ, quod stomacho adpositum, ipsum doloribus liberat & exalefacit. Ex eadem massa factæ pilulæ, & manè sumptæ, flatus discutiunt, concoctionem iuvant, & appetentiam excitant: idem præstat ex vino odorifero manè sumpta hæc massa. Tritum Ambar, & cerâ flavâ exceptum, cordis regioni utilissimè imponitur, ad sedandos dolores è flatibus, aut alia quavis causa (modò calida non sit) provenientes. *Melancholia. Paralysis.* Eadem ratione, quâ sensibus, melancholiâ laborantibus etiam convenit, & paralyticis, si eo aut eius mixtura suffiantur, aut cerebrum totáque spina eo inungantur: etenim Ambar præ cæteris medicamentis nervos & cerebrum roborat. *Nervi Cerebrum.* Quinetiam epilepticis fumus illius, naribus exceptus, convenit, siquidem illos excitat, &, si assiduè id odorentur, non tam facilè, neque tam vehementer eo morbo corripiuntur. *Ebrietatem accelerat.* Illud admiratione dignũ, quod Simeon Sethi scribit: Si quis Ambar odoretur antequam vinum bibat, eum veluti ebrium fieri: si verò iniciatur vino maximè inebriare.

POPVLO SIMILIS TOCOTGEBIT, CVI RESINA THVRIS CANDIDIOR.

CAP. XLVIII.

Tocot-guebit. REFERT Fragosus in India Occidentali arborem inveniri Tocot-guebit, i. e. lignum desiderii, seu exoptatum dictam, Populo similem, summi candoris, cuius materies ob candorem, lævorem & splendorem, summè expetebatur ad idola fabricanda. Sub eius cortice nascitur gummi, seu Resina Thuri nostro similis, sed candidior, & minoribus fragmentis, quo isthic vtuntur, vt nos Thure. *Ligni desiderij Populo similis. Thuri similis.* Clus. apud Monardem post Copal & Anime ponit hanc arborem, non tamen eandem cum Copal. Observandum autem Tacamahacam dici similem Populo. Est & apud Lobel. Populus novi orbis, de qua nos histor. nostr. lib. præced. 8. cap. Consideretur sequens Resina.

CARANNÆ GARCIÆ NOMINE DATA RESINA.

CAP. XLIX.

Caranna resina. DOMINVS Volmarius Pharmacopœus Esslingensis insignis, dedit anno 1581. Carannæ Garciæ nomine, Resinam Galbani coloris duriusculam, quæ etsi trita pulverem remitteret luteum, lentescebat tamen: resinæ Strobylinæ odore: nidorem, cùm flammis adoletur, reddens ferè Animes. *Defluxio.*

Caragna. De hac Monard. Caragna Indis dicta & Hispanis, resina, colore Tacamahacæ, paulò limpidior, odore simili, sed graviore. Alibi in vers. Clus. Caranna medicamentum novum est, quod decem annis elapsis primùm allatum est, & oleaginosa, ideóque tenax sine multa adglutinatione & colliquatione. Colligitur vulneratis arboribus. Est & alia quædam prior, & Crystalli modo limpida, multò præstantior, vtilior & odoratior.

Hist. Lugd. Caragna etiam dicitur.

Locus. Ex Continentis parte interiore per *Cartagenã* & *Nouum DEI* defert scripsit Monard.

Vires. Tumores. Ea vtuntur Indi in tumoribus & omnis generis doloribus. Ad eosdem morbos laudatur, quos Tacamahaca curare solet, & minore temporis spatio vires suas exerit: sic vt quos Tacamahaca non curarit, Caranna sanet. Exemplum vidimus in eo, qui ob humeri cruciatus tam multo tempore brachium movere non poterat, tametsi Tacamahaca usus esset: sed postquam Caranna vti cœpit, triduo sanitati restitutus est. *Dolor iuncturarum.* Mira est eius vis in iuncturarum doloribus: nam imposita, facilè illos curat, modò nulla sit calidorum humorum influxio. Tumores inveteratos dissolvit, defluxiones humorum frigidorum, aut mixtorum sistit: ad quosvis nervorum & cerebri dolores valdè vtilis, vulneráque recentia, nervorum præsertim & iuncturarum nullo alio admixto medicamento sanat. *Vulnera.* Defluxiones in oculos, & alias partes reprimit, pone autes, ac temporibus impositа. *Defluxio. Temperamentum.* Excedit secundum caloris gradum.

SANDARACHÆ SIVE VERNICI QVIBVSDAM DICTO, AC MASTICHE accedens Resina.

CAP. L.

EST nobis resina delata anno 1605. ex Anglia per generum Cherlerum cum hac inscriptione: *Lachryma suaviter spirans*: Animæ speciem. Cl. D. D. David Selinus Medicus Londinensis existimabat: mihi sanè odor istius resinæ gratus videtur vt ligni, quod Thuris vocant, minùs tamen placet: igne accenso, facilè liquescit & con-

fumitur: cortex cui adhæret, non crassus, sapore percipitur nonnihil salsuginoso, resinæ parvi grumi valdè friabiles, qui dentibus facilè atteruntur, ferè similes Mastiche, minùs tamen albi, sed flavi, lucidi, ad Sandaracham accedentes.

Tecotgebit. Perpendenda resina arboris Tecotgebit, de quâ antè. A' nostra resina non videtur multùm differre, si non eadem, ac sequens etiam ex Clusio Mastichinæ resinæ non valdè absimilis succus.

MASTICHINÆ RESINAE NON VALDE ABSIMILIS SVCCVS.

CAP. LI.

Descriptio TRADITVR à Clus. Exot. lib. 4. cap. 8 resina ei data, per Petrum Garetum ex longinqua navigatione anni 1606. Mastichinæ autem resinæ, inquit, non valdè absimilis erat sextus hic succus, minùs tamen albus, friabilis, ut resina, manibus tamen emolliius, aut ore retentus aliquantisper, lenescebat, nec ingrati odoris deprehendebatur, ut neque etiam saporis, aliquantulum tamen acris, igni admotus, flammam etiam concipiebat, quæ statim exstingueretur, atqui instar ceræ liquescebat. Erat etiam hic succus, sive verius resina, foliis quibusdam involuta; quibus recenter fluentem exceptam fuisse verisimile est.

AMBRÆ FACIE RESINA

CAP. LII.

Descriptio coloris. QVI ex India anno 1601. redibant Batavi nautæ, authore Clusio. Exot. lib. 4. cap. 6. Magnum resinæ cuiusdam fragmentum afferebant, quod libram & sex uncias pendebat, coloris ex fusco cinericei, & plærisque partibus Ambræ odoratæ colorem referentis, sic ut qui ab arbore detraxissent, legitimam Ambram esse sibi persuaderent: resinaceus tamen odor, licèt non ingratus, ab ea opinione illos dimovere debuerat.

In quem autem usum adhiberent, ignorabat honestissimus vir Franciscus Peninus, civis Amstelredamensis, qui ab illis redemerat, & permittebat ut describere possem.

ELECTRVM SIVE SVCCINVM IN GENERE.

CAP. LIII.

Electrum Succinum. Carabe. & lambrum. MVLTI [infit Amat.] verbis Dioscoridis inducti crediderunt Electrum, sive Succinum, quod Carabe Arabes appellant, & vulgùs Alambrum, Populi gummi esse, non animadvertentes, Dioscoridem aliorum opinione verba illa retulisse, & ut falsa reliquisse, minimèque approbasse.

Mendacia de Succino. Vt autem planiùs noscatur, ait Plinius, quàm mentiti sint authores de Succino, verba eorum hîc subiiciam. Proximum igitur locum in deliciis fœminarum tamen adhuc tantùm, eandémque omnia hæc, quam gemmæ, authoritatem, sanè maiorem aliquibus de causis crystallina & murrhina, rigidi [frigidi vet.] potus utraque. In Succinis causam ne deliciæ quidem adhuc excogitaverunt. Occasio est vanitas Græcorum diligentiæ. Legentes modò equè perpetiantur me de ortu eorum dicere, cùm hoc quoque interfit vitæ, scire posteros, quicquid illi prodidere mirandum. Phaethontis fulmine icti, sorores luctu mutatas in arbores Populos, lachrymis Electrum omnibus annis fundere iuxta Eridanum amnem, quem Padum vocamus: & Electrum appellatum, quoniam solo vocitatus sit Elector, plurimi Poëtæ dixêre, primique, ut, arbitror Æschylus, Philoxenus, Nicander, Euripides, Satyrus. Quod esse falsum, Italiæ testimonio patet. Diligentiores eorum, Electridas insulas in mari Adriatico esse dixerunt, ad quas dilaberetur Padus. Quâ appellatione nullas unquam ibi fuisse, certum est: nec verò ullas ibi appositas esse, in quas quicquam cursu Padi devehi possit. Nam quòd Æschylus in Iberia, hoc est, in Hispania, Eridanum esse dixit, eundémque appellari Rhodanum, Euripides cursus & Apollonius, in Adriatico littore confluere Rhodanum & Padum, feliciorem veniam facile ignorati Succini in tanta Orbis ignorantia. Modestiores, sed æquè falsum, prodidêre in extremis Adriatici sinûs rupibus in vis arbores stare, quæ Canis ortu hoc effunderent gummi. Theophrastus in Liguria effodi dixit. Phaëthontem in Aethiopia Hammonis obiisse: ob id delubrum ibi esse atque oraculum, *electrúmque* gigni. Philemon fossile esse, & in Scythia erui duobus locis: candidum atque cerei coloris, quod vocaretur *Electrum*: in alio loco fulvum, quod appellaretur *Sualternicum*. Demostratus *Lyncurium* id vocat, & fieri ex urina Lyncum bestiarum, è maribus fulvum & igneum, è fœminis languidius atque candidum. Alij dixêre Langustium, & esse in Italia bestias *Languras*: Zenothemis *Langas* vocat easdem, & circa Padum ius vitam affirmat. Sudmes arborem, quæ gignat in Liguria. In eadem sententia & Metrodorus fuit. Sotacus credidit in Britannia arboribus effluere, quas *Electrides* vocavit. Pytheas Guttonibus Germaniæ genti accoli æstuarium Oceani Mentonomon nomine, spatio stadiorum sex millium: ab hoc diei navigatione insulam abesse Abalum: illò vere fluctibus advehi, & esse concretu maris purgamentum: incolas pro ligno ad ignem vti eo, proximósque Teutonis vendere. Huic & Timæus credidit, sed insulam Baltiam vocavit. Philemon negavit flammam ab Electro reddi. Niceas radiorum Solis succum intelligi voluit. Hos circa occasum credit vehementiores in terram actos, pinguem sudorem in ea parte Oceani relinquere, deinde æstibus in Germanorum littora elici. Et in Ægypto nasci simili modo; & vocari Sacal: item in India, gratiúsque Thure esse Indis. In Syria quoque fœminas verticillos inde facere, & vocare harpaga, quia folia & paleas, vestiúmque fimbrias rapiat. Theophrastus Oceano id exæstuante ad Pyrenæi promontorium elici: quod & Xenocrates credidit, qui de iis nuperrimè scripsit. Vivit adhuc Afarubas, qui tradidit iuxta Atlanticum mare esse lacum Cephisida, quem Mauri vocant Electrum. Hunc Sole excalefactum è limo dare Electrum fluitans. Mnesias Africæ locum Sicyonem appellatum, & Crathin amnem in Oceanum effluentem è lacu, in quo aves, quas Meleagridas & Penelopas vocat, vivere. Ibi nasci ratione eadem, quâ suprà dictum est, de Electride lacu. Theomenes dicit, iuxta Syrtim magnam hortum Hesperidum esse, ex quo in Stagnum cadat, colligi verò à virginibus Hesperidum. Ctesias Indis flumen esse Hypobarum, quo vocabulo significetur omnia vasa ferre bona: fluere

Fossile in Scythia. Candidum Electrum. Fulvum Sualternicum. Lyncurium. Languras.

Post arborum fabulas.

Flumen arborum.

Concreti maris purgamentum

Sacal Æg. Opis.

Harpaga fœminarum Syriæ.

Limo nascitur.

fuere à Septentrione in exortivum Oceanum iuxta montem silvestrem arboribus Electrum ferentibus. Arbores easaphytacoras vocari, qua appellatione significetur prædulcis suavitas. Mithridates in Germaniæ littoribus esse insulam, vocárique eam Oserictam: Cedri genere silvosam: inde defluere in petras. Xenocrates non Succinum tantùm in Italia, verùm etiam Thicum vocari, à Scythis verò Sacrum, quoniam & ibi nascatur. Alios putare in Numidia gigni. Super omnes est Sophocles Tragicus Poëta, quod equidem miror tanta gravitate cothurni, & præterea vitæ famâ, abas principe loco genitus Athenis, rebus gestis, exercitu ducto. Hæc ultra Indiam fieri dixit è lachrymis Meleagridum avium. Meleagrum, defletarum.

Ex arboribus.

Thicum. Sacrum.

Sophocles mirabar.

Electrum lachrymas avium.

Quod & credidisse eum, vel persuaderi posse, quis non miretur, quánve pugnantia tam impertam posse reperiri, quæ avium plorati annuos credat, lachrymasve tam grandes, avésque è Gracia, ubi Meleager periit, ploratum isse in Indos? Quid ergo? non multa æquè fabulosa produnt Poëtæ: Sed hoc eam rem, quæ quotidie invehatur atque abundet, & hoc mendacium coarguat. Serò quemquam dixisse, summa hominum contemptu est, & intoleranda mendaciorum impunitas. Idem rursus eodem libro 37. cap. seq. 3. de ortu & medicinis, & generibus & luxuriâ fuerint orum, inquit: Certum est gigni in Insulis Septentionalis Oceani, & à Germanis appellari Glessum: unde & à nostris vnam insularum ob id Glessariam appellatam, Germanico Cæsare ibi classibus rem gerente, Austraviam à Barbaris dictam. Nascitur autem defluente medulla pineri generis arboribus, vt gummi in Cerasis, resina pineis. Erumpit humoris abundantia: dein suus rigore, vel tepore autumnali. Cùm intumescens æstus rapuit ex insulis certè in litora expellitur, ita volubile, vt pendere videatur, atque cum fluctu in vada: quod arboris lucum esse prisci, nostri credidere, ob id *succinum* appellantes. Pineæ autem arboris esse indicio est pineus in attritu odor, & quòd accensum tedæ modo ac nidore flagret. Affertur à Germanis in Pannoniam maximè Provinciam. Inde Veneti primùm, quos Græci Henetos vocant rei famam fecêre, proximi Pannoniæ, id accipientes circa mare Adriaticum. Pado verò annexa fabulæ videtur causa, hodiéque transpadanarum agrestibus fœminis, monilium vice succina gestantibus, maximè decoris gratia, sed & Medicinæ: quando tonsillis creditur resistere, & faucium vitiis, vario genere aquarum iuxta illos infestante guttura ac vicinas carnes. D. C. ferè M. pass. à Carnuto Pannoniæ abest litus id Germaniæ, ex quo invehitur, percognitum nuper. Vidit enim eques Romanus missus ad id comparandum à Iuliano curante gladitorium munus Neronis principis, qui hæc commercia & litora peragravit, tanta copia invecta, vt retia arcendis feris podium protegentia Succinis notarentur, arma verò & libitina, totúsque vnius diei apparatus esset è Succino. Maximum pondus is glebæ attulit 13. librarum. Nasci & in India certum est. Archelaus, qui regnavit in Cappadocia, illinc cortice inhærente tradit advehi rude, polirique adipe suis lactentis inconctum. Liquidum primò destillare, argumento sunt quædam, intus transluccntia, vt formicæ: aut culices, lacertæque, quas adhæsisse musteo non est dubium, & inclusas indurescenti. Genera eius plura. Candida odoris præstantissimi. Sed nec his, nec cereis pretium, Fulvis maior autoritas. Ex iis etiamnum amplior translucentibus, præterquam si nimio ardore flagrent, imaginemque igneam inesse, non ignem, placet. Summa laus Falernis à vini colore dictis, molli fulgore perspicuis. Sunt & in quibus decocti mellis lenitas placeat. Verùm hoc quoque notũ fieri oportet, quocunque libeat, tingi hædorum fœvo & Anchusæ radice; quippe etiam conchylio inficiuntur. Cæterùm attritu digitorum accepta coloris anima trahunt in se paleas ac folia arundinis ac phalyras, vt magnes lapis ferrum. Rameta quoque eius in oleo addita flagrant dilucidius, diuíque, quàm linei medulla. Taxatio in deliciis cunta, ut hominis quamvis parva effigies, virorum hominum vigentiúmque pretium superet, prorsus ut castigatio una non sit satis. In Corinthiis æs placet, auro, argentóque misto, in cælatis aes & ingenia. Murrhinorum & Crystallinorum diximus gratiam: uniones, quòd capite circumferuntur, gemmæ digitis: in omnibus denique aliis vitiis ostentatio, aut usus placet: in Succinis deliciarum tantùm conscientia. Domitius Nero in cæteris vitæ suæ portentis, capillos quoque coniugis suæ Poppææ in hoc nomen adoptaverat, quodam etiam carmine Succina appellando. Et quoniam nullis vitiis desunt pretiosa nomina, ex eo tertius quidam hic colos cœpit experi à matronis. Vius tamen Succinorum invenitur aliquis in medecina: sed non ob hoc fœminis placent. Infantibus adalligari amuleti ratione prodest. Callistratus & cuicunque ætati contra lymphationes prodesse tradit, & urinæ difficultatibus potum, adalligatúmque. Hic & differentiam novam attulit appellando Chryselectrum, quasi coloris aurei, & matutino gratissimo aspectu, rapacissimum ignium; &, si iuxta fuerint, celerimè ardescens. Hoc collo adalligatum, mederi febribus & morbis: tritum cum melle ac rosaceo aurium vitiis: & si cum melle Attico conteratur, oculorum quoque obscuntatibus. Stomachi etiam vitiis vel per se fumus eius sumptus, vel cum Malobathro ex aqua potus. Succina etiam gemmas, quæ sunt transluciditæ, adulterandis magnum habent locum, maximè Amethystis, cùm omnia, ut diximus, colore tingantur. Hactenus Plinius.

Plinius Cãdidum. Cerenum. Fulvum. Translucet

Falernum.

Attrahunt paleas.

Pretium.

Amuletum

Lymphatio. Virgo.

Chryselectrum, ablitrate.

Febres. Aures. Oculi Stomachus

Impostura.

Omni colore tinguntur.

Huius verba (pergit Amat.) vera esse hodie cognoscimus, quum in mari Germanico, Baltheo dicto, Electrum sive Succinum, ex quo preculæ sive coronæ fiunt, colligatur, & nusquam alibi: quod verò gummi arboris pineæ simile sit, ipsius in attritu pineus odor attestatur, imò qui apud Germanos in urbe libera Dantisco, nobiliùm versati sunt, tanquam de re conspecta iudicium suum ferebant, nec in re aliqua à Plinio dissidebant. Nascitur enim Electrum, liquidum, tanquam Pini resina, quod quum musteum fiuit, formicas, muscas, paleas, & alia rapit, quæ omnia postea in eo denato, videntur, ut Martialis hoc distichon complexus est:

Plinius de materia Succini subscribit Amatus.

Vires & vsus. Tonsillæ.

Arma & succino. Glebæ 13 librarum.

Liquidum destillat.

Genera Succini.

Cena pretaria.

Quum Phaethontea formica vagatur in umbra
Implicuit tenuem succina gutta feram.

Vario porrò colore Electrum reperitur, quòd ad se festucas & paleas trahit, velut magnes ferrum.

Hallucinatur Manardus Ferrariensis, & alij quibus facilè Tragus subscripserit, qui sine authoritate & ratione contendunt, Succinum longè aliam rem esse videri, quàm quæ ex arboribus exudare, distillare, durari ac coire in Electrum soleat, quum potiùs in mari nasci existimari possit.

Manardus & Tragus reprehenditur.

Sed de re sibi ignota, non est quòd multa verba faciant.

Cordum audiamus, multis hac de re differentem. Succinum, quod Græci ἤλεκτρον, & fabulosè nomine λιγυρίου, Arabes *Karabe*, & *Kakabre*, Galli *Ambram*, seu *Ambram Citrinum*, Germani veteres Glesum, recentiores Agstein & Bernstein, Sudauni *Gentar* appellant: inter præcipua numeratur, quæ Deus ad hominum usum condidit, Medicinæ pariter & luxui, multisque aliis usibus materiam præbens: quamvis nostra ætate magis tuendæ sanitati, quàm luxuriæ inserviat. Nostri Succino, à proprietatibus, quas habet, nomina indidêre. Siquidem veteres Germani Glessum id appellant, quod si interpreteris, vitreum sonat: quoniam vitri instar lucem transmittat. Vitrum enim Glas, & vitreum Glesen dicimus. Agstein autem, id est, *Gagatem lapidem* id vocamus: quoniam à Gagate nigro, materia, viribus, & aliis proprietatibus nihil differat. Bernstein verò, hoc est, ardens lapis nominatur, quoniam accensum ardeat. Est autem res omnibus agnita, & paratu facilis, præsertim cereum & pellucidum, quod Romani à vini colore, Falernum cognominant. Candidum verò, cui olim nulla fuit authoritas, quoniam parciùs gignitur, nunc auri pretium æquat. Vera sunt quæ Plinius iam antè prodidit, excepto eo, quòd Pinei generis arborum resinam esse credat, ut paulò pòst ostendemus. Nam quod ad originem [materiam & generationem] eius attinet, nullus unquam authorum vera tradidit. Ideò rem iucundam maximéque necessariam, & cognitu dignissimam prodituros nos arbitramur, si de natalibus, causis & origine eius, nostram quoque sententiam protulerimus: de qua cum multi docti, præsertim Georgio Agricola Medico, naturalium rerum omnium sagacissimo & prudentissimo indagatore, multos iam annos contulimus, eamque longa deliberatione utrinque ita perpendimus, ne quidquam de origine eius temerè pronunciaremus. Editurus est propediem Georgius Agricola, inter alia, quę de ortu & materia fossilium rerum conscripsit, etiam suum de Succino iudicium, cui nos hoc commentario subscribimus: existimamus autem nobis hominibus Germanis, Succinum in nostro Orbe genitum quotidie attrectantibus, eiúsque naturam quotidiano usu & experientia cognoscentibus, potiùs alias gentes fidem habituras, quàm Græcis, qui relicta Philosophia in consideratione, ad figmenta absurdissima, & aniles, & plusquam puériles fabulas sunt conversi: rem longè pulcherrimam, cuius cognitionem ingenio assequi desperabant, ludibriis & levibus figmentis conspurcantes. Qua quidem in re non tam hominibus imposuerunt, quàm suam in confingendis nugis levitatem, & Electri ignorantiam prodiderunt: quamvis Graius ingenium, quamvis Graius ore rotundo Musa loqui dederit. Etsi autem palàm sit, ubi reperiatur Succinum, tamen quia & loca, & natales perspecta habere ad rei cognitionem non parum faciat, decrevimus hoc de Electro commentario, primùm indicare ubi legatur, & ad quæ littora plurimum, & quomodo feratur: deinde ostendemus non esse succum, neque Gummi, neque resinam, quomodocunque eas appellent, arborum: postremò materiam eius, & quid sit, explicabimus. Et hæc quidem ea qua licebit brevitate, ne si longiùs de eo disseruerimus, commentarius hic finem suum modumque excedat.

Ἤλεκτρον fabulosum. Nomina quædam. Gentar Sudauorum.

Glessum Germ.

Gagates lapis.

Lapis ardens. Cereum & pellucidum. Falernum. Candidum. Plin. notatur.

Quæ non habenda fides.

Vlus.

Codanus sinus appellatur Plinio immanissimus, à sævo immenso monte, hoc Riphæis iugo nomine, qui ad Cimbrorum usque promontorium excurrens, refertus est insulis, quarum clarissima sit Scandinavia, incompertæ olim magnitudinis, nunc verò classibus nostris negotiatoribus & milesibus cognita & perlustrata tota: qui non insulam, sed peninsulam pluribus Isthmis cohærentem affirmant. In eo sinu inter Cimbricam Chersonesum & Scandinaviam sparsæ sunt insulæ: Burchana, Austravia, Actavia, olim vocatę: ad quas fluctibus pelli Electrum Romanę olim classes deprehenderunt. Idcòque eam, quam Germani Austraviam vocabant, Romani Glessariam, hoc est, Electridem dixerunt. Quinetiam præter hanc plures aliæ Glessariæ nominatæ sunt. Vniversum autem mare, quod Codanus sinus amplectitur, *Succinum* habet, quod fluctibus nunc retrò ad Scandinaviæ, Norvegiæ, Suecię & Gothiæ littora agit: nunc ad insulas, ut ipsi etiam deprehendimus: nam & nos quoque illud in Burrhanæ, Austraviæ, & Scandinaviæ littoribus invenimus. Nunc ad nostra littora, videlicet Cimbricæ Chersonesi, ducatus Melchelburgiaci, Pomeraniæ, Prussiæ, Samelandiæ & Livoniæ. Sed quamvis toto hoc nostro maritimo tractu non rarò legatur *Succinum*, exiguum tamen id est, in parvas micas concretum. Plurimum verò, & maximis glebis constans, ad Samelandiam expellitur, quæ Prussiæ vicina est regio, & Prussiæ Duci paret: ad eam tanta copia tempestatibus fertur, vt toti terrarum Orbi satisfacere possit, quantumvis multis vsibus expetitum. Atqui non ad totum Samelandiæ litus tanta vis Electri expellitur, sed ad eum tractum tantùm, quem Germani Dagi Granawische vocant, non longè à pago Sudavis & Samelandis *Kraxtepelle* dicto, quod retinctum significat. Nudi enim homines retia venienti *Succino* præcendentes, sæpiùs fluctibus retincti obruuntur, vnde pago nomen patriâ linguâ fecerunt. Locus autem quo tanta eius copia colligitur, patet tantùm decem millia passuum, h. e. duo Germanica miliaria. Habent eius piscationis gnaros signa & indicia, quibus venturi Electri copiam æstimant. Sunt aliæ quædam diversi generis, sed maximè quædam cordis exigui imaginem referentes, & vesicarum modo inflatæ: quæ si copiosæ ad littus ferantur, plurimum *Succini* adventare certum, his enim involutum tanquam retibus capitur. Cùm verò parciùs hæ algæ littus appulerint, minùs succini insequitur. Fluctibus deinde ereptum, Dantiscum vehitur: quæ vrbs præterquam quòd totius Prussiæ caput sit, etiam celeberrimum est emporium. Vbi primùm certis venditur negotiatoribus, ex pacto pretium pro certa mensura, secundùm glebarum magnitudinem, Principi numerantibus. Rude adhuc, vt colligitur, asperum, scabrumque est tota superficie, nec quidquam attrahit, quantumvis calefiat: levigatum verò & politum, primùm rapere incipit, qui ex attritu calefacto admoventur siculos. Nam alia quacunque ratione prætet confricationem incalescens, perinde vt rude, rapere nequit, quas proprietates neminem antea prodidisse scimus. Nos autem id ideò affirmamus, quoniam sæpiùs eius rei periculum fecimus. Porrò longum foret, omnia statuta legésque Succini gratia latas enumerare, quia alij ex nostris hæc attigerunt. Nos autem quæ antea tradita sunt relinquentes, quod illi præteriverant, indicabimus. Nam neque hoc referre necessarium existimamus, quot habeat *Succinum* colore differentias, & quantam vtilitatem hominibus adfe-

Maxima copia.

Succinum rude.

rat

ret, non in Medicina tantùm, in qua magnum vsum habet: verùm etiam in mechanicis artibus, in quibus multò maiorem. Nunc autem antequam quid sit explicemus, quid non sit, ostendendum duximus: aliis succum, aliis gummi, aliis resinam, aliis terram, aliis lapidem esse contendentibus. Nam hæ opiniones multa iam secula hominum mentes detinent. Sed lecturos istarum opinionum confutationem priùs noville oportet succi, gummi, resinæ, terræ, & lapidum differentiam, materiam, qualitatem, & alias, quas habent, proprietates: ita facilius dicta intelligent & diiudicabunt. Succum autem cuiuscunque arboris, aut plantæ non esse *Succinum*, sed neque vllam alicuius animalis, sueci & carnæ substantiam: & qualitates ostendunt. Constat enim vtrumque aqueo humore: qui etsi Solis, aut ignis calore densetur, aquæ tamen qualicunque infusus diluitur, ideoque in mare delapsa, quamprimùm dissolverentur. *Succino* verò contraria est natura, nam liquidum in mare primùm influit, mox densatur. At hic locum non habet, quod dicitur, salem addita ingere & densare succos, quod nemo concederet, cui salis natura perspecta est. Sali enim aridè densandi facultas, sed non tanta ut liquidum succum denset: atque eadem aridi vis nequaquam est propter imbibendi aqueum, vel simulem humorem, potentiam. Salis enim propriissima natura est, facillimè aquam, vinum, vel tale quidpiam imbibere, & in tali quopiam humore dissolvi. Quapropter, quòd conspersas carnes & caseos densat, & solidiores reddit, per accidens fit, non propria aut distinguendi facultate, sed quia carnes, & casei recentes, aquoso succo turgentes, succum suum sali combibendum dimittunt, quo fit ut hæc deinde, sicca, duráque & ideo densiora evadant. Succi verò aliqui etiam nihil habeant terreæ constitutionis, qualem carnes & caseus, sed toti aqueo humore constent, tale humorem, quem apposit imbibente, minimè densatur, sed sui similes permanent, si serena sit nec crebra aeris constitutio: si verò turbida aut humida, tum liquidiores euadunt, tale humidum aerem imbibente, & succo, cui mixtus est, communicante: quod manifestè omnes, etiam densati coctura, aut sole, ostendunt succi. Si tabescant. Continuò enim humescunt & diffluunt, maximè humidâ & frigidâ aeris constitutione. Ergo si aridus sal succos etiam spissos liquidiores reddit, quantò magis liquidus sal, qualis mare est, liquidos succos dissolvit & penitùs dissipat? Si etiam densatus succus esset *Succinum*, atque incoctum dissolveretur, ceu Aloë vulgaris, Hypocistis & eiusmodi: sed etiam si quis integro ævo in aqua, aut vino decoquat, nihil penitùs tamen eliquari potest. Adipi verò, aut oleo incoctum dissolvitur, quod alienissimum est à succis, qui aquei sunt. Est itaque *Succino* pinguis substantia, & à succis diuersissima. Quod autem etiam gummi non sit, ostendunt argumenta, quæ iam de succis attulimus. Nam hæc quoque, cuiuscunque sint generis, in quovis aquoso humore dissolvuntur, in oleo verò minimè: eadem, prorsùs ut densati succi, turbida & humida aeris temperie humescunt & diffluunt, nec sine ratione, cùm viscoli & concreti calore succi existant. Quidquid enim siccitate densatur, humido resolvi potest. Qui verò resinam contendunt, propiùs ad materiæ similitudinem & naturam eius accedunt. Quandoquidem enim resinæ pingues sunt, & accensæ flagrant, oleóque incoctæ dissolvuntur omnes, ita etiam Succinum flammâ accensum ardet, & in oleo, si coquatur, resolvitur, & accensum flagrat. Resinam tamen non esse, ipsa forma glebarum ostendit. Resinæ enim partim palàm distillant, & in parvas micas, guttasque concrescunt, vt lentiscinæ, iuniperi procera, quam Sandaracam Arabes vocant; Thuris masculum, & quod Orabias, ab Erui figura & magnitudine, vocatur. Partim è pluribus guttis, longo temporis intervallo collectis, in massas scabras, porosas, & cavernosas concrescunt, vt Pini, Abietis, Piceæ, Piceastri, & eiusmodi arborum: quamvis & hæ frequenter in paruas micas lentescunt. *Succino* genuino diversus est à resinâ habitus: neque enim in guttas oblongas densatur, quæ ex arbore sepependisse indicarent, neque in scabra, cavernosáque, & guttis compacta fragmenta coalescit, sed solidas glebas. Glebarum etiam magnitudo resinam esse negat: siquidem Plinius Romam allatam esse scribit tredecim librarum pondere, per libram duodecim vncias intelligens. Nos verò scimus multò maiores interdum inveniri: & nonnunquam etiam in continente ultra viginti millia passuum à littore arenis excitari: & in fundamentis ædificiorum effodi, quibus in locis, & tredecim est unciarum pondus. Itaque maximum glebæ pondus nostra memoria inventæ, librarum fuit septendecim & vnciarum quinque. Hæ autem grandes glebæ oculis splendidioribus à magistratibus apud nos expetuntur, quemadmodum olim apud Romanos ex Oriente Murrhinum: quod & ipsum à fine, lubrico ait Succinum referri debet, ut Georg. Agricola in suis libris de rebus metallicis indicabit. Puerile autem est credere, in tantas glebas concrescere resinam aliquam: ac multò puerilius, credere tantum ex arboribus defluere posse resinæ, vt mare, & littora & terram in Continente impleat. Reclamat etiam experientia: nullæ enim prorsùs in nostro littore sunt Pinei generis, aut resiniferæ arbores, à Cimbrorum extremo promontorio usque ad Scandinaviæ Isthmum, quo Asiæ maiori cohæret, h. e. toto illo immani sinu Codano, nullæ enim temerè in littore arbores, præter Alnos, & Corylos, visuntur. Oderunt etiam natura resiniferæ omnes solum, aut mari irriguum, solum. Simili modo neque in Norvegiæ, neque Scandinaviæ minoris, neque Succiæ littoribus, ullo, visitur resinifera, aut Pinei generis arbor, quatenus nos eam pram lustravimus, & quatenus militibus, & negotiatoribus nostris cognita est, qui quotidie legunt Scandinaviæ littora. In montibus verò procul à mari magnæ sunt Tædarum, Abietum, & Piceastrorum silvæ. Sed ex his impossibile est ad mare delabi resinam. Præterea si in novis cautibus starent hæ arbores, vt aliqui veterum prodidêre, in terram & rupes delaberetur resina. Et si maximè ex rupibus ictu raperetur, vt Plinius credidit, sordidum totum esset, calculis, arenis, foliis & aliis rebus mixtum, sed rarissimè reperitur, quod tale quippiam complectatur. At neque hoc rationi consentaneum est, ex arboribus è præcipitiis in mare procumbentibus destillare: tum enim paullatim & guttatim destillaret, & in parvas tàm guttas densaretur: sed impossibile est tot in præcipitiis stare arbores, vt tantum resinæ fundant. Adde si hoc modo distillaret, neque ranas, neque lacertas, neque formicas, muscas, culices, aut quidquam tale complecteretur. Mirum etiam esset, si resina sit, non inveniri in eo Pinei generis folia, cùm in aliis resinis sua folia frequenter deprehendantur. Esset etiam præter naturam eo loco resinam in tantam soliditatem densari,

Succinum non est succus, non arbor.

Liquidum in mare influit. Sal non condensat.

Maxima Succini gleba Cor. 20.

Succinum pinguis substantia est.

Succinum non est succus.

Resina non est.

cùm quævis aliæ resinæ, sive frigidâ, sive calidâ aquâ densatæ, maximè salsa, aridæ, friabilésque evadant, ac sponte dissiliant. Quod si olfactum consulas, exactæ nullum resinæ odorem percipies, sed medium quendam inter Bitumen & Ambram, quæ res in terra gignuntur. Quòd autem paleas, & alia simulia attrahit, magnum est argumentum, multùm id à resina differre. Nulla enim ejusmodi præditur resina. Differunt etiam viribus Resina, & Succinum. Nam hoc pretenalia, quibus ab illis discrepat, etiam comitiales fastus deprehendit, & eos collapsos excitat, quod in ulla unquam deprehensum est resina. Facit etiam ad nostrum argumentum coloris diversitas: nam si certæ alicujus arboris resina esset, eúdem semper colorem haberet, ut Terebinthi, Laricis, Lentisci, Abietis, Pini, & aliarum resinarum, quæ semper sui sunt similes. *Succinum* verò nunc fero simulat, nunc cereus, nunc fulvus, nunc turbidus, nunc omninò pellucidus, nunc niveus, nunc ex quibusdam eorum, aut simul omnibus mixtus, & ceu convolutus, nunc omninò niger est color. Nam gagates ille lapis paleas attrahens nihil est aliud, quàm niger Succinus: quare eodem cum Germani vocabulo, quo aliud *Succinum*, appellant, adjecto coloris discrimine. Necesse igitur est, rem diversissimam à resina esse. Quapropter non possum non Græcorum vanum commentum carpere, qui etiam certa nomina arboribus, *Succinum* ferentibus, indidêre, eas aliàs Electrides, aliàs Aphtacoras, nominantium, quo vocabulo Indis præduleis suavitas significetur. Omitto reliquas fabulas, quibus ipsi suam vanitatem, & inconstantiam palàm fecerint. Qui autem resinam non esse contendunt, lapidem esse conterdunt: quoniam vulgò Germanis, lapidis nomine veneat: sed nihil in eo est, quod cum lapide cómune habeat: lapides enim omnes terreni sunt, nec quicquam in igne omittunt, nisi alterius cujusdam rei participes sint, neque accenduntur, neque in pinguedine aliqua dissolvuntur, aut igne in sublime feruntur, neque leves sunt, ut aquæ innatent: quæ omnia succino sunt propria: quòd usque adeò tenuitate à terrena lapidum materia distat, ve certa ratione totum in vaporé & liquidissimum oleum dissolvi queat, quod nemo ante nos invenit, aut tentavit: variis enim ingressi viis sumus, ut naturam, originem, & materiam ejus investigaremus. Præter eos, qui lapidem esse credunt, sunt & qui terram esse dicant: quod ne per somnium quidem alicui in mentem potuisse venire speraßemus. Quoniam verò hæc opinio his annis à multis est accepta, usdem est confutanda argumentis, quibus lapidem non esse probavimus, quamvis id paucis verbis egerimus cùm non existimemus, sanæ mentis, & judicii homines, eò erroris delabi posse, ut lapidem esse credant. Decessit hoc anno, cùm hæc conderemus, admodum confectus ætate Gregorius Dunckerus, vir haud vulgari experiétia præditus: qui multa etiam in *Succino* observavit, quæ nostrum de eo judicium confirmant: tamè in eum errorem incidit, ut crederet, *Succinum* veteribus Samiam terram fuisse dictum, regionum nominibus deceptus: nam hæc Germaniæ ora, quam Esflui habitant, hodie Samland nostris, h. e. Samia regio vocatur, perinde ut Samus insula, in Ægeo mari sita. Nihil enim commune Succinum cum figulina creta habet, qualis est Samia terra, ex qua factæ ollæ, igne in lapidis duritiem coquuntur, nulla sui amissâ parte, ut alia quævis figulina terra. *Succinum* verò ignis impatientissimum exístit: flamma enim accensum eò usque flagrat, donec totum in fuliginem abeat: prunis autem impositum æquè ut flamma accensum consumatur, siquidem totum in vaporem resolvitur.

Differentia Resinarum & Succini.

Gagates nigrum est Succinum.

Græci reprehenduntur.

Lapis non est.

Porrò hactenus eorum confutavimus opiniones, qui *Succinum*, aut succum, aut gummi, aut resinam, aut terram, aut lapidem esse tradiderunt: quamvis plurima, quæ ad rem facerent, reliquerimus: maximè quod ad diluendam Scriptorum authoritatem pertinet. Nos verò minimè nuda authoritate, sed rationibus & argumentis rem tractandam esse censemus. Nam quod Solinus scribit, Germanico Cæsare omnes Germaniæ oras scrutante, compertam esse arborem Pinei generis, cujus medullâ Autumni tempore *Succino* lachrymet, falsum penitùs est, ut ea, quæ antea diximus, testantur: quemadmodum & hoc, quod tradit: Germanicum Cæsarem omnes Germaniæ oras scrutatum esse. Quæ autem Solinus de *Succino* scripsit, è Plinio excerpsit, quibus suum addit commentum.

Solinus falsitur.

Restat igitur nunc, ut nostram de materia, & origine ejus, sententiam, rerum naturæ studiosis communicemus, qui semper credidimus, *Succinum* liquorem esse è terra in mare fluentem, arcanas ac nondum compertas ob causas paullatim in eam, quam præ se fert, soliditatem durescentem, quod Georgius Agricola etiam sentit, & Gregorius Dunckerus, cujus modò mentionem fecimus, omninò affirmat, natione Samelandus, qui in eo littore, ad quod maximè expellitur, ultra quinquaginta tres annos vixit, maximaque curâ totâ vitâ suâ eò incubuit, ut originem & materiam ejus perdisceret. Nam hic eos quoque reprehendit, qui arborum lachrymam esse prodidérunt, clarisque verbis dicit, liquidum primò esse liquorem è terra in mare fluentem. Quod, tanquam certissimum, omnibus est amplectendum. Adstipulantur nostræ sententiæ etiam Veterum nonnulli, ceu Nicias, Philemon, Assarubas, & Mnesias, quos Plinius citat. Nicias enim Solis radiorum succum esse *succinum* tradidit, quos circa Occasum vehementiores in terram actos credidit pinguem sudorem in ea parte Oceani relinquere: qui deinde in Germanorum littora ejiceretur, haud absurdâ opinione. Non quòd hic succus ipsis Solaribus radiis, nihil præter qualitatem existentibus, insit: sed quòd radiorum fervore, pinguis ille terræ sudor foràs eliceretur: quod plerisque in locis apud nos Æstatis calore, & Veris, Autumnique tempore in liquido Bitumine deprehendimus: cujus speciem *Succinum* quoque esse diximus. Bitumen enim hoc in terræ poris lautans, paulatim foràs Sole terram calefaciente, & pinguedinem ejus eliquáte in lacus, puteos, rivulosve emanat. Hyeme verò præclusis terræ meatibus, & densata pinguedine nihil profluit manat. Philemon fossile esse & in Scythia effodi prodidit, candidi, cerei, & fulvi coloris: procul dubio compertà scribens. Nam in Parthia quoque & Germania Marchina, quæ absque dubio Succini genus sunt, è terra effodiuntur, quæ nullus unquam resinam credidit. Quare cùm fossile sit Succinum, quæ est amentia resinam id esse contendere, cùm apud nos quoque sæpissimè grandes glebæ inter arandum excitentur, & è puteorum, & ædificiorum fundamentis eruantur, multis à littore passuum millibus? Nos tamen eas tibi minimè natas, sed in terra, ut plerisque in locis contigit, longiùs à Continente recedente, relictas judicamus, quamvis plerique ibi genitas credant, in quorum numero etiam fuit, Gregorius Dunckerus

Liquor est è terra in mare fluens.

Arborum lachryma non est.

Solis radiorum succus.

Nicias & Assarubas.

Fossile in Scythia.

Amentia putanda.

Num est terra.

Dunkeri error.

kerus. Assarubas, qui Plinio scribente adhuc vixit, apertiùs rem prodidit, tradens: iuxta Atlanticum mare esse lacum Cephisida, quem Mauri *Electrum* vocent, huncq; Sole excalefactum è limo dare *Electrum* fluitans. Assarubæ subscribit Mnesias, locum quendam Aphricæ Sicyonem vocans, & Cratim amnem in Oceanum affluentem è lacu, ibi eadem ratione nasci, quâ in Cephisida lacu Assarubas tradidit. Non utrumque verissima scripsisse credimus, non vanis argumentis inducti: primùm quidem, quoniam apud nos eodem modo Solè excalefactæ Lacunæ & Putei, è limo emittunt Bitumen aquæ innatans. Deinde quoniam certò comperimus etiam in Aphrica reperiri *Succinum*: idque ea parte, quâ Canarias spectat insulas. Nam eam Aphricæ oram Atlanticum mare alluit: Misit ad nos ex Antuerpia Aphricani *Succini* unam atque alteram glebam Gruningus natione Frisius (qui ea loca lustravit, & ipse id in ripa fluminis cuiusdam ibidem legit) nostrati adeò simile, ut dignosci nequeat, quas inter cætera, quæ chara nobis sunt, eò libentiùs reposuimus, quoniam & Mnesiæ & Assarubæ fidem & authoritatem firmam nobis faciunt. Quare immeritò Plinius eorum tradita, aliorum Græcorum commentis adnumerasse videtur. Gigni autem in terra Aphricanum Succinum quoque, nec esse arborum resinam, vel inde perspicuum est, quoniam nostrati simillimum colore, substantia, & qualitatibus cùm sit, eandem quoque originis causam habere necesse est. Si igitur Picei, aut Pinei generis arborum resina esset, quales arbores in Septentrione visuntur, necesse esset etiam in ea Aphricæ ora easdem nasci arbores, quæ simile & eiusdem speciei resinam lachrymarentur. Cùm verò experientiâ constet, nullas ibi resiferis similes provenire arbores, non malè ratiocinamur, id resinam minimè esse. Quæ enim ibi proveniunt arbores, nostratibus dissimillimæ sunt, ut referunt, qui ea loca inspexerunt. Præcipuè autem abundant Sandali, Brasilij, Guaiaci, & ex, quæ sanguinem Draconis dictam lachrymam fundunt: multæque aliæ nostris, quia nondum vsûs alicuius gratiâ expetuntur, incognitæ. Etsi autem Gregorius Dunckerus quoque deprehendent, è terra fluentem liquorem esse, non tamen explicat, cuius generis, cuiúsve substantiæ, aut naturæ sit hic liquor, quod nobis est nunc dicendum. Liquores omnes, seu fontes, qui è terra, ac montibus fluunt, ad duo præcipuè referuntur genera, aut enim aquei sunt, aut olei modo pingues. Aquei autem multùm differunt secundum terrarum, per quas fluunt, diversas qualitates, hinc alibi dulces, alibi nitrosi, alibi salsi, alibi Chalcantho infecti sentiuntur: ad nullum autem horum referri potest *Succinum*: quare necesse est ad alterum liquoris genus id pertinere, quod pingue existit, & Olei æmulum. Liquor autem hic pinguis, suum apud authores nomen habet, nempe Bituminis, cuius species solidum, & liquidum; quæ & ipsæ in plures differentias dividuntur. Esse autem Bituminis genus Succinum, eius materia, colores, odor, medica vis, & ignis rapacitas, manifestè convincunt. Substantiam enim si consideres, deprehendes pinguem, flammas facilè concipientem, æquè ut Bitumen. Atqui antea à nobis dictum est, pinguem terræ liquorem Bitumen esse, talem autem consistentiam Succinum habet. Quamvis præter Bitumen etiam aliud quidpiam in terra genitum pingue sit, videlicet Sulphur. Sed ad hoc referri non debet, quoniam metallicum est medicamentum, plurimùs à *Succino* differens. Colore etiam *Succino* totidem, quot Bituminis: est enim nigrum quoddam, Gagates & Thracius lapis dictum, ut vulgare Bitumen: est fuscum in purpura, ut Iudaicum Bitumen. Et candidum quoddam, ut candida Naphtha. Est fulvum & perspicuum quoddam, ut Naphtha fulva, quæ liquidissimum est Bitumen. Si autem olfactum consulas, manifestè Bituminis qualitatem odore percipies. Quòd verò suaviùs oleat alio Bitumine, puritati substantiæ referendum est, quâ tantùm à vulgari differt. Vires etiam originem, & materiam eius produnt; de quibus paulò pòst, ut etiam de quotidiano eius in re domestica, & mechanicis artibus usu, qui & ipse Bituminis genus esse testatur. Et certè eius genus, ut Callistratus Plinio citante prodidit, Chrysoelectrum vocatum, quòd sit rapacissimum ignium, & si iuxta fuerit, celerimè exardescens. Quod de nulla unquam alia re authores tradiderunt, quàm Naphthâ, quæ Bitumen est liquidissimum: in hunc enim modum de Naphtha Dioscorides quoque scriptum reliquit: vim habet rapacem ignis: adeò etiam, ut ex intervallo rapiat illum: idcircò cùm Callistratus id Succino tribuat, quod Naphthæ sit proprium, quis alteri, quà in Bituminis genere adscribat? Accedit postremò natalium vicinitas, ubicunque enim *Succinum*, ibidem etiam aut omen gignitur, ut in Perside, Parthia, Carmania, Aegypto, Mauritania, & nostro Septentrione. Omnium autem argumentorum, quæ iam adduximus, firmissimum est, quod interdum molle adhuc & flexile inveniatur: interdum omninò liquidum, in superficie solùm tenui crustâ vestitum. Inventa est ante paucos annos in Prussiæ littore oblonga gleba furcæ figura, cuius alterum cornu mollis ceræ instar flexile fuit. Quin & ipsi Lyptiæ apud avunculum nostrum Ioannem Ralbum Pharmacopolam, in *Succino* è Prussia recenter allato, septimo hinc anno, invenimus glebam, in qua conclusa, ut in ovo veteraſcenti, humidus adhuc fluctuabat liquor. Dirett itaque rei anteà non compertâ novitate glebam contregimus, tenui crusta lepidissimum, & prorsus liquidum humorem continentem: deprehendimus autem crustam *Succino vulgari* similem, liquorem verò Naphthæ fulvæ, id est, Petroleo similem, paulò tamen crassiorem, odorem succinum prunis impositum omninò referentem, & nihil minùs, quàm resinæ alicuius habitum præferentem. Cogitantibus igitur nobis per quam resolutionem partes, quibus constat Succinum, ab invicem discretæ palàm fieri possent: tandem hoc anno artem invenimus, quâ id fieri posset: deprehendimus igitur in hac arte, in partes, & elementa sua resolutum magna ex parte in bitumen transire, vero Iudaico bitumini adeò simile, ut neque colore, neque pondere, neque substantia, neque odore, nec quacunque alia notâ ab eo distingui possit. Quin & ipsi nos ista [id] dignoscere haud possemus, nisi [si] Iudaici Alphati glebulis misceretur: ut autem alia omittamus, etiam confractum, ceu alarum & pennarum fibras Iudaici modo ostendit. Quapropter cùm substantiæ similitudo, colores, odoris qualitas, virium proportio, ignis rapacitas, natalium vicinitas, quotidianus vsus, & manibus nostris attrectata, sensibúsque diiudicata materia, & singulari arte deprehensum in eo bitumen, *Succinum* bitumini cognatum esse testentur, nec ulla sit nota, quæ repugnet: clarum tandem & perspicuum est, neque resinam, neque gummi, neque arborum succum, neque uranam, neque lapidem, ne-

è limo lacus Cephisida.

Locus.

Plin. taxatur.

Liquor duplex.

Aquei.

Olei sui.

Bitumen.

Bituminis genus.

Consistentia.

Color.

Odor.

Vires.

Vsus.

Chrysoelectrum Callistratus Plinio Naphtha Dioscoridis.

Natalium vicinitas.

Molle interdum.

Liquidum quandoque.

Ipsa Succini resolutio.

que terram esse: sed purissimum, levissimum, optimum sui generis bitumen. Quemadmodum & Ambra, & Camphora, quod huius loci non est multis demonstrare argumentis. Porrò quâ ratione lacertas, ranas, culices, muscas, & alia insecta, quæ in eo translucent, atque metallica etiam medicamenta quædam, ceu Alumina, Chalcanthique venas, quas ipsi in eo deprehendimus, involvat, & complectatur, hoc commentario prætermittimus: quemadmodum & hoc, an in ipso maris vado, aut littore, an utroque loco eius sint fontes. Huc usque Cordus.

Bitumen.

Cui in eo Cornarius, quod scilicet succum faciat, contrariatur, cuius historia habet: *Succinum* ab aliis χρυσοφόρον dicitur. Si tamen hæc vox recte legitur hoc loco, & non ἠλεκτροφόρον legendum est, velut lib. 2. cap. 70. de Lyncurio habetur, ut sit à trahendis pinnis, ac paleis appellatio. Nam aurum non trahit, nec illâ voce aurum referre, usquam potest, quum hoc mox subdat, esse ipsum χρυσοειδὲς τῷ χρώματι. Hæc itaque fabulosè de Electro tradi Dioscoridem dicit, & idem etiam Lyncurium appellari infrà lib. 2. dicit, vanæ etiam illâ appellatione ac historia, quum urina Lyncis non sit. Quem igitur non quid sit, sed quid non sit, offendent, videtur hoc ignorasse, & nos ambiguos reliquisse, ut in multis illis opinionibus incerti adhuc versemur, quas Plinius per longum recensuit, & partim damnavit ac refutavit, & nos proposuimus, ut legant, quibus ista cognoscenda sit. Brevibus autem repetemus de loco, ubi colligitur, an fortassis inde, quid sit, aliquatenus deprehendere possimus. Nam res ipsa alioqui ob omnium oculos versatur, & nemini non nota est. *Electrum* itaque quod & *Succinum* dicitur, & Plinius in insulis Septentrionalis Oceani gigni, & à Germanis *Glessum* appellari dicit, hodie magna copia ad littus Curiense & Samlandiæ Oceani æstibus eiicitur, & tum à Livonia, quos Æstyes dixisse Tacitus videtur, tum Prussiæ incolis mulierculis pro ornamento, instar Corallij apud alios, circum colla appenditur ac gestatur. Id quod quum olim agrestes Transpadanæ fœminæ facerent, & monilium vice *Succina* gestarent, neglectum id tunc ab incolis Germani in Pannoniam vexerunt, & inde proximi Pannoniæ Veneti, id ab illis circa Adriaticum mare acceperunt, & ad Transpadanos detulerunt. Apud nos quum non decoris modo, sed etiam Medicinæ, & amuleti gratiâ gestaretur, creditum est ibi natum esse, & conficta est fabula, Populorum nigrarum lachrymas esse, in quas Populos Phaëthontiades essent mutatæ. Credibile autem est *Glessum* Plinij ac Taciti ætate appellatum à Germanis. Verùm hodiè ea vox aliud nobis, nempe vitrum sonat, nisi translucendi respectu primò ita sit appellatum. Hodie sanè vulgò Germanorum illîc habitantium Veruſten & Beruſten vocatur, appellatione ut videtur, ex eo, quod accentum tedæ modo ac lucere flagret, factâ. Quod ita fieri etiam Plinius & Tacitus de eo testantur. At quòd revera arborum succus sit, & inde *Succini* appellationem traxerit, & is ex pineis generis arboribus, Plinius constanter affirmat, & adhuc à nemine satis reprobatum est, sed & Tacitus etiam testimonio confirmatum, qui, succum tamen arborum esse, inquit, intelligas, quia terrena quædam, atque etiam volucria animalia plerumque interlucent, quæ implicita humore, mox concrescente materia cluduntur. Hoc autem Plinius sic tradidit. Liquidum primò defluere, argumento sunt quædam translucentia, ut formicæ, aut culices, lacertæque, quas adhæsisse musco non est dubium, & inclusas durescere. Nec Poëta Virgilius in alia sententia fuisse videtur, dum in Pharmaceutria dixit:

Cheſſyphiorum.

Phaëthontiadum.

Lyncurium

Dioſcoridem.

Locus.

Gleſſum.

Monile.

Fabula.

Gleſſum.

Arborum ſuccus.

Pinei generis arbor.

Pinguia corticibus ſudent Electra Myrica.

In eodem porrò Curiensis littoris tractu, quem vulgò den Burnſtein Strandt appellant, maximè tamen in Dantiaco Prussiæ urbe *Succinum* cum Lini semine, in id quòd Vernicem sive Verniginem vocant, rem picturis, & multis opificibus familiarem, & quæ nostris usum laudi in plerisque locis præbet, apparatur. Sic autem Plinius de bitumine scripsit: In reliquo usu æramentis illinitur, firmatque ea contra ignes. Diximus & ringi solutas ex eo statuas & illini. Placuit in ferramis fabrorum officinis, tangendo ferro, clavorúmque capitibus, & multis aliis usibus. Ex quo argumento vel hoc, aliqua *Succina cum Bitumine* esse asseri potest. Verùm quòd bituminis sit genus quoddam ipsum Succinum, & ipsum adeò penitus bitumen, quod pinguis sit terræ succus alter: Nam Alumen & eius genera, alterum ab hoc faciunt illi: hoc mihi nondum persuaserunt ipsi, qui nuper hoc editis scriptis asseruerunt. Neque enim de effusè adeò larga ac varia magnificæ naturæ liberalitate, ita parcè & illiberaliter iudicare convenit, & tam multas ac varias res, quas illi recensent, sub unum illud bituminis genus contrahere, ita ut nomina solùm illæ exhibeant. Porrò *Succinum* Arabes Carabe appellare satis constat, quæ vox aut ex Græca κηρὸς corrupta est, aut idem, quod illa significat, raptum videlicet palearum, qui etiam καλάμου nomine intelligitur. Sed idem Arabes, Gandaron ac Sandaracham, Vernicem vocant, & exponunt esse gummi arboris Iuniperi, simile Carabe. Quare diligenter observandum est his, qui illos sequuntur, ne pro salutari medicamento, Sandaracham Græcorum pernitiosum Pharmacum agnoscant. Deinde ex Vernice Iuniperi lachryma, etiam factitiam Vernicem cum Lani seminis oleo fieri dicunt, & sic Succinum cum Iuniperi lachryma confundunt. Nam de Succino intelligendum est, ex quo Vernix paratur, cum oleo seminis Lini.

Pinguia corticibus ſudent Electra Myrica. *Succinum cum Lini ſemine & Vernice.*

Carabe Arabibus.

Gandaron. Sandaracha Vernix.

Arabes confundunt. Succinum cum Iuniperi lachryma.

Sed quoniam Averroës tradit Ambram, id est, Succinum, esse Camphoræ speciem, unde rem fossilem indicare videtur, dicamus (sequitur Cæsalpinus) & de *Succino*, quod *Electrum* vocat Dioscorides, ex lachrymis Populi condensatum, ut narrant, sequutus fabulam Phaëthontis, eius sorores in Populum versas iuxta Padum, lachrymas autem in Electrum: vocari & Pterygophoron, quia pennas trahat: Eius varia apud antiquos historia, sed Plinius lachrymam esse arboris in genere Pinorum densatam testatur. Authores Germani nihil certi de eius origine habent: solùm enim Sacerdotem quendam testari vitam à se lachrymam è scopulis fluentem in mare, unde postea rem fossilem esse ex genere Bituminis. In hac sententia & Theophrastus, & Philemon fuêre. Alij quidam iuxta mare Atlanticum esse lacum Cephisidam, qui Sole excalefactus è limo det Electrum fluitans, & Gratim amnem in Sicione è lacu in Oceanum effluentem eadem ratione Succinum fecre: ideò fuêre, qui sudorem terræ pinguem appellaverunt à Sole excitatum, qui densatus, & undis Oceani raptus feratur ad littora Germanorum. In eadem sententia est Albertus & Evax, qui sub Gagatis nomine de Succino agunt. An & trahi humorem huiusmodi pinguem in arbores quasdam non mirum unde fluís lachrymas?

Ambra. Succinum. Camphora. Electrum.

Pterygophoron.

Pinus.

Electrum.

Succinum. Sudor terræ pinguis.

Gagates.

Succi-

Succinum (inquit Guil. Gilb. de Magnete) Græci vocant ἤλεκτρον, quia ad se paleas trahit, attritu calefactum, inde ἠλεκτρικὸν dicitur, & χρυσοκόλλητον ab aureo colore. Mauri verò Carabem appellant, quia solebant in sacrificiis, & Deorum cultu ipsum libare. *Carab* enim significat offerre Arabicè: ita *Carabe*, reseblata. Non sapiens paleas, ut Scaliger ex Abahali citat ex lingua Arabica, vel Persica. *Ambram* etiam nonnulli appellant, præsertim *Succinum Indicum* & *Aethiopicum*. *Succinum* quasi succum, Sudavienses seu Sudini Gevites appellant, quasi genitum terra. Explosis Veterum erroribus de natura, eiusque origine, constat Succinum maxima ex parte ex mari provenire. Colligunt rustici in Sudinis Prussiæ, etiam in Britanniæ nostræ littore aliquando reperitur. Non solùm Succinum & Gagates (ut illi putant) allectant corpuscula: sed & Adamas, Sapphirus, Carbunculus, Iris, gemma. Alliciunt hæc omnia non festucas modò & paleas, sed metalla omnia, ligna, folia, lapides, terras, aquam ipsam, & oleum: omniaque, quæ sensibus nostris subiiciuntur, aut solida sunt: quanquam scribant non attrahere *Succinum* (nisi paleas & ramenta quædam). quare falsò Alexander Aphrodisæus dicit de Succino, quòd tantùm siccas attrahat paleas, & non folia Ocymi, Succinum non calore allicit, ut Cardanus & Pictorius existimant: nec à singulari aliqua proprietate substantiæ, aut familiaritate. Succinum in maiori mole positum si fuerit, allicit: in nuperi & imperiori sine frictione non videtur allicere. Quæri potest cur Succinum aquam alliceret, cùm aqua in superficie posita, actionem tollit; scilicet, quia aliud est in exortu ipso supprimere, aliud emissum restinguere. Ita & Sericum rarum, tenuissimúmque, citò supra Succinum, postquam fricatum fuerit, impositum, attractionem corporis impedit: at si in medijs intervallis impositum fuerit, non penitùs obstat. Humor etiam in vapido aëre, & omnis ab ore afflatus, tum aqua imposita vires restinguit illicò. At oleum, quod leve purúmque est non impedit: nam etsi calido digito oleo imbuto Succinum affricetur, tamen trahit. At Succinum si illud à frictione perfusum fuerit aquâ vitæ, non allicit.

Hadrian. Iunium adeamus, qui in nomenclatura sua Succinum inter lapides connumerat, dicens: Plinio lachryma, vel resina arborum odorataruin, Pini & Pinastri præsertim, cui rei indicio est odor similis cùm accenditur, atteritúrque. *Electrum* Ovidius. *Glessum* veteres dixêre, à transducida vitri in modum specie. ἤλεκτρον, χρυσοκόλλητον, πλειγοφόρον & ἄνθραξ Plinio, quòd folia, paleas, plumasque ad se rapiat, attritu concepta caloris vi. Dicitur & λυγκούριον, Lyncurium, ut vult Strabo lib. 4. velut è lyncis lotio natum, quòd aggesta terra obruit animal, quasi humano id usui invideat, in quo Theophrastus dissentire videtur, qui Lyncurium trahere ad modum Electri, non paleas modò, sed bracteas etiam metalli, scribit in lib. de lapid. ita ut inter ea discrimen manifestũ ponat: quin & Electrum lapidem esse in Liguria fossilem idem ait, sed quàm verè nescio. Vocatur & λάκρυον ἠελίου apud Poetas, quasi lachrymæ Solis filiarum, quas exstillarint in morte Phaetontis fratris. *Carabe* Officinis vocatur. Succini genus primum (quod fœminæ differentiæ insignit Theophrastus) flavius est, & pellucidius, quod *Glessum* & *Glasum* Germani dixerunt, hodie Agstein, illis vocatur, & Bornstein. Belg. Amer/ ofte Amber / Gal. *Ambre*, Ital. *Ambrá gialla*, *Ambra*

Harpax. Chrysoleucum. Carabe unde dicta.

Scalig. putat.

Locus.

Alex. Aphrodisæus notatur. Cardan. not.

Quæstio.

Natura.

Electrum. Glessum. Chrysoleucum. Pterygophorum. Harpax. Lyncurium.

Theophr. taxatur. Lachryma filiarum. Solis. Carabe Genera. Theoph.

Ambra. Succinum. Ambra grisea.

Ambra. Succinum. Ambra grisea.

*Ambra. Succinum. Ambra grisea

gulationibus, menſiura retentionibus, fluore matricis albo, vermibus, & febribus.

CAPHVRA QVAE SALICIS FOLIO DICITVR.

CAP. LIV.

Deſcriptio

IN panes ſubtiles ingentes coacta importatur, pellucidos & candidos totos, ſacturj Nitri inſtar, qui pulſu etiam tinnitum edunt argutum, ſubſtantia pinguiuſcula, & quæ facilè flammam concipiat, quam in medijs etiam aquis inextinguibilem pertinaciter retinet, ſub dentibus lentescens, & exigua portione eorum os veluti inflammans, odore vehementi.

Serapioni Kafur, ſeu *Canfora* gummi eſt arboris in Indię montanis naſcentis, tenerę, ſubnigræ. Proventus eius uberioris præſagium eſt, ex crebro tonitru, fulgetro, & terræ motu. Eius ſpecies duæ, *ſuperior & inferior de Barus* ab inſulis Pazar. Prima ex regione *Camphorâ Rihach*, quæ ſponte ſua ex arbore fluxit, colore rubeo, quæ ſublimatione deſtillatur, nomen adepta à Rege *Rihach*, qui primus hi regnavit. Proxima bonitate eſt, quæ *Fanſen* dicitur, deinde *Carſah* nominata.

Canfora de Barus. Rihach

Fanſen

Carſah

Avicennæ ſpecies Camphoræ ſunt, *Alkanſuri* & *Ariagie*, deinde *Alzeid* & *Aleſeck*: & eſt alba, quæ permixta ligno ſuo, quidam dixerunt arborem magnam, ſub cuius umbra moriuntur plurima animalia, ut *Alvemus*, ſeu *Alvemer* [*Lupos Cervarios* interpretatur Belunenſis] certo anni tempore. Lignum ſæpiùs vidi album, fragile, leve, cum veſtigijs Camphoræ in rimis.

Alkanſuri, Ariagie. Alzeid. Aleſeck

Adulteriū.

Caphuram Miſtiche, ardenti aqua, Zedoariąque, a Fulcerari ſcribit Matthiolus, ac eſſe gummi arboris cuiuſdam in India naſcentis, tanta magnitudine, ut ſub eius umbra hominum centuriæ recondi poſſint. Fuchſium quidem putare Caphuram eſſe Bituminis Indici genus. Sed diſſentire ab eo opinionem ſuam: quandoquidem nec Serapionis, nec aliorum quorumcunque hanc fuiſſe ſententiam exiſtimet. Præterea oſcitanter nimium de hac ſcripſiſſe Platearium: quippe qui Caphuram gummi arboris eſſe inficietur: Dioſcoridis & complurium teſtimonio ex ſucco cuiuſdam herbæ fieri tradens. Quod profectò falſum ſit, cùm nuſquam Caphuræ meminerit Dioſcorides. Eam autem eſſe Gummi, non ſolùm Avicennæ & Serapionis teſtimonio probari, ſed & Luſitanorum, qui noſtro ævo per Meridiem ad Calicut Orientalis Indiæ emporium navigant. Arabibus *Kaphor*, ſeu *Cafur*, recentioribus Græcis κάφορα. Lat. *Caphura*. Ital. *Caphora*. Germ. *Champfer*. Boh. *Baſſe*. Legitimæ autem Caphoræ probationem hanc tradit. In calido pane à furno recentiſſimè ſublato, bipartitóque manibus ſciſſo, Caphura ponatur. Quod ſi humore madeat, ſinceræ eſt argumentum: ſin contrà perareſcat, ſpuriæ ac factitiæ ſignum. Cæterùm niſi diligenter aſſeruetur, ex operculatis etiam capſulis nonnunquam evaneſcit: itaque ſæpè deluduntur Sophiſtarij. Aſſervatur tamen ſecurè vaſe marmoreo, aut Alabaſtrino, Lini & Piſtacij ſemine ſepulta. Nec deſunt, qui eam Pipere fœlicius aſſervari putent, quod nec planè comprobandum videtur. Venetias Camphoram omnem rudem important, ibique igne & arte vitreis organis, ſic ut candeſcat & pelluceat, elaboratur.

Mira magnitudo.

Fuchſi error. Bituminis.

Platearij error.

Kaphor. Cafur.

Probatio.

Conſervatio.

Purgatio.

Alcamphor.

Lacunæ Alcamphor; dicitur Latinis *Caphura*, antiquis Græcis incognitum gummi, provenit in magna arbore Indiæ.

Garcię de arom. Capur & Cafur omnibus Arabibus. Caphurę nec Galenus, nec quiquam veterum Græcorum meminit præter Aëtium, tametſi Serapionis vulgata exemplaria, Dioſcoridis authoritatem citent, falsò enim id illis accęſſit. Eă autem duorum generum, *de Burneo*, & *quæ ex China advehitur*. Caphura *de Burneo* nunquam uſquè ad noſtras regiones penetravit, ſaltem, cum ibiq; eſſem, videre non contigit: nec id mirum, quandoquidem huius libra tanti emitur, quanti centenæ libræ eius, *quæ ex China* adfertur, quæ ſecundum genus eſt, eăque in Europam defertur, in panes orbiculares coacta quinque digitorum diametri. Ea quoniam ita coacta eſt, compoſitum medicamentum videtur, non ſimplex. Ea *Caphura de Burneo*, quæ magnitudine eſt Mil. j. aut paulò maior, maximà ex parte vilior eſt. Conſtituunt enim *Gentiles*, & *Banęanes*, & *Arabes*, qui eam emunt, eius genera quatuor. Namque dividunt in caput, in pectus, in crura, & in pedes. Eius, quæ ex capite eſt, libra, pendit *pardaos* octoginta [eſt verò *pardao* monetæ aureæ apud Indos genus, quod conficit decem *regales Caſtellanos*] quæ ex pectore aureis viginti: quæ ex cruribus, duodecim: quæ ex pedibus, quatuor, aut ad ſummum quinque. Curioſiores nonnulli, quatuor inſtrumenta cupreæ ſumunt inæqualibus foraminibus pertuſa [qualia, qui uniones vendunt, habere ſolent] ac per ea Caphoram tranſmittũt. Eaque per inſtrumentum maximę foraminis pertuſum tranſmiſſa eſt, certum habet pretium: quę per inſtrumentum minoribus foraminibus pertuſum tranſmiſſa eſt, aliud etiam pendit pretium. In ea verò diſcernenda, adeò ſunt experti *Banęanes* ſi, ut Caphuram Caphuræ penitùs dextrè diſtinguere norint, pretiumque iuſtum imponere, nec facilè inveniatur, qui eos fallere poſſit. Multa naſcitur hæc Caphura in Burneo, Barros, Samatra, & Pacem. Nomina autem locorum, in quibus Serapio & Avicennа naſci tradunt, magna ex parte ſunt corrupta. Nam quam Serapio lib. ſimpl. cap. 24. de Panſor vocat, eſt de Pacen in Samatra inſula: quam Avicenna lib. 2. cap. 34. Alcuz appellat, de Sonda eſſe poteſt, quæ inſula eſt Malacæ vicina: quam verò Serapio ex regione Cella advehi tradit, corruptum eſt vocabulum, debebitque è Malacca dicere, quandoquidem in Barros, loco Malacæ vicino, naſcitur.

Caphura Cafur.

Diſcrepat ſibi citando à Serapione, Caphura duplex genus de Burneo.

2 Caphura ex China.

Caphura de Burneo genera 4. Caput. Pectus. Crura. Pedes. Pretium.

Locus.

Panſor. De Alcuz. De Cella.

Monendum ex Cluſio, quod poſtremæ editionis exemplaria non meminerint *Alſuz*, ſed *Alkanſuri* duntaxat, & *Ariagie*, deinde *Alzeid* & *Aleſeck*.

Eſt autem Caphura [pergit Garcias] gummi, non medulla, aut cor, ut Avicenna loco ſupra citato, & alij quidam putarunt, quod in medullium ligni cadens deinde extrahitur, aut per rimas exudat. Id vidi in menſa ex Caphuræ arbore conſtructa apud Pharmacopolam quendam, deinde in ligno quodam ſemoris craſſitie domito Gubernatori Domino Ioanni de Craſto, denique in tabella palmum lata apud quendam mercatorem. Non tamen negaverim, quin interdum in arboris concavum decidat. Principio verò exudat admodum candida, ſine rubentibus, aut nigricantibus maculis: non autem organis educitur, veluti quidam ſcripſerunt, neque ad candorem, conciliandum decoquitur, ut falsò Avicennæ & Serapioni perſuaſum eſt. Pro certo mihi relatum eſt, ſolêre quemlibet prodire, humus colligendæ gratia, quà ubi cucurbitam implevêrit, ſi quis validior hanc eorum cucurbita viderit, illicò eum impu-

Gummi, ad medullam, aut cor Avicennæ error.

Menſa ex Caphura.

Error Serapionis.

impunè posse occidere & cucurbitam auferre, fortuna nimirum id illis [ut aiunt] elargiente.

Caphura adulterii Chàderros gummi.

Quæ ex Burneo adfertur, plerumque admista habet minutissima lapidum fragmenta, aut gummi quoddam *Chamderros* illis vocatum, Succino crudo persimile, aut ligni cuiusdam scobem. Sed facilè maleficiũ deprehenditur. Nullam præter hãc adulterandi rationem novi. Nam si interdum rubentibus, aut nigricantibus maculis conspersa videtur: id vitium ex sordidarum & impurarum manuum contrectatione, aut ex madore contrahi affirmant. Sed facilè à *Baneanibus* id vitium emendatur: Siquidem in panno lineo colligatam, in calidam aquam clàm demittunt, addito sapone & Limonum succo, deinde probè elotam in umbra siccant: sic multò candidior redditur, pondere multùm imminuto. Id ab amico quodàm Baneane fieri vidi, qui hoc arcanum mihi credidit.

Ligni scobs.

Modus dealbandi Cãphoram.

Duo genera Scriptorum & interpretatio

Vtriusque generis meminisse videtur Serapio, loco suprà citato: sed obscurè admodum, cùm ait maiorem quantitatem esse de *Haria*, minorem tamen esse, quàm quæ à *Sim* adfertur. Quod sic intelligendum puto, maiorem quantitatem ex *Chinceo* adferri, maioríque formà esse, quàm quæ ex *Burneo* advehitur: quandoquidem eius quantitas drachma maior non invenitur: panes verò, sive orbiculi ex *Chinceo* allati quatuor sunt unciarum aut ampliores. A viris fide dignis mihi relatum est, arborem esse Nuci Iuglandi similem, foliis tamen candicantibus, Salignis similibus, fructum, verò aut florem haudquaquam se vidisse, fieri tamen posse, ut utrumque ferat. Illud autem certò scio, materiam esse cinerei coloris, faginæ ferè similem, interdum nigriorem, nec eam quidẽ levem, aut fungosam, ut retulit Avicenna (nisi fortè ætate iam caducam & emortuam viderit) sed mediocriter solidam. Addunt plerique vastam & præaltam esse arborem, latissimè sese fundentem, & aspectu perpulchram.

Arbor foliis Salignis.

Avicenna error.

Fabula de umbra.

Fabulosum est, quod ad eius umbram omne animantium genus confugere aiunt, ut ferociora animalia evitent. Nec minùs fabulosum, quod quidã, Serapionem secuti, scribunt, huius largioris proventus augurium esse, cùm frequentibus fulgetris cœlum coruscat, aut crebro tonitru perstrepit. Nam cùm Insula Samatra [quam nonnulli Taprobanam putant] & circumiacentia loca Lineæ æquinoctiali vicina sint: multis tonitrubus subiecta sint necesse est, eámque ob causam singulis diebus imbres aut leves pluvias habent. Singulis itaque annis Caphura abundare debebat Ex quibus perspicuum est, tonitru largioris Caphuræ provenitùs causam, aut indicium non esse. Nonnullis *Caphura de China*, composita videtur, ex eius parte, quæ ex *Burneo* advehitur. Affirmarunt præterea mihi, panes illos orbiculares, qui ex Chinà advehuntur, compositos esse, quoniam Caphura de Burneo in Chinceo deferatur, ideò incolis expetita, ut eam alteri viliori permisceant. Cui opinioni suffragãtur Baneanes de Cambaya, qui pro arcano dicunt, deficiente *Caphura de Burneo*, solêre se eius exiguam quantitatem cum multa Chinensi commiscere, eámque falsò de Burneo nuncupare. Addunt item isti Baneanes, *Chinensem Chaphuram* compositum esse medicamentum, quod temporis lapsu evaporet, & corrumpatur, *Caphuram* verò *de Burneo* minimè.

Fabula de tonitru.

Panes orbiculares cõpositi.

Caphura Chinensis Compositũ medicamẽ.

Contra Manard.

Mihi sanè compositum medicamentum non videtur, tametsi Manard. in comp. Mes. dist. 8. contra sentire videatur. Sin verò sit, ex duobus Caphuræ generibus conflari necesse est. Nan tametsi evaporet, non est tamen admodum corru-

ptioni obnoxia: quod indicium est, minimè compositam, aut factitiam esse, quandoquidem cõposita longè facilùs corrumpi soleant. Si enim Rhabarbarum vix quadrimestre illud, quo in hac regione pluit, ferre potest, multùm sanè est Chinensem Caphuram incorruptam hìc in India manere.

Caphura Avenrois.

Avenrois 5. Coll. cap. 56. aliud *Caphuræ* genus facit, longè à superioribus diversum, scribitque *Ambarum*, eius *Caphuræ* genus esse. Cùm autem eius opinionem cap. de Ambaro satis abundè confutaverimus, plura de his agere supervacaneum esse iudico.

Ambarum.

Aqua Caphurata.

Scribit Andreas Bellunensis in suo Dictionario secundum Arabes, *aquam Caphuratam* ex arbore Caphuræ stillare, eámque cum arbore calidam esse tertio ordine. De hac aqua à multis cùm Medicis, tum mercatoribus scisitatus sum, neminem tamen invenire licuit, qui eam se vidisse assereret. Quare facilè adducor, ut credam Bellunensem cùm in hac aqua describenda, tum in eius temperamento, lapsum esse.

Bellunens. reprehẽ.

Ruell & Matth reprehendũtur.

Scribũt *Ruellius* lib. 1. cap. 21. & hunc per omnia secutus *Matthiolus* in lib. 1. Dioic. cap. 75. uterque verò ex Serapione, hanc *Caphuram* cæteris bonitate præstare, quæ à Rege quodam *Rihab* (qui primus dealbandæ Caphuræ ratione adinvenit) *Riachina* sit denominata. Ego verò, ut id credam, adduci non possum, quandoquidem Indiæ Reges potentiores sunt, quàm ut tali mangonio operam dare opus habeant. Hactenus Garcias.

Copei.

Nos verò considerandum proponimus, an M. *Fumee* in hist. ge ner. Indiæ occid. lib. 3. capit. 55. *Copei* in Beroly Insula arbor ferens Camphoram, ab arbore Papyracea *Copei* differens, vel eadem sit, cum Caphura arbore, quæ à Garcia folio Salicis exhibetur.

Gummi Capar. Lignum. Camphora 4 species. 1. 2. 3. 4.

Port. Hist. Gal. l. 13. part. 8. Omnes Insulæ Molucenses producunt *Camphoram*, gummi stillans, Insulanis dictam *Capar*. Arbor pulchra, frõdosa, proveniens in montibus mari vicinis, ligno levi, ramis tenuibus: Camphoræ autem quatuor species: una inter ligni fibras, similis squamis parvis alicuius metalli: altera extra corticem resinæ instar, Gummi modo adhærens, notata parvis maculis rubris, postea omnino albescit, melior & purior præcedenti. Tertia, nigrior, minoris pretij. Quarta, vilissima, quia sordida ligni fragmentis, quibus adhæret, magnitudine Amygdalæ, aut Fabæ.

Camphor, Locus. placenta. Milij magnitudine.

Linschot. Camphor, aliàs *Cafur* appellatum reperitur in *Bantam* Indiæ Orientalis, ad quem locum ex *Baros* advehitur, in forma placentarum parvarum, coloris albi: Asportatur etiam ex *Borneo*, *Bandarmachen*, & *Lane*, magnitudine seminis Milii, aut ad summum ovorum form carum quod cæteris bonitate præstat. Chinenses in dictis locis copiosè emunt, & in Chinam vehitur. Emitur autem ponderis quodam genere, ipsis Cate dicto.

Populi genus.

Electrum.

In genere [Populi] videntur esse arbores, quę *Camphoram* ferunt (ait Cæsalp. in India Orientali: nam & nostris bitũminosus quidam liquor nascitur, quem in Electrum densari, Dioscorides testatus est: & Plinius de Betula bitumen in Gallia excoqui scripsit. Videtur autem Camphora è genere Bitumins esse, quoniam rapacissimè ignem excipit, & ardet in aqua substantia gummi similis, candidissima & translucida: odore valido, non ingrato, facillimè evanescit in auram, nisi in loco frigido & concluso servetur. Arabes Caphur vocant, & recentiores Græci *Caphoram*.

Camphora. Descrip.

Recenſitis hactenus diverſis diverſorum authorum opinionibus, reſtat ut dicamus, quid Hiſt. Lugd. ſentiat. *Caphor*, inquit, ſeu *Cafur*, recentioribus Græcis κάφουρα, ut etiam Latinis, Gallis, *Camphre*: de hac (noſtro adſtipulante iudicio) certiùs Garcias, quàm Avicennas iudicat.

Temperamentum. Vires. Cephalalgia. Venus.

Facultates primus expoſuit Serapio, ſcribens: Camphora frigida eſt, & ſicca in tertio gradu, confert calefactis, & cephalalgiæ calidæ naribus obiecta, per ſe, aut cum aqua roſacea, aut Santalis, odore quoque furores venereos coërcet, maior vis potæ: momentum eius commiſtum ventrem ſtringentibus in Cholera morbo, eorum vim auget: Camforæ uſus canos accelerat. Errhinum ex duobus eius granis cum aqua Lactucæ, calidam cerebri intemperiem contemperat, ac ſomnum conciliat, narium hæmorrhagiam ſiſtit trita ex Omphacio: undecunque manante ſanguinem cohibet: nimius Camphoræ uſus vigilias facit, potu ſumpta renes refrigerat & veſicam: morbos frigidos, in frigidis potiſſimùm partibus generat. Credidêre igitur Serapio & Avicenna, Camphoram tertio abſceſſu & ſiccare, & refrigerare: quæ tamen, cùm vehementer ardeat, ac etiam in aquam proiecta conflagret, & ſit perquàm odore odorata, & adeò tenuium partium, ut ſæpè per ſe in auram evaneſcat, illis reclamat Matth. Quo fit, ut quis ſuſpicari poſſit, aut legitimam Camphoram ad nos non aduehi, aut hoc loco Arabum monumenta (ut in aliis quamplurimis) eſſe vitiata. Circumlitionibus imponitur ad cutis nitorem conciliandum, & ad arcendas tam vulnerum, quàm ulcerum inflammationes, Eryſipelata extinguit, & adverſus gonorrhœam, & albas vulvæ fluxiones efficax eſt, cum Succino, & aqua Nymphææ hauſta. Idem præſtat pubi, ſeu imo ventri, teſtibus, renibuſque illita: quæ tamen antea Pſyllij ſeminis ſpiſſamento, aut Omphacio, aut Solani ſucco probè ſit macerata. Sanguinem è naribus profluentem ſiſtit, aut cum Vrticę ſemine immiſſa, aut ex maioris Sedi & Plantaginis ſucco fronti circumlita. Collyriũ ad calidas oculorũ lippitudines utiliter imponitur. Renibus ac teſtibus illita Venerẽ extinguit, corpora à putredine præſervat: proinde commodè antidotis miſcetur, quæ contra venena, venenoſorum animalium ictum, & peſtilentes affectus conficiuntur. Novi, qui hac Antidoto à peſte immunes ſe præſtiterunt. ℞. Camph. drach. j. Zedoariæ in pulv. redactæ unc. ſem. ſacculo lineo excepta in cantharo vini ſuſpendunt. Cuius vini bibitur quotidie manè hauſtus unus calidus. Vaignana multum tribuit Camphoræ in calidis peſtiferis febribus. Eius gr. 3. aut 4. cum Syrupis quotidianis exhibens: putredinem enim arcet, harum febrium cauſam. Poſſent quoque Camphoræ grana duo ex Syrupi de Papavere unc. j. ſem. Aqu. Lactuc. unc. iij. ſomni tempore propinari. Diſſolvitur Camphora guttâ vini ardentis, aut Amygdalis. Camphoræ granum unum aut alterum ex vini ardentis gutta diſſolutę, aquę Cardui benedicti, Tormentillæ, vel Portulacæ cochlearia tria, miſcentur, lumbricos puerorum bibita potenter pellunt. ℞. Tormentill. Biſtortę, ana drach. ij. Cinamomi, Galang. Caryophyll. ana. drachm. ſem. in pulverem redacta in vino veteri decoquantur: Vino colato affunde Camphoræ drach. ſem. De hoc vino aliquot dies manè hauſtus calidus, ſanguinis fluorem qualemcumque tam mulierum, quàm virorum ſiſtit. Acetum, in quo diſcoxerit Camphora, calidum ore retentum, facit ad dentium dolores. Rhaſis Camphoram æſtimat odore frigidam & frigidæ temperaturæ, Sed ego Leon. Iacchinus puto Veteres, de alio ſucco, vel gummi loquutos, quàm nos modò habeamus: quocunque enim modo examines, calidam invenies. Nihil eſt æquè ignibile, unde inextinguibilem ferè ignis materiam ad bellum parant. Sed & Rondeletius in Pharmacop. in Elect. de ſucco Roſarum, Caphuram calidam eſſe & tenuium partium aſſerit: quæ, ſi pura ſit, ſpecies ſit Aſpalathi: ſi ſpuria, ſublimatio Maſtiches. Caphuram præterea ex Electuario de ſuccò Roſarum expungendam cenſet, quia nimis tenuium ſit partium, & calefaciat potiùs, quàm refrigeret, quod inutile ſit ad bilem: ingrato enim odore ſuo Caphura hîc non convenit, Tenuitas verò partium in medicamentis ſolventibus eſt fugienda. Nam deducit ad cor, & per abditiſſimas ventriculi partes purgans medicamentum, quod eſt ex genere venenoſorum. Caphuram tandem frigidam eſſe docet Garcias Arom. hiſt. lib. 1. cap. 9. hæc ſcribens. Rhaſes de re med. lib. 3. cap. 22. eam frigidam & humidam, Avicenna verò, quem plerique ſequuntur, lib. 2. cap. 134. frigidam & ſiccam tertio ordine conſtituit. Ego autem in ea aliquando opinione cum multis recentioribus fui, Caphuram calidam eſſe, ob illum odorem & partium tenuitatem, quibus prædita eſt. Sed poſteaquam experimento didici Ophthalmiis & oculorum inflammationibus, tum etiam ambuſtis impoſitam, nivis frigiditatem retuliſſe, illicò ſententiam mutavi. Adde, quòd omnes, apud quos naſcitur, frigidam aſſerunt. Neque verò huic ſententiæ repugnat quòd odorata ſit, quandoquidem ob partium tenuitatem facilè evaporat & exhalat, qui in ſuperficie eſt odor, contrà quàm in Santalo & Roſa, quæ ob ſuam adſtrictionem odorem in ſe retinent. Refert Avicenna vigilias excitare Caphuram. Quî fieri autem id poteſt, quandoquidem ipſius teſtimonio frigida eſt, ſoleantque frigida ſomnum conciliare? Somnum quidem inducit foris, aut intus exigua quantitate uſurpata. Si quis verò ſæpiùs odoretur, & naribus adhibeat, cerebrum exſiccat, & vigilias creat. Magnus eius uſus eſt his regionibus, cùm multis in rebus, tum etiam in cibis.

Aſpalathi ſpecies. Ex El. roſato tollendo Caphuram.

Temperamentum.

Garcia refigurat.

Ad ſomnū conciliant

In cibis.

Nullus equidem nobis facilè perſuadebit vulgarem Camphoram refrigerare, niſi per accidens, ſua tenuitate: ſi námque iungatur frigidis, ea ad profundiora loca deducet, hácque ratione, non quidem per ſe, ſed frigida deducendo, refrigerabit. Miramur autem Matthiolum, credentem calidam eſſe Camphoram, commendare in multis morbis calidis, ut ad vulnerum, & ulcerum inflammationes, eryſipelata, fluorem ſanguinis, ac ad calidas oculorum lippitudines, in quibus affectibus nolimus uti, quicquid dicat Garcias.

Matthiol.

Finem huic hiſtoriæ Cæſalpinus imponat, dicens: dimiſſo ſenſu rationem quærunt, qui contendunt Camphoram non eſſe arboris lachrymam, ſed rem foſſilem inter genera Bituminis, ut Naphtha, neque temperamenti frigidi & ſucci, refragante ſcilicet odoris vehementiâ, & mirâ familiaritate cum igne, ſed calidi & ſicci, nam etiam eius nimius uſus vigilias facit, teſte Serapione & Avicenna. At quid prohibet ſub exhalatione tenuiſſima, quæ calida & ſicca eſt, latêre frigidam ſubſtantiam: quæ extincta exhalationis flammula ob tenuitatem minimè utentem agat, & penitiùs, quò profundiùs ob tenuitatem exhalationis penetraverit? vigilias autem nimio uſu efficere non eſt abſurdum, ut in ſenecture. Philoſophi ſanè conſiderationem non excludit, quomodo

Cæſalp.

do exhalatio tenuissima calida & sicca sub frigida latens substantiâ.

CAPVRA RESINA.

CAP. LV.

GENVS quoddam resinæ prodidit Qualcebenus ad Matthiolum, quod Constantinopoli à Persâ mercatore *Capura viva* est cognominatum. Venerem in primis stimulare contrariæ virtute ab Arabibus attributâ Capniræ, idem mercator referebat. Odore certè, saporque, non mediocrem caliditatem possidere tantùm gestantur. Hanc, Matthiolus ait, *vivam Capniram* plurimi facio. Cogitabo posthac, an legitima sit Stacte, nam adeò odore placet, ut credam non obscuræ facultatis esse medicamentum.

Capura Viva. Ad Gonorrhœam.

Capniræ Viva. Stacte.

STYRAX ARBOR ET LACHRYMA.

CAP. LVI.

Descrip.

Caudex. Cortex Folium.

Flos. Fructus.

STYRAX arbor Malo Cotoneo, simili caudice, candidiori cortice Cæsalpin. folio etiam est Mali Cydoniæ minore, subrotundo, vel in obtusum mucronem desinente, subtus canâ lanugine pubescente, supernè glabro & viridi: *Flores* fert in novellis surculis Aranei cadidos, plures & simul iunctos, pluribus foliolis constantes, odoratos. *Fructum* magnitudine Avellanæ æqualem, incanum, callo fusco, amaricante, qui in duas, tres, quatuorve carinas dehiscens, exhibet lignosum osticulum buxei coloris, nucleum claudens aliquando unicum, quatuor lineis sulcatum, aliquando geminum, angulosum, interdum & ternum. Medulla, Cæsalpino autore, insuavis interna.

Describitur fructus à Corde. Nux Magnitudo. Cortex exterior.

Cordus fructum ut reperitur, cum Styrace sic describit: Nux Styracina globosæ figuræ fructus est, mediocris Avellanæ magnitudine, duplici cortice, nucleoque constans: exterior cortex carnosâ substantiâ, & in viridi cæsio colore, supremum Amygdalæ putamen refert, is in maturitate tribus rimis in tres partes dehiscit: alterum lignosum, durum, flavum, aut subrufum corticem ostendens, quo contineatur nucleus pinguis, oleosus, gustu acris, odoratus & resinosæ Styracis qualitatibus respondens, sed multò acrior, & fauces scarificans.

Arbor quales Dioſc. & Plinio.

De Styrace arbore, eiúsque Lachrymâ apud Theophrastum, quod equidem sciamus, nihil habetur. Est autem hæc arbor, Dioscoride & Plinio teste, Malo Cotoneo similis. Nuce Serapio fructum tribuit candidum, Avellanâ maiore, Pruni albi similem, duplici cortice.

Sed liceat hîc de eius testimonia ex Veterum sententiis quædam annotare, cùm præsertim diversa authorum dicta, controversiam parere videantur.

Delectus.

Dioscor. duplicem tradit, dicens: Præstat autem, qui flavus est, & pinguis, ac resinosus, & qui grumos habet subalbicantes, & qui quàm diutissimè in odoris gratia perseverat, & dum mollitur, melleam quandam humiditatem remittit. Talis autem est Catabalites [Marcellus dicit potiùs legendum Gabalitem, ut habet Plin. & Oribas.] & Pisidiacus & Cilicius. Vilis est niger & friabilis, ac furfuri similis. Invenitur etiam lachryma gummi similis, pellucida, Myrrham odore referens. Sed hæc pauca gignitur. Adulterant: ipsum admixta arboris scobe, quæ à vermiculis eroditur, & melle ac Iridini unguenti fece, & quibusdam aliis. Quidam cerâ, aut adipem aromatis imbutum, In ferventissimo Sole vnà cum Styrace molliunt, Super colum amplis foraminibus præditum, in aquam frigidam exprimunt, & vermiculos effingunt, ac vendunt, vermicularem Styracem appellantes: Talem verò imperiti, velut syncerum probant, non considerantes odoris vigorem. Acris enim est, qui adulteratus non est.

Styrax Catabalites. Pisidiacus Cilicius Niger. Styrax similis gummi. Myrrha odor. Adulteriū.

Styrax Vermicularis.

Plinius cap. 25. lib. 12. primam tantùm describens, non discessit à Dioscoride, sic enim habet: Proxima Iudeæ Syria Phœnices Styracem gignit, circa Gabala & Marathinta, & Casium Seleuciæ montem. Arbor est eodem nomine, Cotoneo Malo similis, lachrymæ ex austero iucundioris, intus similitudo harundinis, succo prægnans. In hanc circa Canis ortum advolant pennati vermiculi erodentes, ob id in scobe sordescit. Styrax laudatur post supra dicta ex Pisidia, Sidone: Cypro, Cilicia: Creta minimè. Ex Amano Syriæ Medicis, sed unguentariis magis. Colos in quacunque natione præferatur ruffus, & pinguiter lentus: deterior furfuraceus, & cano situ obductus. Adulteratur Cedri resinâ, vel gummi, aliàs melle, aut Amygdalis amaris: omniáque ea deprehenduntur gustu. Pretium optimo xix. Exit & in Pamphilia, sed ardior, minúsque succosus. Eiusdem verò libri capite 17. hæc habentur: Ex Syria revehunt styracem acri odore eius in locis abigentes suorum fastidium.

Arbor quales Dioſc. & Plinio.

Vermiculi. Delectus. Locus.

Color.

Adulteriū.

Pretium.

Sed veri Styracis verum odorem notat Gal. de antid. lib. 1. cap. 14. quando ait: Manifestum insuper est, Styracem, qui in calamis è Pamphilia apportatur, Andromachum præcipere. Parcissimus autem illic Styrax nascitur, tantúmque ab hoc vulgari distat, quantùm à vino, quod in tabernis venditur, Falernum. Accipere verò Styracem oportet; maximè pallidum, quem & odorem, & saporem quoque vehementissimum habere, perspicuum est. *Serapionis* verba paulò pòst apud Cæsalpinum invenies. De Styrace quoque Lachrymâ apud Theophrastum nil reperitur, præterquàm lib. 9. capit. 7. quòd sit inter odorata: quæ unguentis permisceri sumptuosissimis soleant.

Delectus.

Chrymatias Calamitis.

Cæterùm quid Hermolao videatur de Styrace, præsertim verò de eius qualitatibus dicendum. Qualitatem non unam esse Styraci, argumento sunt cognomina, in compositione medicinarum frequentia *Chrymatias*, *Calamitis*, *Aspros*, h. e. [ut puto] *candicans*. Chrimatias Arabes interpretantur eum, qui rarus inventu, & gummi similis describitur. Idem Calamitin: quanquam harundine sua mixtus ipso nomine significatur,

pro liquido tamen accipiunt: & factitia Styracis duo faciunt, siccum & liquidum, confusione magna, quod aliquando liquidum Styracem pro Myrrha Stacte sumunt, aliquando ex eadem arbore colligi utrumque putant, liquidum atque siccum. Aiunt Arabes Styracem è Syria petentes in pellibus hircinis urere, ut odorum suorum Thuris & Myrrhæ fatietatem acrimonia peregrini ligni reddant: idóque petunt in Elimæis arborem Brutam, Cupressi fusi similem, exalbidis ramis, incundi odoris, accensam, & miraculo, ut inquit Plinius, historias Claudij Cæsaris celebratam, cuius Parthi lohæ potionibus inspergant, odore Cedri, cuiusq; fumo contra ligna alia remedio esse prædicent. Nascitur ultra Phasim, Tigrimque, in finibus oppidi Scinæ in monte Scanthio. Sunt autem Elimæi Assyriæ gens, Susidis Persidi conterminus. Petunt & in Carmanos arborem Strobum, quam vino palmeo perfusam urunt, suffiuntque tecta. Nidor à lacunaribus ad lectum iocundus reciprocat, qui citra dolorem caput aggravet, & somnum ægris conciliet. Hanc autem suam mutuellas unde sumpserit Hermolaus, mirum.

Styrax liquidus pro Myrrha Stacte.

Bruta.

Locus.

Elimæi qui.

Strobus arbor.

Audiviſti Cornari Hermolaum de Styrace differentem, nunc quid tu sentias aperito. Styrax hodie Officinis & Barbaris Storax appellatur, & in siccum, ac liquidum distinguitur, quum Græci unum tantùm Styracem agnoscant: & liquidum, Myrrham Stacten esse tradant. Dioscorides probat pinguem [*λιπαρὸν.*] Sed pleraque exemplaria Græca *ἁπαλὸν* habent, id est, sordidum. Verùm nostræ lectioni suffragatur Plinius, qui pinguiter lentum probat, & suffuscum damnat. Et apud Aëtium sæpè *ξανθὸν καὶ λιπαρὸν* habetur. Natales autem Styracis loci multi sunt. Nec multùm refert, an Catabalites, an Gabalites rectiùs appelletur. Galenus tamen lib. de Antid. eum, qui harundinibus ex Pamphylia affertur, & pauciſſimus gignitur, præstantiſſimum esse dicit, & tantò præstare multo illo Styrace, quantùm præstat vinum Falernum, eo, quod in cauponis venditur. Addit ex hoc fumendum esse pallidiſſimum, ut qui & odore, & sapore validiſſimus sit. Videtur itaque & hic esse, quem Dioscorides gummi similem, & paucum nasci dixit. Et Calamitæ Styracis in Officinis appellatio, ex eo facta videtur, quòd in calamis & harundinibus, velut Galen. dixit, afferebatur. Quamquam & ex eo esse possit, quòd Plinius arboris Styracis intus similitudinem esse dixit. Quod si ita est, & non harundinibus, in quibus afferebatur, deceptus est: consideratione eget, id, quod Strabo lib. 12. de *Selga Pisidiæ* urbe dicit, plurimum illic Styracem nasci, arborem non magnam, rectam, ex qua hastæ Styracinæ, cornelis similes fiant. Idem etiam liquoris meminit, qui ex ea destillet, ac facilè coaguletur, Succino similis. Quod porrò de fuligine dixi, uritur, & ex ipso fuligo fit, in Græcis corrupti voce *σωτῆρα* legitur, pro recta *αἰθαλώδη*.

Styrax siccus.

Aromatis.

Catabalites. Gabalites.

Calamitæ Offic.

Locus.

Nasta styracina Succino similis fucus.

Cordus notatur.

Quod autem Cordus vult, Styracem lachrymam, quæ quidem ex Styrace manat, resinosæ esse substantiæ, minimèque in aqua resolui: Eam verò, quæ è Myrrha arbore distillaverit Lachrymam, facilè in quovis aquoso humore dissolvi; De Myrrha gummi adulterata, non autem de pura, Cordo conceditur. Dicit enim hoc non solùm in comm. in Dioſc. verùm & hist. pl. lib. 4. ubi hæc habet: Styrax nascentis in minore Asia arboris cuiusdam lachryma est, in parvas micas, aut grumos concrescens, substantiâ resinosâ, pinguis, in longum, ubi incaluit ductilis, in oleo resolubilis admodum, cum gravitate non pauca, odorata velut propolis, præsertim cùm prunis imponitur. cuius tres cognoscuntur species, colore tantum differentes, prima candicat, altera russa est, tertia nigricat, simúlque livet, russa foris, plùs rubet, quàm intus: candida, ac nigra per totam substantiam eundem colorem habet, reperitur etiam flava quædam, inter russam & candidam, media. Meminit præterea Dioſc. candidæ, pellucidæque Styracis, gummi similitudinem habentis, quam mihi videre nondum licuit, quamvis diligentiſſimè eam inquisiverim: prædictarum enim nulla pellucet, neque illa ex his copiosè & sola affertur, sed omnes commixtæ, atque arboris succobe quamplurimùm adulteratæ; adeò etiam, ut ex integra eius libra, vix uncia sinceræ eligi queat. Sic allatam hodie, omnes Storacem Calamitam vocant. Eligito puram, illo quam dulcem, pinguem, odoratiſſimam, atque quæ suavitate caput aggravantem, & somnum invitantem. Adulteratam, furfuroſam, aridam, cano situ obsitam, & scobe plenam multis medicamentis admisceas, præterquam iis, quæ odoris causa conficiuntur: præstaret tamen iis quoque potiùs sinceram miscere, quàm adulteratam liquidem putriorem, vehementioremque vaporem sincera emittit: adulterata autem imbecilliorem. Fit in quibuſdam confectionibus rubeæ Storacis mentio, ubi russa lachryma Styracis accipienda est, & minimè cortex ille fuscus & aridus, falsò Storax rubea vocatus. Addit præterea in Dioſc. lib. cap. 81. Styracis & Myrrhæ arbores penitùs sunt diversæ, quod etiam ad natales attinet, nihil prorsus commune habent: hæc enim in India & Arabia, illa verò in Asiæ minoris Pisidia, & Cilicia diversi coli regionibus, provenit. Si verò substantiam ipsam, quæ ex his emanant lachrymarum, consideraverimus, omninò diversas deprehendemus. Lachryma enim, quæ ex Styrace manat, præter omnes alias, quas iam taceo, notas, resinosæ est substantiæ: cuius proprium est, in sibi simili humore aliquo resolvi, & minimè in aqua. Quæ verò Myrrhæ arbore distillaverit lachryma, facilè enim propter substantiæ similitudinem in quovis aquoso humore dissolvitur. Hæc ideò dico, ut sciamus liquidum Styracem, nihil minùs esse, quàm Stacten, quod pluribus etiam demonstrationibus argumentis possemus, si huius loci esset falsas Doctorum opiniones & iudicia confutare. Styracis autem hodie triplex habetur differentia. Est *Styrax calamita*, quæ in candicantes, & russescentes grumos concrevit. Est & *Liquida Styracis*, quæ in duas dividitur differentias: altera enim resinosa est pinguedo, ex arbore quadam sponte distillans, aut coctura elicita: & altera, quæ ex Styracis nucleis exprimitur, sed huius rarissimus apud nos est vsus. Tertia differentia, *Styrax rubea* est, à quibuſdam etiam Thymiama vocata, estque cortex in rubro colore nigricans, quem aiunt è Styracis arbore colligi. Quidam impropriè siccam Styracem etiam Rubeam cognominant. *Rubea* enim *Styrax*, est *Calamita Styrax*, quæ non candidum, sed russum colorem habet. Hodie autem Pharmacopolæ non ampliùs *Styrax*, sed *Steran* pronunciant.

Styracis resina descriptio.

In oleo resolvitur.

Styrax resinosa.

Non comparo nisi de adulterata Styrace.

Stacte non est Styrax liquida.

Styrax calamita.

Styrax liquida duplex.

Styrax ex nucleis.

Tertia diff. Styrax rubea.

Thymiama.

Styrax Rubea.

Gesnerus in Cordum ait, *Nasciphthum* corticem impropriè *Storacem rubeam* vocari: cùm *Styrax ruber*, non cortex, sed huius coloris liquor sit.

Nasciphthum.

Fuchs. de comp. med. lib. 1. A Galeno lib. 1. de antid. *Calamita*, quòd olim in calamis & arundinibus ex Pamphylia adveheretur, dictus est, & reliquis

Styrax rubeus quod Calamita Styrax.

reliquis præstantior fuit. Atque hinc est, quòd in hodiernum usque diem vsitatum sit Medicis, vt Styraci semper *Calamita* nomen adiungant, præstantiorem significare volentes. Hic reverà liquidus fuit, & dicebatur, quanquam diversus ab eo, qui ita Arabibus nominatur. Hodie afferri desiit. Hic in candicantes & rufescentes grumos, seu micas concrescit, & ficcus dicitur, hodieque adfertur. Huic Calamitæ Styraci interdum liquida telina & oleum additur, & fit Styrax, qualis officinarum liquidus, de quo postea. Quoties autem in Græcorum libris Styracis fit mentio, semper Calamites intaudiendus est.

Styrax liquidus.

Additamentum.

Sed vnde clarissimus meus præceptor Fuchsius colligat, Calamitem Styracem liquidum fuisse, nescio: Galeno Calamites præstantissimus est: præstans autem grumos habet teste Dioscoride. Calamites ex Pamphilia affertur, qui verò in Pamphilia provenit, teste Plinio, aridus: ego sanè Styracis lachrymas mundas, pulcherrimas vidi Lugduni, & adhuc habeo odoratissimas, de quibus postea sub titulo Storacis Calamitæ officinarum. Meritò igitur reprehensus fuit hac in parte Fuchs. per Matthiolum. Idem Fuchsio ex Arabum, & recentiorum traditione, *tres sunt Styraces: vnus liquidus*, qui est Myrrha Stacte: *alter rubeus*, qui nihil aliud est, quàm exterior cortex, fuscus & aridus, qui post lachrymam subactam & expressam remanet, quod Serapion confirmat: *Tertius est Lachryma Styracis*, quæ ex eius nominis arbore exsudat.

Fuchs. not. Storacis tres.

Myrrha Stacte. 1.

Styrax rubeus. 2.

Lachryma Styracis. 3.

Cronenburgo quoque probatur, quod paulò antè Fuchsius annotavit, quòd scilicet, quotiescunque simpliciter efferatur *Styrax*, *Calamites*, sive *aridus* intelligatur. Aristoteles, inquit is, Dioscorides, Plinius, Galenus, & cæteri distinctum Styracem habent non per liquidum & siccum, sed per proprias quasdam qualitates. In officinis *Storax* vocatur, & vehementer ignavus, & plurimum habetur. In Alipta Moschata liceat Styracis Calamitæ & rubræ nomine intelligitur, rubicundiore colore ob fæx illius, aut quod ex Myrrha exprimitur, Magma.

Scribunt Monachi in Antid. Mes. cens. dist. 2. cap. 62 *Storacem*, sive *Styracem* (quod rectius vt diximus) non esse aliud, quam speciem Myrrhæ: siquidem Dioscorides post descriptionem speciei Myrrhæ immediatè subjunxerit capitulum de *Styrace*: Serapion autem capitulo de *Storace*, ad authoritatem Dioscoridis descripto, sub nomine Storacis liquidæ comprehenderit caput Dioscoridis de Stacte, quæ est pinguitudo Myrrhæ: cui continuò subjunxerit capitulum dicti Dioscoridis de Styrace, vbi dicit: Et *Storax* est species *Mehæ*, sive *Miha*, *Mihæ*, autem, sive *Meha* secundum ipsum, est *Storax liquida*. Et quæ ex Myrrha exprimitur debet hic intelligi scil. Stacte, quæ etiam Myrrha liquida potest dici, nam aliter non erit consonum. Myrrha verò non liquida ab ipso Serapione vocatur Let & Bathnasas. Vnde idem Serapio cap. de Myrrha, secundum authoritatem Dioscor. dicit: Et est de ipsa res, quæ dicitur *Bathnasas*, & est grossa, à qua egreditur *Miha*, id est, *Storax liquida*, quando exprimitur, & dicitur Mirnastacte. Et est de ea, quæ dicitur Aizon, & est pinguis multùm: & arbor est in terra, quæ dicitur Parthemia, & est pinguis, & quando exprimitur succus, egreditur velut Storax multùm. Hæc Serapio. Ex quibus patet, quod Styrax, i.e. Storax, non multùm elongatur à Myrrha, & per consequens potest dici species Myrrhæ. Etiam Dios. cap. de Styrace dicit, quod invenitur Styrax, sive Styracis lachryma pellucida, & Myrrhæ æmula. Etiam per ipsos Authores probatur, quod tam de speciebus Myrrhæ, quàm de Styrace liquor exprimitur, velut mel. Sed liquor Myrrhæ à Græcis *Stacte* dicitur. *Liquorem* autem *Styracis* à Dios. non scribitur particulare nomen, bene autem potest subintelligi *mel Styracis*. Arabes verò, teste ipso Serapione vtrumque liquorem *Storacem liquidam* appellant. Styrax autem liquida è Myrrha, i.e. Stacte, parum, aut nihil differt à Myrrha in odore, sapore, & virtute. Et sicut Myrrha est odoratior, amarior & præstantior Styrace, ita Stacte, i.e. est mel Myrrhæ, est odoratior, amarior, nec non & nobilior *Styracis mele*. Quamobrem Storax liquida, quam aliqui *Sigiam* vocant, quâ & pro vera Storace liquida vtuntur omnes, non potest esse Myrrha [Stacte] vt voluit Brasavolus, & recentiorum nonnulli. Non enim habet conditiones Stactes. Nos enim opinati sumus pouùs esse mel Styracis, adulteratum tamen, quàm Stacte Myrrhæ. Styrax autem, sive Storax non liquida, vt communis opinio Medicorum tenet, est ipsa, quâ vtimur, quæ vulgò dicitur *Storax Calamita*, & per varios authores legitur *Styrax*, *Storax ficca* & *Ambra*, seu *Lubne*, aut *Lubne*, seu *Storax Heremitarum*, & *Thus*, sive *incensum*, sive *Thymiama Iudæorum*, & *Cocumbrum*, & *Storax*, & aliis pluribus nominibus appellatur. Quamvis sit & alia Storacis species quæ peculiari nomine *Storax rubea* nuncupatur, vt in confectione Alipta Moschata Nicolai legitur, vbi ingeditur & *Storax Calamita*, & *Storax rubea*. Et propriè est illa, quæ assimilatur Maci, quæ scribitur à Serapione, quod est exterior cortex fructus ipsius Storacis. Doctor autem noster in præsenti descriptione petit Storacem liquidam, vt Rhazes: filius Serap. autem habet simpliciter Stacten. Sed quia (vt dictum est supra) Arabes tam *Stacten*, quàm *mel Storacis*, *Storacem liquidam* vocant, Stacten tanquam meliorem speciem Storacis liquidæ nos hîc apponendam esse consulimus. Vbi autem quæritur mel Storacis, manifestè intelligitur, Stacten non esse apponendam. Sed quia Stacte vera nomine hac nostra tempestate haberi potest, vel si habetur (quod haud credimus) non caret plurimis adulterationum vitiis, eius loco vtendum melle Styracis puto censemus. Si autem pulsum mel Styracis non inveniatur, Storax ficca pro eo erit commodissima: quoniam ista (vt diximus) habet filius Serapionis, per Storacem absolutè descriptam, semper intelligitur ficca. Præterea author non hac descriptione etiam Myrrham petit, quia vera nos carere supra diximus in Sagapeno, & quòd pro ea debemus sumere Stacten. Hîc autem (quia Stacte non habetur) dicimus, quòd loco Myrrhæ post Stacten, melius est substituere bonam Storacem Calamitam, quàm illam falsò vocatam Myrrham. Et secundum aliquos, *gummi Hederæ* optimum, in Myrrhæ vicem apponere non vituperamus, tametsi Myrrham perfectè supplere nequeat, neque cum eo comparari.

Stacte.

Meha. Storax liquida.

Let. Bathnasas.

Myrrha Stacte.

Mel Styracis liquor exprimitur.

Storax liquida.

Styrax liquida.

Styrax liquida è Myrrha.

Stacte vera nomine hac nostra tempestate haberi potest.

Mel Storacis

Stacte Serapionis non habetur.

Substitutum Storax ficca

Gummi Hederæ.

Tradit Matthiol. *Styracem* passim in Italia *Storacem Calamitam* appellari. Ac Manardum ait, vbi in Dioscoridis codice legitur [illegible], existimasse potiùs legendum esse *Calamites*. Neque probasse lectionem mutandam in Gabaliten, quemadmodum Marcellus fecerit. Sed profectò magis Marcelli sententiam probandam video. Quippe quæ Plinii testimonio comprobetur. Cùm etiam ei adstipuletur Oribasii

Manard. not.

In Mesue pro Storace liquida, sumenda Stacte.

codex manu-scriptus. Fuchsium porrò Styracem Calamitem liquidum fuisse centuisse: Verùm in hoc à veritate discessisse.

Balsamum ex Dem Gabalites.

Lacunæ sunt hæc: *Styrax*, Castil. & Portug. *Esforaque*, Catalon. *Storace*. Ex hac Balsamum ex nova Hispania.

Styrax sua ætate in Lydia.

Ex Amato hæc traduntur: *Gabalites* (ut optimè Marcell. interpretatur) legendum, non verò *Catabolites*, vel *Calamites*. In hanc quoque lectionem eunt Hermol. & Ruell. Nostris temporibus sinceris ex Zanâ, apud Indos insula, Styrax portatur.

Oleum ex nucleo.

Serapio, inquit Cæsalpinus, *Styracem* dividit in *liquidum*, & *siccum*: per *liquidum* intelligit, modò oleum ex nucleis extractum, modò ipsam arboris lachrymam, modò stillarium humorem è recenti Myrrha extractum, quem Dioscor. Stacten vocat: per siccum, intelligit corticem fructûs, postquam expressum est oleum.

1. *Lachryma arb.*

2. *Stacte.*

3. *Styrax ficca*

Avicenna similiter *humidum* & *siccum* esse. Humidi autem unum sponte fluentem ex arbore, coloris citrini, quem Storacem Calamitam vocant. Alterum per decoctionem, coloris nigri, quem Storacem liquidum appellant: Fæces autem Storacem siccum esse. Quæ Avicennæ explicatio videtur magis cum Dioscor. consentire, ut quædam sit arboris lachryma, sponte fluens, quæ cùm in ligni scobe reperiatur, veluti seprota reddatur: congeri enim circa caudicem multam scobem erodentibus vermiculis testatur Strabo. Quidam artificio extrahitur per decoctionem, ex Styracis lignis, aut ipsamet scobe per ignem resudat Styrax liquidus, quem Dioscor. Oleum Styracinum vocat, ipsa verò scobs exsiccata & retorrida, Styrax siccus est. Nigrum Dioscor. damnat.

Calamita citrina. Styrax liquidus niger. Styrax siccus Lachryma spontanea.

Styrax liquidus ex lignis.

Styrax siccus.

Hodie tria eadem habentur: nam arboris lachryma, non sine scobe quadam, Styrax cognomine Calamita, tanquam optima ad suffumigia pretiosa venit. Arida quoque ipsa scobs modò rufa, quæ laudatur, modò nigra, quæ damnatur, similiter ad suffimenta odorata. Styracinum verò oleum vendebatur Balsami loco ex Syria advectum: sed defuit posteaquam novum genus Balsami ferri cœpit ex Occidente: liquor autem ille putridus, quo ad scabiem inungendam utuntur, vilissimo etiam pretio, quamvis Storax liquidus vulgò appelletur, aliena omninò res est. Fortè Æleomeli Dioscoridis, quod è pinguitudine furculorum fieri scribit, cuiusdam arboris in Syria: ex qua sponte manat oleum melle crassius: sapore dulci: ad purgationes aptum, addens arte quoque fieri oleum è pinguedine furculorum, optimum vetus, pingue, non turbidum. Testantur autem vulgarem Storacem liquidam, ex decoctione quorundam furculorum in aqua fieri.

Styracis oleum Dioscoridis per Balsamum Vendidum. Balsamum novum.

Storax liquid. Vulgi. Æleomeli Dioscoridis

Styracis meminerunt Lob. & Pena Adv. pag. 429, his verbis: Quòd ex Styrace emanaret liquor, ac veluti stillatim extillaret, Styrax dicta videtur. Eius feracissimus ille tractus Galloprovinciæ, qui à trium Matrum fororum Fano antiquissimo, ad forum Iulium usque porrigitur: est namque prope oppidum Solarium collis lætissimus & opertus frequenti Styrace, nullibi illic cognita, quam primò nos, iuvenesque, multis tum Pharmacopœis & studiosis, tum Monspessuli professoribus ostendimus: nam iamdiu viderамus Venetiis in Franciscanorum horto: truncus ipse similis Betulæ ligno, aut Mali Coroneæ: folia utravis minora, & quàm Coroneæ minùs rigida, minúsque aversâ parte cana: flos albidus, Aurantiæ magnitudine, non odore. Baccæ multæ Staphylodendri magnitudine, rotundiores tamen, quas exsipiunt ungulæ ternæ atque amplectuntur, quæ pediculo longo hærent. Inibi tamen tanta copia est, nihil tamen liquoris effluit, sed Lacryma Styracis Venetias defertur pusillima, perquàm odorata, inque grana & glebas ammoniaci modo coactas, quibus inest quidam melligeni simulis liquor, qualis è favis defluit. Hactenus Adv.

Cur Styrax. Locus.

Descriptio

Nunc verò *Styrax Catabolites*, vel *Gabalites*, sicut & *Styrax similis Gummi*, Myrtham odore referens Dioscoridi synonyma sunt. Storacem insuper liquidum dici de Myrrha Stacte, videndum antè ex Corn. & Cæsalpino. *Acquisita*

Adulteratur verò Styrax arboris scobe, melle, Irino unguento, cerâ, adipe aromatibus, Plinio Cedri resina, vel gummi, aut Amygdalis amaris, quæ omnia deprehenduntur gustu. *Adulter.*

Pro Styrace quoque rubea, rufa Styracis lachryma sumenda, non cortex fuscus, falsò Storax rubeus vocatus. Quomodo porrò Styrax fiat ex Belzuino, vide in Belzuini capite, ex Edoardi Barbosæ navigatione, & apud Garciam lib. 1. c. 5. de Styrace liquida Sinensibus *Rocamatha*, quæ scripsimus capite Benivino. *Subfumig. Styracis Belzuin.*

Στύραξ ut Græcè, ita etiam Latinè *Styrax*: *Styrax* tamen *Calamita* officinis: Germ. Storax: Hisp. *Esforaque*, *Storaque*: It. *Storace*, *Storace Calamita*: Arab. *Miha*, *Meha*, *Mehaba*, seu *Alfarach*. *Nomina linguarū.*

Styracis arbor viret Venetiis pluribus in locis authore Matthiolo, præsertim in viridario Maffei à Maffeo. Bellon. in suis Obs. scribit: in Cretæ montibus sponte provenire Styraces arbores, ipsam autem Styracem, videlicet resinam, nobis adferri per Halep. Angustiarâ teste, licet Styrax inveniatur quibusdam in locis Italiæ, non propterea lachrymam producit, ut faciũt Styraces Syriæ, & Palestinæ: quod autẽ dicit, videri potest in horto P. A. Michielis & A. Filetti in S. Lucia. Et in horto Monachorum S. Francisci dalla vigna. Inveniuntur etiam in itinere à Tivoli, Romam usque in Abruzzo. Attestãte apud Matthiol. Camerano, in Apulcia provenit, & in Latio in villa Adriani, & Galliæ Provincia. Sed Amati temporibus Styrax sincerus, ex Zana apud Indos insula portabatur. Regio est (scriptore Andrea Corsali Florentino) inter Goam & Carmaniam, Cambaia dicta, ubi fluvius Indus influit in mare, in qua regione nascitur Styrax liquida: In agro Romano prope Tivolum Cæsalpin. provenit: in Italia lachrymam paucam fert. *Locus.*

Nobis Styracis officula missa Augustâ Vindelicorum per meorum studiorum & peregrinationum socium, clarissimum virum Leonhardum Rauwolff: plantavimus Montbelgardi in horto E. C. Arbusculas, è nucleis natas, vidimus Basileæ apud D. Doctorem Felicem Platerum, sed Hiemem reponendæ, florent & nuculas maturant: Ea arbor, quæ à Gesnero visa Augustæ & quæ ibi Hiemem perferebat, ut scribit in lib. hort. non erat Styrax, sed Coccygria, sive Cotinos. Styracis arboris ramos primùm habui à Lobelio, qui ex Hiete attulerat, habui etiam à Valerando Dourez.

Cæterùm vim habet, testis est Dioscorides, calefaciendi, molliendi, concoquendi. Facit ad tusses, destillationes, gravedines, raucedines & vocem interceptam. Convenit etiam ad uteri præclusiones, & duritias. Et menses potus & appositus ducit. Alvum quoque leniter mollit, si modicum ex ipso cum resina Terebinthina devoretur. Miscetur etiam utiliter malagmatis discutientibus, & acopis. Vritur autem & affatur, & torretur, & fuligo ex ipso fit, velut ex Thure. Et commodat *Virtus. Tussis. Uteri. Alvus. Fuligo*

commodat fuligo Styracis ad eadem, ad quę etiam Thuris fuligo. Quod verò ex ipso præparatur in Syria Styracinum unguentum calefacit, & mollit fortiter. Capitis tamen dolores inducit, & gravitatem ac soporem efficit. Galenus & Paulus præter iam dicta à Dioscoride, nulla tradunt. Authore Plinio, ex Syria revehunt Styracem, acri odore eius in focis abigentes suorum fastidium. Cæterò, non alia ligni genera sunt in usu, quàm odorata: Cibósque Sabæi coquunt Thuris ligno, alij Myrrhæ, oppidorum, vicorúmque non alia, quàm ex aris fumo, atque nidore, adeò nulla est voluptas, quę non assiduitate sui fastidium pariat. Eundem ad serpentes fugandas urunt in odoriferis silvis frequentissimas. Styracis autem naturam in peregrinis arboribus expoluimus. Placet præter illa, quæ diximus, maximè pinguis, purus, albicantibus fragmentis. Medetur usti, faucibus, pectoris vitiis, vulvæ præclusę, duritiéve laboranti. Ciet menses potu. appositúve, alvum mollit. Invenio potu medico tristitiam animi resolvi, largiore contrahi. Sonitus aurium emendat infusus, strumas illitus, nervorúmque nodos. Adversatur venenis, quæ frigore nocent, ideò & Cicutæ. Serapio exteriorem Styracis arboris corticem mandi, quamvis amarum: ex interno autem nucleo oleum exprimi perbibet. Sylv. de compos. mod. Styracis drach. j. miscet ex Andromacho ar. teriacę. Styrax, Crocus, Myrrha, quantitate sunt deleteria: nam largiùs pota quędam, dementant: quędam mortem inferunt, sed mensurà aptà aliis mista iuvant. Σπόγξ Σπάνιος, Hispanum cognominatum Actuario in Trochisco Neapolitę. Oleum Styracis, quod optimè sedat dolorem ventris puerorum, recipit Ol. Aneth. Camomill. ana. vnc. iij. Ol. Rut. Styrac. liquid. ana. vnc. sem. pulv. Cymin. vnc. j. quę parùm bullire sinuntur, servantúrque ad usum.

Vsus. Styracinum. *Locus. Odor acris.* *Serpentes.* *Delectus.* *Virtutes.* *Ad menses.* *Strumæ. Venena.* *Oleum.* *Quantitate deler.* *Oleum.*

STYRAX CALAMITA OFFICINARVM IMPVRIOR ET purior.

STyracis furfuroſę plerúmque adferuntur massæ, & scobe ligni sordidatæ, in his tamen genuinus Styrax reperitur, qualem habemus, pàrvis constans grumis, relucentibus, colore fulvo, vel ruffo, saturatióréque, sub dente lentescentibus, caloréque ductilibus, ceræ instar, sapore non ingrato, odore fragranti, potissimùm ubi prunis iniectę fuerint, vel micę solę, vel ut sunt scobe adulteratę, flammam verò ex facillimè concipiunt, & claro incendio lucent.

Lugduni & Genevę habuimus pro paranda Theriaca Valerandi Dourez, cuius protector publicè fuit: quę sanè mundę, pulcherrimę, odoratissimę: etiam post plurimos annos.

STYRAX LIQVIDVS RVBER OFFICINARVM.

STyrax liquidus melleę & tenacis substantiæ est, coloris fusci, aut ex fusco rubentis, aut ex cinereo fusci, odore valido, atque ob vehementiam ferè ingrato, in quo tamen videtur apparere, temistus ille Styracis calamitæ odor, multò tamen magis, si linguę admoveatur conspicuus, dum in nares inde pauca quantitate anathymiasis ascendit, sapore autem acriusculo.

Styrax liquidus.

Cordus Hist. pl. sic describit: Styrax liquidus, qui ad nos pervenit, liquidæ aut Laricęę resinę consistentiam & crassitudinem habet: colorem in cineraceo candicantem: odorem Styraci similem, vehementem, acrem, & gravem, præsertim cùm prunis imponitur, per se latiùs spirat, quàm prędictus Styrax, propter liquidiorem substantiam. Idem nativus non est, sed fit additis paucæ Calamitæ Storaci, copiosiore, laricea resina, oleo, & vino, simúlque coctis, expressis, atque cùm refrixerit, donec candorem acquirat, ligneo pistillo agitatis: Ex ea mixtura duo resultant, videlicet Styrax liquidus, & oleum Styracinum: dumissis enim uno atque altero mense, quod deinde tenuissimum, liquidissimum, atque odoratissimum in mixtorum illorum medicamentum substantia fuerit, à crassiore discedit, eidémque ad fundum vasis descendenti, superiùs innatat oleo crassior, laricea resinę liquidior, colore fulva & pellucida, Styracinum oleum appellata, quæ à reliquo auferitur & separatim versatur, reliquum verò rursus agitatur, ut candorem induat. Eligito in liquido Styrace odoratissimum, odore ad purum Styracem prorsus accedentem, sed multò vehementiùs & graviùs redolentem, colore candicantem in cineraceo. Oleum Styracinum ad nos rarissi nè affertur, in quo probatur fulvum, pellucidum, odoratissimum, & suaviùs, quàm liquida Styrax redolens, & quod lentum, sequacissimúmque fuerit, dum ab intincto digito defluens dependet.

Color O... *Vsus fuse.* *Oleum Styracinum.* *Delectus Styracis liquidi.* *Delectus olei.*

Petrus Bellon. (inquit Gesnerus) scripsit mihi se è Lusitano quodam Pharmacopola didicisse Styracem liquidam à verâ Styrace omninò discrepare, effęque resinam è peculiari quadam arbore manantem in monte Fu inter Galliam & Hispaniam. Hac itaque ratione duæ sunt liquidæ Styracis species.

Styrax liquida. Resina diversa à Styrace. *Locus.*

Ait Fuchsius de comp. med. lib. 1. Styracem liquidum, qui in Officinis prostat, quum teterrimo propemodum sit odore, legitimum, aut sincerum esse nequire: vt & Styrace Calamitæ interdum liquidam resinam & oleum addi, ut liquidior factus magis redoleat, & viliori pretio vendatur: qualis est, qui in Officinis Medicorum sub Styracis liquidi nomine hodie prostat.

An Amato, Stacte Serapionis, Officinis Styrax liquidus, cuius copia non solùm Venetiis, sed & in omnibus ferè officinis coacervatur?

Hodie porrò Stacten Officinę & Barbari Medici *Styracem liquidum* vocant, teste *Cornario*, quū Græci unum saltem *Styracem* agnoscant: Stacten autem pro Balsami liquore in ἀπόθεσιν assumant.

Styrax liquidus quid? *Stacte.*

Sed licèt species quędam, quæ adhuc in officinis invenitur, Styracis, quem liquidum vocant, nihil aliud sit, inquit Clusius, iuxta doctiorum opinionem quàm Stacte expressa antiquorum. Nihilominus tamen retinet aliquem odorem Styracis Calamitæ, sed potentior est, & odoris vehementioris, quod efficit, ut existimem, etiam posse resinam liquidiorem Styracis, cùm aquâ sit permixta Myrrha, sæpè enim evenit in eadem arbore una liquidior alterâ.

Monachis in Mes. ut existimo, Storax liquida, quam aliqui *Sigiam*, quæ non est *Mel Myrrhæ*, id est, Stacte, ut voluit Brassavolus & recentiorum nonnulli: cætera videant Lectores antè ex verbis Monachorum, quæ sub Styrace iam tradita sunt.

Storax liquida. Non est Stacte ut vult Brassav.

Garcias Arom. lib. 1. cap. 5. sapiùs existimavit illud *Benivi de Boninas* nihil aliud esse, quàm Benivi cum Styrace liquida, quam Chinenses *Rocamalha* vocent permixtum, quoniam eius odor ali-

Benivi de Boninas.

quantum ad Benivi de Boninas accederet: cámque ob cauſam id aliquando experiri voluit, mixto Benivi cum Styrace liquida. Sed licèt id Benivi ſic permixtum vulgari odoratius eſſet, odoris tamen fragrantiâ & ſuavitate à Benivi de Boninas ſuperabatur. Multis quoque malè olent Styrax liquida & Algalia propter validum odorem, cùm tamen maxima ex parte odorata ſint. Fieri autem poteſt ut illi Macedones Styracem pro Benivi intellexerint, tamen nullibi Styracem naſci ſcimus, præterquàm in Æthiopia, ubi etiam Myrrha reperitur.

Styracis liquida Cauſidas alter auctor fuerat.

Locus.

Cæterùm liquor ille Cæſalpini putridus, quo ad ſcabiem inungendam utuntur, viliſſimo etiá pretio, quamvis Storax liquidus vulgò appelletur, aliena omninò res eſt. Fortè Ælcomeli Dioſcor. De Styracino autem oleo, quod ſolebat vendi pro Balſamo, & deſiit adferri, vide antè ex Cæſalpino.

VSVB ARBOR GVMMI FERENS.

CAP. LVII.

SCripſit Thevetus de Francia Antarctica c. 32. homines ſylveſtres Americanos, quum invitentur ad compotationes *Cabevinage*, priuſquàm ex ſuis pagis diſcedant, detrahere corticem cuiuſdam arboris, cuius interior pars ſit rubra, lutea, aut alterius coloris, quem conſcindant in minutas partes, & gummi poſtea extrahere ex arbore, quam vocent *Vſub*, ac totum corpus eo inungere: quod ad vulnera etiam utile, ut ſibi experientia compertum.

Cabevinage.

Corter.

Vſub.

Cluſius dubitat an *Vſub* Theueti idem ſit, cum ſuo *Vſus*, de quo proximè.

An Vſus?

Conſiderandum quæ de *Bixa Oviedi* annotavimus ex Cluſio hiſtoriæ noſtræ lib. 12. & lib. 3. poſt Sanguinem draconis, de Succo rubro colore inficiente.

VSVC ET GYP SVCCVS ATER INVOLVTVS MVSÆ FOLIIS, Anethi ferè odoris.

CAP. LVIII.

ANNO 1599. mittebat ad me (inquit Cluſ. Exot.) Amſtelrodamo honeſtiſſimus vir VValichius Syvertz ſuccum, cui adſcripta erant nomina *Vſuc & Gyp*, Muſæ foliis involutum, atrum, ſplendentem, non iniucundi tamen odoris, ſed qui ad Anethinum quodammodo accederet. Hoc uti ſolere incolas aſſerebat, ad ſuffumigia, tetrúmque cadaverum fœtorem tollendum, toto illo tempore, quo cadavera domi retinere pro conſuetudine ſolent. Iſto etiam inducunt arborum cortices ventri applicandos in eius doloribus.

Deſcript.

Vſus.

ALOES SIMILIS SVCCVS IRAITVCH ET AIAVVE INVOLVTVS MVSÆ foliis, gravis odoris ad picandum.

CAP. LIX.

EODEM anno idem Syvertz mittebat alium ſuccum, Iraituch & Aiavve appellatum, non valdè diſſimilem Aloës ſucco, tum colore, tum ſubſtantiâ, gravis odoris, qui recens & liquidior, Muſæ tenerioribus ſolus fuerat exceptus: nam iis adhuc involutum accipiebat Cluſius. Illo naviculas & ſcaphas induci ab inquilinis, referebat, quemadmodum à noſtris pice fieri ſolet. An verò ex aliqua arbore fluat, aut bituminis inſtar è terra emanet, nihil erat adſcriptum.

Iraituch. Aiavve. Deſcript.

Vſus.

SVCCVS VEL RESINA ASPHALTO SIMILIS, ANETHI ferè odore.

CAP. LX.

AMSTELREDAMI anno 1600. honeſtus vir Petrus Garetus dabat Cluſio aliquot ſuccos concretos nuper delatos ex longinqua navigatione, quorum primus ater prorſus erat haud ſecus ac Aſphaltum, durus & ſolidus, illóque [ut apparebat] uſi ferant nautæ ad fili ſtamina, picis, aut ceræ, vice, inducenda: manibus enim aliquantiſper emollitus lentior fiebat, nec iniucundum ſpirabat odórem, anethinum enim quidpiã reſipiebat, nec ingratum habebat ſaporem, illum tamen acriuſculum, flammæ verò admotus, non ſecus ac reſina quædam liqueſcebat. Obſervabat porrò hunc ſuccum, ſive quis malit reſinam appellare, dentibus cedere & molleſcere, ore retentum.

1.

Vſus.

Odor.

Sapor.

SVCCVS ALTER, ACRIS SVBSTANTIA SOLIDIORE.

PRIORI non valdè diſſimilis erat hic ſuccus, ſubſtantiâ tamen ſolidiore conſtabat, ut quę in micas potiùs diſſiliret, quàm manibus emolliri poſſet, imò ne longo quidem tempore in ore retentus ullam unguis impreſſionem admittere volebat: nullum in eo gratum odorem Cluſius obſervare poterat, ſed quandam duntaxat acrimoniam. Exot. lib. 4. c. 8.

Deſcript. 2.

Subſtantia.

Acrimonia.

SVCCVS TERTIVS ATER, ALBIS MICIS.

TERTIVS etiam erat ater, quaſdam tamen albas micas inſperſas habebat: licèt autem ſuperiore impurior & magis retorridus videretur, unguis tamen impreſſionem admittebat, nec ingrati erat odoris, illius etiam ſapor nonnullà acrimoniâ præditus: manducatus, dentibus cedebat: igni etiam admotus, liqueſcebat & flammam concipiebat. Cluſ. lib. & c. modò citatis.

Deſcript. 3.

Sapor.

TACAMAHACA POPVLO SIMILIS FRVCTV, COLORE ſimilis Pæoniæ.

CAP. LX.

AD reſiniferas meritò referenda eſt Tacamahaca dicta, coloris rutili partim, partim flavi pallidioris, veluti ex unguibus diverſis compacta, reſinæ ſtrobilinæ concretione, bullatis tamen ſcrobiculis alicubi cava: ſub dente in pulverem diſſilit

Deſcript. Color.

diffilit primùm, mox rursum recolligitur, lentescensque pro arbitrio ducitur: sapore amaricante, haud ingrato & aromatico. Suffita iucundum spirat odorem, Mastiches ferè æmulum, minùs vehementem & suaviorem, nulloque relicto crassamento consumitur. Porrò importatur, ut mihi quidem nancisci contigit, Cucurbitino cortice comprehensa, punctulis nigricantibus externa parte notato, intrinsecus innumeris scrobiculis, non usque adeò profundis, veluti foraminulento.

Sapor.

Odor.

Descript. arborum.

Camer. in hort. *Tacamahaca.* Monardi de med. ex Occid. Ind. lib. cap. 2. in versione Clusij *Tacamahaca Indorum & Hispanorum* resina est, quæ effluit vulnerata arbore magna, Populo æquali, odoratissima, colore est Galbani (nec desunt, qui idem esse putent) unguibus albis, uti Ammoniacum, cuius nucleus colore est feminis Pœoniæ.

Gummi Tacamaca, ait Linschottanus, in parva quadam Insula, Indiæ Orientalis reperitur. Profluit è celsa arbore, cuius folia sunt longa, angustaque. Fructus magnitudine Prunorum nostratium. Ipsum verò Gummi colore est albo, odoris suavissimi, ac proinde in magno pretio.

Locus.

Hist. Lugd. Tacamahacam affert scribit ex Hispania nova.

Vires.

Magni est apud Indos usus in quocunque affectu, præsertim in omnis generis tumoribus in quacunque corporis parte: siquidem mirificè resolvit, maturat, & dissipat. Omnem compescit dolorem ex humore frigido, aut flatibus natum, uteri suffocatione laborantes suffitu naribus exceptо revocat. emplastri modo si umbilico inducatur, matricem sistit, ac efficacius id præstat addita Ambra & Moscho. Expertissimum creditur remedium contra defluxiones quasvis, sistit enim: rheumatismos in oculos, faciem, aliasque partes subiectas, si tantillum in utramque aurem, aut eius dumtaxat lateris, indatur, in quod destillatio incumbit, aut temporibus emplastri in morem applicetur. Dolorem dentium levat, foramini dentis corrupti imposita: contra dolorem omoplatæ, & distentiones cervicis inducta confert. Ventriculum roborat, appetentiam revocat, concoctionem adiuvat, flatusque dissipat emplastrum de Tacamahaca, cum triente Styracis & pauca Ambra, eodemque modo & capiti inductum, dolores cerebri profligat, eique robur addit, plurimùm confert doloribus ischiadico, & iuncturarum, præsertim ex frigida admista causa orto, partu inducta, cum resolutione, astrictionem quandam habet coniunctam; nervorum contusa, & convulsiones persanat. Denique vulgaris eius in omni dolore usus. Ego (Monardes) trientem ceræ flavæ adibo. Cavebis tamen in principio inflammationum & tumorum p. necalidorum, quorum tamen reliquis discutiendis apprimè utilis est. Calida est in principio tertij gradus, & adstrictione vehementi, & vi roborandi: sicca verò in secundo. De Tacamahaca ita Ioannes Posthius p. m. canit.

Fluxiones.

Dolor dentium.

Ventriculus.

Ischias.

Nervi.

Cautio.

Tempera.

Ind mitram lenit si Tacamahaca podagram
Et omne corporis parbos.
Illam ego prætulerim, quas vendit ut India, gemmas,
Arabumque Gazis omnibus
Nam qua divitias validas non præferat artus
Tristique sensu liberos.

VISCI INSTAR SUCCUS.

CAP. LXII.

Descriptio.

SUcci concreti magnum fragmentum ad Clus. mittebat Londino Iac. Garetus, cuius frequentem in Exot. facit mentionem. Erat verò is succus, dum adhuc recens & lentus, circa bacillum pedalis longitudinis, multiplici circumvolutione adaptus, donec in brachialem crassitudinem evaderet: varius erat eius color, nam ex parte non nihil candicabat, ex parte cineraceus, & ex parte nigricans erat, durus & firmus quem tamen igni expositum liquescere & lentum fieri intelligebat, vilci instar, quo aucupes ad capiendas aviculas uti solent: atque rem ita se habere experiebatur Clusius. Vnde porrò allatus, & ad quam rem utilis esset, nihil adscriptum.

Color.

Cæterùm biennio post mittebat ad eundem idem Garetus similis succi concreti, multiplici spirà circa bacillum convoluti fragmentum, quinque unciarum longitudinis, & novem uncias ambitu comprehendens, quippe cuius diameter penè trium unciarum esset, externà parte omninò fuscus, ex frequenti, ut putat manuum contrectatione, internà verò candicans, siccus admodum, & fractu adeò contumax, ut lignum verius, quam succus censeri posset, igni tamen admotus flatum flammam concipiens, in nigrum & lentum liquorem resolvebatur, instar vilci, valdè lentum & tenacissimum, nullius initio manifesti saporis, sed paulò post acrimoniæ cuiusdam non expertus.

Similis succus et alio.

Lignum.

Sapor.

FINIS LIBRI NONI.

HISTORIÆ VNIVERSALIS PLANTARVM

LIBER DECIMVS.

DE ARBORIBVS ET FRVTICIBVS SCOPARIIS.

DEDIMVS cuique arborum generi, naturâ quadam consimilium, suam propriam quasi tribum. Nunc & Scopariis prædicamus, unâ classe, quâ ipsas junxit & quasi in consortium quoddam coëgit rerum parens natura, ne sæpius dissitas dedisse videamur.

DE MYRICA SIVE TAMARICE IN GENERE.

CAP. I.

Tamarix arbor. Dioscor. Lucan.

VENIMVS ad Scopariarum & Ericarum nobile decus, Myricam siue Tamaricem, quam Dioscor. tradit esse arborem [ἄκανθαν] vulgò cognitam, quæ apud pigras & stagnantes aquas enascatur, fructúmque quasi florem ferat, compage musculosum [ἐμφερὲς ἄνθει ἀμυγδάλου βραχέως καὶ τὴν ὄψιν] Ægyptum Syriámque satiuam quandam gignere, sylueſtri cætera quidem similem, & fructum parere Gallæ proximum, gustu maxime adstringentem.

Satiua. Sylueſtris.

Tamaricis meminit & Theophrast. hist. pl. his verbis: Addunt etiam Tamaricis [ἡ μυρίκη] lignum non vt apud nos imbecillum, sed validum sicut lligneum, aut aliquid fermè materiæ huiusmodi, ibidem [scilicet in Tylo Arabiæ insula] comperiri. Videtur autem nobis Theophr. hoc in loco demonstrare duo genera Tamaricis: vnum ligno valido, alterum imbecillo. Inueniri aut portò plantas quasdam communes, & quæ vitam ancipitem agentes [ἀμφίβια] vt μυρσίνην [Gaza Myrtum malè, legendum enim, μυρικὴν, quæ ancipitis vitæ potùs, quàm Myrtus, de qua hoc nondum obseruauimus.] Myricam etiam Amphibion facit Basilius Magnus, vt quæ inter aquatiles numeretur, & copiosa sit in desertis, ac propterea diuum illum Hieremiam haud iniuriâ huic & similibus sarpibus hominum improbiores, ancipitéſque mores similes esse dicere.

Tamarix lignum duplex Theophrast. Myrsine pro Myrica vitium erroris.

Sed Plinium adeamus qui Tamaricem inter eas arbores numerat quæ arborum solę nullum ferunt fructum, hoc est, ne semen quidem, scopis innascentem. Is præterea scribit Myricen & Italiam ferre, quam alii Tamaricem vocent: insigne in hac esse, quòd Satiua tantùm ferat, Gallæ simulem fructum: in Syria & Ægypto copiosam hanc esse, eiúsque ligna infelicia appellari, quæ tamen infeliciora sint Græcia. Ad hæc Tamarici folia non decidere & carnosa esse, quo in loco ego quidem ex flimo Plinium loqui de Tamarice arborea, verùm non obseruaui vllam Tamariſcum solùs non decidentibus.

Semen non ferit.

Gallæ.

Infelicia ligna. Plin. Plin. error aliquis. Arbor infelix.

Contrà Dioscoridem etiam & [falsò quidem Plinius Myricam (siquidem Myrica eadem est cum Tamarice) nullum fructum, hoc est ne semen quidem ferre, propterea quòd vna ex infelicem arborem appellari, scribit. Ipse met quidem fui velut immemor lib. 23. cap. 9. Satiuæ Tamaricis duplicem enim constituit, sylueſtrem inquam sterilem, & satiuam mitiorem [fructum ligneum] mitiorem gallæ tribuit: rursúmque dum Tamaricis vires persequitur, feminis peculiarem vsum minimè prætermittit. Cæterum Plinius Myricam à Lenæo etiam Ericam vocari scribit, vt minùs mirum sit vulgus Medicorum Myricam etiamnum malè Ericam [Heyden] appellare.

Erica. Pomaret. Hipp.

Hippocrates in περὶ γυναικείων bis habet, qua voce Cornarius Myricam accipit, vt fusiùs infrà dicetur. Scribit Theophrast. Myricam solium habere carnosum & denſum. Plinius etiam in genere de Plantarum foliis scribens, Cupressum inquit & Myricam folio esse carnoſo, quod non est ita accipiendum, ac si singula nec ſe folia essent carnoſa, sed ita appellari, quòd confertim in ramis nascantur.

Myrica genera Casp. Bauh. nec Theophr. Arbor. Semina Fructus Humilis genus deſcr.

Cordus in Dioscor. & ex eo Casp. Bauh. qui tamen eum non citat, sed pro suis venditat, Tamaricem duûm generum esse statuit. Alteram satiuam & proceram [arborem Casp. Bauh. facit] in Ægypto nascentem: Et alteram humilem [sylueſtrem, quæ frutex lignosus C. Bauh.] quam di-

minutiuâ voce Tamariſcum vocat, cuiuſque in Germania duplex genus inueniri ait: alterum ſolidiore ligno, medullâque admodum exili, & foliis tenuioribus, copiosè ad Rhenum circa Argentoratum nascens: alterum ampliore medulla, foliis latiuſculis, lignóque non vſque adeò ſolido, quod frequens in Danubii & VVertachii ripis in Vindelicia prouenirat, præſertim iuxta Auguſtam. Hæc Cordus.

Myrica Narbonenſ. & Germanica differentia.

Addit C. apud Matth. differre Narbonenſem à Germanica, illam exiguos habere floſculos, non pappoſos ſed rotundos, ex albo punicantes, & acinulis ſubſilientibus à vermiculo intus orto agitatos: hanc verò flores producere tomentoſos & pappoſos purpureos, qui vnà cum ſemine diffluant.

Vaticica.

Legitur apud Nicandri interpretem in theriacis, Apollinem Vates ſanxiſſe mirifica pronunciare mortalibus futura, virgis myricinis vtentes:

Mantis.

ac propterea hunc fruticem Nicander *Maîm*, *vatem* vocat. Apollo inde in Lesbo tenebat manu virgas myricinas, quare *Myricem* dictus. Et plerisque locis virgarum vi Dion antiquos fuiſſe vaticinatos ſcriptum reliquit. Legimus præterea Magos virgas vertiſſe in Dracones, & miracula à Moſe vi virgarum facta, quæ certo diuino afflatu fiebant, non magico, vt impiè Plin. opinatus fuit, magices factionem à Moſe memorans.

Plin. impia opinio.

Epitheta.

Poëtæ ſins epithetis Myricam non tam adornant, quàm ipſi detrahunt, non enim perpetuò eſt *renuis, fragilis, tenera, ſterilis, ſylueſtris, parua, & humilis.* Virgil.

Non omnes arbuſta iuuant, humileſque Myrica.

Nomina linguar.

ΜΥΡΙΚΗ, Lat. etiam *Myrice, Myrica Tamarix* in Corintho, nonnullis etiam *Amarix*, Plin. etiam *Tamariceſ* in Achaia *Bria ſylu.* Trago. Hiſt. Lugd. & Cluſio, ſed falluntur meo iudicio, nec id Plin. lib. 13. c. 21. aſſerit] Offic. *Tamariſcum*: Octauio Horatiano *Murica*, Arab. *Tarfa* ſeu *Carfa*. Serap. *Carmexit*, Auerrh. *Alcarphar*. Germ. Tamariſchenbaum oder holtz / Portz / aut Birthenbeum. Belg. Tamariſchen boom / Gall. *Tamariſque*. Ital. *Tamarice, Tamarigio*, aut *Altarſe*. Hiſp. *Taray*, Caſtell. *Tamariz*, Catal. *Tamaril*, Portug. *Tamargueira*, Lacun. Angl. Tamarick tree Bob. Tamaryſſt.

Tamarix Hiſt. Lugd.

Aequiuoc.

Et vt iam Tamaricis ſiue Myricæ æquiuoca dicamus, quod vnum reliquum eſt: Tamarix ſiue Myrica Narbonenſis & Italica, cum Tamarice Germanica fruticoſaque Tamarice Aegyptia gallifera malè à quibuſdam commiſcentur. Ericam quoque nonnulli confundunt cum Tamarice, vt alibi demonſtratum. Turnerus annotat, cùm ſcribat Theophr. & Dioſc. Ericam folio eſſe Myricæ, toto cœlo errare Londinenſes, quòd cortices Sorbi Aucupariæ pro Myricæ corticibus, vſurpent, cùm nulla eis intercedat ſimilitudo: Imò, inquit idem, rectiùs Erica [cortex radicis] ſubſtituetur Myricæ, quàm Sorbus, quòd Dioſcorides eam proximè Myricæ ſubiungat, ſolitus plantas facie & viribus conſimiles coniungere, & quòd apud Æginetam in remediis ſplenicis ſæpè legatur Erica. Minùs congruè ponitur pro Myrica Marina. Tandem apud Dodon. Gall. Ignaris quibuſdam Pharmacopœis Taxus Tamariſcus eſt. *At ab vniuerſalibus ad particularia deſcendamus.*

Fruticoſa Germanica Aegyptia gallifera. Erica.

Sorbus Aucuparia.

Myrica Marina. Taxus.

TAMARIX MAIOR SIVE ARBOREA NARBONENSIS.

Deſcriptio Ericæfacie.

VIgatioremprorſum, inquiunt Pen. & Lob. Aduerſifacièque Ericæ videas, præſtipuè in-

riguit & maritimis Gallopronincia & Lio Venetorũ, in cotonei magnitudinem, caudicémque abire, è quo ad ſplenes detornantur pocula. Narbonenſi autem ramoſi exigui floſculi, nec pappoſi, ſed rotundi Oleæ, ex albo punicantes ſunt, & acinulis quos interdum totum triduum Soli obiectos obſeruauimus ſubſilientes & tripudiantes, vermicello intus orto agitante, & tripudii authore, qui pertuſis & deſilientibus tandem granis foras prodibat. Hanc ſic deſcribit: Myrica ſylueſtris magna ex parte tantummodò fruticat, interdum in vaſtam arborem adoleſcit: ſcabro caudicis cortice, ramorum verò punicante: folia habet Cupreſſi, aut Ericæ humilis vulgaris, coloris ex viridi ad cinereum tendentis: flores extremis ramis in oblongis pediculis confertos & racematim compactos exiguos foris purpuraſcentes, cùm expanſi ſunt, candidos, quinque foliolis conſtantes: qui deinde in exiguum ſemen tomento inuolutum efformantur, exiguis veluti valuulis incluſum, quibus maturitate dehiſcentibus effluit, vt in Salice, Populo & ſimilibus. Ter plerumque in anno floret, Vere, Aeſtate, Autumno: recentibus floribus ſemen iam euaneſcens ſemper ſubſequentibus.

Locus. Vſus è Tamarice.

Narbonenſis deſcript.

Deſcriptio Cluſio. Myrtus ſylu. Cortex. Folia. Flos. Semen. Ter floret. Plin. error.

Hanc Plinius inter eas recenſet, quæ nullum fructum, imò ne ſemen quidem proferunt: cùm tamen Dioſcorides illi fructum tribuat compage muſcoſum.

Myrtus ſylu.

Myrica, quæ alibi reperitur in hortis mitior credita, non alia eſt, quàm ſylueſtris, in locum mitiora tranſlata. Cuius rei certo ſunt indicio fructus & flores, quos omninò ſylueſtribus ſimiles profert. Vmbrâ arboris, inſigni proceritate, ſæpè per Aeſtatem Romæ ſe Matth. oblectatum fuiſſe recordatur ad Tiberis ripas, in hortulo quodam hoſpitalis S. Spiritus: quæ etſi domeſtica haberetur ab omnibus: florem tamen & fructum ferebat ſylueſtri ſimilem. Myricæ radices pro odorata caſſia venditabant impoſtores. Sed poſtquam fraus à pentis medicæ materiæ viris deprehenſa eſt, eius in officinis vſus penitùs exoleuit. Camer. in hort. & Hiſt. Matth. poſuit nouam figuram & vocat Myricam, ſiue Tamaricem Gallicam & primam: meminit eius ex Pena & Lobelio. De qua Tamarice ſiue Myrica loquatur Lacuna non demonſtrat, licèt figuram Matthioli habeat. Lob. & Penæ Adu. & Icon. Plant. Tamariſcus Narbonenſis Cluſ. Hiſp. & in fol. Myrica ſylueſtris prima. Pann. Gallica aut Hiſpanica Tamarix. Alpin. Tamaricis ſylueſtre genus, Italiæ notiſſimum. Lac. Theod. Hiſt. Lugd. & C. Bauh. apud Matth. [cui & Myricæ 2. & Tamariſcus Narbonenſis] Tamarix Narbonenſis.

Arbor magna Romæ.

Præcaſſia odorata. Radix Gedda.

Tamarix Gallica.

Myrica circa Monſpelium Geſn. hort. Myrica Cæſalp. Dodon. Lat. in fol. huius iconem exhibet, titulo, Tamaricis ramulus cum floribus. Eam tamen

Locus & tempus.

men à Germanica fruticosa non distinguit. Tamarix autore Fuchsio Lugduni impresso in Gallia Narbonensi luxuriat, nunc etiam in hortis regiis, quos fons Bellæ aquæ irrigat & in hortis Bellai Parisiensis Episcopi. Est & insignis proceritatis Romæ ad Tiberis ripas in hortulo quodam Hospitalis S. Spiritus : item in fluminum ripis frequentissima in Italia.

Dosc. not. Quare non potuit Matthiol. non mirari Dioscoridem: quippe qui dicat tantùm nasci Myricam apud paludes ac resides aquas, cùm oppositum sanè veniat in Italia. Quod ipsum sæpiùs adduxit vt crediderit aut Dioscoridis codicem hoc loco deprauatum esse, aut in Græcia secus quàm in Italia Myricam oriri. Nascitur plerumque iuxta flumina, aliquando satis etiam procul ab illis. Obseruabat & in Narbonensi Gallia Clus. stagno *Volcarum* vicinam: nusquam tamen ampliorem vidisse meminit, quàm supra Madritium Regum Hispaniæ Regiam, planitie multis huiusmodi arboribus consita, non procul à fluminum Xarama & Henares confluentibus sub Compluto: Hispanis, *Alcala de Henares* nuncupato, quòd fluuius Henares eam vrbem alluat: magnæ tamen istæ arbores, quas hominis vlna amplecti vix potuisset, diuersum florem non ferunt ab eo, qui in fruticantibus duntaxat Tamaricibus prouenit. Frequens etiã hæc est Belgicis hortis. Nusquam eam, neque in Hispania, neque in Gallia, perpetuã comã virentem vidit, sed nouo Vere singulis annis, noua foliorum germina proferentem. Myricam Gallicam diu in hortis durare, modò Hyeme reponatur, testatur Camer. Is etiam huius Tamaricis magnas vidit arbores Monspelii atque Lutetiæ.

Myrica Pannon. ex Clusio. & Myricam Pannonicam, ait magnum esse fruticem, nunquam arborescentem, brumam tamen ferentem, flores ex albo purpurascentes, quinque foliolis constare Gallicæ Myricæ maioribus: virgas acquirere crassiores, quàm arboreæ: ex masculorum foliorum, furculos ambientium, alis, enasci alios ramulos, qui sint exiguis foliis onusti.

Tamariscum fruticem lignosum pingit Tragus vocans eum cum Lacuna ac Gesn. hort. Myricam Fuchs. Tamaricem syluestrem: Dodon. Gall. Myricam humilem, *perit Tamarix*, Tabern. & Dodon. Lat. in fol. Tamaricem: Turner. Myricam [hi duo iconem Fuchsii habent, quæ nobis videtur nimis arborea, nec ita prouenientem obseruauimus.] Tamariscum Germanicam cognominat Lob. Adu. & Icon. Plant. Hist. Lugd. & Casp. Bauh. apud Matthiol. cui & Myrica prima dicitur. Cord. in Dioscor. Tamaricem humilem, in hist. Tamariscum fœminam. Lobel. Obs. Anguill. Lonic. Brunfels. Tamaricem. Quam Amatus intelligat Tamariscum nescimus. pictura ei apposita est Tamaricis minoris. Camer. hort. Myrica siue Tamariscus altera: ad Matthiol. Germ. Tamarix secunda vulgaris: à qua Clusii Pannonicam separat, quam nunorem fruticosam vocamus, quod non existimamus faciendum.

Locus. Copiosè ad flumen **Dräsen**, ante D. Hippolyti vrbem, vulgò S. **Pelten** nuncupatum, octo à Vienna Austriæ inferioris vrbe milliaribus distantem crescit: ad amnem etiam **Schwartze**, oppidum **Neukirche** alluens binis supra Neapolim Austriæ milliaribus, præsertim arenosis illis locis, quæ hyemæ ab iis amnibus inundantur. Obseruatur & circa ipsam Austriæ Metropolim Viennam, iuxta Danubium arenosis illis locis, qui Pontibus longis [**den langen Brücken**] adiacent. Extra pagum quoque **Dornbach** non procul à sylua in riguis conspicitur.

Tempus. Floret Maio & Iunio ac deinceps tota ferè æstate flores & semen proferre non desinit. Huic similem, quibusdam Germaniæ locis ad Rhenum fluuium, & in Tyrolensi comitatu nasci intelligit Clus. Frequentem etiam vidit ante paucos annos Londini in aliquot hortis. Miror Lobelium scribere plerumque in hortis Angliæ brumâ perire, cùm, autore Turnero in Anglia non crescat. Fuchs. copiosam vidit in Germania ad Rhenum & Isarum. Turnerus præterea in Italia in insula inter Francolinum & Venetias: in Rhetiæ lapidoso quodam loco, quem Rhenus interdum quotannis inundat. Camer. in hort. pag. 105. Tamariscus siue Myrica in Germania passim ad Danubii ripas crescit, non facilè culturam hortensem recipit, nisi ad aquas collocata. Secus profluentes amnes, ac quandoque exorbitantes fluuios, non rarò etiam circa paludes [nascitur inquit Dodon.] solo frequenter saxoso: humidiores siquidem & lapidosos amat tractus. Felicitèr in horto E. C. Montb. prouenit, plantata floret, & flores in pappos resoluuntur. Quum essem Horburgi curaui adferendas plantas ex ripa Rheni, vbi abundat, aliquot annis durauit, tandem periit: iterum inde delata durat & semen profert, ex qua etiam in horto prouenium plantulæ. Vidi satis magnam & copiosam ad Rhenum propè Brisacum vrbem & circa Neoburgum inter Brisacum & Basileam. Frater Casp. Bauhinus copiosam inuenit in Huningen ad Rheni littus non longè à Basilea. Vidi adferentes Basileam, virentem, Pharmacopœis. Obseruani non longè à Genua florentem Iunio Tigurì, Lugduni: Patauii. Et scopetum Salisburgensem Tamarisco luxuria-

TAMARIX GERMANICA, SIVE MINOR FRVTICOSA.

Descriptio AQuas amat Tamariscus nostras, radice crassâ, & quæ crus æquet crassitudine, cortice crassiusculo insigniter amaro tecta, quæ multam stolonum veluti segetem emittit virgultorum fragilium, purpurascente cortice obductorum, & in frequentes ramos diuisorũ: per quos folia longâ cohærent serie, Ericæ vulgaris, maiora quàm Tamaricis Monspelien-

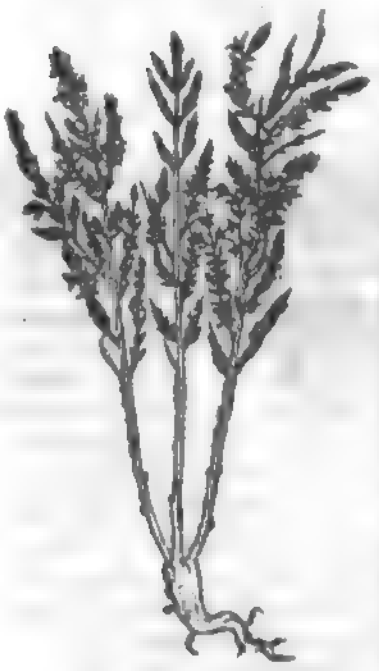

Radix.

Cortex.

Folia

Color

sia. duplice versu ascendentia, coloris ferè glauci, sapore adstringenti, longitudinis palmaris aut semipedalis: Flores spicatim in extremis ramulis digesti, foliolis constant externis viridescentibus, aliis purpurascentibus, apicibus in medio luteolis: sequuntur calyculi, siue pericarpia mucronata, triquetra, quibus dehiscentibus pappus eum lanugine delicatissimus, candidissimus, appenso semine minutissimo, coloris rati.

Flos.

Calyculi.

Pappus. Semen.

Clusius quidem vocat Myricæ speciem alteram

re argumento esse possunt doliola, quę Viennam vsque inde venalia è ligno eius artificiosè concinnata deferuntur.

TAMARISCVS ÆGYPTIA GALLIFERA.

Descriptio

TAmaricis domesticũ genus, in Aegypto, authore Alpino, spectatur, proceritate, figuráque admodum à syluestri diuersum, quòd ad magnæ Oliuæ magnitudinem crescat, audióque etiam supra Ægyptum in loco *Sabit* ab iis populis vocato, crescere ad magnæ Quercus magnitudinem, cuius ex lignis carbones faciũt, quibus tota Aegyptus & Arabia vtitur, ex quo etiam ligno multa vasa conficiunt, ad multorum ægrotantium vsum. Folia fert syluestris Tamarisci foliis proxima tamen longiora, & graciliora, apparéntque multa capillamenta viridia, qualia in aliquibus equisetis visuntur, tamo appensa, semper virentia, fructus fert paucos, raros, virides, Nucum magnitudine, duros, lignosos, sine nucleo, & videntur eiusdem substantiæ esse cum gallis: omnes verò figura inter se differunt, quanquam in omnibus aspera & inæqualis obseruetur, quando alii longi, alii breues, alii rotundi, alii lati, alii crassi, aliique graciles existant.

Locus.

Carbones.

Vasa Fructus syluestris Galla.

Synonyma Tamaricem hanc Dioscoridis, siue satiuam aut vrbanam nominat, & fructum ait proferre, Gallis persimilem, gustu inæqualiter adstringentem. Tamarices præaltas, & aliarum arborum instar magnas, se Pet. Bellon. Obseru. vidisse refert: & locis quidem quandoque humidis secus flumina: non rarò verò etiam in aridis & sabulosis, vbi nulla alia nasceretur arbor, quæ Gallas, incolis *Chermesel* dictas, subinde adeò multas è ramis dependentes ferrent, vt onere earum grauatæ ferè fatiscerent. Alpino dicitur alterum Tamaricis seu Tamarisci domesticum genus, *Arle* vocatum in Aegypto: Fuchs. Hist. Myrice siue Tamarix altera satiua in Syria & Aegypto. Clusius Myricam satiuam à Dioscoridis tiorem vocatam nunquam conspexit. Dodon. Gall. Tamarix magna arborescens, fructum instar gallæ proferens, Neotericis adhuc incognita. Camer. apud Matth. Germ. Tamaricis genus satiuum Dioscoridis, quod inuenit Bellonius in Aegypto, vbi humida amat & arenosa.

Arle Aegypt. Tamarix satiua.

Locus. In Aegypto autem ac Syria hanc gigni, author est Dioscorides, in Tylo & Arabiæ insula Theophrastus. Quarum, inquit, lignum, non vt apud nos Græcos imbecillum, sed validum veluti lignum [ξύλινον] aut aliud quoddam forte.

Vites Tamaricum. Verùm enumero, cùm omnia, quæ hactenus tractauerimus ad Theoreticam disciplinam spectare videantur: Et nos ob solam scientiam, quantùm quidem possibile semper fuerit, ne minima dicta velimus, ideóque ad operationem, tanquam ad communem finem, nostra diligamus, iure merito, Vires & vsus, quibus amissa hominis sanitas, instauratur, præsensque conseruatur, hoc in loco dicenda superlurt. Fructu gallæ proximo, inæqualiter adstringente gustu conuenienter vtitur Dioscorides, vice gallæ in mediis aminibus oculorum, oríque. Datur cruentæ excreationi in potu, & cœliacis, & contra profluuia fœminarum, regium morbum, & phalangiorum morsus: illitus tumores inhibet. Cortex in eosdem vsus adhibetur. Decoctum foliorum cum vino potum, lienem absumit, ad dolorem dentium in collutionibus salutare, & mulieribus fluxioni vuluæ opportunis in desessionibus, phthiriasi, lendibúsque circumfusum prodest: abundantiam fœminarum sistit impositus arboris cinis: potorios calices à caudice lienosis moliuntur, quo datus in his potus proficiat. Myricâ dicitur apud Plinium sanari Carcinoma, in vino decocta tritáque cum melle illita. Ad lienem præcipua est, si succus eius expressus in vino bibatur. Adeóque mirabilem eius Antipathiam contra solum hoc viscerum faciunt, vt affirment, si ex alueis factis bibant sues, sine liene inueniri. Et ideò homini quoque splenetico cibum potúmque dant in vasis ex ea factis. Grauis author in medicina, virgam ex ea defractam, vt neque terram neque ferrum attingeret, sedare ventris dolores, affecuerauit impositam, ita vt tunicâ cinctúque corpori apprimeretur. Lignum autem & flos, & folia, & cortex in eosdem vsus adhibentur, quanquam remissiora. Datur sanguinem reiicientibus cortex tritus, & contra profluuia fœminarum, cœliacis quoque. Idem tusus impositúsque collectiones omnes inhibet. Foliis exprimitur succus ad hæc eadem, & in vino decoquuntur, ipsa verò adiecto melle gangrænis illinuntur. Decoctum eorum in vino potum, vel impositum cum rosaceo & cera eas sedat. Sic & epyrictidas sanat. Ad dentium dolorem, auriúmque, decoctũ eorum salutare est: radix ad eadem: similiter & folia. Hæc amplius ad ea quæ serpunt imponuntur cum polenta. Semen drachmæ pondere aduersus phalangia & araneos bibitur. Cum oleo verò pingui furunculis imponitur. Efficax & contra serpentium ictus, præterquàm aspidum. Nec non morbo regio, phthiriasi, lendibúsque decoctum infusum prodest, abundantiam quoque mulierum sistit. Cinis arboris ad eadem prodest. Aiunt si bouis castrati vrinæ immisceatur, vel in potu vel in cibo, Venerem finiri. Carbóque ex eo genere vrinâ eâ restinctus in vmbra conditur: idem cùm libeat accendere, resolutur. Magi & id ex spadonis vrina fieri tradiderunt.

Galla Myrices vsus Oxym. Os. Regius morbus. Venerem. Tumores. Cortex & Folia decoct. Lien. Dolor dentium. Lendes. Calices.

Carcinoma.

Mira de Myrica. Sues sine Liene. Splenetici.

Venerem dolor.

Sanguis. Profluuia fœminarũ. Succus. Folia. Gangræna. Epyrictida.

Auricum dolor. Radix. Serpentes. Dosis seminum. Furunculi. Serpentũ ictus. Phalangia.

Cinis.

Myrice iuxta Galenum abstergentis est ac incidentis facultatis absque perspicua desiccatione: habet verò etiam adstrictionem nonnullam. Has ob qualitates facultatésque admodum prodest lieni indurato decocta cum aceto, aut vino: siue radice, siue foliis, siue extremis ramulis decoctis. Sanat porrò dentium dolores. Cæterùm fructus & cortex non paucam forsan habent adstrictionem, adeò vt gallæ Omphacitidi proximæ sint, nisi quia acerbitas euidens est in galla, & Myrices fructui temperatura inest inæqualis: immensa enim est naturæ eius multa partium tenuitas, atque vis abstergendi: quod sanè gallæ non accidit. Attamen vbi galla ad manum forte non erit, ea vti licet ad omnia, ad quæ illa vtimur: ad eadem & cortice. Porrò Myrices combustæ cinis admodum desiccationis facultatis est, plurimam habens abstergendi

Tépetum.

Lien. Dentes. Galla.

Myrices cinis.

Tergendi & incidendi facultatem, pauxillam adstringendi. Sues si quando æstate splenis incremento laborant, its succurri scribit Columella, si fabricentur canales ex Tamaricibus, & Rusco, repleantúrque aqua, & deinde sitientibus adnoueantur: quippe ligni succus medicabilis, epotus intestinorum tumorem comescit. Sed fortè legendum vt monet Thyrs. ex Ruellio, canales Tamaricis è trunco & non è Rusco, qualem habet Tamarix maior arborea. Quod verò Dioscor. & Plinius de vasis & calicibus ex ea factis dicunt. hoc aliquantò propiùs hodie, teste Cornario, tē tatur, ab his qui in superiore ad Rhenum Germania vina Tamariscina appellata, ex virgultis Tamaricis præparant, quæ splenicis vtiliter bibuntur. Quanquam apud Constantinum Cæsarem Cornariana translationis in eundem vsum vini prunis Myricæ superfusi potus magis probetur. Hippocr. porrò cùm lib. 2. m. m. ὀρίγανον bis habet, Corn. ea voce Myricam accipit, ac posteriore quidem loco ad suffitus, vbi vteri transmoti presserint, probat: priore verò vbi pertinacior fuerit eorum fluxus. Porrò Myricæ cinerem omnia vlcera ignis exustione contracta, efficaciter exiccare author est Serapio. Folia quoque, vt notat Matthiolus ex Alcanzio Arabe simul cum tota planta fotu frigidas collectiones inhibent, ac reprimunt. Elephantiasim ex lienis vitio obortam Myricę radicum decoctum & cum passis vuis epotum sanat: id quod se vidisse ait in duabus mulieribus, quæ hac labe laborarunt. Ex quo illi persuasum est id non incongruum in Gallica pestilente fore medicamentum, Guaiaco fortitan ligno non absimile. Vsus, inquit Prosp. Alpin. de plant. Aegypti cap. 9. Tamarici tum in Aegypto, tum magis supra Aegyptum, vbi harum arborum copiosus est prouentus, est, ad ignem maior, quando ferè nulla alia ligna ad comburendū habeant. Folia huiusce arboris vsum habent ad lienem indouratum obstructum, & refrigeratum. Vasáque ex ligno, vt dictum est, conficiuntur, quibus lienosi vti consueuerunt: ob eorumque multam, quæ ex hoc ligno habetur, ad id morbi genus vtilitatem, mirari non debemus si Plinius (quod tamen fabulosum est) dixerit, Sues assuetos cibum capere in vasis è ligno Tamarisci confectis, Liene carere: mulieres decocto ex cortice parato vtuntur per os sumpto, ad sistendas menstruas purgationes, ex quo parant etiam insessiones, & clysteribus in vterum iniicunt decoctum. Idem quoque fructus facere aiunt iis siquidem vtuntur in sputo sanguinis, in Lienteriis & in menstruis plus iusto fluentibus, atque hæmorrhoidarum immodico fluxu: dentes etiam commotos atque collabentes ipsorum decocto firmant: atque in iis concitatum dolorem demulcent. Vtuntur etiam ad oculorum lippitudines incipientes, in collyriis, atque ad oris vlcera. Cinis quoque corticum & fructuum vlcera curat. De ligno verò multi decoctum, non secus quàm nostri ex ligno Indo ad curandam luem Gallicam facere soleant, parant, quod exhibent leprosis, scabiosis, atque aliis malis, pustulis & vlceribus affectis, feliciori cum successu. Idemque faciunt in Melancholicis, Ictericis nigris, & Hydropicis ex refrigerato, obstructo ac indurato liene concitatis. Ex Arabum dictis rectè Turnero videtur Matthiolus colligere, vehicer posse contra luem venereum præparari Myricam sicuti paratur Guaiacum. Non autem in eum duntaxat vsum præparari vult Turn. sed etiam aduersus omnes morbos splenicos. Probatur verò ipsi vinum Myricæ.

Cornelii — Intestina — Colum. corrigitur. — Vinum Tamariscinū. — Prunelæ Hipp. — Cinis. Vlcera — Folia. — Elephantiasis. — Lues Venerea. — Guaiaco similis lignum. — Folia Lien. — Plin. mutatur. — Fructus. Lienteria. — Oculi. — Decoctum. — Lepra Scabies. — Melancholia. Ictericus. Hydropes.

ERICA IN GENERE.

CAP. II.

QVoniam de Tamariscis iam verba fecimus, de Ericis deinceps differamus. Erica siquidem (Plinio) Dioscoridi lib. primo arbor est fruticosa, similis Myricæ (Mueiκη) sed multò minor, cuius flore vbi apes vtuntur, mel non bonum efficiunt. Huius coma & flos impositi, serpentum morsus sanant: lib. verò. 3. Corin esse scribit folio Ericæ pinguiore ac minore. Contra Theophrastus inter frutices numerat, qui cacuminibus fructum ferunt. Ericen quoque apud Plinium lib. 14. cap. 9. Græci vocant fruticem non multùm à Myrice differentem, colore, Rorismarini & penè folio. Hunc aduersari serpentibus tradunt. Idem Plin. lib. 11. memoriæ prodidit post primos Autumni imbres Ericem [Erithacem C H] solam florere in sylvis, ac ad æquinoctium quidem plurimam esse: Athenienses *Tetralicem* appellare, Eubœam verò *Sisaram* (Sisarum alii cum Varrone) quam putent apibus gratissimam, fortassis quia nulla tunc alia sit (florum) copia.

Dalechampius notat Plinium, ac dicit aliam esse spinosam & aculeatis foliis pungentem Tetralicem, Theophrasto cap. 4. lib. 6. hist. memoratam.

Quod apud Hermol. habetur Theophrastum quemdam fruticem appellare Tetralicem, non Tetradicem, falsum est. Sed Tetralicis æquiuocationes & Theophr. verba petes ex lib. Hist. n. 28. Is porrò Ericen apud Venetos Tamariceń siue Amaricen vocari scribit. Quod si verum, non absquè graui errore duas distinctas plantas confundunt. Alii *Quadrangulam*, *Quadratam*, & *Amaricum* (nam & Columella flores Amaricinos dixit, pro quo rectiùs Ericeos legi posse existimat Tragus, imitatione Plinianā) vocant. Sed errat Tragus qui Dioscoridis Ericam Genistellam esse credit.

Confidenter nimis Anguillaræ non videntur veræ quæ demonstrantur Ericæ. Nomenclator Hadr. Iunius confundit Ericam cum *Brya syluestri* Plinij, qui nostro iudicio, eas ab inuicem voce disiunctiua [&] diuersa esse tradit, ita enim inquit lib. 13. cap. 21. Tragion fruticem sola Creta insula gignit: Tragion & Asia fert, siue Scorpionem &c. Myricen & Italia, quam alii Tamaricen vocant: Achaia autem Bryam syluestrem. Adde Plinium Bryæ non meminisse alibi, vbi de Ericæ nominibus egit, nec hoc capite Ericam nominare. Nimiùm etiam audacter Tetralicem Theophrast. vocat, quæ ab ipso inter Carduos recensetur, quamque alibi separatim nominat. Ipsum quoque annotare decebat officinas, quibus Genistella dicatur. Is præterea *Ericen* & *Ericam* in genere vocari scribit. Græcè ἴκτινος, Germ. Heyden/ Belg. Heyde/ Gall. *Briere*, *Bruyere*, Ital. *Erica*, Hisp. *Queros*. Angl. addit Lob. Heth/ Boh. Wres. Matthiol.

Nomine Ericæ plures hodie plantæ occurrunt, quas recensere placitum esto. Est autem vti ex iam dictis colligere licet, & ex dicendis clarius fiet, duûm generum. Quorum primum Tamarisci folio est. Ex hujus duæ sunt species, scilicet *Erica vulgaris humilis* semper virens, flore purpureo & albo. *Erica tomentosis & insanis* foliis. Alterum *Corios* est foliis, duûm quoque generum: quorum vnum baciferum de quo lib. 5. alterum non baciferum, de quo hoc libro. Est hoc plu-

Arbor Dioscor. — Myrica similis. — Vitex — Corn folio. — Frutex Græcorum. — Color & folio Rorismarini. — Erice. Erithace. — Tetralix — Sisara. — Plinius reprehenditur. — Tetralix spinosa. — Hermol. lapsus. — Tamarix. — Amarix. Veterum error. — Tragi error. — Anguill. reprehenditur. — Hadrian Iunius multiplex lapsus

Nomina Linguarū

Æquiuoca

Erica duo genera. — Tamarisci folio — Erica vulgaris — Erica tomentosis foliis — Corii folio, Baciferā. — Non Baciferum.

Species plures.

rium ſpecierum magnitudine, foliorum & florum formâ, colore queinter ſe differentium. Alia enim eſt Erica flore albo. Alia foliis quaternis flore purpuraſcente. Alia item foliis quaternis floribus herbaceis, deinde ex albo purpuraſcentibus: & alia multiflora. Variat à dictis arboreſcens floribus luteolis, vel herbaceis minimis. Ludit item arboreſcens Monſpeſſ. flore purpuraſcente, ramulis ternis. Humilior eſt ramulis ternis floribus ſaturatioribus purpureis. Diuerſa eſt quoque ramis & foliis Corios, ternis floribus ex rubro purpuraſcentibus maioribus. Nec vna ex iam dictis eſt, foliis Corios flore purpureo diluțioris colòris. Recedit ab his Brabantica folio Corios hiſuto quaterno. Degenerat parua foliis Corios quaternis, flore herbaceo, foliaceis capitulis. Nec eadem eſt parua Pannonica foliis ternis flore carneo, capitulis Thymi. Eſt & parua Anglicana capitulis hiſutis. Ad *Ericam* autem Græcorum, Ericam ſeu Ericen Latinorum referendas eſſe has omnes plantas, præſertim ad id genus quod eſt Coris folio, cenſemus. His ſe iungit *Erica peregrina* Lobelii, ac eiuſdem *peregrina altera*, itemque Ericæ ramis & foliis Corios ternis floribus ex rubro purpuraſcentibus maioribus, ſiutex affinis, cum ſuffrutice *Tamaxo* nuncupato.

Erica alba flore.
Erica Purpuraſcente.
Ex alba purpuraſcente.
Multiflora.
Arboreſcés flore luteolo
Arboreſcés flore purpur.
Ex rubro purpuraſc. flore.
Flore diluto purpureo
Brabantica folio quaterno
Pannon. capit. Thymi
Anglicana cap. hiſuti
Peregrina
Tamarifolia.
Vaccinia paluſtris
Viti Idæa affinis radix
Seſamoides minus
Tartonuraire
Helianthe tennifolium
Coniſtella aculeata.
Geniſta anglica
Roſmarinus ſylu.

Cæterùm Ericam confundi cum Tamariſco diximus antè. Cur præterea Matth. *Vaccinium paluſtre*, Ericam bacciferam indigitet, vide lib. 5. Erica baccifera latifolia Tabernæ. An Viti Idææ affinis radix Idæa, de qua lib. 15. Erica Alexandrina Italorum tradetur lib. 26. ſub Seſamoide minore Dalechampii.

Erica Alexandrina, Seſamoides maius, eſt ea herba, quæ *Tartonuraire* appellatur, de qua lib. 3. Erica minima, Chryſanthemis Lobelii, eſt nobis Helianthe tennifolium, de quo lib. 13. Geniſtellam aculeatam Ruellius apud Tragum Ericam quorundam eſſe tradit, magno ſanè errore. Geniſtam [angulоſam] ad Ericam Dioſcoridis pertinere ſecurè minis Tragus credidit. Roſmarinum ſylueſtrem, teſte Matthiolo, volunt aliqui eſſe Ericam Dioſcoridis, ſed falluntur. Ex his igitur palàm eſt plura eſſe Ericæ genera, de quibus in poſterum agemus.

Virea

Vires proſequitur Galen. Ericæ, inquit, digerendi per habitum facultatem obtinet. Flore eius potiſſimùm ac foliis vtendum: Addit Paulus lib. 7. Ericen vi pollere diſcutiente citra roſionem.

ERICA VVLGARIS, HVMILIS SEMPER VIRENS, FLORE PVRpureo & albo.

Deſcriptio Radix.

Virgulta

Color Folia.

Flores.

Color.

FRutex humilis eſt noſtra vulgaris Erica, radicibus longiſſimis, fracu contumacibus, ſpadiceis, virgulta numeroſa, lignoſa, dura, dodrantalia, aut cubitalia, longioraque, ramoſa, colore itidem ſpadiceo præditа, vel in nigro rubeſcentia: folia frequentia, ſemper virentia, quatuor verſiculis ſquammatim incumbentium foliorum minimorum conſtant, vt ſupernè deorſum inſpicienti cruces continuæ videantur, ad Cupreſſum & Tamaricem accedunt, quæ, vt ait Cluſius, temporis ſucceſſu in ramulos efformantur: Floſculi veluti ſpicam exprimentes ſecundum ramulos à medio ad ſummum vſque propendent bullati quodam modo, purpuraſcentes, vel, vt ait Cluſius, elegantiſſimo purpuræ diluțioris colore, interdum albi. Tragus perbreuibus petiolis appenſa, è quatuor foliolis componuntur, quorum medium occupans apices rubri.

Fuchſii figura non placet, folia enim ſunt latiora: Isin Hiſt. *Ericam* vocat, in Icon. verò *Ericen*.

Buchan. in Hiſt. Scot. Ericæ meminit, vt ait Camerarius, ex qua lecti parantur, vnde ſuſpicamur Ericam potius intelligendam eſſe minorem, de qua hoc capite agimus, quàm Italicam.

Erica à noſtris aut Cornar. ac cum eo Cordus Heyde appellatur, quanquam Lenæus apud Plinium Myricam etiam Ericam vocet, & ob ſimilitudinem quandam, vtraſque inter ſe confundat, quod ipſum Palladius lib. 12. cap. 8. feciſſe quoque cognoſcitur, vbi de Tamariſco tradit, quod Plin. l. 11. cap. 16. de Erica dixit.

Eryce Pal. ladio.

An Selago.

Dodon. Gall. dubitat an fortè ſit Selago Plinii.

Iis aſſentitur Tragus, qui Myricam Hieremiæ [Arcar. cap. 17.] de hac planta interpretantur. Concludit autem Tamariſci exiguum genus eſſe: nec enim Ericam noſtram eam eſſe opinatur, quam Veteres hoc nomine appellarunt, ſed Geniſtellam, quain re errat. Eſt hæc Ericarum 1. genus Cluſio. Hiſp. & poſt. Hiſt. Eryca Myricæ ſeu Tamarcis folio, quam Hiſp. *Quirhuela*. Luſit. *Queure* appellari ſcribit. Germ. Heyden. Hungar. Tzeri ſzöb i.e. Hiemale viride.

Myrica Hieremiæ.

Tamariſcus ſeu Erica Trag.

Lob. & Pena Adu. Erica vulgaris folio Myricæ, ſaxoſis tamen Angliæ occiduæ exilior, tota teſquipalmaris, ſed denſior fruticans &c. Obſ. Vulgatior humilis Septentrionalium & Meridionalium Erica folio Myricæ. Turner. Erica Dioſcoridis. Thal. Harc. Erica vulgaris: Eadem tenuior ac foliis multò tenuioribus.

Hiemale Viride.

Scopa. Deſcripsit Cæſalp.

Cæſalp. Scopa frutex in incultis, foliolis perpetuis, floſculi concavi, vt in Arbuto albi aut purpurantes. Eius differentiæ plures: nam quædam floſculos in quatuor particulas diſſectos fert, quædam tanquam minuta granula habet, virentia, quæ nequaquam debuſcunt: ſiuticæ quoque diſtant, magnitudine & paruitate, & inter eas quædam ramos humi ſtratos fert circa ſtagna maritima.

Fruſtra ponit duas figuras Taberna, vnam titulo *Erica*: alteram, *Erica alba*. Geſner. de collect. ſtirp. Erica vel Selago. Item in Catal. plant. *Erica*, Officinis *Geniſtella*. Geniſtellæ nomen non placet: Ea enim multùm differt ab Erica. Neſcio an ab Erica vulgari differat, quàm Geſnerus de coll. ſtirp. vocat Ericam montanam.

Taberna. Selago.

Euch. Roeſlin in Herb. Heyd. Erica, Myrica Robert. Conſtant. in Lexico hanc recipere videtur, cùm ait, Herbariorum conſenſus Ericam eſſe prodit, quæ vulgò *Bruyere*.

Geniſtella.

Matthiol. Erica ab incolis Goritienſis agri *Grisne* vocata. Dodon. Lat. in fol. Erica prior. Hiſt. Lugd. Erica 1. Matthiol. Dodon. Gall. Corda in Dioſcor. Lonic. & Camer. in Epit. & Hiſt. Matth. Germ. Erica. C. Bauh. apud eundem Erica 1. ſolio Tamariſci. Erica Dioſcoridis.

Erica vulgaris.

Cæterùm, ex adductis autoribus hanc pro vera ac propria Veterum Erica recipiunt, Corn. Cord. Dodon. Turner. Euch. Roeſlin. Rob. Conſt. Matthiol. & Cæſalp. Bauhinus. Nos autem Dioſcor. & Veterum Ericam aſſerere non auſimus quia Dioſcor. ait *Ericen ſuffruticare*, ita excreſcens, vt poſſit dici fruticoſa arbor. Nondum præterea obſeruauimus, neſcimus an competant folia, quæ vulg. eſſe Coridi ſimilia. Matthiol. quidem & Cæſalp. Ericæ memnerunt excreſcentiæ, quæ Scopa dicitur: verùm conſiderandum an bene diſtinguant à vulgari humili Ericas arboreas. Cæſalpinus ſanè dum dicit plures differentias, noſtræ,

Erae arborei nomine Scopæ potissimùm intelligere videntur: Lectores, si possunt, in Caspino reperiendi vulgari & cæteris adiungant.

Locus & Tempus. Erica vulgaris abundat circa Montbelgardum. Planata in horto Ill. E. C. non prouenit. Flore albo aliquando reperi inter Montbelgardum & Belfordum, quæ etiam planata in horto perijt. Locus vicinis floret Iunio & Augusto. Basileæ abundat. Circa Genevam ad montem Salevæ reperi. Monspelii in sylua Argemont. Cherletus Genevæ trium ex Alpibus Spiegel. Septentrionalibus, autore Clusio, regionibus maximè familiaris, locis inculris, rarius in cultioribus prouenit. Bis quidem floret, sed maiore ex parte Autumno tantùm, licèt nonnunquam etiam Vere: Erica folio Myricæ passim maximarum prouinciarum solitudinibus obuia, frequentissima per Pannoniam nascitur.

Vires & Vsus. Hactenus descriptionem, nomina, tempus & locum abundè diximus, nunc ad vires deuenimus. Recentiores (inquit Fuchs.) Herbam præter antè [ex Veterum sententia] commemoratas, facultates alias addunt, nimirum florum decoctum, lumborum ac ventris dolores, lenire posse. Succum ex folijs, floribúsque elicitum, oculis imbecillibus guttatim instillatum, aut foris inunctum conferre. *Florum decoctum. Ventris & lumborum dolor. Oculi imbecilles.* Sicca Erica ingentes Ouium greges salubérrimo poculo nutrit, & à pulmonis, lienis, iecorisque obstructionibus præseruat: harum si carnes Galenus gustasset, aut Gorop. inter laudatissimas eas enumerasset. Nec mel quod de floribus legunt apes, tam aspernandum est quàm Dioscorides & Plinius scripserunt, Ericæ præsertim flores tumores & collectiones citra caloris alicuius incommodum digerunt. Ericeta Scotiæ, referente Iac. Cargillo, præterquam quòd in vastis solitudinibus ouium gregibus pabulum præbent, supplent in ignibus fouendis sæpe lignorum vicem. Materiam è terra pulla intulcato stramine exaqua subacta leuiter, & alternis Ericæ stratis, extrorsum vtrinque spectantibus comis, concurrentibus in medio lignosis radicibus, parietes tum casarum rusticarum, tum hortorum artificiosè exstruunt, qui vinculo stramina & Ericę nec pluuias metuentes, nec atrocissimorum iumentorum afflictibus concussi in multos annos durant. Aquam è floribus Ericæ distillatam colica laborantibus, præsertim si calor & sitis adsint, vtiliter exhiberi expertus est Tragus. Eadem ruborem oculorum tollit & dolorem illorum mitigat. Quidam è recentibus Ericæ floribus, fomenta & balnea sudatoria conficiunt podagricis & paralyticis membris: persuadent namque sibi hoc pacto inueteratos & viscosos humores, vnde morbus articulorum oritur, dissolui & discuti. In Hetruria longè magis adolescit Erica, fiuntque ex ea Scopæ aptissimæ ad mundandas ædes. Aqua in qua Erica decocta sit, sumpta tepida tam manè quàm vespèri, triginta dies quinque vnciarum pondere tribus horis ante cibum, valet ad vesicæ calculos comminuendos & expellendos. Verùm post id tempus malè affecti in balneum decoctionis eiusdem plantæ ingredi, atque inibi dum morantur, super Ericam decoctam sedere debent, idque plures repetendum est. Equidem noui aliquos, inquit Matthiolus, qui seruata victus ratione, hoc tantùm potu vesicæ calculum in minutas partes comminutum eiecerunt. Sunt qui ex recentibus Ericæ floribus balneum sudatorium adornent ad podagram, quo affirmant viscidam materiam, doloris articularis causam, dissipari. Camer. Erica vt facie non abludit à Tamarice, ita à multis eodem modo ad splenem emolliendum & calculum confringendum vsurpatur. Succus dolores oculorum compescit impositus. Foliorum Ericæ succus oculorum imbecillitatem iuuat, si oculis instilletur. Meminit, dum Monspelii ageret Clusius clariss. virum D. Rondeletium, Regium tum professorem, magno successu vsum fuisse oleo ex Ericæ floribus confecto ad collendos herpetes fœdos & tam inueteratos totam faciem occupantes.

Obseruatio. Monemus hoc in loco considerandum esse, vtrum omnes arboreæ Ericæ eadem facultates habeant, & quæ potissimùm ex arboreis Dioscoridis & Galeni sit? Illud enim obseruandum præcipimus, an quæ Matthiolus recenset de viribus Ericæ, competant arboreæ potiùs. Clusius vires tam adscriptas subnectit arboreis, non tamen demonstrat, cui potissimùm conueniant. Stutgardiæ pro Erucis cùm Bombyces inuadere volunt parietes Erica vulgari adornant. *Clusius tacetur.* *Eruca.*

ERICA MYRICÆ FOLIO, TOMENTOSIS ET INCANIS FOLIIS, Clusio.

ERica Myricæ folio, priori est per omnia similis, paulò elatior, foliis tomentosis & incanis, flore etiam paulò dilatiore, quam Clus. inuenit locis inculris, supra Windeloram Regum Angliæ Regiam. Hanc asseruamus inter nostras siccas, ad quam annotatum inuenimus similem huic plantæ esse Anglicanam hirsutam Casparo Bauhino. *Ericæ mentio.*

ERICA FOLIIS CORIOS, FLORE ALBO.

ALterum Ericæ genus, diuerso à superiore est folio: etenim Myricæ folio non respondet, sed Corni, foliorum formâ & situ admodum æmulatur. Istius autem generis multę sunt species, magnitudine, foliorum & florũ formâ, colorèque inter se differentes. Prima igitur omnium quas vnquam Clus. conspexit, maxima, humanam staturam interdum superat, fruticosa admodum, ligno duro, ex rubro nigri cortice: folia exilia & breuibus, quaterno ordine ramos obsidentibus, gustu admodum adstringente: flore copioso, racematim penè totos ramulos occupante, vt interdum maiores rami pedali longitudine omnes conspiciantur: est autem is flos concauus, velut exiguũ cymbalum, oblongus, odoratus, pulcher, albus. *Descriptio*

Clus. Hisp. & Hist. post. Erica Coris folio 1. Ericæ alterius generis prima, Lusitanis *Azorga* vocata. Lob. Obs. & Icon. Plant. *Erica maior flore albo;*

prima Clusii. Hist. Lugd. *Erica prima omnium maxima Clusii*, Erica prima Matthioli, quam nos aliò referimus. Tabern. Erica Clus. 1.

Locus & Tempus. Nascitur in Lusitaniæ solitudinibus inter Vlyssipponem & Conimbricam celebrem eius Regni Academiam. Inueniebam etiam circa Tagum decimo ab Vlyssippone milliari. Floret Nouembri, Decembri, & Ianuario.

ERICA, FOLIIS CORIOS QVATERNIS, flore purpurascente.

Descriptio Eiusdem ferè altitudinis cum prima, etiam fruticosa, tenuioribus ramis tamen eiusdem coloris, foliis Corios similiter exilibus, quaternis, *Rami. Color. Folia.* ramulos amplectentibus, quorum extremis insident flores oblongiusculi, superioribus similes, *Flores* colore purpurascentes. Tota etiam adstrictionis particeps.

Aequinoca Clus. Hisp. & Hist. post. *Erica* Coris folio secunda. Lob. Obs. Et Icon. Plant. Erica maior floribus purpurantibus, & cum Hist. Lugd. & Tabern. Erica secunda Clusii: Dodon. in fol. Erica altera.

Locus & Tempus. Prouenit isdem, quibus prima [folio Coris] locis: illà etiam frequentior & eodem tempore floret.

ERICA FOLIIS CORIOS QVATERNIS, floribus herbaceis, deinde ex albo purpurascentibus.

Descriptio *Folia* PRæcedentibus admodum similis, sed paulò humilior: Folia maiora & latiuscula aliquantùm, nigrioraque habet, quaternis ordinibus circum ramulos nascentia, *Flores.* flores plurimos per interualla, secundum ramulorum longitudinem nascentes, superioribus formâ similes, primùm herbacei coloris, deinde ex albo purpurascentes. To- *Color.* ta etiam adstrictoria facultate prædita.

Synonyma Clus. Hisp. & Hist. post. *Erica* Coris folio tertia. Lob. Obs. & Icon. Plant. *Erica* maior floribus herbaceis purpurantibus & cum Hist. Lugd. & Tebern. *Erica* 3. Clusii.

Locus & Tempus. Supra Vlyssipponem frequens inter superiores, pluribus tamen locis occurrit, vt etiam citra Tagum. Floret autem Decembri & Ianuario.

ERICA FOLIIS CORIOS MVLTIFLORA.

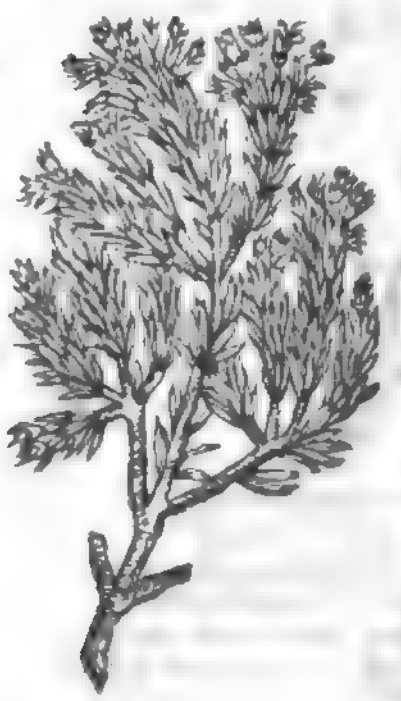

Descriptio *Folia* INter Ericas moas siccas, est vna à duabus Monspessulanis arborescẽtibus diuersa, qualem nullà vidi figurà exprimi apud Clusium. Huius sanè folia abietina dicas, multis tamẽ numeris minora, nec enim multò lõgiora & latiora sunt, quam in Icone Matthioli. In siccis superiori parte vna veluti costa apparet, in inferiori duæ, crebra admodum sunt folia, quæ in ramulis veltigia relinquunt, qualia in Abiete, vel potiùs Pino relicta cernuntur, ramuli enim non remanent politi illis decidentibus, vt in Monspeliana nostra arborescente, facilè etiam decidunt, extremitates ramulorum abundant copiosissimis floribus simul iunctis, vltra folia eminentibus, hi flores plures veluti ex paruis nodis erumpunt, è pediculis paruis & tenuibus pendentes, minores quàm in Monspessulana arborescẽte, maiores tamen quam in ea quæ in Italia à nobis visa, magis etiam hiare videntur, ac ex iis apices multi prominent. Siccam nostram conferens cum omnibus descriptionibus & iconibus cui aptiùs respondeat, quàm Ericæ à Matthiolo depictæ sine descriptione, quam ait sibi missam à Fallopio, nullam video. Quum in similem Ericam incident Lectores, perpendent, an eadem sit, de qua sequentes locuti sunt, vel diuersa. *Flores.*

Clusius in Hisp. & Hist. post. hanc videtur tradere pro Ericæ Coris foliis secundæ alterà specie, de qua ait: Non multùm absimilis Ericæ, Coris folio quæ Narbonensi agro frequens, longiore paulò & copiosiore folio, flore purpureo minore & extremis ramulis confertim stipato.

Huius iconem exhibere videtur Matthiol. in Dioscor. titulo: Erica alia, Et in post. com. Ital. & Hist. Germ. Welsche Heyde, *Erica Italica.* Camer. in hort. *Erica* maior & procerior Italica, cuius meminisse ait Buchananum in Hist. Scotica, quam ego ad vulgarem minorem refero. Hist. Lugd. *Erica* altera à Matthiolo depicta, quæ fortasse non minùs, quàm superior Ericam alteram referat &c. Eius florem apes consectari potiùs credibile est quàm superioris &c. Item postea, secundæ Clusii fere similis est Narbonensi agro frequens, longiore paullò, & copiosiore folio, flore purpureo minore &c. Hęc videtur Matthioli esse Erica à Fallopio missa. Tabern. *Erica* secunda Matthioli, Heyd. Castor. *inizia Erica*, arbuscula non multùm differens à Tamarisco; in Tuscia ex ea scopas parant & vocant vulgò *Ericam scopariam.* Erica secunda ramos habet subtiliores, folia longiora &c. Lob. & Pena Aduers. Erica maior Narbonensium Chamæpytheos folio quam si floridam pedibus triuisset in Italia Matthiolus, neutiquam Fallopio eam plantam peregrinam acceptam tulisset. Obs. Erica Iuniperi folio, densè fruticans Narbonensis, Erica secunda altera Clusii, & Matthioli secunda Casp. Bauhin. apud Matthiol. *Erica scoparia.* *Matthiol. non aliam.*

ERICA ARBORESCENS, FLORIBVS luteolis vel herbaceis minimis.

Descriptio *Lignum. Folia.* ERicam hanc ex argumento arborescentem nominamus: in arborem enim excrescit, ligno duro: folia longiora, quàm in arborescente nostra purpurascente: quę facillimè decidunt: flores luteì, vel virescentes, valdè parui. Hæc subciuuà opera aliquando obiter memoriæ causa annotauimus: quare pleniorem Clusii descriptionem subiicimus. Fruticosa est, duorum cubitorum altitudine, nonnunquam amplior, ligno fragili, foliis tenuibus & minutis, vt in Corruda prima ferè, viridibus, quę in ramis nonnihil deficcatis facilè defluunt: istius flos reliquis minor est, cuius etiam & coloris herbacei. Nonnunquam extremis ramulis capitula ex multis foliis compacta gignit, non multùm absimilia his, quæ in vulgari & duriore Thymo aliquando conspiciuntur. Clus. Descriptio *Clusii* *Folia. Flos.*

Synonyma

Cluſ. Hiſp.& Hiſt.poſt. *Erica Coris folio quarta*, Luſitanis *Vrs & Vrguerra*: Hiſp.*Breo* vocata. Lobel. Obſ. & Icon. Plant. *Erica ſtoparia*, floſculis item herbaceis. Videndum an ad quartam Cluſii Ericam ſit referenda *Phana* Græcorum Bellonii Obſ. vel ad aliam. Hiſt. Lugdunenſis, *Ericam quartam* Cluſii, malè eandem facit cum ea, quam ipſa Hiſt. pro quarta & depinxit & deſcripſit. Siquidem quarta Hiſtoriæ Lugdunẽſis, Erica Monſpeſſulana flore eſt purpureo, Cluſii autem coloris herbacei. Tabern. *Erica quarta* Cluſii & Lobe. An Cæſalpini *Stopa*, granula minuta, non dehiſcentia habens?

Locus

Obſeruauimus nos in ſylua Aegremont, prope Monſpelium, vnde etiam attulit Gener Cherlerus. Recordamur quoque eandem, vel ſimilem, admodum florentem vidiſſe nos menſe Aprili, in Italiæ monte Apennino, inter Florentiam & Bononiam. Chariſſ. Frater Caſp. Bauhinus attulit nobis ramulos, Patauii collectos, in monte Rua, in quibus apparent capitula Thymi à Cluſio deſcripti, & ramuli terno & quaterno ordine additis his nominibus *Fierula* Patauii, *Selago* Plinii, *Pirrhaa* Theophraſti Guilland. Gener Cherlerus p.m. attulit Nemauſo: cum foliis in capitula glomeratis. Vulgaris eſt, autore Cluſio, toti Hiſpaniæ & Aquitaniæ: námque ſpatioſis illis ſolitudinibus & incultis locis ſupra Burdigalam nullum ferè aliud virgultum conſpicitur. Nota eſt etiam Galliæ Narbonenſi, ſcopis faciendis maximè idonea. Veris tempore & ſub hyemem floret.

Capitula Thymi. Fierula Patauina. Selago Plinii. Pirrhaa Theophr.

ERICA ARBORESCENS MONSP. FLORE purpuraſcente ramulis ternis.

Deſcriptio *Ramuli.*

Flores.

ERicæ arboreſcentis ramuli, cuticula tenui cineraceâ ſunt inueſtiti, terni, ſæpe maioribus circumpoſiti, foliis non vbiq; præditi, iis tamen Corudæ ferè ſimilibus, longiuſculis, tenuibus, deciduis: in ramulorum extremitate flores ex cæruleo purpuraſcentes latis magni: Placet etiam Cluſii deſcriptionem ſubiungere quæ eiuſmodi eſt: Minor hæc eſt ſuperioribus, cubitali tantùm altitudine plerumque, ramis gracilibus fruticoſa, quos terni per interualla ramuli ambiunt, ternis foliis admodum exilibus circa illos diſpoſito quodam ordine & ſerie naſcentibus, flores plurimos habet, ſuperioribus paulò maiores: & confertis circum ramulos longis pediculis inhærentes, colore purpureo obſoletiore.

Deſcriptio *Cluſii.*

Ramus.

Folia.

Flores

Color.

Synonyma

Cluſ. Hiſp.& Hiſt.poſt. Erica Coris folio quinta. An Hiſt. Lugd. Ericæ quartum genus in agro Monſpeſſulano, flore Ericæ vulgaris exiguo purpureo? Eſt autem hæc Erica quarta Monſp. non exactè picta in Hiſtoria: an huc referenda ſit, vel ad ſequentem dubito: quam verò Ericam arboreſcentem flore purpureo voco, optimè quadrat figuræ à Cluſio poſitæ pro quinta: alioqui deſcriptio ſextæ non malè conueniret. Monſpelii collectam deſcripſi. Hiſt. Lugd. Erica quinta Cluſii minor, ternis foliis, flore coloris purpurei obſoletioris. Lob. Obſ. Icon. Plant. & Tabern. Erica quinta Cluſii.

Hiſt. Lugd. taxatur.

Erica hæc arboreſcens in montibus Galliæ Narbonenſis circa *Gangem* & *Eſperon* florêre viſa menſe Octobri: incultis Luſitaniæ locis ſupra Vlyſſipponem frequens: florebat iſthic Decembri.

Locus

Locus

ERICA RAMVLIS TERNIS FLORIBVS ſaturationibus purpureis.

SImilis admodum quintæ, paulò tamen humilior, neque fruticoſa, ſed omnes ferè virgas ſeu tenues ramos à radice proferens ſingulares, cortice cinereo obductos, quos ambiunt ordine terna ramulorum rudimenta, ſeu germina ex multis foliis confertim naſcentibus conſtantia, nigrioris quàm alterius coloris: flores concaui, iam poſtremò deſcriptæ floribus formâ ſimiles, colore ſaturationis purpuræ elegantiſſimo, è longis pediculis verticillato ambitu per interualla, & è ſummis ramis dependent.

Deſcript. *Ramus. Folia. Flores.*

Cluſ. Hiſp. & Hiſt. poſt. Erica Coris folio ſexta. Lob. Obſeru. *Erica* pumila denſè fruticans calyculato Vnedonis flore: Eadem varians flore albo Icon. Plant. *Erica* pumila calyculato Vnedonis flore. Hiſt. Lugd. & Tabern. Erica ſexta Cluſii. Hanc Ericam aliquando collegi, ni fallor, cùm eſſem Monſpelii, pulchram plantam, Attulit nobis etiam Gener Cherlerus ex Gallia Narbonenſi. Naſcentem hanc conſpexit Cluſius, in Caſtella veteri Hiſpaniæ, tum in Gallia ſupra Lutetiam, & in Anglia ſupra Windeſoram, menſe Septembri florentem.

ERICA RAMIS ET FOLIIS CORIOS ternis, Floribus ex rubro purpuraſcentibus maioribus.

CVbitali ferè eſt altitudine, fruticoſa etiam & tenuibus ramulis prædita, qui terni ſemper circa maiores ex interuallis naſcuntur: folia ſimiliter etiam terna naſcuntur, exigua quidem, ſed latiora quàm in reliquis ſupradictis, inferiore parte nonnihil candicantia, hirſuta & guſtu adſtringente: ſummi ramuli ad foliorum ex ortus verticillatim exornantur, per interualla ternis ſemper floribus æquali diſtantia ſemper inter ſe naſcentibus, & in vnam partem ſpectantibus, maioribus quàm in reliquis generibus, concauis, prominulo magis ventre, colore ex rubro purpuraſcente, nouem numero, duodecim, quindecim aut pluribus. Semen huic quale in reliquis ſuperiùs deſcriptis (exceptis bacciferis) exiguum nigricans.

Deſcript. *Ramuli. Folia. Flos.*

Color.

Eſt hæc Erica Coris folio, Cluſio in Hiſp. 8. in poſt. Hiſt. 12. *Lemerinha* Luſitanis dicta. Lob. Obſ. Hiſt. Lugd. *Erica* octaua Cluſii.

Synon.

Fallitur Tabern. qui Ericam hanc, ſeptimam Cluſii facit. Eſt enim Cluſio in Hiſp. 8. in fol. 12. nec enim eam in Pannonicis poſuit.

Tabern. laſſus.

Locus & tempus

Iiſdem cum Erica bacciſera Luſitanica Luſitaniæ arenoſis locis creſcit vtplurimùm. Floret Octobri menſe, & ſubinde ſemen exiguum, nigricans profert.

ERICA FOLIIS CORIOS FLORE PVRpureo dilutioris coloris.

Descriptio *Rami.* MVltos teretes humíque procumbentes ramos habet, pedales, interdum etiam cubitales, ex atro purpuraſcentes. Hos plurima gracilia ambiunt foliola, Tertiæ foliis penè ſimilia, paulò tamen lõgiora, quaternis plerũque, interdũ quinis verſib. ordine diſpoſita, adſtringẽte guſtu: *Flores.* floſculi in ſũmis ramulis oblõgi, concaui, purpurei dilutioris coloris, ex quatuor foliolis eiuſdem ferè coloris prodeuntes, qui maturi & reſiccati, nigricans & minutum ſemen continent: radix dura, lignoſa, in diuerſa tendens, ipſi tamen procumbentes rami, humíque diffuſi, tenues, capillaréſque fibras nonnunquam agunt.

Locus & Tempus. Copioſè admodum creſcit ſupra Seehoff in aſcenſu Herrenalben magno miliari Germanico ſupra Gamingam: inueniebam etiam inter ſaxa & ſcopulos in ipſis Durnſtein/ Seealben, atque aliarum Styriacarum & Auſtriacarum Alpium prealtis iugis, vbi Iunio & etiam ſeriùs floret. Inter Pragam & Noribergam etiam Iunio florentem colligebam.

ERICA BRABANTICA FOLIO CORIS HIRSVTO QVATERNO.

Deſcriptio HAud multùm ab Erica ramis & foliis Coriis ternis, floribus ex rubro purpuraſcentibus, foliorum forma differens pleriſque Brabantiæ & Geldriæ locis creſcit: nonnullis item Caſtellæ veteris, præſertim circa collem, *la penna de Francia* vulgò appellatum, in quo Monaſterium Diuæ Virgini ſacrum, pedalibus ſolummodò fruticans virgis, tenuibus, ex ruro nigricantibus, frequentibus eas cingentibus foliis, quaterno ordine diſpoſitis, ſuperiore ordine anguſtioribus & Thymi vulgaris minoribus, hirſutis tamen & piloſis: ſummis ramulis plerumque dependent, quini aut ſeni flores ſimul iuncti, Lilii conuallium floribus ſimiles, paulò tamen oblongiores, neque adeò ventricoſi ſicut priores flores, coloris vt plurimùm ex rubro diluuiùs purpuraſcentis, interdum etiam albi. Floret Vere & Autumno.

Cluſ. in Hiſp. *Erica* Coris folio nona: in poſtr. Hiſt. decima tertia.

Dodon. Gall. *Erica* altera, Ericæ ſine dubio ſpecies. Lob. Obſ. *Erica* pumila altera Belgarum, nona Cluſii. Hiſtor. Lugd. *Erica* tertia Dodonæi: *Erica* alia humilis, ex quibus ſcopæ Gallis fiunt. Item poſtea Erica nona Cluſii. Aſt fallitur Hiſt. Lugdun. vocando hanc tertiam Dodonæi Gallici, cùm duas faciat tantùm ſpecies.

ERICA PARVA FOLIIS CORIOS QVATERNIS, FLORE HERbaceo, foliaceis capitulis.

Deſcriptio *Folia.* PEdalem altitudinem rarò ſuperat, magna ex parte humi procumbit, foliis quaternis, ramulos contrario exortu ſemper ambientibus: *Flores.* flores ſecundum ramulorum ſummam longitudinem inter folia dependent, cani, puſilli, in quatuor angulos deſinentes, herbaceo colore præditi, deinde ſemen. *Radix.* Radix etiam dura & lignoſa.

Synonyma Cluſ. in Hiſp. Ericæ Coris folio quartæ alia ſpecies minor. In Pannon. Erica tertia. In Hiſtor. poſt. Erica Coris folio 8. Lob. Obſ. Erica altera Cluſii ſuperioribus minor, cubitali tantùm altitudine. Hiſt. Lugd. Ericæ quartæ Cluſii ſimilis ſed minor, flore herbaceo.

Locus & tempus. Maxima copia naſcitur in aſcenſu montis illius, qui ſuperandus eſt iis qui Gamiriga ad Seehoff/ vicináque loca proficiſci cupiunt, quo loco & florentem & foliacea capitula proferentem Auguſto menſe collegit Cluſius, nuſquam alibi ſibi conſpectam. Quartæ genus eſſe videtur pumilum.

ERICA PARVA PANNONICA, FOLIIS CORIOS TERNIS, FLORE CARNEO, capitulis Thymi.

Deſcriptio *Virgula* AEquali cum priore hæc excreſcit altitudine [pedali,] tenuibúſque virgulis prædita, humi diffuſa, ex purpureo nigricantibus, quæ *Folia.* ſumma parte in multos plerumque ramulos diuidi ſolent: folia in ordines & verſus digeſta, vt in reliquis, tenuia admodum, Ericæ ſextæ in Hiſpania & Gallia naſcentis foliis ſimilia, terna ſemper, quemadmodum in illa, æquali inter ſe ſitu *Flores.* ambiunt: ſummi ramuli onuſti ſunt concauis & oblongis floſculis extrema parte in quatuor angulos ſectis, coloris cum quatuor illis foliolis vnde enaſcuntur, carnei, octonis ſtaminulis nigricantibus, ſtylóque purpuraſcente è medio floſculo emergentibus: *Semen.* ſemen maturitate nigricans exiguum habet: radicem aliis ſimilem lignoſam. Adnaſcuntur interdum huius etiam ramulis viridia capitula, è latioribus foliolis compacta, capitulorum Thymi modo. *Capitula.*

Locus & tempus. Cluſii Erica Pannonica quarta, quam in poſtr. Hiſt. nonam facit, inuenitur apud arcem Stubſtein in ſylua illi imminenti, quà ad Sneberg ex arce iter eſt, aliâ item ad ſiniſtram oppidi Neuſtirch ſylua, & nonnullis montanis Pannoniæ ſyluis. Floret vtplurimùm Aprili & Maio, quo tempore aſpectu iucundiſſima eſt.

Locus & tempus. Eandem ni fallor olim inueni in monte Rhætiæ *Nombrer* & *Burmis*: frutex erat paruus vt Erica Vngarica, flores cœrulei menſe Iunio. Tunc repoſui nomine Chamæpeuces.

Chamæpeuce Erica 3 Cortuſi. Ericæ tertiæ Cortuſi nomine ex montibus Heluetiæ fruticem valdè paruum attulit Frater, Ericæ Rhæticæ ſimilem, ſi non eandem: folia ſiquidem ſimilia, crebertima, lanuſcula, glabra: cauliculi non apparent ita albicantes: floſculi etiam multò minores, herbacei, qui nondum expanſi videntur.

ERICA ANGLICANA PARVA CAPITVLIS HIRSVTIS.

Deſcriptio ERicę nomine ſiccam accepimus plãtam, à Domino Petro Turnero Anglo. Tota pulchella, vix dodrantalis, ramuli tenues, multi: *Ramuli.* folia admodum breuia, crebra, in ambitu hirſuta, ex modicis interualiis ceu geniculis terna vel quaterna: in ſummitate capitula hirſuta. *Folia.*

ERICA PEREGRINA BRANCIONIS LOBELII.

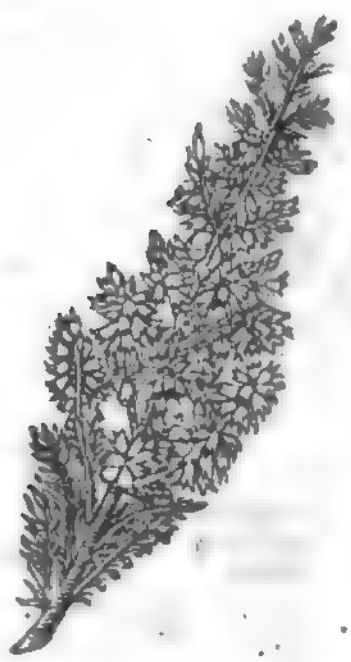

Locus.

Folium.

Flosculi.

PRæter omnes hasce differentias, est quædam rariorum species, in vrceis pensilibúsque hortis Dom. Ioannis Brancionis fruticans, cæterarum more, folio longiusculo & circa ramos flosculis purpurantibus, si bene meminit Lob. Obs. quaternis foliolis constantibus. Nescit vnde delata, eóque propter raritatem, peregrinam appellatur. Est & altera Erica Lobelii, de qua vide Obser. pag. 623.

ERICÆ FOLIIS CORIOS AFFINIS PLANTA.

ERicæ ramis & foliis Corios ternis, floribus ex nigro purpurascentibus maioribus fruticem affinem, Lugdunum ex Hispanis à Barone Germano allatum vidimus: descriptionem. a. quam tum concepimus, adponimus, né quis fallatur, si diuersa esset forte planta: Folia igitur satis crebra sunt parua, quodammodo Ericæ Monspelienst similia, tensim latiuscula euadentia, supernè viridantia, pilis paucis ac minimis pubescentia, infernè incana, nonnihil adstringentia, non sine aliqua acrimonia: Verùm illa foliorum crebritas non est perpetua: quidam enim ramuli cum paucis foliis producuntur, quibus insident aliquot pulchri flores, sursum spectantes, satis magni, in medio nonnihil aperti.

Descriptio Folior.

Flores.

TAMOXO SVFFRVTEX CLVSIO.

SVffrutex quem Hispani, authore Clusio, Tamoxo appellant, assurgit pedali altitudine, frequentibus ramusculis præditus, qui foliolis adeò exiguis & confertis onusti sunt, vt nullum ferè lignum conspiciatur: ea ex cinereo virescunt, & extremæ sunt amaritudinis. Cæterùm in incultis nascitur.

FINIS LIBRI DECIMI.

HISTORIÆ VNIVERSALIS PLANTARVM

LIBER VNDECIMVS.

ARBORES, FRVTICES ET SVFFRVTICES SILIQVOSI, ET LEGVMINOSIS FLORIBVS, SPINIS CARENTES ATQVE SPINOSI, AC HIS QVÆDAM SIMILES.

PERSTAREMVS in Arborum historia, si non & Fruticum, & humiliorum Suffruticum consimilium naturas egisse transversis. Proxime dicantur nostrates potissimùm siliquosi, quibus si non omnibus magnitudo, at saltem consortium facies & nomen ipsi consimile, aut certe proximum: iis proinde simul redditis, omnis luxies præstruatur, itidem cautio circumscribatur, ut sub siliquosarum tribuum merito conditi videantur.

LABVRNVM, ARBOR TRIFOLIA ANAGYRIDI SIMILIS.

CAP. I.

Descriptio

Folia.

Flores

ARBVSCVLVM arboris magnitudinem alicubi assequitur, ramis brachiatum, cortice virente, materie dura: Folia ex uno tuberculo terna, Trifolii Asphaltii, inferne subhirsuta, & ex virore pallida, supernè glabra, intensiore saturo virore tincta, pedicello brevi terna, teretique, longitudine varia, vnciali & palmari: flores ex eodem tuberculo cum foliis, aut in ramulorum extremis, aut è lateribus, in longa, teretia, tenui, hirsutique & inania ligula dependet, dodrantali, interdum breviore: flavi, Genistellæ floribus similes, ex foliis quaternis, supremo reliquis multò maiore, lato, sursum reflexo, nigrore intus nonnihil maculoso: bina à lateribus, quartum nostratium pallidum, in quo apices crocei, complexu fuo coercent. Nullum in hoc fœtorem siue foliis, siue floribus, animaduertimus.

Arbor hæc fruticosa est, aut frutex arborescens, inquit Solerius de Cytiso tractans, trium quatuorue vlnarum altitudine, caudice non admodum crasso, ramis hinc & inde diffusis. Nonnunquam frutices tantùm spectatur (quia plerumque editur, & Coryli modo ab imo caudice regerminat) stolones innumeros ab vna radice fundens, longos rectos, ex viridi candicantes, Viticis virgis simules, ex quibus per certa intervalla erumpunt folia terna, longo pediculo nitentia, Viticis foliis similia, lenia, supernè viridia, infernè candicantia, ex ramis propè foliorum pediculos emergunt flores lutei, quales flores Genistæ aut Brassicæ, longis pediculis ut pluriumum dependentes, ratione quidem ac prælonga textura cubitalem æquantes longitudinem, apibus ingrati. Floribus decussis succedunt corticula, siliquæ, pisorum hortensium siliquis simules, compressiores, fractu contumaces. In eyusmodi ac nonnunquam intermediis spatiis continetur semen Lentis magnitudine, ex latitudine subrotundum, imo loco quà siliqua per petiolum hæret, tantillum excauatum, renis prorsus effigie, quod antequam intumescat viret, post maturitatem varium, durum, & ob lævorem splendidum.

Plin. de Laburno. Materies.

De hoc Plinius. Alsina hæc arbor est, nec vulgo nota, durâ ac candidâ materie, cuius florem cubitalem longitudine (floris cubitalem longitudinem, alius) apes non attingunt: odit aquas.

Trifolia arbor.

Cord. in Hist. sub Trifolia arbore, *Laburnum*

Cytisus. Laburnum. Anagyris. Aburnum.

describit, cui quidem iconem apposuit, ibidémque annotavit, Cytisum quorundam esse, *Laburnum Plinij*, & *Anagyrim alteram maiorem Matthioli*. Laburnum Plinij, multi volunt esse plantam in locis Italiæ dictam *Eghano* & *Gregano*: verùm eorum opinioni non assentitur Anguillara, sed potiùs dixerit *Hebeni* secundam speciem Theophrasti. Omne siquidem *Hebenum*, quo Venetus vtitur, sit ex medullio huius Eghani, quod adferatur ex Syria & Cypro, quódque hodie adhuc vocetur Hebenum.

Hebeni (secunda species Theoph. Locus.

Gesn. hort. *Anagyris Alpina, Laburnum Plinij.*

Anagyris Alpina.

Laburnum, inquit Bellon. de negl. c. lc. quod Galli *Aubours* vocant, adeò abundè nascitur omnibus montibus atque Alpibus, *D. Claudio, Chambery & Lausanna* vicinis, vt rustici palis ex eo confectis sæpes agros sepiant, nam materies est durabilis. Iam nonnullis horum virgare est, sed non sine eiulatu Cytisus nuncupatur (aliunde enim Cytisi semen nobis comparavimus). Florem habet cubitalem, luteum, quem apes nunquam attingunt. Ex eius materia fiunt arcæ nigri, virgæ albi.

Locus. Pali durabiles.

Apes non tangunt. Arcæ.

Matth. in Dioscor. *Anagyris altera, Anagyris minor, Anagyris montana, Eghelo*, non *Laburnum Plinij*, nec Cytisi montani genus, vt vult Gesnerus. Idem miratur Gesnerum, in suo libro quadrup. vbi contendit arborem, quam rura Tridentina *Eghelum* vocant, esse *Laburnum*, non fuisse memorem illorum verborum, quibus paulò antè asseruerat Democrati testimonio, apes nunquam desore, Cytisi pabulo contingente. Anguillaram etiam in poste. com. Ital. & Lat. reprehendit quod minorem Anagyrim, quam Ananienses *Eghenum*, vel *Eghelum* vocant, vocis tantùm similitudine fretus, secundum Ebeni genus (rudendà sanè opinione) Theophrasti esse censeat. Cùm Eghenus fœtidissima sit planta. Ex verbis autem Matthioli satis apparet, ei non notum fuisse discrimen inter Eghenum suum, siue Anagyridem alteram, & veram Anagyrim: in Eghano etiam nos fœtorem illum, quem ei adhuc in Hist. Germ. adscribit, non animadvertimus.

Anagyris altera minor, montana Matth. Non Laburnum contra Ges. Non Cytisi genus Eghelus.

Contra Anguillaram non esse Hebenum.

Matthiolus minatur.

Camer. ad Epit. Matth. iconem nouam addit quam etiam retinet in eiusdem Hist. Germ. cum hac cautura: etsi Author (Matthiolus) duas Anagyridis species faciat, Veteres tamen vnius duntaxat meminerunt, cuius folia fœteant: alterius verò Anagyridis Matthioli folia nequaquam fœtent, & hyemem apud nos in hortis perfert, & à nonnullis, vt Colutea, Welschbonen appellatur, propter semen. Sunt qui velint Anagyrim alteram *Laburnum esse Plinij*, ac mea quidem sententia, ait in Epit. non aberrant, cùm hæc digni, reiq; herbariæ peritiss. se *in montosis* cubito longiores florum racemos inuenisse referant.

Anagyris altera siue minor, Græcè ἀνάγυρος μικρὰ, Ital. *Anagiri minore*, Ananiensibus in agro Tridentino, *Eghelo* dicitur & *Anornello*: & hinc ait Dodon. Gall. Laburnum, non Anagyris aut Lotus est, vt quidam existimarunt. Et Lat. in fol. Eghelo, frutex Anagyri haud multùm dissimilis, non rarò arboreseens: folio Trifolij: floribus luteis, racematim palmi longitudine digestis: siliquis ac semine, vti Anagyris: frutex ipse non modò grauis, sed omni destitutus est odore.

Cast. Dur. Anagyris minor. Lob. & Pena Adv. Minùs fœtentem Anagyrim, vel Laburnum, seu Anagyridem non fœtidam nonnulli autumant esse Laburnum Plinij, quod valdè verisimile. Lob. Obs. & Ic. Plant. Anagyris minùs fœtens. Cytisus secundus Theoph. Guilandino. Tabern. Bauhinen, Anagyris secunda. Malè Lonic. *Laburni* figuram ponit pro Medica: & Laburni Italicum nomen *Eghelo* tribuit Anagyridi.

Arborem eam quam ab Alpium & montium frequentium Delphinatus & Sabaudiæ vmbrosorum & siluosorum, lapidúmque siccorum indigenis, voce ex Laburno detorta *Albur & Aubain* nuncupari, scribit Dalechampius, rectè Plinij Laburnum esse putat, quamvis Matth. Anagyrin Dioscoridis esse existimet. Cùm Anagyris Dioscor. sit perquàm grauis odore frutex, Laburni nostri nec flores, nec folia fœtent: Illius semen in corniculis longis (*leguminis modo*,) huius in breuibus contineatur: Folia maiora, latióraque habeat quàm Anagyris: cùm Alpina sit arbor, materie durâ, ideóque palis apta, nec flores eius apes attingant, quæ nullus Anagyridi, at Laburno certè Plinius tribuit, quæ hic depictam arborem non Anagyrin, sed Laburnum esse testantur.

In eadem sunt sententia Cordus & Gesnerus quam reprehendit Matthiolus. Laburni, inquit, materies à Plinio candida describitur, non contrà medullitùs nigra, corticetenus lutea, modo Guaiaci, qualis *Eghelo* materies cernitur.

Ad hæc Eghelus arbor est omnibus ferè cognita, vt de Laburno refert Plinius. Iam verò Eghelo flores, qui in arbore ramorum instar pendent, palmi longitudinem non excedunt, quos Laburno Plinius cubitales tribuit. Postremò, illud experientia compertum, quòd Apes Eghelo flores non aspernantur. Hæc sententiam nostram labefactare, aut infirmare non possunt. Laburnum enim hic Matthiolus accepit, quod secundum seu genus Anagyridis genùs ipse constituit, quódque rura Tridentina vocant *Eghelo*. At quod Gesnerus Laburnum, quódque nos intelligimus, primum est à Matthiolo positum ac depictum Anagyridis genus, vt ex pictura apparet, & quod maius appellat, vt paulò antè indicauimus. Huic omnia quæ adscripsimus optimè conueniunt, minimè verò ea quæ secundo Anagyridis generi ipse adscripsit. Quod si nostra Gesneríque sententia Laburnum Plinij sit ea arbor quam hic proponimus, & quam Matthiolus pro primo Anagyridis genere depinxit. Cur non secundum eiusdem Matthioli Anagyridis genus, alterum etiam Laburnum iure dicetur, cùm similes natales habeat, foliorum figuram, fructúsque similes, vires ferè eosdem, ac materiam similiter duram?

Maio & Iunio mensibus grato in montibus spectaculo floret. Micat enim aureo flore, primo Anagyridis siue Laburni nostri generi simili: folio est non fœtente, nec ingrati saporis, Trifolij pratensis ferè. Huic cornicula prodeunt Genistæ simula, in quibus semen continetur, femininæ eiusdem Genistæ magnitudine, sed oblongum, Phaseoli modo, colore subnigro.

Matthiolus igitur duas Anagyridis species depinxit, quas non Anagyridis, sed Laburni species esse ita demonstrauit Dalechampius. Verùm duo Laburna esse vix puto, sed duas figuras vnius Laburni apud Matthiolum, qui confudit meo iudicio Anagyridis historiam cum Laburno.

Arbor Iudæ videtur quibusdam esse vel Laburnum, vel eius species: à Laburno tamen plurimùm differt, quoniam Laburnum Alpina est arbor, flore nonnunquam cubitali, quæ arbori Iudæ non conueniunt.

Laburni semen missum mihi fuit Stutgardia, nomine Schwarz Linsen, quod optimè prouenit in

Locus & tempus.

nit in horto Ill. E. C. Montisbelgardi excrevit in mediocres arbores, quarum truncus ad craſſitudinem cruris, quæ hiemem facilè tolerant. Obſervavimus cùm eſſemus Genevæ in monte *Saleve* & *Thuyri* florens Iulio: Itinere Genevâ Lugdunum inter, *Sardon* & *S. Iean le vieux* in Sabaudia florens Aprili: Patavij in horto publico. Bononiæ in montibus Apenninis, vbi menſe Aprili flores nondum erant aperti; in itinere Florentiam. Parmæ florens in horto Nobilis Antonij Lalacæ: in montibus circa *Clareval* Burgundiæ: Baſileæ in horto D. Fœlicis Platteri: Lugduni habui in horto ex ſeminibus ſatis: Huius ſemen mihi miſſum à D. Raſſio Lutetiâ, nomine Laburni, & à fratre C. Bauhino cum hac inſcriptione: Anagyris ſeu Lingua avis horti Fuſcani. D. Chriſtoph. Schwartz præfectus Ill. Ducis Virtembergici miſit mihi nomine Loti arboris.

Lingua avis. Lotus arbor.

Cùm eſſem Patavij D. Preßburger annotarat eſſe Laburnum Plinij, Ebenum & Cytiſum ſecundum Theophr. Guillandino. Omnia poſſe præſtare quæ Anagyris: ſcribit Matth. Caſner. verò dicit odore muſes occidere, ac plantæ cinerem ad calculum commendari. Verùm cum hi illi odorem ingratum tribuant, & noſtrum Laburnum eo deſtituatur ij ambitum vires miſcrè confundere videntur. Sæpenumerò Laburnum, ob Ligni duritiem & nigrorem pro Ebeno venit, ex quo pulchræ fiunt pectinum thecæ.

Theophr.

Vires.

ANAGYRIS VETERIBVS.

Cap. II.

Acopos. Deſcript. Dioſc.

Ἀνάγυρις quam alij Ἀνάγυρος, alij Ἄναγρα [Obbas. Ἔναγρα] vocant autore Dioſcoride, frutex [δένδρον] eſt arboris inſtar, foliis & virgis Viticis [ἀγνοῦ] affimilis, [παραπλήσιος] perquàm gravis odore: flore Braſſicæ, [κράμβης. Plin. Oleris] ſemine longis corniculis [κερατίοις] renibus figurâ ſimili, verſicolore ac ſolido, quod uva matureſcente durеſcit [ſuprà. Ἀγνοειδὲς, alius ἀγνοειδὲς]. Inter Notha [νόθα] *Dioſcoridis*. Anagyros Plinio quam aliqui Acopon [Acorionem] vocant, frutex eſt, gravis odore, flore oleris: Semen in corniculis non brevibus gignit, ſimile renibus, quod durеſcit [uvâ matureſcente Dioſc.] per meſſes; in quibus cum Dioſc. conſentit. Nihil enim refert, an per meſſes, an uvâ matureſcente ſemen durеſcere dicas. Cæterùm Anagyris odore tetro [Anagyrin moves, ἀναγεῖ κινεῖ] peperit, contra eum, qui in ſuam ipſius pernitiem quempiam irritat, vt obſtutura commoveat, & ſibi ipſi malorum autor ſit. Vnde verò dicta ſit parœmia variè narratur ab autoribus. Alij ad fruticis naturam referunt, cuius hîc fit mentio, quem Magyrum quidam appellant: nonnulli Acopon: medicamentis quidem efficacem, verùm odore maiorem in modum gravi: maximè ſi manu teratur: cuius fructus guſtatus vehementem vomitum promovet. Vnde vel ab odoris moleſtia, quæ carpentem conſequitur, adagium ductum videri poteſt (quandoquidem & Acopi vocabulum indidem apparet repertum) vel à concitandi vomitus efficacia. Sunt qui dicant Anagyrum locum eſſe in Attica, qui ad tribum pertineat Erechtheidem, authore Stephano, vbi frutex quidam graviſſimi odoris plurimus proveniat: vt Anagyrum pro frutice non ſecus accipiamus quàm Anticyram pro Elleboro. Rurſum alij Anagyrum genium quendam exiſtimant, qui propter violatum ſacellum ſuum vicinos omnes funditùs everterit. atque huius adagij mentionem fieri apud Ariſtophanem in *Lyſiſtrat.*

Agnacopos.

Apud Græcos Proverbium.

Magyrus.

Cur autem Anagyridem aliqui Acopon vocaverint, non ſatis certam Marcellus, ex nominis interpretatione & vi rationem habet. Acopa enim communi nomine à Græcis cuncta illa remedia dicta ſunt, quæ contra laſſitudines in antiqua Medicina conficiebantur: ſic dicta quoniam contra labores [κόπους, laſſitudines ſive defatigationes] in vſu eſſent. *Acopa quæ.*

Appellatio autem hæc Anacopos [Agnacopos] ex vitice [Agno] & Acopo facta eſt: quoniam Viticis virgas Anagyris habet. *Acopos Vnde Agnacopos.*

Rob. Conſt. in Lex. Ἀνάγυρις, ἡ ἄνθος, ἡ ἀνάγυρος & Dioſc. & Gal. ἀνάγυρις Suidæ (quamvis Nicander aliter) Nautea apud Plautum & Feſtum: Anagyros Plinij. Sed non poſſum ſatis mirari, quid velit Conſtantinus, quòd Onogyrum faciat herbam, ac eandem quam Anagyrin, & remittat ad Apagyrin, de quâ antè egerat, quæ non eſt herba, ſed frutex arboreſcens. Cur etiam Anagyrin dicit eſſe Nauteam Plauti & Feſti? authorem non habet, cùm Plautus manifeſtè dicat herbam, vt ſub Nautea monſtrabitur, in cuius deſcriptione nihil commune cum Anagyride. Onagris etiam Nicandri, non reſpondet Anagyridi, cùm ſit ſerrata. Anagyris frutex trifolius, fœtens, malè exiſtimatur & dicitur quibuſdam Laburnum. Conſiderandum etiam quam plantam pro *Malva terreſtri*, genere pedis Columbini, quod Pandect. Anagyron Gal. 6. ſimpl. vocati ſcribit, intelligat. Anagyris Ruellio Recentioribus *Malva terreſtris*, quòd humi Malvæ modo jaceat, dicitur, ruſticis *putidum lignum*. Quid Ruell. & cum eo Gonth. Ryff. & Geſnerus intelligant per ſuam Anagyridem conſiderandum: Omnia, quæ ſcribit præter modò dicta ſunt conſarcinata ex Plinio & Dioſc. ac Hermolao: Quod ait humi jacére ſuam Malvam non convenit cum Anagyride vera: Si per ruſticos, ſuos Gallos intelligit, nec etiam convenit: Anagyris enim non eſt vulgaris in Gallia, vt ei ruſtici proprium nomen indere potuerint. *Onogyris Suidæ Nautea Plauto. Rob. Conſt. notatur. Anagyridis æquivoca. Laburnum Pes Columbinum. Malva Terrarica. Malva terreſtris. Lignum putidum. Ruellius notatur & Ryffius.*

Ignorant Officinæ Anagyrin, inquit Corn. nec ſatis inter Herbarios conſtat de ea: nam qui Malvam terreſtrem vocant, eos ego penitùs nihil docere puto: Quæ verò planta vulgò *Lignum fœtidum* dicitur, ab Anagyri longiſſimè differt. Quæ planta ſit *Lignum fœtidum* perquirant lectores. Cæterùm Anagyris Cornario eſt, quam vocat Scheyßbeerbaum, de qua ſub Alno nigra Hiſtor. lib. 5. vbi oſtendimus abſurdam eſſe opinionem. *Lignũ fœtidum. Alnus nigra.*

Onogyrum Nicandri quidam interpretantur Anagyrin, cum tamen non reſpondeat ei, vt dicetur capite de Onogyro. *Onogyris.*

Nauteam ſunt qui exiſtiment eandem cum Anagyride, vt poſtea dicetur, ſub titulo de Nautea, cùm tamen ſit herba diverſa. *Nautea.*

Anagyrin voluerunt quidam eſſe *Vulvariam*, quam *Atriplicem fœtidam* nominamus. *Atriplex fœtida.*

Anagyrin ſunt qui putent Evonymum. *Evonymus.*

ONOGYROS.

Herba aſperſa & ſpinoſa Onogyros Nicandri, cuius vſus aduerſus venena, vt inquit Rob. Conſt. in Lex. aliàs ἀνάγυρος, καὶ ἄναγρος, καὶ ἀνάγυρις Dioſcor. & Gal. 6. ſimpl. ἀνάγυρος Suidæ, & Nautea Plauto cognominatur. Præſcribit *Anagyris.*

Cuscuta Plinio.

Cuscuta Dioscoridi.

Cuscuta Theophrasto.

Cuscuta Officinarum.

Epithymum Dioscoridi.

Epithymum Officinarum.

Epithymum Theophrasto.

Epithymum Plinio.

Epithymum Officinarum.

Epithymum Officinarum.

Epithymum Officinarum

Color. quorum ſinu apiculi pluſculi emicant, flori concolores. Floribus ſuccedunt ſiliquæ digitali longitudine, pollicari verò latitudine, cartilagineæ in quibus terna aut quaterna ſemina, nonnunquam plura, ſatis magna, exiguis phaſeolis ſimilia, renis formâ, quæ initio albent, deinde colorem purpuraſcentem contrahunt, tandem per maturitatem ex cæruleo nigricant: vt aptiſſimè Dioſcorides μελανθὲς dixerit, cùm in eodem fructu non benè maturo tres differentes colores ſubinde conſpiciantur, vt diligenter notauit Cluſius.

Siliqua.

Semen.

Deſcriptio Marcelli. Locus & tempus. Flos.

Anagyrim ita deſcribit Marcellus in Dioſcor. Floret Maio & Iunio menſibus grato inter alios frutices per ſiluas ſpectaculo, multóque flore, quem flauum ex longinquo oſtendit, prætereuntium oculos facilè in ſe conuertens: & ſi abeſſet ingratus odor, quo meritò ſpretus, damnatúſque eſt, antiquorum coronas primus nobilitaſſet. Fruticoſa ſtirps magis quàm arbor eſt. Nos tamen vidimus tonſurâ, putationéque coactam ad legitimam arboris altitudinem creſcere. Nullúmque florente eà lætius ſpectaculum, aut ſiluæ, aut agri, ſi fortè conſita in eis fuerit, oſtendunt. Reſpondent autem eius naturæ omnia ea, quæ in Hiſt. à Dioſcilli tribuuntur.

Odor.

Stirps fruticoſa.

Anagyris Geſnero.

Error quorundam.

Deſcriptam plantam exiſtimo legitimam Anagyrin, Dioſc. Plin. Galen. Pauli, Ægynetæ. Ex recentioribus nonnulli Anagyris duo genera poſuerunt, verùm me iudice Bened. Curt. lib. hort. rectè alterum ab antiquo [hoc noſtro] arborem aliam exiſtimauit. Tametſi [inquit Cluſ.] nonnulli [vt Matth.] plura Anagyris genera ſe vidiſſe referant, ego vnicum legitimum quale videlicet à Veteribus deſcriptum eſt, tantùm obſeruaſſe ingenuè profiteor. Et licèt Honor. Bell. ſe in Creta paſſim, ſecus vias differentem Anagyrin ab ea, quam hic deſcribo obſeruaſſe dicat, quæ rotundiora proferat folia: non tamen ob ſola folia quæ parum variant, diuerſam exiſtimo faciendam, cùm præſertim exoſus odor, & facultates à Veteribus huic adſcriptæ, eandem eſſe clarè demonſtrent. Faciliori etiam naturæ laſus in foliis, quàm in viribus.

Anagyris Creta ſolium.

In Creta ludit rotundiore folio.

Pandect. Anagyrin Columbini pedis ſpeciem eſſe fatetur: ſed Dioſcoride perlecto, nullam ſimilitudinem habere percepit Braſſav. quippe Anagyris folia & virgas Viticis, id eſt, Agni caſti habet, Pes verò Columbinus Maluæ foliorum æmula. Cordo in Hiſt. addita eſt figura Tragi, ac adſcriptum, Tragi eſſe Fabam inverſam, vel (vt alij nominare malunt) fœtidam.

Pes Columbinus.

Faba inuerſa ſiue fœtida.

Anagyris Turnero ramis & foliis Agni caſti Italici: verùm folia maiora breuioràque ſunt, terna duntaxat iuncta, cùm Agnus quina ſemper coniuncta habeat, odore vehementer fœtido.

Anguill. Anagyris in Apulia vocata *Faba inuerſa* & *Faua lupina*.

Faba Lupina.

An Matthiolo in Dioſc. ἀνάγυρος? Item in poſt. com. Ital. & Lat. & Hiſt. Germ. Anagyris maior, vel prima? Fructus enim deſcriptio videtur conuenire. Bellon. Obſ. Anagyris: In Creta vulgò Anagyros. Hiſt. Gall. lib. 6. cap. 66. Græcè Ἀνάγυρος: Latin. *Anagyris*, Gallic. *Bois puant*. Idem Hiſtor. Latin. Ἀνάγυρος aut Ἀνάγυρις. Theſ. ling. Latin. perperàm Anagyrin Eghelo nominat, dum ſcribit: Anagyris herba eſt, quæ odore tetro proverbium peperit, in eos iactari ſolitum, qui obſtantia ſibi commouent, vulgò Eghelo. Caſt. Durant. Anagyris, Anagyris maior. Amat. in Dioſc. Anagyris Galeni.

Anagyros Creta.

Theſauri error. Eghelo.

Lonic. ſui non memor, vocat modò Ebenum ſolium & Baumbonen / Lat. *Fabam inuerſam*: Iam alibi figuram aliam habet, appellans Steinſchendbaum Anagyrin Acopon Latin. *Lignum putidum* & quibuſdam *Maluam terreſtrem*. Sed pro ſuo more omnia confundit, figura non conuenit: nomen Maluæ ad quid? licet Pandectarius ſit vſus.

Lignum putidum. Malua terreſtris.

Geſnerus hort. Anagyris, quæ & Anagyrus & Onogyrus: Anagyris inquit is prope Arelatem gignitur, Matthiolo ignota ex ſententia Dalechampii, vt qui pro ea Laburnum duplex oſtenderit: Ea etiam quam Bened. Aret. putat Anagyrin Laburnum Plinii eſt floribus luteis, oblonga ſerie dependentibus, cuius lignum apes fugere, & Plinius tradit, & à ruſticis Sabaudiæ audiui. Veneuis vidi arborem ſimiliter trifoliam, ſed diuerſâ foliorum ſpecie, quæ mecum attuli, fortè congeneres fuerint. Nec rectè Anagyris Indica, vocatus fructus Fabiformis ſecundi generis à quibuſdam creditur.

Lonicerus not.

Matthiolus notatur.

Fructus Fabiformis ſecundi generis.

Lacuna de Anagyride nihil habet præter verba Dioſcor. Figura & cætera pertinent ad Laburnum.

Lacuna notatur. Nautea.

Camer. Hort. Anagyris prima Plauto, vt putatur, Nautea.

Camer. & alij notantur.

Nos ſub titulo de Nautea diximus eius deſcriptionem ex Paulo Dracono Anagyridi non conuenire.

Lob. & Pena Adu. Obſ. & Icon. Pl. Anagyris fœtida arboreſcens, Anagyris Dioſc.

Cæſalp. Anagyrin quam aliqui Faſeolatiam vocant, Dioſc. deſcribit.

Faſeolaria.

Apud Plinium Anagyros, non multùm ab hac recedere videtur colytea apud Theophraſt. quaſi Anagyris quædam magna ſit, minore tamen ſemine.

Colyrea.

Hiſt. Lugd. duas figuras habet vnius plantæ, ſub his titulis, 1. Anagyris Dodonæi, 2. Anagyris vera ex agro Arelatenſi.

Tabern. quàm benè diſtinguat à Laburno videant lectores, Matthiolum imitatur.

Tabernæmontanus notatur.

Nomina linguarum

Ἀνάγυρος Gr. & Lat. dicitur, & Ἀνάγυρις: Cluſ. Herbariorum *Faba inuerſa*, quo nomine Venetiis in Aromatariorũ officinis, ſemen eius ex Creta delatum proſtat, Germ. Baumbonen & Gewandbonen: Dici etiam poteſt non præter rationem Steinſchendbaum, *Arbor fœtida*, vt à Lonicero nominatur, ſammè enim fœtet, vnde ortum commune dictum, *Mauere Anagyridem*: Gall. *Bois puant*: Ital. *Anagyri*, & *Faua lupina* Lob. Poſſet Angl. appellari, ait Turn. Beane trifolye.

Anagyrin in hortulo [Tiguri] colit ſolio fœtido. Turn. Anagyrin in Anglia, quod ſciat, non vidit. Ex ſemine (quod dederat Theobaldus Noblot Pharmacopœus Gener meus) natam alui Montbelgardi quæ primo anno excreuit ad cubitalem altitudinem. Vbi aliquot annis duraui, tandem gelu confecta periit. Vidi Monſpelii, Tiguri apud præceptorem Geſnerum: item Patauij Februario & Martio virentem, apud Vlyſſem Aldrandum cum ſiliquis. Primùm omnium hunc fruticem naſcentem Cluſius inueniebat primò ab Arelate lapide, ſaxoſo quodam colle, qui dicitur D. Antonii, monente D. Guillelmo Rondeletio. Deinde frequentem circa Hiſpalim totius Bœticæ Emporium celebertimũ, tum etiam ad Mundam, Malacam & Valentiam. Floret iſthic Ianuario & Februario, æſtate ſemen matureſcit. Huius porrò ligni matrix ſiue cor, non nigricat ſed nonnihil potiùs palleſcit. Bellonio ingredienti hortum ſimplicium Pontificis Romæ, Anagyris ſit obuia, quam Scipio Pontificis Simplicista in *Beluedere*,

Locus & Tempus.

Natalis.

Martius.

semine natam aluit, & ex illa integram sepem constituxit.

Vires. Tumores. Partus. Menses. Tenera siue recentia eius folia trita, inquit Dioscorides, tumores illitu reprimunt: si partus hæreat, & secundæ, mensésque morentur drachmæ pondere sicca bibuntur in passo: sic & suspiriosis dantur & contra dolores capitis in vino, amuleti etiam instar difficulter parientibus adalligantur, sed à partu statim auferri oportet. Radicis cortex concoquendis discutiendisque adhibetur. Semen commanducatum vomitiones vehementer cit. Vomitus. Hæc Dioscor. In quibus verba ista, Radicis cortex concoquentis &c. aliter vertit Ruellius quàm Græca significant: τὸ ῥίζης χυλὸς διαφορῆ, καὶ ἐκπύοῖ. Id est radicis succus, discutit & concoquit. Collectiones. Plinius: Folia collectionibus imponuntur, difficultérque parientibus adalligantur, ita vt à partu statim auferantur. Quòd si fœtus emortuus hæreat, & secundæ mensésque morentur, drachmæ pondere bibuntur in passo folia. Sic & suspiriosis dantur, & in vino vetere ad phalangiorum mórsus. Radix discutiendis concoquendisque adhibetur. Semen commanducatum vomitiones facit. In his Plinius in quibusdã à Dioscoride dissentit: illi enim radix, huic radicis succus discutit & cõcoquit: Galeno & Oribasio radicis cortex, nisi quis dicat quòd Plinius simpliciter de radice, Galenus de radicis cortice dixerit, fieri posse, vt in Dioscoride cum Ruellio τὸ ῥίζης φλοὸς & non ῥίζης χυλὸς legendus sit. Quod verò sequitur multò maioris est momenti: In vino vetere folia dari ad phalangiorum morsus Plinius ait, Dioscorides περὶ δὲ κεφαλαλγίαν σὺν οἴνῳ id est ad capitis dolorem in vino, ita vt vox φαλαγίων pro voce κεφαλαλγίων in Plinio supposita sit, aut in Dioscoride pro κεφαλαλγίαν voce, τὰ φαλάγια legere oporteat. At certè verisimilius est [vt testis est Corn.] in Dioscoride τὰ φαλάγια pro κεφαλαλγίαν legendum esse. Quid enim Anagyridis folia quę lubacria sunt, excalefacientisque ac incidentis facultatis, ad capitis dolores valere possunt? Proclinius quidem fuit, vt vox κεφαλαλγίαν in Dioscor. pro τὰ φαλάγια supponeretur, quàm vt Plinius τὰ φαλάγια pro κεφαλαλγίαν verteret.

Galenus de Anagyridis natura hæc scripsit. Anagyris frutex est graviter olens, & digerentis excalefacientisque facultatis. Sed folia etiamnum virentia cùm propter humiditatis admistionem minùs sint acria, idcirco tumentia reprimunt. At reliccata incidentis sunt, excalefacientisque facultatis. Similem ferè facultatem habet radicis cortex. Semen autem est magis subtilium partium. Sed & vomitum provocat. Eadem omnino Oribasius quoque habet. Alph. emp. ad dysuriam Anagyridis grana triginta septem cum cõdito à balneo pota commendat. Sed si semen vomitum mouet, vt facilè crediderim, quis exhibeat triginta septem grana ad dysuriam, ego tantam quantitatem experiri nolim, alterique experimẽtum committere malim. Si præterea Onogyros Nicandri est idem cum Anagyride, vt aliquos velle antè ostendimus, ea à stratis arcebit serpentes. Per Onogyrum tamen, vti dictum, non videtur intelligi Anagyris: non negarim propterea eam aduersari venenatis animalibus: scribit enim Æginetа in genere suffitum graveolentium valere ad præseruandum à venenum eiaculantibus animantibus. Accidit interdum, vt Capræ & oues in Creta fame vexatæ huius folia depascant, licèt odoris sit ingratissimi, & postea ex harum lacte caseus conficiatur: quo si fortè ignarus aliquis vescatur, aut lac bibat, statim excitentur tum vehementissimi vomitus, tum fluxus ventris; & cùm hoc sæpissimè accidat, multi in discrimen vitæ veniant: quam ob causam frutex hic omnibus sit exosus.

Dysuria. Alph. Emp. mirabitur. Contra venenata animalia. Vomitus. Fluxus ventris.

CYTISVS IN GENERE.

CAP. III.

IN tanta Cytisi varietate in genere ex Veteribus & Neotericis pertractandum.

Cytisum igitur Theophrastus adeò infensum [χαλεπὸν] cæteris esse plantis ait, vt subrepto alimento ferè omnes enecet: eiusque medullam tam durum esse ac spissam, [quod Astrum cognominent,] vt proximè ad Ebenum accedere videatur. Frutex [θάμνος] est autore Dioscoride, albus in totum, velut Rhamnus [ῥάμνος] ramos producens cubitales & maiores: folia Fœnugræco aut Loto Trifolio [τρίλοβῳ ἢ λωτῷ τετραφύλλῳ] similia, sed minora, & maius dorsum habentia, quæ dum digito conteruntur Erucam [εὐζωμὸν] redolent, in gustu verò Cicer viride [ἰσχνὸν χλωρὸν] referunt. Folia vim habent refrigeratoriam, [ψυκτικὴν, addit Lac. ἐμπλαστικὴν] gustu adstringentem ac oedemata inter initia discutiant, si cum pane trita illinantur. Eorum quoque decoctum vrinam potu ciet. Cæterùm, nonnulli, quòd Apes alliciat, cum propè Alvearia serunt. Frutex Cytisus ab Aristomacho Athenienſi, vt videre est apud Plinium, [qui eadem ferè cum Varrone & Columella tradit, ex quibus sua fortè desumpsit] miris laudibus prædicatus pabulo ovium, aridus verò etiam suũm. Vtilitas [ad valetudinem & saginam Dal.] quæ Eruo, sed ocyor satietas, perquàm modico pinguescente quadrupede, ita vt jumenta hordeum spernant. Non ex alio pabulo lactis maior copia, aut melior, supra omnia pecorum à morbis omni vsu præstante. Quin & nutricibus in defectu lactis aridum, atque in aqua decoctum, potui cum vino dari iubet [iuuat, & M.] firmiores, celeriorésque tradens infantes fore. Viridem etiam Gallinis, aut si aruerit, madefactum. Apes quoque nunquam defore Cytisi pabulo contingente, promittunt Democr. & Aristomachus. Nec aliud minoris impendij est. Seritur cum Hordeo, aut Vere [Eruo Dal.] semine, vt Porrum εἰς σπαρίδα, [ramo Pomum malè vertit Plin.] vel caule Autumno ante brumam. Si semine madidum, & si desint imbres, fatum spargitur [rigatur quindecim proximis diebus Colum.] Plantæ cubitales transferuntur scrobe pedali. Seritur per [post vet.] æquinoctia tenero frutice. Perficitur triennio. Demetitur verno æquinoctio [nam tota Hieme floret, Dal.] cùm florere desiit, vel pueri, vel anûs vilissimâ operâ. Canus aspectu [vtraque Cytisus: est enim sativa & altera suæ sponte, Colum.] brevitérque si quis similitudinem exprimere velit, anguſtioris [amplioris vet.] Trifolii frutex. Datur animalibus post biduum semper. Hieme, madefacti [aridum enim maiores vires habet, & nimis satiat] satiant equos denæ libræ, & portione minora animalia: obitérque inter ordines Allium & Cæpe seri fertile est. Inventus hic frutex in Cythno insula, inde translatus est in omnes Cycladas, mox in vrbes Græcas, magno casei proventu: propter quod maximè miror rarum esse in Italia. Non æstuum, non frigorum, non grandinum, aut nivis iniuriam expavescit. Adiicit Higinus, ne hostium quidem, propter nullam gratiam ligni. Galenus etiam lib. de An-

Theophr. de Cytiso. Ad medullã Ebeni. Dioscor. de Cytiso. Rhamno similis. Dioscor. illustratur. Odor Erucæ. Gustus Ciceris. Vires & vsus. Dioscor. de Cytiso lectio. Oedemata. Vrina. Apes. Plin. Cytisus. Summopere a Cytiso pabulum. Plin. illustratur. Vtilitas. Locus. Rarus in Italia. Cytisus Cæsio.

Locus. de Antid. Cytiſum fruticem eſſe, ſcribit his verbis. In Myſia, qua parte noſtræ Provinciæ finitima eſt, tractus occurrit quem *Bruton* nominant, in quo locus eſt Cytiſo plenus, ex cuius floribus plurimum mellis apes excerpere vno ore tradunt. Fruticoſa verò planta eſt, eam altitudinem attingens, ad quam Myrti creſcunt. Folia verò, inquit 7. ſimpl. digerendi facultatem obtinent, aquoſa tepida facultate ammixtam, ſicut & Malvę folia. Hæc Galenus. Herba vel frutetum, quod maximè circa ſepes vinearum naſcitur, ait Marc. Med. Empiricus, Latinè Cytiſus dicitur, virgulus eſt ſubtortis, vel curvis: foliis oblongis, benè virentibus: floribus concluſis, oblongis albis, vel galbaneis, benè olentibus, i.e. mellito odore: frutetum ipſum ſemper virens, ætate atque Hieme. Verùm, vt Dodonæo videtur, hæc deſcriptione Marcellus alium delineat Cytiſum, à Græcorum noſtro differentem, quem non iumentorum pabulo laudat, aut ad lactis copiam augendam commendat, ſed imrum eſſe remedium tradit adverſus iſchiadem & arthriticum. Aſt nec ipſe Dodon. fovea n effugit, quam fecit. Recitans enim Veterum verba, non demonſtrat quam intelligat. Baſil. Fab. in Theſ. vocans Cytiſum Weißklee & Spitzklee / Loto ſimilem, & capris fruticem gratum, neſcio quid ſcribat.

Cornar us ſecurè n is Cytiſum aut nunquam ad Germanos tranſiiſſe, aut dudum periiſſe credit, ex eo, quòd Panius iam ſuo tempore rarum in Italia fuiſſe dixerit: tantum abeſt vt ab illo perſuadeat, in Germania nihil eorum poſſe naſci, quòd rarum ſit in Italia.

Strabo contra Dioſcoridem, Plinium, & Galenum Cytiſum arborem eſſe velle videtur, eam ſiquidem cum Balſamo arbore odorata ſimilem facit. Quæ fortè occaſio, cur hanc arbuſculæ propiorem Cornarius eſſe dixerit: quod quidem ex eo colligi poſſe putat, quòd Plinius ait nullam gratiam ligni eſſe. Quum enim nulla ſit ligni gratia, ramos omninò producere oportere ſibi perſuadet lignoſos, non velut in herba teneros & molles. Sed nec arborem eſſe, nec arbuſculæ propiorem, Virgilius oſtendit, dum in Buc. Eclog. 1. ait.

——non me paſcente, Capella
Florentem Cytiſum & Salices carpetis amaras. Ecl. 9
Sic Cytiſo paſtæ diſtendunt vbera vaccæ. Eclog. 10.
Nec Cytiſo ſaturantur apes, nec fronde Capella.

Virgilius, inquam, ſatis indicat his verſibus, nec arborem eſſe, nec arbuſculæ herbam propiorem. Non enim ſolent Capræ, nec poſſent, ſi ſolerent, florentes arbores depaſcere. Quare nec illud Cornarii valebit, quando Plinius ait, nullam eſſe ligni gratiam, ramos omninò producere oportere lignoſos. imò contrarium potiùs verum erit, nullam eſſe ligni gratiam, ramos ferre vimineos & lentos quibus capellæ ſaturari nequeant. Eſſe a. capris Cytiſum deſideratum pabulum lepidè expreſſit Theocritus.

Adagium. Η' αἶξ τὸν κύτισον, ὁ λύκος δ' ἅπαν ἄγριον ἕλκει.
Capra Cytiſum, lupus capellam ſequitur.

Amatus vt hanc difficultatem effugiat, concludit Cytiſum, & inter arbores, & inter frutices, ſiue herbas cenſeri poſſe, generiſque differentiâ, à Plinio diſtingui, vt in arbore, fœmineo vtatur, in frutice, maſculino, quod ſanè obſeruatione non dignum. Cytiſo in fœminino genere vtitur Columella, in maſculino Theocritus & alij paſſim, vt Rob. Conſt. in Lex. qui & ἀγίφυλλον ab Heſychio vocari ſcribit. Theocritus etiam hunc fruticem vocari ſcribit. Theocritus etiam hunc fruticem κυτίσιν; nonnulli κυτίσον, alii πλὴν. A Cythno,

Mel. Fruticoſa. Facultat. Cytiſus Marcellus. Marcellus notatur. Dodon. redarguitur. Baſil. Fab. reprob. Corn. taxatur. Cytiſus arbor Strab. Non arbor. Corn. taxatur. Adagium. Cytiſus arbor & frutex. Amphyllum. Cytiſum. Theocr.

aut vt alij, à Cithiſa inſula nomen, authore Servio habet. Inter Dioſcoridis verba hæc in quibuſdam codicibus falsò adſcripta reperiuntur, alios Telinen, Triphyllon alios, alios Lotum grandem. Dioſc. reſtituitur.

Cytiſi Dioſcoridis deſcriptio tam accurata non eſt, vt ex ea verus Cytiſus cuncti innotuerit, quo factum eſt, vt diuerſi authores diuerſos exhibuerint Cytiſos.

Cytiſi nomine donatæ ſunt ſequentes plantæ.

Cytiſus ſiliquâ incuruâ folio candicante à Marantha deſcriptus de quo proximè. Cytiſus ſiliqua incurua folio candicante.

Cytiſus Hiſp. Cluſ. 1. folio vireſcente. Cytiſus Cluſii folio vireſcente.

Cytiſus montis Calcaris. Cytiſus montis Calcaris.

Cytiſus Hiſp. Cluſ. 2. Cytiſus Cluſ. 2. Hiſp.

Cytiſus ſpicato flore.

Cytiſus 3. Hiſp. Cluſ. non breui pediculo.

Cytiſus hirſuta.

Cytiſus Pann. Cluſii omnia incana.

Cytiſi 2. Pannon. Cluſ. ſpecies altera, hirſuta valdè.

Cytiſus Pann. 3. Cluſ. ſparſis ramis.

Cytiſi Pannon. 3. Cluſ. ſpecies altera, ſupinis ramulis.

Cytiſus ſiliqua anguſta glabra.

Cytiſus glabra lata ſiliqua.

Cytiſi genus flore purpureo.

Cytiſi facie Alyſſon fruticans.

In hac quidem multitudine de Cytiſo, licèt iudicare difficile ſit, quis legitimus Cytiſus Veteribus deſcriptus, pertiores tamen eum exiſtimant eſſe, quem Marantha proponit. Cæterùm, nemo, vti ſpero, inficias ibit, quin quos enumeravi frutices ad Cytiſi genera etiam referri debeant.

Præter has tamen aliæ quædam occurrunt plantæ, Cytiſi titulo gaudentes, quas à prædictis meritò ſeiunximus. Autore Dodonæo, *Trif. lium fruticans*, ſiue *palemonium* quorundam, non benè Cytiſus à pleriſque appellatur. Laburnum quibuſdam Cytiſus dicitur. Quidam putarunt Coluteam multis dictam eſſe Cytiſum. Cytiſi cognata eſt Colutea ſcorpioides authore Cluſio. Camerarius putat Doryenium Monſpelii exiſtimatum, eſſe Cytiſo Columellæ cognatum. Trifolium candidum Dodon. à quibuſdam dicitur Cytiſus Columellæ, de quo lib. Hiſt. n. g. 17. de Trifoliis herbaceis. Quidam volunt Marcelli Empirici ac etiam Dioſc. Columellæ & Virgilii Cytiſum eſſe Trifolium quoddam magnum. Tragus ſcribit repudiandam ſententiam eorum qui Trifolium pratenſe, Cytiſum interpretantur. Trifolium candidum Dodon. rectum. Melilotum vulgarem quidam Cytiſum Veterum eſſe contendunt, inquit Dodonæus, verùm non veritatem aſſecuti videntur. Ruellius ſcribit ſe vereri ne Marcellus Cytiſum pro Medica viderit. Lotus ſatiua, odorata, quibuſdam cenſetur Cytiſus, quod aliis diſplicet. Trifolium fruticans. Laburnum. Colutea multis. Colutea Scorpioides Doryenium Monſp. Trifolium candidum Dod. rectũ. Trifolium magnum Cytiſus Tragi Trifolium pratenſe purpureũ. Trifolium candidum Dod. rectũ. Melilotus vulgaris. Medica. Lotus ſatiua odorata.

CYTISVS SILIQVA INCVRVA, FOLIO CANDICANTE.

CYTISVS quam hîc exhibemus, pulcher eſt frutex, qui primo anno à ſatu mihi in cubitalem altitudinem excreuit, cubitali quoque & recta radice, alioqui ad cubitos aliquot aſſurgens, totus candicans, in ramos tenues diuiſus, foliolis ternis retuſis & non nihil fiſſis, quæ ſuſtinent longiores pediculi, quàm in cæteris Cytiſis. Flores ex longis pediculis multi, parui, lutei, Geniſtæ piloſæ floribus proximi, Deſcrip. Radix. Folia. Flores.

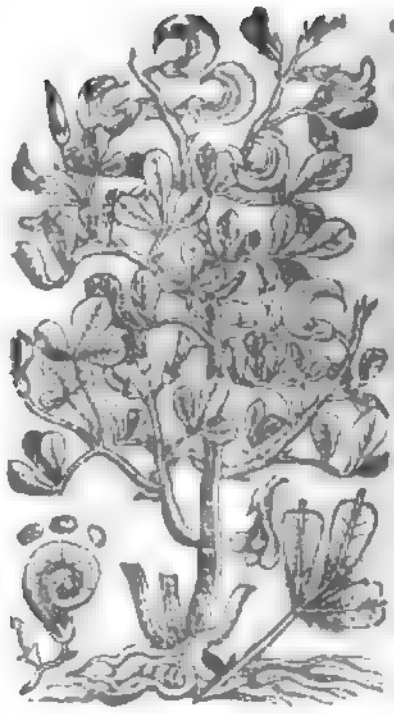

Siliqua.

Maranthæ descriptio.

Altitudo Myrti. Folia.

Odor Erucæ. Gustus. Flos. Color.

quos sequuntur siliquæ, pulchræ, latæ circumflexæ.

Maranth. in hunc modum describit: Cytisus frutex, totus candidus est, eam altitudinem attingens, ad quã Myrtus crescit. Folia singulis pediculis terna, sed ramulosa profert [quod Plinius expressit,] quæ si digitis terantur, odorem Erucæ proximum, gustata verò Cicer recens æmulatur. Florem recludit in ramulorum cacuminibus lætum, aspectúque pulcherrimum, colore luteum, sed saturato, quemadmodum quæ pro Caltha ostendi solet, & arantiorum cortex. Siliquas producit contortas, vnã & nonnunquam pluribus spicis, paruas, in quibus semina parua, vix ineunte ætate matureſcentia. Caudex nigrum cor retinet, Ebeno simillimum, *Vastaccietta* ab artificibus nuncupatum.

Siliqua. Semina. Caudex. Cor. Vastaccietta dictum.

Quod verò Cor retineat Cytisus nigrum, arbitratur Marantha euenire ratione vetustatis, hócque Veteribus, sicuti & multa alia, incompertum fuisse: Hisce siquidem Lectorem adhortatur: Cùm de Cytiso leges, in eius trunci medio nigrum colorem contineri, Ebeni similem, caue, de quacunque intelligas, quia non nisi in inueteratis, caudicem crassissimum habentibus, partem nigram mediam reperies, quanquam in adolescente, tenerrimóque adhuc frutice quæsiens, non dubium est, quin Cytisus semper tibi incognita futura sit. Scit esse Cytisum totum candidum (color enim in herbis ait loci ratione permutatur) vt non immeritò illam Rhamno Dioscorides comparauerit, hoc tamen habet, dum in suo natali loco permanet: nam transplantata candidum illum colorem multa ex parte amittit, vt virentem potiùs, quàm candicantem diceres, quæ nota deperdita sui cognitionem facilè præpedire posset his, qui ex loco id fieri nescierint.

Color niger quando reperiatur.

Matth. in Dioſc. cum magn. fig. Lat. & in Ital. Cytisi plantam misit Iac. Anton. Cortusus, legitimam referentem Cytisum omnibus notis, materie ligni nigra, & Ebeni modo firmissima. Hist. Germ. & Epit. cum add. Camer. Cytisus, κύτισος, Ital. *Citiso*, Germ. Geyßklee.

Dodon. Lat. in fol. Cytisus, vt existimatur.

An Anguill. Cytisus flexibilis, species foliis albis & lucidis, vt argentum, respondens aliquatenus Barbæ Iouis Plinij.

Lob. Obs. & Icon. Plant. Cytisus Maranthæ & Matthioli.

Cytisum à Matthiolo exhibitam misit ad Camer. vt ipse in Hist. Matth. Germ. scribit, Bartolomæus Marantha nomine Cytisi Galeni, ex eo loco cuius etiam meminit Galenus: Tabiis nimirum, non longè Surrento & Vesuuio monte.

Clus. qui in genere Cytisum, Hung. *Zanath* vocari ait, legitimam Cytisum veteribus descriptam, cum peritioribus rectè sentit, eam esse, quam Marantha proponit.

Portæ Cytisi figura inortis siliquis *instar* capratum cornu, non in omnibus nobis probatur.

Lignum Rhodium, Oliuastrũ, Agallochum, Aspalathũ.

Lignum Rhodium, quod Matthiol. Oliuastrum, nonnulli Agallochum vocant, à quampluribus etiam pro legitimo Aspalatho in Theriacis vsurpatum, non est neque oleæ, & multò minus Aspalathi, sed veræ & legitimæ Cytisi, perquàm similis Cytiso à Marantha descripto, sic vt eundem esse, nunc credat Honor. Bell. & se quoque errasse deprehendat, quando Cytisum Creticum, ἀκρόκυτον vocatum, legitimum fuisse putauit. Nam differt ab hoc foliis, quæ longiora & angustiora sunt, neque semper vno pediculo terna simul profert, sed quaterna & quina, vt nuper obseruaui, semẽnque non in siliquis, sed Trifolii modo profert: Hanc ob causam, non amplius Cytisum, sed Ebenum Creticum vocandam hanc stirpem censet. Materies enim ligni plurimùm ad Ebenum accedit, colore nigro, splendore, & duritie.

Cytisus vera.

Cytisus Creticus. Arbuscula.

Ebenus Cretica.

Aspalathus Cretica Alpini. Cytisus

Monendi lectores, nobis valdè suspectam Aspalathum Creticam Alpini, de qua egimus L. 4. Veremur enim ne huius Cytisi tribuat dotes Aspalatho, Luculentus accedit testis veram Cytisum iam inuentam esse, Iac. Dalechampius: Is ita plantam depingit: Cytisus in hortis Franciscanorum Lugduni visitur, frutex vlmam altus, ramis multis, canis, folio perpetuo fœnugræci, flore pisi, luteo, nigris maculis compuncto. Ego autem nullum inuenio præter Robertum Constantinum, qui tradat vllam Cytisum, flore nigris maculis compuncto: quid si descripsit Cytisi florem siccum, quem scio interdum nigrescere, nisi diligenter siccetur: quod autem ait flore pisi, dubium mouet, an Maranthæ Cytisum intelligat, is enim valdè paruus, quamuis figura pisi esse dici possit.

Robert. Constant.

Matthiolus.

Matthiolus cùm deprehendisset Cytisum non herbam, sed fruticem esse Myrti magnitudine apud Galenum legisset, imò inter arbores recensen à Plinio & Strabone inuenisset, Cytisi plantam à Cortuso missam pingendam curauit, quam legitimum Cytisum notis omnibus referre rectè putat, ligni materie nigra, & Ebeni modo firmissima, quod de Cytiso Theophrastus & Plinius tradidêre. At non Cytisum, sed Medicæ speciem esse malè autumant cum Hist. Lugd. quidam Herbarij.

Tabern. Cytisus cornutus Gehörnter / Geißklee.

I. Gerard. Angl. Cytisus 7. cornutus. The horned schrub Trefolye.

Locus.

Marantha hunc fruticem sæpius collegit prope Neapolim in colle quodam, quà ad Nesidem insulam itur. Oritur hic frutex, Honorio Bello referente, in Insulis Rhodo propinquis, & Rhodo ipsà, vnde ramos & truncos accepit, frequentiùs tamen in parua quadam Insula prope Rhodum sita, cui nomen Astachida, vbi singulis annis quamplurimi cæduntur trunci [mercimoniũ enim non vile est] Rhodúmque, & Pathmon, & Constantinopolim, aliáque loca adsportãtur. Ramulum primũ ex Italia mihi attulit Frater C. Bauh. ex horto Patauino, à D. Cortuso nominata fuerit Cytisus. Ex semine mihi prouenit Montbelgardi in hort. Illust. E. C. VVirtemb. Pforzheimiæ apud insignem Pharmacopœum Grunnigerum vidi pulchram arbusculam aliquot cubitorum, florentem & siliquas ferentem mense Octobri, iam tectam ad vitandam hyemis iniuriam, vnde

Tempus.

nobis-

Vitis Aquatica vulg.

Rosa pumila S. Pentaphyllos vulg.

Polygonatum vulg.

Polygonum vulg.

Fluvialis.

Calx Arbor. & Arbust.

Arabis.

Lunaria

nalis cum decumbente tenui Caulinculo, Rore Marinello, superficiem pervagante ferraceo, ac Flore Luteo, Semine Siliquato, Radice Repente, Fibrosa.

Ex his videtur quod per Rosa Herbam, Pollinem, Pentaphyllum, Polygonatum, Polygonum, Calcem, Arabidi simile, Lunariam videlicet, Rosam Solis, Vitem Aquaticam, Fluvialem, Pentaphyllum, Rosam Pumilam, Pentaphyllum, Rosam Montanam, Pentaphyllum, Rosam Alpinam, Pentaphyllum, Rosam Hirsutam, Pentaphyllum, Rosam Repentem, Pentaphyllum, Rosam Arvensem, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem, Pentaphyllum, Rosam Hortensem, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Alterum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Alterum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Tertium, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Tertium, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quartum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quartum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quintum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quintum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sextum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sextum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Octavum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Octavum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Nonum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Nonum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Decimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Decimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Undecimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Undecimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Duodecimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Duodecimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Decimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Decimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Decimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Decimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Decimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Decimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Decimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Decimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Decimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Decimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Decimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Decimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Decimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Decimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Vigesimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Vigesimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Vigesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Vigesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Vigesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Vigesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Vigesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Vigesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Vigesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Vigesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Vigesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Vigesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Vigesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Vigesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Vigesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Vigesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Vigesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Vigesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Vigesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Vigesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Tricesimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Tricesimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Tricesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Tricesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Tricesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Tricesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Tricesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Tricesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Tricesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Tricesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Tricesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Tricesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Tricesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Tricesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Tricesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Tricesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Tricesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Tricesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Tricesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Tricesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadragesimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadragesimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadragesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadragesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadragesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadragesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadragesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadragesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadragesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadragesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadragesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadragesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadragesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadragesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadragesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadragesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadragesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadragesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadragesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadragesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quinquagesimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quinquagesimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quinquagesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quinquagesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quinquagesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quinquagesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quinquagesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quinquagesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quinquagesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quinquagesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quinquagesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quinquagesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quinquagesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quinquagesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quinquagesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quinquagesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quinquagesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quinquagesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quinquagesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quinquagesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexagesimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexagesimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexagesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexagesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexagesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexagesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexagesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexagesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexagesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexagesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexagesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexagesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexagesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexagesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexagesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexagesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexagesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexagesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexagesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexagesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septuagesimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septuagesimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septuagesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septuagesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septuagesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septuagesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septuagesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septuagesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septuagesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septuagesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septuagesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septuagesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septuagesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septuagesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septuagesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septuagesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septuagesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septuagesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septuagesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septuagesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Octogesimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Octogesimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Octogesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Octogesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Octogesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Octogesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Octogesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Octogesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Octogesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Octogesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Octogesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Octogesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Octogesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Octogesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Octogesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Octogesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Octogesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Octogesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Octogesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Octogesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Nonagesimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Nonagesimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Nonagesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Nonagesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Nonagesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Nonagesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Nonagesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Nonagesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Nonagesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Nonagesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Nonagesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Nonagesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Nonagesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Nonagesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Nonagesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Nonagesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Nonagesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Nonagesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Nonagesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Nonagesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Centesimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Centesimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Centesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Centesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Centesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Centesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Centesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Centesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Centesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Centesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Centesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Centesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Centesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Centesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Centesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Centesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Centesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Centesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Centesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Centesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Ducentesimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Ducentesimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Ducentesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Ducentesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Ducentesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Ducentesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Ducentesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Ducentesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Ducentesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Ducentesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Ducentesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Ducentesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Ducentesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Ducentesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Ducentesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Ducentesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Ducentesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Ducentesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Ducentesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Ducentesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Trecentesimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Trecentesimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Trecentesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Trecentesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Trecentesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Trecentesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Trecentesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Trecentesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Trecentesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Trecentesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Trecentesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Trecentesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Trecentesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Trecentesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Trecentesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Trecentesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Trecentesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Trecentesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Trecentesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Trecentesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadringentesimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadringentesimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadringentesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadringentesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadringentesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadringentesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadringentesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadringentesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadringentesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadringentesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadringentesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadringentesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadringentesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadringentesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadringentesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadringentesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadringentesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadringentesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadringentesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadringentesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quingentesimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quingentesimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quingentesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quingentesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quingentesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quingentesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quingentesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quingentesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quingentesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quingentesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quingentesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quingentesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quingentesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quingentesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quingentesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quingentesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quingentesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quingentesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quingentesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quingentesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexcentesimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexcentesimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexcentesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexcentesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexcentesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexcentesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexcentesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexcentesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexcentesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexcentesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexcentesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexcentesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexcentesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexcentesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexcentesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexcentesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexcentesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexcentesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexcentesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexcentesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septingentesimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septingentesimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septingentesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septingentesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septingentesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septingentesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septingentesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septingentesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septingentesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septingentesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septingentesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septingentesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septingentesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septingentesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septingentesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septingentesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septingentesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septingentesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septingentesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septingentesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Octingentesimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Octingentesimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Octingentesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Octingentesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Octingentesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Octingentesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Octingentesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Octingentesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Octingentesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Octingentesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Octingentesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Octingentesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Octingentesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Octingentesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Octingentesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Octingentesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Octingentesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Octingentesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Octingentesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Octingentesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Nongentesimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Nongentesimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Nongentesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Nongentesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Nongentesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Nongentesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Nongentesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Nongentesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Nongentesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Nongentesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Nongentesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Nongentesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Nongentesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Nongentesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Nongentesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Nongentesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Nongentesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Nongentesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Nongentesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Nongentesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Millesimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Millesimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Millesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Millesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Millesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Millesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Millesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Millesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Millesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Millesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Millesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Millesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Millesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Millesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Millesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Millesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Millesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Millesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Millesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Millesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Bimillesimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Bimillesimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Bimillesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Bimillesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Bimillesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Bimillesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Bimillesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Bimillesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Bimillesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Bimillesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Bimillesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Bimillesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Bimillesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Bimillesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Bimillesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Bimillesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Bimillesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Bimillesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Bimillesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Bimillesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Trimillesimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Trimillesimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Trimillesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Trimillesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Trimillesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Trimillesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Trimillesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Trimillesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Trimillesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Trimillesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Trimillesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Trimillesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Trimillesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Trimillesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Trimillesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Trimillesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Trimillesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Trimillesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Trimillesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Trimillesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadrimillesimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadrimillesimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadrimillesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadrimillesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadrimillesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadrimillesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadrimillesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadrimillesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadrimillesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadrimillesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadrimillesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadrimillesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadrimillesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadrimillesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadrimillesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadrimillesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadrimillesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadrimillesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quadrimillesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quadrimillesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quintamillesimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quintamillesimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quintamillesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quintamillesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quintamillesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quintamillesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quintamillesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quintamillesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quintamillesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quintamillesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quintamillesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quintamillesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quintamillesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quintamillesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quintamillesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quintamillesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quintamillesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quintamillesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Quintamillesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Quintamillesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexmillesimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexmillesimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexmillesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexmillesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexmillesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexmillesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexmillesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexmillesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexmillesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexmillesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexmillesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexmillesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexmillesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexmillesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexmillesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexmillesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexmillesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexmillesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Sexmillesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Sexmillesimum Nonum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septimillesimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septimillesimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septimillesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septimillesimum Primum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septimillesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septimillesimum Secundum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septimillesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septimillesimum Tertium, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septimillesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septimillesimum Quartum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septimillesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septimillesimum Quintum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septimillesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septimillesimum Sextum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septimillesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septimillesimum Septimum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septimillesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Hortensem Septimillesimum Octavum, Pentaphyllum, Rosam Sylvestrem Septimillesimum Nonum, Pent

Cyrsio, vt Stellato Clusio, in Salamanticensi agro, & alibi vtriusque Castellae locis, item circa Pharchiam, Aetate proxime lata & Angelum Cretae in Belgio latissime per Hispaniam nascitur hymenis hamatis penitus exsiccatur.

Cyrsium Monspeliense.

CYTISVS MONTIS CALCARIS.

Cytisus Montis Calcaris. Cytisus Montis Calcaris Clusij. Cytisus Montis Calcaris Lobelij. Cytisus Montis Calcaris Dodonaei.

RAMI Cytisi montani nobis delati per Germaniam Occidentalem, & Gallia Belgicam inter Cytisos Galli a Pyrenaeorum, fluentis latus, ejusdem, minus propagatis alternatim prodeuntes, tenuibus hinc inde ramulis exeuntes, pro quibus Cytisum montanum Clusij, & Lobelij, Cytisum humilem & propagatis pendulis ramis Dodonaei gaterit, ornatum & in multiplices ramos, qui cubitales, decem ad quindecim pedibus excrescit. Flores pedunculo brui laxiori, longo per quatuor latum extenta agnine, dentibus bifidis, ad calycis tubi basim ex quinque lanceolatis constat, purpurei, dulces ad digitum pulpam exhibent. Fructus pedunculo brui laxiori, longo per quatuor latum extenta agnine, dentibus bifidis, ad calycis tubi basim ex quinque lanceolatis constat, purpurei, dulces ad digitum pulpam exhibent. Fructus circa dies sex.

Flores.

Fructus.

Vtrum hoc, Lobelius dubitat frigentibus verbis: Qui ex Rondeletio vt Plinianum describit, an Cytisus Hispanicus Clusij, Cytisus Alpestris Cornuti, Cytisus Pannonicus Lobelij, an tam humilem quoque, sive subinde procumbentem Cytisi Germanici pendulos ramulos Dodonaeus, fratres, vbinam illum alterum magnitudine superantia, ignoti adhuc Cytisorum modo hic intima, seu tamen montana, diuersa frequentissime, habeamus, nescio: Genista Germanica Tab. 21. non fol. fluens hoc, sed minores ramos Cytisi, nullos quos carnosos, spinosos, compressos, vel duobus locis decipua tenuia cuneata ex annuis ramulis, & alata ramalia plana, vel ramulos Monspel. ita habemus, Super Cornu aut Inter Legumina Germanica Cytisum Alpinum, & Cytisum minus & insolucre duplicat lobatum vidisse Narbonae, praeterea, ad calcem montis Calcarij prope Vegetum, multa quoque ramosa, sed tenuiorem, quodcirque apnae ex diuersi quo tum in montes descripserat, vt quod, vix fuscant, pallescentiores, imo quibus contubium declinabit caule, imprimis Tab. 21. non Sole in Acutorum spinis, tenuissimas quoque ramulorum fuisse, Genista Germanica Tab. 21. Apes ab eam frequentes.

Cytisus Alpestris Cornuti. Cytisus Pannonicus Lobelij. Genista Germanica Tab. 21. non fluens hoc. Genista Germanica Tab. 21. Apes ab eam frequentes.

Cytisus.

Cytisus Hispanicus.

Cytisus Hispanicus Clusij.

Cytisus Alpestris.

Cytisus Alpestris Cornuti.

Cytisus Pannonicus Lobelij.

Cytisus Germanicus.

Cytisus Germanicus Lobelij.

Cytisus Germanicus Dodonaei.

Cytisus Germanicus Clusij.

Cytisus Germanicus Cornuti.

Cytisus Germanicus Tabernaemontani.

Cytisus Germanicus Matthioli.

Cytisus Germanicus Gesneri.

Cytisus Germanicus Camerarii.

Cytisus Germanicus Bauhini.

Cytisus Germanicus Parkinsoni.

Cytisus Germanicus Ray.

Cytisus Germanicus Plukenetii.

Cytisus Germanicus Tournefortii.

Cytisus Germanicus Linnaei.

Cytisus Germanicus Miller.

Cytisus Germanicus Hudson.

Cytisus Germanicus Lamarck.

Cytisus Germanicus Persoon.

Cytisus Germanicus Sprengel.

Cytisus Germanicus Link.

Cytisus Germanicus Koch.

Cytisus Germanicus Reichenbach.

Cytisus Germanicus Wahlenberg.

Cytisus Germanicus Fries.

Cytisus Germanicus Elias Fries.

Cytisus Germanicus Elias Fries filius.

Cytisus Germanicus Elias Fries nepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries pronepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries adabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries proadabproabadnepos.

Cytisus Germanicus Elias Fries abproadab

Hunni Aduatici.

Ambiani. Eburones.

Condrusi. Caeroesi. Pemani.

Nervii. Atrebates. Veromandui.

Viromandui.

Belgae.

Rhenus.

Germani.

Treviri.

Ubii.

Suevi.

Sugambri.

Usipetes. Tencteri.

Cenimagni. Segni. Condrusi. Eburones.

Caesar ad exercitum Ariovisti proficiscitur.

Caesar ad Ariovistum.

Ariovistus.

Caesar ad Ariovistum.

Caesar ad Ariovistum.

Caesar ad Ariovistum

Aconita duo, ... Aconitum ... Pardalianches ... Cole. ... Flore. ... Pardalianches ... Lupi. ... Lupi. ... Lupi.

Adjunc de Arvernis. bellare: Gigite plane, fortes, fenes enim nunc augeam, diffidium: Radicibus, ramis, tantus quam tuo per utrum fuoli, subinde Hoste agam.

Clat Pontum Cyrdus; & Nili, post Septentrionales Tabam Arce Cyrdus citeriora, Gaudibus & Nili. Cyrdus, Gentes. Gerund. Arg. Cyrdus quoque, Incolarum Quam Gentes Cyrdus. Hunc Lol. Cyrdus, Clades, & Lol. Quintilium.

Lucan. & Propert. Augustus, Nili: Augustus scripsere Lucan. & Propert. Augustus, Nili. Augustus, Nili. Augustus, Nili

to Domini Doctoris Fœlicis Plateri, & I. Herzmã Pharmacop. ac Argentinæ in horto Domini Friderici Meier, à quo habui semina Montbelgardi ferenda in hortum Illust. Excel. Celsi V Virtemb.

CYTISI GENVS MISSVM, NOMINE EBENI SECVNDI, FLORIBUS purpureis.

Descrip. FRVTICOSAM quandam plantam Ebeni secundi nomine donarunt Itali, virgultis lentis, teretibus, cana lanugine pubescentibus, per quæ folia conspiruntur, vicialibus pediculis appensa, terna, cytisorum modo longa, acuta, villosa, albida. Flores in spicam digestos, pariter ac Trifolii maius, siue cytisus Tragi, gerit, purpurantes, ex folliculo lanuginoso candicante, in plumatas cuspides definentes, vnicuique verò folliculo folium subiicitur, acuminatum: semen inuolucro Trifolii bituminosi clauditur, album, oblongum, ad Milium vulgare accedens.

Virgulta. Folia. Flores. Semen.

Ebano Candia.

Iosephus Casabona Ducis Florentini hortulanus mihi semen, cum hac inscriptione, *Ebani Candiæ*. Frutex cytisus alter Candiæ, vel Ebanum flauis purpureis, in catalogo horti Bembi Patauini.

Descriptio Belli. Folia. Flores. Semen. Materies. Locus.

De hoc cytisi genere existimamus Honor. Bellum hæc scribere Epistola ad Clusium. cytisus creticus frutex est totus obliquus, ad quatuor aut quinque cubitorum altitudinem assurgens: folia profert terna simul iuncta, argentea, Trifolii æmula, dorso aliquantulum prominente: flores Trifolii maioris, adhuc tamen maiores, rubros in quib. intermixti sunt albi quidam villi, qui Struthiocameli pennis, cæsi in minutissimas partes diuisis æmulantur, ea ratione flos elegantissimus apparet: videtur enim ex purpura & argento quodammodo formatus: succedunt semina Milio maiora: materies ligni nigra, durissimáque est, cortex cinereus, & totus profundis scissuris plenus, oritur vbique in asperrimis collium locis & præcipitiis, vocatúrque vulgò, ἀχανδάξυλον, quod nobile lignum sonat. Hunc fruticem cytisum, & fortasse legitimum esse iudico.

Laudandus candor & veritatis studium, stirpium diligentissimi & peritissimi Honor. Belli, dum ait, se errasse nunc deprehendere, quando cytisum Creticum ἀχανδάξυλον vocatum, legitimum fuisse putauerit. Nam differre ab hoc foliis, quæ angustiora & longiora sunt, neque semper vno pediculo terna simul, sed quaterna & quina, semenque non in siliquis, sed Trifolii modo proferre, hancque ob causam non amplius cytisum, sed Ebenum creticam vocandam hanc stirpem censendam, materiem enim ligni plurimam ac-cedente colore nigro, splendore & duritie.

Genet. Cherlerus attulit nobis pulchros ramos cum flore ex Horto Florentino Mag. Ducis Hetruriæ. Priùs verò semine Florentino à Casabona misso prouenerat nobis in horto Ill. E. C. Virtemb.

CYTISI FACIE ALYSSON FRVTICANS QVORVNdam, Lob.

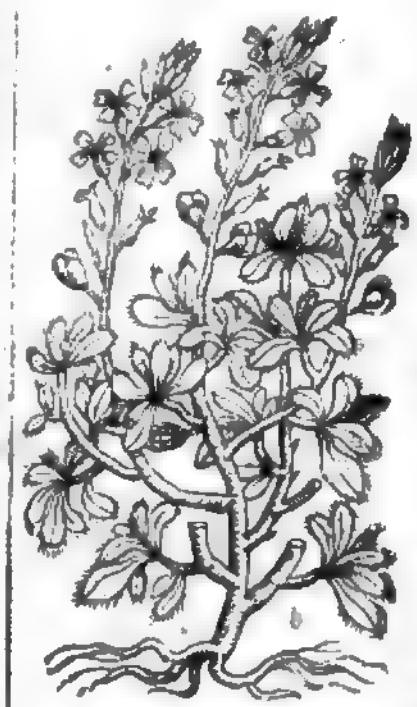

Descrip. PErquàm parùm notus hic perelegans, & parùm frequens exoticus frutex, nisi cultioribus Belgii viretis, vbi floribus luteis leucoij minoris, Æstate lucet, è sparsis numerosis, anfractuosis Polemonii striatis coliculis: Folia cytisi habitiora, albida, hispida, cetaceis pilis rigida: radice lignosa, durisore: & in folliculis semine.

Flores. Folia. Radix.

Lob. Obs. & Icon. Plant. vocat Cytisi facie Alysson fruticans quorundam. Tabern. Icon. & Hist. Cytisus adulterinus, Alysson fruticans, Vermeenter Getßlee. Gerard. Cytisus adulterinus, siue Alysson fruticans Bastard schrub Treefoile. mist. Lugd. cytisus facie Alysson quorundam, Lobelii.

Alysson fruticans.

TRIFOLIVM FRVTICANS, QVIBVSDAM POLEMONIVM flore luteo.

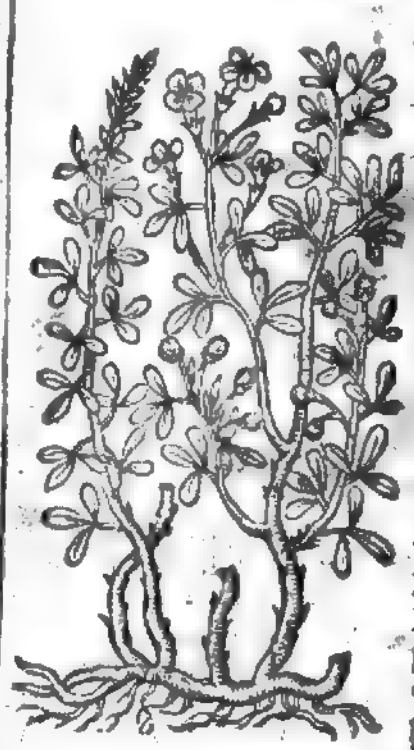

Descriptio VArio implexu serpit radix alba, ac ex pluribus progerminat locis: vode triquetrales, exunguiculati, anguloſi, virides: in quibus alternatim surculi surgunt, folia producentes, lxto virore splendentia, terna ferè, vt in Trifoliis: singulæ portiones ad Rutæ vulgaris portiones accedunt: sapore ingrato & feruido. In ramulorum extremis, flores oriuntur Iasmini facie vel Arthriticæ, siue Primulæ veris, quinquepartiti, lutei: Is

Folia. Sapor.

Fuchs. Fuchsii.

Ex duodecimo Gesneriano hæc fere nugæ, quibus, cibus, quantum ejusmodi fungi, & inde fiat fides vulgo notum, non dicam, ignotum.

Polonorum Agrici.

Polonorum Agrici. Pro Agrico, quem Matthiolus vocabulum, Gesnerus & Lonicerus nomen, Ruellius & Fuchsius genus, Polonos dicere malunt.

Polypodium Dod.

Polypodium Dod. Dodonæo quidem vocabulum, sive, quam deloquitur in plantæ cum ipsomet Dodonæo descriptione, quæ ad Polypodium vulgare non discrepat. Quod tubet is modo Polypodium, modo Filicem nominare, ut ipsi videtur, hæc pertinacia, cujus gratiosa mentione, quæ magnopere offendit, lector mihi ignoscet. Hic ab eo fere dissentit, quod ille quasi ad plantam Filicis magnam, hanc autem ad minorem, ut ita loquar, pertinere videtur. Reperit vero Tragus apud Germanos, ubi & Dodonæus, & Fuchsius Filicem nigricantem, ut ait, & Polypodium vocant, Polypodium, cubus lignum. Sed tum, quibuscum hortum, Dodonæi Filicem nigricantem, quam vocant Spanien, folium vellunt, nudi Caulibus nullum reperiri Polypodium, ex Gesnero.

Cyclamen.

Cyclamen. Pulmonaria Matthiolo simpliciter dicitur. Serius Dodonæo Pulmonaria, Bubus Bechiis, Bechis, Cuculis, Cuculeis, Cuculeis, Cucule

quidam Nicandri ad arundinis imperium ; deinde Cornelius Celsus, nec tamen frequentatus. Primus Dioscorides post eos aggressus magnam partem eorum, quae ad nos perveniunt, descripsit. Verba quidem ejus sic fere Graecis habet, non contenti cum Anagyride nasci se hortor, ut dicit ille, Graecus, sed Graecia ipsa, ut gens. Meminit ejus etiam tuor medicorum Graecorum, Paulus, Actuarius, Aegineta. Nobis tamen in propatulo videntibus ea, quae ad nos pervenere, sufficient, ut ad Arabicum dicta in suo ordine ad Plinium transmittamus.

Origanum Nicandri, quod & vulgo ORIGANUM dicitur, quia & nondum florescit, fragile & tenuissimum folium habet, quod Origanitis, & quae agrestibus ab his simile Nicandri Pyrum Anagyris Pharmacia, & alia multa Dioscorides, ut etiam, quae Origanus : nec unquam agrestes vocat Dioscorides. Nicandri Anagyris capitula, Anagyrus, quae & Fabaria, & Fabago, & Fabaria Graecis nominatur, & quae Cytisi, Cytisus, Cytisus, Cytisus

Cor. Siliqua.

quorum sinu apiculi plusculi emicant, flori concolores. Floribus succedunt siliquæ digitali longitudine, pollicari verò latitudine, cartilagineæ in quibus terna aut quaterna semina, nonnunquam plura, satis magna, exiguis phaseolis similia, remis formâ, quæ initio albent, deinde colorem purpurascentem contrahunt, tandem per maturitatem ex cæruleo nigricant: vt aptissimè Dioscorides πορφυρίζειν dixerit, cùm in eodem fructu non benè maturo tres differentes colores subinde conspiciantur, vt diligenter notauit Clusius.

Semen.

Descriptio Marcelli. Locus & tempus. Flos.

Anagyrim ita describit Marcellus in Dioscor. Floret Maio & Iunio mensibus grato inter alios frutices per siluas spectaculo, multóque flore, quem flauum ex longinquo ostendit, prætereuntium oculos facilè in se conuertens: & si abesset ingratus odor, quo meritò spretus, damnatúsque est, antiquorum coronas primus nobilitasset.

Odor.

Stirps fruticosa.

Fruticosa stirps magis quàm arbor est. Nos tamen vidimus tonsurâ, putationéque coactam ad legitimam arboris altitudinem crescere. Nullúmque florente eâ lætius spectaculum, aut siluæ, aut agri, si fortè consita in eis fuerit, ostendunt. Respondent autem eius naturæ omnia ea, quæ in Hist. à Dioscoride tribuuntur.

Anagyris Veterum. Error quorundam.

Descriptam plantam existimo legitimam Anagyrin, Dioscoridis, Plinii, Galeni, Pauli, Ægynetæ. Ex recentioribus nonnulli Anagyris duo genera posuerunt, verùm me iudice Bened. Curt. lib. hort. rectè alterum ab antiquo [hoc nostro] arborem aliam existimauit. Tametsi [inquit Clus.] nonnulli [vt Matth.] plura Anagyris genera se vidisse referant, ego vnicum legitimum quale videlicet à Veteribus descriptum est, tantùm obseruasse ingenuè profiteor. Et licèt Honor. Bell. se in Creta passim, secus vias differentem Anagyrin ab ea, quam hîc describo obseruasse dicat, quæ rotundiora proferat folia: non tamen ob sola folia quæ parum variant, diuersam existimo faciendam, cùm præsertim exosus odor, & facultates à Veteribus huic adscriptæ, eandem esse clarè demonstrent. Facilior etiam naturæ lusus in foliis, quàm in viribus.

Anagyris Cretica folium.

In Creta ludit rotundiore folio.

Per Columbinus.

Pandect. Anagyrin Columbini pedis speciem esse fatetur: sed Dioscoride perlecto, nullam similitudinem habere percepit Brassav. quippe Anagyris folia & virgas Viticis, id est, Agni casti habet, Pes verò Columbinus Maluæ foliorum æmula. Cordo in Hist. addita est figura Tragi, ac adscriptum, Tragi esse Fabam inversam, vel (vt alij nominare malunt) fœtidam.

Faba inuersa sive fœtida.

Anagyris Turnero ramis & foliis Agni casti Italici: verùm folia maiora breuioràque sunt, terna duntaxat iuncta, cùm Agnus quina semper coniuncta habeat, odore vehementer fœtido.

Faba Lupina.

Anguill. Anagyris in Apulia vocata *Faba inuersa & Faua lupina.*

Anagyris Creta.

An Matthiolo in Dioscoride ἀνάγυρος? Item in post. com. Ital. & Lat. & Hist. Germ. Anagyris maior, vel prima? Fructus enim descriptio videtur conuenire. Bellon. Obs. Anagyris: In Creta vulgò Anagyros. Hist. Gall. lib. 6. cap. 66. Græcè Ἀνάγυρος: Latin. *Anagyris*, Gallic. *Bois puant*. Idem Histor. Latin. Ἀνάγυρος aut Ἀνάγυρις. Thes. ling. Latin. perperàm Anagyrin Eghelo nominat, dum scribit: Anagyris herba est, quæ odore tetro prouerbium peperit, in eos iactari solitum, qui obfutura sibi commouent, vulgò Eghelo. Cast. Durant. Anagyris, Anagyris maior. Amat. in Dioscor. Anagyris Galeni.

Thesauri error. Eghelo.

Lonic. sui non memor, vocat modò Ebenum-

bonen & Baumbonen / Lat. *Faba inuersa*: Iam alibi figuram aliam habet, appellans Stinckhendbaum Anagyrin Acopon Latin. *Lignum putidum* & quibusdam *Malum terrestrem*. Sed pro suo more omnia confundit, figura non conuenit: nomen Maluæ ad quid? licet Pandectarius sit vsus.

Lignum putidum. Malum terrestre.

Gesnerus hort. Anagyris, quæ & Anagyrus & Onogyrus: Anagyris inquit is prope Arelatem gignitur, Matthiolo ignota ex sententia Dalechampii, vt qui pro ea Laburnum duplex ostendent: Ea etiam quam Bened. Aret. putat Anagyrin Laburnum Plinii est floribus luteis, oblonga serie dependentibus, cuius lignum apes fugere, & Plinius tradit, & à rusticis Sabaudiæ audiui. Veneuis vidi arborem similiter trifoliam, sed diuersâ foliorum specie, quæ mecum attuli, fortè congeneres fuerint. Nec rectè Anagyris Indica, vocatus fructus Fabiformis secundi generis à quibusdam creditur.

Lonicerus nor.

Matthiolus notatur.

Fructus Fabiformis secundi generis.

Lacuna de Anagyride nihil habet præter verba Dioscor. Figura & cætera pertinent ad Laburnum.

Lacuna notatur. Nautea.

Camer. Hort. Anagyris prima Plauto, vt putatur, Nautea.

Camer & alii notantur.

Nos sub titulo de Nautea diximus eius descriptionem ex Paulo Dracono Anagyridi non conuenire.

Lob. & Pena Adu. Obs. & Icon. Pl. Anagyris fœtida arborescens, Anagyris Dioscoridis.

Cæsalp. Anagyrin quam aliqui Faseolariam vocant, Dioscoridis describit.

Faseolaria.

Apud Plinium Anagyros, non multùm ab hac recedere videtur colytea apud Theophrast. quasi Anagyris quædam magna sit, minore tamen semine.

Colytea.

Hist. Lugd. duas figuras habet vnius plantæ, sub his titulis, 1. Anagyris Dodonæi, 2. Anagyris vera ex agro Arelatensi.

Tabern. quàm benè distinguat à Laburno videant lectores, Matthiolum imitatur.

Tabernæmontanus notatur. Nomina linguarum.

Ἀνάγυρος Gr. & Lat. dicitur, & Ἀνάγυρις: Clus. Herbariorum *Faba inuersa*, quo nomine Venetiis in Aromatariorum officinis, semen eius ex Creta delatum prostat, Germ. Baumbonen & Gewandbonen: Dici etiam potest non præter rationem Stinckendbaum, *Arbor fœtida*, vt à Lonicero nominatur, fammè enim fœtet, vnde ortum commune dictum, *Mouere Anagyridem*: Gall. *Bois puant*: Ital. *Anagyri*, & *Faua lupina* Lob. Posset Angl. appellari, ait Turn. Beane trifolye.

Locus & Tempus.

Anagyrin in hortulo [Tiguri] colit folio fœtido. Turn. Anagyrin in Anglia, quod sciat, non vidit. Ex semine (quod dederat Theobaldus Noblot Pharmacopœus Gener meus) natam alui Montbelgardi quæ primo anno excreuit ad cubitalem altitudinem. Vbi aliquot annis durauit, tandem gelu confecta perit. Vidi Monspelii, Tiguri apud præceptorem Gesnerum: item Patauij Februario & Martio virentem, apud Vlyssem Aldrandum cum siliquis. Primùm omnium hunc fruticem nascentem Clusius inueniebat primò ab Arelate lapide, saxoso quodam colle, qui dicitur D. Antonii, monente D. Guillelmo Rondeletio. Deinde frequentem circa Hispalim totius Bæticę Emporium celeberrimũ, tum etiam ad Mundam, Malacam & Valentiam. Floret isthic Ianuario & Februario, æstate semen matureſcit. Huius porrò ligni matrix siue cor, non nigricat sed nonnihil potiùs pallescit. Bellonio ingredienti hortum simplicium Pontificis Romæ, Anagyris fit obuia, quam Scipio Pontificis Simplicista *in Beluedere*,

Natales. Matrix.

semine natam aluit, & ex illa integram sepem constituxit.

Vires. Tenera siue recentia eius folia trita, inquit Dioscorides, tumores illitu reprimunt: si partus hæreat, & secundæ, mensésque morentur drachmæ pondere sicca bibuntur in passo: sic & suspiriosis dantur & contra dolores capitis in vino, amulen etiam instar difficulter parientibus adalligantur, sed à partu statim auferri oportet. Radicis cortex concoquendis discutiendisque adhibetur. Semen commanducatum vomitiones vehementer cit. Vomitus. Hæc Dioscor. In quibus verba ista, Radicis cortex concoquentis &c. aliter vertit Ruellius quàm Græca significant: ὁ δὲ ῥίζης χυλὸς διαφορῆ, καὶ ἐκπυοῖ. Id est radicis succus, discutit & concoquit. Calefacientes. Plinius: Folia collectionibus imponuntur, difficultérque parientibus adalligantur, ita vt à partu statim auferantur. Quòd si fœtus emortuus hæreat, & secundæ mensésque morentur, drachmæ pondere bibuntur in passo folia. Sic & suspiriosis dantur, & in vino vetere ad phalangiorum mórsus. Radix discutiendis concoquendisque adhibetur. Semen commanducatum vomitiones facit. In his Plinius in quibusdâ à Dioscoride dissentit: illi enim radix, huic radicis succus discutit & cõcoquit: Galeno & Oribasio radicis cortex, nisi quis dicat quòd Plinius simpliciter de radice, Galenus de radicis cortice dixerit, fieri posse, vt in Dioscoride cum Ruellio ὁ ῥίζης φλοὸς & non ῥίζης χυλὸς legendus sit. Quod verò sequitur multò maioris est momenti: In vino vetere folia dari ad phalangiorum morsus Plinius ait, Dioscorides πρὸς δὲ κεφαλαλγίαν οἴνῳ id est ad capitis dolorem in vino, ita vt vox φαλαγίων pro voce κεφαλαλγίων in Plinio supposita sit, aut in Dioscoride pro κεφαλαλγίαν voce, τὰ φαλάγια legere oporteat. At certè verisimilius est [vt testis est Corn.] in Dioscoride τὰ φαλάγια pro κεφαλαλγίαν legendum esse. Quid enim Anagyridis folia quę subacria sunt, excalefacientísque ac incidentis facultatis, ad capitis dolores valere possunt? Procliuius quidem fuit, vt vox κεφαλαλγίαν in Dioscor. pro τὰ φαλάγια supponeretur, quàm vt Plinius τὰ φαλάγια pro κεφαλαλγίαν verteret.

Galenus de Anagyridis natura hæc scripsit. Anagyris frutex est grauiter olens, & digerentis excalefacientísque facultatis. Sed folia etiamnum virentia cùm propter humiditatis admistionem minùs sint acria, idcirco tumentia reprimunt. At resiccata incidentis sunt, excalefacientísque facultatis. Similem ferè facultatem habet radicis cortex. Semen autem est magis subtilium partium. Sed & vomitum provocat. Eadem omnino Oribasius quoque habet. Alph. emp. ad dysuriam Anagyridis grana triginta septem cum cõdito à balneo pota commendat. Sed si semen vomitum mouet, vt facilè crediderim, quis exhbeat triginta septem grana ad dysuriam, ego tantam quantitatem experiri nolim, alterique experimẽtum committere malim. Si præterea Onogyros Nicandri est idem cum Anagyride, vt aliquos velle antè ostendimus, ea à stratis arcebit serpentes. Per Onogyrum tamen, vti dictum, non videtur intelligi Anagyris: non negarim propterea eam aduersari venenatis animalibus: scribit enim Ægineta in genere suffitum graveolentium valere ad præseruandum à venenum eiaculantibus animantibus. Accidit interdum, vt Capræ & oues in Creta fame vexatæ huius folia depascant, licèt odoris sit ingratissimi, & postea ex harum lacte caseus conficiatur: quo si fortè ignarus aliquis vescatur, aut lac bibat, statim excitentur tum vehementissimi vomitus, tum fluxus ventris; & cùm hoc sæpissimè accidat, multi in discrimen vitæ veniant: quam ob causam frutex hic omnibus sit exosus.

Dysuria. Alph. Emporatur. Contra Venenata animalia.

Vomitus. Fluxus Ventris.

CYTISVS IN GENERE.

CAP. III.

IN tanta Cytisi varietate in genere ex Veteribus & Neotericis pertractandum.

Cytisum igitur Theophrastus adeò infensum [χαλεπὸν] cæteris esse plantis ait, vt subrepto alimento ferè omnes enecet: eiusque medullam tam duram esse ac spissam, [quod Astrum cognominent,] vt proximè ad Ebenum accedere videatur. Frutex [θάμνος] est autore Dioscoride, albus in totum, velut Rhamnus [ῥάμνος] ramos producens cubitales & maiores: folia Fœnugræco aut Loto Trifolio [τηλεφίῳ ἢ λωτῷ τετράλλῳ] similia, sed minora, & maius dorsum habentia, quæ dum digito conteruntur Erucam [εὐζωμὸν] redolent, in gustu verò Cicer viride [ἐρεβίνθου χλοερὸν] referunt. Folia vim habent refrigeratoriam, [ψυκτικὴν, addit Lac. ἢ συστατικὴν] gustu adstringentem ac oedemata inter initia discutiunt, si cum pane trita illinantur. Eorum quoque decoctum vrinam potu ciet. Cæterùm, nonnulli, quòd Apes alliciat, cum propè Alvearia serunt. Frutex Cytisus ab Aristomacho Athenienſi, vt videre est apud Plinium, [qui eadem ferè cum Varrone & Columella tradit, ex quibus sua fortè desumpsit] miris laudibus prædicatus pabulo ovium, aridus verò etiam suũm. Vtilitas [ad valetudinem & siginam Dal.] quæ Etuò, sed ocyor satietas, perquàm modico pinguescente quadrupede, ita vt jumenta hordeum spernant. Non ex alio pabulo lactis maior copia, aut melior, supra omnia pecorum à morbis omni vsu præstante. Quin & nutricibus in defectu lactis aridum, atque in aqua decoctum, potui cum vino dari iubet [iuuat, & M.] firmiores, celeriorésque tradens infantes fore. Viridem etiam Gallinis, aut si aruerit, madefactum. Apes quoque nunquam defore Cytisi pabulo contingente, promittunt Democr. & Aristomachus. Nec aliud minoris impendij est. Seritur cum Hordeo, aut Vere [Eruo Dal.] semine, vt Porrum εἰς σπαρὰν, [ramo Pomum malè vertit Plin.] vel caule Autumno ante brumam. Si semine madidum, & si desint imbres, satum spargitur [rigatur quindecim proximis diebus Colum.] Plantæ cubitales transferuntur scrobe pedali. Seritur per [post vet.] æquinoctia tenero frutice. Perficitur triennio. Demetitur verno æquinoctio [nam tota Hieme floret, Dal.] cùm florere desiit, vel pueri, vel anûs vilissimâ operâ. Canus aspectu [vtraque Cytisus: est enim sativa & altera suæ sponte, Colum.] brevitérque si quis similitudinem exprimere velit, angustioris [amplioris vet.] Trifolii frutex. Datur animalibus post biduum semper. Hieme, madefacti [aridum enim maiores vires habet, & nimis satiat] satiant equos denæ libræ, & portione minora animalia: obitérque inter ordines Allium & Cæpe seri fertile est. Inventus hic frutex in Cythno insula, inde translatus est in omnes Cycladas, mox in vrbes Græcas, magno casei proventu: propter quod maximè miror rarum esse in Italia. Non æstuum, non frigorum, non grandinum, aut nivis iniuriam expauescit. Adiicit Higinus, ne hostium quidem, propter nullam gratiam ligni. Galenus etiam lib. de An-

Theophr. de Cytiso. Medulla Ebeni. Dioscor. de Cytiso. Rhamnus simulatur. Dioscor. illustratur. Odor Eruca. Gustus Ceveri. Vires & vsus. Dioscor. diuersa lectio. Oedemata. Vrina. Apes. Plin. Cytisus. Summus cytisum pabulum. Plinius illustratur. Vtilitas. Lac. Seritur. Ratio. Plinij error. Colum. Tempus. Trifolij facies. Exhibendi ratio. Locus. Rarus in Italia. Cytisi Cornua.

Lotus. Nil. Fraxinus. Myrica. Cupressus. Myrtus. Pinus. Abies. Ficus. Amygdalus. Cotinus. Alnus.

de Arnal. Cyrillum fratrem eft. Addit hoc loco Sa. lus. In Myrica, quæ pene tradux Poetis vocatur, eft ... multa cognitio quam dentes ex ea fanescant, quæ locum eft Cypris plenius exponere. Ita etiam plurimum nullis quæ nascuntur vna cum tenebris. Pinetis vero plures eft, quæ abundant arcuatique, ad quos Mimi refugiunt. Pinis vero Cybele, & Attis. Cupressus Dijs inferis attributa. Ficus vero apud quosdam Priapo consecrata, & Mercurio. Hic Cyllenius Hesiodo nuncupatur. Amygdalus Phrygia, quæ Cybeles arbor. Cotinus Venetis gratissima, Lusitanis odorata, quæ folia ad tinctum, vel curtes, folia obtinget, lignum vero ebeno, fructus purpureus, obtinget & hic est pulmentus, sed abundans acre. Alnus Germanis vtilissima, quæ lignum ad fabricas, quæ Hyema. Vulcan. Cyclopes vocantur. Hic Vulcanus Græcis Ephæstus, & Mulciber. Hic Vulcanus Græcis Ephæstus, & Mulciber. Hic Vulcanus Græcis Ephæstus, & Mulciber

Siliquæ.

Maranthæ deſcriptio.

Altitudo Myrti. Folia.

Odor Erucæ Guſtus. Flos. Color.

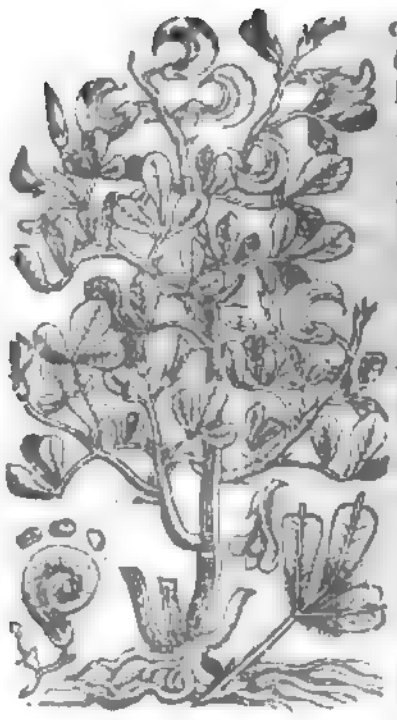

quos ſequuntur ſiliquæ, pulchræ, latæ circumflexæ.

Maranth. in hunc modum deſcribit: Cytiſus frutex, totus candidus eſt, eam altitudinem attingens, ad quã Myrtus creſcit. Folia ſingulis pediculis terna, ſed ramuloſa profert [quod Plinius expreſſit,] quæ ſi digitis terantur, odorem Erucæ proximum, guſtata verò Cicer recens æmulãtur. Florem recludit in ramulorum cacuminibus lætum, aſpectúque pulcherrimum, colore luteum, ſed ſaturato, quemadmodum quæ pro Caltha oſtendi ſolet, & arantiorum cortex. Siliquas producit contortas, vnà & nonnunquam pluribus ſpicis, paruas, in quibus ſemina parua, vix ineunte æſtate matureſcentia. Caudex nigrum cor retinet, Ebeno ſimillimum, *Vaſtaccietta* ab artificibus nuncupatum.

Siliquæ. Semina. Caudex. Cor. Vaſtaccietta dictum.

Quod verò Cor retineat Cytiſus nigrum, arbitratur Marantha euenire ratione vetuſtatis, hócque Veteribus, ſicuti & multa alia, incompertum fuiſſe: Hiſce ſiquidem Lectorem adhortatur: Cùm de Cytiſo leges, in eius trunci medio nigrum colorem contineri, Ebeni ſimilem, caue, de quacunque intelligas, quia non niſi in inueteratis, caudicem craſſiſſimum habentibus, partem nigram mediam reperies, quanquam in adoleſcente, tenerrimóque adhuc frutice quæſieris, non dubium eſt, quin Cytiſus ſemper tibi incognita futura ſit. Scit eſſe Cytiſum totum candidum (color enim in herbis ait loci ratione permutatur) vt non immeritò illam Rhamno Dioſcorides comparauerit, hoc tamen habet, dum in ſuo natali loco permanet: nam tranſplantata candidum illum colorem multa ex parte amittit, vt virentem potiùs, quàm candicantem diceres, quæ nota deperdita ſui cognitionem facilè præpedire poſſet his, qui ex loco id fieri neſcierint.

Color niger quando reperiatur.

Matth. in Dioſc. cum magn. fig. Lat. & in Ital. Cytiſi plantam miſit Iac. Anton. Cortuſus, legitimam referentem Cytiſum omnibus notis, materie ligni nigra, & Ebeni modo firmiſſima. Hiſt. Germ. & Epit. cum add. Camer. Cytiſus, κύτισος, Ital. *Citiſo*, Germ. Geyßklee.

Dodon. Lat. in fol. Cytiſus, vt exiſtimatur.

An Anguill. Cytiſus flexibilis, ſpecies foliis albis & lucidis, vt argentum, reſpondens aliquatenus Barbæ Iouis Plinij.

Lob. Obſ. & Icon. Plant. Cytiſus Maranthæ & Matthioli.

Cytiſum à Matthiolo exhibitam miſit ad Camer. vt ipſe in Hiſt. Matth. Germ. ſcribit, Bartolomæus Marantha nomine Cytiſi Galeni, ex eo loco cuius etiam meminit Galenus: Tabiis nimirum, non longè Surrento & Veſuuio monte.

Cluſ. qui in genere Cytiſum, Hung. *Zanath* vocari ait, legitimam Cytiſum veteribus deſcriptam, cum peritioribus rectè ſentit, eam eſſe, quam Marantha proponit.

Portæ Cytiſi figura intortis ſiliquis inſtar capratum cornu, non in omnibus nobis probatur.

Lignum Rhodium. Oliuaſtrũ. Agallochũ. Aſpalathũ.

Lignum Rhodium, quod Matthiol. Oliuaſtrum, nonnulli Agallochum vocant, à quamplurimis etiam pro legitimo Aſpalatho in Theriacis vſurpatum, non eſt: neque oleæ, & multò minus Aſpalathi, ſed veræ & legitimæ Cytiſi, perquàm ſimilis Cytiſo à Marantha deſcripto, ſic vt eundem eſſe, nunc credat Honor. Bell. & ſe quoque erraſſe deprehendat, quando Cytiſum Creticum, χαμαίκυτισον vocatum, legitimum fuiſſe putauit. Nam differt ab hoc foliis, quæ longiora & anguſtiora ſunt, neque ſemper vno pediculo terna ſimul profert, ſed quaterna & quina, vt nuper obſeruaui, ſeménque non in ſiliquis, ſed Triſolii modo profert: Hanc ob cauſam, non ampliùs Cytiſum, ſed Ebenum Creticum vocandam hanc ſtirpem cenſet. Materies enim ligni plurimùm ad Ebenum accedit, colore nigro, ſplendore, & duritie.

Cytiſus Verus.

Cytiſus Creticus. Archamæzelon.

Ebenus Cretica.

Aſpalathus Creticus Alpini. Cytiſus

Monendi lectores, nobis valdè ſuſpectam Aſpalathum Creticam Alpini, de qua egimus l. 4. Veremur enim ne huius Cytiſi tribuat dotes Aſpalatho, Luculentus accedit teſtis veram Cytiſum iam inuentam eſſe, Iac. Dalechampius: Is ita plantam depingit: Cytiſus in hortis Franciſcanorum Lugduni viſitur, frutex vlnam altus, ramis multis, canis, folio perpetuo ſænugræci, flore piſi, luteo, nigris maculis compuncto. Ego autem nullum inuenio præter Robertum Conſtantinum, qui tradat vllam Cytiſum, flore nigris maculis compuncto: quid ſi deſcripſit Cytiſi florem ſiccum, quem ſcio interdum nigreſcere, niſi diligenter ſiccetur: quod autem ait flore piſi, dubium mouet, an Maranthæ Cytiſum intelligat, is enim valdè paruus, quamuis figura piſi eſſe dici poſſit.

Robert. Conſt.

Matth.

Matthiolus cùm deprehendiſſet Cytiſum non herbam, ſed fruticem eſſe Myrti magnitudine apud Galenum legiſſet, imò inter arbores recenſeri à Plinio & Strabone inueniſſet, Cytiſi plantam à Cortuſo miſſam pingendam curauit, quam legitimum Cytiſum notis omnibus referre rectè putat, ligni materie nigra, & Ebeni modo firmiſſima, quod de Cytiſo Theophraſtus & Plinius tradidêre. At non Cytiſum, ſed Medicæ ſpeciem eſſe malè autumant cum Hiſt. Lugd. quidam Herbarij.

Tabern. Cytiſus cornutus Gehörnter / Geißklee.

I. Gerard. Angl. Cytiſus 7. cornutus. The horned ſhrub Trefolye.

Locus.

Marantha hunc fruticem ſæpius collegit prope Neapolim in colle quodam, quà ad Neſidem inſulam itur. Oritur hic frutex, Honorio Bello referente, in Inſulis Rhodo propinquis, & Rhodo ipsà, vnde ramos & truncos accepit, frequentiùs tamen in parua quadam Inſula prope Rhodum ſita, cui nomen Aſtachida, vbi ſingulis annis quamplurimi cæduntur trunci [mercimoniũ enim non vile eſt] Rhodúmque, & Pathmon, & Conſtantinopolim, aliáque loca adſportãtur. Ramulum primũ ex Italia mihi attulit Frater C. Bauh. ex horto Patauino, à D. Cortuſo nominata fuerit Cytiſus. Ex ſemine mihi prouenit Montbelgardi in hort. Illuſt. E. C. VVirtemb. Pforzheimiæ apud inſignem Pharmacopœum Grunnigerum vidi pulchram arbuſculam aliquot cubitorum, florentem & ſiliquas ferentem menſe Octobri, iam tectam ad vitandam hyemis iniuriam, vnde

Tempus, &c.

nobiſ-

nudi lanei & compacti. Cortex Cerasi & mirandi. Nuces Moschatæ oppidum per totum frequentes, & rotundæ. Succus Aurantior. cum rotundum per totum, tum in medio.

Vitis Angusti. ovalis.

Et hæc hactenus quoad Arbores. Reliqua nobis, ordine nominanda. Vitis crebrissima, in Colonia Nemet. plurimæ differentiæ. Corinthiaca, quibus Acinus minimus ut & Damascena, quæ dulcissimi generis Damascena, hæc ex Damasco Syriæ oriunda. Moschatellina, quæ Moschatellum sapit. Sed omnium nobilissima, quæ vocatur Vitis Regia & Thracia propter Thraciæ Regem, qui primus eam ex Græcia transtulit. Fructus Racemosus, granosus.

Rosæ per omnium Provinciarum ordines.

CYTISUS SECUNDUS, SPECIES TERTIA PANNONICA CYTISUS hirsutissimus.

Cytisus Dalechampii. Fuchs. Tab. 89.

Cytisus hirsutissimus. Lobelius vulgo, Tabernæmontanus Germanis Cytisus Pannonicus. Cytisus Tabernæmontani. Cytisus Pannonicus Clusii. Cytisus Pannonicus Dodonæi. Cytisus Germanicus Gesneri. Cytisus Pannonicus Gesneri. Cytisus Pannonicus Camerarii. Cytisus Pannonicus Matthioli. Cytisus Pannonicus Lobelii. Cytisus Pannonicus Dalechampii. Cytisus Pannonicus Fuchsii. Cytisus Pannonicus Tragi. Cytisus Pannonicus Cordi. Cytisus Pannonicus Bauhini. Cytisus Pannonicus Cæsalpini. Cytisus Pannonicus Columnæ. Cytisus Pannonicus Ruellii. Cytisus Pannonicus Brunfelsii

Lotus & Trifolium.

Cydon, ut vidimus Cretae, in Salentinorum agro. Ac alibi vocalur Cydonia Lotus, circa Mutinam Lupinus, circa Bononiam Faba, & Aegyptia. Cretae in Insulis nonnullis ac Hispaniae in Balearibus Insulis, quibus Cydonia.

CYTISVS MONTIS CALCARII.

Arbor Cytisus montanus, Fructu nigro.

Pallas.

Alpina.

Arbor Cytisus montanus, Fructu luteo.

Cytisus Alpinus.

Adnatus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu albo.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu rubro.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu variegato.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu purpureo.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu cinereo.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ferrugineo.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex viridi flavescente.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex viridi albicante.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex viridi rubente.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex viridi purpurascente.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex viridi cinereo.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex viridi ferrugineo.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex viridi variegato.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex viridi nigrescente.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex viridi.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex albo flavescente.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex albo rubente.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex albo purpurascente.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex albo cinereo.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex albo ferrugineo.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex albo variegato.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex albo nigrescente.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex albo.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex rubro flavescente.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex rubro purpurascente.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex rubro cinereo.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex rubro ferrugineo.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex rubro variegato.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex rubro nigrescente.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex rubro.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex purpureo flavescente.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex purpureo cinereo.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex purpureo ferrugineo.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex purpureo variegato.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex purpureo nigrescente.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex purpureo.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex cinereo flavescente.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex cinereo ferrugineo.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex cinereo variegato.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex cinereo nigrescente.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex cinereo.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex ferrugineo flavescente.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex ferrugineo variegato.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex ferrugineo nigrescente.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex ferrugineo.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex variegato flavescente.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex variegato nigrescente.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex variegato.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex nigrescente flavescente.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex nigrescente.

Cytisus Alpinus.

Arbor Cytisus montanus, Fructu ex flav

Pindus Olympus. Ossa. Pelion. Parnassus. Helicon. Cithaeron. Haemus. Rhodope. Athos. Taurus. Caucasus. Atlas. Mesa Arcadiae. Eryx. Ida. Phrygiae. Ida Cretae. Mycale. Latmus. Thornax. Tmolus. Oeta. Cynthus. Delos. Rhodus. Cyprus. Paphus. Amathus. Curium. Salamis. Creta. Cydnus. Sicilia. Pachynus. Peloponnesus. Lemnos. Thasos. Samothrace. Lesbos. Chios. Samos. Cos. Ephesus. Miletus. Colophon. Pactolus. Hermus. Caicus. Cayster. Maeander. Lycia. Xanthus. Lycus. Pamphylia. Cilicia. Cydnus. Pyramus. Taurus. Antitaurus. Euphrates. Tigris. Nilus. Ganges. Indus. Hydaspes. Hydraotes. Acesines. Hyphasis. Hydaspes. Indus. Ganges. Nilus. Aethiopia. Mauritania. Atlas. Hesperia. Tagus. Hiberia. Pyrenaei montes. Alpes. Rhenus. Rhodanus. Ligeris. Sequana. Matrona. Sabis. Mosa. Rhenus. Germania. Danubius. Hercynia. Rhenus. Alpes. Italia. Apennini montes. Padus. Tiberis. Sicilia. Aetna. Lipara. Pithecusa. Capreae. Caieta. Circeii. Tarracina. Pomptinae paludes. Formiae. Minturnae. Sinuessa. Liris. Volturnus. Capua. Vesuvius. Cumae. Baiae. Misenum. Puteoli. Neapolis. Herculaneum. Pompeii. Stabiae. Surrentum. Sirenes. Paestum. Silarus. Lucania. Bruttii. Rhegium. Locri. Scylaceum. Crotona. Sybaris. Tarentum. Brundusium. Calabria. Apulia. Garganus mons. Frentani. Sabini. Picentini. Latium. Tiber. Ostia. Roma. Campania. Volsci. Circeii. Antium. Ardea. Lavinium. Laurentum. Tiber. Fidenae. Veii. Etruria. Caere. Tarquinii. Cosa. Graviscae. Populonium. Pisae. Liguria. Genua. Alpes. Gallia Cisalpina. Ravenna. Aquileia. Venetia. Padus. Mediolanum. Ticinum. Gallia Transalpina. Massilia. Narbo. Tolosa. Aquitania. Garumna. Pyrenaei montes. Hiberia. Tagus. Lusitania. Baetica. Gades. Fretum Gaditanum. Mauritania. Tingis. Fretum Siculum. Africa. Carthago. Utica. Hippo. Numidia. Cirta. Mauritania. Tingis. Atlas. Aegyptus. Alexandria. Memphis. Nilus. Aethiopia. Meroe. Arabia. Rubrum mare. Persicum mare. Euphrates. Babylon. Tigris. Susa. Persis. Persepolis. Pasargadae. Persicum mare. Carmania. Gedrosia. Indus. Hydaspes. Hydraotes. Acesines. Hyphasis. Ganges. Taprobane. Gangaridae. Ganges. Indus. Hydaspes. Hydraotes. Acesines. Hyphasis

Folia.

Color.

Sapor.

Flores.

Genus arborescens cresc. Lobelio, Lugduni, Bellovaci, Monspelii, Narbonæ, Massiliæ, Italiæ, Hispaniæ, Germaniæ, Austriæ, Pannoniæ, Græciæ, Asiæ, Syriæ, Ægypti, Africæ, Canariarum insularum, &c. Tabern. Icon. Germanicæ arbor. Cytisus, Lobel. Adv. Cytisus arborescens, Cam. Epit. Cytisus arborescens, Ger. Cytisus arborescens, Dod. Pempt. Cytisus arborescens, Clus. Hist. Cytisus arborescens, Dalech. Hist. Cytisus arborescens, Lugd. Cytisus arborescens, Matth. Cytisus arborescens, Ger. emac. Cytisus arborescens, Park. Cytisus arborescens, Raj. Hist. Cytisus arborescens, Bauh. Pin. Cytisus arborescens, Tab. Ic. Cytisus arborescens, Bauh. Hist. Cytisus arborescens, Chab. Cytisus arborescens, Lob. Ic. Cytisus arborescens, Dod. Pempt. Cytisus arborescens, Lugd. Cytisus arborescens, Matth. Cytisus arborescens, Ger. emac. Cytisus arborescens, Park. Cytisus arborescens, Raj. Hist. Cytisus arborescens, Bauh. Pin. Cytisus arborescens, Tab. Ic. Cytisus arborescens, Bauh. Hist. Cytisus arborescens, Chab. Cytisus arborescens, Lob. Ic.

Genus arbor. Cytisus.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Usus.

Differentiæ Fruct.

Folia.

Flores.

Differentiæ Fruct.

Usus.

Differentiæ Fruct.

Folia.

Flores.

Sapor

Subjunctæ herbæ sunt: Gingua plana, herba, Genua cornu-ta, Cynoglossum, Sideritis: Radix duo, Spondylium, quam nunc aut cruore tauri, subinde Hyoscyamum agreste.

Chal. Pardon. Cyrill. 2. 8. Hab. pod. Septembri. Tabernæmon. Cyrilla etiam dicitur Gesnero. & Hab. Cyrilla. Genus. Genus. Angl. Cyrilla quarum. Incolunt. Planta Cyrilla. Cyrilla. Cyrilla.

Rosea. Eximius. Et desiderantur flaventes horæ: sed magis, rosenitor, ardens, in quibus omnium florum, quæ sole florent, magnus numerus, simul apparet.

Polemonii Asiaci. Polemonium Asiaticum non vocabant, sed Lupinum Asiaticum. Folia Rutæ, sed longiora, densiora: pedunculo prodeunt Polygoni floribus subrotundis, quinquefidis: Flores alterni, gemini adscendunt, Purpurei: singulis pentapetalis, quorum petala ovata, acuta. Pistillum in medio florum, quinque: simul ac defloruit, in totidem semina quasi cornua crescit: quæ, ubi matura, hiant, & in ea, quæ desiderantur, semina, quæ plurima, & lenticulæ figura, nigra, lucida, quam lentis, minora continentur, quæ ad Lupini magnitudinem accedunt. Radix tenuis, fusca, non ramosa, sed simplex, & longa, quæ ad Cubitum, & ultra descendit.

Polemonii Asiatici species. Polemonium Asiaticum, Rutæ folio, flore purpureo, semine nigro, & splendente: Editum ad Polemonii, Rutæ folio, flore cæruleo, semine fusco. Quod quidem ab eo Lonitzeri nihil convenire videtur, dum ait, Lupinum non præter varietatem in numero Lonitzeri autem per Polemonio nostro Rutæ folio Propè Dodonæum Lupinum Asiaticum respondere, ut cum Rutæ folium non sit Polemonii, sed Lupini Asiatici, quod Dodonæus Lupinum Asiaticum Polemonio Dodonæi, & Lonitzeri dixit, errorem, cum præsertim quod hos Dodonæi Lupinum nomine

Tabac.

Acacia Arabica.

Acacia Arabica Dioscoridis.

Acacia Arabica Dioscoridis.

Acacia Arabica Dioscoridis

Colyra ab Ægyptiis.

Palum Virgil.

Cubitus.

Colyra Ægyptiorum.

Colyra Ægyptiorum.

Colyra Ægyptiorum

nobis non placet: eò quòd siliquas Sennæ tumidas fuisse aut esse, animaduertere hactenus nobis non licuerit.

Candido, in fastigiis & viola admodum simili emicante est flore qui in nigras abit, & incuruas instar Genistæ siliquas: Semine aliquantùm lato, ac incano, quod à me, inquit Tragus, aliquando factum, plantulas Sennæ protulit.

Locus. Sena alioquin ex Italia in Germaniam magna in copia deportatur, nam in illis regionibus sicut & in Gallia sponte sua gignitur, præstantissima verò ex Alexandria defertur. Ex luteos profert flores altæ vulgari similes. A Theophrasto descripta est Liparæ peculiarem speciem asserente.

Delphinii. Alypum. Peplum. Quod verò quidam Senam Delphinium, seu Alypum aut Peplum Dioscoridis esse dicit tent, nihil me mouet, quominus Sennâ cum Ruellio Coluteam Theophrasti cum Euchar. Rœslin. esse statuam. Gallicè hanc *Bagaenaudier* vocant, Serap. *Habbahasisa*, Mesue *Abazemer*, Arabum nonnulli fructum siliquosum appellat. Ex his autem Tragi verbis satis apparet eum minimè scisse Coluteam cum Senna. In Gallia an proueniat nescio, nec in eadem aliud nomen habet quàm Sennæ. Præterea Italicam ab Orientali distinguit floris colore: vni namque candidum, alteri luteum florem tribuit, quæ distinctio an sit vera considerandum.

Trag. reprob.

Delphinũ. Non deesse autem qui Senam Mauritanis vocitam *Delphinium* esse credant attestatur Matth. quorum gravis error euidens. Constat enim Sennæ Mauritanicæ folia sapore Fabarum esse præditæ: flores ei emicant aurei, veluti Brassicæ, purpureis intercurrentibus venulis: quibus succedunt folliculi falcati in quibus semen continetur in nigro subuirescens.

Ruell. Senam eam arborem esse existimauit, quam Theophrast. Coluteam appellat & *magno errore putauit Senamum herbam esse, sed arborem.*

Sena Alexandrina. Cæterùm è Sena, ea magis præstat, quæ ex Alexandria Ægypti vel ex Syria affertur: & de Sena cõmuni & viliori sentire, quæ minor & efficacior est Alexandrinâ, Gesner. hort. Marantha dicit. Si Dioscor. vult Delphinii folia Delphinorum effigiem repræsentare, reprehendendi sunt, quia Senam Arabum Delphinium esse credunt, quia folliculos, habet contortos Delphinorum effigie: quâquam minùs culpandi sunt, qui eundem Delphinium plantam esse volunt, quæ Consolida regalis vulgò dicitur: quæque à Fuchsio pro Eranthemone depingitur: hi enim contextum tanquam deprauatum ita emendant, vt Similitudo [Delphini ad flores referatur:] delphini ad flores referant, non ad folia. Verùm illi nullo pacto contextum immutantes, quod foliis tribuendum est, folliculis tribuunt, neque aduertunt florum colorem non purpureum, sed luteum Senam habere, nullámque ex aliis notis adesse, neque facultates respondere. Senam ergo Arabum, qui volunt esse Delphinium, Delphinorum effigiem ad folliculos non ad folia, vt Dioscorides deducunt.

Sena non est Delphinium.

Manifestus error volentium Senam esse Theophrast. Coluteam, quæ arbor est, cùm Sena herba sit, quæ seritur, nonvltra annum restibilis.

Senam nonnulli apud Io. Agricolam Alipon Dioscoridis, quidam Empetron, Marcell. Delphinium indicat, Sesondron à quibusdam cognominatum quòd hominem sospitet. Verùm nec Alypon, nec Empetron, nec Delphinium est.

Sesondros.

Sena ab antiquis nusquam descripta est, nam & Auerrhoes nouam herbam esse adstruit, & priscis ignotam. Si apud Dioscor. lib. 3. capite de Androsace legendum est Σεσαμον, nihil aliud monstrare potle existimat Anguill. pro Androsace quam Senam vulgarem Lob. & Sennæ Arabum præcerab Arabum Alba semen, Sennæ detortam esse dictionem.

Androsace Sena Senæ dicta.

Senam Officinæ potiùs è fundo vernaculo, nempe Orientis emporiis, petunt, eamque pluris faciunt, quàm Italicam, duas autem foliorum differentias aut varietates habent institores à diuersis plantis Sennæ: probatius & laudatius ad purgationes (*Finum* vocant) est oblongius, acutius, Myrti maioris effigie: alterum rotundius, pretiosa quod vilius habetur: non secus atq; Myrtus maior & minor, foliis videntur hæc duo inter se differre, vt præstantius sit folium domesticæ: alterum syluestris Sennæ. Ad persuadendum autem alterutram earum esse syluestrem multùm facit illa Itercoris caprini aut ouini similitudo, quæ frequenter inter Sennæ Orientalis folia folliculos & quidquid passim ad nos allata reperiuntur, vbi emporiis prostant: seritur namque & adolescit probatior in fimeto, quillo inibi. Flores ex pallido lutei nitent, rubellis vestigiis venosi, graciles caules pedem & sesquipedem alti. Arabum & Asiaticum Sena semina & sylua. Nescimus quæ de re Anguillara Senam & Cassiham hamolatur &c. Obscurior videtur Lobelius in distinctione Sennæ: nobis verò sit verisimile Senam domesticam maiorem esse sylvestri: laudat tamen eam quæ tenuiori folio, quam crediderimus minorem Florentinâ, quantumquidem animaduertere potuimus. Tab. & Gerardo *Sena Orientalis*, Item *Sena Gallica* semine paulò nigriore, quàm Alexandrinæ, facultate eram imbecilliori. Senam Italicam annuam esse plantam Camerarius scribit, ac folia nocte contrahere, sicut multa alia eius generis leguminosa: Alexandrinam ne quidẽ in Italia vitra annum durare, ideoque pro fructice haberi non posse. De Senna item quadam Galeno Matuen adscribere, quæ ille ne somniauerit quidem.

Angustifolia ramosior. Cassiba.

Sena Italica.

Alexandrina.

Matua natat.

Porrò apud Matthiol. Germ. *Duas* esse *species Sennæ* tradit, atque vnam dici *Orientalem* aut *Alexandrinam*, folio longiusculo Myrto ferè simili: Siliqua crassiuscula, semine multò albidiore quàm in aliis: quæ torsiones minùs excitat quàm Italica: Eamque rursus duplicem *Merbiniam*, ex Merbia delatam, præstantissimam folio longiusculo, angusto nonnihil acuto & crassiusculo colore ex luteo virenti: Alteram denominatam à loco vbi proueniat *Sorto*, quæ paulò viliori pretio vendatur, nec præcedentis bonitatem assequatur, melior tamen sit *Italica*, folio latiore & rotundiore, ac semine nigricante: Sena si simpliciter scribatur assumenda folia & siliquas. Is duas habet figuras: prior est qualis nostra Fuchsiana foliis rotundioribus, quam vocat Senam vulgatam, altera, cui titulus est *Sena Alexandrina*, cui folia sunt acuta: verùm differt ab omnibus figuris, quas hactenus vidimus, ac ipsius Tabern. in fine enim pediculorum folia singularia pinguntur quæ Cordus Sennæ denegat: Nostrarum pinguibus Sennæ exhibitæ pro Orientali, & folium dictum pro Sena Florentina.

Alexandr. meliores ex Italia.

Merbina.

Sorto.

Sena simpl.

G. Baub. apud Matthiol. Sena duplex est, vna rotundifolia, altera acutioribus foliis.

Planta, autore Matthiolo est frigoris impatientissima: ob idq; seri vult Maio nec vltra Autumnum perdurat, siquidem (vt pluries expertus sum) prius fata facilè frigore deperditur, serùs verò Hyemem similiter non tolerat. Seritur vt vult Dodonæus in Syria & Aegypto: item in Italia, Prouincia, ac Narbonensi Gallia. Apud Germanos & Belgas

Locus & tempus.

Digitized by Google

Reipublicæ scriptores. Nonnullos nomi-
nat Plinius eos, qui ad eandem rem tractan-
dam accesserunt, Democritum, Anaxi-
menem, Anaximandrum, Xenophanem, Par-
menidem, Zenonem Eleaticum, Leucippum,
Empedoclem, Epicharmum, Archytam, Ti-
mæum, qui & Apollonius Tyaneus Timæum
Locrum appellat, Philolaum, Eudoxum, Ar-
chimedem, Eratosthenem, Hipparchum,
Posidonium, Theodosium, Menelaum, Ptole-
mæum, Agrippam, Thrasyllum, Dionysium,
Orpheum, Nicetam, Aristarchum, Seleucum,
Cleanthem, Cononem, Epigenem, Berosum,
Cassandrum, Petronium, Boëthum, Sulpi-
cium Gallum, Varronem, Figulum, Nigidium,
Taurum, Firmicum, Flavium, Caninium, Ru-
fum, Balbillum, Geminum, Facundum, Ma-
nilium, Columellam, Fenestellam, Lucium
Pisonem, Cornelium Alexandrum, Polyhi-
storem, Sotionem, Alexandrum Myndium,
Petronium Didymum, Dionysium Milesium,
Nigrum, Apollinarem, Lollianum, Lollium
Vibianum, Apellam, Mnaseam, Artemidorum,
Alexandrum, Cononem, Tyrannionem, Pa-
mphilum, Dorotheum Sidonium, Hermippum,
Strabonem, Publium Nigidium, Arium, Fa-
bianum, Sotionem, Sextium, Quintium, Sa-
turninum, Athenodorum, Curionem, Gabi-
nium, Statilium Maximum, Castritium, Ma-
rium Perticam, Cornelium Valerianum, Ha-
terium Nepotem, Octavium Avitum, Fabium
Rusticum, Claudium Hermam, Scribonium
Largum, Servilium Damocritum, Antonium
Castorem, Julium Cassianum, Staberium Eros,
Scribonium Apollophanem, Mamilium Ma-
turum, Sabinum, Fabianum Papirium, Cor-
nelium Celsum, Aufidium Bassum, Pomponium
Melam, Columellam Junium Moderatum,
Plinium Secundum, Vitellium, Fabium Ro-
manum, Servilium Nonianum, Cluvium Ru-
fum, Antistium Rustici filium, Arruntium
Stellam, Julium Secundum, Julium Africa-
num, Fabium Rufum, Cossutianum Capitonem,
Mutianum, Vestricium Spurinnam, Vibium
Crispum, Pompeium Silvanum, Annæum Se-
necam, Trogum Pompeium, Justinum, Ser-
vilium Medicum, Scribonium Rufum, Cæ-
cinam Severum, Metilium, Aufidium Bas-
sum, Verginium Flavum, Frontinum, Ar-
ticulejum, Montanum, Suillium, Saserna
patrem & filium, Cornelium Hygi-
num, Fabium Rufum, Sergium Pau-
lum, Antonium Rufum, Rutilium Rufum,
Cornelium Balbum, Antonium Musam,
Scribonium Mediciam, Julium Vindicem,
Antonium Castorem, Julium Modestum,
Antonium Hibridam, Sextium Niger, Ju-
lium Secundum, Julium Africanum, Fabium
Rufum, Cossutianum Capitonem, Mutianum,
Vestricium Spurinnam, Vibium Crispum,
Pompeium Silvanum, Annæum Senecam,
Trogum Pompeium, Justinum, Servilium
Medicum, Scribonium Rufum, Cæcinam Se-
verum, Metilium, Aufidium Bassum, Ver-
ginium Flavum, Frontinum, Articulejum,
Montanum, Suillium, Saserna patrem & fi-
lium, Cornelium Hygi-
num, Fabium Rufum, Sergium Pau-
lum, Antonium Rufum, Rutilium Rufum,
Cornelium Balbum, Antonium Musam,
Scribonium Mediciam, Julium Vindicem,
Antonium Castorem, Julium Modestum,
Antonium Hibridam, Sextium Niger, Ju-
lium Secundum, Julium Africanum, Fabium
Rufum, Cossutianum Capitonem, Mutianum,
Vestricium Spurinnam, Vibium Crispum,
Pompeium Silvanum, Annæum Senecam,
Trogum Pompeium, Justinum, Servilium
Medicum, Scribonium Rufum, Cæcinam Se-
verum, Metilium, Aufidium Bassum, Ver-
ginium Flavum, Frontinum, Articulejum,
Montanum, Suillium, Saserna patrem & fi-
lium, Cornelium Hygi-

vellent exſpectare maturitatem, caderent priùs omnia folia, & ſi aliqui folliculi habentur maturi, ſunt certè illi tantùm quos reliquerunt pro noua ſemente.

Senæ triplex vſus. Defit infuſio.

Senæ triplex vſus: vel n. Foliorũ eius puluis ad drach. ij. exhibetur. Fallop. exhibet puluerem foliorum Senæ, vnà cum Caſſia optimo cum ſucceſſu à duobus ſcrupulis attendendo vſq; ad quatuor: vel in vino aut alio conuenienti liquore folia à drachmis tribus, ad vnciam ſemis per noctem macerata propinantur. Mirum, inquit Braſſav. anno 1538. Caninam appetentiam Ferrariæ fuiſſe morbum Epidemicum, & potiùs fuiſſe ex atra bile, os ventriculi occupante, quàm ex acida pituita. Omnes autem quos curaui [fuêre autem non pauci] ex infuſione Senæ ſanitati reſtituti ſunt. Vel denique ex his decoctum cum vnc. ℥ paratur. Qui difficilem habent aluum nec minùs rarò conſtipatam, ij decoquunt ſol. Senæ vnc. ſ. cum prunis & paſſulis. Huius decoctionem ſumant, aluúmque lubricam continuò habebunt.

Appetentia canina.

In infuſione.

In decoctione.

COLVTEA VESICARIA.

Deſcript.

Materies.

Cortex.

Folia.

COlutea noſtris regionibus arbor eſt culta, non magna, in multos ramos diuiſa, materie ferè Sãbuci, duriore intùs non medullata, ſed caua, cortice gemino, exteriore cinereo, interiore viridi veſtita: folia multa, nouem vel vndecim ad coſtam vnam alligata, vt plurimùm oppoſita: glycyrrhizę, Hedyſari, aut Senæ modo, ſed Senæ foliis molliora, rotundiora, nec in acutum mucronem deſinentia, ſupernè glabra magiſque viridantia, infernè albidiora, & hirſuta, guſtu amaro: flores ex longo pediculo multi, vt in Piſis & Cicerculis, crocei, formâ ſimiles prædictorum floribus & Geniſtæ angulosæ ac rotundæ, non quinquepartiti, vt olim pingebantur à Matthiolo: quibus decidentib. ſuccreſcunt folliculi membranei, pellucidi, interdum rubentes, ſpiritu veluti quodam diſtendente turgidi, ita vt preſſu digitorum cum crepitu, eliſo aëre, diſſiliant: in quibus continentur ſemina ad folliculi ſuturam tanquam coſtam, quæ maturo ſemine dehiſcit, pediculis breuibus appenſa, formâ renis, ante maturitatem, lutea, ſapore Fabarum ſeu Piſorum, per maturitatem minora, Lentes æmulantia quodammodo, minora tamen, nec ita rotunda, nigra ferè, dura, compreſſ, lacunâ in medio prædita, ſaporem priſtinum retinentia: amaritudinem in eis non ſentimus vt perhibet Matthiolus.

Flores.

Matt. notatur.

Folliculi.

Matth. taxatur.

Noſtram Coluteam Theophraſt. eſſe, quam deſcribit hiſt. lib. 3. cap. 17. Adhuc aſſerere non auſim, nec ſit mihi veriſimile oues ex fructu pingueſcere, (quod voluit Theophraſt.) ſi ſemen vomitiones cit [vt affirmat Matthiol.] & folia purgent. Quæ Theophraſt. de Colutea ſcripſit, iam antè tradita ſunt. Ruellius Coluteam cum Senna confundit. Idem etiam facit Fragus: Sennam tamen meliùs nouit. Fuchſ. Colutea officinis incognita. Germani Welſchlinſen appellant. Galli *Bagnenandier*. Differt a Sena magnitudine, ſiquidem maior eſt, vt poſſe quæ quadriennio Theoph. teſte ſe in arborem efferat. Ac etiam quòd ſiliquę illius magis turgido ſpiritu diſtendantur.

Ruellius errat.

Matthiol. in Dioſcor. atteſtatur lib. 3. capit. 70 Ruellium deceptum Senam eam eſſe arborem exiſtimare quam Theophr. Coluteam appellat: ratum verò eſſe Senam non herbam, ſed Arborem, Coluteam vocatam, & eaſdem plantas eſſe: Fuchſium plantam hanc non Colyteam, ſed Coluteam à ſuo ſe errore vindicantem, appellandam cenſere, & rectè quidem ſuo iudicio: nam Colyteam longè aliam eſſe ab illa Theophraſti teſte: Cæterùm non deeſſe qui ſibi perſuadeant atque etiam ſcriptis tradant (vt Geſnerus in lib. de quadrup.) ſe Cytiſum vidiſſe, legiſſeque in Italia in ſilvis aliiſque ſilu. locis: Sed quantùm ex eorum ſcriptis colligi poſſit, eos decipi. Ac Geſnerum, cum ſcribit ex autoritate Democriti Cytiſum apibus aduerſari, non eſſe memorem eorum quæ paulò ante aſſeruit. Autis in Hiſt. Germ. Colutea Theophraſti Schafflinſen, non eſt Senna vt quidam Neoterici exiſtimarunt: circa purgatricem facultatem hæret, quam ei attributam putat ab iis qui Sennam putabant. Colutea arbor eſt, quam nonnulli rei ruſticæ ſcriptores, Alburnum appellarunt: Itali verò & nonnulli Hiſpanorum, *Aorna* vocant, quam quum primò vidit Amatus, Senam eſſe putauerat: Sed quum poſtea Senam herbam, & non arborem eſſe deprehendit, ab ea diſceſſit opinione: Non definit tamen vnum fateri, quòd Colytea à Theophraſto deſcripta Senæ magis videatur, quam Coluteæ conuenire. Matthiol. in Apol. Amatum reprehendit, Alburnum plantam non eſſe, ſed partem tantùm arboris, teſte Plinio Colyteam utramque Theophraſt. arborem eſſe, non herbam. Lonic. titulo, Senet/Theophraſt. κολυτέα, Welſchlinſen, malam iconem habet. Geſn. hort. Colutea Theophr. quorundam, nonnullorum Sena ſylueſtris, quam non rectè Germ. quidam vocant Verbrüte Buchle. Sennam ſylu. vocare mauult: non quòd verè gentilis ſit Senæ, ſed quia magnam in foliis ac viribus ſimilitudinem habet: ſoluit enim aluum paulò minùs efficaciter, quàm ipſa Sena. In Cat. pl. Cytiſus, Baſilex dictus frutex Verbrüte Buchle. Colutea arbor Theophraſt. vulgò Sena, vt placet Ruellio, Trifolium maius &c. Et de coll. plant. Colytea Fuchſij. Sed vel ſolum nomen Trifolii ſatis demonſtrat Plantam de qua hîc agitur non eſſe Cytiſum. Dodon. Hiſt. Gall. Theophraſti κολυτέα Lat. Cytiſus, vt Columellæ, Varroni, Palladio, & Virgilio, Gallis *Baguenaudier*. Germ. Welſchlinſen/ Belg. Lombaertſchelinſen/ à quibuſdam ignaris, Senetbaum. Hiſt. Lat. in fol. Colutea Theophraſt. Falluntur qui Semen eſſe putant. Prior figura Dodonæi ex Fuchſ. in poſtremis non aſtruit Cytiſum, vt olim faciebat, & benè. Leuin. Lemn. l. 3. de occult. nat. cap. 9. Sena. Nec magis Theophraſt. Colutea arbor Liparæ peculiaris poteſt eſſe vulgaris Sena, ait Robert. Conſt. apud Amat. quam vocamus etiam Baguenaudier, quia hæc frutex humilis eſt, illa verò arbor procera. Idem in Lexico κολυτέα arbor eſt quam vulgò Baguenaudier vocamus. Ratio Conſtantini quà reiicit Coluteam non nobis ſatisfacit: magna ſæpè eſt varietas plantarum pro ratione locorum vbi pro-

Ruellius errat.

Sena.

Colutea.

Colytea Fuchſius errat.

Cytiſus.

Orſoerus notatur.

Cytiſus.

Virtus.

Alburnus.

Aorna.

Sena.

Colutea Amati error.

Sena ſylu.

Cytiſus

Geſnerus notatur.

Cytiſus.

Theophr. corrigitur.

pounturque quod Ferrarienſibus Valerius Bal-
corregnibus & Bononienſibus Nic. magnus Fa-
bius Maximus Cunctator Theophr. quod Ja-
nenſes Ferrariæ ſua planta, quinam cruen-
Ferrarienſes Ferrariæ ſua planta, quinam cruen-
& Mantuani Papyriani Mutinenſes Antiqui. Ta-
bern & Collum Cornix Aſinibaldum & Cunctator
pulſi autem Colonia cognominati. I. Grimal. Anſ.
Cornix. Paulus Emil. Colonia Theoph. Apol.
Colonia cognominatur quidam, Iulia vero
Colonia Transpadus, cum Cremonenſibus
Colonia Pena dat Colonia. Gallia, quæ

Cleonis Scorpioides vnguis. Scorpioides non nulli vocant.

Iuncus Scorpioides vnguis. Rondeletius non nulli vocant Iuncum Scorpioidem, cuius hæc descriptio, non absimilis, ut apparebit infra.

Cleonis Scorpioides.

Apud Lobelium in Observationibus. Plant. fer. in figura Cnlonis Scorpioides, non planè. Item apud Dodonæum in Pemptadibus, Cleonis Scorpioides prima. Clus. Pan. 1583. pro. Cnlonis Scorpioides, vulnus, folio gladiato, admodum Rumicis, ferunt, sine, ubi legi, Mesuæ autore. Asteriscus Aizoides Scorpioides. Aizoides Scorpioides. Aizoides Scorpioides.

Asteriscus Aizoides Scorpioides, Lugdunensibus, & Cordo. Hispanis. Aizoides Scorpioides, Cæsalpino. Caryophyllus Scorpioides. Caryophyllus Scorpioides, Cæsalpino. Cnicus Scorpioides. Cnicus Scorpioides, Cæsalpino. Cnicus Scorpioides, Dodonæo. Cnicus Scorpioides, Lobelio. Cnicus Scorpioides, Matthiolo. Cnicus Scorpioides, Tabernæmontano. Cnicus Scorpioides, Trago. Cnicus Scorpioides, Clusio. Cnicus Scorpioides, Dalechampio. Cnicus Scorpioides, Gesnero. Cnicus Scorpioides, Columnæ. Cnicus Scorpioides, Bauhino. Cnicus Scorpioides, Cordo. Hispanis

COLVTEÆ PARVA SPECIES, POLYGALA VALENTINA CLVS.

Descriptio Virgulæ.

MINOR est Scorpioidi Coluteâ nostrati, duris, lignosisque virgultis, crebrò veluti geniculatis: foliola quoque minora multis numeris, crassa, tuibus, duabúsve coniugationibus disposita, imparitatem faciente extremo caliculi fastigio, flosculi circumpensiles Corollam imitati, vt in Melilloto nobili Tragi, dimidio minores, crocei. Siliquæ Coluteæ Scorpioidis angulosæ, geniculatæ, breuiores: figura à nobis posita est ex Guar. quæ quodammodo exprimit plantam à nobis descriptam: non tamen in omnibus placet, quia in ramos non diuisa: putamus eandem cum Clusii Polygala Valentina prima & secunda. Primam sic describit: Cytiso subiicienda est elegans planta, quam nusquam alibi, quàm in Hispania obseruaui. Fruticosa est hæc planta, binos palmos alta, multas ferens virgulas lentas, Sparti aut iunci instar: folia singulis costis inhærent impari plerumque numero, quina, septena, aut plura, Lenticulæ similia, magis tamen carnosa, & ad Rutæ colorem accedentia, adstringentis & ingrati gustus: flores Melilloti similes, lutei, coronæ in modum, summis virgultis [quæ magna ex parte nuda sunt, & maturo semine exarescere solent] insident: incuruæ, deinde, longæ & teretes succedunt siliquæ, tribus aut quatuor interuodiis distinctæ, quæ semen continent durum, oblongiusculum, nigrum, ingrati saporis: radix longa, dura, lenta, crassitiæ cala est. Polygala secunda huic admodum similis est, maioribus virgis, firmioribus, & vtcunque rubentibus, maioribus etiam viridioribus, frequentioribus & carnosis foliis; maioribus & dilutioris coloris floribus: siliquis etiam paulò crassioribus: semine verò omninò simili.

Clus. Hisp. & Hist. post. Polygala 1. Salmanticēsibus *Coronilla del Rey* vulgò appellata, quasi Serta regia, quâ istic Officinæ Melilloti vice vtuntur, Granatensibus & Murcianis *Lentejuela*, id est *Lenticula* dicta, Valentinis Polygala appellata.

Lob. Observ. Coluteæ Scorpioidis varietas: Colutea Scorpioides coronata: *Coronilla del Rey* Hispanorum: A superiore [intellige vulgarem Coluteam Scorpioidem] non nisi exilitate, & floribus speciosioribus, hilarioribúsque corollam fertulámque auream effigiantibus differens, vnde Hispanis Corona Regia dicta fuit: Belgij hortis cultioribus frequens. Item Obs. & Icon. Plant. Coronella siue Colutea minima Polygala Valentina prima Clusii, surrectis foliolis, Rutulæ concoloribus, alioqui assimilis cæteris [Coluteæ Scorpioidis] spitameo cauliculo Belgis hortensis. Effigiem suæ 2. Clusius non habet, nec etiam Lobelius prima est.

Nostra figura, respondet aliquomodo primæ Clusii, seu minimæ Lobelii, amoo enim eandem habent. Tabern. Icon. & Hist. Colutea Scorpioides 4. minor. Et Polygala Valentina Clusii. Duas figuras planè similes ponit Tabern. nec scio quâ in re differant nisi quòd vni subiungit portionem veluti trunci, prior planè imitatur figuram Clusii, cui tamen alium imposuit titulum. Existimo vnius plantæ duas factas icones ex Clusio, quod animaduertens Compilator, vt videretur aliquid scire, diuersas fecit plantas & duobus diuersis capitibus posuit. Gerard. Colutea minima siue Coronilla. Item Colutea siue Polygala Valentina Clusii. Gerardus imitatur Compil. Tabern.

Tabern. notatur.

Gerard. notatur.

An Ponæ in Baldo Lotus enneaphyllon Dalechampii, quo multi ex Pharmacopœis Veronensibus pro vera Melloto vtuntur. Optarem videre Melilotum hanc Ponæ: Lotum enneaphyllon Dalechampij suspicor, eandem cum Polygala Cortusi & Matthioli: gratum erit si Pona aliquam nobis mittat, aut vtramque plantam.

Lotus enneaphyll. Melilotus.

Genet Cherlerus attulit mihi Monspelio Coluteæ vel Polygalæ paruam speciem, collectam Iunio cum flore & siliquis in plano campo Lupum versus. Polygala 1. Clusij, perpetuò viret, floret, Aprili, Maio & Iunio, semen verò Iulio maturum est. Inuenit etiam Februario & Septembri florentem. Apes ex eius flore plurimum mel colligere creduntur. Agro Salmanticensi, Murciano & Valentino regnis, locis arenosis & collium decliuibus obseruauit. Secunda in collibus siluosis Valentiæ Hispaniæ vicinis inuenitur, viret perpetuò & diutissimè floret, & Vere & Autumno. Aluntur etiam prima & secunda in Belgicis hortis.

Locus & tempus.

Apibus grata.

COLVTEA CAVLE GENISTÆ FVNGOSO.

MONSPELII nobis oblatus est ramus cubitalis, Genistæ Hispanicæ firmitudine, crassitiéque, dilutè virens, nudus, fungosus ex palmari distantia in ramos diuaricatus. Quorum commissuris foliahærent quina Polygalæ Valèt. Clus. crassitie, angustiora longioráque. Extremis ramis flosculi insident dictæ Polygalæ quoque, exigui satis in orbem coaggesti. Succedunt siliquæ angustæ articulatæ, vti in Scorpioide folio Portulacæ, in tenuissimum vt Scorpionis simillimum spiculum terminatæ.

Descriptio Ramus. Folia. Flosculi. Siliquæ.

Huic apprimè competit descriptio Clusii sub nomine Polygalæ tertiæ, quæ sic habet. Inueniturin Valentia Hispaniæ vrbis maritimis Poly-

Polygala 3. Clusij.

Digitized b

Descript. *Virga. Folia. Flos.*

gala tertia, oblongis, lentis, fungosis, seu medullosis & omninò virentibus virgis prædita, quas rara obsepiunt folia, superiorib. adhuc crassiora & molliora: flos secundæ par: semen observare non potui.

COLVTEAE FOLIIS ANIL NOMINATVM.

Descriptio

Ramulus

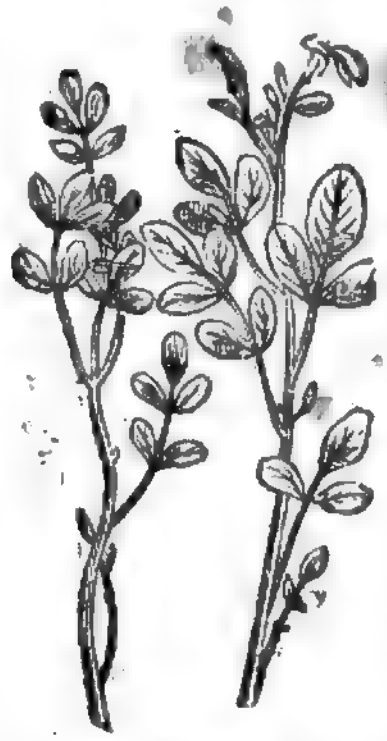

SVNT nobis nomine *Anil* ramuli duo pedales, similes ferè ramis Cytisi latâ siliquâ, rigiduli, incani ac ferè argentei, in folia diuisi Coluteæ vulgaris ouata, glauca, quinquefolia communiter, rariùs trifolia, ex communi Costa incana. De flore & semine nihil certi nobis constat. Facies tamen Plantæ, satis insinuat ad Coluteas referri posse. Alia verò planta pro *Nil* & *Anil* traditur post Isatidem hist. post. lib. 11. vbi etiam sunt æquivocationes.

Nil planta alia.

SOPHERA ALPINI.

Descriptio *Ramus.*

Folia.

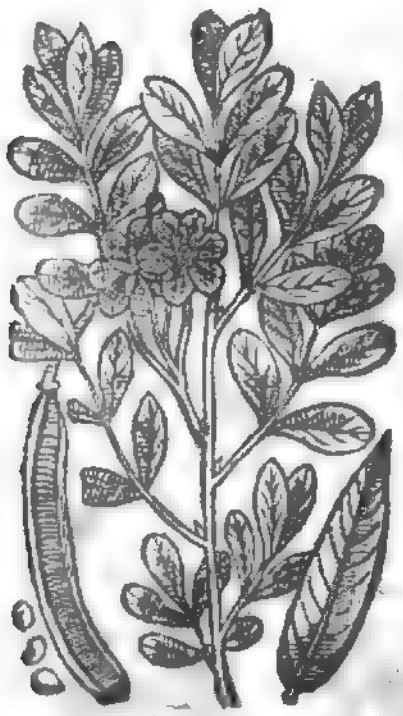

SOpheræ ramos aliquot asseruamus pedales, cubitales, angulosos, in folia diuisos, alatos, foliis Senæ maiorib. oppositis, ordinéque digestis, senis, octonis, denis, duodenis præditos, nullo impari numero claudente, Alpino verò impari: quædam obtusa, ouata, pulchrè sed pallidiùs virentia, neruis plusculis donata. Est & vt ad Rutæ Capratæ folia accedant, tùm magnitudine tũ figura, quippe prædictis angustiora, acutiora longioráque sunt, qualia Alpinus pingit. Quod an in adultis conueniat, an loci varietate, nondum nobis compertum est. Ex foliorum porrò diuisura

Flores.

flores uncialibus pediculis prodeunt crocei, bini aut terni, sex foliis constantes, saturatioribus nervulis delineati, in medio stamina plurima ruffa oblonga. Cassiæ floribus non malè contulit Alpinus, cui inodori dicuntur: nec quis malè etiam formam eorum cum Capparidis floribus confert, si colorem excipiat: Succedunt siliquæ admodum speciosæ digitum longæ obtusæ in extremo, vtrinque commissurarum flaueſcentes, per media spadiceæ, cellulis plurima, quinquagena circiter, Alpino verò quatuor aut quinque continentes semina lentis magnitudine atque, colore, compressa, angulo acuto donata, sapore ficui & folia amaro, admodum ingrato.

Siliquæ.

Semina.

Alpin. de pl. Aegypti, Sopheram suam sic describit. Sophera est planta fruticosa, cubitalis altitudinis, galegæ proxima, duris ramis, foliis Myrti, tenuioribus multis, utrinque ordinatim alæ appensis: flores fert croceos, Cassiæ florum æmulos, inodoros: ex quibus Siliquæ paruæ promanant, quatuor aut quinque semina habentes, *Sesban* planè similia. Aiunt semina esse venenum hominibus.

Descriptio Alpini. Rami. Folia. Flores.

Eandem plantam sic describit ni fallimur Camer. hort. Hoxocoquomachit (sub quo Barbaro vel Indico nomine fuit Florentiam & inde Norimbergam missa:) folia habet propemodùm Fraxinellæ, vel pomùs eodem ferè modo quo Cassia siliquosa prodit, nullo in costæ extremitate impari statem faciente folio. Caules & rami li & foliorum oræ rubent, flores flaui sunt, Cassiæ floribus similes. Hinc emergunt siliquæ oblongæ, Cylindraceæ, exteriùs per maturitatem fuscæ, intus purpurascentes, fuscis granis distentæ. Radix nigro cortice obducitur, quo abraso flaueſcit, & fibris plurimis constat, viuitque sex tantùm menses, gelu impatientissima planta, & apricum Vulturnóque expositum locum deliderans, alioquin nec flosculos explicat, nec spem frugis facit. Odor illi grauissimus & planè abominandus, sapor subdulcis non ingratus cum aliqua adstrictione, penè vti Chebulorum, minùs tamen astringens: radicis verò amarus & Polypodii saporem repræsentans cum dulcedine aliqua, nisi quòd non ita filiceum quiddam sapiat. Folia explicat Oriente Sole, cadente remittit & in se contrahere videatur, iis qui antea non obseruarunt & hoc quidem cum aliis quibusdam leguminosis habet commune. Sed hoc imprimis notatu dignum, alarum cauis, quâ parte caulem amplectitur latior costarum extremitas, innasci verruculas paruas rubentes, quæ intensissimo æstu exudant liquorem candidum, purum, pellucidum, vt minutis margaritas referret, si paulò maior eius copia emitteretur. Viscosus is est ac dulcissimus, ideóq; à muscis auidissimè expetitur. Ineſse huic plantæ vim quàdam planè peculiarem, nemo negarit qui semel attentiùs paulò ipsam cõsiderauerit. Quandoquidem porrò Honorius Bellus suam Sopheram diuersam ab Alpini Sofera existimat, totam eius descriptionem [in qua multa notatu digna] proponimus. Sofera, inquit, est ad duorum, triúmve cubitorum altitudinem assurgens, caule firmo, recto, fibroso, multos ramos hinc è foliorum alis vndique spargente, in quibus folia Myrti foliis similia quidem, verum angustiora, alata, hoc est, in ligneo pediculo vtrinque sita contraria semper inter se petiolis, numeróque paria, vt in Lentisci folio conspicere licet, supernè latè virentia, infernè verò saturâ viriditate prædita, grauiter olentia, vesperi, supernâ folii parte quâ petiolo inhærent, coëuntia, infernâ parte terram spectante, sicque clausa tota nocte permanent, manè verò circa Solis ortum denùò expandantur: croceos fert flores inodoros, plures in vno ramulo pendentes, multáque intus stamina cum siliquæ rudimento continentes, in caulis & ramorum summitatibus nascentes, quibus succedunt siliquæ rotundæ

Descriptio Belli. Caulis.

Verruculæ. Liquor.

undæ, digitum longæ & cœlum ſpectantes; plurima ſemina continentes rotunda, aliquantulùm compreſſa: non omnes tamen ſiliquæ ad perfectionem veniunt, ſed plurima antè decidunt. Elegans planta eſt, diutiſſimeque floret, ſubinde novos & retentes flores proferens ſempérque virens: radicem habet multifidam, lignoſam. Semine primùm nata, duo, vt obſeruaui, duntaxat profert folia, deinde quatuor, longo pediculo inhærentia, vtrinque bina, poſtea ſex, vtrinque terna, atque ita deinceps quemadmodum caulis augetur, foliorum numerus creſcit, eáque maiora apparent: duodecimum tamen numerum non excedunt ea quæ caulem ambiunt, hoc eſt, vtrinq; ſena: nam ramorum folia tametſi eodem modo numero creſcant, decimum tamen non ſuperant, quina videlicet vtrinque. Hieme (quam ſatis commodè ferre poſſe videtur, ſi diligens aliqua cura adhibeatur & loco quidem calidiore & à ventis libero ſeruetur, facilè à ventis præſertim ſeptentrionalibus læditur, qui folia & flores exſiccant: ea tamen, licèt ſicciſſima, à ramis non defluunt, vt in nuper natis plantis obſeruo, imò ferè ſtatim noua folia & ramos proferre cœperunt. Hoc eodem nomine Alpinus plantam iam ſuprà deſcripſit, quæ tamen plurimùm (inquit Bellus) ab hac differre videtur, vt ex ipſius deſcriptione & icone colligere licet.

Siliqua.

Radix. Deſcriptio reſtituitur Bellonii.

Locus & tempus.

Sopheram vidimus Baſileæ Anno 1595. Auguſti fine penè florentem in horto Domini Iacobi Zvvingeri, ea fuit rotundioribus foliolis: ramum etiam habuimus datum per Dominum Iacobum Mieg, puto Baſileæ collectum, itidem foliolis eius erian ramum vidi apud fratrem Caſp. Bauhinum cum flore, in quo quædam foliola anguſtiora paulò. Sophera autem miſſa per Dominum Honorium Bellum ex Creta, cum fratri, tum Domino Zvvingero foliola habet anguſta & longiuſcula, prout pinguntur apud Alpinum.

TAXOCOQVAMOCLIT INDICVM.

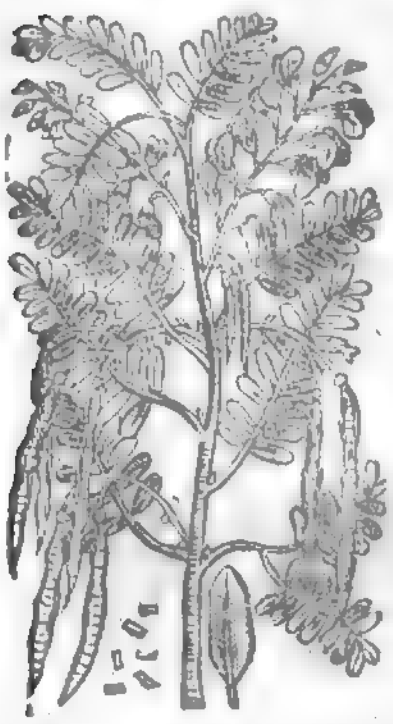

Siliqua.

SOLAM ſiliquam habemus; Taxocoquamoclit Indici nomine datam, non recordamur à quo, ſed pulcherrimam, bivalvem, palmo longiorem, ſemunciali latitudine, in ſtylum acuminatum deſinentem, eodémque modo ad pediculi annexum anguſtam, compreſſam, coloris per mediam aream ſemini contento reſpondentem, colore ferè ſpadiceo, obſcuriore, quam ambit circumiecta orbita ſatis lata, coloris ex fuſco cinerei: atque huic cortici ſubeſt, veluti in leguminoſis, pellicula tenuis membranea, coloris ex albido ſubfuſci crebertimis tranſuerſis interſtitiis inæqualis, pro ſemine numero totide veluti cellulas facientibus, & in noſtra quidem ſiliqua ſemina comprehendebantur vigintiquatuor Geniſtæ vulgaris ſeminibus ſimilia, lucida, dura, ex rotundo oblonga, coloris fulci, dilutiore area in vtraque facie medium obſidente. Ex vicinitate nominis exiſtimaret quiſpiam noſtrum Taxocoquamoclit idem eſſe cum Camerarii Hoxocoquamoclit, de quo capite præcedenti verùm ei ſiliqua Cylindracea & oblonga, huic autem noſtro compreſſa valdéque longa.

Color. Semen.

Hoxocoquamoclit, diuerſa planta.

IOVIS BARBA PVLCHRE LVCENS.

VAGÆ quidem ſignificationis eſt *Barba Iouis*, quam nos hîc pro ſuffrutice quodam accipimus: cuius materiem duram atq; lignoſam ferè, incanus & lanugino ſus tegit cortex, rami huic frequentes ſatis, folia quinque aut ſex, aut ſeptẽ etiam coniugationibus contexta, quarum ſingularia Lentis foliis, paria villoſa, argenteo colore fulgent, ex pediculi foliorum ala, appendices ſingulares exoriuntur lanuginoſæ, quarum extremis inhærent aceruatim congeſti floſculi lutei, quorum ſinguli non magnitudine, ſed formâ Geniſtæ flores æmulantur. Nos cubitalem habemus caulem.

Deſcriptio Materiei.

Folia.

Floſculi.

Hiſt. Lugd. hîc deſcribit, Fruticoſa eſt arbuſcula, magnitudine hominis, ramis denſiſſimis, folio Lentiſci, argenteo, ſic collocato, vt lateribus folia paria ſint, impar autem foliis verſum claudat: cõma in opere topiario tonſilis, & in ſpinditatem ſpiſſa, elegantiſſimi aſpectûs, ſi quis in hortis ſerat, veſtiendis arearum viarúmque marginibus, vt à nobis de Lauendula fieri ſolet, flore in ſummis ramis cõpioſo, coaceruato velut in cumulum, luteo, Geniſtæ ſimili, ſi ſumas ſingulas quaſque floris coaceruati partes.

Folium.

Flos.

Hiſt. Lugd. *Frutex, Iouis Barbam* Plinii putant. Anguill. *Barba Iouis* Plinii aliquomodo conueniens in Monte nigro, propè Liuornam in Tuſcana, foliis diſpoſitis Lentis modo, candidis, nitentibus anguſtioribus, flore luteo, flexilibus ramis. Hæc planta olim nobis pro Dorycnio Dioſc. & Argentina nonnullorum Metis data per Dom. Santalbinum Medicum.

Dorycnium Argentina.

Per Dominum Kentzium collecta Florentiæ & Patauii in horto Bembi, nomine *Barbæ Iouis*, miſſa etiam fratri Caſp. Bauhino ex Italia pro *Barba Iouis* Plinii. Dominus Agerius dedit collectam in Hetrurio monte Nigro ad littus maris Thyrrheni. Gignitur in lapidoſis, & ſaxoſis locis maritimis, præſertim montibus ad littora poſitis. Pulcherrimam hanc plantam mons Setius (hodie *cap de Sette* vocant) ab Agatha & Bliterris non admodum ſemotus nutrit.

Locus & tempus.

SESBAN, FOLIIS HEDYSARI.

Descriptio Virgultum

SESBAN ſpecioſo aſſurgit, veluti virgulto, recto, tereti, fiſtuloſo, tuberculis aſperiuſculis obſito, medulla farcto, quod ex longiuſculis interuallis in ramis diuiditur. Folia ſunt longa foliorum ſene altrinſecus ſtipata, foliorum Hedyſari alterius Dodon. ſimilium, anguſtiorum, pallidè virentiũ, ſubpinguium: foliorũ 14. coniugationes ſupputauimus. Per quorum media neruulus excurrit, auerſa parte lineam atrouirentem exprimens. Ex aliarum verò geniculis pediculi prominent luteo croceis, atris punctulis conſpertis floribus conſpicui, Geniſtæ ferè ſimilibus, racematim digeſtis. Quos excipiunt ſiliquæ digito longiores, anguſtiſſimæ, in acutiſſimum mucronem deſinentes, ac quibuſdam internodiis articulatim toroſæ. In quibus ſemen oblongum, ſpadiceum ad Fœnugræci ſemen aliquo modo accedens: cuius ſapor acris linguam vellicans calore ſuo.

Flores. Siliquæ. Semen. Sapor.

Alpin. Sesban frutex Myrti magnitudine. Ex Anil ſemine Alexandria miſſo [cuius planta iſtic magno in vſu eſt] natæ, Cluſio apud Garciam, ſtirpis, Lentis ſeu Coluteæ minoris foliis, flore luteolo ſparti Græcorum (quod Hiſpani Retama vocant) omninò ſimili. Poſtquàm enim Alpini librum Cluſio videre contigit, animaduerſit ſemen miſſum pro Anil Sesbam fuiſſe, ac eius fortè errore, qui mittebat, nomen Anil aſcriptum eſſe pro Sesban.

Anil. Locus.

In Ægypto ab Alpino obſeruata & inde ad Italos illata. Nobis ramulum frater Caſp. Bauhinus elegantiſſimum in horto Nobiliſſ. Bembi Patauino lectum communicauit. Anno autem 1599. in horto Monthelgardenſi ſita creuit ad quatuor cubitorum altitudinem, floruitque Auguſto & Septembri: Baſileæ vidi in horto Domini Iac. Zwingeri.

Tempus.

Ægyptii, referente Alpino his fructibus ſepes ſuas texunt ad agrorum diſtinctionem: ſtomachi humiditatem ſemen eius abſorbet, eúmque roborat.

Vires & vſus.

Pulvis ex decocto alui fluxum, menſiúmque immoderata profluuia refrænat: Omnes denique vacuationes immodicas cohibet. Sed quùm ſit acris nolim cum Alpino experiri ad prohibẽdum fluxum nimium menſium. Doryenium [δορύκνιον] Dorycnium in genere, quod Crateuas Halicacabum aut Caleam [ἁλικάκαβον ἢ καλέαν] vocat, frutex eſt authore Dioſcor. Oleæ ſuper prodeunti (ἐλαίᾳ ἐπιφυομένῃ) ſimilis, naſcitur in petris non procul à Mari, ramis cubito breuioribus, foliis Oleæ (ἐλαίας) ſimilibus colore, at minoribus firmioribúſque (anguſtioribus autem & longioribus alii, Lac. in vet. cod.) ac vehementer aſperis, flore candido, folliculis in cacumine denſis, ceu Ciceris, in quib. quina, ſenáve minuta ſemina, rotunda, exigui Erui magnitudine, læuia, firma & verſicolora: radix ad digiti craſſitudinem & cubiti longitudinem adoleſcit. Et hoc quoque ſomniferum (ὑπνωτικὸν) eſſe creditur: Copioſiùs verò hauſtum, enecare.

Halicacabus. Calea. Oleæ ſimilis. Ciceris folliculis. Orobi ſemẽ.

Non deſunt qui dicant eius ſemen in amatoria (ἀφροδισιακὰ) expeti.

De eo fusè & obscurè Nicander. Hæc verò eius Scholiaſtes. Dorycnium, inquit, quod etiam Meliſſophyllum (μελισσόφυλλον) vocatur, Syluestris planta eſt. Cæſa liquorem deſtillat ſimilem lacti ſecundum aſpectum, & odorem, & guſtum. Vnde etiam difficilè iudicatu eſt bibenti, vtrum lac ſit, aut non. Demophon autem nominis rationem afferens, dixit ita vocari, quòd haſtæ ſimile ſit ſecundùm ſublationem (ſcilicet è medio) Lyſimachus verò Hippocraticus quod lignum ſit pruritum mouens, iis qui eo vti ſunt.

Lethale. Meliſſophyllum. Ligneum.

De ſymptomatibus quæ Dorycnio epoto contingere ſoleant, item remediis, quibus ſuccurrendum, ita ſcribit Dioſcorides lib. 9. Alexiph. in præmio.

Ligneum.

Dorycnium [quòd aliqui Solanum manicum στύχνον μανικὸν, hoc eſt, furioſum appellarunt] eporum, veluti lactis ſaporem guſtui repræſentat, crebros ſingultus ciet, linguæ humiditatem (ὑγρότητα apud Paulum in Aldino Cod. ξηρότητα Nicander ait πάμπαν ξηρὴν Sar.) conciliat & effuſionem ſanguinis rejectionem concitat: ipſi verò potionati mucoſa quædam perinde atque dyſenterici aluo egerunt. Itaque antequàm aliquod ex hiſce ſymptomatis ſuperueniat, auxilio ſunt antè dicta: vomitus, inquam, Clyſter, & quæcunque potum venenum expellere apta nata ſunt. Priuatim iis opulantur, aqua mulſa, lac aſininum, aut caprinum, ac dulce vinum, quod quidem tepidum cum Aniſo (ἀνίσῳ) bibatur, Amygdalæ amaræ, (ἀμύγδαλα πικρὰ) & elixa Gallinacea pectuſcula. Quin etiam omnis generis Conchylia, cruda pariter ac toſta, eſſe (edere) ſalutare eſt. Conueniunt & Locuſtæ marinæ (κάραβοι) & Gammari (ἄστακοι) ac potum eorundem iuſculum. Idem de parab. ait Contra Dorycnium ſuccurrunt Lac paſſum tepidum, gallinacei pectuſculi elixi triti ſuccus hauſtus, ipſúmque ius e potum: echini denique conchæ, purpuræ, ſquillæ, pinnæ, κραμβίδες, κύτραι. Geſn. κεράδες, κύτραι) pectines, buccina, ſeu cruda ſeu elixa comedantur. Conſideratis ſymptomatibus, quæ ſuperueniunt poſt aſſumptum Dorycnium, placet exhibitio Olei dulcis cum iuſculo ſine iure Gallinaceo.

Symptomata. Sapor lactis. Singultus. Sanguinis rejectio. Vomitus. Remedia. Aqua mulſa. Lac aſininum. Latuſſa. Oleum dulce.

Plin. Dorycnium ita tradit, vt à Solano manico vix videatur diſtinguere. Quare eius verba repetes ex Hiſtoriæ noſtræ Vniuerſalis libro trigeſimo quarto, capite de Solanis.

Dorycnium, atteſtante Galeno, temperamento Papaueri ſimile eſt, & Mandragoræ, ac cæteris, quæ parem habent refrigerandi potentiam: excellit & frigiditate aquea: quamobrem pauculum quidem, ſaporem conciliat, pluſculum verò ſumptum interimit.

Potum quidem, guſtum ceu lactis repræſentat, ſingultus crebros facit, inquit Paulus, linguæ humiditatem, & cumulatam ſanguinis eductionem, per aluum mucoſa feruntur ſimillima terminoſis. Auxilio ſunt (antequam horum aliquot fuerit ſecutum) vomitus & clyſter, & quæcunque potum venenum poſſunt excernere. Propriè autem ipſi ſuccurrit aqua mulſa, aut Lac Aſininum, Caprillúmve, & dulce vinum tepidum cum Aniſi modico potum: item Amygdalæ, & elixa gallinarum pectora: eadem præſtant Conchylia cruda pariter & toſta, in cibo, adhæc Locuſtæ marinæ & Gammari,

Temperamentum. Pauculum ſaporem conciliat: pluſculum interimit. Lac caprillum. Vinum dulce. Amygdalæ. Conchylia.

Gammari. Gammari,& ius ex ipsis esculentum potui assumptum.

Quanquam vires Dorycnii & Solani furiosi similes sint, ipsæ tamen inter se diuersæ à Dioſc. describuntur.

Galenus quoque de Dorycnio agens, simile id temperamento facit Papaueri & Mandragoræ, & aliis ita frigefaciendi vi præditis, vt in quo obtineat aquosa frigiditas valdè efficax.

Nullus ex Veteribus tum Græcis, tum Latinis, teste Cordo, Dorycnium descripsit præter Dioſc. qui historiam eius ex Crateua desumpsit.

Plinij error. Plinius & alii quidam crediderunt Dorycnium idem esse cum Solano furioso, quod falsum esse Nicander, Dioſcor. & plures alii testantur. Rob. Const. in Lexico notat Δορύκνιον Dioſc. & Δορυκνίδιον Gal. & Nicand. etiam Δορύκνιον dici apud Suidam, & Heſych. corruptè Δορύκνιον.

Dorycnidiũ Dorycniũ. Heſych. error.

Matthiolo, Dorycnium hactenus non contigit inuenire.

Brunf. onom. rectè Dorycnium siue Dorychnium aliud à Solano somnifero tradit, sic dictum fortasse, quòd cuspides telorum inficere mos esset illo.

Dorycnium cur dictum? Carth. reprehenditur.

Gorrhæus contrà, malè ex Dioſcor. dicit Dorycnium idem esse cũm Solano furioso, quum Dioſcor. tantùm dicat Solanum manicum quod etiam Dorychnium vocant.

Dorycnium Cremino Solanum furioſum.

Matthiolus [inquit Greuinus] nequaquam consentit id quod Græci appellarunt Solanum furiosum esse Dorycnium. Si tamen quæ Dioſc. l. 6. & Theoph. & Plinius scripserunt considerare voluimus, reipsa profectò comperiemus, aut errasse Dioſcor. aut Dorycnium simile aliquid Solano furioso habere &c. Matth. institit: nemo tamen hinc inferre debet ex lib. 6. eum idem sensisse, sed quod aliqui tantùm ita vocarint. Hoc tamen Matth. responsum non vsquequaque satisfacit, nam ea quæ Theoph. & Plinius de Dorycnio literis tradiderunt, à Dioſc. de Solano furioso dicuntur. Tamen quod sub finem proœmii idem ex sua sententia & non alterum affirmare videtur. Auicenna Vuam vulpinam vocat, quòd, vt ego existimo, Acinos ferat Vuæ non dissimiles, quemadmodum Dioſc. in ipsius descriptione affirmat. Dicitur etiam Solanum furiosum, quòd, in eo qui id in potu acceperit furorem commouet: idque præstat non ob qualitates suas, quæ frigidæ sunt & siccæ, sed ob innatam & peculiarem malignitatem: tantùm enim abest, vt frigus furorem excitet, quin potiùs ægrum somnolentum & grauem reddit, sicuti alibi diximus. Nicander tamen in descriptione Accidentium, quæ ab hoc veneno veniunt, furoris non meminit. Hæc Greuinus obtrudit. Verùm Theophr. non meminit Dorycnii, sed tantùm Strycni. Vires à Dioſc. attributæ lib. 4. cap. 75. conueniunt sanè cum viribus attributis à Theophr. Strychno ac etiam ab ipsomet, capite præcedenti Solano Manico, quæ vires sanè planè repugnant viribus quas Dioſc. lib. 6. cap. 6. Dorycnio attribuit, ac etiam Nicander, vt fortè liceat suspicari lib. 4. Dioſc. malè additas vires Dorycnio competentes: nec vllo modo concludi potest Dorycnium & Solanum manicum eandem plantam: Greuin. aut non legit textum Græcum in fine proœmij aut non intelligit: ait enim Dioſcor. ἀχαίνων. Vbi obsecro scripsit Dioſc. Dorycnium acinos ferre. Greuinus confundit Dorycnium Nicandri cum Solano verè dicto furioso aut manico Dioſc. & Theophr. licèt omnia ea quæ Nicander scribit ex Dioſc. l. 6. de Dorycnio planè non respondeant, sed manifestè demonstrent aliam plantam à Solano furioso: hæc occasio vt Greuinus, dum vult diuersarum plantarum, diuersas vires conciliare frustrà se torqueat. Quomodo Dorycnium Nicandri intestina exulcerans, abradens &c. [Greuini verbis vtar] præstabit, quod Plinius scribit, vt inter dormiendum cum formosis puellis, &c. innocentiss. dicetur venenum, quod dicit Plinius de suo Dorycnio diuerso à Nicandri & Dioſcoridis. Vti igitur [authore Sarac.] instirpium historia Dioſcor. Anazarbæus Dorycnium & Solanum manicum distinxit & ceu diuersas plantas diuersis descripsit capitibus, ita & lib. 6. fecit. Altero, vtriusque veneni diuersis capitibus propria & peculiaria tradit remedia: quæ tamen omnia hoc loco vni Dorycnio accommodantur. Atque vel hinc patet, Dioſcoridem hunc libri de venenis authorem, alium ab illo Anazarbæo extitisse.

Vua Lupina. Solanum furioſum.

Greuinus taxatur.

Scribit Cornar. sibi videri communem esse appellationem Dorycnii, omnibus iis, quibus hastæ & tela tingerentur. Appellantur Dorycnium Monspelienſe & Hispanicum, non Anguillaræ, vt visum Cluſio: nec Veterum, vt Gesnero, de quo mox. Est & Dorycnio Hispanico congener Cluſio, de quo proximè. Dorycnium habet Cassabona, quod nos Trifolium album rectum inscribimus. Dorycnii nomine nobis aliquando data Iouis Barba, de qua paulò antè dictum. Lob. & Pena scribunt, quondam Phylliream hariolari Dorycnium, quod non probant, qua de re vide Hist. n. g. lib. 5. Pro Dorycnio aliqui, inquit Gesner. de hortis, habent suffruticem quendam montanum quem Vitis Idæx speciem putamus. Cæsalp. & Ferd. Imperator Dorycnium est, quod Dalechampio dicitur Cneorum album: eiusdem etiam nomine Dorycnii meminit Cluſius, quod Dorycnium nõ negamus, cuius historia à nobis posita est in fine l. 5. Dorycnio est & cõgener quędã plãta Cæsalpino foliis nigrioribus, de qua libro modò dicto. Cordus pro Dorycnio Nicandri exhibet Halicacabum peregrinum, quod improbant Gesnerus, Matthiolus & Lobelius, vt dicetur lib. 15. de Scandentibus. Dorycnio multùm simile Anguill. Trifolium Halicacabum, quibusdam satis ineptè Dorycnium authore Camerario appellatum, de quo agemus Hist. n. lib. 17. Dorycnii appellationem, inquit Cornarius, Plinius Solano furioso attribuit. Inter Dioſc. reiect. Halicacabus, aliis Dorycnium dicitur, infrà tamen etiam lib. 2. cap. 12. de lethalibus medicamentis, Dorycnion appellari dicit, Solanum furiosum. Quantum Solanum [Gensskraut] per me quidem esto, inquit Trogus, quod Ἀσφόδελον Plinii, quo cuspides tingebantur, de hac planta lib. 23. inter Atriplices. Quibusdam etiam Dorycnium de Lunaria & Pyrethro dici suo loco hac in nostra Generali Histor. dicetur.

Aequiuoca Dorycnium Monſp. Dorycnio Hiſp. congener Cluſio Trifol. album rectũ hirſutum. Barba Iouis. Phyllirea. Vitis Idæa. Cneorum album. Dodon. Dorycnio congener Caſalp. Halicacabũ peregr. Trifolium Halicacabum. Solanum furioſum. Dorycnium de Solano Atriplex. Aſtra. Pes Anſerinum. Lunaria. Pyrethrum.

DORICNIVM MONSPESSVLANVM FRVTICOSVM.

Dorycnium Crateua.

DOrycnivm Crateuæ Monspelii vocabant Fruticem totum albidum ad sesquicubiti altitudinem excrescere solitum, cuius nouelli adhuc ramuli obsequiosi, fractúque contumaces existunt, adultiores aut loco asperiore nati, multùm durescunt, folia ex interuallis, terna, quaterna, senna, radiata, sine pediculis adhærent, oblonga, angusta, alba lanugine pubescentia, Cluſio adstringentis gustus. Flores extremis ramulorum innascuntur in orbem glomerati, albi, quorum singulares ad Trifolii pratensis albi flores accedunt,

Descriptio

Ramuli. Folia.

Flores.

Falcatus.

Ramosus.

Rubr.

Dorycnium foeni. græc.

Dorycnium angust.

Trifolium montan.

Dorycnium frutic.

Colgrim-radix.

Tragi, Dorycnium herbac.

Trifolium Bellidis.

Lotus & Tragacantha.

Eglon ex nobis Rubro colore, Nonnihil albicans, latiusculum folium gerit, pumicat quo magis fingitur, & ramis nonnihil erectis, ut Falcatus. Falcatus caret Ramis, rara cauliculi folia habet, Rubro vero folia & ligneis caudis magis, ramisque densa.

Dorycnium Græcum angustifolium. Gerar. 1126. Prior. Dorycnium 1140. 2. Clusii Hispanicum Monspeliense. Offenii. Dorycnium Hispanicum. Dod. Pempt. 1. 6. Chamædaphnoides herbaceum. Dorycnium vocabant, quia eius cauliculus tenuissimus quo ramos ejicit aut Myrsinites aut Chamædaphnes ramosa donatum fuit. Angustius erat huius folium quam angustifolii. Unde forma ab illo discernendi aliquanda ratione. Trifolii alii sunt ramosi. Sylvaticum vel pratense vocant. Dorycnium Dioscoridis dictisque notatibus. Dorycnium Græcum angustifolium. Dorycnium vulgo nonnullorum dictum. Dorycnium Græcum 794. Dorycnium Hispanicum recens. Dorycnium autem non adscribam Matthioli 1086. Dorycnium Angusti. alium esse a plurium opinione Dorycnium Angustifolium. Mich. Lugd. 2. Dorycnium Hirsutum vel Hirsutissimum. Quod Monspelensis hic recentio ha herba, cauliculus tenuissimus quo ramos ejicit, folia longa. Vocat autem Hisp. Lugd. Dorycnium Hispanicum Monspeliense. Dorycnium Dioscoridis Hispanicum Clusii. Dorycnium Monspeliense. Dorycnium Hispanicum. Lugd. Dorycnium Hispanicum. Bauhinorum. Gerar. 1125. Prior. Dorycnium Hirsutum. Clusii. Colutea Erythræa montanis nobilior. Lugd. Bat. Dorycnium Hispanicum. Dod. Pempt. 1. 6. Dorycnium Hispanicum. Gerard. Angl. Dorycnium Hispanicum. Clusii recentius. Dorycnium Hispanicum. Colgrim-radix. Tragacantha Papy. Tetrafolium 3. Bellidis.

Dorycnium Herbaceum est suprema quo fastigatum est, duo Hispanica nostra dixerunt vati, & modici recentes nostri. Quibus quo Nathanielem frequentissimum eum esse modii Virtuosi sunt, apparet. Plinius Patavinus Iunior Hunc Mus. Britann. Item valvulis membranaceis folliculosus. Folliculosus. Dorycnium Botanophilis Anglicis Autoribus, recentibus Botanicis, Dorycnium Græcum angustifolium. Dorycnium Græcum, Angustifolium, Dorycnium Hispanicum. Folia. Flos. Fructus. Semina. Radix. Dorycnium Græcum angustifolium. Dorycnium Hispanicum. Dorycnium Hispanicum Monspeliense. Dorycnium Hirsutum. Dorycnium Hirsutissimum. Dorycnium Hispanicum. Dorycnium Hispanicum Clusii. Dorycnium Hispanicum Bauhinorum. Dorycnium Hispanicum recens. Dorycnium Hispanicum Clusii recentius. Dorycnium Hispanicum. Colgrim-radix. Tragacantha. Tetrafolium 3. Bellidis. Lotus & Tragacantha.

DORYCNIO CONGENER. PLANTA.

Dorycnium Herbaceum Angustifolium. Dorycnium Græcum angustifolium. Dorycnium Hispanicum. Dorycnium Hirsutum. Dorycnium Hirsutissimum. Dorycnium Hispanicum Monspeliense. Dorycnium Hispanicum Clusii. Dorycnium Hispanicum Bauhinorum. Dorycnium Hispanicum recens. Dorycnium Hispanicum Clusii recentius. Dorycnium Hispanicum. Colgrim-radix. Tragacantha. Tetrafolium 3. Bellidis. Lotus & Tragacantha.

Dorycnium Herbaceum Angustifolium. Dorycnium Græcum angustifolium. Dorycnium Hispanicum. Dorycnium Hirsutum. Dorycnium Hirsutissimum. Dorycnium Hispanicum Monspeliense. Dorycnium Hispanicum Clusii. Dorycnium Hispanicum Bauhinorum. Dorycnium Hispanicum recens. Dorycnium Hispanicum Clusii recentius. Dorycnium Hispanicum. Colgrim-radix. Tragacantha. Tetrafolium 3. Bellidis. Lotus & Tragacantha.

Folia. Flos. Fructus. Semina. Radix. Dorycnium Græcum angustifolium. Dorycnium Hispanicum. Dorycnium Hirsutum. Dorycnium Hirsutissimum. Dorycnium Hispanicum Monspeliense. Dorycnium Hispanicum Clusii. Dorycnium Hispanicum Bauhinorum. Dorycnium Hispanicum recens. Dorycnium Hispanicum Clusii recentius. Dorycnium Hispanicum. Colgrim-radix. Tragacantha. Tetrafolium 3. Bellidis. Lotus & Tragacantha.

Folia. Flos. Fructus. Semina. Radix. Dorycnium Græcum angustifolium. Dorycnium Hispanicum. Dorycnium Hirsutum. Dorycnium Hirsutissimum. Dorycnium Hispanicum Monspeliense. Dorycnium Hispanicum Clusii. Dorycnium Hispanicum Bauhinorum. Dorycnium Hispanicum recens. Dorycnium Hispanicum Clusii recentius. Dorycnium Hispanicum. Colgrim-radix. Tragacantha. Tetrafolium 3. Bellidis. Lotus & Tragacantha.

GENISTA ANGVLOSA TRIPOLIA.

Genista Angulosa Tripolia. Genista Angulosa. Genista Angulosa Tripolia. Genista Angulosa. Genista Angulosa Tripolia. Genista Angulosa.

Lupi & Ursi Regni Svetiæ Spatia Gothis, quod Gothicum Animantium genus vastiore hoc tempore fuisse. Gothi primum, Lupos & Gregem in Alcidi Gruibi Cornu Dani Ursum, Lauremur Gentis, Germ. Bruinen. In Wilcinis Gothlandiæ Insulis, cui mali appellatio ex Tempestatibus. Tergo Gothis primum pro gloriæ, quam Gothicum genus ex Ursorum Venatione consecutum, Ursorum Pelles, Ursi Cap. Dissentunt ab his Gothis, qui quod ejus rei nomen Lupos & Ursos, quos Gothi Ulfuar aut Ulfuar, Dan. & Germanis Gens Gothi cum Svetis Imperio Regnoque Svetiæ Ursum Lupum & Ursum.

Dani Hodie Regnum Svetiæ, Regnum Gothiæ, Ins. Mortuum Mare & Abonam, Ins. Gothlandiam, & Ins. Oeselam Danis suis Regnis adjungunt.

Ursi Regnum Svetiæ Gothiæ pelle ursina conspicuum.

Gothi Gothi Gothi

minis per se tusi tertia parte drachmæ sumpta, ad sudorem interim eliciendum contecto corpore. Apes flores Genistæ amant, sed mellatio ex illis facta improbatur. Opiliones quidem è Genista vnguentum conficiunt, quod Scabiei ouium medetur. Calefacit & siccat in altero ordine, id quod Fuchsium amaritudo quam gustata refert, & eius facultates abundè docent. Sparto & Genistæ, non obstante, quòd forma nonnihil distent, eadem ineſt facultas: vt enim spartum pituitam per superna & inferna purgare potest, sic etiam Genista. Hinc adeò fit vt eius seminis hodierno tempore contra Podagram magnus sit usus. Vrinam etiam amaritudinis tatione mouet, & quicquid incidendi & extenuandi facultatem habet, lapidem in renibus, tum in vesica confringere, vt etiam recentiores tradunt, potest. Strumas deniq; atq; alios tumores discutere posse iidem scribunt. Calida & ficca, autore Dodonæo, proximè ad tertium gradum absterget ac partes tenues habet. Folia, ramuli & sumitates Genistæ, cocta in vino aut aqua, multa sunt hydropicis, ac omnibus obstructionibus hepatis, splenis, renum, aut vesicæ, partim enim purgèt & pellit omnes humores serosos & aquosos ac superfluos, per aluum: partim per vrinas. Eadem præstat semen sumptum pondere circiter drachmæ vnius. Denique eadem facultates habet quas Genista Hispanica, ac idem eius in morbis vsus esse potest, qui Genistæ Hispanicæ. Genista Germanica sub finem Aprilis aut Maio mense floret, atque tunc rudimenta florum adhuc virentia, priùs videlicet quàm Lutea fiant, decerpta, muria aut sale condiuntur, quæ postea elota & decocta, Capparorum in obsoniis loco habentur, nec minore cum suauitate manduntur: ac languentem excitant appetentiam, & hepatis ac lienis infarctus expediunt. Paratur ex Genistæ ramulorum ac virgultorum aridorum & combustorum cinere, cum vino tenui albo, cuiusmodi Rhenanum est, Lixiuium, quod ad Cachexiam & Leucophlegmatiam à nonnullis valdè commendatur: & potenter quidem aquosos ac serosos humores cum vrina & per vesicam expellit: sed & acrimonia sua interna viscera quandoque lædit & exedit. Purgat, vt vult Matthiol. Genistæ semen non minùs potenter ferè quàm spartium aut Helleborus drachmæ vnius & semis pondere ex hydromelite ventriculo ieiuno sumptum. Quare eius magnus est hodie vsus contra podagram: potenter enim per aluum educit lentos viscidosque humores ex quibus podagra generatur. Virgulæ cum foliis in aceto dies aliquot maceratæ & contusæ, succum reddunt, cuius si quis semunciam bibat, non parum sentiet emolumẽti contra dolorem ischiadicum. Semen Bronchocelen, omnémq; tumorem discutit. Genista cum axungia contusa, gonagram persanat. Semine Genistæ Scopariæ vomitum, non secus ac Spartio Dioſc. sæpiùs duarum vnciarum decocto propinato, citra magnam contentionem mouit Lobelius. Verùm flores recens decerptos sæpissimè quamplurimos, & per se acetariis inditos, vorat plebecula Aruerniæ, & Aquitaniæ, maxima copia, innocuos non modò, sed etiam admodum gustu suaues: nec quicquam vomitionis nauseæue vllius, aut commotionis mouere solitos. Quin apud Brabantios gemmantes condiuntur, sale & aceto flores, mensisque inferuntur, Capparum, Olearúmve pari commendatione: creduntur enim non modò cordi vires, ac stomacho appetitum augere, sed etiam obstructiones reserare, & calculum frangere. Idcirco falluntur, fallúntque qui hosce flores officinis vomitioni mouendæ siccandos præcipiunt, rati istam Genistam esse Dioscor. Ellebori suppar deiectorium Spartium: non enim deiectione insigni, sed tantùm leuiore conatu excludunt, qui eorum vel Seminis decoctum hauserunt.

Sudor. Scabiei. Vomitus. Podagra. Vrina. Struma. Temperã. Hydrops. Purgatio. Semen. Flores. Lixiuium

Flores moderatur Vomitum. Spartium.

GENISTA CVM RAPO

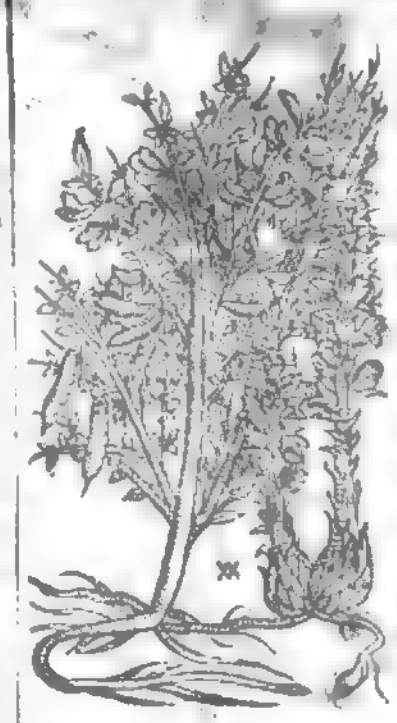

FRuticosa stirps Genistæ est, caules, aut potius tenues caudices, habet lignosos, à quibus plurimæ tenues spargũtur virgulæ, angulosæ, virentes, lentæ & flecti nectique faciles, non rarò quoque in alias diuisæ, circa quas folia exigua, obscurè virentia, & flosculi elegãti colore, lutei, & tandem siliquæ planæ, per maturitatem nigricantes veluti Phaseli, siue Bonæ, à Dodonæo dictæ, in quibus semina plana dura, subrufa, lentibus minora. Radix dura & lignosa, fibras quasdam obliquas subinde à se dimittit. Attollitur autem Genista frequenter in sæpis magnam altitudinem, hominis staturam attingens: floribus hæc multis sæpe grauida: quandoque verò humilis permanet, quæ rarò florifera. Huius verò radicum fibris adnascitur quod *Rapum* appellant *Genistæ*. Est autem hoc tuberosum quoddam, turbinatum, subnigricantibus squamis opertum, pulpa interiore sublutea, à quo caulis assurgit dodrante brevior, floribus circa fastigium, subcandidis, Lamii ferè æmulis, succedentibus oblongis, crassis, teretibus, non tamen magnis, loculis, in quibus semina minutissima & superuacanea. Tota autem facie istud orobanchen Dioscor. refert: hoc solo ab eo differens, quòd nõ inter legumina exeat: sed è fibris radicũ Genistæ quib. abhæresc it.

Dodon. gall. Genista parua, non differens à maiore nisi quòd non excedat altitudinem trium pedum, ad huius radicem reperitur planta Belgis dicta, Brenrape, Lat. *Rapum Genistæ*, & *Rapa Genestre*, Gall. *Naueau de Genestre*, hoc procul dubio species Orobanche & Limodori. Lat. in fol. Genista cum Rapo. Olim Dodonæus nõ iunxerat Rapum Genistæ, ipsi Genistæ, nunc autem iungit: præterea olim differentem faciebat Orobanchen à Rapo, nunc tantùm separat, à nascendi loco: licèt nobis persuadeamus eius Genistam eandem cum angulosa, quia tamen nũquam vidimus cum Rapo, ac præterea ipse non meminerit trium foliorum ex vno pediculo in sua Genista, ac minorem dicat, nos eius picturam proposuimus, quam sculptor corrupit potissimùm in floribus Rapi Genistæ.

Lob. & Pena Adu. vocant, *Herbariorum Rapum Genistæ* siue *Hypospartium ἀφυλλον*, floribus galeatis Tragorchidis Radicibus. Genistæ & Genistellæ adnascitur quasi soboles spuria: sed specie visenda & raritate, excremẽtum non absimile ortu, concretu,

Descript. Caules. Virgulæ. Folia. Flosculi. Siliqua. Semen. Radix. Rapum. Orobanche. Limodorum. Hypospartium.

concretu, incremento, caule & effigie Hyppocystidis vel Orobanchæ. Obseru. Hippospartium Rapum Genistræ. Icon. plant. Genista Scoparia vulgi. Item Hypogenista, Rapum Genistæ à similitudine. Lobel. in Obseru. & Icon. iungit Rapum Genistæ Scopariæ vt Dodonæum qua folia non sunt trifolia.

Hypogeniſta.

Gerard. Angl. Rapum Genistæ, Brenrape Orobanche, qui ponit pro Rapo Genistæ iconem propositam à Tabern. vnde Orobanches secundæ.

Gerardus nocat ac. Orobanche.

Clus. Pann. Orobanche illa maior, quam Belgæ, quoniam ad Genistæ vulgaris radices interdum nascitur, Rapum Genistæ cognominant. Vngaris *Mísegyertya*, id est, *missalis candela* siue cereus dicta. Et Hist. post. *Orobanche omnium maxima*, quam, quia apud Belgas sæpiùs Genistæ vulgaris radicibus innascitur, Herbariorum turba Rapum Genistę appellat. Vide plura sub Orobanche.

Candela missalis.

Camer. ad Marthiol. Germ. Orobanche genus ad Genistam prouenire solitum, vulgò *Rapum Genistæ* dictum, quod Clus. Pannon. Orobanchen maiorem vocat.

Orobanche

Genista, autore Dodon. parua prouenit locis siccis ac glareosis secus itinera, nonnunquam in syluis. Rapum Genistæ reperitur in terra sterili, macra & arenosa, ad Genistæ paruæ radicem quæ ad perfectionem non venit, & quæ non fert flores, aut paucos: inuenitur mense Iunio & Iulio. Rapum Genistæ adulsit Lobel. in Flandriæ, Galliæ, & Angliæ locis maiore Genista scatentibus, alioqui frustrà quæsitum & diu alibi. At Sabaudiæ & Pedemontani colles paruæ feracissimi, etiam vtilitud copiosum fundunt. Rapum Genistæ Belgarum Clusio passim multis Austriæ & Pannoniæ syluis nascitur.

Locus & tempus.

Magna Geniſta.

Parua Geniſta.

Rapum Genistæ habetur apud Dodonæum à nonnullis Empetricis recentioribus pro summo remedio aduersus calculum, ad mouendas vrinas, decoctum in vino deinde potum: vt enim aiunt, soluit renum obstructiones, producit ac prouocat vrinam, calculum frangit ac arenulas pellit. Succus recens glutinat ac sanat omnia vulnera recentia & abstergit deteriora ac sordida reddita: vsus esse potest ad alia vlcera maligna, abstergit enim ac ad sanitatem producit. Vt autem succus melius conseruetur, postquàm ex radicibus receptibus erit expressus, Soli exponendus donec crassescat, aut additur aliquid mellis, & Soli exponitur: hinc enim melior erit ac commodior extergendis vulneribus & vlceribus putridis. Potest etiam ex radicibus semisiccis extrahi Oleum vtile ad omnia ad quæ confert succus. Hoc Oleum delet omnes maculas, ac faciei exanthemata, ac totius corporis, sæpiùs illitum. Ait Clus. & post eum Camer. qui tamen eum nominare non dignatur more suo, puluerem cum calido vino exhibitum insigne medicamentum aduersus colicum dolorem, nonnullos credere. Rapum Genistę magnis votis & peregrinationibus Chymistas Maio mense venari scribit Lob. Ad vtriusque Genistæ radices, sublectosq; teneriores asparagos cum radicibus siue appendicibus à Genista auellendis alembico indunt: & inde igne Oleum eliciunt, ad calculos perquàm celebre.

Vires. *Calculus. Vrina.*

Succus. Vulnera.

Oleum. Macula.

Puluis.

Colica.

Oleum. Calculus.

TINCTORIVS FLOS

ERadice lignosa densa viminum seges fruticat, tenuium, cubitalium & longiorum, teretium: quibus alternatim adnascuntur folia, Hyssopi, maiora, interdum paria, suprà infràque attouentia, latuo lemore mandentis os implentia: flores in thyrsis lutei, genistæ angulosæ minores; quorum singulis appositi: siliquę vnciam longæ, latiusculæ, glabræ; in quibus multa semina parua.

Folia.

Ruell. hanc *Lysimachion* & Rusticorum *Cornelam* vocat, quo etiam nomine in humidis eam inuenisse ait, infectorum Virgilius optimè notam. Hanc præterea Corneolæ vulgò notæ lingua inesse notas, quas Lysimachio tribuerit: Lycon item Dioscoridem etiam Plin. in alio nomine appellari tradere, quod putetur pro Luteo depranatum. Nunc, vt Varro author sit, eos qui non possint Chrysocolla vti, herbâ, quæ Lutum appellatur, cæruleum inficere, ac viridissimo vti colore. Et talem esse Lysimachiæ siue Litron, siue Lutum vocatæ apud infectores vsum: nam cæruleo colore, quo glastum tingat, eam superinducentes, viridem efficere colorem: per se autem luteum vel flauum præbere: solere enim pictores ex luteo & cæruleo contrius viridem efficere colorem. Addit porrò rura nonnusquam hunc florem luteum non à colore, quo tingat, sed à flore potiùs, qui luteo micet conspectu, Aquatilem Solsiam appellare. Ruellius ergo affirmat hanc Lysimachiam esse, quamuis inibi aliam veriùs tradat. An eidem *Accipitrinus pès*, vulgò Corneola dictus, folio Salicis serè pusillæ, flore subluteo, cum siliquis Ciceri similibus, in quibus semen? Cordo in Dioscor. Lysimachium Leoniceno Corneola putatum, qua tinctores viridem colorem inficiunt. Cui sententiæ Ruellium subscribere dicit, quamuis post aliam herbam Lysimachium esse putet. Sed Cordus illis nullo modo assentire potest, qui Corneolam Lysimachion esse putent. Quoniam Corneola fruticosa herba sit, quæ à Germanis **Gilbkraut** appellatur, in editis, nec aquosis nascens. Ruellium reprehendit Cordus, quòd loco dicto putet Lytri vocabulum corruptum esse à Luteo, cùm nequaquam ibi Vitruuius per Luteum Lysimachium intelligat, quod Lytron etiam appelletur, sed sui generis herbam.

Cornecla.

Lyſimachium. Litron. Lutcum. Chrysocolla ſuccedaneum.

Solſia aquatilis.

Lyſimachium Leoniceum. Cornecla. Ruell & Lonic. reprob.

Florem tinctorium depingit & describit Tragus sub nomine *Ferula*, quam etiam florem tinctorium vocat & Thapsiam, & malè illi Spartion referri posse credit quod **Gälferbblumen** interpretatur. Vtrum autem Ferula Veterum sit, in præsentia quidem nec asserit, neque negat. Ferulam tamen nuncupauit. Quæ opiniones vsque adeò erroneæ sunt, vt refutatione non mereantur. Credat quousque velit Spartion id esse, ex quo Asia lina piscatoria conficere solita est.

Ferula.

Spartium. Piſcatoria lina.

Fuchsius Hist. Tinctorium florem appellat, Ger. **Gälb oder Strichfarb blumen**/ & **Ackerpfrimmen** nonnullorum. Gall. *Herbe à iaulnir.* Is quum apud illum essem genistellam non acu-

Insuper dicit, Arbores facile Cedri, Cypressos, Rosa facile, semine prodire, deinde hoc semine mutato, mutari. Ego contrarium Dioscoridi dico, Hoc modo non fieri.

Hactenus de Cedro, nunc Rosa dicam. Est enim multum ramosa, quam Herodotus ex regione Cyrenaica, Theophrastus ex Media, Dioscorides ex Cappadocia refert.

Duplex fuit Genus Rosarum, alterum Rubrum, Thema, Dioscoridem, Gratianum, Gilbertum, Matthaeum, & Serapionem. Laurea fuit Genus, Gratia Thema.

Cui Cornelius Celsus Persicum quoque addit, Vergilius Punicum.

Rosa Rubra in tres species. Centifolia, quae Centifolia. rosula vulgo est dicta, quia in centum, aut quasi centum foliorum figuram constituitur. Damascena, Damascena. dictum, quia ex regione Syriae fuit, Damascus, ubi nascitur Rosa, Damascena. Sed nos nostrum, Rosa. quam colimus hortensem, Rosam Rubram, Rosa Rubra. Latine dicemus.

Rosa Pu-nicea.

Rosa Punicea, quae Punicum Malum, seu Granatum refert, Punicum Malum, Granatum, Punicea Rosa, Punicum Malum, Granatum, Punicea Rosa, Punicum Malum, Granatum, Punicea Rosa

Flos.

Semen.

Radix.

Genistella Picola.

Deliciosa.

Radix.

Vsus.

Ramuli.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Descriptio Genistæ Hispanicæ.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Genistella Herbacea, sive Chamæspartium.

Deliciosa.

Ramuli.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Altera.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Tertia.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quarta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quinta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Octava.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Nona.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Decima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Vndecima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Duodecima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Decimatertia.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Decimaquarta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Decimaquinta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Decimasexta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Decimaseptima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Decimaoctava.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Decimanona.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Vigesima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Vigesimaprima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Vigesimasecunda.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Vigesimatertia.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Vigesimaquarta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Vigesimaquinta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Vigesimasexta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Vigesimaseptima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Vigesimaoctava.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Vigesimanona.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trigesima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trigesimaprima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trigesimasecunda.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trigesimatertia.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trigesimaquarta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trigesimaquinta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trigesimasexta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trigesimaseptima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trigesimaoctava.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trigesimanona.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadragesima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadragesimaprima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadragesimasecunda.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadragesimatertia.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadragesimaquarta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadragesimaquinta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadragesimasexta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadragesimaseptima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadragesimaoctava.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadragesimanona.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quinquagesima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quinquagesimaprima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quinquagesimasecunda.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quinquagesimatertia.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quinquagesimaquarta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quinquagesimaquinta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quinquagesimasexta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quinquagesimaseptima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quinquagesimaoctava.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quinquagesimanona.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexagesima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexagesimaprima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexagesimasecunda.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexagesimatertia.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexagesimaquarta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexagesimaquinta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexagesimasexta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexagesimaseptima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexagesimaoctava.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexagesimanona.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septuagesima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septuagesimaprima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septuagesimasecunda.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septuagesimatertia.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septuagesimaquarta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septuagesimaquinta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septuagesimasexta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septuagesimaseptima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septuagesimaoctava.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septuagesimanona.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Octogesima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Octogesimaprima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Octogesimasecunda.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Octogesimatertia.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Octogesimaquarta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Octogesimaquinta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Octogesimasexta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Octogesimaseptima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Octogesimaoctava.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Octogesimanona.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Nonagesima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Nonagesimaprima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Nonagesimasecunda.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Nonagesimatertia.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Nonagesimaquarta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Nonagesimaquinta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Nonagesimasexta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Nonagesimaseptima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Nonagesimaoctava.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Nonagesimanona.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Centesima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Centesimaprima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Centesimasecunda.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Centesimatertia.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Centesimaquarta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Centesimaquinta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Centesimasexta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Centesimaseptima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Centesimaoctava.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Centesimanona.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Ducentesima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Ducentesimaprima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Ducentesimasecunda.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Ducentesimatertia.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Ducentesimaquarta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Ducentesimaquinta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Ducentesimasexta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Ducentesimaseptima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Ducentesimaoctava.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Ducentesimanona.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trecentesima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trecentesimaprima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trecentesimasecunda.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trecentesimatertia.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trecentesimaquarta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trecentesimaquinta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trecentesimasexta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trecentesimaseptima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trecentesimaoctava.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trecentesimanona.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadringentesima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadringentesimaprima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadringentesimasecunda.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadringentesimatertia.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadringentesimaquarta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadringentesimaquinta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadringentesimasexta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadringentesimaseptima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadringentesimaoctava.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadringentesimanona.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quingentesima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quingentesimaprima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quingentesimasecunda.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quingentesimatertia.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quingentesimaquarta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quingentesimaquinta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quingentesimasexta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quingentesimaseptima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quingentesimaoctava.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quingentesimanona.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexcentesima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexcentesimaprima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexcentesimasecunda.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexcentesimatertia.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexcentesimaquarta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexcentesimaquinta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexcentesimasexta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexcentesimaseptima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexcentesimaoctava.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexcentesimanona.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septingentesima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septingentesimaprima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septingentesimasecunda.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septingentesimatertia.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septingentesimaquarta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septingentesimaquinta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septingentesimasexta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septingentesimaseptima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septingentesimaoctava.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septingentesimanona.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Octingentesima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Octingentesimaprima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Octingentesimasecunda.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Octingentesimatertia.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Octingentesimaquarta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Octingentesimaquinta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Octingentesimasexta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Octingentesimaseptima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Octingentesimaoctava.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Octingentesimanona.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Nongentesima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Nongentesimaprima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Nongentesimasecunda.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Nongentesimatertia.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Nongentesimaquarta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Nongentesimaquinta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Nongentesimasexta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Nongentesimaseptima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Nongentesimaoctava.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Nongentesimanona.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Millesima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Millesimaprima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Millesimasecunda.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Millesimatertia.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Millesimaquarta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Millesimaquinta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Millesimasexta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Millesimaseptima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Millesimaoctava.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Millesimanona.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Bismillesima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Bismillesimaprima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Bismillesimasecunda.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Bismillesimatertia.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Bismillesimaquarta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Bismillesimaquinta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Bismillesimasexta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Bismillesimaseptima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Bismillesimaoctava.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Bismillesimanona.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trismillesima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trismillesimaprima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trismillesimasecunda.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trismillesimatertia.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trismillesimaquarta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trismillesimaquinta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trismillesimasexta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trismillesimaseptima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trismillesimaoctava.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Trismillesimanona.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadrismillesima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadrismillesimaprima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadrismillesimasecunda.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadrismillesimatertia.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadrismillesimaquarta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadrismillesimaquinta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadrismillesimasexta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadrismillesimaseptima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadrismillesimaoctava.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quadrismillesimanona.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quinquemillesima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quinquemillesimaprima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quinquemillesimasecunda.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quinquemillesimatertia.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quinquemillesimaquarta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quinquemillesimaquinta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quinquemillesimasexta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quinquemillesimaseptima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quinquemillesimaoctava.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Quinquemillesimanona.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexmillesima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexmillesimaprima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexmillesimasecunda.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexmillesimatertia.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexmillesimaquarta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexmillesimaquinta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexmillesimasexta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexmillesimaseptima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexmillesimaoctava.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Sexmillesimanona.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septemmillesima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septemmillesimaprima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septemmillesimasecunda.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septemmillesimatertia.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septemmillesimaquarta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septemmillesimaquinta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septemmillesimasexta.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septemmillesimaseptima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septemmillesimaoctava.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Septemmillesimanona.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Octomillesima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Octomillesimaprima.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella Hispanica Humilis Spuria Octomillesimasecunda.

Folia.

Flores.

Fructus.

Semen.

Radix.

Vsus.

Genistella

Tinctorium flor. perè contenderit. Is alibi *Tinctorium florem* appellat, quem germ. Aeterpfrimmen dicant.

Genista genus. Chamaespartium. Chamagenista. Genista terrestris. Gen. sagittalis. Gen. graminea. Lob notatur.

Apud Cordum in Hist. Icon Tragi malè ponitur pro *Genista angulosa Cordi.*

Gesner. hort. genistæ genus, Chamæspartium. Clusin Pannon. & Hist. post. *Chamagenista altera*, germ. Erdpfrimmen/ id est, *terrestris Genista*, nonnullis *sagittalis Genista*: plano, eóque altero, ex altero nascente folio, quod deinde in caulicu-lum conuertitur.

Lob. & Pena Adu. *Genistella graminea montana, Spartia herbula.* Obseru. *Genistella montana, genistella angulosa Cordi, Genista sagittalis nuperorum.* Chamæspartium Tragi, caput in Aduersariis luxatum. Item Plant. *Genistella montana*, genistella Cordi non est, perperàm ita nuncupat. Figura in Aduer. posita non est melior quàm Tragi.

Hist. Lugd. *Chamaespartium Tragi.*

Gesnerus eius picturam descriptioni apud Cordum apposuit. Sed si eam genistam angulosam Cordi esse existimauit, eam non satis inspexisse videtur.

1. 2. Tab. icon. & Hist. Chamæspartium 1. Chamæspartium. 2. & Chamæspartium 3. Narbonense Spanisch Erdpfrimmen.

Frustrà Compil. Tab. figuras tres habet, secunda ad Tragi iconem facta videtur, quam non bonam esse ex Tragi descriptione facilè est colligere: tertia autem ad Lobelii imaginem efficta, Lobelius tamen non distinguit suam à Tragiana sed eádem facit, verùm hæc industria Compil. qui, consideratis tantùm figuris, tres proponit icones vnius plantæ, quasi diuersæ sint, quia descriptiones non intellexit plantarum: In omnibus iconibus Tabern. displicet caules non esse foliatos & fimbricatos.

Gerardus notatur. Gerard. Angl. *Genistella globulata*, Globe Greene weede: *Genistella Lagopoides maior.* haeß foote Greene weede, Genistella Lagopoides minor, Small Green weed with haeee foote flowes. Gerardus tribus iconibus affingit nouos titulos, quasi essent diuersæ plantæ.

Geneuæ audiui rusticum vocantem hanc plantam, *de la spargelle.* Camer. hort. *Genista sagittalis Pannonica.* Lonicerus Chamæspartium. Dodon. in Lat. in fol. Genista nonnullis à germ. Erdepfrimmen/ hoc est, Chamægenista. Nescio cur Dod. assumpserit figuram quam Lobelius posuit pro Chamagenista hispanica.

Locus & tempus. Multis in locis prouenit circa Montbelgardum: Obseruaui Geneuæ in *Thuiri.* Basileæ florentem Mense Maio: Monspelii, Lugduni *au bois, de la bonne Alemande.* In Alsatia, in Hercynia sylua, in Italia. *Spartea herbula Lobelij* paucis duntaxat mótium celsiorum conuallibus aridis obuia, vt Calcati montis Narbonensis propter Coenobium: in Germanię etiam arduis multò longiores spargens culmos: Eam videre est virentem etiamnum Londini. Olim hãc plãtulam apud Heluetios, cùm istac iter faceret, & quibusdam Germaniæ locis se collegisse meminit Clusius. Deinde in Pannonia sponte copiosè nascentem obseruabat in sylua Nemethunyunas Ill. D. Balthasaris de Batthyan vrbi & arci minutissimæ proxima, atque supra Sopronium vrbem vulgò Oedenburg dictam, Austriacis: sed omniũ affluentissimè inter Sakturnya Ill. Comitis de Zrinio munitissimam arcem & Findaw Magnifici Dn. Michaelis de Zeck arcem in collibus: & nunc proximè in sylua quadam militari circiter infra Francofortum, ad sinistram Mœni fluminis. Chamæspartio colles aprici in uelu, abundant, crescit in colle iuxta Limagũ fluuium infra Wettigam Monasterium proximè. Vius & temperies.

Hi flores puerorum quoque crepundiis & lusibus inseruiunt. Et quantùm Trago quidem videtur, temperamentum Orobi & Fœnogræci obtinent.

GENISTELLA HERBACEA PLATYPHYLLOS.

Locus, Descript. Bàro quidam Germanus ex Hispaniis reuersus Lugdunum attulit plantam, quam Genistam Platyphyllo voco, insignis sanè frutex aliquid affinitatis habens cum Chamæspartio Tragi, ramuli constant latis fimbriis, spissis, veluti follis, per interualla distinctis, diceres folia è foliis enasci, vt in Ficu Indica vulgò dicta, ad vnumquodque insertitium sunt veluti tres cuspides, ex vno aliud oritur folium, oriuntur etiam alii ramuli eodem modo destincti. *Ramuli. Folia.* In ramulorum summitatibus sunt flores similes quodammodo aliis Genistis, hiantes, lutei, exteriùs pilis multis candicantes: saporem in planta manifestum non sentio: hanc verò Lugduni antè 40. annos curaui depingendam. *Flores.*

Eam sic describit Clusius: Chamægenista peregrina vix palmari magnitudine assurgebat, admodum tamen fruticosa, foliis Chamæleæ proximis, breuioribus, duris & carnosis, aliquantulum in ambitu sinuosis & crispis, rigidiusculisque, vno ex altero è medio folii neruo prodeũte quemadmodũ in superiore, interdum etiam binis, ternisue simul exorientibus: hic verò neruus paulatim intumescit, & in ramulum conuertitur, sic cùm tota planta foliosa sit, & non nisi foliis constare videatur, fit tandem admodum fruticosa: in extremis istis foliis quini, senive, aut plures flores simul iuncti, ex villosis calyculis nascuntur, minores quàm in genista, aurei planè coloris, nisi bina inferiora folia incana lanugine pubescerẽt. Florentem duntaxat colligebam quo, dicam loco, mense Martio. Postea tamen relictatas plantas nactus sum pedales aut ampliores. *Flores.*

Lobel. Obs. & Icon. *Genistella pinnata altera Hispanica. Chamagenista peregrina Clusii.* uist. Lugd. *Chamagenista peregrina Clusii*, quam Lobelius pingendam curauit. Tabern. *Chamaspartium tertium* Spanisch Erdpfrimmen. Gerard. Anglo. *genistella pinnata*, wic ged Greene weede. Dodon. Lat. in fol. *Genista humilis*, quoad Iconem, quæ eadem est cum ea quam Lobelius posuit pro Hispanica, descriptio autem est vulgaris Chamægenistæ. *Synonyma. Genistella pinnata.*

Chamægenistam peregrinam in solis Valentini regni locis incultis & asperis obseruauit florentem Clusius Mense Maio.

GENISTA

Delicijæ

Vinum.

Pelex.

Pharus.

Genius & Constantinus, gentis dignus Phœbus

Arcadius Aremus. Honorius Augustus vterque vel augustus longe, comparabilis aliquantulum in rerum, quibus se oblectabant, varietate, comparandus, laudis. Lenire poterant, etiam Statium ex Vrsinianis gratiæ studiosissimum. Super legentem quæ Statius

Sapor. Ad hæc ecce Statius Sabinæ Villa, quem Diodorus Siculus Tarsensis Rhetor Sandon est, ut ego conjecturis ducor, magnificè describit, & Statius, ut Martial. libro 12. Epist. 50. Sabinus, qui non habet finis Cantonem, in aliquo videtur vivus Sandonem. Hujus rei Phœbus Gedanicus videtur mihi in quo tria Cenisia Lynceæ Sandonem habet. Sabinus autem Sandonem Lucium.

Cæsar Augustus Diadorum Pelex cum Rhodo reficiendam universis ordinum, quæ Spatium Augustum, Pharum, Delicijas, Vinum, Pelicem, Genium, Saporem, Augustum, Cæsarem, Vrsinianis gratiæ, fierent, opus gratificabat, dubius an hic in Spatio Gradi ambitus Spatium appellatur, dubius an Lusa plurium spatia ea dimensa dicat ratio, dubitantis, & magnificentissimi Principis ratio, cum dixit, Statium Spatia dividere. Nimirum Spatium Augustum est Vrbanum Spatium vbi, ceteræ res & cum laudis fenore tractantur, Statium, non Spatium Augustum. Statium vero quod Gradi, eodem nomine appellatis, Spatium Augustum, Spatium Cæsaris, Spatium Saporis, eoque Statio, comparabilis Lucius Rhodo Pelex, & Arbitrium capillorum, Spatium fuit Spatium, cordium Vrsini; vt sunt Vrsini, Statium, sensuque, cui ego non dissentio, adsentiris, vel quos prudentiæ moderatrices Dodonæ Deæ Statium dixit, eorum videtur intelligere cum Statium in cunctis adhibere.

Pelex ergo, vt vult Rutilius, qui vrsinum exercebat cum Statio, quem consodalem, Sandonem nobis dedit Lucium, & Rhodo Insulæ Rhodo Adjacentes, Rhodum Insulam, Rhodo Pelex Rhodo Pelex, vt Rutilius fuit Rhodo Pelex, Statium, Statio, detinuerat, quibus curare se Diodorus Siculus Statium plurimum curasse fingit. Exemplar vetus etiam verba Statium

Delicijæ

Vinum.

Pelex.

Pharus.

Genius

Arcadius Aremus. Honorius Augustus

Sapor.

Spatium Augustum, Pharum, Delicijas, Vinum, Pelicem, Genium, Saporem, Augustum, Cæsarem,

Spatium Augustum, Spatium Cæsaris, Spatium Saporis,

Spatium Augustum, Pharum, Delicijas, Vinum, Pelicem, Genium, Saporem, Augustum, Cæsarem, Arbitrium capillorum, Spatium

Statium

Statium

Stat

uerat facere, si ei notæ illæ plantæ.

Denique iis assentior qui genistam & Spartium Dioscor. idem sentiunt : Super eo autem quod Dioscorides ῥάβδους ἀφύλλους : Plinius verò ramos cum fronde ferre dixit, obseruandum Dioscor. describere eam vti sæpè conspicitur sine foliis, Vere enim solent apparere, vt optimè notauit Cordus in Genista iuncea, postea decidunt. Florem quidam dicunt figura Leucoio similem, talem etiam falsò appingunt. Dioscor. autem dixit ἄνθος μέλαν ὁποῖον ἰοειδές, Spartum autem Hispanicum Plinii cum Sparto Dioscoridis mihi miscendum non videtur, etiamsi Ruellius & post eum Matthiolus id faciant, quòd sanè Cordus non fecit : est enim herba teste Plinio lib. 19. cap. 2. Spartion autem Dioscoridis θάμνος ἐστὶν ῥάβδους παχείας. Spartium hispanicum est quo texuntur calathi ficuum, & funes nectuntur, quos solent habere Monspelii, sicuti & herbam nondum adaptatam, non multùm excedentem cubitum: genistam quoque Mesue eandem cum Sparto Dioscor. existimo, quamuis aliter sentire videatur Matthiolus.

Ruell. & Matthiol. notantur.

Matthiol. notatur.

Gesner. *Genista iuncea Cordi*, *Spartus* vel *spartium*. Lobel. & Pena Adu. Obs. & Icon. Plant. *Spartium Dioscoridem Hispanicum & Narbonense*, *Vimineum maius*. Ait autem in Actuar. huius semina & flores in Officinis habenda vt pote legit mi Sparti, cuius ne pictam quidem effigiem, nedum viuam stirpem videtur intuitus Commentator, insulsus balbutor, si pudüit miseræ recantationis, cur non piguit etiam calumniæ Mesuæ inuitæ, qui lentis semen dixerit esse Genistæ, sequutus Dioscor. Plærique perdocti fruticem quem Angli, inquit Turnerus **Brotome**, Latini *Genistam* vocant, cum spartio Græcorum eundem esse arbitrati sunt, ac Plinius l. 24. cap. 9. de Genista scribens, vtrum Genista sit Græcorum Spartium, an non? Sed si Neoterici, qui cum spartio genistam confuderunt, & Plinius qui ambigebat Genistáne esset Spartio eadem, vidissent, tum genistam nostram [angulosam] passim in campis vulgarem, tùm illam quæ in hortis duntaxat colitur : & quæ quia vltramarina est, **freuche Brotome** vulgò appellatur, id est gallica genista: Nec illi ista confudissent, nec Plinius dubitasset. Genista gallica quæ paucos ante annos ex Hispania huc importata est, lentior est vulgari: sarmenta longa, læuia, viridantia, iuncis persimilia, nisi quòd alicubi foliorum vestigia subinde appareant, foliorum nomine vix digna. Arbitror, quòd Dioscor. ea tam minuta, tamque pauca viderit, noluisse folia appellare.

Mesues exsufflatur.

Matthiol. notatur.

Genistæ autem huius vimineæ figuram ponit par. 2. fol. 144. vbi de ea hæc scribit Turnerus. Spartium Angl. **freuche Brotome**/ vel **Spanische Brotome** folia habet reuera, sed adeò exigua vt Dioscor. foliorum nomine non sit dignatus, aut saltem ramum sine foliis viderit. Semen, quod græci eodem nomine appellant, per maturitatem rufum nigrúmque, lenticulis non absimile, quod Phaseolorum modo, Siliquis per æstatem nigris, in vasis debiscentibus etiam cum crepitu, vt sponte decidat, continetur. Dubitabat enim Plinius, an hæc sit, quam græci autores Sparton appellauêre: & nunquid eam designauerit Homerus cùm cecinit.

Καὶ δὴ πῖπτε πόωνς πεῦ, κεῖ σανίδοις λίνοιτο.

In vsu autem Africanum aut Hispanum minimè certum est, vt ille scribit. Vt, cùm fierent subtiles naues, Lino, non Sparto suebant. Gellius tamen ex illo Homerico carmine contrà asserit. Sed nunc in confesso est, aliud esse Spartum, aliud se genistam. Cùm illud Virgis, absque foliis, & flore violæ albæ constet. Sunt tamen qui hanc controuersiam dirimere satagentes, duo Sparti genera assignent. Vnum, quod genista sit : alterum, quod in Hispania & Africa nascatur, quod suprà descriptum est. Asia, inquit Plin. à genista decem diebus madefacta, Lina facit, ad retia piscatu durantia contexenda. Ait etiam Aetius vites apud suos necti genista solére. In Pharmacopœa Adolphi Occonis inuenio vno in loco genistam σπάρτιον : Item in alio genistam Spartium non esse. Lectores igitur conciliet hanc contrarietatem.

Adolph. notatur.

Amatus in Dioscor. tradit Spartium siue Spartum hodie longè aliud esse à genista quod in Bætica regione Hispaniæ nascatur. Quod autem hispanicum diuersum sit à genista lubens concedo, non item spartium Dioscoridis in quem commentatur Anguillara, Ac genistam per totam Græciam adhuc dici σπάρτον & eandem esse quæ genestra, nec dubitandum quin sit Dioscor. Spartium.

Amatus notatur.

Spartium, Genista.

Dodon. Gall. habet malam figuram cum flore Leucoii. Idem de stirp. negat, Spartum esse genistam Italicam, & tamen hist. Lat. in fol. sub genista Italica Spartii Dioscor. figuram exhibet. Castor. Durant *Spartium Græcorum*. Camer. hort. *Genista transalpina* siue *Hispanica arborescens*: *Spartium*, *genista peregrina* siue *Africana* vulgò dicta *grandis Italica genista*.

Dorsth. pro Spartio Dioscor. Iconem habet genistæ nostræ angulosæ & trifoliæ : existimamus autem ei non fuisse notam genistam iunceam.

Dorsth. notatur.

Hist. Lugd. *Spartium Dioscor.* siue *genista*, Spartium Matthiol. ferè genista. Iis historia assentiendum putat, qui Spartium Dioscoridis & Græcorum, genistam esse arbitrantur : Nam Ruellii, Matthiolique rationes facilè dilui posse : A Mesue genistæ semen non rectè obseruatum esse Matth. scribere, quod Erui aut Viciæ faciem potiùs referat, quàm Lentis. Imò verò Matthioli negligentiam hîc mirari licêre, genistæ in Italia vulgatissimæ semen adeò oscitanter contemplari: Cornarium genistam quandam Hisp. confinxisse. Sed non placet Rhasp. hist. ponere falsam figuram Matthioli, nec monere eandem esse cum ea, quam ponit pro Spartio Dioscor.

Tabern. icon. & hist. *Spartium Hispanicum* 1. *Spartium Hispanicum* 2. *Spartium Hispanicum* 3. Compilator Tabern. tres Icones vnius stirpis habet, quarum prima falsa est, ad Dioscor. descriptionem malè intellectam facta, præterea descriptiones componit pro arbitrio.

1. 2. 3. *Tabern. notatur.*

Gerard. Angl. *genista* 3. *Hispanica*, **Spanisch Brome**. Item postea *Pseudo-spartum Hispanicum* **Bastard Spannisch Brome**. Quid venerit in mentem Gerardo nescimus, quum duas figuras & descriptiones vnius plantæ posuerit, idque diuersis capitibus.

Gerardus notatur.

C. Bauh. apud Matthiol. similiter duas icones exhibet, vni titulus Spartium 1. siue Spartium Matthiol. Alteri genista iuncea longifolia. Quæ non duæ vel diuersæ plantæ: prior figura floribus falsis ornata est, appictis siliquis breuioribus quàm par sit.

C. Bauh.

Σπάρτον, *genista*, *genista iuncea*, Germ. pfrimmen / **Genst**/ oder **Ginst**. Gall. *Genet ou Genestre d'Espagne*, Ital. *Ginestra*, Hisp. *Hiniesta*, *yniesta* & *Scobas*, quod illà scoparum, quibus nostrates ædes purgant & euerrunt, loco vtantur.

Nomina

Genistæ in Hetruria adeò frequentissimæ prouenire

Locus & tempus

tefiatur Matthiolus, ut Mes & Serapionem omittam, qui magnam & secundam fpecificalem probant Mentzelius, quorum tam separati fos fpecies fe fulgentibus, Basilius orientur, & ordinatis colligentibus, nonnisi ex vitriolo constare. Hujusmodi Basilicum hoc, pariterque matutinum, vel meridionale à latitudine, vt in Grammatica fylva Monopoli & multis collatis, pallida obtusa fine lobulorum cum Taurina fimilima, & in Provincia vitriolum Tarentum Virgil. Georg.

Quamvis ceruleus, fraxinus complexus Gorgin Tenea.

Spinis eadem manere lignoforis adolescit in Angelo, Belgio & Gallia boreis. Gravida autem vt plurimum proximo est fronte, flavescente, vel ex ferbo plus minus, & non in vnum partes lobum. Superiores Lugdunenses cubitum hunc Basilicum Montanum figere oriuntur. Gravidæ magnus fit, nec magis minutus, ac rhombi fere conjugales, quinto autem vno lustro nullis pomiferis ad cumulum. Bafilica inferiora vel. Pratorum Indica & meridionalia Lugdunenses matres Tarentinæ & Anglo, absque in loco: Veronæ in horto Nobilis Alexandri Gabrielli, Venetiæ à se magnopere colli cum arte extenso tam circum Dat. Dominus à Dominis d'Angelo. Admotus Boreæ manda Apulo, fpontaneæ pomiferæ Meridionalis monte circa Cedrolei: tum variis limo inter Montipelium & Lunel.

Virus Serpentarium.

Scytalicum, ac terræ Dodonæ, & Boreæ debentur cum agro nulli, obsolutum quæque pondere. Et gregatus fertur cum intentione, ut in Venenum circa pomifera. Semen autem quam interfum pugionem: Sed & fulmentum in agro maturare, & ferendum. Ex quæ, ferfecur. Crabi vitari variis ferpentes ovum, autem affert, in cum fertilis ab dicere & ut. Nonnulli autem ipfo macerat mala vel eius mantes, quam Cyrtere refundant lobulosis Educe enim quidam quem humorem & vola in multiflorum vastatis. Spatii, ut Galenus quæ & vitrea aliquot, cum virgarum fine cum inferiora trabem est Gordium Semen Spatii, vt mentes Plinius, quod Cancredone nascitur appellant, in lobulosis. Pleiadi iterum multatores, pungi filebum sine, drachma & dominio proinde eque multis Crabis quam quinque. Rami lentiferi cum fertilis in cum mercari pleniores dictus, & mali, fatium dan. Ischadicus vero fpatio vim pyria.

Quidam manna ejus nascuntur malum & Indicus Cyrtere. Peregrinæ eodem fatus Ischadicus radibus olea. Quidam ad frangunt vinum femine Gemelli tuis cum pungit, grana dulcis ea fatus. Alexandri, cum mel erinum, illud eportet cuius Medicis ipfo ex Gentis ejus centibi temperatum eam adiicibit Melee Viridramatis atque & Orientis crabis eft melius, calida, fuca nante fecundo. Semen vero calidus floribus & mandibulis in medicamentis, fed excrementis, & ob eft vomentis. Quin plantas tam omnibus fuis partibus contrahit, pruinæ, cocidit, tenue Pruinæ & mentes & emulsis violenter pugnat. Venena & decoctione remonstrabus excrementis perpurget, vinta vaferior mater, ad vellum fanguis in rendus, atque adeo in vefica, nec his hi mentum fit ac in calculo direfere fent. Flores magno hinc cum Methe relatas est non, ftimatas reficiunt. Corymorbis his vel lumbibus, tumores Lienis relolet. Vomitu quoque cum his fingentes fchiadi, Pedagræ & tum dolentibus prodeft. Neque flomachi

Cerafi. ob id cum melle refina fatus vel Philagrus, vebis partibus nocibo dolitur, & ad- Corrigiola. dum tantum cum mifi & Mellebo. Semen vero, Lonicer. ibi tota cum aqua melli rarum lumendum eft: Ac- Lonicer. mittoniquique & Famosus, vel Dunc femen eius Fumar. mens colligunt: fos modicum coquendi, ibi- Fumaria. que dantur. Dante præterea flore, & dolentes dentes & diabetes quoque. Nonnisi Dodonæus quo aut Mentzelius vomitus vi fenfit, non de Gentis, fedes & quæ Cappadocicum. Ischadicus Lobis ris rotunda. Gentes Gentilanum flenbus aperi, grana dentium tantumlumenta. Gentis valens, quæ Marti. lagando simbus Salices vueres exples, mercurium pueris Carnis ad ejus ad Gentis quemadmodum fatus, & radix lotamina, quæ contra Gentis locis aperibus fatu. Epatica Gentiana ingrumen ana fagulis, quia Italis id valentur & Gentiana. ob eius genus cardiaca, quod vulgo ad quæ Gentiana Gentiana vocant: quæ quod vt qui alimenti nullis Gentiana ambitus hujus fortasse Gentiana, vel quæ autem ille color, cantus ventis in parte. Valet ad venæ fubditamen aqua debilitas & Herbam Gentiana. Gentis quidam vinum tus fanctum, ad enim falutem ulcus. Juvans Hispanus & Herbam nenfis filiqua, femen & flores, pondam lum Gentiana, ad mutua & decoctio: cauliculi vulnera & Melee, qui alias & quæque ex decoctum dum fatum dendis vomentis imperat. Semine vehicula ibus ad quatuor. Cibi vino Gentiana Virga Pastoris, plenæ dolens melo in ceratus ex malo ejus nunci, cum optimum naufeam, & tenus ipfa aut quadrupla dol-, opus ut vulnus etiam gutta. Omnia gentile attribuit fuæ Oleum Chamæmelum, ex floribus seu, quod ex plenis obstructionibus, reddentem Vilipotavus vitiate adhibetur, tum fatus ad quidam aut vegeti dies fermentitur.

Cytisus cujus. Hispanicum plerum- pus pollinem cauliculi, cuticus fimbriæ & tenues cuticulus pus ter- tenues cuticulus & flores dun- & flores dun- & in singulas Papilionacea, enim & flamen, quæ cuticula ad- hinc & remotis germinale, & aliquot folia ex- Fabr. ornantur, flamen atque plantas fe- rent meque dendum, ver tota deride Anagyroides. confpicuitur, & singularum interius prodeunt oblongi pedunculi, ex quibus dependent flores papilionacei, quos Glycyrrhizæ vulgari aut trifolio haud pertenui, floribus pura lutei, tandem

Genista. Genistæ Lobel. cognati, quæ in montosis Italiæ, præsertim in Apulia, Calabria, & Sicilia, ubique, ita ut nemo non videat, quam sæpe ea in Italia viderit. Ramosa est, & spinosa, ut Genistæ Lobel.

GENISTA RADIATA SIVE STELLARIS.

Deſcriptio

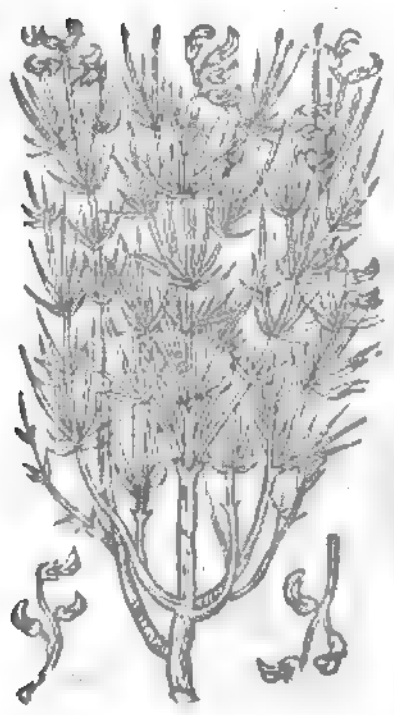

Caulis.

Folia.

Flores.

Caſſia lignea Geniſta Alpina. Scopa Plinij

GEniſta, quã radiatam ſiue ſtellarem vocamus, pulchra eſt planta, ramoſa: Caulis vnus in tres diuiditur ramos, hi rurſum in alios bis, aut ter, aut quater, ſemper ternos: internodia duas vncias longa: folia ad vnumquodque geniculum ſex verticillatim cauli circumpoſita, vt in Gallio vel Aparine, latiora quàm Gallit & molliora, incana, hirſuta, vti tota planta: in viminum valdè tenerorum angulorúmque extremis flores denſi geniſtarum, eo ordine quo in Vulneraria ruſtica, lutei, ſi rectè memini.

Hiſt. Lugd. dicitur, geniſta Iluenſis. C. Bauh. frater his nominibus appoſitis ex Horto Patauino attulit: *Caſſia lignea Officinarum*, & Plinii Guillandino: *Geniſta Alpina* Recentiorum: *Scopa* Plinii.

GENISTA ACVLEATA FOLIOSA.

Deſcriptio

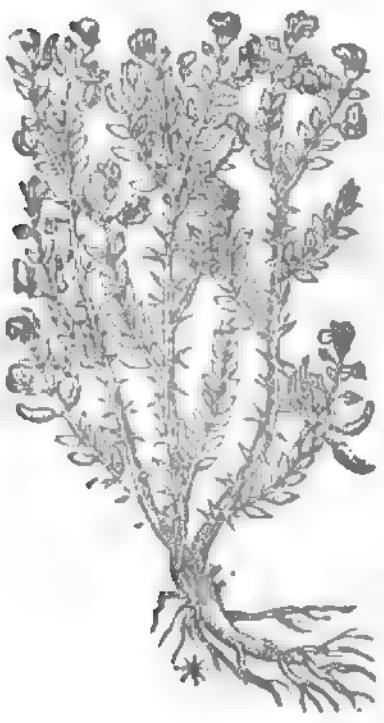

Rami.

Folia.

Spina.

HOrtidus frutex eſt geniſtella aculeata, geniſtâ trifoliâ angulosâ minor, denſis tamen ramis fruticans, in quibus folia hirſuta alterno poſitu naſcuntur, geniſtæ vulgaris formâ, acuminata: ſed præter folia longis creberrimiſque ſpinis minacibus armatur, maioréſque ſpinæ minorum ſobolem infeſto mucrone pungentium è lateribus pariunt: flores lutei ſpicati Floris tinctorii vulgaris, ſemen exiguis ſiliquis: Radix lenta & ſublutea.

Flores. Radix.

Coronolæ ſuffrutex. Ramuli aculei.

Folia. Flores. Siliquæ. Semina. Sapor.

An Cæſalp. ſuffrutex Coroneolæ ſimilis, altior: ramulis obſequioſis, lanuginoſiſque, qui anno ſecundo aculeis rectis armantur, quibus alii à latere inſunt aculei: vt in ea, quam Spinam Chriſti vocant: folia fert Polygoni: flores geniſtæ, minutos: ſiliquas breues & latas Lentis modo, in quibus pauca ſemina continentur. Tota planta ſapore auſtero & glutinoſo prædita eſt cum modica amaritudine: naſcitur in vinculis, & humectis. Videtur hæc apud Dioſcoridem eſſe *alterum Acacia genus*, quod in Cappadocia & Ponto naſcitur.

Acacia.

Fuchſius aſſerit geniſtellam, Germ. appellari poſſe, die Stechend Ginſt/ Erdpfrimmen/ oder Flein Stechblumen, Gall. *Petit genet*: Eſſe qui non ſine magno errore pro geniſta vtantur. Item qui Roſmarinum aculeatum nominent. Cluſ. Pannon. & Hiſt. poſt. geniſtæ ſpecies à nonnullis geniſtella ſpecioſa nominata, Vngaris *Iskzi*, hoc eſt, aculeata, Stechend pfrimmen. Geſner. de hortis geniſta vel geniſtella aculeata, Dodon. Gall. & Lat. in fol. geniſtella vel geneſtella, Belg. Stechend Erom/ Gall *genet picquant*. Mihi autem cùm in Italia eſſem, quidam vocabant *Tetrachin* & *Acaciam alteram* Dioſc. Alii Roremmarinum aculeatum Dioſc. Lob. & Pen. Adu. geniſtella aculeata, è radice exigua, virgas graciles, rectas, complures, ſpinulis infeſtas ſubmittens, foliolo Thymi vel Ericæ: flore luteo pallente, geniſtæ minore: etiámque breuiore, rotundioréque ſiliqua, & ſemine Erui ſubruſſo. Obſerv. & Icon. Plant. geniſtella aculeata fortè Vlex Plinii.

Tragus taxatur.

Roſmarinus aculeatus.

Tetrachin. Acacia altera Roremmarinum aculeatum.

Figura Tragi minùs placet, nec etiam arridet in omnibus Lobeliana ſiue Dodonæi: Deſcriptio Lobelii competit penè noſtræ geniſtæ ſpinoſæ, Alpalathoidi.

Hiſt. Lugd. geniſtella. Tabern. geniſtella aculeata, Klein Stechend pfrimmen. Gerard. Angl. *geniſtella aculeata*, Weedie furzes or petie whinnie.

Geniſtella aculeata prouenit in comitatu Montbelg. Obſeruaui Geneuæ cùm eſſem, circa montem *Saleue* florentem Iunio, Lugduni cum ſoliis menſe Octobri, Baſileæ multis in locis. Frater C. Bauhinus in itinere Baſilea verſus Auguſtam Rauracorum. Eam etiam vidi iuxta Maſmunſter, Tubingæ in Ducatu VVirtembergico, In Italiæ montibus Euganeis. Non vbique hoc genus geniſtæ reperiri, teſtis eſt Tragus, ſed in arenoſis ac ſaxoſis duntaxat locis prouenit, vt & in ſylua quam vocant den ydar ad Moſellam & in Vuaſgoia. Fuchſ. Naſcitur in arenoſis locis ſecus vias. Pluribus per Brabantiam locis incurrit, non nihil humentibus, ſed incultis quoque ac neglectis. Per Pannoniam vulgatiſſima: Frequens circa Francofurtum & multis aliis Germaniæ atque Belgicæ locis.

Locus & tempus.

Sunt qui non ſine magno errore pro geniſta vtantur, quum facultatibus diuerſis prædita ſit: Maio menſe flores luteos producit, quibus paſtæ apes improbum mel conficiunt. Adſtringentem cum amaritudine facultatem poſſidet: ac proinde valenter, ſimúlque citra mordacitatem exiccantem. Semen eius ſerpentibus aduerſari tradunt. Decoctum foliorum, profluuium menſtruorum ſiſtit. Idem etiam potum Ventris fluori ſuccurrit. Et, vt rem in pauca contraham, idem geniſtella, quod Hippuris poteſt.

Vires.

Decoctum foliorum. Menſes.

SCORPIVS SPINOSVS VETERIBVS.

INter ſpinoſa authore Theophraſto: Scorpius [σκόρπιος, Gaza Nepa] ſimpliciter eſt ſpina, Non enim vllum habet folium, præter ſpinam: radicem verò ſimplicem & breuem [μονόριζον καὶ βραχύριζον] profundámque [βαθύριζον, quod quidem malè. Quomodo enim poteſt eſſe radice breui, eadémque profunda] Quare meliùs Scalig. legit διθύριζον, rectámque. Idem lib. 9. c. 14. Scribit de radice Scorpii, vbi Gaza quoque vertit Nepæ: ve-

rùm ea alterius plantæ eſt, nempe Teliphoni, quod alii Scorpionem appellant, de qua ſcribit c. 19. eiuſdem libri. Nos autem hiſt. n. g. lib. 34. de Aconito. De Plinii Tragio [Tragon legendum volunt Sarrac. & Geſner.] quem Aſia fert ſiue Scorpione vepre, vide cap. de Trago Veterum: vbi oſtendimus nos diſſentire à Sarraceno exiſtimante Tragon hunc Plinii eundem eſſe cum Scorpione Spinoſo Theophraſti, quamuis concedamus Plinium fortè non benè diſtinguere Scorpionem Theophraſti à Trago. Meminit tamen Plinius lib. 11. cap. 15. Scorpii ex Theophraſto, dum ait: Spinoſarum multæ ſpecies. In totum ſpina eſt Aſparagus & Scorpio, nullum habet folium. Item lib. 22. cap. 15. Ex argumento nomen accepit Scorpius [Scorpioides Dal. de Scorpioide vide hiſt. n. g. l. decimoſeptimo.) Eſt & alia eiuſdem nominis effectúſque, ſine foliis, Aſparagi caule, in cacumine aculeum habens & inde nomen. Et hanc Dal. ait eſſe Tragon Dioſcoridis, quam & Traganon vocant, & Scorpium is tradit. Ego tamen exiſtimo de Scorpione Theophraſti potiùs loquutum eſſe Dioſcoridem. Eſt alia herba Tragos eidem Plinio lib. 27. cap. 13. quam alii Scorpion vocant, de qua vide cap. de Trago Veterum. Ineptè putauit Hermolaus Aſparagum & Scorpionem vnicam eſſe plantam quod apparet ex Theophraſt. & Plinio.

Aſparagus

GENISTELLA MONTIS VENTOSI SPINOSA.

Deſcrip.

Geniſta lutea.

Ramt.

Folia.

Flores.

PLacet frutex elegans palmaris datus nobis olim à Domino Io. Iacobo Mieg Baſileenſi, nomine geniſtæ luteæ ex Monte Vētoſo circa Auinionem, cui priores rami plures, duas vncias longi, ſpinis Iuniperinis ornati, alii longiores quatuor vnciarum circiter, foliis hirſutis, longiuſculis, & latiuſculis, ſed quàm in vulgari geniſtella ſpinoſa anguſtioribus: flores in ſummitatibus aliquot aurei, maiores quàm in prædicta geniſta. Si hęc non eſt particularis geniſta, certè egregia eſt varietas, quæ nobis ob id viſa eſt mereri propriam iconem.

GENISTELLÆ SPINOSÆ AFFINIS NEPA QVIBVSDAM.

Deſcrip. Spina pro folio.

NEpa ſenticoſus frutex pro folio Spinam gerit mucrone pungentem, creberrimam, longitudine inæquali, Iuniperinis foliis anguſtiorem, & noua ſpinarum minorum ſobole fœcundam, viridantem, ſtriatam, ſæpè glabram, alias

Rami.

pilo breui obſitam, quo & obducti ſunt rami ſeſquicubitales ſtriati, & nonnunquam hirſuti, talis fuit Nepa Valerandi, à qua non diſſimilis, pro Bononiēſi Nepa delata, quæ ſanè multùm habent ſimilitudinis cum geniſtella aculeata foliоſa vulgari quo tempore foliis deſtituitur.

Nepa Valerandi.

Nepa Bononienſis.

Nepa quoque mihi viſa Bononiæ Anno 1563. concolor, & planè ſimilis, niſi quòd Spinæ erāt longiores, minùs rotundæ, & firmæ, quàm in Aſpalatho Monſpelienſi, ſed anguloſæ, quæ in alis ſubdiuiduntur, in ſummitate ramulorum mēſe Aprili apparebant florum pediculi, & veluti calyces hirſuti. Videtur hic frutex variare pro Anni tempore, ac pro ætate. Is enim nobis prouenit in horto, nomine Nepæ ſatus, ſed primo anno ac ſecundo omninò reſpondebat figuræ Lobelij, cuius ramulum in noſtra tabella curauimus pingendum ex Valerandi Dourez planta ſicca: tertio anno accedebat ad iconem Dodonæi geniſtæ ſpinoſæ nomine exhibitam, nulla folia nobis apparuerunt. Icon autem noſtra facta eſt ex ramis tribus nobis ex Anglia miſſis, in quorum vno ſunt in ſummitate veluti folia latiuſcula, hirſuta, in aculeum deſinentia, in altero flores lutei, maiores quàm in geniſta ſpinoſa vulgari, ex breui pediculo multi ſimul inter ſpinas, non ex longiuſculis ramis foliоſis & ſine ſpinis, vt in geniſta aculeata foliоſa vulgari: in tertio ramo inter ſpinas erant ſiliquæ latiuſculæ, compreſſæ, breues, nigræ, hirſutæ, calycibus foliоſis æquè ferè longis obtectæ, in quibus ſemina bina deprehendimus.

Flores. *Varia figura.* *Icon Lobelij.* *Icon Dodonæi.* *Icon noſtra. Folia.* *Flores.* *Siliquæ.*

Eſt & apud nos (Gallos inquit Ruell.) fruticis genus in montibus & aſperis naſcens, quo & ſepes tàm vinas quàm ſtructiles etiam ruſtici ſtipant. Is vice foliorum ſpinarum armatur vallo, flore luteo, ſiliqua breui, in qua pauca ſemina latēt clauduntur, rura noſtra Iuncum marinum vel potiùs Iomarinum appellant, cui aliquantùm adſtipulari Paliuri delineatio videtur, an tamen Paliurus ſit non auſim aſſerere, quòd ei ſpina pro folio ſit. Quam autem officinæ geniſtellam vocant, Græci quantùm aliqui ſuſpicātur Ericen, humilior tantùm & exilior: colore Marini roris & penè folio, flore luteo, ſemine rufo, quod ſerpentibus aduerſari tradunt. Sunt qui hanc eſſe putant quā Galli Roſmarinum vel Iomarinum appellant, Libanotidis folio, ſed rigido ac pungente &c. Hæc ille qui an vnam vel duas plantas intelligat conſideres ipſe. Noſtræ geniſtellæ affini Nepæ, Spina pro folio eſt.

Locus. *Vſus.* *Semina.* *Iuncus marinus. Iomarinum. Paliurus.* *Ericē.* *Roſmarinus.*

Dodon. Gall. qui geniſtam ſpinoſam & geniſtam ſylu. Belg. Gaſpeldoorn vocat, negátque eſſe Tragacantham, id eſt, Hirci ſpinam aut Paliurum, vt quidam putarint, tribuit ei ſiliquas ſimiles Geniſtæ, non tamen tales pingit in Hiſt. Lat. in folio. Is præterea in folio ſuam deſcriptionem compoſuit ex ſua priore Gallica & ex Cluſij Scorpione 1. Hiſpanico. Miror item apud Dodonæum Scor-

Geniſta Spinoſa. Tragacantha. Paliurus, non eſt. Dodonæi error.

Digitized by Google

Cornelius Tacitus.

Ptolemæus Cluverius.

Ptolemæus.

Strabo.

Strabo.

Cluverius.

Cluverius.

Cluverius.

Cluverius.

Cluverius.

Cluverius.

Cluverius.

pel Comitis Claudii nomen non, pro gentilitio habendo duximus, licet Claudia non paucis illustrium virûm Stemmatibus primum & principium fuerit.

At Ptolemæo, inquit Cluverius, quem hic, tanquam unum ex eodem ordine Scriptum, vocat Cluverius, nihil omnino fere opponitur, quidquam dicendum sit, nisi quod ex illius Mappa Europæ, Belgæ Galliarum cultioris, una quidem ex illis, quæ ad Rhenum sitæ sunt, magnitudine, ordine, & situ, Germaniæ, quæ deinde ad Rhenum sita est, Belgicæ, & Galliæ Belgicæ, Germaniæ, quæ

ASPALATHVS SECVNDA MON-
SPELIENSIS.

Dodonæus. A Spalatho, Matthiolo, & Dioscoride, differre videtur, quòd hæc non tantùm hirsuta, sed etiam lanuginosa, crassiora, & rubentiora sint, quòd folia ejus non ita longa, sed magis rotunda, & quòd flores ejus non ita multi, sed pauciores, & rubentiores sint. Hæc autem omnia, ut & quod semen ejus rotundius sit, ab ipso solo, & cœli natura, & Sole, facilè intelligi, & colligi debent.

Spalathus. Spalathus. Spalathus.

Vires & vſus. Floribus quidam apud Lobelium lubentes ad ictorum viridem vtuntur, & toto cremio calfaciunt furnos. Aſpalathi floribus prioris cum Saccharo fermentatis, Salmanticenſes ad firmandas & reſtaurandas collapſas vires vtuntur, Cluſ.

ASPALATHVS ABROTONI FACIE INCANA.

Deſcriptio AD cubiti nonnunquam magnitudinem accedit Aſpalathi 2. genus tertium Cluſii, *Hallada* Cantabris vocatum: plerumque tamen minùs & pedali tantùm altitudine, totum etiam tenerius: ramuli in multò plures ſpinas diuiſi, & iſtæ denuò in alias, ſic vt ſingulæ ſpinæ totidem folia Abrotoni multifida videantur, niſi aculei obſiſterent, qui, niſi quis accuratiùs conſideret, vix animaduertuntur: ex ramulorum lateribus exigui alii Vere prodeunt ramuſculi incani & hirſuti, quibus adnata ſunt folia mollia & incana Lentis, ſed maiora quàm in primo genere: & in ſummis iſtis ramuſculis flores ſeni aut octoni geniſtæ aut Piſi formâ, ſed maiores, quàm in primo, colore luteo.

Ramuli. Spinæ. Folia.

Ramuli alij. Folia.

Flores.

Locus. In Cantabris ſolùm ad radices Pyrenæorum, quę Hiſpaniam ſpectant, tertio à Victoria milliari.

ASPALATHO MONSPELIANO AFFINIS SCORPIVS 2. CLVSIO.

Deſcriptio

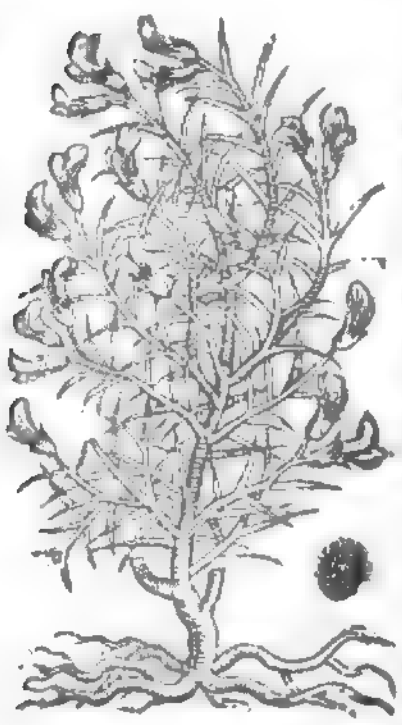

AD Scorpium quę Gaza Nepam interpretatur, inquit Cluſius, etiam ſecundum Scorpii genus accedere videtur, quod pedis altitudinem rarò ſuperat, totum denſiſſimis ſpinis horrens, quæ non confuſo ordine, vt in ſuperiore naſcuntur, ſed ſeriem quandam ſeruant, & ſemper cõtrario inter ſe exortu binæ naſcuntur, virentes quidem, ſed languidiùs quàm ſuperioris, neque aliæ ex aliis: ſummis ramulis inhærent bini aut terni flores ſuperiori ſimiles, lutei coloris, menſe Martio: quo tempore exiguas, breuéſque ſiliquas, vel potiùs ſemina Erui magnitudine, inclusà membranâ quadam multâ, incanâque lanugine hirſutâ, deprehendebat denſiſſimis ipſius plantæ ſpinis occultata, vt ex ſuperiore æſtate deciderant: adeò verò caneſcebant, vt initio aranearum telas eſſe exiſtimaret: radix ſingularis, ſed in plures deinde propagines ſparſa, dura & lignoſa eſt.

Deſcriptio ſpinæ.

Flores.

Siliquæ.

Radix.

An Echinopoda?

Hoc genus Granatenſes *Melino* vocant. An Echinopoda cuius Bellus meminit? plurimùm certè Cluſio ad illam accedere videtur.

Geniſta ſpinoſa Dodonæi.

Dodon. Lat. in fol. *Geniſta ſpinoſa* altera Icon. Geniſtam vocat Dodonæus præter mentem Cluſii, cuius Icon à Dodoneo propoſita.

Lobel. Obſ. & Icon. Plant. *Geniſta, Sparſium ſpinoſum alterum.* Scorpius 2. Cluſii. Debetur hæc Nepa Carolo Cluſio, qui eam primus ab altero Spartio ſpinoſo diſtinxit.

Hiſt. Lugd. *Scorpioni Theophraſti* [ſiue Aſpalatho Monſpeliano] *affinis*, vel *idem Scorpius* à Cluſio deſcriptus. Fallitur Compilator. Non enim parum diuerſum, & non eundem oſtendit manifeſtè ſeminis deſcriptio. *Hiſt. Lugd. Compilator.*

Tabern. Icon. & Hiſt. Scorpius 3. Scorpion 3 aut. Eccur Compilat. Tabern. vocat fruticem Germ. fraut?

Gerard. geniſta 1. ſpinoſa maior. Great fürze buſch.

Locus. Collibus Granatæ vicinis itinere Cordubenſi duntaxat, nec vſquam alibi Cluſio conſpectum.

GENISTA ERINACEA.

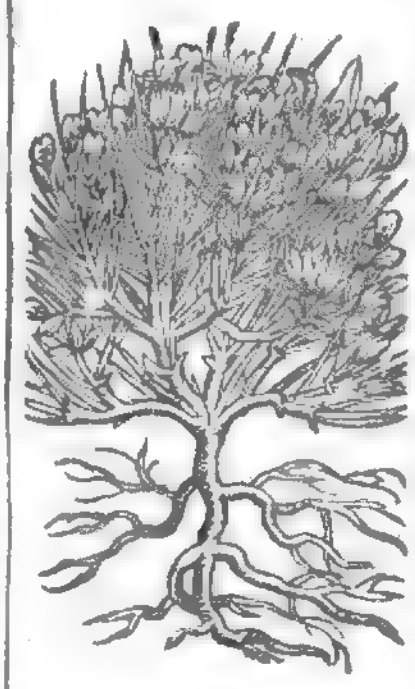

Deſcriptio PLanè noua, & tota elegans eſt hæc planta dodrantalis, in orbem per ſolum diffuſa, multis ſpinis virentibus, ſiue aculeis horrida. flores geniſtæ, ex cœruleo purpuraſcentes, minores, calyculis incluſi hiſpidis, villoſis, omninò ferè incanis, bini aut terni ſimul ſemper cõiuncti: foliola interdum, dum floret, producit, ſed rarò, eâque perpauca, Lenticulæ ſimilia, quæ cùm breui marceſcant & decidant, tota planta maxima ex parte ſine foliis ſpectatur, & multiplici ſpinarum vallo Erinaceum in ſe conuolutum repræſentat: radix lignoſa & magna eſt pro plantæ portione.

Spinæ.

Flores.

Foliola.

Radix.

Incolæ *erizo* vocant, hoc eſt, *Erinaceum*, quoniam Erinaceum animal terreſtre, dum in orbem ſe contrahit, aut marinum, aculeorum & ſpinarum vallo planè æmulatur: quæ adeò cauſa fuit, vt illi Erinaceæ nomen inderem, donec commodius aliquod ex veteribus Scriptoribus dare poſſimus. An verò incolæ ad modicum aliquem vſum adhibeant, non intellexi.

Lobel. Obſ. & Icon. Plant. ſub falſo titulo huius Iconem habet. Eſt autem is titulus Spartum aphyllon fruticoſum iunceis aculeis, lunatis capitulis. Hic enim inſcriptione in Aduerſariis, geniſtam ſiue Spartum noſtrum pungens exhibuerat antè. Erroris huius cauſa eſt, quia vnam eandémque plantam eſſe, ſibi imaginariè perſuadet, vt mox dicemus. *Sparſum aphyllon.* *Tabernæmontanus.*

Hiſt. Lugd. Erinacea Cluſii. Tabern. Icon. qui nõ nouit diſcernere inter fruticem & herbam vocat Scorpium 4. Scorpion 4 raut.

Gerard. geniſta ſpinoſa humilis Dwarffe erlowe furze.

Locus. Naſcitur regno Valentino, affluentèr verò circa *Siete aguas* oppidulum, ſeptimo ab vrbe Valentia milliari, Madritiano itinere, aſperis locis &

ferus vitæ Aprilis Rostrum obtinuisse & crassitudinem obtinuisse, anno 1563. sereno obscurato rursus pone, mutatis loquentis in Indigetem verbis.

ECHINOPODA CRETENSIBVS.

Echinopoda, cuiusmodi sunt Echinus, vulgo Riccio, Cancer, Cammarus, &c. Aristoteles, Cardanus & Delechampius commune, vnde quod hæc duo latera, & fores habeant pedes, vt quibus vtuntur ad cursum, & ambulationem, & similes omnium ex eodem multitudine pariantur. Quæ sententia, quamuis Aristotelis sit, non tamen videtur ita vera, vt Aristoteles, & Scaliger existimant, quod ab his duobus ostendetur.

Echinopoda, quibus cornua prorsus non sunt, sunt omnia eorum molia crassa.

Aristoteles quoque hanc figuram exprimens libro de Hist. Animal. octauo: Præterea ait, si temperatior Echinus quidem sit aperitur, Cancer autem, & Gallinacea non item. Deducens. Adeo autem temperatus, vt Cancer, & Gallinacea, quæ ab Aristotele magis temperata, non Cancer, quidem Cancer, sed Cancer Gallinacea vulgo dicitur, & non Cancer, quia, vt dicebamus, non est Cancer. Echinopoda nonne interficiunt. Plinius enim libro nono, quod vitam non amittant Echinopodes Tartarbus, verisimus latis dixerit. Athenæus quoque non tam hac planta, quam Echinis Erycis meminit. Echinopoda omnia tam Echinos, quam Cancros generabile animal esse.

Echinopoda.

Echinus.

Cancer.

Vires.

Itaque Echinopoda, & Melchior Guillandinus Echinopodum non vnum, sed multa ad Languam & cum vngue tangit species enumerat.

Refutatur omnibus Oribus, & vulgus non sic vtitur. Sed non absque, nequaquam congruo nomine. Nam Echinus, & Cancer, quamuis non sint magna res vtilitas, Echinorum tamen latera, latitia flare ab vsu non sunt, vt Antonius Musa tradunt, nec fores adeo inferes haut vti ea.

GENISTA SIVE SPARTVM IVNCEVM.

Diuersæ Genistæ species, quæ Hispanis Retama, Italis Ginestra, Germanis Ginster, Gallis Genest, Anglis Broom, Græcis Σπάρτιον, Arabibus Alhatam, Mauris Alhatam, Lusitanis Giesta, Castell

re, absque foliis: diuisus tamen in exiguos frequentésque ramulos: híque rursus in spinas durissimas breues viridantes: intra quos vt plurimùm aliæ subnascuntur: flores florentes ex albo flaueſcentes, quidam etiam ad purpuram accedentes. Floret mense Septembri. Decidunt postea flores nullum post se relinquentes fructum [quantum quidem obseruatione nostra consequi potuimus] exceptis quibusdam ceu vasculorum specie, figura oliuari, in quibus tamen nihil reperitur. Radice vnicâ & simplice vtitur, haud magna valdè.

Spina. *Flores.* *Tempus.* *Radix.*

Si Anguillara non tradidisset Acaciam alteram, quæ videtur conuenire cum Aspalatho secundo Monspelienſium hanc eò referendam fortè putaremus, considerandum an sit Scorpius primus Clusii diuersus ab Aspalatho Monspelienſi secundo, quem suspicamur genistellæ spinosæ affinem, Nepam quibusdam dictam.

Scorpius 2. Clusij.

AGVL ET ALHAGI ARABIBVS PLANTA SPINOSA MANNAM respicies.

Spina. *Flores.* *Siliqua.* *Semen.* *Manna.* *Surculi.* *Folia.* *Radix.*

Descriptio

FRutex est cubitalis, aut altior, densissimo, spinarum acutissimarum gracilium flexilúmque stipatu refertus: Ex quibus plurimi pendent flores rubelli: eis decidétibus succedunt siliquæ rubentes, quales in Scorpio Monspelienſi me vidisse memini, semine concolori farctæ. Ex hac Halepi incolæ nouum quoddâ Mannæ genus legunt, cuius grana Coriandro nostro maiora paulò, adeóque figurâ & sapore Mannæ nostræ Larticeæ persimilis. Surculis porrò infinitis propemodum donatur teretibus, & à trunco eleganti ordine hinc inde sparsis, maiori fere parte Cuscuta obsitis, velut in Thymo. Folia ad spinarum exortum hærent oblongâ Polygoni figurâ, cinerea: radix satis longa, purpurea. De Manna in Alhagi vel Agul prouenient scripsimus lib. 8. cap. de melle aëreo siue Manna sub titulo: Mannæ Italicę Tereniabin aut Trungebin.

Synonyma *Agul. Alhagi.*

Rauvolf. Arabibus Agul & Alhagi frutex, ex quo colligunt Persæ Manna: supra spinosos autem frutices prouenire Mannam testantur Serap. Auicenna, ac etiam Clusius in epit. Indic. plantarum. Idem Icon. Peregrinus frutex Æthiopibus Agul & Algul, supra quem potissimùm cadit in Persia Manna, quam ipsi *Trauschibin*, Arabes autem *Teneriabin* & *Trangibin* nominant.

Algul.

Hist. Lugd. app. Planta rara spinosa Maurorum *Alhagi*, *Agul*, & *Algul*. Manna quæ his arboribus illabitur, Tiriamiabin à Costa vocatur, qui & Carduis insidere scribit.

Locus.

Prouenit in Persia & circa Halepum: & circa Kacka vrbem Mesopotamiæ.

Folia eius calidæ sunt siccæque naturæ. Horum vsus incolis ad purgandum, quibus se purgaturis manipulus vnus ex aqua coctus, in singulas dotes sufficit. Vires.

TRAGVS VETERIBVS.

NIl noui si hodie adhuc plures de Trago Veterum habeantur opiniones, cùm iam priori æuo, authore Dioscoride Τράγοι aliqui ἀκάνθιον, alii τραγάκανθα [quasi edule dicas, vet. κάκκον Cæsalpi, Coccum baphicam addit Sarrac.] vocarint. Est autem vt Dioscoridis prodidit, frutex pusillus [ὑπόφυλλος] in maritimis maximè nascens, per terram sparsus [οὐδὲν ἔτι ἔχουσαν, quibus Vetus caret] oblongus, at non ita magnus, palmi altitudine, aut paulò amplior: & is quidem sine foliis est: circa ramos autem hærentes habet velut acinos pusillos, rufos, tritici grani magnitudine, summa parte acuminatos, numerosos, gustúque admodum adstringentes. Racemorum acini decem ex vino poti cœliacis, fœminísque fluore laborantibus auxiliantur. Sunt & qui tusos digerunt in pastillos, quò fœliciùs asseruentur, iisque ita vtuntur.

Dioscoride illustratur. *Tragus. Scorpius.* *Tragacanthæ Icon. Baphica.* Locus. *Dioscoridis locus restituitur.* *Sine foliis.* *Acini.* *Tritica grana.* Vires. *Dosis.*

Eandem hunc Dioscoridis Tragum ita depingit Plinius. Tragion & Asia fert, siu. Scorpionem veprem [imò Iunci genus Dalech.] sine foliis, racemis rubentibus [subeuntibus M.] ad Medicinæ vsum. Idem alibi, Est & alia herba Tragos, quam aliqui Scorpion vocant, semipedem alta, fruticosa, sine foliis, pusillis racemis rubentibus, grano Tritici, acuto cacumine & ipsa in maritimis nascens. Huius ramorum decem aut duodecim cacumina trita [huius racemorum acini decem triti, legend. ex Dioscor.] ex vino pota [poti] Cœliacis, Dysentericis, sanguinem excreantibus, menſiúmque abundantiæ auxiliantur. Dalech. apud Plinium lib. 22. cap. 15. vbi Plinius ait: Est & alia eiusdem nominis scilicet Scorpii &c. scribit intelligi Tragon Dioscoridis, nos autem quia dubitamus num potiùs intellexerit Scorpionem siue Nepam, vt etiam censet Sarrac. Theophrasti totum locum sub Scorpione Veterum posuimus.

Cæterò, Tragum de multis plantis dici, ita demonstro. Tragus siue Scorpius Dioscoridis dicitur de *Vua marina* vulgò, quem verum censemus Tragum. Et hæc opinio fuit Dalechampii & Gesneri, nec displicet Clusio, nec etiam Lobelio. Apud Castorem Durantem pro Trago siue Vua marina, posita est Icon Tragacanthæ: de qua paulò pòst: Plinius authore Cæsalp. miscuit Tragon Dioscoridis cum Scorpio Theophrasti, quem Nepam interpretatur Græca, de ea opinione vide Hist. n. g. lib. 17. titulo Tragus Cæsalpini. De Trago Matthioli, qui à plerisque, ac à me reiicitur, & Tragus Matth. pungentibus foliis inscribitur, agetur suo loco. *Cæli* Amato est Tragus, quæ opinio meritò non placet Cæsalp. *Salicornia* Dodonæo est species Tragi, quam opinionem non probo nec etiam Cæsalpinus: Tragos Eurítio Cordo & filio Valerio & Leonicero est *Sedum minus* flore candido, quæ sententia à me eiicitur. Tragus Iylu. Cordo, mihi *Sedum folio circinato*. De his quatuor lib. 35. Ruellium hallucinatum esse scribit Amatus quum Tragum *Iunci speciem* esse dixerit, cui quoque Matthiolus subscripsit. Tragi genus minus & alterum grandius Cæsalpini, vide Hist. n. g. l. 17. post Trifolium album rectum. Inter spuria nomina Dioscoridis, inuenio Tragion alterum dici Tragon, quidam volunt Fraxinellam Hist.

Tragi æquiuocationes. *Tragus siue Vua marina.* *Tragacanthæ Icon.* *Scorpius Theophr.* *Tragus Matth. pungentibus foliis.* *Cæli geniculatum.* *Sedum minus flore candido.* *Sedum folio circinato.* *Iunci species.* *Tragi duo Cæsalp.* *Fraxinellæ*

ng. lib. 10. Tragos de Erineo arbore diuersa à Ficu apud Gesnerum quadrup. Ex Cœlio Tragos videtur etiam panis nomen fuisse Gesner. quad. Dodon. de purgantibus asserit Trago Dulcichinum dici, quod nos Trasi appellamus, de quo hist. ng. lib. 18. Tragos inter frumentacea de quo Dioscor. lib. 2. & Sarrac. in scholiis. De hac hist n. g. lib. etiam 18.

TRAGVS SIVE VVA MARINA.

Descript.

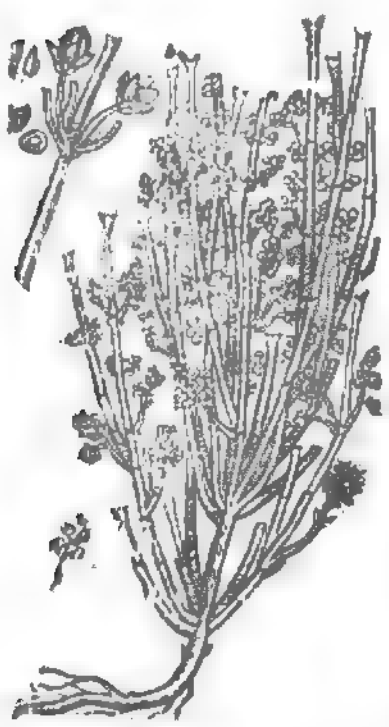

Medulla.

TRagus frutex parum, vix interdum palmum excedens, nonnunquam cubitalis, stipite lignoso, simplici, qui pòst ex vno veluti capite complures profert ramos viridátes, striatos, fractu cõtumaces, adstringentes, medullâ viscosâ [quæ reliccata rubescit] plenos, crebris geniculis interceptos, inque frequentes ramulos rursum diuiduos, quibus ex articulis duntaxat est exortus: atque in his quidem nec folia nec foliorum vlla comparent vestigia: Verùm è geniculis Equiseti modo prodeuntes ramuli, flores in summo sustinent glomeratim congestos, multos, paruos, luteos: in fructum abituros Rubi, Moris similem, ex acinis rubris compactilem, sapore dulci, nec ita tamen vt Mora, gratum-edulem tamen: Huic semina insunt gemella, oblonga, qua se mutuò spectant, plana, alterà parte leuiter in gibbum protuberantia.

Flores.

Fructus super.

Semen.

Anguill. Croton Commentatoris Nicandri. An Matth. in post. com. Lat. & Ital. cum mag. fig. *Coda di Cauallo 4.* id est *Equisetum quartum*, pingit nec describit. An Gorrhæo def. med. τράγος, Herbariorum Iuncus marinus, ab al quibus σκόρπιος vocatus. An Gesn. in Cat pl. τράγος? Vbi Castor Durant. τράγος & σκόρπιος nominat, ibi descriptio est Vuæ marinæ, Icon autem Tragacanthæ. Sarraceno non possũ concedere Tragum seu Scorpium Plinii lib. 21. cap. 15. esse Scorpionem Theophrasti siue Nepam, quia acinos rubentes ei tribuit, quod Theophrast. de suo Scorpio non scribit: Plinius fortè non benè veprem dixit, non distinguens Tragon Dioscor. à Scorpio Theophrasti. Hist. Lugd. Tragus siue Scorpius marinus Dalechampij. Item Equisetum quartum Matthioli. l. 10. cap. 67. Item Osteocollon, quòd fracta ossa ferruminet. Abundat Hist. duabus figuris & descriptionibus, quæ certo indicio sunt Compilatorem Historiæ non nouisse plãtas, ac ideò ignorasse quid pingeret aut scriberet. Rustici vocant *Mata marina*, quæ occasio vt olim appellarim *Rubum marinum* donec à Domino Dalechampio & Gesn. intellexi esse Tragon Dioscor. quæ sanè opinio placet: quamquam non intelligam quid velit Dioscor. cùm de Tragi fructu ait ὄξεται τὸ ἄκρον. Gesnerus olim annotauerat ad Anguillaram, vbi

Iuncus marinus. Castor. noster. Sarrac. noster.

Rubus marinus. Tragus Dioscor.

de Crotone ait: An Polygoni species Gesnero. Camer. hort. Tragus *Vua marina*, cuius icon ex Gesneriano typo deprompta. Sciat autem Camer. Gesneri figuram factam esse ad meam plantam siccam. Casp. Bauh. Phyt. *Vua marina 2.* siue minor. Item *Vua tertia* Osteocollon Lugd. idem cum præcedenti aut certè eius species aliqua. Tabern. icon. *Vua marina Monspeliaca* Meertrauben von Mompelier. Clusius vocat Polygonum quartum minus, Vuam marinam, *raisins de mer* Galliæ Narbonensis: Meo tempore, inquit, periores ad Dioscoridis Tragum siue Tragum lib. 4. descriptum referebant: cuius sanè aliquot notæ non ineptè huic plantæ quadrant: Nonnulli postea ad Androsacen retulerunt Bellonium secuti, qui lib. 3. obseru. cap 41. de Androsace agens, hãc innuere videtur. Anguillara Crotonis cuius Nicandri interpres mentionem facit) nomine hanc ni fallor, describit editione duodecima. Multis verò notis, primum præsertim huius plantæ genus, mihi cum Polygono quarto Plinii quadrare videtur, quod describit lib. 27. cap. 11. Posset tamen ad eiusdem Ephedram fortè etiam referri, quæ quibusdam Anabasis etiam dicitur. Hanc Bellonius lib. 1. & 3. obser. arbores conscendere dicit, cuius fructum, Androsaces similem, rubrum edidisse refert. Ego verò hanc solam plantam ferè nascentem, & sese sustinentem, neque vllo adminiculo egentem inueniebam. Fuit quando Lobel. & Pena, Tragum, Androsacen opinati fuerũt: sed illos retinuit Pliniana versio, quæ hîc accuratior quàm quæuis alia. Iidem alibi dubitant, An racemosa Equiseti facie planta, sit Tragos vel Traganon Dioscoridis? & postea, Traganon vocant, profitentúrque Monspelii *Raisins de mer* seu marinam Vuam vocari. Lobel. Obseru. Tragos siue Vua matina maior. Num Equisetum quartum Matthioli, depictum non descriptum? An *Croton* Nicandri Anguillaræ? Titulum Lobelii huc refero, non figuram, quæ sequentis Tragi est: *Vua marina Monspelienſium.*

Polygoni species.

Vua marina.

Tragus.

Androsace. Croton.

Polygonum 4. Plinii. Ephedra.

Tragus.

Androsace. Traganum.

Monspelii Tragos, frutex copiosè prouenit apud mare: Florentem vidi vere, & fructum ferentem mense Augusto & Autumno. Hanc eandem plantam vidi Bernę in horto Benedicti Aretij: Basileæ durat à plurimis annis in horto D. Iac. Zwingeri. Montbelgardi aliquando mihi prouenit in horto Ill. E.C. Frater obseruauit Monspessuli florere Maio & Iunio. Reinaudetus Pharmacopœus misit hoc titulo ex Prouincia, Planta marina Equiseto similis: Gener Cherlerus pulchras plantas attulit Monspelio. D. Doldius misit plantulam Norimberga. Frequentem inueniebat Clusius in colle quodam à Salmantica miliari, longissimè à mari, quod equidem satis mirari non potui, cùm antea copiosum obseruasset locis maritimis, & toto illo tractu inter stagnum Volcarum & Mare Mediterraneum supra *Peraul* & *Megalman* ad montem vsque Selium.

Locus & tempus.

Vires antè recensuimus ex Dioscor. quæ videntur melius conuenire furculis quàm acinis.

Vires.

TRAGVS SIVE VVA MARINA MAIOR.

Descriptio

HVmana interdum altitudine fruticat, Spartij, quod Hispani Rotama vocant, modo, brachialis crassitudinis aliquando stipite, oblongis ramis, nigricantibus, qui deinde multas virgulas ferunt pedales, tenues, multis internodiis distinctas, vt Equisetum ferè, propendentes, sine foliis, admodum

Rami. Virgæ.

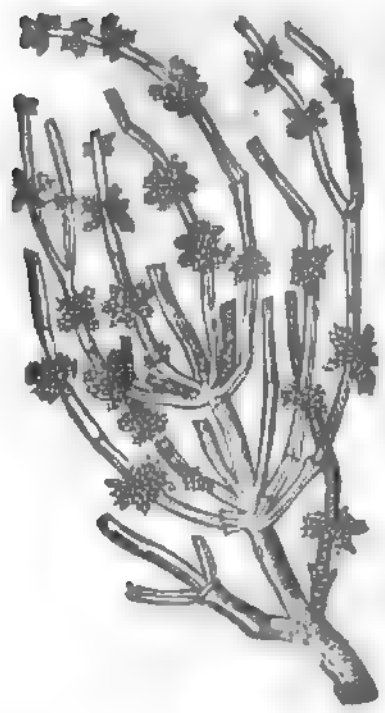

Flor. *Fructus.*

admodum adſtringentis ſaporis: florem ſecundum internodia confertum, minutum & muſcoſum, corni floribus non abſimilem, pallidum: deinde fructum exiguis moris ſimilem [vt authori quidam retulerunt incolæ: nã florentem duntaxat videbat] rubentem, ſuculentum, acidum, in quo pauca grana, Milio ferè ſimilia inſunt, foris nigra, intus alba: radix dura, lignoſaque eſt. *Radix.*

Vua marina vulgaris Polygonum 4. maius: Hiſpani *Belcho* vocant. Lobel. Plant. Icon. *Tragum* ſiue *Vua marina maior* Eandem in Obſ. ſub præcedentis titulo exhibet. C. Bauhinus Phyt. *Vua marina* 1. ſiue maior.

Locus & tempus. Floret cum præcedenti menſe Maio, fructus Auguſto, etiamque ſerius matureſcit: initio Martij floribus onuſta etiam deprehenditur, circa *Ieizel rubis*, regno Murciano, vbi plurima naſcitur, nuſquam alibi Cluſio conſpecta.

TRAGACANTHA VETERIBVS.

Hirci-ſpina LAchrymam habet & Tragacantha [ἡ τραγάκανθα Gaza *Hirciſpinam* reddit] vocata. Hanc autem priùs putabant ſolùm in Creta naſci. Nunc autem manifeſta eſt, & in Achaia Peloponneſi, & *Locus.* alibi. Et in Aſia circa Mediam comperiri certum eſt. Huius quidem, vt cæterorum ſponte ſuccus *Lachryma.* conſiſtit, in lachrymæ modum. Hanc enim cedere non eſt neceſſe. In Arcadia copioſa naſcitur, *Locus.* & nihilò deterior, vt arbitrantur, Cretcâ, ſed & aſpectu pulchrior.

Radix. Tragacanthæ radix, inquit Dioſcorides, lata eſt & lignoſa, ac ſupra terram etiam eminet, à qua ſurculi humiles [Orib. addit πυκνὰ, id eſt, crebri] robuſti, latiſſimè fuſi & in ipſis foliola [in altero codice adiicitur μικρὰ, id eſt parua] numeroſa, tenuia [πολλὰ μεταξὺ λεπτὰ Satrac. vel eſt tranſpoſitio vocis μεταξὺ, iungendæque eſt voci, ἀκάνθαις: vel ἀπὸ τῆ λεπτὰ, λεπτὰς legendum videtur, numerum ἀκάνθων] inter quæ aculei ſeſe proferunt, quos ipſa occulunt, candidi, firmi, rectique. Eſt & Tra- *Lachryma.* gacantha lachryma, quæ ſuper reſectâ radice con- *Delectus.* creſcit: quo in genere præſtat pellucens [λάβρα,] *Vires.* lævis, gracilis, ſincera ac ſubdulcis.

Vim porrò habet æquè ac gummi cutis ſpiracula obſtruendi. Huius autem increbuit vſus ad oculorum medicamenta, item ad tuſſim, exaſperatas voces & vocem interceptam, atque diſtillationes, cum melle in delinctu. Sed & linguæ ſubdita liqueſcere ſinitur. Bibitur quoque drachmę pondere in paſſo macerata contra renum dolorem, & veſicæ roſionem, mixto cornu cerui uſto & eloto, aut ſciſſi aluminis momento.

TRAGACANTHA MASSILIENSIS.

Deſcript. Virga. FRutex eſt virgis mediocriter craſſis donatus, extremum verſus magis craſſeſcentibus, iiſque albidis & lanugino-

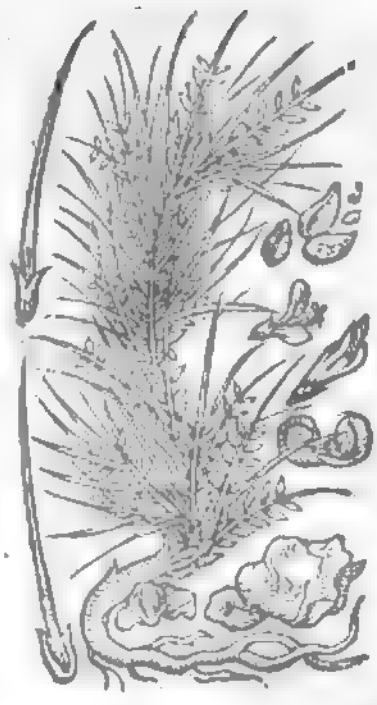

ſis, è quibus ſquammatim prodeunt ſpinæ candidæ, creberrimæ ſextantales aut vnciales, rigidæ, infeſtæ, ramos comitantes, inter quas flores extremis ramulis hærent, ſimul aliquot iuncti, geniſtellæ floribus ſimiles. Huic Aduerſaria radicem tribuunt albam, longam, lignoſam, craſſitie digiti, prolixis flexibus ſubter humum merſam, *Flores.*

ſpinas verò ſiue ſpicula foliis vtrinque quaſi primus donata ſcribunt, quæ ima & vetuſtiora nihil aliud quàm veprem, aut arifæ nudæ effigiem oſtentent, qualia nos ex ſicca planta iam deſcripſimus: porrò autem & vni radici plures virgas, cubitales cum proceriſſima ſunt, rigidas, lignoſas: *Virga.* flores colore albo deſcribunt; ſiliquam numeroſam, rectam, geniſtellæ ſpinoſæ modo, ſed multò minorem & candidam, in qua ſemina exilia, albicantia includantur, Sinapi magnitudine, angulo- *Flores. Siliqua. Semina.* ſa.

Tragacanthæ plantam à qua effigiem quam paſſim, exhibet Matth. deprompſit, ad eum miſit ſtudioſus qui illam attulerat ex Apuleiæ Gargono monte. Ea certè, quæ nullis prorſus notis à Dioſc. hiſtoria diſſentiat. Et rurſus: Poterium adeò Tragacanthæ proximum habetur, vt illi omnibus notis congener eſſe videatur. Peculiariter autem ſupremos ramos habet in vertice extuberãtes & tenui lanugine obductos, quod in Tragacantha non viſitur. Plantam quam idem pro Poterio appinxit, eique Conſtantinopoli Augerius à Buſbecke miſit, eandem ſuſpicor ſtirpem cum eius Tragacantha: ramus enim mihi datus Patauii per D. Cortuſum pro Poterio, qui non videtur differre à Tragacantha Maſſilienſi.

Nobiſcum ſentire videtur Camer. ad eiuſdem Hiſt. Germ. qui dicit, Tragacanthæ appictæ non diſſimile Poterium, aut Tragacantha 2. Cluſii in Hiſpania proueniens.

Dodon. Lat. in fol. Tragacantham Latinè Spinam hirci dixerit. Apud Caſt. Dur. pro Trago ſiue Vua marina poſita Tragacanthæ Icon. Tragacantham aliquando Maſſiliæ florentem & fructu prægnantem obſeruauit Cluſius. Tragacantha Hirciſpina poterit vocari, *Eſpine de bouc*, flos albicans, interdum diſtinctus lineis purpureis. Rauvvolf. in itin. Tragacanthæ tres ſpecies facit, inter quas vnam ſimilem Tragacanthæ Cluſii dicit, quam veræ Tragacanthæ valdè ſimilem æſtimat. Quod autem Cluſius duas habet ſpecies, ideò minùs conſtat quam intelligat Rauvvolfius, an eam de quâ hîc agimus vel ſequentem. Tabern. Icon. & Hiſt. Tragacantha prima. Item Poterium. Vna eademq; figura. Lonic. Tragacanthæ figuram habet Matthiol. Bellon. lib. 1. Obſerv. cap. 17. duas Tragacanthæ herbæ ſpecies circa Montem Idam inuenit, quarum forte hæc erit vna ex iis, quas Matthiolus tradit & nos hoc loco. Anguill. hanc forte deſcribit epiſt. 8. pro Tragacantha. Huc pertinet Tra-

Digitized by Google

gacantha Lob. & Penæ. Adu. & Icon. Plant. hircinos ſpirillos & aruncos imitata, vera Tragacantha, Maſſiliæ *Barbe Renard & Ramebouc*, id eſt vulpina herba & ſurculus hircinus vocatus: Item Matthiol. Poterion Conſtantinopoli miſſum, de quo iidem aiunt: nihil aliud quàm Tragacantha eſt, aut ex eius icone depictum cuius deſcriptionem tacuit: Verum tamen dicit eſſe Tragacanthæ ſimile, ſed verius dixiſſet eandem eſſe. Hiſt. Lugd. Tragacantha Matthioli: Item figura altera & deſcript. Poterium Matthioli.

Vulpina herba.

Locus. Plurima fruticat in Galloprouincia propè ad Pomoeria Maſſiliæ, in marinis collibus ad Auſtrum aliſque finitimis locis paſſim multa: Mechliniæ Mercator fouit domi totam glacialem hyemem. Tragacantham nunc in multis Italiæ locis præſertim Potino vocato Brutiæ monte reperiri, certiſſimum eſſe affirmat Marantha. Tragacantham prout pulchrè à Matthiolo depicta, vidi Monſpelium allatam ex Marſilia. Ante quadraginta annos Doctus Pharmacopœus Iac. Reinaudetus mihi miſit ex Galloprouincia cum aliis multis. Frater attulit mihi Ramulum datum à Domino Cortuſo pro Poterio, quod diſcernere non poſſum à Tragacantha.

TRAGACANTHA GVMMI.

Deſcript. E Vulnere ſpinoſæ plantæ Tragacanthæ manat, quale autè adnos adfertur gúmi, eſt glutinoſum candidum, aut flauum, aut ex ruſſo pallescens. contortum in erucarum, vermiculorúmve formam, tanquam violentiore preſſu per denſius colum tranſmiſſum, ſapore ſubdulci & ferè fatuo, aquam cui infunditur in lentam ſequacémq; mucaginem conuertens.

Sapor.

Lachrymam à vulnerata radice Tragacanthæ manantem [quam Sepaſiarij vulgò vocant Gummi Tragacanthum] & quæ paſſim in Officinis concreta viſitur (è Creta Aſia & Græcia aduectam) Monachi in Meſuem apud Matthiol. veram eſſe Tragacanthæ Lachrymam negant, quòd legitima linguæ ſubdita facilè Dioſc. teſtimonio colliquéſcat, hæc verò nunquam: quâ quidem in re eos toto cœlo aberrare ſcribit Matthiol. vt qui Dioſcoridis ſententiam perperàm acceperint, ſiquidè Dioſcor. non de ſola Lachryma linguæ ſubdita, ſed in eclegmate cum melle conformata, vt mox patebit, illud fieri ſcribit. Huic & alia accedit ratio: quòd ſi intellexiſſet Dioſcorides lachrymam per ſe tantùm linguæ ſubmittẽdam, ſubiunxiſſet quibus in morbis id factitandum eſſet: quâdoquidè planè abſurdum foret ſcribere, quòd aliquod gummi linguæ ſubiiciendum paulatim liqueſiat, ac deinde ſilentio præterire, in quem vſum & quibus in morbis id faciendum.

Monachorum error.

Nomina Linguarũ. Τραγάκανθα, Lat. & Ital. *Tragacantha*, Arab. *Chitica*, *Itica*, *Chareth*, *Alcuted*, ſeu *Alchatad*: Germ. Dragant, Hiſp. *Alquetira*.

Locus. Tragacanthen in Creta naſci Plinius nouit, ſpinæ albę radice multùm prælatam, apud Medos aut in Achaia naſcenti. Theophraſt. autem lib. 9. ait, ἐν Ἀραδίᾳ δὲ τραγάκανθα πολλὴ, καὶ ἄλλη χείρων ἐκ ἐίνεται ἐ κριτικῶς, ἀλλὰ καὶ τῷ ἔθνει κακίων.

Vires & Vſus. Vim habet, autore Dioſcoride, meatus obducendi ſimilem gummi. Vſus eius eſt ad medicamenta ocularia, & ad tuſſes, & arteriæ aſperitates, & vocem retuſam, & deſtillationes, in eclegmate cum melle. Subdita etiam linguæ liqueſcente ſucco devoratur. Sed & macerata in paſſo drachmæ pondere bibitur ad renum dolorem & veſicæ ręſionem, ammixto cornu ceruino vſto ac loto, aut modico alumine ſciſſo. Galenus velut Dioſcor. Tragacantham ſimilem gummi vim habere ait, meatus obducentem, & acrimonias obtundentem. Sed & ſimiliter, inquit, vt illud ſiccat. Tragacanthæ lachrymã Officinæ gummi Dragagantũ vocant: notiſſima eſt & familiariſſima ex ea maximè cõpoſitione, quæ ex ipſa Dragaganthũ appellatur, & in aſperæ arteriæ ac pectoris vitiis vſurpatur.

Cœli. Theſaur.

Sapor.

TRAGACANTHA ALTERA, POTERIVM FORTE' Cluſio.

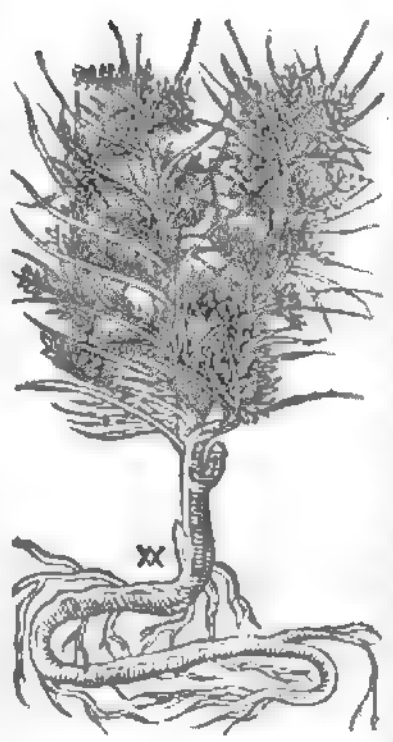

Deſcriptio TRagacanthæ, quam aliquando Maſſiliæ florentem & fructu præditam obſeruaſſe meminit Cluſius, ſimillima eſt hæc Tragacantha altera, fruticoſa admodum, multos pedales habens ramulos flexibiles, latè circumquaque ſeſe diffundentes, candicantes, & dum adhuc tenelli ſunt, lanuginoſos, multis longis caneſcẽtibus ſpinis horrentes: foliorum plurimæ ſimul iunctæ alæ, Lenticulæ aut Tragacanthæ proximę, exiguæ, candidę, lanuginóſęque primo Vere per interualla exeunt, dulcis ſaporis: foliis hyeme decidentibus, nerui illi medii quibus folia inhærebant in rigidas & acutas ſpinas cuadunt, vt eo tẽpore tota planta ſine ſolus conſpiciatur, contrà quàm in Tragacantha, quę hyeme etiam folia retinet, nec ea abiicit donec noua ſequente anno adquiſierit: tum demum, deciduis vetuſtis, nerui illi medii etiam in ſpinas abeunt. Illam neque florentem, neque ſemen ferentem autor vidit, ſed ſub ea plurimos folliculos bombycinis ſimiles, aut Alceę illius, quam Matthiolus Hypecoũ appellat, folliculis ferè pares, inanes inuenit, quos ab illa excidiſſe, & florem ex ſimilibus prodire album, non magnum, incolę referebant: de ſemine nihil certi intelligere potui: radix lenta, longa, in multos ramos diuiſa, nigro cortice foris obducta, materie intus candidâ, fungoſâ, dulci, interior pars gummoſum quidpiam & ſubdulce refert.

Ramuli.

Spinæ.

Folliculi.

Radix.

Tragacanthę eſt adeò ſimilis, vt ſibi autor facilè perſuadeat *κοτύλην* eſſe, quod ab Ionibus *κοτύλα* vocari Dioſc. ait: Niſi fortè ea ſit quam Strabo circa Carthaginem eſſe ſcribit, de cuius cortice telæ pulcherrimę conficiantur. Bellon. lib. 1. Obſeru. cap. 17. Fortè Tragacanthę ſecundum genus verticum Cretenſium montium. Lob. Plant. Icon. Tragacantha altera fortè, ſiue Hiſt. Lugd. Poterion Cluſio. Tabern. Icon. Tragacantha 2. Bockedorn Dragant 2. An Rauvolf. in itiner. lib. 2. c. 12. Tragacantha minor altera, ſatis alioqui ſimilis primæ, demptis floribus luteis, qui ſinguli ſunt in folliculo rotundo, ſublateo, aliquot in longo pediculo, de qua mox.

Patrium. Natura.

Naſcitur

Locus. Nascitur plurima circa *Guadix & la venta el peral*, Granatensi regno, in collibus, arido, & inutili solo, nec alio loco conspexit Clusius.

TRAGACANTHA RAVVVOLFII.

Descriptio 1 TRagacantha altera Rauvvolfii, paulò humilior est primâ, persimilis tamen, nisi quòd floculos fert luteos, confertos pediculis longis hærentes, quorum singulares rotundis & flauescentibus folliculis insident. Tertia altitudo par, virgæ robustæ rubentiores, in quibus conspiciuntur alba lanuginosa Poterii capitula, purpureis floscul. 2 floscul. ornata.

Inter Icones Rauvvolfii N°. 281. Spinæ Tragacanthæ aliud genus. Hist. Lugd. in Append. Tragacanthæ alterum genus.

POTERIVM ANTIQVIS.

Poterium Dioscor. Neurada. POterion Iones, quod apud Dioscoridem, Neurada vocant. Frutex est magnus, ramos habens longos, molles, lori modo lentos, tenues, Tragacanthæ similes: folia parua, rotunda. Totus autem frutex tenuem lanosam lanuginem obtectam habet, & est spinosus. Flores sunt parui, albi. Fructum autem fert gustu odoratum, & acrem, inutilem. Nascitur in palustribus, & locis Locus. terræ editioris. Radices subsunt duorum, aut trium cubitorum, robustæ, neruosæ, quæ ad terram resectæ lachrymam remittunt gummi similem. Hæ contusæ & in cataplasmate impositæ, neruos dissectos & vulnera glutinant. Sed & decoctu ipsarum potum, neruorum affectionibus Vires. conuenit. Sunt & ranis venena, rubetis maximè, vidimúsque, inquit Plinius, Psyllos in certamine patinis candefactas admittentes, ocyore etiam quàm aspidum pernicie. Auxiliatur eis Phrynion in vino pota: aliqui Neurada appellant, alij Poterion, floribus paruis, radicibus multis, neruosis benè olentibus. Item postea: Poterion, aut vt alii vocant Phrynion vel Neuras, largè fruticat, spinis retorrida, lanugine spissa, foliis paruis, rotundis, ramulis longis, mollibus, lentis, tenuibus, flore longo, herbacei coloris: seminis nullus vsus, sed gustu est acuto & odorato. Inuenitur in aquosis collibus. Radices habet duas aut tres, binûm cubitorum in altitudinem, neruosas, candidas, firmas. Circumfoditur Autumno, & præciso frutice dat succum gummi similem. Radix mira vulneribus sanandis traditur, præcipuéque neruis vel præcisis illita. Decoctum quoque cum melle potum, dissolutiones neruorum, & infirmitates, & incisuras iuuat. Ego, inquit Cornarius, non aliam plantam Poterion esse sentio, quàm eam spinam acsentem, quæ à nostris Prunus sylu. [Schleedorn] appellatur, cui & parui albi flores sunt, & reliqua omnia Poterio à Dioscoride attributa, maximè tamen fructus gustu odoratus, velut Dioscor. ait, καρπὸν ἡδὺν τῇ ὀσμῇ καὶ δριμὺν ἔχοντα. His enim locis de Græcis conuersis Plinius non cognouisse videtur, quæ planta Poterion esset: alioqui enim priore loco non flores paruos, quæ ἄνθη μικρὰ legit, ei attribuisset: posteriore verò flores longos, cóque herbacei coloris, velut qui ἄνθη μακρὰ χλωρὰ legerit: quum recta lectio sit, ἄνθη μικρὰ λευκά, velut Dioscor. habet. Plinius huius velut ignarus καρπὸν Dioscoridis semen dixit & δριμὺν acutum reddidit, quum neque acutus, neque δριμὺς propriè sit, sed τραχύς.

Phrynion. Neuras. Poterium.

Plinius extusatur & Cornarius reprehenditur.

Prunus sylu. nec est Poterium.

Temperamentum.

Nerui.

Vires Neuradis Galeni

Neuras vnde.

Poterii cur Prunus syl. Pimpinella spinosa Tragacantha.

Cornarius malè sibi persuadens Prunum syluestrem esse Poterium Plinium videtur nobis sine causa redarguere, quòd δριμὺν dixerit acutum: si Plinius ignorauit Poterium ipsi etiam fuit incognitum, non enim potest esse Prunus syluestris, vt indicatum lib. 2. cap. de Pruno. Galenus Neurada, quam aliqui Poterion vocant, siccantem citra mordacitatem vim habere ait, vt neruos dissectos glutinare credatur. Sunt autem, inquit, radices eius maximè tales. Et sanè etiam decoctum ipsarum quidam his qui ex affectis neruis laborant exhibent. Cæterùm, quòd neruis peramica sit νεῦρα & vocarunt, & Poterion fortè, quia potrix paludosi, riguíque soli amans sit.

Iam diximus Cornarium malè existimasse Prunum syluestrem esse Poterium. Pimpinella spinosa, vt paulò pòst dicetur à quibusdam censetur Poterion, quod non placet Honorio Bello, nec nobis.

Clusius pro Poterio exhibet Tragacanthæ genus, de quo paulò ante.

Lobelius asserit Poterium Matthioli nihil aliud esse quàm Tragacanthum, quæ & nostra est opinio.

Locus. Aiunt, inquit Anguill. Poterion reperiri in Catania & Messina Siciliæ, verùm quia eam plantam non viderim, nihil præterea dicere possum.

Vaccinia palustria. Palustria vaccinia siue Oxicoccum Cordi, sunt authore Lobelio, Poterion Dalechampii.

POTERIVM QVIBVSDAM SIVE PIMPINELLA SPINOSA.

Descript. LIgnosis ramulis palmaribus & longioribus, densissimè fruticabat mihi in horto, cancellata ramulorum minorum & spinarum breuium rigidarúmque agmine patulo, cortice rubente & hirsuto: foliola pimpinellæ sanguisorbæ, multò minora, hirsuta, eadem incisura in alæ formam dispositæ costæ adhærent à spinis diuersæ, subtus glauca, superiùs saturatè virentia. Natali verò solo hærentem plantam Rauvvolfius in Hodœper. scribit, fruticem peregrinum spinosum, caulibus cubitalibus densè fruticare, multis in terram procumbentibus ramis, pleróque verò omnes stolones statim ex radice rubente, saporis sicci & nonnihil amaricantis orin, cortice tectos, exteriore incano tenero, cui alius subsit rubeus: foliis esse tenellis longiusculis in pediculis ordine ex aduerso positis, supernis vtrinque virentibus, infernè cinereis, nostræ pimpinellæ sanguisorbæ similibus: flores primo Vere conspici herbacei coloris, stellatos, paruos, quibus succedant baccæ exiguæ, albicantes, cum pauxillo rubore, ordine quodam ad ramos sessiles, [illegible]bis nostri baccis haud absimiles, conspicuo adhuc in vniuscuiusque baccæ vmbilico flore.

Ramuli. Spina. Folia.

Descriptio Rauvvolfii. Caules.

Rami.

Folia.

Flores. Bacca.

De hac planta hæc tradit Honorius Bellus in Epist. ad Clusium. Elegantissima planta, quam [ni fallor] nonnulli Poterion perperàm appellant, alii *pimpinellam spinosam*. Planta hæc perpetuò in Creta viret, multósque annos durat, in orbem diffusa, in vno pediculo folia plura vtrinque disposita, quæ cùm Autumno primùm erumpunt in se contracta videntur; & Asplenii folia quodammodo imitantur, sed longè minora, quæ tamen successu temporis maiora apparent, & *pimpinellam Serbastellam* vocatam foliorum positu & diuisuris æmulantur, minóra verò sunt. Tota planta [illegible]ebris figuris & tenuibus spinis scatet: semina [illegible]ctus Rubi aut Mori imitantur, plures e-

Descriptio Belli.

Spina. Semina.

Digitized by Google

Flores. enim simul congesti sunt, initio virides, postea ad rufum tendentes: flores paruos, carnosos ex viridi rufescentes multósque simul congestos profert. Super hanc stirpem nascitur Epithymum, *Epithymū.* quemadmodum super Thymum iisdem collibus frequentissime inuenitur, in quibus & Thymum *Locus. Thymus.* & Thymbra & Asparagus proueniunt, nunquam autem inuenitur palustris. Adstringendi vi pollet, vulgaritérque in tota Græcia κολλήδα vocatur. Quòd autem sit Dioscoridis Stœbe, & Phleos Theophrasti, [non Phleum quod à Phleos diuersum] Stœbe Plutarchi, & Stœbe Aetii, vt cum Honorio sentimus, dicemus ibi, vbi de Veterum Stœbe & Phleo scripserimus. *Thymbra. Asparagus. Stœbe*

Planta à Rauvolffio hîc descripta *Tripoli* ab incolis in itiner. lib. 2. cap. 12. pag. 286. & 287. de plantis *Bellan* vocatur: ex stimat autem is esse *Hippophaen* Dioscor. propter figuram. Vires non est expertus, nec succum. Idem inter icon. Num. 287. Peregrinam spinam Aethiopibus Bellan dictam scribit, proponens dubiè, An Hippophaes Dioscor. Sed Hippophaes Dioscoridis esse non potest Bellan, cui non sunt folia Oleæ, nec succus lacteus, nec facultas purgandi sed contraria astringendi. *Bellan. Hippophaes Rauvolff. negatur.*

Lob. & Pena Adu. Poterion aut Ποτήριον. Oberu. Poterion Cypriis *Mazino* & *Stiuida*. Icon. pl. Poterion. Hist. Lugd. Poterium Penæ & Lobelii: Item in append. Maurorum Bellan fortasse Sanguisorba spinosa. Item lib. 4. cap. 31. Poterium Penæ & Lobelii. Existimamus Compil. Hist. Lugd. non admodum peritum stirpium, confudisse cum Lobelii Poterio *Vaccinia palustria* quæ quondam Dalec. Poterion censuit, teste Lobelio: Nobis etiam non fit verisimile Pimpinellam spinosam loco modo dicendo prouenire. Dalechampius inquit Clusius: Poterium in Allobrogibus propè Muram oppidulum Gratianopoli vicinum in siluosis conuallibus reperiri ait. Sed si eam intelligit à plantâ quæ pleriſque Poterii nomine donatur, vereor, vt suum opinionem legitimis rationibus tueri possit: quippe cùm ea planta penitùs à Tragacantha differat: nonnullis Pimpinella spinosa appellatur: Nonnunquam etiam mihi missum eius semen Stoebes Theophrasti nomine, & vulgò adhuc ipsam plantam in Creta vocari Aeracis ἀεράκιδα scriptum. Anguill. videtur ad χάλκιτιν siue Aeraciam Theophrast. referre. Quandoquidem autem Pimpinella spinosa, folia non habet Lentis, nec fundit Lac, nobis non videtur Aeracia Anguillaræ: hac in parte igitur dissentimus à Clusio & Camerario hort. dicente: *Astinida* Cretensium à κεστῷ vt quidam putant corrupto nomine Pimpinella spinosa, forsitan Chalcoma & Aeracia Anguillaræ. Poterium Lobelii idem cum Pimpinella spinosa. Hort. Patau. Stoebe quorundam *Astinida*. *Poterion. Mazino Stiuida. Bellan. Sanguisorba spinosa. Hist. Lugd. negatur. Calcitis siue Aeracia Theophr. Contra Clusium. Cùm Camerarium. Astinida. Chalcoma. Stoebe.*

In decliui montis Libani parte nasci vidit Rauvolfius, Augusto fatum prouenire, sed hyeme perire. Lobelius primùm vidit in quadam areola horti Patauini opera Guillandini: Deinde ex Australi tractu Pedemontanæ regionis vulsum ipsi misit Pharmacop. Massilienſis Iacobus Reinaudetus. Priusquam scriberet Lob. & Pena multis annis Poterii nomine Dominus Cortusus Patauii demonstrauit plantam siccam & viridem, quę hîc erat etiam in horto publico virens Martio. Dominus Cortusus alebat in vase, folia accedebant ad Sanguisorbam: sed minora, multa, spinæ etiam multæ longæ, plantæ altitudo vix ad quinque digitos prouenichat. Montbelgardi fata in Horto Ill. E. C. quâprimùm autê anim[illegible] rtem prouenientem, dubitabam an esset Sanguisorba: reposita, hieme perit. Frater Casp. Bauhinus mihi indicauit Cortuso esse *Chalcitin & Aeraciam* Anguillarę. Ex Burgundia missum mihi semen nomine Astiuidæ Crocensium. Semen mihi præterea missum Stutgardia ex seminibus ab Hortulano Ducis Florentiæ missis cum hoc titulo: Pimpinella spinosa an Stoebe vera Cretica. *Locus & tempus. Poterium. Calcitis & Aeracia. Pimpinella Spinosa. Stœbe Cretica.*

Stiuida facultas est adstringentis & adhuc in sanandis alui fluxibus indistinctè à rusticis Cretensibus vsurpatur. Nam eius in aqua decoctionem ieiuni bibunt, & à morbo vt aiunt liberantur, Bellus. *Vires & vsus. Alui fluor. Decoctum.*

HIPPOPHAES ANGVILLARAE ET DODONÆI, SIVE SPINA purgatrix.

HIppophaes inquit Anguillara, epist. 8. Sabulosis Peloponnesi maritimis, quæ nũc Morea dicitur, oritur, cuius radix ob vehementem vim purgandi quibusdam spinæ purgantis radice nominatur, suffrutex est spinis durissimis: spargit se in comam rotundam, albam: folia Oleæ longiora, angustiora & teneriora: nec florem, nec fructum vidi, fortè eum offendendi non erat tempus: radices palmos longiores, lacteum succum frangendo fundunt amarissimum, odore graui, similem plantam in Italia non reperi. *Locus. Vires. Spina purgatrix. Descriptio Spinæ. Folia. Radix. Odor.*

Dodon. Lat. in fol. Hippophaes ex Cod. Cæs. Hippophaes *Anguillara*, Hippophaes Dioscoridis & Plinii. Lobel. & Pena Adu. *Hippophaes*, Hippophæstum vocatur vulgò Spina purgatoria. Casp. Bauh. Phyt. Hippophaes ex Cod. Cæs. Dodon. Anguill. non nouim. Hist. Lugd. Hippophaes Dodon. & Anguill.

HIPPOPHAESTVM, QVORVMDAM DALECHAMPIO.

SPina hîc depicta, ad Dalechamp. Hippophæsti nomine missa est, è Melita insula, de qua apud Hist. Lugd. nihil asserit, sed lectoribus liberam iudicandi potestatẽ relinquit. Est autẽ spina candida, diffusis huc illuc ramulis, aut potiùs spinis, sparsa: flore exiguo, albo, veluti racematim congesto. An Cathartica sit, an succus lacteus purgatorius, radice, caulibus, foliis exprimatur, asseuerare non potest, quoniam arida missa est planta, nulla adiuncta mittentis historia. *Descriptio*

ECHI-

Digitized by Google

ECHINOPVS PLVTARCHI QVIBV DAM.

RAnis in cl. Orbiculis & fructuosibus Insulæ, pro Insulæ Cardui quibusdam, Echinopodes sunt, & ex eorum colonis, oscam largę, Insulæ proxima Italiæ, Sardiniæ aliquantum adiendentes, parum cedentes Sarmaticæ, planæ, paulum curuatum ex ligno, in filum fusticeum, candidum agrestis pedis, vt ubi plurimum impedit aranea, nullius, figuræ, quam circa extremitates membranes: pro Echinopo Plutarchi autem, nullus vsus. Plutarchus dicebat Teucrio Calydonium dedit parentem nomine Echinum mutata Thespiæ & Cynosarges magna plantis defumptum. Obtinere hi dicunt quæ antea Syrpalium ab vrbe Echinopode Cretensium.

Echinopodis Zona.

Spina.

Echinus mutat Thespiæ plantis defumptum.

Cynosarges.

CHALCIOS, AVT ÆRERIA.

Lotæ. Diospyra Syriæ.

Pelæ.

Ex Thelama.

HOberno adiuc die author Argillam, ex genere plantæ Peloponnesiæ, & ex Taurica, quæ infrutex eft Ipinolus, colonos nullis stipare laboris, folia limilia Lentiscidos, sed minora, & eodem ordine in ramulo, ex fructu oblæ Tithymalorum lac fundens: in præcipiis prominentibus Chalcione, quæ non ni dictorum.

GALASTIVIDA, SPINOSA PLANTA, A PRIMI LAVDE, FLORE.

Brassicæ cultæ. Lotæ.

GAlastuida, lequæ Honor. Bellus appellabat Cistis fic vocata ob similitudinem, quam cum Sisymbrio primo gignit, folio, ramulis spinosis, habet, multiplicibus spinosissimis, odore ut petit Asellus. Thelama (Cantal.) quæ magnitudine Brassicæ cultæ, fit à Cydonia, cui folium non rectè nominatur, quæ maior, terra adhæret, & spicatum obtinet. Hanc nonnulli & pollea decoctionem Hippocratis. Galastuida, crassiore

Dioscorides.

Pelæ.

Galastuida, spinosa planta, a primi laude, flore.

Brassicæ cultæ.

Thelama.

Cydonia.

Galastuida, Cistis.

Hippocratis.

GALASTVIDA ALTERA, SIVE TITHYMALI GENVS SPINOSVM.

GAlastuidæ est alia planta, inquit Bellus, ex Tithymali genere Galastuidæ nomine donata, quæ spinosa, non prima profert, latiora folia, folia parua, rotunda, lac copiolum effundit ita, ex flore fructi nonnisi lanuginosi, cum habitatem alias habet author.

Galastuida altera, sive Tithymali genus spinosum.

Spinosa.

Plin. Folia latiora. Lenticulæ.

Folia parua, rotunda.

Lac copiolum effundit.

Flore fructi nonnisi lanuginosi.

Habitatem alias habet author.

FINIS LIBRI DECIMI.

Digitized by

HISTORIÆ VNIVERSALIS PLANTARVM, LIBER DVODECIMVS.

QVI EST ARBORVM SILIQVOSARVM RARIORVM, HISQVE SIMILIVM.

EST & Siliquosis arboribus sua tribus. Vt frustra Veteres plerique fuisse videantur, qui siliquis leguminosis tantùm tribuerint. Quanquam & Plinius, & Columella, & Galenus Siliquam arborem per eminentiam ita dictam vtique agnouerint. Est sanè Siliqua κεράτιον Græcis, omne folliculum seu integumentum, perisimùm oblongum atque bivalue, quod grana in se continet, ordine quodam disposita, aut tale quid simile. Nam in arboribus varietas quædam obseruatur. Itaque bonis animis ad exequendas eas accingamur.

SILIQVAE ARBOR, SIVE CERATIA.

CAP. I.

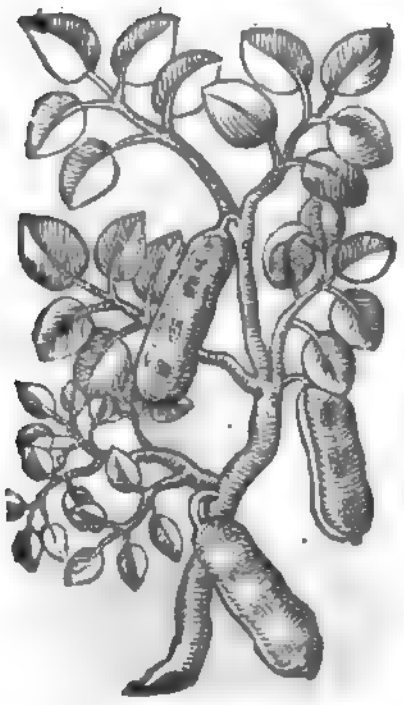

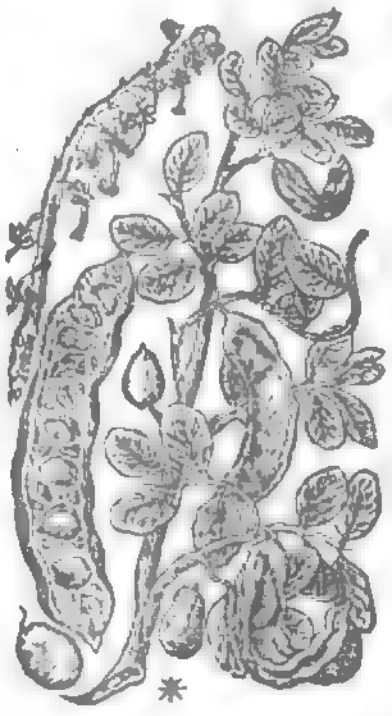

ARBOR, cui fructus cornu modo intortus, siliquæ & κεράτιον nomen fecit, calidioris soli amantior, crasso, vt tradunt, caudice, in magnam excrescit altitudinem, latè ramos spargens, longos, firmos: folia in alam diposita, (Clus. alata vt Terebinthi aut Pistaciæ, maiora) quorum singularia breui pediculo ad costam annexa, subrotunda, tres vncias, plùs minùs lata, paullò longiora, crassa, rigida, neruosa: crebris obliquis venulis in margines excurrentibus, superiùs atro virore splendent, inferiùs Nou. & Decēb. iulum instar iuglandis ferè in flores ex rubro purpurascētes sese aperientem emittunt: deinde siliquæ non tantùm digito indici æquales, sed & altero interdum longiores, latiores, modicè intortæ, compressæ, callo dulci, edulci, semina claudunt membranis distincta, seminibus Cassiæ solutiuæ ferè æqualia, minora tamen, colore spadiceo obscuriore, compressa modicè, altero fine in acumen leuiter desinente, altero latiusculo, pulpâ buxea, dura, & leguminosi quid resipiente.

Etym.

Locus.

Descriptio.

Siliquæ.

Pulpa seminum.

Nostra icon nobis absentibus facta est ad iconem Alpini, quæ parum placet. Quare aliam ex Camer. apud Matthiol. Germ. eiusdem Epitome proponimus iconem, quæ melius allubescit, quamuis & in ipsa desideremus aliquid: Si enim flores sunt tales, & eo ordine quo Camer. exprimit, in ipsius icone siliquæ non videntur foliis scitè appensæ. Præterea si flores sunt racemosi nec figura Matthiol. Lobel. & aliorum bona erit, in quibus singulares siliquæ ex ramis pendent de breuibus pediculis: Est nobis folium inibinas diuisum alas, datum Bononiæ anno 1563. per celebertimum Medicum, omnisque naturæ scientissimum, professorem excellentissimum Dominum Vlyssem Aldroandum.

Digitized by Google

Dioſcoridi dicitur Siliqua [κεράτιον], vti etiam in Euangelio Diui Lucæ cap. 15. in parabola de Acolaſto ſeu filio prodigo, qui cum porcis veſci κεράτια dicitur, quod malè in verſione Germanica Träberen, id eſt Vinacea, redditur, vel Früſch, vt habet Tigurina, id eſt, furfur. Non enim Galli benè conuerterunt *Eſcorces* : & Itali *le ſcorze*. Horat. *vinis ſiliquis & pane ſecundo.*

Siliqua. Ceronia Theophr. Ficus Aegyptia. Lyca Aegyptia. Ceronia.

Siliquam, ait Theophraſt. grandibus ex ramis [ἀφεκτάνουσι] fruticare dicunt. Hæc [ἡ κεράτια] enim fructum, vel ex iis fert, ſed non multum : vocant enim Siliquam [κεράτιον ex qua Ficus Aegyptiæ appellatæ [σύκαμινα αἰγύπτια κερατόφορα] producuntur. Fico Cypriæ ſimilis eſt, quam Iones Ceroniam vocant : nam & ipſa caudice maximam fructus partem expellit, ramis autem [vt diximus] paucum fert fructum, Siliquoſum verò [ἐλλάτω] quem aliqui Ficum Aegyptiam vocant errantes, (nulla ſiquidem penitùs in Aegypto, ſed in Syria naſcitur, & in Ionia circa Cnidum, Rhodúmque] foliis ſemper comantibus, flore candido & olente grauiſſimè, radice leuiter ſublimi, atque omnino plantigera imis partibus eſt, ſuperiùs tamen ſubareſcens : Fructum anniculum ſimul, & nouum habet : altero namque detracto poſt Canis ortum, protinus alterum gigni pateſcit : gignitur enim Vuæ modo indiſcretus, atque vniformis : tum auctus circa Arcturum, & Aequinoctium floret : dehinc hyeme exactâ, durat vſque ad canis ortum.

Siliqua Graeca. Ceration.

Columell. huius obiter meminit : Siliqua Græca, inquit, quam quidem κεράτιον vocant ante brumam per Autumnum ſerenda.

Ceraunia. Ficus Aegyptia.

De hac Plin. lib. 13. c. 8. Similis his [Ficui Aegyptiç. Cypriç] Siliqua quam Iones Ceraunià vocãt, trúco & ipſa ſcrulis, ſed pomo Siliquæ [Siliquato Dalec.] Ob id quidam Ægyptiam Ficum dixére, errore manifeſto. Non enim in Aegypto naſcitur, ſed in Syria, Ioniáque & circa Gnidum, atque in Rhodo, ſemper comantibus foliis, flore candido, cum vehementia odoris : plantigera imis partibus, & ideò ſuperficie flaueſcens, ſuccum auferente ſobole : pomo antecedentis anni circa canis ortus detracto, ſtatim alterum parit : poſtea florem per [poſt] Arcturum hyeme fœtus enutriente. Adhęc lib. 15. cap. 24. Haud procul abeſſe videntur [à Caſtaneis] & perdulces ſiliquæ, niſi quòd in iis cortex ipſe manditur, digitorum hominis longitudo illis, & interim falcatâ pollicari latitudine. Ceratia quorum tertia ſyllaba per literam T & ſcribitur & pronuntiatur, nihil habet cum Ceraſiis, per S. ſcriptis, ſimilitudinis, monente Galeno. Scribit Hermol. Georgium Tiphernatem Ceraunium in Strabone peſſimè interpretatum eſſe Siliquaſtrum. Gatinaria pro Xylocarata, vel Xara, vel Squila legendum putat & rectè, Siliquam. Arbitratus eſt aliquando Geſnerus, Siliquam, κεράτιον & κερατωνίαν à Ceronia [ἀπὸ τῆς κερωνίας] longè aliam eſſe arborem, cui opinioni non adhæreo, ſed Cluſium ſequor, qui nullo diſcrimine eandem eſſe cenſet. Siliquas autem Græcis eſſe κεράτια & ξυλοκάρατα, atteſtatur Cornarius, & hinc Xylocaractas officinas corruptâ voce appellare : Eſſe autem fructus arboris quæ κερατωνία vocetur.

Xylocarata officinae.

Siliquæ, inquit Matth. quæ Græcis κεράτια dicuntur, in Italia officinis vulgò *Carobe*, & *Cambole* : in regno Neapolitano *Saiequa* vulgò nominant, vocabulo nimirum à Siliqua detorto. Arabicè *Charub*. Germ. Sanct Johansbrodt. Hiſp. *Alfarabas*, Gall. *Carouge*. Aliud Siliquarum genus quod Ficum Aegypuam cognominant ſcriptis tradiderunt Theophr. & Plinius de quibus mihi differendum non propoſui, quod Italis non cognoſcantur. Hæc ille, qui mihi videtur parum conſideraſſe verba Theophraſti & Plinii, quæ iam recitauimus, qui putant Siliquam ſiue Ceroniam, aliquibus Ficum Aegyptiam dictam, diuerſam à Siliqua ſiue Ceratia.

Charub Arab. Ficus Aegyptia dicta.

uerſa a Ceraunia.

Matth. err.

Et hanc erroneam Matthioli opinionem ſecuti ſunt Cæſalpinus & C. Bauh. ſuſpicantes Theophraſt. & Plinium intellexiſſe Caſſiam purgatricem, quæ longè diuerſa, vt patet ex collatione vtriuſque deſcriptionis : nempe Ceratiæ & Caſſiæ, vti poſtea cap. de Caſſia monemus. Meritò igitur Dalech. ſcribit apud Plinium : Siliqua hæc noſtra Carrotria eſt. Falluntur qui arborem Iudæ eſſe putant, quoniam arboris eius ruber flos eſt, non albus, qui præterea Caſſiam noſtram fiſtularem opinantur non minùs quàm illi decipiuntur. Eſt enim illi flos luteus, teſte Theophraſto. Dalechampii ſententiam equidem probamus : ſed eius argumentum non validum, arbor enim Iudæ fert etiam flores albos, teſte Cluſio.

C. Bauh. errantur.

Caſſia purgatrix non eſt Siliqua.

Arbor Iudea non eſt ſiliqua.

Dalech. err.

Lonicerus Sanct Johans brodt, quaſi panem S. Iohannis diceret, Græcè Ceratiam, Latinè Siliquam : & ſic etiam Cordus in Dioſc. Lacuna & Caſtor vocant. Scaliger in Theophr. *Carobam.* Turn. part. 2. Siliqua. Angl. *Carob* vel *Beane tree*, fructus *Carob coddes* vel *Carab beano* : malè Angli interpretes noui teſtamenti verterunt *Coddes* ſimpliciter, hoc enim vocabulum omni legumini commune eſt.

Panis S. Iohannis.

Caroba.

Error Interpret. noui Teſtam.

Apud Turnerum pro Siliqua malè poſita eſt figura Piperis Siliquaſtri. Anguill. deſcribit, dicens, Siliquam arborem vocari Carobe, & *Cornae chie marine.* Lob. & Penæ Adu. κεράτια, Siliqua Carobe, Carobia Actuarii, & vulgò Prouincialium, antiquorum κερατωνία. Obſeru. κεράτια Siliqua : Gall. & Prouincialibus Carobe à Chaldæis, ſic etiam dicta. Angl. Sclick tree / Ital. *Silique* & *Carobe*, Hiſp. *Algarrouas*. Icon. Plant. & Tabern. Ceratia ſiliqua. Proſp. Alpin. Siliqua dulcis, Carob, vel Carnab ab Ægyptiis dicta. Camer. hort. Siliqua ſiue Ceratia. Dodon. Gall. & Lat. in fol. *Ceratoniam arborem* vocat. Hiſp. *Garouo* : κεράτιον autem, ſiliquam, aut Siliquam dulcem, in offic. nonnullis Xylocaracta : in aliis *Carobe* aut *Carobole* vocibus Italicis : ab Apulis verò *Saiequa* vocatur : Hiſp. *Alfarobas*, aut *Algoranas*, & abſque articulo *Garouas*. Cæſalp. *Siliquam* arborem appellat, *Carrubias*. Cluſ. *Siliqua*, Græcis Κερωνία : Arborem Gall. *Caroger*, fructum *Carouges* : Ger. fructum cum Belgis S. Johans brodt / Hiſp. arb. *Algarouo* & *Garouo*, & fructum : *Garouas*, Hungari Germanos imitantur. vocántque fructum *Szent Ianos Renyere*, id eſt, D. Iohannis panem.

Charub Arab. Ficus Aegyptia dicta.

Cornac chie marine.

Aequivoca Arbor Iudea.

Quia autem in Siliquæ, arboris propriè dictæ, tractatione verſamur, ſcire hoc in loco conuenit, *Arbori Iudæ* Cluſium Siliquæ ſylu. nomen indidiſſe, non quòd Siliquæ Veteribus deſcriptio ſimilis ſit, ſed quòd nonnullis Hiſpaniæ locis vulgari nomine appelletur. *Caſſia purgatoria* à pluribus Siliqua Aegyptia, Indica, aut purgatrix cognominatur. Siliqua Gellii & Seruii in Flaminicis, quæ eſt *Rhododendros ſiliquaſtrum* Dalechampii nobis Nerium vocatur. *Azadarachi* arborem Bellon. Siliquam nominat, quod meritò miratur Geſn. hort. cùm baccas non Siliquas ferat, vide lib. 5. Siliquam Theophraſti Monardo & Hermolao *Smilacem hortenſem* Dioſcoridis cum Trago & aliis eſſe reor. Siliquam verò Columellæ, cum eodem & aliis Fœnugræcum facio. de his lib. 17.

Caſſia purgatoria.

Nerium. Azadarachi.

Smilax hortenſis. Fœnugræcũ

Naſcun-

gitized by Google

Lanc. Mehemet adeunt, qui Hispaniolam invenerunt Dispositus, parallelus Aquila accurrit Ptolemæo, Ptolemæus Marino, Marinus Strabone, Strabo Homero, Homerus Mahumete. Quem, si lectore regio frequentatum ab antiquis Cadix, confluentes ad illa tempora tam prudentes, reprobabunt, absque Orientalis populus Scriptoris fide ita frequentet, ut terram hodie, sed & domos, & templa, & ornamenta, & cultum Mahumetis, & Arabicam linguam, & Alcoranum, & Mecham, & Meccæ Sacerdotes, & Meccæ Peregrinationes, & Meccæ Peregrinantes? Ita ab eodem Cadix Livius has habebit deputatum ad, aut duas tantas mil. ac Sarracenos, tam temporarios ab, quam habitatores postea. Phœnices Gaditani, aliique ante Romanos, & Romanos ipsos, qui Hispaniam habitarunt, quam Mahumetanos, quam Christianos, quique hodie habitant, nonne Arabes, aut Arabum Mahumetanorum, & quidem Hispanorum? Ita quod Livius scribebat, sed non facta videri, quam dicere, ut tribuere ex Arabum Mahumetanorum Hispanorum Arabum Lanc. Lanc. Lanc.

lentis: An hæc noſtra Ficus Indica inquit Cluſius? Nos *Mangiu* hîc ponimus propter affinitatem nominis cum *Mangle*, cum qua etiam arbore reſpondere videntur, quæ Ferdinandus Lopez tradit.

CASSIA PVRGATRIX.

CAP. II.

Deſcriptio

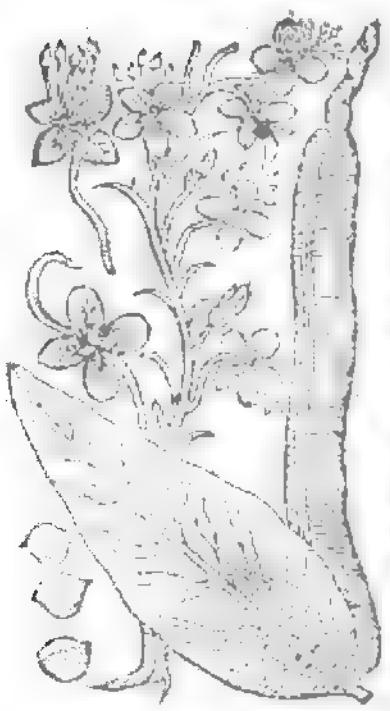

Folia.

Flores.

CAſſiæ fiſtularis ſæpiſs mihi è ſemine natæ plantulæ, folio Nucis Iuglandis, oblongo mucronato: flores longis tenuibus pediculis herent, plures iuncti velut racematim ex ligula, eo modo, quo flores Laburni, foliis ea latitudine, vt vngue tegas, ſtriatis, è quibus ſtamina longè emicant, quibus apices ſulcati inſident: ex his

Siliqua.

nondum planè delapſis ſuccreſcunt Siliquæ, quæ paulatim grandeſcentes, ad cubitorum duûm longitudinem cylindraceâ formâ, digitum tranſuerſum in diametro habent, colore nigricante, in quibus ſecundum longitudinem commiſſuratarum veluti veſtigia apparent ſpadicea, alterâ quidem parte duo, alterâ tria, intrinſecus membranulis ordine diſpoſitis, intercipitur pulpa Ecclyſmatis conſiſtentia, dulcis, nigricans, atque vna ſemen Tamarindo grano minus, compreſſius, coloris fului, ex oblongo rotundum, durum, nitida ſuperficie, quod medium ſecat ſtria rubra ſingularis: rarius gemella ſemina inter parietes hoſce veluti intergerinos inueniuntur.

Pulpa.

Semen.

Actuar. arborem non attingit, aſt Siliquam eius ita deſcribit. Nigra Caſſia eſt fructus fiſtuloſus, teres, oblongúſque, concretum intus humorem ferens, non vna coaleſcentem continuitate, ſed ex interuallo intercedentibus lignoſis tenuibúſque membranis ſeptum, ſeminalibus granis, figurâ & ſpecie non diſſimilibus iis, quæ cognita nobis Siliqua profert. Porrò non tantùm ramos foliáque Nuci proxima ſcribit Alpinus, ſed & truncum, cui cortex ſit planus, mollis & cinericeus, qualis omninò in creſcente Nuce ſpectatur: Folia multa, plura quàm in Nuce, alata, ex quinque coniugationibus contexta, duplo Nucis foliis longiora, & in extremo aculeata [vel potiùs acuminata,] floribus colorem adſcribit aureum, Cæſalpinus album, odorem valdè gratum, præſertim Oriente Sole, quo fiat vt Aegyptii diluculo per Caſſiarum loca deambulare ſepiùs odoris causâ conſueuerint, quòd aurâ à Caſſijs eximium ac gratiſſimum odorem ſpirantibus, ad ipſos delatâ, oblectentur, naſci autem Siliquas primùm contortas, pérque maturitatem denuò dirigi. Quæ Peluſii in arboribus legantur, corticem habere craſſiorem, & parum intùs ſubſtantiæ continere: Cayrinas verò & Alexandrinas cortice conſtare tenuiori, multáque ſubſtantiâ intus plenas, ex quo hæ cæteris omnibus bonitate præferantur. Et has duplicis eſſe differentiæ: etenim alias ſubrubras, quas *Abes* vocent, à calore illiuſcentis, cerni, quæ ſint omnium optimę: & alias nigras.

Alpin. deſcripſit.

Truncus.

Cortex.

Folia.

Flores.

Colore flores variat Cæſalp.

Siliqua.

Eſt huius folium Pyri folio ferè ſimile, inquit Monardus: flos verò exiguus, albus, quinque foliis conſtans, ex quo enaſcuntur oblongæ Caſſiæ Siliquæ.

Foliis, vt tradit Acoſta, Mali Perſici ſimilibus eſt, nonnunquam anguſtioribus, locis præſertim ſiccioribus nata: floribus luteoſis, aut flauis: arbor ipſa Amygdalæ magnitudinem æquat.

Garciæ verò folus eſt Mali Perſicę [non ſimilibus] anguſtioribus tamen aliquantùm, & virentibus: floribus Geniſtæ perquàm ſimilibus, luteis, Caryophylium odore referentibus: Quibus decidentibus ſuccedunt oblongę ſiliquę, virentes admodum ante maturitatem, [non rubentes, vt Lac. Garcias] quę maturitate nigredinem conſequuntur, Monard.

Acoſt. & Garc. eidem longitudine interdum quinque palmorum, nonnunquam infrà binos palmos.

Perſicæ Mali folia quodammodo æmulantur, ſi ſingularia ſepares, inquit Cluſius: Quoniam verò coniugatim bina ſemper in oblongo neruo naſcuntur, & ſumma ala poſtremum imparem numerum faciunt; commodiùs meo iudicio, comparaſſent cum Fraxini foliis, aut ſimilium arborum, quæ alata folia ferre ſolitæ, & integra plerumque abiicere conſueuerunt, quemadmodum Iuglans, Sorbus, Rhus, Ceratia, &c.

Cæterùm diſpiciendum eſt, an ſtirps hęc Veteribus fuerit cognita, eiuſve hiſtoria literarum monumentis mandata.

Ad Theophraſtum igitur quod attinet, non videtur is huius meminiſſe, niſi fortaſſis, quod tamen non credimus lib. 4. cap. 5. Arbor Indica, cui fructum longum, nec rectum, ſed contortum, cibo dulcem adſcribit: ſed morſus in aluo, difficultatéſque facientem inteſtinorum: ob quod Alexander ne quis mandaret interdixerit. Vide Hiſt. noſtr. lib. 1. poſt Ficum Indicam, Arbores Indicas.

Pulpa dulcis.

Semen Tamarindo minus.

Actuar.

Siliqua nigra.

Siliqua alba.

Siliqua odorata.

Siliqua contorta.

Siliqua nigra.

Siliqua alba.

Siliqua odorata.

Siliqua contorta.

De Eiarxamber, id eſt, Caſſia fiſtula ita ſcribit Serapio. Sunt cannę concauæ, quarum color eſt rubeus, ad nigredinem declinis, & intra ipſas ſunt Lamnæ ex carne nigra, & parietes diuidentes inter eas, & inter Laminam & Laminam ſunt grana Xylocarachę & eiuſdem magnitudinis, quorum color eſt inter glaucedinem & ruborem, & Caſſia quidem affertur ex India & Babylonia, & terra Alienem. Et electa ex ea eſt illa, quæ eſt in Canna ſua interiùs nigra, & grauis, & lucida, & quod de ipſa vtimur, eſt cor vel caro eius interior.

Eiarxamber Serapio.

Grana Xylocarachę.

Locus.

Delectus.

Vſus cordis, vel carnis.

Auic. Caſſiam fiſtulam [Chaiarlander] duplicem facit. Dicit enim aliam *Kebuliam*, eliam *Aegyptiam*, Meliorem eſſe illam, quæ ſumitur à Canna, & quæ eſt ſplendidior & pinguior: Et meliorem Cannam ipſius eſſe illam, quæ ſplendida eſt & plana.

Chaiarlander.

Auic. differentia.

Delectus pulpæ.

Canna delecta.

Caſſiæ genus eſt, quam ætas noſtra, inquit Hermol. cognomento fiſtulæ appellat, & ab aromatica lignea diſcriminat, Veteribus ignotam. Quare ſcire oportet, ſi quando Caſſiam Syringa [fiſtulam à Dioſc. σύριγξ αἰγός, lata fiſtula nuncupata] apud antiquos Græcos legere contigerit, non pro ea capiendam eſſe, quæ nunc [ex Arabibus] *Caſſia fiſtula* dicitur, colore rubro nigrâs,

Lanit-

Laminis intùs carnoſis, quas parietinæ diſcludũt, feminibus Siliquæ Ceratiæ, ad deuciendam bilem vſtam mirè valens: Inuenio, apud Græcos autorem qui Paulum & Oribaſium ita loquentes induxerit. Caſſia Syrinx aduerſus flauam bilem prodeſt: & item eos qui præter naturam palleſcunt: item Anginas & Laterum dolores & peripneumonicos: Hęc Paulus. At Oribaſius refrigerari eà inquit iecinoris calores intẽperatos. Hanc recentiores Græci calidam & humidam abſceſſu primo perhibent, idem ferè Mauritani de Caſſia quâ bilis per aluum detrahitur, & quę propterea Cathartica dici poteſt.

Caſſia Syrinx.

Caſſia Cathartica.

Caſiæ nunc appellatæ parum rectè *Fiſtulæ* nomen adiectum comprobat Marcellus: ait enim Siliquæ magis quàm Fiſtulæ nomen illi congruere: Veteres eam ignoraſſe aut vti noluiſſe.

Fiſtula non benè dicitur.

Ignotam autem fuiſſe Dioſcoridis, Plinii, & Galeni ætatibus Caſſiam teſtatur Ruell. qui à Recentioribus Græcis Caſſiam Syringodem, id eſt, fiſtulaceam: ab Actuario *Caſiam nigram*: ab aliquibus *Calamum*, id eſt, Arundinem ſeu potiùs *Indicam Cannam* nominari ſcribit.

Caſſia Syringodes. Veteribus ignota. Caſſia fiſtulacea. Calamus. Canna.

Curtius ſcit eſſe Caſiam Syringodem (fiſtularem) arborem, non fruticem, itaque etiam vulgatis Iuglandis magnitudine, ex illorum monimentis qui eam viderunt & delinearunt, vocari Caſiam Catharticam, & Aegyptiam Siliquam, multos eam arbitrari, quæ antiquis Lignea Caſia dicta ſit, quæ tamen ſubſcribentibus Monachis in Meſuem eiuſdem generis cum Caſia fiſtula non eſt, quæ antiquis Græcis incognita fuit. Idem tamen ſcriptũ quandoque reperiri aiunt, ſiue impreſſum, Caſia fiſtula, vbi debeat intelligi Caſia lignea, vt e.g. in Antidot. Nicol. in el. quod inſcribitur Antidotum hæmagoguin &c. quoniam plures ſint ſpecies Caſiæ lignęæ, vt alibi ex Galeno oſtenſum.

Cardan. Siliquam Indam, Caſſiam noſtram vocat.

Apud Syluium Caſiæ cortex, *σύριγξ ἡ καθαίρουσα*, Caſia Aegyptia, Caſia Cathartica (purgatrix) Caſſia fiſtula Arabum veteribus Græcis indicta, recentiorum Caſſia Syringodes (fiſtulacea & nigra Actuario (ſcribenti paſſim *καθαίρουσα μελαίνουσα τὴν ὀπὴν*, à quo bellè deſcribitur,) Synonyma ſunt.

Cord. in Dioſcor. Caſſia fiſtula in uſum Medicum ab Arabibus introducta, à recentioribus Græcis Caſſia nigra appellata, cuius fructum Ariſtobulus Fabam Indicam vocat: Item hiſt. Siliqua Indica Veterum, Faba Indica Recentiorum, Caſſia ſolutiua ſeu laxatiua.

Siliqua Indica. Faba Indica.

Fuchſ. de comp. med. *Caſia purgatrix & Aegyptia.* Nicolao *Fiſtula & fiſtularis.*

Quando Galen. 1. de antid. plures enumerat Caſſiæ ſpecies, & præcisè ab aliquibus fiſtulam dictam, quam iunior Andromach. reiiciendam cenſet, ne quis tam *ἄμουσος* aut fatuus ſit, vt Caſiam illam fiſtulam cum hac Arabum & Officinarum ſoluente Siliqua Aegyptia dicta confundat, prudenter monet Amatus, Ac etiam Theod. Dorſthenius: præſertim quum multùm inter ſe differant, cuius inanimaduertẽtiâ multi, quum Caſſiam pro euocandis menſibus legebant, non Caſiam illam Græcorum, ſed potiùs Siliquæ huius purgantis cortices, mulieribus non ſine ingenti periculo propinabant, vt Leonicenus priùs aperuit.

Siliqua Aegyptia. Error. Med. Siliqua purgans.

Arbor Caſſiam fiſtularem ferens procera eſt, inquit Amatus, foliis Nucis, per ordinem veluti in Fraxino diſpoſitis, cui cortex cinericei coloris, quo detracto rubicat in ſuperficie lignum ſolidũ durum, intus nigrum, quod dum vritur peſſimè olet. Ceratium propter ſemina, quæ huic Siliquę Aegyptiæ, Caſſia fiſtularis dictę, ſeminibus ſunt ſimilia, Caſſia fiſtularis appellanda non eſt, quamquam omninò non abs re eſſet, affirmare Siliquã arborem, ſpeciem Caſſiæ huius fiſtularis eſſe, vnde non immeritò quidam Caſſiam fiſtularem, Siliquam Aegyptuam appellant: Imò Federicus à Rocha, ſola tantùm ratione has arbores differre putat, propter ſiliquas, quas maximam habere ſimilitudinem ait, & vtraſque in arbore eodem modo pendere

Amati deſcriptio. Lignũ fœtidum.

Non eſt Caſſia Veterum inquit Corn. quæ hodie Caſſia fiſtula vocatur, & cui fructus ad cornu ſimilitudinem teres ac longus eſt, nigram habens intus medullam, quam etiam atramentum vocãt, membranis diſtinctam, & nucleis talibus, quales in Siliqua quam vulgus *panem S. Ioannis* vocat, cernuntur.

Caſia fiſtula.

Cùm in Aegypto tanta prouenìat copia arborum Caſſiæ, mirabatur Bellonius Veteres eius nullo modo meminiſſe: vt & Theophraſtum, qui penè de omnibus reliquis plantis Aegypti locutus ſit, eius non meminiſſe: niſi 5. capite lib. 4. eius mentionem fecerit, vbi ait ſibi relatum, tantæ magnitudinis arbores ibi prouenire, vt tres homines non poſſint amplecti. Suſpicio autem eius inde proficiſcitur, quòd Caſſiæ arbores in ibi ſint craſſitudinis & altitudinis Nucum Iuglandium, ſimulèque folium habeant.

Arbores maximæ. Theophraſt.

A Matthiol. in Dioſcor. vocatur *Caſſia fiſtularis, Aegyptiaca Siliqua* Recentiorum quorundam, cuius arbor inter valdè proceras annumerari poſſit, materie ſolidâ, compactáque: cortice tenus buxeo colore, medullitùs verò nigra, non ſecus ac Ebenum, ſiue Guaiacum: Recente grauiter olente, ſiccâ tamen minimè: folio Siliquæ, ſed magis in acutum tendente, cortice cinericio: radicibus magnis Iuglandis modo: à ramis ſiliquis pendentibus prælongis, teretibus, denſis, nigra dulcique medullâ repletis, non vt in oſſibus continuâ, ſed crebris lignoſiſq; membranis diſtinctâ: inhærente vnicuique membranæ ſemine duro, Siliquarum ſemini adeò ſimili, vt alterum ab altero diſcerni non poſſit: ex quo cum non erraſſe putauerit, qui crediderit has plantas eſſe congeneres. Sed quicquid dicat Matthiolus, attamen ſemina in Siliqua arbore non ſunt ita ſimilia Caſſiæ ſeminibus, quin facile diſcernantur: iis enim ſunt minora, & diuerſi coloris: Apud Matthiol. olim nulli appicti flores, in Italicis verò & Germ. Hiſt. additi, non tamen eo ordine quo oportebat, flores enim non ſunt ſingulares, ſed multi dependentes ex longo pediculo, eo modo quo Laburno: particulares alioqui flores ſatis commodè expreſſi eſſent in Matthiolo ſi haberent apices multos.

Siliqua. Matthiol. Cortex. Matthiol. notatur.

Camer. hort. Caſſia Aegyptia ſiue purgans. Epit. & Hiſt. Matthiol. Germ. [vbi pulchram appoſuit figuram particularium florum] Caſſia ſolutiua.

Flores aliquando communicaui Geſnero, Florentiæ mihi ſiccos datos, cuius rei teſtimonium extat in eius epiſt. quadam ad Ottonem vbi ait. Caſſię Aegyptiæ florem vnum atque alterum attulerat mihi ex India Ioh. Bauhinus, quem pingendum curaui: Matthioli editio Germ. flores aliquot habet, ſed non ita benè pictos, neque in ſua ſerie. Idem de hort. Caſſia fiſtula, ſeu nigra, Alexandrina, Siliqua Inda. Caſtor falſam Matthiol. figuram habet. Alpini figura placeret, ſi flores particulares exprimerentur. Tabern. malam habet figuram. Apud Theodor. Dorſth. ſimiliter inepta icon, quam pro Caſſia lignea poſ-

Matth. notatur. Theod. Dorſth. notatur.

Digitized by Google

nit, Cassia fistula dicitur. Monardo, à Costa: & Garciæ *Cassia solutiua.*

Euch. Roesl. notatur. Euch. Roesl. per Cassiam fistulam, Cassiam solutiuam intelligit, verùm pictura eius mala: ineptè præterea Cassiæ fistulæ semina cum Pœoniæ seminibus comparat. Leoni Afric. figura mihi videtur falsa. Dodon. Lat. in fol. Casia nigra Veteribus incognita, vel adeò neglectim habita, vt eius non meminerint. *Cassia nigra.*

Siliquæ. Lobel. Obseru. *Cassia purgatrix*: Officinis, Cialis, Germ. Belgis, Italis, Anglis *Cassia*: Hisp. *Canna fistula*. Icon. Plant. *Siliqua*, aut *Cassia purgatrix Arabum*, Carobüs similis. Figura non bona, nec etiam Dodonæi.

Folia Mori Cæsalp. Cassia, cuius Siliquæ afferuntur ex Alexandria, meliores & ex Occidentali India, tradunt arborem in Aegypto nasci crassissimam: foliis quadantenus Mori, aut Nucis Iuglandis, [nos vidimus ex semine nuper natam folia Siliquæ produxisse] flore lato, candido: copioso fructu, vt præponderet rumpantur rami, nisi ante maturitatem leuentur. In India traditur arbor Pyri magnitudine: foliis Persici angustioribus, & virentioribus: foliis [floribus lego] Genistæ luteis, odore Gariophylli, quibus decidentibus Siliquæ longæ subnascuntur &c. Videtur Theophr. hanc intellexisse, cùm Siliquas quasdam Ficus Aegyptias appellari scribit, & fructum anniculum nouum exspectare, subnasci autẽ nouellum fructum sub Cane: postquàm alter detractus fuerit, veluti racemum vniformem, qui in Autumno explicetur in flores candidos, deinde per Hyemem vsque in Aestatem enutriri: folio perpetuo. Quæ omnia magis Cassiæ conueniunt, quàm Siliquæ supradictæ. Plinius quoque tanquam alteram videtur intellexisse, cùm de Ceronia appellata, transcribit ex Theophrasto ea, quæ dicta sunt. Hæc Cæsalpinus, cuius opinio erronea. Non enim Theophr. libro quarto capite secundo. Et ex eo Plinius, intellexit Cassiam purgatricem, sed Ceroniam siue Siliquam, vbi ea describitur & non diuersa planta: Vbinam etiam obseruarit Cæsalpinus albo flore non demonstrat: Fortè Cæsalpinus id scribit, quia existimabat à Theophrast. traditam, cur dicat folium à Theophrasto perpetuum dictum magis conuenire Cassiæ quàm Siliquæ, nescimus: Certum est Ceroniam folio esse perpetuo: Cassiam Aegyptiam foliis quadantenus Mori, aut Nucis Iuglandis, & prodiisse foliis Siliquæ mirum est: folia enim trium harum arborum multifariam inter se differunt: à nobis satis seminibus sæpiùs prouenerunt plantulæ, in quibus folia acuminata, qualia pinguntur ab Alpino & in figura nostra emptitia, non rotunda vt Siliquæ, quod ille ait. Quid si Cæsalpinus seuerit Ceratoniam pro Cassia, vel vtramque, & prouenerit tantùm Ceratonia, quæ meliùs durat faciliúsque prouenit, quàm Cassia? Illud etiam considerandum, an Indica Cassia differat foliis Persici ab Aegyptia, flore non differre iam ex Alpino [qui in Aegypto aurei coloris esse scribit] demonstratum, quamuis differentem, nempe coloris lutei dicat Cæsalpinus. Theophrasti & verba Plinii demonstrant manifestè Cassiam diuersam: Siliquæ enim non ex trunco, vel ex ramis crassioribus, sed ex extremitatibus, ex longo pediculo, Laburni vel Anagyridis modo. Idem nobiscum sentit Dalechampius cùm scribit, falli qui Plinii Siliquam Ceraunian, Cassiam fistularem nostram putent, Cassiæ florem luteum esse, non album.

Genista flores.

Ficus Aeg. Theoph.

Siliquæ alteræ.

Casia flos.

Hist. Lugd. κασία μέλαινα, Lat. Cassia nigra, Medici, Sepiasiariique Arabum, à quibus inuenta est, sectatores, *Cassiam fistulam* vocant, alii *Cassiam solutiuam*, alii *Siliquam Aegyptiam*, siue *Catharticam*. Italis *Cassia* & vulgò *Canuella*, Germ. Zimmetrór-lin/ Hisp. *Canela*, Gallis, *Casse*. Compilator Hist. Lugdunensis ineptè adscribit Siliquæ Aegyptiæ, siue Cassiæ nigræ, siue Catharticæ, vulgò dictæ etiam Cassiæ fistulæ, Canellæ appellationes, & Zimmetrórlin. *Siliqua Aegyptia.*

Porrò, à Costa & Garciâ testibus, Arab. vulgariter dicitur *Hiarxamber*, vt & Persis, atque Turcis, asserit tamen Cogecela Medicus Persa, hoc vocabulum merè Persicum, Arabicum verò legitimum esse Gazatsalus: in Malauar Comdaca, vel Condaca: in Canara *Banasinga*, *Hasanguia* & *Bauasenga*, in Decan & à Bramenis *Banasimga*, arbor verò *Bana*, & *Babso*, quemadmodum & in Canara, in Guzarate & à Mauritanis regnum Decan incolentibus *Gramala*, seu *Gramalla*. Casp. Bauh. dum apud Matthiol. non citato Cæsalp. annotat [an Cassiam purgatricem intellexerit Theophr. cùm Siliquas quasdam Ficus Aegyptias appellari scribit] sinistram opinionem Cæsalp. propriam facit, quod non fecisset si textum Græcum consuluisset, & Cæsalpini nomine eam opinionem introduxisset, vti debebat, siue bonam siue malam.

Cassia Catharsica partim in India, partim in Aegypto nascitur folio Iuglandis. Alexandriæ sibi visam Ponticus Facinus Hermolao retulit. Negotiatores in hortis Alexandriæ nascentem proferunt, iam & Asiæ communis facta dicitur. Seritur & apud nos, [Venetianos] verùm frustra: quia nec ad frugem peruenit & celeriter opprimitur. Ruellius & Curtius alienis pennis se ornantes, hæc de loco transcribunt suo nomine. Insulæ Diuorum Dominici & Ioannis de Portu diuite, tantâ quantitate nobis transmittunt Cassiam solutiuam, vt non modò Hispaniæ, sed etiam toti Europæ, atque adeò vniuerso orbi sufficiat: nam & in Orientem, vnde deferri solebat, plures naues eâ onustæ vehuntur, quàm Cantabri ferrum mittunt. Multa Cassia solutiua nascitur in Cayro, & plerisque aliis Prouinciis tum Orientalis tum Occiduæ Indiæ. Præfertur tamen quæ ex Orientali delata est, quæque locis ad Septentrionem magis vergentibus nascitur. Tanta est eius frequentia in Cambaya, vnde præstantissimam aduehunt, vt vnius *Candil* [quingentarum & viginti duarum librarum pondus hoc est] pretium, non æstimetur pluris quàm nummo aureo, qui trecentos & sexaginta marauedis [æreos obolos Hispanicos valet. In montibus verò Cranganor, & per vniuersam Prouinciam Malabar [quando eius maximum pretium] singulæ libræ viginti marauedis redimi possunt, hoc est, paulò pluris quàm dimidio regali Castellano, siue batzio Germaniço. Nascitur in Malauar, Canara, cuius prouinciæ est Goa, Decan, Guzarate, præstantissima tamen & durabilior locis ad Septentrionem magis vergentibus, vt in Cambaya. Inuenitur & in Cayro, tum in Malaca, Sofala, Sian, totóque eo tractu. Hanc non nisi syluestribus spontè satam, vidi, inquit Garcias, in Americâ tamen, [quam falsò Indiam Occidentalem appellant, quandoquidem vnica sit India ab Indo flumine denominata, Veteribus cognita] intelligo è syluestribus locis tralatam esse in hortos & agros, ita vt nunc illic frequentissima sit. Fortunatiores tamen nostros Lusitanos puto, apud quos sine satione tantâ copiâ nascitur, vt vnius Candil, hoc est, quingentarum & viginti duarum librarum pretium non excedat, decem regales Castellanos, qui

Locus & tempus.

Ruell. & Curt not. Cassia solutiua.

Candil.

Cassia spontè nascitur.

Error insignis pene omnium.

Candil quid sit

Pardaon. qui conſtituunt aureum Indicum Pardaon nuncupatum. Camer. ſcribit ſi ſemina benè macerentur prouenire inſtar Siliquæ. Arborem florêre incipere menſe Iunio, florere toto menſe Iulio Alexandriæ & Cayri tradit Alpinus: Peluſij verò, nunc Damiatæ, menſe etiam Septembri florere vidit. Cannæ vel fiſtulæ totô anni ſpatio maturantur, totóque anno in arbore manent, quas Agyptij Iunio tantùm Cayri colligunt, quo tempore multæ paruæ recenter ex primis floribus productæ virides ſpectantur, Phaſeolorum ſiliquis valdè ſimiles: quæ paulò pòſt creſcentes, paulatim viridem colorem in nigrum commutant. *America.* Quæ in America reperiuntur arbores, Caſſiam ferentes, non ita præſtant vt Aegyptiaca aut Arabica autore Theueto; Ad littus à Sumatra dictum, Caſſia fiſtula creſcit adeò ingenti copia in ſyluis, vt ex ea multitudine, teſte Linſchottano, naues onerariæ repleri poſſent, ſed non colligitur ab incolis. Arbores celſæ ſunt & patulæ ex quibus dependent Ceratiorum inſtar Siliquæ, virentes aut Cinereæ. Sed quæ maturæ factæ, ſiunt ſpadiceæ. Creſcit copioſè in Sunda.

Vires & Temperamentum Ventriculi. Febres. Caſſia fiſtula, autore Meſue, calido frigido temperata, niſi quod paulò eſt calidior, humida primo gradu, clementer & innoxiè à ventriculo bilem & pituitam purgat leniendo, febribus inde ortis confert, ſanguinem hac ratione puriorem reddit, ac eius ſanguinis & bilis flauæ acrimoniam frangit, reſoluit thoracis pulmonis & aſperæ arteriæ phlegmonas, eáſque partes lenit, ipſa morſus expers, ſitim ſedat, præſertim ſumpta cum ſucco Intybi, vel Cichorij, vel Solani arte depurato, Intẽperiem denique renum calidam mitigat, cum diureticis ſumpta & Glycyrrhizæ decocto, ob idq; calculum in his gigni prohibet. Si autem viſcera ſunt ſicciora, Caſſiæ lubricitas augenda eſt oleo Amygdalarum dulcium: ſi debilia & lubrica ſint, minuenda Myrobalanis vel Rhabarbaro, vel aqua cum Maſtiche cocta, vel ſpica addita: Si ad vias Vrinarias ferri eam volumus, vretica miſceantur. Quoniam verò tardiùs & imbecilliùs purgat, acre aliquid (quale Thymum, Hyſſopum) actionem intendens, miſceatur, aut potiùs aliquid medicamentorum valenter purgantium: efficaciúſque purgat, hæc, ſi ex ſero lactis propinetur. Tam eſt benignum & innoxium hoc medicamentum, vt omni ætati & ipſis etiam pueris, & prægnantibus tutò ſumatur. Sapor eius eſt dulcis, inquit Aben Meſuai, & virtus eius prompta eſt, quòd ipſa eſt æqualis complexionis: Et virtus eius tertia eſt, virtus quæ extinguit acuitatem ſanguinis, & ſedat apoſtemata dura, quæ fiũt in gingiuis & gutture, quòd fit ex ea gargariſma, & confert icteritiæ, & dolori hepatis. Et proprietas eius eſt purgare choleram aduſtam, & mollificare ventrem mediocri mollificatione, & doſis eius eſt à drach. iij. vſque ad decem: mundificat neruos. Rhaſis: Melior ex ea eſt, quando extrahitur à Canna, & eſt æqualis inter caliditatem & frigiditatem, laxat ventrem cum temperamento, confert apoſtematibus calidis, & maximè gutturis, & declinat ad caliditatem, plùs quàm ad frigiditatem, adeò vt ferè perueniat ad principium primi gradus, & defertur de Babilonia & Albaſra. Chaiarlander iuxta Auicennam eſt æqualis in caliditate & frigiditate, & eſt humida, Eſt reſolutiua & lenitiua. Confert apoſtematibus calidis in viſceribus, & propriè gutturis, quando ex ea fit gargariſmus cum aqua Solatri, & linitur ſuper apoſtemata dura, & confert eis: Leniuntur ex ea Podagra, & iuncturæ dolorosæ. Gargariſmus ex ea cum mucilagine Pſyllij diſſoluta præſocationi cõfert. Mundificat hepar & confert Icteritiæ & dolori hepatis. Eſt lenificatiua ventris: Et educit choleram aduſtam & phlegma: & ſoluit ſine nocumento, & abſque mordicatione, adeò quòd ipſa eſt conueniens prægnantibus, & ſoluit eas. Loco eius ponitur pondus ipſius de Teneriabin: & triplum ponderis ipſius de carne paſſæ: & octaua ponderis ipſius de Turbith: & quandoque ponitur loco paſſularum ſuccus Liquiritiæ: Caſſia vt docet Actuarius, tribus vel quatuor drachmis vix mouet aluum: flauam bilem, ſed magis retorridam, & quæ iam in atram degenerauit, extrahit, quin etiam pituitam educit mediocrem: præbemus quibus potentius medicamen aliud dari non poteſt: nimirum pueris & fœminis vtero ferentibus, commoditate & neceſſitate vrgente repreſentamus, & iis quibus exuperans febris reliquorum medicaminum vſus reſpuit. Temperatos, inquit Monardus, illos efficit, qui Caſſia vtuntur: vtilis maximè in renum & vrinę morbo, duabus horis ante cœnam ſumpta: Defluxionibus prodeſt, duabus à cœna horis. Aſſiduus illius vſus ante prandium aut cœnam calculi generationem prohibet. Foris cum Amygdalarum dulcium oleo illita, graues pulmonum & renum dolores mitigat. Doſis pulpæ eius eſt a. ʒ. ſ. ad ſeſcunciam vſque: non exemptæ verò, quatuor vnciarum. Lenit, reſoluit, ſanguinem depurat, eiúſque & bilis calorem infringit. Humida eſt in primo gradu, ad calorem, ſed mitem tendens: Porrò huius flos duobus modis condiri ſolet, nẽpe aut cum Saccharo tritus, roſati Sacchari modo: vel flos integer Saccharo exceptus, & vnà coctus: vtraque ratione benè ſapit, & ſine moleſtia euacuat, ſumptus ad duarum aut trium vnciarum pondus: ſi aliquod ineſt vitium, inde accidit, quòd viliore Saccharo excipiatur: eoſdem effectus præbet, quos ipſa fructus pulpa. Cæterùm, eos qui Caſſiam ſolutiuam ad ventrem leniendum & euacuandas fæces preſcribunt, admonitos volo, ait idem ille, vt eam breui admodum ſpatio ante prandium ſumendam eſſe præcipiant, nempe ad ſummum dimidia hora, quoniam cum cibis mixta, ſimul cum illis facultates exerit, eáque ratione faciliùs & ſine moleſtiâ opus ſuum molitur, quod minimè facere poteſt, quæ duabus aut tribus horis ante cibum ſumitur, vt hodie vulgò fit, quoniã cibi ſumptionem differendo, peragere ſuum opus cupit: & cùm ſit valdè debilis, prorſus in vapores reſoluitur, per vniuerſum corpus ſeſe diffundentes: &, ſi diutiùs cibus differatur, in alimentum conuertitur: quod multorum annorum, quibus medicinam feci, experientiâ didici: propterea ſemper illam ſolummodò dimidiâ ad ſummum horâ ante cibum exhibere ſoleo: faciliſque eſt eius operatio: ſi verò multis horis ante cibum detur, parum admodum euacuat: Purgantia verò medicamenta cum cibis permiſceri, autor eſt Hippocrates multis locis, atque etiam Galenus in commentariis. Verum quidem eſt, multis horis ante cibum dari ſolêre, quando non euacuare, ſed vapores, duntaxat per renes & reliquum corpus diffundi cupimus. Caſſiam ſalubrem perhibet Syluius ſanis & ægris, ad aluum clementer leniendam, quouis tempore tutam, etiam initio epularum, aut paulò ante cœnam: hodie dari cortice, membranis, & ſeminibus per cribrum purgatam, ab Vncia dimidia ad ſeſcunciã, vel drach. 10. manè vel ante cœnam: ſed paulò ante paſtus duos, tres quatuorue proximos, drachmis duabus vel tribus: his, quibus fit aluus naturâ pi-

Hepar. Cholera aduſta & phlegma. Pregnantes. Subſtituta. Doſis. Bilis. Pituita. Grauidis & pueris.

Omnibus conuenit etiam prægnantibus Triplex virtus Aben Meſuai. Affectus gingiu. & gutturis. Alter vulgus.

Doſis. Rhaſis. Delectus.

Apoſtemata.

Temperamentum. Vires & Vſus. Gargariſmus. Articulo-

grior : Inquem vſum quibuſdam iucundius ſit pulpam latà cultelli cuſpide exceptam deuorare: conditam Saccharo ab Indigenis dum recens ſit oſtendere Luſitanos & Venetos : Quam autem vim purgatoriam tribuit Monardus [Syluius imponit Monardo , apud eum hæc non legimus, ſed apud Fallopium] ſemini ipſius [maiorem ſcilicet quàm pulpæ ipſi] non recipiendam confirmare Muſam ſuã multiplici experimento, ſe periculum nondum feciſſe. Corticem verò eius ad mouendos menſes , aut partum iuuandum inefficaciorem eſſe multò, quàm Caſſiam aromaticàm.

Caſſia condita. Semen an purget

Mirum Ambroſium Paræum inſignem alioqui Chirurgum Regium & alios plures adhuc præſcribere cortices Caſſiæ fiſtularis, vt vocant, ad facilitandum partum, licèt à pluribus prænoniti id potiùs obſtare & obeſſe, quàm prodeſſe intellexerint.

Hallucinantur, ceu antè inſinuatum, qui Caſſiæ fiſtulæ [Græcorum antiquorum] loco, Siliquam Aegyptiam ſiue Caſſiam ſolutiuam vulgò dictam medicamentis admiſcent, Mauritanos ſecuti, ſiquidem Serapio , Auicennas , Meſuéſque, ſiue ſit ipſorum, ſiue Interpretum lapſus, inquit Matth. Caſſiam nigram , Caſſiam fiſtulam vocauêre : certè crediderim dici poſſe in omnibus iis medicamentis à Mauritanis inuentis [quibus verbis excluduntur compoſitiones eorum à Græcis tranſcriptæ] quæ Caſſiam fiſtulam expetunt, ſolutiuam illam eſſe inferendam , niſi Medici in eum errorem labi velint , in quem Leonicenus quoſdam incurriſſe teſtatur , qui ad commouendos menſes, difficiles partus , remorantéſque ſecundinas, Caſſiæ deiectoriæ corticibus , odoratæ loco vtebantur. Sed nimis temerè Matthiolus Serapionem, Auicennam, Meſuémque erroris incuſat: Mauritani loco Caſſiæ fiſtulæ Græcorum non admiſcent Caſſiam ſolutiuam , ſed id factitarunt imperiti quidam, non animaduertentes Caſſiam ſolutiuam ab illis quoque fiſtulam nuncupari. Ipſum diſtinguere potiùs decebat , inter Græcorum antiquorum Caſſiam fiſtulam, quæ eſt Caſſia odorata à Dioſcoride, & Galeno deſcripta, & inter Caſſiam fiſtulam Arabum , iuniorúmque quorundam Græcorum , [vt Actuarii & Nicoli Myrepſi] quæ eſt Caſſia purgatrix. Nunquid porrò Caſſia hæc eâdem ratione , quâ Caſſia Galeni fiſtula dici meretur ? Sed exteriùs illita Eryſipelas extinguit, cæteràſque inflammationes, quæ cuti tenus emergunt.

Matth. reprob.

Inflammationes.

Picra pulmen.

Sunt è recentioribus Medicis qui eam nunquam ſuis ægrotantibus exhibent , ni Picræ pulueren admiſceant , quod conſultè factum exiſtimat Matthiolus, præſertim ſi ventriculi & inteſtinorum imbecillitas adſit. Ego verò malim ſeparatim dare alternis diebus , mirè enim ingrata Caſſia cum Hiera. Poſt illius ſumptionem cibum non quidem ſtatim: ſed aliquanto & exiguo pòſt tempore exhiberi optimum eſſe exiſtimat Mundella, quem ſequitur Amatus quamuis eum non nominet.

Error quorundam.

Quod de Caſſiis aliqui dixêre optimas cannas manibus conculſas ſonum non edere, ibi planè falſum obſeruatur [teſte Alpino:] quando omnes recentes motæ ſonum edant, atque etiam in arboribus Cannas à ventis motas, ſeminibus intus motis, multum ſonum edere, quotidie prope eas habitantes audiant. Quod etiam dulces Siliquæ faciunt. Quæ verò ex Caſſiis non ſonant ab Aegyptiis vituperantur opinantibus id ob aqueam humiditatem intùs collectam vitiatâ pulpâ accidere.

Sonum edunt. Delectat.

Neque immaturæ colliguntur vt aliqui referunt, emuntur verò ſæpe ſæpiùs ab aduenis mercatoribus ſenio confectæ , cùm ingens copia ſæpe in ædibus ad eam rem parata , annos ad vſque quadraginta conſeruetur : collectas enim ex arbore continuò in opportuna loca ſic ii claudunt, vt nullus aër ingrediatur , cùm ex minimo aëris contactu Caſſiæ corrumpantur. Hincque ſæpiſſimè ad nos vetuſtate vitiatæ ac etiam acidæ mitti ſolent: quamobrem monitos eſſe velim omnes Medicos ac Pharmacopœos ne poſthac ſe decipi ſinant, & ſemper ex illis ſeligant recentes, quarum ſubſtantia ſubdulcis eſt, antiquaſque acidum pontícúmque ſaporem ſapientes effugiant. Aegyptii Caſſias non vtuntur recentibus , ſed ſaltem poſt quartum menſem : quandoquidem iuniores recentioréſque inutiles , neque à noxa immunes obſeruantur. Vtuntur verò noſtri quoque fiſtularum pulpa vel in bolis , vel in potione parata. Eſt hæc pulpa quoad calorem temperata , atque humida ſupra primum gradum , bilémque ac etiam pituitam à ſtomacho , atque venis meſenterii educit , & ſanguinem calidiorem contemperat atque puriorem reddit. Abyſſina vocata cæteris præfertur ad morbos bilioſos , ac melancholicos, præcipuéque in affectibus pectoris à diſtillatione acutorum humorum concitatis, quibus mirè ſubuenit : pulpa hac cum Saccharo candido , & Liquiritia pro ſecreto vti ſolent , ad renum veſicæque vitia : renum enim extinguit immodicum calorem , humoréſque ab his partibus abſtergit , atque per vrinam expellit, proinde ipſius frequenti vſu homines ſe à calculis præcauent. Eà etiam vtuntur ad tuſſim antiquam diſpnoeam, aſthma & orthopnœam, cum Agarico, pro calidis articulorum doloribus, maximéque in podagra dolentibus partibus emplaſtri modo ipſam adhibent, nec non ad calidas inflammationes eodem modo eius vſum ſequuntur : Siliquas verò Caſſiarum, proinde ac Phaſeoli paruas viridis, in aqua priùs parùm ebullitas, & mox in vmbra ab humiditate ſiccatas Saccharo vel melle condiunt , atque ad vſum ſeruant puerorum delicatarúmque mulierum, exhibent verò ad ſummum eas vſque ad vncias quatuor, & ad vnciam in pueris, hiſque vtuntur ad eoſdem nuper dictos affectus. Errare eos ſcribit Camer. qui exiſtiment ſemina Caſſiæ purgare , quia potiùs adſtringant, nec credendum eſſe cortices Siliquarum eius mouere menſes & pellere ſecundinas. Quibus nauſeabundus eſt ventriculus , iis ex ſententia Tabern . non eſt danda Caſſia, ſicuti nec iis quibus ventriculus imbecillis & humidus aut quos diarrhoea tenet, adeò autem clementer purgat, vt vix præterquàm ex ventriculo aut ex paulò vltetioribus viſceribus trahat , in ardentibus febribus & imbecillitatibus, conſultum eſt , id quod multis familiare , ante venæ ſectionem corpus Caſſia purgare : primas verò tenet , inter cholagoga. Vtiliter quinetiam datur in Thoracis morbis , quos ſalſi catarthi concitarunt , ad calorem commiſtámque bilem mitigandam, educendâmque: prodeſt etiam hepati calidiori, aduerſúſque omnes febres ardentes , tempore potiſſimùm calidiore. Sunt qui eâ quoque contra vrinæ ardorem vtantur , id quod tamen Fallopio vehementer diſplicet , plus nocere quàm prodeſſe aſſerenti , quòd bilem magis ad veſicam ducat , eſſe enim diureticam : extra tamen hunc morbum , rectè poſſe in calida renum & veſicæ intemperie vſurpari. Caſſiam extractam duplo plus euacuare, & eò magis etiam ſi in ipſa optimè conterantur & miſceantur

Refernantur ad 40. annos.

Aeris contactu corrumpitur.

Recentes eligenda.

Vſus apud Aegyptios.

Pulpa. Bilis pituita.

Thoracis affectus.

Secretum.

Renes.

Præſeruatio à calculo.

Arthritis.

Siliquæ condita.

Doſis.

Semina non purgant.

Febris ardens.

Thorax.

Ardors Fabrina non commouet.

Caſſia tractata.

ſemina

Semen purgat.

semina tradit Fallopius, eò quòd in omni parte lignosa robustior sit eruendi facultas, quàm in pulpa ipsa, id quod se expertum sæpe, & casu primùm in duabus Simiis inuenisse scribit: Ait præterea Cassiam in officinis vsitatam vnam haberi ex Cairo, nigriorem & maiorem: & alteram ex Alexandria rubicundiorem & minorem. Ex ambabus autem eligendas esse maturas: maturitatem quidem aut immaturitatem, non ex rubedine & nigredine, ex paruitate & magnitudine: sed ex aciditate diudicandam esse: si enim mordicet valdè fauces, indicari quòd sit matura: decipi verò eos, qui contrarium teneant, pronunciat. Pulpa Cassiæ recens extracta in vulgari est vsu, in grauissimis capitis affectibus, quam etiam Lenitiuum singulare & benignum planè medicamentum existimat. Sed in me ipso, aut Quercetanus, sæpiùs contrarium sum expertus, qui nunquam ea sum usus, quin grauiter illa fuerim immutatus, quod plærisque aliis eiusdem mei temperamenti accidisse etiam animaduerti. Cùm enim Cassia sapore sit dulcis, facilè bilescit in bilioso temperamento, vt & Manna. Adde etiam si ex ea in balneo vaporoso proliciatur distillatione aqua, ex illa promanare (vt ex melle) aquam miru in modum fortem, acrem & mordacem, atque adeò summè calefacientem. Ideirco cùm vsurpabitur Cassiæ vsus: id summa cautione & circu nspectè faciendum est: exploratâ videlicet vniuscuiusque naturâ & constitutione, cui ea prescribitur, siquidem pituitosus, & obesi & crassi corporis constitutione præditus eger, eâ vti tutè possit: alius verò citra noxam & commodè nequaquam queat. Non vbique aut semper in omni subiecto illius usus est recipiendus: ac ne pleuriticis quidem etti omnibus aliis purgantibus, illis interdicatur, ea tuta est, licèt benignum & temperatum, inter alia omnia, iudicetur esse medicamentum. Quin etiam eiusdem pulpa solâ exhibitâ, vsque adeò ventriculus distenditur & intumescit, vt magnâ flatuum copiâ perturbetur, ac vehementer torqueatur, quod ea vtentibus valdè noxium & pernicioſum est. Si autem ea in maiori etiam dosi, aliquo apto decocto & idoneo diluatur, decoctúmque clarificetur ac colo traiciatur, adiecto vnâ syrup. de Cichorio cum Rhabarb. aut Syr. ros. solut. melius agitur cum ægris quibus propinatur ex Medicorum nonnullorum sententia.

Cassia cayrina.

Maturitatem indicia

Lapsus nonnullorum.

Cassia bilescit.

Aqua distillata.

Cautio.

Cassia exhibenda ratio.

Sæpiùs miratus est Garcias Monardum in lib. simpl. atesue scripsisse grana siue semina huius Cassiæ, purgatoriâ facultate prædita esse, cùm tamen potiùs adstringentem facultatem obtinêre videantur quàm solutiuam.

Monardi lapsus.

Illud verò omni reprehensione dignum est quod ait Sepulueda, nimirum ad mouendos menses, difficilésque partus, remorantésque secũdinas, decoctum corticum harum siliquarum cum Artemisia propinari, aut ex Quo soribili cum vnciis quatuor mellis exhiberi. Nam, etsi demus, magno, vt ipse ait, successu propinatum esse huiusmodi medicamentum, Artemisiæ potiùs facultatem hos effectus præbuisse consebimus, quàm harum siliquarum cortices tale quid præstitisse, qui frigidi & sicci sunt temperamenti. Huc adde secundinas sæpiùs etiam sine medicamento reiici, naturæ propria vi. Nam quod Auicenna lib. 2. cap. 197. præscribit ad partus difficultatem, multi non abs re suspectum habent locum: censétque Bellunensis in contextu Cucumerem siccum reponi debere. Hanc ob causam statuerunt Doctiores, Cassiam solutiuam intelligendam esse, quotiescunque

Sepulvedæ error.

Cassiæ meminisset in purgante medicamento, reliquis locis Cassiam ligneam denotari.

Ridiculum verò est quod de Lusitanis quibusdam, idem profert, qui crediderint pleroſque huius regionis homines continuâ alui solutione laborare, quòd boues, quarum carnibus vescerẽtur, Cassiam solutiuam depascerent. Nam arbores altiores sunt quàm vt à bob⁹ depasci possint, neque tanta est copia arborum, vt numerum infinitum vaccarum [siquidem multas isti alunt, nullius verò carnibus indigenæ vescuntur] alere possint. Deinde cùm cortice prædita sit Siliqua, verisimile est [etiamsi pertingere possent] vaccas graminis pabulum, quod semper ferè hic viret, istarum siliquarum auiditate non relicturas.

Stulta de Cassia (vt mihi visum) persuasio.

Maran. meth. Seplasiarij (fraudem hanc aperiente Marantha) Casiam Cathartica vliginosis quibusdam latebris, cauernisque reponunt: quidam etiam arena opertam quotidie aqua aspergunt: vel per aliquod spatium singulis diebus aqua macerant, quò plenior fiat, atque ob imbibitum humorem recens etiam appareat: quæ deinde deuorata, flatus, tormina, aliáque id gen⁹ symptomata elicit, quę perpetuò illam plùs minùs concomitantur. Vnde & suapte natura flatuosam esse hodierni Medici existimant, [namque ob id etiam eam Cinnamomi, aut Dictamni Cretici, aut Anisorum, aliorúmque, quæ flatus dissipare solent, adiectione corrigunt] & tamen neq; le Mesueus, neque Actuarius tale ei incommodum tribuunt.

Impostura Pharmacopolarum.

Correctio.

CERATIVM MONOCOCCON
Indicvm.

Cap. III.

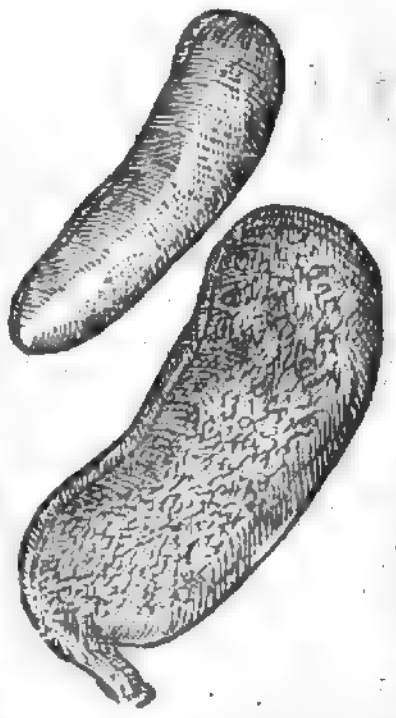

RArum hũc fructũ primus nobis exhibuit D. Thomas Platerus vir eruditâ solertiâ inuestigandis singularibus solertissimus, idémq; Medicus, dono acceptum à Robino Regio hortulano. Fructus est quinque vncias longus, duas ferè latus, pediculo breui, crasso, firmo, nõ fructui superficie tenus inserto, sed cortici cõtinuo. Cortex porrò crassus (Taleri crassitudinem superans) extimâ facie spadiceâ, rugosâ, quadam sui parte pellucente, cum quibusdam verrucosis tuberculis: internâ fuscâ, pulueulentâ digitorum contactum fuscâ quadam fuligine, veluti vstulago (quæ è fructus superficie) inficiens. Ipsa cæterùm corticis substantia, veluti ex arenosis quibusdam micis firmiter adeò compactilis est, vt sine vi quadam rumpere haud ita sit facilè. Quod cauitatem replet intùs, non faba est, aut Phasiolus, sed Phalloides fungosus quidam fructus, internæ atque conuexæ corticis cauitati exteriùs respon-

Descriptio

Cortex.

Substantia

Phalloides.

dens magnitudine, vt integer fructus agitatus, ſomtum intus edat: puluerulentus quoque eſt, teres, modicè recuruus, ex fungoſa quadam materie compactus, colore fuſco, intùs foriſque, ſapor fatuus, nec olfactu dignus, priuſquam aperuiſſemus Siliquam ſuſpicabamur eſſe Phaſeoli Braſiliani, cum quo ſimilitudinem aliquam habet.

Color.

Sapor.

TAMARINDI.

CAP. IV.

Deſcript.

Radix.

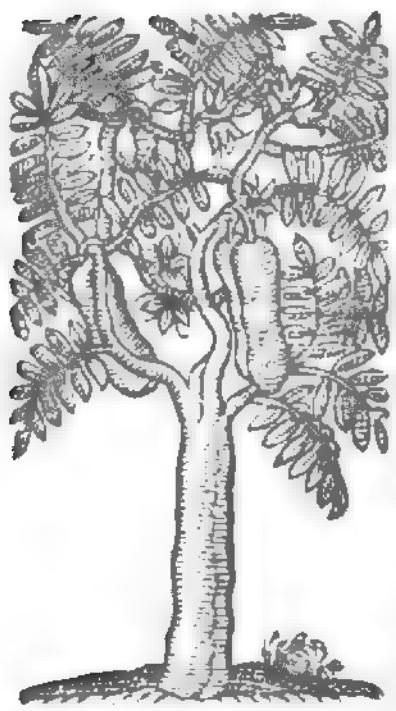

PIctam damus tenellam Tamarindotum plantam, quæ radicẽ quidem egit ſingularem, tenuem, palmos duos lõgam, ſemen, ex quo ſato proeunt, tranſadigentem: ſupra ſemen autem ſtipitis rudimentum, radice nihilo craſſius, hirſutum in duos vtrinque ramulos oppoſitos abit, quibus coniugatim crebertima adhærent folia, Sesbã foliis proxima, oblonga, angu-

Scipus.

Folia.

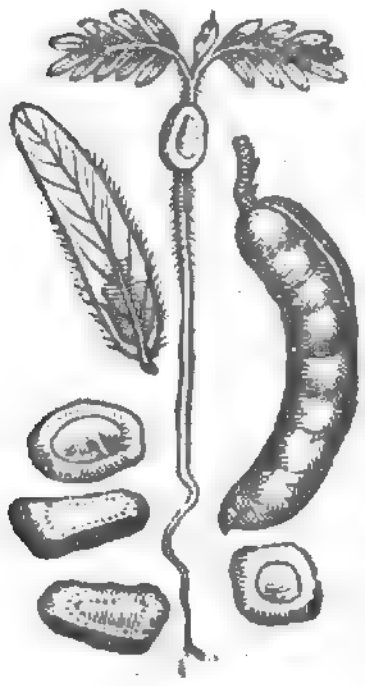

Ramuli.

ſta, æquabilia, hirſuta: atque inter hos quidem laterales, quos dixi ramulos, medius cõſurgit alius, nec plus in hac plãtula obſeruare licuit. Porrò autem pulpa ipſa fructus in maſſas coacta ad nos affertur coloris nigri, ſaporis acidiſſimi, permiſtis ſiliquarum corticibus nigris, & membranulis

Pulpa.

Sapor.

Semina.

tenuioribus, quibus ſemina alterum ab altero ſeparantur, color verò ſeminibus pulchrè ſpadiceus, moles maior quàm Caſſiæ fiſtularis ſeminibus, quibus rotundiora & latiora ſunt, minùs compreſſa quàm Caſſiæ, licet & quadrata inueniantur, vtriuſque faciei ſuperficiem corticoſam area circularis pingit: ſapor ſtrenuè huic adſtringens, adhæc pulpæ commiſti reperiuntur nerui cartilagini ei, duri, qui ſecundum longitudinem commiſſurarum, in ſiliquis videntur producti, fert enim teſte Alpino, ſiliquas craſſas, primò viridis, tandem per maturitatem cinericeas, pulpam cum ſeminibus vt deſcripſimus continentes.

Nerui ſiue fibræ.

Siliqua. Alpino.

Eodem ſcribente, Arbor eſt Pruni magnitudine, ramis denſis Myrti: flores albi, Mali Aurantii floribus perquàm ſimiles, è quorum medio exeunt quatuor fila alba & tenuiſſima, ex quibus ſiliquæ producuntur. Mirabile, inquit idem, hoc habet hæc planta, quòd eius folia Solem ſemper ſequuntur, *Soliſque ſequax* dicuntus: nam ipſo Occidente omnia in ſe clauduntur, eodémque oriente aperiuntur, atque hæc motio tantam vim habere in iis obſeruatur, vt Siliquas dum habent Occidente Sole, eaſdem foliis in ſe arctiſſimè claudant & retinere ſpectentur, eodémq; oriente aperiantur, Siliquaſque relinquant.

Flores.

Mirum de hac arbore. Folia.

Quare qui cum Monachis ſibi perſuadent noſtros Tamarindos non eſſe veros, ſed pulpam prunorum cum ſeminibus Caſſiæ, non parum falluntur, vt nobiſcum ſentiunt Garcias & Acoſta: ſi conferrent ſemina illa cum iis quæ Tamarindis admixta, animaduerterent, longè diuerſa, nempe maiora, nigriora, non ita plana, ac habere veluti formam cordis in medio, cùm ſemina Caſſiæ ſint æqualia, & vndiquaque vnius coloris: Adde quòd Caſſiæ & Tamarindorum ſemina noſtrates etiam ſolo commiſſa diuerſas plantulas, multúmque inter ſe diſſimiles producant. Nam Caſſiæ tenellæ plantæ latuſculum, acuminatum, Glycyrrhizæ quadantenus ſimile folium habent: at verò Tamarindorum prima germinatio, ſimile omninò folium oſtendit, quale depingitur & deſcribitur Alpino, Sesban videlicet, vt dictum, ſeu Orobi Matthioli.

Noſtri Tamarindi Veri ſunt. Error quorundam.

Arbor eſt, inquit Garcias, Fraxini, aut Iuglandis, Caſtaneæve amplitudine, materie firma, non fungoſa ſiue ſpongioſa: rami foliis ornati multis minutiſque incitis, palmi magnitudine: fructus in arcus aut digiti incurui figuram efformatur. Huius immaturi cortex viret, ſiccatus verò cinereus eſt, & facilè auellitur: nucleos intus continet ſatiuorum Lupinorum magnitudine, quodammodo rotundos, ſed planos, colore fuluos, ſed læues: quibus abiectis pulpæ vſus eſt, quæ lenta & viſcida eſt. Sed illud obſeruatione dignum, quòd hic fructus in arbore adhuc pendens noctu foliis ſeſe inuoluat vitandi frigoris cauſa, interdiu verò ſeſe expediat, & è medio foliorum emergat. Acidus eſt dum viret, ſed tamen ea aciditas ſuauitate non caret.

Sunt Tamarindi, vt tradit Acoſta, fructus elegantis & aſpectu pulchræ arboris, Caſtaneæ aut Ceratiorum arboris magnitudine, multis ramis præditus, & foliis latam vmbram præbentibus, materie ſolidâ admodùm: folia filicis fœminæ foliis perſimilia, dilutè virentia, valdè elegantia, guſtu acido, gratóque, è quibus condimentum fit [*Salſam* vocant] perinde atque è petroſelino: flores candidi, aureæ Mali ſimilibus admodum ſimiles formâ exteriore, & odore: attamen octonis foliis conſtant, quorum quatuor interiora alba ſunt & craſſiora, velut Mali aureæ florum folia, quatuor verò exteriora tenuiora, & bina ex his eleganti neruo radiata: è medio flore quatuor enaſcuntur, ſtamina cornicularum modo inflexa, candida & tenuia. Fructus admodum ſimilis eſt Ceratiis, [Tamarindorum fructus deſcriptio verior apud Garciam conſpicitur, Cluſius.] foris viteſcens initiò. deinde per ſiccitatem cinereus, continens officula, rotunda Caſſiæ ſolutiuæ modo, aut paruis Lupinis ſimilia, dura admodum, & colore nitido terreo, haudquaquam flauo, quemadmodum nonnulli referunt.

Salſa.

Nunc ſupereſt, vt ex Authorum Arabum ſcriptis hoc medicamentum examinemus, cùm Ve-

tenbus

Tamarindi.

Tamarindi gignuntur, autore Mesue, Dactyli fatis nisi fructus Palmæ folia, lodices: præcellunt lubrapinguedine tenues, nitidi, similibus calicibus pomis, crassiores, pingues; vilescit nonnullis, quibus dulcissimi, fruteti. Adulterantur cum Prunis, sed odora regia magis & dulcia deteguntur: prunea humidiusa lanigine, & gentanum tam odor, tum liquor. Quidam lenes vero pani humectando, veroremes vulnerant. Hæc ille; qui licet Tamarindorum pulpa lenitet cognita, ignorantes tamen fructus dulcis effe tribus fructibus indicat: sed error ille enterpretis. Mesue, inquit Garcias, fuit non exam ore tabularum Scriptus: dictum ex tempora Habohaduna folia habere Salicis, nihil tamen ex Mesue Medici fecisse possit non in nihil. Melius non ignorami plus modo alia hæc quam Aylosvarabi; Indicus Arbor Scorpionis, Fructus, Tabadhaxabi autem, Abundantis ex Garcia sententia: Humorem pruna ut Tamarindi, folia Salicis folia similima. Abest Mesue in Indicis fructum dulcem esse, nec Arabes nisi Indicum quia Xylocarida commentes, canique dutum concern, ad ingredientem system, mel lapiens, vel is usu efficium fecisse mellem tam bonum, ideque ipsum esse, quod ingredientes compositiones, præ grauis oleius. Seleibonen para Tamarindus, nonnos, externos, non sandos, lapsum acerimo, (inquit Matthiol) sandos ex Oxyphœnica (Palmula ex dea) & Palmæ folia fuisse: ex veteribus paucis ad assumen tes ferre, communis abhinc dere paucis quæ tollere. Dolus quæ conum est ab omnia dealbat vel quoque: Hæc ille: quæ ex Garcia. Tamarindos colligunt extinguere, tum anfore, & vinum ex fuluo, vocitant à Romulo Rasa: cuiusmo ro Sapitia: Antonio Melchali Tamarindum ex fi-ficubus in terra gadis, vetere quæ multo ter: Melangria ait. Tamarindum Prunis similem esse, hoc magno quidé de fabulose, modico Mathiolo.

Nitri. Nitrum, Garcias, Arabibus Indis Baru, Oxyphœnix Veterinibus indicibus. Tapalle, de pago Sirsi vocatur Salitre ex Portugallensibus quos Olicina Tamarindus nominat, & nonnulli Hispanis autore Oxyphœnicem Cariolen, nullus interim ex Veteribus, qui de hac genere Indiæ prodidere. Non deinde qui Pharmacolamen tur ex Indis, quæ Oxyphœnicis confingere vitiis mur in similibus. Acebat vet Chelij, ait, Tamarindis fructus in Canara Arabe vocatur, alibi vero Chinkeru, in Molabar Puli, & in Guzarate Amlicha. Arabibus, Pethe & Tamarindi, officia dies, arbor, quæ Tamarindi, Chilico in, in Guzarate dicit, Tamar Hindi, Bactrianis Tamar Indy, in Malaya Assam. Apellare autem Arabes Tamarindum, quod Indorum dactylum dicat, refert Garcias. Nam Tamar comm lingua Dactylus significat, Palmulæ autem ex eorum Arabo lingua fructus, non quod arbor eorum Palma similis sit, sed quod fructus eius dactylis quam non insimilis, officia examinis fe continere conspiciantur. Nutrendi, ut Cordi in Dactilos:] Tamarindus à Japonia accidere Oxyphœnicem faciunt, quorum fententiam nec temperabit (vehicula Acacia) nec appellata Garcias. Sed quod Laurus à Thebaidis galenalis non differre videtur, non probat: quamadmodum nec quod eius arborem esse Matth. Palmæ fylueftris genus fuit fatis obliquus, & per extremum acutis, quorum præterea folia nonnumquam.

Hift. Legit in append. Tamarindus Alpinus Tamarindus Deriffolia appellatus.

Cardo in hift. Tamarindus, Acacia Indica Siliquis simulis fructus fomne suffo aut flauo.

Rheed. in Dodecas. Quoad priftinas Autoritas & latis quibusdam Garcias recognoscitur ab arbo. Japone Palmæ lylu fructus, Tamar Indus ad eft. Dactylus Indæ, Garcia. Tamarindus & Shamhandi Oxyphœnix Veterum indicibus fructus.

Eadem Rudi. Tamarindi Eius fame fructu pro- Oxyphœnix. nentes in Cretica, folio simili fructi: fructu- Cretica. tundo, mollibili multa, colore Cassiæ: delectamentis. Pethy quantum fabulæ Euch. fructus Tamarindi, Tamarindus Indica. Tamarindus Indica. dulcem in ter mellis.

Cochin. in Venumono, Tamar-Indi, fius Dactylus arcticis Indorum. Iter Tamarindus. Tamarindus Alfa.

Lobelius. Tamarindi folio Pimpinellæ. Siliqua Tamarindi. Nux magis Cassia, flos, ex ramulis nobis: atque Abaterii Lobelij defectu) non nobis. Gallum, quæ Tamarindus quia adumbrat Dactylus in malis arbor vocatur. Non enim Tamarindus, crede adstringentes, palmæ tamen laborum tandem tefert fed Prunæ fuis Solitum Fructus non mutuo vulg. Fructus Dactylus, fuus dignum in fertum pedes tenuis Cassia. "

Matthiol. Palmæ ex genus, Oliviæ Mesue, nonnofcens Tamarindi appellatum, Graeci verò Oxyphœnicis: Tamarindi, inquit C. Bauh. apud Matthiol. arabes ex Oxyphœnica (Palmula ædea) & Palmæ fylu fructus: at vetentes paucis ad assumen tes ferre, quam ad Palmæ tenuem. Quamtus Tamindi Lat. Lob. Cretica. Carneum: Palma fylu. Lentiscus Oxyphœnix Cathaei.

In Aegyptiorum Alpinum non fane amendo Lauri Cassiæ, quæ fructus pauca, ex fallo. Lauro & cinnamomo. cortem Arabesque Archetypa dixe contendunt. Tamarindi cinnamomum: Mirtadi folio Indo bette, quod dulcior, tum arbotem ex Deferto Dun Mehemet, genere Mesuphanum Alpinum vacem, in quo folio nullus plantæ vitæ. Scrapio pomiferæ Hatchinate & Cortacæ Tam. pronuntier affere. Sol, pace eius dictum vale Garcias: vitiis Tamarindus Cafiæ, hoc Cassiæ ob Syræ, præsertim centum eft, nam à nonnullis: ethus memorem guus ex eis Indi dispensatum, me malus in boni nubilosæ, fole quo ramulis & fit & Segretionem ex tefte pronuntiat, gradibus & arundinis corpore maxime: quales Cassiæ ex Cassiæ gygni. Tamarindi, ut vult Cretæ. Garcias, ex medicinis nunquam dare alterius nam. Ego autem plantulas plurium avenorum vidi Hortibus ab Indicis D. Spengel. & Cassiæ vnam icenter cum pauci nullam.

Vires & Medicamenta. Vires & Medicamenta. Medicamentum ex- Tempera- cellere ac innocens fugitivum ficum ordine fol- mentum. Tempera- mentum. Tempera- mentum. Tempera

vt potentiùs refrigerent. Non colati quoque dantur, quando potentiùs ille ardor extinguendus eſt. Addunt quidam Prunorum par pondus. Mediocriter coqui [virtibus ſeruatis] poſſunt, ſi opus eſt, quas tamen immodica coctio adimit. Ob id verò quòd imbecilliter purgant, ab vnciis duabus ad quinque propinantur. Annos tres ſeruantur in vaſe vitreato bene obſtructo, & in locum purum & perflatilem ſepoſito, niſi externus vel calor vel humor putredinis initium ipſis attulerit. Serap. ex ſententia Aben Meſuai dicit Tamarindos frigidos in tertio gradu, vt antè notatum in eius verbis. Tamarindi ſecundum Auicennam frigidi ſunt & ſicci in ſecundo: de his opinio eſt, quòd confortent cor. Videtur tamen quòd illud proprium ſit in habentibus malam complexionem, ad naturam cholericam declinantem. Etenim temperant infrigidando & à cholera mundant cum virtute ſolutiua, quam habent. Turcæ & Arabes æſtate longinquum iter ſuſcepturi, ait Bellon. Tamarindos coëmunt, magni in Turcia vſus, ſic vt nullus elabatur annus, quin Cairi pluſquam ter millenæ libræ veneant, non medicinæ, ſed ſitis reſtinguendæ gratia. Lectu & notatu ſanè dignißimum quod M. B. Ven. narrat, cùm inquit, Sunt in regno *Gozarath* plurimi piratæ, qui quum mercatores ceperint, cogunt eos bibere Tamarindos cum aqua maris, & illicò fluxum ventris patiuntur. Quod ideò faciunt, quia Mercatores, quando procul Piratas aduentare vident, ſolent deglutire margaritas & lapides pretioſiores, ne illis per Piratas eripiantur, ſed illi horum aſtutiam non ignorantes, cogunt eos illicò egerere glutitos lapides.

Hic fructus probè ſumptus quibuſdam morbis eſt præſentißimum remedium, vt recitat Gabr. Fallop. de Medic. purg. ſimpl. his verbis, Ego ſoleo Tamarindorum pulpam exhibere felicißimo cum ſucceſſu in Gonorrhœa bilioſa, quando volo exſtinguere feruorem ſanguinis & bilis. Exhibeo autem Tamarindos non ſolos, ſed mixtos cum Caſſia, vt v. g. Accipio duas drachmas pulpæ Tamarindorum & miſceo cum vncia floris Caſſiæ, & ſi velim magis adſtringere, commiſceo dimidium ſcrupulum corticis ſeminum Tamarindorum, redigendo, ſcilicet, corticem illorum ſeminum in pulucrem. Plurimis mederi morbis Tamarindum Alpinus fusè his verbis demonſtrat. Vtuntur foliis, in pueris, ad vermes necandos, atque etiam ipſorum, vel infuſo, vel decocto ad ſoluendam aluum, acida ſunt folia atque guſtui non inſuauia. Arabes condiunt Siliquas ſeu Cannas huius arboris paruas ac virides ſaccharo vel melle *Carrub*, tum etiam grandiores factas atque maturas, condiunt ipſarum pulpam ſaccharo, quam peritinera, quæ in deſertis Africæ locis conficiunt, ſecum viatores deferunt. Qua ſæpè, calefacti ac ex calore itineréque inflammati valdè ſitientes refrigerantur, atque ſitim reſtinguunt, per aluum plurimum calidorum humorum ſubducentes atque vacuantes. In febribus verò peſtilentibus, atque omnibus aliis ex putridis exurentibus, aquam in qua multa copia Tamarindorum infuſa fuerit cum ſaccharo ebibunt: potus ſiquidem ſitientibus ex calore iucundiſſimus eſt, maximéque refrigerat & ſitim exſtinguit. Ad omnes denique febres putridas à bilioſis exuſtiſque humoribus concitatas, & ad hepatis atque renum calefactiones ac inflammationes, præterea ad Gonorrhœam vſum Tamarindorum frequentant. Plurimùm illis expurgatis vtor, inquit Garcias, cum ſaccharo, atque id maiori cum ſucceſſu, quàm ſi Syrupo acetoſo vterer. Soleo etiam plerumque ægros Tamarindorum infuſione purgare. Tamarindorum v. g. quatuor vnciæ aqua frigida aut ſtillatitio intubi liquore macerentur per tres horas, deinde factâ expreſſione eximantur Tamarindi, quos modico ſaccharo inſperſos vtiliter exhibeo, euacuant enim ex parte bilioſum humorem, atque pituitoſum incidunt & attenuant. Huius regionis incolæ ſine moleſtia ſeſe purgant Tamarindis cum oleo Nucis Indicæ ſumptis. Medici verò Indici, folia Tamarindorum trita partibus corporis eryſipelate infectis imponunt. Nos hîc Tamarindis aceti loco vtimur, gratior enim palato eſt eorum aciditas, præſertim maturorum. Deferuntur in Arabiam, Perſiam, Aſiam minorem, & Luſitaniam ſale conditi, vt temporis iniuriam meliùs ferre poſſint. Ego verò ſine ſale domi aſſeruare cum ſuo cortice ſoleo. Fit ex iis recentibus cum ſaccharo conſerua, prædarum procul dubio medicamentum ad digerendos & expurgandos humores, nec minùs palato gratum. Tamarindorum ſtillatitio liquore pro digeſtiuo aliquando vſus ſum: verùm cùm nimis dulcem & inſipidum ferè inuenerim, eo vti deſii. Cæterùm Tamarindi ex Arabum teſtimonio refrigerant & exſiccant tertio ordine, tametſi aliquot exemplaria Meſuæ, ſed mendoſa, ſecundo ordine refrigerantium & ſiccantium collocent. Tamarindi infundi ſolent pondere vnc. iii. in qua frigida, aut ſtillatitio Intybi liquore per tres horas, vt factâ expreſſione exempti, inſperſique modico ſaccharo propinentur ad purgandos bilioſos humores & pituitoſos incidendos & attenuandos. De Tamarindis ita Poſthius:

Et modicè ſiccas, modicéque refrigeras horum
Pulpa, referéque acidum guſtanti grata ſaporem,
Et valet ardentes purgando euincere febres.

Nec ſicco pede tranſigenda quæ de Tamarindo Chriſtophorus A Coſta Arom. lib. præclarè recenſet. Sola pulpa vtimur, quæ nonnihil lenta & viſcida eſt, iucundâ tamen aciditate grata, tametſi nonnulli indigenæ aſſerant oſſicula aſſata & in pollinem redacta ex oxygala in alui profluuium vtiliter exhiberi: Folia trita partibus Eryſipelate infectis imponunt, atque etiam circa phlegmonas ad arcendum qui influit humorem: iiſdem cum ſale Ormuziano phlegmonas reſoluunt, & cum cineribus ex Canibaia pituitoſos & melancholicos tumores: vſu compertum eſt huius arboris vmbram ſub eâ dormientibus non minùs noxiam eſſe, quàm arboris Iuglandis. Illud pro concluſione monendum videbatur, quomodo per numeros præſcribantur apud Felicem Platerum Tamarindi, quum ad nos non ſoleant adferri integri: ſed vt ego ſuſpicor lapſus erit Typographicus, nec induſtrio & perito Viro imputandus, quid ſi legendum Sebeſten, de febribus pag. 158. 8. Prunor. Damaſc. n. x. Tamarind. n. xii.

Dyſſ. — Durat. — Conſerua. modus. — Confortant cor. — Vſus ad ſitim. — Cairi copiosè condiunt. — Hiſtoria. — Ventris fluxus. — Gonorrhœa. — Vermes. — Siliqua condita. — Bilis. vim — Febres. — Ad venam inflamat. ad Gonorrhœam.

Tamar. ind. conſerua. — Aqua ſtillatitia Tamarindor. — Infuſio. — Pulpa delect. — Oſſicula. Alui profluuium. Folia. — Phlegmonæ. — Platerus mal.

TAMARINDI SEMINIS FACIE FRVCTVS INDICVS.

CAP. V.

TAmarindi ſeminis maioris ferè figurâ, fructum Indicum ab Illuſtriſſimæ Dominæ noſtræ Sybillæ Anhaltinæ Ducißæ V Virtembergicæ muni-

Dulcipira.

Dulcipira.

OXYACANTHÆ COLORES FRUCTVS PERSEQVITVR. QVIVI.

CAP. VI.

Oxyacanthæ colores fructus.

Cassia fistularis.

Cassiæ fistulæ arbor.

CAssia folio Cornicis nostra, lignosa est, ramosa, spinosa, ramis cinereis, fructu longo, cylindrico, nigro, succulento, cum multis cellulis & cellulæ diffectæ, quæ semina continent, quæ figura & usu, ex Græcis apparebunt, vbi quibusdam de Cassia fistula, fusius agemus. Ex Acaciæ arbore, fructus fistulæ, ex quo ramo ipsa folia & cauda pendent. Siliquæ ex arbore siccatæ fistulæ similes, sed minores, quæ Cassiæ fistulæ nomen adeptæ sunt, quod nomen ad Cassiam fistulam, ex arbore, libri Indiæ, fructus pertinere videtur. Hæc siliqua, ex arbore Acaciæ, in Ægypto, Arabia, & Syria nascente, Mimosa, aut Acacia dicitur, quæ Cassiæ fistulæ similis, sed minor, & ex ea, Gummi Arabicum, quod Acaciæ nomen habet, fluit. Cassiæ fistulæ arbor, Indis Ceylanis, Canarinis, Malabaris, Canarinis, Malabaris, Canarinis, Malabaris

fermentum lutea, duris tamen latitet, reapte albicantibus, & fuscis, quæ in ramulis pendent, cum cortice, in tenues pyxes dissilientibus, quæ semina habent fusca, ampla, pinnata, ex quibus, quæ cadunt, nascuntur Arbusculæ, Salicis similes, sed latiores, cortice tenuiore, non facile evellendo.

ERYCVS PERSICINVS EX BVSSOLA.

CAP. VIII.

Descriptio

QVingue quod cum erat longum, modum digitorum crassa, parte plebeiorum, quæ gerit Acorum candore colatur, fatis conducibilem. Reliqua decoctus ejus ex fabis coctis, qui humanus mari dum vivide nigrum carminatly vivacibus, atque vividis longe-ribus, ut ex fauces lucidi quamvis post duodum, cafi ad ulcera, & ulcera, & ulcera, &

Nec minùs apud Hispanos Spina celebratur Arabum, dictumque regio, quamvis nec magna sit, nec opportuna ob id vitæ humanæ usibus commodè, tamen ob ingenia, quæ ejus pectoribus Cæli sunt. Hinc Cæsaraugustanus Agricola, memoria vivit nostra, & genere ex eo. Sed propius ejus ortum, quod ad nos attinet, Cordubæ Theodorus, & Ferdinandus Pulgarius, & multi alii, quorum memoria non potest non esse cum honore. Quidam tradunt, Spinæ nomen ab Arabica lingua, quæ Hispanis vicina, ductum, quòd ibi Arabes sæpius consederint, & ingenia ejus gentis ibi vigerint. Alii, Arabes, inquiunt, ab Arabia Spina, quæ est in Aegypto, ad Hispanos venisse, & ibi sedes posuisse, quæ ab illis Spina dicta sit. Sed ego, quod ad Arabes attinet, nihil ab illis ortum, nihil ab Arabia, quæ Spina, quæ Aegypto, quæ Hispaniæ, quæ Cordubæ, quæ Spinæ, quæ Pulgario, quæ Cæsaraugustano, quæ Agricolæ, & quæ ex eo genere, quæ ad Spinam attinent, quæ ad Arabes, quæ ad Hispanos, quæ ad Cordubam, quæ ad Pulgarium, quæ ad Cæsaraugustanum, quæ ad Agricolam, quæ ad Theodorum, quæ ad Ferdinandum, quæ ad Spinam Aegyptiam, quæ ad Spinam Arabicam, quæ ad Spinam Hispanicam, quæ ad Spinam Cordubensem, quæ ad Spinam Pulgarianam, quæ ad Spinam Cæsaraugustanam, quæ ad Spinam Agricolanam, quæ ad Spinam Theodorianam, quæ ad Spinam Ferdinandianam

cum priore confundit, dum ſemen omninò Lenticulę ſimile facit. Eſt ergo duplex Spina Aegyptia, & hęc quę etiam Acacia vocatur, & altera quę etiam Arabica dicitur: Et apparet Aetium hac parte aberraſſe, dum ait: Spina Aegyptia ex qua Acacia præparatur, adſtringendi & ſiccandi vim habet: Quare & fluxui muliebri prodeſt, & vlcera ſedis inſanabilia ad cicatricem perducit. Eſt enim alia Spina Aegyptia, ex qua Acacia fit: alia item Spina Aegyptia & Arabica dicta, quæ vires illas habet, velut etiam Galenus tradit. Duas itaque diuerſas plantas Aetius *ἀκριβείᾳ* deceptus in vnam confundit. Idem lapſus contigit etiam Plinio. Sed hac parte minùs laborandum nobis hodie, qui Acaciam hanc nullam habemus, & penitùs ignoramus.

Aetius vit.

Plin. nat. Acaciam nullam habemus.

An Cornix. Plinio faciat iniuriam, examinabimus, vbi agemus de Spina Aegyptia. Quod de Acanthi natali ſolo Virgilius tradit [& baccas ſemper frondentis Acanthi] clariſſimum facere affirmat Marantha, cum non locutum fuiſſe de Melamphyllo [vide Brancam Vrſinam] quandoquidem hæc vbique gentium oriatur, nedum in India. Cæterùm, in non leuem ſuſpicionem duxit Marantham Plinius, vt crederet Acanthum hanc eſſe Ebeni ſpeciem, de qua Plin. lib. 12. cap. 4. verba fecerit, nam cùm cap. 4. locutus ſit de Ebeni altera ſpecie, quæ fruticoſa ſit Cytiſi modo, & ſtatim cap. 5. ſubdat: Ibi & ſpina ſimilis, ſed deprehenſa lucernis, igni protinùs tranſiliente: ſibi videri ſpinam Acanthi nomen exprimere. Hócque ſpinæ genus idem eſſe ipſi videtur, quod Dioſcoridis Seſamina aut Spina lignea: quæ ob ſimilitudinem pro Ebeno venibant: quod diſcernebatur ex eo, quòd fungoſa erant, & in purpureas haſtulas reſoluebantur: vnde fortè propterea lucernis apta erant & ignis rapacia.

Acanthi bacca.

Ebeni ſpecies altera.

Spina pro lucerna. Spina Acanthi Seſamina Dioſc. Spina lignea. Lucrum.

Seruius arboris genus eſſe in Aegypto ſemper frondentis ſcribit: ſed quà id coniectura aſſecutus ſit non declarat: In hoc eruditiores cogitent. Ex Acacia quadam Aegypti ſpina, ex cuius ſemine ſeu fructu, interdum & foliis, inquit Ryff. & ex eo Syluius Acacia ſuccus exprimitur, manat gummi in vermiculorum ſpeciem contractum, vini modo perlucidum, refrigerat, denſat. Huius non meminit Galen. in Acacia lib. 6. ſimpl. vti nec Acaciæ mentionem facit paulò pòſt in Acantha Aegyptia ſeu Arabica (quo nomine ſolo Dioſcoridi vocatur:) vnde colligas licet, Acaciam & Acantham Aegyptiam ſeu Arabicam diuerſas eſſe in Aegypto Spinas arbores. Tamen in lib. comp. pharm. part. frequenter leges *κόμμι* abſolutè Tragacanthæ coniunctum pro Gummi Arabico, quod *κόμμι ἐκ βαβύλωνος* vocat, lib. 7. comp. pharm. part. à Thebis opinor Aegypti centiforibus, vti etiam Babylonicum quibuſdam dicitur, à Babylone Aegypti Arabiam attingentis, *κομμιδιον*, *ἀραβικὸν* perſæpè Actuarius vocat.

Gummi Vermiculatum.

κόμμι. Gummi Arabicum. κόμμι ἐκ βαβύλωνος. Gummi Babylonicum. κομμιδιον Arab.

Fuchſ. de comp. med. Acacia vera ſuccus, eius fructus decerpitur è ſpina, vnde Arabicum Gummi manat. Hæc hodie rarò aut nunquam habetur.

Matthioli ſententia, Syluius manifeſtè aberraſſe deprehenditur, quandoquidem Galeno Acantha Aegyptia arbor vtique non eſt, ſed herba è Carduorum genere, quemadmodum & Dioſcoridi libro 3. *ἀκανθοειδὲς λάπαθον*, hoc eſt, ſpinæ albæ ſimilis, quam Mauritani *Sucban* appellant. Quocirca eo capite Acaciæ meminiſſe Galenum omninò fuiſſet abſurdum. Erraſſe eos idem crediderit, qui ſibi perſuaſerunt Arabicam ſpinam, cuius hîc meminit Dioſcor. eam aculeatam eſſe arborem, quam Acaciam vocant: Arabicam ſpinam non eſſe Acaciam, vt Ruellius hallucinetur: Plinium lib. 24. cap. 12. alteram ab altera ſeparaſſe. Verum autem Acaciam non fuiſſe norant Matthiolò ſatis demonſtrat falſa figura, quam poſuit in poſt. com. Ital. de qua paulò poſt loquemur. In Hiſt. Germ. pro prima Acacia nihil demonſtrauit: dicat quidem Gummi Arabicum eſſe Acaciæ gummi, ſed non noſtrum Arabicum, quodnam ex diuerſis arboribus congregari ſolitum: etiam eum in Hiſt. Germ. quam ante ſecundam Acaciam vocauit, ſimpliciter Acaciam nominauit.

Matthioli error.

Eſt herbaceus arbor.

Serapionis caput, aiunt Monachi, qui cum pluribus aliis dicit arborem Acaciæ (quam ipſe Spinam Babylonicam vocat) producere Gummi Arabicum, idem eſt cum Dioſcoridis capite de Acacia, hoc excepto, quòd Dioſcoridem pro Babylonica, ſcribit Aegyptia, & dicit producere gummi: ſed non nominat: Andreas Bellunenſis autem in ſuis interpretationibus, in littera Alcarad, dicit ſic: *Alcarad* vel *Alcharad*, eſt fructus arboris ſpinoſæ in Aegypto & in regione dicta Baſſera, & talis arbor ab Aegyptiis appellatur *Stah*: & licet ex hac arbore colligatur gummi ſimile Arabico, tamen Gummi Arabicum eſt illud, quod colligitur ex arbore dicta *Anguilan*, & Acacia fit ex fructu arboris *Seran*: qui fructus, *Alcharad* appellatur, & eſt fructus ſlypticus in vaginis: hæc ille. Ex dictis igitur contigit dubitare, an ſit verum Gummi Arabicum, quo vtimur, & an arbor Acacia ferat illud, vt Serapio ſcribit: ſiue ſit altera arbor, vt Bellunenſis tradit. Et ſi eſt verum Gummi Arabicum [quo vtimur] productum ex arbore Acaciæ: Vnde ergo eſt, quòd de ipſo gummi exportatur in tanta copia, & de Acacia, ſiue ex ſinctibus, vnde ipſa conficitur, nihil? præterea Serap. cap. de gummi Arabico, dicit idem quod dicit Dioſcor. præſato cap. de Acacia, præter quòd [vt diximus] Dioſcor. non ſpecificat Arabicum. Aiunt enim ipſum eſſe ſimile vermiculis in figura ſua, & quod aliquid ex eo eſt, vt vitrum tranſlucens & aliud candidum. Hæc Monachi, quibus non magis aſſentimur quàm Matthiolo: noſtro ſeculo innenimur Siliquæ & Spinæ cum Gummi Arabico vulgari quod melius conuenit deſcriptioni Veterum, quàm Tragacanthæ quicquid cenſeant Monachi, Matthiolus, Collegium Florentinum & Eur. Cordus, qui Gummi Arabicum idem putat cum Tragacantha.

Spina Babylonica. Gummi Arabicum.

Alcarad. Alcharad. Seran.

Anguilan Seran.

Dubium Monachorum.

Monachi notantur.

Hiſt. Lugdun. Ἀκανθα, Acacia, Arab. Achachie. Theophr. Ἄκανθα ſimpliciter, id eſt, ſpina, & ἄκανθα ἡ αἰγυπτία, Spina Aegyptia vocata, ita vt Acaciæ nomine & Spinam, & ſuccum ex fructu Spinæ expreſſum accipiamus: ſpinæ verò Aegyptiæ appellatione ipſam arborem Acaciam intelligamus. Acacia, inquit Dioſcor. Aegypto naſcitur, Spina arboris inſtar, & rurſum, Alterum genus in Cappadocia, Pontóque. Plinius lib. 24. cap. 12. Spinam Arabicam, ab Acaciæ Spina diſtinxit. Aetius, qui Spinam Aegyptiam vocat, ex qua Acacia præparetur, duas diuerſas plantas in vnam confudit. Plinius alteram Acaciæ ſpeciem, quam in Cappadocia & Ponto naſci ait Dioſcorides, Galatiam appellat, & cum priore, Aegyptia ſcilicet, confudit. Scire oportet Gummi Arabicum Officinis dictum, multùm à Spinæ Aegyptiæ gummi differre. Hæc Hiſt. Lugd. Aufim ego contra aſſerere Gummi Arabicum plurimarum officinarum à multis annis eſſe Spinæ Acaciæ, id vti dictum demonſtrantibus ſpinis & ſeminibus de Gummi vermiculato à me crebrò obſeruatis.

Acantha Theoph.

Acacia duplex genus Dioſc. Spina Arabica. Acacia non eſt. Aetij error. Plinij error.

Gummi Arabicum.

Hiſt. Lugd. refellitur.

Robert. Conſt. in Lexico Ἀκανθα Spinæ arboreæ genus

gentis Dioſcoridi, *Genin ieroma* Herba medicinalis dicta.

Oribaſii Actij & Ruellii error.

Non ignorat Ametus Oribaſ. & Actium Acacię arbuſculam cum Arabica ſiue Aegyptia ſpina, idem facere, quos Ruellius ſecutus ſit, ſed non ſine errore. Reprehendit Agricola Dioſcoridem, quòd in Aegypto ſolùm naſci memorat, quum tamen & alibi proueniat: Nam & Syriam ſpinam dici conſtare: Errare etiam inſuper eos dicit qui

Spina.

Quorundā error. Gummi Arabicum.

Acaciam fieri putent ex ſpina Arabica: Gummi Arabicum, quod à quibuſdam Babylonicum dicatur, Serapionem ex arbore Acacia promanare ſcribere, quæ ſit ſpina Aegyptia cuius meminerit Plinius lib. 13. cap. 11. Latinè igitur vocari hoc gummi, Acaciæ gummi, vel gummi Aegyptiæ Spinæ.

Friſch. carpunt & Helfricus.

Friſchlinus, qui Acaciam modò ſuticem (Dornbuſch) modò arborem Aegyptiacam ſpinoſam appellat minùs attentè ſuccũ è pomis exprimi ſcribit. Acacia arbor non fert poma, ſed ſiliquas è quibus ſuccus exprimi poteſt.

Friſchlini errorem ſequitur Helfricus, qui & ipſe non nouit Arabicum gummi eſſe ex eadem arbore.

Æquiuoca

Ad Acaciæ æquiuocationes & ſubſtituta ordine deueniamus. *Acacia* ſiquidem *vera*, ab *Acacia Indica*, Tamarindus Cordo dicta, non parùm euariat, de hac iam dictum. Acaciam Matthioli nihil aliud eſſe quàm *Indicam arborem*, cui appictæ ſpinę obtemauim', priuſquam quiſquam id ſcriptis mandarit de qua poſtea ſuo capite. Multi tamen credidere eſſe Acaciam Prunum ſylueſtrem (Schlehen dorn Acacium Germanicam vocat, Dodon.) ſed hi maximè in errore verſantur.

Tamarindus. Arbor Indica.

Prunus ſylu.

Succus Prunorũ ſylu.

Et hinc magno errore perſtatum eſt Euſtachio & Euchar. Rœſl. Hareh. Guidoni, Platcario & nonnullis Acaciam eſſe ſuccum Prunellorum ſylueſtrium. Nobiſcum ſentit Cordus in Dioſcor. Trag. Lonic. Brunfelſ. Io. Agric. Hermol. & plures alii. Eſt & Acacia altera Veteribus vt Dioſcoridi, quæ multis dicitur frutex trifolius, qui aliis ceu & nobis exiſtimatur *Aſpalathus ſecunda* de qua Hiſt. n. lib. 4. Conſiderandum an Aegullariæ *Acacia altera ſimilis Scorpio* Theophraſti, ſit Aſpalathus 2. Monſpelienſium de qua Hiſt. n. lib. eodem. Acaſia (mutata litera c. in l.) eſt Camer. in horto *Conuolvulus cæruleus.*

Acacia altera.

Aſpalathus 2. trifolia. Aſpalathus 2. Monſp. Acaſia. Conuolvulus.

Subſtituit maior pars Medicorum & Officinarum Acaciâ deficiente *ſuccum, Prunorum ſylueſtrium* [quem nonnulli Acaciam Officinarum vocant, malè] quorum ſententiæ neutiquam ſubſcribendum, licèt Matthiol. in Hiſt. Germ. Acacia ſcribat. Quod mirum cùm in prioribus in Dioſc. comm. Veterum potiùs opinionem ſequatur, vt Dioſcoridis, qui eius vice tum folia Rhois, tum Lentiſci foliorum ſuccum, tum Hypociſtidem medicamentis admiſcet, quibus vtendum potiùs fuerit. Cum Dioſcoride Acaciæ loco ſupponunt Hypociſtin Auic. Sylu. Fuchſ. in antibal. Colleg. Florent. Placot. Borgar. Matthiol. in epiſt. l. Lacuna in Dioſcor. Monachi in Meſ. Fernel. M. M. Fuard. in Gal. de ſimpl. Camer. in Hiſt. Matthiol. Germ. Cronenburg. Hiſt. Lugd. & Antid. Romanum: Succum Lentiſci, Auic. Matthiol. Lacuna. Monachi in Meſ. Apollo rad. 1. Gal. de ſubſt. Camer. apud. Matth. Germ. Cronenburg. & Hiſt. Lugdenenſis: Rhois folia, Matthiol. in Dioſcor. Placot. Lacuna, Braſſau. Bacchanel. Io. Agric. Cronenburg. & Hiſt. Lugdunenſis: Pulpam Rhois, Collegium Florentinum & Borgarucus: Succum ſeminis aut foliorum Monachi in Meſ. & Apollo. Non placet tandem Joubertum Acaciæ ſubſtituere Gummi Arabicum: quòd (licèt ex eadem planta, ex qua Acacia, proueniat) tum ſapore, tum viribus multùm differat. Sed hæc breuiter annotaſſe ſufficiat.

Hypociſtis.

Succus Lentiſci.

Rhois folia. Rhois pulpa Rhois ſeminis aut foliorum ſuccus.

ACACIA VERA.

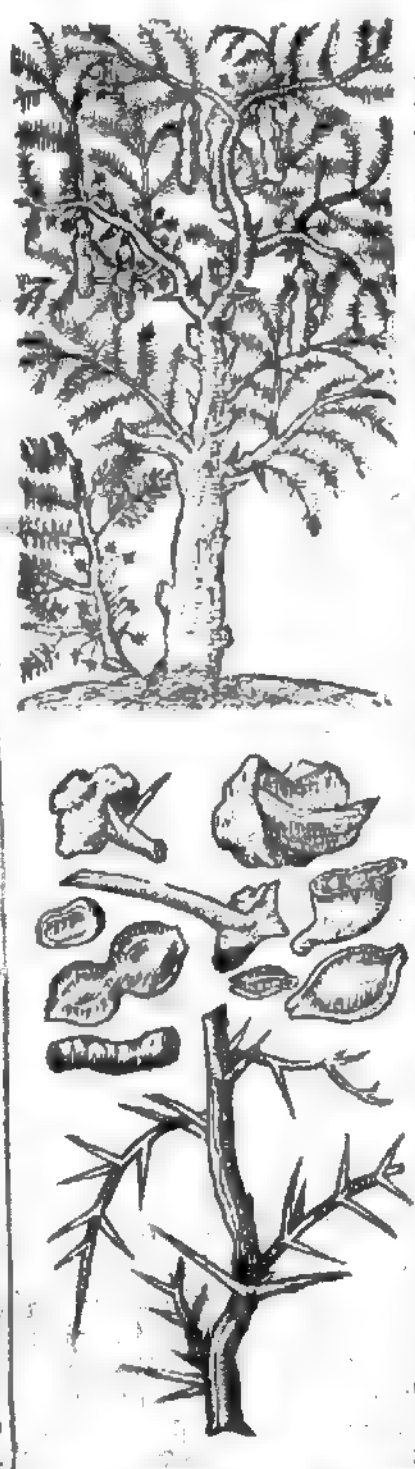

Acacię plãtam adoleſcentiorem ex ſemine natam Patauii vidi, ſpinis horrentem, ſimilibus fere ſpinis Creſpini, ſiue Berberis vulgò dictæ eodémque ferè ordine diſpoſitis, binis vt plurimùm ſimul iunctis, à ſe inuicem diuaricatis, albis, cortice ex nigro cinereo, ligno ex luteo pallescente, foliis ad lentos fel a accedentibus pinnatim, multis ad eandem vnam adhærentibus: ut pollice, teſte Belonio, poſſis tegere (ſo. folia: Siliquę, quas hactenus habere contigit, Lupini Siliquis quodammodo ſimiles, nigricãtes ſiue fuſcę, compreſſę anguſto iſthmo intercepię, (an pluribus quàm duobus ſoleat iſthmis diſtingui, *dimmmã* nõ habeo quod dicam) eóque fragili, vnicuique loculo ad latera apertile ſemen ineſt vnicum, minus quàm Carrubię ſiue Siliquæ, ſpadiceum, circulo in vnguem ducto, veluti in Tamarindis notatum, oblongũ, dentium contemptrici duricie in eo medulla. Cęterum, Siliquam intrinſecus ſuccingit pellicula tuffiſcens inter quam & extimum corticem concretus liquor apparet, qualis ferè in *Cotoneis*, ſed valdè paucus. Flores pulcherrimi ſunt ſpherica rotunditate: globuli magnitudinis maioris Piſi, qui conſtant veluti lanugine molli, ex ſe pulueren remittentes, coloris ſunt flaui, pediculi ſingulorum globulorum, tenues, unciales: Alpinus ait odore eſſe non ingrato Cayri quidem flauo, vel pallido: In montanis verò Arabię, albo: Arborem magnitudine Mori, ramiſque eſſe latiùs expanſis, caudice Pruni, trunco equali.

Deſcriptio.

Spinis Creſpini.

Cortex. Lignum

Folia Lacunæ.

Siliquæ Lupini.

Semen.

Medulla Liquor. Flores.

Odor. Locus Colorum varietas.

De Acacia loquitur Rauvolfſ. cùm ait: Circà Halepum conſpicitur Spinoſus frutex Acacię, qui

Locus.

Deſcriptio Rau Wolff. Odioſus agricolis. Ramuli. Spinæ. Folia. Siliquæ.

incolis dicitur *Schack* & Arabib. *Schamut*, in his partibus paruus eſt & humilis, potiſſimùm in aruis, vbi non minùs odioſus eorum agricolis, quàm Filix & Anonis ſunt noſtris: ramuli ſunt cinerei, curui, ſpinæ eis multæ ſimiles Roſarum ſpinis. Foliola Tragacanthæ, plumæ modo diſpoſitæ, vt in Filice fœmina, flores in ea non vidi, Siliquæ eius ſunt externæ fuſcæ, craſſiores & rotundiores Faba, internè fungoſæ, quæ continent duo aut tria rubentia ſemina, prope vrbem *Bir* ad Euphratem inueni Acaciam, maiorem arbore & fructu quàm aliis in locis: Item in Arabia ad Euphratem genus cum rotundis fuſcis ſiliquis, quod *Schack* & *Schamus* Arabibus dicitur, circa Babylonem in arena.

Semen. Acacia Galenus.

Eſt Acacia, inquit Cord. in Dioſcor. ſecundum omnes Græcos, Latinos & Arabes Scriptores, in Aegypto naſcens arbuſcula, cuius Siliquæ in Gummi Arabico vocato, quod ex Acacia arbore manat, ſæpè à me inuentæ: Gummi verò eius aſſertur, non ſuccus: In margine ſcribitur, *Sethim* in ſacris Litteris vocatur: Acantha ſimpliciter Theophraſto. Venditur hodie non minùs quàm olim, Indicæ & Aegyptiacæ ſpinæ, hoc eſt, Acaciæ materia pro Ebeno, quæ propter ſimilitudinem facilè ementibus imponit: Gummi eius Arabicum cognominatum.

Gummi Arabicum. Sarcocolla.

Ebenum. Gummi Arabicum.

Acacia, ait Bellon. Obſeru. Conſtantinopoli Ἀκακία vocatur: Inueniuntur eius arbores circa mare rubrum, ex quibus colligitur ab Arabibus gummi id quo vtimur in Europa in atramento & coloribus conficiendis, licèt quidam Recentiorum aliter ſenſerint: recenſetur Acacia inter arbores ſemper virentes. Figura Bellonii infeliciter picta, in qua nec folia, nec Siliquæ bene exprimuntur: fœliciùs depingitur ſine ſiliquis à Dodonæo. Caſtor. Durant. in fine Herbarii inter figuras Acacia Alexandrina. Lacuna in Dioſc. pro Acacia figuram habet, quæ non placet. Fuchſ. Hiſt. Hiſpanica Antuerp. impreſſa p. 557. Iconem habet cum hoc titulo Ἀκακία, Acaciæ nuper erumpentis rudimentum. Et Verdadero *arbor del Acacia.* Anguill. Acacia prima: Item Acanthus Theophraſti, Acacia Dioſcor. Dodon. Gall. Acacia Aegyptia: Lat. in fol. Acacia, quæ & Aegyptia Spina, eiuſque Gummi in officinis *Arabicum gummi* dicatur. Lobel. Spina Acacia, Spina Arabica Dioſc. Hiſt. Lugd. cui Acacia Aegyptiaca dicitur, notat Ἀκακίαν dici ab ἀκάζω quod eſt acuo, vnde Acacia quaſi acuta: Apud Plinium lib. 24. cap. 12. legendum, Spinæ Aegyptiæ laudes in odorum loco diximus, Arabica ſpiſſat &c. Eum enim huic Spinæ omnia, quæ à Dioſcor. Arabicæ tributæ ſunt, rectè adſcribere: de Aegyptia Spina Plinii locum citantem Ruellium in Spinæ Arabicæ Hiſtoria, Spinam Aegyptiam & Arabicam pro eadem planta non ſine errore vſurpare.

Locus. Gummi Arabicum vnde eſt Acacia.

Camer. Epit. ad Matth. Acacia, & ad eiuſdem Hiſt. Germ. Acacia prima. Eandem locis iam dictis, ſub ſignatura crucis ad Acaciam alteram proponit, quam Bellonii eſſe ait in Hiſt. Germ. quod falſum: Bellonius enim ſuæ nullas Siliquas appingit, quam tamen & ipſam malè expreſſit.

Sexus Acacia. Mas & Fœmina.

Alpino Acacia [quam *Saut* Aegyptii appellant]: Huius arboris mas atque fœmina reperitur. Mas ſpinis horridus, fructus non edit: fœmina ſpinis paucioribus mollioribúſque referta eſt, eáſque intra ramos non habet, ſed extrà tantùm. Errant qui putant gummam quam arborem hanc ferre multi meminerunt, apud nos vtique non reperiri, neque ex Aegypto veram comportari, quòd ipſam forma vermiculari conſtare Dioſcorides prodiderit: hoc enim certò ſcio me ſæpiſſimè Gummam hanc, quam falsò aliarum arborum ſimilem eſſe aiunt, hiſce manibus Cayri in viridariis multis Acaciæ Arboribus refertis, ex ipſorum truncis multam collegiſſe.

Gummi in Aegypto ex Acacia.

Guilland. multos non poteſt non vehementer admirari, qui neſciant Acaciæ verum ſuccum huc ex Aegypto quotidie comportari. Nunc enim pauci Pharmacopolæ exiſtunt Patauii ac Venetiis, qui hunc ſuccum ignorent. Neque minùs etiam miratur nonnullos, quòd hanc plantam non à clariſſimorum Conſulum Venetorum Medicis vel Pharmacopolis, in Aegypto multos annos verſatis acceperint, potiùs quàm ex Græcia, quam Acaciæ feracem fuiſſe nemo Antiquorum dixit, veluti multi, quòd in Aegypto hæc planta viuat, ſpinam Aegyptiam ipſam nominarunt.

Acacia Verum ſuccum in Italia.

Huiuſmodi itaque plantæ genus non ex Græcia, vt Matthiolus renuntio ſe habuiſſe ait, in quo tamen non parùm fuit deceptus, ſed ab Aegypto foret petendum: Acaciæ igitur Matthioli imaginem planè falſam eſſe notiſſimum eſt.

Matthiol.

C. Bauh. apud Matth. Acacia Aegyptiaca.

Ignota hactenus quidem multis, nunc verò in Italico ſolo hoſpitatur, nec aëris inclementiam horret. Duplex genus Acanthi à Theophr. ponitur, duáſque eſſe Acacias Dioſcoridis Anguill. contendit, cuius authoritatem, plurimi faciendam cenſeo.

Acanthi duplex genus Theophr.

Acaciam ſeminaui in horto Illuſt. Exc. Celſit. ſemen miſſum fuit Lutetiâ per inſignem Chirurgum Regium Dom. Raſſe, cum hoc titulo, *Acacia Bizantij*: Fruticem ex ſemine natum vidi olim Patauii: Vidi etiam ſiccam plantam, apud clariſſimum Cortuſum cum ſiliquis Lupinis ſimilibus. Valerandus Dourez Venetiis cùm eſſet, ex ſiliquis viridibus eò allatis, expreſſerat ſuccum quem guſtaui, ſapore auſtero & graui, colore nigro, tenacem. Cum gummi Arabico pellucido ſiue Scolicoide albicante ſæpiùs Lugduni reperi ſpinas & ſemina, quæ manifeſtè indicant ex Acacia illud colligi Gummi. Habeo etiam ramulum huius fruticis à Fratre Bauh. datum, quem ait Hieroſolymâ reportatum. Siliquæ mihi datæ fuerunt Patauii à Ioan. Genuenſi Pharmacopœo. Dom. Cortuſus miſit mihi Patauio ſerendum, cum hac inſcriptione, *Acacia Aleſſandrina*: & Paludanus cum hoc titulo: *Carat Acacia.* Honorius Bellus ex cortice Cidonia miſit Fratri C. Bauh. qui me ramulo donauit, & poſtea etiam mihi, ſcribens: Mitto Acaciæ folia & flores, quos hîc nunc Cydonia profert ſphærica rotunditate ſunt & pulcherrimi, pediculo vno flos vnus exit, & citò in terram decidit: plantam ad ſex cubitos ſe attollentem alo, quæ nondum ſemen produxit. In Aegypti locis à mari remotis Acaciæ arbores, copioſiſſimæ autem, teſte Alpino, in montibus *Sinay* penes rubrum mare poſitis, proueniùt: Fœmina arbor eſt fœcundiſſima, floreréque orientibus pleiadibus, Nouembri menſe incipit, & rurſum iiſdem occidentibus, ſcil. menſe Martio: bíſque in anno fructus fert atque maturat. Bellon. lib. 2. cap. 56. In Arabia ad mare rubrum, circa Sues in deſerto ſterili, nulla planta ibi prouenit præter arbores Acaciæ, quæ ibi abundant, ex quibus Arabes diligenter Gummi colligunt.

Locus & tempus.

Carat.

Acacia, [id eſt ſuccus] vim habet, authore Dioſcoride, adſtringentem, refrigerantem: ſuccus commodus eſt ad oculorum medicamenta, & ignes ſacros, herpetas, perniones, pterygia & vlcera in ore. Sed & oculos procidentes continet. & fluxum muliebrem, [Menſium abundantiam ſiſtit,

Virtus & vſus. Oculis. Ignes ſacer. Vlcera.

Ruellii deprauata lectio Vtrumdamus. Capilli. Lotio ad oculorum medicamēta Vſus. Torreatur. Decoctum ſpinæ. Galen. explicatur.

ſiſtit, malè Ruellius Plinium imitatus H. ſt. Lugd.) cohibet, & vterum prolabentem reprimit: aluúmque fluentem ſiſtit, potus & infuſus: Capillos item nigros facit. Lauatur etiam ad oculorum medicamenta tritus cum aqua, ita vt quod ſuperſtat, diffundatur donec pura aqua ſuperſtet, atque ſic in paſtillos efformatur. Vritur quoque in cruda olla cum ipſo fictili in camino. Torretur eadem ſuper prunas ſuſpenſa, vt ita exſuffletur. At ſpinæ decoctum affuſum, articulos ſolutos compingit. Dicit Galen. plantam ipſam Acaciæ acerbam eſſe & fructum & ſuccum, qui lotus quidem imbecillior & minùs mordax reddatur, vt pote acrimoniam quandam in lauatione deponens (id eſt vehementiùs aſtringentem vim,) quâ contracta corpora diſtrahit, ac veluti dilacerat. Ea ſcilicet vis aquæ perfuſione diluitur & obtunditur. Sic locum hunc exponit Dalech. omnis enim acrimoniæ prorſus expers eſt Acacia, [etiamſi Galeno credamus partes quaſdam calidas in eius ſubſtantiam mixtas eſſe] porrò ſi parti alicui ſanæ illinatur, protinus eam & ſiccioremque & contractam efficiet, nullum quidem caloris ſenſum inuehens, ſed, nec frigoris admodum valentem. Vnde conſtat medicamen id eſſe frigidum & terrenum, amiſſa quadam etiam eſſentia aquea. Et ſanè coniectura eſt, non eſſe ſimilare, verùm quaſdam in ſeſe diſperſas habere partes tenues & calidas, quæ in ipſa ablutione ſegregentur. Eſtque tertii ordinis exiccantium & ſecundi refrigerantium, vbi quidem elotum fuerit, abſque eo verò primi. Et hinc Actius ait Spinam Aegyptiam, ex qua Acacia præparatur, adſtringendi ac ſiccandi vim habere, quare & fluxui muliebri prodeſt, & vlcera ſedis inſufflata ad cicatricem perducit. Aegyptii apud Bellonium ad ornāda coria vtuntur ſiliquis Acaciæ, quas vendunt copioſè in Oſficinis Cairinis: In Arabia lōga pertica decutiunt folia quæ arietibus edenda præbēt. Aegyptij ex obſeruatione Alpini, Acaciæ arboris vtuntur ſucco, ex ſiliquis in maturis expreſſo vel etiam ex floribus, foliis, vel ex fructibus etiam. Succi huius vſus apud eos frequentiſſimus & ad oculos roborandos, atque ab inflammationibus quæ ibi ſunt frequentiſſimæ, tuendos: ad oris aurium que omnia vlcera. Nec non ad labiorum fiſſuras. Ad dentes collabentes roborandos, atque firmandos, ſucco in puluerem redacto, poſt ablutionem ex decocto eiuſdem ſucci, vel foliorum vel florum parato, factam, vtuntur ſupra gingiuas aſperſo, ab eo dentibus confricatis. Sanguinem ſpuentib⁹ drachmam tingulo manè aliquo liquore diſſolutam, potandam offerunt: miráſque ad quācunque ſanguinis fluxionem firmandam ſemper vires habuiſſe apud eos cognitum eſt. Ego ſæpiſſimè hoc ſolo auxilio multas mulieres ab immodico vteri profluuio penè mortuas reuixiſſe, atque ſanatas fuiſſe, certò ſcio. In iis quidem quæ has immodicas patiuntur vacuationes, Clyſteribus ex Acaciæ foliorum florúmque decocto paratis, in uterum iniectis vtuntur. Atque etiam ſucco puluerizato prædicto, cum decocto diſſoluto, atque immiſſo. In alui fluxionibus eodem tum clyſteres frequentant, tum per os ſuccum fœliciter exhibent. Ad aluum vterúmque foras procidentem, ſucco diſſoluto cum foliorum florúmque decocto, nihil habent præſtantius ac frequentius quo vtantur. Ad eos qui ex quacunque cauſa articulos debiles habent, fomentum ex iiſdem omnibus paratum, pro preſentaneo auxilio habent. Neq; immeritò, cùm n. Acacia prævalidiſſima adſtringendi vi prædita ſit, omnes eius fomento vtuntur, ad defendendos articulos ab humorum decurſu, atque non nimis in iiſdem tumefactis atque inflammatis, præſertim in principio dum humores adhuc in curſu exiſtunt. Hincque vſus ad podagricos dolores frequentiſſimus eſt, maximámque vim habet Acacia, vt à podagricis incurſibus homines præſeruet. Non deſunt, qui ad eam mala non modò foris fomenti vel balnei modo Acacia vtuntur, verùm etiam ſucci modicum, per os ſumere ante fluxionis tempus per aliquot dies conſueſcunt, vt ipſæ interæ viæ, anguſtiores factæ minùs curſui humorum pateant. Aliqui etiam ex ſucco Acaciæ atque aceto Linimentum parant, ad liniendos articulos debilitatos, quo ſanè mirificè eos roborant ac firmant. Multi recenter à podagra tentati, vſu aſſiduo Acaciæ planè conualuerunt, qui ſingulis diebus per horam ad minùs pedes in decoctum Acaciæ calidum detinebant, eóque fomentabantur, pedéſque abſtergebant, Linimento ex ſucco Acaciæ, opobalſamo, aceto que parato etiam inungebant. Ad puēdorum aliarúmque debilium partium vlcera difficilia, ſucci aqua pluries Loti puluerizati vſus eſt illis familiariſſimus: decocto etiam vtuntur ad exſiccandas puſtulas omnes præſertimque Gallicas, ſed decoctum parant etiam cum modico ligni Guaiaci: in pueris etiam ad achores in capite Orientes, & decocto & puluere vtuntur. Non poſſum autem cum Baptiſta Cendronchio probare Auicennam & Meſuem, qui aiant in laxata Colu uella, caput ulmendum eſſe cum ſucco Acaciæ, nam hic ſuccus intemperiem capitis frigidam magis augere poteſt.

Nota.

Temperamentum.

Fluxui muliebri.

Siliqua ad coria. Folia arietum pabulum. Siliqua Succus. Oculi.

Vlcera oris & aurium Dentes.

Ad fluxum ſanguinis mulierum, exper. Clyſteres.

Iniectio in Vterum. Alui fluxiones. Vteri procidentia.

Articulorum imbecillitas. Fomentum.

Articuli.

Podagra

Succus ſuccio ſumitur.

Linimentum Artic. ob Podagra.

Vlcera pudendorum.

Puſtula Gallica.

Achores. Auic. & Meſues notatur.

GVMMI ARABICVM SIVE ACATIAE.

GVmmi hodie Arabicum nominatum, grumis concretum viſitur, Nucis pontice aut Iugiandis magnitudine, vel etiam ſex Iuglandium (vt mihi contigit aliquando in offic. Baſilienſi, athinis mei Ioh. Iacobi Frey Aromatarij inuenire) cum adhærente cortice cinereo, globoſis, aliàs contortis, in ſe conuolutum erucam imitantibus, pellucidis, ex flauo paliſcentibus aut omninò flauis aut rutilis, extrema parte ferè rugoſis & veluti corrois, fragilioribus quàm Tragacanthæ, lentiſcentibus tamen & manibus adhærentibus, ſapore dulciuſculo, humorem in qua maceratur lētorem viſcidum conciliantibus. Commiſtæ reperiuntur ſpinæ & ſemina, Lenticulis aut Lupinis ſimilia, vt Lugduni ſæpiùs obſeruaui quæ manifeſtò indicant ipſum ex Acatia colligi vtantè dictum. Gummi [κόμμι] ex ſpina (ἀκακίας videlicet Acatiæ) naſci autor eſt Dioſcorides: præſtare verò vermiculatum (σκωληκοειδὲς) vitrum referens [ὑάλῳ] pellucidum [διαυγὲς] ligni expers [ἄξυλον]. Proximum eſſe candidum [λευκὸν] Reſinoſum verò ac ſordidum [ῥητινῶδες καὶ ῥυπαρὸν] inutile [ἄχρηστον] cenſeri.

Plinius hæc & alia quædam ita recenſet. Gummi optimum eſſe ex Aegyptia ſpina conuenit, vermiculatum, odore glauco, purum, ſine cortice, dentibus adhærens, precium eius in libras xiii. (Denarios tres. Serap. Arabicum nuncupat, quòd ex Arabia ſuo tempore apportaretur: Galenus verò de comp. med. κόμμι vocat, Gummi Arabicum ait Agricola à quibuſdam vocari Babylonicum à nonnullis Sarracenicum. Gummi ex Acacia ſpina naſci Dioſcor. tradit, quod Coro. non aliud eſſe meritò credit, quàm quod Arabicum officinæ vocant. Multa enim gummi genera ſunt,

Deſcript.

Magnitudo.

Forma.

Color.

Qualitas ſubſtantiæ. Sapor.

Synonyma Gummi ex ſpina. Dioſcoridis illuſtratur. Deleſtus.

Deleſtus Plinio. Pretium. Gummi Arabicum Serap. Babylonicum Sarracenicum. Gummi Arab. Officin.

& in diuersis arboribus proueniunt. Quibus omnibus in communi siccandi & meatus obducendi vim Galenus attribuit, & quod asperitates sanant: maximè tamen hæ facultates in hoc ex Acacia spina gummi habentur. Et Plinius ex Ægyptia Spina Gummi optimum esse dicit, quod apud Galenum lib. 4. τὸ ἀκακίινον etiam simpliciter gummi appellatur, itémque Thebaicum & Alexandrinum, velut in comm. eiusdem ostenditur.

Gummi Acaciæ.

Scire etiamnum conuenit, tradit Matth. Gummi, quod ab arbore Acaciæ manat, ideò Serapioni, Arabicum nuncupari, quòd ab Arabia regione, Ægypto contermina, suo tempore importaretur: Sed animaduertere oportere, quòd Arabicum vulgaris vsus gummi, tenet hanc falsam opinionem etiam Hist. Lugdun. longè quidem ab illo differt, quod ab Acacia colligitur, namque illud non contractis vermiculis simile, sed in ramis versicoloribus conspici, quorum alii succinum, alii topatium, alii chrysopatium, alii beryllum colore & nitore referunt. Quod autem Gummi Acaciæ desit, illud argumento esse posset, quòd ipsa quoque legitima Acatia hactenus, quod sciat, non defertur. Nam si hoc quo vtimur, sincerum legitimúmque Acaciæ esset Gummi, procul dubio ipsa quoque Acacia ad nos conueheretur, cùm longè magis in paranda Theriaca, aliisque componendis medicamentis expetatur, quàm gummi. Vulgare igitur gummi, illud equidem esse existimauerim, quod Græcis gummi simpliciter vocatur. In quam sententiam adduxit eum Galenus, siquidem lib. 7. simpl. medic. sic inquit. Gummi lachryma est congelata, concretáque in truncis arborum, ipsam fundentium, velut resina quoque in multis visitur plantis, quæ resinam fundere possunt. Cæterùm, quòd exiccatoriæ Emplasticæque sit facultatis, constat. Hæc Galenus. Ex cuius verbis palàm est, Gummi sic in vniuersum Græcis appellatum, nostrum Gummi esse, vulgò Arabicum dictum. Quod quidem [quantùm sensuum iudicio consequi potest Matth.] ex pluribus arborum Gummi miscellaneum est. Cuius rei, manifesto indicio sunt, cùm grumorum formę diuersitas, tum colorum varietas. Huc etiam accedit quòd Galenus vnica nomenclatione, omnium earum arborum Gummi comprehendit, quæ resinam non proferunt. Quamobrem omninò explodenda videtur eorum sententia, qui, vbi Græci Gummi absolutè scriptum relinquunt, illud Gummi intelligendum esse contendunt, quod è Spina Ægyptia manat. Galenus lib. 7. de comp. med. per genera, Acaciæ gummi κόμμι ἀκακίινον vocat, hoc fortasse argumento, quòd scripserit Theophr. ingentem huiusce spinæ syluam esse in agro Thebano: Sed cùm ad nos non perferatur Acacia, nec etiam eius gummi importari credendum est. Matth. Hist. Germ. Acatia, Ger. Aegiptische schottendorn. Errant, qui Arabicum officinis dictum Gummi Acaciæ esse arbitrantur.

Negat Matth. Gummi Arabicum ex Acacia esse.

Succinum Topatium. Chrysopatium, Beryllum.

Gummi miscellaneum.

Gummi latè significatio

Error quorundam Gummi absolutè.

Gummi Thebaicum

Error quorundam. Matth. not.

Sed fallit Matthiolus in postr. comm. Italicis pro Acatia ponens arborem Iudæ cui appictæ falsò spinæ: Ei non assentior dum reiicit nostrum Gummi, spinæ & semina Acaciæ veræ in eo reperta satis demonstrant, ad nos adferri verum: κεκλιμένον, ἀκαλίζον, ξανθόν. Quod Acacia à mercatoribus non adferatur, perinde vt Gummi, sit ignorantiâ & negligentiâ Medicorum & Pharmacopœorum, qui non expetunt à mercatoribus: vt vendibilia eis nota potiùs aduehant, quàm incognita & non expetita.

Loubert dubitat.

Miror dubitare Loubertum an reperiatur Gummi Arabicum, quod abundabat in Emporiis, cùm suam pharmaciam scribebat.

Error multorum Gummi.

Prosper. Alpin. hoc de Acatia notandum monet, nimirum multos errasse, qui putarint gummam, quam arborem hanc ferre multi meminerunt, non reperiri, neque ex Aegypto veram comportari, quòd ipsam forma vermiculari constare Dioscor. prodiderit, Gummámque hanc quam falsò Arabicam appellant, dicant esse similem potiùs aliarum arborum, quippe Ceraforum, Prunorum, Persicorum, Pomorum, Pyrorúmque gummis. Sed, quòd, pace Dioscoridis dixerint, non tota, sed paucissima, vermiculari formâ spectetur, neque tota alba & clara. Gummas Acaciarum figura atque colore pleraque Ceraforum, Prunorúmve gummis haud dissimiles vidit. Scit totam gummarum quantitatem, quæ ex Aegypto conuehitur esse Acaciæ arborum: quando nulla ibi arbor sit excepta hac quæ gummas edúcat: ac Aegyptus & Arabia Prunis, Cerásis atque Pomis careat.

Arabica falsò.

Dioscor.

Hist. Lugdun. Gummi Arabicum Officinis dictum, multùm à Spinæ Aegyptiæ Gummi differt.

Gummi Arabicum vermiculatum quod ex Arabia defertur, habet Calceolarius (non illud officinarum vulgi) à Serapione decantatum, quod notandum censeo, inquit Oliuus, & inter potiora referendum. Quid? Gummi Officinarum non fuit hactenus diuersum ab Arabico, vt tenet Oliuus, quamuis nonnunquam sordidum, cum quo etiam vermiculatum reperiebatur: præfractiores an morosiores, qui Seplasiarum Gummi Arabicum ex Acacia colligi pertinaciter negant? Quod Acacia destituimur, nil aliud quàm quæstus & compendii sui studiosos arguit, mercatoribus Aegypti vsitata est, hodiéque Græca appellatio retinet.

Gummi Arabicum ab Officinarum diuersum.

Oliuus not.

Vim habet Gummi meatus obducendi, acria medicamenta, quibus commiscetur hebetandi. Et in ambustis pustulas excitari non sinit, illitum cum ouo authore Dioscoride.

Vires. Ambusta.

DE ACACIA SECVNDA VETERIBVS.

Locus. Descript.

ALtera quoque Acacia, eodem Dioscoride authore, in Cappadocia & Ponto prouenit, similis Aegyptiæ, multò tamen minor, & ad humum depressa, at tenerior, sed spina aculeorum specie obsita, folia habens Rutæ similia. Semen autem in folliculis coniunctis, trium aut quatuor capacibus, minus lente.

Folia. Semen.

Vires.

Hæc ipsa tota in succum expressa adstringit, verùm inferior est facultate, & ad ocularia medicamenta inepta.

CARDEM SIVE ACACIA DIOSCORIDIS QVIBVSDAM.

Locus. Siliquæ. Semen.

HAlepi in mercatorum Tabernis nomine *Cardem*, reperit Rauvvolffius, venales siliquas, Castaneæ modo fuscas quæ duos aut tres sacculos habent compressos, & in vnoquoque est semen rubens simile Balsaminæ nostræ mari: maximæ adferuntur ex Aegypto: quidam existimant veram Dioscoridis Acatiam [putamus legendum Acaciam] quod affirmare non possum, quandoquidem frutex mihi incognitus est.

Acatia Dioscor.

ACA-

ACACIÆ COGNATA PLANTA.

Deſcriptio Surculi. Aculei.

QVædam Acatiæ congener eſt foliis & ſpinis luiubæ concoloribus, cui Surculi tortiles per crebra interualla geminis aculeis donantur, cornua limacis exerta referentibus, intérque, cirri exiles foliola Acatiæ primæ poſitu & ſimilitudine gerunt. Lob. & Pena Adu.

Folia.

ACACIÆ COGNATA ALIA.

EX Peruuianis Inſulis aliaquæ non foliolis diſſimilis, in viminibus ſeſquipedalibus, ſpinulis adunctis donatur, concoloribus Vuæ criſpæ, ſed exiliotibus. Adu. Lob. & Penæ.

CERCIS VETERIBVS ET ÆQVIVOCA.

Cercis Theophr.

CErcis *xepxic*, arbor annua ſemina in ſiliquis incluſa continet, inquit Theophraſt. lib. 8. cap. 8. Libro tamen 3. cap. 14. Cercidem [Alpinam Populum Gaza interpretatur,] particulatim deſcribens, ſiliquarum non meminit. Alpina (Lybica quibuſdam) Populo albæ non abſimilis, cùm magnitudine tum verò ramis albicantibus ſparſis, folio Hederæ, ſed parte alterà ſine angulo, alterà oblongo, neque angulum exeunte acutum: colore parte reſupina, pronáque ferme ſimili: pediculo prolixo, tenuique annexo, quamobrem non erecto, ſed inflexo, cortice aſperiori, quàm Populus alba, ſcabrioríque quàm Pyrus ſylueſtris. De Cercide Plinius nihil, teſte Scaligero.

Cercis altera. Populus Alpina Gaza. Rami. Folia. Color. Cortex.

Æquiuoca. Iudaica arbor. Siliqua ſil.

Cercidem priorem Theophraſti multi cenſent Arborem Iudæ, ſiue Iudaicam arborem, de qua mox dicetur. Eadem videtur Cæſalpino Siliqua ſylueſtris, quam Cercin appellatam ſcribit, ob circinatam ſolu rotunditatem, quæ tamen in ſiliquis fert. Alteram apud eundem Theophraſtum Cercin, & apud Ariſtot. anim. lib. 8. cap. 5. & Heſichium de populo, quidam Lybicam, quidam Alpinam Populum faciunt, de qua alibi. Hermol. in Dioſcor. ait: Herba quædam Cercis eſt, è qua radii fiunt textoribus, vnde & nomen.

Populus. Herba.

IVDAICA ARBOR.

Deſcrip. Magnitudo. Rami.

IVdaica arbor vix niſi culta arboream magnitudinem aſſequitur, neglecta, inquit Cluſius, & ſponte naſcens, plerumque inter frutices potiùs quàm arbores cenſenda eſt. Rariores fert ramos alternatim ex lateribus naſcentes, cortice ex purpura nigricante tectos: primo Vere flores erúpunt, ante folia plures coaceruati, amœni, purpurantes, breuibus nigricantibus pediculis hærentes, Piſorum ferè, vel Geniſtæ Cluſio, floribus ſimiles, quinque foliis contexti, quibus duo inferiora magnitudinem ſuperant, reliqua tria ſuperiora, ſimul iuncta apicibus è medio multis emicantibus, ſaporis ſubdulcis & nonnihil acidi: floribus & ſuccedunt ſiliquæ, vncialibus & longioribus pediculis pendulæ, palmari aut ſeſquipalmari longitudine, membranaceæ, purpuraſcentes,

Flores. Sapor. Siliquæ.

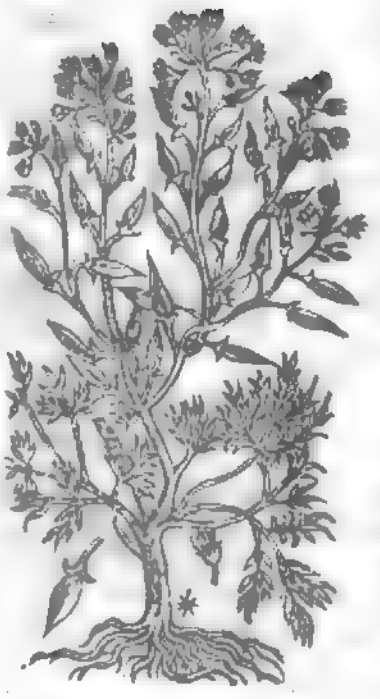

compreſſæ, vnciam ferè latæ, in quibus ſemina coloris ſpadicei, dura, Lentibus maiora, oblonga: folia circinatę rotúditatis, Aſari, ſubinde maiora multò, neruoſa, vti Ariſtolochiarum Cluſio & dura, ſuperiùs virent, inferiùs inalbicant. Eodem autore aliud genus inuenitur per omnia præcedenti ferè ſimile præter floré, qui candicat potiùs quàm purpuraſcit.

Folia. Varietas. Flos.

Geſnerus de hortis dicit, Arborem Iudę pleramque Siliquas rectas ferre, non falcatas: nec nucamentum, ſed, vt Dodonæus pingit, florem quaſi leguminis, vel ut Anagyris: quamobrem acuratiùs hæc perpendent, qui arbores iſtas Lutetiæ viderint.

Quo nomine hæc arbor Veteribus ſit appellata teſte, Cluſio, non facilè dictu eſt. Nonnulli ad Cercin priorem Theophr. referunt. Alii etiam ad alteram, quam Gaza Alpinam reddidit, quę nihil aliud eſt, quàm Populus Lybica. Plinius lib. 31. c. 2. meminit Siliquæ ſylu. quam purpureum florem ferre ait: an verò hæc noſtra ſit, difficile eſt vnicâ illâ notâ iudicare. Monſpelii peritiores rei herbariæ referunt ad Colyteam Theophraſt. lib. 3. cap. 17. deſcriptam & 14. cuius notas Arboris Iudæ plurimùm conuenire Cluſ. quidem affirmat, ſed de his ampliùs cogitandum. Qui putant Plinii ſiliquam, quæ dicta fuit Ficus Aegyptia, eſſe arborem Iudę, falluntur. Petrus Bellon. in l. 1. de admirab. operum antiq. & rerum ſuſcipiendarum præſtantia cap. 17. agens de arboribus ſepulchris inſeri ſolitis, id eſt, quorum vſus maximè in rebus funebribus fuit: peculiare inquit, eſt arboris genus ſterilis, ideò antiquo nomine carens, quæ cùm eximiæ pulchritudinis florem in Vere producat, Turcis tantoperè commendatur, vt nullum Byzantii aut Adrianopoli Cœmiterium videas, quod non hac conſitum ſit. Eam autem quoniam Siliquas pro fructu edit, Siliquaſtri nomine appellamus. Idem de cult. prob. 6. ſcribit inter ſiliquoſas arbores & frutices ſiliquas ferentes, Arborem Iudę vulgò nuncupatam comperimus. probl. 3. in catalogo arborum propoſitarum regi, Arbores Iudę, quas Græci vulgò Couchonchias nuncupãt vnde Fabagines & Siliquaſtræ dictę. Locis iam citatis Bellonium de arbore Iudæ loquutum exiſtimamus, ſed quale illud ſit Siliquaſtrum, primo loco dictum, conſiderandum quod Siliquas pro fructu gerat & ſterile ſit, quaſi Siliqua non ſit fructus: libro de cultura nullam arborem inter Siliquoſas recenſet quę reſpondeat, præter arborem Iudę, cui appręſ falsò ſpinę.

Siliquaſtrum. Arbor Iudæa. Couchonchia. Fabago. Bellon. notatur.

Acaciæ imaginem Conſtantinopoli ad ſe detuliſſe Augerium de Buſbeck Flandrum ait Matthiolus, quę omnibus ſuis partibus, notiſque, veram legitimámque Acaciam imitata ſit. Floribus ex albo purpuraſcentibus, & ſiliquis, & ſemine

Lupinos crudos. Et cum Dioscoride Aetius Alexandrinus Botrys, id est Lamii flammeum genus, laborantibus ijs quæ à frigidis humoribus oriuntur, ex aceto & melle potui dat. Et in diuersis habet, aquæ ardentis potum, & oleum, alium præterea Botrydi cognatum, ex quo tus fit Lugdunensi. At Marcellus Cognatum quoque Botrydi facit Botrys, sed ex ramulis & foliis Lamium esse dicit, cum ex radice duo aut tria caules exeant.

Botrydi affinitate vnum quoddam Lamium dicens, Matthiolus proclamat, eiusque descriptionem ex Dioscoride & Plinio, quæ ad Botrydem attinent, sic refert, vt Aetium tantum omittat.

Caulis Botrys, quadrangulus, ramosus. Matthiolo tamen Aduersus hæc omnia quæ Dioscorides, Plinius, Aetius, Marcellus, & Cognatus tradunt, pertinax videtur planta Botrys, de qua quia pene nemini constat, ego & ardenter habeo ac amplector.

Matthiolus ex quod Hal. Lugd. exquisse legitur, quæ hæc Aetium primum de Botrydis, deinde de Lamii flammei genere, & Botrydi affinitate, Adhibet Iudæi Botrydem Dioscoridis. Cognatum hoc ibi. Arbores Iudæi Matth. Botrydi Cognatum autem in Dale, edente, qui vera Botrys depingat, in eam plantam ferens commentator effectus fuit Cognatus. Et hæc Hal. Lugdunensis descriptio Botrys vnus arboris, nonnum arboris quæ Iudæa, Arbores Iudæi Matthiolo.

Arbor Iudæa, quæ Iudæ dicitur Lobus, vel Cercis siliquastrum. Item, cuius ex Cordo Dioscoride Cyliquastrum. Cercis, Vernus Lobulus, Cyliquastrum Lobus, Arbor Iudæi cerasi fructu similis. Eam autem eandem ex Dioscoride arborem Iudæi Syriacum (nam in Gallos arborem hanc de vocare ait) fruticosa, Mures non diffingi, quæ Iudæa, & quidem patria, Aurea Species Iudæa, Arbor, inquit, vocatur Cercis siliquastrum, Iudæa, Cornus fœmina, quibusdam Cercis, quibusdam Arbor Iudæi. Iudæi Arbor Iudæa vocatur Cercis siliquastrum Matthiolo.

Lobus Iudæa. Aut. Arbores Iudæa Matthiolo. Lobus, vocatur Cercis Siliquastrum, Vernus Lobulus, Cyliquastrum. Matth. reprehendens, quod hæc Cordus Cyliquastrum esse dixerit, quum in Dioscoride prorsus secus prodatur. Idem capite de Acacia dicens: Acaciam nobis Arbor Acaciæ Iudæorum, cui Dioscorides, arborem facit non Acacia. magnam, & spinosam, & Cyliquastrum Cordo Cyliquastrum, cui Dioscorides, arborem facit non magnam, Cercis arbor Lobus. Cibi. Arbor Iudæa, Cercis. Arbor Siliquastrum. Arbor Iudæa. Arbor Iudæa. Matthiolo.

Arbor Iudæa fit quæ Siliquastrum nomen indidit Clusius, non quod Siliquastrum Dioscoridis Arbor Siliquastrum. Cercis siliquastrum. Cercis siliquastrum. Cercis

Thlaspi Ægyptium.

Acacia vera.

Arundo mauritanica.

Nymphæa.

Cucumis agrestis.

Colocynthis.

Cucumis Cucumeris.

Cucumis Cucumeris.

Cucumis Cucumeris

Folia.

Flores.

Fructus.

Radix.

Vires.

Vsus.

Historia.

Descriptio.

Forma.

abibah: nempe potest, an fabri ferramenta quædam fabricaturi ita deinde nitore illa curiosa edita, nobiscque. Iconem Solorum præbita præcepta ut artium parandam ad placitum, quæ in possessoria, ex eadem ab ipsa tria nuncupatione.

ICON CLVSII.

CLVSIVS
Ico. Emi-
nens Lobum ge-
nus magnum &
ouatum est in Si-
lua Lombo Green
appellata, non
tamen ex Ilua-
ba, sed ex ea
promanans pomi
vbere adhuc ma-
nens. Ibi autem
hoc genus
Lobi nuncupan-
tur: Vnus ex
maioribus, ma-
turitate vtens
per mensem di-
em, crassis ad-
duc deorsum
tenuatus cu-
pis, Insidet
in fine cuius
pedicule, qui
crebris ramu-
lis ad ramum Lo-
bi pendentem
ad longitudi-
nem protenditur. Est cortex ille
in summa cute
tenuissimus, ex
quo tenuissimo quidam
humor pene li-
quidus, continens
fungulum pulpi
cinereo colo-
ris, qui quidem
hunc quoq; nu-
cleum, qui
fere ouatus est, ambit. Nucleus
autem ipse Nucis Pontice fere
magnitudine, duriusque, albicantem cor-
timentis, atq; pulpe vel Auellanæ fpecie. Qui
etiam est Vtrumque Amenis modis
Septemtrionem tendens positus, ad quod Au-
ctus circumcurrens, quadrifidus quasi Angu-
es Vvulnera. Rudius describam. Virtutem fa-
lingua singue nutrimentum, alterum affimilat

ANIMÆ GVMMI, FRVCTVS.

Eodem pariendem Lobum, sed nouorum ad
Nordemdi minutius, ut Clusius Enus, humore
ipse, ex cortice subtiore pomum autem eligo Lobi
ab, & pleni lobulus crede autem ad ictum, non
redeatur, nisi quæ potentes Genus Proximis ali-
bilem eam Gryphe fagellus illos, quorum cap. 4.

libri secundi mentini, simul accipiebam. Sed alio adhuc amplexem, vt pote leptem cubitis longum, tres fere carnificinam, inde Antfleredam ofrendebat anno 1620. hanellus vir Stephanus Ionnes Schaen, quidem vrbes Phantacopanus minis tantum cuillus erat, & colonis muris pedum, per plenum nutrimentum adhuc adeptus videbatur, alienque exhibit proprius tus eius cum ingenium. Eximia dotes tuæ Nubilæ vrsina, defecta & nouella, ad quam fortè mandabam fuisse, eum alium Anno Basilium decubat. Quale autem illud Lobum cum candidissima, non pomilio contingere. An pomi dumtaxat illorum Loborum, cuique ouatis, cum vnum tantum fuit, ego & hac, primæ gratia arbitrio Generalis & Naturalis?

LOBVS BRASILIANVS CRASSVS OVATVS CITRII FERME.

LObus Brasilianus crassus ouatus citrii fere. Definitio.

Lobus Brasilianus crassus ouatus citrii fere. Locus.

Color. Nucleus. Lacunæ. Color. Lacunæ, loco singulis. Locus.

Lob

tudinem, non arbitrabar, quia de hoc quæ sentio, dixi, & alibi amplius exponam.

LOBVS MAGNVS EX GVINEA POTISSIMVM CVM GRANIS Arbore Iobi.

Dr Belga Fabius.

VAllidum, ut ait Clusius, est Lobus præsertim amplissimus est autem sua quasi cortice munus longitudinis, & crassitudinis ut amplexu hominis non habeat, ex quibernis Guineæ partibus, ubi Portugalli, & Belgæ mercantur, & arbore Iobus facile agnoscitur exilimum pariter, nascitur tamen circa ostia, Senegæ, & ripas ejusdem, ut Belgæ, & reliqui mercatores confirmant, ex eadem Hesperidum, Bocconi Museum, ex Sicilia, Iobi arbore, ex qua pendent fructus Iobus, & in facie vegetum Iobi, arbusculæ adhuc magnitudo, & Iobum adhuc pulpam continet, ex Lusitania, ex

Amice.

Color ful-gens.

Delicijs

Cantus.

Pardus.

Delicijs Cafi.

Color.

nentibus contentum quafi deorfum prouolutum pinguedinem, quæ ex interna lienis fubftantia nutritur, emittat humor, fed crassissimus, copiosissimus & compactus, ex cuius copia, & plena nutritione fcemdum, tum ex ipfius Cani, regni, fubftantiæ, tum ex cibo bene fubmodeftoq; fubacto & digefto, ftomachi fuauiter coctorum, ac poft ad hepar, & cor, ac inde ad omnes partes corporis optime diftributorum. Hæc Dodon. Nobis autem videtur, quod ex his verbis Plinij colligi poteft, quod ipfe fenferit, pinguedinem hanc non fuiffe pinguedinem, quæ ex lienis fubftantia, & corpore nutritur, & generatur, ut Dodon. putat, fed potius humorem, & excrementum, quod ex ipfo fanguine, & cibo bene digefto, & concocto, ad hepar, & cor, ac inde ad omnes partes corporis diftributo, ad lienem deferatur, & ibi ab eo feparetur, & ab ipfo lienis corpore attrahatur, & nutriatur, ut ex his verbis, Succidere, dicere, & ex his, quæ fequuntur, Cantus lienis, & ex his, quæ fequuntur, Cantus lienis, & ex his, quæ fequuntur, Cantus lienis

Syrium, Aconitum. Pontus, Aconitum.

mentis à nonnullis Aconita nobis mandata: quæ omnia folia late quam ea in alium satis differunt, non tantum, quòd ea non ita diu ante apparuerint, sed quòd ea non ita diu ante abierint. Quæ omnia Aconita, Aconitum Anglicum, Aconitum Germanicum, Aconitum Belgicum, Aconitum Asiaticum, Aconitum Lusitanicum, Aconitum Pontum, Aconitum Syrium, Aconitum Cappadocium, Aconitum Indicum, Aconitum Creticum, Aconitum Italicum, Aconitum Hispanicum, Aconitum Africanum, Aconitum Cilicium, Aconitum Cretense, Aconitum Lycoctonum, Aconitum Myoctonum, Aconitum Thessalum

OMNIVM PRAECIPVORVM CAPITVM

QVAE TVM IN PRIMA TVM IN SECVNDA PARTE

TOMI PRIMI HISTORIAE VNIVERSALIS

PLANTARVM CONTINENTIS

INDEX

Pro pp. numeris pro prima pro p. 2. pro secunda, pro quinquina Latrea.

Anone, anonarum fructus pag. 1150.	Anone or Corol 1150.
Anona spinosa,	Anona fpinofa, Iuccum ferum excidit 1151.
Anona fpec. fanctae admirabilis	Anona fpecies rofea, ex alio fanctitas 1152.
Corona,	Anona alba corona 1153.
Anona Indica Arundinis crescentis	Anona nova Calyptrata 1154.
Anona Indica Cucumeris	Anona Indica Cucumeris 1155.
Anona nova Cupula, & Indica	Anona nova Cupula, & Indica fimili- 1156.
Anona nova Cupula, & Indica	Anona nova Cupula, & Indica 1157.
Anona Cherimolia fructus Linnaeus.	Anona Cherimolia fructus 1158.
Annatto Linnaeus.	Annatto Linnaeus 1159.
Annatto quorundam Ins Guianae	Annatto Ins Guianae 1160.
Annatto Ins Guianae	Annatto Ins Guianae 1161.
Antho tree	Antho tree 1162.
Antia Gomez, fue Genus Avicennia.	Antia Gomez, fue Genus Avicennia 1163.
Antia Ins de Sofala, alia Cordata	Antia Ins de Sofala, alia Cordata 1164.
Anu ins Guianae primus	Anu ins Guianae primus 1165.
Anu ins Guianae alter	Anu ins Guianae alter 1166.
Apeiba Cordata in genere	Apeiba Cordata in genere 1167.
Apeiba fpecies primus Ins	Apeiba fpecies primus Ins 1168.
Apel Rumphianum	Apel Rumphianum 1169.
Apel Indica, malis fuis Tinamus	Apel Indica, malis fuis Tinamus 1170.
Apel Indica, malis fuis	Apel Indica, malis fuis 1171.
Apel Indica, malis fuis	Apel Indica, malis fuis 1172.
Apel Indica, malis fuis	Apel Indica, malis fuis

Aspalathus Abrotoni facie incana 403.p.2
Aspalathus Monspelianus affinis scorpius secunda Clusio Ibid.
Aspalatho affinis Tragum, fortè Rhamni species ex Candia Valerandi Dourez 404.p.2
Aspalatho secunda Monsp. simile scorpio, seu Nepa Anguill. flore ex albo pallescente, vel ad purpuram accedente Ibid.
Auscari facie Myrti 518.p.p.
Avellana Byzantina 270.p.p.
Avellana Indica maiores Cortice nigricantes 294.p.p.
Avellana Indica maior subrufa Clusii 494.p.p.
Avellana Indica pro Balsami fructu missa, eiusque species alia minor Ibid.
Avellana Indica Mehembethene Cortice 307.p.p.
Avellana India Mehembethene valde similis fructus Ibid.
Avellana Indica peculiaris Camerarii Ibid.
Avellana Indica villosa foraminata 308.p.p.
Avellana Mehembethene Cortice species alia, nuda & vestita Villo Ibid.
Avellana compressa facie fructus vel semen 314.p.p.
Avellana purgatrix nova Orbis 322.p.p.
Aurantio simili fructu arbor 106.p.p.
Aurantii formâ, coloris Cinerascei fructus, strepitum edens 332.p.p.

B

Bacca cuiusdam pragrandis officulum 332.p.p.
Balaustia Hispanica 82.p.p.
Balsami Peruviani fructus Clusii 294.p.p.
Balsami Peruviani Fructus Meta formâ 295.p.p.
Balsamum ex Peru Ibid.
Balsamum de Tolu 296.p.p.
Balsamum novum fructu racemoso 297.p.p.
Balsamum verum, Xylobalsamum, Carpobalsamum, Opobalsamum 298.p.p.
Balsamum certarum quarundã plantarum quas Copaibas vocant 306.p.p.
Bashab, sive Abano Clusii 119.p.p.
Baruce fructus è pluribus nucibus, arboris Hura 333.p.p.
Bdellium 317.p.2.
Beleniean aut Belenzan Auctoris 320.p.2
Beniouinum obovolutum folio, maximum. 153.p.p.
Beniouinum cuius arbor folio Citri 320.p.2
Ber Indica fructu Iniubino 44.p.2
Berberis vulgo quo & Oxiacantha putata 52.p.2.
Berre, Berelle 437.p.p.
Betula 148.p.2
Bixa Oviedi 440.p.2
Ban vel, Ban Arbor 422.p.p.
Brindones Indici, fructu rubentes, acidi 89.p.p.
Briserhaer China 112.p.p.
Bruta Plinii 285.p.2.
Buna, Bunu, & Bombos Arabum 421.p.p.

C

Cacao similis fructus 291.p.p.
Cacao America, seu Avellana Mexicana Ibid.
Cachus 118.p.p.
Caiou 336.p.p.
Calaf, seu Ban Alpini 220.p.2
Cancamum 324.p.2
Canella Acosta 436.p.p.
Canel. fructus quibusdam, nobis perinde foliis Indi Ibid.
Canella seu Cinnamomum vulgare 446.p.p.
Canella crassiore cortice 451.p.p.
Canella ad Cinnamomum vulgare accedens Ibid.
Canella alba quorundam 461.p.p.
Canella folio mali Punica 455.p.p.
Canella peruuana fructu pilos similis, & alia ei similia quæ Ibid.
Caphura qua salicis folia dicitur 338.p.2
Caprificus 334.p.p.
Caphura resina 342.pp.
Carambolas Acosta 177.p.p
Carandas Indica arbori facie 88.p.p.
Caranna Garcia nomine data resina 329.p.2
Cardem sive Acacia Dioscor. quibusdam 452.p.2
Carcapuli 105.p.p.
Caries lignorum 345.p.2
Carpasus & Opocarpasum 316.p.2.
Caryophylli Indici 423.p.p.
Cariophyllorum resina 429.p.p.
Cariophyllo Aromatico similis fructus Ibid.
Cassia Mosylitica nomine datus Cortex 450.p.p.
Cassia lignea fusca Aromatica, Cinnamomum ex Sarmatia dicta Ibid.
Cassia lignea fusca Aromatici & glutinosi saporis. Ibid.
Cassia lignea fusca aromatica acrior 452.p.p.
Cassia externa parte insipida Ibid.
Cassia an fortè Veterum? Ibid.
Cassia Apum, Coronaria, & Poetica: & eiusdem de Cnevro 457.p.p.
Cassia lignea Monspelienstum 458.p.p
Cassia officinarum adulterina 459.p.p.
Cassia adulterina vel Pseudocassia nomine data cortex 460.p.p.
Cassia purgatrix 466.p.2
Castanea 111.p.2
Castanea humilis racemosa 127.p.2
Castanella peregrina Ibid.
Castanea equina folio multifido 118.p.2
Castanea Peruuiana 119.p.2
Castanea purgatrices Ibid.
Castanea species fructus peregrinus Ibid.
Castanea fructu Leucome. Ibid.
Cedrus, atque de ea Antiquorum sententia 273.p.2
Cedria Veterum 275.p.2
Cedrus magna sive Libani conifera 277.p.2
Cedrus Atlantis Mauris 283.p.2
Cedrus Phœnicea sive Oxycedrus 297.p.2.
Cedrus Lycia retusa Bellonio dicta 300.p.2
Ceratium monococcon Indicum 421.p.2
Cerasus in genere 216.p.p.
Cerasus sylvestris fructu rubro & nigro 220.p.p.
Cerasa duracena oblonga 221.p.p.
Cerasa acida rubella Ibid.
Cerasa acida nigricantia, solidiora, tardiùs maturescentia Ibid.
Cerasus pumila 222.p.p.
Cerasus flore pleno 223.p.p.
Cerasus uno pediculo plura ferens Ibid.
Cerasus racemosa Ibid.
Cerasus sylvestris amara, Mahaleb putata 227.p.p.
Cerasus racemosa quibusdam, aliis Padus 228.p.p.
Cerasi fructu Lotus arbor Ibid.
Cercis Veteribus, & equinoca 433.p.2.
Chalcas
Chamamespilus 72.p.p.
Chamebuxus, sive chamepityos quibusdam 514.p.p.
Chamacerasus montis genero sa 229.p.p.
Chamesicus 128.p.p.
Champe flores Indici 107.p.p.
Chamaripes officula non dissimilia sed maior, orbicularis penè 334.p.p.
Chamaripe peregrina 371.p.p.
Chamaripes fortè Folium 372.p.p
Charamei Acosta fol. Pyri 88.p.p.
Chiuef Theueti 112.p.p.
Choyne Americana Ibid.
Cinnamomũ & Cassia: atque de iis placita Antiquorum 440.p.p

Digitized by Google

Ethnarcham & confulatu effluxit 446 b.
Ethnarcham ejus Damascus 447 a.
Ethnarchum Cæsar 455 b.
Ethnarchus ex Cæsaris testamento, & Augusti, non ultra tertiæ ætatis 447 b.
Ethnarchi Idumæa 446 a.
Ethnarchi regio & tributum 447 a.
Ethnarchia Archelai 446 a.
Ethnarchiæ fines & initium 446 b.
Eua & Serpentis historia 19 a.
Euangelium Matthæi primum 1 a.
Euangelium Matthæi primum ipsissimis verbis Christi 1 a.
Euangelium Matthæi integrum, & ipsissimis verbis Christi 1 a.
Euangelium Matthæi Hebraice & Græce 1 a.
Euangelium Matthæi Hebraicum 1 a.
Euangelium Matthæi Hebraicum ipsissimis verbis Christi 1 a.
Euangelium & regio 1 a.
Euangelium Matthæi Hebraice & Græce ipsissimis verbis Christi 1 a.
Euangelia & Canon 1 a.
Euangelia & Canon Ecclesiæ 1 a.
Euangelia Hebraica 1 a.
Euangelia Hebraica 1 a.
Euangelia Hebraica

Fructus Indicus Pyriformis, granis intus nigris, cucumeris ... 114.p.p.
Fructus similis nuci Persica, nucleo venenato 172. p.p.
Fructus hirsutus Amygdalam referens 183.p.p.
Fructus exoticus hirsutus Amygdalis facit 184.p.p.
Fructus Pruni facie, è Guinea, in quo semina 200. p.p.
Fructus fonorus, acidus, pruni parui magnitudine ibid.
Fructus Pentagonus, vel Osiculum 210.p.p.
Fructus exoticus non valde dissimilis Myrobalano nigri osiculo ibid.
Fructus Indus admirabilis 266.pp.
Fructus Brasilianus imperfectus 291.p.p.
Fructus Amygdaloides nitidus peregrinus 292.p.p.
Fructus Peruanus Amygdaloides, sub terra nascens ib.
Fructus exoticus prona parte in arcum elatus, supina planus, fuscus 293.p.p.
Fructus binalnis Indicus niger 295.p.p.
Fructus accedēs nuci Cypre, orbicularis, lauis, spadicei coloris ibid.p.p.
Fructus Inglandis ferè magnitudine, durissimus, Indis Carairi, sapore nucis Moschatæ 308.p.p.
Fructus peregrinus ouatus similis lapidi Indaico 309. p.p.
Fructus fuscus, durus, striatus, strepitum edens 309.p.p.
Fructus exoticus ficus similis 310.p.p.
Fructus Pyriformis, rugosus, niger, duro cortice tectus 310.p.p.
Fructus Pyriformis lauis, spadicei coloris, fragili cortice tectus ibid.
Fructus peregrinus sulcatus ibid.
Fructus omnino rotundus, luteus, non splendens cum suo frutice 311.p.p.
Fructus peregrinus tanquam torno elaboratus, argenteus 311.p.p.
Fructus peregrinus tanquam torno elaboratus, flauus ibid.
Fructus Indicus tanquam torno elaboratus, viridis 312. p.p.
Fructus peregrinus Classi durissimus, aliisque similis ibid.
Fructus peregrinus orbiculatus, cuspidatus ibid.
Fructus similis Lauri Baccæ ibid.
Fructus rugosus, parvus, granis, orbiculata pene figura, quasi compressa 313.p.p.
Fructus planus forma cordis, cum multis tuberculis ib.
Fructus orbicularis, perpolitus, mucrone glandis ibid.
Fructus sublongus, cortice duro, fusca tectus Epidermide 314.p.p.
Fructus Indicus, vel nucleus luteus parvus, Auellana oblonga facie, compressus ibid.
Fructus dissentericus flauus 316.p.p.
Fructus Indicus granulosus, vel tuberosus minor ibid.
Fructus Pyriformis fuscus, lauis, striatus, cum coronula, suo nucleus 317.p.p.
Fructus triangularis fissuras ostendens ibid.
Fructus Berecynus 323.p.p.
Fructus quodammodo similis glandi iligneæ, cortice fragili ibid.
Fructus Indicus villosus, parvus ibid.
Fructus Indicus ouo parui fere forma 324.p.p.
Fructus exoticus osiculum aliud ib.
Fructus Indicus Cerni figura 325.p.p.
Fructus Indicus osiculum peregregium ibid.
Fructus orbicularis, crassi corticis, tuberculosi, nigri coloris ibid.
Fructus multifariam fissus 326.p.p.
Fructus Indicus Inglandi similis, tuberosus ibid.
Fructus Indicus ouatis, rugosus ibid.
Fructus exoticus, oblongus, angulosus, cinereus ibid.
Fructus Indicus echinatus, fonorus ibid.
Fructus exoticus Stramonio modo, tuberculis obscuris 327.p.p.
Fructus peregrinus nouem nervis distinctus ibid.
Fructus peregrinus, orbicularis, nouem nervis distinctus minor cum osiculo angulosa ibid.
Fructus peregrinus, orbicularis, sex nervis distinctus ibid.
Fructus peregrinus, exiguus, orbicularis cum sex nervis ibid.
Fructus Guyanensis ouatis, cinereus ibidem
Fructus reticulato cortice peregrinus 328.p.p.
Fructus exoticus Hamia instar angulosus ibidem
Fructus exoticus cinereus, cum lineis & tuberculis duris ibid.
Fructus Malo Aurantio reficcato similis, lenis, cinerei coloris, octo nervis distinctus 329.p.p.
Fructus Indicus rotundus, tuberculis asperatus, niger ibid.
Fructus exoticus duobus angulis distinctus ibid.
Fructus Hesperidis Indicus ibidem
Fructus Indicus decussatus 330.p.p.
Fructus alter quatuor sulcis distinctus ibid.
Fructus orbicularis ferè, cum tribus sulcis & tribus foraminibus. ibidem
Fructus orbicularis ferè forma, fusci coloris ibid.
Fructus planus, rugosus, niger, semina cum insunt 331.p.p.
Fructus superna parte planus, membrana spadicei coloris tectus ibid.
Fructus osicula terna, aut quaterna simul iuncta, cortice non valde duro, rugoso, cinereique coloris 332. p.p.
Fructus vlna osiculum referens, rugosum cum tribus lineis ibid.
Fructus planus subpurpureus, nucleo impressè amaro 334.p.p.
Fructus exoticus inæqualis, fusci coloris ibidem
Fructus totus niger, binis foraminib. insignitus ib.p.p.
Fructus orbicularis, peregrinus, cum granis nucis vomicæ similibus 341.p.p.
Fructus exoticus, latus, compressus, colore suberis 342. p.p.
Fructus quadrangulus, niger, cum membrana minuta 351.p.p.
Fructus peregrini duntaxat nucleus 387.p.p.
Fructus vna parte sessilis, velut sulcis distinctus instar nucis Fauset 392.p.p.
Fructus peregrinus tetragonus 397.p.p.
Fructus peregrinus crassus, in quo magnus nucleus 398.p.p.
Fructus peregrinus Abiegna nuci persimilis ibid.
Fructus peregrini nucleus ibidem
Fructus exoticus Inglandis ferè facie sulcatus, tuberosus 399.p.p.
Fructus Canna de Bengala creditus 400.p.p.
Fructus peregrinus elegans squammosus ibidem
Fructus Insula Baly, Pyri forma, asper 401.p.p.
Fructus peregrinus teraso ibidem
Fructus Caryophyllo Aromatico similis 429.p.p.
Fructus redolens Caryophyllus 430.p.p.
Fructus Canella quibusdam, nobis potiùs folii Indi 436. p.p.
Fructus peregrinus ex Bengala 436.p.2

G

Galla & alia Quercuum excrementa 81.p.2
Galla maxima exotica 82.p.2
Galla tertia prouinciales, Illyrica ibidem
Galla Orientales, & alia diuersa 83.p.2
Galla Istriaca ibidem
Galla fungum quodammodo exprimens ib.
Galla Indica 84.p.2

Digitized by Google

Calceolus plant. transporta ecremorum vellicata. 1014
Calcinatio vitri. 1011
Calx fossilis excrementum scrupulorum Brabantiæ. 1030
Calx viuæ duorum hypercreticum Dioscoridis. 1030
Camelus, Dromedarius vide Lunatus, Bactrianus. 1030
Camelus
Camelus ossa. 1030
Camelus, Bactrianus vide Camelus
Camelus, Dromedarius vide Camelus
Camelus, Lunatus vide Camelus

Lycium fortè Agiabalid. Aegyptium folio Buxi 61.p.2

M

Macocquer Virginensium 254.p.p.
Macer Dioscor. & Graecorum 262.p.p.
Malabathrum & folium Indum Officinarum 430.p.p.
Malus, de Malis 26..p.p.
Mali sylvestres Ibid.
Mali Syriæ & Gomorrha 27.p.p.
Malus Cotonea Ibid.
Malus Cotonea sylvestris 35.p.p.
Malus Punica 76.p.p.
Punica Balaustifera 82.p.p.
Balaustia Hispanica Ibid.
Mala Medica quæ etiam Persica vel Citria dicuntur, veterum & recentiorum sententia, & differentia in genere 90.p.p.
Malus Citria, cum fructu magno, & mediocri 94.p.p.
Malus Limonia 96.p.p.
Malus Arantia 97.p.p.
Malus aurea foliis pregrandibus 153.p.p.
Malus persica 157.p.p.
Malus persica Hispanica Melocotonca quorundam 162.p.p.
Mala Armeniaca minora 167.p.p.
Mala Armeniaca maiora Ibid.
Mamey arbor 172.p.p.
Mangas sive Amba 173.p.p.
Mangle Pyri folio cum siliquis longa sicut Indica affinis 415.p.2.
Mangostans 107.p.p
Man sive Manna sacrarum litterarum 188.p.2.
Manna Laricea sive Briansona 191.p.2.
Manna Calabrina Fraxini & Orni. 192.p.p.
Manna Orientalis Masticbina 198.p.2.
Manna Xirqueft Indica ex arbore Queft, & Siracoft 199.p.2.
Manna Indica Tirimiabin, aut Trungibin Ibid.
Manna Indica Calabrina persimilis 200.p.2.
Manna Indica melli Candido similis Ibid.
Manna adulterina Ibid.
Mannarum equinarum Ibid.
Manibi Lerii 292.p.p.
Mel aereum, Manna, Tercniabin, & Saccharum Alhuzar in genere 180.p.2.
Mel Cedrinum 190.p.2
Melo corcopalis arbor Cydonii facie 106.p.p.
Mespilus, de Mespilo, Epimelide, Vnedone, Amamelide, Homomelide, Oromalide & Hypomelide, & de Mespilo aronia in specie 66.p.p.
Mespilus Aronia Veterum 67.p.p.
Mespilus vulgaris. 69.p.p.
Mespilus Officulo leni coloris fuscicei, Lata Guinea 72.p.p.
Mespilo valde similis fructus sine grani Ibid.
Mespilo valde similis fructus Americanus Ibid.
Mespilus Chamamespilus 72.p.p.
Mogori flores, odoris florum mali aurea 107.p.p.
Molle 534.p.p.
Molle arboris resina similes faniculi odore 535.p.p.
Morus, Morus nigra 118.p.p.
Moringa Lentisci folio, fructu magno angulosa in quo semina Erui 435.p.2
Muniacum Arbor 169.p.p.
Musa 148.p.p.
Musa arbor Ibid.
Musa cum fructu Ibid.
Myrrha in Genere 508.p.2
Myrrha 511.p.2
Myrrha Boetica 514.p.2.

Myrrha Arbor Bellonii Ibid.
Myrica in genere 149.p.2.
Myrobalani Arabum in genere 201.p.p.
Myrobalani Indæ, nigra, sine nucleis, Citrina, Chebulæ, Citrinis similes, nigricantes, Emblicæ, in segmentis Nucleum habentes, angulosæ, Bellericæ, rotundiores Ibid.
Myrobalani Indæ nigra sine nucleis. 204.p.p.
Myrobalani Citrinæ 205.p.p.
Myrobalani Chebulæ Citrinis similes nigricantes Ibid.
Myrobalani Emblicæ 206.p.p.
Myrobalani Bellericæ rotundiores Ibid.
Myrobalani species Rauwolfio 209.p.p.
Myrobalani facie fructus Indicus Ibid.
Myrobalani virentes 210.p.p.
Myrobalanæ Citrinæ aliquomodo similis fructus cassiæ Ibid.
Myrobalani nigri officulo non valde dissimilis fructus exoticus 210.p.p.
Myrobalani officulo similis angulosus Ibid.
Myrtus, de Myrtis in Genere 507.p.p.
Myrtus vulgaris nigra & alba, satiua & sylvestris 510.p.p.
Myrtus Boetica Latifolia Domestica. 511.p.p.
Myrtus exotica angustifolia Ibid.
Myrtus Latifolia Belgica, fortè Romana 512.p.p.
Myrtus Tarentina Ibid.
Myrtus angustifolia Minor 513.p.p.
Pseudomyrtus Bellonii 518.p.p.
Myrtidanum 514.p.p.
Myrti facie Avatari 518.p.p.
Myrtillus grandis, quibusdam Vitis Idæa magna 518.p.p.
Myxa seu Sebestes 197.p.p.
Myxa Domestica 198.p.p.
Myxa sylvestris Ibid.

N

Nabca folio Rhamni vel Iniuba 59.p.2
Nautea 364.p.2
Nicaragua pomum nuce rotundâ 210.p.p.
Nimbo folio & fructu ulex 27.p.p.
Nux Iuglans 244.p.p.
Nux Carya seu Euboica Theophrasti 251.p.p.
Nux Indica non bifera Iuglandi similis 253.p.p.
Nux Coulcoul 255.p.p.
Nux Aromatica vulgo Moschata Ibid.
Macis Arabum, aut cortex Aromaticus 260.p.p.
Nux Aromatica fœmina 264.p.p.
Nux Aromatica 265.p.p.
Nucula exotica pistacii facie 290.p.p.
Nucula peregrina alia Ibid.
Nux sive Officulum Cypote, simile Nuci Balsami Peruviani 294.p.p.
Nux sive Officulum, fructus ex Palmarum genere 308.p.p.
Nux Indica pulchra, cui ungvis albus. 309.p.p.
Nucula Indica Lobel. & Pena 310.p.p.
Nucula Indica peculiaris Ibid.
Nucula Indica ab Hercul. Saxonia missa Ibid.
Nux purgatrix similis sphærulæ saponariæ, fusca 313.p.p.
Nuces insanæ Belgis prunula insana, putamine fusco, officulo membranaceo nigro, cum macula alba 315.p.p.
Nucula ex Guinea 316.pp.
Nucula Indica alia ibid.
Nucula Indica globosa, sonora 317.p.p.
Nucula pyriformis Indica & sonora ibid.

Nucula

Aere ramentacea dicta 1816
Aetites five gemma vulgaris 1818
Aetites pars lapidea, feu gemmea 1819
Aetites pars non vacua dicta, fluidum quod continet 1820
Aetites quibus notis cognoscatur 1821
Aetites quibus notis intus, feris formae fuerint 1822
Aetites talem dicere nequeo, cortice duro, intus mollem 1823
Aetites vocabulum unde deductum 1824
Aetites vulgaris vel in forma alicuius rotae 1825
Aetites vulgaris vel in forma alicuius rotae 1826
Aetites vulgaris vel in forma alicuius rotae 1827
Aetites vulgaris vel in forma alicuius rotae 1828
Aetites vulgaris vel in forma alicuius rotae

Pinus sylvestres, vel vt Bellonius vocat, Picea sylvestres, vt Picea planities Corcyrensis, Dictis montis, Gallograeca & Olympi 256.p.2.
Pinus sylvestris Mughs sive Crem ibid.
Pinus sylvestris maritima Cono firmiter vnnis adhaerentibus 257.p.2.
Pinus maritima Theophrasti Lobelio 258.p.2.
Pinus maritima altera Matthioli ibid.
Pinaster terrius Hispanicus pumilis ibidem
Pini resina ibidem
Pinus Indica ex qua Ere 263.p.2.
Pinea Inda Hispana 264.p.2.
Pinea Nucis species Mexicana ibidem
Pinei Coni facie fructus exoticus ibidem
Pini forma Cibage 265.p.2
Pineae nuci similis Indicus fructus. 389.part.p.
Pitys Veteribus 247.p.2
Pix in Genere. 261.p.2
Platanus 170.p.2
Plancae globularum saponariarum 313.p.p.
Poma Adami 99.p.p.
Pomum Nicaraguae nuce rotunda 210.p.p.
Polygonum marinum angustifolium Dalechamp. 460. p.p.
Populus Nigra AIΓEIPOΣ 155.p.2
Populus Alba AETΩ. 160.p.2
Populus Alba folio minore ibid.
Populus Libyca, vnde Theophrasti 163.p.2
Populus novi Orbis 164.p.2
Posterium Antiquis 409.p.2
Posterium quibusdam sive Pimpinella spinosa ibid.
Prunus satina 184.p.p.
Prunus Myrobalanus dicta 189.p.p.
Prunus Amygdalina 190.p.p.
Prunus sylvestris 193.p.p.
Pseudomyrtus Bellonii 518.p.p
Pteracantha quibusdam 51.p.2
Pyrus 35.p.p.
Pyraster, seu Pyrus sylvestris 57.p.p.
Pyrus Polverulenta 59.p.p.
Pyrum lanugine salsa Theophr. 59.p.p.
Pyri facie Agnatas 107.p.p.

Q

Quercus: de Quercu & Robore in Genere 63.p.p.
Quercus vulgaris brevibus ac longis pediculis 70. p.p.
Quercus latifolia exotica Clusii, vel rara 74.p.2
Quercus Burgundica, calyce hispido 78.p.2
Quercuum excrementa, ac primum de Galla 81.p.p.
Quercuum lapides 83.p.2
Quercuum Coccus 86.p.2
Quercuum excrementum fungosum ibid.
Quercuum excrementum lanatum ibid.
Quercuum capitula squammata ibid.
Quercus album excrementum facie nucula ibid.
Quercuum squamma candida caduca, ibid.
Quercus excrementum tuberosum 87.p.2
Quercuum nodi seu verruca ibidem
Quercus albumen ibidem
Quercus Agaricus vel fungus ibid.
Quercina vua ibidem
Quercus excrementum purgans 88.p.2
Quercuum & aliarum arborum muscus ib.
Quercus liquor melleus 89.p.2
Quercus & aliarum arborum viscus ibid.

R

Resina Americana sive Carthaginensis novi Orbis 323.p.2.
Resina liquidamber, arboris Orientis dicta, folio Hederae, odore Styracis liquida ibid
Resina abiegna Indica liquida 324.p.2
Resina facie ambra 330.p.2
Resina Caryophyllorum 429.p.p.
Resina Elemi 535.p.p.
Rhamnus 29.p.2
Rhamnus cortice albo Monspeliensium 31.p.2
Rhamni primi species altera Clusii 32.p.2
Rhamnus vel Oleaster Germanicus 33.p.2
Rhamnus terrius Clusii 35.p.2
Rhamnus sive Paliurus, folio inferius ibid.
Rhamni folio Nabca 37.p.2
Rhamnus Catharticus 55.p.2
Rhamnus salicinus pumilus Pannon. I. Clus. 56.p.2
Rhamnus salicinus Pannon. secundus 57.p.2
Rhamnus Bauaricus Dalechamp. ibid.
Robur. I. Clusii. 75.p.2
Robur II. Clus. ibid.
Robur III. Clus. 76.p.2
Robur IV. Clus. ibid.
Robur V. Clusii ibid.
Robur VI. Clusii ibid.
Robur VII. Clusij. ibid.

S.

Sabina baccifera & sterilis 181.p.2
Safsaf Syrorum salicis species & Elaeagnus 219.p.2
Salices 209.p.2
Salix maxima, fragilis, alba, hirsuta 211.p.2
Salix pumila, angustifolia, infernè lanuginosa ibid.
Salix angusta & longissimis foliis, crispis, subtus albicantibus ibid.
Salix tenuior folio minore, utrinque glabra fragilis 213.p.2
Salicis racemi seu nucamenta, rosea, & capitula squammata ibid.
Salix pumila angustifolia, prona parte cinerea ibid.
Salix humilis repens angustifolia Lob. 214.p.2
Salix lutea tenuior, satiua, viminea ibid.
Salix spontanea fragilis, Amygdalino folio, auriculata, & non auriculata ibid.
Salix rubra minimè fragilis, folio longo, angusto 215.p.2
Salix latifolia inferne hirsuta ibid.
Salix latifolia non hirsuta, cum Galla 216.p.2
Salix pumila latifolia prior & secunda Clusii ibid.
Salix pumila folio vtrinque glabro 217.p.2
Salix pumila folio rotundo ibid.
de Salicibus in genere ibid.
Salicum genus dictum Garb Mauretanis 220.p.2
Semaca 221.p.p.
Sambucaeae 343.p.p.
Sambucus vulgaris 344.p.p.
Sambuci fungus 349.p.p.
Sambucus laciniata ibid.
Sambucus herbacea, sive Ebulus ibid.
Sambucus racemosa, acinis rubris 351.p.p.
Sambucus aquatica 352.p.p.
Sambucus rosea 353.p.p.
Sandaracha sive vernici quibusdam dicta ac Mastiche accedens resina 329.p.2.
Santalum 486.p.p.
Santalum citrinum ibid.
Santalum album ibid.
Santalum album 489.p.p.
Santalo albo simile lignum Sembrane ibid.
Santalus Adulterina Cretica sive Abelicea 490.p.p.
Sapenaria Spherula arboris Filici-folia 322.p.p.
Sarcocolla officinarum 308.p.2.
Saffafras sive lignum Panamum 483.p.p.
Scorpius spinosus Veteribus 399.p.2

Sebeſten ſeu Mixa. 197.p.p.
Seb Saragi Arabum, eiuſque ſubſtituta & aquiuoca 462.p.p.
Sel Serapionis, & Auicennæ 291.p.p.
Selago 292.p.2
Semen, Tamarindi ſemini ſimile, una extremitate denudatum 315.p.p.
Semen fructus exotici fortè cucurbitacei 315.p.p.
Sena 377.p.2
Sesban foliis Hedyſari 386.p.2
Siler veteribus 269 p.2
Siliqua arbor ſiue Ceratia 415.p.2
Siliqua parua Indica, ſemine oblongo, nigro, 435.p.2
Siliqua ſemine Colurea 438.p.2
Siliqua Thymiatis odore ibid.
Siracoſt & Manna xirqueſt Indica ex Arbore Queſt 193.p.2.
Siri Gara Gamber Indis, paſtilli ex Faſfel 393.p.p.
Smilax glandifera veterum 101.p.2
Smilax Dalechampij ibid.
Sopiera Alpina 384.p.2
Sorbus 59.p.p.
Sorbus aucuparia 62.p.p.
de Sorbo Terminali, & Cratago Theophraſti 63.p.p.
Sorbus Alpina 65.p.p.
Spartium Hiſpanicum, ſobis rotundiſculis, flore luteo 397.p.2
Spartium Hiſpanicum flore candido 398.p.2
Spina Burgi & Alaternus 342.p.p
Spina Burgi Monſpelienſium ibid.
Spina oleum proferens, & alia ſpina 26.p.2
Spodium Arabum & Tabaxir 221.p.2
De Stratte in genere 315.p.2
Staphilodendron 274.p.p.
Styrax arbor & lachryma 342.p.2
Styrax calamitha officinarũ, imperior & purior 345.p.2
Styrax liquidus ruber officinarum ibid.
Suber latifolium 103.p.2
Succinum ſiue Electrum in genere 330.p.2
Succus, ſeu Gummi, aut potiùs reſinas Cinnabaris colore inficiens 405.p.p.
Succus rubro colore inficiens an Ouiedi Bixa? ibid.
Succus maſtichina reſina non valde abſimilis 330.p.2
Succus Irasuch & Asanus, aloes ſimilis, inuolutus Muſæ foliis, grauis edoris, ad picandum 346.p.2
Succus vel reſina Alphalte, ſimilis anethi ferè odore ibid.
Succus alter, acris, ſubſtantia ſolidiore, ibid.
Succus tertius ater: albis micis ibid.
Succus viſci inſtar 347.p.2
Sycomorus, Ficus Cypria 124.p.p.
Eius Species ibid.
Sycomoro ſimilis Arbor 128.p.p.
Syringa flore albo 203.p.2
Syringa alba ſimilis capitulo, octo ſtriis notata 204.p.2
Syringa flore Cærulea, ſiue Lilac ibid.

T.

Tabaxir ſiue Mambu arbor, Tabbaxir folio olea 222.p.2
Tacori folia, Draconis Arbori ſimilia 405.p.p.
Tacamahaca populo ſimilis fructu, colore ſimilis Paonia 346.p.2
Tamarix maior ſiue arborea Narbonenſis 350.p2.
Tamarix Germanica ſiue minor fruticoſa 351.p2.
Tamariſcus Ægyptia Gallifera 352.p.2.
Tamarindi. 422.p.2
Tamarindi ſeminis facie fructus Indicus 424.p.2.
Tamoxo ſubfrutex Cluſio 360.p.2.
Tauzargbent radix edorata 481.p.p.
Taxus 241.p.2
Taxocoquamoidit Indicum 385.p.2
Terebinthus Indica maior fructu rotundo 278.p.p.
Terebinthus Indica fructu paruo, ad ceraſum accedente 279.p.p.
Terebinthus ibid.
Terebynthina reſina, & de eius viribus. 282.p.p.
Thus 302.p.2
Thuris limpidi folium 307.p.2
Thuya & Cedrus Atlantis maris 285.p.2
Thymiama ſiue Styrax rubra officinarum, & Naſaphtũ 481.p.p.
Tianche floſculi Indici 107.p.p.
Tilia vulgaris Platyphyllos 133.p.2
Tilia folio minore 337.p.2
Tilia maximo folio ibid.
Tinctorium flos 391.p.2
Tucorgebid populo ſimilis, cui reſina huic candidior 229.p.2
Tragus veteribus 409.p.2
Tragus ſiue vua Marina 406.p.2
Tragus ſiue vua Marina minor ibid.
Tragacantha Veteribus 407.p.2
Tragacantha Maſſilienſis ibid.
Tragacantha Gummi 408.p.2
Tragacantha altera, Poterium fortè Cluſio ibid
Tragacantha Rauwolfii 409.p.2
Trifolium fruticans, quibuſdam Polemonium 374.p.2
Trifolium frutex Geniſtæ folio 375.p.2

V

Vaccinia paluſtria, ſiue oxycoccum 227.p.p.
Varicoramari, rugoſæ glandi ſimilis fructus 333.p.p.
Vernix ſiue Sanderacha Arabum 299.p.2
Vhebebaſon Theueti 1:2.p p.
Violarum arbor Indica 107.p.p.
Viſcum Indicum 95.p.2
Viſcum Indicum aliud ibid.
Viſcum oxycedri 299.p.2
Vitis Idæa magna quibuſdam, ſiue Myrtillus grandis 518.p.p.
Vitis Idæa fructu nigro 519.p.p.
Vitis Idæa angulosa 520.p.p.
Vitis Idæa ſemper virens fructu rubro 522.p.p.
Vitis Idæa affinis poly-ſolia montana 227.p.p.
Vlmus 139.p.2
Vlmi excremento accedens fructus peregrinus 145.p.2
Vſub arbor gummi ferens 346.p.2
Vſus & Cip ſuccus ater inuolutus Muſæ foliis, anethi ferè odoris ibid.
Vua Criſpa ſiue Groſularia 47.p.2
Vua urſi, & radix Idæa putata 523.p.p.

X.

Xylon ſiue Goſſipium herbaceum 343.p.p.
Xylon arboreum 346.p.p.
Xylon Braſilianum 347.p.p.

Z.

Zaccon Hierichuntea, foliis olea 29.p.2
Zarnabe & Arnabo 220.p.2
Ziziphus Cappadocica, quibuſdam olea Bohemica 27.p.2
Zizipha ſatiua & ſylueſtris 40.p.2

Soli Deo Gloria in Æternum.
Amen.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

S. N. W. 3